Digitized by Google

XLIX
5
11

BIBLIOTECA NAZ
Vittorio Emanuele III
XLIX
G
11
NAPOLI

Digitized by Google

[illegible] by Go

CISTERCIENSIVM,

SEV VERIVS

ECCLESIASTICORVM

ANNALIVM

A CONDITO CISTERCIO,

TOMVS QVARTVS,

CONTINENS ANNOS CISTERCII XXIV.

Atque occaſione Abbatum Palaciolenſium.

COMPENDIVM,

REFORMATIONIS HISPANIÆ,

QVÆ PRIMA SVB CISTERCIO, PER ANNOS CC. XXI. CONTINVATVM.

Cum duplici Indice, altero Annalium; altero Compendij Congregationis Hiſpanæ.

Authore FR. ANGELO MANRIQVE BVRGENSI, olim eiuſdem Ordinis in alma Hiſpaniarum Obſeruantia Generali, Concionatore Regio, atque in Salmanticenſi Academia Sacræ Theologiæ primario Anteceſſore. Nunc verò S. Pacenſis Eccleſiæ indigno Miniſtro.

LVGDVNI,

Sumptibus LAVR. ANISSON, & IO. BAPT. DEVENET,

M. DC. LIX.

Cum permiſſu Superiorum.

EXCELLENTISSIMO, ET VERE REGIO

PRINCIPI D.D. ANTONIO IOANNI LVDOVICO DE LA CERDA

AVGVSTO-BRIGENSI, ATQVE ARCILACENSI MAGNO DVCI,

Marchioni de Alcala & Cogolludo, Comiti Magni Portus, vulgò de SanctaMaria, &c.

FR. ANGELVS MANRIQVE, PACENSIS ECCLESIÆ MINISTER,

vtrorumque bonorum, ſed maximè cœleſtium, incrementum.

DESTINAVERAM, EXCELLENTISSIME PRINCEPS, *nomini Tuo dicandum Annalium Tomum (quicumque ille eſſet) in quo, temporis ſerie continuata, pandendum foret, qualiter Sereniſſima Infans* ELISABETHA, *cognomento* DE LA CERDA, *Ludouici infantis Caſtellæ filia, Alphonſi illius neptis, quem exhæredem, quia Regno defraudatum, aliàs hæreditario, cognominarunt; Bernardo Bearnenſi Principi nupta, & Lilia Gallica Leonibus, & Caſtellis Hiſpaniæ iungens*, ILLVSTRISS. AVGVSTO-BRIGENSIVM DVCVM *familia, vulgò de* MEDINA COELI, *cui Te Deus præfecit, initium dedit, qualiterque Diadema* AVO *debitum, (vtpote filio filij Primogeniti) ſed quo viuens caruiſſet, potentia patrui, in morte ſaltem filia præſetulit: electa in* REGIA DOMO *ſepultura, in Hortenſi nimirum, quam ab Imperatore* ALPHONSO *primùm, mox ab* ALPHONSO VIII. REGE *conditam, dotatamque, atque vtrique, ſed huic præcipuè charam, ideo vterque videtur reliquiſſe, vt nepotibus exturbandis* AVITO REGNO, *vacuum cederent locum; & quo viuentes, deſtituendi forent, vel vmbram ſoly poſt mortem reſeruarent. Hunc, inquam, Tomum dudum deſtinaueram Tuo ſacrandum nomini;*

mini ; in quo & Tuorum Progenitorum glorias , qui Hortam illuſtrarunt , & Tuam nouiſſimam in ipſos pietatem , in ſucceſſores curam, largitatem in noſtros , demum in omnes verè REGIVM *animum, nec minus verè prouidum, diſtinctiùs paululum , & fuſiùs propalarem. Sed cum me iam ſenilis ætas grauet , atque alia tum ſtudia , tum negotia, præcipuè oculorum obtuſa acies, proſequi non permittant incœptum opus: placuit , ſi non quem volui , tamen quem habui , & qui ſolus reſtabat, animo reuerenti Tibi offerre ; atque hunc Quartum , qui & nobis vltimus, ſub Tuo patrocinio in lucem dare ; quo & me Hortæ alumnum, quamuis indignum (& ideò fortè à gremio matris exulem ante penè, quam natum, certè non poſtea) & Hortenſes vbique terrarum tuos, quibus poſſem indicijs demonſtrarem. Acceſſere priuata votis communibus, & me iam olim genitrici Tuæ deuictum (inclytæ illi Heroinæ, verè magnæ , quæ vita heu ! breui functa , æternum tamen illuſtrium fœminarum , neque vnquam periturum exemplar fuit) mox obæratum Tibi tot alijs titulis , & debere gaudentem eò adduxerunt , vt qui ſoluendo nunquam ſtare poſſem , quod vnum poteram , memorando ſtarem ; & illud ſaltem grati animi ſpecimen præmeferre geſtirem : non obliuiſci:* Quippe ad reddendam gratiam *(ait Seneca)* facultate opus eſt , & tempore , & fortuna. Qui meminit , ſine impendio gratùs eſt. *Addere poſſet , & ſi publicè fateatur nonnihil reddit. Ego non ſolum fateor , verum & glorior ; neque oneror his beneficijs ; ſed extollor. Ergo hoc meum qualecumque obſequium ſuſcipe. Et dum adeſt , qui Hiſtoriam proſequatur , vt pignus habe , nunquam anticipatum , quia ſemper debitum. Videri poterunt, magnorum more fluminum, Annales noſtri currere , ad eum locum, vnde exeunt, reuerſuri ; & à* REGIO PHILIPPI MAGNI SOLIO *, quem ô vtinam! nobis* DEVS *conſeruet , ad Te vſque fluentes ; dum* ATAVOS *communes* VTRIQVE *produnt , nec diſſimilia ſtemmata; credere ſe ad ortum perueniſſe; nempe vt iterum fluant; quod Te auſpice , Te duce, maiori perſiciendum calamo , opto, ſperoque; nec defuturum , qui eo vſque perducat , quo Te inueniat. Interim omnia Tibi ſalua eſſe diuinum illud Numen , à quo cuncta procedunt, ſupplex oro. Vale. Datum in Ædibus noſtris Pacis-Auguſtæ quarto Kalendas Iulij , Anno M. DC. XLV I.*

LECTORI

LECTORI BENEVOLO.

I. HVIC adhuc quartò Ciſtercienſium Annalium Tomo, diuerſa inter ſtudia, negotiaque, quem potui, locum feci, LECTOR amice; vt me tandem ſponſione facta, exoluerem, atque obiter tibi demonſtrarem, non tempori, vt pleraque alia ſolent, ceſſiſſe Ciſtercium; non ſenio inueteratum defeciſſe, quamuis plus ſolito ætatem prolatauerit; quo longius à primordiis ſuis diſtans, eò copioſius fluens; & ſecunda, quam priori annorum centuria, abundantius inundans Eccleſiæ agros. Manſiſſet integrum forſan ad hanc diem, ſi non duplici peſte, velut inuaſum, tunc demum declinaſſet, cum ne aliæ familiæ recentiores aduerſus ſimplicem potuerunt præualere. Corporali graſſante per Europam, abſumpti Monachi, neque prius defecit diſciplina, quam homines deeſſent, qui obſeruarent. Atque hæc Ciſtercio cum cæteris communis, quamuis longè recentibus: Verum alia ſpecialior, nocentiorque (Commendarum abuſus) ne ex cineribus extinctorum Patrum flammæ rurſus erumperent, ſucceſſorum feruorem accenſuræ, vix longo tempore potuit præualere.

II. Certè ante vtramque nunquam in ſtatu, ne dum declinatione; ſed ſemper in augmento continuo fuit. Non alium Tomum ex his, quos antea dedimus, pauciores implent anni: non qui viuentem, illuſtrem Eccleſiæ facem BERNARDVM PATREM, atque orbem permiſſum eius arbitrio, tot ac tantis exemplis propalarunt. Non inquam eis tam multa ſeſe obtulit diuagandi materia: & vt exceſſerint rerum magnitudine, at varietate haud dubiè ſuperantur. Quatuor & viginti annorum euentus profert, Eccleſiaſticos æquè, prophanoſque vndequaque refertos Ciſtercij filiis. Quippe temporibus Innocentij, Honoriique vtriuſque Papæ III. atque Gregorij IX. qui vix quid magnum in orbe vnquam tentarunt, quod non vel ex Ciſtercio habere vellent, vel ſaltem per Ciſtercium exequendum: excerpti tamen ex Regeſtis horum Pontificum, & eorum Epiſtolis, ſicut nihil omittunt, ſic non tam exitus rerum, quam initia; nec quid Ciſtercium peregerit in ſingulis, ſed vix in cunctis ſine ipſo quicquam actum, dum tot ei, tam grauiaque iniunguntur, prodere poſſunt. Etſi Annales Regnorum ſingulorum, & Eccleſiarum, litteris Pontificiis, vt par erat, reſponderent per omnia, copioſa planè multiplicium geſtorum ſeges, atque vtilis materia, falce licet obtuſa, metenda foret.

III. Aſt nobis nihil ſcripturis ex proprio cerebro, dum inſtrumenta, authoreſve deficiunt, præſtitit in ſuſpenſo manſiſſe, quam diuinare, aut pro veris ſomnia obtrudere. Vt pedem, quamuis vltra progredientem, honeſtius, ſiue retrahas, ſiue teneas, quam luto infigas; ita calamum; quem cœno figmentorum fœdatum ſemel, ægrè ad vera conuertas, niſi vt macules; id eſt, vt ſuſpicioni obnoxia reddas. Itaque interrupta ſæpè hiſtoria defectu Authographorum, dolorem nobis patiet, ſed non dedecus. Quin &

fragmenta ſparſa per hos Annales, dum aliis conferentur, nectentùrque, in ſingulis prouinciis vſu venient, atque lucem accipient, ſimul & dabunt. Quod & non paucis deciſionibus Pontificum ex libris Decretalium euenturum, ipſa, vt ſpero, experientia demonſtrabit.

IV. Ergo nos vndequaque, quæ potuimus in huius Tomi horreum (quid enim vetat Annales horrea dici, in quibus reponuntur prudentiæ grana?) quæ potuimus, inquam, congregauimus: ſequentium vbetiorem adhuc ſegetem (ô vtinam non deſit, qui proſequatur!) reliquis reſeruantes: ſed implendis ab alio, non à nobis: quibus multiplicem, continuam lectionem, qualem petit Hiſtoria, imbecilles ab ætate tenera oculi, ſed iam præ ſenio ſimul, laboreque in caliginem ferè declinantes, penitus interdicunt; atque ad alia applicare animum faciunt, quæ minus oblectantia (non negabo, fortè & minus vtilia) altius tamen ab adoleſcentia noſtra imbibita, mente quam oculis valeant perluſtrari. Vtinam vtraque cum aliquo profectu! Certè vt prodeſſe nobis, aliiſque concederetur, dudum elaborata; vt non laudem, (neque enim eam appetimus) ſaltem quam petimus veniam merebuntur.

V. Interim duo, quæ nobis obiiciuntur, vtcumque purgabimus: alterum deprecantes, confitebimur; atque LECTORI cum libris ipſis calamum ſupplices offeremus, vt deleat, addat, corrigat, inuertat, quæcumque his viderit remediis indigere. Arguor, quod ſæpè ad minima deſcendam, veluti per minutias Annales producturus; quod vt in rara illuſtrium euentuum ſege tolerabile ſit; in denſa tamen ſilua, quis non condemnet? *Ex dignitate*, inquit Cornelius Tacitus, *Populi Romani eſt, res illuſtres Annalibus, minora vero diurnis mandare actibus.* Numquid non idem Ciſtercio etiam aptabimus? Et Plutarchus. *Reputemus animo, qualis quiſque & quantus fuerit: & quæ præcipua ſunt cognita, & pulcherrima ex rebus eorum geſtis excerpamus.* Omittenda ergo alia maximè ſemper ad grauia progreſſuris. Sed ad hæc ego facilè reſpondeo: damnandum forſan hunc deſcenſum fore: ſed ſi ſine delectu: aliàs quis dubitet, multa, quantumuis leuia occultiſſimos animorum affectus, mores, iudiciaque, & ſæpè pluſquam grauia manifeſtare? *Neque ſemper clariſſimæ quæque res*, ait Plutarchus, *virtutes, vel vitia repræſentant; ſed exiguum ſubinde factum, dictum, & iocus aliquis, citius ſpecimen edat morum, quam funeſtiſſima prælia*, &c. Quippe in grauioribus maior conſultatio: leuiora, quo plerumque, minus ab arte, eo certiora naturæ indicia produnt.

Annal. lib. 13.

In Alexandro.

VI. Alij, ſi quando rationes, & cauſas tradimus dictorum, aut factorum, nimirùm condemnant; neque interpretes voluntatum aliorum nos, ſed narratores geſtorum tantum agere, quaſi muneris metas tranſgrediamur, ſeuerè obiectant, nec quidquam eſſe, quod non inuerti poſſit, ſi pro arbitrio depingatur, aut coloretur. Ego vero Agellium illis oppono. *Narrare, inquit, bella, geſta, euentus; non prædicare autem, quid Senatus decreuit, aut quæ lex, rogatiove lata ſit; neque quibus conſilijs facta rimari; id fabulas pueris narrare eſt; non Hiſtoriam ſcribere.* Et Pontanus. *Illud rerum ſcriptori ſeruandum maximè, atque in tota rerum ſerie eſt, vt pro locis, rebus, occaſionibus, iudicis ipſe perſonam induat, & laudet, condemnet, admiretur, deprimat, miſereatur*, &c. Itaque id præſtare neceſſarium fuit, & vt in modo fortè exceſſerimus, in re vix poſſumus.

Noct. Attic. lib. 5.

VII. Erratum tamen à nobis in multis aliis, quod inficiari nec poſſumus, nec volumus, etiam in his, quæ aduertiſſe debueramus. Nam quis in tanta

rerum

rerum euentuumque, & perſonarum, ac locorum, tum copia, tum varietate, non aliquando, vel memoria lapſus, vel indiciis deceptus, aut dicta repetat, aut dicenda omittat, etiam promiſſa? Quis non alicubi, dum ab authoribus contrariis contraria haurit pugnantia etiam ſcribat? Quis non perſonas, euentuſve confundat? & aut ex vno plures, aut ex pluribus vnum non nunquam conflet? Quodve non ſemel à me ipſa deprehenſum corrigere curaui: ſic prætermiſſum ab aliis corrigendum ſupplex exoro. Nec tam me Annalium imaginem pinxiſſe, quam delineaſſe volo rudi Minerua; cui doctiores litteras, vbi exceſſero, aut à vero aberrauero; vbi defecero, lineas ſuperaddant. Haud aliter res magnæ peragi valent; & vel ſic, rarò. VALE.

CENSVRA SAPIENTISSIMI, ET ELOQVENTISSIMI
Doctoris D. D. IOANNIS DE LA GVERRA, *in alma Pacenſi Eccleſiæ Canonici Magiſtralis, atque Examinatoris Synodalis, &c.*

INTER tubarum clangores, quarum per vniuerſam Hiſpaniam, tum maximè hac noſtra in Vrbe clareſcunt ſonitus (Præſul ampliſſime) dum armorum tum Rebellium, tum noſtræ gentis vndique Martis ingruit horror, dum nihil vſpiam videre eſt, niſi criſtatas militum galeas, diſtrictas enſium acies, atque pila minantia pilis, proh dolor! ſudantia ſanguine Chriſtianorum: Nos tu, (quæ tua pietas eſt) ad lectionem tuæ hiſtoriæ, potius Catholicæ Eccleſiæ nimirum Ciſterc. Tomum quartum Religioſus inuitas. Iam ſapio, credo à Bernardo Parente doctus præſtas. Sic ille ad milites Templi fatur, memini: *quia lancea non liceret, ſtylum vibrarem* (rogauerat eum Hugo eius militiæ magiſter) *aſſerens, vobis non parum fore adiutorij, ſi quos armis non poſſum, litteris animarem.* Sed enim tu, præclariſſime Antiſtes, primum gladio Verbi Dei priuatis ſæpe ſermonibus, publico aliquando è ſuggeſtu ad pietatem milites noſtros informans dimicaueras; at longe præclarè id facitas, dum hos annales edis virtutum plenos, iuxta illud à Traſea dictum iam moriente. *Specta iuuenis, & omen quidem Dij prohibeant*; cæterum in ea tempora natus es, vt firmare animum expediat conſtantibus exemplis. Maioribus illis refertos annales tuos, qui non oſcitanter legat, paſſim videat, neceſſe eſt. Nam tum à materia, tum à calamo id minimùm inter cæterorum alios ſuum ſibi proprium vendicant, vt ex eorum lectione, lector non ſolum commotior; ſed ad vitam etiam componendam euadat inſtructior. Quæ gloria Salluſtio eſt præ Liuio & aliis, Lipſio indice. *Iam vero princeps hiſtoriarum* (inquit) *audit Liuius. Si magnitudinem operis, & varietatem rerum ſpectamus; rectè; ſed tamen (quod more maiorum liceat) à Liuij lectione ſemper commotior ſurrexi; non ſemper melior, aut ad vitæ caſus inſtructior. Salluſtius vnus*, &c. Hoc ergo primum, Religioſiſſime Princeps, idque maximum bonum nobis à tuis annalibus proficiſcitur; & quidem alijs alia; militibus vero noſtris illorum imagines proponuntur, qui cum in ſæculo quondam generis nobilitate, opum fulgore, & gratia cunctorum ordinum apud Populos præualuiſſent, mortificationem Chriſti in corpore ſuo circumferentes ad meliorem vitæ frugem ſe ſpretis voluptatibus, & diuitiis (fallor, niſi vita quoque ipſa) receperunt. Quod aliud ergo ad milites animandos efficacius argumentum? Quæ præſentior antydotus tantis morbis? Quid enim vel viuens; vel moriens metuat, *Cui viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum.*

Bern. ſer. ad milites Templi.
Thraſeas.
Iuſt. Lipſ. nuncupat. ad Annales. Taciti.
Ad Philip. 1.

Qui cæteras horum tuorum Annalium laudes velit perſtringere, par alterum ſimul volumen curet ex ipſis texere; induſtrius omnino eſt, & diſertus, quin etiam fidiſſimus hic tuus labor. Veritatem vbique amans, & inueſtigás. Nihil enim veri non audes, nihil audes, falſi, ne qua gratiæ ſuſpicio, ne qua ſimultatis in ſcribendo eſſe videaris. Eoque ſemper locupletis alicuius Auctoris filo quoquouerſus latebrarum in obſcuriſſimo quamuis longorum retrò temporum labyrintho cæca ducis veſtigia Theſeo cautior. Iure enim optimo à Cryticis ſugillantur, qui multa ſine auctore, vt de ſuo cerebro dicant aliqua, hiſtoriis inſerunt, quas ſcribunt, neglecta ſine pudore, *Quæ hiſtoria pes, & caput eſt, veritate*, vt inquit Lipſius. Seruat etiam erudtiſſimum hoc tuum opus in tanta varietate rerum concinnum ordinem annalibus nimirum textum, quo ſplendidior rebus abditis lux affulget. Prudentiſſimorum virorum eius ſæculi accuratè conſilia explicat, & ea quaſi manu demonſtrat. In rebus geſtis non ſolum quid dictum ſit, vel actum aperit, ſed etiam quo modo. Cum de euentibus loquitur, cauſas oſtendit omnes vel caſus, vel ſapientiæ, vel temeritatis; hominumque ipſorum tum geſta, tum mores, & ingenium ſumma dexteritate proponit, verborum rurſus rationem, & delectum in rebus etiam pietate claris, religione conſpicuis nequaquam ſpernens retinet genus orationis fuſum, atque tractum cum lenitate quadam æquabili iugè fluens. Res valdè cognitu dignas, & multis nominibus ſalutares mira perſpicuitate in medium profert, breuitate inſta: neque enim opus eſt longum; ſed vere multum. Quæ tandem aliis ſcientiis ferè ſingula; hac legitima hiſtoria Ciſtercienſi plenè vniuerſa nobis manibus proponuntur. Poëta, ſi appoſitè ad delectationem, Orator ad fidem, Philoſophus ad curiuſitatem, Iure Conſultus ad polytiam, Theologus ad vitam, adde beatam, diſputauerit: impleſſe munus ſuum videntur; Tu verò ſapientiſſime Præſul, tua in hiſtoria hæc omnia ſimul miſces, & arte mira temperas. *Quapropter auguror, nec me fallit augurium* (verba ſunt Plinij nepotis ad ſuum Tacitum) *hiſtorias tuas immortales futuras.* Quò magis omnes tui (vt nunc de exteris taceam) inſeri cuperent. *Nam ſi eſſe nobis cura ſolet, vt facies noſtra ab optimo quoque artifice exprimatur: nonne debemus optare, vt operibus noſtris ſimilis tui ſcriptor, prædicatorque contingat? Felices, ac vere beati, quibus contigit.*

Lipſ. ſup.
Plin. lib. 7.

Sed enim Cenſorem ago (ita, illuſtriſſime Princeps, voluiſti) non Panegyriſtam; nec, me herclè, viribus meis tantum adulor; verum enimvero fateor ingenuè, me, quem tua ipſius iura præſcripſere Cenſorem, tam abſoluti operis merita laudatorem impare effeciſſe. Cenſui; non laudaui. Pacem Auguſtà poſtridie Kal. Octobr. anno M. DC. XLVI. noſtræ ſalutis.

D. D. IOANNES DE LA GVERRA.

Cenſura

Cenſura R. admodum P. Mag. Fr. IOANNIS DE CEA *ex alma Prædicatorum familia in Sacro Diui Patris Dominici Conuentu Pacenſi meritiſſimi Prioris, atque Sanctæ Inquiſitionis Qualificatoris.*

PRÆCLARVM elaboratiſſimumque opus (Ciſtercienſium ſeu verius Eccleſiaſticorum Annalium à condito Ciſtercio Tomus quartus) nuncupatum; à Sapientiſſimo Illuſtriſſimoque Domino Fratre ANGELO MANRIQVE, huius Pacenſis Eccleſiæ digniſſimo Antiſtite, olim in Salmanticenſi Academia Primatiæ Cathedræ Moderatore emeritiſſimo, ac ſui Ordinis in Hiſpaniæ Regnis generali obſeruantiſſimo, ipſius iuſſu perlegi: Etſi quod elegantiæ, ponderis, & veritatis in illo, laudans notari, quod omnigenæ eruditionis inueni (ſiquidem Angelicam cognitionem æuo menſurandam ſapit) demirans ſupra captum humanum extuli. Plane placidum opus, vtiliſſimus & veluti apis argumentosè melificatus labor, in quo poma omnis noua, & vetera Ciſtercij pomarij dilucide intertexta videntur, ſicut vetera noua vita, & noua ad inſtar veterum, viuere intueantur. Sic tomus iſte quartus primis venoſtatem accumulat, vt cum Seneca de beneficiis cap. 28. *Res ſua principia magno gradu tranſit.* Fidem aſtruit validiſſimis fundamentis, mores exemplis inſtruit, & non ſine magno fœnore, ad clariſſima ſpecula componit: Vnde digniſſimum hoc opus, quod typis mandetur, cenſui, vt æternitati detur. Datum in prædicta ciuitate Pacenſi, in hoc almo cœnobio Diui Dominici die vigeſima tertia Septembris anno M. DC. XLVI.

FR. IOANNES DE CEA.

Cenſura R. admodum Patris IOANNIS XIMENEZ DE ZALAMEA *Seraphicæ familiæ Sacræ Theologiæ Præceptoris emeriti, Cuſtodis Prouinciæ S. Michaëlis, & in almo cænobio Vrbis Pacenſis digniſſimi Antiſtitis; ac Sanctæ Inquiſitionis Qualificatoris.*

CISTERCIENSIVM ſeu verius Eccleſiaſticorum Annalium à condito Ciſtercio Tomus quartus (ab Illuſtriſſimo Reuerendiſſimoque Domino Fr. ANGELO MANRIQVE BVRGENSI, olim eiuſdem Ordinis in alma Hiſpaniarum obſeruantia digniſſimo Generali, Declamatore Regio, atque in Salmanticenſi Academia Sacræ Theologiæ Primario Anteceſſore, & nunc Sanctæ Pacenſis Eccleſiæ vigilantiſſimo Præſule) elogia potius, quam cryſin aut cenſuram exoptat. Quis enim auctorem, vel opus iudicare præſumat, & non potius laudare contendat? Auctorem ſi attendas Præſulem vigilantiſſimum, beneuolum paſtorem, largum ac munificum egenorum parentem, aſſiduum diuinarum laudum decantatorem, fortiſſimum in defeſſis precibus, coluctatorem inuenies. Quid plura? Auctor ille eſt qui (*vt de Monachis Orientalibus olim dicebat Sulpitius*) *totus ſemper in lectione, totus in libris, non die ac nocte requieſcens, ſemper omnibus profecturus, aut legit aliquid, aut ſemper ſcribit.* Quid ni? cuncta ſiquidem (vt verbis vtar Caſſiodori) *vnde famam capit humanitas in eo geminata ſederunt; Patria, genus, inſtituta præclara*, &c. *Vt merito morum exemplum, mundique Magiſter exiſtat.* Talis apparet Manrique. Mirabimur ergo an potius feremus cenſuram? Et miremur, & laudemus, non vtique proferamus iudicium, tantoque operi, talem ac tantum aſſignemus artificem; & ſuæ ſacræ familiæ totus orbis inuideat honori, cui tam pulchram, tamque venoſtam, Angelicæ ſuæ eloquentiæ floribus coronam intexit. Quid de opere? nonne Angelicum plane? nonne virtutis oraculum? nonne morum Lycæum, & omnium pene deſiderabilium pulchra ſupellex? pulchra certè, & piorum norma, & fidei columna, quæ æternum doctrinæ pondus operetur in nobis. Cætera omnia, & pleraque alia, quæ ſilentium modeſtè premit, opus reddunt laudabile. In quo nihil contra fidem inueni, plura pro fide, aduerſus religionem, & mores nulla, pro religione, & moribus plura ſatis, & egregia, quæ ædificent, quæ proſint, quæ inſtruant, quæ delectent. Et vt, multa paucis concludam pro operis, & Auctoris excellentia dicam cum Seneca vnico, ſed pro multis verbo; *Maior ille eſt qui iudicium abſtulit, quam qui meruit.* Quæ omnia opus reddunt, vt luce, & laude ita prælo dignum. Hoc meum iudicium, in hoc ciuitatis Pacenſis cœnobio Seraphici Patris noſtri Franciſci. Kalendis Octobris anno M. DC. XLVI.

FR. IOANNES XIMENEZ DE ZALAMEA.

LICEN

LICENTIA ORDINARII.

IOANNES CLAVDIVS DEVILLE, in ſacra Theologia Magiſter, in Eccleſia S.Crucis Cuſtos,& D. D. Alphonſi Ludouici du Pleſſis de Richelieu, Eminentiſſimi Cardinalis, ac Reuerendiſſimi Archiepiſcopi Lugdunenſis Prouicarius Generalis: Librum, qui inſcribitur: *Ciſtercienſium, ſeu veriùs Eccleſiaſticorum Annalium à condito Ciſtercio, Tomus IV. Authore R. P.* ANGELO MANRIQVE, à Theologis approbatum in lucem edi facultatem concedimus. Lugduni, 26. menſis Auguſti, 1648.

DEVILLE.

CONSENSVS.

OPus inſcriptum: *Ciſtercienſium, ſeu veriùs Eccleſiaſticorum Annalium à condito Ciſtercio, Tomus IV. Authore R. P.* ANGELO MANRIQVE, Ego Regis Conſiliarius & Procurator in Lugdunenſi Præfectura, in lucem edi non impedio. Lugduni die 25. Septembris, 1648.

LORIN.

PERMISSIO.

VIſo Procuratoris Regis conſenſu, hunc Librum, qui inſcribitur: *Ciſtercienſium, ſeu veriùs Eccleſiaſticorum Annalium à condito Ciſtercio, Tomus IV. Authore R. P.* ANGELO MANRIQVE, typis mandari LAVRENTIO ANISSON concedimus: & ne quis, vltra conceſſam facultatem, denuò excudat, prohibemus. Lugduni 26. Septembris, 1648.

SEVE.

INDEX

INDEX
ANNORVM, ET CAPITVM
TOMI QVARTI.

Ieſu Chriſti annus 1198.
Ciſtercij 116.

CAP. I. 1. PETRVS Rex Aragonum ad Duces Crucesignatorum Legatos mittit? Cum eis colloquium habet 3. Quæcumque poſtulat ad ſcriptum rogatus redigit. 4. Pro Comite Fuxenſi, Toloſanoque & Conuennarum 5. Multa promittit, quæ ignaros mouerent. 6. Reſponſa Patrum pro Comite Toloſæ, 7. & Conuennarum 8. Fuxenſique, 9. & pro Gaſtone de Bearno 10. Demum monita ſancta pro ipſo Rege.

II. 1 Noua petitio Regis Aragonum 2. de nouo negata à Patribus 3. eiuſdem Regis prætermiſſa appellatione 4 Grauis & elegans Archiepiſcopi Arnaldi ad eundem Epiſtola 5. ſed fructu prorſus vacua 6. Interim Innocentius circumuentus per nuntios Regis, 7. primum Arnaldo bello procedat contra Hæreticos 8 Mox Comiti Monfortio, 9. vt Caſtra reſtituat: 10. Demum Arnoldo ab Epiſcopo Regienſi 11. præmiſſis Aragonenſis Regis querelis, 12. vt congregent Concilium 13. & quid ex vſu videatur ipſi reſcribant.

III. 1. Patres Concilij Innocentio Papæ mittunt nuntios, & litteras 2 in quibus de hæreſibus 3. & Toloſano Comite, à quo nihil non tentatum contra Catholicos 4. deque eius complicibus, 5. vna cum omnium iudicio, & petitione 6. Fulco & Guido per Galliam crucem prædicant; 7. & Ludouicum Regis Franciæ filium cruce ſignant 8. Rex Aragonum impedire conatur prædicationem 9. Sed Innocentius veritate exactiùs cognita 10. ad eum ſæuerè ſcribit, 11. & Toloſaſanos Epiſcopo Fulconi, 12. Reliquos omnes Arnaldo Narbonenſi abſoluendos, puniendoſve remittit. 13. Demum innouat prædicationem Crucis contra hæreticos.

IV. 1. Rex Angliæ Abbates Ciſtercienſes mittit ad Innocentium. 2. Dubium an in cautela. 3. Innocentij reſponſum 4 graue, 5. & ſæuerum 6. Eiuſdem Pontificis litteræ ad Pandulphum, 7. atque Durandum, 8. Legatos ad Regẽ miſſos. 9. Forma ſatisfactionis Regi præſcripta, 10. & reſtitutio Stephani, Pontigniacum, Præſulum Cantuarienſium notum aſylum 11. Collatus Stephanus Thomæ Edmundoque 12. & de operibus eius nonnihil dictum. 13. Promiſſa Regis exacta per Legatos, è quibus vnus Ciſtercienſis etiam fuit.

V. 1. Abbatibus de Spina, & de Vrſaria in Regem Luſitaniæ cauſa commiſſa; 2. remiſſa ad Pontificem. 3. Sed iterum ad ipſos reuocata. 4. Quid in eadem ab eis pro Sanctia, atque Taraſia ſororibus. 5. Fulco in Leodium rediens, quo tempore ægrotabat Maria de Ognies 6. Mirus illius affectus in Ciſtercienſes, 7. & in Sanctum Bernardum 8 Qualiter Monialem Ciſtercienſem 9. à Dæmone, per preces liberauit? 11. Quid in Monacho? 12. Et qualiter etiam reſtitutus? 13. Decedens Sancta Ciſtercienſes conſolatur, 14. Et vita eius, hortatu Fulconis, ſcripta.

VI. 1. Martini Seguntini quondam Epiſcopi mors. 2. Loco inter Ouilam, & & Hortam, 3. quo funus deductum 4. Miracula frequentia poſt ſepulturam 5. De Capite Sacerdotis cuiuſdam Sancti Seguntiam delato poſt breue tempus. 6. Quid Presbyter Iulianus, & quid ipſa Eccleſia Seguntina? 7. Sed vtrumque difficile, 8. nec conforme Eccleſiarum traditionibus, 9. creditum vulgo caput Beati Martini, 10. quod ex corpore eius poſt CCC. LXV. annos tranſlato, & incorrupto

corrupto inuenro, ſed acephalo, efficaciori indicio, comprobatur.

VII. 1. Proſpetati hæretici 2. impedito aduentu Ludonici, qui Crucem ſumpſerat, 3. & mutata aduersùs Orientales Sarracenos prædicatione. 4 E contra Petro Rege Aragonenſium ſub titulo oppreſſorum, affiniumque 5. eorum defenſionem aſſumente, 6. & bellum indicente Monfortio Comiti: 7. Coactæ copiæ, 8. & tradita qualeſcumque cauſæ ſuſcepti belli 9. Tum obſeſſo per Regem Caſtro Maurelli 10. Monfortius Monaſterium Bolbonæ adit, & ſe, ac ſuos & cauſam Deo commendat. 11. quæ illi, ſupra alias, cauſa fiduciæ, 12 qua non obſtante, teſtamentum condit, & tradidit Abbati, ad Innocentium, ſi obiret perferendum.

VIII. 1. Arnaldus Epiſcoporum, & Abbatum Concilium congregat, per quos, ſi poſſet, Petrum emolliret 2. Noſtri Murellum intrant: & diem Crucis deſignant Crucis victoriæ 3. vix anceps pugna: 4. & Petrus rex occiſſus in ipſa acie 5. Monfortius Comes aduerſus auguria fœlix 6. Crux adoranda militibus producitur à Fulcone Epiſcopo. 7 Dein contritis, ſi in eo prælio decedant, repromiſſa ſalus 8. Toloſani ignorantes ſuorum cladem; & pacem reſpuunt & miserè occiduntur, 9 euadentibus paucis, 10. Corpus Petri delatum in Xigenam, vbi ante paucos annos repertum Integrum, 11. Hieronymus Blanche ſingularis ſententia de hac victoria.

IX 1. Hiſtorica Epiſcoporum, & Abbatum 2. ad omnes Chriſti fideles ſcripta Epiſtola 3. Toloſam in dolo obſequium offerunt. 4. Quid Petrus Aragonius, cum Epiſcopos venientes operiretur. 5. Toloſatus Epiſcopus Arnaldi Narbonenſis vices exequitur, 6. ingens victoria, & occiſus Rex Aragonum. 7. Numerus vtrinque occiſorum penè incredibilis, 8. Arnaldum & Guidonem non affuiſſe. 9. Quid Fulco egerit adhuc pro Toloſanis 10. ſed qui ſtare renuunt promiſſis. 11. Et dictum de loco, quo Rex interemptus.

X. 1. Innocentius, reuocatis indulgentiis conceſſis Albigenſium impugnatoribus. 2. Crucem in Sarracenos Orientales per Abbates Ciſtercij prædicari iubet 3. raptis à monaſteriis Prædicatoribus. 4. Hinc exercitus Chriſti penè deficiens, 5. & Guido, Arnolduſque ad Pictauiam digreſſi, 6. dum nuptias Amalrici tractant, hæreticos reparari per otium ſinunt. 7. Interim detento à Monfortio Iacobo puero 8. proceres Aragonum diuiduntur. Dictum de patruis, 9. & delegatione miſſa ad Pontificem, 10. & an hæc prior Monfortio Comiti facta.

IX. 1. Carentia Virgo Genua Plazenciam rediens, 2. Monaſterium ex propria dote conſtruit. 3. Gaufredus Siluanectenſes abdicatis infulis, Monachum induit. 4. Idem Adam Bolonienſis in Clara-Valle, 5. iniuncta quædam Abbati Longiponis, 6. Itemque Abbatibus Ciſtercij, Morimundi, de ægris, & Prioribus Ciſtercij, & Fontis frigidi, 7. & de Salem, Boncia, & Sconaugia, 8. Ioannes Treuirorm Pontifex in Hemmenrode ſepultus, 9. atque demum correctus Rades Andradius.

XII. 1. Acta Capituli; 2. & ad querelam Epiſcopi Quinque-Eccleſienſis. 3. Recitata Innocentij Papæ Epiſtola, 4. quæ noſtris temperandæ exemptionis decimarum occaſio, 5. Et temperatio confirmata in conuentu, atque ad alios exemptos, extenſa fuit. 6. Eſcarpenſis Abbatiæ in Catalonia origo. 7. Sancti Andreæ de Valle-benigna translatio ad Palatiola, 8. inſtrumentis productis, 9. Demum fundario cœnobij Olobokenſis.

Ieſu Chriſti annus 1214.
Ciſtercij 117.

CAP. I. 1. Balduinus Toloſani Comitis frater, ſed verè pius, 2. in proprio Caſtro proditur, vincitur 3. Tum ſociis eius atrociter occiſis, 4. Sacræ Euchariſtiæ cōmuninone negata, ad Fratrem ductus, patibulo ſuſpenditur, 6. infamia Raymundi ex fratricidio, 7. Sed hæreticis ex vindicta, reſumpti animi. 8. Tum prædicatio crucis aduerſus ipſos iterum reſtituta 9. Et Guidonis induſtria multi ſignari. 10. Concurſus omnium, & de numero ſub dubio animaduerſum.

II. 1. Indociæ primùm pactæ cum Narbonenſibus, 2. & à Comitibus Fuxi, & Conuennarum caſtra accepta. 3. Guido in Rutinenſes, & Caturcenſes miſſus, 4. graſſatur in hoſtes. 5. Inde Monfortio iunctus, Legati vices gerens in exercitu,

exercitu, 6. Hæreticorum caſtra, 7. multa deuaſtant. 8. In expugnatione Caſanolij 9. labor inſolitus. 10. ſed tandem noſtris hymnos decantantibus, 11. fœlix victoria & parta ſine ſanguine.

III. 1. Expugnatum à noſtris caſtrum domæ, 2. & Caſtrum Monti-fortis, laborans ſub tyrānide impiorum coniugum, 3. Vtrumque dirutum, atque item Caſtrum nouum 4. Quid de Benatio? 5. Et qualiter poſt hæc pax terræ reddita? 6. Petrus Cardinalis Beneuentanus Aragonenſes viſitat. 7. Interim Fulco Toloſanus Toloſam intrat. 8 Narbonenſem arcem occupat. 9. Sancto Dominico Sancti Romani Eccleſiam donat, 10. atque item ſextam decimarum partem ad victum.

IV. 1. Apoſtolorum Pruſiæ mirus fructus. 2. Fugatorum in ea Prouincia dæmonum, 3. atque virtutis myſteriorum fidei clara indicia 4. Petrus creatus Patriarcha Antiochenus 5. Monaſterium de Iubino Ciſtercio donat, 6. appoſitis quibuſdam conditionibus, 7. quæ tamen ſtatim veniunt reuocandæ. 8. Græcorum de Locedienſibus querelæ. 9. Innocentio propoſitæ. 10. Innouatis exceſſibus, expulſi noſtri, ſed reſtituti. 11. Et vt illi ferebant, per ſubreptionem. 12. Demum Cardinali Epiſcopo Albanenſi inquiſitio, ſententiaque commiſſæ.

V. 1. Expugnata Alcantara, & donata Calatrauenſibus, 2. quos ingens fames vexat. 3. Animaduerſus error Recentiorum 4. Alphonſi Magni Caſtellæ Regis mors, 5. Sepultura in Huelguenſi Monaſterio; 6. ad quod funus deductum. 7. Tranſlatio corporis, & ſigna ſanctitatis 8. Eleonoræ Reginæ ſequutus obitus, 9. atque opera vtriuſque ſatis magnifica. 10. In Luſitania Alphonſus abſolutus. 11. Sed ſpoliatus arcibus, &, ingenti pecuniæ ſumma multatus, iterum interpellat ſummum Pontificem.

VI. 1. Conſummato cœnobio Montis Lanæ 2. Sancta Francha Ciſtercium profitetur 3. Placentini interdicti propter bella. 4 Lachrymis eius vtramque pacem impetrant. 5. In Hiſpania Sanctus Bernardus Caluonius habitum ſuſcipit. 6. Epiſtola Franciſci Abbatis ad Galcerandum Viquenſem 7. de eius actis, 8. ſtudia ſancti ante habitum aſſumptum. 9. Parentum, propinquorumque ſuaſiones. 10. Qualiter eorum laqueos euaſerit?

VII. 1. Monaſterium Kerckem Monialium in Theutonia. 2 Virginis Idæ patria parenteſque, 3. Miſericordia, 4. amiſſo patre, carnales nuptias fugit 5. Inter Virgines degit. 6. Triennio poſt elapſo, matrem amittit. 7. Virtutes eius, ſed præcipua charitas. 8. Monaſterium Kerken hoc anno intrat. 9. Theutonicæ linguæ in principio prorſus ignara. 10. Tranſlata domus in Brabantiæ locum, dictum Parneya. 11. Pactum Idæ cum Chriſto ſatis lucroſus. 12. & lucri interius accepti ſigna externa.

VIII. 1. Guidonis Claræ Vallenſis Abbatis mors, 2. & Conradi ſucceſſio. 3. Pro quo in Villario ſuffectus VValterus, 4. cuius miræ virtutes, 5. & donum lachrymarum incomparabile 6. Dunenſis VValſaſenſis electiones. 7. In Hemonenrode viſio, 8. hoc anno facta Monacho cuidam, 9. atque altera Priori eiuſdem loci. 10. Vdardus, Margaritaque tranſlati ad ſuperos. 11. Chronologia. 12. Et de Sancto Georgio dictum, atque Curciaco, quæ eadem cum dicta capite quarto.

Ieſu Chriſti annus 1215.
Ciſtercij 118.

Cap. I. 1. Coacta Synodus in Monte Peſulano 2. in qua relatum de dominio vrbis Toloſæ, 3. quod votis omnium ceſſit Monfortio Comiti: 4 miſſuſque Ebredunenſis Archiepiſcopus, qui confirmari curaret ab Innocentio 5. Actum & de Iacobo Aragonenſi. 6. Deſtinato interim in Galliam Guidone Præſule. 7. Pontificis decretum de Iacobo 8. Quid illi Ciſtercienſes, dum in cuſtodia? 9 Ordinis Sanctæ Mariæ de Mercede ſemina iacta. 10. Iurata pax, 11 & redditus Iacobus Aragonenſibus, 12. atque ab eis ſuſceptus cum magno gaudio.

II. 1. Confirmata electio Simonis Comitis, 2. & literæ Pontificis ad ipſum, 3. laudantes virum 4. feudum confirmantes, 5. & exhortantes ad belli continuationem, 6. Diuerſæ hæ ab his, quæ pro Iacobo. 7. Guidonis reditus cum Ludouico Principe; 8. occurrentibus Simone, Arnaldoque; 9 Inter quos progrediente illo, 10. diſſenſio orta ſuper muris Narbonæ, 11. qui tandem diruti. 12. Toloſa tradita, 13. & muri etiam euerſi; 14. atque alia nonnulla ibi peracta.

III. 1. Concilium generale Romæ coactum. 2. Ioachimi Abbatis in Petrum Lombardum liber 3. qua occaſione ſcriptus, 4. & quo exceſſu? 5. In eodem Concilio damnatus eſt, 6. & conuicta doctrina, 7. Salua authoris perſona, 8. qui omnia Eccleſiæ iudicio ante ſubmiſerat 9. Subſcripta ad hoc Epiſtola notanda, 10. Aliæ eiuſdem Abbatis excuſationes, 11. vt non omnino certæ, non improbabiles.

IV. 1. Fulco Dominicum ad Concilium Romam adducit. 2. Pontifici præſentat. 3. Egregiam pro eodem operam nauat. 4. De ipſoque teſtimonium inſigne perhibet, 5. Quid ſtatim Pontifex pro noui Ordinis Prædicatorum conſtitutione? 6. Et quod eius officium ex Cæſario. 7. Alnenſis Simon vocatus ad Concilium, 8. qua occaſioue 9 & quam multis Propheta probatus fuerit. 10. Pax inter noſtros occaſione chartæ charitatis cœpta turbari, 11. reſarcita in Concilio, 12. emendatus Chryſoſtomus Henriquez, qui Alanum magnum eidem affuiſſe tradit.

V. 1. Capitula, aut conuentus generales indicti Monachis, 2. quibus Abbates Ciſtercij præſiderent; 3 extenſique ad Canonicos Regulares, 4. eum ampla præſidentium iuriſdictione, 5. Plures huius decreti innouationes. 6. Confirmatæ, & extenſæ Ciſtercij leges decimas concernentes. 7. Quid in cauſa Albigenſium hæreticorum, 8 contra quos Vinius congregatum Concilium putat. 9. Abbas de Bello-loco ab Anglia miſſus, 10. in Stephanum Languetenium, pro Rege præualet. 11. Demum quid Rodericus Toletanus pro ſua ſede, atque totius Hiſpaniæ Primatia.

VI. 1. Lutgardis Virginis ingreſſus in Aquiriam, 2. Patria, Parentes, primaque educatio, 3. à Deo mire præuenta: 4 Monachatus in Monaſterio Sanctæ Catherinæ, 5. Victoria parta de iuuene impudico: 6. atque de alio milite. 7. Dein ex Dæmonis ſuggeſtione puſillanimitas, 8. cui Beata Virgo, & Catherina Martyr occurrunt. 9 Ingens eiuſdem cum Chriſto familiaritas, 10. & duo ſigna miranda viſa in ipſa

VII. 1. Eximium Curationis donum Lutgardis Virgo pro dono intelligentiæ; 2. ſed hoc mox pro augmento charitatis libens permutat, 3. adaucto interim intelligentiæ dono. 4 Chriſti in cruce pendentis amplexus ſuſcipit. 5. Dein pœnitentia agenda pro peccatoribus, & ſeptem ieiunia illi iniuncta, 6. in quo ingens miraculum. 7. Itemque aliud erga egregium virum Iacobum de Vitriaco, 8. ſtillat oleo: 9. & Chriſto conſecratur. 10. Miraculum continuum in eius cantu.

VIII. 1. Lutgardis in Prioriſſam electa ſui cœnobij, 2. quod diu conceperat Ciſtercium intenſius ardet. 3. Dein orta occaſione etiam accelerat, 4. Conſultatum ſtatim de Monaſterio, 5 & electa Aquiria; 6. vbi mutato habitu pro relictis filiabus orat, & exauditur. 7. Aquiriæ, atque Ciſtercij ingens encomium. 8. Noui timores Virginis, & noua ad eam de cœlo facta oracula. 9. Confirmata miraculo patenti, 10. Cum cuperet diſſolui, reſeruatur oratura pro mundo. 11. Demum quomodo relicta ſuæ quieti?

IX. 1. Ioannis Angliæ Regis in Eccleſiam contrarius animus; 2. nec minus in Ciſtercium. 3. Mors in Suuinshede, quam propinato per Monachum veneno, 4. ſeu ſuæ domui, ſeu Angliæ prouidentem, ſunt qui attribuant. 5. Quamuis Arſefeldius, & alij aliter ſentiant. 6. Conuerſi cuiuſdam ſupplicium ſatis pauendum. 7. Alterius viſio, 8. & Monacho decedenti ſine cuculla, 9. dilata gloria, 10. Priuilegium Florenſibus indultum, 11. & de Ioanne Valcellenſi dictum in dubio.

X. 1. Acta Capituli concernentia diuinum cultum, 2. & quædam ſpecialia. 3. Chronologia, & de loco Sanctæ Mariæ. 4. Abbatia de la Vega, 5. Donatio loci, 6. & pauca quædam in ea animaduerſa. 7. De Parco Dominarum Monialium prope Leodium. 8. Atque item in Belgio de Nouo Boſco. 9. Cellenſe Monaſterium in Luſitania, 10. & dictum obiter de tempore Monachatus Reginæ Sanctiæ.

Ieſu Chriſti annus 1216.
Ciſtercij 119.

CAP. I. 1. Status rerum, 2. & Fulco ſuis reſtituens Sanctum Dominicum; 3. Cuius conſilio ab eis electa Regula, conſtitutioneſque, 4. & primum Monaſterium ipſius dono 5. Monfortij Comitis proſpera fortuna, 6. ſtare diu neſcia. 7. Belli quadrum obſeſſum, 8. & tandem captum, (vbi & dictum de

Guidone

Guidone Carcaſſonenſi) 9. Toloſa rebellis, 10 Fulco reconcilians Simoni ciues. 11. ſed facto prius pretio, quod non exigui poſt mali occaſio fuit.

II. 1. Malfada Luſitaniæ infans Henrico nubit. 2. Commendatus Epiſcopus Palentinus, & dictum de Legionenſi Alfonſo, & Berengaria) 3. ob conſanguinitatem ſeparata. 4. Aroucam intrat, vt illam ad Ciſtercij leges informet. 5. Sorores cum Alfonſo Fratre litigant. 6. Quid Procurator Regins? 7. Quid Innocentius? 8 Commiſſio Abbatum, 9. & ſententia per eos lata. 10. Sororum arces Templariorum fidei commiſſæ; 11. & de induciis eiſdem datæ cautiones. 12. Proſtrata lis, ſed minus amaris animis.

III. 1. Innocentius Ciſtercio frequenter vſus. 2. Abbatibus de Alta Silua, & de Bello-prato cauſam commendat, 3. quæ in corpore iuris extat, licet mutila, vt aliæ. 4. Grauiorem aliam Abbati Morimundi, & Lingonenſi Epiſcopo. 5. litteræ Pontificiæ: 6. & dubium incidens in eorum executione. 7. Canonicæ purgationis forma qualis. 8. Et cur credatur abiiſſe in deſuetudinem.

IV. 1. Mors Innocentij, & Honorij ſubrogatio, 2. Tum ille oſtenſus in viſu cuidam Abbati, 3. atque Sanctæ Lutgardi 4. Animaduerſum de eius purgatorio. 5. Et dictum de cauſis 6. Eidem Virgini apparet Ioannes Lyranus. 7. Et Chriſtus conſolatur flentem eius deceſſum. 8. Pro peccatoribus ieiunium aliud ſuſcipit. 9. Illuſa quædam Virgo illi oſtenſa, 10. & at certiſto Simone Mnenſi per vtrumque liberata. 11. Mirabili exinde gratia prædicta floret. 12. Mors Herkeuuini Epiſcopi Leglinenſis.

V. 1. Honorius vix dum electus de noſtris ſolicitus, 2. ad quinque primos Abbates Ciſtercij ſcribit, 3. præcauens diuiſionem, 4. Exinde Lucæ Lambucinæ Abbati, grauem ſatis iniungit inquiſitionem 5. Ludouico inuadente regnum Angliæ, pupilli Ioannis ad Honorium confugiunt, 6. qui compeſcendi Ludouici motibus; 7. Ciſtercij, & Claræ-Vallis Abbates ad Patrem mittit. 8. com precibus, & minis, 9. ad Ludouicum eaſdem deportaturos 10. Iniunctæ Legatiæ fœlix ſucceſſus. 11. Viſitata cœnobium Corbeſenſe. 12. & approbatus ordo Sancti Dominici in Eccleſia, & redditibus acceptis Fulconis dono.

VI. 1. VValteri Birbachij pretioſa mors, 2. præcedente viſione ſatis mirabili. 3. Charitas eius, 4. & profundæ de vitæ Chriſti myſteriis contemplationes. 5. Miracula poſt mortem, 6. & caſtigati 7. In aliis recentiores. 8. Godeſcalcus Chriſtum in Euchariſtia videt, 9. Mappam, corpori Chriſti reponendo per caſum ſciſſam, miraculosè reſarcit. 10. Moritur, 11. atque à Præmonſtratenſi Sancto Abbate diſtinguitur. 12. Dictum & de Guillelmo Conoerſo Sancto.

VII. 1. Ludolfi in Porta, 2. Alardi in Luka conuerſiones, 3. & tranſitus glorioſi. 4. Dictum de Adamo 5. ſanato per miraculum 6. Dein vocato ad ordinem per Sanctos Nicolauum, & Paternianum. 7. In Italia Alacrinus, In Gallia Gregorius, in Anglia Thoraldus, & Mauricius florent. 8. Incloſa Virgo Brumbacenſi Abbati ſubiecta 9. penè diſcredit. 10. Aſt orationibus non ſolum in fide, ſed in propoſito ſancto confirmatur. 11. Radulphus electus Abbas Coggeshalenſis.

VIII. 1. Beatæ Chriſtinæ in Monte ſanctæ VValburgis, 2. glorioſæ viſiones, 3. & reuelatus obitus 4. atque ſuarum gloria illi oſtenſa. 5. Vdeboha eiuſdem cœnobij Virgo 6. Guda in Houenes, 7. Eufemiaque, & Eliſabetha. 8. Dæmonum minæ in illam adhuc in ſæculo, 9. quas paſſa in Religione ſemel, 10. & iterum, 11. itemque Eliſabetha, ſed magno animo.

IX. 1. Saltus albus antiquum Monaſterium Benedictinum 2. Imperatoris priuilegio auctum, 3. & donatione Epiſcopi Segouienſis, 4 quæ ad litteram poſita, 5. & recentior concordia 6. Super Abbatum eiuſdem electione. 7. Mutatio habitus, 8. & commendata Hiſtoria Segouienſis, 9. conuictaque 10. Eiuſdem domus aliquæ nótitiæ 11. Et Abbatiæ per Alexandrum ſextum in ea tandem ſuppreſſæ, atque vnitæ cœnobio Sacrorum mœnium.

X. 1. Chronologia ſurgentium cœnoblorum. 2. Et tranſlatio Sanctæ Agathæ, 3. confirmata inſtrumento Beati Engelberti. 4. Dictum de Fontinella Sancti-monialium, 5. & de loco Spinoſo, 6. Eſſenoque cœnobio. 7. Demum de Claro fonte Lucemburgenſi, 8. & quæ in ipſo cœnobio memoria digna. 9. Succeſſio Magiſtrorum Calatrauenſium.

Index Annorum, & Capitum.

Ieſu Chriſti annus 1217.
Ciſtercij 120.

Cap. I. 1. Gerardus Archiepiſcopus Bituriensis Rumam adit, 2. Poſt multas Innocentio oblatas preces ad canonizationem Sancti Guillelmi, 3. Remiſſoriales ab Hunorio literas impetrat. 4 Relata umnia: 5. & inquiſitione, tam miraculorum, quam meritorum, 6. Altiſiodorenſi Epiſcopo & & duobus Abbatibus commiſſa, 7. Ingens vtrorumqne ſeges inuenta, 8. Canonizatio breui ſubſequuta, 9. quamuis in anno non nihil dubij ſubſit 10. Sanctus acclamatus Patronus Bituricenſium; & feſtum eius per Eccleſias varias diffuſum.

II. 1. Repullulante diſcordia inter Abbates, 2. Honorius iterum ad eos ſcribit, 3. diſcordiæ punctus, & concordia prius inita, 4. Ab Innocentio dudum declarata 5. Inuiolabiliter iubetur obſeruari 6. qui & quales quatuor illi, qui litigabant, 7. Diſpenſandi poteſtas illis conceſſa, reſtricta ad Capitulum, 8. Arnaldus cedens, & Conradus illi ſuffectus, 9. litteræ Honorij ad Conuentum Claræ-Vallis 10 atque aliæ pro ipſo 11 Demum Galterus ex Abbate Pontigniaci in Carnotenſem Pontificem promotus.

III. 1 Proſperato in cunctis Simone Comite, 2. Tuloſa rebellat 3. Raymundum ſuum quondam Comitem ſuſcipit. 4. Quid de Rogerio Fluxenſis Comitis filio? 5 Guido & Simon Monfortius Frater accurrunt: 6. ſed repulſi ab Hoſtibus, Fulco & Iacobus prædicatorum iterum miſſi. 7. Monfortius Comes periculo exemptus, 8. A Toloſanis in Legatum etiam ſæuitum, 9. Crux contra Sarracenos prædicata, 10. & variæ eius inter prædicandum apparitiones. 11. Prædicante Bernardo Heiſterbacenſi, Dæmonis fraudes detectæ, & impeditæ. 12. Demum ipſe præuentus ab ipſo ſæculo

IV. 1. Cruce ſignati in Siriam naufragantes, Luſitaniam appellunt? Luſitanis coniuncti Mauros profligant, 3. Litteræ Epiſcoporum, & Abbatis Alcobatiæ, ad Honorium. 4. Potentia Arabum, 5. profligata miraculosè. 6. Petitiones ad Honorium Papam VII. 7. Memorabiles aliæ circũſtantiæ eiuſdem victoriæ, 8. profligati, & occiſi fidei hoſtes. 9. Alcaſor captum, & & ſpolia data, hoſpitibus. 10. Epiſcopi Vlyſiponenſis nomen notatum, 11. atque occaſione victoriæ alia indulta.

V. 1. Henrici primi Caſtellæ Regis mors. 2. funus à Burgos ad Huelgas delatum, 3. & Ferdinandus ſuccedens illius loco. 4. ſororis in eodem cœnobio Monachatus. 5. Quid Maſalda ab Henrico olim ſeiuncta, 6. Quid Alphonſus cum ipſa? 7. Sanctia Minoribus cœnobium conſtruit, 8. Sacrarum familiarum multa ſeges, 9. ſed Minores præ aliis dilatati. 10. Eorum in Luſitaniam aduentus, 11. & tertia hæc domus fundatio Reginæ Sanctiæ. 12. ex multis circunſtantiis ſatis illuſtris.

VI. 1. Mathyldis Virgo Scotiæ Principum filia 2. Alexandrum Fratrem à ſæculo, & à domo Patris abducit. 3. Conuerſum in Fuſniaco demittit, 4. Vitam ipſa actura ſupra mortalem 5. nunquam ab eo videnda, nunquam viſura. 6. Ipſe humili habitu vix latens, 7. dum vixit meritis, & poſt mortem claret miraculis, 8. Dictum de Mathyldi, 9. Et coniectatum de parentibus vtriuſque, 10. Deque fratre Ciſtercium ingreſſo, relictis inſulis.

VII. 1. Beati VVerrici Alnenſis Prioris. 2. Miſericordia Martinianæ æmula. 3. neque ſine diuina acceptatione, 4. Dona miraculorum, & prophetiæ, 5. Sancta mors, ſepultura, 6. Et epitaphium. 7. Dictum de tempore, & de Sancto alio Nouitio. 8. Tranſlatio Aquitiæ, & eius incrementa 9. Conuerſa Iolendis, 10. & combuſtus germanus Abbas per miraculum à Deo manifeſtatus.

VIII. 1. Columbano Abbati, ac Ferranienſi, 2. & Thomæ de Torſillo multa in Italia, 3. In Gallia Caſæ Dei, Pontis-Alti, de Corona, & de Oratorio. 4. In Hiſpania, Sacrorum mœnium, Ouilæque, multa & grauia negotia committuntur. 5. Confirmatæ aliis donationes, & priuilegia 6. Conſecrata Eccleſia Caſæ-marij, 7. ſolemni pompa, 8. ſublatus abuſus in ſacrificando pro præſenti defuncto, 9. atque alteri imminenti malo occurſum, 10. Audita petitio Sancti Engelberti Colonienſis. 11. Calatrauæ tranſlatio. 12. Et dictum de reliquiis Sanctorum Martyrum 13 Cœnobium Sancti Bartholomæi hoc anno noſtris viſitum.

IX. 1. Bellum-pratum antiquius Reginagium iuxta Duacum 2. per tres ſo-

rores cœptum, & in quo loco 3. In eo Freſcendis Ciſtercinm meditata, 4. Semel, & iterum Romam proficiſcitur 5. Repulſam paſſa, Duaci rem componit, 6. & tertio reuerſa, Honorij Papæ, 7. ad Epiſcopum Attrebatenſem litteras impetrat. 8. Tum redux ſtatim Ciſtercij habitum ſuſcipit. 10. Merito inter Heroinas Ciſtercij poſita, & dictum de Oratorij domus confirmatione.

Ieſu Chriſti annus 1218.
Ciſtercy 121.

CAP. I. 1. Francha Moniales ad Pectolem transfert 2. Diſſolui cupit. 3. Foribus clauſis in Eccleſiam oratum intrat, atque ſopotem artificio mirando excutit 4. Multa à Dæmone patitur. 5. Morbo corripitur, & ne radices (contra morem) coctas comedat, miraculo patenti prohibetur, 6. Sacrum Paſcha cum ſuis deuotè celebrat. 7. Sanctè obdormit: 8. Et in eadem Eccleſia ſepelitur 9. ſuccedente Carentia, & benedicta terra Sepulchri Franchæ repentè panditur viſio mirabilis 10. Per miraculum probata. Collocatum decentius Sacrum corpus, atque alia quædam de Sancta remiſſiuè.

II. 1. Aggrauatis quibuſdam Eccleſiis Galliæ 2. Abbates Claræ Vallis, & Morimundi, ad Philippum Legati 3. Honorio Pontifici mittuntur, 4. acturi de reſtitutione Caſtri Soliacenſis, 5. Graues, ſeneræque ad eoſdem litteræ 6. aduerſus quendàm Ioannem de Aurelianis, 7. qui imprudenter Eccleſiam infeſtabat 8. Commendatio modeſtiæ Aurelianenſis Epiſcopi. 9. Exhortatio ad Philippum 10. mãdataque per eoſdem Abbates deferenda. 11. Et quid per eos in vtraque cauſa actum, breuiter coniectatum ex aliis litteris.

III. 1. Fulco cum Cruce-ſignatis ex Gallia redux 2. Montaluanorum impetus repreſſus, & caſtigatus. 3. Toloſani in Simonis Caſtra irrumpunt, 4. atque ipſe retardatus, 5. Mox ipſos fugans. 6. Tamen lapidis ictu viuis eximitur? 7. Qua occaſione obſidionem accelerauit? 8. Amalricus ſucceſſor Toloſæ cedit, 9. & remiſſiuè quædam alia de Albigenſibus 10. litteræ Honorij Papæ ad Amalricum. 11. De paterna in Hæreticorum ſucceſſione 12. Vindicatus Iacobus Aragonius à cuiuſdam recentis impoſtura.

IV. 1. Calatrauenſes ab exteris quæſiti, 2 Alcautatam Sant-Iulianeis dare deliberant, 3. Conditionibus pactis, quas Rex Alphonſus firmat ſuo diplomate. 4 Mariana in aliquibus notatus, 5. Correctuſque, 6. A Pereyrenſibus actum de tranſlatione ſui Conuentus; 7. variis vtrinque ſententiis agitatis. 8. Succeſſio Magiſtrorum Calatrauenſium. 9. Tranſlatum Monaſterium Petræ, ditatumque, 10. & ingens priuilegium indultum Valle-Eccleſienſibus.

V. 1. Raymundus Peñafortius, & Petrus Nolaſcus Barchinone degentes, 2. eandem cum Iacubo Rege viſionem habent, 3. Inter ſe conferunt. 4 Et de inſtituenda familia Religioſa pro redimendis captiuis, ſerio deliberant. 5 Die Sancti Laurentij Raymundus declamat. 6. Petrus Nolaſcus nouo indutus habitu inſignia Regia à Iacobo puero ſuſcipit. 7. Ordo inter militares numeratur, 8. & quam ob cauſam 9. Ipſius Iacobi Regis aula donatur, 10. Confirmaturque à Gregorio Papa nono. 11. Et alia quædam de ipſo perpenſa obiter.

VI. 1. Friſiam penè ſummergit inundatio, quam ob irreuerentiam in Euchariſtiam permiſſam, aut immiſſam, 3. cuidam fœminæ ſanctæ eſt reuelatum. 4 Oſtenſa pyxide fluctuante ſuper aquas. 5. Idida Cellerarius Sancti Bernardi ad prædicandum pœnitentiam miſſus. 6. Herbrandus Clari-Campi Abbas ſanctè obdormit, 7. ſuccedente Iuone, & de vtroque cœleſtis reuelatio. 8. Simon Alnenſis cum Priore Fuſniaci Germaniam peragrans, 9. Prophetiæ dono illuſtris, vbique claret.

VII. 1. Magiſter Vincentius ex præpoſito Sendomirienſi Epiſcopus Cracouienſis 2. per ſuffragia creatus, 3. Cum Colomarum coronaſſet Haliciæ Regem, 4. atque Polonica inteſtina bella inter nepotem & patruum concordaſſet, ac ſuæ Eccleſiæ, & aliis multa dediſſet, 5. tandem Ciſtercium induit in Andreouio 6. Sanctæ Heduuigis filij inter ſe pugnant. 7. Atque alter violenta morte ſubtrabitur. 8 Oddonis Burgundiæ Ducis mors: ſepulpulchrum in Ciſtercio, 9 & Luſitanæ Mathyldis in Clara-Valle. 10. Animaduerſum in Albertum Miræum leuiter.

VIII. 1. Reconciliatæ in Italia per noſtros Vrbes, & viſitatum cœnobium Sancti Laurentij. 2. In Sicilia Meſſanenſi, Archiepiſcopo, & Græcis Monachis ab Honnrio indices dati 3. Reformati in Gallia Grandimontenſes, 4. & duo alia cœnobia nigri habitus. 5. In Caſtella, in Epiſcopum Conchenſem; 6 In Aragonia in Oſcenſem inquiſitum, & viſitata Cathedralis Cæſar-auguſtæ. 7. In Luſitania, cum turbata omnia eſſent, 8. Abbas Alcobacienſis, 9. Priorque, Honorij Papæ litteris inſtructi, 10. plenam ab eo accipiunt poteſtatem. 11. Dictum de Suario Epiſcopo Vlyſiponenſi, de quo ſuperius.

IX. 1. In Bohemia inter Regnum, & Sacerdotium ſuborta lis, 2. non ſine Regis, & Pragenſis Præſulis culpa. 3 Honorij litteræ ad Ratiſponenſem, & VVaſſali Abbatem 4. eæque duplices 5. Hotocari ad Honorium breuis Epiſtola 6. mox alia longior, 7. in ſpem multa promittens, 8. & factum purgans, 9. Pragenſis timores. 10. Et Honorij Papæ mandata ad Abbates Ebrac, & VVaſi, 11. & qualiter per eos omnia pacata 12. Plura in Germania, 13. in Polonia, Vngaria, Belgio, Angliaque; & neque Oriens ab his omnino immune.

X. 1. Abbatiæ Virginum dictæ Buſiaco aliqualis notitia, 2. Honorio pro Eccleſia Caſſemarij, quam ipſe conſtruxiſſet, 3. Ad Abbatem, & Monachos, 4. Deinde ad Capitulum Generale Ciſtercij ſcribit, 5. Conrado priuilegia multa concedit: 6. pro decimis; ſolemni promulgata declaratione 8 In Legato 9. contra Plebanos 10. Confirmatus ad inſtar Ciſtercienſis ordo Vallis-ſcholarium, & Ciſtercium electum ab aliquibus ex filiis Beati Dominici.

XI. 1. Beatæ Idæ de Niuella conuerſatio & charitas pro animabus Purgatorij; 2. Itemque pro ſalute viatorum. 3. Apparitiones frequentes, 4. Mors Margaritæ, atque eius apparitio, 5. & reſponſa ad quæſita, inter quæ reuelatus tranſitus Idæ. 6. Mors imminens; 7. ſed dilata ſororum precibus. 8. & dilatatio intimata Sapientiæ Virgini, 9. Credita Beatrix occiſio dilationis.

XII. 1 Arnaldi Ciſtercienſis olim Abbatis mors. 2. Acta Capitula de Abbatiis Sanctimonialium, & ſuper Salue Regina, 4. vnde ad Prædicatores mos pertranſiit, 5. Quid ad Honorij litteras? 6. Quid ſuper aliis quibuſdam ſit decretum? 7. Actum de his, qui vt fierent conuerſi, ordines occultabant, 8. & credendum relatum de incommodis, quibus Conradus obuiare procurauit. 9. Chronologia, & breuis, & ſubobſcura. 10. & dictum de Lilienfeld, Auſtriæ domo.

XIII. 1. Vallis Florida Monaſterium Monialium ſub nigro habitu 2. induſtria & bonis Bartolomæi Lanionis reparatur. 3. Prima Abbatiſſa Genta procurante, Ciſtercium ſuſcipit. 4. Bartholomæum cum filiis habitu donat. 5. Beatricis pueritia, 6. & conceptum Ciſtercij votum 7. Fundatum Monaſterium Ruremundenſe, 8. pro Richarda vidua Geldriæ comitiſſa, 9. doratum à Gerardo annuis redditibus, 10. ſub certis conditionibus, 11 Confirmatio Honorij Summi Pontificis. 12. Quænam Richarda, atque aliæ notitiæ eiuſdem domus.

Ieſu Chriſti annus 1219.

Ciſtercij 122.

CAP. I. 1. Damiata vrbs per Cruce ſignatos capta. 2. Hieroſolyma deſerta à Sarracenis. 3 Prædicationis Oliuerij, & Beroardi fructus fœlices. 4. In Gallia dubiè pugnatur cum Albigenſibus 5. In Bohemia inter Regem, & Andream pax compoſita. 6. Suſceptus ſub patrocinio Petri Iacobus Rex 7. Et Bertrando Legato commendatus. 8. Honorij litteris 9 Hugonis Lincolnienſis quondam Epiſcopi frequentia miracula 10. Honorij Papæ 11. ad duos Pontifices & Abbatem Fontanenſem Epiſtola. 12. & commiſſa inquiſitio canoni præuia.

II 1. Sanctus Franciſcus Monialium ſuorum coram Cardinali Hugolino. 2 Ille Sancti Benedicti, 3. profeſſas Regulam, 4. Ambroſio Ciſtercienſi committit viſitandas. 5. Quanto tempore Regulam Sancti Benedicti profeſſæ ſunt: 6. Vnde inter eas Abbatiſſæ hodieque manent. 7. Sanctæ Claræ initia ſub ea Regula, 8. Ambroſius earum dein curam gerit, quandiu vixit. 9. Franciſcus Fratres ad Sarracenos conuertendos mittit. 10. Qui Hiſpalim tranſmiſſi per Sanctiam Virginem.

III. 1. Conrado in Epiſcopum Cardinalem Portuenſem promoto 2. ſuccedit Gualterus. 3. Dictum de Nicolao Cardinali, 4. Conſecratio fœlicis Tuamenſis 5. Et R. Olomucenſis fœda

crimina

crimina 6. per iudices Ciſtercij examinanda 7 Coniectatum pro ipſo. 8. Exactæ à noſtris pecuniæ procurationes. 9. Sed hæc & alia repreſſa per Honorium. 10. Fulinenſes indemnes à penſione, 11. exquiſitum Martyrium Lutgardis Virginis, 12 & ſcrupuli ſedati miraculosè.

IV. 1. Henricus Abbas per Prouinciam Friſiæ viſitans, rapparenti; atque eius opem imploranti animæ per orationes & ſuffragia fauet 3. Gerlacum iuuenem ad ordinem conuertit, 4. & Ludouicum militem, 5. Heiſterbacenſis Virginis 6. miraculum 7. VVerneri Euerbacenſis Fœlix mors, 8. & Getrudis puellæ. 9. Sed non ſine præmiſſa ob leues quaſdam culpas ſatisfactione. 10 Dictum de Margarita, & de Stepone ſancto Capellano.

V. 1. Richmundis Virgo Sancta ad montem Sanctæ VValburgis piè obdormit. 1. Myſteria illi glorioſa, 3. & doloroſa oſtenſa diuinitus, 4 Charitatem cæleſtem ſemel, & iterum in Euchariſtia videt. 6. Raptus paſſa frequentes, ſed abſconditos. 7. Philippi Namurcenſis ſancta mors, aſſiſtentibus Ciſtercij quatuor Abbatibus. 8. Acta eius, 9 & inſcriptio ſepulchralis 10. ac demum dubitatum de mortis tempore.

VI. 1. Iniuncta noſtris in Italia quædam, 2. atque item in Gallia. 3. In litteris Honorij notata alia. 4 Quid in Germania? 5. & Belgio 6. Hiſpaniaque. 7. Succeſſio Magiſtrorum Pereyrenſium, & tranſlatus conuentus ad Alcantaram. 8. Gualterus Morganenſis Abbas, poëta clarus. 9. Duo virorum cœnobia parum nota, 10. & mulierum totidem, ſed ſuo vtrumque capite enodandum

VII. 1. Adelbertus Sepulturæ tradendus ſurgit. 2. Vdonem loci paſtorem alloquitur. 3. Multa, quæ vidit, narrat 4. Septennio à reſurrectione ſuperuiuit. 5. Sanctitas eius. 6. Vdonem de conſtruendo cœnobio monet. 7 Ædificatum Sanctæ Catherinæ dicatur. 8. Pro Virginibus, Capellanis, conuerſiſque: 9. qua authoritate, & quibus teſtibus. 10 Notata quædam ſingularia in fundatione.

VIII. 1. Surgit cœnobium in Diœceſi Burgenſi pro Monialibus militiæ Calatrauæ. 2. Quid Magiſter, & quid facer conuentus ad hoc contulerint? 3. Quid duo illuſtres coniuges? 4. ac quibus pactis mutuo conditionibus? 5. Subſcriptores, & teſtes. 6. Monialium habitus, locique tranſlatio. 7. Mors fundatoris, & nouæ conditiones, 8. Incrementa, & ſepulchrum Philippi, Ferdinandi Caſtellæ & Regis Legionis filij. 9. Dictum de aliis Monaſteriis eiuſdem ordinis.

Ieſu Chriſti annus 1220.
Ciſtercij 123.

CAP. I. 1. Inſtante multa conuerſorum ad fidem meſſe in prouinciis Liuoniæ, 2. Ciſtercienſes ab illius terræ Epiſcopis, 3. per Honorium Pontificem. 4. ad eam ſolicitantur. 5. Tranſlatio Beati Thomæ Cantuarienſis: 6. & quid in ipſa Stephanus, 7. Qua authoritate? 8. Et quibus ab Honorio conceſſis indulgentiis? 9. Inquiſitio de miraculis Bertrandi Conuennarum Epiſcopi, 10. à quo vrbs nominata. 11. Puer Achas ſeptennis vita exemptus 12 & mater eius exemplo, 13. Ciſtercium induens.

II. 1. Ottocari ad Honorium Papam petitio 2. Honorij conceſſiu; 3. Et conceſſioni Archiepiſcopus Salisburgenſis, 4. Et Abbas Sanctæ Crucis Auſtriæ Præfecti. 5. In Britania violata iura Eccleſiæ. 6. vſurpatæ poſſeſſiones. 7. Spoliatus Epiſcopus Nannetenſis, 8. grauatuſque. 9. Dirutæ domus, 10. atque alia damna illata. 11. incenſi pagi; ſed demum ſuper cunctis concordia inita. 12. Confirmata ab Honorio. 13. atque commiſſa Abbati Sabigniacenſi

III. 1. Franciſcani Martyrio coronati. 2. Sanctiæ apparent. 3. Congregatæ, nec ſine magno labore ſacræ exuuiæ; 4. Et clarentes miraculis, 5. Conymbricæ reponuntur ad Sanctam Crucem. 6 Miſſo tamen ad Lorbanum integro corpore 7. Canonicorum Sanctæ Crucis in Ciſtercium mirus affectus, 8. & de eo ibidem plantando conſenſus Regis: 9. Approbatus per omnes Regni Proceres. 10. Reginæ mors, & exequiæ de cælo miſſæ. 11. tum funus, eius deductum ad Alcobatiam.

IV. 1. Fratres Prædicatores ad ſe venturos Eberhardus in equis, 2. Gregorius videt in ſpecie duplicis Solis. 3. Adoptari in filios Beatæ Virginis, 4 quod de Ciſtercienſibus paulo ante præuiſum, 5. ad ipſos extenſum 6.

Alacrinus inuiſens Sanctum Dominicum 7. Magiſtrum Conradum ad ordinem trahendi occaſio fuit. 8. Ratio temporis : 9. & dictum de Abbate, quem Sanctus Pater ſanauit à graui morbo.

V. 1. Beati Vlrici in Villario glorioſus tranſitus : 2. Et Ludouici in Valle Sancti Petri : 3. de aliis tribus. 4. Pruliacenſis Abbatis viſio 5. Conuerſi vnius pauenda ſatis mors. 6. Dictum & de Bertrando impœnitenti 7. & de Bertolfi ad ipſum petitione, 8. Horrenda viſio : 9. Bertolfuſque ex pſeudo Sacerdote, tandem conuerſus ; 10. in hac vita punitus, atque dedecens.

VI. 1. Rachelis Iudææ ad hunc annum conuerſæ, 2. parentes, patria, & in Virginem affectus. 3. Leodij auditis Magiſtri Reynerij diſputationibus, 4. ad fidem conuertitur : 5. detecta à Patre, fugem meditatur. 6. Oblita, à Maria Virgine admonetur. 7. Baptizatur, & Ciſtercij habitum induit. 8. Parentum de ea peruertenda ſolicitudo ; 9. in duce fruſtrata, non in Epiſcopo, 10. ſed deluſa per Virginem. 11. Et Epiſcopus in Synodo accuſatus, ſed non correctus.

VII. 1. Grauati per Hiſpaniam Ciſtercienſes exactione viceſimæ. 2. Exemptionem ab Honorio Papa impetrant. 3. Conſultario Prioris Scalæ Dei, & reſponſum Honorij. 4. Cœnobio aliena per noſtros reformata : 5. Hugo Kirkeſtadienſis, & Ethelredus VVardonienſis ſcriptores florent. 7. Iacobi Aragonenſis prudentia ſupra ætatem. 8 Ceſſio, & ſucceſſio Abbatum in Populeto ; & Ioannis Fontanenſis Pontificatus. 9. Acta Capituli : & prohibita admiſſio plurium Monialium. 11. Dictum de Sancto Angelo de Frigillo Calabriæ domo 12 Et de ſtella reædificata in Luſitania.

VIII. 1. Porcetum Monaſterium perantiquum à Beato Gregorio fundatum, 2. ſed tempore reſolutum, Ciſtercienſes admitiit Sanctimoniales, 3. Quis Gregorius ? 4. & progreſſus, ac finis vitæ ipſius, 5. Pro Monachis ex Monte Sancti Saluatoris ſuffectæ Virgines, 6. Locum, & corpus Sancti, & Sancti Nicolai tabulam miraculoſam accepere. 7 Dictum obiter de Nicephoro Imperatore, Beati Gregorij Patre. 8. Terhargen, ſeu Terhagia iuxta Axellam. 9. Et Selle, ſiue Cella Antiſiodori.

Ieſu Chriſti annus 1221.

Ciſtercij 124.

CAP. I. 1. Sanctia Virgo de nuptiis requiſita, Ciſtercium intrat. 2. Aulam ſuam Franciſcanis Fratribus donat 3. Ferdinandus pro deſponſanda ſibi Philippi Romanorum Regis filia, legatos mittit. 4. E quibus vnus Abbas de Riuo-Sico. 5. Celebratæ nuptiæ, & Ferdinandus militari baltheo accinctus. 6. Peractum idem à Iacobo Aragonenſi, 7. Matrimonio contracto cum Eleonora 8. Dictum de nuptiis, 9. & de dote pacta : ac militari Iacobi Regis baltheo. 10. Atque obiter Antonius Beuter correctus.

II. 1. Beati Dominici cum Ciſtercio familiaritas. 2. Teſtamentum ad filios ; 3. & poſt ipſum ſequuta glorioſa mors. 4. Iordani ſucceſſio, & totus ordo commendatus Sanctæ Lutgardi ; 5. atque item Iacobo Sant-Galganenſi : orationes diuinitus acceptæ, approbatæ ab Honorio. 7. Eiuſdem de Prædicatoribus viſiones. 8. alia pro quodam Prælaturam recuſante : 9 Et rurſus quædam vniuerſaliores. 10. Iordanus in Eccleſiis noſtris frequens. 11. Et Bzouius caſtigatus, ſed remiſſiuè.

III. 1. Conradus Alberſtadienſis in Sedebeke Ciſtercienſi cœnobio Monachum induit. 2. De nece Balduini notatus. 3. ſed ſine cauſa : 4. Commendatus ex litteris Honorij. 5. Guillelmus Pariſienſis in Pontigniaco, 6. de quo obiter authores concordati : 7. VValdemarius Kanuti Regis filius, 8. Sleſvvicenſi Eccleſiæ primùm cedit : 9. Ad Bremenſem deinceps promotus, cum non confirmaretur, eam inuadit : Lucellenſem Abbatem infirmus vocat, Ciſtercium intrat, 11. Demum Honorium adit ; à quo, & confirmationem Monachatus, & litteras ad Abbatem Ciſtercij impetrat.

IV. 1. Catherina, quæ olim Rachel Iudæa, coram Epiſcopo comparere iuſſa, 2. eunctos ad lachrymas, & ad Dei laudem prouocat. 3. Conſtantia eius, audaciaque pro Chriſto, 4. atque aduocatus, qui illi aduerſabatur, viriliter repreſſus ab VValtero. 5. Nouæ litteræ, à quibus appellatum per VVillelmum Claræ-Vallis Abbatem. 6. Quid pro Epiſcopo ? 7. Et emendadatus in hac ipſa Hiſtoria Cæſarij locus. 8. Hærbæi Niuernenſis Comitis mors,

mors, 9. Et Ciſtercienſium Abbatum, qui ſuuus ad Pontigniacum deportabant, ab infidelibus ingens perſequutio.

V. 1. Cæſarius Dialogos ſuos incipit ſcribere 2. Hertuuici Hemmenrodenſis ſenis ſancta mors; 3. & eiuſdem conuerſi, 4. atque Steponis In monte ſancti Saluatoris Capellani. 5. Theobaldi Euerbacenſis Abbatis glorioſus obitus, 6. atque aliæ nouitiæ. 7. Beata Sophia Honcnenſis breuiter dicta. 8. Conradus ſenex in Heiſterbacho; 9. & Amelius Dunenſis: 10. Arnalduſque inſignis Abbas Monaſterij de la Spina.

VI. 1. Guillelmi Claræ-Vallenſis Abbatis mors, ſucceſſor, ſepultura; 2. Memoriaque, 3. dictum de VVaitero Villarienſi 4. inſignis gloriæ viro, 5. & ratio temporis, ex Cæſario computata. 6. De eo alia, tum vera, tum fabuloſa. 7. Guillelmi in Villarienſi domo ſucceſſio.; 8. Obitus Danielis in Sconaugia, 9. Et gratia illi indulta. 10. Apud Principes fauor, & authoritas, Ciſtercio olim damnati, concedi 12. & dictum obiter de B. Eliſabeth Sconaugienſi.

VII. 1. Digreſſio de Purgatorio Sancti Patricij. 2. Quid de eo Iacobus de Vitriaco, & Matthæus Paris? 3. quid Antonius, & Dionyſius Carthuſianus? 4. Demum quid alij dixerint? 5 Quanta ad illud frequentia populorum? 6 Inter quos Ciſtercienſis illud ingreſſus. 7. Dubia quædam de eodem Purgatorio. 8. & quid nobis appareat probabilius? 9 Miraculum in Hoſtia conſecrata 10. & in non conſecratis. 11. glorioſa viſio. 12. Cellerarius diuinitus reprehenſus, 13. & comprobata Prophetia Simonis Conuerſi Alnæ.

VIII. 1. Conſtantienſis Epiſcopus, & Salemitanus Abbas, expeditioni Hieroſolymitanæ præfecti. 2. Claromariſcenſis ſcrupulis Ioannæ Flandræ; 3. Aliis negotiis in Germania alij. 4. In Gallia viſitata Eccleſia Cellenſis. 5. & inquiſitum in Laureſtenſem Antiſtitem: 6. in Hiſpania Moreroleæ Abbas Legatus cum duobus Epiſcopis. 7. Ad Alphonſum Legionis, 8. & litteræ ad ipſos Honorij Papæ. 9. Pontigniacum litigans; & cauſa cadens. 10. Concordia inter Sancti Iacobi militias, & Calatrauæ; 11. ac concordiæ fructus; 12. Et Calatrauæ vnita militia de Monte gaudio.

IX. 1. Acta Capituli, & petita S. Patris Roberti canonizatio, 2. & dictum de Abbatia Luliana Sancti Pauli, 3 Honorius gratulatur Fratribus de Monte Foliano, quod Ciſtercium ſuſcipiant. 4. Et Virdunenſes Sancti Michaelis ad id inducit, 5. Speculum B. Mariæ apud Coloniam 6. Roberti-mons in Belgio. 7. Patronatus Ducum Brabantiæ, & Lotharingiæ; 8. atque obiter genealogia Montenſium Comitum. Dedicatio Eccleſiæ Sancti Anaſtaſij.

Ieu Chriſti annus 1222.
Ciſtercij 125.

CAP. I. 1. Conradus ab Honorio legatus contra Albigenſes. 2. Raymundi Toloſani Comitis mors, & eius circunſtantiæ. 3. Hæreticorum petulantia ſacrilega, 4. atque audacia repreſſa per Conradum. 5. A quo actum de pace, ſed tunc fruſtra. 6. Indulta viceſima aduerſus Albigenſes, 7. In Henricum conuerſa, 8. ſuper quo Honorius, IX. ad Bertrandum ſcribit; 10. ſed nihilominus aduentum ſucceſſoris accelerarct.

II. 1. Honorius pro canonizatione Sancti Roberti, ad duos Epiſcopos, & Abbatem Cluniacenſem ſcribit. 3. Abbas vni eorum cauſam ſubdelegat, 4. Epiſcopi de miraculis Inquirunt. 5. & multa probant; 6. per oculatos teſtes, 7. iuratoſque; 8. nihil prorſus omittentes, 9. ex omnibus, quæ facere potuerunt. 10. Vicinorum Abbatum teſtimonium de fama ſancti 11. Cunctatio Honorij, 12. & ſalubre conſilium initum, 13 quod canonizationi, per præuiam beatificationẽ aperuit viam.

III. 1. Sancti Serlonis cum Beato Adamo martyrium. 2. Alexandri tunc Scotiæ Regis zelus, 3. laudatus à Pontifice, 4. ſed mox remiſſus, diuinæ vltionis manifeſta materia fuit. 5. Celebrata memoria Sanctorum Martyrium, 6. & Serlonis doctrina, ſcriptaque, 7. Ratio temporis, & dictum de Adamo, quem ſunt, qui Meilroſenſem Abbatem dicant. 9. Bonæ Vallenſes pro Sancti Hugonis canonizatione ſoliciti, 10. litteras primum, 11. mox ipſum inter Sanctos adſcribi impetrant.

IV. 1. Subiugata Lubaria, Culmaque, 2. Chriſtianus Monachus in Epiſcopum eligitur; 3. aſſignatis redditibus copioſis, 4. quos largitas fidelium, 5. atque induſtria Chriſtiani breui auxere 6.

re. 6. Bernardus de Lippia ex Monacho, & Abbate Lehalenſis Epiſcopus, 7. Quos filios ipſe Epiſcopos habuerit? 8. & qualiter ſe mutuo conſecrauerint? 9. Ratio temporis; 10. & glorioſus fructus Bernardi Prædicationis.

V. 1. Guillelmus, vt prægnanti ſucurrat fœminæ, bouem occidi, & in fruſta concidi iubet, 2 eundem ſuſcitatum videt ſequenti die, 3. Hinc eius multa largitas in pauperes: 4. Zelus in Euchariſtiam, 5 & ſæueritas nimia caſtigata. 6. Arnulfus iuuenis ad habitum ſuſceptus, præcedenti oraculo. 7. Miraculum in alio ſancti Diſcipulo. 8 Hermani VValdſaſenſis actorum ſumma. 9. Mors, ſepultum in cœnobio Ciſtercienſi; 10. & dictum breuiter de eius ſucceſſore

VI. 1. Honorij in Caſſemarium munificentia; 2. eiuſdem litteræ. 3. De ſorano Monaſterio, 4. & eius procurata reformatione. 5. Vnitum id Eccleſiæ Caſſemarij, 6. & vnio confirmata per Fridericum 7. ad inſtantiam Honorij; 8. & multa alia bona mobilia, & immobilia eidem ab eodem Papa conceſſa. 10. Et prohibita vtraque alienari 11. Dictum de Sancto Thoma de Ozech, & de reliquiis ab eodem Honorio illuc tranſmiſſis, pro eiuſdem Eccleſiæ dedicatione.

VII. 1. Lucas Sambucinenſis in Archiepiſcopum Cuſſentinum electus, 2. de Eccleſiæ ſuæ conſecratione tractat. 3. Imperatorem Legatum Apoſtolicum, Epiſcopos, & Abbates multos conuocat. 4. Conſecratio Aræ maximæ, 5. & aliarum cum reliquiis ſuppoſitis, 6. ſimulque cœmeterij, 7. ſequenti die 8. dedicata, & Eccleſia Alcobacienſis. 9 Et ſupreſſus Prioratus Monachorum in diœceſi Papienſi; 10. & Moniales inductæ: 11. Alterius innundatio; & litteræ pro illius reſtauratione.

VIII. 1. Quartæ diei in Capitulo dotatio, 2. Confirmata ab Honorio; 3. à quo & Gualterus Abbas Ciſtercienſis, 4 cum aliis, ad Philippum Regem miſſus: 5. Et Laurentius Vrſariæ 6. ad Alfonſum Luſitanum. 7 Abbatibus de Hemmenrode, & de Galadia, 8. viſitatio iniuncta, 9. Angli in ſua exemptione manutenti, 10. atque eadem extenſa Populeranis. 11. Procurationes Legato ſolui iuſſæ; 12. & prohibita ſuſceptio Grandimontenſium. 13. Demum Abbas, & Prior Vallis Dei exempti ab acceptandis commiſſionibus.

IX. 1. Aroncæ in Luſitania initia miraculoſa, 2. Monialium acceſſio 3. Quibus cum Monachi nonnihil degenerarent, conceſſa domus. 4 Henrici Comitis ad Roſimundam litteræ, 5. & Roſimundæ ad ipſum. 6. Eiuſdem Roſimundæ Sanctitas, mors. 7. Laxamenta Monialium, 8. & reformatio ad normam Ciſtercienſium. 9. Confirmata ab Honorio. 10 Prima Abbatiſſa; 11. & ſub ipſa Monachatus; 12. ac quædam alia de Sanctis eiuſdem domus.

X. 1. Regina Vrraca Monaſterium Villenæ conſtruit, 2. conſtructumque Abbatiſſæ Huelguenſi donat, 3. & donationem inſtrumento confecto firmat 4. Initia domus, 5. & Vrracæ Monachatus, 6. Honorij litteræ, 7. & intuitu Vrracæ, 8. Ferdinandi donatio, 9. & larga exemptio. 10. Dictum de eiuſdem Vrracæ vita, & morte, & de duabus filiabus Sanctimonialibus.

XI. 1. Ceſſantibus à lite Rachelis parentibus, 2. tentata noua, & periculoſior fraus. 3. qua ſuperata Virgo ſanctam vitam, 4. ſanctiori morte, quamuis annus non conſtet, confirmauit. 5. Iucunda Hiſtoria alterius Sanctimonialis. 6. Henricus Prophetiæ ſpiritu pollens. 7. Cuiuſdam alterius triſtis obitus, 8 Guillelmi Claræ-Vallenſis miranda viſio, 9. & totius Ciſtercij commendatio, 10. Repetita per Virginem, cum ei per ſæculares extraheretur. 11. Albini Epiſcopi Fernenſis obitus, & recolendæ memoria Sanctitatis.

XII. 1. Ioannis Claræ-Vallenſis in Beatum Ioannem Baptiſtam mira deuotio, 2. miraculosè oſtenſa, 3. & alterius in Sanctum Nicolaum 4. Imaginariæ aſſumptiones corporum frequentes in Cæſario. 5. Henricus per miraculum ſanus à morbo animi; 6. Et corporis Arnoldus. 7. Viſio in Luka iucunda: 8. Profundior alia. 9. Sanctimonialis cuiuſdam gratia mira, 10. & dictum de Cæſario, & eius Dialogis.

XIII. 1. Ioannis Suetiæ Regis breue regnum. 2. mors propera, & in Albaſtra ſepultura. 3. De Alexandro Alenſi Franciſcano hiſtoria, ſeu fabella. 4. Acta Capituli, 5. Chronologia. 6. Et de Mogila, ſeu Claratumba. 7. Henrichouium, atque eius fundator Monachum induens. 8. Locus nostræ Dominæ,

Dominæ, atque huius nominis duo Monaſteria 9. Brailla Sancti-monialium, 10. & de Perechio in Græcia noſtris accedens.

Ieſu Chriſti annus 1223.
Ciſtercij 126.

CAP. I. 1. Honorius Papa Sermones ſuos colligit, 2. & Abbati, ac Conuentui Ciſtercij dicat. 3. Nec conſtat, an VVakero 4. an ſucceſſori? 5. Sancti Mauritij poſt mortem crebra miracula 6. De quibus Diœceſanus, cum inquiſiſſet, 7. ad Pontificem cum multis aliis ſcribit 8. Litteræ Honorij pro illorum comprobatione, 9. primæ, 10. & ſecundæ, 11. & dictum obiter de ipſo Monaſterio; 12. Et de Raymundo Abbate Sagramænię, & quædam cauſa ab Honorio commiſſa, atque à Gregorio inſerta corpori iuris.

II. 1. Reſumente Albigenſium errore vires, 2. Conradus Cardinalis Concilium cogit. 3. litteræ eius ad Primates, & ſuffraganeos 4. Animaduerſum in earum data mendum: 5. & Concilium Pariſios tranſlatum in gratiam Regis: 6. qui tamen ante obiit. Mors Pſeudo Papæ ab Hæreticis electi. 7. Quot, & qui Patres ad Concilium vocati fuerint? 8. Qui omnes affluerunt funeri Regio. 9. Dictum de aliis, 10. & de Principibus ſæcularibus, deque ipſius Regis teſtamento, 11. Conradi de familia Prædicatorum dubitatio, & reſponſum, 12. Quæ alij putant Bononiæ contigiſſe.

III. 1. Roberto Laurentius ſuccedit in Clara-Valle, 2. Quid ſub vtroque geſtum aduerſus Monachos? 3. Ad nouos Mendicantium ordines tranſeuntes? 4. Cæſarius Homiliarum opus reſumit. 5. Repetitum miraculum conuerſi, 6. qui nihil alius præter *Aue Maria* dicere potuit. 7. Vincentij quondam Epiſcopi mors ſcripta, 8 atque Guillelmi item, 9 & qui hic vltimus in Religione ſcripſerit. 10. Demum quid de eo Cantipratanus?

IV. 1. Petrus Abbas Gumielis à Ferdinando in Germaniam Legatus mittitur. 2 Ab Engelberto Epiſcopo Coloniæ, 3. atque aliis Prælatis, 4. Et Eccleſiis, 5. Immenſum reliquiarum theſaurum accipit. 6. Eaſdem apud Gumielem viſitantibus remiſſiones indultæ, 7. Dedicata Eccleſia Alcobacienſis, 8. & Conuentus tranſlatus. 9. Alfonſi teſtamentum, 10. per tres Ciſtercij Abbates exequendum. 11. Mors, & in Alcobatia ſepultura. 12. Et Sanctius filius cum amitis ſuis comprimens.

V. 1. In Luſitania, conſummata arce Auiſienſi; 2. Eborenſes, & locum & nomen mutant. 3. Calatrauenſium victoriæ repetitæ 4. ſub Ferdinandi auſpiciis. 5. Beatiæ Regulus à ſuis interſectus, & acquiſita Ferdinando vrbs, præualente virtute ſacræ militiæ. 7. Petri Comitis, & Violantis vxoris mors, ſepultura notanda, 8. Acta Capituli, 9. & iuſſum celebrari anniuerſarium Philippi Regis. 10 Chronologia, & notata cœnobia duo.

VI. 1. Villa-maior in Burgenſi Diœceſi domus 2. Sancti-moniales ſuſcipit; 3. quam tamen Monachi olim inhabitarunt. Ferdinandi indultum, 5. & ex eo opulentia domus notata 6. Dicatæ Deo fundatoris filiæ: 7. & Conuentus tranſlatus, ac relatus noſtra ætate. 8. Dictum de aliis duobus Abbatiis, 9. & de Suiuicana, 10. & de eius incrementis non contemnendis. 4. Demum de Itala ad hunc annum ſurgente, ſub Sanctæ Mariæ de Monte-Oliueti aduocatione.

Ieſu Chriſti annus 1224.
Ciſtercij 127.

CAP. I. 1. Arnulfi Bruxellenſis ſeceſſus, & fæiatio. 2. Ratio temporis, 3. atque Sancti occupatio per illud otium. 4. Viſio admiranda totius cæleſtis curiæ, 5. neque fortè vlla clarior, infra Beatam. 6. ſeptem Virginis gaudia meditanti 7. eadem Virgo glorioſa alia reuelat, 8. cuius frequentibus illuſtratur viſitationibus. 9. Spirituum in ea vigens diſcretio, 10. & quantumcumque occultorum 11. notitia criminum. 12. Propoſita materia ſequentis Capitis.

II. 1. Occaſio belli inter Erardum Principem, atque Blancham Comitiſſam 2. Huius cautiones per Ciſtercium omnes adhibitæ: 3. ſed fruſtra in principio. 4 Status rerum ex Honorij litteris notus 5 Conſultus, interpellatuſque ad Deum Arnulfus, 6. atque ipſum orans, 7. Virginum Abbatiam fundari iubet, 8. Qua cœpta, pacem prædicit ſubſequendam 9. Prima Abbatiſſa pro ſua fundatrice morti ſe offert. 10 ſanctitas eius, & cœnobij ipſius aliæ notitiæ.

III. 1. Arnulfus conſultandus ab Ægidio

dio nobili Principe, 2. eius conſultationem mirè præuenit. 3. Vallem Roſarum cœnobium fundare iubet, 4. quod ab eo dotatur, 5. Sacratis filiabus per vota ſolemnia. 6. Animaduerſum de ipſa fundatione. 7. Dictum de Beata Ida Lobanienſi Sanctimoniali ibidem. 8. Et de Capitibus vndecim millium Virginum. 9. Quid Arnulfus cum Monacho? 10. Quid cum Nouitio? 11. Quid cum Alcida muliere Religioſa 12. Demum quid cum incluſa? 13. Pariſienſi.

IV. 1. Inter Catholicos, & hæreticos Albigenſes reſumptum bellum. 2. euentu vtrinque vario. 3. Amalricus Ludonico Regi Prouincias cedit, 4. Quod Philippus dum vixit, recuſauerat. 5. Repreſſi hæretici, cum multa vltro offerrant, 6. Arnoldo Narbonenſi examinanda, 7. Congregato Concilio remittuntur. 8. In Pruſia Martyres Oliuenſes clarent. 9. Dictum de terræ ſitu, & poſitione.

V. 1. Epiſcopos in Ciſtercium inſurgentes occaſione obedientiæ ab Abbatibus præſtandæ, 2. Et Archidiaconos ob iura inſtallationis, 3. Honorius reprimit; 4. & iuſtam, ac antiquam præſcribit vtriuſque formam. 5. Plebani mox contendunt pro certis decimis, 6. quibus Iacobus, Ciſtercij Abbas reſpondet. 7. Declaratio Honorij de Noualibus; 8. Tum de animalibus, Hortis, virgultiſque, 9. atque alia pro terris, quæ ex noſtris tranſiiſſent ad ſæculares. 10 Guneri ex Abbate Claræ inſulæ, Archiepiſcopi Lundenſis notitia breuis.

VI. 1. Eliſabethæ VVanſiæ in ſeruanda caſtitate mira conſtantia. 2. Ciſtercium induit, & Chriſtum per triennium Comitem habet. 3 Illuſtris eius viſio comprobata: 4. Et ſub dubio infirmitas. 5. Sibillæ Gageſiæ patria Monachatus: 6. & dubitanti Lutgardi miniſtrare, vox facta cœlitus. 7. Lutgardis ſurdam ſanat, 8. ſanguine fluit miraculo illuſtri: 9. per orationem, à morbo animæ militem, 10 & Monialem à morbis corporis curat. 11. Prophetiæ donum 12. in multis comprobatum 13. cognitio cordium 14. & quid ſcriptori illius vitæ acciderit?

VII. 1. Incrementa Ciſtercij per totam Græciam. 2 Nigro Pontis Epiſcopi donatio, 3. & reuerentia in noſtros, 4. Honorius ad Taraſiam, & Sanctiam ſcribit, 5. Et quid in cauſa factum? 6. Populetanus Abbas in Epiſcopum Ebrienſem promotus. 7. Monialis quædam à Beato Iordano conuerſa, floret & Rufinus Capellanus, & Vicarius Summi Pontificis. 9. Ferdinandi Aragonis mens inquieta. 10. Et regnandi ambitio. 11. Iacobi per ſpeciem obſequij arcta cuſtodia, & Reginæ conſilium ſalutare. 12. Demum, quem omnia exitum habuerint?

VIII. 1. Acta Capituli, 2. Chronologia Eccleſiarum, & dictum de Lauache Hiſpana domo, 3. & de cingulo Virginis, quod habet 4. & Cratibus Prothomartyris Laurentij. 5. De Albo tractu aliqua. 6 Gunterina Vallis, Abbatia nobilium Virginum, 7. & prima Abbatiſſa. 8. Vallis Virginum per Bartholomæum Lanionem, & in ea Beatrix nondum Nouitia, 9. Ac demum ſupputata ratio temporis.

Ieſu Chriſti annus 1225.
Ciſtercij 128.

CAP. I. 1. Conradus in Germaniam Legatus mittitur. 2. Prouinciam peragrat, 3. & multos cruce ſignat. 4. Concilium Epiſcoporum Moguntiæ congregat, in quo de incontinentia Clericorum, 5. deque aliis deprauatis Germaniæ moribus. 6. Abbatum illuc Engerberti Martyris corpus 7. Parricidij occaſio ſatis indigna. 8. Sequuta coniuratio, 9. ac præcedentes cœleſtes reuelationes. 10. Patrato ſcelere, 11. inuentum, & ſeruatum corpus per noſtros: 12. atque ad cœnobium Ciſtercienſe primum. 13. Mox Coloniam deductum, 14 vbi exequiæ, & viſiones de eius gloria.

II. 1. Henricus in Archiepiſcopum Colonienſem electus. 2. Acta & Martyrium ſui anteceſſoris ſcribenda committit Cæſario Monacho. 3. Mox corpus per Abbatis Ciſtercienſes Francofurtum ad curiam, 4. dein Moguntiam ad Concilium Patrum deducit. Quid cum eo Conradus? 5. Quid cum Epiſcopis Fratribus Parricidæ? 6 Acta Concilij capitibus diſtincta. 7. & quædam alia in eo notatu digna.

III. 1. Abbates à Concilio ad Coloniam corpus reducunt. 2. Miracula, & perpenſa Martyrij grauitas. 3. Deprehenſus VVionij error inſignis, 4. & diſtincti Conradi, Sancti, & Cleri. 5. Ducum Bauariæ filij rudimenta, Monachatuſque. 6. Peregrinatio, eremus,
&

& ſancta mors. 7. Arnaldi Narbonenſis acta, & tranſitus. 8. Notata quædam. 9. & in morte ratio temporis. 10. ſepultura in Ciſtercio ſatis illuſtris. 11. Demum de VValdemari morte, & ſepultura.

IV. 1. Caducanus reſtricto Epiſcopatu, Monachum induit. 2. & in Monaſterio Dorenſi ſanctè obdormit. 3. Ioannis Elienſis Epiſcopi acta: 4. & ſancta mors, 5. Armezanæ Abbatiſſæ Canenſis obitus, ſanctitas. 6. Admiranda viſio. 7. atque eius ex Cæſario interpretatio. 8. Guillelmus Comes in Monaſterio de Re hoſpitio habitus. 9. Caput Sancti Vincentij à Conrado tranſmiſſum ad Claram-Vallem, 10. & à Laurentio Abbate pulchrè ornatum. 11. Rothenſis in Hiſpania Eccleſiæ initia. 12. & quædam alia in his Hiſtoria digna.

V. 1. Beatrix Virgo pueritiam prætergreſſa. 2. Ad probationem ſuſpirat, 3. & admittitur. 4. Mox per vota ſolemnia Deo ſacrata. 5. Rameyam mittitur. 6. Eius cum Beata Ida familiaritas: 7. Sancta colloquia, 8. petitio, & promiſſiones 9. Raptus mirabilis. 10. & poſt ipſum profundæ lachrymæ 11. Deinde gaudium ingens. 12. Et in aduentu Idæ patens miraculum

VI. 1. Sanctus Edmundus reuelatione præuia, diſcipulos ante ſe ad Ciſtercium mittit. 2. Coniectatum de illis, 3. & Monaſterio S. Catherinæ Ciſtercienſium Virginum domus, & vnde primum nota. 4. Sanctæ Eliſabethæ Vngaricæ parentes, pueritiaque. 5. Coniugium; 6 & annuente marito de obediendo Confeſſori conceptum votum. 7. Nulla acta Capituli. 8. In Chronologia duplex Monaſterium Robilianum: 9. & Grangia Carraceti, Penna-maior. 10. Dictum de aliis duabus Abbatiis; ſed quæ venient ſeorſim pertractandæ.

VII. 1. Bqdeloenſis Abbatiæ initia, ſub nigro habitu. 2. Balduini de Bocla pueritia, & Monachatus. 3. Prælata eremus. 4. Et miranda vita inſtituta, 5 glorioſa miraculis, 6. atque continuis de Cœlo conſolationibus. 7. Maria Virgo Monaſterium ab eo conſtrui iubet, 8. Quod vſque tertio repetit. 9 obedientia, & impleta promiſſio Virginis. 10 Dotatio domus. 11 Et recuſatum augmentum pinguioris dotis. 12. Ciſtercij admiſſio. 13. Et dictum de duobus aliis Monachis Sanctis.

VIII. 1. Reclinatorium Beatæ Mariæ Virginis. 2. Monialibus ex Aquiria adductis, ſurgit ex Gallo-Flandria 3. ſub Abbatiſſa Bertha, illuſtri fœmina. 4 Ferdinandi libertatem à Deo impetrat. 5. Gratus ipſe de tranſlatione cœnobij agit. 6. Situs Loci, 7. & inſtrumentum amplæ dotationis. 8. exemptio, & noua dos illi adaucta. 10. Xenodochium, & aula illi vicina. 11. Demum de Sanctitate Sanctimonialium.

Ieſu Chriſti annus 1226.
Ciſtercij 129.

CAP. I. 1. Beati Engelberti corpus per Conradum mandatur ſepulturæ, 2. creſcentibus interim miraculis, 3 maximè in Ciſtercienſes, 4. qui eius opem fidentios inuocabant. 5. Alia in exteros, 6. non ſine Ciſtercienſium interuentione. 7. Viſcera Martyris incorrupta inuenta poſt plures dies. 5. Quid de eo Dæmoniacus per Ciſtercienſem Abbatiſſam interrogatus? 9. Demum iudicium de tali teſtimonio planè indifferens. 10. Conradus aliud Coloniæ Concilium celebrat. 11. Vbi multa in fauorem Fratrum Prædicatorum, quæ facit per Germaniam diuulgari. 12. Demum pro conſtruendo Monaſterio à Fratre ſuo Radulpho fundum accipit.

II. 1. Conradus aliud Concilium Leodij celebrat. 2. In quo cum Friderici Fratres Epiſcopi non ſe exactè purgarent, 3. ad Honorium ſuſpenſi remittuntur. 4. Friderici Satellitum ſupplicia. 5. Tum vxoris, & totius eius familiæ. 6. Ipſe captus & venditus, ac crudeliſſimè tandem in rotam actus. 7. Quid de hac morte in magno Chronico Belgico? 8 Quid in Sponheimenſi? 9. Engelbertum poſt mortem Friderici continuaſſe miracula. 10. Probatum ex Cæſario. 11. Quid de *Te Deum laudamus* decantato in Eccleſia Colonienſi? 12 Et dedicata per Conradum Legatum quædam Eccleſia.

III 1. Res Albigenſium iterùm turbatæ Ludouicum acceſſunt: 2. Qui expugnata Auignione, dum reuertitur, 3. in itinere obiit. 4. Guillelmi Archiepiſcopi Rhemēſis mors, & ſepulchrū in Clara Valle. 5 S. Ludouici ſucceſſio & coronatio 6. Laurent. Claræ-Vallis Abbas decedit, & ſuccedit Rodulphus. 7.

Chari Acadenſis Epiſcopi mors, & electio Siboti. 8. Eleuata oſſa Dauidis Hemmenrodenſis. 9. Iacobi Aragonenſis contempta ætas; & à morte Ahoneſij rebelles proceres, 10. & vrbes aliquæ per ſpeciem libertatis. 11. Demum conſilio, & prudentia firmatum Regnum.

IV. 1. Authores vitæ, & tempus Beatæ Idæ 2. Patria Louanium, & Pater negotiator, illi infenſus. 3. Vindicata diuinitus iniuria ſanctæ irrogata. 4. Et Sanctitas obſcure oſtenſa patri, 5 & ſorori, eiuſdem, ſemel, 6. & iterum, 7. nec non quibuſdam exteris. 8. Qualis Ida in externis exercitiis? 9. Quid adhuc puella in Euchariſtia viderit? 10. Et qui inde in ea miraculoſi affectus ſequuti fuerint?

V. 1. Meditanti myſterium Incarnationis, caro Chriſti diuinitus oſtenſa: 2. & recolenti eiuſdem paſſionem; impreſſa vulnera, 3. non ad ſpeciem ſolum, ſed ad dolorem, 4. quem ingentem ſuſtinuit etiam poſt vulnera ipſa permanſurum. 6. Paupertas illi viſibiliter infuſa nouo miraculo. 7. infuſionis effectus, 8. affectuſque, 9. vſque ad inſaniam præſumptam in ſacra Virgine. 10. Dæmonum variæ, & ſenſibiles exterius infeſtationes.

VI. 1. Idæ miracula multa, neque vulgaria: 2. tenuem ceruiſiam in vinum conuertit. 3, Cum piſcibus ludit, 4. & cœli auibus imperat. 5. Sororem mortuam, 6. vel mortuæ valdè ſimilem, 7. facta oratione, reſtituit ſanitati. 8. Et deſperatum infirmum ſola præſentia, 9. vnde illi opinio maior accreuit. 10 Prædicatorij ſodalitij fratri cæleſtis gratiæ affluentiam, precibus impetrat.

VII. 1. Creſcente fama Sanctitatis Idæ, 2 ſæculum fugere, & ad Ciſtercium tranſire deliberat. 3. Vallem Roſarum adit; 4. habitum induit. 5. A Chriſto confirmatur in nouo ſtatu. 6. Lætitia eius, 7. & vnicæ moleſtiæ remedium miraculoſum. 8. Delitiæ, quibus fruebatur ſpirituales. 9. & effectus mirabiles. 10. Qualiter demum à Beata Virgine, & Ioanne Euangeliſta ad Euchariſtiæ menſam ſit deducta?

VIII. 1. Beatæ Ibetæ viſiones, qua fide dignæ, 2. frequentes, & proficuæ ſibi, & proximis. 3. Ab Angelis ad ſponſum Chriſtum deducitur. 4. Secreta cordium, & occulta quæque cognoſcit. 5. Plebano, ſui Vicarij defectus pandit. 6. Canonicum iuuenem per ſpiritum prophetiæ, conſiliique reducit. 7. Matronam grauiter peccantem conuertit, & Clerico infœlicem mortem prædicit. 8. Quid de imminenti ſcandalo: 9. in quo tamen puellam 10. precibus liberat, 11. vt ſalua integritate conſeruaretur. 12. Mortem ſuam ante annum per viſum noſcit. 13. & quanta gratia in ea præuenta fuerit?

IX 1. Acta Capituli; 2. & paucæ, atque obſcuræ fundationes 3. VVormacienſe cœnobium Sanctimonialium 4. Dictum de Biloka, inſigni fundatione Magni Fulconis: 5. & de ea quædam diſtincta. 6. Xenodochij initia, tranſlatioque, 7. & Moniales adductæ ex Nouo Boſcho. 8. Notata quædam. 9. Egenorum curæ prouiſum. 10. & ſepulchrum vtriuſque fundatoris.

Ieſu Chriſti annus 1227.
Ciſtercij 130.

Cap. I. 1. Conradus ex Germania ad vrbem redux. 2. Sactorum Eutropij, Sozimæ, atquè Bonoſæ corpora. 3. ad Claram-Vallem mittit. 4 Honorij mors, & in noſtros beneficientia. 5. Gregorij ſucceſſio, ex Conradi, prius electi, recuſatione. 6. Conradi eiuſdem poſt paucos menſes obitus. 7. Et ſepultura in Eccleſia Claræ Vallis 8. Epitaphium, 9. & memoria ſanctitatis.

II. 1. Ioanna Flandriæ, ex Marketa fundata, fructum reportat, 2. Ferdinando marito tandem libero. 3. Indicta Hieroſolymitana expeditio, 4 & Sancto Edmundo ad Angliam iam reuerſo, 5. prædicatio Crucis iniuncta 6. Quæ acceptata ab ipſo, 7. ſermonem confirmante multis miraculis: 8. quibus ſigna de cœlo etiã adiuncta, 9. & multa militum millia Cruce ſignata.

III 1. Ludouicus Lantgrauius Cruceſignatus, 2. à coniuge auulſus, & ſtatim mortuus; 3. nec ſine multa veneni ſuſpicione. 4. Infælix exitus totius expeditionis ante omnem congreſſum. 5. Et diuinæ prouidentis abyſus alte perpenſa. 6. Nuntiata Elizabethæ mariti mors: 7. atque ipſa domo pulſa cum ſuis liberis. 8. Mendicare coacta: 9. atque ab aliis contempta, patienter ſuffert.

IV. 1. Sancti Edmundi parentes, Patria, Natiuitas. 2. Ratio nominis, & ſub matre ſancta educatio. 3. Quos Oxoniæ à Virgine, 4 & à Chriſto, 5. fauores ſuſceperit? 6. & quas itẽ de cœlo

Caſti-

Caſtigationes? 7. Pariſiis pro caſtitate acriter pugnat. 8. & carnem ſuam debellat. 9. intus, & extra.

V. 1. Edmundus liberales artes diſcit, & docet. 2. Ad Theologiam à matre monitus tranſit; 3. in qua mirè illuſtratus, eximiè proficit: 4. nec ſine miraculis, quæ pietatem altius radicarent. 5. Morienti matri aſſiſtit; 6. Sororem de mandato illius curam ſuſcipit. 7. A Simoniæ labe ſibi timet: 8 & tandem eas in Monaſterio locat non ſine præcedenti reuelatione. 9. Charitas eius illuſtrata nouis miraculis.

VI. 1. Beata Ibeta ad mortem tandem ægrotat. 2. Pro filiabus ſolicita. 3. Florefienſem, & Aureæ-Vallenſem Abbates præſentes optat. 4. Florenſienſi confeſſionem vltimam facit. 5. Diem, & horam ſuæ mortis prædicit. 6. Sacramentis munitur, 7. & Reginæ Angelorum animam tradit, 8. refuſa ex ipſa in corpus illuſtri gloria. 9. Correctus Henriquez de anno, & die mortis. 10. Et ætas Sanctæ exactè diſtributa.

VII. 1. In morte Ibetæ elementa turbata primùm, 2. mox ipſa, & aues illius gloria congaudent. 3. Amens fœmina ſui compos efficitur. 4. Alia cæleſti oraculo illuſtratur. 6. Expectatur Aureæ Vallis Abbas ad ſepulturam. 6. ſed poſt ipſam adueniens, nec ideo perſuadetur minus à Sancta fœmina. 7. Coniectatum de illo. 8. Conſumata ex ibetæ reuelatione, 9. quæcumque ipſa, dum vixit, inchoauerat. 10. Vita eius à Præmonſtratenſi Hugone ſcripta, & ab aliis memoria Sanctitatis.

VIII. 1. Brunonis Capellani Sancti Antonij peregrinatio, 2. Mors, & poſt mortem miracula. 3. Iacobi Ciſtercienſis Abbatis obitus, 4. & nonnulla ſub ipſo. 5. Guillelmi ſucceſſio, & qualis ſub eo decor Ciſtercij fuit. 6. Brunubardus ad ſuperos tranſlatus. 7. Chriſtianos Cruciferos aduerſus Pruſios vocat, 8. & multa illis largitur, nec ſine fructu. 10. Olomacenſis, & Friſingenſis Epiſcoporum, atque Ducis Brabantiæ cauſæ noſtris iniunctæ. 11. Caſæmarium à Ciuibus Soranis multa paſſum: 12. ſuper quibus Gregorius Papa ſcribit. 13 Geſta, & ſucceſſio Magiſtrorum Alcantarienſium.

IX. 1. Loci Sanctæ Mariæ tranſlatio celebris, 2. Granamina, & moleſtiæ, 3. à quibus ad Mariam eſt appellatum. 4. Cæleſtis viſio 5. comprobata ipſo euentu, 6. & pauenda vindicta 7. de cunctis, qui inuadebant Cœnobij bona. 8. Recuſata tranſlatio per Theodoricum Treuirorum Pontificem, 9. & tandem indulta. 10. & dictum de Hermanno, & eius obitu.

X. 1. In Capitulo paucæ, aut nullæ leges 2. Regalis Mons, ſancti Ludouici opus inſigne. 3. Notata quædam de eadem fundatione. 4. Ignotæ aliæ, ſed notior Maris ſtella. 5. Viridarium, Monaſterium Sanctimonialium. 6. Poundunl initia, 7. Progreſſus, tranſlationes, 9. atque aliæ notitiæ. 10. Demum de Abbatia Viuarienſi.

Ieſu Chriſti annus 1228.
Ciſtercij 131.

CAP. I. 1. Murmur in noſtros, moleſtiæque ab Epiſcopis; 2. & Guillelmi pro eis ſolicitudo. 3. Priuilegia impetrata, 4. quantum ad dictas 5. quantum ad exemptionem à Generalibus, 6. pro Eleemoſinis, 7. pro ſepulturis, 8 Coniectata Romani Cardinalis interceſſio ad hæc omnia: 9. & declaratum quod ex eis illuſtrius, antiquiuſque, & quatenus à Gregorio relatum in corpus iuris.

II. 1. Rex Ludouicus Romanum Cardinalem aduerſus Albigenſes Legatum petit. 2. Reſponſum eius, & iuſtæ petitiones. 3. Gregorius ad Capitulum generale Ciſtercij ſcribit. 4. atque item ad Regem gratolans puero, 5. & nihil aliud illi, de negans. 6. Legatus Grandis-ſiluæ Abbatem ſibi aſſociat, 7. per quem Toloſam miſſum, cunctos reducit. 8. Sera, ſed ſeria obedientia Raymundi. 9. per priores Ludouici litteras patens, 10. eiuſque humilitas, & prudentia ſingularis.

III. 1. Capitula per Legatum iniuncta Raymundo Comiti, 2. pro Eccleſia, pro fide, 3. pro bono publico, 4. ſatisfactiones aliis exhibendæ; 5. ſed præ aliis Ciſtercio. 6. Eruta Academia Toloſana ad inſtantiam Fulconis; 7. & confirmatæ donationes eidem factæ. 8. quædam alia mandata intra Hæreticos. 9. Raymundi obedientia: & Ciſtercium pro aliis commendatum in eius litteris.

IV. 1. Eliſabetha à quibuſdam conſanguineis, 2. honorificè ſatis, 3. mox interuentu Procerum Siciliæ, ab affinibus etiam honoratur. Gregorij Pa-

pæ litteræ ad ipſam; 6. & eiuſdem profectus ab ipſis litteris. 7. Inoouata obedientia, & aſſumptus habitus griſeus. 8. Quæ Francilcanam probent? 9. Quæ Ciſtercieoſem. 10. Reſpooſum ad priora, 11. & obiter in eis conuicta aliqua. 12. Demum iudicium de vtraque ſeoteotia latum.

V. 1. Arnulfus immioentia Eccleſiæ mala prædicit 2. Ante mortem, exquiſito cilicio, corpus macerat. 3. in febrim incidit 4. diſſolui, & eſſe cum Chriſto ardenter optat. 5. Sanctè obdormit. 6. Sancti viri funus, & ſepultura. 7. Apparitio poſt mortem: 8. eaque duplex. 9. Miraculum per cilicinm eius patratum. 10. Qui authores illins vitam ſcripſeront? 11. Et qualiter impedita ſit eius canooizatio?

VI. 1. Io Villario cum aliis Abundus floret. 2. De Villarienſibus glorioſam viſionem videt. 3. De cooſanguineo extremè laborante admooetur à Virgine 4. & ei mentem, & pœnitentiam veram impetrat; 5. atque cuidam nouitio perſeuerantiam 6. Quas orationes à Virgine didicerit? 7. neque ſimplices tantum, ſed multiplices. 9. Demum quali fauore, quantoque per hoc tempus à Deo donatus ſit?

VII. 1. Eligendo Archiepiſcopo Biſuntino, Guido Morimundenſis deſignatus: 2. & ſe eligi impedit, 3. & electionem de Collega factam, declarat irritam. 4. Tnm litiganti electo Archiepiſcopus Vienneoſis, & Abbas Firmitatis 5. iudices dantur 6. Rodulphi, Coggeshalenſis Abbatis mors; 7. itemque Stephani Cantuarieoſis Archiepiſcopi, 8. & reprobato Gualtero, Richardus ſuffectus. 9. Dedicatio Eccleſiæ Besbenſuſenſis, 10. atque dotis augmentum; & prima Abbatiſſa electa in Nouo Voſco.

VIII. 1. Ferdinandus cooiurantes in Regem eidem reconciliat. 2. Quæ coninratio, & qualis? 3. Ferdinandi conſilium, Regi propoſitum, à cunctis acclamatum. 4. Vtriuſque colloquium, 5. & cum Guillelmo Moncada, cæteriſque, 6. Regis clementia in omnes. 7. Quæ vtrinque propoſita, 8. Quæ pacta, 9. Relaxati ab vtriſque, qui bello capti; atque aliæ querelæ. 10. Quid cum vrbibus pactum, 11. & qualiter vbique firmata pax?

IX. 1. Prouiſa quædam concernentia diuinum cultum, 2. & Abbatiæ teoues ſupprimi iuſſæ. 3. Qnid de Monialibus, & leges pro eis latæ. 4 Chronologia, 5. Et dictum de Bello-prato iuxta Gerardi mentem. 6. Fundatio domus 7. amplaque dotatio, 8. & dotis incrementa. 9. Aleidis fundatricis, atque ipſius Monaſterij notitia breuis. 10. Roſteninm ad Alortum, & Nazareth in agro Placentino.

Ieſu Chriſti annus 1229.
Ciſtercij 132.

Cap. I. 1, Golbertus, Aſperi Mootis Comes, cruce ſignatur. 2. Gregorius Fridericum excõmunicatum deountiat. 3. Fridericus pro ſe primum reſpondit, deinde traiicit, 4. nec quicquam prohibente Summo Pontifice. 5. Gobertum Comitem, ſocium viæ captat. 6. contra Eccleſiæ fideles debachatũr. 7. In Templarios, & Hoſpitalarios ſæuit. 8. Qui Gobertum implorant, & tandem ab eodem defenduntur. 10. Imperatoris pacta cum Sultano, 11. De quibus varia iudicia. 12. Goberti pietas, & morbus io ſacrorum locorum viſitatione.

II. 1. Guilielmus parens ad Reges Galliæ & Angliæ inter ſe diſſidentes, 3. atque bello certantes, legatus mittitur; 4. & vt pacem reformet inter eoſdem, 5. Summi Pontificis Gregorij litteras accipit: 7. Henricum, & ſi difficilius etiam perſuadet; 8. à quo tandem deſerti rebelles Galliæ, 9. Ludouico ſubduntur, & pax firmatur.

III. 1. Geſta hoc aono io Hiſpania per Ciſtercienſes. 2. Virtutes Sanctiæ, & laudes, 3. atque miracula, 4. tum ſancta mors, 5. atque funus delatum vſque Lourbannm. 6. Solemnes exequiæ, & Taraſiæ in Cellenſes magnificentia; 7. & de Sanctia diuerſæ viſiones, glorioſæ omnes. 8. Retardatus Taraſiæ Monachatus: 9. ſed maturatus à ſororis morte, atque illius Conſiliis accelaratus, 10. Einſdem largitas in Calatrauenſes. 11. Gregorij litteræ, 12 & quædam obſeruata notatu digna.

IV. Iacobus Eleonoram faſtidiens, & faſtiditus, 2. in Coocilio coram Cardinali Legato, diuortium petit. 3. Declaratio Coocilij, Regis per omnia votis ſe conformans. 5. Et maturata Balearia expeditio. 6. Alphonſi Legionenſis in coniugem priorem mirus affectus. 7. Taraſiæ Monachatus in litteris Gregorij Papæ expreſſus. 8. Ratio tẽporis, & notata alia quædam, licet in dubio.

V. 1. Beatæ

V. 1. Beatæ Eliſabeth Houenſis Acta perdita. 2. Quo tempore, quantumque præfulſerit? 3. Defunctus quidam glorioſus ei apparet. 4. Quis ille? Et quid de Beato Hermano, ſeu Ioſepho. 5. Mors ſanctæ imminens. 6 Reuelatio ipſam præcedens. 7. Glorioſus obitus; 8. & notata quædam de Sancta Virgine. 9. Adam Morinorum Epiſcopus, infulis abdicatis, Monachum induit. 10. Acta eius, 11. & quem, & quando habuerit ſucceſſorem?

VI. 1. Beati Simonis Alnenſis Conuerſi obitus. 2. Antea, nec ſemel à Parricidis imminens, ſed ſancto liberato per Dei gratiam. 3. An Romam, ad Honorium Papam venerit; 4. & quid tunc illi cum quodam Cardinali? 5. Illuſtratus intellectus eius diuinitus, 6. & reuelata mors. 7. Timor & conſolatio de cœlo veniens. 8. Glorioſus obitus; 9. viſiones, & ſepultura. 10. Miracula: 11. Memoria ſanctitatis, & quædam dubia. 12. atque obiter de ætate hominis dictum.

VII. 1. Iacobus Rex in Baleares traiicit. 2. Initia belli improſpera; 3. quæ fœlix tandem victoria eſt conſequuta. 4. Viſibiliter fauente Chriſtianis Sancto Georgio. 5. Dictum de victis, 6. & de ſpoliorum æquali diſtributione: 7. ſed Prælatis Templariis. 8. Moncadarum ad Sanctas Cruces deducta funera: 9. & ſequutum miraculum. 10. Dictum de Raymundo Populetano.

VIII. 1. Abbas Petroſæ cum Petragoricenſi, Pictauienſi Eccleſiæ ordinandæ præfectus, 2. Gregorium conſulit. 3. ab eodem litteras, & reſponſum dubiorum accipit. 4. Flagitium atrox in Lugdunenſem Præſulem; 5. Cui vindicando Guillelmus Ciſtercienſis, & Abbas Firmitatis deſtinantur. 6. Gregorij litteræ; 7. & vindictæ modus impoſitus. 8. Velæ Regis Vngariæ priuilegium, 9. & ſucceſſio Magiſtrorum Auiſienſium in Luſitania. 10. Acta Capituli, 11 & Chronologia Abbatiarum. 12. Dictum de Pietate Dei. 13. & tandem VValteri Brauia Sanctimonialium domus.

Ieſu Chriſti annus 1230.
Ciſtercij 133.

CAP. I. 1. Iacobus peſte, & ſuorum diſceſſu minutus viribus, 2. ex Aragonia, & aliunde copias reficit, 3. Sarracenos Montanos ad deditionẽ cogit. 4. Quos inſularibus in mancipia donat. 5. Redux ad patriam, Populeti ſe primum ſiſtit. 6. Acclamatur ab omnibus; 7. Populetum repetit. 8 vbi ſuper Epiſcopatu Maioricenſi ſuborta diſcordia, 9. per Abbates Populeti, & Sanctarum Crucium, ipſo compromittente, terminatur.

II. 1. Alfonſi Leginnenſis victoriæ de Sarracenis, 2 atque ad Sanctum Iacobum peregrinatio, & mors 3. Contrarij affectus in Taraſiam, & Berengariam. 4. Illius filia Iacobo antea ſponſa, 5. poſt mortem Patris ſpreta 6. Bellum imminens ſuper Regni ſucceſſione: 7 in quo ſuſpecti Epiſcopi: 8. ſed Tharaſiæ conſilia præualuere 9. Inita concordia 10. Dictum de Sanctia maiori natu filia, 11. & de ſorore Dulcia; & miraculis Sancti Antonij Patauini.

III. 1 Iulianæ Cornelienſis mira viſio, 2. labores corporis, & vitæ auſteræ tenor. 3. Amor vſque ad deliquium mentis, & corporis. 4. eximia puritas, cœleſtium contemplatio, 5 fruitioque: 6. de animarum ſalute zelus ingens, 7. oſtenſus per miracula 8 Compaſſio, & in omnes tentatos miſericordia. 9. Euam per Euangelium Chriſto generat. 10. Non ſolis viuis, ſed defunctis prodeſt. 11. & ieiunium per triginta annos protractum.

IV. 1. Illuſtris profetiæ dono Iuliana, 2. occulta cordis Euæ manifeſtat. 3. Salutem illi in vtroque prædicit homine. 4. Diſtantis Clerici pericula agnoſcit. 5. Heduuigi recluſæ multa reuelat. 6. Impurum Dæmonem oratione fugat. 7. Reſtituit oculum prominenti carne obſtruſum 8 Quibus actibus communis hoſtis inuidens, 9. ſenſibiliter infeſtat Virginem Sanctam 10. Ignominiã reportans, & confuſionem.

V 1. Iuliana electa in Prioriſſam Montis Cornelij, nullum optimæ Matris munus omittit. 3 Inuidia Dæmonis, machinamentaque; 4. longè ab ipſa præuiſa, 5. atque prædicta 6 Tum ſpeciales fauores ab Euchariſtia, 7. atque illius cognitio, diſcretioque. 8. Quibus ad eius feſtum promouendum, præparabatur. 9. Præceptum Chriſti, & declaratio præhabitæ viſionis.

VI. 1. Paganorum ex Monte Sancti Ioannis, aduerſus Caſſæmarium 2. flagitium atrox: 3. Caſſæmarienſium ad Gregorium Papam querela. 4. Eiuſdem indignatio: 5. qui grauem per vtrumque gladium vindictam parat. 6. Epiſcopi

in Ciſtercio reſidentes: 7. & impetratum pro ipſis indultum Summi Pontificis. 8. Proceſſus pro canonizatione ſancti Virgilij noſtris iniunctus. 9. Monaſterium Sancti Damiani, cum adiunctis, 10. incorporatur Monaſterio Sancti Matthæi, 11. impoſito perpetuo ſilentio Hoſpitalariis. 12. Dictum de Monaſterio Sanctj Anaſtaſij. Et Eccleſiæ Sanctæ Mariæ de Orbitello.

VII. 1. Guido Cardinalis, qui olim Abbas Ciſtercij, ſanctè obdormit, 2. Acta eius, & laudes. 3. Dionyſij, Kaliſitani, 4 Mariæ primæ Abbatiſſæ Carricenſimos, 5. atque huius encomium. 6. Mannes ſancti Dominici, Germanus ad Gumielem ſepultus. 7. Roderici Toletani donatio facta Hortenſibus. 8. Philippus Abbas, ad habitum admiſſus in Clara-Valle; 9. Et parricidium à militiis ſacris auerſum.

VIII. 1. Ida in Rameca florens, & fructus faciens, 2. occultiſſima quæque, 3. abſentiaque per Prophetiam noſcit. 4. Dæmones aduerſarios habet, 5. & eis imperat, 6. in Refectione, 7. ſicut in oratione puerum Ieſum videt; & eo fruitur, 8. Eundem à Maria Virgine 9. ſuſcipit. 10. Qualiter ſit à ſancto viro viſa, & cognita. 11. Septem Spiritus ſancti donis repleta, 12 menſe Octobri in grauem morbum incidit.

IX. 1. Acta Capituli, & Sanctæ Trinitatis feſtum promotum. 2. Chronologia. 3. Et Reformatio S. Mariæ de Plani: 4. De aliis breuiter. 5. Dictum de Fonte-claro, domo Hiſpaniæ. 6 Cœnobia Virginum de Soliers, & Vinea noſtræ Dominæ. 7. De Soliers plura. 8. De alio Flandriæ, ſed dubio Monaſterio. 9. Et inſtauratum Sanctæ Crucis-Vallis.

Ieſu Chriſti annus 1231.
Ciſtercij 134.

CAP. I. 1. Templariis Hoſpitalariiſque ſpoliatis à Friderico, 2. Abbas Caſſemarienſis, à Pontifice ad ipſum 3. Legatus mittitur. 4. Friderici verſutia, 5. & ſtatus vrbis 6. Remiſſus Abbas ad eundem Imperatorem; 7. atque Archiepiſcopus Regienſis fruſtra adiunctus. 8. Friderici fraudes, & ſtatus turbidus. 9. ſed nihilominus à Gregorio omnia paccata.

II. 1. Rebellantibus in Imperatorem Italiæ Vrbibus, 2. atque Filio Henrico, Germaniſque; 3. ipſe ad fraudes conuerſus, Gregorium adit. 4. Ille ad Germaniæ Principes ſcribit. 5. Deinde Iacobum Sancti Anaſtaſij Abbatem, 6. Cardinalem creatum, 7. ad Lombardiæ vrbes legatum mittit. 8. Quid Fridericus. 9. Quid nouus Cardinalis; atque alia de hoc ipſo remiſſiuè.

III. 1. Sanctorum ad hunc annum glorioſi obitus. 2. Vocata à Chriſto Eliſabetha Vngarica, 3. & lecto decumbens, 4. ante mortem, vt olor, dulce canit. 5. De cœleſtibus diſputat: Dæmonem fugat, ſancteque obdormit. 7. conuerſus ad Feretrum, ſepulturamque; 8. & miracula ibidem à Deo facta. 9. Dictum de aliis, & de eius canonizatione remiſſiuè.

IV. 1. Ida poſt ſeptem infirmitatis menſes, abundantiori, ſuperfuſa gratia, 2. augeri ſibi morbum petit, & impetrat; 3. rapta in ſpiritu, 4. mortem præſtolatur. 5. Sanctè obdormit. 6. Ratio temporis, & inſcriptio ſepulturæ. 7. Miracula 8. poſt mortem, 9. multa 10. & varia. 11. Scriptores vitæ, & duplex Rhameyenſis Ida diſtincta. 12. Niuellenſi ibidem cultus exhibitus. 13. Commendatus Brito, atque iterum reſumpta ratio temporis.

V. 1. Fulconis Toloſani Præſulis obitus. 2. Et vitæ deſcriptio. 3. ſcripta, 4. atque memoria ſanctitatis. 5. Arnaldi Populetani Abbatis in Epiſcopum Agatenſem promotio. 6. Monachi Angli aſtutia, ſeu proditio, 7. cuius Cumhir cœnobium 8. pœnam luit. 9. Priuilegium Theobaldi, Campaniæ Comitis, pro domo Claræ-Vallis; 10. & pro Ciſtercio Gregorij Papæ Noni, in litteris quibuſdam notanda clauſula.

VI. 1. De reſidentia Clericorum litteræ, 2. præcipuè in Anglia, per noſtros exequendæ. 3. Inquiſitio pro coronatione Regis Noruegiæ: 5. & pro Venerabilis Lucæ Strigonienſis, 6. in numerum Sanctorum relatione. 7. Abbas Vallis paradyſi in Hiſpania, ad Regem Luſitaniæ; 8. Firmitatis, & Pruliaci in Gallia, ad componendas diſcordias Grandimontenſium; 9. Eleemoſynæ, & Fulcardi Montis, ad Tironenſes: 10. Amalfitanus in Italia Iudex, ad Pontificum lites decernendas; à Gregorio Nono deſtinantur.

VII. 1. Iacobus Aragonenſis, atque Sanctij VVaſconij mutua adoptio 2. Acta Capituli. 3. Grandis-prati initia, 4. atque inſtrumentum illius fundationis. 5. Sancti Stephani de Cornu Monaſterium; 6. ex Nigris Monachis, ad ... noſtros

noſtros reformatum; 7. atque ſanctæ Mariæ de Palaciolis, ex Eremitis Auguſtinianis, 8. primum in Prioratum Sancti Anaſtaſij, mox in Abbatiam filiam; 10. quas mutationes multæ aliæ ſunt ſequutæ.

VIII. 1. Pratenſe Virginum Cœnobium iuxta Trecas, 2. Recens erectum Epiſcopo ſubiicitur, 3. vt cum Trecenſi Capitulo componat. 4. A Ciſtercio reſpuitur, 5. mox admittitur; 6. temperata priori ſubiectione. 7. Seligental à Ducißa Bauariæ Ludmilla conditur, 8. atque opimè dotatur. 9. Dictum de Spirenſi cœnobio Montis Salutis. 10. Villabona, Reginæ Taraſiæ opus, 11. & eius confirmatio: 12 ac filiæ Dulcis Monachatus in ipſa domo. 13. Demum nominis, 14. locique mutatio.

Ieſu Chriſti annus 1232.
Ciſtercij 135.

Cap. I. 1. Iacobus ſemel, 2. & iterum fruſtratus Legatiæ ſuæ fructu penè deſperat. 3. Tandem optatam pacem conditionibus vtrinque æquis componit, 4. non tamen firmam, Friderici dolo, 5. perfidiaque. 6. Actum Patauiæ de canonizatione Sancti Antonij, 7. de qua Legati ad Pontificem ſcribunt, 8. & præter ſpem inquirendi litteras impetrant: 9. properata reliqua, atque Antonius adſcriptus ſanctorum numero: 10. Inde inſtituta vniuerſa Lombardia, & Veronenſes diſcordes, concordati.

II. 1. Actum de Eliſabetha adſcribenda Sanctorum canoni, 2. cum miracula plura, in Ciſtercienſi Henrico, 2. aliiſque ad illius 4. Sepulchrum patrarentur. 5. Suſcitati; & præuenti mortui ſex; & collata Martino fœmina ſancta. 7. Superquibus Conradus Gregorio ſcribit, 8. ille è contra cunctorum inquiſitionem, 9. Moguntino Archiepiſcopo, Abbati Ebetuacenſi, 10. atque eidem Conrado libens commendat, 11. Demum Conradus hoc officio functus, priuſquam ſacrilego hæreticorum gladio perimeretur.

III. 1. Illuſtres Sanctitate viri, ex his, qui minus noti, circa hoc tempus. 2. In Valcellis Lambertus Pater noſter, 3. Et VValterus Baumontius. 4 Prioris memoria, 5. & Fuſniaci, orante conuentu, ingens miraculum. 6. Ac ſimile ex Cæſario. 7. Dictum de Monacho celebrante pro defunctis; 8. & de allo conſequuto peccati veniam interuentu Mariæ. 9. Virgo quædam Ciſtercium æmulata in quantum potuit, 10. de Dæmone triumphat, mox gloriam mundi fugiens, patriam deſerit. 11. Roberti Olomucenſis mors. Acta, ſepulchrum 12. Vladiſlai funus, laudeſque; 13. Demum Henrici mors, & ſepultura.

IV. 1. Laurißa Abbatia Imperialis Benedictina, 2. Principatu Imperiali deſtituta 3. (qui in Moguntinum tranſit Archiepiſcopum) 4 vnire ſe Eccleſiæ Moguntinæ 5. petit, Et impetrat; 6. mox viſitata; 7. & Monachis expulſis, 8. Ciſtercienſibus traditur, 9. præueniente Pontifice Gregorio 10. Capituli Generalis authoritatem. 11. Inde noſtris per priores expulſis 12. ſemel & iterum, 13. tandem vtriſque vacua per duodennium, canonicoſque admiſit Præmonſtratenſes.

V. 1. Rex Ferdinandus pro cœnobio Belli-fontis in Caſtella ſolicitus, domum ædificat, 2. & locum, & nomen mutat. 3. Gregorius Monaſterio Rheatino Sanctum Benedictum de Fundis vnit 4. Pro quo & Narnienſi Epiſcopo aliud, ex Immediate ſibi ſubiectis, donat; 5. & Abbati, atque Monachis Fundenſibus 6. de mutato inſtituto congratulatur. 7. In Græcia Abbatia de Rufiniano ob diuturnam Græcorum pertinaciam 8. noſtris accreſcit, 9. Gregorij litteræ, 10 & ex eis, quæ ad Hiſtoriam facere poſſunt. 11. Aliæ demum, quibus Pontifex Caricampi Monaſterium ſibi reſeruat; & qua occaſione.

VI. 1. Fiterij, & Oliuæ Abbates in Hiſpania: 2. in Gallia de Alta Ripa. & Bello-loco, Claromontenſi, 3. Bethaniæ, & Firmitatis: 4. In Anglia, Stratæ Floridæ; in Italia Sancti Galgani: in Germania de VVers VVirle, 5. & Hemmenrode: in Auſtria, Sanctæ Crucis; In Vngaria, de Ægris; grauibus cauſis à Gregorio præficiuntur. 6. In Liuonia, qui forent defenſuri in Liuoneos graſſantur, 7. Pro quibus Epiſcopus Oſilienſis, & Abbas, atque Prior Montis Sancti Nicolai, Ordinis Ciſtercienſis, conſtituuntur Legati 8. Prohibitum examen ferri candentis, 9. & quæ ab Epiſcopo fuerant ablata, iuſſa reſtitui:

VII. 1. Petrus de Albalate, & Guillelmus Cerbera Populetani, alter Achie-

e 4 piſcopus

piſcopus Tarraconenſis, 2. alter tutor Alphonſi Regis, Iacobi hæredis, conſtituitur, 3 Populeti ex tempeſtate; ingens authoritas. 4. Beatarum Virginum Tudecæ, Annæqoe in Pounduno ſucceſſio, 5. & Ioannis, ex Abbate Ioiaci quarto in Meldenſem Epiſcopum promotio. 6. Acta Capituli, Chronologia, 8 & dictum de Honeſta valle, 9. & tribus fontibus, vtraque Vngariæ domo. 10. cœnobia Virginum; Subiectio ſacræ Vallis, 12. & Vallis Virginum tranſlatio ad Aldenardam.

Ieſu Chriſti annus 1233.
Ciſtercij 136.

CAP. I. 1. Graſſante per Italiam fame & bellis, 2. ad Ciſtercium vocati viri potentes, diuites, coniugati, 3. & locus eis diuinitus oſtenſos, 4. impetratus à Gregorio, qui datis litteris ad Abbatem Sancti Galgaoi, 6. Abbatiam quandam admitti ab ipſo in filiam, 7. & io ea viros ad Ciſtercij habitum iubet; 8. ſatisfacturus Eccleſiæ Lucanenſi, pro ablato cœnobio, & coniugibus alia promiſurus. 9. Antiqui habitatores, cum ægrè in domibus aliis admitterentur, 10 per Archiepiſcopum Piſanum 11. admitti iuſſi; 12. atque alia de eadem Eccleſia remiſſiuè.

II. 1. Dum reliquiæ Albigenſium noſtros moleſtant, exagitantur, & tandem extinguuntur. 2. Quo tempore à lamento, Lurgardis, 3. quod pro eis ſuſcepiſſet, ceſſare iuſſa. 4 Frequentes ad eam de cœlo viſitationes, 5. non ſolum ipſi, ſed aliis manifeſtæ. 6. In morbos animarum mira efficacia; 7. Linguarum donum, & alia ad hoc facientia. 8. Regina Blancha referendæ gratiæ pro hæreſi extirpata, Ciſtercium eligit; 9. atque ingrediendi, tempore Capituli, cœnobij eiuſdem ſepta, licentiam impetrar.

III. 1. Sancto Ludouico temporalia inuadente Rhotomagēſis Præſulis, quod à quadam violentia non ceſſaret; 2. triplices Gregorios Papa Legatos mittit. 4. Litteræ ipſius ad Tornacenſem, & Pontigniacenſem Præſules: 4. In quibus ſeriem totius facti narrat, 5. & eos ad Regem mittit, 6 reſtitutionem quibus modis poſſent, procuratores. 7. Tum aliæ ſimiles Abbati Sabigniaci, 8 atque Priori Prædicatorum Pariſienſium. 9. Diſceptatum vtrinque de facto Regis; 10. & tandem ipſe obediens iuſſis Pontificis.

IV. 1. Gregorio reformante religiones per Diœceſanos, Præmonſtratenſes ſupplicant, 2. & ſui Ordinis Viſitatores obtinent: ſed ab eorum mandatis reſilientes, 3. viſitatoribus noſtri ſuperadduntur. 4. Gregorij litteræ vniuerſum factum narrante; 5. committentes negotium, 6. & pœnam præſcribentes his, qui deliquerant. 7. Quæ vtrique geſſerint? & quid Gregorio ſcripſerint? 8. Eiuſdem litteræ ad Abbatem Præmonſtrati, 9 & reſtituta illi adminiſtratio. 10. Demum perpenſa quædam de hoc euentu.

V. 1. Hermani, aliàs Ioſephi, Præmonſtratenſis cum noſtris familiaritas, 2. Aduectus ad Houenes diuino monitu, 3. ſancta dormitio, 4. & fœlix ſepultura. 5. Tranſlatio corporis, & in ipſo miracula plura. 6. Emmengardis Scotiæ Regina, in Aber Morechnoto, 7. & Ferdinandus Flandriæ, & Hannuiæ Comes, in Marcheta ſepulti. 8. Dictum de ipſo, & Scanna, ipſius vidua, Ciſtercienſi futura, 9. & de Gualteri Carnotenſis Præſulis, ac Petri Eger Alcobacienſis Abbatis, funere.

VI. 1. Rodulphum ex Abbate Claræ-Vallis in Aginenſem Epiſcopum promotum 2. excepit Drogo, quondam Grandi-montenſis. 3. Abbas de Ile, aut Ilda, Friſſonibus inteſtinis bellis, diuiſis, 4. cum aliis à Gregorio Legatus mittitur. 5. Eccleſia quædam à noſtris repudiata glorioſo titulo, 6. Congregationi Florenſi 7. tandem adiuncta. 8. Perſequutio in noſtros, 9. & duplices Gregorij, 10 pro eis litteræ in Sueſſionenſem Epiſcopum, 11. atque aliæ in Rhemenſem Archiepiſcopum.

VII. 1. Abbates Firmitatis, & Maceriarum defendendo Matiſconenſi Epiſcopo, 2. De Gratia Dei, Monaſterij Angebiacenſis, formandis moribus, 3. & debitis ſoluendis; 4. de Spina, viſitandis Monaſteriis exemptis Regni Caſtellæ; Matæplanæ, electioni Sancti Facundi; 5. Frigidi-montis, pro ſancti Cucufati, 6. De Tilero pro Eccleſia Viginti-millienſi; 7. De Fontanaviua, pro reformando cœnobio Sancti Alexandri Parmæ: 8. Tunc Claræ-Vallis Mediolanenſis Abbas, Priorque; hæreticis Lombardiæ compeſcendis præficiuntur. 9. Inquiſitum de vita, atque miraculis Stephani Dienſis, 10. & inquiſitio commiſſa Abbati, Vallis-creſcentis.

VIII. 1.

VIII. 1. Acta Capituli, & breuis Eccleſiarum virilium Chronologia. 2. Dictum de Sancto Petro de Ferentillo. 3. Aula Dei in Friſia Sacrarum Virginum, 4. Et Eppachium in Conſtantienſi Diœceſi, 5. In qua & Monaſterium Scotorum, 6. Virorum olim, poſtea fœminarum. 7. Sancti Syri Parmenſis reformatio, 8. tranſlatio, 9. atque protectio 10. pro ſoluendis antiquis debitis. 11. Coniectatum de occaſione reformationis, 12. & dictum de alio cœnobio Vltraiectino.

Ieſu Chriſti annus 1234.
Ciſtercij 137.

CAP. I. 1. Vexationes noſtrorum ab Epiſcopis in electionibus, 2. inſeruientibus, colonis, & familiaribus. 3. Compulſi promulgare cenſuras contra potentes, 4. grauiter ab eiſdem moleſtantur, 5. Guillelmi Patris ſollicitudo prouida, 6. & quatuor vna die indulta impetrata; 7. pro electionum, & electorum immunitate. 8. Pro familiaribus, 9. & quouis modo à noſtris, 10. dependentibus. 11. Obuiatum delegatorum 12. grauaminibus, 13. atque item aliis, 14. quæ à ſæcularibus noſtris inferebantur.

II. 1. Plura alia priuilegia noſtris indulta: 2. & declaratum à Gregorio Nono, 3. Quid nomine exemptorum cœnobiorum, cum viſitari iubentur, intelligitur. 4. De ſigillis Abbatum, conuentuumque, 5. Conſtitutio pro noſtris: 6. De decimis, 7. & Viceparochorum augenda congrua, 8. & de dote in Græcia Eccleſiarum Cathedralium. 9. Impetrata, & nonnulla, in proprios Monachos, 10. & de fœminis in conuerſas, ſaltem in Grangiis vicinis Monaſteriis, non admittendis.

III. 1. Sancti Bernardi Abbatis Sanctarum Crucium laus. 2. miracula, 3. & donum Prophetiæ, 4. Tum vitæ puritas, & de ſalute animarum eximius zelus, 5. Promotio in Epiſcopum, & alia remiſſiue. 6. Sanctus Dominicus adſcriptus Sanctorum Canoni: 7. & Ciſtercienſes in Bulla ipſa laudati. 8. Feſtum illius Toloſæ celebratum. 9. & noſtri ab ipſo Sancto illuc adducti. 10. Notata quædam de vtriuſque familiæ neceſſitudine.

IV. 1. Iterum inquiſitum de miraculis Eliſabethæ Vngariæ, 2. atque occaſio innouandæ inquiſitionis, 3. ex quibuſdam Conradi Fratris exceſſibus, 4. Pro quibus Romam adiiſſe ſupplex dicitur. 5. Iteratæ Gregorij Papæ litteræ ad Abbates Ciſtercij, 6. & quinam illi? 7. Comprobata miracula illuſtria. & remiſſiuè de canonizatione. 8. Brůbacenſis cœnobij deuaſtatio, reſtitutioque, 9. Iacobi Bertinenſis Abbatis Monachatus; Præfectura abdicata. 10. Et promotio Matthæi, Ioachimi Abbatis in Flore ſucceſſoris.

V. 1. Taraſia Vidauria, Ciſtercio tandem ſeruanda, 2. diu à Rege Iacobo ſolicitatur. 3. Sed niſi credito viro, non conſentit. 4. ex contubernio duos ei filios parit. 5. Rex Iolantem, Vngariæ Regis filiam, ſuper inducit: 6. Ferdinando occulte, pro Eleonora, 7. Conuentu habito Hortæ: 8. Taraſia publicè nuptias impedientibus, 9. Demum initia Monaſterij Bonifazani.

VI. 1. Imminente in Hiſpania atroci bello inter Aragonenſes, Nauarroſque, 2. Gregorius duos Ciſtercienſes Abbates, vtrumque Regem Legatos mittit, 3. per quos pax ſtabilita. 4. In Anglia inquirendis miraculis Sancti VVilelmi, duo alij præficiuntur, 5. quibus negotium ſecundo etiam remiſſum. 6. In Polonia Cracouienſis Epiſcopus, 7. Monachum, de licentia Gregorij, induit. 8. Verum ad petitionem Cleri, populi, 9. atque Capituli, Eccleſiæ Cracouienſis, 10. iubetur in paſtorali cura perſeuerare. 11. Quis ille? Atque eiuſdem notitia breuis.

VII. 1. Multa hoc anno in Gallia noſtris iniuncta, 2. itemque in Italia, 3. Germaniaque. 4. Alia in Hiſpania, 5. In Sabaudia, & in Vngaria. 6. In Anglia adeo frequentes commiſſiones, vt vel Priores eximi curauerint, 7. Sed neque in Græcia immunes ab his functionibus: 8. Retractata vnio Monaſterij Sancti Benedicti de Fundis, 9. & præcedenti congruente compenſatione. 10. tranſlatio Sancti Matthæi Reatini ad Eccleſiam Sancti Paſtoris, eiuſdem domus.

VIII. 1. Sancti Cerbonij Monaſterium Sancti-monialium in Lucanenſi diœceſi, 2. è cœnobio vicino Sancti Syri ante annum reformato, Magiſtras petiit, 3. per quas Ciſtercij ritus edoceretur, 4. ſub Abbatis Sancti Pantaleonis viſitatione, 5. cui ſuper eo ſcribit Gregorius Nonus. 6. Mutationis occaſio, 7. & lis ſuborta, 8. per eumdem

dem Pontificem dirempta: 9. Quem & Moniales de Gratia noſtræ Dominæ, pro Ciſtercio accipiendo, 10. ad Guillelmum interponunt interceſſorem; 11. eiuſdem litteræ ad Abbatem de Tilcto, pro aliarum Monialium gubernatione.

IX. Vallis Eccleſiarum Abbatia in Regno Toleti. 2. inſigni pietate Caſtellæ Regis, opimam poſſeſſionem ab Abulenſibus, 3. atque aliam ab eodem Rege ſuſcipit. 4. Florenſes cum ab noſtros paſſim tranſirent, 5. non recipi iubentur. 6. Et in indulto notata obiter quædam. 7. Calatraua ad Orientem tranſire parans, 8. pro qua Gregorius Papa ad Antiochenum Patriarcham ſcribit. 9. Demum ſucceſſio Magiſtrorum Calatrauenſium, & deceſſoris, atque ſucceſſoris notitia breuis.

X. 1. Acta Capituli, de Abbatum electione, depoſitioneque, 2. & quædam in irregulares, & in conuerſos. 3. Chronologia, 4. & notitia, ſancti Auguſtini de Monte alto; 5. quæ domus, antea poſſeſſio Claræ-Vallis: 6. mox cum noſtris veniret auferenda, 7. tandem retenta eſt ſub Abbatis ſancti Anaſtaſij viſitatione. 8. Reformatum cœnobium Sancti Saluatoris de Monte acuto, 9. & ſubiectum Ciſtercio immediatè, 10. cum aliis, quæ illud concernunt remiſſiuè. 11. Ignota nobis duo alia Monaſteria, ſed ſubrogatum in Polonia vnum: 12. alterum in Sabaudia, non ſine multa vtriuſque dubitatione.

XI. 1. Honor noſtræ Dominæ Monialium iuxta Orchies, Margaritæ Conſtantinopolitanæ opulenta fundatio, 2. tranſlatio ad Flinas, 3. & dedicatio Eccleſiæ. 4. Monachatus Mariæ filiæ, & ibidem ſepulchra multorum Principum. 5. Mons ſanctæ Mariæ, 6. & litteræ ad Guillelmum Parẽtem Gregorij Papæ, 7. atque aliæ notitiæ eiuſdem domus. 8. Tres Abbatiæ Monialium in Germania 9. Dubia vna in Italia. 10. Et per Abbatem Tileti, illius conuenientia diſcutienda. 11. in Græcia Monaſterium de Percheio, in ſpecialem filiam Ciſtercij datum, 12. & cura eius ſancti Angeli Conſtantinopolitani Abbati commiſſa. 13. Porta cœli in Morania, Cœnobium Virginum.

Ieſu Chriſti annus 1235.
Ciſtercij 138.

Cap. I. 1. Præmiſſa à noſtris, & Ildesheimenſi Epiſcopo, exacta inquiſitione, de miraculis ſanctæ Elizabetæ, 2. à Gregorio Nono ſanctis adſcribitur. 3. litteræ eius, ad totius Eccleſiæ Præſules. 4. Encomia Sanctæ. 5. Dictum de miraculis, 6. & feſtum celebrari iuſſum per totum orbem. 7. Eiuſdem ad Beatricem Reginam aliæ. 8. atque ad Regem Angliæ Andream; ſed quorum neuter diu ſuperuixit. 9. Religio in Elizabetam totius orbis. 10. Andreæ funus in Ægrenſi Monaſterio, 11. eleemoſyna præuia: 12. & in Huelguenſi, Reginæ Beatricis: emendata in Mariana ratio temporis.

II. 1. Status Eccleſiæ, & pericula ab hæreticis. 2. Conradi olim Magiſtri nimius zelus, 3. ex quo alia à Catholicis, 4. & Toloſæ à Raymundo Comite, 5. & ſuis. 6. In Liuonia defectu operariorum, ceſſabat conuerſio: 7. In Palæſtina diſcordes Cruceſignati, neque accedebant noui. 8. In Græcia imperium Latinum conflictabatur; 9. ſed in hæreticos deſignatus in Hiſpania Bernardus Caluonius, 10. in Gallia Abbas Grandis-ſiluæ, 11. atque alij ad alias partes remiſſiuè.

III. 1. Compeſcendæ præſumptioni Germanorum, Buchenſis Abbas, 2. cum duobus Pontificibus, 3. à Gregorio tranſmiſſi; 4. perpenſa neceſſitas, 5. recurrendi in dubiis ad ſedem Apoſtolicam, ſuſpenſum iudicium, 7. & in Conradi Maſpurgij parricidas animaduerſum. 8. Gregorij litteræ, 9. atquè aliæ ad Abbatem Graudis-ſilnanum, 10. de exceſſibus Raymundi Toloſæ Comitis. 11. Perpenſa late illius obſtinatio, 12. & Abbas compeſcendæ ipſi præpoſitus.

IV. 1. Prouiſum Liuoniorum Conuerſioni 2. per Gregorium Pontificem, 3. & prior Redageshauſanus illuc remiſſus. 4. Iniuncta noſtris prædicatio Crucis, pro locorum ſanctorum propugnatione, 5. & pro Imperio Conſtantinopolitano 6. per Abbatem ſancti Thomæ de Torcello. 7. Iranciensſis Theobaldo Regi Nauarræ, 8. aduerſus coniuratos 9. Maceriarum, Niuernenſi Comiti aſſiſtunt. 10. Bello imminente inter Gallum, & Anglum Reges. 11. Abbates de Boxeleia,

& de Ponte Roberti, ab Henrico ad Gregorium, 11. de Alta-Cumba, à Gregorio legatur, ad Ludouicum.

V. 1. Edmundo per miraculo florente, 2 etiam longè inſolita, 3. Richardi Cantuarienſis morte, ſedes totius Angliæ prima vacat. 4. ſuffecti tres, 5. ſed reprobatis cunctis, electus Edmundus, 6. atque tractus ad ſedem, licet inuitus. 7. virtutes eius, in Epiſcopatu, & Patris, 8. & iudicis: 9. ſed præcipuè abſtinentia ab omni munere. 10. Noua miracula, atque alia de ipſo remiſſiuè.

VI. 1. Luthgardis vndecim ante mortem annis corporali orbata lumine, 2. non ſine fœnore lucis ſpecialis. 3. Beatrix ad Monaſterium ſuum reuertitor, & ſacrata ab Epiſcopo, Chriſtum, Pontificis vices gerentem, videt. 5. Múltis à Deo illuſtrata conſolationibus, 6. tentari permittitúr, 7. de tentationibus victoriam reportatura. 8. Pactum cum Deo facit, adimpletque? 9. De Idæ Niuellenſis morte dolet. 10. Rapta in extaſim, in potentias Domini intrat. 11. Indéque penitus à ſe aliena erit, neque aliam voluntatem habens, niſi diuinam.

VII. 1. Franciſcanorum ad noſtros frequens tranſitus, 2. obuiante Gregorio, 3. atque aliqui noſtrorum etiam ad ipſos. 4. Admiſſi pro ſecandis meſſibus, redditus non ſine ſcrupulo, & principio vitæ degeneris. 5. In Gallia quædam negotia noſtris commiſſa, 6. neque pauca in Italia. 7. In Auſtria viſitatum graue cœnobium, reformatumque; 8. In Germania ſedes Magdeburgenſis adminiſtrata, 9. atque in Vngaria graues aliæ cauſæ deciſæ.

VIII. 1. Proſperitas Henrici Barbati, per Heduvigim 2. turbata repente; ſed nihilominus per eam etiam redacta. 3. Tyranni Principis in Polonia pauenda mors, 4. atque Henrici virtutes illi oppoſitæ. 5. Hedvvigis tum victus, tum veſtitus, 6. & ſumma humilitas, 7. approbata miraculo inſigni. 8. Drogonis Claræ-Vallenſis Abbatis mors, 9. atque Hugonis Monachi Valcellenſis. 10. Calatrauenſium de Priore Gallo querelæ. 11. Gregorij litteræ ad Abbatem Morimundi; 12. & in eiſdem quædam notatu digna.

IX. 1. In Capitulo celebrari iuſſum feſtum de ſancta Eliſabetha. 2. Chronologia, & de Benifazano quædam, 3. tum de Regali; & de aliis ſubobſcurè. 4. Belli-loci Regis S. Saluatoris de Monte Acuto, alterius in bonis, in ædificiis alterius reſtauratio. 5. De Tifferdinge in Treuirenſi Diœceſi; 6. Monaſterio Virginum; 7. fundato, dotatioque; 8. & de Valle S. Bernardi, ac de Rochemio, cœnobiis Brabantinis.

Ieſu Chriſti annus 1236.
Ciſtercij 139.

Cap. I. 1. Vltimus annus nobis ſeribendus, 2 primitiua Bernardi tempora refert, 4. & prouiſo cœnobio per coniugibus, filiabuſque, 5. ad quas Gregorius ſcribit 6. Notanda in litteris; 7. & collata incrementa Montis Acuti primitiuo Ciſtercio: imo & in aliquo etiam antelata: 9. quamuis prælatio in dubio relinquatur. 10. fauores Chriſti; 11. & dictum de quodam Monacho, qui puerum Ieſum in niue repetit 12. Ratio temporis vtcumque demonſtrata. 13. & viſio alia oſtenſa de B. Virgine.

II. 1. Beatæ Eliſabetæ Landtgraviæ oſſa leuata, 2. ingenti Principum, populorumque concurſu: atque aliæ eiuſdem feſti circunſtantiæ. 4 Actum de Canonizatione Beati Ioannis de Monte mirabili, 5. & expeditæ litteræ, 6. Pariſienſi Epiſcopo, & Abbati ſancti Victoris, commiſſa per Gregorium inquiſitione, 7. ac comprobata miracula, 8. etiam in non petentes 9. Dictum de ſancta Luigarde Aquiriana, cui Beatus Iordanus apparens in magna gloria, 10. oratiooes pro filiis ſuis iniungit, 11. atque obiter perpenſa eius petitio.

III. 1. Ebrardus Claræ-Vallis Abbas ad Regem Galliæ, 2. à Gregorio legatur, 3. pacem aut treuuas, 4. cum Theobaldo Nauarræ compoſiturus. 5. Oratio eius, 6. & reſponſio Ludouici. 7. Idem Ebrardus iudex deſignatur, coram quo poſſit Theobaldus conueniri. 8. Lubenſis Abbatis ad Henricum Barbatum Legatio fœlix. 6. Egrienſis de Rege Vela querelæ, & Litteræ Gregorij. 10. De Licador ad Colomanum, Rutenorum Regem, 11. ſemel & iterum, 12. Colomani effugia, 13. & dubius adhuc fructus legatiæ.

IV. 1. Grandimontenſibos iterum diſcordibus, 2. iterum ex Ciſtercio cenſor datus, Montisfrigidi Abbas. 3 Pictauienſi Epiſcopo adiuncto, 4 & prouinciali

uinciali Patrum Prædicatorum; 5. ampla eis delegata iuriſdictione. 6. Nigris per prouinciam Rhemenſem Monachis, Abbas Fuſniacenſis, 7. de quo & Gregorius 8. ad eorum ſcribit Capitulum. 9. Quid in Eccleſia quadam Canonicorum, Maceriarum Abbati, 10 ſuper excedente atrocitate criminum, 11. in quæ ſeuere inquirere iubetur, 12. delegatæ eidem poteſtatis limitationem; & remiſſiuè de Abbate Ciſtercij, miſſo ad Præmonſtratum.

V. 1. Multa noſtris per Galliam, 2. Italiamque 3. in Sabaudia, & Belgio, 4. in Anglia, aliqua; 5. Germaniaque iniuncta. 6. Actum de diuidendo Archiepiſcopatu Treuirenſi, 7. atque noſtris commiſſum; ſed impeditum per ipſorum conſultationem. 9. Imperij Conſtantinopolitani periculum, 10. & ſubſidia belli, per Abbatem de Sacra, diſtribuenda.

VI. 1. In Calatraua intruſus Hiſpanus Monachus, 2. & querelæ ad Gregorium de Magiſtro. 3. Dubio iure inter Abbates S. Petri, & Morimundi, viſitationem extraneam extorſere 4. Guidonis prouidentia, & viſitatio externa primum obuiata, 5. mox renuntiata in Capitulo Paternitas Militiæ Calatrauæ: 6. Sed à renuntiatione magis aſſerta. 7 Obtentæ litteræ, & Prior abire iuſſus. 8. Quæ præſentata in Curia, 9. à Pontifice confirmata ſunt. 10. Roderici Toletani Præſulis dolor, accelerata lis, 11. atque datæ ad ipſum Gregorij litteræ.

VII 1. Calatrauenſes in bello faciliores, & Corduba expugnata, 2. Lupum Fiterij Monachum, primum illius vrbis Præſulem vident 3. Apoſtolatus eius, 4. confirmatus Gregorij Noni litteris. 5. Dotatio Eccleſiæ, 6. Conſecratio Epiſcopi, & ſubſequutum ſtatim augmentum dotis. 7. Eccleſiæ eiuſdem in Lupum eximia pietas. 8. De Monachatu eius dubia leuia, 9 & reſponſiones faciles. 10. Ceſſio & ſucceſſio Abbatum in Populeto. 11. Rodulphi, Lugdunenſis Præſulis, mors, 12. & cœnobium fundatum à noſtris, Prædicatoribus.

VIII. 1. Acta Capituli, 2. & Chronologia accreſcentium Eccleſiarum. 3. De Paradiſo, 4. & de Capite-Laci, 5. ex litteris Gregorij, 6 certa notitia, 7. Vniuerſam hiſtoriam continens. 8. Cannonica ſancti Petri in Amalfia, 9. & ſancti Saluatoris de ſeptimo in Florentia, 10. variæ notitiæ. 11. Dictum de Monaſteriis ſancti Caſſiani, 12. atque ſancti Damiani, noſtris vnitis. 13. Item de alio in ſuburbio VVormacienſi, quod Moniales Ciſtercij, *Canonicis Regularibus ſubrogauit.* 14. Demum Authoris votum, & excuſatio.

CISTER

CISTERCIENSIVM,

SEV VERIVS,

ECCLESIASTICORVM

ANNALIVM

A CONDITO CISTERCIO,

TOMVS QVARTVS.

IESV CHRISTI ANNVS M. CC. XIII. — CISTERCII ANNVS C. XVI.

1. Petrus Rex Aragonum ad Duces Cruce ſignatorum Legatos mittit. 2. Cum eis colloquium habet. 3. Quæcumque poſtulat ad ſcriptum rogatus redigit. 4. Pro Comite Toloſæ, Fuxenſique, & Conuenarum. 5. Multa promittit, quæ ignauos mouerent. 6. Reſponſa Patrum pro Comite Toloſæ, 7. & Conuenarum. 8. Fuxenſique; 9. & pro Gaſtone de Bearno. 10. Demum monita ſancta pro ipſo Rege.

CAPVT PRIMVM.

ECce iam interruptum opus, reſumo, & Quartum hunc Ciſtercienſium Annalium Tomum, qui nobis tandem vltimus, (neque enim in materia tam lata progredi vltra, prouecta ætas, crebraque negotia, & penè iam caligantes oculi ſinunt) Quartum hunc, inquam Ciſtercienſium Annalium Tomum auidus repeto, bellum, & arma aduerſus Albigenſes, Arnaldo Patre Duce; prædicationem Crucia, excidia vrbium, condignas pœnas ſumptas de rebellibus, reconciliatos ſupplices, extirpatas hæreſes; tum reſtitutam gloriam Chriſtiani nominis; propagatum per orbem Euangelium, reformatas Eccleſias, prouinciáſque, pacatos Reges, Regnáque compoſita; nihil ſine Ciſtercio: atque hæc omnia, quod fortaſſè verius, communicata exteris, ſolicitatas, & promotas nouas familias, ad quas extenderentur, proſequuturus. Vtinam eo auctore ſcribantur, quo facta creduntur; neque ſtudio oſtentandæ paternæ gloriæ, ſed imirandæ virtutis; & degeneres animos à filiis (ſi qui fortè irrepſerunt) per domeſtica exempla reparandi. His autem omnibus fœlix, etſi non lætum initium dabunt, duo illuſtres euentus, priuatus & publicus; hic auſpicatus à celebri victoria Cruce ſignati exercitus, conſerto prælio cum inimicis Crucis, in quo Petrus occubuit Rex Aragonum; ille à ſancti Martini, quondam Abbatia Hortæ glorioſo obitu, qui lætus ſpiritibus cœleſtibus, atque ipſi Sancto fœlix; ſed nihilominus filiis dolendus fuit. Atque hic vltimus nobis peculiaris, quod Hortæ illius planta, licèt indigna, agnoſcamus Martinum velut Satorem. Ergo quidnam vtraque geſtum ſit, cum aliis, quæ euenerunt; fideliter ex more referamus.

Inſtabat tampus Prophetiæ ſancti Dominici, 1.
quæ vnius Regis mortem, ante expiandas Narbonenſis Galliæ partes à fæce Hæreticorum, comminata Petrum Aragonenſem præſtolabatur; fœlicem ſanè, ſi anno antecedenti Sarracenorum impetu occubuiſſet; nec ab ipſis illæſus ſeruatus eſſet, Catholicorum armis obruendus; & quod meruerat *Catholici* cognomen, hæreticorum ſocietate maculaturus. Sed diuinis ſecretis quis reſiſtet? Tentauerat Raymundus

contra Eccleſiam omnes illius hoſtes; quippe Agarenos ex Africa ad Europam, ſacrilegus adduxerat: in Germania Ottonem, in Anglia Ioannem; in Italia Sauaricum, omnes tunc temporis auerſos ab Innocentio, & ab eo damnatos, ingenio diſcolos, atque omne ad malum pronos, prouocauerat. Verùm cum nihil horum ſucceſſiſſet, reuerſus ad Petrum, veluti affinem; & qui complicibus ſuis omnibus ferè aliquo, ſiue dominij, ſiue ſanguinis, ſiue amicitiæ adſtrictus titulo eſſet; illius pro omnibus auxilium implorauit. Oppreſſos ſe ſub typo Religionis, in quam nihil peccaſſent; aut ſi peccaſſent, emendare parati eſſent: deceptóſque fortaſsè hactenus fuiſſe; ſed rebelles non eſſe; cupientes magis, quæ credere deberent edoceri ab Eccleſia; nec tantùm edoceri, ſed addiſcere, & firmiter tenere, quæ docerentur. Nunquam fidem illorum per bella quæri, quam vltroneam offerrent; ſed poſſeſſiones, ſed vrbes, & caſtella; nec Chriſti imperium, ſed proprium velle extendere, quicumque eos, vt hoſtes aggrediebantur. Deberi ſibi affinitatis titulo, atque iure feudorum auxilium Petri, quod nunquam contra Eccleſiam implorabant, ſed contra inuaſores ſuarum vrbium. Hæc & ſimilia ad Regem in dolo Comites. Ille, vt erat in ſuos propenſo animó, & aliàs fortè credulo; vix Chriſto Domino naſcente, & circunciſo intrabat annus milleſimus, ducenteſimus tertius decimus, qui fuit Ciſtercio decimusſextus, atque centeſimus; cum Comites Toloſanum, Fuxenſemque, atque alios Hæreticos defendendos ſuſcipiens, ſub Sancto Pacis nomine, bellum Eccleſiæ, & Comiti Monfortio; ac ſibi ipſis excidium machinabatur: atque ipſo ſacræ Apparitionis die Toloſam intrans, ſuos ad Duces Eccleſiæ Legatos miſit. *Mandauitque* (ait Petrus Vallſarnienſis,[a] qui cunctis interfuit) *Archiepiſcopo Narbonenſi Apoſtolicæ Sedis Legato, & Comiti noſtro, quod volebat habere colloquium cum eis; & de pace, & compoſitione inter Comitem noſtrum, & hoſtes fidei tentare. Igitur aſſignata fuit communi aſſenſu dies, & locus, inter Toloſam, & Vaurum, vbi colloquium celebrari deberet.*

[a] Cap. 66.

2. *Cum igitur veniſſemus ad locum Concilij, Rex cœpit rogare Archiepiſcopum Narbonenſem, & Archiepiſcopos, de reſtituendis terris Comiti Toloſano, Conuenarum, & Fuxenſi, & Gaſtoni Bearno: nam omnes hi eorundem criminum complices, plus minuſve in eadem etiam erant damnatione. Archiepiſcopus autem Narbonenſis reſpondit Regi, vt omnes petitiones ſuas redigeret in ſcriptum, & ſcriptas & ſigillatas mitteret Epiſcopis apud Vaurum. Rex vero Aragonenſis, poſtquam applauſum magnum fecerat Comiti noſtro, & fratri, & filiis eius, rogauit ipſum Comitem, vt octo diebus deſiſteret à malefaciendo inimicis ſuis; cui nobiliſſimus & vrbaniſſimus reſpondit: Non deſiſtam,* inquit, *à malefaciendo; ſed ob reuerentiam veſtram ceſſabo, his octo diebus à benefaciendo. Similiter autem & Rex promiſit ex parte hoſtium noſtrorum, quod ipſo tempore colloquij non facerent noſtris malum.* Hæ breues octo tantum dierum induciæ pactæ, quandiu & Rex Petrus, quæ petebat ſcribi, & ſacri Milites, quid forent reſponſuri, deliberabant. Sed neque illæ, ex æquo ſeruatæ ſunt, noſtris abſtemiis ab omni hoſtilitate *Sed infideliſſimi hæretici* (pergit idem Petrus Vallſarnienſis.[b]) *Cum ſcirent noſtros conuenire ad colloquium, licet nos per Regem feciſſent ſecuros; diſcurrere cœperunt per terram noſtram, verſus Carcaſſonam, & multa mala facientes, plurimos etiam occiderunt.* Sic ſeuerum ſupplicium ſubituri ſuis interim culpis, quibus Catholicos magis irritarent permittebantur. Pergit author[c].

[b] vbi ſupra.

[c] ibidem.

3. *Die tertio poſtquam receſſit Rex à loco colloquij, & intrauit Toloſam ſcripſit petitiones ſuas ad Archiepiſcopos, & Epiſcopos noſtros in hæc verba.*

PETITIONES REGIS ARAGONENSIVM AD PRÆLATOS IN CONCILIO APVD VAVRVM CONGREGATOS.

QVoniam Sacroſancta Mater Eccleſia, non ſolùm verba, ſed verbera quoque docetur habere, deuotus Eccleſiæ Filius Petrus, Deo miſerante, Rex Aragonenſis, pro Comite Toloſano ad ſinum Matris eiuſdem Eccleſiæ cupiente redire, à Sanctitate veſtra petit humiliter, & rogat inſtanter, quatenus faciendo ſatisfactionem perſonalem pro exceſſibus quibuſcumque, prout ipſi Eccleſiæ viſum fuerit expedire, ac pro damnis, & iniuriis illatis diuerſis Eccleſiis, & Prælatis ſatisfaciendo in eo, quod clementia matris Eccleſiæ ipſi Comiti duxerit iniungendum, reſtituatur clementer, & miſericorditer, ad poſſeſſiones ſuas & alia, quæ amiſit. Quòd ſi fortè ...... Comitis nolit Eccleſia ipſius Regis petitionem audire, petit, & rogat hoc idem pro filio, ita tamen, quod pater nihilominus ſatisfaciat perſonaliter pro exceſſibus, vel in frontaria Sarracenorum cum militibus eundo in ſubſidium Chriſtianorum, vel in partibus tranſmarinis, ſecundum quod Eccleſia melius arbitrabitur expedire & infans in terra ſua in tam diligenti cuſtodia, & tam fideli cura ad honorem Dei, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ habeatur vſquequo de bonitate ſua ſigna compareant manifeſta.

4. *Et quoniam Comes Conuenarum neque fuit vnquam hæreticus, neque eorum ſuſceptor; ſed potius impugnator; & ideo terram dicitur amiſiſſe, quod adſtiterit conſobrino, & Domino ſuo Comiti Toloſano: petit idem Rex & rogat pro eo, ſicut pro Vaſſallo ſuo, vt reſtituatur ad terram ſuam; ſatisfaciendo quoque ad arbitrium Eccleſiæ, ſi eum apparuerit in aliquo deliquiſſe. Item Comes Fuxenſis, cum nec ſit, nec fuerit hæreticus, pro eo Rex petit & rogat, ſicut pro conſanguineo ſuo chariſſimo, cui ſine verecundia in iure ſuo deeſſe non poteſt; quatenus pro reuerentia ipſius, & gratia reſtituatur ad ſua; ſatisfaciendo nihilominus Eccleſiæ in his, & pro his, quibus Clementiæ Matris Eccleſiæ eum apparuerit deliquiſſe. Item pro Gaſtone de Bearno Vaſſallo ſuo petit ſæpè dictus Rex, & rogat affectuosè, quatenus reſtituatur ad terram ſuam, & fidelitates ſuorum Vaſſallorum; maximè cum paratus ſit parere, & ad arbitrium Eccleſiæ ſatisfacere coram iudicibus non ſuſpectis, ſi vobis cauſam ipſius audire, & expedire non licet.*

5. *In omnibus tamen promiſſis, dixit memoratus Rex miſericordiam potius, quam iudicium invocandum, mittens ad Clementiam veſtram Clericos, & Barones ſuos ſuper præmiſſis ratum habiturus quidquid à vobis cum eis fuerit ordinatum. Supplicans, vt talem habere dignemini circumſpectionem, & diligentiam in hoc facto, vt in negotio Chriſtianitatis in partibus Hiſpaniæ, ad honorem Dei, & Sanctæ Matris Eccleſiæ dilatationem prædictorum Baronum, & Comitis Montisfortis ſubſidium ...... poſſit. Datum*

Toloſæ

Toloſæ decimooctauo Kalendas Februarij. Hactenus petitiones Regis in ſpeciem honeſtæ: ſed quæ verbis illuderent promiſſionis, eò largioribus, quò nulla ex parte implendæ offerebantur. Quippe fallere ſuetos, & peierare, ſi belli ſemel pericula euaderent, & præterita mala impunè ferrent; nihil omnino erat, quod contineret.

6. Itaque lectis in Concilio à Patribus, collatiſque ad inuicem; atque ex præteritis, & coniectis, quæ nondum venerant; taliter cuncti cenſuere reſpondendum [d].

d Vallſarn. cap. 66.

Illuſtri & dilecto in Chriſto Patri Dei gratia Regi Aragonum, Comiti Barchinonenſium, Concilium apud Vaurum; ſalutem, & ſynceram in Domino dilectionem.

Petitiones, & preces vidimus, quas pro Comite Toloſano, & eius filio, & Fuxenſi, & Conuenarum Comitibus, & nobili viro Gaſtone de Bearno, Veſtra Regalis ſerenitas deſtinauit: in quibus etiam litteris inter cætera, Eccleſiæ filium dicitis vos deuotum: ſuper quo Domino Ieſu Chriſto, ac Regali veſtræ celſitudini gratiarum referimus actiones; & in cunctis, quibus ſecundum Deum poſſemus, propter illam mutuam dilectionem, qua vos Sancta Romana Eccleſia, ſicut intelligimus amplectitur, & vos ipſam; necnon & ob reuerentiam Excellentiæ veſtræ Regalis admitteremus affectuoſiſſime preces veſtras. Super eo, quod pro Comite Toloſæ petiſtis, & rogaſtis, hoc duximus ſerenitati Regiæ reſpondendum. Quod tam cauſa Comitis, quam filij, quæ pendet ex facto Patris, auctoritate Superioris à nobis eſt exempta, cum idem Comes Toloſæ Regienſi Epiſcopo, & Magiſtro Theodoſio à Domino Papa negotium ſuum fecerit ſub certa forma commiſſi. Vnde ſicut credimus memoriter retinetis, quot, & quantas gratias dicto Comiti poſt multos exceſſus ipſius Dominus Papa fecit: nec non & quam gratiam ad interceſſionem veſtram, & preces Venerabilis Archiepiſcopus Narbonenſis, Apoſtolicæ Sedis Legatus, tunc Abbas Ciſtercij apud Narbonam, & Montem Peſſulanum eidem Comiti faciebat, biennio, ſi benè meminimus iam tranſacto. Volebat ſiquidem idem Legatus omnes dominicaturas, & proprietates eidem Comiti remanere integras, & illæſas: & vt illa iura, quæ habebat in Caſtris Hæreticorum, quæ de feudo eius erant, ſiue alberga, ſiue quiſta, ſiue Caualgata, eidem integra remanerent. De illis præterea Caſtris, quæ erant aliorum Hæreticorum, quæ de feudo eius non erant, quæ idem Comes dicebat eſſe quinquaginta, volebat præfatus Legatus, vt quartalis & tertia pars earum cederet in proprietatem Comitis ſupradicti. Spreta verò, Comes, illa magna gratia Domini Papæ, ac prædicti Legati, & Eccleſiæ Dei, veniens directè contra omnia iuramenta, quæ olim præſtiterat in manibus Legatorum, & addens iniquitatem iniquitati, crimina, criminibus, mala malis. Eccleſiam Dei, & Chriſtianitatem, fidem, & pacem cum hæreticis, & ruptariis ſeruans, impugnauit, & damnificauit, adeo vt omni gratia & beneficio reddiderit ſe indignum.

7. *Quod autem pro Comite petiſtis Conuenarum, taliter ſuper hoc duximus reſpondendum. Pro certo intelleximus, quod cum poſt exceſſus multiplices ſuos, & iuramenti tranſgreſſionem, fœdus cum hæreticis, & eorum fautoribus contraxiſſet, & ipſam Eccleſiam, licet nunquam in aliquo læſus eſſet, cum eiſdem peſtilentibus impugnaſſet, licèt poſtmodum diligenter fuerit admonitus, vt ceſſaret à cœptis, & rediens ad cor tandem reconciliaretur Eccleſiaſticæ vnitati: nihilominus idem Comes in ſua nequitia exſtitit, excommunicationis, & anathematis vinculo alligatus: de quo etiam, vt dicitur, Comes Toloſæ aſſerere conſueuit, quod ipſe Comes Conuenarum eum ad guerram impulit, & induxit. Vnde idem Comes auctor per hoc guerræ, & malorum, quæ Eccleſiæ multipliciter prouenerunt. Veruntamen, ſi talem exhibuerit, vt abſolutionis beneficium mereatur, poſtmodum, cum fuerit abſolutus, & habuerit poteſtatem ſtandi iudicio, ſi de aliquo quereretur, Eccleſia ei iuſtitiam non negabit.*

8. *Petit præterea Regia Celſitudo pro Comite Fuxenſi, ad quod taliter reſpondimus: quod conſtat de ipſo, quod hæreticorum exſtitit à longo tempore receptor, præſertim cum non ſit dubium, quin credentes hæreticorum, hæretici ſint dicendi: qui etiam poſt multiplices exceſſus ſuos, poſt præſtita iuramenta, poſt obligationes tam perſonarum, quam rerum, poſt iniectionem manuum in Clericos, & detruſionem eorum in carcerem, pro quibus cauſis, & aliis multis anathemate eſt percuſſus: poſt illam etiam gratiam, quam idem Legatus ad interceſſionem veſtram olim ipſi Comiti faciebat, cruentam cædem exercuit in ſignatos, tam laicos, quam Clericos, qui paupertate, & ſimplicitate ſua contra Vauri Hæreticos in Dei ſeruitium ambulabant. Qualis autem, & quanta erat illa gratia, benè recolit, ſicut credimus Regia Celſitudo, ad cuius preces cum eodem Comite compoſitionem faciebat dictus Legatus. Sed quod non fuit facta illa compoſitio, per ipſum Comitem ſtetit. Exſtant enim littera ad Dominum Comitem Montisfortis Regali ſigillo munita, talem clauſulam continentes. Dicimus etiam vobis, quòd ſi Comes Fuxenſis noluerit ſtare placito illi, & vos poſtea non audietitis preces noſtras pro eo, non erimus inde vobis depacati: veruntamen ſi dederit operam, vt abſolutionis beneficium conſequatur, & poſtmodum, cum abſolutionis fuerit gratiam conſequutus, de aliquo querereetur, iuſtitiam ei Eccleſia non negabit.*

9. *Poſtulatis inſuper, & rogatis pro Gaſtone de Bearno, vt reſtitueretur ad terram ſuam, & ad fidelitates vaſſallorum ſuorum; ſuper quo vobis taliter reſpondemus. Vt alia multa, imo potius infinita, quæ in ipſum Gaſtonem dicuntur ad præſens, ſilentio tranſeamus; confœderatus tamen hæreticis, & receptoribus, ſeu defenſoribus eorum contra Eccleſiam, & ſignatus eſt Eccleſiarum & Eccleſiaſticorum perſonarum manifeſtiſſimus perſequutor. Venit in auxilium Toloſanorum ad obſidionem Caſtri-noui. Interfectorem Fr. P. de Caſtronouo Apoſtolicæ Sedis Legati, habet ſecum; ruptarios diu tenuit, atque tenet. In anno præterito ruptarios in Cathedralem Eccleſiam Oleronis induxit, vbi amputato fune, de quo pendebat pyxis continens corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti in terram cecidit, &, quod nefas eſt dicere, ipſum corpus Dominicum eſt per terram expenſum; tranſgreſſus iuramenta, manus in Clericos violentas iniecit: pro quibus, & aliis cauſis pluribus, quas ad præſens tacemus idem Gaſto excommunicationis, & anathematis eſt nexibus innodatus. Veruntamen, ſi ſatisfecerit Eccleſiæ prout debet, & abſolutionis beneficium conſequutur, & ſi conqueſtus fuerit de aliquo, audietur de iure ſuo. Aliter ſiquidem pro prædictis ſic excommunicatis, clariſſime Princeps veſtram Regiam Maieſtatem intercedere non deceret; nec nos pro talibus, & in talibus audemus aliter reſpondere.*

10. *Ad hæc ſerenitatem veſtram Regalem monemus,*

& hortamur in Domino, quatenus ad memoriam renocare dignemini honorem, quem vobis fecit Sedes Apoſtolica, & illum, quem inpræſentiarum Illuſtri Regi Aragoniæ ſororio veſtro facit; quod etiam D. Papa in veſtra promiſiſtis vaſtione, & quid vobis Sedes Apoſtolica dederit in mandatis: Oramus, vt Deus ad ſuum honorem, & Sancta Romana Eccleſia per multa tempora vos conſeruet. Quod ſi per hanc noſtram reſponſionem, veſtra Regia Maieſtati non fuerit ſatisfactum, nos ob reuerentiam veſtram, & gratiam D. Papa curabimus intimare. Datum Vauri decimoquinto Kalendas February Hactenus Patrum ad Regem Aragonenſem reſponſa grauia, pietatem, & indulgentiam non negantia, ſed prudentiam & zelum præferentia.

---

1. Noua petitio Regis Aragonum 2. de nouo negata à Patribus 3. einſdem Regis prætermiſſa appellatione. 4. Grauis & elegans Archiepiſcopi Arnaldi ad eundem epiſtola, 5. ſed fructu prorſus vacua. 6. Interim Innocentius circumuentus per nuntios Regis, 7. primum Arnaldo, ne vltra bello procedat contra hæreticos. 8. Mox Comiti Monfortio, 9. vt caſtra non reſtituat: 10. Demum Arnaldo & Epiſcopo Regienſi, 11. præmiſſis Aragonenſis Regis querelis, 12. vt congregent Concilium, 13. & quid ex vſu videatur, ipſi reſeribant.

CAPVT SECVNDVM.

1. DELVSA primùm Regis petitione, ſecundam aggreſſus, inducias ſaltim dari poſtulauit. Neque ea minus in ſpeciem honeſta erat, ſi non vitius lateret; quod vt ab ipſo nequaquam præciſum credo, ſic à Comitibus machinatum, dolum extenuando Catholico exercitui, & Cruce ſignatorum deuotioni planè non dubito. Vallſernienſis rem iſtam ita proſequitur. [a] *Audiens Rex Aragonum reſponſiones Prælatorum noſtrorum, vidénſque petitiones, quas fecerat, penitus refutatas, affectúmque ſuum non poſſe perduci ad effectum, alium circumuentionis modum inuenit. Miſit itaque Nuntios ad Prælatos mandans, & rogans, quatenus inducerent Comitem Montisfortis, ad hoc vt Comiti Toloſano, cæteriſque fidei Chriſtianæ inimicis treguas daret vſque ad futurum proximum Pentecoſten, vel ſaltem vſque in Paſcha; quod audientes Prælati noſtri animaduertentéſque, quod Rex ob nihil aliud peteret hoc, niſi vt hoc audiretur in Francia, ſic & deuotio tepeſceret ſignatorum; petitionem iſtam, ſicut & primas fecerant, reſpuerunt.*

a Cap. 66.

2. *Quia verò longum eſſet omnia enarrare per ordinem, quæ Rex ille mandauit, & noſtri ei reſpondenda duxerunt: iſtud breuiter dicamus: quod hæc fuit tota intentio dicti Regis, laborare videlicet, vt Comes Toloſæ, & aly Chriſtianæ Religionis inimici reſtituerentur ad terras ſuas, vel ſaltem ipſis treguæ darentur à noſtris ob intentionem ſuperius memoratam. Noſtri vero viri prouidi, & conſtantes, nec treguas concedere, nec terras reddere voluerunt.* Hæc Vallſarnienſis. Quibus tamen ex his, quæ inferiùs narrat addendum puto. Conceſſas nihilominus inducias ad tempus Concilij, atque à noſtris ſeruatas, ſed prorogationis, ſi quæ fortè ſpes erat, præcluſas ianuas hæreticis graſſantibus in Catholicos, inermes, & incautos, ac ſi nullæ induciæ interceſſiſſent. *Non credimus omittendum* (ait paulò inferiùs [b]) *quod cum eſſent noſtri prope dictum colloquium apud Vaurum, Comeſque Montisfortis ob reuerentiam Regis diebus colloquij inimicis treguas dediſſet, & Rex ſimiliter ex parte aduerſariorum treguas firmaſſet; ipſo tempore colloquij, manentibus treguis, noſtriſque non cauentibus, equitarunt Hoſtes plures per terram noſtram, prædámque multam capientes, plurimos inſuper homines occidentes, multos captos ducentes, mala vbique grauiſſima intulerunt: ſuper quibus malis, cum Rex ſæpius requireretur à noſtris, non fecit vllatenus emendari.*

b ibidem.

3. Itaque denegatis ob vtramque cauſam induciis. *Videns Rex* (pergit idem qui ſupra Petrus) *quod nihil proficere potuiſſet, in graue diſpendium famæ ſuæ pariter, & honoris, appoſuit, quod excommunicatos, & terras eorum, quas adhuc tenebant, in ſua protectione reciperet, & vt ſuam nequitiam aliquantulum palliaret, Sedem Apoſtolicam appellauit. Prælati autem noſtri, huic appellationi, quia multiplicibus ex cauſis friuola erat, & inualida minimè detulerunt.* Verùm quamuis appellationi vtpote vanæ & friuolæ, & quæ à nullo grauamine appellaret; nequaquam ſibi putarent deferendum: at Regem fide, & nomine Catholicum, hæreticorum protectionem ſuſcipere; ipſi nociuum; fidei iniurioſum: potentem, & in bellis exercitatum, ac recenti ad Toloſæ Nauas Victoria (in qua haud dubiè & ipſe magna pars fuit) animoſiorem rebellibus addere; negotio Eccleſiæ incommodum putantes, à propoſito auertere, quibus potuerunt mediis, procurarunt. Præcipuè Arnaldus totius negotij Dux; & ſupra alios deuotus Hiſpano nomini; quippe qui Abbatem in Populeto egerat, priùs quàm in Grandi-ſilua, & proximo anno in Hiſpania militauerat. Ergo hic charitatis zelo accenſus, talem ad eum epiſtolam ſcripſit, quam idem etiam auctor vulgandam cenſuit. [c]

c eodem cap 66.

Illuſtriſſimo Domino Petro Dei gratia Regi Aragonenſi, Frater à Diuina miſeratione Narbonenſis Archiepiſcopus, Apoſtolicæ Sedis Legatus, ſalutem in charitate animi, & viſceribus Ieſu Chriſti.

3. *Intelleximus non ſine turbatione multa, ac amaritudine animi, quòd ciuitatem Toloſæ, ad Caſtrum Montis Albani, & terras propter crimen hæreſeos, ac alia multa, & nefanda facinora traditas Sathanæ, ac ab omni communione matris Eccleſiæ ſeparatas, & Cruce ſignatis auctoritate Dei, cuius nomen in his grauiter blaſphematur, expoſitas, diſponitis in protectione veſtra recipere; ac eas contra Chriſti exercitum defenſare. Cùm igitur hæc ſi vera ſint (quod Deus auertat) non ſolum in ſalutis veſtræ diſpendium, ſed in honoris Regij, ac opinionis veſtræ, ac famæ poſſint cedere detrimentum: nos qui ſalutem veſtram, & gloriam, &*

& honorem zelamus, totis viſceribus charitatis, celſitudinem Regiam rogamus, conſulimus, monemus, & hortamur in Domino, & in potentia virtutis eius, ex parte Dei redemptoris noſtri Ieſu Chriſti, ac ſanctiſſimi Vicarij eius Domini noſtri Summi Pontificis, auctoritate legationis, qua fungimur, inhibemus, & modis quibus poſſumus obteſtamur, ut per vos, vel per alios terras recipiatis, vel defendatis prædictas. Optamus autem, quatenus tam vobis, quam & ipſis taliter dignemini prouidere, ne communicando excommunicatis, & maledictis hæreticis, & fautoribus eorundem, labem excommunicationis incurrere vos contingat. Vnum autem volumus ſerenitatem veſtram latere, quod ſi quos de veſtris, in defenſionem prædictæ terræ duxeritis relinquendos, cum omnes excommunicati ſint ipſo iure, vos denunciare excommunicatos, tanquam defenſores hæreticorum publicè faciemus.

5. Hactenus quondam Abbas Ciſtercienſis, tunc Narbonenſis Præſul magnus Arnaldus, in ſpiritu vehementi Petrum, quantumuis petram, ſi emollire non poſſet, vel contriturus. Sed induratum ſemel eius cor, ferro, quam minis conteri; morte, quam precibus emollire præſtolabatur. Igitur, ait idem, qui ſupra Auctor. [d] *Rex Aragonenſis in nullo reſipiſcens, ſed quæ malè propoſuerat, peius adimplens, hæreticos omnes, & excommunicatos Comites Toloſanum videlicet, Conuennorum, & Fuxenſem, Gaſtonem de Bearno, omnéſque milites Toloſanos, & Carcaſſonenſes, qui pro hæreſi exhæredati Toloſam confugerant; ciues etiam Toloſanos in ſua protectione ſuſcepit, & ab ipſis iuramentum recepit: ciuitatem etiam Toloſanam, quæ eſt propriè de Dominio Regis Franciæ, & totum illud terræ, quod illi adhuc tenebant, in ſua cuſtodia recipere præſumpſit.* Hæc Rex ibidem.

d vbi ſupra.

6. Verum qui ſemper ſuſpectum habuiſſet & Concilium Patrum, quibus res Comitum eo infenſiores, quo magis notæ, & qui adeò in eorum cauſa tractanda, minus facile poſſent conuenniri: quod ab eis obtinere deſperaſſet, eodem tempore petebat ab Innocentio, per nuntios per literas, de Legato & Monfortio Comite querulas: pro hæreticis, modeſtas adeò, & humiles, atque omnem offerentes ſatisfactionem, vt vel ipſa prudentiſſimi Pontificis ſolers ſemper ſagacitas tunc nihilominus fuerit circumuenta: & plura fere eidem Regi indulſerit, quàm ipſe petierit; nedum quàm ius, & æquum conſentirent. Narrat id paucis idem qui ſupra Auctor totidem verbis [e] *Rex Aragonum per nuntios ſuos circumuenire intendebat ſimplicitatem Apoſtolicam, & per ſuggeſtionem falſitatis, & veritatis ſuppreſſionem, impetrauerat litteras, in quibus D. Papa indulgentiam, quam fecerat proficiſcentibus contra hæreticos Albigenſes videbatur reuocare.* Hæc tantum ille. At nos excerptas eas ex Regeſto litteras Innocentij Pontificis, cum ipſa narratiua nuntiorum Regis; duplices ad Arnaldum, ad Comitem Monfortium ſimplices, in gratiam Lectorum, & rei totius notitiam pleniorem, in lucem dabimus. Igitur primas Arnaldo Narbonenſi quinta decima die menſis Ianuarij, petitione Regis Aragonum ſuppreſſa, ne contra hæreticos procederet bellum mandans, his verbis dedit [f].

e ibidem.

f Regeſt. lib. 15. & apud Boſchet. lib. 3. epiſt. 213.

Archiepiſcopo Narbonenſi, Apoſtolicæ ſedis Legato.

7. *Cum iam capitis vulpeculis demolientibus vineam Domini Sabaoth, in prouincia, quam virus infecerat hæreticæ prauitatis & inſtantia bellica cladis ſatis per Dei gratiam ſit negotium proſperatum, quia cauſa nunc magis vrgens occurrit, expedit, vt ad illam manus Chriſtiani populi conuertantur. Accepimus ſiquidem, quod Rex Sarracenorum partes ſuas armat ad prælium, intens fortius ad fidei Chriſtianæ actiones inſurgere, quo lapſu grauiori ſuccubuit ſub populo Chriſtiano: & hæreditas Dominica, cum auxilio multum indigeat, expetit, & expectat ſuffragia populi Chriſtiani. Quia tamen frequenter, & quidem frequentius vires collectæ proficiunt, in quibus ſparſæ de leui deficerent; vt Chriſticolarum generali, ac ſpeciali negotio, contra Sarracenæ gentis perfidiam, tanto efficacius intendamus, quantò minus erimus alias occupati; Fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus quatenus habito cum chariſſimo in Chriſto filio P. illuſtri Aragonum Regi, & tam Comitibus, quam Baronibus, aliiſque viris prudentibus, quos ad hoc noueris neceſſarios, de pace ac treguis, ſollicito, ac diligenti tractatu per pacis fœdera, vel treguarum, firma firmitate vallata, ſtudeas diligenter tota prouincia prouidere: ſi quo per indulgentias Sedis Apoſtolicæ, quæ aduerſus hæreticos emanarunt, Chriſtianum populum non commoueas, aut fatiges; niſi fortè à Sede Apoſtolica ſuper hoc mandatum ſuſcipias ſpeciale. Datum Laterani decimo octauo Kalendas Februarij Pontificatus noſtri anno decimo ſexto.*

Has primum litteras ad Arnaldum datas, & velut aliud agentes, aut intendentes, expediuit Innocentius; quibus nulla habita mentione querelarum Aragonenſis Petri, nec Comitum Toloſæ, Fuxenſiſve, & aliorum conſortium; quaſi ſub alio titulo, Rex Petrus obtinebat, quidquid optabat. Verum cum ne his quidem nuncij contenti eſſent; & ſuis adhuc querelis, nemine reſpondente, acrius inſiſterent, ſequenti die, ad Comitem Monfortium alias ſeueriores, & tandem alias ſequenti alio immediato, ad eundem Arnaldum vnà cum Epiſcopo Regienſi, quæ nihil prorſus ſilerent, aut præterirent. Exemplar porro litterarum ad Simonem, ad decimam ſextam diem Menſis Ianuarij, hoc eſt. [g] 8.

g Ex eodem Regeſto Vaticano, & apud Boſch. epiſt 222.

Nobiliſſimo Simoni Comiti de Monteforti,

Ex parte chariſſimi filij noſtri P. illuſtris Regis Aragonum per nuntios eius fuit propoſitum coram nobis, quod tu conuertens in Catholicos manus tuas, quibus ſuffeciſſe debuerat in homines hæreticæ prauitatis extendere, per cruce ſignatorum exercitum ad effuſionem iuſti ſanguinis, & innocentium iniuriam, prouocans, terras vaſſalorum ſuorum, & Gaſtonis de Bearno in eius graue præiudicium occupaſti, licet in eis neque hæretici aliqui habitarint, nec habitatores earum, ſuper hæreticæ peſtis errore, infamia eſſent notati. Aſſerebant præterea nuncij Regis præfati, quod cum ab hominibus terrarum illarum fidelitatis exigas iuramenta, & terras patiaris inhabitare prædictas; eos eſſe Catholicos tacitè confiteris, vt hæreticorum abneges te fautorem, vel hæreticos te fouere quodam modo profitearis, ſi legitimè te occupaſſe terram illorum alleges. Firmabant nihilominus ex eo querimoniam ſpiritualem, quod dum Rex ſeruitio Ieſu Chriſti contra Sarracenos inſiſteret, & effuſioni ſuum, & ſuorum ſanguinem exponeret pro reuerentia fidei Chriſtianæ, tu bona Vaſſalorum eiuſdem impropria vſurpabas, eóque fortius ad vſurpationem inſiſtebas eorum, quò minùs Rex poterat eis opem ſuæ protectionis impen- 9.

dere; vires ſuas expendens contra Sarracena gentis perfidiam in auxilium populi Chriſtiani. Et cum adhuc Rex partes ſuas contra Sarracenos intendat armare, vt aduerſus eos Deo duce efficacius poſſit inſurgere, quanto maiori, quoad alios quiete gaudebit in pace: ſibi reſtitui per ſedem Apoſtolicam, quæ vaſſalorum eius extiterant, poſtulabat. Nolentes ergo ipſum ſuo iure fraudare, nec iam dictum eius propoſitum impediri; nobilitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus eidem Regi, & vaſſallis eius terras reſtituas ſupradictas; ne ad tuum ſpeciale, non generale Catholicæ fidei laboraſſe profectum per retentionem illicitam videaris. Datum Laterani decimo ſeptimo Kalendas Februarij, Pontificatus noſtri anno decimo ſexto.

10. Vix nuncij Regis has litteras extorſerant ab Innocentio, cum audaciam ex ſucceſſu ipſo ſumentes, quod in his frequens, alias dari ad Arnaldum petierunt, quæ clarius eum, & prioribus ſeuerius alloquerentur. Atque hæ quidem difficilius impetratæ, ſed impetratæ tamen: prono Innocentio in fauorem Petri Regis; nec dubitante, quà ſemel incæpiſſet, vlterius progredi. Haud tamen aliquid mandatum exequendum, ſed conſulendum tantum, Prouinciali Concilio congregato, (quod ipſe vltro faciebat) & quod decernerent, ſibi remittendum, quo ipſe inſtructior expediret tantum negotium. Itaque, qui quinta decima die Menſis, Arnaldo, ſexta decima Monfortio Comiti ſcripſerat; decima ſeptima alias expediuit ad Arnaldum eundem, & Epiſcopum Regienſem in hunc tenorem [h].

h Item ex ratic. Reg.

11. *Archiepiſcopo Narbonenſi Apoſtolicæ ſedis Legato, & Epiſcopo Regienſi,*

Accepimus per litteras, & nuntios chariſſimi in Chriſto filij noſtri Regis Aragonum, quod poſtquam aduerſus Prouinciales hæreticos mandatum Apoſtolicum emanauit, cruce ſignatis Terram ingredientibus Vicecomitis Biterrenſis, eidem ipſius Regis ſubſidium imploranti, tanquam Domini temporalis, dexteram ſubtraxit auxilij, & omnis conſilij remedium denegauit. Et ne ſuper hoc Eccleſiæ propoſitum impediret, elegit tunc quoſdam de eis Catholicos, ne adeſſe commixtis hæreticis videretur. Vnde Vicecomes prædictus Terram perdidit auxilio deſtitutus; ad vltimum miſerabiliter interfectus. Cum autem tu Frater Archiepiſcope, & nobilis Vir Simon Montisfortis cruce ſignatos in Terram Toloſani Comitis inducentes; non ſolum loca, in quibus habitabant hæretici recuperaſtis, ſed ad illas nihilominus Terras, quæ ſuper hæreſi non notabantur infamia, manus auide extendiſtis: & cum ab hominibus Terrarum illarum fidelitatis exigeretis iuramenta, & Terras ſuſtineatis inhabitare prædictas, hæreticos illos exiſtere, veriſimile non videtur.

12. *Dicebant præterea prædicti nuntij, quod ſic indifferenter aliena contra iuſtitiam minus prouide vſurpaſtis, quod vix remanſerunt Comiti memorato Caſtrum Montis Albani, & ciuitas Toloſa. Interea vero, quæ idem Rex ſic aſſeruit occupata, ex ipſis vocabulis deſignauit. Terram quam claræ memoria Rex Angliæ in dotem ſuæ ſororis, Comiti dederat ſupradicto. Item Terras Comitis Fuxenſis, Comitis Conuenarum, & Gaſtonis Bearne. Deduxit etiam ſpecialiter in querelam, quod tu Frater Archiepiſcope, ac nobilis memoratus, licet iam dicti tres Comites vaſſalli Regis eiuſdem exiſterent, ab hominibus Terrarum, quas iidem amiſerant, petebatis, vt iuramentum fidelitatis, ex ipſis terris alij exhiberent. Adiecit etiam, quod cum, de bello Sarracenorum obtenta victoria, redeuntem, Comes adiit ſupradictus; & ex prædictis damnis ei per cruce ſignatos illatis, imputabat ſuorum ſolum grauitati peccatorum, quod ſatisfactionem eius non admittebat Eccleſia, cum paratus eſſet facere quæcumque ſibi poſſibilia mandaremus, & ne ſolus tantæ confuſionis ferret opprobrium, terram, filium, & vxorem (ſororem Regis ipſius) relinquebat eidem, vt eos ſi vellet defenderet, vel permitteret exulare. Sed quia ex hoc confuſio ſibi non minima immineret? Et pœna ſuos tenere debet auctores, ne vltra extenſa vindicta, quam inueniat in excedente delictum; humiliter ſupplicabat, Toloſanum Comitatum filio memorati Comitis reſeruari; qui nec vnquam venit, nec veniet Deo dante, in hæreticæ poſtis errorem: promiſit præterea, quod tam filium Comitis, quam etiam Comitatum in ſua tenebit, quandiu nobis placuerit, poteſtate, vt circa fidem plenius, & moribus bonis faciat melius informari. Et Aragonenſibus terram totam iam dictam committet, vt hæreticæ contagionis ſordibus penitus expurgatam, ad cultum plene reducant fidei orthodoxæ, ſecuritate oblata ſuper his omnibus obſeruandis, quam ſedes Apoſtolica decreuerit exhibendam. De Comite quoque ne dubium ſit, quod paratus eſt agere pœnitentiam de commiſſis, qualem decreuerimus iniungendam; ſiue quod partes adeat tranſmarinas; ſiue quod ſit in Hiſpania circa Frontaream contra gentis perfidiam Sarracenæ.*

Cæterum quia negotium arduum eſt, & multa in eo fuit deliberatione proceſſum, cum per Dei gratiam ſatis eſt proſperatum; ne deleri, quod abſit, aut perire valeret, quod multis laboribus eſt patratum, in ipſo non decet ſine graui cautela, & maturitate procedere. Quocirca mandamus, quatenus in loco ſecuro, & aperto Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum, Comitum, Baronum, Conſulum, & Doctorum, & aliorum Virorum prudentum, quos ad id neceſſarios & idoneos eſſe videritis, Concilio conuocato, & propoſitis coram eis, quæ Rex proponit, & offert; odio, timore, gratia, & amore, carnalibus omnibus poſtpoſitis, quæ ſuper præmiſſis promiſſa, & liberata fuerint, in eo, in quo conuenerint omnes, vel pars conſilij ſanioris, nobis fideliter reſcribatis: vt intellecto veſtro conſilio, ſtatuamus, quæ ſecundum Deum viderimus ſtatuenda: Cum videatur proculdubio expedire, vt hoc modo, vel alio dicta terra de rectore idoneo conſulatur. Datum Laterani, decimo ſexto Kalendas Februarij Pontificatus noſtri anno ſexto decimo. Has litteras impetrabant Romæ nuncij Regis, dum Arnaldus, & Patres apud Vaurum, velut Papam audirent, eadem, quæ mandabat, exequebantur. Nam & ſtatim ad eum nuncios miſerunt, litteráſque de actis in Concilio, vt capite ſequenti memorabimus. 13.

1. Patres Concilij Innocentio Papæ mittunt nuntios & litteras 2. in quibus de hæreſibus, 3. & Toloſano Comite, à quo nihil non tentatum contra Catholicos, 4. déque eius complicibus, 5. vna cum omnium iudicio, & petitione. 6. Fulco, & Guido per Galliam crucem prædicant; 7. & Ludouicum Regis Franciæ filium cruce ſignant 8. Rex Aragonum impedire conatur prædicationem. 9. Sed Innocentius veritate exactius cognita, 10. ad eum ſeuerè ſcribit 11. & Toloſanos Epiſcopo Fulconi, 12. reliquos omnes Arnaldo Narbonenſi abſoluendos, puniendoſve remittit. 13. Demum innouat prædicationem crucis contra hæreticos.

CAPVT TERTIVM.

1. DVM nuntij Regis extorquerent hæc à Pontifice, qui apud Vaurum conuenissent Eccleſiæ Patres, quaſi præſentem haberent mandatum eiuſdem Innocentij ſuos ad eum mittere nuntios ſtatuerunt, cum litteris, in quibus omnia, quæ hactenus geſſiſſent, cõtinebantur. Exinde vero, ait Petrus Vallſarnienſis. [a] *Videntes, quod Rex detineret eos nuntiis, litteris, & etiam appellationibus ſuperfluis; & nihilominus tempore colloquij, & treguarum, noſtros ab excommunicatis, quorum cauſam fouebat, permitteret apertiſſimè, & ſæpiſſimè infeſtari; à Vauro receſſerunt. Verumtamen, antequam recederent, ſcripſerunt D. Papæ de communi negotio Eccleſiæ, & de præfato colloquio in hunc modum.*

a cap. 66.

Litteræ Synodi Vaurenſis ad D. Papam Innocentium.

2. *Sanctiſſimo Patri in Christo, ac Beatiſſimo ſuo Innocentio Dei gratia Summo Pontifici, deuoti, & humiles ſerui eius, Archiepiſcopi, & Epiſcopi, & alij Eccleſiarum Prælati, apud Vaurum pro Sancta fidei negotio congregati, cum omni affectione, longum vitæ ſpatium, & ſalutis*

Ad agendas paternæ veſtræ ſollicitudini grates dignas, cum nec lingua nec calamus nobis ſufficiant, retributorem omnium bonorum exoramus, vt noſtrum in hac parte ſuppleat defectum, & abundè vobis retribuat omne bonum, quod nobis, & noſtris, aliiſque partium noſtrarum Eccleſiis tribuiſtis. Cum enim in partibus iſtis peſtis hæretica, antiquitus ſeminata, noſtris partibus vſque adeo ſuccreuiſſet, quod cultus Diuinus ibidem haberetur in opprobrium, & deriſum; & in clerum, & bona Eccleſiaſtica, hinc hæretici, inde ruptarij graſſarentur; & tam Princeps, quam populus, in reprobum ſenſum datus, à fidei rectitudine deuiaret; vt per veſtros exercitus ſignatorum, quos ad emundandas ſpurcitias peſtis huius ſapientiſſimè deſtinaſtis, & Chriſtianiſſimum eorum Comitem Montisfortis, intrepidum omnino athletam, & inuictum Dominici prælij bellatorem, Eccleſia, quæ tam miſerabiliter ibi corruerat, caput inibi cœperit releuare, & in parte maxima deſtructis aduerſariis, & erroribus vniuerſis, terra dudum à cultoribus horum dogmatum conculcata, demum Diuino cultui aſſueſcat.

5. *Reſtant vero adhuc reliquiæ dictæ peſtis, Toloſa videlicet ciuitas cum Caſtris aliquot, vbi tanquam ſordes in ſentinam cadentes, reſiduum prauitatis hæreticæ ſe collegit: quorum Princeps, Comes ſcilicet Toloſæ, qui ab antiquis temporibus, ſicut multoties iam audiſtis, hæreticorum & fautor extitit, & defenſor: & pro viribus, quæ ſibi remanſerunt, impugnat Eccleſiam, & quoad poteſt, pro fidei hoſtibus, eius cultoribus ſe opponit. Ex quo enim rediit a Sanctitatis veſtræ præſentia cum mandatis, in quibus, vltra omnium meritorum exigentiam ſuorum, egeratis miſericorditer cum eodem, introiuit, ſicut manifeſtè videtur, Angelus Sathanæ in cor eius, & gratiæ veſtræ beneficiorum ingratus, de his, quæ coram vobis promiſerat, nihil impleuit; imo pedagia ſæpius abiurata, vehementer adauxit, & ad omnes, quos ſciuit noſtros, & Eccleſiæ aduerſarios ſe conuertit. Sanè per Othonem Dei, & Eccleſiæ inimicum, opinatus contra ipſam Eccleſiam vires aſſumere, ſub ipſius confidentia manifeſtè, ſicut aſſeritur, minabatur, quod Eccleſiam de finibus ſuis, & clerum radicitus exterparet, hæreticos & ruptarios, quos multoties abiurauerat, ex tunc ferueutius ſolito fouere ſtuduit, & tenere. Cum enim Catholicorum exercitus obſideret Vaurum, vbi ſedes erat Sathanæ, & quaſi huius erroris hæretici Prouincia; ipſe in ſubſidium peruerſorum, miſit milites, & clientes, & in Caſtro ſuo, quod Caſſer appellatur, fuerunt inuenti, & combuſti à cruce ſignatis, pluſquam quinquaginta hæretici, præter credentium eorum multitudinem copioſam. Inuocauit etiam contra Dei exercitum Sauaricum inimicum Eccleſiæ, Regis Angliæ Seneſcalcum; cum quo Chriſti pugilem, prædictum Comitem Montisfortis, apud Caſtrum nouum Arrij obſidere præſumpſit. Sed Chriſti dextera faciente, cito fuit eius præſumptio in confuſionem conuerſa; ita quod pauci Catholici infinitam Arrianorum multitudinem effugarunt.*

Prædictorum autem Othonis, & Regis Angliæ confidentia defraudatus, vt qui baculo arundineo nitebatur, cogitauit iniquitatem abominabilem, & ad Regem Marrochitorum nuntios deſtinauit, 4.
ſubſidium eius non ſolum in terra noſtra, ſed totius Chriſtianitatis exitium implorando; ſed conatum ipſius Diuina pietas impediuit. Epiſcopum Agenenſem à Sede propria expellendo bonis omnibus ſpoliauit, & Abbatem de Moſiaco cepit, & Abbatem Montis Albani ferè per vnum annum tenuit captiuatum. Ruptarij quoque ipſius, & complices peregrinos Clericos, & laicos innumerabiles variis tormentis affecerunt, & nonnullos detinent, ac diutius tenuere captiuos. In his omnibus non auerſus eſt furor eius, ſed adhuc manus eius extenta, ita vt fiat quotidie ſemetipſo deterior, & omnia mala, quæ poteſt, per ſeipſum, & filium, & complices ſuos Fuxenſem, & Conuenarum Comites, & Gaſtonem de Bearno viros ſceleratiſſimos, & peruerſos, contra Dei Eccleſiam operatur. Cum autem vltione Diuina, & cenſura Eccleſiaſtica memoratus athleta fidei, Comes Chriſtianiſſimus, terras ipſorum, tanquam hoſtium Dei, & Eccleſiæ Sanctæ,

& inſto occupauit prælio ferè totas ipſi adhuc in ſua perſiſtentes malitia, & humiliari ſub potenti manu Dei contemnentes, nuper ad Regem Aragonum recurrerent, per quem forè intendunt veſtram reconuenire clementiam, & Eccleſiam ſuggillare. Adduxerunt enim ipſum Toloſam nobiſcum, qui de mandato Legati, & de Legatorum noſtrorum apud Vaurum conueneramus, colloquium habiturum; qui qua, aut qualia propoſuit, & qua nos eidem duximus reſpondenda, ex reſcriptis, qua vobis ſigillata mittimus, plenius cognoſcetis.

5. *Omnes igitur vnanimiter, & concorditer, hac præmiſſa Sanctitati veſtræ intimamus liberantes animas noſtras, ne per defectum ſignificandi, in negotio fidei, de contingentibus aliquid omittatur: pro certo namque ſciatis, quod ſi terra, qua dictis Tyrannis cum tanta iuſtitia, & multa Chriſtianorum effuſione ſanguinis eſt ablata, ipſis, aut hæredibus eorum reſtituatur, non ſolùm perit nouiſſimus error peior priore, ſed exinde excidium clero, & Eccleſiæ inæſtimabile immineret. Adhac quoniam enormitates abominabiles, & alia ſcelera prædictorum, per ſingula præſenti pagina non credimus annotanda, ne librum texere videremur; quædam in ore nunciorum poſuimus, qua Sanctis auribus veſtris poterunt viua voce referre.* Hæ litteræ Patrum Vauri congregatorum ad Innocentium, præter quas etiam ſpeciales aliæ ab aliquibus, quas vulgauit Boſchetus tali vni illarum præfixo titulo. *Saluo Comite Toloſano, Fidem Catholicam in tuto eſſe non poſſe.* Atque hæc eſt Archiepiſcopi Arelatenſis, atque nouem aliorum Epiſcoporum. Acceſſere & ipſæ petitiones Regis Aragonenſis, atque Patrum reſponſa, cum quibus omnibus nuncij deſtinati (ait Vallſarnienſis [b]) Venerabilis Conuenarum Epiſcopus, Abbas de Claraco, Archidiaconus Pariſienſis, Guillelmus, M. Theodoſius, & clericus quidam, qui diu fuerat corrector litterarum in curia D. Papæ, & dicebatur Petrus Marci.

b Lib. 4. Epiſt. 39. & 40.

6. Prædictis nunciis directis ad Innocentium Venerabiles Epiſcopi Fulco Toloſanus, & Guido Carcaſſonenſis, ex Ciſtercio vterque, in Galliam profecti ſunt contra hæreticos crucem prædicaturi: cum nondum litteras Innocentij Papæ ſuſcepiſſet Arnaldus; eoque nihil eſſet, quod eos poſſet à cœptis retardare. Menſe Februario Pariſios, vbi iactantes rete Verbi Dei, primum omnium ceperunt ingentem piſcem Ludouicum Philippi Auguſti filium, quem cuncti Principes Galliæ ſunt ſequuti. Narrat hæc idem Petrus Vallſarnienſis, inuerſo quamuis ordine, ſed qui nihil omnino prætermittat. [c] *Anno ab Incarnatione Domini M. CC. XIII. (ſic enim corrigendum eſt, etſi XII. per errorem ſit excuſum) Menſe Februarij Ludouicus filius Regis Franciæ mitiſſimus Iuuenis, & bonæ indolis adoleſcens, ſigno crucis ſignauit ſe contra hæreticos: quo audito infiniti milites, eius amore, & æmulatione prouocati, ſignum Crucis viuifica aſſumpſerunt.* Et paucis interiectis. *Erant tunc Pariſius Toloſanus, & Carcaſſonenſis Epiſcopi, Viri totius Sanctitatis, qui tunc venerant in Franciam, vt promouerent negotium fidei contra hæreticos peſtilentes.*

c Cap. 68.

7. Bellane, quibus Philippus Galliæ Rex ab Ottone, atque Ioanne impetebatur, altero Imperatore, altero Anglorum Rege, de quibus ſupra; an aliæ cauſæ occultiores ipſum mouerint? in dubio eſt. Conſtat ægre tuliſſe filium Cruce ſignatum: & veroſimile doluiſſe ob eam cauſam, quæ poſtea eiuſdem impediuit profectionem. Certè quandiu ea minus vrgebat & licentiam indulſit, & neceſſaria itineri prouidit. Regio apparatu, & paterna ſollicitudine. Nam audi quod ſequitur. [d] *Rex Franciæ audiens, quod filius ſuus Cruce ſignatus eſſet, multum doluit, ſed cauſam doloris eius non eſt noſtrum exponere. Prima verò die Quadrageſima celebrauit Rex generale colloquium in ciuitate Pariſienſi, vt ordinaret de motione filij ſui, & ſciret qui, & quanti, & quales irent cum eo.* Et paulo inferiùs. *Rex autem Franciæ, qui ſicut diximus, conuocarat Barones ſuos Pariſiis, ordinauit de peregrinatione filij, & aliorum, qui Cruce ſignati erant, & motionis diem præfixit, in octaua videlicet Dominica reſurrectionis.*

d ibidem.

Inter hæc autem, cum & litteræ Pontificis ad Regem Aragonum, & Patrum apud Vaurum congregatorum litteræ, & nuncij ad Innocentium Papam perueniſſent; vtrobique mutatus ſtatus rerum, & hæretici, prohibita prædicatione Crucis aduerſus ipſos, inſolentiores: Pontifex ex Concilij litteris cautior, ſolertiorque, & cognita per nuncios veritate, pietatem in zelum commutauit. Sanè Rex Aragonum, ſuſceptis litteris, conatu licet irrito, Legatos ſuos in Franciam deſtinauit Philippo Regi, & Campaniæ Comitiſſæ, & multis aliis eaſdem mittens litteras, [e] *Sigillatas ſigillis multorum Epiſcoporum Terra ſua, in quibus D. Papa intendebat reuocare indulgentiam, quam fecerat contra hæreticos ſæpius memoratos, litteraſque illas faciebat publicari per Franciam, vt a peregrinatione contra hæreticos animos omnium reuocaret.* Dixi autem conatum illius irritum, ex his, quæ auctor ſubiungit in hæc verba. *Videns Epiſcopus Barchilonenſis, & alij nuncij Regis Aragonum qui venerant ad hoc, vt laborarent, quod peregrini non irent contra hæreticos, quia Ludouicus filius Regis Franciæ, & multi nobiles cum eo contra hæreticos ſe ſignaſſent, non fuerunt auſi etiam mutire de reuocatione noſtrorum à deuotione peregrinationis prædicta.* 8.

e Vallſarn. ſupra.

Aſt Innocentius, diligenter examinatis vtriſque nunciis, nam, & qui à Petro dudum miſſi fuerant, in eius adhuc Curia demorabantur, & collatione litterarum, & reſponſionum veritate comperta, priores litteras ſubreptionis antè damnatas, reuocauit in irritum; indulgentias Cruce ſignatorum contra hæreticos innouans; & Toloſanos Epiſcopo Fulconi; reliquos omnes Arnaldo Narbonenſi (Ciſtercienſi vtrique) examinandos, abſoluendoſque, ſiue reconciliandos, ſi mererentur, ſin minùs puniendos delegauit. Quæ omnia Petro Aragonenſium Regi ſcripſit, per litteras ſeueras, graueſque, quæ in Regeſto Vaticano extant, [f] & adducuntur à Petro Vallſarnienſi. [g] Sunt autem tales. 9.

f Lib. 15. g Cap. 66.

Innocentius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei Petro illuſtri Regi Aragonenſium.

Is, in cuius manu ſunt omnium corda Regum, inſpiret tibi humiliter exoratus, vt prudenter attendens, quod iuxta mandatum Apoſtolicum nos oportet arguere, obſecrare, increpare; noſtras increpationes, quas paterna affectione in te depromimus, deuotione recipias filiali; & ſic obtemperes ſalubribus monitis, & conſiliis; vt correctionem Apoſtolicam recipiendo, demonſtres te in his affectum habuiſſe ſincerum, in quibus abſque dubio per effectum noſceris deliquiſſe.

Sanè ad totius ferè mundi notitiam iam peruenit, nec ſerenitatem tuam credimus ignorare, aut 10.

etiam diffiteri, quod inter cæteros Principes Chriſtianos te ſpecialiter ſtuduimus honorare; per quod, & potentia tibi accreuit, & fama: & vtinam cum his & prudentia, & deuotio pariter accreuiſſent: quod licet nobis gratum extiteres, tibi tamen amplius expediret. Verum in hoc nec tibi prouidiſſe dignoſceris, nec nobis, vt decuit, detuliſſe, quia cum Toloſani ciues, tanquam putrida membra ſine præciſi, excommunicationis mucrone, & ipſa ciuitas ſuppoſita ſit interdicto, pro eo quod quidam eorum manifeſti ſunt hæretici, plures vero credentes, fautores, & receptatores eorum, ac defenſores, adeo, vt alij quoque, quos Chriſti exercitus, imo verius ipſe Chriſtus, quem contra ipſos ſuis admonitionibus prouocarant, a ſuis fecit tabernaculis emigrare, ad Toloſam quaſi ad quandam ſentinam erroris, confugerint ciuitatem; tu Diuini timoris oblitus, quaſi præualere valeas contra Dominum, vel auertere manum eius contra eos, exigentibus ſuis culpis, extentum; ipſos in defenſionem, ſub ſpecie pietatis impietatem exercens, in ſcandalum populi Chriſtiani, & propriæ famæ diſpendium recepiſti.

11\. *Nuper igitur auditis, quæ Venerabilis Frater noſter Segobienſis Epiſcopus ac dilectus filius Columbus Nuncij tui, ac Nuncij Legatorum noſtrorum, & Comitis Montisfortis in præſentia noſtra proponere voluerunt; & litteris hinc, inde directis, plenius intellectis, habito cum Fratribus tractatu, ac conſilio diligente; volentes honori tuo, quantum ad famam, ſaluti, quantum ad animam, indemnitati, quantum ad terram, paterna ſollicitudine præcauere: Serenitati tuæ in virtute Spiritus ſancti, ſub obtentu Diuinæ, ac Apoſtolicæ gratiæ prouidemus iniungendum, vt prænominatos deſeras Toloſanos, non obſtante promiſſione, vel obligatione quacunque præſtita, in eluſionem Eccleſiaſticæ diſciplinæ, ipſis, quandiu tales extiterint, non impenſurus conſilium, auxilium, vel fauorem. Si vero iidem ad Eccleſiæ redire deſiderant vnitatem, prout fuit à dictis Nuncijs tuis propoſitum coram nobis; nos Venerabili Fratri noſtro F. Toloſano Epiſcopo, Viro integræ opinionis, & vitæ, qui teſtimonium habet, non ſolum ab his, qui intus, ſed ab his etiam, qui ſunt foris, noſtris damus litteris in mandatis, vt adiunctis ſibi duobus, eos, qui voluerint, de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta redire, ſufficiente ab eis cautione recepta, reconciliet Eccleſiaſticæ vnitati; illos vero, quos in erroris ſui tenebris perſiſtentes, idem Epiſcopus de labe ...... hæreticæ prauitatis, exterminari faciat à ciuitate iam dicta, & bona eorum omnia confiſcari, ita quod nullo vnquam tempore recipiantur in ipſa, niſi fortè diuinitus inſpirati, ſe veros fidei orthodoxæ Chriſtianos, exhibitione bonorum operum demonſtrarent; & ſic ipſa ciuitas reconciliata pariter, & purgata, ſub Apoſtolicæ Sedis protectione conſiſtat, non moleſtanda de cætero à Comite prædicto, vel aliis Catholicis; ſed defendenda potius, & fouenda.*

Miramur inſuper, & monemur, quod pro terra nobilium veſtrorum Comitis Fuxenſis, & Conuenarum, & Gaſtonis de Bearno reſtituenda ſibi, per nuncios tuos, Apoſtolicum, ſuppreſſa veritate, mendacium exprimentes, ſubripi feciſti mandatum; cum præter multa, & magna eorum flagitia, ob hæreticorum fauorem, quos manifeſtè defendunt, excommunicationis ſint vinculo innodati: vnde cum mandatum pro talibus ſic obtentum non teneat, illud tanquam ſubreptitium penitus reuocamus; ſi vere iidem Eccleſiaſticæ vnitati reconciliari deſiderant, prout dicunt, Venerabili Fratri noſtro Narbonenſi Archiepiſcopo Apoſtolicæ Sedis Legato, noſtris damus litteris in mandatis, vt recipiens ab ipſis, non ſolum iuratoriam cautionem, cum ſua iam ſint iuramenta transgreſſi, ſed & aliam, quam viderit expedire, beneficium abſolutionis impendat; & iis ritè promiſſis, quaſi veræ deuotionis inditiis, Legatum de latere e noſtro virum honeſtum, prouidum, & conſtantem, ad partes illas curabimus deſtinare, qui non declinans ad dexteram, vel ad ſiniſtram, ſed incedens regia via, ſemper, quæ rectè facta inuenerit, approbet, & confirmet, errata corrigat, & emendet, & tam nobilibus ante dictis, quam aliis conquerentibus exhiberi faciat iuſtitiæ complementum. 12.

Interim ergo inter te, & terram tuam, & dictum Comitem Montisfortis volumus, & mandamus firmas treguas fieri, & ſeruari. Mandantes nihilominus Comiti ante dicto, vt pro terra, quam à te tenet, reuerenter exhibeat, quod exhibere tenetur. Illud autem Excellentiam tuam volumus non latere, quod ſi Toloſani, & nobiles ſupradicti, adhuc quoque in errore ſuo duxerint perſiſtendum, nos per indulgentias innouatas, Cruce ſignatos, & fideles alios excitabimus, vt ad extirpandam peſtem hanc, Diuino freti auxilio inſurgentes, tam contra ipſos, quam contra quoſlibet alios receptatores, & defenſores ipſorum, qui peius ipſis hæreticis ſunt nocivi, procedant in nomine Domini Sabaoth. Monemus igitur Serenitatem tuam, rogamus, & obſecramus in Domino, quatenus, quæ promiſimus prompto animo, quantum ad te pertinet, exequaris, pro certo ſciturus, quod ſi aliter (quod non credimus) duceres faciendum, præter indignationem Dominicam, quam ex hoc contra te proculdubio euocares, graue, & irreparabile poſſes incurrere detrimentum, nec nos quantumcunque diligamus perſonam, tibi contra fidei Chriſtianæ negotium, poſſemus parcere, vel deferre. Quantum enim tibi immineret periculum, ſi Deo, & Eccleſiæ præſertim in cauſa fidei, te opponeres, & conſummationem Sancti operis impedires, non ſolum vetera, ſed etiam moderna poſſunt te exempla monere. Datum Laterani XII. Kalendas Ianu. Pontificatus noſtri anno XVI. Hactenus Innocentius ad Regem Petrum, profutura haud dubiè, ſi non Rex ipſe morti deſtinatus, vinculis leuitatis, atque ferreis elationis catenis obſtrictus eſſet. 13.

I. Rex

1. Rex Angliæ Abbates Ciſtercienſes mittit ad Innocentium. 2. Dubium an in cautela. 3. Innocentij reſponſum graue, 4. & 5. & ſeuerum. 6. Eiuſdem Pontificis litteræ ad Pandulphum, 7. atque Durandum, 8. Legatos ad Regem miſſos. 9. Forma ſatisfactionis Regi præſcripta, 10. & reſtitutio Stephani Pontiguiacum, Præſulum Cantuarienſium notum aſylum. 11. Collatus Stephanus Thomæ, Edmundóque, 12. & de operibus eius nonnihil dictum. 13. Promiſſa Regis exacta per Legatos, è quibus vnus Ciſtercienſis etiam fuit.

CAPVT QVARTVM.

1. DVM ita ſe haberent res Albigenſium, & Petri Aragonenſis duritie nondum completa, differretur iudicium mortis illius, intra hunc licet annum exequendum: in Anglia Ioannes Rex, ſiue Tyrannus, qui Stephanum Cantuarienſem Archiepiſcopum exagitatum Regno, nedum Sede, egerat in exilium; & Pontigniaci coegerat commorari; qui in Eccleſiam, qui in clerum debacchatus, ſacra æque, ac prophana in prædam egerat, qui in Ciſtercienſes fatali quadam rabie, exarſiſſet præ aliis, quippe, quò ſibi chariores dictitabat, eò in ipſos auidius deſæuiebat: *adeo durus exactor, improbuſque in conflanda pecunia (ait Nicolaus Arsfeldius [a]) vt Ciſtercienſes ad eam conficiendam, cucullas, & tunicas vendere cogerentur.* Cum ſe ob hæc, atque alia, haud diſſimilia, Sathanæ primum ab Innocentio traditum, mox à proceribus etiam ſæcularibus deſertum videret: demum eoſdem in ipſum rebellantes, etiam Philippum, Alexandrúmque, Galliæ, & Scotiæ Reges, habere fautores, etiam & Regno, & ſaluti ſuæ timeret, ad Eccleſiæ, & Ciſtercij, ianuas confugit; & Innocentium, vt ſui miſereretur; Belli-loci Abbatem, & ſtrata Marcelli, cum paucis aliis, vt intercederent, & quæcumque petierat Summus Pontifex, rata, & firma haberent ipſius nomine, ſupplex tandem orauit, &, vt dicebat, verè reſipiſcens.

a Saeculo 3. cap 3.

2. Attene, an fortuito euenerit, vt non omnes Legati Romæ adeſſent, in quos Rex compromiſit, in dubio eſt; conſtat, cum tres eorum transfretaſſent, in quibus vterque Abbas; cæteris retardatis, nec comparentibus, dubitatum in curia de firmitudine eorum, quæ Ioannes ſe promittebat obſeruaturum. Quippe compromittens in omnes, & non in ſingulos, quocunque deficiente, poterat à promiſſis reſilire. Sed nihilominus iniuncta ab Innocentio Ioanni fuit ſatiſfactio præſtanda, ſub qua, & non aliter veniret abſoluendus: datæque litteræ, tum ad ipſum Regem ſeueræ, & graues, tum ad Legatos Pandulfum, & Durandum, eiuſdem Innocentij familiares (nam ſic eos appellat) peruenturos in Angliam, per quos ei, ſatisſactione præmiſſa, abſolutionis petitæ beneficium impenderetur. Vtraſque litteras ex Regeſtis Innocentij in Vaticano; necnon ex vulgatis à Franciſco Boſcheto Iuriſconſulto per omnia concordantes, accipiat Lector, & quidem litterarum ad Regem hic tenor erat.

3. *Ioanni Illuſtri Regi Angliæ, ſpiritum conſilij ſanioris.*

Auditis verbis Nunciorum tuorum, qui ad noſtram præſentiam peruenerunt, & ſi non illa nobis ex parte tua ſufficienter obtulerint, quæ ſunt ad ſatiſfactionem ſufficientiæ competentem; ſuper multis, & magnis iniuriis, & iacturis, quas multo iam tempore intuliſti Eccleſiæ Anglicanæ contra Diuini nominis gloriam, & Apoſtolicæ Sedis honorem, in periculum animæ, ac diſpendium famæ tuæ: adhuc tamen experiri volentes, verum te reuocare poſſimus ab errore ad veritatem; ecce tibi benedictionem, & maledictionem proponimus, eius exemplo, qui per Moyſem ſeruum ſuum benedictiones, & maledictiones propoſuit filiis Iſrael, vt eligas, quam malueris, vel benedictionem, ſi ſatisfeceris ad ſalutem, vel maledictionem, ſi contempſeris, ad ruinam.

Licet enim quaſdam nobis litteras deſtinaueris, quibus aſſeruiſti habiturum te ratum, quidquid Abbas de Bello-loco, & Frater A. de Strata Marcelli, & alij quatuor Nuncij tui ſuper negotio Cantuarienſis Eccleſiæ agerent coram nobis; quia tamen ex his nonniſi tres ad noſtram peruenere præſentiam, ij ſine aliis nihil facere poterant; ſecundum earundem præſentiam litterarum. Præterea non agitur tantum de negotio Cantuarienſis Eccleſiæ, ſed totius Eccleſiæ Anglicanæ, quam nunc perſequendo niteris annullare: propter quod anathematis meruiſti vinculo innodari. Hi vero tres Nuncij nobis ad vltimum obtulerunt, quòd ſecundum illam formam ſatisfacere promittebant, quam per dilectum filium Pandulphum Subdiaconum, & Fratrem D. familiares noſtros tibi curauimus deſtinare. 4.

Verum cum per te ſteterit, quominus ſecundum eandem formam, pax ſit te firmata, & poſtea peiora prioribus attentaueris, nos ad eam, quæ pro maiore parte gratiam continebat, minimè iam tenemur. Cum ipſa gratia reddideris te indignum. Vt autem vincamus in bono malum, & omnem tibi excuſationis materiam auferamus, adhuc eam parati ſumus ſeruare tibi, ſi vſque ad Kalendas Iunij proximè venturas, per iuramenta quatuor Baronum tuorum iurantium, te præſente, ac mandante, in animam tuam, & per patentes tuas litteras repromiſeris, quod eam fideliter, & efficaciter adimplebis, ſecundum expoſitiones, & explanationes, quas ad omnis dubitationis ſcrupulum remouendum, duximus adhibendas. Et infra hunc terminum hoc totum ſignificaueris per tuas patentes litteras Venerabili Fratri noſtro, Cantuarienſi Archiepiſcopo, & qui cum eo ſunt, Epiſcopis ſuis. Alioquin eius exemplo, qui populum ſuum de ſeruitute Pharaonis in manu valida liberauit, Anglicanam Eccleſiam in forti brachio, de ſeruitute tua ſtudebimus liberare: prædicentes tibi veraciter, & conſtanter, quod ſi pacem recipere, cum vales, non vis; cum volueris, non valebis: eritque iuxtilis pœnitentia poſt ruinam, &c. Datum Laterani tertio Kalendas Martij Pontificatus anno VI. 5. Hæc ad

Ioannem Innocentius Romanos Præſul. Porro ad Legatos Pandulphum, & Durandum, hæc quæ ſequuntur. [b]

b Lib.16. Regeſt. & apud Bochet epiſt. 272 lib. 3.

6. *Illam gerimus de veſtra diſcretione fiduciam, vt ſecure vobis ardua negotia committamus: pro certo ſperantes, quod ea ſecundum Deum, ad honorem, & profectum Sedis Apoſtolicæ curabitis promouere. Quocirca diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus proficiſcentes in Angliam, vna cum Venerabili Fratre noſtro VVintonienſi Epiſcopo & dilecto filio Priore Conuentus Cantuarienſis, vel eorum altero, ſi forſan ambo intereſſe non poſſent, Regis præſentiam adeatis, monentes, & exhortãtes eundem efficaciter, & prudenter, vt Deo, & Eccleſiæ ſatisfaciat, ſecundum formam ſubſcriptam inter nos, & nuncios ſuos, multimoda deliberatione promiſſam. Ipſe quidem cum ſuas patentes litteras vobis tradiderit, & vos veſtras patentes litteras tradatis ſecundum capitulorum tenorem, quem ei pridem duximus, ſub alphabeto diſtinctum, vobiſque tradimus ad cautelam. Sed ſi Rex ipſe maluerit, vt neque ipſe tradat huiuſmodi litteras ſuas vobis, neque vos tradatis huiuſcemodi litteras noſtras ſibi, acquieſcatis eidem: & ſic cum prædicto Epiſcopo, & Priore, ſeu eorum altero, recepto ab eo primum iuramento, quod ſuper his pro quibus de mandato noſtro excommunicatus exiſtit, noſtris mandatis abſolutè parebit. Tu fili Pan. ſupradictum ei beneficium abſolutionis impendas, reconcilians eum Eccleſiæ vnitati.*

7. *Deinde recipientes ab ipſo tam pro Venerabili Fratre noſtro Cantuarienſi Archiepiſcopo, quam pro Epiſcopis eius, & Monachis Cantuarienſibus, ac omnibus aliis ad hoc negotium pertinentibus plenam ſecuritatem, ac idoneam cautionem, per honorabiles nuncios faciatis eos in Angliam reuocari; quibus idem Rex omnem rancorem, & indignationem remittat, ac recepto à præfato Archiepiſcopo iuramento, quod à ſuis prædeceſſoribus conſueuit illius progenitoribus exhiberi; vniuerſa ei concedat, & tradat, & faciat ab eo pacifice poſſideri, quæ ad ipſum pertinere noſcuntur, ita quod ſuper ablatorum reſtitutione damnorum, ſatisfactionem plenariam, tam ipſi, quam aliis vniuerſis faciat exhiberi: & ſic tu relaxes ſententiam ante dicti.*

8. *Si verò circa horum aliquid, de quo merito valeat dubitari, dubia quæcumque emerſerint, noſtro reſeruetur mandato: iniungendo ſuper hoc ipſi Regi ex debito præſtiti iuramenti, ne propter huiuſmodi dubium relaxatio interdicti nimium differatur. Quod ſi fortè præfatam Rex ipſe infra nonſim præſcriptam formam non duxerit acceptandam, ſed in ſua maluerit duritia perdurare; vos ex tunc recedentes ab ipſo, ſignificetis ex parte noſtra prædictis Archiepiſcopo, & Epiſcopis, vt negotium Eccleſiæ, prout melius potuerint, proſequantur. Voſque non differatis vlterius ad noſtram præſentiam remeare. Datum Laterani Tertio Kalendas Martij Pontificatus noſtri, Anno XVI.* Hæc ad Legatos Innocentius Pontifex.

9. Formam ſatisfactionis exhibendæ, per Abbates condicta, promiſſaque: eadem fuiſſe coniector ex ipſo facto, quæ ei antea Innocentius præſcripſiſſet per Pandulfum Legatum, habetúrque in eiſdem ipſius litteris, quæ etiam Nicolaus Arsfeldius prodit, ita ſcribens. [c] *Promiſſiones, quas Principes, & Epiſcopi ratas habuere huc ferè recidunt. Vt Stephanus Cantuarienſis, cum Monachis Cantuarienſibus, Epiſcopis, aliiſque omnibus exulibus, ſecure redirent; Monaſteriis, dignitatibus, bonis, & poſſeſſionibus libere, & quiete vterentur, fruerent. iis vt damna illis interim illata, ad aſſem reſarcirentur. Ex qua (ſatisfactione) octo millia librarum quamprimum Ioannes Sacra nota, & anathemate liberaretur, mox in partem ſolutionis repræſentaret. Vt Ioannes, & hæredes Romanæ deinceps Eccleſiæ clientes cenſerentur, & beneficiario iure Regnum ab ea poſſiderent, annuumque pro Anglia, & Hybernia mille librarum cenſum præſtarent.* Hæc pacta conuenta inter Regem Legatumque, quæ poſtmodum adeò exacta eſſe dicuntur, vt Ioannes accepturus Regnum Eccleſiæ nomine, & diadema exuerit, & capite detractum Pandulpho tradiderit, vt Eccleſiæ miniſtro procuratorique, non ante quintum diem reſtituendum.

c ſæculo 13. cap. 2.

Porrò quod attinet ad Stephani, & ſociorum reſtitutionem, Ioanniſque abſolutionem, ipſa præmiſſa Nicolaus Arsfeldius his prodit verbis. [d] *Miſerat Ioannes ad Stephanum, & alios, vt maiori fiducia venirent, litteras amoris, beneuolentiaque plenas, Signis, & nomine viginti quatuor Procerum.* Et paulo inferiùs. *Poſtquam itaque Stephanus cum reliquis Epiſcopis in Angliam appuliſſet, Regem apud VVintoniam adiit, cui ille obuiam prodiens ad pedes ſe tam ſupplicem demiſit, lacrymiſque oppletus rogat eum, & reliquos, vt dilaceratæ, labefactatæ, & perditæ Reipublicæ miſereatur, curamque ſuſcipiat, ad quam Regis illo demiſſionem, vt nec reliqui Epiſcopi lacrymas reprimere potuere. Ioannes deinde ad templi fores per Stephanum (qui Romani tunc Pontificis auctoritate ad eam remmunicabatur) ſtipantibus eum vtrinque Epiſcopis, deductus eſt, & per eum execratione illa exceptus. Quo illo tempore, & cætera, de quibus diximus promiſit, & clientela, obſeruantiaque ſua in Romanam ſedem promiſſionem repetiit. Cantuariam deinde Stephanus profectus, & rerum ſuarum poſſeſſionem capeſſit, Monachoſque veteri ſuo loco reſtituit.* Hunc habuit finem Stephani Langueroni longum exilium, quippe ab Anno M. CC. XII. glorioſè exactum in Pontigniaco: vt ſequentis veſtigia Martyris Thomæ; ſic Beatum Edmundum, antecedentis vitam in conſimili exilio conſummaturum, quod ſuo loco à nobis dicendum erit, vt verè Pontigniacum exulum Archiepiſcoporum Cantuariæ aſylum vnicum & ſalubre refugium cenſeretur, illis temporibus; quod omnes æque eligerent & in quo æqua etiam pietate, atque veneratione exciperentur. 10.

d ſæculo 13. cap. 5.

Ex his tribus Cantuariæ Pontificibus, & doctis, & Sanctis, ſanctitate haud dubie excelluerunt Edmundus, & Thomas: doctrina Stephanus, multis editis libris, quos in aliquibus Angliæ Bibliothecis, hodiéque M. S. perſeuerare, Ioannes Pitſæus, & alij teſtificantur. Certè quæ traditur ſcripſiſſe, tam multa ſunt, vt vix de alio plura referantur. Quippe præter conſtitutiones Eccleſiaſticas, quadraginta, & octo, quibus Anglia vſa per multa tempora: centum viginti illius libri leguntur, quos memorat Pitſæus in ſuo illo opere, de illuſtribus Angliæ ſcriptoribus. Facit & ad illius commendationem, quod idem auctor narrat, hodie etiam in vſo cunctis fidelibus, nempe quod *omnes tum veteris, tum noui teſtamenti libros primus omnium in capita, vti nunc habemus, ad eorum, qui Sacris litteris ſtudent, vtilitatem, multo cum iudicio diſtribuit, & diſtinxit. Quod ante illum fortè vix quiſquam illud* 11.

cogitauit

cogitauit vnquam, & in his poſt illum nemo mutundum aliquid indicauit. Quo ſuo laudabili facto, quantum iudicium ipſe oſtenderit, quantum lumen attulerit, quantum Sacrarum litterarum ſtudioſis adiumentum ſuppeditauerit, Doctorum hominum iudicium eſto. Hæc ille.

12. In ea, quam Rodericus Toletanus, eius ſæculi gloria, lumenque, dum vixit, collegit perpulchrè ſanè inſtructam Bibliothecam MM. SS. cum nondum adhuc prælum inuentum eſſet: quæ in Regio Hortenſi Monaſterio, in quo & ipſe quieſcit, conſeruatur; ingentia volumina viſuntur in membrana deſcripta, quæ Stephani Languetonij nonnulla opera continent, ea ſunt. In primo tomo, commentaria in Geneſim, Exodum, Leuiticum, Numeros, Deuteronomium, Ioſuë, & Lib. Iudicum. In ſecundo, commentaria in Eſdram, Machabæos, Iſaiam, Ezechielem, Ieremiam, Danielem, & Baruch. In tertio, in Paralipomenon, Tobiam, Iudith, Eſther, & octo Prophetas minores. Porrò ex his libris plures, aut ſaltim aliquos Pontigniaci ſcripſiſſe credendus eſt; quorum meditatione tempus exilij aut redimeret, aut falleret, & ingruentibus procellis perſequutionum, ſeſe ad patientiam, virtutémque componeret: quod & nonnulli videntur præſeferre. Hactenus de Thoma.

13. Vaticanus Codex de rebus Angliæ, quem Bzouius tranſcribit, multus eſt in perpendenda Ioannis in Eccleſiam, Eccleſiaſticóſque, ſed maximè in noſtros perſequutione [e] *Cæterum* (ait) *ab Epiſcopis admonitus (ſcilicet Ioannes) adeò ab omni emendatione, & reſipiſcentia abfuit, vt furioſas voces iactaret, & nihil niſi ſæua, & atrox cogitaret, diceret, faceret, perque dentes Domini (is enim illi iurandi mos erat) ſi quidquam id genus, vel per ipſos, vel per alios accideret, ſe Epiſcopos, & clerum omnem, bonis, & poſſeſſionibus eorum ſibi vindicatis, exilio proſcripturum: & Romanos, quoſcunque reperiſſet, oculis, & manibus mutilatos Romam amandaturum. Luto itaque ab Epiſcopis interdicto, & ipſi & alij clam è Regno diſceſſere. Ioannes verò mox Epiſcopatus, cœnobia, Ciſtercienſium præſertim, aliáſque cleri poſſeſſiones violenter inuaſit, eiſque ſuis vſibus applicauit &c.* Nam multa ibi proſequitur: ex quibus omnibus facilè coniicias, Ciſtercienſes Abbates à Ioanne miſſos, non ſolum in fauorem Cantuarienſis, ſed & aliarum etiam Eccleſiarum, atque Eccleſiaſticorum pepigiſſe pro Rege, & cunctis exhibendam ſatisfactionem ſacramento firmaſſe. Quam tamen poſtea, cum munus adimpleret, per Legatos exigit Innocentius, deſtinato ad hoc munus Nicol. ò Cardinale Epiſcopo Tuſculano, cum Ioanne Abbate Sancti Martini de Monte VVitérbienſi (ne vel hoc ſaltem ageretur ſine Ciſtercio) quod idem etiam Codex teſtatum habet. *Poſt Pandulfum*, ait, [f] *venit in Angliam Nicolaus Tuſculanus Epiſcopus, Innocentij Legatus, coram quo Ioannes pacta conuenta renouauit; & certa ratione de damnis clero ſatisfecit.* Hæc Codex ille, qui quamuis Ioannis Abbatis non meminerit, eum tamen veniſſe cum Nicolao, idem Ioannes teſtatur, litteris datis ad Epiſcopos, & Principes, quibus confirmat donationem a ſe factam prædicto Monaſterio Sancti Martini, ad eiuſdem Abbatis petitionem, *Ad petitionem*, inquit, *Venerabilis Ioannis eiuſdem loci Abbatis, qui cum Venerabili Patre noſtro, Nicolao Tuſculano Cardinali, ad nos venit in Angliam, &c.* Sed has litteras nos inferiùs dabimus.

[e] ad annum 1212.

[f] loco ſupra.

---

1. Abbatibus de Spina, & de Vrſaria in Regem Luſitaniæ cauſa commiſſa, 2. remiſſa ad Pontificem, 3. ſed iterùm ad ipſos reuocata. 4. Quid in eadem ab eis pro Sanctia, atque Taraſia ſororibus. 5. Fulco in Leodium rediens, quo tempore ægrotabat Maria de Ognies. 6. Mirus illius affectus in Ciſtercienſes, 7. & in Sanctum Bernardum. 8. Qualiter Monialem Ciſtercienſem 9. à Dæmone 10. per preces liberauit? 11. Quid in Monacho? 12. Et qualiter etiam reſtitutus? 13. decedens Sancta Ciſtercienſes conſolatur, 14. & vita eius, hortatu Fulconis, ſcripta.

CAPVT QVINTVM.

1. IN Luſitania, in Taraſiam, Sanctiámque, vtramque ſororem Alphonſus Frater; in Alphonſum Innocentius inuehebatur: ille, dum arces à Patre Legatas filiabus inhumane vſurpabat, hic dum vſurpatorem anathemate, & Regnum eius interdicto ſupponebat, quoad vſque deſiſteret, & ſe ab iniuſto bello, nec honorifico (quippe contra ſorores) cohiberet, quod anno præcedenti memorauimus. Alphonſus interim, cum ſeu vi, ſeu fraude (neque enim ſatis conſtat, & hoc vltimum innuunt antiquæ tabulæ) cepiſſet oppida, pro quibus arma ſumpſerat; atque Taraſiam Reginam Montemaiori, Alenquerio Sanctiam ſpoliaſſet, potitus votis, deponere ſe arma, atque Apoſtolicis mandatis pariturum, nunciis ad curiam miſſis, ſignificauit. Deleget Innocentius cauſam, quibus voluerit: veniant, videant, iubeant; nihil ſe detrectaturum, vt beneficium abſolutionis adipiſcatur. Diris ſe impetitum per longum tempus, & Regnum totum interdicto fuiſſe ſuppoſitum. Meruerit eam pœnam inobedientiæ, quam excuſare nequit, ſed neque vult: aſt pœnitenti, & parato iurare de parendo, laxandam merito, neque vnquam præcludendam viam ſalutis, dummodo reſipiſcat, Eccleſiæ filio. Lætus accepit Innocentius nuncios, quos dudum expectaſſet, nec mora electis à Caſtellæ & Legionis Regnis, Ciſtercioque, Viris Doctis, & Sanctis, quos neutri parti ſuſpectos non dubitabat, Abbatibus de Spina, & de Vrſaria, in mandatis dat, vt accedentes ad Regnum Luſitaniæ, conueniant Alphonſum, ſororéſque; & ſi inuenerint, vt aſſerebat, nempe ceſſatum, ab iniuſto bello per Regem, ſuſcepto priùs ab ipſo iuramento de parendo mandatis, illum abſoluant, & Regnum eius interdicto diuturno liberent. Hæc ſumma litterarum Innocentij, quantum ex ſequentibus (nam primæ perierunt)

perierunt) licet conijcere. Abbates obedientes præcepto Summi Pontificis Luſitaniam intrant, Regi & ſororibus litteras oſtendunt, & iam iam iuramentum ab Alphonſo ſtatim abſoluendo parabant ſuſcipere; cum ecce reclamantibus Sanctia, Taraſiáque ablatas ſibi arces, nec reſtitutas, Regiæ fraudes detectæ, quippe qui à bello ſolum abſtinuiſſet, quod nil iam vltra eſſet, pro quo bellaret. Tunc Reginæ obreptionis incuſant litteras, ſi vera Innocentio narrata fuiſſent, nunquam ab eo impetrandas. Porro obreptitias, ſubreptitiaſve, inde probabant, quod vt in ea parte, qua narratur, ceſſatum iam à bello, vera contineant; at dum non produnt arces à Rege captas, pro quibus præliabatur, per veri ſuppreſſionem affectas vitio; ſi exprimeretur, nequaquam obtinendas. Quid enim refert vim facere, vt capias, an vt capta retineas? Furtum non aliter certius continuari, quam iniuſta ablatorum retentione. Reſtituat primum omnia quæ vſurpauit, deinde iuret; cum vtrumque præſtiterit, tunc demum per Legatos abſoluendus. Econtra Rex, nil ſibi tale præcipi Innocentij litteris: neque Abbates quid amplius poſſe exigere, quam Pontifex præcipiat exhiberi. Se, ſi iubeatur, redditurum arces, & oppida, quod tunc etiam iurabat; ſed nequaquam mandatum, ante venturum. Conuenit cauſam referri ad Innocentium per litteras Abbatum, necnon per vtriuſque partis procuratores. Quibus auditis idem Summus Pontifex tale ad eoſdem Abbates reſponſum dedit.[a]

a apud Brandaoni. Tom. 4. in Append.

2. *Innocentius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei; dilectis filiis de Spina & de Vrſaria Abbatibus Palentina, & Auxenſis Diœceſum, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.*

Accepimus ex litteris veſtris, quod cum cauſam, qua inter illuſtrem Regem Portugalia ex parte vna, & nobiles mulieres T. & S. ſorores ipſius ex altera ſuper Caſtris Montis maioris, & Alanguer damnis, & rebus alius vertitur, ſub certa forma vobis duxerimus committendum, vos ad locum debitum accedentes, cum velletis, ad Regis, & Regni abſolutionem procedere: dicta Regis ſorores propoſuere per litteras, ſcriptum Apoſtolicum, vobis exhibitum falſitate ſuggeſta, & veritate tacita impetratum, & ad hoc probandum locum ſecurum, & competentem terminum poſtularunt. Vobis autem de prudentum virorum conſilio diem, & locum congruum eis, & Regi volentibus aſſignare Rex ex hoc aſſerens ſe grauari, cum crederet ſe, ac Regnum ſuum, præſtito Sacramento, quod ſuis pareret mandatis, ab excommunicationis, & interdicti ſententia ſine dilatione abſolui debere: petiit, & impetrauit à vobis, vt totum negotium ad noſtram audientiam referretur.

3. *Conſtitutis itaque procuratoribus partium coram nobis, & auditis hinc inde propoſitis, vtrique parti volentes in ſua iuſtitia prouidere, diſcretioni veſtra per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus accedentes ad locum, & recepto ab ipſo Rege corporaliter iuramento, quod ſuper his, pro quibus excommunicatus exiſtit, & terra eius ſuppoſita interdicto, noſtris mandatis abſolutè parebit; excommunicationis, & interdicti ſententiae relaxetis: inter ipſum, & prædictas ſorores ipſius treguarum fœdera ſtatuentes; qua iuramentis, & aliis idoneis cautionibus faciatis. Vtrinque firmari, & ad illa firmiter obſeruanda, eos per diſtrictionem Eccleſiaſticam, ſublato cuiuſlibet contradictionis, & appellationis obſtaculo, compellatis: vt nec per ſe, nec per alios, ſibi inuicem nocere præſumant. Ac deinde facientes vtrique parti de manifeſtis damnis, & iniuriis ſatis fieri competenter; ſuper dubiis audiatis, quacunque dixerint proponenda: & niſi per vos inter eos amicabilis potuerit concordia reformari, cauſā ſufficienter inſtructā ad noſtrum remittatis examen, præfigentes partibus terminum competentem, quo noſtro ſe conſpectui repræſentent, mandatum Apoſtolicum recepturæ. Teſtes autem, qui fuerint nominati, ſi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint, per diſtrictionem eandem, appellatione ceſſante, cogatis veritati teſtimonium perhibere. Vos denique filij Abbates ſuper vobis ipſis, & creditis vobis gregibus, taliter vigilare curetis, extirpando vitia, & plantando virtutes, vt in diſtricto nouiſſimi examinis die coram tremendo Iudice, qui reddet vnicuique ſecundum opera ſua, dignam poſſitis reddere rationem. Datum Laterani XII. Kalendas Iunij Pontificatus noſtri anno ſextodecimo.*

Hactenus litteræ Pontificis ad Abbates, quas etſi menſe Iunio datas conſtat, nihil tamen earum virtute factum (incertum, quam ob cauſam) vſque ad initium anni ſubſequentis, ipſa geſtorum ſeries declarabit. Non iuſſit Innocentius reſtitui caſtra, vt Sanctia, atque Taraſia poſtulauiſſent: credo vt Regi deferret, niſi cum eo mitius ageretur, forſan in contumacia permanſuro; ſeu manis dicere in manifeſtis damnis, quæ reſtitui iubebat, comprehendi; quippe præcipua ſpoliatarum ſororum bona, ſine quorum præcedenti reſtitutione nullatenus veniret abſoluendus. Cæterum quod ad Abbates ipſos attinet, L. & A. nominatos ab Innocentio, quod ſupra vidimus, & infra etiam videbimus, animaduertendum cenſui meum Lectorem L. Laurentium eſſe, de quo ſuperius, quartum Vrſariæ Abbatem, qui Garſiæ ſucceſſiſſet (præceſſerunt Garſias alius, Sanctiúſque) ad annum Chriſti M. CC. XVI. & eam domum per ſeptem ſupra decem, nempe vſque ad M. CC. XXIII. egregia cum laude adminiſtrauit. A. vero Arnaldum, quartum item Abbatem Monaſterij de Spina, qui ab anno M. C. XC. V. vſque ad annum M. C. XXI. per ſex, & viginti integros, & clauum tenuit & poſt Balduinum, Guillelmum, Ioannémque legitur promouiſſe cœnobium vtriſque bonis. 4.

Sub idem tempus, menſe nimirum Maio, Iunióque, cum multos iam per Galliam Cruce ſignaſſet Venerabilis Fulco Toloſanus in partes Leodij ſecundo profectus eſt, inuiſurus Mariam Ogniacenſem, atque Sanctam Lutgardim, aliáſque, quarum eximiam gratiam, & virtutes admiratus fuiſſet ante biennium; atque piis earum orationibus negotia fidei commendaturus, & Eccleſiæ. Præſenſne fuerit obitui glorioſo, & funeris officio? in dubio eſt: conſtat affuiſſe in extremis laboranti Mariæ Ogniacenſi, quæ Iunij vigeſimatertia die migraſſe traditur. Porro quæ, ac quanta Ciſtercium concernentia, in eius ſacra morte referuntur (vltra ea, quæ ad Fulconem ſpectant, tempore infirmitatis, de quibus ſupra) à Iacobo de Vitriaco propalata, non abs re erat in præſenti deſcripſiſſe. Et quidem, quod ad rationem temporis attinet, hæc ille.[b] *Anno incarnati Verbi milleſimo, duceteſimo, tertio, decimo, non. Kalendas Iulij, pridie natiuitatis ſancti Ioannis Baptiſtæ, die Dominico ſub horam nonam, pretioſa Chriſti margarita, Maria Ogniacenſis,* 5.

b lib. 5. c. 13.

ſiue de Oegnies, annum circiter trigeſimumſextum ætatis agens, ad Regis ſempiterni palatium introducta eſt: vbi vita ſine morte, dies ſine nocte, veritas ſine mendacio, gaudium abſque mœrore, &c. Hæc de tempore.

6. Inſigni eam ferbuiſſe deuotione in Ciſtercienſes Monachos, à prima etiam infantia teſtatum habeo:
c lib.1.c.1. *Adeo enim* (ait [c] auctor vitæ ipſius) *ab ipſa infantia, cum illa crenit miſtrnite, adeóque naturali quadam pietate diligebat Monaſticam Religionem, vt fores paterna domus eius interdum prætereuntibus fratribus Ciſtercienſis Ordinis; illa ſuſpiciens & admirans eorum habitum, clam illos ſequeretur, & cum nihil poſſet aliud, ſuos pedes in illorum veſtigiis, præ deſiderio defigeret.* Hunc eundem affectum conſeruauit per totam vitam, adeo vt vix alios Magiſtros ſpirituales ſibi quæſierit, vix, quos Deo acquirebat vtriuſ-
d lib.1.c.11. que ſexus curauerit per alios inſtruendos. [d] *Tunicam habuit laneam coloris albi, & eiuſdem coloris pallium ſimplex, abſque vlla vel pellium, vel alterius panni ſubductione.* Hinc factum eſt, vt
e apud Henricum Iuny 23. ab aliquibus auctoribus, [e] inter Ciſterciums profeſſas commemoretur. Nam quod pallio vteretur pro cuculla, nequaquam deuiaſſe probat ab inſtituto. Cauto nimirum in Ordinis decretis, quod ſuo loco dicemus, vt Moniales quæcumque Ciſtercienſes, præter tunicam habitum portarent albi coloris, *vel cucullam ſine mantello, vel mantellum ſine cuculla.*

7. Atque mortales filios venerata, multo magis parentem glorioſum ſanctum Bernardum, ardenti charitatis affectu complectebatur; à quo
f lib.2.c.8. & miras accepiſſe legitur conſolationes. [f] *Apparuit ei quandoque Beatus Bernardus, Ciſtercienſis Ordinis pater, & lumen, aláſque ſuas quibus præditus videbatur, circa eam expandit: túmque diu cum illa intra Eccleſiæ cancellos ſediſſet, ſciſcitanti ei, quid ſibi vellent alæ iſtæ? reſpondit: ſe inſtar Aquilæ, ſublimi volatu, ſublimia, & ſubtilia Diuinæ Scripturæ attigiſſe; multáque arcana cœleſtia Dominum ſibi reſeraſſe.* Prætereo alias.

8. Non minus noſtris fauoris, & auxilij exhibuit, quàm reuerentiæ. Probant id planè Monialis, Monachúſque, reſtituti per ipſam, cum penè
g lib.1.c.10. de vtriuſque ſpirituali ſalute deſperaretur. [g] *Puella quedam in Monaſterio Ciſtercienſis Ordinis, inter ſanctimoniales ſub habitu Monaſtico Domino ſeruiebat. Inuidit vero illi tante acerbius antiquus ſerpens, quod in ſexu fragili, & ætate iuuenili, tam ardua via inſtitutum eam complexam videret. Itaque cernens illam ſimplicem, formidoloſam, & humilem; vt per puſillanimitatem, & immodicum timorem, eam in deſperationem adduceret; blaſphemiis & ſordidis cogitationibus eius animum vexauit. Illa vero, vt erat meticuloſa, & talium tentationum rudis, ac imperita; in ipſo eiuſmodi cogitationum primo acceſſu putabat, ſe fidem amiſiſſe: & diu quidem multo cum dolore reſtitit; ſed tandem virulenti ſerpentis ſibilum amplius ferre non ſuſtinens, nec interim pectoris ſui vulnus, vt medicinam acciperet, aperiens præ puſillanimitate, in deſperationem prolapſa eſt tantaque adeo eius mentem malignus hoſtis depreſſerat, vt nec orationem Dominicam, nec Symbolum Apoſtolicum dicere poſſet. Nec voluit confiteri peccata ſua: etſi nonnunquam vel blanditiis adducta, vel minis compulſa, quædam confiteretur, nulla ratione promoueri potuit, vt veniam peteret. Non potuit intereſſe Sacramentis Eccleſiæ, non Chriſti corpus percipere: nec raro præ animi turbatione, ſibi ipſi manus adferre conata eſt: Verbum Dei, & ſalutares admonitiones ſpernebat: omnis boni odio laborabat: multas per os eius Diabolus blaſphemias euomebat.*

Fiebant quidem à piis ſororibus eius multæ ad Dominum preces pro illa, ſed Columbam ſuam è faucibus tartarei accipitris extorquere, & illud genus Dæmonij precibus, & ieiuniis eiicere nequibant: non quod clemens ſponſus iſti Sanctarum Virginum orationes ſperneret, ſed quod Dæmonium atrociſſimum ſingulari ancillæ ſuæ vincendum, & profligandum ſeruaret, quæ precum ſuarum efficacia maxillas Leuiathan perforaret, & ab eius ore prædam illam vi extraheret. Adducta eſt itaque puella ad eam: illa vero, vt erat ſpiritu commiſerationis, & melle ſpiritualis dulcedinis affluens, eam benigne ſuſcepit, non modo in cellulam ſuam ſtudio hoſpitalitatis, ſed etiam in cor ſuum charitatis ſpiritu, & beniuolentia: túmque multum pro ea rogaret Dominum, nequaquam ſpiritus, quam ſe fortiter tenere exiſtimabat, relinquere voluit. Tum illa ſeipſam Domino prolixius immolans, quadraginta diebus in lacrymas, preces, & ieiunia incubuit; ſed ita tamen, vt bis, vel ter hebdomadibus ſingulis, cibum acciperet. Eo itaque abſoluto, teterrimus ille ſpiritus, relicta puella, ad Chriſtianam, cum dolore, & ignominia, venit coactus, & ab Angelo Domini mirabiliter vinctus, & tortus, ita vt videretur quaſi reiectis per vomitum viſceribus, omnia inteſtina ſua ad collum geſtare. Quod enim inuiſibiliter Dominus in ſpiritu operatur, id quandoque per ſigna quædam exteriora viſibiliter oſtendit. 9.

Rogauit autem gemebundus Chriſti amicam, vt ipſius miſereretur, & mulctam ipſi irrogaret. Aiebátque, quidquid ipſa iniungeret, id ſibi neceſſario faciendum incumbere. Illa vero, vt quæ nunquam quicquam ſibi arrogaret, neque aliquid vellet ſine conſilio facere, acciuit ad ſe magiſtrum quendam, ipſius familiarem amicum, cui bene confidebat. Illo conſulente, vt eum iuberet ire in deſertum locum, vbi nulli vnquam vſque ad ſupremi iudicij diem nocere poſſet, alius quidam ſuperuenit vtriuſque ſatis familiares: qui cum rem cognouiſſet, pro maiori ſpiritus vehementia, & feruore: Nequaquam, inquit, *ſic euadet ille furcifer, ſed iubeas illum confeſtim abire in profunda inferorum. Illa ergo id præcipiente, & Dæmone cum vlulatu deſcendente, tantus tartareorum ſpirituum clamor excitatus eſt, ipſa in ſpiritu audiente, quod magnus, & potens quidam de ſuis Princeps ad ipſos veniret; vt multum illa obſtupeſceret, & Domino gratias ageret. Porro puella eadem hora liberata facta confeſſione peccatorum ſuorum, Chriſti corpus accepit, & Deo gratias agens ad ſuum Monaſterium reuerſa eſt.* Hæc pro Moniali, verùm pro Mo- 10.
nacho audi, quæ ſequuntur. [h] h lib.2.c.3.

Monachus quidam Ciſtercienſis inſtituti, immoderato quodam innocentiæ & puritatis zelo impulſus; præ ſpiritus feruore, ad ſtatum primi Parentis Adæ pertingere nitebatur. Suſcepit ea cauſa laboris plurimum, affligebat ſe inedia, vigiliis, & precibus: ſed cum hæc omnia fruſtra eſſent, nec poſſet ad illam innocentiam peruenire; primo incidit in tædium, & acediam, volebat ille cibum ita ſumere, vt nullam inter edendum ſentiret delectationem. Primos ſenſitiuæ portionis, ſiue ſenſualitatis motus conabatur non ſolum reprimere, ſed etiam extinguere penitus. Contendebat abſque vllo veniali 11.

peccato

peccato vitam in perfecta puritate tranſigere. Erat ea tentatio Dæmonij meridiani, ad impoſſibilia eum inſtigantis. Laborabat ſanè permultum; ſed nullo labore potuit eò, quò intendebat pertingere. Itaque præ mœrore tandem in deſperationis foueam prolapſus eſt, cum perſuaſam haberet, ſe in eo corruptionis ſtatu, in quo eſſet, ſalutem nulla poſſe ratione adipiſci. Veniales enim culpas, quas in hac vita omnes vitare non poſſumus, ille mortiferorum criminum loco habebat: nec volebat propterea ſumere corpus Chriſti etiam illis diebus, quibus id Monaſticus canon vult percipi. En morbum iuuenis audacis, & ſuperbi, ſed audi medicinam fœminæ ſanctæ. [l]

l *ubi ſupra.*

12. *Eius autem animi morbum pius quidam, & bonorum omnium fautor Abbas, vbi cognouit, cum aliis multis Dominum pro illo deprecabatur: ſed præualuit inimicus; & quem laqueo forti conſtrinxerat, eum ſine intermiſſione vexabat. Tandem Abbas ille, quod non ſolum ancilla Chriſti eſſet amicus, ſed etiam virtutem eius, quippe quam in ſe ipſo expertus erat, non ignoraret, Monachum eum ad illam curauit adduci. Et ecce orante illa pro Monacho cum lacrymis, & ſuſpiriis, cum ille ante Miſſæ introitum,* Confiteor, *diceret & ea inſtantius pro illo oraret, quaſi atri quidam lapilli, ad ſingula confeſſionis verba ex ore Monachi decidere videbantur. Tum illa animaduertens in hac viſione, obſtinationem deſperationis, & triſtitia nigredinem à Monacho receſſiſſe, Domino gratias egit, qui non vult mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat. Monachus vero peracto ſacrificio, tanquam è longinqua Regione ad ſe reuerſus Chriſti corpus accepit, & ea ſalutari percepta medicina, perfectè curatus eſt.* Mitto alia, quæ longum eſſet referre.

13. Ergo quæ in vita Ciſtercio adeo adhæſerat, noluit decedens noſtros prætermittere: namque primum, qua hora ad Deum migrauit. [l] *Monachus quidam vidit in ſomnis ab eius re calicem aureum prodire, vnde pleriſque amicis ſuis potum præberet.* Velut plus ſe poſt mortem, quam in vita profuturam chariſſimis amicis Ciſtercienſibus, quos ſemper dilexiſſet, gratularetur. Sed Moniali cuidam Ciſtercienſi, Duciſſæ Louanienſi quondam illuſtri, quod antea promiſiſſet implere voluit, ſe nimirum ab ea rurſus videndam: quod etiam narrat Iacobus de Vitriaco. [m] *Illuſtris quadam matrona Louanienſis Ducis quondam coniux, quæ contempto ſæculo, Ordinis Monaſterium Ciſtercienſis petierat, Monaſticam in illo vitam profeſſa, longè ante eius obitum, cum adhuc eſſet in Velembroc, eam vidit, recedénſque ab ea, dixit: Neſcio Domina, an poſthac vnquam te viſura ſim. At illa reſpondit: imo videbis me. Itaque vt audiuit, procul à nobis verſus Coloniam habitans, Sanctam mulierem in extremis agere: Confido, inquit, in Domino, quemadmodum promiſit mihi, illam me adhuc conſpecturam: & ita factum eſt. Quandò enim illa venit ad nos, iam pro defuncta campana pulſabantur: attamen præſens affuit, cum eius corpus lauaretur, & monumento conderetur.*

l *ibid.c.13.*

m *ibid.c.12.*

Hæc nobis collegiſſe ſufficiat raptim, ex actis ſanctæ fœminæ, animo atque affectu Ciſtercienſis, atque omnia Ciſtercium concernentia ab infantiæ complexæ. Vitam illius, quod ſæpè repetiuimus, Iacobus de Vitriaco ſcripſit, Anconenſis Epiſcopus, antequam Collegio Cardinalium aggregaretur. Scripſit autem ad inſtantiam Fulconis, ſeu tunc præſentis, ſeu quod paulò ante obitum eius diſceſſiſſet; in quo nil certum, niſi quod hoc poſterius veroſimilius. Cæterum priuſquam diſcederet à loco, eundem Virum Iacobum de Vitriaco impensè rogauit, vt vitam fœminæ poſt diſceſſum eius ſcriberet; quod & ipſe perfecit duobus libris: atque idem opus Fulconi conſecrauit, præfixa epiſtola, in qua hæc inter alia alloquens ipſum: [n] *Cum enim iam ferè ad dies quadraginta nihil penitus manducans* (ſcilicet beata fœmina) *beatum obitum ſuum tam propinquum, cum deſiderio, & mentis hilaritate expectares, & tu de eius vita multa admiranda & vidiſſes, & audiſſes; impenſiſſimè rogaſti, vt poſt eius deceſſum vitam eius deſcriberem, vt qui ei familiaris fuiſſem, multáque de eius virtutibus memoriæ commendaſſem; nec eius duntaxat vitam, ſed etiam aliarum Sanctarum fœminarum, in quibus mira ſanè in Leodienſi diœceſi Dominus operatur. Etſi autem affirmares tu, & ſibi, & aliis cum primis hoc eſſe commodum, & opportunum, ſi ea, quæ Deus in Sanctis noſtræ ætatis hominibus efficit, pro concione publicè poſſes annunciare: non tamen volui ego earum, quæ adhuc ſuper ſunt, virtutes, & actus ſcripto comprehendere, certus nulla ratione id eas toleraturas. Ne tamen penitus tuæ ſanctitati immorigerus videar, fretus precibus tuis, compulſus deſiderio tuo, multorum etiam, qui hæc lecturi ſunt, vtilitate incitatus, præſens opuſculum aggredior, ſarmenta cum Apoſtolo collecturus, quibus & me, & alios calefaciam: tametſi non dubito, fore, vt à ſerpente mordear: ſed neque Apoſtolus à vipera læſus eſt, nec ego ex obtrectatorum morſibus, aliquod me damnum paſſurum pertimeſco.* Hactenus Vitriacus. Verum iam nos ad alia tranſeamus. 14.

n *Apud Surium Menſ. Iun.*

---

1. Martini Seguntini quondam Epiſcopi mors, 2. loco inter Ouilam, & Hortam, 3. quò funus deductum. 4. Miracula frequentia poſt ſepulturam. 4. De capite Sacerdotis cuiuſdam Sancti Seguntiam delato poſt breue tempus. 6. Quid Presbyter Iulianus, & quid ipſa Eccleſia Seguntina? 7. Sed vtrumque difficile, 8. nec conforme Eccleſiarum traditionibus. 9. Creditum vulgo caput Beati Martini, 10. quod ex corpore eius, poſt CCC. LXV. annos tranſlato, & incorrupto inuento, ſed acephalo efficaciori iudicio comprobatur.

CAPVT SEXTVM.

1. Hic item annus Seguntinum quondam Epiſcopum Venerabilem Martinum de viuis rapuit, plenum dierum, æque ac meritorum, & multa gloria in cœlis coronandum. Annum, & diem Richardus memoriæ prodit, in illis, quæ de eius vita, & morte carminibus

ſcripſit, rudibus pro barbaria illius temporis.

Anno milleno, bis centum cum duodeno,
Vno coniuncto numeri non exulo puncto,
Inſuper Octobris ſexto decimoque Kalendis,
Eſt numerus plenus, quo vocat hunc Dominus.

Conſonat epitaphium antiquorum, quod infra dabo, niſi quod vltimis litteris abraſis, annum decimum notat, pro tertio decimo, ſic enim habet. *Anno ab Incarnatione Domini milleſimo, ducenteſimo, decimo.* Et procul dubio tertio additum erat, ſed abolitum præ nimia antiquitate. Hæc de tempore. Obiit annos natus L X X V. ex quibus X X. in ſæculo; reliquos omnes, tum Monachus, tum Abbas demum Pontifex, ſed plures abdicatus ſanctè peregit.

2. De loco obitus non minus certum eſt, obiiſſe Subdoſæ, vulgo Sotocam dicunt, paruum oppidulum, quod ſitum eſt inter Ouilam, & Hortam, medio itinere; cum, vt creditur, præſcius ſuæ mortis, ex Ouila, quo viſurus charos filios paulò ante diuerterat, ad chariorem ſibi Hortam remeaſſet. De eius morte Richardus hæc habet metra.

Præſul deuotus bonitatis nomine notus,
Febribus arctatus, ſuper æthera corde leuatus,
Exiit ab Ouila, ne ſit moriturus in illa.
Rectam, non tortam feſtinus tendit ad Hortam
Venit ad Aldeolam, quæ nunc Subdoſa vocatur
Vir ſanctus: ſiquidem laſſus requieuit ibidem.
Morbo depreſſus, & toto corpore feſſus,
Incipit arctari magis, ac magis, atque grauari.
Corpore ſuſcepto Ieſu Chriſti, iuſtus ineptó
Mundo ſubtrahitur, & cæleſti ſorte potitur.
Morte Patrum veterum, fœlix plenuſque dierum
Ad patriam tutus migrauit, carne ſolutus,
Et manet in ſuperis electis aſſociatus,
Pro nobis miſeris orans ſiue fine beatus.

3. Monachorum Hortenſium traditio eſt, quo tempore Subdoſæ Sanctus obiit, manifeſtatum Hortæ fœlicem tranſitum, dubium an exteriori aliquo ſigno, ſiue aliqua interna reuelatione. Corpus ſtatim Hortam delatum eſt, deducentibus filiis parentem charum: & in communem atteſtatæ Sanctitatis acclamationem, ſepultum in Eccleſia coram altari maiori; in qua tamen ex præſcripto domus inuiolata ſeruato conſuetudine, non niſi Sanctis, aut Regibus patebat ſepulchri locus. De ſacri funeris ad Hortam delatione hæc tantum Richardus.

Subdoſa moritur, ſed in Horta mox ſepelitur.

Ad eius tumulum in loco ſepulturæ hoc Epitaphium ſcripſere antiqui quadrato lapidi, quod in diem vſque hodiernum perſeuerat.

Martinum fortis rapuit veſania mortis
Pontificem Sanctum, iuſtum ſobriumq; beatum.
Impetrare pia Virgo dignare Maria,
Vt vita viuat Monachus tuus hic cœnobita,
Cuius in hac foſſa carnes conduntur, & oſſa.
Octo bis Octobris diſſoluit membra Kalendis.

Anno ab Incarnatione Domini milleſimo ducenteſimo decimo.

4. Miraculis claruiſſe poſt ſepulturam, in libro ſepulchrorum Hortenſium teſtatum video, vbi inter reliqua primum recenſetur Sancti Sarcophagum idiomate vulgari, ſed perantiquo. *Primeramente iaze ante el altar de la Virgen Sancta Maria el cuerpo ſanto del Obiſpo Don Marten que puſo la primera piedra en eſte Monaſterio, con el Rey Don Alonſo nieto del Emperador. El qual cuerpo Santo a fecho, & face cada dia muchas vertudes*, id eſt, vt tranſtulit Henriquez in Menologio. * *In primis iacet ante altare Sanctiſſimæ Virginis Mariæ corpus Sanctum Epiſcopi D. Martini, qui primum lapidem in hoc Monaſterio poſuit, vna cum Rege Domino Alphonſo, Imperatoris Alphonſi nepote, ad cuius tumulum plura patrata ſunt, & in dies patrantur miracula.* a Septembris 16.

Hæc ex antiquis tabulariis euſdem domus. Quibus conſtans traditio adſtipulatur. Nec dubium, ſanctitatis viri famam, miraculorúmque latiùs ſparſam; vſque ad Burgundiam etiam penetraſſe; quandiu inter Ciſtercienſis familiæ Sanctos, beatóſque recenſetur Martinus à multo tempore: & vt à Ioanne Abbate omiſſus ſit; at eum alij ſucceſſores eius commemorant, maximè in chartis confraternitatum ad Hiſpaniam tranſmiſſis, quæ ita habent. *Confiſique de omnipotentis Dei miſericordia, & Beatiſſimæ Virginis Mariæ Matris eius interceſſione, beatorúmque Patrum noſtrorum, Benedicti, Roberti, Alberici, Stephani, Bernardi, Malachiæ, Edmundi, Guillelmi, Henrici, Gofridi, Petri Tarantaſienſis, Raymundi Fitery, Martini Vallis Paradiſi, Martini Hortæ, &c.*

Non multo poſt in Eccleſiam Seguntinam delatum eſt, incertum quo labore, & communiter Angelo putato, ſub ſpecie peregrini, cuiuſdam, magni Sacerdotis caput, quod multis ibi miraculis illuſtre, concurſu primum populi, venerationéque, mox annua cœpit celebrari feſtiuitate ad tertium nonas Maij, qua die ſacrum pignus illuc peruenit. Atque hæc feſtiuitas illic continuata etiam Martyrologio Romano inſeri meruit. *Eodem die Sancti Sacerdotis Epiſcopi Seguntini.* Sic Martyrologium, ſiue id putetur fuiſſe nomen Sancti, ſiue aliàs incognitum, ex Sacerdotio noto deſignetur, dicatúrque Seguntinæ Sedi præfuiſſe. Chronicon Iuliani Archipresbyteri, & nomen proprium putat non dignitatis; & Sedem Seguntinam Vito confirmat, cui aſſerit præfuiſſe ante Hiſpaniam inuaſam à Sarracenis, nempe circa annum D. L. VII. *Venit*, ait, *Sanctus Pontifex Sacerdos Lugdunenſis, ad Regem Athanagildam VViſigothorum, miſſus à Regibus Galliæ, & factus eſt Seguntinus ab eodem Rege. Vir Sanctus obiit 3. die Septembris anno Domini D. L X X. eius caput aſſeruatur ab eadem Sede, corpus vero Lugduni.* Fieri potuit, vt reuerſus Lugdunum Pontifex Sanctus, ante reditum è viuis ſublatus ſit, atque ibidem ſepultus. Vnde poſtmodum, Deo ita prouidente, diuiſo capite, & Seguntiam tranſmiſſo, vtramque Eccleſiam voluerit illuſtrare ſacris pignoribus. 5.

Cæterùm in Eccleſia Seguntina, atque in ipſis lectionibus officij proprij, quo Sanctum Præſulem ante aliquot annos venerabatur (nam hodie communiores alias ſubſtituit) non Seguntinum, ſed Lemouicenſem Præſulem dicit. *Factus deinde Vir (ſic in Breuiario almæ Eccleſiæ Seguntinæ ibidem excuſſo, ad annum Chriſti M. D. L X I.) & Monaſterium ingreſſus circa præfatam Vrbem, ita mirificè ſe habuit, vt, mortuo Abbate, Sanctus Sacerdos in Abbatem ab omnibus eſſet electus. Fa-* 6.

7.

ctum eſt tamen eo tempore, vt bona memoria Agericus Lemouicenſis Epiſcopus diem clauderet extremum. Cuius Eccleſia diſpoſitione diuina, Beatus Sacerdos ſanctitate inſignis, famâque clariſſimus, cunctis Deo gratias agentibus, ſubrogatur. Quam cum verbo pariter, & exemplo mirabiliter gubernaret, tamen migrauit ad Dominum Nonas Maij, Cuius corpus, cum mater eius (quæ cæca fuerat) attrectaret, ſtatim vidit, & dedit gloriam Deo. Sepultus eſt autem in Eccleſia Lemouicenſi, ſed tractu temporis poſtea in Hiſpaniam in hanc Eccleſiam Seguntinam (vbi hodie veneratur) caput eius tranſlatum eſt. Hactenus ibi.

7. Traditio vtraque difficilis apparuit, Viris temporum gnaris, rerumque: non quod non fuerint Sancti illi Epiſcopi, nomine pariter, & officio Sacerdotes, alter Lugduni, alter Lemouici: ſed quod quæſiti videantur ex ſolo nomine, quibus caput Seguntiam delatum, tribuendum foret: cum in cæteris repugnantia magna appareat. Nam primò quidem, quod ad Lugdunenſem attinet, vt omittam illius notitiam nullam apud Seguntiam, quod ſequutæ inuaſioni Sarracenorum, quæ cuncta obliterauit, facilè tribuas: quis vnquam credat primũ Archiepiſcopum, vel ſaltē vnum de primis totius Galliæ, cum maximè florebat, Lugdunenſem ſedem deſerturum, vt Seguntinæ Eccleſiæ longe minori, neque vlla id poſcente neceſſitate, exul, & peregrinus præficeretur? Deinde Sancti illius Sacerdoris, qui Lugdunenſem Eccleſiã adminiſtrauit, in catalogo Archiepiſcoporum illius ſedis illuſtris mentio; at non vt eius, qui Sponſam deſeruerit, quam ſemel aſſumpſit, quod illis temporibus prorſus inuſitatum: adeoque nunquam ſilentio prætereundum: ſed qui illi adhærens quamdiu vixit, deceſſerit Pariſiis, ſola morte ab ea ſeparandus. *Sacerdos*, ait, *Archiepiſcopus Lugdunenſis XXX. ſedit Anno D. XLVI. præfuit V. in Aurelianenſi Prouinciali Concilio. Anno D. LIII. pridie idus Septembris. Reconditur in Eccleſia Sancti Nizetij.* Atque in hæc eadem Petrus de natalibus, aliique auctores graues teſtificantur. Quid quod caput Seguntiæ, longè recentius, quam Chronicon Iuliani? Vt vel inde videatur eſſe ſuppoſitum.

8. Iam neque Hiſtoriam, quæ dictum caput tradit Sancti Sacerdotis Epiſcopi Lemouicenſis ſatis conſtare, duo alia indicia perſuadent: alterum, quod Sacerdos ille, cuius caput allatum Seguntiam, in eadem Eccleſia veneratur, ab ipſo eiuſdem capitis aduentu, traditus eſt, ad Seguntinam Eccleſiam pertinuiſſe: & tamen conſtat Lemouicenſi cum ea nihil commune, vt qui nec patria, nec habitatione, nec demum dignitate, aut officio Hiſpanus fuerit. Adde, quod neque Lemouici ſepultus, vt Seguntini tradunt, ſed in Eccleſia Cathedrali Sarlatenſi, vbi hodie aſſeruatur illius corpus. De eo hæc habet Catalogus Epiſcoporum Lemouicenſium, poſt Agericum Epiſcopum XXIX. *Sanctus Sacerdos Sarlatenſis, corpus eius iacet in Eccleſia Cathedrali Sarlatenſi, in qua maximo honore veneratur:* Demum accedit Martyrologij Romani maior auctoritas, quæ Sacerdotem illum, cuius Feſtum anniuerſaria ſolennitate celebrat Seguntina Eccleſia, Epiſcopum illius fuiſſe affirmat, à qua non facilè nobis recedendum.

Hinc factum eſt, vt multi coniectauerint, eundem Sanctum non ea proprio nomine: ſed ex officio Sacerdotem cognominatum, fuiſſeque Inſignem Virum Beatum Martinum Seguntinum Epiſcopum, ad ſuperos tranſlatum, non multo antè quam illud caput Seguntiam adduceretur. 9.
Sed adhuc magis conualuit hæc coniectura circa Annum M D. LVIII. à morte Sancti trecenteſimo quadrageſimo quinto, in quo corpus Sanctiſſimi Epiſcopi frequentibus adhuc miraculis exigentibus, de terra leuandum, effoſſum eſt, atque inuentum acephalum; nulla prorſus notitia Sancti capitis, ſed vacua penitus ea parte lapidis, quam prius occupauiſſet, reliquo corpore illæſo, integróque, atque Pontificalibus induto, non minus integris, ac ſi ante paucos dies ſepultum eſſet. Inſignis pietate, & ſcientia vir, qui tunc præerat Hortæ Ludouicus de Strada, proximi ſæculi decus haud contemnendum, quem non ſoli hi annales memorabunt, ſi ſit, qui proſequatur, ſed exteræ etiam nationes cum laude memorant, ſcriptum reliquit talem, ac tantam fragrãtiam prodiiſſe ex aperto ſepulchro Viri Dei, vt non ſolum patentem late Eccleſiam ſtatim perfuderit; ſed & in ea per plures poſtea dies perſeuerauerit. Nec diſſimilem ex ſe odorem mittebat baculus paſtoralis, qui ex eodem ſepulchro, atque dextera Sancti fuit extractus. Ergo ex ea die pro certo habitum eſt, eius corporis eſſe caput illud, quod ſibi debitum ex officio Paſtorali, eoque à Deo miſſum per Sanctos Angelos, Eccleſia Seguntina veneratur.

Corpus, vt erat marmori incluſum, eleuatum à terra, ad ſiniſtram altaris locatum eſt, ſuperpoſita eiuſdem Sancti imagine reſpiciente altare, è regione conſimilis ſepulchri, duo corpora Sacra continentis duorum Martyrum, quæ Rodericus Toletanus Præſul adduxiſſet ex Vrbe, ſuo apud Hortam ſepulchro anteponenda. Martini tumulo ſubſcripta ſequentia verba. *Vir pius ac Venerandus Martinus primus Abbas, ac tranſlator huius Sancti cœnobij, Epiſcopus deinde Seguntinus, cuius Sanctitati ſimul, ac magnificentiæ cana illa antiquitas accepta retulit omnia ferè, quæ in hunc vſque diem hæc Sancta domus poſſidet hoc editiori ſepulchro tegitur. Nam Viri Beati corpus trecentis XLV. a inſe imo loco latuerat. Obiit Anno M. CC. XIII. Tandemque tranſlatus Anno M D. LVIII. Octauo idus Auguſti.* Hæc amantiſſimo Patri maiores noſtri, quamuis, quod aſſerunt de domus tranſlatione, & primo Hortæ Abbate, haud dubiè corrigendum veniat ex ſupradictis, 10.

1. Proſperati hæretici, 2. impedito aduentu Ludouici, qui Crucem ſumpſerat, 3. & mutata aduerſus orientales Sarracenos prædicatione. 4. è contra Petro Rege Aragonenſium ſub titulo oppreſſorum, affiniumque, 5. eorum defenſionem aſſumente, 6. & bellum indicente Monfortio Comiti. 7. Coacta copia 8. & tradita qualeſcunque cauſa ſuſcepti belli. 9. Tum obſeſſo per Regem Caſtro Maurelli, 10. Monfortius Monaſterium Bolbona adit, & ſe ac ſuos, & cauſam Deo commendat. 11. Qua illi, ſupra alias, cauſa fiducia, 12. qua non obſtante teſtamentum condidit, & tradidit Abbati, ad Innocentium ſi obiret perferendum.

CAPVT SEPTIMVM.

1. INTER hæc ipſa, in Gallia Narbonenſi, varij & aduerſi caſus exercebant Catholicos, dum fidei negotio retardato, hæretici, & eorum fautores proſperarentur. Tollebantur in altum, vt lapſu maiori ruerent. Sed verè tollebantur, extollebanturque: & noſtri, etſi fortiores ſurrecturi, deprimebantur. Philippo Rege inteſtinis bellis i- tento, impeditus aduentus Ludouici, Procerumque, qui paulo antè cum ipſo Cruce ſignati præfixam ab eodem Rege diem, qua pergerent ab bellum, præſtolabantur. Sed & plebeij in orientem deſtinati, procurante Innocentio, cui loca Sacra infidelibus auferre, ab initio ſuſcepti Pontificatus in cura fuit. Inde Catholicis auxilia omnia ſubſtracta, & quotquot Crucem ibidem prædicabant contra hæreticos, exanimatos omnes, vno Guidone Carcaſſonenſi Præſule dempto, retroceſſiſſe, eius ſæculi auctores prodidere. E contra verò hæreticorum partes promouebantur: & à quo vno penderent ſpes omnium, Petrus Aragonenſis, offenſione in Pontificem, qui matrimonium, quod ipſe irritum vellet, validum declaraſſet, & alias conceſſas ante gratias, Comitibus Toloſæ ſociiſque, quas vellet permanere, reuocauiſſet, ſeu proprio forſan genio præcipitatus; nec poſſe ſe decore Regio ſaluo, deeſſe Principibus ſanguine ſibi iunctis, qui iam ad ipſius vmbram confugiſſent, concipiens animo; Simoni Comiti per feciales bellum indixit; recens victricia arma pro fide Christi, aduerſus fidem repente conuerſurus: & fauturus hæreticis, qui paulo antè pro Catholicis pugnaſſet in Sarracenos. Narrat hæc omnia Petrus Vallſarnienſis eius temporis auctor, qui cunctis adſtitit, aut hauſit ab aſſiſtentibus.

2. Et quidem de aduentu Ludouici, Principumque ad Caſtra Eccleſiæ occaſione bellorum impedito hæc ſcribit verba [a] *Fit ingens Christianorum gaudium, & exultatio, hæreticis autem mœror, & timor magnus: ſed heu! Poſt modicum cithara noſtra in luctum conuertitur; luctus hoſtium in gaudium commutatur; antiquus enim hoſtis generis humani Diabolus videns, quod negotium Christi eſſet, quaſi in conſummatione, mediante labore, & induſtria Cruce ſignatorum, nouum nocendi artificium inueniens impedire voluit, quod doluit conſummari; ſuſcitauit enim Regi Franciæ guerras, & occupationes tot, & tantas, quod oportuit eum retardare filium ſuum, & Cruce ſignatos ab executione propoſitæ peregrinationis.* Et paulò inferiùs. *Rex Franciæ per inteſtinas guerras, quas habebat, non permittebat, quod milites, qui ſe iam diu Cruce ſignauerant contra hæreticos, attingerent ad perficiendum vota ſua.*

[a] Cap. 68.

Hæc de impedito per Regem auxilio Principum. Verùm de omiſſa etiam prædicatione contra hæreticos, ab omnibus, qui operi inſtabant, dempto Guidone, loquẽs de Innocentij Legato in Galliam miſſo Roberto de Corceone, qui expeditionem in Orientem ſolicitabat, hæc habet verba.[b]

[b] Cap. 70.

3. *Poſtmodum etiam miſit Dominus Papa Legatum ſuum in Franciam Magiſtrum Robertum de Corceone, Anglicum natione, cum multis partibus litterarum, & indulgentiarum, vt ſolicite prædicaret, & prædicari faceret pro ſuccurſu terræ Hieroſolymitanæ, qui Legatus veniens in Franciam, ſolicitudine non pigra, iniunctum exequens officium, cœpit diſcurrere per Franciam, Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum Concilia celebrare, prædicatores inſtituere, modiſque omnibus terræ Sanctæ negotium promouere. Prædicatores quoque illos, qui laborabant pro negotio fidei, contra hæreticos ſupradictos, eidem negotio abſtulit, & fecit eos pro terræ Sanctæ negotio prædicare; & ita quantum ad humanum iudicium, quaſi in abolitionem venit, negotium fidei contra hæreticos peſtilentes. In tota ſiquidem Francia, niſi vnus Venerabilis, ſcilicet, Carcaſſonenſis Epiſcopus, Vir eximiæ Sanctitatis, qui pro ſupradicto fidei negotio laborabat: ipſe enim cum magna inſtantia diſcurrebat per Franciam, & negotium fidei, ne in obliuionem veniret, omnimodè, in quantum poterat, promouebat.* Hactenus ille. Atque hæc quidem cauſa adeo vrgens fuit, adeo cunctos inuoluit, vt etiam Toloſanum Epiſcopum, Fulconem à prædicatione reuocatum ad exercitum traxerit, quod ex ſtatim dicendis apparebit.

4. Ergo dum noſtri nutarent ſub hoc conflictu; & cauſa fidei ab aliis deſtituta pauciſſimorum curæ relinqueretur: quod vltimum malorum videbatur, Petrus Rex Aragonum, qui Catholicus dictus à longo tempore, qui Comiti Monfortio, vnicum filium (lumen illud futurum Hiſpani orbis, quod vxor propria furto concepiſſet) educandum tradiderat; de quo optimè Eccleſia merita erat: Eccleſiæ Duci, filiique nutritio, ac catholicæ fidei defenſori bellum indixit, à quo nullis obſequiis, nullis precibus, nullis ſuaſionibus potuit reuocari. *Poſt paucos vero dies* (ait idem, qui ſupra auctor)[c] *prædictus Rex miſit nuntios ad Comitem, ferentes ipſius litteras, in quibus continebatur, quod Rex diffidabat Comitem, & ei quantum poterat comminabatur. Verum tamen Comes noſter, licet Rex illum cum tanta ſuperbia diffidaſſet, nullum damnum voluit inferre terræ Regis, à qua diebus ſingulis mala multa, & grauia ſuſtinebat; homines ſiquidem Cathalonenſes intrabant terram noſtram, & eam, quantum poterant, infeſtabant.*

[c] Cap. 67.

5\. *Poſt aliquot verò dies, miſit Comes noſter ad Regem, Lambertum de Turreio, probum militem, & diſcretum; quærebátque à Rege per prædictum militem, verum ſuper diffidatione præmiſſa per nuntios Regis, rei ita ſe haberet; mandabatque etiam ei, quod in nullo vnquam ei iniuriam fecerat, ſed paratus erat ei reddere, quod debebat. Offerebat inſuper, quod ſi de ipſo Rex conquæreretur, ſuper terris hæreticorum, quas de mandato Summi Pontificis auxilio crucesignatorum acquiſierat, paratus erat ſtare iuri in curia Domini Papæ, vel in curia Domini Narbonenſis Archiepiſcopi, Apoſtolicæ Sedis Legati: quaſdam etiam litteras tradidit militi prænotato, quas Regi præſentari præcepit, ſi in ſua obſtinacia duceret permanendum. Continentia autem litterarum hæc erat. Scribebat Comes Regi, abſque ſalutatione, ſignificans ei, quod ex quo ipſe poſt tot iuris, & pacis oblationes ſibi factas, in ſua diffidatione, & obſtinacia permanebat, Comes eum ſimiliter diffidabat, dicens, quod nullo ei de cætero iure ſeruitij tenebatur; ſed per Dei auxilium tam de ipſo, quam de aliis ſe defenderet Eccleſiæ inimicis.*

6\. *Veniens ſæpe dictus miles ad Regem, coram ipſo, multiſque Baronibus terræ ſuæ, diligenter, & prouidè omnia, quæ Comes in eius ore poſuerat, per ordinem enarrauit: obſtinatus autem Rex omnem reſpuit modum pacis, neque à diffidatione ſua contra Comitem animum voluit reuocare. Statim ſæpè dictus nuntius, litteras Comitis ſuper diffidatione Regi præſentauit, quæ in communi, tam ipſius Regis quam Baronum ſuorum audientia ſunt perlectæ: quibus lectis, & plenius intellectis, Rex, & ſui in iram verſi ſunt, & furorem. Poſt hæc emiſſo nuntio ab aula Regia, & diligenter cuſtodito, quæſiuit Rex à ſuis conſilium, quid facere deberet de nuntio ſupradicto. Conſuluerunt autem eum quidam Barones ſui, quod mitteret ad Comitem noſtrum, mandans, & præcipiens, vt veniens ad ipſum in ſua curia faceret ei, vt ſuo Domino, quod debebat: quod ſi Comes nollet venire, iudicabant ipſum nuntium reum mortis. In craſtino autem venit nuncius ad curiam, & quæ die præcedenti ex parte Comitis dixerat, diligentius replicauit: audacter ſe etiam obtulit, quod ſi quis de militibus Regis vellet dicere, quod Comes noſter Regem iuſtè offendiſſet, vel extitiſſet ei aliquando infidelis, paratus erat in ipſa curia Regis Dominum ſuper fidelitate defendere per duellum: ſed cum nullus auderet eum impetere, omnes tamen clamarent durius contra illum, tandem ad preces quorundam Aragonenſium militum, quibus aliquantulum erat notus, dimiſſus à Rege, poſt multa mortis pericula ad Comitem remeauit. Ex tunc ſæpè dictus Rex, quia retroactis diebus, perſequutus fuerat Comitem Ieſu Chriſti, ſed tantum in occulto, cœpit ipſum grauare in omnibus, & perſequi manifeſtè.* Hæc Auctor ibi. Sed plura adhuc inferiùs.[d] d Cap. 70.

7\. *Dicebatur*, ait, *in tota terra Albigenſium, & celebri iam erat ſermone vulgatum, quod Rex Aragonenſis, congregabat exercitus ſuos, vt intraret cum ſuperbia terram noſtram, militeſque Chriſti de terra illa penitus extirparet.* Et infrà. *Ea tempeſtate nobilis Comes Montisfortis, & Epiſcopi terræ Albigenſis, duos Abbates miſerunt ad Regem Aragonum, qui litteras, & mandatum Domini Papæ deferrent ad eum, ſupplicantes ei iuxta mandatum Apoſtolicum, vt ab hæreticorum auxilio deſiſteret, nec Chriſtianitatem impugnaret. Rex autem, vtpote fallax, & ſubdolus reſpondit in dolo, quod omnia quæcumque mandabat ei Summus Pontifex libenter adimpleret. Sed licet ſemper promitteret mandatum Apoſtolicum libentiſſimè ſe facturum; noluit tamen reuocare milites ſuos, quos præterita hyeme Toloſam miſerat; per quos cum Toloſanis, & aliis hæreticis Chriſtianitatem impugnaret: ſed & alios plures Toloſam miſit milites. Præterea de terra ſua, quos poterat, adunabat, & inſuper, ſicut audiuimus, partem terræ ſuæ non modicam pignori obligauit, vt haberet, vnde conducere poſſet ſtipendiarios in auxilium hæreticorum, & Chriſtianitatis impugnationem.*

Non fuit, qui crederet, Regem verè Catholicum, Raymundo Tholoſati, vti impiæ gentis Duci, fautorique, atque eorum perfidiâ commaculato tuliſſe opem: ſed vt affini, & coniugi ſororis, atque amico aſſideret, & vt ipſius auxilium implorantem, à bellicis tueretur inuaſionibus, quas haud dubiè qui dicerent iniuſtas, eòque repellendas à potentiori; etiam ex Theologis, & Iuriſperitis, à miniſtris conſulti, non defuere. Adeo ſeruilia ingenia fuerunt omnes ætates, quæ nihil prorſus illicitum inueniant, quod lubet Principibus. Guillelmus de Podio coænus Auctor,[e] vltra ſuperiùs à nobis commemoratas, aliam cauſam adducit ſuſcepti belli: Toloſatem puellam pulchram nimis, quam Rex thalamo vagus, & inquietus, quo longius aderat, ardentius deperiret, & cum non aliter frequentare poſſet Toloſam, vel pretio belli, & ſanguinis Chriſtiani, atque ô vtinam non & propriæ vitæ! occaſiones quæſierit, quibus poſſet habere familiarem. Et bellum aliàs impium, iniuſtúmque, quod nulla poſſet excuſare cauſa; ſaltem ex cæcitate, quæ his ſolet adnecti cupidinibus, vel ex parte minueret, vel à perfidiæ nota liberaret. Vtcumque fuerit, proceſſum totius prælij, in quo nil ferè factum ſine noſtris, his Annalibus debitum, eiuſdem Vallſarnienſis verbis propalo.[f] 8. e In ſua hiſtoria. f Cap. 78.

9\. *Anno Domini noſtri Ieſu Chriſti M. CC XIII. quarto idus Septembris, feria tertia poſt Natiuitatem Beatæ Mariæ, Rex Aragonum Petrus, congregatis Comitibus Toloſano, Conuenarum, & Fuxi, & copioſo exercitu Aragonenſium, & Toloſanorum, Murellum obſedit: erat autem Caſtrum Murelli ſitum ſuper Garonam fluuium propè Toloſam ad tres leucas verſus Vaſconiam. Accedentes aduerſarij ad Caſtrum Murelli ſtatim primo incurſu, primum Caſtri burgum intrauerunt; quia obſeſſi noſtri non poterant illud munire; pauci quidam erant, & ſe in aliud burgum aliquantulum fortius receperant; ipſum tamen primum Caſtri burgum hoſtes citius dimiſerunt. Statim milites noſtri de Caſtro miſerunt ad nobilem Comitem Montisfortis ſignificantes ei, quod obſeſſi erant, & rogantes, quod ſuccurreret eis, quia modica, imo quaſi nulla habebant victualia, & de Caſtro egredi non audebant. Erat Comes apud Caſtrum, quod dicitur Fanum Iouis, diſtans octo leucis à Murello: propoſuerat enim ire Murellum, vt muniret illud tam hominibus, quam victualibus, pro eo, quod de aduentu Regis Aragonum, & de obſidione Murelli aliquid ſuſpicaretur.* Et infrà, nam quæ minus ad rem faciunt, conſulto prætereo. *Igitur exiuit Comes à Fano Iouis, & properabat cum ſuis Saburdunum verſus, & dum eſſet in via, venit ad eum nuncius miſſus à militibus, qui in Caſtro Murelli erant obſeſſi, ferens eorum litteras continentes, quod Rex Aragonum obſidionem firmaſſet ante Murel-*

lum. Hæc de nuncijs ad Monfortium Comitem miſſis.

10. Verùm quid ipſe ſtatim accinctus prælio, qualiterque ſe, & ſuos apud Bolbonam, Abbatiam Ciſtercienſem, cauſamque ſuſcepti prælij Deo commendauerit, pergit Auctor dicere in ſequentibus. [g] *Comes autem noſter, & qui cum eo erant, properantes Saberdunum, venerunt prope quandam Abbatiam Ciſtercienſis Ordinis, quæ dicitur Belbena, ad quam diuertens Comes noſter, intrauit Eccleſiam cauſa orationis, vt etiam ſe, & ſuos orationibus Monachorum commendaret; & cum prolixiùs, & diutius oraſſet, arripiens enſem, quo erat præcinctus, poſuit illum ſuper altare dicens. O bone Domine, O Ieſu benigne, tu me, licet indignum, ad tua prælia elegiſti; de ſuper altare tuum hodie arma accipio, vt præliaturus prælia tua, à te accipiam iuſtitiam præliandi. His dictis exiens Comes cum ſuis venit Saberdunum.* His auſpicijs ſuffultus miles Chriſti ad inimicas acies, viribus quamuis inferior properabat.

g cap.21.

11. Sed erat illi fidendi alia occaſio, quam Guillelmus de Podio his verbis narrat. [h] *Ego, inquit, audiui per plures annos Dominum Mauritium Abbatem Apamiæ, virum fide dignum, qui prius Sacriſta Apamiæ Caſtri habebat cuſtodiam, ipſe apud Bolbonam exiuit obuiam eidem Comiti venienti; & audito, quod veniret ſuccurſurus obſeſſis; & etiamſi eum expectarent in Campo, cum obſeſſoribus commiſſurus: ait Sacriſta. Vos habetis paucos ſocios reſpectu aduerſariorum, in quibus eſt Rex Aragonum, vir in bellis expertiſſimus, & probatus, habens ſecum Comitem, & exercitum magnum valde: & non eſt par cum tam paucis contra Regem, & tantam multitudinem experiri. Qui ad hanc vocem protulit litteras de ſua almoneria dicens: Legite iſtas litteras, quas cum legiſſet, inuenit in eis, quod Rex Aragonum quandam nobilem vxorem cuiuſdam nobilis Toloſanæ Diœceſis ſalutabat, perſuadens, quod ob amorem eius ad expellendos de terra Gallicos veniebat; & vltas blanditias continebat. Quibus lectis, reſpondit ei Sacriſta, quid vultis dicere propter iſtud? qui ait, quid volo dicere? Sic Deus me adiuuet, quod ego Regem non vereor, qui pro vna muliercula venit contra Dei negotium inuertere. Quo dicto repoſuit litteras in burſa diligenter.* Atque alacer, & velut de victoria ſecurus profectus eſt.

h cap.21.

Cæterumne de victoria præſumptuoſus, aut de rebus humanis minus prouidus poſſit inueniri; priuſquam aciem cum hoſtibus confereret, vocauit Capellanum ſuum, ait Petrus Vallſarnienſis, [i] *Faciénſque confeſſionem, ordinauit teſtamentum ſuum, ipſumque teſtamentum ſcriptum, & ſigillatum miſit ad Dominum Abbatem Bolbonæ, mandans, & ordinans, quod ſi contingeret, ipſum in bello occumbere, mitteretur Romam prænotatum teſtamentum, & confirmaretur à D. Papa.* Sic miles Chriſti, quaſi nihil timens, cauſam Chriſti ſuſcepit. Sed nihilominus, velut vltima paſſurus, ſe religioſè ad mortem præparauit. 12.

i cap.22.

1. *Arnaldus Epiſcoporum, & Abbatum Concilium congregat, per quos, ſi poſſet, Petrum emolliret.* 2. *Noſtri Murellum intrant: & diem Crucis deſignant Crucis victoriæ.* 3. *Vix anceps pugna:* 4. *& Petrus Rex occiſus in ipſa acie.* 5. *Monfortius Comes aduerſus auguria felix.* 6. *Crux adoranda militibus producitur à Fulcone Epiſcopo.* 7. *Dein contritis, ſi in eo prælio decedant, repromiſſa ſalus.* 8. *Toloſani ignorantes ſuorum cladem; & pacem reſpuunt, & miſere occiduntur,* 9. *euadentibus paucis.* 10. *Corpus Petri delatum in Xigenam, vbi ante paucos annos repertum integrum.* 11. *Hieronymi Blancha ſingularis ſententia de hac victoria.*

CAPVT OCTAVVM.

1. INTER hæc omnia Arnaldus, Fulcóque, vterque ſollicitus, hic pro ſuis Toloſanis, quos quamuis exul, pulſúſque de ſede, vero affectu paterno proſequebatur; ille pro Petro Aragonenſi Rege, quem ex quo Abbatem in Populeto egerat, & colebat, vt Dominum, & innouatis charitatis vinculis, ex communi victoria proximo anno parta de Sarracenis, hoſtem tunc experiri ægrè dolebat; hic Toloſanos, vt redirent ad Eccleſiam; ille Petrum Regem, ne ab illa exiret fauens hæreticis, quibus poterant mediis ſollicitabant. Et quidem Arnaldus plurimorum Epiſcoporum, & Abbatum congregauit Concilium, quorum auctoritate primum, mox etiam precibus, ſuaſionibúſque, Regius animus, quantumuis induratus, emolliretur. *Erant autem* (ait Petrus Vallſarnienſis [a]) *cum Comite noſtro ſeptem Epiſcopi, & tres Abbates, quos Archiepiſcopus Narbonenſis, Apoſtolicæ Sedis Legatus, congregari fecerat, vt cum Rege Aragonenſi; de pace, & concordia loquerentur.* Ita Arnaldus: Fulco per nuncios, per litteras, per viros religioſos, nobiléſque, quos nouerat rebelles ſibi, & Deo, corripiebat, arguebat, increpabat, atque in omni potentia, & doctrina deprecabatur. Singulares vtriuſque actiones mitto, quia in litteris Epiſcoporum, & Abbatum, latè à nobis inferiùs tradendæ erunt.

a cap.71.

Potuiſſe noſtris impediri ab aduerſariis ingreſſum Murelli, compertum eſt, cum à tot millibus armatorum hominum, facilè pauci venirent repellendi. Ingreſſi tamen vllo ſine periculo, ſiue excæcatis Aragonij Regis Ducibus, quos Diuina vindicta per noſtros exercenda præſtolabatur: ſeu placuit, Caſtro victualibus carenti plures includi, quo tenui annona celerius abſumpta, nec ſuccedente noua, quod ipſis facilè erat impedire, inedia magis, quam armis opprimerent; & ſine ſanguine victoriam compararent. Vtcumque fuerit, noſtris ingreſſis Caſtrum, tentata pax: ſed præcipuè cum Petro Aragonenſi, quem planè hoſtem habere recuſarent; ſed cum hanc conſequi nequaquam potuiſſent. *Crucis pugiles bellu crucifixi* (ait Guillelmus de Podio [b]) *inſtantem Sanctæ Crucis diem eligunt: & factis confeſſionibus peccatorum, & auditis ex more Diuino officiis, cibo ſalutari altaris refecti, & prandio ſobrio confortati, arma ſumunt,* 2.

b cap.21.

ſumunt, & ad prælium ſe accingunt. Pergit de belli ipſius euentu dicere.[c]

c Cap. 12.

3\. *Igitur Rex Aragonum parans ſe ad prælium Comite Toloſano in contrarium conſulente, vt infra Caſtra conſiſterent, & venientium equos telis, & iaculis vulneratos debilitarent, debileſque ſecurius inuaderent, & inuaſos facilius contererent: quia in Caſtro non poſſent defectu victualium remanere. Quem Rex audire noluit, metui adſcribens, & ignauiæ quod dicebatur. Ordinatis ergo aciebus à Rege, ad pugnam veniunt, dato primo congreſſu, Comiti Fuxenſi cum Cathalanis, & copioſa multitudine bellatorum. Ex aduerſo autem, ſicut audiui referentem Dominum Raymundum, vltimum Toloſæ Comitem, qui tunc tanquam ætate inhabilis ad pugnandum, eductus fuit de Caſtris in equo, ad locum eminentem, vnde commiſſionem videre poterat. Comes Simon venit tribus ordinibus, vſu, vt nouerat militari: & poſteriores properantes in vnum, ad primos ictus cum prioribus affuerunt, docti ſatis, quod pugna vnanimiter aggreſſa victoriam parit: adeoque hoſtes primo ictu ſubuerterunt, quod eos campo, vt ventus à facie terræ puluerem, perpulſerunt; qui vt licitum fuit, ſe in poſteriores acies collocarunt.*

4\. *Deinde ad Regis aciem, vbi vexillum eius nouerant, ſe conuertunt; tantaque preſſura in ipſum irruunt, quod armorum colliſio, & ſonus ictuum ad locum, vbi erat ipſe, qui hæc dicebat, aere ferebantur, ac ſi multæ ſecures nemora detruncarent. Mortuuſque eſt ibi Rex, & Magnates plurimi de Aragonia circa eum. Cæteri autem terga fugæ dederunt; & inſiſtentes dum fugerent, occiderunt. Ipſi quoque Comites Toloſanus, & Fuxenſis; & alij fuga præſidio euaſerunt.* Hic finis manſit Regem glorioſiſſimum, ſi pro meliori cauſa cecidiſſet, aut ſe hæreticis non vnquam aſſociaſſet.

5\. Cenſuere dignum animaduerſione omnes antiqui, ominoſum hoc prælium Monfortio Comiti, ſi ominibus, aut auguriis ſtandum eſſet. In primis nanque *in ipſa nocte, qua Comes propoſuerat egredi à Fano Iouis in auxilium Murelli, aut*[d] *Valliſarnienſis Comitiſſa, quæ ibi erat, ſomnium vidit, vnde perterrita fuit valde: videbatur enim ei, quod ab vtroque brachio ſuo in magna abundantia exibat ſanguis.* Dein cum iam ingreſſus Caſtrum Murelli equum aſcenderet, in hoſtes fidei potenter irruiturus. *Stupa ſellæ rupta, aut Guillelmus,*[e] *cecidit Comes, & terra tandiu haſit, quandiu iterum ſtupa reſarciretur.* Mox eodem in equum aſcendente.[f] *Equus ipſum capite in fronte percuſſit, adeò vt permanſerit aliquantulum ſtupefactus.* Addit Vallſarnienſis,[g] viſo eminus ictu à Toloſanis. *In deriſionem Comitis vlulatum maximum emiſiſſe.* Hæc, & ſimilia, quæ memorant auctores, æquo marte pugnantem, aut pugnaturum deterrerent quemcunque, quamuis magnanimum: nedum viribus adcò inferiorem, vt niſi omnes antiqui mentiantur, vix inter equites, pediteſque, ad mille quadringentos haberet milites: cum ex parte contraria crederentur, ad centum vſque millia pertingere. Certè occiſorum, qui minorem numerum notat, quindecim millia, alij decem, & ſeptem, alij etiam viginti fuiſſe ſcribunt. Cum multo plures euaſiſſe credendi ſint, maximè Rege celeriter percuſſo, eóque cæteris ſtatim diſpergendis. Illud etiam admirationem omnem excedit, vix octo, aut nouem ex Cruce ſignatis deſideratos: eoſque vno dempto, Gregarios milites, & quos: ſeruientes ſolent appellare.

d Cap. 72.

e Cap. 21.

f ibidem.

g Cap. 72.

Notat etiam Petrus Vallſarnienſis,[h] quod dum iam iam in hoſtes irruituri. *Comes & milites noſtri mutuo loquerentur, & de bello tractarent, ecce Epiſcopus Toloſanus aduenit habens mitram in capite, in manibus vero viuificæ lignum Crucis. Mox noſtri cœperunt deſcendere de equis, & ſinguli Crucem adorare: Epiſcopus autem Conuenarum, vir miræ Sanctitatis, videns quod in iſta adoratione Crucis à ſingulis nimia fieret mora, arripiens de manu à Toloſani Epiſcopi lignum Crucis, aſcendens in locum eminentiorem, ſignificauit eis dicens. Ite in nomine Ieſu Chriſti, ego vobis teſtis ſum, & in die iudicij fideiuſſor exiſto, quia quicunque in iſto glorioſo occubuerit bello, abſque vlla purgatorij pœna, æterna præmia, & Martyrum gloriam conſequetur, dummodo confeſſus ſit, & contritus, vel ſaltem firmum habeat propoſitum, quod ſtatim peracto bello, ſuper peccatis de quibus nondum fecit confeſſionem, oſtendet ſe Sacerdoti. Qua promiſſione, ad inſtantiam noſtrorum militum, repetita ſæpius, & multoties ab Epiſcopis confirmata, ſtatim noſtri per cordis contritionem, & oris confeſſionem mundati à peccatis, donantes ſibi metipſis, ſi quis aduerſus aliquem querelam haberet, egrediuntur de Caſtro; & tribus aciebus diſpoſitis, in nomine Trinitatis contra hoſtes intrepidi precedebant.* 6.

h Cap. 72.

Epiſcopi autem, & clerici intrauerunt Eccleſiam deprecaturi Dominum pro ſeruis ſuis, qui ſe pro eius nomine, morti exponebant imminenti. Qui orantes, & clamantes in cœlum, tantum pro imminenti anguſtia mugitum immittebant in cœlum, quod vlulantes dici deberent potius, quam orantes. 7.
Cum Epiſcopis, & viris religioſis in Caſtro permanſiſſe Sanctum Dominicum, qui à Fulcone vix vnquam diſcedebat, plures auctores tradunt. Quamuis non deſit aliquis, qui dicat, diſcurriſſe per acies, Chriſti in Cruce pendentis ſacram imaginem præferentem militibus, atque eos ad prælium animantem. Quin Crucem ipſam obſeruari hucuſque lego,[i] ſagitta confixam in ipſo prælio, ex his, quæ ab aduerſariis iactabantur. Quod tamen ab antiquis prætermiſſum, Guillermum Catell, & alij ſuſpectum habent.

i Ferdin. Caſtillo in hiſt. Ordin. S. Domin.

Addit & idem, qui ſupra Vallſarnienſis Aragonenſibus in fugam ſemel verſis, cautum à noſtris, nequis fugientes cæderet, velut qui inuiti ſanguinem Chriſtianum eatenus fudiſſent, neque vt effunderent, ſed tantum, vt ſe defenderent. Hinc forte factum, ſiue vt Guillelmus mauult.[k] *Ex curribus, & aliis impedimentis, quibus vallati erant, vt Toloſani ciues per multum tempus, cui adhuc ceſſiſſet victoria, penitus ignorarent.* Quin potius, vt teſtatur Vallſarnienſis,[l] poſt profligatus ſocios, *adhuc in expugnando Caſtro totis viribus laborarent. Quod videns Epiſcopus Toloſanus, qui erat in Caſtro, vir bonus, & mitis, eorumque miſeriæ compatiens; quendam virum religioſum miſit ad eos, monens, & conſulens, vt iam tandem conuerterentur ad Dominum Deum ſuum, armaque ſua deponerent, & ipſe eos eriperet à morte imminenti, in cuius aſſecurationis teſtimonium, miſit eis cucullam ſuam, Monachus quippe erat. Illi autem, vt pote obſtinati, & Diuinitus obcæcati, reſponderunt, quod Rex Aragonenſis vicerat omnes noſtros, Epiſcopus autem volebat eos morti tradere, non ſaluare, & hac de cauſa, auferentes cucullam nuncio, ipſum lanceis grauiter vulnerarunt.* 8.

k vbi ſupra.

l Cap. 17.

Interea

Interea milites noſtri reuertebantur à cæde cum victoria glorioſa, venienteſque ad ipſos Toloſanos, ex ipſis plura millia occiderunt. Sic Vallſarnienſis.

9. Guillielmus autem de Podio euaſionis quorundam; ſed & multorum mortis genus explicuit, nam *redeuntium*, ait, [m] *ex trophæo vexilla notantes, ad nauigium, quod habebant in Garumnæ littore concurrerunt, & qui potuerunt egredi, euaſerunt. Cæteri, vel ſubmerſi, vel in campi planitie caſi, gladiis ceciderunt: ita vt occiſorum numerus vbique eſſe quindecim millia diceretur.* Sic quos idem æquauerat flagitium, velocior, tardiorve pœna diſcreuit; forte & hæc quoſdam pœnitentiæ reſeruauit.

m Cap. 22.

10. Corpus Regis ipſa in acie inuentum, alij nudum, armatum alij perhibent. Bernardinus Gomezius nihil determinat. Sed *Mortuo Rege* ait, [n] *proceres, atque reliquia exercitus in Caſtra reuertentes, illius cadauer planctu, & eiulatu magno, humo ſuſtulerunt; illudque hoſpitalariis equitibus Sancti Ioannis Ieroſolymitani, quorum Ordini Rex Caſtra, oppidaque multa dono dederat, honorifice, Regioque more ſepeliendum tradiderunt. Quod ipſi magna pompa humeris geſtantes in cœnobium Xigeneuſe, (quod Sanctia mater ingreſſa olim, & ſacris initiata, non multo antea obierat) magnifico ſtructo ſepulchro condiderunt; iuſta illi, cum ſacro nouemdiali, ſumptuoſa iuntis, & lamentabilia reddentes.* Ita Gomezius. Sed Hieronymus Blanca vlterius addit. [o] *In excellentiſſimi Archiepiſcopi Ferdinandi ſcriptis, quorum ſæpe meminimus, teſtatum inueni; à ſeſe huiuſce Regis monumentum Anno M. D. LV. perluſtratum fuiſſe, in eoque ipſius Regis corpus integrum totum præter naſi extremitatem, inuentum, adeò ingentis, licet æque compactæ magnitudinis, vt inſpicientibus magnam præſeferret decoris maieſtatem.* Tribuenda ne incorruptio arti, an naturæ? non auſim dicere: ſanctitati non credo: quamuis nec dubitem actus contritionis, quandocunque elicitos, abolere potuiſſe maiora crimina: atque ipſam eandem gratiam remiſſiuam denotari per ſigna; ſi Deus eam voluiſſet manifeſtari. Voluiſſe ſepeliri apud Eſcarpium, cœnobium Ciſtercienſe, de quo ſtatim auctor grauis Antonius Beuterus teſtificatur. Sed rebus turbidis, immutata omnia, maximè Rege inteſtato decedente, abſente coniuge, nec præſente filio, quibus ea cura maior futura foret.

n Lib. 2.

o In Petro 2.

Verùm quod idem Hieronymus Blanca alibi tradit, ſtetiſſe pro Petro victoriam primum: ſed inſequentem fugitiuos hoſtes, dum ſeſe nimium à ſuis elongaret, occiſum à fugientibus; qui plures numero in vnum tantum hominem, auxilio deſtitutum, haud difficile potuerint irruere: indeque ſtatim mutatam faciem belli, & è victis victores, è victoribus victos emerſiſſe: reclamantibus omnibus antiquis: neque fidem meretur, neque indiget ſpecialius confutari. Certè, qui tunc præſentes cunctis fuerunt, Epiſcopi, & Abbates, præter auctores alios, quos retulimus, rem in hunc modum ſcripſere per totum orbem; litteris de eadem victoria datis, quæ & plures circunſtantias eius deſcribunt. 11.

---

1. *Hiſtorica Epiſcoporum, & Abbatum*, 2. *ad omnes Chriſti fideles ſcripta Epiſtola.* 3. *Toloſani in dolo obſequium offerunt.* 4. *Quid Petrus Araganius, cum Epiſcopos venientes opperiretur.* 5. *Toloſanus Epiſcopus Arnaldi Narbonenſis vices exequitur,* 6. *ingens victoria, & occiſus Rex Aragonum.* 7. *Numerus vtrinque occiſorum pene incredibilis.* 8. *Arnaldum, & Guidonem non affuiſſe.* 9. *Quid Falco egerit adhuc pro Toloſanis.* 10. *Sed qui ſtare renuunt promiſſis.* 11. *Et dictum de loco, quo Rex interemptus.*

CAPVT NONVM.

1. LITTERÆ Prælatorum, qui in exercitu Simonis Comitis erant, cum de fidei hoſtibus triumphauit. [a]

a Apud Petrũ Vallſarn. cap. 73. Matthæũ Paris. in ſuo Anglic. hiſt.

Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus, qui Sanctam Eccleſiam bona diligunt voluntate. Deus fortis, & potens, Deus potens in prælio. Quinta feria infra octauas Natiuitatis B. Mariæ Virginis, Sancta conceſſit Eccleſia, deuictis miraculoſe inimicis fidei Chriſtianæ, victoriã glorioſam, & triumphum glorioſum in hunc modum. Poſt correptionem affectuoſiſſimam zelo paternæ pietatis à ſummo Pontifice diligentiſſimo Regi factam Aragonenſi, inhibitionemque diſtrictiſſimam, ne inimicis fidei præſtaret auxilium, conſilium, vel fauorem; ſed ab eiſdem recederet indilate; & treguas haberet firmiſſimas cum Comite Montisfortis; quibuſdam etiam litteris, quas eiuſdem Regis nuncij per falſiſſimam ſuggeſtionem, contra Comitem Montisfortis impetrarant de terris reddendis Comitibus Fuxenſi, Conuenarum, & Gaſtoni de Bearno poſt veritatis cognitionem, caſſatis à D. Papa, & tanquam nullius valoris penitus reuocatis: idem Rex correctionem Patris Sanctiſſimi, non deuotione recipiens filiali, ſed contra mandatum Apoſtolicum, ſuperbe recalcitrans, quaſi cor habens durum induratum, licet Venerabiles Patres, Narbonenſis Archiepiſcopus Apoſtolicæ Sedis Legatus, & Toloſanus Epiſcopus, ſibi litteras, & mandatum Summi Pontificis tranſmiſiſſent, mala, quæ pridem conceperat, voluit poſtmodum parturire: quia in terram, quæ per virtutem Dei, auxilio ſignatorum contra hæreticos, & eorum defenſores fuerat acquiſita, intrauit cum exercitu, eámque contra mandatum Apoſtolicum ſubiugare, ac prædictis inimicis reddere attentauit.

2. *Parte eius iam ſibi aliquantulum ſubiugata, cum pars multa reſidua ob ipſius ſecuritatem apoſtatare intenderet, & ſe ad apoſtatandum iam pararet: congregatis in ſimul, Comitibus Toloſæ, Fuxi, & Conuenarum, & Toloſanorum exercitu magno valde, feria tertia poſt Natiuitatem B. Mariæ Murelli Caſtrum obſedit: quo audito Patrum Venerabilium Archiepiſcoporum, & Abbatum, quos Venerabilis Pater Narbonenſis Archiepiſcopus, Apoſtolicæ Sedis Legatus, propter ſanctum negotiũ fecerat congregari, qui vt de dicto negotio, & de pace tractarent, diligentor aduenerant, in Chriſto viuacimes, & deuoti: Simon Comes Montisfortis, habens ſecum quoſdam nobiles, & potentes Cruce ſignatos, qui nuperrime de Francia venerant, ipſi, & Chriſti negotio in ſuccurſum,*

ſuccurſum, ſuámque familiam, quæ in Chriſti negotia diu ſecum laborauerat, iter arripuit ad Caſtrum obſeſſum viriliter ſuccurrendum. Et dum die Martis infra octauas ſupradictas veniſſet ille Chriſti exercitus ad quoddam Caſtrum, quod dicitur Sauerdunum Venerabilis Epiſcopus Toloſæ, cui commiſſa erat a Summo Pontifice Toloſanorum reconciliatio, licet de reconciliatione ter, vel quater monuiſſet, cuius admonitionibus, licet ſalubribus, acquieſcere poſtponebant, reſpondentes ſuper hoc, nullatenus reſpondere: ad dictos Regem, & Toloſanos in obſidione Murelli aſſiſtentes ſuas miſit litteras, ſignificans eis, quod Epiſcopi memorati veniebant, vt de pace, & concordia diligenter tractarent, & petebat ſibi dari ducatum ſecurum.

3\. *In craſtino autem, prima die Mercurij ſubſequente, quia res ſic vrgebat, ſupradictus exercitus exiit Sauerduno, feſtinans ad ſuccurſum Murelli celeriter aduenire; dicti vero Epiſcopi memorati propoſuerant, apud quoddam Caſtrum, quod dicitur Alta ripa, quod medium inter Sauardunum, & Murellum, diſtatque ab vtroque duabus leucis, vt ibi miſſum nuncium expectarent: qui nuncius rediens, ex parte Regis reſpondit, quod ex quo Epiſcopi cum exercitu veniebant, non daret eis ducatum: ipſi quidem alio modo non poterant ire, ſine manifeſto periculo propter guerram. Cum Epiſcopi, & Chriſti exercitus Murellum accederent, ex parte ciuium Toloſanorum, Prior hoſpitalis Toloſæ ad Epiſcopum Toloſanum miſſus venit, ferens eorum litteras in quibus continebatur, quod modis omnibus parati erant D. Papæ, & ipſius Epiſcopi facere voluntatem, quod quidem eis bonum fuiſſet, ſi compenſarent veritas facta dictis. Eidem vero Priori ſtatim remiſſo ab Epiſcopo, reſpondit Rex, quod ducatum Epiſcopo non præberet, ſed ſi vellet ire Toloſam, vt cum Toloſanis loqueretur, eum concederet illuc ire; & hoc deriſoriè fuit dictum: ad quod Epiſcopus. Non decet, inquit ſeruum ciuitatem intrare, de qua Dominus ſuus exul eſt eiectus; nec ego cum corpus Chriſti de ciuitate illa eiectum fuerit, illuc reuertar, donec Deus meus, & Dominus meus reuertatur.*

4\. *Verumtamen dicti Epiſcopi cum exercitu Murellum intrauerunt die Mercurij ſuperius memorata: qui ſollicitudine non pigra, duos religioſos viros ad Regem, & ciues Toloſanos deſtinarunt, qui à Rege tale habuere reſponſum; quod propter quatuor ribaldos, quos Epiſcopi ſecum adduxerunt, petebant colloquium habere cum ipſo, & hoc dixit in deriſum, & contemptum ſignatorum. Toloſani vero prædictis nunciis reſponderunt, quod in craſtina ſuper hoc reſponderent, & hac de cauſa eos vſque in craſtinum tenuerunt. In craſtino autem prima die Iouis, reſponderunt, quod ipſi Regi Aragonenſi erant confœderati, & nihil facerent niſi Regis in omnibus voluntatem. quod cum redeuntes mane, ipſa die Iouis nuncij retuliſſent, Epiſcopi, & Abbates, diſcalceatis pedibus, ire propoſuerunt ad Regem: & cum quendam religioſum mitterent, ad nunciandum Regi aduentum ipſorum in hunc modum, patefactis ianuis, cum Comes Montisfortis, ac Cruce ſignati eſſent inermes, pro eo, quod de pace, Epiſcopi, & Abbates in ſimul loquebantur, hoſtes Dei ſuperbè, ac fraudulenter armati, vicum ſubintrare cum impetu attentarunt, ſed per Dei gratiam à ſuo fuerunt deſiderio defraudati. Quorum ſuperbiam Comes, & Cruce ſignati videntes, cum ſine periculo, & damno maximo, & vlterius differre non poſſent, per cordis contritionem, & oris confeſſionem, vtpote viri cultores fidei Chriſtianæ, mundati ſalubriter à peccatis, armis ſuis ſe viriliter accinxerunt.*

5\. *Venientéſque ad ſæpè dictum Toloſæ Epiſcopum, qui auctoritate Domini Narbonenſis Archiepiſcopi, Apoſtolicæ Sedis Legati, Legationis officio fungebatur, exinde licentiam contra hoſtes fidei humiliter petierunt; quæ, quia negotium erat in arcta conſtitutum, neceſſitatis articulo compellente, conceſſa, pro eo, quod ipſam domum in qua Epiſcopi morabantur, ipſi hoſtes erectis iam machinis, aliiſque bellicis inſtrumentis, feſtinabant protinus impugnare baliſtarum iaculis, atque lanceis emiſſis haſtilibus circumquaque. Chriſti milites cunctendi, ligni Dominici ſignaculo, cum inſigniis Pontificalibus conſignati in nomine, ancta Trinitatis, tribus aciebus diſpoſitis, exierunt. Hoſtes vero è contrario multas habentes acies, & multum magnas, ſuis iam muniti armis, tentoria ſunt egreſſi. Quos licet multos milites, & populum multum nimis; electi Chriſti, de ipſius auxilio confidentes, & licet illorum reſpectu pauciſſimi, magnam multitudinem non verentes, armati ex alto viriliter ſunt aggreſſi.*

6\. *Statim virtus altiſſimi, per manus ſeruorum ſuorum, hoſtes ſuos confregit, & comminuit in momento, terga enim vertentes, in fugam facti ſunt, tanquam puluis ante faciem venti, & Angelus Domini perſequens eos erat: hi turpiter fugientes, turpi fuga mortis periculum euaſerunt, alij vitantes gladios, aqua periculo perierunt, quamplures vero fuerunt in ore gladij deuorati. De illuſtri Rege Aragonenſi, qui cum interfectis occubuit, plurimum eſt dolendum, quia Princeps tam potens, & nobilis, qui ſi vellet poſſet, & deberet, Eccleſiæ ſanctæ vtilis multum eſſe, nunc Chriſti adiunctus hoſtibus, Chriſti amicos, & ſanctam Eccleſiam improbè perturbabat. Cæterum cum victores, à cæde, & perſecutione hoſtium reuerterentur cum victoria glorioſa, ſæpè dictus Toloſanus Epiſcopus, Toloſanorum ſtragi, & miſeria, charitatiuè, & miſerabiliter compatiens, corde pie eos, qui de ſtragis reſiduo, adhuc intra ſua tentoria morabantur, ſaluare cupiens, ne perirent, vt ſaltem tantorum flagellorum verbere caſtigati, citius periculum euadentes, conuerterentur ad Dominum, & viuerent in fide Catholica permanſuri; miſſa eis per quendam religioſum virum cuculla, qua indutus erat, mandauit eis, quod nunc demum arma ſua, & ſuam deponerent feritatem, & inermes venirent ad ipſum, vt eos ſaluaret de morte; qui adhuc quoque in ſua perſeuerantes malitia, & ſe, qui iam victi erant viciſſe Chriſti populum autumantes, non ſolum parere ſui Epiſcopi commonitionibus contempſerunt, verum etiam ablata cuculla, ipſum nuncium auſterius verberarunt: poſt quos Chriſti militia recurſum faciens, circa ſua diffugientes tentoria interemerunt.*

7\. *Cœtus hoſtium interfectorum, tam nobilium, quam aliorum numerus præ multitudine nullatenus ſciri poteſt: de militibus autem Chriſti vnus ſolus interemptus eſt in conflictu, & pauciſſimi ſeruientes. Omnis igitur populus Chriſtianus, pro Chriſtianorum victoria, mente pia, & toto cordis affectu gratias agit Chriſto, qui per paucos fideles infidelium multitudinem ſuperauit; & ſanctam Eccleſiam ſuam de hoſtibus ſuis conceſſit fideliter triumphare. Ipſi honor, & gloria in ſecula ſeculorum. Amen. Nos Toloſanus I. Narbonenſis II Vicenſis*

cenſis III. Lodouenſis IV. Diterrenſis V. Agathonſis VI. & Conuenuarum Epiſcopi, & de Claraco, Villa magna & Sancti Tiberij Abbates, qui mandato Venerabilis Patris Narbonenſis Archiepiſcopi, Apoſtolicæ Sedis Legati veneramus, & de pace, ac concordia tractare, cum ſumma diligentia, ſummoque ſtudio nitebamur, præſcripta omnia, ſicut quæ vidimus, & audiuimus, eſſe veriſſima, in Verbo Dei perhibemus, conſignantes ea noſtrorum munine ſigillorum, vtpote reſeruari digna, in memoriam ſempiternam. Datum Murelli, in Craſtino victoriæ glorioſæ, ſcilicet ſexta die infrà octauas Natiuitatis B. Mariæ Anno Domini M. CC. XIII. Hactenus litteræ Patrum congregatorum de mandato Legati apud Murellum, tractandæ cum Catholicis paci, ſi obtinerent, aut ſi non poſſent, promouendo, qua poſſent, negotio fidei. Extant in Vaticano totidem verbis: adducunturque à Matthæo Paris in ſua Angliæ hiſtoria, à Petro Vallſarnienſi, aliiſque, vniformes, atque adeo integra fide.

8. Porrò ex eiſdem litteris conſtat, Arnaldum, poſt intentatam pacem, neque obtentam ab Rege Aragonenſi, diſceſſiſſe ab exercitu, quaſi ſubſtractum Diuino beneficio, funeri Regio, quod iam iam præſagiebat, & deplorabat; & cui adeo impediendu laboraſſet. Quippe ſi affuiſſet, ſubſcripſiſſet litteris primus: ſed neque Fulco vices illius ageret, qui per ſe ipſum præſens, alieno vicariatu non indigeret. Sic & Guidonem Carcaſſonenſem Præſulem abfuiſſe certamini, duplex aliud indicium, perſuadet; alterum cum Arnaldo illi commune, quod non ſubſcripſit; alterum peculiare, quod Vallſarnienſis ſub initium ſequentis anni, Chriſti nimirū M.CC.XIV.

b Cap.78. [b] tradat rediiſſe ex Gallia, *Cum toto præcedenti anno pro negotio fidei contra hæreticos diſcurrendo, & prædicando laboraſſet in partibus Gallicanis.* Ergo ex Epiſcopis, ſolus ex noſtris Fulco ſed qui aliis præeſſet, perſonæ meritis, & officij dignitate.

9. Eius item induſtria factum eſt, vt Toloſani, quos intimius diligebat charitatis viſceribus, egregius Paſtor, vel poſt partam victoriam iterùm, ſed heu fruſtra! ad Eccleſiæ vnitatem inuitarentur. Induratas in malum eorum mentes, idem qui ſupra Petrus Vallſarnienſis his verſibus narrat.

c Cap.74. [c] *Poſt glorioſam victoriam ſeptem Epiſcopi prænotati, & tres Abbates, qui adhuc erant in Caſtro Murelli, credentes, quod ciues Toloſani tanto miraculo, Dei pariter & flagello territi, citius, faciliuſque, à ſuis poſſent erroribus reuocari ad gremium Matris Eccleſiæ, ſecundum mandatum, poteſtatem, & ſeriem mandati Apoſtolici; rurſum tractarunt rogando, monendo, terrendo eos inducere ad Eccleſiæ vnitatem; cumque promitterent Toloſani ſe mandatum Apoſtolicum adimplere, viua voce; petierunt ab eis Epiſcopi ſufficientem cautionem ſtandi mandato Apoſtolico, videlicet obſides ducentos de ciuibus, quoniam iuratoria cautione nullatenus poſſent eſſe contenti, cum multoties Toloſani ſua iuramenta ſuper hoc eodemque negotio fuerint tranſgreſſi: qui poſt multas altercationes verborum, ſexaginta tantum obſides de ſuis ciuibus ſe daturos promiſerunt.*

Epiſcopi vero ob maiorem ſecuritatem, propter magnitudinem ciuitatis, & doloſam, indomabilemque populi multitudinem; & quia etiam alia vice datos obſides ſuper eodem negotio de ditioribus ciuitatis, in commiſſum cadere permiſerunt; vſque ad ducentos petebant, ipſi ſubterfugium quærentes, ſexaginta ſe daturos, & non plures promittebant. Statim Epiſcopi ne aliquam cauſam excuſationis habere poſſent Toloſani, aut occaſionem aliquam ſubterfugiendi & ſuos errores palliandi, reſponderunt Epiſcopi ſexaginta obſides, quos promittebant, ſe libenter ſuſcipere; & ſic eos reconciliare, & in pace Eccleſiæ, & vnitate fidei Catholicæ conſeruare. Ipſi autem iam amplius ſuas malitias, non valentes velare, reſponderunt, quod nullo modo obſides darent, per hoc manifeſtè denudantes, quod non niſi in fraudem & intentionem doloſam de LX. obſidibus, priorem facerent promiſſionem. 10.

Matthæus Paris auctor eſt, adeò nihil timuiſſe Petrum Regem à congreſſu Simonis, vt claſſicum vtrinque ſignis canentibus, ipſe menſæ pranſurus aſſideret, veluti de victoria prorſus. *Per exploratores*, inquit, [d] *nouerat, Comes Simon, quod Rex Aragonum ſe parauit, (tam ſecurus fuit) vt ad menſam ſederet pranſurus; vnde Comes iocoſe dixit, ſuper hoc certificatus cum exiret: certè ſeruiam ei de primo ferculo. Vnde primus ipſe Rex Aragonum gladio transfoſſus, antequam tres buccellas panis deglutiret, interemptus occubuit.* Ego pugnantem cecidiſſe facilius credam Principem bellicoſum: ſed quamuis dubium, notatum tamen ab alio maximè antiquiori, necis euentum, in tanto Rege placuit non prætermittere. 11.

d in ſua hiſt. Anglic.

---

1. Innocentius reuocatis indulgentiis, conceſſis Albigenſium impugnatoribus. 2. Crucem in Sarracenos Orientales per Abbates Ciſtercij prædicari iubet, 3. raptis à Monaſteriis prædicatoribus. 4. Hinc exercitus Chriſti pene deficiens: 5. & Guido, Arnalduſque ad Pictauiam digreſſi, 6. dum nuptias Amalrici tractant, hæreticos reparari per otium ſinunt. 7. Interim detento à Monfortio Iacobo puero, 8. proceres Aragonum diuiduntur, dictum de patruis, 9. & delegatione miſſa ad Pontificem: 10. & an hæc prior Monfortio Comiti facta.

CAPVT DECIMVM.

1. INTER hæc Innocentius ſiue Petri Regis morte commotus, ſiue inſigni noſtrorum victoria velut ſatiatus; ſeu tandem quam fortunam ſemel in Sarracenos infeſtantes Hiſpaniam: iterum in hæreticos, & eorum fautores expertus eſſet; extendere ad Orientem concipiens animo, & Crucis armis vincere iam ſuetus, Crucis Dominicæ damna reparare: quam ſemel cœperat innouare expeditionem, feruentius proſequi: quo nullo exinde prætexto retardaretur, quaſcunque alias conceſſas remiſſiones, ob alios Sanctos aliorum bellorum fines ad regnicolas ſolos

ſolus limitauit, litteris datis in quibus hæc inter alia continebantur.[a] *Quia verò ſubſidium terræ Sanctæ multum impediri, vel retardari contingeret, ſi ante ſuſceptionem Crucis examinare quemlibet oporteret, an eſſet idoneus, & ſufficiens ad eiuſmodi votum perſonaliter proſequendum; concedimus, vt, regularibus perſonis exceptis, ſuſcipiant quicumque voluerint ſignum Crucis; ita quod cum vrgens neceſſitas, aut eiuſdem vtilitas poſtulauerit, votum ipſum de mandato Apoſtolico poſſit commutari, aut redimi, vel differri. Et propter eandem cauſam, remiſſiones, & indulgentias hactenus à nobis conceſſas procedentibus in Hiſpaniam contra Mauros, vel contra hæreticos in Prouinciam, reuocamus; maximè cum illis conceſſa fuerint ad tempus, quod iam ex toto præteriit: & iſtis ob cauſam, quæ iam maiori parte ceſſante, vtroque negotio per Dei gratiam adeo prouecto, vt vehementem inſtantiam non requirat; etſi fortè requireret, nos ingruenti neceſſitati reſpicere curaremus. Concedimus tamen, vt huiuſmodi remiſſiones, & indulgentia apud Prouinciales remaneant, & Hiſpanos.*

a apud Bzouium hoc anno n. 18.

2. Ita Innocentius. At ne hoc quidem, niſi per Ciſtercienſes exequi voluit, innouata Abbatibus, præſertim de Salem, & emerito de Nouo Caſtro, quam antea dederat, ampla commiſſione; atque additis ſub eiuſdem epiſtolæ finem, verbis ſequentibus.[b] *Ad hæc igitur exequenda dilectos filios de Salem, & quondam de Nouo Caſtro Abbates, & Decanum Spirenſem, & Propoſitum Auguſtenſem, viros vtique probatæ honeſtatis, & fidei deputamus; qui aſcitis ſecum viris prouidis, & honeſtis, auctoritate noſtra ſtatuant, & diſponant, quæcumque ad hoc negotium promouendum viderint expedire; facientes, quæ ſtatuerint, in ſingulis Diœceſibus per viros idoneos, ad hoc ſpecialiter deputatos, fideliter, & ſolicitè procurari. Quocirca vniuerſitatem veſtram rogamus, monemus, & obſecramus in Domino, per Apoſtolica vobis ſcripta mandantes, & in virtute ſpiritus Sancti indulgentes, quatenus eis pro Chriſti Legatione ſurgentibus, tales vos exhibere curetis, neceſſaria miniſtrantes eiſdem, quod per vos, & in vobis fructum faciat expetitum.* Hactenus ibi.

b ex Regeſto Vaticano lib. 16.

3. Verùm vltra prædictos duos viros, ingentis procul dubio auctoritatis, qualem tantum negotium exigebat; alij paſſim Abbates Monachique à cœnobiis abſtracti, huius expeditionis prædicationi, velut à Deo electi deputabantur. Narrat, qui tunc Homilias ſcribebat, Cæſarius Heiſterbacenſis, in illa verba Lucæ cap. 10. *Rogate ergo Dominum Meſſis, &c.*[c] *Quam magnum Dei donum ſit verbum Sanctæ prædicationis impendere proximis, Dominus oſtendit, cum ſubiungit: Rogate ergo Dominum Meſſis, vt mittat operarios in Meſſem ſuam. Matthæus verò non dicit, vt mittat, ſed vt eiciat. Maioris gratiæ indicium eſt, prædicatores ad prædicandum, eiicere, quam mittere. Quaſi vim patitur, qui eiicitur. Multi his temporibus, vt ſcitis, tam Monachorum, quam Abbatum, de ſuis cellulis, & Monaſteriis contra propoſitum, & voluntatem, ad prædicationem Crucis eiecti ſunt, ex præcepto Summi Pontificis, & quia eandem eiectionem conſiderabant eſſe fructuoſam, eiici, vel mitti ad Meſſem Dominicam non renuerunt.*

c Sermone de Sancto Luca Euang.

4. Hinc profligatis ad Murellum populis, otium primùm, & quies reducibus poſt victoriam ad propria Cruce ſignatis, nec ſuccedentibus aliis eorum loco (cum alij requiem à præterito labore; alij diuerſam pararent expeditionem) mox viribus reſumptis per interualla, etiam audacia, & præteritæ cladis vlciſcendæ animus fuit: maximè digreſſo ad Pictauiam Simone Comite, cum Arnaldo Archiepiſcopo penes quos ſolos manſit Chriſti negotium. Et quidem de Cruce ſignatorum omnium ad propria reditu, hæc Vallſarnienſis.[d] *Omnes autem Cruce ſignati iam receſſerant à Comite, nec habebat niſi ſecum paucos ſtipendarios, & Archiepiſcopum Narbonenſem.* Hæc de deſerto ab aliis negotio Chriſti.

d Cap. 75.

5. At de digreſſu ad Pictauiam Simonis Comitis, & Arnaldi Archiepiſcopi, Ademarum Pictauienſem Comitem, & ſi non palam aduerſum negotio fidei; aſt in occulto, (quæ Principum conuenientiæ plerumque ſunt) fauentem hæreticis, in ſuas partes ſi poſſent pertrahendum, latiora adhuc, quæ longum eſſet in præſenti recenſere. Satis pro inſtituto, ſi dicamus, cum Dux Burgundiæ Simonem, & Arnaldum inuiſurus veniſſet; minus potius quàm monitis, tandem peregiſſe, non ſolum vt petitis obtemperaret: verum.[e] *Vt traderet etiam quædam Caſtra ſua pro ſecuritate, quæ Comes commiſit duci cuſtodienda.* Cæterùm (quod & hos Annales concernere videtur, quia interuentu Arnaldi tractatum eſt) in hoc colloquio pactæ futuræ nuptiæ Amalrici, Simonis primogeniti, cum filia Delphini, de quibus idem auctor hæc habet verba[f] *Interea Venerabilis Pater Narbonenſis Archiepiſcopus, vir conſilio prouidus, & omnino virtuoſus, ad cuius monitionem, etiam prædictus Dux Burgundiæ ad partes venerat Viennenſes, cœpit tractare cum Duce de negotio, pro quo ipſum vocauerat, de contrahendo videlicet matrimonio inter primogenitum Comitis noſtri nomine Amalricum, & filiam Delphini, qui erat Princeps potens, & Frater Germanus ipſius Ducis. Acquieuit Dux conſilio, & voluntati Archiepiſcopi.* Hactenus ibi, ſed redeo, vnde diuerti.

e vbi ſuprà.

f ibidem.

6. Deficientibus ergo peregrinis, & abſentibus à partibus Toloſæ Simone, Arnaldoque, vt eiuſdem auctoris verbis vtar,[g] *Arragonenſes ruptarij; & alij fidei inimici, cœperunt diſcurrere per terram Comitis noſtri; venienteſque vſque ad Biterrim, fecerunt mala, quæcunque potuerunt: ſed & plures de militibus terræ Comitis noſtri periurij effecti, & innata ſibi malitia recidiuum patientes à Deo & Eccleſia, & dominio Comitis noſtri receſſerunt.* Hæc in hoc anno, nam quæ in ſequenti mala ſuperuenere, & quo ſe polluit atrox Fratricidium, Raymundus Comes, in Crucem acto Balduino Comite, per immane flagitium, veluti manibus Petri Aragonenſis, piaculo execrando ſatisfacturo, ſuo loco de more dicenda erunt.

g Cap. 75.

7. Interim de Iacobo puero adhuc defuncti Regis filio, dicenda pauca, quia multis titulis concernit hos Annales. Conueniunt omnes, Patre adhuc viuente, Simoni traditum educandum catholicè, & dotibus imbuendum egregij Principis, quod nos etiam ſuperiùs memorauimus: Sunt qui addant, inuiſum patri filium, quippe ex matre inuiſa, per furtum genitum, & quæ, vt non poſſet vagis libidinibus, tentatis ſaltem nuptiis obſtitiſſet; eum indecore apud ipſum educaretur, ſubtractum à Pontifice, & traditum Simoni, ſiue ad inſtantiam matris, ſiue propria electione, cum non in alio Principe putaret, aut Regias artes puriores inueniendas; aut inuen-

tas indemnius propinandas. Vtcumque fuerit, victò ad Murellum Rege, Iacobus filius in Dominio, & cuſtodia victoris manſit, non quaſi captus, imò neque vt obſes: ſed veluti de quo, iure timeret, qui patrem occidiſſet; eóque vinctum, quàm paternæ vindicem cædis, quod de iuuene Regio non dubitabat, facilius, & ſecurius experiretur. Quid ſi & auunculi, dum ſibi quiſque Regnum, aut intendit, aut parat, vrgebant volentem? Certè ſpes Regni, quo iure, quave iniuria, vtrique arriſerat, Sanctio nimirum Ferdinandóque: illi, quia poſt Petrum natu maximo, & vocato ad Regnum Alphonſi tabulis, ſi Petrus ſine liberis abiret: huic, quia ſemel deſti nato Regno Siciliæ, quod diximus ſuperius, & parem animum ſceptris, Imperióque quæuis vita priuata cruciabat. Pulchrè Mariana.[h] *Erat in vtreque fortitudo, auctoritas, ingenium, conciliandæ hominum gratia, & promerenda mirum, & efficax ſtudium; iura qui deeſſe poterant de Regno litigantibus? Iacobum vterque illegitimis procreatum nuptiis excuſabat, Sanctius Ferdinandum Monachum eſſe bello, & rebus agendis inutilem dictitabat. Ramiri Regis exemplo ſuam Ferdinandus cauſam tuebatur; & Iacobo excluſo diſputabat ſanguine proximum eſſe.* Irrepſit in Bernardino Gomezio, Auctore aliàs in his, quos ſcripſit, libris de vità, & geſtis Iacobi expugnatoris, haud contemnendo, irrepſit, inquam, error non tolerandus.[i] *Quod Ferdinandus Regis Petri Frater, ſpe regnandi, Monachatum abdicauerit.* Cum tamen conſtet ante plures annos, donatum Abbatia montis Aragonis ab Innocentio tertio, quod ſupra à nobis oſtenſum per inſtrumenta.

h lib. 12. cap. 14.

i lib. 12. in principio.

8. Proceres Aragonum, & Cataloniæ diuiſi in partes; & quidam Sanctio, Ferdinando alij fauentes, prout quiſque gratia pollebat apud alterutrum: erant tamen qui Mariam Monſpulaneam fœminam Sanctam, Thoro, & Regno exturbatam ægrè tuliſſent; nec dubitarent de valore matrimonij, quod validum Innocentius declaraſſet: ſine ergo iuſtitia cauſæ permoti, quod rarum in his caſibus, ſeu fortè innato morbo pleriſque ſubditis, faſtidire nota, & ſolà illa, quæ ignorant anteponere; Iacobum puerum altè ſuſpirabant: & mouiſſent Monfortio Comiti bellum liberando hæredi, magis, quàm morti patris vindicandæ; ſi non in cauſa iuſta, iure, quàm armis agendum ſibi cenſerent; ne per bellorum turbida deficeret, qui in pacis ſereno, tranquillóque nequaquam poſſet ratione ſuperari. Placuit Legatos ad Monfortium Comitem primum; dein ſi renueret, ad Innocentium mittere, cui Monfortius vel nolens obtemperaret. Petrum Regem re, & nomine Catholicum, nequaquam pro hæreticis, ſed pro ſororibus, non in Eccleſiam, ſed pro affinibus ſuis arma ſumpſiſſe: ſi iuſta, nulla ideo pœna mulctandum, ſi iniuſta, luiſſe, qua potuit, vita: quid puer innocens in cuſtodia Eccleſiæ poſitus? Quid Romæ litigans Sancta mater eius demereri potuerunt, vt illa à cauſa matrimonij cadat, quam ſemel obtinuiſſet; hic à Regno? Occiderit Monfortius Patrem in bello iuſto, eóque iuſtè occiderit: an ideo non iniuſtè detineat filium ſuccedentem in Regno, qui ſibi tantum in Regem educandus traditus fuit? Non condemnandam matrem inceſti thori, poſt mortem auerſantis; cui cauſa adiudicata ipſo viuente. Thoro legitimo genitum Iacobum, nec poſſe Regno negari; nec illi Regnum. Si detineatur, quæſito quouis colore, per inteſtina bella omnia turbanda; & ſolis Sarracenis conſultum iri, qui facilè in diſcordes præualebunt.

9. *Hæc, & ſimilia ad Pontificem deferre, libenter ſuſceperunt* (ait Bernardinus Gomezius[k]) *Semenus Cornelius, Guillelmus Ceruera, & Petrus Abonefius, Aragonia, & Catalonia Primates; ac etiam Guillelmus Monredonius Magiſter equitum Templariorum; poteſtate data, vt ſi Monfortius Pontificis imperata facere recuſaret, bellum grauiſſimum, audiente Pontifice, in illum promulgarent: ac, vt moris erat, pro bello ſemente iacienda à Petro Abonefio, vno ex Legatis, ad ſingulare certamen ille proditionis, perfidiaque nomine incuſandus prouocaretur. Verum qui legationem hanc impenſius, quam alij ſollicitarunt, fuere Hiſpanus Pontifex Albarrazinenſis, & Petrus à Sagra eiuſdem vrbis Dominus; vt Sanctij, & Ferdinandi factionibus, Iacobi reſtitutione feſtinata, occurrerent, quas illi, cupiditate regnandi maximas excitabant, Regnaque in partes diuiſerant.* Hactenus ille.

k lib. 2.

Non video expreſſum ab Auctoribus rerum Aragonenſium, nedum ab exteris, vbi conuenerint Legati Monfortium Comitem; imo neque Bernardinus Gomezius, Zuritave, quid cum eo egerint, vel leuiter inſinuant. Hieronymus Blanca. ſuppreſſo loco, & tempore, non exauditos, ad inſtauriam Patruorum; eóque Romam profectos, his verbis tradit.[l] *Noſtri illico ad Simonem Comitem de puero Rege poſtulando, Legatos miſerunt, ſeuera ipſis mandata dantes, vt Comiti non ſolum acre bellum indicerent, ſed eum ad ſingulare etiam certamen prouocarent, niſi Legatorum nuncio paruiſſet. Comes ea omnia aſpernatus Regem puerum Legatis tradere renuit; percitus, vt creditur patruorum conſilio, qui Regnum à puero abſtrahere totis viribus nitebantur.* Sic Hieronymus Blanca dubium, an colligens, ex mandatis ante datis, exequutionem; an reuera ex antiquo aliquo ſumens? Ex Comite, profecti ad Innocentium. Sed quæ tandem ab ipſo impetrauerint, anno ſequenti, quo euenit, dicemus. 10.

l lib. 2. poſt init.

1. Carentia Virgo Genua Placentiam rediens, 2. Monaſterium ex propria dote conſtruit, 3. Gofredus Silvanectenſis, abdicatis infulis Monachum in Kaliſio induit. 4 Idem Adam Bolonienſis in Claravalle, 5 iniuncta quadam Abbas Longipontis; 6. Iſémque Abbatibus Ciſtercij, Morimundi de agris, & Prioribus, Ciſtercij, & Fontis frigidi. 7. & de Salem, Bongartia, & Scenaugia. 8. Ioannes Treuirorum Pontifex in Hemmenrode ſepultus; 9. atque demum correctus Rades Andradius.

CAPVT VNDECIMVM.

1. CONCERNVNT minutiora quædam præſentem, quæ & ipſa breuiter ſunt nobis expedienda. Carentia Virgo, cum annum fermè integrum ad Rapallum, cœnobium ad littus maris, in Genuenſi diſtrictu peregiſſet: & Ciſtercienſes imbuta diſciplinas, arderet inſtitutum, quod ſpe maius inueniſſet, & fama melius: Placentiam ad Magiſtram ſuam reuerſa, de nouo Monaſterio condendo, & in eo Ciſtercio radicando deliberauit; impetrata à parentibus licentia, dotéque: vt quam, cum filia (cuicumque collocarent) daturi forent; non denegarent Chriſto, à quo ad ſanctiores nuptias aſſumeretur. Conſulebat vtrique beata Francha, vt quæ ſe etiam Ciſtercio præparabat. De huius Monaſterij fundatióne, vtramque Virginem tandem ſuſcepturi, hæc in legenda Romana Sanctæ Abbatiſſæ [a] *Carentiam nobilem Virginem Placentinam Christum ſponſum habere cupientem, vt nouum ſacrarum Virginum Monaſterium extrueret, induxit; cui illa poſt, ſuperiorum iuſſu Ordinis Ciſtercienſis habitu ſuſcepto, religioſiſſime præfuit.* Hactenus ibi.

a Lectio 5.

2. Petrus Maria Campi Auctor eſt, [b] quo tempore inter Francham, Carentiámque hæc nouæ fundationis arcana conferebantur, cœpiſſe in eadem Vrbe Abbatiam conſtrui (Valeria loco nomen) non longè à templo Archangeli Gabrielis, Virginibus Ciſtercienſis diſciplinæ, quam ſub viſitatione, & correctione Abbatis Monaſterij de Columba profiterentur. Neque alium ſibi patrem eligebant Carentia, & Francha; vt merito potuerint dubitare, an nouum ipſæ conderent, an ei, quod iam tunc ſurgebat, nomina darent? Placuit (quamuis permanſurum) conſilium primum: & propriam ſibi manſionem ædificare, multa, & grauia induxerunt vtramque Virginem. Ne Chriſtus fraudaretur dote Carentiæ: atque ipſa & parentes fructu orationum, meritorúmque, quæ ex noua illa familia prouenirent; ne vtraque ex aliarum teneritudine, ſi ſimul miſcerentur, aliquid laxamenti admitterent, quod à rigore, Ordinis, ad quem ſolum tendebant, deuiaret. Demum, ne domum intra vrbis commercium ſitam inhabitarent, quæ ſolitudinis quietem adpetentes, inſtituta Ciſtercij, vel in his etiam externis æmulabantur. Ergo deliberata noua fabrica in vertice montis Lanæ (ſic locum dicunt ab vrbe longè diſſitum) inchoata eſt parentibus miniſtrantibus Carentiæ neceſſariis ſumptibus, quoad vſque tam ædificium, quam vtenſilia, & reliqua ad cultum Dei, & victum requiſita diſponerentur. Verum de his, & ingreſſu ſancto Monialium ſub Abbatiſſa Francha, quæ tandem habitum glorioſè commutauit, anno ſequenti, quo euenit, dicemus.

b lib. 5. Fran. cap. 6.

3. Hoc item anno Virum Venerabilem Gofridum Syluanectenſem Præſulem, cum eidem Eccleſiæ triginta annos, ſanctè, & laudabiliter præfuiſſet, ſenio tandem fractum ceſſiſſe oneri, atque in Kaliſij, ſiue Caroli-loci Monaſterio, priuatam elegiſſe vitam lego; fœliciter ibidem conſummandam. Reſignatæ dignitatis annum tradit Guillelmus de Nangia, [c] his paucis verbis. *Anno M. CC. XIII. Gofridus Syluanectenſis Epiſcopus renuncians Epiſcopatui; apud Abbatiam Caroli loci ſe tranſtulit.* Hæc tantum ille. Verum Seguinus, & ipſe Kaliſianus, paulò diffuſiùs. [d] *Gofridus, ait, Syluanectenſis Epiſcopus, vir ætate, & corpore grauis, Epiſcopatui (quem iam per triginta annos adminiſtrauerat) impetrata ab Innocentio tertio Summo Pontifice licentia, renuncians, ſéque Kaliſij Monaſterio mancipauit, anno Domini milleſimo, ducenteſimo, decimotertio. Erat enim vir totius prudentia, in ſermone verax, iuſtus in iudicio, in conſilio prouidus, in commiſſo fidelis, in inſtructione ſtrenuus, in bonitate conſpicuus, in vniuerſa morum honeſtate præclarus. Hunc vniuerſi confratres chariſſimo venerabantur affectu. Itaque cum reliquum vitæ curſum in Diuinis laudibus tranſegiſſet, ſenio graui confectus, ad æterni Regni eſt delatus palatium.* Annus obitus hactenus ignotus. Verùm inter illuſtres Ciſtercij memorat Chryſoſtomus Henriquez, ex quo Philippi Seguini verba hauſimus.

c in Chronice.

d apud Henr. Decembris 5.

Eodem anno legimus promotum ad Bolonienſem Sedem, ex Archidiacono Eccleſiæ Pariſienſis, Venerabilem Virum Adamum nomine, quem ſequutum Gofridi exemplum, relicto Epiſcopatu, & Monachum induentem in Claravalle, Ioãnes Chenu teſtatur in ſuis tabulis. [e] *Adam,* inquit, *Eccleſiæ Pariſienſis Archidiaconus: & anno M. CC. XIII. Epiſcopus, at ſenio confectus, ceſſit Epiſcopatum, & in Abbatia Claravallenſi ſeceſſit. Obiit anno M. CC. XXIX.* Quo anno ceſſerit, adhuc ignoratur. Quod ſi integra fides prædictis tabulis, iudicandus ceſſiſſe paulò ante obitum; quippe, quem habuit anteceſſorem, Petrus qui eodem ipſo anno M. CC. XXIX. non antea, dicitur conſcendiſſe ſedem, quæ vacauiſſet Adami reſignatione. Nobis ſufficiet adnotaſſe hoc anno Virum, quandiu non conſtat de tempore ceſſionis. 4.

e In Epiſc. Gall.

Hoc ipſo anno, [f] *Cum inclytæ recordationis Henricus Campaniæ, & Briæ Comes, tranſiturus in Syriam, Baronibus, & militibus ſuis iuſſiſſet, vt ſi eum de tranſmarinis partibus contingeret non redire, claræ memoriæ I. Fratri ſuo illuſtris D. Comitiſſæ Campaniæ filio, vtpotè terræ Domino, obedirent, faciens, eos ſuper hoc præſtare corporaliter iuramentum; cumque poſt mortem eiuſdem Comitis præfato I. tanquam Campaniæ, ac Briæ Comiti, terris ſuis receptis ab ipſo fidelitatem, & homagium præſtitiſſent: quia tamen præfatus Henricus in partibus tranſmarinis, duas filias, ex claræ memoriæ* 5.

f Ex Reg. Vaſc. lib. 16.

moria Regina Hiereſolymitana ſibi, vt dicebatur, minus legitimè copulata, ſuſceperat Comitiſſa præfata B. & filius eius, timentes ſibi ab illis, ſine à viris earum, ſi fortè nuberent, moueri ſuper eiſdem Comitatibus quæſtionem; ne pro defectu teſtium ius periret, Summo Pontifici humiliter ſupplicarunt; vt valetudinarios teſtes, & ſenes recipi faceret. Porro Innocentius ne veritas ob teſtium defectum obſcuraretur, Epiſcopo Sueſſionenſi, & Abbati Longi Pontis, Ciſtercienſis Ordinis, Sueſſionenſis Diœceſis, in mandatis dedit. *Quatenus teſtes ſenes, & valetudinarios, quos ſuper his ducerent producendos, inconctanter admitterent, & diligenter examinantes eoſdem, eorum depoſitiones ſigillorum vtriuſque munimine roboratas facerent cuſtodiri. Datum Laterani VI. idus Decembris. Pontificatus ipſius anno XVI.*

6. Multa alia præterea noſtris iniuncta, quæ etiam breuiter nobis expedienda. Diffamatus per iuridicam denunciationem Decanus Diuionenſis exceptionem appoſuit, quod nulla cum charitatiua correctio, iuxta Euangelij mandatum præmonuiſſet; nec quicquam aliud voluit reſpondere. Cumque res perueniſſet ad Innocentium, nouo Abbati Ciſtercij, Priorique Pontifex delegauit (quod ô vtinam Eccleſiaſtici omnes Iudices exequerentur. *Quatenus, ſi denunciator præfati monitionem charitatiuam præmiſiſſe ſuper obiectis probare nequiuerit, prædictum Decanum, ſublato appellationis obſtaculo, ab eorum impetitione abſoluerent. Datum Laterani, idibus Ianuarij, Pontificatus ipſius anno XV.* Maria illuſtri Regina Aragonenſi, quæ ſeparata à Viro adhuc viuẽte in Monte Peſſulano, proprio ipſius dominio, demorabatur, querelam deferente ad Innocentium, de eiuſdem vrbis ciuibus, quod Regi infenſam, etſi propriam Dominam, contra ius & contra fas aſpernarentur: Prior Fontis frigidi, inter alios datus eſt iudex, qui Reginam defenderet, & pro illatis iniuriis, curaret exhiberi ſatisfactionem. Laterani ſexto idus Aprilis, Pontificatus anno VI. Veſprimienſi Epiſcopo, & Capitulo Strigonienſi, ſuper decimis quibuſdam litigantibus, Abbas de ægris, cum aliis datus eſt iudex, & extant litteræ datæ Laterani, ſeptimo Kalendas Iunij eodem anno. Et poſt triduum Guido Abbas Morimundi repurgationem Canonicam indicit Biſuntino Archiepiſcopo, qui multa laborabat infamia, deſignatur exacturus eandem ab eodem per nouas, &c. per nouas litteras datas Laterani, ſub initium anni ſequentis.

7. Salemitanis Abbati, Priorique, vltra prædicationem Crucis in Sarracenos, ardua alia negotia commiſſa ſunt, alteri octauo, alteri tertio idus menſis Aprilis, atque huic vltimo Abbas de Bongartia collega datus. Prædicatio Sconaugiæ Abbati iniuncta, addita clauſula. *Vt incendiarius, & his, qui manus temerarias in Clericos, & alias perſonas Eccleſiaſticas inieciſſent, volentibus ſuſcipere ſignum Crucis, ſatisfactione paſſis iniuriam exhibita, auctoritate Apoſtolica beneficium abſolutionis conferre poſſet: niſi tamen forſan, aliquorum exceſſus adeo graues exiſterent, & enormes, quod merito eſſent ad Sedem Apoſtolicam tranſmittendi. Datum Signia, quinto idus Septembris, Pontificatus noſtri anno XVI.* Hæc, & ſimilia, quæ per ſe non poterat exequi Innocentius, more ſolito noſtris commendabat.

Sub idem tempus Ioannes Treuirorum Archiepiſcopus Ordine LXXXVII. tres, & viginti annos officio functus egregia cum laude, tandem deceſſit; & in Hemmenrodenſi Monaſterio inter Sanctos ſepultus, reſurrectionem voluit præſtolari. De eo, hæc Gaſpar Bruſchius in epitome.g *Ioannes Imperatoris Cancellarius, tu præſul, & profuit, vt tum Prouinciæ, tum ipſi ciuitati non parum contulerit. Hanc muris cinxit, & turribus per circuitum ornauit. Chorum Summa ædis Treuiris ampliauit, & tunicam Domini Ieſu ex altari Diui Nicolai ſumpſit, & in ſupremum recondidit, quia nondum tutum erat reuelare. Fecit hic vt Epiſcopus Treuerienſis perpetuus eſſet paſtor Anderaacenſis. Cum vero Diœceſim ſumma cum laude annos XXIII. gubernaſſet, anno M. CC. XIII. obiit. Et in Monaſterio Hymelrot Ordinis Ciſtercienſis celeberrimo ſepeliri voluit.* Hæc ille. 8.

g Archiepiſc. Treuirenſ.

Hinc item nobis corrigendus venit Rades Andradius, qui Eborenſis militiæ ſubiectionem reſpectu Calatrauæ, quam ſupra memorauimus, hoc primum anno notat: nec gratuitam prorſus, vltroneamve; ſed arcibus acceptis in Luſitania, quæ prius pertinuiſſent ad Calatrauam. Occaſio errandi litteræ Apoſtolicæ ante hunc annum datæ, in quibus arces Eboræ, aliæque inter reliquas Calatrauæ poſſeſſiones commemorantur. Quod fundamentum, ſi aliquid probaret; nihil vnquam habuiſſe militiam Eboræ; quod non à Calatraua acceptum planè conuinceret. Quippe cui Ebora natale omnino ſolum, atque arx vetus in litteris expreſſa, prima omnium, quas habuit, poſſeſſio fuit. Ergo Eboræ filiatio longè antiquior, atque ipſa militia comprehenſa ſub Calatraua, confirmanda cum ipſa; propriáque non minus bona numerantur, vt non minus ſub Apoſtolicæ Sedis patrocinio collocarentur. Haud aliter Caſtrum de Alcanix, in tractu Aragonenſi, non multo poſt, atque alia memorantur, in quibus Calatrauenſium Fratrum Conuentus non ſemel fuit. Certè cum Eccleſiæ matrices confirmabantur, numerari etiam filias inter bona vidimus ſupra in Ciſtercio, & Morimundo, & infra etiam non ſemel experiemur. Præter hoc autem leue fundamentum, & aliàs falſum, non vllum aliud Rades habere potuit, vt eam gloriam antiquiorem negaret ſuæ militiæ. 9.

1. Acta Capituli, 2. & ad querelam Epiſcopi Quinque-Eccleſienſis. 3. Recitata Innocentij Papæ Epiſtola, 4. Quæ noſtris temperandæ exemptionis decimarum occaſio, 5. & temperatio confirmata in Conuentu, atque ad alios exemptos, extenſa fuit. 6. Eſcarpenſis Abbatiæ in Catalonia origo: 7. Sancti Andreæ de Valle benigna tranſlatio ad Palatiola, 8. inſtrumentis productu. 9. Demum fundatio cœnobij Olobokenſis.

CAPVT DVODECIMVM.

1. IN Capitulo de clauſura Monialium relatum video: & taliter in futurum cautum pro ſuſcipiendis, vt etiam quæ ſuſceptæ hactenus eſſent, coarctarentur. Decretum itaque fuit in hunc tenorem.[a] *Moniales incorporatæ Ordini noſtro, non habeant liberum egreſſum, niſi de licentia Abbatis, ſub cuius cura conſiſtunt. Quæ vero fuerint incorporandæ, non admittantur ad Ordinis vnitatem aliter, niſi penitus includendæ.* Ex eiuſdem Capituli actis conſtat, noſtris, non ſolos conuerſos, ſeu donatos, oblatoſve; verum, & familiares admitti ſolitos, in habitu, & tonſura: ſic enim habet alia definitio hoc item anno lata.[b] *Familiares, qui habitum, & tonſuram, in aliqua domorum noſtrarum ſuſceperunt, in aliis domibus Ordinis noſtri non ſuſcipiantur, niſi ex licentia proprij Abbatis.* Hæc in Capitulo; reliqua perierunt.

a in Collectaneis.

b ibidem.

2. Lectæ præterea Innocentij Papæ Epiſtolæ, occaſione querelæ ad eum delatæ, ad Vngaros ſcriptæ, neque ad omnes, ſed ad pauca tantum Monaſteria Quinque-Eccleſienſis Diœceſis; cætera tamen haud dubiè commonentes, ne dicam cæteris palam comminantes abolitionem eius exemptionis, de qua ſemper Ciſtercio detrahebatur: nimirum ſuper retentione decimarum. Et earum occaſione lata lex, ſancta omnino, & modeſta, quæ in Concilio generali Lateranenſi laudata, & approbata intra biennium, atque extenſa ad quoſcumque alios exemptos; demum in corpus iuris transferri meruit, in quo hodiéque proprium locum habet, vt ſtatim dicam. Querelæ Epiſcopi non de noſtris tantum, ſed de Hoſpitalariis datæ ſunt, aut Innocentius inuolui eos curauit, ſiue forſan Epiſcopus, ne noſtros ſolum carpſiſſe videri poſſet. Porro Innocentij litteræ ſic habent.[c]

c lib. 16. epiſt. 85.

3. *Monachis Ciſtercienſis Ordinis, & Hoſpitalariis Quinque-Eccleſienſis Diœceſis.*

Venerabilis Frater noſter Quinque-Eccleſienſis Epiſcopus nobis intimare curauit, quod vos extendentes ad lucra turpia manus veſtras, multitudinem emitis vinearum, de quibus ſibi, vel Eccleſiæ ſuæ Diœceſis decima ſolui ſolent. Quarum vinum, licet nequaquam in vſus veſtros expendatis, ſed vendendum faciatis ad alias Prouincias deportari: decimas tamen ſibi, vel ipſis Eccleſiis ſubtrahitis ex eiſdem. Cum igitur ex hoc Ordini veſtro plurimum detrahatur, vniuerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ab his de cætero taliter deſiſtatis, quod materia ſcandali auferatur, & ſuper hoc de vobis clamor ad nos vlterius non aſcendat; ſcientes, nobis eſſe merito formidandum, ne propter clamores huiuſmodi ſacrum Concilium, auctore Domino, in proximo celebrandum priuilegia veſtra coarctanda prouideat, vel etiam reuocanda; cum priuilegium mereatur amittere, qui conceſſa ſibi abutitur libertate. Datum Laterani duodecimo Kalendas Iulij, Pontificatus noſtri anno decimoſexto. Hæc Innocentius.

Retulere ad Capitulum has litteras Quinque-Eccleſienſes Abbates, nec dubitarunt cæteri ad omnes æquè ſcriptas paucorum nomine. Vnum omnium ſalubre conſilium fuit, fauoris, & potentiæ parcere velis, neque experiri vires, tum demum aduerſariis contemnendas, cum aliquid, quod non potuiſſent, cognitum habeant. Ponendum eſſe modum libertati, ſicut & auaritiæ, & ne inuiſi, & graues cæteris ſint, imo quia tales eſſent ſuamet priuilegia temperanda. Illud præcipuè, quod imminuẽs prouentus cæterorum exponebat inuidiæ totius cleri. Ergo præſcribunt, decimas ſoluendas ex cunctis prædiis, quæ deinceps acquirerent, ſiue pretio empta, ſiue donata fidelium largitione: ſufficere; quæ hactenus habebant, tam ſibi, quam hoſpitibus, pauperibúſque (pro quibus exemptio ea, ſeu verius commutatio, placuiſſet Sedi Apoſtolicæ; eam nimirum portionem immediatè accepturi, quam decimarum Domini mediantibus debetent accipere) reliqua vero vel omnino reſpuenda, vel ſubitura onus, quod niſi alios ſupramodum grauent, nunquam effugiant; aut ſi vellent grauare, merito vel inuiti defraudarentur. Hæc ſub Arnaldo ſecundo prima lex, quo modeſtior, prudentior & plauſibilior, eo quod digna ea, quam apud omnes habuit, acclamatione. 4.

Extat decretum Innocentij III. in Concilio generali poſt biennium coacto, quod refertur in cap. *nuper Abbates.* XXXIV. de decimis, in quo & lex ipſa ad litteram refertur, & confirmatur, atque ad omnes alios extenditur, quos exemptionis eius priuilegium tangere poterat, ſic autem habet. *Nuper Abbates Ciſtercienſis Ordinis in generali Capitulo congregati, ad commonitionem noſtram prouidè ſtatuerunt, ut de cætero Fratres ipſius Ordinis emant poſſeſſiones, de quibus decimæ debeantur Eccleſiis, niſi forsè pro Monaſteriis de nouo fundatis, etſi tales poſſeſſiones eis fuerint de nouo collatæ, aut emptæ; committantur aliis excolendæ, à quibus Eccleſiis decimæ perſoluantur, ne occaſione priuilegiorum ſuorum, Eccleſiæ vlterius prægrauentur. Decernimus ergo, vt de alienis terris, & amodo acquirendis, etiamſi eas propriis manibus, aut ſumptibus excolant, decimas perſoluant Eccleſiis, quibus ratione prædiorum antea ſoluebantur, niſi cum ipſis Eccleſiis aliter duxerint componendum. Et hoc ipſum ad alios Regulares, qui gaudent ſimilibus priuilegiis, extendi volumus & mandamus: vt Eccleſiarum Prælati promptiores, & efficaciores exiſtant ad exhibendum eis de ſuis malefactoribus iuſtitiæ complementum, eorúmque priuilegia diligentius, & frequentius ſtudeant obſeruare.* Hactenus in textu. Quam confirmationem, etſi tempore biennio poſteriorem, ne materiam diuiderem, decreto Capitulo cenſui ſubiiciendam. 5.

6. In Chronologia naſcentium Eccleſiarum, vnicam lego hunc annum concernentam, eámque in Hiſpania, in Catalonia, inter Sineam, & Segrem, parua flumina, quæ magni patris Hiberi aquas adaugent. Fundator domus, quibuſdam Petrus Rex, quibuſdam eius filius Iacobus dicitur; non quod inceperit, vt palam fit ex tempore, quo tener adhuc Iacobus, detentúſque non potuit Monaſterium ædificare: ſed quod inceptum à parente, poſtea perfecerit, & Regia munificentia conſummauerit. Adde Antonium Beuterum, grauem ſcriptorem, qui tradit, Petrum ſepeliri iuſſum apud Eſcarpium, quamuis id poſtea nequaquam impletum fuerit. Monachi ex Ciſtercio illuc adducti, quæ erat Regi cum Arnaldo familiaritas. Domus in Illerdenſi Diœceſi ſita ſexaginta Florenis notatur in libris Cameræ. Perſeuerauit vſque ad commendatarum tempeſtatem religioſum cœnobium, grauéque vtriſque bonis auctum. Aſt vbi ſæcularibus ſubeſſe, atque vtraque bona diſſipari per eos cœpta; in eam dicitur miſeriam peruenisse, vt Ioannes Aluarus Solſonenſis poſtea Epiſcopus, in eo, quem de Coronæ Aragonum Abbatiis tractatu edidit, memoriæ prodat viſitantis Abbatis Ciſtercij dictum, incertum cuius, ſed cuiuſcumque pudendum, atque dolendum, cum omnia ibidem peſſundata inueniſſet. *Inter Sineam, & Segrem inuenimus Scorpionẽ, vbi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.* Hodie ſubeſt Prælato regulari inſtaurare curanti, quæcumque poteſt.

7. Hoc ipſo anno Monaſterium ſancti Andreæ, propè Valliſoletum, in Valle Benigna, ad alium locum inde non longè diſſitum, tranſlatum lego, iuxta littus Piſoricæ, in Villam Palacuelos, quam Rex Alphonſus Alphonſo Tello Proceri, ipſe Abbati, & Monachis donauit, in eum locum cœnobio transferendo. Extant adhuc in Archiuis eiuſdem domus, vtriuſque inſtrumenta donationis, quæ breuia, & grauia, quamuis parum culta, pro maiori notitia dictis ſubiungo. Atque ecce primum. [d] *Grandibus, fidelibúſque ſeruitiis, condignis eſt præmiis reſpondendum, eapropter ego Aldefonſus, Dei gratia Rex Caſtellæ, & Toleti, vnà cum vxore mea Alienor Regina, & cum filio meo Domino Henrico, libenti animo, & voluntate ſpontanea, pro multis, & gratis ſeruitiis, quæ mihi hactenus exhibuiſtis, & quotidie exhibere nihilominus laboratis, facio chartam donationis vobis, Aldefonſo Telli dilecto, & fideli Vaſſallo meo, & vxori veſtræ Dominæ Tereſa Sancty, filiis veſtris, &c. Dono itaque vobis Villam illam, quæ dicitur Palacuelos. Si quis vero chartam, &c. Facta charta apud Palentiam, Era M. CC. LI. XXVIII. die menſis Iulij, ſecundo videlicet anno, quo ego ſupradictus Rex A. Almiramomelinum Regem Chartaginis Campeſtri prælio ſuperaui cum Dei miſericordia, & meorum auxilio Vaſſallorum.* Ita donatio per Alphonſum Regem Alphonſo Tello facta.

d Ex Archiuis domus.

Aſt quæ ab Alphonſo Tello Abbati, & Monachis, de transferendo cœnobio, hæc habet verba. *Quoniam multi ſunt falſitatis inſertores, & pauci veritatis defenſores, eapropter dona Regum, ſiue Ducum, ſiue Principum memoriæ litterarum ſunt commendanda, &c. Ea propter ego Alphonſus Telli, vna cum vxore mea D. Thereſa Sancty, & filiis meis Tello Alphonſi, Alphonſo Alphonſi maiore, Alphonſi, & Thereſia Alphonſi, annuente Rege Alphonſo Caſtellæ, & Toleti, vna cum vxore ſua Alienore Regina, cum filio ſuo Domino Henrico, ex beneplacito D. Tello Palentini Epiſcopi, & ex aſſenſu totius Capituli Palentini, pro remedio animarum noſtrarum, Patrum, & Parentum noſtrorum facimus chartam donationis Deo, & Monaſterio ſancti Andreæ de Valle B. & vobis Dominico inſtanti Abbati, &c. ſub Ciſtercienſi Ordine ibidem Deo ſeruientibus, de Villa, quæ dicitur Palacuelos, quam obtinuimus à Sereniſſimo R. Alphonſo, qui inter cæteros actus ſuos magnificos Regem Miramomelinum Campeſtri bello deuicit, & pro ſeruitio ſufficienti, & congruo, quod ei in bello feci, ab illo prædictam Villam accepi. Damus itaque, & concedimus prædictam Villam, cum collatiis, cum terminis ſuis tali conditione, quod Monaſterium illud, quod nunc eſt in loco, qui dicitur ſancti Andreæ de Valle B. totaliter commutetis in locum prædictum, qui dicitur Palacuelos, vt Monaſterium Ciſtercienſis Ordinis ſemper ibidem* (ſcilicet in Palacuelos) *vigeat, & & Ordo Ciſtercienſis in perpetuum obſeruetur. Facta charta apud Palentiam prima die menſis Auguſti, Era M. CC. L I.* Perſeuerat cœnobium eo loco, ædificiis haud paſſum dilatatum, quippe in quo hodie de triennio, in triennium, celebrantur capitula totius obſeruantis Congregationis. Sed de his ſuo loco. 8.

In hiſtoria Polonica collecta ex Bibliotheca Ioannis Piſtorij, notatum item lego, circa hunc annum fundatum Monaſterium Olobokenſe ſanctimonialium, auctore Vladiſlao Duce. Sed verba eius præſtat hic tranſcribere. [e] *Anno*, inquit, *Domini M. CC. XIII. Vladiſlaus Ottonis Dux Kaliſienſis, XIII. Kalendas Nouembris Monaſterium ſanctimonialium in Olobok Ordinis Ciſtercienſis, Diœceſis Negznenſis fundauit, pro dote aſſignans ei Villas Olobok, Tikadlouuo, Zidouuo, Pole, Vuroſte, Rablany, & contulit eidem Villam Staun, a Filij Laurenty Dobrogoſtio, & Ezeſacha, pro tribus Villis Choinino, Golekouuo, & Tyeniaxouuo commutatam. Item Virzbyatha filius Clementis militis eidem Monaſterio contulit quatuor Villas, videlicet, Canarouuo, Grzibouuo, Myſlacouuo, & Druſkouuo. Henricus autem Archiepiſcopus Gnoſnenſis conſecrans Baſilicam in Olobok, ad petitionem Ducis Vladiſlai, contulit præfato Monaſterio Decimas Archiepiſcopales de conſenſu ſui Capituli in Villis inter flumina Olobok, & Barcia incluſis.* Hæc nobis nomina penitus ignota: & ſatis tranſcripſiſſe ex auctore terræ perito. 9.

e Tom. 2. lib. 3. c. 13.

Annvs

ANNVS CHRISTI
M. CC. XIV.

ANNVS CISTERCII
C. XVII.

1. Balduinus Toloſani Comitis Frater, ſed vere pius, 2. in proprio Caſtro proditur, vincitur. 3. Tum ſociis eius atrociter occiſis, 4. Sacra Euchariſtia communione negata, 5. ad Fratrem ductus, patibulo ſuſpenditur. 6. Infamia Raymundi ex Fratricidio. 7. Sed hæreticis ex vindicta, reſumpti animi. 8. Tum prædicatio Crucis aduerſus ipſos iterùm reſtituta. 9. Et Guidonis induſtria multi ſignati. 10. Concurſus omnium, & de numero ſub dubio animaduerſum.

CAPVT PRIMVM.

1\. QVARTO decimo, ducenteſimoque ſupra milleſimum ab orbe reparato; ab initio Ciſtercij anno centeſimo decimo ſeptimo, Balduinus Toloſani Comitis Frater ſecundum carnem, ſed moribus, & fide longe diſſimilis, ſuſpenſus in patibulo; dum aliis animos, quaſi iam vindicata recenti clade, & morte Petri Regis Aragonum; aliis vindictæ zelum, iuſtitiæque aduerſus, parricidam acrius infundit; iam pene extinctum bellum inſtaurauit. *Iſte* [a] ait
a Cap. 75.
Petrus Vallium Sarnay Monachus, *Comes Balduinus, Frater comitis Toloſani, & Regis Franciæ conſobrinus, longè à Fratris malitia, & in Christi militia totis viribus ſe exercens, Comitem Montisfortis, & Chriſtianitatem, contra Fratrem ſuum, & alios hoſtes fidei, quantum poterat, adiuuabat. Quadam igitur die, ſecunda videlicet feria, poſt primam Dominicam Quadrageſimæ, venit prædictus Comes ad quoddam Caſtrum, in Caturcenſi Diæceſi, quod Olima dicebatur. Statim milites de Caſtro illo, qui erant homines ipſius Comitis, miſerant ad ruptarios, & quoſdam milites indigenas peſſimos traditores, qui erant in quodam vicino Caſtro, quod dicitur Mons Lenardus, & ſignificarunt eis Comitem Balduinum. Hoc idem ſignificauerunt cuidam traditori peſſimo, ſed occulto, Raterio videlicet de Caſtro-Nouo. Iſte Raterius iamdiu inierat fœdus cum Comite Montisfortis, & iurauerat ei fidelitatem. Comes etiam Balduinus de ipſo, quaſi de amico confidebat.*

2\. *Quid plura? venit nox, & Comes Balduinus ſecurus, vt potentiter ſuos ſõno ſe dedit, & quieti. Erat autem cum Comite Balduino miles quidam Francigena, nomine Guillelmus de Contres, cui Comes Montisfortis dederat Caſtrum quoddam, quod dicitur Sarracenum. Quidam etiam ſeruiens Francigena cuſtodiebat Caſtrum, quod Moyſiacum nominatur. Quieſcentibus igitur Comite, & qui cum eo erant, in diuerſis domibus ab inuicem ſeparatis; Dominus Caſtri clauẽ cameræ, in qua Comes Balduinus dormiebat, arripiẽs, obſerato oſtio, de Caſtro ad prædictum Raterium, & ruptarios properauit; quibus clauem oſtendens dixit, Quid tardatis? Ecce hoſtis veſter in manibus veſtris; properate, & cum vobis tradam dormientem, pariter & inermem. Nec ſolum ipſum, ſed plures de veſtris hoſtibus vobis tradam. Quo audito, gaudentes ruptarij, & velociſſime concurrentes, ad portas Olimæ deuenerunt. Statim Dominus Caſtri, qui erat Dux eorum, qui comprehendere volebant Comitem (videlicet alter Iudas) conuocatis ſecretiſſime hominibus Caſtri, diligenter quæſiuit à ſingulis, quot de ſociis Comitis Balduini quiſque haberet apud ſe hoſpitantes? Quo diligenter quæſito, ad oſtia domorum duplo plures de ruptariis armatos poni fecit, quam eſſent de noſtris dormientes inermes: ſtatim accenſis candelis innumerabilibus, clamor attollitur, hoſtes in noſtros irruunt imparatos.*

Raterius autem de Caſtro-Nouo, & prænotatus Dominus Caſtri, venientes ad Cameram, in qua Comes nobilis Balduinus dormiebat, aperientéque oſtium, cœperunt ipſum dormientem inermem, imo nudum. Quidam autem de noſtris, qui erant per Caſtrum occiſi ſunt, alij capti, nonnulli, fuga opitulante, euaſerunt. Nec prætereundum, quod quidam de noſtris quem viuum cœperant, præſtitoque iuramento, ipſum de vita ſecurum fecerant, & de membris, in ipſa poſtmodum Eccleſia latitantem occiderunt. Arripientes aduerſarij Comitem Balduinum, duxerunt eum ad quoddam Caſtrum ipſius Comitis, quod dicitur Mons Enæ in territorio Caturcenſi. Homines autem Caſtri, vtpote peſſimi, ruptarios, qui Dominum ſuum ducebant captum, libenter receperunt. Mox ruptarij dixerunt Comiti Balduino, vt faceret eis reddere turrim Caſtri, quam quidam Francigena de mandato ipſius cuſtodiebant. Ipſe autem Comes diſtrictiſſime inhibuit Francigenis illis, ne aliqua ratione turrim redderent, etiamſi viderent ipſum Comitem ſuſpendi in patibulo, ſed ſe inſtantiſſime defenderent, donec haberent ſuccurſum à nobili Comite Montisfortis: O virtus Principis! O mirificum robur mentis! Quo audito ruptarij iratiſunt valde, ipſumque Comitem per duos dies ieiunare fecerunt. 3.

Quibus tranſitis fecit vocari Comes Capellanum quendam diligentiſſimum, eique puram fecit confeſſionem: qua facta communionem poſtulauit Corporis Ieſu Chriſti: ſed cum Capellanus afferret Diuini myſterij Sacramenta, ſuperuenit quidam peſſimus ruptarius, iurans, & firmiſſime conteſtans, quod Comes Balduinus non comederet, nec biberet, donec redderet ruptarium quendam, quem cœperat, & teneri in vinculis faciebat. Ad quæ Comes. O crudeliſſime, inquit, nunquid panis, aut vini abundantiam, aut fruſtum carnis quæſiui, qui nihil ad corporis ſuſtentationem, ſed animæ ſalutem, Diuini myſterij communionem petij? Iterùm carnifex cœpit firmiter aſſerendo iurare, quod nec comederet, nec biberet, niſi faceret, quod petebat. Ad quæ denuo vir nobilis: ex quo, inquit, mihi diuinis Sacramentis communicare non permittitur, oſtendatur mihi ſaltem Euchariſtia, videlicet, ſalus mea, vt in vita iſta videam ſaluatorem meum: quâ à Capellano leuata, & oſtenſa, Comes eam deuotiſſime adorauit. 4.

Dum hæc agerentur, illi qui erant in turri Caſtri, timore mortis tradiderunt turrim ruptariis, 5.

recepto

recepto tamen prius ab ipſis iuramento, quod ipſos abire dimitterent, ſanos, pariter & indemnes: ſed traditores peſſimi ſpreta religione iuramenti, ipſos ſtatim patibuli morte turpiſſima condemnarunt. Quo facto arripientes Comitem Balduinum, duxerunt eum ad quoddam Caſtrum Comitis Toloſani, quod dicitur Mons Albanus: ubi eum tenentes in vinculis, aduentum Toloſani Comitis expectabant. Poſt paucos vero dies, venit Comes Toloſanus habens ſecum illos peſſimos traditores, Comitem videlicet Fuxi, & Rogerium Bernardi filium eius, & quendam militem de terra Regis Aragonenſis, qui dicebatur Bernardus de Portellis: ſtatim ad mandatum Comitis Toloſani, eductus de Caſtro Montis Albani Comes nobiliſſimus Balduinus. Id autem, quod ſequitur, quis vnquam ſine lacrymis legere poterit, vel audire? Mox Comes Fuxi, & filius eius, à patris malitia non degenerans, & Bernardus de Portellis ligauerunt funem in collo Viri nobiliſſimi, ipſum de voluntate, imo de præcepto Comitis Toloſani ſuſpenſuri. Quod videns Vir Chriſtianiſſimus, inſtanter, ac humiliter quæſiuit confeſſionem, & viaticum, ſed canes crudeliſſimi vtrumque ei penitus denegarunt: quibus miles Chriſti. Ex quo, inquit, non licet me oſtendere Sacerdoti? teſtis eſt mihi Deus, quod prompta voluntate ſemper, & ardenti Chriſtianitatem, & Dominum meum Comitem Montisfortis (Catholici exercitus ducem) ſequutus ſim, & pro hac, & in hac defenſione volo mori. Vix verba compleuerat, & ecce tres prænotati traditores, eleuantes eum à terra, ad nucis arborem ſuſpenderunt. Hactenus ille.

6. Vltionem hanc de proprio Fratre ſumptam, glorioſam ſibi putauit Raymundus Comes, quaſi proprio ſanguini non parceret, vt Regis ſibi amici fautoriſque occiſi in acie mortem vlciſceretur. Sed penitus contrarium accidiſſe adnotauit Guillelmus, qui poſt indignum facinus relatum, hæc ſubdit verba. [b] *Cuius, id eſt, Balduini Comitis corpus Fratres Templarij, petitum, & conceſſum depoſuerunt de arbore, & apud Villam Dei in Caſtro ſuo tradiderunt ſepulturæ. Multum enim Comes opinionem ſuam ex illius Fratricidio aggrauauit; qui ſaltem de ſuſpendio ei parcere debuiſſet.* Sic, quod putauit ſibi in gloriam fore, ad ignominiam ceſſit vel inter ſuos.

b Cap. 23.

7. Reuera tamen reſumpſere animos ab ipſa vltione, cum maximè, conuerſis in orientem Chriſtianis viribus, non vllos iam timerent Cruce ſignatos, à quibus iterùm poſſent profligari. Hinc Haymerico Narbonæ quondam Domino, amiſſam Vrbem repetere in conſilio: & Narbonenſibus obiurata obedientia Simoni Comiti, Eccleſiæque promiſſa, quamuis paſtore ſuo renitente, eiuſdem reditus etiam in votis fuit. Multis alijs admiſſis ex omni gente, ſicariis, & hæreticis, qui non niſi per turbas permitterentur. Narrat, qui ſupra Petrus Vallſarnienſis, hæc ſcribens verba. [c] *Circa idem tempus Aymericus Dominus Narbonæ, & ciues Narbonenſes, qui nunquam dilexerant negotium Ieſu Chriſti; vt iniquitatem, quam longe conceperant, parturirent, receſſerunt manifeſtè à Deo; receperuntque in ciuitatem ſuam ruptarios, nec non Aragonenſes, & Cathalonenſes, vt per eos expellerent, ſi poſſent, nobilem Comitem Montisfortis. Aragonenſes ſiquidem, & Cathalonenſes perſequebantur dictum Comitem in vindictam ſui Regis. Malitiam autem iſtam perpetrauerunt: Narbonenſes non quia Comes eos læderet in aliquo, vel læſiſſet; ſed quia putabant, quod Cruce ſignati de cætero non venirent.*

c Cap. 76.

Hæc facies terræ per Galliam Narbonenſem, cum ecce, Deo ita prouidente, inuerſa conſilia; & qui non timebantur Cruce ſignati, iuſto aduerſus rebelles concepto zelo, ſolito frequentiores aduenere. Nam in primis, ait idem, qui ſupra, Petrus [d] *Magiſter Robertus de Corcone Cardinalis Apoſtolicæ Sedis Legatus, qui ſicut ſuperius diximus, laborabat in Francia, quantum poterat pro negotio terræ Sanctæ, prædicatoreſque noſtros, qui pro negotio fidei cõtra hæreticos prædicare ſoliti erant, nobis abſtulerat, faciebatque illos pro ſuccurſu terræ Sanctæ inſtantius prædicare, ad bonorum, & prudentum virorum conſilium, quoſdam de prædictis prædicatoribus nobis reddidit, vt pro negotio fidei prædicarent. Ipſe etiam ad expugnandos hæreticos ſolo anos, ſuſcepit in pectore viuifica ſignum Crucis. Quid vltra? Reuixit prædicatio pro negotio fidei in Francia: multi ſe Cruce ſignant, ſit Comiti, & noſtris gaudium valde.* 8.

d Cap. 73.

Sed & Guido Venetandus Antiſtes Carcaſſonæ, & Vir inſignis Iacobus de Vitriaco, quos plurimos per vtramque Galliam ſignauerant, ea obtenta licentia conduxere; præfixis die, & loco, in quo, & per quem ad aciem properarent, denuo hoſtes Chriſti, ſi poſſent, profligaturi. De his, idem, qui ſupra, Petrus hæc habet. [e] *Anno Verbi Incarnati M. CC. XIII. Venerabilis Carcaſſonæ Epiſcopus, qui toto præcedenti anno pro negotio fidei, contra hæreticos diſcurrendo, & prædicando laborauerat in partibus Gallicanis, circa octauam Dominicæ reſurrectionis, iter ad partes arripuit Albigenſes: ipſe etenim omnibus Cruce ſignatis, tam illis, quos ſignauerat, quam aliis, qui de manu Magiſtri Iacobi de Vitriaco, viri per omnia laudabilis, & quorundam aliorum ſuſceperant ſignum Crucis, diem motionis aſſignauerat, ita quod in quindena Paſchæ, eſſent pariter congregati, profecturi cum eo per partes Lugdunenſes contra hæreticos peſtilentes: ſed M. Robertus de Corcone Apoſtolicæ Sedis Legatus, & Venerabilis Archidiaconus Guillelmus, Cruce ſignatis ſuis diem præfixerant, vt eſſent in quindena Paſchæ Biterris contra prænotatos hæreticos, per partes alias profecturi. Mouentes igitur à Niuernis Epiſcopus Carcaſſonenſis, peregrinique ſupradicti, itinere proſpero, ad montem deuenerunt Peſſulanum. Ego autem eram cum Epiſcopo Carcaſſonenſi, ibi inuenimus Pariſienſem Archidiaconum, & peregrinos, qui cum ipſo venerant à partibus Gallicanis.* 9.

e Cap. 78.

Demum ipſe etiam Cardinalis Legatus Robertus de Corcone, qui ſe, vt diximus, Cruce ſignauiſſet contra hæreticos; ipſos debellaturus, tandem aduenit: quod idem etiam auctor memoriæ prodit. [f] *Nec ſilendum, ait, quod Magiſter Robertus de Corcone, Cardinalis, Apoſtolicæ Sedis Legatus, de quo ſupra fecimus mentionem, venit ad exercitum in obſidione Caſſanoly, & paucos ibi faciens dies; laborabat prout poterat, vtpote homo bonæ voluntatis, ad expugnationem Caſtri, ſed negotiis iniuncta ſibi delegationis ipſum reuocantibus, non expectauit vſque dum caperetur Caſtrum* Numerum irrepſiſſe per errorem in Petro Vallſarnienſi nequaquam dubito: id quod Nicolaus Camuzaçius etiam notauit. Haud tamen negem fuiſſe ſupra communem, de quo lego in eodem auctore ſcriptum, [g] cum iam vndequaque omnes conueniſſent. *Proficiſcentes à Monte Peſſulano, venimus prope Biterrim, ad* 10.

f Cap. 79.

g Cap. 78.

Caſtrum

Caſtrum S. Tiberij, ibique occurrit nobis Comes Montisfortis: eramus autem, tam equites, quam pedites circiter centum millia peregrini. Certè, vt centum millia pugnatorum multa apparent; ſic centum ſupra modum pauca exiſtunt; ſi ad tot, tantoſque prædicatores, atque apparatus præuios comparentur, & fortè decem millia legendum foret. Ita vnde cœperunt hoſtes inſoleſcere, in deſperationem magis acti, nec mutire audentes; eo ſolum euaſerunt ſecundā cladem, forte & vltimam, quo nullis prorſus mādatis repugnarunt. Sed iam de aduentu Petri Beneuentani Cardinalis Legati miſſi ab Innocentio, quæ idem Auctor recenſet producamus.

---

1. Inducia primum pacta cum Narbonenſibus 2. & à Comitibus Fuxi, & Conuennarum Caſtra accepta 3. Guido in Rutinenſes, & Caturcenſes miſſus, 4. graſſatur in hoſtes. 5. inde Monfortio iunctus, Legati vices gerens in exercitu. 6. Hæreticorum Caſtra, 7. multa deuaſtant 8. In expugnatione Caſanely 9. labor inſolitus. 10. Sed tandem noſtris hymnos decantantibus, 11. fælix victoria & parta ſine ſanguine.

CAPVT SECVNDVM.

1\. a Cap.77. IGITVR, ait, Petrus Vallſarnienſis[a] *Dum hæc agerentur, Magiſter Petrus Beneuentanus, Cardinalis Apoſtolicæ Sedis Legatus, à D. Papa veniebat ad partes Narbonenſes, vt de his, quæ pacis erant, & fidei ordinaret. Audiens autem Legatus, quomodo ſe habebant Narbonenſes, mandauit eis, & diſtricte præcepit, vt firmas treugas haberent cum Comite Montisfortis, quouſque ipſe veniret. Idem etiam mandauit Comiti noſtro, ne ſcilicet læderet in aliquo Narbonenſes. Poſt paucos autem dies, venit Legatus, & intrauit Narbonam; viſo tamen prius Comite noſtro, & habito cum ipſo colloquio diligenti:* Hæc Narbonenſibus nondum deſperatis.

2\. Aſt Comitibus Fuxi, & Conuennarum, aliiſque, quamuis de eorum correctione deſperaretur, non minus ſuauiter: niſi quod tamen iuratoriæ cautioni addita Caſtra, quæ à noſtris poſſeſſa, munitaque, ſuetos fallere in officio continerent. b vbi ſupra. *Statim*, inquit,[b] *acceſſerunt ad eum hoſtes fidei, Comes ſcilicet Conuennarum, & Fuxi, & alij multi, qui exigentibus meritis fuerunt exhæredati, pro reſtitutione ſua ipſi Legato ſupplicaturi: Legatus ſapiens, & diſcretus omnes reconciliauit, recipiens ab eis non ſolum iuratoriam cautionem ſtandi mandato Eccleſiæ, sed etiam quædam Caſtra fortiſſima, quæ adhuc remanſerant hoſtibus prænotatis.* Eaſdem inducias Toloſanis conceſſas ciuibus, obſidibus acceptis, & Narbonenſibus, præcipua vrbis arce per eos tradita, capite ſequenti memorabimus.

3\. Hactenus, quæ à Legato firmata, pacis intuitu, cum his, qui pacem, etſi interius odiſſent, exterius tamen ſe velle, & parere mandatis proſequebantur: non quia ſperaret, ſed vt nihil omitteret, quod poſſet eam prudenter promouere. In reliquos, vt in manifeſtos Eccleſiæ hoſtes, Monfortio Comiti, & ſuis data poteſtas, ferro, & igni graſſari quouſque deficerent, aut, quod difficilius putabat, conuerterentur. Monfortius Comes, qui nihil ſine noſtris, diuiſit exercitum, & peregrinos cum Epiſcopo Guidone Carcaſſonenſi, Guidoni Fratri ſuo; reliquos cum Arnaldo Narbonenſi, ſibi, & filio retinuit; illis Rutinenſe, & Caturcenſe territoria (namque plena hæreticis) inuaſuris viriliter: his, celebrandis Amalrici nuptiis, quæ pactæ anno præterito, nubili iam puella, maturabantur. Narrat hæc a Cap.79. idem Petrus Vallſarnienſis verbis ſequentibus.[a] *Cum feciſſent peregrini paucos dies Carcaſſonæ, nobilis Comes Montisfortis rogauit eos, vt cum Epiſcopo Carcaſſonenſi, & Guidone de Monteforti Fratre Germano ipſius Comitis, ad partes Rutinenſes accederent, & etiam Caturcenſes; vt terras iam Raterij de Caſtro Nouo (qui nobiliſſimum & Chriſtianiſſimum Comitem Balduinum, crudeliſſime prodiderat) quam aliorum hoſtium Chriſti penitus deuaſtarent. Ipſe vero Comes cum ſuo primogenito Amalrico, deſcendit vſque Valentiam, inueniſque ibi Ducem Burgundiæ & Delphinum; habitoque ſuper præfato matrimonio conſilio, & aſſenſu, Comes noſter, quia non erat tempus congruum ad contrahendum, nec ipſe propter multimodas guerræ neceſſitates, ibi poterat facere multos dies, dictam puellam duxit ſecum Carcaſſonam, ibique fuerunt nuptiæ celebratæ.* Hactenus ibi. Nec dubium affuiſſe nuptiis Arnaldum, cuius omnia interuentu, vt olim pacta, ſic & nunc etiam vtrinque impleta fuerunt.

De vtriuſque Guidonis incurſionibus, queis video etiam aſſociatum Robertum de Corceone, hæc idem auctor? [d] *Peregrini vero, qui nuidiu à Carcaſſona exierant, & iam Epiſcopatū intrauerant Caturcenſem, terras hoſtium fidei, quæ timore eorum erant derelictæ vacuæ, vaſtauerunt. Nec prætereundum eſt, quod cum tranſiremus per Epiſcopatum Rutinenſem, venimus ad quoddam Caſtrum, quod Mauriliacum vocatur: illi autem de Caſtro voluerunt nobis reſiſtere, quia miræ fortitudinis, erat Caſtrum, & penitus inacceſſibile. Erat autem in exercitu noſtro Magiſter Robertus de Corceone Apoſtolicæ Sedis Legatus, de quo ſupra tetigimus, qui nuperrime venerat à partibus Gallicanis: mox noſtri in ſuo aduentu acceſſerunt ad Caſtrum, & cœperunt hoſtes ſuos acriter impugnare. Videntes illi de Caſtro, quod amplius reſiſtere non valerent, reddiderunt ſe ipſa die Legato, ad ipſius per omnia voluntatem: noſtri vero de voluntate Legati, Caſtrum penitus deſtruxerunt. Nec ſilendum quod ibi inuenimus ſeptem hæreticos de ſecta illa, quæ VValdenſium dicebatur. Qui ad Legatum adducti, ſuam incredulitatem plenius ſunt confeſſi; quos noſtri arripientes peregrini, cum ingenti gaudio combuſſerunt.* Hæc vterque Guido, dum nuptiæ apud Carcaſſonam celebrabantur. Inde Monfortius, Amalricuſque redditi exercitui, & Guido Præſul Legati vices exequens (Cardinalis, vt puto, Beneuentani, qui interim ad Aragonum partes perrexerit) Aginenſem Prouinciam intrauerunt. Quid porro in ea ab illis factum ſit, eadem acta ſcribunt, his plane verbis.[e] *Poſt hæc nunciatum* e vbi ſupra. *eſt Comiti noſtro, quod quidam milites Aginenſes,*

qui

qui præcedenti anno ab eius dominio receſſerant, Caſtrum quoddam munierant, quod dicitur Mons Piſatus. Acceſſimus ad illud obſidendum: prænotati vero milites de Monte Piſato audientes aduentum Cruce ſignatorum, venientes ad Caſtrum, illud penitus deſtruxerunt. Mouens Comes noſter à Monte Piſato, cœpit vlterius progredi per Epiſcopatum Aginnenſem, vt Caſtra, quæ præcedente anno, à ſuo dominio receſſerant, occuparet: omnes autem aduerſarij timore ducti, antequam Comes accederet ad eos, reddiderunt ſe illi. Comes autem ob maiorem ſecuritatem, ne iterum apoſtatarent, ſicut conſueuerant, ferè omnes turres, & muros dirui faciebat, exceptis paucis de fortioribus Caſtris, quæ ipſe tam ſibi, quam Francigenis munire voluit, & tenere.

6. Veniens Comes ad obſidendum Caſtrum Marmanda, inuenit illud contra ſe munitum: miles enim quidam Regis Angliæ, quoſdam ſeruientes in Caſtrum adduxerat, vexillumque ſuum in ſummitate Caſtri poſuerat, vt Caſtrum defenderet contra noſtros, ſed appropinquantibus noſtris, & in ipſo aduentu ſuo ad muros accedentibus, poſt modicam defenſionem de Caſtro fugere cœperunt, recipientéſque ſe in nauibus per Garonam fluuium celeriter deſcendebant ad quoddam Caſtrum proximum Regis Angliæ, quod Regula dicebatur: ſeruientes verò Regis Angliæ, qui ad defenſionem Caſtri venerant, ſe in turri receperunt. Noſtri verò intrantes Caſtrum, bona illius omnia diripuerunt: ſeruientes vero Regis Angliæ, qui erant in turre, Comes viuos, & ſanos abire dimiſit. Poſt hæc datum fuit Comiti à ſuis conſilium, vt non funditus deſtrueret Caſtrum, eo quod eſſet ſatis nobile, & in extremitate terræ ſuæ; ſed conſuluerunt, vt turrim maiorem muniret, caeteráſque turres, & partem murorum dirueret, quo facto reuerſus eſt Comes Aginnum.

7. Erat autem Caſtrum Caſanolij nobile, & fortiſſimum in territorio Aginnenſi, in pede ſiquidem cuiuſdam montis in amœniſſima planicie ſitum erat; ſed & aquis circumfluentibus, & natiuis rupibus cingebatur: erat in Caſtro illo Sedes hæreticorum, vna de principalibus, & fuerat ab antiquo. Homines autem Caſtri illius erant pro magna parte raptores, & periuri, repleti omni iniquitate, & genere peccatorum: iam enim ſemel, & iterum, reddiderant ſe Chriſtianitati; nunc etiam & tertia vice Chriſtianitati, & Comiti noſtro reſiſtere attentarunt. Erat autem Caſtri illius Dominus maior, Hugo de Rominiaco, Frater Epiſcopi Aginnenſis: hic Comitis familiaris fuerat, & amicus, ſed ipſo anno rupta familiaritate, & ſacramento per proditionem, à Deo receſſerat, & Comite memorato: Collegerant etiam ſe alij proditores quamplurimi in Caſtro illo. Veniens igitur nobilis Comes Montisfortis cum exercitu ante Caſtrum, in vigilia Apoſtolorum Petri, & Pauli, obſidionem firmauit ex vna parte, ſuper montem, non enim ſufficiebat exercitus eius, ad Caſtrum in circuitu obſidendum.

8. Poſt paucos autem dies fecit Comes machinas erigi ad diruendos muros Caſtri: machina autem illa, & ad murum, & intra Caſtrum inſtantius iacientes, in breui domus Caſtri plurimas diruerunt. Poſt aliquot autem dies ſuperuenientibus peregrinis, deſcendens Comes de monte, fixit tentoria in planicie propè Caſtrum, partem exercitus habens ſecum; plures vero remanſerunt in monte, cum nobiliſſimo, & probiſſimo iuuene Almerico filio Comitis, & Venerabili Epiſcopo Carcaſſonæ Guidone, qui ibi Legati fungens officio, ad expugnationem, & captionem Caſtri, inſtantiſſimè, atque efficaciſſimè laborabat. Fecit autem Comes in planicie, vbi ſe locauerat, erigi machinas, quæ petraria nuncupantur, hæ die noctúque iacientes muros Caſtri debilitabant plurimum. Quadam autem nocte circa auroram exeuntes plures ex aduerſariis de Caſtro aſcenderunt in montem, impetum facturi vnanimiter in exercitum, venientéſque ad tentorium in quo Almaricus filius Comitis dormiebat, irruerunt in eum validiſſimè, ipſum capturi, vel occiſuri, ſi poſſent; ſed currentes noſtri, & hoſtes viriliter inueſtiantes ad Caſtrum ſuum redire compulerunt.

Dum hæc agerentur in obſidione illa, Rex Angliæ Ioannes, qui dolens de exhæredatione nepotis ſui, videlicet filij Comitis Toloſani, bonis noſtris ſucceſſibus inuidebat, acceſſerat propè partes illas, ad Petragoricenſem videlicet ciuitatem, habens ſecum exercitum magnum valde; confugerant enim plures de hoſtibus ad ipſum, qui peccatis ſuis exigentibus, iuſto Dei iudicio fuerant exhæredati; quos idem aſſumpſit, & diu tenuit, non ſine multorum ſcandalo, & graui propriæ famæ ſuæ iactura. Illi vero, qui erant in Caſtro obſeſſi, frequentes nuncios mittebant ad Regem prædictum petentes ſuccurſum; & ipſe eos per nuncios, & promiſſiones plurimum animabat. Quid plura? Fit rumor celebris in exercitu noſtro, quia Rex ſæpè dictus volebat in nos irruere; & feciſſet forſitan ſi auſus fuiſſet. Comes autem fortiſſimus Montisfortis, in nullo perterritus eſt de auditis, ſed firmiter propoſuit, quod ſi Rex vellet irruere in exercitum, non ideo recederet ab obſidione, ſed & ſuos defendens pugnaret contra eum. Sed ſæpè dictus Rex, ſaniori vſus conſilio, nihil de his, quæ dicebantur, & quæ forſitan propoſuerat agere, tentauit. 9.

Longum eſſet in præſenti cuncta narrare, quæ in illa obſidione, tum ab exercitu, tum à Guidone Epiſcopo qui, vt ait idem, auctor paulò inferiùs. [f] Diu, noctuque laborabat in his, quæ obſidioni opus erant, geſta ſunt: quæ machinæ applicatæ muris, qui pontes fluminis? Id vnum nobis ſatis ſupérque ſit, quo tandem vltimo victoria noſtris illuxit. [g] Cogitans Comes noſter, ne forsè aduerſarij de nocte comburerent machinam ipſam, eadem die Dominica circa Veſperam fecit armari ſuos, & omnes, concrepantibus tubis, vocari ad inſultum. Epiſcopus Carcaſſonæ, & Clerici, qui erant in exercitu cum eo, conuenerunt in locum eminentiorem propè Caſtrum, clamaturi in cœlum, & pro noſtris pugnantibus oraturi. Mox igitur noſtri intrantes machinam, ruptis anterioribus machinæ cledis, cum multa probitate tranſiere foſſatum. Interea Clerici noſtri Veni Creator Spiritus, cum deuotione maxima decantabant: aduerſarij autem videntes irruentes noſtros, receperunt ſe intra muros, & cœperunt noſtros per deſuper muros iactu lapidum creberrimo grauiter infeſtare: noſtri vero, quia imminebat nox, & quia non habebant ſcalas, muros conſcendere nequiuerunt; ſed intra muros, & foſſatum, in modica quadam planicie ſtantes, brabacanas, quas hoſtes extra muros fecerant, ipſa nocte deſtruxerunt. 10.

f cap. 79.

g ibidem.

11. In craſtino vero tota die laborauerunt artifices noſtri in ſcalis faciendis, & aliis machinis, vt die tertia Caſtrum aſcenderent per inſultum, quod ſcientes, & timentes milites ruptarij, qui erant in Caſtro,

Caſtro, ſequenti nocte exeuntes cum armis, quaſi inſultum facturi in exercitum, omnes fugerunt; plures autem de noſtris, inſequuti ſunt eos diutius, ſed comprehendere nequiuerunt. Reliqui verò accedentes ad Caſtrum media nocte, vt intrauerunt, appoſuerúntque ignem combuſſerunt illud, & quos inuenire potuerunt, in ore gladij peremerunt. Per omnia benedictus Deus, qui tradidit impios, etſi non omnes. Poſt hæc fecit Comes noſter, quaſi ſolo tenus, deſtrui circuitu muros Caſtri, ſicque captum eſt, & caſſatum Caſſanolium XVI. Kalendas Septembris, ad laudem Domini noſtri, cui eſt honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Hic longæ, laborioſæque obſidionis Monfortio, atque Guidoni finis fuit. Verum quæ alia poſtea ſequuta ſunt, vſque ad aduentum Cardinalis Beneuentani, vices eius gerente Guidone Præſule, ſequenti Capitulo nobis dicenda erunt.

---

1. Expugnatum à noſtris Caſtrum Domæ, 2. & Caſtrum Montisfortis, laborans ſub tyrannide impiorum coniugum. 3. Vtrumque dirutum, atque item Caſtrum nouum. 4. Quid de Banatio? 5. & qualiter poſt hæc pax terræ reddita? 6. Petrus Cardinalis Beneuentanus Aragonenſes viſitat. 7. Interim Fulco Toloſanus Toloſam intrat. 8. Narbonenſem arcem occupat. 9. Sancto Dominico ſancti Romani Eccleſiam donat, 10 atque item ſextam decimarum partem ad victum.

CAPVT TERTIVM.

1. a cap. 80. HIS ita geſtis (pergit qui ſupra Auctor [a]) *ſignificatum eſt Comiti noſtro, quod in Epiſcopatu Petragoricenſi, erant Caſtra, in quibus habitabant pacis, & fidei inimici; & verè ſic erat. Propoſuit igitur Comes progredi, & inuadere Caſtra, vt per Dei gratiam, & auxilium peregrinorum, expulſis ruptariis, & raptoribus relegatis, pacem Eccleſiæ, imo toti terræ Petragoricenſi relinqueret. Omnes autem Chriſti, & nobilis Comitis noſtri aduerſarij, audito, quod captum eſſet Caſſanolium, tanto timore percuſſi ſunt, quod in nulla munitione, etiam fortiſſima, aduentum Comitis, & exercitus, auſi ſunt expectare. Mouens igitur exercitum à Caſſanolio, venit ad vnum de Caſtris, quod Doma dicebatur, & inuenit illud vacuum, & abſque defenſore. Erat autem Caſtrum nobile, & fortiſſimum ſuper Dordoniam fluuium, in amœniſſimo loco ſitum. Statim Comes noſter, turrim Caſtri, quæ erat altiſſima, & pulcherrima, & penè vſque ad ſummum munita, ſuffodi fecit, & dirui.*

2. *Ad dimidiam vero leucam erat Caſtrum aliud miræ fortitudinis, quod dicebatur Mons-fortis. Dominus verò Caſtri, nomine Bernardus de Caſuacio, homo crudeliſſimus, & omnium peſſimus, timore ductus, fugerat à facie Comitis noſtri, Caſtro ſuo vacuo derelicto: tot enim, & tanta erant crudelitates, rapinæ, enormitates illius nequiſſimi, & crudeliſſimi, quod vix poſſent credi, aut etiam cogitari. Et cum talis eſſet, procurauerat ei Diabolus adiutorium ſimile ſibi, vxorem, videlicet, quæ erat ſoror Vicecomitis Turennæ. Hæc altera Iezabel, imo longè peior, & crudelior, quam Iezabel, omnium malarum erat peſſima fœminarum. Et viro incredulitate non impar, & malitia. Ambo igitur, cum eſſent nequiſſimi, ſpoliabant, imo deſtruebant Eccleſias, peregrinos inuadebant, membris innoxios detruncabant; ita quod in vno Monaſterio Monachorum nigrorum, quod Sarlatum dicitur, inuenti ſunt à noſtris centum quinquaginta inter viros, & mulieres, qui manibus, vel pedibus amputatis, erutis oculis, ſiue cæteris membris caſis, à prædicto Tyranno, & vxore eius fuerant mutilati. Ipſa enim vxor Tyranni, totius pietatis oblita, pauperibus mulieribus, vel mammillas faciebat extrahi, vel pollices abſcindi, vt ſic ad laborandum inutiles redderentur. O crudelitas inaudita! Sed his omiſſis, cum neque milleſimam malitiarum dicti Tyranni & vxoris eius partem poſſemus exprimere, ad propoſitum redeamus.*

3. *Deſtructo igitur, & euerſo Caſtro Domæ, voluit Comes noſter ſubuertere Caſtrum Montisfortis, quod erat, ſicut diximus, præfati Tyranni. Mox Epiſcopus Carcaſſonæ, qui totum pro negotio Chriſti ſe laboribus exponebat, aſſumens ſecum partem peregrinorum, abiit, & fecit dirui Caſtrum illud. Adeo autem fortiſſimi erant muri illius, quod vix poterant dirui, eo quod cæmentum in lapide obduruiſſet. Vnde etiam multos dies oportuit noſtros facere diruendo Caſtro. Ibant peregrini mane ad operandum, & ſero reuertebantur ad locum Caſtrorum, exercitus enim non receſſerat à Doma, eo quod aptior, & competentior erat locus exercitui. Erat præterea propè Montemfortem aliud Caſtellum nomine Caſtrum nouum non impar cæteris in malitia, & hoc ipſum timore exercitus fuerat derelictum. Propoſuit autem Comes noſter tenere, & occupare Caſtrum illud, vt per hoc melius poſſet pacis compeſcere turbatores: ſicut cogitauit, ita & fecit.*

4. *Erat inſuper quartum Caſtrum ſatis forte nomine Banatium, huius Caſtri Dominus peſſimus erat, & Eccleſiarum moleſtiſſimus oppreſſor: dedit autem ei Comes noſter optionem, vt vnum eligeret de duobus; videlicet, vt infra terminum à Comite, & ab ipſis, qui ibi erant, præfixum, reſtitueret male ablata, aut humiliarentur muri Caſtri ipſius: & ad hoc exequendum data fuerunt induciæ per plures dies: Sed cum intra dies illos de rapinis non feciſſet reſtitutionem, voluit Comes noſter humiliare munitionem Caſtri Banatij, inuitóque Tyranno, & multum dolente; fecit Comes noſter humiliari turrim, & muros Caſtri Banatij: allegabat enim maleficus ſæpè dictus, Caſtrum ſuum non debere humiliari, eo quod ipſe ſolus erat in terra illa, qui iuuaret Regem Franciæ, contra Regem Anglorum ſed Comes allegationes iſtas, vanas ſciens, & friuolas, non deſtitit à propoſito. Iam etiam allegationes prædictas Tyrannus memoratus expoſuerat Regi Franciæ, ſed nihil proficere potuit.*

5. *In hunc modum ſubiugata ſunt quatuor Caſtra illa, Doma videlicet, Montisfortis, Caſtrum nouum, & Banatium. In his quatuor Caſtris à centum annis, & antea, Sedes fuerant Sathanæ, ab his egreſſa fuerat iniquitas ſuper faciem terræ. Iſtis igitur ſubiugatis per peregrinorum laborem, & probitatem*

rem experrifſimam Comitis Montisfortis, reddita eſt pax, & tranquillitas, non ſolum Petragoricenſibus, ſed etiam Caturcenſibus, & Aginnenſibus, & Lemonicenſibus pro magna parte. Pergit auctor de aliis geſtis Comitis, & Guidonis Monfortij Fratris eius, quæ minus faciunt ad præſens inſtitutum.

6. Inter hæc Innocentius, ſuſceptis nunciis, quos Proceres Aragonenſes & Cathalani proximo anno ad Romanam curiam miſerant, Petro Beneuentano Cardinali in mandatis dat, vt Iacobum eductum à cuſtodia Monfortij Comitis, Aragonenſibus, Cathalaniſque reſtituat, legitimum ſucceſſorem vtriuſque Regni: præuia ne aliqua facienda inquiſitione, qua ius hæreditarium conſtaret clarius? in dubio eſt. Conſtat Iacobum non ante ſuis traditum, quam Petrus Aragoniam peragraret: quippe in Concilio ad montem Peſſulanum legitur reſtitutus, celebrato initio ſequentis anni, vt ſuo loco dicemus. Et tamen conſtat ex Petro Vallſarnienſi, Beneuentanum longè ante Concilium inter Aragonenſes commoratum, nec idem celebraſſe Concilium niſi reuerſum. *His omnibus*, ait, [b] *rite peractis, Magiſter Petrus Beneuentanus Apoſtolicæ Sedis Legatus, de quo ſupra fecimus mentionem, reuerſus à partibus Aragonenſibus, in quibus pro grauibus negotiis fecerat longam moram, conuocauit celeberrimum, & generaliſſimum Concilium in quindena Natiuitatis Dominicæ apud Montem Peſſulanum.* Crediderim intendiſſe Legatum iuri inquirendo, in Regni ſucceſſione; atque obiter Sanctij, & Ferdinandi pacandis animis, ne Regis pueri ſceptra perturbarent.

b Cap. 80.

7. Non ſatis conſtat quid egerint hoc tempore Arnaldus, & Fulco Narbonenſis Antiſtes, & Toloſanus. Nam abfuiſſe ab exercitu Catholico argumento eſt, quod nulla eorum mentio apud auctores, ſi interfuiſſent nequaquam omittenda. Vtrumque, vt credo, vrgebat deſiderium propriæ Eccleſiæ, & commiſſarum ſibi ouium cura, ſi fortè poſſent ad caulas reuocari. Et Narbonenſi poſt inducias pactas facilis aditus, maximè ciuibus minus obſtinatis, atque in Arnaldum pronis, quem boni amarent; diſcoli, vel qui non timerent reuererentur. Fulconis longū, prolixumque exilium, & ab eius diſceſſu continua mala fecerant deſiderium Toloſanis, & tanto ſe paſtore deſtitutos, ipſi etiam, qui eiecerant, dolebant. Pactas etiam inducias cum Toloſanibus, interuentu Cardinalis Beneuentani, atque obſides acceptos hoc ipſo tempore, Guillelmus de Podio Laurentij ſcriptum habet; tuneque Fulconem Toloſæ reſtitutum, etiam arcem maiorem, quæ Narbonenſis dicitur, Romanæ Eccleſiæ nomine occupaſſe. *Magiſter*, inquit, [c] *Petrus Beneuentanus, Cardinalis Eccleſiæ Romanæ, mittitur Legatus, de pace acturus: obſides Toloſani mittuntur Arelatum in Prouinciam; & Caſtrum traditur Narbonenſe. Caſtrum vero prædictum tenendum, & cuſtodiendum nomine Eccleſiæ Romanæ commendauit Epiſcopo Toloſano.* Hæc ille pluribus.

c Cap. 84.

8. Petrus vero Vallium Sarnay, Fulconis ad Toloſam aduentum pauliſper differt, Ordine, vt puto, nonnihil immutato; verum hunc ipſum reditum eiuſdem, atque Arcis maioris, ſiue, vt vocabant, Narbonenſis (ad differentiam Regiæ minus munitæ) enucleatius tradit his plane verbis. [d] *Interea Legatus Epiſcopum Toloſanum miſit Toloſam, vt ex parte ipſius occuparet, & muniret Caſtrum Narbonenſe, ſic enim vocabatur munitio, & palatium Comitis Toloſani. Ciues autem Toloſani, ad mandatum Domini Legati, imo potius, timore ipſius, filium Comitis Toloſani fecerunt exire à munitione iam dicta, quam hactenus tenuerant, & tradiderunt eam ex parte Legati Epiſcopo ſuo. Qui intrans munitionem tenuit eam & muniuit eam militibus, & ſeruientibus; tamen inſumptibus Ciuium, & expenſis.* Hæc Vallſarnienſis: quæ eadem Katell in ſua hiſtoria; niſi quod milites arci cuſtodiendæ, à Comite Simone Monforcio miſſos; eoque Toloſanis adeo infenſos tradidit, vt, ſero licet, actorum pœnituerit, nihil iam penitus valentes retractare. Hic reditus Fulconis ad ſuam ſedem poſt prolixum exilium, glorioſus, & dignus zelo, ac Conſtantia Præſulis Sancti.

d Cap. 81.

9. Reſtitutus Toloſæ vir Beatus, quo nullū prorſus omitteret officium boni paſtoris; imo quo in vno Viro, Sancto Dominico, vniuerſum ſibi deuinceret Chriſtianum orbem, iam, iamque parturienti ſuam familiam, totius Eccleſiæ futurum lumen, & columen, Sancti Romani fanum dediſſe legitur, vbi cum ſuis degeret. Porrò ad libros, & alia comparanda, imo ad agendam in communi vitam (quæ prima erant conceptæ religionis glorioſa ſemina) ſextam decimæ partem (dubium illius, an aliorum etiam locorum eiuſdem vrbis) quæ Toloſanum clerum concernebant, tradidit liberali donatione, eiuſdem cleri conſenſu confirmata. Narrat vtrumque Theodoricus de Apoldia Dominicanus in vita Sancti Patris, quam ſuis operibus inſeruit Laurentius Surius. Et quidem de Eccleſia Sancti Romani, quæ breui creuit in primum Monaſterium totius Ordinis, anno ſequenti nobis dicendum erit, vbi conſtabit, poſt generale Concilium Lateranenſe, adiunctas cellas, officinaſque in modum cœnobij; ſed in Eccleſia, quam iam antea obtinerent Fulconis dono. Interim de decimalibus redditibus, ex quibus incœpere vitam communem, hæc ab eodem auctore ſcripta profero. [e]

e Lib. 1. cap 12.

10. *Porrò (ait) Epiſcopus Toloſanus, Vir bonus, & Sanctus, zelator fidei, Sanctum Dominicum impenſe amans, latus nouam oriri ſalutem, conſentiente collegio ſuo, ad libros, aliaque neceſſaria comparanda, ſextam decimarum omnium partem ei donauit. Obtulerunt ſe etiam illi duo Toloſani boni viri, Frater Thomas, homo facundus, & gratioſus, & Frater Petrus de Salare, qui inſignes ædes, quas Toloſa habebat, ei largitus eſt. Tum verò, qui cum Beato Dominico erant, cœperunt ſe ad religioſorum, ſiue Monachorum mores accommodare. Nec dum enim prædicatorius ordo inſtitutus erat; ſed quædam iam concepta erant, & de illo inſtituendo deliberabatur.* Hæc ſumma gloria familiæ Ciſtercienſis, hoc Fulconis trophæum incomparabile, quod tātæ fabricæ tātis fundamentis cooperatus; & ſine ipſo nec concepta, nec nata fuit. Quippe in concepto animando fœtui pabulum, in partu cunam præſtitit vagienti. Etſi Dominicum deductum ad Innocentium, atque ipſi commendatum conſideremus, impetrandæ inſtituti confirmationi; velut obſtetricantem inueniemus Epiſcopum Fulconem; vt nullum prorſus officiū prætererit, quo poſſit de ſanctiſſima familia, atque tot titulis orbi ſuſpicienda bene mereri.

1. *Apoſtolorum*

1. Apoſtolorum Pruſia mirus fructus, 2. Fugatorum in ea Prouincia Dæmonum, 3. atque virtutis myſteriorum fidei clara iudicia, 4. Petrus creatus Patriarcha Antiochenus. 5. Monaſterium de Lubino Ciſtercio donat, 6. appoſitis quibuſdam conditionibus, 7. quæ tamen ſtatim veniunt reuocandæ. 8. Græcorum de Locedienſibus querela. 9. Innocentio propoſita, 10. Innouatis exceſſibus, expulſi noſtri, ſed reſtituti. 11. Et vt illi ferebant, per ſubreptionem. 12. Demum Cardinali Epiſcopo Albanenſi inquiſitio, ſententiáque commiſſæ.

CAPVT QVARTVM.

1. INTER hæc Pruſiæ Apoſtolus Chriſtianus ab Innocentio Papa, nouis coapoſtolorum copiis auctus, non hos, aut illos ciues Chriſto donat, vt hactenus feciſſet, ſed integras Prouincias, Principibus Berniſo, atque Berniſio conuerſis ad fidem, poſt quos conſueto more quibuſque populis, ſubditi ad eorum mores, & religionem, auide certatimque componebantur. De his ab antiquioribus perpauca: & à Gaſpare Bruſchio, in Catalogo Epiſcoporum Culmenſium, quorum primus Chriſtianus, vt ex Cromero ſupra etiam notauimus; hæc ad hunc ipſum annum ſcripta Lego[a] *Anno M. CC. XIIII. conuerſus ad fidem Chriſtianam Borneſius nomine, Surbauno, in Baptiſmate Paulus nominatus, primo Pruſiæ Epiſcopo Chriſtiano Regionem Lubauiam; item alius Bernſius Vrarpoda, in Baptiſmate Philippus nominatus, terram Luſabiam donauit, & exhibuit*, non quod Prouincias Dominio eius ſubiecerint, ſed homines doctrinæ; intellectum, in obſequium fidei captiuaturos. Hæc incrementa recentium Apoſtolorum, atque Chriſtiani Ducis in vinea Domini, atque agro ſpirituali. Nam quæ acquiſiuit etiam temporalia ſuæ Eccleſiæ anno M. CC. XXII. quo firmata inueniuntur per inſtrumenta, fideliter ex more etiam reddemus.

[a] Polmiki 08.

2. Cæterùm, quæ de ſenſibili ſimul, & horribili Dæmonum ab eiſdem Prouinciis fuga, ſub fidei ingreſſum in Additis ad exordium Magnum ſcripta ſunt; deque virtute myſteriorum noſtræ ſalutis; quia conuerſionem gentis promouerunt; & aliàs multum faciunt ad Chriſti gloriam, nequaquam duxi ſilentio prætereunda. Aducto tamen in exemplari noſtro, errore amanuenſium pro Lubauia Liuoniam, in aliis Slauoniam irrepſiſſe: ſed reuera ad Lubauiam referendam ipſa temporis ratio manifeſtat; ſic autem habent.[b] *In Regione Slauenia, quæ nouiter eſt ad fidem Chriſtianam conuerſa magna ex parte & plurima Ciſtercienſis Ordinis Monaſteria conſtat iam eſſe fundata. Porro Monachi iſti, qui ibidem Domino ſeruiunt, ob quotidianam conuerſionem gentium baptizandi poteſtatem à ſummo Pontifice acceperunt. Factum eſt autem, vt aliqui de fratribus illis à quibuſdam fidelibus inuitati, ſtatuta die venirent ad vnam de proximis Villis paganorum multitudinem in ea baptizare: quæ nuper fide recepta, regenerationis gratiam flagitabant. Præcedenti itaque nocte, antequam illuc perueniſſent, auditus eſt ſonus, & fremitus ingens, quaſi exercitus grandis tota nocte, per vicos, & plateas eiuſdem perſtrepentis, qui velut ab alio exercitu fortiter impugnatus, tandémque ſuperatus, terga vertere, atque cum magna turbulentia exire videbatur. Porro homines loci recedentium ſtrepitum, & fugam communiter audientes, & neminem videntes ſtupebant, ac metuebant, nimirum ignorantes, quæ iſta nouitas eſſet, aut quid boni, malíue portenderet.*

[b] 5.63.&64.

3. *In craſtinum venientes Monachi ad eandem villam baptizauerunt ibi promiſcui ſexus turbam copioſam. Tunc vero cunctis fidelibus manifeſtè innotuit quia tumultus ille nocturnus nihil aliud extitit niſi Dæmonum legiones ab obſeſſis hominibus, increpante Domino, fugientes, qui Beatorum Angelorum præſentiam, & Sancti Spiritus aduentum ſuſtinere non poterant. De qua re multum in Domino conſolati ſunt vniuerſi, præcipuè vero Neophyti illi, qui ab immunda damnatione fuerant liberati. Quædam mulier gentilis cœtui fidelium mixta, caſu aſperſa eſt aqua benedicta; quam ſentiens, & multum abhorrens, protinus ſenſit dolorem; & ardorem intolerabilem, ac ſi collo tenus fuiſſet immerſa in Caldariam aquæ bullientis; quæ cum diutiſſime cruciaretur, & inuocaret ad opem idola ſua, nec incendium minueretur, ſed potius augeretur; tandem vexatio illa dedit ei intellectum, & cognouit in veritate, quia non eſſet ei ſalus in Diis, vnde inuocato nomine Saluatoris, & percepto lauacro ſalutari, ſalutem corporis, & animæ ſine mora percepit, & ita fidelis effecta, coniuncta eſt fidelium turmis.* Hactenus, qui Exordium magnũ produxit cœnus author.

4. Quo anno aſſumptus? ignotum hactenus nobis. Conſtat hoc, neque recens tunc promotum præſediſſe Antiochiæ Venerabilem Petrum, qui, vt ipſe ait, ab infantia in Ciſtertio nutritus, ſuaue religionis iugum tolerauiſſet. Hunc cum per obedientiam Innocentius acceptare compelleret, vnam tantam excepit conditionem, à Ciſtercio auellendus, vt Ciſtercium, qua poſſet illuc adduceret ſibi, in ſolatium ſimul, & adiutorium, non reformandis illius tractus cœnobiis, ſi in eius leges, & iura tranſire vellent. Conſtat id ex ipſius quibuſdam litteris relatis à Gregorio Papa nono in Epiſtola ad Albertum Antiochenum (Petri ipſius ſucceſſorem) in qua introducitur loquens in hæc verba.[c] *Petrus Dei gratia, Sancta, & Apoſtolica Sedes Antiochena Patriarcha, cum ad ſuſcipiendum onus regiminis Sancta Sedes Antiochena, nos licet immeritos, & inuitos, per diſtricta mandata Sedes Apoſtolica compuliſſet, ſuper eo, quod nos vergentes in ſenium grauabat plurimum a Ciſtercienſis Ordinis Societate, in qua nutriti eramus ab adoleſcentia, in longinquis partibus ſegregari, vna cum Beatiſſimo Patre noſtro ſummo Pontifice, vina voce familiariter conferentes, tandem ab eo meruimus impetrare, quod ſi quæ de Abbatiis Nigra Montana Ordini Ciſtercienſi vellet incorporari, nos cius aſſenſu, & authoritate poſſemus concedere, ac firmare.* Hæc Petrus loquens de ſua promotione.

[c] In Regeſt. Greg 9.

5 Ergo, qui talia ab initio propoſuiſſet, hoc tandem anno nactus occaſionem, conceſſa ſibi ab Innocentio facultate,& Abbatis, atque conuentus Cœnobij de Iubino (quod in partibus illis illuſtre erat) conſenſu vſus cum reuera indigeret reformatione, reformari ad Ciſtercium, & Monachos adducendos, ex Firmitate (propria fortaſſe domo) per quos inſtitueretur, deliberauit. Res vtrique Capitulo propoſita, Ciſterecienſi nimirum, & Antiocheno, atque ab illo impetrati facile Monachi, qui locum, gentem, & mores conſiderarent; & ſi ita expedire videretur, contractui aſſiſterent, non niſi caute cum Græcis ineundo, ſed in Petrum ſecure reuocando. Canonicorum difficilior conſenſus fuit, & exquiſitæ nonnullæ conditiones, quæ rem turbarunt, & niſi Petrus ab eis retroceſſiſſet, omnino ſuo deſiderio fruſtrandus eſſet. Prima pars conſtat ex eiſdem ipſis litteris, quæ ita proſequuntur deſignantes in fine ſequentem annum. [d] *Poſt aliquanta itaque noſtri Patriarchatus tempora, Venerabilis Abbas de Iubino, cum quibuſdam fratribus, de conſenſu aliorum ferè omnium, ad nos accedens, poſtulauit humiliter, ac deuote, vt Abbatiam Iubinenſem, quæ multum egebat Ordinis diſciplina; ſub prædicto pateremur Ordine ſalubriter in melius reformari. Nos vero, licet ex tota dilectione, & affectione deuotionis Præfatum Ordinem in vera Charitatis viſceribus amplexemur; penſantes tamen Eccleſiæ Antiochenæ neceſſitates, cui, Domino authore, quamuis immeriti præſidemus, quam inter cæteras, & præ cæteris magis honorare, & diligere tenemur; ſic prædictorum petitiones duximus admittendas; ne quod pro bono vnius fieret, redundaret in alterius detrimentum. Conſiderantes igitur religionis argumentum, apud Iubinum, ſed nihilominus Antiochena Eccleſia in quibuſdam commodis temporalis ſacturam, & Patriarchalis iuriſdictionis, in aliquibus diminutionem; cum dilectis filiis Antiocheno Capitulo, & Canonicis deliberatione habita diligenti, de maioris, & ſanioris partis conſilio conceſſimus prænominatam Abbatiam Ordini Ciſtercienſi ſubiacere.*

d *vbi ſuprà.*

6. *Sub hoc modo, videlicet, quod Abbas, & eius ſucceſſores, nobis, noſtriſque ſucceſſoribus obedientiam faciant manualem; & ſi Antiochena Eccleſia neceſſe habuerit, vel à Patriarcha, & à ſuo Capitulo premiſſum fuerit, pro communi terræ commodo, vltra, vel citra mare, Abbatem, vel ſuos Fratres in expenſis propriis laborare, ipſi ad hoc iuxta conſuetudinem, & ſtatuta Ciſtercienſis Ordinis, contradictione poſtpoſita tenebuntur. Ordinationes quoque, & conſecrationes, Eccleſiarum, & cætera huiuſmodi ſpiritualia, ab Antiochena recipient Eccleſia.* Pergit deinde ad ſolutionem decimarum eamque Capituli Generalis decreto, præcedenti anno expedito conformem ſtatuit, & tandem concludit. *Hæc ſiquidem omnia, ſicut ſupra ſcripta ſunt, tuenda inuiolabiliter, & ſeruanda Abbas & conuentus de Iubino præſentibus, & conſentientibus Monachis, & fratribus Ciſtercienſibus, qui à Generali Capitulo ad ipſam Abbatiam in ſua ſocietate recipiendam, ſpecialiter miſſi erant, firmiter promiſerunt, & vnanimiter conſenſerunt. Datum, & actum anno Dominicæ Incarnationis, milleſimo, duceteſimo, quarto decimo, Indictione prima coram fratribus apud Abbatiam Subirnenſem vndecimo Kalendas Aprilis.* Hæc ad hunc annum conſtantia per inſtrumentum.

Reliqua ex his, quæ ſub Gregorio nono, & Petri ſucceſſore tractata ſunt, facilè nobis erit coniectari. Qui miſſi fuerant ad Arnaldum parentem reduces pacta conuenta produnt, & conditiones, quibus conſenſiſſent, quod à Patriarcha, cui fidere deberent, ſubiectæ eſſent, proponunt. Verum Arnaldus indignum omnino ratus, quod Ciſtercienſes Monachi arbitrio Clericorum ſæcularium ſubiicerentur, nec ſolum Græcorum dolis expoſiti, qui ſemper cauendi, ſed voluntati obnoxij, qui ſub honeſto communis boni prætextu, huc, illúcque ab eiſdem trahi poſſent; conditiones repellendas omnino cenſuit. Quin ad Patriarcham, velut ad oblitum Ciſtercij iura, quæ nihilominus deberet meminiſſe, adeo ſeueras, & graues litteras dedit, vt ipſe ſtatim à præfatis conditionibus reſilierit, miſſis ad Galliam nuntiis, qui de præteritis veniam poſtularent, futura omnia emendanda pollicerentur, obiretque, quod impenſe optabat, Monachos adduceret, qui in Iubino Ciſtercium plantare poſſent. An reuocationi præbuerit conſenſum Antiochenæ Capitulum Eccleſiæ? in dubio eſt; Conſtat, conditiones repetitas, à ſucceſſore excitaſſe ſub Gregorio nono litem, cui hæc debemus; quæ, quia proprium locum ibidem habet, in eum integram placet reſeruare, nunc quædam alia minus honorifica (ſi tamen vera) ſed non ideo occultanda proferamus. 7.

8. Peridem tempus, de Abbate Locedienſi (dubium Oglero adhuc, an ſucceſſore?) & Monachis, ab eo in Græciam miſſis, ad Monaſterium Sanctæ Mariæ de Cortaco, quod tomo præcedenti, [e] Græcis electis, ſiue vltro fugientibus, noſtris à Marchione Montisferrati, datum commemorauimus, graues querelæ pulſarunt aures Pontificis, quaſi ſubditi, non Monachi, ſed fures, non Paſtores, ſed Lupi, non Patres, ſed prædones inuenirentur. Vera ne hæc, aut falſa relatione prodita ſint? Non temere quis audeat affirmare. Et vt qui querebantur Græci eſſent, in quos ſuſpicio doli, de quibus querebantur Ciſtercienſes, pro quibus præſumendum illis temporibus: at his degenerare facile fuit; præcipuè terra, marique remotis ab his, per quos potuiſſent & coërceri: & ſi decima ex parte, verum erat, quod de eis dicebatur, ſatis ſupérque Græcos excuſaret. Certè Innocentius impendendum iudicium cenſuit, atque altè inquirendam veritatem, velut in re, quam ita non credebat, vt tamen verè contingere potuiſſe non dubitaret. Ea inquiſitio Cardinali Epiſcopo Albanenſi, qui tunc Legatum agebat in illis partibus, inuenitur commiſſa; nec quid inuenerit, adhuc in aperto. Nos ſatis fidei, hiſtoriæque faciemus, ſi litteras Pontificis, cum inſertis querelis, prout ab eo ſunt ſcriptæ, propalabimus, poſtmodum autem, quod coniectari licet, ex ipſomet euentu ſubiiciemus. Litteræ ita habent. [f]

e *An. M CC IV. cap. 9. num. 1.*

9. *Albanenſi Epiſcopo Apoſtolicæ Sedis Legato. Ex relatione dilecti filij Abbatis, & Monachorum Monaſterij Sanctæ Mariæ de Cortaco Theſſalonicenſis Diœceſis, nos, noueritis, accepiſſe, quod cum ipſorum Monaſterium, ſicut, & alia multa iuxta morem patriæ à iuriſdictione quorumlibet Eccleſiaſticorum Prælatorum exemptum fuerit ab antiquo, & ſoli Conſtantinopolitano Imperatori ſubiectum, tanta quondam bonorum affluentia redundabat,*

f *Lib. 16. Epiſt. 162.*

dundabat, quod idem magna temporalium vbertate refertum, & iucunda ſpiritualium venuſtate præclarum, ducemorum Monachorum collegium ſuſtentabat. Sed olim claræ memoriæ Marchione Montisferratis partium illarum, ſicut Domino placuit, Dominium obtinente, ipſiſque ri facie hominum fugientibus in ſolitudinem præ timore; P. Abbas Locedy Ciſtercienſis Ordinis ab eodem Marchione dari ſibi dictum Monaſterium interim impetrauit; & ipſius Eccleſiæ præſumens infringere libertates G. Monachum ſuum inſtituit in eodem, qui tanquam lupus rapax, & prædo crudelis, ablatis Theſauro, & omnibus Eccleſiæ ipſius ornamentis, venditiſque victualibus, & cæteris bonis, quibus ipſa Eccleſia copioſiſſimè affluebat, exinde furtiuè receſſit; nec quæſitus à Marchione, vt pœnas ſolueret de commiſſis, potuit inueniri.

10. *Verùm quia peccatis exigentibus in his omnibus auerſus furor Domini nondum erat, ſed ad percutiendum extenta fortius manus eius, peſſimus ſucceſſit iniquo. Nam R. Monachus de Locedio tunc temporis ſuperueniens, & nequiter ſe humilians, cum interiora eius exiſterent plena dolo, ac ſe in lucis Angelum transfigurans, ab eodem Marchione obtinuit Monaſtery cuſtodiam ante dicti, cuius iniquitas poſtmodum tanta fuit, vt prioris prædonis non videretur frater, vel diſcipulus, ſed Magiſter. Nempe cellis dirutis, & domibus deſolatis, ac eradicato quodam funditus oliueto, quod repræſentabat quodammodo terreſtris delicias Paradiſi, tanquam mercator improbus, ligna vendebat clibanis impudenter. Nec ſic tamen potuit eius inexpleta cupiditas ſatiari, quin omnibus animalibus venditis, & inique diſtractis, ita conſumpſerit omnia bona domus, quod nouiſſimi exactoris crudelitas priore peior extitit in vniuerſum, quia lupi rapacitas præcedentis ſubſequentis reſpectu ſomnium potuit reputari.*

11. *Cúmque ad aures Marchionis hæc omnia peruenissent, idem conſiderans, ſe fore à dictis Monachis circumuentum, & dolens per ſe factam ruinam miſerabilem tantæ domus, exinde dictum Monachum expelli præcepit & ſupradicto Abbate, & Monachis conuocatis, ipſis Monaſterium diſpoſuit reſignare perpetuo poſſidendum. Sed eodem morte præuento, Clariſſimus Filius Noſter H. Imperator Conſtantinopolitanus illuſtris, cui præmiſſa conſtabant, ipſos reſtituit in eodem, confirmans poſtmodum factum ſuum priuilegio aurea Bulla munito. Porrò cum ipſi nihil inueniſſent ibidem, vnde poſſent, vnius diei eſuriem ſaturare, ac propter hoc ad eleemoſynarum ſuffragia conuolantes, multi ibidem denuo congregaſſent, peſtis alia ſuperuenit quorundam videlicet Monachorum de Locedio, qui ſe ſpoliatos dicto Monaſterio aſſerentes, autoritate litterarum noſtrarum, ſe in ipſos reſtitui, & exinde Monachos Græcos expelli fecerunt, quibus ob reuerentiam Apoſtolici mandati non fuit auſus Imperator contradicere. Cum igitur tantæ calamitatis immenſitas, non ſolum ad compatiendum corda mouere, ſed auribus horrorem incutere debeat ex auditu, nobis humiliter ſupplicarunt, vt tantis ipſorum miſeriis, atque malis finem imponere dignaremur, ſub noſtra protectione ſuſcipientes eoſdem, & à dicto Monaſterio eiectis eiſdem malignis inuaſoribus memoratis, ipſos in eodem reſtitui faceremus, & pacifica poſſeſſione gaudere.*

Quia vero nobis non conſtitit de præmiſſis, Fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus inquiſita plenius, & cognita veritate authoritate noſtra ſuper iis ſtatuas, & diſponas, quæ ſecundum Deum videris expedire, contradictores, ſi qui fuerint, & rebelles, per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcendo. Tu denique Frater Epiſcope, ſuper te ipſo, &c. Datum Laterani 2. idus Ianuarij Pontificatus noſtri anno XVI. Hæc ſummus Pontifex ex Græcorum relatione, quam, vtrùm vera, vel ex parte eſſet, an falſa penitus, non immerito in dubium reuocauit, ac piè inſpiciendum Legato ſuo remiſit. Aliquod fundamentum habuiſſe, credibile eſt. Quis enim tot, ac tanta ſine illo coram ſummo Pontifice imponeret? Haud tamen tale, ex quo Cœnobium reſtituendum Græcis indicaretur. Certè Abbatia firma Locedio manſit, atque inter eius filias memoratur, quod videbimus infrà. Priores litteras Innocentij Papæ, quibus Cœnobium reſtitui Locedienſibus, non ad eorum, ſed ad inſtantiam Marchionis Montisferrati antea iuſſiſſet, inter alias vulgauit Franciſcus Boſchetus, datas Laterani octauo Kalendas Iunij Pontificatus ipſius anno XV. Chriſti M. CC. XII. Niſi quod in eis non de Cortaco, ſed de Curiæ Monaſterium cognominatur, quod tamen idem conſtat ex circumſtantiis: ſed de his ſatis. Nunc quædam nobis extero-Domeſtica recenſenda ſe offerunt, ſine quibus Annales conſtare nequeunt. 12.

---

1. Expugnata Alcantara, & donata Calatrauenſibus: 2. quos ingens fames vexat. 3. Animaduerſus error recentiorum. 4. Alfonſi Magni Caſtellæ Regis mors? 5. ſepultura in Huelgenſi Monaſterio: 6. ad quod funus deductum. 7. Tranſlatio corporis, & ſigna Sanctitatis. 8. Eleonora Regina ſecutus obitus, atque opera vtriuſque ſatis magnifica. 10. In Luſitania Alfonſus abſolutus. 11. ſed ſpoliatus arcibus, & ingentis pecunia ſumma mulctatus, iterum interpellat ſummum Pontificem.

CAPVT QVINTVM.

1. HOc, an præterito anno? non ſatis conſtat; altero certè, Alfonſus Caſtellæ Rex, quietis impatiens, atque extirpandis Hiſpaniæ Sarracenis ſemper intentus. *Congregato exercitu* (ait Rodericus Toletanus [a]) *Caſtrum Dominorum impugnatum machinis occupauit, & reſtituit, quorum fuerat. Fratribus Calatrauæ.* Nec multò pòſt. *Cùm Aldefonſo Rege Legionenſi, olim genero, fœdus initum innouauit, & reſtituit ei Rex Caſtellæ Carpium, & Montem Regalem, ve diruta, de cætero non ſtarent. Et dato ei in auxilium Didaco Lupi de Pharo, Magnate nobili, & potente, Reges pariter condixerunt, vt vterque per confinia Regni ſui exercitum duceret contra Mauros: & Rex Legionenſis in eo introitu cepit Alcantaram, munitionem nobilem, quam dedit poſteà*

a Lib. 8. cap. 13.

poſtea Fratribus Calatrauæ. Crediderim Calatrauenſes cum Legionenſi Alfonſo ad bellum miſſos, adeò ſe ſtrenuos in hoſtes exhibuiſſe, vt eo præmio digni habiti fuerint. Alias arci à paganis cuſtodiendæ, quis putet omittendos Santiulianeos eiuſdem Regis ſubditos, vt alienigenæ expugnatæ tunc Vrbi præficerentur? Rades Andradius in vtroque [b] Chronico, Calatrauenſium nimirum, Alcantarenſiumque, [b] auctor exiſtit, datam primis ſub pacto arcem Alcantaræ, vt ibidem conuentum Fratrum haberent, Calatrauenſi ſimilem, in quo Conuerſi, Capellanique; illi militiæ, hi Sacris mancipati, ſub Priore aſſiſterent, vt Sarracenorum incurſibus oppoſiti, murum ſeſe præſtarent fideli populo. Addit de facto impletam conditionem, & conuentum tranſmiſſum, qui vſque ad annum M. CC XVIII. Alcantaræ conſiſtens, Calatrauenſem militiam propagauit.

b Calat. cap. 16. b Alcantar. cap. 4.

2. Eodem anno in ipſa Calatraua, laboratum fame; victualibus adeo deficientibus, vt niſi Rodericus Toletanus ſubueniſſet egenis, religioſi æque ac ſeruientes ſæculares conſumpti eſſent. Compulerat Alfonſum Caſtellanum non multo ante componere cum Mauris apud Beatiam: Verùm cum latius adhuc deſæuiret, Calatrauam inuaſit, eodem Roderico ita ſcribente. [c] *Cum Diu Beatia obſidio traheretur, nec à patria victualia portarentur omnibus fere fame deficientibus, ſuorum Conſilio Rex nobilis treuga cum Arabibus reformata, rediit Calatrauam: & cum Fratres, & ſæculares, qui ibi morabantur, fame, & inedia laborarent, Magnates, & milites, & cæteri populorum, prout vnuſquiſque potuit, ſubtraxerant, ſicut tanta aduerſitas tolerabat. Rodericus etiam Toletanus Pontifex attendens Verbum Ioannis Apoſtoli;* [e] *Qui viderit Fratrem ſuum neceſſitatem habentem, & clauſerit viſcera miſericordiæ ſuæ, quomodo Dei Charitas eſt in illo? Et item dicit ſcriptura:* [d] *Paſce fame morientem, quem niſi paueris occidiſti. Totum argentum, quod apud ſe potuit inuenire Fratribus erogauit. Et ne Caſtra frontaria remanerent habitatoribus deſtituta, elegit ipſe cum indigentibus indigere, & cum Fratribus in terra ſolatium, & ſubſidium eo tempore remanere. Rege itaque cum exercitu ad patriam redeunte, prædictus Pontifex omnibus ſæcularibus remanentibus Calatrauæ, à Feſto Epiphaniæ, vſque ad octauas Sancti Ioannis omni die edulium miniſtrauit. Sed in quadrageſima ad tantæ neceſſitatis anguſtias peruenerunt, quod ipſe Pontifex cum Fratrum Capitulo potius carnes comedere, quàm terram deſerere decreuerunt, niſi Dominus aliter prouideret. Sed Dei abundantia pietatis miſericorditer ſic prouidit, vt prædicto Pontifici alimonia non deeſſet, & Fratrum indigentiam ſupportaret, vſque in diem, qua terra Domini diuitibus, & pauperibus fructum dedit.* Hactenus concernentia Calatrauam, quæ, quia mortem Alfonſi præceſſerunt, hic nobis etiam venerunt præiacienda.

c Lib. 8. c. 14
e 1. Ioan. 3
d S. Ambroſ. lib. 1. de off. ſic. vt refertur in cap. Paſce 85 diſtinct.

3. Addiderim (quia de ea ſemel egimus) adnotare errorem, qui in diffinitionibus vulgatis anno M. D. L X X V I. oſcitantia collectoris irrepens ad cæteras pertranſiit, tranſibitque, donec ſit, qui aduertat, atque emendet. Is eſt in litteris Innocentij Papæ III. confirmantibus Ordinem, quæ hoc anno expeditæ eſſe dicuntur. [d] *Romæ apud Sanctum Petrum per manum Bernardi Acolyti, & Capellani Domini Innocentij Papæ III. tertiodecimo Kalendas Iunij Indictione II. anno Incarnationis Domini M. C C. X IV. Pontificatus ipſius Domini Innocentij anno X V I I.* Ita in litteris. Tamen ex eis conſtat expeditas, cum adhuc Fratres apud Saluaterram demorarentur. *Locum, inquiunt, de Saluaterra, in quo ad ſeruiendum Deo, Diuino eſtis obſequio mancipati ſub Beati Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, &c.* Quare cum procul dubio certum ſit antè hunc annum reuerſos ad Calatrauam, relinquitur corrigendus apertus error, qui alias difficile valeat excuſari. Maximè cum in aliis diffinitionibus vulgatis anno M. D. L X. V I I I. quas Michaël Maranonius; Vir ſanè doctus, & ab inſigni illuſtrique Doctore Martino Azpilcueta Nauarro multum laudatus, Capituli Generalis iuſſu collegit; eædem litteræ inueniantur ſcriptæ ſub propria data, anni nimirum M. C. X C. IX. quo eodem à nobis deſcriptæ ſupra, ab Henriquez [e] in antecedenti expeditæ commemorantur. Sed hæc nobis ſufficiat indicaſſe

d Cap. 5.
e tom. 1. Menolo.

Nunc Magni Principis lugendum orbi funus, in paruo oppido veteris Caſtellæ, indéque Burgos ad Huelgenſe Cœnobium Virginum, quod permagnificum ipſe condidiſſet, & tot prærogatiuis ampliaſſet, Regio faſtu deductum, eiuſdem Roderici Toletani, [f] qui cunctis affuit, verbis proſequamur: *Conſummatis autem quinquaginta tribus annis in Regno, Rex nobilis Aldefonſus generum ſuum Regem Portugaliæ ad colloquium conuocauit. Cúmque eſſet in procinctu itineris eundi Placentiam, vltimam ſui Dominij Ciuitatem, in Aldea quadam Arenalo, quæ dicitur Guterrius Munionis, cœpit grauiter infirmari. Vbi demum febri correptus, vitam finiuit, & ſecum gloriam Caſtellæ ſepeliuit, facta prius confeſſione Roderico Pontifici, & ſumpto Summi Viatici Sacramento, aſſiſtentibus Epiſcopis Tellio Palentino, & Dominico Placentinenſi. Sequenti die in præſentia Aleonor Vxoris ſuæ Chariſſimæ, & Reginæ Berengariæ filiæ ſuæ dulciſſimæ; cum Enrico Filio, & Aleonor Filia, & nepotibus ſuis Fernando, & Alſonſo in ætate conſiſtentibus patriſſ æra M.CC.L.II. in die Fidei Virginis ſecunda Feria, decimo Kalendas Octobris, non plenus dierum, ſed virtutibus, & honore, Beatum Spiritum, ſuo, qui dederat, reſtituit Creatori. Et factus eſt luctus omnium, & deſolatio Magnatum, nec non & omnium populorum.* 4.

f Lib. 8. c. 15.

Et corpore eius in decenti Sarcophago collocato, ea die peruenimus Valleoletum. Deinde ex omnibus Regni partibus, Pontifices, & Abbates Religioſi, & ſæculares, milites, & Magnates, humiles, & maiores, ad exequias tanti funeris deuenerunt. Sic enim corda hominum vulnerauit relatio mortis eius, quaſi quilibet improuiſa ſagitta iaculo feriretur. Sic enim ſtrenuitas, largitas, curialitas, ſapientia, & modeſtia eum ſibi ab infantia vendicarant, vt poſt mortem eius ſepulta credantur omnia cum ſepulto. Omnes enim non tantum in ſuis, ſed in aliis Hiſpaniæ finibus effrenatis ſtudiis, & laxatis habenis licentiæ, quo libuit abierunt, & nihil ſibi retinuerunt cum Theſauros verecundiæ amiſerunt. Sepultus eſt autem in Regali Monaſterio propè Burgis a Roderico Toletano, Tellio Palentino, Roderico Segontinenſi, Menendo Oxomenſi, Girardo Segouienſi Epiſcopis, & aliis religioſis, officioſa obſequia funeris filia eius Regina Berengaria impendente: quæ tanto dolore eius exequias 5.

conſumma

conſummauit, quod ferè dilaceratione, & lachrymis ſe extinxit. Et ſicut in vita Regnum virtutibus adimpleuit, ſic in morte totam Hiſpaniam, imò mundum lachrymis madefecit. Sepultus eſt autem in prædicto Monaſterio à Pontificibus ſupradictis, vbi laudum eius præconia, nec inuidia, nec obliuio poterit abolere. Hæc Rodericus.

6. Ioannes Mariana in ſua Hiſtoria notat. [g] *Vim morbi alioqui grauiſſimi auxiſſe vehementer nuncium à Luſitano Rege miſſum, Placentiam ſe venturum negante, atque ad vtriuſque Regni fines, ſi tanti eſſet, acceſſurum pollicente.* Quod in Rege magnanimo vix credam, quamuis & ſpreta Maieſtas à ſubæqualibus ingentia etiam pectora ſollicitat, quò ſublimiora, eò magis obnoxia æmulationibus. Idem Mariana in Roderico Toletano per errorem notauit, irrepſiſſe oppidi nomen Gutierre Munionis, cum potius Garſi Muñozium dicendum foret. Verum & ipſe caſtigatione eget in hac parte; nec enim Garſias, ſed Martinus Munozius nomen dedit, exiguo aliàs oppidulo: vulgo *Martin Munes*, quod Regis inclyti funus nobilitauit. In Huelguenſi Cœnobio turbata omnia, & gloria mixta lacrymis, Moniales ſimul torquebat, & delectabat. Alfonſo mortuo, quid ſibi vltra ſperandum? Sed & Alfonſo inter ipſas ſepulto, quid iam timendum? Quippe Principe æquè ſancto, & inclyto; cuius, qui mortui Maieſtatem contemneret, reuereretur numen: qui numen ſperneret, gloriam ſaltim nominis, & geſtorum memoriam veneraretur. Alfonſi morte iactura nulla acerbior. Sed cum tot, tantáque ab ipſo accepiſſent, non vllum donum maius Alfonſi corpore. Dederat viuens quæcunque extra ſe potuit; in morte ſeipſum: atque hoc vltimum amoris oſtentamentum lacrymas extorquebat, frenabatque, amiſſo Rege, Domino, Patrono, ſed quem ſciebant non forè permanſurum; & acquiſito qualicunque pignore, quod non vltra amittendum formidarent.

[g] Lib.12.c.3.

7. Corpus, primùm in Capella ſecretiori ſepultum eſt, inde per Regem Ferdinandum cognomento Sanctum Alfonſi nepotem, ad medium Chori tranſlatum Sanctimonialium; tumulo à terra parumper eleuato; vbi Virgines Sacræ congregatæ ex more officia celebraturæ, non vnquam Deum alloqui, quin ipſum adſpiciant; non ipſum intueri poſſint, quin Deum videant in altari præſentem, & propitiabilem. Idem cum transferendum detegeretur, incorruptum inuentum, atque cum ex ſe ſpirans odorem, qui non niſi Cœleſtis crederetur. Eadem portò fragrantia, & incorruptio comprobata nuperrimè, cum anno M. D. LXXXVII. Sebaſtianus Perezius Oxomenſis Epiſcopus, Sacrum illud Cœnobium, & in eo venerandum Regis ſepulchrum, iuſſu Philippi ſecundi viſitaret. Quin gloriam eius reuelatam Sancto Vincentio, atque publicè ab ipſo prædicatam in eadem Eccleſia; vnde excitata fidelium deuotione per miracula etiam innotuiſſe in litteris Vrbani Octaui Papæ expreſſum video, quas ad Annæ Auſtriacæ inſtantiam (tum Abbatiſſæ Cœnobij ſupradicti) miraculis eiſdem comprobandis expediri mandauit, circa annum Chriſti M. D. C. XXIV. vt verè eundem in Cœlis protectorem, patronumque obtinuiſſe credantur, quem habuiſſent in terris: nec amiſiſſe iudicandæ ſint, ſed ad Regnum ſublimius tranſmiſiſſe.

8. Alfonſum breui Eleonora Regina ſequuta eſt, fato, an dolore? intra menſem ſublata poſt caſum Viri (nam cecidit Alfonſus captus amore mulieris Hebrææ) neque in morte ab ipſo diuidenda: conſepulta marito ſimili pompa luctum luctui coniunxit aut cumulauit. De eius morte, ſepulturáque, hæc Lucas Diaconus. [h] *Regina verò Aleonor expletis poſt mortem Viri ſui, viginti ſeptem diebus, Burgis mortua eſt, & ſepulta circa Virum ſuum.* Paulò diffuſius Ioannes Mariana.[i] *Regina pridie Kalendas Nouembris die Veneris extincta eſt Burgis. Dolor, quem de Viri obitu ceperat, mortem accelaraſſe viſus eſt, cum quo coniunctiſſimè vixit, morte, ſepulchróque iuncta eſt, nepotibus fœlicior, quam filiis.* Verè nepotibus, quam filiis fœlicior vterque coniux, quippe, qui ex filiis Ferdinandum, Henricumque, alterum præmiſiſſet ad ſepulturam (Principem Ferdinandum:) præuenit alterum, quem vndecimum annum vix agentem hæredem reliquit, ſed intra breue tempus ſequuturum: Nepotes ex filiabus duos ſuſceperit, terrena gloria, an Cœleſti? potiores: ex Berengaria nimirum Ferdinandum; ex Blanca, Ludouicum; vtrumque Sanctum, vtrumque inclytum Regem, illúmque qui Regna Legionis, & Caſtellæ glorioſus vniuit, atque Hiſpalim expugnauit à Saracenis: hunc Galliæ & totius Eccleſiæ gloriam, ac poſt coronam Regni temporalis, tandem ab ea adſcribendum Cœleſtium numero.

[h] Ad Eram M CC.L.II.

[i] Lib.12.c.3.

In eiſdem Vrbani Octaui litteris ſcriptum video, Alfonſum Eleonoramque, antequam decederent, duo, & triginta Monaſteria noſtris fundaſſe, nimirum Monachis octo ſupra decem; Monialibus quatuordecim, præter Xenodochium, ſeu Hoſpitale Regium, per conuerſos Ciſtercij adminiſtrandum, quod Abbatiſſæ Huelguenſi ſubiectum voluit. Sanè quod attinet ad Cœnobia Monachorum, multa illos conſtruxiſſe compertum eſt; multa ab auo conſtructa locupletaſſe. De Monialibus ſuſpectum mihi facit, quod videam nullum ab eo conditum eſſe, quod non ſubiectum Huelguenſi Monaſterio: porrò ex ſubiectis (quæ nequaquam pertingunt ad eum numerum) conſtat nonnulla ab aliis ædificata, quod ſupra vidimus: quædam poſt Alfonſi, & Aleonoræ mortem cœpiſſe, quod in ſequentibus ſuſius declarabimus. Multa alia fecere prædicti Reges, quæ proſequi, nec vacat, nec ratio exigit præſentis inſtituti. Alfonſo in Regno ſucceſſit Henricus huius nominis primus, ætate Puer: ſed, vt dixi, non diu ſuperuicturus. 9.

Sub huius item anni initium contigit, delegatos ab Innocentio tertio Iudices in cauſa Alfonſi Regis Luſitani, ſororúmque, Abbates de Spina, & de Vrſaria aduenire Conimbricam, Pontificia mandata præcedenti expedita exequuturos. Sponte nè, an eiſdem compellentibus, reddiderit Taraſiæ, Sanctiæque Montem maiorem Alfonſus, & Alanquerium? in dubio eſt. Conſtat, cum poſtea Templariorum fidei committi Innocentius iuberet, non ab Alfonſo tradenda, ſed à ſororibus in Bullis Pontificiis memorari, quas ſequenti anno dabimus: vt inde facilè coniectari liceat reſtituras hoc tempore, antequam Rex ab excommunicatione, Regnum ab interdicto liberarentur. Redditis arcibus, & iuramento præſtito de parendo Pontifici, nihil vltra recuſantem Alfonſum abſoluerunt Abbates: eiuſque abſolutionis teſtimonium 10.

ſcripto mandarunt, quod, provt ex publicis Regni tabulariis à Brandaunio tranſcriptum [k] circumfertur, hæc verba continet. *In Dei nomine. Notum ſit præſentibus, & futuris, quod nos L. de Vrſaria, & A. de Spina dicti Abbates, Iudices à Domino Papa delegati in cauſa, quæ verſatur inter A. illuſtrem Regem Portugaliæ ex vna parte, & T. & S. ſorores eius ex altera, præſtito ab eodem Rege corporaliter iuramento, & recepto à nobis ſecundum formam Apoſtolici reſcripti, abſoluimus prædictum Regem, & abſolutum denunciamus ab omni vinculo excommunicationis; & relaxamus omnes interdicti ſententias, quibus prædictus Rex, & eius Regnum excommunicationis, & interdicti vinculo tenebantur. Datum apud Colimbriam Dominica in ſeptuageſima, æra M.CC.L.II.*

k Lib. 13. c. 4

11. Laborandum deinde fuit Abbatibus in æſtimandis iniuriis, damniſque, quæ vtrique accepiſſent, & quæ pars alteram iniuſtè prouocaſſet: quod antè omnia neceſſarium videbatur, vt ſecundam ſuæ legationis partem exequerentur. Multa à Rege allegata, multa à ſororibus, producti teſtes, & euentus omnes diſcuſſi. Tamen perpenſis momentis totius cauſæ, hæc Iudicis vtriuſque ſententia [l] fuit *Quod Rex pro damnis, & iniuriis manifeſtis vtrique ſorori illatis (nam de iis tantum iudicare conceſſum erat) centum quinquaginta millia aureorum eiſdem ſolueret.* Ingentem ſummam, ſi tempus illud attendas, & quæ vel hodie non exigua iudicaretur. Illud mirabile, quod appellantem Regem à tam grandi grauamine, maximè, quia Innocentius præcepiſſet, in rebus dubiis ad ipſum recurrendum: nihilominus ſoluere iuſſerunt, quaſi qui nihil dubium in tanto debito, nil controuerſum, aut anceps reperirent. In recuſantem taxatam mulctam promere anathema de nouo indictum eſt; vt verè non ablatum, ſed interruptum, idque ad breue tempus videri poſſet. Hinc Innocentius rurſus adeundus, & tam de facta oppidorum reſtitutione, quam de ſumma pecuniæ ſolui iuſſa interpellandus iterùm: atque iterùm miſſi ad curiam procuratores; pro parte Regis, Mediolanenſis quidam iuriſconſultus, ingentis Vir ingenij, facundiæque: Pro Sanctia, atque Taraſia, R. Hiſpanus, Benedictinus Monachus, ex veteri Cœnobio Cellæ Nouæ. Forſan, qui ſe auderet Regi opponere, nullus iuris peritus, imo nec ſæcularis inuentus eſt: adeò iidem homines ſemper, & iidem mores. Ergo hi duo Romam profecti ſunt. Cæterùm quid vterque ibidem fecerit, & qualiter Rex tandem, ſi non per omnia, ex parte præualuerit, longas licet poſt moras, anno M.CC.XVI. quo prodiit iudicium ab Innocentio, Deo dante, commodius referemus.

l apud Brandao. vbi ſupr.

---

1. Conſummato Cœnobio montis Lanæ, 2. Sancta Francha Ciſtercium profitetur. 3. Placentini interdicti propter bella, 4. lacrymis eius vtramque pacem impetrant. 5. In Hiſpania Sanctus Bernardus Caluonius habitum ſuſcipit. 6. Epiſtola Franciſci Abbatis, ad Galcerandum Viquenſem, 7. de eius actis. 8. ſtudia Sancti ante habitum aſſumptum. 9. Parentum, propinquorumque ſuaſiones. 10. Qualiter tandem eorum laqueos euaſerit?

CAPVT SEXTVM.

1. IN monte Lana cœptum Monaſterium adaptatum, vtcunque Moniales ſuſcepit, Carentiam fundatricem, cum aliis nouem, queis data Francha in Magiſtram, & Abbatiſſam, optato tandem Ciſtercio potitura. Indutæ omnes ſacris, & albis veſtibus, ab Abbate Columbæ; ſub cuius obedientia nouum illud ſponſarum Chriſti Collegium inſtruebatur. Francha etiam per vota ſacrata denuo, promiſſa ſtabilitate, perſeuerantiáque, in Sanctæ regulæ ſtrictiori (cui adhærebat Ciſtercium) obſeruatione. Inter reliquas iniunctum, & Carentiæ Prioriſſæ officium, ſeu quia ætate, prudentiáque maturior, ſeu quia docta Ciſtercium in alia domo, cæteris inſtruendis aptior iudicabatur. Doluere Moniales Sancti Syri iacturam Matris, necnon & ipſa doluit orbati filiis, quas Chriſto genuiſſet: à quibus poſt tot annos Sancti conuictus, maternam pietatem præferentem ſolus amor Ciſtercij ſepararet. Prouiſum tamen vtrarumque teneritudine: & datum Franchæ, vt in monte Lanæ viueret, deſideratos tirus accepturа; ſed nihilominus indultum filiabus, vt ſub eiuſdem imperio remanerent, atque è nouo cœnobio montis Lanæ, gubernaret antiquum, nunquam, dum viueret, ab eius obedientia diſceſſurum. Ita Petrus Maria Campi in Vita Sanctæ, [a] quod multa etiam inſtrumenta teſtificantur.

a Cap. 6.

2. Verùm eſt tamen aliquibus placere Francham, Monialéſque in monte Lanæ non antea indutas albas Ciſtercij veſtes, quàm ad Valeriam inde tranſmigrarent. Quod tamen conſtat dilatum infra biennium. Mouentur verbis euiuſdam reſponſorij Ciſtercienſis officij, in quo id, vtcunque videtur inſinuari. [b] *De Lana Montis vertice beae conſulta coadeſcendit, & cum ſuis ſodalibus, albis indutis veſtibus Valeriam ſe tranſtulit, in qua manſit per modicum.* Hæc ibi. Quibus verbis indicari videtur Francham, & ſocias tunc primum albis indutas, cum forent ad Valeriam deſcenſuræ. Verum cum conſtet in Cœnobio Montis Lanæ induiſſe Ciſtercium, longe rationi, exempliſque conformius, in ingreſſu id, quam in exitu fuiſſe, Carentia maximè nullam aliam ob cauſam Rapallum miſſa, niſi vt Ciſtercij mores, quos iam ante ardebant, edoceretur; nec biennium, quo ibi moratæ ſunt, tam longum interuallum cenſendum eſt, vt etiam ab ingreſſu albis indutæ non poſſint dici, tunc recentes mutaſſe, cum exierunt. Vtcunque fuerit, quo anno Montis Lanæ, eodem, & Valeriæ Monaſterium perfectum eſt, quod Placentiæ iuxta Gabrielis Archangeli Eccleſiam cœptum ædificari ſuperius diximus. Id ergo hoc anno Moniales etiam accepit, ſub eiuſdem Abbatis Columbæ, & ſucceſſorum illius viſitatione. Porrò quod tunc à Carentia, & Francha omiſſum, quæſitum poſtea; cum locum Montis Lanæ incertum quibus cauſis,

b Lectione 11.

ſis, Moniales importunum experirentur. Quare biennio in eo ſolum tranſacto, deſcenderunt Valeriam, manſuræ ibidem, ſi non alium aptiorem haberent locum; aut ſi haberent, in eum tranſmigraturæ. Sed de his ſuo loco erit agendum.

3. Inter hæc Placentinis, ac Parmenſibus, inuicem in ſe ipſos debacchātibus, dum primi Ottonis excommunicati ab Innocentio, partes ſequuntur: ſecundi in ipſum eiuſque fautores, pro iuribus Eccleſiæ præliantur. Placentini anathemati ſubiecti, atque à fidelium pro ſua contumacia communione præciſi, & ſiue vincerent, ſiue vincerentur, ſpiritualia damna deplorabant. Senſere tamen aduentum nouæ hoſpitis, ſociarúmque, & pace ſibi, ac communione reddita, quas incolas acceperant experti ſunt, apud Deū interuentrices. De bellis inteſtinis ita Sigonius.

c De Regib. Ital. lib. 16.

[c] *Anno M.CC. XXIV. Cremonenſes Parmenſibus, Regienſibuſque aſſumptis, vt acceptas ab Othonianis vlciſcerentur iniurias, cum exercitu in agrum Placentinum intrarupernnt, ac Caſtris ad Columba Monaſterium poſitis, effuſe omnia prædati, ſe retulerunt. Mediolanenſes autem, vt amiſſi Carrocij decus recuperarent, Placentinis aduocatis, in fines Cremonenſium inuaſerunt, atque ad Zenevoltam obuios nacti, nonis Septembris acie cum eis congreſſi ſunt. Eo prælio Cremonenſes, licet fortiſſimè dimicarent, tamen incumbentium hoſtiū molem ſuſtinere non potuerunt. Quare in fugam verſi, plurimis ex ſuis amiſſis, propriè etiam Carrocio ſpoliati ſunt. Hac vero tanta clades, Sicardo Epiſcopo Cremonenſi Authore, tanta fuit, vt nullo vnquam è prælio Cremonenſes afflictiore fortuna exceſſiſſe, teſtatus ſit. Quo facto Placentini fines eorum libere peruagati illatas ſibi populationes fœliciſſimè retulere.* Hactenus ibi, atque alia multo plura, quæ apud ipſum, qui volet, videre poteſt.

4. Non video in hec Authore mentionem fieri Placentinorum reconciliationis, quin bella, & diſſenſiones vltra progreſſas, varia, vt ſolet, fortuna alternante ſucceſſus vtriuſque partis. Cæterùm Petrum Mariam Placentinum Authorem habeo,[d] Ciuitatem anathemati ſubiectam, & interdicto, precibus tandem Beatæ Franchæ Virginis in vigilia natalis Chriſti anni ſequentis, milleſimi nimirum, ducenteſimi, & decimiquinti, reſtitutam fidelium communioni; commiſſa ab Innocentio abſolutione Parmenſi Epiſcopo, litteris datis, quæ hodiéque leguntur in Regeſtis Oberti Ozolæ Notarij, & quas Placentinæ Ciuitatis Archiuia adhuc conſeruant. Itaque vt olim Sanctus Gregorius Magnus cum ſuis Monachis, pacem Romanis, lacrymis, quam armis ſtabiliuit, ſic tunc Francha cum ſuis ſanctimonialibus ſpiritualem Placentinis pacem, atque Eccleſiæ vnionem impetrauere; Iam veræ ciues, & veræ habitatrices Placentinæ ditionis, propter quas etſi paucas, quia tamen iuſtas, parcendum eſſet vniuerſæ multitudini. Hæc per anticipationem à nobis dicta, conciliando Lectori, nam reliqua in tempore dicemus.

d Cap 6. vitæ Sanct. Franc.

5. Vt in Italia Francha ad noſtros tranſiens illuſtrauit Ciſtercium, ſic Bernardus Calnonius in Hiſpania hoc anno veniens ad Cœnobium ſanctarum crucum, ingens haud dubiè incrementum illius fuit. Hic ille Magnus Epiſcopus Viquenſis poſt annos aliquot Monachatus, & Abbatiæ, quem ſanctitate illuſtrem, atque miraculis certatim ambiunt Catalonia, Valentiáque, illa quod tantum Virum Eccleſiæ dederit, hæc quod ſibi elegerit, & ſpirituali coniugio deſponſauerit. Protulit hunc Bernardum Catalonia, Valentia tenuit præſentem corpore vſque ad finem ſæculi, ſpiritu adhæſurum ſine fine, quia neſcit Charitas terminis arctari, neſcit limitibus vitæ contineri. Charitas nunquam excidit. Ergo hoc ingens vtriuſque Regni lumen, totius Hiſpaniæ decus eodem anno illuſtraſſe Ciſtercium, quo Francha creditur: niſi quod illa ex Moniali, & Abbatiſſa, hic ex ſæculo venit, vterque Sanctus. Et quidem cum Hiſpania illis temporibus, armis, quàm calamis, ſanctitate, quàm ſcriptis frequentaretur; haud dubium, quin multa Sancti Viri geſta perierint, quæ hos forent annales illuſtratura. Tamen, quæ ex certa, & probata traditione, in Authorum defectu Franciſcus dictus Abbas ſanctarū Crucum, vt ipſe ait, Galcerando Pontifici Viquenſi, ante trecentos annos, Chriſti nimirum, M.CCC. XXXVIII. cum de Bernardo adſcribendo ſanctorum Canoni impenſius ageretur, ſcripta reliquit, quibuſdam additis ex Antonio Vincentio Dominicano, hic mihi ex more fideliter reddenda. Producam primum Epiſtolæ initium, quam hodiè vtriuſque Eccleſiæ Archiuia ſeruant, quo maior inde fides dictis accreſcat, mox quæ ex ipſa illuſtrant Sancti vitam, ſuis locis inſerta propalabo. Porro Epiſtola Abbatis ad Epiſcopum, quo dixi anno ſcripta, ita ſe habet.

Reuerende in Chriſto Patri, ac Domino Galcerando Diuina prouidentia Viquenſi Epiſcopo. Frater Franciſcus dictus Abbas Monaſterij Sanctarum Crucum æternam in Domino ſalutem. 6.

Venerandæ Paternitatis veſtræ litteras dudum ſuſcepimus reuerenter, inter cætera continentes, quod ex eo, quia Beatus Bernardus, qui fuit Epiſcopus Viquenſis, & Monachus, primo dicti Monaſterij ſanctarum Crucum, oriundúſque de Manſo Calbo Tarraconenſis Diœceſis, habetur ibi in magna deuotione, & reuerentia propter miracula multa, quæ Dominus Ieſus Chriſtus ibi eius meritis fecit, & operatur. Rogabatis attentius, vt etiam de miraculis, vt intellexeratis, pro eo hic factis, nec non de vita, & actibus eius, prout hic ſcripta eſſent, aut ſcirentur, vos plenarie certiorare vellemus; intendentes ipſum facere canonizari. Quibus, & aliis in dictis litteris veſtris contentis, diligenter, & ſolicitè perlectis, ſingula plene percepimus intellectu. Vnde Paternitati veſtræ ducimus præſentibus reſpondendum.

Quod nos cupientes, vt conuenit, tam votà deuotionis veſtræ implere, quam Sancti illius merita, quantum humana patitur noſtra infirmitas extollere; perquiſiuimus, & perquiri fecimus ſolicitè, & attentè in dicto Monaſterio diuerſa ſcrinia, ſi fortè inuenirentur miracula ſcripta aliqua dicti Sancti, ſeu vita, vel actus eiuſdem. Et inquiſitis cum diligentia, inuenimus in quodam libro ſermonum Beatæ Mariæ quendam quaternum papireum antiquatum, in quo ſcripta ſunt plura miracula dicti Sancti. Quem quidem quaternum veſtræ ducimus Paternitati deſtinandum, vt de ipſis poteſt eadem Paternitas legendo poſſe informari. Vltra hec autem nihil aliud de vita, vel actibus ipſius relatione digna potuimus inuenire; aut ſcire, niſi ea, quæ inferius continentur. Hactenus prima 7.

pars illius Epiſtolæ, quæ de vita Bernardi ſæculari nil prorſus habet: de religioſa pauca, ex quibus, quæ ſequuntur conücere facilius, quam affirmare.

8. Parentes illi ex medio hominum genere; quos nec illuſtris extollere proſapia, nec abiecta deprimere potuiſſet; opes nec ſupra, nec infra genus fuere. Cognomen à natali ſolo ſumpſit pro more ſæculi. Hinc Caluonius, à Manſo Caluo dictus oppido, nec exiguo, nec contemnendo. Ingenium à pueritia acre, & viuidum parentes, vt in ſtudiis exercerent, ſollicitauit. Pariſiiſne, tum celebri Academia, an Tarraconæ intra proprios ſibi lares, ſacris litteris operam nauauit? in dubio eſt. & primum illud videtur veroſimilius homini Catalano, cui facilis ad Galliam patebat aditus, quo tempore vel à Caſtellanis remotioribus loco, frequentabatur. Conſtat, antequam ordinem intraret, Theologum conſummatum, & de quo ſpes haud exiguæ conciperentur. Antonius Vincentius author eſt, nunquam ad libros niſi ab oratione tranſire ſolitum: adeo nihil in eo non religioſum, antequam religioſus, adeo, quæ ſciuit, non tam ab hominibus, quam vnctione magiſtra didiciſſe credendus eſt; aurora forſan magna illius ſolis, Thomæ Aquinatis, atque eius in diſcendo certus præcurſor, qui non alibi melius quæſtiones, quam in ipſa oratione, non alias ſubtiliores doctutus erat, quam quæ ad Chriſti in Cruce pendentis pedes hauſiſſet deuotus, & prius affectu illuſtratus, quam intellectu. Ergo ſiue Pariſiis, ſiue in Hiſpania, hæc Bernardi Caluonij Schola fuit.

9. Cum iam conſpicuus ætate, formáque, ſed longe magis, doctrina, & religione, multi eum Epiſcopi ambirent, ſuis Eccleſiis in Canonicum cooptandum: ipſe terrena omnia alte conculcans, nec ſitire dignatus niſi cœleſtia, ad Monaſterium accedens ſanctarū Crucum in Monachū ſe admitti poſtulauit, & facilè obtinuit: congratulantibus ſibi Abbate, & Monachis, quod tantus Vir, ac tantæ expectationis, eorum ſe conſortio deſtinauiſſet; cuius haud dubiè, & proficerent Doctrina; & ſancta conuerſatione, etiam in his, quæ docerent, promouerentur. Ea proprietas bonorum ſpiritualium, communicata creſcere; & vbi ſemen in terram bonam cadit, vel ſupra ſpem ſerentis fructificare. Sed vnde creuit lætitia Monachorum, inde luctus affinium, dum ea mutatione ſpes fruſtratas, & quæ per ipſum temporalia bona ſibi promiſerant, in ſpiritualia conſpicerent tranſire, quæ non curabant. Se tenues opibus impendiſſe multa promouendis ſtudiis hominis Dei; & pene exhauſtos reputari diuites, qui eius ex tunc affluentia, quam ſi vellet, haberet, perfruerentur. Haud æquum eſſe in ſæculo vixiſſe, quandiu oneroſus; cum primum vtilis eſſe potuiſſet, ad aliud vitæ genus tranſuolare. Commoda eis deberi iure naturæ, qui damna ſenſerunt; neque parentes ſenes, & inualidos, qui illi laboraſſent, quandiu potuiſſent; relinquendos tunc orbos, & deſtituros, cum iam nec ſibi poſſent, cum ſolam quietem, & ſenectam tranquillam præſtolarentur.

His, & ſimilibus pulſabant Bernardi animum retracturi ab incœpto, qui debuiſſent firmare vel in propoſito; cum ecce Iuuenis, ſiue hærens, dubiuſque; quippe deceptus per ſpeciem pietatis; ſiue fortè irridendis ſuaſoribus, quos compeſcere ſeriò non potuiſſet, per iocum repreſſit; relicto ad tempus Monachali habitu, ſed reſumendo ſtatim, neque vſque ad mortem vltra deſerendum. Narrat hæc idem qui ſupra Abbas Franciſcus ad Galceraodum ſcribens in hæc verba. *Audiuimus nos, & multi de Monachis noſtris à ſenioribus, qui non diu defuncti ſunt plenius enarrari, quod anno nouitiatus ipſius accidit ſibi iſtud. Cum enim ipſe eſſet litterali ſcientia ſufficienter imbutus, parentes, conſanguinei, & amici eius attendentes, quod ex eius ſcientia, ſi ipſe remaneret in ſæculo, poſſent vtilitatem non modicam, & ſubſidia reportare multipliciter; cum pluries eum infeſtaſſent, vt ordinem, & habitum deſereret: conſentiendo aliquando eorum ſuggeſtionibus, quadam die venit ad ianuam Monaſterij, vbi exutus veſtibus Ordinis, & indutus laicalibus ornamentis, interrogauit vnum de circunſtantibus ſæcularem, quales veſtes melius ſibi erant? qui Diuinitus non dubium inſpiratus, reſpondit, quod veſtes Ordinis. Vnde ſtatim abiectis veſtibus ſæcularibus, & reſumptis regularibus, rediuit ad clauſtrum, ibique quàm ſanctè, quam honeſtè, quam laudabiliter ſe habuerit vita ſucceſſus declarat:* Hactenus de Bernardo Caluonio vſque ad hunc annum. Reliqua ſuis locis dicenda erunt. Sed iam Ciſtercio natis ad hunc annum in Italia, & Hiſpania, tertiam Idam in Belgio ſubiungamus. 10.

1. Monaſterium Kerckem Monialium in Theutonia. 2. Virginis Idæ patria, parentéſque, 3. miſericordia, 4. amiſſo Patre, carnales nuptias fugit. 5. Inter Virgines degit, 6. triennio poſt elapſo Matrem amittit. 7. virtutes eius, ſed præcipua Charitas. 8. Monaſterium Kerckem hoc anno intrat. 9. Theutonica lingua in principio prorſus ignara. 10. Tranſlata domus in Brabantia locum, dictum Rameya. 11. Pactum Idæ cum Chriſto ſatis lucroſum, 12. & lucri interius accepti ſigna externa.

CAPVT SEPTIMVM.

1. RAMEIANSIS Cœnobij fauſta initia, ſanctæ Idæ de Niuella conſecratione præuenta, hunc item annum reddiderunt Ciſtercio celebrem. Aſſumpto quippe religionis habitu in Kercken Monaſterio, quod recens tunc ſuſcepiſſet Ciſtercij iugum: creſcenti in breui numero ſororum, intra annum probationis illius tranſlatum eſt in amœniorem locum, quem ramoſo virgulto vndique conſitum, antiquiores Rameiam appellarunt. Cœnobium ipſum alibi antea conditum, & ſub alio inſtituto laxiori, Authores produnt. Namque de loco in vita Beatæ Idæ hæc ſcripta lego [a] *Erat quoddam Monaſterium Ordinis Ciſtercienſis, quod* Kirken

a apud Henriquez. c. v.

Kerken dicitur, quo in loco puſillum adhuc conuentum Monialium erat, quæ relicto ſitu vlterius loci, quem primitus ad habitandum elegerant, ad hunc locum, ſe, & ſua transtulerunt. Hæc de loco ille. Nec minus clare Gramaius de inſtituto.[b] *Virgines (nempe Kerckenſes) cum antea more aliarum liberius, & ferè ſeorſim viuerent, rigidiorem diſciplinæ modum (ſcilicet Ciſtercienſem) amplexæ ſunt.* Hic ſtatus domus tenellæ adhuc, & paruulæ, cuius incrementis Deus Idam præparabat. Nunc Sacræ Virginis infantiam, & pueritiam, vſque ad præſentem annum, qui fuit ætatis illius decimusſextus, ex eiuſdem me actis, quæ ab Anonymo Authore olim deſcripta, Chryſoſtomus Henriquez euulgauit, more noſtro fideliter reddamus.

b in Gallo-brabant fol. 35.

2\. Patria illi Niuella, Brabanciæ oppidum. Genus neque illuſtre, nec inhoneſtum; ſubſtantia pro ſtatu mediocris; quæ nec naturæ cederet, nec quicquam ad ſuperbiam, aut luxum ſuppeditaret. Caſu, an myſterio, quis audeat affirmare? Ad Matris vbera, Monialis à vicinis, & Theutonica per iocum appellabatur: adeo, vt maiuſcula in Theutonicæ cognomen commutauerit patrium, nec vulgo, niſi ex illo dignoſceretur. Ab ipſa infantia ſeuera, grauiſque: in pueritia deuota; & quæ Eccleſiam frequentaret ſupra ætatem. *Huius ætatis tempore* (ait Author vitæ[c] eius) *cœpit mane ire ad Eccleſiam, vt ſanctarum celebrationi miſſarum intereſſet, erátque amicta palliolo ſtaturæ corpuſculi ſui commenſurato, quod Pater ſuus ei fecerat ad portandum. Æſtiuo quidem tempore, quoniam Solis ardores, deſiccatis paludũ humoribus, planiorem habebat viam ad gradiendum, tunc facilius perueniebat ad Eccleſiam ſanctæ Gertrudis, quam frequentare ſolebat: ſed tempore hyemis, multo luti congerie viam occupante, tanta in eundo difficultate impediebatur, vt pedem luto infixum præ debilitate corpuſculi ſui, vix retrahere poſſet, niſi ab aliquo iuuaretur.*

c apud Henri. cap. 1.

3\. *Sicut religio, ſic etiam ab infantia, cum ipſa creuit innata miſericordia. Si quando contingebat eam in manibus habere panem, vel aliud quid, quod manducare deberet; ſubtrahebat ori ſuo, & peregrinis tranſeuntibus dabat.* Hæc adhuc tenera ſub patria poteſtate: nam quæ maiuſcula, & ſui iuris effecta, poſt mortem Patris in pauperum obſequium, vſque ad mendicitatem demiſſa geſſerit, latiori à nobis narratione tradenda erunt.

4\. Anno M. CXC IX. natam inde coniector, quod anno M. CC. XXXI. obiiſſe dicitur, cum annos duos vixiſſet, ſupra triginta. Sic conſummandæ in breui properatum; haud aliter expletura multorum momenta temporum. Anno M. CC. VIII. ætatis eius nono, Patrem amiſit, vt eo affectuoſius cœleſtem inuocaret, quo ſolum haberet: nec iam alterius, veluti ſenſatiori conſortio diſtraheretur. *Cognati illius videntes eam Patris ſolatio orbatam, accepto inter ſe conſilio, eam filio cuiuſdam ciuis Niuellenſis matrimonio coniungere diſpoſuerunt. At illa quæ in caſtitate Domino ſeruire concupiebat, laqueum, quem ſibi tendebant præcauens, de domo Patris ſui per feneſtram occultè eſt egreſſa, & fugit, nihil omnino ſecum deferens, niſi Pſalterium, quod nuper diſcere cœperat; & ſimplicem veſtem, qua induebatur.* Hoc primum eius in tenera ætate, adultæ iam virtutis initium fuit.

5\. Subtracta thalamo, cum necdum nubilis eſſet; Virgo ſecutura agnum quocunq; iret, ad Virgines, ſed pauperes confugit; quæ ſeptem numero in Vico eiuſdem oppidi, iuxta Eccleſiam, quæ ſepulchrum dicitur, in puritate cordis, corporiſque, ſe ipſas offerebant hoſtiam Deo viuenti. *Cognati vero eius* (pergit idem, qui ſupra Author) *nolentes eam turbare, licet adhuc paruula, & infra annos diſcretionis eſſe videbatur, quærentem pacem cum mulieribus pacis in pace reliquerunt.* Cœterùm qualiter ſeſe in illa ætate, cum eiſdem Virginibus habuerit, qualitérque ſuperante gratia naturam, omnibus ſe, & ſingulis aptauerit, eadem eius acta his narrant verbis. *In domo, autem, in qua habitauit, erant ſeptem Virgines, quibus ſecundum modum conuerſationis earum, ſiue feruentiorem, ſiue remiſſiorem condeſcendere ſtudens, pacem earum cum tanta diligentia ſeruauit, vt miro modo gratioſa, & dulcis omnibus, ſicut amabat omnes, ita ab omnibus pariter amaretur.*

Triennio Virgo inter Virgines morata, nec Matris adhuc ſolatio deſtituta, quæ illi prouideret de neceſſariis, tandem anno ſalutis M. CC. XI. ætatis ſuæ duodecimo, Matrem amiſit, fœminam religioſam, & quam totius virtutis incentiuum experta eſſet. Tum vero ipſa cognatæ cuidam tradita, atque eius fidei commiſſa, hæreditate, quam non multam habebat; quo humano auxilio deſtitutior, eo in Deum propenſior, excellentiora quotidie meditabatur. De eius humilitate multa, & magna; déque patientia cognata humilitati, & veluti innata manſuetudine. *Recluſa de Heylonbineth, Maria nomine, quæ quondam fuit vna ex habitantibus cum ea, teſtabatur, quod per quatuor annos, quibus ſimul habitauerunt, nunquam vidit eam in ira, vel indignatione moueri.* Supremus ille humilitatis gradus, ſi non ſe ipſum quis humiliat, quod multi faciunt; ſed (quod paucis contingit) ab aliis humiliari patienter ferat. Et ſibi quiſque facilè ignoſcit cœteris ægre. Haud diſſimilia de cæteris virtutibus. 6.

Verum de Charitate, quæ quaſi anima earum omnium eſt, quæ ſequuntur narrantur in eius actis. *Erat etiam tam compatiens ſuis conſodalibus debilibus, & egenis, vt quaſi noua quædam Martha, circumiens vices, & plateas oppidi, mendicaret tam à cognatis, quam ab alienis, nunc veſtes, nunc calceamenta, nunc panem, nunc carnes, & cætera eſui neceſſaria, quæ reportans in ſacculo, omnibus, prout cuique opus erat, diſtribuebat. Si autem fortè contigiſſet propter diſcurſiones ſuas, eam reuerti fatigatam interdum, & aliqua ſodalium diceret, illas, vel illas ægrotantes vino indigere, aut aliis rebus ſtatim ancilla Chriſti, vt bonæ voluntatis ſacrificium Domino ſine reprehenſione offerret, tranquillo animo recurrens ad opus pietatis, iniunctum miniſterium diligenter exequebatur. Et vt purè intuitu Dei, non adulatoriè infirmis ſuccurrere videretur, quædam puella, quæ tunc temporis infirmabatur, in Heſpitali ad Sanctum Nicolaum Odam nomine, tentabat eam verbis iocoſis, vtrum vellet aliqua ſibi mendicare, quæ ad manducandum, vel ad bibendum ei erant neceſſaria? Cui Ida ſine ſimulatione reſpondens, noſti, inquit, bona ſoror, quod aliquam ſuſtineas indigentiam, ego parata ſum, ſicut volueris, tibi neceſſaria mendicare.* Hactenus ibi. 7.

Iam ſextumdecimum agebat ætatis annum, qui erat Chriſti M. CC. XIV. quem nunc deſcribimus, 8.

d Cap. 2. eribimos, cum. *Conſiderans*, [d] ait, *ſedula cogitatione ſedula Chriſti Margarita, quod non contuntur Iudæi Samaritanis; & quia onerosum eſt filiabus Iſraël Ægyptiis commorari mulieribus, vt oſtenderet multo perfectius relinquere mundum, quam antea fecerat; cum eſſet annorum decem, & ſex, vale dicens ſuis, intrauit quoddam Monaſterium Ordinis Ciſtercienſis, quod Kerkem dicitur: quo in loco puſillus adhuc conuentus Monialium erat.* Hactenos ibi de aduentu ad Ciſtercium ſacræ virginis, quam in hunc annum conſtat iocidiſſe. Mota prætere a ab eodem Aothore dicitur duabus aliis cauſis, vt veniret ad Ordinem. *Vt ſcilicet omnibus expedita curis, nihil omnino proprium haberet; & vt etiam frequenter à ſacerdote in Miſſa ſanctam acciperet Euchariſtiam, ſicut Monialibus in Ordine conſuetudo eſt. Laudabat præterea inter cetera Ordinis inſtituta, hanc bonam conſuetudinem, qua ſcilicet, dum gloria Patri cantatur à Monachis atque Monialibus, Cancellariis Bruchiis, inclinatur per quod congrue ſignificari dicebat, quod Monachi, & Moniales, ſic agendo Beatam Trinitatem debent amplexari,*

9. Sic taodem ſiue Prophetia, ſiue iocus de lactante inualeſcens, Moniaſem Idam, Theutonicamque, appellantibus vicinis, mirabili Dei prouidentia impleri viſa. Quippe Moniales ex Theutonica illuc tranſlatæ, Theutonice loquentes, & ipſam tandem Theutonice docuerunt. Verum de initiis conuerſionis, & conuerſationis eius, cum adhuc eam linguam ignoraret, mira leguntur. *In hoc ergo Monaſterio, cum eſſet Venerabilis Ida, audiebat ſorores barbara quadam, & ignota ſibi verba loquentes; nec intelligebat linguam eam, eo quod omnes ferè lingua Theutonica loquerentur. Et quamuis linguam Theutonicam neſciret, tamen cum interdum audiebat Viros religioſos lingua Theutonica prædicantes Verbum Dei, flante Spiritu Sancto interius in animam eius fluebant ab oculis ſuis lacrymæ, nec poterat ſe continere, quoniam magna cordis ſuauitate tenebatur. Et quoniam, vt dictum eſt, non intelligebat ea, quæ à ſororibus ſuis dicebantur, frequenter Deo ſoli, & ſibi loquebatur; & miro modo orationem habens meditatiuam, ac meditationem oratiuam, in conſideratione mentis ſuæ, creaturas viſibiles, & corporales conſiderabat. In quarum quodam modo admiratione perfuſa, contemplabatur earum creatorem vt hoc ſtudio poſſet paulatim ad altiora, quaſi quibuſdam graduum profectibus, aſcendere.* Et paulo inferius adhuc de hoc ipſo. *Si quando videbat aliquam ſororum ſuarum ſolito triſtiorem, quamuis ei loqui, Theutonice neſciret, tamen reſidebat iuxta eam, & obnubilationem faciei eius, exteriori ſaltem ſerenabat hilaritate. Religioſi ſiquidem, & non religioſi, tam Viri, quam mulieres, venientes ad videndum ipſam, ex honeſtis eius moribus, & ex abundantia gratia, quam in ea eſſe credebant, conſolationem magnam reportabant. Ipſa autem paulatim didicit linguam Theutonicam, vt tam ſororibus ſuis, quam eiuſdem linguæ gentibus congrue loqueretur.*

10. Creuit Cœnobiom ab iogreſſo Idæ, & nondum ſitu loci ſatis accommodo, actum de eius ſecunda tranſlatione. *Eodem itaque anno* (pergût acta [e]) *quo prædictum clauſtrum intrauit, Moniales adiutorio cuiuſdam Viri potentis vtebantur*

e Cap. 3. *Gerardi nomine migrarunt à loco illo, quoniam quidem aridus erat; & pergentes ad alterum locum, iuxta riuum quendam, Monaſterium ſibi ſtatuerunt; quod quia ramoſo virgulto conſitum erat, Rameiam nuncupauerunt.* Verum de hac ſecunda tranſlatione, & authoribus eius clarius, atque diſtinctiua Ioannes Gramaius. [f] *Huc, inquit, referenda eſt Ciſtercienſis inſtituti Abbatia fœminea. Illa quidem primitus in Kerkem loco ab Abbate Sancti Cornelij Indenſis* (ſic arbitror, quia ei etiam nunc cenſum pendit) *accepto fundata; vbi veteris Cœnobij, & murorum veſtigia conſpiciuntur. Sed cum habita Virginum numero, aqua defectu locus ineptus iudicaretur; loco per Helwindam Abbatiſſam Niuellenſem, & Gerardum Toparcham donato, clauſtrum cum Eccleſia ſtruxerunt.* Hactenus ille de ſecundo, & tertio loco inſignis Monaſterij, & quod (vt idem paulo inferius addit) nulli in tota Brabantia ceſſurum ſit, ſiue amplitudinem ſpectes, ſiue quid aliud commendabile. f in Gallo-Brab.

Crediderim ad constructionem domus concurriſſe, fidelium eleemoſynas, quod valde vſitatum illis temporibus: quin & Monialium, ſi quæ habebant bona, applicata ædificio. Conſtat, quæ Virginem Idam concernebant, cum Monaſterio cederent, fælicem illis fuiſſe materiam ſcrupuli, non aliter ſedandi, quam per accepta bona, quæ ipſius animum altiùs impinguarunt. De his in actis Sanctæ ſic ſcriptum video [g] *Nunc arbitror congruum facere mentionem de pecunia quadraginta librarum, ex patrimonio ſuo, ſibi pertinente, quam contulit Monaſterio, quam pecuniam minus iuſtè acquiſitam exiſtimans, turbata eſt in corde ſuo, & conſuluit ſuper hoc quoſdam fideles Viros ex amicis ſuis, qui eius conuerſationis Pater eius fuiſſet ſatis admodum nouerant. Hi ergo à corde eius omnem ambiguitatem amouentes, certificauerunt eam, dicentes, pecuniam illam non eſſe de anathemate fœneratorum congregatam, ſed iuſtis Patris eius commerciis; ideóque ei licitum eſſe ex eadem pecunia facere eleemoſynas, quemadocunque vellet. Quorum verbis illa, cum minimè credens, ſcrupulum adhuc in corde retineret: conſiliarium vnum de mille adiit, Dominum Chriſtum, cum quo pactum fecit huiuſcemodi dicens. Mi dulciſſime Domine, ecce pro pecunia iſta turbata ſum in corde meo, ſi dignatus fueris propter ineffabilem benignitatem tuam, augmentare ſpiritus tui ſancti gratiam in me, ſatisfactum mihi erit à te, nec de cætero cauſabor prædictam pecuniam ſordido lucro congregatam fuiſſe: alioquin nullam cor meum in anguſtia ſua poterit admittere conſolationem. O mirabilis, & Deo grata prudentia, quamuis onoroſum eſſet huic Beatæ detineri in hoc ſæculo nequam, & à ſumma gloria deliciis differre, non tamen in inſtanti poſtulauit à Domino bonam vitæ ſuæ conſummationem, vt in fine daret ei videre Deum Deorum in Sion: ſed ordine congruo petiit ſibi augere gratiam, qua peruenire poſſet ad gloriam. Vt autem Dominus demonſtraſſet, ſibi eſſe acceptum laudabile cordis eius propoſitum, multiplicauit gratiam ſuam in animum eius, in tantum, vt fons purus creſceret in fluuium magnum; & ex modica ſcintilla, non modicus ignis accenderetur.* 11 g Cap. 4.

Cæterum quàm ex tunc Deo dilecta, quàm familiaris manſerit, quæ ſequuntur inſinuant non obſcurè. *Creſcente itaque gratia Domini in ea, cum adhuc eſſet nouitia, & quadam vice orationi inſiſteret, cœpit ex ardentis deſiderij vehementia liqueſcere repente anima eius, ita, vt viribus corporis deſtitueretur; & in mentis tranſiens alienationem: ſurſum euecta raperetur in Cœlum.* 12.

Vbi

Vbi ſicut ſibi videbatur aſſiſtens, dilecto, & dilectori ſuo, Domino virtutum, & Regi gloriæ, cæpit melliſto ſuſurro rogare eum pro quadam ſorore dilecta ſua, quæ ſicut audierat ab ea, graui quadam incommoditate mentis grauabatur; cui Dominus reſpondit: Quid quæris à me filia? ſi de peccatis eius vis ſatere mentionem, iam & dimiſſa ſunt. Ad hæc illa; Domine, inquit, non ſufficit mihi hoc, ſed ſi inueni gratiam in oculis tuis, certum ſaluationis eius mihi ſignum oſtende. Tunc Dominus ſua dulci benignitate reſpondens, ecce, inquit, oſtendo tibi glorioſum ineffabilemque iucunditatis locum, quem ei in fine daturus ſum. Dic igitur ei ex parte mea, vt non turbetur penitus in conſcientia ſua, ſed in omni pace conuerſetur, his interſignis, quod ego iuxta oſtium Eccleſiæ miſi ei tam copioſam gratiæ meæ benedictionem, vt ipſa corpore deficiens, & inter brachia ſancti amoris obdormiens, de loco eodem ſe mouere non poſſet. Quibus auditis, Chriſti Virgo gauiſa eſt, & ex occaſione huius reuelationis, etiam reuelationem accepit futurorum; de ſtatu ſcilicet quorundam amicorum ſuorum, quibus poſtmodum ea, quæ in ſpiritu præuiderat, acciderunt. Hactenus dicta de primordiis Idæ, & anno probationis Nam cætera incrementa donorum, atque chariſmatum, quibus in dies creuit, ſuis à nobis locis dicenda erunt.

---

1. Guidonis Claræ Vallenſis Abbatis mors, 2. & Conradi ſucceſſio. 3. Pro quo in Villario ſuffectus Vualterus, 4. cuius miræ virtutes, & 5. donum lacrymarum incomparabile. 6. Dunenſis, atque Vualaſſenſis electiones. 7. In Hemmenrode viſio. 8. hoc anno facta Monacho cuidam, 9. atque altera Priori eiuſdem loci. 10. Vdardus, Margaritáque tranſlati ad ſuperos. 11. Chronologia. 12. Et de ſancto Georgio dictum, atque Curciaco, quæ eadem cum dicta capite quarto.

CAPVT OCTAVVM.

1. EXARCVIT Claræuallenſes amára mors, Guidonem illis Abbatem de medio tollens, Regio ſanguine virum ſecundum carnem (ſic in Cathalogo Abbatum Claræuallenſium) ſed ſpiritu longe clariorem. Obiit autem nono Kalendas Septembris in die ſancti Bartholomæi Apoſtoli, quod Claræuallis obſeruat Martyrologium, cum annis ferme decem, nouémque, nempe à milleſimo, centeſimo, nonageſimoquinto, ſancte, atque laudabiliter præfuiſſet. Plura haud dubiè dicenda nobis forent de magno Viro, ſi non iniuria temporum, aut incuria antiquorum obſoleuiſſent.

2. Succeſſorem habuit æquè clarum ſanguine, ſed virtutibus adhuc clariorem, magnum Conradum, Abbatem Villarienſem, quem filij orphani in Patrem elegere. Haud facilè inueniri poſſit alius, qui dignitates quærat à Deo ſolicitè, atque ipſe Conradum; non vlli vnquam tandiu adhæſurum, breui à ſuperiori alia præripeteretur. Profeſſionem excepit Prioratus; Prioratum, Villarienſis Præfectura: vix hanc acceptat, *Cum Leodienſi ſede vacante* (ait Chronicon Villarienſe) [a] *aliqui Canonicorum eum in Præſulem elegerunt. Sed alij reſiſtentes dicebant, quod Eccleſia Leodienſis non indigeret Præſule cucullato.* Impedito Leodienſi Epiſcopatu Clara-Vallis vocauit Præſulem ſanctum: haud tamen diutius in ea permanſurum: quippe triennio nondum conſummato, ad Ciſtercium vocatus, inde æquali interſtitio ad ſacram purpuram; & in electoribus ipſe reſtituiſſet, iam in Chriſti Vicarium promotus erat, ſed de hoc ſuo loco. De aſſumptione ad Eccleſiam Claræ-Vallis, hæc in eodem Villarienſi Chronico. [b] *Cum demum Villarij ſub tanto Paſtore proficeret in temporalibus, & ſpiritualibus; à nobis abſtrahitur non ſine lacrymis, & gemitu, & in Abbatem Claræ Vallis eligitur.* Hæc de electione. Tempus in Catalogo Abbatum Claræ Vallis notatum video apud Robertum Claudium conſueta licet illi conciſione. [c] *Vndecimus ſcilicet Clara-Vallis Abbas Conradus, ex Abbate Villarij, anno M. CC. XIV. Poſtea Abbas Ciſtercij XIII.*

a Lib. 1. 9

b Ibidem.

c In Gz. Chriſt.

Villarienſes Paſtore fraudati Venerabilem Virum Vualterum de Traiecto ſubrogauerunt; illũ, inquam, Vualterum, per quem, Simonẽ, conuerſum ſanctũ de Alna, Conrado adhuc nouitio inſtantes prædixiſſe tentationes, ſuperius diximus. 3.

Multa de eo in Villariẽſi, quæ Henriquez, redigit ad ſummã his plane verbis, [d] *Beato Conrado ſucceſſit Beatus Vualterus, de Traiecto inferiori oriundus loco, qui anno M. CC. XIV Villarienſibus Monachis Abbas Præfectus eſt. De quo legitur, quod dum meditaretur, aut oraret per dimidiam, vel per integram aliquando diem, in tanta mentis tranquillitate erat, vt nec vna ſaltem tranſmiſſa cogitatione eius animus pulſaretur: Spatio enim quadraginta annorum, nec mortale, nec veniale quidem graue peccatum commiſit. Cúmque ſenectutis caligarent oculi eius, & videre non poſſet, miraculosè Miſſam celebrabat. Interiora hominum, & cogitationes aliorum cognoſcebat.* Hactenus ille multa paucis complectens, eadem, atque eiuſdem vitæ humilitatem laudat Cantipratanus in ſuo libro de bono vniuerſali verbis ſequentibus [e] *In hoc Monaſterio multos vidimus ſanctos* (loquitur de Cœnobio Villarienſi) *& plerosque, qui Prophetiæ ſpiritu, & miraculis claruerunt, inter quos Vualterum quendam vidimus, dictum de Traiecto, qui cum eſſet Vir nobilis genere, diues, & delicatus in ſæculo, optimè litteris, & maximè in quadriuialibus inſtructus, nunquam tamen adeo vilem in oculis ſuis, & verè humilem vidi. De eo quidam Robertus Abbas Valcellenſis, me coram poſito referebat, quod ab ore illius frequenter audiſſet, cum per dimidiam vel totam diem meditaretur, aut oraret, in tanta mentis ſerenitate, & tranquillitate fuiſſe, vt neque ſaltem vna leniſſima cogitatione eius animus extrinſecùs pulſaretur, & hoc ſuper hominem fuiſſe non ambigo.* Plura de eo Cæſarius in ſuis Dialogis, ex quibus tamen donum lacrymarum, quod interuentu aliorum, tum Monachi, tum Monialis ſibi obtinuit, quia reuera quid habet peculiare, & Annalibus dignum, hic inſeruerim. Porro in vtroque euentu eundem

d Lib. 1 Faſcic. diſt. 4. cap. 30.

e Lib. 2. c. 28

Vualterum loquentem introducit Cæſarius in
ib.2.c.21. hunc modum.[f]

4. *Dum intelexiſſem ſupradictum Monachum gratiam illam lacrymarum percepiſſe à fœmina tali religioſa, rogaui Abbatem meum, tunc recenter factum Monachum, vt liceret mihi tales viſitare fœminas, & conceſſit mihi ſtatim. Veniens itaque ad domum cuiuſdam honeſtæ Brabantiæ matronæ, hoſpitandi gratia, cum intellexiſſet deſiderium meum, dixit in ioco: Quid quæritis videre iſtas beginas? ſi vultis ego oſtendam vobis mulierem bonam, quæ quidquid vult obtinet à Deo? Reſpondi: talem multum deſidero videre. Et ſtatim ad verbum eius, mulier quædam de cubiculo ſuo egreſſa, veniens ad me, cœpit mecum loqui. In cuius aduentu, cum mihi ſentirem gratiam adeſſe, rogaui eam, vt oraret pro me, quæ cum diceret: Quid vultis, vt orem pro vobis? Reſpondi, vt poſſim deflere peccata mea: Et illa, nunquid non eſtis Monachus? qui peccata ſua non poteſt deflere, Monachus non eſt. Et cum inſtarim quatenus gratiam mihi hanc obtineret; Reſpondit: Ite, abundanter habebitis. Proxima nocte orans ante lectum meum, cum de peccatis meis cogitarem, nec tamen mulieris promiſſum attenderem, cœpi ita abundanter, & ſupra morem ſolitum flere pene vſque ad mediam noctem, vt tandem timens capiti meo, vix me cohibere poſſem à fletu. Quæ cum mihi mandaſſet, quod tali nocte gratiam illam lacrymarum mihi impetraſſet, iterum reuerſus ad eam ſum, & ſciſcitatus ſum ab ea dicens. Dicite mihi in Charitate, qualiter mihi obtinueritis gratiam illam. Quæ reſpondit mihi ſub hæc verbis: Primo quidem Dominum durum inueni, ſed dixi ei: Domine non euades manus meas, niſi Monachus ille habeat gratiam lacrymarum, & ſtatim conceſſit tibi.*

5. Hactenus prima fœminæ interceſſio: ſed aliam ſimilem cuiuſdam ſancti Monachi, ex pluribus, qui in Villario florebant circa hoc tempus, nec diſſimilem ſortitam effectum, eo-
g Lib.2.c.21 dem referente producamus. [g] *Alio*, inquit, *tempore, rogaui vnum ex Monachis noſtris, bonæ opinionis Virum vt rogaret Deum pro me, qui cum mihi daret optionem, quid mihi vellem à Deo impetrari? volens ſermonis eius fiduciam probare, reſpondi ei: volo, vt obtineat mihi poſt Miſſam gratiam lacrymarum, quibus peccata mea deplangam: & promiſit mihi multum confidenter. Sequenti die, cum poſt Miſſam, moram facerem ante quoddam altare, & eſſem ſolus in oratione, tanta mihi affuit abundantia lacrymarum, vt mirarer. Poſtea, cum vidiſſet me ſupradictus Monachus, corpore quidem iuuenis, ſed moribus valde maturus, cœpit mihi ſignare, ſi bene eſſet mecum, gratiam notans mihi collatam: ego ſignum eius non intelligens, & ante Priorem illum ducens, quaſiui quid ſignaret? qui dixit mihi: Nunquid non copioſè hodie habuiſti lacrymas? quem cum interrogaſſem, ſi vidiſſet me lachrymantem, reſpondit: Eſtis vos tam ſtultus, quod putatis me vidiſſe? Ego minui ſanguinem, nec licuit mihi dictæ Miſſæ morari in oratorio. Tunc interrogatus à me, quomodo mihi gratiam obtinuiſſet, reſpondit pene, ſicut ſupradicta mulier: Dominum, inquit, primo durum inueni, ſed illi: Ecce Domine, non dimittam te, niſi facias, quod rogo, his verbis placatus exaudiuit me.* Hactenus in perſona Vualteri Cæſarius, quibus, & gratiam à Deo illi conceſſam, & merita impetrantium facilè videas: ſed ſupra modum Diuinam dignationem, quæ adeo feruorum ſuorum precibus defert. Plura de eodem ſancto Viro Chryſoſtomus Henriquez aliique, & nos nonnulla in ſequentibus dicemus.

Hoc item anno Dunenſis fundamenta templi iacta lego per Petrum Abbatem, ſed qui eodem 6.
anno eſſe deſiit. Proferam verba Chronici Dunenſis, quæ Henriquez adducit. [h] *Poſt Eliam Monachus quidam Petrus nomine, ad Abbatialem apicem aſcendit, Vir egregiæ virtutis, & ſcientia ſacrarum litterarum ornatiſſimus, qui vltimo anno regiminis ſui, fundamenta nouæ Eccleſiæ iecit, anno Domini milleſimo ducenteſimo, decimoquarto, quam ſucceſſores ſui per annos fermè ſexaginta perfecerunt. Obiit eodem anno.* Poſt mortem eius ſucceſſiſſe Amelius dicitur, Vir laudabilis vitæ, & poſt quinquennium officium Marthæ pertæſus, reſignaturus. In VValdeſaſo electus item Hermanus, de quo hæc Bruſchius.[i] *Fuit Vir magnæ deuotionis & plurima cum ſanctis Dei Angelis conuerſationis; de quibus & libellum compoſuiſſe ſcribitur.* Porro quo anno promotus in Abbatem, duo impetraſſe priuilegia legitur eidem Monaſterio, quæ non exiguo incremento illi fuere. Sed de eo iterum anno M.CC.XXII. Nunc, quæ hoc anno factæ ſunt viſiones in Hemmenrode ex Cæſario Heiſterbacenſi, qui res illius domus, vtpote ſuæ Matris, exactè nouit, atque ipſius verbis deſcribamus. Conſtabit clarè non eſſe volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis, quodcumque bonum.

h Lib. 1. Faſcic. diſt. 3. cap. 9.

i in Chron. Monaſt. Germania.

In clauſtro, ait, [k] *Monachus quidam in magna erat deuotione, & videbatur bonum Dei manum* 7.
k Lib. 8. c. 5 *ſuper ſe habere: erat quippe in opere manuum ſtrenuus, in oratione, & pſalmodia deuotus, potens ad vigilandum, & feruens ad quodlibet iniunctum: Cùmque tam bonum circa feſtum omnium ſanctorum habuiſſet ſpiritum, eiuſque nullum, aut modicum per plures dies ſenſiſſet decrimentum, cœpit non tam audacter, quam reuerenter a Domino precibus exigere vt eum in feſto ſuæ ſanctiſſimæ Natiuitatis, qualicunque conſolaretur viſitatione. Aderat iam vigilia Natiuitatis Dominicæ, & ille nec dum tepuerat à deuotione, nec à ſupra dicta defecerat intentione, præſumens, & præſagiens aliquid de Diuina dignatione. De nocte autem vbi ſurrectum eſt ad matutinas, tantus torpor inuaſit corpus eius, & animum eius, vt etiam tæderet eum viuere: intrauit tamen chorum cum aliis, nil pſallere valens, nil volens: dulciſſimam illam ſolemnitatem ex toto, vt ſibi videbatur amiſſurus, à deſiderio ſuo fruſtratus. Acceſſit vero ad eum alius Monachus, innuens ei, vt pro ipſo reſponſorium decimum cantare debuiſſet: at ille non infirmitate prepeditus, ſed deſidia deuictus, ſignum refutabat. Sic ergo fœlices illas vigilias, & ſolemne gaudium, infœlici torpore tranſigebat: quippe quem nec pſallere, nec ad reſponſoria ſurgere libebat. In decima lectione ſedebat, ſibi vigilans quidem, ſed clauſis oculis, & cogitabat ſuas moleſtias in amaritudine animi ſui, dicebatque ſibi ſecum ratiocinando: Ecce ſic, & ſic habuiſti, hac, & hac petiſti, vbi nunc eſt illa deuotio? vbi ſpes illa, & pia de Diuina pietate præſumptio? Quid nunc agitur tecum? & adiecit: Petieras, vt aliqua tibi reuelatio fieret, & ſi modo fieret, quid potiſſimum videre eligeres? vtique Dominum Chriſtum, vel dulciſſimam eius Matrem, aut certè ambos ſimul.*

Cùmque his, & huiuſmodi cogitationibus occupatus, ſederet vigilans, vt ſupra dictum eſt, ſed clauſis

clauſis oculis; Lector dixit: Tu autem Domine, &c. *& cantor ſurgens ſubiunxit reſponſorium.* Benedictus, qui venit in nomine Domini, &c. *Et ecce aſtitit ante illum torpentem Monachum matrona quædam reuerendi vultus, & incomparabilis pulchritudinis, habens in brachio infantulum adeo paruulum, quaſi recenter natum, inuolutum faſciolis vilibus valde & abiectis, in tantum, vt etiam ſuper vilitate earum ille compaſſionem acciperet: ſtabat autem quaſi retro ipſam ſenex amictus pallio, indutus tunica, & pileus non acuminatus ſuper caput eius, quæ omnia videbantur eſſe de lana alba, & munda, vultum tamen ſenis videre non potuit, ſitu pilei impediente. Vidit etiam fuſum cum licio pendere à latere matronæ, ſed colum vidiſſe ſe non meminit. Vidit, & quia clarius videre voluit, quam vidit, nihil vidit. Aperuit enim carnales oculos, & glorioſam illam viſionem perdidit: & intellexit, quod Beata Virgo fuiſſet illa matrona, infans Chriſtus, & ſenex Ioſeph: & recepit in illa hora ſpiritum ſuum bonum, & reliquum Sanctæ ſolemnitatis tranſegit in gaudio magno. Anno gratiæ M. CC. XIV. facta eſt viſio hæc.*

9. Huic ſanè Monacho, & currenti negatum, & deſperanti conceſſum, & ſcrutanti ſubtractum. Verum Priori eiuſdem domus, neque conſtat, quis hic fuerit, nil tale cogitanti, vel præſumenti (puto in eadem nocte) oblatum video, eodem

l Lib.8.c.6. Auctore ita proſequenti.[l] *Alteri cuidã Sacerdoti ſupradictæ domus, tunc Priori exiſtenti, Dominus ſub alio typo Natiuitatis ſuæ myſterium oſtendit. Cum in quarta Dominica Aduentus cantor reſponſorium.* Intuemini quantus ſit iſte, qui ingreditur ad ſaluandas gentes. *inciperet, & pars Conuentus, ad librum ſtans inceptum perficeret; in choro Abbatis ſuper formam, cui cantantes innitebantur, circulum lucidum vidit, & circulo Stellam clariſſimam radiantem: & mox intellexit, ſicut intelligere debuit, quod Stella eadem deſignaret Chriſtum; circulus vero lucidus orbem terrarum illius aduentu illuminatum.* Hæc in Hemmenrode.

10. In Scotia hoc anno ad ſuperos tranſlatum lego Beatum Voardum ex Monacho Cuprenſi, Epiſcopum Brechinenſem, de quo ſuperius. Virum memorant Boëtius in ſua hiſtoria,[m] atque

m Lib. 13. n in hiſt. Scot. o Lib. 1. lig. vit. c. 74.

ex ipſo Demſterus,[n] Aroldus, Wionius,[o] & plures alij Floruit æque doctrina, ac ſanctitate, cuius & monumenta reliquit poſteris. *Scripſit enim* (ait Thomas Demſterus) *in cantica Salomonis lib. 1. Epiſtolas ad diuerſos lib. 1. Floruit anno M. CC. XVI.* Ita Demſterus. Henriquez Menologio ſuo virum inſeruit ad quartam diem menſis Nouembris, nec nos plura de eo habere potuimus: Vdardo adiungo Margaritam Hieroſolymitanam, cuius ſupra meminimus, hoc anno conſummatam, cum poſt longam ſatis peregrinationem, ſub legibus Ciſtercij vixiſſet annos duodeviginti plus, minuſve, vt Frater eius Thomas memoriæ prodit.[p] Eandem etiam inſeruit Menologio idem Henriquez ad vigeſimam octauam diem menſis Decembris.

p in Sancta vita.

In Capitulo nil noui decretum video, ſecundo Arnaldo primum imitante, & præferente primitiuam ſimplicitatem nouis legum latarum cauillationibus, quæ dum præcauent, aliquando peccare docent. Chronologia naſcentium cœnobiorum quinque recenſet. Sed tria prima eiuſdem ferè nominis, haud facilè diſtingues. Ita habent. 11

Anno M. CC. XIV. ſeptimo Kalendas Aprilis fundata eſt Abbatia Grenad in Hybernia.

Eodem anno, & die Abbatia Grenart.

Eodem anno, & die Abbatia de Granarth.

Eodem anno Abbatia Sancti Georgij in montana nigra.

Eodem anno quinto Kalendas Iulij Abbatia Sancti Marci de Curciaco, alias de Cocirco. Hactenus ibi: & quidem prima tria Monaſteria ſimilitudine nominis, & temporis identitate, ſatis ſuſpecta. Niſi quod tamen in Geneſibus duo reperiuntur, alterum, dum Fermelin in Hibernia genitum, alterum incerta matre. Prouinciaque, atque vtrumque de linea Claræuallis; ſed forte idem vtrobique error irrepſit. Cæterum de cœnobio Grenad, ſiue Granardt, in Hybernia, hæc in notitiis vulgaris à Iongelino notata lego. *Larhe, vel litteris tranſpoſitis lerah, antiquitus Granardt, in comitatu Longfoldiæ fundatur anno M. CC. XI. à Richardo Fuite milite, loci Domino; cuius poſteri etiam nunc florent in comitatu VVeſdmidia. Primi Monachi cum ſuo Abbate ad hunc locum venere ex cœnobio S. Mariæ iuxta Dublinium de linea Claræuallis. Flatsburtius in ſuo chronico hanc fundationem refert ad annum M. CC. XII. factam ab eodem Richardo, qui Athlonia irruente turri interiit.* Hæc ille. Sed Sarba in Chronologia recenſetur anno M. CC. XI.

Sancti Georgij In Montana nigra Cœnobium hauddubie exiſtimo idem, quod Iubinum, quod, Sancto Georgio forte conſecratum, Sanctus Georgius de Iubino dici conſueuerit. Moueor, quod videam in linea Firmitatis hoc Monaſterium facile ex loco, & ſignis denotari; ſic enim habet: *Sancti Georgij in nigra Montana iuxta Antiochiam, filia Firmitatis.* Ita Tabulæ, quas edidit Henriquez in Faſciculo. Accedit, quod in aliis eiuſdem lineæ legatur, *Sanctus Georgius de Iubino* licet alia ibidem menda irrepſerunt; quippe Ianuenſis, non Antiochenæ Diœceſis, nec Firmitatis, ſed Locedij filia dicitur, facili errore, & qui ex litteris Petri Patriarchæ, atque Gregorij IX. certiori fide veniat corrigendus. Sic Monaſterium Sancti Marci de Corciaco abſque dubio idem eſt, quod Sanctæ Mariæ de Chortaco, ſiue de Curiat, aliàs Cuteiaco: & forte *Marci* pro *Maria* irrepſit ſcriptorum inſcitia, aut Caracterum inuerſa delineatione: cuius meminit Innocentius in ſuis litteris, quas ſupra dedimus: Id quod non ſolum temporis identitas, & nominum manifeſta ſimilitudo, ſed filiario Locedij, in qua in aliquibus tabulis Geneſeos, & quidem correctioribus n... 12

ANNVS CHRISTI M. CC. XV.

ANNVS CISTERCII C. XVIII.

1. Coacta Synodus in monte Peſulano, 2. in qua relatum de dominio vrbis Toloſæ, 3. quod votis omnium ceſſit Monfortio Comiti: 4. miſſuſque Ebredunenſis Archiepiſcopus, qui confirmari curaret ab Innocentio. 5. Actum & de Iacobo Aragonenſi. 6. Deſtinato interim in Galliam Guidone Præſule. 7. Pontificis decretum de Iacobo. 8. Quid illi Ciſtercienſes dum in cuſtodia? 9. Ordinis Sanctæ Mariæ de Mercede ſemina iacta. 10. Iurata pax, 11. & redditus Iacobus Aragonenſibus, 12. atque ab eis ſuſceptus cum magno gaudio.

CAPVT PRIMVM.

1. SALVTIS anno milleſimo, duecenteſimo, quinto decimo, qui fuit Ciſtercij decimus octauus ſupra centeſimum, Petrum Cardinalem Beneuentanum duo grauia negotia ſolicitabant: res Albigenſium, ad quas præcipuè miſſus; & Principis Iacobi reſtitutio, quæ illi iniuncta Aragonenſibus Proceribus facienda. Qualiter autem peregerit vtrumque, quia vtrumque etiam concernit noſtros Annales, ex probatis auctoribus pandemus. Et primum quidẽ, quod ad res Albigenſium attinet expedite & feliciter tractandas non aliam ſecuriorem viam ſibi patere, aut putauit, aut voluit, quam quæ à ſanctioribus totius Prouinciæ viris, communicato conſilio, ſterneretur, itaque tanto negotio conſultando, etſi daretur etiam perficiẽdo; ad montem Peſulanum intrante anno congregauit Concilium, in quo Archiepiſcopi quinque, Epiſcopi duo de triginta, Abbates innumeri: porro ex his vnus & primus Archiepiſcopus, Arnaldus Narbonenſis, duo Epiſcopi, Guido, Fulcoque, Abbates plures Ciſtercienſes numerabãtur. Diem, & locum, perſonaſque ibidem congregatas, qui cum Guidone auunculo interfuit, Petrus Vallſarnienſis in ſua Albigenſium hiſtoria, ita deſcribit.[a] *Anno ab Incarnatione M. CC. XIV. in quindena Natiuitatis Dominicæ, conuenerunt apud montem Peſulanum, Archiepiſcopi, & Epiſcopi vocati. M. Petro Beneuentano Apoſtolicæ Sedis Legato ad Cõcilium, vt de his, quæ pacis erant, & fidei, eodem Legatus ſecundum Prælatorum concilium ordinaret. Conuenerunt autem ad illud Concilium quinque Archiepiſcopi, videlicet Narbonenſis, I. Accitanus, II. Ebredunenſis, III. Arelatenſis IV. Aquenſis V. Fuerunt Epiſcopi XXVIII. pluresque de Baronibus Terræ ibi affuerunt* Hæc Vallſarniẽſis, qui dum quintam decimam à die natalis Chriſti M. CC. XIV. celebrando Concilio, morem Gallicum ſequens, deſignat diem, haud dubie tradit celebratum fuiſſe die octaua Ianuarij præſentis anni.

a Cap. II.

2. Quod ad res Albigenſium attinet In eo Concilio hæretici, & rebelles abdicati Dominiis, inter quos primus Raymundus Toloſæ Comes, quod toties iam decretum, non video egiſſe deliberatione. Quare in hac parte præcipua conſultatio; cui nam cederent illæ ditiones? cuinam Toloſæ vrbs, cæteręque, quas ab hæreticis Catholici expugnaſſent? In qua re primum Legati propoſitionem, dein cunctorum vnanime conſilium, idem, qui ſupra, auctor his verbis narrat.[b] *Igitur conuenientibus, vt prædictum eſt, Legato, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, Abbatibus, & aliis Eccleſiarum Prælatis, apud montem Peſſulanum, fecit Legatus Sermonem in Eccleſia Beatæ Virginis Mariæ. Poſtea vocauit in domo, in qua manebat, Archiepiſcopos quinque, & Epiſcopos XXVIII. Abbates, & alios Eccleſiarum Prælatos innumerabiles, quibus in vnum congregatis, primo eos alloquutus eſt in hac verba. Repeto, & requiro à vobis, ſub obteſtatione Diuini iudicij, & obedientia debito, quo Romanæ Eccleſiæ tenemini, vt omni gratia, odio, & liuore poſtpoſitis, detis nobis fidele conſilium ſecundum ſcientiam veſtram, cui melius, & vtilius ad honorem Dei, & Sanctæ Matris Eccleſiæ, & pacem Terræ ad expugnandam, vel expurgandam ſpurcitiam hæreticorum concedi, & aſſignari debeat Toloſa, quam Comes Toloſanus tenuit, & aliæ Terræ, quas occupauerunt exercitus Chriſtianorum, Cruce ſignatorum.* Hactenus prima Legati propoſitio.

b vbi ſuprà.

3. Sequuta exinde longa conſultatio, adeo inconfuſa, vt ſinguli Epiſcopi, cum Abbatibus, quiſque ſuorum Diœceſum, conſultarent ſeorſim; & quem ex omnibus aptiorem inuenirent, deliberarent. Itaque in tres, & triginta partes diuiſi, pro numero Pontificum, omnes in ſcriptis ſuffragia ſua tulere. Rarum, & pene à ſæculo inauditum, quod tot homines in vnum conuenirent Monfortium Comitem; adeò, vt vnus ex illis non diſcreparet, aut alium iudicaret aptiorem dominio vrbium. Sed Petrum ipſum loquentem audiamus.[c] *Omnes Archiepiſcopi longam, & diligentem deliberationem habuerunt, vnuſquiſque cum Abbatibus ſuæ Diœceſis, & familiaribus clericis ſuis; & quia bonum videbatur, & rectum ſuffragia omnes in ſcriptum redigere; & in hoc tandem omnium, & ſingulorum vota, & conſilia conuenerunt, vt nobilem Comitem Montisfortis eligerent in totius Terræ illius Principem, & Monarcham. O res mirãda! ſi creandus eſt Epiſcopus, aut Abbas, vix in vnam perſonam conueniunt pauciſſimorum conſenſus; & ecce in electione Principis tantæ Terræ, tot, & tantæ perſonæ in memoratum Chriſti pugilem ſine aliqua diſſenſione vota ſua vnanimiter contulerunt: à Deo proculdubio factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris.*

c vbi ſuprà.

4. Voluiſſent conſiliarij, ſiue electores ſtatim Terram tradi Monfortio Comiti: *Sed habito recurſu* (ait idem auctor) *ad litteras D. Papæ, quas miſerat Legato, inuentum eſt, quod Legatus non poterat iſtud facere, inconſulto D. Papa: & hac de cauſa communi aſſenſu tam Legatorum, quam Prælatorum Ebredunenſis Archiepiſcopus, Girardus, vir multæ ſcientiæ, & totius bonitatis,*

miſſus

miſſus eſt Romam, & quidam clerici cum eo, litteras tam Legati, quam Prælatorum ferentes ſecum, in quibus ſupplicabant Prælati omnes D. Papæ inſtantiſſimè, vt nobilem Comitem Montisfortis, quem vnanimiter elegerant, concederet eis in Terra Dominum, & Monarcham. Hæc Vallſarnienſis de geſtis in hoc Concilio. An [illegible] in eodem etiam iuſſi dirui muri Narbonæ, [illegible] ſæque, affirmare non auſim: quamuis enerti iuſſos ſatis innuat Arnaldi Præſulis obſiſtentia anticipata, atque imploratus Ludouici fauor, quæ capite ſequenti daturi ſumus. Certè hanc pœnam luiſſe vrbes rebelles hoc ipſo anno, ſequentia declarabunt.

5. Crediderim in eodem Concilio actum de Principis Iacobi reſtitutione: ſed in qua non tam facile omnium Patrum ſuffragia conuenirent, imo neque ipſe, in cuius ſiue tutela, ſiue cuſtodia detinebatur, Monfortius Comes; ſeu generum ambiret, quod ſunt qui velint, [d] eóque vt aptiores matrimonio annos ſuos intra penates præſtolaretur; ſiue, quod mihi longe probabilius, à Regio iuuene timendum ſibi putaret, cuius patrem occiderat; haud dubie, ſi ad ætaté maturiorem perueniret in Regno, eandem cædem, qua poſſet, vindicaturo. Non erat animus Comiti Simoni detinere inuitum, aut Regem puerum, hæreditario Regno; Regnum, debito Rege defraudare. Sed vitæ ſuæ, & ſuorum præcauere, ius naturale; bellorum imminentium communia mala, etiam charitas vitare perſuadebant: maximè homini nullius conſcio culpæ in morte Petri; quem propria temeritas, arrogantiaque occidiſſent, non arma Comitis; & peremptorem magis ſui ipſius, quam ab alio percuſſum declaraſſent, Aragonenſibus longe aliam mentem; & quominus, quam putarant ſummam iniuriam vlciſcerentur, Truces; ſola Iacobi cuſtodia, compeſcendos; hunc velut obſidem firmaturum fœdera pacis, ſi detineatur. At ſi ſemel accipiant, & cotooent imbuendum memoria paterni ſanguinis, nec quicquam aliud, quam ferrum, & vltionem, in vtriuſque Regni perniciem imbibiturum.

d Bzou. lib.1.c.12.

6. Hæc, & ſimilia detinebant Simonem Comitem, quominus puerum Regem ſtatim traderet. Nec diſplicebant Patribus Concilij, quos præter ingruentium bellorum mala, deterrebant hæretici, nulla alia via vires reſumpturi, quam ſi ſub occaſione vindictæ Patris, creſcentis Filij potentia protegerentur. Ebredunenſi tamen Archiepiſcopo in mandatis dedere Simonis nomine, vt poſtquam omnia Innocentio retuliſſet, cui cura omnium, nihil eius arbitrio non permittat, vt iudicauerit ſtatim exequendum. Cæterum quoniã paci ſtabiliendæ arma plerumque ſolent inſeruire, ne deficiente exercitu Catholico, inſoleſcerent hoſtes; quem toties opportunum verbi miniſtrum Monfortius Comes Simon expertus fuiſſet, Guidonem Epiſcopum Carcaſſonenſem ad Galliam miſit, quoſcunque poſſet, Cruce ſignaturum. Memorat hanc quartam prædicationem Guidonis Pontificis idem, qui ſupra, Petrus Vallſarnienſis paulo inferius, dum de his, qui veniebant cum Ludouico, nam & ipſe inter milites, hoc anno ſcribit ita. [e] *Fuit etiam ibi (ſcilicet Lugduni,) Venerabilis Epiſcopus Carcaſſonæ Guido, qui ad preces nobilis Comitis Monfortij, paulo ante pro negotio fidei ad partes deſcenderat Gallicanas, & cum Ludouico veniebat.* Ergo hi duo Pontifices à Concilio profecti, & alter Romam miſſus, alter in Galliam, quid vterque in vtroque negotio egerit? de altero in hoc capite, de altero in ſequenti diſſeramus.

e Cap.81.

7. De Ebredunenſi, quod attinet ad Iacobum Regem pauca antiqui; plura de terra confirmata Monfortio Comiti. Verum qui vtrumque negotium intertexuit, Bernardinus Gomezius, grauis, quamuis recentior, hæc habet verba. [f] *Decreuit Synodus (ſcilicet ad montem Peſulanum) vt ciuitas Toloſana, vniuerſuſque eius Comitatus, & iura, Simoni Monfortio Comiti cederent: modo id Summi Pontificis decreto confirmaretur, cuius ſtabiliendi gratia Archiepiſcopus Ebredunenſis Romam à Synodo miſſus eſt. Vnde Pontifex decreto audito Concilij Prouincialis, atque donatione Comitatus Toloſani, tam iuſtis cauſis Monfortio facta, eandem confirmauit, & ratam habuit; modo mandato Synodi Iacobus Princeps, Petri Regis Aragonum filius, qui à Monfortio in cuſtodia tenebatur, Proceribus, ac exercitui Aragonenſium, & Catalanorum libere reſtitueretur. Promittente Ebrunenſi Archiepiſcopo, illico Pontifex Legatus Procerum (ſcilicet Aragonenſium, & Catalonorum) venire iuſſis, litteras dedit, eoſque cum Archiepiſcopo dimiſit. Quibus Monpellerium regreſſis, pacto, & confirmatione renunciatis, Monfortius obtemperare ſe velle dixit; ac protinus vna cum Legato Cardinali Carcaſſonam profecti ſunt; vbi biennio detentus fuerat Iacobus; indeque ab eis honorificè deductus Narbonam: quo iam multi Proceres, cum vniuerſis Legatis ciuitatum & oppidorum Cataloniæ conuenerant: à quibus Legatus fide publica accepta de fideli cuſtodia, & tutela præſtanda, Iacobum eis tradidit, annum iam ſextum habentem.* Hactenus Bernardinus Gomezius, qui tamen Regem minorem ætate facit, quam vere eſſet.

f Lib. 2. poſt init.

8. Eundem puerum, dum Carcaſſonæ detineretur, viſitatum à ſuis per internuncium Monachum Ciſtercienſium, Petrus Antonius Beuterus auctor extitit, in antiquioribus hiſtoriæ ſuæ exemplaribus, quæ Ramonius, [g] & alij tranſcripſere. Porro aliàs arcendum ab ingreſſu, dum ſocium ſimulat religioſi viri, qui ſacras pueri audiret confeſſiones, per errorem admiſſum à cuſtodibus pia fraude deceptis, forte neque offenſura Simonem Comitem. Hinc mihi facilis ſubeſt coniectura, Iacobo, dum ibidem detinetur, pœnitentiarium ex Ciſtercio datum; quippe cuius ſocius Monachus Ciſtercieñſis putari valuit. Nam, quod idem Ramonius paulo poſt ſubdit credere ſe eum fuiſſe Sanctum Dominicũ, à ratione videtur deuiare: cum tunc adhuc Canonicus Regularis, & cuius ſocij pauci, atque adeo noti, præcipuè in domo Comitis, vt non de facili alius ſupponeretur, etiamſi habitum voluiſſet immutare. Certè Monfortius Ciſtercienſibus adhærens in vrbe Carcaſſona, Ciſtercienſi Pontifici ſubjecta, Ciſtercienſem adhibuiſſe Magiſtrum puero facilius fuit, quam Beatum Dominicum Toluſæ adhuc manentem, & primam ſuis manſionem præparantem (nec dum enim cœnobium) & diſponentem Romam proficiſci approbando inſtituto, quod iam ab annis octo meditabatur.

g Lib. 2. c. 6. 5.

In eadem cuſtodiâ Iacobum poſitum captiuitatis damna conſiderantem, (nam patientem non dicam) eiuſdem confeſſoris conſilio feruor multa Deo promiſiſſe, multa Virgini, ſi inde ad Regnum, & optatam libertatem extraheretur, ſed inter alia concepiſſe votum, redimendi, qua poſſet captos à Sarracenis, idem, qui ſupra

h Lib. 2. c. 2. i Lib. 2. c. 8. Petrus Antonius Beuterus, [h] Bernardinus Gomezius, [i] aliique eiſdem adhærentes teſtificantur: nec deeſt, qui votum ipſum his verbis

k Vargas lib. 1. c. 12. tradit. [k] *Dicebat (Iacobus) in corde: ſi ego Princeps, qui parentes habeo Reges, & honeſte detentus, & ab omnibus honoratus, delicatus cibo, & potu recreatus, parum ſolatij, aut nullum in hac mea iniuſta detentione habeo; quæ conſolatio poterit eſſe miſeris captiuis, in dura Sarracenorum poteſtate detentis, catenis ligatis, fame, & ſiti afflictis? Faxit Deus, quod libertati reſtituar, nam promitto ſuæ Diuinæ Maieſtati, eiuſque Sanctiſſimæ matri, Sarracenos, & fidei Catholicæ inimicos me inſequuturum, & miſeros captiuos de eorum manibus erepturum.* Ita Bernardus Vargas ſequutus alios, qui omnes putant, hoc votum, velut fontem, ex quo Sanctiſſimus ordo Beatæ Mariæ de Mercede, Redemptionis captiuorum intra quatuor annos firmatus fuerit. Certè votum complures alij negant. [l] Verum in ea de-

l Ramonius c. 4. multis citatus. tentione ſemina iacta, ſiue per occaſionem, ſeu per propoſitum, ex quibus fructus ille pullularet extendendus per orbem ingenti bono totius Chriſtiani nominis, non eſt qui poſſit in dubium reuocare. De hoc fœlici Iacobi Regis germine anno M. C C. X V I I I. quo pullulare cœpit, plura dabimus.

10. m Ramonius cap. 5. Demum aduertunt aliqui ſcriptores, [m] Iacobum Regem non antea ſuis traditum, quam vtrique ſolemniter iurarent, neque ipſos, neque alios eorum nomine ad Petri Regis vindicandam mortem, quæ ſola ipſius culpa contigiſſet, proceſſuros, aut permiſſuros ab alijs, proceſſum iri. Quod feudum Comitatus Toloſani commendatum Simoni, atque eius ſucceſſoribus, numquam impedient, aut ſi poſſint, patientur impediri: demum quod contra exercitum Catholicum, quandiu impugnat hæreticos, non ibunt: quin potius ſe ſe illi colligabunt, cum opus fuerit. Conſtat à Rege numquam arma ſumpta contra Simonem. Quin potius illum in ſuis commentarijs, quibus nulla iuſtructiora, nec vetiora, laudaſſe ægregiè, ac declaraſſe innoxium in morte patris, quem nulla Præſulum, nulla ipſius Comitis ſupplicationes, obſequiave diuerterint, à conſerendo prælio prorſus iniuſto, & in quo adeo meritò occubuiſſet.

11. Quanto amore, & quanta ſuorum fide Iacobus puer ſuſceptus, tradunt ſcriptores rerum Aragonenſium. Referam pro coronide huius partis Hieronymi Blanchæ verba in ſuis commentatiis, qui ad compendium redegit, quæ

n Ad hunc ann. in Iacobo 1. Reg. 14. alij tradunt. [n] *Noſtris, ait, aduerſus Comitem magna propterea moliențibus, tandem Innocentij III. Pont. Max. iuſſu, puer Rex, Petro Beneuentano Cardinale Apoſtolicæ Sedis Legato, ad id nominatim decreto, traditus eſt, ab eoque ſaluus, & incolumis Ilerdam delatus. Ad eam enim vrbem, quæ tunc Aragoniæ circunſcribebat fines, generalia totius Regiæ ditionis Comitia, ad ipſum excipiendum conuocata fuerant. In quibus a Cardinale Beneuentano, Iacobus puer propoſitus fuit, & ab Aſpargo, Tarraconenſi Archiepiſcopo, in vlnas ſuſceptus, incredibili omnium lætitia, & alacritate ſalutatus Rex. Ac quo magis turbulentis illis temporibus, de illius cura, ac defenſione omnes anxios, & ſolicitos eſſe oportebat: nouo, & inuſitato fidelibus ſigno iuriſiurandi, nempe interpoſito fœdere, omnes ſe vltro, & ſponte deuincientes promiſerunt fore, pueri Regis vitam, ac commodum ſe pro virili parte defenſuros, vt Iacobus ipſe fuerit primus Rex, cui Aragonenſes fidelitatis iuramentum præſtiterint. Vnde apud nos mos ille manauit huc vſque ſeruatus: vt Regibus regnare incipientibus, fidelitatis iuramentum præſtemus, dummodo Reges ipſi nobis leges, libertates, patriaque inſtituta maiorum ſeruaturos iureiurando promittant. Ob puerilem autem Regis ætatem, noſtros ad id faciendum inductos ferunt: quod nouis his erga Regiam fidelitatem adhibitis ſignis, turbidos quorumdam, & præcipue patruorum, concitatoſque motus arceri oporteret.*

Ipſum itaque Regem puerum vniuerſi Regnorum ordines inſtituerant, ac tutelæ Gulielmi Monxedonij, in his partibus Templariorum ſupremi, quem illa ætas Magiſtrum appellabat, commendarunt. A quo in ſuam fidem receptus, ſtatim ad Montſonis arcem, maximè ob id firmatam præſidio, delatus eſt. Quoſdam etiam gubernatores conſtituerunt, interea dum ex pueris Rex non excederet, ſingulis Prouincijs præpoſitos. Ac Aragoniæ quidem Regni gubernationem præpotens, ac nobilis vir quidem ſuſcepit, Petrus Ahoneſius, Sanctij Ahoneſij, Cæſarauguſtanenſis Epiſcopi Frater. Aliarum vero Prouinciarum alij. At vero vniuerſorum Regnorum ſupremæ poteſtati Sanctius ipſe Ruſcinonenſis Comes pueri Regis patruus, præfectus fuit. Dedita autem opera, præcipuaque Cardinalis Legati induſtria factum id prodităr, vt hanc tantæ dignitatis munere Comes delinitus, à propoſitis Regni occupandi conſilijs recederet: cum ſe videret, ſi non Regis, inter-Regis ſaltem perſonam ſuſtinere. Hactenus Blancha, qui etſi patruos incuſat nouarum rerum: plus tamen ſuſpicionis aduerſus Sanctium, quam contra Ferdinandum conceptum vulgo, ipſa Legati cautio manifeſtat. Sedandis nouis motibus valuere colligationes vrbium, Procerumque, quæ zelo pacis, & fidelitatis pro Rege factæ. Sed de his plura ſcriptores Aragonenſes. Nunc ad alteram partem Legatiæ Ebredunenſis Præſulis, & quæ ipſam ſequuta, tranſeamus. 12.

l. Confirmata

1. *Confirmata electio Simonis Comitis*, 2. *& littera Pontificis ad ipſum*, 3. *laudantes virum*, 4. *feudum confirmantes*, 5. *& exhortantes ad belli continuationem*, 6. *Diuerſa hæ ab his, quæ pro Iacobo.* 7. *Guidonis reditus cum Ludouico Principe*, 8. *occurrentibus Simone, Arnaldoque*; 9. *inter quos progrediente illo.* 10. *Diſſenſio orta ſuper muris Narbonæ*, 11. *qui tandem diruti.* 12. *Toloſa tradita*, 13. *& muri etiam euerſi*; 14. *atque alia nonnulla ibi peracta.*

CAPVT SECVNDVM.

1\. CONVENIVNT omnes, confirmatam electionem Patrum ab Innocentio III. adiudicante Comitatum Toloſæ Monfortio Comiti: non tamen abſolute, independenterve, vt putauit Gomezius lapſus errore, quo credidit præceſſiſſe Concilium Lateranenſe; ſed vſque ad ipſum, quod inſtabat celebrandum menſe Nouembris, cum dominium Aprili concederetur; in Concilio infirmandum, aut confirmandum prout Patres conducentius iudicarent. Actæ præterea à Pontifice gratiæ militi Chriſti, laudata eius conſtantia, laborque, atque excitatus ad perſeuerantiam animus aliàs acer, & qui vel vltro non foret deſtiturus. Narrat hæc omnia Petrus Vallſarnienſis, productis litteris Pontificis ad ipſum. Sed eundem loquentem audiamus. [a] *Legatus*, ait, *& Archiepiſcopi, & Epiſcopi, Patriæ Prouincialem miſerant ad Dominum Papam, poſtulantes ſibi Dominum, & Monarcham nobiliſſimum, & Chriſtianiſſimum Comitem Montisfortis. Dominus autem Papa miſit litteras Legato, & Prælatis, & etiam Comiti Montisfortis, ſub eadem forma, quibus continebatur, quod ipſe Dominus Papa, totam Terram, quam Comes tenuerat Toloſanus, Terras etiam illas, quas Cruce ſignati acquiſierant, & quas Legatus tenebat per obſides, & cuſtodes, commendabat Comiti Montisfortis cuſtodiendas, donec in Concilio Generali, quod in Kalendas Nouembris illius anni Romæ conuocauerat, de Terris prædictis plenius ordinaret. Hoc audito Ludouicus, & Comes noſter ſignificarunt Legato de aduentu nunciorum. Legatus autem tunc erat prope Sanctum Ægydium cum pluribus Epiſcopis in ciuitate Arelatenſi.*

a Cap. 82.

Forma litterarum Domini Papæ ad Comitem Montisfortis, hæc eſt.

2\. Innocentius Epiſcopus Seruus Seruorum Dei, dilecto filio ſuo nobili Viro S. Comiti Montisfortis, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

Nobilitatem tuam dignis in Domino laudibus commendamus, quia pura dilectione, mente ſincera, & viribus indefeſſis, tanquam verus, & ſtrenuus miles Chriſti, & inuictus Catholicæ fidei propugnator, prælia Domini laudabiliter præliaris. Vnde in omnem ferè Terram tuæ virtutis, & fidei ſonus exiuit, propter quod ſuper caput tuum multæ benedictiones effunduntur, ad gratiam tibi amplius acquirendam, & totius Eccleſiæ precamina congeruntur; & multiplicatis intercesſoribus, corona tibi gloriæ conſeruatur, reddenda tibi à iuſto iudice in futurum, quam propter tua merita ſperamus eſſe tibi repoſitam nunc in cœlis.

Eia miles Chriſti, miniſterium tuum imple, currens per propoſitum tibi ſtadium, donec brauium comprehendas; nec in tribulationibus vnquam deficias, ſciens collateraliter aſſiſtere Deum Sabaoth, Dominum videlicet exercituum, ac Principem militiæ Chriſtianæ, nec velis bellicos ſudores abſtergere, antequam palmam victoriæ conſequaris. Quinimo, cum bene inchoaueris bonum principium, ac media, quæ poſtmodum laudabiliter proſequi curaſti, per longanimitatem, & perſeuerantiam, quæ coronat, laudabili in optato fine ſtudeas conſummare; ſciens iuxta Verbum Apoſtoli, neminem eſſe coronandum, niſi legitime decertantem. 3.

Cum igitur totam Terram, quam Comes tenuit Toloſanus, cum aliis Terris à Cruce ſignatis obtentis, quæ à dilecto filio noſtro Petro Sanctæ Mariæ in Aquiro Diacono Cardinali, Apoſtolicæ Sedis Legato tenentur per obſides, vel cuſtodes, vſque ad tempus Concilij Generalis in quo de ipſis conſilio Prælatorum, plenius poſſimus ſalubriter ordinare, prudentiæ tuæ duximus committendas, vt eas conſerues, cuſtodias, & defendas, concedentes tibi redditus, & prouentus earum, cum iuſtitiis, & aliis ad iuriſdictionem ſpectantibus, cum nec poſſis, nec debeas propriis ſtipendiis militare, ſaluis expenſis, pro munitione & cuſtodia Caſtrorum, quæ de mandato noſtro tenentur; nobilitatem tuam cum omni diligentia commonemus totis affectibus in Domino poſtulantes, pro numine, ac ſub obteſtatione Diuini numinis obſecrantes in remiſſionem peccaminum iniungendo, quatenus non refugias hanc pro Chriſto Legationem recipere, cum ipſe pro te, à Patre Legatione ſuſcepta, tanquam Gigas cucurrit vſque ad Crucis patibulum, & ad mortem, cum te totum deuoueris in Chriſti obſequio neu deficies fatigatus, nec recuſes vſque ad finem, bonam pro Chriſto militiam exercere; nec vnquam in cor tuum aſcendat, vt tam dulcibus paternis obuies monitis, & mandatis, ſed potius toto deſiderio, & affectu amplecti ſtudeas, quæ mandamus, vt in perpetuum Chriſti amplexibus fouearis, qui te ad amplexus inuitans, extendit pro te brachia indefeſſa. 4.

Prouida etiam deliberatione diligenter attendas, ne in vacuum cucurreris, aut etiam laboraueris, ſi per tuam negligentiam locuſtarum multi- 5.

tudo, quæ de abyſſi puteo ſunt egreſſa, ſed per tuum miniſterium de terra, quam occupauerant deiecta, ipſam, quod abſit, iterum occupauerint, in exterminium plebis Dei. Nos autem quia pro certo ſperamus, quod de tua ſalute ſollicitus, nunquam debeas mandatis Apoſtolicis obuiare, Baronibus, Conſulibus, & aliis Chriſti fidelibus in terris ſuis prædictis conſtitutis dedimus in mandatis, in virtute Spiritus Sancti præcipientes diſtrictè, quatenus plenariè intendentes mandatis tuis, ſuper negotio pacis, & fidei, & aliis, quæ ſuperius ſunt expreſſa, inuiolabiliter obſeruare procurent; contra impugnatores Catholicæ fidei, & pacis diſturbatores, magnificè, ac potenter tibi conſilium, & auxilium impendentes; ita quod eorum cooperante ſubſidio, negotium pacis, & fidei ſalubriter exequaris; quod prædicto quoque Legato præcipiendo mandamus, vt ſuper his ſtatuat, & diſponat, quidquid ipſi negotio viderit expedire; impendens tibi conſilium, & auxilium opportunum, & quod ſtatuerit, faciat firmiter obſeruari, contradictores, ſi qui fuerint, vel rebelles, ſublato cuiuſlibet conditionis, vel appellationis obſtaculo, ad id quod viderit expedire, diſtrictione compellens. Datum Laterani, quarto nonas Aprilis, Pontificatus anno XVIII.

6. Hactenus litteræ Innocentij datæ ad Simonem; in qua eadem forma ſcriptum reliquis, qui eas adduxit, Petrus teſtificatur. Nihil in his de Iacobo Aragonenſi, quod ſatis miror non alias efficacius commendando, ſeu reſtitui iubendo, quam in his litteris, in quibus nihil Innocentius negat Monfortio Comiti. Crediderim diuerſis diuerſas datas quibuſque concernentes negotia propria: & Archiepiſcopum Ebredunenſem miſſum à Synodo Monſpeſulanea, pro confirmanda electione Principis terræ, reportaſſe has ipſas, nullo alio negotio illis admixto; nuncios porro Aragonenſium Procerum, qui ſui Principis inſiſtebant reſtitutioni, traditas alias, in quibus ea ſola, neque vllum aliud negotium contineretur. De horum reditu, & traditione pueri iuxta tenorem Apoſtolici mandati, reliquiſque ſequentis ſatis dictum: de reditu Archiepiſcopi Ebredunenſis, & tradito Dominio Simoni Comiti, non multo poſt dicendum in hoc capite. Nunc de Guidone Carcaſſonenſi Præſule interim Crucem per Galliam prædicante, & nobilem prædicationis ſuæ fructum metente, ac reportante Ludouicum Principem, cum multis ex prima Galliæ nobilitate, quæ idem auctor ſcripſit, producamus.[b]

b Cap. 82.

7. *Anno Verbi Incarnati M. CC. XV. Ludouicus filius Regis Franciæ primogenitus, qui triennio iam tranſacto, Crucem contra hæreticos aſſumpſerat, ſed multis, & grauibus guerris fuerat impeditus; ſcilicet pro magna parte guerris, quas contra hoſtes multos, & multum graues habebat pater eius, ipſe iter arripuit ad partes Albigenſium, vt votum ſuæ peregrinationis expleret. Venerunt cum eo multi nobiles, & potentes, qui omnes ad diem; quam eis præfixerat, in die Sancta Dominica reſurrectionis, conuenerunt ad Lugdunum. Fuerunt ibi cum Ludouico, Epiſcopus Beluacenſis, Philippus Comes S. Pauli, Galterius Comes Pontiui, Comes Sagienſis, & de Alancone, Robertus, Guiſcardus de Bello loco. Mathæus de monte Maurinaco, vice Comes Meleduni, & multi alij probi milites, nobiles, & potentes. Fuit etiam ibi Venerabilis Epiſcopus Carcaſſonæ Guido, qui ad preces nobilis Comitis Montisfortis, paulo ante pro negotio fidei, ad partes deſcenderat Gallicanas, & cum Ludouico veniebat. Ludouicus autem, & qui cum eo erant, ipſum tenerrime diligebant, eiuſque voluntati, & conſiliis in omnibus acquieſcebant.* Hactenus fructus Guidonianæ prædicationis, ingens profectò, & tanto Viro dignus, cuique inde ſequendi ſucceſſus rerum, qui hoc anno fœlices, proſperique, non immerito valeant imputari.

Cæterum Ludouici, & cæterorum, quos adducebat Guido, velut itinerarium ab eodem auctore deſcriptum breuiter, vbi oportuerit, quibuſdam aliis additis, non iniucundum hic tranſcribere.[c] *In Craſtino Paſchæ, mouens Epiſcopus cum ſuis à Lugduno, venit Viennam: Comes autem Montisfortis occurrebat Domino ſuo, Ludouico, videlicet, lætabundus, & gaudens, & deſcenderat vſque Viennam, quanta autem fuerit in mutua illa obuiatione, & viſione exultatio, non eſſet facilè exprimere.* Hæc tantum ibi. At Ludouico etiam occurriſſe Arnaldum Archiepiſcopum, muros Narbonæ, ſi poſſet (nam diruendi ob perfidiam ciuium ferebantur) eius auctoritate conſeruaturum, idem auctor commemorat, & nos ex ipſo inferius adnotabimus. 8.

c vbi ſuprà.

Progrediens Ludouicus (pergit Vallſarnienſis[d]) *cum ſuis, Vienna venit Valentiam: Legatus autē, de quo ſupra tetigimus, ſcilicet Magiſter Petrus Beneuentanus, occurrebat Ludouico, & venerat vſque Valentiam. Sicut in ſuperioribus expreſſimus, memoratus Legatus, ciues Toloſanos, & Narbonenſes, & alios, qui fuerant contra Chriſtianitatem, & Comitem Montis fortis abſoluerat, ſecreto ſuo, & pſeudo conſilio, quod ipſe nouit: Toloſanam inſuper, & Narbonenſem ciuitates, & alia Caſtra hoſtium Chriſti in partibus Albigenſibus in manu ſua, & protectione tenebat; timebatque ne Ludouicus, vtpote primogenitus Regis Franciæ & totius terræ, quam Legatus tenebat, Dominus Principalis, aliquid poteſtatiue vellet facere contra conſilium, & ordinationem Legati, aut occupando ciuitates, & Caſtella, quæ Legatus tenebat, aut etiam deſtruendo; ideoque ſicut dicebatur, & erat veriſimile, non placebat Legato aduentus, & præſentia Ludouici. Nec mirum. Cum enim tota terra ſæpius memorata veneno hæreticæ prauitatis infecta fuiſſet, Rex Franciæ, vtpote Dominus principalis admonitus fuerat, & multotiès requiſitus, vt tanto morbo manum apponeret expulſiuam, & ab hæretica ſpurcitia purgare intenderet Regnum: ipſe vero non appoſuerat conſilium, vel auxilium, vt deberet. Et ideo cum terra illa per D. Papam auxilio ſignatorum fuiſſet acquiſita, non videbatur Legato, quod Ludouicus deberet, aut poſſet, contra ordinationes eius aliquid attentare. Videbatur etiam Legato, quia Cruce ſignatus erat, & tanquam peregrinus veniebat; vnde non deberet eius diſpoſitioni in aliquo contraire. Ludouicus autem, vtpote mitis, & benigniſſimus reſpondit Legato, quod ad voluntatem ipſius, & conſilium ſe haberet. Exiens Ludouicus à Valentia, venit ad Villam S. Ægydij. Dum eſſet Ludouicus in Villa S. Ægydij & Comes nobilis Montisfortis cum eo, venerunt à Curia Romana nuncij, quos ſicut ſupra memoratum eſt, Legatus, & Archiepiſcopi, & Epiſcopi Patriæ Prouincialis miſerant ad Dominum Papam poſtulantes ſibi Dominum, & Monarcham nobiliſſimum & Chriſtianiſſimum Comitem Montisfortis.* Hæc ille. 9.

d eodem cap.

Pergit deinde narrare, quæ ſupradiximus, de aduentu Ebredunenſis Archiepiſcopi, & litte- 10.

ris reportatis ab Innocentio. Verum quam ſubdit ſubortam controuerſiam propter muros Narbonæ dirui iuſſos, inter Arnaldum, & Simonem Comitem, cum ille ſiue partis affectu, ſiue iure Dominij, ſeruare conaretur, quos hic dirueret; nequaquam licet ſilentio præterire. *Progrediens*, ait, [e] *Ludouicus à Villa S. Ægydij venit ad Montem Peſſulanum, & inde Biterrim: ciuitas autem Biterrēs diſtabat quatuor tantum Leucis à Narbona: ciues autem Narbonenſes timore ducti, miſerant ad Ludouicum ſignificantes ei, quod parati erant ad faciendum eius in omnibus voluntatem. Nec ſilendum, quod Archiepiſcopus Narbonenſis Arnaldus, quantum poterat laborabat ad hoc, quod muri Narbonæ non diruerentur; ob hoc etiam deſcendebat obuiam Ludouico vſque Viennam: dicebat ſiquidem, quod ſua erat Narbona, & hoc pro parte verum erat: inſuper etiam Ducatum Narbonæ, quem ab antiquis temporibus Comes tenuerat Toloſanus, vſurpauerat ſibi Archiepiſcopus, & tenebat. Quamuis autem homines Narbonenſes eſſent pro parte de Dominio Archiepiſcopi, tamen contra Deum, & Chriſtianitatem, Comitem Montisfortis, imò Chriſtum impugnauerant toto niſu; ob hoc etiam in Villam ſuam intromiſerant hoſtes Chriſti, & diu tenuerant, Archiepiſcopo etiam, qui pro conſeruatione murorum ita ardenter laborabat, graues præcedenti anno intulerat moleſtias; vnde videbatur noſtris, quod Archiepiſcopus contra vtilitatem Eccleſiæ, & ſuam etiam inſtabat, ne muri caderent Narbonæ. Propter hoc, & alia quædam, quæ non eſt neceſſarium replicare, aliquantulum diſcordiæ interuenerat inter Archiepiſcopum, & Comitem Montisfortis: videbatur ferè omnibus, quod Archiepiſcopus; quoad prædicta, non ſatis in futurum prouidebat vtilitati negotij fidei Chriſtianæ.* Si licet exemplis, in paruis, grandibus vti, haud aliter inter Petrum, & Paulum orta diſſenſio, cum ille pro Iudæis zelaret, hic pro gentilibus.

11. Verum quis tandem effectus ſequutus ſit, ex eodem Auctore referamus. [f] *Cum eſſent Biterris Legatus, & Ludouicus, & Comes Montisfortis, & peregrini omnes de voluntate Legati, & Concilio Prælatorum, qui plures illuc conuenerant, ita eſt ordinatum, quod Ludouicus de voluntate, & auctoritate Legati, faceret dirui muros Narbonæ, Toloſæ, & quorundam Caſtrorum; eo quod per muniones illas, Chriſtianitati euenerant multa mala. Inhibuit autem Ludouico, ne homines dictarum ciuitatum perturbaret in aliquo, niſi tantum in dirutione murorum. Quod, vt poſſet melius obſeruari, Ludouicus mandauit ciuibus Narbonæ, vt ipſi ad arbitrium duorum militum, quos ad hoc miſit Narbonam, infra tres ſeptimanas diruerent muros ſuos; quod niſi facerent, ſcirent ſe grauiter puniendos. Cœperunt igitur Narbonenſes diruere muros Ierycho, Narbonæ, videlicet ciuitatis,* Hæc de Narbonæ muris ſolo æquatis, nec quidquam obſiſtente Arnaldo Præſule.

e Cap. 2.
f Cap. 12.

12. Dum muri caderent Vrbis Narbonenſis, Cardinalis Legatus Carcaſſonæ in Palatio Guidonis, iuxta mandatum Innocentij Papæ Guidoni Comiti Terram commendauit, quod eadem hiſtoria ita proſequitur. [g] *Ludouicus autem mouens à Biterris, venit cum ſuis Carcaſſonam, vbi cum per aliquot dies moram feciſſet, venit Legatus. Quadam igitur die conuocauit Legatus ad ſe in domum Epiſcopi Carcaſſonenſis Epiſcopos, qui aderant, Ludouicum, & Comitem Montisfortis, & nobiles, qui erant cum Ludouico. Quibus omnibus Congregatis, Legatus iuxta formam mandati Apoſtolici, commendauit Comiti Terram, vſque ad Concilium generale.* Hæc Auctor ille, qui cunctis præſens fuit. Tum verò Comes ad Toloſam mittens Guidonem Fratrem claues vrbis accepit, eiuſdem muros ſtatim ſubuerſurus.

g ibidem.

13. Minus ſatis Fulconi in propria Vrbe, quàm Arnaldo Narbonæ, ſeu maior forſan zelus iuſtitiæ fuerit? in dubio eſt: ſubuerſioni murorum obſtitiſſe, nequaquam lego. Et tamen conſtat ſubuerſos ipſo tempore, quod idem Auctor narrat paulo inferius. [h] *Nec ſilendum, quod antequam exirent Legatus, & Ludouicus à Carcaſſona, Comes Montisfortis miſit Guidonem Fratrem ſuum, & milites cum eo ad recipiendam, & occupandam ex parte eius Toloſam. Poſt hæc receperunt ex parte Comitis noſtri Sacramenta fidelitatis à ciuibus, & præceperunt eis, vt diruerent muros ciuitatis; acquieuerunt ciues licet inuiti, nimiumque dolentes, & plus timore impulſi, quam amore inducti, cœperunt diruere muros ſuos. Ab illo igitur tempore humiliata eſt ſuperbia ciuitatis Toloſanæ.* Hæc quidem omnia præſente Ludouico, iubenteque per quietem exequuta; ſi ab fuiſſet, per bella, & ſeditiones, aut tarde, aut nunquam forſan exequenda.

h ibidem.

14. Narrat hæc eadem Gollielmus de Podio paulo diſtinctius, quem adeo duxi in præſenti tranſcribendum. [i] *Anno*, ait, *M. CC. X V. fuit terra adiudicata Comiti Montisfortis, priuato inde per ſententiam Comite Toloſano: & fuit traditum Caſtrum Narbonenſe eidem Comiti, & ipſe nominatus, & iuratus Comes Toloſanus: atque à notariis ponebatur Comes Toloſæ in publicis inſtrumentis. Fecitque dirui muros ciuitatis, & pariter Burgi, & æquari foſſata, & turres domorum fortium deſtrui infra Villam, vt vltra non auderent inſurgere, contra ipſum, & Caſtrum Narbonenſe, quod tunc ſolidum erat, vſque in altum, ſicut nunc eſt, vacuari tellure; iuſſitque foſſata fieri inter Caſtrum, & ciuitatem.* Hactenus ibi. Porrò ex dictis corrigendos venit Abraham Bzouius, [k] qui vtriuſque Vrbis murorum demolitionem poſteriorem putauerit Concilio Generali Lateranenſi, cuius contrarium ex Petro Vallſarnienſi facile conſtat. Tum quia præſente Ludouico Principe, Legatoque, quorum alter infra Paſchæ tempus aduenienſ, expleta quadragena dierum, adeóque circa menſem Iulium reuerſus eſt, Concilio celebrando menſe Nouembri: alter poſt redditum Concilio ipſi interfuit. Tum quia Concilio celebrato ſub finem anni, ſi murorum euerſio ſequuta fuiſſet, ad ſequentem ſpectaret, cum tamen factam hoc ipſo M.CC. XV. ipſe etiam Bzouius cum aliis confitetur.

i Cap. 1e.
k Ad hunc annum.

1. Concilium Generale Romæ coactum 2. Ioachimi Abbatis in Petrum Lombardum liber, 3. qua occaſione ſcriptus, 4. & quo exceſſu? 5. In eodem Concilio damnatus eſt, 6. & conuicta doctrina: 7. Salua auctoris perſona, 8. qui omnia Eccleſiæ iudicio ante ſubmiſerat 9. ſubſcripta ad hoc Epiſtola notanda 10. Alia eiuſdem Abbatis excuſationes, 11. vt non omnino certa, non improbabiles.

CAPVT TERTIVM.

1. INDIXERAT Genetale Concilium Romæ Pontifex Innocentius, ad Kalendas Nouembris celebrandum. Bzouius hunc annum a fine illius orſus, celeberrimum vocat.[a] *Omnium, quæ vnquam fuerunt, numeroſiſſimo Patrum Romæ in Baſilica Lateranenſi celebrato Concilio.* Matthæus Paris., atque Abbas Vſpergenſis eius ſæculi Auctores, eiſdem ferè verbis, illud deſcribunt.[b] *Eodem anno, id eſt, Dominicæ Incarnationis milleſimo, ducenteſimo, decimo quinto celebrata eſt Romæ Sancta, & vniuerſalis Synodus in Eccleſia Sancti Saluatoris, quæ Conſtantiniana appellatur, menſe Nouembris, præſidente Papa Domino Innocentio III. Pontificatus eius anno XVIII. In quo fuerunt quadringenti Epiſcopi, & duodecim; inter quos fuerunt de præcipuis, Patriarchæ duo, Conſtantinopolitanus, & Hieroſolymitanus. Antiochenus verò, (Petrus, vt puto, Ciſtercienſis, de quo ſuperiùs) graui languore detentus, venire non potuit, ſed miſit pro ſe Vicarium ſuum Antididenſem Epiſcopum. Alexandrinus verò ſub Sarracenorum dominio conſtitutus, fecit, quod potuit, mittens pro ſe Germanum Diaconum ſuum. Primates verò, & Metropolitani LXXVII. Abbates, & Priores vltra octingentos. Procuratores quoque Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum, Priorum, & Capitulorum abſentium, non fuit numerus Legatorum verò Imperatoris Conſtantinopolitani, Regis Siciliæ in Romanorum Imperatorem electi, Regis Franciæ, Regis Angliæ, Hieroſolymitani, Cypri, Arragonum, nec non aliorum Principum, & Magnatum ciuitatum, & aliorum locorum, ingens adfuit multitudo.* Hactenus illi.

a num. 1.

b apud Seuer. Vini.

2. In hoc Concilio concernentia Ciſtercium multa, proſpera, aduerſa, media; quæ in his Annalibus veniunt memoranda. Ioachimi Abbatis in Magiſtrum ſententiarum condemnatus libellus, deferentibus noſtris, vt dicebatur: quod aut prædixerat ipſe, aut coniectauerat. Scripſiſſe contra Petrum Lombardum ſuperiùs diximus, atque eum libellum inter opera eius memorauimus. *Cauſam ſcribendi* (ait Seuerinus Vinius[c]) *ei, id eſt, Ioachimo, dediſſe videtur Alexander Papa, qui cum relatu aliorum accepiſſet, quod Magiſter Petrus Lombardus, in quibuſdam ſcriptis ſuis, ab articulis fidei recederet, Auctore Matthæo Paris prædicto loco, ad VVilhelmum Senonenſem Archiepiſcopum ſub hac forma litteras direxiſſe ſcribitur.*

c in notis ad hoc Concilium.

Alexander Epiſcopus, Seruus Seruorum Dei VVilhermo Senonenſi Archiepiſcopo ſalutem.

3. *Cum in noſtra olim eſſes præſentia conſtitutus, tibi viua voce iniunximus, vt ſuffraganeis tuis Pariſiis tibi adſcitis, ad abrogationem prauæ Doctrinæ Petri quondam Pariſienſis Epiſcopi, quæ dicitur: Quod Chriſtus ſecundum quod eſt homo, non eſt aliquid: omnino intenderes, & efficacem operam adhiberes. Inde ſiquidem eſt, quod Fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus, quod tibi, cum præſens, præcipimus: ſuffraganeos tuos Pariſios conuoces, & vna cum aliis viris religioſis, & prudentibus, præſcriptam Doctrinam ſtudeas penitus abrogare, & à Magiſtris ſcholaribus ibidem in Theologia ſtudentibus, Chriſtum, ſicut perfectum Deum, ſic & perfectum hominem, ac verum hominem, ex anima, & corpore conſiſtentem præcipias edoceri: vniuerſis firmiter, & diſtricte iniungens, quod Doctrinam de cætero illam nequaquam docere præſumant, ſed ipſam penitus deteſtentur.* Hactenus Alexander ad Senonenſem.

Coniectatur ergo Vinius prædicto loco, ex hac Epiſtola exhortatũ ab VVilhelmo Ioachimum Abbatem, vtpotè virum magnum, & Doctrina inter primos illius æui, impugnaſſe Magiſtrum; neque ſolum in illo, de quo Alexander, ſed in aliis articulis: ſiue hominis in aliquo damnati ſuſpecta omnia, eóque refellenda iudicaret: ſiue impugnantes plerumque morbus inuadat, vt in omnia inuehantur, nec ſatis habeant in vno, aut alio lapſum, quem ſibi ſemel hoſtem propoſuere, ſi non in omnibus à veritate deuium, erraotemque multimodis argumentis comprobauerint. Et fortè ob hoc Ioachimus permiſſus labi, vt proprio experimento tandem diſceret, vix vllum hominem immunem ab errore: vix in omnibus verum aſſequentem, aut ne vix quidem. Haud tamen adeò deſipere putandos, qui in aliquo deſipiunt, vt in omnibus errent, & poſſe ſalua fide, falli in aliquo, etiam ſpectante ad fidem, ſi abſit contumacia, & ſolus intellectus decipiatur, voluntate parata ipſum corrigere. Certè idẽ Ioachimus non aliunde ab Innocentio indemnis declaratur, quam ex hac voluntatis præparatione ad corrigendum omnia iuxta Sanctæ Matris Eccleſiæ diffinitionem. Vtcumque fuerit, damnatus in hoc Concilio, non ipſe, ſed libellus ab ipſo editus contra Petrum Lombardum, inſerta vtriuſque ſententia, damnationi, quæ poſtmodum tranſlata ad corpus iuris, atque à multis auctoribus tranſcripta, poſt declaratos nonnullos fidei articulos ſic habet.[d] 4.

d de ſumma Trinitate, & fide Catholica.

5. *Damnamus ergo, & reprobamus libellum, ſeu tractatum, quem Abbas Ioachim edidit contra Magiſtrum Petrum Lombardum de vnitate, ſeu eſſentia Trinitatis,[e] appellans ipſum hæreticum, & inſanum; pro eo quod in ſuis dixit ſententiis, quoniam quædam ſumma res eſt Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus; & illa non eſt generans, nec genita, nec procedens: vnde aſſerit, quod ille non tam Trinitatem, quam quaternitatem aſtruebat in Deo, videlicet tres perſonas, & illam communem eſſentiam, quaſi quartam: manifeſte proteſtans, quod nulla*

e Lib. 1. diſtinct. 5.

nulla res eſt, quæ ſit Pater, & Filius & Spiritus Sanctus, nec eſt eſſentia, nec ſubſtantia, neque natura, quamuis concedat, quod Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus ſunt vna eſſentia, vna ſubſtantia, vnaque natura. Verum vnitatem huiuſmodi non veram, & propriam, ſed quaſi collectiuam, & ſimilitudinariam eſſe fatetur; quemadmodum dicuntur multi homines vnus populus, & multi fideles, vna Eccleſia; iuxta illud: multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna; & qui Deo adhæret vnus Spiritus eſt cum illo. Item ille, qui plantat, & qui rigat vnum ſunt: & omnes vnum corpus ſumus in Chriſto. Rurſus in libro Regum: Populus meus, & populus tuus vnum ſunt. Ad hanc autem ſuam ſententiam adſtruendam, illud potiſſimum verbum inducit, quod Chriſtus de fidelibus inquit in Euangelio. Volo pater, vt ſint vnum in nobis, ſicut, & nos vnum ſumus, vt ſint conſummati in vnum. Non enim (vt ait) fideles Chriſti ſunt vnum, id eſt, quædam vna res, quæ communis ſit omnibus: ſed hoc modo ſunt vnum, id eſt, vna Eccleſia propter Catholicæ fidei vnitatem, & tandem vnum Regnum propter vnionem indiſſolubilis charitatis, quemadmodum in Canonica Ioannis Apoſtoli Epiſtola legitur: quia tres ſunt, qui teſtimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus: & hi tres vnum ſunt. Statimque ſubiungitur: Et tres ſunt qui teſtimonium dant in Terra, Spiritus, aqua, & ſanguis: & hi tres vnum ſunt. Sicut in quibuſdam codicibus nos habemus.

6. Nos autem ſacro approbante Concilio, credidimus, & confitemur cum Petro: quod vna quædam ſumma res eſt, incomprehenſibilis quidem, & ineffabilis, quæ veraciter eſt Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus: tres ſimul perſonæ, ac ſigillatim quælibet earundem: & ideo in Deo ſolummodo Trinitas eſt, non quaternitas: quia qualibet trium perſonarum eſt illa res, videlicet, ſubſtantia, eſſentia, ſeu natura Diuina: quæ ſola eſt vniuerſorum Principium, Pater, quod aliud inueniri non poteſt: & illa res non eſt generans, neque genita, neque procedens; ſed eſt Pater, qui generat: & Filius, qui gignitur, & Spiritus Sanctus, qui procedit: vt diſtinctiones ſint in perſonis, & vnitas in natura. Licet igitur alius ſit Pater, alius Filius, alius Spiritus Sanctus: non tamen aliud, ſed id quod eſt Pater, eſt Filius, & Spiritus Sanctus idem omnino: vt ſecundum Orthodoxam, & Catholicam fidem conſubſtantiales eſſe credantur. Pater enim ab æterno Filium generando, ſuam ſubſtantiam ei dedit: iuxta quod ipſe teſtatur: Pater, quod dedit mihi, maius omnibus eſt. Ac dici non poteſt, quod partem ſubſtantiæ ſuæ illi dederit, & partem ipſe ſibi retinuerit: cum ſubſtantia Patris indiuiſibilis ſit: vtpotè ſimplex omnino. Sed neque dici poteſt, quod Pater in filium tranſtulerit ſuam ſubſtantiam generando, quaſi ſic dederit eam Filio, quod non retinuerit ipſam ſibi, alioquin deſiiſſet eſſe ſubſtantia. Patet ergo, quod ſine vlla diminutione Filius naſcendo ſubſtantiam Patris accepit: & ita Pater, & Filius habent eandem ſubſtantiam: & ſic eadem res eſt Pater, & Filius, nec non & Spiritus Sanctus ab vtroque procedens.

7. Cum ergo veritas pro fidelibus ſuis orat ad Patrem: volo (inquiens) vt ipſi ſint vnum in nobis, ſicut & nos vnum ſumus: hoc nomen vnum: pro fidelibus quidem accipitur, vt intelligatur vnio charitatis in gratia: pro perſonis vero Diuinis, vt attendatur identitatis vnitas in natura: quemadmodum alibi veritas ait: Eſtote perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt: ac ſi diceret manifeſtius: Eſtote perfecti perfectione gratiæ, ſicut Pater veſter cœleſtis perfectus eſt perfectione naturæ; vtraque videlicet ſuo modo: quia inter creatorem, & creaturam, non poteſt tanta ſimilitudo notari, quin inter eos maior ſit diſſimilitudo notanda. Si quis igitur ſententiam vel doctrinam præfati Ioachim in hac parte defendere, vel approbare præſumpſerit, tanquam hæreticus ab omnibus euitetur. In nullo tamen propter hoc Florenſi Monaſterio (cuius ipſe Ioachim exſtitit inſtitutor) volumus derogari: quoniam ibi & regularis eſt inſtitutio, & obſeruantia ſalutaris; maximè cum ipſe Ioachim omnia ſcripta ſua nobis aſſignari mandauit, Apoſtolicæ Sedis iudicio approbanda; ſeu etiam corrigenda; dictans Epiſtolam, quam propria manu ſubſcripſit, in qua firmiter confitetur, ſe illam fidem tenere, quam Romana tenet Eccleſia: quæ diſponente Domino cunctorum fidelium mater eſt, & Magiſtra. Hactenus diffinitio Sacri Concilij.

Proteſtationem Ioachimi Abbatis ſuperius dedimus, quo anno ab ipſo facta, Chriſti nimirum milleſimo, ducenteſimo. Cæterum, cum quæ Concilio ſuffeciſſet abſoluendæ perſonæ, atque ſoli libello commendando, detractoribus eius non ſufficeret: ne in Ioachimum, atque in Congregationem ab ipſo ortam inueherentur, Honorius Papa III. intra ſexennium aliam vlterius expediuit declarationem in fauorē vtriuſque, quam ſuis ſcholiis inſeruit Franciſcus Peña, proteſtationi ſubiiciens ſequentia verba: Illud hic non omiſerim, Honorium Papam III. anno Domini M. CC. XXI. declaraſſe, quod per huiuſmodi condemnationem, de qua in dicto cap. Damnamus, ipſe Ioachim non hæreticus, ſed propter confeſſionem, & proteſtationem præfatam Catholicus reputetur. Item quod nullum præiudicium Monaſterio, & perſonis Ordinis Florenſis, cuius ipſe extitit inſtitutor, factum cenſeatur. Honorij autem declaratio, ex Regeſto eiuſdem in Bibliotheca Vaticana, & Bibliotheca item Illuſtriſſimi Iulij Antonij Sanctorij Cardinalis Sanctæ Seuerinæ, qui nunc ſucceſſor eſt eiuſdem Abbatis Ioachim in Abbatia; ita habet. B.

Honorius &c. Coſentino Archiepiſcopo, Biſinianenſi. C.

Ex parte dilectorum filiorum Abbatum, & Conuentuum de Ordine Floris, tam capitis, quàm membrorum, fuit propoſitum coram nobis, quod is, qui ſaluti hominum inuidet, & quieti, occaſione aſſumpta, ex eo, quod libellus, quem Abbas Ioachim contra bonæ memoriæ Magiſtrum Petrum Lombardum edidit, in Generali fuit Concilio condemnatus, contra eos nonnullos, tum clericos, quam laicos, Prælatos, & ſubditos, concitauit: qui, vt ipſos ab otio contemplationis auertant, & funes extendentes in laqueum pedibus eorumdem, ponat eis ſcandalum iuxta iter, ipſis obiiciunt exprobrando: quod idem Abbas, qui Pater, & inſtitutor fuit Ordinis eorumdem, hæreticus ab Eccleſia Dei habetur: propter quod non ſolum ſimplices lectis participes; à conſortio eiuſdem Ordinis auertuntur, ſed etiam fortes, qui vt cibo ſolito didicerunt, & ad diſcretionem boni & mali exercitatos pro conſuetudine habent ſenſus, circa inſtituta eiuſdem Ordinis incipiunt flectnare. Licet igitur prædictus libellus, ſiue tractatus, condemnatus fuerit in Concilio memorato; quia tamen idem Ioachim omnia ſcripta ſua Romano mandauit Pontifici aſſignari, Apoſtolica

lica iudicio approbanda , ſeu etiam corrigenda, dictans Epiſtolam , cui propria manu ſubſcripſit , in qua firmiter confeſſus, ſe illam fidem tenere , quam Romana tenet Eccleſia, quæ (diſponente Domino) cunctorum fidelium mater eſt , & Magiſtra. F. T. per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus per totam Calabriam facias publice nunciari, quod eum virum Catholicum reputamus, & regularem obſeruantiam, quam inſtituit, ſalutarem. Eos qui Ordini memorato ex hoc detrahere , vel inſultare præſumpſerint, mo. præm. ſub. Apoſt. ob. Caſtigantes. dat. Laterani XIII. Kalendas Ianuarij anno V. Ergo Ioachimus iodemnis à nota hæreſis, quamuis in illo libello, atque eius doctrina, humana fragilitate deceptus fuerit.

10\. Certè virum alienum à contumacia, præter illam Epiſtolam plura alia argumenta manifeſtant, maximè autem continua illa petitio , quam ſuis adeo voluit familiarem, vt Litaniis insereret, teſtante in eius vita Iacobo Græco. [f] *A ſpiritu ſuperbia Libera nos Domine. A duritia cordis Libera nos Domine.* Haud alia vitia propiora contumacibus, quam ſuperbia, & duritia : ſed neque alia deteſtata Ioachimo magis, aut à quibus ſe liberari, aut peteret intenſius, aut affectuoſius, & ardentius deſideraret. Atque hæc quidem , ſi reuera ita cenſuit. Nam quid , ſi aliter ? Quid ſi defunctus non potuit explicare, quæ viuens ſcripſerat : eóque in alio ſenſu interpretata meruere cenſuram , quem fortè in ſuo (quod euenit non ſemel) potuiſſent euadere ; & ſolo alicuius notæ additamento , velut antidoto præuio ſuſtineri? Quid ſi in opuſculo aliqua ſuppoſita , ſcribentium inſcitia, malitiave, quod palam eſt contigiſſe aliis auctoribus ? Ego vt non auſim in hoc iudicium ferre: ſic neque dubitantes damnare poſſim , Iacobum Græcum , & Franciſcum Biuarium , qui illum refert. Huius vltimi verba, quia omnia complectuntur , proferre libet. [g]

f Sect. 46.

g In Apologia n. 12.

11\. *Cæterùm quantum ex lectura operum Ioachimi coniicio, quorundam ſui ordinis Monachorum aſtu, quos zelus imprudens vrebat, apud Innocentium, & Concilium accuſatus eſt , & verba libri de vnitate Trinitatis , in alienum à mente auctoris ſenſum diſtorta fuere : vt ita in pleno Patrum conſeſſu erroris inſimularetur : aut forſan aliquid ſuis libris dolo malo additum fuit. Ita certè ante nos ſuſpicatus eſt Iacobus Græcus ſectione 22. inquiens : An verò aliquid fuiſſet oppoſitum in opere illo , antequam Concilio præſentaretur , Dei iudicio examinandum relinquatur. Nam hoc ipſum prædixiſſe videtur in cap. 11. Hierem. ad illa verba; ad viros Anathoth , qui quærunt animam tuam.* Et paulò inferiùs. *Detulerunt igitur cauſam eiuſmodi ad Concilium, à quo in eo ſenſu, quem verba eius prætendere videbantur , liber præfatus anno Domini M. CC. XV. ſententiam damnationis accepit. Sed verò Ioachimus minus ſe defendere potuit, cum anno ſuperiori ab Incarnatione Domini M. C C. XIV. vltima Martij diem clauſiſſet extremum, vti Iacobus Græcus aperit in eius Chronologia ſectione 36. Nihilominus ab octodecim annis condemnationem ſuam perſpicuis verbis prædixerat , annò ſcilicet M. X C. XVII. quo ipſe Commentaria in Hieremiam celebrauit, ipſo teſte, dum ad caput 24. dixit : Agitur enim nunc MC. X C V I I. annus, &c. Prophetia verò extat ad caput 11. Et tam manifeſta eſt, vt librum, & materiam libri poſtea condemnandi, accuſatores itidem , & Romanum Pontificem, qui eum condemnaturi erant propriis exprimat nominibus.* Ita Biuarius ſatis luculenter. Qui ſtatim pergit ad Ioachimi prophetiam de ſua damnatione, quam nos, quo anno facta, iam tradidimus. Hæc in gratiam tam Ioachimi, quam hiſtoriæ , nè quid Annalibus dignum, atque noſtros concernens prætermittamus.

---

1. Fulco Dominicum ad Concilium Romam adducit. 2. Pontifici præſentat. 3. Egregiam pro eodem operam nauat 4. De ipſóque teſtimonium inſigne perhibet. 5. Quid ſtatim Pontifex pro noui Ordinis Prædicatorum conſtitutione ? 6. Et quod eius officium ex Cæſario ? 7. Alnenſis Simon vocatus ad Concilium, 8. qua occaſione. 9. & quam multis propheta probatus fuerit ? 10. Pax inter noſtros occaſione chartæ charitatis cœpta turbari, 11. reſarcita in Concilio , 12. emendatus Chryſoſtomus Henriquez , qui Alanum magnum eidem affuiſſe tradit.

CAPVT QVARTVM.

1\. IN eodem Concilio cœptum agi interuentu noſtrorum , ſed præcipuè Fulconis Toloſani , de approbando in Eccleſia nouo Ordine , Prædicatorum titulo , quem magnum illud totius Eccleſiæ lumen Dominicus Guſmanius , paucis ſociis aſſumptis conceperat. Cum enim Fulco eundem virum Dei , ob animi virtutes eximio charitatis amore proſequeretur, Romam hoc anno ad Concilium profecturus, ad Pontificem duxit , & difficilem noui inſtitutis (Diuina , vt ſeruor , cooperante reuelatione) teſtimonio geſtorum, à Dominico, & ſociis , deliniuit ; & vt non quam petebant approbationem , quæ parumper dilata; at eius promiſſionem impetrauit. Quod omnes ferè illius æui auctores memoriæ produnt : Theodericus de Apoldia Dominicanus. [a] *Anno Christi milleſimo ducenteſimo , decimo quinto, cum ex omnibus orbis partibus ad Concilium Generale Romam proficiſcerentur Epiſcopi, & Prælati. Venerabili, & Sancto Viro Fulconi Toloſano Epiſcopo eo contendenti, piiſſimus Chriſti miniſter Dominicus adiunctus eſt; quos ita charitas inter ſe colligarat , & ſpiritus I E S V moderabatur , vt ſalutem animarum ardentiſſimo zelo ſitirent. Tempus igitur opportunum rati ſe adeptos , quod iam pridem conceptum , & deliberatum erat de inſtituendo ordine Prædicatorum, ſummo Pontifici explicare ſtatuerunt. Cumque ea, qua par erat , humilitate , & reuerentia Pontifici ſua vota expoſuiſſent , viſus eſt initio non nihil ſe opponere Domini diſpenſator.*

a Apud Sur. lib. 1. c. 12.

2\. Eadem habet Vincentius Beluacenſis , ex eadem familia : ſed de viſione ſequuta paulo diſtinctius.

b lib. 3. c. 65. ſtinctius. [b] *Ad hoc autem Concilium*, ait, ſcilicet Lateranenſe, *proficiſcente Fulcone Toloſano Epiſcopo, adiunctus eſt ei vir Sanctus Dei Dominicus, qui ab eodem Epiſcopo, propter ſua meritum Sanctitatis tenero dudum fouebatur affectu. Cum quo etiam Summum Pontificem Innocentium adiit, atque ordinem, qui Prædicatorum diceretur, & eſſet, confirmari ſibi, ſuiſque ſequacibus poſtulauit. At iſte ad poſtulationem huiuſmodi viſus eſt aliquantulum primitus ſe difficilem exhibere; quod tamen ſine nutu Diuino factum non eſt, vt nimirum ex reuelatione ſequenti Vicarius Ieſu Chriſti cognoſceret, quam neceſſarium eſſet vniuerſali, cui præſidebat Eccleſiæ, id ad quod vir Dei Dominicus inſpiratus Diuinitus aſpirabat, ſic enim à pleriſque fide dignis compertum eſt. Quadam nocte idem Summus Pontifex, Deo ſibi reuelante, videbat in ſomnis, quod Lateranenſis Eccleſia, quaſi ſuis compagibus reſoluta, grauem ſubito minaretur ruinam. Quod cum tremens ſimul, ac mærens aſpiceret, ex aduerſo vir Dei Dominicus occurrebat, humeriſque ſuppoſitis, totam illam fabricam caſuram ſuſtentabat. Cuius viſionis, & nouitatem admirans, & ſignificationem prudenter intelligens, ſine vllo dilationis obſtaculo viri Dei, & commendauit propoſitum, & petitionem hilariter acceptauit.* Hactenus ex Vincentio Beluacenſi.

3. Cæterum de eximia, quam idem Fulco nouo ordini inſtituendo nauauit opera, præſtat, quamuis recentem Thomam Maluendam, atque apud ipſum Sebaſtianum Olmedam, Dominicanæ vtrumque familiæ, auctorem in medium pro-

c Ad hunc annum. ducere. [c] *Verumtamen*, ait, *conſiderandum eſt, Fulconem Epiſcopum adiunxiſſe ſibi Comitem Sanctum Dominicum, eo conſilio, vt fundati Ordinis firmationem vterque à Romano Pontifice poſtularet; nam id quoque Fulconem ſummopere concupiſſe iam ſuperius notauimus. Voluit namque vir Apoſtolicus ſcilicet Sanctus Dominicus tanto patrone vti, Sanctiſſimo nimirum, & magni nominis Epiſcopo, quo & facilior ſibi ad Pontificem pateret aditus, & maior dictis ipſius fides adhiberetur, ex optimi Præſulis auctoritate. Fulco autem, cui Dominici virtutes notæ ſatis, atque perſpectæ erant, abundè apud Pontificem cuncta referebat, cauſámque hominis Dei egregiè iuuabat.* Hæc in propria perſona Thomas Maluenda.

4. At Sebaſtianus Olmeda ab eodem citatus paulò inferiùs; Fulconem etiam, poſt reuelationem conſultum à Pontifice, egregiè reſpondiſſe pro Sancto Patre; atque eidem cooperantem reuelationi, promouiſſe inſtituti approbationem, aureis verbis, ſcriptum etiam habet, dum ſic

d ibidem. vtrumque loquentem introducit. [d] *Pontifex ergo euigilans, (ſcilicet à ſomno in quo ei facta fuerat reuelatio) clam vocato ad ſe Fulcone, quæſiuit ab eo dicens: Vnde eſt iſte? & quæ religio hæc noua? Cui ille. Vir eſt*, inquit, *genere Hiſpanus, origine clarus, vita Apoſtolicus; quem Didacus olim Epiſcopus ſecum in Galliam, non tam in ſua peregrinationis ſocium, quam Sanctæ conuerſationis tranſuexit. Hunc poſt vidimus in medio prauæ, & peruerſæ nationis, in aſſidua Euangelij promulgatione, ac defenſione magna vitæ puritate, & auſteritate diu perſeuerantem, docentémque cum Ioanne fugere à ventura ira; qui fide feruens, charitate flagrans, manum miſit ad fortia, ſalutis proximorum factus vehemens æmulator. Habet & in Sancto propoſito nonnullos ſectatores, quos Toloſæ in vnum congregatos reliquit.* Hoc teſtimonium Fulconis apud Olmedam, Papirius Maſſonius nequaquam reonit ſcribere, quidquid hoc anno factum pro nouo ordine in gratiam Fulconis ab Innocentio. *Hic enim*, ait, [e] *eſt ille Fulco, in cuius gratiam Innocentius annuit Dominico ſectam ſuam inſtituere meditanti*, &c. e In Philipp Auguſt.

Igitur Pontifex reuelatione motus, & tanti viri teſtimonio, velut impulſus, placidum magno Patri reſponſum dare ſtatuit. Reuertatur ad ſocios, eligat regulam, quam ſibi aptiorem putet ex approbatis, & ſi quas velit inſtituto accommodas, aliquas ſuperaddat conſtitutiones: tum vero demum ad ipſum reuertatur; diſcuſſurum propoſita, & quæ ea vſu clementer approbaturum. De his hæc habet Vincentius eodem loco. [f] *Pontifex*, ait, *ſine vllo dilationis obſtaculo, viri Dei, & commendauit propoſitum, & petitionem hilariter acceptauit; hortans eum, vt ad fratres ſuos rediens, & diligenter deliberans, cum eiſdem pari voto regulam ſibi aliquam approbatam eligerent, ſuper quam inchoandi ordinis promotionem firmarent. Et ſic deinde ad ipſum veniens, confirmationem ad libitum reportaret. Quod ſapienter ſanè, nec ſine ſpiritu Sancto ſuggerente, conſiderauit vir Sanctus: ſciens nimirum validiora eſſe ædificia, quæ fundamentis ex antiquo ſuppoſitis innituntur, viáſque antiquas, & regias nouis ſemitis tutiores, dicente Domino per Prophetam, State ſuper vias veſtras, & interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona, & ambulate in ea.* Eadem habent Theodericus, aliique. Qualiter autem reuerſus Beatus Pater cum Fulcone Epiſcopo, atque eius per omnia conſilio vſus, & elegerit regulam, & conſtitutiones quaſdam à Ciſtercio deſumptas maiori parte ſuperaddiderit, atque in Eccleſia Sancti Dominici à Fulcone accepta, noui Ordinis Monaſterium primum condiderit; anno ſequenti, quo euenit, dicemus. 5. f lib. 3. c. 65.

Nunc, quæ noſter Cæſarius Heiſterbacenſis de ſacræ huius familiæ inſtitutione, paulò pòſt ſcripſit; quia ad tempus maximè Innocentij refert, velut noui ædificij lineamenta pro Coronide veniunt tranſcribenda. [g] *Occaſione igitur hæreticorum, Albienſium maximè ſub Innocentio Papa inſtitutus eſt inſpiratione Diuina ordo Prædicatorum. Qui veraciter, & merito nubibus volantibus comparantur, eo quod mente ſuperiores, nihil in hoc mundo poſſideant: propterea mundanum timorem abiicientes, minis tonant; per quorum ora, necnon & aliorum Sanctorum Prædicatorum Crucem prædicantium, filius hominis venit, & quotidie venire non deſinit, innumerabilium ad peccatorum corda cum poteſtate magna, peccata illis remittendo, & Maieſtate virtutes illis infundendo.* Ita Cæſarius argutè ſatis, & verè de nouo Ordine. 6. g Domini 2. Aduentus.

Ad idem etiam Concilium veniſſe lego Venerabilem Simonem conuerſum Alnæ, cuius ſuprà meminimus, vocatum à Pontifice, cum fama eius iam vrbem repleuiſſet. Cæterùm quis præcipuè eam extenderit, atque illuc adduxerit, idem, qui ſuprà Cæſarius his verbis narrat. [h] *Notarius quidam Romanæ curiæ, cum eundem Simonem ex relatione multorum didiciſſet ſpiritum habere Prophetiæ, deſiderio videndi eum ab vrbe venit in Alna Monaſterium, volens, illo præſente, peccata ſua confiteri, ſperans ab eo corrigi; ſi aliquid omitteret, animari, ſi minus plenè diceret. Quem cum non inueniſſet in Abbatia,* 7. h lib. 3. Dialog. c. 33.

ductus eſt in grangiam eiuſdem cœnobij, quæ Celemles vocatur, in qua ille Magiſter erat. Quem mox, vt Frater Simon reſpexit, cauſam aduentus eius intellexit; & ait: Domine expectate me hic; ego enim ibo pro negotio domus meæ ad talem locum, & cum rediero, paratus vobis ero ad omnem veſtram voluntatem. Iuit, & rediit, & cum a Clerici ore didiciſſet, quod tamen ignorauit, miſit ad Monaſterium petens ſibi transmitti confeſſorem diſcretum. Cui, cum præſente conuerſo, idem Clericus peccata ſua ſatis deuotè confiteretur, & in diuerſis locis aliqua per obliuionem tranſiliret, quædam etiam per erubeſcentiam minus integraliter cum ſuis circumſtantiis exprimeret, interrumpens eius confeſſionem iam dictus Simon ait: Quare hæc, & hæc peccata ſubticetis? Iſta in tali loco ex leuitate, nulla ex neceſſitate feciſtis, vbique eum corrigens, ita vt valdè miraretur, & cum Reginâ Auſtri mediam partem gratiæ eius non audiſſe fateretur.

8. *Rediens vero ad vrbem cum gaudio magno, per totam curiam in tantum ſuum Prophetam magnificauit, vt Dominus Innocentius Papa ad Concilium ſuum Generale illum vocaret. Vocatúmque de pluribus interrogaret; à quo tam ipſe, quam cæteri Cardinales didicerunt experimento, quod ſpiritu polleret Prophetico. Hæc mihi retulit bonæ memoriæ VValterus de Birbach, Monachus in Hemmenrode, qui ei familiariſſimus fuit, & plura de illo recitare conſueuit.* Addit Cæſarius, quod contigit Notario, peccatrici etiam cuidam contigiſſe, Simone coram peccata ſua confeſſæ, *quam non ſinebat aliquid per obliuionem, ſiue per erubeſcentiam ſupprimere, vtique eius corrigens confeſſionem.*

9. Addam & aliud eiuſdem ſerui Dei, & doni, quo pollebat Prophetiæ experimentum ſatis admirandum, quod ab eodem auctore memoriæ proditum, nec certum tempus habens, in hoc commodius venit referendum. [l] *Die quadam cum idem Simon in choro Villarienſi ſtaret inter cæteros conuerſos, conuerſus quidam Euergildus nomine, Frater carnalis Beatæ memoriæ Vlrici eiuſdem domus Monachi, ex oppoſito eius ſtans, cœpit in eo ſcandalizari, & dicere in corde ſuo: Non videtur mihi talis eſſe conuerſus iſte, ſicut ab omnibus prædicatur, neque ea, quæ dicit ſpiritu dicere Prophetico, ſed tantum conniciendo, & cœpit eum deſpicere. Mox finita hora, aſſumpto Vlrico Monacho, cœpit ei per ordinem replicare, quæ ille tractauerat in corde ſuo, dicens: Monete Fratrem veſtrum, ne de cætero tam inſipienter gratiam Dei in aliis iudicet, ne fortè ex hoc vindictam ſentiat. Quod cum feciſſet, expauit Euergildus, diſcens experimento, quod aliis narrantibus credere non potuit de illo. Horum autem, quæ dicta ſunt, teſtis eſt dominus VValterus Abbas Villarienſis, cuius ſuperiùs feci mentionem, à cuius ore ea audiui.* Hæc de Simone Alnenſi viro Sancto, vocato ad hoc Concilium ab Innocentio. Reliqua eius, aut ſuperiùs diximus, aut, Deo dante, infra commemorabimus.

l lib. 3. c. 35.

10. Circa hoc tempus controuerſia orta inter noſtros, dum extra erumpit, atque in Concilio dirimenda venit, quos mundus hactenus Angelos putarat, oſtendit homines: maiori heu opinionis amiſſæ damno, quam fructu iuſtitiæ; quæ vix, aut nunquam per exteros ſarcitur, ſine aliqua animorum (etiam pacatiſſimorum) irritatione. Iecorant prima ſemina diſcordiæ primi Ciſtercij Patres, ita communis hoſtis procurauerat, vt ab his, quaſi ab Ordinis Capitibus, in totum corpus facilius grassaretur. Eius occaſio charta charitatis: adeo nullæ leges tam prouidæ eſſe poſſunt, vt in contrarium non valeant retorqueri. Arnaldus Pater dum litteræ inſiſtit, in quatuor primos, non ſecus ac in alios Ciſtercij filios animaduertere, à ſede, atque ab officio remouere, deponere, exigentibus cauſis, ſibi conceſſum: illi e contra ſpeciale priuilegium, vt nullus eorum, niſi cum aliorum etiam conſilio deponi poſſet, præſeferebant Id conſuetudine longa comparatum, & rationi ſubnixum. Cur enim cæteris æquentur primi Abbates, qui cæterorum omnium parentes eſſent? aut cur eandem in ipſos iuriſdictionem Ciſtercienſis obtineat, quem ipſi viſitarent, & cui adeò ſuſpecti, aut quem e contra ſuſpectum habere poſſent Viſitet, & procedat ad alia ſolus, non niſi ab omnibus quatuor viſitandus. Sed ad depoſitionem non procedat ſine aliorum conſilio: vt vel ſic ſciant omnes quæcunque fecerit, non liuore, ſed zelo, iuſtitia, non vindicta exigente eſſe ſancita. Rem ne in publico coram Patribus Concilij diſcuteretur, aut forte ad eum delatam ante Concilium, Cardinali Epiſcopo Hoſtienſi Innocentius commiſit: non tamen iudicandam (adeò tunc omnes Ciſtercium venerabantur) ſed inter patres amice componendam.

Igitur Cardinalis neutri cõſentiens, vt vtráque facilius conciliaret, hanc fecit de vtriuſque conſenſu cõpoſitionem. [k] *Quando aliqua de quatuor primis Abbatiis vacauerit, Abbas Ciſtercienſis ad electionem celebrandam adueniat: ibidemque ſecundum chartam charitatis electio celebretur. Si autem Abbas Ciſtercienſis aliquem de quatuor primis deponere, exigentibus culpis intenderit, ad domum illius ducet ſecum, quos volet Abbates, & domus illa ab eodem Ciſtercienſi Abbate quatuordecim diebus ante præmonita, vocabit de filiis ſuis, quos ei placuerit. Et tunc Ciſtercienſis cum conſiliis hinc, inde congregatorum cauſam tractabit, & deinde faciat, quod fuerit faciendum.* Hactenus coram Cardinali inita concordia, quæ ſiue animos omnino non pacauerit, ſeu remouendis dubiis, quæ emergere poſſent, perlata ad Innocentium in hoc Concilio, atque ab eodem confirmata eſt, hac ſuperaddita tantum declaratione. *Vt Ciſtercienſis Abbas prædictas cauſas, Abbatibus hinc inde congregatis, tractet: & cum eorum omnium, vel ſanioris partis ipſorum conſilio faciat, quod fuerit faciendum: quæ tamen pars ſit ſanior ipſe decernat. Sed ſi (quod abſit) minus ſanæ partis conſilio vſus proceſſerit, referatur ad Capitulum generale, & à Diffinitoribus Capituli, prout dignum fuerit, corrigatur.* Hæc additio Innocentij non minus deferentis vtrique parti, ſed neutri conſentienti, vt vtraque alterius repulſam ſibi adſcriberet. Porro hæc in Concilio eſſe tractata, decretaque conſtat litteris Honorij Papæ III. Datis cum primum Innocentio ſucceſſit ſequenti anno: itemque ex aliis ab eodem expeditis non multo poſt, quas in tempore dabimus. Interim adnoto erumpentem ſemel diſcordiam nullis potuiſſe ſedari compoſitionibus, nullis ſecretis tractatibus occludi, quominus iterùm, iterúmque repullularet, & cauſa ipſa denuo dirimenda Apoſtolicæ Sedis iudicio præſentaretur: ſed de his tempore ſuo dicemus. 11.

k Ex Regeſt. Vatic. Epiſt. Honor. lib. 2.

Vltimo loco caſtigandus venit Henriquez in Menologio, ad trigeſimam diem menſis Ianuarij, 12.

vbi

vbi huic Synodo affuiſſe magnum Alanum (conuerſum inquam illum Ciſtercij celebrem) ac diſputaſſe coram Innocentio, Patribuſque, cum diſcipulis Amalrici hæretici damnati, memoriæ prodit: incertum vnde hauſtum? cum Alanum vniuerſalem doctorem cognominatum, & Ciſtercij Conuerſum, de quo inferiùs ſub finem huius ſæculi floruiſſe, nempe circa annum M. CCC. omnes fere aſſeuerent quotquot de ipſo. Ipſam diſputationis eius hiſtoriam, quamuis*, vt credo, Apocrypham, in tempore dabo. Nunc ſatis admonuiſſe meum Lectorem, ne vagus erret. De hoc Alano, vt molta ſine dubio, ſic non pauciora certa referuntur, vtraque à nobis danda ſuis temporibus. Sepulchrum hodie Ciſtercij viſitur, ſub celebri inſcriptione, quæ Virtutum doctrinam, tum opinionem ante, & poſt conuerſionem, orbi illuſtrem, ſatis oſtendit. Sed de his loco ſuo dicendum erit,

---

1. Capitula, aut Conuentus Generales indicti Monachis, 2. quibus Abbates Ciſtercij præſiderent, 3. extenſique ad Canonicos regulares, 4. cum ampla præſidentium iuriſdictione. 5. Plures huius decreti innouationes. 6. Confirmata, & extenſa. Ciſtercij leges decimas concernentes. 7. Quid in cauſa Albigenſium hæreticorum 8. contra quos Vinius congregatum Concilium putat. 9. Abbas de Bello loco ab Anglia miſſus 10. in Stephanum Languetenium, pro Rege præualet. 11. Demum, quid Rodericus Toletanus pro ſua ſede, atque totius Hiſpaniæ Primatia.

CAPVT QVINTVM.

1. IN hoc eodem Concilio Lateranenſi actum de Regularium tam Monachorum, quam Canonicorum reformatione. Atque his omnibus Ciſtercienſes Magiſtri dati, tanquam plenius inſtructi, celebri illo decreto, quod poſtea in corpus iuris; redactum eſt, in cap. *In ſingulis*: de ſtatu Monachorum: cuius hic tenor. Eſt autem actorum Concilij Caput duodecimum. *In ſingulis Regnis, ſiue Prouinciis fiat de triennio, in triennium, ſaluo iure Diœceſanorum Pontificum, commune Capitulum Abbatum, atque Priorum, Abbates proprios non habentium, qui non conſueuerunt tale Capitulum celebrare; ad quod vniuerſi conueniant, præpeditionem Canonicam non habentes, apud vnum de Monaſteriis ad hoc aptum; hoc adhibito moderamine, vt nullus eorum plus, quam ſex euectiones, & octo perſonas adducat. Aduocent autem charitatiue in huius nouitatis primordiis duos Ciſtercienſis ordinis Abbates vicinos, ad præſtandum ſibi conſilium, & auxilium opportunum, cum ſint in huiuſmodi Capitulis celebrandis, ex longa conſuetudine plenius informati. Qui abſque contradictione duos ſibi de ipſis aſſocient, quos viderint expedire. Ac ipſi quatuor præſint Capitulo vniuerſo, ita quod ex hoc nullus eorum auctoritatem Prælationis aſſumat: vnde cum expedierit, prouida poſſint deliberatione mutari.*

2. *Huiuſmodi vero Capitulum aliquot certis diebus continuè iuxta morem Ciſtercienſis ordinis celebretur, in quo diligens habeatur tractatus, de reformatione ordinis & obſeruantia Regulari, & quod ſtatutum fuerit, illis quatuor approbantibus, ab omnibus inuiolabiliter obſeruetur, omni excuſatione, & contradictione, ac appellatione remotis; proniſo nihilominus, vbi ſequenti termino debeat Capitulum celebrari. Et qui conuenerint, vitam ducant communem, & faciant proportionabiliter ſimul omnes communes expenſas; ita quod, ſi non omnes potuerint in eiſdem, ſaltim plures ſimul in diuerſis domibus commorentur. Ordinentur etiam in eodem Capitulo religioſæ, ac circumſpectæ perſonæ, quæ ſingulas Abbatias eiuſdem Regni, ſiue Prouinciæ non ſolum Monachorum, ſed etiam Monialium, ſecundum formam ſibi præfixam, vice noſtra ſtudeant viſitare, corrigentes, & reformantes, quæ correctionis, & reformationis officio viderint indigere. Ita quod ſi rectorem loci cognouerint, ab adminiſtratione penitus amouendum, denuncient Epiſcopo proprio vt illum amouere procuret: quod ſi non fecerit ipſi viſitatores hoc referant ad Apoſtolicæ Sedis examen.*

Hoc ipſum Regulares Canonicos ſecundum ordinem ſuum volumus, & præcipimus obſeruare. Si verò in hac nouitate quicquam difficultatis emerſerit, quod per prædictas perſonas nequeat expediri, ad Apoſtolicæ Sedis iudicium abſque ſcandalo referatur, ceteris irrefragabiliter obſeruatis, quæ concordi fuerint deliberatione prouiſa. Porrò Diœceſani Epiſcopi Monaſteria ſibi ſubiecta ita ſtudeant reformare, vt cum ad ea prædicti viſitatores acceſſerint, plus in illis inueniant, quod commendatione, quam quod correctione ſit dignum; attentiſſime præcauentes, ne per eos dicta Monaſteria in debitis oneribus aggrauentur. Quia ſic volumus ſuperiorum iura ſeruari, vt inferiorum nolimus iniurias ſuſtinere. Ad hoc diſtrictè præcipimus tam Diœceſanis Epiſcopis, quam perſonis, quæ præerunt Capitulis celebrandis, vt per Cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione remota, compeſcant aduocatos, patronos, vicedominos, rectores, & Conſules, Magnates & milites, ſeu quoſlibet alios, ne Monaſteria præſumant offendere in perſonis, aut rebus. Et ſi forſitan offenderint, eos ad ſatisfactionem compellere non omittant, vt liberiùs, & quietiùs omnipotenti Deo valeant famulari: Hactenus decretum Concilij Lateranenſis, in quo dum dicitur illis tantum præcipi, quibus Capitula in vſu nondum fuerant, manifeſtè excipiuntur Præmonſtratenſes, qui ea dudum à noſtris accepiſſent; forſan, & Cluniacenſes, quamuis ab eis etiam vſurpatum in diuerſis Prouinciis inferiùs dicam. 3.

In eodem decreto obiter noto, nihil omnino iuſſum obſeruari, quod non fidei, & prudentiæ 4.

noſtrorum, in re tam graui exequendum committeretur. Quippe etſi non ſoli duo ex illis Abbates præſiderent Capitulis, ſed cum aliis duobus ex reformandis: hos tamen duos non ab aliis electos accipiebant coniudices, ſed eligebant ipſi, quos ad id munus aptiores exiſtimabant. Ibi. *Qui abſque contradictione duos alios de ipſis ſibi aſſocient, quos viderint expedire, ac ipſi quatuor præſint Capitulo vniuerſo.* Deinde ſemel ab eis nominati, ſi a vero tramite forte deuiarent, ad eorum arbitrium amouebantur. Ibi. *Vnde cum expedierit, prouida poſſint deliberatione mutari.* Deinde ab his quatuor diffinita, obſeruanda ab omnibus. *Omni excuſatione, contradictione, & appellatione remotis.* Quarto; Capitulum ad normam Ciſtercienſium obſeruari iubetur: ibi. *Huiuſmodi vero Capitulum aliquot certis diebus continue, iuxta morem Ciſtercienſis ordinis celebretur.* Demum eiſdem præſidibus Capituli: in Cœnobiorum, atque Congregationum defenſionem ampla datur poteſtas, ad procedendum, etiam per cenſuras contra quoſcumque eorum perturbatores. Ibi, *Perſonis, quæ præerunt Capitulis celebrandis præcipimus, vt per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione remota, compeſcant aduocatos, patronos, vicedominos, rectores, & Conſules, Magnates & milites, ſeu quoſlibet alios, ne Monaſteria præſumant offendere in perſonis, ac rebus. Et ſi forſitan offenderint, eos ad ſatisfactionem compellere non omittant, vt liberius, & quietius valeant omnipotenti Deo famulari.* Ergo quæ Præſides, quæ conſeruatores, latores legum, & cauſarum iudices, etſi quæ alia munia habent Capitula; nec Monachorum tantum, ſed & Canonicorum Regularium; omnia per Ciſtercienſes, in eius nouitatis primordiis mandata exequi, non ſine ingenti prouentu Religionum.

5. Cæterùm, qualis ille, & quantus fuerit, inde vel maximè licet coniectare, quod breui experientia ipſa Magiſtra deriuatum ad Regna, Prouinciaſque, in ſingulis receptum certatim legitur. Certè in Hiſpania inſertum Caſtellæ legibus. [a] *Maguer, que la orden de Cluniego es mas anciana, porque los de Ciſtell vſaron mas de facer eſtos Cabildos, e ſon ende mas ſabidores; por eſſo tobo por bien la Sancta Igleſia, que fueſſen llamados dos Abbades de la orden de Ciſtell, los quales dos Abbades deben eſcojer otros dos del Cabilde, los que fueren mas ſufficientes, y eſtos quatro ande ſer los maiorales, &c.* Idem etiam receptum legibus Angliæ, atque per Belgium, Germaniam, Teutoniámque, Matthæus Paris, [b] & alij teſtificantur. Extant & litteræ Honorij Papæ III. non multo poſt ſcriptæ, ad Abbates Hemmenrodenſem & Villarienſem (Euſtachium, & Walterum fuiſſe puto) duóſque alios ex nigris à ſe aſſumptos, increpatoriæ, quod minus diligenter id munus impleuiſſent per Treuirenſem Prouinciam, & Lotharingiam, iubentéſque procedere vſque ad ſingulorum Cœnobiorum viſitationem, quas in maiorum dictorum confirmationem, non pigebit ad litteram tranſcribere. [c] *Sancti Mathiæ Treuirenſis, & Sancti Apri Tullenſis, Nigri ordinis: & de Hemmenrode, & de Villario Abbatibus Ciſtercienſis ordinis, Treuirenſis, & Metenſis diœceſum. Etſi curam Paſtoralis officij teneamur gerere ſuper omnia, quia tamen ad exploranda perſonarum delicta, & vita omnium corrigendos exceſſus, conditionis humanæ contradicente natura, noſtrum minime ſufficit imperfectum; nuper fuit in Concilio Generali præmiſſa deliberatione ſtatutum, vt in ſingulis Regnis, vel Prouinciis, celebrato Capitulo Abbatum, atque Priorum, qui non conſueuerunt tale Capitulum celebrare, per quatuor Abbates, qui debent Capitulo ipſi præeſſe: religioſæ, & circumſpectæ in eodem Capitulo ordinentur perſonæ, quæ per ſingulas Abbatias eiuſdem Regni, ſeu Prouinciæ tam Monachorum, quam Monialium, vice noſtra officium viſitationis impendant. Cum igitur ſicut noſtris auribus eſt delatum, vos qui eſtis in Prouincia Treuirenſi, vt in huiuſmodi Capitulo præſideretis, electi ſuper hoc, eiuſdem ſtatuta Concilij tranſire videamini negligenter, cum ad reformationem Monaſteriorum eiuſdem Prouinciæ, quæ in temporalibus, & ſpiritualibus plurimum ſunt collapſa, nullam adhibueritis adhuc curam, vt religionis lucerna, quæ velut extincta iam fumigat in eiſdem Monaſteriis, valeat reaccendi: diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, & in virtute obedientiæ præcipimus, quatenus per vos ipſos, aut per religioſas, circumſpectaſque perſonas, ſupradictis Monaſteriis viſitationis antidotum impendatis; reformantes & corrigentes in eis iuxta prædicti Concilij ſtatuta, quæ correctionis, & reformationis officio videritis indigere. Datum Laterani, tertio Kalendas Aprilis Pontificatus noſtri anno II.* Hæc ſatis nunc de obſeruationibus decreti, nam plura forte in ſequentibus dicemus.

Habemus & inter acta huius Concilij confirmationem illius conſtitutionis in Capitulo Generali Ciſtercij editæ, moderandæ exemptioni decimarum, noſtris indultæ: atque eandem omnino moderationem extenſam ad omnes, queis ſimile priuilegium conceſſum eſſet. Extat in Cap. LV. indéque item extracta ad corpus iuris, vt ſuo loco ſuperiùs adnotauimus. [d] Confirmatio, & extenſio hæc habent verba. [e] *Nuper Abbates Ciſtercienſis ordinis in Generali Capitulo congregati, commonitionem noſtram prouide ſtatuerunt, ne de cætero Fratres ipſius ordinis emant poſſeſſiones, de quibus decima debentur Eccleſiis, niſi fortè pro Monaſteriis nouiter fundandis. Etſi tales poſſeſſiones eis fuerint, pia fidelium deuotione collatæ, aut emptæ pro Monaſteriis de nouo fundandis, committant excolendas aliis, à quibus Eccleſiis decimæ perſoluantur ne occaſione priuilegiorum ſuorum Eccleſiæ vlterius prægrauentur. Decernimus ergo, vt de alienis Terris, & amodo acquirendis, etiam ſi eas propriis manibus, aut ſumptibus deinceps excoluerint, decimas perſoluant Eccleſiis, quibus ratione prædiorum antea ſoluebantur, niſi cum ipſis Eccleſiis aliter duxerint componendum. Nos ergo ſtatutum huiuſmodi gratum, & ratum habentes, hoc ipſum ad alios Regulares, qui gaudent ſimilibus priuilegiis extendi volumus, & mandamus, vt Eccleſiarum Prælati promptiores, & efficaciores exiſtant, ad exhibendum eis* 6.

a *Leg. 17. tit. 7. part. 4.*

b *Ad ann. 1238.*

c *Epiſto. Honory lib. 2.*

d *Ad ann. 1613. c. 12. num. 4.*

e *de decim. in iure.*

eis de ſuis malefactoribus iuſtitia complementum, eorumque priuilegia diligentius, & perfectius ſtudeant obſeruare.

7. Relatum in eodem Concilio de Albigenſibus déque Terris eorum, quæ Comitis Monfortij fidei commiſſæ, primum à Patribus Concilij Prouincialis ad Montem Peſulanum: deinde ab Innocentio vltimam Generalis Synodi ſententiam, veluti deciſiuam, præſtolabantur. Affuere ſpoliati Raymundus, Comes quondam Toloſæ, & filius eius, tum Comes Fuxi, & pro Cruce ſignatis Guido Simonis Frater; & altercatum ſuper hoc negotio, diuiſis Patribus (adeo, qui ſuffragentur malis nullibi deſunt) ſed tandem vicit ſeuerior Concilij pars, & confirmatum Monfortio Comiti feudum, quod Petrus Vallſarnienſis [f] narrat his ſcribens verbis. *Anno Verbi Incarnati M. CC. XV. menſe Nouembri D. Papa Innocentius III. conuocatis Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, & alijs Eccleſiarum Prælatis, in Lateranenſi Eccleſia, celebrauit in Vrbe Roma Generale Concilium, & ſolemne. Inter alia, quæ ordinata fuere in Concilio, & ſtatuta, tractatum fuit de negotio fidei contra Albigenſes: venerat etenim ad Concilium Raymundus quondam Comes Toloſanus, & filius eius: Comes etiam Fuxi, pacis & fidei manifeſtiſſimi turbatores, ſupplicaturi Concilio, pro recuperatione Terræ ſuæ, quam perdiderant diuina diſponente cenſura, ſuffragante auxilio ſignatorum. Comes vero nobilis Montisfortis, illuc Fratrem ſuum germanum, Guidonem de Monteforti, aliosque fideles nuncios, & diſcretos, miſerat. Verum quidem eſt, quod fuerunt ibi aliqui, etiam (quod eſt grauius) de Prælatis, qui negotio fidei aduerſi, pro reſtitutione dictorum Comitum laborabant; ſed non præualuit Concilium Achitofel, fruſtratum eſt deſiderium malignorum. Dominus etenim Papa approbante pro maiori parte, & ſaniori Sacroſancto Concilio in hunc modum ordinauit de negotio memorato. Statuit ſiquidem, & prouidit, quod Toloſa ciuitas, & aliæ Terræ à Cruce ſignatis obtentæ concederentur Comiti Montisfortis, qui in prædicto negotio viriliter, & fideliter laborauit ſupra omnes: Terram vero, quam Comes Toloſanus habuerat in Prouincia, cuſtodiri voluit Summus Pontifex, vt de illa fieret prouiſio in parte, vel in toto, filio dicti Comitis Toloſani, ſi tamen per certa fidelitatis, & bonæ conuerſationis indicia oſtenderet, ſe miſericordia dignum eſſe.* Ita pronunciatum à Patribus Concilij, vt pater obſtinatus, contumaxque non ſolum in ſeipſo mulctaretur, verum in filio, & filius, nondum adhuc deſperatus correctionis ſpei vitæ reſeruaretur.

f Cap. 83.

8. Seuerinus Vinius contra Albigenſium ſectam ſpecialiter congregatum putat Concilium hoc cuius duplicem in notis cauſam aſſignat. [g] *Tum quod in Capitulo primo, & vigeſimo primo huius Concilij illa dogmata fidei, de principio creationis, corporum reſurrectione, Baptiſmo, Euchariſtia, Pœnitentia, inferno, de matrimonio; aliiſque pluribus fidei articulis, hic a Patribus Concilij aſſerantur, & definiantur, quæ Albigenſibus auctoribus, vt ſuprà in Concilio Lateranenſi III. notatur, impugnabantur: tum etiam, quod decreto eiuſdem Concilij, vt refert Matthæus Paris, datus ſit Comitatus Toloſanus Simoni Montisfortenſi Comiti, qui eoſdem Albigenſes Philippi Regis Francorum auctoritate, & Germanorum Principum ſubſidio fretus, duodecimo fere anno, poſtquam cœperunt bello oppugnari, vel ad pœnitentiam adegit, vel omnino fugauit, & extirpauit.* Sic ille omittens maiorem, & certiorem auctoritatem Innocentij III. & Gallorum auxilia, qui in eo bello, eò frequentiores, quò proximiores. Certè Philippus hoc bellum in Albigenſes per Comitem Monfortium, & Cruce ſignatos, non tam promouerat, quam non impedierat etiam in proprio filio, quod ſuprà vidimus. Sed nec Simonem extirpaſſe penitus Albigenſium Sentinam, ante prælio ademptum, infra dicemus.

g in notis ad Con. Later.

Concernere videtur noſtros Annales, quod ad idem Concilium miſſus ſecundò dicitur Abbas de Bello loco in Stephanum Languetonium, quamuis noſteis ad dictum, cauſam acturus? nempe pro Rege, cœnobij ſui authore, fautoréque, & cui non poſſet ſeipſum denegare. Porro quantum in cauſa ipſa profuerit, & quam ſententiam tandem obtinuerit, narrat Matthæus Paris [h] his planè verbis. *Steterunt contra Stephanum Cantuarienſem procuratores Regis Anglorum, Abbas videlicet de Belloloco Thomas de Huntintona, & Godefridus de Craucumbe, milites, conſtanter accuſantes eum de Conuenientia Baronum Angliæ, quodque ipſius fauore, & conſilio iidem Barones dictum Regem à ſolio depellere molirentur. Et cum à Sede Apoſtolica litteras accepiſſet, vt dictos Magnates per cenſuram Eccleſiaſticam à perſecutione Regis refrenaret; ipſe id facere diſſimulans ab Epiſcopo VVintonienſi, & ſuis coniudicibus diuinorum celebratione, & ingreſſu Eccleſiæ ſuſpenſus eſt; ſicque ad conſilium properans manifeſtis indicijs ſeſe fuiſſe præcipue Apoſtolicis rebellem oſtendit. His, & alijs multis in hunc modum allegatis, Archiepiſcopus quaſi conuictus, & non mediocriter confuſus, nihil reſpondit, niſi, quod à ſuſpenſione petit abſolui. Cui Papa cum indignatione tale fertur dediſſe reſponſum: Frater per S. Petrum non ita de facili beneficium abſolutionis impetrabis, qui non ſolum ipſi Anglorum Regi, verum etiam Romanæ Eccleſiæ tot, & tales iniurias irrogaſti. Volumus quoque cum plena Fratrum noſtrorum deliberatione decernere, qualiter tam temerarium puniamus exceſſum. Tandem habito cum Cardinalibus ſuper hoc tractatu, ſuſpenſionis ſententiam in ipſum Archiepiſcopum, ſubſcriptis litteris, confirmauit.* 9.

h ad hunc ann.

Innocentius Epiſcopus vniuerſis Cantuarienſis Eccleſiæ ſuffraganeis,
Salutem.

Ad communem volumus notitiam peruenire, quod ſuſpenſionis ſententiam, quam Venerabilis Frater noſter Pater VVintonienſis Epiſcopus, & dilectus Filius Pater ſubdiaconus, & familiaris noſter Norwicenſis electus, in Stephanum Cantuarienſem Archiepiſcopum, Apoſtolica auctoritate protulerunt; ratam habemus, & præcipimus inuiolabiliter obſeruari, donec idem Archiepiſcopus, qui eam humiliter ſeruat, mereatur ab ipſa iuxta formam Eccleſiæ Canonice præſtitam relaxari, vno vinculo in aliud commutato. Quocirca vniuerſitati veſtræ per Apoſtolica præcipiendo mandamus, quatenus & vos Epiſcopi

præſcriptam ſententiam firmiter obſerues , cum interim nullam ei debeatis obedientiam exhibere. Datum Laterani pridie nonas Nouembris. Hactenus ille. Atque hæc eſt Abbatis, de Bello loco ſecunda illa pro Ioanne Rege Legatio ad Innocentium inita, cuius nos ex Arsfeldio ſupra meminimus : ex qua commotus Pontifex in Stephanum ; quem hactenus fouiſſet, humiliauit depreſſitque , velut qui eius mandatis ſeſe opponeret, Porro de hac Innocentij mutatione, & Stephani fortuna varia , & aduerſa, hæc breuiter Arsfeldius eodem loco.[i] *At Stephanum (O Euripum , & rerum humanarum inſtabilitatem) noua paulo poſt procella vehementer iactauit , cum in grauiſſimam , non Ioannis modo , ſed , & Innocentij qui tam acer hactenus illius erat patronus) odium incidit.* Sed de his ſatis. Plura qui volet , auctores Anglos conſulat , in quibus multa inueniet non contemnenda.

i ſeculo 17. cap. 5.

21. Sed neque aliena ab Annalibus Ciſtercij Roderici Toletani geſta in hoc Concilio, tum propter hominis nimium affectum in gentem noſtram , præcipuè in Hortam , quam multis auctam , de quibus ſupra ; pluribus item augendam , vt dicemus in tempore, dudum in ſepulturam ſibi elegerat : tum quia Arnaldum concurrentia Narbonenſem , cum quo inter alios plures, ab eo tunc , ſuper primatu Hiſpaniæ litigabatur. Deſcribit breuiter, & pulchrè Mariana[k] qui adeo nobis ad Verbum tranſcribendus. *Rodericus Præſul occaſioni iuuandæ Eccleſiæ deeſſe noluit. Nam, peregrinatione ſuſcepta , Romam abiit , & Patrum Concilio , quod menſe Nouembri inchoatum in templo Lateranenſi eſt , interfuit. In eo eo uenit orationem ad Patres habuit , Latina lingua conceptam , cæterum aliarum linguarum , quarum expers non erat , Italica , Germanica , Anglicana , Gallica , floribus , ſententiiſque ornatam , diſtinctam luminibus : vt miraculi inſtar Patribus eſſet , tantam Hiſpanum hominem linguarum facultatem aſſequutum eſſe , quantam ab Apoſtolorum ætate , vlli homini negabant contigiſſe. Actum præterea de primatu Eccleſiæ Toletanæ, quem agnoſcere Tarraconenſis , Bracarenſis , Compoſtellanus , & Narbonenſis Epiſcopi recuſabant. Producta pro Eccleſia Toletana veteres Pontificum Romanorum, & Conciliorum tabulæ. Producta argumenta ab ipſa prima Hiſpaniæ ad Chriſtum conuerſa antiquitate : quæ in hominibus Venerabilis, in Vrbibus ſacra eſt. Roderici orationem cum Bracarenſis , qui aderat , & Auſitanus Epiſcopus pro Tarraconenſi , refellere aggreſſi eſſent : abeſſent alij , quorum intererat , lite integra diceſſum eſt, acutro inclinatis ſententiis , Roderico tantum Legati Pontificij partes per Hiſpaniam decennio implere datum · conceſſumque , ſi quando Hiſpalis prorſus armis cederet (quod in ea Almo Gadum inclinatione , & caſu fore prope diem ſperabant) Toletano Epiſcopo ſubdita eſſet , quaſi Primati prouocandi , contraque diſceptandi ſublata penitus facultate. Adiecta poteſtas , trecentos noſtros iure legitimo dinumerandi : Epiſcopos , & Sacerdotes , in his Vrbibus creandi , quæcumque Mauris in Hiſpania fuiſſent ablata. Ex his rebus magnam Rodericus auctoritatem nactus eſt : quam Litterarum ille , atque eruditionis , vt ea ferebant tempora, eximia opinione tuebatur.* Sic Mariana , ex quibus etiam euideas, Arnaldum , ſiue morbo præpeditum , ſeu rebus Albigenſium , & fidei forſan intentum , abfuiſſe huic Generali congregationi. Hactenus geſta à noſtris in Concilio. Nunc extra ipſum , ſed eodem tempore , atque in eadem vrbe proſequemur.

k Lib. 12 c. 4.

1. Lutgardis Virginis ingreſſus in Aquiriam. 2. Patria , parentes , primaque educatio , 3. à Deo mire præuenta : 4. Monachatus in Monaſterio Sanctæ Catherinæ. 5. Victoria parta de iuuene impudico : 6. atque de alio milite. 7. Dein , ex Dæmonis ſuggeſtione, puſillanimitas. 8. Cui Beata Virgo , & Catherina Martyr occurrunt. 9 Ingens eiuſdem cum Chriſto familiaritas, 10. & duo ſigna miranda viſa in ipſa.

CAPVT SEXTVM.

1. INTER hæc ingens totius Belgij lumen quod ſuprà memoramus. Lutgardis Virgo Ciſtercio præparatur. Monialis illa dudum Benedictina in Monaſterio Haſbaniæ, quod Sanctæ Catharinæ nuncupatum, inter præcipua Prouinciæ celebre erat. Sed quæ arboris vitæ primum amore ; mox à ſororibus electa in Prioriſſam , velut onus recuſans , ſoſpirabat Ciſtercium : ad vltimum, vt conceptum ſemel impleret votum , vel ſine occaſione, aut cum leuiſſima quauis pertrahenda. Certè , quæ illam ad Aquiriam tandem perduxit , (nam ea domus ſuſcepit Virginem Sanctam) haud multum grauis. Verùm fœminæ ardenti perfectionem, quæcumque etiam leuis , pro magna fuit. Vitam illius, virtutes , miracula Thomas de Cantiprato Dominicanus , qui ei perfamiliaris , tribus libris conſcriptam nobis reliquit : Laurentius Surius inſeruit ſuis tomis , vulgauitque adeò plenam prodigiis Diuinæ gratiæ , vt in prologo audacter pronunciauerit. *Planè mihi perſuadeo multis retro annis , à nemine vitam alicuius conſcriptam eſſe , quæ tot virtutum inſignia complectantur.* Ex ipſo nos , quæ tradit vſque ad hunc annum Sacræ Virginis acta, tam in ſæculo, quam in Religione : tum tranſitum ad noſtros hoc anno factum reddemus fideliter ; cætera ſuis locis inſerturi pro more noſtro.

2. Lutgardim natam Anno M. C. XC. aut M. C. XCI. eiuſdem vitæ ſeries manifeſtat; quippe ingreſſam Ciſtercium hoc ipſo anno, cum ageret ætatis ſuæ quartum ſupra vigeſimum, ſiue, ipſo expleto, quintum attingeret. Porro, quo loco, quibuſque Parentibus ? Thomas de Cantiprato ita deſcribit.[a] *Lutgardis pia Virgo, ex illa quondam Tungrorum celeberrima ciuitate paren*cine,

a Apud Surium menſe Iunio lib. 1. cap 1.

cine, matre nobili traxit originem. Hæc tantum de natalibus. Educationem, niſi à Deo præueniretur, ſæculo, quam religioni aptiorem tradit. Quippe, *Pater tenerrime illam diligens, & ſecundum ſæculi faſtum, cupiens eam florere, & proſperos habere ſucceſſus, cuidam mercatori, dum adhuc iuuencula eſſet, viginti marcas argenti dedit, vt ex iis, donec ea adoleſceret, multiplicatis copiis, lucriſque paratis, dos nuptura filiæ augeretur. Interim creſcens puella, & quid eius cauſa fieret, animaduertens, quantum illa ætas patiebatur, ad nuptias inhiabat.* Sic pater Virginis, ſic Virgo ipſa volebant, putabantque.

3\. b Ibidem. *Sed* (pergit auctor [b]) *pius Dominus futurorum præſcius, qui vocat ea, quæ non ſunt, tanquam ea, quæ ſunt, fruſtrato patris eius conſilio, de Lutgardo ſibi potius deſponſanda, aliter diſponebat. Ille enim, qui Lutgardi deſtinatam pecuniam negociationibus augmentandam acceperat, crebro in Britanniam tranſiens, & per multos aduerſos caſus diffluens, ad vnam marcam redegit viginti, aliis plane diſſipatis.* Sic qui Lutgardim ſibi prælegerat, diuertebat ab aliis; quos pauperi, quantumuis alias pulchræ, quantumuis honeſtæ, quantumuis nobili, nequaquam ignorabat non adhæſuros. Verum auerſis ab amore eius hominibus, reſtat ipſa ad Deum conuertenda; quod ſola matris inſtantia eſt aſſequutus. *Nam neque ſic,* ait item qui ſuprà Thomas, *aut patris propoſitum, aut effrontem filiæ impudentiam ea res retardaſſet, niſi matris inſtantia mentem filiæ, modo minis, modo blandimentis emolliſſet, ita illi dicentis: ſi Chriſto nubere volueris Monaſterium tibi, quodcumque volet, honeſtiſſimum conciliabo: ſin autem mortalem ſponſum malueris, non niſi bubulcum habebis. His, atque huiuſmodi verbis aliis, & mariti votum, & filiæ voluntatem ad ſalubrius propoſitum inclinauit.*

4\. Ex tunc Lutgardis, ſed paulatim, cœpit ſegregari à mundo, & neſcio quid Diuinum in ea latens, atque ad altiora vocans, quamuis ignaram, primum hoc conuerſionis eius initium fuit. [c] *Delectabatur ornatu veſtium, attamen fugiebat prorſus amatorias confabulationes, & ineptias puellares: & licet necdum cognoſceret Dominum; in corde tamen, cum ſola eſſet, intus, neſcio quid, Diuinum ſentiebat.* c vbi ſupra. Ergo vt à Deo opere edocta, primum ſponſos terrenos declinare, aut ab eis declinari; mox ipſum velle alloqui: ſic in operibus peccata ſola fugere; delectari permiſſis, initio placuit. At vbi ſemel abſtracta à malis fuit etiam ardua virtutis apprehendit. Nam, [d] *vbi annos duodecim exceſſit, id eſt anno M. CC. II. in Monaſterio Sanctæ Catherinæ, quod eſt prope oppidum Sancti Trudonis in Haſbania, inter Deo Sacratas Virgines Ordinis Sancti Benedicti, Diuino ſeruitio mancipatur.* d ibidem. Ergo, ſi Religionis vita Martyrio aſſimilatur, vt quidam volunt, fere de illa, vt de Sancta Agnete dicam,

Matura Martyrio fuit, matura vix dum nuptiis.

Certè non antea per ætatem matura viro, quam ſe ipſam in ſponſam Deo dicaret.

5\. Dicatam Deo ſollicitauere, qui in ſæculo ſpreuerant: ſiue quæ in coniuge inopia timeretur, in ſcorto inuaret; ſiue ea pleromque conditio hominum fit, vſpetuari permiſſa, & ad vetita ſemper aſpirare. Conſtat, niſi à Deo præuenta fuiſſet, etiam ſpecialiſſime, nequaquam euaſuram inſtantes laqueos: nam audi quod ſequitur. [e] *Cum iuuenis quidam genere, & opibus præſtans illam procaretur, animum illius interdum verbis nonnihil permouere cœpit: obſeruanſque tempus, & locum, clam nocte quadam domum, in qua Virgo iacebat, adire tentauit: ſed cum acceſſiſſet, repentino timore correptus aufugit.* e Lib.1.c.1. Hæc in iuuene; ſed cum non proficerent, adiecit Deus in Virgine maiora. *Inſtitit miris modis Diabolus, vt ad conſenſum animum puellæ inclinaret: ſed non permittente Deo, omnes conatus irriti fuerant. Sedente autem quandoque ſimplice puella, & cum iuuene illo colloquente; apparuit ei Chriſtus ea forma, qua olim inter homines verſatus fuerat, pectorique veſtem ſuam detrahens, qua tectus videbatur, vulnus lateris ei oſtendit, quaſi recens cruentatum; dixitque: Blanditias inepti amoris, poſt hæc vide ne requiras: hic iugiter contemplare, quid diligas, & quamobrem diligas. Hic ergo totius puritatis delicias tibi polliceor obtinendas. Hac illa viſione, & oraculo perfecta, ſtatim oculis cordis inhæſit illi, quem viderat; & vt eum acciperet, meditabatur, vt Columba: moxque ſupremo illuſtrata ſplendore, totius vanitatis a ſe ſenſit abſterſam caliginem.* Hæc prima Chriſti in Virgine victoria, non Virginis vix dicam; per quam ad aliam, quæ vtriuſque ſimul eſſet, diſponebatur. Pergo ad illam. [f] f Lib.1.c.3. 6.

Alius quoque iuuenis, armis miles, eam iam Deo ſincerius inhærentem nihilominus adamauit & cum multis annis renitentem animo procaretur, illa primum modeſte, poſtea vero ſeueriter eum à ſe auertit. Cernens autem eum in ſtultitia pertinacem; etiam contumelioſis verbis eum à ſe repulit. Ille verò contemptum ſe dolens, cogitat, quidnam faciendum ſibi ſit. Et ecce Lutgardis accita à ſorore ſua, iter arripit. Id vbi reſciuit iuuenis, obuiam illi proficiſcitur cum turba ſatellitum, rapere illam volens. Sed puella ab equo deſiliens, ex illius manibus multa vi ſe extorſit; totaque nocte fugiens per ſyluarum denſa, Angelo ductore ad domum matris ſuæ mane peruenit. Sic iam non ſolus Chriſtus in ipſa vicit, ſed & ipſa per Chriſtum, id eſt vterque vicit. Porro hanc Virginis victoriam per fugam partam (quæ aduerſus ſimiles inſtantes occaſiones arma fortiſſima) dono etiam Prophetiæ Deus illuſtrare dignatus eſt, qua exhibitione præſentium in Lutgardi, expectatio futurorum firmior eſſet. Nam. [g] *Cum iuuenis ab equo deſcenderet, eam rapturus, quidam eius ſatelles freno tenens equum, ſuam ei ad eam rem operam nauauit. Clamauit ergo Virgo Lutgardis ad illum: Hac manu, qua nunc frenum tenes, equi militis huius infeſtantis, tale quippiam breui deſignabis, quod tibi ignominiæ perpetuam in hoc ſæculo notam inuret. Et ecce vbi ille domum fuit reuerſus, mox ea ipſa manu propriam ſuam vxorem interfecit. Ea cauſa expulſus è patria, rebus omnibus priuatus eſt.* g vbi ſuprà.

Hinc iam Lutgardis in omni bono firmior: & quo

quo ab illicitis tutior abſtineret, etiam licita, & h Lib.1.c.4. permiſſa deuitabat. Vnde: [h] *ad Monaſterium reuerſa ab omni ferè hominum colloquio,& conſolatione ſe ſubducens, tota rebus cœleſtibus inhiabat.* Inuidit Diabolus tantæ perfectioni,& quam non potuiſſet carnis illecebris,per Spiritus puſillanimitatem curauit deiicere, ſi fortè poſſet ab arctiori vita retractam, in profundum peccati i vbi ſuprà. præcipitare. [i] *Quibuſdam enim æmulis ex eiuſdem cœnobij Sanctimonialibus, arctiorem eius vitam, quam imitari non poſſent carpentibus, atque dicentibus: Sinite eam dum feruor in motu eſt: vbi ille tepuerit,non abſque rubore, redibit ad ea, quæ nunc ſtulta contemnit: Lutgardis id audiens, cum multa humilitate ſibi ipſi timere cœpit, & pauida formidare, ne forte, quandoque occiderent, quæ ætate prouectiores de ipſa dicebant.* Hoc illi opus, hic labor haud leuis fuit.

8. Verum quæ Chriſtum, & Virginem Sanctiſſimam aſciuiſſet patronos,adeò vtriuſque fauorem experta eſt, vt veluti certantes intueretur, quis in maiori diſcrimine aſſuturus? vix ſibi timuit à perſeuerantia; *Cum ecce apparuit ei Beatiſſima Chriſti mater vultu gratulabundo, & ait non ſic erit Chriſtianiſſima filia, vt tu times. Non recides in peccata: ſed mea te ſollicitudine protegente, ſi maueris in ſalutem: nec minuetur in te gratia,& virtus, ſed cumulabitur.* Ingens profectò, & fere ſine exemplo promiſſio hæc, quæ viæ greſſibus, ſecuritatem patriæ, ſecuritati incrementa viæ coniungat; atque ex vtroque conſortet puſillanimem, atque reddat ad omnia animoſiorem. Haud diſſimiliter Catherina Virgo, ſub cuius patrocinio conſtructa domus, ab eadem Lutgardi rogata iterum, vt Dominum pro ipſa deprecaretur; oranti dicitur viſibiliter apparuiſſe, di-k Lib.5.c.4. xiſſeque [k] *Confide filia,ſemper enim gratiam ſuam Dominus augebit in te,donec per ſummum vitæ faſtigium, præcipuum inter Virgines meritum conſequaris.* Sic velut duplicata promiſſione ſecurior reddita;& quæ in ea flagrabat perfecta charitas, timorem omnem ſeruilem expellebat.

9. Quanta illi ex more cum Chriſto familiaritas, quam frequens commercium,non de facili valeat explicari. Mirum eſt id, quod idem auctor narrat. [l] *Quando in oratione Domino ſuauiter coniungebatur, & eam aliquod ingens negotium foras euocabat, quaſi amico familiariter ei dicere ſolebat,cum magna cordis ſimplicitate,& puritate: Expecta me hic Domine IESV: vbi me expediero, celeriter ad te reuertar. Mira profectò Virginis ſimplicitas, mira ſaluatoris humanitas erga illam. Paratum enim illum in omni loco dominam idoneus ſua, primum in quouis negotio experta eſt.* Vix hominem conditione ſibi æqualem tam ſecure alloqui, vix ab eo tam benigne, vt non tam obſequenter dicam,audiri poſſet. l Lib.1.c.4.

Sed neque paſſus ab hominibus contemni (quæ vmbra ſolet ſolem virtutis ſequi) quam ſibi familiarem præelegiſſet. Quare in oculis omnium admirandam, imo & reuerendam duplici ſigno oſtenſo manifeſtauit,altero eleuata à Terra Virgine duos ad vſque cubitos, cum Sanctum Spiritum venientem præſtolaretur;altero ingenti ſuper ipſam lumine deſcendente de cœlo,quod ſolis etiam radios obſcuraret. De primo habet Thomas de Cantipraro. [m] *In Sacratiſſima Pentecoſtes, Monialibus in choro cantantibus.* Veni Creator Spiritus, *ij, qui in choro erant, perſpicue viderunt Lutgardem ad duos cubitos in aere ſublatam. Fœlicem illam, quæ tali miraculo meruit declarari; & corpore ſubleuari à Terra,quia iam anima exultans in Domino, in cœlum ſuſtollebatur.* De ſecundo vero iſta paulo inferius. [n] *Ne autem in cordibus ſororum, quæ eam nonnihil æmulari videbantur, ſuſpicionis alicuius ſcrupulus hereret, Chriſtus ſponſam ſuam eiuſcemodi miraculo cohoneſtauit. Cum illa crebro vigilias continuaret, quadam nocte viderunt ſuper eam Moniales, non breui ſpatio, quoddam luminis iubar, quod ipſum quoque ſolis ſplendorem vinceret. Quod quidem lumen intro diffuſum non ſolum in illa, ſed in aliis quoque, quæ illud viderunt, vitæ gratiam augmentauit.* Ab his initiis cœpit in iuuentute: vt inde facile liceret coniectari,ad quæ gratiæ incrementa diſponebatur. 10. m Lib.1.c.5. n vbi ſupra.

---

1. *Eximium curationis donum Lutgardis Virgo. pro dono intelligentiæ: ſed hoc mox pro augmento charitatis libens permutat, 3. adaucto interim intelligentiæ dono. 4. Chriſti in Cruce pendentis amplexus ſuſcipit. 5. Dein pœnitentia agenda pro peccatoribus,& ſeptenne ieiunium illi iniuncta: 6. in quo ingens miraculum. 7. Itemque aliud erga egregium virum Iacobum de Vitriaco. 8. Stillat oleo: 9. & Chriſto conſecratur 10. Miraculum continuum in eius cantu.*

CAPVT SEPTIMVM.

1. ADIECIT Dominus & variis aliis donis ornare Sacram Virginem, præcipuè curationis, & intelligentiæ; quorum vtrumque ex feruenti charitate,alterum in Deum alterũ in proximos acceptum; tandẽ eadem magiſtra charitate,commutauit in ipſam;velut nulli alteri exercitio vacatura. Igitur triplicem velut mutationem, ad eius ſiue petitionem,ſiue meritum, in hia, à Deo factam ex eodem auctore a Lib.1.c.6. proferamus [a] *Mouebatur, (ait) commiſerationis affectu, & pietatis ſpiritu mirum in modum erga erga ægrotos, & debiles; adeo,vt ipſis afflictis condolens, plus ipſa ſpiritu affligeretur. Contulit ergo illi Deus ita generatim gratiam curationum, vt ſi quid eſſet vitij in oculo, vel in manu,aut pede, vel cæteris corporis membris, ad contactum ſaliua, vel manus eius, protinus curaretur. Cùmque ea cauſa hominum multitudine, & frequentia obrueretur,ſæpiuſque in oratione impediretur, dixit ad Dominum: Quorſum mihi iſthac gratia Domine, cuius cauſa toties diſtineor, ne poſſim vacare tibi? aufer eam à me, ſed ita, vt meliori munere commutetur. Reſpondit Dominus: Quid vis igitur eius loco accipere? Tum illa? Volo, inquit, vt pro maiori deuotione poſſim intelligere pſalterium. Præſtitit hoc illi Deus. Vt enim illo tempore probatum eſt, pſalterium*

terium tanto perſpicacius intellexit, quanto erat radiantiors luce illuſtrata.

2. *Sed cum poſtea nec dum tantum ex hac perfecta gratia ſe proficere comperiret, quantum ſperarat, (reuerentia enim veluti myſterij, mater eſt deuotionis: & iis collata auidius quæritur, & maiori veneratione concupiſcitur) dixit Domino: Quorſum vero attinet me idiotam, & ruſticam Monialem, ſcripturæ arcana noſſe? At ille Dominus: Quid vis igitur? Et illa: Volo, inquit, cor tuum. Et Dominus: Quin ego potius, ait, Et cor tuum. Reſpondit illa: ſit ita Domine; at ſic tamen, vt cordis tui amorem cordi meo attemperes, & in te cor meum poſſideam, omni tempore tua protectione ſecurum. Facta eſt igitur ab eo die quædam permutatio cordium, vel potius vnio ſpiritus creati & increati per gratia excellentiam. Deinceps enim ita Chriſtus cordi Virginis inhæſit eam communiens, & protegens, vt neque tentatio carnis, imò ne turpis quidem cogitatio mentem eius, vel temporis punũto infeſtarit.* Hactenus, qui Lutgardim intime nouit Thomas de Cantiprato: vt vix homo homini adeo familiaris, inueniri poſſe; aut qui ei ſe tam facilem exhibeat, vel in quibuſque leuibus, videatur.

3. Illud tamen oportet ſuperaddere, ſic nouam gratiam Lutgardis Deo collatam, vt primam nõ amitteret, quippe à vendente non ſolum ſine argento, ſed ſine vlla commutatione, tam lac doctrinæ, quam vinum charitatis. Et quidem donum curationis, ne ab occurrentibus infirmis impediretur, repreſſit, aut ad tempus ſuſpendit magis, quam ſuſtulit. Donum intelligentiæ, potius promouit, addita viſione, præmiſſave, ad mirandos effectus relictura, quam idem etiam Thomas ita narrat. [b] *Ad reuocationem illius acutiſſimi obtutus Aquila, nempe Ioannis Euangeliſta, qui fluenta Euangelij de ipſo ſacro Domini pectoris fonte potauit, apparuit ei in ſpiritu Aquila, tanto pennarum nitore refulgens, vt totus potuerit orbis claritatis illius radiis illuſtrari. Nimia igitur admiratione ſtupefacta, expectabat, vt Dominus pro captu infirmæ aciei, tantam viſionis eius gloriam temperaret. Quod cum factum eſſet, viſionis illius modum preſſius contemplans, vidit Aquilam illam ori ſuo roſtrum apponere, animamque ſuam tam ineffabilis lucis ſplendoribus complere, vt quatenus mortales capere poſſunt, nulla ipſam Diuinitatis ſecreta laterent. Tanto autem de torrente voluptatis illum hauſit vberius, quanto in donis munificentior Aquila vas cordis eius maiori deſiderio diſtentum reperit. Et certè teſtimonium ego perhibeo, licet in familiari ſermone ſimpliciſſima videretur, numquam tamen me ex cuiuſquam ore in ſecreto ſpirituali colloquio tam ſincera, tam ignita & ardentia ſecundum veritatis ſpiritum verba hauſiſſe, idque adeò, vt ad intelligenda dicta illius plane rudem, & hebetem ſæpiſſime me exiſtimarim. Memini etiam num, & loci, & temporis, quando ad verborum eius ſubtilitatem, vſque adeò obſtupui, vt ſi ſuauis illa, & ineffabilis admiratio diu me tenuiſſet, aut amentem me fieri oportuerit, aut à vita excedere*, Hactenus ipſe Thomas, quem doctrina præcipuum, ſcripta probant, inſignem pietate virum auctores prædicant; atque inter illuſtres ſanctitate Brabantiæ numerant.

b Lib.1.c.8.

4. *Per idem ferme tempus* (pergit Thomas [c]) *cum adhuc, & corpore, & ætate eſſet tenerrima, nocte quadã circa tempus nocturnarum precum, quas Matutinas vocant, ſudor eam vehemens, & naturalẽ inuaſit. Cum ergo à precibus nocturnis abiſſe vellet, & poſt a ad ſeruiendum Deo fortior eſſet, credens illum ſudorem corporis ſuo ſolutarem eſſe; ſubito ad eam vox facta eſt: Quid ita iaces? ſurge ocyus: oportet, vt pœnitentiam nunc agas pro peccatoribus, qui in ſuis ſordibus iacent, non ſudori indulgeas. Tum illa exterrita ſurrexit, & inchoatis iam matutinis ad Eccleſiam feſtinauit. In ipſo autem Eccleſiæ oſtio Chriſtum obuium habuit, cruci affixum, & cruentatum, qui brachium de cruce deponens, eamque amplexans, os eius vulneri lateris ſui applicauit. Vnde tantam hauſit ſuauitatem, vt ex eo tempore in Dei ſeruitio, ſemper, & robuſtior, & alacrior fuerit. Retulerunt autem, qui, ipſa reuelante, eo tempore, diu poſtea probauerunt ſaliuam oris eius, mellis dulcedinem ſuperaſſe: neque id mirum, quando cor illius, & Diuinitatis Chriſti mel, & humanitatis lac intus ruminabat.* Iugeos profecto fauor amplexus Chriſti, & guſtus eius ſanguinis, ſi non cordium mutatio præceſſiſſet.

c Lib.1.c.7.

5. Idem, qui ſupra Thomas Cantipratanus, hanc pœnitentiam à Deo Lutgardi iniunctam pro peccatoribus, à ſeptenni ieiunio condiſtinguit, à Virgine præcepto, cum Albigenſium hæreticorum peſtis acrius ſerperet. Porro Priorem peractum ſub nigro habitu: poſterius in Ciſtercio, cum ſe iam ad Aquiriam contuliſſet. Mihi non dubium ſeptenne etiam ieiunium pertinere ad hoc tempus, quippe imminente peſte, quæ ante aliquot annos latius ſerpens, hoc, quo Lutgardis ad Ciſtercium venit, iam deſæuiiſſet. Ergo hic etiam ſubiiciendum cenſeo, quod idem auctor tradit ſequenti libro. [d] *Imminente peſte ſæuiſſima Albigenſium hæreticorum, Beatiſſima Virgo Maria apparuit ei vultu lugubri obſcurato. Compatiens autem ei in viſione Lutgardis, cum magno cordis, & oris rugitu quæſiuit ab ea, quidnam haberet, & vnde tantus eſſet faciei pallor, quæ alioqui plena eſſet omnis gratia? Cui Beatiſſima Virgo reſpondit: Ecce ob hæreticis, & pſeudo Chriſtianis rurſus conſpuitur, rurſus crucifigitur filius meus. Tu ergo aſſume tibi lamentum, & perpetuis ſeptem annis ieiunato, vt ſopiatur ira filij mei, quæ generatim vniuerſo imminet orbi. Itaque toto ſeptennio tale ſibi illa indixit ieiunium, vt pane, & cereuiſia contenta eſſet.*

d Lib.2.c.2.

6. Porro in huius ieiunij continuatione ingens item miraculum apparuit, quod idem venerabilis auctor memoriæ prodit. [e] *Sæpe Superiorum voluntate coacta, tentabat aliquid pulmẽti ore haurire, ſed nihil inde, vel ad fabæ vnius quantitatem potuit deglutire, Etſi autem ipſa mira quadam, & incredibili abſtinentia ſeſe afficeret, attamen latabatur, cæteras ſorores commodum habere victum; dicebatque totum menſem rectius ſe valere, ſi vel pene largior cibus paulo illis appoſitus eſſet. Sciebat enim, & fatebatur, non poſſe omnes id praſtare, quod ipſa ſingulari beneficio, pro multorum remedio diuinitus accepiſſet. Quanto autem magis ſua continuabat ieiunia, tanto fuit & corpore, & animo robuſtior.* Hæc de ieiuniis, pœnitentiaque iunctis Lutgardi.

e vbi ſuprà.

7. Concernere videtur hoc idem tempus maius aliud miraculum, tum ex materia, tum etiam ex perſona, quippe circa Iacobum de Vitriaco, qui inter primos illius æui Magiſtros, doctrina, & pietate numerabatur. Cæterùm quale & quantum illud fuerit, idem qui ſupra auctor his verbis narrat. [f] *Cum Iacobus de Vitriaco, vt ipſe refert in vita Beatæ Mariæ de Oegnies, eius venerabilis fœmina precibus concionandi gratiam eſſet adeptus, religioſam quandam mulierem, eamque*

f Lib.2.c.3.

ægrotam, non quidem turpi, ſed tamen plus ſatis humano amore proſequebatur; erátque illi conſolandæ ita aſſiduè intentus, vt prædicationis munus ſegniter negligeret. At pia Lutgardis vinculum cordis eius, & machinas diſſolui in ſpiritu ſentiens, cum multis lachrymis Dominum pro illo deprecata eſt. Sed cum orando nihil proficeret, & Dominum quaſi crudelem ex cauſa argueret, Dominus ei reſpondit: Homo iſte, pro quo oras, ea conatur, quæ ſunt contraria precibus tuis. Quod vt audiuit Lutgardis impatientius ſe gerens, magnis vocibus clamauit ad Dominum. Quid eſt hoc quod agis benigniſſime, & iuſtiſſime Domine? Aut ſepara me à eo, aut hominem, pro quo te rogo, libera etiam non volentem. Mira res. Nulla mora inter preces, & effectum earum interceſſit: ſed penitus, & protinus liberatus ille, liberatori ſuo, & famulæ eius gratias egit. Túmque apertis oculis, iam liberatus, ſenſit periculum, quod antea humano cæcatus amore, videre non potuit. Nec grande poſtea temporis euolutum eſt, cum ille Venerabilis Iacobus in Transmarinis locis Acchonenſis Epiſcopus creatus eſt.

8. His, & ſimilibus illuſtrabat Chriſtus ſuam ſponſam, etiam ante quam ſibi per Epiſcopum iuxta ritum Eccleſiæ conſecraretur. At quod poſt mortem corporibus quibuſdam Sanctiſſimorum aliquorum hominum legimus conceſſum, vt oleo manarent; viuenti illi indultum, atque miros in ea affectus excitans, conſecrationem tandem accelerauit; nec ſatis conſtat, quo anno facta ſit, tantum in ea quædam accidiſſe narrari digna. [g] *Eſt Haſbaniæ oppidum, quod Loſſum vocant: ad cuius Eccleſiam quædam incluſa Domino ſeruiebat, pro vita merito Lutgardi cum primum familiaris. Apud eam manſit quandoque Lutgardis ad dies quindecim. Accidit autem, vt in orationis contemplatione, tanta dulcedine afficeretur, vt accerſita incluſa manus ſua digitos illi oſtenderet, eóſque exprimens diceret: En ſoror mea, vt mecum agit omnipotens. Ex interiori abundantia, etiam digiti mei exterius ceu oleo diſtillant. Atque hæc dicens, quaſi ebria, & verè ebria, cum geſtu, & tripudio mirabili per incluſæ domicilium ferebatur. Inde ſummopere eo adſpirauit, vt miniſterio conſecrationis, per manus Epiſcopi vni Viro Chriſto perfectius iungeretur.*

g lib. 1. c. 9.

Obtulit autem ſeſe opportunitas, Domino Huardo Leodienſi Epiſcopo complures ſanctimoniales conſecrare volente, quibus adiuncta eſt etiam Lutgardis. Vt autem eorum capitibus in ſignum coronæ aureolæ, Pontifex ſertum ex zonis confectum impoſuit, atque ad Lutgardem ordine peruenit, quidam vir Sanctus, & ſimplex, qui illic adſtabat, perſpicuè vidit Epiſcopum grandem coronam auream Lutgardis capiti imponere, eámque præ aliis, ſingulari quodam honore afficere. Cúmque putaret omnibus id videri, quæſiuit ex vicino presbytero, cur ſoli Lutgardi Epiſcopus coronam auream admoueret. Irriſit autem illum presbyter, & ait: vbi ſunt oculi tui, vt auream coronam dicas, quam omnes lineam eſſe vident? Siluit vir Beatus, & riſit, at in Lutgardi ſingulare meritum animaduertit. Ab eo die Sponſo ſuo perfectius adhærens Lutgardis ſequebatur agnum, quocumque, iret. 9.

His Chriſtus ſponſus ſponſam ſuam Lutgardim dudum præuentam, ſegregatámque, illuſtrem fauoribus, donîſque inſignem diſponebat Ciſtercio, ad quod eam ab æterno præordinaſſet. Addam tamen, & aliud æquè admirandum, quod fortaſſis ſilentio præterirem, ſi non externa modulatione vocis, atque interna audientium deuotione inueniſſem probatum, & dignum indicatum à Thoma integra fide. [h] *In Monaſterio Sanctæ Catherinæ qualibet ſexta feria in Veſpertinis precibus, quas Veſperas vocant, in Beatiſſimæ Virginis Mariæ honorē certo numero deputatæ reſponſorium cum verſu cantabant. Eum autem verſum deuotionis cauſa Lutgardis ſola cantare ſolebat: videbatúrque ei interim dum cantaret, & Chriſtum in agni forma vnum pedem ſuum dextro, alterum ſiniſtro ipſius humero imponere, atque os ori applicare: Sicque cantando cum ex Chriſti pectore ſugeret, mirabilem melodiæ ſuauitatem reſonare. Nec dubitare quiſquam potuit Diuinum in hoc cantu adeſſe miraculum, cum in ſolo verſu illo vox eius ſupra quam dici queat, ſolito gratior audiretur, & corda audientium ad deuotionem, & pietatem interim mirabiliter permouerentur.* Hactenus, quæ Monialis Benedictina annis duodecim. Nunc qualiter ibidem Abbatiſſa, ſed mox curas pertæſa temporales, ad Aquiriam tranſierit, atque ibidem Ciſtercium amplexa ſit, ſequenti capite ex fide referamus. 10.

h vbi ſupra.

1. Lutgardis in Prioriſſam electa ſui cœnobij, 2. quod diu conceperat Ciſterciam intenſius ardet. 3. Dein orta occaſione etiam accelerat. 4. Conſultatum ſtatim de Monaſterio, 5. & electa Aquiria; 6. vbi mutato habitu, pro relictis filiabus orat, & exauditur. 7. Aquiriæ, atque Ciſtercij ingens encomium. 8. Noui timores Virginis, & noua ad eam de cælo facta oracula. 9. Confirmata miracula patenti, 10. Cum caperet diſſolui reſeruatur oratura pro mundo. 11. Demum quomodo relicta ſua quieti.

CAPVT OCTAVVM.

1. SALVTIS annum ducenteſimum, quintumdecimúmque ſupra milleſimum, ætatis ſuæ quartum, & vigeſimum agebat Lutgardis, cum ſuæ domui à ſororibus præfecta, quod antea cōcepiſſet deſiderium Ordinis Ciſtercienſis, velut laborioſioris, arctioriſque, iam tunc
2. quietis amore confirmauit: quippe illic docenda, non doctura; atque à Marthæ ſolicitudine libera, Mariæ potius otio perfrueretur. Electionem ſic narrant ipſius acta. [a] *Et quia talem lucernam ſub modio latere par non erat, poſita eſt ſuper candelabrum, vt fulgor gratiæ omnibus appareret, factáque eſt Prioriſſa in eodem Beatiſſimæ Catherinæ Monaſterio, vno omnium conſenſu electa. Non enim habebat eius loci conſuetudo, vt Abbatiſſam ſibi crearent. Hinc acrius illi Ciſtercij deſiderium. Nam, cum hac in re grauiſſima ſe affectam iniuria arbitraretur; decreuit, & locum, & inſtitutum mutare.*

a lib. 1. c. 40.

Dudum deſiderauerat Lutgardis Ciſtercienſe a.

inſtitutum,

inſtitutum, ſed eius deſiderium retardabat innatos amor primæ vocationis, ſorores charæ, nota ſibi domus, cum quibus, & in qua educata eſſet: experta hactenus omnia, nec ſine fructu: cum merito de ignotis dubitaret. Nam quid ſi ea diuerſa inueniret, quam fama acceperat? Quid ſi eadem cum his, quæ relinquebat? Multa vitia naturæ magis eſſe, quam inſtituti, quæ adeo vbique vemant reperienda: in alijs ſolam materiam variari, non morbum fugi. Proprium vbique appetitum reperiri, qui cuncta turbat. Hunc ſi effrænis ſibi relinquatur graſſari in minimis, ſi cohibeatur, nec à magnis coinquinari. Non ſe de alijs rationem reddituram; & ſibi vel in eo loco licere ad perfectionem regulæ, imo & ſi detur, ſupra peruenire. Demum perſeuerandi in illo loco, vt non maior perfectio; at nullum crimen mutationem fortaſſe culpandam fore. Hæc, & ſimilia, aut proponebat ratio, aut ſuggerebat hoſtis humani generis, vt à propoſito Lutgardim reuocaret. Et in ingenio pacato, quietóque, ac nouitatum timido, facilè inſidebat non innouare.

3. At poſtquam ſe ſubſtratam ſibi vidit, & per hoc innouatum à ſororibus, quæ proprio eam profectui mancipaſſent: cum is in dubio; iactura propriæ quietis certa haberentur; nec ſatis ſibi crederet, de cæteris rationem reddituræ. Tum vero incaluit cor eius intra ipſam, & in meditatione Ciſtercij exarſit ignis, nullis iam aquis rationum extinguendus cineribus palliandus. Cæteris ad minora vocatis ſatis eſſe, ſi in illo cœnobio perſeuerent: ſe non perſeuerantem, ſed pertinacem, niſi vltra progrediatur, quæ tot Diuinis reſiſtat inſpirationibus. Impulerit iam vltro conſenſuram, an præcedentem conſenſum maturauerit, in dubio eſt. Conſtat redeuntem à Concilio Lateranenſi Abbatem Sancti Trudonis, cuius curæ cœnobium commiſſum erat, dum more Gallico extorſiſſet oſculum pacis, quod ipſa recuſabat, accelerasſe votum, ac viam tranſitus non ſolum aperuiſſe, ſed explanaſſe. Cæterum qua ratione iſta contigerint, ex actis eius præſtat tranſcribamus. Sic autem habent. [b] *Interea accidit, vt Abbas Sancti Trudonis, pater ſcilicet ſpiritualis eius Monaſterij à generali Lateranenſi Concilio veniens, cum proceſſione à Monialibus exciperetur. Fuſa autem in Eccleſia oratione, Moniales omnes ad medium Capitularem euocauit; & vt parum cauta inter ſimplices conſuetudo obtinuit, ſingulas oſculo excepit. Sed cum Lutgardis Priorißa oſculari eum deberet, prorſus renuit: attamen per vocem ab omnibus retenta, paſſa eſt illud vi ſibi extorqueri. Sed benigniſſimus Ieſus iam manum ſuam interpoſuit, vt ne primi quidem motus contagionem ex eo oſculo perſenſerit.* Hæc illi occaſio, quantumuis alias leuis, concepti voti viam velut conſtrauit.

b vbi ſupra.

4. Deliberato tranſitu ad Ciſtercium, in quo iam nulla mora: reſtabat Monaſterium eligendum. Et erant aliqua in partibus Theutoniæ, ſiue alijs vicinis, in quibus vſus linguæ, quam ſancta nouerat. Sed Deus Nouum Aquiriæ Monaſterium, quamuis Gallici idiomatis, huic ab æterno gloriæ deſtinauerat. Ergo cum Sanctum Virum Ioannem Lyranum, cum Chriſtinam mirabilem, eius æui prodigium conſuluiſſet; vterque Aquiriam petendam ſibi reſponderet; neque propoſitis ab ea difficultatibus, cum multas opposuiſſet, ab eo potuerunt reſponſo dimoueri: maxime approbante Deo conſilium, & minante diſceſſum, ni conſentiret. [c] *Erat, ait, eodem tempore Magiſter Ioannes Lyranus Leodienſis Diœceſis, vir eximiæ ſanctitatis, qui non ignorans perfectiſſimum animi eius propoſitum, admonuit eam, vt abdicato Priorißæ Officio, ad Aquiriam Ciſtercienſis Ordinis Monaſterium ſe transferret. Opponente illa diuerſum Gallicarum Monialium idioma, eiuſdémque Ordinis Monaſterium in Herkenrade, vbi ſermone Theutonico vtebantur, potius deligente, Dominus ait ad eam: volo, vt Aquiriam petas: niſi feceris, ego te deſeram.*

c lib. 1. c. 19.

5. *Quadam etiam Sanctiſſima Virgo Chriſtina, cuius meminit Iacobus ille Venerabilis in vita Beatæ Mariæ Oigniaes, cuius etiam vitam nos ſcripſimus, diuinitus compulſa eam adiit, dixitque ei: Quid cunctaris facere, quod Diuino inſtinctu iuberis? Obtendente illa eadem, quæ diximus, quæque ſecundum hominem ſatis rationabiliter obtendere videbatur. Chriſtina Deo inſpirante, mox reſpondit: Ego vero, vel apud inferos mallem eſſe cum Deo, quam in cælo cum Angelis ſine Deo. Rectè nimirum, & congruenter illi reſpondit. Chriſti enim præſentia, quemuis locum, quantumuis anxiſum, ſummè efficit delectabilem, atque ideo merito appetendum.* Hæc oracula præluxerunt Virgini Sanctæ, ne in cœnobij electione deuiaret ab eo, cui Deus ipſam deſtinauiſſet. *Igitur, pergit, Chriſtinæ monitis confirmata Lutgardis ad omnia paratam ſe offert; parénſque ſupradicti Magiſtri Ioannis admonitioni Aquiriam ſe contulit, ſumma animi tranquillitate.*

6. Inſalutatis filiabus, & ſororibus diſceſſiſſe Lutgardim, ne ab eis per vim lacrymarum, quæ grato animo vinculis fortiores, detineretur, verba ſequentia indicant, non antea ab eis mutatione intellecta, quam exequuta. Verum cum tantæ matris triſtem iacturam, eo magis dolerent, quominus præuidiſſent, atque id non lateret piam Lutgardim, dolori earum fertur condoluiſſe, & preces ſupplices ad Dominum fudiſſe, vt gregis à ſe deſerti, quandiu pro eius obſequio, miſereretur. Oranti fœminæ Maria Virgo apparuit. [d] *Promiſitque ſe Monaſterium Sanctæ Catharinæ propter ipſius preces, & temporaliter, & ſpiritualiter promoturum. Quod quidem in illo Monaſterio vſque in hodiernum diem ſic contingere videmus; quando illius Ordinis vbique tepeſcente diſciplina, iſthoc Monaſterium magis quam vnquam antea virtutibus floret, & rebus temporalibus copioſius auctum eſt.* Haud aliter Chriſtus profectos à diſcipulis, miſit eis Chariſmatum dona, quæ in eius præſentia nondum habebant. Et forſitan Lutgardiſcum ipſo potuit dicere. Expedit vobis, vt ego vadam. Certe quas ſemel accepit cuſtodiendas, nunquam deſeruit: quippe tali pro ſe relicta matre, tali procuratrice, cui multo cum maiori prouentu committerentur.

d vbi ſupra.

7. Atque hæc quidem pro deſerta ab ipſa domo. Verum quid pro aſſumpta Ciſterciόque? Haud credo maius illius aliud encomium, non huius nobiliorem prærogatiuam. Quippe eadem Virgo Lutgardi viſa, quæ cœli Domina, quæ Angelorum Regina, quæ Mater Chriſti. [e] *Congratulabatur ei, id eſt, Lutgardi, quod Monaſterium, & ordinem ipſi ſibi ſpecialiter addictum complexa eſſet.* Ita Cantipratanus, viſionem referens & primum actorum Sanctæ Librum de his, quæ ante

e Ibidem.

ante Ciſtercium, terminauit. Ergo hic annus, ſeu ſequentis initium (nam vix bimeſtri, & peragi Concilium, & redire ab eo Abbas Sancti Trudonis, & Lutgardis omnia alia exequi potuit) quicunque tamen, noſtris fœlix, & fauſtus, tum Lutgardis aduentu, tum matris Chriſti in propriam ſibi familiam acclamatione. Maximè autem Aquiriæ Monaſterio, cuius haud modicè commendat perfectionem, quod recens tunc inceptum, inter addicta Virgini, non ſecus ac familia Ciſtercienſis computaretur. Vixit Lutgardis in Monaſterio Sanctæ Catherinæ, dum ageret Monialem annos XI. plus, minuſve; dum Prioriſſam paucos tantum menſes. Quare Ciſtercium, & Aquiriam ingreſſa eſt, cum vigeſimum quartum expleſſet ætatis annum, ibidem vſque ad mortem, per alios quadraginta permanſura.

8\. Mutato habitu cœperunt noui timores, qui ferme ad puſillanimitatem declinantes, pauentem omnia Virginem, & nullius ſibi, vt putabat, meriti conſciam, neque ſemel, neque parum cruciabant. Firmatam ſe Mariæ Reginæ cœli, & Catherinæ Virginis reſponſis; ſed in primo cœnobio, in quo talia ab eis audire meruit. Quid ſi mutato loco, & profeſſione, mutantur promiſſa: & vt tenera nota, pro ignotis: ſic & certa pro dubiis reliquiſſet? Perfectiorem ibidem vitam agi, ſed non ideo fortaſſis ſeueriorem: vel ſi aliis, non ſibi, quæ tales amiſiſſet vades prioris vitæ. Ergo cum omnia opera ſua, etiam tranſitum ipſum vereretur.

f Lib.1.c.5. [f] *Diu eiulans (ait auctor vitæ ipſius) quotidie Dominum precabatur, vt ipſam etiam in hac vita certam efficeret. Hoc deſiderio cum multo tempore æſtuaret, die quadam vocem audiuit apertiſſimè ad ſe dicentem: Secura iam eſto chariſſima: placet Deo vita tua. Ad horam igitur exultans, deinde nihilominus, vt antea formidoloſa fuit.* Diuturniori deſiderio, nam tentationem non dicam, permittebatur, quo glorioſior, potentiórque conſolatio reſponderet.

9\. Ergo cum ſemel, & iterum admonita, & ad horam exultans, protinus redderetur timori priſtino, talis ad eam vox de cœlo facta, ingenti miraculo, coram toto Conuentu confirmanda.

g Lib.1.c.5. [g] *Tranquillo animo eſto. Prope diem redderis, & manifeſtè, & omnino ſecura.* At qualiter hæc promiſſio cœleſtis impleta ſit, quia rarum, atque Virgini glorioſum fauorem continet, ipſius Thomæ verbis pandere libet.

h ibidem. [h] *Vix* ait, *quatuor elapſi erant dies, cum ecce vir quidam ſpectabilis, ſed omnibus ignotus in locum illum, vbi inter ſe colloquebantur ſorores, ingreditur, ſalutatiſque omnibus, Lutgardem, vt citius accerſant, rogat. Eam venientem ſalutat, cunctiſque audientibus, dicit: Hæc tibi mandat omnipotens: deinceps ſecura eſto, quia Domino in te bene complacuit. His dictis repentè diſparuit: nec neceſſe erat quærere vnde veniſſet, vel quiſnam fuerit.* Certam reddidit Deus ancillam ſuam hoc aperto miraculo, de quo neque ipſa poſſet, ſed neque ab aliis dubitare permitteretur. *Non diu poſt* (addit Cantipratus [i]) *homo quidam Sanctiſſimæ vitæ Diuina reuelatione edoctus, in Aquiriam veniens, eam in ſupradictis conſolationibus confirmauit.* i ibidem.

Amore ſponſi à quo talia ſuſcepiſſet charitatis indicia; an reuelata ſibi futura ſecuritate; an tandem fugitura venerationem, quam ex his apud alias conciliabat, nam hæc omnia potuerunt mouere Virginem Sanctam. 10.

k Lib.1.c.6. [k] *Cœpit optare feruentiori animo exire è corpore, & migrare in cœlos; pro quo, quotidie lacrymas fundebat. Dominus autem clamoribus eius modum ponere volens, celeriter apparuit ei, vulneribúſque manuum, ac pedum, & lateris detectis, dixit: En contemplare chariſſima, & vulnera mea clament ad te, ne fruſtra ſanguinem fuderim; ne vo ſine cauſa mortem perpeſſus ſim. His, & viſis, & auditis Lutgardis admodum exterrita, cum timore, & tremore quæſiuit, quis ille eſſet vulnerum Chriſti clamor? Et reſponſum eſt ei: Labore tuo, & lacrymis iram Patris iam accenſam mitigabis, ne perdat peccatores, ſed vt ipſi miſericordia conuertantur, & viuant.* Ergo non ſibi, ſed vniuerſo mundo victuram, cum ſemel reuelante Chriſto accepit, velut à prima petitione repulſa, eam ſibi Prouinciam deſtinauit, vt continuas pro conuerſione peccatorum preces ad Deum funderet, atque eius, quibus poſſet mediis, aut meritis, miſericordiam, & gratiam promereretur.

11\. Hinc ego puto Diuina prouidentia factum, vt huic muneri tantum vacatura, quod multa optabant, Galliæ Monaſteria Lutgardim ſibi adſciſcere in matrem, ſola linguæ ignorantia, quam addiſcere per quadraginta annos nunquam præualuit, impediretur. Id, quod in eius vita notatum lego.

l Lib.1.c.1. [l] *Cum enim fama virtutum Lutgardis vndique increſceret, noua Monaſteria in Galliis conſtruebantur, quæ, ſi vel parum aliquid Gallicè didiciſſet, mirum in modum eam ſibi præfici cupiebant. Vbi ea id cognouit, multum exhorruit, rogauitque cum lacrymis matrem Domini, vt id auerteret. Apparuit autem ei mater Chriſti dicens, ne quidquam formidaret: ſe enim ſcutum protectionis ſuæ oppoſituram.* Et addit auctor. *Vide autem, oro te, Lector, quo pacto iſthuc impeditum fuerit; & videbis viſionis huius puriſſimam veritatem. Vix annum ætatis quartum, & vigeſimum attigerat, quando venit in Aquiriam, & tamen licet poſtea annis quadraginta inter ſodales Gallicas vixerit, vix tantum potuit eius idiomatis perdiſcere, vt eſuriens commodè poſſet Gallicè panem petere. Quod vbi ad omnium notitiam peruenit, permiſſa eſt ſponſa Chriſti in ſomno contemplationis quieſcere.* Hactenus ibi. Prouidente Domino, vt nihil illi ex voto magis contigerit, quam ea, quam ab initio cauſabatur, ignorantia linguæ, cum recuſaret Monaſterium Aquirianum. Atque hæc ſatis pro nunc de beata Virgine. Nam reliqua dicemus ſuis temporibus.

I. Ioannis

1. *Ioannis Angliæ Regis in Eccleſiam contrarius animus : 2. nec minus in Ciſtercium. 3. Mors in Suuinſhede, quam propinato per Monachum veneno, 4. ſeu ſua domui, ſeu Angliæ prouidentem, ſunt qui attribuant. 5. Quamuis Arſeldius, & alij aliter ſentiant. 6. Conuerſi cuiuſdam ſupplicium ſatis pauendum. 7. Alterius v ſio, 8. & Monacho decedenti ſine cuculla. 9. Dilata gloria. 10. Priuilegium Florenſibus indultum. 11. Et de Ioanne Vallcellenſi dictum in dubio.*

CAPVT NONVM.

1. FINE anni (quamuis non deſint, qui putent ante Concilium, vt ſententia in Stephanum Cantuarienſem lata, quod minus illi in proceres faueret, non frueretur) Ioannes Rex Angliæ obiit, ſuis durus, hoſtibus facilis, vicinis inuiſus, omnibus contemnendus : & qui vt Regnum, quod male poſſidebat, peius adminiſtrabat, conſeruaret, æquè pius, an ſacrilegus fidelis, & apoſtata vilis eſſe, non dubitaret. Dum ſibi à Gallis ſiue Angliæ Proceribus timeret, ad Eccleſiam confugit, & Regnum feudatarium fecit Vicariis Chriſti. Dum ab Eccleſia, & Epiſcopis Chriſtianis, Agarenorum auxilium implorauit. *Quod ſi conſequeretur*, ait Nicolaus Arſfeldius, [a] *profeſſus eſt ſeparatum à Chriſtiana fide, ad Mahometanam ſuperſtitionem deficere. Cuius preces, tamque inſignem perfidiam Agarenus ipſe Princeps deteſtatus dicitur. Quod ego certe, vt pene incredibile, non referrem niſi probatum illius temporis authorem præeuntem haberem, qui id ſe ex vno Regiorum nunciorum audiuiſſe teſtaretur.* Ita Arſfeldius.

[a] Sæculo 13. cap. 1.

2. In Ciſtercienſes, idem qui in Eccleſiam : hoſtis, amicus, fundator, demolitor; beneficus, emunctor vſque ad ſanguinem : & nunc tyrannus, nunc obſequioſus; quos altius oderat, profundius venerabatur. Habuit Ioannem Fordenſem à confeſſionibus, Bellum locum fundauit, ditauitque; eius domus Abbate in multis vſus, quæ ſupra memorauimus : & qui immenſam ſubſtantiam (in quo omnes conueniunt) noſtris abſtulit, non pauca donauit; nec ſuæ tantum ditionis Monaſteriis, ſed etiam exteris. Extat diploma expeditum hoc ipſo anno, quippe decimo ſexto ſui Regni, quo Monaſterio Sancti Martini de Monte, Viterbienſis in Tuſcia (ad petitionem Ioannis eius Abbatis, qui cum Nicolao Epiſcopo Tuſculano miſſus ab Innocentio, ad Regem venerat ſuper medietate cuiuſdam Eccleſiæ, quæ ad eum pertinebat) triginta marchas donat per annos ſingulos, vt ipſe loquitur, æternum percipiendas. Diploma ipſum ab Honorio Papa firmatum, & litteris confirmationis inſertum, quia Ioannis in Angliam, cum Nicolao Cardinali aduentum continet, cuius ſupra meminimus, hic etiam eculis fore ſubiiciendum. Eſt autem tale. [b] *Ioannes, Dei gratia Rex Angliæ, Dominus Hyberniæ, Dux Normaniæ, Aquitaniæ, Comes Andegauiæ, &c. Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, Baronibus, Iuſtitiariis, Vicecomitibus, Præpoſitis, & omnibus fidelibus ſuis, ſalutem.*

[b] in Regeſt. Honor.

Sciatis nos, intuitu Dei, & pro ſalute animæ noſtræ, & animarum anteceſſorum omnium, & ſucceſſorum noſtrorum, dediſſe, conceſſiſſe, & hac charta noſtra confirmaſſe Deo, & Beatæ Virgini Mariæ, & Abbati, & Monachis Monaſterij Sancti Martini de Monte Viterbienſi in Tuſcia, ad petitionem Venerabilis Viri Ioannis eiuſdem loci Abbatis, qui cum Venerabili Patre noſtro Domino Nicolao Tuſculanenſi Epiſcopo, Apoſtolicæ Sedis Legato, ad nos venit in Angliam, in puram, & perpetuam eleemoſynam, beneficium triginta marcharum ſingulis annis percipiendarum, de medietate Eccleſiæ Holcham in Epiſcopatu Noruicenſi, quæ de noſtra eſt procuratione, per manum procuratoris eorumdem Abbatis, & Monachorum, quem ad hoc aſſignauerint; ita quod quicunque medietatem illam tenuerit, Abbati, & Monachis prædicti Monaſterij triginta marchas ſingulis annis ſine vlla difficultate perſoluat, &c. Teſtibus Domino V. Burdegalenſi Archiepiſcopo, D. R. Petragoricenſi Epiſcopo, &c. Datum per manum Radulfi de Niuelli, apud Partenay vigeſimo ſexto die Maij, anno Regni noſtri ſexto decimo. Hactenus Ioannes, quæ hic nos inſerenda eſſe putauimus, tum ob Ioannis aduentum confirmandum, quod ſuperius promiſimus : tum, ne qui Ioannis mala recenſuimus, bona, quæ fecit, ſilentio præteream us.

3. Obiit in Monaſterio Ciſtercienſi, quod Suuinſhede dicitur, quo, ſiue à ſuis, & Gallis profligatus (nam vtrique in ipſum coniurauerant) ſeu tædio rerum improſpere geſtarum, & melioris fortunæ deſperatione, (neque enim iam, cui fideret, habebat neque quem falleret) ſeſe receperat. Sunt qui affirment, (nam neque hoc ſilendum duxi) veneno à quodam Monacho ſuper infuſo vino, fuiſſe extinctum, quod vt hauriret, ipſe prior guſtaſſet; libenter moriturus, dum communem Reipublicæ, & generis humani hoſtem occideret. Hector Boetius occiſum Ioannem putat, quod idem Monaſterium vellet deſtruere : [c] ſic enim ait. *Ioannes Angliæ Rex peſſimus tempore Innocentij Papæ III. ad annum Chriſti M. CC. XIV. quippe ante Concilium generale celebratum, obiit in quodam Ciſtercij cœnobio, veneno, vt ferebatur, a quodam Monacho impetitus.* Et paulo inferiùs : *Ferunt quidam clam à Monacho, cuius cœnobium deſtruere habebat in animo, dato veneno, necatum eſſe.* Ita Boetius, etſi tempus anteuertens, tamen rem ipſam pandens, vt ab antiquis; nam cæteris, quæ fides? Paſſus fuerat Ioannes à Francigenis non multo antea cladem, de qua hæc in ſua hiſtoria Matthæus Paris. [d] *In hoc autem caſu, Rex Anglorum quadraginta millia marcharum, quæ tempore interdicti à Monachis Ciſtercienſibus, conſilio Ricardi de Mariſco, & conſimilium aulicorum, impudenter abſtulerat, inaniter conſumpſit, vt fidem faceret, prouerbio, quo dicitur, non habet euentum ſordida præda bonum.* Vt inde appareat facilè ex præteritis potuiſſe Monachum futura formidare.

[c] lib. 13.

[d] ad hunc ann.

4. Cæterum Polydorus Virgilius ad hunc annum aliam veluti vniuerſaliorem cauſam aſſignat, quippe hæc habet verba. [e] *Sunt qui ſcribant Ioannem ira, & furore accenſum perueniſſe ad cœnobium Monachorum Ordinis Ciſtercienſis, quod Suinshedum vocant; & ibi indignatum ob annonæ vilitatem (vtpote quo haud quiſquam id temporis Angliæ generi inimicitior erat) iracunde dixiſſe; ſe intra paucos dies ita facturam, vt multo obarior eſſet, & ea voce Monachum quendam conſternatum continuo Regi adminiſtraſſe venenum vino infuſum, à ſe prius deguſtatum, quo liberius ille hauriret, & ita ambos vno ferè temporis puncto animam efflaſſe.* Hæc Polydorus.

e fol mihi 487.

5. Nicolaus Arsfeldius neutri adhæret: quin Ioannem Regem deſperatione rerum fractum incidiſſe in febrim: quam aliàs ex ſe grauem, & auctam intemperanti Perſicorum malorum eſu, recentiſque cideris potione accelerauit, teſtatum habet, ſubdens de veneno. [f] *Nam quod quidam veneno à Monacho ſublatum apud cœnobium Suinſthedium (& neſcio, quæ alia portenta tradunt) nullo certo, probato, illiúſque temporis authore, ſed Anglicano quodam recentiore, ignotique nominis authore nituntur.* Certè Matthæus VVeſt antiquus author nullam veneni facit mentionem. Sed *Ioannes,* (inquit [g]) *Rex Angliæ apud Helleſtrom bigas ſuas, & quaſdam clitellas, quas terra abſorbuit, irreſtaurabiliter amiſit. Quo audito dolens inconſolabiliter, & profunda geminans ſuſpiria, apud Suineſhedes Abbatiam Ordinis Ciſtercienſis, pernoctauit; vbi ſecundum conſuetudinem ſuam Perſicis cum muſto, & pumatio ingurgitatus, & dolore iacturæ recentis abſorptus, incidit in magnam ægritudinem, de qua poſt breue tempus mortuus eſt ad Caſtrum de Neuverche.* Fieri potuit, vt mors acceleratior ex intemperie, tribueretur veneno, & Monacho ſublato per idem tempus velut propinatori, hauſtorique, ſparſa in vulgus fama, quantumuis veritate careret, imputaretur. Longelinus, [h] neminem licet pro ſuo more referens, Ioannem in eodem cœnobio ſepultum tradit; & ſepulchrali lapidi inciſum dignum viro epitaphium, quod tum mentis nequitiam operúmque, tum Infœlicitatem, atque (quæ ſumma in hac vita miſeria eſt) commune omnium odium, à quo ne in morte liber manifeſtabat.

f Sæculo 13. cap. 2.

g Ad ann. 1216.

h lib. 8.

Hoc in Sarcophago ſepelitur Regis imago
Qui moriens multum, ſedauit in orbe tumultum,
Et cui connexa, dum vixit, probra manebant,
Hunc mala poſt mortem, timor eſt, ne fata ſequantur.
Qui legis hæc, metuens, dum cernis te moriturum,
Diſcito quid rerum pariat tibi meta dierum.

6. Circa idem tempus contigiſſe lego in quodam Ciſtercienſi cœnobio ingens miraculum, ſimulque pauendum; quod à Cæſario narratum in ſuis Dialogis nequaquam licet ſilentio præterire. [i] *Non eſt diu, ait, quod in quadam domo Ordinis noſtri, ædificium quoddam ad vſus Monachorum factum eſt, quod quidam conuerſorum videns, & inuidens, Diabolo cor eius inflammante, aliquos ad deiectionem eiuſdem operis incitauit. Qui cum veniſſent cum inſtrumentis ſuis ante refectorium Monachorum, author tantæ conſpirationis corruit, & expirauit. Quo viſo, cæteri valdè timentes, cum multa feſtinatione, & humilitate venerunt ad pedes Abbatis, peccatum ſuum confitentes, à quo pœnitentiam ſuſceperunt; corpus vero conſpiratoris ſepultum eſt in campo. Poſtea ad petitionem conuerſorum, ſicut nobis retulit Abbas noſter, qui audiuit, prædictus Abbas petiuit veniam in Capitulo generali, vt liceret ei corpus proiectum ponere in cœmeterio, ſed non recordor, vtrum fuerit ei conceſſum, vel negatum.* Hactenus ibi.

i lib. 11. cap. 57.

Referam duo alia prodigia eiuſdem temporis, vera, an imaginaria; (nam hæc etiam probata ſignis externis) ex quibus facilè & commendetur feruor noſtrorum Patrum etiam ſecundi ſæculi, quibus vel leuia pro magnis imputabantur; & noſter obiter incuſetur tepor, qui vix de his curamus, quæ illos ab ingreſſu cœleſtis patriæ, vt non arcerent ſaltim retardabant. Vtrumque idem qui ſupra Cæſarius narrat, deſignatis cœnobiis, quæ tamen nobis penitus ignota, aut ita deprauata ab ſcriptoribus, vt vix poſſimus de eo quid coniectari. [k] *Conuerſus quidam, ait, de Cynna, ſiue Tynna, quæ domus eſt Ordinis noſtri, cum die quadam miſſus ab Abbate ſuo, vt nauigio tranſiret per fluuium Albim, qui fluit per Saxoniam, nauta ab eo naulum requiſiuit, qui cum diceret, nihil, ſed ad manum habere de pecunia: reſpondit ille. Date mihi pro pignore cingulum, vel cultellum veſtrum. Non poſſum, inquit, careere his, & adiecit: Ego promitto vobis cum ordine meo, quod dimidium denarium vobis remittam; & dimiſit eum nauta. Recedens ab eo conuerſus, eo quod res modica videretur, promiſſum paruipendit, nihil remittens. Non multo poſt infirmatus, cum omnibus, qui aderant mortuus videretur; anima (vt ipſi videbatur) à corpore egreſſa, cum ad requiem aſcendere vellet, prædictum dimidium denarium, cuius in confeſſione non meminit, ante oculos habebat; qui adeo creuit, vt mundo maior videretur: cúmque ſurſum nitenti ſemper obſiſteret, neque aliud eſſet, quod impediret; ad Angelorum petitionem permiſſa eſt redire ad corpus. Mirantibus cunctis viſionem retulit, & miſſus eſt ab Abbate nautæ integer denarius, ſub omni celeritate: quem, vt ille recepit, eadem hora ſecundum conſiderationem conuerſus expirauit. Hæc mihi narrauit Abbas Linoniæ aſſerens ſibi recitata à prædicto Abbate.* Addam & aliud mirabilius, quod idem author narrat verbis ſequentibus. [l]

k lib. 12 cap. 35.

l lib. 12 cap. 36.

Ante annos paucos in Regno Francorum, quadam domo Ordinis Ciſtercienſis, Monachus quidam bonæ vitæ laborabat in acutis: qui dum duplici calore torqueretur, infirmitatis, ſcilicet, & aeris, rogauit infirmarium, quatenus ſibi liceret cucullam exuere, & induere ſcapulare: quod ille conceſſit, compaſſus infirmo. Qui cum abiret, reuerſus infirmum reperit expiraſſe: non modicum ex hoc turbatus, domum clauſit, ſcapulare extraxit, reinduit ei cucullam; ſicque in matta illum ponens, tabulam pulſauit. Deportatus in oratorium, proxima nocte, cum Monachi ſecundum conſuetudinem circa corpus Pſalmos legerent, ille in feretro ſe erigens, & circumſpiciens, Monachos aduocauit: qui cum territi fugerent omnes in dormitorium excepto Suppriore, qui conſtantior erat, ait illi: Noli timere, ego ſum Frater veſter, qui mortuus fui, & reuixi; vocate mihi Abbatem. Interim ſignantibus Monachis, qui fugerant, quia ſurrexiſſet Monachus mortuus, factus eſt in dormitorio magnus motus, atque concurſus. 8.

Accedente Abbate ad feretrum, ait ille: Domine

mine

mine confiteor vobis, quod ſic, atque ſic mortuus ſum; ductus vero ab Angelis ad Paradiſum, cum putarem poſſe me libere intrare, acceſſit ad oſtium Sanctus Benedictus, & ait: Quis enim es tu? Reſpondente me: Ego ſum Monachus ordinis Ciſtercienſis: ſubiecit Sanctus: Nequaquam: ſi Monachus es, vbi eſt habitus tuus? Iſte locus eſt quietis, & tu vis intrare cum habitu laboris? Qui cum gyraſſem muros eiuſdem fœliciſſimæ manſionis, & per feneſtras ſeniores quoſdam magnæ reuerentiæ illic conſpexiſſem, Vni illorum, qui cæteris benignior videbatur, vt pro me intercederet, ſupplicaui, cuius interuentu permiſſus ſum ad corpus redire, vt ſic habitu a te accepto merear ad prædictam Beatitudinem introire. Quo audito Abbas cucullam, in qua iacebat, ei extraxit, cucullam, quam in infirmitate exuerat, ei reinduens: ſicque accepta Benedictione, rurſum expirauit. Vocatur autem domus, in qua contigerunt, Szere: Abbas de Relashuſen, per nos tranſiens, nobis retulit hoc miraculum, dicens ſe audiuiſſe à Priore, & conuentu iam dictæ domus. Hactenus Cæſarius. Io tabulis neutræ domus inuenitur: verum cum creuerint vltra duo millia, in quo omnes conueniunt; nihil planè mirum, ſi in tabulis, quæ ad mille non pertingunt, non inueniantur. Leuia hæc retardare ingreſſum cœleſtis patriæ, niſi condigna luantur ſatisfactione, dubitari non licet: neque dedecet fœlices illas animas, quandiu expiantur, ad corpora reuerti, & diuina ſe detineri voce pronunciant, ipſiuſque detentionis cauſam pandunt, a ſimilibus alios deterrere. Quod ſi ipſa detentio (quod magis probo) & alia, quæ dicuntur non animabus ſeparatis vita, ſed immerſis corporibus credantur, quamuis adeò alienatis ab omni ſenſu (ſic diſponente Deo) vt mortua putarentur, antequam eſſent, alium etiam effectum ſortiri poſſunt nempe talem dolorem in videntibus, vt nihil aliud remaneat expiandũ in alia vita.

Hoc anno Conſtantia Romanorum Regina, Siciliæque, Florenſi Monaſterio bona confirmat; ipſúmque protectione Regia donat, innouatis iuribus, exemptionibúſque, quæ illi à quibuſuis aliis conceſſæ eſſent. Porro hæc omnia ſe facere aſſirmat ob reuerentiam Venerabilis Abbatis Matthæi, qui Ioachimo ſucceſſit in præfectura. *Conſiderantes*, ait, [m] *diligentiam religionem, & honeſtatem Matthæi Venerabilis Abbatis, & Conuentus Sacri Monaſterij Beati Ioannis de Flore obtentu ſuperni muneris, & ſpe retributionis æternæ, &c.* Vt facile vel inde colligamus damnationem libelli Ioachimiani etiam recenter latam, nihil obfuiſſe filiorum æſtimationi. 10.

m Chronol. ſect. 40.

Sub idem tempus, defuncto Balduino, ſeptimo Henniacenſis cœnobij in Belgio Præſule. *In eius munere* (Ferreolus Locrius ait [n]) *ſuit Ioannes, eo nomine ſecundus, Vallis Cellæ Monachus, qui ſimul hoc, & Arouſienſe Monaſteria gubernauit.* Hęc tantùm ille. Nec mihi conſtat, an ex Valle-Cellarum Ciſtercienſi, an ex alio cœnobio, Valle-Cellæ appellato, aſſumptus fuerit? 11.

n ad hunc ann.

1. Acta Capituli concernentia Diuinum cultum, 2. & quædam ſpecialia. 3. Chronologia & de loco Sanctæ Mariæ. 4. Abbatia de la Vega 5. Donatio loci, 6. & pauca quædam in ea animaduerſa, 7. de Parco Dominarum Monialium propè Leodium: 8. atque item in Belgio de Nouo Boſco 9. Cellenſe Monaſterium in Luſitania: 10. & dictum obiter de tempore Monachatus Reginæ Sanctiæ.

CAPVT DECIMVM.

1. IN Capitulo nonnulla decreta lego pietatis totius erga Sanctos, quæ à Chriſto ad Apoſtolico; inde etiam ad alios tranſierunt. Pro reuerentia in Sacram Euchariſtiam præceptũ eſt, vt *quando minor campana pulſatur, in eleuatione hoſtiæ Saluatoris in Miſſis de Conuentu, omnes qui in ſeſſione manſerint flectant genua, præter eos, qui in dormitorio fuerint, orationem, quam Deus inſpirauerit, facientes.* Iuſſi deinde inuocari in Litaniis duo Apoſtoli, Iacobus, & Ioannes, qui hactenus cum aliis ſupprimebantur. Additi etiam Thomas Cantuarienſis, & B. Catharina; ille velut Ciſtercio familiaris; hæc tanquam aucta à Deo cunctis Aureolis Virginis, Martyris doctrinis; eoque aptior ſingulorum protectioni. Atque hæc omnia inſeruerunt ſequenti titulo. *In Litania nominetur S. Iacobus ante S. Ioannem. Præcipitur, quod B. Ioannes Euangeliſta, B. Thomas Cantuarienſis in Litania nominentur, & S. Catharina, de qua Feſtum XII. lectionum fiet, ibidem nominetur.*

2. Hæc generaliter omnibus iniuncta: aliis conceſſa ſpecialiora quædam; quibuſque reſpectiue pro ſuis locis. *Feſtũ S. Martialis Lemouienſis Epiſcopi in Diœceſi Lemouienſi, eodem die, & vniformiter celebretur, ſicut in Eccleſia matrice. Abbatibus Epiſcopatus Andegauenſis conceditur, vt faciãt Feſtum S. Mauritij, ita tamen vt Conuentus laboret.* Quis hic Mauritius facilius Galli noſcent. Certè in Martyrologio Romano nullus eſt, qui Andegauenſes concernere videatur. Fortè Mauritius pro Maurilio ſcriptos, ſexto eius Sedis Præſule, cuius Feſtum XIX. Octobris ibidem celebrari conſueuit per annos ſingulos. Prodiit & quædam alia definitio de electione Abbatũ in domibus, quæ ab Eccleſiis matribus diſtant. Sed quæ adeò corrupta inuenitur exemplaribus, vt nullum ſenſum faciat, vnde nec nobis venit tranſcribenda.

3. Sequútur fundationes præſentis anni, quæ duæ nobis veniunt memorãdæ; locus S. Mariæ in Treuirenſi Diœceſi: (incidit nãque in eã prima fundatio) & in Hiſpania, & Diœceſi Legionẽſi, S Mariæ de la Vega; quã tamen domũ Chronologia biẽnio differt, incerta, vt alia, fide; ſed minus aberrante, quàm ſolet alia. Locum S. Mariæ Heiſterbachum protulit, ſeu vallis S. Petri, donante fundum, & domum conſtruente Euerhardo, Burgrauio de Amberg, & vxore eius Aleyda; atque præfecto nouæ fundationi Hermanno Abbate, quem dudum ex Heiſterbacho ad Hemmenrode promotum, nempe ex filia ad matrem, memorauimus. Ceſſiſſe prius, atque ad Heiſterbachum receſſiſſe, priuatam vitam ibidem peracturum, argumento eſt, quod aliàs numquam ex auia ad nepotem; & qui Heiſterbachum viſitabat paterno iure, eo deſcendiſſet, vt ab Abbate Heiſterbachei viſitaretur. Sed neque proli emiſſæ ex Heiſterbacho, niſi degeret ibidem, præfectus eſſet Vtcumque fuerit, quem mater habuiſſet, eundem

dem habuit filia, velut Sarotum longa experientia edoctum, & ſuesum fœtus teneros, non ſolum informare ſed promouere. De fundatione loci
a lib.7. Dialoger.c.6. S.Mariæ, ita Cæſarius.[a] *Dum nobilis fœmina, Domina Aleydis de Molſberg, cum conſenſu mariti ſui, Euerhardi Burgrauij, quædam allodia ſua per inſpirationem diuinam, ad nouam Abbatiam Ordinis noſtri conſtruendam, in manus Domini Henrici, Abbatis noſtri, liberè, & ſine vlla contradictione tradidiſſet ante ipſius mortem, domus, quæ vocatur locus S. Mariæ, conſtructa eſt.* Ita Cæſarius. Sed clarius, diſtinctiuſque Tabella, quam
b Suar. Notitiar.lib.7. in eodem Monaſterio ſeruatã. Iongelinus[b] vulgauit, quæ ita habet. *Per miniſterium, & deuotionem Domini Euerhardi, Burgrauij de Amberg, viri ingenuæ conditionis, & vxoris eius, Dominæ Aleydis, fœminæ virtutis, anno M. CC. XV. in die S.Bernardi, de gremio Vallis S. Petri in Heiſterbach, prodiit Conuentus duodecim Monachorum cum Abbate Hermanno decimotertio, ad locum, qui nunc Vetus clauſtrum dicitur, ad Abbatiam conſtruendam tunc diſpoſitum.* Ita in Tabella. Porrò, hunc Hermannum Abbatem, eundem eſſe, qui Heiſterbachum fundauit, atque inde ad Hemmenrode promotus fuerat, conſtat ex multis aliis Cæſarij locis, ſed ex illo præcipuè: *Dominus Hermannus, nunc Abbas loci S. Mariæ, quantæ ſit vir religioſitatis, quantæuè grauitatis! bene noſti. Iſte ante conuerſionem Eccleſiæ Bonnenſis erat Canonicus, vir nobilis, & de alto ſanguine natus. Factus verò Monachus in Hemmenrode, non multo poſt, cum emitteretur Conuentus noſter de eodem clauſtro, primus eius Abbas efficitur; & poſt paucos annos per electionem ablatus, eidem in Abbatem promotus reſtituitur.* Hæc ſatis nunc de prima fundatione loci S. Mariæ; nam, quæ ibidem contigerunt, & quanta paſſi Monachi, quoad vſque Hermannus Abbas, confirmatus oraculo cœleſti, & ipſe potuit alios confirmare. Dæmum ſæueram, pauendam vindictam, de Sacrilegis ſumptam, qui bona Monaſterij audebant inuadere, quam inſinuauimus Tomo præcedenti, anno M.CC. XXVII. quo contigit tranſlatio inde reſultans, ſimulque mors Hermanni, dicenda erunt.

4 Tranſeo ad S.Mariam de la Vega, quam hoc anno cœpiſſe, non minus certum conſtat per inſtrumenta. Fundatores habuit diuites, & nobiles Rodericum Roderici, & Aguetem Pereziam coniuges, qui donum ab Henrico Rege Alfonſi filio, recens tunc acceptum, animo liberali Deo ſacrarunt: Monachos ex valle viridi, aliàs de Benauides accitos ſub Abbate Munione, multæ eius domus memoriæ aſſeuerant, concordantibus tabulis, quæ Eccleſiam Sanctæ Mariæ de la Vega in linea Claræ-Vallis, filiam Vallis viridis, & ſuperaddi nepotem teſtificantur. Nomen loco *Lerones*, priſco vocabulo, inter Carrionẽ ſito, Saldaniamque, haud ignobilia illius Prouinciæ oppida: mox à planicie, & riuo præterlabẽti Hiſpano nomine, Vega nuncupatur: quo item exigua, & tenuis aliàs domus, in deſcriptionibus Caſtellæ notata cernitur. Olim haud dubiè pinguior, & opulentior, palam fit ex ipſa dotatione, quæ hoc anno firmata per fundatores: nec multo poſt ab Honorio Papa priorum, mox à Gregorio I X. confirmata hodiéque perſeuerat, & ita habet.[c]

c Ex Archiu. eiuſd. dom. *In nomine Sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij, & Spiritus Sancti, Amen.*

5 *Notum ſit omnibus hominibus, tam præſentibus, quam futuris, quod ego Dominus Rodericus Roderici vna cum vxore mea Domna Agnete Petri damus, pro animabus noſtris, Deo, & Monaſterio S. Mariæ de Vega mercedem illam, quam dedit nobis Rex Henricus, & ſoror eius Domina Berengaria in Lerones, cum Ranedo, & eius Eccleſia: & partem illam, quam habemus in Eccleſia de Bacherim, & Ranadelo, Sancto Iuliano, & Caſares, & Villa Meranta, & Rebollera, & in Sancta Marina. Et inſuper damus quantum habemus en la Serna Villa, quæ eſt inter Carrionem, & Saldanniam. Et quantum in Frechiella, & Villalones, & vnam Eccleſiam in Anaſtade Iuſo cum ſuo heredimamento. Et Cernatos aliam Eccleſiam cum deſeſſa, & cum quanto ibi habemus, vel habere debemus, cum terris cultis, & incultis, vineis, molendinis, pratis, ſolaribus, populatis præter diuiſam. Et quantum habemus in Robadella de Camino præter diuiſam. Et quantum habemus in Plantada, & hereditatem de valle ſalicis, & quantum habemus in Mannoco, & in Portellejo, & totum quantum habemus in fonte ſalice cum vaſſallis, cum montibus, fontibus, cum pratis, & omnibus pertinentiis ſuis, & quantum habemus in Villa Roano, & in Valle Bona, & in Aguero, & pratos, quos cõparauimus in Villa, quæ dicitur Caſares. Et ego debeo facere Eccleſiam veſtram, & Clauſtrum, & Hoſpitium, & omnes officinas Monaſterij. Et hæc omnia ſupradicta do vobis in promptu; & deinceps totum illud, quod ego dedero, aut comparauero, vel boni fecerim totum in poteſtate, & in defenſione Regis. Quod neque ego, nec vxor mea, nec filij filiorum meorum, nec vllus homo ex genere noſtro habeamus poteſtatem in ſupradicto Monaſterio nec in rebus eiuſdem Monaſterij, aliud faciendi niſi bonum. Totas iſtas hereditates ſupradictas & alia quæ ſupradicta ſunt, vt ſcriptum eſt, damus Deo, & Sanctæ Mariæ de Vega, & ordini Ciſtercienſi, & Regi terræ; & in præſenti Domino Munioni Abbati, & Conuentui eiuſdem loci. Facta Carta in menſe Aprili, apud Carrionem, anno ab Incarnatione Domini M. CC. XV. Regnante Rege Henrico, cum ſorore ſua Regina Berengaria, in Toleto, & Caſtella.*

Hactenus prima illa donatio loci: qua primum videas, hoc iam anno Abbatem cum Conuentu aduenisse in locum, eiuſdem donationem acceptures: ſecundò, quod vel in Regibus ratum illis temporibus non ſolum locum, & alias poſſeſſiones eiſdem traditas, verum & fabricam conſtruẽdam per fundatores: tertiò ea omnia Regibus donata, quà tutior domus, atque in maiori populorum veneratione, ſub Regia protectione conſeruaretur. Quartò nihil iuris reſeruatum à fundatoribus, niſi benefaciendi Monaſterio: quippe quo liberalius donauiſſent, eo plura accepturos atque ex his etiam ſe plura donaturos non dubitabunt. Hanc donationem Honorius Papa III. poſt annos ſex, nempe Pontificatus ipſius quinto; Gregorius I X. poſt paucos confirmarunt. 6

Tria alia video cœnobia Sancti-Monialium dilataſſe Ciſtercium, Cellas nimirum, Parcum Dominarũ, & Nouum Voſcum. De Parco Dominarũ, hæc ab Auberto Miræo ſcripta video.[d] *Parcum Dominarum, quod eſt cœnobium Virginum primo lapide à Louanio, initia ſua debet Ioanni Hugoni, & Beatrici, coniugibus, in Parco commorantibus: quibus proles cum deeſſet, viſum fuit hereditatem in pios vſus conuertere. Extructum ergo cœnobium Virginibus ex Auguſtiniana Regula præſcripto victuris. Poſtea Raynero quodam equite adlaborante, & res Monaſterij augente, circa annum M. CC. XV. florens id temporis inſtitutum* 7

d in Chron. Ciſt. ad hũc ann.

Ciſtercien

Ciſtercienſe eſt introductum. Itaque Henricus Lotharingiæ Brabantiæque Dux, Abbatiam Sanctimonialium in ſterra iuxta Louaniũ ſuis temporibus conſtitutam, anno M. CC. XVI. confirmauit Gregorio Pontifice maximo collaudante. Dotem poſtea quoque auxere vicini VVeſemaliæ & Perſolariæ Barones. Ita Miræus. Huius cœnobij initia conſecrauit ex Rachele Iudea, Catharina magni meriti Virgo, de qua nos plura in ſequentibus dicemus.

8. De Nouo Voſco Antonius Sanderus in ſuo libro de rebus Gandauenſium, nam ad eas ſpectat, cum paulo ante egiſſet de Bilocano, de quo nos ſuo loco, hæc ſubdit verba. [f] *Nouum voſcum celebre Ciſtercienſis diſciplinæ cœnobium antiquitate Bilokam ſuperat; ex illo enim ad annum M. CC. XXVII. Abbas Bodeloenſis, iuſſu Roberti Claræ-Vallenſis, Abbatiſſam cum tribus Virginibus in Bilokam introduxit. De eo ſic domeſtica monumenta mihi tradita loquuntur. Anno ab Incarnatione Domini M. CC. XV. quinto Kalendas Maij inchoata eſt Abbatia Beatæ Mariæ in veteri Vuſco in Baſia. Eodem anno XVII. Kalendas Decembris primo celebrata ſunt ibidem Diuina.* Monaſterium cœpiſſe ſub Priorïſſa, ſicque perſeueraſſe per annos tredecim, idem qui ſupra auctor innuit, dum primam Abbatiſſam Odam nomine, electam teſtatur anno M. CC. XXVIII. Fundatrix loci, & prima Prioriſſa inſignis Sanctitatis fœmina, dicitur Moniales rexiſſe per decem annos. Ea cedente anno M. CC. XXV. Oda, an alia ſucceſſit, titulo Prioriſſæ perſeuerante, quouſque tandem, eo, quem modo diximus, M. CC. XXVIII. in Abbatialem tranſiit, quod ea nomen omnium prima obtinuit. Hæc ſatis nunc: nam de morte Sanctæ prædictæ fundatricis, quam Margaritam vocatam memoriæ produnt, & tranſlatione domus, aliiſque ſuis, & locis, & tempore dicemus.

[f] *ſolio 445.*

9. Vltimum ſequitur Cellenſe Monaſterium in Luſitania, illuſtri fundatrice Regina Sanctia, cum iam altius ad Lorbanum hauſiſſet Ciſtercij mores. Quippe vtraque ſoror, quam ſibi delegiſſet familiam, augere voluit; altera innouata veteri domo; altera, noua condita, in qua ſe vitaque Deo conſecraret. De anno fundationis non ſatis conſtat, niſi quod tamen inſtrumenta produnt ante M. CC. XIX. conditum eſſe: & Brandaonius hunc fuiſſe conjectator, [g] quoniam ſopitis litibus, cum Fratre vtraque ſoror expeditior remanebat. Certè lites, neque hactenus quieuiſſe, nec tam cito quieturas compertum eſt, pendente hoc anno Romæ appellatione, & defuncto Innocentio, cauſa indeciſſa. Potuit, longa vexatione dante intellectum, ex præteritis futura conjectari: & quod ardebat condere cœnobium, in quo ſeu dilationes, ſeu ſententiam, cum minori ſpe, aut metu præſtolaretur. Dixerit Cellas vocabulo commuui Monaſteriis antiquis, an ab incluſis ad illud confluentibus, quas *Encelladas* Luſitani vocant; in dubio nobis; & primum probabilius: etſi vulgo receptior ſecunda pars. Certè anno M. CC. XIX. iam eo gaudens nomine inuenitur, in quadam donatione vtriuſque Reginæ cuius fragmentum Brandaonius idem adducit. [h] *Ego Regina Domina Sanctia, vna cum conſenſu ſororis meæ Dominæ Tareſiæ dono Monaſterio de Cellas, quantum habeo in Zenia, quæ vocatur Petri Suerij, &c.* Hæc inquam anno M. CC. XIX. cum tamen conſtet incluſarum aduentum ad eam domum non ante quindecim, nempe M. CC. XXXIV. & poſt obitum Sanctiæ contigiſſe. quod nos etiam in tempore dicemus. Potuit Sanctia, quas dudum elegiſſet ſuo cœnobio præuenire vocabulo, atque ipſo nomine velut inouare, quo tranſitus facilior appareret. Vtcunque fuerit fundatam à ſe domum Claræ-Vallis ſubiecit, id quod ex literis Innocentij Papæ IV. habemus apertum, in quibus idem Cellenſe Monaſterium, ſub ſua, & Sedis Apoſtolicæ protectione ſuſcepit, atque alia illi indulget priuilegia, præmiſſa relatione, Sanctiam Reginam eius fundatricem. [i] *Prædictum Monaſterium Ciſtercienſi ordini incorporaſſe, & feciſſe filiam Monaſterij Claræ-Vallis.* Moniales, quæ docerent inſtituturum adductas ex Arouca, conjector magis, quam affirmo; reliquas ex ſæculo aduocaiſſe ſub earum Magiſterio militaturas.

[g] *lib. 14. cap. 19.*

[h] *loco ſuprà*

[i] *Ex Regeſt. Vatic.*

An inter primas habitum ſuſceperit Sanctia Regina, an finem litis præſtolata fuerit, de rebus interim ſuis, & pingui, quod habebat, patrimonio, diſpoſitura non video hactenus notatum ab auctoribus. Conſtat ante obitum Monialem induiſſe; conſtat & poſt hoc tempus multa donaſſe, quæ ſuis locis nos etiam producemus. Vt inde facilè liceat conjectari, profeſſionem, vt minimo dilatam vltra annum probationis: ſic diſponente Deo, vt ad multorum gentium ſubueſſionem, atque alia opera inſignia perpetranda, promptior, & expeditior relinqueretur. Crediderim & induiſſe habitum, & diſtuliſſe vota, ob has, & alias cauſas; quod & ſororem eius in Arouca, & Sanctam Heuuinigim in Treboniaco, adhuc poſt Viri obitum feciſſe, inſtrumentis productis, quo maior fides dictis, commemorabimus.

ANNVS CHRISTI M. CC. XVI. — ANNVS CISTERCII C. XIX.

1. *Status rerum, 2. & Fulco ſuis reſtituens Sanctum Dominicum 3. Cuius conſilio ab eis electa Regula, conſtitutioneſque, 4. & primum Monaſterium ipſius dono. 5. Monfortij Comitis proſpera fortuna, 6. ſtare diu neſcia. 7. Belliquadrum obſeſſum, 8. & tandem captum (vbi & dictum de Guidone Carcaſſonenſi) 9. Toloſa rebellis. 10. Fulco reconcilians Simoni ciues. 11. Sed facto priùs pretio, quod non exigui poſt mali occaſio fuit.*

CAPVT PRIMVM.

1. DECIMVS ſextus annus ſupra milleſimum, ducenteſimumque ab orbe reparato, à condito Ciſtercio centeſimus decimus nonus, vitæ Innocentij Papæ vltimus fuit; nigro lapillo Eccleſiæ deſignandus, tanto orbatæ Paſtore; ſi non inita Prædicatoris Ordinis, ſub eius ſucceſſore pullulantis album depoſcerent, quo tanta digne merementa memorentur Chriſtiani no-

minis. Neque vllus alius Ciſtercio glorioſior, cuius auſpiciis natus, cuius dono nutritus, & in cuius Eccleſia (nam commemorant Bullæ Pontificis) ab Honorio approbatus eſſe dignoſcitur. Hæc, & ſimilia eumdem concernentia, ordine nobis ex more dicenda erunt. Igitur illum Fulco Toloſanus, & Guido Carcaſſonenſis auſpicabuntur; hic innouato bello, inuentus Caſtris: ille dum pariter bello, & pace ſtrenuus; in hac, quem ſecum ad Concilium Romam duxerat, Beatum Dominicum, Toloſæ, & ſuis reddidit; electurum (de eorum conſilio) regulam, & ſui ordinis fundamenta prima iacturum: in illo, orta in vrbe ſeditione in Comitem Monfortium, à ciuium iugulis auertit minantes gladios; in quo ô vtinam nequaquam præualuiſſet eius auctoritas.

2. Thomas Maluenda communem omnium auctorum conſenſum tradit. [a] *Sanctum Dominicum non reuerſum Toloſam, niſi peracto iam, & ſoluto Lateranenſi Concilio; & res ipſa ac ſatis hoc ipſum perſuadet, niſi expleto Concilio, Romam verum non deſeruiſſe: Cum neque Fulconi Epiſcopo cui Dominicus Comes aderat, niſi dimiſſo Concilio recedere licuiſſet. Satis etiam conſtat Fulconem, Dominicumque, nonniſi ſequenti anno Toloſam rediſſe: nam dum peragitur Concilium, aliaque negotia expediuntur; quis dubitet elapſos reſtantes duos menſes huius anni? Porro Sanctum Dominicum comitatum ſemper etiam in reditu, Fulconem, à quo ad Concilium ductus fuerat, nulla eſt ratio cur renocemus in dubium.* Hæc ille præcedenti anno totidem verbis.

a Ad ann. 1215.

3. Toloſæ, & ſociis reſtitutus Beatus Dominicus, quo Innocentij præceptum adimpleret, communicato cum eis ante Concilio (nec mihi dubium quin etiam cum Fulcone) Sancti Auguſtini regulam elegit, ſub qua, quos inſtituebat prædicatores, militare vſque ad mortem profiterentur: ſuperadditis quibuſdam conſtitutionibus, quas à Præmonſtratenſibus deſumptas, Ferdinandus Caſtillus, [b] Maluendaque, [c] & alij eiuſdem familiæ teſtificantur. Certè inſtituentem Prædicatorum Ordinem ſub Regula Auguſtini, à Norberto Prædicatore egregio, & ſub Regula eadem militante, ſumpſiſſe quædam, nequaquam à ratione alienum cenſeo. Verum quæ Thomas in exemplum adducit, abſtinentiam à Carnibus, ieiunium magnum, vt eius verbis vtar, à Feſto exaltationis Sanctæ Crucis, vſque ad Paſcha, & id genus alia, quæ nunquam vſurpauit Sanctus Norbertus, nequaquam potuit ab ipſo deſumpſiſſe. Porro cum ea omnia noſtris ex Regula obſeruanda iniungantur, facilius ego ab eis mutata crederem, Conſulente Fulcone: maximè cum Sanctiſſimus Patriarcha Præmonſtratenſibus raro, quod ſciamus, Ciſtercienſibus, ex quo ex Hiſpania venit, adeo frequens adhæſerit, vt numquam ſine ipſis inueniretur; in quo etiam poſt ordinem inſtitutum perſeueraſſe, quæ inferius dicemus, declarabunt.

b in hiſt. Domini.
c in Annalibus.

4. Vtcumque fuerit, conſtituto inter B. Viri ſocios, de ſuſcipienda Regula, & conſtitutionibus quibuſdam ſuperaddendis; cum officinæ, clauſtra, & dormitorium, quæ ad Sancti Romani Eccleſiam inchoauerant, in modum iuſti ædificij conſummaſſent; antequam Romam ad Innocentium Papam, pro obtinenda promiſſa confirmatione, reuerteretur, voluit iã Fratres ſuos in clauſtro cernere: & velut in cœnobio conuiuẽtes. Vt hæc Eccleſia à Fulcone Patre accepta, atque eius benedictione fundata, perfectaque, noui ordinis prima conſtitueretur, & velut ferret primitias confirmationis. De his Hæc habet Theodoricus de Apoldia Dominicanus. [d] *Mox Toloſa in Eccleſia S. Romani, quam fælix ille Fulco eius ciuitatis Epiſcopus illis attribuerat, extructum eſt Monaſterium, & in ea cella ſtudiis accommoda, ſatiſque aptum dormitorium. Erant tum Fratres numero plus minus ſexdecim.* Hæc Theodoricus, quæ eadem Humbertus, & alij teſtificantur. Quin hanc primam Eccleſiam ab Honorio hoc anno confirmatam, vna cum decimis ab eodem Fulcone acceptis, dicam in tempore.

d Lib. 1. c. 12.

Inter hæc innouato bello cum Albigenſibus, iterum nobis laborandum cum eis fuit. Perrexerat Pariſios Monfortius Comes, poſt reditũ nunciorum à Concilio. *Ad Dominum ſuum Regem, ait Vallſarnienſis,* [e] *vt ab eo terram reciperet, qua de feudo illius erat.* Antonius Autiſiodorenſis aliam cauſam adducit. Dum *venit*, ait, [f] *contra Aragonẽſes auxilia petiturus, à quibus præter necem Petri Aragonenſis, graues ſuſtinebat inſultus. Venit etiã de re hereditaria, & familiari diſponere: pro eo, quod in ſata cõceſſerat Amicia mater eius.* Siue autem ſola prior aduentus eius, ſiue aliæ cauſæ extiterint, conſtat ſimul à Rege, regnoque, & glorioſè ſuſceptum: & quæ optabat, fœliciter peractis, ſtatim dimiſſum, rediturum ad ſuos, & belli, & pacis negotia firmaturum. Sic enim pergit Petrus Vallſarnienſis [g] *Quãtus enim honor et exhibitus ſit in Francia, nec a nobis ſcribi, nec ab audienti de facile credi poſſet: in quamcumque enim ciuitatẽ, Caſtellum, ſeu Villam intrabat, exibant ei obuiam cum proceſſione clerus & populus clamantes, & dicentes:* Benedictus qui venit in nomine Domini, *tantáque & talis erat copia, & religioſa deuotio populi, quod Beatum ſe eſſe dicebat, qui eius poterat tangere fimbriam veſtimenti. Veniens Comes ad Regem, ab eo benigniſſime & honorifice eſt ſuſceptus. Poſt iucunda vero grata familiaritatis colloquia, Rex inueſtiuit Comitem, & confirmauit Ducatum Narbonæ Toloſaque, ei, & hæredibus eius totã etiam terram, quã in feudo eius acquiſierant Cruce ſignati, contra hæreticos, & defenſores eorum.* Hic ſtatus rerum Comitis Monfortij ſub huius anni initium.

5.
e Cap. 83.
f ad hunc ann.
g Cap. 83.

Verum fortuna ſtare diu neſcia (eóque cum non habet, quo aſcendat proximior caſui) inter hæc proſpera, aduerſa quædam miſcens, inclyti Ducis perniciem, heu cunctis bonis acerbam, meditabatur. Initium inſtaurandi belli, Raymundus Raymundi quondam Toloſani Comitis filius, qui vt Patri Toloſam reſtitueret, Aragonenſes Catalanoſque in occiſorem ſui Regis, hæreticos, in communem eorum hoſtem; fugitiuos ad patriam; ſubiectos Comiti, ad capeſcendam libertatem exhortabatur. Itaque ait Petrus Dallſarnienſis. [h] *Ad partes Prouinciæ acceſſit & facta coniuratione contra Deum, & iura Canonica, & ciuilia, cum Auenionenſibus, & Tarraconenſibus, & Maſſilienſibus, conſilio, & auxilio quorumdam nobilium Prouinciæ occupauit terram illam, quam de commendatione D. Papæ cuſtodiebat nobilis Comes Montisfortis.* Hactenus ille audaciam iuueni fecit abſentia Comitis, ex Francia nondum reducis: tum vt Guidonem Fratrem Toloſæ ab eo relictum, euocaret per bellum, vrbemque deſtitutam auxilio, Raymundo Patri exponeret; odio in fidem & in eius ducem Simonem, facilè ad eius dominium tranſituram.

h Cap. 83.

Non

7. Non feſellit conſilium nouum Ducem, quod ipſe euentus certius comprobauit. Nam pergit Petrus. [i] *Veniens Raymundus Belliquadrum, vocatus ab hominibus euiſdem Caſtri, qui noſtro Comiti hominium fecerant; in Burgum eſt receptus. Statim confluentibus ad eum, quibuſdam nobilibus Prouinciæ, ciuibus etiam Aueniónenſibus, & Maſſilienſibus, Burgenſibus inſuper, viris perfidis, & malignis, Seneſchallum Comitis Montisfortis, militéſque, & ſeruientes, qui cum dicto Seneſchallo munitionem ſeruabant, in ipſa munitione obſedit, cœpitque acriter impugnare. Quo audito, Guido Frater Comitis Montisfortis, & Almaricus ipſius Comitis Montisfortis primogenitus, cæterique Barones Comitis, & milites qui erant in partibus Toloſanis, feſtinanter venerunt verſus Belliquadrum, vt ſuis, ſi poſſent, ſuccurrerent obſeſſis.* Sic ne indefenſos relinqueret obſeſſos ad Belliquadrum, Guidoni deſerenda Toloſa fuit.

i ubi ſuprà.

8. Ardua nimis, & longa illa obſidio, nec ea ſine Ciſtercio, quippe Carcaſſonenſis Præſul Guido ſequutus Caſtra, auctoritate, conſilióque apud homines, apud Deum precibus promouebat negotia belli. *Erat autem*, ait, [k] *cum eis Venerabilis Epiſcopus Carcaſſonæ Guido, qui ſicut ſæpe dictum eſt, erat in fidei negotio totus ardens.* Guidonem comitatus Petrus ipſius nepos inter medios gladios, miſſiliáque, vt palam conſtat ex tota narratione. Accidit autem in huiuſmodi obſidióne res plane mira, vt obſeſſores obſeſſi etiam exiſterent. Quippe adueniente Comite Monfortio, multo ſtipato milite, vterque Frater ex aduerſo poſitus, vtrumque latus obſidentium obſidebat. Et niſi victualia intus deficerent, manſiſſet Belliquadrum, noſtris indemne, atque Raymundus iunior ſuæ proculdubio luiſſet audaciæ pœnas; ſed cum non poſſent perire hoſtes fidei ſine Catholicis; his nempe fame citius defectutis, quàm illis gladio; vtriſque parcere, conſilium Simonis fuit; ſuggerente Guidone Carcaſſonenſi: & Caſtrum ipſum Raymundo tandem ceſſit, honeſtis conditionibus; & compenſando damno non multo poſt aliorum Caſtrorum expugnatione.

k ibidem.

9. Verùm cum ipſe non tam de Belliquadro, aut minoribus Caſtris decertaret, quam de Toloſa; quæ à Guidone deſerta, facilè pateret patris inuaſionibus, & ne hoc quidem latuiſſet Monfortium Comitem: viſum eſt præuenire ſenis aduentum; nec fidem ciuitatis, experiri, quæ ſemper lubrica; nec tunc certior, aut firmior, vt multi referebant, expectabatur. Itaque, ait idem, qui ſupra Petrus [l] *Recedens nobilis Comes cum ſuis ab obſidione Belliquadri, venit Nemauſum, ibique dimittens equites, qui cuſtodientes ciuitatem, etiam diſcurrerent per Terram; ipſe properauit Toloſam. Quod audiens Raymundus quondam Comes Toloſæ, qui & ipſe veniebat ad occupandam Toloſam confuſus aufugit. Accedens Comes Toloſam præmiſit quoſdam de militibus ſuis ad ciuitatem: ciues autem perfidi, & ad proditionem parati, ceperunt illos, & in vna domo tenuerunt concluſos: quod audiens Comes iratus eſt valde, videnſque quod Toloſani vellent reſiſtere, fecit ignem apponi in parte ciuitatis, ciues autem fugerunt ad burgum adhuc volentes reſiſtere: ſed videntes, quod Comes vellet eos aggredi per inſultum timore ducti expoſuerunt ſe, & ciuitatem eius per omnia voluntati.* Hactenus ſumptum ex Petro Vallſarnienſi.

l cap. 83.

Hoc in conflictu Toloſanus Falco, inter vtroſque medius, vt qui partes Comitis Monfortij, ſiue verius Eccleſiæ ita foueret, vt nihilominus commiſſas ſibi oues, Toloſæ ciues, paterna charitate complecteretur; dum minus ſagax (ita euentus docuit) à quibus ipſe prorſus abhorreret, de nullo alio dolus ſuſpicatur, vtroque concilians, vltimi pene vtrorumque excidij (quis id credere poſſet?) occaſio fuit: comparata, per pecuniam exactam, pace, quæ ægre colligenda, vel à fidelibus, rebellium animos atrocius exaſperauit, & tandem heu! Monfortio vitam ademit. Rem magna ex parte omiſſam a Vallſarnienſi Guillelmus de Podio Laurentij ita proſequitur. [m] *Anno*, inquit, *M. CC. XVI. veniens Comes Simon contra Toloſanos, qui quadam ſe in obedientia ſubtrahebant, moleſte ferentes iugum; ciuitatem inuaſit, in locis plurimis igne immiſſo, vt duplici gladij & flammæ turbine terrerentur: & facilius turbarentur. Qui è contrario vires viribus opponentes, trabibus, & vaſis in plateis, coram venientibus transuerſatis, eorum impetum repulerunt: nec quietem vel in ignem, vel in hoſtes laborantes, toto noctis ſpatio habuerunt. Manè autem facto venerabilis Pater Fulco Epiſcopus, adiunctis ſibi quibuſdam ex ciuibus, vt periculis occurreret imminentibus, de pace tractaue & aliqui aciem ferri argento retundere probauerunt: & ſic aliquos ſub bona ſpe perſuaſerunt, vt reciperet a ciuitate, & a burgo triginta millia marcarum argenti, quæ bene ſolui poterant, vt eius gratiam obtinerent.* Hæc ille. 10.

m cap. 29.

11. Tantam ſummam argenti accepiſſe Monfortium, atque eius pactioni Fulconem interueniſſe, duæ cauſæ poterunt honeſtare: altera compeſcendæ perfidiæ rebellium Ciuium, ſæuitior mutat, & cui ſe exponere rurſus formidarent: altera ſtipendiatij militis ſumptus haud excuſabiles; & qui non facile aliunde prouenirent. Verum multa licere, quæ non expediant, vel tacente Apoſtolo, ipſa experientia magiſtra commonemur. Certè ea ſumma a primoribus vrbis promiſſa, non ſine fraude; nempe vt vulgus irritatum per exactiones à Comite deficeret, & ad Raymundum propenſior tranſuolaret. Hinc Guillelmus appellauit Concilium Achitophel, & Comitem conſenſiſſe, non niſi cæcum. Sic enim ſubdit. [n] *Cui*, inquit, *Concilio Achitophel libenter conſenſit: & excæcatus argento, periculum non prauidit.* Et poſt pauca *Interim autem tractabatur ſecreto cum Comite veteri in Hiſpania peruagante, qualiter Toloſam rediret, & fieret, quod optabat.* Hactenus geſta hoc anno per Catholicos; nam quæ inde ſequuta, omnibus bonis triſtis Monfortij mors, anno ſequenti, quo naſcitur eueniſſe, dicenda erit.

n ubi ſupra.

1. *Maſalda Luſitaniæ infans Henrico nubit* 2. (*Emmendatus Epiſcopus Palentinus, & dictum de Legionenſi Alphonſo, & Berengaria*) 3 *ob conſanguinitatem ſeparata.* 4. *Aroucam intrat, vt illam ad Ciſtercij leges reformet.* 5. *Sorores cum Alfonſo Fratre litigant.* 6. *Quid procurator Regni?* 7. *Quid Innocentius?* 8. *Commiſſio Abbatum,* 9 *& ſententia per eos lata.* 10. *Sororum arces Templariorum fidei commiſſæ;* 11. *& de inductis eiſdem data cautiones.* 12. *Protracta lis, ſed minus amaris animis.*

CAPVT SECVNDVM.

1. PER idem tempus ſoluto matrimonio inter Henricum primum Caſtellæ Regem, ex Alfonſo ſuſceptum, Maſaldamque Luſitani Sanctij filiam, cuius ſupra meminimus, quod in prohibito conſanguinitatis gradu contractum eſſet; Innocentius Ciſtercio præparauit inſignem gloriam. Quippe Maſalda ſiue poſt Henricum cæteros viros ſperneret, ſiue omnes in ipſo faſtidiret; vt non repulſa, ſaltem non deiecta; neque per nuncios miſſos ad Pontificem negando ſanguini, aut impetrandæ illius diſpenſationi (cuius exemplar præceſſiſſet in Ottone) ſollicitata; cœleſtis ſponſi thalamum, & ſolas ſpirituales nuptias concepit animo, in Ciſtercio tandem conſummandas. Ergo Luſitani hæc Sanctij Regis filia, Alfonſi ſoror Henrico puero penè duodenni Palentiæ tradita; Virgo, an mulier effecta, maturiorem viri ætatem, & matrimonio aptiorem præſtolabatur: Cum Berengaria Regina Legionenſis, Henrici Soror, ſaluti Fratris metuens (nam impediendæ ſucceſſioni Regni, alias ad liberos eius tranſituri, non eſt, qui aſſeratur) ſaluti inquam Fratris piè metuens, ſi in ea ætate incontinentiæ ſi fræna laxaret; ſeu magis zelo obſeruantiæ ſacrarum Legum, aut timore vindictæ violati numinis, ſi matrimonium inter conſanguineos, contra leges Eccleſiæ ſuſtineretur; ad Innocentium Pontificem ſcripſit, qui poſſet obuiam ire nuptiis inceſtis. *Ex cuius litteris,* inquit Mariana,[a] *Romanus Pontifex, ex capite propinquitatis cognita, diuelli coniuges iuſſit, quod male cohæſerat, edicto mandauit; dicta omnia, niſi obtemperarent, minatus. Rei perficiendæ cura Epiſcopis duobus demandata, Tellio Palentino, Mauricio Burgenſi.*

a Lib. 12. c. 5.

2. Rodericus Palentinus auctor eſt,[b] harum occaſione nuptiarum editam fuiſſe ab Innocentio III. celebrem Decretalem, quæ habetur in capite, *Etſi neceſſe* 5. *de donationibus inter virum, & vxorem:* ſed plane fallitur. Quippe in eo textu, non de Rege Caſtellæ, ſed Legionenſis, nec de Regina Luſitani Principis filia, ſed Caſtellani agitur quæ Henrico nequeunt, & Maſaldæ conuenire. *Quia vero,* ait, *Caſtra quædam, quæ Rex Legionis, filia Regis Caſtellæ in dotem tradidiſſe proponitur, ita, vt ſi eam aliqua occaſione relinqueret, ipſa caderent in ius eius, impedimentum præſtare videntur, huiuſmodi copula diſſoluenda: Cum Caſtra ipſa non tam ob turpem, quam ob nullam cauſam ſint data, vtpote cum inter eos matrimonium non exiſtat, & ideo nec dos, nec donatio propter nuptias; ne ad commodum ei cedat, quod debet in pœnam, Caſtra ipſa reſtitui volumus, & ad id puellam per excommunicationis ſententiam coarctari.* Ergo hæc Decretalis, vt hoc obiter notem, quod neſcio an alij antea animaduerterint; non pro Henrico, & Maſalda edita eſt; ſed pro Alfonſo Legionenſi, & Berengaria, qui & ipſi ſeparari iuſſu Innocentij, poſtquam iam quinque filios ſuſcepiſſent. Certè non alius Rex Legionenſis ſub Innocentio, qui cum filia Caſtellæ Regis contraxerit, ſed neque alia filia Regis Caſtellæ, quæ Regi Legionenſi nupſerit, Berengaria excepta, matre Ferdinandi qui vtrumque Regnum copulauit. Nec de diuortio dubitare licet inter vtrumque, vt ex infrà dicendis apparebit. Sed redeo ad Henricum.

b Lib. 3. c. 38.

3. Quem ſupra ætatem prudentem, ſunt qui affirment,[c] quamuis intra annum immatura morte raptum, ſemina magis virtutum, quam virtutes, & præter indolem, vix quicquam præſetulerit. Tertium decimum agens ætatis annum; quæ ſane ætas Virginem Maſaldam, vt non conuincat, tamen permittit credi. (Et Rodericus Toletanus Præſul in hanc partem inclinat[d]) nec difficilis nuptiis, nec iniuncto diuortio rebellis fuit, in quo fortaſſis conſultum eius honori Diuina prouidentia: ne ſi non coniugem retinuiſſet contra præceptum, quæ alias cum manebat violenta mors, iratis numinis vindicta reputaretur. Vtcunque fuerit Maſalda ſeparata, non alium ſibi ſponſum, quam Chriſtum fore; non alium thalamum, quam eum, qui in Ciſtercio concipiens animo ad Luſitanos rediit, virumque ibidem eſſectui mancipatura. Verum priuſquam deſeret Caſtellam interpellarant de ſecundis nuptiis, ſi tamen primæ tales, ab Aluaro Lara procuratore Regni, quo Regia fœmina, & illuſtrium Regum filia, ſororque, ac nuperrime coniux, altius exturbata dolere: a Regio thalamo, cum ſe priuatis videret fore expoſitam. Narrat idem, qui ſupra Mariana, hæc ſubdens verbis.[e] *His, (id eſt duobus Epiſcopis) agentibus, Maphaldæ, mulier quamuis effecta (ſic creditum eſt) in patriam demiſſa, in Ruchæ Monaſterio, quod ipſa condidit, vitam exegit ad vltimam ætatem religionis ſtudiis, ſepulſa igne nimiam tolerans. Aluaro in primis irata. Cuius fraude non tantum in calamitatem impulſa erat, ſed & de coniugio appellare veritus non erat; fœlix, & Regina paulo ante, mox ſeruili ludibrio, ſi conſenſiſſet, obnoxia. Hæc ſalutis anno milleſimo, ducenteſimo, ſexto decimo agebantur.* Hactenus ille.

c Mariana lib. 12. c. 6.

d Lib. 9. c. 2.

e eodem loco.

4. Verum quod ait Maphaldam ſuis redditam, Monaſticem profeſſam in Monaſterio Ruchæ, quod ipſa condidit, non video, qua ratione ſtare poſſit: niſi dicamus Ruchem pro Arouca corrupto vocabulo, amanuenſium ſcitia poſitum eſſe. Sed neque id cœnobium ab ipſa conditum; quin olim duplex, & viris habitatum, fœminiſque; tunc ſolas continens Sanctimoniales ab anno D. CCC. I. fundatum probat Brandaonius[f] inſtrumentis productis, quibus nequaquam liceat refragari. Verum eſt ergo Maphaldæ natu minimæ

f in Monarchia Luſitana

minimæ inter omnes ſorores, duo, inter alia Monaſteria, contigiſſe hæreditario iure poſſidenda, quod ſupra memorauimus, Atoucam, & Bouzas: ſuper quibus cum ab Alfonſo Fratre, ſiue eam arctios amaret, ſeu minus bona Eccleſiaſtica ſitiret, nequaquam vt ſorores Sanctia, Taraſiáque ſuper Caſtris, & Villis moleſtaretur; libere potuit alterum eligere, in quo à commercio hominũ ſemota, cœleſtis ſponſi ſe nuptiis præpararet. Itaque in Luſitaniam reuerſa Maphalda, vt Lourbanum Taraſia, Cellas Sanctia, Atoucam elegit in habitaculum: tunc Benedictinarum cœnobium Virginum; ſed intra octo annos, eius conſiliis in iora, & leges Ciſtercij tranſiturum. Cæterum de huius cœnobij initiis ante Maphaldam & tranſitu Monialium ad Ciſtercienſes anno M. CC. XXIV. quo conſtat accidiſſe, plura dicemus. Nunc ad ſorores Taraſiam, Sanctiamque tranſferamus ſermonem, quæ iam hoc anno Innocentij Papæ ſententiam, & longæ exitum litis præſtolabantur.

5. Biennium pene datum allegationibus, exceptionibúſque, dum pars vtraque, & euentum rei timebat, nouas inter loquendi occaſiones, ſeu nouas dilationum artes machinabatur. Et erat Innocentius in ſorores, & teſtamentũ, quod ipſe confirmaſſet, propenſo animo. Cum ecce Mediolanenſis iuris peritus Alphonſi procurator, vt ſunt plerumque aduocatorum ingenia vafra, & viuida; cum vidit ſe ſi palam diſceptaret, cauſa caſurum, diuerſam litigandi viam aggreſſus eſt. Et Regem nolle ſororibus Legatas arces eripere: quin alias illis, ſi ita ex vſu appareat, libenter additurum, longa, & facunda oratione declamauit. Habeant, poſſideant fœminæ arces, vrbes, & ſi potuerint defendant à Sarracenis. Regi nihil vltra faciendum ſupereſſe, qui ſororum miniſtrum voluiſſet agere; ne vel ipſæ oppidorum tantorum fructibus, vel Luſitani, qui Chriſto militabant, præcipuis munitionibus Regni deſtituerentur. Sibi ſi iura Regia concedantur, nil amplius quæſiturum ab illis oppidis, ſi negentur recurſurum ad parentis teſtamentum, viſurumque an ea iura ſororibus legârit ſimul cum locis. Sed neque ægrè laturum, ſi eis cateat; caruturus exinde obligatione ſubueniendi oppreſſis, obſeſſiſve, quod citius euenturum non dubitabat. Non hanc ob cauſam appellaſſe Alphonſum ad audientiam Pontificis, in qua facile ipſe ad vtramlibet partem ſe componeret.

6. Ingentem illam ſummam pecuniæ eſſe, quam reſcindere vellet; quia temerariá, quia iniuſtam, quia impoſſibilem. Abbates, Sanctos; ſed rerum externarum prorſus ignaros, centum quinquaginta millia aureorum iniunxiſſe ſoluenda; quæ nec ſi Rex vniuerſum Regnum expilet, multo tempore valeat congregare. In non ſoluentem anathema indixiſſe, quod niſi in contumaces indici nequeat: & tamen conſtat non eſſe inobedientem, nedum contumacem: qui ea ſolum facere omiſit, quæ non potuit. Hanc ipſam ſummam iniunctam ab eis Regi pro damnis manifeſtis (nam de eis ſolis licebat iudicare.) Pro dubiis quid vlterius addendum foret? Aut quidnam ſibi Innocentius reſeruauit, ſi non hanc ſummam? Quid ſi non Rex ſororibus teneatur de reſarciendis damnis, ſed illæ Regi? Demum homines iuris imperitos appellationi interpoſitæ ad Pontificem nequaquam detuliſſe, ſed poſt ipſam cenſuras promulgaſſe in Regem, in Regnum, quæ nulla iuris ratione conſtare poſſent. Biennium iam conſumptum in litigando cum ſcandalo orbis, qui Luſitaniam interdictam videt, & dum hanc cauſam ſufficientem iudicat, grauiorem aliam, aut præſumit, aut aſſeuerat.

Hæc, & ſimilia Alphonſi procurator, non tam proloquebatur, quam exclamabat. Nec contra Monachus, vt pietate potior, ſic litigandi arte longe inferior, aliquid opponebat, quod vim rationum eius eleuaret. Ergo Innocentius cum ex vna parte iuſtitiam pro ſororibus ſtare perſuaſum haberet; ex alia tamen Regi deferre cuperet, cui abſque dubio Abbates non ſolum non detuliſſent, ſed iuri eius manifeſte derogaſſent; tale temperamentum ſumendum cenſuit. Vt renuncatis in irritum cenſuris, quòd annuebat ad oppida, arceſque Templariis in depoſitum traderentur ſororum nomine: & de redditibus eiſdem reſponderent, Regalia Alphonſo ſoluerent, ne ſe immunem ab eorum tutela exiſtimaret. Tum vt damnorum ſummam, iuſtitiamque, Epiſcopus Burgenſis & Compoſtellanæ Decanus, præuia iſta inquiſitione prudenter taxarent; & parti iniuriam paſſæ, ab iniuſte aggrediendi facerent ſolui. Hæc Apoſtolici mandati ſumma, à quo non video ſupplicatum ab ipſis partibus, conſenſiſſe ſorores compertum eſt; Ciſtercij iam, & quietis appetentes; atque id ſolum à Pontifice petiiſſe, vt ad maiorem earum ſecuritatem, tot, ac talia oppida Templariis traderentur ex parte Regis, quot, & qualia eiſdem ipſæ tradebant. Quod licet Pontifex illis concesſerit, iuſſit tamen inter Regem, & eas pacem firmari, præſtito iuramento, atque aliis adhibitis cautionibus, quibus prudenter, & ſecure credere, poſſent. Hæc omnia hoc anno Innocentius mandauit exequi paulò ante ſuam mortem, literis datis ad nouos Delegatos ſeptimo idus Aprilis, quarum hic tenor.[g] 7.

g apud eundem tom 4. in appendice.

Innocentius Epiſcopus Seruus Seruorum Dei. Venerabili Fratri Epiſcopo Burgenſi, & dilecto Filio Decano Compoſtellæ Salutem, & Apoſtolicam benedictionem. 8.

Cum olim chariſſimus in Chriſto filius noſter Portugaliæ Rex illuſtris eſſet excommunicationis vinculo innodatus, & terra eius ſuppoſita interdicto, pro eo, quod nobilibus mulieribus, T. & S. ſororibus ſuis ſuper Caſtris Montis Maioris, & Alenker damna dicebatur grauia, intuliſſe; dilectis filiis de Spina, & Vrſaria Abbatibus dedimus in mandatis, vt excommunicationis, & interdicti ſententias, iuxta formam Eccleſiæ relaxantes, vtrique parti facerent de manifeſtis damnis, & iniuriis ſatisfieri competenter, ſuper dubiis vero audirent quæcumque ducerent proponenda. Et niſi per eos inter partes amicabilis poſſet concordia reformari, cauſam ad nos remitterent ſufficienter inſtructam, præfigentes partibus terminum competentem, quo per procuratores idoneos, noſtro ſe conſpectui præſentarent, mandatum Apoſtolicum recepturæ.

Poſtmodum verò dilectis filiis L. Mediolanenſi Regis ipſius, & R. Monacho Cellæ nouæ dictarum ſororum eius procuratoribus in noſtra præſentia conſtitutis, propoſuit procurator nobilium prædictarum, quod iudices ipſi relaxatis ſententiis ante 9.

 dictis,

dictis, ipſum Regem, pro damnis, & iniuriis manifeſtis, eiſdem ſororibus ſuis in quadam ſumma pecuniæ condemnarent, in eum, indicta pecuniæ ſolutionem ceſſantem, excommunicationis ſententiam proferentes; unde poſtulabat procurator prædictus, ut iudicum ipſorum proceſſum, firmitatem faceremus debitam obtinere. Procurator autem ipſius Regis propoſuit ex aduerſo, quod præfatis ſororibus dicti Regis ei iura Regalia ſubtrahentibus, & alias multa inferentibus ei grauamina, & iacturas, idem earum prouocatus iniuriis, ipſis iuxta Terræ conſuetudinem, iuſtum bellum indixit; compulſas per inſolentiam earumdem ſubire labores non modicos, & expenſas. Demum partibus in dictorum iudicum præſentia conſtitutis, ipſi poſt appellationem ad nôs legitime interpoſitam, licet non conteſtata, ad receptionem teſtium procedentes, dictum Regem præfatis nobilibus condemnarunt in centum quinquaginta millibus aureorum, à quorum ſententia Rege nihilominus appellante, ipſi excommunicationis eum, & in Regnum eius interdicti ſententias promulgarunt, in iiſdem ſententiis impoſſibilitatem facti, & errorem intolerabilem exprimentes. Quare procurator ipſius humiliter poſtulauit ut eaſdem ſententias denunciantes irritas, & inanes; nobiles ſupradictas ad ſatisfaciendum ipſi de damnis, & iniuriis irrogatis cogere dignaremur.

10. *Nos itaque præmiſſis, & aliis, quæ fuere propoſita coram nobis plenius intellectis, denunciantes, prædictas excommunicationis, & interdicti ſententias non tenere, ſuper aliis de Fratrum noſtrorum conſilio, ſic duximus prouidendum; ut videlicet nobiles prædicta Caſtra ipſa traderent in Templariorum manibus, ſuo nomine conſeruanda, commoratura pacifice in eiſdem. Ita quod ex illis nullum poſſit Regi, vel Regno diſpendium prouenire. Ipſe vero Rex, nec per ſe, vel per alios moleſtaret in aliquo, vel grauaret, quinimo eas, & iura earum defenderet, & ſeruaret. Deinde fieret diligens inquiſitio, utrum Rex iuſtum bellum indixiſſet eiſdem, & niſi cum illis iuſtum bellum indixiſſe conſtaret, facta per viros idoneos, & fideles taxatione damnorum, ipſe Rex competenter eadem reſarciret. Si autem Rex ex iuſta cauſa contra eas arma mouiſſet, ipſa dicto Regi damna lege ſimili reſarcirent; vel alterutro ea ſibi remitterent, ſi ſic inter partes conuenire valeret. Nobiles quoque prædicta pro Caſtris ipſis exhiberent ſine difficultatis obſtaculo iura Regalia dicto Regi, cum per Patris teſtamentum nullatenus appareret, quod eadem a iuriſdictione Regia exempta fuiſſent, cuius exequutionem negotij vobis duximus committendum.*

Nuper autem nobiles ante dictæ, per ſuos nobis nuncios, & litteras ſupplicarunt, ut faceremus eis, prout pater diſpoſuit earumdem ſecuritatem impendi, vel ſaltem ad ſecuritatem ipſarum, & rerum ſuarum, tradi tot, & talia oppida in manus Templariorum ipſorum, quot, & qualia pro ſecuritate ipſius Regis ab eis eiſdem Templariis iuſſimus exhiberi. Nihilominus humiliter cum inſtantia poſtulantes, ut firmam pacem, vel ſaltem treguas perpetuas inter ipſas, & præfatum Regem ac ſucceſſores eorum mandaremus fieri; & Archiepiſcopi, Epiſcoporum, Baronum, ac aliorum fidelium Regni Portugalliæ iuramentis firmari. Cum igitur illius ſimus Vicarij, licet immeriti, qui non eſt Deus diſſenſionis, ſed pacis. Diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus illis in ſuo robore permanentibus, quæ ſuper præmiſſis de Fratrum noſtrorum conſilio, prouide duximus ſtatuenda, prout in aliis litteris ad vos tranſmiſſis plenius continetur: inter ipſum Regem, & prædictas ſorores ipſius pacis, vel treguarum fœdera ſtatuatis, quæ iuramentis, & aliis idoneis cautionibus faciatis vtrinque firmari. Et ad illa firmiter obſeruanda, eos poſt diſtrictionem Eccleſiaſticam ſublato appellationis, & contradictionis obſtaculo, compellatis. Contradictores per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcentes. Datum Laterani VII. Idus Aprilis, Pontificatus noſtri anno nono decimo. 11.

Hunc fere finem habuit prolixa lis inter Alfonſum Fratrem, ſororeſque. Nam, vt re vera longius protracta ad Honorium peruenerit, imò & tempora Alfonſi tranſgreſſa fuerit: cæterum iam Taraſia, Sanctiaque addictis Ciſtercio, atque vtraque Monaſterium ſuum ingreſſa, non tam litigabatur inter Fratres, quam reſtabant reliquiæ litis prætéritæ ſeu de nouo erumpebant, quas componere opus, aut declarare. Ergo ex hoc anno inteſtinæ liti exemptæ, & ſuæ quieti permiſſæ, ac deuotioni, vtraque altius Ciſtercium ſuſpirabat. Cæterùm qualiter, quod mente concepiſſent, tandem peregerint, præeunte vtramque Maphalda iuniore ſequente Sanctia, atque omnium vltima Taraſia maiore natu (filiorum fortè cura retardante) ſuis têporibus, locíſque dicemus. 12.

1\. *Innocentius Ciſtercio frequenter vſus. 2. Abbatibus de Alta Sylua, & Bello prato cauſam commendat, 3. quæ in corpore iuris extat, licet mutila, vt alia. 4. Grauiorem aliam Abbati Moremundi, & Lingonenſi Epiſcopo: 5. litteræ Pontificiæ: 6. & dubium incidens in earum exequutione. 7. Canonicæ purgationis forma qualis? Et cur credatur abiiſſe in deſuetudinem.*

CAPVT TERTIVM.

1. VIx vllus alius Pontifex Romanus in Paſtorali cura adminiſtranda Ciſtercio magis vſus, quam Innocentius, ſiue propria deuotio, affectuſve trahebat ad nos hominem; ſiue noſtri per merita, & virtutes, quibus tunc radiabant, vltro ſeſe ingerebant illius animo; nec emergentibus in Eccleſia Dei negotiis, alij occurrebant, per quos poſſent idonius pertractari. Conuertendis Gentilibus Liuoniæ, atque Lubaniæ, & Pruſiæ, Ciſtercienſes quæſiti, nec actum tunc de aliorum conuerſione: Extirpandis hæreſibus Toloſæ, & vicinarum Vrbium, quibus non aliæ extitere pernicioſiores, Ciſtercienſes præfecti: Cruci contra Albigenſes prædicandæ, ſeu contra Sarracenos, Dominici ſepulchri detentores, Ciſtercienſes Legati: pacandis Regnis, conſiliandis Regibus, vbi bella emergebant, iidem miſſi; demum qui Eccleſias, qui cœnobia

viſitarent

viſitarent, qui lites componerent, qui reformarent deformatos mores, qui Epiſcopos ſucceſſores Apoſtolorum corrigerent, deponerent, & pro depoſitis alios ſubſtituerent, qui Regularium cuiuſcumque generis Capitulis præeſſent, aut frequentet, aut ſoli deſtinabantur. Vt verè nullus, non dico Eccleſiæ Annales ſub hoc Pontifice, ſed neque vnius, alteriuſve Prouinciæ, vnius, aut alterius Epiſcopatus, vnius ordinis, & pene addam cœnobij, ſcire poſſit, qui Ciſtercium neſciat; nullus, qui ſciat, poſſit ignorare. Illuſtriora; quæ inuenimus tradidimus: communiora ſilemus. Quis enim cuncta, aut ſparſa colligere, aut legere collata non faſtidiret? Quædam tamen, vel pauca propalabimus, quia extracta ad corpus iuris, vel quia aliquam tangunt, aut præſe ferunt, iis Annalibus dignam antiquitatem.

2. Decreuerant Canonici Tulleoſes primiceriatus in Eccleſia ſua dignitatem ſupprimere, quam ſuppreſſionem auctoritate Alexandri III. qui tunc Pontifex erat, Confirmauerãt. Hinc Primicerio defuncto nullus ſuffectus, & niſi ſuppreſſio viribus ſubſiſteret, ius eligendi per lapſum præſcripti temporis, ad Innocentium Papam deuoluebatur. Affuere præbendarum candidati, qui nunquam deſunt, & quod mireris ex eadem Eccleſia, vt dignitatem ſuppreſſam impetrarent; &, qui mos ambientium eſſe ſolet, ſuppreſſionem celabant, vacante prodita. Innocentius nolens Tullenſibus canonicis præiudicare in aliquo, ſed neque ſuæ Sedis iure cedere, duos Ciſtercienſis familiæ Abbates miſit, Altæ Syluæ nimirum, & Belliprati, qui de vacante, & vacantis tempore inquirerent; neque vt referrent, ſed vt ipſi procederent, vbi eſſet procedendum, etiam ad Primicerij pro ſuo arbitrio eligendi inſtitutionem. Affuere Abbates, & lapſum temporis certum innenere: nec dubium quin à multis moleſtati ſuper Primiceriatus inſtitutione: qua ſemel facta longa lis maneret Canonicos Tullenſes & inſtitutum. Verum vbi inſinuata illis fuit dignitatis ſuppreſſio, Innocentio pro Eccleſiæ facto reſcribunt; eorúmque interuentu effectum eſt, vt vſque hodie inconcuſſum perſeueret. Inſerta hæc omnia, vt dixi corpori iuris, ex Capite, *cum acceſſiſſent*, de conſtitutionibus; vbi mutila Innocentij Papæ Epiſtula, ſed ex integris ſibi reſtituta, hæc habet verba.

3. *Cum acceſſiſſent ad Apoſtolicam Sedem Archidiaconus Tullenſis, & G. Tullenſis Capituli procurator, Archidiaconus propoſuit memoratus, quod cum olim quidam Canonici Tullenſes noſtris auribus intimaſſent, quod Primiceriatus in Tullenſi Eccleſia tanto tempore vacauiſſet: quod ad noſtras manus illius perſonatus eſſet donatio deuoluta: Dilectis filiis Altæ Syluæ, & Belliprati Abbatibus Ciſtercienſis ordinis, dedimus in mandatis, vt ſuper hoc inquirerent veritatem: etſi perſonatum illum tanto tempore vacauiſſe conſtaret, quod iuxta Lateranenſis ſtatuta Concilij ad nos ipſius eſſet donatio deuoluta; ipſi perſonam idoneam de Tullenſi Eccleſia, vel aliunde, in ipſo perſonatu inſtituerent vice noſtra, & eundem facerent ab illa pacificè poſſideri. Fuit inſuper ex parte Capituli allegatum, quod de communi aſſenſu Canonicorum Tullenſium fuerit conſtitutum, ne Primiceriatus dignitas eſſet vlterius memorata: inter Canonicos ipſos Primiceriatus prouentibus, & poſſeſſionibus diſtributis. Et eadem conſtitutio à bona memoria Alexandro Papa prædeceſſore noſtro fuit poſtmodum confirmata. Propter quod euidenter apparet, quod Primiceriatus ipſe tanto tempore non vacauerit, ſicut nobis fuerat falſa inſinuatione ſuggeſtum. Quocirca mandamus quatenus, ſi conſtiteris Tullenſes Canonicos, ne vlterius in Tullenſi Eccleſia Primiceriatus eſſet officium, communiter ſtatuiſſe, ac ſtatutum illum auctoritate Sedis Apoſtolicæ fuiſſe poſtmodum, ſicut dicitur, Confirmatum, vos illud faciatis in ſuo robore permanere, &c.* Hactenus ibi.

Concernunt eadem Innocentij Papæ tempora, atque hunc vltimum Pontificatus illius annum, quæ in eius Regeſtis reperiuntur, ad Abbatem Morimundi Guidonem, de quo ſupra, vna cum Epiſcopo Lingonenſi, directæ litteræ ſuper Archiepiſcopi Biſuntinenſis, qui in multis laborabat infamia, viſitatione. Puta eidem ex parte conuicto, confeſſoque, ex parte vero tantum infamato; de prioribus pœnitentia certa iniuncta; de reliquis cum conuinci minus poſſet, indicta purgatio per Præſules prædicta exigenda. Rem non vulgarem, atque antiquam conſuetudinem criminum purgandorum declarantem, & quas ob cauſas tandem abſoluerit, ex ipſis litteris oportet, aperiamus. Res ſic ſe habuit. Inquiſitionem ab Innocentio Papa commiſſam vtrique Præſuli ſtatim conſequuta detectio criminum; præcipuè Simoniæ, incontinentiæ ac venditæ iuſtitiæ: quin & peccatorum illicitè initorum cum his, quos initiabat ſacris Ordinibus; ne videlicet ſuper adeptione beneficiorum, ipſius ſe voluntati vnquàm opponerent, atque hoc vltimum conuictum per plures teſtes; de prioribus infamia ſola conſtabat. Relatione ad Pontificem tranſmiſſa, Innocentius reſpondit comprobatæ per teſtes vnicæ culpæ iniungendam ſtatim certam pœnam: pro reliquis indicendam purgationem, in qua ſi fortè Archiepiſcopus deficiat, à Paſtorali officio deponendum, Porro Canonicæ purgationis hæc erat forma. Vt purgandus iuraret, ſe non feciſſe: dein compurgatores affirmarent etiam ſub iuramento credere ſe eundem non peierare. Ergo Innocentius reſpondit in hæc verba. [a] 4.

a cap. quotiens de purgat. Canonic. 5.

Epiſcopo Lingonenſi, & Abbati Morimundi Ciſtercienſis ordinis Lingonenſis Diœceſis.

Lectis, & intellectis, quæ ſuper inquiſitione facta contra Venerabilem Fratrem noſtrum, Archiepiſcopum Biſuntinum fuere propoſita coram vobis, quia per depoſitionem teſtium, conſtat eundem erga ipſum clericos, cum eos promouebat ad ordines, feciſſe promittere data fide, quod eum per Sedem Apoſtolicam, vel per alium, ſuper obtinendo beneficio non vexarent: vt puniatur in eo, in quo deliquit, eundem à collatione ordinum duximus ſuſpendendum, & quandiu nobis placuerit, volumus manere ſuſpenſum: Interim autem per aliquem de ſuffraganeis Eccleſiæ Biſuntinenſis, cum neceſſitas poſtulauerit, clericis Biſuntinæ Diœceſis ordines conferri mandamus. Cæterum quia idem Archiepiſcopus, ſuper vitio Simoniæ, ac lapſu carnis, nec non venditione iuſtitiæ inuenitur infamatus; ſuper his ei purgationem indicimus, &c. quatenus infra tres menſes ea recepta, aut ſuper his articulis indemnem publicè denuncietis, aut ſi fortè in purgatione defecerit, ipſum à Paſtorali regimine amouentes, faciatis Eccleſiæ Biſuntinæ de

de perſona idonea promideri. Hæc Summus Pontifex.

6. Accuſabat Archiepiſcopum conſcientia de admiſſis criminibus: ſed neque fateri tutum, nec peierare licitum; & forte deerant, qui iuramento fiderent, aliàs infamis hominis, niſi uteretur tergiuerſatione, cui ſe poſſent & ipſi conformare. Ergo præfixo purgationis die, cum ipſe ſimul, & compurgatores, coram vtroque iudice apparuiſſent, & iam ab eo Sacramentum exigeretur: nequaquam ſe non commiſiſſe crimina, de quibus arguebatur, ſed ſe immunem ab illis iurare voluit. Quam nouam iuramenti præſtandi formam, cum Epiſcopus, & Abbas Viri ſagaces, atque totius prudentiæ, notauiſſent, & poſſe in ea latere non leuem fraudem, ſi à commiſſis criminibus immunem ſe iam eſſe, per pœnitentiam, atque ſatisfactionem intellexiſſet, non dubitarent; habuere ſuſpectam: nec ea vnquam contenti eſſe voluerunt, niſi more conſueto ſe purgaret. Hinc appellatus Innocentius Papa per Archiepiſcopum, & re ad illum interim delata, tales rurſus ad eos litteras dedit.[b]

b Ex Regeſt. Viatic.

7. *Recepimus litteras veſtras, quibus nobis intimare curaſtis, quod Apoſtolico ſuſcepto mandato ſuper indicenda purgatione Venerabili Fratri noſtro Archiepiſcopo Biſuntino, ad diem ſibi præfixum, comparuit coram vobis, iuramentum purgationis offerens ſub hac forma: videlicet, quod immunis erat ab illis criminibus, ſuper quibus ſe purgare debebat. Cumque vos diceretis hanc non eſſe formam canonicam, & ſuper hoc fuiſſet aliquandiu diſputatum; ipſe tandem ad nos vocem appellationis emiſit: cui de prudentum virorum conſilio detuliſtis. Ipſe vero ad præſentiam noſtram accedens, humiliter ſupplicauit, vt ſaltem ſuper purgatione continentia dignaremur temperare rigorem; quia non audebat aſſerere, quod a natiuitate ſua nunquam paſſus fuerat lapſum carnis. Porro cum ab eo non credatur tale exactum fuiſſe iuramentum; potius præſumitur, quod alia de cauſa nolebat ſub præſcripta forma iurare: videlicet, quod immunis eſſet ab illis criminibus, de quibus fuerat infamatus, quia quamuis commiſiſſet, tamen etiam iam eſſet immunis ab illis .... Ideoque præſcriptam purgationis formam, ſecundum quam idem Archiepiſcopus coram nobis obtulit ſe purgare penitus reprobamus ..... iniungentes eidem, vt ſi potuerit, & voluerit, ſub hac forma ſe purget, ſecundum ſanum intellectum, quem ei ducimus exprimendum. Videlicet Simoniam, venditionem iuſtitiæ atque incontinentiam, de quibus infamatus exiſtit, iuret ſe minimè commiſiſſe, poſtquam ad Archiepiſcopalem promotus eſt dignitatem: & compurgatores ſic iurent, quod credunt eum verum iuraſſe. Quo facto, vos illum dimittatis in pace; alioquin eum, ſublato cuiuſlibet contradictionis obſtaculo, remouendum curetis à regimine Paſtorali: proceſſuri ſecundum formam in prioribus litteris expreſſam.* Hactenus litteræ Innocentij Papæ.

Ex quibus non ſolum formam canonicæ, vt 8.
voeant, purgationis, alias in iure expreſſam, facile videas: verum & cauſas ſatis rationabiles, ob quas iam abſoluerit, & velut relegata videatur à tribunalibus. Quippe expoſita non paucis iurantium fraudibus; & quod deterius eſt, etiam periuriis: adde probabile poſſe ſine peccato vti Epycheia purgandos, ne ſe proderent; qui eo ipſo quod ad purgationem admittebantur, non ſe aliunde conuictos, non dubitabant. Quod ſi purgandi per Epycheiam iurare licite poterant, quaſi nihil tale feciſſent, vt detegerent: compurgatores certiſſime iurabant, credere ſe purgatos non peierari: quare tota purgatio non multum vtilis, & aliàs fraudibus periuriiſque expoſita; (quamuis ex ſe non mala, neque illicita) merito abiiſſe videtur in deſſuetudinem. De ea toto titulo de purgatione canonica: Cap. XIX. XX. & XXIII. De accuſationibus; Cap. XIII. de Simonia, cum multis aliis. Cæterum formam præſtandæ purgationis ab Innocentio indictam, & in Decretalibus contenta ſub primo titulo, Gratianus etiam inſeruit ſuo decreto, eiſdem verbis tranſcriptam in Canone *Quoties XVII.* ſecunda, Quæſtione V. ſed de his ſatis ſuperque pro inſtituto.

---

1. Mors Innocentij, & Honorij ſubrogatio. 2. Tum ille oſtenſus in viſu cuidam Abbati, 3. atque Sanctæ Lutgardi. 4. Animaduerſum de eius purgatorio, 5. & dictam de cauſis. 6. Eidem Virgini apparet Ioannes Lyranus; 7. & Chriſtus conſolatur flentem eius deceſſum. 8. Pro peccatoribus ieiunium aliud ſuſcipit. 9. Illuſa quædam Virgo illi oſtenſa, 10. & accerſito Simone Alnenſi per vtramque liberata. 11. Mirabili exinde gratia prædita floret. 12. Mors Herleuuini Epiſcopi Leglinenſis.

CAPVT QVARTVM.

1. MENSE Iulio Innocentius Papa deceſſit: & quamuis annos præfuiſſet vndeviginti, tamen immatura morte raptus creditus eſt: adeo ipſius pro Eccleſia Romana Zelus, adeo conſtantia animi, adeo denique, qua pollebat ſapientia, virtuteſque diuturniori æuo dignæ iudicabãtur. Obiit Peruſij die mẽſis XVI. quo ab vrbe perrexerat. Piſanos cum Genuenſibus Naualibus; & Cis-Alpinos inter ſe, campeſtribus prælijs decertantes compoſiturus. Corpus ſepultum in Cathedrali Eccleſia Sancti Laurentij, nec multo poſt, ſequenti nempe die, ſucceſſorem ſortitur Centium Presbyterum Cardinalem Sanctorum Ioannis, & Pauli, de quo hæc Bzouius.[a] *Fuit is Patria Romanus, Patre Haymerico, gente Sabella natus, à teneris annis Monaſterio Lateranenſi oblatus, & in eo Canonicorum Regularium inſtitutum profeſſus, atque propter eruditionem, pietatemque primum à Cæleſtino III. inter Diaconos, deinde ab Innocentio III. Pontif. Max. inter Presbyteros Cardinales relatus. Nono Kalendas Auguſti, inſignia Pontificatus, & nomen Honorij III. aſſumpſit.* Chaconius addit[b] Cardinales, cum cœpiſſent diſcordare, voluntarie ſe ipſos recluſiſſe; ante electum Pontificem (ne in longum negotium protraheretur) è conclaui

a ad hunc annu.

b in Honorio III.

nequaquam

nequaquam exituros: & tandem concludit. *Hinc cœptus mos laudabilis fuit incluſionis Cardinalium vt citius Papam crearent, neque moras necterent, & cibus in dies paucior, & imminutior, fieret ſtimulus celeriter electionem Pontificis maturandi, vt cauetur in cap.* vbi periculū, *de electionibus in ſexto.* Hactenus ille. Addo ego. & ad noſtrum inſtitutum, *Centium addictum familiæ Ciſtercienſi, ſupra alios Cardinales, & inter cæteras Eccleſias eiuſdem ordinis, cœnobio Caſemarij, vel ex Monachis ſibi familiaribus, & probata virtute, expertáque; vel ex Sanctorum Ioannis & Pauli, quibus & ipſe adtitulatus eſſet, aduocatione. Porro antequam ad apicem rerum aſſumeretur, conſtruxiſſe Baſilicam eiuſdem Monaſterij, etiam Honorio dignam: quam & anno ſequenti conſecrauit ritu ſolemni; vt ex litteris eius ad Rainerium Abbatem, Monachoſque, itemque ex alijs ad Capitulum Generale Ciſtercij datis, infrà videbimus.*

2. In morte Innocentij duæ inſignes viſiones oſtenſæ noſtris, altera in ipſa hora mortis eius cuidam Sancto Abbati, licet Anonymo, cum Peruſium ad ipſum properaret; altera in Aquiſia Lutgardi Virgini; quas piaculum eſſet præterire. Priorem ex Anonymo quodam compilatore, narrat Abraham Bzouius his plane verbis. [c] *Ferè ſub ipſam horam, qua Innocentius Pontifex fatis conceſſit, aliquis Abbas ordinis Ciſtercienſis, ſomno meridiano, in quodam prato ante Peruſiam (quo ibat) oppreſſus eam viſionem aſpexit. Vidit ad orientalem plagam Dominum in excelſo Throno ſedentem, faciem aduerſus occaſum habentem, circumſtante eum in prato Angelorum exercitu. Vidit etiam ab occidentali parte eiuſdem prati hominem toto corpore nudum, ſed infula Pontificali decoratum verſus ſedentem in Throno; velociſſimè currentem, & alta voce clamantem; Miſerere mihi miſero, miſericordiſſime Deus. Aſpexit inſuper, quia inſequebatur eum currentem magnus Draco, vt deuoraret ipſum. Cumque conſequi non poſſet illum Draco, ſedētem in Throno alta voce Draco acclamauit; Iuſtè iudica, iuſtiſſime Iudex. Et cum hæc Abbas audiſſet, & vidiſſet, mox euigilauit, & viſio diſparuit; ille autem diſceptationis exitum ſcire nullatenus potuit, donec aſcenderet Peruſium, cui appropinquans ſonum Campanarum, & luctum plangentium, & vocem lamentantium, dicentium, Heu! Innocentius defunctus eſt.* Hæc Sanctus ille Abbas quicunque fuerit.

c ad hunc ann.

3. Verùm Sanctæ Lutgardi longius poſitæ clarior adhuc, ſed pauenda magis viſio etiam omnibus bonis oſtenſa eſt, quam Thomas de Cantiprato ita deſcribit. [d] *Hoc ferè tempore Dominus Innocentius Papa III. poſt celebratum Lateranenſe Concilium, ab hac vita migrauit: moxque apparuit viſibiliter Lutgardi. Illa autem, vt vidit eum ingenti flamma cinctum, quiſnam ſit? percontatur. Reſpondit ſe eſſe Innocentium Papam. Et illa cum gemitu. Quid hoc eſt, inquit, communem omnium noſtrum Patrem tam dire cruciari? Reſpondit ille: tres ob cauſas ita crucior, quæ etiam æternis ſuppliciis me iuſtiſſimè addixiſſent, niſi per interceſſionem piiſſimæ Matris Dei, cui Monaſterium condidi, in extremis me pœnituiſſet. Et æternam quidem mortem euaſi; ſed pœnis atrociſſimis vſque ad iudicij diem crucior. Quod autem ad ſuffragia petiturus venire potui, mihi a ſuo filio mater miſericordiæ impetrauit. His dictis confeſtim diſparuit.* Tremenda ſane viſio cunctis fidelibus de Pontifice, vt vulgo credebatur, omnino Sancto; & qui inter optimos Eccleſiæ computari, etiam prudentium iudicio meruiſſet. Sed homo videt in facie; vous eſt Deus, qui intuetur cor.

d Lib.2.c.7.

Certè quod ait piacularibus flāmis deputatum vſque ad iudicij diem, aut per hyperbolem intelligendum puto; aut ſub conditione (non ſecus ac in Ionæ prædictione ſubuerſio Niniue) nempe niſi illæ pœnæ per ſuffragia viuorum redimerentur. Ideò enim ad Lutgardim ſe miſſum tradit, vt eius iuuaretur orationibus; & ſpontaneis cruciatibus, quibus alias ab eo ſubeundi compenſarentur. Porrò qualiter eadem Sancta Virgo, hoc ei ſtatim impenderit ſubſidium, idem auctor ibidem paucis ſubiungit. *Lutgardis vero eius neceſſitatem ſororibus, vt ei ſuccurrerent, indicauit: Porrò admodum dolens vicem eius, mirabili ſe cruciatu, illius cauſa affecit.* Hæc ille, *Vt non immeritò nobis credendum ſit, eius interuenientibus ſuffragiis, orationibúſque, & aliorum per totam Dei Eccleſiam, tandem pœnis ereptum poſt breue tempus.* 4.

Maior difficultas eſt in aperiendis cauſis, ob quas ille tormentis deputabatur: quáſque, vt ipſe Lutgardi reuelauerit, & Lutgardis Thomæ; at Thomas noluit nobis aperire ob reuerentiam, vt ait, tanti Pontificis. Auaritiam illius ſunt, qui condemnent, multo auro congeſto, per ſpeciem redimendæ terræ Sanctæ, quod tamen in diuerſos vſus conuerteretur. Decentior culpa ampliandæ Sedis libido, & nihil negatum Regibus, qui ſeſe ei feudatarios conſtituiſſent. Hinc Petrus Aragonius hæreticis fauiſſe contra Catholicos; hinc Ioannes Anglus Tyrannidem in populum, ſacrilegia in Eccleſias exercuiſſe impunè ambo tulerunt, quoad vſque (forſan quia humana deficiebat) cœleſtem ambo vindictam ſunt experti. Certè Ioannes, cum ob varia flagitia diris traditus, atque Regni amiſſione damnatus eſſet, cum primum illud tributarium fecit Eccleſiæ, adeò propitium Innocentium habuit, vt in Epiſcopos etiam prævaluerit; præcipuè in Stephanum, quod nos etiam ſuperius late tradidimus. Verum hæc coniectando potiùs dicta, quam affirmando. Neque enim cordium ſcrutator quiſquam, Deo excepto: neque eſt, qui noſcat ea, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt. Hæc de Innocentio: Cæterùm quia de Lutgardi ſemel cœpimus, quæ hoc tempus concernunt ipſius acta, huic item capiti placet, vt inſeramus. 5.

Alia quoque viſio (pergit Thomas de Cantiprato.[e]) per idem prope tempus oblata eſt Lutgardi. 6.
Venerabilis Ioannes Lyranus, cuius ſupra meminimus, cum ea pactum inierat, vt qui prior è vita migraſſet, ſuperſtiti poſt obitum appareret. Itaque Ioanne hic Romanam curiam ob quædam negotia religioſarum fœminarum, quas in Brauantia annuè vexabant, adiens, Alpes cum attigiſſet, vita functus eſt. Eodem autem temporis puncto, apparuit viſibiliter Lutgardi, in Monaſterij ambitu ſtanti. Illa viuere eum exiſtimans, manu innuit, vt peteret locum, vbi ſolebant inter ſe ſorores conſerere ſermones. At ille dixit: Ego è corpore deceſſi: ſed vt veritati, quæ ex pacto inter nos inter ceſſit, ſatisfacerem, tibi apparui. Tum illa humi proſtrata ſciſcitabatur ex eo, quid ſibi vellet triplex indumentum, quo mirificè erat ornatus? Reſpondit: veſtimentum candidum, Virginitatem ſignificat, quam ab vtero impollutam ſeruaui. Rubicundum, labores, & perpeſſiones, quæ mihi mortem attulerunt; quæque multo tempore, pro iuſtitia, & veritate ſuſtinui. Caruleum, idemque eximium, vita

e Lib.2.c.8.

vitæ ſpiritualis perfectionem His abſolutis, ab oculis admirantis ablatus eſt. Illa autem, & viſionem, & obitum eius ſorori illius, & cæteris monialibus indicauit. Hactenus Thomas.

7. Verum cum talem, tantúmque amicum, ac ſpiritualem magiſtrum ſibi ablatum, pia Virgo lugeret, neque eius Beatitudo, quantumuis certa propriæ iacturæ dolorem temperaret; apparuit illi, glorioſior alia viſio, Chriſti nimirum cœleſtis eius ſponſi, cuius præſentia longè fructuoſiori Ioannis Lyrani defectum compenſaret, nam pergit auctor. [f] *Cum autem poſtea venerabilem virum licet in cœlis Beatum, tamen ſibi ablatum fleret, ſub ipſo luctu Dominus ei dixit: Cur fles Lutgardis? & quam ob rem affligitur cor tuum? Numquid non melior ſum tibi, quam decem filij. Illa non intelligens, quippe illiterata Monialis, vbi ab aliis explanata didicit, non planxit amplius, ſed in eius morte Dominum benedixit.* Hæc Chriſti cum Lutgardi familiaritas, hoc Lutgardis cum Chriſto commercium fuit.

[f] ubi ſuprà.

8. Verum maiora adhuc, dulcioráque, atque vniuerſo mundo vtiliora, hoc item tempus, vel circa concernentia, ex eodem auctore proſequamur. [g] *Expletis ſeptem illis annis, quibus nonniſi pane, & ceruiſia vſa fuit, rurſus ei per reuelationem mandatum eſt, vt pro cunctis peccatoribus aliud ieiunium ſuſciperet. Quod illa libens fecit; iterúmque alios ſeptem annos ſolo pane, & olere tranſegit. Rapta autem in ſpiritu, vidit ſalutis noſtræ Principem Ieſum, cum vulneribus, tanquam recens inflictis, atque rubentibus, vultui paterno adſtare, & pro peccatoribus deprecari Patrem: deinde autem vertere ſe ad ipſam, atque dicere: cernis, vt me totum offeram Patri meo pro peccatoribus meis? Ita ergo volo, vt tu quoque te mihi totam offeras pro meis peccatoribus; & zelum in illorum animaduerſionem accenſum auertas. Hoc idem Dominus Ieſus in Miſſæ ſacrificio quotidie fere illi dicebat.* Hæc Chriſtus ad Lutgardim. Porrò quam illa exactè cuncta impleret, quantum proficeret, quantum præualeret, reuelauerat Deus non multo ante Beatæ Mariæ Ogniacenſi, cuius de ipſa præclarum teſtimonium, quod idem auctor refert, hic ſubiungo. *Sub cælo,* inquit, *illa, non habet mundus Domina Lutgarde fideliorem, efficacioremque, tum pro animabus, quæ in locis purgatorij ſunt, tum pro peccatoribus, precatricem. ſpiritualia miracula fecit mundo viuens, corporalia faciet poſt obitum.*

[g] Lib. 1. c. 9.

9. Eiſdem temporibus Venerabilis Simon conuerſus Alnæ à Lutgardi accerſitus Aquiriam venit; ibidémque per merita vtriuſque ingens à Deo miraculum patratum, ex illuſa Moniali, fugato Dæmone, atque eidem ſubiecto, cui antea per præſtigia dominabatur. Rem planè miram à coæuo auctore, grauique, & in eadem nota Sancti-Monialis, fideliter conſcriptam, in huius Capitis fine referamus. *Quædam*, ait, [h] *valde religioſa Sancti-Monialis in reuelationibus quibuſdã, quas ipſa Diuinas putabat, a Satana fallebatur. Id vbi didicit Lutgardis, rogauit Dominum pro ea. Cui ille reſpondit: Illuminare iis, qui in tenebris, & in vmbra mortis ſedent. Ea verba cum ipſa non intelligeret, à quadam Moniali quæſiuit, quid ſignificarent? Poſtquam interpretante cognouit, inſtantius rogauit Dominum. Apparuit autem ei Satan, & dixit: Ego ſum ſpiritus mendax, qui illam Monialem decipio. Cui illa, abi, inquit, ad Fratrem Simonem, qui eſt in Alnenſi Monaſterio, & idem ei quoque referas, vt habeam teſtem veritatis. Obtemperat Diabolus, & Frater Simon venit Aquiriam. Erat autem Simon ille plenus ſpiritu Dei, & vt liber vitæ eius teſtatur, per multa ei Dominus reuelauit.*

[h] Lib. 2. c. 2.

Vtrumque Sanctum ad Deum fudiſſe preces, 10.
vtrumque pro illuſa Chriſti ſponſa deprecatum humiliter, in comperto fuit: neque minus conſtitit exauditum vtrumque: Et de his, quæ facienda ſibi inſtabant, Diuinam accepiſſe reuelationem. Nam *Ambo pergit,* [i] *ex Diuina reuelatione, inter ſe conſentientes, Moniali illi protinus mandauerunt. Illa mox membris omnibus obriguit, & contracta eſt; adeóque os eius obſtruebatur, vt nec cultello poſſet aliquatenus aperiri. Quod vt viderunt aliæ, multo horrore correptæ flexis genibus pro illa ad Dominum deprecabantur. Vbi ab oratione ſurrexerunt, confeſtim illa curata eſt. ſuménſque cibum confortata eſt: atque ab illo die, ab illo impoſtore ſpiritu liberata eſt.* Hoc ſane primum, nec leue fuit miraculum, imperaſſe Diabolo, ac Chriſti ſponſam ab illo liberaſſe, cui tanto tempore obnoxia antea fuiſſet. Sed longè maius à Dæmone illuſam, Dæmoni ex tunc potenter imperaſſe, nec ſolam libertatem conſequutam, ſed & virtutem. Nam audi quod ſequitur. [k]

[i] eodem cap.

[k] ibidem.

11. *Tantis autem poſtea meritorum prærogatiuis, vt ego ipſe vidi, excelluit, vt non ſolum ipſa illuminata in tenebris dici poſſet, ſed etiam multos alios in tenebris degentes morum exemplis, illuminaret. Vidi ego Monialem quandam Ciſtercienſis ordinis, multis annis à Dæmone vexatam, quam ad ſe adductam, multis precum ſuarum inſtantia liberauit. Vidi etiam aliam à nequiſſimo Dæmone permultis annis incredibili libidine pollutam, atque eius precibus ereptam.* Ita videlicet duplicatis meritis Simonis, & Lutgardis duplicata miracula: & non ſola libertas conſequuta ab illudente ſpiritu, ſed & eximia Sanctitas, & in Dæmones ipſos prompta poteſtas, quibus ex tunc floruiſſe perhibetur, pro qua ipſi orauerunt, Sanctimonialis.

Hoc, aut ſequenti anno obiiſſe dicitur Leglinenſis Epiſcopus Herleuuinus ex Ciſtercienſi Monacho, cum annis octo plus, minus, præfuiſſet. De eo hæc habet Iacobus VVaræus, quem ſolum huius viri auctorem habeo [l] *Succeſſit illi (Scilicet Ioanni, cuius ſupra meminimus) Herleuuinus (quibuſdam Hugo dictus, ſed perperam) Monachus itidem Ciſtercienſis Deceſſit M. CC. XVI. Si non (vt Annales Monaſterij Beatæ Mariæ de Dublin habent) M. CC. XVII. ac in Eccleſia cœnobij Donbrochenſis, cuius magnam partem conſtruxerat, ſepultus eſt.* 12.

1. Honorius vix dum electus de noſtris ſolicitus, 2. ad quinque primos Abbates Ciſtercij ſcribit, 3. præcauens diuiſionem. 4. Exinde Lucæ, Sambucinæ Abbati, grauem ſatis iniungit inquiſitionem. 5. Ludouico inuadente Regnum Angliæ, pupilli Ioannis ad Honorium confugiunt, 6. qui compeſcendis Ludouici motibus, 7. Ciſtercij, & Claræ-Vallis Abbates ad Patrem mittit, 8. cum precibus, & minis: 9. ad Ludouicum eaſdem deportaturos 10. Iniunctæ Legatiæ fœlix ſucceſſus. 11. Viſitura cœnobium Corbeienſe. 12. Et approbatus ordo Sancti Dominici in Eccleſia, & redditibus acceptis Fulconis dono.

CAPVT QVINTVM.

1. REGNO ad Honorium, qui electus in Pontificem, nihil altius curare, quam Ciſterciū, nihil magis in votis habere viſus eſt, quam ne familia ſibi dilectiſſima, atque Eccleſiæ perutilis, aliqua inteſtina diſcordia macularetur. Timendi cauſa, controuerſia recens quatuor primorum Abbatum cum Ciſtercienſi, in Concilio relata, quam anno præcedenti commemorauimus: & ſciebat concepta ſemel diſſenſionum ſemina, ſub typo religionis, zelique, & iuramenti præſtiti de propriæ cuiuſque dignitatis conſeruatione, latius ſerpere, nec ignorabat Capitulum inſtare celebrandum ex more menſe Septembri, in quo eadem, ſi denuo pullularent, difficilius haud dubie euelli poſſent. Itaque biduo à ſua coronatione, quæ vt diximus incidit in vigeſimā quartam diē menſis Iulij, ad Ciſtercienſem, & cæteros Abbates litteras dat; & reuerentiæ (ſi ita fari licet) de ſummo Præſule, & charitatis plenas; per quas his malis efficaciter obuiaret. Vix qui ſolius Ciſtercij curam gereret, tam opportunus adeſſe potuiſſet; ne dum Pater communis totius orbis, tertio ab ingreſſu die, vt ſere initia ſui Pontificatus, à cura in Ciſtercienſes auſpicaretur. Exemplar litterarum ita habet.[a]

[a] Ex Regeſt. lib. 1.

Ciſtercienſi, de Firmitate, Pontiniacenſi, Claræ-Vallenſi, & Morimundenſi Abbatibus.

2. *Syncerìtatis affectus, quo adhuc in minori officio conſtitutus, veſt um ſummus ſemper ordinem amplexati, & ſolicitudo officij Paſtoralis, ad quod licet immeriti aſſumpti ſumus, Domino diſponente, potiſſimum nos inducunt, vt ſimus ſolliciti, quomodo eidem in ſimplicitate, ac puritate primæ inſtitutionis ipſius valeat conſeruari, ne inimico homine ſuperſeminante zizania, plus diſceſſionis in eo locum reperiat, qui lætatur, cum male fecerit, & in peſſimis rebus exultat.*

3. *Inde eſt, quod deuotionem veſtram rogamus attentius, & exhortamur in Domino per Apoſtolica ſcripta præcipientes, quatenus ad illum habentes cum pia deuotione reſpectum, qui non eſt Dominus diſſenſionis, ſed pacis, faciens in Domino vnanimes habere, in vnitate ſpiritus, in vinculo pacis, ſeruantes, & prouidentes bonum, non ſolum coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus; ſicut dicit Apoſtolus: Caueatis omnino ne occaſione verborum, quæ quidam veſtrum bonæ memoriæ Innocentio Papæ prædeceſſori noſtro propoſuerunt tempore Concilij Generalis, aliquid in Generali Capitulo, vel etiam alibi proponatis, ſeu etiam ordinetis, per quod in ordine veſtro, ſcandalum valeat ſuboriri, quem in ſua puritate curetis, pro viribus cuſtodire, puras manus ad Dominum in oratione leuantes; vt pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras in Chriſto Ieſu, qui ad exhibendum humilitatis exemplum, non venit miniſtrari, ſed potius miniſtrare: precum noſtrarum primitias taliter impleturi, quod gratia Diuina vos reddatis acceptos, & noſtrum poſſitis fauorem, & Sedis Apoſtolicæ promereri. Datum Peruſij VII. Kalendas Auguſti, Pontificatus noſtri anno primo.* Hæc ad noſtros Honorius, vix dum electus; neque mirum, ſi integros optabat, quibus in cunctis viri, quos omnibus præficere negotiis, propoſuiſſet.

4. Multa, & grauia in Eccleſia ſe obtulere, quæ illis delegaret, ac ſi non alij eſſent, qui poſſent exequi. Ex grauioribus vnum, aut aliud referam: nam omnia proſequi nobis impoſſibile; multia etiam inutile appareret. Laborabat infamia multorum criminum Anglonenſis Epiſcopus in Calabria, quippe vt idem Honorius teſtificatur.[b] *Non paſtoris exercebat officium, ſed pro donis vendebat ſacros Ordines indignis, & in beneficiorū collatione, eum ſolum digniorem reputabat, qui plus tribuebat Coniuges à coniugibus auerſos, ſi mercarentur, per ſententiam ſeparabat: contra, Sacerdotibus vendebat pecunia concubinas; vt omne nefas apud eum, ſi deargentatum, licitum; ſi deauratum, honeſtum etiam foret. Ad vltimum præfatus Epiſcopus, ciuitatem Anglonenſem, gratis inexorabili odio perſequutus, non tanquam pater commotus ad filios, ſed ſicut tyrannus proceſſit ad hoſtes: & inducens in ciuitatem exercitum bellatorum, ipſam in hoſtili voſtitate delens, ponens viros in ore gladij, ac omnia redigens in cinerem, & fauillam.* Hactenus verba Honorij ſummi Pontificis, quæ, & elegantia, & atrocitatem negotij præſeferentia in præſenti inſerenda eſſe putaui. Ergo huic malo Sambucinæ Abbatem Lucam, inſignem virum, cuius plurima mentio in ſuperioribus, vna cum Archiepiſcopo Coſentino Honorius oppoſuit, litteris ad vtrumque datis hoc ipſo anno; in quibus hæc, & alia; & remedia adhibenda continebantur.

[b] lib 1. epiſt. eius.

5. Eodem tempore, cum Ludouicus Princeps Philippi Franciæ Regis primogenitus, poſt mortem Ioannis Angli, in filios eius pueros inſurgeret, quos Pater ſub tutela Eccleſiæ non ſecus atque Regnum, reliquiſſet, & pupilli implorarent fauorem ſummi Pontificis: Arnaldus Ciſtercienſis, & Conradus Claræ-Vallenſis, Abbates electi ſunt, qui Honorij nomine legatione fungerentur tam ad Philippum in Gallia conſiſtentem, quam ad filium, qui Angliam infeſtabat. Inceperat ad bellum Ludouicus viuente Ioanne, à multis Regni Proceribus vocatus, compeſcendæ inſolentiæ Tyranni Regis: & quidem

præcedenti anno proſpere egerat, graui clade illata, quæ Ioanni, aut cauſa, aut occaſio mortis fuit. At cum eo defuncto vltra perſiſteret, & filios æque ac patrem proſequeretur; illi adhuc pueri, & bello nondum habiles, qui armis iura defendere non poterant, tuebantur rationibus, quibus ſibi affuturum ſperabant Vicarium Chriſti. Meruiſſet Pater exturbari Regno, quod male adminiſtraret, meruiſſet & vita. Quid his amiſſis in eum ſæuiendum foret? an etiam poſt internecionem mucro deſæuiat? Tum ſe innocentes luere iniuſte, quæ non peccaſſent: an eius generis culpa Ioannis fuit, quæ in liberos foret tranſitura? Quid ſi ipſi ſatisfaciant cunctis, quos læſerat? Quod vel ab ipſo factum, aboleret reatum prirum criminum. Paratos ſe per omnia ſatisfacere; paratos reſarcire quæcumque damna. Tum ſi ne ipſi quidem Regno digni; quid Eccleſia meruit, in cuius iam dominio poſitum erat? an illud ſemper paſſurum, quia ſemel paſſum? & ſuſtinuiſſe Tyrannum, (eſto hinc nomine Ioannem dehoneſtent) delictum fuit. quod ferro, & armis veniat caſtigandum? Detur potius requies tanto labori: & vt non aliis, ſaltem Sedi Petri ſeruentur iura; in quæ ſi forſan aliqua opponantur; quod Ludouico faueat, nihil prorſus erit.

6. Hæc, & ſimilia mouere ſummum Pontificem, vt pupillorum partes tueretur, non ſine magna animi anxietate; quippe qui nec iuſtitiæ deeſſe vellet, nec florentiſſimos, & illuſtres Francorum Reges, obſequentiſſimos à longa ſerie temporum Romanæ Eccleſiæ filios à ſe auertere: aut facere obedientiæ eorum periculum. Regibus cum fluminibus commune, quod terminos nonnunquam tranſgrediantur ſibi præfixos: Quis enim diu potentiam temperauit? Si relinquatur cum minori damno; ſed obſiſtente quocumque impedimento tumidus magis, atque ipſa obſtacula ruinia inuoluturus. Opus eſſe prudentiæ in eo conflictu: atque arte magis, quam vi trahendos animos, quos mouere, facile: ſemel commotos ſedare, arduum foret. Ergo vt negotium tantum pertractaret, duos Abbates Arnaldum, & Conradum, Ciſtercij, & Claræ-Vallis ſibi elegit, quorum iudicio, auctoritatique Philippus, Ludouicuſque deferrent; atque ita gratia valerent apud vtrumque; vt & preces eorum grati ſuſciperent, & nihilominus ſeueritatem revererentur. Itaque, vt vtrumque Principem adirent, legatione fungentes ipſius nomine, mandauit per litteras planè elegantes, & dignas tanto Pontifice, quæ ex Regeſto Vaticano fideliter ſcriptæ, hæc habent verba. [e]

e lib. 1. epiſt. Honorij III.

Ciſtercienſi, & Claræ-Vallenſi Abbatibus.

7. *Et ſi hactenus pro defenſione Regni Angliæ, vtpote ad ius, & proprietatem Sedis Apoſtolicæ pertinentis, ſolicitudinem habuerimus: nunc tamen ideo intendere fortius nos oportet, quod claræ memoriæ Ioannes Rex Angliæ filios ſuos ſuos pupillos, & Regnum ipſum in noſtris reliquerit manibus, & tutela. Vnde coarctamur plurimum è duobus; quia id negligere nec volumus, nec debemus, ſed nec poſſumus, mercenario, qui viſo lupo dimittit oues, & fugit, & lupus rapit, & diſpergit oues, meritò comparandi: Et Philippum illuſtrem Regem Francorum, quem adhuc in minori officio conſtituti, ſyncera dilectione dileximus, ac Regnum ipſius ſi fieri poſſet, nollemus offendere, vel turbare; quo contriſtato, non contriſtari nequiremus nos ipſi; & vtinam tangat Dominus cor ipſius, vt ad deuotionem, quam hactenus ad Dominum, & ad Eccleſiam ipſam Romanam dignoſcitur habuiſſe, ex affectu intimo redeat, & ex hoc veraciter contriſtetur, quod nobis vir Ludouicus eius primogenitus Sedem Apoſtolicam contriſtauit: ipſumque pro viribus ab iniquitate incœpta, quam in Dei contemptum, & Apoſtolicæ Sedis iniuriam exercet, ſtudeat reuocare, ac ſic contriſtatos lætificet noſmetipſos.*

Quapropter veſtram prudentiam eligentes, per quam poteſt eiſdem, ſi fuerit deſuper datum, ſubuenire pupillis, & ſaluti Regis ipſius conſuli ac honori, deuotioni veſtræ, de qua fiduciam gerimus pleniorem, per Apoſtolica ſcripta mandamus, atque præcipimus, quatenus Regem adeuntes prædictum vice noſtra, fuſis lacrymis, humi proſtrati; eundem, preces precibus cumulando, moneatis prudenter, & obſecretis per effuſionem Sanguinis Ieſu Chriſti, quod pro ipſius reuerentia, & Apoſtolicæ Sedis honore, dimiſſa præfatis pupillis offenſa, ſi quam in eum pater commiſit ipſorum, ex corde puro impendat ſtudium diligens, & operam efficacem, vt prædictus filius eius ad propria redeat, & occupata de Regno prædicto pupillis reſtituat antedictis; quantum ſic, & nos, & ſeipſum expediat à neceſſitate, quam nobis idem primogenitus eius ingeſſit, diſerte, atque viriliter ſuggeſturi. 8.

Ad eundem quoque nobilem accedatis, & ipſum modo ſimili obſecretis, & intuitu illius, qui donat Regna hominum, & cui voluit donat, illum, vt à perſequutione pupillorum ipſorum deſiſtat, & reſtituat occupata, & ſic vincens ſalubriter ſemetipſum, ſe vinci permittat à nobis; Deo ignominiam, & Apoſtolicæ Sedi donans, ſi quam ſe forſan æſtimat, ex hoc incurſurum; cum tamen propter Dominum vinci à nobis nequaquam ignominioſum exiſtat, qui armis carnalibus non pugnamus, ſed ſpiritualibus potius; quæ ſunt potentia, videlicet, gladio Verbi Dei; viuus eſt enim ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, vſque ad animæ, ac ſpiritus diuiſionem pertingens. Sed eidem nihilominus proteſtemini, quod ſi veſtris monitis, imò noſtris non acquieuerit, cum præfatis pupillis nulla poſſimus ratione deeſſe, contra eum cœlum, & terram curabimus inuocare; aggrauaturi manus noſtras in ipſum, in quantum poterimus, ſecundum quod nobis fuerit deſuper inſpiratum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum VIII. Idus Decembris, Pontificatus noſtri anno primo. Hactenus ad duos Abbates Honorius Papa. 9.

His litteris ſuſceptis Sancti Abbates Pariſios primum ad Philippum Regem, dein ad Ludouicum in Angliam iuxta tenorem Apoſtolici mandati profecti ſunt, iniuncta ſibi functuri legatione. Aſt quam fœliciter peregerint negotium, declarauit euentus, pace ſequuta inter Ludouicum, Henricumque, atque ipſo Henrico in Regem coronato, cum decimum ætatis ſuæ ageret annum. Narrat Matthæus Paris ad hunc annum, ex quo Arsfeldius deſumpſit hæc pauca verba. [d] *Ludouicus certis conditio-* 10.

d ſaeculo 13. cap 3.

nibus

nibus inter ipſum , & Henricum initis , & iureiurando conſtabilitis , (inter quas & illa , vt Henricus veteres illas , & antiquas leges bona fide ſeruaret) Angliam deſeruit. Regio interim Henricus diademate Gloceſtriæ decem , aut nouem annorum puer inſignitus eſt , &c. Hic manſit exitus Abbatum legationem , quos multæ aliæ innuere circunſtantiæ , quas idem auctor recenſet eodem loco.

11. Plura alia negotia minoris notæ iniuncta hoc anno noſtris ab Honorio Abbatibus præcipuè de ſichem, & de ſalem. Quin & Abbati Caroli loci Siluanetenſis commiſſa viſitatio illuſtris Monaſterij Corbeienſis;[e] *quatenus ipſum viſitationis officium ita diligenter , & ſollicite implerent , quod Deo gratum, eidem Monaſterio vtile, & nobis merito ſit acceptum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum , quarto Kalendas Decembris , Pontificatus noſtri anno primo.* Plura alia huius generis omitto , quæ quinque menſium Honorij , quos hoc anno præſedit, Regeſta complent. Vt verè nihil minus ab Innocentio Ciſtercienſibus vſus, quæcumque occurrerent , per ipſos pertractaret.

e lib.1.epiſt. Honorij.

12. Fine anni vigeſima ſecunda die menſis Decembris , idem Honorius Prædicatorum Ordinem , & in eo primum Monaſterium Sancti Romani,& decimas à Fulcone donatas, firma Beato Dominico , & rata habuit , litteris datis [f] *Romæ apud Sanctam Sabinam, per manum Rainerij Prioris Sancti Fridiani , Sanctæ Romanæ Eccleſiæ vice Cancellarij, vndecimo Kalendas Ianuarij, indictione quinta Incarnationis Dominicæ, anno M.CC.XVI. Pontificatus Honorij III. anno primo.* Porro in his litteris inter alia hæc continentur. *Ea propter , dilecti in domino filij (alloquitur autem Dominicum, & ſocios) veſtris iuſtis poſtulationibus clementer annuimus , & Eccleſiam Sancti Romani Toloſanenſis , in qua Diuino mancipati eſtis obſequio, ſub Beati Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus , & præſentis ſcripti priuilegio communimus. Inprimis ſiquidem ſtatuentes , vt ordo Canonicus, qui ſecundum Deum , & Beati Auguſtini regulam in eadem Eccleſia inſtitutus eſſe dignoſcitur , perpetuis ibidem temporibus obſeruetur, &c.* Et paulo inferiùs. *Decimas quoque à Venerabili Fratre noſtro Fulcone Toloſanenſi Epiſcopo de aſſenſu Capituli ſui vobis pia , & prouida liberalitate conceſſas , prout in libro, ſeu in eorum litteris continetur, &c.* Ergo *hoc accepto diplomate (ait Abraham Bzouius* [g] *) & Diuinitus pronunciata appellatione (nempe Prædicatorum) Toloſam reuerſus (Sanctus Dominicus) ſociis ſexdecim congregatis, regula Sancti Auguſtini , quam profiterentur , electa ; nomen ordini Fratrum Prædicatorum , ex inſcriptione Pontificia , impoſuit ; atque nonnullis pro tempore adiunctis arctioris vitæ conſtitutionibus , in Eccleſia Sancti Romani , à Fulcone donata , Religionem Prædicatorum inſtituit.* Hactenus Bzouius. His litteris inter alios ſubſcripſit Guido , quondam Ciſtercij Abbas, tunc Cardinalis Epiſcopus Prænestinus , qui etiam à Chaconio numeratur, inter eos, qui aſſueruot electioni Honorij III.

f apud Baron. hoc ann. num.9.

g num. 6. ann 1215.

---

1. VValteri Birbachij pretioſa mors , 2. præcedenti viſione ſatis mirabili. 3. Charitas eius, 4. & profunda de vita Chriſti myſteriis contemplationes. 5. Miracula poſt mortem, 6. & caſtigati , 7. in aliis recentiores. 8. Godeſcalcus Chriſtum in Euchariſtia videt 9. Mappam , corpori Chriſti reponendo , per caſum ſciſſam , miraculoſe reſarcit. 10. Moritur, 11. atque à Præmonſtratenſi , Sancto Abbate diſtinguitur. 12. Dictum , & de Guillermo conuerſo Sancto.

CAPVT SEXTVM.

1. FLORVERANT interim in diuerſis Abbatiis, præter eos, quos ſupra memorauimos, multi,& præclari viri, fœminæque , quorum non licet memoriam præterire. In Hemmenrode defunctus circa hoc tempus VValterus Birbachius, cuius iam aliquam fecimus mentionem. Porro quem Deus virtutibus in vita; oſtentis etiam fecit in ipſa morte, & poſt mortem miraculis illuſtrem, quæ vtraque Cæſarius Heiſterbacēſis memoriæ prodit,& nos hic deſcribemus ipſius verbis.[a] *Antequam Deus eum vocaret de hoc mundo, cuidam Monacho mirifica quædam viſio reuelata eſt de illo. Exiſtente eo VVillarij , quæ domus eſt ordinis Ciſtercienſis , cum Abbate ſuo Domino Euſtachio , cum dies eſſet Dominica , totum Conuentum idem Abbas poſt cænam conuocari fecit , quod cum factum fuiſſet , & ipſe diceret : ſunt ne fratres noſtri hic omnes ? reſponſum eſt ei, Omnes Domine, exceptis duobus iuuenibus , qui de Francia hoſpites hûc miſſi ſunt , qui ſtudioſi ſunt valde circa ſilentium, maxime diebus, quibus communicant. Secundò vero ex parte eius vocati, cum veniſſent , & eis Abbas moram improperaret , humiliter ſe excuſantes, conſederunt.*

a lib.7.c.39.

Sequenti die Conuentus à labore rediens, & ante portam facto primo ſigno Nonæ , ſecundum expectans ſenior ex eis, cum ſtans , ſuper foſſorium ſuum ſe reclinaret , & nonam de Domina noſtra diceret, ſic ſtando leniter obdormiuit; & ecce ipſam Dei genitricem, diuerſorum ordinum perſonis ſtipatam , in mira claritate inter ſe , & portam tranſire conſpexit : à qua cum minime , quaſi ignotus, reſpiceretur, nec vocaretur , triſtis ait intra ſe : Hei mihi miſero, quare me non vocas ? quæ cum paululum proceſſiſſet , miſerta illius Monachum familiarius ſibi adhærentem remiſit , dicens ; voca Monachum illum : quem cum reuerſus vocaret , & diceret: veni , Domina noſtra vocat te ; præ gaudio expergefactus eſt ; intrans , & Dominum VValterum conſiderans, dicebat intra ſe : ſimilliſimus eſt Monachus iſte Monacho , per quem hodie Domina noſtra vocauit me , niſi quod cuculla illius griſea , huius autem alba eſt ; & recitauit viſionem ſocio ſuo.

Sequenti die , cum Dominus Abbas, & VValterus eſſent receſſuri , & ab eis prædicti iuuenes ad portam vocati , VValterusque in ſua griſea cuculla ſtaret(alba, quæ ſibi fuerat accommodata, depoſita) ait Monacho ſocio : Reuera iſte eſt Monachus, qui vocauit me, veſtem cognoſco, de perſona non dubito. 3.

Poſt dies paucos idem VValterus cœpit infirmari, qui fide, & charitate plenus, confeſſus; atque contritus, Beata Dei genitrice ſeuocante, de tenebris tranſiuit ad lucem, de fide ad ſpeciem, de labore ad requiem, de merito ad præmium, de mundo ad patriam. Ad quam nos perducat Dei filius Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ex Maria Virgine natus, qui eſt via in exemplo, veritas in promiſſo, vita in præmio. Amen. Monachus vero Villarienſis, & ipſe vocatus, ſicut fuerat ei praoſtenſum, interpoſitis paucis diebus migrauit ad Dominum. Hac mihi relata ſunt à prædicto Abbate Euſtachio. Hactenus Sancti Viri fœlix tranſitus, & quem antea vocaſſet Iunioris Monachi.

4. De hoc VValtero ab eodem auctore dicitur magnum illud elogium, neque ipſum nobis ſilentio prætereundum. [b] *Diſcordantes concordabat, inobedientes exorabat, iracundos, & impatientes ad cor ſapius reuocauit. Hinc eſt, quod tempore quodam cum de verbo conferrem cum illo, in partem me traxit & ait: Et ego magnas carnis mea patior tentationes: vt aliis poſſit mederi, proprias infirmitates illis non erubuit confiteri.* Reuera id ingens charitatis in diuum fuit, proprio dedecore, velut eleuare fraternum dedecus.

b vbi ſupra.

5. Id etiam, quod illuſtrat hos Annales, in multorum exemplum, dignum iudico, quod de eodem viro paulo poſt ſubditur. [c] *Requiſitus die quadam à prædicto Priore, ſicut ipſe mihi retulit, quid in menſa cogitaret, eo quod non intelligeret, Lectionem; reſpondit: Ego habeo ibi Lectionem meam; quando manducare incipio, retracto mente, qualiter pro me Dei filius ſit ab Angelo nunciatus, & in vtero Virginis de ſpiritu Sancto conceptus, ſicque primum folium verto: deinde cogito, quomodo Angelis concinentibus, ſit natus, & ecce per lectum eſt folium ſecundum. In hunc modum tranſcurro Circumciſionem, Aduentum Magorum, oblationem eius in Templo, Baptiſmum, Ieiunium, Paſſionem, & Reſurrectionem, Aſcenſionem, & Sancti Spiritus aduentum, extremumque iudicium: talis eſt lectio mea quotidiana, cuius finis, finis eſt prandij. Quod in tali libro comedens legeret, teſtabantur lacrymæ, quas in menſa frequenter ſolebat fundere.*

c ibidem.

6. Cæterùm quot miraculis poſt mortem eundem Deus voluerit illuſtrare, ab eodem auctore notatum video, in hæc verba ſcribente de viro Sancto [d] *Vt autem oſtenderet Dominus quanti apud ipſum eſſet meriti matris ſua dilectus, ſignis poſt mortem ipſum glorificauit. Eodem tempore VVinemarus de Aldendorp, miles diues, & honeſtus, lecto totus Paralyticus decubuit. Audiens hominem Dei vnice ſibi dilectum ad Dominum migraſſe, mox nuncium ad clauſtrum miſit, per quem ſibi defuncti coturnos tranſmitti ſupplicauit. Miſſi ſunt ei noui, & mox remiſſi, eo quod intellexiſſet eos Domini VValteri non fuiſſe. Mox per eundem nuncium toti Viri Dei ſatis veteres mittuntur, quos infirmus cum fide, & deuotione ſuſcipiens, ſtatim vt manus præmortuas impoſuit, beneficium ex eis ſenſit. Simile autem eſt in pedibus, ab illa enim hora cœpit manus leuare, & pedes erigere, & totius corporis vires ſenſim tamen recipere. Eadem vero calceamenta, ob amorem Beati Viri, & conceſſum ſibi per illa beneficium, intantum venerabatur, vt in Caſtro ſuo capellam adſficaret, atque eoſdem coturnos eius altari ligneo, Abbate noſtro præſente, includeret. Alius quidem miles periculoſum habens apoſtema in pectore, audiens per prædictos calceos tantam in VVinemaro virtutem factam, vnum ſibi tranſmitti petiuit, per quem, mox vt vlceris locum tetigit, plene conualuit.* Hæc de VValtero.

d lib.7.c.39.

Hunc virum ſanctum Menologio ſuo inſeruit Chriſoſtomus Henriquez ad vigeſimam ſecundam diem menſis Ianuarij: vbi & eius adducit Genealogiam alsius repetitam per Reuerendum Patrem Petrum de Lattheu Canonicum Præmonſtratenſem in Monaſterio Tongerloanu, in libro, quem de mirabilibus ſui tēporis ſcripſit, anno M.CCC.XXXIII. Porro inter alia, de eodem ſancto Viro, hæc habet verba. *VValterus de Birbak. Celebris admodum in actis militaribus, poſtmodum religioſus fuit ordinis Ciſtercienſis, Monaſterio de Hemmenrode: vbi ob vitam Sanctè actam Canonizatus eſt, & anno Domini milleſimo, ducenteſimo, vigeſimo ſecundo obiit.* Ita Lattheus. Verum & annus mortis, vt verum fatear, & Canonizatio (vt vocat) mihi ſuſpecta: hæc quia non video ab aliquo notatam, niſi forte Canonizationem vocat ritu antiquo vſurpatam, communem cultum; ille, quia idem, in quo Cæſarius, ſcripſit: cum tamen conſtet à morte ſancti Viri intereeſſiſſe tempus, & patrandis, vulgandiſque miraculis, & Capellæ ab VVinemaro conſtruendæ. Aubertus Miræus eiuſdem Viri meminit. [e] Verum non ſanctis Canoni adſcriptis, ſed Beatis putauit annumerandū. 7.

e lib.5.Orig. cap 15.

8. In Heiſterbacho, ſiue in Valle Sancti Petri, florebat Godeſcalcus de Volmenſteyne, cui hoc anno oſtenſa cœleſtis viſio, fœlicem exitum aut prædixit, aut præparauit. Certè ante annum M. CC. XXII. quo ſcribebat Cæſarius, vita exceſſit. Cæterum quam viſionem hoc anno habuit, idem met auctor narrat in hæc verba. [f] *Fuit apud nos Monachus quidam, Godeſcalcus nomine de Caſtro Volmenſteyne oriundus, & in maiori Eccleſia Colonia Canonicus: ante conuerſionem ſatis extiterat lubricus, ſed bene morigeratus medica ei ſcientia litterarum inerat, ſed Spiritus ſcientia, & pietatis ad magnam vita profectionem illum pronexerat. Hic cum ante hos ſex annos in die Natalis Domini, ad priuatum quoddam altare, Miſſam cum multa deuotione, & lacrymis, vt ei moris erat, inchoaſſet, ſcilicet:* Puer natus eſt nobis. *Factaque tranſubſtantiatione, non iam in manibus ſuis ſpeciem panis, ſed infantem pulcherrimum, imo ſpecioſiſſimum illum forma præ filiis hominum, in quem & Angeli proſpicere concupiſcunt, tenuit, & vidit: cuius charitate ſucceſſus, & mira pulchritudine delectatus, complexus eſt eum, ac deoſculatus. Timens tamen moram propter circunſtantes, ſuper corporale dilectum poſuit, & ille, vt Miſſa perfici poſſet, formam Sacramentalem reſumpſit. Quandiu Beatus ille vidit ſpeciem infantis, nullam ibi vidit ſpeciem panis, & è conuerſo.* Hactenus in Dialogis. Eadem & eiſdem pene verbis narrat idem Cæſarius Serm.6. de infantia Saluatoris.

f lib.9. c.2.

Refert & idem Cæſarius aliud miraculum Godeſcalchi eiuſdem, quod eius item feruentem deuotionem in Sacrum Chriſti corpus ſatis commendat. [g] *Godeſcalcus*, inquit, *de Volmenſteyne, cuius ſupra memini, cum die quodam corporale cum Sacriſta noſtro extendiſſet ad poliendum, illudque per medium rupiſſet, cuſtos illud complicans in theca repoſuit; poſtea autem illud explicans, cum integrum reperiſſet, miratus eſt valde Sanctitati prædicti illud adſcribens.* Hactenus ille. 9.

g lib.2.c.67.

Nec

Nec ſatis nobis conſtat, an hoc miraculum viſio illa præceſſerit, an ſubſequuta fuerit. Vtrumque certe, aut premium, aut diſpoſitio admirandi feruoris, & charitatis, qua erga tantum, & tam Venerandum Sacramentum afficiebatur.

10. h lib.9.c.2. Iam de eius morte, & viſione reuelata, cum moraretur hæc habet idem auctor priori loco [h] *Cum, neſcia cui, viſionem reuelaſſet, ſcilicet Godeſcalcus, tacita perſona ſua, & ille aliis quodam die de auctore tanta viſionis interrogatus, me audiente, reſpondit: Certiſſime illa die Christus hic viſus eſt, & nihil plus dicere voluit. Poſtea duobus Sacerdotibus, Theoderico, ſcilicet de Lurecho, & Conſtantino viſionem reuelauit: quod intelligens VVinandus infirmarius noſter, poſito eo in infirmitorio, ait: Bone Frater Godeſcalche, vidiſtis in Miſſa Saluatorem? Reſpondente illo ſimpliciter, etiam, adiecit; In quali forma? In forma (inquit) infantis? Et ille: Quid feciſtis ei? Reſpondit; Oſculatus ſum eum ante os ſuum. Ad quod VVinandus. Et quid poſtea actum eſt? Ego, ait, ſuper altare eum poſui, & reuerſo eo in formam priorem, ſumpſi illum. Eadem die moriens confeſſus eſt Abbati noſtro Domino Henrico.*

11. Annus mortis à nobis ignoratur, niſi quod intra hoc contigiſſe ſexenium compertum eſt. Virum Menologio ſuo inſeruit Henriquez die ſeptima Martij; non quia ea certa, ſed ne nulla. Aubertus Miræus [i] alias diligens auctor, hunc Godeſcalcum, cum Præmonſtratenſi alio confundit, Sancti Martini Abbate, quem commendat Bernardus in Epiſtolis. [k] Sed longe alium eſſe, tempus, locus, profeſſio, dignitaſque clarius probant, quam vt poſſit in dubium reuocari. Quippe alter viuebat Bernardi tempore, alter ſequenti ſæculo: ille Sancti Martini Monaſterio, in Picardia, hic in Germania, in valle Sancti Petri: ille Præmonſtratenſis, hic Ciſtercienſis; ille Abbas, hic Monachus: vt ferè præter nomen, & Sanctitatem, in nullo alio videantur conuenire. i vbi ſuprà. k Epiſt 214.

12. Florebat item hoc eodem tempore, aut in ipſo, aut ſtatim deceſſurus, in eodem cœnobio conuerſus Sanctus, nomine Guillelmus, de quo idem Cæſarius ſcribit. [l] *Sic aſcendere conſueuit bonæ memoriæ VVillelmus conuerſus noſter, qui nuper defunctus eſt. Nam ſicut ipſe moriens Abbati ſuo confeſſus eſt, tribus vicibus in die lacrymas fundebat; primò ex memoria peccatorum ſuorum, ſecundò ex conſideratione Dominicæ Paſſionis, tertiò ex deſiderio patriæ cœleſtis. Quidquid enim cogitare nouerat, vel poterat de Chriſti tormentis, mente percurrebat; de quo tantam ſenſit dulcedinem, ac ſi fauum mellis in ore ſeruaret, &c.* Dixi autem defunctum circa hoc tempus, quia hæc narrat Cæſarius in ſermonibus, quæ tamen ſcripſiſſe fertur prius, quam Dialogos: quamuis & quoſdam illis poſtpoſuerit. Hunc etiam virum memorat Henriquez ad diē XXXI. menſis Maij. l Homil. Domin. in Quinquageſ.

1. Ludolfi in Porta, 2. & Alardi in Luka conuerſiones, 3. & tranſitus glorioſi. 4. Dictum de Adamo 5. Sanato per miraculum, 6. dein vocato ad ordinem per Sanctos Nicolaum, & Paternianum. 7. In Italia Alacrinus, in Gallia Gregorius, in Anglia Theraldus, & Mauricius florent. 8. Incluſa Virgo Brumbacenſi Abbati ſubiecta, 9. pene diſcredit. 10. Aſt orationibus non ſolum in fide, ſed in propoſito Sancto confirmatur. 11. Radulphus electus Abbas Coggeshalenſis.

CAPVT SEPTIMVM.

1. VT in Germania Heiſterbachum, & Hemmenrode, ſic in Saxonia Luka, Portaque florebant per hoc tempus, viris Sanctiſſimis: ſiue reuera præ cæteris illuſtres, ſeu fœliciores, quod ſcriptorem Cæſarium ſortitæ ſunt ſuorum Monachorum geſta perennaturum. Vtramque domum auxere milites duo, Ludolfus, & Alardus, in ſæculo potentes, nobileſque, ſed longe in religione nobiliores. Et quidem alter ante conuerſionem lubricus moribus, alter in ſuæ ætatis primo flore conuerſus, peccata alter præuenit, alter fleuit. Ludolfi conuerſionem, obitumque; & ante obitum indultæ ſibi gratiæ glorioſa ſigna, idem auctor deſcribit verbis ſequentibus. [a] *Erat quidam miles in Saxonia, Ludolfus nomine, ſed Tyrannus actione, hic cum die quadam veſtibus nouis, atque ſcarlatis indutus in via equitaret, ruſticum cum curru obuiam habuit; cuius cum veſtimenta ex rotarum impulſu luto aſpergerentur; ipſe vtpote miles ſuperbus, commotus valde, extracto gladio, hominis pedem amputauit; qui poſtea Deo miſerente, de peccatis ſuis dolens, in domo ordinis noſtri, quæ Porta vocatur, factus eſt Monachus. Non multa poſt, in grauem infirmitatem incidens, cum quotidie à ſe mala commiſſa deplangeret, & maximè abſciſſionem iam dicti pedis, infirmario ſe conſolanti, reſpondit: Non potero conſolari, niſi videro ſigna Iob in corpore meo. Et ecce poſt dies paucos cicatricem inſtar fili coccinei contemplatus eſt circa talum ſuum in eodem pede, & in eodem loco, vbi ruſtico pedem truncauerat; qui paulatim cœpit computreſcere, ita vt vermes de eo ſcaturirent. Tunc repletus gaudio, ait: Modo de venia ſpero, quia video ſigna Iob in corpore meo, ſicque in multa cordis contritione, atque gratiarum actione, inualeſcente morbo, ſpiritum reddidit. Hæc mihi relata ſunt ab Abbate Liuoniæ qui filius eſt domus ſupradictæ.* Hæc de Ludolpho, atque eius petitione exaudita à Deo, qua ſe fœlicem in ipſa morbi miſeria non dubitaret. a lib.11.Dialog.c.12.

2. At de Alardo præuento Diuina gratia in Monaſterio Lukæ idem etiam Cæſarius hæc ſubiungit [b] *Alterius cuiuſdam militis mortem valde pretioſam retulit mihi Adam Monachus de Lucka, cuius in ſuperioribus memini. Erat, inquit, in Saxonia miles quidam Alardus nomine, qui Vir fuerat tantæ probitatis; vt in primo torneamento; in quo miles factus eſt, manu propria quatuordecim dextrarios acquireret: qui ſicut Vir prudens, eundem honorem temporalem non ſuis viribus, ſed Deo adſcribens; omnia reſtituit, & ſodalibus cum* b lib. 11. cap.19.

ſæculo vale dicens, in Luka Monaſterio noſtræ religionis habitum ſuſcepit. Et quia electos ſuos probat Dominus, tanta illum infirmitate flagellauit, vt vermes de eius corpore indeſinenter ſcaturirent quorum fœtorem, ſimul & horrorem, cum miniſtri ſuſtinere non poſſent, ait Abbas prædicto Adæ: Quid faciemus Frater cum hoc homine? Reſpondit ille: Dentur mihi quatuor linteamina, & ego pro Chriſti nomine curam illius ſuſcipiam. Quod cum factum fuiſſet, aſſidua pannorum mutatione, fœtorem temperauit tam ſibi, quam ægroto.

3. *Cum dies adeſſet remunerationis tantæ patientiæ, ait Adæ: ſternito mihi mattam, & pulſate tabulam, quia Dominus vocat me, & fecit ſic. Veniente Conuentu, poſt dictam letaniam; cum omnes pene ad lacrymas, verbis valde compunctiuis monuiſſet, ſubiunxit: Modo ite Domini mei dilectiſſimi, & dicite Miſſas veſtras, quia ſaluator mundi, & glorioſa eius genitrix, cum Angelis, & multitudine Sanctorum, illuc venturi ſunt; poſt reuertimini cum eis. quia animam meam ſuſcipient. Interim dum Miſſas dicerent, ſicut mihi retulit ſæpe dictus Adam, Alardus ſpiritu Prophetico, omnia quæ in oratorio agebantur, indicauit dicens: Tales Miſſæ a talibus Sacerdotibus, ad talia altaria celebrantur. Et miratus eſt valde de homine laico. Reuertente Conuentu, ille vultu iucundo ſic ait: Ecce Chriſtus cum matre, & Sanctis ſuis præſens eſt, habentes manum ſub mento meo, & iam ſuſcipient animam meam; nec mihi credatis, ſi non in inſtanti mortuus fuero. Ad quod verbum mox expirauit, morte verba confirmans, de cuius corpore ſtatim tantus odor exiuit, vt omnes illius ſuauitate reficerentur circumſtantes.* Eadem pene habet idem Cæſarius Sermone XXXVII. in ſecundam Dominicam Aduentus. Alardum Beatis familiæ Ciſtercienſis Henriquez adnumerat, die ſecunda Ianuarij eadem verba ex Cæſario ſumpta tranſcribens.

4. In eodem Lukenſi Monaſterio florebat Adamus longius præ cæteris vitam producturus, quippe ſcribente Dialogos Cæſario viuebat adhuc, & multa illi ſcribenda ſubminiſtrabat. Hic vel in ſæculo in benedictionibus præuentus, gratiam ſimul obtinuit mentis, & corporis; & quidem de ſalute corporali obtenta per miraculum, cum adhuc puer eſſet, hæc, ipſo referente, Cæſarius ſcribit.[c] *Adam Sacerdos, & Monachus in Luka, cuius ſupra memini, Cap. XVII. conſiderans me in huiuſmodi miraculis delectari, ex multa charitate mihi de ſe ipſo retulit, quod dicturus ſum: Cum eſſem, inquit, puer, ita caput habebam ſcabioſum, vt præ fœtore putredinis eius, mecum ſedere, vel legere ſcholares recuſarent. Prima oratio, quam didici, ſalutatio erat Angelica, adhuc puerulus ſatis eam frequentans. Cum apud Monaſterium VVeſtphaliæ poſitus fuiſſem ad litteras, & eundo ad ſcholas, ſiue ad matutinas, quotidie tranſirem per quandam Eccleſiam Conuentualem ex neceſſitate viæ, ſine intermiſſione ante oratorium in honore Dei genitricis Mariæ dedicatum, cum tribus variis eiſdem feci ſalutationes. Nocte quadam putans ad matutinas fuiſſe compulſatum, ſurrexi tremens, & cum veniſſem ad iam dictum Monaſterium, eſſetque oratorium clauſum tribus vicibus, ſecundum conſuetudinem, genua flectendo, Dominam noſtram Angelico verſiculo ſalutaui. Surgens vero inueni oſtium apertum, & tanta erat in Eccleſia claritas, vt fulgori meridiano aſſimilaretur.*

c lib.7.c.16.

5. *Quam cum ſtupidus intraſſem, vidi ante maius altare ſeptem matronas pulcherrimas reſidentes, vnam in medio, quæ cæteris clarior erat, & ſex hinc, inde, id eſt tres à dextris, & tres à ſiniſtris. Media verò me vocans, cum proprius acceſſiſſem, ait: Bone puer, quare non adhibetur cura capiti tuo? Reſpondente me: Domina, ſatis circa me laborauerunt amici mei, ſed nihil profecerunt: ſubiunxit illa: Noſti, quæ ſim? Cui cum dicerem; Non Domina: Reſpondit. Ego ſum mater Chriſti, & Domina huius oratorij: quia mei memoriam ſolitus es habere, ego tibi curam adhibeo. Accipe fructus ligni ſuſile, & fac tibi hodie ex eo lauari caput tribus vicibus ante Miſſam, in nomine Patris, & Spiritus Sancti; ſtatimque curaberis: & adiecit, Ad me accede Adam, quod & feci. Flectente me coram ea genua, manum ſuper caput meum ponens, ait: ab hac hora vſque diem mortis tuæ non dolebis caput. Mane vero cuidam Fratri, qui me nutriuit, omnia retuli, qui in vallem proximam deſcendens, & oſtenſos fructus colligens, prædicto modo caput meum lauit, ſtatimque conualui. Dolorem vero capitis nunquam ab illa hora paſſus ſum, cum tamen hoc in ordine ſatis ſit miraculoſum.* Hactenus reſtituta puerulo, qua dudum caruiſſet, corporis ſalus.

6. At de ſalute animæ ſuggeſta, & vocatione ad ordinem, per Sanctos Nicolaum, & Paternianum, alio in loco ſcribit hæc quæ ſequuntur.[d] *Adam Monachus de Luka, cuius in ſuperioribus memini in quadam Conuentuali Eccleſia Saxoniæ quæ Bucka dicitur, ſcholas frequentauit: cumque in cæmeterio lateres eſſent repoſiti ad fabricam oratorij, ipſe ſicut puer, vnum ex eis tulit, & in eo ſculpere cœpit: quod cum magiſter eius vidiſſet, terruit eum, dicens: Depone laterem, quia excommunicatus es. Ad quod verbum puer territus, mox cœpit infirmari: Cumque inualeſcente morbo, ad extrema deueniſſet, & iam morituro data candela fuiſſet in manum, duos Pontifices, Beatum ſcilicet Nicolaum, & Sanctum Paternianum, præfatæ Eccleſiæ Patronum, coram ſe ſtare vidit, & agnouit: ſtabant autem in habitu Pontificali, & in claritate magna, dixitque ad Sanctum Paternianum Beatus Nicolaus: vis, vt tollamus puerum nobiſcum? Reſpondit ille: Non, quia in alio ordine morietur, ſicque diſparuerunt. Eadem hora puer conualeſcens ſurrexit, & magiſtro eius, qui præſens fuerat tunc temporis, miraculum diuulgante, in Eccleſia eſt compulſatum, & ad honorem tantorum Pontificum,* Te Deum laudamus *decantatum. Hæc mihi ab eodem Adam nuper ſunt relata.* Quo anno ordinem ingreſſus ſit, penitus ignoratur; conſtat vixiſſe ſcribente Dialogos Cæſario; nec tunc recens conuerſum, ſed adultum, adeoque ante hunc annum ingreſſum eſſe.

d lib.8.c.74.

7. Non minori in Italia Sanctitate Alcrinus pollebat Caſæ Marij Prior, Sancto Patri Dominico, dum Romæ verſaretur, tum præcedenti anno ſub Innocentio, tum hoc ſub Honorio, ex dote, fragantiaque virtutum perfamiliaris. Eo Honorium, dum adhuc prior eſſet, in multis, vſum Vincentius Valluacenſis,[e] aliique, & nos ex ipſis in tempore dicemus. In Gallia etiam, in Monaſterio Obacinæ Lemouicenſis Diœceſis (non obſcure, vt Bzouius mendosè ſcribit) florebat Gregorius, Monachus, Prior, Abbas ſucceſſiue, Sancti Stephani ſucceſſor non indignus, quem ex viſionibus, in alienis hiſtoriis celebrem, nec noſtræ poterunt ſilentio prætetire.

e lib. 30. cap.110.

terire. Lego & in Anglia eximie commendatos, pietate, & doctrina æque florentes, circa hoc idem tempus duos Abbates, Mauricium, & Toraldum; Fontanenſem vtrumque; hunc vocatum ad Sedem, ex Rieualle; illum, qui ſponte præfecturæ ceſſit, vt hic ſuccederet. Adeò tunc nullus, quæ ſua erant, quærebat, ſed quæ communia. De vtroque Pitſæus in appendice. [f] *Thoraldus (non deſunt, qui Thoratum appellent) Ciſtercienſis Monachus Anglus, in cœnobio Rieuallenſi, Vir omni politiori doctrina apprimè eruditus, in iis, quæ ad Deum ſunt, pius; in iis, quæ ad ſæculum cautus, prudens in conſultandis, fœlix in gerendis, dexter in expediendis difficilioribus quibuſque negotiis. Hinc factum eſt, vt Mauritius Abbas Fontanenſis, vir ſimilis eruditionis, & ingenij huic Thoraldo homini, inquit Hugo Kirchaſtallenſis, in ſcripturis non mediocriter edocto, & in liberalibus artibus apprimè erudito, dignitatem, officium, curamque Paſtoralem reſignarit. Quæ autem ſcripſerit non inuenio, multa tamen eum ſcripſiſſe teſtatur Lelandus, ex quo hæc, pluraque ſumpſi: claruit anno Domini M. CC. XVI. dum in Anglia rerum potiretur Ioannes.*

f de ſcriptoribus Angliæ.

8. Circa idem tempus Brumbacenſis cœnobij Sanctimonialem, & efficacem ad Deum interceſſionem commendant euentus, terribilis non minus, quam glorioſus, atque ex vtroque dignus in Annalibus non præteriri. Rem ſane miram, & quam parum de nobis poſſimus præſumere, quantum de Deo ſperare, declarantem eximie. Cæſarius Monachus narrat totidem verbis. [g] *Abbas Brumbacenſis anno præterito retulit Abbati noſtro tentationem quandam ex triſtitia natam, terribilem ſatis, ſic dicens: In prouincia noſtra quædam extitit puella nobilis, ac formoſa, diuitumque filia, quam cum parentes tradere vellent marito, & renuit illa dicens: Non nubam alteri viro, niſi Sponſo cœleſti Domino meo Ieſu. Tandem Virginis pertinacia parentes ſ:dati, propria illam reliquere voluntati. Quæ Chriſto quaſi de victoria gratias agens, cellam ſibi fieri fecit, in qua ab Epiſcopo velata, & recluſa, ipſi ſoli ſola, ſatis deuote per dies aliquot ſeruiuit. Inuidens tantæ virtuti Diabolus, variis illam tentationibus conquaſſauit & veneno triſtitiæ innocuum Virginis pectus inficiens, ſanam infirmauit. Mox illa cœpit variis tentationibus fluctuare, in fide nutare, de perſeuerantia deſperare. Inuaſit eam, & defectus cordis, & hebetudo corporis, torpor in oratione, dolor de recluſione.*

g Lib. 4. c. 39.

9. *Interim, dum ſic periculoſe puella nutaret, ſupradictus Abbas ordinis Ciſtercienſis, cuius curæ ab Epiſcopo commiſſa fuerat, viſitationis gratia aduenit, & quomodo viueret, vel quomodò haberet, inquiſiuit. Reſpondit illa: Male viuo, male valeo, & quare, vel propter quem hic recluſa ſim prorſus ignoro. Cui cum Abbas diceret; Propter Deum, & propter Regnum cœlorum. Illa reſpondit: Quis ſcit, ſi Deus ſit? ſi ſunt cum illo Angeli, animæ, vel etiam Regnum cœlorum? Quis enim iſta vidit? Quis inde rediens viſa nobis manifeſtauit? Huiuſcemodi ſermones, vt Dominus Abbas audiuit, totus contremuit conuerſúſque ad Virginem, ait: Quid eſt, quod loqueris Soror? Signa cor tuum. Reſpondit illa: Ego loquor, ſicut mihi videtur, niſi videam iſta, non credam; rogo vt ſinatis me exire, quia recluſionem hanc diutius ſuſtinere non valeo. Tunc Abbas intelligens, ex immiſſione Diaboli tam repentinam eſſe triſtitiam, & ex triſtitia deſperationem, ait: Soror, inimicus gloriæ tuæ inuidens, periculosè te tentat; tuta in fide, viriliter age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum. Amicis, & cognatis contradicentibus, tu Sanctam hanc elegiſti vitam, tu iſtam deſideraſti recluſionem. Quæ cum ſurda aure monentis, & exhortantis verba perciperet, rogauit eam Abbas, vt ſaltem ſeptem diebus ibi ſuſtineret, donec ad clauſtrum iens, & rediens, denuo eam viſitaret.*

Quod vt permitteret, cum vix obtinuiſſet, ad Monaſterium pergens, periculum Virginis Fratribus expoſuit; & vt orationes ſpeciales per hebdomadam pro illa deuote ad Deum funderent; omnibus præcepit. Ipſe vero in propria perſona, quantum valuit, ad Dominum ſupplicauit pro illa. Hebdomada completa, reuerſus ad eam ait: Quomodo habes filia? Reſpondit illa: optime pater; numquam melius: infra hos dies ſeptem plus ſum lætificata, plus conſolata, quam ante tuum diſceſſum fuerim contriſtata, vel deſperata. Sciſcitante eo cauſam conſolationis, ait illa. Pater oculis meis vidi, de quibus dubitaui: poſt diſceſſum tuum anima mea de corpore fuit educta, & vidi animas Beatorum, vidi præmia iuſtorum: corpus autem meum vidi oculis animæ in pauimento cellulæ meæ iacere exangue, & pallidum, ſicut herbam ſine ſucco, & arefactam. Hactenus ibi. Non dubium nobis meritum orantium, quorum preces non ſolum exauditæ, verum præuentæ, antequam funderentur, impetratunt. 10.

Hoc item anno, nam duodennio ante ceſſionem, & ceſſiſſe legitur anno M. CC. XXVIII. ex Monacho eiuſdem Monaſterij, in Abbatem Coggeshalenſem in Anglia promotus eſt Venerabilis Radulphus inſignis vir doctrinæ, & pietatis, de quo Ioannes Pitſæus hæc habet verba. [h] *Radulfus Coggeshalus, Anglus natione, ab ipſa ætate tenera in ingenuarum artium ſtudiis ſolicito educatus, Canonicus aliquando Barnewelenſis, vt habet Ioannes Stous. Poſtea iugum Domini ſuaue, & onus leue portare didicit in Sancta Ciſtercienſium Monachorum ſocietate. Vir multa natura dotibus ornatus, & variis diſciplinis excultus, incredibilis frugalitatis, & parſimoniæ temperans, caſtus, humilis, modeſtus, in omnibus inculpata vita, magna etiam doctrina; vnde partim naturæ bonitate, partim laboris, & induſtriæ ſedulitate, magnum apud omnes nomen acquiſiuit, multam ſibi gratiam conciliauit, vt vnanimi ſociorum conſenſu in Coggeshalenſi cœnobio, quod ſiumerat in Eſſexia, Abbas tandem eligeretur. In qua dignitate conſtitutus, Muſas nihilominus, vt prius, coluit, & quotidie vel de ſcripturis aliquid legebat, & contemplabatur, vel hiſtorias manibus terebat, vel ſcriptis committebat.* Hæc ille. Verum quæ opera perfeciſſe dicitur, & qualiter in priuata tandem vita, poſt certatum fideliter certamen, curſum huius in pace conſummauerit, eodem anno M. CC. XXVIII. quo obiiſſe creditur, à nobis etiam ex more dicendum erit. 11.

h vbi ſupra.

1. Beata Chriſtina in monte Sanctæ VValburgis, 2. glorioſa viſionis, 3. & reuelatus obitus, 4. atque ſuorum gloria illi oſtenſa. 5. Vdeboltæ eiuſdem cœnobij Virgo. 6. Guda in Houenes, 8. Euſemiaque, & Eliſabetha. 8. Dæmonum minæ in illam adhuc in ſæculo, 9. quas paſſa in religione ſemel, 10. & iterum. 11. Itemque Eliſabetha, ſed magno animo.

CAPVT OCTAVVM.

1. Havd infœcundior ſeges Sanctimonialium illuſtrabat Ciſtercium, prælucentibus Franca, Lutgardique, in Italia, & Belgio; ſed per Germaniam, aliaſque Prouincias, ſubſequentibus multis, ex quibus vicinіores ſibi loco Cæſarius narrat: reliquæ heu! perierunt iniuria temporum. Montem Sanctæ VValburgis prope Coloniam, Beata Chriſtina dicta de Volmunſteine, dum deſerit ad cœlos conſenſura, triſtitia ſimul gloriáque affecit: illa vt tantis exemplis deſtiturum hac, vt munitum tanto patrocinio, & tali interuentrice perennandum. Multa illi per viſum oſtenſa, dum adhuc viueret, ex quibus quædam ſupra: alia in hoc capite nobis dicenda erunt.
a lib.8.c.15. *Beatæ memoriæ Chriſtinæ, ait Cæſarius,* [a] *cuius ſupra memini, etiam Crucifixus apparuit; & homo ſenex iuxta eum, qui ex pixide, quam in manu habebat, perungebat vulnera illius.*

2. Et itidem alibi. [b] *Dominus quoque Venerabi-*
b lib.8.c.3. *lem Chriſtinam Virginem cuius in præcedentibus memoria habita eſt, in Burgis Sanctimonialem, viſione ſua natiuitatis lætificare volens; tempore quodam ei cum Maria, & Ioſeph apparuit pannis inuolutus, & in præſepe reclinatus: erant iidem panniculi lanei, & albi, à pannis ſororum nihil differentes: faſciæ verò, quæ membra eius ligata erant, griſei coloris videbatur. Vides quanta humilitas, quanta pietas in Dei filio? Pannos ſuos pannis ordinis conformare dignatus eſt, vt amplius illa de ſuſcepto habitu gratularetur.* His & ſimilibus præuenta gratulationibus, cœleſtis ſponſi nuptias, in patria conſumandas præſtolabatur.

3. At vbi venit præfinitum tempus, in quo ex hac luce ad clariorem tranſmigraret; confortata per Angelum, & mortis ſuæ præſcia; ſuorum etiam gloriæ congratulata, ex qua propriè ſecurior redderetur; longa infirmitate purgata, à Sancto Paſchate vſque ad Pentecoſtem; tandem in ipſa charismatum cœleſtium per Spiritum Sanctum tráſmiſſorum, celebratione, ipſa Spiritus Sancti chariſmatibus decorata, cælos conſcendit æternum coronanda. Glorioſum eius tranſitum idem Cæſarius, qui non multo poſt ſcripſit, memoriæ
c lib.8.c.45. prodit [c] *Soror (ait) Chriſtina de Volmunſteine Sanctimonialis in Burgis, cuius in ſuperioribus memini, tanta erat perfectionis, vt præſens vita ei eſſet in tædio, & mors in deſiderio. Tempore quodam Quadrageſimali, cum ſe in proximo Paſcha putaret eſſe morituram, mente excedens rapta eſt in locum amœniſſimum, haud dubium, quin in paradiſum: in quo vidit altare miri decoris; & ante altare multa reuerentia perſonam, cuius pulchritudo æſtimabilis erat nimis. Quam cum interrogaſſet, quæ eſſet, vel cuius officij? Reſpondit: Ego ſum Archangelus, qui præſento animas ante Dominum. Et illa: Nunquid Domine, & animas de ordine noſtro præſentas? Etiam, inquit; omnium in ordine tuo bene viuentium animas, Monachorum videlicet, conuerſorum, & Sanctimonialium ego præſento ante Deum: Et adiecit: Non modo morieris, ſed in proximo Paſchate, quod ita factum eſt: Nam cum per aliquot dies ægrotaret, & pene quotidie communicaret, in agonia poſita viaticum ſibi dari petiit, cum quo nondum plene maſticato, ſpiritum reddidit cælo.*

Subdit Cæſarius. *Cum adhuc eſſet in prædicto mentis exceſſu, Venerabilis vere Beata Virgo Chriſtina, vidit ſuper altare mitram magni decoris pendentem; & cum requireret ab Angelo, quid futurum eſſet de anima cuiuſdam Sacerdotis, quem ſpecialiter diligebat, cuius tunc recordabatur, reſpondit: Cum obierit, mitra hac Capiti eius impoſita, ante Dominum illum repræſentabo.* Ita de aliorum gloria certior reddita, quos Fratres, quos amicos habuiſſet, quos meritorum ſocios; vt ſibi minus fideret, vix tamen poterat de ſua dubitare. Ex dictis corrigendus venit Henriquez in Menologio qui Venerabilem Virginem commemorat ad decimam quintam diem menſis Aprilis, cum tamen Sacrum Pentecoſtes Paſcha conſtet non poſſe incidere in Aprilem, ſed in Maium, vel Iunium, in quotum alterum veniet transferenda. 4.

Eiuſdem temporis videtur etiam fuiſſe Venerabilis Vdebolta, quæ cum iam iam ad Dominum migraret, in eodem cœnobio, dexteram manum extendens contra oſtium, circumſtantibus ſe ſororibus, dixit: [d] *Ecce nuncius Dei ſtat expectans animam meam: quod cum dixiſſet (ait idem Cæſarius) poſt modicum reddidit ſpiritum, ab eodem Angelo in cælum deducenda.* Huius etiam mentionem facit Henriquez ad duodecimam diem menſis Augusti. Inſignem aliam Sanctitate Virginem, & ſi non Monialem, addictam tamen eidem Monaſterio, Ricmundam nomine, cuique pleraſque deberet, quas à Deo frequentes accipiebat conſolationes, dabimus poſt triennium, quo completo, ad meliorem vitam tranſiit. Nunc ſatis erit animaduertiſſe vixiſſe per hoc tempus; & montem Sanctæ VValburgis, velut vnam ex eiuſdem domus ſororibus frequentaſſe continuo, multis in eo illuſtratam reuelationibus. 5. d vbi ſupra.

Celebratum non minus à Cæſario Monaſterium de Houenes in eadem Prouincia, quod Heiſterbacenſis Abbatis viſitationi, & curæ commendatum ſuperius diximus. In eo Beatæ memoriæ Eliſabethæ primæ, vt puto Abbatiſſæ, ſubactæ de medio, Sophia ſucceſſerat. [e] *Tam feruens in ordine, & ita rigida circa diſciplinam, vt ſorores ſæpe turbatæ, quod erat virtutis, vitium iudicarent.* Illuſtris Sanctitate fertur, vſque ad miracula; ex quibus aliqua anno M. CC. XXI. quo obiiſſe fertur, recenſebimus. Porro ſub huius Sophiæ Præfectura floruiſſe comperio Euſemiam, Gudam, Gertrudam; Eliſabetham, ingentes omnes meriti, & digne recenſendas in his Annalibus. 6. e lib. 10. cap. 16.

Annalibus. Et quidem Gudam ad hoc tempus ſpectare, ſi non fortè ad antiquius, inde coniector, quod creditur ex primiuis conuerſis eiuſdem domus, traditione accepta à patribus, ad filios, quam Reuerendus Pater Chryſoſtomus Vander, Prior Sancti Michaëlis, Antuerpienſis, in notis ad vitam Sancti Ioſephi Præmonſtratenſis memoriæ commendauit, hæc ſcribens verba. [f] *Quin & notatu dignum, quod à D. Roſtio mihi ſuggeſtum eſt, & conſtanti ibidem traditione fertur, ſororem aliquando vixiſſe ibidem Gudam nomine, tanta Sanctitatis, vt ei in culina officium ſuum facienti, puer Ieſus in viſibili ſpecie plerumque adfuerit, eamque adiuuerit. Fœlix, quæ talem meruerit adiutorem; ſed & ipſe Conuentus eius fœlix, cui Chriſtus Dominus glorioſus miniſtrabat.*

f apud Henric. in Menologio.

7. De Euſemia Eliſabetha, atque Gertrude ſpectare ad hoc tempus certius eſt; de vltima, quia Sophiæ ſucceſſit in Præfecturá, quantum licet ex Cæſario coniectari; quippe de ea tanquam de Abbatiſſa viuente loquitur. [g] Cum Dialogos ſcribebat, cum Sophiam anno præcedenti ſublatam dicat: [h] de prioribus, quia ſcribente Cæſario, adhuc viuebant, nec recens tunc ad ordinem conuerſæ, ſed iam probatæ, exercitatæque, permiſſo Dæmone eaſdem moleſtare, quo ex præſſuris puriores atque acceptabiliores efficerentur. Euſemiam, vel ex ipſa pueritia cœptam à carnalibus vmbris infeſtari, à quibus per Angelicam ſalutationem liberabatur, quo menti teneræ altius imprimeretur affectus in Beatam Virginem: idem auctor ſcribit, dum ita ait. [i]

g apud Henric. in Menologio.
h lib. 8. c. 82.
i lib. I. c. 44.

8. *Cum eſſet eadem Sanctimonialis puella paruula in domo patris ſui Diabolus illi ſæpius in diuerſis formulis viſibiliter apparuit, & teneram eius ætatem diuerſis modis terruit, ac contriſtauit. Quæ cum incurrere timuiſſet amentiam, ad ordinem noſtrum conuerti propoſuit, verbis voluntatem exprimens. Nocte quadam in ſpecie viri Diabolus illi apparens, conuerſionemque diſſuadens ait: Euſemia, noli conuertere; ſed accipe virum iuuenem, pulchrumque, vt cum illo deliciis mundi fruaris; veſtes enim pretioſa, & cibaria delicata non deerunt tibi. Si autem intraueris ordinem ſemper eris miſera, & pannoſa, famem, ſitim frigusque patieris, nec vnquam de cætero bene tibi erit in hoc ſæculo. At quod illa reſpondit: Quid de me tunc erit, ſi in illis deliciis, quas tu mihi promittis, mortua fuero? Ad quod verbum Diabolus nullum reſponſum dedit, ſed puellam rapiens, & vſque ad feneſtram ſolarij, in quo iacebat, deportans, præcipitare eam conabatur. Quæ cum Angelicam ſalutationem diceret, inimicus eam dimiſit, & ait: ſi iueris ad clauſtrum ſemper tibi aduerſaber, quod ſi in hac hora mulierem illam non inuocaſſes, occidiſſem te. Et, hoc dicto valde Virginem comprimens, in canem maximum transmutatus, de feneſtra exiliuit, & nuſquam comparuit. Sicque ad inuocationem Dei genitricis, & Virginis Mariæ Virginis liberata eſt.* Hæc antequam Conuentum ingrederetur.

9. Quæ tamen Dæmon illi comminatus monialis experta, maiora adhuc ab eo perpeſſa eſt, ita eodem auctore proſequente. [k] *Cum prædicta puella Monacha fuiſſet effecta, nocte quadam, cum in lecto iaceret, & iacendo vigilaret, vidit circa ſe plures Dæmones in ſpecie virorum, ex quibus vnus aſpectu tetorrimus ſtabat ad caput eius, duo ad pedes, quartus ex latere contra eam; qui clara voce ad alios clamabat: Quid ſtatis? Tollite illam totaliter ſicut iacet, & venite. Reſponderunt illi: Non poſſumus, inuocauit enim mulierem illam.* Et infrà. *Idem tamen Dæmon poſt verba Angelicæ ſalutationis puellam brachio dextero traxit, & trahendo in tantum compreſſit, vt compreſſionem tumor, & tumorem liuor ſequeretur; quæ cum haberet ſiniſtram liberam, ex nimia ſimplicitate, non eſt auſa ſignare per illam, putans ſignum manus ſiniſtra, nihil prodeſſe: cogente tamen neceſſitate, per eandem manum crucem ſibi impreſſit, & Dæmones fugauit. Liberata ab illis, pene exanimis ad lectum cuiuſdam ſororis cucurrit, & fracto ſilentio, quid viderit, vel quid paſſa ſit, illi intimauit.* Quam, ſicut mihi retulit, Beatæ memoriæ Domina Eliſabeth, eiuſdem cœnobij Abbatiſſa, ſorores in lecto ſuo ponentes, & principium Euangelij Sancti Ioannis ſuper eam legentes, mane tegyratam inuenerunt.

x vbi ſuprà.

Nec ſemel tenerum corpus Sacræ Virginis maculaſſe cruore, ſatis iniquo hoſti; adiecit iterum illi moleſtus eſſe. [l] *Anno ſequenti intempeſta nocte, cum eadem Sanctimonialis in ſtrato ſuo tacens vigilaret, vidit eminus duos Dæmones in ſpecie duarum ſororum plurimum ſibi dilectarum; cui cum dicerent illæ, ſoror Euſemia, ſurge, veni nobiſcum in cellarium dimittere cereuiſiam conuentui. Illa habens eas ſuſpectas, tum propter tempus intempeſtiuũ, tum propter fractum ſilentium, honorare, cœpit, operimento caput inuoluens, nihilque reſpondens. Statim vnus ſpirituum malignorum propius accedens, & manum pectori eius imponens, ita illud compreſſit, vt ſanguis concitatus per os, & nares eius largiter efflueret: ſicque Dæmones formas caninas aſſumentes de feneſtra exilierunt. Sorores ad matutinas ſurgentes, cum illam in defectu cernerent, vtpote pallidam, & exanguem, cauſam per ſigna ſciſcitata ſunt; quam cum ex eius relatione cognouiſſent ſatis turbata ſunt, tam de Dæmonum crudelitate, quam de Virginis vexatione.* Plura alia narrantur de Euſemia; at de Eliſabetha Euſemiæ ſocia, hæc idem auctor habet. [m] 10.

l lib. 5. c. 45.
m lib. 5. cap 45.

11. *In eodem Monaſterio, quod Houene vocatur, Sanctimonialis quædam eſt Eliſabetha nomine, quam ſæpe Diabolus infeſtat. Die quadam in dormitorio illum videns, & quia ipſe eſſet non ignorans, alapam illi dedit; cui cum diceret: vt quid tam duro me cædis? Reſpondit illa: Quia ſæpe me turbas. Ad quod Diabolus: Multo amplius heſternâ die turbaui ſororem tuam cantricem, non tamen me percuſſit. Satis quidem illa die turbata fuerat. Ex quo colligitur, quod ira, rancor, impatientia, & alia huiuſmodi vitia, ſæpe ex immiſſione ſint Diaboli. Alia vice cum eadem Eliſabetha matutinis nimis tardatis, opere, vt poſt apparuit, Diaboli, ad campanam feſtinaret, candelámque ardentem in manu portaret; iam tueratura fores oratorij, Dæmonem in ſpecie viri, tunica indutum cultellata contra ſe ſtare conſpexit. Putans aliquem intraſſe virorum, territa retrorſum per gradus dormitorij cecidit, ita, vt per aliquot dies tam ex repentino terrore, quam ex lapſu langueret. Nam & Abbatiſſa ex eodem caſu ſtupefacta infirmitatem concepit, quæ dum cauſam illius lapſus, atque clamoris ab ea ſciſcitata fuiſſet, & illa viſionem expoſuiſſet, adiecit: ſi ſciuiſſem, quod fuiſſet Diabolus, & non homo, bonam illi alapam dediſſem. Iam enim accinxerat fortitudine lumbos ſuos, & contra Diabolum roborauerat brachium ſuum.* His proculdubio multæ aliæ ſimiles per vniuerſum ordinem, fœlici illo, & Sanctorum feraci ſæculo: qui tamen non quod fecerint minora, ſed quo maiorum caruerint ſcriptore, poſterorum notitiam euaſere. Nunc vagam domum,

mum,& incerti anni : hæc tamen tempora haud dubiè concernentem , quia non ſolum Hiſpanam, ſed Caſtellanam in Chronologia omiſſam, & de qua recentiores non parum errant , altius repetito principio, ante alias huius anni pandere libet.

---

1. Saltus Albus antiquum Monaſterium Benedictinum , 2. Imperatoris priuilegia auctum , 3. & donatione Epiſcopi Segouienſis , 4. quæ ad litteram poſita : 5. & recentior concordia , 6. ſuper Abbatum eiuſdem electione. 7. Mutatio habitus , 8. & commendata hiſteria Segouienſis , 9. conuictaque. 10. Eiuſdem domus aliqua notitia, 11. & Abbatiæ per Alexandrum ſextum in ea tandem ſuppreſſa , atque vnitæ cœnobio ſacrorum mœnium.

CAPVT NONVM.

1. Saltvs Albi , ſiue alias Saltus Alborum cœnobium , quod vernacula lingua , *Sotos Alber*, &, *de la Sierra*, dici conſueuit in veteri Caſtella , tertio à Segouia lapide , olim cœnobium Benedictinorum , accepit per hoc tempus Ciſtercij leges. De anno certo nondum nobis conſtat: ſed ante M. CC. XIX. ſatis oſtendit donatio quædam , ſeù magis confirmatio poſſeſſionum per Ferdinandum Regem , quam mox adducam. Nec facta ea intuitu reformationis, velut recens ſuſceptæ , aut ſuſcipiendæ ; ſed Abbati, & Conuentui , qui dudum inſtituta Ciſtercij profiterentur. Vt vix poſſit in dubium reuocari tranſiiſſe ad noſtros ante hunc annum. A tempore Alfonſi Imperatoris fundatam domum, forte & ante ipſum, alia eius donatio manifeſtat ſub annum M. C. XXVI. quæ hodiéque ſeruatur in ſacris mœnibus. Exemplar porro eiuſdem donationis , ne cui fortaſis liceat dubitare, hæc habet verba. [a] *In nomine Domini. Amen. Inter cætera virtutum opera , Eleemoſyna maximè commendatur , Domino atteſtante , qui ait : ſicut aqua extinguit ignem , ita Eleemoſyna extinguit peccatum ; & ideo ego Alfonſus Hiſpaniæ Imperator, vna cum filiis, & filiabus meis , & omni generatione mea , pro amore Dei , & pro animabus parentum meorum, & peccatorum meorum remiſſione, facio cartam donationis, & textum firmitatis, Deo, & Sanctæ Mariæ de Sotos Albos Monaſterio , & vobis Abbati Domino Roderico, & omnibus Monachis in eodem Monaſterio Deo ſeruientibus, & omnibus veſtris ſucceſſoribus , de illis duobus molendinis , & domibus , quas feciſtis in loco , qui vocatur Vincros : ac de omni hæreditate infra terminos iſtos, quos ponimus circumiacentes, videlicet à fonte, &c.* Nam latiſſime deſcribit terminos loci, & tandem concludit. *Facta carta in Toleto, quando Imperator venit de illa cerca de Iaen. Era M.C.LXIV.*

a ex tabulario Monaſterij ſacrorum Mæn.

2. Septennio poſt anno nimirum M.C.XXXIII. Petrus Segouienſis Eccleſiæ inſignis Præſul, pietate, & doctrina pro captu temporis , (quem ſacris mœnibus nonnulla etiam dediſſe ſupra adnotauimus) ſupra dicti cœnobij terminos auxit, donata hæreditate illi contigua , quam accepiſſet ab Alfonſo Imperatore ; & donatione firmata per inſtrumentum, quod quia cuidam auctori Neotherico [b] à veritate aberrandi occaſio fuit, dum putat primam donationem domus , atque alia ſubinfert haud probabilia , ex ipſo ſimul, & Archiuis ſacrorum mœnium , cui Saltus Albus in præſenti ſubeſt , (neque vtrumque concordat) ad litteram cenſui ſubiiciendum. Sic autem habet. [c]

b Auctor Hiſt. Segou.

c Cap. 14. §. 10.

In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti: Carta de hæreditate Sanctæ Mariæ , & Beati Iacobi de 3.
Serra incipit. Quoniam quidem res, & prædia Eccleſiarum Epiſcopi pauperibus diſtribuis, & maxime in Dei ſeruitio debent expendi : Ego Petrus Dei gratia ; & indignus , Sanctæ Segouienſis Eccleſiæ humilis miniſter, & vna cum omnium eiuſdem Eccleſiæ Canonicorum conſenſu , nullo cogente, ſpontanea voluntate , dono , & concedo Eleemoſynam, tertiam partem illius hæreditatis, quæ eſt iuxta montem inter Pironem , & Lacerteriam , & ab ipſis montibus vſque ad illam viam , quæ ducit à Sotos Albos ad Pedracam , quam mihi venerandus totius Hiſpaniæ Rex Alfonſus , & omne Concilium de Secobia dederunt, & ſuis confirmauerunt priuilegiis , Eccleſiæ Beatæ , & glorioſæ ſemper Virginis Dei genitricis Mariæ , Sanctique Iacobi Apoſtoli, quæ intra iam dictos terminos ædificata eſt, & Fratribus ibidem ſub Regula Beati Benedicti Domino ſeruientibus, vt perenniter habeant , & quicquid ibi ad honorem illius Eccleſiæ ædificare voluerit, ædificent. Sit etiam atrium eiuſdem Eccleſiæ ab illo riuo, qui dicitur à Pirone vſque ad Lacerteriam in directum. Si quis autem hoc teſtamentum rumpere, vel contra illud in aliquo agere præſumpſerit, anathema ſit à Chriſto, & cum Iuda traditore , qui ſuſpenſus periit , & cum Datan, & Abiron , quos viuos terra abſorbuit , in perpetuum damnatus : niſi reſipuerit, & congrua ſatisfactione, quod male egerit, emendauerit. Omnibus vero ſupra dictæ Eccleſiæ benefactoribus, & huiuſmodi teſtamenti defenſoribus , ſit Dominus noſter Ieſus Chriſtus miſericors , & propitius in die reuelationis iuſti iudicij ſui. Ego Petrus Secobienſis Eccleſiæ miniſter confirmo. Canonici confirmant. Vermudus Prior. Petrus Archidiaconus, &c. Facta carta Era M. C. LXXI. in capitulo Sanctæ Mariæ Secobienſis, Regnante Rege Alfonſo Hiſpaniæ in Toleto, & Legione, Conſule in Secobia Roderi Gonzalus , Guillermo præſente, Monacho ſupra dictæ Eccleſiæ, qui hoc teſtamentum cum ſuis ſociis ſcribere rogauit. Hactenus Petri Epiſcopi donatio,

Manſit cœnobium per Benedictinos inhabi- 4.
tatum ſub poteſtate Epiſcopi iuxta Sanctiſſimi Regulam Patriarchæ , vſque ad hoc ſæculum; cuius initio, quod laxius paulo viuerent , actum à Gundiſaluo, eius nominis ſecundo, Secobienſi Epiſcopo, de reformanda domo (forte ad imitationem Carracetenſium, qui tunc reformabatur) & legibus Ciſtercij ſubiicienda. Id cum Abbas tunc Blaſius , Monachique, & puſillanimes timerent , & pertinaces recuſarent ; ſeruilibus acceptis conditionibus redemerunt onus, quod ſibi

intoleran

intolerandum exiſtimabant. Ergo ne genus vitæ, & inſtitutum mutare cogerentur, facilea conſenſere, vt Abbatis electio, quæ ad Epiſcopum hactenus non tamen ſolum, ſed cum conſenſu Fratrum ſpectauiſſet; extunc ſoli cederet pleno iure, quam vellet præpoſituro: tum vt Epiſcopus in electum à ſe Abbatem, Conuentúmque maiorem poteſtatem exerceret, quam hactenus habuiſſet; eam nimirum, quam Abbas Ciſterciensis in ſuæ lineæ Abbates habere noſcitur. Extat de his inſtrumentum, haud contemnendum, quod anno M. CC. I. huius ſæculi primo confectum tradit idem qui ſupra auctor ex Archiuis Eccleſiæ Secobienſis, quod ita habet [d].

d cap. 19 §. 2.

5. *Ne vetuſtatis caligine, facta præcedentium poſteros latere valeant, ob hoc in ſcriptis rediguntur. Noſcant igitur tam præſentes, quam futuri, quod Monaſterium de Sotu Albo a bona memoria prædeceſſore noſtro, Secobienſi Epiſcopo, vtpote à patrono proprie fundatum; & ab illis temporibus vſque ad noſtra tempora prædeceſſores noſtri, vel eorum Vicarij in omnium Abbatum electione cum quibuſdam de fratribus eiuſdem Monaſterij fuerunt electores: & in ſua benedictione prædictis antecesſoribus obedientiam, in perpetuum promiſerunt. Et ego Gundiſaluus ſecundus Dei gratia Secobienſis Epiſcopus cum quibuſdam de prædicto loci fratribus, duos Abbates Michaelem, ſcilicet, & Blaſium elegimus. Et in die ſua benedictionis, obedientiam tanquam patrono, & Domino prædicti Abbates nobis in perpetuum promiſerunt. Et nos tempore Blaſij, Abbatis loci iam dicti, eius fratribus promiſimus, quod non compelleremus eos alium ordinem ſeruaturos; niſi quem tunc ſeruabant. Et illo tempore Blaſius ſæpè dictus, vna cum conſenſu Capituli ſponte conceſſerunt, quod nos, & noſtri ſucceſſores plenariam poteſtatem in corrigendos Fratrum, & Abbatum exceſſus haberemus, quam Abbas Ciſtercienſis habet ſuper Abbates inferiores, ſiue in deponendo, ſiue in aliis exceſſibus corrigendis. Facta charta ſub Era M. CCXXXIX. Et ego Gundiſaluus Secobienſis Epiſcopus, cum Blaſio Abbate eiuſdem loci hanc chartam confirmamus, & ſigillorum noſtrorum impreſſione communimus.*

6. Fuerit ne onerosior conditio Monachis, quam ipſa reformatio, quam timuiſſent, an vero ſponte, & ſolo Dei intuitu optauerint ad meliorem frugem tranſire? in dubio eſt. Conſtat ſub annum M. CC. XIX. iam per Monachos Albos inhabitatum, nouo ſuſcepto ordine, quem antea adeo ſuſcipere renuiſſent. Probat id priuilegium Ferdinandi eo anno expeditum, quod hodie etiam extat in hæc verba [e].

e In Tabular. ſacr. mon.

Regali congruit excellentia, ac conſonat pietati, vt ea, quæ religioſis perſonis per Regiam magnificentiam conferuntur, ſeu per ſingulos Dei fideles, Monaſteriis, Eccleſiis, & earum cultoribus erogantur, auctoritate Regia, & priuilegij robore confirmentur. Ea propter modernis, ac poſteris, præſentibus innoteſcat, quod ego Ferdinandus Dei gratia Rex Caſtellæ, & Toleti, intuitu pietatis, & miſericordiæ, & in remiſſione peccatorum illuſtrium auorum meorum, Domini Alfonſi Regis præclaræ memoriæ, & vxoris ipſius A. Reginæ, nec non & ſalute Dominæ Berengariæ Sereniſſimæ matris meæ, & propria; ex ipſius genitricis meæ aſſenſu, & beneplacito, vna cum fratre meo Infante Domino A. Facio chartam conceſſionis, roborationis, & ſtabilitatis, & confirmationis Deo, & Monaſterio Beatæ Mariæ de Saltibus Albis, & vobis dono Ricardo eiuſdem inſtanti Abbati, & veſtris omnibus ſucceſſoribus, nec non, & toti Monachorum Conuentui, ibidem ſub Regula Ciſtercienſis Ordinis degentium; præſenti, & futuro perenniter valituram. Concedo itaque vobis omnes has hæreditates, ſiue poſſeſſiones, quas in præſenti poſſidetis, &c. Facta charta apud Valdefontes, Era milleſima ducenteſima quinquageſima ſeptima, anno Regni mei tertio.

Hic proceſſus hiſtoriæ Monaſterij ante annum M. CXXVI. cœpti ſub nigro habitu: in 7.
quo, vt minimum, vltra M. CC. I. perſeuerauit: & credendum manſiſſe adhuc per plures, Monachis à reformatione adeo auerſis, vt omni ſe priuari iure mallent, quam reformari. Tantæ difficultatis eſt conſuetam diu licentiam cohibere. Porrò ex hoc ipſo proceſſu facilè valeas longè aberrare à vero, recentiorem, qui hiſtoriam vrbis Secobiæ in lucem dedit [f]: quippe qui Monaſterium fundatum tradidit anno M C. XXXIII. neque à Benedictinis, ſed à noſtris ab ipſo initio ſuæ fundationis inhabitatum. Demum Guillelmum Monachum, qui in inſtrumento donationis Petri Epiſcopi, quam ipſe fundationem primam putat, commemoratur, eſſe Guillelmum ſancti Theoderici, qui primum vitæ Bernardi Librum ſcripſit. Sed reuera, in aliis diligens auctor, in his, quæ minus nouerat, hallucinatus eſt, quod nec nouum, nec mirum, cum nullus poſſit omnia æquè callere.

f cap. 14. § 10. & 11. & c. 19 n. 2.

Cæterum tria illa falſa conuincere non difficilè erit ex ſuprà dictis. Quippe quæ domus an- 8.
no M. C. XXVI. Monachos iam habebat, ſub Roderico Abbate Deo ſeruientes; non potuit poſt ſeptennium incœpiſſe. Sed neque cœpta ante annum M. C. XXVI. potuit ab initio ſubeſſe Ciſtercij legibus; quæ procuIdubio in Hiſpaniam non tranſierunt ante annum M. C. XXXI. Adde, quod ab anno M. C. XXXIII. Abbates per Epiſcopos electi, etſi Fratrum conſilio etiam adhibito, excludunt Ciſtercium, in quo per Patres Abbates, non per Epiſcopos, ab ipſa chartæ charitatis promulgatione conſtituebantur. Quid, quod anno M. CC. I. paciſcuntur, ne ordinem mutare cogerentur? An ne degentes ſub Ciſtercij inſtituto, tunc feruentiſſimo, perfectiſſimóque omnium, vt credebatur, adigerentur ad laxius aliud tranſire? Quid quod ipſa conditio ſub pactum cadens oppoſita Ciſtercio, & quæ à legibus eius ſummè abhorreret? Quippe nihil altius inſedit animis Patrum, quam vt nullam obedientiam Diœceſanis, niſi ſaluo ordine ſuo profiterentur. Iam quod vltimo loco is auctor tradit de Guillelmo Abbate, qui ſcripſit primum Librum vitæ ſancti Bernardi, ex his ipſis facillimè conuincitur. Sed neque Guillelmus vnquam in Hiſpania; aut ex quo, abdicata præfectura, ad noſtros tranſiit, à Signiacenſi domo receſſit; nec demum Monachi de linea Claræ-Vallis, ad Saltus Albos, ſed Ciſtercij, venere, vt iam oſtendam; aut ſi id magis placet, Morimundi.

Memoratur Saltus Albus, ſiue Saltus Albo- 9.
rum; Diœceſis Segobienſis inter filias Ciſtercij immediatè ante Sanctum Saluatorem de Monte acuto, quæ domus anno M. CC. XXXIV. notatur in Chronologia. Crediderim ad exemplum Carracetenſium reformatos ad ordinem, eorum in omnibus veſtigiis adhærentes, nulli

alteri,

alteri, quam communi omnium Patri voluiſſe ſubdi: quamuis in litteris Alexandri Papæ Sexti, quas mox adducam, filia ſacrorum mæoium, ſub dubio dicitur. Inuenitur, & Abbas Monaſterij de Saltibus Albis in litteris Gregorij Papæ IX. datis Laterani, quarto Kalendas Februarij. Pontificatus ipſius anno XII. in quibus cum quibuſdam Archidiaconis, deſignatur iudex prolixæ ſatis cauſæ; quæ controuertebatur à decem annis inter Archiepiſcopum Toletanum ex vna parte, & Magiſtrum, & Fratres Calatrauæ ex altera, de qua nos aliquid in tempore dicemus. Vt non immeritò liceat coniectari, floruiſſe initio domum, cuius Abbati tam grauia negotia committebantur.

10. Perſeuerauit Conuentus Saltus Albi à ſuſcepto Ciſtercio per trecentos ferè annos, nempe vſque M. CCCC. XC. VIII. quo Alexander Sextus, cum ad grauem inopiam perueniſſet, commendatariorum culpa, ſuppreſſa in eo Abbatiali dignitate, vniuit Monaſterio de Sagramenia, accepto priùs per ſupplicantium narrationem. *Quod dicti Monaſterij B. Mariæ de Sagramenia filia fuit, ſeu ab eo dependens.* Crediderim Eccleſiam Ciſtercij filiam, malitia têporum, & locorum intercapedine, cum ab Abbate Ciſtercij minus poſſet, viſitandam Abbati proximiori fuiſſe mandatam; cum iam cunctis corruptis per commendas, parum, aut nihil de lineis curaretur. Et fortè ideo non filiam abſolutè, ne ex falſa narratione nulla gratia: ſed vel filiam, vel ab ea dependentem pronunciarunt. Sed de his ſuo loco. Id vnum adhuc animaduertiſſe dignum indico, volgari lingua non Saltum Album, nec Saltum Alborum: ſed longè alia ſignificatione. *Setos Albos*, quod vix alibi valeat reperiri. Quamuis hodie frequentiùs, Serræ nomine, vulgo *de la Sierra*, quo etiam à Segobienſi Præſule Petro vocatam vidimus, ſed iam ad alia, quæ inſtant, tranſeamus.

1. *Chronologia ſurgentium Cœnobiorum*, 2. *& tranſlatio Sanctæ Agathæ.* 3. *Confirmata inſtrumento Beati Engelberti.* 4. *Dictum de Fontinella Sanctimonialium*, 5. *& de loco ſpinoſo*, 6. *Eſſenéque cœnobio.* 7. *Demum de claro fonte Luxembergenſi*, 8. *& quæ in ipſo cœnobio memoria digna.* 9. *Succeſſio Magiſtrorum Calatrauenſium.*

CAPVT DECIMVM.

1. IN Capitulo nihil magnum actum video; & forte, quæ imminebant innouanda, ab Honorio præuenta, litteris eius immutata perſeuerarunt. In Chronologia notantur tres Eccleſiæ, quæ hoc noſtris anno accreuiſſe commemorantur, Sancti Seruatij, de Schola Dei, & de Sagada. Priorem illam ad quintum Kalendas Martij; poſteriores incerto menſe, & die, deſignauit collector; omnes pene ignotas ex hiſtoriis, niſi quod tamen primam, vltimamque, ad lineam pertinere Claræ-Vallis tabulæ produnt. Quin & apud Henriquez in faſciculo Sanctus Seruatius filia Kambos dicitur in Hybernia, & Kambos inter filias Meilroſiæ ponitur. Puto tamen per errorem irrepſiſſe, & Kambos pro Kinlos poſitum eſſe, Diœceſis Morauienſis, cuius ſuperiùs fecimus mentionem. Verum eſt inter filias Kinlos in aliis tabulis præteriri Sanctum Seruatium: adeo multa obteguntur terra caligine. Prodiit poſt hæc ſcripta Iongelinus, qui
a lib. 9. Scholæ Dei notitiam hanc breuem donat [a]. *Schola Dei cœnobium Diœceſis olim Vltraiectinæ, vt reliquæ Friſiæ, nunc verò Grœningenſis ab anno M.DL.IX. quo Noui Epiſcopatus in Belgio inſtituti fuere. Fundatur anno M. CC. X. VII. aſſumptis primùm cum Abbate Monachis ex Monaſterio Florum-Campi ſub Clara-Valle.*

2. Hoc item anno Abbatia de Sancta Agatha ſub Widone Abbate in locum iuxta Sartum Sancti Ioannis à Limburgo lapide tranſlata eſt, fundum donante Lothario Comite Hoſtadienſi, & Engelberto Colonienſi Archiepiſcopo, Ciſtercienſis familiæ mirè addicto, eandem approbante donationem. Tradit Aubertus Miræus Bruxellenſis in ſuis illis Eccleſiarum Belgij notitiis, quas aliis gentibus, non ſine inſigni fru-
b cap. 192. ctu communicauit [b]. *Vallis Dei Abbatia Monachorum Ordinis Ciſtercienſis tertio lapide à Limburgo fundatur anno M. CC. XVI. à Lothario Comite Hoſtadienſi, fauente Sancto Engelberto Archiepiſcopo Colonienſi.* Hactenus ille. Verum non primam domus fundationem, ſed tranſlationem fuiſſe Sanctæ Agathæ, quod paulò infra tranſcribit priuilegium Engelberti Archiepiſcopi ſatis clare conuincit, quod ita habet [c]. c Apud eundem.

Engelbertus, Diuina fauente clementia, Sanctæ Colonienſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, vniuerſis Chriſti fidelibus in perpetuum. 3.

Nouerit tam præſens ætas, quàm ſucceſſura poſteritas, quod Lotharius Comes de Hoſtadem, de conſilio Miniſterialium ſuorum, manſum terræ duodecim bonaria continentem, iuxta Sartum Sancti Ioannis, ab hæredibus comparatum, Abbati VVidoni, & confratribus ſuis de Sancta Agatha, Ciſtercienſis Ordinis, per manus noſtras liberum ab omni cenſu contradidit, vt fratres iam dicti Monaſterium ſuum in locum transferrent eundem, tanquam ipſis commodiorem. Huius rei teſtes ſunt Conradus maior, Decanus, & Archidiaconus Colonienſis. Godefridus Capellanus, Peregrinus, notarius, & alij quamplures. Acta ſunt hæc anno M. CC. XVI. Pontificatus noſtri anno primo. Hactenus de virorum fundationibus.

Sanctimonialium tria alia cœnobia video hoc anno noſtris acceuiſſe. Fontinellam locum Spinoſum, & Eſſenum. Eorum omnium notitiam haud contemnendam, eidem auctori debitam, ex Ciſtercienſi Chronico, hic ſubiungam [d]. *Fontinella*, inquit, *inſignis Virginum eſt Abbatia, apud Valencenas Hannoniæ vrbem. Cuius primæ fundatrices fuere Ioanna, & Agnes, Sorores germanæ, filiæ nobiliſſimi Equitis Helini Alnetij, quæ cum eſſent Reginæ; ſuis ſumptibus anno circiter milleſimo, ducenteſimo duodecimo oratorium fundarunt in honorem Beatæ Virginis, iuxta fontem noſtræ Dominæ, haud longè à Scaldi fluuio. Cumque multæ Virgines eo confluerent, anno milleſimo, ducenteſimo decimoſexto ad locum commodiorem, quem* 4.

hodiéque

hodiéque incolant ſeſe tranſtalerunt, eodémque anno ipſo Ciſtercienſe inſtitutum amplexæ ſunt, cum nulli certè antea Regulæ Monaſticæ nomen dediſſent. Sic Iacobus Guiſius in manuſcriptis Hannoniæ Chronicis. Ita Miræus. Similia habet Chriſtianus Maſſeus in ſuo Chronico [d], addens hoc anno impetraſſe prædictas Virgines, *A Domino Ciſtercienſi, Regulam Ordinis, ſub Domino Claræ-Vallenſi.*

d ad hunc item ann.

5\. Locum ſpinoſum item illuſtrat in Ciſtercienſi Chronico, [e] verbis à nobis fideliter reddendis. *Apud montes Hannoniæ viſitur locus ſpinoſus B. Mariæ, quod* Spinlieu *vulgo nuncupatur. Fuit locus ſpinis, ac ſentibus olim plenus, & primùm ab Eremita quodam inhabitatus. Quo in loco poſtea nobiliſſima Virgo Beatrix Lenſienſis, caſtitatis ſeruandæ ergo, dotem ſuam matrimonialem, ſeséque Chriſto offerens, anno circiter milleſimo, ducenteſimo ſexto, cœnobium inchoauit, & Ordinis Ciſtercienſis habitum induit. Ioanna porro Conſtantinopolitana Flandriæ, & Hannoniæ Comitiſſa, prædiis, & prouentibus cœnobium iſtud liberaliter auxit; vt conſtat ex diplomatibus aliquot, anno, milleſimo ducenteſimo, decimo ſeptimo datis. Ita Iacobus Guiſius in manuſcriptis Hannoniæ Chronicis.* Huius venerabilis Virginis Beatricis meminit Menologium, ad decimam nonam diem menſis Ianuarij. Eſt autem alia à magna illa Beatrice Nazarethenſi, de qua multus nobis ſermo in ſubſequentibus.

e vbi ſupra.

6\. De Eſſeno cœnobio hæc immediatè ſubdit. *Eſſeaum cœnobium Virginum, apud Friſios, vulgo* Eſſen *non procul Groninga, in agro, qui Præfectura ſuburbana continetur, ad annum Chriſti milleſimum, ducenteſimum decimumſextum, inſtitutum fuit, auctore Theoderico quodam Sacerdote Groningano quod ex nomine loci, in quo conditum eſt Eſſenum primo, deinde Ieſſaum nuncupatum, nunc prius nomen retinet. Inſtitutum hoc ab Othone Epiſcopo Vltraiectino (è Lippienſium Comitum familia, Bernardi filio) præſente, inſpectum, & confirmatum anno eodem. Sed tenuis initio res, paucos ante annos plurimum incrementi cepit. Familia Virginum Ciſtercienſium illic collata, Præſulque collegio data Abbatiſſæ titulo. Ita ferè Vbbo Emmius in Friſiæ Chronicis.* Hactenus ex Auberto Miræo ſumpta.

7\. Claris-fons ſequitur in Ducatu Lutzemburgenſi, ad dimidium milliare propè Arlunum. Monaſterium Virginum, quod Ermeſendi (Henrici primi Lutzemburgenſis Reguli, & Agnetis, filiæ Comitis Geldriæ hæc nata erat) debet initia: nec ſine præcedenti viſione. Cum enim ad radices montis Bardembourgenſis ſpatiaretur, & ſuper fontem leniter fluentem, cui olim Bernardum benè precatum, dum Treuerim veniret, tomo ſecundo latè meminimus, indulgeret ſopori, gregem ouium videre viſa eſt, nigro, & albo colore reſperſarum, quas pulcherrima Virgo paſcere, ducere, quin & manu fouere, complectique, & in eis delectari conſpiciebatur. Id ſomnium mox Eremitæ cuidam relatum, & ab eo reſeratum, occaſio fuit, vt Monaſterio in eo loco erecto, Virgines locarentur, habitu vario, Ciſtercienſi nimirum, quæ Mariana cuſtodiæ commendatæ, atque ab ipſa ductæ inter eius delicias computarentur. Hæc pluribus Henriquez in ſuis liliis cum Monaſterium ipſum perluſtraſſet. Et tandem ſubdit [f]. *Ad hæc Domina Ermeſendis fidem deinceps, & reuelationi, & interpretationi adhibere haudquaquam cunctata, eodem tempore, circa annum videlicet reparatæ ſalutis, milleſimum, ducenteſimum, decimum ſextum, nobile Monaſterium ædificium inchoari præcepit idque conſecrari ad gloriam Dei, honorémque Virginis Mariæ, & Beati Patris noſtri Bernardi, quod quidem Gallicè,* Beau-lieu, *Latinè* pulchrum locum *nominarat; eo quidem intellectu, quod ibidem animas ſæculo exutas, mira ſanctitatis pulchritudine decorare debere dignaret. Germani nihilominus nomen priſtinum de Bardembourg, & loco, & Monaſterio reliquerunt. Sed multo melius Latini cum Gallicis Monaſterium de Claro-Fonte vocarunt.* Haud dubiè ob fontem in loco ſcaturientem, qui olim à Bernardo benedictus, & Ermeſendi cœleſtem illum ſomnium, & iis, qui ex eo bibunt, infirmantibus ſanitatem infudit vſque hanc diem.

f part. 2. diſt. 9.

8\. Prima Abbatiſſa loci Hauuidis fuit, ſoror Theobaldi Comitis, cui ſupra dicta Ermeſendis nupta dicitur. Secunda Ioanna eiuſdem ex fratre neptis, quæ multa dicitur floruiſſe Sanctitate. Cernitur hodiéque in portico Eccleſiæ lapidea Imago Virginis; quæ ſalutantem Ioannam Abbatiſſam, reſalutaſſe fertur; atque oranti annuiſſe demiſſo capite. Cernitur & ſepulchrum eiuſdem fœminæ in choro Monialium, cum duabus ſororibus, Catharina nimirum & Margarita, quæ ſorori adhærentes dum adoleuerent, neque in morte potuerunt ſeparari. Cæterum præter fontem ſalutiferum, & ſepulchrum Ioannæ memoratum, illuſtratur Fons-claris exuuiis ſacris, inſignibus, ſi veris, capillis Virginis, atque ſanguine Chriſti miraculoſo. Habet & lapidem Sancti Stephani, vt ferunt, ſanguine rubrum, & cingulum B. Margaritæ Virginis & Martyris, qui multis dicitur ægris, ſed in partu præcipuè laborantibus, deſideratam conferre ſanitatem. Ita Henriquez loco præallegato.

9\. Quod ad ſacras militias attinet, hoc ipſo anno Rodericus Garſeſius, Garſiaſve, Calatrauæ Magiſter, cum ſacram iam militiam reſtituiſſet antiquis ſedibus, in quibus Reges Caſtellæ, & Aragoniæ, Nauarræque, in quibus Ducem Auſtriæ, atque alios Principes tum Hiſpanos, tum exteros gratò, & beneuolo hoſpitio ſuſcepiſſet, poſt res belli, & pacis adminiſtratas, non ſine laude: in Aragoniam, quo pacandis quibuſdam motibus inter milites ſuos emergentibus, paucos ante menſes properauerat, hoc anno morbo extinctus, atque apud Alcanizium ſepultus eſt, cum ordinem fœlicius, quam diuturnius (quippe tres tantùm annos) gubernaſſet. Succeſſit illi Martinus Ferdinandus dictus de Quintana ab oppido natali propè Burgos, nec ipſe vltra triennium præfuturus. Celebris tamen tranſlatione facti Conuentus ex veteri ad recentem Calatrauam: atque Militiæ Sanct-Iulianeæ, Alcantara donatæ, adoptione, quæ nos etiam in tempore dicemus.

ANNVS CHRISTI M. CC. XVII. | ANNVS CISTERCII C. XX.

1. *Gerardus Archiepiſcopus Bituricenſis Romam adit, 2. poſt multas Innocentio oblatas preces ad Canonizationem Sancti Guillelmi. 3. Remiſſoriales ab Honorio litteras impetrat. 4. Relata omnia: 5. & inquiſitione tam miraculorum, quam meritorum, 6. Altiſiodorenſi Epiſcopo, & duobus Abbatibus commiſſa. Augent vtrorumque Seges inuenta. 8. Canonizatio breui ſubſequuta, 9. quamuis eo anno non nihil dubij ſubſit. 10. Sanctus acclamatus patronus Bituricenſium, & feſtum eius per Eccleſias varias diffuſum.*

CAPVT PRIMVM.

1. SEQVENTEM annum ab anno reparato, milleſimum, ducenteſimum decimumſeptimum, ab initio Ciſtercij centeſimum viceſimum, inde auſpicabimur, vnde auſpicatus Honorius Pontifex, id eſt à Beato Guillelmo Bituricenſi, quem ante octo annos vita functum, hoc cenſuit adſcribendum Sanctorum numero. Acceperat contra Albigenſes Crucem, quam ipſe non potuiſſet morte præuentus, ſucceſſor eius nomine Gerardus, & Comiti Monfortio ſuppetias tulerat, quod Petrus Vallſarnienſis memoriæ prodit [a]. *Interea*, inquit, *Simon Comes Montisfortis caſtra, quæ apoſtatauerant, ipſo anno fortiter oppugnabat; venerant autem in eius auxilium Gerardus Archiepiſcopus Bituricenſis, & Robertus Epiſcopus, Viri potentes, qui, anno præcedenti, Crucem aſſumpſerant contra turbatores pacis, & fidei ſubuerſores, & venerunt cum eis milites, & ſeruientes quamplures.* Sic Vallſarnienſis, quæ eadem refert Chronologia Bituricenſium Archiepiſcoporum, & ſtatim pergit ſequentia ſuperaddere [b]. *Vnde venerabilis Archiepiſcopus (ſcilicet Gerardus) videns multa miracula fieri in ſepulchro Guillelmi ſui prædeceſſoris, Romam petit, acturus apud Summum Pontificem, vt idem Guillelmus in numerum Sanctorum referretur.* Hactenus ibi.

a cap. 81.

b Apud Ioannem Chenu de Epiſcop. Gall.

2. Eandem petitionem ab ipſo pluries, atque vniuerſo Capitulo Bituricenſi, præſentatam per nuncios Innocentio, idem Honorius prodit, vt iam videbimus. Sed Innocentium ſimilium cunctatorem, ſiue quod tempore ſeculari omnia putaret, quæ properata fallerent; ſiue vt faciendis conciliaret pretium ab ipſa mora, conſulto diſtuliſſe, atque interim exemptum rebus humanis, ſucceſſori exaudiendam reuocaſſe. Ergo Honorius Archiepiſcopi inſtantia, aliorúmque, tum magnitudine, & frequentia miraculorum, ſed multo magis Diuino impulſu motus, maturandum putauit, verum præmiſſa priùs inquiſitione, quam tam de meritis, virtutibúſque Sancti, dum adhuc viueret, quam de mortui miraculis faciendam Antiſiodorenſi tunc Epiſcopo (vt coniector) Henrico, & duobus Abbatibus Ciſtercij de Bonoradio nimirum, & Callozejo (adeo eis deferebat opinio omnium, vt tuto vel in cauſa propria iudices eſſent) committendum putauit, litteris ad eos datis in hunc tenorem [c].

c Ex Regeſto epiſtola Honor. lib. 1.

Antiſiodorenſi Epiſcopo, & de Bonoradio, & de Calozejo Ordinis Ciſtercienſis Abbatibus, Antiſiodorenſis, & Bituricenſis Diœceſium.

3. *Venerabilis Frater noſter Archiepiſcopus, & dilecti filij, Capitulum Bituricenſe, firmiter exiſtimantes, piæ recordationis Guillelmum prædeceſſorem ipſius Archiepiſcopi, eius Sanctitatis, vt aſſeritur, teſtimonium perhibent miracula poſt eius de hoc mundo tranſitum, ſubſequuta, Sanctorum adſcribi debere Catalogo Veneratorum; & attendentes, quod iuxta Diuinum præceptum, iudicium difficile, & ambiguum, ad locum, quem elegit Dominus referri debeat; & ab his, qui eidem præſident, requiri iudicij veritatem; ac tenentes pro certo, quod Dominus Apoſtolicam Sedem elegit, & ipſam omnium Eccleſiarum caput conſtituerit, & Magiſtram per nuncios ſuos, ad eandem pluries acceſſerunt, fœlicis recordationis Innocentio Papæ prædeceſſori noſtro ſupplicantes inſtanter, vt ipſum conſecret Sanctorum Catalogo adſcribendum, ne tanta lucerna ſub modio remaneret abſcondita; ſed illuminaret potiùs eos, qui ſunt in domo ſuper candelabrum conſtituti.*

Ipſe vero prædeceſſor noſter ſollicitè cogitans, quod huiuſmodi iudicium Diuinum ſit, potiuſquam humanum, aſſéque difficilè mortalem hominem iudicare de illis, qui veſte mortalitatis exuti, cum Chriſto creduntur viuere, ac regnare, petitionem ipſorum protinus non admiſit, ſed ad tempus cenſuit expectandum, vt interim magis, ac miraculis Sanctitatis eius clareſceret, & ipſe ſic ſecurius procedere poſſet ad tam arduum iudicium proferendum. 4.

Cum igitur ex parte ipſorum inſiſtentium, quod Dominus poſtmodum illum plurimis decorauit miraculis, & adhuc per ea Sanctitas ipſius eluceſceret, idipſum nunc à nobis fuerit poſtulatum; nos attendentes, quod licet ad hoc, vt aliquis fidelis Sanctus ſit apud Deum, meritum ſufficiat vitæ ſolum: ad hoc tamen, vt Sanctus apud homines habeatur, neceſſaria ſint miracula, cum eodem de vtroque duximus inquirendum, eo quod alterum non ſufficit ſine altero, (videlicet) vita meritum, ſi miracula non fuerint ſubſequuta, neque miracula, ſi ea vita meritum non præceſſit, cum multi dicturi ſunt in die illa: Domine, Domine; nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo Dæmonia eiecimus? & virtutes fecimus in nomine tuo multas? Quibus, quia non noui vos, diſcedite à me operarij iniquitatis. Dominus prout ipſe teſtificatur in Euangelio, reſpondebit. Vnde oportet, quod approbentur à miraculis opera, & operibus miracula fulciantur, 5.

Quocirca diſcretioni veſtræ de qua plenam fiduciam obtinemus per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus de prædicti Viri præclari vita, & conuerſatione ac meritis à Viris honeſtis, ac fide dignis, qui de prædictis habent notitiam, necnon & miraculis, quæ poſt eius obitum ſubſequuta dicuntur, ac circumſtantiis vniuerſis pertinentibus ad vtrumque, 6.

inquiratis

inquiratis diligentiſſimè veritatem, & quæ inueneritis fideliter redigentes in ſcriptis, ea ſub veſtris ſigillis, ad noſtram præſentiam tranſmittatis, vt per veſtram relationem inſtructi in negotio ipſo, Ductore Domino, procedamus, prout ille, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, nos ad ſui nominis honorem & gloriam inſpirauerit. Datis Laterani XVI. Kalendas Fearuarij, Pontificatus noſtri anno primo. Ita Honorius ad Epiſcopum, & Abbates.

7. Pontificis mandatum illorum obedientia ſequuta eſt. Pergunt, inquirunt, ſcribunt, comprobántque id, quod nos ſupra ex actis Sancti retulimus. *Videre cæcos, claudos ingredi, hydropicos curari, ſurdos audire, loqui mutos, Dæmoniacos liberari, aperiri carceres, vincula ſolui, ſanari lethaliter ſaucios, mortuos ad vitam reuocari, atque adeo etiam bruta animantia, non vno morbo liberari: multos iam penè deſperatione obrutos ad Sancti Patris recordationem mirificè releuari: denique quacunque, vel ægritudine correptos, vel periculo expoſitos, à malis omnibus eius interceſſionibus ereptos, ſentire præſentem virtutem Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Hæc de miraculis: de virtutibus plura, recenti adhuc memoria ſingularum actionum, euentuumve, ex quibus illæ pro humanæ mentis captu comprobantur. Ergo copioſam meritorum, miraculorúmque inuentam ſegetem remiſerunt Honorio, in horrea Eccleſiæ ab ipſo referendam. Porrò ille, vtriſque altius perpenſis communicato conſilio cum Cardinalibus, & ſancti Spiritus gratia, quam ſibi in hoc ſciebat non defuturam, inuocata deuotè, Sanctum Guillelmum ſolemniter adſcripſit Sanctorum numero, litteris datis, quæ tamen, aut non extant in regeſtis, aut mihi ſaltem cum aliis non tranſmiſſæ. Segregatas à cæteris epiſtolis, & proceſſui ſubiunctas, quem Epiſcopus, Abbatéſque formarunt, facilè fuit omitti à tranſcriptoribus.

8. Illud mirabile (ſi tamen ita eueniſſe credendum eſt) ab expeditis litteris ſuperfacienda prædicta inquiſitione ad corpus eleuatum ſolemni ritu, & celebratum feſtum Sancti Pontificis, non quatuor integros menſes interceſſiſſe; quippe illæ expeditæ menſe Ianuario, eiuſdem menſis die decima ſeptima, & corpus eleuatum ſeptima Maij (pridie ante feſtum Petri Tarantaſienſis) eiuſdem anni, quod planè tempus ſolis itineribus, & trans Alpinationibus, ex curia primum ad oppida Aquitaniæ, dein ex Aquitania ad eandem curiam, & tandem tertio rurſus ad Aquitaniam inſufficiens videtur: nedum cogendis Epiſcopo, & Abbatibus examinandis teſtibus formando proceſſui, atque eidem tum viſendo, tum præindicando. Porrò hæc omnia infra quadrimeſtre concluſa, eadem, quæ ſupra Chronologia Bituricenſium Archiepiſcoporum ſcriptum habet. *Romam* (inquit) *petiit* (ſcilicet Gerardus) *acturus apud Summum Pontificem, vt Guillelmus in numero Sanctorum referretur, quod obtinuit, & Biturigas reuerſus, ſacratiſſimum Beati Guillelmi corpus è ſinu terræ leuauit, nonis Maij, anni milleſimi, ducenteſimi decimiſeptimi, & ſequenti anno Gerardus nonis Iulij obiit.* Hactenus ibi. Quippe illo ſæculo breuius, quam hodie, ſimpliciúſque, hæc canonizationum negotia peragebantur.

Verum eſt tamen in prædicta Chronologia, 9.
nec multo ante contrarium inueniri, nempe dilatos ad ſequentem annum honores Guillelmo decretos, quod & Vincentius Epiſcopus Belluacenſis, & Chronici Antiſiodorenſis continuator, coæuus vterque auctor, conteſtantur [d]. *Anno M. CC. XVIII.* (ait Vincentius) *Sanctus Guillelmus Bituricenſis Archiepiſcopus canonizatur, atque eius ſucceſſor Gerardus moritur.* Et Antiſiodorenſis continuator [e]. *Eodem anno, (nempe M. CC. XVIII.) VVillelmus quondam Bituricenſis Archiepiſcopus, cum iam diu miraculorum gloria claruiſſet, à Papa Honorio Sanctorum Catalogo aſſociatur.* Sed his auctoribus de rebus maior cura, quam de tempore fixo: & vbi differentia parua intereſt, alios etiam euentus retardant, aut anteponunt. Certè Chronologiæ loquenti de Guillelmo, iiſdem forſan, aut errandi, aut ſibi contrariandi cauſam præbuere. Nam vbi agenti de Gerardi actibus, ſinguli anni diſtincti tradendi erant, & morti eius certus præfigitur, nempe milleſimus, ducenteſimus decimus octauus, cum præfuiſſet annos nouem, menſes tres, & dies tredecim, & declaratur anno præcedenti reuerſum à curia, anteceſſoris ſui corpus, iam ab Honorio Papa Sanctis adſcripti, ſolemniter à terra ſubleuaſſe.

d lib. 31. cap. 85.

e ann. 1218.

Vtcumque fuerit adſcriptum Sanctorum Canoni, Bituriges in Patronum cooptarunt, & Sanctis Vrſino, primo vrbis Epiſcopo, Stephanóque, ſocium addidere. *Sanctus Vrſinus* (ait eadem Chronologia) *Sanctus Stephanus, & Sanctus Guillelmus ſunt tutelares Biturigum præſides.* Hinc dies obitus feriatus Biturigibus, atque inter ſacratiores totius anni agi conſueuit. Celebratur & eiuſdem Sancti memoria in Eccleſia Mimatenſi, anniuerſaria, & feſtiua ſolemnitate. In Ciſtercio hæc de eo ſancita video anno M CC. XVIII. in Capitulo Generali ſtatutum eſt, *quod de Sancto Guillelmo fiat, ſicut de Sancto Nicolao, cum duabus Miſſis, feſtum vero celebratur quarto Idus Ianuarij.* Crediderim celebratum feſtum antecedenti anno, eleuationis diem, ad diem obitus iuſſum tranſmutari. Rurſus anno M. CC. LXI. *quod Sanctus Petrus Tarantaſienſis, & Sanctus Guillelmus Bituricenſis Epiſcopi, poſt Beatum Nicolaum, in letaniis nominentur.* Et anno M. CC. XCVI. *quod de Beatiſſimis Patribus noſtris, Edmundo Cantuarienſi, Petro Tarantaſienſi, & Guillelmo Bituricenſi, cantetur cum duabus Miſſis eorum hiſtoria per vniuerſum ordinem.* Hactenus ſtatuta per Capitulum. Nec mihi conſtat an in Pontigniaco, fonte Ioannis, Caroli locóque cœnobiis, quibus præfuit Prior, aut Abbas, Officium proprium habeat. Certè in Breuiariis, Galliæ etiam excuſſis, ſolas lectiones proprias vulgatas video.

10.

1. Repullulante diſcordia inter Abbates, 2. Honorius iterum, ad eos ſcribit, 3. diſcordiæ punctus, & concordia prius inita, 4. ab Innocentio dudum declarata, 5. inuiolabiliter iubetur obſeruari. 6. Qui & quales quatuor illi, qui litigabant? 7. Diſpenſandi poteſtas illis conceſſa, reſtricta ad Capitulum. 8. Arnaldus cedens, & Conradus illi ſuffectus. 9. Littera Honorij ad Conuentum Claræ-Vallis, 10. atque alia pro ipſo. 11. Demum Galterus ex Abbate Pontigniaci in Carnotenſem Pontificem promotus.

CAPVT SECVNDVM.

1. HOc ipſo anno, nec longè ab eius initio, quippe iuxta menſem Martium ſemel otia diſcordia, inter primos Abbates, & Ciſtercienſes, cum neque Cardinalis Tuſculani interuentionibus, neque Innocentij legibus, neque denique Honorij Papæ monitis (& hæc omnia anteceſſerant) ſopiri potuiſſet (adeo plerunque animis dominatur contentio, quos ſemel occupat) nouas ab eodem Honorio extorſit litteras, ſed quæ nihil de nouo illis iniungerent, nihil adderent, aut demerent: ſed ſolum controuerſiæ proceſſu repetito vltimis Innocentij mandatis, vtramque partem ſtare firmiter hortarentur, atque præciperent. Porrò ex his litteris, & earum tum titulo, tum ſerie, planum fit primum ex quatuor primis Firmitatenſem abſtinuiſſe ab hac lite, nec ſe cum aliis tribus copulaſſe, fortè, quia longè tardiori prole edita, (nam Firmitas vt non omnino ſterilis, at longè minus aliis fœcunda fuit) minus ſibi deferendum forte putabat. Ergo ad tres alios Galterum, ſcilicet, Conradum, Guidonémque Pontigniaci, Claræ-Vallis, & Morimundi, ſimul & ad Arnaldum Ciſtercienſem, qui diſcordabant, Honorius Papa ſcripſit in hæc verba[a].

[a] *Ex Reg. Honor.*

Ciſtercienſi, Pontiniacenſi, Claræ-Vallenſi, & Morimundenſi Abbatibus.

2. *Cum nuper in Generali Concilio ad Sedem Apoſtolicam venientes eſſetis in fœlicis recordationis Innocentij Papæ, & prædeceſſoris noſtri præſentia conſtituti; idem Paſtorali diligentia de veſtri Ordinis ſtatu inquirens, comperit inter vos quandam diſſenſionis materiam pullulare, quam curauit tanto ſtudioſius reſecare, quanto amplius timere poterat, ne creſceret in totius Ordinis irreparabile detrimentum. Nam tu fili Ciſtercienſis Abbas in ordinatione, ac inſtitutione Abbatum quatuor Monaſteriorum, videlicet, de Firmitate, Pontigniaco, Clara-Valle, & Morimundo, ſicut in ordinatione, ac deſtitutione aliorum Monaſteriorum, filiorum tui Monaſterij, procedere intendebas. Vos autem tres è contrario dicebatis, quod ad ordinationem, & deſtitutionem cuiuſlibet Abbatis prædictorum Monaſteriorum, tres eſſetis reliqui aduocandi, antiquam ſuper hoc conſuetudinem allegantes.*

3. *Superque compoſitionem quandam mediante Venerabili Fratre noſtro Nicolao Tuſculanenſi Epiſcopo, tunc Apoſtolicæ Sedis Legato, initam oſtendiſtis; quæ talis fuit. Quando aliqua de quatuor primis Abbatiis vacauerit, Abbas Ciſtercienſis ad electionem celebrandam adueniat, ibidémque ſecundum chartam charitatis electio celebretur. Si Abbas autem Ciſtercienſis, aliquem de quatuor primis deponere, exigentibus culpis, intenderit, ad domum illius ducet ſecum, quos volet Abbates, & domus illa ab eodem Ciſtercienſi Abbate, quatuordecim diebus ante præmonita, vocabit de filiis ſuis, quos ei placuerit, & tunc Ciſtercienſis cum conſiliis hinc, inde congregatorum, cauſam tractabit, & deinde faciet, quod fuerit faciendum.*

Dicitur autem prædeceſſor noſter compoſitionem huiuſmodi, ſic duxiſſe, vobis conſentientibus, declarandam, ſcilicet, vt tu Ciſtercienſis Abbas, cauſas prædictas cum Abbatibus congregatis hinc inde tractabis, & cum eorum omnium, vel ſanioris partis ipſorum conſilio facies, quod fuerit faciendum; quæ tamen pars ſit ſenior? Tu decernes. Etſi, (quod abſit) minus ſanæ partis conſilio vſus proceſſeris, referatur ad Capitulum Generale, & à diffinitoribus Capituli, prout dignum fuerit, corrigatur. 4.

Volentes igitur ad exemplar eiuſdem prædeceſſoris noſtri, prædictam declarationem firmitatem debitam obtinere, vniuerſitatem veſtram monemus, & hortamur attentius per Apoſtolica vobis ſcripta firmiter præcipientes, quatenus eam ſimpliciter, & humiliter obſeruetis: ſtudentes in vinculo pacis ſeruare ſpiritus vnitatem. Quod tunc perfectius facietis, ſi terminis, quos poſuerunt Patres Ordinis veſtri contenti, à nouis ſuperſtitionis adinuentionibus deſiſtatis, quæ in turbationem ſimplicitatis, & pacis pullulant, & ſuccreſcunt. Datis Laterani. Secundo Idus Martij, Pontificatus noſtri anno primo. Ita Honorius ad Abbates illos quatuor, quod vix dum coronatus ſuggeſſiſſet, denuo inculcat, & ſuadet, vt perſuadeat. 5.

Cæterum mihi altius contemplanti, qui, & quales quatuor illi Abbates fuerint, qui tandiu litigarint, nempe non ſolum Sede, locóque, ſed pietate, & doctrina ex primis, & firmioribus columnis totius Ordinis, quippe Arnaldum Ciſtercienſis Eccleſia inter Beatos illos Præſules memorat, ſub quibus ſe gloriatur floruiſſe per longum tempus; Galterium cunctis dotibus ornatum Carnotenſis ad infulas aſſumpſit hoc ipſo anno: Conradus ſuperiores dignitates, etſi ipſe conſenſiſſet, Summus Pontificatus præſtolabantur; neque his tribus inferior Guido erat, quo Eccleſia quo Ciſtercium, in tot, ac tantis negotiis vti aſſueuiſſent. Cum, inquam, viros hos altè contemplor, eoſdémque litigantes inter ſe video, non ſatis ſcio, carpam, an commendem illorum ſpiritum. Certè nullus deponi verebatur, nullus ſibi timebat ab Arnaldo, quem amicum amabant, quem Patrem, atque Sanctum reuerebantur, ſed neque ipſe ea, de qua litigabat, prærogatiua 6.

rogatiua ſperabat potiri, nedum non imminebat eius occaſio; & nihilominus pro ſuis quiſque Eccleſiis, ferè vſque ad pertinaciam conſtantes pugnant, neutri ſibi, vtrique ſucceſſoribus; haud aliter manerent ſedium iura, atque in ipſis reſpublica, quæ niſi ad inſtar corporis humani, virtutem attractricem ſeruat, in membris ſingulis minitatur interitum, & dum fortiora cuncta ſibi arrogant, debiliora deficiunt, ſine quibus nec ipſa ſtare poſſunt.

6. Offenſum nihilominus Honorium ex eorum tenaci contentione indicare videtur Priuilegium eiſdem ante conceſſum, reuocatum hoc anno, atque poteſtas, quæ priùs ſingulis inerat, ad Generale Capitulum reſtricta, niſi fortè ad eorumdem inſtantiam id factum fuit, nam & ipſum admittunt verba Pontificis, certè quod antea cum irregularibus quatuor primi Abbates diſpenſabant, retractauit Honorius, & ſoli Capitulo Generali commiſſum voluit, litteris de hoc datis ad Capitulum ipſum, quarum hic tenor [b].

b vbi ſuprà.

Honorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis Abbatibus in Generali Capitulo Ciſtercienſi conſtitutis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

7. *Volentes religioni veſtræ, quantum cum Deo poſſumus Apoſtolicæ fauoris gratiam exhibere, quatuor primis Ordinis veſtri Abbatibus, diſpenſandi cum irregularibus veſtri Ordinis, poteſtatem meminimus conceſſiſſe; quia vero magis expedire proponitur, vt poteſtas huiuſmodi veſtro Generali Capitulo conferatur: nos conceſſionem ſuper hoc factam præfatis Abbatibus reuocantes, diſpenſandi cum irregularibus Ordinis veſtri, prout ſecundum Deum, & Eccleſiaſticam honeſtatem videritis expedire, vobis duntaxat in ipſo Generali Capitulo congregatis, authoritate præſentium, liberam concedimus facultatem, niſi forſan aliqui ex tali cauſa irregularitatis vitium incurriſſent, quod eorum diſpenſatio meritò eſſet Sedi Apoſtolicæ reſeruanda. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire, ſi quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Laterani Idus Nouembris Pontificatus noſtri anno ſecundo.*

8. Hanc ipſam contentionem fortè faſtidiens, & multo ſenio fractus Arnaldus Pater, ablegata Ciſtercij cura, priuatam vitam agere, & mortem cum ſilentio præſtolari ſemel deliberans, quominus, quod conceperat, imploret, nullis precibus potuit diſſuaderi, in Chronico metrico Abbatum Ciſtercienſium, de anno nihil. Sola abdicatio Præfecturæ commemoratur. En eius Diſtichon.

Arnaldus cunctis ignem geſtabat amoris
Hoc onus ex humeris ſenibus reiecit in annis

Cæterum incidiſſe in hunc annum ſucceſſor eius probat, id eſt Conradus, ex Clara-Valle aſſumptus, cum nondum ibi triennium compleuiſſet. *Vndecimus*, (ait Chronicum Abbatum Claræ-Vallenſium) *huius Monaſterij Abbas fuit Conradus, qui fuerat Abbas de Villario. Abbatizauit hic annis duobus cum dimidio, poſtea Abbas Ciſtercienſis effectus eſt.* Ergo qui ex Villario in Claram-Vallem anno M. CC. XIV. aſſumptus fuerat, hoc nempe Chriſti M. CC. XVII. ex Clara-Valle in Ciſtercium promotus eſt, nec in ea Sede diutius permanſurus, quique ad maiora & altiora deſtinatus, per hæc domeſtica celeriùs properabat. In inuentario reliquiarum Claræ-Vallis, inter alia, quæ per multa haud dubiè continet, ſcriptum reperio. *Vas in quo continetur caput Sancti Barnabæ Apoſtoli, quod caput attulit Nonnus Artaudus Cellerarius Claræ-Vallis, de vltra marinis partibus, & ſumptum fuit de theſauro Conſtantinopolitano. Hoc vas factum eſt tempore Domini Conradi, & Domini Guillermi Abbatum Claræ-Vallis, ex triginta marchis argenti, & vna, & dimidia auri, in eodem autem vaſe continetur de ligno Domini, & alia centum, & ſeptem reliquiæ.* Ergo vt Arnaldum Conradus in Ciſtercio, ſic Conradum excepit Guillermus in Clara-Valle. *Qui*, (inquit Chronicon Abbatum Claræ-Vallenſium) *fuerat Abbas de Monaſteriis in Aragona.* Fallitur Robertus Claudius in ſua Gallia, qui hunc Guillermum ex Ciſtercio promotum prodit.

Paſſa legitur in bonis temporalibus Claræ-Vallenſis domus ſub Guidone, Conradi anteceſſore, aliqualem iacturam, tum quod paſcua cœnobij aliis ſeruirent: tum quod Epiſcopi in eius debitores remiſſius agerent, nec eos compellerent ad debita ſoluenda. Vtrique malo, cum non poſſet, duplici obtenta ab Honorio priuilegio obuiauit Conradus: vtroque hoc anno, atque vtroque priuſquam ad Ciſtercij ſedem promoueretur: pro primo impetrauit tale reſcriptum [c]. *Auctoritate præſentium diſtrictiùs inhibemus, ne in locis illis, in quibus ius paſcendi eſtis, vel fueritis legitimè aſſequuti vllus ius paſcendi de cætero emere, vel quomodolibet acquirere, ſiue vſurpare præſumat. Datum Laterani decimotertio Kalendas Februarij, Pontificatus noſtri anno primo.* At pro ſecundo, quod difficilius erat, has ad tres Galliæ præcipuos Archiepiſcopos, & eorum ſuffraganeos ab eodem Honorio ſuſcepit litteras ipſius, & Conuentus querelam continentes [d]. 9.

c vbi ſupra.

d ibidem.

Rhemenſi, Senonenſi, Lugdunenſi Archiepiſcopis, & eorum ſuffraganeis, & Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, & aliis Eccleſiarum Prælatis, per eorundem Prouinciam conſtitutis. 10.

Cum à Religioſorum virorum preſſuris, & moleſtiis, illi, quorum ſunt pedes veloces ad malum, ſeueritate debeant Eccleſiaſtica cohiberi, & inferiorum culpa meritò ad Prælatos deſides referantur, quia facientis culpam habet, qui potens corrigere negligit emendare. Miramur, ſicut poſſumus de ratione mirari, quod ſicut dilectis filiis Abbate, & Conuentu Clareuallenſi, Ciſtercienſis Ordinis ſignificantibus, accepimus Parrochianos veſtros, de quibus apud nos querelam deponunt, non compellitis ad iuſtitiam exhibendam. Si vero aliquos interdum excommunicationis, vel interdicto ſupponitis, ſententiam veſtram, eiſdem, remittitis, inconſultis, ſatisfactione congrua prætermiſſa. Quia igitur ſuſtinere

I 3 nolumus

nolumus incorrectum, quod in veſtrum, & ſubditorum veſtrorum periculum aſſentatur, vniuerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, atque præcipimus, quatenus, cum à iam dictis Abbate, & Conuentu de Parrochianis veſtris querelam acceperitis, eos ad exhibendam iuſtitiam, omni gratia, & timore poſtpoſito, contradictione, quoque, & appellatione remota, Eccleſiaſtica diſtrictione cogatis, aſſenſiue prouiſuri; ne ſententia, quam tulerint, eiſdem ignorantibus, ab que ſatisfactione congrua relaxetis: ſcientes à vobis damna ipſorum diſtrictius requirenda, ſi præceptum noſtrum neglexeritis, quod non credimus, adimplere. Datum Laterani XV. Kalendas Martij, Pontificatus noſtri anno primo. Oſtendunt litteræ quanti Honorius faceret, & Abbatem, & domum, in quarum gratiam Principibus Eccleſiæ adeo ſeuere ſcriberet, & niſi corrigant etiam minaretur.

11. Hoc item anno Galterus Abbas Pontigniaci ad Carnotenſem Eccleſiam promotus eſt, ſexageſimus octauus Epiſcopus futurus illius Sedis. De eo in Catalogo Epiſcoporum Carnotenſium. 68. (*Epiſcopus Carnotenſis*) *Galterus Abbas Pontigniaci, electus anno M. CC. XVII. Sedis annis 16.* Ita apud Demochares, ex quo VVionius, Ioannes Chenu, & alij deſumpſerunt. Verum eſt tamen Guillelmum de Mangia promotionem Galteri ad annum diſtuliſſe, neque hoc, ſed ſequenti aſſumptum commemorare. Quocumque fuerit, ex quatuor colligantibus tres infra annum ſedes mutauere: vt planum fiat, quod ſupra dicebamus, non ſibi ligare, ſed ſucceſſoribus; imo Contradum, vt monſtrauit euentus, contra ſeipſum. Galterum Pontigniaci excepiſſe dicitur Petrus, de quo, ſi quid Annalibus dignum inuenerimus, ſuis, & loco & tempore dicemus.

1. Proſperato in cunctis Simone Comite, 2. Toloſa rebellat. 3. Raymundum ſuum quondam Comitem ſuſcipit. 4. Quid de Rogerio Fuxenſis Comitis filio? 5. Guido, & Simon Monfortius Frater accurrunt: 6. Sed repulſi ab hoſtibus, Fulco, & Iacobus prædicatum iterum miſſi. 7. Monfortius Comes periculo exemptus. 8. A Toloſanis in legatum etiam ſæuitum. 9. Crux contra Saracenos prædicata, 10. & variæ eius inter prædicandum apparitiones. 11. Prædicante Bernardo Heiſterbacenſi Dæmonis fraudes detectæ, & impeditæ. 12. Demum ipſe præuentus ab ipſo ſæculo.

CAPVT TERTIVM.

1. QVod ad res Albigenſium attinet, Chriſtiano bis annus orbi infauſtus fuit rebellante Toloſa, cuius heu! obſidioni Monfortij Comitis caput, occulto Dei iudicio debitum erat, vrbem alias propenſam ad defectionem, atque auerſantem fidem, [illegible] ſibi indicta anno præterito, propenſiorem effecit, nec pecuniis exhauriri paſſa eſt, quæ Religionem, quæ Dominium temporale, quæ proprios muros, quæ cætera euerti tolerauiſſet. Et florebant hoc tempore res fidei ſub ſigno Crucis multis à Comite Monfortio victorijs partis, quas Bertrandus Cardinalis Legatus (poſt Honorij electionem Petro Beneuentano ſubſtituitur) & milites à Philippo Rege miſſi, per ſex menſes conducti cumulabant, potuiſſent tunc reliquiæ hæreticorum (nam ferè iam reliquiæ ſolæ ſupererant) exſtirpari radicitus, ſi non completa merita Simonis, laboréſque, & malitia Raymundi Toloſani nondum completa, illa celeriùs præmium hæc maius adhuc ſupplicium (quantum conijci datur) poſtulauiſſent. Verum hæc ſingula dicenda ſingulis annis, atque omnia intra paucos. Nunc Raymundi aduentum ad Toloſam, atque vrbis rebellionem aperiamus ex Petro Vallſarnienſi, pro more plura, quæ ipſe omiſerit, ex alijs ſupplentes.

2. *Dum igitur* (ait) [a] *Dominus Ieſus negotium ſuum, ita miraculosè in partibus illis promoueret, antiquus hoſtis videns impediri voluit, quod doluit promoueri; eiſdem ſiquidem diebus, ciues Toloſani, imò dicamus melius Toloſani, inſtinctu Diabolico agitati, apoſtatantes à Deo, & ab Eccleſia, & recedentes à Comite Montisfortis, receperunt in ciuitatem ſuam Raymundum, quondam Comitem, & Dominum ſuum, qui meritis exigentibus exhæredatus fuerat auctoritate Summi Pontificis, imo Generalis Concilij Lateranenſis ſecundo.* Hæc Vallſarnienſis. Guillelmus de Podio Laurentij diſtinctiùs eadem: dum vnde venerit Raymundus Comes, qua occaſione, cum quibus, & qua parte vrbem ingreſſus ſit, quia & diſſidium inter ipſum, & ſuos ortum memoriæ prodit [b]. *Igitur* (ait) *anno Domini M. CC. XVII. cum Comes Simon guerram longè gereret, cum Ademario de Pictauia, vltra Rhodanum obſeruata temporis opportunitate Comes Toloſæ cum Conuenarum, & Palleariorum, Comitibus, & militibus non multis, tranſit Pyreneos, & intrauit Toloſam menſe Septembris, non ponte, ſed vado, quod quibuſdam placuit, quibuſdam diſplicuit, vnde quidam cum Gallicis in Caſtrum Narbonenſe ſe traxerunt, quidam ſe in domum Epiſcopi, & in clauſtro Sancti Stephani, & Monaſterio Sancti Saturnini pariter receperunt, quos Comes minis, atque blanditiis poſt dies aliquot ad ſe reuocauit.* Ita Guillelmus, qui dum ait tranſiiſſe Pyreneos Comitem Raymundum ex Hiſpania, vbi ſeſe receperat, aduениſſe non tam innuit, quam tradit, & aſſeuerat.

a cap. 84.

b cap. 30.

3. Porro, quod ait, quos milites adduxit, quandiu ab eo deſciuerunt, in Caſtrum Narbonenſe, & in domum Epiſcopi, in clauſtrum etiam Protomartyris Stephani, hoc eſt totius vrbis templi maximi, & Monaſterium Sancti Saturnini, ſe recepiſſe; argumento eſt hæc loca adhuc in ipſa rebellione pro Catholicis ſtetiſſe contra hæreticos. Sanè de Narbonenſi Caſtro totius vrbis longè munitiſſimo compertum eſt, quippe in quo Monfortia Comitiſſa, ſororéſque, & filij earum, ac nurus inhabitabant. Nam de his Vallſarnienſis ita proſequitur [c]. *Nobilis autem Comitiſſa vxor Comitis Montisfortis, & vxores Guidonis fratris ſui, & Almarici, & Guidonis filiorum, & multi filij, & filiæ, tam Comitis, quam fratris ſui, erant in munitione Toloſæ quæ dicitur*

c vbi ſupra.

Caſtrum

Caſtrum Narbonenſe. Hæc de illo Caſtro. De aliis locis non licet dubitare, quippe & in illa vrbe reliquit Deus ſeptē millia virorum (clerum totum adhærentē veſtigiis ſui Epiſcopi) qui non flexerunt genua ante Baal. Sed & Hæreticos ab eis infeſtandis, vt non religio terror compeſcebat.

4. Rogerium Bernardi filium Fuxenſis Comitis, de quo multa ſuperius ciuitatem ingreſſum cum Raymundo, atque eius inſtitiſſe munitioni, idem, ſupra Petrus teſtificatur. *Statim, ait dictus Raymundus & Rogerius Bernardi, filius Comitis Fuxi, & quidam alij, qui cum eo venerant, ciueſque Toloſa, cœperunt die, noctéque munire Toloſam multis repagulis, & foſſatis.* Mirum perfidiæ ipſius argumentum, ſiue clauſum conceptus, quod æque malum. Certè ſub finem anni præcedentis ab Honorio admiſſum ad pœnitentiam, & bonis, atque Caſtro Fuxenſi reſtitui iuſſum, interuentu Prioris fontis frigidi, & Epiſcopi quondam Anglonenſis (forſan illius, cuius viſitationem Lucæ Sabocinenſi commiſſam diximus) litteræ ipſius Honorij teſtificantur, quas anno præcedenti prætermiſſas in hunc locum conſulto reſeruaui; ſic autem habent.[d]

d ex Regeſt. Varie. epiſt. Honorij.

Abbati Sancti Tiberij.

Noueris tua deuotio, quod nos damus venerabili Fratri noſtro, quondam Anglonenſi Epiſcopo, & dilecto filio Priori fontis frigidi Narbonenſis Diœceſis in mandatis, vt nobili viro Comite Fuxenſi, Rogerio Bernardi filio, & Rogerio de Come. ganepote ipſius, recipiant ſufficientem iuratoriam cautionem, & fideiuſſoriam, quod negotium pacis, & fidei non perturbent, imò pacis formam obſeruent, in illis partibus inſtitutam; recipientes etiam ſuper hoc litteras patentes eorum, in quibus contineatur expreſsè quod ſi contra facerent, ſupra dictum Caſtrum incidet in Eccleſia Romana Commiſſum, & tibi, qui dictum Caſtrum hactenus cuſtodiſti, decem millia ſolidorum Malgurienſium, pro expenſarum parte, quas in cuſtodia ipſius Caſtri feciſſe dignoſceris perſolui faciant à Comite ſæpe dicto. Quo circa dilectioni tua per Apoſtolica ſcripta mandamus, cum fuerint ſupradicta completa, tu Caſtrum Fuxi eidem Comiti reſtituere non poſtponas. Datum Romæ apud Sanctum Petrum VI. Kalendas Decembris, Pontificatus noſtri anno primo. Ita Honorius, vt palam fiet, Rogerium, qui paulo poſt, dicitur in Eccleſiam ſurrexiſſe, tanta gratia aut abuſum, aut non vſum: vel iterum periurum, iterum perfidum, vel ſemper contemnentem Petri claues, deſperata ſalute, & qui vel vltro medicinam oblatam aſpernaretur.

5. Publicata Toloſæ rebellione, Guido Simonis Frater ante alios, mox ipſe Simon Toloſam deuenere, nam pergit auctor.[e] *Audito nuncio de proditione Toloſa Guido de Monteforti Frater Comitis, & Guido filius eiuſdem Comitis, & plures milites cum eis, quos Comes dimiſerat in partibus Carcaſſona, vt cuſtodirent terram, cum feſtinatione perexerunt Toloſam & miſerunt ſe in munitionem prædictam, vbi erat Comitiſſa in domibus forinſecus, ne aduerſarij a parte exteriori obſiderent munitionem.*[f] *Audiens. Comes nobilis apoſtataſſe Toloſam, tranſiuit Rhodanum, & rediit feſtinanter, Cardinalis autem tranſiuit cum eo. Venientes igitur Toloſam Cardinalis, & Comes obſederunt eam anno M.CC.XVII. Erat enim ciuitas maxima, & populoſa valde, & ruptarij, & ſortes faidici, & multi alij, qui antea inimici erant occulti Comitis Montisfortis, ſe receperunt in eam, vt eam defenderent contra Deum, Comitem, & Eccleſiam Sanctam, pro qua Comes nobilis totis viribus laborabat.* Hæc Vallſarnienſis.

e Cap. 84.

f Cap. 85.

Inuaſam vrbem ab exercitu Chriſtiano, reſtitiſſe viriliter, conuenit inter omnes, qui hæc ſcribunt, quin Guillermus de Podio auctor eſt, cum obſideri à militibus non poſſet, eo quod, & pauci eſſent ad loci ambitum, miſſos iterum à Bertrando Cardinali Fulconem Toloſanum, & Iacobum de Vitriaco, prædicaturos per vicinas Prouincias crucem, ac nouos operarios (nam & hæc vinea Chriſti,) conducturos. Porro cum hanc iteratam prædicationem Iacobus refugeret, vt eam acceptaret, oraculo cœleſti compulſum eſſe. Præſtat ipſius Guillermi verba producere.[g] *Venit Comes (ſcilicet Simon) cum Legato Domino Bertrando Cardinali, & inuaſit in manu valida ciuitatem, ſed, defendentibus ſe viriliter ciuibus, nihil potuit illa vice. Mittitur interea in Franciam à Legato Dominus Toloſanus Epiſcopus prædicaturus crucem cum aliis, qui mandatum habuerant in eodem, cum quibus fuit Magiſter Iacobus de vitriaco, vir magna honeſtatis, litteratura, & eloquentia, qui poſtea fuit Epiſcopus Aconenſis, deinde Cardinalis: de quo etiam audiui Epiſcopum Toloſanum referentem, quod ab eo audierat, ſibi iniunctum fuiſſe per viſionem in ſomnis a Beato Saturnino, Toloſa Protopræſule, vt contra ſuum populum prædicaret.* Ergo hoc anno contra vrbem Toloſanam duo eius Paſtores prædicauere, primus, & vltimus, Saturninus, & Fulco vterque Sanctus, niſi quod Fulco per ſe ipſum munus exercuit, Saturninus per alium, quem ad hoc opus ipſe deſtinauit. 6.

g Cap. 86.

Dum Fulco, atque Iacobus de Vitriaco milites conducturi ſalutis pretio, Catholicas Prouincias peragrarent: quid interim Toloſæ factum ſit, & qualiter imminentem mortem Simon effugerit, vſque ad annum ſequentem differendam? Demum quam ruptis habenis pietatis, & totius Religionis Toloſæ ciues, non in fœminas tantum, pueroſque, ſed in ipſum Legatum debacchati, necem illius effrænes procurauerint; Vallſarnienſis proſequitur ſic ſcribens.[h] *Cum autem Comes nobilis veniſſet cum ſuis ad foſſata Toloſa, per inſultum volens capere ciuitatem, repulſus eſt à ciuibus violenter: fixitque ſua tentoria iuxta Caſtrum Narbonenſe. Sed cum Toloſa obſideri effectu non poſſet, niſi ultra fluuium Garonam, qui a parte Vaſconia, Toloſam vallabat, eſſet exitum Toloſanis defenderet defenderet, qui per duos pontes ſuper ipſum fluuium Garona, eiſdem patebat, tranſiuit vltra Comes cum multis, (multis etiam citra dimiſſis) cum filio ſuo Almarico. Fuit illic Comes Nobilis aliquantis diebus: tandem intelligens quod exercitus Almarici non eſſet ſufficiens ad reſiſtendum inimicis, tranſiuit fluuium, vt de duobus inualidis, vnus fieret exercitus validus, & ſecurus. Sed miraculum, quod Deus fecit ipſo tranſitu, non omittemus, vt ſemper, & in omnibus magnificetur Deus: dum enim ipſe Comes Montisfortis, totus armatus, & in equo armato, nauem intrare vellet, in fluuiū cecidit, vbi aqua profundiſſima cernebatur; qui cum non appareret, timor, & tremor, & planctus nimius noſtros tenuit vniuerſos. Raſchel plorat filium: infernus doloſe exultans vlulat, noſtros appellat orphanos viuo Patre. Sed qui ad preces Heliæ, ſecurim in aqua ſupernatare voluit, noſtrum* 7.

h vbi ſupra.

de aqua abyſſo leuauit Principem, manus coniunctas ad cœlum deuotiſſime extendentem; quem noſtri de nauigio cum gaudio ſuſcipiunt, & Sanctæ Matri Eccleſiæ ſeruant incolumen, pro qua ſe opponebat obicem dictus Comes. O ineffabilis clementia Saluatoris!

8. *Interim Toloſani machinas multas patrias, & Mangonellos erigunt, vt & Caſtrum Narbonenſe præcipitarent, & Bertrandum Cardinalem Apoſtolicæ Sedis Legatum legibus obruerent, & eius ſocios, & in eo Romanam Eccleſiam lapidarent. O quoties dictus Cardinalis mori ibidem timuit, qui tanquam vir prouidus pro negotio Ieſu Chriſti, viuere minimè recuſauit.* Hic ſtatus belli, & rerum apud Toloſam. Qualiter autem poſt longam obſidionem, nouem nimirum menſium, vt non ſoluta, tamen efferbuerit dolenda cunctis morte Simonis Comitis, in quem proiecti contra Legatum lapides, vel vltro properantem, præcipitarunt: anno ſequenti, quo euenit dicemus.

9. Hoc item anno Honorius ſummus Pontifex.
l Ad hunc ann. *Negotium Terræ Sanctæ (ait Bzouius [l]) promouere non deſtitit, ſed ex Concilij Generalis decreto, maximas, quas potuit, copias collectas, claſſe à Venetis impetrata, quam totius tranſmiſit.* Addendum, deſtinatos ab illo prædicatores, qui ad eam militiā ſubeundam exhortarentur, & milites inſignirent crucis ſignaculo. Conſtat Bernardum aſſumptum ex Ciſtercio, & cœnobio Heiſterbacho, qui cum Magiſtro Oliuerio Colonienſi per Germaniam & Belgium id muneris exerceret: nec dubium deſtinatos alios in diuerſas Prouincias, quorum induſtria, exhortationibuſque expeditionis negotium promoueretur. Certè Oliuerij, & Bernardi
k lib. 2. c. 7. & lib. 3. c. 6. & alibi. Cæſarius [k] meminit, neque ſemel, ſed ſæpius in ſuis dialogis, verum eſt tamen, quod ad rationem temporis attinet eundem Cæſarium hanc prædicationem biennio poſtponere: quippe qui ſcribens anno M. CC. XII. cum quædam concurrentia deſcripſiſſet, ſubiungit. *Vix ſunt tres anni elapſi, ex quo iſta contigerūt.* Aſt anno M. CC. XIX. non prædicatio, ſed prædicationis fructus Chriſtianis contigit, capta Damiata vrbe & Hieroſolyma deſerta, à Conradino, vt ſuo loco nos etiam memorabimus. Quin Oliuerius ipſe Colonienſis, qui exercitum cruce ſignatorum ſequutus eſt, eo anno, non prædicans in Belgio, ſed in oriente triumphans, ad Engelbertum Archiepiſcopum, de vtroque Euentu epiſtolam ſcripſit, quæ circumfertur inter hiſtorias Orientales. Demum expeditionem hoc anno conceptam, omnes auctores concordes teſtificantur, & probat Luſitana victoria ſatis fœlix, quam ab ea deriuatam promam ſequenti capite.

10. Porro in hac Oliuerij, & Bernardi Heiſterbacenſis prædicatione, multa euenere, quæ ab eodem Cæſario memoriæ prodita, non licet nobis
l lib. 10. c. 39. ſilentio præterire. [l] *In Diœceſi Monaſterienſi, Villam Bediam menſe Maio Feria ſexta ante Pentecoſtem, ſicut alibi me dixiſſe memini, triplex forma crucis apparuit in aere, vna candida, verſum Aquilonem, alia verſus meridiē eiuſdem coloris, & ſchimatis, tertia medio colore colorata, habens crucis patibulum, & formam hominis in ea ſuſpenſam, eleuatis brachiis, & extenſis, cum infixione in manibus, & pedibus, & capite inclinato. Hæc media fuit inter alias duas, in quibus non erat effigies humani corporis. Alia vice, & alio loco in Villa Friſia Sotterers-Huſcen, tempore prædictæ prædicationis crucis, apparuit iuxta Solem vna crux cerulei coloris. Tertia fuit apparitio in Diœceſi Traiectenſi in Villa Dokheym, vbi Sanctus Boniſacius coronatus fuit martyrio, vbi in die martyrij eiuſdem cum multa millia acceſſiſſent ad prædictam ſtationem, apparuit crux alba, & magna, ac ſi trabs ex tota ſuerſo trabis artificialiter compoſita fuiſſet. Hoc ſignum vidimus omnes (verba ſunt prædicti Oliuerij) mouebatur autem paulatim ab Aquilone ad meridiem. Huic viſioni interfuerunt Dominus Henricus Abbas noſter, & VVinandus Monachus tuus, qui & ipſi viderunt.*

Cæterum, quod ſpeciale, mirandumque & pauendum tum Bernardi interuentu, tum ipſo prædicante, etiam acciderit, ex eodem auctore accipiat Lector. [m] *Eo tempore, quo Oliuerius Scolaſticus Colonienſis, cuius in diſtinctione ſecunda mentionem feci crucem prædicauit inter Brugas, & Gandauum, ciuitates Flandriæ, venit ad Fratrem Bernardum Monachum, qui tunc Comes erat verbi, & collega eiuſdem Oliuerij, Sacerdos quidam, Segerus nomine, in habitu religioſo, cappam habens in pectore ſignatam quaſi Templarij: erat autem facie pulcher, ſtatura procerus, atque in ſuo idiomate ſatis facundus. Hic cum obtuliſſet iam dicto Bernardo, gemmam diuerſi coloris, & dixiſſet, ſe illam attuliſſe de ſeptia & tanta eſſe virtutis, vt victorioſos efficeret, qui ea vterentur: reſpondit ille, Domine: veſtra non recipiam: ſi potero vos apud Magiſtrum rationabiliter promouere bene experiemini. Ad hoc videbatur laborare, vt haberet auctoritatem ab illo prædicandi: Eadem die conceſſum eſt ei Sermonem facere ad populum. Sequenti die, cum præfatus Bernardus in proxima ſtatione verbum exhortationis prepoſuiſſet turbis, & Segerus adeſſet, finito Sermone, idem Segerus pronus in terram corruit, & quaſi obſeſſus, ſicut reuera fuit, omnis ſui corporis geſtus formauit. Mox accurrens Magiſter Oliuerius cum clericis hominem ſignauit & in Eccleſiam tractum, coram altari depoſuit, vbi multas blaſphemias, & verba quædam horribilia miſer ille in Deum, & in eundem Oliuerum euomuit. Hinc Corio ligatus, curruique impoſitus, ad notos ſuos deportatus eſt, quem, vt aiunt, Dæmon quinta die, prout ei promiſerat, extinxit.* Ita Cæſarius. Nec dubium plura alia contigiſſe in aliis Prouinciis, quæ defectu ſcriptorum prorſus perierint. Credibile eſt intendiſſe Dæmonem illum Energumenum fructum prædicationis impedire ſub ipſius prætextu prædicationis, nec permiſſum à Deo, per Bernardum cogenti ſeipſum prodere. 11.
m lib. 4. c. 12.

Hunc illum puto Bernardū Heiſterbacenſem, de quo idem Cæſarius hæc etiam habet [n] *Bernardus Monachus noſter, tēpore quodā ante conuerſionem, neſcio quo iturus, reliquias SS. Martyrum Ioānis, & Pauli in capſula ad latus portauit, quem cum carnis incentiua ad delectationem mouerent, Sancti Martyres, quod motus illicitos reſtringere non conaretur, per capſulā latus eius dure ſatis tundere cœperunt. Quod cum ille non aduerteret, & motibus libidinoſis quieſcentibus, etiam tunſiones ceſſarent per horas aliquas; cum iterum titilationes ſurgerent, renouatæ ſunt & tunſiones; ac ſi Sancti ſuum baiulum voce prophetica increparent dicentes: Mundare, qui fers vaſa Domini & ſicut mihi retulit prædictus Bernardus, mox vt notare cœpit pœnam, in quantum potuit, compeſcuit culpam: ex hoc dicens quod Sanctis placet non ſolum mundicia mentis, ſed corporis.* Ita quem Deus ad maiora prælegerat, ab ipſo ſæculo à vitiis præcauebat, atque ad omnem mundiciam præparabat. 12.
n lib. 8. c. 69.

1. Cruce

1. Cruce ſignati in Syriam naufragantes, Luſitaniam appellunt. 2. Luſitanis coniuncti Mauros profligant. 3. Litteræ Epiſcoporum, & Abbatis Alcobatiæ ad Honorium. 4. Potentia Arabum. 5. profligata miraculosè. 6. Petitiones ad Honorium Papam. 7. Memorabiles aliæ circumſtantiæ eiuſdem victoriæ. 8. Profligati, & occiſi fidei hoſtes. 9. Alcaſer captum, & ſpolia data Hoſpitibus. 10. Epiſcopi Vlyſiponenſis nomen notatum. 11. atque occaſione victoriæ alia indulta.

CAPVT QVARTVM.

1. INGENS hoc anno victoria de Sarracenis à Luſitanis parta, per eos ipſos milites, quos Oliuerius, & Bernardus cruce ſignauerant, quò minùs ſperata, eo iucundior; quia interuentu Abbatis Alcobatiæ (Petri vt opinor) comparatam conſtat, inter alios euentus dicenda venit. Soluerat verſus Syriam ingens claſſis ex Germania præcipuè, Friſiáque, accepta cruce, indultâ remiſſionem aduerſus Sarracenos orientales luctatura, vt putabat, volebatque: ſed Dei præualente prouidentia voluntati humanæ, Occidentales Hiſpanos oppugnatura. Tempeſtate ſuborta, naufragantes, nunc hac, nunc illac impulſi ventorum vi, laceris ratibus, atque aquam admittentibus, cui exhauriendæ omnino impares eſſent, tandem ad Luſitaniæ partes appellunt. Fatale illud refugium cruce ſignatis à Syriæ locis deuiis, quippe iam ſub Eugenio Papa III. iterum illic actis, ſed fatale non minus Luſitanis eorum armis vincere: tunc Vlyſipo erepta Sarracenis: nunc Alcaſar de Sal (id loco nomen) inſigne oppidum & miræ fortitudinis. Priores illos Alfonſus Rex rogauit, vt ſibi in illo bello fauere vellent: hos duo Epiſcopi, & Abbas Alcobatiæ; nec minor hæc victoria, & quamuis illa fortè fructuoſior, at hæc miraculoſior omnino fuit. Igitur rem Chriſtianis dignam Annalibus, nec Ciſtercij expertem, Heiſterbacenſis Cæſarij verbis, qui tunc viuebat, atque ab his, qui interfuerunt, quæ ſcripſit (hauſit ſummam prius, mox illuſtriores illius circonſtantias) tum ex epiſtola Epiſcoporum & Abbatis ad Honorium Pontificem hactenus non vulgata, quod ego ſciam: tum ex coæuo auctore Luſitano, quem vulgauit Brandaonius fuſiori paulum ſtylo, ſed eorundem verbis proſequemur. Cæſarius itaque in Dialogis hæc habet. [a]

a lib. 8. c. 66.

2. *Anno gratiæ milleſimo, ducenteſimo, decimo ſeptimo, cruce ſignati ex tota Alemania, ac Friſia cum trecentis ferè nauibus, circa Idus Iulij intrauerunt portum Vlixibonæ, in quo dum per aliquos dies morarentur, plures naues illic expectantes ad petitionem Seueri Epiſcopi Elorenſis, nec non & Templariorum, atque Hoſpitaliorum. Caſtrum Sarracenorum nomine Alkaſer, id eſt, omnium carcer, obſederunt. Sexta vero feria poſt natiuitatem Beatæ Deigenitricis Mariæ, congregati ſunt contra eos, quatuor Sarracenorum Reges, habentes in exercitu ſuo ad centum millia pugnatorum, quibus Chriſtiani, numero minores, ſed fide maiores, Sanctum Iacobum, Beatúmque Vincentium, Regionis illius patronum, & alios, ſi quos poterant, Sanctos inuocantes, hoſtibus occurrerunt. In primo vero congreſſu, vnus Regum occidit, interfectorum verò non erat numerus, plurimi captiuati ſunt; qui cum per exercitum ducerentur à Chriſtianis, quærebant ſigna victorum, aſſerentes candidiſſimam aciem cruces rubeas in pectore gerentem, ſuorum multitudinem in fugam conuertiſſe. Inſuper galeæ, quas per mare contra Chriſtianos conduxerant, cæleſtis illius viſionis terrore ſunt fugatæ. Quod peregrini audientes, gratias egerunt Chriſto, qui Martyrum ſuorum auxilia eis deſtinare dignatus eſt cælo. Hæc mihi relata ſunt ab his, qui certamini interfuerunt, & ex ore Sarracenorum, quæ dicta ſunt, audierunt.* Ita Cæſarius. Cæterum fuſius multo, atque diſtinctius, Vlyſiponenſis, & Eborenſis, Epiſcopi, & Abbas Alcobatiæ, aliique, recens parta victoria; cum de ea Honorium ſummum Pontificem redderent certiorem, & ab eo poſtularent, vt opus illud, quod Dei eſſe miracula monſtrabant, velut eius vicarius, quibuſdam gratiis, & indultis promoueret. Porro epiſtola, prout extat, in Vaticano inter alias Honorij hæc habet verba.

Sanctiſſimo Patri, ac Domino Dei gratia ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſummo Pontifici. S. Vlixbonenſis, S. Elborenſis, dicti Epiſcopi, P. Abbas Alcobatiæ, & Magiſter in Hiſpania militiæ templi, & Prior in Portugalia Hoſpitalis Hieroſolymitani, & commendator militiæ Sancti Iacobi de Palmela, Salutem, & pedes humiliter oſculari. 3.

Cum in Concilio Generali ſi veſtra recolet Sanctitas, Domini Compoſtellanus, & Toletanus, Archiepiſcopi, & omnes, qui aderant de Hiſpania Epiſcopi, cum quanta potuerunt inſtantia inſtiterunt apud Dominum Papam Innocentium Sanctæ memoriæ, vt remiſſionem, quam terræ Sanctæ ſubuenientibus conceſſerat, concederet & in Hiſpania expugnantibus Sarracenos; & reſponſum fuiſſet eis à Domino Papa de Concilio Cardinalium, quod ſi guerra eſſet contra Sarracenos in Hiſpania libenter ibidem plenam concederet remiſſionem. Sanctitati veſtræ præſentibus innoteſcat, quod Domino faciente, qui ſperantes in ſe non deficit, quædam nauigiorum multitudo cruce ſignatorum, de Alemania, & Flandria, & de aliis partibus, poſt multa maris naufragia, ac poſt diuerſa pericula in nauigando, per quatuor menſes laborantes, quod XV. diebus ſolet à pluribus nauigari, ad portum de Vlixbona appulit inſperato.

Verum nos prænominati Epiſcopi conſiderantes, quod forſan, vt Hiſpania liberaretur, eoſdem peregrinos Dominus tantum in via detinuerat, & ad nos tali tempore duxerat; quod transfretare non poterant vllo modo, cum Abbate Alcobatiæ, & aliis viris religioſis, Templariis, videlicet, & Hoſpitalariis, & militiæ Sancti Iacobi commendatore, aliiſque Regni Magnatibus, dictos ad hoc induximus peregrinos, vt ex quo transfretandi eiſdem deerat facultas, remanerent nobiſcum ad Hiſpaniam liberandum, & ad inimicos Sanctæ fidei expugnandos: vnde etiam interim habere poſſent victualia, & expenſas. Quod habito, & conceſſo, & ad verba exhortationis noſtræ ferè omnibus Diœceſibus noſtris, 4.

&

& ſimiliter de toto Regno proprias Diœceſes, ſigno crucis impoſito, in ſimul proceſſimus ad quoddam Caſtrum obſidendum, quod dicitur Alcazar. Obſeſſis paganis, poſtulantibus auxilium à Regibus per totam Mauritaniam citra mare commorantibus, quatuor Reges, de Sibilia videlicet, & Iaem, & de Badalioz, & de Corduba, cum toto poſſe ſuo, & cum ferè omnibus, qui ſunt citra mare paganis inopinata venerunt contra nos, ita quod ſequenti die nobis cum campeſtre bellum habuerunt inter ſe iactantes, quod & Caſtrum liberarent, & nos omnes, quos non perderent gladio, ducerent captiuos.

5\. *Sed Omnipotens, cui proprium eſt ſuperbis reſiſtere, eorum mirabiliter frangens ſuperbiam, dignatus eſt exercitui ſuo ſubuenire, tribus miraculis praoſtenſis. Primum fuit, quod cum nos de Regno Portugaliæ eſſemus eadem hora pauciſſimi, in nocte præcedenti bellum, ex improuiſo recepimus magnum exercitum de Templariis & Hoſpitalariis, & de Magnatibus Regnorum Portugalenſis, & Legionenſis. Secundum miraculum fuit, quod in aere apparuit vexillum crucis glorioſum exercitui in victoria ſignum. Tertium fuit, quod in ipſo belli conflictu viſa eſt vtrique parti Diuinitus candidatorum turba, quod etiam teſtati ſunt ipſi, qui fuerunt ibidem captiui, Sarraceni, interrogantes, vbi eſſent milites candidati, qui ſuper eos compluebant tela, & eorum oculos excæcabant, propter quos etiam terga repentè verterunt in fugam, ita quod denſiſſima durantes ſtrage, per decem, & amplius milliaria, abſque duobus Regibus interfectis, de Iaem videlicet, & de Corduba, de cunctis, niſi fuga præſidio, aliquis non euaſit.*

6\. *De tantis ergo miraculis, & de tanta victoria, exercitui Domini collata Diuinitus, congaudentes, ac de veſtra ſinceritatis abundantia præſumentes, ad pedes veſtræ clementiæ prouoluti petimus, quatenus ad Hiſpaniæ liberationem, à ſinceritate veſtra, mandatum exeat, &, vt dictos exercitus peregrinorum, ad cultum perfidiæ paganorum, de tota Hiſpania penitus extirpandum, nobiſcum per annum remaneat; & quod tam ipſi, quam noſtrates cruce ſignati, & ſignandi, illam habeant indulgentiam, quam haberent, ſi terræ Sanctæ ſubſidium perſonaliter exhiberent. Item petimus, & ex quo guerram habemus cum Sarracenis, ſecundum quod Dominus Papa Innocentius ſtatuit, expendatur in eadem vigeſima, quæ a clericis in Hiſpania debet ſolui. Item petimus, vt peregrini, qui propter nimiam moram, vel infirmitatem, vel paupertatem facti ſunt impotentes accedere ad terram Sanctam, iubeat hinc reuerti ad propria cum plena ſuorum peccaminum, veſtra ſinceritas, remiſſione.* Hæc Epiſcopi, & Abbas ad Honorium, quibus non ſolum miracula exprimuntur, victoriaque, atque Sarracenorum fœda clades: verum & conſtat Abbatem Alcobatiæ primum fuiſſe, quem Epiſcopi adierint, & per quem, tum domeſticos, tum exteros ad ſubeundum bellum congregauerint.

7\. Extat & de hac celebri victoria M. S. antiquum in Bibliotheca cœnobij Alcobatienſis per coæuum auctorem impari carmine, neque omnino rudi, ſi barbariem ſpectes illius æui. In eo res adhuc fuſius, diſtinctiuſque, & quædam circumſtantiæ omnino ſcitu dignæ commemorantur. Inter has annus in epiſtula; (ſed idem, qui à Cæſario) deſignatur:

Annos in Chriſtum cum voluens mille ducentos
Denos cum ſeptem, &c.

Deinde expugnatæ arcis Etymon, munus, fortitudo, & quanta ex ea mala prouenerint Chriſtianis populis

Vt patet, ad noſtras Dominus vos appulit oras
Vt pereat noſtrum veſtra per arma iugum.
Eſt prope nos Caſtrum, ſuper omnia Caſtra nocinum
Chriſticolis; nomen Alcaſer illud habet
Al, Deus eſt, Caſtrumque Caſer, Caſtrumque Deorum
Fertur apud gentes; id venerantur, amant.
Huc ad perniciem noſtram ſua munera mittunt,
Armaque, cum tempus mortis adeſſe putant,
Caſtrenſeſque ſuo Regi dant, quolibet anno,
Centum Chriſticolas: ſoluimus iſta quidem.
In quinis luſtris hominum tria millia quina:
Illi ceperunt, ſiue dedere neci.

Et paulò inferiùs.

Ille locus Vallo cinctus, foſſaque profunda
In muro duplici turribus innumeris.

8\. Tertio exprimit Paganorum multitudinem, qui in ſuæ gentis auxilium conuenere: equitum ad quindecim, peditum ad quadraginta millia quorum nec decimam partem noſtri perſtringerent.

Vt nos extirpent equitum tria millia quina:
Et peditum veniunt millia dena quater.

Semel pugnatum à noſtris aduerſo Marte, cunctis in fugam verſis? quo clarior mox appareret Diuina manus. Quippe cum hoſpites de repetendis nauibus obſidione deſerta, cogitarent, & incolas auxilij deſtitutos nihil niſi ferrum, aut durior ferro ſeruitus maneret:

Aſtris lucidius, quod ſplendet in aëre ſignum
Eſt crucis, id noſtrum plurima turba videt.
Mens redit, hoc viſo noſtris, ea noſter in hoſtes
Sanit equos, ſternit, effugat, imo necat.
Agmen in auxilium noſtris venit ecce ſuperuum
Dante Deo ſignum, quod dedit ante crucis.
Veſtis eis ſplendens, vt Sol, vt nix noua candens
Suntque ſuo roſea pectore ſigna crucis.
Hoſtis, vt hos acies nouit, ſua terga præmeates,
Lumina caligant, & ſua corda pauent.
Hinc fit, quod ſocius ſocium lædit, & latus haſta
Perforat, hic, ille dimicat enſe caput.
Sternitur hic, ille pedibus calcatur equorum,
Hic hominum quidam præcipitantur aquis
Quid magis? Ex illis ter millia dena periſſe
Credimus, & Reges tunc cecidiſſe duos.

9\. His circumſtantiis comparata prima victoria, alteram ſuperfuiſſe comparandam, nec omnino leuiorem idem auctor ſcribit. Integra adhuc arce, illæſaque; quam multo milite, & natura ſimul loci, atque arte munitam, nec victualibus vacuam, longa obſidio manſura videbatur, & forſan irrita. Pugnatum ibi ex vtraque parte viriliter; atque adeo tenaciter, vt dum obſeſſores quos muros per vim non poterant, arte diruere, per ſubterraneas foueas conarentur, & contra obſeſſi repellendis inuaſoribus per ſimiles cauernas obuiarent: concurrentibus vtriuſque partis militibus, ſubterraneum aliud prælium commiſſum ſit, vel ipſa nouitate memorandum

Sic nihil proficimus, ars viribus additur, ergo
Sub terras fodimus, murus vt ipſe ruat.

Clam

Clam fodimus; contra fodit hoſtis, nititur ipſe
Vt noſter maneat irritus iſte labor.
Rixa fit in fouea, ferro, fumóque, rogoque
Hic etiam ſanguis fuſſus vtrinque fluit.

Demum, quod minus effodere potuiſſent ligneis erectis turribus, cum ſuperare muros maturarent, deditam arcem; & ſpolia omnia hoſpitibus ceſſiſſe, quos vellent ſibi ad alia conditiones.

Quotquot erant hoſtes, & eorum res peregrinis
Cedunt, pars vnde cuilibet aqua datur.

Hæ circunſtantiæ, fœliciſſimæ victoriæ hoc anno comparatæ de Sarracenis interuentu Abbatis Alcobatienſis: quas licèt ius, & Epiſcoporum, ad Honorium litteris prætermiſſis, ſed nihilominus dignas memoria hominum, dignas auctorum fidelium gratitudine; nequaquam duxi ſilentio contegendas.

10. Addo & Vlyſiponenſis Epiſcopi nomen ad ſingula Senaria diſtychorum, primis inciſum litteris, quod ipſe etiam auctor adnotauit. Porro ex eis conſtat, Suerium, aut Seuerum appellatum, non Matthæum, vt falſo ait Mariana,[b] alios ſequutus, cum nullus illo tempore Matthæus Vlyſipone præfuerit, & Suerius Inſtrumentis multis ſubſcribat, quod quibuſdam productis notat Brandaonius,[c] & litteræ ad Honorium Papam ſcriptæ, pro illius æui more, teſtificantur. Verum autem quod ſequitur inferius ad trina diſticha, nempe Goſuinus, auctoris ſit, an Epiſcopi cognomen? aliorum linquo iudicio diſcernendum. At, quàm non gratus erga Suerium Præſulem extiterit Alfonſus, (quæ principum nonnunquam conditio eſt) & eadem notant carmina, & nos anno ſequenti, productis etiam Honorij Papæ litteris, quæ hactenus ignotæ, proferemus.

b lib. 12. hiſt. Hiſp. c. 7.

c lib. 3 c. 10.

11. Extant tamen, leguntúrque in tabulariis Eccleſiæ Vlyſiponenſis, & Alcobatiæ inſtrumenta, Regiarum donationum, hoc ſequenti anno expeditarum, in quibus Suerius Vlyſiponenſis Pontifex, & Petrus Alcobatienſis Abbas donati ab Alfonſo dicuntur, quibuſdam iuribus, redditibuſque ad fiſcum pertinentibus. *Pro bono ſeruitio (inquit idemmet Rex) quod mihi feciſtis, &c.* Quod ad cruce ſignatorum defenſionem, expugnationem Caſtri de Alcaſer, atque victoriam partam de Sarracenis referendum fore, coniectatur Brandaonius[d] neque immerito. Verum autem, quam ad initium ſequentis anni Alfonſo ab Honorio indultam, idem auctor ſcribit, confirmationem Regni, ex litteris Epiſcoporum, Abbatiſque, ſumpſerit occaſionem, affirmare non auſim. quamuis ex tempore video comprobari. Certè expedita Ianuarij die vndecima anni M.CC.XVIII. quod ipſe eodē loco tradit ſatis expreſſe, non aliā cauſam iuſtiorem habere potuit, quam inſignem victoriam ante quatuor menſes partam de Sarracenis, nempe Septembri anni antecedentis; cum & Epiſcopi, & Abbas ſcripſiſſent, & Nunciis ſatis temporis tam in eundo, quam impetrando conſumptum eſſet, indultæ confirmationis motiua eſſe dicuntur: *Quod per ſudores bellicos, & certamina militaria inimicorum Chriſtiani nominis intrepidus extirpator, & propagator, diligens fidei orthodoxæ ſicut deuotus filius ac Princeps Catholicus multimoda obſequia ſacro-ſanctæ Romanæ Eccleſiæ matri tuæ impendiſti, dignum nomen, & exemplum imitabile poſteris derelinquens.* In appendice pro Honorio Innocentius irrepſit errore Amanuenſis, ſiue Typographi, ſed qui facile ex data corrigi poteſt. Conſtat inter eiuſdem Regis legata, cum poſt ſexennium obiit, contenta argenti pondera non pauca, quæ Eccleſiis, & Vlyſiponenſi nominatim pro damnis irrogatis reſtituerentur. Quæ cum ne filius ſolueret acquieſceret, faciliùs ratus imitari exemplum patris in differenda vſque ad mortem reſtitutione, quam exequi mandatum, quod plerumque videmus vſuuenire; contra ipſum poſt plures adhuc annos, Legatos à Gregorio IX. miſſos, ſed prætermiſſos à Luſitaniæ auctoribus; quia ex Ciſtercio electos, nos etiam infra in tempore dicemus.

d lib. 13 cap. 16.

1. Henrici primi Caſtellæ Regis mors: 2. funus Burgos ad Huelgas delatum: 3. & Ferdinandus ſuccedens illius loco. 4. ſororis in eodem cœnobio Monachatus: 5. Quid Mathalda ab Henrico olim ſeiuncta? 6. Quid Alfonſus cum ipſa? 7. Sanctia Minoribus Cœnobium conſtruit. 8. Sacrarum familiarum multa ſeges; 9. ſed Minores præ aliis dilatati. 10. Eorum in Luſitaniam aduentus; 11. & tertia hæc domus fundatio Reginæ Sanctiæ; 12. ex multis circumſtantiis ſatis illuſtris.

CAPVT QVINTVM.

1. Castella hic annus Henrici Regis morte funeſtus; cæterum Regij corporis exuuiis illuc delatis, Huelguenſi Monaſterio illuſtris fuit. Deducente funus Regina Berengaria, quæ dudum Ferdinandi Fratris corpus, mox Alfonſi Parentis, eiuſdem domus ſepulchris intuliſſet, Henrici mortem violentam, ſed fortuitam, eoque magis dolendam, in ipſo Regni, imo in ipſo vitæ limine Rodericus Ximenius Toletanus, qui tunc viuebat, his verbis narrat. [a] *Quadam autem die, cum Rex puer inſtaret ludoris cum coætaneis domicellis, minus prouide cuſtoditus, domicellus quidam è turre, caſu tegulam proiiciens, Regem in capite vulnerauit; ex quo ictu poſt dies paucos fuit mors lugubris ſubſequuta.* Hæc Toletanus. Palentinus tantum duos dies ſuperuixiſſe Regem ab ictu memorat. *Quidam,* ait,[b] *ex domicellis tegulam ludi gratia proiiciens Regem in capite vulnerauit; ex quo ictu poſt duos dies ſpiritum exhalauit.* Alij vndecimo, quos ſequitur Mariana.[c] Adeo veritas latet etiam eos qui accuratius ſcribunt, & (quod mireris) in rebus manifeſtis.

a lib. 9. c. 4.

b lib. 3. c. 38.

c lib. 12. c. 9.

In morte Henrici error facilior fuit: occultantibus Procuratore Regni, Aluaro Lara, & Berengaria ſorore, illo, vt ſibi, & ſuis prouideret à proxima potentia, tunc ob rempublicam male adminiſtratam Regno inuiſis: hac, vt vocaret Ferdinandum filium cum patre commorantem, Regni hæredem futurum, ipſa tradente. Quippe Henrico defuncto, vnico filio, quem Alfonſus 2.

Caſtellæ reliquiſſet, ad ſororem imperium pertranſibat; & Blanca maior natu repellebatur, quia Regi Gallo nupſerat: nec Caſtellani admittere acquieſcebant exterum Regem. Vtcunque fuerit, Henrici corpus furtim Palentia extractum, ad oppidum Tariego delatum eſt, vbi inſepultum iacuit, ſiue delituit, quouſque rerum Ferdinandus potitus eſſet. Tunc demum Berengaria ſororem egit, cum matrem egiſſet: ac *duos Venerabiles Pontifices*, (ait Rodericus Ximenius [d]) *Tellum Palentinum, & Mauricium Burgenſem miſit Tarecum, vt Henrici corpus reciperent cum ſuis parentibus tumulandum; præſertim cum & hoc ipſum Comes Aluarus iam mandaſſet. Et præfati Pontifices recepto corpore, Palentiam redierunt; & inde Rex nouus cum matre ſua Regina nobili, ad Caſtrum, quod Munio dicitur, aduenerunt. Et dum Rex oppidum impugnaret, Regina nobilis Fratrem ſuum Henricum Regem in Sarcophago nobiliter præparato detulit ad Monaſterium propè Burgos, & ibidem iuxta Fratrem ſuum Fernandum Infantem, cum planctu magno, exequiis celebratis, regaliter ſepeliunt.* Hactenus ille.

d lib. 9. c. 6.

3. Quæ cauſæ impulerint Reginam Berengariam, veram, & immediatam Fratris hæredem, vt Ferdinando filio, præcipuè puero, & ſextum decimum annum vix agenti (quamuis non deſint, qui biennium ſuperaddant) Regnum adminiſtrandum reſignaret? Fœmina prudentiſſima, atque adeo par ſceptris, vt nupta ex Viri Alfonſi beneplacito, Legionem; ſeparata, Caſtellam ex teſtamento matris, atque vtramque cum laude adminiſtrauerit. *Fuit*, inquit, *Lucas Diaconus Tudenſis*, [e] *præfata Berengaria, filia Regis Caſtellæ adeo ſapientiſſima, quod Patris Sapientia ad eum deſinxiſſe videretur. Hæc, cum primum venit Legionem blandis precibus à Viro ſuo Rege Aldefonſo obtinuit, vt corrigeret mores, & foros Legionenſis ciuitatis, & Regni, & grauamina releuaret. Ædificauit Regina Berengaria palatium Reale in Legione, ex lapidibus, & calce, iuxta Monaſterium Sancti Iſidori, & turres Legionis, quas Rex Barbarus quondam deſtruxerat Almanzor, ex calce, & lapidibus, ſimiliter reſtaurauit.* Quæ (inquam) cauſæ Reginam tantam impulerint ad reſignandum ſceptrum filio puero, & cuius nullum præceſſiſſet experimentum? in dubio eſt; nec antiqui in hac re aliquid ſcribunt. Mariana [f] *priuatæ vitæ ſtudio* factum exiſtimat, *Vt quæ aſſueta proprepera viduitatis incommoda, in contemplatione vitæ per virtutem alta ſolatiis honeſtis tolerare.* Non vltra ſe voluerit immiſceri negotiis publicis. Verum quæ aliena curaret, viuente fratre, cur recuſaret propria? non ſatis capio. Crediderim Ferdinando alio viuente, Berengariæ priuigno, quem ex Taraſia Alfonſus genuiſſet; timuiſſe ab Alfonſo, ne quem filium, præ alio diligebat, Regno præficeret, quod ſibi iure dotis pertinere, vel poſt diuortium, iure, an iniuria? poſſet allegare. Certè filios Taraſiæ Patri dilectos, auctores omnes produnt; & Ferdinandum, ſi Patri ſuperuixiſſet, ſucceſſurum in Regno, Summus Pontifex Innocentius declarauerat. Neque hoc mihi ſilentio prætereundum, cui res Taraſiæ ſcribendæ incumbunt ex inſtituto. Sed pergo ad alia.

e in Chronico.

f lib. 12. c. 7.

4. Sub idem tempus ne ſola corpora Regio cœnobio inferre videri poſſet, Berengaria Regina Conſtantiam filiam in eo ſacrari fecit, cum Berengaria ſoror minor natu (nam Aleonora immatura ætate prærepta dicitur) nupſiſſet Ioanni Hieroſolymæ, mox Conſtantinopolitano Imperatori. Prodit hæc Diaconus Lucas Tudenſis, dum filios omnes Alfonſi ex Berengaria, fideli narratione commemoraſſe. *Berengariam* (inquit [g]) *filiam eius duxit Ioannes Rex Hieroſolymitanus vxorem, qui poſtea cum ipſa Conſtantinopolitanum Imperium rexit. Conſtantia vero in Monaſterio Sanctæ Mariæ de Burgis habitum Monachalem ſuſcepit.* Admiſſi habitus tempus ignoratur, ſed conſtat non potuiſſe ab hoc anno multum abeſſe, ex tempore matrimonij initi, ſolutique: vt duæ Conſtantiæ Regia vtraque Virgo, altera fundatorum filia, altera neptis, dum illius cœnobij primordia conſecrant, vniuerſos Chriſtiani orbis Principes, Imperatores, Reges illi deuinciant. Quippe in priori ex quatuor eius ſororibus, Luſitanum, Legionenſem, Aragonium, & Gallum item Reges, deuinctos vidimus. Anglum Alfonſi coniux Eleonora, Henrici Regis filia, alterius Conſtantiæ mater; alterius auia; & vt Berengaria poſterioris ſoror Imperium Orientale per Ioannem maritum; ſic & Occidentale Ferdinandus eiuſdem Frater, per Beatricem vxorem, Philippi Sueui Romanorum Regis filiam, N. Ottonis Imperatoris coniugis ſororem, conciliarunt. Hæc vincula innodauere à principio Huelgenſi Monaſterio Chriſtianos Principes; quæ nouis in dies intertexta nodis, perduraſſe noſcuntur ad noſtra tempora.

g ſub Æra 1226.

Inter hæc Mafalda defuncti Regis vidua, antequam coniux; nec quia non coniux, ideo minus vidua? quippe teneræ menti, & generoſæ, quamuis repulſam paſſæ, ſola deſponſio Henricum conciliauerat, eiuſdem immaturæ mortis condolens, quia iuuenis, quia probi, quia Viri crediti, quia veri conſanguinei, ſed nihilominus de irrogata ſibi iniuria (nam iniuriam vocabat non teſtitiſſe) vindicem Deum clamans, gratulanſque, amorem inter medias, & pietatem fundebat lacrymas, mixtas Diuinis laudibus; & quò ſe magis putabat cauſam mortis, eo altiùs Henrici miſerebatur. Fœlicem ſe, quæ virum admiſſura, ideo tantum non habuit, vt non amitteret; ſed nihilominus infœlicem magis, quæ non ſolum non amiſit, quia non habuit; ſi habuiſſet, bis etiam amiſſura. Sublatam ſibi pudoris occaſionem, ſublato Henrico, à quo deluſa fuiſſet; ſed doloris non ita: quando, quem ſemel acceptaſſet, ſuſtuliſſe de medio, videri poſſet. Ingens ſolatium fœminæ dimiſſæ, non etiam ſucceſſuram in eius thorum: ſed non ſo vnquam ab eo deſiderandam, à quo fuiſſet ſpreta; ingens calamitas: & vt vindictam ſibi concupiſceret (quod Deus auertat) at nunquam talem, quam ſentire non poſſet, ipſe qui patitur. Demum ſiue Deum reſpiciat, ſiue ſe ipſam, Henricum, ſi vixiſſet, & quandiu vixit, & meriti, & vindictæ materiam eſſe: mortuum ad neutrum deſeruire poſſe; niſi quod tamen, ſi orationibus iuberur, vel mortuus, meriti materiam miniſtrabit. Hæc & ſimilia dum alta mente reuoluit, & rerum humanarum inconſtantiam perpendit animo; tum vero ſe viui viro caſtam exhibituram Chriſto firmiùs proponit, à quo neque ipſa de repulſa ſibi, ſed neque illi de morte timere poſſet. 5

Solabatur ſororem Alfonſus Rex, neque enim eum latuit, quæ in corde Virginis flamma reuixiſſet, 6.

ſet, à Viri morte; & ſeu Mafaldam præ cæteris diligeret, quod ipſe dictitabat; ſiue vt, quam ea Taraſiæ, Sanctiæque impetitis per bellum contraxiſſet infamiam, pietate in Mafaldam elueret, nullum, non ſolum Fratris, verum nec Patris omittebat officium, quo triſtem animum poſſet recreare. Principibus donare frequens, & promptum; ſoluere ſi quid debent, rarum, arduúmque. Quippe in illo de potentia ſibi blandiuntur; in hoc neceſſitatem erubeſcunt: vnde mala plerumque diſtributio in officiis, in rebus, & minus præmij, vbi plus meriti ineſt, quo nihil nocentius, nihil rempublicam magis labefactans. Alfonſus in Mafaldam, neutrum omiſit, etiam quod difficilius. Extat, refertúrque ab Antonio Brandaono [h] diploma Regium expeditum hoc anno, quo ea propriis theſauris, qui apud Alcobaciam, & Sanctam Crucem, Magiſtrum templi, & Priorem Hoſpitalis (hæc Regiæ Gaſæ firma Gazophilatia) cuſtodiebantur, ſolui iubet Mafaldæ quæcumque debita, promiſit etiam dotis incrementum, tanta fœmina dignum ſi nouas adhuc nuptias tentare vellet. Verum Mafalda, quod ſemel conceperat tenaci animo, Arucam ſolum, alterum cœnobium, ea his, quæ ſibi pater reliquiſſet, inhabitare, inter Moniales degere, religioſam ibidem vitam agere, quamuis in habitu adhuc ſæculari, quoad vſque cæteris Ciſtercium inſtillaſſet, omni cura, & ſtudio ſollicitabat.

h lib. 13. cap. 16.

7. Inter hæc Sanctia ſoror, dum Cellas conſtruens Ciſtercium in dies magis ardet, non tamen ideo ab aliis pietatis, miſericordiæque ceſſabat operibus, quin etiam vltra vires liberalis, & profuſa in pauperes, Regiam munificentiam ſuperabat. Satis, ſuperque palam orbi fecit, quam cum Alfonſo Fratre litigauiſſet, non ſibi dotem quæſitam, aut acquiſitam, ſed bono publico. Omnium virtutum multos pro ſuis meritis: verum miſericordiæ & largitatis, tot ſere laudatores habet, quot Hiſpania ſcriptores; quin & ab exteris etiam prædicatur. Hoc ipſo anno, quo Cellas ad Coimbricam; ad Alenquerium Monaſterium aliud extruxit nouo inſtituto, tunc recens mundo exorto, & mundum ipſum breui repleturo, quod non tam ſibi (etſi ſibi per hoc) magis quam proximorum profectui, ſpirituali, atque Eccleſiæ incrementis deſtinabatur. Hic nobis primum ſacræ Franciſcanæ familiæ incidit mentio, quam pietati Reginæ Sanctiæ debitam, & ſi deinceps non ſemel repetendā Ciſtercienſes Annales gratulabūtur. Gratulamur & nos inſigni Viro Fratri Thomæ VVadingo, multiſque nouis alias colendo titolis, quod Minorum Annales orbi dederit, adeo copioſos, adeo ea fide ſcriptos, atque tali iudicio cōcinnatos, vt nullo alio eguerimus in hac materia; imò non alium habere potuerimus, cui vel tutius credere, vel in quo vno videre, conferre omnes, atque de ſingulis exactè iudicare etiam ſupra noſtrum concederetur.

8. Sacrarum familiarum (ſic Deus voluit) haud aliud ſæculum in Eccleſia feracius fuit. Paucos intra annos quatuor de nouo conditæ, quædam aliæ inſtauratæ Chriſtianum orbem impleuerunt, dum illuſtrarunt. Quippe eatenus Monachis Eremus, & ex collegiis, Regularem vitam profeſſis, ſolis Canonicis, patebant vrbes, & oppida; reliqua rara, & per indulgentiam, niſi in deſertis locis, atque a frequentia hominum remotis inueniebantur. Hoc circa tempus, ad varia miniſteria, diuerſis ſatis in proximorum ſalute deſtinatis, neceſſe fuit eiſdem cohabitare. ita à Felice, & Ioanne, Viris Sanctis, redimendis captiuis Chriſtianis, qui in Paganorum cuſtodia detinerentur, ne tædio ſeruitutis Chriſtum exuerent, ſub indiuiduæ Trinitatis titulo inſtituta familia, approbante Innocentio III. ſub annum Chriſti M.CC.XCVIII. cui aliam ſimilem conceptam à Iacobo Aragonenſium Rege, anno immediate ſequenti memorabimus. Dominicus prædicando Euangelio ſectam condidit, de qua multa ſuperius: quin & qui hactenus Eremitæ dicti, habitabant Eremos, atque ipſi Helianæ quondam vitæ ad Carmelum exactæ, imitatores, animarum ſalutem ſitientes, ad hominum frequentiam tranſmigrarunt; & dum in vrbibus, quaſi in deſerto viuunt, conſequuntur vtrumque (ſic pij credimus, & quà datur; ſic etiam experimur) vt & contemplatiuam vitam inquietè conſeruent, & eidem actiuam ſuperaddant.

Anneal. Ciſterc. Tom. IV.

9. Hos inter omnes facile emicuerunt, ſeu vitæ meritis, ſeu fauore populi, cuius ſe totos profectui mancipaſſent, ſectatores Franciſci, qui per eundem Innocentium III. ab anno M.CC.X. licet primo repulſi, ſed mox cœleſti viſione interueniente eodem anno ſemel & iterum in Conuentu Generali Lateranenſi viuæ vocis oraculo approbati, præcipuas quaſque Chriſtiani orbis Prouincias, ſed maximè Italiam, Hiſpaniamque nobiliſſima prole; nec minus numeroſa fœcundauerant. Etiam quod ad Hiſpaniam noſtram attinet, Seraphicus Patriarcha, per ſeipſum accepta prius ab Alfonſo Rege licentia Burgis, vbi tunc erat, nempe ſub finem anni M.CC.XIII. aut ſequentis initium, idem primum (& ea gloria inter alias Regiæ vrbi, quod prima omnium Hiſpaniæ, & Franciſcum detinuit, & filios eius habere meruit) ſecundum Iulio Brigæ (*Logroño Vulgo*) victoriæ tertium (primaria vtraque vrbe, Alabenſis, vt vocant, Prouinciæ hac illa Briogiæ:) quantum, & longè diſtans, ad Compoſtellam, cum Sanctus Pater deuotus viſitaret Apoſtoli Iacobi ſacra limina; forte & alia nonnulla, nam multa memorant; verum per filios adhuc multo plura, tum in eiſdem Regnis, tum apud Aragonios, & Catalonos, Aſtures quoque, & Vaſcones, ſiue Nauarros conſtruxerat cœnobia, in quibus nouum illud vitæ genus ad Apoſtolicæ perfectionis imitationem (is namque ſcopus viris) propagaretur. Cum ecce Zacharias, vnus ea cia à Sancto Patre, ad Italiam iam reuerſo, in Hiſpaniam tranſmiſſus cum aliis ſociis; vltimas eius oras, & totam Luſitaniam penetrauit. Porrò de hac miſſione Zachariæ hæc Lucas VVadingus in Annalibus. [i]

i ad hunc ann. n. 16. 50.

Dum Franciſcus in valle Reatina his ædificandis intendebat cœnobiis, augendaque pietati, & religioni ſtudebat, non inanes fuerunt, nec tenues cogitatus ſociorum, quos ſuperiori anno ad diuerſas deſtinarat Prouincias. Illorum, qui miſſi ſunt in Hiſpaniam, tres, vel plures vltimam penetrarunt Luſitaniam, ex quibus notiores Zacharias, & Gauterus qui plurima paſſi opprobria, duraſque repulſas, Reginam adierunt Vrracam, Alfonſi ſecundi Luſitanorum Regis Coniugem, Conimbricæ degentem, quæ explorata hominum probitate, & mature per doctos Viros illorum examinato inſtituto, egit cum Rege, vt admitterentur in Regni incolas, & poſſent ſua ſodalitatis extruere

domicilia. Annuit Rex, & extra dictam ciuitatem ad D. P. ſacellum Diuo Antonio Abbati ſacrum eis conceſſit, cui ſtatim accreuit humile tugurium, in quo poſtea Sanctus Antonius Patauinus Minoribus ſe addixit; cuius adhuc ibi recens memoria, & imitationis locus oſtenditur, quem ego ſæpius iuuiſi, dum per quadriennium ferme in Academia Conimbricenſium Theologiæ operam dedi. Hæc prima ædes Franciſcanis Patribus in Luſitaniæ Regno, fœlia Antonio ad habitum ſuſcepto, atque ex eo prædicante per totum orbem.

11. Pergit deinde ad aliam ab eiſdem fundatam domum Vlyſipone, celeberrimo totius Regni emporio; & tandem bis duabus tertiam ſubiungit, quam Zacharias ad Alenquerium oppidum, Reginæ Sanctiæ dono, hoc anno habuit. *Tertiam adhuc occupauit ædiculam hoc anno, nimirum M. CC. XVII. Zacharias in oppido Lerabrica vulgo Alenquerio, quod in patrimonium ceſſit Sanctiæ, Sanctij primi filiæ, & Alfonſi ſecundi germanæ ſorori; quam perperam Gonzaga Sanctij ſecundi dicit vterinam. Mire, & iuſte laudant hanc heroidem ſcriptores à pietate, ab illibata caſtitate, à miſericordia. Illius expenſis ſtructum eſt cœnobium ad ſubter-labentis alueoli ripam longiuſcule ab oppido, Eccleſiamque dicauit Sanctæ Catharinæ.* Hactenus ille de hac prima fundatione Franciſcani cœnobij ad Alenquerium. Nam tranſlationem ab eadem Regina factam non multo poſt nempe ad annum Chriſti M. CC. XXXII. (quo ipſa tamen rebus incompoſitis, & vale dicens pompæ ſeculari, Monaſterio Cellenſi ſe incluſit; Monialis effecta, & inter Virgines Virgo permanſura) & qualiter Regiam, quam deſerebat pro Chriſto Chriſti pauperibus inhabitandam tradidit, dicemus in tempore.

Interim adnoto, vt domum Colimbricenſem Reginæ Vrracæ fabricam diximus illuſtratam, Tyrociniis Beati Antonij: ſic & Alenquerianam, Sanctiæ opus, duplici gloria ornatam, illuſtremque, altera à quinque Martyribus inuictis ad Marrochiam paſſis, & in ea Hoſpitatis infrà biennium, cum iam alacres ad palmam properarent: altera à Zacharia fundatore, in ea tandem fœliciter conſummato, ſepultoque, & florente miraculis, quæ nos etiam inferius dicturi ſumus. Vt autem Sanctiæ vtrumque Deus munus ſibi gratum oſtenderet, fundationem nimirum, & tranſlationem; vtramque hanc gloriam velut diuiſiſſe, atque ipſis ædibus aptè accommodaſſe, merito putes: & primæ fundationi non permanſuræ, tranſitoriam, vt ita dicam, gloriam à Martyrum hoſpitio deſerendo; ſecundæ Zachariam reſeruaſſe in finem ſæculi ibidem conſeruandum, atque eius domus durationis pignus haud contemnendum. Sed iam ad alia huius anni tranſeamus. 12.

---

1. Mathyldis Virgo Scotiæ Principum filia 2. Alexandrum Fratrem à ſæculo, & à domo Patris abducit. 3. Conuerſum in Fuſniaco dimittit, 4. vitam ipſa acturа ſupra mortalem, 5. numquam ab eo videnda, numquam viſura. 6. Ipſe humili habitu vix latens, 7. dum vixit meritis, & poſt mortem claret miraculis. 8. Dictum de Mathylde, 9. & coniectatum de parentibus vtriuſque, 10. deque fratre Ciſtercium ingreſſo, relictis infulis.

CAPVT SEXTVM.

1. INGERIT ſeſe nobis ad hunc annum clara memoria Alexandri Scotiæ Principis, qui exemplis trium fratrum, ſororiſque, atque huius etiam Sanctis perſuaſionibus, ſpreto ſceptro, cuius vnius hæres relictus erat: ſpreto patre, & patria, cuncta deſeruit, vt ſoli Deo ſeruiret in Fuſniaco, vbi ſub humili conuerſi habitu, & officio Paſtoris latuit, quandiu vixit; glorioſior longe in cœlis regnaturus. Porro quod ad rationem temporis attinet, quæ ſemper nobis ante oculos habenda, ad hunc annum vixiſſe inde coniector, quod ſoror eius, quæ non multo poſt ipſum creditur obdormiſſe, extincta legitur circa annum Chriſti M. CC. XXI. quod in magno, vt appellant, Chronico Belgico ab eius collectore, notatum video. Sic enim ibi habetur ad eum annum. *Eodem tempore obiit quædam religioſa, & Sancta puella, Mathyldis de Lampion, Regis Scotiæ filia, quæ fugiens nuptias occulte venit in Franciam, & mirabilem egit vitam: in Diœceſi Laudunenſi ſepulta eſt apud Sanctum Vincentium Laudunenſem.* Hæc tamen ibi. Nec diſſentit Thomas Cantipratanus,[a] quippe; qui anno M. CC. LXI. (Georgius Coluenerius putat[b]) ſcribens libros de bono vniuerſali; ſiue de opibus, grandæuus iam, & poſt multa alia ſcripta tradit, ſe meminiſſe Mathyldis Virginis eamque ſuo tempore obdormiſſe. Vnde obiter corrigendus facile venit Dauid Camerarius, qui de præcipuis Sanctis Scotiæ tractatum edidit,[c] aſſerens ex hac vita migraſſe Virginem Sanctam anno M. CC. LXIX. Quippe etſi demus aliis exemplaribus Thomam Cantipratanum ſcripſiſſe anno M. CC. LXXI. non tamen de defuncta ante biennium, tamquam de re antiqua loqueretur, & cuius ſingulare eſſet, quod meminiſſet, ſed tanquam de recenti, comperta omnibus, & quam nullus non fuiſſet aſſequutus. Ergo Alexandrum Fratrem circa hoc tempus vixiſſe aut deuixiſſe, inde colligitur: nec longe ab eo diſtare maiorem Fratrem; qui Archiepiſcopatu relicto, dicitur ad Ciſtercium confugiſſe. Iucundam ſane, atque omni admiratione dignam hiſtoriam eiuſdem Cantipratani verbis primum, mox ſi quæ occurrerint, ſiue notanda, ſiue diſcutienda, vndecumque poſſimus proferemus.[d]

Memor ſum (ait) illuſtriſſimæ Virginis Mathyldæ, quæ noſtro tempore obdormiſſe probatur. Hæc filia Regis Scotiæ, vt probabili relatione didicimus, quatuor Fratres habuit, vnum Ducem, qui relicta vxore pro Chriſto, pauperrimus exulauit: item alium Comitem, qui vitam Eremiticam duxit, item Archiepiſcopum, qui

a *vbi ſupra.*
b *in notis ad c.19. lib.22. part.22.*
c *Menſe Ianuario.*
d *lib.2.c.10. 2.*

qui relicto regimine, Ordinem Ciſtercienſem intrauit. Quartus fuit Alexander Iunior Frater, annorum ſexdecim, quem cum Pater Rex regnare cogeret, Mathyldis ſoror eius, Virgo viginti tantum annorum, dixit ei, Alexander Frater chariſſime, quid nunc agis? Fratres tui maiores natu, mundum, terramque deſeruerunt, vt cœlum acquirerent: regnum ſpreuerunt mortale, vt regna perpetua poſſiderent. Tibi ergo ſoli regnum relictum eſt, pro quo et & cœleſtem gloriam, & animam perditurus. Nec mora Alexander reſolutus in fletus. Heu, ait, ſoror, & quid conſulis facere? Ego paratus ſum quidquid iuſſeris adimplere. Quo audito gauiſa ſoror accepit Fratrem, & mutato habitu ad remotiora eduxit, vbi eum, & mulgere vaccas, & lac ad coagulum coadunare, & caſeos optimos facere docuit. Hæc prima pars hiſtoriæ ſatis deuotæ, & cui vix ſimilis de facili inueniatur: quippe in humili, mediocriue fortuna, contemptus mundi, frequens; non ſic in Regia & qui ambiant coronam, multos videas, qui fugiat via vnum. Quid quod Fratrum exemplum Virgo iuncta, & ſequatur, & præeat? Vt maiorum diſcipula, ſic Dux, atque Magiſtra Iunioris. Egreſſum Abraham de terra ſua, & de cognatione ſua, & de domo patris ſui, ingentis illius gloriæ initium fuit; Virgini, & puero hæc omnia reliquiſſe, in maiori fortuna; illam ſupra ſexum, hunc ſupra ætatem, in quam non poterit gloriam reputari?

3. Sed maius adhuc, & longè difficilius vtrumque manebat, vt ſeipſos ad inuicem relinquerent, & qui Fraterno auxilio cætera ſuperabant, & mutua dilectione velut ſuffulti, hæc ipſa humana auxilia tranſcendentes ſolum Deum haberent coadiutorem. Ergo accedentes ad cœnobium Fuſniacenſe, in Laudunenſi Diœceſi, cuius plurima mentio in ſuperioribus *Soror, (pergit idem Thomas de Cantiprato) locauit Fratrem pro muliere VVaccarum, & probatus inuentus eſt in optimis caſeis faciendis. Hinc Monaſterij Fratrem conuerſum factum ſoror alloquitur, dicens: Multum chariſſime Frater apud Dominum meritum acquiremus, quod terram, parentéſque, dimiſimus; ſed in hoc ſpecialiſſimam remunerationem habebimus, ſi vſque ad tempus futurum, quo nos inuicem in cœlo, ad conſolationem perpetuam, videamus, ad præſens nos, vt nullus noſtrum alterum amplius videat, ab inuicem ſequeſtremus. Hoc audito fleuit Frater; grauius iſtud ducens omnibus, quæ dimiſit: & licet inuitus imperat animo, & a ſorore totaliter ſeparatur.* Hoc proculdubio Opus Diuinæ gratiæ; hoc ingens meritum vtriuſque Fratris fuit.

4. Pergit auctor de Mathylde, nam neque ea nobis omittenda, cui Alexander debitus. *Illa autem ad nouem milliaria, in Villam, quæ dicitur Lampion, ibidem manſura, ſeceſſit; domunculámque paruam habens quaſi Ancarum tugurium, ſolo manuum labore viuebat. Donum vel Eleemoſynam alicuius accipere, nec cogi poterat, nec rogari. Cum cæteris pauperibus in Auguſto ſpicas colligere recuſabat; ſed extrema cum porcis, quæ euaſerant diripientium manus rariſſima colligebat, vix aliquid ſubſtractum habebat membris, caput humeris iacens aquatum, cibum, & potum, incumbens calloſis genibus, capiebat; hoc idem & in prolixiſſimis precibus faciebat. In orationibus multoties ita ſenſibus abſtracta erat, vt nec coruſcationes aduerteret, nec tonitrua audiret.* Hactenus Thomas.

Cæterum quod vterque concepiſſet firmum propoſitum de mutua adinuicem, quouſque peruenirent ad Deum, ſeparatione, adeò conſtanter, religioſéque vterque ſeruauit, vt paruo licet interuallo diſſiti (nam quæ nouem milliaria fœminæ agili, & quæ terras, & mare traieciſſet? Quod illud ſpatium homini bubulco, & qui multo maiora peragraret paſcendis gregibus?) quamuis, inquam, exigua inter ſe terra diuiderentur, non vnquam ſe leguntur inuiſiſſe, non per Epiſtolas, aut Nuncios ſalutaſſe, non per vltro euntes, aut redeuntes, quod ſatis frequens in his vicinis locis. Quin, cum vterque per Prouinciam Laudunenſem, præ vitæ aſperitate, & ſanctimonia, Alexander etiam ex aliis animi dotibus (quod ſtatim ſubiungemus) celebraretur: nulli tamen innotuit Fratres eſſe, quandiu Alexander vixit: fortè nec innotuiſſet in ipſa morte, niſi obedientia compulſus reuelaſſet, cum iam Mathyldis a quibuſdam prodita eſſet, ſed de his ſtatim ex eodem Thoma: nunc redeo ad Alexandrum ſub habitu conuerſi, & officio Bubulci latentem apud Fuſniacum. 5.

Incognitus manſit vſque in diem mortis ſuæ: & tunc conſtrictus obedientia Prioris ſui, ſe Fratrem Sanctæ Mathyldis, de Lampione, & filium Regis Scotiæ reuelauit. Fecerat autem eum in nobilitate ſuſpectum factum quoddam, quod multum poſtea doluit eueniſſe. Vir enim nobiliſſimus Dominus Hugo de Rumeni, aprum immanis magnitudinis venatu laſſauerat: & vt natura beſtia eſt, ſtare coegerat ad reſiſtendum. Equo autem nobilis ille deſcendens, aptato pugione, cum beſtiam vellet impetere, & tamen eius truculentiam formidaret, Frater Alexander, qui Vaccas in vicino paſcebat, arrepto pugione de manibus formidantis, beſtiam audacter impetiit, & occidit. Quo viſo nobilis ille in oſcula Fratris Alexandri, illico ruens, verè, inquit, numquam Vaccarum cuſtos, numquam ruſticus vndecumque veneris, increuiſti. Sic medius inter notum, ignotumque Alexander degebat, & in qua vocatione vocatus erat, perſeuerans conſtanter, nec ſciebatur, quis eſſet, Mathylde quamuis cognita, nec de ſanguinis eius claritate dubitabatur. 6.

Interim meritis præcipuè humilitatis, quæ in Regio iuuene virtutes alias commendant, quam annis plenior, obdormiuit fœliciter, pro his, quæ reliquit duplicia recepturus. Nec dubium quin in vita multa fecerit his Annalibus digna; ſed quæ ipſe celauerit, eóque ad noſtram notitiam non peruenerint; tamen cum Fuſniacenſes Monachi virtutum eius conſcij, maximè poſt detectum Regium ſanguinem ſepulchrum Viri, & deuotione præcipua venerarentur, & quidam male ſaucius illuc accurreret, per Sancti merita ſalutem conſecuturus, in ſigni Deus viſione, reuelationéque comprobata miraculo, gloriam mundo manifeſtauit; quæ idem, qui ſupra, auctor, ita ſcribit. *Nec autem de Fratre eius Alexandro, quod gratum eſt prætermittam: cum Monachus quidam fiſtulatum ex vlcere pectus haberet, oraretque ad tumulum iam defuncti, apparuit eidem Frater Alexander, Sole lucidior, coronam ge-*

ſtans in manibus, & corona capitis inſignitus. Cum ergo Monachus quæreret quid corona duplicata ſignaret; corona, inquit, quam geſto manibus, corona extitit temporalis, quam pro Chriſto deſerui. Illa vero, quam geſto in capite, corona eſt, quam communem cum Sanctis accepi; & vt tibi ſidutius in hac viſione credatur, ſecundum fidem tuam, ſanus eris ab omni incommodo, quo torqueris. Hæc de Alexandro. Nec plura de eo alibi.

8. De Mathylde detectam ante mortem, neque per Fratrem, ſed per quoſdam milites Scotos, auctor affirmat; nec fugere potuiſſe, quamuis tentaſſet; retinentibus incolis, qui tantum ſibi Theſaurum ſolicitabant. Demum miraculis ante, & poſt mortem claram migraſſe ad Dominum; quæ omnia his paucis verbis comprehendit. *Soror vero eius Beata Mathyldis, vnde, & qua eſſet, per quoſdam milites, qui eam in Scotia viderunt, nouem annis innotuerat ante mortem: & nunc ſtatim à terra fugiſſet, niſi violenter retenta ab omnibus extitiſſet. Miraculis multis in vita claruit, & poſt mortem.* Hactenus ſumpta ex Thoma Cantipratano auctore coæuo, nunc hiſtoriam ipſam, atque eius circumſtantias ad Annales Scotiæ componamus.

9. Et mihi quidem de hiſtoria dubium nullum, vtpote ſcripta ab auctore graui, & ſynceto; nec ſcribente de rebus longè diſſitis, aut ſibi aliiſque ignotis, ſed de geſtis in Epiſcopatu Laudunenſi Belgis vicino, vt in Monaſterio Fuſniaci, & Ciſtercienſi ordine, eidem Thomæ, vtroque familiari, quod alia eius ſcripta manifeſtant. Sed ne Mathyldem ad oppidum Lampion floruiſſe per hoc tempus inficiari, alij auctores permittunt. Verum quod dicitur eam, Fratremque filios Regum Scotiæ vt verum fatear, difficile cohæret: Quippe à Dauide huius nominis primo Rege piiſſimo, qui obiit anno M.C.LIII. (ante quem plane incidere non potuit vtriuſque Fratris egreſſus à domo Regia) vſque ad annum M.CC.XIV. quo Alexander cognomento Leo regnare cœpit (poſt quem non potuit) qui duo, nec plures Reges interceſſere, Micolmus, & VVillelmus; ille non ſolum ſine liberis deceſſit, verum cælebs, & Virgo, vnde illi cognomen: hic Alexandrum quidem filium habuit, at non conuerſum, Vaccarumve cuſtodem, ſed Regni hæredem, & quinque ſupra triginta annus regnaturum. Crediderim Regio ſanguine, Principes, Reges tunc appellatos, quod in Hiſpania pro filiabus Regum vſu receptum; atque Alexandrum vnius ex his filium, Mathyldemque filios Regum vocatos latiori nomine. Vnde, non Regnum pro Chriſto à ſe relictum (cum Monacho apparuit) teſtatus eſt; ſed coronam, vtcumque; quam ad Duces Marchioneſque, & Comites extendi, licet diuerſis inſignitam radiis, ex auctoribus conſtat, qui de his agunt. 10.

De Fratre alio Alexandri maiore natu, qui Archiepiſcopatu renunciato Ordinem Ciſtercienſem ingreſſus dicitur, multò adhuc minor nobis notitia ſubeſt. Quippe non ſolam perſonam ignorantibus, verum etiam Eccleſiam, cœnobiumque; nec ſubeſt ſeries Epiſcoporum Scotiæ, ex qua forte aliquid liceret conicctari.

---

1. B. VVerrici Alnenſis Prioris. 2. Miſericordia Martiniana æmula, 3. neque ſine Diuina acceptatione. 4. Dona miraculorum, & Prophetia. 5. Sancta mors, ſepultura, 6. & Epitaphium. 7. Dictum de tempore & de Sancto alto Nontio. 8 Tranſlatio Aquirtæ, & eius incrementa, 9. conuerſa Iolendis, 10. & combuſtus Germanus Abbas, per miraculum à Deo manifeſtatus.

CAPVT SEPTIMVM.

1. EX Laudunenſi Diœceſi vicina tranſeamus in Belgium, vbi & hoc anno nonnulla contigere, quæ non licet ſilentio præterire. In Alna VVerricus Prior Sanctè obdormiuit, meritis æque elatus, doniſque, atque ex vtriſque dilectus Deo, & hominibus, vt & memoria illius in benedictione, & ipſe in gloria Sanctorum ſimilis factus, in Dei laudes accendat legentium corda. An VValtero immediate ſucceſſerit in Prioratu, diffinire non audeo: ſed ſi ſucceſſit, Sanctorum triadem clauſit; nam VValterum non vnicum, ſed duplicem eam curam in Alna adminiſtraſſe ſuperius vidimus: quocumque loco, aut Ordine ſucceſſerit, & ſi ætate recentior, meritis nulli venit poſtponendus. Vitam ipſius Metricè deſcriptam ab auctore coæuo Arnaldus de Rayſe refert, ex qua hauſta, quæ tradit, tum aliam oratione ſoluta, Chryſoſtomus Henriquez, cuius multa fragmenta perſtranſcribit. Igitur nos, qui neutram nacti ſumus, deſumemus ex ipſis, ſi quæ alia fortaſſe addiderimus, in Ioanne Aſſignienſi, qui, quam ſermone Gallico ſcripſit, ex vtraque collegit, mutuaturi.

Patria, & parentes VVerrici latent, virtutes conſtant; duæ præcipuè, quibus præ aliis floruit: miſericordia in pauperes; & indefeſſæ Lectionis perpetuum ſtudium, à quo nec in morte potuit ſeparari; vtramque extra conſuetudinem extendiſſe, multis eſt viſus, imò vltra poſſibile, ſi vires humanas ſpectes, hanc vltra vitam, quod infrà declarabo, illam vltra rationem. Quippe cui inſidere ſolebat, æquam adeo docilem habuit, in hac parte adeò ſuo deſiderio cooperantem. *Vt* [a] *quandam ſpeciem rationis præſeferret (actorum Viri ipſiſſima ſunt verba) conſpecto enim egeno, vlteriorem progreſſum non dabat, vt Beato VVerrico ſpatium aliquod, Verbum ædificationis, ſeu Eleemoſynam impertiendi permitteret. At (res omnibus admiranda) ſi virum anlicum, comptum, ſuperbum conſpiceret, incredibili celeritate ſeceſſum ab ipſo faciebat.* Ingens ſanè virtutis, aut vis, impetuſve, qui etiam animalia bruta inuoluit, & poſt ſe trahit. Inter Sanctos præ cæteris colebat Sanctum 2.

a apud Henriquez. Maij 22.

Martinum

Martinum, in quo & hanc præ aliis virtutem æmulabatur. E duabus tunicis, alteram algentibus in media hyeme dedit ſemel, & iterum: & cum vnica ſola tectus eſſet. *Iterum etiam (affirmant eius acta) anhelans ad virtutem B. Martini, mediam habitus ſui partem pauperi mulieri largitus eſt.*

3\. Neque defuere charitati Viri Diuini, acceptationis manifeſta indicia vt in Martino olim: quippe vt non ipſe amictum Chriſtum viderit veſte, quam dediſſet: at ipſe amictus Luce viſus eſt, id eſt veſte glorioſa, quam per hæc opera ſibi comparaſſet. *Quadam die cum oratione feruenti abſorptus eſſet, lumen quoddam per Eccleſiam, ſe diſperſit, & ſeptem radios ex eodem fulgore promanantes vidit, & vocem audiuit dicentem: corpus quod modò geris, grauiſſimus dolorum procellis concutietur; poſt reſurrectionem vero ſeptiès lucidius Sole radiauit.* Cæterùm Lucem hanc ſpecialiſſimæ miſericordiæ ſuæ præmium fore, alia ſimilis viſio manifeſtat, ſeniori cuidam facta. Cum ab Abbate ſuo comprehenſus ſaccum farinæ abſconderet, tempore famis erogandum pauperibus; erubuit Vir totius humilitatis, nec tam forcaſſe furtum omnino pium, neque vnquam pio Abbati diſpliciturum, quam detectam virtutem, quam ipſa vellet latere cunctos mortales. Tum vero Eccleſiam properus ingreditur, orat Dominum ſupplex; mox quemdam ſenem, vt pro ſe deprecetur, Abbatem rogat: cui ſenex: Deus, inquit, eum pacauit, qui mihi oſtendit, dum orares, circumamictum Luce, & radios emittentem Luce clariores. Plura huius generis ſuppetunt exempla, plura prodigia, ſed quæ non vacat in præſenti recenſere.

4\. Prophetiæ, & miraculorum dona elaruiſſe hominem, multa conuincunt, ex quibus vnum aut alterum excerpam, & miracula quidem frequentiora, & velut habitualia. *Dum enim (aiunt acta vitæ [b] eius) Sanctus Vir ſacrum celebraret, febribus laborantes accedebant poſt ſacram Synaxim, & ſecundam ablutionem aqua recipientes, vaſaque deferentes, poſtquam illam ſumpſiſſent, ſæpius ab infirmitate liberabantur.* Hæc de miraculis. Audi de Prophetiis. Sollicitabat Monachus quidam eius orationes, quas ipſe alacer pro eo ad Deum fundebat; cum ecce quadam die Monachus dixit: Hodie, pater, mei oblitus es, neque ſolitis precibus iuuaſti. Cui Prior: Imò, ait, pro te oraui, & male tecum agi plane cognoui: cùm primum enim orationem cœpi, ingens caligo circunfudit orantis mentem. Ergo age, & vide, an tu in Luce verſeris? Tunc ille ſibi admiſſæ culpæ conſcius, atque ad Sancti Prioris pedes procidens, humiliter ſuum peccatum confeſſus eſt, atque verè compunctus, caliginem ab orantis mente diſiecit, dum à ſe culpam. Addam euentum, qui vtrumque donum coniungat. Laterenè laborantis in puerperio, & iam ſalute omninò deſperata, poſt ſex dies in preſſura illa exactos, Vir Alnam venit, & VVerricum, vt ſui miſereatur, & pro periclitante vxore roget, ſupplex expoſuit. Orat Vir Dei, & ſtatim exauditus, ſimulque de orationis fructu admonitus, confide, ait, & vade in domum tuam, breui enim vxor periculum euadet. Res mira! antequam homo ad domum perueniret, peperiſſe vxorem ſine vllo cruciatu; neque

[b] *apud Ioan. de Aſſignies, in conclaui Gallico.*

ex quo Sanctus orationem pro ea fudit, ſubiacuiſſe periculo, aut dolori per nuncios edoctus, mox per ſe inueniens: Quid magis in Viro Dei venerarentur, Prophetiæ donum, an efficaciam orationis, vtrumque expertus, dubius ignorabat: & Deum de vtroque æque collaudans in Priore Alnenſi, ſibi de fœlici ignorantia gratulabantur.

5\. Cætera proſequi longum eſſet. Ergo cum plures annos iam in ordine, nec paucos in officio Prioris exegiſſet, in lectum incidit, vbi acerbis doloribus cruciatus, iuxta præhabitum oraculum cœleſte, defœcatus ab omni reatu criminum, eóque ſtatim ad cœlos migraturus. *E viuis deceſſit (ait Arnaldus de Rayſſe ex epitaphio antiquo, quod mox adducam) anno ſalutis milleſimo, ducenteſimo, decimo-ſeptimo.* Orphanos planè filios derelinquens: ſed tanto, ac tali aduocato, pro ſe ad Deum tranſmiſſo, fidentiores. Fuit homo, quantum ex auctoribus, qui eius vitam ſcribunt, licet colligere, ſtatura puſillus, corpore gracilis, facie non indecorus ſed caluus capite, & habitu plerumque deſpicabilis; in rebus ſæculi ad ruditiem pene declinans; in cœleſtibus promptus, viuidúſque, & qui vix vnquam ſacrorum Librorum lectione, atque eorum exacta intelligentia, quam ſupra hominem habebat, ſatiari poſſet. Hinc factum eſt, vt filij eius, & Fratres, corpori ſepeliendo eligerent locum, quem viuenti gratiorem non dubitabant; nempe in clauſtro, quod nos lectionis dicimus, inter præſidis Sedem, lectoriſque; vbi vel mortuum lectio Sancta numquam deſereret. Atque hoc eſt, quod in principio diximus, VVerricum lectionis ſacræ ſtudium, qua potuit, vltra vitam prorogare. Porrò locum ſepulchri, cauſamque, atque defuncti corpus ibidem iacens, ſimul & tempus pretioſæ mortis eius, hoc epitaphio antiqui notauere, quod à Chryſoſtomo Henriquez, [c] adductum hæc habet verba.

Cui gaudium legere ſemper fuit, & meditari,
Inter Lectores habet nunc & tumulari.
Ad dextram tumuli ſedet Abbas cum recitatur
Lectio moralis, collatio dum teneatur:
Ad lauam reſidet monumenti, qui legit alte:
In medio recubat tumulatus, Lector & iſte.
Quod ſepelitur ibi, non eſt occaſio vana:
Sic voluit, ſic depoſuit ſapientia ſana.
Nunc neque defuncto ſacra lectio deficit iſti,
Qui ſemper legere ſtuduit de dogmate Chriſti.
Corpus ibi tegitur nobis in pace ſepultum:
Sed fœlix anima lætatur in æthere multum.
Iuncta pius Monachis, quos ſemita Religionis,
Iam ſuper aſtra vehit, dignos ſine fine coronis.
Si velit ille, ſciens, quem nihil latet intus, & extra,
Credimus his iunctum VVerricum iam ſuper aſtra.
Nunc Deus ille bonus, qui præmia conduplicata
Reddit in æternum, det ipſi vita Beata.
Septimus, & decimus annus, cum mille ducentis
Dum currebat, eum poſuerunt in monumentis

Hactenus epitaphium antiquorum impoſitum, & rude pro more ſæculi, ſed quod ſatis intentum præſe ferebat.

6\. Ea eo venit corrigendus Ioannes Molanus, qui in ſuis Natalitiis Sanctorum Belgij, agens de Beato Simone conuerſo Alnenſi, ait. *Corpus*

[c] *in Menologio.*

eius cum corporibus duorum Monachorum, quorum vnus fuit, Nouitius, alter VVerricus Prior in altari ad ingreſſum Eccleſiæ tumulatum eſt;& in Ordinario annotatur, VVerricum obiiſſe anno milleſimo ducenteſimo nono, quarto Idus May. Cæterum, quod attinet ad annum ex epitaphio, & ex vita M. S. quam tam Henriquez, quam Arnaldus de Rayſe adducunt, corrigendum; quibus Aubertus Miræus, Hugo-Menardus, atque alij plerique adſtipulantur; ſic menſem non Maium, ſed Decembrem Sancti Viri natalibus illuſtrem vtriſque conuenit; niſi quod Henriquez, in vita, ex qua tranſcribit, ſecunda die, id eſt quarto Nonas Menſis: Rayſe, & Aſignies, quinta, id eſt, Nonis obiiſſe, notatum tradunt. Miræus vero in Chronico Ciſtercienſi, decimo octauo Kalendas Ianuarij, id eſt Decembris XV. quam etiam diem notat Hugo-Menardus,[d] vt nulli tutò liceat adſtipulari. Atque hæc ſatis de Viro Sancto VVerrico, quem breui illum Nouicium ſubſequutum, cuius Molanus meminit, inde coniector, quod anno milleſimo, ducenteſimo, vigeſimo nono, quo Simon obiit, iam ſepulturæ, nec tunc recenter traditus, ſed ante annos aliquot, poſt quos decenter poſſet aperiri; niſi dicamus fiducia Sanctitatis, reſeratum ſepulchrum, à quo nihil timerent corruptionis.

d in Martyrolog. Men.

8. Inter hæc laborantibus penuria aquæ Aquiniariis Virginibus, aliæ ſedes quæſitæ, inuectæque vſque in hodiernam diem permanſuræ, in quibus *nobiliſſima puella (ait Thomas Cantipratanus*[e] *in vita Lutgardis) Beatrix de Roatria Monialis effecta, facultatibus ſuis Aquiria Monaſterium ab inopia copioſiſſimè vindicauit.* Hic Sybilla Gageſia illuſtris Virgo; & ſupra ſexum docta, hic Eliſabetha Wanſca, Sanctitatis Lutgardis haud dubie æmula, neque minus fauorum: hic multæ aliæ inſignes Moniales: quin ex Capellanis Balduinus Berbencbonius, poſt Oguienſis Prior; ex Conuerſis VVerricus, Guidoque, atque alij non pauci floruêre; de quibus ſuo tempore dicemus. Interim referam Iolendis conuerſionem circa hos annos in eodem cœnobio factam Lutgardis meritis, quam auctor vitæ eius his verbis narrat.[f]

e lib. 3. c. 17.

f lib. 2. c. 11.

9. *Monialis quædam Benedictini inſtituti, Iolendis nomine in Monaſterio, quod Sambra adiacet, degens, mundi illecebris dedita fuit: hortatu autem piæ fœminæ, ad Aquerinum Monaſterium conuolauit, erat genere nobilis, & delicatiſſimo corpore: pro ea Lutgardis Dominum inſtantiſſimè orauit, vt & peccata ei remitteret, & gratiam deuotionis infunderet. Non potuit Christus negare deprecanti; quod petiit. Perducta eſt Iolendis illa ad ſancta conuerſionis ſtatum.* Hæc de prima illius conuerſione, At de perſeuerantia, progreſſuque, & fœlici eius exitu (quia annus mortis certus ignoratur, niſi quod tamen præceſſiſſe Lutgardim conſtat) hæc, quæ ſequuntur.[g] *Cum illic, id eſt in Aquiria, annis plurimis Domino ſeruiſſet, ipſo reuelante, præſciuit obitum ſuum. Accedens itaque ad Lutgardim matrem in Chriſto, & Dominam ſuam: Pro me, inquit, Dominum multa inſtantia depreceris: iam enim aduentat tempus vitæ: reſpondit Lutgardis: Intrepida expecta Dominum. Certa ſum enim, clementer eum acturum tecum, & à pœnis, quas reformidas, breui te extracturum. Tu vero poſt obitum reuertaris ad me, ſed primum dicito; Benedicite; deinde orationem Dominicam cum Angelica recites, ne ſuo more Diabolus aliquod figmentum adducat. Mortua eſt ergo, vt prædixerat, Iolendis cum ingenti ſpiritus feruore; & necdum triginta dies abierunt, cum illa oranti Lutgardi apparuit; & primo; Benedicite: deinde cætera dixit. Lutgardis ergo reſpondens. Amen; mox ſubiunxit: Quomodo habes? Dominus, ait, non eſt me abominatus propter enormitatem peccatorum meorum; ſed tua cauſa magnam mihi præſtitit miſericordiam. Quod vbi dixit, repente abſceſſit. Lutgardis vero cum multis lachrymis Diuinam erga peccatores clementiam laudauit.*

g vbi ſupra.

Claudat hoc caput Germani Abbatis, cuius heu! nomen periit, in medio licet igne fœlix mors, quippe quæ exulem, compendio in patriã ductum, inter homines etiam honorauit. Eam vicini cœuique auctoris Cæſarij Heiſterbacenſis verbis ſcribo.[h] *Ante hoc quinquennium, qui nunc eſt Dux Baioariæ, vnum ex Abbatibus Ordinis noſtri ad ſe vocauit, neſcio quid cum eo tractaturus: nocte præparatus eſt ei lectus in horreo, qui cum dicto completorio iſſet cubitum, lumen, quod à conuerſo poſt fuerat infixum, in ſtramen cecidit, & in flammas profecit: à quibus Abbas ex citatus, cum oſtium exire non poſſet, in modum crucis, ſe in terram proſternens, exitum ſuum Domino commendauit. Comperto incendio Dux cum militibus, & omnibus, qui aderant accurrit; reiectiſque lignis, ac ſtipulis, Abbatem ſemiuſtum, atque extinctum extraxerunt: & ecce, circa pectus eius apparuit capſella cum reliquiis, ventrem vero eius catena ferrea ſtringebat; quibus viſis Dux compunctus dicebat: videte, quod Sancto iſti viro veſtimentorum aſperitas ſufficere non potuit, niſi etiam catenam ſuperadderet. Sepultúſque eſt Ratiſbonæ in Eccleſia maiori. Poſt dies paucos, cum duo milites in eodem loco miſſam audirent, vnus ſepulchrum eius aſcendit. Vt autem Deus oſtenderet, qualis eſſet meriti illic tumulatus, miles tam vehementer in pedibus ardere cœpit, vt deſiliens, clamaret: quo comperto alter reſpondit. Sepulchrum eſt illius combuſti Abbatis. Ex illa die habitus eſt in eadem Eccleſia, in magna veneratione.* Hactenus ille. Nec plura nos de Viro, quem non aliunde notum, nulla maiori notitia donare poſſumus. 10.

h lib. 12. cap. 26.

s. Columba

1. *Columbano Abbati, ac Ferrarienſi, 2. & Thomæ de Torſillo multa in Italia; 3. in Gallia Caſa Dei, Pontis alti, de Corona, & de oratorio. 4. In Hiſpania ſacrorum munium, Oslaque multa; & grauia negotia committuntur. 5. Confirmata aliis donationes, & priuilegia. 6. Conſecrata Eccleſia Caſamarij, 7. ſolemni pompa. 8. Sublatus abuſus in ſacrificando pro præſenti defuncto; 9. atque alteri imminenti malo occurſum. 10. Audita petitio Sancti Engelberti Colonienſis. 11. Calatrauæ tranſlatio. 12. Et dictum de reliquiis Sanctorum Martyrum. 13. Cœnobium Sancti Bartholomei hoc anno noſtris unitum.*

CAPVT OCTAVVM.

1. HOc item anno plura alia iniuncta per Italiam, per Galliam, per Hiſpaniam: quæ nec licet omittere, neque vacat ad longum recenſere. Columbano Abbati inſigni Vito, Beaumontio vice Comiti, cuius ſuperius fecimus mentionem, Placentina Eccleſia bis commiſſa, ſemel, vt Sacerdotalibus præbendis, niſi adminiſtrarentur per Preſbyteros, de miniſtris idoneis prouideret [a]. *Quod ſi noluerint (ordinarij, qui eas poſſident) præbendas ipſas auctoritate noſtra ſuffultas perſonis idoneis, quæ Sacerdotali fungantur officio, ſtudeas aſſignare. Datum Laterani V. Kalendas Martij, Pontificatus Honorij anno primo.* Iterum, cum Eccleſia ipſa vacaret, & electoribus inter ſe diſcordibus, electio Archiepiſcopo Ianuenſi commiſſa, optato adhuc effectu fruſtraretur. *Vt hoc negotium* (inquit Honorius Papa [b]) *poſſit conſultius, & vtilius auxiliante Domino promoueri, te, fili Abbas, exequutioni eiuſdem duximus adiungendum, mandantes, quatenus in ipſo negotio, iuxta priorum litterarum noſtrarum continentiam, ſine moræ diſpendio procedentes, præfatum Capitulum diligenter moneatis, vt infra quindecim dies poſt monitionem veſtram, iuxta litterarum noſtrarum tenorem, ſibi prouideant de perſona idonea, veſtro mediante Concilio, in paſtore alioquin vos auctoritate noſtra, appellatione remota, de perſona idonea prouideatis eiſdem. Datis Laterani V. Kalendas Martij. Pontificatus noſtri anno primo.*

[a] Ex Regeſt. Honor.

[b] vbi ſupra.

2. Vt autem Abbati Columbæ Placentina pro inſtituendo Epiſcopo; ſic Aliphana pro eo deſtituendo, quem paſtorem haberet, Ferrarienſi ab Honorio commiſſa legitur [c]. *Cum infra trigeſimum annum ordinatus, & tempore electionis per laicalem potentiam introductus, & excommunicatus, ſe fecit in Epiſcopum promoueri. Datis Tarentini duodecimo Kalendas Septembris, Pontificatus Honorij Papæ tertij anno ſecundo.* Sic & Camaldulenſe Monaſterium (niſi corruptè ſcriptum de Vaga Diula) Abbatis Sancti Thomæ de Torſillo viſitationi, & correctioni commiſſum eſt. *Cum Abbas eius* (vt idem Honorius ait [d]) *dudum ad correctionem, & reformationem Monaſterij eiuſdem laborans, proficere nequiuiſſet; nec huiuſmodi Babylonis, quam ſtudio multo curauit, ad ſanitatem vllatenus perueniret, quinimo eius computruiſſent, adeo cicatrices, vt earum fœtor, etiam laicos ad nauſeam prouocaret.* Ita Honorius ſeuerè, grauitérque, quamuis non à ſeipſo, ſed ex ipſius Abbatis relatione. Hæc in Italia.

[c] ibidem.

[d] Eodem loco.

3. In Gallia, cum Auxitanus Archiepiſcopus, Garſias, vt coniector, abuteretur clauibus, & conciliando ſibi Francorum Regi (quæ hominum plerumque conditio eſt) in Baiocenſes, atque alios ſuffraganeos, Anglorum Regis ſubditos, ſub prætextu aſſerendæ nouæ pacis, detraheretur. Quin & vt ciuitatem prædictam (Baiocenſem) hoſtes eiuſdem Regis (Angli ſcilicet) faciliùs valerent occupare, ciues ad diuerſa loca trahere niteretur, vt eadem vrbs maneret immunita, &c. Cum, inquam, hæc & alia plura faceret, bello flagrante, inter Gallos, Anglóſque, cuius ſupra meminimus: Honorius Caſæ Dei, & Pontis Alti, ex Ciſtercij Abbatibus iniunxit, vt ad Archiepiſcopum mandata eius perferrent *quaſi neglexerit adimplere*, ait [e], *vos eum ab huiuſmodi præſumptione, inſpecta tamen prius veritate, per cenſuras Eccleſiaſticas, appellatione poſtpoſita, compeſcatis. Datum Anagniæ, quarto Idus Iulij, Pontificatus ipſius anno primo.* Ruſus cum Canonicorum Regularium, nobilis Abbatia Sancti Vincentij, Siluanectenſis Diœceſis, inſinuante Epiſcopo. *Propter malitiam habitantium in ea, grauiter collapſa in temporalibus, & in ſpiritualibus deformata vix, aut nunquam valeret reformari, niſi quidam ipſius Canonici prorſus amoti fuerint ab eadem, collocando ſingulos in ſingulis Monaſteriis conuicinis, commoraturos in ipſis, quouſque idem Monaſterium à ſuis videatur calamitatibus reſpiraſſe; nec non aſſumendo de aliis Monaſteriis, ſeu Ordinis aliquos ſcientia, & religione pollentes, ac ponendo eos in Monaſterio ſæpè dicto, vt alios verbo, & exemplo informent ad obſeruantiam regularium præceptorum.* Cum, inquam, hæc Epiſcopus (Gaufridus, vt puto, quem etiam Ordinis Ciſtercienſis fuiſſe, in aliquibus M. S. notatum lego,) inſinuaſſet Honorio; ipſi eidem, cæterum non ſoli, ſed adiuncto Abbate Longipontis, totius rei remedium ample committit, dum hæc ſubiungit [f]. *Nos igitur gerentes de veſtra circumſpectione, ac modeſtia fiduciam pleniorem, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus, Deum habentes præ oculis, exequamini, prout videritis expedire. Datis Laterani X. Kalendas Nouembris, anno ſecundo.* Tertio cum Abbatia Sancti Sabini Diœceſis Pictauienſis, à Monachis Benedictionis inhabitata, quæ hactenus, vt Honorius Papa ait [g]. *Dextera, & læua benedictionibus abundaſſet, adeo, vt in rore cœli, & pinguedine terræ benedictionem habere dignoſceretur. Modernis Abbatis culpa in ſpiritualibus, temporalibúſque deformaretur, per perniciosa conuerſationis exemplum, & per vitium dilapidationis iniquæ, ita vt iam non eſſet in eodem Monaſterio, ſpiritualium, aut temporalium ſpecies, neque decor.* Idem Honorio Abbati de Corona, & duobus collegis in mandatis dedit [h]. *Vt ad præfatum Monaſterium perſonaliter accedentes, & habentes præ oculis ſolum Deum, inquiſita*

[e] vbi ſupra.

[f] Ex eiſdem Honor. Papæ Regeſt.

[g] vbi ſuprà.

[h] ibidem.

ſuper præmiſſis, & aliis, & cognita, veritate, corrigatis, & ſtatuatis, tam in capite, quam in membris, quæ ſecundum Deum, & Regularem obſeruantiam, corrigenda videritis, vel etiam ſtatuenda. Datum Laterani II. Nonas Nouembris, Pontificatus noſtri anno ſecundo. Demum Eccleſiæ Sancti Martini Turonenſis in partes diuiſæ, & propter diuiſionem defraudatæ obſequiis debitis, quippe multis defunctis, aut promotis, nec concordantibus Canonicis, quos, in eorum locum ſubrogarent; Abbas de oratorio Andegauenſis, cum aliis duobus datus eſt. *Quatenus prædictos Canonicos* (ait Honorius, [i] eoſdem quos mittebat, legatos alloquens) *vt Eccleſiam ipſam de perſonis idoneis, in præbendis vacantibus, infra certum tempus præfigendum à vobis, non differant ordinare, moneatis prudenter, & efficaciter inducatis; quod ſi monitis veſtris acquieſcere non curauerint, vos extunc prebendas eaſdem perſonis idoneis, ſublato cuiuſlibet contradictionis, & appellationis obſtaculo, conferatis. Datum Laterani Idus Decembris, Pontificatus noſtri anno ſecundo.*

i ibidem.

3. Haud aliter in Hiſpania factum video, Burgenſi Epiſcopo cum clero litiganti, ſacrorum mœnium Abbas, Ioannes, (vt credo) qui ab anno M. CC. VII. Raymondo huius nominis ſecundo, & in Ordine Abbatum quarto ſucceſſerat, cum Valliſoletano iudex datus, qui [k] *de conſenſu partium poſt multos alios recuſatos, litem dirimerent fine debito ab ipſis decidendam. Datum Laterani octauo Kalendas Aprilis, Pontificatus Honorij anno primo.* Quin, & Cbonebenſi Epiſcopo denunciato coram Pontifice in curia [l], *Quod Simonia lepra reſperſus, vitio dilapidationis offuſus, incontinentia libidine inquinatus, ac aliis facinoribus multipliciter irretitus, pactum cum morte feciſſe videtur, eámque manibus, & pedibus accerſiſſe, quia charitatiuè commonitus contempſeris corrigere hactenus ſemetipſum, quin potius tanquam in profundum veneris peccator, & correctione deterior, excommunicatus Diuina celebrare præſumis, propter quod factus odor mortis in mortem commiſſum ſibi gregem peſtilentia ſua perniciofo exemplo corrumpit.* Hæc accuſatio, ſi vera, perditi hominis, cum diu ab Honorio Papa repulſa eſſet, tandem multiplicatis clamoribus admiſſa: legatique Monaſterij Ouilæ Abbas (Ferdinandus, vt credo) vna cum Archidiacono, & ſacriſta Oxonienſis Eccleſiæ, qui, *Vocatis,* [m] *qui vocandi eſſent, & inquiſita ſuper his diligentius, & cognita veritate, & ſuper aliis omnibus, de quibus admonitus fuiſſet, dignoſceretur, quod Canonicum fuerit, Apoſtolica auctoritate ſtatuerent, facientes, quæ decreuiſſent, per cenſuras Eccleſiaſticas firmiter obſeruari, &c. Datum Laterani XVIII. Kalendas Ianuarij, Pontificatus anno ſecundo.* Demum inſigne, neque vnquam ſatis laudandum, Monaſterium Sancti Facundi in Regno Legionenſi, cum inteſtinis diſcordiis, inter Patrem, & Filios, Abbatem, & Monachos, ab aliquibus annis agitaretur, quæ neque per Aurienſis, neque per Burgenſis Epiſcoporum viſitationes (nam vtraque præceſſerat) ſopiri potuiſſent, hoc tandem anno per duos Ciſtercienſes Abbates, de ſpina, & de ..... deſiderata pace potitum eſt; conceſſa eis ab Honorio facultate *vt inquiſitis ſuper ſingulis quæſtionibus, & cognita plenius veritate, ſtatuerent, quod ſtatuendum foret, atque penitus, appellatione poſtpoſita, facerent obſeruari. Datum Laterani Idibus Nouembris, Pontificatus ipſius anno ſecundo.* Conſtat extunc ceſſatum à longa lite, quæ non hactenus potuiſſet terminari.

k locis cit.

l Ex eiuſdem Reg. Honor.

m Ex Reg. Hon. Papæ.

Indulta item noſtris hoc anno quædam ab eodem Honorio, quæ & hic breuiter veniunt inſerenda. Confirmatæ Eccleſiæ Fontis Frigidi Regiæ donationes factæ ab Alfonſo, & Petro Aragonenſibus, pro dotatione quorumdam luminarium, ante Deiparæ altare, quorum ſuperiùs fecimus mentionem. Datis Laterani octauo Kalendas Aprilis, Pontificatus anno primo, Confirmata & Eccleſiæ Sancti Martini propè Viterbum donatio Regis Angli, quam anno M. CC. V. commemorauimus. Cauſa inter Fullinenſes & Firminianos, quam nos tomo ſecundo recenſuimus, [n] terminata hoc anno, & Fulinenſes, ſeu Sanauallenſes, iudicati immunes à Firminianorum prætenſa iuriſdictione: reſeruato vtriſque iure litigandi, ſuper quadam penſione, quam ſibi debitam conſtanter iſti aſſerebant, illi negabant, litteris de hoc datis Ferenti vigeſimo Kalendas Auguſti, Pontificatus Honorij anno ſecundo. Abbati rurſus, & Conuentui de Lozeio, ſiue de Locedio indultum eſt *vt cum, prout vobis expediat, armenta veſtra, ſeu etiam qualibet animalia, paſcendi cauſa, ad diuerſas tranſmittitis regiones, vel miſſa etiam reuocatis; nulla perſona Eccleſiaſtica, pedagij nomine, quidquid præſumat à vobis, vel veſtris paſtoribus extorquere, vel eos in aliquo indebitè moleſtare. Datis Laterani V. Idus Martij, Pontificatus noſtri anno primo.* Minuta hæc. Sed quæ aliquibus grata, vtiliàque, nulli moleſta eſſe, aut poſſint, aut debeant, cum adeo valeant pertranſiri. 5.

n ann. 1146. cap. 12.

Hoc ipſo anno, idem Summus Eccleſiæ Præſul, quam Caſemarij Baſilicam condiderat, dum eſſet Cardinalis, rerum potitus, dedicauit ſolemni ritu. At quam ſolemni? Lego apud Baronium tomo XI. Annalium, cum ei de Caſemarij cœnobio ſermo inciderat. *Honorius*, ait [o], *cum eſſet Cardinalis, nomine Centius, titulo Sanctorum Ioannis, & Pauli, eam erexit Eccleſiam, quæ & fuit conſummata ſub Innocentio Papa prædeceſſore. Porrò eidem conſecrationi interfuiſſe leguntur Epiſcopi Cardinales duo, Presbyteri Cardinales tres, Diaconi Cardinales ſeptem, & Epiſcopi alij decem.* Ita Baronius. Sed de eiuſdem Eccleſiæ dedicatione præſtat eumdemmet Honorium audire ad Raynerium Abbatem, & Caſemarij Monachos, in hæc verba ſcribentem anno ſequenti [p]. 6.

o Ad ann. M. XXX.

p vbi ſuprà.

Honorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis filiis Raynerio Abbati, & Conuentui Caſemarij, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. 7.

Si apud Hebræos olim, qui fuerunt tempore legis, templi conſecratio celebris habebatur (nam Salomon templum, quod Dauid Pater eius ædificare voluit, Domino auxiliante, perficiens conſecrauit, fecitque tempore illo feſtiuitatem celebrem, & omnis Hieroſolyma cum eodem) multo magis nunc ſolemnis debet haberi, cum per Ieſum Chriſtum data ſit gratia, & veritas patefacta. Cum ergo ad conſecrandam Eccleſiam veſtram, à vobis cum multa fuerimus ſupplicationis inſtantia inuitati, quam in minori officio feceramus propriis ſumptibus fabricari cum honorabili cætu Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & Cardinalium accedentes, eandem Eccleſiam, accedente fidelium multitudine copioſa, ſeptimo decimo Kalendas Octobris, in perſona

duximus

duximus propria conſecrandam. Ita Honorius ad Caſemarienſes ſequenti anno: quo item, & in eiſdem litteris iubet dedicationis diem à Caſemarienſibus, & in aliis Sanctorum Ioannis, & Pauli feſtum ab vniuerſo Ciſtercio celebrari, quæ nos etiam in tempore dicemus. Notat Baronius hinc agi cœptum, de vnienda Abbatia Sancti Dominici de Sota cœnobio Caſæmarij; quod & tandem effectum poſt quinquennium, annuente Friderico Imperatore, ipſo anno, quo euenit, declarabimus. Interim adnoto hoc fauore Honorij erga Caſæmarienſes effectum eſſe, vt & Fuſſina, ſiue Sanaualiis eidem viſitanda committeretur, quin plura alia, Alacrino Priori, quibuſdámque, de quibus in ſequentibus dicemus.

8. In Capitulo nullæ latæ leges, adeo non emergebant vlla mala, quæ legibus venirent reſcindenda; ſublatus tamen abuſus non tolerandus, qui ab antiquo ſub ſpecie pietatis, ad hæc tempora vſque pertranſiiſſet; vt pro defuncto, ſi præſens tunc adeſſet, atque deeſſent alij, qui celebrarent, ſacrificium offerret Sacerdos, qui alteriùs miſſæ ſumpſiſſet ablutiones. Non quod putarent miſſas pro defunctis, à non ieiunis poſſe celebrari: qui error in Concilio Bracharenſi primo, capite VI. & Bracharenſi II. Canone X. à Priſcilianiſtis deſcendens in aliquibus Hiſpaniæ partibus viguiſſe (at non puto extra ipſam) commemoratur: ſed quia cenſerent præceptum poſitiuum Epikeiam admittere; neque ab eius limitibus deuiare, quod tunc recens egreſſa anima è corpore potiretur ſuffragiis, quæ & purgatorias pœnas diminuerent, & aditum ad cœlum accelerarent. Sumendam Euchariſtiam à non ieiuno, ſi in extremis laboret, ne Viatico careat, quod nulli dubium: probari aliquibus, à non ieiuno confici, etiam non laborante, vt laboranti detur, ſi non poſſet aliunde miniſtrari q. Hæc animæ egredienti ſubſidia dari, ſiue per diſpenſationem generalis præcepti, ſiue per Epickeiam, ſeu tandem per conflictum alterius legis, quæ maiorem vim habeat; cur non egreſſæ? & legem charitatis multis titulis, poſitiuis præceptis præferendam? His & ſimilibus ſæculo illo rudi, & in quo multa minus adhuc ſolide, minus adhuc diſtrictè cognoſcebantur (quod vel Magiſtri ſententiarum libri facilè probant,) perſuaderi potuerunt antiquiores, licere in illo caſu etiam à non ieiuno ſacrificari, ſi, inquam, ſolas ſumpſiſſet ablutiones, quæ non per modum potus corporalis, ſed per modum bibiculi ſpiritualis potus, ne quid in ore maneat, ſumi ſolent. Vtcumque fuerit ſublatus is abuſus lege à Conrado lata ſub his verbis. *Firmiter inhibetur, ne aliquis in ordine noſtro, poſt ſecundam ablutionem, pro mortuo, vel alio aliquo caſu celebrare præſumat. Quod autem ſcriptum eſt in vſibus corrigatur.*

q Vide Diana tract. 14. reſol. 66. & 3 p. tract. 6. reſol. 33.

9. In eadem Synodo obuiatum alteri malo, quod imminebat, ſi creſcente fidelium deuotione, redditus pro pictantiis, vt vocabant, Monachis propinandis certis diebus Monaſteriis legati, diſciplinæ vigorem eneruarent, ſiue indulgentia in luxum pertranſiret, quod vbique timendum, ſiue contenta intra abſtinentiæ limites, ſolo debiti nomine, omnimodæ ſubiectionis metas tranſgrederetur. Ergo huic periculo à patribus prouiſum, præceptúmque *vt redditus de Eleemoſynis collatis ad faciendas pictantias conuentibus, ad Abbatis arbitrium diſpenſantur, & Monachi pictantias, & conſuetudines non requirant.* Ita prouiſum periculo imminenti, atque obiret cautum, ne huiuſmodi legata (quæ varia hominum, & diuerſa ingenia ſunt) ab aliquo indiſcreto, aut minùs diſciplinato, procurarentur.

Ad hoc idem Capitulum, quod ſub Conrado Abbate primum fuit, Sanctus Engelbertus Archiepiſcopus Colonienſis, præcedenti anno electus, nempe M. CC. XVI. cum duo anteceſſores illius, nimirum Theodericus, Conradúſque depoſitionis ſuæ damna meterent, Engelbertus, inquam, ad hoc Capitulum ſuos legatos mittens, Pontificali maieſtate depoſita, humiliter ſupplicauit, vt feſtum vndecim millium Virginum in Ciſtercienſi Ordine, ſaltem per Prouinciam Colonienſem celebraretur. Porrò id tam ob petentis reuerentiam, quam ob ipſarum Sanctarum deuotionem, & earundem corpora, quæ in multis noſtrarum Eccleſiis venerabantur, facilè obtinuit, decreto edito. *Vt feſtum vndecim millium Virginum in Colonienſi Prouincia celebretur, ad ſupplicationem Epiſcopi eiuſdem loci.* Fuit hic Engelbertus, vt magni Chronici Belgici verbis vtar r. *Secundum ſæculum ſupra modum clarus, quippe filius Engelberti Comitis de Monte, ex matre filia Comitis Geldriæ, aſpectu decorus, ſtatura procerus, robuſtus viribus, & tantæ pulchritudinis, vt in clero, & populo non inueniretur ſimilis illi. Erat vir prudens, diſcretus, & magnanimus,* &c. Hactenus ibi. Quæ ideo in præſenti inſerenda eſſe putaui, quia multus de eo infra ſermo occurret. 10.

r in Colonienſibus.

Quod attinet ad militias ſacras, hoc ipſo anno vt Rades adnotauit, Martinus Ferdinandus de Quintana Calatrauæ Magiſter, cum Calatrauæ ſitum minus ſalubrem, ex Annæ fluuij vndis præterlabentibus, longa, & triſti experientia edoctus eſſet: Cumque aliàs Sarracenos inde effugatos, quominùs adoriri haberet, in votis, ad arcem, arci Saluaterræ proximam, octauo à Calatraua antiqua lapide, in ſummo montis faſtigio collocatam, ſacrum Conuentum tranſtulit, in qua vſque ad hanc diem perſeuerat: priſtinis ſedibus adeo obliteratis, adeo deletis, vt vix ruinæ illarum conſpiciantur. Prominet iugum in rotundam ferè formam, atque adeo prodiuem, vt non niſi gyrando per circuitum, ad ſummitatem liceat peruenire. In vertice planicies ſatis exigua; ſed quod mireris, quæ arcem, quæ Eccleſiam, quæ clauſtra, quæ horrea, quæ ciſternas, ſpatio breui claudat, adeo diſtincta omnia, capaciáque, ac ſi in ſpatio plano locata eſſent. Pro fontibus pluuiales aquæ ſunt ad ciſternas deductæ per canales. Demum cum totam Hiſpaniam perluſtrauerim, haud alium locum me vidiſſe recolo, qui ſeu natura, ſeu arte, cum hoc certet, addente vtrique non paruam reuerentiam antiquitate. 11.

Rades Andradius tranſlata cum Conuentu ſex Magiſtrorum corpora adnotauit, quæ in veteri Calatraua ſepulta eſſent, nec meminit Martyrum, quos dudum paſſos in eodem loco, neque minori auctoritate, quam Pontificia, vel ipſis exteris, nedum fratribus, & filiis venerabiles, ex ipſo, & aliis ſuperiùs demonſtrabimus. Ergo ante omnia, lecta ſacra oſſa, tranſlatáque, nequaquam poſſum in dubium reuocare: quippe qui video fabricatam extunc Capellam, pro qualitate loci, in qua recondeterentur, quam hodieque 12.

ab

ab ipſis nominatam & viſitaui, & veneratus ſum, & ipſe etiam Rades confitetur. Porrò in eàdem Magiſtrorum corpora condita, quaſi in ſubſidium futuræ reſurrectionis, quam ab ipſa Sanctorum Societate veluti confidentiùs præſtolarentur. Sic Rodericus Ximenius Toletanus Sanctorum corpora quæſiuit ante ſe ſepelienda, quod infra dabimus. Quin de Bernardo parente ſupra diximus ex hoc eodem fine cum oſſe Sancti Thadæi Apoſtoli, & tunica Beati Malachiæ, ſepultum eſſe.

13. In Chronologia nullas omnino fundationes, ſiue adoptiones, velut hoc anno factas, notatas video. Cæterum ex Regeſtis Honorij III. conſtat in eo ſuſcepiſſe Ciſtercij iura, Monaſterium Sancti Bartholomei dictum, de Sactione Romanæ Eccleſiæ immediatè aliis ſubiectum, ſubiiciente illud Abbati Caſænouæ eodem Papa Honorio litteris de hoc datis in hunc tenorem. *Dilecto filio Abbati, & Conuentus Caſanoua Ciſtercienſis Ordinis. Cum Monaſterium Sancti Bartholomei de Saltione, quod immediatè ad Romanam Eccleſiam pertinet, ſicut littera fœlicis memoria Innocentij Papa prædeceſſoris noſtri nobis exhibita liquidè manifeſtant, vobis reformandum commiſerimus, & ſecundum ſtatuta Ciſtercienſis Ordinis informandum, vniuerſitati veſtra per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus tam in inſtituendo ibi Abbatem idoneum, quam modis aliis ad eius reformationem taliter intendatis: quod Domino gratum, & nobis meritò ſit acceptum. Datum Laterani V. Kalendas Septembris, Pontificatus noſtri anno ſecundo.* Ita Honorius. In Geneubus non video Monaſterium Sancti Bartholomei: verum ſub aduocatione Sancti Matthæi Diœceſis Reatinæ, ponitur Abbatia, quæ inter Caſænouæ filias numeratur, neque auſim dicere an eadem, vel diuerſa? Sed iam Bello-Pratenſe Monaſterium iuxta Duacum pro Virginibus ſacris noſtris hoc anno accreſcens producamus.

1. Bellum-Pratum antiquiùs Beginagium, iuxta Duacum, 2. per tres ſorores cœptum, & in quo loco. 3. In eo Freſcendis Ciſtercij meditata, 4. ſemel, & iterum Romam proficiſcitur. 5. Repulſam paſſa, Duaci rem componit; 6. & tertio reuerſa Honorij Papa, 7. ad Epiſcopum Attrebatenſem litteras impetrat. 8. Tum redux ſtatim Ciſtercij habitum ſuſcipit, 9. Abbatiſſam accerſit, & Capellanum, 10. Merito inter Heroinas Ciſtercij poſita, & dictum de oratorij domus conſumatione.

CAPVT NONVM.

1. Celebre Monaſterium Sacrarum Virginum à Bello-Prato dictum olim, ſecundo lapide à Duaco, nunc intra mœnia vrbis conſtitutum ex Beginagio paulum antiquiori, hoc item anno concepit Ciſtercij ſemina. Freindis, ſeu Freſcendis conſilij auctrix, nec non & exequutrix, quæ *animoſior cæteris* (ait Aubertus Miræus [o]) *cæteras ad Monaſticum Ciſtercienſe inſtitutum ſuſcipiendum excitauit; & eo fine ter Romam iter inſtituit, & voti compos anno fermè M.CC.XVIII. cum gaudio reuerſa eſt.* Hæc ille: & quidem bene, ſi ad ſuſcepti inſtituti tempus attendas: ſed commiſſionem Honorij Summi Pontificis expeditam hoc anno, litteræ ipſæ probant quas mox ſubiungam. Initia domus deberi tribus ſororibus, Sanctæ (fortè ſanctiæ) Ruſellæ, & Fuicendi, & traditio eſt, quæ Sanctæ vitæ ardore locum alias pollutum laſciuiis iuuenum, ab eo, ad quem pertinebat, gratis obtentum, in propriam domum, & honeſtiores vſus conſecrarunt. Conſonant traditioni verſus antiqui, quos Ioannes Buzelinus euulgauit in ſuo Gallo Flandriæ, vbi de hoc cœnobio, atque eius initiis hæc habet verba.

[o] In Notit. Eccleſ. Belg.

2. *Pro tribus Dei puellis iſtam tractaui ſchedulam,*
In qua non ſcribam ex illis, quod vertatur in fabulam,
Hæ ſorores in Duaco ortum ſuum aſſumpſerunt,
Iuxta villam, quam prædico, Virgini deſeruierunt,
Quæ protulit Saluatorem, Virgo tamen incorrupta.
Sancta, Rueſella, Fulcendis ſua fuerunt nomina:
De Hala cognomen illis, & qualibet Deo digna.
In loco dicto de Pratis manſum, & manſiuncula
Erant, bene vellent, quod hic fierent habitacula.
Quis dictus Miles VVerinus tunc dictum locum poſſedit,
Vt Deo ferretur hymnus, his liberè manſum dedit.
Erat illic fons emanans, & Pratum odoriferum,
Et in illo ſæpè cantans multitudo mulierum.
Illic choreas iuuenes ducebant, & illecebras
Mundi, per quas infernales ſe deducunt ad tenebras.
Hæ extirpantes vrticas, oraculum ſtruxerunt,
Et orationis ſpicas toto niſu plantauerunt.
Illic ſimul permanſerunt pauca cum ſocietate.
Reginæ namque fuerunt a prima ſui ætate.

Hoc initium illius Beginagij, in quo mihi præter cellas, quas habitabant: ſacra è vicina domo Sancti Albini, doctrinámque, (& ſi quæ alia ſimilia) percipiebant; quod iidem etiam verſus teſtificantur.

His ſe Virginibus Feindis, ſeu Freſcendis, cum adiunxiſſet, Ciſtercienſe inſtitutum primum reliquis perſuadere curauit, obtinuitque; dein nobiles quoſdam eò induxit, vt ſibi in loco Capellam ædificarent, & officinas neceſſarias ad Monaſterium; ſub ea tamen expreſſa conditione, vt Ciſtercium admittant. Quod vt faciliùs poſſent impetrare, etiam locum dotarunt ex propriis bonis. Inuiderit fœlicibus initiis communis hoſtis, an vltro homines eiſdem ſe oppoſuerint, quis diſcernere audeat? Conſtat multas exortas difficultates, quæ Freſcendim virili dotatam animo, Romam ſemel, & iterum abire, compulerint; & cum in neutro itinere obtinuiſſet fœmina pauper, atque humano fauore deſtituta, hoc tandem anno tertio iam reuerſam impetraſſe ab Honorio, quod poſtulabat. Verum 3.

quæuam

quænam difficultates fuerint, & qualiter ſedatæ iiſdem verſus antiqui proſequuntur.

Sed paſſa fuerunt priùs multam ingratitudinem,
Nam erga Sancti Amati Canonicos litigarunt.
Pietate nondum nota, has ad litem conuocarunt,
Quia loci patronatum Canonici poſſidebant:
Et ſic per ius ſibi datum, cœnobium hic nollebant.
Vnus tamen inter illos prædictarum ius ſeruabat.
Et vt Leo leuans piles, contra omnes decertabat.
Ille Deo notus erat, Ioannes Puchete dictus,
Pro illis paſſus fuerat ſæpè, tamen nunquam victus.
Freſcendis priùs dicta, poſt hæc multum paſſa fuit.
Baltheo virtutum cincta Romæ viam arripuit.
Bis perrexit ad curiam, formam nequiens habere
Paucam habebat monetam, poterat nihil præbere.

4. Non defecit Freſcendis inuicta virtus; quamuis repulſam paſſa ſemel, & iterum; imo reuera non omnino paſſa repulſam fuit. Nam reportaſſe ad Epiſcopum Atrebatenſem, in cuius Diœceſi locus conſiſtebat, Honorij Papæ litteras in fauorem nouæ fundationis, vltimæ hoc anno datæ manifeſtant. Sed verè Epiſcopus, aut fauebat Canonicis, aut de pauperum fœminarum victoria in diuitem, potentémque Conuentum, in hominum iudicio deſperabat, ad quod videntur inclinare verſus infra ſequuti.

Epiſcopus tunc temporis ipſemet illud volebat,
Pro compaſſione cordis; non tamen illud ſperabat.

Vtcumque fuerit Freſcendis patriæ reddita, cum neque Epiſcopum propitium inueniret, neque alium haberet, cui poſſet fidere: quin cum vt de negotio deſperaret à multis ſerio, ab aliis etiam irriſa perſuadebatur:

Sed cum eſſet huc reuerſa, plures illi inſultabant.
Hanc mala gens, & peruerſa multoties exprobrabant;
Dicebant, quod nullo modo hoc ſtaret Monaſterium:
Et ſic erat communis vox clericorum, & ciuium.

Ipſa tamen in ſpem contra ſpem credens, quod ab Eccleſia obtinere minus potuit, quæſiuit per laicos, & quatuor illos nobiles, à quibus fundationem, & dotationem optati Monaſterij impetraſſet, ad componendam litem cum Canonicis, vt ſi quid peterent, etiam impendendum, ex his, ex quibus domus fundata erat, neque fundationi defuturum, per lacrymas, per preces tandem inducens; eorum primum pacem firmauit per inſtrumenta, reuerſa Romam litteras obtinuit, quibus non iam vlterius obuiandum foret. Rem ipſam ex antiquis illis verſibus primo, mox litteras Honorij ex Vaticano extractas propalabo. Verſus ſic habent.

5. *Nam quatuor probi dicti litem in pacem verterunt,*
Et vtramque partem illi in pace reſtituerunt.
Exinde fiunt litteræ ob bonam efficaciam,
Quæ de pacis qualitate veram ferunt notitiam.
Cum hæc fierent benigne exultantes orauerunt,
Et matris lucis Diuinæ laudis ſalutem dederunt.
Hac Freſcendis iterato ſuum reſumpſit baculum,
Romam adit tertio, ſecundum deducens famulum,
Qui ſuos pannos portauit, cum fatigaretur via.
Cardinalis obuiauit, quando fuit in Curia;
Probus erat, & fidelis, & miſerebatur ei,
Deſcendebat negotiis eius ob amorem Dei.
Enarrauit ei pacem, atque formam concordiæ,
Hanc legis chartam veracem hæres miſericordiæ,
Et vt eam perlegerat fideli gaudens animo,
Hanc monebat, & dicebat: confidas in altiſſimo.
Poſt faciens ſcribi formam, iuſſit eam roborari.
Nullus increpabat eam, nec valebat condemnari.

Ita verſus: nec nobis conſtat, quis ille Cardinalis fuerit, cuius fauore Freſcendis rem peregit. Cæterum ipſæmet Honorij litteræ ad Epiſcopum Atrebatenſem de hoc negotio, quæ hoc anno expeditæ ex Vaticanæ Bibliothecæ regeſtis ad nos tranſmiſſæ, hæc continebant [b].

b *Epiſtolarum Honorij lib. 2.*

Epiſcopo Atrebatenſi.

Significantibus olim nobis dilectis in Chriſto filiabus S. M. & F. mulieribus Atrebatenſis Diœceſis, quod iuxta Duacum, domum Ciſtercienſis Ordinis conſtruere propoſuerant, & de bonis ſibi à Domino collatis, tantum ipſi loco conferre, vt ipſa, quæ affectant, ſæculi fugientes, fugere vanitatem, cum Conuentu Religioſarum poſſent congruè ſuſtentari; ac ſupplicantibus, vt concederemus eis ibidem Eccleſiam, & proprium Capellanum: Nos volentes tibi deferre, qui loci Diœceſanus exiſtis, mandauimus, vt conſideratis loco, & facultatibus, quas proponebant, ad opus religionis conferre, ipſis poſtulata concederes, ſine iuris præiudicio alieni. Decano Sancti Gaugerij & S. ac bonæ memoriæ G. de inſula Canonicis Cameracenſibus, ad monitoribus deputatis. Nuper præfati Decanus, & S. ſuis nobis litteris intimarunt, quod cum ab eiſdem commonitus reſpondiſſes, quod certo die locum inſpiceres memoratum, nec poſt modum ſuper hoc eis aliquod reſcripſiſſes; ipſi locum ipſum perſonaliter adeuntes, & conſiderantes locum, & eius circumſtantias diligenter, illum inuenerunt religioni plurimum congruentem; quibus etiam relatione multorum innotuit, quod creditur locum ipſum breui tempore eſſe tam perſonis, quam facultatibus ampliandum, dummodo eis fauor Eccleſiæ non negetur. 6.

Cum igitur ea, quæ ad Diuini nominis cultum, & animarum ſalutem pertinere noſcuntur, ſint fauore prompto, & beneuolo proſequenda: Fraternitati tuæ per iterata ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus conſtruendi Eccleſiam, & habendi proprium Capellanum, eis licentiam tribuas ſine iuris præiudicio alieni: alioquin præfatis Decano, & Canonico, ac Magiſtro Ioanni de Erines Canonico Cameracenſi noſtris damus litteris in mandatis, vt ipſi, ac auctoritate noſtra, ſublato cuiuſlibet contradictionis, & appellationis obſtaculo, exequantur. Datis Laterani VI. Idus Auguſti, anno ſecundo. Ita Honorius. Quibus clarè videas, non recens tunc negotium intentatum, ſed ab antiquo; neque has primas ab Honorio Papa litteras ad Epiſcopum datas, ſed præceſſiſſe alias, quibus Epiſcopus ipſe reſpondere, atque exequi mandata diſſimulaſſet. Vt ex his omnibus facilè appareat conſtantia Virginum, ſed præcipuè Freſcendis, quæ tot, ac tantas repulſas intus, & foris, in propria patria, & in alieno ſolo, 7.

&

& tolerando viciſſet, & vincendo docuerit tolerare.

8. Obtentis litteris, & Epiſcopo oſtenſis; tandem, ſeu volens, ſeu victus manus dedit, atque Freſcendis, & ſociarum conſtantiam laudans, quæcunque optabant, conceſſit gratanti animo. Tum vero illæ, quod difficiliùs, & tardiùs potitæ votis, eo lætiores effectæ in gratiarum actionem erumpentes, accita ex Brailenſi Monaſterio eximiæ virtutis, prudentiæque Moniali, Elyſendis nomine, eam ſibi elegerunt in Abbatiſſam; tum Capellanum Bernardum de VValdi Virum honeſtum, iuxta morem Ciſtercij administrandis ſacris deputarunt. Narrant hæc omnia, ſimul & ædificia, Monialéſque, ac bona temporalia, quæ breui illis adducta ſequentes verſus.

Cum perueniſſet ad Pratum, vnde priùs diſceſſerat,
Dicens: nobis eſt conceſſum, quod qualibet optáuerat.
Dixerunt vnanimiter, ad Deum ora ſoluamus,
Et canamus ſolemniter omnes: Te Deum laudamus.
Statim ſumpſerunt habitum Ciſtercienſis Ordinis,
Qui facit ſpernere mundum, humana iungit Diuinis.
Statim fama per patriam diſcurrit, atque rumores.
Quærebant ad Prata viam iuuenes, ac ſeniores.
Illa, quæ diffamabantur, fugiebant in aurera.
Et ne per mundum fallantur, vixerunt ſibi corpora.
Aliqua præcurrerunt, vt prima loca caperent.
Illic Deo ſeruierunt, vt melius euaderent
Diem magni iudicij, quæ cunctis eſt perhorrenda,
Et iram Dei filij, quæ plus adhuc eſt timenda.
Erat locus placens valdè, omnes hic eſſe optabant,
Nolebant multas ſumere, mendicare dubitabant.

9. Hæc de ſuſcepto Ciſtercienſi habitu, atque ad eundem admiſſis multis Virginibus. At de Abbatiſſa, ædificiis, & Capellano, audi, quod ſequitur.

Hinc extra Domicilium acceperunt Abbatiſſam.
Non tandem per ſcrutinium, neque commouerunt rixam:
Elyſendis vocabatur, erat bene litterata,
Fortè noſſe Deum Dominum illi datur, moribus erat ornata.
Prioriſſam elegerunt florentem ſapientia.
Dum viueret, habuerunt bonum in abundantia.
Diligebat has Conuentum, multotiéſque monebat,
Pro his orare Dominum, de quibus bonis viuebat.
Tunc cœperunt à quibuſdam Eleemoſynas rogare,
Quibus poſſent Eccleſiam Virginis ædificare.
Inſtruxerunt capellulam, & ſuum dormitorium.
Exinde per paucam moram fecerunt refectorium.
Acceperant Capellanum, virum probum, & honeſtum
Bernardum de VValdi dictum, conſolabatur cor mœſtum.
Hic Diuina celebrauit, illique confitebantur.
Tanquam pater has nutriuit: omnes hunc venerabantur.
Sic cœperunt pœnitere, & horas decantauerunt:
Ieiunarunt, & fleuere: ſic & Deo placuerunt.
Tenuerunt ſilentium, & ſpè confitebantur.

Hæc omnia volui latiori parum calamo, quàm pro aliis cœnobiis, recenſere; quia reuera non ſolam fundationem Belli-Prati, imo non tam ipſam, quam vitam, actáque Freſcendis continent, quam inter Heroinas Ciſtercienſes video ab Henriquez in ſuo Menologio commemorari; & quidem merito, tam ex his, quæ fecit, quam quæ non fecit. Quippe poſt tot labores exantlatos pro nouo Monaſterio, noluiſſe ei, cum poſſet, præſidere, noluiſſe honorem, cum onus ſuſcepiſſet: ſed aliunde Magiſtram euocaſſe, cui ipſa cum aliis obediret; magnanimitatem cum humilitate coniungere, haud dubiè indicat verè ſanctum zelum, atque animi puritatem ſupra conſuetam: Ædificium Eccleſiæ primis illis initiis haud ſumptuoſum, intra annum conſummatum verſibus aliis quatuor declaratur, quos idem Buzelinus etiam adducit. 10.

Annus incarnati Verbi Milleſimus, Ducenteſimus
Atque debet addi illi numerus octauus denus.
Cum inſtruxerunt præfata Eccleſiam Genitricis
Illius, qui Paradiſi ſuis dat Regnum amicis.

At non tamen verſus ita intelligendi ſunt, quaſi eo anno induerint Ciſtercium ſupra dictæ Reginæ; neque enim credo litteras obtentas menſe Auguſto, non ipſo anno mandatas executioni; præcipuè ab his, quibus prolixæ dilationes ingens alias deſiderium acuiſſent: ſed quod Eccleſia, quantumuis feſtinata, non potuit ante annum ædificari. Incrementa huius domus, & tranſlationes infra dicemus. Abbatiſſarum Buzelinus contexuit, in ſuo Gallo Flandriæ libro primo. Facilè apud eum videri poteſt, & nos illo vtemur, ſi quando opus.

ANNVS CHRISTI M. CC. XVIII. ANNVS CISTERCII C. XXI.

1. Francha Moniales ad Pectolem transfert? 2. Diſſolui cupit. 3. Foribus clauſis in Eccleſiam oratum intrat, atque ſoporem artificie mirando excutit. 4. Multa à Dæmone patitur. 5. Morbo corripitur, & ne radices (contra morem) coctas comedat, miraculo potenti prohibetur. 6. Sacrum Paſcha cum ſuis deuotè celebrat. 7. Sanctè obdormit: 8. Et in eadem Eccleſia ſepelitur. 9. Succedente Carentia; & benedicta terra ſepulcri Franchæ, repentè panditur. Viſio mirabilis; 10. per miraculum probata. Collocatum decentiùs ſacrum corpus, atque alia quædam de Sancta remiſſiuè.

CAPVT PRIMVM.

1\. INEVNTEM annum decimum octauum, ſupra milleſimum, ducenteſimúmque, à condito Ciſtercio vigeſimum primum ſupra centeſimum, tranſlatio Monaſterij Montis-Lanæ, ſub Abbatiſſa Francha: tum Franchæ ipſius fœlix conſummatio, non multo poſt ſequuta, nobilitarunt. Haud ſatis commodus in Montis-Lanæ vertice inuentus ab ancillis Christi locus, inaquoſus, ſterilis, neque in quo poſſent diutiùs demorari [a]. Hinc peruigili Abbatiſſæ Franchæ cura, quæſitus alius, nam Valeriam redire moleſtum erat: nec acquieſcebat Beaumontius Columbæ Abbas, tumultus vrbium, atque hominum frequentiam pertæſus Ciſtercij more. Quin Valerianas Virgines transferre ad remotiorem locum, ſi quem fortaſsè idoneum inueniret, ſollicitabat; & placebat vtriſque vnicum quæri: vt vnum ea vtroque Ouili factum, ſolam Francham agnoſceret, atque eius ſpirituali ductu, & paſtu, ſecurius ad cœleſtes aulas iret. Ergo ad Plectolem pagum, ſecundo lapide ab vrbe electus eſt, ad quem vtrumque cœnobium transferretur: gratulante Opizone Iunenſi, Viro nobili, ad cuius pertinebat dominium, tradentéque, (quod anno externo factum) vt in eo Monaſterium conſtitueretur. Monialium habitatio breui diſpoſita, atque paruum Sacellum in quibus interim poſſent commorari. Noui, & maioris templi primum lapidem Epiſcopus Placentinus poſuit ritu ſolemni, die vigeſima tertia menſis Martij, quæ fuit feria ſexta, ante Dominicam quartam Quadrageſimæ: qua etiam ex vtraque domo Moniales concurrerunt ibidem, neutræ ad priora loca redituræ. Monaſterium dicatum Mariæ Virgini, qui mos Ciſtercij; & quoniam ſedes tertio tranſtuliſſent à tertia mutatione, egreſſuve dictum, *del terzo paſſo*, quod illi nomen, ad annum M. D. XXVII. quo Vrbem ingredi occaſione bellorum compulſæ ſunt, illibatum, & notum perſeuerauit.

a In vita Franchæ c.6.

2\. Creſcebat interim opinio Sanctitatis Abbatiſſæ glorioſæ, & ſub ipſa Conuentus recens tranſlati, cui aggregari, ſub eius Magiſterio, viduæ Virgines nuptæ (de Virorum conſenſu) ſpretis patria, parentibus, delitiis, ex vniuerſa circum regione, auidè, atque certatim ſollicitabant [b]. Creuiſſe dicitur breui poſſeſſionibus, quas ſecum afferebant; ita vt iam fabricæ, quam Monialibus alendis, atque eleemoſynis neceſſariis ſumptus non ſuppeterent modo, ſed ſuperarent. Porrò cum hæc videret Virgo deuota, & ſpiritu prophetico conſpiceret, nequaquam defutura proceſſu temporis ea imo corde ad ſponſum ſuum conuerſa cum Euangelico proclamauit ſene: *Nunc dimittis ancillam tuam Domine ſecundum Verbum tuum in pace, quia viderunt oculi mei ſalutare tuum*; (ſalutare, inquam, refugium animarum de ſæculo fugientium) *quod paraſti ante faciem omnium populorum*: hoc eſt; ad quod à conuicinis populis; iam nunc ingens concurſus; & ex quo etiam ad multos deriuandas ciuitatas refugij, tua gratia præbente, nequaquam mihi licet dubitare. Hæc ſacra Virgo ad thalamum ſuſpirans, cum iam ſe ſatis putaret accepiſſe. At non ſe ſatis paſſam experta eſt, inuidente eius gloriæ communi hoſte, qui quò minus in ſpiritum permiſſus, eò atrociùs in corpus debacchabatur. Et ſtimulabant virulentum aliàs furorem, ſingulares ſponſæ Chriſti virtutes, nec minus ſingulares Dei fauores, præuenientes, ſequentes, comitantes ſingulos eius actus, extremis ſignis, quæ dum non poterat, vt vellet, impedire, turbare ſaltem, aut ſi daretur, retardare ſollicitabat.

b In ead. vita cap.8.

Inſomnes noctes ducenti in oratione ante corpus Dominicum, atque ad altare Sancti Michaëlis, qui ſummè dedita, ne immodicis Vigiliis corpus attereret, Carentia Prioriſſa, Monialéſque oratorij fores præcludebant. Stetit ipſa, & neque ſuas vigilias prodere, neque fructu orationis defraudari æquo animo ferens, conuerſa ad Dominum; & quid (ait) te mihi homines ſubtrahunt? Cum Dæmones non poſſunt, aut filiæ meæ inuidebunt mihi ſponſum, quem ego illis ſtudeo conciliare? 3
Dixit: Et ecce apertæ ianuæ ſubito, admiſerunt orantem, quod extunc frequens (nam diu latuit miraculum) cum primum diuulgari cœptum eſt, etiam qui non credebant, dum curioſiùs inquirunt, comprobarunt: & recitatur in Reſponſorio officij proprij totidem verbis. *Conſurgens nocte media ſoluto cum ſilentio, ne à quoquam præſentiretur, & obſtructis ianuis Eccleſiæ, ipſam introibat, vacans orationibus cum aſſuetis lachrymis mater benigniſſima.* Non auſim dicere, Dæmonis induſtria effectum eſſe, vt fores illi à Carentia, & Monialibus ſub pietatis prætextu præcluderentur; quamuis non neſcio cooperari quandoque bonis, vt meliora impediat, quæ mens eſt ei proelinis ad omne malum. Verum quod ſomno Virginem oppreſſerit, & reuocare ab incœpto procurauerit,

curauerit, haud temerè in eius malitiam refundimus. Ergo cum ſomno grauaretur vltra conſuetum; quod non egilt miraculu, per induſtriam, & artem ſuperauit, ligatis ad vtramque manum funibus pſalterio, cranióque (quos duos comites nunquam deſerebat) erecta brachia expandebat in modum crucis: atque in ea diſtantia collocabat, vt cadere non poſſent; quin pſalterium, & cranium poſt ſe traherent, quorum impulſu, ſi fortè dormitaſſet, excitaretur. Vera ſponſa Chriſti, qui ſe Deum adinuentionum nominare non dedignatur. Ita, qui acta Virginis collegit, Petrus Maria Campi [c].

c Vbi ſupra cap. 7.

4. Infremuit inimicus boni, contabuitque, & quam neque arte, neque naturæ legibus poterat; per violentiam aggreſſus, vt perturbaret tali, ac tanto colapho impetiuit, vt erumpente per os, & nares ſanguine, intumeſceret facies, & quod miſeris, dentes eius omnes mobiles verterentur in ſuis ſedibus. Meminit & huius percuſſionis, ſimul & iugis orationis Virginis Sanctæ aliud officij proprij reſponſorium, tacitis quamuis nonnullis circunſtantiis, quæ exprimi non potuerunt præ breuitate. *Dum Diuinis laudibus, ac deuotis precibus intenta conſiſteret Francha prudentiſſima, noctes inſomnes deducens, æſtum nec frigus abhorrens, tota in Deum abſorpta. Mo eſtè ferens hoc Satan, percuſſit eam validè, quæ percuſſa non ſe mouit.* Maius quid adhuc ab ipſo paſſa eſt cum à facie, imò & corpore prohibitus, ſoli Calcaneo inſidiari permitteretur: quippe tantam in eo ſciſſuram fecit, vt filo, & acu veniret reſarcienda, nec niſi conſutæ Chirurgi manu partes coire, aut ipſa ſe de loco in quo iacebat, quandiu non coierunt, mouere poſſet. Hæc, & ſimilia (nam plura alia narrantur) deſpiciebat pro Chriſto; etiamſi Dæmonis percuſſionis ictus (quod ipſa fatebatur) tantum in carne ipſius, neruiſque excitarent doloris, vt nullus alius inter naturales, etiam acerbiſſimos, cui comparari poſſet, inueniretur. Per has Chriſtus preſſuras, tentationéſque dilectam ſibi ſponſam, ad thalamum cœleſtem præparabat.

5. In ipſa Quadrageſima huius anni non multo poſt celebratam tranſlationem, cœpit repentè ſtomacho ægrotare; & erat illi mos à longo tempore (quod etiam in officio eius refertur) vt *in omni Quadrageſima ſui Monachatus continue ieiunans, nullam rem coctam comedebat præter panem, cuius panis bricias edebat ſæpiſſimè cum herbis, & leguminibus crudis, abſque ſale, & aqua.* Ergo hoc anno, cum nimium grauaretur, (inualeſcente morbo, ex quo proximè erat migratura) Carentiæ, atque ſororum inducta precibus, piperis ſibi radices coctas apponi, quibus releuaretur, paſſa eſt: non tamen illico appoſitas comedit, quamuis dolore vrgente; ſed oculis, manibúſque ad Deum expanſis, petiit ſibi inſpirari, quod Deo gratius, quid illius voluntati conformius eſſet? Comedere, an reſpuere? Saluti, an abſtinentiæ prouidere? Et iam cultello radices incidebat, comeſtura eaſdem: cum ecce mirum dictu, ex ipſa, quam faciebat ſciſſura, ſanguis ebulliens, ab eis ſibi abſtinendum eſſe monſtrauit. Tum vero ipſa in gratiarum actionem reuerſa, ac remouens paropſidem, durum, ait, eſt vobis, ô charæ filiæ contra meorum ſtimulos dolorum recalcitrare. Deus, Deus pro ſua miſericordia, quos merebar in alia, in hac vita, & mitiores multo infligit. Abſtinentiæ fortaſſis deeſſe petero, ſed dolorem nequaquam temperabo, nam voluntati eius, quis reſiſtet? Vigilias dudum impedire fruſtra curaſtis, fruſtra modo ieiunium. Eia, agite, ceſſate ab his conatibus, & me mihi, ſeu Deo veriùs, permittite. Non curant corporalia remedia ſpirituales morbos: nec ſi curarent, noſtris medendum foret, quibus maiora tormenta redimuntur. Dixit, & ſigno crucis ſibi impreſſo, dolorem ſtatim ſentit mitigari. Vt duplici miraculo edocta quod vitæ reliquum, ſolam ſibi crucem, neque vllam, niſi in ipſa quietem habendam fore crederet, ſperaret.

Tres & viginti dies pertranſierant à tranſlatione domus, atque omnis vtriuſque Montis-Lauræ, & Valleriæ congregatione; & ſacrum Paſcha (quod eo anno incidit in quintam decimam diem menſis Aprilis) communi fidelium lætitia celebrabatur; cum Francha Virgo inſtantis mortis præſcia, imò nouæ vitæ, æternæque, quæ iam iam coronandam præſtolabatur, congregatis filiabus placido vultu, & qui cœleſtes nuptias præ ſe ferret: deſiderio, ait, deſideraui hoc Paſcha conuerſari vobiſcum, antequam moriar. Hactenus per ſilentium prolata verba. At vbi audita dilectæ matris morte, erumpentibus per ora omnium lacrymis, ſola ſuſpiria, & ſingultus perſonabant; ne ipſa quidem abſtinere à fletu potuit; quippe non tantum ibi congaudebat, quantum deſerendis filiabus miſerebatur. Et dixiſſet haud dubie cum Martino: *ſi adhuc populo tuo ſum neceſſaria, non recuſo laborem:* ſi non, qua ſemper valuit, humilitate, fixum haberet, quacumque alia ſibi ſuccedente, meliorem longè matrem, peritiorem magiſtram ſ[illegible] Compeſcuit tamen, vt potuit, filiarum lachrymas, compreſſit, & ſuas. & multa de Deo, ac cœleſti patria diſſerens, de perfectione ſtatus religioſi, & præſtantia inſtituti, quod ipſæ, Deo vocante complexæ eſſent. Sibi breuiorem laborum præfixum terminum, vt imbecilli, & fragili: ipſis maiora deberi adhuc certamina. Prælientur, vincant, triumphent, & pro ſe orent; ſi cuius apud Deum meriti fuerit, nonnunquam ei in æternum defutura. Hæc peroranti ſubortæ iterum lachrymæ, interrupetunt verba; & nondum ait, filiæ, nondum diſcedo, ſed diſceſſura cito vobiſcum conuerſari, dum licet, libet. 6.

Celebrato inter Sancta colloquia Paſchate, & morbo per ſingulos dies inualeſcente, arceſſiri Beaumontium Abbatem iubet, cui ſub erat Prælato, quem Patrem, quem amicum venerabatur. Venienti detegit totius vitæ pericula cum lachrymis doloris, cum ſpe veniæ, cum ingenti feruore charitatis. Tum cœleſti Viatico refecta, & extremè vncta, tandem vigeſima quinta die menſis Aprilis, quæ Beato Marco Euangeliſtæ ſacra eſt, impollutum ſpiritum emiſit, ætatis ſuæ anno XLIII. Monachatus XXXVI. à ſuſcepto Ciſtercio quarto nondum expleto: demum à Plectolenſi cœnobio inhabitato in quo ſe inſtanter petiit ſepeliri (quippe hic locus, inquit, Sanctus eſt, & Deo gratus) die trigeſima tertia. Vt mirum ſit in vtroque eius officio Ciſtercienſi nimirum, Rotoanóque, in altero ſub Ciſtercij ritibus, in altero etiam apud Plectolem, 7.

plures

plures annos egiſſe commemorari. Certè Romanum hæc habet de eius obitu [c]: *Carentiam nobilem Virginem Placentinam, Christum ſponſum habere cupientem, vt nouum ſacrarum Virginum Monaſterium extrueret, induxit, cui illa poſt, Superiorum iuſſu, Ordinis Ciſtercienſis habitu ſuſcepto, religioſiſſimè præfuit. In hoc vitæ genere, cum annos complures conſumpſiſſet, rerum Sanctè actarum meritis cumulata, ſumpto Eucharistiæ Sacramento, quieuit in Domino ſeptimo Kalendas Maij, anno M. CC. XVIII.* Hæc in Romano Eccleſiæ Placentinæ, in Ciſtercienſi vero, poſtquam de Montis-Lanæ, Valeriæque manſionibus egiſſet: hæc ſubdit verba. *Poſt hæc Plectolem in quo quidem cænobium ſolemne conſtruxit, & Abbatiſſa nobilis, annis vixit quam pluribus, charitate plena; vbique poſt corpus ſuum in pace ſancta requieuit.* Si inſtrumentis ſtandum eſt (quæ tamen fateor differri potuerunt) cum alias conſtet de anno migrationis, in quo omnes conueniunt, in Plectole tres tantum, & triginta dies exegit: ſub Ciſtercio, quos dixi, quatuor annos, ſed nondum integros.

c Apud Ioan. Mar. Campi.

8\. Abraham Bzouius Virginis Franchæ obitum, & vitæ eius epitomem inſeruit ſuis Annalibus, tacita quamuis familia Ciſtercienſi, cum plura alia prodat, etiam minuta. Inter miracula, quæ viuentem feciſſe tradit [d]. *Duo vini dolia exiccata, illa præcipiente vinum haurire, plena Diuinitus inuenta eſſe.* Affirmat. Cætera aut dicta à nobis in Superioribus, aut ea ſunt, quæ non egeant memorari; corpus eius ſepulturæ mandatum eſt in eodem cœnobio tumba lignea incluſum ob reuerentiam ante altare Sancti Michaëlis, ante quod viuens orare ſolita erat. Officia funeris impendit Beaomontius Abbas in morte æquè, ac in vita Sanctæ addictus, lacrymantibus cunctis, ſed maximè Carentia, filiabúſque, quod talem matrem, & Magiſtram amiſiſſent. Verum interim etiam congaudentibus, quod talem apud Deum aduocatam, talem in cœlis haberent adiutricem. Ferunt, cum ſibi timerent à Monialibus cœnobij Sancti Syrij, Theſaurum corporis, quacumquè via poſſent, ex proxima profeſſione ibidem facta, & retenta Abbatia (quod ſingulare) ferè vſque ad finem vitæ vendicauerit; altiùs effodi iuſſam ſepulchri terram, recondendo Sarcophago, neque diſtinctum locum, ſignatumve, quod difficiliùs inueniri, & extrahi poſſet; atque interim violentia, ſi quam inferre tentarent, repelleretur. Porrò ſiue hoc timore, ſiue alia cauſa ſepulturam manſiſſe ſine honore, nec niſi nudum pauimentum cerni, quod non poſſet diſcerni, aut deſignari.

d Ad hunc ann. n. 14.

9\. Non tulit Deus ſine honore manere ſepulchrum Virginis. Sequenti die Carentia ſubrogata, in quam omnium ſuffragia conuenere. Cum ab Epiſcopo benediceretur, repentè terra, quæ tegebat corpus, ſubſedit, & ſiue in ſe compreſſa, ſiue diuiſa tali patuit hiatu, vt niſi ligneis tabulis impoſitis (nam illac ad altare eundum erat) non poſſet à miniſtris pertranſiri. Diuiſum tunc ex more iudicium vulgi; & quidam, ſignum Sanctitatis Franchæ, quaſi ſe terra indignam tanto pignore, aperto velut ore profiteretur; neque calcandum hominibus ſepulchrum, quod Angeli de cœlo venerabantur, alij ligneam tumbam confractam, ruptam, cum ponderi ceſſiſſet, ſuperpoſitam terram aduocaſſe, variis productis exemplis diſputabant. Et vicit ſaniorem infirmior pars, ſiue Moniales adhuc vererentur ſpoliari Theſauro pretioſæ glebæ; ſiue magis frequentiam formidarent populi concurſuri, ſi ſacræ Virginis ſepulchrum detegeretur; ſeu tandem Deus permiſit obliuioni iterum excitandas nouo miraculo. Conſtat hoc anno, cum obſcurum adhuc maneret ſepulchrum Sanctæ, deuoto Monacho oranti ad Pontem Triuiæ coram altari Archangeli Michaëlis, eundem primum Beatiſſimum Archangelum apparuiſſe per viſum, mox Abbatiſſam Francham oſtenſam eſſe, illum ſpirituum cœleſtium ducentem agmen; hanc mediam inter duas alias Virgines, vtramque Regiam, vtramque decoratam Martyrij palma, Iſigeniam, & Grillam; & Francham quidem Carentiæ, atque ſororibus iniunxiſſe nunciandum, vt gloriæ matris filiæ congauderent: Michaëlem Abbati de Columba, & Priori de Ponte, vt per ſe, & per quos poſſent, procurarent, & eleuari corpus, & Francham à Vicario Chriſti Sanctorum adſcribi numero. Hæc ſumma admirandæ viſionis Monacho factæ, quam ab eodem Monacho dictatam, atque à Lant-Franco Priore ſcriptam ad Carentiam, & reliquas Moniales, Italam ex Latina fecit Ioannes Mariæ Campi, Placentinus Canonicus, & vitæ Sanctæ inſeruit, Placentiæ ab ipſo ante annos viginti vulgatæ, ex qua nos pleraque.

Reſtabat comprobanda viſio nouo miraculo, vt integra illi fides, Monachoque: at neque hoc omiſſum, aut prætermiſſum. Detrectanti mandata vtriſque ferre, quod ſibi minus credendum iudicaret; vſus linguæ per Angelum ſublatus, indictúmque, non antea reſtituendum, quam Diuinis præceptis obtemperaret. Triduo mutus manſiſſe perhibetur, totius expers loquelæ quoad vſque tandem, vocato Beaumontio Abbate Columbæ (quod ipſe mutus perſcriptum poſtulaſſet) & congregato Conuentu Pontis Triuiæ, vt quam habuiſſet viſionem, eiſdem promeret, vinculum linguæ eius ſolutum eſt: & ipſe protinus, quæ audierat, & viderat, ardenti ſanè oratione patefecit, quantum licet conijcere ex verſione. Hinc cœptum agi de corpore eleuando, ſed cœptum tantum, nec eleuatio facta, nedum perfecta. Adeo primi illi, & antiqui Ciſtercij Patres, ne quid contraherent de vanitate ſæculi, cultum etiam in Sanctis formidabant. Reſeratum tamen ſepulchrum Virginis eſt, & corpus incorruptum prorſus inuentum; tum lignea tumba extractum, incluſum ænea, quæ pretioſum Theſaurum decentius clauderet, ſecurius cuſtodiret; inſuper & tranſlatum ad alium locum, Eccleſiæ muro proximum, qui pedibus non poſſet conculcari. Permanſit tamen terra coopertum, imo & altiùs effoſſum; alterum, ne quid agerent ſine maiori, & poſteriori auctoritate; cuius ſollicitandæ cura Columbano Abbati tanquam Patri, & Prælato remiſſa eſt, alterum, quia à Monialibus Sanct. Syrianis, eò magis timebant, quò plus Sanctitas Franchæ diuulgabatur. Hæc ad hunc annum, aut initium ſubſequentis. Reliqua, quæ in ſacro corpore facta, & crebreſcentibus poſt annos octo, & quadraginta reuelationibus (adeo in his torpor, 10.

nam modeſtiam non dicam, noſtros inuaſerat) eleuationem, canonizationémque, atque vtramque ſequuta plura miracula, cum Plectolenſis cœnobij dilatationem, & qualiter ex eo, veluti ex alueari miraculoſo, plura cœleſtium apum examina, tam per eoſdem Placentinos fines, quam per Venetias, Papiam, atque Cremonam breui prodierint; demum qualiter Plectolenſe ipſum cœnobium proximo ſæculo ad Placentiam tranſlatum, atque ipſi Sanctæ Franchæ dicatum ſit, ſuis locis narranda reſeruamus.

---

1. Aggrauatis quibuſdam Eccleſiis Galliæ. 2. Abbates Claræ-Vallis, & Morimundi ad Philippum Legati. 3. Honorio Pontifice mittuntur, 4. acturi de reſtitutione Caſtri Soliacenſis. 5. Graues, ſeueraque ad eoſdem litteræ. 6. Aduerſus quendam Ioannem de Aurelianis, 7. qui imprudenter Eccleſiam infeſtabat. 8. Commendatio modeſtiæ Aurelianenſis Epiſcopi. 9 Exhortatio ad Philippum, 10. mandatáque per eoſdem Abbates deferenda. 11. Et quid per eos in vtraque cauſa actum, breuiter contectatum ex aliis litteris.

CAPVT SECVNDVM.

1. SVb huius anni initium, contigit, vt duo inſignes Abbates, Guillelmus & Guido, Morimundi nimirum, & Claræ-Vallis, adiuncto in ſocium Abbate de Burgo medio, legatione fungentes ad Regem Galliæ, à Pontifice Honorio mitterentur, grauia cum eo negotia tractaturi. Cum enim proſpera bellorum, euentuúmque (quæ hominum plerumque conditio eſt, eleuaſſent Philippum ſupra ſeipſum; & quo maiori potentia, ibi accreuerat (ſublatis æmulis Ioanne, Ottonéque, quos ſuis armis victos, Ioannem ante biennium mors abſtulerat, Ottonem iam ab omnibus relictum, ingloriúmque non vltra differenda præſtolabatur,) cum (inquam) quo accreuiſſet illi maior potentia, eo aliquid eſſe, quod non poſſet & reputaret indignius, & indignantius tolerarer: aduerſus bona Eccleſiæ, iuráque, nunc per ſe palam, nunc per alios clam, tum inuadendo, tum diſſimulando, conuertebatur, & poſt iniurias illatas aliis Epiſcopis, pro quibus ægrè, & tardè ſatisfeciſſet, tunc per ſe ipſum Caſtrum de Soliaco, Epiſcoporum Aurelianenſium nobile feudum, Regiæ fideicommiſſum ad breue tempus contra ius, contra pium, contra fidem vſurpare tentabat: & per virum potentem, eiuſdem vrbis, in Eccleſiam & clerum, vt non iubendo, ſaltem diſſimulando, debacchabatur. Neque auxilium Eccleſiæ ſemper debitum à Regibus Chriſtianis exhibebat cogatus; vt palam fieret ſibi complacere, quæ cum deberet, & poſſet prohibere; nihilominus patiens tolerabat. Inuaſa ab homine Epiſcopalis aula, conſtractæ fores, bona in prædam acta, arces Eccleſiæ occupatæ, capti homines, nec dimiſſi, niſi pretio ante redempti: Eccleſia ipſa irreuerenter rupta, conculcati Canonici, quidam ex eis etiam verberati, carceri mancipatus Archipreſbyter, atque habitus ludibrio per vias publicas; demum Epiſcopo inſidiæ vndique poſitæ, niſi euaſiſſet, quantum ſcire datur, haud dubiè iniuriis ſubiiciendo.

2. Hæc, & ſimilia, cum ad Honorij aures, non ſine ipſius dolore perueniſſent: quippe qui & Regem, vt filium diligebat, quem ipſe hactenus, quem eius præceſſores in cunctis reuerentem experti eſſent: ſed nihilominus Eccleſiam Chriſti ſponſam, cuius erat Vicarius, ſupra omnes mortales affectiones ex debito Paſtoralis officii complecteretur: cum ſciret Regibus, vt non honeſtè cedi, ſic nec tuto reſiſti, vt qui fluminibus ſimiles per omnia, ſi permittantur, nihil ſibi verent; ſi reſiſtantur omnia æquè infringant, atque arte magis, quam potentia ducendos fore; ad Guidonem, Guillelmúmque conuerſus, quibus prudentiam ſuppetere haud vulgarem, quam in multis expertus, & aliàs gratia apud Regem valere non dubitabat; eoſdem voluit ad eum legatos mittere, quorum alloquio indignatio illa manſueſceret; quorum zelo ſe Rex tuto committeret, & quorum auctoritate dirigeretur; litteris tamen, cauſiſque diſtinctis, quod ſapienter prouiſum, ne atrocioribus culpis inuolutus, aut pudorem offunderet, aut quidquid aliud crederetur à ſe factum, ne malum fateretur, continuaret. Haud aliud frænum in Regibus potentius, quam propriæ famæ, quam ſi ſe ſemel amiſiſſe credant, non quouis alio valeant retineri. Igitur vndecima die menſis Februarij, à Manaſſe Epiſcopo, (nam is tunc præfuerat Eccleſiæ Aurelianenſi) requiſitus, ſuper Caſtro Soliaco, hæc priùs: deinde de potenti illo ſacrilego comprimendo per legem, quas ſtatim dabimus, ad eos litteras dedit [a].

[a] Ex Regeſtu Honorij lib. 1.

Claræ-Vallenſi, & Morimundenſi Abbatibus Ciſtercienſis Ordinis Lingonenſis Diœceſis, & Abbati de Burgo medio Carnotenſis. 3.

*Oblata nobis Venerabilis Fratris noſtri Aurelianenſis Epiſcopi querimonia, declarauit, quod cum manu ſua ſanciuiſſet Caſtrum Soliacum, feudum videlicet, ſuum ligium, vt de redditibus, & de prouentibus ipſius reſarciret, quibuſdam mercatoribus damna, quæ nobilis Vir Henricus, eiuſdem Caſtri Dominus, irrogarat eiſdem; tandem Epiſcopus ipſe voluit, & conceſſit (ſaluo tamen iure Aurelianenſis Eccleſiæ, ac ſuo) quod dilectiſſimus in Chriſto filius noſter Rex Francorum illuſtris, qui hoc affectare videbatur, in manu ſua Caſtrum illud teneret, donec eſſet mercatoribus ſatisfactum; quia per manum eius id citiùs poterat expediri. Cum vero Caſtrum illud ſic traditum dictus Rex in manu ſua teneret, & de bonis ſuis mercatoribus ſatisfeciſſet eiſdem, ſumptuoſam, & magnam turrim fieri in Caſtro ipſo præcepit, prædictorum Epiſcopi, vel Domini Caſtri eiuſdem minimè requiſito conſenſu. Quo audito idem Epiſcopus metuens, ne Caſtrum, ſibi vellet Rex appropriare prædictum, conſiliarius ſuis, quos ad ipſum miſerat, cum ipſius præſentiam

ſentiam habere non poſſet, nunciauit, & inhibuit, ne fieret turris illa; quam tamen nihilominus incipi, & compleri fecit, contra dictorum Domini Caſtri, & Epiſcopi voluntatem: cumque poſtmodum dictus Epiſcopus in Regali eſſet præſentia conſtitutus, & paratam ſibi offerret pecuniam, de qua ſatisfecerat mercatoribus ante dictis, humiliter ſupplicando, vt Caſtrum ipſum ei vel dicto nobili, qui de ipſo homo ſuus ligius eſt, reſtituere dignaretur; id efficere noluit pro ſuæ arbitrio voluntatis.

4. *Cum igitur ex hoc, quod præfatus Rex detineat taliter Caſtrum ipſum (quod eſt, vt aſſerit Eccleſia ſua membrum nobile, & Epiſcoporum Aurelianenſium conſueuit eſſe refugium ſpeciale) non modicum ei videatur, & Eccleſiæ ſuæ præiudicium generari, præſertim cum nobilis antecedens inceſſanter requirat per fidem ſuam Epiſcopum, tanquam dominum ſuum ligium, vt ſibi reſtituat, vel reſtitui faciat Caſtrum ſuum, refuſa pecunia memorata; ſerenitatem eius per noſtras litteras, rogamus attentius, & obſecramus in Domino, vt ita ſuper hoc Epiſcopo ſatisfaciat ſupradicto, reſtituendo Caſtrum ipſum eidem, vel Domino ſuo prædicto, refuſa ſibi pecunia, quam exoluit mercatoribus, vel ſi quam aliam bona fide neceſſario in obſeruatione ipſius Caſtri expendit, quod ad bona Eccleſiarum in eius iniuriam, à quo bona cuncta procedunt, non videatur habere manus auidas, & extenſas: alioquin quantumcunque ſerenitatem Regiam habeamus chariſſimam, eique velimus, quantum poterimus, cum Domino deferre, ſibi tamen non adeo deferemus, vt æquanimiter toleretur a nobis, ſi, quod abſit, taliter Aurelianenſis iniuria, & Eccleſiæ contra Dominum protrahatur. Quocirca diſcretioni veſtræ, de qua ſpecialem gerimus fiduciam, per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus Regem ipſum adeuntes, ad hoc moneatis, prudenter, & efficaciter inducatis. Datis Laterani tertio Idus Februarij, anno ſecundo.* Hæc ad Abbates illos Honorius Papa ſuper primo negotio. At de ſecundo, quod longè grauius erat longiores, ſeuerioréſque ad eos litteras dedit [b].

b vbi ſupra.

5. *Clara-Vallenſi, & Morimundenſi Abbatibus Lingonenſis Diœceſis, & Abbati de Burgo medio Carnotenſis.*

Suſcepti cura regiminis, nos à nobis adeo peregrinare compellit, & diſtrahit ad diuerſa, vt ſæpè membris quieſcentibus, noſter parum animus acquieſcat, inquieta quaſi ſollicitudine cogitando, quæ ad ſubuentionem Eccleſiarum, pacem Principum, & ſalutem pertinet populorum; ſuper quibus dilectiſſimum in Chriſto filium noſtrum Regem Francorum illuſtrem affectuosè rogamus, vt inter alias, quas frequentius celſitudini Regiæ mittimus litteras, eas, quas nunc dirigimus diligentius ſibi legi faciat, & exponi; quorum tenor vtinam taliter ſcribatur in ſcrinio cordis ſui, vt famæ ſuæ conſulens, & ſaluti, hæc ſemper in opere compleat, quæ ad laudem Dei, & exaltationem Regiam ſuaderi ſibi paterno deſideramus affectu. Tali enim ſumus dolore cordis intrinſecus, quod cum vſque ad terminos orbis terræ conſueuerit prædicari, quod Regnum Franciæ defendebat præ cæteris mundi Regnis, Eccleſiaſticam dignitatem, ac Eccleſias, & miniſtros earum in ſuis communitatibus fouebat, non ſolum ad ſuos manum ſuæ liberalitatis extendens, ſed etiam ad quoſlibet alios, qui perſequutionem patiebantur propter iuſtitiam, eorumdem inopiam releuando, ſuarum abundantia facultatum: nunc noſtris forſan peccatis exigentibus, ne ſit aurum ſuum conuerſum in Scoriam, & mutatus optimus color eius? meritò dubitatur, cum lapides Sanctuarij diſpergantur ibidem in capite omnium platearum; Sathanæ miniſtris impugnantibus ſponſos Sanctæ fidei Catholicæ, ac miniſtros.

Ex hoc ſanè premitur, & turbatur anima noſtra valdè, cum præter commune debitum, quo fideles diligimus vniuerſos, Excellentia Regia ſit noſtris inuiſcerata viſceribus ab antiquo, inextricabili vinculo charitatis, noſtraque debent benignitati referre, qui ei quantum cum Deo poſſumus deferendo, ipſum ſemper attendimus honorare honorificentia ſpeciali: idem Rex, quaſi plus debito de noſtra dilectione confidat, puſillanimitati noſtræ, manſuetudinis lenitatem, in noſtri derogationem honoris, attribuat, diſſimulando credi tur ea permiſiſſe in Regno ſuo noſtris temporibus minus rationabiliter attentari, quæ non meminimus hactenus temporibus alicuius ibidem fuiſſe præſumpta. Relatis ſiquidem nobis nuper iniuriis, quas Venerabilibus Fratribus noſtris, Ancenſi, Sueſſionenſi, & Ambianenſi Epiſcopis, ac eorum Clericis, & Eccleſiis irrogaſſe dicuntur filij, non priuigni (ſi tamen filij debent dici, qui affectu depoſito filiali, hoſtilem animum adiunxerunt) vix reſpirare potuimus, cum pulſaret Venerabilis Fratris noſtri Aurelianenſis gemitus aures noſtras, qui nobis fecit diligenter exponi tyrannidem, quam Ioannes miles de Aurelianis, cum ſuis compluribus, in ipſum, & commiſſarios Sanctarum Eccleſiarum Presbyteros, & miniſtros auſus fuit crudeliter exercere. 6.

Vt autem breuiter tranſeamus, quod domum de Aſtrepent *Epiſcopalem per ſuos fecit infringi, bona rapuit, quæ inuenta fuerunt ibidem foſſata rupit, & tandem Caſtrum ipſius Epiſcopi, quod* Diuènes *dicitur, infra ſecuritatem, quam ei ad mandatum Regium præſtiterat, acceptando, homines eius ad redemptionem coëgit, Eccleſiis fractis, & Canonicis inhoneſtè tractatis, cantorem ipſius Eccleſiæ vſque ad effuſionem ſanguinis verberauit, præter id quod Epiſcopo ipſi, cuius ſanguinem videbatur ſitire, inſidias poſuit, & alia damna multa intulit, quæ narrare per ſingula longum eſſet. Quis vnquam in aliquem ſine cauſa adeo debacchari potuit, ſicut iſte in Chriſtum Domini Archipresbyterum Eccleſiæ, quem vexatum anguſtia carcerali, tandem fecit tranſuerſo capucio, ſuper equum macilentum, ſine ſella tandiu diſcurrere, donec ferè ſpiritum exhalaret, & recluſum in carcere, ſemi-viuum metu mortis, poſtmodum abire permiſit. Hæc, inquam, niſi zelus domus Domini, qui dictum Regem ſolet comedere, in eo forſan minus ſolito nunc feruerет, animaduerſione prius debita repreſſa fuiſſent, quam in noſtro poſſent auditorio recitari; nedum quod prout eius decebat potentiam, Epiſcopo ipſi præſentare ſecuritatem non fecit, licet fuerit tam ab ipſo, quam aliis quibuſdam Epiſcopis, ſæpiùs ſuper hoc humiliter requiſitus prout in litteris à nobis exhibitis perſpeximus contineri.* 7.

Potuiſſet vtique memoratus Epiſcopus, cum petitam aſſecurationem non potuit obtinere, non immeritò ſuper partem aliquam Regni eius iuriſdictioni ſubiectam, Eccleſiaſticum exercere rigorem: ſed maluit reuerenter Regiæ Maieſtati deferre, ſperans quod ille, in cuius ſunt manibus 8.

corda Regum, erga eum Regalem animum ſerenabis: nunquid dictus Rex debet ita Domino reſpondere pro omnibus, quæ ab eo quotidie ſuſcipit? Credere quidem debet, & indubitanter tenere, quod qui Dauid, & omnis manſuetudinis eius meminit, ille ſolus non ſolum fecit, & contulit ei grande nomen, iuxta nomen magnorum, qui ſunt in terra, verum etiam Regnum ſub eius regimine, glorioſius cæteris exaltauit, vnctúmque ipſum oleo lætitiæ præ cunctis Regibus, qui nunc adſtant, pacem de ſuis hoſtibus circumquaque offerens, & quietem; eo quod dilexit iuſtitiam, liberando pauperem à Potente, ac liberam Chriſti ſponſam a ſuis oppreſſionibus liberauit: qui Deus, & Dominus liberabit etiam Excellentiam Regiam ſemper ab impetu hoſtium, ſi perſiſtat in liberationibus oppreſſorum, & in Eccleſiaſtica libertate tuendas; & inſuper cum à carnis carcere liberatus fuerit, ad æternam eum prouehet libertatem.

9. *Quapropter ſerenitati Regiæ per litteras noſtras paterna dulcedine ſuademus, & obſecramus in Domino, vt ſe ſub potenti manu Dei ſemper humilians, & recogitans horam finis ſui, ne pereat in æternum, Dominum, qui ei propenſius honorauit, honoret in ſuorum honorificentia miniſtrorum; & malefactorem prodictum cum complicibus ſuis, qui cum ſit homo ſimilis lingua, nec extra Regnum eius dicatur aliquid habere, vix credetur ſine ipſius conſcientia commiſiſſe talia, niſi eius malitiam vltione celeri proſequatur. Et Epiſcopo memorato, & aliis ablata reſtituat vniuerſa, & de damnis & grauaminibus irrogatis ſatisfaciat competenter, Regia poteſtate compellat: ſicque corrigat per ſeipſum huiuſmodi temeritatis exceſſus, quod alij, qui profati ſcelera ſcelerati, iam trahunt, vt dicitur, in exemplum, in irreuerentiam clericorum, metu pœnæ temporalis addiſcant à ſimilibus abſtinere. Cum enim ipſe Rex iugum Domini ab adoleſcentia portauerit, ſemper in manutenenda Eccleſiæ libertate abſit, vt illud ab humeris ſuis excutiat, in ætate prouecta, quando fortior in ſeruandi Domini iuſtificationibus debet eſſe, vel quod prius cœpti curſum itineris deſerat, quam ad metam perueniat, de qua ſibi corona iuſtitiæ reponatur. Conſideret ipſe, conſideret, quid amiſit Solomon, quia purum Deo, & ſtabilem animum non ſeruauit? Et ad quem caſum Saul deuenerit, eo quod in perſeuerantia bono non ſtetit. Perſeuerantia quippe currentem remunerat, roborátque pugnantem, quam myſticè repræſentat talaris tunica iuſti Ioſeph, quæ vſque ad pedum extremitatem peruenit. Hæc eſt enim bonæ operationis calcaneum, quem ſapiens à ſerpente cuſtodit. Hoc eſt Cauda hoſtiæ, quam præcipit cum victima lex offerri.*

10. *Monemus præterea eundem, vt filium chariſſimum, vt paterna cura ſolatium, in quo nobis bene complacuit, & placebit impoſterum, Deo dante, ita piis operibus ſe adoptet, quod bonum Regiæ deuotionis initium, progreſſum quem habuit meliorem, ſubſequatur finis optimus, & concludat, vt fiat mane, & veſpere dies vnus, & regnare in Chriſto valeat in æternum, quia nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro aptus eſt Regno Dei, prout veritas Euangelica proteſtatur. Rogamus inſuper dictum Regem, vt quidquid ſuper his feceris, ſaltem pro munere nobis donet, quod præfato Epiſcopo ac Eccleſiæ ſuæ Canonicis, & Clericis ſuis, & rebus eorumdem, auctoritate Regia ſecuritatem præſtet, & faciat inuiolabiliter obſeruari. Alioquin quantumcunque Regalem Excellentiam diligamus, ſi fortè, quod non credimus, ſaltem in ſpeciali gratia non fuerimus exauditi, ſibi tamen deferre non poterimus contra Deum; ſed eligemus potius Regi Regum, quam Regi hominum complacere. Quo circa diſcretioni veſtræ, quam illi gratam eſſe non dubitamus, & de qua etiam nos plurimum confidimus per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus præfatum Regem ad hoc ex parte noſtra quantocius adeuntes moneatis prudenter, & efficaciter inducatis. Datis Laterani tertio, Idus Februarij, Pontificatus noſtri anno ſecundo.* Hæc Honorius ad Abbates feruenti zelo, in quam eandem formam Regi ſcripſit, vt verbis legatorum ipſius verba reſponderent per omnia, non ſecus ac ſi Roma, atque ab eius colloquio egreſſi fuiſſent.

Suſceptis litteris, ac mandatis Pontificiis, accinctos operi, & ſtatim adiiſſe Regem Abbates, habemus ex aliis eiuſdem met Honorij, hoc item anno datis inita bimeſtre. Verum non ad eoſdem, ſed ad Epiſcopum Cænomanenſem, & Abbatem de Vadacio Cænomanenſis, retento ſolo Abbate de Burgo medio. Ex quibus rurſus colligi videtur, quod attinet ad aſſecurationem, quam Pontifex petebat, velut pro dono, impetratam à Rege, pro reuerentia, tum Honorij Papæ, tum Legatorum, nam vtriſque Philippus deferebat pro modo debito. Deinde quod ad Ioannem de Aurelianis, qui tam atrocia in Eccleſiam commiſiſſet, inueniſſe repreſſum, punitúmque, aut à Rege puniendum obtinuiſſe, atque ad condignam adigendam ſatisfactionem; neque enim hæc inculcantur in illis litteris. Verum qua parte Caſtrum Soliacenſe reſtituendum petebant, quod ad ſe pertinere Rex diſputabat (nec iura ipſi quærenti deeſſe poterant, quandiu iuriſperiti non deeſſent) intereſſe Reipublicæ ne Regium patrimonium diſſiparetur: & ſe libenter maiora conceſſurum Aurelianenſi Eccleſiæ: ſi tamen propria; ſi ſine præiudicio Regni, & hæredum. Demum tanta pro ſe ac talia allegauit, aut allegari fecit, vt Guillelmus, Guidóque velut conuicti ab incœpto deſiſterent, forſan alias hoc etiam impetraturi. Certè quod Pontifex mandatum denuo inculcans, vtrumque permiſerit, & Abbate de Burgo medio ſolo retento, qui omnium vltimus, prioribus duos alios ſubrogauerit; argumento eſt, eos non minus clarè cum Honorio, quam cum Rege loquutos, & taliter exequutos, quæ certa eſſent indubitatáque, vt à dubiis ſe eximi, pro ea, qua apud vtrumque pollebant gratia deprecarentur. Litteræ ad Cænomanenſem, ſocióſque, quæ priores recenſent, expeditæ leguntur in Regeſtis. *Romæ apud Sanctum Petrum, ſexto Nonas Maij, Pontificatus Honorij anno ſecundo.* Sed de his ſatis. 11.

1. Fulco cum cruce ſignatis ex Gallia redux, 2. Montalbanorum impetus repreſſus, & caſtigatus. 3. Toloſani in Simonis caſtra irrumpunt. 4. Atque ipſe retardatus, 5. mox ipſos fugans, 6. tamen lapidis ictu vitâ eximitur. 7. Qua occaſione obſidionem accelerauit? 8. Almaricus ſucceſſor Toloſa cedit. 9. & remiſſiùs quædam acta de Albigenſibus. 10. Littera Honorij Papæ ad Amalricum. 11. De paterna in hæreticorum ſucceſſione. 12. Vindicatus Iacobus Aragonius, à cuiuſdam recentis impoſtura.

CAPVT TERTIVM.

1. INTRANTE Vere Fulco Toloſanus, quem ſub finem anni præcedentis prædicaturum crucem, à Bertrando Cardinali Legato, vna cum Iacobo de Vitriaco, amandatum in Francia memorauimus; multos cruce ſignatos ſecum deferens, ad partes Toloſanas reuerſus eſt, Vitriaco, vel inde alias digreſſo, vel inſiſtente verbo, & quam Sanctus Saturninus ſibi iniunxiſſet, aduerſus Toloſanos prædicationi. Narrat hæc paucis Guillelmus de Podio Laurentij in Chronica Albigenſium pro ſuo more [a]. *In iſta prædicatione* (inquit) *Fulconis ſcilicet, & Iacobi de Vitriaco, vterque multos cruce ſignauit, qui venerunt in iſta obſidione Toloſæ, cum quibus, & Epiſcopus ad exercitum eſt reuerſus.* Hæc tantum ille, dictis ſuperaddens, Monfortium Comitem, quò ſeſe gratum oſtenderet Fulconi, qui tot, ac tantos ſubiiſſet labores in hoc negotio (fortè, & præſagium imminentis ſibi mortis) pia, atque liberali donatione Toloſanis Epiſcopis dediſſe Arcem de *Verfeil*, cum adiacentibus caſtris, villiſque, quæ vſque ad viginti, & vltra numerabantur: leui, ſed pia penſione ſuper impoſita, vt quandiu Comes pugnaret contra hæreticos, militem vnum ab Epiſcopo haberet, cum equo, & armís præliaturum ſub eius ſignis. Legatum ne, an donatio vocanda foret? mors ſubſequuta fecit dubitare.

a cap.30.

2. Inter hæc proſpera aduerſis mixta, noſtrorum animos variè, aut deprimebant, aut confortabant. Montalbanenſibus in eos rebellantibus vltimis penè excidij incuſſus metus: mox ex deſperatione reſumptis animis, vindictæ ſaltem ardor: demum cum hoſtes inciperent timere, vtilis, & glorioſa victoria fuit. *Comes nobilis* (ait Petrus Vallſarnienſis [b]) *hoſtagia ab hominibus de monte Albano cepit, eo quod ſuſpecti habebantur, ne cum Toloſanis fraudem facerent contra pacem: mel, inquam, illi portabant in ore; ſed fel conceptum geſtabant in corde, quod comparuit ex poſt facto. Quia cum Seneſchalus Agenenſis ex parte Comitis Montisfortis, & Epiſcopus Lectorenſis veniſſent ad Montem Albanum, & nocte illa dormiſſent ſecure; ecce illi de Monte Albano Toloſam miſerant, vt Raymundus quondam Comes cum Toloſanis ad Caſtrum accederent, & eis Seneſchalum redderent, & ſocios interficerent vniuerſos: qui Raymundus quingentos præmiſit armatos, qui in illa eadem nocte intrantes Caſtrum (propè enim erat Toloſam) cum conſilio eorum de Caſtro, qui erant ad tria millia, & amplius, plateas obſtaculis munierunt, & ad oſtia domorum, vbi Seneſchalus, & eius iacebant ſocij armatos pro cuſtodibus poſuerunt, ne illi euaderent: nihilominus ligna plurima hoſtes apponentes, vt ſi aliter capi non poſſent, igne penitus conſumerentur: quo facto exclamant Toloſani, clangunt bucinæ, fit metus, & ſtrepitus magnus; ſurgunt Francigenæ ſomnolenti, & ſtupidi, non de viribus confidentes, ſed de ſolo Dei adiutorio præſumentes, armant ſe ſubito, & licet diſperſi per Caſtrum, omnes tangit vna voluntas, vna fides, vna ſpes triumphandi: exeunt de domibus, inuitis hoſtibus, in quos more Leonum irruunt impatientes. Hoſtes fugiunt, quidam in laqueos incidunt, quos fecerunt; quidam de muris ſe præcipitant, licet à nemine fugarentur. Omnia ferè mobilia noſtri capiunt, cætera incendio conſumuntur.* Hactenus ille. Sic inter ſpem, & metum pugnabatur: ſed ſpes in noſtris metum ſuperabat, quoad vſque extincto Duce, diſperſus grex: & Comitis Simonis infœlix mors ſoli Chriſto victoriam reſeruauit.

b cap.38.

Pergit ergo Petrus narrare mortem, eiúſque circumſtantias ſatis mirabiles, quas nos non aliis, quam ipſis verbis [c], aut grauius, aut certiùs referemus. *Cum Comes nobilis in obſidione Toloſæ iam peregiſſet circiter nouem menſes, (ſcilicet à Septembri anni præteriti, vſque ad præſentem Iunium) quadam die videlicet in craſtino Beati Ioannis Baptiſtæ illi, qui erant in Toloſa, ſummo ſe diluculo muniuerunt, vt dormientibus adhuc quibuſdam de noſtris, quibuſdam in audienda celebratione Diuinorum intentis, ipſi ſolita fraude, & inolita malignitate inſultum in nos facerent repentinum: & vt acrius improuiſos impeterent, vt vexarent crudelius inimicos, ordinauerunt machinarum cuſtodia deputatos, quod quædam pars irrueret in noſtros, alij ex alia parte in exercitum inſilirent, quatenus noſtri, ſicut diximus, immuniti à parte duplici expugnati, ad obuiandum hoſtibus minus eſſent habiles, & ad ſufferendum inſultum minus fortes. Nunciatum eſt Comiti, quod hoſtes ſui ſe armauerant, & infra munitionem ſuam iuxta foſſam latebant. Comes verò audiebat matutinas, quo audito rumore, ſua iuſſit arma parari; quibus indutus vir Chriſtianiſſimus, ad Eccleſiam auditurus Miſſam cum feſtinatione perrexit.* 3.

Factum eſt autem cum eſſet in Eccleſia, & Miſſa iam incœpta oraret attentiſſimè vir deuotus, ecce multitudo maxima Toloſanorum, per meatus occultos à foſſatis ſuis egreſſi, eleuatis vexillis cum maximo ſtrepitu, & clangore, in noſtros, qui propè foſſatum cuſtodiebant machinas, irruerunt: alij vero ex altera parte egreſſi verſus exercitum acies direxerant. Factus eſt clamor in exercitu, noſtri ſe quam citiùs muniuerunt: Verum antequam noſtri eſſent armati, illi pauci à noſtris, qui ſicut diximus, machinarum, & exercitus erant cuſtodia deputati, contra inimicos dimicantes, tot, & tanta perſequutionum, & vulnerum diſcrimina ſunt perpeſſi, quod non poſſet de facili æſtimari. In ipſo autem hoſtium egreſſu venit nuncius ad Comitem, qui Miſſam, ſicut diximus, audiebat, ſollicitans eum, vt ſuis ſuccurreret indilate; cui vir deuotus, ſine, inquit, Diuina audire myſteria, & redemptio- 4.

nis noſtra prius cernere Sacramentum: adhuc eo loquente, venit alter nuncius dicens: Feſtinate, ingrauatum eſt bellum, nec noſtri poſſunt diutius ſuſtinere. Ad quæ Vir Chriſtianiſſimus: Non exibo, niſi prius meum videro Redemptorem. Cum autem Sacerdos Sacra Congregationis hoſtiam eleuaret ex more, Vir deuotiſſimus, flexis in terram genibus, ſed manibus eleuatis in cælum: Nunc dimittis, inquit, ſeruum tuum Domine, ſecundum Verbum tuum in pace. Et addit: Eamus, etſi oportuerit, moriamur pro illo, qui pro nobis dignatus eſt mori.

5. *His dictis, Vir inuictiſſimus ad pugnam properauit. Ingrauabatur autem bellum vtrinque, pluresque hinc; & inde vulnerati fuerant, & interfecti, ſed adueniente milite Ieſu Chriſti, noſtris audacia, & viribus duplicatis, aduerſarij omnes repulſi ſunt, & vſque ad foſſata à noſtris viriliter ſunt retruſi. Retrahentes ſe Comes, & qui cum eo erant, aliquantulum propter grandinem lapidum, & intolerabilem ruinam ſagittarum, ſteterunt ante machinas: cladis ante ſe poſitis, quibus ſe tuerentur à lapidibus, & ſagittis: iaciebant ſiquidem hoſtes ſuper noſtros creberrimos lapides, cum duobus trabuchis, & Mangonello, & pluribus Maiaſundis. Vnde illud quod ſequitur, quis ſcribere, vel audire, quis, inquam iſtud ſine dolore poterit recitare? Quis ſine ſingultibus audire? Quis inquam non reſoluatur, & penitus liqueſiat, audiens contrariam pauperum vitam. Omnia quippe ſunt, ipſo recumbente, contrita, ipſo moriente, mortua: ipſe etenim erat mœſtorum conſolatio, ipſe debilium fortitudo, ipſe in afflictione refrigerium, ipſe refugium miſerorum.*

6. *Dum ſtaret Comes fortiſſimus, ſicut iam dictum eſt, cum ſuis ante machinas ſuas, ne hoſtis denuo exirent, ad ſæpè dictas machinas diruendas; ecce lapis Mangonello aduerſariorum proiectus, percuſſit in capite militem Ieſu Chriſti, qui ictu lethali recepto, pectus ſuum bis percutiens, Deoque, & Beatæ Virgini ſe commendans, mortem imitatus Beati Stephani, & ipſum lapidatus in vrbe, cum ipſo in Domino obdormiuit. Nec ſilendum, quod iſte fortiſſimus miles Domini, imò, ne fallamur, glorioſiſſimus Martyr Chriſti, poſtquam ex ictu lapidis, vulnus excepiſſet lethale, quinque à ſagittariis. Vulnera receperat ad ſimilitudinem Saluatoris, pro quo mortem patienter ſuſtinuit, cum quo poſt mortem, vt credimus fæliciter gloriatur, & viuit.* Hactenus Vallſarnienſis ſeuero affectu, & propenſo in Simonem, ſed qui iudicio per omnia ſubiaceret. Certè *Simonem (ait Guillelmus de Podio* [d] *) Comes Toloſanus, quamuis eius hoſtis mirabiliter commendabat.* Quid non laudent Catholici, & amici, quem inimici extollunt, quem hæretici eximie laudant? Certè Guillelmus Broto, non ſolum laudat, ſed & Martyrem vocat, his plane verbis [e]

d cap. 30.

e Philipp. lib. 12.

Nec multò poſt hæc Simon (magis vnde dolendum,
Martyris in palma ratio niſi flere vetaret)
Inclytus ille Comes, Toloſanā dum obſidet vrbem,
Raptus ab hac ſubito lacrymarum valle; Beato
Martyrio ad ſedes meruit migrare ſupernas.

7. Guillelmus alius de Podio auctor eſt, eundem Simonem acceleraſſe expugnationis terminos contra proprium conſilium, vireſque; adactum à Legato Cardinali, qui in ſe Eccleſiam Romanam lapidaram à Toloſanis, quod anno præterito ex Vallſarnienſi diximus, ægrè tuliſſet, & vindicandum memoria retineret. *Cum igitur* (ait [f]) *labor pugnæ per totam hyemem perduraſſet, demum ſuis conſilium ædificare machinam ligneam, quam vocabant Catam, in qua terram, & aliqua alia pertraherent ad replenda foſſa, quibus aquatis pugnam quominus inferrent. Erat autem Comes conſumptus labore, & tædio, & diminutus in ſumptibus, & exhauſtus; nec facile ferebat ſtimulos, quibus à Legato aſſiduè, quod ignauus, & remiſſus eſſet, plurimum pungebatur. Vnde &, vt dicebant, orabat Dominum, vt ſibi mortis remedio daret pacem. Cum quadam die intraret Catam illam in Craſtino Natiuitatis Sancti Ioannis Baptiſtæ, immiſſus ab aduerſa parte lapis Mangonelli cecidit ſuper caput eius, & comminutus expirauit: quod ciuibus infrà Villam innotuit illa die, qui quantam haberent lætitiam clamoſis exultationibus non celarunt; quanta erat magna triſtitia ex aduerſo. Ecce cuius terror erat à Mari Mediterraneo, vſque ad Mare Britannium, cadit ſub lapidis vno ictu.*

f cap. 30.

Hic manſit exitus Comitem Monfortium, quem noſtros inter à puero educatum, noſtris addictum, demum per noſtros exequentem omnia; quæcumque in te grauiſſima peregit, piaculum putarim, ſi præterirem. Succeſſorem habuit Amalricum filium, virtutis æque, ac dominij. Iuriumque, quæ illi confirmauit Honorius Pontifex ſtatim adducendus. Verum qui breui, vt Paulus Æmilius ait, [g] *Viribus ſuis belli molem, quo pater tantus inobrutus eſſet tolerare ſe poſſe diffiſus, iuri ſuo Regi Francorum ceſſit.* Quod nos etiam in tempore dicemus. De eo, & de corpore Simonis in Galliam deportato, ſepultoque, hæc Vallſarnienſis. [h] *Cui (id eſt Simoni) ſucceſſit filius ſuus primogenitus Almaricus, iuuenis bonus & ſtrenuus imitator per omnia bonitatis paternæ, cui milites omnes Francigenæ, quibus terras dederat, ipſi Sacramentum fidelitatis, & hominium præſtiterunt. Poſt paucos autem dies, videns nouus Comes, quod non poſſet diutius in Toloſa obſidionem tenere, tum quia audita morte Comitis, multi de indigenis apoſtatæ peſſimi recedebant ab eo, & Eccleſiæ, imò Chriſti hoſtibus, ſe iungebant, ac peregrini in terram ſuam redire volebant; ab obſidione receſſit, Caſtrum reſignans, quod tenere non poterat, Narbonenſe, & corpus (Patris) primum apud Carcaſſonam curatum, more Gallico exportauit.*

8.

g lib. 7.

h vbi ſupra.

9. Hic nos deſerit Petrus Vallſarnienſis, omnium, quæ ſcripſit teſtis oculatus, fideliſque, & cui, ô vtinam! haberemus ſimiles multos. Guillelmus de Podio Laurentij vltra progreditur, quippe ille narrationem ſuam præcipuè. *De factis & triumphis mirabilibus nobilis Viri Domini Simonis Comitis de Monteforti:* ſicut ipſe ſubſcribit, inſtituit texere: hic de dictis, & factis Albigenſium, quæ vlterius progreſſa, vlteriorem hiſtoriam expoſcebant. Verum qui ſemper repreſſi per Ciſtercienſes à tempore Bernardi, quo incœpere; per eoſdem tandem radicitus auulſos, atque extirpatos, ſequentia declarabunt; cum Conradum nunc Abbatem Claræ-Vallis, & mox Ciſtercij, tunc Cardinalem Epiſcopum Portuenſem, alioſque ad hoc opus aſſumptos memorabimus. Interim tamen Honorij Papæ litteras ad Amalricum datas hoc ipſo anno, ex Regeſtis eiuſdem libet promere, quibus quæcumque patri antea conceſſiſſent, confirmat filio, & filij ſucceſſoribus. Sunt autem tales. [i]

i Epiſtola Honorij lib. 3.

Amalrice

Amalrico primogenito claræ memoriæ Simonis Comitis Montisfortis.

10. *Sane in Regeſtis fœlicis memoriæ Innocentij Papæ prædeceſſoris noſtri proſpeximus contineri, quod ipſe Biturricenſem, Carcaſſonenſem, & Albigenſem ciuitates ac alias hæreticorum terras, quas Dominus tradidit in manibus inclytæ recordationis patris tui, ac exercitus Chriſtiani, eidem patri tuo, cui Princeps eiuſdem exercitus, cum conſilio Legatorum eiuſdem Apoſtolicæ Sedis illas regendas conſignauerunt, nec non hæredibus eius in fide Catholica, & deuotione Sedis Apoſtolicæ permanentibus confirmauit, principalium Dominorum, & aliorum, ſi quibus fortè competit, iure ſaluo, exceptis hæreticis, & fautoribus, credentibus defenſoribus, & receptatoribus eorundem: eodem patre tuo tres denarios per ſingulas domos eiuſdem terræ annualiter Romanæ Eccleſiæ promittente, ad indicium, quod terras ipſas in deuotione Apoſtolicæ Sedis, & Sanctam Religionem conſeruare de cætero diſponebat. Idem etiam prædeceſſor noſter ſtatuit in Concilio Generali, vt terra, quam cruce ſignati obtinuerunt aduerſus hæreticos, credentes fautores, & receptores, eorum cum Monte Albano, atque Toloſa dimitteretur, atque concederetur (ſaluo Catholicorum per omnia iure, Virorum, mulierum, atque Eccleſiarum) Comiti memorato, vt eam teneret ab illis, à quibus eſt de iure tenenda.*

11. *Nos igitur tuis iuſtis precibus inclinati, terras, quas ipſi patri tuo, & hæredibus eius, dictus prædeceſſor noſter noſcitur confirmaſſe, ad eius exemplar tibi, ac hæredibus tuis, auctoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus, &c. Datum Laterani decimo ſexto Kalendas Septembris, Pontificatus noſtri anno tertio.* Ita Honorius Papa ad Amalricum, tunc tenens Patre, & tanto Patre orphanum: à quo non aliter non degenerare, quam per virtutem poſſet; quippe qui terras non hæreditarias, ſed in gladio acquiſitas a fidei hoſtibus, hæreditario acciperet, nec tam Dominij hæres, quam belli eſſet.

Id vnum demum ad calcem huius capitis nefas putarem ſilentio prætetire, immerito Abrahamum Bzouium imputare Iacobo Aragonenſi, Petri filio hæredi, quod partes Albigenſium contra Simonem, ſuis viribus, copiiſque firmauerit, nullo producto auctore, nulla, vel leui ſaltem coniectura. Certè auctores non ſolum Hiſpani, ſed nec aliquis Gallus, imò nec ipſi ſcriptores Toloſani, tale quid produnt, quin magis omnes in oppoſitum conſpirant, & puer Rex ſub tutoribus adhuc conſtitutus, & patruorum ambitu agitatus, qui proprias nondum poſſes, quomodò alienas iniurias vindicaret? Demum Honorius Papa, qui hoc anno interdixit Iacobo, ne ſe rebus Toloſanorum ingereret, aut ſubditos ſuos eis adhærere, aut fauere toleraret, ſequenti ad Bertrandum Cardinalem Legatum ſcribens, multum eum commendat, tum à fide, tum ab obedientia inuiolata Eccleſiæ præſtita, cuius & ipſum ſpecialem filium nuncupat, atque id genus alia: ex quibus facile Bzouius conuinci poteſt. Nos ipſas litteras, ſimul & mortem matris Romæ defunctæ eodem anno ſequenti referemus. 12.

1. Calatrauenſes ab exteris quæſiti. 2. Alcantaram Sanct-Iulianeis dare deliberant 3. conditionibus pactis, quas Rex Alfonſus firmat ſuo diplomate. 4. Mariana in aliquibus notatus, correctuſque. 6. A Pereyrenſibus actum de tranſlatione ſui Conuentus, 7. varijs vtrinque ſententiis agitatis. 8. Succeſſio Magiſtrorum Calatrauenſium. 9. Tranſlatum Monaſterium Petræ, ditatumque: 10. & ingens priuilegium indultum Vallis-Eccleſienſibus.

CAPVT QVARTVM.

1. SAnct-Iulianea Militia, quæ ante ſexaginta annos exorta, hoc anno nomen legitur mutaſſe, ſimul cum ſedibus; adoptata in filiam Calatrauæ (nam ita interpretantur Calatrauenſes) Alcantaram accepit, ne ſine hæreditate nulla adoptio: qui locus cum auguſtior eſſet, & aptior hoſtibus impugnandis, quippe eiſdem vicinior, munitiorque, familiæ antiquæ nouas ſedes dedit, & nouum nomen. A quatuor annis Calatrauæ milites (quod ſupra diximus) Alcantaram acceperunt, Alfonſi Regis Legionenſis dono, vt ibidem Conuentum inſtituerent, vnde Arabes confines exagitarent. Ea laus Calatrauæ militiæ fuit inter proſpera æque, aduerſaque, quæ à principio paſſa; vt non ſolum à propriis Caſtellæ Regibus, quorum obſequiis nata; ſed ab exteris etiam expeteretur. A Luſitanis expetita eſt, vt Auiſienſem militiam informaret, ab Aragoniis Alcanizium obtinuit, à Legionenſibus oppidum Alcantaræ, pro erigendis conuentibus vt nullum in Hiſpania Regnum illius expers, nullum ſine eius præſidiis inueniretur. Nec diu erit, cum Italia, & Oriens Calatrauam vocabunt; quod hi etiam Annales præſeferent.

2. Ergo Alcantara ab Alfonſo Legionenſi; pro modo in eo Conuentu conſtituendo, accepta, cùm ſe videret viribus diuiſis imbecilliorem fieri, nec longa intercapedine locorum inter vtramque arcem, Alcantaræ nimirum, & Calatrauæ, facilem aditum patere mutuis auxiliis; cum inſuper in Regno Legionenſi Sanct-Iulianeos milites exigua arce cōcluſos, in primitiuo loco ſuæ originis & iam à Saracenis ſemotiores, quos, finitimis Caſtris expugnatis longè fugauerant. Alcantarā eximiè propugnaturos nō dubitaret: illud Magiſtri, & reliquorum omnium conſilium fuit, vt quos non poſſent filios naturales, adoptiuos haberent, atque Alcantaræ arce, oppidoque, velut pro hæreditate contributis, eo inter ſe vinculo charitatis vnirentur, quo in Ciſtercio vniuntur matribus filiæ. Facilè id profeſſis eundem Ordinem; neque inſtitutum, aut mores mutaturis. Relata res ad Nuncium Ferdinandum Pereyrēſem Magiſtrū (tacito vt puto) filiationis nomine: (nam nulla illius mentio in inſtrumento) relata ad Conuentum: & placuit cunctis, retentis ſuis legibus, ſocietatem admittere, quæ ſibi lucro ſine vllo prorſus damno, nec oneri eſſet, ſed honori: id vnum tamen ægre ſe laturos, quia non experti, ſi Priorem Monachum aliunde ad

ad ſe venientem habere cogerentur, vt habere videbant in Calatraua. Non quod ſe nollent talem habere poſſe, ſed quod vellent, & poſſe non habere; nec ſecum eductos Sacerdotes priuandos iure, quod hactenus habuiſſent, etiam ſi alij ad illud admitterentur. Facilis in hac parte concordia fuit, cedentibus Monachis, nec magis Prioratui Alcantaræ inſiſtentibus, quam inſtitiſſent Abbatiæ Calatrauæ. Res ad Alfonſum Regem delata eſt, atque ab ipſo approbata, inſtrumento confecto, die XVI. Iulij præſentis anni, cum vterque Magiſter, Mirobrigæ (vulgo, *Ciudad Rodrigo*) vbi tunc erat Alfonſus, conueniſſet; atque ecce inſtrumentum tranſactionis.[a]

a apud Rades in Chronico Calatr. c.17. & Alcantaræ c.4.

In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti Amen.

3. *Notum ſit omnibus, tam præſentibus, quam futuris per hanc chartam in perpetuum valituram, quod Dominus Alfonſus Dei gratia Rex Legionenſis, & Galliciæ ad honorem, & gloriam Dei, & vtilitatem ſui Regni voluntate, & aſſenſu Magiſtri, & Conuentus de Calatraua ex vna parte, & Magiſtri, & Conuentus Pereyris ex alia, ordinat, & ſtatuit hæc, quæ ſequuntur. Quod Magiſter, & Conuentus del Pereyro, cum obedientia recipiant viſitationem, quam Magiſter de Calatraua fecerit, ſecundum Ordinem Ciſtercienſem, ita tamen, quod non obligentur ad ſuſcipiendum Monachum Priorem, ſi eum habere noluerint, ſed quoties opus fuerit eligere Priorem, eligant de ſua propria domo del Pereyro, vel de Calatraua, vel de aliqua ex filiabus Calatraua; dum modo Monachus non ſit. Et Magiſter, & Conuentus de Calatraua dent Magiſtro del Pereyro Villam de Alcantara, cum omnibus poſſeſſionibus, chartis, priuilegiis, & omnibus mobilibus, quæ in Regno Legionenſi donatione Regum, ſeu alio quouis modo hactenus acquiſierunt; & quando contigerit Calatraua Magiſtrum mori, ſeu deponi, aut renunciare, vocetur Magiſter del Pereyro ad electionem futuri Magiſtri Calatraua, & Magiſter Calatraua nunquam poſſit bona aliqua Conuentus del Pereyro alienare, ſine conſenſu eiuſdem Conuentus: etſi aliter fecerit Rex Legionenſis reſcindat illius factum. Facta charta apud ciuitatem Roderici die XVI. Iulij Æra M. CC. LVI. præſentibus Domino Lombardo, Epiſcopo Ciuitatenſi, D. Petro Aluitiz Magiſtro templi, Ioanne Diaz Priore Hoſpitalis, Petro Cadiz Fr. Hoſpitalis, Dominico Perez commendatore, & Fr. templi Domino Sanctio Ferdinandi Fratre Domini Regis, &c.*

Et ego Alfonſus Rex hanc chartam confirmo, & ſigilli mei appenſione roboro.

Ego Martinus Ferdinandi Calatraua Magiſter, cum conſenſu Conuentus roboro, & confirmo.

Ego Nuncius Magiſter Pereyri, cum conſenſu Conuentus dicti loci, roboro, & confirmo.

Petrus Perez Archidiaconus Salmanticenſis, qui tenebat officium chancellariæ ſcripſit per manum Michaelis notarij Domini Regis. Hactenus inſtrumentum.

4. Ioannes Mariana diſertus alias ſcriptor rerum Hiſpaniæ, verum in his quæ ad militias ſacras pertinent fatali quadam incuria minus diligens, hoc putat fuiſſe initium Alcantarenſium, qui non alij extiterint, quam milites tranſmiſſi ex Calatraua, nuncupati ex loco, & nouum nomen mutuantes à nouis ſedibus. *Ad Tagi* (ait [b]) *ripam, in vetere Luſitania, Alcantara firmiſſimum oppidum captum, quod Calatraua militibus dono Regis ceſſit, vnde tanquam ex munitiſſima arce, atque fortiſſimo propugnaculo in hoſtium fines incurrerent ipſi, illorumque impetus propulſarent. Hoc Alcantara militibus initium fuit, tenue, & inualidum, vt fere in rebus magis.* Hæc Mariana paucis multa confundens; nam neque qui Alcantaræ hodie milites, à Calatraua egreſſi, ſed ex Pereyro; neque eo anno, quem ipſe tunc deſcribit, Chriſti nimirum M. CC. XIII. aut CC. XIV. ſumpſerunt initium, ſed ante annos ſex, & quinquaginta, vt tomo à nobis ſecundo late oſtenſum. Demum, neque ſub nomine Alcantaræ eo anno receperit, quo Alcantara nondum donatos conſtat; ſed hoc tantum potuere, vt maximè tranſlationem accelerauerint, ſiue verius ſequenti, vt ſtatim dicam, quo primitus Sancti Iulianea arce relicta Alcantaram Conuentus tranſmigrauit.

b lib.12.c.3.

Sic quod idem auctor ſtatim ſubdit, Alcantarenſes pro habitu habuiſſe ex quo dignoſcerentur *Cucullum, & rubram faſciam.* (Hæc eius ſunt verba) vnde hauſerit, penitus ignoro: namque vt admittam faſciæ vocabulo ſcapulare intelligi, cui Cucullus, ſiue paruum caputium aſſutum ſolet (quam tamen vocem impropriam omnino conſtat) verum rubrum colorem cur addiderit? aut ſemel additum ſoli ſcapulari, quod faſciam vocat, non aſſuto caputio accommodauerit, nulla ratione valeo diuinare. Certè vtraque militia vſa coloribus, quibus Ciſtercium vſum, quod ipſi vtrique Annales, atque definitiones, vt vocant, teſtificantur. Quare in Hiſpania albo, ſiue nigro, non alterius coloris, vel ſi vltra Hiſpaniam colores quæſitum irent, fuſco tantum, aut griſeo, vti potuerunt: ruber, & viridis ſolas cruces tenuit, in quas poſtea caputia commutarunt. Demum, quas ipſe faſcias impropriè vocat, hodie etiam ab vtriſque militibus geſtari, Alcantaræ nimirum, & Calatrauæ, quamlibet rectas veſte ſuperiori, compertum eſt; ſolum enim caputium commutarunt. At non rubras, alterius coloriſve; ſed albas tantum: quippe quæ pro cucullo ſubſtituuntur, in cuius locum ſcapulare breue cum caputio, vel ſine caputio etiam inter nos ſolet ex Pontificio indulto ſubrogari. Igitur nonquam faſciam, & ſcapulare, neque rubrum ſed album, caputiatumque, & ad Pereyrum ſoliti portare, & in Alcantara dudum conſeruarunt. 5.

Tranſactione firmata per inſtrumentum, Pereyrenſis, Nunius Fernandius, Alcantaram peruenit, arcis, & oppidi poſſeſſionem capeſſiturus; neque ea retardata; Pereyrum rediit, vbi totius militiæ coacta Synodo, de approbãdo contractu cœptum agi, & de militiæ, & Conuentus translatione Alcantaræ vrbem (quid enim eam vetat ſic appellari, oppidum ingens, munitum, muratumque) dignam tanta militia, & quæ à talibus egeat propugnari: Pereyri Sedes decentes olim fuiſſe puſillo gregi, nunc per tot incrementa multiplicato indecoros, anguſtos, & quæ nec viros capiant, nec dignitatem. Tum Sarracenis fugatis ab illis finibus, nihil ſibi ſupereſſe, quod ibi faciant; & militiam, vel ſedibus incertis, progreſſuram vlterius, & quos exagitet hoſtes quæſituram; Calatrauenſes eiuſdem Ordinis milites, nequaquam repellendos à ſocietate, pro qua vel vltro ab ipſis rogandi forent. Quæ darent vera eſſe, realiaque, ac ſemper permanſura, vrbem, arcem, ingentes poſſeſſiones; quæ peterent incerta inania, dubia; & quæ ſi æqua lance perpendantur, non oneri eſſe debent, ſed honori. Nam quid ſi viſitentur à Magiſtro, quem ipſi eligant? non potius Calatraua ab ipſis caput, quam ipſi ab ea 6.

recipiant

recipiant viſitationem? Nec dubitandum Alcantaræ Magiſtrum electurum, quæ vellet; cui, vt longè potentiori, qui mos eſt hominum, reliqui ſuffragantes obſequerentur. Quid ſi & hac via maiora ſibi pateant, qui poſſent eligi in Magiſtros Calatrauenſes? Demum Alcantaram ab eis ſemel poſſeſſam, non vnquam amittendam Deo volente: viſitationem contra, ſi diſpliceat, exponendam litigio, iuris doctorum verſutiis eludendam.

7. Hæc, & ſimilia Magiſter, aliique; quæ contra pauci ſubiectionis damna, tanta militia indigna, atque ipſum filiationis nomen, quod licet taceretur, intendebatur, nequaquam ſuſtinenda diſputabant. Influere in Magiſtrum Calatrauæ, Magiſtrum Pereyri ſed vnum inter multos, Calatrauenſem ſolum viſitare. Eligere ſubditorum proprium eſſe, viſitare Prælati. Et quid magnum in Sanct-Iulianeo Præfecto ſit, quod nulli, vel minimo militi negatur Calatrauenſi illuſtrem ſibi Alcantaræ munimenem, ſi armis a ſe partam, fœdam, ſi comparatam per tantum dedecus, tam indigna animorum abiectione. Egrediantur, impugnent Sarracenos, vt hactenus fecerint, acquirantque, quò ſe transferre poſſent ſine dedecore. Hæc pauci, & extremi; nec deerant, qui primitiuas ædes, quamuis anguſtas, atque parentum oſſa (quæ antiquitatis aliquibus inceſſe aut venerari ſolet, aut ſuperſtitio) nequaquam deſerenda fore differerent. Præualuit tamen ampliandæ militiæ ardor, forſè & nouarum rerum deſiderium, quo multi vtique ſolent laborare. Demum contractum interuentu Regis factum, difficile caſſandum iudicantes; quod reprobare non licuit approbauerunt. Decreta Sanct-Iulianei Conuentus tranſlatio eſt, quantocyus, properantibus etiam qui diſſuaſerant, exequenda. Neuter tamen Magiſter eam vidit, quod ſatis mirandum, Calatrauenſi extincto intra hunc annum, Sanct-Iulianeo ſub initium ſubſequentis nondum, vt creditur, perfecta tranſlatione.

8. Ergo inter hæc Magiſter Calatrauæ Martinus Ferdinandi cum ſacrum ſuum Conuentum, militiamque è veteri, vt vocant, Calatraua, tranſtuliſſet ad nouam, quod anno præcedenti memorauimus: cum transferendis Sanct-Iulianeis Alcantaram dediſſet, vt modo vidimus, nulla alia re illuſtris quam tranſlationibus ſub finem huius anni defunctus eſt, atque in arce ſepultus, ad quam ipſe Conuentum tranſtuliſſet. Martinum excepit Gundiſaluus Ioannis (Hiſpani Iañez, ſiue Iuanez dicimus) ex Gallicia oriundus, & qui ante ad miſſum Calatrauæ habitum, filios ex legitimo thoro procreaſſet. Electionem ſuffragiis diſcordantibus, licet maiori, & ſaniori parte factâ Martinus Ruycius à paucis expetitus, turbare conatus, & ſe Magiſtrum dixit: ſed breui emergens ſchiſma extinctum eſt, Morimundenſis Archimandritæ Guidonis, ad quem confirmatio pertinebat auctoritate; & confirmatus Gundi-Saluus eſt, velut qui iure potior, atque militiæ vtilior iudicabatur. Rades[c] confirmatione alterius, ſublatum breui ſchiſma, memoriæ prodit, confirmatorem reticet, quaſi ad quem pertineret, aut ignoraret ipſe, aut ſaltem alios vellet ignorare. Et tamen in diffinitionibus Calatranæ à principio obſeruatis, vulgari etiam ſermone, ſcriptum conſtat. *Item porque al Abbad de Morimundo, ſe conoce la inſtitucion, & deſtitucion, & confirmacion del nueuo Maeſtre. eſtatuimos y diſponemos, ſo pena de excommunion, y priuacion mandamos al nueuo Maeſtre, que en los tiempos venideros a de ſer elegido, que dentro de tres meſes dende el dia de la eleccion, la haga preſentar al Abbad de Morimundo, o a ſu lugar teniente en Morimundo, para aver la confirmacion.* Ita vel poſt extinctum Magiſtrum, ac Regio patrimonio incorporatum, ſub adminiſtrationis honeſto titulo; ne quod fuit ab initio, vnquam excideret, etiam cum excidebat, aut poſſet per non vſum obliterari.

c Cap. 18.

9. Hoc ipſo anno, quia Hiſpana ſemel cœpimus in Aragonia tranſlatum loco Lego Petrenſe Monaſterium, vulgo de *Piedra* quod ante tres, & viginti annos fundatum à Rege Alfonſo diximus. Tranſlatum autem ad locum, quem hodie ſeruat, inter rupes, & cautes, ſed amœnum; quem fluminis ſaltus (neque enim lapſum dicam, ſub quo Colûbæ, & aliæ aues nidificant) e ſumma rupe ad profundam vallem illuſtrat, natura ſatus, arte inimitabilis. Primum huius ſecundi templi lapidem tres illuſtres Pontifices poſuere: è quibus alter Dominicus Ruizius dictus de Azogra; qui Albarracenſi Eccleſiæ præerat, non multo ante, ex eiuſdem domus Monacho, ad infulas aſſumptus memoratur. Hunc comitati Aſpargus Tarraconenſis, & Sanctius Cæſaraauguſtanus naſcentis domus initia conſecrarunt. Fauiſſe credidit tranſlationi Iacobus Rex, qui patris, auique exempla ſequutus, multa Petræ donauit. Vnde verſus, qui hodieque ante fores domus leguntur.

Hac ſacra Bernardo Caſto Rex tecta dicauit
Alfonſus Caſtus; magnaque dona dedit.
Poſt eidem Reges inſtaurauere Iacobus,
Et Petrus: Alfonſi hic filius, ille nepos

Quippe ab Alfonſo cognomento, Caſto, fundatam domum Petrus, Iacobuſque multis illi collaris locupletarunt. Habuit viros inſignes plures numero, atque alia illuſtria, quæ ſuis quæque locis dicenda erunt.

Lego & hoc anno Ferdinandum Caſtellæ Regem, cum Vallis Eccleſiarum vulgo *S. Martini* ignota hactenus gleba, locuſque ex recentibus in ea plantatis vineis, & pretioſo phalerno, per Hiſpaniam celebrari inciperet, atque multi vndequaque illuc confluerent inculta rupium, & prærupta Vallium, in runcina, & ligone ſubiugaturi, ne vel Monachi à Colonis paterentur, quod malum frequens, & ferè neceſſarium in pingui ſolo: ditеſcentibus facile, qui accipiunt, atque ex ipſis diuitiis inſoleſcentibus, etiam in eos, à quibus accepere: vel ipſis, aut excluſis, aut non admiſſis, nihil niſi ſ etam, & rupes conſeruarent; Regium illis dominium conceſſiſſe ciuile, criminale, vt quicumque eam vellent inhabitarent, in omnibus Abbati plenè, Vaſallitio iure ſubiicerentur. Datum Toleti die XXVII. mêſis Martij Æra M.CD.LVI. Præuidit, quod inſtabat Monaſterio periculum Rex prudens, ſed non prouidit. Quis enim cunctis valeat obuiare! Creuit S. Martinus (namque huc nomen nouæ habitationi) in ingens oppidum, cuius cupidine accenſi vicini Proceres, quam poſſent Coloni, multu grauius cœnobium moleſtabât. Nec deſtitere quouſque in ſpoliarum inſurrexere vtrique, atque eo efficacius, tenacius, quo abundantius ditantur ex ſuis bonis. Adeo, quæ primis Ciſtercij Patribus paupertas placuit, aut imitanda filiis, aut quod ipſa experientia ſemper docuit, numquam ſine diſpendio differenda. 10.

1. Raymundus Peña-fortius, & Petrus Nolaſcus Barchinonæ degentes 2. eandem cum Iacobo Rege viſionem habent. 3. Inter ſe conferunt, 4. & de inſtituenda familia religioſa pro redimendis captiuis, ſerio deliberant. 5. Die Sancti Laurentij Raymundus declamat. 6. Petrus Nolaſcus nouo indutus habitu inſignia Regia à Iacobo puero ſuſcipit. 7. Ordo inter militares numeratur, 8. & quam ob cauſam. 9. Ipſius Iacobi Regis aula donatur, 10. confirmatúrque à Gregorio Papa nono, 11. & alia quædam de ipſo perpenſa obiter.

CAPVT QVINTVM.

1. ILLVSTREM planè vniuerſo Chriſtiano orbi religioſam familiam hoc anno natam, quia auctore Iacobo Aragonenſi, non poſſumus ſilentio præterire. Præiacta ſemina ante quadriennium, dum idem Rex in cuſtodia Simonis detineretur, fœcundauit Deipara triplici apparitione tribus facta, iiſque inſignibus viris, in quorum ore fidele verbum ſtaret, & per quorum induſtriam in omni perfectione conſummaretur. Vrbem Metropolim totius Cataloniæ habitabant tunc Petrus, Raymundúſque, ille Nolaſcus dictus, hic Peña-fortius; ille laicus, hic clericus, ille diuitiis, ſapientia iſte excellens; vterque clarus genere, ſed longè vterque clarior Sanctitate. Petrum fugientem Albigenſium hæreſes vltro à patria ablegatum (nam patria illi Carcaſſona fuiſſe dicitur [a]) opera pietatis, ſed maximè fidelium captorum à Sarracenis, quibus ſupra alios mortales compatiebatur, detinebat redemptio, in quam, & opes, & induſtriam, laboréмque, quin vitam ipſam deuotus erogabat. Ferunt, vt olim in ore Ambroſij pueris ſic & in Petri lactentis adhuc manu, examen apum tandiu conſediſſe, quandiu potuerit fauum fabricare; vt ſicut ille eloquio, doctrinaque, ſic & iſte operibus argumentoſus, dulcis, & generi humano proficuus præmonſtraretur. Raymundum Barchinonæ natum, iuriſprudentiæ amor fecerat exulare per longum tempus, diſcentem prius Bononiæ, mox ducentem: & niſi à Berengario Barchinonenſi redeunte de curia (ne quidquam reclamante Bononia) reductus eſſet (alij volunt vocatum à Iacobo pro ipſius audiendis confeſſionibus) forſan non vltra ad patriam rediturum. Ageret os Canonicum (nam Barchinonæ donatus Canonicatu cum primo reſtitutus patrio ſolo) quo tempore viſionem habere meruit; an iam Prædicatorum Ordinem, cui à Deo deſtinatus, ingreſſus eſſet, non conuenit omnino inter auctores. Certè ſi hoc anno apparuit illi Virgo, nequaquam potuit cucullum induiſſe. Conſtat ſeu ſæcularem, ſeu religioſum, inſignem opinione, & fama Virum Iacobi pueri confeſſiones audire ſolitum, quin & Petri Nolaſci; atque vtrumque ob egregias animi dotes, virtuteſque non ſolum Regi notum, & acceptum, ſed familiarem.

[a] Apud Ram. lib. 2. cap. 1.

2. Ergo cum Barchinonæ omnes exiſterent, *Kalendis Auguſti (vt nostri Ordinis [b] verbis actorum loquar) prima menſis S. Petro ad vincula dicata, anno Domini M. CC. XVIII. quando Romana Eccleſia cum filiabus ſuis ſacris illis vinculis, & catenis, quibus Princeps Apoſtolorum Petrus vinctus erat, honorem anniuerſaria celebratione exhibere ſolet:* vna eadémque hora antecedentis noctis, Iacobo Regi, Raymundo Peña-fortio, atque Petro Nolaſco, vnicuique ſeorſim in proprio domicilio, agminibus comitata cœleſtis curiæ Maria Virgo apparuit, & filio ſuo, & ſibi placere, ait, ſi ipſorum induſtria, laboréque inſtituatur Societas religioſa, quæ redimendis captiuis Chriſtianis per Paganos detentis deputetur. Eius ſe Societatis Auctricem eſſe, & præſtituram matrem, quæ Chriſti Redemptoris mater fuit. Sed vnum tamen ſociis iniungendum, vt ſicut Chriſtus pro genere humano à Dæmonis ſeruitute redimendo, vitam libens expoſuit, ſic ipſi etiam, quoties opus foret, pro redimendis captiuis Chriſtianis, exponant vitam, nec quod periculum omnino reformident. Eam viſionem, atque eius veritatem ſingulos primo mane comprobaturos, tunc nullo dubitandi relicto loco, maturent omnia, atque opus Deo gratum, acceptúmque ſub ipſius auſpiciis exequantur. Dixit & ecce, diſparente cœleſti numine, ſtupor primum, mox probandæ viſionis, qua ſe indignos putabant, deſiderium; deinum, ſi ea vera comprobaretur, exequendi mandati ardor cunctos inuaſit: & quam inter breuiores totius anni, quippe vix menſem diſtantem a breuiſſima, experiri debuerant, dum ſperant, dum timent, dum deſiderant, forſan longiſſimam noctem iudicarunt.

[b] Varg. lib. 1. cap. 13.

Sequenti manè Petrus Nolaſcus prior Raymundum quærit cum Viro Sancto, & docto, cui ſe commiſerat, quæ audiuit, quæ vidit conſultaturus. Obſtupuit Raymundus Virum audiens, & viſionem agnoſcens, viſioni, quam habuiſſet ipſe perſimilem: & bono animo, eſto, ait, Petre, digitum Dei hic eſſe, nequaquam dubita. Scio, ſcio, te electum ad tantum opus, cuius & mentem prius, & nunc mandatum Deus tibi iniunxit, neque per Angelum, ſed per ipſam Reginam Angelorum, que ſeſe Auctricem, adiutricem, matrem & vltro obtulit, & ſemper exhibebit. Eia, age, rumpe moras, & Regem adi in te propitium in opus propenſum hoc: & ſcias (nam cur gloriam Dei detineam, aut occultabo?) eandem mihi hac nocte viſionem factam, quo tuæ plenior fides, nec Regi liceat de illa dubitare. Vix hos ſermones impleuerat Raymundus, cum ecce à Rege Iacobo nuncij miſſi requirebant vtrumque, Raymundum, vt Magiſtrum quem conſulendum; Petrum vt Virum aptum, idoneúmque, præcipuè in hac materia, per quem, ſi quid faciendum, exequeretur. Tum vero, vt primum tribus conuenientibus, eandem omnibus viſionem factam agnoſcunt, & quam quiſque in ſe ipſo formidabat, & verebatur, teneretur in aliis, & neque ſomno, aut phantaſiæ poſſe videt; neque illuſioni credit eſſe expoſitam; quod Deo, & Virgini placitum 3.

non

non dubitant, ſibi exequendum alacres ſuſcipiunt. *Et poſt debitas gratiarum actiones (pergunt acta*[c] *) decreuerunt hanc admirandam reuelationem, ad laudem Dei, & ſuæ puriſſimæ matris, ac Chriſtianorum ædificationem, & conſolationem populo debere patefieri. Et pro huius miraculi promulgatione, ac noui Ordinis fundatione, cum ſolemnibus cæremoniis, magnoque apparatu, & pompa, diem decimam Auguſti Sancto Laurentio Martyri Hiſpano, ex Aragonia dicatam aſſignarunt.* Hactenus ibi. Coocordant ſupra dictis alij auctores, & Bullæ Pontificiæ Clementis VIII. noſtro ſæculo datæ de Canonizatione S. Raymundi, quas multi alij ſcriptotes tranſcripſere.

[c] lib. 2. c. 14.

4. Datis nouemdialibus induciis publicando, exequendoque, mandato Virginis, & condendo inſtituto redemptionis ſub ipſius auſpiciis militaturo, intenti omnes operi, & quiſque quæ ad ſe pertinebant diligens æque, ac pius ſollicitabat, Petrus Nolaſcus ſocios idoneos operi, cum quibus nouum vitæ genus profiteretur: Raymundus concionem ad populum habendam, atque aliquales leges inſtituto conformes, ſub quibus viuerent, Iacobus denique, quæ ad ſolemnitatem, maieſtatemque pro Virginis ſuſcipienda prole (neque enim ſuam audebat nominare) requirebant. Cæterum reliqua, quæ hinc ſequuta ſunt, nõ aliis verbis melius, diſtinctiuſve, quam eiuſdem auctoris deſcribemus. *Secunda die, ait,*[d] *mẽſis Auguſti, altera poſt apparitionem, Sereniſſimus Rex per ſuos diligentes curſores, & idoneos tabellarios, omnes reuerendos, & venerabiles in Chriſto Patres, Prælatos, & alias Eccleſiaſticas perſonas illuſtres, ſpectabiles, magnificos, nobiles inuitauit, & aduocauit. Qui propinqui, & prope erãt, & commode venire poterant, cum magnificentia, & ſplendida comparuerunt pompa; qui vero longinqui etiam cum diſpendio, & labore, vt rem inauditam cernerent, magnis itineribus aduenitarunt; & omnem ciuitatem cohoneſtarunt, & repleuerunt, ſicque præ nimia nobilium, & ignobilium frequentia, per vias, & plateas ciuitatis deambulari non poterat, & omnia Xenodochia, Diuerſoria, & Cauponula, tam intra, quam extra ciuitatem, externis perſonis, hoſpitibus, & aduenis plena erant.*

[d] lib. 1. c. 15.

5. *Die igitur S. Laurentij decima Auguſti sereniſſimus Rex, in honorem tantæ ſolemnitatis, manto, colobio, pomo & corona aurea in capite ſuo, & omnibus Regalibus indumentis exornatus, ſuo nobiliſſimo apparuit comitatu, medius inter ſuos duos Diuinæ viſionis ſocios, Confeſſarium à dextris, & Petrum Nolaſcum à ſiniſtris. Quos reuerendus in Chriſto Pater Berengarius de Palaciolo ciuitatis Epiſcopus, Pontificalibus indumentis ſuperindutus, cum clero in Eccleſia Cathedralis foribus, auidiſſime, & valde lætus expectabat, intra ſe contemplando, quod in initio huius anni talem concionem ex ciuitate Bononia ſecum apportauerat, qui Virginem Mariam videre, & alloqui meruerat. Cantato igitur* Te Deum laudamus, *in aduentu Regis, & facta ſolemni proceſſione, Epiſcopus Pontificalem, & ſolemnem miſſam incœpit, & Euangelio à Diacono decantato Sanctus Raymundus ſuggeſtum aſcendens, concionem habuit ad populum, recenſens, & enarrans præfatam Diuinam reuelationem, & admirandam Virginis Mariæ apparitionem, & expreſſam Dei voluntatem, quod in illa ciuitate nouus à Sereniſſimo Rege pro redimendis captiuis Ordo inſtitueretur. Et multa de inſtituto, & quam meritorium opus eſſet captiuos redimere in pauca contulit, quæ populus audiens cum animi lætitiam diſſimulare non poſſet; geſtibus corporis affectum exprimebat.*

6. *Abſoluta concione; & poſt offertorium deſcendens Rex de ſolio ſuo acceſſit ad altare, ſimul cum ſuo Confeſſario, & Petro Nolaſco, & nonnullis Magnatibus aſſociatus, & conuerſus ad Epiſcopum dixit ei: Noſtra voluntas eſt, quod iuxta Dominicum præceptum, & decretum, & Virginis Mariæ voluntatem Ordo militaris inſtituatur, cuius milites Fratres in captiuorum Redemptionem, etiam cum propria vitæ diſpendio, ſe exercere debeant. Et ſicut militares Ordines Templariorum, & Hieroſolymitanorum S. Iacobi, & aliæ religiones habent pro munere, vias à graſſatoribus, & maria à Pyratis defendere, ne Chriſtiani captiuentur, & ſeruituti mancipentur: ſic huius noſtri Ordinis Fratres, Chriſtianos iam captiuos redimere, & liberare debeant. Et primus Pater, & Redemptor ſit noſter amicus, & ſocius Petrus Nolaſcus, quem Angelorum Regina ad hoc munus ſubeundum idoneum elegit. Tu ergo Reuerende Pater Diuinam Ordinationem, & voluntatem noſtram executioni demanda. Tunc Epiſcopus præfatum Petrum Nolaſcum, coram ſe genu flexum, & præ nimia deuotione lachrymantem, veſtes omnino albas induit, & Rex ipſe Regium ſignum, nempe ſcutum, cum barris rubeis, croceique coloris, cum cruce inſuper alba in honorem Sanctæ Crucis, vbi Ordo inſtituebatur, eiuſdem Petri Nolaſci pectori impoſuit, vt ab ipſo, & Fratribus ſuis ſemper deferatur, quem ſingularem fauorem, vt ſuo loco dicemus, ſua manu firmauit, & corroborauit.* Hactenus ille; neque dubium, quin hauſta ex ex antiquioribus.

7. Hæc auſpicata initia nouæ familiæ inſtitutæ à Iacobo, quem militarem à principio fuiſſe, & verba Regis produnt, & concordes ſcriptores omnes affirmant. Non quaſi Sacerdotes non admiſerit, qui Diuina curarent, quod aliæ etiam militiæ habent commune: ſed quoniam ſumma rerum penes milites, penes quos inſtitutum ſpecialiſſimum redimendi captiuos: vnde & ſupremus Procurator Ordinis, Generalis Magiſter, vulgo *Maeſtre*, & ſingulis Conuentibus præfecti commendatores dicti, atque hi omnes ex laicis eligebantur. *De conſilio* (inquit[e]) *Domini Epiſcopi, & Sancti Raymundi Rex ordinauit, quod ad inſtar aliorum militarium Ordinum, ſuperior domus noſtræ & aliarum, quæ pro tempore reciperentur, dici, & appellari deberet Commendator. Ita quod in qualibet domo noniter conſtructa, vel Ordini collata, aliquis Frater non Sacerdos, ſed eques deputaretur pro ſuperiore, & adminiſtratore, qui Commendator nominaretur, &c.* Et manſit penes eos dominium per centum annos ſub ſeptem Magiſtris, nempe vſque ad M. CCC. XVII. quo Magiſtratu tranſlato ad Sacerdotes, multos ex laicis, ad Ordinem Monteſiæ Ciſtercienſis familiæ (tunc recẽns inchoatum) tranſmigraſſe, ſuo nos etiam tempore dicemus.

[e] lib. 1. c. 16.

8. Verum eſt tamen non ſatis explicari etiam ab his, qui ſacræ huius familiæ res deſcribunt, cuinam militiæ deputata ſit, quandoue, aut qualiter teneatur militare? Cum maximè cum Iacobo Rege bellicoſiſſimo, & cui, vt proprio auctori, totus Ordo, Sanctus Petrus vt familiari, & amico etiam adhæſit; in tot, ac tantis præliis, quæ longo vitæ, & Regni tempore geſſit, nonnunquam

militaſſe commemorentur. Quod mihi altius, & propenſe dubitanti, neque aſſequuto (fateor) diſcuſſit tenebras eiuſdem religionis filius ſimul, & Parer, mihi multis titulis colendus, Reuerendiſſimus Magiſter Frater Petrus Merino, olim totius Caſtellæ Prouincialis, hodie in noſtro Lyceo Salmanticenſi, doctrinæ moralis primarius anteceſſor; diſtincta, & deſignata militia duplici, actiua, atque paſſiua; illa, quæ hoſtibus fidei vitam adimat, hæc, qua pro fidei domeſticis inter eoſdem hoſtes vitam ponat. Porro ex vtraque facile intellexi, quos Iacobus inſtituit Redemptores, non primam illam, ſed hanc ſecundam militiam profeſſos eſſe. Atque ideo facilè ex laicis ad clericos, ex militibus ad Sacerdotes pertranſire potuiſſe: quod prima illa militia, non ſecunda, Sacerdotio prohibita, quin ex feruenti charitate prodiens, per Sacerdotes decentius exerceretur. Ergo familiàm à Iacobo Rege conditam, etiam non militarem, ex proprio voto conſequenter debemus confiteri.

f lib.1.c.15. Pergit auctor [f] de geſtis à Iacobo.

9. *Hac eadem die Sancti Laurentij, Sacroſancto Miſſa ſacrificio peracto, Dominus Rex domum ſuam reuerſarus Petrum Nolaſcum, & eius ſocios, qui hac die ſimiliter habitum ſuſceperant, ad ſe vocauit, quos cohoneſtare publice volens, non ſolum Fratres ſuos appellauit (quo honorifico titulo ſæpius in chartis, & priuilegiis in fauorem Ordinis noſtri vſus eſt) verum etiam eos ſecum ad ſuam Regiam, tamquam filios, & familiares, ac membra, quorum ipſe Rex caput erat, aſportauit; & ex illa hora Regiam domum puſillus grex inhabitare cœpit. Quam Regiam domum Sereniſſimus Rex noſtro Ordini in perpetuum donauit, eamque religio noſtra hodierna die pacifice poſſidet, in qua Fratres noſtri nunc cum ſuo ſuperiore habitant, quem Vicarium aula Regis appellant.* Hactenus ibi.

10. Duodecimo ab inſtitutione anno, vt ferunt, Sanctus Raymundus abs Rege ad vrbem miſſus confirmationem noui Ordinis, & ſub qua militarent Sancti Auguſtini regulam (turpiter

g in ligno vita. errant Wimius [g] aliique, qui hanc gloriam adſcribunt Benedictinæ) dicitur impetraſſe, diplomate à Gregorio nono obtento, qui eo tempore Eccleſiæ præſidebat: cuius verba,

h apud eundem lib. 1. cap 19. quia breuia ſupra conſuetum, hic nobis placuit ad litteram [h] tranſcribere. *Gregorius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis Magiſtro, & Fratribus domus Sancta Eulalia Barchinonenſis.*

Deuotioni veſtra precibus inclinati, præſentium vobis auctoritate concedimus, vt cum nondum aliqua ſit à vobis ex religionibus approbatis aſſumpta, Beati Auguſtini poſſitis regulam profiteri. Datum Peruſia XVI. Kalendas Februarij, Pontificatus noſtri anno octauo. Ita Gregorius. Cuius tamen ſi verbis ſtandum eſt, quod attinet ad annum, dilatam adhuc per alios quinque confirmationem fateri tenemur. Quippe octauus Gregorij Papæ IX. incidit in M. CC. XXXV. vt ſuo loco videbimus; ſed hæc auctoribus huius inſtituti diſputanda relinquo, ſicut, & an poſt obtentam confirmationem, habitum ex tunc veræ religionis Beatus Petrus Nolaſcus de manu Raymundi, reducis iam ab vrbe ſuſcepit denuo, in cuius etiam præſentia vota emiſerit; quod parum faciat ad noſtrum inſtitutum.

11. Nouæ familiæ à Virgine Maria nomen impoſitum, quæ verè illius auctrix de cœlo fuit: adiuncto titulo de miſericordia, ſeu de fauore, & gracia (Hiſpane, de la *Merced*,) quam in talis, ac tantæ profeſſionis inſtitutione Chriſtianis populis à Deo collatam fuiſſe nequaquam poterat in dubium reuocari. Inſtitutionem ſequuta propagatio per Prouincias per Regna, per nouum orbem: multiplicatis non ſolum Monaſteriis, & ex ipſis Martyribus, quos ſpeciale Redemptionis votum, voluntaria oblatione præſeferebat: verum Doctoribus, Cardinalibus, Epiſcopis, à quibus militare nomen alienum, ialtem minus idoneum iudicabatur. Haud plures Sancti Confeſſores, Doctores, Virgines, haud plures Pontifices, ſcriptores, ex quauis Monachali familia, quam ex hac militari prodierunt, prodire poterant. Hoc primum opus Iacobi Regis fuit, ætatis ſuæ anno nondum vndecimo, ſi qua fides hiſtoriis, quamuis non deſint, qui quinquennio rem poſtponant. Certè ſiue decenis, ſiue quindenis tantum opus perfecit, Salomonicum illud ritè adimplet. [i] *Salomonem filium meum elegit Dominus puerum, & tenellum, opus enim grande eſt.* Quod ſi in pauperibus Chriſtus liberatur, Chriſtus redimitur; facile poteſt quod ſequitur aptare *Non enim homini praparatur habitaculum, ſed Deo.* i 1. Paralip. 29.

---

1. Friſiam pene ſubmergit inundatio, 2. quam ob irreuerentiam in Euchariſtiam permiſſam, aut immiſſam 3. cuidam fœmina Sancta eſt reuelatum. 4. Oſtenſa pixide fluctuante ſuper aquas. 5. Idida Cellerarius Sancti Bernardi ad prædicandum pœnitentiam miſſus. 6. Gerbrandus Clari-Campi Abbas Sanctè obdormit; 7. ſuccedente Iuone, & de vtroque cœleſtis reuelatio. 8. Simon Alnenſis cum Priore Fuſniaci Germaniam peragrant. 9. Prophetia dono illuſtris vbique claret.

CAPVT SEXTVM.

1. HOc ipſo anno, cum tranſiliens Mare terminos ſuos, vniuerſam pene Friſiam inundaret, idque ob iniuriam Euchariſtiæ irrogatam à pugili Friſone, vt cuidam religioſæ matronæ eſt reuelatum; Idida Cellerarius Sancti Bernardi, quod eſt Ciſterciense cœnobium in eadem Prouincia de filiis Clari-Campi, ab Epiſcopo Monaſterienſi miſſus eſt, qui ſolemnem pœnitentiam, per vniuerſam Friſiam prædicaret. Rem planè miram, atque Eccleſiæ Annalibus dignam, nedum Ciſtercienſibus, quippe in eam Prouinciam acerbiſſimam, & aliàs viſionibus, ſigniſque refertam, à Cæſario auctore, qui tunc viuebat ſcriptam, eiuſdem verbis placet propalare. *Anno*, ait, [a] *gratia M. CC. XVIII. Mare in partibus Friſia terminos* a lib.6. Dialog. cap.5.

ſuos

ſuos egrediens, multarum Prouinciarum terras occupans, Villas delenit, Eccleſias lapideas deiecit, tantam extinguens hominum multitudinem, vt ſumma centum millia tranſcenderet. Ita exaltati ſunt fluctus eius, vt turrium altitudines, operire viderentur; & procella procellam impellens Generale diluuium minaretur. Et ſicut dictum fuit, Abbati noſtro, cum eodem anno viſitationis gratia Friſiam intraſſet, fluctus furentes etiam vſque Coloniam perueniſſent, ſi non is, qui eos excitauerat, genitricis ſuæ vt poſtea dicetur, precibus compeſcuiſſet.

2. Hactenus inundatio ſupra conſuetum, & damna ſupra vires fere inde ſecuta. Nunc tanti mali cauſam, pro fide, quam merentur reuelationes deuotis factæ fœminis, vt non omnino certa, magna tamen, eiuſdem verbis auctoris proſequamur. [b] *Friſo quidam arte pugil in eadem Prouincia extitit, qui quoties de taberna ebrius rediit, totius vxorem verberibus, & plagis ſatis tribulauit. Tempore quodam timore mariti infirmitatem ſimulans, ne ſimulatio eadem poſſet notari, corpus Domini ſibi dari poſtulauit. Venienti Sacerdoti pugil cum ſcypho Cereuiſiæ ebrius occurrens, bibere monuit; & cum ille reſponderet, corpus Domini porto, non modo bibam; iratus Friſo cum ſcypho pixidem percuſſit, & omnes hoſtias de illa excuſſit, ita vt per pauimentum diſpergerentur. Matronæ vero, quæ conſolationis gratia conuenerant, ſuper ſingulas hoſtias, tanquam ſtellas radiantes viderunt, quas Sacerdos gemens, ac dolens, in pixidem recollegit, & abiit. Friſo vero à Decano Prouinciæ citatus, excommunicatus eſt, ſed non curauit. Qui tandem ad hoc compulſus eſt, vt cruce, pro tanto ſacrilegio ſignatus, cum iam dicto Sacerdote etiam cruce ſignato veniret Romam. Cui Dominus Honorius Papa culpam confitenti pro pœnitentia iniunxit, vt mare tranſiret, ibique tribus annis in armis Chriſto ſeruiret.*

b ubi ſuprà.

3. *Quid plura? Mare tranſierunt ambo & ante Damiatam mortui ſunt ambo. Quibus defunctis, cum anno eodem Dominus Prouinciam terribiliter vt ſupra dictum eſt plagaſſet, & cauſa plagæ populum lateret, matronæ cuidam valde religioſæ, Domino in ieiuniis, orationibus, vigiliis, & orationibus, & eleemoſynis ſeruienti (mater erat videlicet Domini VVineboldi Abbatis Sancti Bernardi:) Beata Dei genitrix Maria lachrymis eius mota, populique miſerta, apparens ſic ait, propter iniuriam filij mei in Sacramentum corporis eius factam, ſubmerſa eſt Friſia, & adhuc amplius plagabitur, ſi condigna pœnitentia non fuerit ſubſecuta.* Hæc ad matronam illam religioſam miſericordiæ mater, ſæuæ graſſantis mali cauſam detegens, quo certa illi pœnitentiæ medicina, quanto feruore contritionis poſſet, opponeretur. Progreſſa inde alia reuelatio, ex his, quæ euentu comprobata ſunt, his, quæ non apparuerunt, fidem fecit. Nam pergit auctor.

4. c ibidem. *Moxque [c] adiecit Mater miſericordiæ: Leua oculos tuos contra Mare: quod cum feciſſet, contemplata eſt pixidem a pugile percuſſam in ſummitate fluctuum natantem: quæ cum tantum approximaſſet, vt poſſet cognoſci, ait: ecce corpus filij mei: in loco enim, vbi diſperſum eſt, ædificanda eſt Eccleſia, & debet ei tanta exhiberi reuerentia, quomodo ſepulchro Dominico. Hoc etiam nouerit, quod ambo mortui ſunt, pugil, ſcilicet, & Sacerdos: ſed pugil eo quod ſine contritione obierit ſepultus eſt in inferno, Sacerdos vero tenetur adhuc Purgatorio.*

Hactenus mater totius miſericordiæ. Porrò dum vtrumque ſub idem tempus defunctum, Sacerdotem, & pugilem poſtea comprobarentur; rurſus Eccleſiam factam in domo pugilis à matrona prædiuite; quod idem etiam auctor inferius tradit; haud dubie reliqua non per illuſionem phantaſiamve, quod non raro contigit, ſed per reuelationem innotuiſſe creditum fuit.

Ergo cum pœnitentia placandum numen perſuaſum haberent *hac viſione cognita* (pergit Cæſarius [d]) *Dominus Theobaldus Epiſcopus Monaſterienſis, ad cuius Diœceſim maxima pars Friſiæ pertinet, miſſis litteris ſuis per Ididam Sancti Bernardi Cellerarium, ſicut ipſe nobis retulit, ſolemnem Prouincialibus pœnitentiam iniunxit.* Hactenus ibi: & ceſſauit ſtatim tribulatio; quamuis fortaſſe ad vomitum reuerſis infra triennium plangendum iterum fuit. Cæſarius tamen non in recidiuum, ſed Inſufficientiam pœnitentiæ cauſam refundit. *Quod autem, ait, inſufficiens fuerit, ex hoc probatur, quod anno præterito denuo punita eſt Friſia, multis millibus per aquarum inundationes ſubmerſis.* 5.

d ubi ſuprà.

Per idem tempus ex eadem Prouincia Friſiæ, velut præſentior pro ſuis interceſſurus, meritis clarus, miraculis glorioſus, Beatus Gerbrandus Clari-Campenſis Abbas, de Capitulo Generali rediens, Fuſniaci conſummatur fœlici morte. Qualiter autem à Sanctimoniali eiuſdem ſubdita, quippe in domo de filiabus Clari Campi, longè diſtanti, & corpus ſepeliri, & Sancta anima Angelorum miniſterio in cœlum deportari viſa ſint, idemque ſupra auctor his verbis narrat. [e] *Ante hoc quadriennium Gerbrandus Abbas Clari-Campi in Friſia cum Abbate noſtro de Capitulo rediens Generali, in via infirmari cœpit, ita vt cum maximo labore Fuſniacum perueniret: ibique diem clauſit extremum. In ipſa die mortis eius Sanctimonialis quædam de Sion, quæ domus eſt Ordinis noſtri pertinens ad Clarum-Campum, facta in mentis exceſſu, vidit animam eius ab Angelis in cœlum deferri; expreſſit etiam domum, & locum ſepulturæ, eius, nec non & habitum, in quo ſepultus eſt.* Hactenus ibi: Ioannes Molanus in ſuo Martyrologio inter Sanctos annumerat Octobris die XIII. niſi quod tamen & Clari-Campum cum Flori-Campo confundit, matrem cum filia, & primum huius Abbatem Gerbrandum facit. *Item*, ait, *Sancti Gerbrandi Confeſſoris, & primi Abbatis in Flori-Campo Ordinis Ciſtercienſis.* Cæterum non Flori-Campi, ſed Clari-Campi Abbatem extitiſſe, qui vitam nouit Cæſarius atteſtatur; prodente etiam Abbatia de Sion, quæ ad Clari-Campum ſpectat; & neutrius egiſſe primum Præſulem, quæ ſupra diximus, ſatis manifeſtant. Nam Clari Campi primus Abbas Eiſo fuit, Flori-Campi Sichardus, vt ſuis locis vtrumque memorauimus. Poſt Eiſonem electum credi poteſt, atque vtromque adimpleſſe annos LIII. qui ab Eiſonis principio numerentur. Molanus aliis [f] errandi occaſio fuit. 6.

e lib. 12. cap. 30.

f Arnold. Mart. Aub. Miræus in Orig.

7. Gerbrandi loco ſubrogatus Iuo ex Abbate Sancti Bernardi in eadem Prouincia ex filia ad matrem promotus Ciſtercij more. Sed neque ipſe ingreſſus Clarum-Campum, ſine præcedenti (eidem Virgini facta) reuelatione. Nam pergit auctor *Vidit inſuper ſucceſſori eius Iuoni duos dari baculos, ſcilicet Virgas Paſtorales, ex quibus primam abiecit, alteram retinuit. Idem*

lus Prior erat in Claro-Campo, de quo aſſumptus eſt in Abbatem S. Bernardi. Deinde poſt breue tempus mortuo prædicto Gerbrando, qui fuerat grandæuus, & iuſtus, & diſciplinatus. Idem Iuo, Abbate meo præſente, nec non & me, factus eſt Abbas Clari-Campi: ſicque ſecundum quod de illo præoſtenſum fuit, primum baculum abiecit, alterum adhuc retinens. Ergo hæc ſeries Abbatum Clari Campenſium, quantum licet conijcere, ad hunc annum; quos cœleſtibus dignos reuelationibus antiqui auctores produnt, ſiue ad ſe, ſiue ad alios, de ipſis factis, Eiſo, Gerbrandus, Iuo: niſi quod tamen, an inter Eiſonem, Gerbrandumque, intercesſit alius? nequaquam poteſt tanquam certum aſſeuerari.

8. Sub idem tempus Venerabilis Simonis conuerſi Alnæ, Sanctitatis opinio, deuotumque maximè prophetiæ, dudum per orbem ſparſa; ſed à tempore Concilij Lateranenſis altius radicata fidelium cordibus; non ſolum exterorum reuerentiam, ſed & domeſticorum, quæ longè rarior, deuotionem multorum, ſed longè plurium curioſitatem, ſollicitabat. Hos, ſiue illos inter alter Simon Prior Fuſniaci, nec multo poſt futurus illius Abbas, cum cœnobium de linea Claræ Vallis, per vtramque Germaniam viſitaturus Guillelmi Abbatis vices exequeretur, ex ipſa itineris familiaritate probare attentius volens, vera ne eſſent, quæ de ipſo prædicabantur, venerabilem ſenem ſecum aſſumpſit, quaſi eius exemplis excitandus, inſtruendus monitis; & demum precibus apud Deum probandus eſſet: ille vt erat ad obedientiam facilis, ſed ad omnem mundanam gloriam ſemper difficilis, vnam hic excepit conditionem, ne ſcilicet, quis eſſet, detegeretur. Detexit tamen illum gratia Dei, quæ in ipſo numquam vacua, quantumcumque lateret, erumpebat, & vas, ex quo prodibat, publicabat. *Vix elapſi ſunt anni quatuor (ait Cæſarius* [g]*) quod Dominus Simon, nunc Abbas Fuſniacenſis, tunc Prior* g lib. 3. c. 33. *ibidem locum noſtrum viſitans, eundem venerabilem conuerſum (nempe Simonem Alnenſem) ſecum duxit; nec tamen (vt æſtimo ipſo conuerſo petente) quandiu apud nos fuit, quis eſſet, dicere voluit: cui quæ ſecreta, apud nos correctione digna, diuinitus ſunt reuelata; recedens ipſe cuidam Seniorum noſtrorum indicauit, & ipſe nobis, quæ poſtea vera eſſe comperimus.* Hæc in Heiſterbacenſi Monaſterio. Nam quæ Coloniæ de alio Sanctimonialium in eodem itinere accepit, plorandum ſane, & mihi vix credendum, ſed poſſibile tamen, conſultius duxi ſilentio præterire.

Nec ſolum Heiſterbachi, Coloniæque, ſed & 9. alibi innotuit ex ipſo dono. *Deſcendens (pergit, idem qui ſupra, auctor* [h] *) cum prædicto Simone* h vbi ſuprà. *Priore Frater Simon ad inferiores partes, ſimul venerunt ad Dominam Mathyldam de Sulhuſem, matronam valde honeſtam, ac deuotam; quæ diu illum deſiderauerat videre, eo quod multa audiuiſſet de eo, ſedenſque iuxta eam, per interpretem cogitationes cordis eius ei reuelauit, ita vt plurimum miraretur, tantam in homine gratiam. Hæc ab eiuſdem matronæ ore audiui. Et vera, inquit, Domine, ipſe mihi dixit quæcumque cogitaui.* Ita Cæſarius ex multis pauca ſcribens, vt ipſe ait, ſed quæ donum in viro perſeuerans vſque ad exitum vitæ, neque fraudatum à deſiderio ſuo, Fuſniacenſem Priorem, qui experiri cupiebat, teſtificantur. Tum non poſſe latere ſub modio lumen; nec ſolum non ponendam ſub illo eſſe, neque ſi ponatur, latiturum.

1. Magiſter Vincentius, è præpoſito Sendomirienſi Epiſcopus Cracouienſis, 2. per ſuffragia creatus, 3. cum Colomanum coronaſſet Haliciæ Regem: 4. atque Polonica inteſtina bella inter nepotem, & patruum concordaſſet, ac ſuæ Eccleſiæ, & aliis multa dediſſet; 5. tandem Ciſtercium induit in Andreouio. 6. Sanctæ Heduuigis filij inter ſe pugnant. 7. Atque alter violenta morte ſubtrahitur. 8. Oddonis Burgundiæ Ducis mors: ſepulchrum in Ciſtercio. 9. & Luſitanæ Mathyldis in Clara-Valle. 10. Animaduerſum in Aubertum Miræum leuiter.

CAPVT SEPTIMVM.

1. VINCENTIVS cognomento Cadlubeus, natione Polonus, genere Roſeus ex Præpoſito Eccleſiæ Sendomirienſis Epiſcopus Cracouiæ, vir pietate, ac doctrina æque præcellens, & cui debet Polonia, quod primus ſuæ gentis hiſtoriam texuit, hoc item anno Ciſtercium illuſtrauit, Pontificalibus infulis ſpretis, vt Monachum indueret, & renunciata gratia ſui Principis, qua præ aliis pollebat, ac ſæculi potentia, diuitiiſque, vt vitam ageret humilem, ſed quietam; & ſoli Deo vacans, in Andreouienſi cœnobio, quod ſibi prælegit, conſummaretur. Præfuerat Cracouienſi Eccleſiæ per annos vndecim, quippe electus anno M. CC. VII. cum ea Eccleſia vacaſſet morte Fulconis (Peleam alij dicunt) poſtquam ipſo agente, & procurante, prima totius Prouinciæ poſt Metropolitanam ab Innocentio tertio decreta eſſet. Martinus mihi Cromerus auctor eſt Polonicarum rerum ſcriptor haud contemnendus. [a] *In ſequenti anno, ait, ſcilicet* a rerum Polonic. lib. 7. *M. CC. VII. Fulco quoque, ſiue Pelea, Cracouienſis Epiſcopus, Palatini Frater, vita exceſſit, qui ſibi, & ſucceſſoribus ſuis prærogatiuam loci, & ſuffragij ſecundum Archiepiſcopum in Gneſnenſi Prouincia ab Innocentio tertio Pontifice maximo impetrauit. Succeſſit autem ei Magiſter Vincentius cognomento Cadlubeus, Præpoſitus Sendomirienſis, gente Roſeus, Vir doctus, vt tunc ferebant tempora, & pius, qui primum Polonorum hiſtoriam gentis ſuæ conſcripſit.* Ita Cromerus.

Hiſtoria Polonica collecta ex Bibliotheca 2. Ioannis Piſtorij, & Baſileæ excuſſa, de genere, Vincentij, ingenioque, & de ipſa electione paulo diffuſior. *Anno (ait* [b]*) Domini M. CC. VII.* b tomo 2. l. 3. cap. 32. *Magiſter Vincentius Kadlubkonis de Karbo-Vunico prope Opulbuie, nobilis de domo Koſce, Præpoſitus Sendomirienſis, propter ingenij excellentiam, per Capitulum Cracouienſe, in Epiſcopum Cracouienſem electus eſt, ab Innocentio tertio confirmatus, & ab Henrico Archipræſule Gneſnenſi conſecratus:*

tus: electus eſt in Epiſcopum, quamuis in Eccleſia Cracouienſi nullam obtineret præbendam. Hactenus ibi de electo, & electione. Geſta in Epiſcopatu clara, illuſtriaque longum eſſet ad vnguem recenſere. Illud compertum, quam primam Sedem poſt Metropolitam impetrauerat Fulco, Vincentium gloria, atque dotibus condignis non ſolum repleuiſſe, ſed cumulaſſe, Colomanum Andreæ Regis Vngarorum filium, vt ad Haliciæ Regnum perueniret ex patris teſtamento, egregiè iuuit: regno potitum ſolemniter inunxit, & coronauit. Nec multo poſt (quod ſupra infulas eſſe videri poſſet) è ſolo per vim pulſum audacia æmuli; auctoritatu, potentiaque reſtituit, hoſtibus etiam ipſis reuerendus. Vladiſlais, patruo, nepoteque inter ſe diſſidentibus, atque vniuerſas conterminas Prouincias, per inteſtina bella lacerantibus, concordiæ, & pacis auctor, & qui vtriuſque firmaret conditiones, & confirmandas Innocentio præſtaret, primus, vel inter primos Vincentius fuit, atque hæc pro Regno.

3\. Nec minora, aut pauciora pro Sacerdotio, aut pro Eccleſia ſua; atque ex religioſiori fortaſſe zelo, & quæ minus communem vtilitatem, longiori duratione compenſarent. Decem præbendas in Eccleſia Kielcenſi fundauit, dotauitque: Diuino cultui æternum ſeruituram, Cracouienſem de cœlo fulmine tactam inſtaurauit decenter atque veſtibus ſacris, vaſiſque, quæ ab igne combuſta, & plura numero, & opere illuſtriora, materiaque (nulla prorſus omittens) ſubrogauit: quin, & diſtributiones quotidianas, annuis ad id redditibus prouiſis, pro canonicis auxit: quo temporali incremento velut illecti, frequentiores ad Diuina officia concurrerent, ſicque ad cœleſtia auidius aſpirarent. Denique quibus Deum promereretur, multa, & egregia fecit, quibus ſeipſum præſentibus ingereret, poſteris ſui memoriam commendaret, nulla non fecit opera, vt ſi verè magnus, nec ſibi ſoli natus, ſed ſuis omnibus. Atque hæc omnia idem qui ſupra auctor Martinus Cromerus, [c] neque non & hiſtoria Polonica ex diuerſis collecta; [d] nonnulla etiam Bzouius, adnotarũt, [e] in quibus latius videat, quicũque volet.

c dicto lib. 7.
d lib. 8. c. 32.
e Ad hunc ann.

4\. Mihi inter cunctas Vincentij glorias, vna pro multis (ſeu caſu factum, fœlicitati tribuas, ſeu per iudicium zelo, & pietati,) quod magnum illud totius Poloniæ lumen, imo & totius orbis, S. Iacyntum (quem ſibi in ſocium, & coadiutorem, nõ multo poſt aſciuit S. Dominicus. Et diſcipulum habuit, & Canonicatu donauit ſuæ Eccleſiæ (quippe qui ei ſucceſſit Iuo, Sãcti filius, & Iacynti auunculus, Cracouienſem Canonicum inuenit; vt in Cromero, [f] & alijs videri poteſt) fatali quadam noſtrorum propenſione in illud inſtitutum cuius non ſolum cunabula fouere, ſed præuenire datum; & quod magis mirandũ, præueniri; quippe non tantum profeſſi, erga profeſſos; erga prædicatores, Ciſtercienſes; ſed erga profeſſuros, profeſſuri etiam, cum non cogitabant, profundebantur. Ita Dominicum Oxomenſis Didacus Oxomenſi præbenda; cum neque Ciſtercium cogitaſſet, neque ille edendum fœtum concepiſſet. Ita Iacyntum Vincentius Cracouienſis, Cracouienſi donauit, cum neuter adhuc de deſerendo ſæculo, neuter de conuerſione deliberaſſet.

f ubi ſupra.

5\. Ergo Vincentius his, & alijs rebus clarus; chariuſque, & Principi, & clero *Cum Baſilica Cracouienſi (ait idem Cromerus [g]) cuius ſupellex vniuerſa, tacto de cœlo ærario, conflagrarat, multa contuliſſet,* *decimaſque nonnullas collegio eiuſdem Baſilicæ in diſtributiones quotidianas, & in lucernam, quæ perpetuo in templo arderet, addixiſſet; Epiſcopatu ſe abdicauit, ne quidquam aduerſante Principe, ac diſſuadente collegio Sacerdotum: & in Andrecouienſi Monaſterio (Ordinis Ciſtercienſis) reliquos quinque vitæ annos religioſè exegit, cum decẽ annis Epiſcopus fuiſſet.* Decem, inquam, completis, inceptis vndecim. Ita Cromerus. Neque aliter hiſtoria illa Polonica, cuius etiam hic verba libet trãſcribere. [h] *Idẽ Vincentius Kadlubkonis Cracouienſis Epiſcopus habitum, & Ordinẽ Religionis Ciſtercij in Monaſterio Andreouiẽſi profeſſus, reſignato Epiſcopatu, aſſumpſit; & ex bono factus optimus, nudus nudũ Chriſtum ſequutus eſt anno Domini M. CC. VIII.* Hæc ſatis nunc de Magiſtri Vincentij Monachatu, atque Pontificalis dignitatis reſignatione: reliqua eius in tempore dicemus.

g ibidem.

h ubi ſuprà.

Eiſdem temporibus S. Heduuigim legitur exercuiſſe non leuis cura: bello inter filios orto, quorũ neutro vincente lætaretur, quocũque è contra victo, dolendũ foret: idem qui ſupra Cromerus rẽ paucis narrat, [i] *Henricus Barbatus, Dux Vratiſlauienſium ex Heduuigi vxore, filia Bertholdi Ducis Carinthiæ, & Marchionis Morauiæ fœmina lectiſſima, Henricum, & Conradum, cui Criſpo cognomen fuit, filios habebat; & maiorem quidem mater, minorem pater plus diligebat, ſed tamen partitus inter eos Dominatum; Pater, vxoris ſuaſu, minori quidem Luſaciam, & Lubuſenſem tractum; Henrico vero maiori reliqua omnia cum Vratiſlauia aſſignauerat. In qua partitione, cum Conradus non acquieſceret, bellum fratri fecit, nequicquam diſſuadentibus; ac deprecantibus parentibus. Nec Henricus Iunior ſibi defuit, ſed coacto, & ipſe tumultuario exercitu, obuiam fratri prodit. Pugna cõmiſſa in loco, cui nomen Studnicia inter Legniciam, Goltsbergãque, Henricus Victor extitit. Conradus cũ ſe ex fuga Glogouiã ad Patrẽ recepiſſet, ſalutẽ cõſequutus eſt.* Hæc de fraterno bello, moleſto matri, quæ pacẽ vel extraneis exoptaret, nedum proprijs viſceribus, & filiis, quos amabat præ alijs matribus. 6.

i lib. 7. paulò inferius.

Adhuc tamen maiora illi reſtabant ſubeunda certamina, & quos filios pugnantes inuicẽ vidit, in vtroque vincenda; violenta vtrumque morte deceſſurum prophetice præuidit, & diſcedentem conſtanter tolerauit. Et quidem de Henrico iuniori poſt plures annos, & glorioſiori cauſa; quippe pro fide; vt ſuo tempore inferiùs referemus. De Conrado, quem arctius diligebat, non multò poſt, vt idem, qui ſupra Cromerus teſtificatur. [k] *Conradus, ait, cum ſe ex fuga Glogouiã ad Patrem recepiſſet, ſalutem conſequutus eſt. Verum non ita multo poſt, in Taruanienſi ſaltu venationi vacans, & feram agitans, lapſo equo ceruices fregit. Fertur autem Heduuigis Diuinitus filij interitum præſciuiſſe. Tantum enim religioſa, & pia fuit ea mulier, & Sanctimonia vitæ præſtans, vt Prophetico ſpiritu à Deo dignaretur.* Has Heduuigis preſſuras per hoc tempus, quia earum certus annus ignoratur rebus Polonicis cenſui ſubijciendas. 7.

k ubi ſuprà.

Hunc ipſum annum, Ciſtertio, & Claræ-Valli funeſtauerunt Oddo Mathyldiſque, eiſdẽ ſepulti; ille cum primum vita functus eſſet, hæc cum prius apud Diuias condita eſſet. Oddonem huius nominis tertium Burgundiæ Ducem, in hoc, & præcedenti tomo, non ſemel dictum, obiiſſe hoc anno pridie nonas Iulij, irrefragabilis Martyrologij Ciſtercienſis probat auctoritas, ea die aſſerentis in hæc verba. *Anno ab Incarnatione* 8.

Domini M. CC. XVIII. obiit piæ memoriæ Dominus Oddo Dux Burgundiæ. Hac die debet fieri anniuerſarium Ducum, & Ducíſſarum Burgundiæ. Conſonant ſcriptores omnes quantum ad annum, nam diem, vix à quoquam notatam video. In relationibus ex Ciſtercio olim tranſmiſſis ad Ignatium Firminum Fiterienſem iacere lego Oddonem ante maius altare Ciſtercienſis Eccleſiæ, cum duobus Philippis Burgundiæ Ducibus, ſub hac tabella. *HIC ante maius altare inter loca Diaconi, & Subdiaconi, iacent tres illuſtriſſimi Principes, & Duces Burgundiæ: Oddo tertius huius nominis, qui obiit anno Domini M. CC. XVIII. Philippus filius Philippi Ducis Burgundiæ, qui obiit anno M. CCC. XLVI. & Philippus filius eiuſdem Philippi: qui obiit apud arcem, quæ vulgo dicitur Rouura, annos natus quindecim, anno Domini M. CCC. LXI. qui fuit vltimus Regiæ ſtirpis maſculinæ magni Hugonis Caput Regis Galliæ in hac nobiliſſima familia Ducum Burgundiæ.* Hæc in tabella: quam ne truncarem, placuit integram ponere. Succeſſit in Ducatu Burgundiæ, & patronatu cœnobij Ciſtercienſis Hugo huius nominis quartus Oddonis filius infra nobis, nec ſemel memorandus. Hæc de Oddone Ciſtercij tumulato.

9. At de Mathylde Flandriæ Comitiſſa, Philippi Elſatij vidua, cuius & ipſam deduxiſſe funus ex Syria ad Claram-Vallem diximus, Lego Meierum ſcribentẽ in hæc verba.[k] *Anno M. CC. XVIII. pridie nonas Martias Furnis obiit Mathyldis, Portugalenſis Ferdinandi Comitis amita. Sepelitur primum in cœnobio Dunenſi, inde transfertur ad Claram-Vallem Burgundiæ. Referunt Cœnobitæ Dunenſes paluſtri quadam via iuxta Furnas, lapſa, quo vehebatur, eſſedo, ſuffocatam, illique etiam nunc loco Foramen Reginæ hærere nomen. Adam Morinorum Epiſcopus teſtamenti illius exequutor permagnam egenis, nec non & ſacris ædibus pecuniam diſtribuit.* Ita Meierus, quem alij tranſcripſere: Mathyldem vitum ſuum iuxta ſepultam ſuperius vidimus. Et certè ſi Adam Morinorum Epiſcopus funus ad Claram-Vallem perduxit, vt par eſt credere; quippe de pio teſtamenti exequutore, haud mihi dubium concepta ibidem ſemina Monaſtici ſucceſſus, vitæque ſolitariæ, & quietioris, quæ in pectore viri radicata eo altiùs, quo tardius, tandem fructificarunt poſt annos vndecim, quod ſuo loco, & tempore dicemus.

k lib. 8. ad hunc ann.

Hinc facilè confutandus venit Aubertus Myræus, diligens alias ſcriptor, qui in eo, quem nuper vulgauit Chronico Belgico Oddonem huius nominis tertium Burgundiæ Ducem: *Duxiſſe*, ait,[l] *primo Mathyldem, alias Taraſiam Alfonſi Regis Portugaliæ filiam, Philippi Alſatij Flandriæ Comitis in Syria ad Aconem, anno M. C. XCI. defuncti viduam; ſecundo Alexdem Guidonis Domini de Verges filiam, &c.* Sed Mathyldem poſt Philippi Elſatij mortem nulli alteri nupſiſſe, neque Burgundiam, ſed Flandriam inhabitaſſe, conuenit inter omnes; & nec ſecundo marito adhuc viuente, deferri ſe iuſſiſſet ad prioris ſepulchrum in Claram-Vallem, nec quatuor menſes, quos Oddo ſuperuixit, (quamuis ad inſolita, & rara recurramus,) ſufficere videntur nouo coniugio, & ſuſcipiendo filio, quem ſtatim habuit Burgundiæ ſucceſſorem. 10.

l ad ann. 996.

1. Reconciliata in Italia per noſtros vrbes, & viſitatum cœnobium Sancti Laurentij. 2. In Sicilia Meſſanenſi Archiepiſcopo, & Græcis Monachis ab Honorio iudices dati. 3. Reformati in Gallia Grandimontenſes, 4. & duo alia cœnobia nigri habitus. 5. In Caſtella in Epiſcopum Conchenſem, 6. in Aragonia, in Oſcenſem, inquiſitum; & viſitata Cathedralis Cæſaraugustana. 7. In Luſitania cum turbata omnia eſſent 8. Abbas Alcobatienſis, P. 10. que, 9. Honorij Papæ litteris inſtructi, 10. plenam ab eo accipiunt poteſtatem. 11. Dictum de Suario, Epiſcopo Vlyſiponenſi, de quo ſuperius.

CAPVT OCTAVVM.

1. HONORIVS interim, qui anno præcedenti per Italiam, per Galliam, per Hiſpaniam Ciſtercienſibus vſus, multa eis negotia commendauerat, cum fidem integram, cum indefeſſum laborem, cum induſtriam haud dubiam expertus eſſet, plura in eiſdem Regnis, quin, & in Anglia, in Belgio, in Germania, Boëmia, Vngaria, Poloniaque, nec non, & in Oriente eiſdem denuo cenſuit committenda. In Italia cum ciues Bercellenſes, & Vulterani, nec non Alexandrini, ob varias cauſas innodati cenſuris, ab Eccleſiæ conſortio præciſſi eſſent: primi Epiſcopo ſuo reconciliandi, ſed Abbate Locedij illi adiuncto; ſecundi Abbati Monaſterij S. Galgani, tertij Abbati & Priori de Tileto, Ciſtercienſibus cunctis, remiſſi ſunt; vt iuramento ab eis prius exacto, atque condigna iniuncta ſatisfactione, pro quantitate exceſſuum, & iniuriarum, tandem vnitati Eccleſiæ reſtituerentur. Extant litteræ ſub datis Laterani, tertio nonas Ianuarij pridie Idus Aprilis, & decimo ſexto Kalendas Decembris præſentis anni, Abbati Foſſænouæ, & Fratri Henrico, eiuſdem domus Monacho; eum[a] *M. Abbas S. Laurentij de Auerſa, quaſi brutis brutior, ſeipſum nomine recognoſceret, dum totus diſſolutus, imò liquatus in carnis operibus, & quodammodo ſuperiorem vim rationis, quæ nec etiam in Cain extincta extitit, à ſe abdicans, abominationes innumeras perpetraret in Domo Domini ſcelerata multa faciens, quæ nec ſine pudore referri, nec ſine horrore poſſent audiri.* (Nam hæc ſunt ipſa verba Summi Pontificis) per Apoſtolicà ſcripta ſtricte mandauit, atque in virtute obedientiæ diſtricte præcepit: *Quatenus*, ait, *ad prædictum Monaſterium perſonaliter accedentes, & habentes præ oculis ſolum Dominum, inquiratis, appellatione reiecta, ſuper ſtatu, tam Monaſterij, quam Abbatis, & Monachorum diligentiſſimè veritatem, & quæ inueneritis corrigenda, ſeu caſtiganda, &c. Datum Laterani Idus Februarij, Pontificatus noſtri anno ſecundo.*

a in Regeſt. Honor. lib. 1. & 3.

In Sicilia Meſſanenſi Archiepiſcopo, & Archimandrita 2.

mandrita Sancti Saluatoris (quæ eſt Græcorum Monachorum domus ſub regula Sancti Baſilij militantium) inter ſe litigantibus, ſuper obedientia, quam ſibi debitam aſſerebat Epiſcopus, è contra Græci ſe exemptos diſputabant: cum dudum alio iudices experti, appellaſſent ab ipſis, quod [b] *quidam de eorum familia (ſic habent litera) Græcos per barbam ſe trahere minarentur.* Duo Abbates Sanctæ Trinitatis & Sancti Stephani de Voſco, ex Ciſtercio vterque, electi ſunt, *qui vſque ad diffinitiuam ſententiam, appellatione poſtpoſita, procedentes, cauſam ipſam, ſi partes conſenſerint, fine debito terminarent: facientes, quod decreuerint per cenſuras Eccleſiaſticas firmiter obſeruari. Quod ſi maluerint,* (ait) *illam Apoſtolico iudicio terminari, eam ad nos remittatur ſufficienter inſtructam, præfigentes partibus terminorum competentem, quo per procuratores idoneos compareant, coram nobis ſententiam recepturi. Datis Laterani V. Kalendas Aprilis, anno ſecundo.* Hæc in Italia.

b lib.2. Reg. Ho.

3. In Gallia repullulantibus antiquis ſimultatibus inter Grandimontenſes laicos & clericos, & clericis, de laicis conquerentibus [c]. *Quod multis eos iniuriis affeciſſent; & eoſdem detinendo captiuos, fregerunt quædam Grandimontenſis domus oſtia, violenter amouentes officiales certis per Priorem officiis deputatos, & Theſauro Eccleſiæ occupato, demum Monaſterij munierunt perſonis ſecularibus, & armatis, alia nihilominus enormia committentes.* Petrus Pontiniacenſis Abbas iudex datos; viſitatórque, cui, & Priori Sancti Victoris Pariſienſis iniunxit Honorius, *vt ad Grandimontenſe Monaſterium perſonaliter accedentes, præmiſſo primo prudenter de ſtatu Prioris, deinde ſuper præmiſſis, & aliis, quæ ad reformationem Ordinis ſpectare noſcuntur, inquiratis, appellatione remota, plenius veritatem; opem & operam adhibentes, vt hæc ibidem per concordiam terminentur; quæ ſi fortè præuenire non poteritis, iniungatis clericis, quod ex ſe duos; & conuerſis, vt ex ſe totidem, plenum mandatum habentes, ſuper prædictis omnibus, quæ ad reformationem reſpiciunt, ſiue in regula, ſiue in priuilegiis vel indulgentiis, & cæteris, quæ prædicta concernunt, infra certum tempus præfigendum à vobis ad præſentiam noſtram cum inquiſitionis proceſſu tranſmittant, recepturi per ipſos, quod ſuper his, inſpirante Domino, duxerimus prouidendum. Datis Laterani nonis Ianuarij, Pontificatus anno ſecundo.*

c Ex eiſdem Reg.

4. Non multo poſt duobus Monaſteriis nigri habitus, alteri in Andegauenſi Diœceſi ſitum, nimirum S. Petri de Burgolio: alteri, quantum coniici poteſt, in VVaſconia: duo vtrique Abbates ex Ciſtercio viſitatores dati; priori de Oratorio, & Bellabranca: poſteriori, Pontis Alti, & Syluæ-latæ, ſub hoc tenore [d]. *Cum igitur inſtantia noſtra ſit omnium Eccleſiarum ſollicitudo continua, diſcretioni veſtræ per Apoſtolicam Sedem mandamus, quatenus ad dictum Monaſterium perſonaliter accedentes, & habentes præ oculis ſolum Dominum, corrigatis, & reformetis ibidem, quæ correctionis officio noueritis indigere, contradictores per cenſuras Eccleſiaſticas appellatione poſtpoſita compeſcendo. Datis Laterani II. nonas Octobris, Pontificatus noſtri anno tertio.* Hæc ſecundarum litterarum data, nam primæ quatro Idus Aprilis ſunt expeditæ. Sed datæ etiam intra menſem aliæ litteræ ad Abbatem Caroli-loci, ſimul cum Epiſcopo Siluanectenſi, vt Epiſcopum & Clerum Sueſſionenſem, cum Maiori, Iuratis, & communia eiuſdem ciuitatis longa lite certantes; vel componerent, vel cauſam per diffinitiuam ſententiam terminarent; reuocatis ſuper hoc quibuſuis litteris, per quas negotium aliis commiſſum eſſet. Quin [e] *cum præfati Maior, Iurati, & communia propoſuiſſent coram vobis, deſtinatas ad vos litteras, quaſi de conſcientia noſtra non emanauerint, priores minimè reuocare: quia non expedit, vt lites fiant immortales, & friuolis adinuentionibus immortales, præſentium vobis auctoritate præcipimus, quatenus prædictis prioribus litteris, & exceptionibus non obſtantibus, cum tranſmiſſa ſint, ad vos littera de noſtra, & de fratrum noſtrorum conſcientia, in negotio ipſo ratione præuia procedatis. Datis Romæ apud Sanctum Petrum XV. Kalendas Iunij anno ſecundo.*

d lib.3. Epiſt. Honor.

e vbi ſupra lib.2.

Non minor in Hiſpania cauſarum ſeges, Roderico Ximenio Toletano (quo erat inſignitus, iuſtitiæ zelo) arguente, Conchenſem, quod ſub prætextu redituum tenuiorum [f] *duos Epiſcopatus indulgentia fœlicis recordationis Lucij Papæ tertij detinuiſſet, cum in tantum excreuerint poſtmodum redditus eorumdem, quod in vtroque poteſt proprius Epiſcopus congruè ſuſtentari.* Epiſcopo Burgenſi, & Abbati de Riuoſicco commiſſum eſt, quatenus *ſi ita eſſet, vt dictus Archiepiſcopus in altera Eccleſia de paſtore idoneo, Apoſtolica auctoritate ſuffulti, appellatione remota, prouideront, indulgentia prædicta non obſtante. Datum Laterani quarto Kalendas Februarij, Pontificatus Honorij anno ſecundo.* Et repetitis ruſus eodem anno, *Romæ apud Sanctum Petrum, quinto Kalendas Iunij, &c.* Hic ille Epiſcopus Conchenſis eſt, de quo grauias, & enormia ſuggeſta Summo Pontifici ab Optenſi Archidiacono, quæ Abbati Ouilæ inquirenda commiſſa, anno præterito, in hoc etiam iterato remiſſa lego, *Litteris datis Romæ apud Sanctum Petrum, decimo Kalendas Iulij, Pontificatus Honorij anno ſecundo.* Verum, quod attinet ad Abbatem de Riuoſicco, credimus eum fuiſſe Rodericum, Virum inſignem ſapientia, & pietate, cuius Rodericus Ximenius Toletanus in ſua hiſtoria meminit, & nos ex ipſo ſuo loco etiam, quà functus eſt, inſignem legationem à Ferdinando Rege referamus. Ouilenſem Ferdinandum vocatum lego, Virum æquè egregium, & eidem Ferdinando Regi apprimè clarum, quod multa ab eo obtenta priuilegia, quæ hodie perſeuerant, teſtificantur. 5.

f vbi ſuprà.

Sancio Ahuneſio, Cæſar-Auguſtano Epiſcopo; qui ante biennium Raymundo Caſtro-Coll. in ea ſede ſucceſſerat, conquerente de Canonicis ſuis apud Honorium. *Erigentes calcaneum contra ipſum, & regulares Obſeruantias penitus abdicantes, ſuper ſui reformatione Monaſterij, ſalubribus eius monitis, & mandatis nollent aliquatenus obedire.* Abbatibus de Verola, & de Petra, vna cum Archiepiſcopo Tarraconenſi, iniunctum eſt [g]. *Quatenus ad eandem Eccleſiam perſonaliter accedentes; corrigatis, & ſtatuatis ibidem, quæ circa hoc ſecundum Dominum, eidem Eccleſiæ videritis expedire, contradictores per cenſuram Eccleſiaſticam penitus compeſcendo. Datis Laterani VI. Kalendas Martij anno ſecundo.* E contra verò Dertuſenſibus Canonicis in Epiſcopum ſuum inſurgentibus; tanquam *in Virum Simoniacum* (ait Honorius) *dilapidatorem, per cuius malam adminiſtrationem, adeo Dertuſenſis Eccleſia eſt collapſa, vt vix adiiciet, niſi ei* 6.

g vbi ſuprà.

ſuccurratur illico, vt reſurgat; & qui clericos per excommunicationis ſententiam ab Eccleſiaſtica communione præciſos promouet ad dignitates, & Ordines; eos ad Diuinorum obſequia non erubeſcens habere miniſtros, in ordinibus ſic ſuſceptis. Accepimus, & à quibuſdam Canonicis Dertuſenſibus exactum fuiſſe in Eccleſia ſua præiudicium, huiuſmodi iuramentum, vt eundem non accuſarent Epiſcopum, nec vnquam agerent contra ipſum; vnde, cum veriſimile videatur, id non acceptatum fuiſſe, dicto Epiſcopo inſcio, quem conſcientia tot, & tantorum criminum poterat remordere, petebatur inſtanter, vt ne veritas fraude confuſa ſuccumbat, prouidere ſuper hoc paterna ſollicitudine dignaremur. Cum, inquam, hæc Honorio ſuggeſta eſſent, Abbati Sanctarumcrucum, & Scalæ-Dei Priori, Ciſtercienſi vtrique, per Apoſtolica mandauit [h]; *quatenus ad Dertuſenſem Eccleſiam perſonaliter accedentes, & habentes præ oculis ſolum Dominum, & reuocato in irritum quidquid per prædictam appellationem, in eorundem Canonicorum præiudicium temerè inueneritis attentatum; inquiratis ſuper præmiſſis ſollicitè veritatem, & quæ inueneritis fideliter redigentes in ſcriptis; veſtris incluſa ſigillis, ad noſtram præſentiam tranſmittatis, præfigendo ipſi Epiſcopo terminum competentem, quo noſtro ſe conſpectui repræſentet, quod Canonicum fuerit auctore Domino, recepturus. Datis Laterani XV. Kalendas Nouembris, Pontificatus noſtri anno tertio.* Rurſus Templariis, Hoſpitalariiſque, longa, & prolixa lite decertantibus, Abbas Populeti, vna cum Oſcenſi Epiſcopo Iudex datus eſt [i]; *vt partibus conuocatis* (Pontifex ait) *audiatis cauſam, & appellatione remota, fine debito terminetis. Datum Laterani XIV. Kalendas Aprilis, Pontificatus noſtri anno ſecundo.*

h Eodem loco.

i Ex eodem Honor. in Reg.

7. Sequitur in Luſitania flagitium atrox, quod Regis fauor (heu cæcam gratiam Principum) inultum pertranſire, & voluit, & fecit, ſed nullatenus potuit occultari. Cum Suarius Vlyſſiponenſis Præſul, fouendis naufragiis, detinendiſque, quorum gladiis Paganos expugnaret, quod anno præcedenti dicebamus, intentus eſſet, Decanus eius (Magiſter hic Vincentius dicebatur) turbare omnia ſacra, prophanáque miſcere, confundere, Eccleſiam ſpoliare; & Canonicis ſub reformationis typo, graues inferre iniurias non dubitabat. Peruenit ad Suarii aures clamor, qui redux ex Caſtris, & victoria parta lætus, ne Deo ingratus eſſe videri poſſet, Vincentium ipſum de multis priùs conuictum, & alias animarum gerentem curam, in diuerſa Eccleſia à Decanatu cenſuit amouendum. Hinc ira Regis, dum Vincentio fauit; atque ipſo Vincentio in Epiſcopum furente, ſæua funera, inuaſa Eccleſiæ bona, falſatæ litteræ, vulnerati Canonici, trucidati Clerici; & nulli penè flagitio parcitum eſt; quod in Epiſcopum potuit excogitari. Extant de his Honorij Papæ litteræ, ad Abbatem, & Priorem Alcobatiæ cum eos ex vniuerſo Regno eligeret, qui ſoli tantis malis mederi poſſent. Atque ecce litteras dignas tanto Pontifice, nec minus dignas tranſcribi noſtris Annalibus [k].

k Epiſt lib. 3.

8. *Abbati, & Priori Alcobatiæ Ciſtercienſis Ordinis, Vliſcolenſis Diœceſis, & Cantori Conimbricenſi.*

Perſecutionum Venerabilis Fratris noſtri Vliſbonenſis Epiſcopi non poſſumus recordari ſine dolore, quas à Magiſtro Vincentio, quondam Vliſbonenſi Decano, ſe aſſerit pertuliſſe, cum, ſicut accepimus, tanta, & tam enormis exiſtat, illius in eundem materia noua geſtorum, vt nec illam expediat in totum præſentibus explicare; & adhuc eius manus (credentis forſan etiam in altiſſimum rebellare) aduerſus memoratum Epiſcopum, non minus ſolito ſit extenta. Porrò præfatus Epiſcopus, ſuis nobis nuper litteris intimauit, quod cum profectus in æſtate præterita contra fidei noſtræ blaſphemos, ad Eccleſiam ſuam rediens, eam grauiſſimè turbatam inuenerit, vtpote in qua diutius Vincentius multa præſumpſerat, ac illicitè vſurparat, ad Canonicorum ſuorum inſtantiam, ſuppliciter poſtulantium, vt quæ reformanda erant in eadem Eccleſia, iuxta officium ſibi debitum reformaret; nec pateretur eundem Magiſtrum, Decanum Vliſbonenſem, ad quem recipiendum, vt forſan liber fuerit; at poſtquam obtinuit animarum curam in aliis Eccleſiis, præiudicium ſibi fecerat, retinendo. Ipſe ſequutus iuris ordinem, præſertim cum multis de cauſis, eo ſe indignum reddidit, à Decanatu remouit eodem.

Verum dictus Magiſter chariſſimi in Chriſto filij noſtri, Alfonſi Regis Portugalenſis illuſtris contra inſtituta Canonum ſuper id innixus auxilio; non ſolum res ad dictum Decanum ſpectantes, verum etiam alia bona ſua, & Canonicorum eiuſdem Eccleſiæ, poſt appellationem ad nos legitimè interpoſitam, occupauit. Cúmque Regem eundem dictus induxiſſet Epiſcopus, vt de rebus Eccleſiaſticis ſe minimè intromitteret; adeo fuit eius animus contra ipſum (dicto Vincentio procurante) commotus, quod propter hæc graues incurrerit iniurias, & iacturas. Poſt hæc Vincentius ſæpè dictus, per quaſdam litteras falſas ſub nomine Venerabilis Fratris noſtri Archiepiſcopi Compoſtellani, eum citari apud Elboram faciens, Vliſbonenſem Canonicum (ſubſtitutum in Eccleſia prædicta Decanum) pro eodem Epiſcopo comparentem, per nepotes ſuos crudeliter vulneratum, fecit inhoneſtè tractari: & tandem prædicto Epiſcopo ad locum ſibi non tutum per litteras eiuſdem Compoſtellani citato, Gunſaluum Martini Subdiaconum eiuſdem Epiſcopi (Clericum, qui à nobis meruerat protectionis litteras obtinere) per nepotes, & homines ſuos miſerabiliter fecit, ea die, in qua illi fuerat grauiter comminatus, intercidi; & fruſtratim, nouo genere crudelitatis incidi. 9.

Hactenus ad Abbatem, & Priorem Alcobatienſes Honorius Papa, velut quos nouerat idoneos tanto negotio, Alfonſo Regi acceptos, Suario charos; & tali ad omnes pollentes opinione, vt ne ipſi quidem Vincentio ſuſpecti eſſent. Ergo, vt quæ in eo exequenda iudicarent auctoritate Pontificia, ſine vllo reſpectu, ſine vlla dependentia exequerentur, plenam illis impertiens poteſtatem; prædictis ſubiicienda cenſuit hæc, quæ ſequuntur. *Cum igitur hæc tolerari ſub diſſimulatione non debeant, ne præſumptoribus tranſeant in exemplum; diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus Vliſiponenſem Eccleſiam perſonaliter adeuntes, inquiſita ſuper præmiſſis, & cognita plenius veritate, quidquid Canonicum fueris, ſicut melius exequendum cenſueritis, appellatione poſtpoſita, Apoſtolica auctoritate exequamini: facientes quidquid ſtatueritis per cenſuras Eccleſiaſticas obſeruari. Datum Laterani octauo Kalendas Nouembris, Pontificatus noſtri anno tertio.* Hactenus litteræ, quibus cum laude, & communi approbatione delegatos vſos .10.

inde

inde conijcitur, quod nullæ vlterius emerſerint querelæ ſuper tanto negotio: neque ſiue ad eoſdem, ſiue ad alios nouæ litteræ datæ reperiuntur.

11. Hinc facilè intelligendi veniunt verſus quidam, qui in relatione expugnatæ Arcis Alcaſer, de qua anno præterito, pro Suario Epiſcopo non remunerato, quin pro tot bonis mala recipiente, ſub eorundem finem conqueruntur.

Ex his Vliſbona Præſul, qui tot bona noſtris
Contulit, aſt recipit pro bonitate malum.
Iſti porrigitur ab eis pro nectare myrrha
Fel pro melle; ſcelus pro pietate ſui.

Certè, quo tempore Suarius tantum bonum, & Regi Alfonſo, & Regno contuliſſet, debuiſſet melius ab eo remunerari. Sed ea plerumque conditio Principum eſt, vt illi minus ſoluant, cui magis debent; ſeu pudeat eos ab aliis accepiſſe, ſeu renuant reddere. Verum hæc ſatis, ſuperque pro hoc capite, in quo Italia, Gallia, Hiſpaniáque: reliqua, quæ in aliis Prouinciis (neque ea pauciora, aut minus grauia) ſeorſim commodius; ſed prius quæ in Boëmia, ſubortam litem, Regnum diu turbauit, non ſine noſtris ſedatam, proferamus.

---

1. In Boëmia inter Regnum, & Sacerdotium ſuborta lis 2. non ſine Regis, & Pragenſis Præſulis culpa. 3. Honorij littera ad Ratiſponenſem, & VValſaſi Abbatem. 4. eaque duplices. 5. Ottocari ad Honorium breuis epiſtola; 6. mox alia longior, 7. in ſpem multa promittens, 8. & factum purgans. 9. Pragenſis timores, 10. & Honorij Papa mandata ad Abbates Ebrac, & VValſaſi, 11. & qualiter per eos omnia pacata. 12. Plura in Germania, 13. in Polonia, Vngaria, Belgio, Angliáque; & neque Oriens ab his omnino immune.

CAPVT NONVM.

1. INCENSAM in Boëmia procellam hoc anno ortam, ab Abrahamo Bzouio leuiter tactam, quia per noſtros ſedatam latiùs proſequar, atque ipſis litteris vltro, citróque vtrinque productis, rem alias grauem diſtinctiùs enucleabo. Præerat Eccleſiæ Pragenſi Andreas Epiſcopus, acris ingenij vir, & qui nihil à ſe factum putaret, quandiu non aliquid, quod alij non feciſſent: ea multorum hominum conditio eſt, vt tunc ſe tantum putant laude dignos, cum alios damnant, cum non tam imitari geſtiunt, quod boni fecerunt, quam, quod non fecerint, aliis demonſtrare. Ergo Andreas decimationes quaſdam nouas, atque à nemine hactenus exactas, dum primus exigit, non ſolum indignationem Regis, Procerúmque, ſed & aliarum, quas ſoluere ſueuerint (quæ plerumque res nouas pœna ſequitur) ſubſtractionem incurrit, ingenti ſuo, & Eccleſiæ ſuo damno, faciliùs pronorando, quam remouendo. Regibus in præcipiti potentia, ſi ſibi relinquatur, placida, & lenis, ſed ſi impellatur, violenter ruitura. Hinc ſimultates, odia, iurgiáque inter Regem, & Andream: & dum vterque præire alterum cupit, parua in principio ſemina diſcordiæ, in magnam ſegetem creuiſſe viſa ſunt Ottocaro (id nomen Regis erat) debacchante in clerum, è contra Andrea exercente in eum Eccleſiæ arma, quaſi in omnium ſacrorum violatorem.

2. Non ſatis conſtat, an ob ſolas negatas decimas Epiſcopus Pragenſis anathema in Regem, in Prouinciam interdictum promulgauerit: quippe non tantum, quas exegerat de nouo, ſed & ſolitæ ab antiquo ſolui, denegabantur? Id vnum planè ex litteris colligitur, relaxatas à Metropolitano cenſuras, non multo poſt Honorium confirmaſſe; vt inde liqueat non temerè prolatas; increbuit tamen rumor, ſicque is lenis, in Pragenſi Eccleſia, agentibus Decano, atque Canonicis, neque ante Metropolitæ relaxationem, nec (quod mireris) poſt confirmationem Honorij ſeruatas eſſe. Adeo nunquam defuere, nunquam deerunt, qui Regibus blandiri, etiam in propriam conſcientiam non vereantur. Inde Ottocarus audacior aduerſus Præſulem, cui ne ipſi Eccleſiaſtici deferrent, miſcere omnia ſacra, prophanáque inter ſe confundere, indicere collectas, conferre beneficia, Eccleſiaſticos tribunali ſuo ſiſtere, ſub quocumque prætextu damnare ſontes (inter quos Clericum affecit ſupplicio vltimo) & niſi Epiſcopus ſe fuga ſubtraxiſſet, forſan & ipſe eidem ſiſtendus foret. Romam tamen ad Honorium profectus eſt, Prouincia tota relicta ſub interdicto, euaſurus iniurias, quas timebat, atque hæc, & alia de Rege conqueſturus. Hinc Ottocari furor magis accenſus, & quia non poterat in ipſum deſæuire, ſæuitium in bona eius, Eccleſiæque, quæ per Regios miniſtros procurata, in Regios vſos credebantur conuertenda. Neque abſtinebant ab eiſdem Proceres, quibus Regia facta æmulari ſemper in promptu, ſed mala quæque faciliùs exequuntur.

Igitur Andreas cum Romam perueniſſet, alloquutus Honorium quæ ante eius diſceſſum, contigiſſent, aſſeueranter, & in maius omnia attollens; quæ in eius abſentia, velut addubitans, vt qui ex ipſa iudicij ſuſpicione circa non viſa, his, quæ vidiſſet, & paſſus eſſet, ſerio aſſertis, maiorem conciliari fidem non dubitaret. Tum vero Honorius, cui & Regibus deferre, ſed nihilominus iuſtitiam obſeruare ſemper in animo, ad Regem priùs comminatorias litteras, quas nanciſci non potui: deinde ad Epiſcopum Ratiſponenſem, & VValſaſi Abbatem Ordinis Ciſtercienſis eiuſdem Diœceſis duplices de hoc ipſo litteras dedit: inquiſitorias de interdicti violatione vnas, alteras de Epiſcopi bonorum, ſiue aliorum in ipſius odium confiſcatione. Atque ecce exemplar priorum litterarum ad ſupradictos [a]. 3.

a Epiſtola Hon. lib. 1.

Ratiſponenſi Epiſcopo, & VValſaſenſi Ciſtercienſis Ordinis Abbati Ratiſponenſis Diœceſis.

Venerabilis Frater noſter Pragenſis Epiſcopus nobis humiliter intimauit, quod Decanus, & quidam de Prælatis, & Canonicis Eccleſiæ ſuæ, auctoritate

ritate propria, relaxarent, quod in ipſam poſuerat interdictum, priuſquam Venerabilis Frater noſter Maguntinus Archiepiſcopus relaxationem generalem (quam reputamus penitus fere nullam) facere præſumpſiſſet. Ipſum adhuc licet fuerit confirmatum auctoritate Apoſtolica obſeruare auſu temerario, contemnentes. Quocirca diſcretioni veſtræ, per Apoſtolica ſcripta præcisè mandamus, quatenus, vtrùm præmiſſis veritas ſuffragetur, per vos & alios cum cautela, & induſtria diligentius explorantes, ipſos ſi res veritas ſic ſe habet, ab officio, beneficióque ſuſpenſos, ad Sedem Apoſtolicam tranſmittatis, ſatisfacturos nobis, & ipſi de tanta præſumptionis exceſſu. Datum Laterani XIV. Kalendas Martij anno ſecundo. Hæc ſuper exitione interdicti violati ab Eccleſiæ domeſticis. At ſuper bonis Epiſcopo ablatis, atque aliis con-

b Ex eiſdem epiſt.

cernentibus Regem, hæc, quæ ſequuntur [b].

Eidem.

4. *Præſentium vobis auctoritate præcipiendo mandamus, quatenus cautè ac diligenter exploretis, qui percipiant fructus, vel procuratores exiſtant Epiſcopatus Pragenſis? Et vtrum chariſſimus in Chriſto filius noſter Boemiæ Rex illuſtris abſente Venerabili Fratre noſtro Pragenſi Epiſcopo ordinauerit, vel ordinari fecerit procuratores eoſdem, vel ſi Regis habeant familiaritatem ipſius? Et vtrum etiam occaſione moræ, quam facit apud Sedem Apoſtolicam; Eccleſiis eius Diœceſis, & bonis earum immineat diſpendium, vel grauamen; vel exactionibus aggrauentur? Et an nuncij eiuſdem Epiſcopi prohibeantur intrare liberè, ac exire? Et quæ ſuper his, & aliis inueneritis, veſtris nobis litteris intimetis, vt ſecundum hæc & alia, quæ audiuimus in negotio eiuſdem Epiſcopi, prout procedendum fuerit, procedamus. Datum Laterani XV. Kalendas Martij, Pontificatus noſtri anno ſecundo.*

5. His litteris acceptis vterque Præſul, Ratiſponenſis nimirum, & VValtatenſis, inquiſita, & comperta veritate, iuxta vtriuſque mandati continentiam reſcribunt Pontifici, & quid inuenerint in vtroque negotio produnt. Rex vero ſuos ad eundem mittens nuncios, dum alios deſtinabat, qui obiectis ab Epiſcopo Pragenſi iudicialiter reſponderent, paternis, quas ab Honorio accepiſſet monitionibus, hæc humilis reſcripſit, quæ Abraham Bzouius inſeruit ſuis An-

c Ad hunc ann.

nalibus [c].

Venerabili in Chriſto Patri Domino Honorio Summo Pontifici, Ottocarus.

Gratias ago Paternitati veſtræ, quod inter cæteros Principes me diligatis, & quod moneatis me, & arguatis pro ſalute animæ meæ. Verumtamen cognoſco quod multa mendacia fuerunt Sanctitati veſtræ de me dicta. Nam nunquam manus violentas in Clericos inieci, nec collectas impoſui. Interdictum, licet iniuſtè impoſitum, ſeruaui; auxi iura Eccleſiarum, paratúſque ſemper ſum id facere, & iura Eccleſiæ ſemper manutenere: & ſic promitto Sanctitati veſtræ, vt latiùs intelligetis per nuncios meos. Hæc tunc Ottocarus. Verum quæ poſtmodum cum ſolemniores nuncios miſſurus erat, & qua occaſione, ab ipſo non ſint miſſi, ſecundæ illius ad Honorium litteræ produnt, quæ ex Regeſtis Vaticanis excerptæ, ita ſe

d lib. 2. in Regeſt.

habent [d].

6. *Reuerendiſſimo Domino, Summo, & vniuerſali Pontifici O. Dei gratia Rex Boemorum, cum deuoto obſequio filialem ſubiectionem.*

Significamus dignationi veſtræ, quod dum ſolemnes nuncios ad curiam mittere putaſſemus, his, quæ a Domino Pragenſi Epiſcopo contra nos proponuntur finaliter reſponſuros: repentè venit à latere eiuſdem Epiſcopi Abbas de Inſula, petens ex perſona ipſius mitti ſibi tres Comites noſtros maiores cum Abbate de VValſaſem Ciſtercienſis Ordinis, dixítque fruſtra laborare, ſi qui alij mitterentur. Comites autem, quos petiit, nullo conſilio viam ſecuritatis habere potuerunt; Abbas vero poſtulatus, ſine licentia Ciſtercienſis Abbatis venire non potuit, niſi veſtris litteris ſpecialiter vocatus. Perſuaſum eſt ergo nobis à Viris religioſis, ne oratorum diſputationibus ſacrum Curiæ occuparemus auditum; ſi prima fronte ſicut deuoti filij, veſtræ parentes Paternitati, humiliter, ac ſimpliciter, litteris præſentibus exprimeremus, in quibus duritiem gentis noſtræ flectere poſſe cognoſceremus.

Multa ergo breuiter comprehendentes, quæ idem Epiſcopus contra ſuam videtur habere Diœceſim, magis quam contra nos, ſacro Apoſtolatui veſtro, pro omnibus vno verbo reſpondendo, promittimus, quod cooperante Domino, pro gratia veſtra obtinenda, omnia pro quibus iuſtè videtur contendere, ſibi ex animo ſubiiciemus. Præterea, quod gentem noſtram ad inſuetas hactenus decimas non poſſumus cogere, nec poſſemus omnino, etiamſi ipſæ decimæ nobis deberentur, noſtris vſibus deſeruire: antiquarum quoque decimarum redditus, qui multis locis ſubtrahuntur, reddi cogemus. Vt autem perfectò vobis conſtare poſſit, hæc omnia nos deuotè facturos, rogamus obnixè, quod obedientiæ noſtræ experimentum capientes, mittatis a latere veſtro aliquem diſcretum Virum cum eodem Epiſcopo vſque Pattauiam, & quoſcunque Epiſcopos, vel Abbates, ipſe Epiſcopus ſibi elegerit, iure auctoritatis Apoſtolicæ executores præſentis noſtræ promiſſionis conſtituatis. Noſque in propria perſona vſque ad exitum Boemiæ accedentes, per internuncios, quos ſimiliter elegerit; omnia, quæ ſupra promiſimus ſtabiliemus; ſi quid etiam contra aliquem ſpiritualiter habet perſonam, vel ſecundum iura terræ iudicabimus, vel veſtro iudicio, ſi ipſe Epiſcopus voluerit, reſeruabimus. 7.

Sanè ſi veniendi Pattauiam metum allegauerit, dicens per amicos noſtros in via poſſe ſibi malum aliquod procurari, ſuper hoc Apoſtolicæ Sedis reuerentiam, vobis iurando promittimus, euntem Pattauiam, & ad vos redeuntem ab hoc metu eum liberum eſſe debere. Denique quod de ſuſpenſo nobis Clerico imponitur, ſciatis eum effractorem quinque Eccleſiarum, qui latronibus erat ſociatus, & cum ipſis in latrocinio in armis comprehenſus cum ſimilibus, ſimiliter eſt punitus. De his tamen, & de omnibus, quæ Paternitas veſtra in filiis ſuis piè corrigenda cenſuerit, obedire parati, quod iubere dignemini, cum deuotione debita expectamus. Hoc ſolum vos monuiſſe humiliter poſtulantes in noſtris negotiis, quod in omni neceſſitate Romana Eccleſia contra omnes Principes per anteceſſores noſtros adſtitimus, & vobis nihilominus, ſi ſe tempus obtulerit, cum dignati fueritis aſſiſtemus. Hæc ad Honorium Ottocarus Boëmus: vere an in dolo, quis audeat affirmare? 8.

Certè Andreas, aut ſenſiſſe dolos, aut inconſtantiam timuiſſe viſus eſt, nec ſe ſecurum aduenire Pattauiam poſſe, multis productis exemplis diſputabat. An non ſimiliter Thomas Cantuarenſis 9.

tuarenſis vocatus ab Henrico perfidiæ Regis pœnas capite luit? Non certiorem fidem in Ottocaro, non conſtantiorem animum? Sed neque ſibi Thomæ fortitudinem, aut virtutem ſuppetere, ea qua egrediatur martyrio coronari? Quid, quod in litteris de reſarciendis damnis ſibi, & ſuis illatis, & de eiſdem in futurum præcauendis, nec verbum vllum fiat: quod quis credat omiſſum per obliuionem? fuiſſe ſibi cum Rege maiorem litem ſuper inſtitutione Clericorum, deſtitutionéque, & ſuper aliis eorumdem cauſis, quas ſibi temerarius arrogabat? Sed nec de his ab eo quidquam expreſſum, & ſolas decimationes antiquas ſtabiliri, de quibus nullus potuiſſet dubitare? Quid, quod ſe Ottocarus alienum à cauſa facit, & ſolum populum Epiſcopo oppoſuit? Cum tamen ipſe, quæ in populum habebat (creditas ſibi oues) vltro remitteret, & eâ ſolum, quæ à Rege paſſus eſſet, quia contra ius Eccleſiæ, non condonaret? Demum quod paſſo non ſolum à Rege, ſed à Regni Proceribus, nulla ab eiſdem offeratur ſatisfactio, nulla ſecuritas: argumento eſſe paratas ſibi per eos inſidias fore? Nec ſi quid denuo patiendum ſibi ſit, referre per quos veniat exequendum? Hæc, & ſimilia cum comitiis primum, mox cum Honorio conferens, tales ab eo ad duos Ciſtercij Abbates, VValſaſenſem nimirum, quem antea poſtulaſſet, & Ebracenſem. (Ratiſponenſi Epiſcopo adiuncto, quod cœpiſſet in cauſa) litteras impetrauit, iuxta quarum tenorem Regem adirent, & omnia, & ſingula in eis contenta, vſque dum totum negotium conſummarent, exequerentur [e].

e Ex eiſdem Regeſt.

10. *Epiſcopo Ratiſponenſi, & Ebracenſi, & VValſaſenſi Abbatibus Ciſtercienſis Ordinis, Herbipolenſis, & Ratiſponenſis Diœceſis.*

Chariſſimus in Chriſto filius noſter Rex Boëmiæ, illuſtris, ſuas nobis litteras deſtinauit, continentes, quod Venerabili Fratri noſtro Pragenſi Epiſcopo paratus erat, de omnibus, ſuper quibus de ipſo, & Baronibus ſuis conqueruntur, pro reuerentia noſtra ſatisfactionem congruam exhibere, petens, vt aliquem de latere noſtro propter hæc, vſque Pattauiam cum ipſo Epiſcopo mitteremus. Quia tamen prædicto Epiſcopo de prudentium Virorum conſilio, non duximus laborem huiuſmodi ſubeundum, donec plenius diſquiſitum extiterit, qualem poſſit ſatisfactionem habere de damnis, & iniuriis, ſibi, & clero ſuo hactenus irrogatis, quam rehabere valeant cautionem, ne attententur ſimilia in futurum: nos ipſum Regem per noſtras rogamus litteras, & hortamur, vt in manibus veſtris præſtet, & à nobilibus terræ ſuæ præſtari faciat idoneam cautionem dimittendi de cætero ipſi Epiſcopo, inſtitutiones, ac deſtinationes, ac iudicia qualibet Clericorum, ac alia, quæ noſcuntur ad ius Pontificalis officij, pertinere. Ad hæc ipſum Epiſcopum per procuratores ſuos reſtituat in Epiſcopatus ſui poſſeſſionem liberam, & quietam; & de præſentibus ſubtractis ſibi, ac his, qui adhæſerunt eidem, congruam ſatisfactionem exhibeat & à ſuis faciat ſubditis exhiberi, per vnum veſtrum nobis plenè, ac planè reſcribens, quidquid ſuper reſtitutionem poſſeſſionis ipſius Epiſcopatus, ac ſatisfactionem damnorum, & aliis ſupra dictis, duxeris faciendum; vt tam ſcripto ſuo, quam relatione illius è vobis, qui ad nos venerit, hac de cauſa facti ſuper his omnibus certiores, huiuſmodi negotio dignum finem imponere valeamus.

Sanè ſalutem eiuſdem Regis zelantes, ipſi conſulimus, vt ſuper eo, quod Clericum quendam ad ſuſpendium iudicauit, licet reiecto, vt dicitur, Clericali habitu, Clericali videtur priuilegio ſe priuaſſe, abſolutionis recipiat beneficium ad cautelam. Quocirca diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ipſum Regem perſonaliter adeuntes, ad exhibendam cautionem prædictam, & ad faciendum eam à ſuis ſubditis exhiberi, ac ad reſtitutionem ipſius Epiſcopi, & alia, quæ præmiſimus, monentes prudenter, & efficaciter inducentes, eius ſuper his litteras requiratis, ad nos per veſtrum aliquem deferendas. Relaxaturi ſententiam interdicti promulgatam in Regnum, ſi ſuper reſtitutione ipſius Epiſcopi, & aliis fecerit, quæ hortamur; impenſuri eidem, ſi voluerit, vt prædictum eſt, abſolutionis beneficium ad cautelam, pro ſuſpenſione Clerici memorati. Datis Romæ apud Sanctum Petrum Idibus Maij anno ſecundo. Hæc tunc Honorius. Cæterum qualiter hæc omnia per Epiſcopum Ratiſponenſem, Abbatéſque exequutioni ad vnguem mandata ſint, qualiſéque VValſaſi Abbas, cui Pragenſis præ aliis confidebat, ad vrbem remiſſus, pactis conuentis firmatis ab Honorio, Epiſcopum reduxerit, atque Boëmiam quiete, & pace donauerit, anno ſequenti, quo euenit, dicemus. Pergo ad alia. 11.

In Germania litiganti Suphiæ Virgini, filiæ Ducis Bauariæ, ſuper ſui Monaſterij Præfectura: quippe in diſcordia electa, neque æmula cedente potentiæ Patris; Ebracenſis Abbas ab Honorio iudex datus [f] *qui partes ad pacem honeſtam, & Canonicæ puritati conſonam ſtuderet inducere, aut ſi ea non poſſet prouenire, inquireret de ſtudiis litigantium, & meritis electorum, & aliis, quæ circa electionem vtriuſque videret inquirenda, & cunctis diligenter examinatis, aut cauſam fine debito terminaret, aut aſſignato partibus termino competenti determinandam Pontifici remitteret. Datum Laterani tertio Nonas Iulij, Pontificatus ipſius anno ſecundo.* Simile quid Abbati Salemitano iniunctum eſt die immediatè ſequenti, cum neutra domus Ciſtercium profiteretur. Quin & Hemmenrodenſi, ac Villarienſi diſtrictè præceptum [g]; *atque in virtute obedientiæ item iniunctum, quatenus per ſe ipſos, aut per religioſas perſonas, & circumſpectas ab ipſis eligendas, ſingula Monaſteria, tam Virorum, quam mulierum nigri Ordinis, per Treuirenſem Prouinciam viſitarent, reformantes, & corrigentes in eis, quæ correctionis, & reformationis officio viderent indigere. Datum Laterani tertio Kalendas Aprilis, anno ſecundo.* 12.

f Epiſt. Hon. lib. 2.

g In eiſdem Regeſt.

In Polonia Henrico cognomento Barbato Sileſiæ Duci (Sanctæ Eduuigis Viro, quem ſæpius diximus) cum VV. Oddonis Ducis filio litiganti, Abbas Andreouienſis iudex datus; [h], *Romæ apud Sanctum Petrum nono Kalendas Iunij, Pontificatus Honorij anno ſecundo.* Sic in Vngaria Epiſcopo Varadienſi male audiente *quod perſequendo iuſtitiam, & comeſſationibus, & ebrietatibus inſiſtendo, delectatur in dolo, & in malitia gloriatur, qui Parrochianis ſuis, interdum ſpiritualia ſic miniſtrat, quod nonnulli exiſtiment, ipſum orthodoxæ fidei non ſapere puritatem. Clericos quoque Varadienſes terris, ſyluis, pratis, redditibus, & rebus aliis per violentiam ſpoliat, & excommunicationis vinculo contra ſtatuta Concilij Generalis adſtringit, ac quoſdam ex* 13.

h Ex eiſdem Regeſt. & omnia quæ ſequuntur hoc anno.

eis

eis per incompoſitam familiam, quam habere ipſe incompoſitus delectatur, ſic fecit inhoneſtè tractari, quod quidam illorum rebus omnibus ſpoliati, ex inflictis vulneribus perierint. Cum, inquam, hæc, & alia, haud inferiora de eo deponerentur; Veſpremienſis Epiſcopus, & Abbas de Bochin, Ciſtercienſis Ordinis deſignati ſunt, de vita, & motibus illius inquiſituri: *Romæ apud Sanctum Petrum Idibus Maij, anno ſecundo.* In Belgio tutſus Cancellarius Flandriæ Guido, in Anglia quidam Robertus de Saleya, hic Fontanenſem, Landenſem ille Abbatem experti iudices, litteris expeditis pro primo *Romæ apud Sanctum Petrum ſecundo Nonas Maij*; contra ſecundum vero *Laterani decimo Kalendas Nouembris præſentis anni.* Demum ab iis iudiciis, nec Oriens quidem immune hoc anno fuit, & deſignato Abbate de Corcinco (cœnobio, de quo ſupra) Ordinis Ciſtercienſis ad terminandam cauſam, quæ inter Fratres Dominici ſepulchri, Theſſalonicenſis Diœceſis, & Capitulum Eccleſiæ Sancti Demetrij, à longo tempore controuertebatur: litteris datis *quarto Kalendas Iunij, anno ſecundo.* Hæc Ciſtercienſes in obſequium Eccleſiæ, Honoriíque: at quid pro eis Honorius? ſequenti capite veniet referendum.

---

1. *Abbatia Virginum dicta de Buſiaco aliqualis notitia.* 2. *Honorius pro Eccleſia Caſſemarij, quam ipſe conſtruxiſſet,* 3. *ad Abbatem, & Monachos,* 4. *deinde ad Capitulum Generale Ciſtercij ſcribit.* 5. *Conrado priuilegia multa concedit:* 6. *pro decimis* 7. *ſolemni promulgata declaratione;* 8. *in Legato;* 9. *contra Plebanos.* 10. *Confirmatus ad inſtar Ciſtercienſis Ordo Vallis Scholarium, & Ciſtercium electum, ab aliquibus ex filiis Beati Dominici.*

CAPVT DECIMVM.

1. MVLTAS hoc anno Eccleſias Ciſtercienſes ſub Beati Petri, & ſua protectione ſuſcepit Honorius, quas longum, neque vtile eſſet recenſere: cum nulla pene in vniuerſo Ciſtercio ſit, quæ non hanc protectionem ſit adepta. Producam ſolam Abbatiam Sanctimonialium de Buſiaco dictam, in Diœceſi, vt coniector Aurelianenſi; quia non alibi mentionem illius video [a]. *Perſonas*, inquit, *veſtras, & locum, in quo Diuino eſtis obſequio mancipata ſub Beati Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus: eaſdem quoque libertates, immunitates, quas alia Monaſteria Ordinis Ciſtercienſis à nobis, & prædeceſſoribus noſtris habere noſcuntur, præſentium vobis auctoritate concedimus, & ſpecialiter Capellam, & Domum de Buſiaco, cum præeminentiis ſuis, terras, & fructus, qui fuerunt Canonicorum de Hiems-Villa, a Venerabili Fratre noſtro M. Aurelianenſi Epiſcopo vobis collatos, &c. Datum Laterani octauo Kalendas Aprilis, anno ſecundo.* Certè ſi Manaſſes Aurelianenſis (neque enim alius per M. poteſt intelligi, & is Aurelianis præſidebat hoc ipſo tempore) cœnobium, ab anno M. CC. VII. quo cathedram conſcendit, fundatum conſtat. Niſi fortè dicamus longè antiquius, & fundatum ab alio Manaſſe eius nominis primo, aliàs ſecundo, quem circa annos M. C. XII. memorant tabulæ Eccleſiæ Aurelianenſis.

[a] Ex Reg. Hon. 3.

2. Idem Honorius, quam Caſſemarij Eccleſiam Cardinalis conſtruxerat, & anno præterito iam Pontifex ſacrauerat; promouere deſiderans, primo vt eadem ipſa dedicatio nouendiali celebraretur ſolemnitate per annos ſingulos, cenſuit ſtatuendum: propoſitis pro his, qui concurriſſent ad eam celebritatem, indulgentiis. Secundo ad decentiorem Eccleſiæ cultum (quod aliàs in Ciſtercio ſemper prohibitum) vt veſtibus ſericis in altari, atque argenteis thoribulis, certis tantum diebus liceret vti, cum Monachis illius domus diſpenſauit; quod tamen poſtea in exemplum ab aliis tractum relaxandæ humilitatis, & paupertatis, non leue, heu! fomentum miniſtrauit. Tertio, cœnobium illud Caſſemarij ſpecialiori vinculo Sanctæ Romanæ Eccleſiæ vnitum voluit. Et tandem quarto, benefacientibus eidem Monaſterio ſalutem, & gratiam, malefactoribus æternam damnationem comminatus eſt. Primam litterarum illius partem, in qua ſolemnis dedicatio continebatur, anno præterito, quo factam fuiſſe conſtat, poſteriorem, quæ ab hoc facienda iubet, ex Baronio tranſcriptam accipiat Lector [b].

[b] tomo 13.

Vt ipſius Eccleſiæ dedicatio veneranda, ſingulis annis deuotius celebretur, vniuerſis, qui ad ſolemnitatem conſecrationis eiuſdem infra nouem dies deuotè conuenerint, de illius pietate confiſi, qui eſt peccatorum remiſſio, de iniunctis ſibi pœnitentiis annum vnum miſericorditer relaxamus. Præterea, vt appareat in ornatu, quod Eccleſiam veſtram intendimus ſpecialiter honorare, vtendi argenteo thuribulo, ac ſericis indumentis inter Miſſarum ſolemnia diebus Dominicis, & feſtiuis liberam vobis concedimus facultatem. Licet autem Monaſterium veſtrum iuris, & poteſtatis ſit Sedis Apoſtolicæ ſpecialiter; quia tamen ex hoc iuris, ſcilicet proprietatis ipſius, ſpecialiter eſt effectum: nos illud ſub ſpeciali cura, & principali tutela Beati Petri ſuſcepimus, cum omnibus rebus, quas impræſentiarum iuſto titulo poſſidet, aut in futurum iuſtis modis poterit adipiſci, vt ſecundum priuilegia prædeceſſorum noſtrorum, & noſtra, ſemper eas ſine contradictione poſſideat, gaudens vbique priuilegiis, & indulgentiis vniuerſis, tam generalibus, quam ſpecialibus à Sede Apoſtolica impetratis, ſaluis ſtatutis Concilij Generalis. Cunctos igitur ipſius iura ſeruantes Apoſtolica benedictione proſequatur, eoſque Diuina Maieſtas iuſtificet in præſenti, & glorificet in futuro. Turbatores autem ipſius, niſi commoniti reſipuerint, reos ſe Diuino iudicio de perpetrata iniquitate cognoſcant, & muneris Apoſtolicæ benedictionis expertes. Datum Laterani, tertio Nonas Februarij, Pontificatus noſtri anno ſecundo. 3. Hactenus ad Raynerium Abbatem, Monachóſque Eccleſiæ Caſſemarij. At cum nec hoc Honorio ſatis eſſet, paucis elapſis menſibus, vt feſtum Ioannis, Paulique cœnobij tutelarium celebrari iuberet per totum ordinem,

&

& eorum nomina in Litaniis exprimi, ad Capitulum Generale Ciſtercij ſcripſit, prout hodiéque in Regeſtis eius habetur. Exemplar porro
c Ex Regeſt. Honorij III. lib. 2. litterarum ad Capitulum hoc eſt [c].

Vniuerſis Abbatibus in Generali Ciſtercienſi Capitulo conſtitutis.

4. *Beatorum Martyrum Ioannis, & Pauli merita glorioſa commendat, & quoſcumque fideles merito ad eorum deuotionem inuitat, quod ſcriptura teſte, lingua ipſorum facta ſunt claues cœli. Vnde ſecundum Eccleſia Romana Ordinem, ſicut Apoſtolorum Principes Petrus, & Paulus in Litaniis ante alios Apoſtolos inuocantur, ita & hi inter Martyres, quos Eccleſia exorat, aliis præponuntur. Sanè nos ad eoſdem glorioſiſſimos Martyres ſpiritualem deuotionem habentes, vtpote qui ad eorum titulum Sacerdotij gradum accepimus, Eccleſiam Caſemarij eorumdem vocabulo inſignitam, antequam Ordinis veſtri reciperet inſtituta, pro ipſorum veneratione, & dilectione, qua veſtrum ordinem amplectamur, egregia ſtructura fecimus fabricari; eámque aduocata Epiſcoporum multitudine, ſolemniter conſecrauimus ad honorem Dei, ac Domini noſtri Ieſu Chriſti, & glorioſiſſima matris eius, ac Martyrum prædictorum. Cum igitur & vos, Ordo quorum obſeruatur ibidem, eorumdem Sanctorum memoriam ſpeciali deuotione recolere debeatis, per Apoſtolica vobis ſcripta mandamus; quatenus eorum præclara ſolemnia faciatis, per omnes Eccleſias veſtri Ordinis in duodecim lectionibus, annis ſingulis, veneratione congrua celebrari: & in Litaniis eorum implorari ſuffragium, iuxta morem Romana Eccleſia prænotatum. Datis Romæ apud Sanctum Petrum XII. Kalendas Iulij anno ſecundo.* Hæc ad Capitulum Honorius pro ſua domo; atque in obſequium Martyrum, in quorum ab initio honorem dicata eſſet. Porro, quid à Capitulo actum ſit, cum aliis eius actis infra reddemus.

5. Fine anni, cum Conradum Ciſtercij Patrem, multa filiorum cura, & varia, quæ emergebant, negotia ſollicitarent, ab eodem Honorio multa obtinuit, per quæ cunctis occurri, & quieti filiorum prouideri facilè poſſet. Exercebat in aliquibus Prouinciis noſtros moleſtia triplex, ab Epiſcopis, à Legatis, à Plebanis. Epiſcopi, exemptionem Decimarum, quatenùs ad terras, quæ alii decimaſſent, temperatam à noſtris, atque ipſum ipſius temperamentum in Concilio Generali Lateranenſi confirmatum à Patribus ad noua alia extendentes, id eſt ad nouos agros, terraue, quæ hactenus decimales non extitiſſent, quoties à noſtris coli contingebat, decimas extorqueri, ne ſolùm exemptione non grauarentur, ſed labore diteſcerent; quibus poterant modis, nonnunquam etiam per violentiam, exagitabant. Legati per cenſuras Eccleſiaſticas, quos non haberent procurationum ſuarum contributores, quouis quæſito colore, cogebant ad alia, per quæ ſe magis grauari experiebantur. Demum Plebani (quod exactionis inauditum hactenus genus) Mortuarij iura, (nam ſic ea appellabant,) quæ extunc in morte non eſſent percepturi, conſtanter exigebant ab illis omnibus, qui ſpreto ſæculo, intrantes religionem, ſacros ritus Ciſtercij profitebantur.

Ergo Honorius contra trinam vexationem exigente Conrado, intra vnius Hebdomadæ ſpatium (neque enim plures dies interceſſerunt) triplex munimen contulit, triplici expedito priuilegio, acri contra impugnantes, igneóque; in Ciſtercium glorioſo & honorifico. Porrò ſingula, quia & ad hiſtoriam faciunt, & alibi non extant vulgata hactenus, ex Vaticano excerpta, hic conſequenter tranſcribenda eſſe putaui. Quod decimarum exemptionem concernit, hæc habet verba [d]. d Ex Reg. Hon. l. 6.

Abbati Ciſtercienſi, & vniuerſis Coabbatibus eius, & Fratribus ſub eodem Ordine Deo ſeruientibus.

Contingit interdum, quod nonnulli propriis incumbentes affectibus, dum Sanctionum ſenſum legitimum ad ſua vota non habent accommodatum, ſuperaddunt adulterum intellectum, in temporali compendio, æternum compendium non timentes. Sanè, quia ſicut audiuimus, quidam ſuo nimis inhærentes ingenio, nimiúmque voluntarij Concilij Generalis interpretes, de noualibus poſt idem Concilium acquiſitis, à vobis contingat indebita moleſtatione vexari; nos interpretationem illorum intellectui conſtitutionis prædicti Concilij ſuper Ciſtercienſium decimis edita, aſſerimus peregrinam; in ipſa quidem expreſsè cauetur, vt de alienis terris, & amodo acquirendis, & iam ſi eas propriis manibus, aut ſumptibus colueritis, decimas perſoluatis Eccleſiis, quibus ratione prædictorum antea ſoluebantur. Vnde ſi ad propoſitum aciem diſcretionis extenderent, admittentes nihilominus, de quibus noualibus Apoſtolica Sedes intelligat indulgentiam conceſſam retractare: non ſic ſuper noualibus noua interpretationis ludibrio ingenia fatigarent; neque enim Noualia dicuntur, quæ quis de nouo acquirit, ſed quæ de nouo colit, cum hactenus inculta, & nulli redditualia remanſiſſent. Inhibemus igitur auctoritate præſentium, vt nullus à vobis de Noualibus à tempore Concilij excultis, vel impoſterum propriis manibus, aut ſumptibus excolendis, ſiue de nouo à vobis acquiſitis, ſiue ab olim poſſeſſis, decimas exigere, vel extorquere præſumat. Nulli ergo, &c. Datum Laterani decimoquinto Kalendas Ianuarij, Pontificatus noſtri anno tertio. Hactenus ibi.

Porrò, vt hæ litteræ non tam priuilegij, quam Iuris etiam communis vim haberent, declarationem auctoritatiuè pronunciatam, eadem die publicari fecit, atque redigi in acta, cuius hic tenor. 7.

Quia eius eſt interpretari iura, cuius eſt condere, nos habentes vtriuſque facultatem, licet immeriti, quod in Concilio Generali ſtatutum fuit, vt Fratres Ciſtercienſis Ordinis, de alienis terris, & à tempore prædicti Concilij acquirendis, etiamſi eas propriis manibus, aut ſumptibus excoluerint, ſoluant decimas Eccleſiis, quibus ratione prædiorum antea ſoluebantur, niſi cum ipſis Eccleſiis aliter duxerint componendum; taliter declaramus, vt non intelligendum ſit, eos teneri ad decimas de Noualibus perſoluendas; vnde ſtatuimus, vt de Noualibus excultis à tempore Concilij Generalis, aut in poſterum excolendis, nullus ab eis decimas exigere, vel extorquere præſumat. Nulli

ergo omnino hominum liceat, hanc paginam noſtra declarationis, & conſtitutionis infringere, &c. Datum Laterani vndecimo Kalendas Decembris, Pontificatus noſtri anno tertio. Ita pro decimis. Cæterum in legatos, ſeptem diebus elapſis, hæc quæ ſequuntur.

8. *Abbati Ciſtercienſi, & vniuerſis Coabbatibus eius, & Fratribus ſub eodem Ordine Deo ſeruientibus.*

Cum Ordinis veſtri gratioſa plantatio, multa religionis, & honeſtatis flores, & fructus pretulerit, effuſo longè, latéque laudabilis conſeruationis odore; Apoſtolica Sedis auctoritas, conſiderans per Martha ſollicitudinem prouidendum eſſe Maria quieti; & vt orantis Maria ſuffragiis, ſatagentis Martha ſollicitudo iuuetur, ne alicuius temeritatis incurſus, ſancta conuerſationis otium perturbaret, ordinem ipſum, & priuilegiis, & nonnullis indulgentiis ſpiritualis gratia prerogatiua muniuit. Nos autem qui ſalutifera commoda veſtra, benigno fauore proſequimur, tranquillitati veſtra libenter, prout poſſumus, prouidemus; auctoritate præſentium inhibentes, Legati Sedis Apoſtolica ſine ſpeciali mandato noſtro, in vos excommunicationis, vel ſuſpenſionis, & in Monaſterio veſtro interdicti ſententias contra ea, qua vobis ſunt ab Apoſtolica Sede conceſſa, promulgent. Nulli ergo, &c. Datis Laterani vndecimo Kalendas Ianuarij, Pontificatus noſtri anno tertio.

9. Reſtabat adhuc in tertiam vexationem, inſolentiorémque à Plebanis illatam, munimen tertium, eo ſollicitius procurandum, quo non ſiſtebat in rebus temporalibus, ſed ad ſpirituales (retractis per indebitam exactionem, à conuerſione quibuſdam) extendebatur. Contra hanc ergo immediatè ſequenti die, nempe tertia, & vigeſima Decembris, ſequentes litteras cenſuit expediendas.

Abbati Ciſtercienſi, & vniuerſis Coabbatibus eius, & Fratribus ſub eodem Ordine Deo ſeruientibus.

Conſtituti iuxta verbum Propheta, licet inſufficientibus meritis, ſuper gentes, & Regna, officij noſtri debitum decenter exequimur, cum euellimus euellenda, & plantanda plantamus, recta regimus, & dirigimus indirecta. Significaſtis ſiquidem nobis, quod in quibuſdam partibus conſuetudo deteſtabilis inoleuit, videlicet, quod cum aliqui amulantes chariſmata meliora Monaſteria veſtri Ordinis volunt, cauſa religionis, intrare, vt ibi Domino famulentur; Capellani eorum, donec ab ipſis pecuniam, qua mortuarium nuncupatur, extorqueant, prout à Parrochianis ſuis decedentibus conſueuerunt accipere, illis temerè ſe opponunt: quare ſuper hoc noſtra prouidentia remedium flagitaſtis; volentes igitur abuſum corruptela huiuſmodi aboleri, auctoritate vobis præſentium indulgemus, vt Capellanorum contradictione huiuſmodi non obſtante, liberas perſonas ad vos è ſaculo fugientes, liberè recipere valeatis: nulli ergo, &c. Datis Laterani decimo Kalendas Ianuarij anno tertio. Hactenus, quæ Honorius expediuit, & Conradus obtinuit ſub huius anni finem noſtris indulta. Vt non leuis oriatur coniectura, Romæ vtrumque extitiſſe ſub idem tempus; atque inde Honorium altius penetrantem prudentiam hominis Conradum elegiſſe in Cardinalem, id quod anno ſequenti eſt exequutus.

Hoc item anno, quod ſupra memorauimus, 10.
Honorius Papa ordinem Vallis-ſcholarium confirmaturus, quo nouellæ familiæ, nec dum adultæ auctoritatem daret, & fortitudinem adinſtar Ciſtercienſis; conceptis verbis, neque ſemel, aut iterum tantum recepta, confirmandum putauit. *Litteris datis pridie Nonas Martij, Pontificatus ipſius anno ſecundo.* Verum quod hunc annum, ſupra modum illuſtrem reddit Ciſtercienſi familiæ (niſi in ſequentem mauis referendum) haud dubiè fuit iudicium Sanctorum hominum, ex filiis Beati Dominici Guoſmanij, & nouo tunc ſodalitio Prædicatorum: qui cum in eo nonnihil fluctuarent (quæ rerum quantumcumque magnarum, dubia ſemper initiis eſſe ſolent,) & de alio vitæ genere aſſumendo deliberarent inter ſe. Ciſtercienſe præ aliis elegerunt, ad quod ſecuri poſſent tranſmigrare, litteris ad ipſum impetratis ab Hugolino Cardinali Legato, quarum meminit Bzouius, ſuppreſſo licet Ciſtercienſi Ordine: quas Humbertus, ex quo ipſe deſumpſit, prodit, dum ita ait. *Eo tempore, quo Pradicatorum Ordo, tanquam puſillus grex erat, & vt nouella plantatio, in Conuentu Bononienſi ſuborta quadam tentationis commotio inter Fratres, in tantum eos deiecit, à puſillanimitate ſpiritus, & tempeſtate, vt multi eorum conferrent, ad quos ordines ſe transferrent: timentes ne tanquam nouus, & modicum roboratus in nihilum deueniret. Vnde duo de maioribus impetrauerunt litteras, à quodam Legato, qui tunc erat in partibus illis, vt ad aliquod Ciſtercienſis Ordinis Monaſterium transferre ſe poſſent. Quas litteras cum Fratri Reginaldo, quondam Sancti Aniani Aurelianenſis Decano (qui Vicarius Beati Dominici erat) repraſentaſſet, & ille in Capitulo cauſam cum dolore multo expoſuiſſet, fit fletus ingens, & commotio pradicta magis ſucreſcere cœpit.* Hæc planè Ciſtercienſium illius æui, & prima, & ſumma laus, quod vel poſt centum, & viginti annos adeo florerent, vt à diſcipulis, & ſociis Sancti Dominici, ipſo adhuc viuente, velut ſibi ſequendi, probari poſſent. Non dubito à noſtris repellendos, ſi de facto acceſſiſſent, pro reuerentia Sancti, & Ordinis, quem ab initio promouiſſent, perſuaſa ſibi in Eccleſiam vtilitate. Sed gratulor tunc adhuc tales eſſe, quorum virilis ætas, adultáque, non ſenioribus tantum arrideret, verum iuuenibus, & ſub auſpiciis Dominici adultioris.

1. *Beata Ida de Niuella conuerſatio, & charitas pro animabus Purgatorij;* 2. *itémque pro ſalute viatorum.* 3. *Apparitiones frequentes.* 4. *Mors Margaritæ, atque eius apparitio,* 5. *& reſponſa ad quæſita, inter quæ reuelatus tranſitus Idæ.* 6. *Mors imminens;* 7. *ſed dilata ſororum precibus,* 8. *& dilatatio intimata Sapientiæ Virgini.* 9. *Credita Beatrix occaſio dilationis.*

CAPVT VNDECIMVM.

1. CIRCA idem tempus Rameyenſes Moniales multum afflixit Beatæ Idæ, de Niuela prædicta more, & niſi lachrymis earumdem redempta eſſet, exequenda abſque dubio, vt rei euentus planè demonſtrauit. Multa illi cum Chriſto familiaritas, multa cum Sanctis Angelis, vt verè conuerſatio ipſius, iuxta Apoſtoli verbum in cœlis eſſet, & adeo feruida flagrabat charitate, vt vitam, & ſalutem ſuam, neque id ſemel
a cap. 5. vitæ B. Virginis. pro animabus Purgatorij lubens exponeret [a]. *Vna ex Monialibus Monaſterij Rameyenſis petiit ab ancilla Chriſti, vt funderet preces ad Dominum pro anima Patris ſui, quod illa gratanter facere ſpopondit. Cumque diebus ac noctibus pro eadem anima ſollicitaretur: nihil ei penitus de anima illa reſponſum eſt. Quadam demque die, cum Conuentus Monialium colligendis in agro frugibus operam daret, pauſante Conuentu, pauſante & ipſa ſeorſim à cæteris, iuxta acerbum manipulorum, & eadem hora reuelatum eſt ei, quod anima illa pro qua Domino ſupplicauerat, Purgatorij eſſet deputata ſuppliciis. Quod cum ei reuelatum eſſet in tantum cruciatibus eius compaſſa eſt, quod petiit à Domino, vt affligeret eam, quacumque vellet, infirmitate, vt eius Purgatorium alleuiaretur. Exaudiuit autem Dominus orationem eius; & ſtatim eadem hora febris eam valida inuaſit eam, vt poſtea ſex hebdomadis huiuſmodi modo vexaretur.* Sic eius acta.

2. Non ſolum autem pro animabus Purgatorij redemendis à pœna, ſed multo magis pro amicis viatoribus præſeruandis à culpa, ſalutem
b cap. 6. ſuam offerre ſolita erat [b]. *Sacerdos quidam vir laudabilis, & honeſtæ conuerſationis occaſione cuiuſdam affectuoſæ familiaritatis, quam mulierculæ cuidam exhibebat, illectus, cœpit eam amare, non quidem amore caſto, & ſancto, ſed amore carnis illecebroſo, ita vt huiuſmodi tentatione plurimum fatigaretur. Quod per Spiritus ſancti reuelationem cognoſcens ancilla Chriſti cœpit valdè contriſtari, eo quod in Chriſto diligebat eum, & tam vehementem in corde ſuo concepit dolorem, vt vi doloris ſanguinem euomere cogeretur. Orauit ergo attente pium Dominum, vt ſibi, quamcumque vellet, inualetudinem infligeret, tantum, vt lethalem morbum, qui quaſi Cancer iam ſerpere cœperat, & depaſcere vitalem eiuſdem Sacerdotis vigorem, ab eius animo penitus auferret. Et quid egit pius Dominus? Nunquid repulit orationem eius. Non. Sed deſideratam febris quartanæ infirmitatem ei immiſit, quæ per ſex menſes tenerum eius corpuſculum, tam ſufficienter flagellauit, vt prædictus Sacerdos à tentatione liberaretur & ipſa compaſſionis ſuæ, qua eidem condeſcenderat, merito non priuaretur.* Hactenus ibi.

3. Hinc etiam multæ illius reuelationes, multæ Monialium animæ in cœlis coronatæ illi frequentes; è quibus vnam, aut aliam breuiter pro-
c cap. 10. mam [c]. *Fuit in prædicto Monaſterio Monialis quædam, quæ infirmitate, qua diu languerat, ingraueſcente, ad extrema peruenit. Cui aſſidens Venerabilis Virgo dixit: Obſecro te, Soror chariſſima, vt poſt obitum tuum; ſeptima nocte, ſi licuerit, reuertaris ad me, mihique quod inueneris, renuncies. Quæ viam vniuerſæ carnis ingreſſa, non ſeptima nocte, ſed infra ſex menſes ad eam ingreſſa eſt, habens in comitatu ſuo Venerabilem Virginum cateruam, quas à Domino comites acceperat, vt earum Ducatu intraret in requiem cœleſtem. Aſtitit itaque ei circumamicta Clamyde purpurea, & coronam mirabili claritate radiantem habens in capite ſuo, cui quatuor lapides pretioſi decenter inſerti erant. Quorum vnus in parte anteriori contra frontem locatus erat, alter in parte poſteriori, tertius à dextris, quartus vero à ſiniſtris. Cumque ancilla Chriſti propter nimiam claritatem, qua multum radiabat facies eius, eam agnoſcere minimè poſſet; ſciſcitata eſt ab ea, quænam ipſa eſſet? Quæ reſpondens ei, ſuum nomen indicauit. Ad hæc Ida inferens; quare, inquit, rubrum eſt indumentum tuum? Quæ ait: quia diebus multis valide corporis languore martyrizata, & flagellum, quo Pater meus cœleſtis me filiam ſuam caſtigare dignatus eſt, patienter tuli, vt non morerer, ſed viuerem, & enarrarem in me opera Domini, idcirco noueris me cum Sanctis Martyribus perfectâ gloria ſortituram in Regno cœlorum, quod per veſtimenti colorem purpureum ſignificatur. Et cum iterum Virgo Domini in interrogatione ſua perſeuerans, quæreret ab ea, quid ſignificarent quatuor pretioſi lapides in corona eius; illa reſpondit: Per quatuor lapides, qui coronæ meæ inſerti ſunt, principales quatuor virtutes, prudentiam, ſcilicet, temperantiam, fortitudinem, atque iuſtitiam noueris figurari.*

Ergo inter hæc cum alia Virgo Sancta, nomine Margarita, tenera adhuc ætate migraſſet ad 4.
Dominum, atquè illi poſt mortem appareret in magnâ gloria, multa illa de ſe, multa de ſuis, multa de ipſâ Ida, & inter alia inſtantem ſibi mortem intra hunc ipſum annum reuelauit, quod acta eius expendunt in hunc modum.
[d] *Soror quædam eiuſdem Monaſterij, adhuc ſcholaris annorum vndecim, quæ multum vacare ſole-* d cap. 8.
bat orationi Margarita de Aueniis nomine, infirmitate correpta lecto decubuit. Cum autem infirmitas eius de die in diem augeretur, vt iam nihil aliud expectaretur, quam obitus eius; B. Ida viſitandi gratia acceſſit ad eam, & dixit ei: Obſecro te, Soror Margarita dilecta mea, vt ſeptima nocte poſt obitum tuum reuertaris ad me, mihique renuncies, quæ circa te aguntur. Quæ reſpondens: Libenter (inquit) quod petis faciam, ſi id à Domino conceſſum fuerit. Defuncta eſt itaque Monialis illa, & commendatum terræ corpuſculum eius. Tranſactis igitur ſeptem noctibus non eſt reuerſa ad eam, ſed vigeſima, & octaua nocte aſſiſtens ei apparuit. Cui cum ancilla Chriſti ſecundum conſuetudinem Ordinis diceret: Benedicite;

illa reſpondit: Dominus. *Tunc Venerabilis Ida interrogauit dicens: Quomodo eſt tibi ſoror mea chariſſima? Quæ reſpondens: Hactenus (inquit) locis deputata ſum Purgatoriis ...... Nunc itaque tranſacta pœnitentia viginti, & octo dierum, pergo ſecura, & hilaris ad cœleſte gaudium.* Hæc de ſeipſa.

5. Sequuntur aliæ de aliis reuelationibus, & tandem vltima de ipſa B. Ida, quas Margarita interrogata propalauit. *Poſt hæc* (inquit [c]) *interrogauit eam de amicis ſuis, tam viuis, quam defunctis, quomodo ſe haberent? Quæ reſpondit: Quorumdam adhuc viuentium, alij ſunt in via, quæ ducit ad Regnum & ſaluabuntur; alij in ſtatu periculoſo, & timendum eſt eis, ne tandem ab introitu Regni cœleſtis excludantur. Et adiecit dicens: Pater tuus, & mater tua pœnis adhuc detinentur Purgatoriis, pater in maiori, mater vero in minori, ſed Purgatorium matris, quàm cito finem accipiet, patris vero diuturniori pœnitentia conſummabitur. Virgo autem Chriſti in interrogatione ſua perſeuerans, Obſecro (inquit) te, vt dicas mihi, ſi conuerſatio mea Domino Deo placet? Et quomodo ſit inter me, & ipſum Dominum. Ad quod verbum illa cum magna vultus ſerenitate ſubridens: O quam bene (inquit) quàm bene! Et quandiu* (ait Ida Beata) *morabor in hoc exilio? Reſpondit illa: Hoc anno tranſibis ad Dominum. Quo dicto ab oculis Venerabilis Virginis euanuit.*

6. Nulla prorſus moleſtia affecit Idam ſuæ mortis notitia, quantumuis imminentem, vel ipſa naturali conditione timere poſſet. Sed præualebat ſponſi dilecti amor, & deſiderium æternæ beatitudinis, in qua cum illo ſecura copularetur. Ergo ut ad thalamum nuptialem inuitata, prædictum ſibi obitum cum gaudio mentis, atque animi lætitia pręſtolabatur. Portò vt veritas prędicentis comprobaretur: *Vix euolutis poſtea ſex menſibus cœpit ancilla Chriſti infirmari, & ſumpta Dominici corporis Euchariſtia, oleóque infirmorum inuncta, facie iam permortua, cœpit paleſcere, ita vt nihil aliud de ea, quam proximus ipſius obitus expectaretur.* Hæc vt viſionis veritas conſtaret. Cæterum vt oſtenderet ſe Deus ancillarum ſuarum precibus flecti, neque adeo firmam mortis ſententiam latam, vt non poſſet per ipſas reuocari, Diuina prouidentia effectum eſt, vt Ida iam iam morti deputata, ſororum lachrymis ad tempus concederetur: neque adeo ad breue; vt non tredecim annos ſuperuixerit, ingenti omnium ſolatio, profectúque, neque minore ipſius Virginis merito. Certè cum ſe putarent deſerendas à Virgine Beata, cuius exemplis, monitis, doctrina, ac miraculis etiam in ſancta conuerſatione promouebantur.

7. *Tunc vero* [f] *(pergunt acta eiuſdem Sanctæ) facta eſt grandis lamentatio in Conuentu ſororum gementium, lamentantium, ſuſpirantium, & cum lachrymis, ſoliloquiiſque Dominum deprecantium vt prolongare dignaretur vitam dilectæ ſuæ in agonia conſtitutæ, ne ſibi tam repente de medio tolleretur, & eius abſentia deſolatione non modica turbarentur. Facta ſunt præterea orationes à plurimis Religioſis perſonis pro negotio iſto ad Dominum, ita vt omnes pariter dicto Domino quondam, vt ita dixerim, luctam inferrent, vt ad parcendum eis benigniſſimum inuitarent. Nec mirum, quoniam grandis ea vrgebat neceſſitas. Dominator (inquiunt) Domine Deus, quandiu patieris filias tuas lamentis tam continuis cruciari? Amator hominum benigniſſime, quandiu diſſimulatrix conſcientia tua duritiem ſe eſſe ſimulabis? Reſpice de Sanctuario tuo, & de excelſo cœlorum habitaculo, ſuper orationes ancillarum tuarum: quoniam cum naturaliter bonus ſis, & dixeris: Petite, & dabitur vobis; non eſt iuſtum, vt repellas eas à te, ſed exaudias eas in tribulatione earum, ſicut & Cytharedus noſter puer tuus Sanctus Dauid teſtatur ſe à te fuiſſe exauditum, cum in tribulatione ſua clamaret ad te dicens* [g]: *Ad Dominum cum tribularer clamaui, & exaudiuit me. Sed quid neceſſe eſt talia proſequi? Ille, qui ſuauis eſt vniuerſis, cui proprium eſt miſereri ſemper, & parcere, qui voluntatem timentium ſe facit, & exaudiuit deprecationem eorum, non eſt paſſus famulas ſuas diu tribulari.* Hactenus ibi.

8. Qualiter autem reuocata ſententia ſit, atque ipſa eiuſdem ſententiæ reuocatio intimata Moniali, Sapientia nomine, quæ Sanctam Idam præ aliis diligebat, eadem acta pergunt ita ſcribere [h]. *Proxima autem nocte, cum omnes præſtolarentur tranſitum famulæ Chriſti: vna de Monialibus Monaſterij* [i], *Sapientia nomine, quæ ſpiritu potata ſapientia iacebat in lecto ſuo, vigilans, & plorans affectu vehementi, expectans tranſitum Beatiſſimæ Virginis, audiuit vocem Domini conſolatoriam dicentem ſibi. Sopiatur, ô ſoror, triſtitia tua, & lacrymarum riuulus ab oculis tuis effluere deſinat, quoniam Ida dilecta mea hac vice non morietur. Nihil enim diſplicet in ea, cum ipſa gratiam inuenerit in oculis meis, & iam parata ſit venire ad me, & poſſidere delicias ſempiternas, quas ei præparaui. Sed quoniam multis ſum orationibus pulſatus, multis ſuſpiriis & gemitibus illectus, & multis lachrymis quaſi coactus, idcirco multis in poſterum diebus, ipſi in poſterum inducias concedam viuendi, licet eidem dilecta mea nuper ſignificaueram hoc anno de mundo eſſe tranſituram. Præſertim cum adhuc plurimi ex eius alloquiis, & ſancta conuerſatione, multimodam conſolationem ſint habituri. Poſt auditionem huius vocis prædicta Monialis de lecto venit; & inuenit eam iam iam ſudantem, & aliquantulum alleuiatam. Conualuit igitur de infirmitate ſua Virgo Chriſti, & poſtea tredecim annis ſuperuixit.* Ita, quæ anno M. CC. XXXI. migrauit ad ſponſum, tredecim ante, hoc eſt, ipſo, quem deſcribimus M. CC. XVIII. iam iámque migratura donata eſt ſororum lachrymis, ad tempus conſeruanda.

9. Crediderim & in gratiam Beatricis factum eſſe, inſignis Virginis, quam ſtatim memorabimus, quamque, poſt acceptum probationis habitum, & profeſſionem ſolemniter emiſſam in proprio Monaſterio, Abbatia Rameyenſis præſtolabatur ibidem inſtruendam, vt ſuo loco hoc etiam memorabimus. Certè Beatrix Beatæ Idæ Niuellenſi indiſſolubili charitatis vinculo nexa, multa ab illa accepit, multa didicit; ſed & Ida reuelante ſancto Spiritu Beatricem ſpecialiſſimam Chriſti ſponſam, dilectiſſimámque futuram fore, apertè didiciſſe, multis, & claris indiciis demonſtrauit, ſed de his latiùs in tempore dicemus.

c vbi ſuprà.

f vbi ſupra.

g Pſal. 119.

h vbi ſuprà.

1. Arnaldi Ciſtercienſis olim Abbatis mors. 2. Acta Capituli de Abbatiis Sanctimonialium: 3. & ſuper Salue Regina, 4 vnde ad Prædicatores mos pertranſiit. 5. Quid ad Honorij litteras? 6. quid ſuper aliis quibuſdam ſit decretum? 7. Actum de his, qui vt fierent conuerſi, ordines occultabant, 8 & credendum relatum de incommodis, quibus Conradus obuiari procurauit. 9. Chronologia, & breuis, & ſubobſcura, 10. & dictum de Lilienfeld, Auſtriæ domo.

CAPVT DVODECIMVM.

1. ANTEQVAM acta Capituli perſtringam, obitus mihi Arnaldi huius nominis ſecundi, quondam Ciſtercienſis Abbatis, dicendus venit: qui cum Marthæ operoſam ſollicitudinem in Mariæ quietem non pridem commutaſſet; hoc tandem anno plenúſque dierum, & meritorum ad Dominum migrauit, quarto Kalendas Auguſti, vt habetur in Martyrologio Ciſtercienſi, quamuis Claudius Robertus in ſua Gallia non eam diem, ſed octauam Kalendas Octobris illi attribuat. De loco ſepulturæ mihi non conſtat: & video ante eum Abbatum Sanctorum ſeriem, quos ſimul collocatos, ſub arcu illo lapideo ad portam Clauſtri, quæ ducit ad Eccleſiam, commemorauimus, aut terminatam omnino, aut interruptam: quippe duplici Guidone Cardinali, atque Arnaldo Archiepiſcopo Narbonæ, qui ipſum præceſſerunt, ſepultis alibi, neque minus Conrado, aliiſque illius ſucceſſoribus, de quibus ſuis locis dicendum erit.

2. In Capitulo prouiſa quædam lego, quæ ad cultum Sanctorum, quæ ad conſeruandam humilitatem, paupertatem, vel in ipſo etiam cultu facere poſſent; demum quæ ad Monialium gubernationem. Pro Monialibus in primis prouiſum eſt, ne infra limites Abbatiarum virilium, aut etiam fœminarum, earum Monaſteria conſtruerentur: &, quod mireris, maiori adhuc diſtantia inter ſe ipſas, quam à Monachis iubentur ſeparari: lex ita habet: *Abbatia Monialium de cætero non conſtruantur infra ſex Leucas a noſtris Abbatiis, & intra ſe habeant diſtantiam decem Leucarum, & recipiant ſe alterutras, ſicut Monachi faciunt.* In receptione nihil nobis immorandum, cum præter illas, quas Sanctus Abbas Stephanus ad Obacinam incluſit, nullæ aliæ clauſuram (ex antiquioribus ſaltem) profiterentur. Quod maiorem diſtantiam pro Monialibus, quam pro Viris exegerit; haud ita facilè cauſa nobis ſubeſt, niſi dicamus non ſolum Caſtimoniæ, circumſpectionique in ea materia, verum etiam & paci conſultum eſſe, quam quo flagitior ſexus, eo difficiliùs ſeruandam inter ſeipſas, quam cum viris, fortaſsè iudicarunt. Hæc pro Monialibus.

3. Quod ad cultum Diuinum attinet, illud ante alia notandum nobis occurrit, hoc primum anno incidere mentionem dulcis illius Antiphonæ, per quam Virginem matrem ſalutamus, & ſaluere iubemus per dies ſingulos, poſt aliarum horarum expletum penſum: illius, inquam, cuius tria vltima verba, melle, & lacte manantia. *O clemens: O pia: O dulcis Maria*: Bernardum addidiſſe, ſuperiùs diximus, cum Spiræ publicè eandem deprecaretur. Porrò hoc anno prima eius memoria incidit, non quaſi tunc recitari, aut cani cœpta: neque enim ſine illa vnquam Ciſtercium: ſed addita ſolemnis cæremonia, quæ hodiéque ſeruatur, & perſeuerat, nempe vt *quando inchoatur* Salue Regina, *petamus veniam, & proni ſuccumbamus, donec dicatur*, Mater miſericordiæ. Ita ſtatutum à Conrado, cæteriſque, quos nihil magis, quam Virginis obſequium, cui ſe totos deuouerant, ſaltem poſt Dei cultum, ſollicitabat.

4. Cæterum hanc eandem oſtenſionem pietatis, & amoris erga Mariam, ſiue à noſtris acceptam, ſiue Diuinitus ipſis inſpiratam, qui tunc recens exorti Patres Prædicatores imitati, non multo poſt edictum promulgarunt, vt & eandem dulciſſimam Antiphonam, diebus ſingulis poſt Completorium canerent, & eandem flexis genibus inciperent, id quod Cantipratanus memoriæ prodidit ᵃ. *Verè ergo dignè, & iuſtè à Fratribus Prædicatoribus Pariſius eſt ſancitum, vt poſt Completorium omni die cum proceſſione, & ſolemnitate cereorum*, Salue Regina miſericordiæ *flexis in initio genibus, in gloriam, & laudem glorioſiſſimæ Virginis decantetur., & hoc diligentiſſimè in ſingulis Ordinis domibus obſeruatur.* Certè Prædicatores etiam inter filios Mariæ commemorari, cuidam ex noſtris reuelatum eſt, ipſa Dei genitrice ita atteſtante, quod anno ſequenti nos etiam memorabimus. Sed redeo ad Capitulum Ciſtercij celebratum.

ᵃ lib. 2. c. 10.

5. Lectæ deinde Honorij Papæ litteræ, quas dedimus ſuperiùs; decretúmque *vt ad mandatum Domini Papæ fiat ſolemnitas Sanctorum Martyrum Ioannis, & Pauli, ita quod fiant de eis Lectiones, & Reſponſoria, ſicut de Sanctis Fabiano, & Sebaſtiano, Miſſa vero, quæ in noſtris Gradualibus de eis propriè notatur, cum collecta dicatur. Euangelium quidem mutetur*: Deſcendens Ieſus de Monte. *In Litania vero poſt Sanctum Thomam coniunctè nominentur.* Crediderim, quod ad Litanias attinet, poſt Sanctum Thomam poſitos, vtpote filium ſimul, & Patrem Ordinis; quòd crederent Honorium ratihabiturum. Niſi fortè conſulto ipſo factum, quod à tempore datæ litterarum, vſque ad tempus Capituli perfeciſſe Conradus facilè potuit. Certè extunc perſeuerant in illo loco, & poſt Beatum Thomam in cunctis Ordinis libris commemorantur.

6. In eodem Capitulo ad inſtantiam Sanctimonialium indultum lego. *Vt in earum Abbatiis feſtum vndecim millium Virginum celebretur cum duodecim lectionibus.* Quippe ſemel conceſſum Engelberto, quantumcumque digniori, vix vlli ex more veniebat denegandum: & diſperſis per Ordinis cunctis multis illarum oſſibus, quin integris corporibus non paucis, quæ ſæpiùs retulimus, æquum omnino cunctis viſum eſt, vt Sanctæ Virgines Virginibus inuitandæ, atque ab eis celebrandæ proponerentur. Demum quod attinet

ad humilitatem, modeſtiámque in ipſo etiam Dei cultu conſeruandam, cum ſub eo prætextu quidam ſubditi, celebrantibus Abbatibus honoris cauſa ſupponere tapetia conſueuiſſent, ne ea leuiorum diſſimulatione, ad maiora, & grauiora, vt ſolet, tranſitus fieret, communi omnium conſenſu præceptum eſt, *ne Abbatibus celebrantibus, tapetia ſub quocumque prætextu ſupponerentur.* Hæc in Capitulo, quamuis alterius in eo latæ legis Cæſarius meminit, quam quia in ſequenti retractatam, vt idem ait, compilator conſueuit omittendam. Eam autem, atque eius occaſionem, ſiue cum ſancita, ſiue cum derogata fuit, non aliis melius, quam eiuſdem Cæſarij verbis promam.

7. *Tanta eſt* (ait [b]) *virtus humilitatis, vt eius amore ſæpè ad ordinem venientes clerici, laicos ſe ſimulauerint, malentes pecora paſcere, quam libros legere, ſatiùs ducentes in humilitate Deo ſeruire, quàm propter ſacros Ordines, vel litteraturam, cæteris præeſſe. Hoc quia ſæpiùs in ordine contigit, ita vt de conuerſis fierent Monachi, ante hos quatuor annos definitum eſt in Capitulo Generali, vt tali modo conuerſi manerent inter conuerſos. Eodem anno quidam veniens, vt puto, Diaconus, laicum ſe ſimulans, in conuerſum ſuſceptus eſt; cuius Abbas cum poſtea, neſcio, quo prodente, ordines intellexiſſet, in ſequenti Capitulo caſum eundem propoſuit: & quia Viris diſcretis videbatur omnino abſurdum, vt qui in tam ſublimi ordine poſitus foret ſine charactere corona & ſine ſacrorum Ordinum executione, ſententiam mutauerunt.* Ita Cæſarius. Nec plura alibi, quæ hanc materiam concernant, à me inuenta.

b lib. 1. Dialog. cap. 39.

8. Crediderim, & relatum in hoc Capitulo, de tribus illis moleſtiis, quibus noſtros in aliquibus Prouinciis ab Epiſcopis, à Legatis, à Plebanis incœpiſſe vexari memorauimus: & vt non omnes, multos ſaltem eſſe, niſi viriliter eis reſiſtatur, in grauiora haud dubiè prorrupturos. Initiis obſiſtendum toto conatu; ne ſi per longas moras, mala inualeſcant, nulla mox medicina curari poſſint. Non decere ſe pati ſub Conrado, quæ ſub anteceſſoribus illius non pertuliſſent. Eat Romam alloquatur Honorium, & Cardinales, & qua apud omnes pollet auctoritate, quem regendum ſuſcepit Ciſtercij gregem, immunem ab his omnibus, indemnémque conſeruet, neque nouis obnoxium vexationibus, per quas non ſola bona temporalia, quæ minus curant, ſed ſpiritualia etiam euacuabuntur. Tum nomine Capituli ſcriptum ſuper his omnibus argumento eſt, quod Honorij reſcripta, quæ adduximus, non ad Conradum ſolum, ſed ad ipſum, & Coabbates ipſius dirigebantur. Nec multum erit, ſi hæc ipſa negotia Conradum Romam traxerint, quod probabile eſſe ibidem diximus. Atque hæc ſatis de geſtis in hoc Capitulo.

9. In Chronologia tres hoc anno Eccleſias notatas video ſequenti ordine.

Anno M. CC. XVIII. ſexto Kalendas Martij fundata eſt Abbatia de re in Hybernia.

Eodem anno Abbatia Sancti Paſtoris in Reatina.

Eodem anno menſe Maio Abbatia Sanctæ Mariæ de Vega in Hiſpania. Hanc vltimam ante tres annos latè commemorauimus, quo tempore incœpiſſe conſtat ex inſtrumentis. De priori vix quidquam dicendum ſubeſt, niſi quod poſitam in Diœceſi Oſſorienſi tabulæ memorant, inter Eccleſias de linea Claræ-Vallis incerta Matre, atque adeo diuerſam ab alia eiuſdem nominis Diœceſis Xantonenſis, de qua Tomo ſecundo loquuti ſumus. Inter eaſdem memoratur Sanctus Paſtor in tabulis Henricianis, & in libris Taxarum Cameræ Apoſtolicæ in Reatina Diœceſi. *Paſtoris*, inquit, *Ordinis Ciſtercienſis Florenis XXXVII. cum dimidio.* Ex Regeſtis Gregorij noni conſtat vnitum illi ab eodem Summo Pontifice Monaſterium Sancti Damiani ſitum in terra, quæ dicitur Arnulforum ſub quadam penſione Abbatiſſæ & Monialibus Sanctæ Mariæ Fulginatis, incertum cuius Ordinis, annuatim ſoluenda; quod nos ſuo tempore, & loco dicemus. Cæterum, crediderim, Monaſterium antiquiùs in alio ordine (nam tale fuiſſe conſtat, & conſtabit ex his, quæ inferiùs dicam) præcedentia donatum in Chronologia, quod inter noſtros frequens, vt ſæpiùs vidimus. Aliàs conſtat, neque nobis conceſſum ante annum 1232. neque tunc quidem vnitum cum effectu, ſed dilatum ad annum 1234. vt ſuis locis latiùs memorauimus.

Inuenio & in VValfango latio, Abbatiam de Lilienfeld in Auſtria hoc anno ortam, fundatore Leopoldo Auſtriæ Duce, ſed quam iam dudum traditam repetere non videtur ex vſu fore: Quod ſi aliam; aut tabulæ omittunt, aut alio notant nomine, quod non facilè à me diſcerni poſſit. Verba VVolfangi tranſcribam pro meo more. Loquitur autem de comitibus Traſinæ, in quorum feudum ſucceſſiuè dicuntur Duces Auſtriaci. *Cæterum*, ait [c], *quemadmodum ſupra ex diplomate Ottonis Engelrico Comiti (Traſina) exhibito, auditum eſt, Comageni montis, ac Traſina clauſuram, cogebantur hi, de quibus loquimur, Comites defendere: A quo loco hodie Lilienfeld cœnobium Bernardinorum, à Lupoldo ſexto Auſtriæ Duce poſitum, ad annum Domini M. CC. XVIII. haud ita multum abeſt.* Hæc ille, quibus addit notatum dignum, videri *hodie in ipſis Iugis Kambergi Montis vicini Monaſterio rudera antiqui Caſtri, quod Alſemburgum nominant, ſedem quondam antiquiſſimorum Regulorum Auſtriæ*, &c. Hactenus de Virorum cœnobiis præſentis anni, quæ pauca, & ſubobſcura nanciſci potuimus: nam fœminarum duo ſatis illuſtria, Ruremundenſe nimirum, & Vallis-Florida, quæ eundem concernunt, quia initia etiam Beatricis illuſtris Virginis obiter præ ſe ferunt, ſequenti capite à nobis dicenda erunt. 10.

c lib. 12. c. 8. Reip. Romanæ.

1. *Vallis-Florida Monaſterium Monialium ſub nigro habitu*, 2. *induſtria, & bonis Bartholomæi Lanionis reparatur.* 3. *Prima Abbatiſſa Genta procurante, Ciſtercium ſuſcipit.* 4. *Bartholomæum cum filiis habitu donat.* 6. *Beatricis pueritia, & conceptum Ciſtercij votum.* 7. *Fundatum Monaſterium Ruremundenſe* 9. *pro Richarda viduâ Geldriæ Comitiſſa*, 9. *dotatum à Gerardo annuis redditibus*, 10. *ſub certis conditionibus.* 11. *Confirmatio Honorij Summi Pontificis.* 12. *Quænam Richarda, atque alia notitia eiuſdem domus.*

CAPVT TERTIVMDECIMVM.

1. SEQVVNTVR duo alia cœnobia Virginum, vtrumque in Belgio, alterum in Brabantia, in Geldria alterum, quorum primum non tam de nouo conditum, quam noſtris adiectum, cum antea Benedictinum inſtitutum, ſed ſub habitu nigro profiteretur: ſecundum Matri ſuæ, Richardi Gerardus, Geldriæ Comes, hoc anno ſtruxit, cum illa vidua ſæculum deſerere, & Chriſtum in Ciſtercio ſequi deliberaret. Ergo de primo, eoque miraculoſo, ſi traditioni fides, quam nomen præfert. Hæc ab Auberto Miræo [a] ſcripta video *Vallis Florida in Brabantia Virginum Abbatia, ex eo nomen iſtud ſortita eſt, quod cum templi fundamenta iacta eſſent loco, qui hodieque vetus Abbatia, & Capella pratum vocatur; Diuino monitu iuſſum ſit locum floribus ſparſum petere; & huic rei opportuniorem futurum. Id factum, & prout reperta in orbem picta floribus planities templum eſt ſtructum. Cœnobij fundatores Dux Brabantiæ, & Toparcha Oiſtmaci, Nethenarum, Boſſuti, & Greſij. Benedictina primo fuere, numero viginti; ſuntque Ciſtercienſe inſtitutum anno M. CC. XVIII. amplexæ. Abbatiſſa prima Gentina Romam profecta; & Ordinis, & cœnobij confirmationem impetrauit, & crucem reliquiis Sanctorum exornatam retulit, quæ etiam nunc magno honore adſeruatur. Honorius Papa, qui primus cœnobium ſua auctoritate muniuit, Prioriſſam vocat eius loci Antiſtitam; ſequti vero Pontifices omnes Abbatiſſam. Henricum I. Brabantiæ Dux, eas, & bona earum anno M. CC. XXIII. in ſuam recipit protectionem. Primæ Ciſtercienſes cum Beatrice illa celebri apud Liram Abbatiſſa, ex Lintrenſi valle Virginum venerunt. Ita Gramaius in ſua Brabantia commemorat.* Ita Miræus.

a Ann. Ciſterc. ad hunc ann.

2. Qui tamen non ignarus hiſtoriæ Venerabilis Beatricis, in qua eiuſdem initia Monaſterij, Bartholomæo tribuuntur eiuſdem Patri, hæc ſubdit verba. *In hiſtoria vitæ Venerabilis Beatricis fundator dicitur Bartholomæus, cognomine Lanio, ciuis Thenenſis, vir diues, & pius: qui præter Vallem-Floridam, fundauit quoque anno M. CC. XX. Vallem Virginum apud Lintras in agro Thenenſi, & Nazaretum apud Liram, Brabantiæ oppidum, vbi & ſepultus quieſcit.* Certè in eadem hiſtoria, à Chryſoſtomo Henriquez vulgata, cum aliis quatuor anno M. D. C. XXX. ſed à coæuo Monacho conſcripta, ita habetur [b]. *Idem vero, ſcilicet Bartholomæus, poſt dilectæ coniugis obitum, in Monaſterio eiuſdem Monaſterij Ciſtercienſis inſtituti a ſe fundato, & Vallis-Florida nuncupato, cum tribus filiabus, & vno ſuperſtite filio, ſuſcepto religionis habitu, ſe conuertit. In quo fortis athleta contra ſpiritualia nequitia in cœleſtibus, annis ſex omnipotenti Domino ſtrenuè militauit.* Hactenus ibi. Fieri potuit, vt antiquius Monaſterium, vt non omnino dirutum, ſaltem longè imminutum iniuria temporum, Bartholomæi induſtria reparatum, atque opibus euectum, ipſi vt auctori veniret adſcribendum: Eo vel maximè, ſi non ſolum inſtaurauit, ſed inſtituti mutandi occaſio fuit. Nam & Moniales ex Benedictinis ſuſcepiſſe Ciſtercium, Thomas de Cantiprato coæuus auctor indicat non obſcurè, quem ſtatim dabo. Illud tamen ſtare nequaquam poteſt, quod dicitur Moniales cum Beatrice radicando Ciſtercio veniſſe ex Valle-Virginum Lintrenſi: quippe cœnobio omnino recentiori, & quod, vt ipſe ait, poſt biennium, renera poſt ſexennium, exortum fuit.

b cap. 1.

3. Cæterum ad Gentinam, ſeu Gentam attinet, inſignem planè Virginem, & quæ Floridam Vallem Ciſtercio dedit, hæc à Thoma Cantipratano auctore Sincerono, & qui Virginem nouit, ſcripta lego [c]. *Vidi Abbatiſſam Ciſtercienſis Ordinis in partibus Brabantiæ, in Monaſterio, quod Vallis-Florida nuncupatur. Hæc mulier Genta nomine, primo Monialis nigri Ordinis fuit; hæc nobilis genere, ſed nobilior virtute, pulchra facie, ſed mente decentior. De hac fœmina veritate teſtatiſſima referebant, quia cum annis ferè triginta Monaſterio præfuiſſet, nunquam pro cibo, vel potu extra Conuentum quinque ſolidos expendiſſet. Lectus ei in dormitorio communis erat, refectorium in Conuentu. Si hora prandij feſſa itinere à foris aduenifſet, Conuentum intrabat, & ſocias Moniales ad ſolatium educebat, in medio omnium conſedebat, & aliquid de Deo, vel de ſcripturis, vel etiam de moribus proponebat. Affectus vero Monialium talis erat circa eam, vt vix poſſent eius, viſione, & colloquio ſatiari.* Hactenus ille, qui plura de eius obitu omnino glorioſo, quæ ſuo tempore nobis dicenda erunt.

Facit & ad eiuſdem Sanctæ Matris inſignem gloriam, quod venerabilem, & verè Sanctum Virum Bartholomæum, vnicum ſuæ domus inſtauratorem, quod filium, quod tres filias eiuſdem Viri ad habitum ſuſceperit: & inter eas Sanctiſſimam Beatricem, vulgo Nazaretheoſem, ab vltimo, cui præfuit Monaſterio, claram virtutibus, claram reuelationibus, claram miraculis, de quibus omnibus aliqua in hoc capite, nempe quæ ad huc annum: in ſequentibus multa dicenda erunt. Et quidem Pater ipſe Bartholomæus oppidi Thenis natus in Brabantia. *Huius ſæculi labili honeſtate (vt dicitur in vita Beatricis filiæ [d]) mediocriter quidem inter ſuos innituit; at vero piis operibus, & proborum actuum aſſidua iugitate multo clarior in oculis Diuinæ Maieſtatis apparuit.* Vxorem habuit nomine Gerbundam, quæ *miro charitatis affectu, ſtudio deuotionis, & caſtitatis amore præpolluit, & domui ſuæ bene Præpoſita, Viro ſubdita, Deo placita, continuis bonorum* 4.

d cap. 1.

N 4 operum

operum ſacramentis, opinionis ſuæ memoriam etiam inter matronas ſui temporis effecit celeberrimam. Nati eis duo filij, & quatuor filiæ, nec tam ſibi,
a vbi ſupra quam Deo. *Primogenitum quippe (pergunt acta[a]) filiorum ſuorum in Monaſterio Præmonſtratenſis Ordinis, Aubodium nominato, Regularium Canonicorum obſeruantia ſubdidit. Vnam autem ex filiabus in Monaſterio Ordinis Ciſtercienſis, quod Rameya dicitur Diuini cultus obſequio mancipauit. Idem vero poſt dilectæ coniugis obitum, in Monaſterio eiuſdem Ciſtercienſis inſtituti à ſe fundato, & Vallis Florida nuncupato, cum tribus filiabus, & vno ſuperſtite filio, ſuſcepto religionis habitu ſe conuertit.* Hæc de Bartholomæo vſque ad hunc annum, quo reſtaurata in vtriuſque bonis Florida Vallis, ipſe primus, cum filio, & filiabus (dubium an Capellanus, an Conuerſus? atque hoc vltimum certius) habitum induit, non ſine ingenti Gemæ, ſororumque, tunc recens Ciſtercienſium conſolatione.

5. De Beatrice hæc notatu digna inuenio, [f] na-
f Cap. 3. tam ſub annum M CC. XII. *Euolutis annis ſex, cum iam pueritiæ terminos, id eſt annum ætatis ſeptimum attigiſſet, mater eius venerabilis, ad immortalitatis perpetuæ libertatem, per mortis compendium emigrauit. Porro Venerandus Pater Virginis, coniuge viduatus, hanc de qua loquor, filiam, tenerè diligens, & futuræ perfectionis ex modo conuerſationis aliqua iam indicia deprehendens, vt liberius ad virtutis proſectum conſcenderet, in oppido, cui Leuuis nomen eſt, illam deuoto Reginarum collegio ſociauit, & iam Magiſtræ mulieri Religioſæ, ſcilicet & deuotæ, quam cæteris ſororibus, ſub eius regimine Domino famulantibus, bonis informandam moribus, erudiendam exemplis, & virtutibus adornandam, bene pius pater attentius commendauit.* Et paulò inferiùs. *Per idem quoque tempus à Patre Magiſtris liberalium artium eſt commiſſa, diſciplinis ſcholaſticis, quibus iam a matre initiata fuerat, expeditius informanda.* Hactenus ibi multis aliis additis, de indolis præſtantia, quæ vel in tenera illa ætate, omnium aliorum ad ſe animos conuerteret, & magnum aliquod virtutum ſpecimen, admirantibus cunctis, præſe ferret.

6. Annum integrum egit inter Reginas *quo euo-*
g Cap. 4. *luto (pergunt acta[g] fœmina) Pater filiam ad ſe reuocatam, ſuper omnimoda ſui conuerſione blando cœpit alloquio conuenire; cuius liberrimam voluntatem, & fixum in Domino Virginalem propoſitum deuotus Pater intelligens, Omnipotenti Domino copioſas gratiarum actiones retulit: & dilectum pignus Vallis Floridæ Monaſterio quod ipſe fundauerat inuehens, Beatricem Sanctimonialium cœtui per aſſumptionem habitus Ordinis adunauit.* Hactenus de Beatrice vſque adhunc annum, qui & ætatis illius octauus fuit. Verum quod ait, per aſſumptionem habitus vnitam Ordini, non ſic intelligendum eſt, quaſi tunc fuerit admiſſa ad probationem; quod ante ætatem nubilem non factum; ipſa ſeries hiſtoriæ manifeſtat, & nos etiam in tempore dicemus. Sed vt quem animo ſemel concepiſſet, præſe ferret ſtatum, atque ipſo habitu velut indicaret Ciſtercij catechumenam, quæ per ſolam ætatem, à vero Monachatu recordaretur. Hæc initia Ciſtercij in Valle Florida ſub Abbatiſſa Genta.

7. At de cœnobio Geldriæ ad Ruremũdam, quod hoc anno fundauit Gerardus Comes Ricardæ matri ſuæ, hæc ab Auberto Miræo ſcripta inuenio.[h] *Anno M. CC. XVIII, ſumptibus, & ex-* h in Chron. Ciſterc. ad hunc ann.
penſis Religioſi Comitis Geldriæ Gerardi conſtructum eſt Monaſterium Beatæ Virginis pro Monialibus apud Ruremundam, quod Sanctus Engelbertus Colonienſis Archiepiſcopus pœnitus Campenſium viſitationi ſubiecit, in quo etiam Domina Richardis Vidua, prædicti Comitis mater, relicta ſæculi pompa, religioſam vitam duxit. Hæc ille. Porro inſtrumentum ipſum fundationis, ſimul & cauſæ ob quam fundatum eſt, ac dotationis pinguis eiuſdem domus, poſt ſexennium confectum, atque ab eodem Miræo in ſuis Eccleſiarum Belgij
i Cap. 199. notitiis, [i] & ab Henriquez vulgatum in ſuis li-
k parte 2. diſtinct. 10. lijs,[k] quia hiſtoriam totam continet, nequaquam licet ſilentio præterire.

In nomine Sanctæ indiuiduæ Trinitatis. Ego Gerardus Comes Geldrenſis omnibus hoc ſcriptum inſpecturis, ſalutem in eo, qui eſt ſalus omnium. 8.

Quæ geruntur in tempore, ne labantur cum tempore, poni ſolent ſub lingua teſtium, & ſcripturæ memoria perennari. Ideo, ſiquidem notum eſſe cupio tam præſentibus, quam futuris, quod cum venerabilis mater mea Richardis nomine, ſæcularibus negotiis faſtidita, ſancti Spiritus inſpirante gratia, Veterem hominem exuere, & nouum videlicet Ciſtercienſis Ordinis habitum induere decreuiſſet, extra fines proprios in partes extraneas propoſuit declinare. Vnde nõ modica correptus triſtitia, cũ amicorum meorum vna mecum inſtantia, ab hoc tandem propoſito vix fuit reclinata. Ipſam enim in propria patria malebam præſentiis degere ſub Ordine deſiderato, quam in alienis partibus prædicto modo conuerſari. Igitur ego Gerardus, & Margareta Coniux mea, vna cum filio noſtro Ottone, pium eius deſiderium ſtudentes promouere, ſupplicatu noſtro cum perſonis Ciſtercienſibus, tam Fratrum, quam Sanctimonialium Ciſtercienſis Ordinis, ſibi prouida deputatis, in oppidum noſtrum Ruremunda honorificè perduximus, & Eccleſiam Beatæ Mariæ ſemper Virginis ibidem in præſidio noſtro conſtructam cum omni iure ſuo, quod nobis dignoſcebatur attinere, & præterea quadraginta areas circum iacentes, quas contulit quidam Hermanus, Cumanca dictus, cum omnibus attinentiis ſuis, atque bona alia, quæ in præſenti pagina conſequenter inueniuntur expreſſa, in remedium animarum noſtrarum, parentum, ac prædeceſſorum noſtrorum Deo, & Beatæ Mariæ ſemper Virgini obtulimus conferentes ea venerabili matri noſtræ, in eadem Eccleſia Abbatiſſæ, ac Conuentui ibidem Domino deſeruienti perpetuo poſſidenda. Ius quoque Patronatus Eccleſiarum, Gelrom, videlicet, nouæ, & veteris cum totali decima, & ſyluis, ac aliis attinentiis ſuis, Patronatum Eccleſiæ VVeltene cum totali decima, & ſyluis, ac aliis attinentiis ſuis; Patronatum Eccleſiæ Rodhe cum totali decima, & ſyluis, atque aliis attinentiis ſuis. Decimam tamen earundem Eccleſiarum, ſtatuimus, ſicut nunc eſt, permanendam, & ſyluas ſine conſenſu noſtro, ne vaſtandas omnino, nec in nonalia redigendas.

Statuimus quoque eaſdem Eccleſias, nulli Clerico ſæculari, ſed Fratribus prædicti cœnobij conferendas, & ſi præfatus Conuentus Fratrum defectum patiatur, ſæculares clericos tanquam Vicarios inſtituat. Præterea vnam marcham ad luminaria prædictæ Eccleſiæ de fermento Ceruiſiæ, quod vulgo, Grut, *nuncupatur, annuatim exoluendam; & tantum eiuſdem frumenti, quantum ſæpe dictus Conuentus ad Ceruiſiam neceſſe habuerit, ordinauimus ipſi perpetuo adminiſtrandum. Quidam autem nomine* 9.

Godefridus

Godefridus de Moirlare, dimidium manſum in Hamme, qui quatuor ſolidos Leodienſis monetæ ſingulis annis ſoluit, à nobis iure Feudatali tenuit, quem quidam nomine Siberto de Biersbeke ſimili iure, quo tenuerat, conceſſit; quique quendam VVinandum nomine, hæreditario pacto in præfatam terram videlicet prædictorum ſolidorum inſtituit. Quam vero terram conſenſu prænominatorum Virorum comparauit ſupra nominati loci Conuentus. Nos igitur vt nihil de contingentibus omitteretur ſæpe dictos ſolidos in reuerentiam Matris miſericordiæ, eidem Conuentui perpetuo donauimus. Item vnum molendinum in Rura, & quartam partem vnius iugeris iuxta curtim Mukembrocke prælibato Conuentui conceſſimus in perpetuum poſſidenda. Præterea nulla bona nobis attinentia præfato Conuentui ſine noſtro conſenſu liceat comparare.

10. *Tali vero conditione interueniente, bona ſuperius memorata cum attinentiis ſuis ſæpe dicto Conuentui contulimus, vt ſi caſu eundem Conuentum de loco, in quo nunc eſt, in alium locum ſine noſtro conſenſu transferre contigerit in poſterum, ſupradicta bona ad nos libere redeant poſſidenda. Præterea ne aliquis ſucceſſorum noſtrorum, repletus inuidia ſæpe dicta bona prænominato Conuentui minuere valebat, aut omnimodis auferre, præſentem paginam noſtri ſigilli munimine roborauimus. Teſtes vero Vir nobilis Henricus de Monte, & VValterus de Eile, & Gerardus de Baſdune, & Frater ſuus Henricus, & Gerardus de Botheim, & Arnoldus de VVaſtbendunc, Theodericus aduocatus in Ruremunda, & Nicolaus ſcriptor, & alij quam plures. Datum Traiecti anno Dominicæ Incarnationis M.CC.XXIV. XVI. Kalendas Iulij.* Hactenus priuilegium Gerardi Comitis, in quo id obiter libet adnotare: cum tradit Fratres cœnobio deputatos, è quibus forent Eccleſiis præficiendi; non de Monachis loqui, quos numquam primitiuum Ciſtercium Monialibus permiſit, nedum ſeruitio Eccleſiarum ſæcularium, ſed de Capellanis Ciſtercium etiam profeſſis, de quibus ſupra aliqua: ſed multo plura ſequentibus dicemus.

11. Confirmauerat Honorius Papa III. Ruremundenſe cœnobium ante triennium litteris datis ad Prioriſſam, & Conuentum Monialium de Ruremunda Ciſtercienſis Ordinis, quas Henriquez adducit, in quibus tamen non ſpecialia bona, quæ nondum inſtrumento firmata eſſent; *ſed perſonas, & locum*, ait, *in quo Diuino eſtis obſequio mancipata cum omnibus bonis, quæ vel impræſentiarum rationabiliter poſſidetis, aut in futurum iuſtis modis, præſtante Domino, poteritis adipiſci, ſub Beati Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, &c. Datum Laterani quarto Idus Decembris Pontificatus noſtri anno quinto.* Cæterum poſt diploma Gerardi Comitis, donatas eis ab illo Eccleſias confirmat literis aliis datis, in quibus iſta. *Specialiter autem ius Patronatus de Gelrem, & VVetten Eccleſiarum, à nobili Viro Gerardo Comite Gelrenſi, pia vobis liberalitate collatas, ſicut illas iuſte, ac pacifice obtinetis, vobis, & per vos Monaſterio veſtro auctoritate Apoſtolica confirmamus, &c.* Crediderim fundationi huius cœnobij interueniſſe ſpecialiter Conradum Ciſtercienſem Abbatem, à quo cum poſtea in Belgio Legatum ageret, multa alia obtinuit, quæ ſuo loco à nobis dicenda erunt.

Cæterum quod ad Richardam attinet, quæ vitam in eo ſancte conſummauit, id ſolum, quod notare poſſim, habeo: fuiſſe filiam Guillelmi huius nominis ſecundi, Comitis Iuliacenſis, atque vxorem Ottonis Geldriæ Comitis, ex qua [l] *Henricum, qui cælebs obiit, Gerardum III. Geldriæ, Sutfaniæque Comitem, Ottonem Epiſcopum Vltraiectenſem, Adelheidem & Margaritam procreauit. Sepultus iacet in Campenſi Monachorum Ordinis Ciſtercienſis Abbatia prope Rhenoberceam.* Verum eſt tamen, quod in magno Chronico Belgico, Otto Richardæ coniux, Gerardi parens, non ante annum M. CC. XXV. obiiſſe dicitur, quod cum prædictis videatur repugnare, Lectori meo relinquo diſcutiendum. Hæc de Richarda, & viro eius, & filiis. Reliquere imperfectum Monaſteriū, neque adeo diues, vt poſſet ex redditibus propriis conſummari. Quare Conradus Colonienſis Archiepiſcopus, litteris ad omnes Chriſti fideles datis, anno M. CC. L. octauo Nonas Auguſti. *Rogamus*, ait, [m] *& hortamur in Domino, in remiſſionem vobis peccaminum iniungentes, quatenus de bonis vobis a Deo collatis, dicto Monaſterio pia liberalitatis auxilium, pro Dei, & glorioſæ genitricis eius Mariæ (in cuius honore dictum Monaſterium eſt fundatum) reuerentia, miſericorditer impendatis, vt per ſubuentionem veſtram opus ſæpe dicti Monaſterij valeat conſummari, vt vos per hoc, & alia bona, quæ Domino inſpirante, feceritis, ad æterna poſſitis fælicitatis gaudia peruenire, Nos enim de omnipotentis Dei miſericordia, & glorioſæ genitricis eius, & B. Petri Apoſtoli auctoritate confiſi, omnibus verè pœnitentibus, qui ad dictum Monaſterium de Ruremunde in die dedicationis eiuſdem, & tribus diebus præcedentibus, & tribus ſubſequentibus, & in dedicatione Altarium. SS. Andreæ, Ægydij, Eliſabethæ & tribus diebus præcedentibus, & tribus ſubſequentibus; nec non in omnibus feſtiuitatibus Beatæ Mariæ, & in tribus ſolemnibus proximo ſequentibus, die Paſchæ, & Pentecoſtes, cauſa deuotionis confluxerint, manumque porrexerint adiutricem; vnum annum, & vnam quarentenā: præterea peccata oblita, vota facta, ſi ad ea redierint: offenſas Patrum, & Matrum ſine iniectione manuum violenta, miſericorditer relaxamus.* Hactenus ille. Forma conceſſionis inuſitata, & quæ ſi ad amuſim enucleetur, condiſtinguaturque, non de facili valeat declarari. Lego & in Auberti Miræi Chronico Belgico [n] Sophiam, Henrici primi Brabantiæ Ducis filiam, Gerardi coniugem, & marito ſuperſtitem, in eodem Monaſterio Monialium Socrus ſuæ veſtigia ſubſequutā, atque Abbatiſſam in eo etiam egiſſe, & marito ibidem ſepulto parentaſſe.

12.

[l] *Miræus in Chron. Belg.*

[m] *in libris p. 2. fol. mihi 185.*

[n] *ad Ann. 1096.*

Annvs Christi M. CC. XVIX. Annvs Cistercii C. XXII.

1. Damiata urbs per cruce-ſignatos capta, 2. Hieroſolyma deſerta à Sarracenis. 3. Prædicationis Oliuerij, & Bernardi fructus fœlices 4. In Gallia dubie pugnatur cum Albigenſibus. 5. In Boæmia inter Regem & Andream pax compoſita. 6. Suſceptus ſub Patrocinio Petri Iacobus Rex, 7. & Bertrando Legato commendatus, 9. Honorij litteris. 9. Hugonis Lincolnienſis quondam Epiſcopi frequentia miracula. 10. Honorij Papæ, 11. ad duos Pontifices, & Abbatem Fontauenſem epiſtola. 12. & commiſſa inquiſitio canoui praua.

CAPVT PRIMVM.

1. SALVTIS annum M. CC. XIX. qui fuit Ciſtercij XXII ſupra C. celebrem reddidere Eccleſiæ, Honorioque Damiata vrbs per cruce-ſignatos diu obſeſſa, & tandem etiam capta (per illos inquam, quos ante biennium prædicatione Oliuerij, Bernardique, ſignis io cœlu oſtenſis armatos diximus) & Hieroſolyma deſerta à Sarracenis, quamuis extra muris, velut quam nec defendere auderent, nec vellent noſtris relinquere munitam. An Bernardus cum ſuis cruce-ſignatis, traiecerit in Syriam? in dubio eſt. De Oliuerio conſtat traieciſſe; tadeque vtrumque euentum, atque varia totius belli diſcrimina reſcripſiſſe Archiepiſcopo Engelberto, atque Capitulo Eccleſiæ Colonienſis longa epiſtola, quæ [a] inter auctores rerum Orientalium, ſiue geſtorum in Oriente per Franchos circumfertur ſub hoc initio. *Honorabilibus Dominis ſuis, Engelberto, Colonienſi Archiepiſcopo, maiori Præpoſito, maiori Decano, cæteriſque Prioribus, totique Clero, Oliuerius peccator, ſeruus emptitius crucis ſic dictus Colonienſis Scholaſticus, per viam ſalutis ad æterna Beatitudinis conſortium peruenire fœliciter.* In hac Epiſtula de captione Damiatæ multa, ex quibus Eccleſiaſtici Annales haud ignobiliter poſſunt illuſtrari. At de deſtructa, & deſerta Hieroſolyma, Sanctis nihilominus locis integris reſeruatis ob reuerentiam, quia à recentioribus minus clare dicta, hanc placuit clauſulam ad litteram tranſcribere.[b]

a tom. 2. patrum ante fin.

b ubi ſuprà.

2. *Anno gratiæ M. CC. XIX. Regina Ciuitatum Hieroſolyma, quæ videbatur inexpugnabiliter munita deſtructa eſt à Coradino, filio Saphadini, foris & intus: muri eius cum turribus redacti ſunt in aceruo lapidum, præter templum Domini, & turrim Dauid. De ſepulchro vero glorioſo deſtruendo conſilium habuerant Sarraceni, & per litteras comminati ſunt, quas Ciuibus Damiatæ tranſmiſerunt ad ipſorum ſolatium: ſed huic temeritati nemo præſumpſit manus apponere propter loci reuerentiam. Sicut enim in Alcorano, libro legis eorum, ſcriptum habent:* Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum: *credunt de Maria Virgine natum, & conceptum, quem ſine peccato vixiſſe, Prophetam, & pluſquam Prophetam profitentur, cæcos illuminaſſe, leproſos mundaſſe: mortuos ſuſcitaſſe firmiter aſſerunt: Verbum, & ſpiritum Dei, & viuum ad cælos aſcendiſſe non diſcredunt. Vnde quando tempore Treugarum ſapientes ipſorum Hieroſolymam aſcendebant, codices Euangeliorum ſibi poſtulabant exhiberi, & oſculabantur, & venerabantur propter munditiam legis. quam Chriſtus docuit, & maximè propter Euangelium Lucæ vbi legitur:* Miſſus eſt Gabriël Angelus: *quod litterati inter eos ſæpius repetunt, & retractant* Hæc inter alia Oliuerius, ad Engelbertum, & Capitulum, & Clerum vrbis Coloniæ.

Ergo prædicationis eius, Bernardique, quam anno M. CC. XVII. memorauimus, illud haud dubie Encomium illuſtre fuit, quod nuſquã non fructifera: & vel à naufragis, vel a non pugnantibus comparatæ victoriæ, nedum ab his, qui nauigantes proſpere Chriſtianas acies Paganis oſtentarunt. A naufragis expugnatum Alenquerium in Luſitania, & quatuor Reges victi, fugatique: à præliantibus capta Damiata vrbs poſt longam obſidionem, ſed ſine ſanguine: abſumptis iuſtè (pugnabat Diuina manus) pene omnibus illius propugnatoribus. Demum ibi etiam exercitus vicit, vbi non fuit. Nam ſolo nuncio perculſus Corradinus Hieroſolymam liberam reliquit, ſine metu adeundam Chriſtianis populis, vnde multa alia bona ſunt ſequuta. Quare Oliuerius, quam ſupra dicebamus epiſtolam concludit in hæc verba. *Gaudeat igitur vniuerſalis Eccleſia, dignas gratiarum actiones referendo pro cæli triumpho, & non ſolum pro Damiata ſed pro deſtructa pernicioſa munitione montis Thabor, & pro aditu libero ad Hieruſalem, vt readificentur muri eius, tempore ab Altiſſimo promiſſo: pro Caſtro præterea filij Dei, quod magnis ſumptibus, adificat viriliter, & impugnabiliter Militia Templi, de quo ſuperius, in ſuperioribus litteris plenius ſcriptum eſt.* Hactenus Oliuerius, quem ſuis reſtiturum, nõ multo poſt, Paderbonenſis Eccleſia primo cooptauit Paſtorem: mox Honorius Epiſcopum Cardinalem Sabinum fecit circa annum M. CC. XXI. atque Legatum miſit ad Fridericum vna cum Nicolao Tuſculano Epiſcopo, vt ſuis loco, & tempore dicemus. 3.

In Galliis item fœliciter pugnatum in Albigenſes ab Amalrico Comite Monfortio, Simonis filio, notat Abraham Bzouius: [c] quin Ludouicum Philippi Auguſti filium, volente, & conſentiente patre profectum, multis eum eo victoriis actum eſſe. Verum quod ſubdit contigiſſe illis has glorias, aſſiſtente illis Sedis Apoſtolicæ Legato Conrado Cardinali Epiſcopo Portuenſi ſuſpecta facit reliquá. Quippe Conradus creatus Cardinalis hoc ipſo anno, vt ſuo loco dicam, nulla legatia functus infra biennium; ſed Romæ manſit detentus ab Honorio eius in omnibus conſiliis 4.

c ad hunc ann. n. 3.

conſiliis adhibendus. Et Bertrandum legatia hoc anno functum in illis partibus, Honorij litteræ produnt, quas infra dabo. In Chronico Altiſiodorenſi, ſic ſcriptum legn. [d] *Anno M. CC. XIX. Ludouicus filius Regis Francorum in copioſo exercitu cruce ſignatorum de cunctis Galliæ partibus, iter mouet aduerſus hæreticos Toloſanos, primumque Caſtrum ab Hæreticis munitum obſidet, & impugnat. Deinde Toloſam tendit, eamque obſidet; ſed proditione, vt dicitur, interueniente, inefficax reddit, poſt enim redditum noſtri à Toloſanis Hæreticis, ſolito audacioribus factis, multas moleſtias patiuntur, nonnulla Caſtra amittentes, quæ proditione quorumdam, Hæretici in ſuam redigunt poteſtatem.* Hæc ibi. Guillelmus Brito, auxilia miſſa à Philippo ſexcentos equites, & decem millia peditum memorat, at nullam Ludouici mentionem faciens.

d ad hunc ann.

Tum Rex Magnanimus perennis in partibus illis
Compatiens fidei, pietatis ſemper abundans
Viſceribus ſuper afflictos, tam grande periclum
Artydotare volens, ad ſola ſtipendia Fiſci
Sexcentos equites, & millia dena clientes
Armis o ſtructos, animoque, & corpore fortes,
Miſit Amalrico ſuccurſum in tempore gratum.
Et ſic ad tempus vis Hæreſiana repreſſa eſt.

Ita Guillelmus Rigordus, aliique hæc prætermittunt. Noſque certiora in tempore dicemus.

5. In Boëmia per Epiſcopum Ratiſponenſem, & Abbates Ebrach. & VValiaſi inter Regem Ottocarum, atque Andræam Epiſcopum Pragenſem firmata pax: implens per Ottocarum cunctis, quæ Honorius iuſſiſſet in ſuis litteris. Tum miſſus Romam alter ex Abbatibus iuxta Honorij mandatum. *Qui ab eo, inquit Bzouius,* [e] *confirmationẽ tranſactorum obtineret, & læſo, qui coram inſpiceret, an Rex ipſum iniuria affiſeret?* Ita Bzouius. Qui tamen dum nec litteras adducit, neque vter Abbatum miſſus ſit ex eiſdem declarat (neque enim ille, niſi quendam Abbatem nominat) confuſa omnia relinquit: nec declarare nobis datum eſt, vt pleraque ſolemus; oſcitante in hac parte tranſcriptore, quem Romam miſimus, neque has litteras excipiente ex Vaticano, cum alias præcedenti anno datas excepiſſet. Quicumque miſſus, Ciſtercienſem conſtat, quippe alter è duobus, iuxta præſcriptum. Et crediderim miſſum VValſaſenſem, quem Andreas petiiſſet nominatim, & de cuius prudentia, fideque vterque æque confideret: verum neque adhuc concluſum in hoc negotio, anno ſequenti latius diſſeremus.

e ad hunc ann.

6. In Hiſpania Iacobus Aragonius, vix duodennis, ſed qui ingentia virtutis, & probitatis præ ſe ferret inſignia, ab Honorio laudatus, quod Eccleſiæ mandatis obediens eſſet; inſuper ob venerandam memoriam matris ſuæ Sanctiſſimæ Reginæ, quæ eum moriens Honorio commendauerat; vna cum Regno vniuerſo Aragonenſi, Principatu Cataloniæ, atque Ditione Montis Peſulani (quæ illi ex eadem matre contingebat) eumque aliis bonis, quæ aut tunc haberet, aut in poſterum adipiſci poſſet; ſub Beati Petri, Apoſtolicæ Sedis tutela ſuſcipitur; litteris inſuper ab eodem Papa donatur ad Bertrandum, tituli Sanctorum Ioannis, & Pauli Preſbyterum, Cardinalem, Apoſtolicæ Sedis Legatum, in quibus præcipit, *Vt quando inducias (ait Zurita in indice rerum Aragoniæ* [f]*) inter eas ditiones, quæ Regi parent; & eas Regiones, quæ in Narbonenſi, & Auxitana Prouincia Sedis Apoſtolicæ imperio continebantur, obſeruari præceperat, Regem mandatis Apoſtolicis obtemperantem, tamquam præcipuum Eccleſiæ Romanæ filium foueat: neque eius Ditiones cum infectæ hæretica prauitate non eſſent, ab aliquo impugnari patiatur: ſed eas tueretur, atque defenderet. Earum litterarum Apoſtolicarum, quod apponemus exemplum, extat Archetypon.*

f ad hunc ann.

7. *Honorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio B. tituli Sanctorum Ioannis, & Pauli Preſbytero Cardinali, Apoſtolicæ Sedis Legato, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Sacroſancta Romana Eccleſia pia mater deuotos, & humiles filios ſuos ad pietatis ſuæ gremium recurrentes, non ſolum honorat amplexibus, verumetiam maternæ conſolationis nutrit vberibus, & exaltat: illos præcipuè diligentiori ſtudio refouens, quos magis ſuæ recreationis cernit ſolatio indigere. Hac itaque conſideratione inductus, chariſſimus in Chriſto filius noſter, Iacobus, Aragonum Rex illuſtris, nobis humiliter ſupplicauit, vt ipſum ſub alarum noſtrarum vmbra dignaremur protegere; ac protectionis Apoſtolicæ clypeo communire. Nos igitur præclaræ deuotionis, & fidei puritatem, quam ad Deum, & ipſam Eccleſiam progenitores ſuos habuiſſe didicimus, recolentes, attendentes quoque quod eundem Regem inclytæ recordationis M. Regina Aragonum mater ſua, cum terra, & aliis bonis ſuis eidem Eccleſiæ commendauit: agens dudum apud Sedem Apoſtolicam in extremis: noſtræ ſibi dilectionis præcordia dignum duximus aperire: quatenus qui in ætate tenera eſſe dignoſcitur conſtitutus, dum fauoris Apoſtolici brachiis ſuſtentatus fuerit, roborari, adiuuante Domino, valeat, & ſuſcipere incrementum.*

8. *Regis itaque ſupplicationibus inclinati perſonam Regis eiuſdem, Regnum Aragoniæ, terram Cataloniæ, Villam, & terram montis Peſulani, cum omnibus aliis bonis ſuis quæ impræſentiarum rationabiliter poſſidet, vel in futurum iuſtis modis, præſtante Domino, poterit adipiſci, ſub Beati Petri, & noſtra protectione ſuſcepimus. Sane, quia de tua deuotione fiduciam gerimus ſpecialem, ſic te nobiſcum credimus vnanimem, vt quos diligimus in Domino diligas, illoſque foueas, cum ordo exigat rationis, vt & membra reſpondeant capiti, & partes conueniant ſuo toti. Cum igitur inter terras ipſius Regis, & terras, quæ in Maſſilienſi, & Auxitana Prouinciis, auctoritate Sedis Apoſtolicæ detinentur, tanquam firmari mandauerimus, & ſeruari; diſcretioni tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus dictum Regem parentem mandatis Apoſtolicis in hac parte, tanquam ſpecialem Eccleſiæ Romanæ filium, habens propenſius commendatum, terras ſuas, præſertim cum infectæ non ſint hæretica prauitate, non patiaris ab aliquo impugnari, quin imo manuteneas eum taliter, & defendas; quod idem Rex noſtram penes te ſibi ſentiat gratiam efficaciter profuturam, & nos tuæ ſollicitudinis, & diligentiæ ſtudium dignis poſſimus in Domino laudibus commendare. Datis Reati VII. Kalendas Auguſti, Pontificatus noſtri anno IV.* Hactenus ex Zurita Aragonenſi. Ex quibus litteris facile conuincas duos Bzouij errores,

errores, ſupra noſtros, alterum, quod affirmat de Iacobo, cum hæreticis arma ſociaſſe, vt defuncti patris necem vlciſceretur; alterum, quod Conradum hoc anno aſſerat legatia Apoſtolica functum io iis partibos. Neque enim ad Bertrandum darētur litteræ ferè ſub finem anni in fauorem Iacobi, ſi ante eius exitum foret amouendus.

9. In Anglia frequeſcentibus miraculis, quæ Deus per merita Beati Viri Hugonis quondam Lincolnienſis Epiſcopi, ad ſepulchrum illius operabatur, cum multi Eccleſiæ Epiſcopi, & Abbates Honorio ſupplicarent per ſuas litteras, vt ipſum canoni Sanctorum adſcriberet, aut ſaltem de eius vita, meritiſque, atque miraculis faceret inquiri; ex illis omnibus tres ſibi elegit, Archiepiſcopum Cantuarienſem, Epiſcopum Conuentrenſem, & Abbatem Fontium Ciſtercienſis Ordinis, quibus tantum negotium tuto committeret, ad quos & has elegantes litteras dedit g.

g Ex Regeſt. Honory in Vaticano.

10. *Cantuarienſi Archiepiſcopo, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali, & Epiſcopo Conuentrenſi, & Abbati de Fontibus Ciſtercienſis Ordinis, Eboracenſis Diœceſis.*

Cum iuuentus Eccleſiæ, ſicut Aquila renouetur, & nos ſimus, in quos fines ſæculorum ſecundum Apoſtolum deuenerunt, innouat ſigna Dominus, & immutat mirabilia, magnificè mirificans ſeruos ſuos, ad confirmandum Catholicæ fidei puritatem, & prauitatem hæreticam confutandam: ad conuincendum incredulos, ad iuſtorum ſcientiam, & corda fidelium, in ſui creditoris amorem ſuauiter accendendum; ſicut enim fulgura in pluuiam facit Dominus, cum coruſcationibus miraculorum glorioſis, Eccleſiam ſuam Sanctam dignatur ſalubriter fœcundare. Quis enim videns electos Eccleſiæ poſt finem huius vitæ fœlicem, nouis coruſcare miraculis, capiti eius Chriſto videlicet, non cupiat inſeparabiliter adhærere, vt vnus ſpiritus ſit cum eo? aut quomodo ei obſequi denegabit, qui ſibi obſequentibus dans virtutes, tanta præmia elargitur; vt hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti effecti, Regni cœleſtis inſignia, quæ fœliciter obtinent, miraculosè reuelent in terris, & quidquid petierint fiat eis.

Sanè gratias agimus gratiarum omnium largitori, quod ſicut ex veſtris, ac Venerabilis Fratris noſtri Eboracenſis Archiepiſcopi; nec non aliorum Epiſcoporum Angliæ litteris fuit expoſitum, ad gratiam, & gloriam dictam, Dominus tantæ ſanctæ memoriæ Hugonem Lingolnienſem Epiſcopum præuenit, & ſubſequutus eſt gratia, vt militans pro eo in vita ipſius, virtutes dignaretur mirabiliter operari; & nunc in diebus iſtis tanta eum clarificauit gloria, vt ad dandam ſcientiam prima ſtola Beatæ immortalitatis, ipſius ſepulchrum, vbi corpus requieſcit eiuſdem, ſtola tandem beatificandum ſecunda, Diuinus faciat coruſcare miraculis: ita quod eius inter alios Sanctos non inuocari ſuffragia ſit indignum; cum lucerna ſuper Candelabrum ſit ponenda, vt ij, qui ſunt in domo ipſius, gaudeant beneficio claritatis. 11.

Quare nobis fuit humiliter ſupplicatum, vt eum Sanctorum catalogo faceremus adſcribi, vel ſaltem ſuper præmiſſis inquiri diligentius veritatem. Licet igitur tot, & tantorum teſtimoniis plenam fidem nos deceat adhibere, volentes tamen in tam arduo facto cum omni maturitate procedere, Diſcretioni veſtræ per Apoſtolicam Sedem mandamus, quatenus tam ſuper vita prædicti Sancti, quam ſuper miraculis ante mortem, & poſt mortem, nec non aliis huiuſmodi negotij circumſtantiis, inquiratis diligentius veritatem, & quæ inueneritis, nobis fideliter reſcribatis, vt per veſtram relationem inſtructi procedamus exinde, prout ſecundum Deum viderimus procedendum. Quod ſi non omnes, duo veſtrum, &c. Datis Romæ apud Sanctum Petrum V. Kalendas May, Pontificatus noſtri anno tertio. Hactenus litteræ, quas exacta inquiſitio ſtatim per delegatos facta; inquiſitionem cognitio veritatis, atque hanc tandem canonizatio Hugonis ſequuta eſt. 12.

---

1. Sanctus Franciſcus Monialium ſuarum curam Cardinali Hugolino. 2. Ille Sancti Benedicti. 3. Profeſſus Regulam. 4. Ambroſio Ciſtercienſi committit viſitandas. 5. Quanto tempore Regulam Sancti Benedicti profeſſæ ſunt. 6. Vnde inter eas Abbatiſſa hodiéque manent. 7. Sancta Clara initia ſub ea Regula. 8. Ambroſius earum dein curam geſſit, quandiu vixit. 9. Franciſcus Fratres ad Sarracenos conuertendos mittit, 10. qui Hiſpalim tranſmiſſi per Sanctiam Virginem.

CAPVT SECVNDVM.

1. EODAM anno Franciſcanam familiam, tunc recens natam, ſed iam mundo illuſtrem noua vincula noſtris conciliarunt. Quippè Franciſcus, cum creſcentium per orbem Sanctimonialium, quas à primo Conuentu Sancti Damiani, (cui Sancta Clara Aſſiſij ſe incluſerat ad annum Chriſti M. CC. XII.) Damianitas vocabant, Monaſteria refugeret; veluti ſuis à fœmineo conſortio timens; cúmque non hactenus vllas illis leges, ſub quibus militarent, præſcripſiſſet; earum curam Hugolino Cardinali (poſt Gregorio nono, quem protectorem, & ſibi & ſuis elegerat) ille communicato conſilio cum Honorio, Regulam illi Ciſtercienſium, id eſt, Sanctiſſimi Patris Benedicti, ſuperadditis quibuſdam conſtitutionibus; tradidit obſeruandam: earum regimen Ciſtercienſi cuidam Monacho, haud dubio Viro totius perfectionis, prudentiæque Ambroſio nomine, cenſuit committendum. Et quidem de Regula Sancti Patris Benedicti illis præſcripta, extant adhuc Hugolini eiuſdem litteræ ab Innocentio quarto confirmatæ, atque eidem confirmationi inſertæ, quas Lucas VVadingus diligens, & exactus Franciſcanorum Annalium ſcriptor adducit in hunc tenorem a.

a Ad hunc annum n 46.

2. *Innocentius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis in Chriſto filiabus vniuerſis Abbatiſſis, & Monialibus incluſis Ordinis Sancti Damiani.*

Solet annuere Sedes Apoſtolica piis votis, & honeſtis petentium deſideriis fauorem beneuolum impertiri. Ea propter dilectæ in Domino filiæ veſtris

precibus

precibus inclinati, Ordinis veſtri Regulam, & formam viuendi, à fœlicis recordationis Gregorio Papa prædeceſſore noſtro, tunc Oſtienſi Epiſcopo vobis auctoritate Apoſtolica traditam, annotatam præſentibus, vobis eadem auctoritate confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus, quæ talis eſt. Cum omnis vera religio, & vitæ inſtitutio approbata certis conſtet Regulis, & menſuris, certis etiam conſtet legibus diſciplinæ: quiſquis religioſam ducere vitam cupit, niſi certam, atque rectam conuerſationis ſuæ Regulam, diſciplinamque viuendi obſeruare ſtuduerit diligenter, eo ipſo à rectitudine deuiat, quo rectitudinis lineam non obſeruat, & ſibi deficiendi incurrit periculum, vbi per diſcretionis virtutem, certum, ac ſtabile proficiendi collocare neglexit fundamentum.

3. *Quia propter dilectæ in Domino filiæ, quia, Diuina vobis gratia inſpirante, per arduam viam & arctam, quæ ad vitam ducit incedere, & vitam pauperum ducere pro æternis lucrandis diuitiis, elegiſtis, religionis ipſius obſeruantiam, atque formam vobis duximus breuiter deſcribendam; vt ſciat vnaquæque veſtrum, quid agere, quidue etiam debeat deuitare; ne forte de ignorantia aliqua ſe excuſans, prohibita, & inconceſſa periculosè præſumat, vel ſubrepente triſtitia deteſtabili, ac tempore, iuſſa periculosè negligat, & contemnat. Quo circa vobis omnibus, & ſingulis in virtute obedientiæ, diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus formam ipſam, quam vobis dirigimus, plenè in ſequentibus annotatam, humiliter, & deuotè recipere, & inuiolabiliter de cætero ſtudeatis, vos, & poſt vos omnes futura perpetuis temporibus obſeruare. Verum, vt ad exemplum, & imitationem eorum, qui ſine querela Domino ſeruierunt, & ſanctæ conuerſationis initium, fœlicis perſeuerantiæ exitu fœliciſſimo conſummarunt; vita veſtra religio in Chriſto conſtructa, pariter, & fundata in templum Sanctum in Domino creſcere, & ad ſupernæ vocationis præmium, Sanctorum ſequendo veſtigia, poſſit recto curſu fœliciter peruenire: Regulam Beatiſſimi Benedicti, in qua virtutum perfectio, & ſumma diſcretio noſcitur inſtituta, quæ & Sanctis Patribus à principio deuotè ſuſcepta eſt, & ab Eccleſia Romana venerabiliter approbata, vobis tradimus obſeruandam in omnibus, in quibus eadem viuendi formula, vobis à nobis tradita, ſecundum quam ſpecialiter viuere decreuiſtis, contraria minimè comprobatur.* Hactenus Regula Sancti Benedicti præſcripta ſororibus; nam quæ ſequuntur ſpeciales conſtitutiones, ſuperuacaneum foret hic tranſcribere.

4. Verum de Ambroſio Ciſtercienſi Monacho, in viſitatorem eiſdem aſſignato per Hugolinum hæc in eodem auctore ſcripta lego.[b] *Cæterum Hugolinus collata re cum Pontifice, regimen cæterarum Monialium præter Aſſiſiates, in ſemet aſſumpſit, delegato quodam ſibi Fratre Ambroſio, viro diſcreto Ordinis Ciſtercienſis, quem vniuerſarum viſitatorem conſtituit.* Hæc ille. Certè Ambroſij prudentiam, & pietatem Hugolino probatam, vel ea, quæ tradit in conſtitutionibus[c], vbi de viſitatore agit, ſatis conuincunt. Quippe ait.[e] *De viſitatore huius religionis illud eſt ſollicitè prouidendum, vt quicumque vel generalis, vel etiam alicubi, aliquando ſpecialis conſtituendus fuerit viſitator, talis debeat conſtitui, de cuius religioſa vita, & moribus, atque fide notitia plena, & ſecuritas habeatur.* Hæc Hugolinus in ſuis conſtitutionibus. Vt non ſit dubium, primum ab eo electum fuiſſe qualem ipſe exegerat, & qualem inueniri ſemper optaret.

[b] *hoc anno num. 44.*

[c] *apud eundē vbi ſupra.*

Manſere Damianitæ, ſeu Minoriſſæ, (nam & ſic eas appellatas conſtat illis temporibus) ſub Regula Sancti Patris Benedicti per anno plures etiam poſt latam à Beato Franciſco pro eis Regulam, quam vt Aſſiſiis receptam non negauerim, quod Monaſterium ſibi reſeruaſſet, ipſe Sanctus Patriarcha. At non in aliis recepta per totum orbem, argumento eſt, quod anno M. CC. XLV. hanc ipſam regulam Sancti Benedicti confirmatam illis videmus ab Innocentio quarto, eiſdem litteris, quas modo tradebamus. *Datis Lugduni Idibus Nouembris, Pontificatus ipſius anno tertio.* Certè in Conuentu Cæſarauguſtano, anno M. CC. XLVI. immediate ſequenti, non ſolum Regulæ Sancti Benedicti Moniales ſuberant, ſed eam perpetuis futuris temporibus obſeruare iubentur. Litteris datis quarto Nonas Octobris Indictione quinta Incarnationis Dominicæ M. CC. XLVI. Pontificatus Innocentij Papæ quarti anno quarto. Ibi. *In primis ſiquidem ſtatuentes, vt Ordo Monaſticus, qui ſecundum Deum, & Beati Benedicti Regulam & inſtitutionem Monialium in clauſuram Sancti Damiani Aſſiſinatis, & formulam vitæ veſtræ, à fœlicis recordationis Gregorio Papa prædeceſſore noſtro Ordini veſtro traditam, cum adhuc eſſet in minori officio conſtitutus, in eodem loco inſtitutus eſſe dignoſcitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obſeruetur.* 5.

Hinc factum eſt, vt contra morem aliarum Religionum, Monialibus Præfectæ apud Clariſſas (ſic enim poſtea frequentius nuncupabantur, à Sancta Clara primâ illius inſtituti æmulatrice) non cuſtodes, ſeu vulgo Guardianæ, aut alio titulo communi ipſis cum Fratribus, & eorum Præfectis; ſed Abbatiſſæ fuerint appellatæ. Non quod nomen maioris dignitatis ambitioſæ vſurpauerint, quæ Franciſci diſciplinæ minores ſemper titulos, & humilitatem altius radicatam profitebantur. Sed quia ſub Regula Sancti Benedicti, non ſub propria naſcentes, imò adultæ præſcriptum in ea nomen cœnobiorum Præfectis, quo ſemel vſæ ſunt, religioſæ voluerunt obſeruare. Adnotat autem Lucas VVadingus citato loco. *A conceſſa, & data eiſdem Sanctimonialibus Regula Sancti Benedicti, inſtitutionis earum tempus computari à Nicolao tertio, qui anno primo ſui Pontificatus Epiſtola LXXXVIII. Data ad Clariſſas Aſſiſij, dicit illarum Ordinem inſtitutum poſt Concilium Generale Lateranenſe ſub Innocentio tertio.* Quod ſanè de primæua inſtitutione, vel fundatione per Sanctum Franciſcum non poteſt intelligi, qui, vt ex concordi hiſtoricorum narratione diximus, anno M. CC. XII. annis tribus ante dictum Concilium, S. Claram recluſit, inſtruxit, & vitæ normam edocuit. Hæc de Monialibus. 6.

Quibus tamen & illud addendum cenſeo, etiam ſi à prima conuerſione Beatæ Claræ incœpti inſtituti tempus computaretur, haud tamen incœpiſſe ſub alia Regula, quam Benedicti Patris, quod iidem hi Annales atteſtantur. Quippe[d] *cum primum coronam altari Beata Maria Clara Virgo Sancta pœnitentiæ ſuſcepiſſet inſignia, & quaſi ante thorum huius Virginis humilis* 7.

[d] *Anno 1212 num. 2.*

milis ancilla Chriſto nupſiſſet : ſtatim eam ad Eccleſiam Sancti Pauli Monacharum Nigrarum Sanctus Franciſcus deduxit ; donec aliud prouideret Altiſſimus in eodem loco manſuram. Hæc prima manſio recens Deo Sacratæ Virginis Claræ, Cum autem inde ob importunitatem conſanguineorum eam à Sancto propoſito auertere conantium, ad alium locum eſſet transferenda, *paucis interiectis diebus ad Eccleſiam Sancti Angeli de Panſo Ordinis Sancti Benedicti iuxta ciuitatem Aſſiſij tranſiuit, eam committantibus ipſo Viro Dei Franciſco, & duobus eius diſcipulis Bernardo, & Philippo.* Demum eum ad Eccleſiam Sancti Damiani ex Franciſci conſilio tranſmigrauit, vbi & collegium ſub eius, & Franciſci Magiſterio Deo conſecrandarum congregauit, eandem regulam conſeruaſſe credenda eſt, maximè nulla alia ſibi electa, neque ante annum M. CC. IV. à Franciſco condita, quod omnes auctores concordes adſeuerant, ſed de his ſatis.

8. De Viſitatore eidem deſignato à Cardinali dolendum eſt ; nihil aliud inueniri, niſi quod tantò continuaſſe officium quandiu vixit, legitur ; non dubium quin cum laude continuauerit ; nunquam aliàs conſeruandus ab Hugolino. Idem qui ſupra VVadingus poſt tranſcriptas illius conſtitutiones Regulæ ſuper

e num.46. additas, hæc habet. [e] *Sub hac regula, & ſupra nominato viſitatore, vixerunt aliquot annis, donec propriam Regulam Clara, & Sectatricibus præſcripſerit Sanctus Franciſcus, præſente, & conſcribente Hugolino, vt ad annum M. CC. XXIII. largius dicemus. Et mortuo Fratre Ambroſio Ciſterciensi ſucceſſit auctoritate Pontificia, Cardinali etiam volente, Frat. Philippus Longus, vnus ex Franciſci ſociis.* Ergo & Ambroſius tandiu Clariſſarum viſitationem tenuit, quandiu vixit ; & eo defuncto non alius extraneus ſuffectus eſt, ſed ex filiis Franciſci, vt eo illi hæc gloria maior foret, quo ſingularis, neque vllum alium in ea ſocium admitteret.

9. Hoc ipſo anno, cum Sanctiſſimus Patriarcha (Franciſcum loquor) quoſdam ex filiis ad Miramamolini Regnum deſtinandos cenſeret, *vt ſicut ipſe orientis (quod intendebat) ſic & ipſi occidentis populis Mahumeticis, (ait VVadingus [f])*

f ad hunc ann.n.48. *ſalutare Chriſti prædicarent Euangelium, & vndique, quas poſſent gentes, Chriſto lucrificarent: pro hac miſſione elegit pios quinque, Fratrem Bernardum de Carbio Comitatus Narnienſis, Fratrem Petrum de Sancto Geminiano, Comitatus Florentini, Fratrem Adiutum, Fratrem Accurſum, & Fratrem Ottonem. Frater Bernardus peritè callebat linguam Arabicam, Petrus, & Otto erant Sacerdotes ; cæteri duo conuerſi ; quibus vt itineris laborem cum merito obedientiæ ſuſciperent, ſextum adiunxit in Ducem, & Rectorem, Fratrem Vitalem, virum vtique omni Sanctitate, & deuotione præcipuum. Hos autem præ cæteris delegiſſe ex reuelatione Diuina, monent Antoninus, Ioannes Tiſerandus (vetuſtus auctor vitæ horum Martyrum, quam Surius tranſcripſit) & Antonius, Vaſconcellus in anacephaleoſi Regum Luſitaniæ. Neque illi profectò tanta Prouincia impares, in quibus Diuina virtus, rerum geſtarum gloria, & ſplendidiſſimis actionibus illuſtrata clarebat.*

Hos ſex illuſtres futuros Chriſti Athletas alloquutus Franciſcus verbis ſuis ad Martyrium animatos, ſi ita opus eſſet, atque benedictione etiam munitos, Conimbricam primum qui erant tranſituri (vbi ab Vrraca Regina comiter accepti ; vicem ei rependerunt ſequenti anno) inde Alenquerium miſit, à Sanctia fundatrice domus illius loci ſorore Alfonſi Regis, Hiſpalim ad Sarracenum Regem tranſmittendos. 10.

Igitur Apoſtolici viri (pergunt Annales [g]) Conimbrica recedentes, Ierabricam (vulgo Alenquerium) ad Sanctiam Sanctij Regis filiam (de qua nos ſuperius ; & quam perperam Tiſerandus apud Surium vocat Reginam) honeſtiſſimam, & pudiciſſimam Virginem, Deo deuotam peruenerunt. At illa in interiori quodam cubiculo (quod in Monaſterij ſtructura traditio eſt, illæſum remanſiſſe, & modo eſt iuuenum tyrocinium, reuerentiam, & Sacrum odorem accedentibus ſpirans, quod & ego non abſque digna rei admiratione ſæpius probaui.) Sæcularibus veſtibus ſuperindutos, quia aliter non erat ipſis tranſeundi facultas, Hiſpalim, quæ nunc Sybilia dicitur, tranſmiſit. g num.51.

Hæc hoc anno Ciſtercium in Franciſcum, atque ipſius filios, filiaſque (nam de Sanctis Martyribus, & qualiter cum Hiſpali non poſſent, ad Marrochium profecti, tandem ibidem palmam conſequuti ; vtramque ſuam Hoſpitam, viuentem alteram, alteram iam mortuam, corpore, & ſpiritu grati viſitauerint, anno ſequenti, quo euenit dicemus. Nunc quæ Prædicatorum ſodalitio Diuinitus accepta noſtros deuinxerint, ſequenti capite in medium proferemos.

---

1. Conrado in Epiſcopum Cardinalem Portuenſem promoto 2. ſuccedit Gualterus. 3. Dictum de Nicolao Cardinali. 4. Conſecratio Fœlicis Inamenſis. 5. Et R. Olomucenſis fœda crimina 6. per iudices Ciſtercij examinanda. 7. Coniectatum pro ipſo. 8. Exacta à noſtris pecuniariæ procurationes. 9. Sed hæc, & alia repreſſa per Honorium. 10. Fullinenſes indemnes à penſione 11. Exquiſitum Martyrium Lutgardis Virginis, 12. & ſcrupuli ſedati miraculosè.

CAPVT TERTIVM.

1. CRESCEBANT interim Conradi Abbatis merita, atque ex ipſa experientia negotiorum, creſcebat induſtria ; & quo in eminentiori candelabro poſitus erat, eo ſe lux facilius ingerebat cernentium oculis. Ergo quem hactenus domeſtica familia per ſuos gradus vſque ad apicem rerum ſublimaſſet, ambiuit Eccleſia ; neque gradatim, vt fecerat Ciſtercium, ſed per ſaltum promouit, atque ad ſummam, ſub ſede Petri, ſedem vocandum cenſuit. Cardinalis Epiſcopus Portuenſis creatus eſt, vrbis, & orbis totius acclama-

tione

tione. De anno creationis omnino conſtat de menſe non ita; quippe Honorius (vt Chaconius ait [a]) quatuor ordinationibus, menſe Decembri, & aliis menſibus factis XIX. creauit Cardinales & creationi Conradi nullus ab eo menſis deſignatur; ſed tantum dicitur: *Anno Domini M. CC. XIX. Pontificatus tertio, Romæ Honorius Papa iterum creauit Cardinales, qui fuerunt, Frater Conradus Egnonis de Vrach, Suytonum Dynaſta filius, Monachus, & Abbas Ordinis Ciſtercienſis, Epiſcopus Cardinalis Portuenſis, & Sanctæ Ruffinæ, &c.* Hæc tantum Chaconius. Verum creationem ante menſem Auguſtum factam, inde deduco, quod creatio anno tertio Pontificatus Honorij (non quarto, qui ab Auguſto incœpit) facta dicitur. Conradi in filios, & Fratres charitatem, à quibus tamen auulſus in breui fuerit, verſus illi declarant, qui in Chronico metrico leguntur,

...Honorio.

Conradus Fratres miro amplexatus amore,
Cardineo meritis mox inſignitur honore.

2. Conrado in Cardinalem promoto, actum de ſubrogando ſucceſſore; eo (haud dubiè) difficilius inueniendo, quo maior ipſe Electus tamen in omnibus Gualterus ex Abbate Longipontis, vbi & S. Ioannem de Monte Mirabili (inter illuſtria Ciſtercij luminaria) Monachum fecerat; & quem conſtat doctrina præcellentem inter inſignes eius æui Doctores connumerari; vnde verſus, qui etiam præfecturam breuem ſatis inſinuant,

Doctorum ſplendor cunctos ſuperanſque coanos,
Gualterus veniens, confeſtim tranſiit annos.

Ergo Walteri præfectura breuis inuidentibus fatis, quod ſuo tempore à nobis dicendum erit. Hinc parua rerum eius memoria ſubeſt, quod æque dolendum, maximè in viro docto Doctoreque, & quem merito hiſtoriæ perennarent.

3. Cum Conrado Nicolaus creatus legitur, de quo ita Chaconius: [b] *Frater Nicolaus Monachus Epiſcopus Cardinalis Tuſculanus, cum Conrado Portuenſi Epiſcopo, vt ex Regeſtis Honorij tertij intelligitur creatus. Quem Pontifex Legatum ad Imperatorem Fridericum miſit, vt eum hortaretur ad crucem, ad ſacram militiam ſuſcipiendam, præſertim poſt Damiatam amiſſam. Vocatur vir prudentia, & religione conſpicuus, & Pontifici ſpecialiter charus.* Ita Chaconius Auctor Chronologiæ Abbatis Ioachimi conſtanter aſſeuerat, Nicolaum, Ciſtercienſem Monachum fuiſſe; cui & Ferdinandus Hugellus [c] adſtipulatur. Verum dum neuter pro ſe auctorem producit, ſiue inſtrumentum antiquum, cui credi poſſit, vt non putaui ſilentio prætereundum, ſic neque aſſerendum, quod vſque aliunde certius cognoſcatur.

b in Honorio.

c diſtinct. 42. in ſuis tabulis.

4. Hoc item anno conſecratum lego Fœlicem Tuamenſem Archiepiſcopum in Hybernia, quem inter Ciſtercienſes Iacobus VVaræus commemorat, licet cœnobium, ex quo aſſumptus, nequaquam prodat, imo nec certo, ſed cum dubio aliquo ſcribat; *Fœlicem,* [d] *ait, nunc dictum, Monachum (vt puto) Ciſtercienſem, conſecratum fuiſſe anno Domini M. CC. XIX. ex diplomate eius colligimus, Abbatiſſæ de Caſtra Sylua (ſiue Kirtrenemn) conceſſo, dato in Matrice Eccleſia de Iuam XII. Kalendas Iuly Pontificatus Domini Honorij anno VII. (id eſt anno ſalutis M. CC. XXIII.) conſecrationis ſuæ quinto. Cuius quidem diplomatis exemplar in archiuis Regis reperitur.* Sic VVaræus, qui tamen neſcio qua ratione referat in hunc annum conſecrationem Fœlicis, quæ contigit anno quinto ante M. CC. XXIII. cum magis ad antecedentem pertinere videatur: maximè cum non conſtet de die conſecrationis ex quo an quintus incœptus? colligi poſſet. Nobis non alium Ducem in hoc ſequentibus, ſatis ſuperque erit, quod adnotauimus.

d in Archiep. Tuamenſ.

Eodem anno (ne qui bona promimus, mala occultare, aut tegere videamur) Olomucenſem Epiſcopum inuenio ex Ciſtercio aſſumptum, ſed qui Ciſtercio omnino pudendus eſſet. Quippe de quo tot, ac talia dicerentur, quæ etiam falſa pudorem prouocarent. Non potuit diſſimulare Honorius publicum ſcandalum, eo grauius, perniciosiuſque, quo ex maioris profeſſione virtutis deriuaretur. Detulit tamen familiæ grauitati, auctoritatique, vt non per alios, quam per Ciſtercij Abbates viſitaretur. Ergo duos ex omnibus elegit, Zuberelenſem nimirum, & Ebracenſem zelo iuſtitiæ, prudentiaque eximios, nec loco adeò diſtantes, vt eorum aduentus notari poſſet. His vero adiunxit Priorem Zubitelk, vt ſi forte alter infirmitate aliqua, vel alio impedimento detineretur, nihilominus per alium cum Priore, & inquiſitio fieri, & morbo medicina parari poſſet. Porro ad hoc tres ſuas litteras direxit, quarum tenorem: ne quis de ſtatu ſuo nimium præſumat, hic ſubiiciendum cenſui, eſt autem talis. [e] 5.

De Zuetela, & de Ebrach Abbatibus, & Priori de Zuetela Ciſtercienſis Ordinis. e lib. 3. epiſt. Honor.

6. *Ad aures noſtras, dilecto filio Abbate Silocenſe inſinuante, peruenit, quod licet venerabilis Frater noſter R. Olomucenſis Epiſcopus Ciſtercienſis Ordinis Regulam ſit profeſſus, ita tamen eſt in reprobum ſenſum datus, quod duobus homicidiis perpetratis, duas ſorores Cunicenſis Monaſterij Montales, & plures mulieres alias contagatas cognouit carnaliter, & quandam Virginem defloranit; hæc & alia committens turpia impudenter in ſuæ ſalutis diſpendium, & ſcandalum aliorum. Quo circa diſcretioni veſtræ per Apoſtolicam ſedem mandamus, quatenus inquiſita ſuper his diligentius veritate, quod Canonicum fuerit, appellatione poſtpoſita, ſtatuatis, facientes quidquid ſtatueritis per cenſuras Eccleſiaſticas firmiter obſeruari; quod ſi non omnes duo ſaltem veſtrum, &c. Datis Laterani XV. Kalendas Februarij Pontificatus noſtri anno tertio.* Ita Honorius.

Quid delegati iudices inuenerint in cauſa Olomucenſis? In dubio eſt; & potuit inſinuationi falſum ſubeſſe, inſinuantis malitia, vel nimio zelo, & credendi facilitate. Certè in quem anno præcedenti inquiri iuſſum, Dertulenſis Epiſcopus, cum falſo diffamatus; ac delatus Honorio comprobaretur, adeo aduerſus æmulos inualuit, vt prætermiſſa in eum inquiſitione, in ipſos magis fuerit inquiren- 7.

dum. Et habet pro ſe R. Olomucenſis; quod poſt hanc ipſam factam inquiſitionem, iudex ab eodem Honorio creatus ſit in quadam cauſa, ſatis controuerſa, nec minus graui, Romæ Idibus Septembris præſentis anni, qui iam erat quartus illius Pontificatus; quando ſeptem iam menſibus elapſis, inquiſitio facta, & patefacta veritas, ad eum facile potuerat peruenire. Haud tamen defendendum poſſe credam, qui ita vixit, vt tot, ac talia imputari illi potuerint.

8. Sub finem anni cum Sedis Apoſtolicæ Legati, procurationes, vt vocabant, pecuniarias à noſtris exigerent, quaſi qui iam plus aliis abundarent; ſine cauſa ab oneribus aliorum eximerentur; nec Monaſticis cibis, regularibuſque contenti eſſent, ſed lautioribus ſaginari vellent, etiam prohibitis, in quo Gualonem, ſeu Gualam, vt alij vocant, qui tunc temporis in Gallia morabatur, exceſſiſſe coniector, ſeu miniſtrorum, vt ſolet inſolente, ſeu propria voluntate, & auaritia, de qua male audiebat, adactus fuerit: Guillelmus Claræ Vallis Abbas, aliique Pontificem adire compulſi ſunt, ſuas in eum querelas depromptum. Porro Gualonem fuiſſe, qui exceſſit, & Guillelmum Abbatem, qui incuſauit, non mihi leuiter indicat Cæſarius, qui biennis poſt ſcribens, plus minuſve, hæc de vtroque habet in ſuis dialogis[f] *Ante hoc biennium, cum Dominus VVillelmus Abbas Claræ-Vallis cum cæteris Abbatibus contra Gallonem Cardinalem profectus fuiſſet Romam, quidam ex Monachis eius, &c.* Certè nec Gualo quid aliud in Ciſtercium potuiſſet committere, vir, vt dixi notatus de auaritia, & quem Hector Boætius, aliique nullis non dehoneſtant conuiciis in hac materia: neque Guillelmus ob cauſam minus propriam, apud Honorium eundem incuſaret: & quod tunc impetrauit priuilegium, tale eſt, quod Guillelmum mereatur impetratorem, Quippe in quo Pontifex, & detractoribus ſatisfacit veram indulgæ exemptionis cauſam aſſignans, & Encomiaſtem magis agere videtur, quam cenſorem. Quamuis ne hoc omittat, vt ex eius tenore conſtare poteſt.[g]

f lib. 3. c. 51.

g Epiſt. Honory lib. 2.

9. *Honorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Dilectis filiis vniuerſis Abbatibus, & Conuentibus Ciſtercienſis Ordinis, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.*

Cum præter pauperem victum veſtrum, omnia bona veſtra hoſpitalitati, & aliis piis operibus officioſiſſime ſint expoſita, ſatis inhumano aliis auferre videtur egenis, quidquid à vobis violentia, vel ingenio exterquetur. Nec quia Dominus manuum veſtrarum operibus benedicens, viaticum peregrinationis veſtræ, quanto magis illud Fraterna charitate in vſus pauperum diſtribuitis, tanto magis illud cœleſti alluuione multiplicat; eſtis deterioris conditionis habendi; ſed potius melioris, cum non niſi vaſis paratis cœleſtis gratiæ oleum infundatur, quod pauperis mulieris deficientibus vaſis ſtetit. Licet igitur largiente Domino, Monaſteria veſtra plus ſolito, temporalium floreant vbertate: quia tamen exinde, pauperibus vberius ſubuenitur, nos volentes eò vos de ſpeciali gratia fauorabilius confouere, quò exinde illi propenſius complacere nos credimus, qui quod vni ex minimis ſuis fit, ſibi reputat eſſe factum: deuotionis veſtræ precibus inclinati, auctoritate vobis præſentium indulgemus, ne Apoſtolicæ Sedis Legati procurationes pecuniarias à Monaſteriis exigere, vel extorquere præſumant: ſed cum ad domos veſtras acceſſerint, ſine Carnium eſu, cibis regularibus ſint contenti. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Viterbij IV. nonas Decembris Pontificatus noſtri anno quarto. Hactenus Honorius. Atque hoc priuilegium non ſolum ob indulti magnitudinem, ſed etiam ob impetrantis grauitatem, vulgauit Ioannes Abbas,[h] inter illuſtria, cum multa alia omittat, quæ nos damus. 7.

h tom. 1 Priuileg. 10.

10. Hoc item anno, Fullinæ Monaſterium, quod à viſitatione, & ſuperioritate Abbatis Sancti Firminiani dudum exemptum, ſuper annua penſione eidem perſoluenda litigabat, Honorij tandem ſententia cauſam obtinuit, atque indemne ab illius ſolutione, Sancti Firminianis ſilentio condemnatis in hunc tenorem. *Nos, auditis, & intellectis hinc, inde propoſitis, ſententiam Paduani Epiſcopi, & ſuorum coniudicum, ſuper eo, quod veſtrum Monaſterium abſoluerunt, ab impetitione Monaſterij Sancti Firmini, duximus confirmandam: ſuper petitione prædicta Monaſterio Sancti Firmini perpetuum ſilentium imponentes: nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis, & diffinitionis infringere. Datum Viterbij VIII. Kalendas Nouembris, anno quarto.*

11. Hic etiam annus nouo, & exquiſito Martyrio Sanctæ Lutgardis, ipſi, & cœnobio Aquirienſi inſignis fuit: rupta repente vena cordi proxima, cum ſanguinis pro Chriſto fundendi ardentiori deſiderio profundaretur. Id ab auctore Sincrono narratum Thoma Cantipratano, eiuſdem eius verbis hic ſubiiciam.[i] *Cogitabat quandoque de eo, qui talem à peccatoribus ſuſtinuerat afflictionem, miroque inflammata eſt deſiderio Chriſto vicem reddendi, & pro illo Martyrium obeundi. Sed quia tempus Martyrij, velut hyems iam tranſierat, imber abierat, & receſſerat; Chriſtus aliud genus etiam corporalis Martyrij ei præparauit. Accidit igitur nocte quadam, vt abſoluto completorio ante ſuum lectum ſtaret in dormitorio precibus occupata. Ibi tum miro quodam, & ineffabili modo cœpit deſiderare, vt inſtar Agnetis Virginis poſſet pro Chriſto ſanguinem ſuum fundere. Cumque eo deſiderio adeo arderet, vt iam ſe morituram præ nimio ardore exiſtimaret, rupta eſt vena, quæ extrinſecus cordi oppoſita eſt. Inde vero tam multus dimanauit ſanguis, vt tunica eius, & cuculla, eò abunde madesceret. Itaque debilitata, paululum reſedit, moxque Chriſtus illi apparuit, vultu gratulando, & ait; pro feruentiſſimo Martyrij deſiderio, quod in ſanguinis huius effuſione habuiſti, idem cum Beatiſſima Agnete Martyre in cœlis præmium conſequeris. Eius enim Mar-*

i lib. 2. c. 27.

tyrium

tyrium tuo deſiderio in ſanguine compenſaſti. O verè Beatiſſimam fœminam, quam Chriſtus ipſe pacis tempore corona Martyrij dignam prædicauit. Eius rei teſtes fuere, quæ eius lauerunt veſtes. Teſtis fuit cicatrix ruptæ venæ, quæ in ea permanſit ad eum vſque diem, quo fœlix eius anima ab hac luce migrauit. Annos tunc habuit octo ſupra viginti, quando hæc ei contigerunt. Hactenus ibi hiſtoria, ſimul & tempus. Quippe quæ vigeſimum quartum agens ætatis annum, Ciſtercium ingreſſa eſt anno M. CC. XV. hoc, quem deſcribimus M. CC. XIX. vigeſimum octauum egiſſe neceſſe fuit, qui ab eius vitæ auctore eſt deſignatus.

12. Multa alia de eadem Sancta Virgine, vſque ad hunc annum ab eo narrari video, quæ longum eſſet in præſenti recenſere; vnum eſt tamen, quod nolo pertranſire: laborantem in recitandis horis Canonicis, pertinacibus ſcrupulis, miraculosè adeo curatam fuiſſe, cum nullæ humanæ medicinæ ſuffragarentur.
k lib. 1. c. 14. Thomas Cantipratanus hæc ita ſcribit. [k] *Mirum in modum ad omnem animi perfectionem adſpirabat. Itaque dicendis precibus Canonicis, ſiue horarum, ſummopere in id incumbebat, vt non ſolum malas, ſed etiam bonas cogitationes a ſe excluderet, & quod in mortali corpore impoſſibile eſt, ita ſolis, quæ diceret, animum occuparet. Sed cum id efficere non poſſet, grandes inde in eius pectore exiſtebant ſcrupuli, & tanquam nihil dixiſſet, cœpit ſingulas horarias preces bis, terque repetere. Adeò vero hac res animam eius afflixit, vt nullus amicorum eam poſſet conſolari. Fiebant autem ab amicis ad Deum preces pro illa, vt eam Dominus his ſcrupulis liberaret. Et ecce præter omnium expectationem, inſtar Amos Prophetæ induxit Dominus opilionem vaccular ſequentem, & poſuit verbum in ore eius. Ille mox relictis ouibus, homo plane rudis, ad tredecim milliaria conficiens, venit in Aquiriam; accerſita Lutgardi, cæteris audientibus, dixit, Hæc dicit Dominus: Nulla deinceps in dicendis precibus dolore, aut ſcrupulo angaris. His dictis, ille repente aufugit, nec dabatur opportunitas, quiſnam eſſet? inquirendi, aut aliquid præterea cognoſcendi. At poſtea tamen, quis eſſet, reſcitum eſt. Dominus quoque per ſe ipſum dixit Lutgardi: Nihil poſthac formides: ego hunc in eo ſupplebo defectum. Tum illa vtrobique Dominum loquutum eſſe ſentiens, tranquillitati ſe dedit, nec vllum poſtea in re inordinatum ſcrupulum paſſa eſt.* Hactenus de Lutgardi vſque ad hunc annum.

---

1. Henricus Abbas per Prouinciam Friſiæ viſitans, 2. apparenti, atque eius opem imploranti animæ per orationes, & ſuffragia fauet: 3. Gerlacum iuuenem ad Ordinem conuertit: 4. & Ludouicum militem. 5 Heiſterbacenſis Virginis 6. miraculum. 7. Verneri Eberbacenſis fœlix mors, 8. & Getradis puella. 9. Sed non ſine præmiſſa ob leues quaſdam culpas ſatisfactione. 10. Dictum de Margarita & de Stepone Sancte Cappellano.

CAPVT QVARTVM.

1. SEQVVNTVR Ciſtercienſis hiſtoriæ flores, id eſt varij euentus, exemplaque etiam miraculoſa, quibus hic annus præ aliis abundauit: ſiue reuerà in eo maior ſeges ſiue maior notitia, viuente tunc Cæſario, & ſcribente, ad nos vſque potuerit pertranſire. Guillelmo Claræ Vallis Abbate aliis intento, viſitatio filiarum, quæ in Friſia ex præcedentis anni inundatione, indigebant ſolatio, Henrico Heiſterbacenſi commendata.
a lib. 2. cap. 16. *Porro (ait Cæſarius, [a] neque enim alius vtar, quam eius verbis) cum ante hoc triennium viſitaſſet in Claro-Campo tempore Quadrageſimali, etiam ſorores in Nazareth viſitauit. Eadem nocte dictis matutinis, cum ſe modicum reclinaſſet, huiuſmodi viſionem vidit: videbatur ſibi eſſe in quodam loco parietibus incluſo, in quo quidam grauiſſima ſuſpiria, & gemitus audiuit, ſed cum diligentius circumſpexiſſet, neminem ibidem videre potuit, eamque audita ſuſpiria durarent, cauſam admirante, ſic ait: adiuro te per Dominum noſtrum Ieſum, vt quid tu ſis, edicas mihi? Cuius cum nullum audiſſet reſponſum, adiurationem iterauit. Tunc quaſi aliquid accedere propius ſentiens, nihil tamen videns, huiuſmodi audiuit reſponſum. Ego ſum vna miſera anima. Et ille: Quare miſere gemis, cum tamen ignorem, quæ ſit cauſa miſeriæ. Reſpondit illa: In acerbiſſimis ſum pœnis. Ad quod Abbas: Quæ eſt cauſa pœnarum tuarum? Quia non ſeruaui caſtitatem meam. Et ille, Fuiſti mas, an fœmina? Reſpondit: fœmina. Et quod, inquit, tibi nomen? Dicente illa, Maria: Mox ſubiunxit; poteriſne iuuari? Ad quod illa non reſpondit, ſed ad preces conuerſa, ſic ait: Rogo vos per omnipotentem Deum, vt decatis pſalterium vnum; & inſuper aliquot miſſas. Cuius precibus cum libens annuiſſet Dominus Abbas, propinus ſubiecit; poſſem ne videre te? Et ecce, hoc ſermone completo, vidit coram ſe ſtare pulchram iuuenculam tonſuratam, more clauſtralium in ſubnigra tunica, quam cum plura interrogare vellet, tam de ſtatu eius, quam de aliarum quarundam, excitatus eſt.* Hactenus viſio.

Quam cum cœlitus miſſam non dubitaret, 2.
cuius rei multa ſigna præſenſiſſet, & ex teliſta compaſſione in miſeram ſolito vberiorem
b vbi ſuprà. experiretur. *Sequenti die (pergit idem auctor [b]) quid viderit dicta prima die Abbati Clari-Campi (nempe Iuoni) & quibuſdam Monachis eius, nec non & mihi, qui tunc præſens eram, retulit: nec erat qui viſum intelligeret, vel interpretari poſſet. Recitata eſt viſio ſororibus de Nazareth, ſed non eſt inuenta Maria. Sciens vero ſæpe dictus Abbas tam manifeſtam viſionem ſibi ſine cauſa minimè oſtenſam, cum*

veniſſet in Sion, quæ etiam eſt domus Sanctimonialium Ordinis noſtri, ſicut & Nazareth, poſt verba exhortationis ſomnum vtitulit, Mariam ſuam inueſtigans. Et ecce vna Sanctimonialium matertera eiuſdem Mariæ, hæc audiens, & admirans ſecretius Abbati locuta eſt, dicens: Domine, Maria hæc filia ſororis meæ fuit, Sanctimonialis, in quodam clauſtro Friſiæ nigri Ordinis, quod Bredehorn vocatur, & eſt nunc octo annos defuncta, quæ cum fuiſſet in grangia Monaſterij, quidam clericus, illam corrupit, & impraegnauit. Cum vero in partu periclitaretur, vocans patrem, & matrem, & duas ſorores maritatas, nec non filiam materteræ ſuæ de Sion, confeſſa eſt eis peccatum ſuum cum gemitu cordis, ſicque expirauit. Illi vero de anima eius ſalute deſperantes, nihil ei beneficij impenderunt. Audiens hæc Dominus Abbas gratias egit Deo, qui non tradit beſtiis animam confitentem ſibi, & animam pauperis ſui non eſt oblitus in finem, ſciens in ea completum, in quacumque hora peccator ingemuerit, ſaluus erit. Cuius hortatu parentes ſpe concepta, cœperunt ei beneficia impendere, ſed & ipſe Abbas tam in Monaſteriis Friſiæ quam in regionis domibus prouinciæ noſtræ miſſas, & orationes, atque pſalteria plurima ei obtinuit, exceptis his, quæ ipſe ei ſpecialiter impendit. Ita Cæſarius. Cuius verba cum etiam tranſcripſiſſet Thomas Maluenda in ſuis item Annalibus hæc addit [c] *Egregium ſane, ac memorabile exemplum, validam eſſe ſeram pœnitentiam, dummodo veram; inſuper Purgatorium ignem expiari Miſſis, & precibus viuentium.*

c ad hunc ann.

In hoc eodem itinere Henricus è vanitate ſæculi conuerſum ad Heiſterbacum tandem venire fecit adoleſcentem nobilem Gerlacum, Canonicum maioris Eccleſiæ Traiectenſis; de cuius conuerſione hæc idem auctor. [d] *Ante hos tres annos, Dominus Henricus, qui nunc eſt Abbas noſter, dum vice Abbatis de Clara-Valle viſitaret in Friſia, contigit eum hoſpitari in Caſtro cuiuſdam militis nomine Suederi. A quo cum multum deuote ſuſceptus eſſet, vt ei conſuetudinis eſt, recitauit ibi quædam mirifica, quæ in Ordine noſtro contigerunt: & tam adeſſet prædictus Gerlacus, filius Fratris eius militis, Canonicus maioris Eccleſiæ in traiecto, ſicut terra bona, ſemen verbi in agro cordis ſui ſuſcepit, & non multo poſt fructum ex eo centuplum fecit. Qui ſicut mihi poſtea in probatione retulit; ex illa hora propter conuerſionem cœpit fluctuare, & qualiter conceptum ardorem extingueret diligentius cogitare. Nacta igitur occaſione, ne notaretur, quaſi ad ſtudium Pariſios perrexit; vbi cum modicum feciſſet tempus, ad nos diuertit, factuſque Nouitius ad ſpiritualem ſtudium ſe conuertit.* Hactenus ibi. Ab hoc porro Gerlaco diuerſus eſt alius eiuſdem Monaſterij Monachus, de cuius conuerſione non multo poſt. *Frater Gerlacus Sacerdos, & Monachus noſter, propter ſigna viuæ deuotionis, quam in quodam Monacho noſtro vidit, ſicut mihi confeſſus eſt, primum conuerſionis amorem concepit. Die quadam cum Monachus ille, quem bene noſti Miſſam in eius, paratia celebraret, tantam ſecundum conſuetudinem habebat gratiam lachrymarum, vt Gerlacus, qui propter miniſterium ex latere ſtabat, eandem conſiderans, gratiam admirans, Dominum glorificaret. Ex illa hora ita cœpit ordinem diligere vt non quieſceret donec vnus ex Ordinis perſonis fieret.*

d lib.1.c.18.

4. Ad eoſdem, & Abbatem, & domum pertinet conuerſio alterius militis; nomine Ludouici, quem tum pene in extremis laborantem, dum ad Ordinem traxit, vitam reſtituit; cum iam redux ex Friſia inter charos ſibi filios demoraretur. De eo, & fœlici ipſius conſummatione, poſt annum nouitiatus expletum, ſed ante annum M. CC. XXII. quo ſcribebat Cæſarius, hæc habet verba. [e] *Ante hoc triennium miles quidam Ludouicus nomine, de Caſtro Are, in acutis laborabat, & vocatus eſt Dominus Abbas, vt infirmum viſitaret. Inardeſcente infirmitate cum miles idem iam omnino eſſet deſperatus, monitus eſt ab Abbate, vt ſe Ordini redderet, & votum conuerſionis, vt mos eſt, verbis exprimeret; qui conſilio acquieſcens, mox vt ex conſenſu vxoris inter manus Abbatis ſe reddidiſſet, facies eius cœpit immutari, & quodammodo alterari, ita vt pallor verteretur in candorem, & color liuidus proficeret in ruborem, cunctis, qui aderant, ſtupentibus, & Dei donum in moribundo mirantibus. Et vt pius Dominus adhuc manifeſtius oſtenderet, quia propter votum Ordinis infirmum diſtuliſſet, cœpit idem miles ſine ſudore, ſine ſanguine, ſine ſternutatione, contra infirmitatis naturam conualeſcere. Qui non ingratus beneficiis Diuinis, deportari ſe fecit ad Monaſterium noſtrum, in quo factus nouitius, & Monachus, non multo poſt migrauit ad Dominum.* Haud aliter Bernardus pater olim quocumque ibat, à ſæculo abſtractos ad Claram-Vallem Nouitios congregabat.

e lib.1.c.25.

5. Supereſt adhuc inſigne aliud miraculum à Virgine patratum Heiſterbacenſi, quod in hunc annum item referendum, idem auctor teſtatur, dum ita ait. [f] *Eo tempore quo Dominus Engelbertus Colonienſis Archiepiſcopus ædificauit Caſtrum in Turſtinberg, contra nobilem virum Gerardum de Brubach, iuuenis quidam miles de eius exercitu, Theodoricus nomine, facere ſibi volens nomen, ante idem Caſtrum captus eſt. Diu ibidem incarceratus, cum pecuniam pro ſua ſolutione dare ſpopondiſſet, extractus de carcere, poſitus eſt in domo ſuperiori, cui addita ſunt vincula & ſerui ad cuſtodiam deputati: habebat enim circa pedes annulos ferreos, & circa brachium eiuſdem generis manicam, quæ annexa catena parieti ſatis fortis erat infixa. Nocte quadam cum eſſet dormiens inter ſex ſatellites; tam ſe quam reliquos captiuos cuſtodientes, & Dominam noſtram, nec non & alios Sanctos ſolito inuocaſſet, obdormiuit. Et ecce in ſomnis vidit ſe tranſpoſitum in Monaſterium noſtrum, de quo cum vellet egredi, ſedens in equo more fœmineo neceſſitate vinculorum, dixerunt ei duo ex Monachis noſtris, Menegnudus, ſcilicet, & Henricus cognati eius ſecundum carnem: nolite egredi, ſed reuertimini; quia Sancta Maria de Heiſterbach liberauit vos, hoc etiam nomine vocatur domus noſtra.* Hæc viſio oſtenſa per ſomnum Theodorico, non ſecus atque Petro olim Apoſtolo, cum inter duos milites dormiret vinctus catenis, & cuſtodes ante oſtium carceris ſtarent.

f lib.7.c.3

6. Verum non minus à Petro liberatum, agente Virgine,

Virgine, idem qui ſupra aoctor ita proſequitur. *Ad verbum Mongundi, & Henrici, Theodoricus euigilans, gauiſus eſt, & de viſione cogitans, verum nam eſſet vera, an phantaſtica? ſcire volens, mox, vt digitos amouit pedem vnum ſine difficultate extraxit, ſimili facilitate manum a catena liberauit. Sæpius iſta tentauerat, ſed non profecerat: cúmque ex motu vinculorum vnus ſeruorum euigilaſſet, terrium miles circulum reponere voluit, nec potuit. Tum primum intelligens tale miraculum Dei genitricis meritis circa ſe geſtum, ſeruo rurſum obdormiente, leniter ſurrexit & vincula adhuc ſeruans in vno pede per linteamen per feneſtram ſe dimiſit, & fugit. Quod dum ſerui comperiſſet, clamore fugam eius prodidit, ſed manus humana capere non potuit, quod virtus Diuina protexit. Multi eum tubis, & cantibus inſequuti ſunt, & cum ſæpius in proximo ſub fruteis lutitaret, inuenire eum non potuerunt. Qui ad nos veniens eoſdem circulos pro gratiarum actione, ſuper altare Beatæ Mariæ Virginis obtulit, & qualiter eius meritis liberatus ſit, nobis per ordinem recitauit. Acta ſunt hæc anno gratiæ M. CC. XIX.* Hactenus, quæ ad Heiſterbacenſem Eccleſiam pertinent; quæ, & pleraque alia, tam ex dictis, quam ex infra dicendis Bzouius etiam ſcribit ſuis Annalibus.

7\. In Eberbacho VVerneri adoleſcentia glorioſus tranſitus, Maria Virgine exoplente fœlicem animam, illuſtrauit non minus præſentem annum, de quo idem qui ſupra aoctor hæc ſcribit [g]. *Circa hoc triennium Monachus quidam VVernerus nomine Eberbache defunctus eſt, ætate quidem adoleſcens, & imberbis, ſed mente canus: hic cum ante horam exitus ſui, ſicut ab eius Abbate didici, Dæmones circa ſe videret, illorum importunitate valdè turbatus, clamare cœpit: Sancta Maria libera me ab iſtis viliſſimis: crebrius hoc repetens. Audientes huiuſmodi clamorem hi, qui circa eum erant, ſatis mirabantur, ſcientes eum eſſe taciturnum, & vix ad interrogata reſpondere. Poſtmodum reſpirans, & inclinans ait: Bene veniat chariſſima Domina mea, bene veniat: moxque manum contra Dæmones leuans, & eis inſultans, ſubiunxit: Modò tacete vos ibi: ſicque poſt modicum, placido vultu expirauit, Angelis gaudium faciens in cœlo, ſed non modicum dolorem Fratribus in Monaſterio; fuerat enim adoleſcens bonus, & diſciplinatus, Virgo corpore, & mente. Nec dubitandum eſt, quin in aduentu Reginæ cœli, omnis illa turba ſpirituum malignorum impulſa ſit, & deiecta, ſicut in ortu Solis diſpergitur nebula matutina.* Hæc de VVerneto defuncto in Eberbacho.

8\. At de puellis in monte Sancti Saluatoris Margarita, & Gertrudi, altera in nouenni ætate defuncta, ſed poſt mortem non ſemel apparenti; viuente altera, ſed ſpiritibus cœleſtibus communicante, déque Stepone Capellano profeſſo eiuſdem domus inſignis Sanctitatis Viro, audi quod ſequitur [h]. *Circa hoc triennium puella quadam paruula nouem (vt puto) annorum, in Monte Sancti Saluatoris, quæ domus Ordinis noſtri eſt, in aduentu ipſius Saluatoris mortua eſt; defuncta vero clara die, Conuentu ſtante in choro, ipſa chorum intrauit, intrans ante altare ſatis profundè inclinauit, ſic in locum ſuum, vbi ſtare ſolita erat, ſecedens. Quam iuxta ſe alia puella penè eiuſdem ætatis, ſtare videns, & mortuam ſciens, tanto horrore concuſſa eſt, vt notaretur. Requiſita vero à Domina Benigna Abbatiſſa, a cuius ore audiui, quæ dicturus ſum: cur ita in choro concuteretur? Reſpondit; ſic, & ſic: Soror Gertrudis in chorum venit, & cum dictis Veſperis commemoratio fieret Dominæ noſtræ, ad collectam ſe in terram, ſtans iuxta me, proſtrauit; finita vero collecta, ſe erigens abiit: hæc fuit cauſa horroris mei.*

9\. *Abbatiſſa timens illuſiones Diabolicas, ait puellæ: Soror Margarita (hoc ei nomen erat) ſi denuo venerit ad te ſoror Gertrudis, dic ei: Benedicite: & ſi reſponderit tibi: Dominus: interroga, vnde venias, vel quid quærat? Sequenti die illa venit, & ſalutata cum reſpondiſſet: Dominus: puella ſubiunxit: Bona ſoror Gertrudis, vnde tali hora venis, vel quid apud nos quæris? Reſpondit illa: Ad ſatisfactionem huc veni, quia libenter tecum in choro ſuſurraui, ſemiplenè verba proferens, idcirco in eodem loco iuſſa ſum ſatisfacere, vbi me contigit peccare: & niſi tibi de eodem vitio caueas, eandem pœnam moriens ſuſtinebis. Cum quarta vice prædicto modo ſatisfeciſſet, ait conſorori: modo ſatisfactionem meam compleui, de cætero non me videbis; quod ita factum eſt. Nam ea aſpiciente tendebat verſus cœmeterium, mirabili virtute murum eius tranſcendens. Ecce tale fuit Purgatorium huius Virginis.* Hactenus de Gertrude puella Cæſarius, non vltra diſcutiens, an præter Diuinæ viſionis dilationem aliqua alia pœna cruciaretur: nam de hoc quoddam aliud exemplum refert ſequenti capite, quod iam à nobis ſuperius expenſum manet. De Gertrude Henriquez in Menologio ad vigeſimam ſeptimam diem menſis Nouembris.

Verum de Margarita, & Stepone ſubdit ſtatim [i]. *Margarita vero ex comminatione defunctæ, ſic territa eſt, vt infirmata ad extrema deueniret, quæ rapta in exceſſum mentis, ſic iacuit, vt omnibus defuncta videretur; poſt horam reuerſa, quaſdam ex ſororibus in præſentia Dominæ noſtræ ſe vidiſſe, quaſdam ſe illic non vidiſſe teſtata eſt: Dicebat etiam, quia eadem glorioſa Virgo Maria coronam in manu haberet, quam Steponis Sacerdotis eſſe dicebat. Idem Stepo Presbyter fuit valdè religioſus, & mirè charitatiuus in eodem monte Deo, prædictiſque ſororibus ſeruiens.* Hactenus ibi concernentia præſentem annum. Nam quæ de Steponis morte ſequuntur, anno M. CC. XXI. quo eueniſſe noſcuntur, dicenda erunt. Neque præter, ea quæ Cæſarius narrat, alia de ipſo potui inuenire. 10.

g lib. 7. c. 55.

h lib. 12. cap. 36.

i lib. 12. cap. 36.

1. Richmundis Virgo Sancta ad montem Sanctæ VValburgis piè obdormit, 2. Myſteria illi glorioſa, 3. & doloroſa oſtenſa Diuinitas. 4. Claritatem cæleſtem ſemel, 5 & iterum in Euchariſtia videt. 6. Raptus paſſa frequentes, ſed abſconditos. 7. Philippi Namurcenſis ſancta mors, aſſiſtentibus Ciſtercij quatuor Abbatibus. 8. Acta eius; 9. & inſcriptio ſepulchralis, 10. ac demum dubitatum de mortis tempore.

CAPVT QVINTVM.

1\. HOc item caput Cæſarius mihi impleat, & ex ipſo Richmundis, Philippuſque, neuter Ciſtercienſis, ſed vterque Ciſtercio iam addictus, atque adeo in virtute promotus per Ciſtercienſes, vt neuter poſſit ſilentio præteriri. Richmundam Virginem memorandam noſtris Annalibus, vt non faciat profeſſio, facit deuotio, & nihil ferè cœleſtis conſolationis illi communicatum, quod non Monaſterio Sanctæ VValburgis, cuius ſororibus eximiè familiaris, & in quo frequens fuit, acceptum ferat. Siue ergo conuerſa, vt vult Henriquez, ſiue vt conuiuens, comproficienſque, noſtris Annalibus venit adſcribenda. Admirandas ipſius reuelationes, quas Cæſarius ſparſit in ſuis Dialogis, quia hoc anno defunctam fuiſſe conſtat, in hoc capite neque aliis, quam ipſius verbis pro more noſtro in medium producemus. Et quidem tempus fœlicis eius tranſitus, ſimul & quandam illuſtrem viſionem in die Epiphaniæ illi oſtenſam, auditámque, ita ipſe deſcribit [a], atque ex ipſo Malueñda [b] in ſuis Annalibus.

a lib. 8. c. 7.
b Ad hunc ann.

2\. *Virgo quædam circa hoc triennium defuncta eſt, Richmundis nomine, habitu ſæcularis, ſed vita religioſa valdè, ac ſpiritualis, ieiuniis, & obſecrationibus ſemper vacabat, mentem ſæpiſſimè excedens, ita vt cæli ſecretis intereſſet, & cæli Regem, cum cæli ciuibus frequentius videret. In quadam ſolemnitate Epiphaniarum, cum in Monte Sanctæ VValburgis intereſſet matutinis, & Abbatiſſa incepiſſet reſponſorium, duodecimum ſcilicet,* In Columbæ ſpecie *illa vigilans, & orans, in exceſſu facta, Chriſtum infantem, pannis inuolutum, & in præſepio poſitum, coram ſe vidit, & circa illum quaſi thronum aëreum ad ſimilitudinem Iridis; erátque ex vtraque parte eius multitudo Angelorum, manibus extenſis eum adorantes, & oculorum ſuorum acies in illum indeclinabiliter defigentes; nec mirum ipſe eſt ſpecioſus, ille forma præ filiis hominum, in quem, teſte Apoſtolo* [c]*, Angeli concupiſcunt proſpicere. Cùmque ventum fuiſſet ad locum illum.* Paterna vox audita eſt, *non Conuentum illa Beata, in qua tunc temporis ſenſus exteriores defecerant, ſed Patrem audiuit dicentem.* Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. *Erat autem Dei filius, & hominis tanti decoris, & vox Patris tanti dulcoris, vt exprimere mihi non ſufficeret. Requiſita etiam à me, quales eſſent effigies Angelorum? Reſpondit; ſtaturas habere humanas, facies Virginibus ſimillimas, genas adinſtar roſarum rubentes, & reliquis membris intectis niue candidis.* Hactenus ad ſimilitudinem humanam depicti Angeli, qui ſenſibus corporis percipi poſſint.

c 1. Petri 1.

3\. Subdit Cæſarius admirandam pueri IESV apparitionem alteri factam Virgini, & ſtatim, ad Richmundam rediens, ait [d]. *Prædicta Richmunda tempore quodam (vt puto Dominica Paſſionis) cum de ipſa meditando valdè conuerteretur, mente excedens, mox per ſpiritum in domum quandam amplam, & hyemalem rapta eſt, in qua Saluatorem ſtantem vidit nudipedem, & quaſi captiuum, & circa illum multitudinem Iudæorum: ſtabat enim demiſſo vultu, ſola tunica indutus, atque diſcinctus, manibus etiam demiſſis: tunica eius flauum videbatur habere colorem, & ſicut ipſa mihi retulit, in diuerſis angulis domus, deni, ac duodeni adinſtar Ciconiarum congregati, ſuſurrabant, de morte illius tractantes. Erat autem domus Summi Pontificis, in qua acta ſunt ſecundum hiſtoriam, quæ huic ancillæ Dei oſtenſa ſunt ſpecialiter.* Sic læta triſtibus, glorioſis doloroſa, vt vocant, myſteria, in ſua Virgine Chriſtus temperabat.

d lib. 8 c. 9.

Frequentiora nihilominus illi glorioſa, & læta, præcipue in Euchariſtia, in quam miræ deuotionis affectum, ſupra vires humanas, experiebatur. *Cum die quadam,* (ait idem auctor [e]) *Sacerdos quidam in Monte Sanctæ VValburgis Miſſam celebraret, religioſa Virgo Richmundis, cuius memini in diſtinctione octaua cap. 7. poſt tergum eius ſtans, hoſtiam in eleuatione, tam lucidiſſimam vidit, & tam perſpicuam, ac ſi fuiſſet Chryſtallina, & radio Solari perluſtrata. Nec impediebant pollices Sacerdotis, quibus hoſtiam tenebat, in aliqua parte hoſtiæ claritatem, quia eadem gratia pollices dotabantur: nec dum tamen factam ſibi puta tranſſubſtantiationem. Vocabatur autem Sacerdos VVilhelmus, ætate quidem iuuenis, ſed vita Regularis in Capella iuxta Nuſſiam profeſſus. Viſionem hanc Richmundis ipſa Superiori noſtro Gerlaco retulit, & ipſe mihi.* 4.

e lib 9. c. 33.

Hæc in commendationem vtriuſque, celebrantis nimirum, videntíſque, illius dum digiti, quos ad conſecrationem admouebat, cœleſti illa claritate perfundebantur; huius dum hanc eandem claritatem, ſimul & hoſtiæ in corpore mortali videre meruit, atque in ipſa Dei gloriam contemplari. At quæ ſolam Richmundam nobis commendet, aliam viſionem ſubiungit idem Cæſarius [f]. *Dum eadem Richmundis, ſicut ab eius ore audiui, in prædicta Eccleſia ad miſſam matutinalem ſtaret, infra Canonem circa Sacramentum maximam contemplata eſt claritatem. Putans primo, quod radius Solis per feneſtram demiſſus illuſtraret, propius acceſſit; & ecce, claritas eadem ſenſim ſe oculis eius ſubtraxit, & intellexit ſtatim, quia lux eadem fuiſſet claritas corporis Chriſti, non ex Sole naturali, cuius ortum eadem hora longè præceſſerat.* 5.

f lib 9. c. 34

Multa alia dicuntur de Sancta Virgine, quæ longum eſſet in præſenti recenſere. Id vnum, tamen prædictis addendum cenſeo, cedente naturali virtute viuenti gratiæ, & præualentibus impulſibus ſpiritus incorporales vires, nonnunquam accedenti ad Euchariſtiam, defectum corporis, ſiue mentis exceſſum contigiſſe, adeo in externa ſigna prorumpentes, vt etiam circumſtantes turbare poſſent. *Quando vero* (pergit 6.

g vbi ſuprà. Cæſarius g) *gratia communicandi accedebat ad altare, aliquando ante perceptionem, aliquando poſt, labebatur, tenebatur, trahebatur, nunc mentis exceſſum, nunc corporis defectum incurrere, ita vt dicere poſſet cum Ieremia: Factus eſt in corde meo quaſi ignis exæſtuans, clauſuſque in oſſibus meis, & defeci, ferre non ſuſtinens. Videntes hæc Sacerdotes, ſæpè turbabantur, & circumſtantes admirati ſunt.* Hæc & ſimilia Richmundam pati ſolitam, cum primum vidit non ſibi ſubiacere; crediderim euitaſſe frequentiam hominum; ne dum in varias ſententias diuiduntur, & quod hi venerantur, & ſuſpiciunt, condemnent alij, priores ſibi in ſcandalum, dum laudant, aut ipſa poſterioribus fiat, dum malè iudicant.

7. Richmundæ Philippum, cognomento nobilem, Comitem Namurcenſem meritò iungo, hoc anno vita functum, vt vult Cæſarius, quatuor Ciſtercij Abbatibus vocatis, qui morienti aſſiſterent; pœnitentem abſoluerent, atque abeuntis exitum munirent. Quantum porrò per ipſos breui profecerit, idem Cæſarius ſcribit totidem verbis h. *Ante hoc triennium*, inquit, *defunctus eſt Philippus, Comes Namurcenſis, vir potens, & nobilis, filius Balduini Comitis Flandriæ: antequam moreretur, tantam ei contulit Dominus in infirmitate contritionem, vt talis contritio non eſſet viſa in aliquo homine noſtris temporibus: quatuor Abbatibus Ordinis noſtri, ſimul, & ſæpè confeſſionem ſuam facere conſueuit, in tantum ſe accuſans, tantum plangens, vt omnes ad lachrymas prouocaret. Nec ei iſta ſufficiebant, quin laqueum collo ſuo iniiceret, rogarétque confeſſores ſuos, vt ſe traherent in plateam, dicens; ſicut canis vixi, dignum eſt, vt moriar ſicut canis. Filias fratris ſui Balduini Comitis, qui factus fuerat Rex Græciæ, tradiderat Regi Franciæ, cuius filiam duxerat vxorem, quidam dixerunt, quia vendiderat eas, de quo facto plurimum dolebat. Deportari ſe fecerat in pauperrimam domum ciuitatis ſuæ, in qua pauper ſpiritu migrauit ad Dominum. Volens autem pius Dominus tantam eius remunerare contritionem, miraculis eum glorificare dignatus eſt, tanquam dilectum confeſſorem; ſepultus in Eccleſia Sancti Albani Martyris, in qua ipſe inſtituerat Conuentum Canonicorum de ſuis iuſtis redditibus eis ſtipendia adhuc ſanus ordinans, tantis vſque hodie ſignis coruſcat, vt de remotis Regionibus infirmi aduenientes, ad eius tumbam ſanitatem recipiant, ipſamque terram circa ſepulchrum effodientes ſecum pro benedictione deportent.* Ita Cæſarius.

h lib.2.c.18.

8. De hoc Philippo Meyerus hæc in Annalibus i. *Balduinus vna cum Maria vxore vltra marinam militiam profeſſus, Philippo Fratri, ac Brochardo Aueniensi curam, & adminiſtrationem Flandriæ, atque Hannoniæ ſimul, duarum filiarum ſuarum tutelam cuſtodiámque attribuit. Has Gandaui apud Mathyldem fructuariam Philippus aliquandiu curauit educandas, quarum poſtea non ſatis ſe fidelem præſtitit cuſtodem.* Et libro ſequenti k. *Philippus Namurcenſis, Augusti amiſſi Frater Ioannam, & Margaritam eius filias tutela ſua, vt diximus, traditas, cognito eius infortunio ad Philippum Francorum Regem clanculum tranſmiſit, Mariam illius filiam, vxorem ſibi, remiſſionémque pretij ſua captiuitatis ea conditione pactus.* Ita Meyerus, cui alij omnes concordant.

i Ad ann. M.CC.III.

k lib.8. in principio.

Arnaldus de Rayſe, poſt relata Cæſarij verba, ſepulchrum Philippi Comitis à ſe luſtratum, atque tabellam ex oppoſito appenſam, in qua eius alia acta reſumuntur, ſed a Cæſario in anno diſcordantem, ita deſcribit. *Vidimus aliquando tumulum eius marmoreum, paululum à terra eleuatum in veteri choro Eccleſiæ Cathedralis Sancti Albani; ex oppoſito vero tumuli tabula ſuſpenſa habetur cum hac inſcriptione. Hic ſepultus eſt illuſtriſſimus, ac potentiſſimus Vir, D. Philippus Comes, & Marchio Namurcenſis, ſucceſſor Fratris ſui Henrici, ac filius Balduini, quondam Comitis Flandriæ, & Hannoniæ, ac Marchionis Namurcenſis. Qui quidem Philippus obiit abſque liberis anno M.CC.XIII. & ampliauit numerum vigeſimum præbendarum de tribus præbendis; ac poſtmodum ad honorem Dei, & augmentum Eccleſiæ Sancti Albani, in Diuinis ſeruitium inſtituit in eadem Eccleſia viginti beneficia, quæ dicuntur Vicariæ, conferenda viginti Clericis eidem Eccleſiæ aſſiduè deſeruituris. Cuius oſſa fuerunt tranſlata in medio nauis Eccleſiæ, cum altari per eum fundato, in veterem chorum cum maxima reuerentia. De pœnitentia acerbiſſima per eum facta habetur in Chronicis. Anima eius requieſcat in pace. Amen.* Aubertus Myræus in Chronico nuperrimè euulgato, l ad annum etiam anteponit Philippi mortem, quippe non tertio decimo, ſed duodecimo putat obiiſſe, & quod mireris, Meyerus ad vndecimum. 9.

l Ad ann. 99.

Ego ſepulchrali inſcriptioni multum deferrem, ſi lapidi ab eo tempore ſculpta conſpiceretur. At recenti tabulæ, & recentioribus adhuc ſcriptoribus, an contra auctorem grauem, & coæuum, atque loco vicinum, deferre liceat? aliorum linquo iudicio diſcernendum; maximè inter ſe conctis diſcordantibus, quo minor fides ſingulis haberi poſſit. Ergo Cæſarium mihi ſequi placuit facilè mutatuto, quippe qui ſciam & ipſum potuiſſe decipi, ſi vel magis concordes, vel antiquiores teſtes proferri valeant. 10.

---

1. Iniuncta noſtris in Italia quædam, 2. atque item in Gallia 3. in litteris Honorij notata alia. 4. Quid in Germania 5. & Belgio, 6. Hiſpaniáque. 7. Succeſſio Magiſtrorum Pereyrenſium, & tranſlatus Conuentus ad Alcantaram. 8. Gualterus Morganenſis Abbas poeta clarus. 6. Duo virorum cœnobia parum nota, 10. & mulierum totidem, ſed ſuo vtrumque capite enodandum.

CAPVT SEXTVM.

1. HOc item anno iniuncta quædam noſtris, quæ leni calamo veniunt præſtringenda. In Italia cum Abbas Sancti Galgani, collegæque, inquiſitionem, & alia inde ſequenda, quæ iniunxiſſet Honorius in Epiſcopum Feſulanum (incertum quibus cauſis) diſtuliſſent, graues, ſeueræ

a Ex Regeſt. Hon. in Vatic.

ſeueræque litteræ datæ [a]. *Quatenus infra menſem, poſt receptionem præſentium* (ait Pontifex) *in negotio ipſo, iuxta prioris mandati noſtri tenorem, appellatione poſtpoſita procedatis, eundem Epiſcopum ab omni adminiſtrationis officio, ſine dilatione ſuſpendentes, donec ſuper hoc duxerimus aliud ſtatuendum; alioquin cum culpa ipſius Epiſcopi negligentia veſtra, ne dicamus malitia, poſſit de cætero imputari, extunc officio, beneficióque ſuſpenſos, noſtro vos conſpectui præſentetis. Datis Reati ſecundo Kalendas Septembris, Pontificatus noſtri anno quarto.* Ita ſeuerè Honorius in negligentes, ſeu quauis alia cauſa retardantes ſuarum litterarum exequutionem. Abbati etiam Columbæ iniunctum eſt, Beamontio nimirum Vicecomiti [b].

b vbi ſuprà

Vt Placentino Epiſcopo ſub immenſo ære alieno, & redditibus eius ſuccumbenti, ſi viderit expedire, licentiam tribuat alienandi vſque ad quantitatem, mille librarum de poſſeſſionibus ipſius Epiſcopi, quas minus vtiles eſſe iudicauerit. Datum Viterbij quinto Kalendas Ianuarij, Pontificatus Honorij anno quarto.

2. In Gallia Epiſcopus Cænomanenſis, cum Archidiacono eiuſdem Eccleſiæ litigans ſuper iuriſdictione, quam vſurpabat, & ſuper diſtinctione præbendarum Archipreſbyteratus, & Archidiaconatus, quas in vnam confuſas detinebat. Iudices in vtraque cauſa ex Ciſtercio accepit. In prima Abbatem, & Priorem de Sabigniaco [c] *litteris datis Laterani ſeptimo Kalendas Febrvarij, anno tertio.* In ſecunda Abbatem item, & Priorem de Oratorio. *Quatenus* ait *Pontifex ad locum ipſum perſonaliter accedentes, & inquiſita ſuper his diligentius veritate, ſi vobis conſtiterit de præmiſſis, dictum Archidiaconum, vt altero dictorum officiorum contentus, reſignet aliud, moneatis, præciſè per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita cogatis, &c. Datis Laterani VII. Kalendas Februarij, Pontificatus noſtri anno tertio.*

c ibidem.

Ibidem Comitiſſa Campaniæ illuſtris fœmina pro ſe, & filio certans, nunc cum Principibus Galliæ, nunc cum Epiſcopis, ſemel Guillelmum Claræ-Vallis, & N. Quinciaci Abbates, Ciſtercienſem vtrumque; iterum Longi-Pontis, cum duobus adiunctis iudices habuit ſimul, & defenſores; primis litteris *datis Reati VII. Kalendas Auguſti.* Secundis. *Viterbij, tertio Idus Nouembris præſentis anni.*

3. Porrò in his vltimis notatu dignum eſt, quanta cum reuerentia, ſi ita fari licet, Pontifex agat. Quippe cum de Abbate Longi-Pontis emerſiſſent querelæ, quod occaſione acceptæ commiſſionis, prædictæ Comitiſſæ nimium faueret, litterarum tenorem prætergrediens, neque mandatum reuocat, neque aliis committit emendandum, ſi non ipſe emendaret, quod exceſſiſſet. Tantum admonet deputatos eſſe, qui ſibi omnia, quæcumque gererentur, ſignificarent. *Ne igitur*, ait, *inde iniuriarum videatur oriri occaſio, vnde iura naſcuntur, ſi ex beneficio noſtro materia præſumitur malignandi: diſcretioni veſtræ mandamus attentè, quatenus præmiſſa indulgentia tenore diligenter inſpecto, & forma mandati Apoſtolici ad vos directi ſeruata, ipſius fines nullatenus excedatis: ne cum priuilegium mereatur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate, cogamur forſan auctoritatem, quam vobis commiſimus reuocare. Alioquin dilectis filiis Decano Carnotenſi, & Cantori Remenſi noſtris damus litteris in mandatis, vt cum ab eodem Epiſcopo fuerint requiſiti, ſi vos mandati fines pro certo nouerint exceſſiſſe, nobis ſignificare procurent.* Vix puto reuerentius potuiſſe agere, ſi Cardinalem de latere ſuo Legatum alloqueretur.

In Germania Danieli Sconaugienſi Abbati, & Philippo Ottemburgenſi cauſa commiſſa, quæ celebre cœnobium Sancti Albani Monachorum nigrorum multum, & diu turbaſſet: & inſtabat occaſio maioris metus, ſi non tam re, quam nomine Chriſtianus eiuſdem domus Monachus ob atrocia flagitia inde eiectus, per Archiepiſcopi Moguntini violentiam reuocaretur. Iuſſi ergo [d]. *Vt Monaſterium Sancti Albani perſonaliter adeuntes, de cunctis inquirerent, & ſi ea Conuentus, ſeu Chriſtianus Monachus in probatione deficerent, perpetuum ſilentium illis imponerent, ne lites adeo in longum protraherentur. Datum Reati ſeptimo Idus Nouembris, anno quarto.* 4.

d Eodem loco.

Prolixior adhuc, & fraudibus obnoxior in Belgio lis Claro-Mariſcenſem Abbatem occupauit (Simonem, vt coniector ex ipſa ſerie Abbatum Claro-Mariſcenſium) quæ inter Epiſcopum Ambianenſem, & Abbatem, ac Conuentum Sancti Ricarij à tempore Innocentij perdurabat; plenam, & abſolutam obedientiam debitam ſibi, Epiſcopo petente, è contra vero Abbate, atque Conuentu exemptionem totalem allegante, quam dudum ſibi a Romanis Pontificibus indultam, per authentica inſtrumenta demonſtrabant. Et Epiſcopus manutentus in poſſeſſione, quam vtcumque probauit, ne in proprietate caderet, friuolis exceptionibus, dilationibúſque, dum nihil aliud, quam tempus terere ſatagit, Abbatem, & Conuentum, per exquiſitas fraudes foris in ipſa lite; domi per repetitas exactiones, & grauamina varia, moleſtabat. Ergo Honorius Abbatibus Claro-Mariſci Ciſtercienſis, & Sancti Auguſtini Præmonſtratenſis Ordinis, in mandatis dat primum, vt exactiones iniuſtas, atque omnes expenſas inde ſequutas, Abbati, atque Conuentui reſtitui faciant; deinde, vt niſi Epiſcopus in cauſa, omiſſis dilationibus, procedat ſine alia probatione, Monaſterium exemptum eſſe declarent. Tertio at eo de plano procedente, probationes recipiant, quas protulerint, ſimul & Monaſterij defenſiones, vtraſque ad curiam, ſub vtriuſque ſigillis remittendas: ac tandem: vt Epiſcopo renuncient, ſi termino præfixo non compareat, procedendum in cauſa per Honorium, non ſecus ac ſi partes præſentes eſſent. Hæc pluribus litteræ, quas in exemplar fraudum litigantium, Aduocatorúmque, quamuis prolixas nimium, penè fuit conſilium tranſcripſiſſe. Extant, leguntúrque inter alias Honorij præſentis anni. Datæ Viterbij tertio Idus Decembris, anno quarto. Fuere, & Laudenſi Abbati, & Villarienſi quædam alia commiſſa, quæ breuitatis cauſa prætermitto. 5.

In Hiſpania, cum Dertuſenſis Præſul, in quem proximo anno inquiri iuſſum, profectus Romam, Aſpargi Tarraconenſis Metropolitæ, atque omnium Prouincialium, Epiſcoporum, quin & Iacobi Regis, quod ipſe Honorius ait, teſtimoniales pro ſe litteras detuliſſet; quæ vix, aut ne vix, poſſent obtineri, ſi publica fama laboraſſet: ne fama alias illæſa boni Paſtoris, ex ipſa inquiſitione denigraretur, Sanctarum crucium Abbati, Priorique, & Scalæ-Dei Priori præceptum eſt, vt ab ea ceſſarent, aut, (quod 6.

litteræ

litteræ inuuunt) oou procederent. Nam ipſos ſuſpendiſſe exequutionem penſatis circunſtantiis, quoadvſque Pontifex de cunctis certior factus replicatet mandatum, aut ſuſpenderet, ſatis iu eis videtut inſiouari. Certè, quæ fiunt in Prælatos delationes, nou de leui admittendas, ipſum ius doeet, cum multæ poſſint malitiæ ſubiacere: & de hac facta Honotio de Dertuſenſi à ſubditis ipſius, ſiç ipſe loquitur [e]. *Quod ad hoc eam feciſſe creduntur, vt cum ſint, ſicut dicitur, criminoſi, prædictus Epiſcopus ad caſtigandos eorum exceſſus, non poſſit procedere, ſicut debet, &c. Datis Viterbij tertio Idus Decembris, anno quarto.*

e *Epiſtola Honorij lib.4.*

7. Quod ad militias ſacras attinet, hoc anno lego, Nunnio Ferdiuando Pereyrenſi Magiſtro per mortem rapto, Didacum Sanctij (Roderici Ximeni Toletani cognatum ſunt, qui affirment) ſubrogatum fuiſſe, priuſquam Conuentum, quod valdè optauiſſet, ad Alcantaram poſſet tranſportare. Creditur tamen omoia diſpoſuiſſe, vt per Didaeum hoc anno transferri poſſet. Locus militibus in arce datus eſt, vbi hodie Conuentus vetus dicitur, ad differentiam noui poſt multos annos eædificati, qui hodie à Clericis eiuſdem militiæ inhabitatur. Antiqui nihil manet, præter ruinas, quæ ea ſolo nomine Conuentum præ ſe ferunt. Viſuntur & lapideæ ſedes octo, & triginta (tot Rades numerat) adinſtat ligneatum, quæ choris ſolent pſallentium adaptari. Hinc Sanct Iulianæa militia, ſeu Pereyrenſis priori titolo prorſus oblitetato, de Alcantara dicta; & ſola Pyri inſignia conſeruata, compedibus ad vtrumque latus poſitis (Trauas vulgo vocamos) queis Calatraua vtitur, vt nouam eum ea vnionem profiterentur. Permanſerat Conuentus in primis ſedibus vnum, & ſexagiuta annos, plus, minuſve, antequam ad Alcantaram migraret. Porrò in Alcantara occupauit priorem locum annis circiter C C. L. ſtructa interim Magiſtri Militiæ aula Conuentui ipſi contigua, quam Gutiertius de Soto Maior dictus, Alcantaræ Magiſter, ædificauit, maiori zelo, quam vtilitate: quippe ſub eius ſucceſſore deſerta domus, nec ſolum milites, verum ipſi Clerici, Sacerdoteſque priuatas vnoſquiſque inhabitabant. Is fortaſſis effectus conditionis appoſitæ contractui anni præteriti, ne videlicet haberent Priorem Monachum, vt ſemper obſeruatum in Calatraua. Fortè ſi habuiſſent, non eo ventum eſſet, vt eguiſſent per Reges reformati: ſed hæc aliàs, & ſuis quoque locis dicenda erunt. Hoc ipſo anno ab Alfonſo Legionenſi inſigni priuilegio donati ſunt, vt Caſtra, villas, quas expugnarent, ſibi acquirerent, Rex ſolo ſupremo Domino contentus eſſet. Hinc multus illis ardor, & gloriæ cupidis, ac Chriſtiani nominis zelo ſuccenſis, hactenus oſtenſa vtilitas robur ſuperaddidit.

8. Hunc etiam annum concernere videtur Gualteri Morganenſis Abbatis in Anglia mors, Poëtæ laudatiſſimi, de quo Ioannes Pitſæus hæc habet ſcripta [f]. *Gualterus Morganius apud Demetas in Auſtrali Vallia natus, in Anglia diu ſtuduit, omnes artes liberales, & Philoſophiam diligenter didicit. Deinde factus eſt Ordinis Ciſtercienſis Monachus, & tandem creſcentibus virtutum, & eruditionis meritis electus eſt Abbas Morganenſis. Propter politiorem doctrinam impensè laudatur à Lelando, & à Ioanne Frumentario in opere de Viris illuſtribus. Variarum rerum naturam curiosè inueſtigauit, & eleganter verſu ſcripſit,*

De Animalibus terreſtribus, Librum vnum.

De Volucribus, Librum vnum.

Carmina de variis rebus, Librum vnum.

Claruit circa annum M. CC. XIX. ſub Angliæ Rege, Henrico tertio.

f *De ſcriptoribus Angliæ ad hunc ann.*

Nihil hoc anno decretum in Capitulo, ſaltem quod dignum Annalibus cenſeamus, ſiue reuera remedio nihil indigeret in familia compoſita, & conſtante, ſeu recens tunc electus Ciſtercij Pater, quo doctior, eo magis abhorrens à multis legibus, & in principio ſuæ Præfecturæ, nihil temerè voluit innouare. In Chronologia duas tantum Abbatias notatas lego: ſexto Kalendas Martij Abbatia de Der: ſeptimo Kalendas Auguſti Abbatia de Vlrune. Vtramque nobis ex nomine vix notam. Niſi quod tamen de prima (ſiue alias ſimili) hæc habet Iacobus VVaræus in ſuis illis Hybernicis cœnobijs fundationem ad annum anteponens. *Catalogus quarumdam domorum Ciſtercium Regiſtro Honorij Richmundia inſertus, Abbatiam de Dore in Hybernia fundatam tradidit ſexto Kalendas Martij M. CC. XVIII. A quo cum certum ſit ſodalitium cœnobij D.re..ſi.. anno 545. quo pariß ſcriptores, fund..tum ... à Sancto Columbano, vſque ad tempu.. ſi ... nis fuiſſe Auguſtinianum, aut illa eſt Mono..guinenſis Abbatia; quæ ſanè ſita eſt in Diœceſi Derenſi, aut vbi quæram, ignoro.* Ita VVaræus. In tabulis Eccleſiarum Claræ-Vallenſium, Der in Scotia, Abardonenſis Diœceſis, ...nnn Derenſis in Hybernia, & inter Kilos filias annumeratur. De Vlrune nihil prorſus, quod dicam habeo. 9.

Monialium duo alia cœnobia notiora ſubſunt; alterum in Hiſpania, in Germania alterum; hoc ſub vocatione Sanctæ Catharinæ, Sancti Fœlicis illud ea loci nomine; nec quibuſque Monialibus Ciſtercij, ſed Calatrauæ tantum, quæ aut hactenus non viſæ, aut ſparſæ, & adinſtar donatorum, vt vocant, magis, quam Sanctimonialium conuentualiter degentium inhabitabant. Atque hoc quidem primum, quod ſciamus ſub Ciſtercienſibus militiis pro Virginibus conſtructum cœnobium fuit, quod mox alia ſequuta, & forſan quæ in militia Sancti Iacobi viſebantur Salmanticæ in exemplar fuere, vt in aliis etiam militiis admitterentur. Maximè cum non deeſſent coniugati, qui ſepararent à thoris, atque huic militiæ ardetent incorporari; quod vel ex ipſa fundatione huius cœnobij conſtabit apertè. Vtriuſque nos initia, quia ſingularia, ſingulariter etiam ſeorſimque, ſed breuiter deſcribemus pro more noſtro. 10.

i. Adelber

1. Adelbertus ſepultura tradendus ſurgit, 2. Vdonem loci paſtorem alloquitur. 3. Multa, quæ vidit, narrat; 4. Septennio à reſurrectione ſuperuiuit. 5. Sanctitas eius. 6. Vdonem de conſtruendo cœnobio monet. 7. Ædificatum Sanctæ Catharinæ dicatur, 8. pro Virginibus Capellanis, conuerſiſque: 9. qua auctoritate, & quibus teſtibus. 10. Notata quædam ſingularia in fundatione:

CAPVT SEPTIMVM.

1. VIRGINVM Monaſterium iuxta Mandal (Marendal alij dicunt) in Prouincia Moguntina hoc anno ſurgens, ſub Sanctæ Catharinæ aduocatione, quia ab inſigni miraculo incœpit, per Trithemium vulgato, hic nobis latiùs venit deſcribendum. Fundatur Vdo Archipreſbyter, & Paſtor eiuſdem loci, cum aliquibus ſociis; occaſiu rara, dignáque tranſcribi. *Anno*, ait Trithemius [a], *M. CC. XII. quarto Kalendas Martij magnum contigit miraculum in Villa, quæ Vallis Virorum, vulgariter Manendal, non procul abhinc ſita, nuncupatur. Fuit in ea vir quidam bonus, & honeſtus, nomine Adelbertus, habens vxorem, & liberos, quos labore manuum ſuarum nutriebat. Is cum eſſet annorum L. XII. in febres acutiſſimas incidit, quibus paulatim ſeſe augmentantibus, morti videbatur eſſe vicinus. Confeſſus igitur, & Sacramentis præmunitus Eccleſiaſticis, ad extrema deuenit, & die præfata iam Sole occidente, rebus humanis exceſſit. Mortuus itaque ſic iacuit tota nocte, amicis circa corpus exanime funeralia cum lachrymis ex more peragentibus. Mane autem facto oriente iam Sole, cum paratis omnibus, quæ ad ſepulturam neceſſaria videbantur, iam iam eſſet ſepeliendus, ſubito coram omnibus, qui aderant, viuus reſedit; cumque fugerent omnes, ſurrexit etiam ipſe de loco, in quo iacebat, feſtinóque curſu ad Eccleſiam pergens, vſque ad nonam horam diei fixus in oratione permanſit, nec vllum interrogantibus dare reſponſum voluit.*

a In Chronico Spanheimenſi.

2. *Cum autem ab oratione tandem ſe eleuaſſet, circumſpiciens multitudinem, vidit adſtantem, mirantémque, & interrogantem, quid circa eum ageretur. Et reſpondit: Hoc Deus bene ſcit. Væ ſtultitiæ hominum, væ impietati! quam acerba ſunt quæ manent eos poſt hanc vitam! Accedens autem interea Paſtor Eccleſiæ ipſius, Vdo nomine, qui & Archipreſbyter fuit, vir doctus religioſus, ac timens Deum, dixit. Quid eſt Adelberte? Fuiſti ne mortuus? Mortuus eram, inquit, & per miſericordiam Dei ſum viuens, ſicut antea fui. Sed aliter mihi deinceps viuendum, quam antea erit. Cui Paſtor: Vidiſti ne aliquid de futura vita? Vidi, inquit, & multa, & horrenda. Cumque rogaretur, vt viſa ediceret, reſpondit: Lex mihi impoſita, ſine qua; nec dicere, nec facere aliquid poſſum. Reductus autem in domum Paſtoris, dixit ad eum. Domine Paſter iuſſus ſum vobis aperire, & dicere omnia, quæ vidi, & audiui, & non poſſum omni populo, ne magnalia, & ſecreta Dei veniant in deriſum his, qui ſecundum carnem ſapiunt. Miſit ergo Paſtor nuncium huc ad Monaſterium, & intimauit omnia Ruperto Abbati noſtro, rogans illum quatenus ad Mandal veniret ſine mora, & Magnalia Dei dignaretur audire. Qui ſecum aſſumpto Iunno Priore, illuc concitus perrexit: aduocatiſque paucis ex Villanis, quos Paſtor ibidem indicabat idoneos, coram eo, qui fuerat mortuus, audituri quid diceret, reſidebant. Qui aperiens os ſuum dixit.*

Cum grauiſſima infirmitate vrgerer ad mortem, & obtenebratis omnibus ſenſibus meis ſic iacerem, videbatur mihi quaſi terræmotus fieret maximus, in quo cœlo, & terra concuſſis fortiter, ſubito anima mea extra corpus facta, quaſi ex tenebris ad lucem, neſcio quomodo omnem mundum ſimul, & ſemel videre, quam liquidiſſimè potuerit. O bone Deus! quam remota eſt mortalium opinio a veritate vitæ illius, quæ ſequitur poſt præſentem. Anima mea tunc quidem extra corpus poſita, tam lucida fuit, vt omnia, quæ in mundo ſunt, Prouincias omnes, Ciuitates, Caſtra, Villas, gentes, homines, regna, terras, montes, colles, & aquas ſiue maria, ipſum ſitum totius vniuerſi tam clarè conſpiceret, omniáque propriè, & diſtinctè ſimul, & ſemel intelligeret, vt nihil vnquam in hoc mundo tam bene me intellexiſſe viderer. Et mirabile eſt ſuper omnia, quod dicturus ſum. Cum enim ſcirem me nec corpus habere, nec oculos, & tamen omnia videre, quæ ſunt in toto mundo, non poſſum tam ſatis admirari ignorantiam meam, quæ non amplius intelligo, quæ tunc intellexi, anima enim ſpiritus eſt, & omnia in ſpiritu mecum ſunt acta: & iam nihil eorum amplius intelligere aliter poſſum, quam ſi mihi per ſenſibilia fuiſſent oſtenſa. 3.

Pergit poſt hæc in prædicta narratione cunctorum, quæ ſe vidiſſe teſtatus eſt, de pœnis damnatorum, de Purgatorio, & gloria ſpirituum Beatorum Qua narratione completa, ſubdit, qui ſcripſit. *His dictis, ſiluit, & fleuit. Cui Paſtor dixit: Mira ſunt quæ dicis: ſed ſcire vellem, vtrum ea, ita videris in veritate, aut in aliqua ſimilitudine ſenſibilia quaſi per ſenſum, an in ſenſu, an ſpiritu? Cui ille reſpondit: Domine Paſtor nulla vos tradito ſeducat. Quantum ego ſcire poſſum, imo quantum dicere audeo, omnia, quæ ibi ſunt, aguntur, vel patiuntur, ſpiritualia ſunt, & tanto maiora, & ſublimiora mortalibus cunctis, quanto corpore ſubtilior eſt ſpiritus. Mihi autem (ſicut ab Angelo ſum edoctus) propterea in ſimilitudine ſenſibilium, & materialium cognitorum oſtenſa ſunt, quia ad corpus eram reuerſurus; nec potuiſſem ea ſpiritualiter ſicuti ſunt, iam in carne, aut retinuiſſe, aut vobis reuelaſſe, ſi ea vidiſſem ſine adminiculo, ſimilitudinem ſenſus inducente Impoſſibile eſt enim, vt homo mortalis illa videat, ſicut ſunt. Verum tamen non ſatis intelligo nunc in corpore, quæ extra corpus poſitus tunc intellexi; ſed cum quaſi poſt lucem magnam in denſiſſimas ignorantiæ tenebras proiectus. Multa dixit, & alia horrenda de pœnis inferni, & Purgatorij, ſimul, & de gaudiis regni cœlorum, quæ omnia ſcribere nimis eſſet prolixum. Occulta etiam quorumdam hominum peccata, iubente Angelo, vt pœnitentiam agerent, eis indicauit, & futura nonnulla, quæ poſtea euenerunt, prædixit. Hæc autem, quæ ſignauimus Vdo Archipreſbyter Paſtor in Mandal conſcripſit ad notitiam poſteritatis.* 4.

Porrò ipſe Adelbertus, qui fuerat mortuus, & reuixit, 5.

reuixit, tam arduum iter pœnitentiæ aſſumpſit, vt dubium non fuerit, maiora illum vidiſſe tormenta, quam dixit. Nam vitam ſolitariam in nemore non procul à Dalen aſſumpſit; vbi paruam caſam fabricauit ex lignis, & luto, in qua vſque ad mortem Domino in magna abſtinentia ſeruiuit per ſeptem annos, quibus ſuperuixit. Hactenus ex Trithemio ad verbum reddita prout ab ipſo narrantur ad illum annum. Porrò inter alia, quæ Vdoni, & ſociis dixit, conſtituendum ab eis cœnobium Virginum in eodem illo loco, quæ ſeſe Deo æternum conſecrarent. Septennium quod Adelbertus ſuperuixit conſumpſere negotia, & quæ Monialium præcedere debebant inſtitutionem; ſiue reuera minus non ſufficeret; ſiue quæ eo viuente tractata ſegnius, ipſius morte excitatũt torquentes animos. Conſtat ergo quo Adelbertus obiit anno, ſuſcepiſſe Moniales, cum ædificia cœpiſſent ante biennium: quod idemmet Trithemius memoriæ prodit: ſic enim habet ſcribens ad hunc annum [b].

b In eodem Chron.

6. *His temporibus Monaſterium Ciſtercienſis Ordinis in Valle Sanctæ Catharinæ Virginis, & Martyris iuxta Mandal conſtruitur, & dotatur per munificentiam Vdonis Paſtoris in Mandal Archipreſbyteri, ſociorúmque eius, qui viſione ſupra memorati defuncti reſuſcitati præmoniti, omnia, quæ habere potuit ad eundem locum dedit.* Ita Trithemius. Qui etiam fundationis copiam, vt ipſe vocat, dotationiſque, tam pro Monialibus, quam pro Capellanis, & conuerſis factæ adducit; confirmante Sifredo Moguntino, imo totum negotium ſtabiliente; & ſubſcribentibus inter plures alios Diepuldo Eberbacenſi, Euſtachio Hemmenrodenſi, & Philippo Ottemburgenſi Abbatibus: nec non Mathylde, prima Abbatiſſa, vt apparet, eiuſdem loci. Vnde facilè liceat coniectari, quanta cum auctoritate domus cœperit, quæ tot, ac tales teſtes habere meruit. Atque ecce inſtrumentum fundationis.

7. *In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Amen. Sifridus Dei gratia Moguntinæ Sedis Archiepiſcopus, tenore præſentium omnibus Chriſti fidelibus innoteſcat, quod dilecti filij Gotfridus Præpoſitus de Greutzenacht, Vdo Archipreſbyter de Manendal, Fridericus Decanus de Hilberſeim, & confratres, habentes in cordibus ſuis zelum Dei, proprietates ſuas contulerunt in vnum, & Eccleſiam Sanctæ Catharinæ Ciſtercienſis Ordinis exinde fundauerunt. Proinde diſponentes, quod bona eadem ab omni onere aduocatorum, cuiuſlibet præſtatione ſeruitij ſint exuta; renunciantibus iure ſuo, ſi quod in illis tenuerunt, aduocati. Cum autem hanc proprietatis donationem noſtra auctoritate roborare teneamur, ita vt liceat inhabitantibus, hæc quæ ad ea pertinent iuſtè & legitimè poſſidere; auctoritate, qua fungimur, confirmantes, ſtatuimus, quatenus Monaſtica religionis ordo, ſecundum regulam Beati Patris Benedicti & inſtitutionem Ciſtercienſium Fratrum, ab ibidem commorantibus, ſemper, & inuiolabiliter ſeruetur. Illud quoque ipſis firmiter ſtatuentes, & ſtabilientes, quod & ipſis, & omnibus ſuæ religionis, & profeſſionis à Domino Papa Alexandro, pluribuſque Romanæ Sedis Pontificibus indultum, & conceſſum eſſe dignoſcitur, videlicet, & de noualibus, & locis incultis ſuo labore, propriiſque impenſis ad culturam redactis, nec non de hortis, animaliúmque ſuorum nutrimentis, nemini decimas aliquas exoluant: ſed hac ſibi conceſſa gaudeant indulgentia.*

8. *Inſtituimus etiam, vt procurati præmiſſi cœnobij in vendendis, vel emendis Eccleſiæ rebus, ſiue in ſororibus, ſiue in conuerſis ſuſcipiendis ſine conſenſu Abbatiſſæ, Conuentuſque conſilio non procedat; nulla ædificia, vel erigat, vel deſtruat. Oblationes quoque, quæ ad manus Sacerdotum offeruntur, & quæ de remotis, aut vicinis partibus Eccleſiæ ſupradictæ deferuntur, vel mittuntur in loco ad id deputato, ſub Abbatiſſæ, Præpoſiti, & ſeruorum cuſtodia reſeruentur. Domus vtenſilia cum appendiciis, lana ſcilicet, & lacticinia, ſub Dominarum cuſtodia teneantur; Abbatiſſa & Conuentus, ſine Præpoſiti conſilio nihil in prædictis ordinent. Præpoſitus vero ſine illis nihil diſponat. Obeunte autem Abbatiſſa, ſiue Præpoſito, non ibi quæcumque ſurreptionis aſtutia, vel violentia, Abbatiſſa, ſeu Præpoſitus inſtituatur; niſi quam, aut quem Conuentus communi conſenſu, vel pars ſanioris conſilij ſecundum Dei timorem, & regulam Beati Benedicti elegerint. Statuimus etiam, vt non niſi de illorum ordine Abbas ab eodem Conuentu, pro rigore Ordinis conſeruando, aut quæſtionibus, ad quas ſibi videbitur Conuentus non ſufficere decidendas, eligatur; & ille iuxta mandatum noſtræ inſtitutionis non debet electioni in eum factæ contradicere.*

9. *Conuerſi Præpoſito, ſorores vero Abbatiſſæ, obedientiam promittant, & ſecundum Beati Benedicti regulam, ſine murmuratione perſoluant. Præcipimus item, ne conuerſi à prædicto loco ſine licentia debita exeuntes, in aliquo locorum recipiantur. Quicumque igitur contra conſtitutionis noſtræ hanc paginam aliquo temerario auſu (quod abſit) venire attentauerit, & ordinationem ſupra notatam, ſigillique noſtri impreſſione munitam, & corroboratam, infringere, aut perturbare ſtuduerit, indignationem Dei omnipotentis, & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, per eum damnatus anathemate, auctoritate Domini Papæ Honorij, & noſtra, ſe incurſurum, niſi reſipuerit, recognoſcat. Acta ſunt hæc anno Dominicæ Incarnationis M. CC. XIX. Indictione VIII. Domino Honorio tertio Apoſtolicæ Sedis præſidente, regnante Domino Friderico II. glorioſiſſimo Romanorum Rege ſemper Auguſto, & Rege Siciliæ: ſub his teſtibus Henrico maiore Præpoſito, Poppone Decano, Gotfrido cuſtode, Chriſtiano camere, Henrico Burgenſi Præpoſito, Alberto de Cogelemberg, Friderico de Firnemberg, Canonicis maioris Eccleſiæ Moguntinæ: Iuane de Spemheim, Hartuuino de Monte ſancti Diſibodi; Abbatibus: Henrico Præpoſito de Shuuabemheim: laicis quoque, Iuano filio Comitis de Spomheim cum fratribus ſuis Godebodo de VVierbach, & Michone fratre ſuo, VVlfremo de lapide, Marchardo de Rabolde de Strumberg militibus; aliiſque quamplurimis, tam clericis, quam laicis fide dignis, Diepoldo etiam de Eberbach, Euſtachio de Hemmenrode, Philippo de Ottemberg, Abbatibus; Mathylde eiuſdem loci Abbatiſſa: anno à quo incepit Ciſtercienſis Ordo C. XXI. XXII. Kalendas Iunij, anno, quo initiata eſt domus in Valle B. Catharinæ ſecundo X. Kalendas Nouembris. Datum Moguntiæ XVII. Kalendas Nouembris, Pontificatus noſtri anno XIX.* Hactenus litteræ Archiepiſcopi Sifridi.

10. Porrò in his quædam annotanda videntur, quia ſingularia. Primum eſt, quod conuerſi, non Abbatiſſæ, ſed Præpoſito, ſiue mauis, Priori, obedientiam promitterent, quod contra morem:

P cum

cum in aliis Ciſtercij Monaſteriis, non ſulum conuerſi, quod hodiéque in Regali Monaſterio ad Huelgas propè Burgos perſeuerat, ſed Capellani in manibus Abbatiſſarum profiterentur. Secundum eſt, quod eædem ipſæ Virgines, non ſub aliquo Abbate determinato, qui ius Paternitatis haberet in eam domum, ſed ſub aliquo vage relinquerentur: & tertiò tandem, quod electio eius penes Archiepiſcopum Moguntinenſem maneret, qui licet nihil niſi per Abbatem Ordinis poſſet, tamen quod poſſet eligere, quem vellet ſingulare habebat, & quod nulli alio Pontifici, Romano ſolo excepto concedebatur. In anno fundationis Ciſtercij mendum ineſt, & pro C. XXI. haud dubiè C. XXII. ſcribendum foret.

---

1. Surgit cœnobium in Diœceſi Burgenſi pro Monialibus Militiæ Calatrauæ. 2. Quid Magiſter, & quid ſacer Conuentus ad hoc contulerint? 3. Quid duo illuſtres coniuges? 4. ac quibus pactis mutuo conditionibus? 5. Subſcriptores, & teſtes. 6. Monialium habitus, locíque tranſlatio. 7. Mors fundatoris, & nouæ conditiones. 8. Incrementa & ſepulchrum Philippi Ferdinandi Caſtellæ, & Regis Legionis filij. 9. Dictum de aliis Monaſteriis eiuſdem Ordinis.

CAPVT OCTAVVM.

1. VLTIMVM ſequitur Monaſterium Sancti Fœlicis in veteri Caſtella Burgenſis Diœceſis, quod pro Calatrauenſibus Monialibus Gundiſaluus Ioannes, militiæ Dux, & Garſias Gutierrez, atque Maria Suarezia vxor ædificarunt. Atque hi vltimi fundatores, & dotatores, ſeu Calatrauam, & vitam continentem inuicem ſeparandi, arderet vterque, ſiue mulieribus militiæ ſacræ addictis prædeuotione, ſed non habentibus reſidentiæ communem locum ex bonis propriis vellent prouidere; nam Calatrauæ militia adeo florebat, vt etiam illi, qui non profitebantur, venerarentur. Cum ergo vterque Magiſtrum adiiſſet, & ſibi bona ad dotandum cœnobium, & voluntatem ſufficere omnino, locum tamen deeſſe, declamaſſent. Nec ea re eſſe, vt militia Calatrauæ careret Monialibus, quas aliæ admitterent, aut ea parte orationum, & meriti apud Deum defraudaretur. Multos fortaſsè vxoribus relictis, profeſſuros militiam, ſi vbi eaſdem vxores collocarent, intra eandem familiam inuenirent; quod ſibi in votis eſſe ipſimet nouerant, & de aliis nequaquam dubitabant. Tum vero Gundiſaluus rem conſiderans, & locum ſibi iuxta Ameyam oppidum in Diœceſi Burgenſi, ex Sancti Martyris Fœlicis nomine, fœlix ſemper auſpicium, noménque trahens, memoria recolens, communicato conſilio cum ſuis fratribus, eundem locum, atque ipſum concernentia, libenter obtulit, in quo tam pium opus exequerentur. Pactæ deinde quædam conditiones; & fundatio, dotatioque cum ipſis, inſtrumento firmatæ, quod redditum Latinè (nam in vulgari contra morem æui confectum) rudi, quo erat, ſtylo conſeruato, eorum omnium notitiam clariorem dabit [a].

a Hiſtoria Calatrauæ cap. 18.

2. *Notum ſit omnibus præſentes litteras inſpecturis, quod ego Dominus Garſias Gutierrez, vna cum vxore mea Domina Maria Suarez, nullo cogente, pro amore Dei, & pro ſalute animarum noſtrarum, fecimus promiſſionem Domino Gundiſaluo Ioannis Magiſtro Calatrauæ, & vniuerſo Conuentui eiuſdem loci, quod quandocumque Deus nobis inſpirauerit, Ordinem ſuſcipere Regularem, non alium, quam Calatrauæ ſuſcipiemus. Et vter noſtrum ante alium mortuus fuerit, qui ſuperuixerit Ordinem intrabit ſine aliqua contradictione. Et præter hoc pro Deo, & pro remedio animarum noſtrarum ſtabilimus domum, in qua viuant ſorores Calatrauenſes, vt conuentualiter habitent, atque ibidem ſuum Ordinem ſeruent. Et Magiſter Dominus Gundiſaluus Ioannis cum ſuo Conuentu dedit domum Sancti Fælicis, & Burgos (vulgo los Barrios) ei adiacentes cum omnibus pertinentiis ſuis. Inſuper promiſit ſe daturum vſque ad totum id quod quatuor iuga boum colere poſſint. Dedit etiam decem vaccas pingues, & centum oues. Super hæc autem Dominus Garſias Gutierrez vna cum Domina Maria Suarez vxore eius, dederunt totam hæreditatem, quam Dª Maria habebat in Sanctonio (hodie Sanctoyo) & Aſtudillo: hoc eſt quatuor iugera boum, cum quatuordecim pagis, quorum octo habitantur, & ſex non, cum pertinentiis ſuis. Item quantum habebat in Quintanilla de rivo frez (hodie de rio frezno) id eſt medietatem quindecim iugerum boum, & triginta pagorum, cum aliis, quæ ibidem ſiue ex paterna hæreditate accepta, ſiue in bonis propriis empta ad illas pertinent, aut poſſunt pertinere. Hæc omnia dedimus domui Sancti Fælicis. Et ſuper hæc ego Dominus Garſias Gutierrez vna cum vxore mea Domina Maria Suarez dedimus in inſtanti trecentos marcepetinos aureos in fabricam Monaſterij. Et ego Domina Maria Suarez do, & concedo prædicto Monaſterio Sancti Fælicis, à morte mea poſſidenda omnia mobilia, quæcumque in domo mea inuenta fuerint, exceptis aliquibus, quæ erunt inter ancillas meas diuidenda. Item quod in morte mea corpus meum deferatur per Fratres de Calatraua in eodem Sancti Fælicis Conuentu ſepeliendum: & ego Dominus Garſias Gutierrez vna cum vxore mea Domina Maria Suarez ſepulchrum noſtrum ibidem ſtabilimus, ſepeliendi in prædicta domo Sancti Fælicis, ſiue in ſæculo moriamur, ſiue in Ordine.*

Super hæc omnia volumus, & ſtabilimus, vt ſi aliquis vir, & vxor eius Ordinem Calatrauæ profeſſi fuerint, ex his, quæ Ordini in eleemoſynam contulerint, tres partes Conuentui Calatrauæ cum viro cedant: quarta autem pars Conuentui Sancti Fælicis cum vxore ibidem conſecranda. Sed ſi aliquis, ſiue vir, ſiue mulier ſpecialiter Conuentui Sancti Fælicis aliquid legauerit, id totum illi cedat ſine aliqua diuiſione, aut partitione. Inſuper dictus D. Garſias Gutierrez, & vxor eius Domina Maria Suarez, vna cum Domino Gundiſaluo, & vniuerſo Conuentu Calatrauæ firmiter iurant, & paciſcuntur, quod quidquid ipſi tunc donant prædicto loco, aut ipſi, aut alij donauerint in futurum, neque Conuentus, neque Magiſter poſſint repetere, 3.

aut

aut in ſuos, aliosve vſus conuertere, ſed ſolum maneat ſub defenſione, & protectione Ordinis, & Conuentus Calatrauenſis. Quod ſi cõtigeris, Magiſtrum Calatraua, aut quempiam alium ex prædicta militia Fratribus, aliquid horum infringere, aut violare, ſupra nominatus locus Sancti Fœlicis ab Abbate Morimundi defendatur, & ſub eius exiſtat protectione. Hactenus inſtrumentum fundationis. Sequuntur teſtes, quos nec licuit, nec libuit præterire.

5. *Teſtes, qui præſentes fuerunt, & audierunt, & viderunt D. Gundiſaluus Nuñez filius Domini Nuñi Sanchez. Dominus Rodericus Alfonſi. Rodericus Correa. Ramirus Gundiſaluus, & Hermildus Gundiſalui frater eius, filij Gundiſalui, Pelaez de Mazuela. Didacus Roderici de San-Cebriam. Albarus Correa. Gomeſius Perez de Faraces, Gundiſaluus Martinez de Velloſillo. Martinus Perez. D. Yuan Clericus. D. Gundiſaluus frater eius. D. Iuſtus. D. Albarus. Gundiſaluus Ioannes. D. Lupus Merinus. Gundiſaluus Roderici, qui & iudex. Gomeſius iudex Fratrum pro Magiſtro. D. Gundiſaluus Gonçalez commendator maior cum Conuentu, qui fecerunt hoc ligium, & ſubſcripſerunt. Facta charta ſub æra M.CC.LVII.* Hactenus teſtes, ſimul & ſubſcriptores. Porrò hoc inſtrumentum Latinè redditum non parum præ ſe ferat antiquitatem; at in vulgari illo codi, & antiquo, in quo confectum eſt, & in quo etiam à Radeſio Andradio ponitur, maiorem adhuc præfert ſimul cum æui illius ſimplicitate, ruſtica forſan, ſed digna venerati.

6. An ſtatim introductæ Moniales fuerint noo conſtat. Ego introductas credo, eas nimirum, quibus congregandis ædificata domus, dotataque. Quippe anno ſequenti Conuentum iam habuiſſe ſub Abbatiſſa per inſtrumenta conſtat, quod idemmet Andradius teſtificatur. Pro habitu deſignatus illis ſcapulare adinſtar militum: verum ſine Caputio, pro quo Monialibus velum imponi ſolet. Addita tamen tunica, & cuculla, vt cæteris Monialibus Ciſtercij: quippe mulieribus non militaturis nulli impedimento, quo ſolo titulo in vitis moderabantur. Permanent immutatæ veſtes vſque ad hanc diem tam in eo Monaſterio, quam in aliis, in nullo penitus ab aliis differentes, forma colore, quantitate, aut qualitate, niſi quod tamen crux rubra ſuperpoſita denotat Calatrauæ eſſe ſubiectas. Manſit cœnobium in illo primo loco annos CCC. L. plus, minuſve, nempe vſque ad M.D.L.XXVIII. quo Philippi ſecundi Hiſpaniarum Regis Catholici, atque adminiſtratoris huius militiæ vigili prouidentia effectum eſt; vt ad vrbem Burgenſem transferrentur; quam tranſlationem ex eiuſdem Regis mandato *exequutus eſt* (inquit Radeſius [b]) *Reuerendiſſimus Dominus Fray Ludouicus Aluarez de Solis, Prior ſacri Conuentus Calatraua, me etiam aſſiſtente, veluti Regio pro eadem militia Capellano: cum Abbatiſſa officio fungeretur Domina Beatrix Manrique de Valentia, Prioriſſa Domina Bernardina Guzmania, & Domina Ioanna de Velaſco ſubprioriſſa.*

[b] ubi ſupra.

7. Eiſdem inſtrumentis, ex quibus conſtat, ſequenti anno locum Sancti Fœlicis iam à Monialibus cœptum inhabitari; habemus etiam Garſiam Gutierrez eodem item anno iam defunctum, in eo accepiſſe locum ſepulturæ. Porrò Mariam, eiuſdem Garſiæ viduam, pepigiſſe cum Magiſtro, Fratribúſque, ſi quæ in primo inſtrumẽto defuiſſent: ſiue (quod verius multo, & proprius dixerim) quid in cæteris vtriſque faciendum eſſet, Monialibus nimirum, Fratribúſque iuxta leges Ciſtercij, declaraſſe. Nempe, vt nouæ Abbatiſſæ ſubrogandæ præſideret Magiſter, atque ipſe cum conſilio Monialium, quam vtiliorem cenſeret declararet in receptione Monialium, neque Abbatiſſa, aut Conuentus ſine Magiſtri, neque Magiſter ſine Abbatiſſæ Conuentúſque conſenſu aliquid vnquam efficere tentarent. Non video tamen expreſſum ab hoc auctore, an Maria impleuerit, quod promiſit, & quæ marito ſuo ſuperuixit, in eadem domo ſe Deo conſecrauit? Creditur Garſias ex nobili Padillarum familia fuiſſe, quod quamuis certo conſtare nobis non poſſit probabilibus tamen coniecturis vero ſimile reddit Radius eodem loco.

Creuit cœnobium aliorum donationibus, in quibus hæ præcipuæ, quæ à Domina Eleonora Gundiſalui, Gundiſalui Nuñez de Lara filia, Roderici Fernandi de Caſtro coniuge, ſub æra M. CC. XCVII. & rurſus quæ à duobus filiis eorum Ferdinando, Eleonoraque factæ leguntur. 8.
Donatæ ab his Moniales Sanctæ Fœlicianæ, haud contemnendis oppidis, iuxta Valliſoletum Cigales, & Mucientes, atque aliis multis, & magnis poſſeſſionibus. Certè horum Fratrum larga munificentia adeo ditatæ ſunt, vt ipſi vulgo habeantur pro fundatoribus: Monialibus fortaſsè conſentientibus, quo Regium nomen acquirerent cœnobio. Quippe Eleonora Philippo infanti nupſit, Ferdinandi cognomento Sancti ex Beatrice Regina filio, de qua inferius. Hic cum priùs Hiſpalenſi ſede reiecta Chriſtinæ nupſiſſet, quæ Alfonſo Fratri deſponſanda ob creditam ſterilitatem violantis, ex Nouergia adducta; violante interim grauida inuenta, ne nulli nuberet, Philippo tradita eſt, breuis temporis vxor. Quippe iacturam Alfonſi Regnique impotentia muliebri malè tolerans, breui vitam cum morte commutauit. Cum, inquam, is Chriſtinæ ante nupſiſſet, ipſa defuncta, Eleonoram Caſtriam duxit, cum qua in eodem Conuentu ſepultus iacet. Hinc Eleonora nupta Regio iuueni fundatrix vulgo, aut credita, aut dicta; non alibi nimirum ſepelienda, aut ſepultura virum, quam in propria domo, & quam alter eorum ædificaſſet. Non capiunt ſepulchra Reges priuata, cecinit quondam Poëta; ſed in hoc regula probatur fefelliſſe.

Hoc initium Sanctimonialium Calatrauenſium. Primæ Abbatiſſæ nec nomen, nec locus conſtat, vnde illuc adducta. Credibile ex Guelgenſi apud Burgos; quia vicinum, quia Regium, quia tunc inhabitatum per Regum filias; niſi fortè nouam illam fundationem, quia non eis ſubiiciendam, auerſabantur. Sequuta deinde duo alia cœnobia eiuſdem profeſſionis, & obedientiæ in Diœceſi Toletana, & Seguntina; alterum ad Almagrum inſigne oppidum, quatro, ni fallor, lapide à noua Calatraua; alterum dictum Sancti Saluatoris de Pinilla; ſed longè recentiora, quæ ſuis locis dabit, atque huius vltimi varias tranſlationes, ſi quis fortè hos Annales continuauerit. 9.

ANNVS CHRISTI M. CC. XX. | ANNVS CISTERCII C. XXIII.

1. *Inſtante multa conuerſorum ad fidem meſſe in Prouinciis Liuonia, 2. Ciſtercienſes ab illius terra Epiſcopis, 3. per Honorium Pontificem, 4. ad eam ſollicitantur. 5. Tranſlatio Beati Thomæ Cantuarienſis: 6. & quid in ipſa Stephanus? 7. qua auctoritate? 8. & quibus, ab Honorio conceſſis indulgentiis? 9. inquiſitio de miraculis Bertrandi Conuenarum Epiſcopi, 10. à quo vrbs nominata. 11. Puer Achas ſeptennis vita exemptus. 12. & mater, eius exemplo, 13. Ciſtercium induens.*

CAPVT PRIMVM.

1. HAVD vanam fuiſſe noſtrorum per Liuoniam, & Prouincias vicinas prædicationem, Epiſcoporum litteræ indicarunt, quas intrante anno ducenteſimo, vigeſimoque ſupra milleſimum, ab ortu Saluatoris: à condito Ciſtercio, centeſimo vigeſimo tertio, ad Honorium Pontificem ſcriptas, aliæ ad noſtros eiuſdem adſeuerant. Illarum ſumma: conuerti multos Paganos, & quantumuis lapidea corda miteſcere ad ſuſceptionem verbi, ac velut terram bonam fructificare. Meſſem maturam dudum ad multam ſegetem, ſed deeſſe operarios: & Ciſtercienſes præ ceteris idoneos experientia compertos, præ aliis etiam mittendos ad tantum opus, ipſos, velut qui ſibi minus fidant, & ſe inutiles prædicant; ægrè à quæſita quiete dimoueri: ſed ſcatere Monaſteria Monachis, qui dignè verbo præfici, qui fructum exoptatum facere poſſint. Iubeat tamen Honorius eos dari, quos ipſi elegerint: quod zelus fidei, quod charitas Chriſtiana, quod iura humana, & diuina, ſi quam vim habeant, non permittebant, ſed poſtulabant; non vltro ſe ſuggerentibus permitti ſine periculo; & quærendos idoneos, mittendoſque, quibus id munus tuto committatur. Cenſuit Honorius iuſtam petitionem, cuique adeo eſſet deferendum ab ipſo. Ergo cum primum Epiſcoporum accepit litteras, has ad omnes Abbates Ciſtercij dedit [a].

a Ex Regeſt. Honor. 3.

2. *Abbatibus, & Prioribus Ciſtercienſis Ordinis, per Germaniam, Poloniam, & Boemiam, & per alias Prouincias conſtitutis.*

Et ſi non ſit noſtrum noſſe tempora, vel momenta, quæ Pater in ſua poſuit poteſtate; veriſimiliter tamen multis, conicitur, quod ecce nunc oſtio magno aperto à Domino, ad Chriſti fidem intrat gentium plenitudo. Dum ad Summi Patris familias cœnam poſt cæcos, & claudos, Pagani, velut de infidelitatis ſepibus, compelluntur intrare; ac oues, quæ nondum de Chriſti ouili fuerunt, adducuntur ad ipſum, vt ſit vnum ouile ſicut vnus eſt paſtor. Vnde qui Chriſti eſt, gaudere, ac cooperari debet, vt augeatur numero, & merito populus Chriſtianus; & ad conuertendas ei barbaras nationes, & conuerſas in eius fide ſeruandas, modis omnibus, quibus poteſt debet impendere ſemetipſum, vt animas Domino lucrifaciens, animæ ſuæ lucretur gratiam ſempiternam.

3. *Sanè, cum, ſicut Venerabiles Fratres noſtri Liuonienſis, Leopolienſis, & Lenlenſis Epiſcopi, noſtris auribus intimarunt, in partibus Liuonia duritia cordium Paganorum, tanquam terra vaſtæ ſolitudinis, imbre gratiæ diuinæ compluta, & ex parte vomere Sanctæ prædicationis exculta, in eis, ſemen Verbi Diuini fœliciter in ſegetem pullulet; quin etiam albæ ſint iam regiones ad meſſem. Quæ quidem Domino dante benignitatem, multa eſt; operarij vero pauci: expedit vt alij mittantur illuc metere, quod alij ſeminarunt; quatenus ſecundum Euangelicam veritatem, qui ſeminant, ſimul gaudeant, & qui metunt.*

Cum igitur per Dei gratiam in ordine veſtro ſint multi ad huiuſmodi opus idonei, charitatem veſtram rogamus attentius, & hortamur, per Apoſtolica vobis ſcripta mandantes, quatenus Monachos, & conuerſos, quos prædicti Epiſcopi, vel miſſi ab eis, à vobis duxerint poſtulandos, illuc, ad opus miniſterij huius, non ſolum permittatis accedere; verum etiam tranſmittatis; vt ipſi erudientes ad ſalutem, mereantur, tanquam ſtellæ in perpetuas æternitates, lucere; ac vos retributionis eorum, ad quam ſine vobis nequeunt promoueri participium promerentes poſſitis apud Deum, & homines commendari. Datum Viterbij IX Kalendas Maij, Pontificatus noſtri anno quarto. Hactenus litteræ Honorij Papæ tertij; quibus vſos Epiſcopos, quis dubitat? ſed ea ſemper Ciſtercij cura fuit, geſta filiorum in libro vitæ ſcribere reliquas omnes notitias formidare. 4.

Hoc item anno, magno cum Principum, Populorúmque concurſu, ab Stephano Languetonio Cantuarienſi Archiepiſcopo, celebratam lego nouam eleuationem, ſeu tranſlationem Beati Martyris Thomæ, de qua Robertus Antiſiodorenſis hæc in Chronico [b]. *Anno M. CC. XX. Corpus B. Thomæ Martyris, à Stephano Cãtuarienſi Epiſcopo, mēſe Iulio, eleuatur, & in loculo deaurato, ac mirabili operum varietate celato reponitur, anno ab eius tranſitu quadrageſimo.* Ita Robertus; quæ eadem penè habet, Hector Boëtius; ſed multo adhuc exactius Matthæus Paris in ſua hiſtoria Anglicana, ita ſcribens [c]. *Eodem tempore leuatum eſt de lapide marmoreo corpus Beati Thomæ Archiepiſcopi, & Martyris, à Stephano Cantuarienſi Archiepiſcopo, præſente Rege, & omnibus ferè Epiſcopis totius Regni cum Abbatibus, Prioribus, Comitibus, & Baronibus, Clero & populo multo, in craſtino octauarum Apoſtolorum Petri & Pauli. Cuius corpus Sanctiſſimum collocatum eſt honorificè in feretro, ex auro, & lapidibus pretioſis mirabiliter fabrefacto: interfuerunt etiam huic tranſlationi Archiepiſcopi, Abbates, Priores, & alij multi de Regno Francorum, aliarumque diuerſarum regionum, qui ob honorem, &* 5.

b Ad hunc annum.
c Ad hunc annum.

& venerationem Beati Martyris, vt tanta adeſſent ſolemnitati, alacriter conuenerunt. Hæc Matthæus.

6. Meminit item huius tranſlationis Nicolaus Aiſſeidius addens ferè omnes expenſas in ipſa factas ab Stephano inſumptas larga manu: quin & vndique ad ipſam confluentibus multa data in ſubſidium, neque ſolum Cantuariæ, ſed in via. *Cuius*, inquit [d], *id eſt Thomæ tranſlatio in Pontificatum illius incidit, octennio ante illius obitum. Cui Rex cum omni ferè nobilitate, & Epiſcopis, & cœnobiorum præſidibus interfuit; multique etiam Archiepiſcopi, atque Epiſcopi exteri. In quam maximas Stephanus impenſas contulit, & præter alias, curauit, vt equorum ſumptus, à Londino Cantuariam vſque, de ſuo cuiuſque poſcenti ſuppeditarentur.* Hactenus ille. Hugo Menardus hanc ipſam tranſlationem Martyrologio Monaſtico inſeruit, ad ſeptimam diem menſis Iulij, atque additis notis illuſtrauit.

d Saeculo 13. cap. 5.

7. Verum his omnibus ex Regeſto Vaticano addendum cenſeo, auctoritate Pontificia factam, litteris datis ad eundem Archiepiſcopum, in quibus poſt encomia totius Regni, ſed maximè Eccleſiæ Cantuarienſis, tanti Martyris ſanguine illuſtratæ; tandem Honorius Pontifex concludit, eundem alloquens Stephanum [e]: *Tu, inquam, diligenter attendens, quantum te deceat tantum Martyrem venerari, cui, diſponente Domino, in Pontificalis officij onere ſucceſſiſti; ſacratiſſimum corpus eius ſubleuare proponis de terra, ipſumque tranſlatum honorabilius collocare; cum dignum tibi, & condecens videatur illum, quantum in te fuerit, ex altare in terra, quem in cælo dignatus eſt omnipotens Dominus honorare. Hoc igitur pium, & laudabile tuum propoſitum digne in Domino laudibus commendantes, fraternitatem per Apoſtolicam Sedem mandamus, quatenus auctoritate noſtra ſuffultus, & Apoſtolica benedictione munitus, reuerenter efficias ſuper hoc in nomine Domini, quod intendis. Datis Laterani VII. Kalendas Februarij, Pontificatus noſtri anno quarto.*

e Epiſt. Honorij lib. 4.

8. Porrò eadem die, qua has ad Stephanum, alias ad vniuerſos fideles litteras dedit, eidem aſſuturos ſolemnitati, quas hic non minus cenſui ſubijciendas [f]. *Vniuerſis Chriſti fidelibus, nobilibus, & alijs, per Angliam conſtitutis cantet noſtrum Domino Canticum fœlix Cantuarienſis Eccleſia, cuius aram ſuo purpurauit pretioſo ſanguine Martyr Thomas: quinimo ciuitas ipſa tota Domino poteſt, & debet in exultationis voce non immerito iubilare, quæ cruore roſeo ſui Martyris rubricata, pulchra facta eſt, & apparuit ſpecioſa: vnde diuerſarum multitudine gentium, ex omni ferè, quæ ſub cælo eſt natione, celebritatem ipſius ſummo opere venerante, quodam quaſi fœlici præſagio ſuum videtur eſſe ſortita vocabulum, ex euentu, ac ſi dicatur expreſsè Cantuaria, id eſt cantus ara. Vos itaque ſi diligenter attenditis hunc honorem, gratiarum actiones aſſiduas largitori bonorum omnium exoluetis, cui vos ex impenſa benedictionis gratia, terra veſtra poteſtis cognoſcere debitores, vt ingratitudinis euitetis vitium, & poſſitis deuoti filij nuncupari. Et quidem & ſi omni tempore puro corde benedicere, ac honorare Dominum debeatis, iſto tamen præcipuè vos oportet veſtes induere nuptiales, & cum iucunditate in laudes veſtro aſſurgere creatori, cum ventura feſtiuitatis veneranda ſolemnitas id expoſcat. Sanè à Venerabili Fratre noſtro S. Cantuarienſi Archiepiſcopo, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali, nuper accepimus intimante, quod idem volens oſtendere in effectu, quanto deuotionis feruore Martyris ſupradicti memoriam veneretur, ſacratiſſimum corpus eius ſubleuare proponit de terra, ipſumque tranſlatum honorabilius collocare, cum dignum ſibi, & condecens videatur, illum quantum in eo eſt exaltare in terra, quem in cælo Dominus exaltauit. Hoc igitur pium, & laudabile Archiepiſcopi memorati propoſitum acceptantes, vniuerſitatem veſtram hortamur per Apoſtolicam vobis Sedem mandantes, quatenus pacem mutuam, & concordiam in charitatis vinculo conſeruantes veſtras conſcientias cunctis peruerſitatibus expietis, & ſic vos in bonis ſtudeatis operibus exercere, vt cum dies ipſius ſolemnitatis aduenerit, in occurſum veſtri Sanctiſſimi Martyris, & patroni, ipſum poſſitis honorificentia debita taliter venerari, quod doceatis alios per exemplum quantum eſſe debeat celebris per diuerſa mundi climata præfati Martyris memoria glorioſa. Datis Laterani octaua Kalendas Februarij anno quarto.* Demum hanc ipſam quadraginta dierum indulgentiam, ſimul, & alias ab Epiſcopis conceſſas, pro eiuſdem tranſlationis annua ſolemnitate celebranda in perpetuum ſub finem anni extendit, & ampliauit. *Litteris datis Laterani quinto decimo Kalendas Ianuarij, Pontificatus anno quinto.*

f vbi ſuprà.

Peridem tempus ad inſtantiam Epiſcopi Conuenarum, creſcentibus miraculis, quæ Deus ad ſepulchrum Beati Bertrandi eiuſdem Eccleſiæ Præſulis, operabatur, de canonizatione illius agi cœptum, tribus Iudicibus commiſſa per Honorium inquiſitione, Garſiæ Archiepiſcopo Auxitano, & Epiſcopo Conſoranenſi, Abbas Bonifontis ſocius adiunctus eſt, atque de his tribus ſcriptum in hunc tenorem [g]. 9.

g Loco cit.

Archiepiſcopo Auxitano, & Epiſcopo Conſoranenſi, & Abbati Bonifontis Diœceſis Conuenarum.

Venerabilis Frater noſter Epiſcopus Conuenarum expoſuit coram nobis, quod bonæ memoriæ Bertrandus Conuenarum Epiſcopus clarus miraculis, & dum viueret, & poſt obitum coruſcauit; vnde nobis ex parte ſua, & cleri, ac populi ſui ſupplicauit inſtanter, vt ſuper his faceremus veritatem inquiri; quatenus ea cognita, illum poſſemus Sanctorum Catalogo aggregare: ideoque diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus de vita, & miraculis ipſius ſtudeatis inquirere diligenter, & quod inueneritis, per veſtras nobis litteras fideliter intimetis, vt in negotio ipſo ſecurius procedere valeamus. Datis Laterani quinto Kalendas Decembris anno quinto. Hactenus litteræ.

An fuerit adſcriptus Sanctorum Canoni Epiſcopus Bertrandus mihi non conſtat. Quippe Ioannes Chenu multas Eccleſias maximè in Auxitana Prouincia & inter eos Conuenas prætermiſit. Sed neque Martyrologium Romanum Bertrandi meminit, quod tamen video paucis Sanctis deeſſe, maximè Eccleſiarum Prælatis, ſi verè tales. Nihilominus Auguſtam Conuenarum dirutam olim, mox ex propriis ruinis renaſcentem vrbem Sancti Bertrandi nominatam, vulgo Sanct-Bertrand de Comenge ab Auberto Mireo [h] notatum lego. Quod vt non negem ex conſenſo ſolius vulgi potuiſſe fieri; at publicam, communemque acclamationem populi ab Eccleſia permiſſam, 10.

h In geograph. Eccleſiaſt.

magnam in ſe habere auctoritatem, non eſt qui ambigat. Verum hæc melius ipſius loci incolæ noſcent, & an idem, an alius Bertrandus ſit, qui vrbi nomen dedit? à quibus vtinam licuiſſet nobis haurire.

11. Hoc ipſo anno memorandi pueri Belgæ pretioſa mors ipſius matrem Ciſtercio conciliauit. *Anno M. CC. XX.* ait Meyerus [i], *obiit Achas Toraxtanus ſeptem annorum puer, cuius ad tumulum nullus Pſalmum C. X. X. IX.* id eſt, De profundis: *finire potuit. Indicantibus pleriſque, beatam pueri animam precibus non indigere.* Ita Meyerus, quod attinet ad tempus: at de puero ipſo præuento haud dubiè ſingulari gratia, & Franciſcani inſtituti in illa ætate perfecto æmulatore, ferè coæuus ſcriptor Cantipratanus multa, & mira [k]. *Sub noſtro nuper tempore in Thorouth oppido Flandriæ, puer Achas annorum quinque, honeſtis valdè parentibus oriundus fuit: qui primum veſtis minoribus Fratribus, à parentibus ſuis lacrymis multis obtinuit, vt ipſorum habitu veſtiretur. Sed cum hoc illi primum, quaſi puerile indicarent, crederéntque ſecundum quod in aliis pueris videri ſolet, oblinione temporis in illo ſimiliter aboleri, animaduertunt parentes, & vicini eorum omnes, quod fortosè puer cœpit conſuetudines Ordinis modis mirificis obſeruare, incedere nudipes, nodata, & dura corda præcingi.*

[i] lib 8. ad hunc annum.

[k] lib.2. Apũ cap.28 p.2.

12. Pergit deinde plura alia de ipſo dicere, quæ & Annales Minorum latè commemorant, & tandem de illius morte concludit [l]. *Hic nondum ætatem ſeptennem impleuerat: & conſummatus in breui expleuit tempora multa: placita erat enim Deo anima illius. Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum ipſius, aut fictio deciperet animam eius. Appropinquans ergo morti, confeſſus Sacerdoti, Sacramentum Corporis Chriſti poſtulauit. Sed cum hoc propter Generalis Concilij vetitum, ne in ætate tali puero conferretur, Sacerdos facere non auderet: puer cum mira oris gratia extenſis in cælum manibus dixit. Tu noſti Domine Ieſu Chriſte quod meum ſummum deſiderium eſt te habere, petiui te, fecique quod debui, & ſpero confidentius, quod tui præſentia non fruſtrabor. His dictis parentes circum ſedentes, & flentes conſolatus eſt, & ad meliora prouocans, inter verba exhortationis, orationis, & laudis ſpiritum Deo reddidit impollutum, nec mora ſine vllo interſtitio habitus Ordinis Fratrum Minorum, tunica ſcilicet cum aſſuto Capucio, quæ ſuper eum extenſa iacebat, repentè diſparuit, & nunquam poſtea viſa fuit.* Ita Cantipratanus de Sancto puero, qui etiam addit, quod Meyerus refert, neminem ad ſepulchrum eius integrum Pſalmum *De profundis* potuiſſe recitare.

[l] ibid. p.7.

Tum vero tanti pueri fœlices parentes, tum illius conſiliis prouocati, tum exemplis, relictis omnibus, Chriſtum ſequuti ſunt: & vt neuter adhæſerit Franciſco; tum forſan minus radicato inſtituto in illis partibus; at patrem quidem Prædicatorum ordinem, matrem Ciſtercienſem ingreſſos eſſe, idem, qui ſupra, auctor his verbis prodit [m]. *Parentes pueri poſt mortem eius, in tantum exemplo filij, profecerunt, vt omnia ſæculi deſerentes oblectamenta, pater Ordinem Prædicatorum, mater autem Ciſtercienſem Ordinem, iiſdem ſimul temporibus intrauerint.* De Monaſterio nihil nobis conſtat. Fortè Pratenſe Duacenum electum eſt, quod tunc recens exortum eximia in Flandria florebat opinione. 13.

[m] vbi ſupra.

---

1. *Ottocari ad Honorium Papam petitio: 2. Honorij conceſſio: 3. & conceſſioni Archiepiſcopus Saliz-Burgenſis, 4. & Abbas Sanctæ Crucis, Auſtriæ Præfecti. 5. in Britania violata iura Eccleſiæ; 6. vſurpatæ poſſeſſiones, 7. ſpoliatus Epiſcopus Nannetenſis, 8. grauatúſque; 9 diruta Domus, 10. atque alia damna illata; 11. in cenſipagi; ſed demum ſuper cunctis concordia inita, 12. confirmata ab Honorio: 13. atque commiſſa Abbati Sauigniacenſi.*

CAPVT SECVNDVM.

1. QVÆ longo tempore, prolixa nimium lis Ottocarum Boëmum, atque Andream Pragenſem exercuiſſet, cùm iam hoc anno, interuentu Abbatis VValſaſi, Romam ad id ab Honorio Papa vocati, componenda veniret; nec niſi in paucis diſcordia remaneret, noui ab eodem Rege, ex primis aulæ, & totius Regni viris, legati miſſi, compoſitionem non quidem turbarunt, ſed diſtulerunt. Petebant rem terminari nec Romæ neque in Boëmia: quippe loco altero, Epiſcopo ſuſpecto, in quo Regis potentia præualeret. Altero, vt non ſuſpecto Regi Ottocaro, (quis enim ſub Honorio Summo Pontifici Romanam Curiam ſuſpectam habere poſſet) at Eccleſiaſticis viris fauorabilis, adeóque laicis, ſi litigent in clerum, non appetendo; cum ibi, maximè abſente Rege, omnia, Epiſcopo præſente, & diu ibi habitante, tractanda forent: eſſe Vienam Ciuitatem inſignem Auſtriæ vtrique indifferentem, vtrique æquam: in qua Rex, & Epiſcopus conuenirent pacatis animis, amicabiliter omnia componi poſſent. Quod ſi, vt ſperabant, negotium non proueniret, eoſdem Principes, qui Epiſcopum deducere, ſi Honorius permittat, illuc aduenerant: eundem per ſe ipſos reducturos, præſtito iuramento, quod perſonam Epiſcopi, non ſecus atque proprias, cuſtodirent.

2. Placuit arbitrium Honorio Summo Pontifici, & ſperauit, ſi inter ſe mutuo componerent, pacandos animos, & firmiùs obſeruanda quæcumque pacta. At cum ne hoc fieri ſine Ciſtercio pro voto poſſe, aut putaret, aut vellet: & aliàs Abbatem VValſaſi, ſeu nominatim petitum ab Epiſcopo, ſiue in Curia cum ipſo tunc verſantem, ſuſpectum Regi crederet; alium ex Auſtria cenſuit ſufficiendum, Sanctæ Crucis nimirum, inſignis Domus, quam in gratiam Ottonis, non multo ante conuerſi in Morimundo, Leopoldum patrem condidiſſe, atque Conradum Fratrem habitaſſe, ſuperiùs diximus. Hinc ergo Abbati, ſimul cum Archiepiſcopo Saliz-Burgenſi, committendum putauit, vt & Regem adirent, & peragendis Viennæ præſiderent

ipſius

ipſius nomine, cenſuras confirmantes, aut relaxantes, prout expedire viderent, atque ipſa negotia poſtularent. Igitur ad vtrumque hoc ipſo anno tales litteras dedit, exceptas ex Regeſtis eiuſdem Papæ [a].

a lib. 4. Epist. Hon. 3.

3. *Saliz-Burgenſi Archiepiſcopo, & Abbati Sanctæ Crucis Ciſtercienſis Ordinis Patauienſis Diœceſis.*

Poſt diutinam moram, quam Venerabilis Frater noſter Pragenſis Epiſcopus apud Apoſtolicam Sedem traxit, pro quæſtione inter ipſum pro parte vna, & illuſtrem Regem, & Barones Boemiæ ex altera, ſuper decimis, iuriſdictione Eccleſiaſtica, Eccleſiarum immunitate, ac nonnullis aliis ad Eccleſiaſticam pertinentibus libertatem, ſuborta pro qua etiam ipſe Rex, & Barones excommunicationi, & Regnum eius ſubiacent interdicto: tandem procuratoribus ipſius Regis, & Baronum in noſtra præſentia conſtitutis, vtraque pars arbitrio noſtro liberè ſe commiſit. Habito igitur cum Fratribus noſtris, & cum ipſis partibus longo de compoſitione tractatu, ita quod partes ipſæ a forma ſibi tractata in paucis articulis diſcordabant. Ecce nobilis Vir Dalcher maior Iuſtitiarius, & Martinus Pincerna ipſius Regis, ac Marchuardus de Dechin, & Dionyſius de Prachen Caſtellani aduenerunt ex parte dicti Regis, & ſua, cum inſtantia poſtulantes, vt præfatum Epiſcopum ad Vienam, Ciuitatem nobilis Viri Ducis Auſtriæ, mitteremus, affirmantes quod Rex, & Barones prædicti, quos illuc venturos firmiſſimè promittebant præſente dicto Epiſcopo inducerentur facilè ad concordiam: & ipſi ad hoc impenderent diligens ſtudium & operam efficacem: quod etiam firmauerunt prædicto iuramento quod ipſi ad hoc directi, hoc de ipſorum, Regis, & Baronum mandato ſpeciali procurabant; & quod ad pacem, & concordiam fideliter laborarent; quodque cuſtodirent perſonam Epiſcopi, ſicut ſuam tam deducendo eum ad Ciuitatem prædictam, quàm ad noſtram præſentiam reducendo, ſi fortè non poſſet concordia prouenire.

4. *Nos igitur acquieſcentes precibus, & inſtantia nobilium Prædictorum, Epiſcopum ipſum ad Ciuitatem iam dictam duximus tranſmittendum, vt huiuſmodi controuerſia finem, donante Domino, ſortiatur, ideoque per Apoſtolicam vobis Sedem mandamus, quatenus ad locum ipſum, vel propius, ſi neceſſe fuerit, ad Regni confinium, perſonaliter accedentes, & commonentes dictum Regem, cui ſuper hoc ſcribimus, vt & ipſe iuxta promiſſionem nobilium dictorum, cum aliquot de Baronibus, à cæteris, tam Baronibus, quam nobilibus Boemiæ mandatum habentibus, ad locum accedat eundem; interponatis prudenter, & ſollicitè partes veſtras ad reformandam concordiam inter eos; quæ, ſi ſtudio veſtro mediante proueniret, eadem ſufficienti, & idonea cautione, firmata præfatas excommunicationis, & interdicti ſententias relaxetis; alioquin Epiſcopum ipſum ad nos reduci; iuxta promiſſum nobilium prædictorum, in Coloniam facientes, eaſdem ſententias præcipiatis vſque ad ſatisfactionem condignam inuiolabiliter obſeruari. Datum Viterbij VIII. Kalendas Aprilis, Pontificatus noſtri anno quarto.* Ita Honorius, qui & in eandem formam Regi ſcripſit. Hic tandem finis prolixæ ſatis litis, non anno præcedenti terminatæ, vt Baronius putauit, ſed ad hunc vſque ex vtraque parte productæ. Quin quod hoc anno terminata ſit, non aliunde colligimus, quàm quia non alias ſuper hoc negotio litteras in Regeſtis videmus, quod ſignum eſt non vltra prolatam fuiſſe.

Inter hæc aliam eo inſolentiorem, quò inferiori potentia ſubnitebatur, non tamen ideo Eccleſiæ minus moleſtam, ſiue minus prolixam, in Britania Sauigniacenſis Abbas terminauit. 5.
Petrum Britaniæ Comitem, in Nannetenſem Epiſcopum, & Clerum multa, & atrocia auſum, primum ipſe Epiſcopus Stephanus, mox Metropolitanus Turonenſis, exinde etiam Concilium Prouinciale, demum Honorius Papa diris omnibus; terram eius interdicto longo mulctauerat; Comes non ideo deſiſtere ab inceptis, aut ſcelerum miniſtros deterrere; ſed appellare Honorium, etiam poſt cauſam ab ipſo delegatam; & interim iniurias continuabat. Non inuaſionibus, non incendiis parcitum: & vix Eccleſia à tyranno, aut infideli plus aliquid metuerit, quàm à diſcolo filio patiebatur. Catalogus Epiſcoporum Nannetenſium, eo rem deueniſſe memoriæ prodit, vt Comitis Vaſſalli per Honorium, cum Comes aliter non poſſet coërceri, à Sacramento fidelitatis eximerentur. *Stephanus* (ait) *à clero, ad Innocentium tertium PP. contra oppreſſiones Petri Mancler Ducis Britaniæ in Eccleſias, & Eccleſiaſticos, quem hac de cauſa Summus Pontifex excommunicauit, miſſus, ſubditos à Sacramento fidelitatis liberauit circa annum* 1222. Sic in Catalogo; quamuis non credam in conſictis iſtis ex fide. Quippe nec controuerſiam ſub Innocentio, ſed ſub Honorio cœptam, neque tandiu prolatam, quas ſtatim dabo, litteræ conuincunt. Niſi tamen in paſtorum obſeruatione fefellit Comes, quod hactenus non potui inuenire, demum anno M. CC. XXII. non Innocentius, ſed Honorius præſidebat. Certe Britaniæ Dominum, non Ducem, ſed Comitem appellatum illis temporibus, quas ſtatim dabo litteræ; neque illæ tantum, ſed omnes penè auctores teſtificantur: vt de his tribus erroribus conuicto, tertius haud temerè potuit imputari. Exceſſus hominis non aliunde melius, quàm ex ipſa concordia, Romæ coram Cardinali Sabinæ, ex Honorij mandato, hoc anno inita, atque eiuſdem litteris inſerta, poterunt declarari, quæ ita habet [b].

b vbi ſuprà.

6. *In hanc formam compoſitionis, tam Epiſcopus Nannetenſis, quàm procuratores Comitis conuenerunt. Comes Britaniæ reſtituet Epiſcopo, & Capitulo terram ſuam, & redditus inde perceptos, tam per ſe, quam per ſuos, tam in decimis, quam in aliis; taliias, ſirmagium, & exactiones alias quocumque modo, tam per ſe, quam per ſuos extorſas, & quitabit coram Iudicibus homagia, & Sacramenta, ſi qua habuit ab hominibus Epiſcopi, in præiudicium ipſius Epiſcopi. Et reuocauit in irritum dandi, quæ fecit, contra libertates, & antiquas Eccleſiæ Nannetenſis conſuetudines, de lignis non vendendis niſi de foreſta ſua, de pane non faciendo niſi de farina ſua, de ſale non vendendo niſi de ſuo: & aſſiſias & malam toſtam, & ſi qua alia fecit contra libertates, & conſuetudines Eccleſiæ Nannetenſis, & ſicut fecit clamari ſine conſenſu Epiſcopi, faciet declamari ſupradicta, & in aliis libertatibus conſeruabit Eccleſiam in eo ſtatu, in quo erat, quando primo venit ad Comitatum, ſaluo iure proprietatis vtrique parti in foro competenti.*

7. *Præterea promittet fideliter coram iudicibus, quod defendet Eccleſiam bona fide ſecundum quod*

teneтur,& quod de cætero non ſpoliabit Epiſcopum, nec Eccleſiam,neque ſuos quandiu voluerint parere iuri, vbi debuerint. Reſtituet autem damna Comes ad Sacramentum eorum,qui damna paſſi ſunt, cum taxatione iudicum, vel eorum, qui loco iudicum recipient Sacramenta, & ſi Epiſcopus,vel ſui dubitauerint, aliquos de hominibus Comitis, quod de ſuo aliquid habeant, Comes coget eos per Sacramentum dicere veritatem, & ablata reſtituere. Habebit autem Epiſcopus pro debito vndecim millium ſolidorum, exceptis ſolutis, quos debebat ei Comes pro aliis damnis,& pro quibus redditus ſuos de Garrandia ei obligauerat, redditus quos inde habuit Comes a tempore,à quo de terra illa ſpoliatus fuit Epiſcopus; & ad Sacramentum illorum qui receperunt. Ita quod Comes compellat eos dicere veritatem, & niſi de redditibus inde habitis plenaria facta fuit ſolutio, quod Epiſcopus habeat redditus, donec ſolutio fiat.

8. *Præterea habebit Epiſcopus à Comite pro damnis ſibi datis,antequam Comes abſoluatur,quingentas libras bonæ monetæ currentis in pecunia numerata, & pro reſiduo aliorum damnorum, & pro ducentis viginti libris probatis,quas debebat Comes pro eleemoſyna Danielis Ant,Epiſcopo, & ſuis;& pro rebus habitis à tempore, quo ſpoliatus fuit Epiſcopus de redditibus Comitis de Garrandia; et pro vndecim millibus ſolidis aſſignatis dabit Comes competentia pignora auri, & argenti in manu Iudicum,ſecundum quantitatem rei, quam exiſtimauerit Epiſcopus, & ſui poſſe probari; & iudicis facta probatione ab Epiſcopo ſine contradictione, & dilatione aliqua, tam de ducentis, & viginti libris ſupradictis,& probatis,quam de aliis, quæ probauerint, ſecundum quantitatem ab eis probatum. Et ſimiliter reddent pignora Epiſcopo, habito Sacramento de Balliuis Comitis, de rebus habitis de redditibus Comitis Epiſcopo aſſignatis in Garrandia,à tempore quo ſpoliatus fuit, ſecundum quantitatem, quam ſe iurauerint recepiſſe, & ſecundum quod ſucceſſiue probauerint ab Epiſcopo, & à ſuis, dentur pignora Epiſcopo ſucceſſiue à Iudicibus. Epiſcopus vero data ſibi pignora à Iudicibus tenebitur ſeruare vſque ad quatuor menſes, quibus tranſactis,vel ea recipiet in ſolutum, vel vendet.*

9. *Promittet etiam Comes coram Iudicibus bona fide, quod non impediet per ſe,vel per ſuos,homines Epiſcopi quominus veniant probaturi damna ſua: Si autem Comes nollet intereſſe terminis aſſignatis à Iudicibus per ſe vel per alium ad audienda Sacramenta hominum,nihilominus per Iudices,vel per eos,qui eſſent loco Iudicum,probationes Epiſcopi,& ſuorum audirentur, & Epiſcopo redderentur pignora,ſicut ſuperius eſt notatū.Pro domibus vero reædificandis in tam bono ſtatu, vel meliori, ac quando combuſtæ fuerunt; & hoc infrà natiuitatem Domini proximè venturam tradentur etiam pignora. Item promittit Comes coram Iudicibus, quod bona fide coget Alanum, & ſuos complices ad pœnitentiam temporalem ſecundum quod eis à iudicibus iniungetur,vel ſi noluerint eliminabit eos de toto Comitatu ſuo.*

10. *Hoc autem debent præcedere antequam ſententia relaxentur,ſcilicet, reſtitutio terræ Epiſcopi, & Capituli, quitatio homagiorum, & Sacramentorum extortorum in præiudicium Epiſcopi, reuocatio, & reclamatio banderum ſupradictorum, & Aſſiſiarum, & malæ toſſa, & promiſſio coram Iudicibus quod Comes conſeruet Eccleſiam, & quod de cætero non ſpoliet eam, & ſolutio quingentarum librarum pro damnis Epiſcopo datis, & datio pignorum pro reſiduo aliorum damnorum, & pro ducentis, & viginti libris, & pro redditibus Garrandiæ, & pro reædificatione domorum Epiſcopi; & promiſſio coram Iudicibus, quod compellat Alanum ad corporalem pœnitentiam,vt dictum eſt,vel eliminet de terra ſua. Quibus peractis Comes abſoluatur, & interdicti ſententia relaxetur ab illis, quibus Dominus Papa ſcripſerit ſuper compoſitione ſeruanda.*

De Combuſtione de Marchileio, & de deſtructione domorum propter Hoſata in terra Epiſcopi facta, & occupatione terræ, & de redemptione Britonis Hoſim, de quibus erat contentio inter Epiſcopum, & Comitem, ponit ſicut alia vice pro bono pacis Epiſcopus in reſpectu. Hactenus compoſitio, ſiue concordia. Ex cuius Verbis facile coniicias, nulli non ſolum violationi ſacrorum Iurium, verum neque inuaſioni, hoſtilitative Comitem pepercisse,per ſe,per ſuos in Eccleſias debachatum:& quod in his plerumque ſolet contingere,ſub vmbra illius,& alios eadem auſos,ex his ad atrociora deueniſſe, & quæ maiori indigerent ſatisfactione. 11.

Concordiam tamen pro bono pacis initam confirmauit Honorius ſub huius anni initium: atque eius obſeruantiæ, ſimul, & cenſurarum relaxationi,Sauigniaci Abbatem,cum duobus aliis coniudicibus,præfecit,litteris ad eos datis in hæc verba. [c] 12.

c ex eiſdem Honor. Reg.

De Sauigniaco Ciſtercienſis Ordinis, & de Vadacio Abbatibus Abrincenſis, & Cenomanenſis Diœceſis, & Magiſtro Scholarum Andegauenſi. Accedens olim ad præſentiam noſtram Venerabilis Frater noſter Nannetenſis, Epiſcopus poſtulauit excommunicationis, & interdicti ſententias, quas in nobilem Virum Comitem Britanniæ, ac terram ſuam.pro violatione libertatum,ac multis, & grauibus damnis,& iniuriis ab ipſo Comite atque ſuis,ſibi, & Eccleſiæ ſuæ,ac eius ſubditis irrogatis, fractis etiam quibuſdam compoſitionibus inter eos initis, tulerat, & Metropolitanus poſtmodum confirmarat; nec non illas, quas idem Metropolitanus in Comprouinciale Concilio, aſſiſtentibus ſibi ſuffraganeis ſuis,promulgauerat in eundem, Apoſtolico munimine roborari,

Nos autem dilectis filiis Cantori, & Magiſtris, Canonicis Cenomanenſibus dedimus in mandatis, vt ſi Comes prædictus præſtaret de damnis, & iniuriis,tam circa libertates, quam aliis manifeſtis emendam, ac deinde ſufficientem, quod ſtaret iuri ſuper dubiis, cautionem, relaxarent ſententias memoratas; alioquin ipſas, ſicut rationabiliter eſſent latæ,auctoritate Apoſtolica facerent vſque ad ſatisfactionem condignam inuiolabiliter obſeruari.Cúmque ſuper his iam dicti Iudices proceſſiſſent, parte Comitis appellante,memoratus Epiſcopus,& procuratores Comitis,videlicet Oliuerius miles,qui ad litigandum & componendum,& Abbas Rothonenſis, qui ad componendum ſpeciale mandatum habebant, in noſtra comparuere præſentia, quibus dilectum filium noſtrum Th.Sanctæ Sabinæ Presbyterum Cardinalem conceſſimus auditorem. Quo mediante amicabilis peruenit compoſitio inter eos, cuius tenorem de verbo ad verbum præſentibus iuſſimus adnotari. Sequitur concordia: & ea tranſcripta pergit Summus Pontifex. *Nos igitur compoſitionem ipſam gratam, & ratum habentes,diſcretioni veſtræ per Apoſtolicam Sedem mandamus, quatenus faciatis eandem per cenſuram Eccleſiaſticam ſub Apoſtolica obedientia firmiter obſeruari, ad* 13.

abſolutionem

abſolutionem Comitis, & ad relaxationem interdicti; non niſi obſeruata forma compoſitionis huiuſmodi proceſſuri. Datu Viterbij. V. Februarij Pontificatus noſtri anno quarto. Ita Honorius: aa cuius litteris incœptum ſub ipſo litam facila couſtat:& ſuper illa tranſactum ad hunc annum. An autem reſiliente à promiſſis Comita, vltarius protracta, vſque ad ſubditos eius abſoluendos à præſtito Sacramento fidelitatis! niſi in illo Catalogu,non potui hactenus alibi inuanita.

---

1. *Franciſcani Martyrio coronati*, 2. *Sanctia apparent.* 3. *Congregata, nec ſine magno labore ſacra exuuta.* 4. *& clarentes miraculis* 5. *Conimbrica reponuatur ad Sanctam Crucem.* 6. *Miſſio tamen ad Lorbanum integra corpore.* 7. *Canonicorum Sancta Crucis in Cisterciuin mirus affectus*; 8. *& de eo ibidem plantando conſenſus Regis*: 9. *Approbatus per omnes Regni Proceres.* 10. *Regina mors, & exequia de cælo miſſa.* 11. *Tum funus eius deductum ad Alcobaciam.*

CAPVT TERTIVM.

1. INTER hæc viri illi religioſi, quos à Franciſco ad Sarracenos miſſos anno præterito Hiſpalim Sanctia Virgo daſtinauerat; cum naqoe fidem paganis prædicare, nec,quod optabant, coronari Martyrio, concederetur;poſt dira verbera, poſt diutinæ carceris ſqualorem, Martochium profecti, atque ſemel & iterum dimiſſi, ob reuarentiam Patri, Alfonſi, Luſitani Ragis Fratris,qui ioter iofidelas (heu triſtem ſortam!) irati Fratris potentiam declinabat: tandem nec ſia à propoſito detartiti, aut à prædicatione ceſſantas, ab ipſo Rege decapitati ſunt, decimo ſexto Kalendas Februarij provt latius Mioorum Annales ſcribunt, quos Lector conſulat. Hina Monaſterio fundato ad Alenquerium, ea quo demum profecti, & fundatrici Sanctiæ noua gloria;quin ſorori Taraſiæ, & Lourbanenſibus; omnia ad oostros Annalas tranſitora. Quippe Franciſcus, tam læto nuntio audito perguut Acta Minoroni. [a] *Bona multa precaius eſt conuentui Alenquerſano, ſeu Gerabricenſi, in quo viri Sancti ſe aptarunt ad Martyrium. Efficaciter pro illa Ede oraſſe, ſed & exoraſſe probat religioſa, & Sancta Vita multorum incolarum, inter quos ex Sancti Viri benedictione ſaltem vnus ſemper habetur diſciplina regularis, & Franciſcani inſtituti perfectus obſeruator, quem & populus non ſine veneratione frequenter obſeruat.* Ergo hæc prærogatiua illius domus à Sanctia ſtructæ, quod ounquam aliquo Sancto Fratre careat, in quo exauditæ videantur Franciſci preces.

a num.58.ad hunc ann.

2. At vero Martyres hoſpitis, & benefactricis ſuæ Sanctiæ memoras, ne ipſa inſalutata,relictaque in terris,euolarant ad cœlum: neve omnia ad Franciſcum Fratrem remitterent. *In ipſa Martyrij hora (perguns Annales [b]) ei oranti apparuerunt macheram ſanguine rubentem in ſignum ſui Martyrij manu tenentes, dicentesque ſe iam per Martyrium curis finem poſuiſſe, & ad cælum euocaſſe, ibique perpetuos ſuos fore interceſſores apud Deum, qui exhibitam eis beneficientiam noluis irremuneratam.* Hactenus ibi: & ſatis nobis iſta pro inſtituto, ſi non Vrraca Regina hoc anno mortua & delatam Alcobaciam; ipſorum etiam Martyrum aauuiæ ad Alfonſum adductæ, & Lourbananſibus, Faraſiæque donatæ bona ea parte,plus aliquid exigerent, quod & huic capiti cenſuimus adiiciendum.

b num.39.

3. Coronatis Martyrio Chriſti Athletis,corpora membratim diſcerpta,extra vrbem proiici,atque ibi canibus in aſcam remanere primum, mox ne à Chriſtianis veneranda colligerentur, comburi iuſſa. [c] *Sed igne copioſo accenſo, cum in eum Sanctorum corpora iactarentur, hinc inde flamma declinans reliquiæ intacta: imò (quod dictu mirabile eſt) cum vnum de capitibus in ignem pluries proiectum eſſet, diuina fauente virtute de igne ſemper exiliens, nec vn capillo eſt laſum, & nunc cum pelle, & capillis integrum demonſtratur, quod & ipſe non ſemel vidi, & attentius obſeruaui cincinnum corona adeo in orbem illibatum remanſiſſe vt ne vnus quidem capillus deeſſe videatur, quod lucem affert illi ſacra pagina oraculo:* Et capillus da capite veſtro non peribit. Ita Sanctorum Martyrum aauuiæ, poſt adeptas coronas, non de hoſtibus tantum, verum & de elementis triumphabant.Perguot Anualas. [d]

c vbi ſuprà.

d ibid.n.4.

4. *Deuenerunt omnes illorum reliquiæ in Domini Petri Infantis poteſtatem, partim empta a Sarracenis, partim collecta a Chriſtianis, qui libere adeſſe poterant carnificina, partim etiam dono recepta. Cam incredibili deuotione, & reuerentia cunctas collegit vir Princeps, curandasque commiſit Ioannis Robert Canonico regulari Sancta Crucis Conimbricenſis ſuo ſacellano, adiutoresque adhibuit, & cuſtodes tres adoleſcentulos modeſtos, & probata honeſtate. Hi in ſecreto ſolario carnem aromatibus conditam, & ab oſſibus ſeparatam deſiccauerunt. Illis in Sancto hoc obſequio laborantibus voluit in ſolarium aſcendere Petrus Roſarius Principis familiaris, ita cognominatus à Roſa Burgenſi Concubina,quam longo tempore,apud ſe retinebat, & ardentiſſimè diligebat, ſed in Scala medio factus immobilis,vt ſibi ſuccurreretur exclamauit. Accurrit ex ſolario prædictus Canonicus, & excepta eius confeſſione, ſalutarique impoſita pœnitentia,gradus illo., per quos aſcendit, remeaſus eſt,ſed loquelam amiſit,nec recuperauit, donec ex Principis iuſſu,ſuper pectus eius vnum de Sanctorum Capitibus poſitum eſt, per quod perfecta corporis, & mentis ſanitati reſtitutus eſt, & amplius poſt carnis concupiſcentias non abiit.* Hactanus Annales da Sanctorum aauuiis, priuſquam ad Luſitaniam adducerentur.

5. His, & aliis miraculis aompertis, qoæ plura ibidem legat quicumque volet, & licentia à Pagaoo Rege obtenta rameandi in Hiſpaniam, Patrus infans, duabus thecis argenteis decanter incluſas ſacras reliquias, Duces itineris, ſecum reportauit. Multa pericula terræ, mariſqoa, multi, & varij euentus Principem exercuere, quæ ſnorum Ducum auxilio ſuperauit. Non tamao auſus credata ſe Fratri, qui hoſtibus credidarat,niſi ante ſe reliquias præmiſiſſet. Ex vrbe Aſtorica

dacentes

decentet comitatas, ad Alfonſum referri, atque illi præſentati iubet munus egregium, quod non poſſet ab eo non acceptari. Rex, & Regina ſuſcipiendis tantis hoſpitibus ad tria extra vrbem Conimbricam vſque comitantur. Ibi de loco hoſpitij varia conſilia, & diuiſi in partes, prout quiſque potentia, gratiave pollebat apud Alfonſum, vrbes, Eccleſiæ, oppida, aut ſibi, aut ſuis ambiebant pignora ſacra. Qui adduxerant relinquendum equo cenſuere, cui Reliquiæ inſidebant; vt vbi ſiſteret, ibi remanerent, ad priſcum ritum, Nec defuit piis votis Diuinum numen, ſatis patente, & certa approbatione. Ad Auguſtam, & Religioſam ædem Sanctæ crucis recta terendit: ad illius Eccleſiæ valuas occluſas ſtetit; per apertas intrauit, & ad maius ſacellum vſqua peruenit. Tum ante Altare curuatus vtroque genu, non antea ſurrexit, quam ſacra Sarcina illi ſubtraheretur. Ergo in Conuentu Sanctæ Crucis collocata decenter Sanctorum corpora: dolentibus cæteris: ſed nullo prorſus reſiſtere audenti diuino nutui.

6. Haud tamen expers Ciſtercium ab hoc theſauro, neque illi negatum creditum eſt, quicquid aliis conceſſum; tum quia Monaſterium Sanctæ Crucis, quod ſtatim oſtendam, Ciſtercium per hoc tempus delibetabat; tum quia ex ſacro & glorioſo illo theſauro, & ſi non Sanctiæ, Sanctorum quondam hoſpitæ, [e] *Corpus vnum cum capite (ait auctor Annalium Franciſcanorum) pro ingenti, & Rege digno dono miſit (ſcilicet Alfonſus) ſorori Abbatiſſa cœnobij Lorbanenſis Ciſtercienſis Ordinis: & alterius partem ab eodem tranſmiſſam ad Fratrum Minorum Conuentum. S. Spiritus Gouea, vici Diœceſis Conimbricenſis aſſerit Marcus. Sed neque adeo antiquum illud Monaſterium; neque alterius corporis, quam illius, quod acceperunt moniales prædicta Ciſtercienſes, ſpatulam ſeruat dono acceptam anno 1515. ab illuſtri, & religioſa ſorore Catharina de Za eius loci Abbatiſſa, ex Apoſtolica diſpenſatione.* Hæc ibi vt verè extra Conuentum Sanctæ Crucis, ſoli Ciſtercio tunc, ſed neque poſtea niſi per Ciſtercium, vel ipſis Franciſcanis, ad has ſacras exuuias pateret aditus. Verum quod, ait, Taraſiam tunc Abbatiſſam Lorbanenſis cœnobij, à veritate deuiat, quippe quæ nec dum habitum aſſumpſerat, vt cum aſſumpſerit latius oſtendemus.

e num. 45.

7. Cæterum quanta Conuentui Sanctæ Crucis Conimbricenſis, cum Ciſtercio coniunctio, deuotioque, per hoc præcipuè tempus; inde vel maximè licet coniectari, quod hoc eodem anno Menſe Martio, Alfonſus Rex, qui nihil proculdubio in tam graui materia, ſine Prioris, & Canonicorum conſenſu deliberaret; egerit de inſigni, ea Eccleſia donanda Ciſtercienſibus, atque ad hoc ipſe conſenſum ſuum præbuerit, approbante Regina, filiiſque, & Principibus Regni, ſi id Romanus Pontifex concedat, quod VValtero relinquunt pertractandum. Porro vt de hac voluntate conſtaret Pontifici, inſtrumento expreſſam, firmatamque ad eundem Abbatem tranſmiſerunt. Exemplar inſtrumenti, ab Antonio Brandaonio, ex publicis tabulariis Regni deſumptum, & Luſitanæ Monarchiæ per anticipationem inſertum ad annum Chriſti M.C.XLVII. in re, quæ adeo ad gloriam Ciſtercij facit, quippe de inſigni Conuentu per totum orbem, & tunc viris ſanctiſſimis florente, atque adeo approbato per miracula, vt partim vidimus, & partim mox dicemus; nequaquam duxi ſilentio prætereundum. Eſt autem tale. [f]

f apud Brandaon. fol. 182. tom. 3.

8. *Ego Alfonſus Dei gratia Portugalia Rex, notum eſſe volo vniuerſis præſentem paginam inſpecturis. Quod ſi Abbas Ciſtercienſis potuerit facere cũ Domino Papa, quod ponat Ordinem Ciſtercienſem in Monaſterio Sancta Crucis, placet mihi multum, & firmum habeo, & acceptum, retentis tam mihi, & ſucceſſoribus meis in eodem Monaſterio iure patronatus, & collectis, & aliis ſeruitiis, qua inde facere conſueuerunt auo meo, & patri meo, & mihi, tali pacto, quod ſemper faciant inde Priori, & Fratribus Sancta Crucis amorem, & honorem, ſecundum Ordinem ſuum, quamdiu voluerint ipſi ibi viuere in ſuo Ordine. Tali etiam pacto, quod dent Magiſtro Vincentio Vlixbonenſi Decano, & Magiſtro Pelagio Cantori Portugalonſi ſua præſtimonia, qua nunc ab ipſo tenent Monaſterio. Vt autem factum noſtrum maius robur obtineat, hanc chartam præcipi fieri apertam, & meo ſigillo plumbeo communiri, qua fuit facta apud Colimbriam Menſe Martio, Era M. CC. LVIII.* Hactenus inſtrumentum Alfonſi Regis.

9. Porro vt conſtaret hanc ipſam voluntatem, non eius tantum, verum, & Reginæ, & filiorum vtriuſque, atque procerum omnium Regni eſſe, nec minus Eccleſiaſticorum, quam ſæcularium, eorumdem approbationes, & ſubſcriptiones apponi fecit ſcriptas ſequenti ſerie. *Ego Vrraca eiuſdem Regni Regina hoc approbo, & confirmo. Et nos infantes Donnus Sanctius, & Donnus Alfonſus, & Donnus F. & Donna Alionor, hoc approbamus, & confirmamus: qui affuerunt, Donnus Martinus, Ioannes Signifer Domini Regis, Donnus Petrus, Ioannes Minor domus Curia, Donnus Gunſaluus Mendez, Donnus Laurentius Suary, Donnus Egidius Valaſquis, Donnus Garcias Mendiz, Donnus Rodericus Mendiz, Donnus Petrus Garcia, Donnus Pontius Alfonſi, Donnus Lupus Alfonſi. Dominus Stephanus Bracharenſis Archiepiſcopus, Dominus Martinus Portuenſis Epiſcopus, Dominus Petrus Colimbrienſis Epiſcopus. Dominus Suarius Vlixbonenſis Epiſcopus, Dominus Suarius Eborenſis Epiſcopus, Dominus Petrus Lamecenſis Epiſcopus. Dominus Bartholomeus Viſenſis Epiſcopus. Dominus Martinus Egitanenſis Epiſcopus. Magiſter Pelongius Cantor Portuenſis. Petrus Garſia teſtis. Martinus Petri teſtis. Vincentius Mendiz teſtis. Suerius Stephani teſtis. Gunſaluus Mendiz Cancellarius, Dominicus Petri ſcripſit.* Inſigne hoc monumentum antiquitatis, neque debui neque volui præterire. Neque refert hanc eandem voluntatem caruiſſe effectu, quod multas alias cauſas habere potuit.

Sequitur, quæ hoc etiam anno contigit, Reginæ Vrracæ mors in eadem vrbe & celebratis in Conuentu Sanctæ Crucis cæleſtibus exequiis, funus inde perductum ad Alcobaciã, & de morte. [g] *tertio nonas Nouembris (ait liber obituum Monaſterij Sancta Crucis apud Conimbricam) obiit Domina Vrraca Portugalenſis Regina, filia Domini Alfonſi Regis Caſtella. Era M.CC.LVIII.* Cæterum in huius venerandæ Reginæ obitu admirandam viſionem contigiſſe in eodem Conuentu Conimbricenſi, quæ non ſolum Sanctorum quinque Martyrum, ſed totius inſtituti Franciſcani gratum erga ipſam animum oſtenderet, teſtatum inuenio in actibus eorumdem, verbis ſequẽtibus, [h] *Nocte quadam Dominus Petrus, Canonicus eiuſdem Sancta Crucis cœnobij, ac ibi in omni* 10.

g apud Brandaon. lib. 3. cap. 18.

h vbi ſuprà.

Sanctitate

Sanctitate præclarum, & eiuſdem Reginæ Confeſſor, vidit innumerabiles Fratres Minores chorum intrantes, inter quos erat vnus cum magna dignitate præſidens, & poſt, alij quinque quodam ſingulari honore inter alios præcedentes. Statim vero dum chorum proceſſionaliter intrauerunt, Matutinum cum melodia incredibili cantauerunt. Donnus vero Petrus Nuñes totus attonitus quaſinit ab vno eorum, ad quid, & per quem locum tali hora tot Fratres intraſſent, cum omnes portæ eſſent cœnobij clauſæ? Qui reſpondit: Nos omnes, quos hic vides, fuimus, ſumuſque Fratres Minores, & nunc cum Chriſto glorioſè regnamus. Ille vero cum tanta gloria præualens, eſt Sanctus Franciſcus, quem tantum deſideraſti in hac vita videre. Alij vero quinque inter alios præcellentes, ſunt Fratres quinque pro Chriſto in Marrochio interfecti, & in iſto Monaſterio tumulati; & ſcias quod Domina Vrraca Regina Portugaliæ ex hac vita migrauit, & quia toto corde noſtrum dilexit Ordinem, Dominus Ieſus Chriſtus nos omnes huc miſit, vt pro eius honore hic diceremus ſic ſolemniter Matutinum. Et quia tu eras eius Confeſſor, voluit quod tu iſta videres: de morte vero Reginæ non dubites, nam ſtatim cum recedemus, de eius certiſſime obitu, ſeu morte audies certa nuntia. Tunc illa deuota proceſſio clauſis ianuis cœnobio exiuit, & ſtatim illi de familia dictæ Reginæ ad portam Conuentus pulſauerunt, & denunciauerunt Reginam tunc carnis debitum in pace ſeluiſſe. His ſuffragiis adiuta Regina nobilis haud temere ad cœlos tranſiſſe credenda venit.

Funus ad Alcobaciam deductum eſt, Regia, vt decebat, Pompa, & Capella ſumptuoſe ædificata, iuxta templi ingreſſum, quam ſibi, & ſuis Alfonſus Rex conſtruxerat, primo reconditum: Hodie cum aliis ſepulchris tranſlatum eſt, ad dexteram tranſuerſæ nauis partem è regione Capellæ S. Vincentij; vbi poſt annos CCC.XLIX. Sebaſtiani huius nominis primi, & vltimi, Regis Luſitani, reſerato Sarcophago, corpus Vrracæ integrum inuentum viuida facie, & quæ hodieque pulchritudinem præſe ferat veſtitu item, nec putrido, nec trito, Frater Antonius de Fala Dominicanus dicitur ſcripſiſſe, qui præſens fuit. 11.

Præceſſit Vrraca virum per tres annos, poſt quos ipſam ſequutus, vt videbimus, primi Regum ſepulti in Alcobacia: non quod anteceſſores noluiſſent, ſed quod nondum perfecto nouo templo, nec poterant in ipſo, quia nondum ſacro; & antiquum fugiebant, quia deſerendum. Teſtamentum adducit Brandaonius, [i] in quo inter alia duo millia Marauitinos Alcobatiæ legat, emendis poſſeſſionibus, ex quibus anniuerſaria ſuffragia, & ſacrificium Miſſæ quotidianum dotare poſſet. *i lib.13.cap. 18. & in appendice.*

---

1. Fratres Prædicatores ad ſe venturos, Eberhardus in Equis, 2. Gregorius videt in ſpecie duplicis Solis 3. adoptati in filios Beatæ Virginis, 4. Quod de Ciſtercienſibus paulo ante præuiſum 5. ad ipſos extenſum. 6. Alacrinus inuiſens Sanctum Dominicum, 7. Magiſtrum Conradum ad Ordinem trahendi occaſio fuit. 8. ratio temporis: 9. & dictum de Abbate, quam Sanctus Pater ſanauit à graui morbo.

CAPVT QVARTVM.

1. IN commendanda noſtris, & per noſtros vniuerſæ Eccleſiæ tenella plantatione Prædicatorum, multa hoc tempore cœleſtis cura fuit. Eberhardo Abbati Salemmitano per ſpeciē Equorum: Gregorio tunc Priori, mox Abbati Monaſterij Obacinæ (non Obſunæ, vt mendoſe ſcribit Bzouius) in Sole duplici, diuinitus oſtenſi, ingentem, ſibi conciliarunt venerationem. Primam viſionem, generalis Magiſter eiuſdem Ordinis, Venerabilis Humbertus ſcriptam reliquit, ex quo, vt puto, Theodoricus atque Garzo, Flaminius, & alij tranſcripſere.

2. *Religioſo,* [a] *& venerabili Viro Domino Eberharde Abbati Ordinis Ciſtercienſis in Teutonia apparuit Dominus in ſomnis, dicens. Cras mittam ad te Equos meos, & feriabis eos mihi. Quod ille euigilans exponere neſciebat. Sequenti itaque die venerunt Fratres duo Prædicatores ad Monaſterium illud, quorum vnus fuit Frater Ioannes Teutonicus, qui poſt fuit quartus Ordinis noſtri Magiſter: Quos adhuc in illis locis incognito Ordine, cum prædictus Abbas interrogaret de Ordine, & cur libros, & baculos, & varium portarent habitum? & Frater Ioannes eleganter reſpondiſſet, ad ſingula diſtinguens, Equos Domini ſecundum Propheriam Zachariæ oſtendens, quod varij, & fortes erant, parati diſcurrere per orbem, & quod Dominus non dimiſit Prædicatoribus, niſi Virgam tantum, id eſt Virginem Mariam, in qua confiderent: vel crucem quam prædicarent. Procidens Abbas ad pedes eorum, & deuote deoſculans, ait, verè vos eſtis Equi Domini, quos promiſerat mihi. Statimque lotis pedibus eorum, calceamenta noua, & veſtimenta iuſſit proferri, & ex tunc amicus Ordinis intimus factus eſt.* Hæc Humbertus. [b] Theodoricus Abbatiam declarat Salemmitanam, & Ioannem, alterum è duobus Prædicatoribus, non ſolum quartum Ordinis Magiſtrum, ſed & Bornenſem in Vngaria Pontificem fuiſſe affirmat. Tranſeo ad alia.

a lib. 1. de vitis Fratrũ Epiſt.6.

b lib.4.vitæ S.Dom.c.5.

3. Stephanus de Salanacho, ex quo Bzouius, & alij; præoſtenſos Venerabili Gregorio Obacinenſi duos alios Fratres eiuſdem Ordinis ſub typo Solis duplicis, totidem verbis memoriæ commendauit. [c] *Obatinam (ſic enim legendum eſt) Lemonicenſis Diœceſis domum, ante quam Fratres Prædicatores veniſſent, Gregorius de Cardalhaco tunc Prior, ſed poſtmodum Abbas Ordinis Ciſtercienſis, qui Religionem Prædicatorum inſtitutam quidem à Sede Apoſtolica confirmatam acceperat, nondum autem quemquam eius inſtituti aſpexerat, cum in dormitorio meridiaretur, vidit in viſione duos Soles clauſtrum Abbatiæ prædictæ ſubito ingredientes & tum ipſum clauſtrum, tum vniuerſum Monaſterium, atque adiacentem viciniam radiis ſuis illuſtrantes. Cum autem ex aſpectu tam noua, & inſolita lucis admiraretur, ſigno facto ad Nonam, euigilans viſionemque in animo verſans, cum de dormitorio deſcendiſſet, duos Fratres Prædicatores vidit in clauſtro, ſcilicet Fr. Greg. alumnum Lemonicens,*

c apud Bzouiũ hoc anno, num 1.

cens. & Fr. Ioan. Baliſtarij, laude conuerſationis bona, & prædicationis facundia inſignes; dixitque mox ſpiritus: Ecce iſti duo Soles, & vera mundi lumina. Per has & alias Deus reuelationes, viris haud dubie Sanctis, probatiſque diuinitus oſtenſas, nouam orbi familiam commendabat.

3. Cæterumque præ aliis longe omnibus, eandẽ noſtris arctius deuinciuit, glorioſo vinculo nouæ Fraternitatis, ex adoptione Virginis, quæ numquam vtinam veniat diſſoluenda, ea eſt, quã Th. Cantipratanus, eius etiam familiæ coæuus auctor, ſcriptam reliquit, Ciſtercienſi uno mious Monacho factam ſed quæ aliam ſupponit, cuius quia certus annus ignoratur, neque aliàs ab hoc longe diſtare poteſt, conſulto reſeruaui hic tranſcribendam. Adoptatum à Virgine Ciſtercium, ab ipſo ſui initio ſuperius vidimus: contractis cum Roberto Patre ſponſalibus, antequam naſceretur; Alberico donato candida veſte; & lactato Bernardo; quæ omnia matrem non ſolum adoptiuam, ſed audeo dicere, infra naturalem, perfectiſſimam arguunt: quid enim aliud reſtat, quod poſſit fieri? Acceſſere tamen & alia quædam ſigna non contemnenda. Inter quæ non poſtremum locum obtinet, cuidam Monacho facta reuelatio, quam ſub hoc tempus recitatam in Capitulo, indeque diuulgatam per totum Ordinem, quippe in cunctorum ſolatium, fiduciamque, Cæſarius Heiſterbacenſis, velut particeps gaudij, memoriæ prodidit. Fuit autem talis.[d]

d lib.7.c.40.

4. *Monachus quidam Ordinis noſtri Dominam noſtram plurimum diligens, ante paucos annos mente excedens, ad contemplationem gloriæ cæleſtis reductus eſt; vbi cum diuerſos Eccleſiæ triumphantis Ordines videret, Angelorum videlicet, Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum, & eoſdem certis characteribus diſtinctos; item Canonicos regulares, Præmonſtratenſes, ſiue Cluniacenſes, de ſuo Ordine ſollicitus, cum ſtaret, & circumſpiceret, nec aliquam de illo perſonam in illa gloria reperiret, ad Beatam Dei genitricem cum gemitu reſpiciens, ait: Quid eſt Sanctiſſima Domina, quod de Ordine Ciſtercienſi neminem hic video? Quare famuli tui, tibi tam deuote ſeruientes, à conſortio tantæ beatitudinis excluduntur? videns eum turbatum Regina cæli, reſpondit: Ita mihi dilecti, ac familiares ſunt hi, qui de Ordine Ciſtercienſi ſunt, vt eos etiam ſub vlnis meis foueam; aperienſque pallium ſuum, quo amicta videbatur, quod miræ erat latitudinis, innumerabilem multitudinem Monachorum, Conuerſorum, & Sanctimonialium illi oſtendit: qui nimis exultans, & gratias referens, ad corpus rediit, & quid viderit, quidve audierit, Abbati ſuo narrauit. Ille vero in ſequenti Capitulo hæc referens Abbatibus, omnes lætificauit, ad ampliorẽ Sanctæ Dei genitricis amorem illos accendens.* Hæc tunc recentia, & ſparſa per totum Ordinem, cuidam alteri Monacho occaſionem præbuere, non vulgarem, vt ſolos Ciſtercienſes crederet illuſtratos hoc tanto titulo.

5. Cæterum cum eadem B. Virgo Prædicatores adoptatos ſibi etiam in filios, adeóque à noſtris, vt fratres amplectendos, vellet oſtendere; alteri Monacho etiam ex Ciſtercio (adeo illa ætas Sanctorum inter noſtros fertilis fuit:) apparere dignata, viſionem oſtendit, quam Thomas de Cantiprato, coæuus item auctor, ſcriptam reliquit, quæ ita habet.[e] *Supra hoc quidam Ciſtercienſis Ordinis Monachus, vita tam Sancta viſionem mirabilem vidit, vt ei non credere flagitioſiſſimum, & impium putaretur. Raptus enim in ſpiritu patronam ipſius Ciſtercienſis Ordinis vidit, Chriſti Ieſu benigniſſimam genitricem. Cui B. Virgo; vos ſincere, inquit, diligitis eos, & pro eis intenſius orate, ſua charitati meos Fratres, & filios recommendo. Cumque ille lætus annueret, Fratres Ordinis ſui hos cenſidens, Beata Virgo: habeo, inquit, & alios Fratres, quos meo patrocinio fouendos, & cuſtodiendos amplector. Et hæc dicens releuato pallio Fratres Ordinis Prædicatorum ſub eo continuatos oſtendit, & adiecit, Hi ſunt inquit, qui ſpecialiter reſiſtunt negotio, ne dilecti filij mei ſanguis inutiliter ſit effuſus.* Hactenus ille.

e lib.2.apud c.in.p.16.

6. Hoc ipſo anno Venerabilis Alacrinus tunc Caſſæmarij Prior, poſt Epiſcopus, cuius ſupra meminimus, ab Honorio Pontifice ad Teutoniam miſſus (incertum quam ob cauſam, niſi quod eo in multis, iiſque grauiſſimis vſum, compertum eſt) eum per Bononiam forte pertranſiret: Beato Dominico, cuius familiaritatem Romæ, non ſine vtriuſque gaudio, adeptus eſſet, Magiſtrum Conradum ad Ordinem trahendi, quod ſumme filij eius optarent, auctor fuit, eum Beatum Patriarcham ex quibuſdam ipſius verbis reconuenitet. Rem Belluacenſis Vincentius, qui tunc etiam viuebat, memoriæ prodit[f] *Interea, nit, Sanctus Dominicus multis floruit miraculorum virtutibus, & orationum affectibus: vnde Alacrinus vita Venerabilis Epiſcopus, cum adhuc Prior eſſet Caſſamarij de Ordine Ciſtercij, & ab Honorio Papa in Teutoniam miſſus per Bononiam iter faciens, ad eundem Sanctum Dei virum Dominicum, cum quo magnæ familiaritatis notitiam dudum Romæ contraxerat, viſitandum acceſſiſſet; ſecretam, & conſolatoriam de diuinis, ac cæleſtis vitæ delitiis, cum eo collationem habuit; & ei quadam familiari confidentia, exigente materia, dixit: fateor tibi, quod nulli adhuc expoſui, nec tu, quandiu vixero, reuelabis: Quod numquam adhuc à Deo in hac vita aliquid petij quod non conſequerer iuxta votum.*

f lib. 30. cap. 110.

7. *Erat enim tunc Bononiæ Magiſter Conradus Teutonicus, cuius ingreſſum ad Ordinem mirabiliter affectabant. Itaque Alacrinus, vbi prædictum Sancti ſecretum audiuit, vehementer admirans, confidenter adiecit. Pete ergo Pater, vt det tibi Magiſtrum Conradum ad Ordinem; cuius Fratres introitum tam ardenter flagitare videntur: At ipſe: Rem, inquit, Frater, bene difficilem poſtulaſti; ſi tamen volueris in hac noſtra oratione mecum inſiſtere; confido in Domino, quod nos à petitionis noſtræ deſiderio non fraudabit. Finito itaque completorio Fratribus ad quieſcendum pergentibus, Vir Dei Dominicus, in Eccleſia, præſente dicto Priore, & vidente remanſit, & in oratione more ſolito pernoctauit. Peractis vero Matutinorum vigiliis, alluceſcenteque die, conuenientibus ad primam Fratribus, cum cantor incœpiſſet.* Iam lucis orto ſidere; *ecce verè lucis ſidus nouum, Magiſter Conradus ſubitò veniens, & ad pedes Beati Patris Dominici ſe proſternens, habitum Ordinis, & inſtanter petiit, & perſeueranter accepit,* Iſta Vincentius: quæ eadem Theodoricus de Apoldia habet,[g] Conradi Sanctitatem ſubiungens, atque fœlicem exitum, quo ex hac vita ad Deum tranſmigrauit.

g lib.4.c.6.

8. Porro quod ad rationem temporis attinet, hiſtoriam hanc hoc anno contigiſſe, poſt eam tranſcriptam, Maluenda his verbi probat.[h] *Colloquium Sancti Dominici cum Alacrino, & nocturnas preces contigiſſe hoc anno in Vigilia Aſſumptionis Deiparæ: & ingreſſum Conradi* in

h ad hunc ann.

in Ordinem ipſo manè Aſſumptionis poſt primam Theodoricus, & alij ſunt auctores. Subdit verò Flaminius de Alacrino Ciſtercienſi. Hic poſtea factus Epiſcopus, annis viginti ſupervixit, & rem hanc Romæ, Provinciali Prædicatorum narrante, literis etiam ſuis hoc teſtatus eſt. Ergo ex his, ſi exactè perpendantur, non ſolum annus colloquij Alacrini cum Beato Dominico, ſed & mortis ipſius deduci poteſt. Quippe ſi ab eo ſupervixit viginti annis, conſequitur obiiſſe M. C C. X L. non tamen quoto Epiſcopus anno, nec cui Eccleſiæ præſederit, quod neque in aliis invenire hactenus potui. Is ſupra alios in continuandis Annalibus Ceſterceij labor nos gravat, quod nihil quaſi ex proprio horto decerpimus, ſed ex alienis omnia, eaque manca, & mutila; & quæ pro ſuo quiſque inſtituto libat magis, quam narrat: pro noſtro nihil.

9. Hoc idem tempus concernere videtur, plus minuſve, id quod idem Maluenda etiam tranſcribit: f *Ciſtercienſis Abbas in Moguntienſi Diœceſi vita, & Religione admodum commendabilis, præcipuo quodam cultu B. Dominicum, atque ob id Prædicatores Fratres magno amore, obſervantia, & liberalitate proſequebatur; venientes ad ſe non dici poſſet, quam libenter, & quoto cum gaudio ſuſciperet. In Monaſteria quoque illorum mirè beneficus ac liberalis. Ibat is forte ad ſuam Generalem Synodum, ſed in ipſo itinere in gravem incidit ægritudinem, nec medici amplius quidquam de illius ſalute pollicebantur: cum ſic ope humana deſtitutus iaceret, venit ad eum ſed vigilantem, B. Dominicus habens ſecum Ordinis ſui Fratrem; & aſſedit in lecto ad ægrotantis caput, ipſe, comes verò ad pedes. Putabat Abbas duos eſſe amicos Fratres, qui officij, & viſendi ſui gratia ad ſe adveniſſent. Tunc ille B. Dominicus: bono, inquit, eſto animo Abbas ac ſpem Domino tuam repone: vivis enim, neque in præſentia morieris. Tunc Abbas: & quomodo tu, chariſſime, hoc noſti? Tunc Sanctus: Ego inquit, ſum Dominicus, quem tantopere colis, ac diligis, miſſus a Domino, ut tibi hoc nunciarem. Lætitia ingenti exhilaratus Abbas, cum pararet multa dicere, ſenſit Sanctum evanuiſſe; ſtatimque convaluit.* Hæc ad hunc annum, aut certe circa ipſum: nam plura alia in ſequentibus dicemus. Fardinandus Caſtillus hanc S. Patriarchæ apparitionem Volcolderode Abbati factam, atque eum reſtitutum ſaluti, tradit ſequenti anno, cum iam Sanctus Humanis exemptus eſſet.

f fol. mihi 357.

1. Beati Vlrici in Villario glorioſus tranſitus: 2. & Ludovici in Valle S. Petri: 3. de aliis tribus. 4. Pauliacenſis Abbatis viſio 5. converſi vultus pavenda ſatis mors. 6. Dictum & de Bertrande impænitenti, 7. & de Bertolfi ad ipſum petitione. 8. Horrenda viſio: 9. Bartolfuſque ex pſeudo-Sacerdote, tandem converſus: 10. in hac vita punitus, atque decedens.

CAPVT QVINTVM.

1. HOc nobis caput Cæſarius noſter implebit, eo frequentior occurrens in his annis quo citius deſerturus: Quippe qui ſuos ſcribebat Dialogos anno M. C C. X X I I. ultra quem, nihil prorſus in illis libris: ex reliquis cariora decerpi poſſent: Addam tamen in aliis, ſi quæ occurrerint, clariori luci, & apertiori narrationi. Illuſtravit ad Kalendas Octobris Villarienſe cœnobium Beati Vlrici obitus, de quo hæc ab eodem ſcripta lego. a *In Villario Brabantiæ, ante hoc biennium Monachus quidam defunctus eſt nomine Vlricus, iuvenis diſciplinatus, & valde gratioſus, tam corpore, quam mente Virgo. Hic cum in Namurco die quinto decimo ante mortem ſuam Miſſam celebraret, ſicut mihi retulit loci prædicti Prior, venerabilis incluſa, Vda nomine, cui Deus revelare conſuevit globum igneum ſuper caput eius conſpexit; erat enim tunc temporis grangiarius. Qui cum infirmus in extremis ageret, & Abbas deeſſet, dixit ei quidam ex circumſtantibus: Velletis Dominum Abbatem modo videre? etiam, inquit, valde illum videre deſidero, ut præſens congaudere poſſet mihi eunti ad nuptias: & adiecit: Cras habebitis propter me Feſtum, ſcilicet duas Miſſas; quod ita factum eſt. Nam altera die dicta Miſſa in Conventu, poſt primam (erant autem Kalendæ Octobris) animam virgineam efflavit, quæ à cæleſtibus paranimphis ſuſcepta, in æthereum thalamum ad nuptias agni, & ad amplexus ſponſi; deducta eſt. Poſt tertiam verò, celebrata pro eo Miſſa ſolemniter in Conventu, ſecundum quod ipſe prædixerat, terræ commendatus eſt; & ſicut mihi dixit Dominus VVillelmus, nunc Abbas Villarienſis, tunc Prior ibidem, ne unum quidem peccatum mortale deprehendere potuit in eius extrema, & generali Confeſſione: fuerat ſiquidem magnæ ſpei iuvenis, vultum habens Angelicum, moribus bonis adornatus, natione Colonienſis.* Hactenùs ex Cæſario Heiſterbacenſi, qui eiuſdem Villarienſis cœnobij Prior fuit. Virum Arnaldus de Rayſe, Aubertus Miræus, Chryſoſtomus Henriquez, aliique; ſed ex Cæſario memorant, Rayſe ex Chronico etiam Villarenſi, ſed qui à Cæſario dictis nihil addit.

a lib. 9. c. 31.

Heiſterbachi moriente Ludovico (id nomen Monacho) duplex viſio ſalutem prænunciavit. 2.
Sic enim ait idem qui præſens fuit, cum iam propriam Domum reverſus eſſet, b *Monachus quidam ſimplex, Ludovicus nomine, ante hoc biennium apud nos defunctus eſt; Hic cum tempore meridiano agonizaret, & Conventus dormiret, Monachus quidam in ſomnis, interim vidit Columbam candidam in tecto Cellulæ, in qua moriens iacebat reſidentem; cui catus niger inſidiabatur; & cum eſſet ei nimis importunus, columba ab eo apprehendi timens, ad Eccleſiam volitando fugiens, ſuper crucem aſcendit, ibi reſidens ſecura. Eadem hora viſum alteri cuidam Monacho fuit, quod Fratribus circularetur hinc inde ſtantibus, Leo circumiens ſtationem eandem irrumpere niſus ſit, & intrare, ſed à ſingulis prohibebatur, & calcibus eorum impulſus fugabatur. Interim percuſſa tabella, Conventus accurrit, morientem circumſtetit, dictaque letania, Sacerdos defunctus, lotus, & veſtibus, cum ſolemni cantu deportatus eſt in oratorium, & ſpero quod cati, leoniſque evaſerit inſidias.* Hactenus ille modeſte de Fratre loquens.

b lib. 6. c. 36.

3\. Vilior forſan, certè manifeſtior Paulia-cenſis Abbatis viſio fuit: illud, dum nullum peccatorum genus à ſalute excludit; hoc dum viſibilem poſt ſe effectum reliquit, quo facile veniret comprobanda. Sed neque dormienti; vt præcedentes; ſed vigilanti facta, eoque minus obnoxia deceptionibus. [c] *In Regno Franciæ, ait, Domus eſt, quæ Panli dicitur Ordinis Ciſtercienſis. In hac recenter contigit res ſatis mirabilis, ſicut retulerunt nobis Abbates noſtri anno præterito reuertentes de Generali Capitulo: nam quidam ab Abbate, in quo viſio facta eſt, ſe audiuiſſe teſtati ſunt. Adoleſcens quidam in eadem domo factus eſt nouitius, quem Magiſter ſuus mox ſequutus eſt, qui cum factus fuiſſet Monachus, ita diſtricte ſe habuit e ita ſingularis fuit, vt ei Abbas timeret, & pro indiſcreto feruore ſæpius argueret. Ille vero Saluatoris monitis non acquieſcens, in pertinacia ſua perſeuerauit; ſicque poſt aliquot annos defunctus eſt. Nocte quadam, cum Abbas quarta feria ad laudes in ſtallo ſuo ſtaret, & contra Preſbyterium reſpiceret, tres perſonas quaſi tres candelas ardentes, ad ſe venire contemplatus eſt; quibus propius accedentibus, cognouit omnes: medius fuit prædictus ſcholaſticus, & ex vtroque eius latere duo conuerſi, omnes nuper defuncti. Tunc Abbas memor pertinaciæ ſcholaſtici, interrogauit eum, dicens: Quomodo habes? Reſpondente illo, bene: mox ſubiunxit: Nunquid paſſus es pro inobedientia tua? etiam, inquit, multa, & maxima tormenta; ſed quia intentio mea bona, licet indiſcreta fuerat, Dominus mei miſertus eſt, nec ſum damnatus.*

c lib. 12. cap. 29.

4\. *Et ait Abbas; quid eſt quod iſte conuerſus (digito eum demonſtrans) altero clarior eſt, cum ipſe apoſtauerit, & alter numquam, ex quo ad Ordinem venit, grauiter exceſſerit? Reſpondit Monachus: quia iſte poſt lapſum, fortius ſurrexit; & altero multo feruentior fuit. Interim choro cantante verſiculum;* Pedes Sanctorum ſuorum ſeruabit, & impij in tenebris conticeſcent; *Scholaſticus ſigna ſua præſentiæ ibi relinquere volens, tabulam pedibus pſallentium ſubſtractam tam fortiter calce percuſſit, vt frangeretur, ſicque diſparuit. Abbas vero, in teſtimonium tam manifeſtæ viſionis tabulam fractam reparari, vel mutari non permiſit.* Ita Cæſarius. Certè, ſi nec Apoſtata coouerſus, neque inobediens Monachus excluduntur à gloria, oon eſt qui debeat, aut poſſit deſperare, ſi modo reſipiſcat. At non nimium de ſtatu præſumendum, quo perfectiori, periculoſiori: pauendo Deus miraculo monſtrauit hoc ipſo anno, quod idem qui ſupra auctor etiam ſcribit. [d]

d lib. 9. c. 64

5\. *Vix duo anni ſunt elapſi, quod conuerſus quidam de Ordine noſtro infirmatus eſt grauiter in Pictaua Domo, quæ dicitur Fumeringen: cuius confeſſionem cum Abbas audiuiſſet, eumque ſatis diligenter ad emendationem conſcientiæ monuiſſet, allatum eſt ei corpus Domini, quod quidem aperto ore ſuſcepit, ſed os ad maſticandum claudere non potuit. Mirantibus vniuerſis, qui aderant, Sacramentum extrahens, alteri dedit infirmo, quod ille deuote ſatis ſine omni ſuſcepit impedimento. Non multo poſt Conuerſus idem mortuus eſt, & cauſa ſalutem eius impediens declarata eſt, nam quinque ſolidi, non argentei, ſed ærei, cum eſſet abluendus, circa eum inuenti ſunt, non autem ei licuit habere pecuniam. Et glorificauerunt Deum videntes hæc: ad mandatum vero Abbatis in Campo ſepultus eſt, & ſuper eum iidem ſolidi proiecti, dicentibus omnibus qui aderant: Pecunia tua, quam clam nobis contra profeſſionem tuam poſſediſti, tecum ſit in æternam perditionem. Hæc cum idem Abbas recitaſſet in proximo Capitulo Generali ſubiunxit, & vt ſciatis nullam fuiſſe infirmitatem in cauſa, quare corpus Domini ſumere non poſſet, eadem die gallinam integram vitæ gratia commedit.* His & ſimilibus Ciſtercium conſeruabat quæ prælegerat: & quia nullibi deeſſe diſcoli poſſunt, ſi quos per ſpem veniæ non alliciebat, ſupplicij æterni terrore, in vno amiſſo multos reuocabit.

Regeram tamen adhuc obitum alium conternentem hoc annum, Bertholfi in ſæculo Pſeudo-Sacerdotis, in Religione laici; per horrendam viſionem conuerſi, & per infirmitatem corporalem tandem purgati, vt pie credidere, qui interfuerũt. Rem totam ab initio pandit idem Cæſarius, cuius verbis a nobis dicenda erit. [e] *In Villa quadam Diœceſis Traiectenſis, quæ dicitur Olchoym, erat homo nomine Hildebrandus. Die quadam Syluam cum alio quodam cęcine ſuo intrauit, quem ſuadente Diabolo, cum ſoli eſſent, occidit. Fuerant aliquando inter eos inimicitiæ, ſed eo tempore penitus erant ſopitæ. Reuerſo Hildebrando in Villam, interrogabant eum amici occiſi, vbi eſſet; qui reſpondit, neſcio: expectantibus illis die illo, & altero, cum non rediret, qui iam redire non potuit, ſuſpectum habentes Hildebrandum propter antiquas inimicitias, coram Iudice in cauſam traxerunt, crimen homicidij impoſuerunt; quo timide negante, cæpit ipſa facies eum prodere; & cum inſtantibus illis iam negare non poſſet; confeſſus eſt, quia hominem occidiſſet. Statim data ſuper eum ſententia, pœna rotali adiudicatus eſt.* 6.

e lib. 2. c. 4.

Cumque duceretur ad mortem, Sacerdos eiuſdem Villæ, nomine Bertholfus cum alio Sacerdote, qui vocabatur Ioannes, Germano Fratre ſupradicti Bernardi, & aduocato Villæ, viro ſatis honeſtam, traxerunt in partem, ſatis diligenter eum monentes de confeſſione, atque contritione cordis. Et quia miſer homo per ſe ſurgere non potuit, nec manum in ſe ſubleuantem ſenſit, miſerabiliter reſpondit: Quid mihi poſſunt illa prodeſſe? homo enim damnatus ſum. Reuera reſpondit ſicut homo induratus, & deſperatus, ſimilis illi, qui dicebat: [f] Maior eſt iniquitas mea, quam, vt veniam merear. Et ait illi Sacerdos: adiuro te per Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, vt infra hos dies triginta mihi appareas, & ſine omni periculo vitæ meæ de ſtatu tuo me certifices. Reſpondit: ſi mihi licuerit, libenter hoc faciam. Sicque rotali pœna plexus, de tormento corporis tranſiuit ad tormentum æternæ damnationis. 7.

f Geneſis 4.

Nocte quadam infrà ſtatutum tempus, Bertholfo dormiente in ſtratu ſuo, tantus eſſe cæpit circa Domum fragor arborum, tam vehemens flatus ventorum, vt ipſa animalia ſtuperent, & vix ſuis locis infrà clauſtra ſtabuli retineri poſſent. Expergefactus Bertholfus, reſpexit ad oſtium domus, & ecce ianua quaſi vi ventorum impulſa aperiebantur: viditque Hildebrandum in camino ardente reſidentem, ſibique celerius propinquantem. Territus autem ſupra modum, ſe ſignauit, & vt ſtaret ſub inuocatione diuini nominis præcepit: ecce hic ſum, ſicut promiſi, inquit. Sciſcitante illo de ſtatu ſuo, reſpondit: Æternaliter damnatus ſum, æterniſque incendiis propter deſperationem 8.

maximè

maximè deputatus : ſi ſecundum tuum conſilium egiſſem pœnitentiam, per pœnam temporalem; euaſiſſem æternam. Non enim Deus punit bis in idipſum : hoc autem ſcito, quia ſi non fuiſſem virtute à te adiuratus, ne tibi mortuus nocerem, malo tuo huc aduenißem : conſulo tibi, vt vitam tuam emendes, ne poſt hanc vitam ſimilem pœnam recipias.

9. *Erat autem idem Bertholphus Sacerdos nomine, ſed non re; nam vſque ad illud tempus ſine Ordine Preſbyterij celebrauerat; quem cum adhuc miſerum amplius interrogare vellet, reſpondit : non licet mihi hic diutius morari, quia multi dæmones foris ante hoſtium præſtolantur reditum meum. Hoc dicto ſtatim impulſus, & expulſus cum ſtridore, & vlulatu maximo ab eo diſceßit, tranſienſque circa ſtabulum, animalia, ſicut prius, in ſtuporem, & commotionem conuertit. Bertholphus verò timore tam horrendæ viſionis ſæculum deſeruit, & in domo quadam Ordinis noſtri, quæ vocatur Herſethuſim, Religionis habitum ſuſcepit. Abbas loci illius, eo quod intellexiſſet virum eſſe litteratum, & eloquentem, vt ei ad Ordines liceret aſcendere, ſatis apud Dominum Papam Innocentium laborauit, ſed obtinere non potuit.* Hactenus hiſtoria Bertholphi vſque ad hunc annum.

At cum iam venit decretum à Deo tempus, in quo, qui remiſſionem peractæ vitæ, & tot ſacrilegiorum illi conceſſerat, pœnitentiæ etiam præmium redonaret : vt qui à culpa purgatus per contritionem, à pœna etiam, vel à parte pœnæ ſaltem, per corporis dolores eximeretur. *Ante hoc biennium, (pergit idem Cæſarius* [g] *) ſicut mihi retulit Prior de Campe, in manu, quam extenderat temere ad arcam Dei, morbo, qui Anthrax dicitur, punitus eſt : quæ cum ei, quaſi pro remedio, eo quod morbus ſerpens ſit, abſcinderetur, nihil illi profuit, imo dolori dolor additus, mortem ei potius accelerauit. Voluit eum Dominus, vt ſpero, punire in præſenti, ne puniret in futuro.* Hactenus ille, ſic ex vnius damnatione hominis, ſalutem alterius : & ex iactura membri corporalis, & temporalis vitæ, æternam Deus gloriam electis parat. 10.

g vbi ſuprà.

---

1. Rachelis Iudæa ad hunc annum conuerſa 2. Parentes, patria, & in Virginem affectus. 3. Leodij auditis Magiſtri Reynerij diſputationibus, 4. ad fidem conuertitur : 5. detecta à Patre, fugam meditatur. 6. Obliti, à Maria Virgine admonetur. 7. Baptizatur, & Ciſtercij habitum induit. 8. Parentum de ea peruertenda ſollicitudo. 9. In Duce fruſtrata, non in Epiſcopo : 10. ſed deluſa per Virginem. 11. & Epiſcopus in Synodo accuſatus, ſed non correctus.

CAPVT SEXTVM.

1. HOc fere tempus concernere videtur admiranda Rachelis puellæ hiſtoria : quam diu lite protracta per duos annos, quæ poſt eam deſertam ſequuta ſunt effugere Cæſarium ſcribentem, neque ab eo in dialogis potuerunt recenſeri. Rem à principio tam ipſe, quam Thomas Brauantinus, ſiue Cantipratanus, quorum vterque Virginem aſſequutus eſt, vſque ad deſertam litem ſcripſere; niſi quod Thomas, quæ Virginem concernunt, longè diſtantius; quippe qui cuncta audiuit ab eius ore : Cæſarius quæ in lite per noſtros geſta, ab eiſdem hauſta ſuis narrat : & alter alteri cum mira conſonantia ſuccenturiatur. Quin à lite deſerta circa annum Chriſti M. CC. XXII. quod Cæſarius non potuit in ſuis dialogis, Cantipratanus addidit, & ſuo libro de Apibus inſeruit, ſiue mauis, de Bono vniuerſali : Ergo Rachel hoc anno baptizata, & Monialis effecta, hoc etiam anno nobis dicenda venit.

2. Patria illi Colonia, Iudæi Patres, mercatores, & diuites, nullis lucris, parcentes pro more gentis. *Annorum non plene quinque,* [a] *ait Cantipratanus, in domo parentum Iudæorum aduertere cœpit animo, cur diſtinctio nominum fieret Iudæorum pariter, & Chriſtianorum cum vnius vultus, atque loquela homines eſſent vtriuſque gentis. Mira talis puellæ diſcretio. Inhærebat tamen, vt poſtmodum mihi retulit, auidius audienti, magis Chriſtianum nomen quam Iudaicum, & ſpecialiter Beatæ Mariæ nomen lætabatur audire, cum Chriſtiani aliquid inuicem petere, vel iurare ſolerent. Furabatur autem ſub vtraque aſſella panem de menſa parentum, & pueris occulte mendicis partiebatur, vt regratiando ſibi Mariæ nomen audiret. In his ergo de tempore in tempus mire proficiens, ita ſagaciter latitabat, vt neuter parentum aliquid ſuper cogitatu filiæ aduertere poſſet vel audire.* Hæc prima ſigna diuinæ vocationis, quæ in Rachele præuenit rationis vſum. Sed in Colonia proſciſſa tantum terra, & veluti emollita, ſemina ad Louanium iacienda reſeruabantur. Nam pergit auctor.

a lib. 2. c. 29. part. 10.

3. *Contigit autem, vt parentes eius à Colonia in Louanium, Brabantiæ oppidum, cum filia deuenirent. Vbi cum ſucceſſu temporis in domum cuiuſdam præclari Preſbyteri Magiſtri, Reineri nomine, puella cum Chriſtianis pueris aduenißet, eamque ex nomine nouiſſet Preſbyter, eamque venire libentius ad ſe, frequentius aduertiſſet, interrogauit eam, dicens : viſne, Rachel chariſſima, Chriſtiana fieri? Et illa : volo, inquit, dummodo erudias me : quid ſit fieri Chriſtianam.* Ita Thomas. Sed eadem Cæſarius diſtinctius adhuc, & prodens occaſionem, qua Virgo tenera, & fidem Chriſti non ſine delectu, & prudenter ſuſceperit etiam ſupra ætatem, & Reynerio familiaris, & nota fuerit. Sic enim ait. [b] *Clericus quidam, Reynerius nomine, Capellanus Ducis Louanij, ſolitus erat intrare domum Iudæi eiuſdem cauſa, & diſputare cum eo de fide Chriſtiana. Habebat autem filiam paruulam, quæ valde diligenter intendebat diſputationi, ſecundum capacitatem intellectus ſui ponderans tam verba clerici opponentis, quam verba Iudæi reſpondentis : ſicque ſenſim per diuinam diſpoſitionem imbuebatur ad fidem Catholicam.*

b lib. 2. c. 26

4. Ergo cum Clericus, & bonam puellæ indolem, & ſpecialem in Chriſtum propenſionem nõ leuibus indiciis cognouiſſet : cumque eam, quacumque cauſa quæſita ſæpius, vel ſine cauſa domum ſuam frequentare, atque ipſius expetere colloquia,

colloquia, præcipuè quæ de Euangelica doctrina, ſerius aduerteret: puellam vltro ad Chriſtum properantem, an vellet fieri & ipſa Chriſtiana, non leuiter ſed maturo conſilio, & veluti aut decreti æterni conſcius, aut futuri præſagus, interrogauit. Sed neque illa quod ardebat, differre potuit: quin ſtatim, & ſe Chriſtianam fieri, & in lege Chriſti erudiri velle profiteretur. Pergit Cantipratanus.[c] *Tum Preſbyter, vt vir Sanctus, miro gauiſus, in ſpiritu ſentiebat de puella futurum, neſcio quid diuinum, & incipiens à conſtitutione mundi, cœpit illi ſcripturas exponere, per quas fides Chriſti, vel ipſe Chriſtus ſignificari poterat, vel oſtendi. Quarum expoſitiones, vt mihi ipſamet dixit, ita integro ſenſu in illa ætate ſex annorum tunc, & dimidij, diſcretione ſpiritus intellexit, vt raro oporteret Preſbyterum rationem aliquam iterare. Hæc eruditio fere per annum dimidium perdurauit, occulto aditu, per quem furtiuè, & opportune raptam puellam edocebat. Et vide admirationis inſigne prodigium. Numquam Rachel audiendi verbi Dei ſatiari poterat, vel laſſari, cum tamen Preſbyter, & Martha miniſtra eius, mulier, religioſa, & prudens valde, ambo laſſati ſibi inuicem ſuccederent in docendo.* Cæſarius Martham, non ſolum, vt doceret, doceri auidam, ſed *vt ſine nota de domo Patris adduceret* adhibitam puellæ, teſtificatur.

c vbi ſupra.

5. Haud facile celatur amoris ignis, lumine qui ſemper, vt recinit Poëta,[d] proditur ipſe ſuo. Et Rachel, quem conceperat ardorem in flammas erumpentem, non potuit diu à domeſticis celare. Senſere famuli, quos fere numquam latent dominorum ſecreta, & qua facilitate cætera alia (errant, qui errata ſua ſeruis committunt, non ab aliis facilius detegenda) hoc ipſum primum domi, mox etiam extra; neque vt rem dubiam, ſed certam diuulgarunt. Tum vero Patres, ait Cantipratanus.[e] *Mox vt in filia cœperunt aduertere cogitatum, conuenientibus Iudæis pluribus, conuenerunt in hoc, vt miſſam filiam de Louanio vltra Rhenum, ſponſo traderent arctius conſeruandam.* Sic octo annorum puellam viro tradere, & quo à Chriſto abducerent, vel à ſeipſis abdicare filiam, quam vnice amabant, deliberarunt. Senſit Rachel parari ſibi dolos, parari vim; nam vim, & dolos in conſilio latere non dubitabat. Et niſi aliqua ad ſalutem via pateret, non alios ſibi peremptores animæ fore, quam vitæ auctores fuiſſent, & docuiſſent habere procuratores. Quare à parentibus carnis, ad parentem ſpiritus appellans. *Preſbytero, (ait, Cantipratanus) indicauit cum lachrymis, quod ſi illam in eadem nocte non raperet, & Chriſtianam efficeret, perdita eſſet in perpetuum, & confuſa.* Reynerius lachrymantem Virginem videns, nec de malitia parentum quicquam dubitans, pium raptum aggreſſus, *Puellæ præcepit, vt ad ſolitum aditum ſummo mane veniret.* Annuit illa; domumque reuerſa, nec promiſſionis immemor, cum nox inſtaret Matri dixit, *Sola mater, hac nocte, iacere volo. Quod cum ſimplex puella dixiſſet: & diutius mater renuiſſet, conſenſit tandem, eidem ſuper ceruical, ad pedes ſuos, lectulum præcipiens præparari.*

d Ouid.

e vbi ſuprà.

6. Hactenus raptim, & verbis verba miſcentes: Nunc quæ ſequuntur, quia mirabiliora, ex ſolo Thoma veniunt tranſcribenda.[f] *Iacente ergo puella vſque ad mane, & obdormiſcente penitus quod Preſbytero præcedenti nocte promiſerat; aſtitit illi glorioſiſſima Mater Dei Maria in habitu candido ſuper niuem; & offerens illi Virgam ſplendidam, quam geſtabat, dixit: ſurge Catharina, & iter arripe; grandis enim tibi reſtat via. Hæc illa dicente, Rachel credens Virgam apprehendere, de lecto cecidit, & exclamauit; cuius clamore mater excitata, & quærente clamoris cauſam: filiaque cautius diſſimulante, mater protinus obdormiuit: & Rachel ſurgens, ad condictum locum Preſbyterum mox inuenit.* Hactenus Thomas. Quibus plane videas, quanta gratia Maria Virgo reſponderit, quod Rachel tenera, dum Coloniæ degeret, eius nomen audire delectaretur. Quippe quæ illi, & auctrix, & adiutrix exequendi diſceſſus à domo Patris: Quin & regenerandæ per Baptiſmum ipſa nomen impoſuit, nec dubium quin ad Ordinem veniendi, quem ſibi prælegiſſet, eadem Catharinæ principium fuit; Nam audi quod ſequitur.[g]

f lib. eod. c. cap. 39.

g vbi ſuprà.

7. *Qui, id eſt Reynerus, latus aſſumpſit eam, & venit ad Monaſterium, quod Parcus Dominarum dicitur; quod erat ad leucam dimidiam dicta Villa, & gaudentibus cunctis baptizauit illam, nomen Catharinæ imponens ei, quo vocata prius fuerat à matre Chriſti: ſtatimque habitum Ordinis induit baptizatam.* Eadem in hac parte habet Cæſarius, qui hactenus pauciora, quia minus familiarem habuit Virginem, à qua cuncta quæ ſcripſit Thomas acceperat.[h] *Quam clericus iam dictus baptizari fecit: eamque in Monaſterio Ordinis Ciſtercienſis, quod Parcus dicitur locauit* Ita Cæſarius. Pergit vterque de dolore parentum, & qualiter nullum lapidem non mouerint, quo poſſent filiam ab incœpto reuocare: de quo hæc Thomas.[i]

h vbi ſuprà.

i eod. loco.

8. *Vt audiuit Pater, & amici eius, quod geſtum eſt, conſternati ſunt, & per Ducem Dominum terræ, & per Epiſcopum Leodienſem, eandemque per Papam Honorium, datis maximis pecuniis, laborauerunt, vt infra ætatem legitimam filia ablata parentibus redderetur. Quæ ſi in domo parentum vſque ad duodennem ætatem perſeueraret in fide ſuſcepta; tunc iuſtè Chriſtiano nomini reddi poſſet: cogitantes nequiſſimi medio tempore infantilem animum faciliter poſſe deflectere, vt ad natiua parentum vota rediret. Horum fraudulenta conamina, proh dolor! multi magni, & litterati viri, pecunia ſuſcepta, fouebant, pro quo Preſbyter ſupradictus, non modice tribulatus, ſolum Chriſtum, & Matrem eius, quæ auctrix fuerat facti huius, multis lachrymis inuocabat.* Hactenus de his Thomas Cantipratanus. Verum hæc ipſa diſtinctius ex Cæſario, & ſingula ſeorſim proferamus.

9. Et primum quidem, quod ad Ducem Louanij attinet; & ſi in principio pro Iudæo multos exciterit; ſtatim tamen per Magiſtrum Reynerum, & per VValterum, Abbatem Villarienſem, repreſſum fuiſſe; & deſtitiſſe ab incœpto teſtificatur.[k] *Cognita, ait, filiæ conuerſione, Pater infidelis dolens, multam pecuniam offerens Duci, quatenus ſibi reſtitueret filiam, quam furtiue conquerebatur fuiſſe ſublatam. Dux verò cum vellet Patri reſtituere filiam, Iudæo ſcilicet Chri-*

k lib. 2. c. 26.

ſtianam;

ſtianam ; reſtitue et Reynerus clericus ſ dicens: Domine ſi hoc ſcelus commiſeritis contra Deum, & ſponſam eius, numquam ſaluabitur anima veſtra, reſtitue ei, & Dominus VValterus Abbas Villarienſis. Itaque quæ prius Iudæo fauerat, aut fauere voluerat, ſæcularis poteſtas, retroceſſit: & Chriſto ſe ceſſiſſe congratulata, non vnquam certe potentior viſa eſt, quam cum ſibi ipſi potuit imperare. Sed proh dolor! cedente Chriſto poteſtate ſæculari, Eccleſiaſtica in ipſum rebellauit, ſaltem non ceſſit, aut longe tardius ceſſit. Nam audi quæ ſequuntur. [l] *Videns Iudæus ſe fruſtratum ſpe, quam habuit erga Ducem ; corrupiſſe dicitur Dominum Hugonem Epiſcopum Leodienſem ; qui Iudæo in tantum fauebat, vt Conuentui Sanctimonialium de Parco litteris ſuis mandaret, quatenus illi filiam reſtituerent.* Ita quod ſæcularis Princeps non auſus, auſus Sacerdos, non leue ſcandalum aliis irrogauit.

l vbi ſuprà.

10\. Expedito ab Epiſcopo mandato de reſtituenda Virgine, quod contigit miraculum, & Virginis conſtantiam in reſiſtendo, nequaquam licet ſilentio præterire. Narratur autem à Cæſario totidem verbis. [m] *Veniente vero Iudæo ad iam ſatum cœnobium, cum amicis, & cognatis ſuis, Virgo intro conſtituta, cum de illorum aduentu prorſus nihil ſciret, ſentire cœpit fœtorem magnum, ita vt palam diceret: Neſcio vnde ſit? fœtor Iudaicus me grauat. Interim Iudæis pulſantibus ad feneſtram, cum puella diceret Abbatiſſa, vt puto; Filia Catharina (ſic enim vocata fuit in Baptiſmo) parentes tui volunt te videre: reſpondit illa: & non acquieuit exire.* Ita & oſtenſum diuinum beneplacitum, pro Virginis quiete & deluſa Epiſcopi facilitas, qui contra partem inauditam adhuc protuliſſet ſententiam, atque ouem lupis tradendam condemnaſſet.

m ibidem.

Hæc ad hunc annum, vt coniectari licet ex ſupra traditis, inferiuſque dicendis. Neque vltra proceſſum, quia multorum zelo inſurgente contra Epiſcopum *Anno præterito, inquit idem Cæſarius,* [n] *accuſatus fuit (idem Epiſcopus Leodienſis) pro eadem cauſa coram Domino Engelberto Archiepiſcopo Coloniæ in Synodo eius, & præceptum fuit ei, ne de cætero moleſtaret prædictum cœnobium, pro puella Baptizata. Et tunc quidem ſubticuit, ſed non obediuit.* Ita Cæſarius. Sed qualiter obedientiam tranſgreſſus ſit puellamque Leodium citari fecerit, per ſe, aut per idoneum procuratorem Patri ſuo reſponſuram. Demum qualiter ipſa comparuerit, & cunctos ſuis prudentibus reſponſis, in Dei laudem, & lachrymas deuotionis prouocauerit, anno ſequenti, quo euenerunt, hæc omnia, dicenda erunt. 11.

n ibidem.

---

1. Granati per Hiſpaniam Ciſtercienſes exactione viceſima, 2. exemptionem ab Honorio Papa impetrant, 3. conſultatio Prioris Scalæ-Dei, & reſponſum Honorij. 4. Cœnobia aliena per noſtros reformata: 5. Hugo Kir Keſtadenſis & Ethelredus VVardenenſis ſcriptores florent. 7. Iacobi Aragonenſis prudentia ſupra ætatem. 8. ceſſio, & ſucceſſio Abbatum in Populeto: & Ioannis Fontanenſis Pontificatus. 9. Acta capituli: 10. & prohibita admiſſio plurium Monialium. 11. Dictum de Sancto Angelo de Frigillo Calabria domo. 12. Et de Stella readificata in Luſitania.

CAPVT SEPTIMVM.

1\. QVos anno proximo Gualo Cardinalis afflixerat per Galliam, procurationum indebitarum exactione; eoſdem per Hiſpaniam Hugutio Cynthiuſque delegati ab Honorio, alter eiuſdem Honorij Capellanus, alter Canonicus Eccleſiæ Sancti Petri, non minori conamine vexabant; nouo quæſito titulo viceſimæ, quæ Eccleſiaſticis cunctis, in Orientalis militiæ ſubſidium iniuncta erat. Atque eo negotium ventum eſt, vt in quoſdam Abbates, excommunicationis, in Monaſteria interdicti ſententias promulgarent. Miſerint ne, ex eiſdem Abbatibus aliquem? in dubio eſt; conſtat Honorium ab ipſis ſollicitatum, cum nimis vrgerentur, tale ad eos reſponſum, talem indemnitatem, prout extat in ipſius Regeſtis, tranſmiſiſſe. [a]

a epiſt. Honorij lib. 4.

2\. *Abbatibus, & Conuentibus Ciſtercienſis Ordinis per Hiſpaniam conſtitutis.*

Cum ſicut accepimus Hugutio Subdiaconus, & Capellanus noſter, & Cynthius Baſilicæ Principis Apoſtolorum Canonicus, in quoſdam ex vobis excommunicationis, & ex Monaſteriis veſtris, interdicti ſententias, occaſione viceſimæ, à nobis ſuper hoc auctoritate non habita, promulgauerint: vniuerſitati veſtræ præſentium auctoritate mandamus, quatenus ſententias ipſas nullatenus obſeruetis: cæterum ne occaſione huiuſmodi vos, vel Monaſteria veſtra de cætero moleſtari contingat, vos à præſtatione prædicta viceſima duximus eximendos. Datum Viterbij III. Kalendas Maij, Pontificatus noſtri anno quarto. Hactenus ibi. Certè in Gallia Archiepiſcopo Rhemenſi, qui Ciſtercienſes, Carthuſienſeſque à viceſima indemnes velut Legatus Honorij declarauerat, idem Honorius ſcripſit non multo poſt. *Nos ſtatutum huiuſmodi, tanquam prouide factum, auctoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Datum Laterani ſeptimo Kalendas Ianuarij anno ſexto.*

Hoc ipſo anno, cum Prior ſcalæ-Dei, variis acceptis ab Honorio Papa litteris ſuper inquiſitione contra Epiſcopum Dertuſenſem, de quibus ſupra; itemque aliis contra Vrgelitanum, vtrumque in Catalonia, quibus eſſet parendū dubitaſſet: & ſuper hoc Pontificem conſuluiſſet, vir modeſtus, & prudēs, qui nec Apoſtolicis deeſſe præceptis vellet, & alias inquirere in Principes Eccleſiæ, Apoſtolorum ſucceſſores, niſi vrgente præcepto formidaret. Tales ab eo litteras ſuſcepit. [b] 3.

b libro eod.

Priori Scala-Dei.

Quia noſtro petiſti reſponſo doceri, vtrum inquiſitionis litteras contra venerabiles Fratres noſtros Dertuſenſem, & Vrgelenſem Epiſcopos impetratas, duxerimus reuocandas: noueris quod cum ipſi ad Sedem Apoſtolicam venientes diutius expectauerint, ſi appareret aliquis contra eos; quia multi

ſide digni laudabile nobis in ipſis teſtimonium perhibent; mandamus, ne procederetur in inquiſitionibus contra eos. Datu Viterbij III. Nonas Iunij anno quarto. Hac familiaritate Honorius Pontifex, non modo primos illos Abbates Ordinis, ſed Priores ex mediis dignabatur.

4. Multæ aliæ litteræ ad noſtros hoc anno datæ, & plurium Eccleſiarum viſitatiooes, tam Monachorum, quam Canonicorum Regularium, nec non, & ſæcularium, illis iniunctæ: Bribatenſis, Abbati de Boebero cum duobus adiunctis: Sanctæ Mariæ nouæ de Calabria, Abbatibus de Curatio, & de Frigillo, tunc recens orta, aut noſtris adaucta domo, ſi fides Chronologiæ: Craſenſis Abbati fontis frigidi: Neroneuſis Abbati de Gallaſo: ac demum aliæ aliis commiſſæ ſunt, quas longum, neque vtile, eſſet recenſere. Adducam tamen Abbatis Kir Keſtedenſis in Anglia ſcrupulum ab Hooorio ſedatum, cum ob litterarum ad ipſum directarum filum (illud credo à quo pendebat ſigillum) caſu detractum, poſt conteſtatam litem, non auderet in cauſa vltra procedere, ſuper quo idem Honorius ita reſpondet: *Ad audientiam noſtram peruenit: quod cum ipſe contra Abbatem, & Conuentum Sancti Edmundi Noruicenſis Diœceſis, quaſdam ad vos, ſuper Capella quadam ad Eccleſiam ſuam ſpectante, ac rebus aliis, Apoſtolicas litteras impetraſſet: vos citatis partibus, & habite iam in parte, ſuper commiſſe vobis negotio, litterarum prædictarum auctoritate proceſſu, quia poſtmodum à litterarum ipſarum Bulla filum fuit fortuito caſu detractum, vlterius in eodem procedere negotio noluiſtis. Quocirca diſcretioni veſtræ, per Apoſtolicam Sedem mandamus, quatenus, ſi eſt, ita caſu non obſtante prædicto, in negotio ipſo, ſecundum earundem litterarum tenorem, appellatione remota, ratione præuia, procedatis. Datum apud Vrbem veterem quinto Idus Iulij anno quarto.*

5. In eodem Kir Keſtedenſi cœnobio hoc anno deceſſiſſe lego Hugonem pium, & eruditum vtique virum, cuius ô vtinam ſcripta adhuc ſtarent, atque ad noſtras manus peruenißent; haud dubiè plurimum hos Annales illuſtrarura! de eo Ioannes Pitſæus hæc habet verba [c]. *Hugo Kir Keſtedus (Kircoſtalenſem vocat Iclandus) in Anglia natus, & ibidem Ordinis Ciſtercienſis Monachus, vir pius, & eruditus, quique ſuam profeſſionem, & inſtitutum mirè dilexit, ſuorúmque honori, quantum potuit, in omnibus optimè conſultum cupiuit. Secutus in hoc Fruſtini olim Archiepiſcopi Eboracenſis exemplum, qui illi Ordini plurimum fauit, & res quaſdam ab illis Monachis præclarè geſtas aliquando ſcripſit. Vixit per idem tempus Serlo quidam Eboracenſis, vir grandæuus, illis Monachis multum familiaris. Quo iuuante, & dictante, Hugo ſcriptis mandauit, optimo ordine diſpoſuit, & in vnum volumen redegit multa de rebus geſtis Monachorum Ciſtercienſium in Anglia; quæ pleraque ſe vidiſſe teſtatur Ioannes Lelandus apud Ripendunum in Northunbria. Scripſit itaque, & Ioanni, Fontanenſis cœnobij tunc Abbati, dedicauit,*

c Deſcriptoribus Angliæ.

De Origine Fontani cœnobij, Librum vnum.

Hiſtoriam rerum à Monachis Ciſtercienſibus geſtarum, Librum vnum.

Claruit anno redemptionis humanæ M. CC. XX. dum rerum in Anglia potiretur Henricus tertius. Hactenus ille. Vtrum autem loquatur de Serlone Viro docto, & Sancto Meiltoſenſi, quem poſt biennium Martyrio coronatum dicturi ſumus? aliorum liquo iudicio diſcernendum.

6. Eundem annum concernere videtur Ethalredus, VVardenſis cœnobij Abbas, Honorij tertij à ſacris concionibus, quem omnes ferè ſcriptores Angli eximiè laudant, adeo vt eum Sancto Ailredo multi confundant. De eo, idem Ioannes Pitſæus hæc habet verba [d]. *Ethelredus, vel Edilredus Ordinis Ciſtercienſis Monachus, Anglus, & tandem cœnobij VVardenſis Abbas. Hic poſtquam politiorem Doctrinam, & omnes ingenuas artes affatim hauſiſſet, lectioni ſacrarum Scripturarum, meditationi cœleſtium rerum, & prædicationi diuini Verbi ſe dedit. Sancti Bernardi diligens imitator, imo quodammodo pertinax æmulator. Huius in communibus colloquiis ſequebatur affabilitatem, in ſacris concionibus melliſluam dulcedinem, in ſuauis ſtyli delicioſam facundiam, in omnibus actionibus mitem, ac manſuetum ſpiritum. His Sanctis verborum lenociniis ineſcauit populum, & rudem plebeculam pia fraude circumueniens, à mundanis cogitationibus, ad Chriſtum deduxit; & ad ſe audiendum, imo ad Dei legem obſeruandam, tanquam bonus hominum piſcator, eſca allexit, hamo cepit, ac tenuit, filo attraxit. In explicandis ſacris eloquiis D. Bernardi veſtigiis inſiſtens, mirè perſpicuus erat, & ſpiritualis. Hæc ferè ex Ioanne Trithemio. Thomas etiam VValdenſis honorificam huius ſcriptoris mentionem aliquando facit, potiſſimum in concionibus, quas habuit coram Angliæ Rege Henrico tertio. Quædam ex ſcriptis eius nonnunquam confunduntur cum ſcriptis Ealredi Abbatis, qui claruit anno 1166. ſequentium tamen auctorem puto hunc Ethelredum; ſcripſit enim*

d Deſcriptoribus Angliæ.

Expoſitionēs in quædam ſacra Scripturæ loca, Librum vnum.

De Vinculo perfectionis, Librum vnum. Extendiſti Domine ſicut cœlum.

Homiliæ in S. Lucam, Librum vnum. Cum in exordio narrationis.

Conciones notabiles, Librum vnum.

De Tribus hominibus, Librum vnum.

Epiſtolarum ad diuerſos, Librum vnum.

Tandem in VVardenſi cœnobio mortuus, & ſepultus dicitur circa annum Verbi incarnati 1220. ſub Angliæ Rege Henrico tertio. Hactenus, quæ Pitſæus de Ethelredo.

7. Hoc primum anno (nam neque hoc omittam) Iacobus Aragonius ciuili bello expertus, cum ſe à ſuis videret ludificari, dum cedit tempori, ſupra ætatem prudens egregiam indolem atque imperare natam demonſtrauit. *Iulio menſe (inquiunt indices [e]; nam eos quia breuiores, & veriores, in his quæ longam non requirunt diſquiſitionem, præcipuè ſequor) Petrus Ferdinandus Azagra, Abarrazino vrbe incluſus, à Rege obſidetur: Regi aſſident Simon Cornelius, Guillelmus Ceruera, Petrus Cornelius, Valles Antilionius, Petrus Ahoneſius, & Peregrinus Ahoneſij Frater, & Guillelmus Pogius: & Cæſar Auguſtorum, Ilerdenſium, Calatrauenſium, Darocenſium, & Iurelenſium copiis præficiuntur. Vrbem, Arcemque, regiis admotis machinis oppugnant. Proceres, omneſque vicini populi communi animo, conſilioque conſenſerant, vt ex obſidione Azagram eriperent. Cum ſe Rex à ſuis (Ahoneſiis, & Guillelmo Pogio demptis) ludificari videret, vrbem obſidione liberat. Azagra ſe Regi*

e Zurita ad hunc an.

ſubmittitur

ſubmittit : & illius erratis ignoſcitur. Hæc de Iacobo.

8. In cuius Regio cœnobio Populerano Arnoldus huius nominis ſecundus ceſſiſſe dicitur, cum eam Eccleſiam ſexennio adminiſtraſſet. Interfuit iuramento, Iacobo præſtito, & fundationi Ordinis Beatæ Mariæ de Mercede, aliiſque, quæ gradia intra id tempus contigere. Accepit ab Honorio tertio plures litteras, quæ hodieque leguntur : ſed inter alias paulo ante ceſſionem. *Abbati Populeti, & Priori Scala-Dei, & Præpoſito Eccleſia Tarraconenſis. Datum Viterbij pridie Nonas Iunij, anno quarto.* Arnoldo ſucceſſiſſe dicitur Raymundus huius nominis primus, in Ordine Abbatum duodecimus, poſt quadriennium in Epiſcopum Elienſem, vt ſuo loco dicemus, eligendus. Matthæus etiam Paris auctor eſt hoc eodem anno conſecratum in Epiſcopum Elienſem Ioannem Abbatem Fontium, cui diximus Hugonem Kir Keſtàdenſem ſcripta dicaſſe. Verba Matthæi. *Eodem anno (ſcilicet M.CC XX.*[f]*) conſecratus eſt in Epiſcopum Elienſem Ioannes Abbas Fontium apud VVeſt Monaſterium, in craſtino Sanctarum Perpetua & Fœlicitatis.* Arſfeldius præter ſucceſſionem Epiſcuporum nihil commemorat. *Euſtachio* (ait Ioannes Abbas Fontanienſis) *vir pius, & eo obeunte, Galfridus Nordouienſis Archidiaconus, & huic Hugo, Præſes prius cœnobij Diui Erdundi, ſuffectus eſt.* Reliqua ſi quæ de ipſo occurrent, ſuis temporibus, lociſque reddemus.

f *De rebus Anglia ad hunc annum.*

9. In Capitulo ſtatuta quædam video : pro Sabbathis, in Miſſis Beatæ Virginis, adaucta ſolemnitas ; & iuſſæ celebrari cum *gloria in excelſis*, & præfatione propria. Indultum etiam Abbatibus Angliæ *vt ſolemnitatem Sancti Sigiſmundi Regis, cum vnius Martyris officio celebrarent.* Relatum deinde de conuerſis, quibus maior probatio neceſſaria, ex maioria periculi, & quo in negotiis externis frequentioribus, eò efficacior præcautio debebatur. Præceptum ergo, quod ô vtinam hodie obſeruaretur ! Vt *in receptione conuerſorum iſta ſit conſideratio, vt ſolo victu contentus antequam veſtiatur, ſex menſes ſeruiat in habitu ſæculari ; & tunc ſi vtilis inuenitur, tonſuretur, & probationem faciat in Ordine conſuetam.* Ita præuiſum honeſtè, contra inutiles, faciliùs non admittendos, quàm repellendos : prouiſum item ipſis, Conuentuique, qui minorem notitiam vitæ, & morum, ex rariori conuictu, atque omnino diuerſis exercitiis, tempore diuturniori compenſarent.

10. Actum præterea de Sanctimonialibus, quarum copioſa ſeges, & quotidie per orbem diffundebatur. *Multiplicata eſt* (ait, Iacobus de Vitriaco[g]) *(qui hoc videbat, & ſcribebat tempore) ſicut Stella cæli, & excreuit in immenſum Ciſtercienſis Ordinis religio Sanctimonialium, benedicente Domino, & dicente eis ; creſcite, & multiplicamini, & implete Domum. Fundabant cœnobia, ædificabantur Monaſteria ; replebantur clauſtra, confluebant Virgines, currebant viduæ ; & mulieres coniugatæ, de conſenſu maritorum ſuorum, carnale matrimonium, in ſpirituale commutabant. Ex aliis Monaſteriis mutato habitu ad fructum melioris vitæ, & arctioris via aduolabant.* Itaque de hac ipſa nimia, vt putabant, multiplicatione Sanctimonialium relatum in Capitulo : Nullum ſibi ab his fructum, multa incommoda : & vt ex charitate onus ſuſcipiant, quas hactenus haberent ſat multas fore. Quid ſibi prodeſt, ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ, ſaltem quietis ſuæ non leue detrimentum patiantur? Viros mutuis auxiliis promoueri : iuuari inuicem, inuicem iuuare. A fœminis quod ſibi auxilium, niſi vt cadant? Quanto periculo cuſtodiri gregem, in quo ab ouibus, canes ; atque à canibus oues, non ſecus atque à lupis ſeruari debeant? In quo ne à Paſtore quidem ſecuræ ſint, neque Paſtor ab ipſis. Lubricum ſexum, & regi difficillimum ; ſiue ament, ſiue fugiant, facile metas recti tranſgreſſurum ; ſed nec ſi omnes ſanctiſſimæ exiſtant, ſufficere Abbates tot Monaſteriis ; neque equum eſſe filios naturales dimittere ieiunos, vt eorum pane, adoptiuæ, ſeu mauis, filiæ aduentitiæ ſuſtentarentur. Eſſe Epiſcopos, à quibus gubernari, ſi vellent, poſſint : eſſe & recenter ortas religiones, quas poſſent ſectari : eſſe ſibi in omnibus modum ſemper poſitum : & Monialibus etiam imponendum. Placuit conſilium, quod omnes dediſſe vellent, atque illico lex ſancita eſt, & abſolutè inhibitum. *Ne aliqua Abbatia Sanctimonialium Ordini de cætero incorporetur.* Ita VValterus Sancto omnino zelo : ſed qui eo tempore faciliùs haberi potuit, quàm obſeruari. Lata in virorum Monaſteria lex, multitudinem fundationum temperauit, vt non extinxerit : Monialium à prohibitione, creuiſſe viſa : innato more fœminis, vt in vetitum fortius annitantur.

In Chronologia vnam tantum Eccleſiam notatam video Kalendis Aprilis, ſub Sancti Angeli, dicti de Frigillo, aduocatione. Crediderim antiquius Monaſterium ſub diuerſo Inſtituto hoc anno ſuſcepiſſe Ciſtercij iura. In libris Cameræ in Sanct-Seuerinenſi Diœceſi ponitur in Prouincia Calabriæ, & triginta trium Florenorum taxa notatur. In Geneſibus, filia Sambucinæ, de linea Claræ-Vallis. Sanè ſi hoc anno ad Kalendas Aprilis cœpit, vt habet Chronologia, non parum eſt quod intra eundem viſitationi alterius præficiatur. Et ſanè litteras ad Abbates de Curatio, & de Frigillo Ciſtercienſis Ordinis, Marturanenſis, & Sanct Seuerinæ Diœceſis, de Sanctæ Mariæ nouæ viſitatione, intra hunc annum datas Laterani pridie Idus Nouembris, Pontificatus anno quinto inter alias ſuperiùs memorauimus[h]. *Quatinus ad Monaſterium ipſum perſonaliter accedentes, & habentes præ oculis ſolum Deum, & vice noſtra viſitationis officium impendatis, corrigentes, & confirmantes quacumque correctionis noueritis officio indigere.* 11.

h *Ex Regeſt. Honor. 3.*

Eodem anno in Regno Luſitaniæ Abbatia Sanctæ Mariæ de Stella, à Laurentio Viegas fundata parentis iuſſu, ante annos ſexaginta plus, minuſve, vt ſuo loco diximus, cum ante paucos miſerabilior conflagraſſet, in Vigilia Natalis Chriſti Domini ; & iam à Monachis omnino deſerta eſſet ; per Abbatem Macedarani reædificata, denuo Conuentum admiſit, & nouos Monachos, ex Conuentu Alcobatiæ ; quos conſeruauit, quoad, vſque ætate Patrum Conimbricenſi Collegio vnita fuit, vt ſuo loco dicet, qui continuauerit. Ita Bernardus Brito Luſitanus[i] in ſuis Chronicis : neque alium inuenio, qui quicquam addat. Sed iam ad Abbatias Sanctimonialium, quæ hunc annum concernunt, accedamus. 12.

g *In Hiſtor. Orient.*

i *lib. 5. c. 10.*

1. Porzetum Monaſterium perantiquum à Beato Gregorio fundatum, 2. ſed tempore ſolutum, Ciſtercienſes admittit Sanctimoniales, 3. Quis Gregorius? 4. & progreſſus, ac finis vitæ ipſius, 5. Pro Monachis, ex Monte Sancti Saluatoris, ſuffectæ Virgines, 6. locum, & corpus Sancti, & Sancti Nicolai tabulam miraculoſam accipere. 7. Dictum obiter, de Nicephoro Imperatori, Beati Gregorij patre. 8. Terhargen, ſeu Theragia iuxta Axellam. 9. Et Selle, ſiue Cella, Antiſiodori.

CAPVT OCTAVVM.

1. QVATVOR hoc anno Abbatias Sanctimonialium acceſſiſſe Ciſtercio, auctores produnt, hæ ſunt Porzetum, Vallis-roſarum, Terhargen, & Selle, ſiue Cella Altiſiodori. Ex quibus tamen ſecundum recentiorem, Goſuini Boſuti, [a] qui tunc viuebat, ſcribebátque, atque cunctis intererfuit, teſtimonium conuincit: quippe fundatam ſub Guillelmo Abbate Villarij, & poſt ſeceſſum, ſiue feriationem Arnulfi Bruxellenſis, de qua nos infra. Vnde miramur deceptum fuiſſe Miræum [b], alias non incurioſum ſcriptorem, qui cum eundem Goſuinum citet, haud tamen tempus exactè computauit. Ergo de Valle-roſarum cœnobio infra dicendum [c]. Ex aliis tribus, duo hoc anno nata, Terhargen, & Selle, ſiue Cella: Porzetum longè antiquius, non tam natum, quam renatum inuenio, ac reſtitutum: nec in eodem ſexu, ſed in diuerſo: nam tranſlatum ad fœminas, cum viris antea, nec leuiter floruiſſet. Illuſtris planè domus, à fundatore, nempe Beato Gregorio, Nicephori Conſtantinopolitani Imperatoris filio, Theophanij Imperatricis Romanæ fratre, qui & primus eius Abbas, multis in vita, & poſt mortem clarus miraculis, atque ibidem ſepultus, potuiſſet filiis perſeuerantiam impetrare. Sed ea eſt rerum humanarum viciſſitudo, vt nihil vnquam manere patiatur diu, quo excellentius, aliquando citius; & quo ſublimius, ferè ſemper caſurum periculoſius. Gregorij Sanctitas deriuata ad filios, declinans in nepotibus, in pronepotibus tandem adeò euanuit; vt Monachi, aut parentis ſui obliti, ſponte loco cederent, aut degeneres, & prorſus deſperati, ad alia tranſmigrare compellerentur. Vt arborem aliquam, ſi ſemel excreuit, multo facilius, quam dirigas, euellas: ſic ſocietatem hominum, ſi longo tempore in vita declinauerunt; timendum illis non ſolum à ſeipſis, verum à ſociis: & ſi vel vnus ſolus relinquatur, timeodum ab eo, vbi antea peccare ſolitus fuit.

a In vita B. Arnulfi lib. 2.

b In Chron. Ciſterc. ad hunc annum.

c Ad annum 1224.

2. In eam diſciplinæ ſolutionem, in ea regularis obſeruantiæ prophana laxamenta Porzetum venit, vt Monachis diſperſis, ne locus iaceret vacuus habitatore, & corpus Sancti Abbatis fundatoris, ſine decenti cultu remaneret, noua aliunde colonia vocanda foret, quæ diſciplinam collapſam inſtauraret, & dignum ſe exhiberet ſemen tanti parentis. Electa Ciſtercienſis familia ad tantum opus, vel quia tunc inter omnes alias florens, vel quia eandem cum Beato Gregorio profeſſa Regulam, abſque diſpenſatione, ipſum præ aliis videbatur reddere poſſe. Sed Monachis timentibus à loco, ſola recordatione præteritorum, pellecturo, ad ſimilia, nec ſatis cauet, qui ab exemplis ſibi non timet; placuit Moniales ibidem ſubrogari. Quibus ob ſexus diſſimilitudinem, eo minus periculum, quo maior mutatio, & vix quod imitari poſſent relinquebatur. Florebat tunc virtute, & opinione Mons Sancti Saluatoris, & tot Virginibus fœcundus abundabat, vt earum Conuentum numeroſum, ſine vlla ſua iactura mittere poſſet. Ergo inde petitæ Sanctimoniales, quæ Monachis ſuccederent, & quinquagintæ (ingens profectò numerus) ſimul egreſſæ ſunt, corpus Sancti acceptutæ ſimul cum loco. Hoc initium Monialium in Porzeto ſub legibus Ciſtercij. At qualiter hæc omnia geſta ſint, ſimul cum breui Gregorianæ vitæ Epitome, & aliis circunſtantijs hiſtoria dignis, ex M. S. quodam Porzetano, temporibus, vt in eo habetur, primæ Abbatiſſæ ſcripto, atque à grauiſſimo Doctore Ioanne Molano [d] primum; mox ab Auberto Miræo etiam vulgato, in gratiam mei Lectoris, placet tranſcribere, ſic autem habet [e].

d In Natalit. Sanctor. Belg. Nou. 4.

e In Ciſterc. Chron.

3. *Beatus Gregorius, primus Abbas, & fundator huius loci, Nicephori Bizantini Imperatoris filius, & Frater Theophanij, quam vxorem habuit Otto ſecundus. Hic autem Gregorius, omnibus poſthabitis, ſub Abbate quodam Pachomio, Monaſticam vitam amplexus eſt, eiuſque iuſſu ſacros Ordines ſuſcepit; cui etiam morienti in regimine ſucceſſit. Fuit autem ſemel a Sarracenis interceptus, & ad mortem vſque, grauiter, & turpiter vulneratus. Cum autem variis clareret miraculis, Diabolus, cui à calumniis hoc nomen eſt, aliquot ei hoſtes dedit; ſed vir Sanctus eorum inſidias, Romam fugiendo, declinauit. Vbi prius loca ſancta viſitauit, quam Theophaniam ſororem adiret. Verum mox ſororis ſuæ conſilio, & ſumptibus, in vrbe ſtruxit cœnobium Sancti Saluatoris: in quo dum præeſſet, multos Romanos a laſciuiis ſeculi conuertit, nobilium pueros cœleſti dogmate inſtruxit. Nobilis quidam nomine Ioannes, decem ſummarios auro, & argento oneratos famulo Dei tranſmiſit, quam eleemoſynam Beatus Abbas mox pauperibus diuiſit: quod percipiens memoratus nobilis, Deo inſpirante, cœnobium Beati Viri adiit, atque ab eo ſacrum habitum, & Monaſticam ſuſcepit diſciplinam.*

4. *Cum autem Romanis ob Sanctitatem, & Miracula eſſet admirandus, Otto Lotharingos adiens (indixerat enim Aquis Grani Principibus ſuis Curiam) Virum tanti nominis à latere ſuo abeſſe noluit. Sed cum dictus Imperator ſentiret eum tædium habere ſecularium negotiorum, obtulit ei conſtruendum cœnobium extra Aquas Grani Porzeti, eundemque locum, tum propter Deum, tum propter Virum Sanctum, quibus poterat honoribus ampliauit. Ibidemque in ſenectute bona, pater Monaſterij, vitam præſentem in æternam commutauit, pridie Nonarum Nouembris. Sicut autem in vita, ita & poſtmodum mirabilia fecit; de quibus multa antiquitate, aut potius negligentia, obſoleuerunt? Cæterum Abbas VValframus, quem*

aqua Porzetana à calculo non liberabant; per ſancti merita radicitus eſt liberatus. Vnde pro ſui medici exaltatione, & tranſlatione ſollicitus, vitæ Hiſtoriam caſu non ſatis noto combuſtam, cum Arnoldo ſucceſſore ſuo, iterum colligi fecit; potiſſimum & certiora, quam Theophanium obtulerat Coloniæ in Eccleſia Sanctimonialium Beatæ Mariæ, quæ vitam pij fratris cum euidentibus Capitulis continebat.

5\. *Arnoldus autem poſt preces, & ieiunia, ſacra membra iuxta ſummum altare depoſuit. Non enim maiora auſus eſt, quia auctoritate Apoſtolica nondum canonizatus erat. Non multo poſt diſperſi ſunt Monachi, quibus ex Monte Sancti Saluatoris ſucceſſerunt Abbatiſſa, & Sanctimoniales Ordinis Ciſtercienſis circiter quinquaginta, anno Domini Milleſimo ducenteſimo vigeſimo? Eæ autem hactenus permanent, & natalem primi ſui fundatoris celebrant.* Hactenus Hiſtoria illa Porzetana, quam Molanus, Miræúſque vulgarunt, & nos ex ipſis. Verum, quod ait de Abbate VVolfiamo, ſanato per miraculum, cum non potuiſſet per aquas Porzetanas; ſciendum eſt, idem cœnobium celebre haberi, ex Balneis ſalutaribus, ad quæ ex tota Prouincia fit concurſus. Itaque infirmi Porzetum aduenientes duplicia ſimul remedia morbis adoptant; corporalia, per Balnea; ſpiritualia, per Beati Abbatis Gregorij interceſſionem. De his Balneis Aubertus Miræus ait [f]. *Porzetum, vulgo Porzet in agro Lemburgenſi haud longè ab Aquis-Gran ſitum: cœnobium iſtud ſalutaribus Balneis, quæ in eo ſunt, eſt celeberrimum, &c.* Haud aliter in Hiſpania noſtra Fiterium, celebre alias cœnobium multis de cauſis, ex Balneis Fiterienſibus, aqua ſalubri, & calida ibidem ebullienti, eſt celeberrimum.

f In Chronico Ciſterc.

6\. Accipere Moniales ſimul cum Domo, perantiquam iconem miraculoſam Beati Nicolai, de qua, & de aduentu earum ad Porzetum; qui biennio poſt tantum ſcribebat, eoque fortè non integro, Cæſarius hæc nobis ſcripta dedit in ſuis Dialogis [g] *in Porzeto Monaſterio, quod iuxta Aquas-Gram ſitum eſt, tabula cubitalis eſt, imaginem Beati Pontificis Nicolai ab vmbilico, & ſurſum in ſe repræſentans; quam Beatus Gregorius Regis Græciæ filius, & cœnobij eiuſdem primus Abbas, & fundator illuc adduxit. Dicunt eadem fuiſſe Icona, quam barbarus, ſicut in miraculis Sancti Nicolai legitur, tulit, & ad cuſtodiam ſui telonei poſuit; cuius occaſione ad fidem conuerſus eſt, cum ſua perdidiſſet, & caſa imagine eadem recepiſſet. Plurima per eam virtutes facta ſunt, maximè in pregnantibus. Tempore quodam, cum ad Domum cuiuſdam honeſtæ matronæ in partu laborantis fuiſſet deportata, & contra eam ad parietem ſuſpenſa, ea hora qua partum edidit, ne parietem quaſi attenderet, cunctis, qui aderant intuentibus, tabula ſe vertit. Eſt autem eiuſdem imaginis facies oblonga, & obeſa, multæ grauitatis, & reuerentiæ, & in fronte caluitie; capilli tam capitis, quam barbæ, candidi canitiei. Nuper vero, Monachis cedentibus, Sanctimoniales Ordinis noſtri cum tabula locum receperunt.* Hactenus ibi.

g lib. 8. c. 76.

7\. Cæterum quiſnam ille barbarus fuerit, qui à Cæſario ad fidem conuerſus dicitur, per imaginem Sancti Nicolai, prorſus me latet. Namque Nicephorus, S. Gregorij pater, de quo loqui videtur, ſub nomine Regis Græciæ, neque barbarus, neque vnquam à fide alienus fuit. Potuit fortaſsè tyrannus nuncupari, qui Imperium Romani filiis, cuius ipſe Dux erat, alias debitum, exercitu offerente, non recuſauit. Potuit Sanctorum Canonum tranſgreſſor, qui viuente vxore Theophaniam Romani viduam, & cuius filium à Baptiſmo leuaſſe dicebatur, ſuper induxit: Chriſtianus tamen, & Græcorum more Catholicus; qui cum de tranſgreſſionibus illis accuſaretur; Eccleſiæ ſe ſubiicere, atque eius ſententiam ſubire non recuſauit. Sed de his alias. Forſan ergo de alio Cæſarius loquitur, ſed non cognito nobis, nec ab ipſo ibidem notato ſatis. De Imperatoribus Romano, atque Nicephoro, legi poteſt Baronius Centuria decima, quam eorumdem Imperium occupauit. Porzeti meminit, inter alia Monaſteria Robertus Claudius in ſua Gallia Chriſtiana Andegauenſis Diœceſis, ſed diuerſi à Porzeto, non eiuſdem, vt falſo quidam putant, quod ex nomine, & loco palam conſtat.

Sequuntur alia duo Monaſteria Terhargen, atque Selle, ſiue Cella, de quibus pauciora nobis dicenda ſubſunt. Nam de Terhargen, alias ignota domo, ſolum Antonium Sanderum auctorem habeo. Is rerum Gandauenſium accuratus ſcriptor, in ſuo illo, quod de eis contexuit opere, hæc habet. *Eiuſdem inſtituti, Ciſtercienſis nimirum, hoc eſt cœnobium, ac primatus cœpit, anno Domini M.CC.XX. auſpiciis Margaritæ Flandrorum Dominæ iuxta Axellam in Parrochiis de Luiſdorpe, & Booſtemblide. Eodem anno facultatem ædificandi, & immunitatem, qua vniuerſus Ciſtercienſium Ordo fruatur, concedit in ſuo patronatu VValterus Dominus Axelanus: idem anno M. CC. XXXV. quantum in ſe erat conceſſit liberam mobilium, & immobilium bonorum poſſeſſionem.* Ita Sanderus. Qualiter autem poſt annos XXXV. Et qua vrgente occaſione, ſedes mutauerit, non multo poſt ab eiſdem repetendas, ſuo loco dicemus. Si Deus dederit. Primam loci Abbatiſſam Margaritam Vulbeciam ibidem nominat: ſed eum Alcidem, qui illi ſucceſſit nulla alia mediante, obiiſſe tradat anno M. CCC. LII. argumento eſt, non de prima in hac prima fundatione, ſed neque in tranſlatione, ſed ad ſummum in relatione ad primum locum, poſſe intelligi. Terhargen, ſeu Terhargiæ (nam ſic ipſe appellat) meminit etiam in Commentariis Flandriæ Iacobus Merchantius, nonnihil adhuc de ſitu loci addens, & vicina Axella, ſub his verbis [h]. *Viciniam maris, lacuſque habet, ſcilicet Axella, & Abbatia Terhargiæ Bernardinarum fœminarum, per Margaritam ſecundam Conſtantinopolitanam inſtitutam, nundinaſque Auguſto, & Octobri annuas, &c.* Hæc ille. 8.

h lib. 5. in Axella.

Vltima venit Abbatia Altiſiodorenſis, quam Guillelmus Epiſcopus, Monialibus ex Monaſterio Sancti Antonij Pariſienſis adductis ædificauit. De qua hæc in Chronico Antiſiodorenſi [i]. *Hoc anno (ſcilicet M.CC.XX.) VVillelmus, qui ex Antiſiodorenſi Epiſcopo Archiepiſcopus factus fuerat Pariſienſis; ab Eccleſia Beati Antonij Pariſienſis Conuentum Sanctimonialium Ciſtercienſium, Antiſiodorum in locum qui dicitur Cella adduxit.* Ita Robertus Altiſiodorenſis. Cæterum cum ex Chronologia Pontificum Pariſienſium habeamus compertum, eum Guillelmum ad Pariſienſem Eccleſiam promotum circa hunc annum interuentu Honorij; conſequenter fit, vt vel recens Monialibus adductis, auulſus ſit, vel recens ipſe Pariſios tranſlatus, Moniales miſerit, Monaſterium, quod in prima ſede fundaſſet, habitaturas. Meminere & huius Monaſterij 9.

i Ad hunc annum.

naſterij plures alij Auctores, & ferè omnes, qui Guillelmi Pariſienſis. Cæterum qualiter idem Sanctus Pontifex, ſpretis tandem inſulis, non multo poſt, vitam ſuam in Ciſtercio conſummauerit, anno ſequenti, à nobis & rurſus poſt biennium dicendum erit.

ANNVS CHRISTI M. CC. XXI. — ANNVS CISTERCII C. XXIV.

1. Sanctia Virgo de nuptiis requiſita Ciſtercium intrat, 2. Aulam ſuam Franciſcanis fratribus donat. 3. Ferdinandus, pro deſponſanda ſibi Philippi Romanorum Regis filia, legatos mittit: 4. E quibus vnus Abbas de Riuo ſicco, 5. celebrata nuptia, & Ferdinandus militari baltheo accinctus. 6. Peractum idem à Iacobo Aragonenſi, 7. matrimonio contracto cum Eleonora 8. dictum de nuptiis 9. & de dote pacta: ac militari Iacobi, Regis baltheo. 10. Atque obiter Antonius Benter correctus.

CAPVT PRIMVM.

1. ANNVS ſequitur vigeſimus primus ſupra milleſimum ducenteſimumque, qui fuit Ciſtercij vigeſimus quartus ſupra centeſimum, quo Regia Virgo Sanctia Luſitana de nuptiis Ferdinandi Caſtellæ Regis requiſita per nuntios, ad ſacratiorem thalamum Ciſtercij, & ad Chriſtum ſponſum appellauit. Conceptum dudum religionis votum, occurrentia pericula, Caſtellæ Regnum nulli contemnendum, & Ferdinandi thorus (egregiæ indolis iuuenis, qui vel priuatus amari mereretur) Alfonſi Fratris preces, commodaque, quæ Regibus plerumque pro honeſtate: atque id genus alia, ægrè expedienda, ni cito fugerentur, accelerarunt. Ferunt [a] inſtanti, pro conſenſu extorquendo, fratri, ac multas illi rationes proponenti, atque obſtendenti totius Hiſpaniæ bonum, Virginem reſpondiſſe conſtantem animo. Facilius me in clibanum ardentem conijci patiar, quàm deuiem à propoſito, aut ſemel Deo ſacratam Virginitatem, ab hominibus patiar violari. Tum vero, ne vlterius frater perſiſteret, Cellas ad ſuum Monaſterium profecta eſt, vbi vocato Conimbricenſi Epiſcopo, de eius manu ſuſcepit Ciſtercij habitum. Hæc omnia pluribus auctores Luſitani, præcipuè Brito [b] ea monumentis eiuſdem Domus.

a Brito lib. 6. cap. 33.

b vbi ſuprà.

2. Parum fuit Sanctiæ, ſpreto Caſtellæ Regno, in qua habitaret humilis, & pauper, Domum Dei eligere; niſi etiam Domum ſuam Deo ſacraret: atque ea Aula Alenquerij, Conuentum faceret, ad quem ſe Franciſcani, quibus antea cœnobium conſtruaiſſet, quia minus commodum erat, transferre poſſent. Vnde de illo in Annalibus Minorum ſcriptum lego [c]. *Pauces ibi perſtiterunt annes fratres: non enim pati potuit nobiliſſima herois Sanctia, vt procul abeſſent, aëriſque offenderentur manifeſta inſalubritate. Quare ad annum M. CC. XXII. commutato ſuo palatio in cœnobium, eos illo deduxit, vt tunc largius, dicemus.* Hæc ad annum M. CC. XXVII. Cæterum ad hunc annum hæc quæ ſequuntur. *Quintum cœnobium, ſeu domicilium, non tam nouiter acquiſitum, quam mutatum. Etenim præclariſſima fœmina Sanctia Luſitana, de qua alias præfati ſumus, hoc anno palatium ſuum Gerabricenſe, in Monaſterium Fratrum aptauit; euocateſque ex humili, & inſalubri loco, quo ſibi pauperem conſtituiſſe manſionem ad fluuioli marginem iam ſupra memorauimus, neceſſaria ſupellectili, & re familiari donauit. Auguſta ſanè, & capaciſſima eſt vniuerſa ædes in optimo & ediſſimo loco extructa.* Ita Sanctia, quibuſcumque potuit modis, & ſe Deo ſacrauit, & ſibi Deum ſtuduit deuincire: prima ſororum Ciſtercium amplexata, fortè, quia erat ante alias deceſſura.

c Ad annum 1217. n. 23.

Ægrè tuliſſet repulſam Ferdinandus, ſi ſibi alium, quàm Chriſtum prælatum cerneret. Sed 3.
Principi deuoto, & qui iam tunc apiſcendum Sancti cognomen, ea puritate morum, in ipſa iuuentute præ ſe ferret, Regi Regum ceſſiſſe pro leui fuit: & niſi publica vtilitas obſtaret, forſan & ipſe Sanctiam ſequutus eſſet. Beatrix Philippi Romanorum Regis filia, illius ſoror, quam diximus Ottoni, ex Innocentij diſpenſatione, nupſiſſe, electa eſt, quæ Ferdinando nuberet. Sed neque hoc peractum ſine Ciſtercio. Quatuor legati ex toto Regno electi, qui Virginem à Friderico peterent (is iam tunc imperabat) & conceſſam honorificè deducerent, vt Principum tantorum filiam, coniugem, ſororem, conſobrinamque duceret. Vnus ex his, Rodericus, Riuicenſis Abbas, vir inſigni tunc pollens auctoritate; & cuius in multis Berengaria Regina Ferdinandi mater, induſtriam, & prudentiam expertus eſſet. Hic cum Mauricio Epiſcopo Burgenſi, Petro Abbate Aſlantiæ, & Priore hoſpitalis miſſus eſt, atque idem redux Reginam reportauit. Sed de his omnibus Rodericum Toletanum, ſine quo nihil factum, qui eadem ſcripſit, audiamus [d].

d Rerum Hiſp. lib. 9. cap. 10.

Sed quia indecens erat, vt tam magnus Princeps extraordinariis petulantiis traheretur, mater 4.
ſua, quæ ſemper voluit eum ab illicitis cuſtodire, procurauit ei vxorem, nomine Beatricem, quæ filia fuit Regis Philippi in Romanorum Imperatorem electi, & Mariæ filiæ Corſac Conſtantinopolitani Imperatoris, quæ fuit optima, pulchra, ſapiens, & pudica; miſſique pro ea Nuncij, Mauricius Burgenſis Epiſcopus, vir laudabilis, & diſcretus, Petrus Abbas, S. de Aſlantia, Rodericus Abbas de Riuo ſicco, Petrus Odoarij Prior Hoſpitalis, ad Fredericum Romanorum Regem, ſub cuius cuſtodia erat tunc temporis Domicella, in Theutonia acceſſerunt: ab ipſo Rege honorabiliter ſunt recepti. Cumque legationis cauſam vt iniunctum fuerat, explicaſſent, prædictus Rex, & ſui Principes reſponſionem aliquandiu ſuſpenderunt, & ferè per menſes quatuor prædicti Nuncij expectarunt. Tandem Rex Fedricus in Imperatorem electus conſobrinam ſuam Beatricem, Domicellam nobilem, pulchram,

pulchram, compoſitam, & prudentem, Regi Fernando per dictos Nuncios cum apparatu nobili, deſtinarunt. Et cum Pariſios aduenissent, Rex Francorum Philippus nomine, qui tunc Galliis præſidebat, eam honeſtè recepit, per terram ſuam, honorificè dans ducem. Ad Regnum Caſtellæ fœlici itinere peruenerant. Hæc de itinere quatuor legatorum, & Regina per ipſos reportata. Verum, quæ poſt hæc ipſa ſequuta ſunt, partim quia concernentia, partim quia in Regio Huelgenſi cœnobio facta, ea eodem auctore proferre licet [e].

e ubi ſuprà.

5. *Regina nobilis Berengaria cum comitatu nobili Religioſorum, & ſæcularium magnatum, & Dominarum vltra Burgum, qui Victoria dicitur, occurrit nobili Domicellæ; & Burgis exinde venientes, inuenerunt Regem Fernandum cum magnatibus, & nobilibus, & ciuitatum primoribus, expectantem. Qui Domicellam, & Nuncios, honore, quo decuit, receptauit, & tertia die ante feſtum Sancti Andreæ in Regali Monaſterio propè Burgos, celebrata Miſſa à Venerabili Mauricio Burgenſi Epiſcopo, & armis militaribus benedictis, ipſe Rex ſuſcepto gladio ab Altari manu propria ſe accinxit cingulo militari; & mater ſua Regina nobilis enſe cingulum deaccinxit. Tertia die, in feſto ſcilicet Sancti Andreæ, Beatricem dulciſſimam Domicellam duxit ſolemniter, & legitimè in vxorem, Miſſam Venerabili Mauricio in Cathedrali Eccleſia celebrante, & benedictionem nubentibus largiente. Et fuit ibi curia nobiliſſima celebrata, aſſiſtentibus totius Regni magnatibus, Dominabus, & ferè omnibus Regni militibus, & primoribus ciuitatum.* Hæc Rodericus de vtroque ſolemni actu.

6. Cæterum alias nuptias hic annus habuit, nouam aliam militiam eamque Regis, Iacobi Aragonenſis, quæ adeo nequeunt à nobis præteriri. Contracta illæ cum Eleonora (Berengariæ Ferdinandi matris ſorore) acceleratæque, pluſquam ætas Iacobi poſtularet, ſedandis motibus; à quibus concitandis Sanctius Comes, & Ferdinandus Frater, ex Monacho Populetano, Abbas Montaragonius, & ex Abbate procurator regni effectus, qui erant animo auido regnandi, nunquam ceſſabant. De his primis Iacobi Regis nuptiis, cum Eleonora initis, indices rerum Aragoniæ ita ſcribunt [f]. *Anno M. CC. XXI. Simon Cornelius, Guillelmus Ceruera, & Guillelmus Raymundus Moncada, Cataloniæ Seneſcallus, qui Conſtantiam Regis ſororem in matrimonium duxerat, quòd Comes Sanctius, & Ferdinandus Regis patrui palam regnum appeterent nuptias Leonoræ Alfonſi Caſtellæ Regis filiæ Regi conciliant. Regem Agredam proficiſcentem, vt nouam nuptam exciperet, comitantur Sanctius Cæſar Augustanus, & Garcias Oſcenſis Epiſcopi; Guillelmus Aſlaco Templariorum, & Fulco Hoſpitalariorum Magiſtri, Nunnius, Sanctij Comitis filius, Guillelmus Raymundus Moncada Seneſcallus, Simon Cornelius, Blaſcus Alagon aulæ Regiæ præfectus, & Petrus Ahoneſius.*

f Zurita ad hunc annum.

7. *Ad VIII. Idus Februarij Agredæ nuptiæ celebrantur: tam tenera Regis ætate, vt ille ipſis diebus XIII. annum attingeret. Leonora & Berengaria Regina ſorore, & Ferdinando Rege ſororis filio, Turiaſonem regio comitatu deducitur: atque eadem vrbe Regi in matrimonium collocatur. Solemnibus nuptiarum celebratis, Rex de more, militaris auctoramenti ſplendore, atque dignitate decoratur.* Hactenus ibi. Mirum eſt quanta illius æui ſimplicitas, aut quanta incuria rerum, etiam grauium, animos occupabat Hiſpaniæ Principum. Quotidie ab inceſtis nuptiis ſeparabantur; quotidie contrahebant inceſtas nuptias. Separatus Alfonſus Legionenſis à Taraſia Luſitana, quod tertio ei conſanguinitatis gradu coniuncta eſſet; Berengariam duxit, ob eandem cauſam ab ipſo ſeparandam. Ferdinandus ambiebat Sanctiæ nuptias, inter quos erat idem impedimentum. Et Iacobo Eleonora tradita eſt, irrito matrimonio, quod Cardinalis Epiſcopus Sabinus, Gregorij Papæ legatus, poſt octo annos, erat dirempturus. Certe ergo Principes iſtos tantos, tantum bellis, & profligendis Mauris, ad hæc minus aduertere, non miror. At tot, ac tantos Eccleſiarum præſules, religioſos, & doctos, ignoraſſe; incredibile: diſſimulaſſe, cum ſcirent, indecorum; & quouis modo, culpabile apparet.

8. Bernardinus Gomezius, qui res Iacobi longius proſequutus, ad ſingulares actiones etiam deſcendit, ſponſalia illius cum Eleonora inita Agredæ. Sed nuptias celebratas Regio apparatu ad vrbem Turiaſonem, quo Berengaria, Ferdinandusque, Reges Caſtellæ, ſponſos deduxerunt [g]. *Quo*, ait, *vbi per legatos Rex intellexit, magna, ſplendidaque procerum cæterorum comitatus Agredam venit; vbi annum vix tum habens XII. factis ſponſalibus, Leoneram, & Berengariam, cum Principe Ferdinando filio, Regio ſtipatas comitatu, Turiaſonem deduxit. Quæ vrbs pernobilis, & antiqua, ad radices bicipitis, altiſſimique montis, qui Caunus dicitur, non longè ab Ibero flumine, poſita eſt: ibi nuptiæ dignitatis, concordiæ, atque lætitiæ plenæ, magno in templo celebratæ fuerunt.* Idem Gomezius paulo ante recenſet, quæ oppida, quæ vrbes, Eleonoræ ab Iacobo aſſignatæ, ſub dotis nomine [h]. *Agredam*, ait, *vbi tunc erat Berengaria, Iacobi Regis nuncij peruenere, eidemque renunciarunt, Iacobum Regem ſuum, cupere Leoneram eius ſororem matrimonio ſibi iungere: atque cum tot, tantorumque Regnorum Dominus ipſe, ac Rex eſſet, ſolis Leonoræ corporis, atque animi dotibus contentum eſſe; neque non eidem inſignia oppida, nempe Darocam, Epilam, Pirſam, Vndo Caſtellum, Barbaſtrum, Tamaritum de Sancto Stephano, Montalbanum, & Ceraceram, Regni Aragonum, cum his quæ in montibus Siurana, & Prateſi ſita ſunt in Catalonia, dotem confecturum.* Hactenus Bernardinus Gomezius de iis nuptiis.

g In vita Iacobi I. lib. 3.

h ibidem.

9. Verum quod ad ætatem Iacobi attinet matrimonio immaturam, præter publicas Regni conuenientias, excuſatam ea Iacobi pueri dotibus tam animi, quàm corporis, idem, qui ſupra, auctor memoriæ prodit. *Nam etſi*, ait [i], *reclamaret ætas, non tamen erat Regis ſtatura proceritas, ac elegans corporis habitudo: ea ſuauitudo oris, atque virilæ, temperatique mores; vt à nemine coniugio ineptus reputaretur; cum ætatem etiam multa alia ſupplerent.* Hinc factum eſt, vt qui aptus matrimonio, non ineptus militiæ reputatus; adeoque & nuptias, vt ait idem auctor, aſſumpto militari auctoramento, redderet illuſtriores: & Ferdinando, qui tunc præſens aderat, auctor exiſteret, eius, quam diximus, cæremoniæ, ab eo ſeruatæ ad Huelguenſe cœnobium, vt non ab alio, gladio accingeretur, ſed per ſeipſum. *Nuptias*, ait [k], *quas annum etiam auctorandi regis inſtitutum, celebrio*

i ibidem.

k ibidem.

celebriores fecit. Mos enim erat proceribus ad vnumquemque militari autoramento decorandum, vt in templo enſem ſacro in altari poſitum dignior quiſpiam ex militari ordine caperet, eoque autorandum præcingeret. Vnde pro more, cum Rex nullum ſe digniorem haberet, idem ipſe, enſe è ſacro altari ſumpto, ſeſe præcinxit, atque eius dignitate, & decore militaris auctoramentis potitus eſt. Ergo primus Iacobus Aragonius, dum militati gladio ſeſe accingit, quia nullus ibi dignior (& erat inter alios Ferdinandus Caſtellæ Rex) Ferdinando præiuit; tum ipſe aliis totius Hiſpaniæ Regibus, idem ſemper exemplum imitaturis. Certè Iacobum præiuiſſe Ferdinando compertum eſt, cum ille ſub initium inſtantis anni, hic ſub finem eiuſdem nuptias contraxerint, & militatem baltheum ſibi aſſumpſerint.

Ex dictis facilè confutandus venit Antonius Benter, diligens alias auctor, qui Taraſiam Vidauriam illuſtrem fœminam, dudum à Rege cognitam, & ex qua duos filios ſuſcepiſſet, impugnaſſe has nuptias, ſcriptum habet. Quippe Iacobus neque in ea erat ætate, in qua iam poſſet filios ſuſcepiſſe: nec ſi iam tunc Taraſiæ commixtus eſſet, de aptitudine ad contrahendum cum Eleonora, à proceribus Regni dubitaretur. Vera ſunt ergo quæcumque de Taraſia ſcribit Antonius, quæ nos etiam inferiùs (nam & ipſa Ciſtercio tandem ſacrata) fuſiùs trademus: at non hoc, ſed poſt plures annos, tempore: nec Eleonoræ Caſtellæ Regis filiæ, ſed violantis Vngariæ nuptias impugnaſſe, idque ſatis conſtanter, ſuis temporibus, lociſque probabimus. 10.

1. Beati Dominici cum Ciſtercio familiaritas, 2. teſtamentum ad filios; 3. & poſt ipſum ſequuta glorioſa mors. 4. Iordani ſucceſſio, & totus Ordo commendatus Sanctæ Lutgardi: 5. atque item Iacobo Sant-Galganenſi: 6 Orationes diuinitus accepta, approbata ab Honorio. 7. Eiuſdem de Prædicatoribus viſiones: 8. alia pro quodam Prælaturam recuſante: 9. & rurſus quadam vniuerſaliores. 10. Iordanus in Eccleſiis noſtris frequens. 11. & Bzouius caſtigatus, ſed remiſſiuè.

CAPVT SECVNDVM.

1. HIc idem annus Beati Dominici morte inſignis fuit, merito inter Ciſtercienſes numerandi: quippe qui cum plus aliis laborauerit, plus aliis effecerit; nullum lapidem mouit ſine Ciſtercio. Magiſtrum habuit Didacum de Arabes, Ciſtercienſem & ipſum: Prædicatoris, inquiſitoriſque officium exercuit, auctoritate Arnaldi Ciſtercienſis. Primam Eccleſiam, in qua & Ordinem condidit, Fulconis Ciſtercienſis dono obtinuit; ab eodem de inſtituendo eo admonitus, mox, & Romam deductus, & apud Innocentium commendatus, confirmationem etiam impetrauit. Cum Ciſtercienſibus adeo illi commercium frequens, neque ſolum Toloſæ, ſed vbilibet; vt neque filios haberet frequentiores, vt non immerito, cum Abbati Bolcol Derode ægrotanti ad mortem, ſed ſanitati per ipſum reſtituendo, quod anno præcedenti dicebamus, apparere dignatus eſt, non in tunica, & cappa prædicatoria, ſed in alba cuculla viſus ſit, adeo, vt ab eo Ciſtercienſis putari poſſet. Id quod, & ex ſcriptoribus antiquis non difficile colligas, & Ferdinandus Caſtillus [a] grauis auctor in ſua Hiſpana hiſtoria teſtificatur.

a lib.2.c.10.

2. Ergo Dominicus Guzmanius, magnum Eccleſiæ, ſed præcipuè Hiſpaniæ noſtræ lumen, hoc anno obiit, inter proprios filios, quibus etiam teſtamento tria legauit, æternum obſeruanda Sanctis hominibus. *Hæc ſunt*, inquit [b], *filij chariſſimi, quæ vobis hæreditario iure poſſidenda relinquo: charitas ſit in vobis: humilitatem ſectamini, paupertati voluntariæ ſtudete.* Hæc legata Dominici, pro filiis: quos litteris præ aliis deſtinatos, ex profeſſione ſtatus; & vocationis; aduerſus litterariam æmulationem, quæ concitat diſcordias, charitate; aduerſus præſumptionem, ſcientiæ pediſequam, humilitate armandos; contra abundantiam rerum temporalium, quæ ſapientiæ inimica, ſtudio paupertatis muniendos voluit. Atque, ô vtinam litterati omnes hæc eadem legata complecterentur! & non quibuſdam ſapientia in ſolo quæſtu; aliis (quod forſan deteſtabilius eſt), in ſola contentione poſita foret.

b lib.5. vita cap.1.

3. Obiit Bononiæ quarta, die menſis Auguſti, manente corpore in cilicio, & cinere, pro eius æui more: anima ab Angelis lætantibus ſuſcepta, atque ab eorum Regina Beata Virgine, pro ſancti Viri meritis, atque Dei in ipſum dignatione. Audi de his Theodoricum de Apoldia Dominicanum [c]. *Manſit autem corpus exanime in cinere iacens, mærentium luctu miſerabile, fides pietate amabile; & pro eius Sanctitate cunctis venerabile. Affuit tamen è corpore abeunti Viro Sanctiſſimo Beatiſſima Dei mater cum filio ſuo, & Angelorum ſuauiter modulantium frequens exercitu, ſpiritum eius in cælos ſecum abducens, quemadmodum fideles quidam per reuelationem didicerunt. Qua enim hora deceſſit, Venerabilis Frater Gualla, Prior Dominicanorum Brixienſium, poſtea eius Vrbis Epiſcopus, leui oppreſſus ſomno, vidit oculis interioribus cælum aperiri, & ab illo ſubmitti duas ſcalas candidiſſimas. Vnius cacumen tenebat Chriſtus, alterius Sanctiſſima mater eius. Angeli per vtramque ſurſum deorſum curſitabant. In eorum medio poſita erat ſedes humi in qua ſedebat quidam ſimilis Fratri Prædicatori, ad cæleſtem Hieruſalem proficiſci volenti. Scalas ſenſim attrahebant Chriſtus, & mater eius: & ſedes vna attollebatur cum ſedente, donec pſallentibus Angelis in cælum illata eſt.* Multo plura apud eundem Theodoricum, & alios videas. Sed nobis iſta ſatis pro inſtituto.

c lib.5.c.2.

4. Sancto Dominico ad ſuperos translato, Iordanus ſuffectus, qui omni Ordinis Magiſtrum ſupremum ageret. Porrò neque hic Ciſtercio minus addictus, aut minus deuotus, Ciſtercienſibus frequens, atque ex Ciſtercio aduocatam ſibi elegit Beatam Lutgardam, quam ſui Ordinis matrem, & nutricem, vt verbis vtar Thomæ

Cantipra

Cantipratani, poſt Sancti Patris Dominici diſ-
d lib. 3. vitæ S. Lutgardis cap. 21 ceſſum habere voluit. *Dilexerat*, ait [d], *ille, ſcilicet Iordanus, Lutgardem haud vulgariter: & inter fæminas omnes, illi vel maximè fidere conſueuerat. Itaut tertius Dominicani inſtituti, ſiue Ordinis eam matrem, & nutricem conſtitueris.* Ita, qui tunc viuebat, vtrique notos, & Lutgardi nimirum & Iordano, Dominicanus Thomas, qui etiam addit ſpecialiter ab ipſa petiiſſe, vt Pſalmum *Deus miſereatur noſtri*, cum oratione de Spiritu ſancto, pro ſuo Ordine recitaret per dies ſingulos. Quod ipſam etiam libenter promiſiſſe, & fideliter obſeruaſſe, ſuo tempore à nobis dicendum erit.

5. Sicut Lutgardim Ordinis Magiſter Beatus Iordanus, ita, & Iacobum Sancti Galgani Monachum inſignem opinione Sanctitatis, quidam ex filiis, non ſolum optarunt, ſed etiam habere meruerunt interceſſorem: reuelatis ei precibus diuinitus, quas funderet pro illis, quæ & ab Honorio approbatæ eſſe dicuntur. Porrò de Sancto Viro, precibúſque, & multis illis à Deo factis reuelationibus, ſed præcipuè circa ipſos Prædicatores, demum de amore, quo eos diligebat, hæc Theodoricus de Apoldia, & ipſe Dominicanus habet
e lib. 6. vitæ Sancti Dominici cap. 7. ſcripta [e]. *Quadam hoc loco referam, quæ de his Sanctis Prædicatoribus Dominus voluit reuelare. Fuit ea tempeſtate in Tuſcia, in Monaſterio Sancti Galgani Ciſtercienſis Ordinis Monachus, Iacobus nomine, multa, & ſimplicitatis, & gratiæ, & famæ; quippe cui oranti ſæpè Dominus appareret. Venerunt ad eum duo Fratres Dominicani, ſeque, ſuumque Ordinem totum illi obnixè commendarunt. Poſt preces nocturnas cogitanti illi, quid pro Prædicatoribus oraret? apparuit Dominus, & quaſdam illum preces docuit, quas funderet pro eis. Eas ille publicauit, & Romanus Pontifex approbauit, permiſitque, vt ſub ſacrificio dicerentur. Erat enim Monachus ille propter Sanctitatem ſuam Pontifici charus, & ad eius Curiam ſæpè vocabatur, vir ſimplex & rectus.* Hactenus Theodoricus.

6. Preces ipſas à Domino dictatas, & Iacobo oſtenſas tranſcribit Humbertus, eiuſdem Ordinis, Magiſter Generalis, & ex ipſo Baronios, Maluendaque [f], anno licet ſequenti, totidem verbis. *Cum igitur nocte poſt matutinas oraret Dominum, & vt ſimplex, & deuotus, quid potiſſime pro Fratribus oraret neſciret; apparuit Dominus ei, & ſibi videbatur, dicens: Frater Iacobe, accipe iſtas orationes, & ſic pro Prædicatoribus ora.*
f Ann. 1222.

Corda famulorum tuorum, Domine, illumina ſancti Spiritus gratia, & ignotum eis eloquium dona: & qui tuum prædicant verbum, largire virtutis augmentum. Per Dominum.

Famulis tuis, Domine, verbum tribue gratioſum, & munera oblata ſanctificans, corda eorum in ſalutari tuo, quæſumus, viſita. Per Dominum.

Conſerua Domine famulos tuos vnigeniti tui corpore, & ſanguine ſuſcepto: & tuum nuntiantibus verbum largitatem tribue gratiarum. Per eundem Dominum.

Has orationes Dominus Papa approbauit, & conceſſit, vt dicerentur in Miſſa. Hæc ea Humberto. Thomas Maluenda ait, prædictas orationes, ad hunc vſque diem, in Miſſali Ordinis Prædicatorum ſcriptas legi.

Cæterum plures alias reuelationes eidem Iacobo factas de Beata Virgine, quæ Verbum Dei, aut legendum oſtenderet, aut enuntiandum dictaret Prædicatoribus, idémque ſupra 7.
Theodoricus fuſius narrat. *Solebat*, inquit [g], g vbi ſupra
ſcilicet Iacobus, crebro audire Fratris cuiuſdam conciones; viditque, Domino reuelante, beatiſſimam Dei parentem librum expanſum coram illo tenere, vnde ille totam ſuam depromebat concionem. Alterius quoque Prædicatoris, argumentum non præmeditatum tractantis, concionem auſcultans, vidit ſacratiſſimam Virginem comiter illi adſtantem, & quæ diceret, liberaliter ſuppeditantem. Ex his autem Prædicatoribus ſermonibus multa ſalus animarum conſequuta eſt: quippe matre Verbi, virtute multa, Verbum euangelizantibus ſubminiſtrante. Itaque vir Sanctus dilexit Ordinem noſtrum, Fratreſque ſequebatur, optans, vt omnes ſui Ordinis, & alij litterati Clerici, Prædicatorum inſtituto eſſent adiuncti ob curandam animarum ſalutem. Hæc Theodoricus: quæ eadem Humbertus, aliique.

Aſt aliam adhuc diuinitus oſtenſam viſionem eidem Monacho, cum à quodam Religioſo Prædicatorum in Priorem electo, ſed Prioratum pertinacius recuſante, conſuleretur, à Theodorico omiſſam Humbertus narrat, 8.
& ex ipſo Maluenda verbis ſequentibus [h]. *Accidit autem ſemel in Tuſcia, quod quidam Frater electus in Priorem à quodam Conuentu, ſubterfugiens Prioratum, die quadam venit ad locum, vbi erat dictus Frater Iacobus, ſibi valde familiaris. Rogauit autem eum Prior, vt pro ſe Dominum, & eius matrem piiſſimam exoraret. Cumque ſequenti nocte apud Dominum ſollicitè inſtaret, vidit (& ipſemet narrauit) Beatam Virginem paratam quaſi ad iter, verſus partes illas, vbi erat Conuentus ille, qui Fratrem Prædicatorum in Priorem elegerat. Et dum humiliter quæſiſſet à Domina, quò pergebat? Reſpondit: Vado ad Conuentum talem, curam habere Fratrum, qui adhuc non habent Priorem. Hoc igitur vir Sanctus in craſtinum, cum retuliſſet illi, compunctus acquieuit accipere Prioratum, confidens de adiutorio Virginis glorioſæ.* Ita Humbertus.
h cap. 6. §. 14.

De hoc eodem Venerabili Iacobo Sancti Galgani Monacho, in magno Chronico Belgij ſcriptum lego [i]. *Eodem tempore (loquitur autem de* 9.
geſtis circa hos annos) cuidam Monacho, Iacobo nomine, Sancti Galgani, Viro religioſo & ſimplici, cum quadam die Miſſam celebraret, apparuit nebula, ſcilicet inter Crucem, & Calicem; & cum ſubleuaſſet caput ab oratione, quæ dicitur (ſupplices te rogamus) proſpiciens, & admirans, vidit lumen ardens in nebula in modum lucis candelæ ardentis: & cum hoc intueretur, exiuit manus de nebula & lumine, & extendens ſe ſuper corporale, quod poſitum erat ſuper altare ſcripſit multa ad correctionem generis humani deprauati, & in quatuor apparuit Miſſæ, diuerſam in qualibet Prophetiam ſcribens. Hæc de Iacobo: quem, vt plures alios, niſi ab exteris, nunquam noviſſemus; quare nec quicquam aliud de illo nouimus, quia vel exteros
i Pag. mihi 221.

nibil aliud concernebat; vel neque ipſi ſcribere eutarunt. Sed redeo ad Iordanum.

10. Eum planè Ciſtercio familiarem, atque eius Monaſteriis frequenter vſum, non ſecus atque propriis, quæ Gregorio Pontifici, quandam ſententiam reſcindere volenti, quod apicibus Iuris non ſubſiſteret, dicitur propoſuiſſe, manifeſtant, vt à propoſito eundem reuocaret. Refert Bzouius ad annum M. CC. XXXVI. quo ipſe Iordanus ad cœlos euolauit. *Cum Pontifex accepiſſet, non ſeruatum Ordinem Iuris, ad preces eorum, qui, facinoribus occultandis, iniuſtè ſe damnatos queritabant, cupiebat ſententiam reſcindere. Caeterum Iordanus ſuperueniens, facta hac paræmia reuocauit Gregorium, ne faceret. Dixit enim: Pater Sancte, mihi hoc ſæpè accidit, vt dum volo ad aliquod Ciſtercienſis Ordinis Monaſterium declinare, & aduerto conſuetam viam in longum protrahi: per tramites autem, inter prata, ſemitam aliquam compendioſius ducere, hanc proſequor, illa derelicta. Quæro itaque; ſi tunc ianitor me interrogaret, qua via veniſſem? & intelligeret per tramites: an non ſeuerior videretur, ſi me ad conſuetam viam remitteret; neque me ad Monaſterium introire permitteret? Sic igitur Pater Sancte licet per Iuris viam Fratres non inceſſerint, quæ fortè nimis longa illis videbatur, ad Abbatum iſtorum depoſitionem: cum tamen eam cenſuram meruerint, prout veſtra Sanctitas de facili poteſt cognoſcere, ſuſtineatis rogo quod factum eſt, licet per quamcumque viam ſit fuerit deuentum.* Ita Iordanus, velut qui in Ciſtercij cœnobiis frequens eſſet, nec minus familiariter in eis, quam in ſuorum Prædicatorum Monaſteriis ſuſciperetur.

Verum quod ait Bzouius, dum hæc narrat, talia à Beato Patre dicta Pontifici, occaſione quarumdam Eccleſiarum Ciſtercienſium, & Cluniacenſium, quæ Fratribus quibuſdam Dominicanis Gregorius Papa viſitanda commiſiſſet; quod ad Eccleſias Ciſtercienſes attinet, quàm (ſalua pace) à veritate deuiet? quàm bullis ipſis Apoſtolicis obuiet? ſuo loco inferius demonſtrabimus. 11.

1. Conradus Alberſtadenſis in Sedebeke Ciſtercienſi cœnobio Monachum induit, 2. De nece Balduini notatus. 3. Sed ſine cauſa. 4. Commendatus ex litteris Honorij: 5. Guillelmus Pariſienſis in Pontigniaco, 6. de quo obiter auctores concordati: 7. VValdemarus Kanuti Regis filius. 8. Sleſvvicenſi Eccleſia primum cedit: 9. ad Bremenſem deinceps promotus, cum non confirmaretur eam inuadit: 10. Lucellenſem Abbatem infirmus vocat, Ciſtercium intrat, 11. Demum Honorium adit; à quo & confirmationem Monachatus, & litteras ad Abbatem Ciſtercij impetrat.

CAPVT TERTIVM.

1. TVLIT hic annus rerum viciſſitudines, & multas, & varias; ſed inter alias, inſignium trium Præſulum, ex Infulis ad cucullam tranſeuntium: ſponte duorum; alterius per fortunæ caſus adacti, quos non licet ſilentio prætereire. Repleuere Saxoniam, Galliam, Daniam, quandiu in ſæculo. Verum poſt abdicatos Pontificatus incluſi cœnobiis, vix arctæ cellæ ſpatium occuparunt. Hi ſunt Conradus, Guillelmus, & VValdemarus; duo Priores doctrina, & pietate, tertius ſanguine elatus; & ſi propria fortuna contentus eſſet, nulli alteri forſan poſtponendos. Ergo in Saxonia Conradus Alberſtadenſis, cum ſeptem annos Eccleſiæ illi præfuiſſet, impetrata licentia Summi Pontificis, in Sedebeke Ciſtercienſi cœnobio baculum cum ligone, & cum capucio mitram commutauit. De eo Albertus Krantzius hæc habet verba [a]. *Alberſtadenſis Eccleſia tum Pontifice gubernabatur Conrado, inſigni, & religioſo viro. Qui cum ſeptem annis illi præfuiſſet, tædio rerum ſæcularium, ex auctoritate Summi Pontificis eam dimiſit, & in Monaſterium Sedebeke conceſſit, ibique vitam finiuit.* Ita Albertus Krantzius de Monachatu; quem in Ciſtercio aſſumptum, non ſolum Monaſterium ipſum prodit, ſed idem etiam auctor non multo poſt. *Conradus*, inquit [b], *Epiſcopus Alberſtadenſis, qui poſtea Ciſtercienſem Ordinem intrauit.* Habuiſſe dicitur ſucceſſorem Fridericum, quem anno M. CC. XXIV. legimus Præſidentem, quamuis non ſatis conſtet, quo ſit aſſumptus.

a lib. 7. Metroph. c. 37.

b vbi ſuprà.

2. Conradi reliqua haud ſatis nobis nota, niſi quod tamen priùs quam ad Alberſtadenſem Eccleſiam aſſumeretur, traieciſſe in Orientem cum Balduino, tunc Flandriæ Comite, mox Conſtantinopolitano Imperatore, auctores produnt. Quin laboraſſe infamia in eius morte, quaſi, Conrado agente, occiſus fuerit, Albertus Stadenſis Abbas teſtatur, agens de quodam Pſeudo-Balduino, qui ſeſe gloriabatur Imperatorem. *Venit*, ait [c], *quidam in Flandriam, qui ſe aſſeruit eſſe Comitem eiuſdem Prouinciæ Balduinum, qui, ante paucos annos cum peregrinis Conſtantinopolim profectus, ad Imperiale culmen ibidem fuerat coronatus. Qui, quia ſimillimus Comiti Balduino fuit, vel potius, quia ipſe fuit, Flamingi receperunt de Ciuitate, multis eum muneribus honorantes.* Et poſt pauca. *Sed Balduinus Comes, Imperator Conſtantinopolitanus, à Conrado Epiſcopo Alberſtadenſi, qui poſtea Ciſtercienſem Ordinem intrauit; & à quibuſdam aliis, qui tunc Conſtantinopoli fuerunt, cum Balduinus Imperator Græcorum contra Sarracenos conflictum habuit, dicebatur veriſſimè interfectus.* Hæc Abbas Stadenſis in ſuo Chronico.

c Ad annum 1224.

Et quidem Balduinum Imperatorem vix vltra annum Imperium prorogaſſe; nec certum adhuc, captum ne, an occiſum? Superſtitem occultum, & incognitum; an fato ſtatim functum? auctores produnt; ex quibus hæc Meyerus in Annalibus [d]. *Hadrianopolis vrbs Græcorum firmiſſima, neque Gallis, neque Venetis parere in animum induxit. Et Græci, complures odio nominis Latini refugerunt: ac itaque in auxilium Valachorum gente, tenere Vrbem contra noſtros obſtinatiſſimis* 3.

d Ad annum 1205.

natiſſimis perſeuerabant animis. Eam ciuitatem Balduinus dum obſidet, commiſſo prælio interceptus, ne an occiſus? parum conſtat; nunquam poſthac eſt inuentus? Sunt qui ab Ioanne Valachorum Rege captum, ac clam decollatum conſtanter tradant; Baptiſta tamen Egnatius fatali refert deceſſiſſe morte, imperio Fratri per manus tradito. Itaque occiſum eum, quamuis non certò, multi, & varij rumores diuulgarunt. Verum qui hanc maculam Conrado, & ſociis impingat, præter Albertum Stadenſem, alium non video. Certè Ioanna Flandrenſis Comitiſſa, Balduini eiuſdem filia ſimul, & hæres, cum de patris ſalute pia inquireret, *Ioannem Epiſcopum Mutilanenſem* (ait idem
c Ad annum 1225. Meyerus [c]) *& Albertum Theologum Ordinis Diui Benedicti, miſit in Græciam ad diſquirendum diligentius de morte Balduini: renunciauerunt captum fuiſſe ad Hadrianopolim, ab Ioanne Valachorum Rege, miſſumque ad Reginam in oppidum Cernoam, ibique membratim diſſectum, Collectas tamen corporis partes, ac tumulo compoſitas à fœmina quadam Burgundica, amore nominis Latini,* Maneat ergo vindicatus Conradus ab hac calumnia, qua proculdubio, ſi inter viros cordatos, prudenteſque malè audiiſſet, nequaquam poſteà ad Pontificatus dignitatem tanto omnium plauſu promotus eſſet.

4. Extat Conradi memoria non contemnenda in litteris Honorij Papæ tertij, in quibus in-
f Epiſt. Honorij lib. 6. ter alia [f]. *Quacumque Conradus, Alberſtabenſis quondam Epiſcopus, in nobilem Virum Comitem.... atque eius fautorem Archiepiſcopum Magdeburgenſem ſtatuiſſet: atque eorumdem omnium executionem (quod ipſe Conradus quieti religioſa in Sedebeke vacare praelegerat) ſucceſſori ipſius Friderico, & duobus Abbatibus Ciſtercij de VValkenrede, nimirum, & de Volcolderode [l], cum ampla poteſtate commiſit, & properari iubet. Datis apud Vrbem veterem, tertio Nonas Septembris, Pontificatus ipſius anno ſexto.* Porrò ex his litteris obiter conijcio, ceſſionem, ſi à Conrado facta hoc anno, quod ego veriùs puto, ſub ipſius initium factam eſſe; nempe, vt nouæ electioni, confirmationique tempus ſuperſit, vſque ad menſem Nouembrem, quo datæ litteræ alloquuntur ſucceſſorem, vt ex eis apparet, iam poſſidentem. Hæc de Conrado Pontifice in Saxonia.

5. In Gallia Pariſienſis Præſul Guillelmus, qui anno præcedenti ex Altiſiodorenſi ſede promotus fuerat; hæc item, abdicato Pontificatu, Pontigniacum abiit, quod vitæ reliquum, in Monachatu peracturus. Huius vitam, & acta, vſque ad hunc annum ex Catalogo Epiſcoporum Pariſienſium, atque Antiſiodorenſium, & aliis, ſic deſcribo. Anno M. CC. XVIII. in Epiſcopum Altiſiodorenſem electus, ædificia Antiſiodorenſis Eccleſiæ inchoauit, primo lapide poſito, qui eius induſtria creuit in magnam molem. Anno M. CC. XX. Honorio Papa tertio iubente, ad Eccleſiam Pariſienſem promotus, vnde ipſe Moniales ex Conuentu Sancti Antonij, ad Monaſterium Selle, ſiue Cellæ, quod Altiſiodori conſtruxerat, remiſit, vt ſupra
g In Biblioth. vidimus. Anno M.CC.XXI. *Cum iam graui ſenio eſſet confectus (ait Philippus Seguinus [g], ex monumentis Eccleſiæ Pontigniacenſis) eremum, & quietem ſuſpirans, ad celeberrimum Pontigniaci Ciſtercienſis Ordinis Monaſterium ſeſe recepit, vbi ſcribens, & Deo vacans cœnobiticam vitam fœliciter traduxit.* A vincentio Belluacenſi in ſuo
h lib. 30. epiſt. 124. ſpeculo dicitur [h]: *Libertatis Eccleſiaſticæ mirabilis defenſor.* In Catalogo Epiſcoporum Pariſienſium Frater Vgonis Archiepiſcopi Senonenſis intitulatur. Verum cum conſtet Vgonem obiiſſe, anno M. C. LXIX. neque iuuenem, ſed confectum ætate graui; difficile videtur ipſius Fratrem ad hunc annum pertingere potuiſſe.

Vixit Guillelmus Pontigniaci duobus annis, 6.
ſub Venerabili Petro loci Abbate, in quibus quædam ſcripſit, quæ nos etiam in tempore dicemus obiitque anno M. CC. XXIII. vnde factum eſt, vt auctores, Monachatus eius obliti, in anno mortis, dimiſſæ, aut amiſſæ dignitatis inter ſe diuidantur; & quidam referant ad M. CC. XXI. in qua claſſe ſunt Vincen-
tius Belluacenſis [i], & Petrus Buretea Celeſtinus. Alij in annum M. CC. XXIII. quod i vbi ſuprà.
Demochares [k] prodit, & ex Rigordo in obitu Philippi planè conuincitur; quippe inter k Apud Ioan. Chem.
aſſiſtentes eiuſdem Regis exequiis, quæ in eum incidere annum, commemoratur. Nempe priores, dum alium iam Epiſcopum in Pariſienſi ſede locatum vident, anteceſſorem obiiſſe exiſtimarunt: poſteriores, dum eum vixiſſe competiunt ad annum vigeſimumtertium non ineptè coniiciunt; ad eum vſque produxiſſe Pontificatum. Maximè cum à Rigordo Pariſienſis Epiſcopus tunc, cum Philippus obiit, nominetur. Verum Epiſcopos poſt abdicatas Infulas, nomen, & titulum dignitatis retinuiſſe, non ſolum illa ætate, ſed etiam noſtra, nequaquam poteſt in dubium reuocari. Quid ſcripſerit Guillelmus Pontigniaci, poſt biennium ediſſeram, quando de obitu eius ſermonem faciam.

Conrado Alberſtadenſi, & Guillelmo Pari- 7.
ſienſi, tertium adiungó VValdemarum Sleſvvicenſem primum, mox Bremenſem Pontificem intruſum & niſi ſceptrum baculo coniungere haud obſcurè tentaſſet, forſan in Sacerdotio regnaturum. Is clarior ſanguine, quippe Kanuti Regis Daniæ filius; ſed moribus obſcurior, quando in Eccleſiam etiam rebellauerat: vt longam ante actæ vitæ ſuperbiam, humili, & voluntaria paupertate; contumaciam, obedientia compenſaret; cum ſe in extremis laborare cerneret (quamuis id poſtea periculum euaſit) Lucellenſi ad ſe Abbate vocato, atque ab eo abſolutus, Ciſtercium induit, ſi diutius viueret in eo permanſurus. Nec retractauit, cum morbo pœnitentiam, quod ſatis frequens: Poſt adeptam ſalutem ratum habuit, quod fecerat infirmus. Quin, & quo indiſſolubilius permaneret, ab Honorio curauit confirmari. Huius viri hiſtoriam ſatis mirabilem, neque quid medium paſſam, Albertus Krantzius ex magna parte narrat, breuiter licet, & ſuccinctè pro ſuo more. Nos quæ ipſe expediuit, eiuſdem verbis, reliqua Honorij Papæ, quin etiam Innocentij, proſequemur. Itaque Krantzius hæc habet in Metropoli [l].

8. *Bremenſis Eccleſia poſt Hartuuicum, cum ſpem conciperet ad antiquum legationis honorẽ redeundi,*

non multi ex Canonicis elegerunt VValdemarum Sleſvvicenſis Eccleſiæ Epiſcopum, ſed eo inuito Summi Pontificis auctoritate abſolutum. Erat vir regij ſanguinis, filius eius Canuti, qui cum Suenone, & VValdemaro Regibus, quorum alter ante, alius poſt illum regnauere, eſt tripartitum. Sed in conuiuio Rodeſchildiæ per Suenonem caſus, cum VValdemarus quoque, qui periculum euaſerat, peteretur. Is cum eſſet Epiſcopus Sleſvvicenſis, per maternus generis amicos Noruegios, ſtudebat coronam regni iungere mitra Pontificali. Id cum perſenſiſſet Canutus Rex VValdemari filius, captum ſeruauit, ac diu macerauit in carcere. Interuentu tamen Reginæ, poſt multos annos, laxatur; & Summi Pontificis interueniente decreto, abiurauit Eccleſiam Sleſvvicenſem. Et omnem locum, in quo ſuſpectus videri poſſet Regi; profectuſque eſt Bononiam, & ibi litteris vacabat, cum haberet ex patrimonio, vnde viueret abundantiſſimè. Hactenus prima pars eius hiſtoriæ, quam Crantzius narrat. Et in qua ſe VValdemarus haud dubiè, vt in Regem rebellis, (& forſan prætendebat paterna iura) ſic in Eccleſiam exhibuit obſequentiſſimum.

9. Verum, quæ diu ſtare fortuna neſcit, maximè in vitiis magnis, extolit rurſum, ſed extulit, vt atrocius præcipitaret. Nam audi quod ſequitur. *Eum Virum* (ſcilicet VValdemarum) *cum ſcirent Canonici Bremenſes abſolutum Eccleſia ſua viuere, ſimul quod ſperarent per illum, magni ſanguinis Virum, recuperatores pro Eccleſia ſua legationis honorem per regna Aquilonis, elegerunt Epiſcopum. Alij tamen poſtularunt Gerardum Oſnaburgenſem Epiſcopum; ita inter duas poſtulationes res harebat. Cumque VValdemarus decretum electionis, ſiue poſtulationis ſua ad Eccleſiam Bremenſem, per ſolemnes oratores accepiſſet, profectus eſt cum illis Romam, & apud Summum Pontificem Innocentium de confirmatione inſtabat. Gratulabatur illi Pontifex, quod poſt Eccleſiam, cui cedere cogebatur inueniſſet digniorem: nec feſtinabat confirmare, ſuſpicatus eſſe in itinere, quæ aliud nunciarent. Venit Cancellarius regni, amiſſis in itinere litteris, incurſu latronum; ſed verbo oppoſuit VValdemaro: ab illo præſtitum iuramentum, quod in nullo loco, quo Regi ſuſpectus videretur, conſiſteret. In Brema autem ſuſpectiſſimus eſſe, quod eſſet ille locus inſidiandi regno opportuniſſimus. Itaque cum cerneret ſe VValdemarus nihil in vrbe profecturum, abijt inſalutato Pontifice, cum tamen eſſet iuſſus, indiſcuſſa cauſa non abire. Contulit ſe ad Regem Philippum, quem ſciebat Ottoni æmulo, & Danorum Regi, qui illi affinis erat, infeſtiſſimum. Cuius ope, & litteris, & nuncijs, miſſus eſt Bremam, & ab eligentibus non mediocri ſuſceptus honore.* Ita in altum ſublatus VValdemarus, incubabat Eccleſiæ, cuius nondum haberet confirmationem. Pergit Krantzius. *In vrbe, quod illicentiatus abiiſſet, excommunicationis litteræ in eum decernuntur: quæ multo tempore latuerunt, nemine audente illas inſinuare. Erat ſumma Bremæ feſtiuitas, fortè dedicationis: & magna multitudine ad altare pro oblatione contendente, immiſcuit ſe turbæ, qui litteras tenebat: & illas incognitus, cito manum retrahens, aræ impoſuit, in turbam amiſſus: ita patuit; cum mirantibus cunctis poſt ſacrum Officium, quod littera, vnde veniſſent incerta, continerent, VValdemarum non ſolum non eſſe confirmatum, quod prætendebatur, ſed à Summo Pontifice etiam excommunicatum. Ita res in multam differentiam excreuit, cum Papa Gerardum Oſnaburgenſem ad hanc Eccleſiam confirmando tranſtuliſſet.* Hactenus Krantzius. Extant litteræ Innocentij Papæ tertij ad Magdeburgenſem, & Moguntinum Archiepiſcopos, [m] nec non, & ad Abbatem Campi Sanctæ Mariæ (ne vel hoc etiam effugeret Ciſtercium) in quibus VValdemarus, vſurpaſſe Eccleſias, in bona clericorum extendiſſe manus, expuliſſe à Bremenſi veros Canonicos, & loco eorum alios ſubſtituiſſe, atque id genus alia, grauia quidem, ſed non nimis atrocia, memoratur. Atque ipſi, ad quos ſcribit Papa, iubentur *quatenus in eum & ſuos ſententias latas ſingulis diebus Dominicis & feſtiuis, per Eccleſias innouent, & mandent per totam Bremenſem Prouinciam innotari. Datum Laterani, tertio Kalendas Martij, Pontificatus ipſius anno X.* Eadem habet exactius, quam Albertus, Ioannes Pontanus: ſed nobis iſta ſatis pro inſtituto. Nunc quæ vterque omiſit, neque Innocentius, morte ante præuentus, patefacere potuit; ex aliis litteris Honorij proferamus.

m Apud Boſchartũ lib.3. Epiſt.3.

Longo tempore rebellis in Pontificem incubauit Eccleſiæ, ab ea præciſus: nec fortè deerant, (quæ conditio plerumque hominum eſt) qui de valore excommunicationis, nedum de iuſtitia, dubitarent. Adeò nunquam defuerunt, nunquam deerunt, qui errantibus principibus applaudant, & contumacibus obtendant iuſtitiæ laruas. Sed laruas tamen, quas ipſi etiam agnoſcant; & quibus ſe in ſpecie tantum excuſent: non quibus fidant. Acuta febre VValdemarum vexante, deiectus dolus: & qui ſe antea indemnem publicabat, petiuit abſolui: atque habito Ciſtercij per Abbatem Iucellæ, quem accerſiri fecit, ſibi impoſito, nouum, & longo diuerſum vinculum ſubiit, quo præteriti nodos, explicare, & plagas longo tempore vlceratas purgare poſſet. Porrò hæc adeo ex animo fecit, adeo conſtanter hanc viam ingreſſus eſt, vt redditus ſaluti Romam pergeret, eadem ab Honorio confirmaturus. Tum vero Honorius, non mortem peccatoris, ſed conuerſionem volens, & conuerſioni VValdemari congaudens, has ad VValterum Abbatem Ciſtercienſem, ſimulque ad Guidonem Morimundenſem, ad cuius lineam Iucella pertinebat, litteras dedit [n]. 10.

n Epiſt. Honorij lib.5. 55.

Ciſtercienſi, & Morimundenſi Abbatibus.

VValdemarus, lator præſentium, multæ humanitatis, & gratia, quam Apoſtolica Sedes olim ſibi exhibuit, immemor, & ingratus contra illam ſe ſpiritu rebellionis aſſumpto erigere non expauit; propter quod Epiſcopali dignitate priuatus, diutius in ſua rebellione permanſit. Dominum eo, qui tangit montes, & fumigant, tangente duritiem cordis eius, & per neceſſaria infirmitatis anguſtiam ipſum à longo mentis exilio reuocante, ab excommunicationis vinculo, quo adſtrictus, auctoritate Apoſtolica tenebatur, per Abbatem Iucellenſem Ordinis veſtri, qui ſibi extrema imminere credebat, ſicut nobis per litteras Venerabilis Fratris noſtri Mindenſis Epiſcopi; & Abbatis eiuſdem, innotuit, abſolutus, habitum Ordinis Ciſtercienſis aſſumpſit. Condeſcendentes

igitur

igitur inſtantia precum eius, ac ſimul reſpectum ad Ordinem veſtrum habentes; ratam habemus abſolutionem prædictam; ideoque diſcretioni veſtræ per Apoſtolicam Sedem mandamus, quatenus eundem VValdemarum Ordinem veſtrum humiliter obſeruantem, faciatis in aliquo Monaſterio ipſius Ordinis, quod idem elegerit: tractari ſincera in Domino charitate; ita quod tamen ab executione officij Sacerdotalis abſtineat, niſi fortè pro caſu temporis ſuper hoc Apoſtolicæ Sedis meruerit licentiam obtinere. Datis apud Vrbem veterem octauo Kalendas Octobris, Pontificatus noſtri anno quinto. Hactenus Honorius, in cuius litteris duo licet aduertere. Alterum, qua conſtantia Summus Pontifex VValdemarum, quantumuis Regium Virum, contumacem humiliet, neque obſequenti parcat à pœnitentia; qui eum priuat officio Sacerdotali: ſed nihilominus admittat pœnitentem, & efficaciter ſaluti eius prouideat, nec deſperare iubeat, etiam ab ipſa pœna releuanda. Alterum, quam in noſtros honorifici, in quorum non in Regij Viri ſanguinis, neque in fautorum reſpectum fieri dicit, quæcumque erga eum cenſet ſtatuenda. Ergo VValdemarus Ciſtercio confirmatus, in eo reliquum vitæ conſumauit. Qualiter autem poſt quatuor annos exactos in Monachatu, tandem circa M. CC. XXV. non ſine multæ humilitatis laude, atque oſtenſione veræ pœnitentiæ ſublatus ſit, ſuo loco à nobis dicendum erit.

---

1. Catherina, quæ olim Rachel Iudæa, coram Epiſcopo comparere iuſſa 2. cunctos ad lachrymas, & ad Dei laudem prouocat. 3. conſtantia eius, audaciaque pro Chriſto; 4. atque aduocatus, qui illi aduerſabatur, viriliter repreſſus ab VValtero: 5. Noua littera, à quibus appellatum per VVillelmum Claræ-Vallis Abbatem. 6. Quid pro Epiſcopo? 7. & emendatus in hac ipſa hiſtoria Cæſarij locus. 8. Heruæi Niuernenſis Comitis mors, 9. & Ciſtercienſium Abbatum, qui funus ad Pontigniacum deportabant, ab infidelibus ingens perſequutio.

CAPVT QVARTVM.

1\. INTER hæc, qui Engelberti Colonienſis repreſſus mandato, à tenera puellæ Catherinæ vexatione ceſſaſſet Leodienſis Epiſcopus, cum à Iudæis, per munera, per preces, per apparentes iuſtitiæ allegationes (nam hæ Aduocatis quando deeſſe poſſunt) vt eam ſibi iuberet reſtituere, frequentibus inſtantiis pulſaretur: tandem cõſenſit. *Et litteris ſuis* (inquit Cæſarius [a]) *puellam citauit Leodium, ſub pœna excommunicationis, patri ſuo reſponſuram ſuper obiectis.* Quaſi vero vel ſalus animarum, atque ſacrum baptiſma, quod in Ianuam Eccleſiæ Chriſtus inſtituit, fraudibus litigantium, & iuriſperitorum Doctrinis ſubiiceretur. Sed placuit Deo, quam ſibi prælegiſſet ſponſam ſanguinis, aut ſaltem vita, & ſanguine charioris affectos teneri, oſtendere mundo; ac per infirma ſexus, ætatiſque, & confundere fortia; & ſuam potentiam in vtiſque demonſtrare. Nulli procuratori Catherina fidendum cenſuit; non Priori Parci, non VValtero Abbati Villarienſi, non denique Reynero ſuo Magiſtro. Quin per ſe ipſam, quæ illi fides inerat, iudicio ſiſti; nouennio vix dum expleto; & reſpondere ad obiecta deliberauit. Audi de his loquentem Cantipratanum [b].

[a] lib. 2. c. 26. [b] lib. 2. epiſt. 29. part. 20.

2\. *Res mira, & vſque in præſens cunctis ſæculis inaudita. Petiit à Preſbytero ad omnem citationem, & iudicem, ſe puella deduci. Forſitan, inquit, iudices, flectentur ætate; & ad me piaculum mouebuntur. Et factum eſt, vt petiuit, & vicit. Vt enim die quadam apud Leodium venit coram Epiſcopo, Clericis, & magnatibus, diuerſos Aduocatos, & iudices, tam conſtanti, quam viridicæ ratione confudit, & mouit, vt voces vlulantium, & clamantium cum lachrymis, præ ſtupore, in Eccleſia Sancti Lamberti, à locis diſtantiſſimis audirentur: ſtatim omnes manifeſtè dicerent, & viderent, in tam exili ætate, diuini ſpiritus ſapientiam præualere.* Ita Thomas, qui ea cuncta quæ narrat, partim ab ore Virginis, partim ab aliis, qui affuerunt, namque ingens concurſus, audire potuit.

3\. Addit Cæſarius, ſiſtendæ tribunali Virgini ſacræ, affuiſſe Gualterum Villarienſem, ad quem, velut ad Patrem Parcenſis Monaſterij, ſpiritualis Catherinæ cura, atque eius defenſio pertinebat. Addit & aliqua allegata Aduocatorum, atque interrogationes puellæ factas, & reſponſiones eius, in hunc modum [c]. *Allegatum eſt pro Iudæo, quod infra annos rapta fuiſſet, & violenter baptizata. Et dixerunt quidam ipſi puellæ: Catherina, dictum eſt nobis quod libenter redires ad patrem tuum, ſi permitteretis. Reſpondit puella: quis hoc dicit? Reſponderunt illi: Pater tuus. Tunc illa clara voce tale protulit verbum; Pater meus rectè mentitus eſt per mediam barbam ſuam.* Hæc de puella calcante pro Chriſto patrem; neque vllis obſeruantiæ vinculis detenta, quo minus ſacratiora religionis, quæ ſemel cœperat, perſeueranter complecteretur. Pergit vlterius Cæſarius [d] de Aduocato, & Villarienſi Abbate, quod non Iudæis tantum, verum etiam Chriſtianis ſolet accidere.

[c] vbi ſuprà. [d] vbi ſuprà.

4\. *Cum adhuc inſtaret Aduocatus Iudæi, commotus Dominus VValterus Abbas Villarienſis, ait illi; Magiſter, vos loquimini contra Deum, & contra honorem veſtrum: ſciatis pro certo, ſi adhuc vnum verbum locuti fueritis contra puellam, ego laborabo apud Dominum Papam, vt perpetuum vobis in omnibus cauſis imponat ſilentium. Tunc ille timens, ſecretè reſpondit Abbati: Domine Abbas, quid nocet vobis, ſi potero pecuniam extorquere à Iudæo? Ego nihil loquor, quod obeſſe poterit puellæ. Qui mox vt ſalarium ſuum accepit, dixit Iudæo: Non audeo de cætero loqui de hac cauſa.* Hactenus quæ de illo iudicio ſcripta inuenio, non audente Epiſcopo Virginem reuocare, quamuis neque ceſſante, vt iuſtum erat, ab illius & Conuentus vexatione. Quin nouas litteras contra illam ab eo datas indicare videntur, quæ mox ſequuntur, in quibus tamen per errorem Guido pro Guillelmo irrepſit facili tranſitu; illo præcipuè æuo, quo propria nomina, ex primis tantum litteris notari, vel in publicis inſtrumentis in vſu fuit. 5.

Anno præterito, ſubdit idem Cæſarius, [e] quando

[e] vbi ſuprà.

Dominus Guido Abbas Clara-Vallis, viſitauit in Epiſcopatu Leodienſi, eundem Epiſcopum conuenit, monuit, & rogauit, quatenus intuitu Dei, & honoris ſui, ceſſaret à vexatione puellæ iam Christo dicata; cui Epiſcopus reſpondit: Bone Domine Abbas, quid ad vos de cauſa iſta? reſpondit Abbas: Bene ad me duplici de cauſa; Primò, quia homo Chriſtianus ſum; Secundariò, quia Domus illa, in qua degit, de linea Clara-Vallis eſt; & adiecit: Puellam, & cauſam eius ſub protectione Domini Papæ, conſtituo, & ſuper litteras, contra illam à vobis datas, appello. ita Cæſarius. Quibus clarè videas, nouas litteras datas aduerſus Virginem, de quibus Claræ-Vallis Abbas cauſatus eſſet; adeò fauente Epiſcopo iudæis, vt niſi Honorius interpellaretur (ex quo ipſi nihil amplius facere licuit) haud dubiè ab eius violentia timendum foret. Certè Guillelmum non ſolum appellaſſe, ſed impetraſſe litteras, Honorij inhibentes Epiſcopum, anno ſequenti, quo ad Patrum tranſiniſſe referemus.

6. Non deerant qui Epiſcopum defenderent, quaſi iuſtitia, zeloque ſubnixus, non auaritia ductus, Virginem vellet ad patres ſuos redire: perſeueraturam, ſi ex Deo erat vocatio, aduerſus perſuaſiones; ſi ex leuitate, vel vltro retro ceſſuram, nec ſecuriorem inter religioſas à Iudaiſmo noto, & familiari; quàm à fide ignota, imò inuiſa inter Iudæos parentes immunis fuit. Chriſtianam religionem voluntariam, non vi, non metu ab aliquo aſſumendam; fruſtra humanam induſtriam laborare, niſi Deus inſpiret: ſi ipſe donet, fruſtra diſſuaſuram. Hanc libertatem decere Chriſti miniſtros, decere fideles. Et ſciteot omnes ad fidem non per fraudes, non per perſuaſiones; ſed ſolo Deo mouente, veniendum fore. Id vel in viris adultis obſeruandum, qui difficiliùs duci, ſiue ſeduci; quanto magis in Virgine tenella, & vix nouem annorum; quæ vt reuera non fuerit decepta, at conſtat facilè, decipi potuiſſe. Et primam eam ætatem iure naturæ parentibus deberi gubernandam; intra quam irritare vota poſſunt, quantumuis reſeruata, quantumuis ſacra; quod ipſa lex Euangelij etiam admittit. Hæc, & ſimilia pro Epiſcopo allegabant, qui ipſi fauebant. Cæterum qui rem melius iudicabant (ait Cæſarius) f his minimè credebant. *Quia ſi agitaretur ſtimulis iuſtitia, nequaquam cogeret puellam baptizatam, Virginem Chriſto conſignatam, & religione Chriſtiana, etiam ſupra ætatem feruentem, ad Iudaicam redire perfidiam.* Saltem non traderet Iudæis peruertendam.

f lib. 5. c. 26.

7. Cæterum quod ad Guillelmum attinet, quem diximus pro Guidone ſubſtituendum, in littera Cæſarij, manifeſtum apparet. Quippe Guido ante ſex annos obierat; atque inter ipſum, & Guillelmum in Clara-Valle Conradus mediauerat; vt non potuerit à Cæſario de ipſo dici, quod anno præterito viſitauit in illis partibus. Sed clarius adhuc conſtat ex VValtero Villarienſi Abbate, qui cum Conrado in Villario ſucceſſiſſet, poſtquam ipſe Guidoni in Clara-Valle, non potuit cum Guidone coincidere, necdum antequam Guido cauſam agere, & Catharinam ad Leodium comitari.

Hoc ipſo anno, ne noui filij Guillelmi Pariſienſis, quem Pontigniaci, Inſulis ipſeris Monachum induiſſe ſuperius diximus, aut gloria, aut complacentia, venerabilem illius loci Abbatem Petrum poſſet extollere, perſecutionem grauem cum ſuis paſſus, vix impiorum manibus ereptos, omnibus imminentem mortem euaſit. Id quod Vincentius Belluacenſis præſul, eius temporis auctor, memoriæ prodit. Simone Comite ad Toloſam vrbem occiſo, neque Amalrico filio, quamuis magnanimo, & ſancti patris digno ſucceſſore, ſuſtinere valente pondus belli, quod adſuetudine refrigeſcens inter Catholicos, hæreticis audaciam, & ex audacia vires miniſtrabant; inter errores denuo pullulantes, vindictæ ardor, præcipuè in eos, quos hoſtes habuiſſent, & potentiæ, atque errorum extirpatores, diſſimulari neſcius, per flagitia, per cædes erumpebat. Hinc ſæuum odium in omnes Ciſtercienſes: & niſi metu Philippi detinerentur, nullis violentiis, nullis irruptionibus, nullis denuum ſacrilegiis, parcitum foret. inter Principes, qui cum Simone arma ſociauerant, atque Arnoldo obedierant, Comitem Niuernenſem, Herbæum de Gumis ſupra vidimus. Hunc vita functum, & Pontigniaci ſepeliendum more maiorum, Petrus Abbas, cum aliis ſeptem præſulibus, Ciſtercienſibus cunctis, & multis Monachis, nec non haud dubiè, cum omni ſua familia, cognatiſque, ex Sancto Ariano Caſtro, vbi deceſſerat, ad Pontigniacum ſolemni ſatis pompa, vt tantum Principem decebat, reportabant. 8.

Ergo cum primum occaſionem nacti hæretici deſeruiendi in vtroſque, & quas hactenus viuo non potuiſſent inferre iniurias, mortuo, ſuiſque; & Ciſtercienſes peſſundari poſſe putarunt. Obſidere vias, intercipere tranſitus, & tranſeuntes, aut gladiis trucidare, aut lapidibus obruere, vt non potuerint, ſaltem intentarunt. Paucis hæc, ſed ex fide Vincentius narrat in ſuo magno ſpeculo, ita ſcribens g. *Non multo poſt (ſcilicet quàm Guillelmus Pariſienſis Epiſcopus, in Pontigniaco Monachum indueret, & Pariſienſi Eccleſia renunciaret) Herbæus de Gumis Comes Niuernenſis, vir magna vi Eccleſiaſtica iura conſeruans, præcipuus hæreticorum perſecutor, hoſtium ſuperator, fidelis Vaſallus iuſtitiæ; cuius etiam magnanimitati inuidebant Barones Franciæ, apud Sanctum Anianum, in Bituria, Caſtrum ſuum, moritur. Ibique in quindena Dominica apparitionis tumulatur. Porrè Abbate Pontigniacenſi cum ſeptem Abbatibus, pluribuſque Monachis, & aliis multis venientibus, vt corpus eius ſecum portarent, ferè ab inimicis populis lapidantur: Demum tamen idem corpus ad Pontigniacum transfertur.* Hactenus ille. Nos de Albigenſibus, & nouo ad eos legato ex Ciſtercio mittendo, magno Conrado, anno ſequenti, quo euenit, dicemus. 9.

g lib. 30. cap. 124.

g. Cæſarius

1. Cæſarius dialogos ſuos incipit ſcribere. 2. Hertunici Hemmenrodenſis ſenis Sancta mors; 3. & cuiuſdam conuerſi, 4 atque Steponis in monte Sancti Saluatoris Capellani. 5. Theobaldi Eberbacenſis Abbatis glorioſus obitus, 6. atque alia notitia. 7. Beata Sophia Honenenſis breuiter dicta. 8. Conradus ſenex in Heiſterbaco; 9. & Amelius Dunenſis. 10. Arnaldaſque inſignis Abbas Monaſterij de la Eſpina.

CAPVT QVINTVM.

1. GLoRIOSOS obitus quorumdam Monachorum, atque Sanctimonialium ad hunc annum, quos Cæſarius, qui tunc ſcribebat dialogos, commendauit memoriæ, in hoc capite placuit coaceruare. Certè hoc anno incœpiſſe Cæſarium dialogos ſuos ſcribere, & ſequenti abſoluiſſe, ipſe teſtatur. Quippe ſub eius operis initium hæc habet verba. *Annus* [a] *modo viceſimus eſt ſecundus, plus minus, eo tempore, quo ad Ordinem veni, qui fuit ab Incarnatione Domini milleſimus ducenteſimus vno minus.* Et capite ſequenti.[b] *Ante hoc quadriennium, eodem, ſi bene memini, anno, quo defunctus eſt Innocentius Papa, mulier quadam igne libidinis ſuccenſa, proprium adamauit filium, de quo concepit, & peperit filium alterum.* Demum de Waltero de Traiecto Villarienſi Abbate, quē hoc anno obiiſſe memorauimus, in eodē libro ſecundo ita ſcribit. *Retulit nobis hoc anno Dominus VValterus Abbas Villarienſis.* Itaque hoc anno incœptos clare conſtat. Porro abſolutos ſequenti, habes ad finem, nempe libro decimo, in quo Caput quadrageſimum octauum ita exorditur. *In anno præſenti, qui eſt milleſimus ducenteſimus ſecundus ab Incarnatione Domini, &c.* Igitur qui hoc anno, ſequentique Dialogos ſcribebat, hos ad hunc obitus contigiſſe Cæſarius narrat.

a lib. 2. c. 10.

b lib. 2. c. 11.

2. Prouectus iam ad Religionem venerat Venerabilis Hertuuicus, qui tunc, Priorem agebat in Hemmenrode: ſed multo zelo, & feruore Religionis, ſæcularis vitæ defectus compenſauerat. In huius obitu, quo die, & hora prædixerat, auditas Angelorum voces ait, qui animam ſuſciperent, & gloriam ei paratam manifeſtarent. *Anno præterito, ait,*[c] *defunctus eſt ibidem, (id eſt in Hemmenrode) Dominus Hertuuicus Prior, vir quidem grandæuus & circa diſciplinam feruentiſſimus; qui cum ſero putaretur eſſe moriturus, multis, qui conuenerant, clara voce dicebat: Non modo moriar, ſed craſtina die, hora nona, ero ante Summum Iudicem, de omnibus operibus meis ibidem redditurus rationem: eadem ſi quidem hora expirauit. In cuius tranſitu quidam confeſſi ſunt, ſe Angelos audiuiſſe.* Pergit Cæſarius Hertuuicum Vlrico conferre, de quo quid ſimile dictum anno præterito. Introducit autem Apolonium interrogantem. *Quid eſt quod ille, ſcilicet Vlricus, prædixit, ſe iturum eſſe ad nuptias, iſte ad Iudicium? Cæſarius: ille, vtpote in adoleſcentia conuerſus, pie præſumebat de cuſtodita innocentia; iſtum terruerunt peccata multo tempore commiſſa: ſenex enim venerat ad conuerſionem.* Ita fidentior illius innocentia, ſed huius pœnitentia forte humilior, nec minus hæc, quam illa coronanda.

c lib. 11. cap. 10.

3. Haud multo minus glorioſus fuiſſe videtur anonymi cuiuſdam conuerſi tranſitus, cuius (cum in eadem domo, ſuper quibuſdam rebus malè audiiſſet) innocentiam occultatam quandiu vixit, in morte Deus voluit manifeſtare, non alio inſtrumento, quam eo ipſo, quem habuiſſet accuſatorem. [d] *In eodem cœnobio, quodam Fratre cantore, nomine VVernero: conuerſum aliquem quidam ex fratribus calumniati ſunt ſine cauſa, ita vt eiiceretur ab illis. Contigit poſt hac, vt Frater idem moreretur, & iam dictus VVernerus intereſſet commendationi eius, moris autem tunc erat, vt aliquo ſuper mattam poſito, Fratres ſicut ſi ſine proceſſione occurrerunt, ita ſine Ordine circa morientem ſtarent, vbi cuique prior occurſus, aut deuotio locum dedit; laicis Fratribus hinc inde circa Monachos ſtantibus. Corpore igitur mortui loto, & allato, vidit idem VVernerus multas candelas in circuitu feretri ſtatutas, & omnes ardentes, in parte autem, qua ipſe ſtabat, omnes candela pariter extinctæ ſunt. Vnde miratus ſimul, & territus, cum corpus in Eccleſiam delatum fuiſſet, ipſe Dominum Sifridum traxit in partem, & confeſſionem fecit, extinctionem candelarum ſuis peccatis imputans, & innocentia Fratris manifeſtanda. Reuerſus in Eccleſiam, eaſdem candelas inuenit, & omnes ex omni parte ardentes vidit.* Ita innocentia, quæ latuiſſet, quandiu vixit exercendæ patientiæ conuerſi Sancti, detecta poſt mortem, maiorem illi gloriam, & veram zelatori eius pœnitentiam, conciliauit.

d lib. 11. cap. 19.

4. Per idem tempus ad ſuperos volauit Beatus Stepo, in Monte Sancti Saluatoris Capellanus, coronam ſibi repoſitam in cœlis & dudum Margaritæ, eiuſdem domus Moniali, per Virginem oſtenſam recepturus. Sed ô altitudo diuitiarum Sapientiæ, & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, qui ſui compos à diuinis laudibus vix, aut numquam ceſſaſſet; morbo in morte permiſſus, atque phræneticus, in blaſphemiam erupit. Quod genus mortis ordinatum ad alios fines, nobis prorſus occultos, ne eius opinionem denigraret, per miracula Deus compenſauit: multis ad ſepulchrum eius infirmis reſtitutis ſaluti; nec dubito quin, & mente multis amentibus, *Idem Stepo* (*ait Cæſarius* [e]) *Presbyter, fuit valde Religionis, & miræ charitatis in eodem Monte, Deo, prædictiſque ſororibus ſeruiens. Vt autem noueris non eſſe curandum qualicumque morte iuſtus moriatur, idem Stepo, cum in acutis laboraret, anno præterito, materia rapta in cerebrum, totus factus phræneticus, itaut multas blaſphemias euomeret. Defuncto eo, atque ſepulto, Dominus merita eius volens oſtendere, miracula ad eius tumbam dignatus eſt operari: infirmi, ſicut audiui, ſuper illam dormiunt, & ſani ſurgunt.* Steponem ſuo inſeruit Menologio Chryſoſtomus Henriquez, ſicut, & Hertuuicum; alterum menſis Maij die vigeſima, alterum vero Iunij decima nona.

e lib. 12. cap. 36.

5. Idem tempus concernere videtur, plus minuſve, Theobaldi Eberbacenſis Abbatis mors, & (pie creditum) præmium obſeruantiæ diuturnæ

ſimul, & rigidæ. De anno & opinione Sancti-
f lib. 5. c. 27. tatis. Ita Cæſarius. [f] *Narrauit nobis anno præterito Beatæ memoriæ Theobaldus Abbas Eberbacenſis, &c.* Vt facile inde liceat coniectari, & ante annum vixiſſe, & tunc non viuere; & reliquiſſe bonam ſui memoriam, & quæ Beata poſſet appellari. Atque hinc obiter corrigendæ veniunt Tabulæ Eccleſiæ Eberbacenſis, quas Gaſpar Iongelinus euulgauit, prudentes deceſſiſſe Sanctum Vitum anno M. CC. XIII. id eſt nouennio antequam Cæſarius libros illos Dialogorum concinnaret. Cæterum de vigore diſciplinæ, quo longo pollnit tempore, hæc ab eodem alibi lego. [g] *Hoc etiam noueris, quod ex deſuetudine, ſcientia diſcernendi inter cibos guſtus minuitur. Vnde non mirum, ſi Dominus Theobaldus Abbas Eberbacenſis, qui in quinquaginta ſex annis, quibus in Ordine fuit, numquam carnes comedit, ſub typo piſcium, illas comedendo falli potuerit.* Crediderim pia fraude Monachorum, cum in extremis ageret, nec carnem ſibi apponi conſentiret, deceptum eſſe. Hic ille Eberbacenſis Abbas eſt, qui conuerſo ſanitatis dono illuſtri, cum ex concurſu aduentantium infirmorum, turbaretur Conuentus, & eius quies; ne cuiquam manus imponeret, præcepit; obediente non ſolum conuerſo, ſed Deo hominis voluntati; quippe ſublato dono ex illa hora, in maius meritum haud dubie tranſituro.

g lib. 6. c. 4.

6. Sub eodem Abbate multos floruiſſe Sanctitate perſpicuos in Eberbaco idem Cæſarius prodit inter quos VVernerus, de quo ſupra: & Theodoricus Abbati ſuo ſuperſtes, de quo idem Cæſarius. [h] *In Hademnare Villa Diœceſis Treuerenſis, cum quidam Sacerdos, qui adhuc viuit, Miſſam celebraret, Theodericus Monachus Eberbacenſis, in horis ſumptionis, carbones nigerrimos illum vidit maſticantem. Eſt enim idem Theodericus Sacerdos ſimplex, & rectus, & multa ei diuinitus reuelantur.* Floruit etiam Monfridus, eiuſdem loci Prior, Sanctitatis opinione præ aliis celebris, qui ſub Conrado, & Raymundo ſucceſſoribus, ad annum vſque M. CC. XLVI. vitam immaculatam pro humana fragilitate conſeruauit: nec non conuerſus ille, de quo Cæſarius, [i] quod ſolo tactu manus morbos fugabat, quoad vſque abigendæ frequentiæ hominum, quod quietem Monaſterij perturbarent, iuſſus abſtinuit, cuius nos etiam facimus mentionem. Hæc obiter de diſcipulis Theobaldi, ſub quo & Sanctæ Agathæ domum, vltimam Eberbaci filiam Diœceſis Leodienſis, ac Vallem Dei tranſlatam, interuentu Archiepiſcopi Engelberti, ſuperius vidimus. Verum autem tam prima illius fundatio, ſiue adoptio, quam Domus de Arneſburg, & montis, quem vocant Sancti Diſibodi, illi debeantur, cum de annis præfecturæ eius non conſtet, aliorum linquo examini indagandum.

h lib. 9. c. 54.

i lib. 10. c. 6.

7. Incidiſſe etiam videtur in hunc annum Beatæ Sophiæ Abbatiſſæ Houenenſis pretioſa mors, cuius ſuperius fecimus mentionem. Hæc primum Benedictina Ordinis nigri, inde mutato habitu, in Monte Sancti VValburgis, nec ſine præcedenti reuelatione, Ciſtercienſis effecta, atque ibidem Prioriſſæ munere fungens, tandem in Monaſterio de Houenes in Abbatiſſam, poſt Gertrudem, vt puto, electa eſt; vbi, & claruit miraculis. De eius obitu hæc tantum Cæſarius. [k] *In Houene, Domo Sanctimonialium Ordinis noſtri, quæ Abbati noſtro commiſſa eſt, anno præterito, quædam Abbatiſſa defuncta eſt, nomine Sophia: hæc tam feruens & tam rigida fuit circa diſciplinam, vt ſorores ſæpe turbaret, quod erat virtutis, vitium iudicauerit. Huic aliquando tenuis ceruiſia eſt in vinum conuerſa. Quam etiam Angelus Domini quadam nocte, cum de matutinis exiret, cum lucerna antecedebat: Hæc duo miracula in extremis confeſſa eſt Abbati noſtro Domino Henrico.* Hactenus ille. Ex quibus etiam conſtat, Henricum Abbatem, cui multa illa prædixerat, affuiſſe morienti: atque vltimam eius confeſſionem excepiſſe. Idem Cæſarius, quod ad Ceruiſiam attinet, non ſemel illi tantum contigiſſe, alio item in loco memoriæ prodit. [l] *Beatæ memoriæ Sophia Abbatiſſa de Houene (ſic enim legendum eſt non Ieroneue) tenuis Ceruiſia, quæ modicum ab aqua diſtat, bis conuerſa eſt in vinum.* Meminit inter alios Virginis Sanctæ Aubertus Miræus [m] in ſuis Originibus Monaſticis. Cæterum quod ibidem coniectatur, hanc eſſe Sophiam, ad quam recens conuerſam Bernardus ſcripſit Epiſtolam C. XIII. cum Bernardus ante ſeptuaginta pene annos deceſſerit; quando Sophia obiit, niſi ipſa nonagenaria pene obierit, vix, aut ne vix quidem videtur poſſe ſtare. Sed & de illa, ad quam Bernardus ſcribit, commendatur nobilitas; hanc non inuenio ex proſapia commendari.

k lib. 10. cap. 16.

l Dominic. poſt Pent.

m lib. 5. c. 13.

Memoranda non minus in Heiſterbacho Venerabilis Senis Conradi mors poſt quinquaginta annos exactos in Monachatu, placida, & quieta, & quam ipſe præuenrus non recuſauerit. 8. *Nondum annus elapſus eſt, ait, idem auctor, [n] quod Lambertus Monachus noſter, nocte Dominica in choro obdormiens, Richuuinum noſtrum Cellerarium, ante aliquot annos defunctum, chorum intrantem conſpexit: & cum annueret ei manu, dicens: Frater Lamberte, veni ſimul ibimus ad Rhenum. Ille ſciens eum mortuum, renuit, & ait: credite mihi non ibo vobiſcum. A quo cum repulſam pateretur, ad oppoſitum chorum ſe vertens, quendam Senem Monachum, Conradum nomine, qui circa quinquaginta annos militauerat in Ordine; ſimili ſigno, ac verbo vocauit: quem ille mox ſecutus eſt, caputio capiti impoſito. Eadem die poſt cœnã, cum Prior quoſdam ex nobis vocaſſet, & idem Conradus præſens eſſet, ait ei, me audiente, ſupra dictus Lambertus: vere Domine Conrade, vos eſtis moriturus: in hac enim cuculla vidi vos hac nocte Richuuinum ſequentem. Retulit ei viſionem per Ordinem: cui ille reſpondit: Non curo, modo vellem eſſe mortuus. Sequenti die, ſi bene memini, infirmari cœpit, & poſt breue tempus defunctus in eadem cuculla ſepultus eſt.* Hactenus ille. Quæ omnia nobis, quia præſentem annum ſpectant, ex eodem auctore, in hoc capite licuit coaceruare.

n lib. 12. cap. 33.

Eundem etiam concernere inuenio duorum 9. inſignium Abbatum obitus, Dunenſis in Belgio, & Spinæ in Hiſpania, neque eos liber intactos pertranſire. Certè Amelium in Dunenſi Eccleſia Ægidius excepit. Dubium morte an ceſſione: & primum illud ſimilius vero iudico. Quippe Ægidius de Roma Dunenſis Monachus, cuius Chronicon ab initio mundi, vſque ad annum M. CCCC. XXX. Ciſtercij extat, ex quo multa tranſcripta bona fide, & Fitterienſi Abbati olim tranſmiſſa apud me habeo. Hæc ad hunc annum de vtrinſque ſucceſſione. *Anno M. CC. XXI. obiit ſupradictus Amelius, cui ſucceſſit Ægidius de Steene, qui præfuit quinque annis.* [o] Cæterum in Chronico Dunenſi,

o in faſciculo.

quod

qnod tranſctipſit Henriqnez, aliter dicitur. *Amelius octauus Abbas Dunenſis, vir laudabilis vita, quinque annis præfuit, & Domnao Ægidio reſignans ceſſit. Ægidius de Steene reſignatum ſibi regimem Eccleſiæ Dunenſis anno Domini M. CC. XXI. ſuſcepit.* Vteumque fuerit motte, ſeu ceſſione, conſtat hoc anno Dnnenſis cœnobij elauum ex Amelio, ad Ægidium ttanſiiſſe. Verum quod de quinquenio Amelij dicitur omnino expleto, intelligendum eſt atqne incepto ſexennio; alias in tempus electionis computes, vix quod vterque ſcribit conſtare poterit.

10. Eandem in Hiſpania viciſſitudinem Abbatia de Spina experta eſt, defuncto Arnaldo, quatto eius Abbate, cui multa, & grauia Innocentius Papa ininnxetat. Ex qoibus ſupra aliqua. Præfuerat, cœnobio annos XXVI. obiit autem decimo octsno Kalendas Septembris, vt habet Martyrologinm einſdem Domus, qnod eius tempore ſeriptum fuiſſe, duo mihi argnmenta perſuadent; alterum quod ipſius, & poſt ipſum ſequentium Abbatum obitns ad margiuem notentur; cum præcedentium in textu reperiantur: alterum quod Sanctorum poſt ipſum adſcriprorum Eccleſiæ Canoni, vt Fráciſci, Dominici, Edmundi; nulla in eo uotitia; à recentiori nequaqnam omittenda. Atqne hoc dixerim, vt maior fides conſtet his, quæ ex hoc libro excerpta ſuperius diximus. Arnaldnm Petrns excepit ordine quintus, ſed primus huius nominis, quem Ferdinandus cognomento Sanctus plurimi fecit, & cui multa atque grauia commendauit. Extat Indultum ab eodem Rege Monaſterio de Spina ſub hoc initio. *Ego Ferdinandus Dei gratia, &c. facio chartam donationis, & firmitatis in perpetuum valituram Deo, & Monaſterio Sancti Petri de Spina, & vobis amico meo Venerabili Petro Abbati einſdem loci. Facta charta Valliſoleti ſexta die, Martij, Era de M. CC. LXI.* Sed de his ſatis.

---

1. Guillelmi Clara-Vallenſis Abbatis mors, ſucceſſor, ſepultura, 2. Memoriaque. 3. Dictum de VValtero Villarienſi, 4. inſignis gloria viro, 5. & ratio temporis, ex Caſario computata. 6, De eo alia, tum vera, tum fabuloſa. 7. Guillelmi in Villarienſi domo ſucceſſio; 8. obitus Danielis in Sconaugia, 9. & gratia illi indulta. 10. Apud Principes fauor, & auctoritas. 11. Ciſtercio olim damnati concedi ſoliti. 12. & dictum obiter de Beata Elizabeth Sconaugienſi.

CAPVT SEXTVM.

1. FVit item hic annns noſtris funeſtns aliorum morte Abbatū, quiqne licet ſubrogatis viris non inæqualibus, ingens ſui deſiderium reliquetunt. Inter hos primus Guillelmus Claræ-Vallis; qnem nondum integro expleto quadriennio, ad ſuperos tranſlatum, tabulæ produnt. Diem obitus notat Martyrologium eiuſdem domus. *Qnarto decimo Kalendas Iunij, obiit Dominus Guillelmus duodecimus Abbas Clara-Vallis,* Annum ſucceſſor eius manifeſtat, nempe Rubertus, qui hoc ipſo aſſumptus iu Catalogo Abbatum commemoratur. *Anno, ait, M. CC. XXI. ſucceſſit Robertus Monachus, & Cellelarius Clara-Vallis: poſtea Abbas de Domo Dei: Abbatizanit tantum (ſcilicet in Clara-Valle) annis duobus.* Guillelmi ſepnltura hodieque viſitur in Clauſtro Regulari, inter alios Abbatum eiuſdem Domus, cum hac ſuperſcriptione illi appoſita. *Hic iacet Dominus Guillelmus, duodecimus Abbas Clara-Vallis.*

2. Extat eioſdem Abbatis memoria non contemnenda in inuentario Reliquiarum Claræ-Vallis, in quo, qoæ ab ipſo, tabula argentea, auro, & gemmis ornata, confecta eſt, obtinet primū locum, ab anctore deſcripta totidem verbis: *Primo loco eſt tabula cum portis, in quarum ſuperficie ſunt duo Angeli eleuati: quæ facta ſunt tempore Domini Guillelmi 12. Abbatis Clara-Vallis, ex triginta quinque marcis argenti, & duobus marcis auri; cōtinens plures lapides pretioſos videlicet ſexdecim balagia, & ſaphyros triginta vnum, & alios lapides minoris pretij. In huius tabulæ medio, collocata eſt portio Dominica Crucis; quæ miſſa fuit Beato Bernardo à Patriarcha Hieroſolymitano, ſicut ipſe ſcribit ad ipſum Patriarcham in quadam Epiſtola. Et à tempore ipſius diu ſola fuit in Clara-Valle; & ſub pede einſdem Crucis habetur portio de ferro Lanceæ Domini, & in eadem tabula continentur iſta reliquia:*

De Purpura Domini.
De Præſepio Domini.
De Sepulchro Domini.
De Pannis Domini.
De Tunica Domini.
De Columna Domini.
De Linteo, quo præcinctus fuit Dominus.
De Manna.
De Sanguine, & ſpongia Domini.
De Panno, quem Beata Maria filauit.
De Sindone Domini.
De Zona Domini.
De Sudario Domini.
De Pallio Domini.
De Stratu Domini.
De Pargameno in quo repoſitus fuit Sanguis Domini.
De Spinis Coronæ Domini.
De Cunabulo Chriſti.
De Capillis Domini in vno paculo.
De Velo Beata Maria.
De Sepulchro eius.
De Veſte eius.
De Capillis, & de tunica einſdem.
De Camiſia, & cingulo eius.
De Oſſibus Beata Agatæ Martyris.
De Sancto Ioanne Baptiſta.
De Sancto Iacobo Fratre Domini.
De Sancto Thadeo.

Quas Reliquias attulit de theſauro nobilis viri Henrici Imperatoris Conſtantinopolitani, Vir Religioſus Dominus Hugo, quondam Abbas Sancti Guillelmi, poſtea humilis Monachus Clara-Vallis;

&

& plures alias reliquias, de quibus inferius dicetur. Continentur etiam in eadem tabula reliquiæ multorum Sanctorum. Ita quod omnes Reliquiæ, quæ in ea continentur, ſunt trecentæ quadraginta. Hæc de Guillelmo. Reliqua quæ egiſſe virum comperimus, ſuis ſingula locis explanauimus.

3. In Villario VValterus Traiectenſis longo ſenio confectus, cum infirmior, tunc fortior, potentiorque, per augmenta gratiarum, ad culmina virtutum promouebatur. Multa, & mira de eo ſcripta inuenio, ex quibus, quædam dicta: quædam hic breuiter veniunt interenda. Cum ſenio ſupra modum iam grauati oculi caligarent, & videre non poſſet: nec tamen ideo ceſſaret à celebrando, murmuranti miniſtro, nec dubium quin in ipſo aliis, dixiſſe fertur. Pone manum tuam in quacumque parte libri, ſicut tibi placuerit, & ego dicam tibi oculis clauſis quid ibi ſcriptum ſit. Signauit locum auidus miniſter, aut videndi miraculi, aut Sanctum Senem, vt ipſe exiſtimabat, comprehendendi. Sed VValterus legit oculis clauſis, non ſecus ac apertis alius poſſet. Obſtupuit miniſter: & forſan alium illi locum deſignare parabat, prætendens caſum: cum Sanctus Senex: Quid in libro experiri tentas? ait; concipe mente quæcumque tibi placeant, & ſi ea legero, ſcrupulum depones: Concepit ille ſententiam quandam breuem: *Tam bonus vellem eſſe, quam iſte eſt.* Sed pauca verba diſſeruit triplici idiomate, Latino, Gallico, & Theutonico. *Ego Vellem eſſe Preud, Homme, Als, Ghi Siit,* Res mira, in mente illius verba legit diuerſis idiomatibus, non ſecus ac ſi in libro illa legiſſet. Hæc, & ſimilia narrantur de Sancto Viro, [a] quæ longum eſſet in præſenti recenſere. Legat qui velit Chryſoſtomum Henriquez, [b] Ioannem de Aſſignies; [c] Hugonem Menardum [d] (qui tamen quod attinet ad tempus nimium aberrat) & Arnaldum de Rayſe Martij primo, quo die viri memoriam celebrem ponit.

a in Chron. Villar. lib. 1. cap. 10.
b lib. 2. Faſc. diſt. 19. c. 48.
c tom. 2. l. 1.
d in Append.

4. Multæ ſententiæ referuntur de Sancto Viro, quibus vti ſolebat, vt filios ſuos in bono promoueret. Verum vnam præ aliis ingeminabat. *Nihil æque timorem Dei conciliat, quam ipſius præſentia, & mortis memoria.* Quis enim eum præſentem, & videntem offendere audeat, à quo ſe, aut condemnandum ſperat, aut abſoluendum? De eodem viro à Chryſoſtomo Henriquez [e] relatum video. Quod cum multa Monialium Monaſteria regenda ſuſcepiſſet ſub Villarienſis Eccleſiæ filiatione, *Diligenter conſiderans, quod melius, imo neceſſarium illi erat, proprij ſui Monaſterij curam gerere, & oues ſibi commiſſas cuſtodire, quam alienas ſeruare; ſciens inſuper, quod ſi dimitteretur per Monaſteria Monialium pro Confeſſionibus audiendis, licet ſeniores Monaſterij ſui erant zelatores Ordinis; & lucentes verbo, & exemplo, iuniores illuminabant, forſitan abſente Paſtore, diſciplina Monaſtica minueretur; reſignauit ius, quod in octo Monaſteriis Monialium habebat, in manus Abbatis Ciſtercienſis; & deinceps ſolitus fuit pro grege ſibi commiſſo, tanquam pro eo redditurus rationem.* Obiit Venerabilis Abbas, iacetque. *In Valle Sancti Lamberti, ad quod cœnobium, incertum qua de cauſa, cum diuertiſſet, ingraueſcente morbo præuentus eſt, anno ab incarnatione Domini M. CC. XXI.* Ita in Chronico Monaſterij Villarienſis. Hinc eſt quod ab Arnaldo de Rayſe in Auctuario ad Natales Sanctorum Belgij, VValteri memoria, non in Villario, ſed in Valle Sancti Lamberti commemoratur. *In Valle, ait, Sancti Lamberti, Natalis Venerabilis VValteri Traiectenſis, Abbatis decimi Villarienſis. Is proſapia nobilis fuit, ſeculi faſtu ſpreto, Villarium ad humilitatis aſylum ſeſe recepit; vbi adeo virtutibus claruit, vt in decimum Ordinis Abbatem electus ſit.*

e diſt. 19. cap. 2.

Meminit & eiuſdem Beati Viri Cæſarius Heiſterbacenſis in ſuis dialogis, non vno tantum, ſed pluribus in locis, ex quibus duo video poſſe colligi. Alterum eſt pertigiſſe vſque ad hunc annum, quippe in quo quædam Auctor ſcribit, dicitur retuliſſe; Alterum hominem ingenij omnino placidi, facetique, ac iucundi; & qui ſeueram morum grauitatem, ſuauiori ſemper alloquio temperaret. De primo ſic, qui anno cœpit ſcribere. [f] *Retulit nobis hoc anno Dominus VValterus Abbas Villarienſis, &c.* De ſecundo ſub finem eiuſdem Capitis. *Recitauit nobis ſimile huic idem Abbas in ſua Sancta iucunditate, &c.* Verum eſt tamen quod attinet ad tempus, Cæſarium non ſolum dicto libro ſecundo, quem proculdubio hoc ſcribebat anno, ſed libro ſeptimo, in quo opus longe proceſſerat de VValtero, vt ſuperſtite adhuc loqui, ſic enim ait, [g] *Eo tempore veniens Vercillas ad domum Ordinis noſtri, Dominum VValterum, quandoque Magiſtrum ſuum, & tunc noniter conuerſum, modo Abbatem Villarienſem, ibidem reperit, & ſalutauit.* Sic ille ibi. Vt credi debeat obiiſſe VValterum ſub finem anni, quandiu Cæſarius, qui opus in eo cœpit, & in ſequenti, vt conſtat, conſummauit, adeo proceſſerat, cum adhuc idem VValterus ſuperſtes eſſet. Ex eodem Cæſario etiam colligitur, hominem fuiſſe doctum, & qui ad Traiectum Scholas publice rexerit. Alias vir, vt auctores omnes tradunt, proſapia nobilis, numquam alterius, ſeu priuatum Magiſtrum egiſſet, ſui pædagogum. 5.

f lib. 2. c. 20.
g lib. 7. c. 23.

Certè concionatorem eximium extitiſſe, dubitari non poteſt, & quem communis hoſtis Verbum Dei ſeminantem multo cum fructu audientium, expertus ſit, & multis actibus conatus reuocare. Quippe cum per internas ſuggeſtiones turbare non poſſet, per externas figuras aggreſſus eſt, homini viſibiliter apparens in ſpecie ſimiæ, quæ variis corporis geſticulationibus, attentionem loquentis diſgregaret. Vnde incipiens annua commemoratione ſic ſcriptum lego. [h] *Dum in Valle Sanctæ Mariæ concionem haberet, Dæmon in ſpecie Simiæ eidem apparuit, geſticulationes ridiculas coram eo faciens, vt ſic illum à ſermone compeſceret, quem ipſe ſigno Crucis fugauit.* Plura alia de Viro referuntur, quæ nos ſuperius: alia: quæ apud Henriquez videri poſſunt. [i] Verum quam tradit eodem loco fabellam, de colloquio inter ipſum, & Sanctum Guillelmum Bituricenſem Præſulem, cum ille delicatiores cibos recuſaret, quos hic comederet; ad quod Guillelmus Prophetice reſponderet. *Abbas tu cibis iſtis veſci non vis: ego vero ex eis reficior, ego tamen canonizabor, & celebrabitur feſtiuitas mea.* Hanc, inquam, fabellam, vel ex tempore ipſo confutari compertum eſt, quippe VValterus nequaquam Abbas fuit ante annum M. CC. XIV. quo Conrado ſucceſſit, [l] cum antea nullibi exercuiſſet munus Abbatis; & tamen conſtat Sanctiſſimum Pontificem iam ante quatuor annos obiiſſe; vt numquam conuenire potuerint, & prius Guillelmus hominem exuerit, quam VValterus in Abbatem aſſumeretur. Mitto, quod nec Guillelmus vnquam 6.

h in Menolog.
i Faſcic. diſtinct. 19.

quam

qoain dellcatis cibis vſos eſt; ſed tantum rego-
laribus, vt conſtat ex eius vita: nec profundiſſi-
main illius homilitatem eo adductam, maximè
ſine vrgenti cauſa credam, vt ſe canonizandum,
& celebrandam de eo feſtiuitatem, etiam ſi præ-
ſciuiſſet, manifeſtaret.

7. Beato Waltero ad ſoperos tranſlato ſucceſſit
Guillelmus, Patria Bruxellenſis, ex nobili Den-
gelbertorum familia, vir æqite pius, nec tandem
in Villatio permanſuros. In libro antiquitatum
Burgundiæ Broxellæ edito anno M.DC.X. vter-
que inter miraculis illuſtres Abbates Villarienſes
k in Menolog. memorator. [k] *Ex Abbatibus Sanctimonia vi-
ta eximios in Villario, miraculis clariſſo inuenia
Carolum, anno milleſimo centeſimo nonageſimo ſe-
ptimo, Conradum anno milleſimo ducenteſimo nono,
VValterum anno milleſimo ducenteſimo decimo
quarto, Guillelmum anno milleſimo ducenteſimo vi-
geſimo primo.* Et reuera de Guillelmo multa nar-
rantur, quæ eximiam Sanctitatem eius commen-
daor, virtutes extollunt, de quibus multa nos an-
no ſequenti, occaſiooe miraculi inſignis, qoo
occiſum iam, excoriatum, & in fruſta conciſum
bouem, imo ex parte comeſtom, ſoſcitauit; nec
pauca poſtea, cum eum, & promotum ad Cla-
ram-Vallem, & conſummatum per Martyrium,
quippe in carcere, in quo in odium Eccleſiæ de-
tinebatur, commemoremus.

8. Hoc ipſo anno deceſſiſſe videtur Daniel, Sco-
naugiæ Abbas, cuius in dialogis Cæſarius non
l lib. 1. c. 31. & lib. 7. c. 31. ſemel meminit.[l] Quippe io prioribus libris velut
de homine, qoi adhuc ſuperſtes eſſet; in nono iam
m lib. 9. cap. 27. vt de defuncto loquitur. *Bona memoria, inquit,*[m]
Daniel Abbas Sconaugia, &c. Hic ante cõuerſionẽ
Scholaſticus, atque homo litteratus, vt tradit idẽ
n lib. 9. c. 19. auctor,[n] poſt conuerſionem eximie pius fuit. De
domo conoerſionis eius, non conſtat, niſi quod
tamen, in Valle Sancti Petri, Priorem egit, an-
tequam in Abbatem promooeretot. In ſacroſan-
ctum Miſſæ ſacrificium deuotione feruentem,
duo euentus confirmant, in quorum altero præ-
miom; quamuis nec primo præmium ſunm de-
fuerit, vt quæ idem auctor ſcribit, ſequentia pan-
o vbi ſuprà. dent. *Abbas Daniel, ait,*[o] *de Sconaugia, cum Prior
eſſet apud nos, ſicut ipſe nobis retulit, celebrandi
gratia Capellam Sancti Reinaldi, quaſita eſt iuxta
Eccleſiam Sanctorum Apoſtolorum in Colonia, in-
trauit: qui cum Sacerdotalibus, fuiſſet indutus, &
populus, ad audiendam Miſſam per violam conuo-
cat, cum calicem praepararet, particulam cruda car-
nis illi intrinſecus reperit adhaerentem. Territus
valde, cum deliberaret, vtrum ſibi eſſet celebran-
dum, vel ceſſandum, populum timens ſcandalizare,
ſi veſtes exueret; panem calici ſuper poſuit, vinum,
& aquam infudit, ſicque celebrans, totum ſimul ſum-
pſit. Dicta Miſſa requiſiuit ab incluſa, cui calix
commiſſus fuerat, quis nouiſſimè in eodem Cali-
ce celebraſſet: qua reſpondit: Dominus talis, no-
mine eum deſignans. Erat enim dicta Eccle-
ſia Sanctorum Apoſtolorum Canonicus ſacerdos,
ſecularis nimis, modicum, vel nihil habens re-
ligioſitatis, deuotionis, ſiue diuini timoris. Ego puta
me eidem Miſſa interfuiſſe. Confeſſus eſt nobis pra-
fatus Daniel, & ſi tunc non mihi, nunquam ſe in
aliqua Miſſa tantum habuiſſe conſolationis, an-
tea, vel poſtea, quantum in illa.* Hactenus
Cæſarius de primo euentu, in quo, & Da-
nielis circa hoc myſterium deuotio prompta,
in nullo protſos hæſitans, & Dei ergà ipſum
miſericordia, per internam emicuit conſola-
tionem, qoa voluit eum vel tunc remune-
rare.

Cæterum quam exterius habere meruit, ſan- 9.
guinem Chriſti ſob ſpeciebus vini conſpiciens,
cum iterum diuina celebraret, in omni humili-
tate, & propriæ indignitatis timore; ſed nibilo-
minus cum gratiarum actione debita ab ipſo ſuſ-
ceptam, ex eodem auctore accipiat Lector. [p] *Bo- p lib. 9. c. 27.
na memoria Daniel Abbas Sconauia, quandoque
Prior noſter, cum in die quadam Miſſam cele-
braret, formam humani ſanguinis in calice vidit: &
quia tunc temporis non fuit ſibi conſcius alicuius
mortalis peccati, eamdem viſionem nequaquam ſibi
ad Iudicium, ſed ad conſolationem conceſſam ſpera-
uit. Huius viſionis teſtis eſt Bernardus Monachus
noſter, aliquando Canonicus eius in Eccleſia maiori
Colonia.* Ita quem Deus pretioſo filij ſui ſanguine
viſibiliter reficere dignatus eſt, prius ſeipſum, &
conſcientiam ſuam probauit, an in condemna-
tionem; dein cum nullius ſibi culpæ grauis con-
ſcius eſſet, agnouit fauorem, & tunc demum ex
ipſo conſolatos, qoem ſemal concepiſſet deuotio-
nis feruorem in hæc miſteria, altius haud dubie,
& firmius radicaòis.

Cæterum quantæ apud Principes, etiam ſæco- 10.
lares, auctoritatis fuerit, vltra grauia commiſſa
illi negotia ab Honorio Papa, quæ ſupra memo-
rauimus, alius etiam euentus manifeſtat, quem
idem auctor refert verbis ſequentibus. [q] *Eo tem- q lib. 1. c. 31.
pore, quo Rex Otto profectus eſt Romam coronari
in Imperatorem, imperium ſupra Moſellam Fratri
ſuo Henrico Palatino regendum commiſit: hic no-
bilem quemdam virum pradonem per iudicium ca-
pitali ſententia damnauit: aduenit Daniel Abbas
Sconauia, ſuiſque precibus apud palatinum obtinuit,
vt ei liceret viuere, & Deo pro peccatis ſuis in Or-
dine Ciſtercienſi ſatisfacere. Hic homo pro ſuis ſce-
leribus morti addictus, per gratiam conuerſionis
euaſit ſententiam damnationis.* Hactenus ibi. Vt
palam videas, quanti habitus ſit, cui Comes Pa-
latinus, Imperatoris Frater, vicariuſque, in re gra-
uiſſima, & concernente publicum bonum, nihil
omnino ſit auſus denegare.

Verum eſt tamen tunc temporis non infre- 11.
quens, vt pro ſuis flagitiis condemnati, ſi Ciſter-
cium intrarent, ipſius beneficio liberarentur; ſiue
deferrent illius æui Sanctitati homines familiæ;
quæ velot locus ſacer ante capturam qooſcum-
que criminoſos, ita vel poſt ſententiam indemnes
faceret; ſiue putarent longa Ordinis cruce, labo-
rioſaque, quodcumque mortis genus compenſari;
ſi debite feratur, ſatisfactoria pro quibuſcumque
exceſſibus; ſi indebite, haud dubie crudeliore, at-
que magis ſæuera quacumque morte. Hanc con-
ſuetudinem immediate poſt ſubdit idem Cæſa-
rius. *Frequenter, ait,*[r] *hinc ſimilia audiui, ſcilicet r eod. loc.
vt homines flagitioſi pro ſuis criminibus variis ſup-
pliciis deputati, beneficio Ordinis ſint liberati.* Cer-
te Bernardus pater Conſtantinum ab ipſis mortis
faucibus eripuit; & connatſis fontis ſalotis con-
ceſſum eſſe, lata ſuper hoc lege, vt homines dam-
natos petere poſſent, apud Gaſparem Bruſchiam
ſcriptum inuenio vt dixi primo Tomo anno
M. C. XXXIII. cap. V. num. VII.

Danielem etiam inſeruit Menologio Chryſo- 12.
ſtomus Henriquez ad vigeſimam ſeptimam diem
menſis Iunij; addens eundem ab ineunte ætate
in ſtudiis virtutis educatum, & ſacris poſtea ini-
tiatum Ordinibus, in maiori Eccleſia Coloniæ
primum Canonicum; dein Monachum factum
in

in Hemmenrode, vbi, & Priorem egerit, quæ tamen vnde hauſerit, non video. Sic neque ſatis adhoc capere potui (nam & id obiter libet propalare, ne quibus tot ac tanta propria ſuppetunt, ad aliena extẽdere manus videamur, aut cum eis, qui extendunt diſſimulare) quo fundamento nixus, Beatam Eliſabetham Sconaugienſem, huius Sconaugiæ, cuius Daniel Abbas fuit, Abbatiſſam commemoret; quin & Benedictinos nonnullos Monachos, qui de ipſa ſcripſerunt: alterum in indice Chronographico, alterum in horis ad decimam octauã diem menſis Iunij. Neque enim Ciſtercium Monaſteria duplicia hactenus habuit; & ſi Hildegundis in Sconaugia (Ciſtercienſium virorum cœnobio) fuit, at latuit ſemper ſub habitu virili, quoad vſque, cum lauanda poſt mortem nudaretur, detectus ſexus, & pro miraculo hiſtoria habita eſt quod nos etiam præcedenti tomo tradidimus. Sola igitur nominis identitas hanc cõfuſionem peperit, ſub qua & Henriquez, & alij laborarunt; & neque nos olim ab ea prorſus indemnes, cum primis labiis hiſtoriam libaremus: [f] non quod putauerimus, idem cœnobium commune fuiſſe viris, fœminiſque; ſed quod duo diſtincta, Ciſtercienſe vtrumque, crediderimus, quæ eodem nomine fuerint appellata; cuius rei multa exempla proferre licet.

f lib. 3 Lauree diſtinc 7.

---

1. Digreſſio de Purgatorio Sancti Patricij. 2. Quid de eo Iacobus de Vitriaco, & Matthæus Paris? 3. Quid Antoninus, & Dionyſius Carthuſianus? 4. Demum quid alij dixerint? 5. Quanta ad illud frequentia populorum. 6. Inter quos Ciſtercienſis illud ingreſſus. 7. Dubia quædam de eodem Purgatorio. 8. Et quid nobis appareat probabilius? 9. Miraculum in Hoſtia conſecrata, 10. & in non conſecratis, 11. glorioſa viſio, 12. Cellerarius diuinitus reprehenſus, 13. & comprobata prophetia Simonis conuerſi Alnæ.

CAPVT SEPTIMVM.

1. PEr idem tempus (nam abſoluente Cæſario Dialogos, nuper id contigiſſe memoratur) Monachus quidam de licentia ſui Abbatis, ingreſſus in Hybernia pauendum antrum, quod vocant Purgatorium Sancti Patricij breui periodo (nam pauciora aliis vidit, nec quicquam paſſus) amplam huic capiti materiam miniſtrauit. Quippe in quo agemus de ipſo purgatorio, quod polliciti ſumus, & eo magis concernere videtur Ciſtercienſes Annales, quo plures ex Ciſtercio auctores ſunt, qui de illo loquantur: & qui eum locum effecit celebriorem, Oenus miles, vitam ab eo in Ciſtercio conſummauit. Certe de purgatorio Sancti Patricij Henricus Salterienſis integrum librum ſcripſit, vt ſupra vidimus, multa de eo lateque diſſeruit Gilbertus de Luda, de quo etiam Radulfus Heigedem, Monachus, vt coniector, Cogheſalenſis: nec non Cæſarius, quem ſtatim memorabimus. Demum qui Oeno militi ſubiungitur vice Comitem Raymundum Peſalloſium, fœliciter purgatorium illud ingreſſum, Gaubertus item Fabricius Vegad ſcribit, Monachus Ciſtercienſis, & Ferdinandi primi Aragonenſis Regis Chronologus, qui recentioribus, qua auctoritate, & fide pollet, paginas implet. Ergo de eo quæ auctores graues narrant breuiter promam: mox quid euenerit Monacho ad hunc annum, qui id ingredi voluit: demum quæ mihi appareant probabilia, quæve apocrypha, quod ſupra etiam promiſi, propalabo.

2. Eſſe in Hybernia viuentium purgatorium, Sancto Patricio oſtenſum, quo animæ corporibus immerſæ, aut purgentur, aut pereant, iuxta cuiuſque ingredientium diſpoſitionem, ſiue etiam conſtantiam; multa etiam de pœnis damnatorum, & de Sanctorum gloria contemplentur, cognoſcantque: antiqui, & graues auctores teſtificantur. Cardinalis Iacobus de Vitriaco, eius ſæculi ſcriptor, quod nunc deſcribimus, pietate, & doctrina nulli ſecundus, in Hiſtoria Orientali hæc habet verba. [a] *In Hybernia locus quidam habetur, qui purgatorium Sancti Patricij nuncupatur: ſi quis illuc ingreſſus fuerit, ſtatim à Dæmonibus raptus, & necatus, numquam poſtea reuertitur. Qui autem vere contritus, & confeſſus ingreditur, per ignem, & aquã, & mille genera tormentorum à Dæmonibus correptus ibidem purgatur. Qui autem amplius deliquit, acerbius in eodẽ loco punitur. Qui autem à prædicto loco purgatus regreditur, numquam deinceps ridere poteſt, vel ludere, vel aliqua, quæ in mundo ſunt, diligere, ſed ſemper lugens, & gemens poſteriorum oblitus, in anteriora ſe extendit.* Ita Vitriacus. Nec diſſimilia habet Matthæus Paris paulo recentior auctor eiuſdem ſæculi, niſi quod alteram partem tantum exprimat. *Dum Sanctus Patricius, ait,* [b] *pro ſalute populi in ieiuniis, vigiliis, & orationibus poſitus, Dominum precaretur propenſius, pius, Dei filius apparens ei, duxit eum in locum deſertum, & oſtendit illi ſpeluncam rotundam, & obſcuram intrinſecus, & dixit. Quiſquis veraciter pœnitens, & in fide conſtans hanc ſpeculam ingreſſus fuerit ſpatio vnius diei, ac noctis moram in ea fecerit, ab omnibus purgabitur peccatis, quibus in vita tota ſua Deum offendit, &c.* Ita Matthæus Paris Benedictinus. [c]

3. Reſeram duos alios recentiores, non tamen minus, Beatum Antoninum, & poſt eum Dionyſium Carthuſianum, quorum primus in ſumma hæc habet verba. *Sanctus Patricius miſſus fuit ad prædicandum in Hyberniam, quæ dicitur eſſe in extremis terræ habitabilis. Cumque populum illum, vt durum non poſſet conuertere: nec comminationibus, nec promiſſionibus flecterentur: orationi ei pro huiuſmodi oſtendit ei Dominus foſſam rotundam ſecundum circulum, quem baculo ſuo in terra fecerat: declarans quod, qui intraret in illam, & per vnam diem, & noctem remaneret, purgaretur à peccatis commiſſis. Qui Patritius iuxta dictam foueam fieri fecit Abbatiam quandam, in qua Monachi Deo ſeruiebant. Et illi Monachi inſtruebant volentes intrare purgatorium illud, quid eos facere oporteret pro præparatione ad huiuſmodi. Ad quem locum multi intrantes egreſſi retulerunt multa ab eis viſa, propter quæ alij conuerſi ſunt, & quidam*

a in Hiſt. orientali.

b in Hiſt. Ang.

c 4 parte titulo 14. cap. 10. §. 8.

Magiſter

Magiſter Ioannes Lecter Pariſienſis referebat in ſuis lectionibus, vidiſſe quendã, qui dicebatur fuiſſe in purgatorio illo, qui de nullo, quem viderat in mũdo gaudere poterat, vel ridere: cui amara videbantur delectabilia mundi, qui inter viuos quaſi mortuus videbatur. Hæc Antoninus. Nec diſſimilia Dionyſius Carthuſianus;[d] niſi quod addit rationẽ non contẽnendam diuini in hoc conſilij, vt increduli populi, & alias recuſantes Chriſti iugũ, ad fidem, tum cœleſtis Beatitudinis, tum pœnarũ inferni oſtenſione, velut arctis catenis, pertraherẽtur. *S. Patricius, ait, cũ Hybernis prædicaret, neque eos per miracula, neque per comminationem futurarũ pœnarũ, nec per promiſſa cœleſtium gaudiorũ poſſet cõuertere, dicentibus ipſis Hybernis, ſe numquã credituros, niſi quis eorum ipſa tormenta impiorum, & gaudia electorũ conſpiceret, tunc Dominus monitus, & precibus B. Patricij, monſtrauit ei locũ, foſſam, ſeu puteum, per quẽ intraretur in purgatorium quoddam, in quod aliqui intrauerunt, nec redierunt, aliqui vero ingreſſi, fuerunt regreſſi; qui ſcilicet conſtantes manſerunt in fide, in omni (quæ eis euenit) tentatione, ac pœna. Et quia Hiſtoria illa de purgatorio S. Patricij eſt vulgata, & nota, non intendo multa narrare de ea,* Hæc Carthuſianus.

[d] lib. 4. de nouiſſimis a. 48

4. Coniunat ſimul, & rationẽ cõſilij reddit, antiquior canctis auctor, Henricus Salterienſis, Bernardo P. coæuus, qui de hoc purgatorio librũ ſcripſit, cuius fragmẽta operis Thomas Meſſinghamus vulgauit hoc noſtro ſæculo. *Magnus Patricius, ait,*[e] *dum in Hybernia Verbũ Dei prædicaret, & multis ibi miraculorum ſignis corruſcaret, infideles illius patriæ homines terrore tormentorũ infernaliũ a malo reuocare, & Paradiſi gaudiorũ promiſſione ſtuduit in bono cõfirmare. Sed ipſi affirmabant, ſe plano ſermone ad Chriſtũ non conuerſuros, niſi aliqui eorũ, & tormenta illa malorũ, & gaudia bonorũ poſſent intueri, quatenus rebus viſis certiores fierent, quæ promiſſis. B vero Patricius Deo deuotus, etiã tũc pro ſalute populi deuotior in vigilijs, ieiunijs, & orationibus, atq. operibus bonis effectus eſt; & quidem dũ talibus pro ſalute populi intenderet, pius Dominus Ieſus Chriſtus ei viſibiliter apparẽs, duxit eũ in locũ deſertum, & oſtendit illi ſpeluncã rotundam, & obſcuram intrinſecus, & dixit: Quiſquis veraciter pœnitens, & in fide conſtans hanc ſpeluncã ingreſſus fuerit, & ſpatio vnius diei, ac noctis morã in ea fecerit, ab omnibus purgabitur peccatis, quibus in tota vita ſua Deũ offendit: atque per illam tranſiens non ſolũ tormẽta malorũ, ſed ſi in fide cõſtanter perſeuerauerit, videbit & gaudia Beatorũ. Sicque ab oculis eius Domino diſparẽte, ſpirituali iucunditate repletus eſt B. Patricius ta pro Domini ſui apparitione, quam pro ſpeluncæ oſtẽſione, per quã ſperabat miſerũ Hyberniæ populum, ſe ad fidem Catholicam conuerſurum. ſtatimque in illo loco Eccleſiam conſtruxit, & B. P. Auguſtini Regulares Canonicos, vitã Apoſtolicam ſectantes, in illã introduxit; ſpeluncam autem prædictam, quæ in Cæmeterio eſt extra frontẽ Eccleſiæ Orientalẽ, muro circundedit, & ianuas, ſeraſque appoſuit, ne quis eã auſu temerario, & ſine licẽtia ingredi præſumeret; Clauẽ vero Priori eiuſdẽ Eccleſiæ cuſtodiendã cõmiſit,* Ita Henricus. Nec diſſimiliter Giraldus Cambrenſis antiquior adhuc (ſi qua fides Chronologis) in Topographia Hyberniæ, vbi poſt loci, & in eo contentorũ deſcriptionẽ, hæc habet verba[f] *Hic autẽ locus, Purgatorium Patricij ab incolis vocatur. De infernalibus, namque reproborum pœnis, de vera poſt mortẽ, perpetuaque electorũ vita, vir Sanctus cum gente incredula dũ diſputaſſet: vt tanta, tã inuſitata, tã inopinabilis rerũ nouitas rudibus infidelũ animis oculata fide, certius imprimeretur, efficaci orationum inſtãtia, magnam, & admirabilẽ vtriuſque rei notitiam, duræ ceruicis populo, perutilem meruit in terris obtinere.* Hactenus ille. Denique conſonet perantiquum officium S. Patricij, in quo inter alios verſus, hi cani ſoliti;

[e] apud Meſingha c. 3.

[f] diſtinct. 2.

Magni Patris ſunt miranda merita Patricij,
Cui Dominus oſtendit locum Purgatorij,
Quo viuentes ſe expurgent delinquentes filij.

Alios auctores cõgeſſit Meſſinghamus,[g] quãuis verba non referat, quos Lector cõſulat, ex eius citationibus.

[g] cap. 5.

5. Hactenus quę de re ipſa ab auctoribus, deque eius origine: verũ ad huius miraculi experientiã, atque expiationẽ criminũ, qualis, ac quantus aliquandiu concurſus fuerit, lego in eodẽ Thoma Meſſinghamo, qui cũ ſpeluncã non vltra nouẽ homines capere poſſe dicat, dũ alij aliorũ vices præſtolabãtur, vſque ad mille quingẽtos in loco cõgregatos, his verbis tradit.[h] *Adhuc ſupereſt nõ nemo optima fidei, qui nobis in verbo Sacerdotis aſſeruerat, à ſe viſos mille quingẽtos homines, qui ſimul, & ſemel in inſula obibãt nudis pedibus, & alias pœnitentias denuore cõſuetas, dũ præſtolarentur per nouenos ingreſſum in puteum; niſi quod aliqui per cõmutationem ſecubuerint in aliquo ex ſeptem, quæ habentur ibidẽ, peruetuſta ſtrata aliorũ Sanctorũ finitima ipſi puteo S. Patricij. Quod ſi vna vice tantus fuerit numerus peregrinorũ, quo conſeuimus de vna aliqua ætate, præſertim quãdo liberior erat aditus, quã nunc experimur, ob Colonias proteſtantium ia circumiu?* Adeo vt curioſi, videre, quæ in alia vita, aut pœnitentes pro admiſſis peccatis ſatis pati in præſenti homines properabant: eq, dũ quoſdã reduces videbant, audiebantve, aliorũ perditione deterrebãtur. Inter reliquos Oenus miles fuiſſe dicitur, de quo tomo II. & eo tempore longe poſterior Vice-Comes Raymundus Perelloſius, ex prima noſtræ Hiſpaniæ, & Regni Aragonẽſis nobilitate: quẽ tamẽ non tã affectus pœnitẽtiæ tuliſſe dicitur, quã amor Ioãnis Regis, cui inſeruierat, vt quẽnam locũ in alia vita occuparet, cernere poſſet. Hiſtoriam eius Gaubertus Fabric. Vegad in ſuis Chronicis, & nouiſſimè Philippus Oſſuleuanus[i] in Patriciana Decade, quam ſcribit late cõmemorant. Aliorũ pluriũ exempla proferũtur.

[h] cap. 5.

[i] lib. 9. c. 9.

6. Aſt inter omnes, qui antrũ ingrediebantur expiãdi à peccatis Monachus Ciſtercienſis quidã fuit, cuius nos occaſione iſta tradidimus. Is cæteris panciora multo expertus, ſed aliqua tamen, arcanis loci, & pauorẽ, & fidẽ auxit, quippe in veſte ſacra defenderetur, ad intima trahendus, dubio, vt alij, euentu, incertúque, an victurus, an ſuperãdus? Porro qualiter antrũ ingreſſus ſit, ſed in eo non progreſſus, & quam ob cauſam? qui tunc ſcribebat, Cæſarius his narrat verbis.[k] *Nuper Monachus quidã Ordinis noſtri, ſicut didici ex relatione cuiuſdã Abbatis, ex licẽtia proprij Abbatis purgatoriũ S. Patricij intrare volẽs, diſſuadẽtibus ſecundum morem Fratribus, & Priore, ſuper marginem foſſæ poſitus eſt, in veſpera: mox locus verſus eſt in baratrũ; & ecce Dæmones, quaſi de abyſſo bulliẽtes, dixerunt Monacho. ſi vis intrare ad nos, depone crucẽ (cucullam ad inſtar crucis formatã ſic vocãtes) quibus reſpondit: veſtẽ meã non deponam, paratus ſum intrare paratus ſum vobiſcũ cõtendere, ſed non ſine veſte profeſſionis meæ. Cũque tota nocte in hunc modum cum eo verbis diſceptarent, nec tamẽ tangerent; mane in eodẽ loco, vbi fuerat dimiſſus, repertus eſt.* Ita ille de Monacho, cui veſtis religionis, pro tutamine, & ſiue myſtica ſignificatione, ſiue benedictionis efficacia, etiã ante congreſſum, victoriam dedit; ſi congrederetur, fortaſſe ſuperando, atque hæc ad mentem auctorum, qui iſta narrant. Nunc quæ mihi ſententia, quia ſemel iam promiſi, breuiter promam.

[k] lib. 12. cap. 39.

7. Ego nõ dubito prudenter credi poſſe, dari in Hybernia locũ moleſtatũ præ aliis, frequentia dæmonum & quẽ larua infernales ſpectraque mortalibus horribilem efficiant: & rurſus facile fieri potuiſſe, vt multa aliquibus in illo viſa ſint, ſicut in quouis alio, quæ pœnas dãnatorum, atque Sanctorũ gloriam manifeſtarent. Quid enim prohibet, quæ alibi apparuerunt, apparuiſſe ibidẽ, neque vni tantũ, ſed pluribus hominibus? Maximè ea quam tradunt, occaſione, nempe, vt gens illa rudis, & incredula, per ſpem, & metum (quæ

alias non concipiebant)ad verã Chriſti fidem pertraherentur;nec demũ dubito fieri potuiſſe,vt alicui,ſeu viuo,ſeu defuncto,in purgatoriũ is locus aſſignaretur. Cæterũ quæ de purgatorio illo traduntur,qui cunctis pateat,æternũ perituris,aut à peccatis omnino liberãdis,multas,& graues difficultates habent,quæ nõ facile veniunt expediendæ. Et primo quidẽ ſi de culpis ipſis agitur,& de pœna æterna:certũ eſt cõtritione ea deleri, ſiue attritione, & virtute Sacramenti;neq; quid aliud ad hoc poſſe ſufficere.Cũ autẽ nec cõtritio,neque attritio alligatæ ſint loco,palã fit,neq; ibi ſine illis remitti quicquam,neque cum illis opus eſſe loco, extra quem,omnino eandẽ vim ſortiẽtur. Sed neque, ſi de pœna tẽporali ſermo ſit,vt eſt verè,aliũde emergunt minores obiectiones.Quod poſſit nunc de lege patere cuilibet propria iuſtificatio citra reuelationem quod in Sacro Conc.Trid.dãnatum video.Pateret autẽ cuicũque antrum ingreſſo, ex eo ſolũ quod in illo nõ periiſſet.Quod inuincibiliter putãs ſe diſpoſitum, cũ reuera non eſſet ; aut ſine diſpoſitione vera iuſtus euaderet,quod dici nõ poteſt, aut periret præ aliis nõ intrãtibus,ex ſolo deſiderio ſatisfaciendi,quod nõ decet.Quod ſi peccauis exponẽs ſe periculo;cur qui verè cõtritus eſt non peccet,nõ magis certus de ſua diſpoſitione? Atq; hoc eſt aliud incõueniens graue,quod vix poteſt eludi.Qualiter liceat in re prorſus grauiſſima,& ſemel amiſſa,omnino irreſtaurabili;tã manifeſto periculosè exponere? Demũ quis credat, expiãdis peccatis in hac vita, quandiu adhuc offendendi tempus eſt,conſortium Dæmonum poſſe vtile eſſe? Neque inuitare Deum ad hoc homines ſine vllo delectu,vt cum Dæmonibus vltro confabulentur.

8. Hæc,& alia me mouẽt,vt exiſtimẽ,in hac de S.Patricij Purgatorio recepta vulgo hiſtoria, veris aliquibus falſa,alia miſceri,quod ſatis frequẽs. Atque in hac ſentẽtia video fuiſſe D.Bonauenturam, qui diſputãs de loco Purgatorij,vltra cõmunẽ deputatũ cũctis de lege ; tradit aliquibus deputari poſſe ſpecialẽ,triplicẽ ob cauſam [l]. *Vel propter eorũ celeriorem liberationem, vt poſſint aliis ſuã indigentiam reuelare;vel propter noſtram inſtructionẽ,vt aliquãdo recogitemus,magnã poſt hanc vitam pœnam infligi peccantibus. Vel propter alicuius Sancti impetrationẽ,ſicut legitur,quod S. Patricius impetrauit cuidã ,vt puniretur in quodã loco in terra. Ex quo fabulosè ortũ eſt,quod ibi eſt purgatoriũ.* Hæc Bonauentura.Ergo aliquos paſſos in eo loco,tũ propter inſtructionẽ populi rudis,& alias increduli;tum propter S.Patricij impetrationem, nequaquam ambigo. Cæterum locum deputatũ cunctis mortalibus,ſiue in vita purgandis, ſiue poſt mortem , fabuloſum exiſtimo,& ea his quæ dum vulgò circumferuntur,etiam veriſſimis,addi conſueuere. Quin locum ipſum infeſtatum frequentia Dæmonum, non difficile credam, maximè cum ea infamia laboraſſe ante Patritium videam , ſi tamen de eo Claudianus [m] loquutus eſt, dum in Rufinum hos verſus decantauit.

> *Eſt locus extremum pandit quà Gallia litus,*
> *Oceani prætentus aquis, quo fertur Vlyſſes,*
> *Sanguine libato, populum moviſſe ſilentum.*
> *Illic vmbrarum tenuis ſtridore volantum,*
> *Flebilis auditur queſtus : ſimulacra Coloni*
> *Pallida, defunctaſque vident migrare figuras.*

Diuina autẽ virtute effectũ eſſe,vt ſi qui bona fide,& zelo feruido, ſpeluncã intrarũt,nõ ſolum à Dæmonibus illæſi,ſed victores euaſerint,atque compotes voti multa viderint, quæ eis Deus voluit reuelare;aliis ob proprias culpas,derelictis ; vt & reliqui timeant,nec Deum tentent , nec audeant ſe ſociare cœtibus Dæmonum quos ibi adeſſe,aut credunt,aut experiũtur. Atque hæc ſatis de iſto purgatorio. Pergo ad alia.

9. Inter hæc in diuerſis Monaſteriis varij euẽtus,miraculoſi haud dubiè,habitantiũ virtutẽ, fidẽque,dum obiter augebãt,cõmendabãt. In Heiſterbacho reuerẽtiã in Euchariſtiã duo auxere,quæ præſens tũc Cæſarius inſeruit Dialogis [n]. *Anno præterito,ait,cũ quidam ex Sacerdotibus noſtris corã Epiſcopo Theodorico Miſſã quotidianã de Domina noſtra celebraret,in ipſa hora fractionis,muſca grãdis circa,& ſupra Calicem volitare cœpit,ita importunè,vt quaſi vi velle intrare videretur: Sacerdos timẽs,ac tremẽs, cũ manus haberet occupatas, & muſcã exufflaret,nec proficeret, Hẽricum Diaconum, qui hora eadẽ Epiſcopo pacẽ porrigebat,tuſſiẽdo crebrius aduocauit. Tũc illa alacri volatu altius labẽs,præſũptionis culpã ibi luit, quia poſt morala completa ſumptione, atque ablutione , iuuante Sacerdote quem turbauerat, quaſi lapillus,inter corporale, & Calicem extincta ruit, quam Diaconus de altari proiecit.* Hactenus primum.

Sed præcotius aliud,atque eo,vt apparet,glorioſius, quo in minus glorioſo pane factũ,quippe nõdũ ſacrato,anticipatã virtutẽ oſtentauit. *Nondũ,ait [o],annus,vt puto trãſiit, quod hoſtiæ plures à miniſtris propter fiſſuras,ſiue puſtulas reprobatæ,in Eberbacho in feneſtra,altari cõtigua,proiectæ ſunt:accedentes vero mures,omnia, quæ erant extra circulos,deuorabãt,litteras vero,& quæ intus erant,in nullo penitus lædebant. Sacriſta iſta conſiderans,reputauit pro miraculo.* Hæc de Euchariſtia. 10.

Feruorem deuotionis eiuſdẽ domus iuxta hoc idem tẽpus nõ leuiter cõmendat,quod idẽ ait oſtẽſũ Sacerdoti , de cuius ore audiuit ipſe,qui refert [p]. *Sacerdos quidã de Domo noſtra, ſicut ipſe mihi retulit, cum anno præterito in ſacratiſſima nocte Paſchæ ſtaret ad Matutinas,finito duodecimo reſponſorio,& Hymno,*Te Deum laudamus, *incœpto,tantã circa ſe ſenſit fragrantiã aromatũ,& per tantã morã,vt miraretur quid eſſet? vel vnde eſſet ? Cui cogitationes ſuæ dicebant : Non eſt aliunde odor iſte aromaticus , niſi ex præſentia Sanctarum mulierum , de quibus tota nocte cantatum eſt ; quia venerunt cum aromatibus , vt vngerent Ieſum.* Quanta putas deuotiona feruere eos , quibus aderat Chriſtus, & ſe vngendum præbebat, fœminis Sanctis? 11.

Cæterum,vt feruẽtes charitate conſolabatur;ita ſi quos tepidiores inueniebat,nõ ſolũ erudiebat,ſed caſtigabat. *Anno præterito,ait alibi idem auctor [q],Cellerarius maior cum Priore ſuo de rebus exterioribus verbis contendit , & videbatur ei , quia valde rationabiliter moneretur. In ipſa nocte Saluator ei in cruce apparuit iacens in terra,eratque velamen tenue,ac perſpicuũ ſuper corpus illius expãſum:cuius cum vellet vulnera retracto panno deoſculari , imago manu auerſa indignabunde illum amouit;tanquam diceret:non eſt dignus à tactu corporis mei, qui ſero me in Priore tuo prouocaſti. Ille mox eugilãs,& cauſã regulæ,non ignorans , dictis matutinis, me præſente, ad pedes Prioris ſe proſtrauit, veniam pro exceſſu ſuo poſtulans.* Hactenus ille. Simile quid contigiſſe in alia domo Capite præcedenti etiã tradideram. 12.

Per idẽ tẽpus, nam neque hoc omittã, Venerabilis Simon conuerſus Aloæ ab Archiepiſcopi Engelberti nunciis conſultus, cum Romã pro quibuſdã negotiis pergerent, in ſpiritu Prophetico reſpõdit;quod poſtmodum euentus cõprobauit. *Anno præterito,ait idem Cæſarius [r], cum Dominus Engelbertus Archiepiſcopus Coloníenſis Decanũ Hermannum,& Godeſcalcum eius Canonicũ, direxiſſet ad Curiã Romanã,pro abſolutione crucis,& inueniſſent eundẽ Simonẽ in quadam grangia, ſciſcitati ſũt ab eo de proceſſu negotij:ſicut eis euenit,ita de eis prophetauit: Nunc,inquit,Epiſcopi parum in curia proficient,Monachus bene negotium ſuum expediet: verumque rei exitus comprobauit : nam illi , imperfecto negotio reuerſi ſunt ; Monachus vero noſter , quem cum eis miſimus,ibi obtinuit quod voluit.* Ita Cæſarius. Atque pro nunc ſatis de his euentibus,quorum tempus expreſſit in ſuis Dialogis. Nunc ad diuerſa,grauiaque negotia , quæ per hoc idem tempus noſtris iniuncta ex Honorij Regeſtis,tranſeamus. 13.

l In 4. diſt. 20 p. 1. art. vnic. q. 6.

m In Rufinum.

n lib. 9. c. 9.

o lib. eodem cap. 10.

p lib. 8. c. 34.

q lib. 4. c. 13.

r lib. 3. c. 13.

1. Conſtantienſis Epiſcopus, & Salemitanus Abbas expeditioni Hieroſolymitanæ præfecti. 2. Claromariſcenſis, ſcrupulis Ioannæ Flandræ; 3. alius negotiis in Germania, alius. 4. in Gallia; viſitata Eccleſia Cellenſis; 5. & inquiſitum in Laſcurrenſem Antiſtitem: 6. in Hiſpania Morerolæ Abbas Legatus cum duobus Epiſcopis, 7. ad Alfonſum Legionis, 8. & litteræ ad ipſos Honorij Papæ. 9. Pontigniacum litigans, & cauſa cadens. 10. Concordia inter S. Iacobi militias, & Calatrauæ: 11. ac concordiæ fructus, 12. & Calatrauæ vnita militia de Montegaudio.

CAPVT OCTAVVM.

1. INTER hæc quædam ab Honorio noſtris iniuncta exercuerunt Abbates, quos viciniores locis, atque rebus gerẽdis aptiores æſtimabat. In Alſatia Conſtantienſis Epiſcopus, atque Eberhardus Salemitanus Abbas præfecti ſunt, qui Comites, & Barones cruce ſignatos, ſed nihilominus recuſantes crucis laborem, neque vt promiſerant, in Orientẽ traiicientes. [a] *Ad exequendum vota ſua ſine moræ diſpendio, per cenſuras Eccleſiaſticas, appellatione poſtpoſita, compellerent. Datum apud vrbem veterem Quinto Kalendas Septembris, anno VI.* Abbati atque Priori Belliprati Tullenſis Diœceſis ſimile quid iniunctũ, eadẽ die; addita in officialem Tullenſem auctoritate, qui quoſdã impediret, prætextu litium, quæ dudum conteſtatæ, ipſius propemodum ſententiam præſtolarentur.

a epiſt. Honorij 4.

2. Cum Ioanna Flandriæ, & Hannoniæ Comitiſſa, Ferdinandi Luſitani infantis vxor, laboraret ſcrupulis, quod, vt ipſius ad Honoriũ verbis vtar. [b] *Cũ pro poſſe ſuo conſeruare, atque perſonas, & bona, tam Cameracenſis, quã aliarum Eccleſiarum defendere teneretur, præſtito Iuramento: Quidam ex eiſdem Eccleſiis aſſerebant, quod omnia damna ipſis vbicũque locorum illata à quibuſcumque, in integrum reſarcire deberet. Super quo conſcientiæ ſuæ grauis dubitationis ſcrupulũ ingeſſerunt; quem per declarationem Apoſtolicam, ab eius animo petebat remoueri.* Cum, inquam, hæc Põtifici inſinuaſſet: Abbatem de Claromariſco, tunc, vt conijcior, Lambertum, elegit Honorius, cui ſine vlla limitatione iniũxit, *Quatenus forma iuramẽti diligenter inſpecta, declararet, qualiter prædicta Comitiſſa obligata maneret eiuſmodi vinculo iuramenti. Datum apud vrbem veterem, pridie Kalendas Septembris, anno quinto.*

b ibidem.

3. In Germania Abbatibus de VValkenrode, & de Volcoldetode; vna cũ Alberſtadẽſi nouo Epiſcopo, quæ ſtatuiſſet prædeceſſor eius Cõradus, exequenda commiſſa, quod ſupra vidimus. Quin, & Epiſcopo (incertum quã ob cauſam) inde ſubmoto, & loco eius ſubſtituto Abbate de lapide S. Michaëlis, Ciſtercieẽſi non minus, confirmata, & extenſa ad alias cauſas cõmiſſio eadem [c] in fauorẽ cœnobij Niembergenſis. *Tertio nonas Nouembris, eodem anno.* In Anglia, cum Ordo Sempringamenſis, quem Bernardi conſilio, & auxilio fundatũ diximus, ab Archiepiſcopis, & Epiſcopis Regni, cõtra ſua priuilegia, moleſtaretur; Abbas de Kirs Kelſtede per Lincolniam, atque eius comitatum; & per Eboracenſem, Abbates Fontium, & Rieuallis, ille nono Kalendas Septembris; iſti die ſequenti, iudices dati. *Quatenus (ait Honorius) ſi conſtiterit allegata indulta vera eſſe, vos eos, nec cõtra conceſſiones eaſdẽ, nec contra memoratas indulgentias patiamini ab aliquibus indebite moleſtari; moleſtatores eorũ indebitos per cenſurã Eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcentes.* Siue vt aliæ habent litteræ. *Quatenus libertatibus, & dignitatibus eorũ, iuxta tenorem priuilegiorum, & indulgentiarum eis à Sede Apoſtolica indultarum, diligenter inſpectum, quod in eis iubetur vel permittitur, aut etiam prohibetur auctoritate Apoſtolica ſub Apoſtolica obedientia faciatis inuiolabiliter obſeruari.*

c in Regeſt. Honorij.

4. In Gallia, cũ Eccleſiæ de Cella Fratrum, alias de Cella Fridni, Canonicorũ Regularium S. Auguſtini Engoliſmenſis Diœceſis, quæ, vt Canonici eius aſſerebant, [d] *In temporalibus abundare, ac florere in ſpiritualibus conſueuerit ab antiquo, nunc per malitiã Abbatis eiuſdẽ Eccleſiæ Engoliſmẽſis Diœceſis, collapſa eſſet, taliter in vtriſque; quod niſi per ſollicitudinẽ Sedis Apoſtolicæ celeriter ſubueniatur eidẽ, vix adiicere poſſet, vt reſurgat. Idẽ enim Abbas bona ipſius dilapidat taliter, & conſumit, quod vix octo Fratribus de bonis ipſius poteſt cõmode prouideri, de quibus viginti Fratres, & amplius ſolebant honorifice ſuſtẽtari: alia multa cõmittens enormia, quæ limã Apoſtolicæ correctionis expoſcunt.* Cum inquã, hæc relata eſſent Honorio: eidẽ Epiſcopo Engoliſmenſi, & Abbati de Corona Ciſtercienſis Ordinis, per Apoſtolica ſcripta mandauit, *Quatenus præfatã Eccleſiã perſonaliter accedentes, & habẽtes præ oculis ſolũ Deum, reuocato in irritũ quidquid inueneris per eundẽ Abbatem, poſt appellationẽ ad nos legitime interpoſitam, attentatum, & vice noſtra viſitationis officium impendatis, corrigendo, & reformando, ibidem, appellatione remota, tam in capite, quam in membris, quæ correptionis, & reformationis officio inueneritis indigere. Datum Viterbij, ſeptimo Kalendas Nouembris anno quinto.*

d epiſt. lib. 5.

5. In VVaſconia, denunciãte Archiepiſcopo Auxitano, Garſia, in quẽ antea inquiſitũ Honorij iuſſu; ne ſolus ipſe ſuſpectus traheretur: inquiſitũ & in Epiſcopũ Laſcurrenſem, [e] *Quod in officio Paſtorali negligens, & enormiter remiſſus, de trãſgreſſione fidei, atque aliis pluribus criminibus infamatus exiſteret: Tum quod excõmmunicationis, & interdicti pœnas, quas dilectus filius P. tituli S. Stephani in cœlio Monte Presbyter Cardinalis, tunc Apoſtolicæ Sedis Legatus, & ipſe, in Guillelmum, Raymundum, & eius complices rationabiliter p[ro]mulgauit; auctoritate, imò temeritate propria, de facto, cũ de iure nequiret, relaxare præſumeret, à ſuo Vicario relaxari ſuſtinuerat fraudulenter: & quod Canonicos, & clericos Laſcurrenſes, quos ſciret excommunicationis vinculo inuodatos, diuina officia celebrare, ſeu magis profanare, permitteret.* Ergo hæc & alia inquiri iuſſa ab Honorio per Epiſcopum Conſoranẽſem, & Abbatem Bonifontis Ciſtercienſis Ordinis Diœceſis Conuennarum Litteris *Laterani datis, quarto Kalendas Decembris, anno quinto.*

e ex eiſdem Regeſtis.

6. In Hiſpania, cũ Alfonſus Legionẽſis, Ferdinandi Caſtellæ Regis Pater, in ſuis Legationibus, præcipuè ad Sarracenos, ſiue etiã Africanos, Iudæis internũtiis vti ſoleret, atque id Honorio videretur minus tutũ, & indecẽs omnino Chriſtianũ Principẽ: Zamorẽſem, & Legionenſẽ Epiſcopos, cum Abbate de Morerola Ciſtercieẽſis Ordinis Zamorenſis Diœceſis, ad eũ Legatos miſit ſimul cũ litteris, per quas Regem, alias pium, & fidelẽ ab eo abuſu auerteret; & fidelibus, ſi fideles ſibi eſſe cuperet, non infidelibus vti perſuaderet. Quam ex Iudæis Legatis vtilitatem Chriſtiani Principes poſſint ſperare, in dubio eſt; conſtat omnes Hiſpa-

nos eis vſos; nam ad omnes Honorius Papa ſcripſit. Fortè dedignabantur fideles proceres ad paganos mitti; ant Iudæi hunc honorem ſupra meritū, multo ſoluto prætio, cōparabant. Aſt Honorius paterna ſollicitudine exhortandos curauit, vt tantū malū fugerent, litteris ad eos datis, ſed præcipuè ad Legionēſem Alfonſum, in hunc tenorē.[f]

f ex Biblioth. Vaticana.

Illuſtri Regi legionis.

7. *Ad audientiam noſtram noueris perueniſſe, quod multa diſpendia eueniunt Chriſtianis ex eo quod, cum contingit te ad nobilem virum Miramamolinum, ſeu ad ſubditos eius, tuos nuntios deſtinare, numquam, aut raro tranſmittis alios, quam Iudæos, qui eis conſilia, & ſtatum Chriſtianorum exponunt, ac ſecreta reuelant; ideóque circumſpectionem tuam ſollicitandam duximus, & monendam, quatenus cum incumbet tibi huiuſmodi nuncios deſtinare, potius deſtinet Chriſtianos, cum tibi non ſit de infidelium fidelitate ſperandum: nec veriſimile ſit, quod qui negauerunt impie ipſum Chriſtum, fideles eſſe debeant Chriſtianis. Datum Laterani ſecundo nonas Nouembris Pontificatus noſtri anno V.* Hæc ad Alfonſum Porro vt has litteras per Legatos animaret, eaſdē per ſupradictos duos Epiſcopos, & Abbatē Morerolæ ad Alfonſum deferri, atque ipſum per eos efficaciter perſuaderi iuſſit, hæc rurſus ſcribens.[g]

g ibidem.

8. *Legionenſi, & Zamorenſi Epiſcopis, & Abbati de Merérola Ciſtercīēſis Ordinis Zamorēſis Diæceſis.*

Ad audientiam noſtram noueritis perueniſſe, quod chariſſimus nobis in Chriſto filius A. Legionenſi Rex illuſtris, cum contingit ad nobilem virum Miramamolinum, ſeu ad ſubditos eius nuncios deſtinare, numquam, aut raro tranſmittit alios, quam Iudæos, qui eis conſilia, & ſtatum Chriſtianorum exponunt, ac ſecreta reuelant, ex quo multa diſpendia ipſis contingunt. Nos autem volentes, quantum in nobis eſt, huic malo obuiare, ad eundem Regem ſcribimus, rogantes, & monentes, quatenus cum opus habuerit eiuſmodi nuncios deſtinare, potius deſtinet Chriſtianos: nec ſibi putet de infidelibus fidendum, aut eos, qui infideles fuerunt in ipſum Chriſtum, fideles poſſe exiſtere Chriſtianis. Vt ergo hæc, quæ expedire ipſis atque vniuerſe nomini Chriſtiano, non dubitamus, deſideratum effectum ſortiantur; diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ipſum Regem cum noſtris litteris perſonaliter adeuntes ad id monere attentius, & efficaciter inducere ſtudeatis. Datum vt ſupra Hactenus Pontifex in perfidos Iudæos: per quos tamen, vt id obiter dicam, non ex eis deſcendentes Chriſtianos, quos nulla adhuc prouincia, extra Hiſpaniam, excluſit ab honoribus, maximè iam probatos per longum tempus: ſed in ſua perfidia permanentes, & Chriſtum abnegantes, qui vt hodie Romæ, & alibi, ita tunc habitabant inter Hiſpanos.

9. Extant & aliæ plures ad noſtros litteræ, inquiſitionis, ad Abbatē Firmitatis, vna cum Engoliſmenſi Epiſcopo: viſitationis, ad Abbatem de Columba; atque id genus multæ, quas longum eſſet ſeorſim recenſere. Hoc tamen anno litigatum video cum Trecenſi Epiſcopo, ab Abbate, & conuentu Pontigniacenſi ſuper quodam vſuagio, quod in eiuſdem Epiſcopi nemoribus ad ſe pertinere Pontigniacum allegabat. Porro ſententiam prolatam aduerſus noſtros, quod, quia rarum, pene etiam inuiſum illis temporibus (adeo vt Iuſtitia opinionem ſequebatur, nam potentiam non dicam: aut nullas niſi certas lites, & ſine tergiuerſatione iuſtas proſequebamur) quia, inquam, rarū & pene etiam inuiſum, nequaquam libuit ſilentio præterire. Prouunciatum fuit,[h] *Venerabilem Patrem Epiſcopum Trecenſem Herbeum per ſententiam diffinitiuam abſolui ab impetitione Abbatis, & Conuentus Pontigniacenſis, ſuper Vſuagio, quod idem Abbas, & Conuentus petebant in nemoribus dicti Epiſcopi tam ad paſtum pecorum, & ædificationem domorum ſuarum, quam ad alia neceſſaria.* Atque hanc ſententiam confirmauit Honorius Papa, litteris Datis Viterbij pridie Idus Nouembris, Pontificatus ipſius anno ſexto.

h vbi ſuprà.

Quod ad ſacras militias attinet, hoc anno inter Calatrauenſes, S. Iacobæoſque Fraternitatis titulo, amicitia firmata, ſalua per omnia vtrorūque profeſſione. Auxilia mutua aduerſus Sarracenos, & neutros ſine aliis, ſiue pacem, ſiue etiam inducias cōpoſituros: in bello collaturos ſimul ſigna; niſi aliud expediat; & quocumque Magiſtro deficiente, qui præſens fuerit vtriſque præfuturum: ſi ſimul coëant, pactitos terminos habeant; atque vtrique in ſuo diſtrictu alteri ſubſint: ſpolia ſemper ex æquo diuiſuri. Hæc, & plura alia firmata per inſtrumentum, quod Andradius adducit lingua vernacula: & tandē inſtrumentum ita concludit.[i] *Nos ſupradictus Martinus Dei gratia Magiſter Ordinis, & militia B. Iacobi, inſimul cum cōmendatore noſtro, & noſtro Conuentu: & nos Gundiſaluus Ioannis Magiſter Militia Calatrauæ, inſimul cum cōmendatore noſtro, & Conuentu; promittimus Deo, & Domino Ieſu Chriſto, hoc vinculum Fraternitatis ſecundū Deum, fideliter, ſine fraude ſeruaturos in poſterum, procuraturoſque, vt nec diſſolui, valeat, neque rumpi: facta charta apud Calatrauam nouam ſub Era. M.CC.LIX.* Quæſitos à S. Iacobæis Calatrauēſes charta apud Calatrauā facta confirmat. Et forſan ideo S. Iacobæi Prælati in inſtrumento, quod hoſpites eſſent, & quibus is exhiberetur honor ab exceptoribus. Andradius notat hunc eundem Martinum, S. Iacobæum, non verum, ſed intruſum Magiſtrum fuiſſe: Adeoque hanc eandem Fraternitatem ratificatam poſtea veri Magiſtri Pelagij Petrij Correæ tempore. 10.

i apud Rodes Andradium.

Huius Fraternitatis fructū expertus dicitur Ferdinandus Caſtellæ Rex, inter nuptias expugnādis Mauris intentus; quippe qui adiutus vtriuſq; Magiſtri copiis Baëciæ Regulum ad deditionem cōpulit, pacto annuo tributo, per quod ſe Ferdinādi Vaſallum profiteretur. Plura oppida exinde Mauris erepta: Queſada, Lacia, Toua, aliaque; cæſa infidelium copioſa multitudo. in bello capti ad ſeptem millia, & vltra numerabantur. Inde vterque Magiſter miſſus ad agros Corduuæ: omnem circa regionē depopulatus, præter incendio, ruiniſque ſepulta, ingentem prædam ad propria reportauit. Alcantaræ Militiam ab his omnibus, diuerſi fines, & Rex etiam diuerſus alienabant. Niſi forte tunc vna cum Calatraua, vt eiſdem legibus, ſic & eiſdem pactis gaudere poterat. Hæc ad hunc annum. 11.

Quo item lego, eundem Ferdinandum Caſtellæ Regem, Militiam quandam noſtris de Monfrac dictā, ab Arce, in qua habitabat, 'eū ea in Caſtella nimis extenuata, decreſcenſque, ad aliarum incrementa, quæ plerūque rerum viciſſitudo eſt, neque aliter conſeruanda videretur, quā ſi alteri vnita, ab ea vires, & ſpiritum reſumeret; Calatrauæ Militiæ incorporaſſe; ipſis eius reliquiis conſentientibus: & nihil prorſus eſſe recuſantibus, dum non eſſe euaderent, quod ſibi iam inſtare non dubitabant. Militia ea in Oriente primum orta ſub Alexandro tertio, atque à loco, de Monte gaudio dicta, propagata inde breui per Occidentem, etiam Hiſpaniæ fines penetrauerat. Conſtat ex Bulla eiuſdem Alexandri expedita anno M.CC.LXXX. 12.

M. CC. LXXX. cuius Andradius meminit; [a] nec pauca, nec exigua in Caſtella habuiſſe per illa tempore, quantumuis parua eius ex hiſtoriis notitia ſubſit. In tabulario Eccleſiæ Meiritanæ, cuius ſupra meminimus, donatio viſitur eidem Eccleſiæ facta anno Chriſti M. C. LXXXII. ſub hoc initio. *Ego Redericus Aluarez quondam dictus Comes, tunc Magiſter Militia Montis gandij; poſt mortem matris mea Comitiſſa Donna Sanctia, facio chartam donationis, &c. facta* *charta octaue Idus Iulij, Era M. CC. XX.* Certè quod Comites eam ſacram militiam profiterentur, nec iam ſe Comites vellent appellari; ſed eius milites, argumento eſt illins, qua apud omnes vigebat, æſtimationis. Ergo, hanc militiam eum multum decrauiſſet, Ferdinandus Calatrauæ vniendam cenſuit, neque ipſi renuerunt, ſi qui remanſerant, adſtrictiorem Ordinem, dummodo permanſuram, perranſire.

---

1. Acta Capituli & petita S. Patris Roberti canonizatio, 2. & dictum de Abbatia Luſitana S. Pauli. 3. Honorius gratulatur Fratribus de Monte Foliano, quod Ciſtercium ſuſcipiant. 4. & Virdunenſes S. Michaëlis ad id inducit. 5. Speculum B Mariæ apud Coloniam. 6. Roberti mons in Belgio, 7. Patronatus Ducum Brabantiæ, & Lotharingiæ: 8, atque obiter genealogia Montenſium Comitum. 9. Dedicatio Eccleſiæ S. Anaſtaſij.

CAPVT NONVM.

1. IN Capitulo nihil magnum peractum video: niſi quod tamen frequentibus miraculis S. Patris Roberti, primi Ciſtercij Abbatis, & fundatoris; atque creſcente ex ipſis deuotione, & concurſu fidelium ad eius tumulum; ſiue ſollicitati à Moliſmenſibus Ciſtercienſes Abbates, ſiue ipſi è contra Moliſmenſes ſollicitantes, ſcripſere Honorio Summo Pontifici, ſupplicantes deuotè, vt communem parentem vtrorumque adſcribere dignaretur Sanctorum numero. Indecens eſſe tot filiorum Patrem, tantorumque, ſine honore manere; neque modeſtiæ in filiis ſi non procurent, ſed deſidiæ tribuendum; aut quæ longè deterior, impietati. Potuiſſe hactenus ceſſare Moliſmenſes, dum Ciſtercienſibus velut dilectioribus, incumbere id munus; potuiſſe & Ciſtercienſes, dum Moliſmenſibus, velut corporis ſacri poſſeſſoribus, eóque magis propinquis, arbitrabantur. Ceſſiſſe forſan laudabiliter vtroſque, dum præſtolantur alios, & eis deferunt: nunc poſt centuriam integram annorum, ſi vtrique ſileant, æquali vtroſque culpæ ſubiacere. His & ſimilibus inuicem accenſi, per litteras, per nuncios, Summum Eccleſiæ Paſtorem ſollicitarunt. Porro exauditos pro ſua reuerentia, atque meritis Sancti, ex Epiſtola eiuſdem Papæ Honorij anno ſequenti à nobis tranſcribenda, & reliquis ſequutis, palam fiet. Cætera, quæ in Capitulo tractata minoris notæ ſunt; nec niſi duo acta perſeuerant: Alterum Dei, & Sanctorum cultum concernens, à quo augendo vix vnquam ceſſabatur; Alterum in conuerſos, qui occaſione artium, quibus inſtabant, ſeu leuando labori; facile, tranſiliebant Ciſtercij leges. Prima lex. *Solemnitas S. Hugonis, Lincolnenſis Epiſcopi, conceditur fieri cum duodecim lectionibus, & vna Miſſa in domibus Ordinis noſtri illius Diœceſis, celebrabitur autem ſicut S. Gregorij.* Secunda de conuerſis. *Præcipitur de conuerſis, qui paſſim, & de conſuetudine frangunt ſilentiũ, & correcti negligunt ſe emendare, vt in familiares redigantur.* Hęc ex actis Capituli.

2. Nec plura nobis miniſtrat Chronologia, quæ vnam memorat tantum fundationem præſentis anni: *Anno, inquit, M.CC.XXI. fundata eſt Abbatia S. Pauli.* Hæc tantum ibi S. Paulo Abbatia in Luſitania, altero lapide ab vrbe Conimbricenſi, ad cuius ſpectat Diœceſim, ad pedem Montis ardui, ſed alendis armentis, & pecoribus ſupra modum vtilis, & Monaſterio ob hanc cauſam fructuoſi; fundator eius quidam Ferdinandus, vt creditur, Sacerdos, atque Vlyſſiponenſis Eccleſiæ cantor, qui & terris & vineis, atque pagis quibuſdam adauxit illius dotem, quæ omnia, ſimul cum cœnobio ipſo dicitur confirmaſſe Honorius III; litteras adhuc non potui inuenire. Permanſit per trecentos triginta annos plus minuſve, vſque ad proximum ſæculum, quo Sereniſſimus Cardinalis Henricus, tunc Portugaliæ infans, mox etiam Rex, & Abbas Alcobatiæ, cum Conimbricæ Collegium condidiſſet, ſuppreſſis, vt de alia ſuperius diximus, quibuſdam Abbatiis, quibus S. Paulus, dicto Collegio applicari impetrauit earum redditus. Hæc ex Guillelmo, dicto de Paſſione, & relatione Collegij Conimbricenſis. Memoratur S. Paulus in libris Cameræ, ſeptuaginta Florenorum taxa præfixa. Nec non, & in Geneſibus, in linea Claræ-Vallis, & inter Alcobatiæ filias numeratur. Qua autem ratione Apoſtolo Paulo adtitulatus fuit, non Mariæ Virgini, cum à Ciſtercio incœperit, non facile experiri poſſe video. Niſi quod tamen in Regno Luſitaniæ, dum primæ domus, quia antiquiores defecerunt à Regula, S. Ioannis nimirum de Tarouca, & S. Chriſtophori, in aliis declinare facilius fuit.

Prædicto Monaſterio S. Pauli alterum in Italia licet adiungere, dictum S. Angeli de Monte Foliano, cuius habitatores quicumque fuerint, cum ex regula, vt puto, S. Auguſtini; ad S. Benedicti inſtitutiones, & Ciſtercij obſeruantias tranſire vellent, & ſuper hoc ſcripſiſſent Honorio Papæ tale ab eo acceperunt reſponſum, hoc ipſo anno. [a] 5.

[a] *epiſt. Honorij lib. 5.*

Priori & Fratribus S. Angeli de Monte Foliano.

Gaudemus in Domino, quod æmulantes chariſmata meliora, & adhuc excellentiorem viam aggredi cupientes, nobis humiliter ſupplicaſtis, vt ſuſcipiendi regulam S. Benedicti, ſicut in Ciſtercienſi Ordine obſeruatur, vobis licentiam concedere dignaremur. Nos igitur veſtris iuſtis poſtulationibus grato concurrentes aſſenſu, vobis concedimus poſtulata, & tibi fili prior, vt nouitiis poſt regularem probationẽ, conſueta benedictione præmiſſa, cucullam tribuas, auctoritate præſentium litterarum indulgemus. Nulli ergo &c. Datis Laterani, decimo Kalendas Februarij anno V. Eſt S. Angelus, quantũ licet cõiectari ex tabulis Geneſeos, Abbatia in Calabria Diœceſis.... quæ inter Sãbucinæ filias numeratur. 4.

Sicut autẽ Honorius per has litteras congratulatus eſt tranſeuntibus ad Ciſtercij diſciplinam, ſic Sancti Michaëlis Virdunenſis Benedictos Monachos, vt ad ipſam tranſirent, inuitauit.

Cum enim quoſdam ex Ciſtercio ſuſcepiſſent, in eo ſolo caſu id poſſe fieri, ſi & ipſi Ciſtercium profiteantur, litteris ad eos datis, ita ſcribit [b].

b ibidem.

Abbati, & Conuentui Monaſterij Sancti Michaelis Virdunenſis Diœceſis. Cum Regularis obſeruantia ſtatum non doceat, vt hi, qui religioni alicui profeſſionis vinculo ſe aſtringunt, ad regulam tranſeant laxiorem: vobis auctoritate præſentium inhibemus, ne de cætero illos, qui Ciſtercienſi Ordini ſpontanea profeſſione tenentur, in Monachos veſtri Monaſterij admittatis; niſi forſan ipſum Monaſterium in poſterum eiuſdem Ordinis receperit inſtituta. Datum apud Vrbem veterem, octauo Kalendas Septembris, anno quinto. Hactenus Pontifex. Non ſuſcepere Ciſtercium Virdunenſes; ſed Ciſtercienſes, ſi quos fortè receperant, ad propria Monaſteria tranſmiſerunt.

5. Sequuntur Abbatiæ Sanctimonialium, quarum duæ præcipuè: ſpeculum Beatæ Mariæ propè Coloniam, & Roberti Mons in Belgio: de prima hæc lego in ſacrario Eccleſiarum Agrippinenſium, quod Erhardus Carthuſianus euulgauit.

Eſpeculum Sancta Maria vocatum, Sanctimonialium velatarum.

Eccleſia hæc propè Rhenum in loco inſulari ſita anno Domini M. CC. XXI. perilluſtrem, & generoſam Virginem Mathildem, Comitiſſam de Seuen (vnde & nomen adhuc retinet) ſub patrocinio Beatæ Mariæ Virginis pro Virginibus Ordinis Sancti Bernardi fundata eſt; ipſam fundatricem ante ſummum Altare, ſaxo paululum eleuato, ſepulcam continet. Rhenus autumnali, hyemali tempore frequenter adeo moleſtus eſt his Virginibus, vt diuina in Eccleſia multoties peragere nequeant, prout anno M. CCCC. XXXII. eius inundationem ipſis templi arcus altiorem extitiſſe, ibidem notatum cernitur. Porrò templi dedicatio quotannis feſtinè celebranda, feria ſecunda Penteceſtes occurrit. Hactenus ille.

6. Roberti montis fundatio minus nota. Dotationem ab VValeramo, Lemburgenſi duce, factam, & à Cunegardi, Comitiſſa Montenſi, auctam, Miræus prodit in ſuis Eccleſiarum Belgij notitiis: & quia prima dotatio hoc anno facta, hoc nobis etiam venit referenda. Ergo Miræus hæc de hoc cœnobio [c]. *VValeramus, Dux de Lenburg, & Marchio de Corlon, vniuerſis Chriſti fidelibus. Inde eſt quod Conuentui Sanctimonialium de Roberti monte, Ciſtercienſis Ordinis, nemus de Nigerreij, ſicut in ſpelunca eiuſdem loci vſque ad nemus earum extenditur, contulimus, & conceſſimus perpetuo poſſidendum. Datum Lemburg anno M. CC. XXI.* Hæc illius cœnobij prima dotatio. Augmentum poſt tres, & viginti annos collatum, idemmet auctor in eiſdem notitiis tradit [d]. *Henricus, Dux de Lemburg, Comes de Monte, & Kunegardis Duciſſa, & Comitiſſa ibidem, notum facimus, quod ſororibus de Roberti monte, pro noſtrarum, & ſucceſſorum noſtrorum remediis animarum, quolibet anno, dum glandes in noſtris nemoribus creuerint, quinquaginta porcos. Datum M. CC. XLIV. Dominica poſt Matthæi Apoſtoli.* Atque hoc quidem habuit Roberti mons à ſuis fundatoribus, & eorum filiis, vt puto, ſeu ſucceſſoribus.

c Ad c. 196.

d cap. 215.

7. Cæterum ab Adulfo Montenſi Comite, VValerami nepote, maius quid, nempe patronum longè potentiorem. Cum enim Limburgenſis ducatus, cum aliis eius VValerami Ducis bonis hæreditario iure ad eum venirent, in Ioannem Ducem Brabantiæ, & Lotharingiæ vniuerſa reſignans, incertum quem ob finem, hæc ad Rudolfum Imperatorem ſcripſit, quæ eadem adducit idem Miræus [e].

e vbi ſuprà.

Sereniſſimo Domino ſuo Rudolfo, Dei gratia Romanorum Regi ſemper Auguſto, Adolfus Comes de Monte quidquid poteſt obſequij.

Cum nos Ducatum Lemburgenſem cum omnibus bonis, quæ fœlicis recordationis Dominus VValeramus, Dux Lemburgenſis, Patronus noſter, nec non Domina Ermergardis filia ſua, olim Comitiſſa Geldriæ tenebant, dum viuerent: ad nos ex morte vtriuſque, tanquam ad legitimum hæredem deuolutum, donationis titulo tranſtulerimus in illuſtrem Principem Dominum Ioannem, ducem Lotharingiæ, & Brabantiæ Dominum noſtrum ſimpliciter, & de plano: magnificentia veſtræ celſitudinem requirimus, quatenus ipſi Domino Duci ducatum ipſum, & bona ad ipſum ducatum pertinentia, concedere dignemini cum ſolemnitatibus conſuetis. Datum M. CC. LXXXII. feria quinta poſt Penteceſtem. Sic manſit Monaſterium Roberti Montis ſub patronatu Lotharingiæ, & Brabantiæ Ducum.

8. Libet his addere genealogiam iſtorum Principum, quam idem auctor immediatè ibidem ſubiicit, quod eos, tum cum Eberhardo Morimundenſi, cuius meminimus in ſecundo tomo, tum cum Beato Engelberto, de quo in iſto, vtroque planè noſtro, altero, profeſſione, affectu, altero, arcto ſanguinis fœdere coniungit. Sic autem habet [f].

f Apud Miræum ibidem.

Theodoricus de Altena (qui anno M. C. XLV. diploma Vltraiectenſe apud Ioannem Becanum ſignauit) filios reliquit Eberhardum, Monaſterij Aldebergenſis in Diœceſi Colonienſi anno M. C. XXXIII. conditorem, ex Comite Monachum Morimundenſem Ordinis Ciſtercienſis in Francia, Adolfum Comitem de altera, & Berg. Aldolfi filius Aldolfus ſecundus, Comes Bergenſis, genuit Eberhardum Comitem de Altena, Fridericum, & Brunonem AA. Colonienſes, & Engelbertum Comitem Montenſem, Eberhardus Comes de Altena genuit Adolfum (Cæſario Arnoldum) Comitem de Altena, & Fredericum Comitem de Marcha, patrem Adolfi Comitis Marcani, anno M. CC. XLVI. defuncti: Engelberti ibidem Comitem Marchani. Adolfus Comes de Altena fœdus Colonienſe anno M. CC. XVII. ſignauit, & genuit Fredericum Comitem de Altena Eſſendienſis Eccleſiæ aduocatum qui VValerami Ducis Lemburgenſis filiam duxit, & ob cædem S. Engelberti Archiepiſcopi Colonienſis anno M. CC. XXVI. in rotam actus fuit (vt in huius vita Cæſarius refert apud Surium) Theodoricum, Epiſcopum Monaſterienſem, Engelbertum electum Oſnaburgenſem, Philippum Canonicum Colonienſem, Brunonem, Guillelmum, & Godefridum. Ex his vicinioribus Fratribus vnus, aut alter putatur in Liguriam migraſſe, & familia Altena-enſem, ſeu Marcanam, ibi propagaſſe: quam in Germania Adolfus Comes Marcanus, Frederici in rotam acti in comitatu Altanaenſi ſucceſſor, longa poſterum ſerie ad noſtra vſque tempora perduxit, vt libro primo Don. Belg. cap. 93. docui.

9. Hoc ipſo anno, communis totius orbis, ſed affectu præ aliis Ciſtercij parens, Honorius III.

ad inſtantiam Monachorum Sancti Anaſtaſij, eorum Baſilicam ſolemniter ſacrauit prima die menſis Aprilis: aſſiſtentibus Cardinalibus Epiſcopis Sabinienſi, Tuſculano & Præneſtino, cum Presbyteris quatuor incerti tituli, Archiepiſcopis, Narbonenſi, Magno Arnaldo, qui Romæ tunc adeſſet, & Florentino. Extant de hac dedicatione verſus incompti pro more illius æui, quos eiuſdem Eccleſiæ marmori ſculptos Iongelinus vulgauit, ſub hoc initio

Anno milleſimo, biſq; centeno, vno quater quino,
Quo Chriſtus venit, mundūq; redemit actu diuino,
Kalendis Aprilis, Honorius ſiplex, Minor Dia ſacer,
Hanc aulam ſacrauit, Papaque dicauit diuinis acer.
Septem Cardinales collaterales interfuerunt,
Præſul Sabinienſis, Tuſculanenſis, hi bonitate,
Poſt Præneſtinenſis, Archi-Narbonenſis, &c.

Quæ latè proſequitur Iongelinus, cum exacta cunctorum, quæ eam Eccleſiam illuſtrant deſcriptione.

ANNVS CHRISTI M. CC. XXII. — ANNVS CISTERCII C. XXV.

1. *Conradus ab Honorio legatus contra Albigenſes.* 2. *Raymundi Toloſani Comitis mors, & eius circunſtantiæ.* 3. *Hæreticorum petulantia ſacrilega,* 4. *atque audacia repreſſa per Conradum.* 5. *A quo actum de pace, ſed tunc fruſtra.* 6. *Indulta vigeſima aduerſus Albigenſes,* 7. *in Henricum conuerſa,* 8. *ſuper quo Honorius,* 9. *ad Bertrandum ſcribit.* 10. *ſed nihilominus aduentum ſucceſſoris acceleraret.*

CAPVT PRIMVM.

1. CONRADVM ex Abbate olim Ciſtercij, Cardinalem Epiſcopum Portuenſem, anno Chriſti milleſimo ducenteſimo vigeſimo ſecundo, qui fuit Ciſtercij centeſimus vigeſimus quintus, miſſum in Galliam cum poteſtate legati de latere, ad petulantiam Albigenſium compeſcendam, auctores ſcribunt: neque diſſentiunt, qui in præcedentem referunt. Quippe ſuſcepto ſub illius finem mandato, non ante huius initium eò peruenit. Eius aduentum Raymundi Comitis mors ſequuta eſt, adeò improuiſa, adeò vix pœnitentiæ, nam confeſſioni ne via locum relinquens; vt facilè in ea diuina manus, ſanguinem iuſtum vindicans, & ſacrilegia vlciſcens conſpiceretur. De ea Guillelmus de Podio Laurentij, qui non multo poſt ſcripſit, hæc habet verba [a]. *Anno ſequenti ab incarnatione Domini M. CC. XXII. moritur Comes Toloſanus, morte præuentus ſubita, quia non potuit quidquam loqui; ſed adhuc habens memoriam, ſicut dictum fuit, atque notitiam, Domino Iordane Sancti Saturnini Abbate occurrente, ſibi manus extendit, motum deuotionis oſtendens; & ſuperuenientibus Fratribus Hoſpitalis Sancti Ioannis, proiecto ſibi deſuper pallio in cruce, ipſam oſculabatur, & ſubitò ſpirauit: eiuſque corpus ad eorum domum portatum eſt; non tamen ſepultum; erat enim ipſe excommunicatus; & adhuc tenetur, vt conſpicitur, inſepultum.* Hactenus ibi.

a cap. 34.

2. Porrò hæc poſt aduentum Conradi ſequuta fuiſſe, idemmet auctor prodit non multo poſt, in hæc verba de illius aduentu ſcribens [b]. *Erat autem anno præcedenti miſſus Venerabilis Pater Conradus, Ordinis Ciſtercienſis, Cardinalis in Eccleſia Romana, Epiſcopus Portuenſis, legatus à Sede Apoſtolica.* Diuinam in Raymundi morte iuſtitiam auctores commendant; cuius patenda; ſed ineuitabili prorſus ordinatione effectum eſt, vt neque quod optauerat, inter hæreticos mori concederetur; neque Catholicorum conſortio frui; quos teſtes infœlicis ſortis paſſus, ſicut fuerant ſcelerum; non tamen potuit experiri coadiutores. Sic Sacramentis, quæ viuens reſpuiſſet, in morte caruit, neque habuit, cum voluit (ſi tamen voluit) quæ dum habuit, contempſit: & ſolam, inquam dudum rebellaſſet, præſentam crucem vidit, tenuitque; vt triumphantem agnoſceret, nec cui ſuccumberet, poſſet dubitare. Ego vlterius occaſionem mortis noto, ſub aduentum Conradi; vt qui à legato Sedis Apoſtolicæ ex Ciſtercio aſſumpto, Beato Martyre Petro, inſaniendi in Eccleſiam initium ſumpſerat, eundem in Conrado præſentem videns, duplicata memoria Crucis, & Martyris, qui in vtrumque ſæuierat, vtriuſque in ſe potentiam, experiratur. Cadauer inſepultum manſiſſe conſtat, feruente in Vicariis Chriſti iuſtitiæ zelo: adeo vt neque poſt filium reconciliatum, & offerentem teſtes, eos, quam pater contritionem præ ſe tuliſſet, audiri meruerit; nedum ei obtinere ſepulturam. Nam audi, quod in eodem auctore ſequitur. *Filius eius proceſſu temporis, poſtquam obtinuerat pacem Eccleſiæ, & Regis Franciæ, productis teſtibus, ad Sedem Apoſtolicam, ſuper probando, quod ſignum pœnitentiæ habuiſſet, nullo modo quod ſepeliretur potuit obtinere.*

b vbi ſuprà.

3. Potuiſſet triſtis Raymundi Comitis mors hæreticos terrere, & effrenem eorum petulantiam, vel omnino reprimere, vel ad aliquod tempus moderari: ſi non in reprobum ſenſum ſemel dati, à monitis diuinis deteriores; ab ipſa luce cæci, atque deſperatiores ex remediis efficerentur. Audi quod de eis Conradus Cardinalis, ad Capitulum generale Ciſtercij, hoc anno ſcripſerit, referente Cæſario [c], dum libros Dialogorum iam abſolueret, aut abſolutos poliret, & elimaret. *Hoc anno Dominus Conradus Epiſcopus Portuenſis, & Cardinalis, contra Albigenſes miſſus legatus, ſcripſit Capitulo Ciſtercienſi. Quidam ex potentibus Toloſanæ Ciuitatis quiddam tam horrendum, in odium Chriſti, & ad confuſionem noſtræ fidei egit, vt etiam ipſos Chriſti inimicos mouere merito debeat. Iuxta Altare maioris Eccleſiæ ventrem ſuum purgauit, & palla altaris ipſas immunditias deterſit. Cæteri vero, furori furorem adiicientes, ſcortum ſuper ſacrum altare poſuerunt in*

c lib. 5. c. 22.

aſpectu crucifixi, eò ibi adeuntes. Poſtea ipſam ſacram imaginem detrahentes, brachia ei praſciderunt: multo militibus Herodis deteriores, qui mortuo, ne eius crura frangerent, pepercerunt. Ita inſaniebant inimici crucis Chriſti. Nec qui in Deum crudeles, & petulantes, reuerentiores hominum, ſeu mitiores in illos inueniebantur.

4. Raymundus filius Raymundi ſenioris, non contritionis hæres, ſi quam præ ſe tulit; ſed perfidiæ, & errorum, hæreticorum omnium protectionem, & bellum in Eccleſiam continuauit. Acceſſerat & Comes Sancti Ægidij, qui, vt habet Cæſarius eodem loco: *Omnibus ſibi in Concilio Lateranenſi adiudicatis, feudis videlicet, & allodiis, ciuitatibus, & Caſtris, & ex maxima parte eiſdem à Comite Simone de Fortimonte, Viro Catholico, iure belli occupatis, in Toloſam ſe tranſtulit, de qua vſque hodie fideles vexare, & impugnare non ceſſat.* Igitur his, cum manu hæreticorum multa, & valida, non ſolum vrbes, & Caſtra quæ habebant, pertinaciter defendentibus, ſed etiam in Catholicos graſſantibus, armis etiam Conrado cogendum fuit. Pergit Guillelmus de Podio loco ſupra. *Qui (id eſt Conradus) audito, quod Comes iunior Toloſanus Caſtrum de pœna Agenenſi obſediſſet, vna cum Comite Amalrico collecta manu valida, habens ſecum Epiſcopum Lemouicenſem, & alios Prælatos plurimos, tranſibat per Albiam, & eius Diœceſim in ſuccurſum, & destructo Caſtro, qui dicitur Leſcura, in tranſitu cœperunt Baſtitam Deo dati Alamani, & munitionem, qua ibi erat, & venientibus eſſerunt, qui obſiderant Caſtrum pœna.*

5. Ita repreſſus inimicorum impetus, & proceſſiſſet longius illorum clades, ſi non ab homine, non vindictæ cupido, ſed ſolius conuerſionis, petiiſſent inducias, atque obedientiæ, & pacis ſpem feciſſent; quibus, ſe & ſi fruſtrandum præuiderit, nequaquam tamen potuit denegare. *Eiuſdem legati tempore (pergit Guillelmus) ſumptis treguis ſub ſpe pacis, duo fuere colloquia permiſſa ad tractandum, vnum apud Sanctum Florum, Caſtrum Aluerniæ; & aliud Senonis Burgundiæ Metropoli ciuitate: tamen pacis effectus in vento eſt ſequutus: nondum enim completa erant peccata Amorrhæorum.*

6. Notat Abraham Bzouius hoc ipſo anno, quod *cum Raymundus iunior ſenioris filius, Catholicis, vt modo dicebamus, infeſtior eſſet, neque ab eorum iniuriis ſibi temperaret; Honorius Pontifex vindex Catholica libertatis, Philippum Auguſtum Gallorum Regem, hortatus eſt, vt hæreticos, armis ſumptis, ab vniuerſo regno expelleret. Cauſabatur is, non ſibi ſufficere ſumptus in ſtipendia, & in commeatus militares. Quamobrem idem Honorius vigeſimam partem redditnum, pro ſubſidio terra ſancta in Galliis impoſitam, tandem illi conceſſit. In clientelam Sedis Apoſtolica illum & vniuerſum Regnum ſuſcepit, & parti, & indulgentias, & immunitates cruce ſignatis, contra Albigenſes militaturis, indulſit, quemadmodum Palaſtinis. Itaque in eam rem vniuerſis, & ſingulis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Prælatis, Ducibus, Principibus, Magiſtratibus, & Popularibus ſcripſit; vtque contra hæreticos inſurgerent, hortatus eſt. Datum Alatri ſecundo Idus May.* Ita Bzouius: quæ tamen non, poſt mortem Raymondi Senis, ſed antea contigiſſe, argumento eſt, quod hæc ipſa vigeſimæ conceſſio, cum in diuerſos vſus conuertenda, neque ad Pontificis votum ſperaretur; aduentum Conradi acceleraſſe creditur, quem tamen præceſſiſſe mortem Senis ex Guillelmo de Podio iam probauimus. Certè vigeſimam indultam Bertrandi tempore, quæ ſtatim dicam, ſatis manifeſtant, nam audi quod ſequitur.

Accepta Eccleſiarum pecunia planè non modica, Philippus Ludouicum filium miſit, multo ſtipatum milite, vt tantum Principem, tam grauem belli cauſam, & tantam etiam decebat conceſſionem: is ſiue patris monitis, ſiue odio in Anglos, & Henricum iuueterato, ſeu verius, qua plerumque Reges aguntur, vtilitate propria, ſi opulentas Prouincias, confineſque, quod diu optauerat, ſuo Regno copularet; ſub crucis, & militiæ ſacræ prætextu, terras magis Henrico Anglo ſubiectas occupare tentabat; & militantes ſtipendiis Eccleſiæ copias, in Eccleſiam conuertens, quod ipſa Regnum fouere tenebatur, (quia pupilli ſub tutela eius relicti, quia feudatarium Petro, quia poſitum ſub eius protectione) inuadere hoſtiliter, omni poſt habita honeſtate, machinabatur. Conſtat Honorium perculſum his rumoribus, præueniſſe flagitium; atque has ad Bertrandum Cardinalem, qui Lodouico adeſſe dicebatur, dediſſe litteras, acres, & viuidas, neque minus zeli, quàm conſtantiæ, & iuſtitiæ Chriſtianæ plenas [d]. 7.

B. Sanctorum Ioannis, & Pauli Preſbytero Cardinali, Apoſtolica Sedis legato. d Ex Regeſt. Honor. lib. 5.

8. *Præſumitur à multis, & publicè dicitur, quod dilectus filius nobilis Vir Ludouicus, Illuſtris Regis Franciæ primogenitus, ſub prætextu perſequendi hæreticos, terram, quam chariſſimus in Chriſto filius noſter Henricus Rex Anglorum illuſtris habet in partibus illis, Pictauiam, & VVaſconiam ſcilicet, occupare ſatagit; & ſuo, vel alterius Dominio ſubiugare, quod in immenſā Eccleſiæ Romanæ iniuriam redundaret. Quia non maiorem pati poſſemus iniuriam, quam ſi pecuniam, quam, pro extirpanda hæreticorum prauitate, ab Eccleſia ſubtraximus, conuerti (quod abſit) in exhæredationem ipſius Regis cruce ſignati, pupilli tutela Eccleſiæ Romanæ relicti, & in eam poſt Dominum, totam ſuam habentis fiduciam, videremus.*

Nam reclamare poſſet contra nos merito totus mundus, & dicere: nos exhæredationis ipſius pupilli, quem nuper tanto ſtudio, tantoque labore de tot, & tantis anguſtiis liberauimus, cauſam manifeſtè dediſſe. Nec enim ipſe Ludouicus hoc iter fuerat aggreſſurus, niſi tum pater eius, cum ipſe ad id eſſet precibus, & indulgentiis noſtris, ac prædicta conceſſione vigeſima incitatus; quin imo etiam ſic, illuc vadit inuitus, ſicut nouimus manifeſtè. Vnde multis pulſati precibus, vt per litteras noſtras inhiberemus eidem, ne dicti pupilli terram inuadere, aut id quomodolibet attentare præſumat: id facere nullo modo voluimus. Non quia velimus terram ipſam inuadi; ſed ne idem Ludouicus, ex inhibitione huiuſmodi, occaſionem aſſumat remanendi. Habentes autem plenam fiduciam, quod à viis noſtris, poſtquam te illas commonefecerimus, non recedas; tibi auctoritate præſentium declaramus, communem eſſe noſtram, & Fratrum noſtrorum omnium voluntatem, vt iura prædicti Regis omnino conſeruentur illæſa, & vt nulla è terris ipſius, occaſione huiuſmodi, ad alterius Dominium transferatur. 9.

Vnde, ſi fortè illarum aliqua ſit eius labe hæretica 10.

tica prauitatis infecta, vt niſi adhibita violentia, nequeat emundari; non tamen volumus, quod ob hoc cuiquam in illa ius aliquod acquiratur; ſed relinquatur abſolutè, ac liberè ipſi Regi, ſicut ad eum noſcitur pertinere. Tu ergo hæc ipſi Ludouico, & aliis, ſi opus fuerit, diligenter exponens, eos, ſi contrarium, quod non credimus, attentare voluerint, ſedula commonitione, ac comminatione retineas; ac, ſi neceſſe fuerit, per te, vel per Epiſcopos circumſtantes, modis, quibus videris expedire, compeſcas: ac inter cætera idem expreſsè denuncies, quod prædicti Regis grauamina (præſertim quæ occaſione noſtra incurrere videtur) non ſuſtinebimus vllatenus: ſed pro defenſione ipſius ita pugnabimus, ſicut pro Eccleſia Romana proprio & ſpeciali negotio faceremus. Hæc Honorius ad Bertrandum Cardinalem, quem tamen, ſiue addictum Ludouico vltra modum putaret, ſiue minus conſtantem fortè timeret, ſeu tandem aliis cauſis nobis occultis, legatione emouit; & Conradum ſubſtituit, de quo nihil ſiniſtrum, nihil degenerans vnquam timeri poſſet. Hæc occaſione legatiæ iniunctæ Conrado, de qua plura in ſequentibus dicemus. Nunc parentem Robertum Sanctis adſcriptum, atque in ipſa ſolemni relatione diſtinctos gradus Beatificationis, & Canonizationis, quos nunquam hactenus Eccleſia diſtinxiſſet, ex prototypis ipſis deſcribamus.

---

1. Honorius pro canonizatione Sancti Roberti, 2. ad duos Epiſcopos, & Abbatem Cluniacenſem ſcribit. 3. Abbas vni eorum cauſam ſubdelegat. 4. Epiſcopi de miraculis inquirunt, 5. & multa probant 6. per oculatos teſtes, 7. iuratoſque, 8. nihil prorſus omittentes, 9. ex omnibus, quæ facere potuerunt. 10. Vicinorum Abbatum teſtimonium de fama Sancti. 11. Cunctatio Honorij, 12. & ſalubre conſilium initum, 13. quod canonizationi, per primam beatificationem aperuit viam.

CAPVT SECVNDVM.

1\. AN ſolas litteras, an nuncios etiam miſerint Ciſtercienſes Abbates ex Capitulo anni præcedentis, qui litteris & nunciis Moliſmenſium adiuncti, adiutique, communis Patris cultum ſollicitarent? In dubio eſt; neque expreſſum inuenio apud Auctores: id vnum conſtat, vtrorumque petitionem perueniſſe ad Honorium. Et erat ille in Ciſtercium adeo propenſus, vt vel non requiſitus, rogatuſve, hanc illi gloriam vltro decreuiſſet, ſi modo ſine præuia inquiſitione, atque aliis neceſſariis concedi poſſet. Ergo vt libellos ſupplices accepit, ne ſiue pium petentium deſiderium, ac gloriam Dei, & Sancti diſtuliſſe, quantum in ipſo erat; vel rem grauiſſimam inconſultè præcipitaſſe, merito notaretur; duos Epiſcopos, Lingonenſem, & Valentinum, atque vnicum Abbatem Cluniacenſem inter alios elegit, quorum prudentiæ cauſam delegaret. Porrò ne res, & Deo, & ſibi grata differretur vlterius, hanc ad illos epiſtolam ſcripſit, quam a Claudio Roberto publicatam in ſua Gallia [a], non licuit hic ſilentio præterire.

a In Moliſmo.

2\. *Honorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Venerabilibus Fratribus Lingonenſi, & Valentino Epiſcopis, & dilecto filio Abbati Cluniacenſi Matiſconenſis Diœceſis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.*

Gaudemus in Domino, & in eius laudibus delectamur, quod ſicut dilecti filij vniuerſi Abbates Ciſtercienſis Ordinis in Capitulo generali congregati, nec non & Abbas & Conuentus Moliſmenſis, ſuis nobis litteris inſinuarunt, fœlicis recordationis Robertus, qui primus Monaſterij Moliſmenſis fuit Abbas, primuſque ipſius Ciſtercienſis Ordinis fundamentum, quod diuina gratia fauente creuit in templum ſanctum in Domino, religioſè viuens, ſancta fulxit gratia meritorum, quod Dominus tunc multa & magna miracula per eum operatus, adhuc poſt eius fœlicem obitum ad ſepulchrum ipſius ad oſtenſionem Sanctitatis eiuſdem dignatur operari miracula. vt quem virtus morum honeſtauit in vita, miraculorum gloria nobis inſinuet in patria honorari. Quare iidem nobis ſupplicarunt inſtanter, vt cum luce clarius pateat, ipſum in Ordine Confeſſorum regnare in Eccleſia triumphante, etiam in militante Sanctorum Catalogo adſcribere deberemus. Verum quia in tanto negotio non eſt niſi cum grauitate plurima procedendum, nos de fide, ac diſcretione veſtra plenam in Domino fiduciam obtinentes, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus tam de vita, quam de miraculis Sancti prædicti perquirentes ſollicitè, veritatem, quam inueneritis, per veſtras nobis litteras fideliter intimetis: vt ex veſtra relatione ſufficienter inſtructi, procedamus exinde, prout ſecundum Deum viderimus procedendum. Quod ſi non omnes, his exequendis poteritis intereſſe, duo veſtrum ea nihilominus exequantur.

3\. Hactenus Pontifex ad Epiſcopos, & Abbatem, quorum fidei prudentiæque committebat negotium. Ex quibus tamen cum Abbas Cluniacenſis, vrgenti præpeditus neceſſitate, parere non poſſet; ſed nihilominus alteri Epiſcoporum, nimirum Valentino, vices, & vocem ſuam ſubdelegaſſet. Illi non ſegnes confeſtim iuſſa capeſſunt; atque ad Moliſmum pariter venientes, quæ plurima probare tunc potuerunt miracula recentia, per oculatos teſtes, iuratóſque authenticè omnino comprobarunt. Addiderunt præterea teſtimonium vicinorum Abbatum, qui famæ publicæ, acclamationiſque totius Prouinciæ, & terræ fidem facerent. Cæterum de miraculis antiquis, quæ Sanctus patrauiſſet, dum adhuc viueret, cum ante centum annis ſublatus eſſet, neque vlli prorſus teſtes ſuperuiuerent, contenti hiſtoria, quam Odo de eius vita, virtutibuſque & ſignis publicaſſet, cenſuerunt Honorio remittendam. Quare cum ea, & litteris Abbatum teſtimonialibus, proceſſum à ſe factum, & cum his omnibus epiſtolam miſerunt totius proceſſus acta continentem, cuius hic tenor [b].

b Apud eundem ibidem.

4\. *Sanctiſſimo Patri ac Domino Honorio Dei gratia Sanctæ & Apoſtolicæ Sedis Summo & vniuerſali Pontifici, H. eadem gratia Lingonenſis, & G. Valentinienſis Epiſcopi, cum pe-*

dum

dum oſculo ſalutem, & debita reuerentia famulatum.

Mandatum Sanctitatis veſtræ ſub hac forma. Honorius Epiſcopus, &c. Huius igitur auctoritate mandati, ad locum perſonaliter accedentes, Domino Abbate Cluniacenſi collega noſtro, nobis Epiſcopo Valentinenſi committente vices ſuas, teſtes recepimus, quorum depoſitiones de verbo ad verbum ſcribi fecimus in hunc modum. Oddo Moliſmenſis Abbas iuratus dixit, quod cum eſſet in habitu ſæculari in pueritia conſtitutus, vidit quandam mulierem cæcam a natiuitate habentem filiam, ſicut ipſa mater firmiter aſſerebat, quam ipſe ad Venerabilis Patris Roberti, de quo agitur, adduxit ſepulchrum: & cum ibi cum matre quadam nocte vigilaret, viſum recepit. Huic facto interfuit idem Abbas, & vidit. Vidit etiam idem Abbas tempore Dedicationis Eccleſiæ Moliſmenſis, poſtquam habitum Monachalem, & Ordinem Sacerdotalem ſuſceperat, quod cum ſepulchra propter reuerentiam dedicationis ab Eccleſia tollerentur, & ventum eſſet ad ſepulchrum eiuſdem Venerabilis Patris, ad motum ſepulchri proprios oculos de terra liniens recepit ibi mulier quædam viſum. Altera de eadem terra comedens, recuperauit loquelam, cum per triennium muta fuiſſet, ſicut maritus eius, & ipſa firmiter aſſerebant. Accidit poſtea, nondum a præſenti teſtium examinatione duobus annis elapſis, quod quædam vaca vulnerata fuit a lupo, quod ſentiens mulier, cuius erat, vulnus aqua benedicta reſperſit; ſtatimque ipſam capitis, & brachij tremor continuus, & enormis inuaſit, quæ ipſa die ad memoratum ſepulchrum rediens, ſtatim curata eſt penitus, & ſanata. Hoc vidit idem Oddo temporibus iſtis, iam Abbas in eadem Eccleſia conſtitutus. Vidit præterea quendam Monachum Raynerium nomine, qui factus fuerat furioſus, ad ſepulchrum eiuſdem Venerabilis Patris ligari, ibidemque recuperare per diuinam gratiam ſanitatem.

5. *VVillelmus Presbyter iuratus, dixit, de muliere, quæ viſum receperat tempore dedicationis, idem quod Abbas: de muliere vero, quæ loquelam recuperauerat, audiuiſſe ſe ſæpius, ſed non vidiſſe. De muliere quæ tremorem Capitis, & brachij patiebatur, idem quod Abbas. Vidit præterea quandam mulierem, quæ tempore feſtiuo fuerat operata: propter quod ipſa die, ſicut creditur, in manu percuſſa; & vſque adeo orba fuit manus, vt deſperaretur, ipſam poſſe ſanari: ſed per diuinam clementiam, & Sancti merita, ad ſepulchrum eius accedens, ſtatim ſanata eſt. Vidit etiam ibi, quendam furioſum ſanari.*

6. *Albericus Monachus, & Presbyter, iuratus dixit de miraculis factis in dedicatione, idem, quod Abbas: de muliere, quæ recuperauit ſanitatem manus, idem, quod VVillelmus. Iacobus Monachus, & Presbyter, iuratus dixit, quod quidam Frater eius carnalis in ætate puerili conſtitutus ita enormiter læſus fuit in capite, quod oculus de proprio erutus loco ab eius facie dependebat. Qui ad ipſius Iacobi inſtantiam ad ſæpè dictum tumulum deportatus, ſtatim ibi per diuinam clementiam ſanatus eſt, & abſque omni læſione oculus ad locum debitum eſt reuerſus. Hæc omnia vidit enim Monachus Iacobus circa fratrem ſuum: de aliis autem duobus miraculis factis in dedicatione, idem quod alij. Vidit etiam prædictus Iacobus quandam mulierem de longinquis partibus deportari, quæ longo tempore fuerat contracta; ſtatimque viſo Monaſterio, in quo requieſcit Abbas Venerabilis, cui ſe in ſpe recuperandæ ſalutis deuouerat curata eſt, & omnino ſanata.*

Milo laicus iuratus dixit, de oculo eruto, & reſtituto, idem quod Iacobus: de miraculis factis in dedicatione, & de muliere, quæ tremorem Capitis, & brachij patiebatur, idem quod Abbas & alij. Bartholomæus Monachus, & Presbyter iuratus, dixit, de duobus miraculis factis in dedicatione, & muliere percuſſa in manu, idem quod alij. Hugo Presbyter, & Monachus iuratus, dixit, quod vidit quendam ciuem Meſcnſem cæcum, venientem cauſa deuotionis, & ſpe recuperandi viſus ad ſæpè dictum ſepulchrum: qui veniens ad illud, viſum recuperauit: & vidit Squamas ab oculis eius viſibiliter defluentes. Qui cum inde ad Sanctum Iacobum proficiſceus, hoſpitatus eſt in itinere, in domo mulieris cuiuſdam, quæ contracta iacebat in lecto. Sed ad conſilium illius ad ſepulchrum Sancti ſe portari faciens ſanata eſt. Hæc eſt autem illa, de qua ſuperius loquitur Iacobus Monachus, & Sacerdos, qui Iacobus conuenit cum Hugone, ſed de auditu. 7.

Guillelmus Monachus, & Presbyter, iuratus dixit, quod vidit quendam Clericum, qui longo tempore contractus fuerat ad idem ſepulchrum ſanari: & de duabus mulieribus in dedicatione idem quod alij. Licelinus Monachus, & Presbyter, iuratus, dixit de duobus miraculis in dedicatione, idem quod alij. Martinus, iuratus dixit de miraculis factis in dedicatione, & de muliere, quæ ſanata fuerat à læſione manus idem quod alij. Haymo Monachus, & Sacerdos iuratus dixit, quod vidit, quendam furioſum ibi ſanari. Magiſter Simon, Presbyter, iuratus dixit, de miraculis factis in dedicatione, idem quod alij; adiiciens, quod quidam laicus apud Moliſmum illudens conuiciis Venerabilem Patrem, & eius miracula irridens, inde recedens, ſequenti die infra fines eiuſdem villæ, à duobus militibus eſt occiſus. Hoc etiam dixit Iacobus, ſe vidiſſe. Vidit præterea quendam laicum, qui contractus fuerat per vndecim annos ad ſæpè dictum ſepulchrum ſanari. 8.

Fulco, & Iacobus Monachi, & Sacerdotes, iurati, dixerunt quod cum quadam die eſſent iuxta tumulum ſæpè dictum, & Viro Sancto reuerentiam exhiberent capita inclinando, quidam Monachus adſtitit eum eiſdem, in hæc verba, ipſis præſentibus, & audientibus, contumelioſè prorumpens, vt quid ei capita inclinatis? ſciatis pro certo, quod nunquam Sanctus fuit. Imo quidam ruſticus multum deformis ſepulchrum pede percutiens ſimilia proclamabat. Statim autem tumor arripuit pedem illum, per totum corpus vniuerſaliter aſcendendo; ita quod infra quindenam illam infirmitate grauatus ſpiritum exhalauit. De furioſis & febricitantibus ſanatis, infinita multitudo clamabat coram nobis, & ſe eſſe ſanatos firmiter aſſerebant. Ita quod communis opinio totius regionis in tantum inualuit circa iſta, quod plurimum ipſum tenorem atteſtationum extollit. Hæc noſtris temporibus accidiſſe dicuntur, ſicut ſuperius eſt expreſſum. A tempore autem obitus ipſius, cuius non extat memoria, infinita miracula referuntur. Ita quod tota vicinia nequaquam dubitat, ipſum Sanctorum Catalogo miraculis coæquatum. Cæterum vita ipſius, Sanctitati veſtræ per nuncios Eccleſiæ Moliſmenſis porrigetur in ſcriptis, quæ ſatis oſtendit ipſum multis meritis claruiſſe. At quæ audiuimus cum ſumma diligentia fideliter inquirentes, beatitudini 9.

dini veſtra per ſcripta præſentia declaramus, vt veſtra Sancta paternitas videat, quid talibus ſit agendum. Hactenus litteræ Epiſcoporũ ad Pontificem.

10. Cæterùm vicinorum Abbatum teſtimoniales, quas ſimul etiam ad eum tranſmiſſas diximus, in hunc modum ſcriptæ, atque ab eodem Roberto Claudio vulgatæ [c] circumferuntur. *c ibidem.*

Sanctiſſimo Patri & Domino vniuerſali Honorio diuina prouidentia ſanctæ Sedis Apoſtolicæ Pontifici, Sancti Benigni, & Sancti Stephani Diuionenſis, Rhemenſis, Sancti Michaëlis Tornodorenſis, & Sancti Martini Melundenſis Abbates, Lingonenſis Diœceſis, cum pedum oſculo ſalutem, & debita reuerentia famulatum.

Cum Moliſmenſis Eccleſia, & illæ Eccleſiæ, in quibus habemus adminiſtrare, proxima ſint ſibi inuicem, & adeo vicina, vt vix, aut nullatenus in aliqua earum aliquid magnum contingat, quod ad alias fama velox cito non deferat; de Sancti Patris noſtri Roberti, Moliſmenſis Eccleſiæ primi Abbatis, & Ciſtercienſis Ordinis fundatoris, vita, quæ innumeris veneranda virtutibus effulſit, & de miraculis, quæ quotidie ad ſepulchrum ipſius, diuina operante clementia fiunt, dignum duximus in præſenti articulo veritati teſtimonium perhibere. Nam inceſſanter totius regionis eiuſdem populi vox clamat in auribus noſtris, quod multitudo maxima contractorum, cæcorum, mutorum, & aliorum varijs languoribus detentorum, quotidie ad ſepulchrum dicti ſancti in Eccleſia Moliſmenſi confluentium, facta oratione, & Sancti nomine inuocato, priſtina ſanitate recepta, incolumis videtur remeare ad propria. Inde eſt quod ipſius Sancti inflammati miraculis, Sanctiſſimæ Paternitati veſtræ in quantum poſſumus, humiliter & deuotè ſupplicamus, quatenus ſæpè dictum Sanctum Robertum, quem Deus inter electos ſuos coruſcantibus meritis per miracula mirificè magnificauit in partibus noſtris, canonizari, & Sanctorum Catalogo aggregari decernatis. Ita Abbates.

11. Vtraſque litteras, proceſſum, & vitam Sancti ſuſcepit Honorius hoc anno M. CC. XXII. nec dubitauit de veris Sancti meritis, per quæ adſcribi deberet Eccleſiæ Canoni. Cæterùm, quia viuentis virtutes ſolùm conſtabant Odonis narratione, hæc quamuis cætera omnia palam eſſent; ne vel quid ſimile in exemplum trahi poſſet pro aliis Sanctis, vel ipſe in hoc deeſſe videretur deuotioni fidelium, atque tot, & tantorum filiorum petitionibus; mediam quandam viam ingreſſus eſt, eatenus inauditam, quod ſciamus, frequenter tamen vſurpandam noſtris temporibus: nempe vt diſtingueret inter Beatificationem, canonizationemque: & reſtrictiorem facultatem primum venerandi Robertum, atque officium de ipſo celebrandi in ea tantum Eccleſia, in qua ſacra eius oſſa recondebantur, Moliſmenſibus daret, quod Beatificationi correſpondet: exinde, comprobata traditione (quandiù actiones non poterant) & conſtanti inuenta, eundem, quod canonizare propriè eſt, vniuerſæ Eccleſiæ colendum propoſiturus. Itaque quandiu hoc vltimum fiebat, ne in primo deeſſet, has ad Abbatem Conuentúmque Moliſmi litteras dedit.

12. *Honorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis Abbati, & Conuentui Moliſmenſi, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.*

Cum olim per litteras & nuncios veſtros ſupplicaſſetis inſtanter, adiuti teſtimonijs & interceſſionibus plurimorum, vt Sanctæ memoriæ B. Robertum, cuius corpus in veſtra requieſcens Eccleſia, multis, & magnis miraculis coruſcabat, Sanctorum Catalogo adſcribere deberemus, nos, ne in tanto negotio videremur vti aliqua leuitate, tam de vita ipſius, quam de miraculis, per Venerabiles Fratres noſtros Lingonenſem, & Valentinenſem Epiſcopos, mandauimus inquiri: cum ad id, vt aliquis habeatur vt Sanctus in Eccleſia Militanti, neceſſe ſit, vt & vera fidei, quæ per dilectionem operatur, merita cum perſeuerantia finali præcedant, & clara etiam miracula ſubſequantur. Neque alia ſine aliis plenè ſufficiant ad indicium Sanctitatis: eo quod nonnulli faciunt opera ſua, vt videantur ab hominibus; & nonnunquam Angelus Sathanæ transfigurans ſe in Angelum lucis: hominibus frequenter illudit, ſicut de Magis legitur Pharaonis. Cum itaque Inquiſitores prædicti nobis ſuper his plenè reſcripſerint veritatem, quia licet nobis quædam miracula, quæ poſt mortem fecerat intimarunt; de his tamen, quæ in vita feciſſe dicitur fidem plenariam non fecerunt: nos, ne precibus veſtris videremur omnino deeſſe, concedimus vobis, vt eum tanquam Sanctum in veſtra Eccleſia venerantes, eius apud Deum ſuffragia fiducialiter imploretis. Datum Laterani VI. Idus Ianuarij, Pontificatus noſtri anno ſexto. Has litteras nos ex Vaticano decerptas dudum habemus: exſtantque in Bibliotheca Cluniacenſi in notis ad epiſtolas Venerabilis Petri, cognomento Mauricij [d], quas Andræas Quercetanus publicauit; atque item in Gallia Chriſtiana Roberti Claudij [e].

d lib. 2. epiſt. 36.

e vbi ſuprà.

13. Beatificationem, vt vocant, Sancti Patris, filiorum lætitia, & feſtiuitas prima ſequuta eſt; quam albi & nigri celebrarunt apud Moliſmum. Neque enim dubium vicinos Ciſtercienſes, imo & multos diſtantes, ſiue inuitatos, & vocatos à Moliſmenſibus, ſiue vltro ſe ingerentes ad primam hanc concurriſſe ſolemnitatem: atque ex vtriſque factum vnum ouile diſcoloribus veſtibus, non animis, communem omnium parentem acclamauiſſe coronatum in cœlis, quem in terris communem omnium Ducem, communemque Magiſtrum ſequuti eſſent. Porrò hoc anno, aut initio ſequentis, compertum eſt, traditionem virtutum comprobatam, & ſi quid aliud defuit primo proceſſui; exindeque expeditas ſecundas litteras, quæ abſolutè adſcripſere Robertum Sanctorum canoni; atque vniuerſæ Eccleſiæ propoſuerunt. Certè in Capitulo generali Ciſtercienſis familiæ, ad quod ex omni natione concurrebatur, legimus publicatum feſtum Parentis Sancti per vniuerſum orbem celebrandum, vt nos etiam dicemus in ipſo anno. Sed iam, quia ſemel Patrem inter Sanctos relatum loquuti ſumus, qui hoc anno veſtigia eius ſequuti, illuſtres filios, Martyres, Confeſſores, & Canoni adſcribendos, ſolita breuitate proſequemur.

1. Sancti Serlonis cum Beato Adamo Martyrium. 2. Alexandri tunc Scotiæ Regis Zelus, 3. laudatus à Pontifice, 4. ſed mox remiſſus, diuinæ vltionis manifeſta materia fuit. 5. Celebrata memoria Sanctorum Martyrum; & Serlonis doctrina, ſcriptaque. 7. Ratio temporis, 8. & dictum de Adamo; quem ſunt qui Meilroſenſem Abbatem dicant. 9. Bona Vallenſes pro Sancti Hugonis canonizatione ſolliciti, 10. litteras primum, 11. mox ipſum inter Sanctos adſcribi impetrant.

CAPVT TERTIVM.

1. SANCTVM Serlonem Meilroſenſem Monachum, à Beato Adamo, Cathanenſi, Epiſcopo in Scotia, miniſtrum verbi aſſumptum, & Paſtoralis officij coadiutorem, glorioſa hoc anno coronauit Palma Martyrij, cum eodem Epiſcopo combuſtum, ob Eccleſiaſtica iura defendenda. Indignam cædem Epiſcopi Adami Hector Boëtius, atque ſupplicium ſumptum de Parricidis, ab Alexandro Rege: Demum vbi ipſe ſeueritatem canit, manifeſtam vindictam diuinæ manus, in ſua hiſtoria Scotorum, his verbis narrat [a]. *Hoc ſedato tumultu, Cathanenſes Epiſcopum ſuum, cui nomen Adamo erat, decimas more conſueto fortè à popularibus exigentem, ac cum non perſoluerent, diris, vt mos, execrantibus eos perſequentem, correptum domi ſuæ flagris priùs fœde cæſum, in propria ipſius crudeliter culina concremarunt.* Ita Boëtius, popularibus ſolis cædem imputans, nec memorans Serlonem, quamuis vterque per eundem ignem tranſierit. Cæterum Martyrologium Scoticum à Demſtero adductum, in Clibanum, ſiue furnum ardentem proiectum, ait, & cum ipſo Serlonem, ſacrilegium in Cathaniæ Comitem referens, quem ſaltem conſenſiſſe Sanctorum cædi, ex his, quæ infra dicemus, palam fiet. *In Cathania*, ait [b], *Adami Epiſcopi; & Martyris, qui quod dignitatem Eccleſiæ tueretur, a Comite loci, in ardentem furnum coniectus, in cineres reſolutus, in cælum euolauit.* Et paulò inferius. *Ibidem Sancti Serlonis Monachi Meilroſenſis, & & Martyris, qui cum Præſule Adamo eadem paſſus eſt.* Hactenus ibi,

[a] lib. 13.

[b] Septembris 13.

2. Cæterum quantum zelum præ ſe tulerit in vindicanda cæde Sanctorum Martyrum Alexander ſecundus, qui tunc regnabat, idem qui ſupra Boëtius ita proſequitur [c]. *Quod flagitium, vbi perlatum ad Alexandrum eſt (is tunc Idburgi erat) contractis paucis quibuſdam copiis, illuc extemplo ipſe proficiſcitur, ac ſtatim comprehenſis ſceleris auctoribus, qui ſupra quadringentos erant, omnes ſupremo afficit ſupplicio, filios vero impuberes eorum (nam puberes eundem cum parentibus exitum habuere) teſticulis priuat, ne hominum ſceleratorum proles ſucceſſione multiplicata, diu ſuperſtes eſſet. In cuius rei ſignum certiſſimum, extat in hanc diem locus, vbi proiecti teſtes erant, nomine rem ipſam referens. Teſticulorum enim appellatus eſt collis. Comitem vero Cathanenſium, quod nec ſuccurriſſet inuocanti auxilium Adamo, nec trucidato, de homicidij ſupplicium mox ſumpſiſſet, Comitatu priuauit.* Egregium ſanè exemplum, ſi non nimium, Chriſtiani zeli; & dignum Principe verè Chriſtiano; ſi non Alexander, quæ prius bene cœpiſſet, degeneri indulgentia commaculaſſet; de qua ſtatim.

[c] vbi ſuprà.

3. Interim tamen laudatum à Pontifice, egregiè commendante Principis factum, idem, qui ſupra, tradit Hector Boëtius [d]. *Pontifex, ait, vbi Alexandri in puniendis hominibus flagitioſis diligentiam, ac curam audiſſet, plurimis verbis eum per legatum laudauit.* Demſterus hoc ad Cæleſtinum quartum (decem, & octo tantum dierum Pontificem, qui Gregorio nono, anno M. CC. XLI. ſucceſſit) refert; & *extant*, inquit [e], *Cæleſtini quarti Bulla, Regi, de eam inſigniter vindicata Eccleſia gratias agentes.* At ſi Martyrium vtriuſque Sancti Athletæ incidit in hunc annum, vt ea ipſo inferius referamus, ſera nimium vindicta, & ſeræ laudes, poſt decem, & nouem, à perpetrato flagitio, annos tranſactos. Niſi dicamus, declaratos eo anno Martyres à Cæleſtino Papa, atque ea occaſione laudatum Eccleſiæ vindicem. Sed, & huic etiam coniecturæ obſtat, quod ſtatim dicam de Comite Cathanenſi à Deo percuſſo, cum ei Alexander, pecunia, vt ferunt, corruptus, pepercisſet. Certè Alexandri Regnum diuturnum fuit, nempe ab anno M. CC. XIV. vſque ad M. CC. XLIX. quo tandem obiit ſepultus in Meilroſia, contra morem parentum; fortè ex affectu erga Serlonem Martyrem, vt ſuo loco dicemus: quare cum comprehendat vtrumque tempus, neque aliàs alij auctores nobis ſubſint, facilè factum ad vtrumque referri poteſt.

[d] ibidem.

[e] vbi ſupra.

4. Quocumque fuerit, *tertio inde anno (pergit Hector Boëtius [f] (cum Alexander Rex cum matre Emengarda (vti Scotiæ mos eſt, & paucis poſt diebus, in feſto Regum, apud alios fieri conſuetum) natalis Chriſti genio liberalius indulgeret, captata opportunitate, Comes Cathaneſius, ſupplex ad eum veniam rogatum venit cædis Adami; cuius, cum ſe innoxium eſſe ſe diceret, inſimulatus fuerat cum Alexander, ſeueritate exuta, priſtina fortuna, accepta priùs ingenti pecunia, reſtituit. Sed impunitatem hanc ab homine conceſſam, haud multam Deus dimiſit. Nam famuli eius, quod eos aſperius æquo tractaſſet, poſt paucos annos, noctu trucidatum ac in grabatum impoſitum (quo facilius occultum maneret) accenſis ædibus concremarunt. Periit igitur ille eodem ſupplicij genere, (& ſi aliquot annis poſtea) vt diuinitus factum videri poſſit, quo Adamum Epiſcopum affecerant, cuius in morte ipſe haud dubiè conſenſerat.* Sic quod homines reliquerant inultum in Comite flagitium, puniuit Omnipotens; qui ideo Deus vltionum vocari voluit, ne quis putaret flexibilem, vt homines, aut ſcelus aliquod indemne permiſſurum.

[f] Eodem loc.

5. Paſſi ſunt Sancti Viri, vt habet Scoti Chronicon [g], Dominica infra octauas Natiuitatis Beatæ Mariæ Virginis, quæ incidit in tertiam decimam diem menſis Septembris: qua eadem in Martyrologio Scotiæ commemorantur. Porrò ſacræ

[g] lib. 9. c. 37.

[h] Apud Demſterum.

Serlonis

Serlonis Martyris eximiæ ad Meilroſam non multo poſt delatæ, ibidem ad vltimam diem Decembris, in Vigilia Circumciſionis Domini honorificè ſuſceptæ, & reuerenter collocatæ ſunt; dolentibus de patrato flagitio Monachis; ſed nihilominus Serloni congaudentibus, & ſibi gratulantibus, quod nouum ad Deum haberent, poſt tot alios præmiſſos, intercesſorē. Extat in eodem Martyrologio Scotico illationis memoria, ad prænotatam diem, verbis ſequentibus. *In Cathaneſio, Serlonis Monachi, & Martyris, cum S. Adamo Epiſcopo cremati: & reliquiæ hoc die Meilroſam illatæ ſunt.*

6. Cæterum Serlo non Martyris tantum, ſed & Doctoris & aureola inſignitus, ex hac vita migrauit, quippe qui præter verbi prædicationem, in qua mirè enituit, quædam alia ſcripſit, per quæ etiam prædicabat, vbi non erat; nec ſolum coætaneos, ſed & poſteros, ab ignorantia, ad lucem, à vitiis, ad virtutes reuocat. Demſterus eius ſcripta nobis recenſet, ita de ipſo ſcribens in ſuo opere de gentibus Scotorum. *Sanctus Serlo Monachus Meilroſenſis, ac ſocius Epiſcopi Cathanenſis S. Adami, cum eo etiam a furente plebe combuſtus, vt libro primo ſupra hoc opere vidimus. Scripſit,*

Vitam Adami Magiſtri, Librum vnum.

Contra Vſuras, Librum vnum.

De Decimis, Librum vnum.

Chartam libertatum Scotiæ, Librum vnum.

Affectus Martyrio Dominica infra octauas Natiuitatis B. Mariæ, vt loquuntur Scoti Chronicon, libro nono, Capite XXXVII. annus erat M.CC.XXII. Hactenus ibi.

7. Cæterùm quod ad rationem temporis attinet, non poſſe vltra differri, inde colligitur; quod idem auctor ſubdit poſt hæc geſta, aduenisse in Scotiam Prædicatores miſſos ab ipſo eorū S. Patre B. Dominico. Porrò eorum aduentum in Scotiam nequaquam prolatatum, compertū eſt, tum ex cunctis, qui de eis ſcribunt, auctoribus, tum ex ipſo Boëtio, qui Sanctos Viros, non ab alio, ſed ab ipſo B. P. Dominico miſſos teſtificatur. *Aliquo tempore, poſtquam hæc geſta ſunt, aduenerunt in Scotiam Viri Sanctitate præclari, a D. Dominico miſſi.* Et tamen conſtat miſſos à S. Patre, qui anno præterito, aut hoc ad ſummum obiit, vt multum in via detenti ſint, non potuiſſe tardius peruenire. Certè Bzouius eorumdem Patrum aduentum ad Angliam, & Scotiam in annum præcedentem refert, nec video alios ab illo diſcordare.

8. Non tacuerim, recētiores cōplures, non ſolum Serlonem, ſed Adamū noſtris adſcribere; quippe quem tradunt aſſumptum ex Meilroſia, cum ageret Abbatem eiuſdem domus. Ita VVionius in ſuo ligno vitæ [h]. *Adam,* inquit, *Scotus, Monachus & Abbas Meilroſenſis, deinde Epiſcopus Cathanenſis in Scotia,* Arnoldū VVionium Barnabas Montaluo [i], vtrumque Chryſoſt. Henriq. ſequutus eſt, qui Adamum Menologio ſuo inſeruit, ad vigeſimam ſecundam diem menſis Iunij. Sed his auctoribus nulla maior fides, quàm VVionio; & ille, prætterquam quod non alium pro ſe adducit exter, & recens, in coaptandis familiæ ſuæ Sanctis facilis nimium; & Meilroſiam, non domum Ciſtercienſem, ſed Benedictinam putauit, vt olim fuerat. Nobis nihil prorſus vt certum aſſerendum, quod tale non fuerit; ſed nec prætereundum, quod alij tradunt, maximè vbi contrarium nequaquam conſtat.

h lib. 2. c. 39.

i lib. 2. c. 37.

9. Hoc eodē anno, cum miracula frequentia, quæ Deus ad ſepulchrum S. Hugonis, quondam Bonæ Vallis Abbatis, operabatur, populorum ardentem deuotionē; hæc Monachorū humilē modeſtiam; atque illa rādem clamoribus fidelium pulſata ſimul, & precibus fulcita, Honorij tertij claues, atque eius ſuper Sanctitate Viri decretū ſollicitarent: ille quo erat in familiam Ciſtercienſem, ſed multo magis in Sanctorū venerationē, & pietatē fidelium propenſo animo, & ne fortaſſe, retardata inquiſitione, quod euenit Roberto, teſtes deeſſent; Archiepiſcopo Viennenſi, & Epiſcopo Gratianopolitano has, ad illius canonizationem, vt vocant, præuias litteras dedit [k].

k Ex Regeſt. Honorij Præſent. anno.

Archiepiſcopo Vienenſi, & Epiſcopo Gratianopolitano.

Licet Deus in operibus primæ creationis mirabilem ſe oſtēderit, & mirabilius ōm in exhibitione redemptionis humanæ; adhuc tamen miſericordias ſuas mirificare non deſiſtens, variis miraculorum inſignibus Eccleſiam ſuam ornat, dum electos ſuos, quos in Eccleſia, & fidei veritate renatos prouehit in augmentum virtutum, dat miraculis coruſcare: vt ſic magis, & magis fides in Chriſto credentium renouetur, ſpes proficiat, & charitas augeatur, & confundantur, & erubeſcāt Eccleſiæ inimici, qui gloriā eius inſaniam exiſtimantes, idē detrahēre multipliciter moliuntur.

Sanè gaudemus in Domino, & in eius laudibus gloriamur, quod ſicut dilecti filij Abbas & Cōuentus Bonæ Vallis Ciſtercieñſis Ordinis, ſuis nobis nūtiis, & litteris adhibitis, quorū multorū Prælatorū teſtimoniis, intimarūt, Fœlicis recordationis Hugo, quōdam eorū Abbas, pie ac caſte in hoc ſæculo viuens multa obtinuit à Domino fieri miracula manifeſta; & nūc anima eius in Sanctorū ſplēdoribus habitāte, corpus ipſius multis fulget mirabilibus glorioſum. Quare nobis ſupplicarūt inſtanter, vt cum valdè reputetur indignū, eum, quem pro ſua merito Sanctitatis cōſtat à Domino in triumphanti Eccleſia taliter honorari, ab hominibus ſine debita veneratione in Eccleſia militante relinqui, eundem adſcribi Sanctorum Catalogo faceremus. Nos igitur, licet ſupplicationes huiuſmodi libentiſſime amplectamur; ne tamen in hoc aliquid de contingentibus videamur omittere, fraternitatem veſtram, de qua plurimum Domino fiduciam obtinemus, rogamus, & monemus attente, per Apoſtolica vobis ſcripta mandantes, quatenus tam de vita, quam de miraculis Sancti prædicti pleniſſime inquirentes, reſcribatis nobis ſuper his fideliter veritatem; qua cognita, procedamus exinde, prout ſecundum Deum viderimus procedendum. Datis Laterani, quarto nonas Decembris, Pontificatus noſtri anno ſexto. 10.

Hactenus litteræ Honorij Papæ tertij, pro inquirendis Abbatis Sancti meritis, & miraculis; quas ſub finem præcedentis anni expeditos, initio huius Epiſcopi acceperunt, & exequuti ſunt, ingenti totius Galliæ acclamatione. Recentium operum teſtes inuenire, facilè fuit: & miracula multa ingentiaque virtutes, & merita, quantum conſtare poſſunt in hac vita, adeò miraculis per omnia concordabant, vt Hugo ſtatim Sanctis adſcriptus fuerit. Litteras canonizationis eius nondum accepi; ſed datas produnt Eccleſiæ publicos cultus, iam non alias permiſſus, & feſtum celebratum officio proprio, olim per totum Ordinem, nunc ſaltem in Eccleſia Bonæ Vallis, & & eius filiis. De Diœceſi, & Prouincia Viennenſi, neque affirmare, neque negare poſſum, quippe qui nihil de illis compertum habeo. 11.

1. Subiugata Lubauia, Culmaque, 2. Chriſtianus Monachus in Epiſcopum eligitur: 3. aſſignatis redditibus copioſis, 4. quos largitas fidelium, 5. atque induſtria Chriſtiani breui auxere. 6. Bernardus de Lippia, ex Monacho, & Abbate Lealhenſis, Epiſcopus. 7. Quos filios ipſe Epiſcopos habuerit? 8. & qualiter ſe mutuo conſecrauerint? 9. Ratio temporis: 10. & glorioſus fructus Bernardi prædicationis.

CAPVT QVARTVM.

1. DVo inſignes Epiſcopi in Liuonia, adeoque duo illius gentis Apoſtoli, (nam noua ſemper Barbarorum ſeges) hoc anno nobis veniunt memorandi; Culmenſis, & Lealhenſis; melius dixerim erecti Epiſcopatus, inſtitutæ Eccleſiæ; ſed quæ plantandæ Ciſtercio committerentur. Certè Culmenſem incœpiſſe in Chriſtiano non dubiè conſtat; & de Lealhenſi, auctorem ſuum agnoſcere Bernardum Lippianum, multis mihi indiciis, perſuadeo. Neque aſſero vtrumque promotum hoc anno fuiſſe, nam fortè vterque antiquior; ſed ignorato promotionis tempore, is præ aliis annus electus eſt, in quo ab auctoribus infulati commemorantur. Et quidem de Chriſtiano multa ſupra, quæ breuiter in memoriam reuocanda. Ipſius opera, prædicationeque multos eruce ſignatos, Principes, populares, nec minus ſæculares, quàm Eccleſiaſticos; inter quos etiam Henricus Dux Sileſiæ, Sanctæ Heduvigis coniunx, & Leſcus, Dux Poloniæ; complures Epiſcopi, & præcipui ex Poloniæ nobilitate. Eorum armis ſubiugatos Barbaros, qui à Conrado, Maſſouiæ Duce, defecerant; coactoſque, vt non ferre iugum Chriſti: at non per vim repellere, neque impedire Euangelij prædicationem. Id ſatis Viris Euangelizantibus pacem, Euangelizantibus bona; & pro plantanda in ea Prouincia fide, nec viuere, nec mori recuſaturis. Noti credo Surbannum, & VVerpodam, de quibus ſupra, Paulum, & Philippum in Baptiſmo nominatos, defeciſſe à Chriſto: quod nequaquam Hiſtoriæ tacuiſſent. Sed rebellante in eos barbara plebe, validos ortos motus; queis compeſcendis cum omnino impares eſſent, diminuta apud Barbaros auctoritate ex variatione legis, aut timidè ceſſiſſe, aut forſan per ſpeciem prudentiæ diſſimulaſſe.

2. Vtcumque fuerit, Conradus Maſſouiæ Dux, cum iam Culmenſem, & Lubarienſem tractus in ſuam poteſtatem redegiſſet, eundem Chriſtianum, primum gentis Epiſcopum, iam antea deſignatum, auctoritate Summi Pontificis conſtituit: ratus nimirum ab eodem fructuoſius prædicandam crucem Paganis, à quo in eoſdem prædicata ſ hactenus tam fœlices progreſſus ſortita eſſet. Verum ne Epiſcopum, præ nimia paupertate deſpicabilem barbaris, & qui non poſſet Chriſtianis ſubuenire per eleemoſynas creare videretur (adeo dum in hac vita ſumus hæremus temporalibus, vt ſine eis ne ſpiritualia quidem proueniant, à quibus tamen ſæpius obrui ſolent) ne, inquam, aut Paganis deſpicabilem, aut in ſuos fideles minus beneficum crearet Epiſcopum; pro his, qui antea fuiſſent deſignati; ſat pingues redditus Eccleſiæ nouæ attribuit, ex Caſtris, pagis, Villis, aliiſque, quæ larga manu dedit, ab eodem perpetuo poſſidenda. Meminit piæ huius donationis Martinus Cromerus in ſua hiſtoria Polonica, memorans poſſeſſiones, teſteſque, prout in inſtrumento tunc deſuper confecto continebantur. Atque ecce eiuſdem Martini Cromeri verba [a].

Conradus, ait, *eundem Chriſtianum, primum Epiſcopum, Pontificis maximi auctoritate conſtituit, per quem barbari ad Religionem Chriſtianam adducerentur. eique, & ſucceſſoribus eius Epiſcopis Pruſſiæ (ſic enim tunc appellati ſunt, qui deinde Culmenſes dicti ſunt) partem tractus Chelmenſis, in quo fuerunt munitiones Grudentum, Vapſcum, Coprinum, ſiue Coprinunum, Villiſazum, Colmum, Rabc, ſiue Ruth, Kiſinum, Glembok, ſiue Profundum, Tarnum, Pia, Pioth, ſiue Ploch, Poſtolſco, Coaaleno, Boloz, Colman, Oſtrozuith, Neuir, Bobroth, VVencino, Mileſceno, Oſiezno, Plovvunu, Iublono. Eas igitur cum omnibus Villis, & Pagis attinentibus, & iure ducali, Epiſcopo illi, & Eccleſiæ, iure ſempiterno donauit: & præterea centum pagos. In reliquo autem Culmenſi territorio dimidiam partem ducalium prouentuum, & in arce ius, Curiam ſibi, & Fratrum ſuorum collegio conſtruendi ipſi conceſſit. Adſcripti ſunt autem teſtes (vt hanc quoque antiquitatis memoriam ne prætermittamus) hoc ordine. Gothardus, Cancell. Maſſouiæ, Nicolaus, Cancell. Cracouiæ, Arnoldus Maſſouienſis, Marcus Cracouienſis, Iacobus Sendomiria, Derſco VVratiſlaniæ Palatini, Puſcoſtaus Cracouia Moſtuinus Sendomiriæ, Hoſtaſias Viſlitiæ, Clemens Plocenſis, Theodorus Cruſuicia, Mauricius VVladiſlauienſis, Soboſlaus VVratiſlauienſis, Stephanus Boleſlauienſis, Petricus Legnitiæ Caſtellani.* Hactenus Cromerus de pingui nouæ Eccleſiæ dotatione per Conradum exhibita in ipſa, vt arbitror, eius creatione. Hoc initium Culmenſis Eccleſiæ ſub Chriſtiano Epiſcopo, in cuius gratiam, reuerentiamque plura haud dubiè, quàm aliàs conferrentur, concedebantur. 3.

[a] lib. 7.

Verum cum nec hæc ſatis apparerent pro dignitate Viri, & deſiderium ampliandæ nouæ Eccleſiæ, à Conrado, ad alios pertranſiret; hoc anno accepit ingens augmentum dotis, largitate Epiſcopi, & Capituli Plocenſis Eccleſiæ, atque Henrici barbati, Sileſiæ Ducis. Quod idem met Cromerus immediatè ſubiungit, in hæc verba [b]. *Adiecit etiam Gedeon Plocenſis Epiſcopus, aſſentiente ſacro Collegio, Carnonum, & Papouiam, cum omnibus eius ora pagis, ſeu Villis ſuis, & omni iure, profano, iuxta ac Eccleſiaſtico, quod habebat in tractu Culmenſi, atque etiam decimas; iis bonis exceptis, quæ tunc Sileſiæ Dux Henricus obtinebat. De his porro permiſit, vt inter eum, & Epiſcopum tranſigeretur. Id adeo anno Chriſti M. CC. XXII. Louuicia actum eſt, vti videre eſt ex diplomate à Conrado, & Gedeone, vna cum Capitulo ſupra memoratis, pariterque à Leſco Poloniæ, & Henrico, Sileſiæ Ducibus, Vincentio Archiepiſcopo Gneſnenſi, Cracouienſi, Poſnanienſi, VVratiſlauienſi, Lubuſſenſi, & Cuiauienſi, Epiſcopis, conſignato.* Hactenus ibi. 4.

[b] ubi ſupra.

Porrò

5. Porrò qui Principes, qui Epiſcopos, qui Clerum ad nouæ Eccleſiæ augmentum permouiſſet; multa alia acquiſiuit ſua induſtria, multa ex aliorum fidelium eleemoſynis, addidit ſupradictis; vt verè, ſi non milites Theutones inuaſores in breui paſſa eſſet, quæ ſub Chriſtiano initia habuiſſe noſcitur, plurium aliarum progreſſus ſuperaret. Nam audi quod in eodem auctore ſequitur [c]. *Acceſſere poſtea complura alia bona eidem Eccleſia, partim vendita, partim donata à piis hominibus. Sed pleraque Theutones Crucigeri deinde per vim, & fraudem interuerterunt, & occuparunt.* Hæc tantum ille. Ea militum frequenter conditio eſt, vt amicos ſpolient, ſi deſint hoſtes; & vbi ſemel furere cœperunt, ægrè diſcernant inter ſacrum, atque profanum. En qui ad plantandam Eccleſiam acciti ſunt, & plantandæ viam aperuerunt, plantatam expilant, atque eius bona diripiunt, vt hoſtea poſſent. Hactenus de Chriſtiano, Culmenſis in Liuonia Eccleſiæ primo Epiſcopo. Nunc de Bernardo Epiſcopo Lealbenſi, quæ pauca ſuppetunt, in medium proferamus.

c ibidem.

6. Arnoldus VVionius vera falſis permiſcens pro ſuo more, de Bernardo de Lippia hæc habet verba [d]. *Bernardus Bernardi filius, ex conceſſione Conradi IV. Imperatoris primus Comes Lippienſis, ducta vxore Sophia filia Friderici bellicoſi Comitis Arenſbergici, cum ex ea quatuor filios generaſſet, iam ſenex, eius conſenſu reſignat, & fit Monachus Marienfeldenſis Benedictinus, mox Abbas. Tandem in Liuoniam profectus, Religionem Chriſtianam prædicauit.* Hæc ille. Sed nec Conradus quartus Imperator hactenus fuit, nec Lippiæ ſeſe Comites vocabant, ſed tantum Dominos, qui terræ illi præerant, vt eorum gentilis adnotauit Albertus Krantzius, nec multo ſenio grauis Monachum induit, qui hoc iam anno Epiſcopum agebat, vt mox oſtendam, & ab eodem Arnoldo memoratur ad annum M. CC. LX. perueniſſe; demum, nec Marienfeld. Benedictinum, vt vulgo ſonat, ſed Ciſterciense Monaſterium fuiſſe; & eſſe, clarius conſtat, quam vt poſſit in dubium reuocari. Vetum eſt Lippiæ, aut Luppiæ vrbis Germaniæ, cuius Ptolomæus, & alij meminere [e], Dominos perantiquos, ex prima totius Germaniæ nobilitate: ex his Bernardus, vir in armis ſtrenuus, quamuis corpore debilis, &, vt Alberti Stadenſis Abbatis [f] verbis vtar; *Qui in omnibus Domini, & militia ſua actibus ſtrenuè ſe gerens, circa maturam ætatem, quamuis eſſet debilis, & contractus, in ſporta ad prælium deferebatur, & inimicos, potius victoria, ſuperabat.* Ergo hic Bernardus, poſt plurea ex legitimo thoro ſuſceptos liberos, ſpretæ mundi pompa, deliciiſque, & quo cæteros hoſtes debellaſſet, ſeipſum vincens animo, Ciſtercium induit; dubium in quo cœnobio? nam Albertus non Marienfeld. appellat, ſed Vurdenert (fortè de Vurbenich, vt ſtatim dicam.) Cæteri ſilent, & ſolum Ordinem produnt, ſed non Eccleſiam. Quicumque fuerit in ea creatus Abbas non multo poſt: vnde in Liuoniam tranſiens (haud dubium quin relicta præfectura) Lealbenſis Epiſcopus efficitur, & conſecratur ab vno ex eius filiis, qui iam tunc præerat Eccleſiæ Traiectenſi.

d lib. 2. c. 46. & lib. 4. cap 99.

e Abraham Hortel. in theſauro.

f Ad annum 1228

7. Conſtat Bernardum præter Ottonem (ſic enim vocabatur) Traiectenſem Epiſcopum, à quo ipſe ſacratus; habuiſſe & alium filium, Gerardum nomine, Bremenſem Archiepiſcopum, quem ipſe ſimul, Ottoque ſacrarũt; Pater, & Frater. An autem præter hos, tertiũ habuerit, Bernardum nomine, qui ad Paderburnenſem Eccleſiam aſſumptus, à Bremenſi Archiepiſcopo Gerardo munus conſecrationis acceperit, non ita video conuenire inter auctores. Certè Albertus, in eo quod ſcripſit Chronico, non ſolum indicat, ſed tradit manifeſtè. Sic enim habet [g]. *Vvilbrando Paderburnenſi Epiſcopo, in ſedem Traiectenſem tranſlato, & Bernardus Præpoſitus Paderburnæ in Epiſcopum eligitur: & Bremæ, à Fratre ſuo Bremenſi Archiepiſcopo ordinatur. Hic erat filius nobilis Bernardi Domini de Lippia; qui laudabilem vitam quoad ſæculum laudabilius in Deo complens, apud Vurdeuert (credo Vurbenich) Ciſtercienſi Ordini ſe reddidit: & primum ibidem factus Abbas, non modicum poſt in Liuoniam profecturus, Lealbenſibus populis Epiſcopus conſecratur: ita vt in vinea Domini egregiè prædicando; fideliter laboraret.* Hactenus ibi, Bernardo Paderburnenſi, Fratre appellato Archiepiſcopi Bremenſis, qui Bernardi de Lippia filius fuit.

g Ad annum 1228.

8. Cæterùm de Gerardo ipſo Bremenſi, & Traiectenſi Ottone, Patreque, conſecrationis munus ſibi impendentibus, clarius adhuc, & expreſſius paulò inferiùs. Sic enim, ait, *Mira res! Otto Traiectenſis Epiſcopus Bernardum Patrem ſuum in Epiſcopum Semienſem conſecrauit Aldenſelæ: & poſtea Pater; cum eodem filio, Gerardum alium filium, in Bremenſem Archiepiſcopum conſecrarunt.* Ita Albertus, cui conſonat Krantzius, rem omnem latiùs narrans totidem verbis [h]. *Bremenſis Eccleſia, morte Gerardi viduata, alium recipit Gerardum, Domini de Lippia filium, pridem Paderburnenſem Præpoſitum, religioſi Patris filium æquè religioſum. Nam Bernardus nobilis Dominus de Lippia (nam ſe Comites non aſſerunt) relicto ſæculo, Monaſterium ingreditur, & in Abbatem promouetur; inde etiam aſſumptus cum deuotione pro Chriſto peregrinandi tangeretur, conſecratur Epiſcopus Lealbenſis in Liuonia. Ottonem inter alios Bernardus de Lippia habebat filium, Epiſcopum Traiectenſem, qui manibus ſuis parentem ſecundum carnem, conſecrauit Epiſcopum, factus parentis parens; & inde Pater cum eodem filio, Gerardum Archiepiſcopum Bremenſem, alium filium, oleo ſanctè initiauit. Tam religioſam iſte Gerardus duxit originem; nec minus reſpondit generi ſuo in adminiſtratione.* Hactenus Krantzius. Conſonat Chronicon Archiepiſcoporum Bremenſium, & quotquot alij ſcripſere de Patre, ſiue de filiis.

h lib. 7. Metrop. c. 46.

9. Non ſatis conſtat, an tunc erecta Eccleſia, ſicut Culmenſis, neque item de anno creationis Bernardi Lippiani; cæterum hoc M. CC. XXII. Epiſcopum iam agere, habemus ex Cæſario Heiſterbacenſi, qui in eo ſuos Dialogos ſcribens, vt ipſe tradit, & nos ex ipſo ſæpius admonuimus, non ſemel eum in Liuonia Epiſcopum vocat, cum iam Abbatem egiſſet in propria domo. *Retulit*, ait [i], *nobis Dominus Bernardus de Lippia, quondam Abbas Liuoniæ, nunc Epiſcopus ibidem, rem ſatis glorioſam, &c.* Et iterum [k]. *Referre ſolet Dominus Bernardus de Lippia, quandoque Abbas, nunc Epiſcopus in Liuonia, quoddam miraculum, &c.* Vt verè dubitare nequeat, hoc iam anno promotum, & multos iam ad fidem, imo ad ingentem ſpiritus feruorem, verbo eius dante Deo vocem virtutis, ex Paganiſmo conuertiſſe. Certè vnum ex his quæ

i lib 9. c. 37.

k lib. 10. cap. 35.

referebat, de quodam recens conuerſo magnum miraculum, quia vel feruorem prædicationis eius, vel ſaltem fructum videtur commendare, nequaquam licet ſilentio prætetire. Eſt autem tale [1]. *l lib. 9. c. 37.*

10. *Retulit nobis Dominus Bernardus de Lippia, Abbas Linenſis, nunc Epiſcopus ibidem, rem ſatis glorioſam. Cum quidam, ſi bene memini, conuerſus, qui nuper fidem ſuſceperat, Monachos communicare vidiſſet, & ſibi hoc minimè licere cognouiſſet; ſtans contra Altare communicandi deſiderio ſuſpirauit: & ecce pius Dominus, ſine Sacerdotis miniſterio, de altari per Sacramentum deſcendere dignatus eſt in os eius, qui mox hoſtiam aperto ore oſtendens, & cauſam tanta gratia manifeſtans, cunctos, qui aderant in ſtuporem conuertit: eandem enim hoſtiam defuiſſe repererunt in altari.* Ita Cæſarius, ex ore eiuſdem Præſulis, vt palam fiat diſcipulos Bernardi, diuina fauente gratia, inde incœpiſſe, ad quod Sanctiſſimos Viros, non niſi raros legimus pertigiſſe. Sed non eſt nouum radicandæ fidei, vbi tunc recens ſeritur, patrari miracula, quæ inter fideles adultos deſiderentur. Reliqua Bernardi de Lippia minus nota; adeo nihil de Sanctis illis, & magnis viris ſcriptum habemus, niſi quæ obiter, neque ex inſtituto, in aliorum hiſtoriis libantur. Non perueniſſe Epiſcopum Bernardum ad annum M.CC.LX. (vt putauit Arnoldus) argumento eſt, quod vel ſi iuuenis ad Ordinem veniſſet, Monachatus & Abbatiæ tempus explere; & alias fermè quadraginta annos Epiſcopati, ſupra ætatem conſuetam videri poſſet.

---

1. Guillelmus, vt pragnanti ſuccurrat fœmina, bouem occidi, & in fruſta concidi iubet. 2. Eundem ſuſcitatum videt ſequenti die. 3. Hinc eius multa largitas in pauperes: 4. Zelus in Euchariſtiam, 5. & ſeueritas nimia caſtigata. 6. Arnulfus iuuenis ad habitum ſuſceptus pracedenti oraculo. 7. Miraculum in alio Sancti diſcipulo. 8. Hermani VValdſaſſenſis actorum ſumma. 9. Mors, ſepultura in cœnobio Ciſtercienſi: 10. & dictum breuiter de eius ſucceſſore.

CAPVT QVINTVM.

1. QVEM anno præcedenti ſubrogatum in locum VValteri memorauimus, Villarienſi cœnobio præfuturum, ex puſillanimi, & vt non auaro, ſaltem nimium parco; penè prodigum, certè largum in pauperes effecit ingens miraculum, quod à Venerabili Viro Thoma Cantipratano memoriæ proditum non licet nobis ſilentio præterire. *Noſtro tempore*, ait [a], *anno videlicet ab Incarnatione Domini M. CC. XXII. quidam Abbas VVillelmus nomine, in Monaſterio VVillarienſi, in Brabantia partibus fuit, qui in pauperes largus valde, & pius, tali occaſione miraculi extitit, ſicut Fratri VValtero, quondam Priori Fratrum Prædicatorum in Treueri, à quo & ipſe accepit, idem Abbas ſecretius enarrauit. Curia erat cœnobio Villarienſi in Leſſenſi Comitatu Haſbaniæ, quæ Hex dicebatur, in qua bos conuerſis Fratribus fuit elegans forma, virtute, & pinguedine: de cuius carnibus quædam paupercula prægnans comedere irremediabili deſiderio concupiuit. Flebat autem quotidie, & quaſi cum vitæ periculo torquebatur. Dabantur illi bouina carnes pulcherrima, ſed ad reſtringendam eius concupiſcentiam non valebant.* *a lib. 2. c. 25. num. 5.*

2. *Veniente ergo Abbate VVillelmo ad Curiam, & narrante Fratre conuerſo periculum mulieris, reſpondit Abbas; melius eſt occidi bouem, quam hominem: ſed ſecretè hoc facias, & comple mulieris deſiderium. Induxit ergo Frater conuerſus bouem, veſpere ſecretius in conclaui, & occiſum excoriatúmque membratim diuiſit, & repoſuit: particulam vero, quam mulier in boue concupierat, eidem mox tranſmiſit. Qua comeſta, mulier ex toto conualuit. Mira res! horrendum ſpectaculum! Mane facto, cum Frater conuerſus famulos ſuos ad aratrum ſequeretur, videt bouem occiſum arantem in aratro, & vltra quam credi poteſt, terribiliter ſtupefactus, recurrit ad domum, intrat thalamum, requirit carnes repoſitas, nihil de boue prorſus inuenit; nec carnes, nec pellem, nec ſaltem ſanguinem, quem effuderat. Huius rei tres Fratres conuerſi in domo, teſtes idonei pro veritate fuerunt, ſed & ipſe carnifex, vir fidelis, & bonus, nec non, & ſuper omnes ipſa mulier, quæ in ſola bonis occiſi carnis comeſta conualuit, cum in cæteris non potuiſſet: quia in eis quodam occulto, ſed tamen naturali inſtinctu, cum violenta deſiderij virtute decreuit. Familiam autem Curiæ res penitus latuit, quia eã diuulgari Abbas, diſtrictè prohibuit.*

3. Hactenus ſumptum ex Cantipratano ingens miraculum, & cui pauca ſimilia recenſeantur: maius, vix vnum. Porrò apud ipſum Abbatem (pergit auctor [b]) *res adeo valuit, vt ſicut ipſe dicebat, qui ante naturaliter parcus fuit, largus ſuper omnes Abbates Ordinis, & pius in pauperes extitit.* Hoc primum ſub Abbate Guillelmo ſignum fuit, ipſi in meritum, & in nouæ virtutis acquiſitionem; cæteris in exemplum, mulieri in ſalutem, Chriſto in gloriam. Narrantur, & de ipſo plura alia, ex quibus nos nonnulla ſubiiciemus. Certè orationi, contemplationique, & lachrymis deditum, inter quas multas, atque inſignes haberet conſolationes, multa etiam diuinitus accipere, quæ vera omnino, & certa comprobabantur, idem auctor ſubiungit paulò inferius. *Hunc* (ait) *ſpecialiſſimè lachrymis deditum vidimus; & vt illi dixerunt, qui eundem ſecretius cognouerunt: in tantum diuinæ contemplationis aſſiduitate vacabat, vt ei Dominus multa in viſione monſtraret: de quibus nonnulla ſcripta vidimus, & probata.* Hactenus dicta ex Thoma Cantipratano. *b Ibidem num. 6.*

4. Cæterum ex Chronico Villarienſi plura alia excerpſere recentiores. Quod de Sancto VValeno narrari ſolet, cum araneam conſecrato calici merſam fortis in fide, intrepidus hauſiſſet; de Guillelmo mirabilius adhuc ſcribitur, Quippe eiecto animali venenoſo fermè poſt annum, adeo integro, ac potuiſſet eadem hora. Feruntur mira de eius abſtinentia, inter quæ illud glorioſius, quo difficilius, quo plus ſibi in ſeipſo vincendum fuit [c]. *Cum menſa accumberet, oblati fuere ipſi cibi delicati, quibus* *c Apud Arnal. de Rayſſ. Sept. 309.*

ita

ita eſt allectus, & adeo tentatus, vt ex eorum auiditate ſanguis ex ore, ac naribus eius proflueret: nihilominus ab iiſdem ſeſe abſtinuit. Certè ſi ex lucta, victoria penſanda venit, quanta putas Victoria potitum hominem, cui vſque ad ſanguinem ſecum, & cum proprio appetitu luctandum fuit?

5. Habuit tamen in quo plus nimio exceſſit, immoderatum zelum, adeo nemo perfectus, dum in hac vita; ſed quem, quo ſibi virum iuxta cor ſuum diuina tandem manus perpoliret, per miraculum inſigne temperauit. Ipſo profecto ad generalem Synodum (dubium hoc anno, an aliquo ex ſequentibus) conuerſus quidam in grauem morbum incidens, dum ſe per Sacramentum confeſſionis expiandum procurat, reſeruatum Abbati peccatum detegit. Subprior domus (nam illi confitebatur) morbo, periculi nihil ineſſe putans, ad Abbatem remittit, cum primum redeat, per ipſum abſoluendum. Interim accidente quodam oppreſſus, deceſſit ſubito, nulla copia vocandi Subpriorem, nulla obtinendæ ab alio abſolutionis: deleta tamen culpa per contritionem, quam veram habuiſſet, & ſola temporali pœna relicta, per quam foret pro ea ſatis paſſurus. Mox redeunti de Synodo Abbati, atque orationi inſtanti, conuerſus adeſt; & Pater, ait, *cum receſſiſſes à nobis, mandatum accepi à Subpriore in confeſſione, vt peterem à vobis abſolutionem de tali delicto morte præuentus, poſt mortem quod poſſum facio. Ecce nunc adſum, eamque inſtanter, & verè pœnitens peto.* Abſolutus, qua potuit, & capax fuit, iniungi ſibi pœnitentiam rurſus expoſcit: cui, Abbas, quo ardebat zelo immoderato, & in hac parte haud dubiè minus diſcreto, *præcipio*, inquit, *tibi, quod permaneas per annum integrum in Purgatorio.* Tunc vero ille exclamans voce terribili. *Heu me! pater*, ait, *quare tam duram contra me tuliſti ſententiam. Ego potius eligerem ſeptennio in ignita fornace Villarienſi cruciari, quam vnum annum in Purgatorio degere:* & adiecit, quo hominem inſtrueret: *ſuffeciſſet oratio Dominica, & ea ſemel dicta, ad huius peccati reatum abſtergendum. O quales eſtis homines in alios! Sed precibus, & ſuffragiis Fratrum iuuari petero.* Tunc vero Abbas quaſi ad ſe reuerſus agnouit exceſſum: & præter orationes iniunctas Fratribus ſequenti die in Capitulo; ipſe in futurum temperauit zelum, quin etiam monuit alios temperare. Hæc ex Chronico Monaſterij Villarienſis, ex quo Henriquez [d], & alij deſumpſere.

[d] lib 1. Proſ. ca. diſt. 29.

6. Multos in Chriſto filios Ciſtercio genuit Sanctitate inſignes, inter quos primus Beatus Arnolfus fuit, ætate iuuenis, moribus ingenuus, aſpectu decorus, genere nobilis, patria Louanienſis; quem Beata Virgo commendatum Guillelmo voluit, & ſua commendatione dignum prædixit. Villarienſi cœnobio præficiendum. *Cum Sanctus Abbas* (ait Villarij Chronicon [e]) *aduenisſet Louanium, Ducem ſuper quibuſdam negotiis allocuturus; ibidemque peregiſſet Miſſa ſolemnia; Beata Virgo Maria illi apparuit; & poſtquam, ait, negotia tua peregeris, venient quidam ciues ad te, & rogabunt te pro receptione cuiuſdam pueri. Recipe illum; quia vas electionis eſt mihi: & his dictis diſparuit. Vix peracto negotio, pro quo aduenerat, parabat diſceſſum, cum ecce ciues quidam ad eum veniunt, adducentes Arnulſum, rogantesque, vt eum vellet in Monachum ſuſcipere.* Hic magnus ille Arnulfus Abbas fuit, Ordine tertius decimus, de quo multa, & mira dicturi ſumus. Porrò hunc in filium ſibi ſpecialiſſimum adoptauit Guillelmus, haud dubiè credens glorioſam ſibi prolem, quam Beata Virgo talem commendauiſſet.

[e] Apud Henricum.

Habuit, & alium ſpecialis meriti, quem, per ingens miraculum, eidem Deus Guillelmo manifeſtauit. Id ex Villarienſi Chronico deſumptum, Chryſoſtomus Henriquez narrat totidem verbis [f]. *Cum hic Venerabilis Pater, ſcilicet Guillelmus, quadam die Miſſam celebraturus eſſet, miniſter eius Monachus, iuuenis bonæ indolis, & bene religioſus, ac bonis exercitiis totaliter deditus, petiit à Sancto Patre ſacram Dominici corporis communionem ſibi dari. Vir autem Dei paternarum inſtitutionum æmulator ſtrenuus, petenti filio ſic benigniſſime reſpondit. Fili chariſſime, die Dominica communicaſti ſecundum Ordinis conſuetudinem, ideo non eſt neceſſarium tuæ pro nunc ſatisfacere deuotioni; cum videatur Ordinis inſtitutionibus contraria. Imo crede, te ſalubrius abſtinere debere, quam patrum ſtatuta præterire, ſed crede, & manduca ſaltem ſpiritualiter, licet non ſacramentaliter. Ad hæc verba pij Patris, filius deuotus ſubiicuit, Deo, cui cordis abſcondita manifeſta ſunt, ſuam deuotionem commendans, non remurmurans, non recalcitrans, non impatiens repulſa, ſed ſeſe humiliter cuſtodiens infra limites vera, & perfecta obedientia. O Deus infinitæ, & verè incomprehenſibilis miſericordia; quam magna, imo quam maxima multitudo dulcedinis tuæ, quam abſcondiſti timentibus te!* Et paulo inferiùs. *Proceſſit igitur Pater Venerabilis tanto deuotius, & ſanctius, quanto illud miniſterium præ cæteris ſublimius, & diuinius eſt. Attendebat ad ſacra perficienda, & ecce mirum, & verè mirum; poſtquam ad communionem eſt deuentum, corpore Christi in tribus partibus fracto, vna ſanguine intinguitur, altera ſumitur, ſed tertiam reperire non potuit: nam ab oculis Patris Sancti diſparuit, & in ore Miniſtri ſui humilis, & deuoti iacentis in oratione, & puris medullis cordis Deificam participationem deſiderantis aduolauit. Mira res, & noſtris temporibus inaudita. Cui Pater Sanctæ religionis æmulator corpus Dominicum tradere noluit, huic Deus per ſeipſum, ne ſuo fruſtraretur deſiderio, ſe mirabiliter donauit.* Hactenus de Guillelmo dicta ſufficiant, occaſione miraculi inſignis de boue ſuſcitato; quod ad hunc annum contigiſſe narrat Cantipratanus. 7.

[f] lib 1. diſt. 29 cap. 5.

Eodem legitur ad ſuperos tranſlatus Venerabilis Hermanus VValdſaſenſis Abbas, cum octo annis eam Eccleſiam adminiſtraſſet. Virum eximiè Sanctum, & Sanctis Angelis apprimè familiarem, de quibus, & libellum compoſuit, ſuperius diximus: haud tamen ideo ab hominibus abſtractum, ſed omnibus perutilem; & quem maiores, æquales, inferiores eximia pietate venerarentur. Eius induſtria Honorius in multis vſus; in multis Fridericus, à quo & non pauca priuilegia obtinuit ſuo cœnobio, quorum meminit Bruſchius verbis ſequentibus [g]. *Hermanus eligitur anno M. CC. XIV. laudabiliter præfuit, & plurimum profuit cœnobio ſuo annis octo.* Et infrà. *Accepit priuilegia anno M. CC. XIV. ab Imperatore Friderico ſecundo, in Egraria ciuitate,* 8.

[g] In Catal. Abbat. VValdſaſenſ.

nitate, Datum per manum Conradi Metenſis, & Spyrenſis Epiſcopi, & Imperialis aula ſupremi Cancellarij, in quo teſtes allegantur, Albertus Archiepiſcopus Magdeburgenſis, Otto Epiſcopus Herbipolenſis, Engelhardus Neuburgenſis, Conradus quondam Halberſtadenſis, Hermanus Langrauius Thuringia, Theodoricus Miſnenſis, & orientalis Marchio, Otto Dux de Meran, Adolphus Comes de Shaunburg, Albertus Comes de Eberſtein, Henricus Comes Schvvart Zburg, Fridericus Comes de Richelingem, Burchardus Comes de Mansfeld, Erneſtus Comes de Vilſeck, & quidam miniſterialis de Egra. Accepit eodem anno, ab eodem etiam Imperatore aliud priuilegium Egra datum XII. Kalendas Decembris, in quo teſtes citantur, Otto Dux de Meran, & Gerardus Landgrauius Leuchtenburgenſis. Tertium priuilegium ab eodem Caſare conſequutus eſt in eadem Vrbe, Datum anno Domini M. CC. XIX. decimaquarta Kalendas Decembris. Hæc Gaſpar Bruſchius.

10. Quod attinet ad adminiſtrationem temporalem, eſt etiam celebre, quod *fecit primus piſcinas, & inſignes lacus Thurſonreutenſes, pagum enim eum pro pradio Seevvarn permutatum anno M. CC. XVII. à Rabodone, Comite Palatino, ipſiuſque Fratre Henrico, Comitibus de Ortbenberge, plenè conſequutus eſt, imperante Friderico.* Plura de eo à nobis in ſuperioribus, quæ non opus repetere, & adunata indice reperiet, quicumque volet. De morte Viri, ſepulturaque non apud VValdſaſum, ſed in Ciſtercio, vbi & obiiſſe dicitur, hæc ab eodem auctore ſcripta lego. *Moritur anno Domini M. CC. XXII. ipſo die Angelorum: non domi, ſed in Ciſtercio, Burgundionum terra potentiſſimo Monaſterio, vbi in ambitu Eccleſia ante aram Sanctiſſima Trinitatis honorifica ſepultura donatus eſt.* Hactenus ex Bruſchio. Virum inſeruit Menologio ſuo Chryſoſtomus Henriquez ad vigeſimam nonam diem menſis Septembris, ſed non aliunde, quam ex Bruſchio notitia hauſta.

Hermanum VValſaſi excepit Eberhardus, octauus Monaſterij eiuſdem Abbas, de quo per ſeptem, & viginti annos, quibus præfuiſſe legitur, multa memoria, & laude digna inuenio, tam in ſtructuris, quam in priuilegiis, quæ plurima à Friderico ſecundo, & filio eius Henrico eidem indulta etiam nunc conſeruantur, & obſeruantur non ſine magna Monaſterij auctoritate. Illud etiam in eo memoria dignum, quod cum tot annis cœnubio illi præfuiſſet, & ſe iam ſenio, & morbis fractum cerneret; vltro ante mortem præfecturam abdicauit; diuinam vocationem, in quiete, & ſilentio præſtolaturus. Sed hæc, & alia de ipſo, aliiſque, quicumque hos annales, continuauerit (neque enim credo nobis vltra dabitur) exactiori ſtylo proſequetur. 55.

---

1. Honorij in Caſamarium munificentia, 2. eiuſdem littera 3. de Sorano Monaſterio, 4. & eius procurata reformatione. 5. Vnitum id Eccleſia Caſamarij, 6. & vnio confirmata per Fridericum, 7. ad inſtantiam Honorij; 8. & multa alia bona mobilia, 9. & immobilia eidem, ab eodem Papa conceſſa: 10. & prohibita vtraque alienari. 11. Dictum de Sancto Thoma de Ozech, & de reliquiis, ab eodem Honorio illuc tranſmiſſis, pro eiuſdem Eccleſia dedicatione.

CAPVT SEXTVM.

1. Ingens Honorij in noſtros munificentia, præcipuè in Caſæmarium, (quam ſibi Eccleſiam dudum adoptauiſſet) & ſi nunquam ſterilis, hoc tamen anno præ aliis fœcundior fuit. Cum Monachi Sancti Dominici de Sora (inſignis Monaſterij, cuius ſuperius fecimus mentionem) à Sanctitate Patrum degeneraſſent; neque ipſis diſperſis per varia loca, ſubrogatos ſanctiores experiretur; quippe quocumque ex antiquis remanente, reliqua maſſa, vt fermento, corrumpebatur: Abbatiam ſupprimendam ſibi decreuit: ac Monaſterio Caſæmarij tradidit; Priuratum ibidem erecturo ad ritus Ciſtercienſes informandos. Quin, & Imperatorem Fridericum eo induxit, vt hanc eandem vnionem, & incorporationem ratam haberet, atque ſuo diplomate firmaret, Caſæmario indulgens propter Honorium (nam ea cauſa exprimitur) quicquid in Monaſterio Sancti Dominici Iuris ſibi competeret, vt ipſe loquitur, æternum poſſidendum. Vtraſque litteras Honorij, & Friderici adducit Cardinalis Baronius tomo vndecimo: Caſæmario, & Ciſtercio adeo honorificas, vt neque poſſint à nobis pertranſiri. Litteræ porro Honorij ita ſe habent [a].

2. *Honorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis Abbati Caſamarij eiúſque Fratribus tam præſentibus, quam futuris, regularem vitam profeſſis in perpetuum. Cuſtodes, & auctores, licet immeriti, conſtituti à Domino in Eccleſia Paradiſo, ſacra religionis gratioſa plantaria in ea cupimus propagari, qua flores, & fructus producentia honeſtatis, animam ſponſi ſua ſuauitate delectent, totamque reddant Eccleſiam ſpecioſam. Sed quam nobis eius gratior eſt profectus, tanto defectus eſt grauior, ſi quando propagata plantaria vitiantur, vel in aliena vitis amaritudinem corrumpantur; dolore confodimus, & rubore confundimus vehementi, cum non vnquam ſui contagione, ſincera etiam turbare ſoleant, & turpare. Quare ſummo eſt nobis ſtudio prouidendum, vt qua adeo à ligno vita degenerant, & qua debuerant eſſe odor vita in vitam, facta odor mortis in mortem, vt nullo cultura ſtudio reduci poſſint ad priſtinam qualitatem; de vinea Domini radicitus euellantur, quatenus alia plantentur in ea, qua gratum Domino fructum tempore ſuo reddant.*

Sanè cum Monaſterium Sancti Dominici de Sora, cui Dominus in rore cœli, & terra pinguedine benedixerat, tanquam hortus deliciarum diu in ſpiritualibus, & temporalibus floruiſſet delectabilium fructuum vbertate, tandem propter malitiam degentium in eodem, qui tanquam tribuli, & vrtica, vera religionis plantariis ſuffocatis, diſſolutè viuentes, in bonis Monaſterij prodigaliter graſſabantur, 3.

[a] Apud Baronium anno 1030.

bantur, vſque adeo ibi à nullata fuit omnis obſeruantia regularis, quod quaſi cubile draconum multis erat in ſcandalum, & horrorem. Sed licet iſtud ſtudioſe tentauerimus reformare, quoſdam Monachos peſtilentes exinde amouendo, & faciendo in aliis Monaſteriis collocari; & aduocato aliunde Abbate, ſi forte poſſet Monaſterio ſuccurrere deſolato: quia tamen amoti etiam tanquam canes ad vomitum redeuntes, exinde etiam neque Eccleſiaſtica cenſura potuerunt arceri, ſed fere omnes excommunicati præſumebant celebrare, vel potius profanare diuina: ſicque Monaſterium iis, qui in circuitu eius ſunt, magis ac magis erat in ludibrium, & contemptum.

4. *Nos videntes, & dolentes, quod Babylonem non poteramus adhibitum etiam diligenti cura ſanare, vineam Domini aliis prouidimus locandam agricolis; & Monaſterium ipſum cum omnibus Eccleſiis, & poſſeſſionibus, paſcuis, ſyluis, molendinis, hominibus, & aliis iuribus, & pertinentiis eius, Monaſterio veſtro vniuimus: ſtatuimus etiam, vt per vos idem Monaſterium informetur ſecundum Ciſtercienſis Ordinis inſtituta; ita quod ibi ſemper duodecim Monachi de Monaſterio veſtro reſideant, Domino famulantes: ad quorum cuſtodiam Abbas vnum inſtituet, vt rectorem, quem quoties voluerit, poterit commutare; & ſic vtrumque Monaſterium ſemper ſub vnius tantum Abbatis regimine gubernetur: chariſſimo in Chriſto filio noſtro Friderico Imperatore Romanorum illuſtri ſemper Auguſto, & Rege Siciliæ, quidquid in Monaſterio illo ad eum pertinuerat, vobis de aſſenſu noſtro donante, ſicut in eius priuilegio, aurea bulla munito, plenius continetur. Volentes igitur prænotatam vnionem, nec non eiuſdem Imperatoris donationem perpetuis durare temporibus, eam auctoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti priuilegio communimus.*

5. *Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ vnionis, conſtitutionis, & confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si qua vero in futurum Eccleſiaſtica, ſæcularisve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam, ſciens, contra eam venire tentauerit, ſecundo, tertiove commonita, niſi reatum ſuum congrua ſatisfactione correxerit, poteſtatis, honoriſque, ſui careat dignitate, reamque ſe diuino Iudicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei, & Domini Redemptoris noſtri Ieſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ſubiaceat vltioni. Cunctis autem eidem loco ſua iura ſeruantibus ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti, quatenus, & hic fructum bonæ actionis percipiat, & apud diſtrictum Iudicem præmia æternæ pacis inueniat. Amen. Amen.* Sequuntur ſubſcriptiones Cardinalium, & tandem ſubſequitur. *Datum Alatri per manum Guidonis Capellani Domini Papæ Kalendis Iunij indictione nona, incarnationis Domini milleſimo duceuteſimo vigeſimo ſecundo, Pontificatus vero Domini Honorij Papæ tertij anno ſexto.* Hactenus litteræ Honorij Summi Pontificis ad Caſæmarienſes. Nunc eas, quæ ſequuntur Friderici; ex eodem auctore proferemus.[b]

b ubi ſuprà. 6. *Fridericus diuina fauente Clementia, Romanorum Imperator Auguſtus, & Rex Siciliæ. Edocti per eum, qui transfert Regna, qui nos conſtituit ſua clementia ſuper gentes, euellere, deſtruere, diſperdere, diſſipare, quæ noxia ſunt remouere, & propagare quæ proſunt. Monaſterium S. Domini, ſitum in territorio ciuitatis noſtræ Soranæ, quod in ſpiritualibus, & temporalibus ita collapſum eſt, vt vitam improbam Monachorum (quod vix adiiciat vt reſurgat) per religioſos, & Deo placentes Ciſtercienſis Ordinis Fratres in melius reformet, Monaſterio Caſemarij (cuius fama eſt celebris, vnguentum effuſum nomen eius, & recta religio) illud prouidimus, committendum, & incorporandum, vt ex hoc nunc, & in ſæculum ſæculi ſint iſta duo Monaſteria corpus vnum, grex vnus, & Paſtor vnus; & Abbas Caſamarij, qui pro tempore fuerit, de vtroque diſponat, de vtroque prouideat, & ordinet, ſecundum ſtatum Ciſtercienſis Ordinis, vt de vno.*

Intendentes igitur & volentes placere Summo Pontifici, Domino Honorio III. Reuerendiſſimo, & amantiſſimo Patri noſtro, qui & nobis, ordinante diuina prouidentia, & Monaſterium Caſamarij inter alia ſui Ordinis plus dilexit: cum ipſius aſſenſu, & gaudio cordis concedimus, & donamus Monaſterium S. Dominici, quantum ad iuriſdictionis pertinet poteſtatem, Monaſterio Caſamarij memorato, cum omnibus tenimentis, montanis, paſcuis, ſyluis, aquis, Capellis, hominibus, libertatibus, omnibus & omni iure ſuo, vt ita ſint vnum ſub vnius Domino Paſtoris, Abbatis videlicet Caſamarij, ſicut ſupradiximus. Turbatores autem temerarios noſtræ huius libertatis, & vnionis, tanquam rebelles lumini, in tempus omne bannimus, & quicumque fuerint, ab imperiali gratia ſic ſe nouerint cecidiſſe, ac ſi rei Principi teneantur de perſonis, & rebus. Ad huius itaque conceſſionis, & donationis noſtræ memoriam, & roboris firmitatem præſens priuilegium per manus Ioannis de Lauro Notarij, & fidelis noſtri, ſcribi, & bulla aurea typario noſtro impreſſa, iuſſimus communiri, anno, & menſe, & indictione ſubſcriptis. Datum apud Verulam, anno Dominicæ incarnationis milleſimo, duceuteſimo, vigeſimo ſecundo, menſe Aprilis, decimæ indictionis Domini noſtri Friderici, Dei gratia inuictiſſimi Romanorum Imperatoris ſemper Auguſti, & Regis Siciliæ, anno ſecundo, Siciliæ vigeſimo quarto fæliciter. Amen. Sic Fridericus. At duplici fauore ſuffulta domus, Apoſtolico, nimirum, & Imperiali, nulla poſſet potentia labefactari. 7.

Hoc ipſo anno in eodem Monaſterio, quaſi 8.
Pater in filio complacens ſibi, & de ſuis beneficiis plane congaudens, quæ alia dederat Honorius confirmauit, quæ danda, diſpoſuit; & vtraque inconcuſſa manere iuſſit, litteris intra paucos menſes datis in hunc tenorem.[c] c ex Reg. Hon. Papæ.

Abbati, & Conuentui Caſamarij Ciſtercienſis Ordinis. Decorum domus veſtræ ſpecialis, vt noſtis, diligentes affectu, quædam ad profectum, & ornatum eidem largiti ſumus, & adhuc plura, faciente Domino, diſponimus elargiri; prouiſo etiam, quod à Ciſtercienſi Abbate vobis eadem retinendi licentia eſt conceſſa. Verum ne noſtro fraudari propoſito videamur, ſi Eccleſia veſtra beneficiis ſibi à nobis collatis, ſeu etiam conferendis aliquo ingenio fraudaretur; noueritis nos irrefragabiliter ſtatuiſſe, vt quicumque de iis quicquam violenter rapere, vel ſubripere fraudulenter, ſeu vendere, vel donare, ſiue obligare pignori, ſeu quocumque alienationis genere diminuere attentauerit, ipſo actu ſententiam excommunicationis incurrat, à nullo vnquam niſi à Romano Pontifice, vel cui ab eo commiſſum fuerit abſoluendus. Datum Laterani 22. Kalendas Maij, Pontificatus noſtri anno ſexto. Hæc pro Mobilibus. 9.

At pro immobilibus, de ipſius pecunia emptis, 10.
aut emendis in poſterum, circa id ipſum tempus

T 4 duo

duo prouidit: alterum ne alienari quocumque titulo à quouis alio poſſent; alterum vt omnino liberaſſent à quacumque extraneorum exactione, non ſecus ac ſi manſiſſent ipſi Pontifici. Et Primum illud menſe Iunio indulſit, hoc Aprili, d vbi ſupra. hæ poſteriores litteræ ſic habent.[d]

Abbati & Conuentui Caſamarij.

Veſtris inclinati precibus, auctoritate præſentium diſtrictius inhibemus, ne poſſeſſiones de eleemoſyna noſtra veſtro Monaſterio acquiſita alienari ab aliquo præſumantur: Quod ſi quiſquam contra tentauerit, nos eum excommunicationis ſententia ſubiacere decernimus, nuniſi per Sedem Apoſtolicam abſoluendum. Nulli ergo, &c. Datum Laterani 7. Kalendas Iulij anno ſexto. Priores vero menſe Aprili datæ paulo longiores,[e] hæc e vbi ſuprà. verba continebant.

10. *Abbati & Conuentui Caſamarij.*

Et ſi nequeamus quicquam Domino retribuere pro omnibus, quæ de ſua pietatis abundantia tribuit ipſe nobis, pro eo quod non eſt factura Vicaria compenſatio ad factorem: ſcientes tamen beneplacitum eſſe illi, vt famulos ſuos qui abnegantes non ſolum ſua, ſed etiam ſemetipſos ipſi ſoli deſiderant famulari, geramus in viſceribus charitatis, & eis manum auxilij porrigamus: Monaſterio veſtro certam donauimus pecuniæ quantitatem, vt exinde ad opus & vtilitatem ipſius prædia, vel res alias immobiles emeretis. Qui dati conditionem ſtudentes implere, iam de parte ipſius pecuniæ poſſeſſiones emiſtis, & adhuc alias de reliqua emere laboratis. Vnde nobis ſupplicaſtis inſtanter, vt cum ea, quæ de munificentia principali veſtro Monaſterio applicantur, omni debeant libertate clarere, pro eo quod indignũ eſt, vt quæ ab eo, qui aſſumptus eſt in plenitudinem poteſtatis, pietatis amore donantur, alius ſubiaceant in aliquo, quam datori: poſſeſſiones de pecunia noſtra emptas, vel emendas tanquam à nobis donatas omnino eximere dignaremur. Nos itaque veſtris ſupplicationibus annuentes; auctoritate vobis præſentium indulgemus, vt poſſeſſiones ipſas, tanquam ad Romanam Eccleſiam immediate expectantes, à cuiuſlibet alterius iuriſdictione habeatis liberas, & immunes. Nulli ergo &c. Datum Laterani X. Kalendas Maij anno ſexto.

Hæc in Caſamarienſes Beneficia conferebat 11. Honorius, tot intra paucos menſes eis indulgẽs, tot, ac tanta cõcedens, donanſque, quot cuicumque alij Eccleſiæ vel toto tempore ſui Põtificatus pro magnis forent. At non in ſolos eos largus enituit: extat aliud diploma ſub idem tempus expeditum ab ipſo, cum S. Thomæ de Ozech Ciſtercienſis Ordinis dedicanda Eccleſia, illuſtribus Sanctorum exuuiis, eiuſdem beneficio, donata eſſet: conceſſa indulgentia his, qui eandem deuote viſitaſent, in anniuerſaria eiuſdem dedicationis feſtiuitate. Atque ecce exemplar, quod ita habet.[f] *Vniuerſis Christi fidelibus præ-* f ibidem. *ſentem paginam inſpecturis. Cum Eccleſia S. Thomæ de Ozech Ciſtercienſis Ordinis, de reliquiis glorioſiſſimorum Martyrum Coſmæ, Sebaſtiani, & Fabiani, Cypriani, & Beatæ Petronillæ Virginis, & quorumdam aliorum Sanctorum duxerimus tranſmittendas, vt in die dedicationis eiuſdem ibi cum digna veneratione condantur, volentes fideles ad deuotionem eorumdem excitari Sanctorum, & eorum patrociniis communire; omnibus vere pœnitentibus, & confeſſis, qui die ipſius dedicationis anniuerſario ad Eccleſiam ipſam cum deuotione acceſſerint, quadraginta dies de iniunctis ſibi pœnitentiis, de Omnipotentis Domini miſericordia, & Beatorum Petri, & Pauli, & Apoſtolorum eius auctoritate confiſi miſericorditer relaxamus. Datis Laterani, XI, Kalendas Maij, Pontificatus noſtri anno ſexto.* Hactenus priuilegium. Ego duas Eccleſias Ciſtercienſes ſub aduocatione Sancti Thomæ notatas lego; alteram in Venetia, exortam anno M. CC. VI. incerta matre & linea: alteram in Diœceſi Treuirenſi, de linea Morimundi, Roſariæ filiam: verum vtra earum, an alia ſit, quam loquitur Honorius, non habeo vnde poſſim diffinire.

1. Lucas Sambucinenſis in Archiepiſcopum Cuſentinum electus, 2. de Eccleſia ſua conſecratione tractat. 3. Imperatorem, Legatum Apoſtolicum, Epiſcopos, & Abbates multos conuocat. 4. Conſecratio Aræ maximæ 5. & altarum, cum Reliquiis ſuppoſitis, 6. ſimulque Cœmeterij, 7. ſequenti die. 8. Dedicata, & Eccleſia Alcobacienſis. 9. Et ſuppreſſus Prioratus Monachorum in Diœceſi Papienſi; 10. & Moniales inducta: 11. Alterius inundatio; & littera pro illius reſtauratione.

CAPVT SEPTIMVM.

1. INTER hæc Lucas, olim vt diximus Ioachimi Abbatis ſcriba, mox Sambucinæ Antiſtes, quo Innocentium, quo Honorium Summos Pontifices in multis vſos ſuperius memorauimus; cum in Archiepiſcopum tandem Coſentinum promotus eſſet (neque conſtat quo anno) pro Eccleſia ſua ſollicitus, eamque, & ſi antiquam, & Metropolitanam, tamen conſecrationis honore vacuam cerneret, quod indignum erat; pro ipſius ſolemni dedicatione, omni cura, & ſtudio inuigilabat. Nec ſatisfactum ſolemnitati reputans, ſi fieret per ipſum; niſi conſecrationis detentionem celebritatis gloria compenſaret, in eo totus eſſe videbatur, vt quod tarde fiebat, tam ſolemniter, tam magnifice fieret, vt merito dilatum videri poſſet. Voluiſſet ad id munus exequendum Honorium trahere: ſed quia id, multis cauſis impedientibus, conſequi non potuit; infra Pontificem nihil penitus reliquit, quod poſſet promouere feſtiuitatem. Quippe & Imperatorem Fridericum præſentem habuit, & plurimos Epiſcopos; & quod non liceret præſtari per Honorium, ſaltem per eius de latere Legatum, Cardinalem Epiſcopum Toſculanum præſtitum eſt, & tanta Reliquiarum Sacrarum copia adducta, atque ibidem congeſta, vt vix maiorem, vix ſimilem legamus concurriſſe alicubi, cum multa ſuppetant exemplaria conſecrationum.

Igitur ſub initium præſentis anni, cum Fride- 2. ricus in Italia adhuc, & Nicolaus Cardinalis Tuſculanus,

Tuſculanus, Legatua Apoſtolicus, in pattibus Calabtiæ demorarentut: ipſe prius reliquias congregare, vndequaque exquiſitas; mox Archiepiſcopos Regioenſem, & Tareotinum, Epiſcopos complures conuocare, inuitare Abbates Monachos, Clerum, dein cum omnes promptos inueniſſet, rogate Legatum, vt eam in ſe reciperet ptouinciam, conſecrationis officia peracturus: affuturos Epiſcopos, per quos altaria, ſi vellet, poſſet diuidete, aram maximam conſecrandam ab ipſo fore, vt qui cæteros honore præcedebat, religione ptæcederet; & iuxta proportionem dignitatum, propottio munerum, ad glotioſiorem tantæ felicitatis celebrationem diſtribueretur. Aſſenſere omnes piis petitiooibus Venerabilis Atchiepiſcopi, cui vel indifferentes, noo denegarent; tanto tum amore, tanta veneratione proſequebantur. Tum vero ipſe, vt Diuinæ Maieſtati, humana, & dignum erat, ſimularetut; & ne qua pompa deeſſet ſolemnitati, Frideticum eum omni ſua cutia Coſſentiam adduxit, affuturum ſacris, & nouæ dedicationis myſteriis Imperij faces religiosè ſubmiſſutum. In trigeſimam diem menſis Ianuarij parata omnia: atque Cuſentia vtraque curia frequens, vtramque omnino Romani gentilem, & Chriſtianam æmulabatur. Concurrere ex Calabtia, Apuliaque, & vicinia Ptouinciis vtriuſque ſexus, vtriuſque Otdinis homines. Cæterum quæ ibidem geſtabant, qui Epiſcopi affuerint, qui Laterales aras conſecrauerint; quis ſyllabus ſacrarum Reliquiarum, & demum omnia, quæ magnam illam diem illuſtrauere, idem, qui cunctis præfuit, Nicolaus, litteris de his datis, memoriæ prodit. Eas adducit Iacobus Græcus Sillenæus in ſua Abbatis Ioachini Chronologia, ſunt autem tales. a

a Sell. 42.

3\. *Nicolaus Dei gratia Tuſculanus Epiſcopus, Apoſtolicæ Sedis Legatus, præſenti ſcripto poſteriorum notitiæ tradimus, quod Cuſſentiam venientes, rogati fuimus à Luca Venerabili Archiepiſcopo, & Capitulo eius, vt Eccleſiam Cuſſentinam, quæ licet antiqua eſſet, nuſquam tamen aliquando conſecrata fuerat, conſecrare ſolemniter deberemus: quorum precibus grato conuertentes aſſenſu, præſente Domino Friderico, illuſtriſſimo Romanorum Imperatore ſemper Auguſto, & Rege Siciliæ, cum Venerabilibus Landone Regino, & Nicolao Tarentino Archiepiſcopis, cum Rogerio Militenſi, Guillelmo Biſinianenſi, Andrea S. Marci, Bartholomeo Syracuſano, Bernardo Gerto Caſtrenſi Thadeo Neocaſtrenſi, Philippo Maturanenſi Epiſcopis, aſtante Abbatum, & Monachorum, Cleri & populi multitudine copioſa, dedicauimus Eccleſiam, & conſecrauimus manibus noſtris altare maius ad honorem Dei, & Beatiſſimæ Dei genitricis, ſemperque Virginis Mariæ: in quo recondimus Reliquias iſtas.*

De Ligno Dominicæ Crucis,
De Veſtimento Virginis Mariæ,
De Sepulchro eius,
De Corpore Beatæ Annæ, Matris ipſius,
De Sepulchro, & præſepio Domini,
Sanctorum Innocentium,
Simonis Iuſti,
De Manna, & veſte Sancti Ioannis Euangeliſtæ,
De Baculo Sancti Pauli Apoſtoli,
Marci, & Lucæ Euangeliſtarum,
Stephani proto-Martyris,
Dionyſij Areopagitæ,
Sixti Papæ, & Martyris,
Anaſtaſij Monachi & Martyris,
Priſci Martyris, Sylueſtri Papæ,
Martini Epiſcopi, & Confeſſoris,
Blaſij Epiſcopi & Confeſſoris,
Mariæ Magdalenæ,
Teclæ, Sabinæ, Agathæ, Luciæ, & Euſraſinæ Virginum, & Martyrum, & mulieris Samaritanæ: cum qua loquutus eſt Chriſtus.

Altare ad partem meridianam conſecrauit prædictus Militenſis Epiſcopus in honorem Beatiſſimi Ioannis Baptiſtæ, recondens in eo Reliquias iſtas. 4.

De corpore ipſius Beati Ioannis,
Zachariæ Prophetæ, Patris ipſius,
Ioſeph ab Arimathia,
Epaphræ, vnius è LXXII. Diſcipulis,
Fabiani Epiſcopi, & Martyris,
Donati Epiſcopi, & Martyris,
Geruaſij, & Protaſij Martyrum,
Luciani Martyris,
Iuliani, Martyris,
Eleuterij Martyris,
Pantaleonis Martyris,
Coſmæ Martyris,
Euſtachij Martyris,
Marcelliani, vnius ex XL. Martyribus,
Antonij Abbatis,
Macharij Abbatis,
Euſtitij Confeſſoris,
Iuſtinæ Virginis.

Altare vero ad partem Aquilonarem conſecrauit prædictus Biſinianenſis Epiſcopus in honorem Beatiſſimi Petri, & Pauli, & omnium Apoſtolorum, recondens in eo Reliquias iſtas. 5.

De Ligno viuificæ Crucis,
De Capillis ipſius Beati Petri,
De corpore ipſius Pauli Apoſtoli,
Andreæ Apoſtoli,
Philippi Apoſtoli,
Iacobi Apoſtoli,
Mathiæ Apoſtoli,
Barnabæ Apoſtoli,
Luciæ, & Geminiani Martyrum,
Criſanti, & Dariæ Martyrum,
Bonifacij Papæ,
Comiſini Epiſcopi,
Vitaliani Confeſſoris,
Fœlicitatis Martyris,
Clementis Papæ, & Martyris,
Rodes de ſeptuaginta duobus,
Nerei, & Aquilei Martyrum,
Macharij, & Chriſtophori, Georgij & Cæſarij, Cyriaci, Tyberij, & Pancratij Martyrum,
Vnius quatuor Coronatorum Primi, & Fœliciani Martyrum,
De Capillis Beati Gregorij Papæ,
Ioannis Chryſoſtomi,
Cataldi Epiſcopi & Confeſſoris,
Helenæ, Auguſtæ, & Sabinæ,
Luciæ Martyris.

Quæ vtique conſecratio celebrata eſt anno Dominicæ Incarnationis milleſimo duconteſimo vigeſimo ſecundo: Tertio Kalendas Februarij, Indictionis decima: Pontificatus Domini Honorij Papæ tertij, anno ſexto.

Hactenus litteræ Nicolai Cardinalis, ex quibus conſtat, præter Imperatorem Fridericum, qui & ipſe Rex Siciliæ, & Principes ſequentes illius curiam, affuiſſe Cuſantiæ, ad celebrandam Cuſſentinæ Eccleſiæ dedicationem, Cardinalem vnum, atque eundem Legatum Apoſtolicum, 6.

Archiepi

Archiepiſcopos tres, Epiſcopos ſeptem, Abbates, & religioſos viros, tot, vt ſigillatim vix poſſent numerari. Porro iidem omnes die ſequenti, qui fuit Ianuarij vltimus, Cœmeterium Baſilicæ contiguum eadem conſecrarunt ſolemniter conſuetis ceremoniis: cuius conſecrationis teſtimonium eiſdem ſubiectum litteris, & ſigillis tam ipſius Cardinalis, quam Epiſcoporum munitum, ſimul cum indulgentiis à Legato conceſſis, his qui dictam Eccleſiam viſitarent duobus primis menſibus, ſiue in die anniuerſaria dedicationis, ſequitur immediate totidem verbis.

7. *Secunda vero die perambulauimus, & benediximus Cœmeterium ipſius Eccleſiæ per partes quatuor: vt eſt moris ad ſalutem, & requiem ſepultorum, & ſepeliendorum ibidem. Sane vniuerſis fidelibus Eccleſiam ipſam deuotè viſitantibus vſque ad proximas Kalendas Aprilis indulſimus annos duos, & carinas duas iniuncta illis pro criminalibus pœnitentia; in anniuerſario vero ipſius conſecrationis perpetuis temporibus indulſimus vnum annum, & carinam vnam viſitantibus eandem Eccleſiam per totam octauam. Ad inditiam autem huius conſecrationis, & indulgentia, præſens ſcriptum fieri iuſſimus per manus Guillelmi clerici, & publici notary Cuſentia, noſtra, & prædictorum Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum ſubſcriptionibus, & ſigillorum impreſſionibus communitum.*

Ego Nicolaus Tuſculanus Epiſcopus, & Apoſtolicæ Sedis Legatus.

Ego Londonus Reginus Archiepiſcopus.

Ego Nicolaus Tarentinus Archiepiſcopus.

Ego Rogerius Militenſis Epiſcopus.

Ego Guillelmus Biſinianenſis Epiſcopus.

Ego Andreas S. Marcenſis Epiſcopus.

Ego Bartholomeus Syracuſanus Epiſcopus.

Ego Thadeus Neocaſtrenſis Epiſcopus.

Ego Bernardus Genocaſtrenſis Epiſcopus,

Ego Philippus Dei gratia Marturanenſis Epiſcopus.

Hactenus litteræ Nicolai Cardinalis.

8. Hoc item anno conſecratam lego Eccleſiam Alcobaciæ, minori licet pompa, ſed non exigua: certè ea, quæ decebat Regiam domum, & Baſilicam Regiam duplici titulo: & quia à Regibus ſumptuosè fabricatam, & quia in Regum ſepulchrum pene continuandum vſque ad hoc ſæculum. Cæterum quia Conuentus per annũ adhuc in priori Eccleſia manſit, forte dum non à ſacris imaginibus ad altaria locandis, ſedilibus, ſeu ſtallis, antiqua voce, cratibus, aliiſque, quæ ad diſtinctionem, & ornatum faciunt, illuſtrabatur: ne minutatim partiamur, vtrumque placuit illuc reſeruare.

9. Hoc ipſo anno, aut certè non multo ante (nam ſola confirmatio nobis conſtat) Monaſterium Ieſu Chriſti, Ordinis Ciſtercienſis, Papienſis Diœceſis, legitur ſuppreſſum, atque ad illud translatæ Sanctimoniales eiuſdem inſtituti; quæ ante in Abbatia S. Chriſtophori, in eodem territorio demorabantur. Vtriuſque nobis initia prorſus ignota: niſi quod tamen Ieſu Chriſti locum, non Abbatiam, puto, ſed Prioratum, Monaſterio Columbæ ante ſubiectum: alias vix credam perueniſſe ad eum ſtatum, vt indigeret ſupprimi: quin à Capitulo longè ante Generali ſuppreſſam eſſet. Quin & tranſlatio paucorum ibi degentiũ ad aliud Monaſterium per Abbatem Columbæ facta, idem confirmat. Occaſio vnica, paupertas alterius loci, in quo vix duo Monachi cum vno poterant conuerſo ſuſtentari; & multiplex alterius incommoditas, in quo Moniales permanere nequaquam poſſent: & militantibus ſub eodem Ciſtercij iugo, forte, & extunc Columbæ ſubiiciendis, cedere loco Fratres facile fuit. Interuenit tamen Epiſcopus Papienſis, cui forte ante Moniales ſuffuiſſent, & Cardinalis Epiſcopus Oſtiẽſis, Honorij tunc Legatus: quæ omnia pariter idem Honorius refert, litteris de hoc datis, in quibus ad inſtantiam Abbatiſſæ factum confirmat, atque iubet perpetuo permanſuram. Eæ autem ex Regeſto Vaticano exceptæ hæc habent verba.[b] b ex Reg. Hon. III. 50.

Abbatiſſa, ac Monialibus Monaſterij Ieſu Chriſti, Ciſtercienſis Ordinis, Papienſis Diœceſis. Referentibus vobis didicimus, quod cum Monaſterium veſtrum, in quo Monachi fuerant, ad eum ſtatum peruenerit, vt nulla ibi pene veſtigia ſui, videlicet Ciſtercienſis Ordinis remanſiſſent, duobus tantum Monachis & vno conuerſo commorantibus in eodem: vos in Monaſterio S. Chriſtophori Papienſis, Ciſtercienſis Ordinis, quo tunc morabamini, propter incongruitatem loci, viuere commode non poſſetis, venerabilis Frater noſter Papienſis Epiſcopus, veſtro, & Capituli ſui accedente conſenſu, vos ad præfatum tranſtulit Monaſterium Ieſu Chriſti, vt in eo ſecundum Ciſtercienſis regulam degeretis. dilecto filio Abbate de Columba de mandato Venerabilis Fratris noſtri Oſtienſis Epiſcopi, Apoſtolicæ Sedis Legati, perſonas in loco conſiſtentes eodem, ad aliud Monaſterium transferente. Huiuſmodi vero trãſlationem, ſicut propoſitis, prænominatus Legatus, cum eam prouide factam proſpiceret, ratam habuit, & Legationis auctoritate nihilominus confirmauit. Nos igitur veſtris ſupplicationibus inclinati, quod à dicto Papienſi ſuper hoc prouide, ac vtiliter factum eſt, & à memorato Oſtienſi poſt modum confirmatum, ſicut in eius litteris continetur, auctoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo &c. Datum Laterani 3. Nonas Iuly, Pontificatus noſtri anno ſexto. Hactenus Honorius. Nos hoc vtrumque virorum, & mulierum Ciſtercienſe cœnobium ſuppreſſum, ſeu tranſlatum, quam erectum ante cognouimus: nec de vtroque quid aliud habemus, quod proferamus.

51. Simili modo Monaſterium de Comentio Sanctimonialium in Valentia Diœceſi, inundatum hoc anno, cum nondum conſtet quando fundatum ſit, adeoque ad alium locum transferendum, idem Honorius Pontifex affirmat, litteris datis ad vniuerſos Chriſti fideles in eadem Prouincia commorantes, quibus hortatur, vt ſuis eleemoſynis, & ſubleuare Monialium paupertatem, & eis in tanta neceſſitate ſuccurrere non grauentur. Sic enim ait.[c] c vbi ſupra.

Vniuerſis Chriſti fidelibus per Valentinam Diœceſem conſtitutis.

Cum Monaſterium Monialium de Comentio, Ciſtercienſis Ordinis, Valentinæ Diœceſis, nuper fuerit improuiſo vicini fluminis incremento deſtructum ita quod ad locum alium illud oportet de neceſſitate transferri, nec ad id dictarum Monialium ſufficiant facultates: Vniuerſitatem veſtram, & monemus, exorantes in Domino, atque in remiſſionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus cum, earum nuntij ad vos acceſſerint propter hæc beneficia petitum, de bonis à Domino vobis collatis pias eleemoſynas, & grata eis charitatis ſubſidia erogetis, vt per ſubuentionem veſtram ipſarum

inopia

inopia conſulatur, & vos per hæc, & alia bona,quæ Domino inſpirante feceritis gaudia peruenire, Nos enim de Omnipotentis Dei miſericordia, & Beatorum Petri, & Pauli, Apoſtolorum eius, auctoritate confiſi, quinque dies de iniuncta ſibi, & deuote ſuſcepta pænitentia, miſericorditer relaxamus. Datis Laterani Nonis Nouembris, anno ſeptimo. Ita Honorius. Nec plura de hoc cœnobio, quod neque video à Roberto Claudio inter cœnobia Galliæ commemorari: neque in Hiſpania in Valentina Diœceſi aliquod eius veſtigium hactenus noui. Non tamen ideo hæc ipſa qualiacumque prætereunda cenſeo; quæ licet nobis ignorantibus loca,confuſa ſint;his qui nouerint, non exiguam lucem, etiam eorum quæ ignorant,afferre poterunt.

---

1. Quarta diei in Capitulo dotatio, 2. confirmata ab Honorio 3. à quo, & Gualterus Abbas Ciſtercienſis, 4 cum aliis ad Philippum Regem miſſus: 5. & Laurentius Vrſaria 6. ad Alfonſum Luſitanum. 7. Abbatibus de Hemmenrode, & de Caladia, 8. viſitatio iniuncta, 9. Angli in ſuâ exemptione manutenti, 10. atque eadem extenſa Ropulentanis. 11. Procurationes Legato ſolui iuſſa; 12. & prohibita ſuſceptio Grandimontenſium. 13. Demum Abbas,& Prior Vallis Dei exempti ab acceptandis commiſſionibus.

CAPVT OCTAVVM.

1. PIA Alexandri,illuſtris Scotiæ Regis,innoſtros liberalitas hoc anno legitur præ aliis enituiſſe, collata Monaſterio Cupri Eccleſia Sancti Medardi, quæ ad ipſius patronatum ſpectabat, ſub annua penſione viginti librarum;ex quibus in Capitulo Generali, quarta die, quæ dotata nondum erat (nam tres priores Rex Angliæ iam dotauerat) qui ex toto orbe conueniebant Abbates,reficerentur. Præbuit conſenſum, & fecit donationem Sant-Andreanus Præſul, in cuius Diœceſi Eccleſia poſita erat. Porro, vt ea dotatio firmior eſſet,confirmata ab Honorio, ad Abbatis, & Conuentus Cuprenſis petitionem. Confirmationem hoc anno expeditam, conſtat ex ipſis litteris, quamuis non abnuam fieri potuiſſe,vt donatio antiquior,& ante aliquod tempus facta fuerit. Certè quæ verba in confirmatione poſita ſunt; *ſicut eam iuſtè, ac pacifice poſſidetis* paulo antiquiorem ſonant donationem. Sed nos quo anno illam inuenimus;commemorauimus. Litteras donationis non habemus:confirmationis tranſſumptas ex Vaticano, [a] inter alias accepimus,in hunc tenorem.

a in Regeſt. Honor lib. 6.

2. *Abbati, & Conuentui de Cupro Ciſtercienſis Ordinis.*

Significaſtis nobis, quod Eccleſiam S. Medardi Venerabilis Frater noſter Epiſcopus Sancti Andreæ,de Capituli ſui aſſenſu, & voluntate chariſſimi in Christo filij noſtri A. illuſtris Regis Scotiæ, Patroni eiuſdem, vobis liberali, & prouida contulit pietate; vt exinde viginti libras Sterlingorum, in procurationem quartæ diei Abbatum,conuenientium in Capitulo Generali, annis ſingulis, exſoluatis, prout in eorum litteris dicitur plenius contineri. Nos itaque veſtris ſupplicationibus grato concurrentes aſſenſu, Eccleſiam ipſam,ſicut eam iuſte, ac pacifice poſſidetis,vobis, & per vos Monaſterio veſtro Apoſtolica auctoritate confirmamus,& præſentis ſcripturæ patrocinio communimus. Nulli ergo, &c. Datis Laterani octauo Idus May, Pontificatus noſtri anno ſexto. Ita Honorius, ad Conuentus Cuprenſis petitionem.

3. Sub idem tempus idem Summus Pontifex in diuerſis Prouinciis, Ciſtercienſibus vſus pro ſuo more, multa, & ardua per illos feciſſe legitur, quæ non licet ſilentio præterire. In Gallia, cum quæſtiones graues emergerent inter Philippum Regem, & Pariſienſem Epiſcopum, Bartholomeum, Guillelmi ſucceſſorem, tres viri ex tota Gallia electi ſunt, qui legatione ad Regem fungerentur;atque Epiſcopum etiam conuenientes, inter vtrumque, aut pacem reformarent, aut de ſingulis cauſis inſtruerentur, inſtructuri Pontificem,cuius eſſent Iudicio decidendæ. Porro ex his vnus Ciſtercienſis Abbas Gualterus, pro ea, qua pollebat apud omnes Principes Orbis,ſed præcipuè apud Gallum, auctoritate. Auctores Galli diſſenſiones has omittunt,quod mihi nô vulgaris iudicium eſt, per Legatos ſopitas; aliàs nequaquam à cunctis prætermittendas. Verum exortas, & quidem tales, ex quibus maiora mala timeri poſſent, litteræ ipſe Honorij manifeſtant ad Legatos ſcriptæ,quæ ita habent.[b]

b in epiſt. Honor. lib. 6.

Epiſcopo Trecenſi,& Ciſtercienſi, & S. Mariæ Bleſenſis Abbatibus. 4.

Intelleximus quæſtiones varias,& multiplices inter chariſſimum in Chriſto filium noſtrum Philippum, Regem Francorum illuſtrem, & Venerabilem Fratrem noſtrum, Pariſienſem Epiſcopum emerſiſſe;ad quas ſopiendas volumus eò magis intendere, quò vtrumque ſynceriori charitate diligimus; & ex eorum diſcordiis maiora videmus poſſe diſpendia, & ſcandala prouenire. Gerentes igitur de prudentia, fide, ac conſtantia veſtra fiduciam ſpecialem, per Apoſtolicam vobis Sedem mandamus quatenus perſonaliter accedentes Pariſiis, vel ad locum alium oportunum; & ipſum Regem, vt ſpretis prauis ſuggeſtionibus Eccleſiaſtica iura Diuino intuitu illibata conſeruet; Epiſcopum vero,vt quantũ ſine graui detrimento iuris Eccleſiaſtici poterit,Regiæ ſtudeat ſolemnitati deferre,ſecundum datam vobis à Domino prudentiam, ſollicite inducentes quæſtiones ipſas ſopire per compoſitionẽ amicabilem ſtudeatis. Quod ſi per ſtudium veſtrum nequiuerit cõpoſitio prouenire, inquiratis circa formam iudicij ſuper omnibus cauſis diſcordiæ diligentiſſime veritatem,& eam nobis fideliſſime intimetis, vt ea plenius intellecta, ſalubrè conſilium apponere valeamus;& ad iungendos eos vinculo charitatis viam facilius inuenire. Datis Laterani XIV. Kalendas May anno ſexto.

In Hiſpania ad Alfonſum Luſitanũ, Laurentio Abbate Vrſariæ nô minus vſus,vna cũ Archiepiſcopo Compoſtellano,& Epiſcopo Auienſi(adeo graues collegas illi adiunxit.) Legatiæ occaſio, quod Vrraca prædicti Alfonſi coniux, fœmina Sancta, ante bienniũ mortua, certam pecuniæ ſummam 5.

ſummam legauiſſet Eccleſiæ S. Petri, quam tamen ſoluere Alfonſus recuſaret: ſiue prætenderet Regiuam non habuiſſe;de quo teſtari poſſet, ſiue excuſatio quæſita eſſet, quam non video ab Honorio ſignificari. Solum in primam opponere videtur, facultatem conceſſam ab ipſo Rege teſtandi vſque ad triginta aureorum millia, quam non potuerit poſtea reuocare. Vtcumque fuerit, cum neque Alfonſus ſolueret, neque Honorius remitteret,bis tribus viris in mandatis dedit, vt adeuntes Alfonſum,ipſum inducerent ad ſoluendam pecuniam,ſin minus gladium in eum Eccleſiæ exererent.Quod per has litteras,quæ hodie in Regeſtis perſeuerant, eiſdem Præſulibus cenſuit

c *vbi ſuprà.* iniungendum. [c]

6. *Archiepiſcopo Compoſtellano, & Epiſcopo Aurienſi, & Abbati de Oſſera Ciſtercienſis Ordinis Aurienſis Diœceſis.*

Significatum eſt nobis,quod chariſſimus in Chriſto filius noſter A. Portugaliæ Rex illuſtris inclytæ recordationis V. Reginæ ipſius vxori,plenam conceſſit legandi pro anima ſua, de bonis regni eiuſdem, vſque ad triginta aureorum millia facultatem, ſicut in inſtrumento confecto exinde continetur,qua pecunia ipſa piis locis in vltima ſua diſpoſitione legata, de ea mille marabetinos Eccleſia Romana reliquit. Vt ergo extrema prædicta Reginæ voluntas, cui maxima piorum conſideratione locorum fauendum eſt, effectui mancipetur:diſcretioni veſtræ præſentium auctoritate mandamus, quatenus Regem ipſum perſonaliter adeuntes, pecuniam iuxta prædictam diſpoſitionem ipſius Reginæ ſoluendam moneatis, attentius, & efficacius inducatis. Quod ſi monitis ad id forte non pôterit, vos eum ad hoc auctoritate noſtra ſub Apoſtolica obedientia coerceatis. Datum Laterani Idibus Decembris anno V I I. Ita Honorius. Et percepiſſe Legatus prædictam ſummam argumẽto eſt,quod non vltra repetitam intelligamus.

7. Eodem anno, nec multos ante menſes,cũ Monachi, & Moniales inferiores Germaniæ nigri Ordinis, ſed præcipuè in Monaſterio Gortienſi Metenſi Diœceſis,viſitationis, & correctionis indigerent,miniſterio reformati; atque eo munere quibuſdam aliis iniuncto maximè pro Monaſterio Gortienſi,fructus aut nullus, aut exiguus appareret; quin conſulto expetiti crederentur nocultandis defectibus,ſi quibus forte Abbates,aut Monaſterium officiales maculabantur:cum voces interim zelantium Chriſti cauſam,& bonum publicum ad Pontificis aures penetrarent; reuocatis,quaſcumque antea dediſſet, de his ad alios litteris,Hemmenrodenſi Euſtachio,& N. de Caladia, Ciſtercienſibus, quorum primus id munus in eadẽ Prouincia non ſine laude fuiſſet exequutus ſemel & iterũ;alterum virũ ſciret zelo,& prudentia prædirũ,& qui ſeueritatẽ diſciplinæ man-

d *vbi ſupra.* ſuetudinis oleo tẽperaret;in hunc modũ ſcripſit,[d] iniungens eis, vt hoc tandẽ officiũ conſũmarent, iuxta inſtituta Generalis Concilij Lateranenſis.

8. *De Hemmenrode,& de Caladia Ciſtercienſis Ordinis Abbatibus,Treuerẽſis,& Virdunẽſis Diœceſis.*

Quia de Monaſteriorũ reformatione,ac de obſeruantia ſumus ſolliciti Regulari,per Apoſtolicã Sedẽ vobis præcipiendo mandamus, quatenus duobus Abbatibus nigrorũ Monachorũ vobiſcũ aſſociatis,quos videritis expedire, auctoritate noſtra Monaſteriis Treuerenſis Prouinciæ Monachorũ nigrorum iuxta Generalis ſtatuta Concilij,viſitationis officiũ impendatis. Et cũ Monaſterio Gortienſi Metenſis Diœceſis ſpecialiter prouidere velimus, eadem auctoritate perſonaliter accedentes ad locũ vice noſtra,ſub Apoſtolica obedientia, viſitationis officiũ exhibeatis eidẽ,corrigentes,& reformantes,tã in capite,quàm in membris,quod correctione,& reformatione noueritis indigere,ac ſtatuentes ibidẽ,quod regulare fuerit,& honeſtũ,contradictores per cenſurã Eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita,compeſcẽdo,nullis litteris obſtantibus inquiſitionis, vel viſitationis pro Abbate Gortienſi ad Abbatẽ S. Arnulfi,vel ad Abbatem S. Naboris,& ipſorũ collegas,à Sede Apoſtolica impetratis:nec obſtãte alia viſitatione,ſi quã à nobis,vel a Generali Prouinciæ prædictæ Capitulo conſtiterit eſſe commiſſam. Datis Laterani IV. Nonas Aprilis, Pontificatus noſtri anno V I. His minutiora alia addita ſunt,in quibus non eſt opus immorari.

Sub idẽ tempus moleſtatus per Angliã,Hiſpaniãque ſuper non debitarũ decimarum contributione, idem Honorius conſtanter manu tenuit, litteris datis ad Abbates totius Angliæ ſuper decimis pecorum;ad Populetanum ſuper agrorum fructibus,etiam ſi alieno periculo excolantur. Atque exemplar litterarum ad Angliæ Præſules. [e] 9.

c *ex Regeſt. Honor. lib. 6.*

Abbatibus de Anglia Ciſtercienſis Ordinis.

Cum ſitis per priuilegia Sedis Apoſtolicæ à præſtatione decimarũ,de animaliũ nutrimẽtis immunes, & ſicut,vobis referentibus,intelleximus,quidam Eccleſiarũ Rectores,in quibus paſcũtur parrochiis oues veſtræ,à vobis de lana, lacte,ac agnis earundẽ eaſdẽ decimas exigere moliãtur;nos veſtris iuſtis precibus inclinati, auctoritate præſentium diſtrictius inhibemus,ne quis cõtra eadẽ priuilegia a vobis decimas de prædictis exigere, vel extorquere præſumat. Datis Laterani V I. Idus February, Pontificatus noſtri anno ſexto. Hæc ad Abbates Angliæ. Cæterum pro Abbate Populeti, ad quoſdam deputatos exequutores,hæc quæ ſequuntur. [f]

f *vbi ſuprà.*

De Cardon,& Bello Podio Abbatibus,& Priori de Galer,Vrgelenſis Diœceſis. 10.

Dilecti filius Abbas,& Conuentus Populeti Ciſtercienſis Ordinis,nobis humiliter ſupplicarunt, vt quaſdã,quas per quadraginta annos abſque decimarũ,& primitiarũ onere poſſederũt,dare vicinis agricolis excolendas,ſine onere memorato,ac quaſdam ſimili modo iã datas illis dimittere, qui eaſdẽ taliter receperunt,vel dare aliis,ſi magis fuerit opportunum, cũ eas propter ſterilitatẽ ipſarum, & malitiam circunſtantium excolere nequeant vtiliter per ſeipſos, quin imo ſpecialiter ea cauſa debitis ſint grauibus onerati;eiſdem noſtra permiſſione liceret. Quo circa diſcretioni veſtræ per Apoſtolicam Sedẽ mãdamus, quatenus inquiſita ſuper præmiſſis veritate diligentius,ſi vobis cõſtiterit,rẽ taliter ſe habere,auctoritate noſtra tribuatis eis licentiã poſtulatã,nec cõtra eam permittatis,eoſdẽ a quocũque temere moleſtari. Datis Laterani X. Kaled. Iuny. anno VI. Hactenus ibi.

Inter hæc tamen Sũmus Pontifex ſeuera quædã dulcibus miſcebat,non adeo noſtris fauens,vt non quædã in noſtros expediret. Nã & Gregorio, dicto de Creſcẽtio,Cardinali Legato,procurationes ſoluere,à quibus declarati eſſent immunes;& abſtinere à Grandimontenſiũ receptione,& ſi hactenus permiſſa,iuſſi ſunt;quo ſe non ſolũ legibus ſubiectos,ſed & gratia indignos;& vbi deſerãtur, cæteris ſimiles,atque eadẽ paſſuros recordarẽtur. Atque ecce litteras de ſoluẽdis procurationibus.[g] 11.

g *vbi ſuprà.*

Vniuerſis Abbatibus,& Conuentibus Ciſtercienſ. Ordinis præſentes litteras inſpecturis.

Quanto Apoſtolica Sedes maiora vobis exhibet indicia charitatis,tanto vos ei maiorem deuotionem exhibere debetis. Frequenter autem conqueſti ſunt

Eccleſiæ

Eccleſia Romana Legati; quod vos præ cæteris inuenimus indeuotos, priuilegiis vobis ab ea conceſſis, quæ obſequentes reddere deberent, vos è contrario redditis inſolentes. Vt ergo gratiam vobis factam, gratitudo conſeruet, veſtram charitatem ſollicitandam duximus, & hortandam, per Apoſtolica ſcripta mãdantes, quatenus dilecto filio noſtro G. de Creſcentio, S. Theodori, Diacono Cardinali, Apoſtolicæ Sedis Legato, quem inter cæteros Fratres noſtros ſpeciali prærogatiua diligimus charitatis; vos tam in exhibendis procurationibus, quam aliis opportunis obſequiis impendendis, ita deuotos, & promptos exhibere curetis, quod ſolita querimonia ad noſtras, & Fratrum noſtrorum aures de vobis non perferantur hac vice, quia eas obaudire non poterimus. Datis Laterani II. Nonas Ianuarij, anno VI. Hæc de procurationibus ſoluendis acriter, & ſæuere: quamuis nec ſemper, ſed illa tantum vice iubentur ſolui.

12. Cæterum de non recipiendis Grandimontenſibus, non noſtri ſolum, ſed alij etiam cum illis accepere mandatum, in hunc tenorem.[b]

b vbi ſuprà.

Vniuerſis Abbatibus Ciſtercienſis Ordinis, & Fratribus Hoſpitalis S. Ioannis Hieroſolymitani, & militiæ templi, ac religioſis aliis præſentes litteras inſpecturis.

Dilecti filij Prior, & Fratres Grandimontenſes nobis conquerendo monſtrarunt, quod cũ eis a Sede Apoſtolica ſit indultũ, vt nemo ſine cautione communium litterarum, recipere audeat profeſſos Ordinem eorundẽ, quidam veſtrum contra huiuſmodi priuilegium; venientes ipſorum profeſſos, ab eis ſine licentia diſcedentes, recipere non verentur. Vnde idem ordo quibuſdam doctis, & aliis Fratribus, vtilibus Ordini memorato, eſt huiuſmodi receptione facilitate nudatus. Quia igitur non debetis id facere aliis, quod vobis fieri non velletis, diſcretioni veſtræ per Apoſtolicam Sedem diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus tali modo receptos, ad Grandimontenſẽ Eccleſiã remittentes, eos, vel alios profeſſos Ordinem ſæpe dictum, contra priuilegia, ipſi Ordini ab Apoſtolica Sede conceſſa, nullatenus recipere de cætero præſumatis. Datis Laterani III. Idus Maij anno VI. Mirum eſt in his litteris contentos etiam Ciſterciẽſes, imo primos omnium nominatos. Cæterum non quia non liceret tranſitus, tanquam ad ſtrictiorem; ſed ne Grandimonenſis ordo vtilibus ſibi perſonis defraudaretur, ſatis ſuperque expreſſum in ipſis litteris: Quaſi priuatum commodum cuiuſque etiam ſpirituale, publico ſemper debeat poſthaberi.

Hoc ipſo anno Abbas, & Prior Vallis Dei, nec conſtat cuius, ex tribus, quæ hoc nomine inſigniuntur, cum commiſſionibus nimium grauarentur, quod Laudenſes, & alij antea feciſſent, leguntur æmulati, impetrato ab Honorio priuilegio, quod præcedentibus cenſui ſubiungendum. 13.

Abbati, & Priori Vallis Dei Ciſtercienſis Ordinis.

A nobis humiliter poſtulaſtis, vt cum ex eo, quod à puero in ergaſtulo clauſtrali fuiſtis, viri ſitis ſimplices, & cauſarum ſit vobis diſcuſſio peregrina, & propter iudiciorum ſtrepitum contingat, Sanctæ contemplationis in vobis otium impediri, eximere vos à commiſſionũ noſtrarum ſollicitudine dignaremur. Nos ergo veſtris ſupplicationibus annuentes, deuotioni veſtræ auctoritate præſentium indulgemus, ne per commiſſiones quas de cætero ad vos impetrari contigerit, procedere tentamini, ſi de indulgentia huiuſmodi non fecerit mentionem. Datis Laterani II. Nonas Iulij, anno VI. Hactenus ex Regeſtis Honorij Papæ, quæ digniora hiſtoria, nam quod hoc itẽ anno S. Robertum primũ Ciſtercij Abbatẽ Sanctis adſcripſerit, & tomo I. diximus, & infra iterũ adhuc referemus. Nunc ad Mafaldã, Caſtellæ quondam Reginam, in Arouca conuerſam; atque ipſum Monaſterium longe antiquius, primum duplex, mox ſimplex, & nunc virorum ſolũ, nunc fœminarũ, ipſius interuentu noſtris adauctum, quæ hunc annũ concernunt, tranſeamus.

---

1. Arouca in Luſitania initia miraculoſa. 2. Monialium acceſſio. 3. Quibus, cum Monachi nonnihil degenerarent, conceſſa domus. 4. Henrici Comitis ad Roſimundam littera. 5. Et Roſimunda ad ipſum. 6. Eiuſdem Roſimundæ Sanctitas, mors. 7. Laxamenta Monialium; 8. & reformatio ad normam Ciſtercienſium. 9. Confirmata ab Honorio 10. prima Abbatiſſa, 11. & ſub ipſa Monachatus; 12. ac quædam alia de Sanctis eiuſdem domus.

CAPVT NONVM.

1. AROVCÆ in Luſitania Monaſterium ante trecentos annos, plus, minuſve (quãuis antiquius adhuc alij putent [a]) Anſur, & Eleua, nobiles, & diuites, cũ nullos ex legitimo toro haberẽt filios, fundaſſe leguntur, quaſi ſic Chriſtũ hæredẽ inſtituturi. Hoc ipſum apud ſe deliberantibus, Petrus, & Paulus Apoſtolorũ Principes per quietẽ viſi, ædificandi auctores extitere in ea parte loci, in qua ſignũ de cœlo proxima nocte mittendũ conſpicerentur. Vtriuſque viſio ab alterius viſione certior. Verum ex tertia, Hermelgildo Monacho facta, qui anachoreticam in eadem regione vitam æmulabatur, cum prorſus conuenirent, indubitatam fidem mereri potuit; & præſtolantibus ſequenti nocte ſignum, lux de cœlo apparuit, quæ partem agri eiuſdem Anſuris proprij cũ oratorio antiquo, Coſmæ & Damiano Martyribus dicato, ſplendore mirabili circundedit: vt nulla dubitandi occaſio relinqueretur, eum locum Diuinitus electum conſtruendo cœnobio, quod ſibi Deus per Apoſtolos ſuos præceptauerat. Ergo

a Bruto lib. 6. c. 35.

reſponſo accepto, accingunt operi: & templum primum, dein cœnobium conſtruunt; illud duobus Apoſtolis dicatum, & duobus Martyribus, ne vel auctores noui illius operis, vel antiqui patroni excluderentur. Hoc, Hermelgildo in Abbatem conſtituto, & Monachis Benedictinis inhabitandum. Neque defuere Eccleſiæ dedicatores, Epiſcopi Lamecenſis, Lucenſiſque, nec Monaſterio dos, donantibus Anſure, Eleuaque peramplas poſſeſſiones, ex quibus Monachi poſſẽt ſuſtẽtari.

Simplex ſub his initiis Monaſterium Anſuris morte, pene in duplex trãſiit. Quippe Elena cum ancillis, & cõſanguineis, ædificata, Eccleſiã iuxta domo, ad Hermelgildi cõſilia Sancta haud dubie, & perfecta, ſe adaptabant: nec minor erat obſeruantia ſæcularium, quã Monachorum, puto nec minus meritum: quippe quam partem in illis euacuabat defectus voti, fragilitate ſexus, & propoſiti inſtãtia cõpenſabant. Mortuo Hermelgildo, nõ ſine ſignis eximiæ Sanctitatis, Froilanus ſucceſſit, vt putabatur nõ inferior meritis, neque acceptis 2.

à Deo conſolatiooibus. Hinc mors Eleuæ reuelata primum ab Angelo; mox Eleuæ ab ipſo; demũ ſequota; præcedẽtibus reuelationibos fidẽ, Eleuæ æternam fœlicitatem. Prius tamen quam ex bac vita migtaret, reſpondens vicé, Froilano prædixiſſe moriem dicitur, quã non multo poſt eſſet ſubitorus. Eleua mortua, Eleuteria neptis eius deſignata eſt, cui tanqoam matri aliæ obtẽperarent. Veruin cum hoc nec firmũ, uec ſtabile eſſe conſpicerent, tandẽ vnanimo eatum omniũ conſenſu, Regulã S. Patris Benedicti in manu Froilani Abbatis profeſſæ ſuot; & quibus antea virtutibus florebant, religionis ſpeciem addidere, conceptis votis. Tum Froilano ad ſuperos tranſlato iuxta prophetiam Eleuæ, continuatum vtrumque Monaſterium in æquali progreſſu, & qui humanarũ rerum inconſtantiam facile præſeferret. Qoippe Monachis in dies tetrocedentibus, atqoe laxantibos tigorem diſciplinæ vſque ad diſſolutionem; Moniales de virtute proficientes in magno perfectionis feruore conuerſabantur.

3. Hinc factum eſt, vt procedeote tẽpore, diſperſi Monacbi, & Monaſteriũ cõ omni eius ſubſtantia ſolis Monialibus poſſidendũ traditũ ſit, auctoritate non ſolũ Lamecenſis, hoc eſt Diœceſani, ſed etiã Brachatenſis Metropolitæ, atq; Cõpoſtellani, qui tunc Legatũ Põtificis agebat in illis partibus. Præerat Monaſterio Sanctimonialiũ, & coniunctũ ſuſcepit, expulſis Monachis, Roſimũda Abbatiſſa inſignis fœmina, prudentiæ, & pietatis, & quam Heoticos, Taraſiæ Reginæ coniux, Alfonſi pater, qui Luſitaniã tegebat titulo Comitis, eximio religionis affectu venerabatur. Extant epiſtolæ Hẽrici ad Roſimundã, & Roſimundæ ad ipſum, aliæ plenæ hooortis, & reuerentiæ, aliæ inter ipſa humilitatis verba redundãtes ſpiritu Prophetico, & doctrina cœleſti, quas ex ipſo Atoucæ tabulario authentice tranſcriptas, qoia breues, & graoes, in gratiã mei Lectoris, & Roſimundæ honorem, hic ſubiungã. Epiſtola Henrici ad Roſimũdam, cum bellum ſibi inſtaret à Sarracenis, acceptas, vt putabant, clades vindicaturis, hæc babet verba.[b]

b Bruto vbi ſuprà.

4. *Honerius, Dei gratia Comes Portugalenſium, gener famoſi Regis Alfonſi, Imperatoris Hiſpaniarum, vobis Roſimunda Abbatiſſa Monaſterij, quod ſitũ eſt inter rupes Arouca, iuxta fluuium Alarda, ſalutem, & perſeuerantiam in virtute, & bona fama.*

Non ignorabitis cõtinua bella, & perpetuã diſcordiã, quã babemus cũ Mauris, inimicis crucis Chriſti, laborãtes, in quãtũ poſſumus, vt eos eiiciamus de terra, quã iniuſte olim acceperũt à Chriſtianis, & cũ multas terras ab eis recepiſſẽ, nouiſſimè recepimus Lamecũ, & Regẽ eius inde eiecimus. Qui in ſuã vltionẽ ex diuerſis partibus dicitur cõgregaſſe ingentẽ multitudinẽ, vt dimicet cõtra nos: nos autẽ confiſi de miſericordia Dei, ſubire praliũ nequaquã recuſabimus. Verũ vt Deũ magis fauorabilẽ babeamus, rogamus vos, qua tantã apud eũ gratiã obtinetis, vt ipſum pro nobis deprecemini; neq; enim bellũ vt exiſtimamus, lõge erit à loco Monaſterij veſtri, nec poterit vobis bene eſſe, ſi nobis male fuerit; nec veſtrũ Monaſteriũ ſecurũ erit, cui nos non minus bonũ deſideramus, quã nobis ipſis. Valete. Hactenus litteræ Hẽrici ad Roſimũdã, ad quas Roſimonda Abbatiſſa iſta Prophetice.[c]

c vbi ſuprà.

5. *Nobiliſſimo Henrico Comiti Portugalenſium, praliatori bellorum Domini, Roſimunda, humilis ancilla ſponſarum Chriſti, qua degunt in vallibus Arouca ſalutem.*

Suſcepi litteras magnitudinis veſtra, & de his, qua de nobis dicitis, gratias damus Deo, à quo omnia sũt, ſi qua ſunt; in nobis enim nihil eſt, niſi miſeria, atque peccata, pro quibus miſericordiam Dei imploramus omnes, qui in hac valle illi inſeruimus. Caterum tam ipſe, quam ego affligimus, & humiliamus animas noſtras ante patrẽ miſericordiarũ, petẽtes miſericordiã vobis, & terra veſtra. Confidite, quia ipſa erit vobiſcũ, neque ſolũ victoriã de inimicis veſtris, ſed fidei Chriſti magnũ fructũ conſequemini. Cũ autẽ euenerint, memẽtote omnia bona eſſe à Deo neq; obliuiſcamini ancillarũ veſtrarũ, qua ſẽper vos in orationibus ſuis habẽt praſentẽ. Valete. Hęc Roſimunda in ſpiritu prophetico, neq; vllũ verbũ illius vacuũ fuit.

Non ſolũ prophetiæ ſpiritu, ſed miraculis etiã clatuiſſe Roſimundã antiqoa mooumenta cœnobij probant, aliquibos productis, quæ in præſenti noo vacat recẽſere. Illod cõpertum, obiiſſe in magna opinione Sanctitaris, nec ſolũ Virginitatis inſignẽ laurea, ſed etiã doctrinæ. Quippe qoæ multos conoertit ex paganiſmo, & inter alios quendã Sarracenũ, qui eius formæ (nã erat pulchra Virgo) libidinoſo amore captus fuerat. Extat inter alia nõ pauca eius encomia, epiſtola Pelagij Bracharenſis Antiſtitis ad Moniales Aroucæ, tantæ matris ſolatio deſtitutas, & ſuam deſtitutionem ægrè dolentes; in qua virtutes ipſius, meritaque, atque dona cœleſtia rara, vel inter Sanctos commemorantur. Quin & alia Alfonſi, tonc tantum Comitis, Regis poſt Portugaliæ, Heurici Comitis filij, & ſucceſſoris, in qua noo tam Abbatiſſam Aroucæ defunctam dolet, quam totius Luſitaoiæ propugnaculum, & quæ non ſolum pro populo oraret, ſed exoraret Domioum, & eum redderet pacatum, atque propitium: neque cunctatur patronam Luſitaniæ Roſimundã dicere, cuius precibus bactenos triumphauerit de inimicis fidei: nec minus ſe de cœleſti ciue expectare, quam de exule, & detenta vinculis carnis expertus fuerit. Roſimunda ad ſuperos tranſlata, Eluira Ioannis in Abbatiſſam Aroucæ ſuffecta eſt, quæ præcedentis veſtigia pia ſequuta, & Sanctè vixit, & in cœnobio Roſimundæ moribus ſoeto, facile diſciplinam cooſeruauit. Hæc ſub Alfonſo primum Comite, mox Rege.

At poſtquam tempore ſenſim procedente, oblitterata priora illa veſtigia elãguit virtus in animis Monialiom; ſicut olim in Monachis, & inimico homine ſuper ſeminante Zizania, paulatim pullularunt mores degeneres. Sub Sanctio Rege obſcuratum aorum eſt, & color optimus motatus conſpiciebatur. Hic ſtatus rerum cum Aroucæ Mooaſterium ad Mafaldam peruenit, ipſius zelo, & induſtria reformandum, & multos qooſdam abuſus ſtatim ſuſtulit. Verum cum omnes conſpicerent, non poſſe, niſi omnia motaret, & nouas ibi leges, nouum viuendi genus introduceret; Ciſtercienſe inſtitutum, quod dudum in Caſtella conceepiſſet, quod amplexatam ante annom ſororem Saoctiam, quod Taraſiam videbat ſuſpirare: & vt non hactenus Monialem effectam, tamen inter Moniales conuerſantem, non dubitabat eiſdem adhæſurum; Ciſtercienſe, in qoam, elegit inſtitutom, tunc vtrobique florens, per quod cœnobium, ſolo habitus colore mutato in album, in reliquis ad antequam ootmam reformaretur. Ergo hoc anno M. CC. XXII. communicato com Alfooſo Fratre conſilio, atqoe eius adiutorio, fauoreque, primom Moniales ipſas ad hoc hortata; mox cũ eaſdẽ obſeqoentes inueniſſet, atq; ipſius deſiderio conformes, & petitioni libẽter ſubſcriptutas, vocato ad ſe Lamecenſi

6.

7.

cenſi Epiſcopo Pelagio duo propoſuit: alterum, vt tantæ mutationi, quæ procul dubio dexteræ Excelſi eſſet, præberet aſſenſũ: alterum, vt cum ſuo Capitulo tractaret, qualiter idẽ Monaſterium ab omni alia exemptum iuriſdictione, ab omni cenſu, aut debito, ſoli Ciſtercio per omnia ſubiaceret; ab obedientia, gratis eximendum: pro debito, ſi quod Eccleſiæ ſolueret (& ſoluebat ſex aureos per annos ſingulos) ſic debitã, & ſuper abundantẽ ſatisfactionem, ad illorum arbitriũ, exhibendum.

8\. Regũ arbitria obſequentes inueniunt ſubditos, etiã in difficilibus, quanto magis in his, quæ faciliora? & grauius iugum ceruici propriæ imponere, multi ſunt, qui detrectẽt; alienis vix vllus. Facta compenſatione pro cenſu annuo, reliqua indulta; atque omnia inſtrumento firmata ſunt, quod hodie perſeuerat in hunc tenorem.[d]

d ex tabulario Aroucæ.

Pelagius Dei miſericordia Epiſcopus, & Capitulum Lamecenſe, omnibus præſentibus, & futuris, ad quos iſta littera peruenerint, ſalutem in Domino.

Notum facimus vobis, quod cũ Monaſteriũ S. Petri de Arouca Monialiũ nigri habitus non ſolum in tẽporalibus, ſed etiã in ſpiritualibus lapſũ eſt. Regina Domina, & eiuſdem loci Patrona, D. Mafalda, Abbatiſſa, & Cõuentus eiuſdẽ loci inſtiterunt apud nos, quod concederemus eiſdẽ, vt de cætero viuerent mutato habitu, ſub obſeruatione, & diſtrictione Ciſtercienſis Ordinis. Nos igitur eorũ propoſitũ in Domino cõmendantes eiſdẽ conceſſimus, quod petebant, omnẽ illã libertatẽ, quantum in nobis eſt, concedentes, quam habent Monaſteria Ciſtercienſia in aliis Diœceſibus Epiſcoporũ. Verum quia in eodẽ Monaſterio habemus cenſum ſex aureos annuatim, pro eodẽ cenſu aſſignauerunt nobis prouentus triũ Caſſaliũ in termino Payna, duorũ ſcilicet in loco, quod dicitur Panela, & vlterius in loco, quod Carenca, & nobis placuit, vt ab illis nunc ſit prædictũ Monaſteriũ ſit de cætero liberũ, & immune. Vt autẽ, quod a nobis actũ eſt, non poſſit in poſterũ in dubium reuocari, chartã iſtã, & Alphabeti deciſionẽ, diſciſſam ſigillis noſtris fecimus cõmuniri. E. M.CC.XXII. facta Kalendis menſis Nouembris. Hæc Pontifex in Eccleſia Lamecenſi. Quod autẽ vocant *Alphabeti deciſione diſciſſam, &c.* eò alludit, quod olim vſu receptum in inſtrumẽtis, vt Alphabeto in eis deſignato, ita diſcinderentur, vt vni fragmini alternæ litteræ ineſſent, alternæ alteri: vnũ dato cuiq; parti altero fragmine, facile ex coitione alterius cõprobaretur.

9\. An ſtatim fuerit mutatio habitus facta, nõ ſatis liquet, & crediderim expectatã Synodũ Generalẽ Ciſtercij ſequentis anni. Conſtat in ea præſentatũ inſtrumentũ Epiſcopi, & Capituli ſimul cum litteris, quæ eius confirmationem per Honoriũ faciendam poſtularent. Tum vero totã Ciſtercienſẽ Synodum, acceptato Conuentu, & ſub Abbatis, ſiue Ciſtercienſis, ſiue Claræ Vallenſis viſitatione poſito, eiſdem litteris, ſuas addidiſſe, quibus eandem petebat confirmationem. Porro Honorium vtriſque litteris motum annuiſſe petentibus, atque in hæc verba vtriſque reſpondiſſe, primo ad Epiſcopum, & Capitulum Lamecenſe.[e]

e ex Regeſt. Vaticani.

Litteræ veſtræ nobis exhibitæ continebant, quod cũ Monaſteriũ S. Petri de Arouca, Lamecenſis Diœceſis, adeo eſſet collapsũ in tẽporalibus, & ſpiritualibus, vt nõ eſſet ſpes Ordinis nigri habitus Monialiũ, ab antiquo ibidẽ inſtitutũ, poſſe in eo facile reformari: ad inſtantia nobilis mulieris Mafaldæ, filiæ claræ memoriæ Regis Sancij, quæ in eo ius obtinet patronatus, & Abbatiſſæ, ac Monialiũ eiuſdẽ loci inſtantiã cõceſſiſtis, vt tã Abbatiſſa, & Moniales ipſa, quæ quæ de cætero in eodẽ Monaſterio reciperentur, ſuſciperent Ciſtercienſis Ordinis inſtituta: eã libertatẽ, quantum per vos fieri potuit, eidẽ Monaſterio concedentes, quã habent Monaſteria Ordinis ſupra dicti in aliis Diœceſibus: & quoniã annuũ cenſum ſex aureorũ in eodẽ Monaſterio habebatis, prouẽtus trium Caſſalium in termino Payna (duorum ſcilicet in loco, quod dicitur Penela, & vnius in loco, quod dicitur Carana) prædicti cenſus recõpenſatione recipitis: cenſum ipſum perpetuo remittentes ſupra dicto Monaſterio. Vnde vos, & dilecti filij Abbas Ciſtercienſis, & Abbates Ordinis ſui in Generali Capitulo congregati, nobis humiliter ſupplicaſtis, vt quod ſuper factum eſt, Apoſtolico roborare munimine dignaremur. Nos igitur veſtris, & eorundẽ Abbatum precibus inclinati ordinationẽ, ſeu commutationem huiuſmodi, ſicut pie, ac prouide facta eſt, auctoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli, &c. Datum Laterani Nonis Iunij Pontificatus noſtri anno octauo. Hactenus Honorius.

Primã ſub Ciſtercienſi habitu Abbatiſſã, Eldaram nomine, ſanguine Regio natã, atq; ipſius Mafaldæ conſanguineã, Monaſterij inſtrumenta teſtificantur: imo ipſa Mafalda in ſuo teſtamento, cuius Eldarã cum quibuſdam aliis deſignat executricem. Fuit tamen multo clarior pietate, qua eximie præcelluit, adeo, vt multis clareret reuelationibus, inter quas etiã accepiſſe Mafaldæ mortem, cum iam inſtaret, ſuo loco à nobis dicendum erit. Cui è duabus lineis addictum fuerit Monaſterium Aroucæ, Ciſtercij nimirum, an Claræ-Vallis? non video ex inſtrumentis colligi poſſe: vtroque deſignato ſub disiunctione. Forte, quia Ciſtercium pauciora Monaſteria in Hiſpania procreauerat, Claræ-Valli conceſſum, vt in Abbatis Ciſtercienſis abſentia viſitaret Aroucam, quandio pluribus filiabus ſuſceptis, ad has oras frequentius in Hiſpaniam aduentabat. Illud compertum, cum bello inter Hiſpanos, & Gallos orto omiſiſſet vterque viſitationem: Alcobatiæ Abbatem, vera ne, an ſubreptitia relatione, obtinuiſſe à Pontifice, vt ipſe Aroucam, atque alia cœnobia Luſitaniæ, ad eoſdem pertinentia, viſitaret. Quod poſt modum, ceſſantibus iam bellis, longæ & prolixæ litis occaſio fuit, non tam Claræ-Vallenſi, aut Ciſtercienſi viſitare curantibus, quam Aroucenſi Abbatiſſa, atque Monialibus, ne per Alcobatienſem viſitarentur. Sed hæc longo poſt tempore ſequuta, ſi quis Annales iſtos continuauerit, ſuo tempore latius proſequetur. 10.

Reformato Aroucæ Monaſterio, Mafalda, quod optauerat, Ciſtercium induit, non ſine multis circumſtantiũ lachrymis, quas in aliis deuotio, in aliis extorquebat commiſeratio. Puellam Regiam, delicatam, teneram, viduam, antequam nuptam, & vt creditur adhuc Virginem, à Regio ſolio ſubito deiectam, & viro, & Regno orbam: tunc viſi ſago indutam & vilibus edulijs reficiendam, macerandam vigiliis, pauperem inter pauperes; ſicut vitã ex illis quod vitæ reliquum in clauſtro peracturam, etiã qui ſuſpiciebant, miſerabantur. De eius Sanctitate multa inferius: deque miraculis, quibus in vita, & poſt mortem æque claruit. Cæterum ipſam etiam, quam reformauit, Aroucæ domorum, hæreditatẽ Sanctarum, atque Sanctarũ Virginũ ad noſtra hæc tẽpora perpetuã, & neceſſitatem ſcaturiginẽ. Spinela, Eldara, & Anonyma paulo adhuc recentior, ad cuius hodieq; ſepulchrũ fiunt miracula, aliæque ſuis temporibus dicendæ, 11.

manifeſtabunt. Interim tamen, quia certo caret tempore, ex ipſa Gallia adductam fœminam principem, atque ibidem Monialē, cōmemorabo.

12. Hæc à parentibus deſponſata iuueni, & diuiti nobili, atque ad portandum matrimonij iugū, vt par erat, per omnia ſibi æquali, cū ſolum Chriſtū ſponsū elegiſſet, cui ſuā Virginitatē conſecraſſet, inſtanti iam ſolemni nuptiarū die, dicitur innoceſſe Petrum, & Paulum, quorū auxilio, & inuiſas nuptias fugeret, & locum quietū ac aptum inueniret, quo Chriſto libere poſſet famulari. Quo Ordine Hiſpaniam penetrauerit? in dubio eſt. Petunt cū ad Aroucam peruoniſſet exſecta Virgo, & pulchra, & quæ ſplendorē generis placido vulto, & ingenio præſeferret, interrogatā, à quo deducta fuiſſet? ac linguæ Hiſpaniæ ignaram reſpexiſſe ad altare, ac SS. Petri, & Pauli Apoſtolorū ſignatis, imaginibus ſe ab illis deductā ſignificaſſe: neq; inde ſe aliquando ſeparandā; niſi aliò ab eiſdē deduceretur. Prodidere ſe ſtatim genus, & virtus, ſed multo magis poſtquam iam recepta, inter Moniales degens, conuerſanſque vtrumque comprobauit ipſis operibus. Multoties eleuatam à terra viſam, traditio eſt, Sanctis ſpiritualibus frequentem, & familiarem; reliqua obtexit temporum iniuria, atque iniuria maiorum. Obiiſſe tamen in celebri opinione Sanctitatis manifeſtat ſepulchrū, quod hodieque in clauſtro cœnobij cernitur eleuatum à terra decenti opere; atque conſperſum liliis, quibus genus, & patria dignoſci poſſint. Hæc de Arouca ad Ciſtercium reformata, atque eius patrona, & ipſius occaſione reformationis, quæ in hunc annum incidit, niſi forte ad ſequentem dilata eſt, vt prius per Capitulum Generale Ciſtercij acceptaretur. Reliqua ſi quæ occurrerint, ſuis à nobis locis dicenda erunt.

---

1. Regina Vrraca Monaſterium Villennæ conſtruit 2. conſtructumque Abbatiſſæ Huelgenſi donat, 3. & donationem inſtrumento confecto firmat. 4. Initia domus 5. & Vrraca Monachatus. 6. Honorij littera, 7. & intuitu Vrraca. 8. Ferdinandi donatio, 9. & larga exemptio. 10. Dictum de eiuſdem Vrraca vita, & morte, & de duabus filiabus Sanctimonialibus.

CAPVT DECIMVM.

1. MAFALDÆ exemplum aut imitata eſt, aut anteiuit Vrraca Legionenſis: niſi quod illa in tenera ætate, hæc in prouecta; & illa quidem antiquum reformauit, vt iam oſtendimus, hæc nouum Monaſterium ſibi condidit, in quo vtraque Deo ſub ſuaui iugo Ciſtercij famularetur. Vrracæ Lupus Haris, Cantabriæ Regulus, Pater, Mater . . . . infans fuit. Hæc Ferdinando Legionenſi Regi (Alfonſi Imperatoris filio) nupta, poſtquam priores Vrracæ alterius nuptias Eccleſia (quod conſanguinei eſſent) ſecundas diremiſſet Tataſiæ mors, Sanctium, & Garciam filios, ſed & totidem filias iam ſeni peperit, puella ipſa, & tenera; in qua ætate viduitatis damna mærens, defuncto Ferdinando, ad Caſtellam reuerſa, longe meliorem vitæ ſuæ partem in continentia viduali conſeruauit: Alfonſo, & Ferdinando Regibus chara, populis reuerenda, marito ſuo fidelis, & Deo grata. Verum cum hanc honeſtam viuendi normam laudabiliori fine conſummare haberet in animo, forte & Mafaldæ exemplis prouocata, quæ in teneriori ætate, ſicut nuptias, ſic & mundanam pompam, delitiaſque ante pene reliquit, quam poſſet noſcere: in quo iam grandior vacaret ſoli Deo, Monaſterium conſtruere, & in eo ſe ſacrare deliberauit, quod vitæ reliquum ibidem peractura.

2. Erat eidem in Burgenſi Epiſcopatu poſſeſſio pinguis (in oppido Villennæ ab vrbe Regia diſtans per octo Leucas) quam multæ aliæ per gyrum coronabant. Erant & Burgis Ciſtercienſes Virgines in Huelgenſi cœnobio, quæ Religionis æque, & clari ſanguinis opinione percelebres, Monialibus Caſtellæ, Legioniſque, ex Capituli Generalis indulto, quod ſupra vidimus late, nec ſine laude, dominabantur. Ergo Villennam condendo Monaſterio euocandis, per quas habitaretur, Sanctimonialibus, tum etiam, cui ſubeſſet, Huelgas elegit, tali incremento haud parum nobilitandas. Præerat tunc Monaſterio Huelguenſi Sanctia poſt mortem Conſtantiæ, clariſſimæ infantis, venerandæ auctoritatis fœmina, quam ipſi Reges, quam Proceres, quam Clerus, atque ipſum vulgus minus religioſū reueretur. Ergo vocatis ex his, qui viciniores tribus Abbatibus, de Buxedo, & Ferraria, & de Iranzu (Rodericū, Abbatem Riuiſicci, forte alia maiora detinebant) qui vices gererent Abbatis Ciſtercienſis, & factum ſuo tempore referrent, in Capitulo generali confirmandum, Burgos primum, deinde Huelgas adeūt; ibi cum Sanctia Abbatiſſa negotium conferunt, locum, atque ædificium, expenſaſque, & cætera, diſcutiunt, ac nouæ fundationi tum Moniales, tum Antiſtitam quærunt, cuius auſpiciis creſceret, & cuius prouidentia, zeloque tenella illa plātatio dirigeretur. Tum vero cunctis pro humanæ prouidentiæ captu apte diſpoſitis, Regina Vrraca donationem fecit, & loci, & poſſeſſionum Huelgenſi Monaſterio, Sanctiæque, adſtantibus Abbatibus, & ſubſcribentibus inſtrumento donationis, quod ex archiuis loci fideliter tranſcriptum ita habet. a

a ex tabulario eiuſdē Monaſterij.

3. *Facile a memoria hominum rerū geſtarū excidit; niſi monimentis ſcriptura traderetur. Inde eſt, quod præſens ſcriptum notū fieri volumus omnibus hominibus, tā præſentibus, quā futuris. Quod ego Domina Vrraca Regina, filia Comitis Lupi, pro remedio animæ meæ, ac Patris, & Matris meæ, filiique mei Sācij Ferrandi, omniūque parentū meorum, libenti animo, & ſpontanea voluntate, dono, & concedo Deo, & B. Mariæ, & Monaſterio illi, quod vocatur S. Maria Regalis de Burgis, & vobis Sanctia Abbatiſſa eiuſdem loci, totam hæreditatem, quam habeo in his locis, videlicet in Villenna, & in Laund, & in Rio de Anguillas, & in Quintana & Bueſo, & in Sancta Maria de Ripa redonda, & in Salzedo, & in Quintana de Auaias, & in Quintanilla de San-Garceez, & in Eccleſia Sillena, & in Catabrana, & in Poza, & in Quinta de valde Monaſterio, & Buſto, & in Villa Prouedo, & illos montes de Barzina, quos dedit mihi Comes Aluarus, filius Comitis Nunij, & quos comparaui de filiis Domini Molina; omnes, inquam, prædictas hæreditates, cum omnibus directuris, & pertinentiis ſuis, quas habeo, vel*

habere

habere deboo, vt ſuprà dictum eſt dono vobis, ad cõſtruendam Monaſterium, & Abbatiam Sanctimonialium Ordinis Ciſtercienſis, & prædicto loco de Villena, iure hereditario in perpetuum poſſidendas. Factum eſt hoc XVII. Kalend. Maij. Hactenus inſtrumentum donationis, nunc quæ ſequuntur ad factum ipſum ſpectant.

4. Porro, quid ipſa die factũ ſit, ſimul & annus, & Abbates qui affuere, & deduxere ad locũ Sanctimoniales, idẽmet inſtrumẽtũ ita proſequitur. [b] *Et ipſa die ordinatũ eſt Monaſterium de Villena per manũ ſupradictæ Sanctæ Abbatiſſæ S. Mariæ Regalis, & fuit ibi creata Abbatiſſa Dominã Aluira Garſia, præſẽtibus Venerabilibus Abbatibus, Vitali de Baxedo, & Martino de Ferraria, & Ioanne de Irancio, qui teſtes sũt huius donationis, quæ facta eſt ſub Æra M.CC.LX. Regnante Rege Fernando in Toleto, & in Extremadura, & in Burgos, & in Caſtella cũ vxore ſua Beatrice Regina, & cũ matre eius Domina Berẽgaria Regina, &c.* Hęc ad hunc annũ.

b ubi ſuprà.

5. Non ſatis cõſtat, an hoc ipſo die Regina Vrraca induerit Monialem, neq; an in Regio Huelguenſi Monaſterio, an in eo, cuius ipſa fundatrix eſſet quãuis hoc vltimum Honorius Papa innuat, illud cõpertum ante bienniõ habitu donatã, aſſerente Honorio Sũmo Pontifice, cum idẽ Monaſterium cõfirmaret, atque perſonas eius, bonaq; ſub B. Petri, & ſua protectione ſuſciperet, priuilegio expedito, quod mox adducã: vt palã fiat id quod alias rarũ, aut forte nunquã viſum, in vlla alia familia religioſa; eodem tẽpore intra Hiſpaniæ ſolius terminos, tres Reginas Ciſterciũ profeſſas eſſe duas Legionis, Vrracam, & Taraſiam, quæ mox ſequetur. Alterã in Villena, Lorbani alteram, tertiam Caſtellæ Mafaldã apud Aroucã. Quibus ſi quartã intra breue tẽpus adiungas, Caraſiam Aragoniã, Iacobo primũ per inceſtum cognatã, ſed legitimo toro deſtinatã, & ipſius promiſſione, & promulgata ſententia Sũmi Pontificis: & quinq; alias infantes, ſeu Regũ filias, alterã apud Cellas, Burgis duas, quas ſupra memorauimus, duas alias in Cañas, & in Villenna, quas mox dicemus: apparebit haud dubie, nihil vnquam ſimile, aut eueniſſe hactenus, aut in poſterum facile euenturũ. Adeo tunc tẽporis Ciſterciũ florebat, nõ ſolum Sanctitate, verum etiam mundana claritudine. Sed iam Honorij Papæ priuilegium, quo & cœnobij patrocinium ſuſcipit, & Monachatui Vrracæ fidem facit, proferamus in medium quod eſt tale. [c]

c epiſt. Honor. lib. 8.

6. *Honorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis in Chriſto filiabus Abbatiſſæ, & Monialibus de Villenna, Burgenſis Diœceſis, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.*

Solet annuere Sedes Apoſtolica piis votis, & honeſtis petentium precibus fauorẽ beneuolum impertiri. Intellecto itaque, quod chariſſima in Chriſto filia noſtra, quondã Regina V. Legionenſis, de bonis propriis Monaſterium veſtrum conſtruxerit, & in eo tandẽ Chriſto ſe dicauerit Monialem. Nos fauere continuo deuotionem proſequentes ipſius, & ſuis ſupplicationibus annuentes, perſonas veſtras, & locum in quo Diuino eſtis obſequio mancipatæ cum omnibus bonis, quæ impræſentiarum rationabiliter poſſidet, aut in futurum iuſtis modis, præſtante Domino, poterit adipiſci, ſub B. Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, ſpecialiter autem Villas, quæ Lamd, & Pronedo vocantur cum pertinentiis ſuis, hominẽs domos, vineas, terras, poſſeſſiones, & alia bona veſtra, ſicut ea omnia iuſte, canonice, ac pacifice poſſidetis, vobis, & per vos eidem Monaſterio, authoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripturæ patrocinio communimus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ protectionis, & confirmationis infringere, vel auſu temerario contraire. Datis Lateran. VI. Idus May, Pontificatus noſtri anno VIII. Ita Honorius.

Confirmato per Honorium Summũ Pontificẽ, recenti Monaſterio, Regia, vt decebat, cõfirmatio etiam acceſſit, quam Ferdinandus vel ſola pietate conceſſiſſet cuicumque, ne dum Vrracæ ſibi dilectiſſimæ, & quã eximio affectu venerabatur. Cæterò, vt ipſa eius confirmatio, vim donationis etiã obtineret, & Monaſteriũ Caſtellæ Regibus cederet, ſub quorum patrocinio firmius, & illibatius conſeruaretur; eidẽ Ferdinando per Vrracã, tunc, vt exiſtimo, cum emiſit ſolennia vota, traditũ eſt, quod ipſemet affirmat, hæc ſcribens verba. [d] 7.

d ex tabulario Villenna.

Tam præſentibus, quam futuris notum ſit, ac manifeſtum, quod ego Ferdinãdus Dei gratiâ Rex Caſtellæ, & Toleti, vna cum vxore mea Regina Domina Beatrice, & filiis meis Alfonſo, & Frederico, ex aſſenſu, & beneplacito Reginæ Dominæ Berengariæ, genitricis meæ, ob reuerentiam, & gratiã venerabilis amitæ meæ Reginæ Dominæ Vrracæ, facio chartam donationis, concesſionis, confirmationis, & ſtabilitatis Deo, & Ordini Ciſterciẽſi, vobiſque Dominæ Eluiræ inſtanti Abbatiſſæ Monaſterij de Villenna, veſtriſque ſequentibus, nec non, & conuentui Monialiũ ibidem ſub Ciſtercienſi Ordine Deo ſeruientiũ, præſenti, & futuræ perpetuo valiturã. Dono itaque vobis Monaſterium de Villenna, quod mihi contulit, & conceſſit Regina Domina Vrraca prædicta cum omnibus pertinentiis ſuis iure hereditario habendum, & irreuocabiliter perpetuo poſſidendum. Pergit deinde poſſeſſiones omnes exprimere, quas habebat cœnobium, & tandem concludit. [e]

e vbi ſuprà.

8. *Hæc, inquam, omnia ſuprà ſcripta cum omnibus terminis, & hereditatibus ſuis, eremis, & plantis, aquis, piſcariis, molẽdinis, & certum locis, pratis, paſcuis montibus, defeſis, ingreſſibus, & egreſſibus ſuis, & cum omni iure ſuo, & iuriſdictione, quam ibi iam dicta Regina Domina Vrraca habebat, vel habere debebat, & cætera quæcumque donatione Regum, collatione Principum, conceſſione Pontificum, ſeu oblatione fidelium, vel alio quocumque iuſto titulo potuerit adipiſci, dono, & concedo Monaſterio libere, & abſolute iu hereditario habenda, & irreuocabiliter perpetuo poſſidenda. Et hæc mea donationis, & conceſſionis pagina rata, & ſtabilis omni tempore perſeueret. Facta charta apud Muntonem VI. die Iunij, Æra M.CC.LXII. anno Regni Domini Ferdinandi Regis memorati ſeptimo, regnante eo in Toleto, & Caſtella. Et Ego Rex Ferdinandus præfatus hanc chartam, quam fieri iuſſi, manu propria roboro, & confirmo.* Sic Ferdinandus in fauorem noui cœnobij.

Cæterum ne ea ſolum, quæ ab Vrraca acceperat, videretur donare: ſequenti die priuilegium aliud, quo omnem illi concedit immunitatem, eamque adeo extenſam, vt vix, aut ne vix alia reperiatur, quæ ſimilem contineat exemptionem. Eſt autem tale. [f] 9.

f vbi ſuprà.

Tam præſentibus, quã futuris noſtrũ ſit, ac manifeſtum, quod Ego Ferdinandus, Dei gratia Rex Caſtellæ & Toleti, vna cũ vxore mea Regina Beatrice, & filiis meis Alfonſo, & Frederico, & aſſenſu, & beneplacito Reginæ Dominæ Berẽgariæ, genitricis meæ, ob gratiã, & reuerentiã venerabilis amitæ meæ Reginæ Dominæ Vrracæ, facio chartam abſolutionis, conceſſionis, cõfirmationis, & ſtabilitatis Monaſterio de Villenna, vobiſque Dominæ Eluiræ inſtãti Abba-

tiſſa eiuſdem, veſtriſque ſequacibus, nec non & Conuentui Monialium ibidem Deo ſeruientium, præſenti, & futuro perpetuo valituram. Abſoluo itaque vos in perpetuum, homines veſtros de Villa-Promido, & Villa-Vid, ab omni pecte, poſtura, facendera, ſoſado, ſoſandera, pedido, apellido, & ab omni Regio grauamine, & tributo. Mandans, & firmiter præcipiens, quod nullus Sagio, vel merinus, ſit auſus occaſione pecti intrare prædictas Villas. Et hæc mea abſolutionis pagina rata, & ſtabilis omni tempore perſeueret. Facta charta apud Munio VII. die menſis Iunij, era M. CC. LXII. anno Regni mei ſeptimo. Hactenus Ferdinandus ſequenti die.

10. Hæc initia Monaſterij de Villenna in Diœceſi Burgenſi in ea parte veteris Caſtellæ, quam Burebam appellant, altero lapide ab oppido Birbieſca, quod hodieque, ſub Huelguenſi Abbatiſſa perſeuerat cum aliis pluribus. Prima illius cœnobij vera propago nam aliæ domus adoptatæ magis, quam genitæ, cum ante ipſas Huelgas fundatæ eſſent. In medio chori eleuatum ſepulchrum ſurgit, in quo duæ Vrracæ filiæ eſſe dicuntur: vtraque Monialis Ciſtercienſis, Abbatiſſa vtraque; altera apud Cañas, Villennæ altera, illam porrò cum matrem viſitaret, ſeu fortè ſororem, præuentam ægritudine, vltimum exhalaſſe ibidem ſpiritum; adeoque in eo loco ſepultam eſſe, præſtolantem ſororis ſepulturam. Ergo ſi hæc traditio verum habet, Vrraca non ſe ſolam Deo ſacrauit, cum condidit Villennam, ſed filiam ſecum cum antea aliam ad Cañas ſacrauiſſet, deuotione inſigni, quæ ſe, & ſua omnia Ciſtercio tradidit. De obitu Vrracæ nobis non conſtat: Sanctè vixiſſe creditur, nec minus Sanctè vitam conſummaſſe. Sepulchrum eius in Sacello maiori cernitur eleuatum à terra, cum debita, & competenti veneratione.

---

1. Ceſſantibus à lite Rachelis parentibus, 2. tentata noua, & periculoſior fraus, 3. qua ſuperata, Virgo Sanctam vitam 4. Sanctiori morte, quamuis annus non conſtet, conſummauit. 5. Iucunda hiſtoria alterius Sanctimonialis. 6. Henricus Prophetia ſpiritu pollens. 7. Cuiuſdam alterius triſtis obitus. 8. Guillelmi Clara-Vallenſis miranda viſio, 9. & totius Ciſtercij commendatio. 10. repetita per Virginem, cum ei per ſæculares detraheretur. 11. Albini Epiſcopi Fernenſis obitus, & recolenda memoria Sanctitatis.

CAPVT VNDECIMVM.

1. HOc tandem modo, biennio iam tranſacto (vt ait Cantipratanus) Iudæi parentes Virginis Rachelis, ſeu Catherinæ ceſſauerunt à lite coram Epiſcopo, atque aliam viam periculoſiorem aggreſſi ſunt, qua eam ad Iudaiſmum reuocarent. Ceſſandi occaſio, ſiue quod Epiſcopus poſt interpoſitam à Guilelmo appellationem, remiſſius ageret, & timidius in ea cauſa; ſiue quod nouas fraudes excogitantibus diſplicerent forenſes, multa ſemper pecunia comparandæ, ſeu tãdem, quod Honorius inbibuiſſet Epiſcopum, ne vltra Parcum, ob puellam, moleſtaret. Conſtat impetratas ab eo ſuper hoc litteras, quas per Abbates reduces à Synodo, miſit ad Parcum Abbas Claræ-Vallis, ſic enim à Cæſario memoriæ proditum [a]. *Tempore Capituli Generalis litteras à Domino Papa contra Epiſcopum impetratas per Abbatem noſtrum miſit Priori de Parco (ſcilicet Guillelmus Abbas) vt ſi fortè Epiſcopus adhuc Conuentum vexare propter puellam attentaret, eiſdem litteris defenderet.* Ita Cæſarius, nec conſtat de his litteris, an vſu venerint, an non eguerint Epiſcopo intimari.

a lib. 2. c. 26.

2. Siue ergo hoc aliqua ex his occaſionibus, ſiue alia quauis factum. *Poſt annos duos* (ait Cantipratanus [b]) *à lite iuris ceſſatum eſt, & aliud deceptionis tendiculum præparatur. Iuuenis elegantis forma Iudæus, conductus ad hoc, venit ad Monaſterium ſupradictum, in quo erat puella, & ſimulato animo Baptiſma ſuſcepit. Qui cum ſe fingeret miro modo, quærebat, vt puella, quaſi cognata ſua eruditionis gratia loqui poſſet: dicebat enim: plus ſuper omnium ſermonibus mihi cognata verbum ſalubrius imprimetur. Illa tamen, vt mihi retulit, interius diſcernebat fictum ad fidem iuuenem acceſſiſſe, & ideo nec prece, nec pretio, nec vlla obedientia flecti potuit, vt ſolum verbum iuueni loqueretur. Hæc vt viderunt Iudæi ceſſauerunt ab illa; iuuenis autem ad vomitum eſt reuerſus.* Hoc vltimum certamen in hac cauſa Virgini ſubeundum: eo periculoſius, quo occultius, & ſub ſpecie pietatis, & religionis occludebatur.

b lib. 2. c. 29. p. 20.

Manſit Catherina Virgo à parentibus libera; & quo ab omnibus ſuis deſtitutior, eo ſponſo Chriſto commendatior, atque dilectior matri; quam Ducem, quam ſuæ conuerſionis auctricem, ſimul & adiutricem habuiſſet. Exinde impleto anno quinto ad probationem, mox ad vota admiſſa, in magna Sanctitate, & vita ab his principiis non degeneri, vſque ad longam ætatem perſeuerauit. De ea, idem, qui ſupra Cantipratanus [c], nec ſcio an ipſa viuente? ita ſcribit. *Hanc poſtea tanta gratia potiri vidimus, vt nihil ea ſerenius videri poſſet. Cumque nobilium Monialium parentes, cum multa ambitione venirent videre filias, vel cognatas, hæc coram imagine Beatæ Virginis veniebat, & gratioſo vultu dicebat: Aliæ ſorores noſtræ Moniales à matribus, & amicis ſolatium habent, & gaudium. Ego autem paupercula pupilla, & indigna ad te Dominam, vt cognatam meam fidenter accedo: tu ſola pro omnibus eſto mihi refugium, & ſolamen. Et hæc dicentem, quis dubitet eam, à miſericordiſſima pietatis matre ſolatio non defraudari. Non te decet, ô Domina, tuam carnem, tuum ſanguinem ſpernere, de cuius genere, vt roſa de ſpinis orta es: Lilium de tribulis generatum.* Hactenus quæ de vita Catherinæ ſcripta reliquere Cæſarius; & Thomas, qui ipſam aſſequuti. Reliqui alij ex ipſis tranſcripſere. 3.

c vbi ſupra.

Memoratur Catherina inter Sanctos Prouinciæ Brabantiæ in prima parte Noualis Sanctorum Brabantiæ; ex qua, & Thoma Cantipratano hauſit Arnoldus de Royſe Duacenus in ſuo auctario 4.

auctario ad Natales Sanctorum Belgij Ioannis Molani, adſcripſitque ad quintam diem Maij, non ſine exacta eiuſdem vitæ epitome. Annus mortis illius ignoratur, niſi quod tamen ſcribente libros Apum Thoma Cantipratano [d], quod creditur fuiſſe circa annũ Domini M.CC.LXXII. vt ipſe teſtatur (niſi error irrepſit numero) veroſimilius apparet iam obiiſſe. Quandocumque deceſſiſſe dicatur, clara miraculis, reuelationibuſque, ſed virtutibus adhuc longè clarior, earumdem præmia in cœlis receptura. Henriquez Menologio ſuo inſeruit ad præcedentem diem, multis aliis citatis, qui eius conuerſionem, & acta memorant. Meminit & B.Catherinæ Aubertus Miræus, tam in Chronico Ciſtercienſi, quam in originibus Monaſticis [e], aliique, quos longum eſſet in præſenti recenſere. Atque hæc ſatis de Beata Catherina, quondam Rachele: iam ad alia huius anni tranſeamus.

d lib.2.c.56. num.22.

e lib.5.c.15

5. Iucundum eſt, quod in quodam Monaſterio Sanctimonialium dicitur contigiſſe, cum quædam Virgo in communi ſororum menſa, ab ea, quæ miniſtrabat, præteriretur. Rem deſcribit Cæſarius in ſuis Dialogis [f], & in Homiliis repetit; cum eius Abbas Henricus ab ipſa Virgine, ipſe, ab Abbate hauſiſſet totidem verbis. *Dum nuper (hoc anno ſcilicet) in quadam domo Sanctimonialium Ordinis noſtri, à Celleraria per totum Conuentum pictantia, id eſt vna frixa, diuiderentur; neſcio quo caſu vna ex eis neglecta eſt: non tamen arbitror actum caſu, ſed Diuino nutu, vt Dei gloria manifeſtaretur in illa: patientiſſime autem defectum illum ſuſtinens; imo neglectam ſe gratulans, cum Deo gratias referret, ſummus ille Abbas inuiſibilem ei pictantiam miſit; cuius inenarrabili dulcedine ſic repletum eſt os eius, fauces, viſcera, & venter, vt nunquam aliquid ſale in vita ſua ſentiret: corporalis erat hac dulcedo. Porro in mente, & anima dulcedine ſpirituali Deus tam copioſè viſitauit eam, vt diceret Abbati noſtro, quod omnibus diebus vita ſua pictantiis omnibus carere vellet, dummodo in conſimili dulcedine, & hoc vna tantum vice, ſibi liceret delíciari. Pro qua idem Abbas noſter ad eius petitionem, pro gratiarum actione Hymnum* Te Deum laudamus, *ſingulis nobis iniunxit.* Hactenus in Dialogis. Eadem, licet breuius in Homiliis poſt biennium conſcriptis, vt ipſe ait: vbi & domum, in qua contigit miraculum, Heiſterbacenſi Abbati commiſſam tradit.

f lib.8. Dialog. c.94. & ſer 5. in Domin.3. poſt Pentecoſt.

6. Duo alia admiranda, pauendaque, concernentia idem tempus, memoriæ prodit; alterum ſingulare, commune alterum, quæ non licet ſilentio præterire. Et quidem in vtroque dona gratiæ, & Sanctitas Monachorum ſecundæ huius centuriæ perpendi poſſunt: quippe etiam hi, qui vix agnoſcebantur, & Prophetiæ dono, & multis merebantur clarere reuelationibus. *Hoc anno* (inquit [g]) *cum Abbas noſter iret ad Capitulum generale, iuxta Vitriacum à quodam Hoſpitalario, tam ipſe, quam Abbas de Stymonte, charitatiuè ſatis ſuſcepti ſunt. Comedentibus eis, idem Hoſpitalarius (erat enim Hoſpitalis Magiſter) ſedebat ad latus Henrici Cellarij noſtri, qui poſt prandium dicebat iam dicto Abbati. Eſt vobis notus homo iſte? Etiam, inquit, homo bonus eſt, & religioſus. Reſpondit Henricus: credite mihi in malo ſtatu eſt, iam in menſa viſum habuit infernalem.*

g lib. 12. cap.61.

7. *Mane vero Cellario dicente Miſſam, Abbas, neſcio quo inſtinctu, ſicut ipſe nobis referebat, nihil aliud per totam Miſſam orabat, niſi hoc: Domine da mihi bonum finem. Eadem nocte, præfatus Hoſpitalarius ad vicinum flumen ſolus vadens, veſtes exuit, & de ripa in aquas ſaltauit: & cum ibi mergi non poſſet, altius aſcendit, locum profundiorem quærens. Vigiles de Caſtro videntes hec, clamabant: Bone homo, non eſt tempeſtiuum tali hora balneari: erat enim nox Natiuitatis Dominæ noſtræ. Quid plura? Miſerrimus de littore ſe præcipitans, limo profundi infixus eſt, atque ſubmerſus. Et territi ſumus valde audientes hæc, ſcientes hominem pluſquam triginta annis pauperibus ſeruiuiſſe. Simile contigit cuidam conuerſo in Ordine noſtro, qui pro Sanctiſſimo Viro ab omnibus habebatur.* Hactenus ibi. Homo videt in facie, Deus autem intuetur cor; & cui voluerit Deus reuelare. Certè Henricus ea gratia præditus fuit, vt etiam noſceret, & videret occulta cordium.

8. Pauendа magis quædam alia viſio in Clara-Valle facta Beato Guillelmo, quia generalior: ſed illius æui Ciſtercio glorioſior; vt nobis confuſionis maioris cauſa, qui adeo ab illis mediis (neque enim poſt centum & viginti quinque annos, initia iam appellem) degenerauimus. *In Clara-Valle*, ait [h], *Sacerdos quidam eſt VVillelmus nomine, cuius mentionem feci in diſtinctione octaua, Capitulo quadrageſimo nono: huic Diuinitus multa reuelantur. Anno ſiquidem præſenti, cum in oratione ſtaret, factus in exceſſu mentis, raptus eſt ad tribunal Chriſti, ad cuius dexteram Angelum cum tuba ſtare conſpexit, quem Chriſtus clara voce, cunctis cœleſtis patriæ exercitibus audientibus, ſic alloquutus eſt: Buccina. Quod cum factum fuiſſet, tam valida erat vox eiuſdem tubæ, vt totus mundus, quaſi folium de arbore, tremere videretur.*

h lib. 12. cap.58.

9. *Cui cum ſecundo diceret: Buccina adhuc ſemel: Mater miſericordiæ, Virgo Maria, ſciens mundum, ſi denuo buccinaret, conſummari, cæteris Sanctis tacentibus, ſurgens ad pedes filij procidit, & vt ſententiam differret, & mundo parceret, cum inſtantia multa ſupplicauit: cui Chriſtus reſpondit: Mater mundus in tam maligno ſtatu iam poſitus eſt, & ſic quotidie me ſuis peccatis irritat, vt vel ſententiam ſuſpendere, vel homini parcere merito non debeam. Non ſolum laici, ſed etiam clerici, & Monachi vias ſuas prorſus corruperunt, & me de die in diem offendunt. Tunc illa Parce dilecte fili, & ſi non propter illos ſaltem propter amicos meos, perſonas Ordinis Ciſtercienſis, vt ſe præparent. Abbates noſtri hoc anno de Capitulo Generali reuertentes nobis ita retulerunt.* Tale Ciſtercium illa ætate fuit, vt & matris fauores ſibi ipſi, & mundo filij impetraret propitiationem.

10. Hic referenda venit alia viſio ex eodem Cæſario [i], & ſi non noſtris facta de noſtris tamen, atque illos commendans, cum ſæcularium paterent detractionibus, quaſi plus iuſto temporalibus diuitiis dediti eſſent. *Coloniæ ſcholaris eſt penè quatuordecim annorum, cuiuſdam Ciuis filius, & Eccleſiæ Sanctæ Mariæ in Capitulo Canonicus; iſte miro modo Ordinem noſtrum diligebat. Hoc anno, cum naues Ordinis per Zelandiam timore prædonum tranſire non auderent, rumor venit Coloniam, quod omnes eſſent deprædatæ: & dixerunt quidam: Iuſtè actum eſt cum eis Monachi auari ſunt, mercatores ſunt, Deus illorum auaritiam ſuſtinere non poteſt. Huiuſmodi verbis prodictus puer in tantum iratus eſt, vt odio aduerſus Ordinem concepto, religioni detraheret, nec*

i lib.7.c.42.

æquo oculo Monachum, ſiue conuerſum reſpicere poſſet. Nocte quadam inſomnis ante imaginem Dei genitricis ſibi ſtare videbatur; quem cum illa ſeuerius intueretur, & puer tremeret, faciem ab eo auertit, ſic dicens: Male puer optimus amicis meis, quos habeo in toto mundo, maledicis, & detrahis. Quod verbum ille bene intelligens, & ex terrore euigilans, amorem extinctum gratia Beatæ Virginis in eius corde reaccendit. Hæc ſatis nunc de huius anni euentibus ex Cæſario deſumptis. Nunc, qui hoc tempore Monachi clarebant, Monialeſque, quia hoc nos anno Dialogi eius deſerunt, ex eodem auctore proſequamur.

11. Hoc idem anno dicitur ad ſuperos migraſſe Venerabilis Albinus, ex Monacho, & Abbate de Baltinglas, Fernenſis Epiſcopus, cum annos ſex, & triginta præfuiſſet plus minuſve. Meminit eius cum laude Matthæus Paris in ſua hiſtoria Angliæ [k]: vbi & refert certamen, quod maiori conſtantia, quàm fortuna habuerat cum Guillelmo Mariſcallo ſeniore, & Comite Pembrochiæ, qui quædam ſuæ Eccleſiæ bona inuaſerat, cupidine conſueta multis Principibus. Hæc Matthæus Paris. Porrò hunc Albinum ſcriptores Angli Sanctum appellant: ſi qua fides, quibuſdam notationibus, quas admodum Reuerendus Pater Malachias Acbij ex Hybernia ante annum ad nos tranſmiſit, de quo mihi non licet dubitare. VVaræus de eo hæc tantum habet. *Deceſſit admodum ſenex, ſub exitum anni M. CC. XXII. cum præfuiſſet annos plus minus XXXVI.*

k Pag. 331.

---

1. *Ioannis Claræ-Vallenſis in Beatum Ioannem Baptiſtam mira deuotio,* 2. *miraculosè oſtenſa,* 3. *& alterius in Sanctum Nicolaum.* 4. *Imaginariæ aſſumptiones corporum frequentes in Cæſario.* 5. *Henricus per miraculum ſanus à morbo animi,* 6. *& corporis Arnoldus.* 7. *Viſio in Luka iucunda:* 8. *profundior alia.* 9. *Sanctimonialis cuiuſdam gratia mira,* 10. *& dictum de Cæſario, & eius Dialogis.*

CAPVT DVODECIMVM.

1. NON eſt mentis noſtræ referre omnes, qui, Dialogos ſcribente Cæſario, viuebant, inſignes viros, quippe id de multis hactenus præſtitimus; neque eadem inutiliter repetere, aut vacat, aut libet, cum tot nos vocant noua per annos ſingulos. Verum cum aliqui prætermiſſi ſint, ex anni, in quo euenerunt, quæ de ipſis narrantur, incertitudine, eos tantum colligere iuuabit, vt ex tempore vitæ, quam ad hunc annum produxiſſe conſtat, aliqua eorum ratio poſſit haberi; ne penitus prætereantur in his Annalibus. Primo ergo loco recenſendus nobis venit Ioannes Claræ-Vallenſis, præcurſoris Chriſti feruens dilector, reuerens veneratus, de quo hæc idem auctor ſcripta habet [a]. *In Clara-Valle Monachus quidam iuuenis eſt ætate, Ioannes nomine, mirus dilector Sancti Ioannis Baptiſtæ: in die ſiquidem natiuitatis illius eſt natus, & ob hoc à parentibus Ioannes vocatus. Supra reliquos Sanctos illum diligit, & quotiens aliquid ad ipſum pertinens pſallitur, vt eſt Canticum Patris eius Zachariæ, ibi penitus voci non parcit.*

a lib. 8. c. 49.

2. *Nocte quadam cum idem Canticum in choro cantaret, & ventum fuiſſet ad illum verſiculum;* Et tu puer Propheta altiſſimi vocaberis, *Sacerdos quidam ſtans in choro oppoſito, flammam de capite eius ſurgere vidit: vocatur autem VVillelmus, eſtque Sacerdos religioſus, cui multa diuinitus reuelantur. Qui dictis Matutinis, Dominum Sygerum Priorem adiit, & quid de Fratre Ioanne viderit, expoſuit: quem ſtatim vocauit Prior dicens: Dic mihi, bone Frater Ioannes, quid cogitaſti in laudibus, quando inchoatum eſt Canticum,* Benedictus Dominus Deus Iſraël. *Cui ille reſpondit: Credite mihi, Domine, ego cogitaui, ſi eſſes in cælis, vox tua nunquam rauceſceret, & ſemper Deum laudares cum Angelis. Et Prior: Quid habuiſti in corde infra illum verſiculum,* Et tu puer Propheta altiſſimi vocaberis? *Ad quod iterum reſpondit: ita accenſum eſt cor meum in illa hora ad memoriam Sancti Ioannis Baptiſtæ, quem valdè diligo, vt vix me capere poſſem præ gaudio. Et cognouit Prior, quod flamma eadem ſignum fuiſſet vehementiſſimi amoris, de corde adoleſcentis in cælum aſcendiſſe. Anno præterito viſio hæc à prædicto Priore Claræ-Vallis Priori de Clauſtro, recitata eſt, à quo ego illam didici.* Ita Cæſarius, Ioannem hunc Menologio inſeruit Chryſoſtomus Henriquez ad decimam nonam diem menſis Decembris, vbi poſt verba Cæſarij de Sygero Claræ-Vallis Priore, ait in hæc verba. *Porrò Sygerus ille fuit decimus octauus Prior Claræ-Vallis, qui poſtmodum miſſus in Belgium (nam & ipſe Belga erat ex ciuitate Gandenſi) præfuit Cambronenſi cœnobio, & fuit quintus illius loci Abbas.*

3. Ioanni Claræ-Vallenſi Heiſterbacenſem quendam conuerſum adiungo, cuius nomen Cæſarius, quia coram ſcribebat, non licuit prodere, ne Viri Sancti modeſtia offenderetur. Porrò, vt ille præcurſorem Domini, ita & hic Sanctum Nicolaum Pontificem diligebat ardenter, atque eius amplexis, & memoria delectabatur. De hoc ergo Cæſarius ita ſcribit [b]. *Eſt quidam apud nos conuerſus, cuius nomen prodere non licet, vir bonæ conuerſationis, & Sanctum Nicolaum ſpecialiter diligens: iſte, ſicut ab ore eius audiui, in quadam ſolemnitate infra Matutinas iam dictum confeſſorem Pontificalibus indutum in choro ſtare conſpexit, de cuius viſione, qua magna fuit reuerentia, tantum gaudij cor eius concepit, vt ſibi altitudine duorum pedum à terra ſuſpenſus videretur.* Ita Cæſarius, in hoc genere ſuſpenſionum à terra frequens, quæ non exterius aliis apparerent, ſed ab his ſolis, qui eas patiebantur, cognoſcerentur. Nam audi quod de Sacerdote alio ſcribit [c].

b lib. 8. c. 72.

c lib. 9. c. 30.

4. *Noui quendam Sacerdotem Ordinis noſtri, qui hanc gratiam accepit à Domino, vt quotiens cum deuotione Miſſam celebrat, per totum Canonem vſque ad Sacramenti perceptionem, in aëre ad menſuram pedis vnius ſe ſtare ſentiat.* Sequuntur quædam, quæ veram corporis à terra eleuationem denotare videntur, dũ ita ſubditur [d]. *Nec mirum, deuotio enim ignea eſt, & ſemper nititur ſurſum;*

d vbi ſuprà.

nec

nec magnipendo, ſi quandoque ſibi attrahat ſuum exterius domicilium, mens eſt in qua maiorem habet poteſtatem, quia illud in cœlum ſubleuat. Cæterum ſiue veram, ſiue apparentem multam aliis, quæ ſequitur inquiſitio veritatis facta à
e ubi ſupra. Cæſario haud dubiè manifeſtat: ſic enim ait [e]: *Cumque tantam gratiam ab alio quodam Sacerdote eius amiciſſimo comperiſſem, ſcire volens veritatem, non abſque timore ab ipſo cœpi ſciſcitari, quæ audieram: qui ſtatim rubore perfuſus, cum me confundere nollet, ita eſſe confeſſus eſt. Quando feſtinanter, & ſine deuotione celebrat, vel quando ſtrepitu circunſtantium impeditur, prædicta ei gratia ſubtrahitur.* Hactenus ille. Et certè ſi exterius appareret corporis ſubleuatio, facilius per ſeipſum, certiuſque veritatem inquireret, quam ab amico quæreret: imo cum cunctis intra eandem domum conſtaret, ipſa inquiſitio ſuperflua videretur.

5. Eodem tempore viuebant Monachi duo verè religioſi, alter in clauſtro, alter in Villario; vterque per miraculum ſanatus à morbo, alter animi, alter corporis: ille Mariæ Virginis attactu, hic Mariæ Magdalenæ, de quibus idem auctor
f lib.7.c.36. ita ſcribit. *Miles quidam iuuenis, & delicatus in Hemmenrode ante paucos annos eſt conuerſus, vocabulo Henricus. Factus Monachus, cum die quadam à quodam commilitone ſuo requireretur, quomodo ei ordo placeret, & quomodo haberet; reſpondit: Optimè mihi placet Ordo, & bene habeo, ſed per tempus valdè male habui. Interrogatus de cauſa; quia hominem dilexit, & ædificare voluit, ſubiunxit: Quando primo conuerſus ſum, ita graues erant mihi ſolemnes vigiliæ, vt quotieſcumque oportebat me ire ad matutinas, timore, ac tædio illarum, tam corpore, quam corde tabeſcerem. Nocte quadam defectum paſſus, cum ſtare non poſſem, a Priore de choro ſum eductus, & in ſede infirmorum poſitus, Conuerſo ad cuſtodiam mihi deputato. Mox in ecſtaſi factus contemplatus ſum Dominam clariſſimam, quam diuerſi Ordinis perſonæ præcedebant per viam, quæ erat inter me, & chorum incedentem; habebat in capite coronam diuerſorum colorum, & erat more Iudaico velata. Cum mihi propinquaſſet, quaſi ex neceſſitate me tangens, veſte percuſſit; & ecce ſubito confortatus, ita omnis prædicta tentatio conquieuit, vt ab illa hora deliciæ mihi ſint ire ad matutinas. Spero, quod Domina noſtra fuerit, quæ puſillanimes confortat, ne tentationi ſuccumbant. De his à me requiſitus Henricus non negauit.* Hæc de Henrico, qui viuebat in Hemmenrode.

6. Cæterum de Arnoldo, qui in Villario, hæc ab
g lib.8.c.18. eodem auctore ſcripta inuenio [g]. *In Villario, domo Ordinis noſtri, & Diœceſis Leodienſis, Monachus quidam eſt Arnoldus nomine, vita laudabilis, & magnum zelum habens circa Ordinis diſciplinam; hic cum ex nimia abſtinentia in tantum ſtomachum ſuum infrigidaſſet, vt vix aliquos cibos reciperet, imo recepta mox eiiceret, tempore quodam ad tantum deuenerat defectum, vt lecto decumbens, mortem minaretur. Cui Beata Maria Magdalena nocte apparens viſibiliter corpore diſcooperto, contra locum ſtomachi manum miſit, ac deliniuit, qui ex ſacra manus attactu, adeo confortatus eſt, vt mane ſurgens ſanus, non abſque magna Fratrum admiratione chorum intraret.* Hæc, & alia frequentia illis temporibus ingentem arguunt feruorem perfectionis, & vt aliquibus deceptio ineſſe potuerit, ex vehementi obiecti apprehenſione; ſiue alia libera, aut naturali cauſa, quod non negabo, atque miraculis ſequentibus probata, vera deprehenduntur, non ſolum ſibi, ſed aliis conciliant fidem; vt nihil incredibile videatur, vbi tot, ac tanta credenda conuincuntur.

Sequuntur duorum aliorum Monachorum (niſi fortè eiuſdem) in Luka Monaſterio duæ illu- 7.
ſtres viſiones, quos, ne offenderet, Cæſarius non nominauit. Primam, & quidem breuem, ſed glorioſiſſimam, idem, qui ſupra, auctor his
verbis narrat [h]. *Alius quidam ex Monachis eiuſ-* h lib.7.c.58.
dem loci vir tanta gratia dignus, nocte quadam Dominam noſtram Sanctam Mariam vidit chorum pſallentium circuire, & ſingulorum Monachorum vultus detergere, duobus tantum neglectis, ex quibus vnus mox incurrit Apoſtaſiam, de altero, quid adhuc futurum ſit ignoratur. Hactenus prima viſio ſatis glorioſa: cui ſubiungit ſecundam profundiorem, quippe cuius arcanum nondum detectum, ſed non prætereundum ver-
bis ſequentibus [i], i lib.7. c.15.
In eodem cœnobio Monachus quidam nocte qua- 8.
dam putans in oratorio Nonam ad Matutinas eſſe pulſatam, cum multa feſtinatione ſurgens, oratorium intrauit, veniensque ad Preſbyterium, circulum nimiæ claritatis, adinſtar iridis formatum in aere ſuper altare conſpexit. In quo Dei filium Saluatorem noſtrum Ieſum Chriſtum, cum Beatiſſima matre ſua Maria contemplatus eſt, & circa ex omni parte multitudinem Sanctorum, illorum maximè, quorum in Eccleſia reliquiæ continebantur. Nouerat enim illorum nomina, eo quod quandoque ibidem fuiſſet Sacriſta. Nec mihi conſtat, ſi idem fuerit, qui ſupra. Stante eo in loco prædicto ait Domina noſtra duobus Angelis: Adducite eum ad me. Quo facto, cum litteras in circuitu coronæ Beatæ Dei genitricis ſcriptas legere iuberetur, nec poſſet, ait illa Angelis: Deponite eum ad terram, ibique petens veniam, dicat Angelicam ſalutationem, & reducatur. Quod cum factum fuiſſet, & adhuc eaſdem litteras minimè legeret; tertio eodem modo diſpoſitus, & reductus, litteras quidem legere, & intelligere potuit, ſed ne ſcripturam vlli hominum proderet, interdictum accepit. Quo ad terram ab Angelis depoſito, diſparuit hæc viſio. Hactenus ibi. Plura alia pertranſeo ſciens, & prudens.

Venio ad Moniales, quarum, & ſi minor no- 9.
titia, non minor ſeges; & de his etiam quædam
apud Cæſarium [k]. *Noui, ait, quandam Sanctimo-* k lib.9.c.39.
nialem Ordinis noſtri, quæ illam accepit a Domino gratiam, vt quando communicat, tantam ex ipſo ſacro corpore dulcedinem ſentiat, ac ſi mel reciperet: non ſaporem panis, ſed mellis vt dixi in maſticatione ſentit tota illa die, maximè ante perceptionem cibi corporalis, ſaliuam habens melliſſinam. Nec mirum, legitur enim de Manna, quod guſtus eius fuerit quaſi ſimilæ cum melle. Eſt autem eadem Sanctimonialis Virgo vita Venerabilis, cuius perſonam ſupprimo, eo quod adhuc viuat, & ſe prodi non permittat. Hanc ipſam gratiam in aliis Sanctimonialibus, & ſupra vidimus, & infra etiam videbimus.

Hic nos deſerunt Dialogi Cæſarij, de quibus 10.
ipſe, cum Dominicas Quadrageſimales ſcriberet, non multo poſt ſuper illud lectionis Euan-
gelicæ, [l] *colligite, quæ ſuperauerunt fragmenta.* l Ioan 6.
Fragmenta autem ſunt (inquit [m]) *memoria digna* m Ser.16 in
virtutum exempla; de quibus maxima diligentia Dom.4 Qua-
drageſ.

debet

debet eſſe. Prælato, vt aliquibus Fratribus litteratis illa per ſcripta colligere præcipiat, ne per obliuionem pereant. Cophini ſunt libri, vel chartulæ, in quibus illa colliguntur. Ego ſiquidem Abbate meo præcipiente, & Fratrum charitate inſtigante, duodecim ſportellas impleui ex fragmẽtis huiuſmodi, Dialogum ex eis conficiendo duodecim diſtinctionum. Hæc idem ipſe Cæſarius de ſuis Dialogis, quibus conformia in eorum prologo ſcribit. Cæterum an Magiſtri Nouitiorum fungeretur officio, per id tempus quamuis multi affirmant, non auſim dicere. Iniunctum ſibi id munus videtur ſupponere in eodem ipſo prologo ſic loquens. *Cum ex debito iniunctæ ſollicitudinis, aliqua ex his, quæ in Ordine noſtro, noſtris temporibus miraculosè geſta ſunt, & quotidie fiunt, recitarem Nouitiis, &c.* Cæterum in ipſo opere de alio loquitur, qui tunc eſſet Magiſter Nouitiorum Heiſterbacenſium [a]. *Godefridus*, inquit, *Magiſter Nouitiorum noſtrorum, &c.* Fieri potuit, vt Cæſarius Magiſter fuerit, cum ex his aliqua Nouitiis recitaret, ſed cum ſcriberet, iam alius ei ſucceſſerit. a lib. 10. cap. 24.

---

1. Ioannis Sueciæ Regis breue regnum, 2. mors propera & in Albaſtra ſepultura. 3. De Alexandro Alenſi Franciſcano hiſtoria, ſeu fabella. 4. Acta Capituli 5. Chronologia, 6. & dictum de Mogila, ſeu Clara-tumba. 7. Henrichouium, atque eius fundator Monachum induens. 8. Locus noſtræ Dominæ, atque huius nominis duo Monaſteria. 9. Braſila Sanctimonialium, 10. & de Percheso in Græcia noſtris accedens.

CAPVT TERTIVMDECIMVM.

1\. HOc item anno fœliciſſimæ expectationis Rex Sueciæ, & Gothiæ, Ioannes cognomento Pius, nimium heu! immatura morte præuentus, atque ingens ſui deſiderium relinquens ſubditis, in Albaſtra Ciſtercienſi cœnobio ſepultus eſt, non ſine ingenti Monachorum luctu, qui & Regem lugebant, & populis à tanta expectatione fruſtratis, miſerabantur. De eo Ioannes Magnus [a], & ex ipſo Olaus, hæc habent verba [b]. *Ioannes, Suercheri Regis filius, tam Procerum, quàm populorum conſenſu, ad vtriuſque Regni ſceptra, ſublato è viuis Erico, ſublimatur: dictuſque eſt ob defectum ætatis Ioannes Iulienſis, ſiue ab innata pietate Pius. Erat namque benigniſſimæ indolis, ſpemque de ſe maximam, & optimam toti Regno polliceri videbatur. Cum enim ſub tutoribus ageret, nihil, quod ab iis vetabatur, facere audebat: maximè autem Sapientiſſimo Archiepiſcopo Vpſalenſi Olao obediuit, eiuſque conſilia, perinde ac vnici Patris præcepta venerabundus, implenit: cui etiam maximarum, & difficillimarum cauſarum in ſuis regnis emergentium examinationem, deciſionemque permiſit, nihil dubitans, quin is, qui in Diuina lege, & Chriſtianis moribus eſſet, inſtructiſſimus, de humanis etiam cauſis, & controuerſiis certius, ſapientiuſque iudicare poſſet, & vellet. Ita tenera ætatis Princeps prudentiam, quam ex ſe, nec præſtare, nec polliceri poterat, alieno pectore prudentius eruitam, ſapienter ſubditis populis accommodauit.* Ita Ioannes Magnus de Ioanne Rege.

a lib. 19.
b lib. 16. cap. 24.

2\. Verum cum Proceres, ob ætatem ipſius tenerum graues in Regno tumultus concitarent, atque in Eccleſiam, & Epiſcopos inſurgerent, cui malo Principes frequenter obnoxij viuunt, quippe qui dediguntur potentiæ æmulos: ſiue tædio inſurgentium ſeditionum; ſeu Diuina clementia prouidente, ne ſubditorum exemplo perverteretur, quinto ſui Regni anno mortuus eſt, id eſt poſt quartum, vt idem auctor ſcribit. Ergo de eius morte, atque illius occaſione, ita proſequitur [c]. *Sed hæc eſt malignorum, aut ignauorum Procerum conſuetudo, vt cum videant rerum ſummam vel ad pueros, vel ad imprudentes Præſides deuolutam, mox ſibi quidquid libet, idem etiam licere putent. Proinde miſere infœlix eſt Regnum, cuius Rex puer eſt, & cuius Principes magis luxuriam, quam honeſtatem ſectari didicerunt. Sed euenit huic adoleſcenti Regi Ioanni, quod in ſacris litteris dicitur:* Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius. *Quippe anno quarto poſtquam regnare, vel Regium nomen portare cœpiſſet, præmaturo fato in inſula Vinſingiana ſublatus publicum, & maximum dolorem toti patriæ iniecit. Sepultus in Monaſterio Albaſtra anno Chriſti M. CC. XXII. non longè à Patris, & aui ſui monumentis.* Hactenus ibi. Sic Bernhen, & Albaſtra, Ciſtercienſe vtrumque Monaſterium, funera Regum Sueciæ alternabant. Quippe Ericus in Bernhen ſepultus; Ioannes in Albaſtra, vbi Pater Suercherus anteceſſor Erici, ſepultus erat.

c vbi ſuprà.

3\. Sub idem tempus, (nam ne hoc quidem omittam) dicitur euenisse hiſtoria illa, ſiue fabella mauis, de Alexandri Alenſis conuerſione ad Franciſcanum Ordinem, ex petitione cuiuſdam Mulieris; cum Ciſtercienſem, Dominicanumque propoſituros, oblitio alterum, verbosa præludia, & verboſa procemia, alterum retardarent. Rem narrant Antoninus, Marianus, Ioannes Piſæus, & alij ex quibus Franciſcani Annales totidem verbis [d]. *Eam*, inquiunt, *erga Beatiſſimam Virginem Mariam concepit deuotionem, vt ſtatuerit, aut etiam vouerit, nihil denegare, quod eius interpoſito nomine peteretur. Id ſcitum à fœmina quadam dictum item Ciſtercienſibus, vt propter hanc fidem datam peterent, ſui vellet fieri inſtienti. Illis accedentibus ad Magiſtri ædes, vt rem hanc ſibi ſummè honorificam, ob Virginis Mariæ reuerentiam poſtularent, magna irrepſit obliuio, vt nihil minus meminerint, quam huius. Mulier indicans ſuam præmonitionem, & conſilium, vt contemptum reſectum, prædicatores adiit, vt ſuo magno lucro, & honori, quod Ciſtercienſes neglexerunt, efficerent. Illi vero læti abeuntes, communem Magiſtrum ſalutarunt, & de rebus ſeriis alloquentes, vt vrbane, & quæſita opportunitate commodius ſuam petitionem ſubiungerent, rem diſtulerunt, in colloquij finem, ne præpropere, & minus inconſulto, ex abrupto viderentur rem grauiſſimam proponere. At ſuperueniens quidam ex Minoritis, qui oſtiatim panem mendicabat, & quòd illi multa praua conſideratione explicare ſtatuerunt, hic ex abrupto cælitus motus rogauit: Reuerende, inquit, Magiſter, magnum, & celebre apud omnes pietatis, & doctrinæ*

d Hoc anno num. 26.

nomen obſtinuiſti ; & res ſæculi tibi ſatis ſecunda. Porro obſecro te per amorem Beatæ Mariæ Virginis, vt ſerio & impensè conſideres, vtrum ad æternitatis fælicitatem conſultius tibi ſit ſæcularem vitam agere, an Chriſti crucem in pauperculo hoc noſtro inſtituto perferre? Obſtupuerunt prædicatores ad præreptam ſibi de tanto homine lucrando occaſionem: & Magiſter quidem imo condidit, & fouit pectore verba, tanquam ſibi dicta per Dei nuntium, & protinus cogitauit de mutando vitæ genere, & aſſumendo Franciſcano. Hæc ſiue vera, ſiue falſa ſint, omittere non libuit, ſiue otij cauſam fatigato lectori præbeant, ſiue negotium faceſſant deuotis animis.

4. In Capitulo decretum ante omnia, vt *de Sancto Roberto primo Ciſtercij Abbate fiat feſtum quinto decimo Kalendas Maij, cum duodecim lectionibus, ſicut de Beato Hieronymo, & vna miſſa, ſicut de Beato Benedicto.* Quippe, & ſi litteræ ſolos Moliſmenſes alloquebantur, communis tamen vtrorumque cauſa, pietaſque (fortè & communis petititio, vt notabamus [e]) communem etiam faciebat conceſſionem. Sed nec tunc adhuc Sanctos à Beatis diſcernere, in vſu: & in his, ſine illis celebrandis, indulgentia Pontificum, ingens ea ætate Capituli Generalis Ciſtercij poteſtas fuit; eodem etiam Capitulo indulgente, *Abbatibus de Scotia conceſſum fuit, vt in Abbatiis ſuis de Sancta Brigitta celebretur.* De illa, inquam, Brigitta, cuius meminit Surius tomo pilmo, quam Marianus Scotus, anno D. XXI. Sigebertus D. XVIII. obiiſſe tradunt. Crediderim obortam aliquam litem, ſuper alicuius Abbatis depoſitione; aut fortè eam, quæ in Ciſtercienſes, & quatuor primos ventilabatur, retractam, & vocatam in dubium iterum. Conſtat decretum Patrum illud fuiſſe, *vt quod in charta charitatis continetur de promotione, & depoſitione Abbatum, quàm ſimpliciter, & inuiolabiliter ab omnibus obſeruetur.* Hæc forſan ideo, ne quid in re grauiſſima diminuere, aut addere, aut aliquo modo innouari diei poſſeor: quippe in antiquis obſeruandis, nullum periculum: in nouis condendis, ingens eſſe ſolet. Nec video plura decreta in hoc Capitulo.

[e] c.1. n.13.

5. In Chronologia vnicam Abbatiam fundatam lego, dictam de Clara-tumba, quæ in linea Eccleſiarum Morimundenſium, aliàs Mogila dicitur, filia Lobentis; & In Polonia Cracouienſis Diœceſis nulla maiori notitia memoratur. Cæterum, quantum ex nomine Mogilæ, & anno fundationis licet colligere, multo clarior eiuſdem fundationis haberi poteſt, ex hiſtoria Polonica, collecta eſt Bibliotheca Ioannis Piſtorij, in qua & fundatorem loci, dotatoremque Iuonem Cracouienſem, quem ſucceſſiſſe Vincentio ſuperius diximus; & tranſlationis annum, & occaſionem; demum quæ alia ſcitu digniora ſunt, his verbis video recenſeri [f]: *Anno Domini M. CC. XXII. Iuo, Epiſcopus Cracouienſis, fundauit Monaſterium Ciſtercienſis Ordinis in Villa Patrimonij ſui Kaczioze prope oppidum Slumniki: pro dote ei aſſignando Kaczioze, Prandokin, Monikouize Cholenicza: nec non decimas manipulares menſæ Epiſcopalis de eiſdem quatuor Villis prouenientes. Verum cum intelligeret locum pro Monaſterio parum idoneum, anno Domini M.CC.XXVI. ad Mogilam, locum paternæ ſortis vberem, propè Viſtulam, illud tranſtulit: Eccleſiam quoque ex dolata petra, & partim excocto latere in titulum Sancti Pauli Apoſtoli, quod nunc Sancti Bernardi vocant, extruxit, & dedicauit. Decimiſque manipularibus de menſa Epiſcopali in oppido Pocſchyezei in Villa vinarij, & circumiacentibus Villis dotauit.* Hæc ille de Mogilenſi Abbatia: quam Cazycenſem à primo loco vocatum apud Cromerum [g] lego, vbi & reddit rationem ſecundi nominis.

[f] tomo 1. lib. 3. c. 33.

[g] lib. 7. fol. mihi 188.

6. *Iuo Cracouienſis Epiſcopus* (ait) *Cazycenſe Monaſterium Ciſtercienſibus Monachis condidit; nec multo poſt Mogilam ſupra Viſtulam, vno à Cracouia milliario, locum, à Venda Regina tumulo dictum, id tranſtulit, & magnificè locupletauit* Hoc Monaſterium incendium paſſum fuiſſe, tempore Caſimiri, tertij Regis, præſagium impiæ, & crudelis perſequutionis in Eccleſiam futuræ ſub illo Rege, idem auctor affirmat multo inferius. *Monaſterium quoque Mogilenſe,* ait, *quo die Cazimirus, tertius Rex Poloniæ, fines attigit, totum fortuito incendio conflagrarat, nec ſanè fefellit omen: ſenſere enim preſſuram Eccleſia, & Monaſteria poſtea, hoc Rege regnante.* Hæc obiter per anticipationem dicta, de hoc cœnobio, quod Mogilenſe, Cazycenſe, & aliàs Claram-tumbam vocatum lego: nec debito hanc eandem pluralitatem nominum in aliis inuentam, nobis in multis occaſionem errandi eſſe, quæ ô vtinam! qui melius nouit, corrigat.

7. Hoc ipſo anno fundatum etiam lego Henricouium cœnobium in eodem Poloniæ Regno, in Diœceſi Vratiſlauienſi, ex eodem Monaſterio Lubentis ducta Colonia, locum, & dotem dante Nicolao Henricouio, Henrici Barbati Ducis, à ſecretis, & ſeipſum ibidem Deo ſacrante, votis ſolemnibus. De eo hæc in hiſtoria illa Polonica [h]. *Anno Domini M. CC. XXII. Nicolaus de Henricouio, Ducis Henrici Barbati notarius, genere, & actione nobilis, de conſenſu, & annuentia eiuſdem Ducis, fundauit Monaſterium Ordinis Ciſtercienſis in prædicta Villa Henricouij ſui patrimonij, Vratiſlauienſis Diœceſis propè Niſam: & tam Villa, quàm aliis ad illum locum ſpectantibus dotauit. Nec ſua omnia Deo donaſſe contentus aſſumpto habitu in eodem loco, vſque ad mortem fælix fundator militauit.* Hactenus ſumptum ex hiſtoria illa Polonica. Conſonat Martinus Cromerus, qui poſtquam Trebnicienſe Monaſterium ab Henrico Barbato fundatum dixerat, ſubdit de Henricouio [i]. *Quod exemplum ſequutus Nicolaus Henricouius Vir nobilis, & locuples, qui Henrico Barbato à ſecretis fuit, & ipſe patrimonium ſuum omne Ciſtercienſibus Monachis, aſſentiente Henrico Barbato, donauit; extructoque eis Monaſterio in pago ſuo Henricouio, ipſe quoque ibi religionem profeſſus vitam peregit.*

[h] vbi ſuprà.

[i] vbi ſuprà.

8. Lego & hoc anno fundatum Monaſterium ſub titulo Loci noſtræ Dominæ, de quo hæc tantum habet Robertus Claudius [k]. *Locus noſtræ Dominæ Ordinis Ciſtercienſis, Diœceſis Aurelianenſis propè Remorantium: Ædificatur menſe Maio, anno M. CC. XXII. ab Iſabela, vxore Ioannis Comitis Carnotenſis. Et confirmatur à Sancto Ludouico anno M. CC. XLIV.* Hæc tantum ille; qui ſtatim ſubdit aliud Monaſterium Sanctimonialium in Turonia ſitum, eiuſdem Ordinis, atque eodem vocabulo Loci noſtræ Dominæ intitulatum, nec plura nos habemus, quæ proferamus.

[k] In ſua Gallia Chriſtiana.

9. Ex litteris Honorij Papæ tertij hoc anno datis, aliorum duorum cœnobiorum notitiam haurio,

hautio, non quaſi fundatorum ad hunc annum, ſed quia eo primum inuenio commemorari. Vtrumque autem fœmineum eſſe conſtat: primum de Brailla dictum, in Diœceſi, vt coniector, Cameracenſi, ad quod admitti, cum Venerabilis quædam recluſa poſtulaſſet, pro ea Honorius ad Abbatiſſam, & Conuentum ita ſcribit [k].

k In Regeſt. Honorij lib. 6.

Abbatiſſæ, ac Conuentui de Brailla Ciſtercienſis Ordinis.

Dilecta in Christo filia F. recluſa domus Sancti Lazari Cameracenſis, nobis fecit humiliter ſupplicari, vt cum ei tutius videatur agere in Monaſterio reſiduum vitæ ſuæ, quam ſit eſſe recluſam, & ipſi licentiam concedere Ciſtercienſem Ordinem aſſumendi, & vos pro receptione ipſius noſtris inuitare litteris dignaremur: nos itaque preces eius, & propoſitum, benigno fauore in Domino proſequentes, charitatem veſtram rogamus, & monemus attente, per Apoſtolicam Sedem mandantes, quatenus ipſam, ob reuerentiam Diuinam & noſtram in ſororem veſtram ſine difficultate qualibet admittatis; ita quod ipſa vna vobiſcum de virtute proficere valeat in virtutem, & veſtra charitas vos charas, & commendabiles reddat oculis Saluatoris. Datum Laterani III. Kalendas Iunij, Pontificatus noſtri anno ſexto. Hæc de Priori Abbatia Sanctimonialium.

10. Poſterius Monaſterium longè antiquius apud Conſtantinopolim, ſed ad Ciſtercium recens reformatum, nimirum poſt Imperium Latinorum ibidem ſtabilitum, litteræ eiuſdem Honorij Papæ probant, quæ ita habent [l].

l Ex eiſdem Regeſt.

Beatrici, Abbatiſſæ Monaſterij de Percheio, quondam de Yſoſtis nominato, Ciſtercienſis Ordinis, Conſtantinopolitanæ Diœceſis, eiuſque ſororibus præſentibus, & futuris, Regularem vitam profeſſis.

Veſtris ſupplicationibus clementer annuimus, & præfatum Monaſterium Sanctæ Dei Genitricis, & Virginis Mariæ de Percheio, quondam dictum de Yſoſtis, in quo Diuino eſtis obſequio mancipatæ, ſub Beati Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti priuilegio communimus. In primis ſiquidem ſtatuentes, vt Ordo Monaſticus, qui ſecundum Beati Benedicti Regulam, atque inſtituta Ciſtercienſium Fratrum, ibidem inſtitutus eſſe dignoſcitur, perpetuis futuris temporibus obſeruetur. Et paulò inferiùs, poſt deſignatas multas poſſeſſiones, *quæ omnia idem Monaſterium antequam Ciſtercienſis Ordinis inſtituta ſuſciperet, poſſidebat.* Et infrà. *Datum Laterani per manum Iulij, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ vice Cancellarij, tertio Kalendas Martij, indictione decima Incarnationis Dominicæ, anno M. CC. XXII. Pontificatus vero Domini Honorij Papæ tertij, anno ſexto.* Ergo vt Monachi, ita & Sanctimoniales Ciſtercienſes vſque ad vltimos fines penetrabant Chriſtiani orbis.

ANNVS CHRISTI M. CC. XXIII. — ANNVS CISTERCII C. XXVI.

1. Honorius Papa ſermones ſuos colligit: 2. & Abbati, ac Conuentui Ciſtercij dicat: 3. Nec conſtat an VValtero, 4. an ſucceſſori? 5. Sancti Mauritij poſt mortem crebra miracula, 6. de quibus Diœceſanus, cum inquiſiſſet, 7. ad Pontificem cum multis alijs ſcribit. 8. Litteræ Honorij pro illorum comprobatione, 9. prima, 10. & ſecunda. 11. Et dictum obiter de ipſo Monaſterio; 12. & de Raymundo, Abbate Sagrameniæ, & quadam cauſa ab Honorio illi commiſſa, atque à Gregorio inſerta corpori iuris.

CAPVT PRIMVM.

1. HVNC nobis annum Chriſti M.CC.XXIII. Ciſtercij XXVI. *ſup. c.* auſpicatus Honorius anteceſſoris ſui Innocentij imitatus exemplum, & quos dudum ſermones declamauerat acri, & viuido ſtylo ad populum Romanum, clerúmque, in vnum haud exiguum volumen collegit, atque Abbati, & Conuentui Ciſtercij dicauit, epiſtola præfixa, quam mox ſubiungam. Porrò volumen ipſum hodieque Ciſtercij perſeuerat, atque ea obſeruatur veneratione, quæ decet tantum munus, ſiue quia id religio poſtulabat, ſiue quia idem Honorius, futura præcauens, & ſui in Ciſtercium amoris firmus aſſertor, perpetuúſque oſtentator, lata ſententia excommunicationis ſtrictè prohibuit, ne aut diſtrahi poſſet, aut alienari. Quod ipſum de omnibus donariis, quæ multis ab eo Eccleſiis donata ſunt, ex quibus aliqua ſupra memorauimus, in vniuerſum cautum; ſpecialiter tamen de hoc volumine intelligendum fore, in ipſa dedicatoria declarauit. Litteræ Honorij ſermonibus præfixæ, ex quibus etiam quædam alia dona ad Ciſtercium ab ipſo tranſmiſſa, conſtat, prout ex ipſa Ciſtercij Bibliotheca, ad Ignatium Firminum Fitercenſem Abbatem primò adductæ, deinde ad nos remiſſæ cum alijs exemplaribus, quæ nuper hoc opus illuſtrarunt, illuſtrabuntque adhuc, hæc habent verba [a].

a Ex Bibliotheca Ciſtercij.

2. *Honorius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis Abbati, & Conuentui Ciſtercienſi ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.*

Aquas noſtras iubemur diuidere in plateas, ita tamen, vt non ſint noſtri participes alieni, quia ſcilicet riuulum, imo rorem ſcientiæ datæ nobis a Domino, qui etiam mutorum linguas facit eſſe diſertas, debemus in latitudinem ſpargere populorum; & excuſſo inanis gloriæ puluere, ac reſpectu quæſtus temporalis excluſo, arentia ſubditorum corda ſic ex ſola charitate rigare; vt nullam in opere noſtra partem ſibi ſpiritus valeant vendicare maligni. Qualibet igitur proprij corporis infirmitate grauati, quamlibet preſſi onere Pontificalis officij, quamlibet irruentibus vndique ſollicitudinum fluctibus agitati; vix tandem aliquando valeamus recolligere mentem, in tam diuerſa diuiſam, & lectioni, ſeu meditationi, vel modicum dare tempus: ne tamen id temporis, quod occupationibus noſtris ſubducere, & quaſi furari potuimus,

potuimus, effluerct otioſum, ſermones, quos diuerſis temporibus habuimus, ad clerum, populumque Romanum ſtuduimus in vnum compilare, ac ordinare volumen ad vtilitatem præſentium, ac etiam poſterorum.

3. *Ipſum ergo volumen veſtra charitati duximus deſtinandum, in quo ſi quid laudabile inueneritis, Domino, qui dat, omnibus affluenter, & non improperat, adſcribatis; ea, quæ minus bene, minuſve ſufficienter dicta inueneritis in eodem, noſtræ inſufficientiæ imputantes. Pro huiuſmodi autem dono, quod vobis ex multa charitate dirigimus, orationum veſtrarum valde neceſſaria vobis antidota poſtulamus. Illud vos latere nolentes, quod cum Eccleſiis vrbis, & aliis ſimus, Deo propitio, quam plures ſacras veſtes, & alia Eccleſiaſtica ornamenta largiti; protulimus ſententiam excommunicationis, in illos, qui ea dare, vel vendere, ſeu quocumque modo alienare præſumpſerint ab eiſdem. Vnde caueatis vos vniuerſi, & ſinguli, ne vel præſens volumen, vel alia ornamenta Eccleſiaſtica, quæ Eccleſiæ veſtræ contulimus; diſtrahendo, & alienando quomodolibet ab eadem, ſupradictam ſententiam incurratis. Valete.* Hactenus ad Abbatem Ciſtercij, Conuentúmque ſummus Eccleſiæ Paſtor, tunc demum putans fructificaturum Diuini Verbi ſemen, ſi ab ipſo in Ciſtercio, a Ciſtercienſibus per orbem diffunderetur.

4. Non ſatis conſtat, cuinam Ciſtercij Abbati Honorius ſermones ſuos direxerit? nam Gualterus obiiſſe hoc anno creditur: quamuis ſub ipſo illius initio mortuus ſucceſſori ceſſiſſe videri poteſt. Deceſſit Gualterus decima nona die menſis Ianuarij, in Vigilia Sanctorum Martyrum Fabiani, & Sebaſtiani, qua etiam in Martyrologio Ciſtercienſi Natalem eius (vt piè credendum eſt) antiqui Patres adnotarunt. *Quarto decimo Kalendas Februarij obiit D. Gualterus, decimus nonus Ciſtercij Abbas.* De ſepulchro nihil certè hactenus habeo. Chryſoſtomus Henriquez ſuo eum Menólogio inſeruit, poſtponens diem, quippe ad tertiam decimam Kalendarum einſdem menſis. Memoratur inter alias illius glorias, quod Sanctum Ioannem de Monte mirabili, dum Abbas Longi Pontis eſſet, ſuſcepit ad habitum; fœlix tanto filio, & qui miraculis, quibus claruit poſt mortem, ſuperſtes fuit. Succeſſorem habuit Venerabilem Iacobum. Dubium vnde aſſumptum? De quo Claudius Robertus [b]. Solum nomen, & diem obitus. Chronicon metricum hos verſus ſat impolitos.

Decertat Iacobus Chriſto pietate placere,
Doctrinis valdè ornatus cæleſtibus ipſe.

Fœlix profecto Præfecturæ initium habuit, ſi eam ab Honorij Papæ ſermonibus ad eumdem tranſmiſſis, auſpicatus eſt, quod nobis probabilius longe apparet. Sed ad ipſum Honorium redeamus.

b In ſuo Gallia Chriſtiana.

5. Sub idem tempus, Mauricio iam defuncto (illius Monaſterij primo Abbate, quod Monachis tranſmiſſis ex Longonio, in Diœceſi Coriſopitenſi, ad annum M. C. L X X V I I. ſeu reformatum, ſeu fundatum ſuperius diximus) miracula ad illius tumulum crebra, populi deuotionem, rurſus deuotio vndequaque concurrentium, & beneficia accipientium, aut expectantium, maiora in dies miracula, & præſentiorem Dei manum ſollicitabant. Surdi, muti, & cæci, claudique, greſſum, viſum, loquelam, & auditum recipiebant gaudentes: & iam cœnobium, non ea proprio nomine (quod ſupra notabamus) ſed ea Sancti Mauricij appellatione, per vicinas Prouincias dignoſcebatur. Obliterata prima vocatione, obrepebat ſecunda; & Mariæ Virginis nomen venerandum, in Mauricium tranſibat communi calculo: nec diſplicebat Virgini cultus, qui ipſius ſeruo à cunctis exhibebatur.

Tum vero Epiſcopus Coriſopitenſis, Ralnaldus, ſeu Ranulſus, qui ab anno Chriſti M. CC. XVII. (ſi qua tabulis fides) præſidebat, piis fidelium clamoribus permotus, mediuſque inter credentem, & dubitantem; primum de veritate rei inquirere, vocare ſingulos, qui ſe ſaluti redditos, & ſuis ſenſibus reſtitutos gratulabantur, atque in eis, nec ſaluti omnino credere, nec præuiæ infirmitati donec per teſtes, per medicos, per ſocios, vtramque manifeſtè, & tranſitum ab vna ad aliam celerem, & ſupra leges naturæ comprobaret. Demum quo poſſet de cunctis circunſtantiis certior fieri, nihil prorſus omiſit diligens Paſtor; vt neque pateretur ſeduci populum per ſpeciem pietatis; aut leniter credentem, vt ſolet fieri, ficta pro veris; & opera naturæ pro miraculis, noxia ſuperſtitione venerari; neque aliàs in obſequium Sancti feruentes, & beneficiis per eum acceptis gratos, arceret ab illius, ſi veram merebatur, veneratione. Aſt vbi dudum momentis rerum perpenſis, patuere miracula adeo ingentia, adeo clara, frequentiaque, vt nefas duceret de illis dubitare; congregatis Eccleſiæ ſuæ clericis, ad Capitulum Generale Ciſtercij primum & vicinos Epiſcopos, Prælatos, vt & ipſis paterent; mox ſimul omnes ad Honorium Papam ſcribunt, vt quem Deus tot ſignis manifeſtabat, ipſe ſuſciperet, & venerandum fidelibus proponeret; ſeu verius, quam iam antea illi exhibebant deuincti beneficiis, ipſe, qui poterat, approbaret venerationem. 6.

An cum his litteris legati miſſi fuerint, in dubio eſt, & credibile miſſis dilectis filiis Sancti parentis, cultum ſollicitantibus. Certum Honorium eum primum eas accepit, Epiſcopo Leonenſi, & Abbati Sancti Lupi Coriſopitenſis Diœceſis in mandatis dediſſe. *Vt inquirerent ſuper prædicti Sancti vita Viri, & miraculis diligentiſſime veritatem.* Extant, leguntúrque in Regeſtis Honorij ſub finem præſentis anni expeditæ, quibus poſt longam ſatis prælibationem, hæc Summus Pontifex. *Piæ memoriæ Mauricio, Abbate Monaſterij Sancti Mauricij Ciſtercienſis Ordinis, claro, vt dicitur, Diuino munere coruſcante miraculis, adeo, vt Monaſterium ipſum quadam vſurpatione vſus, ſeu quadam anticipatione futuri, nomen ab eius nomine ſortiatur: Venerabilis Frater noſter Epiſcopus, & dilecti filij Capitulum Coriſopitenſe, ex quorum Diœceſi locus ille conſiſtit, atque vniuerſi Abbates Ciſtercienſis Ordinis, in Generali Capitulo congregati, multique alij Epiſcopi, & religioſi, vna cum Abbate, & Conuentu præfati Monaſterij, nobis humiliter ſupplicarunt, vt ipſum annumerari Sanctorum Catalogo faceremus: quia quod populus deuota præſumptione vſurpat, ſeu forſan Diuino inſtinctu anticipat, illum appellando Sanctum, & abſque auctoritate Sedis Apoſtolicæ venerando, ritè tandem iuſſione Apoſtolica fiat, ad gloriam Chriſti, & nominis Chriſtiani.* 7.

Licet igitur quos Diuina honorat dignatio, humana deuotio prompto debeat affectu venerari; quia tamen Apoſtolica Sedes in talibus cum multa maturitate procedere conſueuit; diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus inquiratis ſuper dicti Viri vita, & miraculis diligentiſſime veritatem, & nobis per litteras veſtras fideliter intimetis, vt ea plenè comperta, pro poſtulantium deſiderio ſecurius annuere valeamus. Datum Laterani ſecundo Nonas Decembris, anno ſexto. Hactenus ad vtrumque delegatum Honorius Papa.

8. Cæterum illis mandatum exequentibus, & procedentibus ad inquiſitionem, rarum quid, atque inauditum pene hactenus contigit, ſcilicet tantam affuiſſe teſtium copiam, tot deponentium turmas adueniſſe, velut certatim id Sancto Viro obſequium præſtiturus, vt non potuerint ſigillatim examinari; ſed turmatim iuratos; & deponentes (licet ex nomine deſignatos omnes, & ſingulos) quaſi vna omnium voce, quæ audierant, quæ viderant, quæ manus eorum contrectauerant, eiſdem prorſus verbis profiterentur. Neque putarunt delegati Iudices id obeſſe negotio; quin potius vocem illam, quia multorum, velut populi eſſet, pro voce Dei habendam; eò certius teſtimonium eſſe, quò plurium, neque pro ſuo ipſorum beneplacito, ſed ad Vicarij Chriſti iuſſionem, & in nomine ipſius congregatorum. Ergo non tam diuerſorum teſtium depoſitiones, quam diuerſarum teſtimonia congregationum, vt ita dicam, ſigillis ſuis ſignata remiſere Pontifici. Nec dubitauit vt ipſe de veritate, in qua, vt quiſque ſeorſum poſſet falli; at omnes ſimul, aut deceptos fuiſſe, aut voluiſſe decipere, vix poſſibile eſſe iudicabat. Voluit tamen ſeruari rationem Iuris, & teſtes ſigillatim, tam de ſubſtantia facti, quam de eius circumſtantiis examinari, maximè in grauiſſima materia, & vbi neque pauca, neque vulgaria; ſed miracula multa, magnaque, velut indubitata continebantur. Itaque non vt res magis conſtaret, quamuis hoc etiam voluit, ſed vt magis ſecundum iuris normam comprobaretur; ad eundem Coriſopitenſem Epiſcopum, qui Orator extiterat, ſimulque ad Fricaſtnum (Trecorenſem alij legendum putant) litteras dedit, quæ poſtmodum inſertæ corpori iuris, in capite *Venerabilis* 52. De teſtibus; & atteſtationibus. Atque ex integris hauſtæ hæc habent verba [c].

[c] *Ex Regeſt. Honorij & ex lib. 2. Decretalium titulo 2.*

Coriſopitenſi, & Trecorenſi Epiſcopis.

9. *Venerabili Fratri noſtro Epiſcopo, & Capitulo Coriſopitenſi, ac vniuerſis Abbatibus apud Ciſtercium in Generali Capitulo congregatis, multiſque Epiſcopis aliis, & religioſis, vna cum Abbate, & Conuentu Sancti Mauricij, Monaſterij Ciſtercienſis Ordinis, Coriſopitenſis Diœceſis, olim nobis inſinuantibus, piæ memoriæ Mauricium, Abbatem præfati Monaſterij, Diuino munere claris coruſcantem miraculis, adeo, vt Monaſterium ipſum, quadam vſurpatione vſus, ſeu potius quadam anticipatione futuri, nomen ab eius nomine ſortiatur; & humiliter ſupplicantibus, vt ipſum annumerari Sanctorum Catalogo faceremus, vt quod populus deuota præſumptione, vt ſic dixerimus, nunc vſurpat, ſeu etiam Diuino inſtinctu anticipat, illum appellando Sanctum, & abſque auctoritate Apoſtolicæ Sedis venerando; rite tandem iuſſione Apoſtolica fiat ad gloriam Chriſti, & nominis Chriſtiani. Nos eorum deuotis precibus, inquantum decuit, annuentes, Venerabili Fratri noſtro Epiſcopo Leonicenſi, & dilecto filio Abbati Sancti Lupi Coriſopitenſis Diœceſis dedimus in mandatis, vt inquirerent ſuper prædicti Viri vita, & miraculis diligentiſſime veritatem, & eam nobis fideliter intimarent, vt ea plenius comperta, pro ſupplicantium deſiderio plenius annuere valeamus.*

Idem Epiſcopus, & Abbas, quandam nobis epiſtolam tranſmiſerunt, propriorum ſigillorum appenſione munitam; in qua quidem multa, & magna miracula continentur, facta, vt dicitur, à Domino, meritis dicti Viri: quæ licet probata per teſtes iuratos, & nominatos in ipſa pagina inueniantur; non tamen apparet per paginam ſæpè dictam, quod ipſos teſtes examinauerint ſigillatim, & quod eos ſuper his, de quibus ſunt teſtificati; ac eorum circumſtantiis, cum ea examinauerint diligentia, quæ ſolet, & debet in teſtium receptione adhiberi. Vnde licet humana deuotio prompto debeat affectu honorare, quos dignatio Diuina bonitatis honorat: tutius tamen eſſe cenſuimus hoc differre negotium, quam in eo ſententiam minus conſideratè proferre. Nolentes autem deeſſe Diuinæ gratiæ muneri, ſed adeſſe; diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus teſtes, quos Abbas, & Monachi Monaſterij Sancti Mauricij Ciſtercienſis Ordinis, ſuper vita, & miraculis piæ memoriæ Mauricij Abbatis Monaſterij ſupradicti, duxerint producendos, examinare ſigillatim curetis, cum ea diligentia, quæ ſolet, & debet in receptione teſtium adhiberi. 10.

Hactenus litteræ Honorij Summi Pontificis. Nec dubium quin examinati teſtes ſecreto, & ſigillatim eadem dixerint, quæ publicè dixiſſent: & Honorius tot piis ſupplicationibus, imo & Dei voluntati, per tot miracula manifeſtatæ ſatisfecerit. Litteras canonizationis nondum vidi: nec quæ in Regeſtis Honorij inueniuntur, ab anno præcedenti vſque ad ipſius mortem ad me tranſmiſſæ; incertum quam ob cauſam. Conſtat tamen, vt Sanctum Veneratum, publico ritu Sanctum Abbatem, vt inde facilè liceat coniectari adſcriptum ab Honorio Sanctorum numero.

Chryſoſtomus Henriquez, dum integram non vidit, Monaſterium Sancti Martini vocat in Menologio [d]: cum tamen conſtet nominatum ab ipſo Sancto, cum prius Carnoetum, ſiue Sancta Maria de Carnoeto nominaretur. Robertus Claudius, non Carnoetum vocat, ſed Coëtmalem, corrupto vocabulo, quod cum in deſuetudinem abiiſſet, facilè potuit inuerti & variari. Vitam, & acta Mauricij ſcripta ab Alberto *Legrand*, inter vitas Sanctorum Britaniæ Armoricæ, die trigeſima Septembris *fol.* 348. Teſtatur Gaſpar Iongelinus in ſuis notitiis Abbatiarum Ciſtercienſium in Ducatu Britaniæ, quas nuper edidit, quod nos etiam ex ipſo ſuperius diximus: verum Albertum ipſum nec tunc habuimus, nec nunc quæſitum potuimus inuenire. 11.

[d] *Septembris* 22.

Sub idem tempus (nam neque hoc quamuis leue præteribo) certè intra quatuor Honorij vltimos annos, lite pendente inter Epiſcopum, & Capitulum Burgenſe; & Clericos Sanctæ Mariæ de Caſtro Soret (corrige de Caſtro Geria) atque Leone, factæ Romanæ Eccleſiæ Presbytero Cardinali, 12.

dinali, tituli Sanctæ Crucis in Hieruſalem, conceſſo eis ab Honorio in auditorem; exceptionibus teſtium comprobandis iudices deſignati duo Abbates, quorum alter Raymundus de Sagramenia, ordine Abbatum ſextus: & litteræ inſertæ, non minus corpori iuris in cap. *licet* 49. de teſtibus, & atteſtationibus, cuius hic titulus. *Vallisoleti, & Sagramenia Abbatibus, Palentina, & Segouienſis Diœceſis.* Atque huius generis multa alia in iure, quæ prudens omitto, quia paruam piæ ſe ferre videntur vtilitatem.

---

1. Reſumente Albigenſium errore vires, 2. Conradus Cardinalis Concilium cogit. 3. Litteræ eius ad Primates, & ſuffraganeos. 4. Animaduerſum in earum data mendum: 5. & Concilium Pariſios tranſlatum in gratiam Regis: 6. qui tamen ante obiit. Mors Pſeudo-Papæ ab hæreticis electi. 7. Quot, & qui Patres ad Concilium vocati fuerint? 8. Qui omnes affuerunt funeri Regio. 9. Dictum de aliis 10. & de Principibus ſæcularibus, déque ipſius Regis teſtamento. 11. Conradi de familia Prædicatorum dubitatio, & reſponſum; 12. quæ alij putant Bononiæ contigiſſe.

CAPVT SECVNDVM.

1. SERPEBAT interim peſtis Albigenſium, & iam non tantum intra proprios fines concluſa, ſed per Vulgariam, Dalmatiam, & Croatiam, trans Alpes, trans Italiam graſſabatur. Sed neque acephali, & veluti congeries inordinata, vt hactenus vixiſſent, proprium ſibi caput conſtituerunt, cui cæteri parerent, & cuius conceſſionibus, aut legibus in ipſa ſua perfidia gubernarentur Vicarium Chriſti, & Petri ſucceſſorem, atque Eccleſiam negare parum fuit, ſi non Idolum ſibi fabricarent, quem Pontifici opponerent, & ſuos, ſiue errores, ſiue flagitia, per ſpeciem religionis palliata obtundere tentarent fidelium mentibus. Porrò de his hæc habet Matthæus Paris [a]. *Circa dies iſtos (& refert annum M.CC.XXIII.) hæretici Albigenſes conſtituerunt ſibi Antipapam in finibus Bulgarorum, Croatiæ, & Dalmatiæ, cuius nomine Bartholomæus quidam Carcaſſonenſis, Vicariam ſibi poteſtatem vſurpabat, à quo in illis partibus error iſte adeo inualuit, vt etiam Epiſcopos, & alios multos Regionum illarum ad ſuam allexerit prauitatem.* Ita Matthæus: & potuiſſet hoc malum plures inuoluere, quantumuis in contrarium conante Conrado, qui vices tunc habebat Summi Pontificis (adeo repente ſerpſerat) ſi non opportuna ſatis morte Antipapæ, velut acuta falce, in ipſiſmet initiis præciſum eſſet.

a *Ad hunc annum.*

2. Conradus interim, quod ſui muneris erat exequens diligenter, cum iam, vt puto, in partibus Toloſanis celebraſſet Concilium, in quo per ſtatuta ſalutaria, & per arma Eccleſiæ his malis occurriſſet, in quantum potuit: ne petulantia perditorum hominum incaſſum laboraret, aliud Concilium celebrandum in Gallia cenſuit: quo pluribus conſiliis, conſultius, & iunctis viribus Prouinciarum non infectarum, efficacius per gladium materialem per multitudinem, potentius opprimerentur. Ergo cum in dies creſcere flagitia, atque ſerpere morbum contemplaretur, ex tota Gallia congregari Præſules iubet, acturos de remedio, & ne improuiſi tantæ molis negotium pertractarent, in ipſis litteris, quas dedit conuocatorias, & malum præſens, & imminens periculum luculenter deſcribit, conuocatorum animos accendit, excitat zelum; atque vltro pro fide pugnaturos; ipſius fidei propoſitis iniuriis ad ſeueriorem vindictam prouocatos, armat in hoſtes, penè claſſicum canens ante congreſſum. Extat exemplar harum litterarum apud Matthæum Paris, tranſcripta ea, quam ad Rothomagenſem Archiepiſcopum, & eius ſuffraganeos ſcripſit in hunc tenorem [b].

b *vbi ſuprà.*

3. [Venerabilibus Patribus, Dei gratia Rothomagenſi Epiſcopo, & eius ſuffraganeis Epiſcopis ſalutem in Domino Ieſu Chriſto.

Dum pro ſponſa veri crucifixi veſtrum cogimur auxilium implorare, potius compellimur lacerari ſingultibus, & plorare. Ecce, quod vidimus loquimur, & quod ſcimus, teſtificamur. Ille homo perditus, qui extollitur ſupra omne id, quod colitur, aut dicitur Deus, iam habet perfidiæ ſuæ præambulum hæreſiarcham, quem hæretici Albigenſes Papam ſuum appellant, habitantem in finibus Bulgarorum, Croatiæ, & Dalmatiæ, iuxta Vngarorum nationem. Ad eum confluunt hæretici Albigenſes, vt ad eorum conſulta reſpondeat. Etenim de Carcaſſona oriundus, vices illius Antipapæ gerens Bartholomæus hæreticorum Epiſcopus, funeſtam ei exhibendo reuerentiam, ſedem & locum conceſſit in Villa, quæ Porlos appellatur, & ſeipſum tranſtulit in partes Toloſanas. Iſte Bartholomæus in litterarum ſuarum vndique diſcurrentium tenore, ſe in primo ſalutationis alloquio intitulat in hunc modum: Bartholomæus ſeruus ſeruorum Sanctæ fidei, tali, ſalutem. Ipſe etiam inter alias enormitates, creat Epiſcopos, & Eccleſias perfidè ordinare contendit. Rogamus igitur attentius, & per aſperſionem ſanguinis Ieſu Chriſti propenſius obſecramus, auctoritate Domini Papæ, qua fungimur, in hac parte diſtrictè præcipientes, quatenus veniatis Senonis in octauis Apoſtolorum Petri, & Pauli proximè futuris, vbi & alij Prælati Franciæ, fauente Domino congregabuntur, parati conſilium dare in negotio prædicto: & cum aliis, qui ibidem aderunt prouidere ſuper negotio Albigenſi; alioquin inobedientiam veſtram Domino Papæ curabimus ſignificari. Data Planium VI. Nonas Iulij.] Hactenus Cardinalis Conradus ad Epiſcopos.

In quibus litteris, vt id obiter notem, non dubito irrepſiſſe mendum in data, quæ deſignatur ſexto Nonas Iulij, quarta nimirum die ante octauam Apoſtolorum Petri, & Pauli, in qua Concilium celebrandum indicebatur. Quippe id tempus, ne vni quidem Præſuli, quantumuis loco proximo, & vicino vocando ſufficiens: nedum Archiepiſcopo Rothomagenſi, loco haud parum diſtanti, tam ab Vrbe, in 4.

qua litteræ conſcriptæ, quam ab ea, ad quam ire iubebantur; atque tot ſuffraganeis, qui longè per Normaniam diſperſi eſſent. Crediderim pro Iunio menſem Iulium, & numeris inuerſis pro IV. VI. Nonas poſitum eſſe. Quod attinet ad locum non ſatis mihi conſtat, quis ille ſit, niſi quod tamen in Abrahamo Ortelio Planaſiam lego Galliæ Narbonenſis, in qua fuiſſe Conradum eſt vero ſimile. Cæterum quod ad conuocatos attinet, ſolos Galliæ Epiſcopos, non Aquitaniæ VVaſconiæ, Gothiæve, cum hæ Prouinciæ ab hæreſibus Albigenſium infectæ eſſent; id mihi ingens argumentum eſt, præceſſiſſe iam aliud, in quo Bituricenſis Auxitana, Burdegalenſis, & Narbonenſis Prouinciæ conueniſſent, quamuis non videam memoratum ab auctoribus. Reliqua, ſi quæ in litteris notanda, ipſa ſeries hiſtoriæ manifeſtabit.

5. Celebrandum Concilium apud Senonas tranſlatum Pariſios, in comperto eſt. Cauſa vt credo, Philippus Galliæ Rex, qui licet abſens, & febre tunc correptus, adeſſe voluit, conſilia Patrum firmaturus ſua potentia. Certè quominus illuc adueniret (namque peruenire impediuit inuiſa mors) nullis febris, aut temporis ardoribus, nullis itineris incommoditatibus potuit, nullis medicorum præceptis retardari. Extant de hac à Conrado in dicta Synodo, & Philippi ad ipſam, in ipſa vltima febre feſtinatione, Guillelmi Britonis Carmina, quæ non abs re in præſenti memorabo. Conradus ait [e].

[e] Philippiados lib. vlt.

——————— *qui ſumma negotia ſummi*
Pontificis voce diſponens contra hæreſiarchas
Miſſus erat, partes Toloſanas qui maculabant;
Totius & Regni, Sanctorum concio Patrum
Concilium tunc Pariſiis Generale tenebat;
Procurante ſtatum Eccleſia reparare Philippo,
Quem mare peruenti citra lugebat, & vltra.
Quo ſine cum reliqui nihil diffinire valerent,
Quamuis torreret ipſum intolerantia febris
Continua, proprio geminata, & temporis æſtu;
Communi propriam poſtponens vtilitatem,
Pariſios, medicis contradicentibus, ibat:
Paciacoque mouens, ad Concilium properabat.
Hactenus ille.

6. Philippum properantem ad Concilium mors intercepit, cum ad Meduntam Caſtrum perueniſſet, quarta decima die menſis Iulij, non ſine ingenti luctu ſuorum omnium, & totius Concilij, cuius præcipuum, imo vnicum negotium, adeo ab eo pendere videbatur, vt niſi eius potentia fulciretur, nullum fœlicem progreſſum habere poſſet. Sed vbi deficit humana prouidentia, Diuina procedit; & nihil adeo arduum nobis eſt, quod facili compendio illa non peragat. Morte Antipapæ ſecurius, firmiuſque prouiſum periculo, quam poſſet per Philippi potentiam prouideri. Vnde immediatè ſubdit Matthæus Paris [d]. *Dum hac contra Bartholomæum Carcaſſonenſem in Galliis ageret legatus, eundem tumultum mors prædicti Antipapa celeriter terminauit.* Hæc tantum ille. Certè hæreticus ſententiam Patrum in ipſum, aut ſuſtinere nequiuit, aut formidauit. Nec dubium quin à Domino factum ſit iſtud, quando præciſo hoc capite per mortem, non pullularunt alia, quod in his Hydris plerumque ſolet contingere. Sublato Antipapa colluuies illa criminum, à ſuperſtitione creſcentium, quod

[d] Ad hunc annum.

frequens malum, non potuit non ceſſare cum eius vita. Cæterum, quam iam ſemel imbibiſſent, errorum ſentinam, atque ipſam viuendi libertatem, nulla mors potuit omnino eradicare. Laborandum ergo Conrado, & Patribus fuit in mores perditos, atque ingenia depraua ta, nullis iam monitis obtemperaturs, nullis præceptis. Nec dubium, quin multa ab illis decreta ſint, multa prouiſa, quæ hæreticis exterminium, quod iam inſtabat, & Catholicis triumphum præſagirent. Sed interim ſoluta iuſta Philippo, & qui viuens in Patres officioſus, paulo ante ad Concilium properabat, poſt mortem officioſos Patres expertus eſt, & ſui peragentes officia funeris.

Quot, & qui Patres congregati fuerint, ex his, qui affuerunt exequiis Philippi Regis diſcerni potuit. Primus, qui cæteros alios congregauit, Conradus noſter, quem male Bertrandum, & Epiſcopum Præneſtinum appellat Guillelmus [e], obtulit ſacrificium, & tanti Regis funus illuſtrauit. 7.

[e] In vita Philippi.

Ampliat exequias, multoque inſignit honore
Bertrandus, Summi qui Pontificis vice fungens
Se Præneſtinam decorabat Præſule, plebem.
Baſilica regione latus, Viri nobilis ortu,
Religione ſacer, habitu Ciſtercius: adſunt
Regni primores, &c. Ita Guillelmus.

Rigordus non ſolum Conradum (quamuis is etiam licet minus aberrat in eius nomine) ſed ipſum ſimul & Archiepiſcopum Rhemenſem ſolemne Miſſæ ſacrificium celebraſſe, his verbis tradit [f]. *Miſſam autem exequialem celebrarunt ſimul Portuenſis Epiſcopus, & Rhemenſis Archiepiſcopus vna voce ad duo altaria propinqua, cæteris Epiſcopis, cum clericis & Monachis, quorum aderat innumera multitudo aſſiſtentibus, & eis reſpondentibus.* Hæc de oblato ſacrificio Miſſæ pro Rege. Verum qui, & quot fuerint Epiſcopi, qui choro aſſiſtebant. Rigordus paulo antè ita tradiderat.

[f] In eius vita.

Sepultus autem eſt (ſcilicet Philippus) *in Eccleſia Beati Dionyſij dignè, & honorificè, ſicut tali, & tanto Principi competebat. Ad ipſas enim exequias, quod non ſine nutu, & prouidentia Dei geſtum eſſe videtur, affuerunt duo Archiepiſcopi, videlicet, Rhemenſis Guillelmus, Senonenſis Galterus, & viginti Epiſcopi, videlicet de Romana Curia Coraldus, Portuenſis Epiſcopus Cardinalis, & Sedis Apoſtolica in terram Albigenſium tunc legatus. De Anglia Pandulfus, Noruicenſis Epiſcopus: de Rhemenſi Prouincia Cathalaunenſis Guillelmus; Bellunacenſis Milo, Nouiomenſis Girardus; Laudunenſis Anſellus; Sueſſionenſis Iacobus, Syluanectenſis Garinus; Atrebatenſis Pontius, Ambianenſis Gaufridus. De Prouincia Senonenſi; Carnotenſis Galterus; Altiſiodorenſi Henricus; Pariſienſis VVillelmus; Aurelianenſis Philippus; Meldenſis Petrus; Niuernenſis Rogerus. De Prouincia Rothomagenſi, Baiocenſis Robertus; Conſtantienſis Hugo; Abrincenſis VVillelmus; Lexouienſis VVillelmus. De Prouincia Narbonenſi, Fulco Toloſanus. Qui Prælati de mandato Domini Papæ, imo de ipſa potius, vt credibile eſt, ordinatione Diuina pro negotio Albigenſi, tunc temporis erant Pariſius congregati.* Itaque ſecundum Rigordum affuit & Fulco Toloſanus Epiſcopus, fortè ſpecialiter vocatus à Conrado, quamuis non eſſet ex Prouinciis, pro quibus illud Concilium congregabatur. 8.

9. Verum eſt tamen Guillelmum multo plures, & quoſdam in conuocatoriis non contentos, ſicut Bituricenſem, recenſere. Certè Archiepiſcopum in Gallia nullum omittit, ſic
g vbi ſuprà. enim ait g.

Nec minus Archipater Rhemorum, cum Seſonenſi
Galtero Guillelmus adeſt, qui Regis in aula
Præcipuus: clarum genus alie à ſanguine ducunt.
Nec non Bituricus, Turone cum Præſule, Primas,
Et qui Rothomago Theobaldus præſidet vrbi:
Vir precibus vix flexibilis, minuique rigoris:
Vt Lugdunenſis, quæ Gallia tota ſolebat,
Vt fama eſt, Primate regi, &c.

Ego Rigordo maiorem habendam fidem, duplici ex capite mihi perſuadeo, & quia exactior in aliis, & quia ſoluta oratione hiſtoriam tradens, minori laſciuiendi licentia, à qua Poëtæ plerumque non abhorrent, gaudere potuit.

10. Præcipuos Principes qui funeri affuerunt, nempe Ioannem, Hieroſolymitanum Regem, & duos eiuſdem Philippi Regis filios; nec non & teſtamentum illius ſatis magnificum, & pro tempore factum, idem Rigordus narrat toti-
h vbi ſuprà. dem verbis h. *Inter quos affuit Ioannes, illuſtris Rex Hieroſolymitanorum, qui in Franciam venerat pro negotiis, & neceſſitatibus terræ Sanctæ: præſentibus etiam inclytis prædicti Regis Philippi filiis, Ludouico primogenito, & Philippo. Sæpè dictus autem Rex Philippus tale condidit teſtamentum. Legauit ad ſubſidium terræ Sanctæ trecenta millia librarum Pariſienſium; videlicet præfato Regi Ioanni, centum millia; Militiæ templi, centum millia; Hoſpitali Hieroſolymitano, centum millia. Datum eſt de ſuo, Amalrico, Comiti Montisfortis, viginti millia librarum Pariſienſium ad vxorem eius, & ſuos de Albigenſium terra, & manu hoſtium reducendos. Præterea dedit quinquaginta millia librarum Pariſienſium pauperibus eroganda, magnam etiam ſummam pecuniam dicitur inſuper erogaſſe.* Hæc de Philippo. Coronatio Ludouici filij, & hæredis non fuit facta in Concilio, quia ea ex more Rhemis, non Pariſiis, & per Archiepiſcopum Rhemenſem facienda erat. Sequuta tamen octano Idus Augusti, in Feſto Sancti Siricij, cum Sereniſſima Blanca, vxore ſua, ex Hiſpania tranſmiſſa, quæ iam ante nouennium Sanctum Ludouicum illum pepererat, non multo poſt in Regno ſucceſſurum.

11. Permanſerit ab exequiis Philippi Regis, Cardinalis Conradus apud Pariſios, an ad partes Toloſæ remeauerit; non ſatis poteſt colligi ex auctoribus. Cantipratanus inclinat in hoc vltimum; quippe quæ illi contigiſſe Pariſiis narrat; nequaquam ait, cum ibi moraretur, ſed cum è Gallia ad Germaniam pertranſiret. Vtcumque fuerit, cum Pariſiis eſſet & recentium Patrum Prædicatorum adiiſſet Conuentum, dubitans de eorum vtilitate, & ad quem finem in Eccleſia deſeruiant; reſponſum ad ſe factum quaſi de cœlo, & deuotus ſuſcepit, & dum vixit religioſiſſime obſeruauit. *Hic*, ait, *cum legatus, in Alemaniam, vnde nobiliſſime natus erat, à Sede Apoſtolica mitteretur, venit Pariſios. Et videns Fratres Ordinis Prædicatorum, qui de nouo illuc aduenerant, viſitauit eos. Dubium autem quid gerens de eis in corde, orauit Dominum, vt ſibi, ad quid Ordo iſte veniſſet? oſtendere dignaretur. Nec mora oblatio, & aperto libero, ad quid Prædicatorum Ordo veniſſet, reſponſum eſt cogitationibus eius:* Laudare ſcilicet, benedicere, & prædicare. *Qui ſtatim effuſus in laudem Christi coram omnibus dixit. Licet alterius profeſſionis ſi in habitu, Frater tamen veſter ero quamdiu ſubſiſtam in vita, nec vlla vnquam à vobis aduerſitate diuellar.* Ita Cantipratanus.

Eandem planè tum Conradi dubitationem, tum cœleſte reſponſum, & claritatem eum 12.
ipſo, viro infuſam, Theodoricus de Apoldia Dominicanus commendauit memoriæ. Cæterum non Pariſiis contigiſſe, ſed Bononiæ ſcri-
bit totidem verbis i. *Quodam tempore, cum Fratres cœnobij Bononienſis frequentes adeſſent, Apoſtolicæ Sedis Legatus, Epiſcopus Portuenſis, Conradus nomine, Vir religioſus, profeſſione Ciſtercienſis Monachus, eo aduenit, & apud Fratres honorificè ſuſceptus eſt. Inerat eius animo ſcrupulus quidam de inſtituto Dominicano, quidnam ſibi vellet noua iſthæc, & inaudita profeſſio, vel religio, atque vtrum ex Deo eſſet, an ex hominibus? Poſita Cathedra in templo reſedit, petiitque aliquem ſibi Codicem exhiberi. Oblatus eſt ei Miſſalis liber: quem cum expreſſiſſet, crucis ſignum aperuit, & in prima pagina ſuprema parte legit;* Laudare, benedicere, prædicare. *Atque ea re tanquam cœleſti quodam oraculo exhilaratus, omnem à ſe hæſitationem reiecit. Deinde quaſi totis viſceribus Fratres amplexans, ait: Ego quidem tametſi alterius profeſſionis habitum extrinſecum fero, at veſtrum intus, animo indutus ſum, nec ambigere debetis, quin totus veſter ſim. Veſtri Ordinis ſum: Vobis me tota deuotione committo.* Hæc Theodoricus. Nec mihi conſtat, cui fidendum magis, quod attinet ad locum: nam de re ipſa non licet dubitare. Alia, quæ addunt Miræus l, Henriquezque k, dum ille approbatam à Conrado nouam familiam legatiæ, qua fungebatur, auctoritate; hic Beatam Virginem eidem gratulatam, quód approbauerit, in ſuis hiſtoriis produnt, ſuſpectum eſt; cum approbatio Honorij dudum præceſſerit, & fortè de priuata approbatione intelligendi ſunt, quæ tanti Viri auctoritate fulta ingentem conciliauit opinionem nouæ familiæ. Reliqua, quæ in fauorem eius Coloniæ egit, ſuo tempore à nobis dicenda erunt.

i lib. 6. vitæ S. Domin. cap. 7.

l lib... Faſc. cap...

k In Chron. Ciſterc. ad ann. 1209.

1. Roberto Laurentius ſuccedit in Clara-Valle. 2. Quid ſub vtroque geſtum adverſus Monachos, 3. ad nouos Mendicantium Ordines tranſeuntes? 4. Cæſarius Homiliarum opus reſumit. 5. Repetitum miraculum conuerſi, 6. qui nihil aliud præter Aue Maria, *dicere potuit. 7. Vincentij quondam Epiſcopi mors, ſcripta, 8. atque Gulielmi item. 9. Et quid hic vltimus in religione ſcripſerit. 10. Demum quid de eo Cantipratanus?*

CAPVT TERTIVM.

1. EXERCVIT Claram-Vallem, ſicut Ciſtercium viciſſitudo rerum, Roberti Abbatis morte, & Laurentij pro eo ſubrogatione: nec deſunt, qui in ſequentem annum differant. Sed Robertus electus ante biennium, duobus tantum annis præfuiſſe dicitur [a], & in Catalogo [b] Abbatum Vrſarienſium, Laurentius non tranſcendit præſentem annum; ſiue ergo hoc, ſiue initio ſubſequentis, illi per mortem rapto, hic ſufficitur, ex vltimis Hiſpaniæ oris aſſumptus; adeo illo ſæculo nulla nationum ratio, nulla gentium, ſed ſolius virtutis habebatur. Hic ille magnus haud dubiè Laurentius eſt, de cuius conuerſione, & Monachatu, tum de aſſumptione in Abbatem Vrſarienſem; déque variis, quibus ab Innocentio, Honorioque, functus eſt legationibus, in ſuperioribus multa memorauimus. Nec dubium virum ſenio iam grauatum ad ſedem Claræ-Vallis vocatum eſſe: quippe qui adultus Ordinem intrauit: & poſt aliquot annos Monachatus, in Abbatem promotus, decem, & ſeptem Vrſariæ iam præfuerat, nempe ab anno M. CC. VI. ſiue ab æra M. CC. XLIV. vſque ad M. CC. LXI. vt habet Syllabus Abbatum Vrſarienſium, quare nec diu promotioni ſuæ ſuperuixit, & vix diuturniorem Præfecturam habuit in Clara-Valle, quam eius anteceſſor habuiſſet. Inde verſus de eo vulgo recepti.

Hiſpanus laude dignus Laurentius ille,
Qui mirabiliter Monachus extiterat:
Paſtoremque ſuum nobis hunc contulit Vrſa
Poſt annos binos tranſiit ad ſuperos.

In Vrſaria reliquit ſucceſſorem nomine Ferdinandum, quiorum Loci Abbatem, qui nouem annos cœnobio præfuiſſe legitur.

a Robertus Claud. in Catal. Abb. Clara-Vall.
b Apud Henr. lib. 2. Faſcic diſt. 4. cap. 50.

2. Roberti tempore, quantum ex ſcriptis Cæſarij colligi poteſt, qui hoc anno abſolutis ſuis Dialogis Homiliarum, vt ipſemet teſtatur, opus reſumpſit, & eo toto, & ſequenti continuauit; Chriſtiano Claræ-Vallis Monacho docto, & eloquenti, ſed vitæ ſolitariæ minus apto, primum Apoſtata, mox tacita Apoſtaſia nouum Prædicatorum Ordinem ingreſſo, ac demum in Priorem ſublimato: cum res detegeretur anathema in deſertorem indictum eſt: quod vt Honorius in gratiam nouæ familiæ relaxauerit, non tamen priùs, quam iuſſerit redire ad ſui Monachatus profeſſionem: quod & cum alio circa hoc idem tempus feciſſe legitur, non tamen conſtat, an in Clara-Valle? De vtroque Cæſarius in Homiliis [c]. *Cum anno præterito Monachus quidam Ordinis noſtri ſe tranſtuliſſet ad nouum Ordinem Prædicatorum, ne ab Abbate ſuo poſſet repeti, factum ſuum auctoritate Domini Honorij Papæ, petiuit roborari. Cui cum Apoſtolicus diceret: vbi eſt cuculla tua? Reſponderet, ſe habitum ſuſcepiſſe Prædicatorum: cum indignatione ſubiunxit: Vade cito, reſume habitum tuum.* Hæc de poſteriori; atque anonymo: at de Chriſtiano hæc, quæ ſequuntur [d].

c Sermone 5. poſt Pentec.
d vbi ſupra.

Simile egit cum Chriſtiano, quodam Monacho noſtro: hic, cum multo tempore apoſtataſſet, tacita Apoſtaſia Ordinem intrauit Prædicatorum, veniensque cum paucis Fratribus Coloniam, factus eſt ibidem Prior eorum, eratque eloquens valdè, multam habens gratiam in Prædicatione. Quem ante hoc quadriennium Abbas Claræ-Vallis, & Apoſtatam excommunicauit, de ciuitate eum eliminans. Dominus Honorius Papa Ordinem nouum promouere volens, eo quod vtilis eſſet in prædicatione, perſonam exemit, & habitum profeſſionis ſuæ reſumeret, præcepit. Ita Cæſarius, qui & annum, quo hæc ipſa ſcribebat, eſſe M. CC. XXV. non multo poſt affirmat, dum loquens de Ordine Sanctiſſimi Patris noſtri Benedicti, atque eius in Ciſtercio reformatione, hæc ſubdit verba [e]. *Conſiderato igitur die gratiæ, occurret ſecundum computationem, ſexta hora eius diei, regulam à Venerabili Patre Benedicto fuiſſe conſcriptam: nam anno Dominicæ Incarnationis ſexcenteſimo, quaſi in meridie diei gratiæ, eius Magiſterium floruiſſe Chronica commemorant. Hora vero duodecima, in qua nos ſumus, iam annis viginti quinque centenarium ſuum tranſcendit.* Quaſi dicat in die gratiæ, qui Chriſto Sole Oriente, mundo illuxit, ſingulis centum annis computatis, pro horis ſingulis, Sanctus Benedictus, qui anno ſexcenteſimo vixit, meridiem, id eſt horam ſextam diei tenuit: nos vero ſumus in hora duodecima, id eſt in anno M. CC. poſtquam XXV. ſunt elapſi. Conſonat, quod idem auctor ait, Homilia XXXV. quæ eſt in ſecunda Dominica Aduentus. *Anno,* inquit, *præſenti, qui eſt M. CC. XXV. ab Incarnatione Domini, &c.*

e vbi ſupra.

Igitur (vt & hoc obiter notem) quod multis 3.
aliia dicendis, quod attinet ad tempus lucem dabit Cæſarius, qui olim ſermones illos dulces, mellitoſque, de infantia Saluatoris, mox vſque ad annum M. CC. XX. decem, & octo Homilias in Euangelia, quæ in Dominicis occurrerunt, deuotè concinnauerat, hoc eſt à Dominica prima poſt octauas Epiphaniæ, vſque ad Dominicam in Ramis Palmarum incluſiuè, anno M. CC. XXI. ad petitionem Fratrum, nec minus ad ſui Abbatis Imperium, inceptum Homiliarum opus interrupit, vt libros Dialogorum conſcriberet, quos duobus primis annis conſummauit, vt ſupra vidimus. Mox ad hunc annum M. CC. XXIII. Dialogis abſolutis interruptum Homiliarum opus reſumpſit, & eas à Dominica reſurrectionis, vſque ad exitum anni, tribus annis continuis conſummauit. Porrò hanc interruptionem ipſemet ſcribit in prologo ad eaſdem ipſas Homilias, ſic, Vt exiſtimo, Hermanum Abbatem alloquens. *Cum charitas veſtra mihi iniunxiſſet, Domine, Dominicalia exponere Euangelia;*

Euangelia; vix decem, & octo Homiliis expletis, quas Faſciculum vocant moralitatis, Abbate meo præcipiente, & Fratrum importuna petitione vrgête, compulſus ſum, vt noſtis, opus interrumpere, & Dialogum ſcribere miraculorum, quo, Dei adiutorio, expleto, rurſum ad Homilias recurro. Sic de ſe ipſo. Qualiter autem anno M. CC. XXVI. abſoluto opere Homiliarum Dominicalium, vitam Beati Engelberti Colonienſis, ante annum coronatum palma Martyrij, ornatiori adhuc ſtylo concinnauerit? Deo dante, in tempore dicemus.

5. Ex hac tum temporis, tum ſcriptorum Cæſarij calculatione, facile videas in hunc annum, aut circiter incidiſſe inſigne miraculum, quod tunc recens partum in poſterioribus Homiliis ipſe deſcribit, in conuerſo, quodam, adeo ſimile miraculo conuerſi Grandis Syluani, vt niſi circunſtantiæ loci, & temporis; atque aliæ non minores probarent diuerſa, facile pro eodem haberi poſſent. Igitur rem his verbis memoriæ prodit. [f] *Referam vobis nunc Fratres bonos fructus bonæ arboris. In Polonia laicus quidam in Ordine noſtro conuerſus eſt, nullam omnino ſciens orationem. Eſt enim conſuetudo gentis illius, vt cum intrant Eccleſias, caput pauimento allidant, & pectus tundant, ſicque recedant. Cumque inſtruendus eſſet conuerſus, neque* Miſerere mei Deus, *neque orationem Dominicam diſcere poſſet, propoſita eſt ei ſalutatio Angelica, ad quod ita reſpondit: Iam dulciter ſonat, ſpero, quia bene diſcam, Quid plura? Citius illam didicit, quam ſine ceſſatione, die, noctuque, dummodo vigilaret, & cum delectatione multa ruminauit. Nuper mortuus eſt homo, & ſepultus, & ecce arbor pulcherrima, ramis, & foliis decenter ornata, de illius tumulo egreſſa eſt. Mirantibus cunctis, quidnam hoc eſſet, vel quid portenderet, ad conſilium plurimorum etiam laicorum, qui tunc aderant, qui ſcire deſiderabant, de quo loco radices eiuſdem arboris exirent, reiecta terra viderunt omnes, quod principalis radix de corde hominis egrederetur. Nec ignorabant cauſam, qui eius narrant vitam, nam in ſingulis foliis, diſtinctis litteris,* Aue Maria *apparuit.*

f Homil. in Domin. 9.

6. *Pius Dominus tam dulci miraculo oſtendere dignatus eſt, quantum ei in ſuis ſeruis placeat laus, & memoria Matris. Quid enim dixerim eandem arbuſtulam; niſi ſalutationem Angelicam, quid radicem cordi infixam, niſi iugem eius memoriam. Credo, quod de Benedicto fructu figurata arboris, id eſt, filio Virginis, reficiatur, & ſatietur in vita æterna. Ecce Fratres, quod olim per Iſaiam de Ieſſe myſtice prophetatum eſt, in iſto quodammodo etiam ad litteram impletum. Hæc nobis relata ſunt a Domino Godefrido, Abbate de Belgis, qui hoc anno in eadem Prouincia viſitauit.* Hactenus ex Cæſario: qui dum euentum, & tunc recentem narrat, & Prouinciam determinat Poloniam, manifeſte diſtinctum videtur facere ab eo, qui in Waſconia longe antiquior ab auctoribus aliis memoratur. Quin huius arboris radices, à corde hominis, alterius procedentes ab ore inuente dicuntur. Non tamen ideo negem placuiſſe fieri, vt vnicum miraculum ſemel tantum contingens, dum per hominum ora diuagetur, circunſtantias mutauerit, adeo, vt merito duplex videri poſſet.

7. Hoc item anno ad ſuperos tranſierunt duo inſignes Pontifices, Vincentius, & Guilelmus, quos, ſpretis infulis, Ciſtercium amplexatos, alterum in Polonia, in Gallia alterum, ſuperioribus annis commemorauimus. Vincentium Cracouienſem olim Epiſcopum, poſt quinquennium peractum in Monachatu, excepit mors, ipſi ſoli læta, & fœlix: nam Andreouienſibus plane deploranda, qui tanti viri non ſolum Magiſterium amiſiſſent, verum exempla. De eo in Polonia hiſtoria ex Bibliotheca Ioannis Piſtorij collecta, & Baſileæ excuſſa, poſt infulas ſpretas, & Monachatum aſſumptum, commemorata, hæc habentur ſcripta. *Nudus nudum Chriſtum ſequutus eſt, anno Domini M. CC. XVIII. Et poſt quinque annos ergaſtulo carnis ſolutus in Domino quieuit, octaua die menſis Martij anno Domini. M. CC. XXIII. in Monaſterio Andrezouienſi, in medio chori ſepultus. Hic dum Cathedram Cracouienſem regeret, Chronicam Polonorum, quæ incipit:* Fratres tribus ex cauſis theatrales odere ſolennitates; *ſcripſit. Plura de exteris, quam Polonorum geſtis nedoſe, & inuolute in primis tribus libris perſtringens. Hic etiam decem præbendas in Eccleſia Kielcenſi fundaſſe, & dotaſſe aſſeritur.* Hactenus ibi de Vincentij morte, & ſcriptis. Conſonant Martinus Cromerus, [g] & Ioannes Herbertus, & quotquot res Polonicas ſcripſerunt. Meminit eius inter ſcriptores Ordinis Ciſtercienſis in ſua Bibliotheca Philippus Seguinus, [h] biennio tamen ante ponens illius mortem, ſicut & Monachatum, & electionem in Eccleſiam Cracouienſem. Meminit & Henriquez in Menologio ad ſecundam diem menſis Februarij.

g Lib. 7.

h Lib. 5 c. 3.

8. Guilelmum obiiſſe ante hunc annum, qui affirmant auctores, facile ex Rigordo conuincuntur, qui ſcribit eum interfuiſſe exequiis Philippi Regis. Quem melius Tabulæ Monaſterij Pontigniacenſis, vbi ſepultus iacet, quas, vt exiſtimo, ſequutus eſt Demochares, ſcribens obiiſſe in Feſto Sancti Clementis, hoc eſt vigeſima tertia Nouembris præſentis anni, in Villa Sancti Clodoaldi, ad quam forte diuertit rediens ex Synodo. Quod ſi verum eſt, obiit biennio peracto in Monachatu, quo tempore librum de Diuinis officiis ſcripſiſſe creditur. Vir fuit pietate; & doctrina æque inſignis, & quem omnes eximia cum laude memorant; nec ſolum inter Pontifices illuſtres illius æui verum inter Doctores, quorum ad nos ſcripta peruenerunt. Cardinalis Robertus Bellarminus, [i] hæc de ſumma Theologiæ ab eo ſcripta. Aubertus Miræus in ſuo auctuario ad Bibliothecam Eccleſiaſticam edicto hoc ipſo anno M. DC. XXXIX. quo nos hæc ſcribimus, referens Bellarminum hæc pauca addit. *Guillelmus Antiſſiodorenſis primum, deinde Pariſienſis illo nomine ſecundus Epiſcopus, obiit anno M. CC. XXIII. Sepultus Pontigniaci, quod eſt Ordinis Ciſtercienſis cœnobium. Guillelmus iſte, quem vulgo Antiſſiodorenſem vocant, ſcripſit ſummam Theologicam in quatuor libros ſententiarum, anno M. D. Pariſiis excuſſam. De qua vide cenſuram Bellarmini in Catalogo.* At neuter libri de Diuinis officiis meminit.

i de ſcriptorib. Eccleſ.

9. Exactius ergo Seguinus in hac parte ex monumentis Eccleſiæ Pontigniacenſis [k] *Guillelmus ait, Pariſienſis Epiſcopus, vita, & doctrina conſpicuus, ſcripſit inſigne, & vtile volumen, ſiue Summam Theologia. De officiis Diuinis, & alia multa. Nonnulli enim non Pariſienſem, ſed Antiſſiodorenſem nuncupant. Hic cum iam grauiſſimo eſſet ſenio confectus, Eremum, & quietem anhelans, ad celeberrimum Pontigniaci Ciſtercienſis Ordinis Monaſterium*

k in Biblio. lit. G.

ſterium ſeſe recepit; vbi ſcribens, & Deo ſeruiens, cœnobicam vitam fœliciſſime traduxit. Ceſſit autem fatis, vt ſcribit Vincentius Belluacenſis, anno ab orbe redempto viceſimo ſecundo, ſupra duodecies centeſimum: ſepultus eſt Pontigniaci. Conradus Geſnerus in Catalogo omnium ſcriptorum.) Sanſon Hauis libro de veritate vitæ, & Ordinis Sancti Guillelmi. Archiuum Pontigniaci. Hactenus Philippus Seguinus, in anno errans, quia Rigordum non vidit, & alias, quæ, Vincentius vnit in vno capite, putat ad eundem annum referenda. Ego, quod ait, Pontigniaci ſcripſiſſe, ad librum Diuinorum officiorum cenſeo referendum: aliàs ſummam iam longe ante conſcripſeſat, vt in procemio illius videre licet. Hunc item virum adſcribit Menologio Chryſoſtomus Henriquez, vigeſima tertia Nouembris, hoc eſt ea ipſa, qua obiit die.

10. Guillelmi Pariſienſis Epiſcopi egregia cum laude meminit Thomas Cantipratanus lib. 1. boni vniuerſalis, cap. 19. & lib. 2. cap. 56. in quorum primo loco introducit, ſollicitum pro Philippo Cancellario Pariſienſi, qui plura Eccleſiaſtica beneficia poſſidebat, ſuadentemque, vt omnia, vno excepto, renunciaret. *Renuit ille, ait, experiri ſe velle dicens, vtrum eſſet damnabile, beneficia plura tenere? Mortuus eſt ergo ſic: poſt paucos autem dies, cum dictus Pariſienſis Epiſcopus, finitis matutinis, orare vellet, vidit inter ſe, & lumen, quaſi vmbram hominis tetram nimis. Eleuata ergo manu conſignat ſe, & ſi ex parte Dei eſt, præcipit, vt loquatur. Cui reſpondit apparens: Alienus à Deo ſum. Et Præſul: Tu, quis es, inquit, Cui ille reſpondit: Ego ſum Cancellarius ille dudum, miſerrimus. Rurſus Epiſcopus, elato altius gemitu; Et quomodo tibi eſt ſic dolenti. Male, inquit, imo peſſime quia æternaliter damnatus ſum.* Hæc in primo loco. In ſecundo vero. *Audiuimus, ait, & de Venerabili viro Guillelmo, nato Aluernia, Pariſienſi Epiſcopo, quod cum nunciaretur ei, quendam Canonicum Eccleſiæ Pariſienſis inteſtatum deceſſiſſe, & ipſe de iure Canonico, in tribus millibus Marcharum ſuccedere deberet eidem, complosis manibus, reſpondit, abſit hoc à me: ſed heu miſero! pecunia ſua ſecum ſit in perditionem: & hæc dicens præcepit pecuniam in vſus pauperum erogari.* Hæc, & alia ſcripta de Guillelmo, non ſolum pietatem, & zelum viri, ſed fauores commendant, quibus viſitabatur vltra conſuetum.

1. Petrus Abbas Gumielis, à Ferdinando in Germaniam Legatus mittitur: 2. Ab Engelberto Archiepiſcopo Coloniæ, 3. atque aliis Prælatis, 4. & Eccleſiis, 5. Immenſum reliquiarum theſaurum accepit. 6. Eaſdem apud Gumielem viſitantibus, remiſſiones indultæ. 7. Dedicata Eccleſia Alcobacienſis, 8. & Conuentus tranſlatus. 9. Alfonſi Regis teſtamentum, 10. per tres Ciſtercij Abbates exequendum. 11. Mors, & in Alcobatia ſepultura. 12. Et Sanctius filias cum amitis ſuis componens.

CAPVT QVARTVM.

1. INTER hæc Ferdinando: Caſtellæ Rege, & belli, & pacis negotia pertractante; nec tantum in Prouinciis propriis, aut conuicinis, ſed etiam in remotis, Venerabilis Abbas Sancti Petri, Petrus itidem dictus (ſextus hic Ciſtercienſium Abbatum fuit) ab eodem eligitur, qui legatione in Germania fungeretur expediendis negotiis, quæ fœliciter breui conſummauit. Et facile potuerunt plura offerri ſub Regina Beatrice, quam Philippi Sueui quondam filiam, (Imperatoriam ſtirpem) memorauimus. Habemus Legatiæ huius illuſtrem teſtem, Engelbertum Pontificem Coloniæ (Martyrem Chriſti futurum intra biennium) litteris ad fideles omnes datis, quas mox ſubiungam. Hic tranſeuntem per vrbem Colonienſem Venerandum Abbatem amanter ſuſcepit, quo erat in religioſos omnes, maximè in Ciſtercienſes, deuoto animo; tum religioſe ardentem ſacras reliquias, quibus ea Prouincia præ aliis locupletatur: non ſolum multis, pretioſiſque donauit, verum aliis tum Prælatis, tum Eccleſiis, vt idem facerent, ſuo Venerando auctor exemplo fuit. Vix ex totius terræ Sanctuariis immunificum aliquod: Canonicorum, Monachorumque, & Sanctimonialium illuſtriora collegia largitate certabant; vt Hoſpitem Hiſpanum de ſuis inæſtimabilibus theſauris locupletaſent. Hinc celebre Sacrarium Sancti Petri, quod poſt fragmina multa, neque exigua, diſperſa per Hiſpaniam, integrum pene adhuc, certe inexhauſtum, neque vnquam exhauriendum, perſeueret. Porro ſacrarum omnium reliquiarum eiuſdem, qui ſupra Engelberti Archiepiſcopi teſtimoniales litteræ, quæ hodieque leguntur pro lectionibus, in anima earundem collocationis feſtiuitate, hæc verba continent. [a]

a ex officio proprio.

Engelbertus, ordinatione Diuina Sanctæ Colonienſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, vniuerſis Chriſti fidelibus, quorum conſpectui præſens ſcriptum oblatum fuerit, in Salutis auctore ſalutem.

Dominus Petrus, Abbas Sancti Petri de Gumiele, Ciſtercienſis Ordinis, Vir actu, & habitu Venerabilis, pro Regni ſui Caſtellæ negotio, quod gerebat, per ciuitatem Colonienſem iter faciens, dum meritis Sanctorum ſe commendando, perambularet diuerſas loci noſtri Eccleſias, tanquam in horto deliciarum confuſo, florum decore vario, reperit roſas Martyrum, lilia Virginum, & Violas Confeſſorum, in ipſarum Eccleſiarum gremiis conſonere, & tam deuota, quam debita fidelium frequentia venerari: & occulta fide proſpiciens inæſtimabilia Sanctorum pignora plurimorum, tanquam Regina Auſtri, menſa Salomonis, cibis, & apparatu Regio viſis, non habet in aliquo ſpiritum hæſitandi, aſſerens cum ipſa Regina: quæ videret fore maiora, quam rumor, quem audierat in terra ſua. Plenus itaque fide, & deuotione, ad inſtantiam noſtram, à diuerſis Eccleſiis noſtris, diuerſorum Sanctorum reliquias ſibi impetrauit donare. Sequitur Reliquiarum Sanctorum ſyllabus, & vnde ſinguli accepti diſtincta loca, ſequenti ſerie.

Ab

3. *Ab Eccleſia Sancti Gereonis, de reliquiis Thebea Legionis. Ab Eccleſia Sanctarum Virginum, de reliquiis earumdem, & corpus vnius Virginis. A Magiſtra, & Conuentu Sancti Maximini, caput vnum, & mentum Diaſma Virginis, cum aliis oſſibus eiuſdem collegij. A ſorore Eliſabeth recluſa apud Sanctum Marcellum, quendam Sanctimonialis Beati Maximini, caput Candida Virginis, de eodem collegio: & Caput Georgij Martyris, & de ſcapula Petri Apoſtoli, & de pluribus aliis reliquiis intitulatis a præfata Magiſtra: & de Capillis Magdalena. A Domino Hermano de Saxonia, maioris Eccleſia noſtra Cunerice, caput vnum de collegio Virginum. A Decano, & Conuentu S. Cuniberti, de Reliquiis earumdem Virginum, & Sanctorum Martyrum Nerei, Pancracij, & Aquiles.*

4. *A Magiſtra ex Conuentu Sanctorum Machabæorum, de reliquiis earundē Virginum. Ab Abbate, & Conuentu S. Pantaleonis, de Reliquiis Sanctorum Innocentium, S. Vincentij Martyris, Sanctorum Ewaldi, & Albini Martyrum: & Sanctorum Martyrum Felicis, & Audacti; & de petra ſupra quam ſedit Dominus, quando diſcipulis ſuis ait.* Meſſis quidem multa, operarij vero pauci. *Ab Abbate, & Conuentu S. Martini, de Reliquiis Sanctarum Virginum. A Decano, & Conuentu S. Maria ad gradus, de reliquiis earundem Virginum, & S. Annonis Archiepiſcopi, Patroni ſui. Ab Abbate Vallis S. Petri Ciſtercienſis Ordinis, caput vnius Virginis: Oſſa Simeonis Martyris, & de legione Thebeorum. A Decano Bonenſi de eadem legione. Ab Abbate Campenſi Ciſtercienſis Ordinis; caput vnius Virginis, & multa alia oſſa: & de liquore Iconis Domina noſtra. Ab Abbate de Beynſed, Ciſtercienſis Ordinis, ampullam vitream cum oleo S. Catherina. Ab Abbate de Bergis, Ciſtercienſis Ordinis, de Reliquiis Sanctarum Virginum. Ab Abbatiſſa Sancti Quirini, de capite S. Benedicti Abbatis, de Sanctis Martyribus, Laurentio, Georgio, & Sebaſtiano, & de ſepulchro Domina noſtra. Apud S. Trudonem, Coſta S. Liberti Martyris, & de cineribus eius, & ſanguine coagulato: & de cineribus S. Trudonis, & de panno, in quo inuoluta fuit Hoſtia, qua in carnem conuerſa eſt.* Hactenus ſyllabus Sanctorum Reliquiarum, quibus enumeratis pergit Engelbertus.

5. *Prædictorum itaque Sanctorum Reliquias ſub teſtimonio præſentis ſcripti, noſtro, & aliarum Eccleſiarum noſtrarum communiti ſigillo, prænotato Abbati dandas duximus, & transferendas in patriam ipſius, pro præſidio patria, pro Sanctorum noſtrorum veneratione dilatanda, & vt haſitantes de tot ciuitatis noſtra pignoribus, ad credendum facilius prouocatur. Nos vero ſollicita pietate proſequentes dulciſſima munera noſtra, ſupplicamus attentius, & in Domino conſulimus omnibus, ad quos fuerint tranſlata, vt ipſa cum deuota latitia, & læta deuotione ſuſcipiant, & condigne venerentur ſuſcepta: quatenus meritis dictorum Sanctorum, quorum certiſſima ſunt reliquia, præſentia munera, hic, & in futuro propitiationis abundantiam mereantur ab Altiſſimo, qui in eiſdem vult honorari Sanctis, quos cum ipſo Beata iam perfrui conſtat immortalitate. Datis Colonia quarto Nonas Decembris, anno gratia M. CC. XXIII.* Hactenus litteræ Archiepiſcopi Engelberti.

6. Hic fructus Legatiæ à Petro peractæ vſque in hunc diem manens. Nam quem negotia exitum habuerint, antiqui nobis nequaquam tradidere, Sed etſi non ex occaſione Reliquiarum legatiam nouiſſemus, ſepulta permanſiſſet cum multis aliis. Extat & in eodem Monaſterio duodecim Pontificum indultum, in quo ſinguli quadraginta dies concedunt remiſſionis pœnarum, tum his *qui ad Fabricam luminaria, ornamenta, dicti Monaſterij manus porrexerint adiutrices, aut qui in eorum teſtamentis, vel extra, aurum, argentum, veſtimenta, libros, calices, ſeu quauis alia dicto Monaſterio neceſſaria donauerint, legauerint, ſeu donari, vel legari procurauerint, tum his, qui reliquias plurimas ibidem exiſtentes deuote viſitauerint, honorauerint, aut eis oblationes fecerint, &c.* Et tandem concludunt. *In cuius rei teſtimonium præſentibus litteris ſigilla noſtra appoſuimus. Datum Auenione, ſeptima die Iulij, anno Domini M. CCC. XLV. Pontificatus Domini Clementis Papæ VI. anno quarto.* Hæc de incrementis Monaſterij Sancti Petri, quod tantus Reliquiarum Theſaurus, tantus indulgentiarum locupletauit.

Hoc ipſo anno, quia Hiſpana ſemel cœpimus, 7.
cum præcedenti dedicata fuiſſet, ſolenni ritu noua Baſilica Eccleſiæ Alcobatienſis in Luſitania, Monachi demum, relictis antiquis ſedibus, tranſierunt ad nouas, in die S. Sixti Papæ & Martyris, quæ numeratur ſexta Menſis Auguſti. In hoc opere Brito Luſitanus, [b] duplicia contigiſſe narrat miracula, vtraque reperita, quæ nefas eſſet ſilentio præterire: Alterum in Brutis, alterum in Magiſtro totius operis præcipuo. In Brutis illud admirandum fuit, quod longo ſatis tractu, quippe vltra leucam, quo lapides portabant ad ædificium, ſine vllo ductore ſemper ierint, ſemper redierint, neque de via ab itinere, neque in illo impedita vllis obſtaculis, adeo, vt ſolum egerent onerari, exonerarique ab his, qui præſidebant, aut fabricabant; taliqua immunia ab humana conductione, quod toto dicitur duraſſe tempore fabricæ. Sed mirabilius adhuc in Magiſtro, Claræ Vallis conuerſo, nomine Deſiderio, Viro Sancto, quod quoties ad priorem, Domum vbi Conuentus erat, tranſire vellet, maximè ſacris myſteriis affuturus, pallio, vt nauigio, vti conſueuerit, quo flumen tranaret, atque adeo ſolidam aquam ſemper inuenerit, vt non ſolum ſubmergi non timeret, ſed neque pallium madefactum inde extraheret; quin adeo ſiccum, ac ſi aquas non tetigiſſet. Hæc prodigia illuſtraſſe feruntur Eccleſiæ opus.

[b] lib. 3. c. 21.

Conſummata memoratur lapidea fabrica, an- 8.
no M. CC. XV. à quo vſque ad M. CC. XXII. ſacris picturis, altaribus, atque id genus aliis exornata, eo tandem anno dedicata legitur, à duobus Epiſcopis Vliſſiponenſi Aluaro, & Conimbricenſi Ægea, cum clauum Alcobatiæ teneret Petrus cognomento Egeas, cuius ſuperius fecimus mentionem. Contigit autem dicta dedicatio ad vigeſimum diem menſis Octobris. Nec multo poſt, ſequenti nimirum anno, ſed non integro elapſo, id eſt, hoc ipſo, quem Annales noſtri deſcribunt tranſlatus Conuentus; ad perpetuam memoriam præfixa nota, atque exarata verſibus, qui hodieque leguntur in muro Clauſtrali.

Nos trahe Virgo Pia, trahe nos Virgo Maria
Nos trahe, ne patria pene tenere via.
Sic quia tranſlati vinemus ad aſtra vocati
Nobis, noſque ſibi conſociemur ibi.
Hic te laudamus cordibus, pectore, vocibus hymnis,

Quo

Quo loca tranſtulimus innetterata nouis.
Auguſti menſis octauus tunc erat Idus;
Eram ſi quæris, huic erat iſte modus.
Mille ducentorum tunc ſexageſima prima
Extitit annorum.

Hactenus de Alcobatiæ tranſlatione.

Creuiſſe habitatores nouæ fabricæ, vſque ad circiter mille, traditio eſt: quamuis ad Millenarium nunquam pertigerint; quippe nonnullis de medio ſublatis priuſquam alij ſuccederent, qui eum numerum forent impleturi. Inde Diuinam laudem inceſſantem viguiſſe in Alcobatiæ, cum omnes ſimul non poſſet chorus capere, continua centuriarum, ſibi in eo ſuccedentium viciſſitudine. Atque hunc numerum permanſiſſe tradunt per multos annos, vſque ad graſſantem totius Europæ peſtem, quo imminutus legitur; & quod mireris, vix ad partem decimam; neque ad hanc diem vltra reparandus.

9. Hoc eodem anno quinque ante menſes à Conuentus tranſlatione, obierat Alfonſus Rex Luſitanus, condito ante ſeſqui annum teſtamento quod Brandaonius adducit, [c] in quo & ſe apud Alcobaciam ſepeliri; & tam in ea, quam in aliis Eccleſiis Ordinis per vniuerſum Regnum anniuerſarium celebrari iubet; & demum teſtamenti exequutores tres, inter alios, Ciſtercienſes Abbates nominat, de Alcobacia, de Tarouca, & de Zeiza, per quos omnia venirent adimplenda. Integrum teſtamentum apud Brandaonium legat, quicumque volet: quæ ſpeciales Ciſtercio concernunt clauſulæ, ita habent. *De tertia vero parte (ſcilicet bonorum nobilium, & ſe mouentium, nam duas alias paulo ante prædixerat inter legitimos filios diuidendas.) Mando, quod Abbas Alcobacia, & Prior Sancta Crucis, & Magiſter Templi, & Prior Hoſpitalis, & Abbas S. Ioannis de Tarouca, & Abbas S. Tyrſi, & Abbas de Cecia faciant tali modo, quod vbicumque me mori contigerit extra Regnum meum, faciant duci corpus meum per meas expenſas ad Alcobaciam; vbi me ſepeliri iubeo. Et mando, quod de ipſa tertia dent Domino Papa III. M. morab. Monaſterio Alcobatia II. M. morab. pro meo anniuerſario. Sancta Maria de Rocamador. II. M. morab pro meo anniuerſario. Capitulo S. Iacobi de Galletia II. M. morabit. pro meo anniuerſario.* Et paulo inferius. *Monaſterio S. Ioannis de Tarouca D. Morabit, pro meo anniuerſario. Et rogo, quod quodlibet iſtorum anniuerſariorum fiat ſemper in die mortis mea, & fiant tres commemorationes pro me per tres partes anni, & qualibet die faciant celebrari vnam Miſſam in perpetuum pro anima mea. Etſi ego in vita mea dedero iſta anniuerſaria, vel eorum aliquid, ipſi, quibus ea, vel illud dedero, orent pro me, tanquam pro viuo, & poſt mortem meam faciant iſta anniuerſaria, & iſtas commemorationes, ſicut ſupra dictum eſt, ſicut faciunt in aliis locis, vbi ego iam dedi mea anniuerſaria. Mando & Abbati Alcobacia, & aliis ſupra nominatis, quod dent Monaſterio de Salzeda. C. morabit. pro meo anniuerſario. Monaſterio de Mazacira. C. morabit. pro meo anniuerſario. Monbſterio S. Petri de Aquilis. C. morabit. pro meo anniuerſario. Monaſterio de Burio. C. morabit. pro meo anniuerſario.* Et tandem concludit. *Mando Monaſterio de Alcobacia omnes meas ſortelhas maiores, & minores; & omnes meos annulos, quos habuero in die mortis mea.* Hactenus, quæ ab Alfonſo noſtris Legata.

c lib. 3 c. vlt. & in Appendice.

10. Verum, quod attinet ad eorundem, & aliorum Legatorum exequutionem per eoſdem facienda, præter eas, quas in principio memorauimus, aliæ clauſulæ veniunt tranſcribendæ [d] *Mando*, ait, *quod Abbas Alcobatia, & alij ſupra nominati dent filiis meis, & filiabus, quos habuero, de aliis mulieribus, vnicuique illorum D. marabitinos.* Et infra. *Mando adhuc, quod quicumque tenuerint meum theſaurum, vel meos theſauros in die mortis mea, quod dent illos Abbati Alcobatia, & aliis ſupra nominatis, ad diuidendum, ſicut ſuperius dictum eſt.* Et item. *Mando & quod filius meus, vel filia, qui, vel qua loco meo regnauerit, & mei Vaſalli ſine mora, & ſine contradictione aliqua, dent totam iſtam meam tertiam Abbati Alcobacia, & aliis ſupra nominatis, & ipſi diuidant eam ſicut ſuperius dictum eſt. Etſi filius meus, vel filia mea, qui, vel qua loco meo regnauerit, & mei Vaſalli noluerint ei dare iſtam meam tertiam, rogo ipſe, ſicut in illis confido, quod ipſi quærant illam per Dominum Papam. Et rogo, & deprecor Dominum Papam, & oſculor terram coram pedibus eius, quod ipſe per ſuam Sanctam pietatem faciat iſtam meam mandam adimpleri, & obſeruari, ita quod nullus contra illam venire poſſit.* Hactenus teſtamentum, quod factum dicitur Æra M. CC. LIX. id eſt ante biennium, cum idem Rex, vt ipſe initio ait *incolumis exiſteret, & nulla corporis grauaretur infirmitate.* Cæterum quo illibatior conſeruaretur, vſque in diem mortis eius, hanc illi tandem clauſulam impoſuit, quæ claudit cæteras. *Vt autem hæc mea manda melius poſſint impleri, præcepi fieri octo chartas, meo ſigillo plumbeo munitas, quarum vnam tenet Abbas Alcobatia, ſecundam Prior S. Crucis, tertiam Magiſter Templi quartam Prior Hoſpitalis, quintam Abbas Sancti Ioannis de Tarouca, Sextam Abbas S. Tyrſi, ſeptimam Abbas de Ceiza, octauam penes me facio conſeruari; quæ fuerunt facta apud Sanctarum, Menſe Nouembris, Æra M. CC. LIX.* Ita Alfonſus, neque in vita, neque in morte quidquam tutum putabat ſine Ciſtercio.

d ex eodem teſtamento.

11. Dies, & annus obitus conſtat ex libro obituum Sanctæ Crucis Conimbricenſis, quem refert Brandaonius, [e] & in quo, ait, hæc verba contineri. *Octauo Kalendas Aprilis obiit Dominus Alfonſus, tertius Rex Portugalia, Æra M. CC. LXI.* Hinc factum eſt, vt Conuentu nondum tranſlato ad nouam Alcobaciam ex antiqua, nec ante menſem Auguſtum transferendo, corpus Regis non ſtatim aſportatum ad proprium tumulum; ſed depoſitum fuerit, cum Conuentu & ipſum transferendum. Sed neque ante decennium tranſlatum eſt, incertum quam ob cauſam, quod ſepulchralis inſcriptio, quæ hodie conſeruatur. manifeſtat, ſic enim habet. *CONDITVR HOC TVMVLO DOMINVS ALFONSVS SECVNDVS NOMINE, ORDINEQVE TERTIVS LVSITANIÆ REX. ANNO M. CC. XXXIII.*

e vbi ſupra.

Frequens eſt, quæ non ſtatim exequamur differre nimium, illud tarius, quod non prorſus omittamus, quæ iam diſtulimus. Sepulchralis inſcriptio Alfonſi feſellit multos, vt vixiſſe putarent ad illum annum. Verum obiiſſe ante M. CC. XXIII. quo Sanctius filius eius iam regnaret, vltra memoriam libri Sanctæ Crucis inſtrumenta confirmant, & acta publica; ex quibus nos nonnulla recenſebimus.

12. Quo anno Patri in Regno ſucceſſit Sanctius,

compoſuit,

compoſuit cum amitis Sanctia, Taraſiaque, quibus addita Blanca, natu minor, amicabilius, quam Frater compoſuerat. Extat, & legitur inſtrumentum compoſitionis ſatis prolixum, ex quo in gratiam Lectoris hæc decerpo. *In Dei nomine. Hac eſt forma pacis, & compoſitionis facta inter Dominum Sanctium, illuſtrem Regem Portugalia ex vna parte, & nobiliſſimas Reginas. D. T. & D. S. & D. Brancam ex altera, ſua ſponte, & in ſua ſanitate, ſuper Caſtris Montis maioris, & Alenquer, & ſuper Iſgeiram: videlicet, quod Regina Domina Taraſia, & Domina Sanctia debent tenere in vita ſua Caſtrum de Alenquer, & poſt mortem naturalem Reginæ D. T. & Regina D. S. ipſum Caſtrum de Alenquer debet redire cum omni iure ſuo libere, & ſine omni diminutione, ad dictum Dominum. S. Regem Portugalia, & ad filium eius, vel ad ſuum haredem legitimum; & Regina Domina Taraſia debet habere in vita ſua Caſtrum Montis Maioris, & Iſgeiram, & poſt eius mortem naturalem, Regina Domina Branca debet habere ipſum Caſtrum, & Iſgeiram: & poſt mortem naturalem ipſarum ambarum, Caſtrum ipſum cum omni iure ſuo, libere, & ſine omni diminutione redeat, cum ſuis pertinentiis ad dictum Dominum. S. Regem Portugalia, vel ad eius legitimum haredem; & poſt mortem naturalem Regina D. T. & Regina. D. B. Iſgeira debet remanere Monaſterio de Lorbano pro hareditate. Et ſciendum eſt, quod propter iſtud pactum, quod pradicta Regina Domino Regi faciunt, de ipſis Caſtris, Dominus Rex dedit Regina Domina Taraſia, & Regina Domina Sanctia in vita ipſarum, annuatim quatuor millia morabitinorum, pro quibus Dominus Rex dedit eis in vita earum omnes redditus, de turribus veteribus, ſiue plus valeant, ſiue minus, quos ipſa amba Regina debent diuidere inter ſe; Alcazar vero eiuſdem Caſtri debet tenere Vaſallus Domini Regis, & debet habere Alcaidariam, & quando Regina, vel aliqua earum voluerit, quod prætor mutetur, debet hoc Domino Regi ſignificare, & Dominus Rex debet illum mutare, & mittere ibi aliam, qui bene paret eis totas ſuas cauſas.* Hæ præcipuè concordiæ conditiones, reliquas in Brandaonio legat, quicumque volet.

---

1. In Luſitania, conſummata Arce Auiſienſi, 2. Eborenſes, & locum, & nomen mutant. 3. Calatrauenſium victoria repetita 4. ſub Ferdinandi auſpiciis, 5. Beacia Regulus à ſuis interfectus, 6. & acquiſita Ferdinando vrbs, prævalente virtute Sacra militia. 7. Petri Comitis, & violantis vxoris mors, ſepultura notanda. 8. Acta Capituli, 9. & iuſſum celebrari anniuerſarium Philippi Regis. 10. Chronologia, & notata cænobia duo.

CAPVT QVINTVM.

INTER hæc, quod ad militias ſacras
1. attinet, Eborenſis pro Ferdinando Yanez Ferdinandum ſecundum Roderici, cognomento Monteyro, ſubrogauerat: & ſub vtroque Arcem Auiſienſem, ad quam tranſiret, atque oppidum contiguum ædificabat. Fabricam noctu tantum ſurrexiſſe, ne à Mauris videretur, traditio eſt, appoſitis interdiu arborum ramis, quibus occultaretur, quouſque ſubitaneum opus velut erumpens terreret miraculo, & vt non victos, pauidos, hoc eſt faciles vinci hoſtes efficeret. Ita in præludio [a] de exordio huius Or-
a cap. 6. tit. 2. dinis, quod ſtatutis præfixum circumfertur, quamuis non deſint, qui de facto dubitent, quibus modo non vacat reſpondere. Conſtat perfectis Arce, oppidoque, atque muris vallatis per circuitum, Ferdinandum Ruizium in eum locum Conuentum tranſtuliſſe. In porta oppidi, quæ à Sancto Rocho dicitur, inſcriptio hodieque extat confuſa ſatis, quippe quæ nec Magiſtrum diſtinguat, neque annum exprimat. En eius verba.

FERRANDVS, MAGISTER DEI GRATIA ORDINIS CALATRAVENSIS IN PORTVGALIA, CVM SVO CONVENTV PLANTAVIT AVIS IN FESTIVITATE ASSVMPTIONIS SANCTÆ MARIÆ ÆRA M. CC. XXII. STEPHANVS MARTINI SCRIPSIT. PATER NOSTER PRO ANIMA EIVS.

Ex qua inſcriptione triplex dubium oritur.
2. Primum ſub quo Ferrando, ſeu Ferdinando tranſlatæ Sedes, Yanez, an Monteyro? & multi ad hunc putant referendum, multi ad illum. Secundum, quiſnam annus deſignetur in numero; illa poſteriori nota X X I I. quam Brito L X I. interpretatur; auctor illius tractatus, qui circumfertur cum diffinitionibus L I I. Denique tertium; quid verbo illo *plantauit*, ſignificetur? An poſuit primum lapidem, an poſt opus perfectum Conuentum tranſtulit, atque in eo collocauit militiam ſacram? Mihi vt non omnia, ſic duo certa videntur, conditionate tamen pronuncianda, non abſolute. Primum eſt, ſi nota numeri ſignificat Æram M. C C. L I I. id eſt, annum M. CC. X I V. neque ad Magiſtrum Ferdinandum Monteyro, neque ad conſummationem nonæ Arcis, aut tranſlationem Conuentus referendam, ſed ad primum ædificij ſurgentis lapidem ſub Ferdinando Yanez, quod poſt nonennium ſucceſſor conſummauit. Secundum eſt, ſi deorter hunc annum, quem nunc deſcribimus, hoc eſt Æram M. CC. LXI. & de Magiſtro Ferdinando Monteyro loqui, & de Militiæ & Conuentus tranſlatione. Nam quod ea ſub ipſo facta ſit, ipſi etiam fatentur, qui in aliis contrarium aſſeuerant. Vnde & à multis Magiſter primus dicitur Ordinis de Auis, non quaſi alij eundem non præceſſerint, Petrus Ægeas, & Ferdinandus Yanez, ſed quia omnes in Ebora, reſeruata illi militiæ tranſlatione, vt & vltimus Eboræ, & primus merito Auiſij dici poſſit. Ergo ad hunc annum mutationem factam credimus ſub hoc quarto Magiſtro, loci ſimul, & nominis, in quibus perſeuerat vſque ad hanc diem.

Eiſdem temporibus Militia Calatrauenſis in 3.
Caſtella, ſub Ferdinandia Regis fauſtis ſignis,

multis

multas de Mauris victorias reportabat. Beaciæ Regulus (nam ea vrbs Sarraceuis iterum ceſſerat) in ſeruitutem adactus, retenta licet vrbe; expugnatum illuſtre Caſtrum Queſada: & hoſtes, qui effugere gladium, capti ad ſeptem millia hominum. Vicina oppida, qua capta, qua incenſa; ingens ex cunctis præda abigebatur. Inde Rege his in locis conſiſtente, Sanct-Iacobæus, & Calatrauenſis Magiſtri miſſi, qui in agros Cordubæ graſſarentur ferro, & igni. Et reſiſtere laceſſiti barbari, pluſquam mediocri animo: ſed tandem ceſſit victoria cruce ſignatis, & profligatis hoſtibus, ingentia ex prælio ſpolia reportarunt. Tum Hyeme vrgente, Ferdinandus ad propriã redux vtrumque armis præfecit, queis parta tuerentur, & conſeruarent. Atque hæc ad finem anni M. CC. XXI. Giennium vrbs expugnata, Arx illuſtris, cui Fliego nomen: atque ingẽs illinc præda abacta eſt Almohadum nobilium, & prædiuitum; qui dudum Caſtrum illud inhabitabant. Inde Arce Loxæ diruta, & cæſis ad quatuordecim millia Sarracenis, ni fallit numerus: ad Illiberim vſque peruentum eſt (Granatam vulgo dicimus) & tantus pauor Barbaris incuſſus, vt: ne per noſtros agri vaſtarẽtur, vltro captiuos omnes Chriſtianos, (& erant multi numero) offerrent; ſine vllo alio pretio reſtituendos. Aderat his victoriis Beaciæ Rex Ferdinandi, vt pepigerat, Vaſallus; & tribus armatorum ex ſuis millibus (metu ex noſtris, an in ſocios æmulatione?) in ſuæ gentis Reges decertabat.

4. Aſt Ferdinandus aſpernatus fidem hominis infidelis, nec tutum reputans barbari obſequium, à quo cum vellet poſſet reſilire, antequam ad Caſtellam reuerteretur, illuſtria duo Caſtra ſibi firmauit; Martos, & Anduxar, petita ab ipſo per ſpeciem amicitiæ: ſed quæ ſi forte dare renuiſſet, auferenda violenter non dubitaret. Nec voluit Regulus, cum ſola Caſtra poſſet, gratiam Regis cum eis ſimul amittere; pro qua ſociorum inuidiam incurriſſet. Summa ſtultitia eſt offendere eum, pro quo alios offenderis, tunc demum omnium vindictas excepturus. Ferdinandus ad Martos Gundiſaluum, Calatrauæ Magiſtrum, cum aliis viris magnis pro ſe reliquit, dum hyeme vrgente, Toletum redit. Sed Gundiſaluum non deterruit hyems, quo minus Hiſpalim vſque penetraret, tanta obſiſtente barbarorum multitudine, vt pene eum inſultus penituerit, pene retroceſſiſſet, ſi tunc liceret. Hiſpalim inter, & Carmonam pugnatum eſt, magno vtrinque ardore, vt multo tempore anceps victoria fuerit: ſed vicit tandem Magiſter Calatrauæ, tanta tam ſua, quam ſuorum militum gloria, vt cæſi in eo prælio, præter fuga elapſos, captoſque, vſque ad viginti millia commemorentur. Tot homines alebat tunc Hiſpania, tot abſumebat gladius, tot incolarum frequentia reparabat. Hæc ad annum M. CC. XXII. quæ hucuſque diſtulimus, vt huius anni victoriis aggregaretur.

5. Ergo hoc anno, aperiente vere, iterum Ferdinandus cõtra Paganos, & cũ eo iterũ militia Calatrauæ, agmen ducẽte Magiſtro Gundiſaluo, qui pro decem millibus à Rege cõputabatur. Affuiſſe dicitur etiã cũ ſuis copiis Beaciæ Rex, ne perderet per vnã omiſſionem, quæ hactenus meruiſſet per tot obſequia. Sed Ferdinandus nõ tã ſuos milites habere concupiſcens, quàm ſuũ Regnũ, tria alia Caſtra petiit, obtinuitque; nã quid iam Barbarus negare illi auderet? Burgalimar, Capellam, & Saluaterrã. Neque contentus litteris petentibus, quibus reddi iubebat; Arcem Beaciæ ſibi tradi fecit, velut in obſidem, tandiu poſſidendã, quandiu tria illa Caſtra non acciperet. Tot petere Ferdinandus videbatur, vt aliquid ei Regulus negaret; verum è contra Regulus tot dare, vt in nullo de eo cõqueri poſſet. Hæc plerumq; conditio miſerorũ, illa potentium. Traditis ſtatim Regi duobus Caſtris, Saluaterra nimirũ, & Burgalimar, rebellauit Capella, & neq; ſuo, neque Caſtellæ Regi parere voluit. Siue alterũ coactũ id iuſſiſſe prudẽter putauit, ſeu propriis viribus, & natura loci fidens contempſit alterũ, à quo nihil timeret, vt ipſe etiã euentus paulo poſt docuit. Hæc vltima miſeria Barbari fuit. Quippe dum Regi nimium placere copit, Beaciæ Arcem ab ipſo recepturus; ſuos cõtra Capellã milites mittit, quod Beaciani, iniquo ferentes anima, ſiue nefas putarent impugnare, quos ipſe fideliores expertus eſſet; ſiue tranſiiſſe ad Chriſtianã religionẽ perſuaderentur; qui adeo in cunctis Chriſtianis obſequebatur; comprehenſum atrociter trucidant, & qui Regno ſpoliatus ab inimicis, vitã ſaltem tranquillã produxiſſet, à ſuis vita orbatus ſimul, & Regno, in ſcyllã incidit, dũ Carybdim deuitaret. Contẽptui veniunt obſequioſi Reges, & pudet populũ parere parẽti aliis.

Occiſo Regulo, Beaciani Proceres, dũ Ferdinãdum timent, haud dubie in eis vlturũ, quod delectabat, & qui iã Regulũ de medio ſublatum viderat, vt vrbẽ ſibi aſſereret (qui omnium conſiliorũ illius ſcopus fuit) per ſpeciem pietatis, fideique, in amicum defunctum, ipſos etiã haud dubie ſublaturum: truces à cæde proprij ſui domini, atque à deſperatione concepta ſumentes animũ, obſidere Arcem, impugnare, per vim apertam, per ſubterraneas fraudes in obſeſſos irruere; demum neque machinis parcebant, neque inſultibus. Præerat arci, Ferdinandi iuſſu, Magiſter Calatrauæ, cum non valida manu ſuæ Militiæ: quippe in amica vrbe nihil ſibi timendum arbitrabantur. At vbi cuncta in contrarium mutata vident, & pro Rege obſequente, rebelles Proceres, armatam multitudinem, atque ipſum vulgus in ipſos coniurare, neque vllum ſibi paucis, & concluſis, forte & penuria victualium laborantibus, niſi in propria virtute præſidium fore, tandiu viriliter inſultus ſuſtinuere, quandiu tranſmiſſo à Ferdinando Rege auxilio, territi Sarraceni, pars fuga elapſi, & pars ſe vltro Magiſtro dedidere. Ita Beacia virtute Calatrauenſium in poteſtatem Ferdinandi Regis venit, neque, vt hactenus, ſtatim amittenda, ſed iam non vltra ad Paganos reditura. Hæc raptim ex hiſtoria generali, [c] atque ex Rades Andradio, qui cuncta narrant. [d] 6.

c *circa hu ann.*
d *Calatr.* 18

Hoc ipſo anno (nam neque hæc omittam) funeſtauit Hortenſe Monaſterium, illuſtris Comitis Petri Manrique mors, quẽ Virginis Mariæ inuocatione: Giganteæ ſtaturæ hoſtem paganum, nomine Zafram ſuperaſſe diximus, è cuius gratia in Mariam munificentia, dilatam Hortam in finibus Valeriæ, quam hodie Concham vocant memorauimus. Iacet in muro clauſtri, ſub arcu lapideo, ordine ſecundo, ab Eccleſia in Capitulum euntibus (nam primum Comes Petrus, & Sanctia Infans, Regis Nauarræ filia, coniuges occupant) ſub recenti inſcriptione, vulgari lingua, ſed ex antiqua extracta, quæ tam victoriã partam de Sarraceno, Virginis interuentu, quam piam Comitis in ortam largitatem memoriæ prodit. Sub eodem arcu iacet Violans vxor, de qua in recenti auctore 7.

ſcriptum

ſcriptum lego : quod ſuperuiuens Comiti, cum violatæ caſtitatis nota eſſet inuſta, Alfonſus decimus, cognomento Sapiens, ab arcu extractam in Cœmeterio ſepeliri iuſſerit, velut indignam ſociari tanto viro, cui vel defuncto fides ſeruanda foret. Addita & inſcriptione ſepulturæ, quæ diuiſionis cauſam propalaret. Iacuiſſe porro ſub hac nota fœminam intra ducẽtos annos, quoadvſque inuictus orbis Imperator, Carolus V. inuiſens Hortam, luſtranſque ſepulchra, reſtitui loco iuſſit, quaſi iam tot annorum pœnitentia admiſſæ culpæ abluiſſet ſuſpicionem. Ita in Epitome vitæ Caroli V. nec libuit rem ſilentio præterire.

8. In Capitulo ſtatuta pauca lego, aut periere, ſi quæ alia promulgarunt antiqui Patres. Id tamen in B. Virginis honorem præceptum eſt *Vt in omnibus Abbatiis noſtri Ordinis fiat proceſſio in Aſſumptione B. Mariæ, & in egreſſu dicatur reſponſum*, Hodie Maria Virgo. *In ſecunda ſtatione*: Fœlix namque es. *In ingreſſu Eccleſiæ Antiphona*, Aſcendit Chriſtus. Statutum item : *Vt nullus deſtitutus a Capitulo Generali, reſtituatur in loco, de quo depoſitus fuerit, ſine nutu Capituli Generalis.* Hoc ad ſeueriorem diſciplinam, ne facili pœnarum relaxatione, contemnerentur culpæ in totius perniciem Religionis. Grauiora crimina tutius ſine pœna, quàm cum leui coerceas : quippe præſumi poſſunt ignorata, quando diſſimulantur ; ſi non laterent, ſeuere caſtiganda. At leuiter correpta ſtatim produnt, quam impune peccare cunctis liceat ; & multo plures exemplum culpæ allicit, quam pœna deterreat, à qua ſciant non multum timendum fore.

9. In eodem Capitulo prouiſum eſt (grati ſimul, & pij animi ſignum) vt *Anniuerſarium Philippi, Francorum Regis, fiat per totum Ordinem, ſecundo Idus Iuly in perpetuum. Cum collecta.* Præſta quæſumus Domine : *ſingulariter: Secunda :* Fidelium. Non multum eſſet, ſi per totam Galliam, anniuerſarium Regis celebraretur: at per Hiſpaniam, Angliam, Italiamque, Germaniam, atque reliquas nationes celebrari iuberi, ingens haud dubiè pietatis iudicium fuit. Quamuis non negem, nonnihil potentiæ : aliàs quis dubitet à multis aliis Regibus æqualia beneficia ſuſcepiſſe Ciſtercium? Ab aliquibus fortaſſe etiam maiora. Certè ab Alfonſo, Hiſpaniæ Imperatore, multa, & magna ſuſceperat, neque pauciora, minoraue ab eius nepote; quem & vxorem ſimul Eleonoram, vltra illuſtria fundata Monaſteria, tam Monachorum quàm Sanctimonialium, vt non abſoluto conditionali voto, ſe ipſos addixiſſe Ciſtercio ſuperius vidimus. Haud tamen vlli eorum conceſſum eſt id quod Philippo Regi, non ſolum in totius cœnobiis Ordinis, ſed nec in propria ditione, aut in his ſaltem, quæ ab ipſis conſtructa eſſent.

In Chronologia duas tantum Eccleſias notatas legu, quæ hoc anno accreuerint : S. Mariæ de Cips, & Fontis Clari. Et prima nobis penitus ignota : niſi quod tamen apud Henricum in Geneſibus de linea Morimundi memoratur incerta Matre. Clarus Fons, notius multo Monaſterium, ſi forte idem, quod in Aragonia, ad Cince fluuij ripas conſtructum in Ilerdenſi Diœceſi; poſt longum tempus tranſlatum Cæſarauguſtam, altero ab vrbe lapide, à Sancta Virgine Fide cognominatur; fundatore Iacobo Aragonenſi, vt eiuſdem cœnobij tabulæ habent. In Chronologia Fonte-Claros duos inuenio : hoc anno vnum, alterum poſt tredecim; nempe M.CC. XXXVI. Neutrum tamen conueniens huius initiis, quæ ex inſtrumentis conſtat referenda ad annum M. CC. XXX. Nobis hæc breuiter in præſenti notaſſe ſatis pro inſtituto, in reliquis inſtrumenta ipſa ſequemur. Interim Monaſteria Sanctimonialium, quæ plura hoc anno exorta, prout ea inuenimus, proferamus. 10.

1. Villa-Maior in Burgenſi Diœceſi domus, 2. Sanctimoniales ſuſcipit ; 3. quam tamen Monachi olim inhabitarunt. 4. Ferdinandi indultum, 5. & ex eo opulentia domus notata. 6. Dicata Deo fundatoris filiæ : 7. & Conuentus tranſlatus, ac relatus noſtra ætate. 8. Dictum de aliis duobus Abbatiis. 9. Et de Suinicana, 10. & eius incrementis non contemnendis. 11. Demum de Itala ad hunc annum ſurgente ſub S. Mariæ de Monte Oliueti aduocatione.

CAPVT SEXTVM.

1. HOc ergo anno noua prole auctum Hueſgenſe Monaſterium in veteri Caſtella, in nouam ſe familiam dilatauit. Villamaiur loco nomen, cuius hæc fere initia fuiſſe lego. Erat in Diœceſi Burgenſi antiqua ædes, quæ Monachorum olim tunc deſerta, & vacua, ſolo cœnobij nomine retento, Domino ſæcularium ſubiiciebatur : hanc Garſias Ferdinandus, dictus Sarmiento perantiqua familia illuſtrique, Berengariæ Reginæ magnus Oeconomus (maiorem domos Hiſpani noſtri appellant) duabus filiabus quas, ſuſceperat, Chriſto in ea conſecrandis concupiuit, & iuſto pretio emit à propriis Dominis. Extat adhuc venditionis, & emptionis publicum inſtrumentum, hoc anno factum, quod quando proximiora alia non ſubſunt, extractum ex archiuis eiuſdem domus, non pigebit ad litteram tranſcribere. Sic autem habet. [a]

a ex Arch. Monaſt. Villamaioris.

Notum ſit omnibus, tam præſentibus, quam futuris, quod ego Dominus Garſias, vna cum vxore mea Donna Marqueſa, & cum Domino Roderico, Roderici, & Domino Petro Roderici, & Domino Guillelmo Petri, & Domino Tello Alfonſi, & Donna Maiore Alfonſi, & Donna Taraſia Alfonſi, & Ego Rodericus Menozius; omnes ſimul damus, & vendimus vobis Domino Garſia Ferdinandi, maiordomo de la Reyna Donna Berengela, & vxori veſtra Domina maiori, quantum nos habemus in Monaſterio de Villamaiori, & in omnibus grangiis, & pertinentiis ſuis. Vaſallis, & pagis, populatis, & eremis, cultis, & incultis, cum montibus, fontibus, aquis, molendinis, paſcuis, & hortis, cum omni iure, quod in ſupradicta omnia habemus, vel habere debemus .... Et omnium ſupradictorum, pretium nos à vobis recepiſſe fatemur. Damus igitur vobis, & concedimus 2.

mus prædictum Monaſterium, cum omnibus ſuis pertinentiis, vt habeatis, poſſideatis illud, ſicut nos hactenus habuimus in ſempiternum. Facta charta apud Valloter, nono die Ianuarij, Æra M. CC. LXI. anno Regni, Regis Caſtellæ Domini Ferdinandi ſexto Exiſtentibus Domino Lupo Diez Alferez, Don Gundiſaluo: maiordomo, &c. Hactenus inſtrumentum emptionis hoc anno factum.

3. Cœnobium olim à Monachis poſſeſſum argumento eſt, quod noſtro ſæculo, anno nimirum milleſimo ſexcenteſimo, vigeſimo ſexto, cum nouæ fabricæ iaciendis fundamentis effoderetur terra, inuentum ſepulchrum, quod operiebat lapis ita inſcriptus.

Alme, pie opifex, da quieſcenti veniam.
In Æra milleſima centeſima ſeptuageſima prima.
Tertio Kalendas Iunij obiit ſeruus Dei Seuerinus Abbas.

Ergo anno Chriſti M. C. XXXIII. hoc eſt nonageſimo ante hunc, quem deſcribimus per Monachos, ſeu Canonicos Regulares, ſub Abbate degentes, habitabatur. Nec conſtat adhuc, quandiu in ea permanſerint, & qua occaſione ab ipſis deſertum fuerit. Quantumque arripuit Garſias Ferdinandi, & redemptam dumum, poſſeſſioneſque, Huelgenſi Monaſterio, quod mire tunc florebat, tradenda cenſuit, vt ex eo Monialibus tranſmiſſis, Sancta illa congregatio, in nouos palmites, velut vitis abundans dilataretur: atque obiter filiæ eius haberent Magiſtras idoneas, ſub quibus iugum Chriſti ſuaue, quod ipſæ etiam optabant iuxta leges Ciſtercij portare diſcerent. Non extat inſtrumentum traditionis, vnde nec prima Abbatiſſa, neque annus certus ſcitur innouati cœnobij; niſi quod ante quatuor iam cœpiſſet, conſtat ex priuilegio Ferdinandi, Reges Caſtellæ, Monialibus indulto, tam ſuper paſtu pecorum ſuorum, quam ſuper lignis cædendis in vſum fabricæ, quod ita habet.[b]

b ex eodem Archiu.

4. *Tam præſentibus, quàm futuris notum ſit, ac manifeſtum, quod ego Ferrandus, Dei gratia Rex Caſtellæ, & Toleti, vna cum vxore mea Regina Beatrice, & cum filiis meis Alfonſo Friderico, & Ferrando, ex aſſenſu, & beneplacito Reginæ Dominæ Berengariæ genitricis meæ, facio chartam conceſſionis, confirmationis, & ſtabilitatis Monaſterio de Villamaior, quod eſt in Canal de Muño; & omnibus Monialibus, ſub inſtituto Ciſtercienſi ibidem habitantibus, in perpetuum valituram. Concedo itaque & confirmo, quod ganata dicti Monaſterij ambulent ſecure, tam de nocte, quam de die paſcãtur, & ameſnentur per omnes montes, & paſtus de Lerma; concedo etiam, quod homines memorati Monaſterij curtent ad vſus proprios Monaſterij in omnibus montibus de Lerma. Et hæc mea conceſſionis, & confirmationis pagina rata, & ſtabilis omni tempore perſeueret. Si quis vero hanc chartam infringere, vel in aliquo diminuere præſumpſerit, iram Dei incurrat, & Regiæ parti mille aureos in cauto perſoluat; & damnum ſuper hoc Monaſterio iam dicto, illi tunc reddat duplicatum. Facta chartam apud S. Dominicum de Silos, XV. die Ianuarij, Æra M.CC. LXV. anno Regni mei decimo.* Hæc Ferdinandus.

5. Ex quibus clare videas, iam tunc inhabitatum Monaſterium à Sanctimonialibus, & ædificia nondum conſummata paulatim perfici, in quorũ vſum ligna Rex conceſſerat, quæ ex monte vrbis vicinæ cædi poſſent. Porro, quod attinet ad paſcua illis conceſſa, hiſtoria inuenio dignum in ea domo, ante non multos annos, quippe intra ſeptuaginta plus minuſve, adeo in pecoribus, & gregibus creuiſſe, vt duo millia, & quingenta vacas pingues, æquas fœtas ducentas, ouium vſque ad ſex millia cumulauerit: quibus cum montes vicini non ſufficerent, Regia alterius Ferdinãdi largitate affectum eſt, vt paſcua eis paterent totius Regni: quin & paſtoribus liceret ligna cædere ad conficiendos pontes, per quos tam ipſi, quàm pecora tranſirent. *Facta charta apud Placentiam, vigeſima nona die menſis Octobris, Æra milleſima, trecenteſima, trigeſima ſexta.* Hæc fauſta iuxta Monaſterij Villæmaioris, ſecundo lapide ab vrbe Lerma ſito (celebri ex eius Duce noſtra ætate) ad quam ſe Moniales tranſtuliſſe ſub illius auſpiciis, ſtatim dicam: non tamen ibi diutius permanſuras.

Ordinato in hunc modum Monaſterio, ditatoque, Garſias Ferdinandus, duas in eo filias conſecrauit, Maiorem, & Menciam, quas tractu temporis præfectas Monaſterio, Menciam in Abbatiſſam, in Prioriſſam Maiorem conſtat ex inſtrumentis, & variis quarumdam poſſeſſionum permutationibus. Iacet in medio chori Monialium fundatoris ſepulchrum, paululum eleuatum ab ipſa terra, ſed modeſtum, & humile, nec marmoreum, ſed ligneum, & iam corroſum ab ipſa vetuſtate. Eccleſiam occupant non pauci alij nobiles ex eadem familia Sarmientorum, qui patroni habentur, quamuis ius patronatus, quod ſciamus, in nulla eorum familia (& habẽt multas illuſtres) conſeruetur. Forte ad Saluaterranos peruenit Comites, qui ad Galliciam tranſlati excidere memoria, iureque; hoc deſuetudine, illud temporis, & locorum intercapedine. Eccleſia Parochialis loci cœnobio ſubeſt, Abbatiſſa inſtituente Capellanos, per quos adminiſtrabatur. Et quamuis ea Moniales non vtantur, contiguam habent, & crateres parietibus defixos, per quos Diuinis intereſſe officiis, cum libet, licet. Monaſterij Baſilica Mariæ, & Martyri Vincentio ſacrata eſt: primũ, vt puto, ex legibus Ciſtercij, ſecundum ex antiqua Monaſterij, cũ Monachos haberet, aduocatione. 6.

Noſtris temporibus, cum magnus Lermæ Dux Philippo tertio vtriſque orbis Herculi fidus haud dubie Athlas, robuſtuſque; Lermam amplificare deſideraret, hoc inter alia elegit Monaſterium, quod illuc transferret, ſi principiis progreſſus reſpondiſſent, non parum vrbem illam illuſtraturum. Celebrata tranſlatio eſt, ſub certis conditionibus, anno M.DC.XVII. tanta cum pompa, Regioque apparatu, vt vix alia ſolennior in hiſtoriis, vix alia ſumptuoſior inuenietur. Quippe in qua vltra concurſum Regularium, ex diuerſis ordinibus, clericorum Prouinciæ, & Collegiatæ eiuſdem loci Eccleſiæ, qui omnes anteibant Sanctimoniales; ipſæ mox ſingulæ peplis coopertæ inter duos maiores Caſtellæ Proceres (*Grandes* Hiſpani dicimus) aut alios regni Comites, Marchiones, ſubſequebantur. Tum Venerandum Euchariſtiæ Sacramentum, quod Sedis Apoſtolicæ Legatus, qui tunc eo munere fungebatur apud Philippum, geſtabat manibus, medius inter Legatos aliorum Principum, & duos Cardinales; proceſſionem claudente Rege Catholico, & nudum caput offerente ſolis obtutibus. Hæc tranſlationis illius, ac deductionis Conuentus Sanctimonialium, ex Monaſterio Clariſſarum 7.

eiuſdem

eioſdem loci in quo præſtolabantur vſqoe ad ædes ludibrij illius fortunæ, Rodetiei Caldetonij, Matchionis ſeptem Eecleſiatum, quas quandiu nouum ſurgebat ædificiom ab ipſo ſuſceperunt inhabitandas. Reliqua omnia pompæ perſimilia, quandiu tes ſteterunt. Verum mutatis pro humana conditione, & deficiente tum Philippo tertio, tum Duce Cardinali (nam Cardinalis Dux Lermæ creatus fuerat) in eum omnia ſtatum redacta ſunt, vt ad propria tedire cogerentur intra decennium. At non ſine prooentu ſatis vtilis, nimitum renouata autiqua dono, multiplicatis vtenſilibus ſuis, præcipuè, quæ ad cultum altaris pertinent, & quingentorum aureorum per annos ſingulos ampliatæ redditibus. vt verè Monaſterio illa tranſlatio, quamuis non permanſura, honorifica fuerit. Sed hæc ſatis ſuperque de hac domo, nunc ad alias coænas tranſeamus.

8. *In Germania (vt Auberti Miræi verbis* [c] *vtar quandiu non alia eorundem cœnobiorum maior, aut clarior nobis notitia ſubeſt Anno M CC. XXIII. (alij volunt M. CC. LX.) fundatur cœnobium Virginum in Bennikzonen, Diœceſis Colonienſis, non procul à Lippia, quod reformatū eſt anno M. CCCC. LXXVII. Item aliud Monialium, quod vocatur Honepa iuxta Dauentriam.* Ita Aubertus Miræus ad hunc annum; qui tamen poſt nodum ad annum M. CC. LXVI. de fundatore Honepæ Epiſcopo Vltraiectino, intra quam Diœceſim Monaſterium ſitum, hæc habet verba. *Anno eodem obiit Henricus, eo nomine primus, Epiſcopus Vltraiectinus, qui Honepenſe Virginum cœnobium, in vice Horſtenſi, haud procul à Dauentria, Germaniæ inferioris vrbe Epiſcopali, inſtituit, ac dotauit.* Hæc ille: nec nos plura de his cœnobiis.

[c] in Chronico Ciſt. ad hunc ann.

9. In Belgio item idem auctor ait [d] *Abbatiam Suiuicanam fœminei ſexus apud Teneremondam, Flandriæ oppidum, ſitam, fundauit Macthyldis, Teneremondæ Domina, mutato Hoſpitali S. Ægidij, quod paulo ante ſtruxerat in cœnobium cum omnibus emolumentis, & redditibus, qui ante fuerant Hoſpitalis; cum aliis de nouo fundis, cum ſua, tum aliorum liberalitate. Qua de re hoc extat diploma. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen. Sciat vniuerſitas veſtra, tam poſterorum, quam præſentium, quod ego Macthyldis, Domina de Teneremonda, in ſpe Diuina Clementia, cultum domus Domini ampliari deſiderans, domum S. Ægidij in Teneremonda temporibus meis factam cum ſuis appendentiis ad ſtruendam Abbatiam Sanctimonialium Ordinis Ciſtercienſis libere contuli, & approbaui. Eam vero cum ſuis perſonis, & poſſeſſionibus nec non & omnibus bonis à me, vel ab aliis collatis, vel in poſterum conferendis, ſub noſtra, ego, & dilectus filius meus Robertus, nec non & ſucceſſorum meorum protectione ſuſcepimus. Vt autem ampliori dicta noſtra domus gauderet beneficio, nobis à noſtris feudalibus, ad opus Abbatiæ in manu noſtra reſignatis, ſcilicet terra Regnoei, & terra Heribrandi; nec non & bonis à nobis, intuitu Diuinæ remunerationis collatis, ſcilicet Peerbroech, & Mierbroech ad nos pertinente, Brulo Molendino, iuxta foſſatum, apud Teneremonde decima noſtra in Hamme, decima de Hardbure; & piſcatione cum vna naui in aqua, quæ vocatur Denre à molendinis, ſupra eam donauimus. Hoc autem ſupradictæ domui, ſicut iuſtè modo poſſidet, vel in poſterum poſſidebit, libere confirmamus. Et ne aliquis ſupradictæ domui violentiam inferre attentauerit præſentes litteras ſigillorum noſtrorum munimine corroborauimus, quod ſi quis auſu temerario noſtræ donationi contraire præſumpſerit, ſciat ſe indignationem Dei Omnipotentis, & noſtram incurſurum. Teſtes Ioannes, Archidiaconus Brabantiæ, VVillelmus Archidiaconus in Antuerpia Cameracenſis Diœceſis: Gyſelbertus Presbyter de Gandauo, Arnulphus Presbyter de Opunye, VVillelmus de Betunia, Hugo de Gandauo: Sigerus Frater eius, Giſelbertus de Raſſemghem, Ioannes de Betunia, Ægidius de Morſeka, Margareta de Teneremondo, Margareta de Betunia, Mathyldis Domina de Raſſemghem. Actum anno milleſimo ducenteſimo, vigeſimo tertio V. Idus Octobris.* Hactenus ex Miræo, qui ſe ex Dauide Lindano ſumpſiſſe ait.

[d] vbi ſuprà.

Subdit idem auctor cœnobium hoc ſubeſſe noſtris temporibus viſitationi Prioris S. Saluatoris Antuerpienſis, ex commiſſione Reuerendiſſimi Domini Ciſtercienſis. Cæterum idem Suiuicanum Monaſterium. poſt annos quinque tranſlatum ad alium locum, intra tamen eandem Parochiam Suiuicanam, auctoritate Cameracenſis Epiſcopi, videtur colligi ex alio inſtrumento, quod idem auctor, Miræus nempe, vulgauit in ſuis Eccleſiarum Belgij notitiis, quod ita habet. *Godefridus, Dei gratia Cameracenſis Epiſcopus, notum fieri volumus, quod cum nos dediſſemus in mandatis VV. Affligenienſi, & R. Ninouenſi, Abbatibus, & VValtero, Cameracenſi Archidiacono in Antuerpia, vt accederent apud Suuinek ad conſiderandum locum competentem, in quo poſſet Clauſtrum Sanctimonialium Ciſtercienſis Ordinis, infra ambitum Parrochiæ de Suuinek collocari; ipſi nobis retulerunt, quod in dicta villa, vbi prius ſita erat Parochialis Eccleſia, locus eſſet aptus ad prædictum clauſtrum ædificandum, locus vero Parochiæ competentior, vbi prius erat clauſtrum. Cum igitur perſonæ, & Presbytero Parochiali ad plenum ſatisfactum ſit, nos huic tranſmutationi noſtrum conſenſum adhibemus, prædictis Monialibus dictum locum (vbi ſcilicet erat prius Parochialis Eccleſia) præſentibus litteris confirmantes. Datum anno. M. CC. XXVIII. Feria quarta poſt Feſtum B. Barnabæ Apoſtoli.* Hactenus ibi. Nec multo poſt, nimirum intra biennium, Arnoldus, Grimbergiæ Dominus, eiuſque ſoror, & hæres, hanc donationem fecere Sanctimonialibus, quam idem auctor vulgauit eodem loco. *Ego Leonius, Bruxellenſis Caſtellanus, & Sophia, vxor mea, eiuſdem Villæ Caſtellana, notum facimus vniuerſis, quod Arnoldus de Grimbergis, filius prædictæ Sophiæ vxoris meæ, & Arnoldi, quondam Grimbergæ Domini, ſeptemdecim bonaria nemoris de allodio ſuo in Buggenhout ſita, iuxta locum, qui dicitur Bedrinuelt, clauſtro Monialium B. Mariæ iuxta Hemmenredam Ordinis Ciſtercienſis in Eleemoſynam libere contulit. Quæ vt rata permaneant, ſigilli noſtri munimine roborauimus. Actum anno Domini M. CC. XXX. Menſe Martio.* 10.

Per idem tempus in Italia conſtructum lego 11.
Monaſterium Monialium, ſub inuocatione S. Mariæ de Monte Oliueti, iuxta flumium Arda in Placentino, non longe ab Eccleſia Sancti Dominici, quod Beaumontij Vice-Comites ob honorem Dei, atque Carentiæ Abbatiſſæ, & Abbatis Beaumontij obſequium, ædificarunt. Miſſæ illuc Moniales ex tertio paſſu, inter quas vna, quæ ob Beatæ Virginis Franchæ deuotionem, ab eius nomine Francha dicebatur, Præfecta cæteris, cōfirmationē ab Honorio Papa, & proteſtationem

Sedis Apoſtolicæ impetrauit, litteris datis apud Lateranum, vigeſima ſeptima die menſis Aprilis, Pontificatus ipſius anno octauo, Incarnationis Domini M. CC. XXIV. Eadem Abbatiſſa Francha biennio poſt dicitur compoſuiſſe cum Canonicis Eccleſiæ Collegiatæ, in cuius territorio idemmet Monaſterium conſtructũ erat; ſoluendâ per ſingulos annos libra incenſi, quæ taliter Dominum loci agnoſceret, vt nihilominus Moniales non grauaret. Ita Petrus Maria Placentinus in vita S. Franchæ, [c] quem nos auctorẽ in his ſequuti ſumus, nam neque alium habere facile fuit. c cap.10.

ANNVS CHRISTI M. CC. XXIV.

ANNVS CISTERCII C. XXVII.

1. *Arnulfi Bruxellenſis ſeceſſus, & feriatio.* 2. *Ratio temporis,* 3. *atque Sancti occupatio per illud otium.* 4. *Viſio admiranda totius cæleſtis curiæ,* 5. *neque forte vlla clarior infrà Beatam,* 6. *ſeptem Virginis gaudia meditanti.* 7. *Eadem Virgo glorioſa alia reuelat,* 8. *cuius frequentibus illuſtratur viſitationibus.* 9. *Spirituum in eo vigens diſcretio,* 10. *& quantumcumque occultorum,* 11. *notitia criminum.* 12. *Propoſita materia ſequentis capitis.*

CAPVT PRIMVM.

1. ANNVS ſequitur milleſimus ducenteſimus, vigeſimus quartus, Ciſtercij ſeptimus, vigeſimuſque ſupra centeſimum, quo B. Arnolfus Bruxellenſis, quo morti proximior, eo quæ retro erant obliuiſcens, & cum Apoſtolo ad potiora ſe extendens, quaſi inutilis hactenus, & tepidus, amplioribus à Deo donis præuentus, maiora ſibi merita, maiores proximis fructus cumulabat. Quippe in Grangia, vicina Monaſterio, (Quercetum loco nomen) ab Abbate Guillelmo velut feriatus, ſibique ac Deo vacans, ſupra ſeipſum, ſeipſum ſubleuabat. De hac ſolenni ipſius feriatione, hæc habet Goſuinus [a] in eius vita. *Primo enim conuerſionis ſuæ tempore, per aliquos annos non tantum permittebatur quieti contemplationis, & orationi vacare, quantum forte voluiſſet. Proceſſu vero temporis, cum habitaret in Grangia, quæ olim à Sylua Quercea, Quercetum fuit vocata, ibi quatuor annis habitauit, licentia Magiſtrorum ſuorum, qui Sanctis eius ſtudiis arridebant; permiſſum fuit ei, vt pene à cunctis forenſibus curis liber habitaret ſecum, cum Sabatho corporis, delicatum habens Sabbathum mentis, guſtando, & videndo, quoniam ſuauis eſt Dominus. Omni itaque tempore tam æſtatis, quã hyemis à mane vſque ad horam tertiam orationi vacabat. Tantam adeptus orandi gratiam, vt diutiſſime cæleſtibus intentus inuictum ab oratione ſpiritum non relaxaret.* Et paulo inferius. *Degens in Grangia oratione roborabatur, euntem ad Monaſterium, vel alio oratio comitabatur, reuertentem inde oratio iterum proſequebatur, & per orationem puriſſimam omnia ei vtilia à Domino tribuebantur: & cuncta proculdubio noxia ab eo effugabantur. Nihil enim aliud ei dulce, niſi adhærere Deo, & ponere in Domino Deo ſpem ſuam. Et cum pro aliquibus, qui peccatorum pondere premebantur, vel graui tentatione, ſeu qualibet alia tribulatione anguſtiabantur, Dominum attentius exoraret, non poterat ſe continere, quin totus in lachrymas ſolueretur.* Hæc vſque ad horam tertiam diebus ſingulis: qua completa, pergit idem Goſuinus, *ſolo tenus totum ſuum corpus dimittere ſolitus erat, deinde ſurgens, & profunde Domino inclinans, licentiam, vt ita dicam, recedendi ab ipſo recipiebat.* Hactenus ibi.

a lib.1.c.4.

2. Ex quibus obiter, quod ad rationem temporis attinet, præſentem nobis annum licet colligere: Quippe qui obiit M. CC. XXVIII. Vt ſuo loco videbimus ſi quatuor ante mortem annis feriatus vixit, neceſſe eſt, vt hoc feriari cœperit ſub Guillelmo Abbate, quem ſemper habuit fautorem, & promotorem. Non me latet in aliis exemplaribus non quatuor, ſed octo annos dici, quos ad Quercetum vixit; in aliis multos, nullo præfixo numero (adeo ſcriptores variant, non ſolum cum ſcribunt, ſed cum tranſcribunt.) Sed nobis vnam tantum ſequi licuit, & certiorem lectionem ignorantibus hæc præ aliis electa, ſiue vt excellentiores virtutes viri, excellentiora dona præmitteremus morbi vicinioris; ſiue quia omnia, quæ de eo eo narrentur, in hoc velut ſeceſſu tempus Guillelmi concernere videntur; quod non ſemel exprimitur: & tamen conſtat anno M. CC. XX. nondum eum in Abbatem promotum fuiſſe. Ergo his obiter de tempore notatis, redeo ad Sancta exercitia, vt inde ad dona, & frequentes Dei, & Sanctorum viſitationes, atque conſolationes gradum faciam.

Poſt orationem Arnulfo nulla requies, non laxamentum aliquod, quippe ab ipſa ad verbera ſtatim, inde ad neceſſitatem proximorum, & eorum ſalutem euolabat; nam audi quod ſequitur. [b] *Quoties autem dies prandij erat, à tertia vſque ad ſextam, armata, roſeo, ferrea, manu dextera (ſicut in præcedenti libello pœnitentiæ eius deſcriptum eſt) vſque ad copioſam ſanguinis effuſionem verberibus atrociſſimis cum corpore ſuo ludebat, & inter verbera quinquageſies vicibus orationem Dominicam (officium videlicet Miſſæ, quod tamen ſoluere per hebdomadam non tenebatur) deuotiſſimè exſoluebat. Cum vero dies ieiunij erat, à tertia vſque ad nonam, & in Quadrageſima vſque ad horam veſpertinam, id ipſum largius, & ſedulius adimplebat. Et nunc, quia non corporalem eius afflictionem, quæ ſuperius ſatis propalata eſt, ſed modum orationis eius deſcribendum ſuſcepimus, congruenter aſſerere poſſumus, quod omnis Sancta eius conuerſatio, in oculis Domini pro oratione reputata eſt.* Hæc vſque ad quotidianam refectionem, quam ſumebat parciſſime, totius pene cibi iam impatiens, ex aſſuetudine. Diei reliquum, quæ frequens occurrebant, aliorum neceſſitatibus audiendis, pro quibus Deum oraret, 3.

oraret, & animabus lucrandis, deſtinabat, ſub noctem rurſus rediturus ad Deum, rurſus ad Verbum. Ita Vir Beatus in hac quiete ab oratione ad afflictionem corporis, & ad hanc rurſus orationem rediens, nunc mactatus per verbera, nunc per contemplationem inflammatus, nunquam non ſe exhibebat hoſtiam Deo placentem; niſi cum tamen alienis miſeriis materiam quæreret, pro qua rurſus oraret, rurſus affligeretur. Proximorum ſalutem adeo ſitiens, vt ſuæ etiam nonnunquam ante ferre videri poſſet. Cæterum quæ ad alios ſpectant, inferius multa, quæ ipſius ad Deum, & è conuerſo, quia multa ſuppetunt, neque vacat omnia, aliqua ſaltem, eaque illuſtriora, dicenda erunt. [c]

c lib.6.c.6.

4. *Cum eſſet aliquando orans Vir Dei, & vita præſens variis plena calamitatibus penitus cordi eius in faſtidium verteretur, cœpit omnium exercitiorum obliuiſci, cupiens ardenter choris cœleſtium intereſſe Sanctorum, & tum, ſi fieri potuiſſet, facie ad faciem Beata conditoris ſui viſione perfrui. Interea gratia Domini plenius eum interius illuſtrante, repente anima eius in ſupernæ pulchritudinis admiratione ſuſpenſa, tanta amoris igne ſuccenſa, tam vehementi ſtupore concuſſa eſt, vt ſtatu ſuo funditus deiiceretur, & in altiſſimum quendam mentis exceſſum eleuaretur. Cumque tam copioſo gratiæ cœleſtis rore perfunderetur, apparuit ei Dominus Ieſus Chriſtus, qui eum intuens vultu ſereniſſimo, dixit ei: Quid petis à me? Et quid vis, vt faciam tibi fili mi? Qui cognoſcens eum eſſe Dominum Saluatorem, reſpondit dicens: Domine mi, tu noſti. Et Dominus ad Deum: ſufficit ne tibi, inquit quod propter te dignanter carnem indui, propter te ſuſtinui opprobria, ſputa, colaphos, flagella, ſpineam coronam, clauos: & , vt maiorem ſuſtinerem confuſſionem, in patibulo crucis nudus pependi; in qua mortem ſuperans, à morte ſuperari me permiſi, reputatus cum ſceleratis, & morte innocenter adiudicatus? ſufficiunt ne iſta tibi? Qui reſpondit: Nequaquam Domine mi. Cum hæc autem dixiſſet, non ideo vtiquam dixit, vt negaret paſſionem Domini, ſibi, & vniuerſo mundo ſufficere ad redemptionem; ſed demonſtrabat, ſe corde ardentiſſimo anhelare ad Beatiſſimam Sanctæ Trinitatis viſionem; ſic inferens, & dicens: Tu ſcis Domine mi, quid deſiderem. Tunc Dominus, illuminatus gratia ſua radiis mirabiliter cor eius illuſtrans, reſpice, inquit, ſurſum, vt contempleris mirabilia, quæ tibi oſtenſurus ſum. Quo ſtatim ſurſum oculos attollente, aperti ſunt ei cœli, & quantum hominibus adhuc in hac mortalitate conſiſtentibus datur intueri, vidit omnes choros omnium Sanctorum Patriarcharum, Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum, Virginum, ac Monachorum; inſuper & choros Angelorum, quorum omnium Ordines, charitate ineſtimabili fulgentes, lucide, & diſtincte intuebatur. Horum quidem omnium gloriam mirabatur, ſed nullam requiem ſpiritui ſuo in omnibus his poterat inuenire.*

5. *Dominus autem iterum dixit ei: ſufficiunt ne tibi hæc omnia, fili mi; an adhuc ad ſublimiora feſtinare deſideras? Cumque ille reſponderet, & diceret, nequaquam ſibi ſufficere. Dominus iterum dixit ei: Leua oculos tuos, & contemplare glorioſam genitricem meam, quam tibi oſtendam. Qui ſtatim oculos ſuperius dirigens, vidit ſpeculum totius curiæ cœleſtis, ſingularem Reginam, nomine, & merito Venerandam Mariam ſuper choros Angelorum exaltatam: cuius decoris magnitudinem, cuius gloriæ plenitudinem, nullus omnino cogitatus, aut intellectus valet attingere. Cumque in conſideratione gloriæ ipſius miro modo hærens, & attonitus redderetur, non tamen omnimodam requiem ſpiritui ſuo, in admirabili eius gloria inueniſſe ſibi videbatur. Rurſus Dominus loquutus eſt ei dicens: ſufficiunt ne tibi omnia, quæ vidiſti, an adhuc multo ſublimiora cupis intueri? Cumque ille in omnibus, quæ ſibi oſtenſa fuerant, quæ deſiderabat, minimè inueniſſe, ſe diceret, Dominus cognoſcens Sanctam eius obſtinationem, & vehemens cordis eius deſiderium, iterum dixit ei: Ecce adhuc multo ſublimius fili mi, & ſecundum menſuram, qua dignanter tibi metior gratiam meam, mirabilem Maieſtatis meæ celſitudinem, & ineffabiles gloriæ meæ delicias contemplare. Tunc imperſcrutabili Diuini luminis abyſſo immerſus, quantum à Magiſtro vniuerſorum edoctus eſt, vidit mirabiliter; mirabiliter, inquam, vidit, ſicuti videre licuit, trinum in perſonis, & vnum in ſubſtantia: vidit inæſtimabiles gloriæ eius theſauros; in quibus conuerſari, quibus perfrui, & ſociari, quæ omnia in æternum contemplari, & poſſidere vita æterna eſt. Ibi ſtabilem conſolationem, ibi veram requiem, ibi gaudium ſempiternum inuenit contemplator noſter: & quod deſiderauerat, aſſecutus eſt, vt merito dicere poſſet. Dilectus meus mihi, & ego illi. Et iterum: Inueni, quem diligit anima mea, tenebo illum, nec dimittam. Et quid mirum ſi minus iſte ſcholaris, vir equidem ſimplex, & gratia inſtructus in ſchola Summæ Diuinitatis didicit, quod mundi huius ſapientes per ſapientiam ſuam inuenire non potuerunt? Vnde poſtea, cum quidam Magiſter Theologus propoſuerat ei quæſtiones aliquas de Beata Trinitate, ille, qui erat vnus ex ſimplicibus, cum quo ſermocinata fuerat Dei ſapientia, libere, & abſolutè eodem Magiſtro teſtimonium perhibente, propoſitas quæſtiones enodauit.* Hactenus Goſuinus, qui conſulto non dixit abſolute, viſum Arnulfo myſterium Trinitatis, ſed cum addito illo, ſicuti videre licuit; veluti recentiores coerciturus, qui quamcumque viſionem eximiam legunt, Diuinæ eam Eſſentiæ fuiſſe, aut leuiter credunt, aut audacter ſcribunt, nullo, aut exiguo plerumque fundamento.

Hic plane ſummus, & maximus fauorum, quos ſuſcepit Arnolfus. Cæterùm ſpecialem alium glorioſæ Virginis, quia & gaudiis eius congaudere fideles docet, & nobis noua, maioraque proponit, de quibus collætemur, quia ſtatum eius concernunt, glorioſum, impaſſibilemque ex eodem auctore proferre libet. [d] *Cum in primo (ait) conuerſionis eius anno cœpiſſet vir vitæ venerabilis, cœleſtibus inſiſtere meditationibus, & cor ſuum ad Deum dirigere, cœpit & Beatæ Virginis Matris deuotus amator exiſtere, piiſſimam attente venerari, & ſalutare frequenter omni laude digniſſimam; vt quo plenius obtineret matris gratiam, eo facilius per Matrem conſequeretur filij miſericordiam. Studuit etiam ſedula meditatione, reuoluere ſeptem gaudia, quibus Virgo Beatiſſima, cum adhuc in hoc mundo teneretur, ſpecialiter gauiſa eſt. Primo igitur contemplabatur Arnolfus, gauiſa eſt, quando Angelo ſalutante eam, cum dixiſſet.* Fiat mihi ſecundum Verbum tuum; *de ſpiritu Sancto concepit Verbum Dei. Secundo gauiſa eſt in Verbis gratiæ, quibus allocuta eſt ei Eliſabeth, cum ſalutaſſet illam Virgo Maria. Tertia gauiſa eſt;*

6.

d lib.1.c.5.

quando peperit ſine dolore Saluatorem ſæculorum, Virgo ante partum, & Virgo in partu, & Virgo poſt partum. Quarto gauiſa eſt, cum videret tres Magos ab Orientis finibus, ſtella duce egreſſos, domum, in qua cum Ioſeph morabatur, intrantes coram Ieſu humiliter procidentes, & myſticas munerum ſpecies ei offerentes. Quinto gauiſa eſt, cum eidem filio ſuo in die oblationis, ad templum videret latabundum occurrere Simeonem iuſtum; amplecti inter vlnas deſideratum, gratias agere, & congratulari nouo puero, quem pronunciabat eſſe lumen ad reuelationem gentium: cum etiam audiret Annam viduam confitentem Domino, & loquentem de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Hieruſalem. Sexto gauiſa eſt, cum vidiſſet eundem filium ſuum reſurrexiſſe à mortuis, quem paulo ante multis laceſſitum iniuriis, pendentem lachrymoſa videret in patibulo crucis. Septimo gauiſa eſt, quando quadrageſimo poſt reſurrectionem die, in nubibus eleuatum, & cælorum alta cæleſti potentia penetrantem, fœlici oculorum intuitu, & ineffabili charitatis deſiderio ſequuta eſt. Hac ſupradicta ſeptem gaudia Vir Domini quotidie ad memoriam, ob venerationem glorioſa Virginis reducere ſolebat, & in eorum dulci recordatione plurimum delectabatur.

7. *Volens autem Virgo Beatiſſima deuotionem famuli ſui ſublimioribus, ac fœlicioribus ſuis conſummare gaudiis, apparuit ei die quadam in infirmitorio conſiſtenti dicens. Quid, dilecte mi, quotidie tantum meditaris ea gaudia, quibus in hoc mundo ſum fœliciter iocundata? Recole etiam & ea, quibus nunc, & ſemper incomparabiliter fruor in cæleſtibus, docuitque eum, & dixit: Primo gaudeo pro eo, quod aſſumerer in cælum, ſupra quam ſperaueram, vel cognoueram: imo ſupra quam dici, vel æſtimari poteſt, maiorem mihi gloriam præparatam inueni, ita quod ſolius gloria mea plenitudo præcedat omnimodam gloriam Sanctorum omnium, & Angelorum. Secundo gaudeo: pro eo, quod ſicut dies à Sole, ſic tota cæleſtis Curia à mea Beatitudine, quaſi illuſtrata iocundatur. Tertio gaudeo pro eo, quod omnes ipſius cæleſtis Curia habitatores mihi obedientes, me tanquam Matrem Regis ſui venerantur. Quarto gaudeo, pro eo, quod ſumma Maieſtatis, & mea vna eſt voluntas: & in omnibus, quæcunque deſidero mea voluntati ſumma, & indiuidua Trinitatis benigniſſimo, ac parati ſſimo fauore conſentit. Quinto gaudeo pro eo, quod ſecundum voluntatis meæ arbitrium mihi ſeruientibus in hoc ſæculo, in futuro retribuitur. Sexto gaudeo: pro eo quod ſuper choros Angelorum exaltata, ſpeciali quadam prærogatiua proxima ſum Sanctæ Trinitati, & iocundam omnium Sanctorum ſocietatem obtineo. Septimo gaudeo: pro eo, quod omnino ſecura ſum, quia gloria mea nunquam decreſcet, nunquam deficiet. Cum hæc famulo ſuo dignanter reſeraſſet Virgo clementiſſima, Vale faciens ei, ab oculis eius euanuit. Ille autem Sanctis Domina, & conſolatricis ſua roboratus admonitionibus, deinceps ad ſeruiendum ei deuotior eſt effectus.* Hactenus auctor vitæ Beati Viri.

8. Cæterum Virginis glorioſæ Viſitationes, &, quoties rogabatur, interceſſio, adeo illi frequentes, & familiares, vt non vereatur præcedentibus adiungere. *Præterea ſciendum, quia frequenter fideli ſuo famulo Mater miſericordia viſibiliter apparuit, & ſe ei tanta benignitate familiarem exhibuit, & quotiens ille negotium aliquod haberet, totiens illa piiſſima Virgo ad filium ſuum deferret; donec tandem illi ſpectanti, &, vt ita dicam, ore cordis hianti, a filio ſuo gratia cæleſtis bucellam panis cum affectu petitionum eius reportaret.* His, & ſimilibus Diuinis conſolationibus, & cæleſtibus gaudiis effectum eſt, vt qui aliàs raro, aut nunquam, vel leuiter ridere viſus fuiſſet, tamen ſub finem fœlicis ſuæ vitæ, neque raro, nec tepiditer in riſum iubilationis erumperet, adeo, vt ex vehementia huius paſſionis (ait idem auctor,[e]) *in tantum concuſſus corporaliter fatigaretur, vt viſcera eius ſibi interius diſſecari viderentur..... cum enim de Cantico amoris, & viſione Beata Trinitatis, de gloria Sanctorum, de Cherubim, ac Seraphim, ſiue de ſimilibus aliqua diſſeruiſſet, tunc anima illius virtute, & dulcedine verborum, velut adipe, & pinguedine repleta, conceptum interius cordis gaudium per riſum exteriorem promere compellebatur, &c.* Et alibi *quoties autem ex plenitudine gaudij interioris, exterius in riſum oris ſoluebatur, toties facies eius apparens ignea, tota corridere quodammodo, & gaudium promere vndequaque videbatur.* Demum hoc illi ſæpius contigiſſe inter verbera ipſa, adeo, vt ab eis ceſſare compelleretur, idem auctor ibidem teſtatum habet. Atque hæc quidem quæ in Arnulfo Deus: nunc quæ ipſum ad aliorum ſalutem operabatur, paucis quibuſdam propoſitis, videamus. e cap. 7.

Sanè pro animabus curandis ſpiritu polluiſſe Prophetiæ, quo defectus quoſcumque internos, noſceret, & ſpirituales morbos, multa oſtendunt [f]. *Fuit quidam Sacerdos ſæcularis, qui moribus ſatis honeſtis, vitam quidem bonorum exterius æmulari videbatur, ſed per omnia glorias hominum affectans, & carnalis illecebræ cœno ſe immergens, in oculis Dei vniuerſa intuentis hypocrita reputabatur. Huic à muliere quadam religioſa cautum eſt, vt ad Fratrem Arnulfum pergeret, eiuſque familiaritatem, qui religione celebris habebatur; & orationes pariter ſibi acquireret. Fecit ille, quod mulier dixerat, vadens ad hominem Dei, & ab eo, qui benignus erat omnibus, benignè ſuſceptus eſt. Cum igitur cauſa videndi eum, & etiam propter orationes eius ſe diceret aduenisse, Vir Dei reſpondit: vt quid ſimulatorios vita veſtra mores, quibus hactenus multos fefelliſtis, quæritis palliare? Nihil mihi de miſera conuerſatione veſtra poteſtis occultare. Tunc Vir Beatus ad nutum, & voluntatem dicti Sacerdotis, deteſtabilia eius opera, &, quæ dici nefas eſt, ab eodem perpetrata, totum nihilominus conſcientiæ eius ſtatum in malignis, & impuris cogitationibus expreſsè, ipſo audiente, explanauit: & ad comprobandam eorum, quæ dixerat, veritatem, dedit illi ſignum dicens. Quando Magiſtrum Ioannem de Niuella, vel alium aliquem religioſum, & probum in Chriſto Virum habere poteſtis, vt miſeram vitam veſtram eis confitendo publicetis, hæc omnia, quæ hic vobis ſigillatim expoſui, reticetis, ne per horum publicationem apud eos opinio fama veſtra denigretur: & auribus eorum aliqua leuia, veſtram palliando mortem, inſuſurratis. Quibus auditis, cum accuſante eum conſcientia, ſubterfugium aliquod à facie Viri Dei non inueniret, tactus dolore cordis intrinſecus, & exterius in facie rubore perfuſus, vera eſſe omnia, quæ ſeruus Chriſti protulerat, certiſſimè aſſeruit. Vir autem Domini confortans eum in Domino, ſuggeſſit ei, vt deinceps exceſſus ſuos omnimoda corrigeret cautela, & vita, in qua habitabat, ſe corporali ſubduceret præſentia.* 9. f lib. 2. c. 13.

Prodam

10. Prodam & aliud exemplum duorum iuuenum, non minus admirandum, & fortaſſis in eis fructuoſius [e]. *Duo clerici, atate adoleſcentes, venerunt ad hominem Dei, poſtulantes ab eo, vt diceret eis, ſi quid eſſet intra conſcientiam eorum, quod reprehenſione dignum iudicaretur. Sed hic ille: Modo, inquit, nihil reſpondebo vobis. Ite ad proximam Villam loqui recluſa, qua ibi commoratur, vt cum regreſſi fueritis ad me, ſciatis me vobis reſponſurum. Statim illi gratum habentes, quod dixerat, abierunt. Interim autem Vir Beatus orauit Dominum attentius, vt ſibi aliqua de ſtatu eorum reuelaret: & exauditus eſt. Eodem itaque die ad veſperam, cum reuerſi fuiſſent; vnus eorum loquens ei ſeorſum, interrogauit eum, dicens: Bone Frater, quod eſt illud peccatum in me, vnde magis reprehenſibilis iudicandus ſum in oculis Domini? Qui reſpondit ei: Dico tibi, quia in praſenti hebdomada confitendo, enormiſti peccatum huiuſmodi; vnde me interrogas: iis interſignis, quod huius peccati pœnitentiam nondum opere implere cœpiſti. Quod cum audiſſet ille, videns, quia deprehenſus eſſet, obſtupuit, & in hoc verbo, veridicum eſſe Dei Virum aſſeruit.*

11. *Poſt hunc acceſſit alter, audire cupiens, & ipſe, quale teſtimonium de ſe Vir mirabilis perhiberet. Erat autem nox. Et dixit ei homo Dei. Frater mi; quia beneplacitum eſt tibi, vt ſtatum vita tua aliquo verborum modo exprimam, dico tibi ſecundum quod tua conſcientia nouit, quia tu aliquantulum exterius moribus honeſtis religionem ſimulas: ſed cor tuum interius inquietum, & girouagum, varius ſapè, & illecebroſis cogitationibus inquinatum. Quandoque enim religioſarum conuenticularum mulierum, tuam corporaliter exhibes praſentiam, non vt monitis earum caueas tibi à laqueis peccatorum, & vitam bonorum imiteris, ſed vt gratioſo geſtu, quem in riſu, & iocis eis exterius familiariter oſtendis, vel aliquam earum ad peccatum allicias, vel ſaltem aſpectu, & cogitatu detrimentum anima tua patiaris: Scito igitur praenoſcens, quia ſi foris in ſaculo permanſeris, factus quaſi equus effrenis, in profundam peccatorum foueam pracipitaberis. Vade igitur, & confitere peccata tua, quia valdè tibi neceſſarium eſt. Quibus auditis, ille cum negare non poſſet ea, qua a Viro Dei dicebantur, mente confuſus eſt, & adhuc multo magis exterius verecundandus fuiſſet, pro eo, quod Vir Dei oculos ſuos in eum defixerat, niſi noctis caligo in hac parte ei obſtaculum praſtitiſſet. Confortans itaque eos Vir miſericors, & ad vitam virorum bonorum amulandam verbis ſalutaribus corroborans, dimiſit eos in pace. Illi autem valefacientes ei, abierunt: & vt Monaſtica ſe deuouerent militia, ad Ordinem Ciſtercienſem ambo pariter ſe tranſtulerunt.* Hæc, & ſimilia ad ſalutem animarum planè innumera.

At quæ ad ſalutem corporum, & temporalium remedium neceſſitatum, quamque in ſingulis, & conſilia ſalutaria, & Prophetiæ donum, quo præ cæteris aliis longè polluit, abſentia, occulta, futuraque cognoſcens, æquè ac præſentia, & publica, ſalubriter miſcuerit; ſeorſim nobis; neque vno tantum capite (adeo multa ſubſunt hiſtoria digna) ſed breuiter ex more dicenda erunt. Ordiar autem ab illuſtri fœmina Blancha, Campaniæ Comitiſſa, cuius non ſemel ſupra mentionem fecimus, quæ in homine vtroque Ciſtercio debita, nec Ciſtercij Annales poteſt effugere, neque eoſdem ingreſſa, quantumuis leuiter, non multum illuſtrare. 12.

---

1. *Occaſio belli inter Erardum Principem, atque Blancham Comitiſſam.* 2. *Huius cautiones per Ciſtercium omnes adhibita.* 3. *ſed fruſtra in principio.* 4. *Status rerum ex Honorij litteris notus.* 5. *Conſultus, interpellatusque ad Deum Arnulfus,* 6. *atque ipſum orans.* 7. *Virginum Abbatiam fundari iubet.* 8. *Qua cœpta pacem pradicit ſubſequendam.* 9. *Prima Abbatiſſa pro ſua fundatrice morti ſe offert.* 10. *Sanctitas eius, & cœnobij ipſius alia notitia.*

CAPVT SECVNDVM.

1. THEOBALDO cognomento magno (nam inde ordiar) Campaniæ illuſtri Comite, quem toties primo, atque ſecundo tomo, ex Bernardi amicitia, ex pietate, ex multis dotibus cum laude memorauimus, ad ſuperos tranſlato ad annum Chriſti M.CC.LI. Henricus primogenitus ſucceſſit, cui ex Maria, Ludouici Iunioris Regis filia, duo filij ſuperſtites, vnus poſt alium vterque ſucceſſere. Nempe Henricus, qui maior natu erat, ab anno M. C. LXXX. quo pater obiit, Theobaldus, qui fuit ſecundo genitus, ab anno M. C. XCII. quo Henricus Frater viduus ſine liberis ex Ermurgardi, Namurcenſis Comitis filia, in Syriam traiiciens, Campaniæ Comitatum Theobaldo ceſſit, vt Blancham, Sanctij Nauarræ Regis filiam, ſibi legitimo toro copularet. Cæterum ipſe dum in Syria demoraretur, Elizabetam duxit, Reginam Cypri, filiam Amalrici, ex qua duas etiam filias procreauit, Aleidem, Hugonis Loſignaui ſponſam, quæ in regno ſucceſſit, atque Philippam Erardo Brienenſi, cum per ætatem licuit, copulandam. Interim Theobaldus in Campania è viuis decedens, filium reliquit poſthumum, Blanchæ parentis tutelæ commendatum: quem ipſa poſtmodum fœlici partu edens, ex patris nomine Theobaldum appellauit. Hinc inter filios Fratrum graues lites, atque inteſtina bella, inermes ſexum, ætatemque innodaruot: Blancha pro puero, qui verus hæres erat ex ceſſione auunculi: ſed pro Philippa (nam Aleidis ſucceſſiſſe matri in regno ducebat ſatis) Erardo decertante, qui Fratris maioris natu filiam, filio Iunioris præferendam diſputabat.

Timuerat hoc ipſum Blancha dudum, & qua licuerat cauere, procurauerat. Nam primo ſe, & filium tenellum adhuc ſub protectione Eccleſiæ ab Innocentio ſuſcipi, & ab Honorio confirmari fecerat: litteris datis Viterbij tertio Idus Nouembris, Pontificatus Honorij anno quarto, quæ de litteris Innocentij mentionem faciunt verbis ſequentibus [a]. *Sanè dilecta in Chriſto* 2.

[a] In Reg. Honor. ann. 4

Chriſto filia, nobilis mulieris, B. Comitiſſæ Campaniæ, & nati eius, precibus inclinati, ad exemplum fælicis memoriæ Innocentij Papæ prædeceſſoris noſtri, perſonas eorum cum omnibus bonis ſuis, ſub Beati Petri, & noſtra protectione ſuſcepimus, &c. Deinde teſtamentum Viri, quo filium poſthumum hæredem declarauit, ratum haberi impetrauit ab eodem Honorio, per ipſius teſtamenti exequutores, ad quos hæc ſcripſit [b]. *Veſtris precibus grato concurrentes aſſenſu teſtamentum à claræ memoriæ Theobaldo, Campaniæ Comite, in vltima conditum voluntate, ſicut prouidè noſcitur eſſe factum, & in ſcripto authentico ſignato ſigillo eiuſdem Comitis continetur, auctoritate Apoſtolica confirmamus, &c. Datum Laterani quinto Kalendas Decembris, Pontificatus noſtri anno tertio.* Ruſſus, ne filius, dilata inquiſitione, præ teſtium defectu, cauſa caderet, cum multi ſenes eſſent, & morti proximi, eoſdem antea curauit examinari, litteris ad hoc etiam impetratis, quas per Ciſtercij Abbates exequendas ſuperius dedimus. Porrò in his omnibus obiter notabo, nihil omnino factum ſine Ciſtercio. Nam primæ litteræ ad Abbatem Longi Pontis, qui velut exequutor deſignabatur; ſecundæ ad Abbatem Eleemoſynæ, qui vnus ex teſtamentariis Theobaldi fuit. Et tandem tertiæ ad Abbatem ...., quaſi nihil ſibi tutum reputaret, ſi non per aliquem Ciſtercienſem Abbatem, atque eius interuentu ſibi contingeret. Sic & Erardi, poſt multam contumaciam, abſolutionem per Claræ-Vallis, & Quinciaci Abbates Ciſtercienſem vtrumque, vt ſupra vidimus, & infra etiam videbimus.

b ubi ſuprà lib. 3.

3. Principibus plerumque ius in armis. Neque Erardus, quod propria vi vſurpare (vt ſibi videbatur) facilè poterat, alieno cenſuit iudicio permittendum. Hoſtiliter inuaſit Campaniæ Arces, & tot, ac tanta mala terræ intulit, vt Blanchæ in ipſum (quà mulieri, & viduæ permittebatur) gladio corporali, ſpirituali Honorio; atque vtrique ne quidquam agendum foret. Quippe in matre, alias virili fœmina, ſpernebatur ſexus, in filio ætas, & victoria ante oculos propoſita Pontificis cenſuræ poſthabebantur. Sed neque Blancha in arduis, quod peius erat, firmam ſuorum fidem experiebatur. Erardum anathemate perculſum, nec ſemel tantum litteræ patefaciunt, quas mox ſubiungam, & cupiebat abſolui ritu Catholico, ac pro impertienda ſibi abſolutione, ad Abbates Claræ-Vallis, & Quinciaci litteras impetrauit, ſed effectu fruſtrandas ipſius culpa: quippe qui neque Eccleſiæ iudicio ſubdi, nec damna reſarcire paratus erat. Hinc recuſantibus iudicibus delegatis ipſum abſoluere, niſi hæc priùs præſtaret, ac ſuper his ſcribentibus Honorio, tale ab eodem reſcriptum ſuſceperunt, quod in hunc locum remiſi tranſcribendum [c].

c ubi ſuprà lib. 4.

Claræ-Vallenſi, & Quinciacenſi Abbatibus
4. *Ciſtercienſis Ordinis, Lingonenſis, & Cabilonenſis Diœceſis.*

In litteris veſtris, nobis exhibitis, perſpeximus contineri, quod vos ſuper appellatione nobilis Viri Erardi, & Philippæ, vxoris eius, & coadiutorum ſuorum, interponentes iuxta mandatum Apoſtolicum partes veſtras cum dilecta in Chriſto filia, nobili muliere Comitiſſa Campaniæ; illa abſolutioni ſe opponens eoſdem aſſeruit, quod non debebant abſolui, niſi iuxta formam Eccleſiæ conſuetam, vos viſis, auditis, ac plenius intellectis rationibus, & allegationibus hinc inde propoſitis: quia vobis conſtitit per litteras Apoſtolicas præfatum Erardum, & vxorem eius, eſſe pluribus excommunicationum, quibuſdam propter contumaciam, cum propter manifeſtas offenſas, ſententiis innodatos, de prudentium Virorum conſilio interlocuti fuiſtis, quod iam dicti Erardus, & Philippa, de parendo mandatis Eccleſiæ ſuper contumacia iuratoriam debere præſtare cautionem, ac ſatisfacere ſecundum poſſibilitatem ſuam de damnis, quæ ipſi Comitiſſæ, ac eius filio intulerunt; tunc demum eis abſolutionis beneficium impenſuri. Nos igitur interlocutoriam huiuſmodi approbantes, per Apoſtolica vobis ſcripta mandamus, quatenus ſecundum eam inuariabiliter procedatis. Datis Reati VII. Idus Auguſti, Pontificatus noſtri anno quarto.

Has litteras inſerendas putaui duplici titulo, tum quia ad noſtros ſcriptas, tum quia totius negotij ſtatum pandunt, quod ſoli Arnulfo abſoluendum reſeruabatur: quippe Erardo quotidie inſoleſcente, neque acquieſcente mandatis Pontificiis, nec Regis Galliæ, atque aliorum Principum precibus, nihil niſi arma, & clades, nihil niſi ferrum, & ignis, quibus omnia ſubeſſent, ſperabatur. Ergo cum ſanguis innocentium fuſus, fundendúſque, atque ipſa Comitiſſa fruſtra clamaret, neque eſſet, qui exaudiret, Arnulfum pauperem ſolum elegit Deus (ne vel hoc ſaltem expers Ciſtercij foret) per quem cuncta componeret, & finem tantis malis fœlicem daret. Cæterum qualiter id tandem factum ſit, obiterque conſtructum Monaſterium Argenſolienſe, ſiue Argenteæ Cellæ, quod ſignum pacis, velut Iris in cœlo fuit, ex Goſuino, qui eo viuebat tempore, in vita eiuſdem Arnulfi præſtat deſcribere [d]. *Quomodo conſilio eiuſdem Beati Viri, quoddam Monaſterium Sanctimonialium fuerit conſtructum paucis explicandum eſt. Cum Vir potens, & nobilis Dominus Eraldus Venerabilem Comitiſſam Campaniæ, Blancham nomine, per guerram violenter opprimeret, adeò, vt Caſtellis obſeſſis, terram ipſius, & filij ſui, adhuc iunioris, & incendiis, & rapinis deuaſtaret, prætendebat, Comitatum totius Campaniæ ſibi iure hæreditario competere, ex parte filiæ Henrici Campanienſis, Regis Hieruſalem, quam in tranſmarinis partibus duxerat in vxorem. Vnde ipſi nobiles Campaniæ, tum propter ipſius militis conſanguinitatem, tum propter vxoris eius affinitatem, quidam occultè, quidam apertè, Comitiſſam deſerentes, illi adhærebant.* 5.

d lib. 2. c. 10.

Super his igitur mente nimis anxia matrona, nobilis genere, ſed longè nobilior, honeſta morum conuerſatione, ferè omni humano tam auxilio reſtituta, quam conſilio, illius ſuffragium toto corde cœpit implorare, qui ſuis in tribulatione poſitis nouit ſubuenire: ſe inſuper Sanctis bonorum orationibus ſtuduit commendare. Et accerſiri faciens Monachum quendam de Ripatorio, familiarem ſibi, Gerardum nomine, interrogauit eum dicens. Noſti dilecte mi, aliquem Virum Sanctum, qui orationibus ſuis in tribulatione mea mihi ſuccurrere valeat? Scio Domina mea, ait ille, in Monaſterio Villarienſi, quod eſt in Brabantia, Fratrem quendam laicum, Venerabilis conuerſationis Virum, Arnulfum nomine, qui potens eſt, vt credo, vobis in hac neceſſitate, ſuis 6.

ad

ad Dominum precibus ſuffragari. Quibus auditis illa plurimum gauiſa eſt, & accepta licentia ab Abbate Ripatorij pro negotio ſuo duxerit Fratrem Gerardum ad Virum Dei. Salutans eum ore Nuncij ſui. Cum autem ille perueniſſet ad dilectum ſuum Arnulfum, ſalutauit eum ex parte Comitiſſæ Campanienſis: deinde negotium, pro quo illuc aduenerat, ei intimauit. Dixitque ei: Me oportet chare Frater proficiſci Leodium; vos vero orationi inſiſtite, vt cum ad vos reuerſus fuero, audiam à vobis quid Domina Comitiſſa, ſuper hoc renunciare debeam.

7. *Profectus eſt igitur ille: Vir autem Domini pro iniuncto negotio ſe totum orationi dedit: & dum inſtantius oraret, mirabilem vidit viſionem: gallinam ſcilicet candidam cum pullis eiuſdem coloris, qui eam tanquam matrem ſequebantur, & ſub alis eius fouebantur. Quo viſo, cum ignoraret, quid hoc eſſet? Petiit à Domino ſignificationem viſionis huius ſibi reuelari, & continuo cœlitus reuelatum eſt ei, Comitiſſam cœnobium Sanctimonialium conſtruere debere; quia intellexit per gallinam cum pullis ſignificari Abbatiſſam cum Monialibus ſuis. Poſt dies aliquos reuerſus eſt Frater Gerardus ad Virum Dei, vt de commiſſo ſibi negotio reſponſum ab eo acciperet. Vir autem Domini, ſecundum quod ei reuelatum fuerat, poſuit verbum in ore eius, dicens: Reuertimini, dilecte mi, in pace, ad Dominam Comitiſſam, quæ miſit vos, & reſalutantes eam ex nomine meo, ſuggerite ei ex parte mea, quia ſi Monaſterium Sanctimonialium Ordinis Ciſtercienſis fundare voluerit, ſtatim; vt voluntatem corde conceperit, omnis querela, quæ inter ipſam, & calumniatorem eius verſatur, interueniente concordia ſopietur. Quæ cum audiſſet Monachus lætus effectus eſt: & valefaciens chariſſimo ſuo Arnulfo, regreſſus eſt ad Venerabilem Comitiſſam, eique omnia, quæ à Viro Dei audierat, recitauit.*

8. *Quibus auditis, illa gauiſa eſt gaudio magno, & quæ nunquam voluntatem conſtruendi Monaſterium habuerat, ac ſi Diuinitus conſilium huiuſmodi accepiſſet, ſtatim eadem die cœpit tractare, qualiter, & vbi nouum poſſet fundare Monaſterium. Et vt impleretur ſermo, quem dixerat Vir Dei, non longè poſt, contumacia Viri potentis, qui aduerſus Comitiſſam fremebat; ad pacem, & concordiam reuocata eſt. Tandem itaque Monaſterio conſtructo cum officinis ſuis, cui nomen impoſitum eſt Argentea cella, nobilis matrona, aggregato illic tam de Epiſcopatu Leodienſi, quam de aliis locis, Virginum Conuentu, quæ regulariter ſecundum Ordinem Ciſtercienſem inſtituerentur; locum ipſum, vbi vſque hodie floret, & feruet religio, redditibus, & poſſeſſionibus, quibus abundabat, copioſè ditando ampliauit.* Hactenus Goſuinus, quibus clarè videas, quot, quantaque gratiarum dona acceperit: oppreſſos populos à timore imminentis belli, ab iniuria pupillum, viduamque, à proditione eorumdem ſubditos liberat: furentem Principem, & ab ipſa potentia velut præcipitatum, in medio curſo detinet; inter proſpera euentuum ſuperbientem ad modeſtiam componit; compoſitum Eccleſiæ, & Deo reſtituit, meritum Blanchæ nouæ fundationis, Virginibus in terra ſedes parat, Virgines cœlo. Atque hæc omnia Prophetiæ ſpiritu pollens, æquè à meritis, non ſolum impetrat cunctis, ſed prædicit.

9. Porrò, quantum Comitiſſæ Blanchæ profuefuerit Monaſterij fundatio, qualiterque non ſolum pacem illi, ſed & vitam debuerit, prima ipſius Abbatiſſa, fœmina Sancta, pro ſua ſe fundatrice vltro offerente, cum mortem illi videret imminere, Thomas Cantipratanus coæuus auctor, certè, cui iam tunc natus, memoriæ prodit[e]. *Sed & in Campania* (inquit) *Galliarum Prouincia, in Monaſterio Ciſtercienſis Ordinis, quod Argenſolos dicitur, Abbatiſſam vidimus, quæ ſine vlla littera artis grammaticæ, non ſolum libros Theologiæ; verum etiam libros Auguſtini de Trinitate pleniſſime intelligebat, & difficillimas quæſtiones eorum, lucidiſſimis ſolutionibus exponebat. Et hoc quidem, ſicut Venerabilis Robertus, Abbas Vallcellenſis, mihi retulit, & probauit, impetrauerat à Domino annis plurimis ante mortem. Hæc eadem, cum videret quodam tempore ceruici Comitiſſæ Campaniæ, Dominæ Blanchæ, quæ Monaſterium dictum fundauerat, cum gladio Angelum imminere; cum lachrymis Domino ſupplicauit, vt Comitiſſæ parceret, & correctionis inducias daret. Cui Dominus: diffinitiua, inquit, ſententia lata eſt, eam mori oportere, vel te morituram ictum gladij, ferientis excipere. Et illa: Fœlix, inquit, mors, quæ Comitiſſa ſententiam damnationis euadat. Et ego cupiens diſſolui, & eſſe cum Chriſto, ab incolatu miſeræ carnis abſoluar. Nec mora, poſthæc verba decumbens, ad potiora tranſiuit. Et quid in hoc facto, niſi illud Chriſti maioris charitatis exemplum.* Hactenus ibi.

[e] lib. 2. de apibus.

10. Cæterum de eadem Abbatiſſa non multo ante hæc habet idem auctor[f], *Vnde etiam accidit, ſicut per illas, quæ verè nouerunt, audiui. Eadem, de qua inferius faciemus mentionem, Venerabilis, ſcilicet Abbatiſſa de Argenſoles, cum Dæmon nequam omnes in Conuentu Moniales, ſomno fallacia deluſiſſet, & nulla earum, ad Matinarum officium euigilaſſet, illa Dæmonem cachinnis irridentem omnibus, vidit; & fuſa prece ad Dominum, eum viſibilem multis oſtendit. Iniunxitque ſingulis in Conuentu pro negligentia pœnam; & de cætero contra aſtutias Diaboli, qui impedire Diuinum Officium ſemper nititur, cunctas reddidit cautiores.* Decuit, auctore Arnolfo, fundatam domum, non niſi ſub auſpiciis Sanctæ Abbatiſſæ, ſuæ obſeruantiæ primordia conſecraſſe. Ab Hugone Menardo, Henriquez video inter Sanctos Ciſtercij commemorari: ab altero in ſecunda appendice Martyrologij, ab altero ad ſeptimum diem menſis Maij. Verum quod addit Henriquez eodem loco, Eufroſinam vocatam, quamuis ex nobis referat, non ſatis audeo, vt verum affirmare. Meminit & Argenteæ Cellæ, ſiue Argenſolij Monaſterij in Campania Robertus Claudius[g], & alij, quos non vacat memorare.

[f] lib. eodem cap. 40.

[g] In ſua Gallia Chriſtiana.

1. Arnulfus conſultandus ab Ægidio, nobili Principe, 2. eius conſultationem mirè præuenit. 3. Vallem Roſarum cœnobium fundare iubet, 4. quod & ab eo dotatur, 5. ſacratis filiabus per vota ſolemnia. 6. Animaduerſum de ipſa fundatione. 7. Dictum de Beata Ida Lobanenſi Sanctimoniali ibidem. 8. Et de Capitibus vndecim millium Virginum. 9. Quid Arnulfus cum Monacho? 10. quid cum Nouitio? 11. Quid cum Aleida muliere religioſa? 12. Demum quid cum incluſa. 13. Pariſienſi.

CAPVT TERTIVM.

1. ARGENTEÆ Cellæ, ſiue de Argenſolio, Vallem Roſarum iungo, illuſtre aliud cœnobium, neque ea incolis primis minus celebre, quod idemmet Arnulfus conſtrui fecit, cum nutaret fundator, nec ſine oſtenſo Prophetiæ dono; cuius nullum non genus Virum Dei illuſtraſſe commemorarunt. Futura prædicere, aut præſentia occulta noſcere, vtrumque Propheticum: & Arnulfus in prima fundatione illud exercuit, hoc in ſecundo. Neque in hac requiſitus, conſultusve; ipſe ſe vltro obtulit, & quod per ſpiritum ante cognouiſſet, ore propalans, nutantem in propoſito concepto, ſeu magis deſiſtentem à propoſito reuocauit, & impulit, ne manum ſemel ad aratrum miſſam retraheret, quin quod conceperat ocyus exequeretur; gratum Deo, & Virgini, quod ipſe aſſeuerare non dubitabat. Verum de Vallis Roſarum fundatione, & Arnulfo pro ipſa, eundem Goſuinum præſtat producere [a].

a lib.2.c.29.

2. *Miles quidam pluribus abundans redditibus, & diuitiis cogitans nouum de rebus ſuis fundare Monaſterium fœminarum, quæ ſecundum Ordinem Ciſtercienſem diſciplina regulari reformarentur. Super quo cum ſæpius mente tractaſſet, vbi, & qualiter cogitationem ſuam opere implere poſſet, cæpit repente ex obliquo. Diſſuaſione quorumdam, propoſitum cordis eius impedire, quaſi quadam dubietas, ne bonum, quod corde conceperat, perduceret ad effectum. Cumque in hunc modum res in pendulo eſſet, nemini quicquam, inde loquutus venit ad Monaſterium Villarienſe, conſilium ſuper hac re à Domino Abbate Guillelmo quæſiturus. Cui dum locutus fuiſſet, perrexit ad Grangiam, vt Viro Dei (ſcilicet Arnulfo) loqueretur, & ipſum etiam ſuper hac re conſuleret. Quem cum Vir Dei benignè ſuſcepiſſet & nunquam alter alteram vidiſſet, ſtatim conuerſus ad eum idem Vir Dei: Vos, inquit, eſtis Dominus Ægidius Bertholdus, qui de ædificatione noui Monaſterij conſulere veniſtis. Quare opus dignum benedictione cæleſti, opus planè laudabile, & prædicandum memoria nihili penditis? Confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius: & Monaſterium Sanctimonialium, quemadmodum interius in corde veſtro, primitus voluntate concepiſtis, ita exterius opere impleatis. Dico enim vobis gratum eſſe Beatiſſimo Virgini Matri, & voluntatem eius eſſe, vt Monaſterium nouum, ſicut propoſuiſtis, conſtrui faciatis.* Hæc ad Ægidium, in ſpiritu Prophetico Venerandus Arnulfus.

3. At qualiter, loquente ipſo exterius, intus Deus tetigerit cor hominis, atque in propoſito Sancto confirmauerit, opere extunc non vltra differendo, pergit auctor ſcribere in hunc modum [b].

b ibidem.

Audiens miles, & in cogitatione ſua à Viro Dei deprehenſum ſe eſſe attendens, vehementer obſtupuit, nihil animo habens, quid ei è contrarespondere. Tandem ab ipſo plurimum confortatus in Chriſto, ad propria regreſſus eſt. Et ne fortè hi, quibus hoc ſcire daretur illuderent ei dicentes, quia hic miles propoſuit in corde ſuo Monaſterium ædificare, ſed exterius opere noluit conſummare: gratia cæleſti cor eius roborante, nouum fundauit Monaſterium Ordinis Ciſtercienſis, cui Vallis Roſarum nomen eſt, vbi aggregari fecit de alio Monaſterio Sanctimoniales, quæ debitum diebus, ac noctibus Domino exhiberent famulatum. Hactenus Goſuinus. Qui tamen forſan, quia tunc adhuc viuebant, nec prodit filias Ægidij fundatoris in eodem cœnobio Sanctimoniales (adeo non ſterilis Arnulfi ſermo fuit) nec de Beata Ida Louanienſi, inſigni Virgine, quæ hæc cœnobij primordia conſecrauit, quidquam commemorant: de quibus tamen, ſed præcipuè de hac vltima, & multa, & illuſtria haud dubiè potuiſſet ſcribere.

Confirmatus Ægidius in propoſito locum primum quæſiuit, inuenitque; dein constructa tumultuariè domo, Moniales adduxit (incertum adhuc vnde) inter quas filias proprias conſecrauit; demum intra triennium fundato loco, & iam per Moniales inhabitato, ea earumdem filiarum patrimonio, dotem conſtituit, quam etiam inſtrumento confirmauit. Et quidem quod ad locum cœnobij attinet, hodie ob tumultus bellicos deſerti & Mechliniam tranſlati, hæc Aubertus Miræus, quamuis annum nonnihil poſtponat, quod ſupra etiam à nobis notatum manet [c]. *Vallis Roſarum Abbatia Monialium, in Brabantia ad Netam fluuium, haud procul à Duffelia, circa annum M. CC. XXV. ædificatur, ab Ægidio Bertantio, ex Baronibus Grimberganis oriundo, vt Goſuinus Boſſutius refert in vita Beati Arnulfi Cornibentij, &c.* Hæc de loco fundato Monaſterij. Cæterum de filiabus fundatoris in ipſo conſecratis, & conſtituta dote pro Monialibus, extat, & legitur inſtrumentum dotationis, quod idem auctor vulgauit, in ſuis Eccleſiarum Belgij notitiis, quod ita habet [d]. 4.

c In Chron. Ciſterc.

d cap.199.

In nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Ægidius Bertaut, Vir nobilis, omnibus Chriſti fidelibus in perpetuum. 5.

Notum eſſe volumus, tam futuris, quam præſentibus, quod nos intuitu miſerationis Diuinæ, & pro animarum prædeceſſorum noſtrorum ſalute, decimas de Berlaere, & de Goele, Conuentui Monialium Ciſtercienſis Ordinis de Clauſtra, iuxta VVallem in honore Dei genitricis Mariæ conſtructo, in quo etiam filias noſtras locauimus, cum omnibus attinentiis ſuis perpetuo poſſidendas, in Eleemoſynam contulimus; & coram ipſo Conuentu, multiſque aliis, tam nobilibus, quam miniſterialibus, in altari Beatæ Mariæ repoſuimus, his, omnibus noſtris hæredibus aſſenſum præbentibus. Et vt hæc

pia donatio firma permaneat, ſcriptum præſens noſtro ſigillo muniri curauimus. Huius rei teſtes ſunt VValterus Bertaut, & Henricus Frater eius, Euſtachius Camerarius de Flandria, & Gerardus Frater eius, aliique quamplurimi. Actum anno gratiæ M. CC. XXVII. Hactenus inſtrumentum dotationis.

6. Subdit Miræus notans ad has litteras. *Ex illis colligi videtur, Ægidium Bertholdum Monaſterij Vallis Roſarum, non tam fundatorem, quam dotatorem primarium fuiſſe. Quis autem illud, & quo anno primum fundauerit, ex illius loci Archiuis, hactenus erui non potuit. Hoc conſtat, quartam Ordine ibi Abbatiſſam fuiſſe Sophiam Bertaut, Florentij Bertholdi, Toparchæ Duffelenſis filiam, & ab anno M. CC. XCIV. vſque ad annum M. CCC. XXVIII. præfuiſſe, atque ab eodem Fratre ſuo VVaſtinam, ſeu Miricam Monaſterio vicinam, & Villam Stacydeke, Duffelæ ſitam, omiſſo. Cæterum ob tumultus bellicos hodie Moniales in Vrbe Mechlinienſi agunt: & inter alia adſeruant diploma confirmationis, quod Innocentius IV. Papa, anno Chriſti M. CC. XLIV. Pontificatus ſui primo ſcripſit.* Ita Miræus. Verum, quod ait, ad domus fundationem; cum legerit Goſuinum, quem in ſuo illo Ciſtercienſi Chronico plures ante annos edito, citauerat, immerito dubitat, cum conſtet eam ab eodem Ægidio factam, Arnulfi, ſeu conſilio, ſeu præcepto, vt ex eodem auctore latè vidimus. Omiſit ſanè, fundatorem ſe appellare in inſtrumento dotis, quia fœlici illo ſæculo in hac parte, non ad ſuperbiam, ſed ad religionem conſtruebantur cœnobia; neque vt hominibus factum celebraretur, ſed vt Deo placeret, quem nullis indigere ſcriptis non dubitabant. Et niſi, vt firma Monialibus ſtaret, indiguiſſet ſcripto, nec dos haud dubiè per illud propalata: & forſan ad notitiam noſtram non perueniſſet.

7. Facit etiam ad gloriam Beati Arnulfi, quod inter primas Virgines, quæ Vallis Roſarum cœnobium conſecrarunt, Beata Ida Louanienſis fuit, inſignis planè Virgo; nec conſtat adhuc, an aliunde adducta, an ibi primum induerit Ciſtercium? quamuis hoc vltimum magis adoptetur ipſius actis, quæ nullam faciunt memoriam mutationis cœnobij, nec credendum omiſſam, ſi præceſſiſſet. Illud compertum, quod in ipſius vita ſcriptum eſt, migraſſe circa annum M. CC. cum veritate nequaquam ſtare poſſe: quippe nondum fundato Monaſterio, in quo floruiſſe conſtat, & in quo ſacrum eius corpus hodie colitur. Quin, neque quod in eadem vita dicitur, Virginem Sanctam habuiſſe familiares Fratres Prædicatores, ſiue Dominicanos, cum illo anno vllo pacto valet componi, nempe nondum exorta illa familia ante annum M. CC. XVI. quare non dubito irrepſiſſe per errorem mendum in numero. Crediderim non longè ab his initiis ad probationem intraſſe cum filiabus Ægidij fundatoris, aut paulò poſt, noui cœnobij primordia conſecraturam; quare & nobis ſub eis veniat memoranda. Integro tamen cuicumque ſuo iure, ſi tempus certius nouerit, hæc eadem ad ipſum transferenda. Certè, quod neque fuerit ex primis, quæ conuentum ibidem effecerunt, ex eiuſdem vitæ contextu colligi videtur.

8. Cæterum, præter corpus Beatæ Idæ, de qua inferius, illuſtrant Vallis Roſarum Monaſterium (nam & hoc obiter libet adnotare) duodecim capita, ex ſociabus Sanctæ Vrſulæ, cuiuſdam Comitiſſæ Flandrenſis dono accepta, cum Moniales alia duo dederint, liberali, an profuſa donatione? certè non imitanda, ne Theſauris præcipuis Eccleſiarum ad ſæculares tranſlatis, & Sanctis ipſis deſit publicus cultus, ſolemniorque, & Eccleſiis Sanctorum patrocinium; quos vt non pulſos, abire tamen permiſſos, imo donatos, promptiores habent, & deuinctiores, qui petunt, & accipiunt, quam qui dimittunt. De his capitibus hæc habet ſcriptor recens [e]. *Vallis Roſarum duodecim Virginis. Harum quoque Virginum* (ſcilicet ſociarum Beatæ Vrſulæ) *capita ſibi vendicant. Habebant antea quatuordecim, Comitiſſa Flandriæ dono ſibi oblata; ſed ex illis duo Domino Bockorno, Brabantiæ conſiliario, inſtanter petenti, liberali munere conceſſerunt.* Hæc obiter de Monaſterio Vallis Roſarum, occaſione Arnulfi, ne eadem repetenda iterum forent: nunc ad eundem Arnolfum, atque eius merita; & quæ plurima patrabat, per hoc tempus illuſtria miracula, ſed penè omnia Prophetiæ dono admixta, paucis productis exemplis, redeamus.

e Royſo Olbru 22.

Habuit ſane commune cum multis Sanctis mederi corporibus: habuit mederi & animis: id tamen illi ſpeciale præ aliis fuit, vt vix quid impetraret per orationem, cuius non circunſtantias ante præſciret, & prædiceret euenturas, antequam forent. *Monachus quidam*, ait [f], *auctor vitæ eius, Ciſtercienſis religionis amator, & omnium bonorum amicus fidelis, quondam in Monaſterio Villarienſi hoſpes habitauit. Hic, accidente caſu, in grauem incidit infirmitatem, quæ ruptura vocatur; & tali incommoditati plurimum arctabatur, propter quod diebus multis illum in infirmitorio teneri vidimus; & cum ignoraret, qualem huic infirmitati medicinam adhibere poſſet, tandem orationes Fratris Arnulfi expetiit, apud quem magnam in Chriſto obtinuerat familiaritatem. Tunc ille, qui proximorum ſuorum neceſſitatibus ex animo occurrebat, pro dilecto ſibi Monacho, Dominum attentius orauit, & exauditus eſt. Nam diem, & horam, qua curari deberet illi prædixit: & ita ſecundum Verbum Viri Dei curatus eſt. Poſtmodum autem idem Monachus ſemel rogauit eum, quatenus ſibi mitteret Deum, ſicut conſuetudinis eſt quibuſdam dicere, cum orationes aliorum expetunt, dicentes: mitte mihi Deum. Vir autem Domini, ſicut liberalis, & beneuolus erat omnibus, interrogauit eum, qua die vellet in hac re ſibi ſuffragari? Tunc ille, in feſtiuitate, inquit, Beatæ Virginis Luciæ. Qui ſtatim quod ab eo petebatur, fieri ſe facere promiſit. Poſtmodum autem, cum in feſtiuitate ſupradicta Virginis idem Monachus equitaret cum altero Monacho, quondam Abbate, viſitante eum interius gratia Dei, rupta ſunt cataracta capitis eius: & ab oculis ipſius tanta lachrymarum erupit inundatio, quod impetum earum, etſi voluiſſet retinere, non potuiſſet. Cum autem retrocederet, & dulcem pitantiam, quam Dominus ei miſerat, cum quadam auiditate ſpirituali guſtaret, Monachus, qui præcedebat, reuocauit eum nomine ſuo, monens eum, vt quantocyus properaret. Ille vero ſurda, vt dici ſolet, aure, vocem loquentis audiebat. Sed cum poſt horam fluminis illius impetus, qui animam eius lætificauerat, pertranſiiſſet, ſubſequutus eſt præcedentem; à quo interrogatus, quare moram feciſſet? ille rem, vt erat manifeſtans; Frater, inquit, Arnulfus promiſit mihi, quod in hac die gratiam Domini eſſem habiturus: quod* 9.

f lib.2.c.9.

&

& factum eſt. Simili modo quibuſdam Monialibus Robertus Moatis die determinato gratiam Domini prædixit affuturam, & quemadmodum prædixerat, ita accidiſſe certa relatione cognouimus. Hæc Goſuinus per totum illud caput.

10. His non pauca ſimilia, ſi vacaret, liceret adiungere; tamen vt omnia referre ſuperfluum, ſic nulla alia, defectuoſum foret. *Fuit Nouitius quidam*, ait idem auctor g, *in Monaſterio Villarienſi, qui infra annum probationis, in camino tribulationis poſitus, dicere poterat cum Pſalmiſta:* Tribulationem, & dolorem inueni: *duabus ſiquidem, & importabilibus corporis infirmitatibus plurimum affligebatur; quarum altera erat dolor capitis fere continuus, vt ſilentij vix poſſet tenere cenſuram; & vſque ad horam veſcendi ieiunium ſuſtinere. Altera vero infirmitas turpis, & inhoneſta erat, cuius qualitatem, cauſa honeſtatis, non publicandam, ſed palliandam iudicamus. Cumque ille ſub dolore gemino concideretur, vt ita dicam voluerat ſe ſuper vulnus, & de recuperanda ſalute deſperaret, quia nullum inueniebat remedium, quod infirmitatibus ſuis adhiberet. Tandem accepta licentia famulo Chriſti ſuam ſecretius incommoditatem intimauit. Cuius anguſtiis vir multa pietatis medullitus compatiens, & orans pro eo: reſponſum huiuſmodi reddidit ei, dicens: Vade in pace, & confortare in Domino; duplici enim infirmitate, qua te hactenus obſeſſum conqueſtus eſt, ab hac die, & in reliquum ſcias, te nunquam anguſtiari. Conualuit igitur prædictus Nouitius ab infirmitatibus ſuis, repentinam, & inopinatam reportans ſoſpitatem, & gratias referens Omnipotenti Domino, & famulo eius, anniuerſarium ſuæ profeſſionis diem cum gaudio expectauit. Simili modo, cum Monachus quidam eiuſdem Monaſterij grauiſſima tentatione vrgeretur, acceſſit ad hominem Dei, tentationem, qua moleſtabatur, ei oſtenſurus, & orationum eius opem petiturus: & accepit ab eo reſponſum, ſe in proximo penitus liberandum. Eodem igitur die orante Beato Viro, & tanquam altero Moyſe leuante manus in altum, fugatus eſt ille ſpiritualis Amalech, qui noſtrum Iſmaelitam impugnabat, ita vt pax illi ſtabilis redderetur: nec vltra hoſtili, quam vſque ad diem illum perpeſſus fuerat, tentatione fatigaretur.*

11. Simile quid prædictis adhuc addam, vt non ſolum duobus, ſed tribus teſtibus Arnulfi maneat potentia comprobata, ſapientiaque; nam vtramque oſtendebat Diuino more h. *Mulier quædam Aleidis dicta, degens iuxta Grangiam domus Villarienſis, quæ Noua curia dicitur, filiam habebat, Clementiam nomine, quam malignus ſpiritus, nocturnis maximè horis infeſtans, ei ſomnum, & corpoream omnino requiem adimebat. Videbatur etenim illi, quod quaſi catus ſub veſtibus ſuis carni ſuæ irrepens, & ſurſum vſque ad guttur aſcendens ipſam vnguibus laniaret, & ore mordens ſuffocaret. Mater autem ægrè ferens, miſerabilem filiæ ſuæ afflictionem, aſſumpſit eandem ſecum, & ad ſupradictam Grangiam profecta eſt, pro eo quod illuc hominem Dei aduentaſſe cognouerat; & faciens eum accerſiri ad portam, pariterque Magiſtrum Grangiæ, Gumbertum nomine, ab ore cuius rei euentum hunc agnouimus, recitauit coram eis filiæ ſuæ incommoditatem; obnixè deprecans ſeruum Domini, vt filia ſua meritis, & orationibus ſuis ſuccurrere dignaretur. Statim Vir Beatus aduocans ſeorſum Fratrem Gumbertum, inſuſurrauit auri eius omnia, quæ puella agenda erant ad curationem adipiſcendam; mandans illi per eundem, vt in omni puritate cordis confiteretur peccata ſua: & religioſis perſonis familiarem exhibendo, vitam, moreſque ſuos abſque macula in bona ſimplicitate cuſtodiret, donec die Purificationis Beatæ Virginis Mariæ, in Miſſæ celebratione Euchariſtiam de manu Sacerdotis, in ſpe ſalutis ſuæ acciperet. Et ſubiunxit aſſerens, quia poſt viuificam ſumptionem Sacramenti, nullam deinceps infeſtationem Diaboli ſentiret. Erat autem circa feſtiuitatem Epiphaniæ Domini, quando hæc geſta, & dicta ſunt. Nunciauit igitur Frater Gumbertus puellæ vniuerſa per ordinem, quæ ab ore Viri Dei audierat; quæ cum audiſſet, illa læta eſt valde, & animo, quæ mandato acceperat, opere compleuit, expectans promiſſum cum lætitia & exultatione cordis ſui. Et, cum illuxiſſet dies feſtiuus Purificationis Benedictæ Matris Domini, acceſſit ad Eccleſiam, vt ſacris Miſſæ ſolemniis intereſſet. Cumque lecto Euangelio, & oblatis ex more candelis, Sacerdos ad Canonem percurriſſet, dictoque,* Agnus Dei: *& accepta pace, illa corpus Dominicum, de manu eiuſdem Sacerdotis accepiſſet: confortata in Domino ſecundum fidem ſuam, à die illa, & in reliquum, perfectè à ludibrio Dæmonis liberata eſt. Mater autem eius reuerſa ad Fratrem Gumbertum, lætabunda, & laudans dixit ei: Chare Magiſter, redde gratiarum actiones Deo omnipotenti, & fideli ſeruo eius, qui meritis, & orationibus ſuis, filiæ meæ curationem integram cælitus impetrauit.* Hactenus Goſuinus, qui plura alia narrat inter vicinos facta, atque ab eis decantata celebri fama.

Verum cum ea nimium increbreſcerent, remotis etiam Prouinciis Arnulfum notum, atque ab earum incolis quæſitum, produxere per orbem; impetrationem, Prophetias, miracula vſque ad cæteros, longè diffuſurum. Quid contigerit Blanchæ Comitiſſæ, capite præcedenti; in huius calce, quid incluſæ cuidam, Pariſiis commoranti, proferamus i. *Quædam mulier religioſa, Magiſtra Hoſpitalis, quod eſt iuxta maiorem Eccleſiam Beatæ Mariæ Pariſius, Theophania nomine, audita fama mirabilis conuerſationis Viri Dei; deſiderans videre faciem eius, & optans ipſius ad ipſum colloquium; ſed obſtante longo terrarum interuallo, fruſtrata eſt in hac parte cordis ſui deſiderio. Et quia oculo ad oculum videre Virum Sanctum, ſimulque ore ad os ei loqui non potuit, accerſiuit quendam clericum, natione Brabantium, illic ſtudentem, quem Vicarium ſuum conſtituens, tranſmiſit eum ad ſupradictum Chriſti famulum, gratioſè ſalutans eum ore ipſius, & mandans ei, quatenus copioſum gratiæ cæleſtis munus, ſibi à Domino impertiri flagitaret. Quæ cum ob ore Nuncij audiſſet, Vir magnificus, gratum habens, quod ei deuota, & fidelis matrona mandauerat: illo ſuo gratioſo, quoad omnes vti conſueuerat; alacritatis modo, præ gaudio riſiſſe, & reſponſum huiuſmodi nuncio reddidiſſe perhibetur. Regredere, amice mi, ad Religioſam Dominam, quæ miſit te ad me, & primitus ei a corde, & ab ore meo porta ſalutis æternæ plenitudinem; deinde ſubinferens, annuncia ei ex me, quia die illa, die, inquam, illa, quam ei deſigno, tantam cælitus à Domino conſequetur gratiæ affluentiam, quantam in omni vita ſua, nec habuit, nec habitura eſt. Tunc Vir Domini deſignauit illi diem, in qua id fieri deberet. Et adiecit dicens; quia niſi obſtaculo negligentiæ ſuo obſtructus fuerit, aquæductus, per quem* 12.

g lib.2.c.14.

h lib.2.c.19.

i lib.2.c.16

quomodo riuulus gratiæ debet influere in cor eius, nullo modo poterit fruſtrari menſura gratiæ, quæ vſque ad ſuper affluentem cumulum, replendum eius ſpiritum, pronunciauit.

15. *Hic auditis clericus reuerſus eſt Pariſios, & ex ore Viri Dei ſalutans mulierem deuotam: ei omnia, quæ ab illo audierat, per Ordinem recitauit. Lætata eſt illa in his, quæ dicta ſunt ei, & permiſſam ſibi ad cumulum gratiæ ſupernæ benedictionem, cum ingenti deſiderio, & abſque hæſitatione præſtolata eſt. Poſt paululum igitur illuxit dies ille feſtiuus, dies lætitiæ cordis eius, & factum eſt, orante ea, die illa, ſubito, & inopinate irruit in eam ſpiritus Domini, ſpiritus vehemens, & fortis cuius potenti virtute concuſſa ſunt omnia viſcera eius, & ſicut fluit cera à facie ignis, ſic tota liquefacta eſt anima eius, & transfuſa in amplexus dilecti ſui, ita vt cum interius melliflua Diuinæ dulcedinis ſapore paſceretur ſe, quodammodo, quaſi in quoddam Paradiſum deliciarum translatam fuiſſe miraretur. Cum autem poſt ebrietatis ſuæ alienationem ad ſe reuerſa fuiſſet, cœpit lætabunda, & laudans, velut altera Regina Saba in laudem noſtri Salomonis erumpere dicens: verus eſt ſermo, quem audiui in terra iſta ſuper virtutibus Viri Sancti, & non credebam narrantibus mihi, donec ego experta vim meritorum eius occulta fide vidi iam, & probaui. Quod media pars admirabilis vitæ, virtutumque eius mihi nunciata non fuerit. Maior eſt enim eius Sancta Religio, quam rumor, quem audiui. Tandem igitur ancilla Chriſti, tam per clericum illum, quem prædiximus, quàm per alios multos, ſalutans, & reſalutans in Domino Virum Domini, gratias ei rependit, de orationum ipſius ſuffragio annuncians omnibus, & commendans merita, & virtutes eius; laudans nihilominus, & magnificans Dominum Saluatorem, qui eum tam copioſè ditauit gratiæ priuilegio. Si quis fortè ambigat vtrum ea, quæ præmiſſa ſunt, vera fuerint, an non? vel abſens mandet, vel præſens interroget Venerabilem fœminam; quæ vſque ad diem hanc, in Vrbe Pariſienſi ſuperſtes eſt, & ab illa poterit rei geſtæ cognoſcere veritatem.* Hæc ſatis nunc de Arnulfo Cornibuntio: nam cætera inferiùs referemus.

---

1. *Inter Catholicos & hæreticos Albigenſes reſumptum bellum,* 2. *euentu vtrimque vario.* 3. *Amalricus Ludouico Regi Prouincias cedit:* 4. *quod Philippus, dum vixit recuſauerat.* 5. *Repreſſi hæretici, cum multa vltro efferrent.* 6. *Arnalda Narbonenſi examinanda,* 7. *congregato Concilio remittuntur.* 8. *In Pruſſia Martyres Oliuenſes clarent.* 9. *Dictum de terra ſitu, & poſitione.*

CAPVT QVARTVM.

1. EXITVS hæc induciarum tranſacto tempore, quas Raymundus Toloſanus Comes, & Amalricus interuentu Conradi pepigiſſent, arma vtrimque reſumpta, atque vtrimque pugnatum fortuna varia, & quæ dum neutri parti victoriam donat, vtramque primum gemere, mox ſuccumbere fecit ſub belli mole. Sarcinam humeris excutere curauerat longè ante Amalricus, & Ludouico imponere, quem parem oneri, & ſupra, non dubitabat. Verum Philippus temporali ſaluti filij prouidens, vt ipſe aſſeuerabat, impediuit, dum vixit. Quin, & præſagiuit poſt mortem ſuam futurum, vt, ipſo acceptante, bellum in eius caput conuerteretur. Sed de hac prædictione Philippi ſtatim; nunc reaſſumptum bellum proſequamur. Primi Comites, Toloſanus, Fuxenſiſque, aggreſſi Catholicos, Carcaſſonam obſediſſe memorantur conatu irrito. *Tranſactis treguis* (ait Guillelmus de Podio [a]) *ad guerram redierunt, & Toloſanus, & Fuxenſis obſederunt Carcaſſonam, & cum diu ciuitatem tenuiſſent obſeſſam, caſſo labore, tædioque affecti ab obſidione receſſerunt.* Hactenus ille. Et certè fauorabilis Catholicis ſub his belli initiis fortuna fuit.

a cap. 34.

2. At breui ſe aduerſam eis oſtendit, duplici incommodo; altero orto ex ipſis terræ incolis, qui amore libertatis, ſeu charitate in ſuos antiquos Dominos, à Comite Amalrico deficientes ad hoſtes tranſibant: altero vel ab ipſis cruce ſignatis, qui expleto tempore peregrinationis, quod quadraginta dies excedebat, quominus ſtatim ad ſua loca redirent, nullis precibus valebant retineri: nec ſuppetebant ad ſtipendia ſumptus, vnde alios conducere, aut eoſdem ſuſtentare poſſent, ſi remanerent. Vtrumque incommodum, idem qui ſupra auctor recenſuit breuiter [b]. *Terra autem,* ait, *reuertebatur ad eos, ſcilicet ad Comites Fuxenſem, & Toloſanum, nec Amalricus eam defendere poterat, nec ſufficientia ſtipendia ei erant, quibus poſſet milites retinere.* Ita fortunam aduerſam Amalricus: ſed nec Raymundus propitiam experiebatur. *Militibus Gallicis* (pergit idem auctor [c]) *qui ab Amalrico receſſerant, circiter 60. Toloſanus it obuiam, ipſi in hoſtes ſe conuertunt, & vertentes in fugam viriliter inſequuntur.*

b ibidem.

c cap. 34.

3. Ita ſe res habebant apud vtroſque. *Cum Comes Amalricus* (eiuſdem Guillelmi de Podio verba tranſcribo [d].) *Videns incolarum terræ inconſtantiam, & quod de die in diem in contrarium abirent, terram illuſtri Regi Franciæ Ludouico reſignauit, & in iure ſuo fecit totaliter ſucceſſorem.* Et paulò inferiùs. *Miſſus eſt enim legatus Romanus, qui cum Dei auxilio induxit Regem, vt ſeruatum ſibi negotium imperactum ſub aliis, ipſo aſſumeret peragendum; quod idem Rex tanquam Deo deuotus, atque magnanimus acceptauit, collato conſtabulariæ officio in Francia Comiti Amalrico, quem nouerat Virum prouidum, atque ſtrenuum, & expertum in exercitio militari.* Ita Guillelmus de Podio de Amalrico, qui pondus belli, cui ſe videbat imparem, humeris Ludouici Regis impoſuit.

d cap. 34.

4. Cæterum qualiter Philippus Rex, dum viueret, prædictum onus cauerit, & filio ſuo, vt caueret, conſuluerit: prædicans fore, vt ſi illud ſibi aſſumeret, vita ſimul, & Regno breui careret, idem auctor deſcribit his planè verbis [e]. *Cum* (id eſt, Ludouici) *Pater, Rex Philippus, negotium ipſum*

nunquam voluerat acceptare, defunctus anno M.CC.XXIII. qui dum viueret, quaſi futurorum præſagus, ſicut referebat Dominus Fulco Epiſcopus: qui hoc ſe ab ipſo audiuiſſe dicebat: ſcio dicebat, quod poſt mortem meam inſiſtent clerici, quod filius meus Ludouicus aſſumet negotium Albigenſium, & ipſe cum ſit homo delicatus, & debilis, laborem illum non poterit ferre, & breuiter morietur, & tunc remanebit Regnum in manu fœmina, & infantium, & periculo non carebit; & ex parte, qua dicebat ex prouidentia ſunt ſequuta. Hactenus ille. Qualiter autem reuertens ex hoc bello Ludouicus obierit, vix expletis in Regno tribus annis, ipſo quo euenit M.CC.XXVI. à nobis, Deo dante, dicendum erit.

5. Interim tamen Ludouici nomen, potentiaque, ingens fidei negotio pondus adauxit; timentibus hæreticis, ne non viribus eius quibus ſuas inferiores agnoſcebant, obruerentur. Conſtat, Raymundum Comitem Toloſæ in hoc ipſo anno ad Pontificem miſiſſe obedientia promiſſa, neque abnuentem, quæcunque ſibi ab eo iniungeretur, ſatisfactionem. Raymundum multi alij Barones ſequuti ſunt; idque adeo obnixè, atque ſupplicitér, vt eo audito Honorius non dubitauerit reuocare indulgentias contra Albigenſes, velut iam non rebelles, & Catholicum Raymundum declarare. Vnde in actis Ludouici Regis, quæ cum Rigordo, & Guilielmo de Nangis, altero vitam Patris ſcribente, altero filij, Franco futuri vulgata, circumferuntur, hæc ad hunc annum memoriæ prodita lego [f]. *Anno Domini M.CC.XXIV. Ludouicus Rex Franciæ apud Pariſios, parlamentum generale tenuit, in quo Honorius Papa indulgentiam, quæ in Lateranenſi Concilio contra Albigenſes hæreticos fuerat inſtituta, auctoritate propria ad tempus reuocauit, & Raymundum Comitem Toloſanum in fide Catholicum approbauit.* Hactenus ibi. Non abſolutè reuocaſſe indulgentias, ſed tantum ad tempus, Honorius dicitur; ſiue quia perfidis hactenus hominibus, non vſquequaque fidendum ſibi cenſuit; ſiue vt externa adhuc manu fautoris, per metum compeſceret, ſi quos per indulgentiam non attraxiſſet. Atque hæc quidem intrante Iunio menſe.

f *Ad hunc annum.*

6. Cæterum, vt hæc omnia, quæ offerebant, inconcuſſa manerent, atque ad debitam ſimul, & optatam exequutionem perducerentur, & neque fraus, neque dolus in re grauiſſima timerentur hæreticos, ſi fortaſſis non verè reſipuiſſent, longa experientia edocto mores hominum Venerabili Arnoldo Narbonenſi cauſam commiſit; neque ſolum probandam, ſed peragendam. Quatenus congregato Concilio Patrum, cui Raymūdus adeſſet, ſociique, reſipiſcētes beneuolè audiret, obſequentes reciperet; iuramēta, & cautiones ab eis ſumeret, ſatisfactionem delictis competentem, & præcepta imponeret, per quæ, & præteritis, & futuris prouideretur. Tum demum, ſi omnia ex voto ſucceſſiſſent, moneret Pontificem, eadem, Apoſtolica auctoritate, in totius Eccleſiæ pacem, & vnitatem, confirmaturum. Voluit Honorius Arnaldo præ cunctis aliis hanc Prouinciam iniūgere, duplicem ob cauſam; altera, quod tunc nullus inueniretur, qui ſtatum rerum, circunſtantiaſque; atque hominum mores, & neceſſarias vtriſque præcautiones, vt ipſe, noſceret: altera, vt qui à principio tot, ac tāta pro fidei negotio perpeſſus eſſet, vltimam illi tandem manum imponeret, ſi ita Deus daret: & reſtitutis, Eccleſiæ paſcuis, ouibus, quæ hæreſes dudum aberrauerant, cunctis in vnitatem fidei compoſitis, quod adeò optauiſſet, lætus maturam mortem præſtolaretur; & cum Euangelico ſene dicere poſſet: *Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecundum verbum tuum in pace.* Et potuiſſet hanc gloriam adipiſci: ſi non malitia deprauatæ gentis, longiores adhuc moras, ad euendam, quam ſemel imbibiſſent, audaciam, & perfidiam, præſtolaretur. Diſpoſuit tamen corda lapidea hactenus, & emolliuit, vt ſemel tunc ſuſcepta forma obedientiæ, & ſi mox abolenda, facilius poſteà ſuſciperent manſuram, quod ita etiam probauit rei euentus.

7. Apoſtolicis litteris ſuſceptis, Arnaldus Pater, quo erat feruens zelo charitatis, & obedientiæ, ad montem Peſſulanum, qui locus cunctis aptior, ſecuriorque congregauit Concilium, cui Raymundum, & ſocios ſiſti iuſſit. Comparentium audiuit petitiones, iuramēta, cautioneſque ſuſcepit, atque alia præſtitit, quæ niſi per rebelles ſteriliſſet, pacem haud dubiè Eccleſiæ firmare poſſet. Verum de his, quæ ibidem geſta ſunt, & qualiter rei nihil prorſus recuſauerint, eadem Ludouici acta præſtat audire: ſic autem habet [g]. *Infra octauas Conceptionis B. Mariæ apud Montem Peſſulanum, auctoritate Apoſtolica Concilium celebratur, nam Honorius Papa Narbonenſi Archiepiſcopo dederat in mandatis, quod ibi modum pacis, quam Raymundus Comes Toloſanus, & alij Albigenſes Sanctæ Matri Eccleſiæ offerebant, audiret, & quod deinde faceret, remādaret. Qui conuocatis totius Prouinciæ Epiſcopis, & Abbatibus, ac clericis vniuerſis, à Comite Toloſano, aliiſq; Baronibus iuramēta recepit, quod terram ſecurā, & obedientē Romanæ Eccleſiæ redderēt, & clericis redditus ſuos in integrū reſtaurarēt, eiſq; pro damnis quindecim millia marcharum infra tres annos perſoluerēt: & de hæreticis confeſſis, vel conuictis, iuſtitiam facerent indilatam, ac pro poſſe ſuo per vniuerſam Prouinciam prauitatem hæreticam extirparent.* Hactenus quæ in eo Concilio geſta tunc minus firma, molita perfidia verſutæ gentis; verum breui firmanda ſub Ludouico filio, vt ſuo loco, & tempore dicemus.

g *Ad hunc annum.*

8. Hoc ipſo anno copioſa Martyrū ſeges illuſtrauit Ciſterciū, & choris Virginū, ac Confeſſorum cuncis, in dies ſcaturiētibus agmina purpurata ſuperaddit. Prutheni, quod à Barbara ſua ſuperſtitione, ad veram fidem Chriſti multi conuerterentur per Ciſtercienſes, exoſos eos habentes, Oliuenſe cœnobium inuaſere; neque vnum, aut alterum, quod aliàs ſatis eſſet explendæ ſiti; ſed Monachos, cōuerſos, Abbatemque (vniuerſum Conuentum) variis afflictos tormentis trucidarunt. Ita in magna Polonica hiſtoria, collecta ex Bibliotheca Ioannis Piſtorij (Nidani, & Baſileæ vulgata perpaucis verbis [h]. *Barbari*, ait, *Pruteni, anno Domini M.CC.XXIV. facta irruptione in Monaſterio Oliuenſi, Abbatem cum Fratribus, & vniuerſo Conuentu captiuant, & verſus Gedanum deductos crudeli morte omnes interimunt.* Hæc tantum ibi, neque plura alibi. Adeo modeſtia noſtrorum, aut ignauia occupaſſe videtur cunctorum calamos; vt vel in his, quæ rara, & religioſa, non tam ſibi, quàm Chriſto, vix aliqui habeamus, niſi ab exteris; quæ ipſi omittunt, omnino ignoraturi. Chryſ. Henriq. in Menologio [i], quaſdā tabulas refert Coloniæ excuſſas, quæ Sanctos Chriſti Martyres inter eiuſdem illuſtres tutelares Prouinciæ numerant. Item antiquum librum M.S ex Collegio Romano Societatis IESV, cuius titulus eſt: *Reges,*

h *Lib. 3. c. 33.*

i *Septembris 17.*

Reges,& Sancti,& Bellatores,ac ſcriptores Poloni: vbi hæc habentur. *Abbas Ciſtercienſis cum pluribus Fratribus in Monaſterio Oliuenſi in Pruſſia palmam Martyrij adepti ſunt.* Demum à quodam libro M.S.antiquo,ex Bibliotheca Abbatis Conſtantini,deſumptum,ait,vna cum totius Conuentus palma, nomen Abbatis, ac diem certum eorundem coronationis; illud,Cazimirum: hunc, decimum ſeptimum menſis Septembris. Ecce eius verba. *Decima ſeptima Septembris Sanctus Cazimirus Abbas, & Monachi Martyres Monaſterij Oliuenſis in Pruſſia.* Ita quod habet hiſtoria ipſa Polonica,plures inculcant,in quo deficit, nullus ſuperaddit.

10. Certè Prutheni per hoc ipſum tempus inſolentiores ſolito Maſſouiam vehementer infeſtaſſe, Cromarus affirmat[k],adeo vt Conradus Dux. *Inops Conſilij, habito Conuentu ſuorum, tandem Chriſtiano Epiſcopo ſuggerente,Fratres,ſiue ſodales, Theutonicos,& ipſos piam cõtra Barbaros militiam ſub titulo Sanctæ Mariæ profeſſos (qui paulo antea à Sarracenis è Syria eiecti erant) per eum ipſum Chriſtianum Roma acciret, quod nos etiam in tempore dicemus.Cæterum cum Maſſouia, atque Oliua omnino ſint oppoſita: illa, quæ inter Meridiem, & Orientem,hæc inter Occidentem,& Septentrionem, integra penè Pruſſia diuiduntur,diuidatur,vix potuerunt ab eiſdẽ motibus pati. Niſi fortè dicamus eodẽ tẽpore per varias partes irrupiſſe Barbaros,atq; vtramque Prouinciam conuicinã adiacentẽ Poloniæ, id eſt Maſſouiam, atque Pomeraniam, impetu duplici,atrociùs deuaſtaſſe. Certè Oliua,ſicuti Gedanum, ex oppoſito maris Pomeraniæ adiacet, ſubſidentibus ex ea parte montibus, qui vtramque Prouinciam inter ſe diuidunt.* Sed de his ſatis. Iam ad alia huius anni tranſeamus.

k lib. 2. in fine.

---

1. Epiſcopos in Ciſtercium inſurgentes occaſione obedientiæ, ab Abbatibus præſtandæ, 2. & Archidiaconos ob iura inſtallationis, 3. Honorius reprimit, 4. & iuſtam, ac antiquam præſcribit vtriuſque formam. 5. Plebani mox contendunt pro certis decimis, 6. quibus Iacobus,Ciſtercij Abbas, reſpondet. 7. Declaratio Honorij de Nouulibus; 8. tum de animalibus, hortis, virgultiſque, 9. atque aliis pro terris,quæ ex noſtris tranſiiſſent ad ſæculares. 10. Gunneri,ex Abbate Claræ inſulæ, Archiepiſcopi Lundenſis notitia breuis.

CAPVT QVINTVM.

1. PER idem tempus potentia concitante noſtris inuidiam,quod olim Stephanus Pater præcauiſſet,ſed heu! fruſtra;nouæ ab Epiſcopis,à Clericis moleſtiæ, noua grauamina Honorij Papæ lineam poſtularunt.Inſtallationes nonniſi ſolemnes & quæſtuoſæ,è quibus Archidiaconus inſtallans equum haberet;neque obedientia ab Abbatibus præſtanda,ſaluo Ordine ſuo,vt hactenus conſuetum,indultúmque; ſed abſoluta,vt in regula habetur, & ſine aliqua exigebatur limitatione. Nam quid verbis in ſpeciem honeſtis additis, id ipſum, quod ſpondebant, ludificarent? Omnes,& ſingulas Abbatum actiones,ſiue etiam occurrentium culparum cognitiones,& infligendas pœnas præuentas ab Ordine: neque eſſe aliquid in quo obedire debeant,ſi ſaluo Ordine ſuo profiteantur. Votum illud, aut omninò otioſum fore,eoque repellendum, aut aliquam materiam aſſignandam, in qua obliget vouentes, quæ tamen ſaluis ſtatutis Ordinis, non de facili valeat aſſignari. Primitiuum Ciſtercium inſtitutum ad obſeruantiam Regulæ,quàm ad litteram, & ſine vllo addito,diminutioneve, obſeruare per omnia pollicebatur. Cur in textu adeo claro, adeo expreſſo in re ſubſtantialiſſima de præſtanda obedientia propriis Epiſcopis,tam pernicioſa additio permitteretur. Summos Pontifices habere in ſcrinio pectoris,quodcunque ius commune,non ſpeciale: quare neque ei videri derogare,quoties de illo nõ fecerint mentionẽ. Cõceſſiſſe hãc formam profeſſionis Abbatibus Ciſtercij, ſed nulla facta mẽtione de textu Regulæ;quẽ proculdubio,ſi ante oculos habuiſſent,nequaquam reuocarent;pro his præcipuè,quibus ea ſumma,& fortè ſola laus. Quod Regulam obſeruandã ad vnguem profiterentur. Hæc,& ſimilia efficacia adeo putabant,vt priuilegiis ſpretis,nec ſuper eis Põtifice cõſulto, conſuetam profeſſionẽ recuſarent,& nouã exigerent,in qua omnes Abbates obedire profiterẽtur.

Sic,& quod hactenus receptum vſu fuiſſet,inſtallare Abbates ſine ſolemnitate,& ſine iurium, quæ cæteri ſoluebant,contributione;aboleri præceptum: iniunctúmque, vt Abbas inſtallandus equum daret miniſtro inſtallationis. 2. Hinc gloſſa in capite. *No Dei Eccleſiam.* De Simonia. *Abbates Ciſtercienſis Ordinis conſueuerant dare Archidiaconis palafredum in ſua inſtallatione, vel aliquid aliud æquiualens.* Nam cur, quæ olim pauperibus remiſſa velut in Eleemoſynam, tunc diuitibus etiam indulgerentur. Fuiſſe antea opus eximiæ pietatis; tunc ſeruitutis eſſe; neque accipi à noſtris, vt liberale, gratuitúmque; ſed vt omnino debitum: cui præſumptioni niſi reſiſtatur per oppoſitos actus, futurum, vt in verum ius tranſiret, ipſa aſſuetudine. Moderatam in Concilio Generali decimarum exemptionem, quam à principio habuiſſent, propter hanc cauſam: cur non & iurium exemptio moderaretur; & illam quidem, ſancitam priuilegio, hanc omnino præcariam, neque aliud firmamentum habituram, quàm quod à ſemel tenta contradictione, ſi non aboleretur, capere poſſet. Et ſanè in hoc conſenſerant Abbates, velut qui nollent in cunctis litigare; quamuis moleſtè ferrent onus ſubire, quod Patres eorum nequaquam ſubiiſſent: vnde & in gloſſa *conſuetum*, nominatur. At poſtquam obedientia abſoluta, etiam contra ſtatuta promittenda ſenſerunt,ſe ab Epiſcopis grauari:tum vero per communem Patrem omnium, Venerabilem Abbatem Ciſtercij, Honorium adeunt, & ſibi ex propriis meritis nihil debitũ, omnia Romanæ ſedis largitate ab initio indulta poſſediſſe pacificè: defendat ipſa,ſi velit, ſua munera,ſi pietati,ſi rationi ſubnixa putet. Se neque ab aliis quicquam accepiſſe, neque aliis reddituros. Eccleſiæ ſoli, aut habituros gratias pro tantorum donorum continuatione; aut obſequentes,nec minus ideo

a cap. 1.

gratos cum Sancto Iob dicturos [a] : *Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſicut Domino placuit, ita factum eſt. Sit nomen Domini benedictum.* Hæc ſumma Iacobo totius propoſitionis, nam petitionem nolebat appellare, conſcius hac via, ſe certius obtenturum, Nec fefellit opinio ſeruum Dei, quando Honorius ab ipſa humilitate veluti victus, has ad omnes Abbates eiuſdem Ordinis, & ſubditos eorum litteras dedit [b].

b in Regeſt. Honorij & lib. 5. Decretalium.

Honorius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, vniuerſis Abbatibus, & Fratribus Ciſtercienſis Ordinis.

3. *Ne Dei Eccleſiam, quam lauit proprio ſanguine Ieſus Chriſtus, macula fœditatis coinquinet, ruga deformet cupiditatis, quæ omnium radix eſt malorum & ne deformitas quaſi ruga ſub prætextu conſuetudinis contracta; eliminanda ſunt penitus ab eadem, & diſpenſatio myſteriorum Dei, & ipſa myſteria gratis accepta, Giezitica prauitate prorſus abolita, charitate gratuita conferantur: quæ emere, vel vendere, quam deteſtabile, quamve periculoſum exiſtat, liquidò poteſt perpendi, ex eo quod Dominus vendentes, & ementes oues, & boues eiecit de Templo, & Cathedras vendentium, & ementium columbas euertit. In eiectione denique vendentium, & ementium facinoris inquinantis vtroſque exprimitur deteſtatio; & in Cathedrarum euerſione, cui pœna ſubiaceant, hi, qui præſunt, vendentes Dei dona, & Eccleſiaſtica Sacramenta. Vt huiuſmodi igitur fermentum, quod coinquinat Prælatos, & ſubditos, non poſſit inficere quoquomodo, auctoritate Apoſtolica diſtrictius inhibemus, ne quis Archiepiſcopus, Epiſcopus, Archidiaconus, vel officiales ipſorum, à quoquam in Abbatem electo, pro benedictione, ſeu inſtallatione, vel recipiendo profeſſione, ab eo ſub conſuetudinis prætextu cuiuſdam, palafredum, ſeu aliquid quicquam, quocumque nomine cenſeatur, exigere, vel extorquere præſumat. Vobis etiam ſub prætextu huiuſmodi exacta, taliter interdicimus, ne præſtetis, cum non ſolum à malo, ſed omni ſpecie mali ſit abſtinendum. Inſtallationis ſolemnitates in electis Abbatibus Ordinis veſtri fieri prohibentes.* Ita quod attinet ad iura inſtallationis.

4. Verum quantum ad formam profeſſionis, ſubdit ſtatim. *Adiicimus, vt Archiepiſcopi, & Epiſcopi, ea ſint forma profeſſionis contenti, quæ ab origine veſtri Ordinis noſcitur inſtituta; quæ talis eſt: Ego Frater Abbas Ciſtercienſis Ordinis, ſubiectionem, & reuerentiam, & obedientiam, à Sanctis Patribus conſtitutam, ſecundum Regulam Sancti Benedicti, tibi Domine Epiſcope, tuiſque ſucceſſoribus Canonicè ſubſtituendis, & Sancto Sedis Apoſtolicæ ſaluo Ordine meo, perpetuo me exhibiturum promitto.* Hactenus Honorius ad Abbates. In quibus litteris id obiter perpendo, cum ex duobus, quæ fuerant petita, ſiue propoſita, alterum priuilegio oneretur, alterum non: pro hoc, quod hactenus indultum non fuiſſet, recurriſſe Honorium ad Simoniam; ob eamque indemnes iudicaſſe Ciſtercienſes Abbates, à conſuetorum iurium ſolutione; quod non poſſet alias, niſi tunc nouum priuilegium illis concederet. Quod adeo placuit ſucceſſori eius Gregorio nono, vt eaſdem litteras, inſertas corpori iuris, ſub eo titulo cenſuerit collocandas. Vnde maiori ex parte hodieque extant in capite. *Ne Dei Eccleſiam* 43. *de Simonia*; vbi Panormitanus, aliique, in quibus nunc non vacat immorari.

5. Fauor Pontificis noſtrorum inuidiam auxit: inuidia alias nocendi vias inuenit. Reditum ad decimas eſt: & quæ non poterant ſimul expugnari, impugnatæ ſeorſim, & ferè ſingulis quæſitus color aliquis, quo à noſtris deberentur, non obſtante ea, quam habebant exemptione. In primis de prædiis acquiſitis ante Concilium tentatum eſt, quoties per eos coli deſiiſſent, decimalia conſtitui, non vltra ad exemptionem reditura, etſi ad ipſas redirent, & iterum per eos excolerentur. Nam cur non reditus pro acquiſitione ſit: & veluti de acquiſitis de nouo, de his, quæ ad ipſos de nouo redierunt, ſoluere debeant? cum maximè Concilij intentio fuerit conſeruare Eccleſias Parochiales in decimis, quas ſemel accepiſſent; neque accepiſſe minus ab his prædiis, quando per alios culta, quam ſi nunquam à noſtris poſſeſſa eſſent. Deinde de Noualibus aiebant, ſi poſt Concilium acquiſita fuiſſent, ſoluendas decimas, neque Honorij ſuper hoc declarationem, exteris annis datam, valorem habuiſſe: quippe prolatam contra inauditas partes, & quæ adeo nequiuerint condemnari. Tertio de animalibus quibuſque eamdem ac de terris rationem fieri, vt pro his, quæ habuiſſent ante Concilium immunes eſſent, ſecus de his, quæ poſtea acquiſiſſent: nam quæ in vno militaret ratio poſſet, quæ non in alio? Quare cum fœtus poſt Concilium nati, poſt illud acquiſiti cenſendi eſſent, conſequenter fiebat, vt non ſolum de acquiſitis de nouo gregibus, emptione, aut donatione, ſed de præhabitis tenerentur ſoluere, & iam nulla exemptio remaneret. Demum de hortis, virgultiſque, ſicut de prædiis decimam partem fructuum perſoluendam, ſi de nouo acquiſita; quia talia; ſi ante poſſeſſa, ſaltem de arboribus, quæ in illis de nouo, aut hactenus plantatæ eſſent, aut plantarentur. Atque hæc omnia cohibentibus Epiſcopis, & ſe in priori iudicio à noſtris victos, iam velut vltro in hac ſecunda parte congratulantibus Plebani, & alij, non tam exigebant, quam vſurpabant.

Hinc noſtrorum querelæ, preceſque frequentes ad Honorium, & ſe ſolos præ aliis in hoc miſeros, qui cum omnium obſequiis deputentur, omnium tela excipiant, neque ſolum ab exteris patiantur, ſed ab amicis. Quod ab hæreticis tandiu tolerauerant, quod hoc anno à Paganis, quod præcedentibus, facilè eſſe zelantibus pro Chriſto: neque difficile, quod à ſæcularibus, qui plerumque Eccleſiaſticos faſtidiunt, & eò fortè inſolentius, quo Sanctiores. At ab ipſis paſtoribus Eccleſiæ bellum ſibi inſurgere, hoc opus, hunc laborem, quem vix æquo animo poſſent tolerare. De ſe haud dubiè, vt eis videbatur, loquutam ſponſam, cum clamaret, & diceret [c]. *Filij matris meæ pugnauerunt contra me, poſuerunt me cuſtodem in vineis, vineam meam non cuſtodiui.* Quippe à filiis Eccleſiæ exagitari, dum vineam Chriſti (Eccleſiam ipſam) cuſtodiunt ab hoſtibus (Paganis) à falſis Fratribus, (ſcilicet hæreticis) vinea Ciſtercij omnino incuſtodita diripitur ab ipſis, quibus inſeruit. Quod crimen terris acquiſitis ante Concilium, ſi per alios exemptæ decimaſſent? An quia ſemel Plebanos ditauiſſent, cum non deberent, deterioris conditionis cenſendæ eſſent? Non amittere Plebanos, quod habuiſſent, quando ad noſtras redibant, potiùs acquiſiſſe, quod non habuerant, quando per ſæculares colebantur. Iam de Noualibus etiã poſt Conciliũ, quod percipere poſſent, 6.

c Cant. 1.

poſſent, cum nihil percepiſſent? Sanè ſi ad ea limitatio ſe extenderet; non ſolum fieri, quod Patres intenderunt; ne Eccleſiæ ſæculares, aut Regulares, occaſione Ciſtercij depauperentur: ſed vlterius habere, quo diteſcerent Ciſtercienſium ſudore, quod tamen nunquam Patrum conſilium fuit. Iam de animalibus, quis queat dubitare, omnia Noualium loco habenda fore. Quippe quæ, niſi à noſtris educarentur, non ſolum non fructifera, vt Noualia priuſquam excolantur; ſed neque omnino forent, breui tempore ſtatim abſumenda. Demum virgulta, & hortos, in proprios cibos, vt lautioribus hoſpites cibarent, non decimari tantum, ſed partiri, dum ex eis pauperes cum Monachis aluntur: neutris ex æquo, ſed ſi fortè aliquibus longè his priùs, quam illis defecturos.

7. Hæc, & ſimilia frequentibus clamoribus ad Honorium perlata, propitium ipſum, vt ſemper inuenire, vnde duo alia priuilegia ſub finem huius anni noſtris indulſit, alterum pro prædicante Concilium habitis, ſed per alios excultis, alterum pro reliquis; adeo vtrumque intra breue tempus conceſſum, vt vix quindecim dies interceſſiſſent. Ergo prioris tenor, quod inter alia, ſed ſecundo loco vulgauit Ioannes Abbas, hæc habet verba [d]. *Honorius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, Venerabilibus Fratribus Archiepiſcopis, Epiſcopis, & dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Officialibus, & aliis Eccleſiarum Prælatis, ad quos litteræ iſtæ peruenerint: ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.*

d Tomo 1. priuil. 13.

Cum Abbates Ciſtercienſis Ordinis, tempore Concilij generalis, ad commonitionem fœlicis memoriæ Innocentij Papæ prædeceſſoris noſtri, ſtatuerint, vt de cætero Fratres ipſius Ordinis, ne occaſione priuilegiorum ſuorum Eccleſiæ vlterius grauarentur, de alienis terris, & ab eo tempore acquirendis, & ſi ea propriis manibus, aut ſumptibus colerent, decimas perſoluerent Eccleſiis, alias ducerent complendum: idem prædeceſſor noſter, quia ſperabat, vt Eccleſiarum Prælati promptiores, & efficaciores exiſterent, ad exhibendum eis de ſuis malefactoribus iuſtitiæ complementum, & eorum priuilegia diligentius, & perfectius obſeruarent: ſtatutum huiuſmodi ratum habens, & gratum, hoc ipſum ad alios Regulares, qui gaudent ſimilibus priuilegiis, extendi voluit, & mandauit.

8. *Sed, quod dolentes referimus, in contrarium res eſt verſa: quia ſicut ex inculcata querela Abbatum ipſius Ordinis frequenter audiuimus: nonnulli Eccleſiarum Prælati, & alij clerici, eorum priuilegia temere contemnentes, & contendentes malitioſè ipſorum peruertere intellectum, eos multipliciter inquietant. Nam cum ſit ipſis indultum, vt de Noualibus, quæ propriis manibus, aut ſumptibus excolunt, ſiue de hortis, virgultis, & piſcationibus ſuis, vel de ſuorum animalium nutrimentis, nullus ab eis decimas exigere, vel extorquere præſumat, quidam peruerſo intellectu conſilio, dicentes, quod non poſſunt, nec debent intelligi, niſi de his, quæ ſunt ante dictum Concilium acquiſita, ipſos ſuper his multiplici exactione fatigant. Nos igitur eorum quieti, paterna ſollicitudine prouidere volentes, vniuerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus Abbates, & Fratres eiuſdem Ordinis, à præſtatione decimarum, tam de poſſeſſionibus habitis ante Concilium memoratum, & de Noualibus, ſiue ante, ſiue poſt ipſum Concilium acquiſitis, quæ propriis manibus, ac ſumptibus excolunt, quam de hortis, virgultis, piſcationibus ſuis, ac de ſuorum animalium nutrimentis, ſinguli veſtrum omnino ſeruetis immunes. Datum Laterani V. Idus Nouembris, Pontificatus noſtri anno nono.* Hactenus ad paſtores Eccleſiarum Honorius Papa in fauorem Ciſtercij, quod attinet ad Noualia, virgulta, hortos, & pecora.

Verum pro terris ante Concilium habitis, ſed traditis Colonis ſæcularibus, quoties ad noſtros redire ad eas contigerit, ad Abbatem Ciſtercij, & Coabbates, has intra eundem menſem litteras dedit [e]. 9.

e Tomo 1. priuil. 9.

Honorius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis, & Abbatibus, & Fratribus Ciſtercienſis Ordinis: ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

Cum aliquando, cogente neceſſitate, vel vtilitate propria requirente, terras veſtras ante Generale Concilium acquiſitas conceſſeritis aliis excolendas: ne pro eo quod de poſſeſſionibus, poſt idem Concilium acquiſitis decimas ſoluitis, ſi ad manus veſtras taliter conceſſa redierint, à quo quam vexari poſſitis; vt nullus à vobis de huiuſmodi terris, quæ ad vos taliter redierint, ſi eas manibus propriis, aut ſumptibus colitis, occaſione Concilij memorati, decimas exigere, vel extorquere præſumat, auctoritate præſentium inhibemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ inhibitionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli, Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Laterani VII. Kalendas Decembris, Pontificatus noſtri anno nono. His priuilegiis pacata noſtris omnia, quæ vt Honorio Pontifici, ſic diligentiæ induſtriæque Ciſtercienſis Abbatis fuere debita.

In auctore recenti [f] ſcriptum lego, hoc anno in Dania obiiſſe inſignem virum inter primores Ciſtercij memorandum, ſi maior cura antiquis, Gunnerum, ex Abbate charæ, ſeu Claræ inſulæ, in Archiepiſcopum Lundenſem, atque Daniæ Primatem promotum non multo ante; ingenti ſuorum luctu, quòd amiſerint? ſed non immoti noſtro, bonorúmque, quod tanti viri ſolùm nomen habeamus, & dignitatem; ſed neque hæc niſi in morte; velut ſimul cum ipſo ſepelienda. 10.

f Langel. lib. 8.

1. Eliſabetha VVanſia in ſeruanda caſtitate mira conſtantia. 2. Ciſtercium induit, & Chriſtum per triennium Comitem habet. 3. Illuſtris eius viſio comprobata: 4. & ſub dubio infirmitas. 5. Sibilla Gageſia patria, Monachatus; 6. & dubitanti Lutgardi miniſtrare, vox facta cælitus. 7. Lutgardis ſurdam ſanat, 8. ſanguine fluit miraculo illuſtri: 9. per orationem, à morbo animæ militem; 10. & Monialem à morbis corporis curat. 11. Prophetiæ donum, 12. in multis comprobatum. 13. Cognitio cordium, 14. & quid ſcriptori illius vitæ acciderit?

CAPVT SEXTVM.

1\. IN Aquiria Brabantiæ per hoc tempus Eliſabetha VVanſia, & Sibilla de Gagis, ſeu Gageſia, Monialibus adiunctæ, dum Sanctitatem Lutgardis æmulantur (triplex funiculus difficilè rumpendus) terrorem hoſtibus, Angelis lætitiam, Deo gloriam, hominibus exempla pietatis, & ſalutis ſubſidia miniſtrabant. Vitamque Virginem ſecundum carnem nobilem, verum ſpiritu longè clariorem ſuſcepit Ciſtercium: Sibillam ſæculari ſapientia præexcellentem: Eliſabetham triumphis caſtitatis, quos à ſe, quos à Viro (nam coniugata priùs) reportauiſſet. Et de hac quidem rarum ſatis illud, glorioſumque, quod Thomas Cantipratanus, eius temporis auctor, ſcriptum habet [a]. *Monialis, genere, & vita nobilis, Eliſabeth, dicta de VVans in Monaſterio Brabantiæ, quod Aquiria dicitur, à cunabulis ferè Chriſto deuotiſſima fuit; cuius Sanctitati parentes eius ſimpliciter inuidentes, cum militi probatiſſimo, licet inuitam in coniugium tradiderunt, cum quo in vno lecto annum integrum agens, Virgo tamen impolluta permanſit.* Hactenus inauditum penè exemplum: nam quæ plura recenſet Arnaldus Rayſſus, dum hanc Sanctam commemorat [b], caſtiſſimorum coniugum, magna quidem ex parte inferiora ſunt, vtpote eorum, qui domo, quàm thalamo leguntur cohabitaſſe.

a lib. 2. Apum cap. 30.

b Rayſſo Octobris 9.

2\. Conſenſu, an morte Viri ſolutus torus; neque Cantipratanus memoriæ prodit, nec video ab alio tradi; quippe recentiores ſolum addunt, Virginem Sanctam ex nobili Eburonum proſapia ortam. Cætera Thomæ verbis nihil addenda. Conſtat poſt annum induiſſe Monialem in Aquiria, vbi & Sanctæ Lutgardi familiaris, & eximiè dilecta, vitam Sanctiſſime poſt ipſam conſummauit. Cæterum quantæ Virgo Sanctitatis, quantaque gratia à Deo præuenta fuit, cum primum ſe Ciſtercio conſecrauit, quæ duo alia ſcribit Cantipratanus, alterum bona fide ab ipſa, acceptum, alterum in ſeipſo expertus, antequam ſcriberet, non minuta ratis exemplia manifeſtant. *Hanc* (ait [c]) *pedetentim ferè tribus annis, imago crucifixi vndique ſequebatur, & ſi quando immundum quid, aut noxium cogitaſſet, manum de cruce porrectam, eius pectori ſuperponebat, & incommodum protinus effugiebat.* Quales putamus cogitationes fuiſſe, quas ſola Chriſti manus moderabatur? *Pone me vt ſignaculum ſuper cor tuum* (ait Chriſtus ad ſponſam [d]) vix vlla alia facilè inuenietur, quæ hoc ſignaculo glorioſius cuſtodiatur. Atque hæc quidem quantum ad ſeipſam, verum quantum ad alios, audi quod ſequitur [e].

c vbi ſupra.

d Canticorum 8.

e vbi ſuprà.

3\. *Hæc Angelicis ſæpius aſſuefacta colloquiis, ad amœna virentis Paradiſi die quadam euecta eſt, vbi quidem, ſicut mihi ipſa confeſſa eſt, non ſolum ex viuis adhuc, & tunc natis, verum etiam poſtmodum naſcituris; eorum, inquam, qui ab illo tempore viſionis, vſque in finem mundi ſaluandi erant, ſimilitudines vidit, &, quod mirabilius eſt, in quo ſtatu, Virginitatis, viduitatis, aut coniugij ſinguli glorificandi eſſent, ſpiritu reuelante, diſcreuit. Hos igitur cum poſtea videret in vita, quorum ſimilitudines in cælo viderat, licet eos antea non vidiſſet ſpecialiſſimè ex facie cognoſcebat, & ſubito in ictu oculi, in ſingulis meritorum, vel ſtatuum differentias diſcernebat. Vt autem mihi Chriſtus iudex, & teſtis ſit in die iudicij, ſi falſum loquar, ipſemet in me veritatem rei certiſſimè comprobaui, cum mihi ſtatum meum, quem niſi confeſſor meus, nullus hominum nouit, luce clarius indicaret. Hoc & à multis aliis, quibus idem fecit, certiſſima reuelatione cognoui. Adauxit autem illud valdè miraculum, quod in illa nobili puella Eliſabeth de Aſcha euidentiſſimè contigit. Hanc cum vidiſſet in pompa, & ornatus gloria ſecularis, vtpote illam, per quam parentes eius, ſpe poſteritatis gaudere cupiebant, conſtanter dixit ad eam: Fruſtra te ornaris, quoniam prauidi te in ſtatu virginitatis certiſſimè morituram. Quomodo autem hoc, & quam mira occaſione factum ſit, ipſamet puella nobilis, & omnes, qui audiere, mirati ſunt.* Hactenus de Eliſabetha Cantipratanus expertus in ſeipſo, quam mirabilis Deus in illa fuerit.

Hanc Beatæ Virgini appparuiſſe poſt mortem Sanctam Lutgardam ſuo tempore dicam. Vtrum autem hæc ipſa eadem ſit, de qua in vita eiuſdem Sancti legitur, cum laboraret ſtomacho, adeo, vt frequentius refici indigeret, curatam per Chriſtum, cum ad eam à Lutgardi miſſus eſſet, quod è contrario præoccupata eius deliciis comedere non poſſet? non auſim dicere. Certè ſiue ipſa, ſiue alia fuerit, Aquirienſis fuit, & res à nobis digna memorari. *Quodam Dominico die, cum ſacram Euchariſtiam ſuſcepiſſet* (ſcilicet Sancta Lutgardis [f]) *& reliquias cogitationis dium feſtum in ea agerent Saluatori, ita, vt moleſtum ei eſſet, ad menſam pro corporeo alimento capiendo accedere; ita ait ad Dominum: Domine Ieſu, non eſt mihi iam opportunum tuis deliciis occupari, ſed vade ad ſororem Eliſabet, quæ nec vna hora à cibo abſtinere poteſt, illiuſque interim animum occupa; me autem patiaris cibum corpori ſuſtentando neceſſarium accipere. Eliſabeth eiuſmodi laborabat morbo, vt crebro, & interdiu, & noctibus eam cibo refici opporteret. Et ecce piiſſimus Dominus illi obediens, mox ad Eliſabeth ſe contulit, eiuſque pectus tanta ſuauitate compleuit, vt ab eſca præter ſuam conſuetudinem, longo temporis ſpatio ſine vlla moleſtia abſtineret.* Hactenus ille. Vt videas qualem, quamque familiarem Deum habuerint, quibus ipſe pro eſca corporali; & ſibi inuicem, mutuoque donandus proponebatur. 4.

f lib. 2. c. 11.

Venio

5. Venio ad Sibillam, de qua pauciora antiqui, ſed recentiores occaſione eleuationis corporis eius, hoc noſtro ſæculo ſolenniter celebratæ, aliqua tradiderunt, nequaquam nobis in præſenti prætereunda. *Nata eſt, (ait recens auctor Belga g) in comitatu Hannonienſi, Patre Ægidio, ex nobili familia de Gages. Primum canonica fuit in collegiata Eccleſia Sanctæ Gertrudis Niuigellæ, deinde Monialis effecta eſt Aquiriæ. Magna ſtetit ei cum Sancta Lutgardi, ibidem etiam Moniali, familiaritas; cui tanquam magis litteratæ, ſiue in omnibus cura demandata erat, nam ſæpius quæ à Domino Diuinitus agnouerat, Sibillæ aperiebat.* Hæc recens auctor ex notitiis Aquirienſibus. Ergo Sibilla inter Deum, & Lutgardim, velut interpres, cuique adeo ſecreta reuelabantur.

g Rayſſ. lim 9

6. Mirum eſt, quod de hac ipſa Sibilla, Lutgardi miniſtrante, cum ægrotaret, Cantipratanus narrat, cum ob continuum laborem deficientem communis hoſtis ſubdole tentaret; cœleſtis ſponſus glorioſe præuenitet. *Quondam tempore (ait h) aduerſa laborabat valetudine, ſcilicet B. Lutgardis, & Domina Sibilla de Gagie, quæ à primo Ordinis ingreſſu deuotiſſime ei ſeruierat, inſtigante nequitiæ ſpiritu, præ diuturno labore pene deficiens, corde, & corpore defeſſa fuit, dixitque apud ſe. Cur ego in Domina Lutgardis miniſterio adeo me fatigo, cum mater mea toto vitæ ſuæ ſpatio, nulli vnquam ita ſeruierit, nec me deceat tali addictam eſſe ſeruitutì? Ea ipſa nocte audiuit vocem quandam dicentem ſibi: Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare. Ea voce audita, ſe ipſam reprehendit, atque Lutgardi deinceps cum multa iucunditate, & delectatione inſeruiuit.* Hæc Thomas in vita Sanctæ Lutgardis: vt vno verbo vtramque procuraram à Deo nequaquam dubires: ne corpore deficeret Lutgardis, ſi neceſſario ſibi miniſterio defraudaretur: ne ſpiritu Sibilla, ſi defraudaret. Plura de hac in ſequentibus dicenda: nunc de Lutgardi aliqua, quæ hoc tempus concernere conijcior: referam autem actorum eius verbis, ex multis pauca colligens, quæ ſingularia præ aliis eſſe apparent.[i]

h apud Sur. lib. 2. c. 23.

i lib. 2. c. 18.

7. *Mathyldis, matrona nobilis, ex territorio Leodienſi orta, filios milites hæredes relinquens, in Aquiria Monaſterio Domino ſeruiebat. Eatam, & ſenio, & virium infirmitate confecta, ſurda prorſus erat. Cum autem die quodam ſolenni Moniales alta voce canerent idque ſigno quodam vna ex Monialibus, huic ſurdæ indicaret; atque illa ſignum intelligens ſuam ploraret ſurditatē, pia Lutgardis ad eā accedit; rogat, cur ploret? Et illa: Ego, inquit, miſerrima lugere nō debeo, quæ adeo obſurdui, vt etiam ſolennem cantum, quo Deus colitur, audire non poſſim? Mox Lutgardis eius miſerta, ad preces parumper ſe inclinat: inde ſurgens, & duos digitos ſuos ſaliua imbuens, auribus ſurdæ admouet. Mira res! confeſtim illa cum fragore quodam, aurium obſtructionem perrumpi audit & ex tanto miraculo virtutem Lutgardis colligens, Dominum magnifice benedicit.*[k]

k Cap. 19.

8. *Quoties rapta ſpiritu Lutgardis, Dominicæ paſſionis recordabatur; videbatur ſibi ex re ipſa toto corpore ſanguine perfuſa. Id vbi quidam Religioſus Presbyter ſecretius audiuit, obſeruans tempus opportunum, quo dubium non erat, eam Chriſti Paſſionem commemoraturam, acceſſit ad illam, ſub Diuinarum rerum contemplatione ad parietem incumbentem, viditque faciem eius, & manus, quæ ſola videri poterant, tanquam recenti ſanguine tinctas rubere. Porro vt etiam cincinnos, quaſi guttis noctium infuſos ſanguine vidit, eum forfice aliquid præcidit, & ad lucem adducens, ſupra modum attonitus admirabatur. Interim Lutgarde ab illo mentis exceſſu ad ſe reuertente, cincinni quoque in manu ſtupentis Presbyteri, ad naturalem colorem illico reducuntur. Ea re ſupra quam credi poſſit, Presbyter obſtupefactus, parum abfuit, quin ſupinus corrueret.*[l]

Miles quidam, & opibus, & nobilitate conſpicuus, filiam Monialem in Aquiria habuit, quæ cum non ignoraret illum multis flagitiis coopertum, eo adduxit, vt Lutgardim rogaret, vt pro ipſo Dominum deprecaretur, ipſumque, vt ei l Cap. 20. 9.

eiuſmodi moris eſt, in ſpiritualem filium reciperet. Fecit ille, quod filia monuit & Lutgardis eius preces admiſit, contulitque ſe ad deprecandum pro illo Dominum. Apparuit autem Satan cuidam Moniali eius Monaſterij, dixitque ei: En Domina Lutgardis nititur ex vinculis meis Reynerum militem, qui mihi tot annis ſeruiuit, eripere. Nitatur ſane: ſentiet, ſe non parui temporis laborem ſuſcepiſſe. Ego vero, etiam ſi nihil aliud, vel hoc vnum efficiam, vt in camino paupertatis vratur cor eius, & tabeſcat anima illius, perinde vt ſolet caro in patella torreri. Et ecce tibi vera dicentem mendacij patrem. Quamuis enim per id tempus eſſet mire opulentus vir ille, adeo tamen breui opes omnes dilapſæ ſunt, vt aſſumptis primo mille quingentis prompta pecunia libris, ac proinde diſtractis poſſeſſionibus, ad eam egeſtatem redactus ſit, vt in ſumma neceſſitate vix panis ei ſuppeteret. Ac interim tamen ea animi moderatione, & patientia eam tulit inopiam, vt nullus ambigeret Lutgardis preces ei adeſſe. Hunc nos in Affligemienſi cœnobio, quo illius inſtituti, nullum eſt rectius, & religioſius conſtitutum Monachum vidimus, quem pro admiranda conuerſatione in tali ætate, & patientia omnes venerarentur. Hoc vero, & id genus aliis modis Lutgardis precibus ſuis per multos è Satanæ laqueis extraxit, & ad emendatioris vitæ ſtatum perduxit.[m]

Puella quadam Ordinis Ciſtercienſis, grauiſſima tentatione laborans, ante multos annos vidit in ſomnis apparere ſibi Lutgardim, dictumque illi eſt, eius precibus ſe liberatam iri. Poſtea multo euoluto tempore venit in Aquiriam, agnouitque Lutgardis faciem, quam tamen non niſi in ſomnis viderat. Multa autem precum inſtantia eam Lutgardis ab omni tentatione liberauit. Tum illa in hac ſua liberatione, eius experta virtute, rogauit eam, vt ab Omnipotente Domino impetraret ipſi vires, quibus poſſet ordinis labores ferre, & eſu carnium carere. Ab infantia enim languerat, ita vt etiam ieiunij diebus, ægre poſſet carnibus carere. At Lutgarde eius nimis tenerem ætatem, quæ talem abſtinentiam ferre non poſſet, prætexente, ac nihilominus puella, inſtantiſſimè in prece perſeuerante, tandem eius lachrymis victa Lutgardis. Abi, inquit, & deinceps habeto vires, quibus, & Ordinem ferre, & carere carnibus, atque inſuper quod viſum fuerit, ſuper addere poſſis. Mirum vero, & ſtupendum miraculum. Reuerſa puella ad Monaſterium ſuum inualetudinario pro more carnes apponebantur: quas illa intuens, vidit abominabilem quandam ſpeciem præſeferre, ita vt auerſa facie, prorſus eas comedere non poſſet. Cumque id ſæpius accidiſſet, tantus carnium horror eius mentem obtinuit, vt poſt Lutgardis verba, nunquam carnibus veſci voluerit: nec modo labores Ordinis perferre potuit, ſed etiam quicquid pro corporis caſtigatione tolerare voluit, citra moleſtiam facillime id fecit. Hæc mihi eadem puella, ſed iam vetula, & eiuſdem Monaſterij creata Abbatiſſa verecunde narrauit; compulſa haud dubie Lutgar- m Cap. 21. 10.

dis virtute, cuius meritas laudes tacere non potuit. Hactenus ex actis S. Lutgardis, nec de eius miraculis nunc plura: de dono tamen, quo polluit
n lib 2.c.26. 11. prophetiæ, aliquid ex eiſdem libet addere.[n]

Conſtat multis, idque per multa argumenta, Lutgardem etiam ſpiritu prophetiæ claruiſſe. Presbyter quidam in Galliis ad Iotrenſe Monaſterium, cum in crypta quadam, vbi Sanctorum corpora quieſcebant, nocte oraret, & Sanctæ cuiuſdam tumulum ex alabaſtro confectum, præter ſuam opinionem, aperiret, nec tamen eius nomen, & meritum ſcire poſſet: Lutgardim rogauit, vt à Domino eius nomen ſibi peteret reuelari. Illa ſe totam confert ad rogandum Dominum, & cito, quod voluit, impetrat. Apparuit ei enim prædicta Sancta, & ait: Ego vocor Oſmanna, Virgo, filia quondam Regis Scotiæ, & per miraculum Domini in Gallias adducta ſanctè vixi, defunctaque ibidem ſum, ac ſepulta ſolenniter, ſed mei tandem per incuriam incolæ obliti ſunt. Hæc cum Lutgardis Presbytero referret, ſubiunxit: vellem, hæc eadem tibi quoque Dominus in confirmationem veritatis reuelaret. At ille: Non ſum, inquit, dignus, vt mihi talia reuelentur. Et Lutgardis: Et ſi (ait) fortaſſis minus dignus es, attamen illa digna eſt, cuius præconia innoteſcant. Orante igitur Lutgardi, eadem nocte prædicta Virgo Presbytero illi dormienti ter apparuit, & Oſmannam ſe dici indicauit. Qui vidit teſtimonium perhibuit, & ſcimus, quia verum eſt teſtimonium eius.[o]

o Cap 27. 12. *Erat quædam in Parco prope Louanium piiſſima Monialis, quæ Fratrem ſuum, qui profeſſione Franciſcanus fuerat, ſed iam annis duodecim apoſtata manebat, acerbiſſimè deplorabat. Rogata autem Lutgardis, vt pro illo Dominum oraret, quod ſoror eius præ dolore non multum ab amentia abeſſe videretur, illa vtrique condolens rogauit Dominum. Surgens ab oratione ait: Dicatur illi bona puella, vt tranquillo prorſus animo ſit, certa Fratrem ſuum hoc anno ad Sanctum Ordinem ſuum reuerſurum. Quod ita præter omnium expectationem factum didicimus, cum ille multis modis eſſet mundi huius rebus, & ſtudiis implicatus, & irretitus. Eodem fere tempore, illuſtris Duciſſa Brabantiæ, filia Philippi, Regis Franciæ, graui erat afflicta morbo. Ea vero ex multo iam tempore amabat Lutgardem, mandauitque ei, vt pro ſe Dominum rogaret. Fecit id Lutgardis, & quamprimum remandat ei, vt tanquam à lecto ægritudinis ſuæ minimè ſurrectura per confeſſionem præparet ſe, & cum multa cordis fiducia Dominum expectet. Non diu poſt Duciſſa defungitur, ac deinde apparet Lutgardi, indicans certiſſimè, præter ſpem, ab omnibus pœnis Purgatorij, Beatiſſimæ Matris Dei, quam viuens miro dilexerat, interceſſione ſe liberatam. Idem contigit viro Nobili Domino Godefrido, Domini Godefridi Caſtellani Bruxellenſis filio, cuius obitum, antequam aliunde cognitus fuiſſet, Lutgardis ſororibus reuelauit.*[p]

p Cap. 23. 13. *Incluſa quædam ad ædem S. Stephani, in ætate puellari moleſtiſſima tentatione vexata, orabat Lutgardem, vt ad Dominum preces pro ipſa funderet, cum autem genus tentationis ex ipſa ſcire vellet Lutgardis & illa dicere vereretur, dixit ei: quod tu erubeſcis aperire, Dominus mihi indicauit, expoſuitque puellæ rem totam, quam ea ne in confeſſione quidem Presbytero explicare voluerat. Deinde adhortans eam ad peccatorum confeſſionem, & morum correctionem, adeo perfectè ſanatam, & multa conſolatione affectam à ſe dimiſit, vt poſtea cum ingenti ſpiritus alacritate, & gaudio Domino ſeruierit. Idem fere contigit Fratri VVerico, conuerſo Aquiriæ. Neque id mirum: Habebat illa ſecum Dominum, cuius oculi lucidiores ſunt ſuper Solem, quod res ſequens etiam magis teſtatum effecit. Admiſerat quidam peccatum loco abditiſſimo, atque id Sacerdoti reuelare verebatur. Non diu poſt, quidam ſub peregrini nomine rogabat illum, vt pro obtinenda venia peccati illius, quod præcipuè illum angeret, ſibi caput lauaret. Fecit ille, vt erat rogatus, & ecce in vertice illius oculum cernit lucidiſſimum exclamatque: O hominem contra naturæ morem in vertice oculatum. Dixit autem peregrinus. His oculis te in abſcondito peccantem vidi, quē nulla poſſunt ſecreta latere. His dictis ab oculis admirantis euanuit.*[q] q Cap. 25. 14.

Erat mirum in modum ſollicita Lutgardis, vt ipſi notos Sacerdotes admoneret, quod etiam cum multa oris gratia crebro faciebat, vt gregem ipſis creditum ſedulo curarent, & animas Chriſti ſanguine redemptas, à Dæmonum ſeruitute liberarent. Ego autem licet indignus, cum ad Sacerdotium ætate iuuenis acceſſiſſem, & nec dum S. Domini Ordinem complexus eſſem, in recipiendis confeſſionibus cogebar indebite, & ſupra vires, Epiſcopi vices agere. Cumque non ſine magna cordis formidine id facere cœpiſſem, aures auditione vexabantur, intus vero tentationum ſtimuli exiſtebant. Immodico igitur timore, & horrore correptus, Lutgardem tanquam matrem vnice charam acceſſi, eique moleſtiam meam dolore compulſus explicaui. Illa vero mihi condolens, ad orandum Dominum ſeceſſit, rediensque cum magna fiducia dixit: Reuertere fili, in locum tuum, & laborem debitum curandis animabus impende. Aderit tibi Chriſtus protector, & Doctor, & in auſcultandis confeſſionibus, à iaculis inimici magna vi te ſeruabit; & in defectu ſcientiæ, quem formidas, addet ampliorem gratiam. Etſi autem ego de me ipſo hæc non ſine rubore refero, tamen rem geſtam in Chriſti, & ancillæ eius laudem commemorabo. Ab eo die, quandiu eo officio functus ſum, vſque in præſens, quando iam decimus ſextus agitur annus, B. Lutgardis prophetiam in me veraciſſimam expertus ſum. Et licet in temporibus[n], quibus non eram occupandus audiendis confeſſionibus crebro, & quidem intolerabiliter vexatus ſim: ſub ipſis tamen confeſſionibus quanto ſunt turpiora, quæ audio, tanto minus ea curo, minuſque me afficiunt. Hactenus de Lutgardi circa hoc tempus. Nam plura alia inferius dicenda erunt. Non tamen dubito poſteriora aliqua eſſe: nam quæ de conuerſione Fratris Apoſtatæ, poſt duodennium prædixit, vt demus illum duobus tantum annis egiſſe in Ordine, nequaquam ante annum M. CC. XXX. locum habent.

1. Incrementa

1. Incrementa Ciſtercij per totam Græciam. 2. Nigro-Pontis Epiſcopi donatio, 3. & reuerentia in noſtros. 4. Honorius ad Taraſiam, & Sanctiam ſcribit, 5. & quid in cauſa factum? 6. Populetanus Abbas in Epiſcopum Elneuſem promotus. 7. Monialis quadam, à Beato Iordano conuerſa, floret: 8. & Rufinus Capellanus, & Vicarius Summi Pontificis. 9. Ferdinandi Aragonii mens inquieta, 10. & regnandi ambitio. 11. Iacobi per ſpeciem obſequij arcta cuſtodia, & Reginæ conſilium ſalutare. 12. Demum, quem omnia exitum habuerint?

CAPVT SEPTIMVM.

1. SVNT & alij euentus huius anni, quos non omittam, ſi cui arriſerint legendi, non ſine fructu; ſin minus, facile a quocumque prætereundi. In Græcia interim, cum Eccleſia Romana Ciſtercium creſceret, neque ſolum antiqua Monaſteria noſtris acquiri, informanda per eos Latinis ritibus, ſed acquiſita augeri, ditarique donis, tum Principum, tum Epiſcoporum, tum cæterorum fidelium, donationibus. Inter alios memorantur ſpecialiſſimè Venerabilis Ioannes, Nigro-Pontis Antiſtes, atque Capitulum, & clerus ſuæ Eccleſiæ, qui cum iam antea Monaſterium de Curciaco, cuius ſupra meminimus, Theſalonicenſis Diœceſis, inſigni alio Monaſterio donaſſent, Sancti Archangeli, quod tamen ſibi habebant decimale, hoc anno longa, & liberali manu de communi conſenſu decimas omnes illi relaxarunt, donatione firmata per inſtrumentum, quod hodieque in Regeſtis Vaticanis Gregorij Papæ noni inſertum priuilegio eiuſdem Pontificis conſeruatur, & legitur in hunc tenorem. [a]

a ex Regeſtis Gregorij.

2. *Venerabilibus in Chriſto Fratribus, Abbati, & Conuentui de Coreiaco, Ciſtercienſis Ordinis, Theſalonicenſis Diœceſis, Ioannes, permiſſione Diuina Nigro-Pontis Epiſcopus, in ſalutis auctore ſalutem.*

Cum pium ſit benefacere piis locis, & perſonas, & Monaſterium veſtrum amplexemur in viſceribus charitatis, donationem, quam vobis, & per vos Monaſterio veſtro, de capituli noſtri conſenſu, olim de Monaſterio S. Archangeli, cum omnibus pertinentiis ſuis noſtra Diœceſis duximus faciendam, ampliare volentes, omnes decimationes eorum, quæ ipſum Monaſterium poſſidet in præſenti, tam ad nos, quam ad dictum Capitulum, ſeu Loretenſem Eccleſiam pertinentes, vobis, & per vos Monaſterio veſtro pro anima noſtræ remedio, de voluntate, & aſſenſu prænominati Capituli, nec non clericorum Loretenſium, in perpetuum concedimus, & donamus. Partem vero, quæ præfatum ſuper his contingit Capitulum, ſeu clericos Loretonſes, alibi plenariè eiſdem recompenſare promittimus. Ita tamen quod ſingulis annis Epiſcopo Nigripontis annuum cenſum duodecim libras ceræ, recognitionis nomine, in Aſſumptione Beatæ Mariæ Virginis perſoluatis. In huius autem donationis, & conceſſionis teſtimonium præſentes litteras fieri fecimus, & ſigillo noſtro, atque Capituli roborari. Datum quarto Kalendas Aprilis, anno Dominicæ Incarnationis M. CC. XXIV. Hactenus litteræ Ioannis, Nigro-Pontenſis.

3. In quibus tamen, vt id obiter notem, non ſolum largitas, beneficiaque Pontificis tam pij, quam liberalis, atque amor in noſtros, quem ſatis exprimunt verba illa in principio: *Perſonas, & Monaſterium veſtrum amplexamur in viſceribus charitatis.* Sed reuerentiam licet admirari, quâ Epiſcopus Eccleſiæ ſatis celebris, neque ex Græciæ minoribus, neque à noſtris accipiens, ſed noſtris donans; cum in omnibus longe adeo ſuperior inueniretur, proprio nomini Monaſterij nomen anteferret: neque ait: Ioannes, Dei gratia Epiſcopus Nigri-Pontis, dilectis in Chriſto Fratribus. &c. Sed è conuerſo. *Dilectis in Chriſto Fratribus, Abbati, & Conuentui de Corciaco, Ciſtercienſis Ordinis, Theſalonicenſis Diœceſis, Ioannes permiſſione Diuina, &c.* Cum tamen nihil adeò vſu receptum illis temporibus, quam quod litteris ſemper dignioris nomen, ſiue ipſe aliis, ſiue alij ipſi ſcriberent, nomini minus digni præponeretur, quod & in omnibus palam videre eſt, & ſupra etiam in litteris Friderici Imperatoris ad Romanum Pontificem notauimus. Hæc in Græcia noſtrorum incrementa; hæc veneratio. Quæ tamen omnia, quàm breui pertranſierint, ſicut Imperium ipſum Latinorum, atque Eccleſiæ Romanæ ritus, moreſque, ſuo tempore nos etiam expediemus.

Hoc ipſo anno, vt ait Abraham Bzouius, Honorius Summus Pontifex, ad Sanctiam, & Taraſiam Luſitanas, alteram iam Monialium Ciſtercienſem, alteram tunc degentem inter Moniales, nec multo poſt eiſdem adſcribendam, litteras dedit, cum ad eorum Caſtrum Alenquerium, nefarij homines, qui nepotem, & Præfectū aulæ Epiſcopi Vlyſiponenſis, proditorie, & ſacrilege occidiſſent, quaſi ad azylum confugiſſe publicarentur. *Hortabatur: ait idem Bzouius,* [b] *Honorius Papa Taraſiam, & Sanctiam Reginas, ne ſceleſtos reciperent, neve eorum patrocinio ſeſe contaminari ſinerent.* Cæterum perpetratum ſcelus fauore Regis, argumento eſt, quod idem met Honorius per idem tempus ad Ferdinandum, Regem Legionenſem, ſcribit, quod multam operam poſuiſſet in prædicto Epiſcopo, cum Sanctio Luſitano pro Eccleſiaſtica libertate certante, defendendo ab ipſo; gratias agens, ſimulque hortans, vt cum Luſitaniæ & Prælatos reliquos defendere non intermitteret, neque cauſas clericorum alibi, quam coram Eccleſiaſticis Prælatis agitari, aut cognoſci toleraret. Ergo hæc cauſa Regis cum Epiſcopo diſſenſionis, & odij: odium mox Regium, cæterorum malorum, vt ſolet, occaſio fuit. 4.

b Ad hunc ann. n. 4.

Quid de ſacrilegis actum? prorſus lateo, neque apud ſcriptores Luſitanos aliquid de hoc facto lego memoriæ proditum. Nec mihi dubium, expulſos ab Alenquerio, cum quod Reginæ obſequiores Honorio fuerint, tum quod Rege Legionenſi Ferdinando fauente, Epiſcopo, nunquam Taraſia, nec ſoror eius Sanctia, fouendos ſuſcepiſſet 5.

ſuſcepiſſet ipſius æmulos, maximè tam atrocis criminis reos. Illud compertum, teſte Brandaonio, compoſitione circa id tempus facta inter Regem Sanctium, & Bracharenſem Archiepiſcopum conuenisse inter alia [c] *Quod Rex non curet de cauſis clericorum, Religioſorumve, neque de eorum pœnis per Epiſcopos inflictis, aut infligendis, quicquam inquirat, excepto, ſi res ipſa tales fuerint, quæ in foro ſæculi deberent pertractari. Crediderim interuentu ſororum effectum eſſe, vt Sanctius Rex, ſaniori vſus conſilio, & Eccleſiæ pareret, & cum Epiſcopis cleroque componeret; neque vltra ſe miſceret eorum cauſis, quod ſummè Honorius Papa deſiderarat.* Hæc in Luſitania.

c lib. 14. c. 2.

6. In Catalonia hoc anno promotum lego Raymundum, duodecimum Abbatem Populetanum, in Elnenſem Epiſcopum, Raymundo alio ſuccedente in Abbatia, vt conſtat ex Catalogo. Cæterum cum eundem Raymundum, obiiſſe tradant memoriæ antiquæ domus vndecima Octobris præſentis anni; hi, vt, aut electus ante conſecrationem deceſſiſſe credendus ſit: aut ſaltem mox ab ipſa conſecratione. Reliqua vitæ eius ignota nobis, neque conſtat de loco mortis, aut ſepulturæ. Hoc item anno (nam minuta iſta coniungam) apud Miræum lego [d]. *Obiiſſe Beatricem Comitiſſam Giſnenſem, eandemque Brugbargenſem Præfectam, conſtituto apud Bebam Ciſtercienſium Veſtalium cœnobio.* Quod tamen, quale ſit, adhuc me latet.

d In ann. Flandr.

7. Per idem tempus in Ciſtercio floruiſſe creditur inſigni Sanctitate fœmina illa, quam à deſperationis, atque Orci exemptam faucibus, Beatus Iordanus, ſecundus Generalis Prædicatorum, ad Ciſtercium tranſmiſit, in eo, vt creditur, Sancte conſummandam. De ea Leander Albertus Bononienſis in vita Beati Iordani hæc habet verba [e]. *Nobilis quædam elegantis formæ puella, à patre ſub patrui cuſtodia relicta, dum ab eo tutelam ſperaret, in corruptelam incidit. Porrò vir improbus, hic ipſam grauidam fecit, & eo ſuadente, miſella abortum procurauit. Et tertio dum non audet patruo reſiſtere, prægnans facta eſt. Igitur miſella, & in ſe reuerſa, opus nefandum deteſtans, cum nulli facinus manifeſtare auderet, ſe ferro occidere innixa eſt. Porrò gladium defixit in ventrem tam validè, vt ipſum proſcinderet: non tamen mox vita, vt volebat, exceſſit. Diro igitur vulnere ſauciata, à Dei miſericordia viſitatur. Cœpit crimen tam enorme miro cordis dolore deteſtari; & ad pietatis matrem conuerſa, lachrymis, ſupplicique voce orabat, vt ſolita benignitate ſibi occurreret, ac ſaltem anima cum corpore periret. Mox benigniſſima miſericordiæ parens, ei adſtans, & corporis conferens ſanitatem, iuſſit, vt ſe totam Iordanis conſiliis, qui paulo poſt venturus erat, ſubiiceret. Id, quod ipſa deuotiſſime expleuit: quippe Sancto Viro ſuadente, Ordinem Ciſtercienſem ingreſſa eſt, atque vſque in finem in Sancto propoſito perſeuerauit.*

e Apud Sur. tom. 7. c. 20.

8. Nec multum ab eodem tempore diſtat Rufinus Monachus, natione Placentinus, officio Capellanus, Pœnitentiarius, & Vicarius Apoſtolicus Ordinis Ciſtercienſis, de quo in Annalibus minorum dicitur [f], quod benedixit, & poſuit primum lapidem, in Eccleſia Minorum Panormi, cum Conuentus à primo ad alium locum tranſlatus eſſet. Non dubium Virum Annalibus his dignum, atque aliqua geſſiſſe, quæ merito deberent à nobis commemorari. Sed multo minus dubitari poteſt, omnino obliterandum illius nomen, ſi hunc lapidem non benedixiſſet, vt inde facilè licet coniectari, quot omnino perierint, non ſolum acta virorum, ſed etiam Viri.

f tom. 4. ad hunc ann.

Demum, ne omnino Iacobi Aragonenſis, & Ferdinandi patrui eius, obliuiſcamur; alterius, qui à Ciſtercio iam deſciuerat, Abbas montis Aragonis; alterius, qui Ciſtercio tandem deſtinabatur: hoc anno inquieta Ferdinandi mens (nam fuit tenera talis) & Regnandi libido, nullis Regis honoribus ſatiata, turbare Regnum, & Regi, quamuis excellenti, atque magnanimo, puero tamen, vincula tentauit; honorifica primum, & per ſpeciem obſequij, ſed ſi ſuccederent, forſan vſque ad hoſtilia tranſitura. De his Bernardinus Gomeſius ita ſcribit [g]. *Ferdinandus, qui ſpe regnandi, à religione, qua fuerat initiatus, alienato ſemper animo fuit: neque profana miſcere ſacris, graue vnquam duxit; iuncto Abonesio magno, vt dictum eſt, Regis conſiliario, nihil non denuo ſibi conmoliendum putauit, vt Regnum tantopere a ſe affectatum, quod occupare non poterat, occupato Rege, ſubigeret. Quare conſilio inter ipſos habito, atque mutuo data fide, Regis cuſtodiam peſſimè machinati ſunt, quo liberius, ac pro libidine cuncta gererent, quam in hunc modum aggreſſi fuere. Præmiſſis ducentum equitum, peditatuque coloribus Cæſar-Auguſtam, atque per Vrbem diſtribui iuſſit; Ferdinandus multis Comitatus Proceribus Thaaſtio exiens, vnum ex ipſis Alanonem ad Regem miſit, qui renunciet ſe cum vniuerſis Regni Proceribus venire, vt Regiam eius Maieſtatem, & Reginam clariſſimam, Cæſar-Auguſtam deducant. At Rex, tametſi ficto officio, ac ſimulata ſedulitate id fieri cognoſceret; tamen libenter ſe illum excepturum dixit: atque interim Nuñio, & Atagra, Aulæ Præfectis, præcepit, ne quenquam cum Ferdinando oppidum intrare permitterent, præter quatuor, aut quinque ad ſummum Proceres, reliquos per ſuburbia diſtribuit: ipſe vero ad excipiendum illum oppido eſt egreſſus. Sed deinde ſiue incuria, ſiue conſulto Præfecti fecerint, equites ducenti, inſcio Rege, cum eo ingredi oppidum permiſſi ſunt.* 9.

Sequenti vero die Ferdinandus, eadem caterua Procerum comitatus, in Aulam venit, atque omnibus præſentibus ſermonem breuem, ſed aſſentatoriis omnino conſiliis verbis, cum Rege habuit. Inquiens, neque vtriuſque Regni Proceribus, qui aderant, tam quicquam eſſe cordi, quam Regiam eius Maieſtatem, cuius auſu tam fœliciter cuncta gerebantur, colere, venerarique; ac ſe, ſuaque omnia pro eo liberaliſſime impendere; ideoque, vt parta iam bello pace frueretur, Cæſar-Auguſtam, tot affectantibus Proceribus, cum reliquis exercitus ouans, & quaſi triumphans intraret, vt publicam, & communem rem, ibi melius, commodiuſque adminiſtrare poſſet. Quæ Rex audiens, ac interim circumſpectans, proculque inter confertos Proceres dignoſcens Guillelmum Moncadam, ſe inſcio, & inconſulto, coram veniſſe: ac inſuper, neque Nuñium, neque Abonesium, neque alium quemuis ex intimis ad aurem acceſſiſſe, qui ſummatim, quæ reſpondenda eſſent, vti ſolebant, ſuggererent: iam quod paulo ante ſuſpicione odorabatur, pro certo habuit, ſe a ſuis omnino Conſiliariis proditum eſſe. At quoniam vniuerſi commurmurantes, reſponſum a Rege, quaſi repoſcere videbantur, placido, ac ſereno vultu, ſe libenter, quo ipſi vellent abiturum reſpondit: exiſtimans, quocumque in ſtatu res eſſent, 10.

eſſent, quove denique propenderent, ſatius eſſe intra vrbem, quam extra conſiſtere, atque fideliſſimos Cæſar-Auguſtanos ciues ſibi non defuturos ſperare.

11\. *Igitur vrbem, nulla admiſſa pompa, Rex, & Regina ingreſſi, ad Sudam, veterem Regum aulam, portam Toletam dictam, venere. Verum Ferdinandus, qui tunc, conſentiente, ac ſimul conſpirante Sanctio, omnem gerendarum rerum curam ſuſceperat, vocatis Ducibus Regia cohortis, Guillelmo Bayno, & Petro Sanctio Marcello, arcanum quid confingens, quod ita patrari, tum Regno commodum, tum Regi honorificum, ac proſperum futurum eſſet; alterum perſona Regia, à qua nuſquam oculos deiiceret, cuſtodem præfecit; alteri totius Aula, atque ianuarum aſſeruandarum curam dedit. Ac protinus eadem nocte, ſemotis omnibus Regis, & Regina, ſeruitiis, ac binis vnicuique tantum cubicularijs relictis, cunctas Aula ianuas, & feneſtras, præterquam lumini recipiendo neceſſarias, clauibus, veſtibuſque obſerarunt: ſic vt neque videri Rex, neque videre quemquam, neque alloqui, ad aliquemve ſcribere poſſet, niſi ſciente Ferdinando, ac permittente.* Hæc illata violentia Iacobo Regi per Proceres, per patruum; adeo via vnus, aut alius inuenitur, qui vtili honeſtum anteponat. Et eò anguſtiæ Regis peruenerunt, vt per feneſtram deſcenſum cogitauerit.

12\. *Verum Regina* (pergit idem auctor[h]) *vt erat prudens, & magnanima, meliorem rerum exitum ſperans, ac non tam demittendi periculum, quam Regis ex fuga ignominiam perhorreſcens, conſilium minimè probauit: ſed piè potius, viriliterque Regem admonuit, vt alma Dei genitrici Maria, cui ſe ipſe à puero deuouerat, nunc totum commendaret, fore namque, vt eadem ipſum ope Virginis, qua fuit Monfortio, & Arce Montionis liberatus, à præſenti quoque cuſtodia honorificè eriperetur. In cuius dictis Rex acquieſcens, prudentiſſima Regina conſilio periculum ſimul, & ignominiam vitauit.* Hæc ille, longè, latéque deſcribens, qualiter annuente Rege petitionibus patrui, quæ detentioni palliandæ prætexebantur; laxata cuſtodia Montionem adierit, vbi, dum ſibi redditus, & ſuis, de adminiſtratione Regni coram tractans, vt ſontes non punierit; cauit tamen, ne quid ſimile exinde poſſet accidere. Nec multo poſt, Ahoneſio extincto, vt idem auctor habet[i], *triplex illa coniuratorum in Regem machina, tum Sanctij ſtudijs fabricata; tum Ferdinandi ardore promota, tum denique Ahoneſij ſagacitate abſoluta, funditus euerſa fuit, atque vnicuique ipſorum ſua quoque pœna, & ignominia inflicta. Nam & Sanctius vehementer Ahoneſij exemplo commotus, perpetuo ſeſe à præſentia, & conſpectu Regis abduxit; & Ferdinandus illius etiam gratia priuatus, populorum ſimul, & amicorum fide deſtitui ſe vidit, & niſi Regij demum ſanguinis interceſſiſſet cognatio, haud dubium, quin acerbiores, quam Ahoneſius pœnas ipſe pertuliſſet.* Ita Gumeſius. Atque hæc nunc ſatis de Iacobo, & Ferdinando.

h ubi ſuprà.

i ibidem.

---

1. Acta Capituli, 2. Chronologia Eccleſiarum, & dictum de Lauache, Hiſpana domo; 3. & de cingulo Virginis, quod habet, 4. & Cratibus Protomartyris Laurentij. 5. De Albo tractu aliqua. 6. Gunterina Vallis, Abbatia nobilium Virginum, 7. & prima Abbatiſſa. 8. Vallis Virginum per Bartholomæum Lanionem, & in ea Beatrix nondum Nouitia. 9. Ac demum ſupputata ratio temporis.

CAPVT OCTAVVM.

1\. PARVA legum hoc anno materia ſubeſt, quod mihi probat, aut nulla fuiſſe vitia, quæ egerent proſcribi, aut rectores prudentes, cautoſque, qui nollent eadem per leges propagare. Sæpè peccati notitia per legem data; plures poſt illud trahit, quàm metus pœnæ valeat coërcere. Animaduerſum tamen pro conuerſis, qui iam fortaſsè inutiles, & aut ſe deſides labori ſubtrahebant, aut minus apti ſine fructu laborabant. Animaduerſum, inquam, ſancitúmque *vt tales in conuerſos recipiantur, qui in labore taliter occupentur, quod euidens ſit, & certum, ipſos in officio ſibi commiſſo laborem vnius mercenarij compenſaſſe.* Quæ ad noſtra vſque tempora tranſierit, hæc ſola huius anni præceptio fuit.

2\. In Chronologia tres Eccleſiæ memorantur infra eundem adauctæ, ſequenti ordine.

Anno M. CC. XXIV. ſecundo Kalendas Maij, fundata eſt Abbatia de Lauachem.

Eodem anno, octauo Kalendas Martij, Abbatia de Albo tractu.

Eodem anno, octauo Kalendas Octobris, Abbatia de Seracaſano, ſiue Craſeaſano. Lauacenſes Eccleſias duas inuenio, vnam hoc anno, poſt ſexennium alteram; nec mihi conſtat, vtra earum ſit, quam de *Lauache* vulgo Hiſpani dicimus in Regno Cataloniæ ad Pyrinei radices, qua parte proximiores habet Aragonenſes. Ioannes Aluarus[a] initia eiuſdem domus, in hunc annum refert; fundationem, in Comites Herilios, illuſtrem in eadem Prouincia gentem; & primos Monachos, in Eccleſiam Bonifontis, vnde aſciti, & cuius filia Lauache eſſe probatur. Fundationis occaſio fuiſſe creditur, incendium antiquioris Monaſterij, incertum cuius Ordinis? quod Caſtro proximum, ab Herilibus incenſo, flagrauit ſimul, ab incenſoribus Ciſtercio reficiendum. Hæc ſumma fundationis illius domus, exiguæ hodie in Diœceſi Ilerdenſi, vt habent tabulæ Eccleſiarum Morimundenſium.

a In fundationibus Monaſt. Arago.

3\. Illuſtrant renne, vt dixi aliàs cœnobium, duæ ſacræ exuuiæ, cunctis terræ Theſauris pretioſiores: cingulum Beatæ Virginis, quod Chriſtum in ipſius latentem vtero, aut ſaltem vterum, in quo Chriſtus latuit, circumdedit; & crates ferreæ; quibus inclytus Martyr Araguneuſis Laurentius impoſitus, ardore amoris ſuperauit ardorem ignis. Et quidem cingulum miracula illuſtrant, quæ Deus multa per eum operatur, maximè in parturientibus, quibus ſi admoueatur, quantumuis grauiter, & ſine ſpe remedij periclitentur, confeſtim prolem edere, atque indemnes periculum euadere, longa experientia teſte, comperiuntur. Eſt tamen adhuc miraculum patentius, cuius veſtigia in ipſo hodiéque extant, quod aliquoties profuſione Monachorum (nam

via

vix in his admittam largitarem) tentatum diuidi, vt fragmina per diuerſas Prouincias diſtraherentur, numquam tamen ſe ſcindi paſſum eſt, quamuis admotis gladiis, atque forcipibus, ac variis inſtrumentis, conatuque, quibus vel ferreæ catenæ diſrumpi poſſent. Viſuntur hodie intentatæ ſciſſionis ſigna: non quaſi pelle, vel leuiter cedente violentiæ ferri; ſed ferro è contra veſtigia relinquente conatus admouentium; vt facilius diuiſum comprobetur, dum partem ſui in cingulo reliquit, quàm diuiſurum.

4. Non ſic, vt ferunt, crates S. Laurentij, quæ ſe diuidi paſſæ, vt pars earum Philippo ſecundo, Regi Catholico, inſigni dono data, ad Regium Monaſterium S. Laurentij, vulgo *del Eſcurial*, quæ hodieque ibidem veneratur, cum litteris teſtimonialibus, vt tantam rem decebat, perferri poſſet. Ite ſupra citatus Ioannes Aluarus, quamuis Frater Ioſephus Seguntinus, inſignis alias ſcriptor, tum totius Hieronymianæ familiæ, tum maximè illius cœnobij Regij, de quo integrum tomum euulgauit, nullam huius portionis mentionem faciat, quod ego viderim. Certè inter ſacras exuuias non commemorat, cum receuſeat plures; neque omittenda etatium illa pars; vt Laurentium concernens, cui domus ſacra; ſi eo tempore ex Lauache adducta fuiſſet. Potuit fortaſſe poſt vulgaram ab eo hiſtoriam illuc adduci, nam Philippus ſecundus, quamdiu vixit, nunquam ceſſaſſe legitur ab his theſauris ibidem congregandis.

5. Sequitur Albus tractus, Hyberniæ domus, quam Tracton alij dicunt, in Diœceſi Corcagienſi, & libris Cameræ ad ſexaginta florenorum taxam pertingens. De qua hæc habet Iacobus Waræus.[b] *Tracton in Comitatu Corcagienſi (perperam in iam dicto Richemondiæ Regiſtro* Ctacotem) *alias de Albo tractu, Ciſtercienſibus ponitur anno M. CC. XXIV. Poſſeſſiones confirmauit Eduardus tertius Rex Angliæ.* Hæc ieutum ille. In Geneſi Eccleſiarum Claræ-Vallenſium, ad quam præcipuè pertinere noſcuntur Hiberniæ domus, Albus tractus, ſiue de Albo tractu, non inuenitur; ſed Tractem, vel Stractem; eaque Eccleſia inter filias Blanchæ Landæ commemoratur. Tertie domus ignota nobis prorſus, nec quid de ea habemus, quod proferamus.

b in cœnobiis Hiberniæ.

6. Præcedentibus virorum Monaſteriis, præter Vallem Roſarum, & Argenſolum, ſiue Argenteam Cellam, de quibus ſupra; duo alia fœminarum adiicienda, Gunterinam Vallem, aliis Gunterſtalam, in Alemania, Diœceſis Conſtantienſis, & Vallem Virginum in Belgio, Thenenſi agro; quorum primum dotatores, ſiue benefactores multos, & nobiles; fundatorem, quod ſciam, non agnoſcit: forte ab initio nobilium fœminarum, ipſæ ſibi cœnobium conſtruxere. Secundum, venerabili, & verè B. Viro, Bartholomæo Lanione, auctore gaudet; & vniuerſa Sancta eius familia, primis habitatoribus, qui ex Valle Florida illuc tranſmigrarunt. De primo hæc lego apud Martinum Cruſſium in Annalibus Sueciæ ad hunc annum[c] *Erat iam hoc tempore cœnobium nobilium fœminarum Ciſtercienſe, Gunterina Vallis, amœniſſima in Valle ſitum prope Friburgum Briſgoiæ, ſub viſitatione Tennebachenſi, in Epiſcopatu Conſtantienſi. Cuius altare maius ad honorem gloriæ Virginis Mariæ, atriumque Cœmeterij, Conſtantienſis Epiſcopus, Conradus, conſecrauit, eum locum à iuriſdictione Matricis Eccleſiæ, (Henrico plebano Merſhuſenſis Eccleſiæ ad quem locus attinebat, præſente, & conſentiente) penitus eximendo hoc, M. CC. XXIV. anno. Benefactores huius, Parthenonis fuere Comites illuſtres de Friburg, & nobiles Viri à Keppenbach, itemque nobiles de Blumenek, & Kingenberg, aliique, quorum ibi plurima, & plura, & præclara ſunt Mauſolea.*

c lib. 1. p. 3.

Prima Abbatiſſa loci, Adeleydis dicta, cum laude dicitur præfuiſſe Monaſterio vltra annos quinque, & quinquaginta, obiiſſeque anno M. CC. LXXXI. cum vno ante, præ ſenio reſignaſſet; quod ſi ita eſt, hoc, aut ſequenti anno electam ſequitur: & tamen docet idem, qui ſupra Cruſſius, ante eius electionem triennio ſteti ſſe domum; at non ſub alia, ſed quaſi in embrione, informis adhuc, donec in Abbatiam formari poſſet. Subdit Abbatiſſarum Monaſterij breuem catalogum, quem ſe ex Schedis M.S. Bruſchij excerpſiſſe tradit. 7.

Sequitur Monaſterium vallis Virginum in Agro Thenenſi, quod Venerabilis Bartholomæus Lanio, cum ſex annis habitaſſet in Valle Florida, quam etiam domum ipſe antea conſtruxerat, ædificaſſe dicitur, atque illuc ſe cum filiis tranſtuliſſe. Quippe prima illa prole iam adulta, neque ipſius induſtria vltra indigente, ſuſpirauit ad aliam, in qua Ciſtercium, quod ſemel aſſumpſiſſet, & per Ciſtercium, Dei cultus propagaretur. De his in vita Beatæ Beatricis ab Henriquez vulgata ita habetur *In quo, id eſt Monaſterio Vallis Floridæ fortis Athleta (Bartholomæus Lanio) contra ſpiritualia nequitia in cœleſtibus, annis ſex Omnipotenti Domino ſtrenue militauit. Deinde in mentem Beati Viri, reuelante Domino, ſubiit, vt cultus ampliandi gratia, Monaſterium aliud de nouo conſtrueret, & in eo creatori ſuo, die, noctuque ſeruientium, eiuſdem Ordinis examen Sanctimonialium aggregaret; quod & factum eſt. In dicti quidem Thenenſis oppidi territorio, Monaſterium noſtri Ordinis Vir ſtrenuus, auxiliante Dei gratia, fundauit, & Vallis Virginum ei nomen impoſuit. In quo poſt modum omni cum Sobole ſua, priori Monaſterio deputata, ſe tranſtulit, & annis quatuordecim inibi per Ordinis obſeruantiam, creatoris ſui ſe beneplacito conformauit.* Hactenus ibi. Itaque, Venerabili Beatrice agente annum quartum decimum ætatis, antequam quintum decimum expleſſet, adeoque, antequam ad probationem admitteretur, Abbatia Vallis Virginum fundata eſt, atque ipſa cum ſuis illuc tranſlata ibidem probationem ingreſſura. Sic factum eſt, vt tria, quæ fundauit pater, cœnobia, in triplici ipſa ſtatu conſecraret. Vallem Floridam, addicta iam Ciſtercio atque habitum induta, ſed non ſolenniter, cum præ ætate ad probationem admitti nondum liceret: Vallem Virginum, Nouitia, profeſſaque, per quatuordecim annos: & tandem Nazarethum Præfecta reliquis; quod ſuis temporibus, locisque dicemus. 8.

Meminit Abbatiæ Vallis Virginum Ioannes Grammaius in ſua antiqua Brabantia, in Tractu Tenenſi; vbi & ad portam Lintrenſem ſitam docet; in reliquis nihil addens, & ſolum inſtitutum prodens, & fundatorem; quem tamen ſolum Tenenſem ciuem appellat. Meminit & Aubertus Myræus in Chronico Ciſtercienſi, ſed fundationem anteponens ad quadriennium, & referens ad annum M. CC. XX. quod tamen penitus cum his, quæ paulo antea, & quidem verè ſcripſerat, ſtare non poteſt: nimirum Vallem Floridam anno M. CC. XVIII. noſtris addictam: 9.

quippe

quippe ab eius cœnobij inſtauratione, & ſoſceptione habitus Bartholomæi fundatoris, ſiue inſtauratoris eum omoi ſua familia, ad fundationem cœnobij Vallis Virginum in agto Thennenſi, intercesſit ſexennium, vt ex vita Beatæ Beatricis, quam ipſe Myræus, liquido conſtat. Sed da his ſatis: & de Beatrice multa infra dicemus.

Annvs Christi M. CC. XXV. — Annvs Cistercii C. XXVIII.

1. *Conradus in Germaniam Legatus mittitur, 2. Prouinciam peragrat, 3. & multis cruce ſignat. 4. Concilium Epiſcoporum Moguntia congregat, in quo de incontinentia clericorum, 5. deque aliis deprauatis Germania moribus. 6. Allatum illuc Engelberti Martyris corpus. 7. Parricidij occaſio ſatis indigna. 8. Sequuta coniuratio; 9. ac præcedentes cæleſtes reuelationes. 10. Patrato ſcelere, 11. inuentum, & ſeruatum corpus per noſtros: 12. atque ad cœnobium Ciſtercienſe primum, 13. mox Coloniam deductum, 14. vbi exequiæ, & viſiones de eius gloria.*

CAPVT PRIMVM.

1. ANno poſt hæc ab orbe reparato milleſimo ducenteſimo, vigeſimo quinto, qui fuit Ciſtercij vigeſimus octauus, ſupra centeſimum, Honorius III. pro Chriſto ſtrenue zelans, dom Orientem ab hoſtibus, Occidentem à falſis Eccleſiæ Fratribus liberare contendit, ſubrogato in Conradi locum Romano in partibus Albigenſium: qui hæreticorum reliquias expurgaret; Conradum ipſum, Cardinalem Epiſcopum Portuenſem, in Germaniam miſit, vbi & mores Eccleſiaſticorum, dudum degeneres, accurate corrigeret, & ſæculares, præcipuè Imperij Principes, cruce ſignandos, in Orientem commoueret; vrbem Sanctam, & ſalutis noſtræ loca, quæ perfidi pagani profanabant, & Chriſtianos ibidem oppreſſos, in Dei virtute; ſi daretur, liberaturos. Laurentius Surius in notis ad Concilium (quod idemmet Conradus cogi iuſſit, & tempore ſtatuto celebrauit, cuius nos acta ſtatim referemus) præcedenti anno miſſum arbitratur. Verum Concilio vſque ad finem huius dilato, veriſimilius eſt, quod alij tradunt; initio eiuſdem Gallias deſeruiſſe. Quocumque fuerit, ex his duabus cauſis creatum de latere Legatum, tranſmiſſumque, cum omnimoda, & plena poteſtate, idem, qui ſupra, Surius his tradit verbis. [a] *Anno nati Seruatoris. M. CC. XXIV. Honorius, eius nominis tertius, Pontifex Maximus, in Germaniam Legatum miſit à latere Conradum Eginonis, quondam Monachum, & Abbatem inſtituti Ciſtercienſis, tum vero Epiſcopum Cardinalem Portuenſem, & S. Rufinæ, virum doctrina, & religione celebrem, & cuiuſdam Dynaſtæ filium. Erant enim id temporis in Occidente quadam morum corruptela, quas Pontifex amoliri volebat. Porro Orientem vexabant Sarraceni. Poſtquam igitur memoratus Cardinalis in Germaniam peruenit, Synodum hanc coëgit anno M. CC. XXV. quæ cum pleraque habeat lectu digna, in gratiam Lectoris huc eam adſcribere voluimus.* Hæc Surius; quæ eadem Seuerinus Vinius ex ipſo tradit.

a apud Seuerinum Viniū & alibi.

2. *Ergo Conradus, cum primum Germaniam attigit, per Prouincias diſcurrere, vitia terræ, clericorum præcipuè quærere, Principum animos diſcutere, tentare Epiſcoporum mores, ingenia noſcere; nequicquam omittebat, quo vtrumque vtilius negotium promoueretur. Neque enim ignorabat ſine vtriſque, Epiſcopis, Principibuſque, neutrum ex toto poſſe prouenire, quippe nec clerici, niſi per Epiſcopos, poterant reformari, nec debellari Pagani ſine Principibus. Et incœpiſſet fortaſſis ab his vltimis, ſi affuiſſet Fridericus: quo expediti à bellicis tumultibus, Eccleſiaſtici Viri tranquillius, & quietius, adeoque, & maturius moribus componendis vacare poſſent. Verum abſente tunc Imperatore ſuſpenſa omnia, neque eius potentiam exigebant, ſine eius aſſiſtentia deliberata,* 4.
in irritum venirent, ſi ipſius poſtea conſilio, (quod poterat timeri) reprobarentur. Miſſi tamen, (quod Bzouius adnotauit [b]*) à Friderico ad Conradum nuncij cum litteris, in quibus promittebat, ſe ex Apulia in Germaniam aduenturum, & pro recuperatione Ciuitatis Hieroſolymorum, & totius Terræ Sanctæ Concilium habiturum.* Itaque expectatus Fridericus, vt poſtulabat, penes quem ſumma rerum, & qui in negotio præcipuus ſperabatur.

b Ad hunc annum.

Interim tamen prædicata crux per vniuerſam terram, atque animis bellicoſæ gentis ad vindictam commotis, in hoſtes fidei ſignati multi per ipſum Cardinalem, alioſque, præcipuè Ciſtercienſes, quibus id munus ipſe ſubdelegabat. De his Siero in Chronico ita habet. [c] *Anno M. CC. XXV. Conradus, Cardinalis Portuenſis Epiſcopus, Romanæ Sedis Legatus, per ſe, & per plures cooperatores, Verbum Crucis per totam Alemaniam prædicauit, & quam-plures cruce-ſignati ſunt.* Hæc ille. Germaniæ Chronicon conuocaſſe ad Coloniam Principes, ait, vt illis prædicaret. *Eodem tempore,* ait, [d] *miſit etiam Honorius. Pontifex Cardinalem Legatum in Germaniam, qui adhortaretur Germanos ad prompto animo ſuſcipiendam expeditionem illam in Terram Sanctam. Hic Cardinalis, vbi venit Germaniam, Coloniam conuocauit Principes Germaniæ, illicque eos cohortatus eſt ad honeſtiſſimam, vtiliſſimam, & neceſſariam expeditionē ſuſcipiendam.* Hæc per ſeipſum, alia per ſubſtitutos, inter quos magnum, vt vocant, Chronicon Belgicum, alium Conradum nominat Beſbenhuſen- 5.

c Ad hunc annum.

d Germaniæ Chron. ſ. xii.

ſem Abbatem, de quo tamen (neque enim id tacebo) Siniſtram famam per Germaniam ſparſam memoriæ prodit. *Cardinalis*, ait, [c] *Dominus Conradus, & ſubdelegatus eius, ab eo inſtitutus, Dominus Conradus, Abbas de Beſbenbuſen, multa millia hominum nobilium; & ignobilium pro via Hieroſolymitana cruce ſignauerunt. Iſte Abbas Conradus multa tunc turpia fecit in Alemania.* Quæ fuerint hæc turpia, non inſinuat. Crediderim, quod in his frequentius eſt, ab hominum malitia quæſtuariam feciſſe prædicationem. Adeo non datur congregatio hominum in qua non aliqui diſcoli inueniantur. Ita præuentus aduentus Friderici. Non tamen ideo Concilium Epiſcoporum omiſſum eſt, ſed indictum ſolenniter Moguntiæ celebrandum ſub finem anni. Id, ne Lectorem nimium diſtrahamus, & quæ in ipſo euenerunt, inuerſo licet ordine, ſubiiciam.

c in Leodienſibus.

4. Patebant Legatiæ Conradi termini qua patebat Imperium, & per omnes eius Prouincias extendebatur. In actis Sancti Archiepiſcopi Engelberti (qui hoc anno pro Eccleſiæ defenſione Martyr occubuit, vt in ſequentibus latius oſtendemus, occaſione anathematis lati, & publicari iuſſi contra ſacrilegus) quinque Metropoles video deſignatas, & inter eas, tres Electorales, quæ ipſius poteſtati ſubiiciebantur. *Præcepit, inquiunt,* [f] *per omnes Prouincias Legationis ſuæ, id eſt, Moguntinenſem, Colonienſem, Treuirenſem, Bremenſem & Magdeburgēſem, &c.* His quadraginta ferme Epiſcopatus ſubeſſe noſcuntur adeo ampli, & extenſi, vt comparati ad alios Europæ, etiam extenſiores, quilibet plures capere potuiſſent. Horum Pontifices ad Concilium Conradus vocat, & intra eorum Diœceſes contentos, inferiores Prælatos, cum quibus omnia, & ſingula, quæ facerent ad reformationem, conferre poſſet. Congregatos Moguntiæ, non Coloniæ, ex inferius dicendis palam fiet (quamuis Bzouius [g] reclamet, ſed ſine fundamento, vt bene notat Seuerinus Vinius ad hoc Concilium.) Relatum ibi de incontinentia clericorum, quorum nonnulli, vt vxores proprias poſſent, concubinas haberent; alij in obuia ſcorta, ſine delectu, ſine alicuius familiaritatis, aut præuiæ dilectionis excuſatione, per concubitus vagos macularentur. Id malum ab initio Eccleſiæ frequens, tunc frequentiſſimum, curatione indigere, quæ non niſi per acerba iuris remedia, & mordicantes medicinas, præſtari poſſet. Viroſque Præbendarum fructus ſuarum, qui alendis pauperibus deſeruire deberent, meretricibus dare: priores etiam, ad ſuſceptos ex eis filios profeſſionem extendere, & patrimonium Chriſti, quod nefas dicere, in Scortorum delicias, & ſacrilegam ſcurrationum hæreditatem peruerſum iri: ex hac radice oriri & alia mala, quæ non facile veniant coercenda. Nam fructibus exhauſtis per profuſiones, atque ſumptus illicitos, per illicitos quæſtus occurrebatur. Hinc Simoniæ, & venalia omnia in Eccleſia, à quo peccato, per clericos commiſſo, quando, aut per quem ſæculares coërcerentur? An quod ipſi vendebant gratis acciperent? Aut ſæcularibus maior reuerentia ſacrarum rerum, quàm habeant Eccleſiaſtici, aliquatenus valeat perſuaderi?

f apud Surium menſe.

g Ad hunc ann. n. 4.

5. Relatum etiam de Cenſuris Eccleſiaſticis, quæ in contemptum veniſſent, ob nimiam earundem ferendarum facilitatem. Quis credat hominem relegandum ab Eccleſia pro crimine tantillo, pro quo ne ab vno quidem vico relegaretur? Tum, ſi ad hoc probationes, & exemptiones, atque alia iuris adminicula non pauca deberent præcedere; Cur non ad illud? An leuius eſt à fructu Paſſionis Chriſti excludere Chriſtianum, quam hominem à fructu hæreditaris, ſiue alterius terrenæ poſſeſſionis? Vt pœnæ grauitas grauitatem criminis arguit, ſic culpæ leuitas ſupplicij leuitatem: neque eſt, qui credat, pœnam adeo rigidam, quæ facile, & frequenter ob leues cauſas, & ſine præuio examine infligatur. Hinc cenſurarum contemptus, imo, & clauium; neque ſolum qui tam facile feriuntur, ſed percuſſores ipſi, non reputant vitandos, quos condemnarent. Addita his paſtorum negligentia, non toleranda, qui gregem Chriſti per ſeipſos paſcerent vix paucos reperiri: reliquos mercenarios conduxiſſe, qui viſo lupo fugiant; ad quos nihil de ouibus pertineat, adeoque neque ſe pro illis exponere; eſſe, quæ ſatis per alios præſtari poſſint: eſſe, quæ propriam operam requirant. Aliorum filiis data plauſtra, & boues; filiis Caath. [h] non data, & additam in textu ipſo rationem, *quia in Sanctuario ſeruiunt, & onera propriis humeris portant.* Nullum aliud Sanctuarij maius obſequium, quam animarum paſtum, qui adeo non per alios, ſed per Paſtores veniat exequendus. Demum relatum de Sanctimonialibus, quarum cuſtodia laxa, & cum paterent petulantium hominum laruis, vix poſſent fidem ſponſo conſeruare. Eſſe natura ſexum fragiliorem, nec paruum facere, ſi cadentibus viris, ipſæ perſiſtant; ſi à mulieribus ſollicitaretur quotus quiſque eſſet homo, qui diſſentiret? Nunc ipſas impetitas donariis, precibus, amore ficto, longaque aſſuetudine; vt à ſenſualitate non vincantur, ſub ſpecie gratitudinis caſuras. Puniendas ſane in exemplum, ſi quæ conſenſerint: verum in viros ſeuerius vindicandum, qui ſexui fragili eas inſidias parent, quibus fortis ſuccumberet: nec ſponſum Chriſtum in ipſis reuererentur.

h num. 7.

6. Hæc in Concilio conferebant Patres, præſidente Conrado, cum ecce triſte, & funeſtum ſpectaculum, B. Archiepiſcopi Engelberti corpus recens, ab impiis hominibus mactatum, & per duos Abbates Ciſtercienſes illuc deductum, cunctorum oculos lachrymis perfudit, turbauit animos, accendit ad vindictam Martyris Chriſti, pro qua de terra ad Deum ſanguis effuſus, de feretro ad ipſos, recentia vulnera, & cruentatæ, diplois, & pileus, multis clamabant vocibus; atque ipſa memoria tanti viri, quē ſuſpicerent omnes, quem ipſi etiam, qui occiderunt, venerabantur. Referam occaſionem Martyrij primùm; mox cædem ipſam, ſacrilege patratam; deinde qualiter Pontificis cadauer ad Concilium adductum, & tandem, quid conſilium ſuper his omnibus decernendum cenſuerit; quippe hæc omnia concernunt noſtros Annales: non ſolū ob Conradum, Concilij Præſidē, verum ob Engelbertum, noſtris adeo addictū, vt fere, velut vnus eorum, cenſeri poſſit; ob cor eius ſepultum in Ciſtercio; ob corpus primò à Ciſtercienſi Monacho inuentum, deinde per Abbates Ciſtercienſes ad Concilium delatum, reductumque ad Coloniam, atque ſepultum; ob reuelatam noſtris ipſius cædem, atque eiſdem commiſſam ſcribendam; ob miracula ab eodem

Sancto

Sancto patrata in multis Ciſtercienſibus, ob vlteriorem eiuſdem parricidij diſquiſitionem, ab eodem Conrado in Synodo Leodienſi factam ſequenti anno: demum, quia poſt patratum ſacrilegium, nihil ferè in cauſa factum ſine Ciſtercio. Ergo hæc omnia, quæ hiſtoriam hanc concernunt, quia propria Ciſtercij, hoc, & ſequenti anno, in quibus eueniſſe noſcuntur, dicenda erunt.

7. Parricidij occaſionem, quæ totum genus Sancti (nam à ſuis conſanguineis necatus eſt) imo, & totam Germaniam, obiter dum illuſtrat, commaculauit, ipſius acta recenſent in hunc modum
[i] *Fridericus, Comes de Iſſemburg (is erat conſan-* i apud Sur. lib. 2. cap. 1. tom 6.
guineus Engelberti) Aduocatus fuit Eccleſiæ Eſſendienſis. Eſt enim Abbatia Regalis, & ab Imperatore tenetur. Iſte Fridericus, Fratre ſeniore, in fata cedente ſine filio, vt Fratris eſſet hæres, recedens à clericatu, factus eſt miles, & tanto fortaſſis ad malignandum promptior, quanto ad gratiam remotior. Et paulò inferius. *Fuerat enim Fridericus Maioris Eccleſiæ Colonienſis Canonicus. In Comitem ex clerico mutatus, fit Eccleſiæ Eſſedienſis Aduocatus nomine, reipſa inimicus. Non enim defendere, ſed magis deprædari didicit. Cum pater eius Arnoldus, Comes de Altena, Vir admodum prudens, & modeſtus, ſatis in genere ſuo, ratione Aduocationis ſatis indebitè iam dictam vexaſſet Eccleſiam, iſte nouiſſimus Fridericus exoſſauit eam. Aduocatos, ſiue ſcultetos Eccleſiæ, contra voluntatem Abbatiſſæ, & ſororum, amouit: pro libito nouos inſtituit: homines, ad Monaſterium quocumque iure attinentes, tantis vexationibus angarians, tantiſque exactionibus excorians, vt nobilis illa Eccleſia ſubſiſtere, vel diutius eiuſdem incubatoris inſolentias ſuſtinere non poſſet.* Et infra. *Abbatiſſa cum Sororibus Coloniam veniens, cum coram primoribus ſuas miſerias, & Friderici violentias, prius Domino Theoderico, ac deinde eius ſucceſſori Engelberto Archiepiſcopo exponerent, modicum profecerunt, quod amore cognationis multa circa illum diſſimularent. Poſt annos aliquot, ſororum querimoniis Dominus Papa Honorius, nec non Imperator Fridericus, defatigati, compatientes ſæpe dictæ Eccleſiæ, vrgentes litteras Epiſcopo direxerunt. Qui Eccleſiæ Imperialis iniurias diutius diſſimulare non auderet, nec vellet, Comitem ſerio monuit, ſed nihil profecit. In tantum autem ei pepercit, vt de propriis redditibus annis ſingulis, certam penſionem ei offerret, modo aduocatione legitimè vti vellet. Sed ille minimè acceptauit, quoniam in maleuolam animam non intrabit ſapientia.* Hactenus occaſio Archiepiſcopo glorioſa, pudenda rebellibus.

8. Sequuta ſtatim imprudens coniuratio, quam eadem Sancti acta ita deſcribunt. [k] *Intelligens* k apud Sur. vbi ſuprà.
autem idem ipſe Fridericus Præſulis voluntatem, quod eum exhæredare vellet, cognatis conqueritur, & amicis. Et ecce ſtante Behemoth, cuius halitus prunas ardere facit, ſic ſucenſus eſt ad Epiſcopum interficiendum, vt verbis fumantibus carbones; id eſt, ſatellites ſuos in malitia exercitatos, & ad omne facinus pronos, ad parricidium inflammaret. Et paulo inferius, ſub finem eiuſdem capitis. *Feruntur hinc conſpirationi conſenſiſſe nonnulli potentes, quos fama quidem non tacet, ſed propter tempus nominare non licet: ſed veniet narrandi opportunitas: dicente Saluatore:* [l] *Nihil eſt opertum, quod non* l Matth. 10
reueletur, & occultum, quod non ſciatur. Hactenus conſpiratio in Sanctum Præſulem, cui etiam conſenſiſſe duos Epiſcopos Friderici Fratres, Monaſterienſem, & Oſnaburgenſem, infra à nobis dicenda patefacient. Adeo auaritia, & ambitio excæcant homines, vt nulli prorſus flagitio parcere ſuadeant; & quod miteris, non eos tantum moueant, quibus adquirunt: ſed Fratres, ſed propinquos, ſed vniuerſam familiam poſt ſe trahant. Quot miſeri patiuntur in inferno, qui non ſibi, ſed ſuis ſpoliarunt Eccleſias, pro alienis commodis, hiſque temporalibus, detrimentum æternum perpeſſuri. Sequitur in actis. [m] *Poſt Feſtum om-* m lib. 2. c. 2.
nium Sanctorum, Deo dilectus Pontifex, propter bonum pacis, Suſatum venit: venit & Fridericus cum Fratribus ſuis Epiſcopis, aliiſque cognatis ſuis, atque conſiliariis. Vbi cum triduo pro compoſitione pacis laboratum eſſet, nulla via, qua Friderico placeret, inueniri potuit. Indurauerat enim Diabolus cor eius, quaſi lapidem, & ſtrinxerat id, quaſi malleatoris incudem. Hæc vltima obſtinatarum mentium perditio fuit.

Perpetrationem facinoris concepti præceſſere viſiones, duplici titulo nobis recenſendæ; 9.
& quia de nece ipſa, quam ſcribimus, & quia factæ noſtris, id eſt, duobus Heiſterbacenſibus Monachis, de quibus eadem acta, à Cæſario Heiſterbacenſi deſcripta, hæc habent verba. [n] *Placuit circa idem tempus Spiritui San-* n lib. 2. c. 3.
cto, Martyris ſui finem quibuſdam Viris religioſis, idque diuerſis in locis, reuelare. Monachus quidam congregationis noſtræ, iuuenis probata vita, Abbati noſtro ſecretius dicebat: Domine, ſi quæ habes tractanda cum Archiepiſcopo, ne differas, quia breui morietur. Poſt dies paucos infirmarius noſter, VVinandus nomine, pro negotio quodam, ad illum Suſatum directus eſt. Qui cum in veteri monte, domo Ordinis noſtri pernoctaret, & manè vellet recedere, ſupprior ſubſequutus, ait ad eum: Eſt apud nos Conuerſus quidam ſpiritum habens propheticum, ſicuti ſæpe experti ſumus. Is tribulationem ingentem breui Domino noſtro Archiepiſcopo euenturam prophetat. Quapropter rogo vos, vt moneatis eum, vt cautus ſit, ſeque cuſtodiat. Cui ille reſpondit: ſatius eſt, me id tacere; nam pro friuolo habiturus eſt. Veniens inde ad Epiſcopum, benignè ſuſceptus eſt, & expeditus, nequicquam tamen illi hac de re indicare auſus fuit. Sequuntur litteræ ad Pontificem tranſmiſſæ, quæ ipſum admonuerunt; atque ipſius perplexitas, vt neque dubitaret cauendum ſibi, ſi euadere vellet inſtans periculum: neque auderet cauere ſaltem palam, ne tantum crimen cognatis ſuis impingeret, quos multis beneficijs ſibi deuinctos, leuis etiam ſuſpicio commacularet. Nam vt obiter non prætereamus, quæ eadem acta memorant, ex Friderici Fratribus, *Theodoricum electus in Archiepiſcopum, ſtatim promouit in Summi Templi Præpoſitum, ac deinde in Monaſterienſem Epiſcopum: Engelbertum vero in Præpoſitum Sancti Gregorij, & poſtea in Epiſcopum Oſnaburgenſem: & Philippum Fratrem illorum, in Summa Colonienſi Eccleſia Canonicum, & Theſaurarium fecit. Atque eo tempore, quo occiſus eſt, operam dabat,*

vt Bruno Frater eorum Præpoſitus fieret ſummæ ædis Traiectenſis. Hæc ibi. Ergo ne tot, ac talia beneficia, tanti obiectione flagitij perdere videretur, dum ſibi cauet, id vnum placuit, vt mortem non caueret, ne cognatis imponeret: & nihilominus ſe ad mortem præpararet, ac ſi iam gladium imminentem collo haberet; quod & feciſſe legitur, confeſſione cum lachrymis peracta, ab ineunte ætate, adeo; vt non ſolas genas humectarent, ſed etiam veſtes.

10. Sexta Feria poſt Feſtum omnium Sanctorum, cum Archiepiſcopus diſcederet Suſato, pergeretque ad dedicandam Eccleſiam in Svvelme; diſſimulante, vt potuit, Friderico, atque obſeruante tempus locumque; paratæ inſidiæ: & ſub Solis occaſum eiuſdem Veſperæ, adorſi ſatellites, cum Engelberti familia pars præceſſiſſet, pars metu in fugam acta dilaberetur. Sed quis hæc memorans temperet à lachrymis? inuadunt Pontificem, atque multis vulneribus confoſſum, veſtibus ſpoliant; tum ſemi nudum, & in proprio ſanguine volutatum, in media via relinquunt eſcam volucribus, ſi non à canibus, ſiue à beſtiis agri præuenirentur: neque in his diutius libet immorari. Reliqua, quia, vt triſtia, non flagitioſa, ſed magis pia, atque omnia per noſtros geſta ſunt, ipſis actorum verbis proſequamur * (* lib. 2. c. 7.). *Patrato tanto parricidio, homines malo Dæmone pleni, cum ſuo Comite, imo totius malitiæ fomite, recedentes, Domini Sacerdotem, ac ſi vnctus non eſſet oleo, reliquerunt in ſterquilinio. Miles autem quidam, Leonius nomine, qui illi adhæſerat, cum primum detentus, & vulneratus fuit, Henricum cellarium de Hemmenrode, qui paulum præceſſerat, ſubſequutus, ait ad eum: Heu, Domine Cellarie, quid faciemus? Dominus noſter Archiepiſcopus grauiter vulneratus eſt, & à Comite Friderico captiuus abductus eſt. Cui ille, ſupra quam credi poteſt, turbatus, reſpondit: Pium eſt, vt reuertamur, & videamus, quid circa illum agatur, vel quorſum abducatur. Cumque ſimul reuerſi eſſent ad locum cædis, audiunt clamores Carnificum illorum, in nemore errantium. Erat enim nox, & cum vndique circumſpicerent, offenderunt corpus Martyris extinctum, confoſſum, ipſoque aſpectu nimis horrendum. Valde igitur conſternati, ſuadente Cellario, ne à feris corpus exanime, ſi illic nocte remaneret, indignè attrectaretur, abeunt ad proximas ædes; atque inde bigam ſtercorariam, qua illa die fimus euectus fuerat, adducunt: & ecce corpus Clariſſimi Principis, quod ex parte veſtium reliquerant, penè totum reperiunt nudum. Nam præter fœmoralia, & ſubuculam, quæ collo eius adhærebat, nihil ei reliquerant: diploidem vero, & pileum eius iuxta corpus inuenerunt. Quæ omnia ita erant ſanguine infecta, & dilacerata, vt tanquam nulli vſui accommoda, ſpoliatores illi neglexerint; per quæ tamen hodie multi ſanitatis beneficia conſequuntur. Cellarius vero, & miles, atque Eleemoſynarius, corpus tollentes, & linteaminibus inuoluentes, vehiculo impoſuerunt.*

11. *Cumque Svvelme illud perduxiſſent, & in Eccleſia ponere decreuiſſent, non permiſit Sacerdos, contaminationem Baſilicæ prætexens, cum potius ſanguine Martyris dedicaretur. Sed propter hoc, & alia quædam, quibus Martyris gratia ſe indignum reddidit, vſque hodie ſatis grauiter in ſuo corpore Diuinitus flagellatur. Attamen poſitum eſt in eadem domo, in qua pernoctare, & comedere propoſuerat Sacerdos Dei viuus, duæque candelæ dedicationi præparatæ, illic collocatæ ſunt, vna ad caput, altera ad pedes. Cum autem inter ſe vigilias noctis partiti eſſent, & Cellarius vſque ad mediam noctem corpori aſſideret, precesque horarias Beatæ Dei genitricis, & Virginis Mariæ, lectitaret, ſicut hodieque teſtis eſt, nunquam aliquid horroris ex contactu illius, vt de cadaueribus occiſorum fieri aſſolet, paſſus eſt. Haud dubium, quin ex præſentia Sanctorum Angelorum gratia hæc extiterit, qui apud corpus Martyris cœleſtes excubias celebrabant. Fuerat autem is Henricus Cellarius ante conuerſionem miles, & tanto fortaſsè ad huiuſmodi opus expeditior, & audacior, quanto aſſuetior.* Hæc prima, velut ſtatio corporis Sancti. Nunc eam, quam in Monaſterio veteris Montis, Ordinis Ciſtercienſis, ſolemniorem habuit, vbi & euiſceratum corpus ſacrum, cor cum viſceribus in extremum diem depoſuit, quamque decenter inde ad ſuam Eccleſiam, ſed ex ea ad Concilium deductum ſit per Abbates Ciſtercij, ex eiſdem actis proferamus p. (p cap. 8.)

Manè Martyris corpus currui impoſitum eſt: cumque illud deducerent plures ex familia Epiſcopi, qui timore mortis diſperſi fuerant, deducentibus adiuncti ſunt. Venientibus autem ad Nouum Caſtrum, quod Beatus Epiſcopus ſuis expenſis ædificauerat, cum intrare vellent, vt illic corpus lauarent, & componerent, negatus eſt introitus timore, vt æſtimo, Henrici, nunc Comitis de Monte; ſed Randulfus, Prior Montenſis cœnobij, ante Caſtrum illis occurrit, eoque duce ad Monaſterium feſtinatum eſt. Cumque appropinquarent Monaſterio, Fratres cum cruce, & thuris ſuffitu eis obuiam proceſſerunt. Corpore ſacro in feretrum de curru depoſito, quidam è ſenioribus, Henricus nomine, nunc eiuſdem Monaſterij Prior, linteamen de capite Martyris remouit, vultum eius cruentum, & confractum Fratribus oſtendens. Quo viſo lachrymati ſunt valde, tam dilecti patris morte, & tali morte plurimum conſternati. Specialiter enim ille dilexerat Montenſe cœnobium, vtpote ab eius proauis fundatum. Henricus vero, cum ob cruris infirmitatem, vno pede nutaret, cogitans Beatum Virum à nocentibus innocenter occiſum, brachium eius nudum, nuda manu tegit, & plena fide eandem benedictionem ad crus nudum tranſmittens, gradum pedis vacillantis roborauit. Nam ſicut ab eius ore nuper audiui, ipſa hora cœpit leuius habere, & gradatim proficere. Deinde cum vocibus lachrymoſis corpus in oratorium illatum eſt, & eadem nocte quibuſdam Fratribus mirifica viſiones de gloria Martyris in ſomnis oblata ſunt. Poſtea magno ſtudio corpus eius in cœnobio lotum, & euiſceratum eſt, myrrhaque, & ſale conditum, & veſtibus Sacerdotalibus decenter indutum. Numerata tum ſunt in Martyris corpore quadraginta ſeptem vulnera, exceptis paruis punctionibus. 12. Et paucis interpoſitis q. (q cap. 9.)

Feria ſecunda Pontificis corpus Coloniam perducitur, & ad gradus Eccleſiæ Sanctæ Dei genitricis, 13.

genitricis, cum mœrore totius ciuitatis excipitur. Quantus tunc illic fuerit gemitus, dolor, planctus Clericorum, clamor, & vlulatus eorum, qui erant in miniſterio plebis diuerſi ſexus, & ætatis, quanta vociferatio paſtoris ſui mortem deplorantium probitatis eius inſignia commemorantium, & Federico mille mortes imprecantium, nullius vox dicere, nullius ſtylus conſcribere ſufficit. Præferebatur feretro interula Martyris, ſanguine purpurata, quæ ad commiſerationem mouit vniuerſos. Nec mirum, ſi Colonia, tanto paſtore viduata, planxit. Erat enim ille maxima columna templi, honor Cleri inter Proceres Regni famoſiſſimus, pueris pater: & vt breuiter dicam, ſpeciale decus ſui temporis. Tam autem fidelis fuerat Eccleſiæ ſibi commiſſæ, vt quodam tempore vni è miniſtris ſuis dixerit, Non tu tam ſollicitus es, vt liberis tuis, quos vnice diligis, amplam relinquas hæreditatem, quam ego ſollicitus ſum, vt Beatum Petrum, & Eccleſiam eius hæreditate ditem. Reipublicæ quoque tam fuit vtilis, vt neque corpori, neque expenſis parceret modo prodeſſet multis. Deportatur inde corpus Martyris per curiam Epiſcopalem cum lachrymis multis, cum crucibus, & thuribulis, in domum Beati Petri, ibique deponitur, multaque ei beneficia per multos dies, tam in Miſſis, quam in Pſalmis more Chriſtiano impenduntur. Diu enim in Eccleſia manſit corpus inhumatum, quod per futurum Antiſtitem, primores, & qui miniſterio fungebantur, illud Conuentui Principum præſentare, & de percuſſoribus eius conqueri ſtatuiſſent, ſicut & factum eſt. Ea enim cauſa ſacrum corpus coquentes, carnes ab oſſibus ſeparauerunt. Sicut autem teſtantur, qui aderant, ita Martyris Caluaria gladiis cadentium confracta, & comminuta fuerat, vt de caldario corpore extractæ, particulatim vix poſſet coniungi. Hactenus ibi.

Permanſit corpus in Eccleſia diebus aliquot, in quibus, & pro ſe ſacrificanti Viro religioſo, Engelbertus apparuit. Et *Frater, ait* [c], *non eſt neceſſe, vt inter mortuos me nomines; ſum enim cum Deo, & in choro Martyrum gaudio fruor ineffabili; & adiecit. Noueris pro certo, quod omnes illi, qui me occiderunt, vel quorum conſilio occiſus ſum, peribunt male, idque citius, quam credi poſſit. His dictis diſparuit.* Hæc, & alia in actis, in quibus nobis non vacat immorari. Cæterum, qualiter electo ſucceſſore, & acta Martyris ſtylo proſequenda Cæſario Heiſterbacenſi commiſſa ſint & tentata vindicta de eius cæde; demum quæ alia hæc ipſa ſequuta ſint, concernentia hunc annum, ſequenti capite commodius expediemus. 14

c cap. 10.

1. Henricus in Archiepiſcopum Colonienſem electus, 2. acta, & Martyrium ſui anteceſſoris ſcribenda committit Cæſario Monacho. 3. Mox corpus per Abbates Ciſtercienſes Francofurtum ad curiam, 4. dein Moguntiam ad Concilium Patrum deducit. Quid cum eo Conradus? 5. Quid cum Epiſcopis Fratribus parricida? 6. Acta Concilij, capitibus diſtincta. 7. Et quædam alia in eo, notatu digna.

CAPVT SECVNDVM.

1. OFFICIO funeris ſolemniter peracto, ſed inhumato corpore, quoad vſque in Patrum Concilio præſentaretur, placuit de ſucceſſore tractare; tum vt Eccleſia haberet defenſorem, qui ſe populo, & Principibus opponeret in ipſam debachantibus, tum vt ſanguini effuſo Martyris Sancti procuratorem darent, nec tantum ſcelus in publicam perniciem, in infamiam perpetuam Chriſtiani nominis impunitum euaderet, atque ab hominibus inultum relinqueretur. Decimo ſeptimo Kalendas Decembris, qui fuit nonus à morte Sancti Pontificis, *Mediante, & cooperante Domino, Theodorico Treuirenſi Archiepiſcopo,* (inquiunt acta [a]) *Henricus, Bonenſis Præpoſitus, in paſtorem, & Archiepiſcopum vnanimi conſenſu electus eſt. Qui iuxta morem in Epiſcopi ſede reſidente, clamores miniſtrorum, id eſt, eorum, qui miniſterio fungebantur, de nece Domini ſui conquerentium, renouati ſunt, & ab eis interula Martyris in ſinum eius depoſita eſt. Ille vero, vt aiunt, mox iurauit, ſe ſanguinem eius, quoad viueret, vindicaturum. Quàm ſtudioſus autem, & feruens hactenus, & fuerit, & ſit in ea vindicta perſequenda, ita vt neque corpori, neque pecuniis parcat, ſequentia declarabunt.* Hæc ibi de electione ſucceſſoris, & acclamata vindicta Martyris Sancti.

a Apud Sur. tom. 6. lib. 2. cap. 12.

2. Cæterum, quid pro illius gloria dilatanda per orbem ante alia ab Henrico prouiſum ſit, & qualiter vocato ad ſe Cæſario Monacho Heiſterbacenſi, qui cunctis aderat, & tunc ſuis ſcriptis Germaniam illuſtrabat, vitam, & acta, ac necem Beati Viri, in ſcriptum redigendi, munus iniunxerit, & reluctantem præ humilitate adhibito Prioris ſui præcepto, Imperio ſe coëgerit, idem Cæſarius ſcribit verbis ſequentibus [b]. *Eo quidem die, quo Sacerdotio initiatus eſt, ad gloriam Martyris dilatandam, coram altari Beati Petri exiguitati meæ humiliter ſatis iniungere dignatus eſt, vt quæ ab eo inſigniter geſta ſunt, & miracula, quæ per eum Dominus operatur, ad poſterorum notitiam ſcripto tranſmitterem. Cumque me excuſarem, & dicerem, mihi id non licere, Priori meo, qui præſens erat, præcepit, vt me cogeret obedire, quod & fecit; itaque cum multos in ſua Diœceſi habeat viros ſapientes, & eloquentes, vtpote Theologos, Rethores, & Philoſophos, qui Beati anteceſſores eius vitam, Martyrium, & miracula eleganti ſtylo ſcribere, & floribus Rethoricis ornare poſſent. Si materia, laude digna, ſermone inculto à me tractata fuerit, & explicata, non mihi, quem cogit obedientia, ſed illi potius, qui iniunxit, imputandum eſt.* Hæc prima actio Henrici pro Engelberto.

b Apud Sur. ubi ſuprà.

Secunda ſequitur non minus ſpiritoſa, prouidaque, vt Principes Imperij, etiam ſanguine iunctos, à quibus ſolis timendum videbatur, 3.

ipſo ſpectaculo incitaret contra ſacrilegos. Educabatur Francofurti Henricus puer, Imperatoris Friderici filius, & erat apud eum Conuentus Principum, ſiue aulam frequentantium, ſiue ad negotia Regni pertractanda, ac mandata Friderici exequenda, conuocatorum. Ergo *Henricus aſcendens de Colonia* (pergunt acta c cap. 13.
c) *ad colloquium Regis, ſcilicet Henrici, corpus Martyris, duobus Abbatibus Ordinis Ciſtercienſis deferendum commiſit, puta Godefrido, Abbati Montenſi, & Henrico Abbati Vallis Sancti Petri. Cumque præſentatum eſſet corpus Henrico Regi, atque Principibus, & cum eo mortis eius inſignia, interula, diplois, & pileus: iis, qui corpus præcedebant, diſtrictis gladiis, vt habent legum iura, contra Fridericum, latronem vociferantibus, turbatus eſt Rex, & omnes, qui cum illo erant, maximè autem Rex puer, qui perinde, vt lugere ſolet filius patrem, & puer tutorem ſuum exiractum, planxit Epiſcopum. Proſcriptionem vero Friderici, in celebri Conuentu Noremberganſi factam, renouauit, omnibus ei abiudicatis, tam allodiis, quam feudis. Feuda libera adiudicata ſunt dominis ſuis, allodia proximis, miniſteriales, ſiue miniſtri, & homines à iuramento, ei præſtito, abſoluti. Vxor eius vidua, liberi eius orphani ſunt iudicati. Electi quoque Archiepiſcopi nomine illic denunciatum eſt, quicunque Fridericum captiuum exhiberet ei, illum mille marcas Colonienſes ab eo recepturum.* Hæc Francofurti.

4. Sequitur tertia einſdem Henrici actio, & corpus Martyris ad Concilium Patrum perductum, quo vtrumque gladium armaret contra ſacrilegos. Atque hæc eſt, quæ noſtram narrationem, vnde digreſſi ſumus, eò reducet, obiterque indicabit, quid à Conrado in tanta cauſa factum? quid prouiſum? vt ex ea demum, ad alias non leuiores, quamuis minus atroces, pro quibus diximus congregatum eſſe Concilium tranſeamus. Pergunt igitur acta

d vbi ſupra. verbis ſequentibus [d]. *Inſtudatus inde à Rege electus Archiepiſcopus, cum corpore Martyris Moguntiam deſcendit, vbi Dominus Conradus, Portuenſis Epiſcopus, & legatus, in Aduentu Domini Concilium celebrauit. Ibi enim eius præcepto congregati erant diuerſarum Vrbium Epiſcopi, & Abbates multi. Is ob necem Præſulis multum conſternatus, in ſermone ſuo multis eum in eodem Concilio præconiis extulit, Martyrem prædicans; & cæteris Epiſcopis, qui bonis Eccleſiarum ſuarum cognatos, & nepotulos ſuos infeudant, vel dum ea eis diripiunt, diſſimulant, exemplum eum ſtatuens; in eodem Concilio, ab illo totius Germaniæ legato, Conrado, Fridericus Comes etiam ſpirituali gladio punitus eſt. Cum enim eum excommunicaret cum vniuerſis Eccleſiarum Prælatis, illic congregatis, præcepit per omnes Prouincias legationis ſuæ, id eſt, Moguntinenſem, Colonienſem, Treuirenſem, Bremenſem, & Magdeburgenſem, in omnibus Eccleſiis per omnes Dominicas cum extinctione candelarum eum excommunicari: nec eum ſolum, ſed etiam omnes eius adiutores, à quibus, vel quorum conſilio occiſus eſt Præſul, itemque omnes, qui reos necis eius fouerent, vel eis communicarent.* Hactenus ibi.

5. Inter hæc Friderici Fratres Epiſcopi, Theodericus nimirum, & Engelbertus, Monaſterienſis ille conſecratus, hic Oſnaburgenſis electus, remordente conſcientia, comparuere per litteras, ne vel alieni ab aliorum Patrum colloquio haberentur ſuſpecti, vel coram, quod flagitium admiſiſſent, proderent vultu, & quouis modo ſeipſos condemnarent. Theodoricus, cui, quo maior potentia, maior infamia, & beneficium acceptum, velut onus quouis modo excutiendum proponebatur, ad purgationem ſe admitti poſtulabat. At Engelbertus, quia nondum conſecratus, minus ſuſpectus, vtpote qui adhuc dependens haberi poſſet, conſecrari ſolum petebat, nec quicquam aliud: ne excuſatio importuna, neque petita, manifeſtaret reum; de quo aliàs poſſet nihil tale ſuſpicari. Verum eorum vtramque petitionem, & Conradi reſponſum, ex eodem Cæſario accipiat Lector [e]. *Exhibitæ quoque in eodem Concilio ſunt Conrado legato litteræ Theoderici Monaſterienſis Epiſcopi, & Engelberti electi Oſnaburgenſis, Germanorum Fratrum Friderici; quorum prior de ſacrilegio ſe excuſauit, paratum ſe dicens, Canonicè ſe purgare; alter Epiſcopum ordinari ſe petiit. Reſpondit legatus, ſe promptiorem ad parcendum, quam ad puniendum, modo ſe excuſare poſſint: diemque eis præfixit, quo ſe purgarent in Concilio Leodienſi.* Hactenus quæ in hoc negotio geſta ſunt, in Moguntina Synodo: nam quæ in Leodienſi poſt ſequuta, anno, quo euenere, ſequenti dicenda erunt. Nunc iam decreta, & Canones Concilij, quæ eas cauſas concernunt, pro quibus congregatum fuit, & ſuper quibus à patribus collatum, prout in tomis Conciliorum, tam à Laurentio Surio, quàm à Seuerino Binio circumferuntur, proferamus. e vbi ſupra.

SEQVITVR SYNODVS.

Conradus miſeratione Diuina Portuenſis, & Sanctæ Rufinæ Epiſcopus, Apoſtolicæ Sedis Legatus vniuerſis Chriſti fidelibus, ad quos præſens ſcriptum peruenerit, ſalutem in Chriſto Ieſu.

De continentia Clericorum.

Licet multa ſuper continentia Clericorum Sanctorum Patrum hactenus emanauerint inſtituta, quia tamen adhuc nonnulli Clerici lumbos ſuos cingulo continentiæ, vt accipimus, non præcingunt, in animæ ſuæ periculum, & ſcandalum plurimorum, non attendentes, quoniam ſcriptum eſt: [f] Sancti eſtote, quoniam ego Sanctus ſum Deus veſter: nos qui nunc demum circa horam vndecimam miſſi ſumus, vt noxia de vinea Domini Sabaoth, ex officio nobis iniuncto, quantum ipſe dederit, extirpemus; quia zelus nos comedit domus eius, huius ſacri approbatione Concilij duximus ſtatuendum. Præcipimus igitur, vt Clerici continenter, & caſtè viuere ſtudeant vniuerſi, & maximè in Ordinibus ſacris conſtituti, quatenus in conſpectu Dei omnipotentis, puro corde, & mundo corpore valeant miniſtrare. f Leuit. 11.

De pœnis concubinariorum Clericorum.

Si quis autem Clericorum, deinceps fuerit deprehenſus incontinentiæ vitio laborare, detinen-

do

de publicè concubinam, niſi poſt admonitionem Canonicam, illam à ſe prorſus expulerit, ex tunc tam beneficio, quam & officio ſpolietur. Si vero nec ſic fœtorem ſuæ libidinis curauerit euitare, quia creſcente contumacia creſcere debet & pœna, anathematis ſententia feriatur. Qui vero obſcœnis voluptatibus inhiantes, concubinas vſque ad hæc tempora publicè tenuerunt, ne delictum præteritum tranſeat impunitum, eos ſub pœnitentia duximus redigendos: vt ſi Canonici fuerint, quadraginta diebus in Clauſtro ſuo in Quadrageſimali cibo ieiunent. Si autem hæc agere contempſerint, Præpoſitis, & Decanis, & Capitulis Eccleſiarum ſub anathemate prohibemus; ne præbendarum fructus eis miniſtrent, nec ad chorum, vel ad conſortium Capituli eos admittant, niſi incœpta dicta pœnitentia, & peracta, & præſtito iuramento, quod eas vlterius non reſumant. Qui vero remotas reſumere præſumpſerint, decreuimus eos beneficiis eſſe priuatos; vt illi, ad quorum collationem eorum beneficia pertinent, ea idoneis perſonis aſſignent intra tempus, in Generali Concilio comprehenſum; alioquin proximus ſuperior ex tunc ea ſtudeat aſſignare. Si vero Decani, vel alij eorum confratres, exceſſum eorum ſcientes, diſſimulare præſumpſerint, eos denunciamus excommunicationis vinculo ſubiacere.

De ſcortatoribus Clericis ruralibus, per Archidiaconos corrigendis.

DE *Clericis ruralibus concubinariis expreſſus rigor ſuperius obſeruetur, quorum Archidiaconi, ſi eos in iniquitatibus voluerint confouere, vel eorum diſſimulare exceſſus, ſciant ab officio ſe ſuſpenſos: & ſi in ſuſpenſione permanſerint, eos præcipimus per Epiſcopos ſuos à dignitatibus remoueri, quæ dignitates per eoſdem Epiſcopos, vel alios, ad quos eorum ſpectat collatio, perſonis idoneis aſſignentur.*

Quam pœnam Iudex Eccleſiaſticus, quem præproperè excommunicans, incurrat.

QVanta temeritatis, & præſumptionis exiſtat, *quod quiſ ſeruare debent Canonicas Sanctiones, in quibus apertè continetur, quod nullus aliquem ſine rationabili cauſa excommunicare præſumat, eas frangere non formidant; plures non amore iuſtitiæ, ſed liuore odij, vel fauore aduerſariorum, excommunicationis vinculo innodatos, nullus prorſus ignorat. Quare firmiter prohibemus, ne in aliquem excommunicationis ſententiam, niſi competenti admonitione præmiſſa, & præſentibus perſonis idoneis, per quas, ſi neceſſe fuerit, poſſit probari admonitio, promulgare præſumat; etſi Prælatus contra hoc fecerit, & admonitus errorem ſuum non reuocauerit, per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ ſit excluſus.*

Clericos fructus Præbendarum ſuarum concubinis, & ſpuriis relinquere non poſſe.

AD *abolendam de domo Domini conſuetudinem, vel potius corruptelam, ſeu temeritatem, qua Clerici, (qui ſignum prudentiæ debent oſtendere laicis, quibus poſiti ſunt in exemplum) in argumentum finalis ſuæ impœnitentiæ fructus Præbendarum ſuarum concubinis, vel ſpuriis ſuis legant in vltima voluntate; contra eos rigor Eccleſiaſticus exerceri debet. Quare ſub anathemate prohibemus, ne de cætero Clerici gratia teſtandi abutentes (cum de rebus Eccleſiæ nullum poſſint condere teſtamentum) fructum beneficiorum Eccleſiaſticorum ſpuriis ſuis, vel concubinis ſuis dimittant. Qui vero contra hanc inhibitionem venire præſumpſerint, in ſignum ſuæ perditionis, Eccleſiaſtica careant ſepultura, & quibus taliter fructus legantur, eis careant ipſo iure. Qui autem teſtamentum tale manutenere voluerint, & per quorum manus perſonis illis fructus Præbendæ fuerint miniſtrati, ipſo facto ſciant, ſe excommunicationis vinculo innodatos; & quandiu fructum huiuſmodi contra hanc inſtitutionem miniſtrati fuerint, Eccleſia ipſa ſit ſub interdicto poſita.*

De Clericis excommunicatis, vel ſuſpenſis, Diuina celebrantibus.

CVm *ſcriptum ſit in lege veteri, quod quicumque non obtemperaſſet Sacerdotibus, aut extra poſitus lapidaretur à populo; aut gladio ceruice ſuppoſita, expiaret cruore contemptum; & in primitiua Eccleſia inobedientes cuncti, de Eccleſia rabido ore Dæmonum traherentur, multi nomine Sacerdotes, cenſuram Eccleſiaſticam contemnentes, excommunicati, vel ſuſpenſi à Prælatis ipſorum, exigentibus culpis ſuis; & immemores, quod Epiſcopis, & Prælatis clauium Regni cœleſtis collata ſit poteſtas, attrectare ſibi interdicta myſteria non verentur contra quos rigorem Eccleſiaſticum volumus exerceri. Statuimus igitur, vt tales ſine ſpe reſtitutionis, ab officiis, & beneficiis deponantur, & infames, & inteſtabiles ſint: & de cætero ad beneficia Eccleſiaſtica nullatenus admittantur, niſi per pœnitentiam approbatam, & conuerſionem laudabilem, Sedis Apoſtolicæ gratiam meruerint.*

De Clericis coram excommunicatis celebrantibus.

PRæterea ſunt nonnulli, *qui craſſam prætendentes ignorantiam (quæ cum non excuſet à culpa, nec eos à pœna poterit excuſare) coram his Diuina celebrare præſumant, qui excommunicationis vinculo ſunt innodati, dicentes, quod eis excommunicatio nec per litteras, nec per nuncios fuerit nunciata, cum ipſi excommunicati impediant ſæpè, ne poſſit ad eos denunciatio, vel citatio peruenire, vel malitiosè ſe occultant: & non talis ſit meritò contumax cenſendus, ſtatuimus, vt poſtquam tales excommunicati fuerint, & in vicinis locis publicè denunciati, Sacerdos qui coram eis celebrauerit, ſimili pœna puniatur.*

De publicandis excommunicatis per Epiſcopos.

SI *Epiſcopus aliquem excommunicauerit certa de cauſa, denunciet vicinis Epiſcopis per ſuas patentes litteras, vt excommunicatum denunciari faciant, & euitari; & tunc ſine difficultate aliqua vicini Epiſcopi excommunicatum faciant publicè denunciari, & in Diœceſibus ſuis arctius euitari. Si vero Epiſcopi fuerint negligentes, &*

excommunicatis ſcienter communicauerint, tandiu Cathedralium Eccleſiarum Canonici eis non communicent, quandiu huic ſalubri Sanctioni contempſerint obedire.

De Patronis Laicis, Clericos ad Eccleſiam Simoniacè præſentantibus.

QVoniam in quibuſdam locis Alemaniæ fundatores Eccleſiarum, vel hæredes ipſorum, poteſtate (in qua eos Eccleſia hucuſque ſuſtinuit) abutuntur, partem decimarum, vel aliarum obuentionum Eccleſiaſticarum, in quibus ius obtinent patronatus, ſibi retinentes ex pacto, repræſentant Clericos ad eaſdem: huic vulneri Cauterio, & Simoniaco cenſuræ ferrum apponimus, decernentes, vt ex quo conſtiterit patronum huiuſmodi flagitium perpetraſſe, anathemate feriatur, & eius terra ſupponatur Eccleſiaſtico interdicto, donec Eccleſiam liberam cum ſuo iure dimittat, ſaluo iure patronatus, quod eis de miſericordia reſeruamus, qui poſſunt per iuris excuſari ignorantiam.

De Clericis Simoniacè repræſentatis.

QVi vero cæca cupiditate ducti, taliter à Patronis præſentationem receperint, officio, beneficioque priuentur, nec ad beneficium, vel actus Eccleſiaſticos admittantur, niſi cum eis per Sedem Apoſtolicam fuerit diſpenſatum.

De Epiſcopis, & Archidiaconis, Clericos Simoniacè præſentatos inſtituentibus.

EPiſcopi vero, & Archidiaconi, qui talibus ſcienter curam animarum commiſerint, ab inſtitutione, & collatione, perpetuo ſint ſuſpenſi. Statuimus etiam, quod nullus Clericus ad curam animarum ab Epiſcopo, vel Archidiacono admittatur, niſi priùs iurauerit, quod nullam in adoptione beneficij, ad cuius curam præſentatur, commiſerit Simoniam.

De Eccleſiis non per Mercenarios, ſed per Paſtores, ſeu ſaltem Vicarios perpetuos, regendis.

QVia enormis quædam conſuetudo in quibuſdam Alemaniæ partibus contra Canonicas Sanctiones inualuit, vt ponantur in Eccleſiis conductitij Sacerdotes, Vicarij temporales; ne id fiat de cætero, auctoritate legationis, qua fungimur, omnibus modis inhibemus. Sed cum Vicarius poni debet, & poteſt, perpetuo inſtituatur, eòque aſſenſu, & auctoritate Diœceſani, & Archidiaconi loci illius: nec Epiſcopus, vel Archidiaconus, talem inſtituat, niſi ei de bonis Eccleſiæ coram eo tantum fuerit aſſignatum, vnde iura Epiſcopi, & Archidiaconi, poſſit perſoluere; & congruam, & ſufficientem ſuſtentationem habere.

De committentibus inceſtum cum Sanctimonialibus & Canonicis; & de eiuſmodi ſacris Virginibus pollutis.

LIcet contra nefandos inſidiatores ſacrarum Virginum pudicitiæ, pœnæ grauiſſimæ ſint inſtitutæ, tam Canonicæ, quam legales: quidam tamen relaxatis voluptatum habenis, in lacum miſeriæ, & in lutum fæcis ſe immergunt, vt ſalutis æternæ coronam, honeſtatis normam, earumque pudicitiam interpellare præſumant: contra quos neruum rigoris apponimus, ſtatuentes, vt quicumque pudicitiam Sanctimonialium cuiuſcumque habitus, auſu ſacrilego ſollicitare præſumpſerit, ab officio, ſi Clericus fuerit, ſi Laicus a perceptione corporis Domini, nouerit ſe ſuſpenſum. Qui vero ſacrilegium, vel temerarium carnis commercium cum talibus habuerit, ipſo facto excommunicationis ſententia ſe nouerit innodatum. Sanctimonialis vero, ſeu Canonica, quæ huiuſmodi crimen flagitioſum perpetrauerit, vlterius ad officium aliquod in Monaſterio nullatenus admittatur; ſed in ſignum iniquitatis ſuæ vltima tam in clauſtro maneat, quam in choro.

De his conſtitutionibus Conſiliaribus publicandis

QVoniam memoria hominum dilabitur cum tempore dilabente, ne quis ex noſtrarum conſtitutionum ignorantia, velamen in poſterum excuſationis aſſumat, in virtute Sanctæ obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis diſtrictè præcipimus, vt Archiepiſcopi, Epiſcopi, Archidiaconi, & Decani, in ſuo ſinguli Concilio, annis ſingulis celebrando, eas publicari faciant, & ſeruari, pœnam tranſgreſſoribus infligendo. Quas etiam Abbates, & alij Eccleſiarum, & Monaſteriorum Prælati conſcribi faciant, & in ſuis Capitulis frequentius publicari; vt tam ab ipſis, quam à ſuis ſubditis inuiolabiliter obſeruentur. Acta ſunt hæc anno Domini M.CC.XXV. quarto Idus Decembris. Hic explicit Concilium Prouinciale, quod Conradus Moguntiæ celebrauit.

Portò ex ipſo, vt hoc obiter notem, nonnulla video vſurpata à Summis Pontificibus 7.
Gregorio nono, & Innocentio quarto, Honorij ſucceſſoribus, quæ mox corpori iuris inſerta ſunt, vt ad marginem eiuſdem Concilij in Seuerino Vinio videre licet. Non ſatis conſtat, an actum à Conrado de petitione Honorij, quam in alijs Conciliis Prouincialibus, hoc & ſequenti anno diſcuſſam conſtat? *Vt in ſingulis Cathedralibus Eccleſiis dua Prabenda, Romana curiæ addicta, in vſus miniſtrorum ipſius cederent.* Relatum id in Concilio Gallicano, ſub Romano, Cardinali Legato, qui Conrado ſucceſſit, & in Anglicano apud VVeſt Monaſterium ſub Stephano Langetonio, Romanæ item Eccleſiæ Cardinali, Legatoque: ſed in neutro conceſſum. Et crediderim, Conradum Portoœnſem auertiſſe materiam in Moguntino, cum rem videret nimis operoſam, nec niſi ægrè, & violenter conſequendam. Videri poſſunt de his Surius, & Vinius in tomis Conciliorum, in vltimis Conciliis ſub Honorio.

1. Abbates à Concilio ad Coloniam corpus reducunt. Miracula, 2. & perpenſa Martyrij grauitas. 3. Deprehenſus VVionij error inſignis, 4. & diſtincti Conradi, Sancti, & Clari. 5. Ducum Bauariæ filij rudimenta, Monachatuſque. 6. Peregrinatio, Eremus, & Sancta mors. 7. Arnaldi Narbonenſis acta, & tranſitus. 8. Notata quædam: 9. & in morte ratio temporis. 10. Sepultura in Ciſtercio ſatis illuſtris. 11. Demum de VValdemari morte, & ſepultura.

CAPVT TERTIVM.

1. SOLVTO Concilio, corpus Beati Martyris per eoſdem Abbates Ciſtercienſes ad Coloniam relatum, in ipſo itinere coruſcauit multis miraculis, ex quibus tamen vnum, aliudve (neque enim omnia vacat) verbis ipſius Cæſarij referemus [a]. *Corpus Martyris,* ait, *à duobus ſupra dictis Abbatibus per Rheni alueum Coloniam reducitur. Cumque veniſſent contra VVeſſeling pagum, duobus milliaribus à Colonia diſtantem, miles quidam, Arnoldus nomine, è littore proſpiciens, vbi didicit Pontificis Engelberti oſſa reuehi, in contumeliam Martyris erupit, ita dicens: Multi aiunt, Dominum hunc, qui complures læſit, damnis affecit, & exhæredauit, Sanctum eſſe, & miracula facere. Hoc ſi verum eſt, quod tamen ego non credo, hæc mihi Deus faciat, & addat, vt antequam moriar, inſanus efficiar. Mulctauerat eum Beatus Epiſcopus quadraginta marcis, ob culpam filij eius, qui fœminam vi oppreſſerat. Qua tamen in re multum ei pepercerat, vt facinus morte plectendum, tam modica pecuniæ damno mulctaret. Vt vero oſtenderet Deus, quam periculoſum ſit homini ponere in cœlum os ſuum, eodem die maledico vertiginem capitis immiſit, & cum paulo poſt aliena loqueretur, vxorem cum cæteris cædere cœpit, itemque Sacerdotem, qui ad confeſſionem eius audiendam vocatus erat. Quid plura? Tenetur, vincitur, cuſtoditur tanquam furioſus, & ſequenti die poſt multa blaſphemiæ verba, ſine viatico, & confeſſione, animam inſanus expirat. Induerat enim maledictionem ſicut veſtimentum, & intrauit, ſicut aqua, in interiora eius.*

a *lib. 2. c. 16.*

2. Pergit Cæſarius ad alia non iniucunda, & ad reſponſa Dæmonum, in quibus nobis non vacat immorari. Illud tamen ſilentio non prætercam, quod acutè ab eodem perpenſum video [b]: cæteros Martyres, ab inimicis paſſos, quorum iniurias facilius quiſque toleret. *At Engelbertum (quod maiorem afferre ſolet dolorem, & augere inuidiam) à cognatis, & amicis, à quibus nihil metuebat, quoſque ipſe ſublimarat. Philoſophi ſententia cuiuſdam eſt, duplicare dolorem, cum ab eo, à quo bonum merueris, venit: itemque tanto iniuriam magis affligere, quanto propinquior eſt, qui facit. Inde etiam eſt, quod Dauid Propheta dicit in Pſalmo* [c]*: Quoniam ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem vtique, & cætera, quæ ſequuntur.* Ita Cæſarius. Certè, quem grauius, & ſeuerius punita voluit, quod grauius peccauiſſet, Regem Sennacherib [d]: cum ab hoſtibus ipſis in prælio, vt cecidere alij, reliquit Deus à filiis occidendum. Non tam ſeruatum (ait Abulenſis [e]) quam reſeruatum ſupplicio ſeueriori, vt eorum gladiis, ictibuſque caderet, à quibus vitam debuiſſet ſperare. Corpus Pontificis perductum ad Coloniam (incertum quam ob cauſam) inſepultum permanſit diebus multis, nempe vſque ad Feſtum Sancti Matthiæ ſequentis anni. Qualiter autem tunc ſepultum ſit, & quo in Eccleſiæ loco, Conrado Cardinali non aſiſtente tantum, verum & peragente officia funeris; demum qualis, ac quanta vindicta tandem ſacrilegos, & parricidas ſequuta ſit, ipſo quo euenit tempore dicemus; ſed nunc ad alia.

b *lib. 2. c. 16.*

c *Pſalm. 54.*

d *Reg. 19. Tob. 1.*

e *Super hunc locum.*

3. Et primo nobis detegendus venit inſignis VVionij Arnoldi error [f], qui Conradum Epiſcopum Portuenſem obiiſſe hoc anno, atque Barri ſepultum memoriæ prodit: cum tamen vltra exequias Engelberti, anno ſequenti Coloniæ celebratas, ſuperuixiſſe diu, & multa, & clara patraſſe, compertum ſit, quin, & Pontificatum recuſaſſe, vltro ſibi oblatum poſt biennium, cum mortuo Honorio de electione ſucceſſoris tractaretur. Errandi occaſio Conradus alter fuit, hoc anno, vt ferunt, mortuus, claritudine generis, & nominis, atque profeſſionis identitate, Cardinali perſimilis: cætera adeo diuerſus, vt nihil aliud habeant, in quo conueniant. Quippe alter Seinenſis Comitis filius; alter Bauariæ Ducis; alter Ciſtercium profeſſus in Villario; alter in Clara-Valle; alter ex Monacho Eremita factus, neque ad aliam dignitatem vnquam promotus; alter Abbas Villarij, Claræ-Vallis, Ciſterciique, mox Cardinalis etiam, & Epiſcopus, quippe ne ad tyaram promoueretur, per ipſum ſtetit, non per electores, vt infra dicam: demum alter hoc anno, aut fortè antea, ad ſuperos tranſlatus; alter ſuper victurus adhuc biennio. Porrò, dum neutrum ab altero diſtinguit, vtrique neque leuem iniuriam irrogat; quippe alterum omittit, alterum ante tempus de medio tollit. Nos de Conrado Portuenſi hactenus, in ſequentibus plura adhuc dicemus; verum de Monacho, Eremitaque, quem hucvſque omiſimus, & quem hoc anno obiiſſe verè putamus, quæ ex Guelforum hiſtoria perantiqua, à Monacho Altorfenſi, ſiue VVeingartenſi ſcripta, & ab Henrico Caniſio vulgata [g], pauca habemus, in præſenti cum fide memorabimus.

f *lib. 1. c. 44.*

g *Tomo 2. antiquis. lect.*

4. Guelfo quartus, qui primus Dux Bauariæ fuiſſe dicitur, duos filios habuiſſe memoratur, Guelfonem, qui Mactildam, nobiliſſimam Bonifacij Marchionis Monferratenſis filiam duxit; & Henricum, qui VVlfildem, natam Ducis Saxoniæ: ſed primo, ſine liberis defuncto, ſecundus ſucceſſit: cui præter alios, quos ante vſum rationis decedentes per Baptiſmum ad cœlos deſtinauit, tres filij, & quatuor filiæ contigere. Conradus, Henricus, atque Guelfo, Iudita, Sophia, Mactyldis, atque VVlfilda. *Iudita,* ait [h], *prædictæ hiſtoriæ auctor, nupſit Friderico, Sueuorum Duci, quæ Fridericum Imperatorem noſtrum, & vxorem Mattheæ, Ducis Lotharingiæ, progenuit.*

h *cap. 10.*

genuit. Sophiam Bertholdus, Dux de Haringen; & eo mortuo Leopaldus Marchio de Stira in vxorem accepit, ex qua Ottocarum, primum Marchionem genuit: Mačtyldis primo Theopaldo, filio Theapoldi Marchionis Cambienſis de Bohcburck, & poſtea eo mortuo, Gebehardo de Sulzbach copulata eſt. VVlfildem Rodulfus, Bregantinus Comes, duxit. Hæc de filiabus, ſororibus Conradi, quem Monachum Clara-Vallis præſtolabatur.

5\. Cæterum de Conrado ipſo primogenito, cum ſucceſſionem in paterna ditione reliquiſſet Henrico, audi, quod ſequitur [i]. *Conradus in Clericum ordinatus, cum ſub puerilibus annis, domi litterarum ſtudiis informaretur, tempore maturo, Colonienſi Archiepiſcopo altiori ſtudio, & diſciplina in Clauſtrum educandus committitur. Ibi in vtroque tantum profecit, ſed & aliis virtutibus, vitia declinans, tantum ſe exornauit, vt ab omni Clero, & populo amaretur, & ab omnibus ſummo honore dignus iudicaretur. Ipſe vero honores, diuitias, laudem humanam fugiens, quibuſdam ſe Monachis ſocians, cum quibus, omnibus ſuis ignorantibus, Clara-Vallenſe Monaſterium adiit, ibique Monachum ſe fecit.* Hæc magni Principis initia in religione, quæ ob ignorantiam anni in hunc locum tradenda reſeruauimus. In eadem creuiſſe, compertum eſt, aliter nunquam ſibi dimittendus; nec permittendus abire Hieroſolymam, loca Sancta cum aliis viſitaturus. Multo autem minus vitæ ſolitariæ, Eremiticæque, quam tamen in oriente, cum Sanctiſſimo alio Eremita, aliquandiu feciſſe, etiam ſcribitur [k]. *Procedente tempore, Hieroſolymam petiit: vbi cuidam ſeruo Dei, in Eremo manenti, adhæſit. Tandem ſentiens, ſe quadam infirmitate tactum, de reuerſione cogitauit; & ingreſſus nauem, Barram, ciuitatem Sancti Nicolai, peruenit; ibi Beato fine diem vltimum clauſit; & honorificè ſepultus ibidem requieſcit.* Hactenus ibi.

i vbi ſupra.

k ibidem.

6\. Crediderim Eremitam, cum quo habitabat, Ciſtercienſem non minus, quod prius illis temporibus receptum, poſt longam probationem iuxta præſcriptum Regulæ, variis ſuperius exemplis comprobauimus. Neque enim extero ſe facilè aſſociaret, aut id per ſuperiores permitterent. Cæterum quod ad oppidum Barræ, ſeu Bari, attinet, vbi ſepultus dicitur, idem eſt, in quod Beati Nicolai corpus tranſlatum eſt circa annum Chriſti M. LXXXVII. vt habet Sigebertus in ſuo Chronico; vnde & Sancti Nicolai oppidum dicitur. Conradum ipſum Ciſtercij Beatis annumerat Chryſoſtomus Henriquez ad decimam ſeptimam diem menſis Martij; & ſanè memorari dignus eſt, inter Viros illuſtres; claritudine ſanguinis, & contemptu mundanæ gloriæ, nulli Principi omnino poſtponendus. Facit ad ipſius maiorem gloriam, quod proprio exemplo patrem, & matrem mouerit, vt vitam conſummarent in religione, quippe de his non minus ſcriptum lego [l]. *Circa idem tempus* (ſcilicet mortis Venerabilis Conradi) *pater quoque eius, & mater; pater Monachum profeſſus in extremis ſuis in Caſtro Rauenſpurg; mater in Altorf XVI. die poſt mortem mariti, obierunt, & in Monaſterio Sancti Martini ſepulti ſunt.* Hactenus ſumptum ex hiſtoria illa Guelforum, quæ ſi, vel à Monacho illo Altorfenſi, ſiue VVeingartenſi, ſcripta non eſſet, aut vulgata à Caniſio, tanti Principis forſan nulla notitia, ad noſtrum ſæculum vſque perueniſſet, vt non venere alia eius geſta, quæ hos haud dubiè illuſtrare poſſent Annales. Crediderim tamen inueniri eius memoriam apud alios auctores rerum Bauariæ, ex quibus annum inorbis deſumpſit VViguius, qui aliàs in hiſtoria Guelforum non notatur.

l vbi ſuprà.

Hoc ipſo, cum Conradus obiit, anno, ad ſuperos non minus migraſſe dicitur Magnum illud Ciſtercij, Eccleſiæque lumen, & columen, fidei columna, hæreticorum malleus, glorioſos ſemper de eis triumphos reportans, Arnoldus, Archiepiſcopus Narbonæ, quem toties hi Annales commemorarunt; cum vltra duas priuatas Abbatias, quas in Hiſpania, & Gallia adminiſtrauerat, præfuiſſet Ciſtercio decem annis, Narbonæ tredecim, atque vtrobique grauiſſima negotia totius Chriſtianæ Eccleſiæ pertractaſſet. Ciſtercij Abbas tanti ab Innocentio Papa habitus fuit, vt ei ſuos ſermones dedicaret, præfixa epiſtola, quæ hodieque ante ipſos circumfertur. Statuta Ordinis ad ordinem redegit, & promulgauit: Carracetum, inſigne Monaſterium, cum omni ſua, neque exigua generatione, ad obedientiam ſuſcepit: & Scarpem, atque aliàs Eccleſias, de nouo condidit: Venerabilem, & verè Beatum Virum, Didacum de Azebes, Oxonienſem Epiſcopum, ad habitum admiſit: ab Alfonſo octauo, Caſtellæ Rege, multis indultis vltro donatus fuit. Atque hæc, & alia eximia pro Ciſtercio: ſed pro Eccleſia quanto excellentiora? Primus ipſe Inquiſitor contra hæreticos, vna cum Beato Petro de Caſtro nouo: cuius auctoritate Sanctus Dominicus id munus primo exercuit, ſed nec de alia conſtat, vt ſupra vidimus: & deſignatis duodecim Abbatibus, qui fidem prædicarent, eidem Sancto Viro, ſuæ inſtituendæ familiæ exemplar fuit, ſeptem Concilia nationalia congregauit, quibus, & præfuit: ad Reges Galliæ, & alios quinquies miſſus, in exercitu cruce ſignatorum Dux creatus, Carcaſſonam, Biterras, & alias vrbes adeo potentes, & facilè expugnans, vt Dæmones ab hoſtibus, non homines pro militibus habere diceretur: ſex Cathedrales Eccleſias viſitauit: Alfonſo Regi, pugnaturo cum Sarracenis ad Nauas Toloſæ, cum manu valida in auxilium venit: eidem ex Vltramontanis ſolus adfuit, vſque ad partam victoriam, & charos ſibi filios, Calatrauenſes, reſtitutos in Arce, quam amiſiſſent, Honorio, atque Innocentio, æquè charus, æquè in honore habitus, Regibus reuerendus, atque Principibus. In Concilio Generali Lateranenſi, quantumuis abſens (neque enim terram relinquere hæreticis à ſuo metu liberam, expediuit, aut voluit) tantæ nihilominus auctoritatis fuit, vt omnia ab ipſo facta, in Prouincialibus, rata, & firma haberentur; nec de primatu Hiſpaniæ, etiam inſtante Roderico Toletano proferretur ſententia, nequicquam, quod ad ipſum pertineret (nam & Narbona ad Primatum aſpirabat) à patribus ſine ipſo decerneretur. Hic ergo Pontifex iam ſenio, & moribus fractus, ſed integer virtute, zeloque, & qua pollebat agendarum rerum peritia, plenus virtutum, ad Dominum migrauit, non ſine ingenti totius Eccleſiæ luctu, cui quandiu vixit ſemper pro muro fuit. 7.

Cæterum, quod ad illius mortem attinet, incidiſſe in hunc annum, Robertus mihi Claudius auctor eſt in ſua Gallia Chriſtiana, vbi agens de Narbonenſibus Præſulibus, hæc habet de Arnaldo, digna tranſcribi [m]; *Arnoldus ex Abbate Ciſtercienſi* 8.

m Fol. mihi 92.

ſtercienſi 16. primus Inquiſitor fidei in Gallia, & Legatus Pontificius contra Albigenſes, qua de re Petrus de Vallibus, capite 5.7.21.95. & 104. Caſarius lib 5. capite 21. & lib.7. capite 51. Cuius nomen reſtituendum puto in inſcriptione capite 30. de electione, & c.p.18. de accuſationibus; quemque memorari credo ab Onuphrio, de ſeptem Eccſiis Roma, pagina 86. Anno Christi M. CC. XII. eidemque reſcribit Innocentius. Præterea de Arnoldo, electo anno M. CC. XII. plura Guillelmus Catel, pagina 28. hiſtor. Comitum Toloſæ, vbi cognominatur Almaricus, Vir magna religionis, & prudentia, mortuus M. CC. XV. Hactenus ille. In cuius verbis obiter notabo, ſi Arnoldi nomen reſtituendum eſt in capite. *In cauſis* 30. de electione; cum illud datum ſit ab Innocentio ad Abbates Grandis Syluæ, & Bellæ Perticæ, Ciſtercienſis Ordinis, neceſſario conuincere, Arnoldum legatione functum pro Innocentio in Toloſana Eccleſia, antequam ad Ciſtercium promoueretur. De capite, *cum dilecti* 18. de electione, quod ſpectat ad Eccleſiæ Albigenſis viſitationem, dubium non eſt, de eodem Arnoldo loqui, iam Ciſtercienſi Abbate, & de Petro Radulfoque collegis, quos nos etiam ad id munus deſtinatos in ſuperioribus, ſuo loco memorauimus. Potuiſſet addere caput, *Poſt miſerabilem* 12. de vſuris, quod, cum ex litteris Innocentij III. ad Archiepiſcopum Narbonenſem extractum ſit, vt conſtat ex epigraphe, ad eum potius, quàm ad anteceſſorem eius ſcriptâ, multæ, nec leues oſtendunt coniecturæ. Sed de his ſatis.

9. Hunc fuiſſe annum tranſitus Arnaldi efficacius confirmat teſtimonium Concilij Gallicani, celebrati in ipſo ſub Romano, Conradi ſucceſſore, ad quod, cum omnes Galliarum Metropolitæ conuocati fuiſſent, duo tamen abfuiſſe perhibentur, Burdegalenſis nimirum, & Narbonenſis; alter, quod eſſet Romæ; alter quod ſedes vacua tunc exiſteret. Verba in Concilio notata talia ſunt [n]. *Hoc eodem tempore, ſcilicet anno M. CC. XXV. venit Magiſter Romanus ad partes Gallicanas, à Domino Papa miſſus, vbi legationis officio fungeretur. Quò cum perueniſſet, fecit inuocari Regem Francorum, cum Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Clero Gallicano, ad Concilium, cum Comite Toloſano, pro quo ſpecialiter ad partes illas miſſus fuerat: conuenerunt ita ad Bituricam ciuitatem ad Concilium, Lugdunenſis, Rhemenſis, Rothomagenſis, Turonenſis, Bituricenſis, Auxitanus, Archiepiſcopi. Burdegalenſis vero Roma fuit: Narbonenſis Eccleſia vacabat.* Ergo, qui anno M. CC. XXIV. ſuperſtes erat, atque Narbonæ Concilium coogregauerat, de mandato Honorij, hoc iam defunctus Narbonenſem Eccleſiam vidoam reliquerat, quovſque alius pro ipſo ſubrogaretur. In tabulis Eccleſiæ Narbonenſis, quas Ioannes Chenu dedit, ſubrogatus dicitur Guillelmus de Broa: verum cum is aſſumptus perhibeatur anno M. CC. XLIX. argumento eſt, alium prætermiſſum, qui inter Arnoldum, Guillelmumque, mediauerit. Atque hoc venit in illis corrigendum. Hæc de anno mortis.

n Apud Seuer. Vinium.

Non'adeo certus locus ſepulturæ; niſi quod 10.
tamen, in quibuſdam aduerſariis, ex Ciſtercio tranſmiſſis, quieſcere ibidem lego ante aram maximam, ad latus Euangelij, ſub arcu lapideo ipſo in muro excauato, iuxta Guidonis, Archiepiſcopi Rhemenſis, ipſius anteceſſoris, ſepulturam. In eo viſitur effigies quædam ſculpta, Pontificalibus veſtibus ornata, duobus aſſiſtentibus Epiſcopis, & duobus Diaconibus, quorum illi ad caput, ipſi ad pedes, Sanctum Præſulem medium complectuntur. Sub ſculptura, depicta alia imago in Monachali veſte, baculoque; hæc, vt Abbatem extitiſſe denotet, qui ibidem quieſcit; illa, vt Archiepiſcopum. Epitaphium, in tabella appenſum olim, diſciſſum ab hæreticis: vnde quod ibi quieſcat Arnoldi corpus, ſola traditione, à patribus accepta, memoratur; ſuffragantibus tamen adminiculis, ex duplici figura in duplici habitu, ex loco ſepulturæ, viciniſque; ex aliorum ſepulchrorum notitia, & Præſulum, in Ciſtercio quieſcentium nunc, ratione: demum ex aliis quibuſdam circunſtantiis, quæ vix alteri valeant adaptari. Memoratur inter vigintiquinque Abbates Ciſtercij Sanctos, & ab Henriquez in ſuo Menologio, ad trigeſimam diem menſis Iulij.

Hocitem vel (vt alij malunt) ſequenti anno, 11.
cum iam in ordine quartum peregiſſet VValdemarus Princeps, Canuti Regis Daniæ filius, &, ſi licuiſſet, hæres ex Slauicenſium Pontifice depoſito, Bremenſium intruſo, in ſolo Monachatu permanſurus; quo dudum incaluerat, ardore tandem depoſito, & quò elatior olim, tunc humilior; quo contumacior, obedientior factus, & verè pœnitens; præſentem vitam cum morte commutauit; quod in terra non potuit, vt pie credimus, in cœlo coronandus; de cuius obitu, & loco ſepulturæ, quamuis incerto, hæc ab Iſaacio Pontano ſcripta inuenio [o]. *Porrò VValdemarus Epiſcopus, de cuius aduerſis, proſperiſque tam multa ſupra diximus, anno M.CC.XXV. habitu, ac profeſſione Monachus, Fratrumque minimus, Leody, vt quidam volunt, apud Belgas, aut, quod verius puto, in cœnobio, quod erat Diœceſis Bremenſis, Lukij nomine, diem ſupremum clauſit. Epicedium et eiuſmodi poſitum reperio:*

Præſulis officio VValdemarus, patre necato,
Regnum proponens, triſtia fata tulit.
Dein exul patria Bremam reuocatur, vt Aris
Præſit: at infælix inſula talis erat.

Erici Regis Chronicon obitum eius refert in annum M. CC. XXVI. Hæc Iſaacius: neque ego quid certius de cœnobio: quippe, qui Lukium nullatenus agnoſco: ſiue autem Lukam, ſeu Lucellam putem, neutra Bremenſis Diœceſis, ſed hæc Baſilienſis, Mindenſis illa, quantum licet ex Crantzio [p] coniectari.

o lib.6. Rerum Danicar. ad hunc ann.

p lib 6. Metropo.. c.42.

1. Caducanus relicto Epiſcopatu Monachum induit, 2. & in Monaſterio Dorenſi Sanctè obdormit. 3. Ioannus, Elienſis Epiſcopi, acta, 4. & Sancta mors. 5. Armezanè, Abbatiſſa Cauenſis, obitus, Sanctitas. 6. Admiranda viſio, 7. atque eius ex Cæſario interpretatio. 8. Guillelmus Comes in Monaſterio de Re hoſpitio habitus. 9. Caput Sancti Vincentij, à Conrado tranſmiſſum ad Claram-Vallem, 10. & à Laurentio Abbate pulchrè ornatum. 11, Retenſis in Hiſpania Eccleſia initia, 12. & quadam alia in his hiſtoria digna.

CAPVT QVARTVM.

1. FVNERIBVS cumulanda veniunt proxima funera, & Sanctis, atque Deo dignis obitibus, niſi obitus aliorum ſuperaddendi. Obiere in Anglia duo Epiſcopi, vterque Sanctus, vterque doctus, quorum alterum Ciſtercienſis familia ſuſcepit, alterum dedit. Caducanus, Bangorenſis olim Epiſcopus (Epiſcopatu is in Anglia eſt, Cantuerienſi ſubiectus, qui Carnauonenſem. & Merionethenſem Prouincias, & Monam inſulam, atque partem Dembigenſis terræ complectitur) cum in Sanctæ contemplationis ardore, atque Mariæ ſtudiis, à ſollicita vocatione Marthæ diſtraheretur, relicto Epiſcopatu, Dorenſe Monaſterium ingreſſus, & in eo Ciſtercium profeſſus fuerat: incertum, quo anno? vnde nec proprio à nobis eſt notatum. Conſtat aliquot vixiſſe in Monachatu, in quo, & quieti vacans, nonnulla ſcripſit in commonem aliorum vtilitatem; vt quod ſubditis olim defraudauerat, dum ſe ſubtrahit regimini, publico bono abundantius compenſaret. Verum quæ illa fuerint, quis ipſe, qualiſque, & quantus doctrina, & pietate; demum qualiter hoc anno conſummatus, vitam cum morte, ſeu verius mortem cum æterna vita fœliciter mutauerit? Ioannis Pitſæi verbis proſequi liber [a].

a De Scriptoribus Angliæ.

2. *Caducanus, veteri Britanorum ſanguine in Inſula Britania natus: vir propter ſingularem pietatem, & omnium ſcientiarum, maximè Theologicarum, peritiam valdè celebris. Quibus nominibus ad Banchorenſem Epiſcopatum euectus eſt: ſed eum ita occupauit contemplationis cœleſtis deſiderium, vt eius cauſa ſe abdicauerit Epiſcopatu, & in Dorenſi Monaſterio, ſe Ordini Ciſtercienſium aggregauerit, vbi reliquum vita, in Sanctis meditationibus, diurnis, & nocturnis pſalmodiis conſumpſit, qua erat hominis pietas. Nec inter hæc elanguerunt ſtudia, vt ex Lelando colligo. Vnde etiam hos ingenij pij fœtus poſt ſe reliquit.*

Speculum Chriſtianorum, Librum vnum. Dominus in Euangelio.

Homiliarum, Librum vnum. Et alia quædam. *Tandem in ſuo Dorenſi cœnobio diem obiit extremum, & ibidem accepit ſepulturam, anno poſt Chriſtum natum M. CC. XXV. regnante in Anglia Henrico tertio. Vide quem fecimus de Bangorenſibus Epiſcopis Catalogum.* Hactenus Pitſæus in libro de ſcriptoribus, nam quem de Epiſcopis non potui inuenire. Nomina Epiſcopatus, & Monaſterij parumper inuertit; alij ſicut nos ſcribunt [b]; nec ſatis conſtat, quibus ſit fidendum. Seguinus ex damnato licet auctore [c]. Sed in his eo magis credi digno, quippe Sueto Catholicis detrahere, nec quemquam laudaturo, niſi coacto; Seguinus, inquam non propere, aut leuiter Epiſcopatum abdicaſſe tradit Virum Sanctiſſimum; ſed poſt plures annos, ac multos, indefeſſoſque labores, quos in prædicando, & in boni paſtoris munere obeundo, exantlauiſſet. Henriquez eum Menologio ſuo inſerit, ad decimam octauam diem menſis Iunij.

b Catalog. Eccleſ. Angl.
c Ioannes Balæus.

Eodem anno obiiſſe lego Ioannem, Elienſem Epiſcopum, & Abbatem Fontium, promotum ante quinquennium. Hic vna cum Epiſcopo Sariſberienſi ab Honorio tertio Iudex datus, qui de Richardo, Dunelmenſi Epiſcopo, Regij ſanguinis Viro; atque in ipſum inquireret, cum de multis, atque atrocibus delictis accuſaretur, & ni iudicium morte præueniſſet, grauem ſubiturus ſententiam ſperabatur. Rem à Nicolao Arſfeldio, paucis perſtrictam, accipiat Lector [d]. *Philippo defecto (qui notatur, quaſi praua, & deprauata conſilia Ioanni ſuggeſſerit) Richardus ſuffectus eſt, ex familia Henrici Regis, illique accepeiſſimus. Grauiſſimè inter eum, & Monachos eiuſdem Eccleſia, quorum ille prærogatiuas veteres, & priuilegia imminuere, & labefactare conabatur, dimicationes exarſerunt; reque Romam relata, & atrocibus criminibus Richardo intentatis, immodicis vterque ſumptibus, in lite proſequenda alterum exhauſit. Cognitio tandem cauſa per Summum Pontificem ad Elienſem, & Sariſberienſem Epiſcopos reiecta. Sed mors Richardi repentina, cauſa exitum, atque deciſionem anteuertit, dum Londinum eam ob cauſam properat. Reliquit Eccleſiam ſuam quadraginta ferè librarum millibus obæratam.* Ita Arsfeldius. 3.

d Sermo 19

Extant, leguntur que apud Matthæum Paris [e] litteræ Pontificiæ ad vtrumque Epiſcopum ſub hoc initio. 4.

e Ad hunc annum.

Honorius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilectis Fratribus Sariſberienſi, & Elienſi Epiſcopis, ſalutem, &c.

Ita nobis in odore bona opinionis Fratrum, & cooperatorum noſtrorum conſueuit delectari, vt in peſtilentibus vitia non palpemus: cum non deceat pro reuerentia Ordinis, ſuſtinere peccantes, quorum culpa tot eos dignos mortibus facit, quot ad ſubiectos perditionis exempla tranſmittunt; qui, ſola qua prauitatis exempla conſpiciunt, imitantur. Hinc eſt, quod, cum de Venerabili Fratre noſtro, Dunelmenſi Epiſcopo, ſæpius nobis inſinuata fuiſſent, qua ab Epiſcopali dignitate nimium diſſonabant, tandem inculcatis clamoribus excitati, vt pateremur, cum perditione multorum quieſcere amplius, in ſuis enormitatibus Epiſcopum memoratum, de quo inſinuatio clamoſa proceſſit; quod poſtquam fuit ad officium Pontificale promotus, reus ſanguinis, Simonia, adulterij, ſacrilegij, rapina, periurij, ac dilapidationis multiplicis eſt effectus: non formidans Clericos orphanos, ac Viros religioſos opprimere, teſtamenta de-

cedentium

cedentium impedire, &c. Hoc ergo exiguæ apud Honorium Papam æſtimationis fuit, cui tot, ac talia flagitia corrigenda in Pontifice Regio committebantur. De eo agunt auctores omnes Anglici, & ex his Henriquez in Menologio.

5. Anglis Epiſcopis adiungo Hiſpanam fœminam, Beatam Armezanam, Monaſterij Cañenſis Abbatiſſam, in veteri Caſtella, Riuogiaque; quæ ſuo obitu hunc annum conſecrauit; ſuccedente Vrraca, filia fundatorum, claro ſanguine orta, ſed clariori ex virtute. Armezanæ acta, & miracula periere, quamuis miraculis, & dono Prophetiæ illuſtrata credatur. Sepulta in ingreſſu ipſo Capituli, ad dexteram ingredientium; ſed ſine lapide, aut aliqua inſcriptione, quod magis mirum; & nihilominus traditioni acceptum ſepulchrum Virginis Moniales frequentant, & venerantur. Tum quoties aliqua febribus corripitur, ad illud viſitandum ſocias mittit, & ſeptem Pſalmis ibidem recitatis, experientia compertum, multas ſaluti ſtatim reſtitutas, benefactrici ſuæ gratias egiſſe, & Deum in ipſa admirandum prædicaſſe. Quanæ opinionis, dum vixit, in Regno fuerit, argumento eſt authenticum inſtrumentum eiuſdem temporis, quod Sandoualius adducit in fauorem inſignis Monaſterij, Sanctæ Mariæ de Anagaro, expeditum, pro dotatione vnius perpetuæ lampadis per illoſtres, & claros Cantabriæ Dominos, in quo inter Regni primores, qui ſubſcribunt, poſt Vrracam, Reginam Legionenſem, Aroneziana Abbatiſſa de Cañis, & poſt hanc omnes alij nominentur; vt credi poſſit, Sanctitati ipſius deferri; vt inter tot, ac tantos Principes Viros, fœmina ipſa (neque conſtat cuius generis) ipſis volentibus, cunctis præferretur. Cæterum, quod ad Vrracam attinet, filiam fundatorum, Armezanæ ſuſſectam, quantaque opinione Sanctitatis, & ipſa floruerit; anno milleſimo ducenteſimo ſexageſimoſecundo, quo conſtat deceſſiſſe, dicendum erit.

6. Hoc ipſo anno (ne cuncta ſimul occuper) ſermones in aduentu Saluatoris ſcribente Cæſario, antequam acta, & Martyrium Engelberti ſcribenda ſuſciperet, ſex ſcholares cum vno Sacerdote, viſio miranda in Ciſtercio conuerti fecit; quam non aliis verbis melius, fideliuſve, quàm ipſius Cæſarij deſcribemus. *Anno*, ait [f], *præſenti, qui eſt milleſimo ducenteſimo vigeſimoquinto ab Incarnatione Domini, in Suecia, in ciuitate, quæ dicitur Gilumunda, nocte quadam ſex ſcholares cum vno Sacerdote, ad quoddam funus pſalterium lecturi entes, poſt eius completionem egreſſi foras, ſimul viderunt in cælo Lunam corniculatam, & inter eadem cornua in corpore Lunæ obſcurato cruces ſeptem: ex quibus media maior erat: & ecce ingens Draco apparuit iuxta illam; ita vt ore aperto videretur illam velle deuorare cum crucibus. Ad cuius hiatum Luna quaſi territa eis intuentibus, ſaltum dedit, adeo, vt cruces aliquantulum tremefacta ad inuicem disiungerentur. Cumque ſcholares ſtarent attoniti, duæ candelæ ardentes de cælo ſunt lapſæ, & in Eccleſia Sancti Ioannis Baptiſtæ, quæ in eadem ciuitate eſt poſita, receptæ. Poſt modicum in aliam Eccleſiam extra muros eiuſdem oppidi, tranſlatæ ſunt. Sacerdos vero cum ſcholaribus de tam horrifica viſione territi, & quia in ianuis eſſet diem iudicij formidantes, omnes in Ordine noſtro facti ſunt Nouitij.* Ita Cæſarius, qui ſtatim pergit interpretari viſionem, & per Lunam Eccleſiam, per cruces, cruce ſignatorum multitudinem, Dæmonem per Draconem, atque eius miniſtros, tum Paganos, tum etiam hæreticos deſignari contendit, ſed ipſum magis loquentem audiamus [g].

7. *Videtur mihi*, ait, *Luna hæc modica ſignare Sanctam Eccleſiam, hodie, heu! tum ſæuitia Sarracenorum, tum perfidia hæreticorum, nimis demembratam, eclypſatam, atque minoratam: ſeptem vero cruces, eo quod ſeptenarius vniuerſitatis numerus ſit, multitudinem ſignatorum; Draco Diabolum. Quantum hodie propter cruce ſignatos Draco ille teterrimus ſæuiat, quam ardenter eoſdem cum matre Eccleſia in ventrem ſuæ malitiæ traiicere ſatagat, nullus dubitare debet. Sed licet trepidet Eccleſia, ſicut factum eſt in perditione Damiatæ; Chriſti tamen virtute fauces eius euadet.* Hæc ille, ſatis apte pro modo, temporis. Sanè Conrado per ſe, & ſubdelegatos, crucem per totam Germaniam prædicante, ac tantam, tum nobilium, tum ignobilium ſignante multitudinem, vt capite huius anni primo vidimus, nemini omnino mirum eſſe debet, ſi deſæuiret Draco, fureretque, contra quem tantus apparatus belli commouebatur. Cæterum, quid candelæ de cœlo lapſæ, & nunc in æde Beati Ioannis Baptiſtæ, nunc in alia extra muros receptæ ſunt, deſignare voluerint, nec Cæſarius pandit, nec mei inſtituti eſt inueſtigare.

8. Concernit etiam hunc eundem annum per humanum hoſpitium, quod Abbas, ac Conuentus, de Re inſula Guillelmo Sabarienſi Comiti, de transmarinis partibus venienti, ſed naufraganti, feciſſe perhibentur; de quo Matthæus Paris ita ſcribit [h]. *VVillelmus, Comes Sauarienſis, qui cum Comite Richardo militauerat in partibus transmarinis, ad Angliam tranſiturus, naues intrauit, ſed ventis compellentibus, proiectus eſt cum ſociis ſuis, ad quandam maris inſulam, quæ Re dicebatur, tribus à Rupella diſtans milliaribus, vbi breuibus ingreſſi cymbis ad inſulam nauigabant. Eſt autem in inſula illa Abbatia quædam Ordinis Ciſtercienſis ſita, ad quam Comes nuncios dirigens, poſtulauit, vt tutus poſſet ibidem latere ab hoſtibus, donec aura ſibi fælicior arrideret. Quod Abbas loci ſibi gratanter annuens, cum honore ipſum, & eius conſortes ſuſcepit.*

9. Rurſus hunc annum concernere videtur, dum à Gallia diſcederet, Conradi Portuenſis in Claram-Vallem charitas, & Laurentij Abbatis pro vtroque pia, atque religioſa ſollicitudo; illius, dum à partibus Albigenſium, in quibus legatione functus fuerat, caput Sancti Vincentij, illuſtris Martyris, ad Claram-Vallem miſit; huius, dum tali, tantoque theſauro condignè recondendo, argenteum vas eximiæ quantitatis, ſed

f Dom. 2. Aduentus.

g vbi ſuprà.

h Ad hunc annum.

ſumptuoſioris operis auro, & gemmis diſtinctum, præparauit, quod hodieque ſeruatur in Clara-Valle. Non potuit vas relinquere perfectum Laurentius Abbas, ſed ſucceſſori Radulfo conſummandum: quippe hoc anno aut ad ſummum ſequenti, morte præuentus, quod nos etiam in ipſo memorabimus. Extat horum omnium memoria authentica, & ſolemnis in inuentario Reliquiarum Claræ-Vallis, vbi de ſacris capitibus, his verbis [i].

i *Ex Clara-Valle tranſmiſſ.*

10. *Vas, in quo continetur caput Sancti Vincentij Martyris: quod caput attulit de partibus Albigenſibus Dominus Conradus, Portuenſis Epiſcopus, Apoſtolica Sedis Legatus; & ipſum contulit domui Clara-Vallis. Factum eſt iſtud vas tempore Venerabilium Patrum Domini Laurentij, & Domini Radulfi, Abbatum Clara-Vallis. Quod continet reliquias viginti quatuor Sanctorum, factum eſt idem vas ex quadraginta tribus marchis argenti, & vna marcha, & dimidia auri. Continet autem lapides pretioſos, duodecim Balagia, duodecim Saphiros, & tredecim praſinos magnos. In anteriori parte continet lapidem pretioſum, qui vocatur Granato, ſumptum ex annulo Domini Garneri, Epiſcopi Lingonenſis, cum quo celebrabat Diuina, quem & contulit eidem operi.* Hactenus inuentarium reliquiarum, & largientium, colentiumque antiquæ memoriæ, quas non licuit ſilentio præterire. Qualiter autem, vt ex Albigeſio caput Sancti Vincentij; ſic ex Eccleſia Portuenſi, tria Sanctorum corpora idem Conradus ad Claram-Vallem miſerit, charitatem in omnibus eructans, ipſo, quo euenit, tempore dicemus.

11. Demum prædictis addenda eſſe videntur (vt hæc velut diſperſa, ſolutaque coniungamus in vnum) Roſenſis in Hiſpania Monaſterij, atque illius Eccleſiæ prima fundamenta, quæ in eodem cœnobio conſeruata in Miſſali antiquo, nec vulgarem continentia antiquitatem, atque rerum notitiam, ad litteram hic cenſui tranſcribenda. *Hic oſtenditur ſub quanta difficultate fuerit conſtructa Eccleſia Rota, cum iam ibi pluſquam viginti annos Conuentus peregiſſet: anno M. CC. XXV. apertum eſt fundamentum Eccleſia domus Rota, VIII. Kalendas Aprilis, Feria quinta poſt Ramos Palmarum, Luna 12. concurrente II. indictione XIII. praſidente Domino Martino Abbate, qui ab exordio conuerſionis ſua pluſquam ſexaginta annos in Ordine peregerat, tam in Gemundo, quam in Iuncaria, quam in Rota. Incepit autem mirabiliter opus Eccleſia Venerabilis Ægidius de Rubidy, eius Eccleſia Monachus, in cuius manu opus Sancta Ecclesia gratia Dominus optimè direxerat, apud Sanctas maſſas. Mirabiliter, inquam, incepit, quia ſenioribus Domus ſibi pro viribus reſiſtentibus, eo quod victualia non haberent; nec ſumptus; & Domus fuiſſet quingentis aureis obligata. Ille tamen, de miſericordia Chriſti confiſus, more Eſdra; qui vna manu contra reſiſtentes arma tenebat, altera adificabat. Sic cœpit adificare, quod Chriſtus debeat ſibi conſummare. Erant tunc in domo XXXII. Monachi profeſſi, & tres Nouitij. Domino ſupplicauit, vt merito, & numero, populus ſibi ſeruiens augeretur.*

Menſe vero Maij ſequenti, Vigilia Pentecoſtes, duo Monachi venerunt de Gemundo, qui auctoritate Reuerendiſſimi, prafatum Dominum Martinum, Gemundi curam ſuſcipere compulerunt. Succeſſit eidem in hoc loco Frater Fortunius, tunc Prior, & die Sancta Trinitatis, VIII. Kalendas Iulij, ambo ipſa eadem die, praſente primo Abbate de Scarpi, nomine Dominico, in nomine Sancta, & indiuidua Trinitatis, curam ſui gregis pariter ſuſceperunt, ille Gemundi, & iſte Rota. Sequenti anno, Feria tertia, ſexto ſcilicet Kalendas Iunij, coram altari Beata Maria Virginis, Salue Regina, *decantauerunt. Poſt autem Antiphonam, Dominus Martinus iam dictus, Abbas Gemundi, qui locum conſtruxerat à principio, ſcilicet, antequam Conuentus exiret de Iuncaria, indutus manipulo, & ſtola, & Virga Paſtorali, pracedente cruce, Conuentu ſequente, proceſſit ad locum, vbi conſtruenda erat Eccleſia:* Saluator mundi *cantando; & primum lapidem ſuppoſuit pro fundamento; ſecundum, Fortunius, Abbas loci pradicti; tertium Venerabilis Ægidius, in cuius manu opus Domini dirigebatur.* Hactenus per antiquam memoriam, multa complectens, quæ vel pro aliis poſſunt deſeruire. Qualiter autem ſumptuoſa fabrica, quæ hodieque excellit, intra tredecim annos conſummata, & dedicata ſit, anno M. CC. XXXIII. quo dedicatio contigit, dicemus. 12.

---

1. Beatrix Virgo pueritiam pratergreſſa, 2. ad probationem ſuſpirat, 3. & admittitur. 4. Mox per vota ſolemnia Deo ſacrata. 5. Rameyam mittitur. 6. Eius cum Beata Ida familiaritas: 7. Sancta colloquia, 8. petitio, & promiſſiones. 9. Raptus mirabilis, 10. & poſt ipſum profunda lachryma: 11. deinde gaudium ingens. 12. Et in aduentu Ida patens miraculum.

CAPVT QVINTVM.

1. SEQVITVR deſideratum diu tempus Virgini Beatrici, quo expletis tandem ætatis quindecim annis, quo ad probationem primum, mox ad vota (nam vtrumque coniungam) miro feruore cœpit anhelare; de quibus tamen, non aliis verbis loqui, quàm iiſdem, quæ in vita eius habentur, conſultius duco [a]. *Vt autem*, ait, *pueritia tempore iam decurſo, ſuccedentis adoleſcentia terminos incœpit attingere, miro quodam, & inſatiabili deſiderio*

a *cap. 9.*

ſiderio cœpit ad Nouitiatus ſtatum, & habitum aſpirare: tanto ſe fore præſumens Diuinæ Clementiæ gratiorem, quanto per arctiorem Ordinis obſeruantiam eius amplexibus inhærere ſe firmius, ſuique iam ex parte degustata dulcedine, ſe fruituram expeditius æſtimabat. Cœperat autem hoc ſalubre deſiderium ab olim, id eſt, in primo conuerſionis ſuæ tempore, cum iugi feruoris augmento in corde ſuo miro modo ſuccreſcere; ſed poſteaquam ætatis ſuæ annum quintum decimum attigit, ita iam dilatatis affectibus, & viribus ampliatis, hoc ipſum intra ſeſe conſurgere ſentiebat; & adeo tam fortiter inualeſcere; quo nullo rationis fræno præualuit illius impetuoſum exceſſum abſque cordis ſui læſione grauiſſima, de cætero cohibere. Hucuſque tamen, etſi cum graui moleſtia renitentem illius impetum, intra ſemetipſum abſconderat, eo quod à Magiſtra, ſiue Præpoſito, tum propter ætatis ſuæ defectum, tum propter virium corporalium imbecille ſubſidium, ſi ad id, quod deſiderauerat, expetendum, ſemetipſam oblatis precibus ingeſſiſſet; repulſam, & correptionem ſibi deferendam incurrere formidabat. Diutius tamen deſiderium ſuum celare non præualens, ad vniuerſalem matrem miſericordiæ ſe contulit, & crebris cordis ſui gemitibus, fletu multiplicatis, & precibus ipſius patrocinium implorauit.

2. *Prius tamen, quam deſiderium ſuum auderet manifeſtare, ad pleniorem ſui cogitationem, cœpit oculos cordis attollere, moreſque ſuos inueſtigando perquirere; ne fortè quippiam incultum, ſeu inordinatum lateret intrinſecus, quod poſtquam ſuſceptum profeſſionis habitum, ipſam poſſet à perfectæ conuerſationis, ad quam aſpirabat, propoſito reuocare. Proinde, tam actibus exterioris hominis, quam interioris, moribus exquiſitis, plurimiſque correctione dignis, intra ſeſe repertis, vt aduertit non modici temporis, & laboris eſſe, tot defectus impugnando reprimere mox primum, & præcipuum illorum, totis conſtantiæ viribus cœpit expugnare, non prius intentionem reuocans ab hoc fructuoſo certamine, quam per Dei gratiam, indultam ſibi, meruiſſet victoriam obtinere. Hoc igitur à corde ſuo protinus effugato, confeſtim ad alios, prout eos, aut moleſtiores, aut ſuo propoſito contrarios res eſſe cognouit, non quidem vno ſimul impetu, ſed ordinatim ad ſingulos dimicatura, ſe contulit.*

3. *Poſtea vero firmam ſpem, & fiduciam habens in Domino, Venerabilem eiuſdem loci Abbatiſſam, totumque Sanctimonialium Conuentum adiit; quæ, vt inter Nouitias recipi mereatur, humiliter deprecatur. Habita tamen deliberatione pro tempore, confeſtim ætatis infirmitas, impotentia virium, & nondum præparata neceſſariorum impenſa, ſibi ſimul à cunctis obiicitur; & à propoſito, quod ex iuuenilis animi leuitate potius, quàm ex deliberato conſilio, procedere videbatur, vt maturius reſilire non differat, ab omnibus exhortatur. Sed deuotiſſima Chriſti Virgo, non ſolum his omnibus à firmato iam dudum in mente propoſito reuocari non potuit; quin etiam, accepta reſponſione, voluntati ſuæ contraria, nulla deinceps à ſuo propoſito retardari poſſe moleſtia, vel edita, vel illata, palam coram omnibus affirmauit. Vicit Beatricis conſtantia: nec petitionis effectu diu differri potuit, cuius deſiderium in corde dilectæ ſuæ Diuina Clementia cœlitus inſpirauit. Annuit igitur Abbatiſſa petitioni deuotæ iuuenculæ, cunctiſque ſimul aſſentientibus, induitur veſte candida, veſte latitiæ, Nouitiarum videlicet habitu, quo cæteris conformata, de cætero iugum Domino ſuaue, quod catenus apud ſe tulerat in occulto, liberiori iam ſtudio, ſimul & animo, non vetaretur, etiam in publico, baiulare.*

Hactenus de ingreſſu ad probationem, in qua tamen, qualem, & quantam tenera adhuc Virgo ſe exhibuerit? ex ipſis[a], quæ præceſſerant actionibus, diſputationibúſque, non difficile erit coniectari. Cæterum qualiter poſt expletum annum approbata, & profeſſa, ſe ſupra ſe leuauerit? idem auctor ſcribit totidem verbis[b]. *Expleto itaque probationis anno, ad profeſſionis votum Chriſti Virgo ſuſcipitur: & omnino de iam corpore, ſimul & animo ſponſarum Chriſti Collegio ſociatur: tum vero primum videns expletum illud feruentiſſimum deſiderium cordis ſui, quod nequando perficeretur, ipſa manente in corpore, præ nimio iam dudum conſueuerat deſiderio formidare. Vt vero profeſſionis tempus appropinquare iam cœpit, & in proximo ſociandam ancillarum Chriſti collegio ſe prauidit, quoties id ad memoriam reuocauit, tam ingens lachrymarum affluentia præ maxima gratitudine ſolebat ex eius oculis erumpere, quod nulla potuiſſet eas inſtantia cohibere. Sed & ipſo profeſſionis die, quaſi fluentes ex fonte riuulos, ita reſolutis capitis cataractis, ex oculis lachrymas effundebat. Sic denique deuota Chriſti famula, deuotio incorporata Conuentui, qualem conuerſationem inter cæteras eo tempore ducere cœperit, quam integrè totam Ordinis obſeruantiam exercuerit, quam feruenter aliarum onus in ſuis humeris ipſa portauerit; & præcipuè, qualem ſe ſponſa ſuo Chriſto Domino præſentauerit? ex ſequentibus manifeſtè patebit.* Hactenus ibi. Cæterum qualiter poſt modicum, ab emiſſa profeſſione, tempus elapſum, ad Monaſterium Rameyæ miſſa, vbi Beatam Idam Niuellenſem, & Magiſtram inuenit, & tanquam matrem venerata eſt; qualeſque, ac quantas, ipſa mediante, & meritorum glorias, & cœleſtium conſolationum primitias experta ſit? pergit auctor ſcribere in hunc modum[c]. 4.

5. *Poſt modicum vero temporis interuallum, conſilio Venerabilis Abbatiſſæ, ad Monaſterium Rameyæ mittitur, vt ſcribendi facultatem diſceret, vt poſtea libros Eccleſiæ ſuæ neceſſarios ſcribere poſſet. Ibi autem Beatam Idam Niuellenſem magni meriti Virginem inuenit. Cui Beatrix quodam nexu charitatis inſeparabiliter ſemetipſam adiunxit, Verbum ædificationis ex ore ſuo quotidie diligenter expetiit, exceptum in terra cordis ſui fructifera ſeminauit; ſicque factum eſt, vt ex multa familiaritatis frequentia contraherentur extunc ſpiritualia quædam inter vtraſque dilectionis fœdera, quæ ſemper indiſſoluta manſerunt, ipſis perſiſtentibus in hac vita. Beata enim Ida, reuelante Sancto Spiritu, Beatricem noſtram, in ſpecialem ſponſam à Domino fore proculdubio didicit aſſumendam, eiuſque plenitudinem gratiæ ſuperabundanter in animam ſuam perfundendam; & proterea ſeſe to-*

b cap. 19.

c cap. 11.

tam illius obſequiis diligenter expoſuit, eam ſibi notam applicuit, & ſalutaribus monitis omnimo, qua potuit, ſollicitudine informauit. Nec tantis ingrata beneficiis Virgo deuotiſſima, quomodocunque potuit, reddidit in obſequio, vt matrem, ipſam diligens, vt ductricem ſequens, vt nutricem amplectens, quippe cuius dulci quotidie mulcebatur alloquio, cuius inſtruebatur aſſiduè verbo, pariter, & exemplo.

6. Mirabatur autem humilis Chriſti iuuencula ſuper Beata fœmina, quam erga ſe conſiderabat, obſequioſa quotidie diligentia, prorſus indignam ſe reputans, ad tantum familiaritatis arcanum peruenire, præſertim illius, quam immenſi meriti apud Deum, & apud homines, exiſtere minimè dubitabat; cum ex aduerſo, nec alicuius momenti ſe reputaret, aut meriti; nec aliquatenus dignè ſe poſſe tam ſublimi familiaritatis obſequio declinari. Proinde Venerabilem Idam vna dierum aggreditur, & quid ſibi velit hæc tanta familiaritatis obligatio, ſedulitas in obſequio, gratioſitas in colloquio, præſertim apud ſe tam humilem, & paruam, tam ab ipſa meritorum, & vitæ diſſimilitudine differentem, humiliter ſimul, & familiariter ſciſcitatur. Ad hæc Venerabilis Ida: Et non tantum, inquit, pro meritis, & virtutibus, quibus in præſenti te decorare conſpicio, tam indiſſolubili charitatis affectu te diligo, quantum pro his, quibus te certiſſimè ſcio futuris temporibus à Domino ſublimandam. Etenim pius miſericordiarum Dominus ſuper te ſuæ miſerationis oculos indubitanter aperiet, teque in ſponſam ſibi fideliſſimam eliget, ſuaque plenitudine gratiæ ditabit. Tu vero tantis eius beneficiis omnino ſatage, te non ingratam in oculis ſuæ Maieſtatis oſtendere, è vaſculo cordis tui, ſi quid in eo ſuperfluum deliteſcit, curato diligenter effundere, & quantum in te eſt, locum acceptabilem in corde tuo Diuinæ gratiæ præparare. Non enim qui cœpit in te iam aliqua ſuæ liberalitatis indicia demonſtrare, manum ſolitæ pietatis à te reuocabit vllo modo, cuius gratiæ dona melliflua, ſiquidem bene diſpenſare curaueris in hoc ſeculo, multiplicabit, & gloriam in futuro. Qua reſponſione Beatrix accepta, mirabiliter exultauit in Domino, firmam ſpem habens, & fiduciam de promiſſo.

7. Cœpit tamen deſiderio non modico intra ſe æſtuare, quatenus hæc ipſa, quæ tantæ perfectionis futuræ teſtimonium acceperat, ſpirituales apud altiſſimum orationum hoſtias pro ſe dignaretur offerre, eamque deuotis precibus Omnipotentis Dei Clementiæ commendare; circa quod Beata Ida iterum loquitur, & vt deſiderium ſuum adimpleat, deprecatur humiliter, & exhortatur. Cui rurſus Ida Beatiſſima reſpondit dicens: quid à Domino filia conſequi, vel per me tibi impetrari deſideras in inſtanti? Scito me paratam ad parendum in omnibus tuo beneplacito, nec mihi cuncteris deſiderium tui cordis dicere, quod ſibi ſuperna gratia dignabitur inſpirare. Ad hæc iterum humilis Chriſti famula: Rogo Domina, inquit, vt apud miſericordem Dominum tuis mihi precibus obtinere ſtudeas, vt illius gratiæ ſingularis guſtu me recreet, & participio confortet; cuius dulcedinem, ſolis dat electis, & ſpecialibus ſuis, in hoc ſæculo ſibi famulantibus, experiri. Tunc Ida: Eſto, inquit, parata in diem Sanctæ Natiuitatis Dominicæ, quo deſiderium cordis tui gratiam infundendo, quam poſtulas, pius dignabitur Dominus adimplere. Quod audiens læta ſupra modum efficitur, & in diem ſibi præfixum gratiam viſitationis Dominicæ cum præparata ſollicitudine præſtolatur.

Quid plura? Adeſt dies Sanctæ Natiuita- 8.
tis Dominicæ, Beatrice optante per horas ſingulas infuſionem gratiæ; ſed eo die, quod acceperas in promiſſo, Diuina Clementia, rem, & rei proceſſum aliter ordinante, prout iam dudum optauerat, non contigit euenire. Nullum enim vel guſtum, vel experimentum gratiæ, quam ſperauerat, illa die accipere potuit. Quapropter, licet admodum mœrore confecta fuerit, patienter tamen, & humiliter, huius grauaminis apud ſe moleſtiam tolerauit; nimirum peccatis ſuis exigentibus reputans accidiſſe, quod cæleſtis gratiæ fruitionem in illo Sanctiſſimo die non meruerit impetrare. Circa quod Venerabilem Idam rurſus aggreditur, & quid cauſa fuerit, cur ſibi hoc acciderit? humiliter percontatur. Cui denuo Beata fœmina ſic reſpondit: Non peccatis tuis exigentibus, vt ſuſpicaris, id accidit, ſed ſcito certiſſime, quod infra diem octauum ab illo primo die Natiuitatis Dominicæ computandum, hoc, quod ſperas, eueniet. Nec me perperam tibi reſpondiſſe, putare te conueniet, quia Sanctum circumciſionis diem, cum octauis interiacentibus, quiſquis operationis Diuinæ myſterium his diebus expletum efficaciter honorare voluerit, ſub vnius Dominicæ Natiuitatis die rationis iudicio compilabit. Quod iterum conſolationis à Beata fœmina reſponſum accipiens, in ſpem mirabiliter erecta refloruit; & demum promiſſam gratiam tam diebus, quam noctibus, & precibus inſtanter expetiit, & magnis deſiderij affectibus, tempus ſuæ viſitationis humiliter expectauit [d]. d cap. 9.

Præfatis ergo diebus, id eſt octauis Natiuita- 9.
tis, cum pio miſericordiarum Domino ſuæ pietatis opus in Beatrice deuota ſua famula perficere complaceret, accidit vna dierum, vt ſecundum exigentiam temporis, Completorio, quod adueſperaſcente iam die pſallebatur in choro, cum cæteris Monialibus intereſſet, cumque reſidens inter pſallendum ab omni forenſi ſtrepitu modicè quieuiſſet, magnoque conatu cor ſuum ad Dominum eleuaſſet; venit in mentem eius Antiphona illa, quæ his diebus in choro cantabatur, videlicet: Propter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos Deus, filium ſuum miſit in ſimilitudinem carnis peccati; vt omnes ſaluaret: Cuius Antiphonæ verba diligenter examinans, magnamque in hic laudis Diuinæ materiam inueſtigans, ipſum filium hac verborum recordatione conceptum, deuoto meditationis inceſſu ſurſum, vſque dum ad patris præſentiam meditando conſcenderet, cum laudibus, & gratiarum actionibus humiliter eſt ſecuta: quo cum meditando perueniſſet, & vlterius aſcendere non valeret, iterum venit in mentem eius, illud quod diebus Paſchalibus in Reſponſorio pſallitur: Et Dauid cum cantoribus Cytharam percutiebat in domo Domini: Quibus verbis, cum meditando rurſus intenderet, & ea ſedulo ruminaret, in exceſſu mentis ſuæ continuo rapta eſt. Viditque non corporalibus, ſed intellectualibus, non carnis, ſed mentis oculis, ſublimem,

blimem, & Deificam Trinitatem mirabiliter, & claritatis ſua decore, ſempiternaque virtutis ſua omnipotentia relucentem: & Dauid cum cantoribus illius ſuperna Hieruſalem, in pſalterio ſimul, & cythara maieſtatem Diuina potentia mirificè collaudantem: Sanctorum ſpirituum agmina, cœleſtiumque virtutum ordinata collegia, ſumma Deitatis præſentiam inceſſabiliter intuentes, intuendo feruenter amantes, amando laudum iubiles in tranquillo pacis ſilentio ſumma Trinitatis Eſſentia mirificè decantantes. Cum quibus ipſa quoque, cui hac videre conceſſa ſunt, cum ad magnificandam creatoris ſui præſentiam, affectum ſedulo conaretur erigere: contigit, vt finito Completorio, Conuentus Sanctimonialium, requieſcendi gratia dormitorium aſcendens, ad ſtrata ſua recederet, ipſa nihil horum, quæ gerebantur, extra ſe aduertente, ſed adhuc immobiliter in contemplationis ſua dulcedine permanente, quaſi dormiens inclinata deorſum, in ſubſidio reſideret. Quædam autem Monialis illam ſomnio depreſſam exiſtimans, propiuſque accedens, eram veſtimenti eius attraxit modicè, ſic credens à ſomno excitare dormitantem ſociam. Sed illa nec ſic, quid extra ſe fieret aduertente, prædictis altera veſtimentum, vt à ſomno dormitantem excitaret, inſtantius attrahendo, donec eius importunitate; reſumptis ſenſibus exterioris hominis, in ſe reuerteretur.

10\. *Ad ſe ergo reuerſa, cum à cœleſtibus diuitiis, ad humana conditionis miſeriam reuocatam ſe conſpiceret, & ſe in terris poſitam, qua paulo ante cœleſtium ſpirituum gaudiis interfuerat, inueniret, cœpit vehementer ſuſpirando lachrymas effundere, faciemque tam continuis fletibus irrigare, quod illam excitatricem ſuam conturbatam ex eo reddiderit; qua reſidens iuxta flentem, & mærentem, caput eiulantis in ſinu ſuo reclinauit, & quantum ſub ſilentio licuit, lachrymas tegendo, flentemque fouendo, mærenti, compaſſiua deuotionis affectu, miniſtrauit. Poſt paulum igitur ad ſtratum reducta, cum apud ſe, quid paulo ante contigerit ſibi meditando reuolueret, & vbi fuerit, & quid viderit, ad memoriam reuocaret, tam inſolita mentis iucunditate cœpit interius affici, quod illius immenſa prodigalitas, nullo ſenſu ante experiente intelligi potuiſſet, nullove ab experto valeret verborum ordine demonſtrari. Accidit autem eadem in hora, quoddam mirabile, Beatam videlicet Beatricem, ex multa lachrymarum abundantia, tam perfectam corporis Sanctitatem conſequi, quod eodem in tempore nullo ſe ſenſit infirmitatis pondere moleſtari, quamuis omni illo die tam grauem obſeſſionem in membris ſuis experta fuit, vt ſe putauerit febri, vt aliqua alia infirmitate fatigari. Quod quidem præternaturalem rerum ordinem accidiſſe, non dubito, cum ex nimia lachrymarum effuſione magis debilitaret, quam a debilitatis moleſtia releuare deberet.*

Cum autem in hac iucunditate, & lætitia pauco tempore permanſiſſet, Venerabilis Ida cum aliis quibuſdam Monialibus gratia viſitationis aduenit. Illis ergo accedentibus, videns Beatrix Beatam Virginem Idam, præ maxima cordis lætitia cœpit in riſum erumpere, nec poterat illarum præſentia, cordis tolerantiam ſuſtinere; ſiquidem videbatur ei, quod in partes cor ſuum nimia iucunditate ſcinderetur, ſi Venerabilem Idam ad ſe propius aliquatenus accedere contigiſſet. Et ideo cœpit intra ſe Deum exorare, vt lucerna, qua totum illud dormitorium illuſtrabat, extingueretur, vt riſus ipſius aliis non pateret. Quod ita factum eſt: Nam continuo lucerna deorſum extincta, cecidit, & ſic tenebroſum totum illud dormitorium reddidit: & Dominus parens imperio Beatricis, Dei famula deſiderio ſatisfecit. Tunc vero rurſus, etſi non videretur, audiri tamen ſe timens ab aliis, iterum ad Dominum effuſis precibus ſe conuertit, et ſupplicans, vt venientes Moniales a ſe recedere faceret, & ab earum præſentia, quam tunc ſuſtinere non poterat, ipſam liberaret. Sed & hoc ita factum eſt; nam illa, priuſquam ad illam propius acceſſiſſent, Diuinitus admonita, receſſere continuo, & Dei electam ſoli Deo vacare volentem, abeuntes ſine moleſtia reliquere. 11.

Ab his ergo Chriſti ſponſa Diuinitus expedita, tanto ſyncerius accepta gratia, nouis fruitionibus incumbebat, quanto ſub nocturnis tenebris, & ſilentio, dormientibus aliis, aut quid ſibi tunc accidit, ignorantibus, liberius id licebat. Siquidem delectabiliter in noua gratia dulcedine ſe exercens, tam immoderatis (vellet, nollet) riſibus inſiſtebat, vt ne ridentis ſonus ab aliis deprehenderetur, eadem nocte frequentiſſime Domino ſupplicaret. Infuſa etiam noua gratia dulcedo ſic eatenus huiuſmodi iucunditatis expertam effecerat, vt crebro ſub eadem nocte in aëre volitare ſibi videretur: nec enim tanta Beatitudinis copia repente diſparuit, ſed per menſem integrum, & eo amplius, in eius ſpiritu dulcedo gratia cœleſtis perdurauit. 12.

Hactenus acta Venerabilis Virgunculæ, in quibus haud difficile cognoſcetur, quod de Beato Benedicto parente dicitur, à quanta gratia Beatrix Virgo inceperit, quæ adhuc in ætate tam puellari, & cœleſti illa mirifica viſione, & patenti miraculo, à Domino meruit præueniri. Sed de Beatrice rurſus nobis ſermo, cum ex Rameya reducem ad proprium Monaſterium comitemur.

1. Sanctus Edmundus, reuelatione praeuia, diſcipulos ante ſe ad Ciſtercium mittit. 2. Coniectatum de illis, 3. & Monaſterio Sanctæ Catherinæ, Ciſtercienſium Virginum domus, & vnde primum nota. 4. Sancta Elizabetha Vngarica parentes, pueritiaque. 5. Coniugium; 6. & annuente marito, de obediendo confeſſori, conceptum votum. 7. Nulla acta Capituli. 8. In Chronologia duplex Monaſterium Robilianum, 9. & Grangia Carraceti: Pena maior. 10. Dictum de aliis duabus Abbatiis; ſed quæ venient ſearſim pertractanda.

CAPVT SEXTVM.

1. HOc ferè tempore Pariſiis Sanctus Edmundus, natione Anglus, patria Abingdonienſis (quem Archiepiſcopum Cantuarienſis Eccleſia primum, deinde Monachum Pontigniacenſis præſtolabantur) eum publicè Theologiam profiteretur, ſeptem diſcipulos ante ſe præmiſit, non modicè Ciſtercium illuſtraturos: idque inſigni viſione præcedenti, quæ eorum, tum conuerſionem, tum Sanctitatem, & merita, ac doctrinam ſignificaret. Deſcriptam eam ab auctoribus vitæ eius, quia tam feruorem Sancti, quam Ciſtercij opinionem per ea tempora eximiè commendat, ad litteram tranſcribam pro meo more

a Apud Sur. tom. 6. [a]. *Erat Edmundus concionator egregius, diſputator acutus, pius Theologia profeſſor: atque in his omnibus illis infundebat, quod ipſe hauſerat de fontibus Saluatoris.* Et poſt pauca. *Ignis in cordis eius altari iugiter ardens, aliis oſtendebat lucis iter. Quadam nocte in ſomniis vidit ignem copioſum exiſtere in ſchola ſua, atque inde ſeptem faculas extrahi. Altera luce in ſcholis eo prælegente, Abbas quidam Ciſtercienſis Ordinis eo aduenit; & lectione abſoluta, ſeptem ex eius diſcipulis ſecum adduxit, qui omnes facti ſunt in eius Monaſterio Monachi.* Ita vterque Robertus, Richius nimirum eiuſdem Edmundi Frater, atque eius diſcipulus Bachonius, vt coniectatur Surius, ex quo decerpſimus: vt palam fieret Edmundo prælegenti, & qui in Abbate ardebat, copioſus ignis, atque flammantes radij diſcipulorum, qui poſtea eſſent per orbem dilatandi.

2. Non ſatis conſtat, quæ fuerit Eccleſia, quæ hos Edmundi diſcipulos ſuſcepit. Vnum ex eis Stephanum fuiſſe, natione item Anglum, qui ex Abbate Monaſterij Sabigniacenſis, in Clara-Valla electus, Pariſienſe Collegium primus ſtruxit. Dein vitam priuatam ibidem agens, nec ſolùm Abbatia, verum etiam contempto Epiſcopatu, quo a Summo Pontifice donabatur, tandem plenus dierum Sanctè obdormiuit. Vrſi campi ſepultus, vt habet ſeries Abbatum Claræ-Vallenſium, idem, qui ſupra, auctores teſtificantur. Porrò hinc ſumi poteſt coniectura, alteram ex his tribus Eccleſiis eſſe, quæ ſeptemplici illa face ditata fuit: quippe omnes in eadem conuerſos auctores produnt: nec credendum Stephanum aliunde prodiiſſe, quam ex aliqua ex illis, in quibus, aut honorem accepit, aut ſepulturam. Quæcumque fuerit opportuna affuit, maturam ſegetem in horrea aſportatura. Nec parum facit ad Ciſtercij laudem, quod Edmundo cœleſtia referante, cum iam tot aliæ familiæ per Eccleſiam incœpiſſent florere, & primitiuum feruorem præ ſe ferrent, ſolum Ciſtercium ab omnibus electum; ſiue ab ipſo prælatio ortum habuerit, ſiue ſola perfectiori vita propoſita, occurrerit Ciſtercium his, qui forent eandem amplexuri. Hæc ad hunc annum, quantum ex actis Edmundi, necnon & Stephani, licet coniectari.

Hoc item anno, cum nouo Monaſterio hactenus ignorato, aut æmulata noſtros, aut ſe in ipſorum ara mactandam offerens, hos Annales illuſtrat Beata Eliſabeth, Andreæ, & Gertrudis, Vngariæ Regum, filia, Ludouici Lantgrauij Turingiæ vxor, in Monaſterio Sanctæ Catherinæ Virginum Ciſtercienſium, in Turingia iuxta Caſtrum VVarberch obedientiam promittens, viuente adhuc marito, volenteque; quem poſt illius mortem, vt videbimus, nouis vinculis additis, atque habitus griſei ſuſceptione, vt verbis vtar Vincentij Bellicacenſis, ſolemnizauit. Scimus hanc gloriam vendicari, vt propriam, à Franciſcanis Patribus; neque hi ſumus, qui alienis delectemur: ſed neque deſunt, qui noſtris eam attribuant: neque res magnas ſilentio præterire conceſſum nobis, maximè, ſi quæ tales reperiuntur, quæ vel in dubio illuſtrant. Et concernere noſtros Eliſabetham, ſaltem ex loco voti, fortè, & habitu, nequaquam poteſt in dubium reuocari. Illud compertum, Sanctiſſimam matronam, quidquid perfectum erat æmulantem, adeo vtrique familiæ fuiſſe addictam, vt merito vtramque amplexata videri poſſet; & ſolum profeſſioni vtrique deeſſe, vt alteram aſſumeret; & dum neutram ab alia diuiſam ſequitur, quaſi coniunctim vtramque copularet. 3.

Nata illa anno M. CC. VII. & lactens adhuc (qui Principum mos eſt) Ludouico, hæredi Turingiæ, ſponſa, cum quatuor annos vix dum expleuiſſet, ad Socerum deducta, mox orba matre, nec multo poſt, quem iam pro patre habebat, Socero ipſo, ſub Sophiæ viduæ, Ludouici matris, cura, relicta eſt, maturam matrimonio ætatem præſtolatura. Annos nata quatuordecim, hoc eſt M. CC. XXI. copulata marito, ſolidas præ ſe tulit virtutes tenero in corpore. His Ludouicus adeo captus eſt, vt quamuis aulicis coniugium diſſuadentibus, (quando aulicis placeret fœmina Sancta?) & prætendentibus, defraudatam dotem à morte matris, conſtanter reſponderit; dotes Eliſabethæ virtutes eſſe, quas ſibi præferendas montibus aureis, etiamſi dari poſſent, decretum eſſe; neque hoc propoſito vnquam reuocandum. Fuere reuera dotales virtutes fœminæ, quippe, quæ ſtatim ad virum tranſiere, & quod timebant, aulicis euenit; nullum malis actibus locum ſub Sanctis Regibus. Vnicum filium marem, & duas filias Eliſabetha genuit in tam tenera ætate, properante natura, vel potius Deo, vt breui conſummanda (quippe vix impletura annos XXIV.) nulla non tempora explaſſe cenſeri poſſet. Quatuordecim annos Virgo, ſex nupta, quatuor vidua: & in his tribus ſtatibus, 4.

ſtatibus, nullum non muneris implens, ſiue ad Deum, ſiue ad maritum, ſiue ad homines. Quarto à contracto matrimonio anno, ætatis XVIII. qui fuit Chriſti M.CC.XXV. quem nos tranſcurrimus, à Lodouico obtinuit, vt præter obedientiam coniugalem, quam eidem debebat iure thalami, religioſam vouere ſibi permitteret, per quam ſalua priori, in omnibus, quæ ad Deum eſſent, dirigeretur. Priorem obedientiam quaſi directè terminari ad corpus: ſe velle etiam ſpiritu obedire, & primam ex amore carnali nimium ſuauem, ſecunda temperandam; quæ nullis illecebris valeat euacuari, nullis blanditiis.

5. *Per idem tempus (Iacobi Montani* [b] *Spirenſis verbu ſumo, in ea, quam ſcripſit, vita Matrona Sancta) Sacerdos Chriſti Conradus Marpurgenſis, vita, & eruditione præclarus fuit. Is facta ſibi à Pontifice Maximo poteſtate Verbum Dei per Alemaniam prædicandi, adeo dexteritate pariter, & auctoritate concionandi valuit, vt non minus ſeueritate rebelles compeſceret, quam bonos alliceret, animaretque comitate. Verbis vita ad amuſſim reſpondebat. Erat enim diuitiarum, & ambitionis contemptor, religionis Chriſtianæ ardens zelator, hæreticorum hoſtis, ac impugnator acerrimus. Eccleſiaſtica bona, neque per ſe ambire, non habita; neque ſuſcipere oblata, vnquam eſt adnotatus. Veſtu illi vulgarem non excedens, menſa frugalis, domeſtica diſciplina fama incolumis. Huic Ludouicus, Clariſſimus Princeps, omnes templorum præfecturas, ac Sacerdotia, quæ ipſe conferre habebat, conferendi, cui quo vellet, poteſtatem dedit; vtque ab Eliſabeth obedientia matrimonio congruens præſtaretur, aſſenſus eſt: quam illa & deuotiſſime præſtitit, & ſtudioſiſſime ſeruauit, non ſolum toto biennio, quo Princeps poſtea ſuperuixit, verum etiam poſteaquam è vita migrauit; & quidem multo promptiorem, abſolutioremque.* Hactenus ille.

b Tomo 6. apud Sur. cap. 6.

6. Ex quibus conſtat tempus obedientiæ promiſſæ, nempe biennio ante Ludouici mortem, quem anno M. CC. XXVII. defunctum, & palam eſt, & nos etiam ibidem oſtendemus. Porrò de loco conſonant Theodoricus Turingus Dominicanus apud Henricum Caniſium [c] Anonimus Franciſcanus, aliique, ex quibus Annales Minorum ſequenti anno [d]. *Anno proximè elapſo, ſcilicet M. CC. XXV. huic pio Viro* (Conrado ſcilicet Marſporgio) *obedientiam promiſiſſe (Sanctam Elizabetham) in cœnobio Sanctæ Catherinæ, Sanctimonialium Ordinis Ciſtercienſis, Ciuitatis Yſenacenſis, vult cum Anonymo noſtro Theodoricus, &c.* Vt nullus dubitandi locus ſit, vbi partes conueniunt: quamuis hoc ipſum aliorum etiam teſtimonio, & grauiorum ſcriptorum, probari poſſet. De Conrado ipſo maior difficultas, an ſæcularis Clericus, an Regularis alicuius inſtituti normam ſectatus fuerit? Nanc Trithemius [e] in Chronico Horſangienſi Dominicanum putat, & cum Conrado Theutonico confundit. Verum longè diuerſos exactè probat Lucas VVadingus, Egregius Annaliſta [f]: & ſaoè eum, cui obedientiam promiſit Eliſabetha, non Regularem fuiſſe, ſed ſæcularem, ex notis Iacobi Montani, & litteris Gregorij Papæ noni, inferius adducendis, licet colligere. Clariſſima autem ex Theoderico Turingo, qui

c lib. 3. c. 12
d Num. 49.
e Ad annum 1224. & 1228.
f Anno ſequenti n. 48.

eum ſimplici, modeſto, & Clericali habitu vſum, expreſsè tradit. Hæc, marito viuente, Eliſabetha; quod nullo modo ad aliquod inſtitutum aſſumptum referri valeat, ſed ad promiſſam confeſſori ſuo obedientiam, quod ſæcularibus æquè, ac religioſis commune eſt; vel ſi cui proprius, certè ſæcularibus. Qualiter autem poſt mariti mortem, eadem iterata promiſſione, habitum religionis, aut religioni ſimilem, aſſumpſerit? & quiſnam ille, aut qualis cenſenda ſit? Deo dante poſt triennium dicturi ſumus.

Nullas hoc anno leges latas inuenio, quod ô vtinam tranſiret in exemplum noſtris temporibus! Mirum eſt, cum viſitationes frequenter fiant, frequenter capitula, nullam viſitationem ſine mandatis, nullum Capitulum ſine legibus nouis dari poſſe; quaſi fateamur, humanam prouidentiam à vitiis noſtris vinci: neque vllam adeo exactam dari poſſe, quæ non multa omittat: ſiue quod melius fortè, & proprius dixerim, peccata hominum tot, ac talia eſſe, tam variaque, vt nullis legibus non ſolum coërceri valeant, ſed nec perſtringi. Debemus aliquando non prohibere; ne ſemper prohibenda à nobis facta, & nonnunquam cum ſcandalo, fateamur. 7.

In Chronologia Abbatiæ duæ accreſcunt, de Rufiniana, Rubilianum alij vocant, alij Roſinianum (credo in Calabria:) & in Hiſpania Monaſterium Pœnæ Maioris. Prior domus in linea Claræ-Vallis incerta matre; neque quid aliud de ea tradere poſſumus: Niſi quod tamen, in litteris Gregorij Papæ noni, congregationis Florenſis domus dicitur, in Diœceſi Stabienſi (Eccleſiam olim ſub Sorrentino Metropolita, ſed quæ Stabiis euerſis, tranſiit in Caſtellanam) & cum Ferraria, Abbatia Ciſtercij, litigans ſuper quodam Priotatu, in Diœceſi Amalfitana ſito, commemoratur. Litteras, litemque, quia nonnihil conducunt ad hiſtoriam, in tempore dabimus. Nunc pro aliquali notitia Monaſterij, ſi tamen fortè idem, hæc tetigiſſe ſatis iudicamus. 8.

Sequitur Abbatia Pœnæ Maioris, Carraceti olim Grangia, ſed mox filia, atque eo magis filia, quo ſine patre. Quippe cum fundatores ſæculares, qui locum donabant, dotabantque, communiter pro patribus; Monaſteria, quæ Monachos mittebant, pro matribus haberi conſueuiſſent. Carracetum in hac generatione vtrumque munus geſſit, quæ & locum ipſum dedit, dotauitque, & Monachos tranſmiſit, ex propria domo. Cauſa, vt creditur, quod ipſa Pœna Maior redditus ſufficientes haberet ad Abbatiam; & aliàs Carracetum abundaret temporalibus bonis, neque indigeret apportandis ex illo loco, qui ad duodecim Leucas diſtans eſſet. Carraceti Abbas, qui filiam ex membro fecit, exemplo non vulgari, ſi tempora attendas, Nicolaus, huius nominis primus, qui ab anno M. CC. XXIII. vſque ad M.CC.XXIV. præfuiſſe dicitur. Eſt Pœna Maior in Diœceſi Lucenſi, ad quinque Leucas ab Vrbe Cathedrali: Abbatia ea hoc anno vſque ad M.D.V. quo, erecta in Regnis Caſtellæ, & Legionis congregatione, & pro ea Collegio Salmanticenſi, ſub aduocatione S. Saluatoris, illi vnitur ab Alexandro ſexto, cum aliis duobus Monaſteriis, vt ſuo tempore latius dicendum erit. 9.

10. Duabus Abbatiis receſſitis in Chronologia, duas alias addẽdas eſſe video: alterã fœminarũ, virorum alterã, vtranque in Belgio: Bodeliũ, ſeu de Bodeloo, filiã Camberonæ, quã venerabilis, & vere B. Pater, Balduinus de Bocla Benedictinus, Benedictinis Nigri Ordinis Monachis ante aliquot annos ædificauerat: & Reclinatoriũ B. Virginis, quã Ioanna Comitiſſa Flandriæ, Virginibus Ciſtercij, pro libertate mariti, vt credere par eſt, ædificauit; in alio primum loco; ſed inde, ob varias incommoditates, & populi frequentiam, moleſtam ſacris Virginibus, ad oppidum Marquetam transferendam; vnde & nomen aſſumpſit, quo hoc tempore frequentius nuncupatur. Porro hanc Abbatiam, Aquiriæ filiam inde coniector, quod prima eius Abbatiſſa Beata, fœmina Sancta, Monialis antea in Aquirta, commemoratur. In aliquibus exemplaribus Chronologiæ Eccleſiarum Ciſtercienſium Bodelium ante decennium ſuſcepiſſe Ciſtercium deſignatur; nempe anno Domini M. CC. XXV. Sed credo ante ratione illi conceſſa propter antiquitatem Monaſterij, grauitatemque, quod cum aliis, nec paucis, factum ſuperius vidimus. Robertus Claudius hunc annum, vt proprium notat; & dum non adeſt alius, quem ſequamur, placuit ab eius veſtigiis non diſcedere. Cum maximè ex his, quæ dicam de Biloka ſequenti anno, non poſſe vltra differri compertum habeam. Verum vtraque domus tanta eſt, vt ſeorſim indigeat memorari.

---

1. Bodeloenſis Abbatia initia, ſub nigro habita. 2. Balduini de Bocla pueritia, & Monachatus. 3. Prælata Eremus, 4. & miranda vita inſtituta, 5. glorioſa miraculis, 6. atque continuis de cælo conſolationibus. 7. Maria Virgo Monaſterium ab eo conſtrui iubet, 8. quod vſque tertio repetit. 9. Obedientia, & impleta promiſſio Virginis. 10. Dotatio domus, 11. & recaſatam augmentum pinguioris dotis. 12. Ciſtercij admiſſio, 13. & dictum de duobus aliis Monachis Sanctis.

CAPVT SEPTIMVM.

1. BODELOENSEM Abbatiam Ordinis Nigri, Vulgo de Bodeloo, in Tornacenſi Diœceſi ante non multos annos ædificauerat, ſimulque primus Abbas illi præfuerat venerabilis, & vere S. Pater, Balduinus de Bocla, Monachus Blandinienſis, neque tã proprio impulſu deuotionis, quã Virginis mãdato, quæ tertio illi intimauit id ſibi opus gratiſſimũ futurũ. Vnde facile mihi perſuadeo in votis illi fuiſſe, quam domum conficiebat, Ciſtercio tradere, (quamuis id facere conſtituto pretio expreſſe recuſauit) vt infra dicam, Ordini quippe Matri Dei addicto, præ cunctis aliis; & cuius ipſa, quod multis iam patebat experimentis, gereret ſpecialem ſollicitudinem. Verum morte præuentus, quod conceperat, nec potuiſſet efficere, reliquiſſe in mandatis quantocyus perficiendum à ſuis filiis. Monaſterium incœpiſſe dicitur, anno M. C. XCVII. vel, vt aliis placet; XC. LX Balduinus defunctus triennio poſt, ſiue ſequenti anno, cum nondum perfectionem accepiſſet incœptum opus: nec multum fuit, ſi à Sancta ipſius morte, mutationi faciendæ, & confirmandis Monachorum voluntatibus (quæ vt Balduino nullatenus reſiſterent, ſic ipſo mortuo, facile in diuerſas ſententias diuidebantur) quinque & viginti anni pertranſierint, ſiue, vt vult Chronologia, quindecim tantum, quos vel leuiora requirunt, ſi ſemel fallant. Igitur Balduinum, non vt exterum, ſed vt proprium loquemur, quem ideo tantum Ciſtercium non habuit, vt meliorem haberet: neque ipſe tam non tradidit, quod fecit, quam maius quid, & auguſtius tradere voluit. Vitam ipſius ſcripſit auctor anonymus, ſorte ex eius diſcipulis, quippe qui cuncta, quæ ſcribit, vidiſſe ait; ex qua ab Antonio Sandero vulgata in Agiologio Flandriæ, quæcumque dixerimus, excipiemus.

2. Patria illi Gandauum, parentes nobiles, geniũ auerſum ab hominum tumultu, atque Eremum ſuſpirans à primis annis. Cum ad vndecimum, vel circa perueniſſet, in Monaſterio S. Petri Gandaui Monachum induit, quo ab initio rationis, & arbitrij; moribus æque, ac viribus, & gratia, pariter ac natura, & ætate promoueretur. Ex tunc pati re cœpit inſidiis Dæmonum, ſed quas, Deo auctore, ſemper euaſit. Prouectior iam, & Sacerdos ordinatus, ad Angliam miſſus, in Grangia domus Eremum ſibi aptauit, in qua & Deo vacaret, quandiu poſſet, & Patres illos antiquos imitaretur. *Reuerſus (ait auctor* [a] *vitæ eius) cum quodam tempore Eremum inter VVaſiam, & Hackuelde iacentem, per deuia ſylueſtria, & nemoroſa, quorum copia tunc temporis ibidem habebatur, maxima perluſtraſſet: ad locum, in quo nunc Monaſterium de Bodeloo ſitum eſt, peruenit, Angelico ductus comitatu, & Diuino iudicio ſibi ſine dubio demonſtratum; quia in eodem loco ſe audiuiſſe, teſtatus eſt, Angelicum melos dulciſonum. Loco ergo notato reuerſus, ab Abbate, vt in Eremo vitam ducere poſſet grauiorem, licentiam ſibi fieri poſtulauit: Abbas vero ipſum videns Diuinitus inflammatum, & ſacræ voluntati contraire non audens, licentiam conceſſit eidem, licet inuitus.* a in Hagiol. Flandriæ.

Ad prædictum vero locum confeſtim properans ſecum ſex panes ordaceos & paruulos detulit; omnem ſollicitudinem ſuam in illum proiiciens, qui quærentibus primum Regnum cælorum, & iuſtitiam eius, omnia neceſſaria promittit adiicienda. Et his panibus per quadraginta dies, in eadem Eremo eſt ſuſtentatus, prout dudum Helias per vnam confortatus prandium, ieiunium adimpleuit quadragenarium. Hactenus ibi. Ergo ſeipſo factus iam robuſtior, in ipſo quaſi egreſſus ſui limine, quo Monaſterium ab ipſo fabricandum, euaderet auguſtius Angelorum, & audire voces meruerit, & ductum ſequi, qui vitam Monachorum, quaſi locus deſtinatus erat, repræſentarent; ſed & ipſe Angelorum ipſorum æmulus, non comedens nec bibens, Diuinis magis laudibus, & myſteriorum cœleſtium contemplatione ſuſtentabatur. Ab hoc quadrageſimali ieiunio Eremiticam vitam auſpicatus, ad maiora, & altiora diſponebatur. 3.

4. Pergunt acta [b] *Inuenitur tandem à paſtoribus, &* b vbi ſuprà

& omni viciniæ palam faciunt, ſe in nemore ſecretiori Monachum nigri habitus inueniſſe. Ad quem multi confluunt, ſacris eius orationibus ſuffragari cupientes, & ipſi victualium neceſſaria adminiſtrant. Conſtituunt etiam ipſi ibidem quoddam reclusorium, tanquam caſam paruulam. Erat in eiſdem partibus vir, nomine Theodericus, habens filium Guilelmum nominatum, qui & poſtea Priorulus cognominabatur: Et ad ſeruiendum Viro Dei obtulit, & conceſſit. Qui miniſterium ſibi creditum ſemper, vt fidelis miniſter, ſtuduit adimplere. Sic Vir Prophetarum ſuſcepit iuuenem, per quem ſibi terrena prouenirent, parce, & tenuiter, & qui per eum large, & abundanter in Ordine ad cœleſtia promoueretur. Verum quàm vtraque magis per Balduinum, quippe terrenis ad cœleſtia conſequutis iuxta promiſſum Chriſti, quod ipſe voluit miraculo illuſtri confirmare, ſequentia declarabunt, quæ ita habent.[c]

c vbi ſuprà

5. *Quadam die, cum eſſet (Balduinus) in exercitio noualium laborans, prout multum ſueuerat, in ſecuri, & ligone, quidam ſenex, canis capillis, vultu procerus, ſub pauperis habitu, miniſtrum adiit domi reſidentem, & ad extinguendum eſuriem ſuam aliquod ab eo ſibi petiit beneficium; quippe affirmat, ſe per triduum panem nec vidiſſe, nec guſtaſſe. Cum nihil autem haberet ad veſcendum, niſi paruulam partem ordeacei panis ſubcinericij, miniſter egreſſus Domino omnem intimauit. Ad quem Dominus ſuus: Confer egeno de pane partem ad me ſpectantem. Ad quem miniſter: Dies penitus inclinata eſt ad Veſperam, & Villæ remotæ ſunt, licet in inſtanti abiero, & iter fecero proſperum, vix ante mediam noctem perficiam reditum: & adhuc ieiunamus; & panem egeno conferam? Ad quod Dominus reſpondit: Confer egeno panem, & ne timeas; Dominus nobis prouidebit, quoniam nunquam derelinquit ſperantes in ſe. Reuerſus vero miniſter contulit ſeni panem, & ſenex, accepto pane, ait: Nunquid & pulmentarium hic eſt, vt quid accipiam? Siue de caſeo, ſiue de butyro? Ad quem miniſter: hic nihil aliud eſt niſi ſal benedictum, quod ſi volueris, eſt tibi paratum: & ſenex ſubridens, & egreſſus, tacita voce ait: Domina charitas vobis prouidebit. Poſt hæc Vir Dei adueniens, cellulam intrauit, vt laudes Deo exolueret veſpertinas; quibus cantatis Vir Dei ad priſtinum laborem eſt egreſſus; ſed prædictus ſenex reuerſus, mappam albam protulit, in vno fine plenam albis panibus, in alio vero auenacea farina, vt dicitur grumella, unde pultes fiunt; & menſæ ſupponens ait: Hæc vobis Domina charitas tranſmittit; & egreſſus eſt ſtatim mappa relicta, miniſter vero foras currens, vt poſt eum reſpiceret, neminem vidit.*

6. Tantum miraculum aliud non inferius ſequutum eſt, quod ſeruos Dei egregie confirmauit.[d] *Cum ad tantum perueniſſet augmentum, quod tres habuerint capras, paſcua eas emittens, Dominica cura, & cuſtodiæ commendabant, præ timore luporum, quorum magna multitudo tunc temporis ibidem habebatur. Quadam die cum dictæ capræ diutius morarentur, miniſter pro iis ſollicitus, & foras egreſſus, ſi eas vſquam conſpicere poſſet, conſpexit quaſi ſex capras venientes: & mox ad Dominum ſuum currens, ait: Domine, non habemus niſi tres capras, & ecce ſex ſimul adueniunt. Quas cum ambo diligentius intuerentur, cognouerunt, tres ex illis lupos eſſe; & quaſi hædi cum eis ludentes, & perſilientes, ac circumſilientes, eas vſque ad ſtabulum ſine omni læſione perduxerunt; quibus ſtabulatis cum omni manſuetudine reuerſi ſunt.* Hæc, & ſimilia recenſet idem auctor Viro Dei contigiſſe, glorioſa ſatis, inter quæ etiam Dæmonum inſidiæ, infeſtationeſque, quas ſigillatim non vacat recenſere.

d Ibidem.

Vitam auſteram, facilius ſunt, qui laudent, quàm qui imitentur: creſcebat fama Sanctitatis Balduini, creſcebant laudes; verum præter Guilelmum eius miniſtrum, non erat, qui virtutes æmularetur. Et niſi Virgo promotura opus, cui ipſum deſtinauerat, cuiuſdam Arnulfi mentem tetigiſſet, manſiſſet forſan Balduini vitæus ſterilis neque habuiſſet hæredes, per quos ad alios, & alios pertranſiret. Arnulfo adiuncto collegium eſſe cœpit, nam ſaluatur in tribus, quod breui erat in Eccleſiam tranſiturum. Sed qualiter B. Virgo ſemel, & iterum, ac tandem tertio apparens Balduino, Monaſterium ibidem conſtrui iuſſerit, in quo ei ipſe, & eius ſucceſſores, vſque in ſæculi finem famularentur; iiſdem actorum verbis placet deſcribere.[e] *Quadam nocte, cum Vir Dei labore fatigatus, & oratione, in ſtratu ſuo obdormiens repauſaret, viſum eſt ei, quod illa Beatiſſima, & Miſericordiſſima Mater noſtri Ieſu Chriſti, Virgo Maria, ad ipſum accederet: & exhortans præciperet ei, vt Monaſterium iam ædificare inciperet; ſpondens, ſe coadiutricem, & cooperatricem in omnibus ei aſſiſtere; ex quo dictum opus inchoaret. Mane vero facto, cum Vir Dei, Fratribus, quod viderat, narraret: Frater Arnulfus ad ipſum aiebat: Nos paruum quid vix habere poſſumus ad edendum, & tu Monaſterium ædificare proponis? Sic Vir Dei à propoſito deſtitit.* 7.

e ibidem.

In ſequenti vero nocte Beatiſſima Virgo, Mater Dei, iterata in viſione apparuit ei dicens: Frater mi, quare opus, quod exhortata ſum, vt ædificares, adhuc non inchoaſti? Aggredere igitur opus prædictum; & ſcias, me hunc locum elegiſſe, & ſedem eſſe ſeruientium mihi in ſæculum ſæculi. At Vir Dei, mane facto, Fratribus, quæ viderat, iterata expoſuit; ſed Frater Arnulfus, quaſi in nullis confidens, niſi in his, quæ in præſentia eſſent, iraſcens ait: quantas hic ſuſtinuimus paupertates, & tribulationes, & rebus temporalibus penitus nullis ditati; & clauſtrum ædificare æſtimas? Mox patet, te eſſe infatuatum; & ſcias, me reuerſurum, vnde veni. Cui ille: Chariſſime, ne pigeat te paupertatis, & laboris, quia pro his conſequeris tibi coronam valentiorem omni regno, quæ inchoanti promittitur, perſeueranti datur. At ille minus intelligens, illi reſpondit: Tu loqueris mihi de corona, & vix habeo ſertum ſtramineum. Sic Vir Dei à propoſito deſtitit, errans, vt ſi hæc viſio à Deo ſit, & non illuſio Diabolica, iam ei tertio reuelaretur. Cum igitur proxima nocte ſopori deditus eſſet, viſum eſt ei Sanctam Dei genitricem aſtare, quæ quaſi iraſcens, ad eum dixit: adhuc opus, quod exhortabar, non es aggreſſus? Nonne confidentia noſtri tibi deeſt? Aggredere igitur Frater opus iuſſum, & ſicut pollicita ſum, faciam. Hactenus triplicata apparitio, & triplicata iuſſio Mariæ Virginis. 8.

Sequuta ſtatim obedientia Balduini, & adimpletio Virgineæ promiſſionis. Nam *Mane facto,* ait,[f] *ſuccingens ſe, & ſecurim apprehendens, operarios conuocat, arbores celſas, & magnas fecit incidi. O Dei, & genitricis eius miſericordia, & pietas! quotquot habuit operarios, quantaſcumque tam in victualibus, quàm in pretiis expenderet expenſas: ſemper ante diem extaſum perſoluta fuerunt. Sic conſtruit Eccleſiam, & demum ſatis magnam,* 9.

f ibidem.

&

& in conſummatione dicti operis omnia perſoluta fuerunt. Cum tamen in inchoatione eiuſmodi nihil paratum haberet. Hæc fundatio Monaſterij Bodeloenſis, vndequaque glorioſa; ex auctore, & miniſtro; ex myſterioſa, & miranda exequutione. Nominis ratio poſterior eſſe videtur, nam ſumpta à fundatore, ait Sanderus, *Nam apud illos idem eſt Bodeloo, quod Balduini lam, ſeu Balduini lucus.* Sic ille in opere de rebus Gandauenſibus.

10. Dotatio deerat, ſed & hæc ſequuta eſt, vt non miraculoſa ſingularis, & qua non ſingularis, ſatis illuſtris [g] *Erat in Gandano Vir, proſapia ingenuus, corpore iuuenis, ſpecie decorus, rebus ſæcularibus deditus, carnis tamen contagionis immunis, quippe cunctas matronas ſiue puellas eius connubio, vel commixtione indignas arbitrari, Euſtachius Mate nominatus. Hic, cum quadam die ad Virum Dei accederet, audita eius exhortatione, & admonitione, ſpiritu Diuino inſtimmatus, ſe cum Viro Dei Fratrem fecit familiarem: dictans dictum Monaſterium bis octingentis libris. Nobiliſſimus vero Comes Balduinus, qui poſtea apicem Conſtantinopolitani Imperij, Diuino fauore eſt adeptus; audita Viri Dei religione, contulit ipſi de moro, & gaſtina circumiacentibus, quantumcumque vellet: & priuilegiis illud affirmat, in quorum poſſeſſione dictum Monaſterium conſeruatur vſque in hodiernam diem.* Hactenus ille.

11. Creſcente fabrica, & conſignata dote, ſoli deeſſe videbantur habitatores: & iamque vocandis Ciſtercienſibus, in quorum iura tranſirent, qui præparabant; præparatio Philippi Namurcenſis, Balduini Imperatoris Fratris, de quo ſuperius, dum pretium (non contemnendum augmentum dotis) liberalis promittit, vacationem ad tempus retardauit; quin etiam Balduinum nobis ademit, dum cunctatur, ſubſtractum, antequam, quod audebat, videre poſſet. Nam audi quod ſequitur. *Balduinus Comes, ad tranſmarinas partes proficiſcens, Philippum Fratrem ſuum, Neomania Comitem (corrige Namurci) nomine tutela, totius Flandria conſtituit procuratorem. Dictus Philippus Comes, audita Viri Dei religione, & habita cum ipſo collocutione, exhortabatur eum, vt habitum ſuum in Ciſtercienſem Ordinem mutaret, offerens ei centum libras annuatim moneta publica, & centum eius ſtructura, dummodo id facere vellet. Ad quem Vir Dei ait: & ſi non mutauero, es mihi aliquid daturus? Qui reſpondit: Non. At ille inquit: numquam mercedis gratia credo, vel quaro habitum meum mutare?* Non, inquam, vnquam mercedis gratia faciam, quod charitate in Virginem, & deſiderio maioris perfectionis facere volo. Et perfeciſſet haud dubie, ſi vixiſſet. Sed vix dum ſibi adiunctis duobus aliis, certe non multo pluribus, nondum habebat, quod dare deſtinanerat. Deceſſit Sanctus Sacramentis cunctis munitus, inter filiorum manus, obteſtans eos, vt in Sancta manerent conuerſione, & Regulæ obſeruantia, æmulantes chariſmata meliora. Deceſſit autem, vt acta eius teſtantur, & ſupra diximus, anno milleſimo, ducenteſimo, triennio poſt ſui Monaſterij inchoationem, vt vult Sanderus; vno anno tantum, ſi credimus Henriquez in Menologio. Mihi in ipſo anno mortis dubium ingerit, quod eo, quo dicitur, nondum Balduinus profectus in Syriam; necdum Philippus Procurationi Flandriæ deſtinabatur. Præter Sanderum [h] & Chryſoſtomum Henriquez [i] memorant Balduinum Hugo Menardus, [k] Aubertus Miræus, [l] & alij auctores Flandri. Reliquit Balduinus, cum deceſſit, ſeptem, aut octo ſocios, filioſque, quos idem Antonius Sanderus alibi memorat. [m] *Guillelmum, dictum Prierulum, Impinum primum Abbatem, Hugonem magnum Monachum, Arnulfum de Elmara, Dominum Amelium extraneum Abbatem, Dominum Rerardum extraneum Abbatem, Euſtachium Male, Lorinum de Lochere, & Fulconem.*

g ibidem.

h de Rebus Gandauenſ.
i in Menolog.
k in Martyrol. Monaſt.
l in Natalit. SS. Belg.
m vbi ſuprà.

Defuncto in prima infantia nouæ domus Balduino parente, retardati illius progreſſus ſunt, neque adeo breui adoleuit, vt ſperabat. Vix tamen adoleſcere incœpit, cum ecce Virgo, quæ patrem ad fundandum, filios ad ſuſcipiendum Ciſterciũ mouit, accitis Monachis ex Monaſterio Camberonæ per quos Ordinis mores, ac reformati inſtituti normam edocerentur. *Magiſter Balduinus de inſulis, ait Sanderus,* [n] *primus ab hac mutatione veſtis Benedictina in Ciſtercienſem fuit Nouitius.* Manſit cœnobium in eodem loco, vſque ad hæc noſtra tempora, in quibus *Sub Iacobo del Rio, vigeſimoſeptimo, eius Abbate penitus ab hæreticis (Chryſoſtomi Henriquez, qui idem cœnobium illuſtrauit, verba ſumo* [o]*) euerſum periit, qui poſt quadriennij exilium, Colonia Agrippina per actum, Gandauum reuerſus, intra vrbis muros, clauſtrum à fundamentis conſtruxit, eiuſque ſucceſſor Guillelmus de Caſtillo, qui nunc laudabiliter præeſt, nouum templum erexit ſuper cuius oſtium hi verſi leguntur:* 12.

Rudera, nunc Bodelona tenent loca, flebile viſu:
Aſt gaude, en ſurgent hic noua templa Deo.

Floruiſſe dicuntur in hoc eodem cœnobio ſub Ciſtercio duo alij Viri Euſtachius, & Ægidius, vterque Sanctus: alter ſub ipſo Balduino de Boela, alter cui nullum tempus deſignatur ab ſcriptoribus. Vtrumque Hagiologio ſuo inſeruit Antonius Sanderus, cuius verba, quandiu nulla notitia maior (nam Henriquez ex ipſo mutatus eſt) non pigebit ad litteram tranſcribere. *Ægidius amicus, ait, Monachus fuit Bodelonenſis, Ordinis Ciſtercienſis: ab Harduino Sanctitatis nomine commendatur in M. S. diuorum Flandria indiculo.* Et de Euſtachio *Euſtachius, ait, Bodeloanus, inter primos ſocios Balduini de Boela fuit, qui cœnobij Codelonenſis exſtitit fundator circa annum Domini, M. CC. XCVII. Vir fuit Euſtachius eximia religionis, quod manuſcripta eiuſdem Monaſterij monumenta teſtantur.* Hæc ille. Nec nos plura. Henriquez vtrumque in Menologio memorat, Ægidium ad Ianuarij diem trigeſimam, Euſtachium ad vigeſimam primam menſis Iunij. Memoratur Bodelium, ſeu Bodeloum, in litteris Gregorij Papæ noni, ad Abbatem, & Monachos eiuſdem domus in quibus decimas, ab Epiſcopo Tornacenſi illis conceſſas, auctoritate Apoſtolica confirmat, & ſtatuit ab eis perpetuo, & irreuocabiliter poſſideri. Datum Perufij decimo Kalendas Martij, Pontificatus ipſius anno octauo qui incidit in M. CC. XXXV. id eſt decennio, ex quo ad Ciſtercium tranſiit; & tunc, ait Pontifex, nouiter conſtructum. Vt vel ex his probari non minus poſſit; ſtatim atque conſummatum fuit, nullo interuallo ad Ciſtercium tranſiiſſe. 13.

n vbi ſuprà.
o Septemb. 19.

1. Reclinatorium Beatæ Mariæ Virginis, 2. Monialibus ex Aquiria adductis, ſurgit in Gallo Flandria 3. ſub Abbatiſſa Bertha, illuſtri fœmina. 4. Ferdinandi libertatem à Deo impetrat. 5. Gratus ipſe de tranſlatione cœnobij agit. 6. Situs loci, 7. & inſtrumentum ampla dotationis. 8. Exemptio, 9. & noua dos illi adaucta. 10. Xenodochium, & aula illi vicina. 11. Demum de Sanctitate Sanctimonialium.

CAPVT OCTAVVM.

1. RECLINATORIVM Beatæ Mariæ Virgiois, illuſtre Monaſterium in Gallo - Flandria Virginum Ciſtercienſium, Ioanna, Flandriæ, & Annoniæ Comitiſſa, Balduini Imperatoris Conſtantinopolitani filia, Ferdinandi Luſitani coniux fundauit, cum adhuc Vir in carcere detentus Philippi Regis vitam ſuſtineret; nec mutatione rerum, ac Ludouici filij ſucceſſiune, quod antea credidiſſet, è cuſtodia educendus ſperabatur. Ergo pia coniux, vt piam Virginem ſibi conciliaret, & recipiendi mariti detenti dudum mediatricem ad Regem Regum haberet: hoc illi obſequium, & Sanctas Virgines ibidem congregandas, ad Mariam promerendam interuentrices ſtatuit adhibare. Id circo nomen voto accommodauit, & Reclinatorium Mariæ vocari voluit. Quaſi Maria inter Virginum choros ſpatiata, & veluti cum ipſis requieſcens, nihil eis videretur denegatura. Abbatiæ ſitus in Marquetenſi pago ad viam Cortracenſem, eo in loco, quem tunc veterem curiam nuncupabant. De tempora non conſtat inter auctores. Ioanoes Mitæus [a] ad annum M. CC. XXX. refert initia domus, ductus fortaſſis inſtrumento quodam dotis, quod mox ſubiungam Laudenſium Monachorum, & Marquetenſium Virginum traditio, ad annum M. CC. XXVI. Chronicon Claromariſcenſe, ad M. CC. XXV. atque hoc placet Ioanni Buxelino Cameracenſi, [b] &, vt opinor, non leui coniectura: nempe quod anno M. CC. XXVI. Moniales incommoditatem loci expertæ, quod illis minor quies ob frequentes tumultus prætereuntium concederetur, iam de mutatione ſedium deliberabant. Neque ſolum ipſæ ſed earum fundatores, empto loco à Laudenſibus in quem ſeſe transferrent, ædificia dicuntur inchoaſſe. Vix autem minus tempus bienuio ſufficit ad cam mutationem, mature ſaltem, & cordate deliberandum.

a lib. 8. ad ann. 1250.

b lib. 2. c. 30.

2. Moniales ex celebri Aquiriæ Monaſterio, & Sanctæ Lutgardis ſociabus accitæ ſunt, quæ eius tum doctrinam, tum exemplum alte ebibiſſent. Sed inter alias Bertha de Marbais inſignis pietate fœmina ex vidua Reguli Maulembaſij, Sanctimonialis clara ſanguine (ex eiuſdem Ioannæ progenie) ſed longe clarior prudentia, & Sanctitate. De ea Buzelinus hæc in Annalibus. *Fuit*, ait, [c] *Bertha de Marbais, tam genere, quam virtute nobilis. Ioannam Flandriæ Principem, eiuſque cœnobij auctorem, magna neceſſitate ſanguinis tangebat. Priuſquam Religioſum arriperet inſtitutum, annis erat grandior, & coniugij vinculum ſubierat, accepto in Maritum Maulembaſij toparcha. Vbi ſe ſenſit, eo fatis functo, nuptiarum moleſtia, & onere liberatam, ideoque ſuæ ſponte redditam, ad Monaſtica vitæ dulcedinem animum vertit. Igitur ſpretis mundi delitiis, totque fortunis, quibus ampliſſimis pollebat, in quoddam ſe Brabantiæ Monaſterium abdidit, vbi Ciſtercienſis Ordinis hauriret aude diſciplinam. Ibi ſocias inſtituti adeo celeriter bonis artibus, & factis æquauit, vt magna omnibus eſſet voluptati. Iamque primum poſt Antiſtitam gradum obtinebat, regendis aliarum mentibus idonea, cum Marquetenſe Phrontiſterium Ioanna moliretur. Ergo ſurgentibus ædificiis, & multo iam domicilio habitatiom opportuno, cum quæreretur aliqua prouecta virtutis, & ætatis fœmina, quæ cœtus coaleſcentis regimen capeſſeret, in eam cum primis oculos Ioanna coniecit, non tam naturæ neceſſitudine, quam virtutum excellentia ſtimulante.* Hæc Buzelinus de Bertha Sanctimoniali, priuſquam in noui cœnobij Abbatiſſam promouerent: quæ eadem inculcat in Gallo Flandriæ, & ex ipſo tranſcribit Arnaldus de Rayſe in ſuis ad Ioannem Molanum additionibus. [d]

c lib. 6. ad ann. 1247.

d Iulij 18.

3. Meminit & eiuſdem Berthæ cùm laude, & tyrocinia Monachatus eius recenſet Thomas Cantipratanus, coæuus auctor, atque quid ei in Aquiria euenerit, ipſeque ex eius ore mox audierit, ad poſteros tranſmittit totidem verbis. [e] *Audiui ſuper hoc quiddam, relatione digniſſimum, ab ore Beatæ memoriæ Berthæ, nobiliſſimæ mulieris, Abbatiſſæ Monaſterij Ordinis Ciſtercienſis, quod iuxta inſulam in Flandria, Reclinatorium nuncupatur. Hæc cum adhuc eſſet in Aquiria Monialis, contigit, vt Sanctiſſimam quandam ex ſociabus pro negotio quæreret, & contemplatione Diuini vultus raptam, in angulo Eccleſiæ ſolitariam inueniret. Quæ vbi à facie illius velum incircumſpecte dimouit, vultus eius omni flamma radiatius coruſcauit: cuius fulgore ſubito confluentis temeritas repercuſſa, fere exanimis recidit reſupina.* Ita Cantipratanus, qui non exprimit, quænam Monialis illa, cuius vultum radiantem Bertha vidit. Et potuiſſe Lutgardim, compertum eſt, cui ſæpe talia de cœlo contingebant. Sed neque Bertha in illam adeo præceps, neque Thomas, qui Lutgardis vitam ſcripſit, eius nomen tacuiſſet, ſi ipſa eſſet. Crediderim diuerſam à Lutgardi, atque ab Elizabetha, Sybillaque, quæ Thomæ familiares. Adeo frequentes in Aquitia illis temporibus, Virgines Deo dicatæ, quæ cœleſtibus viſitari mererentur conſolationibus. Sed redeo ad cœnobium.

e lib. 2. de apib. c. 51.

4. Quàm fuerit acceptum Beatæ Virgini Comitiſſæ obſequium, quam efficaces preces Sanctarum Virginum pro libertate Ferdinandi Comitis, monſtrauit euentus, cum in maiori illius deſperatione, nempe iurante Rege Ludouico, qui Philippo ſucceſſerat, nunquam, ſe viuo, à cuſtodia liberandum: repente morte illius mutata omnia; & ſuccedente Sancto Ludouico, Reginæ Blanchæ filio ſequenti anno, tam matris precibus, quam propria pietate laxata vincula, & Ferdinandus reſtitutus Ioannæ, & ſuis, non ſine totius Europæ admiratione. Tunc vero Princeps, beneficio gratus, quod ſe per orationes Sanctarum Virginum, & Reginæ cœleſtis interceſſionem, accepiſſe à Deo non dubitabat; neque ignarum,

Abbatiæ

Abbatiæ locum incommodom, & à quo vellem Moniales tranſmigrare ; ſtatim cum dilecta ſibi coniuge, de tranſlatione tractare ſedulus cœpit: & quæſito opportuno,inuentoque in pago Marquetenſi iuxta inſulam, qui Laudentium Monachorum dominio ſuberat, pingues pro eo redditus Concambiis ex proprio patrimonio,eundem tranſlationi deſignauit, illuſtratuſq; ſtatim ædificiis, atque dote auctus, tam larga manu, vt magnum illud Alfonſi octaui opus ad Burgos in Caſtella æmulari videri facile poſſet. Sed de his ſtatim. Emptionis loci, ſiue permutationis, extat, & legitur adhuc inſtrumentum, quod ibidem Buzelinus vulgauit in Gallo Flandria, cuius hæc verba. [f]

f lib.5 c.30

5. *Ferdinandus, Dei gratia Flandriæ, & Hannoniæ Comes, & Ioanna Comitiſſa vxor eius omnibus præſentem paginam inſpecturis in Domino ſalutem.*

Veſtræ notum facimus vniuerſitati, nos pari voto ob animarum noſtrarum conquirendam ſalutem, excambiaſſe Abbati, & Conuentui Eccleſiæ Beatæ Mariæ de Laude partem redditus, quem habemus infra Hayam, quæ vocatur ab antiquo Haya Comitis, pro curte, quam habebant apud Marquete, ſita, iuxta Inſulam, continente quadraginta bonaria, ſeptem quarterones minus, in terra arabili, pratis, & ſitu loci eiuſdem, molendino Venti, & adiiciis curtis eiuſdem, &c. Hactenus inſtrumentum permutationis, Loco mox ædificia conſtrui cœpta,& Monaſterium ſurgere, nullum ſumptuoſius in illis oris. Itaque anno M. CC. XXV. conſtructum eſt, vt Ioanna Virginem pro liberando marito promereretur. Anno M. CC. XXVI. Ferdinandus, à vinculis ereptus, præter omnem ſpem ; vt magis reluceret miſericordia, atque Ioanna voti ſimul, & mariti compos euaſit. Anno M. CC. XXVII. vterque coniux, vt ſeſe gratos Virgini exhiberent, tranſlationem cœnobij, atque eius ædificia, dotemque, larga manu, & nullis ſumptibus parcentes, inchoarunt. Cæterum, nos tranſlationis locum primùm, atque ædificia ex Ioanne Buzelino ; mox dotem ampliam, Xenodochium domui adhærens, tum aulam Comitum, atque alia (charitatis, munificentiæque eorum indicia) nec non, quam diximus in Alfonſum octauum æmulationis, inſtrumentis productis oſtendamus. Ergo de loco. Ioannes Buzelinus, dum oppidum Marquetum, cui adhæret cœnobium, deſcribit, hæc habet verba. [g]

g lib.1.c.15.

6. *Quæ Duellæ fluminis ab inſula ſinuoſis flexibus Liſam petentis marginibus incumbunt, ea nunc a nobis inſtranda ſunt. Ex his inſulam propius aſpicit Marquetta, vix inde paſſus mille abiuncta. Non multum hic, pagus agri complectitur, paucaſque numerat ædes. Aquarum ei copiam, inſignem res euehendiue opportunitatem, paſcuorum virorem, & voluptatem Duellæ amnis, & in eum influens Marqua, procurant. Quod præcipuam ipſi famam ciet, præclarum, ac vetuſtum eſt Reclinatorij Beatæ Virginis Monaſterium, à Virginibus Diui Bernardi, ſe diſciplina percolentibus, conſeſſum, eque Marquenſi Parochias, ipſis ferme fundationis initiis, vt alias ſignificauimus, tranſlatum. Ad extimos huius pagi limites id aſſurgit, magnis, & variis ædificiis, multumque ſibi partem aquis Duellæ, partem murorum ambitu claudit. Multam ei commoditatem amnis vicinia, deductaque ex eo incilia, pratorum herba, Alneta, & ſalicetа, agri, ſationibus idonei, circumquaque afferunt.* Ita de loco, & ſummatim, de ædificiis, quæ pene ad litteram tranſcribit etiam Henriquez [h] in ſuis liliis. Verum de pingui cœnobij dotatione extat diploma eiuſdem Comitiſſæ, datum anno M. CC. XXX. poſt obitum Ferdinandi mariti, quod ab eiſdem auctoribus vulgatum, nos carptim tantum, nam integrum non vacat (& eſt longiſſimum) quantum hiſtoria poſcit decerpemus.

h lib.1. diſtinct. 3.

Vniuerſis præſentem paginam inſpecturis, Ioanna, Flandriæ, & Hannoniæ Comitiſſa, ſalutem in Domino. 7.

Ne proceſſu temporis rei geſtæ veritas occultetur, expedit geſtorum ſeriem ſcripturæ committere, quæ poſteris ipſorum notitiam repræſentet. Nouerint ergo vniuerſi, quod bonæ memoriæ F. quondam Dominus, & maritus noſter, Flandriæ, & Hannoniæ Comes, & nos, pro noſtrarum, & anteceſſorum, & ſucceſſorum noſtrorum ſalute, quoddam iuxta inſulam Monaſterium inchoauimus, quod Reclinatorium Beatæ Virginis appellatur ; & ad prouiſionem Religioſarum mulierum, ibidem ſub habitu Regulari Ciſtercienſis Ordinis ſuo ſeruientium creatori, poſſeſſiones, & terras, & redditus, & alia in Eleemoſynam dictus Dominus Comes, & nos dedimus, & aſſignamus ipſi Monaſterio, quæ pariter præſenti paginæ conſcribi fecimus ; licet alibi diuerſis chartis, & litteris ſint contenta : quædam alia per donationem factam ab aliis, & per emptionem, ſeu alio modo, tam dicto Monaſterio acquiſita, præſentibus inſeri facientes. Sciant ergo tam poſteri, quam moderni, quod prædictus Dominus Comes, & nos, locum, vbi ſita eſt vetus curtis, quæ loca cum ſuis curtibus, iuſtitia ſæculari penitus eximentes, plenæ dedimus libertati.

8. Pergit deinde recenſere poſſeſſionem, redditus annuos, bonaria terræ, atque alia Monaſterio donata, tam ab ipſis Comitibus, atque à Sorore Ioannæ, Margarita, quæ poſtea illi ſucceſſit, & Guillelmo Dampetra, viro ipſius, quàm ab aliis nobilibus ; nec vendita pauciora ; quæ ingentem haud dubie dotem conficiunt. Et ſtatim pro exceptione domus ſubiungit. *Ad hæc, cum poſt deceſſum piæ memoriæ prædicti Domini, & mariti noſtri, eſſemus in pleno, & libero dominio terræ noſtræ, volentes in poſterum, Abbatiſſam, & Moniales Eccleſiæ ſupradictæ maiori pace, & libertate gaudere, eis in perpetuam Eleemoſynam liberaliter conceſſimus, vt per totam terram poteſtatis noſtræ, eant, & redeant, ducant, & reducant res ſuas, emant, & vendant ad vſus ſuos proprios, per ſe, & familias ſuas, tam in nundinis : quam extra, abſque omni exactione VVinagij, paſſagij, roſtagij, Thelonei, ponderationis, & huiuſmodi conſuetudinum ; nec pro his ab eis, vel nunciis earum, aliquid exigatur. Et inſuper molendina, quæ habent, vel habebunt in terra, vel dominio noſtro, libera ſint ſimiliter ab omnibus conſuetudinibus, tam de ferris molendinorum accipiendis, quàm de aliis quibuſcumque angariis, quantum pertinet ad ius noſtrum, vel dominium, quæ in talibus conſueuimus facere, vel habere. Volumus inſuper, & per teſtimonium huius chartæ concedimus, vt prædicta Eccleſia in omnibus pareat communibus, & vſuagiis, ſiue aiſanciis terræ noſtræ, vbi ipſa Eccleſia curtes habuerit, vel nutrimenta habeat, vſuagia, & aiſancias ſuas, ſicut aliæ communitates locorum ipſorum ; nec poſſint in his ab aliquibus impediri : hoc ſaluo, quod ſi nos, vel aliquis hæredum noſtrorum, vellemus aliquid de paſturis communibus, vel nemoribus ad vſum noſtrum proprium*

conuertere

conuertere, vel alio modo noſtram facere voluntatem, non poſſimus occaſione conceſſionis iſtius ab ipſa Eccleſia impediri, quin noſtram poſſimus de talibus, ſicut prius, facere voluntatem. Et ad hæc omnia firmiter obſeruanda, noſtri erunt heredes adſtricti. Hæc pro exemptione.

9. Subdit poſt hæc nouam aliam dotationem, vix priori minorem, & quæ ſufficeret vel ſi ſola deſignaretur. Cæterum, vt Huelguenſe Monaſterium exactius adhuc in ſuo illo exprimeret; vltra hæc omnia illuſtri Xenodochio donatú voluit, quod infra ſepta, & ambitum eiuſdem, pauperes alens, Abbatiſſæ Monialibuſque ſubiiceretur: addita clauſula in eodem inſtrumento, quæ ita habet.[i] *Ad opus quoque vnius hoſpitalis, quod infra ambitum eiuſdem Monaſterij inchoauimus, ducentarum librarum redditus in Eleemoſynam contulimus Monaſterio ſæpe dicto, in vſus pauperum infirmorum, in eodem hoſpitali decumbentium, ſumendos annuatim de paratioribus prouentibus, ad Breuia noſtra inſulenſia pertinentibus; ad opus etiam duorum Capellanorum, in hoſpitali perpetuo ſeruientium, quadraginta librarum redditus aſſignauimus, annuatim ſoluendos ad noſtra Breuia de Gandauo. Nos tamen, & ſucceſſores noſtri, prædictos ducentarum librarum redditus, quos dedimus hoſpitali, ſi voluerimus rehabere, poterimus pro excambio competenti faciendo, ſecundum æſtimationem Reuerendi Patris noſtri Tornacenſis Epiſcopi, & Viri religioſi, Abbatis de Laude. Ipſum vero hoſpitale, cum omnibus ad ipſum pertinentibus, ſumpſerit membrum de corpore præfati Monaſterij, & in omnibus, tam temporalibus, quàm ſpiritualibus, ipſius Monaſterij prouiſione regetur: poſſeſſiones tamen, vel bona, quæ à nobis vel ab alio ipſi collata ſunt, vel fuerint hoſpitali, non poterit ipſum Monaſterium ſuis vſibus applicare; quod ſi faceret, nec deſiſteret ad ſubmonitionem Domini Tornacenſis, nos, & ſucceſſores noſtri, ad omnia, quæ eidem contulimus, manum licite mittere poterimus, vt ſit ad vſus pauperum infirmorum illibata perpetuo conſeruentur. Conceſſimus præterea ad opus hoſpitalis eiuſdem, manſum noſtrum, iuxta Monaſterium memoratum ſitum, cum foſſatis, & omnibus ædificiis lapideis, vel ligneis factis, vel faciendis à nobis, & cum terra extra foſſata, quæ videbitur neceſſaria ad vſus hoſpitalis eiuſdem, prout expreſſius ordinabimus, Domino concedente. Manſum autem præſcriptum, cum omnibus eius appendiciis, ab omni eximimus iuſtitia ſæculari, à præfato Monaſterio, nomine hoſpitalis iam dicti, cum libertate qualibet perpetuo poſſidendum.* Ita de Xenodochio, pene deſumptis clauſulis ex litteria Alfonſi in illius fundatione, quod Huelguenſi cœnobio ſubeſſe voluit.

10. Additum Markenſi eximium aliud charitatis indicium à quo neque Huelguenſe immune fuit. Aula nimirum contigua Monaſterio, ad quam ſe Ioanna reciperet frequenter, cum animum contemplatione cœleſtium paſcere vellet. Quam ob cauſam Xenodochium inde auulſum? in dubio eſt; ſed auulſum conſtat, atque aulā donatam Monaſterio, incorporandam eidem, cum primum Ioanna ex hac vita migraret. Extat & huius vtriuſque conuentionis inſtrumentum, vulgatum à Buxelino, quod breuius præcedenti, prædictis omnibus maiorem lucem dabit.[k]

Nouerint vniuerſi, quod cum de communi aſſenſu chariſſimarum in Chriſto Religioſarum mulierum, Abbatiſſæ, & Conuentus Monaſterij de Marketa, Ciſtercienſis Ordinis, quod Reclinatorium B. Virginis appellatur, domum hoſpitalis pauperum infirmorum de ſæculo, quam decreueram infra ambitum ipſius Monaſterij conſtruendam, de prudentum virorum conſilio fecerim extra locum eiuſdem; Abbatiſſam, & Conuentum ipſius Monaſterij, ab omni cura, & regimine hoſpitalis, quod in eo facere propoſueram, volo eſſe penitus abſolutas, & ab omnibus aliis ad idem pertinentibus hoſpitale; cum renunciauerint redditibus, & aliis, quæ ſibi, occaſione ipſius hoſpitalis, aſſignata fuerunt, & conceſſa. Sciendum autem, quod domum meam, cum foſſatis eius, & omnibus appendiciis, quam fieri feci iuxta Monaſterium ante dictum, conceſſi, & dedi eidem Monaſterio abſolute, & libere; ita, quod poſtquam deceſſerim, eam cum omnibus ſuis pertinentiis habeat, & poſſideat perpetuo pacifice, & quiete, ab omni exemptam dominio temporali. In cuius teſtimonium, & munimen præſentes litteras fieri fecimus, & ſigilli noſtri appenſione muniri. Actum anno Domini M. CC. XXXVI. menſe Februario.

Hæc pro nunc ſatis ad notitiam huius cœnobij, de quo plura, qui volet, prædictos auctores adire facile poteſt. Quin & nos de Abbatiſſa Bertha rurſus, cum Ioannam fundatricem in Monialem (nam & hæc illi gloria) læta ſuſceperit: & iterum, cum ex hac vita migrabit. Interim, quæ floruerit Sanctitate ſub his initiis, ex ipſius Ioannæ verbis in inſtrumento ſupra memorato, promere libet. Sunt autem talia, cum ſecundæ dotationis, ſupra aſſignatæ, factæ ab vtroque coniuge, nomine teſtamenti, rationem reddat: *Præterea nos videntes, quod ſeruitium Dei per eius gratiam in dicto recipiebat Monaſterio Laudabile incrementum, cum ibi multæ religioſæ, & nobiles, abiectis honoribus mundalibus, & diuitiis, ſe iugo deuote ſubiecerunt Regulari, Regi Regum iugiter ſeruituræ: pro noſtra, ac fœlicis memoriæ prædicti Domini, mariti noſtri, & anteceſſorum, ac ſucceſſorum noſtrorum animarum ſalute, ab ipſo Domino Comite, & à nobis, hoc eodem dudum diſpoſito nomine teſtamenti, dedimus, & aſſignauimus in Eleemoſynam Eccleſiæ ſæpe fatæ redditus, qui inferius exprimuntur.* Hactenus ibi. Neque nos nunc vlterius ad hunc annum. 11.

i apud Buxelinum vbi ſupra.

k vbi ſupra

Annvs Christi M. CC. XXVI.

Annvs Cistercii C. XXIX.

1. Beati Engelberti corpus per Conradum mandatur ſepulturæ, 2. Creſcentibus interim miraculis, 3 maximè in Ciſtercienſes, 4. qui eius opem fidentius inuocabant. 5. Alia in exteros, 6. non ſine Ciſtercienſium interuentione. 7. Viſcera Martyris incorrupta inuenta poſt plures dies. 8. Quid de eo Dæmoniacus per Ciſtercienſem Abbatiſſam interrogatus. 9. Demum iudicium de tali teſtimonio, planè indifferens. 10. Conradus aliud Coloniæ Concilium celebrat, 11. vbi multa in fauorem Fratrum Prædicatorum, quæ facit per Germaniam diuulgari. 12. Demum pro conſtruendo Monaſterio à Fratre ſuo Rodulfo fundum accipit.

CAPVT PRIMVM.

1. MILLESIMVM, ducenteſimum, vigeſimum ſextum reparatæ per Chriſtum ſalutis annum, qui fuit Ciſtercio nonus, & vigeſimus ſupra centeſimum, ſuſpicetur Engelberti Martyris corpus, in eo tandem ſepulturæ traditum, ſexto Kalendas Martij, id eſt, in ſolennitate S. Mathiæ, Conrado Cardinali Portuenſi celebrante officium, qui ſoluto Concilio apud Moguntiam, & prædicta per Germaniam cruce (quæ duo præcipua negotia illum adduxerant) priuſquam Leodium proficiſceretur, ad funus Martyris ocyus properauerat. Et fortaſſis dilata ſepultura, dum aduentus Legati, qui corpus ſepeliret, præſtolabatur. Porro tempus, ac locum, nec non miniſtrum repoſiti Theſauri, qui vitam S. Pontificis ſcripſit Cæſarius Heiſterbacenſis totidem verbis memoriæ commendauit.[a] *Reportatum denique corpus ſacrum glorioſi Martyris Engelberti, Angelica libertate donati Coloniæ in Eccleſia B. Petri in ſepulchro, decentiſſime præparato, iuxta mauſoleum nobiliſſimi Præſulis, & Archidiaconi Philippi, quod eſt in dextera Eccleſiæ parte contra portam Auſtralem, ſexto Kalendas Martij Dominus Conradus, Portuenſis Epiſcopus, & Sedis Apoſtolicæ Legatus, coram innumerabili multitudine diuerſæ dignitatis Ordinis, ſexus, & ætatis, ſepeliuit.* Hactenus ſepultura corporis Sancti, delati per Abbates Ciſtercienſes, & præſtita per Ciſtercienſem Cardinalem.

a lib. 1. c. 16.

2. Interim miracula frequentia illuſtrabant Martyrem, quæ plurima ad ſepulchrum, multa etiam in partibus remotis ad eius inuocationem, ſiue in gloriæ oſtenſionem, perpetrabantur. Integrum librum de his texuit Cæſarius: nos pauca ex eis, Ciſtercium concernentia, quia in Ciſtercij, ſiue locis facta, ſiue perſonis, ex ipſius Sancti hiſtoria memorabimus. Et fuit Sanctus, vt in mundo procliuis ad Ciſtercienſes, ſic in cœlo beneficus præ aliis, ſiue plus illos diligens, ſiue, quia plus ab illis diligeretur.[b] *Abbas Burnembacenſis (forte Brumbacenſis) vnum ex iunioribus Monachis ſuis miſit ad Monaſterium veteris montis. Is, cum venam inciſi ſibi curaſſet, putaretque non ſatis detractum ſanguinis, atque ea cauſa etiam alterius brachij venam aperuiſſet, cum ſanguine lumen amiſit. Id vbi cognouit Abbas Burnembacenſis, ne eſſet illi cœnobio oneri, redire eum iuſſit ad ſe. In illo itinere Coloniam veniens, orauit ad Engelberti Martyris tumulum, duoſque cereos oculos obtulit, votumque fecit, ſi viſus ei rederet, patrem ipſius duos argenteos oculos in eius honorem miſſurum. Abiit cæcus à ſepulchro, venit ad locum quendam, qui erat Monaſterij veteris montis, accipitur illic humaniter, & cum cauſam cæcitatis ſuæ indicaſſet, conuerſus quidam hortatur eum, vt S. Engelbertum Epiſcopum inuocet. Reſpondet ille, ſe id feciſſe: addit conuerſus, vt bene confidat, Martyrem ſibi non defuturum, mox que inde receſſit conuerſus; & poſt horam eo reuertitur. Enimvero Monachus iam videns, ſalutat. Et conuerſus ad eum; vnde ſcis, inquit, me hic eſſe, cum nihil videas? Ille reſpondet: Gratias Deo, & B. Engelberto; perſpicue enim intueor, & te, & quidquid eſt in his ædibus.*

b lib. 3. poſt initium.

3. *Eodem tēpore Monachus quidā Eberbacenſis ad partes inferiores miſſus, in itinere, antequā veniſſet Coloniā mēbris omnibus adeo paralyſi cœpit vexari, vt difficulter ad veteris montis Monaſterium poſſet perduci. Ibi inualetudinario manenti occurrerēt miracula noui Martyris Engelberti. Vouet igitur ſe, ſi morbus abſcedat, Miſſam defunctorū dicturū. Mox ſentit remiſſum, & totus reualeſcit. Monachus iuuenis, dū vena illi inciditur, ita in brachio intumuit, vt morbus fiſtulæ timeretur. Dolore vrgente promiſit, ſe B. Engelberto Pſalterium lecturum. Illico ſenſit ſe habere melius; dicitque cunctis, à S. Engelberto ſe curatum. Alius iuuenis Monachus, tribus menſibus paralyſi in brachiis dire vexatus, vbi ex alio iuuene tam dicto percepit, quam facile curatus eſſet à noſtri temporis Martyre, vouit ſe illi quotidianas oblaturum preces; moxque ſanatus eſt. Sed deinde preces illas negligens, priſtino dolore cruciatur. Reſipiſcit vero, omiſſa repetit, & redit incolumitas.* Sequuntur alia quædam facta in exteris, tam in omnes beneficus; & iterū ad noſtros hæc, quæ ſequuntur.[c] c ibidem ad med.

4. *Conuerſus quidam Campenſis Monaſterij, olim nobilis fuerat, & vita ſic ſatis honeſta. Huic oranti adeo importune ſe ingerebāt cogitationes diuitiarū, & honorum mundi huius, vt inſtar muſcarum morientium, ſuauitatem vnguenti, id eſt orationis, deuotionem perderent. Crebro ille corpus ſuum cædebat virgis, & multorū Sanctorum ſuffragia implorabat, vt liberaretur: ſed nō impetrauit. Tandē memor Archiepiſcopi Engelberti, pro iuſtitia caſi, flexis genibus illum inuocauit; & eadem hora adeo liberatus eſt, vt deinceps nihil eiuſmodi ſentiret.* Et paolò inferiùs *In Saxonia Monaſterium eſt Ordinis Ciſtercienſis, quod Cellam vocant. Eius quidam Frater adeo doluit dentes, vt ſomnum capere non poſſet. Nocte quadam ſupra vires cruciari ſe ſentiens, has preces fudit: Domine Epiſcope Engelberte, ſi verū eſt, animam tuam degere apud Dominum, adiuua me. Dixit ſic, & dormiuit. Poſtea euigilans,*

doloris

doloris omnis expers deinceps fuit. In VVaſphalia pago Hagenſi, puella quædam pedibus ingredi non potuit præ paralyſi. Diu ſic vexata, tandem perduci ſe fecit ad locum, vbi Beatus Martyr occiſus erat. Vidit id vir quidam, & ſalutem eius deſperans, ait: ſi hæc curata fuerit eo loco, quo proficiſcitur, ego hoc ſaxum (digito illud demonſtrans) eo deportabo. Venit puella ad locum optatum, & ſanata eſt. Vbi id comperit Vir ille, nocte tulit ſaxum, ne ab aliis irrideretur, & ad locum deportauit, qui inde ſeſquimilliari aberat. Alia puella alterius loci annos aliquot vtroque oculo orbata fuit. Audiuit in ſomnis, ſi lapidem quendam ſuis humeris ferret ad locum paſſionis Beati Martyris, qui cederet in ſtructuram Eccleſiæ, ibi tunc inchoatæ, confeſtim illi lumen reſtitutum iri. Indicat hoc parentibus: illi, & ſumptu, & laboris itinere, tum quoque viſionis incertitudine, abſterriti, eam non audiunt. Tandem ad locum deducta, cum lapidem ibi depoſuiſſet, mox ab eius oculis albugo prodiit. Inde domum ſana reuertens, parentibus lætitiam, vicinis admirationem affert. Monachus quidam, grauiter laborans, Beatum Epiſcopum ſic appellauit: Memineris, Domine, me, ab illo tempore, quo cæſus es, ſemper in canone Miſſæ tuum nomen expreſſiſſe. Itaque, pro ſalute corporis mei te orare, aiunm eſt. Eadem nocte illi dormienti apparuit, iuſſitque ſanum, & incolumem eſſe. Expergefactus illico è lecto ſanus exiit.

5. His miraculis miracula alia addam, facta in exteris, ſed non ſine noſtrorum interuentione. *Geldriæ Comitiſſa tanta pariendi difficultate quandoque laborauit, vt vita eius propemodum deſperaretur. Accitus confeſſarius eius; Abbas Campenſis, à Duce Brabantiæ, Henrico, qui erat Comitiſſæ pater, atque a marito eius, Gerardo Comite, introductus eſt ad eam, præ doloris acerbitate miſere eiulantem. Illa, viſo Abbate, perinde ac ſi moritura ſit, commendat ſe eius precibus, orans, vt Fratres omnes iubeat pro ſe orare. Lachrymantur omnes qui aderant: Interim Comes ſic ait ad eam. Noſti chariſſima quantum nos amarit cognatus, & Dominus meus, Epiſcopus Engelbertus. Inuoca ergo illum in hac ſumma calamitate: ſpero, non minus illum tibi, quam cæteris, ſubuenturum. Deinde Abbas cum Duce, & Comite egreditur: porro Comitiſſa orat Martyrem, vt ſibi opituletur. Orat Chriſtum, vt propter ſanguinem, quem pro iuſtitia fudit Engelbertus, à tantis doloribus ſe liberet. Vix in Caſtrum illi redierant, cum ecce puella curſitat poſt eos, lætiſſimumque nuncium Comiti afferens: Domine, inquit, Domina mea peperit tibi elegantiſſimum filium. Tum vero omnes laudant, & prædicant Deum in Martyre ſuo Engelberto. At Comitiſſa, non immemor beneficij, mox vt reualuit, Coloniam venit, ſepulchrum Martyris viſitauit, argenteamque imaginem ad illud obtulit.* Hæc de nobili Geldriæ Comitiſſa: ſed paucis interiectis, audi de alio.

6. *Nobilis quidam valde laborabat è pede. Monitus ab Abbate noſtro, vt S. Engelberto cereum pedem voueret, fecit ſic, & curatus eſt ſed tumor, & dolor omnis ab illo pede migrauit ad alterum. Dicente autem Abbate, S. Epiſcopum duos velle cereos habere pedes, ille alterum quoque pedem vouit, & repente dolor omnis euanuit.* Et infrà: *Abbate Eberbacenſi nuper ad Martyris ſepulchrum orante, quidam cuius ait ad eum: Merito ad monumentum Martyris noſtri oras, Domine Abbas: Reuera enim in magno ille apud Dominum pretio eſt, cuius ego in me virtutem mirabiliter ſum expertus. Adeo enim hydropiſi intumueram, vt medici ſpem omnem vitæ meæ abiicerent. Ego igitur multum eiulans quadam nocte, cum diu ſtetiſſem ante lectum meum, toto pectore Martyrem hunc inuocare cœpi. Deinde feſſus in lecto, paulisper obdormiui. Poſt expergefactus, dolorem, & tumorem omnem ſentio euanuiſſe. Obſtupeſco tam inexpectato miraculo: exploro num humor noxius, dirupta pelle, in lectum dimanarit. Sed nec humorem vllum in lecto, nec in corpore rupturam reperio. Itaque gratias ago Deo, qui tam præclare ornat, & illuſtrat electos ſuos.*

His demum alia quædam addere libet, quæ in duobus cœnobiis Ciſtercienſibus, audita, & viſa ſunt. Alterum in ipſius Sancti Viſceribus, incorruptis inuentis; alterum teſtimonium Dæmoniaci, quod protulit de ipſo, cum adiuratus, contra proprium morem dicere veritatem compelleretur. Obiterque cœnobium Sanctimonialium ad S. Thomā, in Treuirenſi Diœceſi, hactenus ignoratum, quamuis nulla alia luce, propalabimus. 7.
Et quidem de viſceribus hoc anno, ſub ipſius initium hæc ſcripta lego. [d] *Referam nunc quoddam non exiguum Sanctitatis eius documentum. Godefridus, Comes de Arſberg, venit quandoque ad Monaſterium Montenſe, & cum mentio incideret, quemadmodum illic tractum eſſet corpus Beati Martyris Engelberti, ſciſcitabatur ille, vbi viſcera eius humata eſſent. Dicentibus Monachis in cœmeterij foſſa quadam vulgari condita eſſe. Non decet, inquit, tanti Principis, imò & Martyris, miraculis coruſcantis, viſcera tam negligenter haberi. Obtemperant vero illi Fratres, amouentque à ſepulchro humum: & ecce viſcera Martyris adeo cernunt recentia, ac ſi illa hora è corpore extracta eſſent. Nihil in eis corruptionis, nihil fœtoris ſentiri potuit; cum tamen iam quatuordecim hebdomadas tumulata fuiſſent. Admirantur Fratres haud vulgariter; agnoſcunt Dei virtutem, & Martyris merita: collecta viſcera in ſcrinio reponunt, & ante altare honorifice condunt.* Hæc de viſceribus.

d vbi ſuprà

Verum quid Dæmon adiuratus de eo dixerit in domo Sancti Thomæ Treuirenſi, idem auctor ſcribit in hunc modum. [e] *In Diœceſi Treuirenſi eſt cœnobium Sanctimonialium Ordinis Ciſtercienſis, quod ad Sanctum Thomam vocatur. Illic ante hos duos menſes energumenus quidā in oratorio eiuſdem Martyris, de ſtatu quarumdam animarum, ſæcularium tamquam Religioſorum interrogatus, tam rationabiliter de omnibus reſpondit, vt qui illic aderant, vera eum dicere non ambigerent. Cumque Domina Elizabeth, eiuſdem domus Abbatiſſa, eum interrogaret; num interfuiſſet cædi Epiſcopi Engelberti? & ille reſpondere nollet; adiuratus validiſſimis exorciſmis, vt diceret veritatem, ſic ait: Quæris, an fuerim in morte eius? vtique fui, imò meo conſilio interfectus eſt. Ego Fridericum, & Satellites eius incitaui, ego ad facinus illos animaui, ego, vt reipſa malitiam conceptam implerent, effeci. Dicente Abbatiſſa; vbi eſt anima eius? Reſpondit: heu! ſubtracta eſt mihi, & ſociis meis, qui illic conueneramus. Ita ſe ante mortem præparauerat, ita ſe lauerat (contritionem, & confeſſionem ſignificans) vt noſtri iuris nihil eſſet in illo. Et adiecit: Noſtis, cur tot ille miracula faciat? Reſpondentibus illis: Nos id ignoramus; ſed volumus, imo præcipimus tibi in nomine Chriſti, vt nobis id indices? adiunxit: Quando voluptabatur in ſuo ſanguine & iam moriturus,* 8.

e lib. 2. c. 16.

percuſſoribus ſuis medullitus ignouit, ita dicens: Pater, ignoſce illis: Propter hunc Sermonem tam potens effectus eſt apud Altiſſimum, vt non negetur ei, quicquid ab illo petierit. Idque pro comperto habeatis, numquam vllum Coloniæ ſediſſe Epiſcopum in Pontificis Cathedra, qui tantum poſſit apud Deum, tantique apud illum meriti ſit, vt Engelbertus. Hactenus ibi.

9. Ego non dubito, Dæmonem mendacem, neque eius teſtimonio credendum eſſe, etiam in his, quæ vidit; nedum in his, quæ aſſequi non potuit: quis enim illi gloriam, Beatoſque, & eorum oſtendit gradus, ſiue manſiones? Adde, in præſenti rem teſtificatam plane difficilem, cum citra dubium, in Eccleſia Colonienſi Paſtores præceſſerint cum ea opinione, imo & poſt ſemel adſcriptos Sanctorum Canoni cum ea certitudine eximiæ Sanctitatis, vt non videantur Engelberto poſtponendi; quod de S. Materno, aliiſque, ipſe etiam Cæſarius adnotauit. Sed nec me latet, eoſdem etiam Dæmones nonnunquam vera pronunciaſſe, licet coactos; quod vel in ipſa Euangelica hiſtoria ſatis oſtenditur: & potuit dicere, etiam ſi neſciret, id quod dicere à Deo compellebatur, vt Sanctum ſuum manifeſtaret orbi; dum non ſolum cœleſtium terreſtriumque, ſed infernorum linguæ cõfitentur, quoniam Engelbertus, Archiepiſcopus Colonienſis, propter paſſionem mortis, gloria, & honore in cœlis coronabatur. Adde (quod idem etiam Cæſarius notat) prærogatiuam Martyrij, ex qua præ aliis etiam Sanctioribus, à Deo exaudiri potuit; & forte meruit. Sed de his ſatis in hoc capite. Nam de vindicta ſequuta in homicidas plura inferius. Redeo ad Conradum.

10. Thomas Cantipratanus auctor eſt Conradum vltra Concilium Moguntinum aliud hôc anno Coloniæ celebraſſe. In eo porro, cum quærentibus plebanis de Fratribus Prædicatoribus, recens illuc appulſis, relatum eſſet, quaſi in meſſem alienam falcem mitterent, atque Paſtorum munera vſurparent; celebre illud reſponſum reddidiſſe, quo delatorem carpens, confundenſque, & ſeuere caſtigans; inſtitutum eximie commendauit, atque ab omni calumnia prorſus aſſeruit. En eius verba. [f] *Proinde dictus Cardinalis poſtea Verbum memorabile reſpondiſſe fertur cuidam in Colonia Sacerdoti. Illo enim in Synodo Præſidenti, quidam Sacerdos Parochialis conqueſtus eſt dicens: Ecce Fratres Ordinis Prædicatorum, qui in damnum noſtrum Coloniam intrauerunt, falcem mittunt in meſſem alienam, ſubditorum noſtrorum Confeſſiones audiunt, & per hoc in fauorem homines ſibi attrahunt. Cui mox Conradus Legatus reſpondit. Quis eſt numerus hominum in Parochia tibi ſubditorum? Et ille; nouem millia, inquit; tunc conſignans ſe cruce Legatus, dixit: Quis es tu, miſerrime, qui tot millibus ſolus ſufficis debitam gubernationis curam impendere? Neſcis hominum perditiſſime, quia in illo debes tremendo iudicio ante Tribunal Chriſti de his omnibus reſpondere. Et tu, ſi tales habes Vicarios, querularis, qui onus tuum gratis releuent, cuius ſub pondere neſcius conquaſſaris? Quia igitur ex hac querela indignum te cura omnimode iudicaſti, ideo priuo te omni beneficio Paſtorali.* Hæc in Concilio Conradus, haud dubie memor cœleſtis reſponſi, quod ante biennium Pariſiis accepiſſet.

f lib. 2. de Apib. c. 9.

Cæterum, vt quod in conclaui Concilij coram Patribus egerat, per vniuerſam Germaniã diuulgaretur, pergit idem, qui ſupra, Cantipratanus. [g] *Hoc facto, publicauit auctoritatem, qua à Sede Apoſtolica Fratribus Ordinis Prædicatorum, ſpecialibus priuilegiis, prædicare populis, & Confeſſiones audire, per Sanctiſſimos Patres, Dominum Innocentium tertium, Dominum Gregorium nonum, commiſſum ſit, & iniunctum. Sane tamen in hac auctoritate collata ſubaudiendum eſt; quod, quia Paſtores debent vultum ſui pecoris agnoſcere, nullus ad confeſſionem talem recipiat qui ſe ſubtrahere nititur, ne ſuus eum Paſtor agnoſcat.* Ita Cantipratanus: quamuis in eo quod Gregorium nonum addit, ſi ad mandatum Conradi referatur plane decipitur. Quippe Conradus electioni Gregorij vix ſex integros menſes ſuperuixit, ſed neque hos in Germania, ſed in Italia, vbi eidem interfuit, vt ſuo loco plenius oſtendemus. 11.

g vbi ſupra.

Priuſquam Conradus à Germania exiiſſet, quo erat flagrans in ſuam familiam zelo, à Fratre ſuo Rodulfo, Comite de Vra (qui non multo poſt gloriam mundi ſpernens atque imitatus Fratrem, Comitatu relicto in Beſbenhuſen, cœnobio Ciſtercienſi, Monachum induit) pingue fundum accepit in loco, qui ad lapidem dicebatur conſtruẽdo de nouo Monaſterio eiuſdem inſtituti, dubium ſub cuius Eccleſiæ filiatione. Conſtat, cum prima ſurgentis ædificij fundamentum, ab opere ceſſaſſe; quod tamen poſtea Rodulfus, iam tunc Monachus, conſummandum curauit, litteris ab Innocentio quarto obtentis, quæ hæc eadem nobis teſtificantur. Sic autem habent. 12.

Rodulfo, Monacho Monaſterij de Beſbenhuſen, Ciſtercienſis Ordinis, Conſtantienſis Diœceſis.

Vt bonæ memoriæ Conradi, Epiſcopi Portuenſis Fratris tui, veſtigia laudabiliter imiteris, pium opus, quod ipſe ſuper conſtruendo Monaſterio Ciſtercienſis Ordinis, in loco, qui ad lapidem dicitur (ad id ei, tunc in partibus illis Apoſtolicæ Sedis Legato, à te, tunc Comite de Vra, conceſſo) imperfectum præuentus morte reliquerat; proponis, ſi de permiſſione noſtra fuerit, perducere ad effectum. Quare nobis humiliter ſupplicaſti, vt tibi, manendi in eodem loco cum duobus Monachis tui Ordinis, ſub Abbatis tui obedientia, vt ſit opus prædictum, Domino auxiliante, implere valeas licentiam largiremur, &c. Ergo Conradus in Germania Legatum agens, dum communia alia curat, Ciſtercij memor, & locum acquiſiuit, & opus cœpit, & Fratrem ſuum Rodulfum fœcundauit per exempla, per verba, vt mundo, valediceret, atque ſe Deo in Ciſtercio conſecraret. Sed iam eundem Legatum, à Germania ad Concilium, quod Leodij inſtabat celebrandum, & cui Epiſcopus Friderici Fratres remiſerat, maturius properantem, proſequamur.

1. Conradus aliud Concilium Leodij celebrat: 2. in quo cum Friderici Fratres Epiſcopi non ſe exacte purgarent, 3. ad Honorium ſuſpenſi remittuntur. 4. Friderici Satellitum ſupplicia: 5. Tum vxoris, & totius eius familiæ. 6. Ipſe captus, & venditus, ac crudeliſſime tandem in rotam actus. 7. Quid de hac morte in magno Chronico Belgio? 8. Quid in Sponheimenſi? 9. Engelbertum poſt mortem Friderici continuaſſe miracula. 10. Probatum ex Cæſario. 11. Quid de Te Deum laudamus *decantato in Eccleſia Colonienſi? 12. Et dedicata per Conradum Legatum quadam Eccleſia.*

CAPVT SECVNDVM.

1. INDIXERAT Conradus Concilium aliud Leodij, in die Pentecoſtes celebrandum, ad quod ſacrilegos Friderici Fratres remiſerat. Ergo cum iuſta Engelberto peregiſſet, nec quicquam iam in Germania reliquum eſſet, Leodium venit, & Patribus Prouinciæ congregatis, multa ſanciuit, quæ ad Eccleſiarum decus, quæ ad morum pertinebant reformationem. Magnum Chronicon Belgium, collectum ex Bibliotheca Ioannis Piſtorij, & Francofurti vulgatum, cum aliis Germanicarum rerum ſcriptoribus, in vigilia Purificationis coactum tradit: verum nondum humato Engelberti corpore, nequaquam credâ à Germania diſceſſiſſe. Vero ſimilius, quod Cæſarius ait, & ipſe fide dignior, vt qui tunc ſcribebat, & de hoc ſpecialius pertractabat. Comparuiſſe in Concilio vtrumque Fratrem, Monaſterienſẽ Epiſcopum, nimirum Theodoricum, & Engelbertũ, electum Oſnaburgenſem, compertum eſt; præſtitum eis conductũ à nobilibus de mandato Conradi, vt cauſa eorum coram ipſis decideretur. Affuiſſe & contra eos accuſatores pro Archiepiſcopo, & Eccleſia Colonienſi. Porro auditis vtrinq; allegationibus, probationibuſque; nec potuiſſe cõuinci parricidij nec ſe rite purgare. Quare Cõradus, ne vel reos abſolueret, vel forſan innocentes condẽnaret, amandatis ad curiã vtriſque partibus, rem ad Honorium cenſuit referendã. Narrat Cæſarius [a] paucis in hunc modũ: *Diem eis præfixit, quo ſe purgarent in Concilio Leodienſi. Quo cum veniſſet, nobilibus conductum eis, ex mandato Cardinalis Legati, præſtantibus, nec ſe Canonice cum ſeptem Epiſcopis purgare poſſent; primoribus Colonienſibus, multiſque aliis eos accuſantibus, Legatus ex conſenſu Epiſcoporum plurimorum, qui præſentes erant, ad Dominum Papam illos tranſmiſit, cui etiam inter cætera hæc ſcripſit: Examini veſtro dirigimus hos duos Epiſcopos, grauiter de Domini Engelberti nece infamatos.* Ita Cæſarius.

a lib. 2. c. 13.

2. Auctor Chronici magni vlterius addit, quid contra vtrũque probatum præter infamiam. *Legatus, ait, apud Leodiũ habuit Concilium, quo Monaſterienſem Epiſcopum, & Oſnaburgenſem electũ (qui Fratres Friderici interfectoris Archiepiſcopi) vocauit, vbi probatũ eſt contra eos, quod Fratrẽ tam vbique excõmunicatum de ſubſtantia ſua, & de militibus iuuiſſent contra Eccleſiã, & contra Imperiũ; & quod alter eorum Fratri Friderico verbũ dixerit, vnde magis eũ in necem Archiepiſcopi animauerit.* Hæc probata per teſtes contra Epiſcopos; & coniuncta infamiæ ſatisfuerunt, vt interim ſuſpenſi Romãque, iudicandi ab Honorio, compellerẽtur; & creuit forte in ortianumerus teſtiũ, & probata iudicia, nam ſtatim ſequitur. *Quid multa? ſuſpenſi ſunt ab officiis, Epiſcopus etiam à beneficiis, & Romam ire compulſi, depoſiti ſunt, & alij in locum eorum inſtituti.* Ita in Chronico.

Verum hæc dilucidius adhuc, diſtinctiuſque Cæſarius in vita S. Engelberti [b] *Theodoricus vero Epiſcopus Monaſterienſis cum Fratre Engelberto, in Oſnaburgenſem Epiſcopum electo, in Concilio Leodienſi ſuſpenſi, Romam profecti ſunt. Profectus eſt etiam cum eis Fridericus eadem ſpe, qua & illi. Cumque aliquandiu in curia manſiſſent Epiſcopi, nec proficerent, eo quod ſe ſufficienter purgare non poſſent, procuratoribus Eccleſiæ Colonienſis reclamantibus, & litteris Principum eos accuſantibus, ambo depoſiti ſunt, & non multo poſt, tum ex dolore, tum (quod credibilius eſt) ex Diuina vltione, mortuus eſt Theodoricus, & in ſolo peregrino ſepultus.* Hic manſit exitus Friderici vtrumque Fratrem, quem Conradus, neque reum potuit abſoluere, neque condemnare voluit; cum poſſet remittere, ab Honorio abſoluendum, aut condemnandum. Reliqua Leodienſis Concilij acta periere, aut ſaltem nos latent. Cæterum, quæ vindicta tandem ſequuta ſit Martyris cædem, quam ſæua, & grauis, zelante Deo pro ſanguine innocuo, atque in eundem zelum commouente mortalium corda; ne mutilam hiſtoriam relinquamus, tum, quia eadem, qua Martyrium ipſum, ratione, hos Annales concernit, priuſquam ad alia gradum faciamus, verbis eiuſdem Cæſarij libet proſequi. [c]

3. b lib. 2. c. 17.

c vbi ſupra.

4. *Quarto enim die vnus ſatellitum funeſtorum, ab Honorio Comite Tuitij captus in inſula Rheni, ante ciuitatis mœnia, rotæ ſupplicio affectus ſine vlla miſericordia. Non multo poſt, alius quidam capitur, & vinctus Coloniam mittitur: vbi pedibus ad equos ligatus, cum per plateas ciuitatis horrendum in modum tractus eſſet, membris omnibus ſecuri confractis, in rota extra muros poſitus eſt. Aiunt duos alios alibi conſimiles dediſſe pœnas. Cæteri vero tam nobiles, quàm ſerui eorum, timore mortis natale ſolum cum poſſeſſionibus ſuis relinquentes, cum Duce ſuo Satana vſque hodie circumeunt terram, & perambulant eam.* Hæc de miniſtris execrandi parricidij. At de auctore illius Friderico, & de tota eius familia (nam ad vxorem, & liberos pertranſiit graue ſupplicium) audi quod ſequitur. [d]

d ibidem.

5. *Ipſe autem totius mali caput, Fridericus, cum duobus Fratribus ſuis VVillelmo, & Godefrido, vt ſupra dictum eſt, excommunicatus, ac deinde proſcriptus, proiectus à facie Domini, ſicut Cain, qui Fratrem ſuum occiderat, vagus, & profugus factus eſt ſuper terram; nuſquam acceptus, nuſquam tutus, ità vt dicere poſſet cum Cain:* [e] Omnis, qui inuenerit me, occidet me. *Interim Caſtrum eius Iſemburg, quod inexpugnabile videbatur, in vltionem Pontificis obſidetur, deditur, & ſolo tenus deſtruitur. Cumque obſeſſi multi eſſent, vitæ neceſſariis abundarent, tantus eos timor inuaſit, vt Caſtrum diu tenere non auderent. Inde*

e Gen. 6.

autem vxor Friderici, cum liberis educta eſt, vt ei merito congrueret, quod de Iuda traditore ſcriptum
f Pſalm. 108. *eſt.* [f] Fiant filij eius orphani, & vxor eius vidua. Nutantes transferantur filij eius, & mendicent, & eiiciantur de habitationibus ſuis. Scrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam eius, & diripiant alieni labores eius. Non ſit illi adiutor, nec ſit, qui miſereatur pupillis eius. *Ex omnibus enim bonis ſuis Fridericus cum vxore, liberis, & Fratribus eliminatus eſt.* Et paulò inferiùs. *Mortui ſunt ibidem alij ex parricidis tres. Mortua eſt etiam vxor Friderici morte ſubitanea. Cumque viſcera eius eiecta eſſent, adeo cor eius ex dolore, vt aiunt, emarcuerat, vt vix fabæ quantitatem excederet. Mortuus fuit ante eum pater eius, Dux, VValramus, cum Fratre Perarde, viri potentes.* Hæc de familia.

6. Reſtabat adhuc perſonale ſupplicium ſumendum de Friderico, quod neque Deus omiſit, nec
g vbi ſuprà tacuit Cæſarius. [g] Nec nobis licet ſilentio præterire. Pergit ergo *Ita miſer Fridericus ſpe vbique deſtitutus, cum Romæ non impetraret miſericordiam, quæ illi placeret, vel indignus miſericordia, vel quod probabilius eſt, ad maiorem, indigniorémque pœnam Diuinitus reſeruatus, digreſſus ab vrbe diſſimulata perſona, quantum quidem potuit, cum duobus Leodium venit, vbi à quodam, qui eum Romæ viderat, cognitus, & quod ipſe Comes Fridericus eſſet, proditus, à Balduino milite Leodienſi fraudulenter ſatis captus eſt; & Domino Henrico, Colonienſi Archiepiſcopo, pluſquam duobus millibus marcarum venditus; id Deo diſpenſante, eodem die, anno euoluto, quo Beatus Martyr Engelbertus, multorum mærore, ciuitati eſt mortuus illatus, multorum deſiderio per portam oppoſitam, captiuus eſt introductus, atque inde quarto die, quo fuerat ſuperiori anno primum Epiſcopi Septenarium celebratum, turpiſſime in rotam cum tormentis impoſitus eſt. Videtur ei congruere, quod à Domino per*
h cap. 32. *Ezechielem ad Regem Ægypti dictum eſt:* [h] Expandam ſuper te rete meum, & extraham te in ſagena mea, & proiiciam te in terram. Super faciem agri abiiciam te & habitare ſuper te faciam omnia volatilia agri, & implebo colles ſanie tua, & irrigabo terram fœtore ſanguinis tui: *Vniuerſa hæc impleta ſunt, & complentur in Friderico: captus eſt, venditus, extractus, & vinctus, in terram proiectus, & ſecuri confractus; ſicque ſuper rotam poſitus, eſca factus eſt volatilibus agri, colles quibus impoſitus eſt, implens Sanie ſua, & terram ſubtus irrigans fœtore ſanguinis ſui. Per triduum illud, quo vinctus tenebatur in palatio, extra muros ciuitatis in monticulo, qui eſt iuxta portã Sancti Seuerini, columna ex lapidibus, alta ſatis, erecta eſt, & in illam rota plauſtri, plumbo veſtita, vt durare poſſet, tranſlata: atque in eam rotam funibus pertractus eſt, prius tamen in terra brachiis; & cruribus eius ſecuri confractis. Erat tum anniuerſarius dies, quo Martyr Sacerdoti Rhodenſi prædixerat, omnes percuſſores ſuos mala morte morituros.* Hactenus de ſeuera vindicta necis ſacrilegæ.

7. Obiiſſe cum ſignis contritionis, hiſque non paucis, tam Cæſarius, quam Belgij Chronicon produnt: hoc tamen vltimum duo quædam addit, quæ, mihi dubia. Alterum, Friderico in rotam acto, vbi iam ſpiraſſet, cantatum in Eccleſia Colonienſi pro gratiarum actione. *Te Deum laudamus:* Alterum corpus Sancti ex illa hora ceſſaſſe à miraculis, quæ tamen antea frequentia perpetrauiſſet. Referam ipſius Chronici verba etiam quæ continent Friderici fugam, captionemque, quia quædam in eo diſtinctius notata
i in Colonienſibus. video. [i] *Fridericus igitur fugiens, excommunicabatur vbique, auctoritate Cardinalis Domini Conradi. Quærebatur etiam auctoritate Regis; & propoſitum eſt magnum præmium ei, qui ſciret, & indicaret, quomodo capi poſſet. Itaque circa annum fere completum reuerſus Roma ſub habitu mercatoris, & quibuſdam Leodij cognitus, & quia Hoyum tenderet, illico demandatum eſt Balduino militi de Geneſia, qui ſine mora veniens, eum in Valle Ammanienſi cepit, & Colonienſibus pro magno pretio apud Vſiacum tradidit: vnde Coloniam ductus, & per vicos, & plateas, vt canis viliſſime tractus, tandem in rota eminentiſſima rotatus eſt, ſupplicium ſuum recipiens cum omni contritione, & deuotione: & cum expiraſſet, & Domini Colonienſes alta voce:* Te Deum laudamus: *decantaſſent, eo quod vindicta de nece Archiepiſcopi eſſet conſummata: ex tunc ab hinc Archiepiſcopus, qui huc uſque miracula faciebat, ea facere omiſit.* Hæc illud Chronicon.

Conſonat in Sponheimenſi Ioannes Tritemius, quod attinet ad ceſſationem miraculorum, 8.
quæ Engelbertus patrabat, & addit rem omnino
k ad an. 1225. memoria dignam. *Comes Fridericus, ait,* [k] *impius parricida, cum ſicariis ſuis numero XXV. mox ſe ad Caſtrum Eiſemberg recepit, ſed munitioni non confidens, inde fugit, totoque animo, profugus, latitans, & excommunicatus à Conrado, Portuenſi Epiſcopo, & Legato Sedis Apoſtolicæ; tandem reuoluto anno à quodam milite inuentus, & captus, procentum, & duobus millibus marcis Henrico Archiepiſcopo, qui Engelberto ſucceſſerat, venditur; & vinctus XVIII. Kalendas Decembris, extra muros Colonienſes eductus rotatur, matre eius ſub rota aſſiſtente, & clamante: Heu mihi! hæc ſunt viſcera mea deuoranda à coruis, ſicut per ſomnium vidi, cum te fili adhuc portarem in vtero. Friderico autem ſic rotato, mox ſigna fieri ad tumbam Engelberti ceſſauerunt.* Ita Tritemius. Quæ eadem ex
l num. 6. ipſo Bzouius anno præterito. [l]

9. Mihi, quod ad miracula attinet, quæ ceſſaſſe dicuntur à morte Friderici, valida duo argumenta dubium ingerunt, vtrumque ex Cæſario. alterum ab auctoritate negatiua, à poſitiua alterum; quod vtrumque proponam meo Lectori. Et quidem argumentum ab auctoritate negatiua, alioqui infirmum, vbi contigit eſſe de re graui, ab auctore coæuo prætermiſſa, & qui ex profeſſo materiam illam tractans, vel leuiora obſeruauit, ſcripſitque; inter viros prudentes, & cordatos non leue ſane pondus habere ſolet. Quis enim credat Cæſarium, qui tunc aderat, & vitam actaque S. Engelberti, ſucceſſoris rogatu concinnabat, minutiſſima quæque alte obſeruans, imo qui librum vnum de miraculis Sancti ſeorſim ſcripſit; hunc eorundem patrandorum finem, ſingularem haud dubie, & myſterioſum, ſi vere ceſſauiſſent, non propalaſſe? Cum maximè hunc ipſum tertium librum, longe poſt mortem Friderici ſcripſerit, quam in ſecundo libro propalauerat. An non inter miracula, mirandum, quod vindictam petierint, qua conſequuta, clamare etiam ceſſauerint? An non hoc dignius memoriæ commendari, quia ſingularius, quàm cætera, quæ narrantur in eo libro. Aut credendum, vulgaria recenſuiſſe, & frequentia miracula, hoc prætermiſiſſe, quod pene ſine exemplo narrare poterat?

10. Verum huic argumento negatiuo poſitiuum, addamus, & conſtet de miraculo poſt mortem Friderici patrato per Engelbertum. Sanè Fridericus intra annum à patrato parricidio, pœnas luit, vt omnes conueniunt; adeoque intra hunc ipſum M. CC. XXVI. quo tertium librum Cæſarius ſcribebat, miraculum patratum à Sancto Martyre, ipſo, quo occubuit, loco, in Capella iam tunc eidem ſacrata, ſub finem huius libri ipſe teſtatur. Sic enim ait [m]. *Hoc anno, qui eſt à Chriſto nato milleſimus, ducenteſimus, vigeſimus ſeptimus, puer quidam, anno plus minus ſexdecim natus, ſed mente captus, à matre ductus eſt in Beati Engelberti Eccleſiam, quæ eſt in Giuelberg. Stanti autem illi in eo templo, quidam ſic ait: Abi ad altare, & ſublatis manibus ora Beatum Pontificem, qui illic ſanguinem ſuum fudit, vt te ſanet. Fecit ille, vt iuſſus erat, & curatus eſt.* Ita Cæſarius. Non ergo credo ceſſaſſe Sancti miracula poſt Friderici mortem; quamuis fortaſsè non adeo crebra fuerint; ſiue quia minor neceſſitas illorum, ſiue minor deuotio, atque tepidior efflagitantium opem Martyris Sancti.

m lib. 3. ad finem.

11. Ex priori argumento etiam ſuſpectum habeo, quod de: *Te Deum laudamus:* decantato in Eccleſia Colonienſi, per Friderici mortem perhibetur. Non quod ignorem grates ſolui poſſe de Diuinæ iuſtitiæ oſtenſione, tum de humana rectè adminiſtrata, & bono publico inde ſubſequendo. Sed quod exiſtimem, ſi publicè actæ fuiſſent, à Cæſario nequaquam omittendas. Quando enim eas taceret, qui nihil tacuit? Quod maximè ad Engelberti hiſtoriam, quam ſcribendam ſuſcepit, facere poſſet. Sed addo, etiam Eccleſiam Colonienſem, communem matrem, compatiendam miſeriæ damnati Principis, quantumuis inſolentis, & ſacrilegi, magis quàm eius ſupplicio, præcipuè tam atroci, inſultaturam. Quod ſi fortè reuera cantauit laudes, non tam de nece Viri cantatas credam, quam de eius pœnitentia, lacrymiſque, & pie credita venia conſequuta. Quaſi inuenta occaſione nouæ lætitiæ, & nouo quodam genere paſſionis, quæ ita Martyrem in cœlis coronauerit, vt tyrannum inferno non permiſerit: ea haud dubiè victoria glorioſiori, quo ſine ſanguine, etiam inimico, & taliter victorem Deo lucratur, vt victum non perdat. Certè de ſignis veræ pœnitentiæ, à Friderico exhibitis, ipſe etiam Cæſarius ita ſcribit [n]. *Etſi autem mala, & turpi, atque ignominioſa morte in corpore Fridericus periit, ſperamus tamen eam pœnam, animæ eius fuiſſe medicinam, quandoquidem bene contritus, & diligenter, atque frequenter, tam priuatim, quàm publicè confeſſus, ſe reum clamauit, & pœnas illatas patienter tulit, membra ſingula carnifici confringenda vltro offerens; & cum in dorſo eius fabricaret carnifex ille immiſericors, & ſexdecim ictus cum ſecuri ei inferret, nullam edidit vocem, ita vt omnes mirarentur. Inde vſque ad matutinas preces in corpore durans, fertur tantum oraſſe, & circumſtantes, vt pro ipſo orarent, deprecatus eſſe. Fortaſſis ex merito Martyris Engelberti, qui moriens orauit pro inimicis, gratia hæc illi præſtita eſt.* Ita Cæſarius. Verum nos de his ſatis pro inſtituto.

n lib. 2. c. 17.

Hoc ipſo tempore, dum verſaretur in partibus Leodij Cardinalis Conradus, Vallem benedictam, Ciſtercienſe cœnobium, dedicauit; de qua dedicatione hæc in Chronico Belgico [o]. *Item Dominus Cardinalis Conradus, Roma regreſſus, & per Imperium Alemaniæ conſtitutus Legatus, Leodium venit, ibique Vallem Benedictam, Ordinis Ciſtercienſis, de nouo fundatam, circa Pentecoſten conſecrauit, prius ab Ottone, Decano Sancti Pauli Leodienſi, fundatam, in qua erant Canonici Regulares, cuius Prior primus, fuit Balinus de nouo hoſpitali, &c.* De Valle-Benedicta ſuperius dictum. De Conrado, repetiiſſe hoc anno Romam probabilius exiſtimo: vbi, electioni Gregorij Papæ noni, poſt obitum Honorij, interfuiſſe, cum aliis, quæ ibidem geſſit, hiſtoria dignis, anno ſequenti à nobis dicendum erit. 12.

o In Leodienſibus.

---

1. *Res Albigenſium iterum turbatæ Ludouicum accerſunt:* 2. *Qui expugnata Auignione, dum reuertitur,* 3. *in itinere obiit.* 4. *Guillelmi, Archiepiſcopi Rhemenſis, mors, & ſepulchrum in Clara-Valle.* 5. *Sancti Ludouici ſucceſsio, & coronatio.* 6. *Laurentius, Claræ-Vallis Abbas, decedit, & ſuccedit Rodulfus.* 7. *Chari, Achadenſis Epiſcopi, mors, & electio Siboti.* 8. *Eleuata oſſa Dauidis Hemmenrodenſis.* 9. *Iacobi Aragonenſis contempta ætas; & à morte Abueſij rebelles Proceres,* 10. *& vrbes aliquæ per ſpeciem libertatis.* 11. *Demum conſilio, & prudentia firmatum Regnum.*

CAPVT TERTIVM.

1. RES Albigenſium turbatæ hoc anno iterum Ludouico Francorum Regi mortem, ſat immaturam, & filio eius Sancto Ludouico (cui tandem debellatio rebellium, & extirpatio errorum, altè radicatorum, reſeruabatur) ſucceſſionem, & Regnum accelerarunt. Raymundo Doloſano, atque complicibus, reſilientibus à promiſſis pro ſuo more. *Circa Purificationem Beatæ Mariæ* (ita in additis ad geſta Philippi Regis, quæ triennale filij eius Regnum deſcribunt [a]) *Rex Ludouicus, & Magnates Regni Franciæ plurimi, & Archiepiſcopi, & Epiſcopi, & Barones Pariſius adunati contra Albigenſes hæreticos, crucis ſignum per manum Romani Cardinalis aſſumpſerunt.* Cæterum quid per eos factum ſit, ad exactiorem notitiam dicendorum, & ſucceſſionis Sancti Ludouici, ex eiſdem additis breuiter deſcribo [b].

a Vol. mihi 400.

b vbi ſuprà.

2. *Anno Domini M. CC. XXVI. Ludouicus, Rex Franciæ, & omnes cruce ſignati, Bituris conuenerunt; & inde procedentes per Niuernam, & Lugdunum ciuitates, apud Auignionem, Vrbem fortiſſimam, & quaſi inexpugnabilem, ab Eccleſia Romana per ſeptem annos excommunicationi ſubiectam propter hæreticam prauitatem, peruenerunt. Cum igitur Rex crederet, pacificum per Auignionem tranſitum habiturum, quaſi quaſdam priuatas pactiones, quas cum illis de ciuitate habuerat, illi portas ſuas clauſerunt, & Regem cum ſuis exterius excluſerunt. Rex miratur, & ſpiritu virtutis aſ-*

ſumpto, Villam obſidet, obſide tripartito: in Vigilia Sancti Barnabæ Apoſtoli, quæ fuit quarta Feria Pentecoſtes, machinæ eriguntur, trabucheta, petraria, mangonelli: parum proficiunt, quia hi, qui intus erant, viriliter ſe defendunt. Durat obſidio vſque ad Feſtum Aſſumptionis Beatæ Mariæ: ibidem tamen mortalitate maxima pullulante, de noſtris circa duo millia, telorum imbribus, & lapidum volatu, & infirmitate propriam oriuntur. Moritur ibidem Guido, Comes S. Pauli, percuſſus lapide petrario; Vir armis ſtrenuus, Catholicus, & honeſtus. Moritur etiam ibi Epiſcopus Lemouicenſis; & Comes Campaniæ redit ad propria ſine Regis licentia, vel Legati.

3. *Tunc Auinionenſes Regis magnanimi conſtantiam attendentes, quod cum ſuis Proceribus iuramento affirmauerat, ſe non receſſurum donec Villa caperetur, vel redderetur; ducentis datis obſidibus de melioribus ſuæ ciuitatis, iurant, ſtare ſe Eccleſiæ mandato. Ad mandatum igitur Legati, & Rege imperante, foſſata implentur, trecentæ domus rurales, quæ in Villa erant, & omnes muri circumquaque ſolo diruti coæquantur; Villa ab oluitur, & Legatus inducit in ea multas bonas, & laudabiles conſtitutiones. Magiſter vero Nicolaus de Corbeia, Monachus Cluniacenſis, in ipſius loci Epiſcopum conſecratur. Rex inde, amoto exercitu, progreditur per Prouinciam, & redduntur ei pacificè ciuitates, forteritiæ, & caſtra omnia, vſque ad Leucas quatuor à Toloſa. Rex vero loco ſui, Himbertum de Belloioco, toti illi præficiens Regioni, rediro in Franciam properauit. Die autem Iouis ante Feſtum omnium Sanctorum, Regem ad propria redeuntem infirmitas mortalis inuaſit, & die Dominica ſubſequenti, ſcilicet in octauis omnium Sanctorum, dum eſſet apud Montpancier in Aruernia, anno Domini M.CC XXV. migrauit ad Chriſtum. Vir vtique Catholicus, & miræ Sanctitatis: omnibus diebus vitæ ſe non maculauit, præterquam cum vnica vxore ſua, ſibi legitimo matrimonio copulata.* Hactenus ibi de geſtis contra Albigenſes, & morte Ludouici.

4. Manſerit cum Himberto apud Toloſam, an cum Ludouico ad propria remeauerit Venerabilis Archiepiſcopus Rhemenſis, Guillelmus de Ianvilla? in dublo eſt. Conſtat in reditu vitam conſummaſſe, & Claram-Vallem illuſtraſſe ſimul, ac mœſtam reddidiſſe, illato in eam funere, quò antea iuſſerat cadauer aſportari. Hic, Epiſcopus antea Lingonenſis, Claram Vallem imbiberat, adeo tenero affectu, & reuerenti, vt ſeparatus per promotionem loco, illam adhuc ſitiret, & vel mortuus ad eam reduci, atque ibidem præſtolari reſurrectionem non dubitauerit. De eo in tabulis Rhemenſium Archipontificum [c]. *Guillelmus de Ianvilla, Epiſcopus antea Lingonenſis, hic anno M. CC. XXIII. VIII. Idus Auguſti Rhemis ſacrauit Ludouicum, patrem Sancti Ludouici, cum vxore ſua Blancha: ad hunc etiam ſcribit Honorius III. Papa extra de filiis Presbyterorum capite 17. Sedit annos VIII. obiit die VI. Nouembris, M. CC. XXVI. ſepultus in Monaſterio Clara-Vallenſi.* Hæc in tabulis Eccleſiæ Lugdunenſis: in libro vero ſepulchrorum Claræ Vallis ſepulturæ etiam locus deſignatur, & circunſtantia temporis: nimirum cum rediret ex Albigeſio. *In ædificio* (inquit) *cooperto de plumbo in medio cœmetery, iacet Dominus Guillelmus Ianvilla, Epiſcopus Lingonenſis, poſtea Archiepiſcopus Rhemenſis, qui obiit anno M. CC. XXVI. in reditu patriæ Albigenſis.* Hæc de Guillelmi ſepultura in Clara-Valle. Sed redeo ad Ludouici ſucceſſionem.

c *Apud Ioannem Chenu Regina mihi* 272.

Nobiliſſimo itaque (ait Guillelmus de Nangis in eius vita [d]) *atque ſtrenuiſſimo Rege Franciæ, Ludouico, filio Illuſtriſſimi Philippi Auguſti, Regis Francorum, qui Normaniam ſubiugauit apud Montpacier in Aruernia, in reditu de terra Albigenſium defuncto, Ludouicus eius filius, qui nondum ætatis ſuæ annum duodecimum attigerat, Regni Francorum faſtigium eſt adeptus, & infra menſem poſt patris obitum Rhemis prima Dominica Aduentus, per manum Venerabilis Patris Domini Iacobi, Sueſſionenſis Epiſcopi, vacante Sede Rhemenſi, coronatus, & inunctus fuit. Anno videlicet ab Incarnatione Domini Milleſimo, ducenteſimo, vigeſimo ſexto. Qui ſumma ingenuitatis puer, velut Surculus ex dulciflua abſciſſus arbore, in primano flore radicem figens, cœpit odoriferos gratiſſima pueritia flores emittere, & ſub diſciplina egregia, & Venerabilis matris ſuæ, Blanchæ, quæ eum ſub protectione curatoria prudenter, & diligenter educabat, liberalem animum ad ſapientiam informare.* Hæc nobis ſatis ad præſentem annum: nam cætera Ludouici geſta, quæ hos Annales concernunt, tum Albigenſium reconciliationem, abiuratis erroribus, atque ſatisfactionem, tum Eccleſiæ, tum Ciſtercio exhibitam, cum aliis huc facientibus ſuis & locis, & temporibus, reddemus. 5.

d *vbi ſupra fol.* 401.

In Clara Valle Guillelmi Ianvillenſis externum funus, domeſticum, & proprium, nouo, & maiori luctu cumulauit. Obiit Laurentius, Abbas quartus decimus, meritis æquè plenus, diebuſque, cum nondum annos tres integros præfuiſſet. Hic natione Hiſpanus, & primum Magicis artibus imbutus, queis Toleti cum aliis operam dabat; deinde per miraculum conuerſus, atque in Vrſaria, Galleciæ Monaſterio, Monachus factus, tempore ſuccedente, quartus Abbas, atque Innocentij tertij Legatus, ad Regem Luſitaniæ, ſemel, & iterum; tandem ad Claram-Vallem, & Bernardi parentis ſucceſſionem, vocatus fuerat, ingenti omnium electorum acclamatione. Dies obitus eius ignoratur, neque enim in Martyrologio notatus eſt; incertum quam ob cauſam, cum tamen alij aliorum deſignentur. Sed nec ſepulchrum illius notatum video; vt inde coniector, fieri potuiſſe, vt extra Claram-Vallem vita exceſſerit; nam neque ſucceſſoris eius dies notatur, quem etiam extra Claram-Vallem obiiſſe conſtat. Extat memoria Laurentij in Clara-Valle in inuentario ſacrarum Reliquiarum, vbi de capite Sancti Vincentij Martyris, quod nos præcedenti anno memorauimus. Extat & in Catalogo Abbatum, vbi hæc pauca, quæ etiam ſupra tetigimus. *Laurentius, genere Hiſpanus, qui per miraculum intrauit Ordinem noſtrum, poſtea Abbas Vrſariæ in Gallecia, Abbatizauit hic annis duobus cum dimidio. Videatur Cæſarius libro primo Dialogorum capite XXXIII.* Laurentio ſucceſſiſſe Rodulfus dicitur, ex Abbate Signiaci, quem tamen Agineņſis Eccleſia primum, deinde Lugdunenſis, illuſtrem Virum genere, neque minus doctrina, & pietate, ſed breuiſſimi temporis Pontificem, eoque chariorem, præſtolabantur. Sed hæc, & alia, ſi quæ nobis occurrent, ſuis temporibus ſingula reddemus. 6.

Hoc ipſo anno illuſtrium duorum Præſulum memoria 7.

memoria incidit in Germania, & Hybèrnia, Siboronis nimirum, Charique, huius, qui ex quinto Abbate cœnobij Mellifontis, ad Achadenſem Eccleſiam promotus fuerat: de quo tamen (quæ incuria noſtrorum fuit) præter dignitates, & annum mortis, notata ab VVaræo [e], nihil inuenio: adeo plura ignoramus, quàm ſcribimus: Illius, magis haud dubiè etiam in ſæculo, Batonis à Gundenſilgen, qui hoc anno in Auguſtanam ſedem euectus, quam annis quinque, & viginti. *Summa cum laude* (ait Gaſpar Bruſchius [f]) *atque vtiliſſime, eximia virtute, & vita integritate.* Adminiſtrauit; tandem Ciſtercio adhæſurus ſernabatur, poſt decennium exactum in Monachatu, & Monaſterio Ciſtercienſi, tandem in eo glorioſè conſummandus, vna cum Fratre carnali eius Henrico qui ibidem etiam Ciſtercium illuſtrabat. De eo præter Bruſchium Martinus Cruſſius [g], aliique, quos nos in tempore latè proferemus. Hic ille magnus, & illuſtris Præſul eſt, qui anno M. CC. XLI. *Monialium Ciſtercienſis inſtituti Collegium* (ait Bruſchius) *ex oppido Birckeim, in amœniſſimum locum, in quo Lycus influit, in Danubium, tranſtulit, appellatque nouum illud Monaſterium Sconenpheldium.* Sed de his ſuo loco.

e In Catalogo Abbatum Mellifontis.

f In Epitome.

g In Annalib. Sueuicis.

8. Fuit etiam celebris noſtris, præſens annus eleuatione corporis Beati Dauid, Hemmenrodenſis Monachi, cuius vitam, & acta ſupra deſcripſimus [h], exigentibus cultum crebris miraculis, quæ ad ſepulchrum illius Deus patrabat, cum ante ſeptem, & quadraginta annos fœliciter in Domino obdormiſſet. Atque huius eleuationis meminere Aubertus Miræus in Chronico Ciſtercienſi [i], & Hugo Menardus in Martyrologio Monaſtico [k], neuter tamen præfixa certa die, neque addita eleuationis ſolennitate. Demum hoc anno in Ægidio Romano Dunenſi lego, obiiſſe Ægidium Abbatem eiuſdem domus, qui quinquennio præfuiſſet, Salomone de Gandauo, totidem aliis egregiè præfecturo. In Catalogo Abbatum Dunenſium apud Henriquez, non obiiſſe [l], ſed ceſſiſſe dicitur; nec, cui magis fidendum, dicere audeam.

h Ad annum 1179.

i Ad annum 1179.

k lib. 1. obſeru. ad diem 15. Decemb.

l lib. 1. Faſc. diſt. 6.

9. Hic idem annus Iacobo Aragonenſi fatalis fuit, in quo Regnum, & Proceres firmauit, cum tamen paulò priùs ab his deſertus, facilè illud amittere potuiſſet. Vt populus ſine Rege manere poteſt, non Rex ſine populo; ita Regulis opus, ſine quibus coronam conſeruare, arduum; contra, ſi coeant, prorſus impoſſibile, experientia magiſtra demonſtrauit. Et rebellante in Iacobum, vtroque patruo (adeo Sanctio, adeo etiam Ferdinando quantumuis Monacho, dominandi libido dominabatur) creſcebat periculum, dum Regij ſanguinis ſalua maieſtate, quæ in vtroque nitebat, boni publici ſpecies, & plauſibile ſemper, ſemper amabile maioris libertatis nomen, obtendebatur. Zurita Proceres ad arbitrium, libidinemque ſuam, Regis ætatem eludere, ſpernere; Regem ab ipſis, quaſi elapſum fuga, ſubſtitiſſe ad Hortam, memoriæ prodit [m]; inde veluti ſui iuris affectum, tum conciliandis ſibi ſuorum animis, ad bellum ſacrum, Turolium euocaſſe. Sed cum Peninſulam (Græcis Cherroneſum) obſidere tentaret, deſertum à Proceribus, pepigiſſe inducias cum Valentino, cum quo non poſſet bellum continuare. *Bello ſacro intermiſſo* (pergunt indices [n]) *quod Rex Procerum conſiliis traheretur, & Petrus Ahoneſius ambitione præceps, cum ſuper fortunam animum gereret, in hoſtium fines inuaſurus, quæ cum hoſte depacta fuerant, iura ſeruanda præ ſe ferret; neque Regiis precibus bello abſtinere in animum induceret; & Burbagena, à Rege attineri iuſſo, manus iniicerentur, dum minax, atque inſolens repugnaret, & valentem, atque repugnantem Rex demoraretur, ſeque eriperet, & facto à Regiis impetu in fugam ſe coniecisset, vt Cutanda, Caſtellum ditionis, Cæſar-Auguſtani Epiſcopi Fratris, conciſo curſu contenderet, a Sanctio Martino Luna, qui fugientem perſequebatur, haſta transfixus interimitur. Ahoneſius ſumma vir audacia, magis præpotens, quàm origine ſplendidus erat: & ob eius necem in magna turba, & confuſione rerum, ciuitates, & Proceres Regni verſantur.*

m Ad annum 1225.

n Ad eundem ann.

10. *Initium hoc defectionis, ac belli futurum Rex arbitratus, in Suprarbium, & Ripacurtiam, militares copias traducit, quod in eis ditionibus Ahoneſij opes, & ſplendida clienta latè paterent. Arces, Caſtellaque, præſidiis Ahoneſibus firmata oppugnat. Bolon, in Oſcenſi tractu arcium præcipua, à Ferdinando, Regis patruo, & Petro Cornelio, qui Ahoneſiis ſe adiunxerant, propugnatur. Cum acciri copias Rex iuſſiſſet, & ſigna in oppidum inferri, oppugnare adorto, rebellandi cauſam inde alij obtendunt Proceres.* Hæc ad annum M. CC. XXV. infauſta, & triſtia, ſub initium ſequentis, id eſt huius, longè deteriora. Nam *Bellum*, ait [o], *à Rege haud quaquam memorabile aduerſus contumaces geſtum eſt: eoque Suprarbienſi bello implicito, concitata omni iuuentute, & ad defectionem compulſa, ciuitates omnes Aragoniæ (Calataiubiana excepta) arma Ferdinandi, & Petri Cornelij ductu, tanquam pro communi libertate, capiunt. Cum magnum exercitum confeciſſent, Guillelmum quoque Monchadam Benharnenſem arceſſunt.* Et infrà: *Etſi crimen defectionis publica fraude, in paucos auctores verſum eſſet, tamen Summa vi à Rege aduerſus Ferdinandum Patruum, & ciuitates, quæ ſe illi addixerant, bellum geritur. Cum Oſcenſes bellum acciniſſent, pollicentes, ſe eius Imperio obtemperaturos, ac nullis adiunctis militaribus copiis, eorum ſe fidei tradidiſſet, atque in vrbem recepiſſet, populari commotione, & ſeditione tumultuantes, arma capiunt: Vrbis Vicos obſtruunt, atque omnes aditus obſepiunt. Rex inuitis ciuibus vrbe excedit: & Portuſæ ſubſiſtit.*

o vbi ſuprà ad eund.

11. Hæc ſpecies rerum erat in Aragonia, cum Rex Iacobus ſupra ætatem pendens, cum Regem ſe ſine Regno eſſe non poſſe non dubitaret, quos armis debellare minus poterat, conſilio, & cunctatione ſollicitauit, beneficiis deuinxit, imò perdomuit. Nam audi quod ſequitur [p]. *Cum per aliquot dies, incerti Proceres rerum omnium, ſuſpenſique, de ſtatu reipublicæ agerent, & rem dies complures Rex tenuiſſet, & ſi cunctaretur, ſe omnia aſſequuturum videret, & diſſidentes in ſuam ſententiam perducturum, dum ſe conari ſimulat; Raymundum Folchium, Vicecomitem Cardonenſem, atque eius factionem, Guillelmo Benebarnenſi, acerrimo Cardonenſis factionis aduerſario, adiungit. Diſſidia Ferdinandi patrui, & Nuñij Sanctij, ſua opera ſedantur. Optimates demum omnes ad ſe deducit, qui ad decimum Kalendas Iunij communem cauſam, ac propria iura, in Regia fide, ac religione deponunt. Fidei illos, imperioque deuinciunt: atque obnoxios ſtatuunt.* Hactenus ibi. Itaque vnde corona fluctuabat, inde firmata eſt, & inteſtinis tumultibus ſedatis, cum

p vbi ſuprà.

prudentia, quàm armis in ſuos magis egiſſet, arma integra in hoſtes conſeruauit, tot victorias de eis conſequuturus. Sed de his ſatis. Nunc Beatam illam, Diuinæ gratiæ oſtentum, poſt multa tum miracula, tum dona, illuſtrantem Ciſtercium, proferamus.

1. Auctores vitæ, & tempus Beatæ Idæ. 2. Patria Louanium, & pater negotiator, illi infenſus. 3. Vindicata Diuinitus iniuria Sanctæ irrogata, 4. & Sanctitas haud obſcurè oſtenſa patri, 5. & ſorori eiuſdem, ſemel, 6. & iterum: 7. necnon quibuſdam exteris, 8. Qualis Ida in externis exercitiis? 9. Quid adhuc puella in Euchariſtia viderit. 10. Et qui inde in ea miraculoſi affectus ſequuti fuerint?

CAPVT QVARTVM.

1. QVAM diximus illuſtraſſe Vallem Roſarum, recens mundo exortam, & ex ea totum Belgium, Ciſterciumque, Beata Ida Louanienſis, hoc nobis anno venit referenda. Quippe nec præceſſiſſe nimium potuit, quæ Monaſterium ſolum inchoatum, ſed opinione Sanctitatis florens inuenit; nec ab auctoribus præcedenti ſæculo adſcriptam, liberum nobis in hoc vltra differre. Et erit hæc narratio paulò diffuſior, quod venerit adulta, & Sanctam fœminam acceperit Ciſtercium, magis, quam dederit. Vitam eius in ſecundo volumine Agiologij Sanctorum Brabantiæ, ab anonymo auctore olim conſcriptam, hoc noſtro ſæculo Ioannes de Aſſignies primùm Gallice reddidit; mox, ſed aliquantulum mutato ſtylo, ſicut in aliis, Chryſoſtomus Henriquez euulgauit, libello edito, de quinque Ciſtercienſibus Virginibus, quem Antuerpiæ apud Ioannem Cnobaert, anno M. DC. XXX. typis dedit. Nos qui Agiologij copiam non habuimus, quæ diximus, ex ipſo decerpemus.

2. Ergo Idam, dictam à patria Louanienſem, quia Louanij nata, compertum eſt: parentibus nec claris, nec obſcuris ſecundum ſæculum; haud pauperibus tamen, & pater negotiationi nimium deditus, in auaritiam ſæpè, nonnunquam etiam in fraudes, non ſine aliorum damno, declinabat. Hinc Idæ, ab ineunte ætate pauperi ſpiritu, continua erux, dum patrem his ſe pollui aliè dolebat, neque minus ab ipſo, velut ſibi, & ſtudiis ſuis contraria, grauiter, & ſeuerè caſtigaretur [a]. *Pater ſiquidem Virginis Veneranda, vir ſcilicet mundanæ ſollicitudini deditus, & ſæcularium negotiorum arctis non mediocriter occupatus, cum deuotam filiam ſuam ab his, quæ ſæcularium negotiationum exercitio in diebus ſuis auaro corde congeſſerat, & inceſſabili ſtudio, quotidie congerebat; tanquam à rebus ſordidis, & auaritia cœno multipliciter inquinatis, quantum valuit abſtinere conſpiceret; à paterna pietate delirans, & rectam intentionem filiæ rectis non oculis conſiderans, omnem fellis ſui commotionem, in inſontem mox cœpit euomere; turbatoque rationis intuitu, quam præconiis commendationis potius exaltare debuerat, aſperrimis maledictionis ictibus non ceſſauit diebus ſingulis, innocentem, & totius recalcitrationis neſciam impugnare.*

a cap. 2. vitæ eius.

3. Exemplum patris imitabantur ſorores, & ſæcularibus intenta lucris vniuerſa familia, Idam, quod ſolis ſpiritualibus anhelaret frequenter, aut carpebat, aut ſubſanabat. Non tulit Deus ſponſæ ſuæ iniurias, quin illam optimam elegiſſe partem miraculis perſpicuis manifeſtaret. Vini occaſione, quod venale pater habebat, exorta diſſenſio, aſpera ab eo in filiam verba elicuit, impoſtricem vocauit, atque hypocritam; & ſi quæ alia indignatio, ſeu furor ſubminiſtrabat. Sed pius Dominus ancillæ ſuæ condolens, cuius teneram pater verecundiam exagitabat materiam ſcandali in ſupplicium peccantis primum, mox conuertit in gloriam innocentis. In media hyeme feruere vinum cœpit in ipſis vaſis, ac poſtea in autumno; atque ita repentè corruptum eſt, vt multis licet remediis applicatis, nullo vnquam valuerit reuocari. Nonnulla alia auaro mercatori ſeuerior pœna; ſed neque aliud glorioſius Idæ miraculum, ſaltem in patris oculis, quam quod hac illi via Deus parauit. *Cum hæc ad Venerabilis Ida* (inquiunt Virginis acta [b]) *notitiam perueniſſet, paternarum iniuriarum prorſus immemor, illius dolori cœpit affectuoſiſſime compati; & vt patri in ſe commiſſa remitteretur iniuria, vinique ſui pro cuius amiſſione tam anxiè turbabatur, mortifera ſanaretur peſtilentia, Diuinam eſt aggreſſa Clementiam inſtantiſſime deprecari. Quam pius Dominus protinus exaudiuit, & omnia patris ſui vina, morboſa corruptione confeſtim ex promptuariis effugata, die craſtino reſtituto ſibi tenore priſtino, reformauit.* Hæc coram patre. At quid coram ſorore?

b cap. 3.

Soror ipſius [c], *inſtigante Dæmone, duriſſima verborum aſperitate cœpit Beatiſſimam Virginem arguere, deuotæ famulæ Dei animum, in quantum valuit, ad impatientiam, & iracundiam prouocans. Sed qui nunquam à iuſtitiæ tramite deuiat in iudiciis, qui vindictam, & retributionem ſibi vendicat, quique dilectiſſimæ ſponſæ ſuæ animum, nunquam in ſuis tribulationibus deſeruit; huius quoque pertinaciam digna ſatis animaduerſione corripuit. Sequentis enim ſuperuenientibus noctis tenebris, cum ſoror eius, de qua loquimur, ad ſoporandum in lectulo artus ſui corporis intuliſſet, & ſopitis curarum tumultibus, ſomnum oculis, & dormitationem palpebris induſiſſet, ecce paruulus quidam ineſtimabilis, vt poſtea retulit, elegantiæ, talari pariter, & inconſutili tunica redimitus, ei per viſum apparuit. Qui in lectum aſcendens, & ſeſe proiiciens ſuper illam, pugnorum ictibus, & pedum concuſſionibus, ipſam cœpit vehementer opprimere, duriſque verborum inſultibus eius arguendo ſtultitiam, & commiſſam in ſororem exprobrando nequitiam, hoc modo cœpit illam increpare. Cur ſororem tuam heſterna die, ſine cauſa rationabili, tam contumelioſis iniuriarum ictibus impetere præſumpſiſti? Cur Venerabilem ſponſam meam; quæ me tam liberaliter quotidie in membris meis cibat, potat, obſequitur, & miniſtrat, inconſultè, & indignè, tam grauiter offendiſti? An ignoras mihimet illatam contumeliam, quam dilecta mea, tam proteruè,* 4.

c cap. 15.

tamque pertinaciter, intuliſti? Cui cum illa tremens, & pauida, nunquam tale quid ſe facturam de cætero reſponderet; inſuper & ſororem ſuam, omni deinceps à ſe proſequendam honoris obſequio, dum tamen hæc ſibi remitteretur offenſa, firma ſtipulatione promitteret: Noli, inquit, noli talia dicere, friuolamque de re, quam aſſeris, noli promiſſionem facere; ſcio enim, & certus ſum, quod ad tuam nunc euaſionem, iſta mendaciter aſſeris; & ſicut hactenus, ita futuris temporibus, huius immemor ſponſionis, quam plurimas ei verborum iniurias, & quàm multas offenſionum, non impunè tamen, illi moleſtias irrogabis. Hæc dicens ab oculis intuentis diſparuit, & veritatem verborum ipſius euentus rei poſtea declarauit. Nam & ſequenti quoque tempore, talia ſæpius iteranda repetiit, & nunc exprobratoriis, nunc ſubſannatoriis, interdum etiam cachinoſis ſermonibus, innocentem Sanctæ Virginis animum impugnauit. Ex quibus vnum adhuc proferemus in medium, quod Sanctorum Dei perſequutoribus, vt à ſua pertinacia reſipiſcant, & illorum cultoribus, vt amplius in ſua virtute proficiant, non incongruè dabitur in exemplum.

5. *Quodam ergo tempore ſtans hæc Sanctæ Virginis ſoror, iuxta vas vini, quod apud patrem illarum venale tunc temporis habebatur: Venerabilem Idam in ſuo tunc oratorio, Sanctis meditationibus, & orationibus occupatam, clamoſis vocibus & cachinantis iudicia proferentibus, ad ſe taliter accerſiuit. Veni, inquit, ſoror, accurre, propera, nareſque tuas ad huius dolij ſpiraculum applica: & quæ ſemper flere deſideras, abundanter lachrymas effundere poteris huius vini odore nectareo prouocata. Quod audiens illa; vinum, inquit, ſuauem crebro ſuauitate compunxit, & ad fletum, fuſionemque lachrymarum, odoris ſui dulcedine ſæpiſſimè prouocauit. Dixit autem non de vino materiali, quod potatum in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur; ſed de vino ſpirituali lætificante cor hominis, quod à ſolis mundis cordibus, in cæleſtis gratiæ promptuario deguſtatur. Et hæc dicens flere cœpit vberrimè, nimirum eodem in tempore, cæleſtis vim ſaporem, & odorem, in illata ſibi iniuria recompenſationem, ſuperna ſibi gratia propinante. Vix autem Dei Virgo verba finierat, & ecce globus quidam luminoſus, & igneus, ipſi, qui in ſuperioribus elucere aſpicitur, Soli, tam qualitate, quam etiam claritate, ſimillimus deſuper emiſſus, ſuper Chriſti famulam emicans apparebat; qui totum illuſtrans corpus virginale illius, etiam & ſororis æmulæ videndum ſe conſpectibus obtulit. Quem illa videns vehementer obſtupuit, & per eam miraculoſam huius demonſtrationem luminis, à ſuis exceſſibus aliquantulum emendata, quid viderit, & qualiter id acciderit, veridica relatione, multis poſt hæc admirantibus, & propenſam Dei Virginis Sanctitatem approbantibus, indicauit.*

6. Parum fuit ſemel demonſtraſſe ſorori Virginis Idæ gloriam, ſi non & iterum manifeſtaretur [d]. *Quodam nocturno tempore, Feſto videlicet, Beati, & glorioſi confeſſoris Domini Nicolai, Venerabilis Ida ſimul cum ſorore ſua, de qua ſuperius diximus, ad Eccleſiam venerat orationis cauſa, vbique iuxta morem ad vacandum Dei laudibus, in ſecreto quodam Eccleſiæ loco ſe conferens, ante glorioſæ Dei genitricis Iconem, ibidem in cuiuſdam altaris crepidine collocatam, orationis ſuæ nimis deuotæ, & intentæ cum gemitibus, & ſuſpiriis munera adimplere cœpit. Vbi cum per aliquantulum noctis illius ſpatium, terram genibus, & cælum tundens fletibus, ante præfatam imaginem aſtitiſſet, & gratum Omnipotenti Domino laudis, & gratiarum actionis incenſum in ara cordis ſui in odorem ſuauiſſimum obtuliſſet: ecce ſoror illius vidit eam ex omni parte tam clara perfuſam luce ſplendeſcere, totumque corpus eius, ac ſi non terrena ſubſtantia, ſed viſio quædam appareret Angelica, tanto luminis iubare radiare; quod reuerberatis oculis in illam, non ſolum aſpicere non valeret, verum etiam in facie corruens ſuper terram, & ſeſe deplorans penitus excæcatam, totum illius Eccleſiæ domicilium, immenſis clamorum, & magnis eiulationum, fletuumque ſtridoribus adimpleret. Tanta quippe vis claritatis illam exterrnerat, vt ipſamet poſtea referebat, quod obtenebrata penitus oculorum acie, nec propria manus, nec aliud quid interim valuiſſet aſpiceret; donec poſt aliquantulum temporis effugato præcedentis reuerberationis incommodo, paulatimque redeunte, pupillarum acumine conualeſceret; & ſic demum, non tam extrinſecus oculorum viſum recepit, quàm intrinſecus rationis iterum reformato per geminatam huius miraculi nouitatem, ab irrogandis Dei famulæ contumeliis, inferendiſve moleſtiis, de cætero diſceret abſtinere.*

Hæc, & ſimilia in dilecta ſibi ſponſa Chriſtus domeſticis, ne illam moleſtarent; neque exteris minora demonſtrabat; quò altius illius Sanctitatem venerarentur. *Nam* [e], *& alio quodam tempore puella quædam Beghina, ſibique per familiaritatis obſequium intimata, conſiſtens in quadam Eccleſia iuxta loculum, quem illa ſuo more vacans orationibus occupauit; omne corpus illius quaſi lucernam intrinſecus illuſtratam, immenſo quodam lumine radiare conſpexit; & quod ſola promeruit, ad multorum poſtmodum notitiam delegauit. In quadam nocte Sanctiſſimæ Natiuitatis Dominicæ, cum ſcilicet in matutinalibus vigiliis, Sanctiſſimis Miſſæ ſolemniis intereſſet, Frater quidam Ordinis Prædicatorum, hanc velut inter magna luminaria, velut in candelabris, à dextris, & ſiniſtris illius aptiſſimè collocata, conſiſtentem aſpexit, quorum radiante iubare, per multum illius noctis ſpatium illuſtrata, ſituque parili medio tenus; hanc illis ambientibus, ex vtroque latere conſtipata, terribilis, vt Caſtrorum acies ordinata, in oculis intuentis apparuit.* Hæc illo in loco. Sed alibi etiam lego, matrona quadam cum ipſa ſimul orante. *Reſpicientes ambæ viderunt cælum aperiri ſplendoremque nimium ex eodem adinſtar coruſcationis elapſum, ſuper Venerabilem Dei famulam abundanter effundi: totamque ſimul interius, exteriuſque, velut à Solis radiis, copioſiſſimè perluſtrari.* 7.

Hactenus qualem Deus ſponſam ſuam aliis oſtendere dignatus ſit: nunc qualem ſe ipſa ſponſo ſuo exhibuerit, ab ineunte ætate, eorundem actuum verbis perſequamur [f]. *De paternis itaque facultatibus nihil, vt prædictum, ſuis vſibus adaptabat, quin potius nocturno ſilentio, vitæ neceſſaria labore ſatagebat acquirere, quibus, & propriam indigentiam, & pauperum, ad ſe concurrentium egeſtatem, pro facultatis ſuæ modo quotidie releuabat. Carnem etiam aſperrimo nimis, & duro contectam cilicio, ſpiritui ſeruire cogebat. Stratum autem, in quo ſolebat vtcumque requieſcere, non operimentorum, aut ſtraminum exquiſita mollitie, ſed duris vinearum Sarmentis, & virgulis vndique conſternebat. Ad* 8.

hæc

d cap. 16.

e vbi ſupra.

f cap. 5.

hac quoque paupertatem, eſuriem, ſitim, frigus, & talia corporis incommoda, ingi patientia ſufferebat, nam panem muſcidum, & nimia vetuſtate corruptum, eo quod aliud non haberet, cum mira iucunditate cordis, & ſpiritus hilaritate, ſæpiſſimè comedebat. Et infrà: *Singulis diebus vndecies centenis genuflexionibus terram tetigit, & totiez repetitis orationibus, aut decuntatis eodem numero Beatæ Matris, & Virginis Mariæ ſalutationibus, immenſè Spiritus Sancti feruore laſſata genua, ſtrenuè ſupportauit. Tam aſperis quoque ſpinarum virgulis, omne corpuſculum vltra naturales vires flagellabat aſſiduè. vt copioſi cruoris riuuli, de plagarum cadibus effluentes, à ſupremis corporis partibus, deorſum per talos vſque decurrerent; & ſui reſperſione ſatis horribili, mirum in modum ipſos pedes, & terram irrigarent. Nec his tamen contenta ſuppliciis, inſuper & ſingula ſui corporis membra, quibus olim deliquiſſe ſe meminit, id eſt faciem, manus, pedes, & ſimilia, ſingulari caſtigatione diſciplinando, ſubiicere curabat.* Hactenus exercitium Sanctæ mulieris in homine exteriori. Nam interioris dona, virtuteſque, fidem, ſpem, charitatem, & aſſiduam myſteriorum cœleſtium contemplationem, non vllus calamus valeat reſerare.

9. Cæterum, quas à Deo conſolationes Chriſti Virgo acceperit, quibus fauoribus ab eo præuenta ſit, etiam ab annis teneris; qualiterque eaſdem ipſas virtutes, per viſibilia prodigia illi infuderit; quia multa continet rara, glorioſaque, nequaquam licet ſilentio præterire. Paruulà adhuc, cum ſacris myſteriis intereſſet, *Vidit* [g], *g cap 9.* *quaſi ſtellam igneam, immodico ſplendore ſimul, & rubore perfuſam, ſuper altare deſuper deſcendentem. & velut ardentem faculam, ipſum, cui allapſa fuerat, altaris locum, claritatis ſuæ radiis illuſtrantem, & ſic demum adinſtar fulgoris, velut in ictu oculi citiſſime diſparentem.* Hæc prima exterior illuſtratio mentis in Virgine adhuc tenera, admirandos ipſius in Euchariſtiam excitauit affectus, à qua, vi charitatis preualente, nullis obſtaculis poſſet retardari. Ferunt, cum ei Euchariſtia denegaretur, quam inſtanter ardebat, adeo, vt ex ſummo illius deſiderio, erumpente igne amoris, ex ore, & naribus ſanguinem effuderit, qui per pectus ad terram vſque defluens, in exiguos riuos dilataretur; Diuina pietate promiſum eſſe, *h cap 9.* *Vt Sacerdos quidam* [h], *ei familiaris, & infirmus, miſſo nuncio, Venerabilem Idam protinus ad ſe accerſiret; in cuius præſentia ad altare Miſſam celebraturus acceſſit, & ſacroſanctam ei Dominici corporis communionem tradidit. Quod autem non caſu, ſed Diuino nutu hoc ipſum geſtum ſit, ex hoc manifeſtè probatum innotuit, quod idem Sacerdos, grauiſſima tentatione exaſperatus incommodo, Diuina myſteria rariſſimè eo tempore celebrabat. Nam, & precedenti die à Dei Virgine ſuppliciter exoratus; nequaquam in craſtino celebraturum eſſe reſponderat. At vero ſequenti nocte, pro liberatione ſua, cum multa lachrymarum, & orationum inſtantia, Chriſti famula laborante; Sacerdos a ſua tentatione mirabiliter liberatus gaudens, & Deo gratias agens, ſequenti die petitionem Sanctæ mulieris explere voluit.* Atque hoc quidem ſatis admirandum. Verum quod ſequitur adhuc mirabilius [i]. *i cap 8.*

10. *Per idem quoque tempus, quò, deſpectis mundi vanitatibus, ad perfectioris vitæ faſtigia cœperat aſpirare, validiſſimum in corde ſuo fertur concepiſſe deſiderium, percipiendi crebro viuificum Dominici corporis Sacramentum. Sed cum huius deſiderii ſui feruorem, aliquanto tempore cum ingenti tædio, & cordis anguſtia celaſſet; & tamen concepti feruoris æſtum confeſſario ſuo patefacere non præſumeret, ac ſine eius conſilio, & aſſenſu, deſiderio ſuo ſatisfacere non auderet; affuit electæ ſuæ pro ſe taliter æſtuanti Diuina pietatis miſeratio. Nam quod impediente verecundia expetere non audebat in publico, compaſſiuo miſerationis ſuæ remedio, tam illius affectui conſulens, quam rubori, præter omnem humanæ virtutis induſtriam, hoc ipſum electam ſuam conſequi mirabiliter annuit in ſecreto. Siquidem eodem tempore frequenter accidit, vt cum Sacerdos in altari communionem ſacram acciperet, hæc in immenſum dilatato deſiderio cordis ſui, ſacratiſſimum pignus hoſtiæ ſalutaris, Angelico prolatum miniſterio, ſub eodem tempore, & ore ſuſciperet, & ſapore diſcerneret, & dentibus etiam maſticaret. Ex qua perceptione, tanta nimirum iucunditatis, & ſpiritualium deliciarum dulcedine replebatur, in corpore pariter & in mente: quod non verteretur in dubium, ipſum ſuauitatis auctorem eo tempore cum gratiarum ſuarum Chriſmatibus affuiſſe.* Hactenus ibi. Vera ne hæc perceptio corporis Chriſti, diffinire quis audeat? Certè ex affectibus vera probabatur, & ſemel conſecrata materia per Sacerdotem, per Angelos ad Virginem deferri facilè fuit.

---

1. *Meditanti myſterium Incarnationis, caro Chriſti Diuinitus oſtenſa:* 2. *& recolenti eiuſdem paſſionem, impreſſa vulnera,* 3. *non ad ſpeciem ſolum, ſed ad dolorem,* 4 *quem ingentem ſuſtinuit,* 5. *etiam poſt vulnera ipſa permanſurum.* 6. *Paupertas illi viſibiliter infuſa, nouo miraculo,* 7. *Infuſionis effectus,* 8. *affectuſque,* 9. *vſque ad inſaniam præſumptam in ſacra Virgine.* 10. *Dæmonum varia, & ſenſibiles exterius infeſtationes.*

CAPVT QVINTVM.

1. VT reuerentiam, charitatemque in Sacroſanctum myſterium Euchariſtiæ, priori illo miraculo excitauit in Ida cœleſtis ſponſus; ſic ad Incarnationis, Paſſioniſque meditationem, iugem, & feruentem amorem, per alia duo illuſtriora præparauit: nec exterius affulgens, vt in illo; ſed interius aſſiſtens, & ſibi ipſi componens Virginem Sanctam. De Incarnatione mirabile eſt illud, quod in eiſdem actis ipſius legitur [a]. *Sub eadem tempore hoc ſuæ deuotionis obſequii addidit Chriſti Venerabilis Virgo, vt ſpeciales quaſdam horas, affectione præcipua quotidie decantaret in honorem Sanctæ indiuiduæ Trinitatis. Quadam ergo die, cum ad id diligendo pertingeret;* *a cap.10.*

Et

Et Verbum caro factum eſt; & habitauit in nobis: *ecce Verbum id, quod lingua formauit, & ore protulit in carnis ſubſtantiam transformatum, eodem temporis momento. Diuina virtutis operatio communtauit. Ipſam denique carnis ſubſtantiam, & ore ſentiens, & ſapere diſcutiens, maſticare cœpit; & factam in ore ſuo ſicut mel dulcedinem, vt alium cuiuſlibet generis cibum, non fantaſticè, ſed veraciter deglutiuit.* Ita in actis.

2. Cæterum pro myſteriis Paſſionis incorporandis, ſi ita fari liceat, Beatæ Virgini, audi, quod ſequitur, nulli ante ipſam factum, præter Franciſcum, qui tunc adhuc viuebat, non multo ante illuſtratus fauore tanto [b]. *Et quoniam totam in memoriam Dominica Paſſionis ſummam intentionis, & conſiderationis ſua locauerat, ad quam, tanquam ad pracipuum, & ſingulare praſidium, in omni neceſſitatis articulo, meditationis, & affectionis aciem dirigebat; volens pius miſericordiarum Dominus electa ſua, viciſſitudine gratiſſima retribuitionis occurrere, ſuaque myſteria Paſſionis ad ſibi compatiendum, nouo quodam, & ſatis inuſitato rerum ordine vicinius commendare, Sanctorum vulnerum ſuorum ſtigmata manibus, pedibus, nec non & latere Sancta Virginis his diebus impreſſit, & qua dudum in cruce pro totius mundi redemptione Saluator noſter Ieſus Chriſtus & clauorum confixione ſuſtinuit; horum Venerabili ſponſa ſua gratiſſima monumenta, non tam in memoria retinenda, quàm in ſuo corpore perferenda, iucundo ſatis, & inſigni miraculo commendauit. Siquidem in locis manuum, ac pedum, illis ſcilicet, vbi manus, pedeſue Dominica terebantur, quaſi circuli quidam diuerſi coloris, repraſentationes quadam ſtigmatum intrinſecus ſimul, & extrinſecus excreuerunt, qua, paruorum inſtar vulnerum, illarum partium totam ſuperficiem occupantes, miraculoſum valdè de ſe cunctis, ad quorum peruenerunt notitiam, & aſpectum, eo tempore ſpectaculum prabuerunt.*

3. *Quid enim miraculoſius, aut quid iucundius excogitari, vel humanis valet aſpectibus praſentari, quam hoc? lateris etiam aperturam, tam hiantem, & patulam aliquo tempore, loco, quo Chriſti latus transfoſſum exstiterat, hac Chriſti Paſſionis amulatrix, & ſocia, perſenſiſſe dicitur, quod in eodem, ad inſtar oblongi vulneris itinere patefacto, ad hepar vſque progrediens, hiatus per ipſa corporis inteſtina laberetur.* Hactenus vulnera Dominicæ Paſſionis miraculoſè impreſſa Virgini Sanctæ. Neque tantum ad gloriam, ſed ad meritum: quippe non exteriorem ſpeciem ſolam, ſed dolorem ingentem; neque in his ſolis, quæ Chriſtus ſenſit potoir, ſed in eo, quod non potuit, præ ſe ferebant, adeo, vt dicere poſſet cum Apoſtulo, idque omnino verè [c]. Adimpleo ea, quæ deſunt Paſſionum Chriſti in corpore meo. Certè qui dolor in Chriſto defuit vulneri lateris, in Ida fuit grauiſſimus: ſic enim pergunt acta vitæ ipſius. *Quo nimirum in loco tam anxiam, & acerbam doloris, & Paſſionis ſuſtinuit punctionem: vt ex propinquis quidam, eius dolori compatientis, indumenta, quibus operiebatur, ad nudam vſque carnem extraherent, & ad eiuſdem leuigationem doloris, ab omni veſtimentorum obſtaculo, non ſine parua tamen moleſtia, totam lateris ſuperficiem expedirent. Nullius enim rei materialis attactum in eo loco ſine graui laſione ſuſtinuit. Quapropter, & nendi, quo vita ſibi neceſſaria quarere conſueuit, efficium pra nimio lateris dolore, eodem tempore, ſapius intermiſerit.*

4. Hunc dolorem, quem Chriſtus, vt iam mortuus, ſentire non potuit, ob quod & lanceam diram ab Eccleſia vocari multi putant [d]: Mucrone diræ lanceæ: cum tamen crux, & claui dulces dicantur: *Dulce lignum, dulces clauos, &c.* nempe quia Chriſto tormenta ſitienti pro ſalute humana id ſolum dirum, & immite viſum, quod non torquebat: hunc, inquam, quem non ſenſit dolorem Chriſtus, ſentiendum Idæ dedit; ſic quæ illi defuerunt, adimplentur. At non expertia doloris vulnera alia, ſic enim ſequitur. *Manus etiam, & pedes in locis pradictis tam vehementis laſionis anguſtia premebantur, vt vel leniter his locis, aut digitum ſupponere, vel rem aliquam corporalem abſque dolore grauiſſimo non valuiſſet aliquo modo contrectare. Capitis quoque circumferentiam ex omni parte tam vehemens laſio comprimebat, vt nihil minus, quam ſpineam coronam portare videretur. Qua Sanctiſſima Paſſionis tempore pungendo ſimul, & cruentando, caput Dominicum ambiebat. Quoties autem, vel à parte, vel à proximis, aliquam contumelioſo perſequutionis iniuriam innocua Chriſti tyro ſuſtinebat, toties in prafatis locis vires ſuas, ipſa doloris anguſtia renouabat. Ob hoc ſcilicet vt exteriori moleſtia, quam lingua malignantium intulit, ipſi ſuo capiti Chriſto Ieſu, quoniam non diſſimilia patienti, digna compaſſionis vicem ipſa rependere, diſceret. Qualis autem, ac quantus is dolor exstiterit, & laſionis acerbitas, quam in locis eiſdem Dei Virgo ſua perſecutionis tempore tolerauit; ſicut ſolo nutu Diuina voluntatis, & nullo rerum materialium inſtrumento illatum excepit, ita nullo verborum ordine declarare potuit.*

5. Hactenus conferenda Franciſco Virgo Beata: Verum eſt, in quo etiam præferri poſſit, quod eadem vulnera auferri ſibi exterius non petierit tantum ſed impetrauerit; neque ex illis, ſupra id quod eſſet, veneraretur. Neque puto Franciſcum impetraſſe, quia minus acceptus. Verum cito ex hac vita diſceſſuro, minus periculum: & viri conſtantia reſtituto, maiora poterant credi etiam certamina. Certè Ida, videns, præfata ſtigmata locis ſupradictis tam firmiter impreſſa conſiſtere, quod nullo valuiſſet ea medicationis artificio remouere, primo quidem ea, multa diligentia, multaque ſollicitudine, præſertim ea, quæ perferebat in manibus, occultare ſtuduit. Sed cum incaſſum in hac abſconſionis diligentia ſeſe laboraſſe conſpiceret, ipſa quippe miraculi nouitas à proximorum notitia Diuinitus arceri non poterat, eo quod doloris anguſtia, quam ſuſtinebat, ſua ſe proditione detegeret, & manualis opera, qua vitæ ſuæ neceſſaria quotidie quæritabat, ſtigmata manuum abſcondi à proximorum conſpectibus prohiberet; timens, vt poſt accidit, ne forraſſis huius miraculi nouitas, ob ſui raritatem in populo vulgaretur, & proinde tanquam Sancta Deoque dilecta coleretur futuris temporibus, Omnipotentis Dei Clementiam, effuſis precibus, exorare cœpit obnixius, vt præfati timoris occaſionem à corde ſuo repelleret, & ſtigmata Paſſionis remoueret à corpore ſuo. Qui clementer eam exaudiens, ipſas quidem cicatrices à locis, quibus olim impreſſæ fuerant, penitus dimouit, ſed doloris priſtini læſionem ab eiſdem locis ex toto non abſtulit. Nam omni vitæ ſuæ tempore, quoties extrinſecus aliqua

b cap. 6.

c Coloſſ. 1.

d In Hymnis pro Paſſione Domini. & Feſto ſanctæ Crucis.

iniuria grauabatur, toties in præfatis locis ipſi doloris acerbitas continuo renouabatur. Sic acta Virginis, admiranda planè; & quibus ſimilia non facilè inueniantur.

6. Vt deuotionem, charitatémque in ipſa noſtræ deuotionis arcana, hæc miracula ſponſæ ſuæ Christus infudit, ſic & virtutes. Vt nihil penitus ad perfectionem faceret, quod non in ea plantaret miraculosè. Certè quod attinet ad virtutem paupertatis, hactenus inauditum, quod ego ſciam, ſiue quia Deo glorioſum, ſiue quia Virgini, operæ pretium faciam, ſi hic tranſcribam ^c^. *Quodam etiam tempore, pauper quidam obiectiſſima forma, vili ſatis adopertus ſchemate, quaſi petiturus hoſpitium, ante fores cellulæ, Deo dilectæ Virginis, aſtitit; ac intromitti ſe, quieſcendi ſimul, & hoſpitandi gratia, humiliter exorauit. Quem cum Dei famula, miræ compaſſionis affectu, velut egenum aliquem in cella ſua receptaculo ſuſcepiſſet, eiuſque mendicitati, propenſa deuotione, compatiens, ad preparanda ſibi vitæ neceſſaria, ſuæ deuotionis obſequium applicare cœpiſſet, alteram in hoc facto ſe Martham exhibens; & quod olim illa Christo capiti, hoc eius membris, hac ob amorem Christi, deuotione, qua valuit, impendere cupiens, ac circa frequens miniſterium diligenter inuigilans, & intendens; ecce pauper ille, de quo ſermo noſter exorſus eſt, ad hoſpitam ſuam reuerenter accedens, in faciem illius aſtitit, eiúſque propriis manibus, vt ſibi viſum eſt, pectus aperuit, & per ipſius pectoris aperturam intreiens, & intra ipſam totum ſe recipiens, ac foris diſparens, penitus introiuit.*

7. *Mira res, & à longè retro actis temporibus admodum inaudita. Ne tamen ex nouitate rei, legentis animus diutius maneat in ſuſpenſo, ſi quis huius facti myſterium apertius indagare voluerit, quis iſte pauper extiterit? & cuius rei gratia petiturus hoſpitium ad Dei Virginem declinauerit, euidenti demonſtratione cognoſcere poterit ex mirabili effectu. Nam ſubito mens Venerabilis Idæ tantæ paupertatis, abiectioniſque deſiderio cœpit intrinſecus inflammari, vt omni, qua ſe priſtinis diebus adſtrinxerat abiectionis, & vilitatis incuria, non contenta; mirabili ſatis exemplo conceptum deſiderium cordis ſui continuo patefaceret, & quaſi virtus Diuina per infuſionem gratiæ, quam acceperat, operaretur intrinſecus, inuſitato rerum quodam ordine, foris hoc illico demonſtraret. Mox ſiquidem proprus exuta veſtibus, ad recluſorium quoddam, habitationi ſuæ vicinum, confugit, ibique vili quodam panniculo ſe inuoluens, & mattam, vice chlamydis, deſuper circumponens, aliòque vili ſatis operimento, faciem ſuam inuoluendo, ſubmittens, per vicos, & plateas, magna hominum conſtipata frequentia, cœpit ambulando circuire; ſed & vbicumque cultis veſtibus olim incedere conſueuerat, & populares aſpectus per habitus oſtenſionem in ſe dudum ſuperbia reflexerat, illic nunc velut amens, & fatua menſtruoſum quoddam hominibus præbens, de ſemetipſa ſpectaculum, incedebat.*

8. *Quodam etiam tempore, cum in Eccleſia Sacroſanctis Miſſarum ſolemniis, his ſuis adoperta ſchematibus, intereſſet, à nemine cognita, cor ſuum in orationibus, & gratiarum actionibus, in præſentia ſalutaris hoſtiæ dilataret, ex nimia deuotione, & dulcedine, quam in anima ſentiebat; ex ore, & naribus, tanta ſanguinis abundantia confeſtim erumpendo cœpit effluere, quod ipſum quoque pauimentum Eccleſiæ viſum ſit in multa copia, circa locum, quem ipſa Dei famula iacens occupauerat, irrigaſſe. Quod aliis quoque temporibus eidem frequentius accidiſſe dignoſcitur. cum ſcilicet ex amore Dei concepta, ſupra capacitatem humanarum virium, interna ſuauitatis abundanti dulcedine frueretur.*

Cum itaque Venerabilis Christi paupercula per dies aliquos in eo habitu vili, & abiecta perſeueraſſet; tandem à propinquis cognita, & ab his inſana pariter, & frenetica reputata, de cunctorum aſſenſu ter vno die ligata, ter ab his loris fortibus, & vinculis eſt aſtricta. Sed interim Dei Virgo, cuius mentem in arduo patientiæ culmine feruor ipſe paupertatis, & deſiderium abiectionis erexerat, omnem, quam ab eis, exceſſerat iniuriam, parui pendens; foris quidem vinculis compedita, ſed interioris cordis immobili charitate libertate munita, pro ſuſceptis contumeliis in Dei laudibus exultabat. Cum vero proceſſu temporis, nullum in ea veſaniæ, vel amentiæ ſignum inueniſſent, ac proinde ſolutis eam vinculis priſtinæ libertati reddidiſſent; ipſa quidem tanto gaudentius ibat à conſpectu Concilij, quanto dignior habita fuerat pro nomine Ieſu contumeliis attrectari. 9.

Videbat, & inuidebat communis hoſtis, & quæ per homines non potuit impedire, turbare ſaltem per ſeipſum ſollicitabat; & quia per internas ſuggeſtiones, aut non permittebatur, aut non præualebat; ad externas confugit infeſtationes, & figuras, pauendas etiam Viris, ne dum teneræ Virgini, quæ vel tuta timeret, & formidaret. Multa ergo tentata conatu irrito, ex quibus aliqua hic cenſui memoranda. *Formas quaſdam viſibiles, & horrore nimio circumfuſas, interdum nocturnis horis orantis, ac pſallentis conſpectibus ante poſuit; interdum etiam odorem quendam delectabilem, atque ſuauem, & poſt paululum in putidum, fœtidiſſimumque, commutatum, illius auribus importauit. Aliquoties vero conclaue, in quo morabatur, ictu valido tam grauiter impetiuit, vt totam ædificij ſtructuram impetuoſo ſatis horrore concuteret, & ad longè diſtantium aures, ipſe quoque concuſſionis crepitus euolaret. Quodam etiam nocturno tempore, quaſi feretrum quoddam ante ſe poſitum, non ſine ſtupore pariter, & admiratione, conſpexit, in quo Dæmonis aſtutia collocatum, tanquam defuncti alicuius, corpus apparuit, in quod etiam omnis adinuentor malitiæ verſipellis inſiliens corpus ſupra, ſupra pedes ſtatuit, & ſic ſimiliter in ipſo, & cum ipſo progrediens ad Dei famulam, cum ea luctaturus acceſſit; arreptamque per brachia, diutius quidem violenter exterſit: ſed Dei Virgine ſupernum auxilium implorante, victus, & confuſus euanuit; & quanquam immodico pauore cor Sanctæ mulieris hac phantaſtica viſione turbauit, ipſa tamen victoriæ palmam obtinens, & inimici rugientis ſæuitiam ad nihilum redigens, triumphum è prælio reportauit.* Ita in actis de donis Diuinæ gratiæ, ac fauoribus factis Virgini ſacræ: ſed iam ad quædam ex multis, quæ per ipſam Deus patrauit, illuſtriora miracula, ſeorſim recenſenda tranſeamus. 10.

1. Ida miracula multa, neque vulgaria: 2. tenuem ceruiſiam in vinum conuertit. 3. Cum piſcibus ludit, 4. & cæli auibus imperat. 5. Sororem mortuam, 6. vel mortuæ valdè ſimilem, 7. facta oratione reſtituit ſanitati, 8. & deſperatum infirmum ſola præſentia. 9. Vnde illi opinio maior accreuit. 10. Prædicatorij ſodalitij fratri cæleſtis gratiæ affluentiam precibus impetrat.

CAPVT SEXTVM.

1. SAtis ſuperque miraculoſa fuere, quæ hactenus narrata, ſed in Ida plerumque, non per Idam. Ergo quæ plurima per eam Chriſtus patrare dignatus eſt, neque omnia (nam longum eſſet proſequi) Sed ſelectiora quædam, ſiue quia iucundiora, ſeu quia maiora, veluti in
a cap. 12. exemplum proferamus [a]. *Iuuencula quædam, quæ abiectis ſæculi vanitatibus, ad Collegium Beghinarum, vita ſimul, & veſte mutata, ſe contulerat, & aliquantum temporis in progreſſu Sanctæ Religionis Omnipotenti Domino ſtrenuè militauerat, inſtigante bonorum omnium inimico, paulatim cœperat a Sancto propoſito tepeſcendo deficere: quam etiam a recto tramite verſipellis adeo fraudulenter abduxerat, vt quaſi canis ad vomitum reditura, iam iam habitum aſſumptæ Religionis abiicere, & mundanis, quas renunciauerat, vanitatibus, ſe denuo proponeret immiſcere: quod cum ad Beatæ Idæ notitiam peruenisſet, & qualiter, ac quibus occaſionibus, antiquus humani generis aduerſarius ſuis eam nexibus irretire iam cœperat, aduertiſſet; non tam illius indignata nequitia, quàm huius compaſſa miſeriæ imminenti periculo ſeſe conſtanter oppoſuit: & euocatam ad ſe iuuenculam fluctuantem, ac in ſuum eam triclinium introductam, nunc blandis admonitionibus, nunc duris increpationibus, ſuffragiis etiam orationum adhibitis, ad propoſitum ſuum reducere laborauit.*

2. *Hanc ergo cum vna dierum Virgo Chriſti ſecum prandere faceret, & vinum, quod apponeretur menſæ diſcumbentium, non haberet, infuſam crateri ceruiſiam epulanti puellæ appoſuit, & ſic exhilarato vultu, ſimul & iucundis verbis exclamando; dignum, inquit, & rationi ſatis conſonum nunc eſſet, vt cæleſtis Sponſus, has ſuas ſponſas, hic in ſuo nomine congregatas, in his ſuis nuptiis, miſſo vini poculo recrearet. Mira res. Et non immerito, vt arbitror, antiquo Chriſti miraculo conferenda. Puella namque confeſtim ceruiſiam ori applicuit, ſed qui olim in Cana, in nuptiarum conuiuio reſidens, aquam in vinum cæleſti virtute conuerterat, in hoc quoque nuptiali conuiuio, dilecta ſponſa ſua ſatiſfaciens deſiderio ceruiſiam in vinum optimum commutauit. Bibens ergo puella, vinique ſaporem & ore ſuſcipiens, & palato diſcutiens, in ſtuporem verſa, magna cœpit vociferatione clamare, pietatiſque miraculi nouitate intus attonita, ſupernæ pietatis eminentiam, aliſonis non ceſſanit laudibus, ac præconiorum immenſis vocibus exaltare. Extunc ergo per huius miraculi nouitatem in Sancto propoſito confirmata, per virtutis, & pœnitentiæ ſemitam, hanc Dei famulam eo deinceps imitari ſtuduit, eius prout potuit inhærendo veſtigiis, donec, opitulante gratia Diuina, ad magna perfectioris vitæ pertingeret incrementa.* Hæc de ceruiſia ad Idæ non mandatum, ſed deſiderium, miraculosè in vinum commutata.

Nunc animalia bruta illi obſequentia, ex eiſdem actis in medium proferamus [b]. *Accidit* 3. b cap. 13.
etiam his temporibus, vt ad lauandum quoddam lineum veſtimentum, ad ſtagnum, habitationi ſuæ contiguum, Virgo Deo deuota, quadam die accederet, & ad reformandum in eo candoris priſtini nouitatem, ipſum perfundendo ſimul, & abluendo liquoribus, ſæpè repetitis vicibus humectaret. Quod, cum diligenter ſtans in ripa ſtagni actuando perficeret, ecce multitudo piſcium diuerſi generis aggregata, tanquam ad deſideratum cibum ex imis laci gurgitibus ad manus Virginis adnatauit; ac in eius aſpectu, tanquam ex eius præſentia iucundata, exultando, tripudiando, &, quibus valuit, ſalutationum obſequiis, ipſam Virginem Chriſti honorauit. Confluebant enim ex omni parte certatim, aliiſque recedentibus, viciſſim alii ſuccedebant, & quoties in aqua manus ſummitteret, eius apprehenſis digitis adhærebant. Illa vero nunc hos, nunc illos apprehendens, in pontem ſupra quem ſtabat, ante ſe ponebat; & cum alios pro ſuo libito dimitteret, aliosque reponeret, nullum tamen eorum à ſe contrectando fugauit; ſed velut matrem propriam indeſinenter, eius lambendo, vel ſugendo digitos, eam certatim omnis illa multitudo circumdedit, donec ad illius nutum indulta ſibi licentia renatauit.

Aliud etiam, iſti non diſſimile, accidit ferè 4.
eodem tempore: quadam enim die, dum ad Eccleſiam, vbi ſummum ſacrum celebratur, veniret, in exteriori atrio manere decreuit, vt eo deuotius, quo à populari ſequeſtrata tumultu, Diuinum myſterium poſſet mentis intentione conſiderare. Vnde cum ſola, cæteris in Eccleſiæ gremio congregatis, ſederet, & ſolitudinis tædio moleſtata, quæ peteretur, aliqualis creaturæ ſolatium affectaret; quaſdam vtriuſque ſexus auiculas, gallos videlicet, & gallinas, in victus ſui quærendi partibus occupatas, intuens, ad illas ſe conuertit, & dixit: Omnes vos gallinacei generis aues, in contiguis huius atrij terminis habitantes, per Diuinæ potentiæ bonitatem adiuro, quatenus omiſſis interim paſtibus, ad Eccleſiam conuoletis, & ſacris Miſſarum ſolemniis ad honorem noſtri Redemptoris, mecum nunc pariter interſitis. Res mira, noſtriſque temporibus, quanto magis inuſitata, tanto dignius, inter antiqua Sanctorum miracula recitanda. Vix enim Sancta Dei famula Verbum ore protulerat, cum ecce præfati generis aues, ex diuerſis locis vndique concurrentes, ad illam conuolare cœperunt, eamque tanquam matrem propriam circundantes, & quaſi quibuſdam exterioribus ſignis ſeparatas, ad eius obſequium acclamantes, erectis ſurſum criſtatis capitibus, ad eam indeſinenter oculorum ſuorum aciem direxerunt. Stabant igitur omnes iuxta eam veluti immobiles, in illam iugiter intuentes, ac eius animum non mediocriter hoc ſuo ſpectaculo

delectantes, donec Euangelica lectione iam in Eccleſia recitata, licentiam ab ea reciperent, & ſic, inclinatis capitibus, quaſi vale dicentes ei, rurſum vnde conuenerant, ad loca ſua reuolarent.

5. Tranſeo iam ad donum ſanitatis, quod pluris æſtimari, non quia maius, ſed quia vtilius hominibus, conſueuit. An fuerit defunctæ ſuſcitatio, an ſubita curatio, ægrotantis ad mortem ſororis ſuæ, difficile cognoſcas; vel ſi interſis. Acta reſurrectionem fuiſſe malunt: mihi ſat erit, eorumdem verba tranſcribere

c cap.17. [c]. *Contigit etiam his temporibus, electam Domini, corporalium virium obſequio deſtitutam, paulatim in languorem incidere, laxatoque complexionis ſuæ naturali robore, per dies aliquot aliquantulum ægrotare. Quadam ergo die, dum languens in ſtratu ſuo decumberet, & morem gerens infirmitati, tam à curis animi, quam à laboribus in preſſuris extenuata, corporis ſui membra neceſſario ſubduxiſſet: ecce ſoror eius iunior, & natu inferior, quæ per aliquantulum etiam temporis admodum grauiter ægrotauerat: ac verò conualeſcentiæ denuo quidem beneficio reſtituta, ſed necdum à priſtina debilitatis incommodo totaliter expedita; de loco conſurgens, ad hanc, velut ad ægritudinis ſuæ participem, & conſortem, gratia viſitationis adueniens, infirmantem ſororem, quali potuit exhortationis, alloquutioniſque ſolatio, recreauit. Vbi cum iuxta languentem, & ipſa languens conſtitiſſet, & infirmanti, prout ſua requirere videbatur infirmitas, obſequium impendiſſet; ecce paulatim ipſius oculi repentina quadam obtenebratione caligare cœperunt, & poſt modicum ab omni viſus officio deſtituti, prædictam puellam excæcatam penitus, & omni priuatam lumine reddiderunt.*

6. *Quod illa conſiderans: Eia, inquit, ſoror, iam incipiunt oculi mei tetra quadam caligine deprimi. Ac poſt paululum nunc, inquit, excæcati ſunt penitus, omnique ſpeculationis officio deſtituti. Quo dicto protinus ante lectum Dei famula reſupina corruit, & iuſto quidem, ſed occulto Dei iudicio repentinæ mortis interitu cadens in faciem expirauit. Quod Venerabilis eius ſoror aſpiciens, & ſuper eam improuiſo morientis obitu nimium expaueſcens, cœpit miſerabiliter clamare, & à lectulo ſuo, cui iam diu languens incubuerat, in terram ſeſe ruendo proiecit, ac ſuper defunctæ corpuſculum ſe expandens, miſerandum illius interitum, compaſſiuo miſerationis affectu, ſororis mortem frequenter ingemiſcens, inſtantiſſimè deplorauit. Ad cuius voces omnes domeſtica familia perturbata multitudo conuenit, & illam quidem exanimatam, hanc vero ſuper corpus exanime proſtratam inueniens; vltra quam dici poſſit, attonita, inchoatum à Dei Virgine ſtrepitum, non tam clamoribus indulgendo, quàm fletibus, augmentauit. Perpendens tamen Venerabilis Ida non fletibus in huius exequutione negotij opus eſſe, ſed precibus; ab eiulatibus quidem interim abſtinuit, & ad orationum ſuffragia continuo ſe conuertit, Omnipotentis Dei Clementiam inſtantiſſimis interpellans precibus; vt & defuncta ſorori vitam redderet, & ſemetipſam à mortifero, quo tam anxiè turbatur, mœroris, doloriſque diſpendio, conſueta pietatis ſuæ Clementia ſuſcitaret.*

7. *Sed quid plura? necdum à terra genua, necdum ab amplexu cadaueris, brachia ſubducendo, eleuauerat; & ecce qui per Sanctos Prophetas ſuos, Heliſæum, videlicet, & Heliam, per alterum quidem Sunamitidis, per alterum vero Sareptæ filium, à mortis nexibus expeditos, vitæ huius claritati reſtituit; quique per ſemetipſum tres mortuos, dum pro nobis inter homines ambularet, ſuſcitauit: huius quoque famulæ ſuæ precibus inclinatus, exanimato corpuſculo viuentem ſpiritum reddidit. Ac huius facti mirabili nouitate, tam illius, quàm omnium hæc intuentium animos, effugata prioris triſtitiæ nebula, mira iucunditatis lumine ſerenauit. Confeſtim ſiquidem in palam, omnibus, qui aduenerant, intuentibus, ad Sancti Sanctæ Virginis attactum oris, puella ſepties oſcitante, oculos aperuit, ac demum ſoſpitati priſtinæ perfectiſſime reſtituta, ſurgens à terra, Deoque gratias agens, in ipſa ſanitatis integritate, & vigore, multis annis, ſuperna fauente Clementia, ſuperuixit.* Hactenus ibi.

Mira hæc procuIdubio, ſed domeſtica, adeoque exteris forſan minus nota. Notiora alia, celebrioraque, quia magis in publico, & quæ adeo Ciſtercio Idam donarunt [d]. *Cum quodam tempore Sanctis occupata meditationibus, non tam ſola, quam ſolitaria reſideret, repente ſpiritus quidam fortitudinis in eam inſiliens, ipſamque ſupra pedes ſuos ſtatuens, ad egrediendum foras eam cœpit vehementer impellere. Quem ſequens Virgo Venerabilis, eique ſe in omnibus committens, per vicos, & plateas, prorſus tandem ignorando quo pergeret, ac ſi quo, cuiuſpiam expeditione negotij. perfectionis iter arripere neceſſario cogeretur; expeditis cœpit mox greſſibus ambulare. Pergens igitur, non quo vellet ipſa ſed quò Spiritu Sancti duceretur inſtantia, tandem ad domum cuiuſdam languidi, iuxta patris ſui domicilium ægrotantis peruenit, hominemque ſemimortuum in lectulo decubantem inueniens (erat enim Extremæ iam Vnctionis oleo delinitus) qualiter ſe haberet? compaſſiuo miſerationis affectu inquiſiuit. Cui cum ægrotus ille, virtute, qua voluit, infirmitatis ſuæ locum, ſimul & ſtatum indicaſſet (erat quippe peſtifera turgiditatis illius, ſcilicet, quam antracem nominant, non tam mirabili, quam miſerabili nimis inflatione peruaſus) ad primum Beatæ Virginis aſpectum, in cunctorum, qui tunc affuere præſentia, tumor ille crepans per medium introrſus, abſconſo peſti mortiferæ, ad egrediendi viam præbuit: quâ paulatim ex interioribus effluente, confeſtim tumoris etiam inflatura, reſedit, priſcique doloris acerbitate continuo mitigata, ſub eodem momento temporis homo conualuit, ac pro accepto beneficio Omnipotentis Dei Clementiam, vna cum congregata populi multitudine, benedixit.* d cap.21.

Extunc igitur, & deinceps in magna veneratione Dei Virgo, prætextu ſuæ Sanctitatis apud omnes, ad quorum hæc peruenere notitiam, his diebus eſt habita, cumque ſupradictum miraculum ex frequenti relatione multorum, longè, latéque notitiæ potuiſſet, ac Virginalis Sanctimoniæ titulum his diebus per totam ciuitatem extuliſſet: videns Dei famula per hoc ſibi, quod iam diu verebatur accidere, & vana gloria, quo eatenus euitare ſtuduerat omnimodis, animæ ſuæ lethale periculum imminere, delatos ad ſe rumores huiuſcemodi, grauiſſimè ferendo vehementer exhorruit; quodque non ſuis meritis, ſed Diuinis fuerat adſcribendum beneficiis, hoc ſibi per vulgarem famam attribui, non ſine multa cordis impatientia tolerauit. Hoc illi prima mutandi ſtatum, ſæculumque relinquendi fuit occaſio, ſolum quippe Dei notitiam, operum ſuorum conſciam, 9.

&

& teſtem habere deſiderans, ad Monaſteriales latebras ſe transferre propoſuit. Hæc in exemplum de bono ſanitatis, quo in corpore viguit: nam in animo etiam illud habuiſſe, quæ ſupra diximus de tentato Sacerdote, ſatis, ſuperque, vt opinor, manifeſtarunt. At non ſolum fugaſſe morbos animi, ſed incrementa gratiæ promouiſſe, ſequentia item oſtendunt, quæ ita habent [e].

e cap. 18.

10. *Alius quoque Frater eiuſdem Ordinis (ſcilicet Dominicani) ipſi Dei famulæ intimus familiaris, ad altare quadam die Miſſam celebraturus accedens, & beneplacitum Omnipotenti Domino ſeruitium deuotionis impendere cupiens, exacta precum inſtantia, B. Virginem Idam accedens, humiliter deprecari cœpit, quatenus in ipſo ſacræ Miſſæ ſpatio, quam celebrare volebat, pro ſe rogare dignaretur vniuerſorum Creatorem; quod ipſa facere more ſoluto non distulit, & quod humiliter petiit, efficaciter impetrauit. Venerabilis namque fœmina totum ſui cordis affectum erigere cœpit ad Dominum, & vt gratum, & acceptabile ſibi faceret illum, pro quo laborabat, obſequium, ſuaque iudicaret gratia non indignum, in auribus Domini Sabaoth inſtantiſſimum obtulit interuentum. Sed qualiter à dilecta ſua precibus auditum auerteret, & quod efficaciſſima precabatur inſtantia, ſua chariſſima denegaret? In ipſa enim hora ſacrificij pius Dominus in corde dilectricis ſuæ talem vocem interiorem intulit dicens: Ecce, chariſſima, iam ſum poſitus ante ipſum, ſi me viderit, & inſpexerit, inſpectum, & viſum agnoſcere poterit, & ſiquidem agnouerit, agnitum, & amantem proculdubio redamabit. Pro te tamen illi benefaciam, & ob inſtantiam precum tuarum ad maiorem adſcribetur gratiam, pro tuo ſibi merito conferendam. Qua promiſſio mox effectu ſubſequente conualuit, & priuſquam compleretur officium, idem Frater inconſueta deuotionis dulcedinem deguſtare promeruit. Vnde & deprecatrici ſuæ magnas poſt hæc reddidit gratiarum actiones.* Innumera ſunt alia, quæ prætermittimus, ne onerare, quam inſtruere lectorem, prolixitate, & multitudine, videamur.

---

1. Creſcente fama Sanctitatis Idæ, 2. ſæculum fugere, & ad Ciſtercium tranſire deliberat. 3. Vallem Roſarum adit, 4. habitum induit. 5. A Chriſto confortatur in nouo ſtatu 6. Lætitia eius, 7. & vnica moleſtia, remedium miraculoſum. 8. Deliciæ, quibus fruebatur, ſpirituales; 9. & effectus mirabiles. 10. Qualiter demum à Beata Virgine, & Ioanne Euangeliſta, ad Euchariſtiæ menſam ſit deducta.

CAPVT SEPTIMVM.

1. Crescebat fama Idæ per totum Belgium, creſcentibus miraculis: & Diuini fauores hactenus interni, exterius erumpentes, cunctorum ei conciliabant venerationem. Ferunt [a], cum per Eccleſiam pertranſiret, & corpus Chriſti in altari cuſtoditum ſalutaſſet deuote, reſalutatam ab ipſo ſenſibiliter, valido motu à pixide ſonante, qui circumſtantium aures penetrauerit, mentes ſtupefecerit, animos recreauerit. Addunt [b] eiuſdẽ corporis præſentiam notam ſibi Diuinitus, miros in ipſa affectus concitaſſe, miros effectus, Adeo, vt ad Summi Pontificis Honorij [c] notitiam peruenientes, extorſerint ab ipſo priuilegium, vt ſingulis diebus, aut ſaltem, quibus vellet, communicare liberè, & licitè, Ida permitteretur: atque hoc etiam, tanquam nimis rarum, aut omnino inuſitatum, illis temporibus, quaſi Apoſtolica fulcitam auctoritate, opinionem Sanctitatis eius adauxit. Mitto alias frequentes viſiones, reuelationeſque, ex quibus adeo exterius afficiebatur, vt ſicut in illius actis legitur [d]. *Vna ex venis eius cum corpore præ nimio deuotionis ardore diſrupta concrepuit, ac per os, & nares illius, tam copioſi cruoris riuos euomit, quod extunc illam raucitatem ex arteriarum læſione ſuſtinuit, & dulciſona vocis ſuæ modulamine penitus offuſcato, ſua gratioſa ſuauitas, eius raucitatis oppreſſione continue de cætero conquieuit.* Hæc, & ſimilia exterius erumpentia, non ſinebant latere Virginem Sanctam.

a cap. 23. b cap. 24. c cap. 37. d cap. 27.

2. Ergo cum ſe venerationi populi (qua nihil, aut moleſtius ſuſtinebat, aut periculoſius exiſtimabat) videret expoſitam; & alias ante oculos habens defectus minimos, quos ex humana admiſſos fragilitate, pro grauiſſimis culpis reputaret, ſuam indignitatem, vt ſibi videbatur, contemplaretur; ne inter humanarum laudum procellas atque vndas honorum, fluctuaret eius humilitas, ſæculum, velut mare turgens, deſerere, atque ad abditum religionis portum confugere, inſpirata Diuinitus, communicato cum amicis conſilio deliberauit. Nam cur clamores populi extollentis, fortè, vt præcipitaret, non timeret? Cur tot acclamationum validos ventos, teneram eius mentem oppugnantes, non formidaret? vulgaſſe ſe non ſemel ſua peccata, quo honorem arceret, neque exauditam eſſe; & non audere alienam ſibi imponere; ne plus noceat exemplo; & dum cæteris cauet à deceptione, manifeſtius accipiat, & mentiatur. Facilè reperiri, qui ſint humiles in abiectione ſtatus: humilitatem in alto conſeruare, paucis conceſſum: nec tutum eſſe, ſi de ſe præſumat, quod magnis etiam viris deeſſe ſolet. Carnis illecebras ſola fuga vinci, neque eſſe imbecilliorem hoſtem ſuperbiam, præcipuè in fœminis, quæ tunc ſolum reſiſtunt, cum non impugnantur; & quò peccatum in ſeipſo occultius eſt, eò in ſuperbiam facilius prolabuntur. Nihil iam de ſe in ſæculo audituram, niſi encomia, & laudes; quantò ſecurius in Religione viuat, in qua nihil è contra niſi defectus? Horum notitiam ſibi neceſſariam, vt doleat, & emendet. Virtutes nunquam indemniores conſeruet, quàm cum ignoret. Hæc & ſimilia tum cum amicis, & Viris religioſis Virgini conferenti, Ciſtercium placuit, in quo tanto liberius, ſecuriuſque, quanto ſecretius, atque ſegregatius, Omnipotenti Deo, quod reliquum erat vitæ, famularetur.

3. Erat tunc recens ortum. *Monaſterium Ordinis Ciſtercienſis* (inquiunt acta [e]) *cui Vallis Roſarum eſt nomen, in Brabantiæ partibus, ab illuſtri quodam Viro, de nobili proſapia Machliniensium Dominorum, Ægidio nuncupato, Beata*

e cap. 42.

Mariæ Virginis in honore fundatum, & iuxta vicum, Vallem appellatum, ab indigenis in ripa Netæ fluminis aptiſſimè conſtructum. In hoc igitur Monaſterio Chriſti ſponſa in Monialem admitti petiit, & obtinuit; in quo multis poſtea temporibus Omnipotenti Domino ſtrenuiſſimè militauit, & curſum vitæ præſentis, vt patebit fœliciſſimè conconſummauit. Qualiter autem in benedictionum ſuarum dulcedine præuenta ſit à Domino, cum necdum Religionis habitum ſumpſerit in hoc loco; priuſquam ad alia me diuertam, quæ per ipſam poſtea geſta ſunt in eodem Monaſterio, qua potero breuitate narrabo.

4. *Cum ergo terram, cognationem, & domum patris ſui penitus deſerendo, cum Abraham Patriarcha, mandato Domini Dei ſui paruiſſet, & mente ſimul, & corpore ſemetipſam ad dicti Monaſterij limina contuliſſet, in eodem, quo venerat habitu, recepta fuit in hoſpitio, donec ad veniente, quæ tunc aberat, eiuſdem loci Venerabili Abbatiſſa, per eam aſſumeret Religionis habitum, quo tempore, quadam Feria ſexta, ſedens in hoſpitio, præſtolabatur Campanæ ſonitum, mox pulſanda, quatenus per eam certius euocata, Diuinis poſſet officiis, & Miſſarum ſolemniis intereſſe: vbi eum Virgo Domini corde deuota, ſpirituque ad cœleſtia ſubleuato, ſibi ſoli vacans, & Domino, reſideret, in exceſſum mentis eleuata, contemplationis intuitu, cœleſtium myſteriorum abſcondita penetrauit.*

5. *Apparens autem Dominus Ieſus Chriſtus, coronam auream in manu ſua detulit, intextam ex auro, lapidiſque pretioſis, inter quos etiam præeminebant ex eodem auro diuerſarum ſpecierum flores intermixti, cum crucibus, cuius pretium, pulchritudiniſque elegantiam, nullus humano ſenſu perciperet intellectus. Accedens ergo propius ad dilectam ſuam, ipſe miſericordiarum Dominus, hanc in eius capite decentiſſimè poſuit; & taliter eam alloquens, ad conſequendum, quod conceperat mente, propoſitum animauit. Conſtans, inquit, eſto chariſſima, ne te terreat Ordinis Ciſtercienſis rudis auſteritas, aut loci penuria: tecum ero ſemper ad quæcumque te verteris, & ad ſublimis ſpiritualis vitæ, me duce, peruenies incrementa. Et hoc tibi ſignum, cum pulſabitur in Eccleſia tintinnabulum, tam celebrandæ Miſſæ indicium, parata eſto, vt intres in ipſum, quo celebrabitur, oratorium; & ecce deſcendam in altare, cum myſtice in eo celebretur Sacramentum, tunc me deſiderabis, & ego totum me influam in cor tuum: ſed & aliquæ me deſiderabunt ex ipſius Collegij Monialibus, & ego totus ſimiliter earum influam animabus. Cui Venerabilis Virgo, huius ignara myſterij, reſpondit dicens: Tu amantiſſime Domine ſi totus, vt aſſeris, illarum animabus influxeris; in meam quomodo totus influes, in momento præſertim eiuſdem temporis, cum hoc corporalibus omnino ſit impoſſibile creaturis? Cui Dominus: hanc, inquit, habeo poteſtatem, vt non per partes, ſed totus infundar animabus omnium, me piè deſiderantium; non eſt enim impoſſibile apud Deum omne Verbum. Quibus dictis illa Dominica viſio repentè diſparuit, & ad ſe reuerſa confeſtim Eccleſiam intrauit, ibique ſuo potita deſiderio, prout acceperat in promiſſo, Venerandum Sacramentum corporis, & ſanguinis Domini, immolante Presbytero, mox illius anima cœleſti dulcedine perfuſa refloruit. Nec minori, ſed æquali vel maiori, quàm in perceptione eiuſdem Sacramenti, præterito ſimul, & futuro tempore deguſtauit [f].*

f cap. 43.

Igitur ad ſua reuerſa, quæ tunc aberat, illius loci Venerabilis Abbatiſſa, Religionis habitus Idæ, Chriſti famulæ, decenter imponitur, & candidis vt indumentis adornata, ſodalium inter agmina collocatur. Fit interim exultatio mirabilis, & gaudium vtrobique: lætantur Moniales in aduentu Beatiſſimæ Dei famulæ, pro maximo reputantes illius ſe dignas fore conſortio, iamque ſalutari informari, & imbui documento. Licet autem omnem Ordinis obſeruantiam, cui ſe deuouerat, affectu complecteretur humillimo, nihil in eo perpendens, quod à ſuo in aliquo diſcordaret propoſito, ſolum tamen hoc ægerrimè ferebat animo, quod in anno ſui Nouitiatus, ex Ordinis obſeruata conſuetudine pariter, & ſtatuto, vicibus tantum tribus, & non pluribus, communicare ſibi liceret, illo totius mundi ſalutari remedio. 6.

Cum autem quodam die ad communionem accederet Sanctimonialium Conuentus, vltra modum æſtuabat huius Sanctæ nouitiæ feruens, & inſatiabilis appetitus, cupiens vna cum aliis aſſequi, quod ſibi denegabant obſeruantiæ Regularis inſtitutiones. Cum autem communicandi tempus adeſſet, & Moniales ad Sacerdotis manum ſuo qualibet Ordine properarent, acceſſit etiam vna cum aliis Ida Chriſti Virgo, ac illis communicantibus, & ipſa particeps eſt effecta ſacratiſſimi Sacramenti, ſeu, & rediens in Ordine ſuo, nec tamen ineundo, vel redeundo (mirum dictu) alicuius offendens oculos intuentis. Vtrùm autem in ſpiritu ſolum, vel in corpore ſimul, ſibi, quod narramus, acciderit, ſemper incognitum habuit; hoc tantum ſciens indubitanter, quod verum corpus Domini, & ore percepit, & dentibus maſticauit. Quantum autem illius anima iucundata fuerit, & inebriatus ſpiritus illa die, ſeptemque ſequentibus, nullus capere poteſt animus, nullus ad hoc cognoſcendum conſurget intellectus; ſentiebat enim, vt poſtea retulit, his diebus ante pectus ſuum, ardentem facculam, & lucentem in modo lucernæ, non ſolum intrinſecus animam, ſed & corpus extrinſecus, ineffabili lumine claritatis radioſi ſplendore iubaris illuſtrantem. 7.

In omni vero reſiduo tempore vitæ ſuæ, quoties huius Nouitiatus dies ad memoriam reuocabat, ac proinde ſpiritualium memor deliciarum, quas irrecuperabiliter illo tempore decurrente perdiderat, has toties affectu tenerrimo, cum lachrymis, atque ſuſpiriis, ſingultibus, atque gemitibus, amariſſimè deplorabat. Sed quid mirum? ſentiebat enim interdum ex perceptione Dominici Sacramenti, tanquam dulcedinem ori ſuo cum eo pariter influentem, & non ſolum animam, ſed & corporis quoque organa, naturali guſtui concepta, palatum, os, linguam; & labia, tam mira ſuauitatis abundantia perfundentem, vt nihil dulcius æſtimari poſſit hoc edulio [g]. 8.

g cap. 44.

Aliud quoque mirabile ſatis, eodem ſuæ probationis anno accidit ipſi. Infirmabatur eodem tempore Virgo Domini, languenſque decumbebat in infirmitorio, cui ſocia Monialis adiuncta fuit; quæ cum iuxta Beatam Idam, quadam nocte completorium legendo reſideret, & illa deuotionis inſtantia, potius, quàm vocali conſonantia, legenti mutua viciſſitudine reſponderet, odor quidam inæſtimabilis a languente progrediens, ad ſedentis nares aſcendit, & ineffabili ſuauitatis abundantia, tota ſimul illius, & pectoris, & præcordiorum, vt viſcerum, intima penetrauit: in ore vero non minoris excellentiæ ſapor inconſuetus apparuit, qui mellis, 9.

&

& faui dulcedinem ſuperabat, qui per totum illius noctis, & ſubſequentis diei ſpatium, inſtar faui deſtillantis, illam in ore continue perdurauit. Quapropter Monialis hæſitans, & tanti dulcoris ſuauitas inopinata, vnde proueniret, ignorans; in manu ſua dextera, modicum quid ex ore recepit, & tenuit, explorando volens aduertere, cuius coloris id eſſet, quod omnia ſui corporis interna tam inſueti ſaporis influentia dulcorauit: quod lucidum, & clarum inueniens, in terram proiicere noluit, ſed ob reuerentiam tanti miraculi protinus illum ore recipiens, vt prius, auidiſſime degluttiuit. Hæc ex actis ad litteram deſumpſi narratione continua, ne hiſtoriæ, aliàs currentis, filum ſcinderem. Pergit auctor ad alta: & tandem ſubdit [h] glorioſum plene euentum, quo caput hoc, & vitam Beatæ Virginis, ad vſque præſens tempus terminabimus.

h cap. 46.

10. *Quadam die ſacram communionis Hoſtiam accipere mente propoſuit, & propoſitum opere confirmauit. Cum enim expleto veneranda conſecrationis officio, iam tempus adeſſet communicandi, proceſſit venerabilis Ida; in medio tamen itineris ſubſiſtens, ſponſo ſuo cœpit dulciter conqueri dicens: O Omnipotentiſſime Dominorum Domine, Creator, & Redemptor omnium, ſi ſponſum aliquem, aut fullonem haberem, aut ruſticum, ſeu cuiuſcumque mechanici operis architectum, non ſine Comitatu familiariter ſubſequente, ſponſale tenderem ad conuiuium; quanto magis & me, licet indignam ex merito, ſponſam tamen, abſque venuſto Comitatu non decet incedere, cum tuis appropinquo conuiuiis, ad percipiendum, omni dulcedine dulcius, tui corporis Sacramentum? Vlterius itaque non progrediens, hic manebo, niſi ſit, qui me ducat ad altare Sanctum. Hæc ergo Dei Virgine cogitante, Sacerdoteque moram illius admirante, vidit, & ecce Regina Virginum, quæ ad dexteram illius apparuit; ad lauam vero dilectus ille diſcipulus, cui Chriſtus in cruce matrem Virgini commendauit, adſtitit, latus vtrumque Beatæ fœminæ ambientes; arreptam hinc perducunt ad ſacroſancta myſteria, præcedente, viamque ſternente, quæ præcedere debebat, Angelo cum incenſato thuribulo, pariter, & lucerna. Peracta vero communione, via, qua venerat, reducitur, & in loco ſeſſionis ſuæ, Sanctis eiſdem obſequentibus, inſtallabatur.* Hæc ſatis nunc de geſtis à Sancta Virgine, tum in ſæculo, tum in probatione: nam reliqua, quæ poſt vota ſolennia geſſit, ſuſcepitve à cœleſti ſuo ſponſo, quamuis tempus omnino certum non ſubſit, quo coniectabimur vero ſimiliori, ex eiſdem actis fideliter reddemus. Nunc ad Iuetam in Belgio etiam florentem, iam morti proximam, ſed mortis ſuæ præciſam Diuino munere, tanquam de lilio ad roſam (neque enim Virgo, vt Ida) tranſeamus.

---

1. Beatæ Ibetæ viſiones, quâ fide dignæ? 2. Frequentes, & proficuæ ſibi, & proximis. 3. Ab Angelis ad ſponſum Chriſtum deducitur. 4. Secreta cordium, & occulta quæque cognoſcit. 5. Plebano, ſui Vicarij defectus pandit. 6. Canonicum iuuenem per ſpiritum Prophetiæ, conſiliique, reducit. 7. Matronam grauiter peccantem conuertit, & clerico infœlicem mortem prædicit. 8. Quid de imminenti ſcandalo: 9. in quo tamen puellam 10. precibus liberat, 11. vt ſalua integritate conſeruaretur. 12. Mortem ſuam ante annum per viſum noſcit; 13. & quanta gratia in ea præuenta fuerit?

CAPVT OCTAVVM.

1. Inter hæc ergo apud Hoyum Beata Iberta, cuius ſupra meminimus, [a] frequentibus viſionibus, reuelationibuſque in ſeipſa proficiens, & alios promouens, cœleſtis ſponſi nuptias, & thalamum exoptatum præſtolabatur. Multa, & mira narrantur in eius actis, ſed quæ probata fide, & veritate ſyncera, conſtet ſcripta. *Deum enim (ait, qui ſcripſit eandem auctor [b]) mihi teſtem inuoco (licet mira, quæ dico, & minus forte credibilia multis fore, non ambigam, quia animalis homo non percipit ea, quæ dicturus ſum) accepiſſe me ab eo, qui ſecretorum eius conſcius, & confeſſor in extremis extitit, cuius teſtimonium pro conſtanti habeo, quod verum ſit.* Et rurſus loquens [c] de Abbate Floreffienſi, qui vltimam Sanctæ accepit confeſſionem. *Verum ipſa (ſcilicet Iberta) viſo eo, gauiſa eſt valde, factaque ei peccatorum ſuorum confeſſione, multa, quæ huic libello inſerta ſunt, licet mallet ea occultare; quam ſciri à pluribus, eidem ſciſcitanti aperuit.* Itaque, de probata veritate hiſtoriæ Sanctæ fœminæ, nequaquam licet prudenter dubitare.

a tomo 3. ann. 1196.

b apud Henric. c. 23.

c ibidē c. 55.

2. Cæterum quæ de ipſius viſitationibus, reuelationibuſque in ea continentur, licet omnia non vacet, aliqua tamen lectori meo proponam, velut ex his ad alia diſcurſuro. *Rapiebatur, ait, [d] ſed ſiue in corpore, ſiue extra corpus neſcio, Deus ſcit. Conſtat tamen, quod licet eadem corporis, & membrorum eorumdem videretur exiſtere ſpecies, rapto ſpiritu, nec membra tamen habebant actum, nec in corpore illius erat ſenſus, aut vox. Nunc Matris, nunc Filij fruebatur præſentia, aſpectu, & alloquio, nunc amplexabatur pedes, nunc oſculabatur manus, nunc in pectore recumbebat Ieſu, nunc Mariæ iocundabatur amplexibus. Sentiebatque de Domino in bonitate, quàm ſuauis in ſe, quàm dulcis in Maria Matre, quàm immenſus in Maieſtate, quàm humilis in carne, quàm inenarrabilis ſplendor gloriæ, & inperſcrutabilis figura ſubſtantiæ Dei, Deus filius Patris, quàm ſuauis in vtero, dulcis in gremio, ſuaue iugum in brachiis, onus leue in humero. Matris Filius, Maria Chriſtus, quàm glorioſus in dextera Patris, quàm copioſus in Matris gloria, quàm denique bonum, quàm ſuaue, quàm iocundum cum Chriſto, & Maria eſſe Matre & Filio.* Hæc generatim de cœleſtibus, quibus frequenter potiebatur conſolationibus. Ex ſpecialibus, quæ ipſam concernebant, vnam tantum depromam, quia ſingularem. [e]

d cap. 23.

3. *Rapta ſiquidem ſe aliquando in ſpiritu, confeſſa eſt, nouem Angelos à dextris, & nouem ſimiliter à ſiniſtris circumdari, binos, & binos, de ſingulis Angelorum nouem Ordinibus, eoſdemque Angelos veſtibus cum auro deſuper contextis per totum induiſſe, pretioſis inſuper eam adornaſſe monilibus, nec non, & lapidibus, ſeu gemmis, quarum ſpecies*

e cap. 24.

varietatem, & nomina, prout in libris Prophetarum expreſſa ſunt, in ipſo raptu ſpiritus intellexit, cognouit, & diſtinxit; cum tamen, tam lapidum virtutes, ac nomina, quam Angelorum Ordines diſtinctos, & officia, neſciret tum bene ſenſibus humanis diſcernere, ſicut ſingula quæque vidit, didicit, & cognouit rapta in ſpiritu, tanquam mulier ſimplex indoctaque, & rerum huiuſmodi ignara prorſus. Teſtataque eſt, ſic ſe cum vnanimi ſua vetula, coronatamque gloria, & honore, Angelorum obſequio deductam, & adductam ante thronum Dei, & Agni, offerentibuſque eam Domino; quid viderit, vel audierit; cum tamen occulta ſapientia Dei, eam vidiſſe, & audiſſe, non ſit dubium, quia confiteri noluit, licet ſatis admonita, ſcire nec nos, nec loqui poſſumus, præſertim, cum non licere credam ea homini ſcire, vel loqui. Hactenus ibi.

4. Reuelationes ad aliorum vtilitatem, aut frequentiores habuit, aut minus ſaltem occultas eſſe voluit; quippe quas illis, ad quorum ordinabantur profectum, manifeſtabat. Certè quod ad cogitationes cordium attinet, adeo illi præſentes, patenteſque; vt vix in familiaribus ipſius aliqua eius notitiam ſubterfugeret. *In tantum (ait [f] idem auctor) vt ſocia eius, quæ cum ea commanebant, nec non & plerique alij, qui adhuc ſuperſunt, veritatis teſtes, ſi quid haberent in corde, quod vellent occultari ab ea (quod tamen ſcire præter Deum arbitrabantur neminem) abſque dilatione, cum ad ipſam veniebant, exponeret, tam familiariter, tamque integre ſingulis edicens ſingula, quæ habebant, ac ſi omnia conſcientiæ eorum arcana, nuda, & aperta oculis eius eſſent. Vnde & frequenter contigiſſe, dubium non eſt, quod hi, qui male occultorum ſuorum conſcij erant, omnimodis vitabant eius obtutibus præſentari, timentes ab ea argui ſuper his, de quibus cordium ſuorum neminem admittere teſtem volebant præter ſe.* Hac illam Dominus illuſtrabat notitia, etiam occultiſſimarum, & ſoli ſibi ſemper reſeruatarum cogitationum.

f apud Henr. cap. 29.

5. Cæterum qualiter illa vel contuerit, idem qui ſupra auctor ita ſcribit. [g] *Quis referre valeat, quot qualeſque, à quot, quibuſve malis reuocauit ad bona, vocauit, prouocauit ad optima, miſit ad noua diuerſorum clauſtrorum diſciplinæ Regularis tyrocinia, remiſit ad remiſſa, vbi ſecretorum accipiebat cognitorem.* Et paulò inferiùs. *Inde et reuelante Diuina gratia, adſtanti ſibi cuidam Eccleſiæ Curato, dixit: Tuus in villa tua Villa Vicarius in tui; & ipſius periculum celebrat. Accepto ac ſi Diuinitus oraculo, licet iuuenis clericus, feſtinauit tamen probare, quod audierat; & veniens ad Eccleſiam ſuã, inuenit in altari fragmenta Hoſtiæ conſecratæ, quæ per negligentiam conſecrantis a myſtica fractione exciderant.* Pergit auctor referre plura alia, partim ab ea prædicta, vt cauerentur, partim, vt corrigerentur, reuelata, & tandem, vt ſi cautela vel correctio ſpernerentur prorſus, manifeſtum ſupplicium ſuperueniens, pertinaces puniret, & reliquos arceret à culpa ſimili. Proferam ſingulorum exemplum vnum, aut aliud, quando omnia referre tædioſum foret [h].

g cap. 36.

h cap. 30.

6. *Frater quidam Ordinis Præmonſtratenſis adoleſcens, qui ſpecialiter Sanctæ huic ab infantia commendatus fuerat in filium ſpiritualem. Is ſecus cellam eius tranſitum habens, ſine Abbatis ſui egreſſum licentia, cum turbatam haberet conſcientiam, & cor fluctuans in diuerſa, nutu Dei correptus, nec auſus præterire; diuertit ad cellam ſociæ tantum eius incluſæ, alteri, quaſi per compendium loqui volens, & abire. Cumque ſedendo ad feneſtram domus inferioris, loquerentur mutuo ad inuicem, & Sancta hæc in ſuperiori parte domus, ſoli intenta Domino orationibus vacaret, repentè cognouit per ſpiritum, & perſonam, & ſtatum iuuenis, qui inferius loquebatur. Deſcendens igitur præter ſolitum, cum non vocaretur à quoquam, venit in ſpiritu vehementi ad Fratrem; quis eſſet, & vnde veniret, quid vellet, quo iret? Vtrum ne per Abbatis ſui egreſſus eſſet licentiam? cuncta per Ordinem requiſiuit: vt neſciens, cum ſciret tamen omnia. Ille verecundatus, quia in operibus manuum ſuarum ſe deprehendi videbat, quid reſponderet Sanctæ Dei poſſet, conſternatus animo, non inueniebat, cum abſcondita cordis ſui eam intueri cerneret; ſed demiſſis in terram oculis, rubore pariter, & confuſione indutus, ſtupens, hæſiſque obmutuit. Malleus (niſi fallor) non ſe veniſſe ad præſens, quàm huiuſmodi obiectionibus tam manifeſte confuſum. Quod ipſa intelligens, vt ſapientiſſima mater familias, vino aſperſa correctionis oleum benignæ conſolationis admiſcuit, dulcibuſque ſermonum propoſitionibus, iuuenem ad virtutis amorem, & contemptum vitiorum inſtruebat, & varijs ſcripturarũ teſtimonijs, quæ per ſpiritum ſanctum didicerat, contra Diabolicas tentationes animabat. Addenſque: Et ſi contingat, ô dilecte fili mi, quod importunæ nimis contra te tentationum inſurgant aculei, & motus, ita quod videatur tibi contra eos te reſiſtere non poſſe, exurge fili, & ne obdormias in morte, reſume conſtãtiã, indue fortitudine, præcipe tentatori Diabolo ex parte Domini, & ancillæ ſuæ humilis, vt te dimiſſo in pace, conuertat frameam ſuam in me. Ego ſi quidem pugnabo pro te fili mi. & ſi fors mihi contulerit de inimico triũphum, tua ſit virtus, tua merces, præmiũ, & corona: tãtum viriliter age, fili mi, & confortetur cor tuum in Domino. His, & huiuſmodi inſtructum ſermonibus iuuenem dimiſit à ſe, orans Dominum ex toto corde, vt fortitudinem ei, perſeuerantiamque in bonis præſtaret operibus, dirigeretque viam eius in conſpectu ſuo ſemper.*

Hoc ad ſalutem, & egregiam correctionem illius iuuenis. Cæterum audi aliud in quo correctio quidem vnius fœminæ, ſed complicis pauendum ſupplicium interuenerit. [i] *Fuit clericus quidã in Eccleſia B. Mariæ perpetuo Virginis, quæ eſt in oppido Hoyenſi, ſacriſtæ gerens officium. Hic mulierem quandam in eadem villa, honeſtæ, vt falſo putabatur, conuerſationis, adamans; tandem inſtinctu Diaboli, cum turpitudinis operandæ locus non eſſet ſibi, vt videbatur, aptior ſecretiorve, quia in Eccleſia dormiebat, in Eccleſia cum eadem de nocte peccauit. Nec diu tamen quod factum fuerat, Venerabilem Iuettam latere potuit: cognouerat enim per ſpiritum cuncta, quæ acciderant, perſonas, tempus, locum, & horam. Primo ſiquidem mulierem, quia aliquantulũ ei extiterat familiaris, accerſiri ad ſe faciens, expoſuit ei ea, quæ per ſpiritum viderat, & ſuper geſtu dure eam, prout merebatur, arguit. At illa verecundata nimium, quia deprehenſam ſe in peccato ſuo videbat, cuncta, quæ acciderant ei, per Ordinem confeſſa eſt: & de ipſius voluntate, & conſilio ſatisfacturum ſe de commiſſis Domino, & eius Sanctiſſimæ genitrici, quam ſe nimis offendiſſe in eo, quod tantum ſcelus in loco nominis eius perpetrauerat, metuebat; libenter, ac deuote ſpopondit animo, ſicque domum rediit, Deo gratias agens, quem curam habere ſalutis ipſius, ſicut per famulam eius intellexerat, manifeſtiſſime cognouit. Clericum vero, & vt ipſe pœnitentiam ageret de peccato ſuo, vocatus à famula Dei ſemel, & iterũ venire contempſit, quia obcæcauerat* 7.

i cap. 26.

uerat Diabolus oculos eius, ne eum agnoſceret, per quem, & a quo mouebatur ad pœnitentiam, per miniſterium ancillæ ſuæ, cui & reuelata fuerant hæc, vt arbitror, propter ſalutem ipſorum. Tandem admonitus ille per internuncium a Sancta Dei, vt ad ipſam aut veniret, aut ſatisfaceret Domino de commiſſis in inſtanti, alioquin ſciret, ſibi Dei imminere iudicium in breui. Nihilominus neglexit, conſcius ipſe ſibi. Sed poſt modicum temporis ſecundum verbum Beatæ mulieris clericus idem ſubitanea mirabiliter infirmitate interceptus, miſerabiliter interiit abſque Eccleſiaſtica communione, & Sacramento. His multa alia ſimilia referuntur, quæ longum eſſet ad litteram tranſcribere.

8\. Cæterum quod omnino ſine exemplo, ſupra miraculum etiam haberi poteſt, quod raptũ Virginis, fraudulenter factum a clerico impudico, ſub prætextu maioris religionis, & ſecurioris vitæ, non ſolum, reuelante Deo, nouerit, verum raptorem deſiderio ſuo fruſtrauerit; & teneram, ac ſimplicem columbam inter vngues accipitris, iuuenculam in cuſtodia Amaſij poſitam, per totam Galliam ab ipſo circumductam, & iam palam ad ſtuprum ſollicitatam, per ſex integros menſes inter viarum, hoſpitiorumque pericula; ac multiplices, frequenteſque occaſiones, nunc in deſertis locis, nunc in conclauibus, inter communẽ menſam, contiguos lectos, & colloquia continua, & familiaria, in ipſa fœminæ ad virum conuerſione, tunc certiori, conuictui aliorique, cũ ab ipſo protegitur, nihilominus per continuas ad Deum preces integram conſeruauit, atque impetrauit ſibi reſtitui, non ſolum incorruptam, verum intactam. Id quia cunctis mirandis mirabilius, ex eodem auctore ad litteram cenſui tranſcribendum. Sane Bernardus cohabitare fœminæ ſine contagio carnis, maius quid putat, quàm ſuſcitare mortuum. Quanto excellentius, à viro circumferri, ſollicitari, in eius tum cuſtodia, tum poteſtate, & nihilominus viro non conſentire? Sed iam auctorem loquentem audiamus. [k]

k cap. 25.

9\. *Fuit ſane inter alias Virgines, quas ipſa Chriſto reducebat, Virgo quadam iuuencula, quam præ cæteris vnice diligebat, inſtruebat, & exhortabatur, eo quod in ſpecialem filiam ab annis eam infantiæ iam dudum adoptauerat.* Et infra. *Intellexit fœmina laudabilis, reuelante ſibi ſpiritu, quod in breui rauiena a perfectione eadem, hac eadem foret iuuencula; & propter eam plures ſcandalum paſſuri in proximo, ſed & quibuſdam familiaribus ſuis hoc ipſum indicare curauit. Sæpe tamen clam puellam aduocans admonebat, vt caute, & diligenter ſe obſeruans, omnem ſibi adhiberet ſollicitudinem, in cuſtodiendo ſe contra inimici tentationes, & inſidias, de quibus plurimum timeret, ne ipſi præualerent.* Hactenus imminentis notitia mali, quod, vt voluerit, non potuit impedire. *Clericus quidam adoleſcens, loco familiaris, & perſonis, ſub ſpecie falſa Religionis, & habitu, puellæ illi intendere cœpit frequentiuſque ei colloquens de his, quia ad animarum ſpectare videbantur ſalutem, cum talis ille haberetur immo à puella, qualem palliabant verba honeſta foris. His ſub prætextu ſermonum Dei, quos miſer loquebatur, ignẽ iniqui amoris nutriebat intus, & celabat. Denique cum diutius ſe continere non poſſet, quin venenum effunderet, quod dudum animo geſtauerat, & ſi apertis ei verbis conſcientia ſua malum aperiret, nihil aduerſus eam ſe poſſe proficere timeret, longe alia eam via aggredi diſpoſuit, vt ſubito ſagittaret in occultis immaculatam .... Igitur primo quidem proteſtatus, quod ſalutem puellæ diligebat, vt propriam, & poſt huiuſmodi ſermones perſuaſorios, grauia ab imo pectore trahens ſuſpiria, & quaſi reſolutus ad lachrymas, vnum ſe de ipſa ſcire dicebat, vnde in tantum doleret animo, quod non eſſet dolor ſimilis, ſicut dolor eius, vtpote dolor, quem nulla alleuiare conſolatio poſſet. Requiſita à puella cauſam triſtitiæ, reſpondit ſe eius dolere perditionem, dico non qualemcumque, ſed animæ eius, quam vtique diligebat, vt ſuam. Reuelatum ſibi quippe dicebat in ſpiritu, quod nulla ſpes ſalutis eius eſſe poterat, quandiu eſſet in eo ſtatu, & loco, in quo erat; cauſam allegans eſſe manifeſtam, ſcilicet celebris eam eſſe famæ nimis, nimis ob merita commendari ab aliis, nimis in honore haberi in loco, vnde eleuatum cor, & in vanam elata mens eſſet gloriam, nec ſaluari eam poſſe, donec, relictis omnibus, ſecederet in locum, vbi nemo eam agnoſceret, aut meritum Sanctitatis eius extollere poſſet; qui aut virtutum præco, aut ſalutis prædo exiſteret. Credidit ſtulta ſermonibus peſſimis, quem optimum exiſtimabat fore, & fugienda mala, quæ quaſi iam imminentia fingebat infœlix, ire pollicetur ſi via ducem habeat, cui poſſet confidere. Et ego, inquit ille, ne amplius te ſinam periclitari, ſine qua nulla poſſet eſſe ſalus, aut gaudium cordis; ego, inquam, quia nullus tibi melior me, aptiorque ad viã eſſe, poteſt; quidquid mihi contingere debeat poſt hac, deduci te faciam, vel ipſe deducam ad locum, quem noui optimum tibi, & aptum valde Religioni, ad quem ſi veneris procul dubio ſanari poteris. Tantum viam tuam ne reueles alicui, nec confeſſionem hanc, propoſitumque tam ſalubre, & animæ tuæ tam neceſſarium (ne fruſtra laborauerim pro te) illis hominum manifeſtes. Aſſenſit illa omnibus, nulliſque negotium perditionis aperiens, diſpoſitis clam rebus ſuis, prout cautius potuit, ſtatuto die, & hora, Deo ſe committens, fideique hominis maligni, à finibus illis egreſſa eſt, & lupum ouis, victima carnificem, extra Prouinciam vſque ſequuta.* Sic, quod futura per ſpiritum cognouerat, impedire non potuit.

At qualiter, quod maius malum erat, certe in puella eo culpabilius, quò manifeſtius, per lachrymas, per ſuſpiria, impedire potuerit, & quæ non impetrauit id, quod facilius, vt verax probaretur; tamen vt virtus eius eluceſceret, quod difficilius, potenter impetrauerit; pergit auctor deſcribere in hunc modum. [l] *Videns clericus eam ſuæ traditam poteſtati, & facturam cuncta, quæ vellet ſuſpicatus, tandem occulta cordis ſui eidem aperire auſus, vt ſibi aſſentire vellet ſponte, ac die in diem replicabat ſermonem. At illa audiens, quorſum tenderet loquacitas ſermo, tandem, licet ſero, ſe deluſam eſſe cognouit, & deceptam à clerico, fleuitque amariſſime. Attamen ſperans in Domini bonitate, cui ſeruiebat in ſpiritu, licet ambularet cum iuuene ſimplicitate cordis ſui, nulla ratione, nullaque vi, aut timore mortis, ſe ei aſſenſuram conſtanter aſſerebat: & ſi temporalem ei corporis vitam auferre, nullaque eam mortibus interimere poſſet. Propter hoc tamen non deſiſtebat iuuenis, noctes eam, ac die infeſtans, magiſque in amorem eius ſuccenſus, aſtu libidinis, promiſſis, minis interdum quoque, & vi, Virginem aggrediebatur: ſed nihil proficiebat. Durauit autem pugna hæc, non die vno, aut paruum, ſed menſibus pene ſex iugiter, quibus deducebatur agna Chriſti à carnifice de ciuitate in ciuitatem, de loco ad locum. Incedebant duo ſimul in via, comedebant ſimul, ſimulque quieſcebant, interdum & lectulo vno dormiebant, ſed tantam à cella ſua contulerat Dominus gratiam, quod nunquam ei iuuenis præualere potuit,*

10\.

l vbi ſupra

init.ſed neque carnem ſuam nudam contingere permiſſus aliquando eſt, toto ſpatio temporis, quo fuerant pariter. Præualuit ſiquidem aduerſus malitiam totius temporis fides, quam Venerabilis Iueta in Domino habebat pro filia; luctus quoque, dolores, ac ſuſpiria, orationes, & lachrymæ, quibus inceſſanter ſemetipſam Domino holocauſtum offerebat pro filia quam amiſerat. Ecce miraculum iuxta Bernardum maius, quàm ſi multos defunctos ſuſcitaſſet. Verum qualiter tandem filia matri, puella Iuetæ, reſtituta ſit, ex eodem auctore proſequamur.[m]

m ibidem. 11. Reuelauerat Dominus auriculam ancillæ ſuæ, ſcilicet Iuetæ, quod redderet ei filiam, quam velut mortuam lugebat, ſanam, & incolumem, intactamque omnino a viro, Virginem, vt erat prius. Super hac promiſſione fidei recepit mulier fidelis conſolationem, & lugentibus propter eam amicis, & his, qui eum nouerant, ſub iureiurando pollicita eſt, quod filiam ſuam receptura in proximo eſſet, ſaluo per omnia pudicitiæ titulo, & Virginitatis pudore, cum quo diſceſſerat a loco. Et non cecidit ex omnibus verbis in terrā, quando vniuerſa contingerent, quemadmodum ipſa prædixerat. Gyrans ſiquidem omnia in circuitu clericus idem cum puella, tandem poſt multos circuitus, errorum forte fortuito Metim ire diſpoſuit; & cum appropinquaret ciuitati, contigit, eos tranſitum habere iuxta cellulam incluſi cuiuſdam viri, vt opinio habebat, Sanctitatis eximiæ, ipſaque, licet inuito iuuene, diuertit ad cellam, tanquam requieſcere volens paululum feſſa ex itinere. Nactaque opportunitatem loquendi viro, eidem in confeſſione, ſeriatim expoſuit ei rei geſtæ ordinem, nec non & vniuerſa, quæ ei acciderant; & vt ſui miſereretur eripiens eam ab homine in quo, ſi poſſet, cum lachrymis humiliter deprecata eſt. Annuit auditis libentiſſime Vir Dei, & recludi eam in domo faciens per quoſdam familiares ſuos, qui eo tunc aderant, iuuenem, qui, vt ſua ei redderetur vxor, minus inſtabat, & clamoribus, dure arguitum, prout dignus erat, cum dedecore propulit à loco; puellamque per manus fidelium ſuorum Metim vſque reduci faciens, Incluſæ cuidam commendare fecit cuſtodiendam. Cum puella eadem moram faciens diebus aliquot, inuenit is tandem in ciuitate quibuſpiam mercatoribus de terra, & cognatione ſua, conſanguineis ſuis; qui inuenta ea gauiſi ſunt gaudio magno valde: dotanin cum honere ab eis reducta eſt. Suſcepit itaque veneranda Mater Iueta filiam, quam amiſerat, cum lachrymis, & gaudio cordis. Deo gratias agens, qui deſiderium cordis eius ei tribuerat; omnibuſque diebus vitæ cum ipſa puella in gratiarum actione permanſit, ieiuniis, & orationibus ſeruientes Domino pariter die, ac nocte. Porrò puella eadem vſque ad obitum Venerabilis Iuetæ permanſit cum ipſa, & poſt eius obitum conſecrata Chriſto, Virgo manet vſque hodie. Hactenus ibi.

12. His, & ſimilibus Iueta tum fauoribus, tum meritis illuſtris, æternæ vitæ præmia fortis in fide, ſed corpore iam debilis, & ſenio, atque continua maceratione attrita, præſtolabatur. Cum ecce pius Dominus electam ſuam remunerare diſponens.[n] Et tamquam emeritam iam in ſui amoris obſequio, & propter bonum certamen, quod certauerat, curſumque conſummatum, feliciter dare ei coronam iuſtitiæ, reuelauit ei per ſpiritum, imminere reſolutionis ſuæ diem, anno ante integro, & paulo amplius. Ipſa vero familiaribus ſuis quibuſdam, perſonis vtique Religioſis, hoc ipſum indicare ſecreto curauit, atque, vt inſtantius pro ſe Dominum exorarent, affectuoſiſſime deprecari, vt ſi quidquam in ea eſſet, quod minus correctum, perfectumque minus foret adhuc, Dominus ei ſecundum magnam miſericordiam ſuam fidelium ſuorum precibus, ac meritis indulgeret. Hactenus ex actis. Porrò hanc reuelationem Sanctæ mulieri hoc anno factam eſſe inde deducitur, quod conſtet obiiſſe anno ſequenti, vt ibidem videbimus. Quæ ſi ante annum facta eſt, incidiſſe in præſentem, aut præcedentis finem, non eſt dubium. Verum qualiter ſe ad cœleſtes nuptias, & ipſa præparauerit, & ornatam monilibus, ſeu donis cœleſtis gratiæ, ab ſponſo præſenſerit; quia in hunc item annum incidiſſe, palam eſt, hoc item nobis venit propalandum. n cap.41.

13. Appropinquabat (ait auctor vitæ eius[o]) B. Maria Magdalenæ feſtiuitas annua, quam ipſa inter Sanctos alios ſpeciali deuotione venerabatur amoris, laudum, & obſequij: dilexerat que ab ineunte ætate ſemper. Factum eſt autem, vt ipſa die feſtiuitatis memoratæ, dum Miſſarum ſolemnia in Eccleſia agerentur, ipſa in cellula ſuperiori orans eſſet ſola, & B. Mariam Magdalenam pro peccatis ſuis anxie interpellans, licet enim delicta iuuentutis ſuæ, & conuerſationis offenſas priſtinæ, per diuturna lamenta pœnitentiæ, remiſſa ſibi dudum fore, ex ipſius ore Domini, vt ſupra eſt oſtenſum, non diffideret, quia tamen ſcriptum eſt: Beatus homo, qui ſemper eſt pauidus:[p] cœpit quendam iterum parturire ſpiritum timoris, ex ventura mortis anguſtia, quam ſibi in proximo imminere ſciebat, & recordatione diſtricti iudicij Dei, in quo & iuſtum ſaluari vix, & poteſtatibus tremendum Angelicus ſcriptura commemorat. Hæc illo capite. Et ſubdit in ſequenti. Igitur cum oraret eſſet famula Chriſti, repente per ſpiritum rapta, vidit, quam interpellabat, B. Mariam Magdalenam prope aſſiſtere. Cuius, dum ad pedes procidens, amplecti eos, & deoſculari vellet, illa eam per manus eleuans aſſumpſit, & vt ſibi videbatur, tenente illa manum dexteram eius, ſic eſt deducta, donec ad Sanctiſſimos Domini Ieſu pedes vſque peruenerunt ſimul ambæ; ibique à deducente ſe dimiſſa eſt ibi, cum indicibili ardore ſpiritus, & dulcedinis affectu procidens, cum eoſdem Domini pedes diu deoſculans, fletibus irrigaret vberrimus, nec eorum dulcedine exſatiari poſſet, dixit ei aureum illud os Domini. Dimiſſa ſunt tibi peccata tua, quia dilexiſti multum.[q] Ad hanc vocem ſibi reddita eſt, velut auulſus ab vberibus infans, ad vbera redire geſtiens, vim quodammodo paſſa mulier fidelis, auulſam ſe à pedibus Ieſu Chriſti conquerebatur. Ita ad hunc annum, in quo & alia præſciuit, & prædixit, quin etiam impetrauit; quæ prætermittimus.

o vbi ſuprà. p Prou.28. q Lucæ 7.

I. Acta

1. Acta Capituli, 2. & pauca, atque obſcura fundationes 3. VVormacienſe cœnobium Sanctimonialium. 4. Dictum de Bilcka, inſigni fundatione magni Fulconis: 5. & de ea quædam diſtincta. 6. Xenodochij initia, tranſlatioque, 7. & Moniales adductæ ex Nouo Boſcho. 8. Notata quædam. 9. Egenorum curæ prouiſum, 10 & ſepulchrum vtriuſque fundatoris.

CAPVT NONVM.

1. ACTA huius anni pauca, ſed quæ non leuiter videantur indicare Sanctam ſimplicitatem illius ſæculi. Præceptum eſt, *vt in proceſſionibus, quæ fiunt in Ordine, duo cerei à duobus Monachis, indutis albis candidis, deportentur.* Adeo poſt centum, & triginta annos, vnico dempto, à prima fundatione primitiua illa paupertas, & humilitas, etiam in his, quæ ad Deum, conſeruabantur. Nec credo, crucem omnino ſine luce, ſed cum vnica tantum iuxta veteres ritus in proceſſionibus conſuetam circunferri. Iuxta veteres, inquam, & primos ritus, in quibus pro Diuinis celebrandis, vnicum candelabrum,[a] idque ex cupro, aut ex ferro, permittebatur. Verum, vt in hac lege palam videas, quos venerari poſſis, antiquos mores: ſic in alia degeneres inuenies (quæ humanarum rerum conditio eſt) & ſacratiſſimam carnium abſtinentiam, non omnino illibatam, & inconcuſſam, quandiu talis lex eguit promulgari. *Vt in ſeptuageſima carnes non comedantur.* Crediderim indulgentia Abbatum factũ, vt ea die debilibus, & ſenibus ad reficiendas vires, ſeorſim à Conuentu miniſtraretur, quod tamen nullo quæſito colore permitti poſſe, hac lege lata concilium pronũciauit.

a Exord. Parui c.18.

2. In Chronologia Abbatiæ tres notantur hoc anno natæ. *XII. Kalendas Maij Abbatia de Gratia Dei in Anglia. De Heritene in Polonia, incerta die; neque aliter in Scotia quadã alia ſub S. Eduardi aduocatione. Gratiam Dei alio nomine vocari, mihi perſuadeo, ſub quo à Nicolao Arſeldio commemoretur. Sub hoc ab Auberto Miræo[b] notatam video; ſed nulla alia notitia clariori. Et ſunt duæ aliæ Abbatiæ eiuſdem nominis in Burgundia, & Pictania, quarum ſuperius fecimus mentionem. De Heritene nihil prorſus, quod dicam habeo, niſi forte Hadington Sancti-Andraana in Scotia; de qua ſupra loquuti, atque longe antiquiorem non dubitamus. Locus Sancti Eduardi, (nam ſic vocatur) inuenitur inter filias Rieuallis in Diœceſi S. Andraana, adaugens lineam Eccleſiæ Claræ-Vallenſis. Alij filiam Melroſa, & alio nomine Kinormach vocari tradunt.*

b in Chron. Ciſt.

3. *Notiora duo alia cœnobia Sanctimonialium in vtraque Germania, quorum alterum hoc anno cœpiſſe legitur, alterum accepiſſe Xenodochium (nam id exemplum ab Hiſpania, vt puto, acceptũ in Huelgueñſi cœnobio, late per alias nationes diffundebatur) cui Moniales præeſſent, cum primum poſſent ad locum tranſitura. Et primum quidem Henricum auctorem habuit, VVormacienſem Præſulem: ſecundum, Trunam nobilem mulierem, & Fratrem eius magnum illum virum, Fulconem Gandauenſem, cuius ſupra meminimus, cum de prædicatione Iacobi de Vitriaco aduerſus Albigenſes ſcriberemus. De primo in Chroni. Sponheimenſi, Ioannes Tritemius.[c] His temporibus Henricus, Epiſcopus VVormacienſis, filius Comitis de Saraponte, fundauit cœnobium Monialium, in Kirſchgartem, extra muros ciuitatis VVormacienſis, poſuitque inibi Moniales Ciſtercienſis Ordinis, quæ ipſum locum per annos fere ducentos ſub eadem Religione inhabitarunt, vſque ad tempora Friderici Epiſcopi, qui anno. M.CCCC.XLIII. Monialibus expulſis, canonicos Regulares de bona obſeruantia reformatos introduxit.* Hactenus huius Abbatiæ initia, & finis, quæ non ab alio diſtinctius tradi inuenio.

c Ad ann. 1216.

Bilokani cœnobij, & Xenodochij, Monialibus adſcripti, iuxta Gandauum, maior notitia ex Belgicis ſcriptoribus, quamuis & nonnihil confuſionis, ſi exacte examinentur, parere valeant. Aubertus Miræus fundationẽ Xenodochij à fundatione cœnobij non diſtinguens, ſed neque à Xenodochij tranſlatione (quæ tamen omnia diuerſa eſſe conſtabit) vtramque referendam eſſe putat, ad tẽpus recuſatæ à Fulcone prædicationis. Sic enim habet.[d] *Bilokanum cœnobiũ, & celebre eiuſdem nominis adiunctum Noſocomium, ſeu Hoſpitale, vt vocant in vrbe Gandenſi, ſuo ære conſtruẽdam curauit, vir pietate, & ſapientia clarus, Fulco Vtenbonius, patria Gandauenſis, & Canonicus Inſulenſis, qui anno Chriſti M. CC X floruit. Quo tempore, cum expeditio in impiam Albigenſium Sectam, Innocentij tertij Pontificis Maximi decreto, & S. Dominici conſilio, eſſet ſuſcepta; Iacobus Vitriacus, (poſt Aſconenſis in Syria Epiſcopus, & S R. E. Cardinalis) ab eodem Innocentio Legatus in Belgium miſſus eſt, qui militiam ſacram contra hæreticos Albigenſes, Apoſtolica auctoritate promulgaret, in eamque adſcriptos ſigno crucis ſignaret. Vrſit itaque Vitriacus Vtenbonium, vt eam expeditionem ſuis ad populum concionibus commendaret. Quod cum pertinaciter ipſe recuſaret, atque ad id ſeſe idoneum negaret, ſubito velut irato, ac vindice numine, grauiſſima correptus hemorrhoide; quam vir patientiſſimus annos quatuor, & viginti, tam forti, infractoque tulit animo, vt & obitus ſui diem præſcire, & Chriſti Saluatoris adſpectu ante obitum recreari meruerit.* Ita Miræus. Quibus conſonare videtur Iacobus Mercantius[e] in commentariis Flandriæ, & quidã alij. 4.

d Ad annum 1220.

e lib. 1, in Gandauo.

Ego non dubito occaſione morbi, qui Fulconẽ inualit, Xenodochium ab eo, & à Truna ſorore eius (nam ea etiam fundatrix) conſtructum eſſe. Verum non ſtatim; ſed cum infirmitas dudum proceſſiſſet, & ex his, quæ in ſe ipſe patiebatur, compati aliis diſceret, obiterque ſororem etiam doceret. Quod ſi apud ædes Patrum Prædicatorum, primo conſtructum eſt, vt indicat Sanderus iam referendus, longe recentius eſſe conſtabit liquido, cum ipſemet Prædicatorum Ordo non incœperit ante annum Chriſti M. CC. XVI. Sed neque ſtatim Gandauum occupauerit. Melius ergo Sanderus in hac parte, qui primo Xenodochium fundatum tradit intra mœnia Gandaui in ea parte vrbis, quam nunc occupant Patres Prædicatores, nullis Monialibus ibidem conſtitutis quibus cura infirmorum committeretur. Mox eo loco relicto Prædicatoribus, tranſlatum extra mœnia, idque ad hunc annum, conſtructo illic contiguo Monaſterio, ad quod inhabitandum Moniales Ciſtercienſes ex Nouo Boſcho adductæ, ex commiſſione Abbatis Claræ Vallis deputarentur: eas demum veniſſe ſequenti anno ſub auſpiciis Abbatis Bodeloenſis, cum per eundem Abbatem Claræ-Vallis, ab ipſa Bodeloenſiũ reformatione, 5.

commiſſæ

commiſſæ erant. Verum quo ordine hæc omnia facta ſint, & qui interuenerint in vtriuſque operis, Xenodochij nimirum, & cœnobij, promouenda ſtructura, & dotatione, eiuſdem Sanderi verbia proſequi libet, in quibus, ſi quid fuerit difficile, notatione ſubiunctis, etiam dicemus. Igitur in ſuo opere de rebus Gandauenſibus, loquens de Bilo-
f cap. 10. ka Hoſpitali, hæc habet verba.[f]

6. *Per Trunam Vtenhouiam nobili loco natam, & per Fulconem eius Fratrem, Eccleſia Inſulenſis Canonicum, incorrupta conuerſationis virum, ciues Gandauenſes anno M. CC. XX. iuxta Prædicatores, Noſocomium hoc ad pauperum ſolatia, & agrorum, præcipuè huius vrbis, receptaculum inchoatum fuit, fundatumque, partim proprijs, & partim etiã Hoſpitalis vetuſti bonis, quod in parœcia S. Nicolai ſitum, vulgo Vittorx vocabatur, ac incendio, aliiſque caſibus collapſum, ſuis opibus ſed reſtaurare non poterat. Domum itaque ipſa ſuam, cum his, quæ adhærebant, quam iuxta Diui Michaelis Eccleſiam poſſidebat, in primũ hunc vſum contulit. Quod Chriſtiana liberalitatis exemplum complures, collata etiam aliqua ſuarum facultatum portione ſequerentur, ac illud ab omnibus paſſim approbari inſtitutum, videret Epiſcopus Tornacenſis, idem Ferdinando, ac Ioanna, eius coniugi, Flandriæ Hannoniæque tunc Principibus, commendauit. Qui eiuſdem inſtinctu, videntes locum huic propoſito iuxta Diuum Michaelem minus idoneum omnem illam tractam extra Cupam, vſque ad Tarreportam, quæ vulgo leproſorum vocabatur, vrbi adiacentem, ac Biloka nominatum, Hoſpitali conſtituendo donauerant.*

7. *Sacellum itaque iſthic, ac Noſocomium, aliaque multa, quæ hanc rem neceſſaria videbantur ædificia, fundatorum opibus, curaque, & auſpiciis piorum illorum Principum, conſtructa ſunt. Prior vero illa domus, quæ iuxta Diui Michaelis erat, vſus Fratrum Prædicatorum eſt applicata, atque anno M. CC. XXVI. facta tranſlatio ſupellectilis, & agrorum, à Diui Michaelis, ad Bilokam, ſiue portum Mariæ, vbi ab eadem Truna, & Fulcone, eius Fratre, cœnobium Monialium Ordinis Ciſtercienſis, ante dicto opitulante Epiſcopo, eſt ædificatum, non ſine multis immunitatibus, ac priuilegiis. Biennio autem antea F. Robertus, Abbas Claræ Vallenſis, Abbati de Bodeloo ſcripſerat, vt cum opus eſſet ex Monaſterio Noui Boſchi, tot in hoc noſtrum Moniales induceret; quot expedire iudicaret, & eaſdem ſuo regimini ſubiiceret. Igitur vigilia Aſſumptionis B. Mariæ anno inſequente, primum iſthic celebrari cœpit officiũ, omniaque eiuſdem Noſocomij bona, Abbatiæ Monialium, & diſpenſationi earundem relicta ſunt.* Hactenus Xenodochij fundatio, tranſlatioque, & vtraque recentior Ciſtercienſium Monialium introductio, quæ in annum ſequentem dilata dicitur, cum in hoc Xenochium ſit tranſlatum.

8. Porro ex his facile licet coniectari, Bodeloenſis cœnobij reformationem non potuiſſe differri poſt annum M. CC. XXV. alias nunquam Abbate Claræ Vallis Monialium adductionem commiſſuro Abbati Bodeloenſi, & multo minus ipſi ſubiecturo Sanctimoniales, quæ in nouo illo cœnobio collocarentur. Verum eſt tamen, quod dicitur de Roberto Abbate, maiorem aliquam ſonare antiquitatem, quippe qui fuerat Laurentij anteceſſor, vt iam oſtendimus obieratque ante annum M.CC.XXV. Sed forte & de Monialium adductione, & de Bodeloenſium reformatione ſub Roberto tractatum, deliberatumque; & neutrum potuit ſub ipſo conſummari, conſummatum tamen ſub eius ſucceſſore Laurentio Hiſpano. Reformatio, quæ expeditior erat, ſub initiis illius Præfecturæ. At Monialium adductio, quæ trãſlationem Xenodochij, & cœnobij extructionem præſtolabatur, ſub eius finem. Sequitur in eodem Sandero de Monialibus, & pauperum adminiſtratione, ipſis concredita, & in principio quidem defectuoſa, ob defectum redituum, cum plures ex his Moniales alendæ eſſent. Verum mox imminuto Monialium numero, exacta, & prouida, quam ad hanc vſque diem perſeuerare, ab Auberto Miræo notatum video. Ergo Sanderus.[g] g vbi ſuprà.

Verum, cum paulo poſt non pauci quererentur, non æquam fieri eorundem bonorum diſpenſationem, 9.
ac plura, quàm par eſſet, adinagi, impendique Monaſterio, ſubtrahi vero Hoſpitali; ad inſtantiam Principis, ac multorum ciuium Gandauenſium anno M. CC XXXVII. facta eſt per Epiſcopum Tornacenſem, Abbatem Claræ Vallenſem, S. Bauonis, & alios, bonorum diuiſio; conſtitutumque, vt cum tam paucis Monialibus, ac ſororibus, quàm decenter fieri poſſet, ſecundum Ordinem Ciſtercienſem, ſeptem horarum canonicarum ibidem officium fieret. Ita Antonius Sanderus, Quibus Aubertus Miræus vlterius ſubdit.[h] *Cæterum Bilokana Mo-* h in Chron. Ciſterc.
niales in Noſocomio cœnobij, muris adiuncto, agros miſeroſque, ſumma charitate excipiunt, & aſſiduam his curandis operam impendunt, pio ſane, ac laudabili Chriſtianæ charitatis exemplo.

Primam Abbatiſſam notat Sanderus fuiſſe 10.
Eliſabetham Vtenhouiam, cognatã fundatricis; at non electam ante annum M. CC. XXX. cui addit alias, quæ facile apud ipſum videri poſſent. Tertia decima in Ordine Gertrudis, dicta de Portelis, inſignis Sanctitatis fœmina, fuit electa anno M. CCCC. cuius vitam, & acta in Menologio Flandriæ relata video, ex quo, & ſuo tempore decerpet, quicumque hos Annales continuauerit. In hoc cœnobio requieſcunt fundatores, inſignis ille Fulco, Trunaque in medio, vt ferunt, Templi, in quo hoc quondam Epitaphium
habuiſſe Sanderus memorat.[i] i vbi ſupra

IN HOC VICINO SACELLO BEATÆ MARIÆ REQVIESCIT DOMINVS FVLCO VTHENHOVIVS, QVI EX HAC LVCE MIGRAVIT ANNO DOMINI M.CC.XL. TERTIO KALENDAS SEPTEMBRIS. AD EIVS SINISTRAM VERO PAVSAT VENERABILIS DOMICELLA TRVNA VTHENTHOVIA, EIVSDEM FVLCONIS GERMANA, QVÆ OBIIT ANNO DOMINI M. CC. XXXXII. TERTIO KALENDAS APRILIS; QVI FAVORE INCLYTTORVM FERDINANDI, ET IOANNÆ, FLANDRIÆ COMITVM, INCHOAVERVNT, ET FVNDAVERVNT HOSPITALE, ET MONASTERIVM, (VNICVM PROFECTO ATQVE SVPREMVM PAVPERVM INFIRMORVM SOLAMEN, ATQVE REFVGIVM.) REQVIESCANT IN PACE. AMEN.

ANNVS CHRISTI M. CC. XXVII. — ANNVS CISTERCII C. XXX.

1. *Conradus ex Germania ad vrbem redux, 2. Sanctorum Epiſcopi, Sozima, atque Bonoſa corpora, 3. ad Claram-Vallem mittit. 4. Honorij mors, & in noſtros beneficentia. 5. Gregorij ſucceſſio, ex Conradi, prius electi, recuſatione. 6. Conradi eiuſdem in Eccleſia Clara-Vallis. 8. Epitaphium 9. memoria Sanctitatis.*

CAPVT PRIMVM.

1. HVNC nobis annum ab ortu Chriſti Domini Milleſimum, ducenteſimum vigeſimum ſeptimum, à Ciſtercio inchoato, centeſimum, trigeſimumque, auſpicatur Conradus ad vrbem redux, cum Gallias, cum Germaniam, cum totum Belgium, quin ſi Abrahamo Bzouio fides conſtet, cum Hiſpaniam etiam, ſupremæ legationis officio fungens, nec ſine ingenti fructu luſtrauiſſet. Certè, ſi tantum virum Hiſpaniæ meruit, quamuis ad breue tempus, dignus eſt, qui ab omnibus Chronologis eius memoraretur. Brabantiam peragraſſe compertum eſt, & in ea viſitaſſe ſepulchrum Beatæ Mariæ Ogniacenſis, cuius recens memoria ſanctitatis, pia deuotione per illud tempus ab omnibus fidelibus, præcipue religioſis, venerabatur. Nec defraudatus eſt à deſiderio ſuo vir plane Sanctus; nam. *De ipſo etiam, (ait Thomas Cantipratanus coæuus author)* [a] *venerabili Conrado indubitabili fide ſuſcepimus, quia cum exiſtens in partibus Brabantiæ, tumulum Beatæ mulieris Mariæ de Oignies ſedulus viſitaret, intempeſta noctis ſilentio, cum oraret, vidit in ſpiritu, ipſam Dei famulam, flexis genibus pro ſe Dominum exorantem; & poſt orationem, eius labores, & ſolicitudinem dulciter conſolantem.* Hæc ad ſepulchrum Mariæ Oigniacenſis. Nec dubium quin Lutgardam, quin Iulianam, vtranque Iliam, Iuettamque, & alias, quæ per Belgij monaſteria Ciſtercium illuſtrabant, viſitauerit.

a lib. 1. ca. 9. num. 8.

2. Reuerſus Romam, Portuenſem Eccleſiam adiit, titulo Cardinalitiæ dignitatis ſibi commiſſam. Eſt Portus, vrbs ad Tyberis fluminis oſtia, olim munita, & florens, nunc deſtructa, & quæ tota in ruinas pene abierit. Ad quem etiam ſtatum temporibus Conradi iam deuenerat. In ea ab antiquo illuſtrium Martyrum corpora, Eutropij, Sozimæ, Bonoſæque, quos Sanctos vtique ibidem celebrari commemorat Romanum Martyrologium [b]. Doluit Conradus cultum minus ſolemnem à paucitate populi: & ſiue Claram-Vallem ardenter amans, ſeu Sancta pignora decentius venerari alte deſiderans; ad vltimum, ſiue mortem ſuam præſagiens, & ſepulturam, & volens ea munire tantis exuuiis obtenta prius, vt credere par eſt, ab Honorio licentia, eadem corpora tranſmittit ad Claram-Vallem, vbi ſe ſepeliri dudum elegerit, & alias decentiori haud dubie cultu, & religioſiori reuerentia venerarentur. Tribus Corporibus adiunxit quartum aliud, ſed ſine certo nomine, niſi quod alicuius Martyris eſſe, ex loco, ex quo deſumpſit, non dubitauit, atque his quatuor æternæ gloriæ ſociis voluit Bernardum, voluit Malachiam, voluit, & alios, qui in Clara-Valle pauſabant Sanctos, quin etiam eos, qui ſuper adhuc erant, condecorare. Extat in inuentario Reliquiarum Claræ-Vallis, authentica memoria Sanctorum corporum, & in Eccleſia venerandum ipſum ſepuchrum, præfixo titulo, quem inde ad nos traſmiſſum Chryſoſtomus Henriquez [c] euulgauit. Eſt autem talis.

b Iulij 15.

c In faſcic. lib. 2. dist. 41.

3. *HIC CONTINENTVR CORPORA SANCTISSIMORVM EVTROPII, ZOZIMÆ, ET BONOSÆ, SORORVM, QVÆ TEMPORE FELICIS RECORDATIONIS HONORII PAPÆ TERTII ASSVMPTA FVERVNT PER PIÆ MEMORIÆ VENERABILEM PATREM, ET CARDINALEM, CONRADVM, QVONDAM PORTVENSEM EPISCOPVM, D ALTARI ECCLESIÆ SANCTI LAVRENTII EIVSDEM CIVITATIS, VBI QVONDAM FVERVNT HONORIFICE, ET HONESTE RECONDITA, ANTEQVAM DICTA CIVITAS AD RVINÆ DESOLATIONIS EXTERMINIVM DEDVCERETVR. PROPTER QVOD, BENIGNA DEI PROVIDENTIA, PER DICTVM REVERENDVM CARDINALEM A PRÆFATO LOCO TRANSLATA FVERVNT, ET BEATO BERNARDO, ET ECCLESIÆ CLARE-VALLIS TRANSMISSA, VT IBIDEM GLORIOSIVS COLLOCARENTVR, ET CVM VENERATIONE DEBITA COLERENTVR; SIC QVÆ TANTÆ PRÆSENTIÆ SACRA CONSIDERATIONE CORDA FIDELIVM AD DEVM DEVOTIVS DILIGENDVM, EIQVE FERVENTIVS FAMVLANDVM EXCITARENTVR, MEDIANTIBVS IPSORVM SANCTORVM PRETIOSIS MERITIS, ET PIA INTERCESSIONE. HIS VERO TRIBVS SANCTIS MARTYRIBVS ADIVNCTVS EST QVARTVS MARTYR, ET COLLOCATVS CVM IPSIS, CVIVS NOMEN ADHVC IGNORAMVS, CVIVS CORPVS SACRVM VNA CVM DICTIS TRIBVS CLARAVA-VALLEM MISIT DICTVS D. CARDINALIS EPISCOPVS PORTVENSIS.*

Ita in titulo, quod ad Conradum attinet: nam de aliis corporibus Sanctorum, ibidem requieſcentium, alia proſequitur. Extant & in inuentario reliquiarum quædam alia largitatis eius veſtigia, & charitatis in Clareuallenſes, etiam in auro, & gemmis, ex quibus vaſa facta continentia Reliquias, illuſtrarentur.

4\. Inter hoc deſiderium ſui cunctis relinquens; verum noſtris præ aliis, quos ſpeciali non ſolum dilectione, fauoreque, ſed etiam largitate proſequebatur, vita defungitur Honorius Papa III. cum Eccleſiam egregie adminiſtraſſet annos decem, menſes ſeptem, & paucos dies. Vir plane magnus, & dignus, ſi quis alius per hæc tempora, qui ſuccederet Petro, & Populo Chriſtiano iura daret. Conſtruxerat Honorius antequam in Pontificem Romanum promoueretur, Eccleſiam Caſæmarij, quam ſummus Paſtor ſolenniter ſacrauit; eidem, Ciſtercienſique, ac Claræ-Vallenſi, nec non aliis ex noſtris, multa dedit, quæ ſemper voluit indemnia permanere. Vndecim Monaſteria vtriuſque ſexus reformari ad Ciſtercium procurauit, reformatis priuilegia multa induiſit. Ciſtercienſibus in negotiis arduis vſus pluſquam centum, & viginti, ex quibus etiam, ad Principes legatos triginta tres: reformatores, & viſitatores Eccleſiarum: non ſolum Regularium, ſed ſæcularium, quadraginta direxit. Biduo à ſua promotione Ciſtercio ſcripſit, quod ſæpe repetiuit: neque aliter Ciſtercienſes res curauit etiam domeſticas, quàm ſi illæ ſolæ ſibi commiſſæ eſſent: Valliſcaulium familiam recens exortam, non niſi ad inſtar Ciſtercij ſancire voluit. Sanctum Robertum, Ciſtercij primum Abbatem, Sanctum Guillelmum, Bituricenſem Archiepiſcopum, atque alios ex Ciſtercio, ſanctis adſcripſit; ſcripta ſua Ciſtercio dedicauit. Demum tot, tantaque dedit in noſtros Charitatis indicia, vt non immerito Generalis ſynodus, quod in morte vnum potuit, libens rependerit, & mortis eius anniuerſariam diem per vniuerſas Eccleſias Ciſtercienſes æternum celebrari lege ſanciuerit, ſtatuto edicto, quod ſuo tempore à nobis reddendum erit.

5\. Altera die ab eius obitu, ſucceſſit Gregorius, huius nominis nonus, qui antea Hugolinus, Innocentij nepos, quippe à patruo Cardinalis creatus fuerat. Cæterum modum electionis eius, nondum vulgatum, & quid in ea Conradus noſter egerit, qualiterque eum eligi potuiſſet, imo eum iam, dummodo conſentiret, electus eſſet, ex chronico Villarienſi placet deſcribere. Compromiſerunt Cardinales, qui aderant, in tres viros ex ipſis probatiſſimos, quorum vnus Conradus, quo non præſtantior vllus ſeu doctrina, ſeu genere, ſeu moribus in toto collegio reperiebatur: duos alios non video nominari. Vterque illorum Conradū deſignauerat, vt ad apicem rerum aſſumeretur, & vnus tantum conſenſus illius deerat: cum ecce vir vere humilis, vere contemptor bonorum temporalium, ab vtroque collega requiſitus; abſit, ait, vt ego me ipſum dicar elegiſſe. Ita in Chronico antiquo Villarienſi ex quo Aubertus Miræus [d], Arnaldus de Rayſe [e], Chryſoſtomus Henriquez [f], aliiq;. Sed Chronici ipſius verba depromo. *Eodem tempore, mortuo Domino Papa (Honorio III.) Cardinales concordare non valentes, in duos Cardinales, & in hunc Reuerendū Patrem compromiſerunt. Et ipſe electus ab his duobus, abſit, inquit, vt dicatur, quod ego me ipsū elegerim in Papam, & ſic alius eſt electus.* Nempe Gregorius nonus in quem, cum nollet Conradus in ſe ipſum, cæteri propter ipſum conſenſere. Hæc iam ſecūda ſupremæ dignitatis humilis recuſatio, per Cardinales Ciſtercienſes facta; nam primā ab Henrico Albanenſi ſupra retulimus, niſi quod hoic ab electione dubia, & quamuis probabili, adhuc in pendenti, antequam fieret, reſilire facilius fuit: Conradus electionem factam refugit, aut cui nihil deeſſet, quod non ipſius ſuffragio, ſuppleri poſſet.

d in Chron. Ciſt.
e Septembris 30.
f Tam in faſciculo quam in Menol.

6\. Hæc fere vltima actionum Conradi fuit digna, quæ illuſtrem vitā, glorioſamq; glorioſiori adhoc fine coronaret. Quippe hactenus magnus infra Tiaram, tunc etiam ſupra, & quā ſe ſpernere mundo demōſtrauit, inferiorē oſtendit, ac ſupra ſummum inuenit, quo euolaret. Tum vero, quem iam mundus non capiebat, cœlū ſuſcepit; & quē Gregorius, ſuffragio eius electus, quem Cardinales, quē Eccleſia tota, velut humano maiorem venerabantur, amiſere repente, cum menſes ſex a electioni ſuperuixiſſet. Obiit in feſto Sācti Michaelis, vltima die Septembris, non ſine ingenti luctu totius vrbis. Eius in morte cygnea plane vox & digna homine, qui recens ſummum Pontificatum recuſauiſſet. *Vtinam vſque in hanc horam in Villario ſub diſciplina vixiſſem Regulari: & cum culina hebdomadarijs ſemper ibidē ſcultellas abluiſſem.* Funus ad Claram-Vallem delatū eſt, ipſo ita præcipiēte, dum adhuc viueret. Ibi ſepultus eſt in præſbyterio, iuxta ſepulchrum Sancti Malachiæ, modico interuallo, quod alteri Cardinali Iacobo de quo infra dicemus, reſeruabatur. Sepulchro, ſiue inciſa, ſiue appenſa tabella eſt, quæ vitam eius breuiter deſcribit, & quæ in libro ſepulchrorum Claræuallis, tum ex eodem cœnobio ad nos trāſmiſſo, tum à Chryſoſtomo Henriquez vulgato, hæc habet verba [g].

7\. *In eodem presbyterio, iuxta prædictum Dominum Iacobum Cardinalem, ad ſiniſtram minoris altaris, iacet bonæ memoriæ Dominus Conradus, frater olim Comitis Egini de Friburg, qui primo Villarienſis, deinde Claraualleniſis, poſtea Ciſtercīēſis extitit Abbas & demum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus Cardinalis. De ipſo legitur illud, memoria dignum, quod digiti ſacri, quibus Dominici corporis, & ſanguinis hoſtiam offerre ſolitus erat, ſancta luminis claritate frequenter effulgere viſi ſunt, vt noctis et tenebras, tanquam meridiem illuſtrarent. Plurimis locum Clarauallenſem decorauit Reliquiis, inter quas eſt caput S. Vincentij, & Chriſti Martyrum Eutropij, Zozimæ, & Bonoſæ ſororum. Legationis à latere functus eſt officio multoties, in quo varias hæreticorum perfidias magnifice compeſcuit, & repreſſit. Cum denique in tranſmarinis partibus diem tranſitus ſui de hoc mundo propinquare agnoſceret, inſtantiſſime præcepit, vt oſſa ſua deferrentur ibidem; quæ voluntas eius vltima per Clara-Vallenſes fideliter eſt impleta. Obiit autem anno gratiæ M. CC. XXVII. Pridie Kalendas Octobris.* Hactenus Epitaphium, ſiue memoria ſepulchri Claræuallenſium. In qua tamen: in tranſmarinis partibus obiiſſe, eodem ſenſu dicitur, quo vota ad limina Apoſtolorum, etiam à Gallis facta, vltramarina ſolent nuncupari.

g in faſcic.

8\. Hinc corrigendi veniunt Onufrius Panuinus, [h] Arnoldus VVionius [i], hiſtoria Rauennæ, aliiq;, qui ab anno M. CC. XXV. vſque ad M. CC. XXXIV. præter eū, in quo obiit, nullū fere omittunt, quem non aſſignent. In Chronico Villariēſi aliud illi Epitaphium ſcriptum lego carmine hæroico, vt vocant leonino, nec pro ætate omnino cōtemnēdo. In eo quædā de morte quaſi in communi, quædā de ipſo. Qui Conradū cōcernunt (nā cæteri duriores, & fortaſſe mēdoſi) hi ſunt verſus.

h De vitis Pontif. & Card.
i In ligno vitæ.

Conradum tot in alta gradum firmaſſe recluſum
Cerne ſole, feriente collo iam pendere fuſum.
Iamq; iacet, neque aſtrata tenet, cum præmia cernat,
Præcipuum flos, Roma, tuus ſuper æthera vernat,
Planta Ducum, Villare, tuū deſcendit in hortum:

Deuq

Dein habuit, Bernarde, tuum conſcendere potum.
Mox matris pater, imo patris pater ordinis eſſe
Promeruit; demum meruit tibi Papa, coeſſe,
Papa contradians; Conradus et, quaſi Sole
Luna rotunda fuit tibi, teſtis Roma fidelis,
Hiſpidam cum raſit Conradus corpore barbam,
Ordinis, Imperij, collum, Romaque coronam.
In clauſtro Daniel, Noe in portu Pontificatus,
Imperioque Ioſeph: modo Beniamin in Paradiſo.
Anno milleno, ducenteno, trinoueno,
Luce ſua cælis manus intulit hunc Michaelis.

9. Memorant cum eximia laude virum omnes ſcriptores, quotquot res Italas, Germanas, Gallaſque, & Belgicas ſcripſerunt. Tum authore familiæ Dominicanæ, quam egregie promouit: vt hoc plane glorioſum inſtitutum, ſub Arnoldo Ciſtercienſis Abbate conceptum, & ſub Fulcone, tum Romæ, apud Pontificem, tum Toloſæ exortum; ſub Conrado adoleſceret; & nunquam non Ciſtercium obſequioſum (nam beneficium non dicam) experiretur. Inter illuſtres ſanctitate viros ordinis Ciſtercienſis, non ſolum à Noſtratibus, Ioanne Abbate Ciſtercij, cæteriſque, ſed ab exteris etiam Auberto Miræo, Hugone Menardo, Arnoldo de Rayſe, & aliis connumeratur. Caruiſſe Eccleſiam eius Portuenſem quatuor integros annos ſucceſſore, ex Pontificum & Cardinaliumque catalogo apud Ciaconium videtur colligi, quippe primum ab ipſo ſuffectum tradit Romanum, qui in legatia Galliæ illi ſucceſſerat; ex diacono Cardinali Sancti Angeli creatus Epiſcopus Portuenſis. Crediderim in venerationem Conradi factum, quaſi integra, & recenti eius memoria, vix alius vacuam occupare ſedem, quam repleuerat ipſe, iudicaretur.

---

1. Ioanna Flandria, ex Marketa fundata, fructum reportat, 2. Ferdinando marito tandem libero. 3. Indicta Hieroſolymitana expeditio, 4. & Sancto Edmundo ad Angliam iam reverſo, 5. prædicatio crucis iniuncta; 6. qua acceptata ab ipſo, 7. ſermonem confirmante multis miraculis: 8. quibus ſigna de cælo etiam adiuncta, 9. & multa millium millia cruce ſignata.

CAPVT SECVNDVM.

1. ILLVSTRAVIT initia præſentis anni libertas Ferdinandi Flandriæ Comitis, quæ ex Ioanna Comitiſſa, Imperatoria Balduini filia, ſub finem vitæ Ciſtercio deſtinata, tum ex Marketæ illuſtri Monaſterio eo fine fundato, anno præterito, in his Annalibus venit memoranda. Igitur Ferdinandus, qui ante annos duodecim, in prælio apud Bouinas cum Ottone Imperatore victus, atque inter alios à Philippo Rege captus, ſub ipſo nouem, & Ludouico filio tres annos integros in cuſtodia exegerat; hoc iam tandem ſub Sancto Ludouico, interueniente in terris eius matre, Regina Blancha, Ferdinandi matertera; ſed multo magis in cœlis matre Chriſti; à cuſtodia eductus, dilectæ coniugi, & ſuis redditus eſt, liber à vinculis, ſed non à iuramento; quin pacis conditionibus iuratis, à quibus Flandri omnino reſilirent. Quippe Ioannem, viraginem illuſtrem, qui illam prælegerat per varios ſemper aduerſæ fortunæ caſus, Ciſtercio, & per Ciſtercium præparabat eximiæ gloriæ. Nondum adulta, deſtituta patre, & auunculo tradita, ab hoc, Philippo Regi Franciæ primum, vt ferebatur, mox à Philippo, Ferdinando marito vendita, tum ipſo adhuc viuente, tandiu vidua; non aliter recipere illum potuit, quàm ſi ſuorum à ſe alienaret animos; nec ſic recepto diutius fruitura. Fuere & qui dicerent, Ferdinandum redemptum pretio, quod Ioanna vxor, & Alfonſus frater, qui Luſitaniæ imperabant, perſoluiſſent (adeo nihil turpe Regibus, etiam quod dedeceret abiectos homines) ſed de hoc, nec de Sancto Ludouico, nec de matre eius Blancha, credi poſſit: at Ferdinandus non diu ſuperuixit extinctus anno M. CC. XXXIII. vt ibidem videbimus, neque filium, quem haberet ſucceſſorem, Ioannæ reliquit. Verum de Ferdinandi libertate, quæ incidit in initium huius anni, accuratiſſimum rerum Flandricarum ſcriptorem Iacobum Meierum loquentem audiamus [a].

Hic ait, (id eſt Sanctus Ludouicus, Francorum Rex) interuentu præcipue Blanchæ matris, Ferdinandum comitem, ſobrinum, vinculis ſoluit, poſt annos duodecim, ac menſes quinque, quàm fuerat captus. 2.
Dimiſſus autem eſt ad Epiphaniam Domini; ideoque qui morem ſeruant Romanum, conferunt eius redemptionem in annum vigeſimum ſeptimum. Sunt qui Alfonſi fratris, qui Regnum ea tempeſtate in Luſitania obtinebat, ſimul Ioanna Principis auro liberatum, putant, (alij quod propius vero ſit) Blanchæ Reginæ tantummodo precibus, quæ eius erat matertera, Regiſque mater, condonatum memorant, poſtquam ipſe, vxorque in leges pacis, cuius ſupra meminimus, religioſe iuraſſent, quod tamen nobilitas, ciuitateſque Flandriæ, nulla ratione, vt facerent, adduci poterant. Ita Meierus de libertate Ferdinandi Comitis poſt duodecim annos tandem ſequuta, ſed immediato à Marketæ fundatione: vt credi poſſit, ipſius merito datam, pro qua conſtat ſuſceptam, & impetratam ancillarum Chriſti precibus (quocunque modo euenerit) quo nullo hactenus potuiſſet prouenire.

Hoc ipſo anno nouus Eccleſiæ Paſtor, Gregorius nonus, & Fredericus, Romanorum Imperator, indictam ab Honorio expeditionem aduerſus Sarracenos orientales, dum alter vrget zelo Dei feruens, alter metu, aut cupidine retardat, ingentem attulere cladem Chriſtianis populis; Hæc ex Eliſabetha Ludouici, Lantgrauij Turingiæ, coniuge, hac occaſione vidua, tùm ex prædicatione Sancti Edmundi, quem vtrumque Ciſtercium præſtolabatur, hos Annales concernens, pauca pro more eſt nobis memoranda. *Anno M. CC. XXVII. (ait Germaniæ chronicon, ab H. Muiio collectum, [b] (olim prohibitum, ſed iam permiſſum, quia reuera ad hiſtoriam Germaniæ multum conducit) cum diutius ceſſaret Imperator, videreturque* 3.

a In Annal. Fland. lib. 8.

b Ibid.

do induſtria ceſſare, & cauſas differendi quærere, ne uger maturandum eſſet Hieroſolymam, quod eſſet tot periculis, & caſibus plenum, Pontifex Romanus, Gregorius nonus (nam obierat Honorius Papa) præcepit Frederico Imperatori, vt quemadmodum promiſerat Pontifici Honorio, & ſocero ſuo, Regi Hieroſolymitano, Deoque vouerat, quàm primum cum copiis in Aſiam proficiſceretur; minatuſque eſt illi Pontifex anathematis pœnam, niſi profectionem maturet. Fridericus conſcius protracti voti, pollicetur, ſe libenter, primo quoque tempore iturum; adhortaturque viciſſim Pontificem, vt admoneat reliquos, per Chriſtianum orbem paſſim huic expeditioni deſtinatos. Id Pontifex prompte facit; vt omnes armati, cruceque ſignati, ad diem conuenient Brunduſij præcipit, miſſis quoquouerſum tabellariis. Dictus autem dies eſt primum veris tempus. Hactenus ibi.

4. Erat in Anglia inſignis prædicator, ſanctus Edmundus: ille nimirum, quem docentem Theologiam apud Pariſios, ſeptem ante ſe facvlas ardentes præmiſiſſe ad Ciſtercium, biennio ante, ni fallor, commemorauimus. Quippe iam tunc relicta Academia, atque, acceptatis in Eccleſia Sariſberienſi Canonicatu, dignitateque, ad Angliam remeauerat. Vbi ab ſcholaſticis feriatos diſputationibus ſeriora tractabat, vel in hoc prudens, & dignus imitari, quod ſenex, ſaltem docere aliquid voluit, quod certum eſſet; ideſt, quod non in controuerſiam reuocaretur. Congruat iuuenibus, neque omnino in congruat viris, cuncta diſcutere: diſputent, & inquirant, quæ ſciant ſenes. At totam vitam argumentationibus conſumere, vel decrepitos omnia controuertere: vt nihil vnquam certum, nihil in quo intellectus quieſcat, habeant; vt non dementiæ, infœlicitatis eſt, & Syſiphæ miſeriæ comparandum. Ille ſemper relabentem ſcopulum verſat, hi doctrinas: ille quoties ad verticem veniebat, toties relabebatur; hi cum ſe putant, verum attigiſſe, à culmine recidunt: nec tantum propriis rationibus proficiunt, quantum aduerſariorum reiiciuntur. Turpe eſt iuuenibus, verum non inquirere: ſed hoc peius ſenibus, omnia dubitare: atque hoc morbo plerumque laboramus, qui ſcholaſticis ſtudiis addicti ſumus. Edmundus nullum otium ſibi permittens, negotia ſuis temporibus aptauit; iuuenis didicit, vir veriora inquiſiuit, diſcuſſit, ſenexque indubitata maiorus docuit. Porro in prædicatione adeo excelluit, vt lingua illius videretur clauis audientium cordium.

5. Peruenit id ad aures Gregorij noni, cum recipiendis locis noſtræ ſalutis religioſe intentos, quæreret operarios, per quos Chriſti fideles aduerſus detentores comitarentur. Nec mora: *Sanctitatis eius fama* (inquiunt acta Edmundi) [c]
c Apud Surium cap. 25. *etiam Alpes tranſgreſſa, cum ſummus Pontifex eum crucis amatorem eſſe didiciſſet, crucis prædicationem ei cum inſigni priuilegio demandauit: permittens, vt ab Eccleſiis acciperet res neceſſarias; & eorum metere poſſet carnalia, quibus ſpiritualia ſeminabat.* Hoc illi munus iniunctum à Pontifice, iuxta præceptum Pauli vt quando operaretur, quæ neceſſaria ſibi ad victum ſumeret: *di-*
d Luce 10. *gnus eſt enim operarius mercede ſua* [d]. Sed in hac parte, ſi ita fari licet, ecce plus quam Paulus
e ubi ſupra. hic. Nam *ea poteſtate* (*pergunt eadem acta*) [e] *illi conceſſa, vbi-nam voluit: ſed gratis enunciauit Euangelium, ſuis ſtipendiis, more ab illis, qui militant, valde alieno militauit. Quamobrem etiam Deus in illa legationis functione, & itinere, multis eum miraculis cohoneſtauit.* Ergo Edmundo prædicante crucem aduerſus infideles, & nihilominus nihil accipiente ab his, quibus prædicabat addidit voci eius Deus vocem virtutis, ipſo cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis: quæ & ipſa referenda nobis actorum verbis [f]. f ubi ſupra.

6. *Cum verbum Crucis in Pago Lemeſtrenſi prædicaret, iuuenis quidam, iuuenilibus irretitus oblectamentis, ab eius manibus crucem accipere cupiens ad eum acceſſit. Eum vero fœmina quædam à propoſito reuocare volens, arrepto pallio retraxit, ſed non impune. Mox enim contracta manus docuit eam, non ſibi fas eſſe Chriſto militaturum à tam pia voluntate reuocare. Illa ſentiens Diuinitus ſe percuſſam, flens, & eiulans, voces dabat miſerabiles. Sciſcitante viro Sancto, quid id ſibi vellet? dictum eſt, quid accidiſſet. Tum ille ad mulierem: viſne, inquit, de manu mea Chriſti crucem accipere? Illa confeſtim ſanata eſt. Qui viri recuſarent crucem ſumere, prædicante Edmundo, à quo vel fœminæ cruce ſignabantur? aut quis auderet, à cœpto reſilire, vbi ſic puniebantur, qui retardabant? Rurſus in Pago Stradenſtenſi, illo crucem prædicante, cum iuuenis quidam crucem vellet accipere, amica eius retinuit eum. Sed eam repente cœleſtis vindicta oculorum lumine priuauit: flenti vero, & piorante vir Beatus pro ea orans lumen reſtituit.*

Verum hæc in hominibus, nunc alia ſigna, quæ in cœlo etiam faciebat, ventis, & pluuiæ 7.
imperans, videamus [g]. *Cum VVigornia extra* g ubi ſupra.
templum concionaretur, horrida nubes ſe repente diffudit, vehementer auditoribus imbres minitans. Sentiens vir Dei conſternatos illos iam fugam meditari, ſignum crucis contra illas nubes expreſſit, ita dicens: Præcipio tibi maligne ſpiritus, vt procul hinc abſcedas, nec hunc populum auſus ſis impedire. Dixit, & expulſa mox atra caligine, nubes lucida obumbrauit eos, interim in circuitu cum magna tempeſtate multa pluuia cadente. Sæpe etiam alias diuerſis temporibus pluuiam, & tempeſtatem ab eo loco quo concionabatur, auertit. Non poterant non obedire homines, cui patebant vel Dæmones; cui elementa, cui aër, nubeſque, cui cœlum etiam ipſum obtemperabant.

Sed audi maius aliud, quia diuturnius, & 8.
patentius miraculum, quod quia in materia crucis, qua inſigniebat, quos milites armabat, patratum eſt, tum quia in cœnobio Ciſtercienſium virginum, & Ciſtercienſibus duabus, altera reuelante, altera vero habente reuelationem, pluribus titulis concernit
noſtros Annales. *Alio tempore, ait* [h], *concio-* h ibidem.
naturus apud Becland am, vbi Deo famulabantur Moniales inſtituti Ciſtercienſis, priuſquam eo aduenisset, defuncta Monialis cuidam viuenti Monachæ apparens, Magiſter Edmundus, inquit, huc venturus eſt, & ad populum conciones habiturus. Tu ei filum tali loco repoſitum offeras, vt ex eo cruces efficiat. Fecit illa, vt erat admonita; & cum multa inde confectæ eſſent cruces, permulti ſignati ſunt, nec tamen quicquam fere, de filo deceſſiſſe videbatur.

batur. Hactenus ibi. Certè Edmundus Ciſtercio deſtinatus, vt alia ſolus faceret; at quæ in Ciſtercio miracula patrabat, noluit patrare ſine Ciſtercienſibus: vt ex tunc iam conſortium cum Ciſtercio, atque eadem vtrorumque commertia præſignarentur.

9\. His, & ſimilibus miraculis Edmundi, atque aliis aliorum continuis prædicationibus, effectum eſt, vt ex omnibus Prouinciis Occidentalibus, ingens cruce ſignatorum turba conflueret, qualis hactenus nunquam viſa fuiſſet: ſed inter omnes Anglis præeminentibus, à voce tubæ Edmundi congregatis. *Adeo, vt ex ſolo Anglorum Regno, vt Abraham Bzouius* [i] *ad hunc annum, ſexaginta amplius millia commeuerentur.* Porro quò eos, authore Chriſto motos, vt antea per miracula oſtenderat, ſic etiam poſtea euidentius manifeſtaret, pergit idem author *eorum alacritatem, atque animorum ſtudium conſpicatus ex alto Chriſtus ipſe ſe in vigilia Beati Ioannis Baptiſtæ, è cælo luce clariſſima, clauis, ac lancea perforatum, atque atro cruore perfuſum oſtendit, nihil aliud innuens, quam ſe promptis eorum ſtudiis affuturum.* Hactenus ille; ſumptum ad verbum ex Carolo Sigonio [k], qui & ipſe ex Mathæo Paris [l] tranſcripſit. Sed nos de Sancto Edmundo, quia ſemel iam, vt de noſtro loqui cœpimus, vſque ad hoc tempus vitam ſeorſim dabimus. Nunc ad Lantgrauium Turingiæ, Ludouicum, & per eum ad illuſtrem illius coniugem, Sanctam Eliſabetham, quæ & ipſa tandem Ciſtercij habitum ſumpſit, ſi qua fides antiquis, obiterque ad totius iſtius expeditionis infœlicem euentum, tranſeamus.

i Num. 1.

k Lib. 17.

l Ad hunc annum.

1. Ludouicus Lantgrauius cruce ſignatus, 2. à coniuge auulſus, & ſtatim mortuus, 3. nec ſine multa veneni ſuſpicione. 4 Infælix exitus totius expeditionis ante omnem congreſſum 5. & Diuina prouidentia abyſſus alte perpenſa. 6. Nunciata Eliſabethæ mariti mors: 7. atque ipſa domo pulſa cum ſuis liberis, 8. mendicare coacta: 9. atque ab aliis contempta, patienter ſuffert.

CAPVT TERTIVM.

1\. SICVT Edmundus crucis prædicatores, ita inter cruce ſignatos, qui conuenere, Ludouicus Lantgrauius, Eliſabethæ coniux, primus fuit: zelo nimirum flagrans pro Chriſti gloria, nec propriam ſibi domum decerè putans, quandiu Chriſti cunabula, & ſepulchrum, veluti alienata, ſub infidelium manu detinebantur. *Decretum (inquit Iacobus Montanus in vita Eliſabethæ)* [a] *prodiit ſummi Pontificis; ex eoque crux prædicari cœpit aduerſus Eccleſiæ hoſtes, qui Hieroſolymæ, & circumiacentium Regionum, ſacra tenebant loca. Quæ fama cum multos Chriſtiani nominis Principes, & Templorum Antiſtites, tum Turingiæ nobiliſſimum Principem, ad tranſmarinam profectionem exciuit. Qui ſuſceptam ab Epiſcopo Hildeſamenſium crucem, non ſtatim veſti, vt moris eſt, aſſuit: ſed aliquandiu clam vxore ſeruauit, ne illam, priuſquam iter eſſet ingreſſurus, acerbiore præuij mœroris dolore afficeret. Nec tamen latere diu potuit crux condita: caſu Eliſabetha, dum pro conſuetudine, marſupium coniugis euoluit, reperit. Quam exinde (quia rem vt erat, animaduerterat) animo conſternatam, pius Princeps, allegata periclitantis Eccleſiæ cauſa, blandiſſime conſolatus eſt.*

a Apud ſurium cap. 14.

2\. *Iter tandem ingreſſo, Eliſabeth ſociam ſe dies aliquot præbuit: haud dubium quin amore, quo vnicè Principem diligebat incitata. Sed cum ad poſtremum vtrimque diſcedendum eſſet, Diuinæ charitatis inſtinctu, ad id etiam Rodolfo Pincerna, viro ſpectatæ fidei, adhortante, videre licuit, quanto lacrymarum imbre, quam lugubri vultu ſynceritatem mutui amoris vterque coniugum palam oſtenderet. Eliſabeth domum reuerſa, velut altera Iudith, depoſitis gloriæ veſtibus, ac viduitatis amictu aſſumpto, totam ſe Deo commendauit, eiuſque cultui addixit. Princeps vero poſt confectam proſpero ſucceſſu viam, ad Imperatorem Fridericum in Siciliam peruenit. A quo honorifice ſuſceptus, cum aliquot vrbes cum eodem perluſtraſſet, febribus repente laborare cœpit: quibus in dies magis exardeſcentibus, ad extremã vitæ perductus; cum à Patriarcha Hieroſolymitano, Euchariſtiæ, & Vnctionis Sacramenta Chriſtiano more ſuſcepiſſet, ad tertium Idus Septembris deceſſit. Verè pius Princeps, & dignus, qui non peregrè, ſed domi, diem ſupremum obire meruiſſet, niſi parum referret, vbi terrarum mortales naturæ concederent, qui mori ſemel habent.* Hactenus, de Ludouici diſceſſu, & morte, adeò immatura, dolendaque vxori, quæ illum ardentiſſimo charitatis amore proſequebatur.

Verum quo magis viduæ dolendum foret, & nulla pene acerbo mariti funeri circũſtãtia mœroris non adeſſet, non defuere, qui dicerẽt, Ludouicum non morte naturali, ſed violentá, Imperatoris Friderici fraude ſublatum eſſe. Ita in compilatione Chronologica: quæ inter ſcriptores Germaniæ ſine nomine authoris circumfertur. *Eodem anno (inquit)* [b] *id eſt, M. CC. XXVII. multa turba crucè ſignatorum congregata apud Brundiſium (corrige Brundiſium) qui pariter cum Friderico Imperatore in terræ Sanctæ ſubſidium tranſfretarent, ſed dolo Friderici Imperatoris interueniente, illud paſſagium impeditum fuit: magna militia illa Chriſtianorum, qui amplius quam ad LX. millia æſtimabantur, deſiderata fuit. Et Lantgrauius Turingiæ, Ludouicus, paratus corde, & corpore, cum omnibus ſuis tranſiit mare in ſubſidium terræ Sanctæ: ibique apud Otrantum, vt ferunt, veneno intoxicatus fœliciter obiit.* Hactenus ibi. Paulus Langius in Chronico Zitizenſi; Imperatorem à morte Ludouici turbatum tradit: ſed ſtatim ſubiungit [c]. *Cum fama eo eſt cognita, quod illico, mortuo Lantgrauio, omnem eius ſupellectilem diripuerit.* Certe hac infamia Fridericum reſperſum, Carolus etiam Sigonius [d], aliique, ex quibus Bzouius ſumpſit, teſtificantur. Quo magis ab authore [e], quam ab euentu; & de crimine magis, quàm viduitate, fœminæ verè Sanctæ dolendum foret. 3.

b Ad hunc annum.

c Hoc anno.

d De Rebus Italiæ lib. 12.

e Hoc anno num. 4.

4. Cæterum, quia non ſolum Ludouicum, ſed & tot millia hominum diximus periiſſe in infœlici hac expeditione, quam per prædicationem, per miracula promouiſſet Edmundus, & cuius nos euentum propalaturos promittebamus; antequam hæc nunciemus Eliſabethæ, quid de reliquis factum, & qualiter ante congreſſum omnes ſublati ſint, aut fœde retroceſſerint, videamus. *Ingentes copiæ (ait Hadrianus Mutius in ſuo chronico)* [f] *ad Brunduſinum conuenerunt. Expectatus diu Fridericus Imperator, detinebatur enim morbo graui corporis: multi alias cauſas ſuſpicabantur eſſe: alius aliâ fingebat. Dum autem illic moram facerent tanta copia, aëris nouitate tentantur. Fortaſſe corruptus fuit aer ex fœtore qui conſequi ſolet magnos exercitus. Magna igitur multitudo moritur; etiam clariſſimi duces, ex quibus fuit & Turingia Lantgrauius. Potiſſimum enim Germani, aſſueti frigidiori cœlo, peribant, calidiorem enim aerem ferre nequibant. Item fontium potu frigidiſſimorum, viniſque abſtemii domi vſi, illic nullam ſimilem fontanam aquam, vinoſiſſima, & calidiſſima vina tantum reperiebant.* Atque hæc quidem ante aduentum Imperatoris, acerba, & triſtia: poſt ipſum ignominioſa alia fuere. Nam pergit author. *Tandem magna pars exercitus prope æſtatem abrepta, menſe Auguſti venit Fridericus; nec moratus ob peſtilentem aërem, cum omni claſſe Brunduſio diſcedit; & Aſiam via recepta petit; ſed in medio curſu vertit claſſem & reuertitur non ſine ignominia. Palam enim iam omnes clamabant formidoloſum hominem, mollem, peruerſum; nunquam enim in animo habuiſſe proficiſci contra hoſtes fidei, imperio dedecus eſſe.* Hactenus ex chronico illo Mutij, quæ ſatis ad euentus cognitionem.

5. Cæterum mihi conſideranti tot miracula ad commouendum orbem; tot iam commoti; Diuinæ voluntatis, adeo manifeſtas oſtenſiones, approbationeſque; atque omnia componenti cum his euentibus; niſi fides contrarium docuiſſet, exclamare liberet cum poëta [g]:

Ludit in humanis Diuina potentia rebus.

Aut cum Hebræis egreſſis de Ægypto in manu potenti, & brachio excelſo; ſed in deſerto afflictis in fame, in ſiti, in Diuinæ vindictæ cogitationibus [h]: *deirco adduxit nos de Ægypto, vt occideres in ſolitudine.* Haud aliter Bernardi Parentis tempore, totus orbis commotus, miraculis voluntatem Dei pandentibus: ſed euentu contrarium proclamante: quippe irrito, vt nunc, etiam conatu; nequicquam aliud, quam ſtrages Chriſtianorum, & miſerandas cædes prælaturo. Nec fœlicior, quæ Henrico prædicante expeditio tentata, vt ſupra vidimus. Demum neque eam, quæ ſub ſancto Ludouico, paucos poſt annos cœpta, infra videbimus. Quæ de celebri illa ſub Bernardo multis ſunt reuelata, ibidem diximus: idem de aliis credimus: neque voluiſſe Deum perire corpora, niſi vt ex animis, ea morte defœcatis, vacuæ Angelorum ſedes inſtaurarentur. Illud compertum, ſalutis noſtræ loca ſemper à nobis cum pietate repeti, ſemper à Deo ſine iniuſtitia denegari. Sed de his ſatis. Redeo ad Eliſabetham, quam triſtis nuncius manet de morte viri.

6. *Nunciis, qui iam triſtem perferebant (ait Iacobus Montanus in vita Sanctæ)* [i] *Turingiam ingreſſis, prudenti amicorum conſilio prouiſum eſt, ne ab aliquo mortalium, præterquam à Sophia matre, Eliſabeth viri mortem audiret. Timebatur enim tenuitudini muliebri, ne forte ad præcipitem cuiuſpiam narrationem, animum eius grauiori vulnere ſauciaretur; vt ſunt omnia ſubita ad repentinam animorum mutationem efficacia. Sophia nihil morata, vbi agentem in arce inuenit Eliſabeth, poſt familiaria ſalutationis verba, ſic eam conuenit. Ne grauatum accipias, ô filia, ſi quæ Principi filio meo acciderint, tibi declarauero. Quibus Eliſabeth auditis, captum eſſe ſuſpicata, reſpondit: ſi captus, atque in vincula coniectus eſt frater meus, quam primum per Dei gratiam, & amicorum magnificentiam liberabitur. Tum Sophia; dicm, inquit, ſuum obiit. Percuſſa mox graui mœſtitudine ad tam infauſta res nuncium Eliſabeth, conſertis inuicem manibus, amariſſime flere cœpit; dicens: ſi mortem frater meus obiit; & mihi quoque poſthac mundo eiuſque vanitatibus defuncta, morietur mundus ipſe. Videre tunc erat, vt dolorem de morte Principis conceptum, augeret deſolatio illuſtris viduæ cunctiſque impræſentiarum conſiſtentibus, lachrymas exciret vberrimas.* Hactenus Iacobus Montanus in Sanctæ vita.

Agebat Eliſabetha annum vigeſimum, cum chariſſimo ſibi viro orbata, viduitatis ſuæ damna ſentire cœpit: tribus tamen ab eo ſuſceptis liberis, qui patrem referrent, & inter eius memoriam, & deſiderium matris, lachrymas dum cierent, conſolarentur. Sed ô humanarum rerum inconſtantiam, fallaciamque! qui aliis viduis aſylum eſſe ſolent, Eliſabethæ in dolorem conuerſi ſunt; nec minus vulnerarunt teneram mentem relicti filij, quàm ſublatus vir: hic, quod amiſſus inueniri vltra non poſſet; illi, quod orphani pene antequàm nati, exhæredati ſimul, atque hæredes, & mendicare cum matre compulſi ſunt in ſuo ipſorum Dominio; vix inter pauperes alios admittendi. Qui olim Aulici Matrimonium diſſuaſerunt Ludouico Lantgrauio, in ſancta virgine abhorrentes mores, moribus ſuis diſſimiles; eoſdemque in nupta ſexennio paſſi, ſub onere virtutis agonizabant: cum primum excutiendi graue iugum, ſibique intolerandum, aut viam, aut præcipitium inuenere, omni effuſo pudore conati ſunt, vt filiis excluſis, Henricus, Ludouici frater, ipſius Dominio ſubrogaretur. Idque adeo impatienter, vt primo matrem, mox etiam liberos à propria domo expellerent, neque eſſent, qui auderent eos excipere præ timore Aulicorum, qui ſanctam fœminam perſequebantur. Nam audi quod ſequitur [k].

8. *Paruo poſt tempore Magnates quidam, qui Henrico, defuncti Principis fratri, per ætatem ad regendum Principatum nondum idoneo, authores erant, poſthabito Dei timore, ac publica honeſtate contempta, afflictam Dei famulam grauius afflicturi, fortunis omnibus exutam, ſeu ignobilem aliquam arce coegerunt excedere.* Et paulo inferius. *Cum autem propter ſæuitiam illorum, qui arci præſidebant, vix vnus, aut alter reiectam recipere auderet, hoſpicio, ſuum ingreſſa deſolata mulier, magnam noctis partem duci conſumpſit. Quo cum & liberi eius nouo inhumanitatis genere ex arce fuiſſent allati, pari cum matre infortunio conſtringendi, credi poteſt, dolori additum eſſe dolorem acceſſione grauiſſima; tum quod hyems erat, tum quod ipſa & domeſtici, & rerum omnium inops, ne tantillum quidem habebat, quo ſe, ancillas, liberoſque vel vnum diem ſuſtentaret. Neceſſitate ergo, quæ legem non habet, coacta, Sacerdotis cuiuſdam hoſpitium precario, aut mendicabulo potius conſequitur.*

Vbi

f vbi ſupra.
g Ouid. lib. 4. de Pont.
h Ex. 14. Nu. 21.
i Apud Surium vbi ſupra.
k cap. 15.

Vbi cum non tantum incommode, ſed & miſere degeret, in amuli cuiuſdam ſui ædes, quæ pro ſpatio commodiores videbantur, iuſſa immigrauit. Sed neque ibi agenti potuit vlla vel commoditas, vel quies contingere, quando & hanc domeſticorum petulans ad inferendas iniurias libido perturbaret, & illa denegatum iuſſa manſionis ſpatium intercideret. Hactenus Montanus. Diuus Bonauentura eò miſe-
l Serm. de eadem S. Eliſabetha. riæ perueniſſe ait, vt in area porcorum pernoctauerit. [l] *Cum eſſet filia Regis, expulſa fuit à dotalitio ſponſi, poſt mortem eius compulſa in paupertate manere, & in area porcorum pernoctare.* Ita ſanctiſſimus Doctor Bonauentura.

9\. Eliſabethæ oppreſſionem, & abiectionem, ſub initiis ſuæ viduitatis, repulſæque, non mediocriter declarat euentus ille, quem Montanus refert, obiter conditionis humanæ mores, ingra-
m Apud Surium vbi ſupra. titudinem, & nullius æqui, boniva reſpectum ſed ſolius vtilis, nobis proponens. [m] *Anus quadam erat, cui Eliſabeth languore pariter, & inopia preſſa multa pietatis beneficia præſtiterat. Forte his duabus, è diuerſo obuiam ſibi medio itinere factis qua tranſiturus muſſita erat extantibus via ſilicibus, ob profundioris cæni volutabrum; anicula cedere, benefactrici ſuæ dedignata, tam rigido, proteruoque impactam occurſu in cænum deturbat. iacentemque viſu, & cauillis inceſſens abit. Eliſabeth perlitis plurimo luto veſtibus, adeo miti animo illatam tulit iniuriam, vt exundante interioris conſcientiæ gaudio, vultum ſerenitate perfuſa, ſubriſerit.* Hæc ad hunc annum turbida, & aduerſa. Cæterum qualiter ſedata hac tempeſtate, fœminæ ſanctæ tranquillus dies illuxerit, & cum ſuſceptis Ludouici Lantgrauij oſſibus, cuncta ſimul receperit; mox vt receperit, pro Chriſto dimittenda, anno ſequenti, quo eueniſſe conſtat, fideliter ex more reddendum erit. Nunc quæ promiſimus Edmundi vitam, & acta vſque ad hoc tempus, quia pluries nobis referendus eſt, ante aſſumptum Ciſtercium proferamus.

---

1. Sancti Edmundi parentes, patria Natiuitas. 2. Ratio nominis, & ſub matre ſancta educatio. 3. Quos Oxonia à Virgine, 4. & à Chriſto, 5. fauores ſuſceperit? 6. Et quas item de Cælo caſtigationes? 7. Pariſiis pro caſtitate acriter pugnat, 8. & carnem ſuam debellat 9. intus, & extra.

CAPVT QVARTVM.

1\. PATER illi Eduardus, mater Mabilia, bonis ſiue naturæ, ſiue fortunæ mediocriter pollentes, virtutibus vltra mediocritatem illuſtrabantur. Ingrediens mundum, qua erat decorandus, puritatem, & mortificationem præ ſe tulit, hanc dum per totam diem manſit exanimis, adeo vt ſepulturæ eum mandaſſent, niſi mater
a Saeculo 13. cap 7. obſtitiſſet. *Quod forte, ait, Arſpheldius*, [a] *præſagium fuit, quod mundo ab ipſa infantia moreretur:*
b Cap. 1. Nouemb. 12. illum, dum *præter communem naſcentium morem (ait Laurentius Surius)* [b] *ita mundus è maternis viſceribus eius ſingulari beneficio prodiit, vt mundiſſimus pannus, cui inuolutus fuit, nullam prorſus maculam ab eo contraxiſſe videretur, ita vt obſtetrices rei nouitate perculſa non immerito, magna admiratione aſpicerentur.* Hæc in Edmundi natali duo prodigia, iam magnum aliquid, admirandumque præſagiebant de ipſo, vt merito, quod
c Luca. 1. de Ioanne Baptiſta proclamaretur. [c] *Quis putas puer iſte erit?* Etenim manum Domini cum illo eſſe, per ea, quæ in ipſo viderant, demonſtrabatur.

2\. Baptizatus, Edmondus dictus eſt; neque in ratione aſſumpti nominis concordantes Authores inter ſe video: quos ſequitur Arsfeldius, id fa-
Saeculo 3. c. 7. ctum putant *quod in die Edmundo Regi, & Martyri, dicato, in mundum emerſit*: quos verò Surius, [d]
d cap. 1. Nouemb. 26. duas alias tradunt, alteram à munditia, quam præ ſe tulit; alteram, quod cum Mabilia mater puerum adhuc in vtero geſtaret, ad Beati Edmundi Martyris monumentum orans, illic primum vitalem in eo ſpiritum deprehendiſſet. Vtcumque fuerit, baptizatus ſimul cum lacte à parentibus ſanctis, pietatem, & ipſe à Deo gratiam haurire viſus eſt, ſupra ætatem adultus ho-
e vbi ſupra. neſtis moribus. Et quidem parentes ait Arsfeldius. [e] *In ipſa coniugij ſpecie, Monaſticam plane, Religioſamque vitam æmulati ſunt. Quam & pater aſſentiente vxore, in Monaſterio Euchamenſi amplexus poſtea eſt. Mater, licet Abingdoniæ reſederit domi exactiſſimam quandam viuendi rationem ingreſſa eſt, nocturnaſque in Monaſterio vigilias ſedulo ſeruauit Carnemque non ſolum cilicio, ſed lorica ferrea caſtigauit. Miramque quandam, penè qua incredibilem viuendi ſeueritatem in filium puerulum transfudit Qui in tenella ætate teneros artus cilicio preſſit, ſingulaſque ſextas ferias in aqua, & pane tranſegit, Dominicis, & Feſtis diebus nihil guſtauit, antequam totum Pſalterium percurriſſet Adeo ille non prius dicere, quam facere, ſed etiam facere, antequam adhuc didiciſſet, viſus eſt.* Hæc educatio domeſtica Edmundi quandiu intra proprios.

3\. Aſt, vbi eos per ætatem egredi licuit [f] *ad ſcholas deinde, Academiam que Oxonienſem tranſmiſ-* f Idem Arsfeld vbi ſup.
ſus, cum inſigni omnium virtutum profectu, in litteris etiam inſigniter ſupra æquales ſuos profecit. Celebre illud de eo commemoratur, quod cum adhuc Oxoniæ grãmatica operam daret, & in tenella ætate firmo animi propoſito conſtituiſſet apud ſe, pudicitiam ſuam integram, & illibatam, adhibitam vſque conſeruare, ſe Beatæ Mariæ Virgini ſolicitis precibus totum commendarit; eamque ad proſperum, & fœlicem ſui propoſiti, totiuſque vitæ curſum conficiendum non modo inuocarit, ſed nouo ſtratagemate, eam ſibi, immiſſo in digitum imaginis Virginis annulo, cui inſcriptum erat: Aue Maria; *quaſi deſponſarit. Exacte certe conſtat eum caſtitatem per omnem poſtea vitam conſeruaſſe; & (quod ipſo cum obiret fatebatur) præſentem illam, & admirabilem Virginis opem, in ſummis rerum ſuarum difficultatibus, & anguſtiis, ſæpe expertum. Quid? quod in eo annulo, qui vt moris eſt, cum Pontifice humatus erat, eadem vtior inſculpta, omnibus admirantibus, reperta eſt.* Hoc cum Virgine matre illi commercium, à tenera ætate; à qua vt habent authores, ex qui-
bus Surius. [g] *Quoties ipſius implorauit opem, illa in tentatione exitum, in perſequutione ſolatium, in* g vbi ſupra.

 afflictione

afflictione remedium, in dolore gaudium ei celeriter impetrauit. Neque minor illi cum Christo familiaritas, nam audi quod ſequitur.

4. h cap. 3. *Eunti aliquando (ait Surius)* [h] *apud Oxoniam per pratum quoddam deambulandi cauſa ſodalibus, vt id faceret, eum inuitantibus, cum ſe celerius ab illis ſubduxiſſet, ne conſcientiæ puritatem, vel nugis puerilibus, vel otioſis ſermonibus contaminaret: puer Ieſus illi apparuit, candidus, & rubicundus, qualem eum ſponſa deſcribit in Canticis; & tanquam à ſummo Cæli vertice repente in terram delapſus, ſic eum prior appellauit: ſalue dilecte mi: ille id audiens, vocem ignoti pueri admiratus eſt. Cernens ſuauiſſimus puer Ieſus pauefactum illum, & hæſitabundum, rurſus illum compellat: ſciſcitatur, num, vel tenuem ſui habeat notionem. Reſpondet ille columbina ſimplicitate: neque ego vllam habeo tui notitiam, neque me puto tibi eſſe notum. Tum puer Ieſus: Et quinam, inquit, fieri poteſt, vt tam ego tibi ignotus ſim, cum in ſcholis ad latus tibi aſſideam, & vbicumque ſis comes ſemper indiuiduus tibi præſto adſim? ſubiunxitque: Reſpice in faciem meam, & vide, quid ibi ſcriptum ſit. Reſpexit ille, & vidit cæleſtibus exaratum litteris, Ieſus Nazarenus Rex Iudæorum. Quod cum puero Ieſu indicaſſet, ille ei ſic reſpondit: Hoc eſt nomen meum, quod tu debes affigere animo tuo, eiuſque ardere deſiderio ſemperque noctibus accurate imprimere fronti tuæ, quod tibi magno præſidio erit aduerſus mortem repentinam: ſed & aliis quoque, qui illud ita fronti ſuæ ſcripſerint. His dictis omni melle dulcior puer ille, in quem deſiderant Angeli proſpicere ab eius oculis diſparuit, ſed non parum ſuauitatis in eius pectore reliquit.* Hæc apud Surium. Nec dubium quin egregius adoleſcens fronti ſimul, & menti nomen impreſſerit, quo ſciret, ſe à periculis ſeruandum.

5. m Seculo 13. cap. 7. Verum quam efficax illud expertus fuerit, & quàm arctans Diuinam promiſſionem conuincit, quod Nicolaus Arsfeldius narrat [m] ſub idem tempus illi contigiſſe. *Cum poſt ſacrificium in ſcholis cum aliis condiſcipulis ad lectionem excipiendam attente auſcultaret tantum repente lapij reddendi eum inceſſit deſiderium, vt quantumuis inuitus egredi cogeretur. Quo vix egreſſo, lapis ex loco ſuperiore cadens, locum, quem reliquerat occupat, vt omnibus conſtaret, Diuinitus illum periculo exemptum.* Hæc, & ſimilia egregium adoleſcentem non ſolum in virtute confirmabant, quam hauſiſſet ex matre, ſed promouebant; adeo, vt eidem matri viſus ſit, coronâ ornatus ſpinea, quæ vehementer accenſa, rutilanſque flammas, ſydera ad vſque volitantes, & Cælos penetrantes, eructaret.

6. n Arsfeldius vbi ſupra. At non Edmundus tantum per fauores, ſed etiam per flagella, ſi quando deuiabat, ſeu ſubſidebat in ſemita perfectionis, dirigebatur. [n] *Circa primum illius in re Grammatica, & Dialectica, tyrocinij tempus accidit, vt cum Sacro ſancto ſacrificio Oxoniæ intereſſet, & vt fit in lubrica præſertim illa ætate, magis cantuum dulcedini, quam attentis precibus animum intenderet, & poſt ſacroſanctæ Euchariſtiæ de more oſtenſionem, mox cum quibuſdam ſuis æqualibus egrederetur, alapa, cæleſti quadam manu, grauiter maxillæ illius impacta ſit, & vox quædam aures illius circumſonaret, quæ reuerti iuberet, iamque primum ſacroſancta Miſſæ myſteria inchoata diceret.* Sic puerum ingenuum, quem diligebat, corripiebat omnipotens, & quaſi pater complacebat ſibi in filio, quem frequenter fouebat, ſed raro, nonnunquam caſtigabat.

Creſcebant cum ætate virtutes viri, creſcebat doctrina, in qua, cum alios Oxoniæ breui æquaret, & vinceret; transfretauit Pariſios, vbi, vt in celebriori Academia, Illuſtriores Magiſtri humanas, & Diuinas litteras profitebantur; ibi maiorem pudicitiæ curam frequentiora pericula, & robuſtior ætas aſperiora remedia poſtularunt. Hoſpitæ filiam, qui ipſum impudice ſollicitabat, per flagella compeſcuit; ſibi (nam ex ſe ipſo maior metus) duriores adhuc, ſeueriores que leges impoſuit. [o] *Poſtquam adoleſcentiæ annis exceſſit, creſcente cum ætate corporis robore, creuit etiam inuiſibilis militiæ pugna. Quamobrem non contentus ille communibus ciliciis, quibus mater eum à teneris annis vti voluit, nouum cilicij genus effinxit, quo carnem ſuam, non tam domare, quàm excruciare ſtuduit: quod genus, & priſcis incognitum, & recentioribus incompertum puto. Habebat cilicium, non ex tenuibus pilis, vt aſſolet, ſed ex chordulis quibuſdam inſtar retis multa denſitate interſe conſertis, & intricatis confectum, cui multi inerant noduli, humanæ carni prope intolerabiles. Anteriori parte patebat funiculus à capitis vſque ad fimbrias, hinc, inde aſſutus, côſtrictum: quare fiebat, vt eius noduli corpori arctius apprimerentur, & maiores ei cruciatus afferrent.* 7. o Surius c. 9.

Nec tamen hoc tormenti genere ille contentus, aliud addidit, maiori etiam admiratione dignius. Vt enim ex perpetua cilicij eius compunctione corpus deleret acrius, fune ex equorum pilis triplicato ita illud conſtrinxit, vt à ſcapulis, vſque ad renes crebro ambitu funis duceretur, & infima parte tanta vi adſtringeretur, vt vix corpus inflectere, aut inflexum erigere poſſet. Et quia interdiu manus, & collum, ne homines aduerterent, ea ratione affligere non poterat, noctibus cilicio ea affligebat. Addebat vero etiam fæmoralia cilicina, & caligas quoque cilicinas, quibus aſſidue vtebatur, cum Loricu illa, quam mater ei reliquerat, duplicia de manu Domini recepturus pro duplici Martyrio, quo ſe ipſe vltro affecit. Porro in Aduentu, & Quinquageſima, plumbeam quandam veſtem induit, & durum corium, atque nodoſum, & ad dolores corporis augmentandos, pluribus locis corpus ſuum funibus conſtrinxit, ne anima eius peccatorum funibus conſtringeretur. 8.

His velut machinis carnem ſuam debellaturus, adiecit inediam, vt ab extrinſeco per macerationem, ab intrinſeco per defectum virium extenuaretur. [p] *Solo pane, & aqua ſextis feriis contentus fuit interdum ſolum panem edens, nullum omnino potum admiſit. Vnde id conſequutum eſt, vt nonnunquam labia eius ſciſſa viderentur, vt ſolet arida tellus humorem ſitiens. Defluebant à capite, & barba pili, medicis eius cauſam dicentibus, quod corpus eius humoribus deſtitutum eſſet. Et infra. Clariſſime bis in die edebat, idque nonniſi honeſta ratione perſuadente. Denique tantum ille ſibi abſtinentiæ rigorem indixerat, vt plerique è ſuis putarent eum, vel mente captum, vel vita priuatum iri.* Hactenus ex Surio. Similia de vigiliis, aliiſque, quæ carnem, quantumcunque rebellem, domare poſſent. Sed iam quæ reliqua geſſit vſque ad hunc annum, ſubleuando faſtidio, ſequenti capite ex more proſequemur. 9. p Surius cap. 14.

I. Edmundus

1. Edmundus liberales artes diſcit, & docet 2. Ad Theologiam à matre monitus tranſit 3. in qua mire illuſtratus, eximie proficit: 4. nec ſine miraculis, qua pietatem altius radicarent. 5. Morienti matri aſſiſtit; 6. Sororum de mandato illius curam ſuſcipit: 7. à Symonia labe ſibi timet: 8. & tandem eas in Monaſterio locat non ſine præcedenti reuelatione. 9. Charitas eius illuſtrata nouis miraculis.

CAPVT QVINTVM.

1. EDMVNDVM litteris Lutetiæ operam dantem, in Artibus, quas vocant liberales Magiſterij primum mox in Theologia Doctoratus apex ornauit. Sex illi profeſſioni annos impendit, huic vitæ reliquos. Sexennio primo [a] *præter aliorum conſuetudinem, qui eaſdem Artes publice legebant, vel profitebantur Miſſæ ſacrum audire, & preces canonicas quotidie legere conſueuit: qua religioſa conſuetudo etiam diſcipulis eius profuit, quibus perſuaſit, ut cum ipſo Miſſæ ſacrificio intereſſent. Vt vero commodius, & liberius id efficere poſſet in parœcia in qua degebat, ſacellum conſtruendum curauit in honorem ſanctiſſimæ Virginis Mariæ, quam ſemper amore ſingulari coluit, & proſequutus eſt.* Sic apud Surium: in quo & alia pietatis eius indicia commemorantur, quæ hoc tempus concernunt, nec vacat modo per ſingula diſcurrere. Certe de illius in his Artibus progreſſu hæc idem author.[b] *Acute cognoſcendis, & perſpiciendis rerum cauſis, ſic animum adhibebat ſuum, in eoque tam feruens, & aſſiduus fuit, ut breui admirabiles in doctrina progreſſiones haberet, & non ſtudioſis modo, ſed etiam Magiſtris, & Præceptoribus miraculi inſtar eſſet.* Cæterum qualiter magiſterio Artium relicto, ad diſcendam, docendamque Theologiam pertranſierit, & quàm ſe ſtrenuum in ea profeſſione diſcentem, & Doctorem, non ſolum verbo, ſed opere exhibuerit, idem, qui ſupra author his narrat verbis.[c]

a Surius cap. 10.

b cap. 11.

c cap. 11. ibidem

2. *Iam ſex annis liberalium artium profeſſorem egerat haud vulgarem, cumque ſociis ſuis prælegeret Geometriam, mater ei in ſomnis apparuit; perquiſiuit, quid legeret, & quid ſibi vellent figuræ, quibus adeo intentus eſſet. Ille ubi reſpondit, quod viſum fuit, mater apprehenſa manu eius, tres in ea circulos pinxit. Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, ordine eos appellans: addiditque: hiſce deinceps figuris, fili mi, intentus eſto, omiſſis iſtis, quibus te occupas. Tum ille matris vocem intelligens, mox ad Theologiæ ſtudium ſe tranſtulit.* Et paulo inferius. *Poſtquàm autem Theologiæ animum appulit, non ſat habuit mane ſacrificio interfuiſſe, ſed in augmentum pietatis, & Religionis, in æde Sancti Mederici, nocturnis aderat Vigiliis poſt matutinas, ſiue nocturnas preces in oratione cum lachrymis, & gemitibus coram altari ſanctæ Mariæ perſiſtebat, ac deinde nulla quiete corpori data, cum aliis ad ſcholas accedebat. Veſpertinis etiam precibus ſe præſentem exhibebat. In ædibus ſacris reuerenter & pie ſe geſſit, & vel nunquam, vel rariſſime illic aſſidere voluit.* Et tandem in eiuſdem capitis fine. *Tanta autem auiditate ſacras complectebatur litteras, ut in earum ſtudio, pene inſomnes duceret noctes: Studiis intentus coram ſe habebat imaginem eburneam Beatæ Mariæ, in cuius circuitu depictum erat noſtræ Redemptionis myſterium. Itaque in codice feruebat lectio ad imaginem, vel eam potius, quam illa repræſentabat, preces dirigebantur: Vtrinque vero eius animo influebat contemplationis dulcedo, & extaſis. Quoties Biblia ſacra aperiebat, honoris cauſa reuerenter ea exoſculabatur.* Ita dum didicit, ſed pergit idem author.[d]

3. *Breui autem mire in Theologiæ ſtudio profecit, ita ut intra annos paucos, multis magna contentione hortantibus, Doctoris titulo ornatus ſit: ſed id ſane inuitus, quod illo honore ſe indignum arbitraretur. At vero iam promotus in Doctorem, adeo cunctis prodeſſe ſtuduit, ac ſi omnibus iuuandis natus eſſet. Erat profecto concionator egregius, diſputator acutiſſimus &c.* Pergit ad ea, quæ ſupra nos retulimus, & ad diſcipulos præmiſſos ad Ciſtercium, quos ipſe tandem foret ſequuturus. Et tandem de Doctrina eius ſubiungit.[e] *Diſputaturus aliquando de ſacro ſancta Trinitate aſcendit in Cathedram. Cumque illic ſedens diſcipulos expectaret, & quid dicturus eſſet animo pertractaret, ſomno oppreſſus vidit columbam ſuperne aduolantem, oreque ſuo ferentem mirificum Chriſti Corpus, & ipſius ori inferentem, moxque ad ſuperna reuolantem. Expergefactus, de Beatiſſima Trinitate tam præclare, ſublimiter, & luculenter diſſeruit, ut humani ingenij modum prope exceſſiſſe videretur.* Hactenus ibi; ita quod proprio diſcurſu comparabat, cœleſti illuſtratione ſuperueniente, in excellentius lumen, ſuperiuſque, atque ordinis altioris promouebatur.

d cap. 12.

e ubi ſupra

4. Sicut autem per has illuſtrationes doctrina viri; ita & virtutes creſcebant ex miraculis, atque in eis altius radicabantur. *Accidit, ait idem Author: nocte quadam, ut Biblia lectitanti ad lucernam, ſomnus vigiliis defatigato obreperet importunus: cui cum reſiſtere non poſſet, obdormiuit, & interim candela in codicem decidit, diuque ibi inhærens ardere non deſtitit. Euigilans inde vir ſanctus, ut vidit periculum obſtupuit: exiſtimanſque Biblia, ſibi chariſſima, adusta, ingemuit. Sed cum ablata candela fauillam flatu ſuo abegiſſet, non ſine magna animi exultatione, codicem prorſus illæſum comperit. Alio quoque tempore lucernam lectitanti ſomnus extorſit, ut ipſi cederet vel inuitus. Tum Veronus ingreſſus lumen extinxit. Expergefactus poſtea vir Dei, videt ſe lumine deſtitutum: gemebundus appellat nomen dulciſſimum ſanctiſſimæ Matris Dei, moxque gratulabundus cernit, ſibi lumen cœlitus reſtitutum.* Iſta nunc ſatis, quæ ſtudia ipſa concernunt, nam alia, aut omittenda præ multitudine, aut ſuis quæque locis dicenda erunt.

f cap. 16.

5. Inter hæc, & ut conſtat ex hiſtoria, intra primum ſexennium, antequam Edmundus Theologiam profiteretur *accidit, ait unus ex authoribus*,[g] *ut mater eius à corpore migratura, cum*

g Surij c. 8.

ad ſe accireet. Ad quam ille venit, extremam eius benedictionem percepturus. Quæ cum illa eum amantiſſime impertiiſſet rogabat Edmundus, vt abſentes quoque liberos ſuos. ea benedictione afficeret: At illa, Noneris, inquit fili mi, omnes fratres tuos in te benedictionem percipere, quippe qui per te tuæ erunt virtutis, & gratiæ participes. Non enim latuit matrem, quis, quantuſque futurus eſſet, cum id indiciis quibuſdam, iam ante deſignatum eſſet. Viderat enim ipſa nocte quadam in ſomnis coronam ſpineam ferentem illum in capite ſuo, quæ vehementer accenſa flammas ad ſidera vibrabat.

6. Reliquit Mabilia eum ex hac vita migranſ præter Edmundum, qui natu maior erat, Robertum fratrem, duaſque ſorores, quarum nomina ad nos non peruenere; ſed de Roberto Edmundo minor cura, quia egregiæ iuuenis indolis, inter matris virtutes educatus, minoribus periculis patebat. Sororum eum efficacius ſollicitabat: non quia minus maternarum virtutum imitatrices, ſed quia teneræ, ætate, & aſpectu decoræ: nec dubitabat formæ vel in viris, nedum in fœminis, niſi in ſumma cuſtodia ægre eum pudicitia conuenire. Virum, quem nulla fœmina rogauit, Virginem permanere, magnum eſt (& eſt robuſtior ad virtutes animus viris) quanto magis puellas delicatas & fragiles ex ſexu, quas reperita obſequia, preces, munera ad audiendum impellunt: & vt ſemel auditos verbis repellant, quod vel amantes faciunt: at ſe amari pro beneficio accepto repuliſſe, pro offenſa illata ducunt: quam ſi amatores ſuſtineant & perſeuerent, debitrices ſe putant; & dum admittere incipiunt, non vt ament, ſed vt de ipſa repulſa ſatisfaciant; nec ſe viros, aut munera ſpernere, ſed velle caſtitatem ſeruare dicant; & viros amaor, & caſtitatem ſpernunt, & ipſæ ab his alloquiis, velut ſtipula ab ignis contubernio, periclitantur.

7. Huius periculi conſcius vir Beatus, tum à matre admonitus, nihil altius menti ſuæ infixum habuit, quam Virgines Sorores inter Virgines ſanctas, inter quas Deo famularentur, quanto citius poſſet collocare. Verum quod ab eo actum in hoc negotio, ſeu magis à Deo, cum ipſe propter Deum vix quid auderet, ex ipſis Actis præſtat, vt tranſcribamus. [h] *Admonuerat eum mater, vt ſororum pudicitiæ conſuleret: quæ cum eſſent ſpecioſæ admodum, multis periculis expoſitæ videbantur: quanquam maternis, & ſermonibus, & exemplis confirmatæ, cæteris fortiores erant. De his in quodam Virginum Monaſterio collocandis agere volebat Edmundus, cum eius Monaſterij ſororibus Sed illæ negabant, niſi certa numerata pecunia, ſe illas in ſuum conſortium admiſſuras. Ille veritus hoc ad labem ſymoniacam pertinere, receſſit ab eis: & cum aliud nihil ſuppeteret, ad Deum deprecandum ſe contulit, ſorores hortans, vt idem ipſæ quoque facerent.*

h Surius c.7.

8. *Oratum eſt igitur, nec deſpexit altiſſimus humilium preces. Innotuit enim Edmundo, in quodam pauperi Monaſterio fœminarum Monaſticam Religionem egregie florere, & arctiſſime conſeruari. Huic ergo Edmundus ſorores ſuas dedere peroptans, cum loci Præfecta, ſiue Prioriſſa de ea re colloqui voluit. Sed ea licet ei ignotus eſſet, illius ſermonem anteuertit, ſuoque eum nomine appellans: De ſororibus tuis, inquit, Edmunde, non eſt, quod mihi quicquam indices. Ego enim, Domino reuelante, iam ſcio quid velis. Si illæ ad nos venerint, repulſam apud nos haud quaquam patientur. His verbis mirifice exhilaratus Edmundus, totum curarum pondus, quod à ſororibus ei incubuerat, in Prioriſſæ manus depoſuit, ſorores ſuas illi commendans: atque ita domeſticis abſolutus curis, Pariſios rediit, liberalium diſciplinarum curſum confecturus.* Hactenus ibi.

Superſunt adhuc charitatis eius in omnes, ſed maxime in diſcipulos, quos vt filios habebat, fouebatque, argumenta non leuia, quæ per miracula nonnunquam confirmata, debitum ſibi locum occupabunt. [i] *Accidit, vt quidam ex auditoribus eius, & morbo, & egeſtate premeretur, nec quenquam haberet, qui opem ferret vllam Eum iam lecto decumbentem, iuſſit in Hoſpitium ſuum inferri: vbi ſane rara quadam humanitate, & beneuolentia quinque hebdomadibus coram illo cubauit, eique in his quæ eius poſcebat neceſſitas, ſedulo miniſtrauit: interim nihilominus, & prælegens, & diſputans aſſiduè. Non vacauit autem magno miraculo; quod cum ex ægroti illius manu, ob imbecillitatem, non raro vrinale excideret ſemper manſit integrum, illius haud dubie meritis, qui ei propter Deum humanitatis officia præſentabat. Alius quidam eius Diſcipulus è brachio diriter laborans ei indicauit, tanquam ſancto. At ille ex commiſeratione familiariter ait ad eum Sanet te Chriſtus gratia ſua. Poſtridie redit ille, & ſe recte valere affirmat. Inuaſit autem morbus eius in brachium Edmundi, quem comiter ferens, paulo poſt etiam ipſe curatus eſt.* Hæc præcipua Edmundi vſque ad hoc tempus, quo ſeptem illos diſcipulos præmiſſis adauctutis Ciſtercium, de quibus ſupra, per præbendas Eccleſiæ Sarisberienſis, prædicationemque ad Archiepiſcopatum Cantuarienſem; mox per eundem Ciſtercio & ipſe tandem præparabatur. Reliqua quæ Archiepiſcopo euenere, & quæ eius aduentum, noſtris fœlicem, conſummationemque in Pontigniaco, ſuis temporibus, locisque reddemus.

9.

i Surius cap 50.

1. *Beata Ibeta ad mortem tandem ægrotat, 2. pro filiabus ſolicita: 3. Floreffienſem, & Aureæuallenſem Abbates præſentes optat 4. Floreffienſi confeſſionem vltimam facit. 5. Diem, & horam ſuæ mortis prædicit. 6. Sacramentis munitur, 7. & Regina Angelorum animam tradit, 8. refuſa ex ipſa in corpus illuſtri gloria. 9. Correctus Henriquez de anno, & die mortis. 10. Et ætas ſancta exacte diſtributa.*

CAPVT SEXTVM.

1. SEquitur Beatæ Ibetæ glorioſa mors iuxta id, quod ante annum cœlitus illuſtrata, ipſa prædixerat. Sequitur, inquam, vt Edmundo cedat, aliàs tempore prior, quippe quæ incidit ad initium præſentis anni, hoc eſt tertia decima die menſis Ianuarij, vt ex infrà dicendis palam fiet. Igitur cum ante annum præſciuiſſet fælicis ſuæ conſummationis tempus, atque id iam inſtare ſub finem præcedentis non dubitaret, [a] *Cœpit anxiari, ait author vitæ ipſius, & eſſe magis ſolicita de*

a cap 54.

de filiabus ſuis, quas Chriſto lucri fecerat quaſque in tempus illud in diſciplina Domini benigniſſimè enutrierat: crebrius quoque eas conuocans ad ſe & ſemper ad meliora exhortans inſtruebat. In tantum ſiquidem tenera in dilectione earum facta eſt, quia non diu ſe cum eis praſciebat eſſe manſuram, quod aliquantulum etiam orationibus, & pſalmis parcere dicebatur, vt frequentius eis colloqueretur, & plenius diſciplina inſtrueret Chriſti. Nunc priuatim, nunc publice, nunc particulariter ſingulas, nunc ſimul omnes caſtigans, admonens, & confortans exhortabatur, vt nihil eis in virtutum conſummatione deeſſet, ſcirent quomodo poſt eius tranſitum conuerſari deberent, ac in amore Chriſti perſeuerare iugiter.

2. *Sic ſe habente cum filiabus matre, magiſtra cum diſcipulis, appropinquabat tanto magis, quanto expectata diutius glorioſa Chriſti Natiuitas, cuius vltimo feſtiuitatis die, id eſt, die octauarum ſancta Epiphania Domini ex hac luce migrare debebat. Cumque tranſiſſent in orbem dies aliqui feſtiuitatis eiuſdem, ecce media nocte[e] ſancta apparitionis Domini cum ad confitendum Domino ſurgere vellet, ſicut conſueuerat, violenta correpta febri, viribus corporis cœpit omnino deſtitui. Ad ſonitum ergo, & vocem ſe plangentis exurgens ſocia ipſius, qua erat in domo, accurrit, ſed nolens ſancta anima, ea noctis hora, propter ſe tumultum excitari aliquem in domo propter quieſcentes, ac ſi modicum pateretur frigus (nam hyems erat) operiri ſe paululum rogat, deinque ſociam redire pauſatum. Sed moleſtia febris ſumente incrementa, in dies it rumor per viciniam, adeſſe reſolutionis eius diem: fit planctus, & dolor vniuerſis, qui eam nouerant, querebanturque ſinguli amittere tanquam proprium, quod omnibus damnum extabat commune.* Hæc initia morbi; deſperatoris ex lucetæ prædictione, quàm ex ſynthomatibus, quamuis, & hæc non leuia, & mortem minitantia imminentem indicarentur.

3. Quos præ aliis adeſſe ſibi optauit, Floreſienſem Abbatem, & Aureæ-vallis, hunc tanquam filium eius ſecundum carnem, patrem ſecundum ſpiritum, quippe ab olim incluſa, viuenſque ſub obedientia Abbatis Aureæ-vallis illum vt conſiliarium ſibi filium, & cui non ſemel, maxime ex quo filius in Abbatem Aureæ-vallis promotus fuit, peccata ſua, ex illius licentia confitebatur, Et Floreſienſem quidem, vt vltimam confeſſionem eius exciperet, Aureæ vallenſem, vt data, acceptaque benedictione, materna in morte conſilia illi ſuggereret, & inter alia (incertum quam ob cauſam) vt præfectura Aureæ-vallis ſe abdicaret Siue ea mens ſanctiſſimæ mulieris, vt generaliter ab omnibus ſentiret dignitates fugiendas, ſiue Diuinitus illuſtrata nouit; id ſpecialiter filio conuenire. Multis aliorum cura in magnam gloriam, multis in damnationem, & præter Deum, qui ſcrutatur corda, vix eſt, qui ſcire valeat, an reſpuere expediat, an acceptare. Id vnum cunctis compertum eſſe debet: quod non licet ambire: reliqua dubia, aut ex propria conſcientia diſcernenda, niſi adſit Diuina reuelatio, quæ neſcit decipi, decipere non valet: & credendum Lucetam, non ſine illa hanc filio mentem infundere voluiſſe. Vtcunque fuerit, quàm non fraudata ſit à deſiderio ſuo, etiam in quo fraudata (neque enim filium videre in carne potuit) quæ ſequuntur, excerpta ex eius actis, facile declarabunt. Sic ergo habent.

4. b cap. 54 *Interim ea optante plurimum præſentiam Domini Ioannis Floreſienſis Eccleſia Abbatis, vt loqui ei poſſet, antequam decederet, nec in tantillo noluit eam Dominus fraudare à deſiderio ſuo. Qui cum eo tempore in multis Eccleſia ſua negotiis occupatus, in partibus eſſet remotis valde, ita, vt neque vbi inueniri poſſet, ſciri à quoquam poſſet, venit tamen opportuno ſatis tempore ad partes illas forte fortuito tunc iter faciens, & penitus eorum, qua gerebantur, ignarus. Audiens vero eam infirmari, qua multum dilexerat illum in vita ſua, qui & ipſe eam videre deſiderabat, accurrit anhelus, & confringi faciens ex parte parietem cellulæ, in qua decumbebat, introiuit; & videns eam iacentem in lectulo, hæſit paululum admirans, quia clarus ei vultus, & facies erat ſerena, admodum color viuidus, verba iocunda, geſtus ſoliti, ora ridentia, totaque talis, vt nullum in ea ſignum perpendi de facili poſſet ægritudinis. Verum ipſa viſo eo gauiſa eſt valde, factaque ei peccatorum ſuorum confeſſione, multa, qua huic libello inſerta ſunt, licet mallet ea occultari, quam ſciri à pluribus, eidem ſciſcitanti aperuit; ſicque vale dicens ei, quia non viſura eum amplius erat, rogansque, vt pro ſe Dominum oraret, in pace eum dimiſit, quia in procinctu erat itineris.* Hactenus de Abbate Floreſienſi, qui licet deſperatus, eoque non quæſitus, opportunus aduenit ad votum ſanctæ.

Non ita filius. ſeu forte præſagiret præceptum matris, illudque recuſaret, ſiue vere non potuit, quod magis puto. Certe cum potuit, etſi non ad matrem, at ad ſepulchrum matris adueniſſe, nec ideo minus mortuæ obtemperaſſe, dicam inferius. Verum quàm ipſa & vitæ, & mortis compos, ſacramentis munita, licet ob filiarum timorem, anticipatis, eadem die, & hora, qua prædixit, tandem deceſſerit, eadem eius acta pergunt ſcribere. *Interim* (*aiunt*)[c] *morbo ingraueſcente, timentes, qui circa ipſam erant, ne abſque ſacri Vnctione olei eam forte migrare contingeret, rogauerunt vnanimiter eam omnes, vt ſe inungi permittere vellet: Non eſt, inquit illa, ô filiæ, me neceſſe adhuc iniungi, ſed feria quinta hora nona, vt propoſui (qui dies poſt tres dies erat affuturus) vt arbitror; Nolite, inquit, timere vos aut ſolicitari de me, quia in veritate dico vobis, non me de hac vita deceſſuram, donec omnia ſacramenta Eccleſiaſtica fiant. Illa è contra inſtantibus die altera, vt inungeretur, quia timebant ipſius defectum, eo quod vnde recrearetur, natura non ſumeret quidquam. Videbant enim eam clauſis oculorum luminibus non moueri, vt pote qua mentem ad inuiſibilia transfuderat totam, & ad inuiſibilium amorem totis viſceribus inhiabat, ac ſi nihil commune haberet iam cum mundo.* 5. c cap. 74.

6. *Videns pia mulier filias pro ſe contriſtari, & mœſtas eſſe propter tarditatem vnctionis: ecce, ait, quia inſtare vos video, vt fiat, quod vt die fieret altero propoſueram, & non ſine cauſa, ne vos contriſtem amplius, en, ait, voluntas fiat veſtra, non mea, facite quod vultis. Sicque inuncta & omnibus communita ſacramentis, debito cum honore ac reuerentia: Ecce, ait, quod petitis, ne turbaretur vltrà veſter animus. Veruntamen ſciatis non tranſituram me modo, ſed die, & hora, quam prædixi. Requiſita demum ſecreto à familiaribus, quare ſacramenta hac vſque ad feriam quintam voluiſſet differre, reſpondit; ideo ſe voluiſſe hoc, quia ſciebat Beatam Dei genitricem, cui pridem fuerat à filio commiſſa, vnctioni ſua intereſſe debere die illo, & poſt completa ſacramenta illa, reſponſo ab illa venerabili. Domina Dei genitrice Maria pro ſe:* Amen: *deducendam ſe ab ea fore ad perpetuas Beatorum ſpirituum*

ſpirituum manſiones. His auditis, compunctæ ſunt valde, volueruntque plurimum unctionis tam repentinæ, contra tam fœlix propoſitum ipſius, voluntatemque, ſe extitiſſe cauſam. Hæc in illo
d cap. 48. capite. Pergunt acta [d] in ſequenti de eius obitu.

7. *Interea expectantibus cunctis diem, & horam, quando Dominus venturus eſſet ancillam ſuam inuiſere, educereque de tenebris ad lucem, de exilio ad patriam de terris ad Cælos, de regione umbræ in terram viuentium, repente illuxit dies tertia, ſcilicet feria quinta octauarum Epiphaniæ Domini, dies, inquam, ei diu deſiderata tanquam dies redemptionis nouæ reparationis antiquæ, fœlicitatis æternæ. Ipſi quidem dies ſalutis, ſolemnitatis, & lætitiæ. His autem, qui conuenerant, dies calamitatis & miſeriæ, dies doloris, & fletuum; non quod ipſius non congratularentur gloriæ, quam intimè diligebant, ſed quod tantæ matris ſolatio videbant ſe irrecuperabiliter in poſterum debere deſtitui. At cum à pleriſque, qui eius nouerant prodeſſe multis in carne præſentiam, rogaretur, vt ad multarum emendationem animarum, aliquandiu permanere in corpore vellet adhuc, tanquam certiſſime ſcientes eam permanere, ſi vellet: nihil illa ſua ſe relinquere voluntati reſpondit; nec in qualibet ſe inclinare partem, in qua voluntas eſſet Domini. Permanere quidem in carne adhuc paratam eſſe, ſi vellet Dominus propter eas. diſſolui vero, & eſſe cum Chriſto multo ſibi fore optatius, veruntamen in omnibus his non ſua, ſed voluntas fieret Domini.*

8. *Hora itaque diei illius nona, ſiue paulo amplius, ſentiens dilecta Dei animam per Spiritum aduentum adeſſe ſponſi, & ſponſæ, id eſt Chriſti, & Mariæ; dicto illo Pſalmi verſiculo:* [c] In manus tuas
c Pſ. 30. commendo ſpiritum meum: redemiſti me Domine Deus veritatis: *Hilari vultu, propenſis manibus, oculiſque eleuatis in Cælum, quaſi venienti applaudens, exire nitebatur obuiam cum lampade virtutum, & bonæ conſcientiæ oleo. Cum ecce aſſumptam de corpore animam, velut alterum Moyſen, è fiſcella ſublatum Scirpea, filia Regis Virgo Maria, Regi filio, velut depoſitum fidele, repræſentat, ſublimandam in filiam Regni, & heredem. Et qui in domo circa ipſam erant ac ſi in extaſi rapti eſſent ſpirituum, repleti ſunt mira quadam, & indicibili gratia mirificæ ſuauitatis, & eleuationis mentium, adeo vt ipſius Dei, ac Domini noſtri Ieſu*
e cap. 49. *Chriſti præſentiam, nemo eſſet qui ambigeret. Siquidem ſplendida facta eſt facies eius, egrediente anima vltra æſtimationes hominum, & quaſi iam circundari eam roſarum floribus cernens, & conuallium liliis, totius partes corporis, atque membrorum obduxerat rubor quidem roſeus, albedini partim decenter admixtus per totum, adeo, vt intuentibus in eam nihil aliud videretur eſſe, quam Diuinum quiddam, & cæleſtis obumbratio quædam gratiæ in corpore mortuo, ac caro faciei ſplendens, futuræ quaſi glorificationis ſigna præoſtenderet.* Hactenus ibi.

Annus, & dies mortis apud Henriquez, librariorum incuria ſubiacent mendis, quippe annus milleſimus vigeſimus ſeptimus, dies ad Idus 9.
Februarij deſignatur; & tamen conſtat, decedentem in octauis Epiphaniæ, non Idibus Februarij, ſed Ianuarij potuiſſe decedere: rurſus quæ tot ante annos, Abbati Aureæ-vallis iuxta ritus Ciſtercij vouerat obedientiam, vt filium, Aureæ-vallis Abbatem habuit, atque alium item Monachum trium fontium, Ciſtercienſem vtrumque, nequaquam eo anno potuiſſe decedere, quo nondum Aurea-vallis, aut tres fontes, nondum Ciſtercium cœperat; imo neque Aurea-vallis ſub Ciſtercio post centum annos; vt planum ſit errore amanuenſium, ſiue Typographi in numero annorum inter milleſimum, & vigeſimum ſeptimum, miſſum ducenteſimum: in menſibus pro Ianuario, Februarium poſitum eſſe. Atque hunc ipſum annum, diemque deſignat idem Chryſoſtomus Henriquez in Menologio, Ioannes Molanus in Natalitiis ſanctorum Belgij, Aubertus Miræus in Chronico Ciſtercienſi, atque in Belgicis, Burgundiciſque Faſtis. Hugo Menardus, & alij recentiores. In Chronico ordinis Præmonſtratenſis tranſitus Sanctæ anno nihil antepouitur, ſed corrigendus ex his, quæ nos tradidimus.

Septuageſimum ætatis ſuæ annum attigiſſe 10.
cum obiit, acta tradunt, quos ſic enumerant. [f] f cap. 56.
Octauo decimo ætatis ſuæ anno vidua facta eſt, cum vixiſſet cum viro ſuo annis quinque, & quinque poſt eius deceſſum manſit vidua inter ſuos. Seruiuit dehinc leproſis annis decem, vt perfectionem adimpleret Decalogi. Deinde ſoli vacauit in cella Domino annis circiter triginta ſex, qui omnes ſexaginta nouem annos efficiunt; ſicque anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo, qui eſt annus relaxandæ captiuitatis veri Iudæi de terra Babylonis in Hieruſalem, liberata & ipſa eſt à ſeruitute corruptionis huius, & tranſlata ad viſionem veræ pacis Ieſu Chriſti Domini noſtri, qui eſt pax noſtra, pacificans, quæ in cælis, & quæ in terra ſunt, interficiens inimicitias in ſemetipſo ſuper ſignum crucis. Cui honor, & gloria cum Patre & Spiritu ſancto in ſæcula. Amen. Ita in actis. Quod ſi verum eſt dicendum erit, recluſam ad annum Chriſti. M. XCI. plus, minuſve, atque adeo eandem recluſionem, & obedientiam, quam nos ad annum M. C. XC. VI. deſcripſimus, quinquennio anteponendam. Sed redeo iam ad circunſtantias glorioſi obitus, atque ad quoſdam euentus ſubſequutos.

1. In morte Iuetæ elementa turbata primum, 2. mox ipſa, & aues illius gloria congaudent. 3. Amens fœmina ſui compos efficitur. 4. Alia cœleſti oraculo illuſtratur. 5. Expectatur Aureæ Vallis Abbas ad ſepulturam, 6. ſed poſt ipſam aduentens, nec ideo perſuadetur minus à Sancta fœmina. 7. Coniectatum de illo. 8. Conſummata ex Iuetæ reuelatione, 9. quæcumque ipſa, dum vixit, inchoauerat. 10. Vita eius à Præmonſtratenſi Hugone ſcripta, & ab aliis memoria Sanctitatis.

CAPVT SEPTIMVM.

1. IVVTÆ obitum multa, & miranda ſigna ſequuta ſunt in cœlo, & in terra, & quod rarius in mentibus humanis, quo magis decedentis gloria commendaretur. In primis ergo moriente ancilla Christi, ſicut in ipſius Christi morte legitur, elementa turbata; & cœlum, velut lachrymas, per pluuiam, per ventos, ſuſpiria, terra vtriſque quaſſata velut gemitus triſtes, & radiis Solis excluſis per denſas nubes, noctem obſcuram inferiora omnia reddebant. *Aliud quid, ait* [a] *Hugo Floreffienſis, dicturus ſum, in quo, & ſi authoritatem forte miraculi præſtare non poſſum: dulce tamen ad audiendum auribus eſt, & ad rememorandum. Cum tota die illo, vſque ad horam tranſitus Sanctæ, cæli, ac tanta temporis, & aeris intemperies eſſet, vt cœlum, & terra, pluuia, & ventis, nix, grando, procella, & cunctis ſpiritus, quaſi conuiuiſſe viderentur in diem illum, vt nec oſtium domus ſuæ de facili quiſquam auderet egredi, ac ſi mota ſe ob mortem ancillæ Domini elementa cuncta faterentur.* Hoc plane mirum, ſed forte non miraculum.

2. Cæterum duo alia, quæ ſequuntur inter miracula debent numerari; alterum eſt, quod in media hac confuſione, & tempeſtate aëris, ac terræ, cœlique, atque hominum, & elementorum perturbatione, [b] *Contra feneſtram cellulæ, in qua agoniſta Christi agonizabat, multitudo inſedit innumerabilis auium, volucrumque diuerſi generis, & quaſi congaudentes decedentis gloriæ, diuerſitatum vocum, concentuumque modulatione ſuaui, aures intendentium demulcebat, ac ſi diebus factum cerneret æſtatis; perſeuerauitque concentus auium ille, donec campanarum ceſſaſſet ſonitus, quæ pro eius obitu pulſabantur.* Alterum vero; quod paulo poſt ſubiungitur. [c] *Nec ſub ſilentio prætereundum eſt, quod vbi memoratus auium concentus, vna cum campanarum ſonitu audiri deſiit, tanta in momento aëris ſerenitas, quieſcentibus procellis, ventis, & pluuia, ſubſequuta eſt ſubito, cœlum arridere, terra, & aer, Sole ſibi reddito, applaudere cœperunt, ac ſi cuncta in Beatæ mulieris occurſum elementa obſequium præſtare crederet, exultare, ac lætari, quaſi in diebus æſtatis.* Ita elementa morienti condolere, congaudere triumphanti viſa ſunt; dum aues cœli, Angelorum vices fungentes, celebrabant vtrumque, neque ſolum de triumpho cœleſtem gloriam, ſed & in morte triumphum prænunciabant.

3. His miraculis acceſſere alia miracula, reuelationeſque, vt inuicem promota, & promouentia latius per vniuerſam Prouinciam dilatarentur. [d] *Eadem hora, qua Iueta deceſſit, contigit, fœminam quandam Venerabilis viri, ac nominis, de ipſo Hoyenſi (quæ per frequentes vigilias noctium, defectum paſſa capitis, non bene compos mentis extiterat multo tempore) audire ſonitus campanarum, quæ pro ipſa pulſabantur. Sentienſque per exceſſum quaſi mentis, quod pro tranſitu matris eadem reſonarent ſigna, cogitanſque eam tranſuehi ad cælos, cum multa meditatione, ac deſiderio ſpiritus, quaſi proſequuta eſt longius abeuntem; congratulabaturque gloriæ eius, quam valde in vita ſua dilexerat ſemper. At vbi ad ſe ipſam reuerſa eſt, ſanitati priſtinæ reuerſa eſt plane, nec dolorem, malumque huiuſmodi experta poſtmodum eſt ea die, & deinceps.* Hæc de muliere amenti, reſtituta meritis Sanctæ.

Verum de gloriæ illius reuelatione, & conteſtata repentina ſerenitate cœli, & aëris, quaſi triumphanti elementa congauderent, quæ morienti compaſſa commota fuiſſent, audi eundem Hugonem ſic ſcribentem. [e] *Alia quoque mulier ex oppido memorato, deuotiſſima vitaque laudabilis, eadem hora orans in domo erat; cum ecce ſubitam immutationem conſiderans cæli, & aeris ſerenitatem tam lucidam, nec ſine cauſa id factum apud ſe conſiderans, intellexit per reuelationem ſpiritus, Dominam Iuetam incluſam ex hoc migraſſe ſæculo, ideoque ob eius reuerentiam congaudere elementa aſcendenti, affectu, quo poterant, obſequiumque præſtare honoris ei, quam ipſum Creatorem ſuum honorare videbant ſua præſentia Maieſtatis.* 4.

Hæc ſimilia ſubſequuta tantum fœminæ æternam eius gloriam & cumulum gaudiorum manifeſtabant.

At mihi cunctis miraculis illuſtrius miraculum apparet, quo filij voluntatem ab abdicanda Præfectura Aureæ Vallis, auerſam hactenus, & forſan ideo venire recuſantem, ne matris reuerentia compelleretur, ex ſepulchro mutauit, vt cuius viuam vocem formidaſſet tacentem audiret; atque tunc efficacius perſuadentem, cum nihil poſſet. Certe quod filius, quaſi data opera aduentum ſuum diſtulerit, indicare videtur omnia mora, quæ neque ipſa, quam fecit in hac vita fœmina Sancta poſt ſuſceptam vnctionem, nec triduo alio, quo expectatus fuit, vt mortuam ſaltem cerneret, & corpus ſepulturæ mandaret, potuit compenſari. Nam audi, quod ſequitur. [f] *Poſt obitum Venerabilis matris Iuetæ, quia ſperabatur filius eius, Abbas Aureæ Vallis venturus, expectatum eſt de ſepeliendo corpore tribus diebus, & vltra, vt idem filius maternis exequiis, intereſſet, pro quo iam miſſus fuerat. Qui cum, vt præoſtenſum eſt, venire non poſſet, per Dominum Ioannem, Floreffienſem Abbatem, qui audita morte eius iam aduenerat, corpus eius in Eccleſia debito cum honore terræ demandatum eſt, Beatam reſurrectionem in gloria, dum mortale hoc induet immortalitatem, & conuerſa fuerit iuſtitia in iudicium, & in victoriam abſorpta fuerit mors.* Itaque velut filius per naturam, pater per gratiam, & votum obedientiæ, dudum à Sancta emiſſum, totum in ipſa ſibi vendicabat, matris, & filiæ funus prætermiſit, cum vix duorum dierum itinere, oppidum Hoyum diſſitum ab Aurea Valle. 5.

a cap. 50.

b vbi ſuprà.

c cap. 92.

d cap. 31.

e cap. 53.

f cap. 54.

6. Sed voluntati Diuinæ quis reſiſtat? Decretum erat ſemel, vt Præfecturam abdicaret per matrem nec ab hoc potuit ipſa defraudari, quantumuis enim ſerus ad ipſam venerit, opportunus aduenit, & perſuadendus. [g] *Filio quoque eius ſeniori (ait Hugo Floreffienſis) qui erat tunc temporis Abbas Aureæ Vallis, vt prædiximus, mandari per nuntium fecit, vt ad ſe veniret, volens ipſum inducere ad hoc ante obitum ſuum, vt adminiſtrationis ſuæ reſignare officium vellet, eo quod moleſta ei dudum extitiſſet, & grauis admodum ipſius filij prælatio, cum tamen nullius ferret moleſtia cauſam. Qui cum eo tempore venire non poſſet, vt dicitur, venit tamen poſt tranſitũ matris, ſed eam, quam videre venerat, ſepultam reperit. Attamen, vt mortua mundo, meliori ſe vita cũ Chriſto viuere oſtenderet, & mortuam ſe poſſe, quod non poterat viuens, vix eidẽ filio Abbati ſepulchrum inuiſere licuit; cum ecce ſubito reuocans per nuncium à patre Abbate, vltro poſtulauit abſolui, & obtinuit.* Hactenus ille. Ita ergo Diuina prouidentia effectum eſt. Vt ex duobus, quos ancilla Chriſti antequã moreretur videre voluit, cum alter eorum vocari non potuerit, alter vocatus venire adeo diſtulerit; nihilominus neuter ei defuerit. Dum non vocatus, opportunus affuit, & qui vocatus aduentum retardauit, in eo mortuæ obediuit, quod vel audire à viuente recuſauiſſet.

g cap. 46.

7. In Catalogo Abbatum Aureæ Vallenſium, quam adducit Henriquez, [h] Henricus de Sathanaco dicitur præfuiſſe ab anno M. CC. XIV. vſque ad M.CC.XVIII. quod ſi verum eſt, liquido conſtabit, hunc fuiſſe filium Iuetæ, de quo loquimur, qui Petro Leodienſi ſuffectus, Ioannem de Caſtro nouo dicitur habuiſſe ſucceſſorem. Nec diſcordat tempus abdicatæ dignitatis, nempe ad hunc immediate ſequenti anno, niſi quod tamen in eadem Abbatum ſerie Henricus non ceſſiſſe ſed deceſſiſſe commemoratur; quod ſi nulla alia illius memoria ſubeſt, irrepere per errorem facile fuit. Certè vir multis virtutibus ornatus, & qui talentum ſibi creditum, ad Dominum cum lucro reportauit, ibidem perhibetur: vt vere tãta matre dignus filius cenſeri debeat. Sed redeo ad Iuetam, & ad ea, quæ filiabus, hoc ipſo anno paulo poſt eius mortem, contigere, vt palam foret, non matrem amiſiſſe, ſed tranſmiſiſſe ad Deum, apud quem potentiorem in earum auxilium experirentur.

h lib. Faſcic. diſt. 40 c. 2.

8. *Elapſis diebus non multis, ait auctor,* [i] *vt aliquod mater Sancta relinqueret conſolationis veſtigium his, quæ pro ſua amiſſione præſentia corporalis conſolari non poterant, ſcirentque ſollicitudinem habere perſonarum, ac loci, multo efficacius iam cum Chriſto viuentem, quàm dum carnis adhuc teneretur ergaſtulo, contigit res huiuſmodi. Siquidem cum, viuente ea, quædam agenda exiſtimarent, maximè de rebus, & cauſis pertinentibus ad conſummationem Eccleſiæ, & operum, quæ facta fuerant in loco, quæ ſine decreto, & confirmatione Leodienſis Epiſcopi perfici omnino non poterant, multotiens quidem laboratum pro iis eſt, ſed non elaboratum. Poſt tranſitum vero eius recens factum apparuit cuidam familiari ſua, fœmina Religioſa, ac timenti Deum, Margareta nomine, quæ in dicta Eccleſia operibus neceſſaria fuiſſe probatur admodum, quæque magis pro continuatione eorum, quæ adhuc reſtabant operum, erat ſollicita, multos pro eiſdem paſſa labores. Hæc, vt ſupra memoraui, ab initio Sanctæ Dei aſſociata eſt, & collaborauit ei in cunctis operibus, quæ facta ſunt, bona fide, & labore plurimo, vt in præſentiarum videre eſt. Apparens igitur iſti vna noctium in ſomnis in forma decora valde, & quaſi ei videretur compati de his, quæ reſtabant conſummandis; læta facie & tanquam ad ambulandum ſe parans, & ipſam inuitans, dixit ei: Margareta, ſequere me, quia Leodium vado. Hæc dicens diſparuit viſio.*

i cap. 54.

Surgens mulier ſummo mane, ad viam ſe præparat, cum tamen ea nocte ceciderit nix permulta valde; & quanta, vt arbitror, diebus noſtris nunquam cecidiſſe viſa eſt, aut raro. Aſſumpta ergo quadam puella altera ſecum de Hembricurt, quam & ipſam mirabiliter à diebus iuuentutis primæ, Beata mulier Iueta, ab ipſis pene nuptiis, & amore ſæculi abſtraxerat, pergunt ambæ deſiderio vocantis ſe, & perficiendi negotij; & cum maximo tandem labore, & dolore ad Epiſcopum vſque peruenere; cui aperientes cauſam viæ ſuæ, propitium valde, & ad omne beneplacitum, voluntatemque ipſarum vltra omnem æſtimationem hominis fauorabilem inuenerunt; Cum tamen ob infirmitatis cuiuſdam moleſtias, quis Epiſcopus idem decumbebat, eo tempore difficilis ad eum haberetur acceſſus nimium. Et vt perfecerunt omnia ſecundum velle cordis ſui, reuerſa ſunt cum gaudio ad propria, ita tamen, quod neminem huius beneficij auctorem interpretatæ ſunt, quam Venerabilem Iuetam, quæ præceſſerat, & præparauerat viam earum ante ipſas; & vere, vt arbitror, ſic erat. Hactenus ibi. 9.

Hæc, & ſimilia Iuetæ mortem ſequuta, dum filias promouebant, affectum omnium matri conciliabant. Venerato in ſepulchro Sancto corpore, cuius animam cum Angelis triumphantem cœleſti gloria potiri, & Chriſto conregnare, adeo manifeſtis indiciis experiebantur. Ciſtercienſibus maior cura circa hæc tempora ſcribenda facere, quam facta ſcribere, vnde multa effugere notitiam noſtram, & periiſſent haud dubie acta Iuetæ, virtuteſque ex hominum memoria, ſi non, qui eius confeſſionem excepit vltimam, Venerabilis Abbas Floreffienſis, cuidam Canonico Hugoni, viro pio, & ſufficienter litteris inſtructo, in mandatis dediſſet, vt ea omnia exciperet, atque excepta ſtylo commendaret. Porro id opus, quod M. S. hactenus in aliquibus Belgij Bibliothecis conſeruatur, collatis, vt credendum eſt, exemplaribus, publicauit Chryſoſtomus Henriquez in ſuis liliis, vnde etiam nos hauſimus, quæ diximus, cum plura alia apud ipſum videri poſſint. Iuetam inter Sanctitate illuſtres fœminas in ſuis ſiue Menologiis, ſiue Faſtis memorant omnes illi, quos de die, & anno ſacri ipſius obitus, omnino concordare, capite præcedenti memorauimus. 10.

I. Brunonis

1. Brunonis Capellani Sancti Anteny peregrinatio. 2. Mors & poſt mortem miracula. 3. Iacobi Ciſtercienſis Abbatis obitus, 4. & nonnulla ſub ipſo. 5. Guillelmi ſucceſſio, & qualis ſub eo decor Ciſtercij fuit. 6. Brunvvardus ad ſuperos tranſlatus. 7. Chriſtianus cruciferos aduerſus Pruſſos vocat, 8. & multa illis largitur, 9. nec ſine fructu. 10. Olomucenſis, & Friſingenſis Epiſcoporum, atque Ducis Brabantia cauſa noſtris iniuncta. 11. Caſamarium à gentibus Seranis multa paſſum: 12 ſuper quibus Gregorius Papa ſcribit. 13. Geſta, & ſucceſſio Magiſtrorum Alcantarenſium.

CAPVT OCTAVVM.

1. Qvem ſupra virum Sanctum memorauimus, Brunonem, capellanum in Abbatie S. Antonij Pariſienſis, hoc anno ad ſuperos tranſiiſſe, prodit Thomas de Cantiprato, cum in Græciam traiiceret, miſſus à ſuperioribus, haud dubie quin, vt in Virginum cœnobiis, quæ iam per totum imperium diffundebantur, capellanos inſtitueret, & Moniales exemplis promoueret. Eius vitam auſteram, & Sanctam mortem, ac miraculis claram, qui tunc viuebat Thomas ad compendium redegit in ſuis Apibus, atque imitandum cœteris propoſuit verbis ſequentibus. [a] *Vidi capellanum quendam apud Sanctum Antonium in Monaſterio Ordinis Ciſtercienſis Pariſius, Fratrem Brunonem nomine, Virum Sanctum, & bonum, & mire deditum pietati; vita eius tali Ordine diſpoſita videbatur. Noctes frequenter fere ducebat inſomnes, orationibus, & gemitibus profuſius inhærendo: ſummo autem mane Horas, & Miſſarum ſolennia perſoluebat. Poſtmodum vero vſque ad Nonam, audiendis confeſſionibus clericorum, mira deuotione, ſollicitus intendebat. Ad menſam vero ſobrius veniens, panem, quem comedere debebat, per bucellas inciſum, & intinctum oleribus comedebat. Et inter comedendum pauperibus ſcholaribus quaternos ſcribebat, vt ſcilicet omne temporis ſpatium vtiliter occuparet. Poſt prandium vero vſque ad noctem, diem in ſcribendo totaliter occupabat. Hac vita eius exterior fuiſſe probatur.* Hæc de his, quæ in viro ad ædificationem dabantur aliis cernere.

a lib. 2. c. 8.

2. Cæterum qualem ſe ad Deum præſtiterit, vt in vita latuerit, cohibente forſan humilitate viri, quibus pollebat, dona; & vim faciente gratiæ, vt ita dicam, ne in miracula erumperet, per quæ ab hominibus vel inuitus veneraretur, at in morte celari nequaquam potuit, ſic diſponente Deo, vt virtutem in viro commendaret, & Sanctum imitandum aliis proponeret, hæc, inquam, omnia paucis, pro ſuo more, idem auctor proſequitur ſic ſcribens. [b] *In itinere miſſus in Græciam anno circiter ab Incarnatione Domini M. CC. XXVII. animam miro feruore ſpiritus exhalauit: & poſt mortem eum Dominus multis miraculis honorauit.* Hæc tantum ille. Nec nobis ſcire datum vbi obierit, aut quo in loco obtinuerit ſepulturam. Certe miraculis multis claruiſſe dicitur poſt mortem, non in vita: vt credi poſſit, quod diutius detenta, eo maiori impetu diffuſa ſacrum eius ſepulchrum illuſtraſſe. Memorant virum Martyrologium Monaſticum, ad diem trigeſimum Martij, vbi & Hugo Menardus, & Lib. II. obſeruationum eadem die: niſi quod Monachum vocat, non capellanum, in quo nonnihil deuiat: ſicut Seguinus, [c] qui non ad Græciam, ſed ad Paleſtinam profectum tradit, loca Sancta ex affecto Religionis viſitaturum. Sed præferendum teſtimonium Cantipratani, quia grauioris auctoris, atque coæui. Brunonem memorat etiam Henriquez [d] in Menologio, Aubertus Miræus, [e] & alij recentiores.

b vbi ſuprà

c lib. 3. viror. ill. Ciſtercien.

d Ianuar. 1. e Orig. Monaſt. lib. 3. cap. 15.

3. Inter hæc Venerabilis Iacobus, Ciſtercij Abbas, ad patres ſuos appoſitus, traditas ſibi oues reliquit orphanas. Dies obitus eius memoratur XVIII. Aprilis, qua in Martyrologio Ciſtercienſi notatus legitur. De anno non conſtat: niſi quod tamen, qui ei ſucceſſit Guillelmus, in Ordine Abbatum XXI. ſequenti anno iam Abbas inuenitur in titulo Monaſterij de Batans (ait Claudius Robertus [f]) Biſuntinenſis Diœceſis, quod nos etiã ex ipſo tomo primo, in Appendice Ciſtercienſi memorauimus. Iacobum Menologio ſuo inſeruit Chryſoſtomus Henriquez, ipſa, qua obiit die; nec dubium fuiſſe ex viginti quinque primis, qui titulo Sanctorum inſigniuntur. Eius tempore, vt ait VVaræus, [g] *B. Frigidi Montis Abbas, miſſus à Capitulo Generali Ciſtercienſi ad Abbatias Hyberniæ viſitandas, cum plenitudine poteſtatis: & intelligens, quod Abbatia de Valle Dei, filia Gerspontis, adeo debitis, & aliis grauaminibus eſſet oppreſſa, vt de cætero per ſe ſubſiſtere non poſſet; eã auctoritate dicti Capituli, proxima Abbatia S. Saluatoris coniunxit, & incorporauit, inſtrumento dato apud Dublin anno M.CC.XXII. in Feſto B. Mariæ Magdalenæ* Ergo quæ à Synodo anni præcedentis viſitatio manauit, ſub Abbate Iacobo, hoc anno poſt illius mortem, hunc inter alios effectum ſortita eſt, nec conſtat, an vacante adhuc ſede, ſed probabilius multo, ſub ſucceſſore.

f in Cathol. Abbat. Ciſt.

g in Hiſtor. cœnob. Ciſt. Hybern.

Eodem etiã Iacobo præſidẽte Ciſtercio, in Heiſterbach, ſeu Valle S. Petri habitũ induit Venerabilis Sibodo, ex plebano in Villeke, Germaniæ oppido, qui antequàm Monaſterium ingrederetur, multis clarebat à Deo reuelationibus. Inter aliãs illa, quã refert Cæſarius, qui eo tẽpore in eadem domo ſcribebat, quo Sibodo manebat in probatione, primum videtur obtinere locum, ſiue quod ſingularis, ſiue quia ſalubris, atque ouem erraritẽ reducens ad viã vitæ. Igitur eam libet hic ſubiungere. [h] *Sibodoni Nouitio noſtro, cum eſſet Paſtor in Villeke, miles quidam ex eius Parochianis, ſingulis annis confeſſionem facere, & pœnitentiam ſuſcipere conſueuerat. Ad quem noctu quadam vox huiuſmodi facta eſt: Sibodo, miles ille (nomine eum deſignans) nunquam fecit confeſſionem ſuam: ad quam vocem Sacerdos euigilans, & quid portenderet, ſatis admirans; militem, mox vt vidit, ad confeſſionem puram hortatus eſt, dicens: ſcitote, quod non feceritis mihi pure, & plene confeſſionem. Cui, cum ille reſponderet: Quid eſt,* 4.

h Serm. in Dom. 15. poſt Penteceſt.

quod dicitis Domine? Nonne iam multis annis vobis conſcientiam meam aperui, pœnitentiam ſuſcepi, & adimplevi? Sacerdos ſubiunxit: Hoc Deus nouit, & vos, nam talis vox non ſine cauſa delata eſt ad me, illi quid in ſomnis audierit, manifeſtans. Quo audito miles territus confeſſus eſt peccatum maximum, quod verecundia vetante, multo tempore ſubticuerat. Impragnauerat enim quandam cognatam ſuam, & vt inceſtus lateret, natum infantem communi conſilio necauerant. Hactenus Cæſarius, & nos occaſione Iacobi, quia ſub ipſo.

5. Succeſſorem habuit Venerabilem Guillelmum, Monachum, vt coniector, Claræ-Vallis, quippe, qui cum decennio præſediſſet, plus minuſve, dignitate abdicata, ad Claram-Vallem dicitur rediiſſe, vbi & fœliciter vitam conſummauit. Vnde in Chronico Metrico hi verſus:

Guillelmus ſequitur, ſed Clara Valle petitu
Aſcendens moritur illic, intuſque ſepultus.

Sub huius Guillelmi Præfecturæ initium contigit viſitatio Monialium Ordinis Nigri; quin, & aliorum omnium, per Diœceſes Patauinam, Veronenſem, & Teruiſinam liberius viuentium, quibuſdam Prædicatoribus à Gregorio iniuncta; exceptis tamen expreſſe Ciſtercienſibus, & his, quæ per Ciſtercienſes viſitabantur, nempe Clariſſis, ſiue Beati Damiani, quæ Venerabilem Ambroſium adhuc ſuperſtitem, quandiu vixit, agnouere viſitatorem. Meminit huius tum viſitationis, tum exceptionis Bzouius ad hunc annum.[i] *Ceterum*, ait, *cum Sanctimoniales Diœceſis Patauinæ, Veronenſis, & Teruiſinæ, non vſquequaque ex formula, à Sanctis Patribus præſcripta, viuerent, earum curam ſuſcipiens Gregorius, Fr. Ioachimo, B. Maria, & Fr. Iordano, Prioribus, & Fr. Gandulphino Patauino, Ordinis Prædicatorum, commiſit, vt ea trium Epiſcopatuum Monaſteria S. Benedicti Monialium exempta, & Canonicas Regulares cuiuſcumque Ordinis, vel profeſſionis, exceptis Ciſtercienſis, & pauperum Monialium incluſarum; ſingulis annis vſque ad beneplacitum Apoſtolicæ Sedis viſitarent, corrigerent, reformarent. Dedit hac in re litteras II. Nonas Septembris.* Hactenus ille.

i num. 10.

6. Hic idem annus, (vt ait Albertus Krantzius.[k]) Brunvvardi Mekelemburgenſis, ſiue Magnopolenſis, ſeu Suuerinenſis Epiſcopi morte inſignis fuit: *Viri profecto (vt idem auctor ait) præcipui, & qui Eccleſiam ſuam, & moribus, & rebus plurimum auxit.* Verum de tempore mortis, & Præfecturæ, hæc in eodem loco paulò inferiùs. *Præfuit autem & ipſe, ſicut Brunvvardus, Eccleſiæ ſuæ longe poſt hæc tempora per annos quadraginta quatuor; exceſſit enim rebus humanis vigeſimo ſeptimo poſt milleſimum ducenteſimumque, & vidit mirabiles mutationes temporum, &c.* Hæc tantum ille. Ex quo eadem Arnoldus[l] VVionius, & plures alij; verum omnes ex Krantzio, neque apud alium maiorem, aut clariorem viri notitiam video. Adeo nihil de noſtris dictum, vt vbi alieni deſunt, quod proferre poſſimus nihil habeamus. Nec tamen dubium, viro, egregie merito, de Eccleſia, cui præfuit, tam longo tempore, ſcriptores defuiſſe, non ſcribenda.

k lib. 7 Metrop. c. 20.

l lib. 2. lig. 6. cap. 46.

7. *Per idem tempus (ait Martinus Cromerus,[m] & refert ad hunc annum,) Pruſſis Maſſouiam vehementer vexantibus, & vaſtantibus, inops conſilij Conradus Dux, habito Conuentu ſuorum; tandem, Chriſtiano Epiſcopo ſuggerente, & ſuadente, Fratres, ſiue Sodales Theutonicos, & ipſos piam contra Barbaros militiam ſub titulo S. Mariæ profeſſos (qui paulo ante à Sarracenis è Syria eiecti erant) per eum ipſum Chriſtianum Roma acciuit, Chelmenſemque, ſeu Culmenſem tractum, & quidquid terra eſt inter Viſtulam, Mocram, atque Peruantiam, flumina, eis tradidit his legibus; vt contra Pruſſos ſedulo, & ſummis viribus bellum gererent. Vbi vero eos domuiſſent, Culmenſem quidem tractum redderent: cætera vero quæcumque de Barbaris cepiſſent, arbitrio bonorum virorum ex æquo ſecum, ſeu cum poſteris ſuis partirentur: Polonis nunquam vim, aut iniuriam facerent, neve hoſtes eorum receptarent, aut vllo fauore proſequerentur: contra Barbaros autem, & à Religione Chriſtiana alienos, vt ipſis cum opus fuerit, praſto eſſent. Si quid horum tranſgrederentur, pœna, quæ contra ingratos eſt, ex iure gentium, ſubiacerent: hoc eſt, beneficia accepta amitterent. Hæc ita inter Conradum, & ſupra memoratos Fratres cruciferos, quorum tunc Hermannus de Salza Summus Magiſter erat (ſic Ducem ſuum appellant) conuenere; & à Gregorio IX. Pontifice maxime approbata, & confirmata ſunt, quæ nos è libro vetuſto, Germanica lingua ſcripto, quod in arce Lubauienſi aſſeruatur, viri pietate, iuxta ac doctrina, & integritate ſumma Stanislai Hoſij, dudum Culmenſis, nunc iam Varmienſis Epiſcopi, beneficio eruta, & ſubminiſtrata, bona fide inſeruimus.* Hactenus ex Cromero; quæ quia Chriſtiani Epiſcopi ex Ciſtercio, tum perſuaſione, tum induſtria geſta ſunt, operæ pretium me feciſſe puto, dum hic tranſcribo.

m lib. 7. de Rebus Polon.

Plura ab his crucigeris donata, memorat idem auctor paulo inferius; ſpecialiter autem à Chriſtiano Epiſcopo Culmenſi, de quo hæc habet.[n] *Chriſtianus vero Epiſcopus omnia, quæ ab eodem Conrado in tractu Culmenſi acceperat, præter ducenta aratra, & quinque prædia, eis conceſſit, modium tritici, & alterum ſiliginis, & ſingulis aratris in omni agro Culmenſi ſibi, & poſteris ſuis Epiſcopis quotannis dari paſſus. Paulo aliter hæc à Dlugoſo memoriæ prodita ſunt; ſed nos vetuſta ſcripta, ac diplomata, quæ poſt Dlugoſum noſtra memoria in Archiuum Regium è Pruſſia relata ſunt, quorumque exempla etiam in Codice vetuſto deſcripta in arce Helyſbergenſi extant, ſecuti ſumus.* Ita Chriſtianus, non conſilio ſolum, induſtriaque, ſed etiam largitate promouebat vexilla Chriſtiani nominis, & progreſſus Eccleſiæ ſollicitabat. At quàm fœliciter hæc omnia illi ſucceſſerint ſaltem ſub his initiis, idem qui ſupra auctor pergit ſcribere.[o] 8.

n vbi ſuprà.

o vbi ſuprà.

Ita Crucigeri Theutones, fixis primum Dobrini domicilijs, Conrado, Landiſuergio Duce quem Hermannus de Salza ipſis præfecit, Magiſtrumque appellauit, Moſcouiorum, & Polonorum defendendorum, & Pruſſiæ Barbaris eripiendæ Prouinciam ſuſcepere, & mox primam in terra Culmenſi munitionem in ripa Viſtulæ excitarunt, eamque Fogelſangum, ab auium cantu, Germanica lingua dixere. Inde vero Maſſouiis adiuuantibus, & voluntariis multis, vndique pietatis ergo accurrentibus, Barbarorum excurſiones reprimere, & ipſorum agros, pagoſque viciſſim infeſtare cœperunt. Torunium deinde, Biſembergam, quæ eadem Prabuta eſt, & alias quaſdam arces, & oppida non ignobilia, paucis annis munierunt. Regonium vero, quod Rogozinum eſt, & Culmam, & alias quaſdam a 9.

Barbaris

Barbaris munitas, ſiue interceptas, in poteſtatem ſuam redegerunt, & paruo tempore magna in illis oris incrementa cœperunt. Hactenus ille: Nec nos plura ad hunc annum de hac materia.

10. Hoc eodem anno Olomucenſi Epiſcopo cum Canonicis quibuſdam litiganti, quod contra iuramentum ab ipſis præſtitum, cum illuſtri Rege Bohæmiæ in eundem Epiſcopum, atque Olomucenſem Eccleſiam conſpiraſſent: Walſaſanus, & Lubecenſis Abbates iudices à Gregorio dati ſunt de conſenſu vtriuſque partis. [p] *Quatenus vocatis, qui fuerint euocandi, & auditis hinc, inde propoſitis, quod canonicum eſſet, & ſtatuerent: & ſtatuta, appellatione poſtpoſita, facerent per cenſuras obſeruari. Datum Laterani II. Kalendas Aprilis Pontificatus Gregorij anno primo.* Item Friſingenſi Epiſcopo accuſato, quod bona ſuæ Eccleſiæ diſſiparet, & incontinentiæ; atque aliorum criminum nota iniuſtus eſſet: Alders-Pachenſis, & Salemitanus Abbates, vna cum Epiſcopo Eiſtetenſi, directi ſunt. [q] *Qui ad locum perſonaliter accedentes, inquirerent ſollicite veritatem, & eam fideliter conſcribentes, ſub ſuis ſigillis incluſam ad Gregorium tranſmitterent, eidem Epiſcopo terminum deſignantes, quo ſe Apoſtolico conſpectui præſentarent, poteſtate obligandi, vendendi, infeudandi, ſeu quomodolibet alienandi, bona ipſius Eccleſiæ, eidem Epiſcopo penitus interdicta. Datum Laterani V. Kalendas Maij anno primo.* Demum Duce Brabantiæ cruce ſignato, ſed alleganti ſenium, quominus habilis, non ſolum ad bellum, verum etiam ad iter ſubeundum redditus eſſet: Valſellenſis, & Cambetonenſis Abbates miſſi ſunt. [r] *Quatenus ad eundem perſonaliter accedentes, aut per ſeipſum adimpleret, ſi poſſet, votum, aut ſi non poſſet, quadraginta idoneos milites, cum ſumptibus neceſſariis in proximo paſſagio Martij menſis mitteret in ſubſidium terræ ſanctæ, per annum integrum ibidem militaturos. Datum Anagniæ ſexto Kalendas Auguſti, Pontificatus anno primo.* His plura alia leuiora addita ſunt, in quibus non eſt opus immorari;

p ex Reg. Greg. 9. lib. 1.

q ex eiſdem Greg. Reg. vbi ſupra.

r ibidem.

11. In Italiâ (incertum, qua occaſione?) Sorani ciues in Monaſterium Caſæmarij, atque eius Fratres, & bona deſæuiere. Forſan, viuente Honorio ab eo repreſſi, qua charitate, Caſæmarium proſequebatur, poſt eius obitum violentius erupere. Conſtat effuſum Conuerſorum ſanguinem, direpta bona, pecora occiſa. Demum tot irrogatas iniurias Monachis, vt eorum tolerantiam ſuperarent. Conqueſti ſunt apud Gregorium nonum: & ſe, quos ſub Honorio, honore omnes, atque veneratione proſequerentur, non decere ſub Gregorio adeo ſperni; aut tot, ac tantis iniuriis ſubiacere. Amiſerint fauorem ſimul cum Patre; at non odium incurrant, quod non meruerunt, nec permittantur populis, nulla ſua culpa; in ipſos deſæuientibus. Tum vero Summus Romanæ Eccleſiæ Paſtor, quamuis in Fridericum ob retardatam in Syriam expeditionem offenſus merito, has ad ſupremum Imperij Iuſtitiarium litteras dedit. [ſ] ſ vbi ſupra.

12. *Dilecti filij, Prior, & Conuentus Caſamarij, graui nobis conqueſtione monſtrarunt, quod S. Apoſtata, & quidam alij Sorani ciues ad quaſdam eorum grangias accedentes, in quoſdam ipſorum conuerſos. & Fratres, vſque ad effuſionem ſanguinis manus violentas, auſu ſacrilego iniecerunt, & bona ibidem inuenta tandem aſportantes, occiderunt animalia, & alia eis damna grauia, & atroces iniurias irrogarunt. Quia vero aliena ſunt compeſcendi virtute, qui ſunt ſuo vitio ſacrilegi inquieti, nobilitatem tuam rogamus, & monemus attente, per Apoſtolicam tibi Sedem mandantes, quatenus malefactores huiuſmodi; taliter tibi tradita poteſtate, caſtiges, quod correctis facinoroſis, puſillanimes conſolentur, & nos deuotionem tuam debeamus merito commendare. Datis Laterani, XVI. Kalendas Maij Pontificatus anno primo.* Ita Romanus Antiſtes ad Iuſtitiarium Imperij, ſic enim eum vocat: Sed quæ ſupplicia ſontes ſequuta ſint, nec conſtat ex Regeſto, neque alibi potui reperire.

13. Quod attinet ad Militias Ciſtercienſes: Sancti Iulianæa, quæ iam Alcantarenſis nominabatur, hoc anno prodiit [t] cum Rege Legionenſi expugnatura Arces, oppidaque, quæ ab infidelibus verſus eam partem, quæ hodie *Eſtremadura* poſſidebantur. Et expugnata multa, direptaque; & inter ea *Montagnem*, hodie *Montanches*: verum non ſine graui damno accepto; quippe amiſſo Magiſtro, Didaco Sanctio, qui ab anno M. CC. XIX. factam militiam egregie adminiſtrauerat. De loco ſepulturæ eius nihil compertum. De ſucceſſore ſtatim actum eſt; dubium vocato Magiſtro Calatrauæ? neque enim vllam illius mentionem video. Electum conſtat Ariam Perezium, ex Gallecia oriundum, qui hoc eodem electionis ſuæ anno, in expugnatione Pacis Auguſtæ, vulgo de *Badajoz* egregiam operam nauauit Alfonſo Regi. Ergo florebat Militia Alcantarenſis ſub vtroque Magiſtro, & nuper pridem à Mauris expugnata, ſed rurſus amiſſa, nunc noua alia caſtra, oppidaque, inſigni pietate, & virtute ſollicitabat, atque in his locis multis poſſeſſionibus, ædificiiſque, & redditibus annuis dilatabatur.

t Rades c. 7.

1. Loci Sanctæ Mariæ tranſlatio celebris, 2. grauamina, & moleſtia, 3. à quibus ad Mariam eſt appellatum. 4. Cœleſtis viſio 5. comprobata ipſo euentu, 6. & pauenda vindicta 7. de cunctis, qui inuadebant cœnobij bona. 8. Recuſata tranſlatio per Theodoricum, Treuirorum Pontificem, 9. & tandem indulta. 10. Et dictum de Hermanno, & eius obitu.

CAPVT NONVM.

1. ILLVSTRAVIT hunc annum tranſlatio celebris loci Sanctæ Mariæ ex Treuirenſi ad Colonienſem Diœceſim, quod Monaſterium fundatum ante duodenium ſub Hermanno Abbate, qui olim Heiſterbacho, & dein Hemenrode præfuiſſet hoc ipſo Tomo ſupra memorauimus.

mus. Hæc à Monachis diu ſollicitata, quin præ-dicta à Virgine, atque cœleſti ſigno præoſtenſa. Demum illuſtrata inſigni illa, pauendaque vindicta, quam de inuaſoribus bonorum Abbatiæ, ſumptam per eandem Virginem, dignam (& meritò) Eccleſiaſticis Annalibus cenſuit Abraham Bzouius, hoc nobis capite venit recenſenda. Porrò eam partim ex Cæſario Heiſterbacenſi, qui tunc viuebat, partim ex antiqua Tabella M. S. quam in eodem cœnobio conſeruari Longelinus affirmat, tranſcribitque, more ſolito fideliter reddemus.

2. Permanſerat ad annos quinque plus minuſve cœnobium in loco ſuæ primæ fundationis: & in re tenui, qualia rerum initia plerumque ſunt, quietem tamen & pacem, quandiu vixit Aleydis, quæ fundauiſſet, pro immenſis diuitiis computabat. Ab eius morte turbata vtraque fuit: quippe hæredes, quidquid Deo datum erat, ereptum ſibi, & ſuis arbitrabantur: & dum ſe defraudatos alte dolebant, Monachos defraudabant auſu ſacrilego. Quippe non ſolæ poſſeſſiones patebant eorum prædæ, ſed poſſeſſionum fructus: abigebantur oues, bouesque; nec ſibi Monachi ſeminabant, aut metebant, ſed inuaſoribus. *Viri quidam nobiles ex eius, id eſt Aleydis, cognatione* (ait Cæſarius [a]) *contra inſinuandum venientes, eandem nouellam plantationem querimoniis, minis, rapinis, multiſque aliis incommodis moleſtabant.*

Igitur prægrauati tot inſultibus, quibus reſiſtere, aut imbelles non poſſent, aut humiles, & patientes nollent; quod vnum ſupereſſe videbatur, excuſſo pedum puluere, locum relinquere, atque ad matrem Heiſterbachum redire deliberabant. Sed ô miſericordia matris Domini! ô Dei beneficia ſingularia! *Abbati ſuo* (ſcilicet Hermanno) *tunc grauiter infirmanti* (ait Tabella antiqua) *propoſitum huiuſmodi reuelarunt. Qui tanquam pius pater, filiis turbatis compatiens, remedium eis conſeruationis adhibere curauit: mandans, ac monens, vt omnes orationi triduanæ inſiſterent, auxiliumque, & conſolationem Diuinæ miſerationis, cum fiducia humiliter expectarent.* Ita Hermannus, quo imbecillior corpore, ſpiritu robuſtior, vegetiorque, atque fortis in fide Diuinam Dei manum, auxiliumque ſine vlla hæſitatione præſtolabatur. Cæterùm quam non fruſtratus ſit à deſiderio ſuo vir verè Sanctus, eadem met Tabella pergit ſcribere.

4. *Tertia nocte cum à Fratribus in Oratorio Matutini pſallerentur, Abbati in lecto decumbenti in viſione ſomniali puella pulcherrima, alba veſte thalari induta, ramum virentem cum floribus albæ ſpinæ* (*quæ Theutonicè* Hagdorn *dicitur*) *manu geſtans apparuit. Quam cum Abbas ſtupefactus, quænam eſſet? inquireret, illa reſpondit: Ego ſum illa fundatrix Ordinis veſtri, ad cuius ſeruitium, & honorem, à meo vocati filio huc veniſtis. Conſolare, & conforta Fratres, non enim derelinquam vos, ſed iuuamen opportunum faciam vobis. Deinde ſubiunxit: Coruſcante die fac te duci vltra montem ad alteram ripam, quæ Maior Niſtria dicitur, & vbi videris ramum iſti ramo, quem teneo, ſimilem, ibi manſionem facietis, egoque vobiſcum ibidem vobis cooperans permanebo, mihique deuotè ſeruientibus propitia ſemper ero. His dictis, illa diſparuit. Nec dubium quin illa conſolatrix miſerorum Regina cæleſtis Virgo Maria fuerit, vt ex prædictis ſuis verbis ſatis apparet, & ex alba veſtis habitu, Virginitatis eius munditiam figurante.* Hactenus viſio, & oraculum cœleſte. At, quæ exinde in illius comprobationem ſequuta ſint, qualiterque reſponderit euentus, atque miraculo viſionem comprobauerit, eadem met Tabella pergit ſcribere.

Mane facto Abbas hac viſione conſolatus, Monachos conuocans, & viſionem ſuam eis aperiens, pro gratiarum actione reddenda Deo, Matrique miſericordiæ, attentè eos monebat. Statimque præparata ſibi vectura in locum, qui nunc vocatur Merobrechſauuue *deduci ſe fecit, vbi pro ramo ſibi oſtenſo, circumſpiciens, & non videns, proceſſit vlterius in pratum propè Aruel-dos, putans ibi locum eſſe, nec tamen ramum inuenit. De hinc ad locum & ſitum præſentis Monaſterij, vbi tunc pratum, & locus deſertus fuerat, veniens in menſe Februarij, quando hyems aſperior inhorruerat, ramum lætabundus inuenit, ibique Deum glorificans lætus ait: Ecce hic eſt locus, quem Mater gratiæ nobis ad manendum prouidit; & ad eius honorem hic erit requies, & habitatio noſtra. Dein facto iſto diuulgato Domina Guda, antiqua aduocata, ſoror Domini Rodolphi de Griffenſtein fecit conſtrui Capellam, & altare ædificari in ea, in loco, vbi viſus fuerat ramus. Et hæc eſt Capella, quæ nunc contigua eſt Infirmariæ.* Hactenus ex Tabella illa deſumptum, iocundum, & mirabile. 5.

Sed audi mirabilius adhuc, etſi ſeuerius; nempe ſupplicium per eandem Virginem ſumptum de iis, qui moleſtabant ipſius famulos. 6. *Sancta Dei genitrix*, (ait Cæſarius [b]) *eiuſdem cœnobij, id eſt loci Sanctæ Mariæ Domina, & aduocata, ſicut à multis dicebatur, hac apud ſilium egit, vt Henricus de Molſberg, qui præcipuus videbatur, obſideretur, & ſupra vires damnificatus, de proprio Caſtro eliminaretur. De Zegembergh Vir nobilis, à quo multum domus prædicta vexabatur, a ſeruo ſuo ſatis mirabiliter occiſus eſt: alius quidam, ad eius deprædationem properans, in via cœpit mediam. Quam vindictam, cum audiuiſſet alius quidam nobilis, vnus de cohæredibus, venit ad locum timore correptus, dicens: Domina mea Sancta Maria ſint tua tibi, ego parti meæ renuncio. VVilhelmus miles de Helpanſtein, ab vxore inſtigatus, quæ ſe hæredem poſſeſſionum collatarum dicebat, cortem meliorem inuadens, Fratres multis expenſis grauabat. Interim Sacerdos quidam Religioſus, confeſſor eius, nocte quadam in loco Sanctæ Mariæ per ſe viſum tranſpoſitum videt; & cum quidam ex Sacerdotibus celebraturus eſſet Miſſam, & a ſupra dicto VVilhelmo impediretur, Vir quidam nigerrimus fuſte illum percuſſit, & occidit. Quem viſum, cum ei recitaſſet, aſſerens eum in breui moriturum, niſi à vexatione Monachorum ceſſaret, ille ſtimulis quotidianis vxoris ſuæ ſe vrgeri conquerens, non acquieuit conſulenti. Citatus litteris Papalibus, cum eſſet in violenta poſſeſſione, & in lites eum aduocatis iam negotium diutius pertractaſſent; tandem partibus duos dies præfixerunt, vnum amicabilem ad componendum, alterum ad litigandum. Qui cum componere non poſſent, dieſque tres adhuc ſupereſſent ad litigandum, Ioannes de Horechum in Veteri-Monte conuerſus, proxima nocte vidit ſe in ſomnis eſſe in loco Sanctæ Mariæ, audiens Virginem glorioſam clara voce, dicentem: Oportet me recedere à loco iſto:*

Dicente

[a] lib. 7. Dialog. c. 7.

[b] vbi ſuprà.

Dicente conuerſo. Quo ibis, ô Domina? Reſpondit: ad filium meum, conqueri de VVilhelmo de Helpenſtein, qui me non ſinit quieſcere in loco iſto. Mane vero viſionem referens Cellerario iam memorato VVilhelmo, ſubiunxit: Sciatis pro certo, quod Dominus veſter cito morietur propter Conuentum loci Sanctæ Mariæ. Cui ille ſubridendo reſpondit. Non curetis, tamen vellemus eſſe abſoluti ab eo. Qui poſt dies paucos pede truncatus pœnam ſoluit irriſionis.

7. *Eadem vero die cum VVilhelmus ſupra nemus ſpaciaretur, niſum portans ſuper pugnum, à duobus Seruis Comitis Seynenſis, qui hominem ſuis uiris captiuum ducebant, quem ipſe excutere niſus eſt, lancea transfoſſus, animam protinus exhalauit. Eadem hora, obſeſſa quadam in Villa, quæ Trys dicitur à Caſtro Helpenſtein ſatis remota, ita cœpit ſaltare, manuſque cum cachino complodere; vt vix à duodecim hominibus poſſet teneri. Interrogata, quid haberet? Reſpondit: Modo in hac hora Magiſter meus acquiſiuit tres animas: noueritis VVilhelmum de Helpenſtein iam occiſum. APOLONIVS: Quæ fuerant illæ tres animæ? CÆSAR. Occiſi, & occidentium, ſicut coniicio, eo quod animam mortui habuerit in re, aliàs duas ſpe. Non multo poſt interrogatus Diabolus in Briſeke de anima eiuſdem VVilhelmi, per os alterius fœminæ reſpondit: Magiſter meus habet eam, & propter Monachos, quos ſpoliauerat, pice, & ſulphure, illam infudit, vſque ad ſummum repletam. Vxor verò, quæ ad malum tantum inſtigauerat eum, poſt breue tempus à priuigno de Caſtro cum liberis eiecta eſt: nam cum ſit inexpugnabile, cum ſcalis nocte intrans, illam turpiter eiecit, iniuriam Beatæ Dei genitricis ſemperque Virginis Mariæ vindicans. Ab illo tempore vſque hodie Monaſterium Cortem eandem quiete poſſidet, meritis glorioſæ Virginis Mariæ auditam.* Hæc habenda vindicta, de ſacrilegis ſumpta tam viſibiliter, omnes haud dubiè Eccleſiaſticorum bonorum inuaſores, vt à cœptis deſiſtant, terrere poteſt.

8. Hæc ante annum M. CC. XXII. quo ſcribebat Cæſarius. A quo tempore, & ante laborabatur, vt fieret tranſlatio, & Monaſterium in loco præſignato, atque à Virgine electo collocaretur. Obſtabat tamen Treuirorum Archiepiſcopus Theodoricus, vir pius; qui ſuam Diœceſim defraudari tanto collegio, vt conſentiret, nulla prorſus ratione ſuaderi poterat. Quippe locus per tantum præſignatus in Colonienſi Diœceſi; & ſibi ea ſeminaria quærenda per totum orbem, atque ad ſuæ Diœceſis fines adducenda; non ab eis ableganda, diſputabat. Et perſtitit quinquennio in hoc propoſito, vt verè Hermannus, ſicut alter Moyſes, terram promiſſionis potuerit videre, ſed non intrare. Defunctus quippe intra hoc quinquennium eſt, quin & eius ſucceſſor dictus Vlricus: quoad vſque tandem Conradus illi ſuffectus, piâ ſollicitudine, & inſtantia, Principum precibus, ſed multo magis Diuina inſpiratione, vt conſentiret tranſlationi domus, hoc tandem anno potuit impetrare. Ita Tabella antiqua eiuſdem domus, quæ in hæc verba tranſlationem pergit ſcribere.

Quod (id eſt oraculum Marianum, atque oraculo miraculum connectens innente rami) Dominus terræ Henricus Comes Seynenſis percipiens, cum aliis pluribus nobilibus & potentibus, ſpiritu Dei inſtatus, per quinquennium, & amplius laborauit apud Dominum Theodoricum, tunc Treuerorum Archiepiſcopum, pro conſenſu tranſplantationis, eò quod locus primæ fundationis, in eius Diœceſi eſſet ſitatus. Interim Dominus Hermannus Abbas moritur, cui ſuccedit Dominus Vlricus, viuens in regimine vix vno anno. Quo defuncto, ſuccedit ei Dominus Conradus, ſub quo, conſenſu prædicto impetrato, Dominus Henricus Comes prædictus, ſub Domino Engelberto Archiepiſcopo Colonienſi, fecit ibi poni fundamentum ad conſtruendum Monaſterium, ad quod Conuentus ſub Abbate Conrado prædicto deſcendit anno Domini M. CC. XXVII. Pergit deinde de progreſſu domus ſtructura Eccleſiæ, dedicationeque, quam tandem incidiſſe, ait, in annum Domini M. CC. XXIV. cum aliis, quæ apud Longelinum videri poſſunt. 9.

Hactenus occaſione tranſlationis loci Sanctæ Mariæ, læta ſimul, & triſtia, miranda vtraque, atque vtraque glorioſa noſtris, illis temporibus, quibus etiam Abbatis Hermanni obitus, Viri haud dubiè Sancti, eſt ſubiungendus. Non quod hoc anno ad ſuperos tranſierit, quem conſtat tranſlationi ipſi præreptum eſſe; ſed quod à M. CC. XXII. quo adhuc supereſſe Cæſarius tradit, ad hunc vſque deceſſerit, imò vſque ad M. CC. XXV. vt præfectura Vlrici, quantumuis breui, & Conradi electioni tempus remaneat. Quocumque obierit, ingentis apud Deum meriti creditur; quippe quem nunquam cœleſtes viſiones, reuelationeſque deſeruerunt, dum viueret. Vt non omnino certi indices hi excellentis Diuinæ gratiæ. Sed nec cui adeo in vita propitia fuit totius iuſtitiæ mater, defuiſſe in morte potuit; certè non voluit Sanctorum maximè ſtipata filiorum agmine, quos vbique genuiſſet, nec ſolum præcedebat, ſed ſequebatur. Matri ſuæ Hemmenrode Sanctæ profuit: & nihilominus duas alias Eccleſias, nequaquam inferiores plantauit, tranſtulit; vtramque iam ruinam minitantem, admonitus de cœlo ſtabiliuit, Monachos confirmauit, compeſcuit æmulos; vir verè magnus, & ad ardua quæque natus, neque vllis vnquam laboribus ceſſurus, nullis periculis. In Menologio memoria eius recolitur inter illuſtriores, ad vigeſimam primam diem menſis Maij. 10.

1. In Capitulo pauca, aut nulla leges. 2. Regalis Mons, Sancti Ludouici opus inſigne. 3. Notata quædam de eadem fundatione. 4. Ignota alia, ſed notior Maris ſtella. 5. Viridarium Monaſterium Sanctimonialium. 6. Pounduni initia, 7. progreſſus, 8. tranſlationes, 9. atque aliæ notitiæ. 10. Demum de Abbatia Vinarienſi.

CAPVT DECIMVM.

1\. OBSERVARE ab antiquis præſcriptas leges, quam nouas alias condere, magis in mente Guillelmi Abbatis fuit; maximè vbi recens tunc electus, morbos fortaſsè; ſi qui irrepebant, nouerat; verum nondum remedia, quæ ſola experientia magiſtra cognoſci poſſunt. Pauca quædam ad cultum ſpectantia, nimirum Sanctæ Barbaræ, atque Anniuerſariæ vniuſcuiuſque Eccleſiæ dedicationis. Item de Honorio tertio Summo Pontifice, vero Ciſtercij patre, precibus commendando per totum orbem, atque in ſingulos annos recolendo, religioſus, & pius æquè ſtatuit: reliqua prætermiſſa. Niſi quod tamen, pro cuſtodia Sanctimonialium, atque maiori earum, & ipſas adeuntium circumſpectione, ſtatutum volon: *Vt nullus, præter viſitatores, clauſtra Monialium ingrediatur; nec detur ei licentia loquendi cuiquam, niſi per feneſtram, ad hoc honeſtius præparatam, & per eandem feneſtram loquatur etiam de confeſſione.* Huic aliam addidit, per quam declarauit, eaſdem Moniales, ſi fortè excommunicationem incurrerent. *A nullo alio, quàm à proprio Abbate, & eius commiſſario poſſe abſolui.* Hæc in Capitulo.

2\. In Chronologia quatuor Abbatiæ, hunc annum concernentes, memorantur ſequenti ordine.

Anno M. CC. XXVII. ſexto Kalendas Martij fundata eſt Abbatia Regalis Montis.

Eodem anno Idus Maij Abbatia de Cœna.

Eodem anno quinto Kalendas Iunij Abbatia de Lubens.

Eodem anno Abbatia de Maris ſtella. Hæc Chronologia.

Regalem Montem, recens Regno potiti Ludouici inſigne opus, & primum pietatis illius publicum ſpecimen, non incœpiſſe ante annum M. CC. XXX. Guillelmus de Nangia, qui eiuſdem Sancti Ludouici vitam ſcripſit, atque alij auctores, teſtificantur. Fortè ædificia hoc anno conſtrui cœpta, per triennium adulta, & ſi nondum omnino conſummata, tunc primum Monachos accipere potuerunt. Quocumque fuerit Ciſtercio in gloriam cedit, tanti approbatio Principis; & quod primitias Sanctiſſimæ ſuæ vitæ, ſimul, & Regni (nam duodennis erat) Ciſtercienſi Eccleſia conſecrauit. Ergo de huius cœnobij fundatione, Magnificentia, ſitu cæteriſque, in vita Sancti Ludouici iſta traduntur [a]. *Anno Domini M. CC. XXX. Regni ſui quarto, Ludouicus, Rex Franciæ, iuuenis ardens caſto amore, vtpote cuius anima, ſicut ceruus ad fontes aquarum deſiderabat ad Dominum, conſtruxit ſumptuoſam, & admirandi operis Abbatiam, in Epiſcopatu Belluacenſi prope Bellimontem, in loco, qui Cuimont dicebatur: qua modò à Regis nomine nominatur Mons Regalis, in qua ab initio nouitatis ſuæ Abbatem cum XX. Monachis de Ordine Ciſtercienſi, ad ſeruiendum Domino ibidem inſtituit, & Eccleſiam intrinſecus conſtructam, ornamentis Eccleſiaſticis mirificè decorauit. Et vt Diuinis laudibus Monachi Dei cultores, in eadem aſſiduè commorantes, per inconnulſa tempora, liberius, deuotiuſque vacarent, eidem loco plurima, & ingentia prædia, vnde poſſent ſuſtentari, miſericorditer erogauit.* Hactenus Nangius.

a Hiſtor. Franc.

3\. Notat Robertus Gaguinus [b], qui fundationem ad annum anteponit. *Dum circa huius cœnobij inſtitutionem, Rex animum intendit, ſeditio inter ciues, & Pariſienſes ſcholaſticos inſurgit, ita, vt nonnullis vtrimque occiſis, cum ſibi de iniuriis acceptis ſatis non eſſe factum, ſcholaſtici quererentur, eo indignatio proceſſit, vt de transferendo ſtudio, hoc eſt (vt vulgo loquuntur) vniuerſitate, conſultarent: quos etiam Rex Angliæ, Francorum perpetuus, & implacabilis hoſtis, clandeſtinis nunciis, vt id facerent, ſollicitabat: Daturum ſe illis dicens, (ſi Oxoniam tranſirent) domos ad diuerſandum, libertatemque, atque priuilegia conceſſurum. Sed Ludouico curæ fuit ſcholaſticos continere, ne nobile Regnum litterario ſplendore priuaretur, quem Diuus Carolus Magnus, auctore Alchuino, Pariſius locauerat.* Hæc ab eo notata, quamuis aliena, coincidentia cœnobij conſtructioni nequaquam mihi omittenda eſſe putaui, Academiam præcipuè inhabitanti, in qua ſæpè à ciuibus ſcholaſtici & multa pati ſolent. Monachos ex Ciſtercio acciuit Rex, qui à ſe conſtructam domum inhabitarent: neque dubium Venerabilem Guillelmum tales elegiſſe, qui Regiæ pietati probari poſſent. In Veteri Breuiario Pariſienſi, in Feſto Sancti Ludouici (Roberto Claudio atteſtante [c]) memoriæ proditur. *In eodem cœnobio Sanctum Regem genibus flexis, cibum, & potum miniſtraſſe leproſo Monacho, præſente Abbate, atque in lachrymas erumpente.* Ea Ludouici Regis Sanctitas erat, ea erga Regalis Montis Monachos, non beneuolentia ſolum, ſed quæ in Regibus rarior familiaritas. In hoc eodem cœnobio ſepultus iacet Ludouicus iuuenis, eiuſdem Sancti Ludouici primogenitus. Cæterum quanta cum Maieſtate, ab ipſa, in qua deceſſit, curia, illuc deductum, cum aliis, quæ concernunt Regalem montem, atque edita intra breue tempus prole, Regali Valle, ſuis ſingula locis dicenda erunt.

b lib. 7. in S. Ludou.

c In Catal. Eccleſ. Ciſt.

Ignotiora duo alia Monaſteria de Cœna, & de Lubens, quippe æquiuoca cum aliis anterioribus; nec diſcernenda ex ſignis, aut quæ alibi extra Chronologiam inueniantur. Certè Cœnam Mariæ ſuperius diximus; & Lubens in Polonia, filia Portæ, antiquior eſt, vt ex filiabus, quas genuit comprobatur. Maris ſtellam Abbatiam in Allemania intra propriam Conſtantienſem Prouinciam, Salem peperit, ſub Abbate Euerhardo, & Belchiogen alio nomine vocauit. Quippe in libris Cameræ ita ſcribitur. *Maris ſtella, aliàs Belchingen, Ordinis Ciſtercienſis. Florenos CC. L.* In Regeſtis Innocentij Papæ quarti promiſcuè vtroque nomine appellatur. *Abbati, & Conuentui Monaſterij Maris ſtellæ, Ciſtercienſis* 4.

cienſis Ordinis, Conſtantienſis Diœceſis. Et iterum. *VVernero converſe Monaſterij de Belthingen, Ciſtercienſis Ordinis Conſtantienſis Diœceſis.* Porrò in horum primo priuilegio, illi conceditur, *vt ad prouiſionem, vel receptionem alicuius in penſionibus, vel Eccleſiaſticis beneficiis, per litteras Apoſtolicas Abbas, & Monachi cogi vltra non poſſint, niſi plenam de tali indulgentia fecerint mentionem. Datum Lugduni Idibus Octobris, Pontificatus anno quinto.* In alio vero, tam perſona dicti conuerſi, quam Monaſterium de Belthingen, *in quo Diuino mancipatus erat obſequio, cum omnibus bonis, &c. Sub Beati Petri, & Innocentij Papa protectione ſuſcipiuntur, &c. Datum Lugduni ſecundo Idus Februarij anni ſequentis.* Fundatores habuit Henricum Comitem de Rappeſvvil, & vxorem Annam Comitiſſam ab Hamberg: dotatorem vero Rodulphum Halſatiæ Langrauium, qui poſtea ad Romanum Imperium eſt euectus. Hæc pro nunc ſatis. Nam cætera, quæ ad hoc cœnobium pertinent, & quæ ſub eodem Pontifice Innocentio paſſum ſit, occaſione procurationum, qualiterque ab ipſo defenſum fuerit, ſuis, & tempore, & loco erit dicendum.

5. Sequuntur Monaſteria Sanctimonialium; Viridarium, Poundunum, & Viuarienſe, quæ ad hunc anoom oon mimis referuntur: de quibus ſingulis breuiter dicendum: de Viridario Miræus [d] hæc in Chronico. *Viridarium Beatæ Mariæ (vulgo* Vergier *) celebre eſt Monialium cœnobium, inter Duacum, & Cameracum. Huius exordia Toparcha Oiſiacenſis circa annum Christi M. CC. XXVII. attribuunt.* Meminit eius etiam Robertus Claudius in Gallia Chriſtiana; ſed ex quo nulla maior notitia deſumi poſſit.

d Ad hunc annum.

6. Idem Aubertus Miræus, ex Bruſchio de Poundunoe [e]. *Poundenſe Monaſterium ſitum eſt apud Rauenſburgum, vulgo Poundum nuncupatum: de quo ſic Bruſchius: Huius exordia debentur aliquot piis Virginibus, quæ anno M. CC. XXVII. conuenientes, ſtructoque oratorio, apud Seefeldum, Vicum Acroniani lacus, ſub cura Abbatis Salemitani primum habitarunt. Inde poſt annos ſex migrantes, apud Puſſium montem, haud longè à Sulgauio, Dapiferorum VValburgenſium oppido, annis etiam aliquot ſubſtiterunt, iam numero auctiores. Demum fautorem nactæ Conradum Pincernam à VVinterſtetem, & Dominum Nyſen anno M. CC. XLI. in Poundune Vico ſtabilem ſedem fixerunt: eſtque Monaſterium ab Henrico Thanenſi, Epiſcopo Conſtantienſi, conſecratum. Sepulti ſunt in eo Conradus fundator, cum vxore ſua, Guta, & filia Irmengarde, quæ poſt obitum mariti ſui Conradi Pincernæ, Smalnecam, hic facta eſt Monialis, & poſt Abbatiſſa. Ita Bruſchius in Chronologia Germaniæ.* Ita Miræus in Chronico Ciſtercienſi, ſed latius Henriquez [f], & diſtinctius in ſuis liliis. *Poundam Monialium Ciſtercienſis inſtituti cœnobium, infra Raueſpurgum, Ciuitatem Imperialem, & vineas Sueuicas, ad initium ſyluæ, per quam itur ad oppidum VValſdſech, amœniſſimo, & fertiliſſimo loco ſitum, ſic cœpit, vt ex vetuſtis libellis colligitur.*

e Ad hunc annum.

f lib. 2 diſtinct. 15.

7. *Anno Domini M. CC. XXVII. conuenerant piæ quædam ſorores ſub Euerhardo Abbate Salemitano apud Seefeldum, pagum Acroniani lacus. Hæ ſibi domunculam, ſeu oratorium ſtruentes, ſex ibi annis, & totidem menſibus vixerunt, in pia admodum, & innocenti conuerſatione. Poſtea cum aliis quibuſdam ſororibus coniunctæ apud Buſſium montem, antiquitus Sueuum montem dictum, habitarunt propè Sulgauium, oppidum hodie Dapiferorum à VValburg, vbi quinque aliis annis iterum cum ſumma difficultate permanſerant. Erat autem ea tempeſtate Monachus quidam Salemitanus Burchardus à Veckenſtein: is Sulgoui apud Dominum Conradum, Pincernam de VVinterſtettem, ac Dominum in Nyſem, Friderici Imperatoris nomine gubernatorem Sueuiæ, & Burgundiæ, interceſſit pro dictis ſororibus id ignorantibus, vt is propter Chriſtum iſtis Virginibus conſuleret, & auxilio, præſidioque adeſſet. Conradus autem ad Regem Conradum, Haganeam accitus, nihil certi Monacho petenti reſpondere potuit. Ex Hagano vero reuerſus, reuocauit ad ſe Burchardum, Fratrem Salemitanum, qui tunc cum Friderico Monacho, & artium Magiſtro doctiſſimo inuentus eſt apud Comitem de Helffenſtein iacentem in extremis apud Sigmaringum. Is Burchardus, cum veniſſet, ingreſſi ſunt Conradus Pincerna, & Conradus à VVynada cum Fratre Burchardo, Monaſteriolum, vt videret ſtatum, & vitam eius loci Monialium. Cumque eas fundatorem nullum habere intellexiſſet, Conradus Pincerna pollicitus eſt, ſe fore fundatorem, & conſtantiſſimum Monaſticæ huius Religionis amatorem, ac defenſorem. Mox itaque ex arce ſua frumenta, & vina mittens, ad ſufficientem Monialium ſuſtentationem, ſtatim etiam de commodiori loco conſtruendi cœnobium cogitauit.*

Elegerat autem ad hoc ipſum primò pagum Geſloſſenſem, ſed aduerſabantur Monachi Augiæ minoris: elegerat & alia loca; ſed tamen Poundunus pagus viſus eſt, ad extruendum locum ſacrum, omnium commodiſſimus. Anno itaque, M. CC. XXXVII. dedit præfatus ſuis centum octuaginta libras obulorum, quibus lignea ad ædificandum idonea adornari facerent, Monaſteriumque extrui curarent. Cumque id iam accedentibus aliunde etiam quotidianis ſubſidiis, exædificatum eſſet, translatæ ſunt Moniales, ex Buſſenſis montis vicino oratorio, Poundum, anno Domini M. CC. XLI. in die Innocentium. Habuit Gubernatricem, & Abbatiſſam, Dominam Annam à Franckenkofen, Religioſiſſimam fœminam, quæ diu præfuerat piis iis ſororibus, antea quoque cœnobium commendauit, & habitandum dedit Conradus Pincerna, vna cum omnibus ad id pertinentibus, bonis, pagis, agris, vineis, ac redditibus, quibus vti, ac frui liberè, & licitè deberent ſub obſeruantia Religionis, & in diligenti exercitio piorum cultuum. 8.

Mox vero à patruo ſuo Epiſcopo Conſtantienſi, Henrico à Thann, Domino in VValburg, hoc etiam impetrauit, ac precibus facilè obtinuit, vt recens conditum Monaſterium dignè ab eo conſecraretur, quod factum eſt in octaua Sancti Ioannis Apoſtoli. Quicumque autem iſti conſecrationi interfuerunt, hi in Altorſenſi vicino pago liberaliſſimè, & lautiſſimè excepti, ac tractati ſunt. Et elapſo biennio in Vigilia Sancti Matthiæ Apoſtoli obiit fundator Conradus Pincerna à VVinſtertetem, & Dominus in Nyſſen; qui cum coniuge ſua Domina Gutta quieſcit in domo Capitulari huius ſui Monaſterij Poundenſis, in ſplendido, ac de terra eleuato tumulo. Sequenti anno, videlicet M. CC. XLIV. dotauit idem Monaſterium liberaliſſimè Conradus à Samalnock. Fundatoris Conradi gener, qui Imperatoris Friderici ſecundi 9.

caſtra ſequutus obiit poſtea in Apulia, & ibi ſepelitur apud Barulium, ſiu Brulionum. Eius coniux Domina Irmengardis, Fundatoris filia, poſt defunctum, & in acie caſum chariſſimum maritum, tanto mœrore perculſa eſt, vt vitam ſuam honeſtiſſima conuerſatione ſub obedientia Regulari deinceps tranſegerit, & in Chriſto ſimerit inter Sanctas preces, ac pia ſieiunia, in hocipſo Monaſterio, à parentibus ſuis laudabiliter fundato, & dotato. Hæc maxima etiam huius Monaſterij fuit benefactrix, & ampliatrix ſtudioſiſſima, eodem loco cum parentibus ſepulta. Hactenus Henriquez, qui ſubiungit Abbatiſſatum ſeriem, quam Lector apud ipſum videre poteſt. Porrò hanc Hermengardam, tertiam loci Abbatiſſam, Menologio adſcribit idem auctor, ad diem tertiam menſis Octobris.

10. Vltimum ſequitur Monaſterium Vinarienſe, non longè ab Attrebato: de quo hæc in Ferreolo Locrio notata lego [g]. *Anno M. CC. XXVII. Aſceterium Vinarienſe, ſeſquimilliari ab Attrebato remotum, per nobilem Virum Euſtachium, Noua Villa Dominum, Euſtachij ex Adela filium, ad Beatæ Virginis Mariæ honorem conſtruitur, ac Virginibus, Ciſtercienſem Regulam profeſſis incolendum traditur. Frater Henricus Talomponenſis, Ordinis Prædicatorum Religioſus, Euſtachij rogatu, operibus inſtitit, atque ſacrarum Virginum ſocietati idoneum perfecit ædificium. Prima Antiſtitarum Bertha vocabatur. Hodie R. D. Maria Rocurtia, eaque vigeſima quinta præeſt, Variorum, quæ, ſeu lapſu temporum, ſeu iniuria bellorum corruerant, ædificiorum reparatrix. Gregorius IX. Alexander IV. Innocentius IV. aliique Pontifices Maximi iſtis ædibus diplomata dedere, quibus priuilegia alia conceduntur, alia confirmantur. Ex Monum. M. SS. eius loci.* Hactenus ille: nec nos plura ad hunc annum.

[g] In Chron. Belg. ad hunc ann.

ANNVS CHRISTI M. CC. XXVIII. — ANNVS CISTERCII C. XXXI.

1. *Murmur in noſtros, moleſtiæque ab Epiſcopis,* 2. *& Guillelmi pro eis ſollicitudo.* 3. *Priuilegia impetrata,* 4. *quantum ad diætas,* 5. *quantum ad exemptionem à generalibus,* 6. *pro Eleemoſynis,* 7. *pro ſepulturis.* 8. *Conteſtata Romam Cardinalis intercessio ad hæc omnia.* 9. *Et declaratum quod ex eis illuſtrius, antiquiuſque, & quatenus à Gregorio relatum in corpus iuris.*

CAPVT PRIMVM.

1. NASCANTEM annum Chriſti Seruatoris, M. CC. XXVIII. Ciſtercij trigeſimum primum, ſupra centeſimum, Gregorius nonus, & Guillelmus tertius, ille totius Eccleſiæ, hic Ciſtercienſis, ſummus vterque, proportione ſeruata, Præſul; ille indulgens, hic petens, conſecrarunt. Quippe Guillelmus de grege ſuo ſollicitus, nihil omittebat, quod eius quietem, & pacem promoueret, Gregorius in eodem grege ſibi complacens, nihil, quod peteretur, denegabat. Concitabat inuidiam reliquorum potentia Ciſtercienſium; & diuitiæ accreſcentes quocumque titulo, multorum auaritiam, fortè, & aliorum zelum, ſtimulabant. Nam cur qui ad paupertatem nati eſſent, atque eo titulo ab aliis ſeceſſiſſent; nunc præ his etiam, à quibus ſe ſegregarunt, locupletentur? Vix eſſe Principem, vix diuitem, qui non Ciſtercium eligat, cui donet, & per quod ſibi fauorem Dei concilier? Quid ſi & hominum? Nullos alios acceptiores eſſe Regibus, non in eorum aulis frequentiores per ſpeciem fugientium; à quibus ſæpè ſoleant reuocari, nunquam tamen, vt abſint, ſed vt rogentur. In pretio eſſe eos, quos ipſi laudant, quos vituperant, deſpectui omnes habere. Haud aliam viam ad ambitum patere, apud probos præcipue, niſi per ipſos, ſed ea ſemel inuenta, nullum eſſe, qui non ſe probum, aut ſimulet, aut faciat; vt non virtutibus, ſaltem largitionibus. Diuiſam olim fidelium largitatem inter Eccleſias, ita cunctis ſufficere, vt nulla redundaret: nunc omnibus in Ciſtercium ſolum collatis, depauperari reliquas; in Ciſtercienſibus omnia ſuperfluere. Hactenus abſtinuiſſe à ſepulturis, idque ex præſcripto ſuarum conſtitutionum, vt ſibi temperarent, & hanc habendi occaſionem aliis relinquerent. Nunc iam patere clauſtra cadaueribus, patere Eccleſias, neque aliam vim habere prohibitionem, quam, vt creſcente ab ipſa deſiderio, carius vendere poſſent, quod aliàs nullus forſan appetiuiſſet. Iam quæ legata à defunctis non extorquent? Quæ non donaria à viuis? quaſi tradito ſemel proprio corpore, tradendove, omnia cum ipſo videantur fore tradenda. Hinc multæ lites motæ ſuper his omnibus, à Clericis præcipuè: & vt moleſtiis ſaltem noſtros opprimerent, & grauarent expenſis, qui longiori interuallo diuiſi erant, iudices per ſurreptionem impetrabantur.

Hæc, & alia Guillelmus animaduertens, atque altè dolens Ciſtercij immunitatem per Sanctos ſuos, & glorioſos prædeceſſores non ſolum acquiſitam, & conſeruatam, ſed in maius extenſam, ſub ipſo infringi: per ſe, an per ſuos? Gregorium Papam adiit, & fruſtra ſibi diuitias inuideri, quæ pauperibus cedant, ex quibus præter onus diſpenſandi nihil ſuſcipiant. Sufficere Ciſtercio, quæ poſſidebat; nec quid aliud appetere, aut ſi ſibi donetur, admiſſurum. At ſi fideles pauperibus donare, quæ habent, velint; atque ipſis iniungant, vt diſtribuant, quo poſſint, titulo honeſto detrectare? An laici erunt deuotionis ſuæ fructu fraudandi, quia Clerici inuideant? aut prohibere miniſtri Chriſti poſſunt, quod Chriſtus ipſe conſulit? Nam quid quæſo damnatur in his legatis? an Eleemoſyna? Sed illa eſt opus non ſolum Deo gratum, ſed Reipublicæ vtile: & quod vel inter infideles commendetur. An miniſtri, per quos facienda venit? indigno ſe non negant, qui eligantur: ſed an vbi vel ſeruus

eligi

eligi potuit, ipſi ſoli arceantur, ne deſignentur? Arceantur ſanè, ſi abutuntur miniſterio: ſed ſi quia fideles inueniuntur, eliguntur ab omnibus; non ſe fruſtrari fructu, ſi impediantur, quibus ſola obedientia ſit in merito. Fruſtrari tamen ipſos largitores, & eorum voluntatem: quid ſi pauperes etiam fruſtrandi veniant? Arcuiſſe ſe ab Eccleſiis ſuis cadauera, qua ſola eis licuit prohibitione. Non captare morientes, non aliquem inuitare ad ſepulturam, quamuis in eo nullum fortè peccatum eſſet. Sed ſi à Principibus, à quibus tot recipiunt beneficia, ad id ſollicitentur, quo iuſto titulo ſe valeant denegare? An fundatores expellant à propriis domibus? an terram in Eccleſia ſua negabunt, his etiam ipſis, à quibus accepere? Iam ſi ſuper his forent conueniendi, cur tam longè trahantur? Cur grauentur tam immodicis expenſis, vt vilius conſtet cauſa cecidiſſe, quàm litigare? Demum ab eiuſdem Gregorij anteceſſoribus dudum ſibi conceſſum, ne in litteris alioqui generalibus contenti intelligantur, niſi de ipſis fecerint mentionem: ob quod demeritum reuocatum hoc priuilegium? Aut quæ ipſorum culpa, ob quam meruerint ipſo defraudari?

3\. Hæc, & ſimilia ad Gregorium Papam delata ſub huius anni initium, quatuor ab eo extorſerunt priuilegia intra triduum indulta, in quibus ſigillatim, nec ſine laude, ſingula, quæ Guillelmus petebat, concedebantur. Et primo quidem, quòd moleſtius reputabat, quia contra Deum, quia contra Monachatum, quia contra pauperes; nempe quod Monachi extra clauſtra diuagari in locis remotioribus, dum lites proſequuntur, compellerentur: qua occaſione Deus debito cultu, Monachi ſua quiete, & pauperes bonis, quæ itinera, & lites inſumebant, defraudabantur, hoc, inquam, quod moleſtius reputabat, ante alia impediri, & ſupplex petiit, & gaudens obtinuit: impetrato, Ianuarij die decima, Apoſtolico indulto, prohibente, ne Ciſtercienſes vltra duas diætas, occaſione quarumuis litterarum, ſine trahi ad iudicium, ſine reſpondere in ipſo compelli poſſent. Id priuilegium, non commodum tantum; ſed honorificum, quia cum magna Ciſtercij laude præmiſſa, ex Regeſtis Gregorij noni tranſcriptum, hæc habet verba [a].

a Epiſtolarum Gregorij lib. 1.

4\. *Gregorius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis Abbati Ciſtercienſi, & vniuerſis Coabbatibus eius, & Fratribus ſub eodem Ordine Deo ſeruientibus: ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.*

Si adhuc Amalech perſequitur Iſraëlem, dum cupidi, & auari homines, Viros Religioſos, Dominum videre per contemplationis otium cupientes, non ſolum aperta ſæuitia, verum etiam ſubdola calliditate multipliciter inquietant; nos qui veri Moyſis vices, licet immeriti, gerimus, debemus illorum, & refragari conatibus, & verſutiis obuiare; ne Virgam peccatorum ſuper ſortem iuſtorum relinquere videamur. Ex parte ſiquidem veſtra fuit expoſitum coram nobis, quod nonnulli Clerici, & Laici non tam iuſtitiam ſuam proſequi, quàm vos perſequi damnabiliter intendentes, vos vltra duas, pluresve diætas à Monaſteriis per litteras Apoſtolicas faciunt malitiosè citari, vt fatigati laboribus, & expenſis, vel cedere litibus, vel damnoſas ſubire compellamini pactiones. Vt igitur ſapientia vincat ſua ſuauitate malitiam, cum experimento ſciamus, quàm ſit amarum Sanctæ contemplationi vacantibus, diſtrahi litibus odioſis, volentes quantum cum Deo poſſumus veſtræ quieti conſulere; ne de cætera vltra duas diætas à Monaſteriis propriis per litteras Apoſtolicas trahi poſſitis in cauſam, auctoritate vobis præſentium indulgemus: niſi litteræ de hac indulgentia fecerint mentionem. Nulli ergo, &c. Datum Laterani quarto Idus Ianuarij, Pontificatus noſtri anno primo. Hactenus priuilegium, cui Guillelmus inſtitiſſe præ aliis cenſeri debet; quippe quod ante alia omnia impetrauit; & quidem merito, ne longius diuagari Monachi cogerentur contra inſtitutum.

Cæterum ne vel propè egredi clauſtra, ad propria defendenda iura, opus haberent; ſaltem ne facili, nullave occaſione, traherentur ad vrbes etiam proximas; ſequenti die antiquum priuilegium innouari impetrauit, quo nullis litteris comprehendi noſtros, niſi in ipſis expreſſos, declararetur. Porrò eius priuilegij tenor eſt talis [b].

b Ex eiſdem Regeſt. vt ſupra.

Abbati Ciſtercienſi, & vniuerſis Abbatibus, & Monachis Ciſtercienſis Ordinis.

Cum Ciſtercienſis Ordinis titulus per Dei gratiam, adeo ſit inſignis, quod vix credatur ab iis, qui contra vos litteras impetrant, ſine malitia procedere valuiſſe: nos, & illorum fraudibus obuiare, ac innocentiam veſtram volentes fauorabiliter confouere, auctoritate vobis præſentium indulgemus, vt nequeatis per litteras Apoſtolicas conueniri, quæ de Ciſtercienſi Ordine non fecerint mentionem. Nulli ergo, &c. Datis Laterani VIII. Idus Ianuarij, anno primo. Ita Gregorius nonus Eccleſiæ paſtor.

His, quæ ad clauſuram, & quietem Monachorum facere videbantur, ſtabilitis per Guillelmum parentem, tum demum cenſuit ad alia tranſeundum. Eademque die, vndecima Ianuarij, duo alia impetrauit priuilegia, alterum pro viuentium donationibus, alterum pro defunctis ſepeliendis, quorum hic tenor [c].

c Inde ſupra.

Ciſtercienſi Abbati, & cæteris Abbatibus, & Monachis Ciſtercienſis Ordinis,

Cum ea, quæ vobis pietatis intuitu offeruntur, quaſi totaliter pauperibus Chriſti cedant, ita, quod potius exinde vobis diſpenſationis onus incumbat, quàm commoditatis vſus accreſcat: reputatum eſt non ſolum impium, ſed etiam abuſiuum, aliquid de datis vobis Eleemoſynis, aliorum auaritia, vel inuidia defalcari: ex parte ſiquidem veſtra fuit propoſitum coram nobis, quod ſi quando fideles Chriſti, aliqua de bonis ſuis mobilia, vel immobilia, deuotionis obtentu, in vita ſua Monaſteriis veſtris donant, Eccleſiarum Prælati, in quorum Parochia donatores exiſtunt, ſuper his temere ſe opponunt, exigendo exinde certam aliquam portionem. Volentes, igitur ſuper hoc quieti veſtræ congruo remedio prouidere, auctoritate vobis præſentium indulgemus; vt de his, quæ Monaſteriis veſtris taliter offeruntur, nullam cogamini cuiquàm ſoluere portionem. Nulli ergo, &c. Datis Laterani III. Idus Ianuarij, anno primo. Ita Gregorius pro viuorum oblationibus. Cæterùm de defunctis ſepeliendis hoc aliud expediuit diploma eadem die [d].

d ibidem.

Abbati Ciſtercienſi, & cæteris Abbatibus, & Monachis Ciſtercienſis Ordinis.

Cum ante facies veſtras, cum Sanctis animalibus gradientes, obliti, quæ retro ſunt, in ea, quæ ante ſunt vos laudabiliter extendatis; proficienda vobis per vitæ meritum, & aliis per exemplum,

libenter impertimur vobis gratiam, & fauorem, ſcientes nos exinde illi placere, qui veſtrum acceptat placitum famulatum. Hinc eſt, quod deuotionis veſtræ precibus annuentes, auctoritate vobis præſentium indulgemus, vt ſi fundatores Monaſteriorum veſtrorum, vel alij fideles apud Monaſteria veſtra elegerint ſepulturam, dummodo non ſint excommunicati, vel interdicti, aut etiam publice vſurarij, eorum deuotioni, vel eorum voluntati nullus obſiſtat; ſed liceat vobis corpora ipſorum, non obſtante alicuius contradictione temeraria Eccleſiaſtica tradere ſepulturæ, ſalua tamen iuſtitia illarum Eccleſiarum, à quibus mortuorum corpora aſſumuntur. Nulli ergo, &c. Datum Laterani III. Idus Ianuarij, anno primo. Ita Guillelmus, ſua ſollicitudine, Gregorius Pontifex ſua in noſtros beneuolentia, largitateque, initia conſecrarunt inſtrantis anni.

8. Crediderim impetrandis his priuilegiis, tum facilius, tum breuius interueniſſe Romanum Cardinalem, Diaconum Sancti Angeli, illum nimirum, quem in Legatia Galliæ, ſub Honorio, ſucceſſiſſe Conrado ſuperius diximus: quippe occaſione Albigenſium hæreticorum Ciſtercienſibus vſus, eorum tum doctrinam, tum pietatem, atque contemptum rerum humanarum expertus, eximio amore, & honore proſequebatur. Conſtat tunc recens ex Anglia reuertentem, vbi Legatum egerat, cum denuo ad Galliam redire compelleretur ad petitionem Ludouici Regis, vt errore iam iamque ſeneſcentes, verum à morte Ludouici Patris, atque ipſius abſentia velut repullulantes, radicitus, ſi poſſet, extirparet, congregati Capitulum feciſſe, ante tempus conſuetum præſcriptumque, atque obtinuiſſe à Gregorio Papa litteras, queis ſe, & negotium Ciſtercio commendaret. Quare aut diffideret, ſine eorum experientia, notitiaque, qui rem à tanto tempore tractauerant, peragi in ea fœliciter quid poſſe, aut ſaltem nullis magis vti vellet, quàm his, quibus ante vſus fideles, & induſtrios inter homines, atque à Deo exaudiendos non dubitabat. Nec multum erit, ſi pro eis interceſſerit coram Pontifice, quos ſibi optabat ad Deum interceſſores. Sed de his latius capite ſequenti.

Interim adnoto, ex quatuor priuilegiis, quæ intra triduum Guillelmus impetrauit, id, quod reuera maius, illuſtriuſque, quodque adeo à Venerabili Abbate Ioanne præ cæteris vulgatum in eius collectione circumfertur, nempe ne Ciſtercienſes in vllis litteris comprehendi cenſeantur, quæ expreſſam de eis non fecerint mentionem; iam olim ante annos ſexaginta plus minuſve, eiſdem indultum ab Alexandro III. occaſione decimarum, quæ ab eis fraudulenter, tacito, quod Ciſtercienſes eſſent, exigebantur; quod latius, tomo ſecundo demonſtrauimus. Verum, cum illud ſiue per non vſum, ſiue per obliuionem exoleuiſſet, aut ab aliquibus in dubium reuocaretur, Gregorius Pontifex duplici remedio huic malo ſibi obuiandum fore putauit; primo, dum innocauit idem indultum honorificè ſatis; eam cauſam aſſignans, quod nullus, qui in Ciſtercium litigaret, expers omnino malitiæ præſumeretur: Secundo, dum innouatum ſuo diplomate in corpus iuris redigi curauit, inter alias epiſtolas, quas à Beato Raymundo Barchinonenſi, ſuo iuſſu collectas, & digeſtas per titulos, voluit pro iure in Eccleſia conſeruari. Et fortè ideo Alexandri Decretalem, non ſuam, poſuit in capite: *Cum Ordinem* de reſcriptis; vt eo maior conceſſioni, ſiuo declarationi eſſet auctoritas, quo longæuior antiquitas; & ſe in ea non tam nouum ius edere, quam innouare antiquum manifeſtaret. Sed de his ſatis. Nunc ad Edmundum ad patriam redeuntem, atque ibidem ſtrenuè prædicantem de Pontificis iuſſu, reuertamur. 9.

1. Rex Ludouicus Romanum Cardinalem aduerſus Albigenſes Legatum petit. 2. Reſponſum eius, & iuſta petitiones. 3. Gregorius ad Capitulum Generale Ciſtercij ſcribit; 4. atque item ad Regem gratulans puero, 5. & nihil illi denegans. 6. Legatus Grandis ſyluæ Abbatem ſibi aſſociat, 7. per quem Toloſam miſſum, cunctos reducit. 8. Sera, ſed ſeria obedientia Raymundi, 9. per priores Ludouici litteras patens, 10. eiuſque humilitas, ac prudentia ſingularis.

CAPVT SECVNDVM.

1. RESERVAVERAT Diuina prouidentia a ſæculis æternis hæreticorum Albigenſium extirpationem puero Ludouico, Francorum Regi: quos ante centum annos plus, minuſve, in terris illa exortos, nunc Verbo Dei, & miraculis admonitos, nunc clauibus coërcitos, nunc materialibus armis impugnatos, nulla vis hactenus, nulluſve conatus, nulla media, aut remedia extirpaſſent. Igitur, vt Rex Sanctus, adhuc impubes, ab hoc tanto, tam egregioque facinore, ſui Regni primordia auſpicaretur; eam illi mentem, per conſilia matris infudit, vt intermiſſum bellum à morte patris, acrius ipſe reſumeret, & petito à Pontifice Gregorio, Romano Cardinali, qui vltimus Legationi illi præfuiſſet, & cæteris terram totam melius noſſet; ad id ſimul incumberent, vt peſtem illam graſſantem à tanto tempore, radicitus in Gallia reſecarent. Hæc Ludouici Regis petitio fuit, cum nondum annum expleuiſſet ætatis decimum quartum. Sentit Gregorius præſentem Diuinam manum, in qua ſunt corda Regum, ſenſit virtutem, cui nec valeret, nec vellet contraire: & quamuis Romæ ſibi pernecessarium Cardinalem Romanum, qui tunc recens ex Anglia reuerſus fuerat, omnimodis cognoſceret, cenſuit tamen ad Galliam remittendum. Quatenus Ludouico Regi aſſiſtens, vtroque vterque gladio, atque alter conſilio, alter potentia, crucis hoſtes per crucem debellarent.

Vocatus Cardinalis Romanus ab ipſo eſt, & Legatia propoſita, ad quam ſolus à Rege expeteretur, & cui aptior præ aliis ob hanc, & alias cauſas reputabatur. Ille, vt erat in zelo fidei 2.

feruidus,

feruidus, & promptus ad obſequium Summi Pontificis, non ſe laborem, aut onus teculaturum, promiſit lubens; ſed eſſe aliqua omnino neceſſaria, ſine quibus negotium peragi nequeat, ſed neque valeat prudenter inchoari. Primò, plenariam ſibi poteſtatem debere concedi, ne dum conſultat, occaſiones elapſæ fugiant, nulla mox arte, aut potentia reuocandæ: tales eſſe eligendos ad hæc negotia, queis credi poſſit merito: ſed credendum electis, & permittendum aliquid iudicio res propius inſpicientium, qui ex tempore ſucceſſus captare poſſunt. Secundò, vt indulgentiæ cruce ſignandis per omnia innouarentur: vt vtraque maieſtas mutuo connexa milites inuitaret, dum non minus ſe à Deo, quàm à Rege mercedem accepturos, per temporalia, per æterna bona præſtolarentur. Et tertio tandem, Ciſtercienſes, in hoc negotio per tot annos expertos, abundare perſonis, quibus præ aliis vti neceſſe habeat; abundare & Viris contemplatiuis, qui ſuis claudere cœlum orationibus; ſuis meritis valeant aperire: multum valere orationem iuſti aſſiduam: quanto magis tot hominum Sanctorum: nec niſi Moyſe leuante manus ſuas, Iſraëlitis victoriam contigiſſe. Congregent Synodum, quæ ipſis familiaris, & litteris a Gregorio Papa datis, quas ipſe ferat, iubeantur intercedere. Inde ſe aſſumpturum in partem muneris, quos tantæ cauſæ inuenerit aptiores. Nihil potuit, aut voluit denegare Cardinali Gregorius, de cuius tum zelo, tum prudentia, & peritia agendorum non dubitabat. Ergo habito tractatu cum Guillelmo, vt Synodus hoc anno anticipato, ſub Aprilis initium celebraretur, has ad eundem Guillelmum, & Coabbates, cum eo congregandos, litteras dedit [a].

a lib. 1. epiſtola 49.

Abbati, & Capitulo Generali Ciſtercienſi.

3. *Et ſi armis materialibus expediat pacis, & fidei negotium adiuuari, plus tamen eſt armis ſpiritualibus, videlicet orationum ſuffragiis inſiſtendum, nam orante Moyſe, Ioſue pugnante Amalecitas in ore gladij ſuperauit* [b]*, & Beatus Petrus miſſus in carcere* [c] *illæſus euaſit, cum ad Dominum oratio ſine intermiſſione fieret ab Eccleſia pro eodem; & iuxta Iacobum Apoſtolum* [d] *deprecatio iuſti aſſidua multum valet, cum per orationem Heliæ cœlum multo tempore clauſum fuerit* [e]*, & eodem orante, Dominus pluuiam dederit, & terra protulerit fructum ſuum. Cum igitur dilectus filius noſter Rom. S. Angeli Diaconum Cardinalem denuo mittamus pro eodem negotio, de latere noſtro Legatum, qui de orationibus veſtris valdè confidit, pro eo, quod alis Sanctæ contemplationis aſſumptis, vt Dominum in Sion videre poſſitis, in Religionis ſollicitudinem anhelatis; charitatem veſtram monemus, per Apoſtolicam vobis ſedem mandantes, quatenus ſupplices orationes fieri faciatis, vt ipſe pius, & miſericors per gratiam ſuam in manu Legati prædicti ſalubriter dirigat negotium memoratum; ita quod optatum, & laudabilem finem ad honorem Dei, & Eccleſiæ ſortiatur. Datis Laterani XII. Kalendas Aprilis, anno primo.* Hæc ad Concilium Ciſtercij Generale Gregorius nonus, in quibus tertium: in quibus duo priora continentur, quæ petebat Romanus, has ad Ludouicum Regem, eaſque eadem die litteras dedit [f].

b Exod. 17.
c Act. 12.
d tom 5.
e 3 Reg. 17.
f lib. eodem epiſt. 25.

Illuſtri Regi Franciæ.

4. *Negotium, quod agitur aduerſus Albigenſes Hæreticos, negotium eſt pacis, & fidei orthodoxæ, pro qua ſemper ſtetit Regnum Francorum, tanquam ex ipſius ſollicitudine fundatum: & progenitores tui perſonas expoſuerunt, & bona; ita quod eorum deuotio in vniuerſo mundo ſpecialis exiſtere nunciatur. Huiuſmodi autem deuotionis feruore ſuccenſus recordationis inclytæ pater tuus, tanquam verus Iſraelita, proſecutus eſt negotium memoratum, & illud fideliter proſequendo, de terrenis ad superna migrauit. Tu quoque imitator deuotionis eiuſdem, primitias tuas eidem negotio dicare cœpiſti, charitatis zelo ſubmittens viriliter humeros, vt poſſes perficere, quod à patre tuo laudabiliter extitit inchoatum. Super quo Omnipotentem Dominum collaudamus, qui tibi tam pium inſpirauit affectum, & ſuppliciter deprecamur, vt fœlicem exitum, per ſuam miſericordiam largiatur. Et quidem cum Principes terrarum purgare debeant malis hominibus terras ſuas, magnificentiam tuam decuit, vt cor, & manum apponeres, ad profligandam de partibus Albigenſium hæreticam prauitatem, quæ, cum ſit intra terminos Regni tui; famæ tuæ, ac honori expedit, vt tam potenter, quàm celeriter peſtem extirpes eandem, ne, ſi diutius differas, fides ibi omninò depereat: & quam terram tenent Catholici, amittatur, ac peſtis huiuſmodi ad loca magis proxima ſe transfundat. Denique Nabuchodonoſor Rex legitur* [g] *decreuiſſe, vt periret, quicumque blaſphemaret Dominum Sidrach, Miſach, & Abdenago; & domus eius etiam interiret. Si ergo Rex alienigena, ne Deus Iſrael blaſphemaretur diſſeruit, tu Princeps Chriſtianus, Chriſtianiſſimorum progenitorum ſucceſſor, & hæres, cui fortè Dominus alto, & ſecreto ſuo iudicio conſummationem negotij reſeruauit, contra blaſphemos ipſius, deuoti Principis officium non implebis, niſi eos pro viribus ſatagas expugnare.*

g Dan. 3.

5. *Licet autem dilectus filius noſter Rom. S. Angeli Diaconus Cardinalis, vtpote conſilio, ac diſcretione conſpicuus, in negotio ipſo feruens, nobis eſſet apud Sedem Apoſtolicam pernecesſarius, & eius præſentia plurimum opportuna: quia tamen eum inſtantia poſtulaſti, eum ad hoc mittis denuo de latere noſtro Legatum, & in hac parte, quantumcumque in eius abſentia nobis depereat, curabimus exaudire, ne fortè te opinari contigeret, quod non eſſet cordi noſtro idem dictum negotium, ſi non mitteremus Cardinalem eundem; de quo certum eſt, quod te ac domum tuam, ac totum Regnum Francorum ſpirituali affectu diligit, & honoris, ac exaltationis ſuæ deſiderat incrementum, ac eiuſdem negotij naturam, & circumſtantias plenè nouit; propter quæ, & alia multa, in quibus ipſum poſſimus merito commendare, res ipſa propter ſui arduitatem Cardinalis præſentiam exigebat. Ecce igitur Cardinalem eundem iterum exponentem ſe labori huiuſmodi, pro eo, quod ardens eſt in dicto negotio; nec non & pro ſpirituali dilectione, quam ad te, & Regnum tuum habere dignoſcitur, illuc prouidimus deſtinandum; vt præeunte Diuina pietatis auxilio, errata corrigat, & deformata reformet, noxia euellat, plantetque ſalubria, ipſam terram diu obſeſſam, ſentibus vitiorum, & fructus iniquitatis, ac amaritudinis*

ritudinis proferentem; fructus pietatis, & dilectionis, auctore Domino, faciat germinare. Cui etiam tam in Regno Francorum, quàm in Prouincia, nec non in Lugdunenſi, Tarantaſienſi, Ebreduenſi, Vienenſi, Biſuntinenſi, Aquenſi, & Arelatenſi Prouinciis, plenè legationis officium duximus committendum: data ſibi libera poteſtate deſtruendi, & euellendi, diſſipandi, diſperdendi, ædificandi, atque plantandi, diſponendi, ordinandi, ſtatuendi, diffiniendi, & faciendi quæcumque ſecundum datam ſibi à Domino prudentiam, viderit facienda. Ideoque ſerenitatem Regiam rogamus, & hortamur attentè, in remiſſione tibi peccaminum iniungentes, quatenus ipſum, ſicut Apoſtolicæ Sedis Legatum, imo verius nos in ipſo deuotè recipiens, & honeſtè pertractans, ad proſequutionem, & conſummationem prædicti negotij iuxta diſcretionem, & arbitrium dicti Legati, ſollicitè, ac diligenter intendas; hilaritate cordis, & animi ſic acturus, quod laude digna ſit tua deuotionis ſynceritas, & progenitorum tuorum memoria immemorabilibus, operibus tuis viuat. Nos enim ad præſens iuxta conſilium Cardinalis eiuſdem innouamus indulgentias Laicis, & Clericis, illuc proficientibus, ab Apoſtolica Sede conceſſas; ac nos in aliis etiam acquieuimus Cardinali prædicto, prout negotio crediderit expedire. Datum Laterani XII. Kalendas Aprilis. Hactenus Gtegorius, qui in eandem formam ſcripſit Reginæ Blanchæ: nec non & cunctis per Galliam Archiepiſcopis, & eorum ſuffraganeis, in quorum litteris tenor indulgentiarum continebatur.

6. His litteris ſuſceptis, Cardinalis ad Capitulum prius (niſi me fallit non leuis coniectura) inde ad Regem Pariſios aduenit: ſeu fortè ibidem celebrata Synodus eſt, quæ hac ſola occaſione celebrabatur. Conſtat, ex ea præter alios quoſdam, aſſumpſiſſe Heliam, Grandis ſyluæ Abbatem, per quem omnia tractaret; atque ardua quæque, & grauiora peragerentur. Tunc publicata per totam Galliam cruce, atque indulgentiarum innouatione, amore Chriſti, & exemplo Regis pueri, tot crucibus ad bellum ſignati ſunt, vt quos hactenus arma non potuiſſent, tunc ſolus terror vincetet: & nullo penitus euaginato gladio (nedum ſanguine fuſo) negotium fidei, & pacis perficeretur: idque per dictum Abbatem Grandis-ſyluæ à Legato directum, quaſi bellum, aut veniam ex parte Eccleſiæ, & Chriſti prædicaturum. Hinc eſt, quod ſcriptores Ludouici de hac re pauca ſcribunt: quaſi minus ei fuerit glorioſa, quia ſine

h lib. 3. ann. bello. Papyrius Maſonius [h] hæc tantum, cum plus cæteris. *Teneram eius* (Ludouici) *ætatem dilexiſſe ſuperi videntur, poſtquam anno Regni ſecundo, ſecta Albigenſium momento concidit, quæ nullis armis extingui poterat.* Sed qua ratione tandem extincta ſit, & quid in ea extinguenda Abbas Helias; ex Guillelmo de Podió coæuo teſte, qui rem cæteris aliis melius narrat, atque ipſis eius verbis

i cap 39. proferamus [i].

7. *Interea* (ait) *Venerabilis Abbas Grandis-ſyluæ, Dominus Helias Garini, venit de Francia auctoritate Legati, pacem offerens Toloſanis, qui quaſſatè multis vexationibus præibatis, paci conſentiunt facienda, & ſumptis treguis, miſcentur colloquia circa Vaſegiam; & quod ſit in Franciam ordinatur eundum. Et locus ad conueniendum primo fuit Meldis in Bria, ciuitate Comitis Campaniæ, aſſignatus; affueruntque tam iuſſi, quàm ſpontanei, Archiepiſcopus, eiuſque ſuffraganei Prouinciæ Narbonenſis. Veneruntque illuc Comes Toloſanus, & alij Viri, & ciues Toloſæ, qui in forma pacis, ſeu aliis inſtrumentis inde formatis nominantur. Eratque ibi Legatus, pluresque alij Prælati, qui fuerant euocati: vbi tractando pacis modum, diebus pluribus eſt immoratum. Deinde profecti ſunt Pariſios, vt in præſentia Regis deberent omnia conſummari omnibuſque ad calcem dictis, & ſigillatis, reconciliatus fuit Comes in die Paraſceue: & qui cum eo erant excommunicationis ſententia innodati. Eratque pietas Virum tantum videre, quẽ tanto tempore, tot, & tantis nationibus poterat reſtitiſſe, duci nudum in camiſia, & bracis, & nudis pedibus ad altare. Erant præſentes ad hæc duo Romanæ Eccleſiæ Cardinales, vnus, Legatus noſter in Regno Franciæ, & alter in Regno Angliæ Epiſcopus Portuenſis. De forma vero pacis non mea intereſt ſcribere, cum vulgata, & ſcripta à pluribus habeatur.* Hactenus Guillelmus. Qui etiam addit, Raymundum Comitem, propria voluntate Pariſiis in cuſtodia Regis manſiſſe, quoadvſque omnia, quæ pacta inter vtrumque, & cum Legato Sedis Apoſtolicæ, eiuſque commiſſario exequerentur.

Serus aduenit Raymondus ad Eccleſiam, ſed 8.
ſerio tamen, & verè reſipiſcens, nec poſt admiſſum pœnitentis habitum, quid indecorum ſibi reputauit, quod faceret ad criminis admiſſi ſatiſfactionem. Multa ab illo exacta per Legatum, multa per Regem, pro Eccleſia, pro fide, pro bono publico, pro quibus hactenus pugnauiſſent cruce ſignati, neque pauca in fauorem Ciſtercienſium, quia eos præ aliis hæretici infeſtaſſent, quos ab initio vindices, quos ſuæ perfidiæ habuiſſent impugnatores: nonnulla etiam intuitu Fulconis, Toloſani Epiſcopi; cuius zelo, effectum fuerat, & conſtantia, vt ſub Principe hæretico, Catholica permanſiſſet Toloſa magna ex parte. Demum ad horum omnium ſecuritatem maiora petita, difficilioraque; quæ tamen Comes Raymundus humilis acceptauit, & Religioſus impleuit, nec ſine fructu. Reliquas conditiones inferius proſequar ex litteris Ludouici Regis excerptas. Nunc duas tantum pro quibus in cuſtodia remanſit Comes, cum multis ex nobilibus Toloſæ, ex aliis litteris eiuſdem Ludouici pandere liber. Alteram, vt filiam ſuam Raymundus, velut obſidem, traderet ſub honeſtiori titulo coniugi, cum altero ex duobus Fratribus Regis, ſed tradendam ſtatim cum decem Caſtris, & nuptias in ipſius cuſtodia præſtolaturam. Alteram, vt Toloſæ muros dirueret, & impleret foſſata; ne vel in Regem rebellare poſſet, vel in adiutum ad Arcem Narbonenſem, quam habiturus erat, impedire. Litteras Ludouici ſuper vtroque, quia hactenus, quod ſciam, non ſunt vulgatæ, ex Vaticano fideliter tranſcriptas hic libet promere [k]. k Ex Regeſt. Gregorij IX. lib. 2.

Ludouicus Dei gratia Francorum Rex, vniuerſis, ad quos præſentes litteræ peruenerint, ſalutem.

Nouerit vniuerſitas veſtra, quod Raymundus, filius Raymundi, quondam Comitis Toloſani, remanſit in Priſione noſtra Pariſiis apud

Luperam,

Luperam, ad petitionem ſuam, & de propria ipſius voluntate, pro pleniori Eccleſiæ ſecuritate, & noſtra; donec idem Raymundus filiam ſuam in poteſtate noſtra apud Carcaſſonam nunciis noſtris tradiderit, & decem Caſtra; videlicet Caſtrum Narbonenſe, Pennam in Agen, Rupem, &c. noſtris ſimiliter nunciis aſſignauerit. Ita quod cum filiam ſuam & dicta Caſtra, ſicut promiſſum eſt, tradiderit, & de hoc nobis, & chariſſimo noſtro S. Angeli Diacono Cardinali, Apoſtolicæ Sedis Legato, conſtiterit; idem Raymundus liberè reuertetur: eo autem reuertente, Guido de Canellione, Raymundus de Caſtro nouo, Bertrandus de Montibus, Hugo de Rois, Hugolinus de Ponte, Eraaldus de Calquino, Pontius Ortolanus, Ernandus Barranus, Raymundus Iſarnus, Bernardus de Miromonte, Raymundus de Ponte, Hiſpanus Garinus, Bertrandus de Ganingues, Petrus de Cociano, Petrus de Montibus, Bernardus de Villanoua, Petrus de Toloſa Miranenſi, Raymundus, filius Seneſcalli Hugonis de Alfaro, & filius Hugonis Ioannis, qui ad maiorem ſecuritatem Eccleſiæ, & noſtram remanſerunt obſides cum eodem, penes nos in Hoſtagio remanebunt. Donec nobis, & eidem Legato conſtet, quod de muris Toloſanis diruta ſit vſque ad quingentas Teiſias ..... in parte illa videlicet, quæ circuit Caſtrum Narbonenſe; ita quod ad ipſum Caſtrum, liberè pateat acceſſus, & repleta ſint ibidem ad plenum foſſata. Quod cum factum fuerit, & de hoc nobis, & dicto Legato conſtiterit, iidem obſides liberè reuertentur. In cuius rei teſtimonium ſigillum noſtrum, præſentibus litteris duximus apponendum. Actum Pariſiis anno Domini milleſimo, ducenteſimo, vigeſimo octauo, menſe Aprilis. Hactenus literæ Ludouici Regis.

In quibus tamen, vt obiter id notem, duo 10.
perpendo. Alterum eſt, quam Reges, qui ſibi noti, parum fidere valeant, non de aliis tantum, ſed de ſe ipſis; in priuata fortuna parua vtilitas, quam facilè contemnas; quæuis infamia magna, quam reformides; cum maximè nihil prorſus, quo regas, habeas. Principum commoda plerumque ſuperiora, minora dedecora; & quæ vel ad eos accedere vereantur, vel radiis Maieſtatis obnubilentur. Honeſtam habet cauſam, non qui meruit, ſed quicumque præualuit; nec dehoneſtat iniuſtos, aut periuros; ſed victos eſſe. Senſit Raymundus trahendum ſe ab vtili, quoties honeſtum ei liberum foret. Voluit ergo in cuſtodia remanere, non vt Legatum & Regem ſecuros faceret, ſed vt ipſe de ſe eſſet ſecurus. Alterum eſt, quam nihil prorſus arduum, vbi Deus aſpirat. Vix intra ſexquimenſem peracta ſunt (ni fortè fallunt litterarum datæ) idque ſine vllo motu, quæ tot annorum ſpatia, tot exercitus, tot Martyrum coronas, tot miracula, vt non fruſtraſſent, ſaltem effugiſſent. Sed iam ad alia pacta, conuentaque cum Comite Raymundo tranſeamus.

---

1. Capitula per Legatum iniuncta Raymundo Comiti, 2. pro Eccleſia, pro fide, 3. pro bono publico. 4. ſatisfactiones aliis exhibendæ; 5. ſed præ aliis Ciſtercio. 6. Erecta Academia Toloſana ad inſtantiam Fulconis, 7. & confirmatæ donationes eidem factæ. 8. Quædam alia mandata contra hæreticos. 9. Raymundi obedientia: & Ciſtercium præ aliis commendatum in eius litteris.

CAPVT TERTIVM.

1. QVAMVIS conditiones pacis (nam ſic eas auctores ferè appellant) initæ cum Raymundo, Toloſæ Comite, tam per puerum Regem, quàm per Legatum, vulgatæ ab aliis iam dudum circumferantur, vt notauit Guillelmus Podienſis, & eas nouiſſimè Eccleſiaſticis Annalibus inſeruerit Bzouius ad hunc annum: quia tamen magna ex parte noſtros concernunt, nempe ex damnorum eiſdem illatorum, expreſsè in eis pacta compenſatione, qualem non video aliis, ſpecialiter ſaltem exhiberi: quod hæretici haud dubiè nullis aliis infeſtiores, quàm noſtris extitiſſent: tum ex inſigni palæſtra litteraria dotata Toloſæ, & bonis confirmatis Epiſcopatui ad inſtantiam Fulconis, quæ ad illius hiſtoriam æquè conducunt. Demum, quia in vulgatis mutata quædam, alia minus authentica inueniuntur: placuit eaſdem, & ſi non continuas, ne ſua prolixitate tædium pariant, ex parte repetere; prout in litteris Ludouici Regis contentæ, datis ad vniuerſos Chriſti fideles, ex Bibliotheca Vaticana, & Regeſtis Gregorij, ad me tranſmiſſæ, inter alias habentur, quæ ita habent [a].

a Priuileg. & Epiſt. Gregorij IX. tom. 6.

2. *Ludouicus Dei gratia Francorum Rex.*

Nouerint vniuerſi, præſentes pariter, & futuri, quod cum nobilis Vir Raymundus, Comes Toloſanus, diu in excommunicatione perſiſtens, Eccleſiæ Dei, & nobis extiterit longo tempore contumax, & rebellis; ad cor tamen rediens, Domino faciente, ad mandatum Eccleſiæ, & chariſſimi amici noſtri Romani, Sancti Angeli Diaconi Cardinalis, Apoſtolicæ Sedis Legati, & noſtrum, venit humiliter, & deuotè, abſolutionem ſuam petens, gratiam, & miſericordiam Eccleſiæ, & noſtram, & non iudicium poſtulando. Promiſit autem dicto Legato, nomine Eccleſiæ Romanæ; & nobis, quod Eccleſiæ, & nobis, & hæredibus noſtris, de cætero deuotus erit, & vſque ad mortem fideliter adhærebit. Et quod hæreticos, & eorum credentes, fautores, & receptatores, in terra, quam ipſe, & ſui tenent, & tenebunt, ſemper pro totis viribus expugnauit, non parcens in hoc proximis, Vaſſallis, conſanguineis, nec amicis. & terram eandem purgabit ab hæreticis, & hæretica fœditate; & iuuabit in purgare terram, quam tenebimus nos. Et promiſit, quod iuſtitiam debitam ſine mora faciet, de hæreticis manifeſtis, & fieri faciet de inueniendis hæreticis credentibus, fautoribus, & receptatoribus eorundem,

dem, ſecundum ordinationem, quam ſuper hoc faciet dictus Legatus. Et vt facilius, & melius hæreticos valeant inuenire, promiſit, quod ſoluet vſque ad biennium duas marchas argenti, & exinde in perpetuum vnam, ei, qui hæreticum ceperit; & per Epiſcopum loci, aut alium, qui poteſtatem habeat, ille qui captus erit, fuerit de hæreſi condemnatus; ita quod ſi plures ceperint, pro ſingulis dabit, vel dari faciet tantidem. De aliis non manifeſtis, & credentibus receptatoribus, & fautoribus hæreticorum ſeruabit, & ſeruari faciet, ſecundum quod dictus Legatus, vel Romana Eccleſia ordinabunt.

3. *Item ſeruabit, & ſeruari faciet pacem in terra, quam ipſe, & ſui tenebunt, & iuuabit ſeruari in terra, quam nos in manu noſtra tenebimus, & ruptuarios expellet, & puniet animaduerſione debita receptatores eorum. Eccleſias, & Viros Eccleſiaſticos defendet, & defendi faciet à ſuis. Iura, & libertates, & immunitates, quas habent, conſeruabit eiſdem, & faciet firmiter conſeruari. Et ne de cætero intra illam claues Eccleſiæ contemnantur, ſententias excommunicationis ſeruabit; & ſeruari faciet à ſuis, & per ſuos: excommunicatos vitabit, & vitari faciet, ſicut in ſacris conſtitutionibus continetur; & ſi aliqui per annum in excommunicatione contumaciter permanſerint, extunc idem Comes ad mandatum Eccleſiæ, ipſos ad ſinum matris Eccleſiæ redire compellet, occupando omnia bona ſua, mobilia, & immobilia, & tenebit ea, donec ad plenum ſatisfaciant de cauſa, pro qua fuerint excommunicationis vinculo innodati; & de damnis datis occaſione excommunicationis prædictæ, & faciet omnes Baiulos ſuos inſtitutos, & inſtituendos, in ipſa inſtitutione iurare, quod omnia prædicta fideliter obſeruabunt; ita quod ſi negligentes in iis reperti fuerint, pro modo delicti puniantur; & ſi culpabiles omnium puniantur amiſſione bonorum. Inſtituet etiam Baiulos non Iudæos, ſed Catholicos in terra, & nullius hæreſis ſuſpicione notatos; & tales prohibiti, non poſſint admitti ad emendum redditus ciuitatum, Villarum, vel Caſtrorum, vel pedagiorum: & ſi fortè aliquis talis ignoranter inſtitutus fuerit, expellet eum, & puniet, cum ſuper hoc fuerit certificatus.* Hactenus quæ pro fide, pro Eccleſia, pro pace publica, quibus tamen inferius addita alia, quæ à nobis etiam venient memoranda.

4. Sequitur de damnorum [b], noſtris præcipuè illatorum, compenſatione.

[b] vbi ſuprà.

Item promiſit idem Comes, quod omnia bona immobilia, & iura Eccleſiarum, & Eccleſiaſticorum Virorum ad præſens reſtituet, & reſtitui faciet ad plenum à ſuis in tota terra, quam ipſe, & ſui tenebunt; illa videlicet, quæ Eccleſia, vel perſona Eccleſiaſtica tenebant ante primum aduentum Cruce ſignatorum, vel de quibus conſtabit eas eſſe ſpoliatas. De aliis ſtabit iuri coram ordinariis, vel coram dicto Legato, vel à Sede Apoſtolica delegatis. Promiſit etiam, quod ipſe ſoluet in poſterum integrè decimas, & ſolui faciet integrè à ſuis bona fide; & quod milites, & alij laici non habeant decimas in terra, quam ipſe, & ſui tenent, & tenebunt; nec permittet eos habere: ſed ad Eccleſias iuxta diſpoſitionem ipſius Legati, vel Eccleſiæ Romanæ integrè reuertentur. Pro damnis vero illatis à ſe, vel à ſuis Eccleſiis, & Viris Eccleſiaſticis ſuper rebus mobilibus, vel deſtructione domorum, vel Villarum, vel aliarum rerum, exceptis immobilibus, de quibus debet fieri reſtitutio, ſicut ſuperius dictum eſt, ſoluet decem millia marcharum argenti, aſſignanda à bonis Viris, perſonis idoneis, & fidelibus, quas ipſe Legatus eliget, & Eccleſia Romana; qui quantitatem prædictam de bonorum Virorum conſilio proportionabiliter, & fideliter diuident, iuxta quantitatem damnorum: nec poterunt ipſe, vel ſui pro damnis mobilium, vel deſtructione bonorum, vel Villarum, ſicut expreſſum eſt ſuperius, vltra ſummam illam amplius conueniri.

Item ſoluet Abbati Ciſtercienſi duo millia marcharum argenti, vt emantur inde redditus pro refectione Abbatum, & Fratrum in Capitulo Generali: Abbatiæ Claræ-Vallis, quingentas marchas ad emendos redditus pro refectione Abbatum, & Fratrum, quando conueniunt in Feſto Natiuitatis Beatæ Mariæ. Abbatiæ Grandis ſyluæ, mille marchas: Abbatiæ Belleperticæ, trecentas marchas: Abbatiæ Candelij, ducentas marchas, ad dicta Monaſteria conſtruenda; tum pro damnis eiſdem illatis in rebus mobilibus, tum pro ſalute animæ ſuæ. Idem ſex millia marcharum ſoluet, quæ retinebuntur ad muniendum, infortiandum, & cuſtodiendum Caſtrum Narbonenſe, & alia Caſtra, quæ nos pro Eccleſia, & noſtra ſecuritate tenebimus vſque ad decennium, prout inferius continetur, & ſicut viſum fuerit expedire. Supradicta vero XX. millia marcharum ſoluet vſque ad quatuor annos, ita quod quolibet anno ſoluantur quinque millia marcharum. 5. Hæc de iniuſtè ablatis reſtituendis, & reſarciendis damnis; in quibus illud perpendendum eſt, quod cunctis aliis tantum generaliter, vt generalia paſſis, noſtris, quia ſpecialiora paſſi ſunt, ſpecialis compenſatio deſignatur: neque ſolum illius Prouinciæ Eccleſiis, in quas ſæuitum; verum Claræ-Vallenſi, & Ciſtercienſi, in quas nunquam potuiſſent debacchari. Siue vt odium in familiam totam conceptum, in obſequium totius familiæ cederet, eoque in ſubſidium illatum expenſarum, quibus vniuerſa familia procurabatur; ſiue vt illatæ Monachis iniuriæ, qui illuc confluebant ex toto orbe, cum non poſſent in ſingulis cœnobiis, in illis ſaltem duobus compenſarentur; idque non alio tempore, quam eo, quo ex cunctis ad ipſa confluebatur. Nam & Abbates de linea Claræ-Vallis ibidem conuenire ſolitos eſſe, cum irent ad Capitulum, & vidimus ſuperius, & ex hac ipſa annualium redditVum colligi poteſt aſſignatione.

6. Pergunt litteræ ad duas alias conditiones, illuſtres ſatis, ad inſtantiam Fulconis, de Academia fundanda apud Toloſam, quæ hodie perſeuerat, & confirmanda Sedi Toloſanæ donatione Simonis, dum Raymundo parente ſpoliato, potiretur Toloſa, atque eius circum circa ditioni dominaretur. *Item quatuor millia marcharum deputabuntur ab ipſo Comite quatuor Magiſtris Theologiæ, duobus decretiſtis, & ſex Magiſtris artium liberalium, & duobus Grammaticis regentibus Toloſæ, quæ diuidentur hoc modo. Singuli Magiſtrorum Theologiæ habebunt ſingulis annis quinquaginta marchas vſque ad decennium; vterque Magiſtrorum decretorum habebunt triginta marchas vſque ad decennium ſingulis annis; ſinguli Magiſtri artium habebunt*

viginti

viginti marchas vſque ad decennium ſimiliter annuatim ; vterque Magiſtrorum artis Grammaticæ habebit ſimiliter annuatim decem marchas vſque ad decennium. Hoc initium Academiæ Toloſanæ, quæ hodie perſeuerat, floretque, quam Deus ab æterno deſtinatam, incomparabili theſauro poſſidendo corporis Sancti Thomæ, Doctoris Angelici, per hæc medias aut initia præparabat. Haud aliter deſerturo Sancto Ciſtercij domum, nimirum Foſſam nouam, in qua deceſſit, quàm ſi inde ad aliam non minus Ciſtercienſem, quamuis ſuæ familiæ peculiarem, eueheretur : quin imo Ciſtercienſem duplici titulo, ex donatore, & dotatore domus, quod ſupra vidimus, & quod modo narramus, ex totius Academiæ promotore. Sed de his ſuo loco. Academiam ibidem ordinare conſilium fuit, pro Theologis præcipuè, vt ex continuo eorumdem magiſterio, antydotum contra hæreſes, & contra errorum tenebras veræ ſapientiæ lumen, quantum in ipſis eſſet, præpararetur.

7. Iniunctum etiam Comiti Raymundo. *Vt poſt abſolutionem aſſumat pro pœnitentia ſua crucem de manu dicti Legati contra Sarracenos, & ibit vltra mare ab inſtanti paſſagio menſis Auguſti, vſque ad aliud paſſagium eiuſdem menſis proximè futurum, ibidem ad quinquennium integrè continuum moraturus.* Sequitur obligatio de non grauandis his, quæ Eccleſiæ adhæſiſſent, & contra ipſum, aut parentem eius, ſumpſiſſent crucem ; tum de tradenda filia Ludouico, vni ex Fratribus eius, cum per ætatem liceret nuptura. Inde diuiſio iurium, terrarumque, quæ facilè apud Bzouium videri poteſt. Et rurſus redit Fulco Toloſanus, atque ad eius inſtantiam confirmatio donationis à Monfortio Comite factæ. *Viride folium cum pertinentiis ſuis dimittat idem Comes* (Raymundus) *ſecundum donum bonæ memoriæ patris noſtri, Regis Ludouici, & Comitis Montisfortis, Epiſcopo Toloſano. Ita tamen, quod Epiſcopus Toloſanus pro viridi folio faciat eidem Comiti, quod debebat facere Comiti Montisfortis, &c.* Pergunt litteræ in iurium partitione, & tandem ad Eccleſiæ cauſam iterum redeunt.

8. *Si verò aliqui hominum, qui remanebunt in terra, quæ dimittitur Comiti, noluerint redire ad mandatum Eccleſiæ, & noſtrum, & ſpecialiter Comes Fuxenſis, & alij ; idem Comes faciet eis viuam guerram, nec pacem cum ipſis faciet, vel treugas ſine aſſenſu Eccleſiæ, & noſtro : & ſi terra ipſorum occupabuntur, remanebunt eidem Comiti, deſtructis tamen prius omnibus munitionibus, & fortalitiis muris, & foſſatis ; niſi nos pro ſecuritate Eccleſiæ, & noſtra, vellemus ea retinere, vſque ad decennium poſt acquiſitionem, & tunc cum redditibus, & prouentibus ipſum Caſtrum retinebimus. Item idem Comes faciet dirui muros ciuitatis Toloſanæ omnino & foſſata repleri, iuxta mandatum, voluntatem, & ordinationem legati. Item diruentur muri funditus, & replebuntur foſſata triginta Villarum, & Caſtrorum per ipſum Comitem, videlicet de Fano Iouis, de Caſtro nouo, de Villis altis, ad voluntatem dicti legati, nec poterunt reædificari ſine voluntate noſtra, nec alibi fient noua fortalitia. Villas tamen non infortiatas bene poterit facere idem Comes, ſi voluerit in terra, quæ dimittitur ei. Si vero aliqua Villarum, vel Caſtrorum, quæ debent dirui, vt dictum eſt, eſſent hominum ſuorum, & nollent quod diruerentur, idem Comes faciet eis viuam guerram, nec pacem, nec treugas ſine aſſenſu Eccleſiæ, & noſtro eis faciet, donec impleantur foſſata, & muri diruantur. Omnia ſupradicta promiſit, & iurauit nobis, & dicto Legato præfatus Comes ; ſe firmiter, & perpetuo ſeruaturum bona fide ab hominibus, & Vaſallis, & fidelibus ſuis firmiter obſeruari.*

Hactenus quæ præcipuè ex conditionibus, quibus non ſolum Raymundus Comes ſubſcripſit, nouo inſtrumento deſuper confecto, ſed nobiles Toloſæ, Prouinciæque, adeo, vt ſi qui extra obedientiam Eccleſiæ remanſerunt, deſtituti ab aliis, vel inuiti venire coacti ſunt, & Raymundi veſtigia conſectari. Porrò ipſe Raymundus, Deo propitio, dum ſibi ipſi diffidit ; cuncta peregit, nihil prorſus omittens ex his, quæ pepigit, & quæ à Legato, & Rege iuſſus fuiſſet. Extant, leguntur que ab ipſo editæ poſt quinquennium elapſum Sanctiones, Catholico, & pio Principe dignæ, quas Bzouius adducit, viginti, & vno capitibus comprehenſæ, dignæ, quæ ſupradictis ſubiicerentur, niſi ſatis ab aliis vulgatæ forent. Vna ex illis ordine XVII. *Item ſtatuimus, vt nullus ſit tantæ temeritatis, quod domos religioſas, & præcipuè Ciſtercienſis Ordinis offendat in aliquo, in rebus, vel perſonis, palam, vel occultè. Et ſi quis contra hæc fecerit, bona ipſius occupentur, de quibus, paſſis damna plenariè ſatisfiat, & perſona ipſius animaduerſione debita puniatur ; volentes, & mandantes contra huiuſmodi maleficos diligentem, ac peruigilem, celeremque inquiſitionem fieri, non obſeruata nimia iuris ſubtilitate ; & reperti ; ſeu conuicti in huiuſmodi maleficiis, prout culpæ enormitas exegerit, puniantur, vt alij exemplo perterriti, contra domos religioſas delicta ſimilia committere perhorreſcant.* Hunc habuit finem Albigenſium hæreſis, moleſta Eccleſiæ ſatis, prolixaque, ſed ex parte vtilis, quod illius occaſione Sanctæ inquiſitionis tribunal mundo exortum, quod non ipſam tantummodo, ſed alias & emergentes cohibet, & ne de nouo emergant, prouidè cauet. Sed de his ſatis : nunc ad alia huius anni tranſeamus. 9.

1. Eliſabetha à quibuſdam conſanguineis 2. honorificè ſuſis, 3. mox interuentu Procerum Siciliæ, 4. ab affinibus etiam honoratur. 5. Gregorij Papæ littera ad ipſam, 6. & eiuſdem profectus ab ipſis litteris. 7. Innouata obedientia, & aſſumptus habitus griſeus. 8. Quæ Franciſcanam probent? 9. Quæ Ciſtercienſem? 10. Reſponſum ad priora, 11. & obiter in eis conuicta aliqua. 12. Demum iudicium de vtraque ſententia latum.

CAPVT QVARTVM.

1\. IN TER hæc cum probata longo tempore Eliſabetha Vngaria in camino miſeriæ, & paupertatis, fidelis ſemper à Deo eſſet inuenta, poſt tempeſtatem ſerenitas illuxit, à qua plus ſibi timendum fore putauit. Per quandam Abbatiſſam Benedictinam, materteram illius, excepta primum, mox per auunculum illius Rabenburgenſem, & iam ſupra quam vellet, procurata, & honorificè habita. Demum Ludouici Lantgrauij, dilecti coniugis, oſſibus ad ſe adductis, recepit omnia, non ſecus ac ſi ipſe reuixiſſet: quippe, quem viuens vnicè dilexerat, tunc vel defuncto conceſſum promoueri. Sed qualiter hæc omnia geſta ſint, verbis Iacobi Montani deſcribamus. *Erat*, ait [a], *Sancta mulieri matertera, Sanctimonialium præfecta cœnobio; quæ audita neptis ſuæ calamitate, miſeram ad ſe quamprimum accitam, adultamque; adductam ad Rabenbergenſis Eccleſiæ Epiſcopum, auunculum ipſius, tranſmiſit honorificè procurauit. A quo humaniſſimè ſuſcepta, cum aliquandiu ibidem egiſſet, cœpit Vir prudens, iuxta conſilium Apoſtoli, adoleſcentiorem adhuc viduam, matrimonio velle deuincere, ſollicitoque animo expendere, cuinam potiſſimum ex Principibus eam deſponderet: ob idque ipſam vna cum pediſequis tantiſper ad aliam tranſmiſit arcem, dum maturius, quo rem melius conficeret, ex ſententia deliberaret.* Et poſt timores non ſolum Heroinæ, ſed ancillarum, ne à Sanctæ caſtitatis voto, diſſuaderentur. *Sed Epiſcopus*, ait, *Diuino tactus inſtinctu eſt, perſuaſus, vt propoſito ſuperſederet, miſſis actutum nunciis, qui alio concedere iuſſas reducerent.*

2\. *Interea temporis, defuncti Principis leuatur è ſepulchro cadauer, nudataque eluxantium ſtudio, putreſcentibus oſſa carnibus, ac ſcrinio clauſa in Thuringiam aduehuntur, amicis, ac familiaribus adeo reuerenter inſequutis, vt vbicumque nox illos inter viam ſubſiſtere coegiſſet, oſſibus in templo collocatis, & vigilias agi, & Diuinas laudes celebrari procurauerint; ſingulisque ſanis principalibus, pretioſum periſtroma pro defuncti requie donauerint. Illatis tandem oſſibus Franconia, ac Babenbergo appropinquantibus, Epiſcopus, adiuncto ſibi Clero, obuiam ſolemni pompa prodiens, nobilibus aliquot ad ſe reuocatis, iubet Dei famulam, pariter occurrentem, vtrimque ſtipent; ac ne animis deficiat conſolentur. Iamque ſub oculis collocato, patefactoque ſcriniolo, Eliſabeth, conſpectis mariti reliquiis, licet pro affectu, dolori concedens, lachrymas tenere minimè potuerit; immortales tamen Deo gratias egit, quod quem ſuperſtitem pro voto diutius habere nequiuerit, ſaltem peregrè, & in Dei opere, defuncti valeat oſſa contueri, tangere, atque complecti. Mox deinde capto ſecretiori colloquio, nobilibus Viris, qui à Sicilia, vna cum oſſibus aduenerant, miſerandam ſuæ calamitatis tragœdiam expoſuit, animoſque eorum pro indignitate tam inſignis iniuriæ ita incendit, vt poſt acceptam publica fide iniunctionem Antiſtitis, de recuperanda dote; poſthumata Chriſtiano ritu Principis oſſa, & exequias funebri pompa celebratas, non diſtulerint commendatam fidei ſuæ illuſtrem viduam ab accepta iniuria in priſtinam dignitatem aſſeruri, Henricum adoleſcentiorem Principem, qui tunc rerum potiebatur, commonire.*

Pergit deinde orationem Procerum, qui Lantgrauij oſſa adduxerant, & quam experimento ipſo compererint, non voluntate Henrici, ſed aulicorum peruerſis inuaſionibus exturbatam Lantgrauiam à domo propria. Sic enim ſequitur [b]. *Fuere autem ex his Viris præſtantiores, Rodolphus, Ludolphus, Harturgus, & Gualterus. Quorum Rodolphus Vir multa fide, & conſtantia præditus, ita exorſus eſt dicere: Quænam eſt fama de te Princeps inclyte tam ſiniſtra, quæ triſti nuncio aures noſtras impleuit? Te ne hanc Fratri gratiam retuliſſe, vt defuncti, & vxorem, & liberos, fortunis omnibus exui, ædibus propriis exigi, mendicitati denique publicæ exponi vel iuſſeris, vel permiſeris? O te miſerum, ac totius generis tui lachrymis deplorandum! qui vel furore proprio, vel inſtinctu alieno, tantum admiſeris facinus, quod tibi, quoad viues, ſcrupulo ſit futurum. Ita ne iam honoris, famæ, pietatis, rationem adoleſcens habere incipis, vt ſenio tuo timendum magis, quàm confidendum eſſe videatur? Quid enim per immortalem Deum peccare in te potuit mulier pacis, ac pietatis plena, cuius preces tibi multo, quàm Craſſi opes, plus ſunt collatura ſalutis; vt contra omnem æquitatem, contraque totius iura naturæ, immeritam domo pelleres, fortunisque priuares? neque his contentus, etiam liberos eius, pari miſeria exponeres: quorum etſi minus ſanguinem, quo te attingunt, miſerebaris, vel ætatem teneram, ac imparem ferendis iniuriis, debuiſti? Verum ſcio ego, tantum ſcelus, non tam tibi, cuius clementiæ exploratam habeo indolem, quàm, qui te circumſtant, conſiliariis tuis, adſcribi debere: qui vt te adigerent à ſanguine tuo degenerare, ipſi humanitatem noſtram prius exuerunt. Dabis veniam mihi, Princeps maximè, ſi vehementior iuſto ſum in orando, qui vt Principibus aſſentari neſcio, ita eorum vitia pro tempore coarguere non reformido. Impoſitum eſt tibi venenatis maleuolorum perſuaſionibus: vtere nunc conſilio Rodolphi tui: Eliſabeth de integro dignitati ſuæ reſtituta, me auctore, tibi reconciliabitur; faceſſet inuidia, in obliuionem ibunt offenſa: denique facta pace, ea ferientur amicitiæ fœdera, quæ tam tibi, quàm tuis hominibus ſint & honori futura, & commodo. His à Rodolpho peroratis, ingens omnium, qui aderant admiratio propter eximiam orandi libertatem eſt conſequuta, & Princeps ipſe totus in* 3.

lachrymas

lachrymas reſolutus, nihil minus velle, tum verbis, tum eſt adnotatus vultu, quàm tanto viro morem non gerere, aſſerens, ſe iam perperam geſta res vehementer pœnitere, facturumque omnia, quæ ipſe facienda ſuaderet. Hactenus reſtitutio Eliſabethæ. Nunc voluntaria cunctorum renunciatio, velut quæ ſibi inuiſa propter Christum, & minus apta ad ipſius imitationem, his verbis ſequitur.

4\. *Quibus Eliſabeth acceptis, reſpondit nolle ſe arces, & oppida poſſidere, curiſque terrenis regiminis deinceps ergi: petere ea ſibi non grauate concedi, quæ ad ſe dotis iure pertinebant; ijs ſe libere vſuram eſſe, & ad ſuam, & ad Principis defuncti ſalutem. Quæ res cum per Rodolphum, & cæteros amicos fuiſſet, vt effectui mancipanda, bona fide ſuſcepta, manſit Dei famula aliquantulum temporis in arce, humanitatem plurimam reconciliati Principis experta, qui eam & pro dignitate honorifice tractari, & pro commoditate ſplendide ali, veſtirique procurauit. At illa verita, ne ad votum, fluentibus vitæ neceſſariis (quæ nonnunquam vel de rapina viantium, vel de oppreſſione pauperum animaduertebat prouenire) & conſcientia ſua mordacem inquietudinem conſciſceret, & Diuina ſe gratia indignam redderet; ex dote, quam recuperare habebat, ſecurius victitatura, iterum populari ſe vitæ, ac priſtinæ paupertati ſuæ ſponte addixit. Quod vbi magnates illi viderunt, quos antea Rodolphus inuectione merita notauerat, tanta ſunt excandeſcentia permoti, vt ne videre quidem æquis illam animis deinceps poſſent, inſanam, fatuam, ac ſuperſtitioſam clamitantes, quod poſt defunctum Principem, alteras detrectando nuptias gauderet, quod diuitias, honores, voluptates reiiceret, quod religionem, cæteris nobilibus inæqualem, perferret. At vero Christi ancilla, teſtimonio bonæ conſcientiæ prædita, contumelias, conuitia ſubſannationes, ſcommata, & cætera id genus alia, adeo conſtanter, humiliterque perpetiebatur, vt etiam gauderet, dignam ſe eſſe, talia pro Deo, & amore continentiæ, fragilitatiſque ſuſtinere.*

5\. Diuolgabatur per Prouincias Chriſtiani orbis Eliſabethæ fama: & vt furerent illi, quibus erat ardor mortis in mortem, cæteri omnes in puella delicata, Regiaque, conſtantiam animi, aſperitatem vitæ, humilitatis, reliquarumque virtutum ſublimitatem, altius, atque maturius venerabantur. Quin ſummus Pontifex, qui illam confirmaret, & promoueret; *audita, ait Iacobus,* [d] *fama virtutum eius, tanquam filiam ſub Apoſtolica Sedis protectionem aſſumpſerit, aſſumptam, Chriſti Sacerdoti, Conrado Marpurgenſi, commendauerit; commendatæ, ſolatium pariter, & adhortationem adhibuerit; docueritque eam, propoſitis Sanctorum exemplis, patientiam, caſtitatem, perſeuerantiam ſeruare, ac animo ſæpius agitare, non eſſe aliud ad beatitudinem conſequendam iter, quàm quod Chriſtus, Sanctique omnes, indefeſſo labore, vigilantique ſtudio, p atriuerunt; ſe non deſerturum eam, quoad viueret, ſed vt filiam cum omnibus, quæ poſſideret, ſuæ defenſioni vendicatam habiturum: tantummodo pergeret ire, quo cœpiſſet.* Obtinuit Pontifex, & vltro ante currentem, his quaſi aculeis impulit, vt ad volandum, ſi poſſet, conatum daret. Nam audi, quod ſequitur. [e]

[d] vbi ſuprà.

[e] cap 10.

6\. *His Eliſabeth ſcriptis mirum in modum confirmata, atque ad vberiorem virtutum frugem incenſa, magiſtrum adit, petitque legitimam, ac certũ profectus viam edoceri. Ille animi motus, contemptum ſecularis, caſtigationem carnis, & parſimoniam rerum caducarum, ratione, Scripturis, & geſtis Sanctorum rebus, ita perſuaſit, vt confeſtim ad Dominum illa ſubſidium recurrens, quod nonnullam in ſe difficultatem obeundæ eiuſce perfectionis experiretur, ſupplici precatu impetrauerit, vt quidquid mundus amat, amplectitur, magni pendit; ea deinceps omnia, quaſi ſtercora execraretur, reiiceret, ac omnino nihil putaret; vt etiam apud ancillas teſtata, numquam ſibi antehac tantum cordi fuiſſe diuitias poſſidere, quantum modo liberet eaſdem omnes cœno viliores iudicare: liberoſque ſuos tam pari ſe cum cæteris mortalibus affectione diligere, vt quos Deo plane commiſiſſet. Obtrectationes denique maleuolorum, & ſuperborum conuitia, ſubſannationes, deſpectum, ita pro Deo libenter amplecti, vt his etiam oblectari, gloriarique, & velit, & ſciat. Totus igitur animus ad proiectam animata virtutum, poſteaquam varia bene viuendi am expendiſſet inſtituta, poſtrema, vt vere perfectionis auida, omnibus perferre decreuit paupertatem, cui appendix publica mendicitatis coharerot.*

Quam perſuaſionem cum Magiſtro, impetrandi conſenſus gratia, propoſuiſſet, renuit ille, vt vir prudens, deuotioni, pro nobilem, ac teneram mulierem minus deceret, aſſentiri. Perſeuerantem deinde in propoſito, precibuſque lachrymas ingentem, indignabunda ſeueritate compeſcuit. At illa videns rem deſtinatam, qua voluit via, minime ſucceſſiſſe, aliam eſt non minus difficilem aggreſſa. Aduenerat dies ſacratiſſima Paraſceues, cum pro Chriſtiano ritu, ſacris nuda tegminibus viſantur aræ. Eliſabeth ſumpta occaſione, & temporis, & loci, (erat enim in cœnobio Fratrum Minorum) ſacellum quoddam vna cum Magiſtro, ac nonnullis ex Fratribus ingreſſa, poſitis ſuper altare manibus, ſolemni, ac magnanima profeſſione renunciat parentibus, liberis, conſanguineis, pompis, ac vanitatibus mundi, denique voluntati propriæ; adnexura etiam e veſtigio ceſſionem terrenæ poſſeſſionis, niſi magiſter, ſagacis vir ingenij, interfatus profitentis verba, ne vlterius iretur, effeciſſet. 7. Hæc iterata promiſſio Eliſabethæ, quam ſuſceptione Religioſi habitus ſuo modo ſolennizaſſe, Vincentius Belluacenſis, eius temporis ſcriptor, [f] & Antoninus, [g] eiſdem prorſus verbis memoriæ produnt. *Griſeum (inquit vterque) habitum induit; & habitus ſuſceptionem voti emiſſione ſolennizauit.* Hinc ſumpta occaſio auctoribus ſcribendi, Eliſabetham æmulatam Franciſci Regulam: Quippe indutam in eius Monaſterio, ipſius Ordinis habitu, quem ſemper geſtauerit, & cum quo etiam voto ſe adſtrinxerit.

[f] lib. 30. cap. 136.

[g] 3 part. tit. 19. c. 11.

Accedit auctoritas Seraphici Doctoris Bonauenturæ, in ſpeciali, quem de ea facit, ſermone, vbi inter alia hæc habet, quæ aliquibus videntur expreſſa, verba. [h] *Fuit etiam ſign[um] perfecta humilitatis, corda, & habitus Mi[norum], quem vt potuit, aſſumpſit, vt ego ipſe a[udiui] ab eius confeſſore, & ab eius ancilla, quæ fuit ſecum nutrita à iuuentute.* Conſonat Bulla canonizationis, verbis adeo ſimilibus, vt non ſit opus eadem refricare. Additur & Franciſcanos

Anonymus, ipſius Sanctæ coæuus, relatus in Annalibus Minorum, cuius hæc verba.[i] *Ipſa Beata poſt mortem viri ſui, mundo penitus abrenuncians, in domo Fratrum Minorum humiliter ſe tonderi fecit, nudatis pedibus, pro cingulo, cordula ſe præcinxit. Mox etiam habitaculum, iuxta Fratrum Eccleſiam fieri poſtulauit, in quo Fratrum Minorum, ſalubri conſilio regebatur, quorum diſciplinæ, & doctrinæ penitus ſubiacebat, cum quibus vſque in finem in domo Dei ambulauit cum conſenſu.* Et paulò inferiùs. *Quod ipſa tam profunda humilitatis extitit, quod mox poſt mortem viri, in vili tunica, & repetiata, maximè in manicis, ſuccincta cordula ſatis rudi, mantello multipliciter repetiato, & panno alterius coloris prolongato cooperta, velut altera ſororum recluſarum Abbatiſſa Clara communiter incedebat.* Conſonat demum, quod de Rege Vngariæ Stephano, idem auctor teſtatur, qui, *cum in quodam Conuentu Religioſo, aliquantulum reſediſſet, vidiſſetque in eodem loco, cum diuerſis imaginibus Sanctorum B. Eliſabeth imaginem depictam, cum calceamentis ſine corda, præcepit loco Prælato, vt ipſam Imaginem B. Elizabeth, ſic calceatam, & ſine corda depictam, ſine mora deleri faceret, & eam depingi cum corda, & habitu Fratrum Minorum: quam cordam, inquit, portauit, dum viueret, in quo habitu Sanctitatis meruit adipiſci titulum.* Hæ ſunt grauia, & antiqua teſtimonia, quæ pro hac parte faciunt; nam Bonfinij, non ſolum quia recentis, ſed quia ex antiquis conuicti, ipſi etiam reiiciunt, qui rem defendunt.[k]

i Ann. ſeq.

k Ann Min. anno ſequenti n. 9.

9\. Quæ Eliſabetham addictiorem Ciſtercio fuiſſe, nec Clariſſarum, ſiue ad earum inſtar, ſed Ciſtercienſium induiſſe habitum, probant hæc è conuerſo. Quòd obedientiam ſemel, iterumque, in Ciſtercienſi Eccleſia deuota vouerit; quod in eadem Religionis habitum induit; quod habitum non alium, quam Ciſtercienſem, id eſt, quàm griſeum, Ciſtercienſibus proprium, & à quo griſei in Germania nominabantur, his eiſdem diebus induta legitur. Demum quod litteræ canonizationis eius, ad noſtros datæ id neque obſcure innuant. Sed iam oſtendam. Et quidem primum votum emiſiſſe in Eccleſia Sanctæ Catherinæ Sanctimonialium, inſtituti Ciſtercienſis, non eſt, qui ambigat: de ſecundo vero, idem creditum eſſe, ipſe etiam Franciſcanus Anonymus, qui contrarium ſcribit, non inficiatur; vis enim dixit, in domo Minorum tonſam fœminam Sanctam, cum immediatè ſubdit.[l] *Dicebatur tunc, quòd hæc facta eſſent iuxta quoddam caſtrum, quod VVarberch dicitur in cœnobio Sanctæ Catherinæ Ordinis Ciſtercienſis Dominarum. Teſtabantur etiam tunc quidam, quod Fr. Bourchardus, Ordinis Fratrum Minorum, cuſtos Haſſiæ; præſente Fratre Henrico, dicto Placido, eiuſdem Ordinis, ipſam B. Eliſabeth, tanquam filiam ſuam chariſſimam, & amicam ſpiritualem, fœliciter totondit, & eam induit poſt obitum viri ſui, Magiſtro Conrado Miſſam celebrante, eadem hora.* Sic auctor ille ad vltimum reſeruans, quod verius putat. Atque ex hoc primo, ſequitur ſecundum, in eadem Eccleſia habitu induta, & ſi ita loquendum nobis eſt, etiam tonſuratam: neque enim hæc diuerſis loco, aut tempore.

l apud Lucã VVading. vbi ſuprà.

10\. Iam de habitu griſeo certum eſt, nunquam Franciſcanum denotaſſe; ſed Ciſtercienſem: cui adeo is color (quicumque ille ait) proprius cenſebatur, vt Monachi ex ipſo; nec Ciſtercienſes, ſed griſei vulgo, & apud cordatos nominarentur. Memini, me hoc ipſum probaſſe alibi: & nunc breuiter cenſeo recolendum. Albertus Krantzius de Sancto Bertholdo loquens, & cuius profeſſionis fuerit quærens. *Hic, ait,*[m] *Ciſtercienſis fuit. nam Annales præſeferunt, Abbatem fuiſſe griſeorum, quod genus veſtium geſſere Monachi Ciſtercienſes.* Idem de Ottone Archiepiſcopo Bremenſi.[n] *Inter præclara autem huius Pontificis opera numeratur, quod Bertholdum quendam Ordinis griſei, hoc eſt Ciſtercienſium (ſic enim initio dicebatur ab habitu, quem præfert) conſecrauit Epiſcopum Linenienſem.* Albertus Scafna Burgenſis,[o] ſiue eius additionator. *Ipſo anno griſei Monachi in ſuo Generali Concilio, vel Capitulo Ciſtercienſi prohibuerunt, &c.* Paulus Langius in Chronico Ziticenſi,[p] *Anno Domini M. CC. LXXV. Griſei Monachi, Ciſtercienſes videlicet, &c.* Vltimum addo Cæſarium Heiſterbacenſem, teſtem domeſticum, & ſcriptorem eiuſdem temporis, qui de ſuis Ciſtercienſibus loquens, hæc habet verba.[q] *Interrogatus de griſeis Monachis, id eſt de Ciſtercienſibus, reſpondit, &c.* mille alia id genus adduci poſſent. Sed iſta ſufficiant, præcipuè perpendenti, hæc omnia teſtimonia, ad hæc eadem tempora referri, atque ad hanc mundi plagam, de qua nunc loquimur. Vt nemini prudenter credi poſſit, vbi, & quando Ciſtercienſes Monachi, Monachi griſei vulgo dicebantur; nomine griſei habitus, aſſumpti à B. Eliſabetha, alium intelligi poſſe, quàm Ciſtercienſem; quin neque his verbis denotatum colorem; ſed diſciplinam. Accedunt, & quod caput omnium eſt, litteræ canonizationis Beatæ fœminæ, expeditæ à Gregorio poſt quadriennium; quæ cum ad proprios plerumque ſoleant ſcribi, nequaquam ad Reuerendos Patres Franciſcanos dicatæ ſunt, neque aliquam de eis faciunt mentionem: ſed ad Archiepiſcopum Moguntinum, ad Abbatem Eberbaci, Ciſtercienſis Ordinis, & ad Magiſtrum Conradum de Marpurg, vt anno M. CC. XXXI.[r] quo Sancta ad cœlum migrauit, commemorabimus. Haud dubie quin, vt ad loci Diœceſanum, ad Patrem, & viſitatorem Conuentus, in quo profeſſa; & ad Magiſtrum illius ſpiritualem, cui ſpecialius regenda, licet ad ritus, & normam Ciſtercij, commiſſa fuit. Aliàs, quid illic Abbas Eberbacenſis Diœceſanum, & confeſſariorum inter facere poſſet? Vt credam facile, ab eodem Abbate, primùm Conrado commiſſam, velut habitantem longe à noſtratibus. Nam quod tales vel exteris committere probatæ Religionis, noſtris in vſu, (non æmulante charitate Sanctorum hominum, nec ſua vnquam, ſed quæ Chriſti eſſent, quærente) luculentum exemplum probat, quæ Abbatem Floreffienſem, Præmonſtratenſis Ordinis, quia loco viciniorem, & alias Religioſum, & Sanctum Virum, Magiſtrum habuit.

m lib. 7. Saxon. c. 13.

n lib. 9. Metrop. c. 14.

o Ad annũ 1275.

p Ad eund. annum.

q lib. 11. Dialog. c. 13.

r cap. 3. n. 5.

11\. Iam quæ alia obiiciuntur à Franciſcanis, qui noſtris eam adſcribunt, diſſoluunt facile. Nam teſtimonia Seraphici Doctoris, & Gregorij noni, cum non affirment, Sanctiſſimam matronam habitum Clariſſarum induiſſe abſolute, ſiue habitum Minorum; ſed qua potuit; potius faciunt pro nobis, quàm contra nos. Cum enim liberum

illi

illi omnino fuerit, quem voluiſſet aſſumere, neque ad quemcumque vellet induendum, niſi ex alio præaſſumpto, impediretur: eo ipſo, quod impedita ſupponitur ad habitum Minorum; præinduiſſe alium declaratur; Griſeum ſcilicet, id eſt, Ciſtercienſem; cui Franciſcanum nequaquam compatiebatur. Aſſumpſit tamen qua potuit & Franciſcanum, id eſt, in his, quæ Griſeus non excludit. Vt cordam tudem, & mantellum repetiatum. Atque hoc eſt, in quo Anonymus ſcribit, velut alteram ſororum Abbatiſſæ Claræ communiter inceſſiſſe. Neque aliud voluit Vngarorum Rex, dum cordam affirmauit portaſſe, quandiu vixit. Illud demum omnino certum eſt; quod ab eodem Anonymo refertur, Matronam Sanctam *habitaculum ſibi iuxta Eccleſiam Fratrum fieri poſtulaſſe, in quo eorundem ſalubri conſilio regeretur, & quorum diſciplinæ penitus ſubiaceret*: A veritate alienum, quod ſalua pace dixerim; tum, quia recens Conrado commendata à Gregorio Pontifice, nequaquam licuiſſet illi aliis ſubeſſe; tum, quia ex ipſis eiuſdem Sanctæ actis, contrarium conſtat; poſt renouatum obedientiæ, atque habitum ſuſceptum, ita habentibus.

f cap. 20. [f] *Sequuta eſt paulo poſt Magiſtrum, ſcilicet, Conradum, ad Haſsiæ inſigne oppidum, quod Marpurgum vocant proficiſcentem. Vbi cum amulorum quorundam adhuc recens vigeret inuidia, & domicilium illi nouum exædificandum eſſet; rus paulisper ſeceſſit; atrium quoddam collapſi præ vetuſtate ædificij, ne cuiquam ruſticorum oneri eſſet, ingreſſa, ibidem aliquot dies exegit, conſtitutis ad reſtaurationem ſuſtentandas parietes, frondibus in vmbraculi ſpeciem ſubiectis, diſpoſitiſque, veluti quoddam tugurium parare. Vbi manenti, fumum, æſtus, venti, & imbres, non mediocrem moleſtiam afferebant: quam illa placide ſuſtinens, Deo nihilo ſegnius gratias agebat.* Et capite ſequenti:

g cap. 21. [g] *Ex ædificato inter ea temporis intra vrbem, expedito magis, quàm ſumptuoſo domicilio, reuerſa, ibidem famulari Deo in omni Sanctitate cœpit; conſtructumque à ſe quoddam Xenodochium crebro inuiſere, ac Chriſti membra, quibus poterat, fouere ſolatiis.* In hac domo vſque ad mortem permanſiſſe ſub Conrado Magiſtro, compertum eſt. Verum quam Sanctè, quàm glorioſè ibidem intra triennium fuerit conſummata, ipſo anno, quo euenit, dicemus.

Interim, vt quæſtionem prædictam dirimam, mihi dubium non eſt, Eliſabetham, ſi proprie, & in toto rigore loquendum ſit, neutrius Ordinis fuiſſe Sanctimonialem; quod de Clariſſis omnino certius eſt, eo ipſo, quod clauſuram, ex Regulæ præſcripto profitebantur. Facilius Ciſtercienſibus conuerſis adſcribi poſſet; quorum nonnullas extra clauſtra degentes vidimus; ſi Ciſtercienſibus obedientiam promiſiſſet, quam promiſit Conrado; & eorum Magiſterio regenda eſſet. At ſæculari clerico ſubiecta, ne ad tertium quidem Ordinem Franciſci potuit, ſaltem ex voto hoc pertinere; cumque non aliud ab ea emiſſum conſtet, niſi renunciationis pompæ ſæcularis, parentum, filiorumque, quod ad Regulam tertiam non ſpectat, fit, vt ad neutros proprie pertinuerit: vtroſque tamen coluerit affectu, atque æmulata fuerit, alteros per actiuæ vitæ exercitia, quibus ad proximos eximie exercebatur, alteros per quietem contemplatiuæ, in qua eximie præcelluit: vtroſque etiam exterius prætulerit. Sed Ciſtercienſes quaſi principalius, quorum habitu voluit inſigniri, quod antiquiores; & quorum ipſa conſortio, velut egeret, (quod ſine præiudicio aliorum dixerim) Minores, vt recenter mundo exortos, & qui ab ea egerent patrocinari. 13.

---

1. Arnulphus imminentia Eccleſiæ mala prædicit. 2. Ante mortem, exquiſito cilicio, corpus macerat. 3. In febrim incidit. 4. Diſſolui, & eſſe cum Chriſto ardenter optat. 5. Sanctè obdormit. 6. Sancti Viri funus, & ſepultura. 7. Apparitio poſt mortem; 8. eaque duplex. 9. Miraculum per cilicium eius patratum. 10. Qui auctores illius vitam ſcripſerunt? 11. Et qualiter impedita ſit eius canonizatio.

CAPVT QVINTVM.

1. HOc item anno, Iunij die trigeſima, quæ eſt penultima infra octauas Ioannis Baptiſtæ, clarus miraculis, prophetiæ dono illuſtris; ſed meritis longe clarior, illuſtriorque; ſub Abbate Guillelmo ad ſuperos migrauit Beatus Arnulphus, conuerſus Villarienſis, quem toties hi Annales commemorarunt. Multa narrantur de vtroque dono; ſed quæ dictis ſimilia, nec vacat in præſenti recenſere. Illud tamen ſilentio non prætereamd, quia ſingulare; atque ad communem totius Eccleſiæ ſtatum ſpectans, in re grauiſſima priſcorum Patrum viſiones æmulatur. *Anno Domini M. CC. VI. (ait Goſuinus Boſugus in eius vita [a]) cum adhuc nulla mentio fieret de horrendo illo ſchiſmate, quod ortum eſt in Eccleſia, imo contra Eccleſiam, ſub Imperatore Friderico; cœpit prædictus vir abſque heſitatione, quibuſdam palam annunciare, quod infra decennium futurum, plurima bella, & multæ tribulationes in Eccleſia ſuſcitarentur. Altero autem anno, qui fuit penultimus ante obitum eius, cœperunt ſiniſtri rumores de partibus tranſmarinis audiri: quod ſcilicet Fridericus contra Dominum Papum, & Eccleſiam Domini inſurgere conaretur. Quid hoc malo crudelius? & quis referre, aut ſcribere ſine cordis dolore valeat, quantorum cauſa malorum: hoc deteſtabile ſchiſma fuerit?* Hactenus ille. De ſchiſmate Friderici contra Gregorium, & contra Eccleſiam Dei, quod ipſum tandem Gregorium, & Eccleſiam acephalam habuit per longum tempus; quia multa in eo Ciſtercienſes paſſi ſunt, non pauca à nobis infra dicenda erunt.

a lib. 2. c. 22.

Indixerat ſibi Arnulphus crudele bellum ab ipſo initio ſuæ conuerſionis; eo quò magis domaret carnem ſuam, nulli induſtriæ parcebat, nullis doloribus: hinc cilicia, catenæ; pelleſque, & alia, quæ retulimus, vix vlli alteri mortalium toleranda. Verum cum iam iam morti proximus eſſet, quo breuius tempus ſibi, eo grauiora ſollicitans tormenta, acuebat ingenium, & breuitatem acerbitate compenſabat. Ergo ab anno ante Sanctam eius mortem, vtebatur 2.

Martyno

Martyrio (nam cilicium non dicam) quod ſolus
b lib. 1. c. 12. ipſe potuiſſet excogitare. *Anno (ait Goſuinus b) præcedente fœlicem eius obitum, cum iam diuturnis attritus eſſet cruciatibus, nec adhuc ſibi parcere proponeret, quin ad extremum, aliquod pœnale inſtrumentum carni ſuæ adhiberet; cogitauit quid nouum, vnde plurimum fatigaretur. Sumpſit namque ſibi loricam ferream, denſis concatenatam ſquammis, quam à quodam amico mutuauerat, eamque ad carnem induit, vt cum ex humore carnis rubiginem contraheret, pungitiua magis, aſperiorque ſentiretur. Deinde accipiens pelles erinaceorum loricæ ſuppoſuit, ita quod aculei earum per foramina ſquammarum ad carnem tranſirent, & eam vehementer pungerent. Si forte autem in latus dextrum, ſiue ſiniſtrum, quemquam illum gyrare contigiſſet, tunc ſupradicti aculei, intra ſquammas obliquati, & arctius in carne ſaucientes, pœnalius ſolito tormentum illi pariebant. Tandem ſuperductum pellibus cilicium, corpori ſuo nexu cinguli illud adſtringebat.* Hactenus ille. Hic ſtatus erat in vtroque homine Beati Viri Arnulphi, cum Dominum reuertentem à nuptiis præſtolaretur. Sed iam fœlicem, & glorioſum illius tranſitum, qui in hunc annum incidit. vt dixi, verbis eiuſdem
c lib. 1. c. 13. auctoris, c queis tamen propria intermiſceam, referamus.

3. *Cum appropinquaret tempus pretioſæ dormitionis eius in Chriſto, decidit in ægritudinem. Tum vero ſtatim reſecit à ſe inſtrumenta Martyrij ſui, quia ſtimulus infirmitatis, qua eum vehementer vrgebat, alia corpori ſuo adhiberi tormenta non patiebatur.* Hoc primum ſignum inſtantis ſibi mortis, quod carni ſuæ parceret, quam vſque ad vltimum adeo maceraſſet. Conſtitit tamen per reuelationem. Nam *Licet ipſe in omni vita ſua, etiam in diebus infirmitatis huius, Deum ſuum interpellare noluit, quatenus ſibi vel diem, vel tempus tranſitus ſui reuelare dignaretur. Reuelatum eſt de eo huiuſcemodi, cuidam magni nominis recluſæ, quæ circa feſtiuitatem Beati Baptiſtæ Ioannis, cum ex hoc mundo migraturum prædixit, antequam idem præmiſſa infirmitate corriperetur.* Hæc duo indicia mortis Beati Viri, Villarienſes non parum contriſtarunt; ſolus Arnulphus erat, qui ſeſe iam diſſolui, & morti appropinquare gratularetur. *Quadam die, cum vnus Monachorum introiret ad viſitandum eum, dixit ei, quia recluſa vna ex familiaribus eius, quam ipſe deſignauit ei ex nomine, doleret, & anxiaretur, pro eo, quod timebat, ne ipſum ex ea infirmitate viam vniuerſæ Carnis ingredi contingeret; ille vero, quaſi indignans: abſit, inquit, abſit hoc: hic enim amplius morari nolo, ſed ad Deum meum ire deſidero.* Et pauló inferiùs. *Cum iterum quidam alter Monachus, medicinalis peritia artis inſtructus, aſſideret ei, & ad inuicem ratiocinarentur. Vir Domini, ſicut mos eſt infirmis, ſciſcitari cœpit ab eo, vtrum de infirmitate, qua tenebatur, conualeſcere poſſet, an non? Monachus autem, ne veritatem reticuiſſe poſtmodum conuinceretur, ſi qualitatem infirmitatis eius, ſecundum peritiam ſuam, ei non intimaret: ſecundum ex venarum pulſu, & morbi qualitate prænoſcere potuit, eum non euaſurum, ſed migraturum prædixit. Ad quod reſponſum, ſtatim Vir Beatus præ gaudio cordis, iniectis collo eius brachiis, amplexatus eſt eum; ita vt idem Monachus, coram circumſedentibus infirmis verecundia profunderetur. Et ſubridens Vir Dei, dixit ei: Amen dico vobis, dilecte mi, quod numquam in omni vita mea tanta dilectione cor meum dilatatum eſt ad vos, quemadmodum hodie; pro eo, quod huiuſmodi verbo, inquam, non deſolatorio, ſed plurimum conſolatorio, lætificaſtis animam meam.*

Creſcebat interim corporis infirmitas, creſcebant interiores conſolationes, d *In hac quippe infirmitate tam copioſa gratia ſtillicidia cælitus defluerunt in cor eius, & tam vehementer anima eius Diuini amoris vino inebriata eſt, vt exterioris infirmitatis ſuæ penitus obliuiſceretur, toto mentis anhelans deſiderio ad eum, quem ardenter in vita ſua dilexerat. Sed quamuis per feruorem Diuini amoris, nullum cordis, aut capitis, ſeu membrorum dolorem ſe ſentire proteſtaretur, creſcente tamen valetudine, & de die in diem ipſum validius ſolito perurgente; cœpit paulatim vigor corporis eius lenteſcere. Cumque ex diuturnitate ieiunij, & infirmitatis pondere plurimum debilitaretur; tamen ac ſi validior eſſet corpore, Fratribus ſibi ad ſolatium deputatis, & Monachis familiaribus ſuis, aliquando ad ſe venientibus, alacriter etiam vſque ad diem obitus ſui loquebatur.* 4. d vbi ſuprà.
Hactenus, quæ de vltima Arnulphi valetudine Goſuinus ſcribit, in qua ſalutaribus Eccleſiæ Sacramentis plurimum confortatus, mortem cum omni cordis deuotione, non reſignatus tantum, verum & appetens, vt victurus per ipſam præſtolabatur. At de ipſa morte, quod ſequitur, audiamus. e e vbi ſuprà.

5. *Cum de die in diem tranſitus eius proximaret, die quadam cum ſurrexiſſet de lecto, & ſtaret ſuper pedes ſuos: ſtante ſecus eum quodam Fratre, Rodulpho nomine, & brachium ſuum eum ſuſtentante, viribus corporis cœpit repente deſtitui. Et ecce vir magnificus, eadem hora inter manus prædicti Fratris, flexis ad terram genibus, & inclinato capite, trino, tribus morarum interuallis, leniter emiſſo ſpiraculo, fœliciter migrauit à corpore.* Hæc Goſuinus de morte Beati Viri: porro de anno, die, & hora mortis paulo inferius. *Anno igitur incarnati Verbi M. CC. XXVIII. Vir Domini Arnulphus, ob inuſitatum pœnitentiæ ſuæ Martyrium, quod corpori ſuo multipliciter inflixit, merito nouus Martyr appellandus, multis nihilominus virtutum, & meritorum titulis adornatus, pridie Kalendas Iulij, in die videlicet commemorationis Beati Apoſtoli Pauli, Feria ſexta circa horam ſextam, qua Dominus Maieſtatis in cruce pependit, expletis in Ordine Ciſterclenſi viginti ſex annis, & quaſi ſex menſibus, migrauit de hac vita, imo de hac morte ad vitam, de exilio ad patriam, vbi pax vera eſt, quæ exuperat omnem ſenſum, pax ſuper pacem, indeficiens exultatio.* Hæc Goſuinus. Obiit autem ætatis ſuæ quadrageſimo octauo, cum antequam Ciſtercium ingrederetur, duos, & viginti primos in laxiori vita, vltimos duos per pœnitentiam tranſegiſſet.

Pergit auctor de commendatione animæ, & corpore, mandato ſepulturæ. f *Strato in terram cilicio, venerabile corpus eius deſuper poſitum eſt. Et pulſata confeſtim tabula defunctorum pro eo; accurrit Conuentus Monachorum: qui ſolenni apud Deum, & Sanctos eius ſic abeuntem proſequuti ſunt ſuffragio. Cumque corpus eius lotum, & collocatum in feretro in Eccleſiam fuiſſet delatum: Monachis circa corpus eius* 6. f lib. 1. c. 13.

pſalmos

pſalmos decantantibus nox ſuperuenit. Et cum nocte illa ſecundum conſuetudinem, vigilia à Fratribus circa defunctum agerentur: quidam boni fures partem capillorum capitis eius, & ſeptem nihilominus dentes ab ore eius rapientes, ſibi quaſi ad indicium Sanctitatis eius reſeruauerunt. Non ſolum Sancti capillos, denteſque, ſed veſtimenta, cilicia, pelleſque, atque id genus alia, ſeruata pro reliquiis, per quæ Deus miracula patrauit, ad maiorem Sanctitatis Arnulphi commendationem. Sed de his ſtatim. Pergit idem qui ſupra Goſuinus ad ſepulturam. *Cum illuxiſſet dies altera, quæ erat octaua Sancti Ioannis Baptiſtæ, Miſſa ex more celebrata pro eo, Sanctum corpus eius venerabiliter ſepulturæ traditum eſt: Monachis cantantibus altiſonis vocibus Antiphonam,* Clementiſſime Domine: *ita vt plerique aſtantium vſque ad lachrymas compungerentur.* Video Epitaphium eius, vulgatum à Chryſoſtomo Henriquez in Menologio,[g]
g Iuny 30. versibus leonis ex priſco more:

Pauſat in hac tumba vir, ſimplicitate columba.
Qui leo virtute, nobilis ſimulatur alauda;
Qui turtur gemitu; viſu ſimul, atque volatu,
Par Aquilæ; Salamandra, noto, quia vixit in igne.
Nunc canit inde, la, ſol, quondam qui fleuit in vt, re.

Priores pro ætate non illepidi. Vltimus verſus, aut inſulſus, aut corruptus, aut qui, nimium canendi peritos lectores quærat.

7. Arnulphus tranſitum variæ apparitiones, & miracula diuerſa ſequuta ſunt, quæ non
h cap.23. licet omnino præterire: nam pergit auctor.[h] *Poſt glorioſum obitum eius, idem Vir Beatus cuidam ancillæ Chriſti in forma puerili, & veſtimento partim niueo partim purpureo amictus apparuit. Quem cum illa interrogaret, quis eſſet? Ille reſpondit. Ego ſum Frater Arnulphus, ſeruus Chriſti. Tum illa: Quare, inquit, in forma pueri, & veſtimento bicoloreo appares mihi? Qui ait: Per hoc, quod puerilem prætendo faciem, intelligere te volo, me inter homines conuerſantem, tamquam puerum fuiſſe humilem. Per niueum autem veſtimenti mei colorem, me mundam vitam duxiſſe, & munditiam dilexiſſe; Per purpureum vero, diuturnum cum ſanguinis effuſione corporis mei afflictionem agnoſce. His dictis, à facie ancillæ Chriſti Vir Beatus diſparuit: illa autem viſionem, quam viderat, cuidam Monacho Villarienſi manifeſtauit.* Hanc Arnulphi myſterioſam apparitionem, alia non minus glorioſa ſequuta eſt, quam idem auctor pergit ita
i vbi ſupra ſcribere.[i]

8. *Rurſus apparuit memoratus Vir Domini cuidam viro illiterato, ſed interius à Magiſterio Paraclyti ſpiritus inſtructo, cui nomen Ioannes; viro, inquam, miræ ſpeculatiuo, cui vſque hodie multæ fiunt reuelationes à Domino; eique copioſam, & mirabilem animæ ſuæ glorificationem, quam à Domino in premium acceperat, intimauit. Et adiiciens: vade, inquit, ad Iacobum Sacerdotem dilectum, & familiarem mihi in Chriſto, & annuncia ei ex me, quia ſecundum quod ei quondam promiſeram, quotidie pro ſalute eius ad Dominum Maieſtatis exorare non deſinam, vt ab eodem miſericordiam ſalutarem conſequatur. Venit itaque ad prædictum Sacerdotem annuncians ei magnam, & mirabilem Beati Viri glorificationem, & cætera, quæ ab eodem Beato Viro cognouerat per reuelationem.* His, & aliis ſimilibus apparitionibus, reuelationibuſque, ſerui ſui gloriam Deus manifeſtabat.

Facta præterea ad ſepulchrum eius miracula 9.
per eius veſtes, &, quod mireris, licet non ex fide,
ſed ex curioſitate prætenderentur.[k] *Quadam die* k ibidem.
cum Venerabilis Prioriſſa de Spineti loco, Lucia nomine, duæque Moniales cum ea, ad portam Monaſterij Villarienſis deueniſſent; expleto negotio, pro quo illuc aduenerant, ad proximam Monaſterio Villam, quæ Villare dicitur, pergentes, in domo quadam cum duabus ibidem Religioſis mulieribus pernoctauerunt. Et factum eſt, cum eſſent ibi; accidit, puellam quandam, nomine Mariam, domus eiuſdem miniſtram grauiſſima iliaca paſſionis acerbitate torqueri, ita vt more parturientis, vociferare cogeretur. Quod videntes prædictæ Moniales compaſſæ ſunt illi, & dixerunt ad inuicem: Ecce habemus hic nobiſcum particulam ſpinoſæ pellis erithij, quam Vir Domini Arnulphus tulit: applicemus eam loco doloris, & tentemus, vtrùm ſanare ceſſet, an non? Quod cum feciſſent: ecce ſubito, & inopinato, mirantibus eis, dolor omnis, quo puella cruciabatur, euanuit, & per Domini gratiam cœpit anni hilari. Plura alia miracula narrantur, quæ longum eſſet proſequi, & credendum eſt, plurima increbuiſſe, quando Gregorius, non ſolum non petente, ſed renuente Ciſtercio, voluit Sanctis adſcribere; & niſi idem Ciſtercium impediiſſet, quod forſan ſine exemplo, canonizaſſet. Sed de hoc ſtatim.

Arnulphi vitam, non longe ab eius morte 10.
ſcripſiſſe Goſuinum, Cantorem Villarienſem, argumento eſt, quod cum ſcribit illius prophetiam, & Friderici in Eccleſiam perſequutione, in ſuſpenſo loquatur, & quaſi maiora adhuc timeret, intra decennium à Sancto præſtitum.
Sic enim ait[l] *Attendat igitur, cogitet, & reco-* l lib.2. c.24.
gitet prouidus conſiderator, quot, & quanta hactenus acciderunt: quot, & quanta fortaſſis poſtmodum infra prædictum decennium mala contingent. Coniector ergo, Goſuinum Boſutum ſcripſiſſe Arnulphi vitam, tribus, vt multum, aut quatuor annis poſt eius obitum: nam duobus aliis elapſis à prophetia; reliqui vſque ad decennium requiruntur, his malis, quæ ſupererant, & quæ Lectorem coniectari pauidum iubet. Eiuſdem Sancti vitam, hoc noſtro ſæculo, cum aliis dicitur publicaſſe Franciſcus Moſchus Attrebati, anno M. DC. ſed qui ex variis ſchedis ipſam collegerit, nec Goſuinum viderit. Vnde longe diuerſam notat Aubertus Miræus in Chronico Ciſtercienſi, vbi de Sanctis Monaſterij Villarienſis. Eandem vitam redactam ad compendium, Ioannes de Aſſignies Gallice, Chryſoſtomus Henriquez Latinè dedit. Vitam ipſum Ioannes Molanus, Aubertus Miræus, Hugo Menardus, Arnoldus Wionius, & Rayſſius, aliique ſuis ſinguli inſeruere Martyrologiis.

Mirabile illud, & forte ſine exemplo, quod 11.
de ipſo narratur, ſeu verius de Ciſtercio, cum ipſo factum: cum creſcente, & diffuſa per totum Belgium, imo Germaniam, Galliam, Italiamque peruagante Sanctitatis illius fama, atque miraculorum, quæ Deus ad illius ſepulchrum, & per ſacras eius reliquias operabatur, Gregorius nonus Virum Sanctis adſcribere, atque

que Eccleſiæ proponere ſtatuiſſet, impediuiſſe Generalem Synodum Ciſtercij congregatam (incertum quo anno) ea præcipuè cauſa, ne frequens nimium Sanctorum canonizatio, eius auctoritatem imminueret; æſtimationemve, apud vulgum præcipuè; ſed pretium ſibi conciliaret ex raritate.
m Ianij 30. Ita Ioannes Molanus [m], proximo ſæculo, plurimum à Baronio commendatus, & quidem merito, in ſuis Sanctorum Belgij Natalibus, quos erudite, & doctè concinnauit [n].
n vbi de B. Arnulpho. *Hunc tradunt, ait, ſcilicet Arnulphum Cornibontium, oblatum fuiſſe canonizandum Summo Pontifici ob inſignem opinionem Sanctitatis, & ingentia miracula expetitum, & tam concedendum; ſed Capitulum Ciſtercij Generale impedire curauit, ne multitudine Sancti vileſcerent.* Hactenus Molanus. Adeo communia primatis præferebat Ciſtercium illis temporibus: adeoque qui adſcribi mererentur Sanctorum Canoni, frequentes germinabat, vt niſi aliquos ſupprimi curaret, quantumuis meritos, iuſtè ab aliorum contemptu, ex ipſa multitudine orto, timere poſſet.

---

1. In Villario cum aliis Abundus floret. 2. De Villarienſibus glorioſam viſionem videt. 3. De conſanguineo extremè laborante admonetur à Virgine, 4. & ei mentem, & pœnitentiam veram impetrat; 5. atque eidam Nouitio perſeuerantiam. 6. Quas orationes à Virgine didicerit? 7. neque ſimplices tantum, 8. ſed multiplices. 9. Demum quali fauore, quantoque per hoc tempus à Deo donatus ſit?

CAPVT SEXTVM.

1. TEMPERARVNT Arnulphi deſiderium in Villarienſibus, plurimi Viri Sancti, qui in eodem cœnobio ſub Abbatis Guillelmi diſciplina militabant ſtrenuè, & viuentes in terra mortali corpore, mente, & ſpiritu nihilominus in cœlis conuerſabantur. Ex his Bernardus vnus, & Ioannes duo, cognomento alter Miles, alter Præcurſor; atque alij non pauci de quibus ſuis locis dicendum erit: ſed inter alios, & præ cunctis Beatus Abundus, quem ex Leodio a Conrado illuc tranſmiſſum, à Carolo ſuſceptum, clarum virtutibus, & cœleſtibus illuſtrem viſitationibus, hoc ipſo tomo ſuperius memorauimus. Hic continuis fauoribus Mariæ, continuis Chriſti Domini, atque cæteris Sanctorum Angelorum conſolationibus, adeo breui præfuerat, vt æmulari Arnulphum, & ſi cuncta ad amuſſim perpenderentur, fortè & ſupergredi, multis videri poſſet. Nam Virginem familiarem ſibi magis; neque ipſe ſolus, ſed cuncti propter ipſum, quos Villarium habebat, experti ſunt: quod duplicata viſione ſupra vidimus; & medio tempore aliæ demonſtrarunt. Referam vnam, aut aliam ex actis eius, quæ vulgauit Aſtignies ex auctore coæuo, vt ipſe ait, & qui nihil ſcripſit, niſi quod, aut ipſo Abundo reuelante, perſpectum habuit. *Viſiones*
a lib.1.c.16. (ait [a]) *a Viro Sancto reuelata ſcriptori, & à tali Viro, qui nec fallere vellet, neque à Virgine, quam ex facie nouiſſet, nam frequenter videbat, falli poſſet.* Ergo ex his, quæ concernat vniuerſos, quamuis à ſolo Arnulpho viſa ſit, hanc præ aliis viſionem
b ibidem. promere libet [b].

2. *Quadam die Vir Dei, ardore nimio ſolis, & labore fatigatus, iuſſus à Priore, vt paululum ſeraretur, ſtabat non procul à reliquis laborantibus. Et ecce ſubito veniebant de via procul duæ formoſiſſimæ puellæ, quæ Fratrum labori compatientes, linteis laborantium ſudorem excipiebant, refocillabantque. Tum vero ille omnino ſtupefactus, ſed à Viro quodam ignoto admonitus didicit, eas eſſe Beatam Virginem Mariam, & alteram Mariam Magdalenam; quæ eleuatis manibus eis benedicentes, per eandem viam reuerſæ ſunt in regionem ſuam.* Hactenus in Actis. Similis viſio olim Reynaldo facta eſt in domo Claræ-Vallis, quam nos etiam in tempore reddidimus. Verum Villarij non exigua laus, ſi Claram Vallem fauoribus adæquet, maior, ſi eiſdem fruatur, poſt annos centum, quibus illa in initio ſui feruoris. Verum maxima Abundi, qui priſca ſæcula ad ſuam ætatem traxit, promerentibus cunctis Mariam Virginem; haud dubiè quin ad ipſius imitationem; atque ipſa tum viſionibus, tum meritis, & quà in hac vita licuit, etiam præmiis, primitiuum Ciſtercium innouauit.

Hinc alias ſimiles Mariæ conſolationes ſuſcipiebat Abundus, ſibi in maiorem ſpiritus feruorem, Ciſtercio in gloriam. Cæterum ad ſalutem proximorum intentior adhuc, reuelante Maria, adiuuantéque, non ſolum ſtatus, 3.
& neceſſitates ſingulorum noſcebat; ſed auxilia impetrabat; nec præſentibus tantum beneficia, ſed futuris, ſeu poſteris, & quæ ad nos vſque pertranſire poſſent, conſequebatur. *Factumque eſt,* (ait liber vitæ eius [c]) *vt multorum* c vbi ſupra.
defunctorum animæ, à Purgatoriis ignibus, interueniente Maria, per eius (Abundi) orationes liberarentur: multi peccatores, ipſo per eandem Virginem edocto, de eorum conſcientiis, illiſque reuelante, à viis ſuis prauis conuerterentur: multi denique pericula alia euaſerunt, Maria Abundum (ſi ita fari licet) ſollicitante; Abundo Deum...... Ægrotabat Huyerſis quidam ciues, Abundi conſanguineus, qui in ſtatu matrimonij licentioſius viuens, grauiter Deum in ſe iratum habebat; deliberata deſperatione, an freneſi correptus, traditum ſe Dæmonibus, æternum cruciandum, ingeminabat. Aderat Feſtum Aſſumptionis Mariæ Virginis; cum Deipara, quæ in ſuis ſolemnitatibus, frequenter viſitare, atque in benedictionibus dulcedinis ſeruum ſuum præuenire ſolita erat, vigilanti apparuit, & blandè alloquens inſtanter Virum monuit, vt pro chariſſimo ſibi quodam infirmo, grauiter periclitante, Deum oraret. Orans itaque Vir Dei tota illa nocte, qua miſer ille torquebatur; manefacto, pro illo communicauit. Et ecce (mirum dictu) in ipſa hora, in qua Sacroſancta altaris myſteria pro illo obtulit apud Villarium, idem infirmus repentè liberatus apud Huyum exclamauit, & dixit ad circunſtantes: ſignate vos, ſignate vos. Nonne tota iſta nocte Dæmones vidiſtis, qui me in barathrum

baratrum detrudere volebant, æternis in eo ſupplicijs cruciandum? Sed iam gratias Deo, minas euaſi ſacrilegorum: ex quo vir Sanctus ſegregatus à peccatoribus, orauit pro me; & ſic euaſi manus eorum, & facta cum magno dolore confeſſione, non multo poſt in pace magna migrauit. Hactenus ibi. Pergunt acta, de ſequuta comprobatione eiuſdem prorſus horæ, in qua infirmus adſe, & ad Deum rediit, & inqua pro eo Abundus communicauit.

4. Non ſatis huic Abundo ſanam mentem, & tempus pœnitentiæ impetrauiſſe viro, quem diligebat, niſi de fructu eiuſdem pœnitentiæ certus exiſteret; neque id per alium, quam per matrem Dei, cuius & eum interuentu à freneſi illo funeſto liberauiſſet. Igitur ait, idem, qui ſupra, author.[d] *De eius obitu poſtmodum admonitus, voluit ſcire de ſtatu chariſſimi ſui: & Beata Virgo nolens eum confundere ab expectatione ſua, cum paululum obdormiſſet, viſionem quandam ei oſtendit. Et ecce fluuius magnus veniebat ab oriente, qui deſuper pons anguſtus eminebat; & vidit virum tranſeuntem: & cum veniſſet ad medium, inter anguſtias deprehenſus corruit, & ſummerſus interiit. At vir Dei altius ingemiſcens, orauit ad matrem miſericordiæ; & illa ſubito extractum vitæ reſtituit; dixitque illi. Vir iſte, qui mortuus erat, & reuixit, conſanguineus tuus eſt. Quod ſummerſus interiit, ſignificat eum, qui dum adhuc eſſet viuens in corpore, in anima mortuus erat; quod vero reuixit, indicat, quod quia peccata ſua confeſſus eſt; ſuſcitauit eum filius meus de mortuis vt vitam habeat, & vitam ſempiternam.* Ita in actis

d ibidem.

5. Referam tamen adhuc ex eiſdem, quod viro Dei cum Nouitio quodam contigit, eum deſperate, & ordinem deſerere, & ad ſæculum redire deliberaſſet.[e] *Nouitius quidam in Villario longi laboris, vigiliarumque pertæſus, atque ſe his ſufficere deſperans, ad ſæculum redire deliberauit. Sed cum Abundum ſpeciali reuerentia, nec minori charitate proſequeretur; reuelauit conſilium viro Dei, antequam illud opere exequeretur. Porro Abbundus firmatum ſuis conſiliis, orationibus iuuit, & à propoſito illo reuocauit, ſaltem ad tempus. Sed ecce Diabolo ſuperſeminante Zizania, iniecit in cor eius, vt die altera reiecto Monachatu, habitum ſimul, locumque deſereret, & ad vomitum carnis, iam pene deſperatus reuerteretur. Non latuit hæc voluntas virum Dei, Virgine reuelante, quæ multa illi, vt amico communicabat: at ille ſtatim, ſolita corripiens orationis arma Dominam, & amicam (ſic liceat fari) opportunus precator aggreſſus eſt; atque tandin inſtitit, quoadvſque Virgo exorata illi reſpondit. Dic Nouitio illi, vt petat ſibi ſignum à Domino Deo ſuo, ſiue in cælum ſurſum, ſiue in terra deorſum; credatque, ſe filio meo adiuuante, perſtiturum: & adiecit: ſed ſignum aliud non dabitur ei, niſi ſignum victoriæ, quam tali die in ſæculo obtinuit, cum grauiter tentatus, propter me peccare non voluit. An mitius mihi in domo mea deſeras, quam in ſæculo detulit? Dixit: & ſtatim vir Dei ad Nouitium: Hæc, & hæc mandat tibi Domina mea, mater miſericordiæ. Tu vide, an illius verba ſint, vel non? Et an ſignum ſecurum facere poſſit? Cumque videret Nouitium ſtupentem, adiecit: Confortare, & eſto robuſtus, tu enim præualebis contra hoſtes ſuos. In illa hora Nouitius, nihil cunctatus, amare cœpit ordinem, & in eodem amore & obſeruantia, vſque ad vltimum vitæ perſeuerauit.* Hactenus ibi. Plura alia ſubiiciantur, ſed ſimilia tamen, quæ non eſt adeò opus multiplicare. Hæc ad amicos, & contemporaneos.

e ibidem.

6. Nunc qui ad nos vſque peruenerint fauores, exhibiti eidem Sancto, quæ pignora amicitiæ, queis vti liceat, ad eandem Virginem nobis conciliandam, ex M.S. antiquo Camberonenſi, quod idem Ioannes de Aſſignies vulgauit,[d] proferre libet. *Abundus (ait) in obſequio Virginis ſedulus, cum eius ſæpius colloquio frueretur, quadam die requiſiuit ab ea, quænam orationes in conſpectu eius eſſent magis acceptæ: & illa reſpondiſſet, eas præ aliis, quæ matris dignitatem in ipſa laudant, quippe, quæ cuncta ferret accepta filio: ſubintulit Abundus fidenti animo: Et quibus verbis hanc ipſam dignitatem congruentius commendabo? Tum Virgo Sancta voluntatem amantis ſe faciens, & deprecationem eius exaudiens, ita reſpondit. Repete ſæpius canticum,* Magnificat: *& in fine cuiuſque Verſus adiunge:*

d In eodem cap. 26.

AVE MARIA, GRATIA PLENA, DOMINVS TECVM: BENEDICTA TV IN MVLIERIBVS, ET BENEDICTVS FRVCTVS VENTRIS TVI, IESVS CHRISTVS: ET OMNIA MEMBRA TVA BENEDICTA: O PVLCHRA INTER MVLIERES, SPIRITVS SANCTVS SVPERVENIET IN TE, ET VIRTVS ALTISSIMI OBVMBRAVIT TIBI, IDEOQVE ET QVOD NATVM EST EX TE, SANCTVM VOCATVM EST, FILIVS DEI. BEATVS VENTER, QVI PORTAVIT IESVM, ET BEATA VBERA, QVÆ LACTAVERVNT DOMINVM, ET SALVATOREM MVNDI. Hæc ex libro antiquo Camberonenſi.

7. Verum, qui Virginem crebro ſalutare, nec quicquam ſine ipſius conſilio facere (adeo illi familiaris) ſolitus erat, non vna tantum contentus ſalutatione, quantumuis excellenti, alias, & alias, quas poſſet alternare, à volente extorſit, & eas nobis reliquit repetendas. *Iterum (pergit idem M.S. ex Camberona) eadem Virgo docuit ſeruum ſuum, vt finito officio per horas ſingulas, hanc illi Antiphonam, & preces recitaret.*

Verſ. Aue Maria gratia plena. *Reſp.* Dominus tecum. *Collecta. Gratiam tuam, quæſumus Domine, mentibus noſtris infunde, vt qui, Angelo nunciante, Chriſti filij tui Incarnationem cognouimus, per paſſionem eius, ac crucem ad reſurrectionis gloriam perducamur. Omnipotens ſempiterne Deus, qui glorioſæ Virginis matris Mariæ corpus, & animam, vt dignum filij tui habitaculum effici mereretur, Spiritu ſancto cooperante mirabiliter præparaſti da, vt cuius commemoratione lætamur eius pia interceſſione ab inſtantibus malis, & à morte ſubitanea, atque perpetua liberemur, & ad vitam æternam peruenire valeamus, Per eundem Chriſtum Dominum noſtrum, &c.* Singulas horas terminare noſtris in vſu cum Beatæ Virginis commemoratione, aut eadem, aut ſimili, nec diſſimili verſu, collectaque, qui tamen mos, an inde dimanauerit? aliorum linquo iudicio diſcernendum. Pergit adhuc, M.S. Camberonenſe.

8. *Vlterius alias quinque ſalutationes eundem ſeruum ſuum Virgo edocuit, quibus ipſa frequenter ſolebat vti, ſcilicet:*

O Dulciſſima mater miſericordiæ, & Virgo pulcherrima, offero tibi has quinque ſalutationes ad laudem,

dem & honorem omnium membrorum tuorum.

Salue Virgo Sanctiſſima, quam Sancta Anna nouem menſibus in ventre portauit. Aue Maria gratia plena, &c vt ſupra.

Salue Virgo caſtiſſima, quæ nouem menſibus Regem gloriæ portaſti in vtero. Aue Maria, &c.

Salue Virgo prudentiſſima, quæ poſt Chriſti Natiuitatem languiſti præ timore cum Herodes quæreret puerum ad perdendum eum. Aue Maria, &c.

Salue Mater Chriſti piiſſima, quæ poſt reſurrectionem, & aſcenſionem eius ad cælos, languiſti præ amore. Aue Maria &c. Mater Dei Sanctiſſima, atque perpetua, nos offe[...] filio tuo in cæleſti palatio. Amen. Hæc, & ſimilia a Virgine accipiebat ſeruus eius Abundus, quæ illi redderet; atque ipſo fideli vſu acceptorum, quæ accipienda petebat, aut ſperabat, emercabatur. Non alium virum tulit ſæculum illud familiariorem Virgini, aut, qui plus illi deberet in his colloquiis, plus ex eiſdem redderet, dum beneficia obſequiis, fauores meritis, dignitatem humilitate, largitatem amore compenſabat.

9. At, quàm non minus filium propitium habuit, atque materni obſequij, etiam vltra conſuetum, retributorem, alta multo nobilior viſio declarat, quam etſi claram, & intuitiuam Dei, vt vocant, dicere non præſumam; at pro humano captu, ſingularem, &, vt proprie dicam, cæteris, quæ habentur in via, minus obſcuram, ipſius Dei verba manifeſtarunt, quibus nequaquam licet refragari. Igitur ea, ab eodem illo authore, qui nihil ſe, niſi ea ore Sancti acceptum, ſcripſiſſe teſtatur, ad litteram deſumpta, hæc habet verba: [e] *Eius (ideſt Abundi) puritati communis hoſtis inuidens, corpus, & animum, variis imaginibus, phantaſmatibuſque, maculare nitebatur. Sed ille Virginitatis amator, meditationibus Sanctis inimicum eludebat; ſciens in maleuolam animam non introire ſapientiam, nec habitare in corpore ſubdito peccatis; & quia in omnibus his mens eius fuit inſons, placuit ei, qui dixit:* [f] Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt: *oſtendere Abundo faciem ſuam, cuius illi ante deſiderium inſpirauerat. Itaque decimo quarto die à petitione ſua exauditus, & ipſe pro reuerentia ſua, hora tertia raptus eſt in Paradyſum, viditque Ieſum ſtantem ad dexteram Patris, & audiuit verba, quæ vix licet homini loqui: Audiuit, inquam, Ieſum dicentem ſibi. Accede fili, & vide, quæ oculi non viderunt, nec aures audierunt, nec in cor hominis aſcenderunt: ſcilicet myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis: & vidit, & gauiſus eſt, & vidit, & potatus eſt, & ita inebriatus a vino, quod germinare facit Virgines, vt ad ſe reuerſus vbertim fleret, & cibum corporis ſui faſtidiret, quaſi ſibi inimicum, per quem detenmus in hac mortali vita, à cæleſti illo edulio retardaretur.* Hæc plane Abundi aut fœlicitas, aut laus; ad quam pauci in hac vita; quod Deum aut videre mortalis meruit, aut aliquid videre, in quo ipſum vidiſſe diceretur: idque ab eo, qui nec fallere nouit, nec poteſt falli. Sed de Abundo plura adhuc inferius, cum Gobertum, Aſperi montis Dominum, Villario confirmauerit, virum bonis fortunæ, natura que illuſtrem inter paucos, ſed gratiæ chariſmatibus clariorem. Item cum Sanctam animam reddiderit, æterna gloria in cœlis coronandam. 3

[e] *Apud eundem.*

---

1. Eligendo Archiepiſcopo Biſantino, Guido Morimundenſis deſignatus, 2. & ſe eligi impedit, 3. & electionem, de collega factam, declarat irritam. 4. Tum litiganti electo Archiepiſcopus Viennenſis, & Abbas Firmitatis, 5. Iudices dantur. 6. Rodulphi, Coggeſhalenſis Abbatis, mors; 7. itemque Stephani, Cantuarienſis Archiepiſcopi, 8 & reprobato Gualtero, Richardus ſuffectus. 9. Dedicatio Eccleſiæ Beſbenhucenſis, 10. atque dotis augmentum; 11. & prima Abbatiſſa electa in Nouo Voſco.

CAPVT SEPTIMVM.

1. PEr idem tempus inſigni viro, Ioanne de Abbatis Villa Benedictino, ex Monacho, & Abbate Sancti Petri in Archiepiſcopum Biſuntinenſem dudum; tum vero recens in Cardinalem Epiſcopum Sabinienſem à Gregorio promoto, cum Biſuntini de eligendo ſucceſſore tractarent, Guido Morimundenſis, cum duobus collegis deſtinatus; qui electioni præeſſet, & cuius omnia conſilio prouenirent; dum ſe eligi prohibet, & electionem de collega factam irritat, illuſtre ſuæ conſtantiæ præbuit ſpecimen, quod ô vtinam ſemper imitentur, quicunque præſunt. Totius facti hiſtoriam, non iniucundam, ex M.S. antiquo Biſantino, ſed præcipue ex Regeſtis Vaticani, in hoc capite cenſui referendam. Is olim mos ſeruatus in electionibus, vt per ſuffragia publica, collatis inuicem eligendorum meritis, ſed per compromiſſarios, in paruo numero, & tempora taxato, celebrarentur. Prouiſum primum aduerſus ignorantiam, audaciamque, electoribus non ſolum dirigendis, ſed coërcendis: ne vel cæci errarent, quia non viderunt; vel occulti, dum neminem verentur, ruerent in deterius etiam videntes. Cautum ſecundùm aduerſus confuſionem, ſi omnes conuenirent; & ne demerita, ſi quæ eſſent, detegenda pro maiori notitia eligendorum; cum eorundem infamia, forte & ipſius electi publicarentur. Quis enim erit, qui omni labe careat? Neque quærendi, qui nullas admiſere, ſed qui minores, atque has etiam à filiis occultandas. Demum tempus, taxatum aduerſus ambitum, nedum negotiationi ianua pateret, fucata vitia pro meritis irreperent, & virtutes pro vitiis obtruderentur. Igitur iuxta hunc antiquum morem pro eligendo Archiepiſcopo, ſex ex omnibus deſignati ſunt, in quos cæteri alij compromiſere: & deſignatis eligendi terminus breuis ex more; quoaduſque cereus à compromiſſoribus accendendus, conſumeretur.

Accenſo cereo conuenere in locum ſex electores: ſed animis diſcordes, dum ſuum vnuſquiſque ſuffragium promouet per aliorum dedecora; nec dignitatem eius, quem propoſuit, aliunde probat, quam ex eorum, quos cæteri proponunt, indignitate: conſumpta cerei per altercationes maiori parte; ne reliqua ſine fructu conſumeretur, quod vnum eis reſtare videbatur, in conſultores oculos coniiciunt, & eos ſibi cunctis præferendos, quia à Pontifice datos; nec a.

electionam

electionem à quoquam reprobandam, quam ſummus Eccleſiæ Paſtor approbauiſſet, in hoc vno conformes, declamabant. Guidonem, virum acceptione omni maiorem, ſi velit acceptare, communi acclamatione recipiendum: quod ſi non eſſent digni tanto paſtore, quod plures verebantur, relinqui Abbatem Sancti Benigni Diuionenſis (erat is ex Guidonis collegis primus) de cuius nequeant conſenſu dubitare. Talia dum memorant, & conſultores tentant magis, quàm conſulunt, de Guidonis aſſenſu deſperantes; ne cereo abſumpto, qui iam lues vltimas minori videbatur, poteſtas eligendi elaberetur; Sancti Benigni Diuionenſis Abbatem eligũt, à quo ſaltem putabant non diſſenſurum. Ergo ad tres conſultores egrediuntur; & ſe vnum ex ipſis elegiſſe, in quem omnes conueniant, teſtificantur. Solam ipſorum deeſſe approbationem, vt electio procederet, & ſibi de idoneo Paſtore congratulantur. Senſere omnes in Guidonis aſpectu zelum: neque ſe ideo miſſos, vt eligantur, ſed vt eligi idoneum procurarent, oculis nutibus, voce proclamabat. Ita dum ſibi timuit ab electione. Verum audito nomine collegæ, aliquanto pacatior, ſed nihilominus inconueniens reputans, ſi conſiliarij, pro electione dati, pro ſe conſulerent; idque ſi ab aliis traheretur in exemplum, multorum in Eccleſia malorum cauſam fore; ne vel proteruus collegæ cõtradicere, vel facilis conſentire videretur, tempus deliberandi poſtulauit, æquum id, & rationi conſentaneum, in re grauiſſima: ſed cereo iam ad vltimum perducto, & fere intercadentes vumente flãmas, nullum omnino tempus electoribus, in ſuo ſtatim officio fungerentur, relinquebatur. Publicata pro Abbate Diuionenſi electio eſt, & illius conſenſus obtentus facile, cum nondum Guido reſponſum reddidiſſet.

3. Tum vero ipſe, ſeu iuſtitię zelo, atque obedientiæ ſedis Apoſtolicæ, quæ non modicum læſæ videbantur, celebrata electione ſine conſilio; ſeu ſcandali vitandi deſiderio; & ne priuatæ conſilìantium vtilitates ſemel admiſſæ, electiones deinceps perturbarent: ad vltimum, ſiue humanum aliquid paſſus, nec ſe contemni patiens ab electoribus, electionem caſſauit; veluti quæ ſine ipſius, & collegæ conſilio; contra formam Apoſtolici mandati facta fuiſſet. Nam quale, aut quod conſilium præ ſe ferrent, ante, an poſt electionem ſedante non petitum, poſt, non datum. An idem eſt tentare voluntatem, quod ſententiam inquirere, vt cum conſenſu, conſilium confundi valeat. Promiſiſſe fortaſſe ſuum conſenſum Diuionenſem Abbatem, ſi ab eis eligeretur; atque vt eligerent, nunquam conſulturum. Sed nec ſi ſolus ipſe conſuluiſſet, ſatisfactum mandato, quandiu duo alij conſultores omiſſi eſſent. His, & ſimilibus Guido diſputabat, aſſentiente collega, irritam electionem, ſiue ſaltem per ipſos irritandam. Tum electores, ſi ea caſſanda veniat, amiſiſſe ius vnum, quod ſemel iam ad ipſos deuolutum, neque vellent, neque debeant præterire. Irrita Diuinionenſis Abbatis electio eſt: & deſignatus Cabilonenſis Epiſcopus, qui ad ſedem Biſuntinam promoueretur. Hinc ad Gregorium nonum lis delata, & patribus auditis, Iudices dati, qui inter vtramque electionem pronunciarent. Id tamen vnum cauere viſus eſt ſummus Eccleſiæ Paſtor, ne facta per Guidonem iuſtitiæ zelo, ſi forte non ſubſiſterent per alium, quàm per eius Coabbatem, eumque ex quatuor primis, reſcluderentur. Extant, leguntarque eiuſdem litteræ ad Archiepiſcopum Viennenſem, & Abbatem de Firmitate, quæ totam pro maiori parte hiſtoriam continent, nec grauabor ad litterã tranſcribere.[a]

Archiepiſcopo Viennenſi, & Abbati de Firmitate, Ciſtercienſis Ordinis, Cabilonenſis Diœceſis.

4. *Venerabili Fratre noſtro Ioanne Sabinienſi Epiſcopo, de Biſuntinenſi Eccleſia, in conſortium Fratrum noſtrorum aſſumpto, nos cupientes, vt ſibi ſuccederet in eadem Eccleſia, qui eius congrueret oneri, & honori, Sancti Ioannis, & Sancti Stephani, Capitulo Biſuntini mandauimus, vt cum conſilio Morimundenſis, & Sancti Benigni Diuionenſis, Abbatum; atque Fratris G. Prioris de Ordine Prædicatorum Biſuntinenſi, infra quadraginta dies, poſt ſuſceptionem litterarum noſtrarum, ſibi eligerent perſonam idoneam canonicè, ac concorditer in paſtorem: alioquin iidem Abbates, & Prior eis de Archiepiſcopo prouiderent. Quare dicta Capitula, die ad eligendum præfixa de prædictorum conſilio, ſicut procurator eiuſdem Abbatis S. Benigni dicebat, ſex ex ipſis poteſtatem eligendi dederunt, vſque ad conſumptionem cuiuſdam cerei, qui ad hoc accenſus extitit, duraturam. Cum igitur electores ipſi concorditer conueniſſent in prædictum Abbatem Sancti Benigni, & ſociorum eius ſuper hoc conſilium requiſiuiſſent, qui iidem ſe velle deliberare dixerunt; dicti electores, cum Cereus ipſe deficeret, & propterea tempus ad deliberandum non eſſet; non expectato illorum reſponſo, præfatum Abbatem S. Benigni, in Biſuntinenſem Archiepiſcopum elegerunt. Præfati vero Morimundenſis Abbas, & Prior, proponentes, electionem huiuſmodi, contra formam mandati noſtri præſumptam, caſſauerunt eandem: & venerabilem Fratrem noſtrum Cabilonenſem Epiſcopum, in Biſuntinenſem Archiepiſcopum aſſignarunt.*

Proponebatur ergo contra electionem eandem, quod, cum reſponſum prædictorum expectatum non fuerit in electione, ipſa forma mandati noſtri non extitit obſeruata; & idcirco cenſenda erat irrita, vel etiam irritanda. Sed ad hoc reſpondebatur è contra, quod electores ipſius cum eiſdem Abbatibus, & Priore, de electione tractauerant, & conſilium requiſierant eorundem. Propter quod, ſi reſponſo ipſorum (quorum poſtmodum, cum conueniſſent, in Abbatem S. Benigni requiſierunt conſilium) non expectato ex cauſa prædicta, ad electionem huiuſmodi proceſſerunt, non erat calumnia ſubiiciendum, quod fecerant; ſed eorum debebat electio confirmari. Nos vero auditis, & intellectis, quæ fuerunt hinc, inde, propoſita; deliberato Fratrum noſtrorum conſilio; diſcretioni veſtræ præſentium authoritate mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, ab eiſdem electoribus tractatum de electione habitum & requiſitum conſilium prædictorum; ita, quod in tractatu electionis, illorum fuerit conſilium requiſitum, & perſona ipſius Abbatis Sancti Benigni, litteratura, vita, & aliis, quæ in Archiepiſcopo requiruntur, eidem Eccleſiæ congruere dignoſcatur; & aliquid Canonicum non obſiſtat; vos electionem confirmetis eandem, & ſibi faciatis debitam obedientiam, & reuerentiam exhiberi. Quod ſi non in tractatu electionis extitit requiſitum prædictorum conſilium; licet poſtea requiſitum fuerit non competenti tempore, nec etiam expectatum reſponſum ipſorum, cum hoc eis debeat qui ſibi tempus acceperant imputari; aut ſi non ſit idoneus idem Abbas; quod de ipſo factum eſt, inualidum decernatis. Nos enim prædictorum duorum, proceſſum in irritum reuocamus. Datis Laterani XII. Kal. Aprilis Pontificatus noſtri anno ſecundo. 5.

a lib. 2. Epiſtolarum Gregorij in Regeſt.

Hactenus litteræ Gregorij Papæ noni, quæ totum fere Guidonis factum continent. Niſi quod tameo præintenta eius electio magis io M. S. declaratur. Sic enim ait. *Elegerunt Abbatem Sancti Benigni, quem cenſenſurum ne. nerant:cum prius tentatum Guidonem Morimundenſem, penitus reſilientem inueniſſent.* Reliqua, quæ in hac caoſa contigere, oobis ignota, nec M. S. vltra aliquid habet.

6. Hoc anno in Anglia ſenio, & morbis fractus Coggeshalenſi Præfectura ſe abdicauit Radulphus, inſignis vir doctrina, & pietate, cuius ſuperius fecimus mentionem. Dum munere Abbatis fungeretur, nihil ideo minus litteris vacans. *Ad Chronicon Radulphi nigri (ait Ioannes Pitſeus) accuratas ſcripſit additiones, egitque de Imperatoribus, de Regibus, tum Angliæ, tum Franciæ; incipienſque ab anno Domini M. C. XIII. Hiſtoriam vſque ad ſuum tempus deduxit, & ad annum M. CC. XXVIII. forſan vna cum vita terminauit. Nam circa idem tempus, cum iam annis duodecim Monaſterio præfuiſſet, omnibus functionibus publicis ſe abdicauit, & cum variis morbis conflictans, vitam priuatam, donec præualente vi ægritudinis vita priuaretur, egit. Scripſit Additiones ad Radulphum Nigrum, Librum Vnum*, Anno gratiæ. M. C. XIV. Rea Henricus.

b De Scriptorib. Angliæ.

Chronicon terræ Sanctæ, Librum vnum Quamuis preſſuris, & calamitatibus.

Super quibuſdam viſionibus. — *Librum vnum*,

Sermonum, ———— *Librum vnum, & alia quædam.*

Vixit quidem, ſed ægre, quia valde æger, anno ſalutis M. CC. VIII. cum ſumma rerum in Anglia penes Henricum Tertium reſideret. Idem, Seguinus, & pene eiſdem verbis, quippe vterqoe ea eodem tranſcripſere.[c]

c Ioann. Balæus cent. 3. cap. 38.

7. Cæterum, quia Angliam ſemel adieeimus, haud abs re erit, ſi Stephani Languetonij, Præſulis Cantuarienſis, Sacræ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, obitum qui hunc annum concernit, referamus; noo qoaſi Ciſtercienſis profeſſione, neque enim huic (qoicquid Seguinus, & alij [d] io hoc conſpirent) ſed quia affectu, & quia in Monaſterio Pontigniacenſi, velut vnus ea Monachis conuerſatus eſt, quandiu exilium in illo tolerauit. *Cantuariæ tandem mortuus, ait Pitſeus*, [e] *neque eſt, qui refrugetur; & ibidem in Eccleſia maiori ſepultus eſt. Anno gratiæ. M. CC. XXVIII.* Plura de illo, & operibus eius nos ſuperius. Sed de ſucceſſore pauca dicam, vt per eum ad Edmundum, magnum illud Cantuariæ, Ciſterciique, & lumen, & columen, non interrupta ſerie gradum faciam. Ergo poſt Stephanum electus VValterus, vnus ex Monachis Eccleſiæ Cantuarienſis, exiguæ litteraturæ homo, & qui vel Rege, & Epiſcopis Angliæ non reclamantibus, iure optimo potuiſſet reprobari: Sed reprobatus faciliùs multo eſt ad inſtantiam Regis; quem, duos Epiſcopos miſiſſe contra electionem ad Gregorium Pontificem, Matheus Paris, & alij teſtificantur. *Porro eius loco (ait Nicolaus Arsfeldius)* [f] *Gregorius Richardum, Lincolnienſis Eccleſiæ Cancellarium, quem multi Cardinales in tranſmarinis ſcholis verſatum, rectè norant, quemque legati Regis ob ſingularem doctrinã, & pietatẽ magnis laudibus extulere; Cantuarienſi Eccleſiæ ex ſua dignitatis magnitudine præfecit.* Ergo Richardus Languetonij Thomæ ſucceſſor, anteceſſor Edmũdi, de qoo & ſuperius aliqua, & multo plura in ſequentibus dicemus.

d Apud Henriquez. in Menol. Februar. 18.
e Vbi ſupra.
f Sæculo 13. cap. 6.

Extant de hac Richardi electione, VValtero reiecto, Gregorij Papæ litteræ ad Priorem, & Monachos Eccleſiæ Cantuarienſis, in quibus hæc inter alia. [g] *Sanè memoratæ Eccleſia (nimirum Cantuarienſis) nuper inclyto deſtitutæ paſtore (Stephano Languetonio) præſentatam nobis electionem de Gualtero, Monacho eiuſdem Eccleſiæ, celebratam, examinantes, ſicut congruit, diligenter, eam de perſona minus ſufficienti præſumptam, caſſauimus iuſtitia exigente. electoribus eligendi hac vice iure priuatis, & Eccleſiæ ordinatione noſtra prudentia reſeruata. Vnde, quia præcipue intereſt Eccleſiæ, tam nobili, tam ſublimi, præficere virum egregium, & inſignem, qui qualibus ſuccedat attendens, eos ſatagat imitari, vt recta regens, & dirigens indirecta ſibi per vitæ meritum, & aliis proficiat per exemplum: dilectum filium magiſtrum R. Cancellarium Lincolnienſem, virum vtique (ſicut ex teſtimoniis multorum fide dignis, quæ quidem credibilia facta ſunt nimis) ſecundum cor noſtrum, morum honeſtate conſpicuum, eminenti litterarum ſcientia præditum, & temporalium prouidentia circumſpectum; Cantuarienſi Eccleſiæ prouidimus proponendum: vt operetur, & cuſtodiat illam, ſicut ſibi Dominus miniſtrauit, plenè ſibi, tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus adminiſtratione commiſſa, &c. Dat. Peruſij XIV Kalendas Februarij. Pontificatus noſtri anno ſecundo.* Hæc de Richardo, qui ſolus inter Stephanum, & Edmundum medius fuit. 8.

g Ex Regiſt. Greg. in Vaticano.

Eodem anno expeditum eſt diploma ab eodem Pontifice pro dedicatione Eccleſiæ Besbenhuſenſis, ad petitionem Abbatis, Conuentuſque Indulgentias concedens cunctis fidelibus, in anniuerſaria illius ſolemnitate, totidem verbis [h] *Cum igitur dilecti filij Abbas, & conuentus de Besbenhuſen, Ciſtercienſis Ordinis, Monaſterium ipſum ad honorem Dei, & Beatæ Virginis Mariæ, genitricis ſuæ atque aliorum Sanctorum, cupiant conſecrari; vniuerſitatem veſtram rogamus, monemus attentius, & hortamur, in remiſſionem vobis peccaminum iniungentes, quatenus ad huiuſmodi ſolemnitatem accedatis humiliter, vt adiuti ſanctorum patrociniis, poſſitis ab æternæ fœlicitatis gaudia peruenire. Nos enim de Omnipotentis Dei miſericordia, & Beatorum Petri, & Pauli, Apoſtolorum eius, ac ea, quam nobis conceſſit authoritate confiſi, omnibus in die conſecrationis eiuſdem, & octo ſequentibus, necnon & anniuerſario ſolemnitatis præfatæ, ad Monaſterium accedentibus, annis ſingulis, memoratum, quadraginta dies, de iniuncta ſibi pœnitentia relaxamus. Datum Peruſij Kalendis Martij, Pontificatus noſtri anno ſecundo.* 9.

h Ex eiſdem Regeſtis.

10. Cæterum, quo anno in Regeſtis Gregorij dicatam lego Eccleſiam Besbenhuſen, eodem in Martino Cruſio inuenio poſſeſſionibus auctam, Conradi Abbatis, qui præerat, induſtria, & Egimonis, Vracenſis Comitis, largitate, productis ab eodem Cruſio litteris, quas nos etiam ex more tranſcribemus.[i]

i In Annalib. Sueuicis.

In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti Egino, Dei gratia Comes ab Vrach.

Nouerit vniuerſitas fidelium, tam præſentium, quàm futurorum, quod Conradus, venerabilis Abbas de Besbenhuſen, & Fratres ſui, prædium, quod dicitur Cimberebuch, cum ſuis attinentiis, agris, pratis, & ſyluis, terris cultis, & incultis à noſtris miniſterialibus, qui eodem prædio fuerant à nobis inbeneficiati, octoginta librarum pretio

Hallenſis

Hallenſis moneta compararint. Quorum memoria ſunt Rodulphus, & Burchardus, Fratres, Heerbertus iunior, & VValterus, cognomento Malin. Verum, quod ad nos ſpectabat, huiuſmodi donatio ratione proprietatis, idem predium, ſine noſtro conſenſu, cœnobio præfato conferri non poterat. Nos igitur inſpiratione Diuina commoti, & Abbatiæ, & Fratrum ſuorum nihilominus pia petitione promocati, prædium iam dictum, cum omni libertate Monaſterio Bebenhuſenſi, ſolemni donatione, cum noſtrorum liberorum conniuentia, voluntateque, videlicet Eginonis iunioris de Friburcto, Rudolphi, & Bertholdi Comitum de Vrach, in honorem ſanctiſſimæ Dei genitricis Mariæ, omniumque Sanctorum pro noſtra, parentumque noſtrorum perpetua ſalute, contradimus; ſperantes ex hac donatione, habituros Diuinæ recompenſationis ſtabilem, ſemperque deſiderabilem portionem. Vt igitur hoc factum, quod fecimus, authoritate tam manifeſta, poſſet eſſe ratam Monaſterio ſæpe dicto, firmiſſimumque, & incunctanter inconuulſum, & inuiolabile; ſchedulam hanc conſcribi, noſtroque ſigillo, liberorumque noſtrorum fecimus communiri. Acta ſunt hæc ab Incarnatione Domini M. CC. XXVIII. Indictione prima. Datum in Vrach. V. Kalendas Decembris. Hactenus ex Cruſio.

Hoc item anno Monaſterium Noui Voſci Sanctimonialium, quod hactenus, per Prioriſſas adminiſtratum fuerat, Abbatiſſas ſuſcepit; quam dignitatem prima adepta eſt Sanctimonialis Oda, quæ tres ante annos, in Prioriſſam electa fuerat, viuente adhuc Margarita fundatrice. Ita Antonius Sanderus in hæc verba. *Anno M. CC. XXVIII. Oda electa eſt prima Abbatiſſa eodem loco in Vigilia Beatæ Mariæ Magdalenæ: quæ rexit dictum Monaſterium: obiitque piæ memoriæ Margareta prima Prioriſſa ibidem fundatrix eiuſdem loci, quæ rexit Monaſterium annis decem.* Ergo anno Domini M. CC. XV. quo Monaſterium cœpit, Margareta fundatrix gubernauit. Illa cedente, electa Oda fuit, anno M. CC. XXV. vtraque Prioriſſa vſque ad hunc annum. 11.

---

1. Ferdinandus coniurantes in Regem eidem reconciliat. 2. Quæ coniuratio, & qualis? 3. Ferdinandi conſilium, Regi propoſitum, à cunctis acclamatum. 4. Vtriuſque colloquium: 5. & cum Guillelmo Moncada, cæteriſque. 6. Regis clementia in omnes. 7. Quæ vtrinque propoſita? 8. Quæ pacta? 9. Relaxati ab vtriſque, qui bello capti, atque aliæ querelæ. 10. Quid cum vrbibus pactum, 11. & qualiter vbique firmata pax.

CAPVT OCTAVVM.

1. IACOBO in Hiſpania, Aragonenſium Regi, fœlix omnino hic annus, & fauſtus fuit, coniuratis in obſequium eius adactis, Ferdinandi interuentu, qui hactenus peccata in Regem abluit vtili opera, & quæ nepoti à domeſticis bellis expedito, ad illuſtres victorias comparandas de inimicis fidei viam ſtrauit. Paucis hæc Marians,[a] ſed Regi magis, quàm Ferdinando patruo cuncta attribuens, quamuis non negat vtrunque interueniſſe. *In Aragonia ait, Proceres coniurati Regis induſtria ad officium reuocabantur. Ferdinandus patruus eorum, quæ commiſerat, venia impetrata, Regi, ea lege, conciliatus, vt coniurati iuſiurandi inter ſe gratiam facerent: quo ſe mutuo deuinxerant.* Hactenus ille. At quantum ex Regiis cum Ferdinando, & cæteris Proceribus per ipſum, reconciliatione vtilitatis, tum Regi, & Regno, tum vniuerſæ Reipublicæ ſequutum ſit, proſequitur Zorita totidem verbis.[b] *Inde ab ſeditione, & bello ſedatis rebus, inclinauit pars maior curarum in expeditionem Balearicam: vt maiori iam hinc bella, & longinquitate Regionum, vel temporum ſpatio, quibus bellatum eſt, ſuſcipi cœperint. Ipſi Cataloniæ Proceres Regem hortantur, vt bellum aduerſus Baleares inſulas paret: quarum prædones aliquot mercatorum naues exterterant: atque diripuerant. Abohibes, Balearum Rex, cum pro ſuis opibus, & facultatibus ſuperbiorem ſe, multa aduerſus noſtros hoſtiliter moliens, in ea fortuna præbuiſſet, & legatum, qui res petitum tranſmiſſus fuerat, per iocum irrideret; & vix ſe continuiſſet, quin eum pulſari, contra ius gentium iuberet; menſe Decembri, Barchinone à Rege conuentus agitur, & de bello Balearicis inferendo refert.* Huc Balearici belli initium fuit, ex quo Iacobus, cognomento Conquiſitor, ſuas de Sarracenis victorias, & illuſtres, & plures eſt auſpicatus.

2. Cæterum quoniam hæc patrui, & nepotis reconciliatio, ex vtroque hos Annales æquè concernit; non abs re erit, ſi ipſius circunſtantias, modumque ex Bernardino Miedes, altius repetito principio, referamus. *Ferdinandus ait*[c] *non minus tolerantia Regis, quàm ſua ipſius conſcientia conuictus, profeſſus eſt, ſe Regi publicè fidem dare velle, atque commiſſorum omnium veniam petere. Tametſi hoc ipſo tempore Cæſarauguſtani, atque Oſcenſes, & Iaccenſes, qui Ferdinandi partes ſequebantur, ſolemni inter ſe, inito fœdere, conuenire Iaccæ; quæ vrbs eſt vlterior, & Aquitaniæ proxima, in mediis Pyrenæis montibus, tamen in planitie ſita; vbi, multo data fide publica, inter alia promiſerunt, ſe ſibi nunquam defuturos; ſed pro communi, peculiarique vniuſcuiuſque ipſorum bono, omnes ſimul propugnaturos contra quoſcunque, cuiuſuis Ordinis, aut conditionis exiſterent, qui eorundem Rempublicam quoquo modo perturbare tentarent. Cuius conſpirationis caput, Cæſarauguſta fuit: cauſa vero ferunt in primis tam diuturna Regnorum in partes diuiſio; tamque inſolens ſubinde, & acerba nimis cuiuſque partis in contrariam irruptio, ab omnique non modo iure, & iuſtitia, ſed honeſtate, & Religione diſceſſio. At vero Rex, qui tunc agebat Pertuſæ, audiens eiuſmodi Conuentum, ſe non conſulto agi, ſuſpectos habuit, quod intellexit, illos, non tam ſua ſponte, & bono publico ciuitatum, quàm occulta Ferdinandi, & ſuorum machinatione, ac neque vt ſeſe defenderent ab excurſionibus; ſed vt paratiores inde, atque expeditiores ad offendendum eſſent, initos fuiſſe.*

3. *Verum Ferdinandus iam ætate grauis, adeoque labore, & itinere ambitionis defeſſus, multa ſecum animo verſans, ac videns, ſe, cum ſuperior factus eſſet ordine, tamen fortuna ſemper eſſe inferiorem,*

[a] *lib. 12 cap. 13.*

[b] *In Indicib. Aragon. Ad hunc ann.*

[c] *lib. 4 poſt medium.*

ferioremac rurſum Regis res, non fortuna, ſed enim ſumma animi virtute, Diuinitate quadam regi, ac defendi mentem, ſuarumque rerum quaſi proram, alio dirigendam putauit: neque deinde tam quicquam cordi habere cœpit, quàm omni regnandi ſpe abiecta, ſe ſe Regi ſubdere, ac reconciliare. Quæ plane omnia cum Guilelmo Moncada, & Petro Cornelio, qui eius partes ſequuti, à Rege etiam alienato erant animo, communicauit, facileque ipſis, qui ſimilibus etiam laboribus fracti erant, perſuaſit, vt de reconciliatione cum Rege agerent: ad idque tractandum Oſcam ſimul petiere: indeque legatos Pertuſam ad Regem miſere, qui renunciarent, ſe Oſcam veniſſe, eſſeque concordes, & paratiſſimos, vt vere, & ex animo, eius Regiæ voluntati, & arbitrio ſeſe omnino ſubmitterent; atque commiſſorum, quorum vehementer eos pœnituerat, veniam ab eo deprecarentur: modo extra Pertuſam, quam ſibi habebant ſuſpectam, liceret ipſum adire, paucis comitantibus equitibus, dum non pluribus quoque ipſe eo perueniret. Proinde data facultate, ſe illico ad eum conceſſuros. Qua legatione publice renunciata, ab vniuerſis Proceribus, fauſtè, fœliciterque acclamatum eſt, propterea, quod ex huiuſmodi reconciliatione Ferdinandi, ſumma totius Regni pax, atque tranquillitas conſequeretur.

4. *Ac protinus, de conſilio Procerum, permiſit Rex Ferdinando, cum ſociis venire ad ſe in proximum,*
9. *atque eminentem Pertuſæ montem Alcalatenſem, ſeptem duntaxat comitato equitibus, Rege cum totidem illo aſcenſuro. Itaque cum Rege venere Folchius, & eius frater Guillelmus Athoſocius, Rodericus Liciana, Ladronius, quem Rex in hiſtoria, nobiliſſima ſtirpe ortum affirmat: tum & Aſſalidius, Gudalius & Peregrinus Bolaſius, cum alio, cuius nomen non extat: Ferdinandum vero cum Benearnenſi, & Petro Cornelio ſequuti ſunt Ferdinandus Perezius Pina, aliique ad eundem numerum. Igitur accedens Ferdinandus ſupplex, ac demiſſo vultu, cum ſociis, à Rege exceptus eſt humaniſſime; ac quo magis Rex eos familiariter ad colloquendum prouocaret, feſtiuos ſermones interpoſuit, ſimilibuſque, ab eiſdem reſponſum eſt. Tametſi vniuerſa demum conſuetudo à Ferdinando eò deuoluta fuit, vt ſupplex à Rege peteret, dari ſibi veniam, ac commiſſa à ſe, ſuiſque, obliuioni mandari, atque in priſtinam ipſius gratiam reſtitui omnino. Deberi hoc ſibi, vt patruo, vt alumno, vt ſupplici, Regiæque eius Maieſtati vehementer, atque ex animo addicto. Id ipſum deprecatus eſt pro Guillelmo Moncada ſupplice, ac eandem ſimul veniam poſcenti, cuius ſubditi alioquin omnium Hiſpaniæ Procerum potentiſſimi, fideli opera perpetuo vteretur.*

5. *Quibus idem Guillelmus, ſimili quoque vſus animi dimiſſione, ſubiecit, notum eſſe Regi, quanta, quamque coniuncta, generis cognatione, eius maiores attingerent Comites Barcinonenſes, Regis quoque maiores, illiuſque Principatus conditores; deberique ſibi ex eo maiorem gratiam, ac vel propterea maxime reſtituendam, quod acceſſione potentatus Benearnenſis, totius VVaſconiæ primatus, maiori potentia, & facultate rerum inſeruire Regi poſſit. Se enim hactenus, quæcunque fecerit, non lædendi, ſed ſeſe potius ab eius ira defendendi cauſa feciſſe. Quod ſi aliorſum accepta illa fuerint, ac viſio data ſibi, veniam tamen ab eo pro ſe ſuiſque deprecari, promittereque, ſe nullo vnquam tempore, quantumuis prouocatum, contra eundem moturum, talemque operam in ſeruiendo illi perpetuo nauaturum, vt ſingularem ſibi ab eo gratiam, & commendationem promereretur. Hæc cum pluribus verbis ingemiſcentes à Rege peterent, ſeſe cum ſociis Regiis pedibus prouoluere nitebantur. Sed Rex, his ſublatis, conſilio habito, reſponſurum ſe dixit.*

Itaque concordi omnium ſententia, hæc à conſi- 6.
lio deliberata ſunt. Primum, vt Ferdinandus, & Benearnenſis cum reliquis, in gratiam Regis reſtituerentur; deinde, vt de controuerſis, negotium alioqui grauiſſimum, iudicibus committeretur, poſtremo de nouis ciuitatum molitionibus, id Regis arbitrio declarandum reſeruaretur. Iis deliberatis, atque Ferdinando expoſitis, Rex magna cum alacritate Ferdinandum, Guillelmum, & Ximenium, aliaſque Proceres, cum Regiam ipſi manum prius fuiſſent reuerēter oſculati, omnes amplexatus eſt: ac protinus vniuerſas totius Regni partes, læta concordiæ fama peruagata, ſupplicationes decretæ, gratulationeſque ad omnia Dei templa habitæ fuerunt, miraque populi exultare lætitia cœperunt. Nam etſi controuerſiæ populares erant & ſi damna permulta, & compenſationes difficillimæ, pacis tamen ſtudium, & cupiditas tanta erat, vt facilia factu fuerint, quæ olim intolerabilia, & quàm difficillima videbantur. Quamobrem Tarraconenſi, & Ilerdenſi Antiſtitibus, ac Mompenſatio, magno templi Magiſtro, omnes controuerſias dirimendas remiſerunt, eorumque ſententiæ, publica, atque communi fide præſtita ſtare promiſerunt.

Earum potiſſima, omniumque difficillima fuit com- 7.
penſatio damnorum, quæ Rex paſſus eſt ob coniurationem Ferdinandi, ac etiam Sanctii Ahoneſij, Antiſtitis Cæſarauguſtani, ſuæ, atque Sanctiæ Pereira, relictæ Petri Ahoneſij, nec non & Petri Cornelij, Petri Ierdani, & G. Atorellæ nomine. Quæ damna, vrgente fiſco, reficienda erant; quin & mutuò eorundem inter ſe data fides, promiſſiones, & iureiurando confirmata pacta ad coniurationem, ante omnia reſcindenda penitus, & abolenda, iis obiiciebat Sanctius, oportere quoque reſtitui Ahoneſianis oppida, & Caſtella, quæ Rex, mortuo Ahoneſio, quam primum vi ceperat; ac etiam pecuniæ vim magnam, quam ab eo mutuo acceperat, proque ea, oppida, & caſtella quædam oppignorata illi fuerant.

Quibus auditis iidem ipſi iudices maturè delibe- 8.
rarunt: ſcilicet, vt in primis traderentur Regi à Ferdinando, & aliis omnia coniurationis inſtrumenta, tam à Proceribus, quam à ciuitatibus, quàm à priuatis ciuibus, vbiuis ſtipulata: ac etiam Ferdinandus, & alq, publicam fidem, vna cum obedientia, denuo Regi præſtarent: Rexque rurſum Ferdinando, quo nullus illi erat cognatione propior, honoris gratia, triginta equeſtria Regni ſtipendia, ad annum donè daret: ab omnique ipſum læſæ Maieſtatis crimine, aliaque ob coniurationem culpa libenter, atque ex animo, abſolueret; ac daret fidem, poſſe in poſterum Ferdinandum ſeſe illius Imperio commendare. Simili etiam pacto ſancitum eſt, Sanctium Antiſtitem eſſe in Regiam quoque gratiam recipiendum: ac propterea, quod iuſto fraternæ mortis dolore preſſus fecerit, quod fecit, extra omnem culpam ponendum, ſeque vna, & Sacro-ſanctam Cæſarauguſtanam Eccleſiam, ſuo ſub præſidio, & tutela Rex tenendam, & defendendam, promitteret. Quin etiam vt caſtella, quæ Ahoneſius olim ex Regio munere viuens obtinebat, Regiæ ditioni reſtituerentur. Quæ vere hæreditario iure Ahoneſij erant, ea Sanctio fratri remanerent: cui & erogaretur quæcunque pecuniarum ſumma, olim Ahoneſio à Rege debita.

Eandem

9. *Eadem Regis Clementiam experti fuerant ante dicti Cornelius Atorella, & Iordanus, cæterique alij, qui Ferdinandi partes ſequuti, contra Regem coniurarent. Ad hæc vniuerſi vtrinque in cuſtodiam & vincula coniecti homines, liberati, atque caſtella etiam, & oppida occupata, ſuis quoque Dominis reſtituta: excepta Cellarum, quæ a Rege vi, & armis capta, Regiæ ditioni perpetuo addicta fuerunt. Demum declararunt, non eſſe negandas inducias iis, qui coniuraſſe dicerentur, intra decem, ſupra annum, dies, vt eo tempore de abolendo crimine negotiarentur. Neque interim obliuioni à Rege dati, qui difficillimo, periculoſiſſimoque eius vitæ tempore, ipſum fideliſſime ſequuti ſunt: quos ſingulos, ſuis quoque muneribus, atque honorariis inſigniuit. Nam ex his Artalum Lunam, qui præfectus erat Borgiæ, Tiraſona finitima; & Garceſium Aquilarium, ſummum Calatrauenſis Ordinis Præfectum in Aragonia, cui inclytum Alcanizenſe oppidum obtigerat: nec non Perezium, Dominum Rodæ oppidi, ad ripas Salonij fluminis ſitum, eorum ditiones, & Præfecturas, cum aliis quoque equeſtribus ſtipendiis, quæ obtinebant, confirmauit.*

10. *Quod ad ciuitates pertineret, Cæſarauguſtanam, Oſcenſem, & Iaccenſem, quæ nuper, vt diximus, falſo defenſionis nomine obiecto, ſeſe de poteſtate Regia ſubtraxerant, Rex id ſeorſum ſibi diiudicandum reſeruauit. Senſerunt ciuitates, reſtituto in Regis gratiam Ferdinando, & aliis ipſius factionis, ſolis ipſis veniam à Rege denegari; proinde, ne cunctatione maiorem Regis indignationem ſubirent, legationem vltro mittere (quod timoris ſignum eſt) decreuerunt. Vnde Cæſarauguſtana quinque viros ſuos, Oſca, & Iacca, ſuoſque Primates, legatos ad Regem miſerunt, cum ampliſſimis mandatis ad pacem, & veniam deprecandam. Qui Perturſam intrantes, cum primum intellexere Regis nonnunquam male eſſe erga eos affectum, neque beneuolo ipſos auditurum; ad Antiſtites iudices venerunt, eiſque mandata oſtenderunt, nihil præter quam pacis, atque veniæ deprecationem continentia; eo modo in Regis gratiam reciperentur; ſe, quæcunque per iudices pronunciarentur decreta, tam proprio, quam ciuitatum nomine, ad vnguem approbaturos.*

Qua petitione pacatus Rex, pronunciari fecit per iudices; vt quam primum abolerentur per ciuitates, earum pacta omnia, mutuæque promiſſiones, iuſiurandaad conſpirandum, vſque in eum diem tranſacta. Deinde vt fides publica, & obedientia, ab vnaquaque illarum denuò Regi præſtaretur. Præterea, vt iniuria, & damna, a Regio exercitu illata, & quæ iure belli fiunt, remitterentur; nec non eos, qui ex Regiis capti, & in cuſtodia traditi fuerunt, eorumque bona, ab ipſis compilata, educerentur de cuſtodia; iiſque de publico bona reſtituerentur. Quæ omnia legatis habentibus rata, Rex quoque eos, qui de ciuitatibus capti, vinculis tenebantur, erigi iuſſit; ac Legatis reſtitui. Demum Rex approbatis, atque denuo confirmatis plebiſcitis, iuribus, ac priuilegiis ciuitatum, à maioribus ſuis ipſis conceſſis, pacatis omnibus Ilerdam abiit. Hactenus ex Bernardino Gomeſio ſumpta, quæ quia inter acta tum Regis, tum Ferdinandi (Ciſtercienſis vtriuſque) præcipuum locum tenent, præterire non licuit, neque exacta ab authore narrata, aliqua ex parte libuit immutare. Ab hac reconciliatione cum Rege, Ferdinandus in eius ſemper, & gratia, & fide manſit, vſque ad mortem à neutra diuellendus. 11.

---

1. Prouiſa quædam concernentia Diuinum cultum, 2. & Abbatiæ tenues ſupprimi iuſſæ. 3. Quid de Monialibus, vt leges pro eis latæ. 4. Chronologia: 5. & dictum de Bello Prato iuxta Gerardi mortem. 6. Fundatio domus 7. amplaque dotatio, 8 & dotis incrementa 9. Alcidis fundatricis, atque ipſius Monaſterij notitia breuis. 10. Roſtenum ad Aloſtum, & Nazareth in agro Placentino.

CAPVT NONVM.

1. OCCVPARVNT ex more vltimum locum Acta Capituli, & cœnobiorum fundationes, quæ ipſa breuiter veniunt recenſenda. In Capitulo, vltra ea, quæ ſupra diximus, ex litteris Gregorij, & Romani Cardinalis propoſitione, prouiſa quædam, quæ Guillelmi parentis commendant, pro commiſſo ſibi grege, ſollicitudinem. Statutum in primis pro cultu virginis, *vt per octauas Aſſumptionis eius, præfatio dicatur de ipſo feſto.* Inde pro celebrandis Anniuerſariis Honorij Papæ, & Regum Franciæ, & Angliæ, *vt Anniuerſaria Domini Honorij Papæ, & Regum Franciæ, & Angliæ ſedendo fiant; ita ſecunda feria veneris, veſpera die Dominico dicantur: & fiat Miſſa cum duobus miniſtris. Et de Anniuerſario Domini Honorij Papæ, quod in Quadrageſima accidit, prima Miſſa erit de ieiunio, ſecunda de Anniuerſario, & ſi præſens defunctus fuerit, vſque in diem, qua fieri poſſit, differatur. In dictis Anniuerſariis prima collecta; Præſta Domine quæſumus: ſecunda, Fidelium:* Demum vt *Anniuerſarium Ludouici, Francorum Regis, VII. Idus Nouembris celebrandum ſit: eodem, & per totum ordinem in Kalendariis adnotaretur.* His ſeſe legibus gratos oſtendebant, & diuis, & hominibus, dum his ſuffragia Mariæ Virgini cultum, non ſolum exhibebant, ſed perennabant.

Relatum deinde de pauperibus cœnobiis, & quæ neque ex defectu reddituum Monachos, nec ſine Monachis conuentus grauitatem, aut Ciſtercij rigorem tenere poterant: & iudicata non ſolum inutilia, verum nociua: quippe quæ nec domeſticos promoueant; nec exteros ædificent: & dum progrediuntur, retrocedant. Sequitur paucitatem Monachorum obſeruantiæ defectus; hunc otioſitas; otioſitatem vitia; & vix hoc genus vitæ admittit tepidos; quotquot non ſunt perfecti, mali euadunt. Quid quod conſueti laxiori diſciplinæ, ſtrictam abhorrent? Et ſuo exemplo in tædium alios inducunt. Quæ cum ſcandalo aliquando facta ſunt, in exemplum trahuntur; permiſſa pro virtutibus habentur. Facilis tranſitus cuiuſque conſuetudinis, ex vna domo ad aliam: neque eſt, qui ſibi prohibitum perſuadeat, quod aliis licet. Nihil antiquius Ciſtercio; nihil ſacratius, quàm vnos, & 2.

eoſdem omnium mores, nihil commendatius, in charta charitatis. Aut tollenda de medio illa cœnobia, quæ ſeſe conformare Ciſtercio nequeunt, cætera per ipſa deformanda. Maius periculum imminere cunctis, ſi inter ſe diſcordent, quàm ſi vniformiter temperate relaxarentur: prouiſum ſub Arnoldo Abbate ſerpenti malo; ſed irrito conatu, qui omne vtiliter veniat reficiendus. Ergo ſupprimi omnia Guilielmus iubet, & redigi in grangias, addita lege, quæ ô vtinam hodie obſeruaretur! ſtatutum eſt, vt *Abbatia, quæ duodecim Monachos cum tertio decimo Abbate ſuſtinere non poſſent, redigerentur in grangias.* Ita præceptum; haud dubie animo prompto exequi, quod iubebat; ſed illa mala, quæ ſuos fautores habent, facilius prohiberi, quam euitari, ipſa experientia docuit; nulla Abbatia ſuppreſſa, quod ſciamus, ne amouerent Abbates; aut ſi decederent, vt alios ſubrogarent. Conſtat poſt annos ſeptem, & quadraginta, eidem omnimo malo, ſimili, ſed temperatiori lege, quamuis nec tunc vtilius, cautum fore. Demum nos ipſi, nouiſſimis temporibus, dum almæ noſtræ Hiſpaniarum obſeruantiæ præſideremus, eidem morbo ferrum applicare conati ſumus; obtentis ad maiorem firmitudinem litteris Apoſtolicis: ſed quibus etiam per ſupplicationes interpoſitas vtcumque eluſis, (liceat vera fari) dum præualet ambitio, integrum malum, deſperando remedio, perſeuerat.

3. Idem video eueniſſe de Monialibus, quas ſemel iam prohibitas admitti, ſed nihilominus eodem modo admiſſas, Guillelmo, & Patribus faceſſiſſe negotium lego: ſiue quod ſexus natura ſua lubricus; & quo fragilior audacior, & inquietior, difficilius regatur; ſiue quod Abbatiſſæ, matrum titulo, aliquam ſibi vſurpantes iuriſdictionem, tot lites excitabant, vt vix illis Capitulum ſufficeret, & totum triduum (nam triduo perdurabat) in earum cauſis decidendis inſumeretur. His malis obuiandis prouiſa duo; alterum, vt *Abbatiſſa Monialium, quæ filias habent; viſitationibus, quæ fiunt ab Abbatibus, non interſint; ſed ipſi Abbates, quibus commiſſum eſt, per ſe viſitent, & corrigant. Et ſi Abbatiſſa poſtea viſitauerint, nihil immutent de his, quæ ſtatuerit viſitator; nec ea, quæ inſerint, in ſcripturam redigant.* Alterum, vt *Nulla Monialium Monaſteria deinceps conſtruantur, vel ordini ſocientur; & ad leuandum tadium, & grauamen earum, quæ ordini ſunt ſociata, Diffinitores in poſterum, omni anno de ipſis Diffinitoribus, ad decidendum cauſas earum, tres auditores conſtituant.* Hactenus leges latæ pro Monialibus; de quibus tamen ſicut & de Abbatiis virorum, adeo tenuibus, vt numerum præſcriptum alere nequeant, & tunc, & ſemper nobis euenire dolendum eſt, id, quod de Mathematicis ait Tacitus contigiſſe Romanis: *ſemper vetantur, & ſemper retinentur:* quorum primo iudicio facile tribuas, ſecundum, niſi ex morbo, non excuſes.

4. In Chronologia Cœnobium vnicum lego illudque in Tuſcia, diœceſis Cluſinenſis, ſub Sancti Saluatoris aduocatione, de Monte Amiato; quo titulo plerunque notari ſolet. Coloniam ex Ciſtercio illuc tranſmiſit Guilielmus parens, vnde & inter filias Ciſtercij memoratur; inter Regalem Montem, de quo ſupra, & Pietatem Dei, de qua anno ſequenti dicendum erit. Antiqua domus, & quæ à temporibus Zachariæ ſummi Pontificis, per Rachis, Longobardorum Regem piiſſimum, ſub nigro habitu legitur fundata: ſub quo & permanſit ad hunc vſque annum, quod Raynerius, eiuſdem loci Abbas, cum decennio plus minuſve, illi præfuiſſet, laxamenta faſtidiens, ſeu erubeſcens, atque vitæ arctioris amore flagrans, interuentu Gregorij ſummi Pontificis, ſe, & ſuum Monaſterium Ciſtercio ſubdidit, ſub immediata Ciſtercij filiatione. Extant diplomata duo de hac reformatione [a]; alterum eiuſdem Gregorij IX. datum Romæ, apud Sanctum Petrum quinto Kalendas Maij, anni ſequentis, quo *vt Monaſterium Sancti Saluatoris de Monte Amiato, tanquam hortus deliciarum Domini reuireſceret, ſibi, Eccleſiis, caſtris, hominibus, poſſeſſionibus, libertatibus, iuribus, & aliis bonis ſuis, tam ſpiritualibus, quam temporalibus integrè reſeruatis, promiſiſſe ſe, ait, in eo Ciſtercienſem Ordinem propagandum: atque id iubet inconcuſſum permanere.* Alterum Friderici Imperatoris, eiuſdem fere temporis, quo *Ad inſtantiam Gregorij ſummi Pontificis, & Raynerij Abbatis ſupplicationem, Monaſterium Sancti Saluatoris de Amiato, quod olim fuerat Monachorum nigrorum, cum omnibus, bonis & iuribus ſuis, ad Ciſtercium tranſire ſponte conſentit, Abbatem ipſum, Monaſteriumque ſub Imperij protectione ſuſcipit, confirmat priuilegia Imperatorum, Monaſterio indulta, atque exemptiones, Ciſtercienſibus conceſſas; ſalua tamen fidelitate Imperij, quam facere tenentur, ſicut prædeceſſores Abbates facere ſoliti erant.* Hæc de vnica domo præſentis anni, quod ad Monachos attinet. Non adeo ſterilis Monialium ſeges fuit, forſam creſcentium ab ipſa prohibitione, niſi quod tamen Abbatiæ illatum aliquæ, quamuis hoc anno erectæ, fortaſſe non admiſſæ ad obedientiam, ſub ordinariorum correctione relinquebantur. Quod vt de multis aſſerere non auſim, ita neque de omnibus negare. Quæ hoc anno fundatæ memorantur, tres inuenio: Bellum Pratum in Belgio, Roſteniumque: & in Italia Nazarethum, de quibus ſingulis breuiter dicendum.

a In Tabulari eiuſdem Monaſterij.

Bello Pratenſe Monaſterium (ait Aubertus Miræus) [b] *ad Teneram, haud longe à Gerardi Monte oppido Matrona diues, ac nobilis Aleidis Boularienſis, anno M.CC.XXVIII. fundauit, dotauitque. Eſt autem Boularia, arx memorato oppido vicina, Baronatus, vt loquuntur, hodie titulo inſignis.* Cæterum inſtrumentum fundationis, & dotationis eiuſdem Abbatiæ, idem Aubertus Miræus etiam vulgauit in ſuis donationibus Belgicis, quod eſt tale. [c] *Ego Aleidis, Domina de Boular, notum facio per hanc chartam præſentibus, & futuris, quod fœlici commercio commutare affectans cœleſtia pro terrenis, pia deliberatione prouidi in iuſta poſſeſſione mea locum quendam, iuxta Grimeghem, ad Religioſum cœnobium inſtaurandum, in quo Sanctæ mulieres ſub regimine Abbatiſſæ, ſecundum Ciſtercienſis Ordinis obſeruantiam Domino famulentur; & tam pro me, quàm pro meis hæredibus, aſſiduas Domino preces fundant. In perpetuam itaque Eleemoſynam ad hoc dedi omnium liberorum, quinque bonaria in prato, & nemore in loco prædicto, ad ipſum Monaſterium conſtruendum. Item & bonaria nemoris ibi prope ad aiſencias eiuſdem Religioſi collegij, prout ſibi viderit expedire in omnibus faciendas. Addidi quoque ad Eleemoſynam ante dictam, totum ius patronatus Eccleſiæ de Grimeghem, quod ad me hæreditarie pertinebat; & omnes prouentus, ad perſonatum,*

5.

b Ad hunc ann.

c cap. 98.

perſonatum ; & presbyteratum eiuſdem Eccleſia pertinentes, ita quod Abbatiſſa, & collegium dicti loci, qui dicitur Bellum Pratum, prouideant, & preſentent presbyterum, inſtituendum ibidem, ſicut ego, & anteceſſores mei facere ſolebamus. Superaddidi etiam redditum ſex modiorum duribladi, & decem modiorum auena, ad menſuram de Gerardi Monte, quem habebam in villa pradicta.

6. *Locum autem pradictum, & omnes Eleemoſynas, prout dictum eſt, eiſdem collatas, ab omni exactione, ſeu vitio, & iuſtitia ſaculari volui, & firmaui, liberas eſſe in perpetuum, & exemptas. Nec mihi vel ſucceſſoribus meis, aliquod in iis dominium, vel daugerium dereliqui; ſed omnia ipſis libera, & quieta omnibus decreui temporibus permanere. Concoceſſi ſimiliter, vt aiſencias communes, & paſcuas libere habeant animalia dicta domus, ſicut habent cateri homines terra mea; ſpecialiter tamen eis concedens, vt ſi forſitan bannum fiat de animalibus, qua fuerint ad damnum inuenta in ſyluis, aut pratis; ipſa pro ſuis animalibus damnum tantummoda reſtituant, & ad nullum alium fore factum, vel bannum propter hoc teneantur. Deſiderans inſuper vt omnimoda, quantum adme pertinet, gaudiat libertate, liberaliter, & benigne conceſſi, vt per totam terram meam, & filiorum meorum propria vectura, ſiue qualibet res eorum, ab omni pedagio, teloneo, ſiue aliis quibuſcunque angariis, aut conſuetudinibus ſint exempta, vt tanto deuotius pro me & liberis Dominum deprecentur, quanto ſibi vberius ſenſerint, me, & ipſos fuiſſe in pluribus beneficiis liberales.*

7. *Vt autem affectus propoſiti tam ſalubris, nulla poſſit malignitate diſſolui, ſed ad meam, & heredum meorum ſalutem permaneat in futurum; chartam iſtam proprio ſignaui ſigillo. Ego vero Michael Conſtabularius, & Ego Philippus de Boular, & ego Oſto de Traſenis, & ego Ægidius niger, heredes prafata Alodis, chariſſima matris noſtra, omnia pranotata fauorabiliter approbantes, ea noſtro conſenſu firmauimus, noſtrorum teſtimonio ſigillorum, vt fructum ſalutis; & Eleemoſyna conſequamur cum eadem chariſſima matre noſtra. Et quia ego Raſo proprium ſigillum non habeo, vſus ſum ſigillo Abbatis Gerardi montis, pradicta omnia fideliter approbans, & conteſtans. Ego quoque Goſuinus de Scendelbeka, maritus filia pradicta Domina, meum oppoſui ſigillum, pleno fauore omnia pranotata confirmans. Actum M. CC. XXVIII.* Hactenus inſtrumentum dotis, & fundationis, quod Margarita Conſtantinopolitana, Flandriæ, & Hannouiæ Comitiſſa, anno M. CC. LXX. & filius eius Guido, anno M. CC. LXXI. confirmauerunt.

8 Cæterum huic eidem inſtrumento in notitiis Eccleſiarum Belgij idem Aubertus Miræus aliud ſubiungit pro augmento dotis eiuſdem Abbatiæ, quod ita habet [d].

d cap.100.

Ego Alaidis, Domina de Boular, notum facio, quod Ægidius Le-Brun filius meus, reſignauit in manus meas redditus duodecim modiorum auena, & XLVI. Caponum, quos de me tenebat in feudum de redditibus pratorum, iacentium in parochia de Griſmengehem, recipiendos ad opus ſanctimonialium de Bello Prato. Ego vero prafatos redditus, ad petitionem pradicti Ægidij, de conſenſu etiam omnium filiorum meorum, Goſuini, Domini de Scandelbeka, & vxoris eius Ada, filia mea, contuli prafatis dominabus in perpetuum poſſidendos. Vt autem donatio pranotata, perpetua gaudeat libertate, preſenti pagina ſigilli mei appenſione munita, & praterea ſigillis filiorum meorum, Philippi ſcilicet Conſtabularij, Oſtanis de Fraeognies, Ægidij Le-Brun, Goſuinus de Scendelbeka, & Abbatis de Gerardi monte, pro Raſone filio meo (quia proprium ſigillum non habet) corroboratam contuli iam dictis Dominabus in munimen. Actum anno M. CC. XXX. menſe Iulio. Sequitur alia donatio eiuſdem Ægidij, filij fundationis, poſtquam etiam & aliæ; & tandem notatio ab eodem Miræo addita, quam quia ad notitiam conducit fundatricis, hic etiam cenſui ad verbum transferendam [e].

e vbi ſupra.

9. *Alodis (alias Alidis) & Ada, Boularia Domina, ex ſuo capite nupſit primum Michaeli, Domino de Harnes, prope Duacum, Conſtabulario Flandria: poſt Ægidio, Domino de Traſignies; & tertium circa annum M.CC.XII. Raſoni de Gauere filio Raſonis Domini de Gauere, & Claricia, ea funde primi ſui mariti, cum eſſet vidua, Monaſteriũ Bracklenſe anno M.C.X.C VI. condidit, vt ſupra pagina 478. docui, tabulis in medium productis, in quibus, Ada & Harnes, Conſtabularia Flandrenſis, nuncupatur. Ex Michaele nati ſunt, Michael, Flandria Conſtabularius, qui anno M CC. XXIX. aut M. CC. XXX. ſine prole obiit: Philippus, Boularia Dominus, & Ada, Goſuini Scendebeka Domini, coniux. Ægidius, Dominus de Traſignies, cruce ſignatus in Oriente militauit, vt ſupra pagina 490. ex Villarduino docui. Ex Ægidio nati ſunt, Oſto, Dominus de Traſignies, Ægidius niger, Gallice, Le-Brun, Regni Francia Conneſtabilis, & Raſo, Monachus Gerardimontenſis. Ægidius Niger genuit Oſtonem Nigrum, alias Le-Brun, infra annum M. CC. LVI. memorandum, & Mariam, vxorem Thoma de Mortaigne, ſupra pagina 543. laudatam.* Hæc ad maiorem notitiam fundatricis cœnobij Belli Prati, quod à Bello Prato ad Duacum, diuerſum eſſe, imo & ab alio Bello Prato ad Liſam, inter Aeriam, & Armentariam, oppida, idem Miræus aduertit in ſuo Chronico. Belli Prati iuxta Gerardi Montem Marchantius meminit in commentariis Flandriæ, vbi loquens de Gerardi monte ſic ait: *Neque caret fontibus ſalientibus, atque vicinia cœnobij Cartuſienſis, Abbatiaque Bernardina fœminei ſexus, Belli Prati, fluuio Dendra, qui hoc oppidum praterlabitur, aſſidentis.* Celebris hodieque habetur in hoc cœnobio Agnetis, & Mariæ de Xatillon, atque Flameng, memoria Sanctitatis. quas Arnoldus de Rayſe in ſuo ad Molanum Actuario, [f] atque ex ipſo Henriquez in Menologio, [g] cum laude recenſent. Verum autem ad idem Bellum Pratum Clara Abbatiſſa ſpectet, atque Ioanna Conuerſa, de quibus vterque; de altera Octobris die XIV. de altera, die quarta menſis Decembris; an ad aliud ex tribus, quæ Belgium habet; quia ipſi minus exprimunt, aliorum linquo iudicio diſcernendum. Certe Henriquez in Indice Topographico, ad idem Bellum Pratum prope Gerardi Montem has omnes refert.

f Martij 28. Aprilis 5.
g Iuly 31.

10. Roſtenium ſequitur ([h] Roſtam alij vocant) de quo Miræus ex Marchantio hæc habet verba. *Roſtam, ſiue Roſtenium, vulgo Roſten, Aloſtani Agri cœnobium, Iacobus Marchantius in ſuis Flandria commentariis tradit, anno M. CC. XXVIII. fundatum.* Neque plura ipſe Marchantius, aut alius Flandriæ ſcriptor, quem ego viderim. Nazareth iuxta vrbem Placentinam, nobiles quidam fundarunt, & dotarunt, eiuſdem vrbis, indulgente Abbatiſſa Carentia Sanctimoniales, per quas habitaretur; & ſemen Franchæ, vt

h In chron. Ciſterc. ad hunc ann.

in extremis finibus Italiæ non multo poſt, ſi tunc prope ſeipſam, propagante, quo melius prouidere poſſet naſcenti proli. Ita Petrus Maria Campi, in vita Sanctæ Franchæ, cui hanc, & aliaſ fundationes acceptas refero.

Annvs Christi M. CC. XXIX. — Annvs Cistercii C. XXXII.

1. Gobertus, Aſperi montis Comes, cruce ſignatur. 2. Gregorius Fridericus pro ſe primum reſpondit, deinde traiicit, 4. nec quicquam prohibente ſummo Pontifice. 5. Gobertum Comitem, ſocium viæ captat, 6. contra Eccleſiæ fideles debachatur. 7. In Templarios, & Hoſpitularios ſæuit. 8. Qui Gobertum implorant, 9. & tandem ab eodem defenduntur. 10. Imperatoris pacta cum Sultano, 11. de quibus varia iudicia. 12. Goberti pietas, & morbus in Sacrorum locorum viſitatione.

CAPVT PRIMVM.

1. Hoc primum anno fuit ſalutis noſtræ milleſimus, ducenteſimus, vigeſimus nonus, Ciſtercij vero trigeſimus ſecundus, ſupra centeſimum, memoria nobis Beati Goberti incidit, quem elato ſanguine ortum, vel inter paucos robore corporis, mentia perſpicacia, & comitate morum, opibus, clientelisque, potentem, Aſperi montis aut Dominum, aut Comitem, in medio fœlicitatis manebat Ciſtercium, & Villarium tanto viro illuſtrando præſtolabatur. Nec quia hoc anno Monaſticem aſſumpſerit: ſed quia profectus in Syriam cum Friderico, eam ſui zeli ſpeciem præ ſe tulit, quam non liceat ſilentio præterire. Verum quia aliqua de hac expeditione partim ignominioſa, quod nunc videbimus, daturi in lucem ſumus, rem totam breuiter, ab anno ſuperiori repetito principio, ex fide dignis ſcriptis propalabimus.

2. *Romanus Pontifex (inquit Germaniæ Chronicon)* [a] *vbi certior factus eſt, Fridericum copias ex medio curſu reduxiſſe, ſtatim conuocato Patrum concilio, communi, concordique omnium ſententia, iudicat eum excommunicatum authoritate lata ſententia excommunicationis prædeceſſoris ſui Honorij: nam illi promiſerat ſe profecturum Hieroſolymam cum exercitu. Quò autem omnibus certum eſſet, eum excommunicatum, denuo ei anathema denunciat, quandiu non expediat expeditionem Hieroſolymitanam. Et hanc ſententiam in eum per legatos promulgat in Germania, Gallia, & Italia.* Hactenus H. Motius in ſuo Chronico. Quid porro Pontifex ad Principes ſcripſerit, Carolus Sigonius adducit totidem verbis [b]. *Imperatorem Fridericum, qui nec transfretauit in termino conſtituto, nec illuc in taxatis paſſagiis præſcriptam pecuniam deſtinauit, nec mille duxit milites, per biennium tenendos ad ſuum ſtipendium pro ſubſidio Terræ Sanctæ ibidem; ſed in tribus articulis manifeſto deficiens, deſcripta excommunicationis laqueum vltroneum ſe ingeſſit; excommunicatum, quanquam inuiti, publice nunciamus; & mandamus ab omnibus arctius euitari, contra ipſum, ſi contumacia eius exegerit, grauius proceſſuri. Confidimus tamen adhuc fore, vt recurrat ad matrem Eccleſiam per humilitatem debitam, & ſatisfactionem congruam, ſalutis remedia recepturus.* Ita Gregorius ad Principes Chriſtianos.

3. Pergit deinde de Friderico: vbi intellexit illam Romani Pontificis ſententiam, vbiq; locum habituram; ſeque ob alias cauſas multis odioſum, propter hanc etiam deſpectui habendum fore; futurumque, vt ex eo contemptu periculum incurreret, & tandem ab Imperio deturbaretur: primum quidem, ait Carolus Sigoonius [c], *litteras ad eoſdem Principes dedit, ſe purgans, & cauſam omiſſi officij in aduerſam valetudinem, referens; Gregorium vero acriter increpans, & de omnibus Pontificibus Romanis, grauiſſime, atque atrociſſime ſcribens.* Deinde, vt infamiam eam factis purgaret, *anno primo poſt*, ait *H. Mutius* [d], *nempe anno M. CC. XXVIII. qui hunc præceſſit, verno tempore, nauigans cum Germanorum, & Italorum multis legionibus, in Syriam Acon peruenit.* Hæc vterque author, quibus Abraham Bzouius ſuccenturiatur.

4. Verum nonnulla ab illis prætermiſſa, tam in ipſa profectione, quàm poſt in Syria; ab aliis propalata prodere libet; alterum, prohibitam illi à Gregorio nauigationem, donec abſolueretur, & tunc demum promiſſis ſatisfaciens ita traiiceret; vt aliquis de illius tranſitu fructus ſperaretur. Narrat Mariuuſſaoutus Torſellanus, in eo quod ſcripſit, opere, de ſecretis fidelium ſuper recuperatione Terræ Sanctæ totidem verbis [e]. *Sequenti ætate Imperator XX. Paratgaleas ad transfretandum; in ſua comitiua habens milites non plures centum. Papa vero Gregorius hæc audiens, per ſolennes nuntios illi mandat, vt mare non tranſeat tanquam cruce ſignatus, donec à ſententia eſſet, quam inciderat, abſolutus; eſſetque per eum de periurio, quod incurrerat integre ſatisfactum, quia tempus tranſierat transfretandi. Tranſibat præterea pauperrime, & non velut Imperator, & non ſicut promiſerat, & firmauerat iuramento. Imperator vero denunciata parum attendens iter aſſumpſit.* Hæc ante profectionem Friderici, Infra à nobis dicendis lucem dabunt. Creditus Fridericus eſt, tam paucos ſecum milites duxiſſe, non ſolum, vt ſumptibus parceret, ſed, vt eos, quos habebat fidentiores in Italia relinqueret, bellum Eccleſiæ, & Pontifici illaturos.

5. Inter alios, qui cum Friderico traiecerunt, Gubertus fuit, Aſperimontis Dominus, quem ſocium viæ ardenter deſiderauit: ſiue quod ille vir aliàs prædiues, & multos alios ducens ſuis expenſis, nulli oneri eſſet; ſiue quod ſi in Italia remanſiſſet, adhæſurum Pontifici, & ſuis reſtiturum non dubitaret. Ergo cum eum videret ſignatum cruce *nunc verbis fallacibus, (ait author vita*

[a] lib. 10.

[b] De Regno Ital. lib. 17.

[c] vbi ſupra.

[d] vbi ſupra.

[e] lib. 3. cap. 10. partis 12.

f lib. 1 cap. 6. *vita Goberti :*)[f] *nunc promiſſis, nunc precibus, nunc muneribus ſubtiliter ſibi confœderant, ac ſuam comitiuem in dicta peregrinatione acquiſiuit. Et quia miles fidelis dictum Imperatorem credebat ſola peregrinatione terram Sanctam viſitaturum, in dicta peregrinatione ſuo ſubditus eſt Imperio.* Et paulo inferius. *Igitur Friderico memorato, & pio Goberto, per maris dimia, nolle dieque nauigantibus, nautis per aſtrorum notitiam ad portam vſque optatum aduenientibus, tandem ad terram Sanctam peruenerunt, &c.* Latebant Gobertum Pontificiæ execrationes, latebat & proteruia Imperatoris, atque animus obſtinatus contra Eccleſiam. Quin eum videret mare traiicientem, abſolutum putabat, &, quamuis ſero, obſequentem mandatis ſummi Pontificis. Verum poſtquam ad Syriam appulerunt, vtrumque innotuit; alterum ex eiuſdem Gregorij nunciis, & litteris; alterum ex ipſius Friderici factis atrocibus; qui tandem, verecundia velut effuſa, palam contra Eccleſiam, atque omnes eius filios debachatur. De primo Marinus Sanutus, qui intra hanc ipſam centuriam annorum ſcripſit, hæc habet
g vbi ſupra cap. 12. verba [g]. *Interim duo fratres Minores Patriarchæ Hieroſolymitano litteras preſentant ex parte ſummi Pontificis, vt Imperatorem excommunicatum, & periurum denunciet: prohibentur quoque Hoſpitalary, Templary, & Alamani illi attendere, vel in aliquo obedire.* Hactenus de primo.

6. Hinc ad ſecundum facilior aditus fuit. Nam fideles Eccleſiæ, dum obſequuntur Pontificis mandatis, Fridericum deuitant. Ipſe autem, dum ſe contemni videt, & pudorem, ſi quem hactenus habuiſſet, impudenter effundit, & iam non clam, ſed publice Eccleſiam, & Eccleſiæ fideles per ſe, per ſuos, per ipſos Sarracenos, queis ad hoc vtebatur, ſacrilege inuadebat; & nulli prorſus parcebat hoſtilitati. Audi Sigo-
h vbi ſupra. nium de his ita ſcribentem.[h] *Ex altera vero parte ipſe Fridericus Eccleſiam, atque homines, Eccleſiæ deditos, varie diuexare. Patrimonia Apoſtolicæ ſedis per Sarracenos inuadere, Hoſpitalis, & Templi manſiones, per Thomam Comitem, Acerrarum, expilare. ac priuilegiis Pontificiis ſpoliare; demum bellum in Etruria Ducatu Spoletano, & Beneuentano, & Anconitana Marchia concitare; atque earum regionum oppida variis oppreſſionibus oppugnare; prout ipſe Gregorius, in Epiſtola ad legatum ſuum miſſa, conqueſtus eſt.* Ita Carolus Sigonius. Niſi quod tamen aduerſus Templarios, Hoſpitalarioſque, ſiue quod eſſent cætera ditiores, ſiue quod magis Pontificiis mandatis obſequerentur, idemmet Fridericus atrocior fuit.
i lib. 1 cap. 8. *Vulgatum eſt, ait auctor vitæ Beati Goberti,* [i] *quod Fridericus properabat Templarios debellare...... & ſane multas habens carinas, armis, & militibus munitas in maris littore; adeo illos vrgebat ex illa parte, vt multum ſibi ab eo timendum foret.*

7. Tum vero Gobertus, cum iam nec de anathemate, nec de proteruia poſſet dubitare; ſegregati ab homine, vtrumque poterat conſortium eius fugere; atque hac ipſa qualicunque ſeparatione, aperuit ianuam, vt à Templariis contra ipſum imploraretur. Ita qui illi, & viriliter, & potenter confunderet, vnus Gobertus
k vbi ſupra. fuit, [k] quem Fridericus tandiu captauiſſet. Adeo hominum conſilia fallacia ſunt, & quæ non ſemel deſtruant, quod intendunt. *Nunciatum eſt (pergunt Acta Goberti) ſummo Magiſtro Hoſpitalis Hieruſalem, & Templicolarum ſummo præceptori quod illic ex tranſmarinis partibus venerat miles quidam illuſtriſſimus, qui miles, quod probiſſimus eſſet, & potens (Aſperi montis Comes, Gobertus nomine, cuius fama in finibus Francorum perfulgebat, cuiuſque nomen tremendum eſſet in vniuerſis eiuſdem regionibus) quod nunquam ad arma ſibi reperit parem in omnibus partibus tranſmarinis; ex cuius etiam auditorio, eorum penuria, Deo propitio, poſſet releuari. Quo audito cœperunt gaudere, & dicere: Benedictus Dominus, qui habitat in Sion, qui miſertus eſt nobis. Vere miſertus Deus, quia reſpexit plebem ſuam, non derelinquens ſperantes in ſe, Quia enim ſperauit in eo, & decalſitus eſt ab eo Hæc Magiſter Hoſpitalis Hieruſalem, & præceptor Templicolarum, atque Templary, militem Christi Gobertum cum lachrymis cœperunt rogare, ac mariis precibus exortare, vt eis contra hoſtes Eccleſiæ ſubuenire, ac eos contra prophanum Imperatorem dignaretur defendere. Eius etiam fraudem viro Dei detexerunt. Hoc audiens inclytus miles Christi, admirans cœpit inquirere; ſi hoc ita poſſet eueniſſe. At vero multis teſtibus idoneis, Templarij pio Goberto ea eſſe comprobarunt*

Vir vero Dei, mundi ſpernens inanem gloriam, & omnis iactantiæ fauorabilem gratiam, non ſe verbis attollens, dicit ſe pauca poſſe, imo nihil poſſe ſine Deo. Tamen prout bonum ſibi dederit euentum, inimicos Terræ Sanctæ deſiderat calcare, & fidem tueri Catholicam; quia paratus eſt propter Deum in laborem, & in mortem ire: vt autem vir Dei plenus gratiæ, & Timoris, vidit Fridericum contra Templarios ſe præparare, vt vidit in eius mente, verbo & opere talia ſigna apparere, quæ teſtimonium perhibent de eius infidelitate, quia non eſt tutum viros Catholicos cum infidelibus habitare, ne tangens picem, coinquinetur ab ea: zelo Dei perfuſus cum ſuis militibus, & quibuſcumque potuit ſibi confœderare; ab exercitu Friderici ſegregatur, & in adiutorium Templicolarum properauit. Et paulo inferius. *Magiſter Hoſpitalis, & Templicolarum ſummus Præceptor, atque cæteri Chriſtiani, virum Dei pium Gobertum in ſuum adiutorium ſuſcipientes, gauiſi ſunt gaudio magno nimis. Similiter & illi, qui metu mortis, primo fuerant quaſi imbecilles; arma magnanimo corde arripuere. Fit tumultus magnus per totam Chriſtianorum Prouinciam; cum armis, animo feruenti curritur ad naues. Sed Gobertus cum ſuis commilitibus, & populo ſibi adhærentis in auxilium Hoſpitalariorum, & Templicolarum cucurrit. Reliqui vero Chriſtiani ſua caſtra cuſtodiebant, vt firma fide Eccleſiæ, & Chriſtiana religione ſerui Dei, licet pauci, Fridericum perfidum, & Apoſtatam Imperatorem poſſint debellare; ſcientes; quod in paucis, vel in multis non pendeat victoria, ſed ſicut fuerit voluntas in cœlo, recolentes illud propheticum Pſalmiſtæ dicentis.* [l] Non in fortitudine equi voluntatem habebit, neque in tibiis viri beneplacitum erit ei. Beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum, & in eis, qui ſperant ſuper miſericordia eius. *Et alibi:* [m] Hi in curribus, & hi in equis; nos autem in nomine Domini Dei noſtri inuocabimus.

l Pſ. 146.

m Pſ. 19.

Igitur vir Dei pius Gobertus in nomine Sanctæ Trinitatis cum ſuis militibus, & clientibus armatis in adiutorium, vt ſuperius dictum, Hoſpitalariorum, & Templicolarum acceſſus, vexilla, & ſigna ſua in altum ſuper cancellos leuari, atque figi præcepit; vt viſa vel ſic Fridericus, & inimici Chriſtianorum confunderentur; atque in fugam verterentur. Fridericus vero nauigans in profundo maris, 8.

9.

ris, videns vexilla, & ſigna tremenda ſuper altitudinem muri erecta, quid hoc eſſet? admirans inquiſiuit. Cui quidam reſpondens ait. Domine mi; hæc ſunt vexilla, & ſigna, illius probiſſimi, & potentiſſimi militis, Goberti Aſperi montis. Hoc audito Fridericus cœpit valde contriſtari; quod ſic eum dereliquiſſet. Et mente confuſus, gemens cœpit dicere, Vertamus ergo vela obliquo quàm citius latere, vt tramite tranſuerſo, poſſimus fugam capere. Sic ſuos ſeruos miſericors Deus per manus ſui militis liberauit. Hæc, & alia multa opera exercuit Deus per manum ſerui ſui Goberti; cuius vitam, ſi velimus in omnibus perſcrutari, ante ſcribentem calamus deficiet, quam materia. Hoc ingens facinus Comitis Goberti, quia ſingulare, quia à nullo hactenus editum, quia Eccleſiaſticos Annales, atque huius temporis hiſtoriam illuſtraturum; nec prætterire licuit, neque differri. Reliqua eius ab hoc anno, & deinceps, vt occurrerint; quæ anteceſſerunt, cum induerit Ciſtercium, dicenda erunt.

10. Quod ad Imperatorem attinet, cum, quæ animo conceperat aduerſus Templarios, Hoſpitalarioſque perficere, aut non poſſet, aut non auderet; quo nullis non aduerſus Dei Eccleſiam, & Pontificem vteretur, nuntium, & litteras ad Soldanum miſit, *qui magna portantes munera (ait Marinus Sanutus)* [n] *dicerent ſalutatione præmiſſa: quia eum vult pro fratre habere, ac familiari amico, ni pro eo remaneat: ſciat, ſe nequaquam tranſfretaſſe, acquirendæ terræ cupiditate allectum, cuius diſtrictus poſſet quamlibet concupiſcentiam ſatiare: ſed ſanctorum locorum gratia, & Regni Hieruſalem, quod olim poſſederant Chriſtiani, quodque ſuo filio iure hereditario debebatur: & ſi hæc pacificè reddat, & pacificus erit ſucceſſus: parcendum ſubiungens effuſioni ſanguinis multæ gentis.* Hæc publica mandata: ſecreta, vt creditum eſt, permittat, ſe coronari Hieroſolymis, vt aliquid feciſſe, videri poſſit, & qualeſcunque inducias paciſcatur; & reliqua ita diſponat, vt poſt eius diceſſum, quem ſe maturaturum promittebat, omnia ad ipſum, vt antea, redire poſſent. Nolle ſe pro Chriſtianis laborare; qui ſibi rebelles; ſed tantummodo famæ ſuæ conſulere, ne nihil ſuo aduentu feciſſe, aut palam eos impugnare notari poſſet. Multa vltro, citroque miſſa mandata, multa vtrimque munera: & tandem concluſum: *Vt treguæ ad ſtatum priſtinum reducerentur, ſuperadditis Chriſtianis Hieruſalem, Bethlehem, Nazareth, & Caſalibus, quæ ſunt in via, ſiue recto itinere vſque Hieruſalem, & terram Toroni, & ad Sydonem pertinentia, quæ Sarraceni tenebant: retinuit tamen Soldanus in Hieruſalem Templum Domini, & id, quod in circuitu comprehendit. Aſcenditque Imperator Hieroſolymam, & poſitam coronam ſuper maius altare Eccleſiæ ſepulchri, accipiens, capiti ſuo impoſuit, nullius Prælati, aut clericalis dignitatis benedictione accepta, nec ſolemnitate Diuini officij celebrata, deinde Ptolomaidam rediit, & diſpoſita ciuitate, clam recedens, per Cyprum Brunduſium properauit. M. CC. XXIX.* Hæc fere ſumma totius expeditionis.

11. Tum vero Fridericus, cui nihil aliud promptius, quàm ſimulare. *Mittit (H. Mutius ait* [o]*) in Europam legatos, qui ſignificarent Pontifici, & Principibus, quomodo coëgerit Sultanum ad reddendam Hieroſolymam; Pontifici vero pax illa cum Sultano non placuit: nec quicquam in ea ſtabile eſſe poſſe, prævidit. Robora enim Regni retinebant hoſtes, vt cum primum dilapſus eſſet exercitus, facilia omnia eſſent receptu. Nec erat tam rerum imperitus Fridericus, vt hoc non videret; ſed animus erat in Germania, & Italia, ſatiſque illi erat votis ſatisfacere. Sic fit cum venatur aliquis inuitis canibus.* Non negauerim eſſe, qui affirment, Fridericum non vltro ita feciſſe; ſed veluti coactum, irritatum, neque ſolum cenſuris Apoſtolicis, ſed damnis temporalibus, quæ imminere à Gregorio ſibi didicit, ſi diutius apud Syriam detineretur. Nam audi quod Marinus Sanutus [p] ſcribit. *Dum hæc peraguntur in corde hyemis, apto nauigio ſecretus nuncius ad Imperatorem accedit, nuncians, quod ſummus Pontifex magnum parauerat exercitum; iamque Sanctum Germanum ceperat, & verſus Capuam veniebat: & quod ciuitates, & caſtra multa illi ſe dabant; & quod Ioannes, Rex quondam Hieruſalem, & Thomas, Comes de Calam, & capitanei erant exercitus.* Ita Torſellus in ſuo illo ſecretorum libro ſcribit.

12. Vtcunque fuerit (nam nobis tetigiſſe ſatis pro inſtituto,) quod ad Gobertum attinet, cum primum ſe, & Chriſtianos orientales, à Friderico liberos, & cum Soldano inducias habere vidit, ſepulchrum Domini, & Sanctam ciuitatem, quod vnum ſupererat viſitare, & loca Sancta inuiſare, feruens in fide, & charitate flagrans, deliberauit: ſiue id votum antea concepiſſet, quàm ex Italia ſolueret, ſiue tunc, cum aduerſus Fridericum leuauit ſignum, à quo ſibi timendum, velut à potentiori, non dubitabat. *Fugato ergo Friderico, (ait author vitæ eius)* [q] *vir Dei pius Gobertus pro ſoluendo voto aſcendit in Hieruſalem, (quia melius eſt non vouere, quàm poſt votum illud non ſoluere) recolens hoc quod ſcriptura ait:* [r] *vouete, & reddite Domino Deo veſtro. Aſcendit venerabilis, & fidelis ſeruus Dei, ſicut vouerat, in Hieruſalem, non in lineis, ſed in laneis veſtibus, nudis pedibus; non eques, ſed pedes, vt mereretur Domino peregrinari. Ille enim aſcendit in Sanctam Hieruſalem ſedens ſuper pullum aſinæ; iſte propriis pedibus carnis ſuæ. Ille domandi carnem exemplum dedit mens ignauæ; iſte Dei exemplo propriam carnem Dei calcauit virtute. Cum ergo vir Deo plenus in Sanctam ciuitatem aſcendiſſet, cœpit Deo gratias agere, & dicere. Gratias ago tibi Domine Deus, Rex Cœli, & Terræ, qui non pepercisti filio tuo vnigenito Domino noſtro Ieſu Chriſto propter me, ſed miſiſti hunc in terram hunc redimere me, & me peregrinantem in hunc Sanctam terram perducere dignatus es.* Hæc verbo tenus. Nam reliqua, quæ corde; quæ vox, quis calamus valeat aperire? Illud tamen ſilentio non prætteream quod non ſine myſterio, atque alta prouidentia factum credam. *In hac eadem eius aſcenſione ad vrbem Hieroſolymam, & impletione voti correptus morbo ad crura (nec conſtat quali) quo vſque ad vltimum vitæ laborauit.* Sine ergo compati exterius etiam meruit patienti Chriſto, cum loca viſitans noſtræ redemptionis, eiuſque Paſſioni interius compatiebatur; ſiue per illum morbum,

n lib. 3. par. 11. cap. 12.

o lib. 20.

p lib. 3. par. 11. cap. 12.

q lib. 1. cap. 11.

r Pſ. 75.

bum, tanquam per compedes, retinete eum voluit, qui ab æterno ſibi deſtinauerat; ſeu tandem temporali militiæ minus aptum (quamuis nec ſic ineptus) ad ſpiritualem potentet reuocauit: in ipſo ſuæ religionis fauore vulnus accepit, à quo non potuit, dum vixit liberari. Voti ſui compos, *eoque cum maxima deuotione peracto* (*pergunt Acta* [a]) *per maris ſemitas, & terra denia tandem ſanus, & incolumis, excepta crurium infirmitate, vt dictum eſt, cum magna proſperitate reuerſus eſt ad propria.* a ubi ſupra.

---

1. Guillelmus Parens ad Reges Galliæ, & Angliæ, 2. inter ſe diſſidentes, 3. atque bello certantes legatus mittitur; 4. & vt pacem reformet inter eoſdem, 5. Summi Pontificis Gregorij litteras accipit. 6. Ludouicum conuenit, & facilem inuenit, 7. Henricum, & ſi difficilius, etiam perſuadet; 8. à quo tandem deſerti rebelles Galliæ, 9. Ludouico ſubduntur, & pax firmatur.

CAPVT SECVNDVM.

1. INTER hæc venerabilis Guillelmus, Ciſtercij Abbas, ad Ludouicum, & Henricum Reges, illum Galliæ, hunc Angliæ, vtrumque iuuenem, vtrumque diſſidentem; pro reformanda inter vtrumque pace, à Gregorio nono legatus mittitur; vt vtrumque compeſceret, qui velut pater ab vtroque venerabatur. Suberant Ludouico iuſtæ querelæ aduerſus Regem Angliæ, qui rebellibus ſuis opem ferens, ſed inter alios Petro, Britaniæ Comiti, pacem Galliæ præcedenti anno turbauerat. Suberat & Henrico, licet non iuſta; at plerunque efficacior belli cauſa; nimirum, quod tunc victus, fugatuſque, experiri meliora, atque amiſſa inſtaurare meditabatur: & timebatur ſub initium intrantis veris, vtriuſque Regis motus, ſeu verius, ab vtroque præparabantur, pugnante altero, vt victoriam continuaret. Quæ contigerant anno præcedenti ex Guillelmo de Nangis, authore vitæ Sancti Ludouici, promere libet [a].

a cap. 4.

2. *Euoluto deinde, non longo dierum eiuſdem anni (ſcilicet M. CC. XXVIII.) circulo, Petrus, Comes Britaniæ, fretus auxilio Baronum Franciæ, ad tantam deuenit ſuperbiam, quod contra Dominum ſuum Regem Angliæ in auxilium ſuum cum maxima multitudine Anglicorum aduerſus Regem Franciæ pugnaturus, mare fecit tranſmeare. Et tunc iuxta vires ſuas exercitum colligentes, terram Chriſtianiſſimi Regis Francorum Ludouici hoſtiliter intrauerunt: ſed ad tantæ præſumptionis execrandæ vindictam, Rex æſtuans zelo, & iuſtitiæ feruore animatus, primo Comitem Britaniæ, qui illius militiæ caput eſſe videbatur, diſponens debellare, bellicoſorum militum Franciæ phalanges robuſtiſſimas ad ſe Regali edicto ocyus conuocauit. Quibus circumſeptus, & vallatus, aduerſus prædictum Comitem, vt eius repelleret tyrannidem, vſque ad caſtrum, quod Beleſinum dicitur properauit. Illud autem caſtrum à Rege defuncto, vt dictum eſt, idem Comes acceperat in cuſtodia; ſed reddere non volebat, affirmans illud ad ſuam iuriſdictionem pertinere.*

3 *Rex illico caſtrum celebri obſidione cingens, erectis petrariis, groſſos lapides iacientibus, ipſum cœpit fortiter expugnare. Vnde, paucis diebus reuolutis, factum eſt, vt ij, qui intus ad defendendum caſtrum prius erant promptiſſimi, Regis exercitus fortitudinem admirantes, videnteſque, quod diu eius non poſſent reſiſtere poteſtati, & quod nulla euadendi facultas, eis ex aliqua parte poterat ſubuenire, rogantes ea, quæ pacis ſunt, prædictum caſtrum in breui tempore, neceſſitate coacti, Regiæ Excellentiæ reddiderunt: iam enim caſtrum ictibus tormentorum concuſſum in aliqua ſui parte ruinam imminentem minabatur; & ideo obſeſſi pauitantes, & formidoloſi reddebantur. Et tunc Rex Angliæ cum pudore, & ignominia verſus Angliam cum ſuis Anglicis, Regem Franciæ pertimeſcens, velociter transfretauit.* Hæc media hyeme, nam ſubdit idem author. *Hoc totum factum fuit tempore hyemali, quo adeo vehemens algor frigoris inuenerat; quod ex præcepto Reginæ Blanchæ, matris Domini Regis (mulieris admodum callidæ, & ingenij perſpicacis, quæ ibi erat) ignis in circuitu equorum fuit accenſus non modicus; ne præ magnitudine frigoris interirent. Hæc enim fuit omnium mulierum ſui temporis prudentiſſima; veneruntque omnia bona Regno Franciæ pariter cum illa.*

Ergo eum, Gallis recente victoria trucibus, Anglis recenti fuga exulceratis, & vicem quouis modo reddituris, ingens vtriuque apparatus belli procederet; & repugnantibus duobus inclytis Regibus, multa mala imminerent Chriſtiano orbi, Gregorius Pontifex, communis vtriuſque partis munera implens; quod ô vtinam Petri ſucceſſores nunquam omitterent! Vtrumque ſibi conueniendum eſſe putauit; & ſiue iuſtam cauſam tuerentur, non comparandam effuſione Chriſtiani ſanguinis; ſiue iniuſtam, vltro deponendam; per litteras, per legatos, quandiu per ſe non poſſet, perſuadendum. Eſto aliquis illorum; eſto vterque iniuſte alterum læſerit: quid peccauere ſubditi, qui ſoli veniunt per bella caſtigandi? an à vaſſallis exigendum eſt quidquid Reges delinquunt: & aliis indemnè errare liceat, aliis, vel innocentibus, puniendis? Reges, vel victos, ſeruat ipſa Maieſtas: populi, vel cum vincunt, dilacerantur. Cum per tributa exhauſti, & exactiones exercitus parauerint; vix atrociora ab hoſtibus patiuntur, quàm à ſuis. Iam quæ vnquam victoria ſine ſanguine? & quicunque fundatur, Chriſtianus eſt. Poterit alter Regum victor eſſe: Eccleſia non euadere victa nunquam poterit, quæ, quocunque cadente, cum ipſo cadit; neque vni filio 4.

gratulari poteſt, quin alium lugeat. Hæc, & ſimilia, qui Regibus proponerent, dum quærit Gregorius, Guillelmus, Ciſtercij Abbas, occurrit, qui vtrique venerandus, vtrunque etiam in officio contenturus ſperaretur. Ergo ad vtrunque Regem litteras primum; mox ad Guillelmum, vt ſe Angelum pacis exhiberet inter vtrumque, has, zelo plenas, dedit, quæ ita habent [b].

b lib. 2. Epiſt. Greg. Epiſt. 8.

Chariſſime in Chriſto filio, Abbati Ciſtercienſi.

5. *Illius Regis, licet immeriti, vicarij conſtituti, qui, vt reconciliaret ſeruum Domino dignatus eſt fieri homo, cum eſſet Deus, libenter iis, qui prope, ac his qui longe ſunt, pacis conſilia cogitamus; ſcientes, euangelica virtute docente, Beatos eſſe pacificos, qui Domini filij vocabuntur; vt ex præmij quantitate, meriti qualitas deſignetur; cum inter alias beatitudines, nulla potior habeatur, quam hominem Dei filium nuncupari. Sed præter hoc ſpiritualis dilectionis affectum, quo chariſſimos in Chriſto filios noſtros, Franciæ, ac Angliæ Reges illuſtres, & eorum Regna in Chriſti viſceribus amplexamur; efficaciter nos inducit, vt inter eos ſatagamus pacis fœdera reformare; videntes, & dolentes, quod ex diſſenſione guerrarum, (præter id, quod ſine pace temporali, pax ſpiritualis vix habetur) innumera eorum diſpendia, irreparabilia pericula corporum, & irremediabilia detrimenta, ineuitabiliter imminent animarum; vt iacturas taceamus, quarum expers eſſe non poteſt Eccleſia Generalis, quam inimici pacis, & fidei tunc ſecurius impetunt, cum eius vident filios ad inuicem diſſidentes. Cum igitur reformanda inter tantos Principes pacis mediator idoneus habearis, per Apoſtolicam tibi ſedem mandamus, quatenus ad ſummouendas diſcordiam, & concordiam reformandam, vel ſaltem treguas firmandas, partes tuas effectuoſe, ac efficaciter interponas apud vtrumque; ita quod exinde laudes apud Deum, & homines merearis, & nos diligentiam tuam digne commendare poſſimus. Datum Peruſij XVI. Kalendas Maij, Pontificatus noſtri anno tertio.* Hactenus litteræ Gregorij Papæ noni ex Regeſtis extractæ, queis malis cenſuit inſtantibus obuiandum.

6. Eas ergo vt ſuſcepit Guillelmus parens, ad Ludouicum primo, Blanchamque, quos moribus ad pacem magis compoſitos, atque ex victoria faciliores fore non dubitabat, iter direxit; neque confuſus ab expectatione ſua eſt, quem vterque diligerent, cui crederent, & quem tum pietate tum ætate, tum experientia rerum, prudentiaque inter paucos Gallorum reuererentur. Et erat illis cum ipſo familiaritas, ex inſigni Eccleſia Regalis montis, ab vtriſque ſurgente, Rege, & Regina, dum ſumptus prouidebant, & temporalia omnia: Guillelmo, dum Monachos, dum ordinem, dum modum, & omnia ſpiritualia miniſtrabat. Non ſatis notus, qui ex ſolis negotiis notus: otio, quò minus artis, plus naturæ; in quo facilius & mores deteguntur, & animi, ſi coeant, conciliantur. Frequentabant vtrique Regalem montem Reges, vt Regi Regum obſequerentur, cui conſtruebant domum; Guillelmus, vt Regibus. Et eſt fatalis morbus ædificantium ab opere non diuidi, ſiue oculis incrementa eius promoueant, ſeu ſingulis fruantur, etiam minutis. Hinc multa Regibus cum Guillelmo neceſſitudo, frequentia colloquia; & quò notior vtriuſque, eo dilectior; vtriuſque ſibi non ſolum affectus, verum etiam iudicia vindicabat. Nihil non creditum illius prudentia eſt, nihil non diſpoſitioni eius permiſſum. Videat, diſcernat, quod expediat: ſe nihil, quod ipſe ex vſu fore ſentiat, nec Regno Franciæ indecorum, recuſaturos.

Haud ita facilem inuenit Richardum Regem, cui præterita clades in dedecore, expoſcere vindictam videbatur: & erat illi ex bello ingens vtilitas; expilatis prouinciis ea occaſione, vt multo plura in dies, maioraque quam abſumeret bellum, contribuerent. Vt ædificia, & lites procuratoribus in quæſtu eſſe conſueſcunt, dum plus argenti accipiunt, quàm inſumunt. Sic bella Regibus: Et Henricus, Patris ſui verus ſucceſſor, opportune, importune corradendis pecuniis inhiabat. Accedebat Ciſtercium illi ſuſpectum ex hac ipſa occaſione; quippe à quo multa extorſerat, & conſcientia iniuriarum inſtigante, quos timebat, odiiſſe; compellebatur. *Adeo vero fuit in conflanda pecunia, ait Nicolaus Arſfeldius* [c]*, durus, & improbus exactor, vt Ciſtercienſes ad eam conficiendam, cum præter expectationem, & contra immunitates, eis indultas, exigeretur, cucullas, & tunicas, vendere cogerentur. Atque hæc quidem ille prauo magis quorundam conſilio, quàm ſuaptè natura, & propenſione, patraſſe traditur.* Hæc, & alia difficilem reddebant illius animum; & quo minus potentiæ, vtrumque, in parte ſemel victa; eò magis vindictam proclamabant. Sed vicit omnia authoritas Guillelmi, vicit prudentia: & nunc communem Eccleſiæ vtilitatem, nunc ipſius Regis propriam, & hanc magis inſinuans, quàm proponens; eò tandem adegit, vt perſuaderet, non ſolum vtile, ſed honeſtum ſibi fore, conſentire Pontifici, nec cum rebellibus Ludouici arma ſociare, quæ tam male ceſſiſſent: quin & acceptam præcedenti anno cladem, velut à ſe quæſitam, diſſimulare. 7.

c Serius 13. cap. 3.

Igitur interuentu Guillelmi, conſiliiſque, Henricus ad cor rediens, & iam gaudens rogari, id quod ſibi expedire non dubitabat; dum laudem ab obſequio ſummi Pontificis; vtilitatem ab ipſa pace quærit; Petrum Britanum in ipſo conflictu deſerit, & denuo hoc anno rebellantem in Ludouicum, quaſi, qui Anglorum auxilia, & animos, ad vindictam pronos præſtolaretur; non copiis vllis iuuit, non commeatibus, non denique pecuniis (quos vel amicos contra, licet occulte; donare ſolent Reges, vt ſibi, & ſuis, per aliorum pericula pariant ſecuritatem) ſed deſertum Ludouico Regi expoſuit, ſine vllo diſpendio ſubiugandum. Ita, firmata pace per breue bellum vtrumque Regnum floruit. Et neque Gallia rebelles vltro tulit, neque Anglia clades. Itaque hoc *anno M. CC. XXIX. (ait Guillelmus de Nangis* [d]*) Regni Ludouici tertio, Petrus,* 8.

d lib. 5. vita S. Ludou.

Petrus, Comes Britaniæ, vt præſumptuoſus, & ſuperbus, adiecit iterum, non tamen impune, terram Sereniſſimi Regis Francorum Ludouici Domini ſui infeſtare. Quod Rex non valens pacifice ſuſtinere, magno exercitu congregato aduerſus eum, vſque ad caſtrum, cui Adon vocabulum eſt, ire cuius cum aparatu Regio feſtinauit. Quod obſidens circumquaque in breui tempore per fortitudinem ſuam expugnauit.

9. *Quo capto, ad aliud, quod Caſtiaucianus dicitur, duxit exercitum. Sed qui illud paulo ante defendere conabantur, videntes Regis Franciæ exercitum fortem, nimis timuerunt; vnde Claues caſtri afferentes, ſe ipſos cum caſtro Regis beneuolentiæ tradiderunt. Quos ſtatim recipiens, quicquid in ſe deliquerant, eiſdem, vt pius, & miſericors, condonauit: ſed caſtrum muniens ſua gente, longo poſtea tempore cuſtodiuit. Sic igitur Petro, Comite Britaniæ, necnon cæteris Francia Baronibus perdomitis, Ludouicus, Rex Francorum magnanimus, Regnum ſuum, auxiliante Domino, qui in terra pacem donat hominibus bonæ voluntatis, tranquilla pace per annos quatuor, & eo amplius gubernauit.* Hactenus ibi. Ita authoritate, & induſtria Guillelmi effectum eſt, vt pax vtrique Regno, Sed Ludouico Regi, quamuis puero, vera à ſuis obedientia proueniret.

---

1. *Geſta hoc anno in Hiſpania per Ciſtercienſes* 2. *Virtutes Sanctiæ, & laudes,* 3. *atque miracula.* 4. *Tum Sanctiæ mors,* 5. *atque funus delatum vſque Ecurbanum.* 6. *Solemnes exequiæ, & Taraſiæ in Caſtellenſes munificentia;* 7. *& de Sanctia diuerſæ viſiones, glorioſæ omnes.* 8. *Retardatus Taraſiæ Monachatus:* 9. *ſed maturatus à ſororis morte, atque illius conſilio acceleratus.* 10. *Eiuſdem largitas in Calatrauenſes.* 11. *Gregorij litteræ,* 12. *& quædam obſeruata, notatu digna.*

CAPVT TERTIVM.

1. MVLTA in Hiſpania illuſtrarunt præſentem annum, concernentia Ciſtercium, quæ in ſequentibus veniunt memoranda. Reginæ duæ, Sanctia, Taraſiaque, de quibus multa ſupra; altera, cum Ciſtercium induiſſet ante annos octo, euolauit ad cœlos, clara miraculis, & multis illuſtrata reuelationibus; altera tandem poſt longam dilationem, Ciſtercium induit, vſque ad mortem in ipſo permanſura. Iacobus Rex ab Eleonora coniuge, ſoluto matrimonio, diuiſus eſt, Alfonſo filio declarato pro hærede legitimo, atque Eleonora ſententiæ, nec conſentiente, nec reclamante, quod æquè matrimonium ſolui, quod ingratum habuiſſet, deſideraret. Atque hæc pleraque interuentu Cardinalis, Ioannis de Abbatis villa, quem à Gregorio in Epiſcopum Hoſtienſem promotum ſupra; hoc anno, ſiue ad cognoſcendum de matrimonio, ſiue ob alias cauſas, ad Hiſpaniam à latere legauit. Perſequar ſingula, ordine quo geſta: & quia obitus Sanctiæ primus fuit, auſpicabor ab ipſo, relicta expugnatione Balearium in finem anni, in quo obtentæ à Iacobo, Sarracenis expulſis, à fidelibus vſque hodie poſſidendæ.

2. Sanctiam Reginam degentem apud Cellas, quod ſibi Monaſterium ipſa conſtruxerat, inſignes virtutes, Monaſticæ diſciplinæ continuus rigor, atque aliæ virtutes ſuperadditæ, Deo, & hominibus eximia commendabant. Cilicio ad carnem vſa (ait Bernardus Brito Luſitanus [a]) funes etiam conſueuit ſuperaddere; adeo ſtringentes corpus eius tenerum, vt vix vſum membrorum ſibi relinqueret; nec ſine graui dolore, vllum, vel minimum vnquam habere poſſet. Lectus, ſi quando vigilias intermitteret, ex vili ſago, paleis ſubtus ſtratis; cibus in tantum tenuis, paruuſque, vt calor naturalis debilitatus, ex defectu materiæ, adſuetudine in naturam tranſeunte, vix quicquam retinere, aut coquere poſſet. Addebat & inſignem humilitatem, impenſius commendandam in Regia virgine; orationes continuas, feruidaſque; charitatem ardentem; & reliqua, aut ſimilia, aut ſuperiora. Demum, ni corpus detegeret mortalem, quæ illam propius nouerant, ſpiritum cœleſtem arbitrarentur. Langueritnè ſponſi deſiderio, quem toto corde ardebat, an valetudine, ex teriore vitæ contracta? in dubio eſt. Conſtat correptam ſub huius anni initium maligna febri, quæ & mortalem admonuit, & vires aliàs tenues breui exhauſit. Multa pro ea Monialibus ſolicitudo; multa illi pro Monialibus: his dum matrem, dum Dominam, dum ſociam amittere formidant; illi dum quas in Chriſto diligebat, ab ipſius morte orfanas, neque adhuc firmis radicibus emiſſis, variis expoſitas caſibus deſerere, pro humana prouidentia trepidabat. Iuſſit tamen vocari ad ſe Taraſiam, cui plurimum fidebat, & qua ſuperſtite, nihil defuturum, ac ſi viueret ipſa, non dubitabat.

[a] Lib. 6. cap. 13.

Interim ingraueſcente valetudine, vt inter lachrymas Moniales conſolaretur, qui Sanctiam auferebat, per miracula voluit illuſtrare. Erat in Monaſterio ſoror quædam, quæ cancerata altera ex mamillis, in dolore continuo, fœtoreque, imminentem iam mortem præſtolabatur. Hæc ſui mali oblita, miſerta Sanctiæ, præ cœteris lugebat: & ô ſi mihi pro te pati liceret, mater chariſſima! ô ſi mortem ſubire concederetur; eiulatu continuo proclamabat: ſe Inutilem perituram ſine diſpendio; Sanctiam, ſi viueret, cunctis profuturam. Ad Hæc Regina grato vultu, & hilari. Quid te inutilem voces, ſoror: ait: ſpero, breui te à morbo hoc, quem, pateris, curandam. Illa è contra: Non vltra mihi ſalutis corporalis, aut ſpes, aut cura, deſperatiori in dies valetudine. Animam ſolam vellem ſaluam facere. Ad hæc Regina: nulla (confiteor) medicina humana ſubeſt; ſed 3.

Diuina non deerit; confide. Tum iuſſit, illam aperire vulnus: & propria manu tactum ſignauit cruce. Res mira!

3. Ab illa hora melius habuit, atque adeo melius, vt multo citius à morbo conualeſceret, quàm paulo ante cenſeretur interitura. Angebat aliam ſororem eiuſdèm domus dolor aurium vehemens, & ſenſu audiendi penitus amiſſo, per clauſtra Monaſterij ad inſtar inſanientis diuagabatur. Senſit Sancta preſſuram dilectæ filiæ, quam in ſæculo ancillam in Religione ſociam, & ſemper obſequentem ſibi habuiſſet; atque accerſiri iuſſam, amplexata, & faciem ſuam patientis faciei iungens; & fugauit dolorem, & auditum reſtituit in momento incredibili ipſius, atque omnium circunſtantium admiratione. Ferunt & aliam, ignorante Sanctia, cum ſanguinem minuiſſet, & punctura, ad arteriam penetrante, intumeſcentis brachij, & iam iamque ad putredinem conuerſi, timeret iacturam; velo ſubtracto de capite Reginæ, circunligaſſe vulnus, tumoremque, quæ ſtatim obſequuta, fugataque, infirmæ ſanitatem, Deo gloriam, illuſtre teſtimonium ſanctitatis Virgini Sanctiæ, reliquis ingens gaudium, attulerunt.

4. Hæc, & ſimilia operabatur Chriſtus, dum ſponſam ſuam ad cœleſtem ducendam thalamum, his pignoribus gloriæ ſubarrabat: cum ecce ſimul morbus, Taraſiaque, ille furens, hæc veniens; hæc à ianuis Orci retrahebat, ille ad profundum mortis præcipitabat. Nec dubium, quin dilectæ Sanctiæ ſororis amplexus vltimi, iocundaque colloquia, animam egredientem, dum ad vtrunque attendit, retardarunt. Multus vtrique de cœleſti patria ſermo; multus & de Cellenſi Monaſterio, commendante illud Sanctia, & Taraſia acceptante, & promittente; nihil ſe omiſſuram, quo promouere, quo firmare poſſet ſororis opus. Tum vero vtraque ad laudes Dei conuerſa, atque altera ſuffragia, altera apud Deum interceſſionem inuicem poſtulantibus, inuicem offerentibus, circunſtante corona ſanctimonialium, ſeptem Pœnitentiales Pſalmos prius ipſa Sanctia adiuuante; mox ſine ipſa, quod morte inſtante vox hæreret faucibus, Litanias decantant; & cum venirent ad illum earúm verſum, qui omnes ſimul Sanctos, & Sanctas inuocat. *Omnes Sancti, & Sanctæ Dei, intercèdite pro ea.* Tot ſuffragiis munita, talibuſque, impollutum Spiritum emiſit, ab Angelis ad Cœlum deducendam. Obiit Sanctia die Martij tertia decima, hora nona, antequam tertia in conuentu decantaretur. Dies, & annus notati inueniuntur in libro obituum Sanctæ crucis Conimbricenſis, ex quo adducit Brandaonius [b] totidem verbis. *Tertio Idus Martij obiit Regina Domina Sanctia, filia Regis Domini Sanctij, & Reginæ Dominæ Dulciæ. Æra M. CC. LXVII.* Verum de hora, & deductione funeris ad Lourbanenſem domum, in qua vſque hodie manet Virgo Sanctiſſima, Bernardum Britum [c] iterum audiamus.

b lib. 14. c. 9.

c lib. 6. Hiſtoria Ciſt.

5. Erat, cum Sanctia ad cœlos euolauit, hora diei tertia, iuxta antiquos; & poterat ſepulturæ mandari ſolemni ſacrificio, quod Moniales efficere tentarunt. Verum Taraſia, cui longe alia mens erat, abire iubet, & officium Diuinum ex more canere; ipſa interim aptatura corpus, compoſituraque, vt poſt cantatam tertiam, ſtatim ſepulturæ mandari poſſet. Fecere ſimplices incautæque moniales, vt iubebantur; ſed ipſa interim corpus, vtcunque acceptum, & lecticæ impoſitum ad Lourbanum deducit, in eo, quod ſibi præparauerat, ſepulchro ſepeliendum. Funeſtus dies Cellenſibus Virginibus; atque ideo funeſtior, quod amiſſæ Reginæ, matris, ſororis, triſtem iacturam non potuerunt vel funere ſolari. Deceſſit Sanctia, quam vnice amabant, in qua omnia habebant; & neque corpus inanime reliquit, ad cuius tumbam flerent, quod tractarent; & in quo ipſam quodammodo præſentem, & ſuper ſe vigilantem intuerentur. Ineſſe animis propenſionem ad propria corpora, quoaduſque reaſumant. Ineſſe & Sanctiæ ad Cellenſe Monaſterium, vt Matri, vt filiæ, vt ſorori, vt fundatrici. Cur non inueniat ſimul, quæ ſimul habuit? Cur diſtrahatur ab obiectis ſui affectus. Iam ſi extra propriam domum obiiſſet, quocunque titulo manſuram vbi obiit; ſi apud ſe, ſed alterius domus ſanctimonialis, repetendam à ſuis, & vbi præualuiſſet, reportandam. Si alibi ſepulchrum haberet proprium, cedendum fortaſſe; quamuis nihil proprium Moniales habere valeant. Aſt Virginem Cellenſem, Cellis defunctam, ſepulchro à ſe conſtructo defraudari, vt occupet alienum; quo titulo, quo iure ſufferri poſſit? Scilicet Lourbanenſes fruituras præſentia ſacri corporis, fruituras miraculis, in quibus nihil habent: ipſas, quæ omnia habent, ſi ius ſeruetur, vtroque bono æternum carituras?

Hæc, & ſimilia Cellenſes querebantur, fruſtratæ tanto pignore; ſed præualuit potentia rationi; & quæ nondum firmatæ poſſeſſionibus, decoratæ ædificiis; decorari indigebant, formarique; à qua vtrunque ſperabant; non auſæ ſunt Taraſiam prouocare. Et auxit illa cœnobium multis prouentibus, ornauit ædificiis, donariiſque; neque prius Monialem Lourbani induit, quàm omnia illa, quæ ſoror apud Cellas perfeciſſe optaret, abundanter, & largè prouidiſſet. Interim tamen aſportato corpore, Lourbanum peruenit: vbi peractis funeris officiis, ac veneratis, priuſquàm conderentur, ſacris exuuiis; quarum ſe ex tunc præſentia muniendos gratulabantur populi, qui ex tota vicinia illuc conuenerant; ſed ſupra omnes Moniales Lourbanenſes; atque ipſa Taraſia, quæ dudum Sanctitatem fœminæ nouerant: his, inquam, omnibus, & ſi quæ alia ingruerunt, rite peractis tandem corpus ſepulturæ mandatum eſt, in eo ipſo ſepulchro, quod Taraſia ſibi conſtruxiſſet: ſiue cederet hoſpiti, ſeu, quæ ſe peccatricem reputabat, ſororem ſanctam, quæ ſe matrem ſciebat, Virginem intemptam, dum in loco præcipuo collocabat, veneraretur. Pompa mediocris, neque humilis nimium, neque ſuperba, ſed quæ ad modeſtiam Religioſam, quam ad Regium fauſtum magis accederet; & properata nonnihil ſepultura, ne Cellenſes clamarent, aut reclamarent; neque Rex Sanctius, neque Regni Proceres, Epiſco- 6.

piue,

pive, Regio funeri affuiſſe commemorantur.

Miracula deinde, viſioneſq; ſequuta ad ſacrum tumulum, Loubanenſes Moniales, atque ipſam Taraſiam lætificarunt. Multis lux fulgida ſepulchro circumfuſa; multis ipſa Regina viſa eſt, in magna gloria apparens, atque orantibus annuens, & ſe promittens pro eis interceſſuram. Odæ, Abbatiſſæ loci, de qua ſuperius, hoc ipſo, vt credo, anno, dum parentis Bernardi officia in eius ſacro die peragerentur, Taraſiam iuxta ſedens, ſeſe oſtendit, habitu religioſo, iucunda facie, nec diſſimilis ſibi cum adhuc apud Cellas conuerſaretur. Illa præ gaudio currebat ad Taraſiam, rogatura, an videret? vel ſi videret, vtraque alloquutura. Verum Taraſia aduentum manu prohibens, ac ſibi cum ſorore negocium innuens, ſtare iuſſit; verſaque ad ſororem, multa cum illa conferre videbatur, quædam interrogare, plura audire. Laudibus matutinis decantatis; dum confabularentur, egreſſam vtramque eadem Oda Abbatiſſa ſequuta eſt: ſed diſparente Sanctia, ſolam Taraſiam potuit conuenire. Hæc multa ſibi de ſororis gloria, multa de aliis cœleſtis patriæ ſecretis, reuelata ab ipſa confeſſa eſt, quamuis perpauca voluerit aperire. Quod ſi tunc etiam reuelatum eidem fuit propriæ mortis tempus, vt tradit Brito, cum hæc ad annum M. CC. L. dilata ſit; fiet, vt vnum, & viginti annos antenuerit tranſitum reuelatio; quod paucis conceſſum, inter rariſſima venit commemorandum.

8 Conceperat Taraſia à multis annis ſub Ciſtercienſi inſtituto militare, quod etiam tunc, cum non profitebatur, obſeruauiſſet. Sed præpedita curis, negotiiſque, non tam ſuis, quàm ſuorum, propoſitum differebat, magis, quam recuſabat. Lourbanenſe cœnobium, Cellenſeque, alterum eius opus, alterum eius fideicommiſſum eſſe, & neutrum ſine ipſa conſummandum. Neque enim Sanctia paupertem profeſſa eſſet ante perfectas Cellas, dotataſque, niſi ipſi fidiſſet; nec ſibi pro Lourbano perficiendo, in promptu ſatis eſſe, cui poſſet fidere. Hoc morte Martyrum præſtare, iuxta Eccleſiam, quod Martyres effi.it. Quidni, & præſtaret Religioſa vita; quæ multas faceret Religioſe viuere poſſe? Charitatem inter omnes virtute longe excellere, quam ad Deum omnes æquè; ad proximum, qui dominium rerum habent, conuenientiùs exerceant; ad proximum, certe vtilius. Multis ab ipſa remedium prouenire, quod aliàs non haberent, & neque illos fraudandos illo auxilio; neque ſe merito. Cæteros homines, aut ſibi, aut paucis natos; ſed Reges omnibus; Reginam ſe, atque Regia dote auctam, quandiu eam retinet, multis profuturam; neque omittendum paupertatis meritum, cui iam ſe deſtinaſſet; ſed ex meliori fine differendum.

9 His, & ſimilibus diſtulerat Taraſia conceptum propoſitum; atque ex negotiis, diuerſa negotia trahens, quod plerumque contingit, vlterius etiam forſan diſtuliſſet, ſi non ſororis præmatura mors, forte & inter colloquendum admonitiones, impuliſſent cunctantem, atque inter moras tempus elabi poſſe, fraterno experimento commonuiſſent. Nam quanto iunior Sanctia? quanto integrior? & nihilominus ſi pluſculum expectaſſet, ſuo omnino deſiderio fruſtrata eſſet? Seniori ſibi, & partubus exhauſtæ, breuiorem vitam contingere debuiſſe, Prorogatam fortaſſis, vt reſipiſcat, & tandem, quod propoſuit, exequatur; niſi ſtatim præueniat, præuenienda: Chriſtum nunquam bonorum retentionem, vt quod demus, habeamus, conſuluiſſe: ſed ſimultaneam cunctorum abnegationem, quæ ſi fiat in vita, meritum habet; ſi in morte quid proſit? Quippe in qua deſerendi, non deſerturi, reſpicimus mortalia; & certius conditione naturæ, quàm dono gratiæ. Facienda illa, quæ cæteros concernunt; ſed hoc non omittendum, quod ſibi poſſit. Et ne in ſecundo deficere contingat, properandum in primo; neque id, quod eſt conſultius, procraſtinandum. Ergo nihil cunctata, diſponit omnia, multa cœnobio vtrique, multa famulis, multa in opera pia annua diſtribuens: tum ad Alfonſum Legionenſem primo, dilectum ſibi quondam, dum licuit, coniugem, & quod dolebat etiam, dum non licuit, & à quo adeò ipſa dilecta fuit; mox ad Sanctium Luſitanum litteras dat; quibus ſeſe tandem Deo conſecrandam hoc ipſo anno deuota pandit, atque vtriuſque conſenſum ſupplex expoſcit. Cæterum, quid vterque illi rependerit, & qualiter ſanctimonialem induta ſit? quia coram Ioanne, Cardinali Sabinienſi, per Hiſpaniam legato, qui prius Turiaſone concilium celebrauit, hos Annales concernens; geſtum fuit; poſt ipſum etiam concilium, atque acta Iacobi, cuius cauſa coactum, referemus.

Interim adnoto inter alia Taraſiæ acta, Illuſtre per hoc tempus, atque in Ciſtercium honorificum, quod ſacram Calatrauæ militiam, hactenus in Hiſpania concluſam, quod ſciamus. (Neque enim in Orientem traiecit, etiam cum potuit, ideſt cum litteras ad Patriarcham Antiochenum, vt illius opportunum locum daret ſupra à nobis relatas impetrauerat.) Quod, inquam, intra fines Hiſpaniæ concluſam hactenus, per Italiam extendere, & illucuſque propagines emitteret, procurauit impenſe: Obtento illi in Neapolitano Regno cœnobio, in quo figeret ſedem: atque oblata pecunia, boniſque, de quibus neceſſaria, tum ad tranſmigrationem, tum ad cœnobium, in Arcem adoptandum; demum ad plantationem Sacræ militiæ, atque eius in loco conſeruationem, large, & pro dignitate prouiderentur. Cuius rei extat adhuc inſtrumentum Gregorij, Papæ noni, ad Magiſtrum, & fratres Calatrauæ, ad inſtantiam Taraſiæ Legionenſis, & duarum filiarum eius hoc anno datum, quod in Archiuis Sacri conuentus conſeruatum, atque ex Vaticano cum aliis ad me tranſmiſſum, in gratiam mei lectoris, hic ſubiungam [c]. 10

c Ex Reg. Greg. 9. 11.

Gregorius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis, Magiſtro, & Fratribus Calatrauæ, Ciſtercienſis Ordinis.

Cum veſtra Religionis honeſtas, flores, & fructus ſuauitatis producere dignoſcatur, nos in ea, tanquam in odore agri pleni, cui benedixit Dominus, merito delectari ad delectationem ipſius libenter intendimus cum effectu. Vnde, cum chariſſima in Chriſto filiâ, Taraſia, Regina

illuſtris Legionenſis; & Sanctia, & Dulcia, natæ ipſius; nobis feciſſent per venerabilem Fratrem noſtrum, Epiſcopum Albanenſem, & dilectum filium, Sanctorum Coſmæ, & Damiani Diaconum Cardinalem, humiliter ſupplicari, vt Monaſterium Sancti Angeli de Vrſaria, Troianenſis diœceſis, quod ad ſedem Apoſtolicam nullo medio pertinens, de Hiſpanus fuit hactenus ordinatum, eis ordinandum de fratribus veſtris concedere dignaremus, cupientibus illud de bonis, ſibi à Deo collatis, congruis beneficiis ampliare. Nos ſperantes, vt Diuinitus inſpiratu, propoſitum meliorandi prædictum Monaſterium, velint efficaciter adimplere; ipſarum ſupplicationibus duximus fauorabiliter annuendum: prædictum Monaſterium Ordini veſtro, de Fratrum noſtrorum conſilio, conferentes, prout in litteris noſtris ſuper hoc confectis plenius continetur. gratiam, in hoc vobis exhibitam, recognoſcere prohemini, ſicut decet, vniuerſitatem veſtram monemus, & hortamur attentè, per Apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus ad releuationem prædicti Monaſterij efficaciter intendentes, tales illuc ſtudeatis deſtinare perſonas, tum Clericos, quàm laicos, quæ religionem veſtram in partibus reddant merito venerandam. Et nos eis digne impertiri poſſimus gratiam, & fauorem. Datis Peruſij V. Kalendas Aprilis Pontificatus noſtri anno tertio.
Hactenus litteræ.

Permanſit cœnobium Calatrauenſibus vſque ad annum M. CCCC. L. XXXIV. plus, minuſve, quo alienatum eſt, facta cum Ferdinando Rege Catholico, pro aliis haud exiguis bonis, intra Hiſpaniam conceſſis, commutatione. Vnde Taraſiæ geſtis id addendum, quod neque Brito, nec Brandaonius adnotarunt; nec quicquam alius author, quem ego viderim: traduxiſſe in Italiam Calatrauam, atque eam ibi firmaſſe per tot annos, imo per tria ſæcula: quod in fœmina ingentem, tum potentiam, tum animum oſtendit ſupra fœmineum: quippe nec concepiſſet ſine fecundo, adeò graue negotium, arduumque: nec ſine primo exequi potuiſſet. Crediderim charitatem filiarum interueniſſe, quibus, cum Ferdinando certaturis de Regno Legionenſi, vt infra dicam, voluit Calatrauenſes conciliare, ingens rebus momentum, in quemcunque inclinarent, nec leuiter, nec parum promoturos. 12.

1. Iacobus Eleonoram faſtidiens, & faſtiditus, 2. in Concilio coram Cardinali legato diuortium petit. 3. Eiuſdem pro Alfonſo filio ſolicitudo. 4. Declaratio Concilij, Regis per omnia votis ſe conformans. 5. Et maturata Balearia expeditio. 6. Alfonſi Legionenſis in coniugem priorem minus affectus. 7. Taraſia Monachatus in litteris Gregorij Papæ expreſſus. 8. Ratio temporu, 9. & notata alia quædam, licet in dubio.

CAPVT QVARTVM.

1. IOANNES de Abbatis Villa, Cardinalis Epiſcopus Sabinienſis à Gregorio creatus, atque in Hiſpaniam ab eodem hoc anno miſſus, quæ concernat Ciſtercium, multam nobis materiam ſubminiſtrat. Erat Iacobo Aragonenſium Regi, ex Eleonora filius, Alfonſus nomine, quem diligebat tenere; etiam ſi matrem eius exoſam habens, & ipſi ille viciſſim exoſus eſſet. Inuiſi tori nulla cauſa ſuberat, nondum effuſo in illicitos amores Iacobo Rege, (quicquid Antonius Beuterus [a] contrarium adſtruat, ſed nullo penitus ei adſtipulante) & Eleonora, Regia alioqui fœmina, pulchra, fœcunda, caſta, prudentiſſima & amatura virum videbatur, tot præcipue, tùm corporis, tum animi dotibus inſignitum, atque ab ipſo è conuerſo redamanda: ſed nihil, voluntate humana liberius, & nihilominus ſæpe nihil ſeruilius. Non aliunde amamus, niſi quia volumus: & quæ vellemus plerunque non amamus, niſi quia volumus, non odimus nunquam. Argute Martialis [b], ſicut in aliis.

a In Chronica Gener. Hiſp.

b lib. 1. Epigrammate mihi 33.

Non amo te Sabidi, nec poſſum dicere, quare?
Hoc tantum poſſum dicere: non amo te.

Inuiſos inuicem Iacobum, & Eleonoram, nimirum, præcoci vtriuſque matrimonio ſunt, qui attribuant: quippe contracto à Iacobo vix duodeni, & corpore ad coniugij opus inhabili. Quare dum neque amorem conciliare, nec concipere poterat, in vtroque faſtidium generabat. Vtcunque fuerit, ſemel conceptum odium, etiam, ſuſcepta prole, integrum manſit: & quæſitus diuortio color eſt, adnitente Iacobo, quia viro; Eleonora, quod fœminæ licebat, non repugnante: maxime declarando hærede filio, quem bona fide ſuſceptum ab vtroque clamabat Iacobus, nec poterat in dubium reuocari.

2. Siue ergo cauſa ad Pontificem peruenerit, cui velut adeo arduæ, grauique, cenſuerit Cardinalem delegandum; ſiuè aliàs ad Hiſpanias viſitandas, & earum Eccleſias inuiſendas delegaretur; ſupradictus Epiſcopus Sabinienſis miſſus eſt, qui Aragoniam primum, mox Caſtellam vtranque, Legionemque, ac demum Luſitaniam circuiret. Illa ante omnia declarando matrimonio, ſeu valido, ſeu nullo, prout ex allegatis, probatiſque conſtare ſibi poſſet, Concilium congregat: ad quod non ſolos Aragoniæ Præſules, ſed Caſtellæ vocandos exiſtimauit; vt ſi Regis obſequium primos traheret, poſteriores, Reginam Caſtellæ, Regum filiam, Berengariæ ſororem, & Ferdinandi amitam, reuererentur. Ergo ex Caſtella Rodericus Toletanus, cui omnia credebantur, Archiepiſcopus, Epiſcopi Burgenſis, Calagurritanus, & Oxomienſis, qui Regno proximiores: ex Aragonia, Cataloniaque, cum Archiepiſcopo Tarraconenſi, Epiſcopi Illerdenſis, Oſcenſis, Tiraſonenſis, & Baionenſis vocati ſunt, quorum res tanta conſilio decideretur.

Vocati

Vocari forſan alij quotquot erant, ſed Turiaſo-ne, ad quem locum vocabantur, in vigeſimam nonam diem menſis Aprilis, hi ſoli conuenerunt, vt ex ſcripto Iacobi infra reddendo, ab omnibus ſignato, facile conſtat. Ibi tractatum de valore matrimonij, quod Reges contraxiſſent, ſine diſpenſatione, cum intra quartum conſanguinitatis gradum coniuncti eſſent. Nec de conſanguinitate dubitabatur; ſed an ex illa declarandum nullum eſſet: maxime cum diſpenſatio ſummi Pontificis, cui ſemel iunctos eſſe, pro legitima cauſa reputabatur, in tam remoto gradu, retro trahi ad conſenſus facile poſſet.

3. Angebat Iacobum ſucceſſio Alfonſi filij, ſiue eum diligebat, quod plures tradunt; ſiue putabat, declarato ipſo vero hærede, Eleonoram diuortio conſenſuram. Itaque re vtrinque ventilata *antequam legatus ſententiam ferret* (ait Zorita [c]) *Rex conceptis verbis, ita in medio concilio præfatus eſt.* — c In Indicib. Aragon. hoc anno.

Vobis, Domine legate, & omnibus Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & aliis Eccleſiaſticis perſonis, qui hic aſſiſtunt; nec non, & nobilibus, & popularibus innoteſcat; quod nos, chariſſimæ vxori noſtræ Aleonori per Eccleſiam coniuncti ſumus: & credidimus nos eidem legitime fuiſſe coniunctos: & ex ea ſuſcepimus chariſſimum filium noſtrum, Dominum Alfonſum, quem nos arbitrantes legitimum, hæredem, & ſucceſſorem Regni noſtri iam pridem conſtituimus: & a Vaſſallis, & nobilibus Regni noſtri eidem fecimus iurari, & aſſecurari Regnum noſtrum. Nunc autem coram vobis conſtituti, & neſcientes, quid ſuper noſtra coniunctione decernere proponatis? in præſentia veſtra & omnium aſſiſtentium, quod de ſupradicto filio noſtro, ſicut prædictum eſt, fecimus, confirmamus: & ſi legitimatione aliquatenus indigere videatur, nos authoritate, & poteſtate Regia legitimamus ad omnia, ad quæ legitimari poteſt authoritate Regia. & hæredem, & ſucceſſorem Regni noſtri conſtituimus: & declaramus: præcipimus, quod ſicut ei iuratum eſt Regnum, tanquam verus hæres, poſt nos ab omnibus Vaſſallis noſtris, & à toto Regno, in Dominum recipiatur, & Regem. Petimus quoque à vobis, & ſupplicamus, Domine legate, & ab omnibus Archiepiſcopis, & Epiſcopis, qui hic præſentes ſunt, vt hoc factum noſtrum, litterarum veſtrarum teſtimonio roboretis. Hactenus Iacobi Regis propoſitio in Eccleſiam ſubmiſſa, in matrimonium neutra, pro filio acris; vt qui ea omnia, ad diuortium conducentia, ne Regina Eleonora, quaſi repulſa, aut quouis alio modo dehoneſtata contradiceret, cauſæ reputabat.

4. Propoſitionem Regis omnium patrum ſubſcriptiones ſequutæ ſunt, vt ipſe poſtulaſſet. Vnde & ſequitur. *Nos igitur Legatus ad inſtantiam prædicti Regis, præſentibus annotari fecimus in teſtimonium veritatis. Hæc autem acta ſunt, præſentibus Domino R. Toletano Archiepiſcopo, Domino S. Archiepiſcopo Tarraconenſi, & venerabilibus patribus, Burgen. Calagurritanen. Segouien. Seguntinen Oxonienſi, Ilerdenſi, Oſcenſi, Tiraſonen. & Baionen. Epiſcopis, apud Tiraſonam tertio Kalendas May, anno Domini M. CC. XXIX.* Ita ad inſtantiam Regis prædicti Patres. Tum Iacobus egreſſus à Concilio, quo liberior facultas cunctis eſſet, promouendi proprios ſenſus, diuertit alio. Sed vbi partes inter ſe conueniunt; vix eſt, qui alteram velit condemnare, nedum vtramque ſimul: & in hoc caſu vtroque auerſante alium, ſi matrimonium ſtaret, vterque grauiter ſine dubio condemnaretur. Neque inquirebant, an validari poſſet, nullum aliàs coniugium: ſed an nullo exiſtente, vt vere fuit, & vterque cupiebat, filius legitimus poſſet declarari; facili controuerſia, vel contra Regem, pro Regibus omnino indubitanda. Sancitum eſt, matrimonium, quia nullum, dirimendum (ſic res poſcebat, vt non ſolum Iacobus ſub finem vitæ; ſed prior ipſo Eleonora illuſtraſſet Ciſtercium) filium, quod bona fides ſuſceptus ſit, ex legitimo toro declarandum. Ita vterque, ſolutis, quibus in ſpeciem tenebantur, coniugij vinculis illa in Caſtellam honorificentiſſime dimiſſa, cumulata muneribus, & conſeruatis dotalitiis oppidis, ac, quod mireris, cum Alfonſo filio rediit (adeò dulcis Iacobo libertas fuit) tum in Huelgenſi illuſtri Monaſterio, quod ſibi præelegiſſet, quod reliquum, religioſam vitam peregit, primùm in ſæculari honeſto habitu; mox in ſanctimonialem, etiamſi non profeſſa, neque ibidem quietura, cooptanda. Ita Hieronimus Blanca in commentariis, quamuis minus diſtincte totidem verbis. *Eleonora Regina, Eximia Sanctitatis fœmina, ad celebre ſe contulit Burgenſe Monaſterium,* de las Hoelgas *vocatum, quod ipſa (corrige pater eius) conſtruxerat, vbi abdita piam, ac Religioſam ſuperſtitem vitam duxit.* Hæc nunc de Eleonora: plura inferius, vbi tamen non Huelgis, vt Blancha tradit. ſed apud Almazanum, in Monaſterio familiæ Præmonſtratenſis, quod ipſa fabricauit conſummatam, Deo dante in tempore dicemus.

5. Iacobus inde ad Balearicam expeditionem ſe cingitur, cui ſe iam dudum, nec non & ſui omnes deſtinauiſſent. Pergit Zorita. [d] *Rex Turiaſone, concitato diſpoſitorum equorum curſu, Tarraconem contendit: atque Kalendas May ſe ſiſtit, vt Balearicam expeditionem maturet. Ilerdæ a ſedis Apoſtolicæ legato, in frequentiſſimo conuentu Rex, Proceresque cruce inſigniti, ſacra militia auctoramento deuinciuntur.* Hæc ille paucis, pro more, & inſtituto. Bernardinus de Miedes auctor eſt, congregatos ad hanc expeditionem, nec ſatis conſtat, an cruce ſignati omnes. [e] *Peditum ad quindecim millia, equitum ad mille quingentos; exceptis auxiliariis, qui Genua, èque Maſſilia, & vniuerſa Prouincia, cum naui maxima, atque muniti ſſima Narbonenſi aliiſque circum maritimis gentibus, ſeſe exercitui adiunxerant.* Porro nauium, ad traiiciendum præparatarum, ad centum quinquaginta quinque diuerſi generis. *Naues magnæ onerariæ viginti quinque, longæ duodecim; reliquæ, & ſpeculatoriæ, & actuariæ ad celeritatem nauigandi: aliæque paulo latiores, & humiles, ad onera, & multitudinem iumentorum tranſportandam perplures: quæ omnes eundem numerum confecere præter lintres, & ſcaphas innumerabiles, quæ longis, atque magnis nauibus ſubſeruire ſolent.* Hæc à Iacobo aduerſus Sarracenos Baleares præparata, & diſpoſita; ſed quam fœlicem finem ſortitæ ſint, ſub finem huius anni, quo & Balearica maior capta eſt, Deo dante fideliter reddemus. Nunc ad Taraſiam, Legionenſem quondam Reginam, induere Monialem maturantem, prout ſupra promiſimus, redeamus. — d ubi ſupra. — e lib. 2.

6. Expreſſit lachrymas ab Alfonſo Legiooenſi Epiſtola Tafaſiæ, quæ ſe cum primùm Ciſtercium induituram, & Deo conſecrandam, manifeſtabat:

feſtabat : & quam dum tenuit, tam arctè dilexiſſet, vt ſe facilius ab Eccleſia diuidi, quam ab ipſa, fateri, nec ſolum verbis, ſed factis non dubitauerit; quam ab animo nunquam auulſiſſet, quamuis corpore diſtans, obtulit Deo, velut tunc primum ab ipſo ſeparandam. Satis ſuperque bene ſecum agi, ſi Chriſto nubat, cuius ipſe ſponſus eſſe non meruit, ſi communibus filiis det patrem, quem tremunt Dæmones, venerentur homines, in quem deſiderant Angeli conſpicere. Velle ſe habere partem in his nuptiis, ex quibus tantum lucrum vterque capiat; & vt non poſſit dotem, id eſt virtutes, quæ ſolæ dotant animas, aliqua ſaltem xenia collaturum. Et aſſignauit villam bonam oppidum, quod nouæ ſponſæ cederet, & in quo eiuſdem Ordinis cœnobium, velut noui matrimonij proles, fabricaretur. Non difficilior Sanctius Luſitanus, quamuis haud ita largus amitæ fuit. Quin & cum Cardinalis, Aragonia relicta, atque luſtrata Caſtella, Legioneque, & celebratis Conciliis in Regnis ſingulis, vt Rodericus Toletanus ait, ad Luſitaniam vſque penetraſſet; aſſumpto viro, ſecum Lourbanum petiit, & Sanctam fœminam abiecta Regia purpura, coram ipſo indui curauit Ciſtercij Sago. Extat totius facti memoria celebris in quadam Bulla Gregorij Papæ noni, expedita poſt biennium, cum iam Alfonſus è viuis ſublatus eſſet, quam ab Antonio Brandaonio excerptam ex Archiuis Lourbani, vulgatamque, in totius Hiſtoriæ, & Monachatus Taraſiæ confirmationem, operæ pretium me facturum cenſui, ſi hic tranſcriberem. Eſt autem talis. f

f Apud Brandaon in Monarch. Luſitana.

7. *Gregorius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, chariſſimæ in Chriſto filiæ, Reginæ Dominæ Taraſiæ, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.*

Lætantes ſuſcipimus, & venerabiliter approbamus, quæcunque per inſpirationem ſancti Spiritus in Sanctæ Religionis augmentum prouenire conſpicimus. Quapropter eiſdem, in quantum poſſumus, & debemus, libenter Apoſtolicæ authoritatis robur adiicimus. Inde eſt, quod cum ex parte tua nobis fuiſſet expoſitum, dilectum nobis in Chriſto filium claræ memoriæ A. Legionenſem Regem illuſtrem, donationem Villæ bonæ tibi, cum habitum Ciſtercienſis ordinis coram venerabili fratre noſtro Epiſcopo Sabinenſi, Apoſtolicæ ſedis legato, ſuſcepiſti, ad fundandum in eadem villa cœnobium ordinis Ciſtercienſis, de Epiſcopi Diœceſani conſenſu, tibi feciſſe; in ea nimirum parte, in qua idem Epiſcopus iam antea, quædam altaria conſecrauerat. Nos deuotionis tuæ precibus clementer inclinati, prædictam donationem Apoſtolica authoritate confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Datum Laterani VII. Kalendas Ianuarij, Pontificatus noſtri anno quinto. Hactenus litteræ quæ cuncta complectuntur, & cunctis fidem faciunt indubitatam.

8. Cæterum, quod ad rationem temporis attinet, Taraſiæ Monachatum incidiſſe in hunc annum aut ad ſummum in initium anni ſequentis, duo mihi argumenta plane confirmant; vtrumque ſumptum ex litteris Gregorij, vtrunque manifeſtum: alterum, quod Ciſtercij habitum induit præſente Ioanne Cardinali Sabinienſi, cum ageret legatum in Hiſpania, quod in hunc ipſum annum incidiſſe, compertum eſt: alterum, quod viuente Rege Alfonſo, à quo id munus acceperis, cuius Gregorius confirmat donationem: & tamen Regem obiiſſe anno ſequenti, & ex litteris conſtat, & litteræ ipſæ Gregorij oſtendunt palam. Vnde vlterius manifeſtum fit, Taraſiam Reginam, non breui tempore, vt Brito, g & alij putant, ſed longo ſatis vltra viginti annos vixiſſe ſub Ciſtercij diſciplina; idque præter eos quos in ſæculari habitu apud Lourbanum inter Moniales vixerat, quippe quæ non deceſſit ante annum M. CC. LVI. ſupra dicebamus, & ſuo loco apertius oſtendemus. Qualiter autem intra hoc annorum ſpatium, aliquæ ab ipſa factæ donationes, ipſis etiam productis inſtrumentis, commemorentur, duplici via factum ſaluari poteſt, vel ſi ex diſpenſatione ſummi Pontificis, quod vult Brandaonius, h vel ſi delata ad tempus profeſſione, ob maius bonum publicum, quod à Sancta Heduuigi videmus factum, & non incongrue de Taraſia præſumi poteſt.

g in Chron. lib.

h vbi ſup.

Non mihi conſtat conſtructumne cœnobium in Villa bona, vt voluiſſet Alfonſus, an prætermiſſum? aut ſi conſtructum, quod, aut quale fuerit? Neque enim Brandaonius, qui litteras Gregorij ſolus adducit de eo aliquid, neque apud alium potui inuenire. Certe in Catalogis, aut lineis Eccleſiarum, Villæ nouæ, & Villæ longæ plures: Villa bona, vna tantum; eaque in lingua Occitana, Carcaſonenſis Diœceſis, filia Boni-fontis, quæ Luſitanæ, aut Legionenſi domui, inſeruiente Taraſiæ, aut ob illius memoriam ædificandæ, nulla poſſunt ratione conuenire. Sic neque facile auſim diffinire, an Rex Alfonſus ad Lourbanum venerit, ſacris Taraſiæ nuptiis affuturus. Nam quod donatio, tunc illi ab ipſo facta, quam memorat Gregorius, confirmatque; id non obſcure videtur indicare; quamuis nec negem per procuratorem potuiſſe fieri, aut inſtrumento tranſmiſſo donationis, quod eo tempore, veluti ſponſalitium munus exhiberetur. Certe, ſi præſens Monachatui Taraſiæ fuit, ſtatim deceſſurus (vt & nos anno ſequenti memorabimus) diuina prouidentia effectum videtur, vt quàm inſanus præ amoris magnitudine quondam Deo prætulerit, tunc ſui compos, Deo libens offerret; atque ex oblatione deuota facta, atque acceptata à Chriſto, velut in ſignum remiſſæ prioris culpæ cum Euangelico ſene clamare poſſet. i *Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecundum verbum tuum in pace.* Sed de his ſatis, ſuperque à nobis dictum. Reliqua, quæ Taraſiæ acta concernunt, ſuis locis ex more prodenda erunt. Nunc ad alia huius anni tranſeamus. 9.

i Luc. 2.

1. Beatæ Eliſabethæ Houenenſis Acta deperdita. 2. Quo tempore, quantumque præfulſerit? 3. Defunctus quidam glorioſus ei apparet. 4. Quis ille? Et quid de Beato Hermano, ſeu Ioſepho. 5. Mors Sanctæ imminens. 6. Reuelatio ipſam præcedens. 7. Glorioſus obitus, 8. & notata quædam de Sancta Virgine. 9. Adam Morinorum Epiſcopus, infulis abdicatis, Monachum induit. 10. Acta eius, 11. & quem, ac quando habuerit ſucceſſorem?

CAPVT QVINTVM.

1. INGENTEM nobis dolorem per hoc tempus excitat Beata Virgo Eliſabetha Monialis (a lib. 5. c. 45.) in Houenes, dubium an ea, quam memorat Cæſarius [a] in ſuis Dialogis, de qua nos etiam ſupra: cuius vitam, refertam multis prodigiis, à Beato Hermano Præmonſtratenſi, ad (b Id. 2. Apr.) longum ſcriptam, & ab Abbate Heiſtelbendenſis domus, vt coniectatur Surius, [b] in qua idem Hermanus habitabat, ad compendium redactam, iniuria temporum, aut incuria hominum amiſſam, lugere licet, non licet reuocare! Colligam tamen quæ ſuperauerunt eius fragmenta in vita ipſius Hermani, ſiue Ioſephi (nam vtrumque illi nomen) cui adeo chara, & familiaris fuit; adeo in cunctis cœleſtis gratiæ donis conſors, & particeps, vt neutrius ſine alio acta, aut ſcribi potuerint, aut ad nos peruenire, aut conſeruari. Porro ex Beati Hermani actis, vitaque, quam ab eodem Heiſtelbendenſi Abbate ſcriptam, qui Eliſabethæ vitam compilauit, volgauit Surius floruiſſe Eliſabetham per hoc tempus, nec longe ab eo obiiſſe, facile conſtat. Siquidem obiit ante ipſum Sanctum Hermanum, quod etiam illi fuiſſe præoſtenſum, dicam ſtatim: tanto autem tempore anteiuit illius obitum, vt ipſæ Sanctæ vitam poſſet ſcribere, nec breuem, & ſuccinctam, ſed longam nimis & quæ adeo eguerit breuiari: Hermanum autem ad ſuperos tranſiiſſe in eodem Houenenſi Monaſterio, anno M. CC. XXXIII. menſe Aprili, ſuo loco nos etiam demonſtrabimus.

2. Ergo, quo tempore Ioſeph, ſiue Hermanus, in Heiſtelbendia, in Houenes florebat Eliſabetha, quam ſui ſæculi lumen author appellat, qui vtriuſque vitam, aut ſcripſit, aut (c cap. 35.) compilauit. *Fuit, ait, in Monaſterio; nobis vicino, Virgo Sancta ordinis Ciſtercienſis, lumen, & decor noſtri temporis, cuius teſtimonium tanto plus apud me ponderis habet, quanto eam familiarius noui; nec de illo quiſquam ambiget, qui legerit vitam eius Virginis, primo quidem à noſtro Ioſepho conſcriptam, ſed poſtea à me redactam in compendium, ne quis eius prolixitatem forſitan faſtidiret.* Hactenus author vitæ Sancti Ioſephi, qui etiam prodit, eundem Sanctum Virum in Houenes vixiſſe per tempus aliquod, incertum qua occaſione? nam puer adhuc Præmonſtrati habitum induit. Porro quanta inter hunc vtrumque Sanctum neceſſitudo fuerit, quanta cura de Hermano Eliſabethæ, quanta de vtroque Deo, ſequens viſio declarat, quam idem, qui ſupra, author, ita (d ibidem.) ſubiungit. [d]

3. *Obiit aliquando apud nos Eccleſia noſtra ſimplex frater, ſacerdotio initiatus, bonum habens à fratribus teſtimonium. Pro cuius anima hæc Virgo Domino multas obtulit preces, petiitque ſibi certè reuelari quo ſtatu res eius eſſent. Poſt aliquos dies apparuit oranti ille defunctus, & de ſua ſalute certiorem eam reddidit. Ait autem Virgo ad illum: Ore, dicas mihi, cuius apud Deum meriti eſt Ioſeph? Reſpondit ille: Ob virtutes eximias, magni Ioſeph eſt meriti. Scire enim debes, illum humilitate, patientia, charitate, & obedientia, omnes antecellere. Id cum poſtea indicatum eſſet Ioſepho, vt ego ab eius ore accepi, ita, ait Hactenus quidem reuelationibus Eliſabeth (ſic enim vocabatur Virgo) fidem adhibui, at nunc timere compellor, eam eſſe receptam, cui talia de omnium mortalium nouiſſimo, prorſuſque inutili; & qui panem, quo veſcitur, dignus non ſit, reuelata ſint. Huiuſmodi verbis ſe ipſum deſpicere, & apud nos, quod erat, diſſimulare ſolebat, ne præclare de illo ſentiretur, hominum laudes deuitare volens.* Hactenus ibi de vtroque ſancto, quod vtrumque commendet, Ioſephum, cuius laudes prædicantur, Eliſabetham, quæ eligitur à Deo, vt illis fidem faciat; cuius authoritati ſolus ipſe Ioſephus, in hoc non deferat, in aliis ſemper fidat; cæteri in omnibus fidele teſtimonium, & deuote ſuſcipiant, & venerentur.

4. In libello aureo, quem de eiuſdem Sancti Viri Ioſephi vita, anno proximo M. DC. XXXIX Reuerendus Pater Magiſter, Ioannes Gomez de Caſa ſola, Hiſpane vulgauit, defunctus, non Canonicus, ſed Monachus, neque Præmonſtratenſis, ſed Ciſtercienſis fuiſſe commemoratur. *Euenit,* (e cap. 9.) *inquit,* [e] *mors cuiuſdam Sancti Monachi Ciſtercienſis, quem Sancta Virgo plurimi faciebat, &c.* Et Paulo inferius. *Poſt dies aliquos precibus inſumptos, atque noctes inſomnes dum eidem inſtaret petitioni (ſcilicet, vt eius ſibi ſtatus reuelaretur) meruit videre eundem Sanctum Monachum in magna gloria fulgidum, &c.* quod vt non dubito hauſtum ex antiquis (aliàs nequaquam prodendum à tali viro) ſic à quo hauſerit, hactenus non vidi. Probabile, duplicatam viſionem defuncti duplicis: nec minus duplicatum teſtimonium de laudibus Ioſephi vt in ore duorum ſtaret verbum apud fœminam Sanctam, cuius mox teſtimonio quantumuis ſimplici, cuncti mortales crederent, neque vllum aliud conteſte deſiderarent.

5. Appropinquabat tempus glorioſi obitus vtriuſque ſerui Dei, Eliſabethæ nimirum, atque Hermani, quos ſe in vita mutuo diligentes, ne in morte quidem voluit Deus ſepa-

rare

rare. Sed præceſſura erat Elizabetha, vt quæ Ioſephum, dum vixit, coadiutorem, & promotorem Spiritus habuerat, poſt mortem etiam haberet laudatorem, & fide dignum teſtem, qui multo plura ſcite de Sancta poſſet, ob continuam enim ea neceſſitudinem; & ea, quæ ſcriberet, credibiliora redderet, ob compertam ſcribentis Sanctitatem. Non tulit Deus, dilectam ſibi ſponſam aliquid ignorare de his, quæ ſe, aut Ioſephum concernebant. Quin potius Angelum ad eam de cælo miſit (niſi ei cohabitare continuo malis, quod verba magis indicant) per quem ipſa de cunctis, & Ioſephus per ipſam inſtruerentur. Verum quàm illi familiaria Angelus? quàm non ignotus veneri? quæ cum eo colloquia, quam ſideret, quam non fruſtra miſcuerit? demum, quæ illi pro Ioſepho ſolicitudo, quodque Angeli de ipſo teſtimonium? ipſis eiſdem actorum eius verbis, quandiu propria perierunt, quia nulla alia aptiora, promere libet. Ergo, qui vitam Beati Hermani ſcripſit Heiſtelbendenſis Abbas, hanc ſecundam viſionem ita deſcribit. f

f ubi ſup.

6. *Aliam quoque viſionem eadem Virgo de Ioſeph habuit, quam illa ſuo mihi ore narrauit. Cum appropinquaret tempus reſolutionis eius, mihi ſane lamentabile, vt quem illa precibus, & lachrymis ſuis ab omni aduerſitate protegere, & in rebus dubiis certum efficere conſueuerat, Angelus Domini ait ad eam: Prapara te, breui enim itura es. Sciens illa, quid diceret, quippe qua ea cauſa Dominum multo tempore ſumma inſtantia eſſet deprecata. & quando, inquit, itura ſum? Illo reſpondente, quod admodum breui ſubiecit Virgo. Ita ne prior ego deceſſura ſum, quam Ioſeph? Reſpondit Angelus. Tu quidem illum antecedes, ſed ille non multo poſt te ſequetur Tum illa: Dic mihi, inquit, quis vir eſt iſte Ioſeph? Reſpondit Angelus: Magnus plane eſt, & cui in Eccleſia Eiſtelbendenſi nullus par ſit. Illa commemorante fratres bona exiſtimationis, qui tunc erant apud Eiſtelbendenſes, ſciſcitanteque, num illos omnes excelleret Ioſeph? Dixit Angelus. Hi quidem admodum boni ſunt, ſed nihil ad Ioſeph. Et quadam vocis contentione, & ſeueritate vtens ſubiecit: Nemo par eſt Ioſeph. Scias enim certiſſime, Ioſeph caſtitate, & puritate animi, & corporis, humilitate perfecta, charitate ſumma, & patientia longanimitate præcellere vniuerſos. multaque alia de eius virtutibus adiecit* Hactenus Abbas Heiſtelbendenſis de hac viſione.

7. Periiſſe acta Virginis Glorioſæ in cauſa eſt; vt nihil prorſus de illa ad nos perueneri, niſi concernens Ioſephum, ſiue Hermanum. Cæterum ex eiuſdem Hermani vita compertum eſt, tam ipſum, quam illius Abbatem, qui vitam eius ſcripſit, affuiſſe in extremis Elizabethæ, atque hunc vltimum extremam vnctionem, ipſo Ioſeph præſente, miniſtraſſe. Demum quanto cum gaudio ipſa ubierit, & quam non deſeruerit, vel in morte, piam pro Sancto viro ſolicitudinem: ſic enim idem Author pergit ſcribere. g *Cum autem extremam vnctionem famula Dei, præſente Ioſeph, mæſtiſſimus adhibuiſſem, omnibus ſemotis, mihi ſoli dixit: Iam non multa deinceps tecum loquar: ſcio enim certiſſime impletum iri, quod à Domino per Angelum didici, & ardenter concupiui. Itaque ſub his extremis colloquiis noſtris Ioſeph tua*

g ubi ſupra.

charitati commendo, teque commoneo diligenter, vt modis omnibus caueas, illum vnquam, vel verbo, vel facto perturbare. Infirmitati corporis eius humaniter ſubueni, & quibus poteſt modis ei opitulari, id pro compertiſſimo habens, quod nemo illum impunè exacerbauit etiam in hac vita, vt nihil dicam de futura, vbi pœnas dabit ſempiternas, niſi egerit pœnitentiam Nam & me ipſam ſentio hic diutius torqueri, quod aliquoties turbauerim eum. Ita Author ille. Ex quibus, vt id etiam obiter notem non immeritò coniectatur Laurentius Surius, eumdem eſſe Abbatem Heiſtelbendenſem: quippe cui Sancta Virgo Eliſabetha commendauit Ioſephum, tamquam patri, & prælato, qui ſolus eius curam, vt ab ea rogabatur gerere poſſet.

Hactenus nota nobis de Sancta Virgine. nam reliqua perierunt, cum eius Actis. Chryſoſtomus Henriquez eam commemorans ad quintam decimam diem menſis Octobris, nominat Abbatiſſam, atque anno M. CC. XLI. obiiſſe ait. Quorum primum ſuſpectum mihi eſt: ſecundum manifeſtè falſum conuincitur. Certe in hiſtoria Ioſeph, vbi de ipſa, nulla Abbatialis curæ mentio fit, quæ ſi illa iniuncta, vix ab authore omiſſam, credere licet. Quod attinet ad annum mortis, conſtat. M. CC. XXXIII. anteceſſiſſe. Quippe in quo Hermanus obiit, quem Sanctæ Virgini aliquanto tempore ſuperuixiſſe, tum ex vita illius, quam ſcripſit, cum iam defuncta eſſet, tùm ex Angeli ad eum reuelatione, de vtriuſque morte facta, nequaquam poteſt in dubium reuocari. 8.

Hoc ipſo anno inſignis pietate, doctrinaque, atque prudentia, & authoritate præcipuus vel inter paucos, Adam, Morinorum Epiſcopus, cum annos X. VI. Eccleſiæ ſuæ præfuiſſet magna cum laude, tandem abdicata paſtorali cura, in Claravalle Monachus factus eſt, ſub Abbatis Rodulphi diſciplina. Hæc illi à multis annis mutatio vitæ extiterat in votis, ex quo funus Mathildis, Elſatij coniugis, Alfonſi primi Luſitani Regis filiæ, ipſius iuſſu deduxit in Claram-Vallem. Porro de hac Adami abdicatione, ita Meyerus. h *Anno M. CC. XX.IX. Adam. Morinorum Epiſcopus, vir omni vita laudabilis, confectus iam ætate, præſulatu ſe abdicauit, profeſſuſq; eſt Monaſticen in Clara-Valle, ſubeunte in locum eius Petro Archidiacono Flandriæ.* Ita Meyerus. Ferreolus Locrius, diem etiam deſignat, quo vale dicens clero, populoque inſulis renunciauit. Sic enim ait. i *Anno M. CC. XXIX. Adamus, Morinorum Epiſcopus, poſtridie Feſti Paſchalis Clero, & Populo valedicens, relicto Epiſcopatu in Clara valle fit Monachus.* 9.

h Ann. lib. 8.

i in Chron. Belg. ad hunc ann.

Hic *anno M. CC. XIII. (ait Meyerus) defuncto Ioanne, Morinorum Epiſcopo, in locum eius ſubrogatus eſt, ex Archidiacono Pariſienſi, præſul laudatus atque ſanctitatis opinione conſpicuus.* Quamdiu eam Eccleſiam adminiſtrauit, nihil in Belgio magnum ſine ipſo, cunctis ſimul amando, & reuerendo, anno M. CC. XVII. vnà cum Tornacenſi, & Cameracenſi Epiſcopis, liberationi Ferdinandi Comitis, à Ioanna Coniuge præfectus, multum pro ea laborauit apud Honorium. Anno M. CC. XVIII. Matthilde Comitiſſa vita functa, vnicus teſtamenti eius executor ingentem ſacris ædibus, egeniſque diſtribuit ſummam, & corpus eius deduxit ad Claram-vallem, cum corpore mariti ſepeliendum. Anno M. CC. XXI. corpus D. Oſuvaldi Regis, corpuſque Idabergæ Virginis 10.

l ubi ſupra.

filiæ

filiæ (vti accepi, ait Meyerus) Pipini quondam Regis, in Cœnobio D. VVinori tráſtulit, præſente eadem Ioanna Comitiſſa cum multis prælaris, & Cleri, & populi numeroſa congregatione. Hæc & alia Meyerus de illo refert, quæ viri ardorem indicant, & qua opinione apud omnes pollebat.

11. Facit & ad ipſius non parum laudem, qui primus, ipſi renuncianti ſuffectus eſt, Petrus de Collemedio, inſignis Sanctitatis, & gloriæ vir, qui & ipſe renunciauit multis Eccleſiis, cum tamen poſtmodum ad Cardinalitiam dignitatem inuitos licet, tandem promotus fuerit: & eo recuſante Pontificatum, Eccleſia eadem vacans per annum integrum, quaſi quicunque Petro inferior eſſet, cenſeretur indignus, qui Adamo ſuccederet, & vix, qui vacuum eius æqualiter repleret, inueniretur. Certe Ferreolus[m] hæc omnia ita deſcribit. *Poſt eius, id eſt Adami obitum (corrige abdicationem) Canonici Merinenſes Petro à Collemedio Italo, natione Campano, collega ſuo apud Toloſam, contra Albigenſem authoritate Apoſtolica occupato, Epiſcopatum, miſſis legatis, detulerunt. Sed Petrus qui Turonenſem Metropolim, & alias ſedes Cathedrales recuſarat, Morinenſi itidem reiecta, Præpoſitus Eccleſiæ Sancti Audomari fieri maluit; ad quam dignitatem eius loci Canonici, ipſum pariter euocabant. Morinenſes itaque Petrum Doiyſium, Flandriæ Archidiaconum, ſibi Epiſcopum elegerunt, poſtquam ſedes anno integro vacaſſet. Sed enim, vt virtus æternum latere non poteſt, Innocentius IV. Pont. Max. (ſedere cœpit anno M. CC. XLIV.) Petrum à Collemedio, in Concilio Lugdunenſi anno M. CC. XLV. Cardinalium Collegio aggregauit.* Hactenus ille; quæ nos occaſione Adami, & Monachatus eius, recenſuimus. Reliqua eius, ac tandem Sanctam mortem, ac ſepulturam in Clara-valle ſuis locis reddemus pro more noſtro.

m Ad hunc annum.

---

1. B. Simonis Alnenſis Conuerſi obitus. 2. Antea, nec ſemel à parricidis imminens, ſed Sancto liberato per Dei gratiam. 3. An Romam, ad Honorium Papam venerit; 4. & quid tunc illi cum quodam Cardinali? 5. Illuſtratus intellectus eius diuinitus, 6. & reuelata mors. 7. Timor, & conſolatio de Cœlo veniens. 8. Glorioſus obitus; 9. viſiones, & ſepultura. 10. Miracula: 11. Memoria Sanctitatis, & quædam dubia. 12. Atque obiter de ætate hominis dictum.

CAPVT SEXTVM.

1. INcidit in hunc annum Sancta dormitio Beati Simonis Conuerſi in Domo Alnæ, quem dudum cunctis gratiæ donis clarum, ſed prophetiæ præcipue, admirabantur homines, pauebant dæmones, deſiderabant Angeli, & longa iam ætate, & morbis fractum, in cælis coronandum præſtolabantur. Imminentem iam antea ſibi mortem, idque non ſemel, qua occaſione incurrerat, euaſerat: quippe cum odia multorum conſciuiſſet, ob peccata detecta, quæ ſingula in aliis, non ſecus atque propria, intuebatur; eadem ipſa, quam concepiſſent animo detectæ vindictæ, deterrebat eoſdem, nec ſolum aſſumenda retardabat, ſed conuertebat. Vir quidam, Senatoria toga præfulgens, ſed intus vlceratam conſcientiam habens, ignominioſo crimine, in quo notitia culpæ pro pœna foret; cum ſe à Simone comprehenſum ſciret, & prodendum timeret, proprij facti pudore veluti oppreſſus, nec confuſionem ſuſtinens, quam ſi detegeretur paſſurus foret; primum ſe ipſum: mox, cum id graue nimis appareret, Simonem occidere, & cauſâ ſui timoris de medio tollere, diabolo ſuggerente, deliberauerat. Ergo cum Parricidio conſeoſiſſet, vocari virum iubet. Ille ad quid vocaretur, non ignarus, nec tamen [illegible]o timens ad eum vadit. Senator de cubiculo, [illegible] cubiculum hominem Dei ducit in ſecretiori loco ſacrificandum: & iam iamque interiora domus peruaſerant; cum ecce, trepidante lupo, quamuis feroci, atque irrogandam mortem multo magis, quam agno ſubeundam formidante, & quid, ait Simon, nunquam facis, quæ facere deliberas? plus tibi ineſt audaciæ, quam fortitudinis: heri occidere te deliberaſti, nec occidiſti. Hodie me hoc, vt occideres vocas; & non occidis, aut quod facturus es, citius exequere; aut deſine concipere flagitia, quæ non audes perpetrare. Tum vero procidens ad illius pedes ſenator, & iam non ad perniciem confiſus, ſed ad ſalutem. Peccaui inquit, in Deum & in te. Sed ſpero tuis precibus futurum, vt non ſolum ab hac liberer culpa: ſed ab illis, quas timui detegendas. Simile quid cum aliis ei contigerat; & quos non per priorum delictorum commonitiones reuocare potuiſſet, ſubſequentium conſcientia reuocabat.

Verũ ſignis induratos adeo eſſet, vt neq; per hęc media compeſceretur, non deerant miracula, quæ virũ Dei imminenti morti eriperent, homicidas ab ipſa reuocarent. Reprehẽderat, aſperius quẽdã militẽ de grauib. peccatis, haud dubiũ quin quæ prius animaduerſa cũ omni lenitate, non emendauerat: ille, quæ deprauatorũ hominũ conditio eſt medicinã conuertens in venenum; ex correctione truculentior factus, audaciorq; hominẽ interficere, atq; iniuriã, vt ipſe arbitrabatur, ab eo ſibi irrogatã certus conſilij propoſuit vindicare: Simonẽ adit, ſermones cũ eo miſcet, & Abel iuſtũ, nouus alter Cain in agrũ ducit, victimã immolandã manu ſacrilega. Non ignorabat Sanctus, quo duceretur, ſed nihil ideo timens. Agnus lupo, veluti poſſeſſori coãbulabat. Vẽtũ erat ad interiora nemoris, locũ aptũ flagitio; cũ ecce miles deſcendere Simonẽ ab equo iubet. Ille nullas ſubiungens mãdato moras; & pro ſe quidẽ hilaris; ſed pro milite mærens, quẽ præuidebat nullis ſuis monitis à ſacrilegio concepto deſtiturũ: genib. humi flexis, protenſis manib. atq; oculis cælũ intuentib., quod tarũ inter arborũ frondes, conſpiciebatur: En, ait, guttur meũ, percute, feri; nec te mei miſereat, ſi nõ tui, & iã iã gladiũ miles exeruerat, quo iugulũ Simonis hauriret auide, cũ (mirũ dictu) ſtetit immotũ brachiũ, ac ſi eſſet lapideũ, atq; capulo gladij defixa manus tenere potuit, nõ potuit ſubleuare, ſenſit diuinam virtutẽ in ſe miles, ſenſit Simonis merita, atq; ex his efficaciter cõpunctus, quẽ mouere nequibat, proiiciẽs gladiũ, ad pedes eius procidit, nõ vltra ad vomitũ canis rediturus. Ferũ ab es die ad Deũ cõuerſũ, in vera pœnitẽtia atq; Simonis familiaritate vſq; ad exitũ vitę permãſiſſe. 2.

3. Romã adiiſſe venerabilẽ Simonẽ non ſolũ ſub Innocentio, ſed ſub Honorio Papa, inde coniector, quod creati à Pontifice dicuntur in eius vita, qui eũ ſecũ adduxerant, Abbates, Conradus, & Gualterus, Pontigniaci hic, ille Ciſtercij, alter

Sacræ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, alter Epiſcopus ſedis Carnotenſis, & tamen conſtat Conradum, Gualterumque creatos ab Honorio, biennio vt minimum à Concilio Lateranenſi. Porrò tunc etiam Pontificem voluiſſe Simonem ipſum Presbyterum efficere, quod ipſe recuſauerit, eadem eius Acta memoriæ produnt.[a] *Vnde, inquiunt, Pontifex voluit eum ordinare Sacerdotem, vt poſſet abſoluere eos, quorum animas, diuinitus nouerat criminibus irretitas.* Quod cum non acceptaret, ſaltem conceſſit. *Vt ab omni peccato, quod ei Dominus reuelaret, à quocumque vellet Sacerdote pœnitentes abſolui faceret.* Hactenus ibi. Atque hac poteſtate fruitus eſt, (dubium à quo conceſſa) quandiu vixit.

4. In hoc itinere, vt coniector, *cum eſſet Romæ (ait Author vitæ ipſius) Cardinalem quemdam admonuit ſuper diſſolutione duorum nepotum, quos valde diligebat, quippe ætate, & potentia laſcinientes, quod ſæpe contingit, de donis Dei impugnabant donatorem. Tum iſte de ſalute eorum anxius, rogauit Simonem, vt Dominum pro vtroque deprecaretur.* Ad quem vir Dei; & orabo, & exaudiar, vt confido: & alloquar vtrumque, moneboque: ſed iunior, auditis ſermonibus meis, illicò conuertetur & reſipiſcet: alter per aliquod tempus repugnabit: ſed & ipſe ætate tandem ad ſe redibit. Credidit Cardinalis verbis Sancti, & ſicut credidit, ita expertus eſt. Vterque nepos acquieuit Simonis monitis, vterque reſipuit; & quamuis à iuniore præuentus eſt, vterque tamen ſe genitum ab eo per orationes, & conſilia ſalutaria incunctanter confeſſi, appellabant parentem, & quamdiu vixit affectu filiali venerabantur. Crediderim tunc etiam prædixiſſe ingentem turbationem, Eccleſiæ Dei imminentem à Friderico; quam per lunam apprehenſam humana manu, atque ita comprehenſam, vt niſi ex duabus extremitatibus, lucem nequaquam dare permitteretur diuinitus ſibi præoſtendi, ſignificauit. Atque hæc quidem prætermiſſa hactenus nobis, quod proprium eorum tempus ignoraremus, hic ſaltem, ante fœlicem illius obitum, non immeritò cenſui præmittenda.

5. Cæterum quoniam diximus Honorium voluiſſe virum initiari ſacris Ordinibus, ne id alicui temere videatur tentatum à Pontifice, in homine idiota, & qui nullas omnino litteras[a] ſciret: profectam adhuc excellens gratiæ donum, quo ab anno M CCI. hoc eſt XXVIII ante mortem, claruiſſe commemoratur. Nam quotieſcumque de Arcanis fidei noſtræ, ſeu quauis alia graui difficultate, ſermo inciderat. *Confeſſus eſt (inquiunt, Acta Sancti Viri) aliquibus familiaribus ſuis, adeò ſe illuſtratum cæleſti lumine, atque dono ſapientiæ, & intellectus, vt per viginti, & octo annorum ſpatium, quamcumque ſibi propoſitam quæſtionem faciliime diſſolueret, atque abdita etiam myſteriorum, ſine difficultate penetraret.* Hinc cum Pariſiis aliquando perueniſſet, atque in ſcholis, inter earum Magiſtros, moraretur, audiens illos. & interrogans eos de Sacro Sancto Myſterio Trinitatis: ab eiſdem Magiſtris, ſuper temeritate ſua, vt illis videbatur, correctus ſæuerius, quod homo illitteratus alta ſaperet, & ſuper ſe in mirabilibus ambularet: humiliter, ſed fidenter, reſpondit, dicens: ſolutionem difficillimæ quæſtionis, de qua vobis eſt ſermo, viri grauiſſimi, inuenietis in tali codice Auguſtini, in quem, quia hactenus nullus veſtrum incidit, difficile ab ea vos expediris. Illi primum ſpernentes, mox dubitantes, ad vltimum curioſi indagatores, quæſierunt locum citatum à Simone, inter opera Sancti: & adeo exactum illum inuenerunt, pro quæſtione propoſita, vt virum Dei illuminatum deſuper dubitare nequirent; ex tunc ipſum conſulerent, atque omnia, & ſingula reſponſa eius, & verba, tamquam oracula, ad eos de cælo miſſa, venerarentur. Idem contigit cuidam Sacerdoti, cum ad eum tentandum acceſſiſſet. Nam prius quam verbum aliquod proponeret; hæc, & hæc, ait Simon, quærere venis: hæc, & hæc cogitaſti: atque vtriuſq; adeo ſptû reſponſum dedit, vt Sacerdos compunctus, ſtatim Monachû indueret in Alna, & anno probationis exacto profiteretur.

Erat Simoni ad hoc tempus prouecta ætas, & diuturni labores, corpus alias inualidum etiam ſupra ætatem extenuauerant. Quippe biduanniis, triduanniſque ieiuniis maceratum frequenter, ſæpe & ſeptem dialibus; cum nihil penitus per integram hebdomadam, ſiue cibi, ſeu potus deguſtaret, præter continua opera, & labores, quibus occupabatur; duabus ferreis loricis, cum ſanus eſſet, comprimebat continuò, ex quibus alterã adhærentem carni, vel ſi grauiſſima arctaretur infirmitate, ad tempus deponere, velut piaculû ingens reputabat. Ergo cum iam defectus viribus corporis, diſſolui tandem, & cum Chriſto eſſe deſideraret; quadam nocte, ſub initium præſentis anni, ab oratione quieſcens, paululum ſoporatus, vidit, & ecce lectus in quo iacebat à quatuor viris, aſpectu venerandis, ſubleuatus in aëra, quaſi ad cælos deferri cõſpiciebatur. Tum vero ipſe à ſomno illo euigilans, atque interpretationem eius ſine vlla hæſitatione coniectans, ſtatim cognouit diſſolutionem ſui corporis imminere: & deſignato loco ſepulturæ, quem ſibi prælegerat, ſiue in quo ſepeliendum forte præuiderat, fratribus indicauit, ſe iam diſſolui. Ferunt ex tunc frequentes in illo loco orationes Simonis, intempeſta etiam nocte, & cælo nunc pluuioſo, nunc fulminante: cumque interrogaretur, cur id faceret? inſtare ſibi mortem, reſpondiſſe; & illum locum excepturum corpus exanime. 6.

Inter hæc de diuina miſericordia, multa fiducia viro; ſed multus de diuina iuſtitia timor; & qui ſe peccatorem reputabat, vel inter paucos iratum ſibi Deum pertimeſcens, ob eadem peccata, nihil aliud quã veniam poſtulabat. Aliis pro meritis, reddenda fore præmia; ſed quid aliud quã pœna manere poſſit? ſed neque hanc deprecari: luat quæcumq; in Deum deliquiſſet! atque ô vtinam luat, ita vt diluat offenſam ſolam in dolore ſibi, pro qua, quando potuiſſet ſatisfacere? eſſe rebus creatis modum, & terminos; eſſe & actionibus. Quod ſi infinitum adæquari finito nequit, quando eius opera, offenſas adæquabunt? Hoc & ſimilia in pectore voluebat inter lachrymas cordis, ſingultuſq; cum ecce ad eum vox de cælo dicens. *Si putas tibi peccata remittenda pro tuis meritis, quid ſanguis Chriſti effuſus orbi proderit? ſcias itaq, expiata illa condigne Sanguine Chriſti fuſo. Tũ tuis meritis repoſitã coronam, à qua nõ vnquam poſſis defraudari.* Nec voce miles Chriſti confortatus neque vltra dubitans, gaudium in morte, requiem in ſepulchro, in vltimo iudicio miſericordiam, & æternam in cælis beatitudinem, per Chriſti merita, cum fiducia præſtolabatur. 7.

Menſe Octobri, decliuante iam autumno, cum in vinculo quodam, iuxta Malbodium, pro ſuæ domus negotiis demoraretur, in morbum incidit; atque eo paulatim ingrauaſcente, cum 8.

ſibi

ſibi inſtare mortem, non dubitaret, deportari ſe in Alnam petiit, obtinuitque, in proprio nidulo fœlia moriturus. Viſiones præcedentes ipſius tranſitum, & eundem ſequutæ, Fratres contriſtauerunt, & conſolarunt. Vix Simon ad Conuentũ deductus erat, cum quidam Monachus, ipſi familiaris, vidit in ſomnis duos egregios iuuenes in Cœmeterio fodientes in illa parte loci, quam ſuo ipſe ſepulchro deſtinauerat: vidit, & lucem ſplendidam, quæ locum ipſum, atque aërem ambiẽtem illuminabat. Non tamen intellexit quid portenderet, donec ſe quotidie, cum Corpus Chriſti, ad infirmum deferretur, recordatus viſionis, compertum habuit, migraturum Simonem, cuius animam Angeli ſuſciperent, cuius corpori ſepulchrum præpararent. Hinc clamor Monachorum, luctuſque, quod Simonem amitterent; per quem tot, tantaque in dies à Deo beneficia conſequerentur. Ille præcipuè, qui viderat viſionem, lugebat amicum, & de propria iactura, quam faciebat; nec inſtanti eius gloria, nec potentiori apud Deum intercesſione, conſolabatur.

9. Munitus Sanctis Eccleſiæ Sacramentis, & ſui Abbatis accepta benedictione, tum & Fratribus cunctis valedicens, ac ſe pro eis, ad Deum interceſſurum promittens ſingulis; demum ſeipſum Saluatori ſuo commendans, ſexta die Nouembris tradidit ſpiritum ab Angelis ad cœlos deducendum. Porrò cum Monachi omnes, & conuerſi amatiſſime flerent in eius obitu; ſed inter alios, & præ aliis Monachis, ille, cui fuerat ſepulchrum præoſtenſum, idemmet Sanctus in magna gloria apparens, abſtinere à fletu, ac certo ſcire, ſe Deo conregnare, ſerenus iuſſit, & *O! quam non ſunt huius ſæculi labores, paſſioneſque condigna ad gloriam, quæ in præſenti fruor, & quæ in vobis, ô fily, reuelabitur, dummodo in Dei, & Virginis amore; atque Ordinis obſeruantia perſeueretis.* Dixit, & cætui Sanctorum benedicens, vidente illo ſuo familiari, eleuatus eſt, quoad à propria ipſius claritate, ab oculis illius ſuſciperetur. Corpus Sancti Sepulturæ mandatum eſt, in ipſo eodem loco, quem præſignauerat; quod auctor vitæ eius teſtatum habet. Vtrum autem is eſſet idem ipſe, in quo Wericus Prior, Nouitiuſque, vterque Sanctitatis fama clarus, de quibus ſupra diximus, iacebant: an poſtea crebreſcentibus miraculis ad eorum ſepulchrum tranſlatum ſit? non de facili auſim determinare. Sanè Molanus, in ſuis Sanctorum Belgij natalitiis, dum virum memorat[c] *Conditum, ait, cum corporibus duorum Monachorum, quorum vnus fuit Nouitius, alter VVerricus Prior, in Altari, ad ingreſſum Eccleſiæ.* Hactenus ille. Sanè quam ſibi ſignauit, ſepulturam, in medio Cœmeterio, & cui, niſi ſubdito adeſſe non poſſet, locatum eſſe, quæ ſupra diximus, videntur inſinuare. Vt credi liceat, inde poſt tranſlatum, & ſub altari ad ingreſſum Eccleſiæ poſitum, in ſignum excellentis Sanctitatis, atque excipiendæ fidelium venerationi.

c Febr. 24.

10. Glorioſum tranſitum, miracula glorioſa ſequuta ſunt, ex quibus vnum, aut aliud prodere libet. Erat in Pago ditionis Brabantiæ vir quidam paralyſi diſſolutus, qui à multis annis iacebat in grabato, truncus inutilis. Hic vt in pluribus Beatum Iacobum redderet, non ſolum à morbo patiebatur, ſed ab vxore. Quippe quæ ex illo leuamen nullum habens, ſed laborem continuum, ſumptuſque, aut miſeriæ illudebat, aut morbum, velut culpam, exprobrabat. Coërcentur plerumque metu fœminæ, coërcentur pudore; ſi vtrumque abſit, omnino intolerandæ. Huius, pudore effuſo, timoria, ab impedito viro: & quò ſe altius dolebat tali obſtrictam, eò in illum acerbius debacchabatur. Contigit, vt Simone, tacens defuncto, ingraueſceret morbus, & à viri querelis, ſeu lamentis, per dolores extortis, vxoris probra, & conuicia concitarentur. Tum vero ille Sanctitatis Simonis memor, atque aptum ſibi putans interceſſorem, per quem diuinam clementiam imploraret; quas nec cum melius haberet, non potuiſſet, leuare ad cœlum manus, conatus eſt, Simonem voce, Simonem corde ingeminans: & ecce (mirum dictu!) vix nomen Sancti in auribus adſtantium auditum eſt; cum manus agiles, expedita brachia expertus, atque vltro ſe mouentia; clamat miraculum; & cum nouum vigorem, nouas vires per artus ſingulos quaſi diſcurrentes, in ſeipſo ſentiret, è grabato proſiliens, protinus firmas, & ſolidas agnouit vaſſes, & plantas; vigoroſa alia membra, & quæ à propriis officiis ſingulorum, non vllo obſtaculo, ſeu debilitate retardarentur. Igitur ſanus factus ex illa hora, medico ſuo gratus Alnam petit, ſepulchrum Viri Dei deuotus viſitat, collaudans Deum, & prædicans Simonem, per quem tam ingens ſibi beneficium, tam inſperata ſalus collata eſſet.

Diuulgato per vniuerſam circa regionem tanto miraculo, dum multi alij infirmi, debileſque implorant Simonem, multa alia nec minora ſequuta ſunt. Ferunt Sanctimonialium diu vexatam à Dæmone impudico, & qui per vim, per minas, per importunas, & crebras vexationes, ad libidinem illam prouocaret; Simonis meritis ab ipſo liberatam, cum magis de eiuſdem quiete deſperaretur. Ferunt, & multa alia ab eo patrata, ſed quæ in præſenti non vacat recenſere. Virum Sanctis Ciſtercij, Belgiique, quotquot de illis agunt, omnes adnumerant. Corpus ſuum in honore eſſe Alnenſibus, atque in maioribus Eccleſiæ ſolennitatibus, venerationi publicæ ſimul cum aliis Sanctorum reliquiis exponi; qui Belgium perluſtrauit, atteſtatur Chryſoſtomus Henriquez, in Menologio,[d] addito carmine quodam præcatorio, ad ſeruum Dei compoſito. 11.

d Febr. 24.

Athleta magne Chriſti, Simon Beate, Salue.

Ceterum quod tam ipſe, quàm Molanus,[e] memoriam eius recolunt ad XXIV. diem menſis Februarij, niſi fortaſſe ad tranſlationem referant, vnde hauſerint non potui inuenire. Sic neque quod Henriquez ſolus ait, Simonem filium fuiſſe Comitis Gelriæ; vnde ſumpſerit, neſcio. Nam neque in vita, quam vulgauit Ioannes de Aſſignies,[f] neque in illo compendio, quod Molanus, tale quid inuenitur; ſed ſolum fuiſſe natum claris parentibus. Vitam præter auctores memoratos, à Ioanne Moſcho ſcriptam, vulgatamque Aubertus Miræus prodit in Faſtis Belgicis,[g] ſed diminutam, & quæ multo pauciora contineat, quam ea, quam Aſſignies publicauit.

e in Natalitiis Sanctor. Belgij.

f lib. 3. c. 11.

g Nouemb. 6.

De ætate hominis, ingens dubium ſubeſt, ex differentia anni, quo aſſumpſiſſe Ciſtercium commemoratur. Quibuſdam ad M. C. LXI. referentibus, quod putat Molanus: aliis in M. C. XCI. ſi communioribus vtamur caracteribus, facili errore; & vnius ſolius litteræ inuerſione 6 numero, in alium tranſituro. Iuata priores octuaginta quatuor viait. Quippe LXVIII. quos in ordine, XVI ſæculi veniunt ſuperaddendi. Poſteriores, quatuor, & quinquaginta ſolos 12.

ſolos ei attribuunt. Vtrique forſan à veritate deuij, illi dum augent, iſti dum dimiuuunt. Nnbis in dubio, dum primo de vito egimus, neuter annus notatus, ne erraremus, ſed ille magis, quo iam in Alna eſſe, nequaquam potuit io dubium reuocari. Sane ſi alterutris adhærendum ſit, præferendi priores, qnippe ad grandæuam ætatem perueniſſe, quæ de ipſo narrantur, magis inſinuant.

1. Iacobus Rex in Baleares traiicit. 2. Initia belli improſpera; 3. quæ fœlix tandem victoria eſt conſequuta. 4. Viſibiliter fauente Chriſtianis Sancto Georgio. 5. Dictum de victu, 6. & de ſpoliorum æquali diſtributione: 7. Sed Prælatis Templariis. 8. Moncadarum ad Sanctas Cruces deducta funera. 9. Et ſequutum miraculum. 10. Dictum de Raymundo Populetano.

CAPVT SEPTIMVM.

1. SEQVITVR Ballearicum fœliciſſimum bellum, à quo Iacobns Aragonenſium Rex, illuſtres illas auſpicatus victorias eſt, quibus poſtea Ciſtercium illuſtrauit. Multis id narrant Miedes, aliique nns breuiorem Hieronymum Zuritam produccmus, pro inſtituto noſtro ſatis exactum: neque grauabimnr, ſi quæ ab ipſo omiſſa, ſuperaddere ex aliis, quædam etiam de nouo in lucem dare. Ergo Zurita rem totam ita pruſequitur. [a] *Ingentibus tam nanalibus, quam terreſtribus copiis contractis Salonio portu, claſſe, CLV. nauium, quas maiores vocabant, Rex egreditur. Nocturna aura prouectus, in Balearem maiorem nauigat. Ex alto tempeſtate iactati, reſtatu reiiciuntur: ſedatiſque fluctibus, & tempeſtate commutata, CC. XI. ſtadiis ab vrbe deflectentes, Septembri menſe inſula portum tenent, quem Palumbariam incola appellant. Primus terram attingit hoſtium Bernardus Argentona: qui vexillo ſublato, vt ſe ſequantur, noſtros hortatur: & ex proceribus primi copias exponunt Nunnius, Sanctij Comitis filius, Raymundus Moncada, Bernardus Sancta Eugenia, Gilabertus Guilliu, & Bernardus Campanus, Templariorum Magiſter. Dum Rex operitur, vt terreſtres copia traiicerent,* 3. *& Oneraria ex agmine ſuo per altum diſſipata conſequerentur; cum raptim milites exponerentur, atque omnia agerentur turbate, conſerta pugna, noſtri ceduntur. Guillelmus Beneharnenſis, & Raymundus Moncada, atque octo Moncadarum gentis proceres, & Hugo Mataplana, interiere: & in prima acie noſtri profligantur; ac victi pelluntur. In ordinato exercitu recto, & in ordines deducto, Rex vrbem Caſtris circumſidet. Cum Rex Clade accepta, ſatis omnibus inſtructis, comparatiſque ad hoſtes perrexiſſet, & locum idoneum ſtatiuis delegiſſet, ac noſtri ſtationibus quieti tempus tererent, aliquot Caſtella vicina expugnantur.*

a in Indice rerum Aragonia.

2. Hæc prima belli pars noſtris dolenda, quamuis potitis inſula; quippe quæ illis Guillelmi Beneharnenſis, & Moncadarum procerum lamentandam iacturam intuliſſet; & aliàs integra adhuc Regia vrbe, intra quam ſe Sarraceni continerent, atque opportune erumperent; aut amittenda facile, aut non ſine multi cruoris effuſione, conſeruanda à Chriſtianis, reputabatur. Auertit tamen Deus vtrumque metum, & conuertit in bonum, breui expugnata vrbe, Sarracenis occiſis, fugatiſque, atque multis ex eis ſpoliis partitis, quæ victores cū terra ſimul diniderēt. Quin pro Mōcadis, qui interierunt in eo prelio, oſtenſo miraculo, quod ex duobus ex illis ſacris corporibus (ſic enim licet, & libet appellare) ad Sanctas Cruces, Ciſtercienſem domum, deductis, deriuatum ad alios; viuentes, non occiſos; nec victos: ſed victores, atque in cœlis triumphantes declarauit. Id ex loco concernēs hos Annales inferius dabimus. Nunc ad Iacobi victoriam glorioſam ſatis, & Sarracenos fugatos, aut occiſos, aut bello captos, in vltima præſentis anni die, in qua vrbs capta legitur, redeamus. [b]

Caſtra cum Caſtellis noſtri, præſidiiſque firmaſſent; & hoſtes nulli extra mœnia adorirentur, nec quiſquam extra portas propellere auderet; aggerem, & vineas agens, turres quoque muro admouens Rex, ſumma vi obſidionē vrget. Quamuis continuus labor, neque die, neque nocte remiſſus, hoſtes ſubegiſſet, locuſque inuadendi vrbem noſtris datus eſſet, quē nulla eruptione impediri poſſet; in tranſmarinis auxiliis extremā ſpem reponentes, obſtinatis obſeſſi animis obdurant. Rex acrius obſidioni inſiſtens, ingentī militum alacritate mœnia vndique aggreſſus, diuiſo exercitu, & in eā partem circūductis copiis, quā hoſtes tenent, incredibili virtute inſtat. Qui pro munitionibus pugnant, vix prima impreſſione ſuſtentata, proiectis armis, ſe fuga dedunt: quibus veterani immixti, declinem per locum, nullo vltra obſiſtente, in vrbem inuadunt. Miles tota vrbe peruagatus, prædæ cupiditate incenſus magnā ſtragem edit. Ad II. Kalend. Ianuarij capta vrbs direptaque fuit. Abohibus, & eius filius terdecim annorum in Regis poteſtatem venere. Arce, quā Almudenam Mauri vocant, ſummo virīū conatu noſtri potiuntur: immiſſi cæde fugientium pariter, & repugnantium. Rex primo, & viceſimo ætatis anno vix exacto, & militari, & Imperatorio munere egregie perfungitur. Hactenus victoria.

b vbi ſupra §. 1.

Mirabile eſt, quod de illa tradunt, conteſtante ipſo Rege Iacobo, qui res ſuas commentariis illuſtratas poſteris dedit, ex quibus Bernardinus Gumezius [c] in hæc verba. *Quo die (Iacobus vrbem ingreſſus eſt) non Chriſtianorum modo, ſed Sarracenorum, qui aderant, teſtimonio comprobata forma fuit: in prima equeſtri Chriſtianorum acie, equitem quēdam fulgentibus indutum armis, equoque, & ephippiis ſplendentem albis, conſpectum fuiſſe; eiuſque aſpectu, & pugnandi ardore Sarracenorum animos maximo conſternati timore cœpiſſe: quem creditum eſt (Regia teſtante hiſtoria) Beatum Georgium fuiſſe, qui patronus, ac defenſor Regnorum Aragonum; in eo conflictu, ſuis contra Sarracenos adfuit militibus: iis præſertim, qui eius inſigne, purpuream, ſcilicet Crucem Domini gerebant: ea quippe cataphracti ſpecie, & figura, cum in hac pugna; tum aliis multis in prælijs, cum in prima acie, ſæpe cum illo inſigni victoria fuit viſus.* Fœlix Iacobo dies, fauſtaſque fœlix Aragonenſibus, & deuotione præcipua recolendus; 4.

c lib. 7.

quippe

quippe in quo conſequuta victoria ingens ex numine propitio, aliarum multo plurium auſpicium fuit.

5. Rethaboygo Regi (hoc enim nomen ei, qui inſulæ præerat, quem Zurita Abolhiben nuncupauit) in ſuo palatio inuento, atque ex fulgentibus armis, & optima corporis habitudine cognito, Iacobus ipſe apprehenſus eius barbam, quod antea ſe facturus fidens prædixerat: Noli, inquit, timere, captus à me es, viues. *Eo quod in cuſtodia relicto, pergit Gomezius,* [d] *Iacobus arcem repetiit: qua protinus ei fuit tradita. Inuento ibidem, atque capto filio Regis puero, annos nato tredecim. Is poſtea Chriſto nomen dedit, & Iacobus vocatus eſt, atque in Aragoniam à Rege in triumphum ductus, donisque ac præ aliis multis fuit cumulatus. Tametſi de eius parente Rethaboygo nulla ſit amplius in hiſtoria Regis, aliorumve Chriſtianorum mentio: cum à Iacobo, neque in Hiſpaniam tranſlatus fuerit, neque in triumphum ductus: quin imo creditum eſt, illum in vrbe in vinculis fuiſſe relictum; ibique ſitu, & ſqualore, atque mærore confectum interiiſſe. Deinum Sarracenorum tanta fuit in vrbe ſtrages, & occiſio; vt ad viginti millia occubuiſſe compertum fuerit; neque multi quidem; quandoquidem ex noſtris quam-multi perierunt.* Hactenus, quæ inuolutè Zurita, Bernardinus euoluit, & fuſius, ac diſtinctius nobis propinat.

d ubi ſuprà.

6. Victoria parta, diſtributa militi præda, cui partitioni a Rege præfecti Epiſcopi, Berengarius Barchinonenſis, & Lupus Ilerdenſis; additi & quidam proceres; furorem militum ægrè continebant. [e] *Quantum in vrbe fuerit auri numerati, & argenti facti, atque ſignati ſumma: quæ vaſorum, tum veſtium, ac etiam equorum, & omnis generis iumentorum innumerabilitas comparata: quæ denique manubiarum, in Regia, & in templis copia vix credi poteſt. At vero ſpolia, dempto auro; item argento, & gemmis, quæ facile abſcondi, atque negari poterant; neque extorquere à Militibus tutum erat; vniuerſa in vnum coaceruari; atque inita olim pacta de diuidundis ſpoliis Rex obſeruari iuſſit; ſtatimque ea publico ſub haſta vendi cœpere: ac pro vniuſcuiuſque merito, & in bello factis impendiis, ita cuique diuidi.* Verum cum pauci à cunctis inuenirentur ſua ſorte contenti; conuerſi milites in diſtributiones, quod minus ſe accepiſſe querebantur, ab eorum ſemotis aulis repetere, veluti Sarracena, diripuerunt. Ardebat miles, auri ſacra fame; & niſi à Rege, comprehenſis paucis ſeditionis capitibus, correctus eſſet, multo atrociora à ſeipſo pati potuit, quam paulo ante ab hoſte paſſus fuiſſet.

e ubi ſuprà In Bernard. Mied.

7. Facit, & ad Iacobi commendationem, quod [f] *in ea ſpoliorum diuiſione Rex magnam haberi voluit rationem Fratris Bernardi Campani, præfecti Mirauetenſis, atque in Regno Aragonum, Magiſtri Templariorum, vt diximus, vicarij: ob ſtrenua, præſtantiſſimaque eius, ac multorum equitum ſui Ordinis facta, impendiaque. Qua cauſa eidem, & prædia, & pagi, & locus etiam ad condendum templum & milites quadraginta ipſius Ordinis ſuſtentandos liberalitate Regis in Inſula conceſſa fuere.* Hæc ad hunc annum, intra quem parata, vt diat, victoria eſt. Nam reliqua, quæ poſt eam ſequuta ſunt, ſequenti, quo euenerunt, promenda erunt. Mirum eſt in inſigni iſta victoria, nullam omnino Calatrauenſium militum inueniri mentionem, cum nunquam floruerint magis, quàm per hoc tempus. Sed Sede, & capite totius ſacræ militiæ poſitis in Caſtella, & occupatis cum Ferdinando Rege militibus, in ſiuitimorum infidelium expugnatione; qui pauci ad Aragoniam pertinebant per Alcaniaium, aut non potuerunt diuidi, aut noluerunt: iunctis viribus, ingens rebus pondus, diuiſis, parum, aut nihil allaturi. Certè Calatrauenſes per hoc tempus in magno pretio habitos, quas ſupra dedimus, Gregorij Papæ litteræ ſatis nobis expreſſe manifeſtant.

f ubi ſuprà in eodem.

Redeo ad Moncadas occiſos ante victoriam, ſed poſt victoriam declaratos à Chriſto Martyres inſigni miraculo, quod in cœnobio patrarum Ciſtercienſi, nequaquam licet ſilentio præterire. Sunt Sanctæ Cruces inſignis Abbatia in Catalonia, in Diœceſi Ilerdenſi, à Moncadis fundata, cuius ſuperius fecimus mentionem. Quid de aliorum corporibus ſit factum, non eſt mei inſtituti inueſtigare: Raymundi atque Guillelmi Moncadarum veneranda cadauera, ad Sanctas Cruces honorifice delata ſunt, ibidem inter ſuos ſepelienda. Ingenti procerum affinium, & propinquorum comitante caterua, funera deducuntur, occurrunt Monachi pſallentes inter lachrymas, quas exprimebat memoria tantorum Principum. Per clauſtrum ad Eccleſiam peruentum eſt, neque enim alia ad eam patebat ianua, ſed nec nunc patet. Ibi in medio chori conſtituti, & depoſitu ad terram vtroque feretro, vt pro vtroque immolarent, aperto libro, officium pro defunctis canere tentant. Res mira, & digna æternum celebrari: qui introitus MISSÆ, quærebatur: *Requiem æternam*: nulla induſtria in libro inuentus eſt. Quin cum per ſingulas chartas, ſeu folia, vt vulgò dicunt, aperiretur, in ſingulis officium pro Martyribus: *Intret in conſpectu tuo, Domine, gemitus compeditorum:* Scriptum inueniebatur; atque eo vſque per diuerſas partes apertus, idem reddidit, vt Monachi conuicti tanto miraculo, Martyrum tandem officium decantarent. Hæc illius Eccleſiæ conſtans traditio, quam cum in ea ante triginta annos eſſem, plus, minuſve, à Patribus ad filios deriuatam, à ſenioribus hauſi, neque hic duxi ſilentio prætereundum. 8.

Conſeruabatur, & fortè hodieque durat, in memoriam tanti miraculi, ad ſepulchra, tabella hiſtoriam narrans, ſubiecto verſu latino metro, & vulgari, qui necem tantum, & cauſam necis continet: 9.

Effunduut iſti vitam, pro nomine Chriſti.

Sepulchra ipſa eleuata de terra ſunt, ad latus epiſtolæ propinqua choro, nam anteriorem partem verſus Altare occupant duo Regum Mauſolæa; alterum ad latus Euangelij Petri ſecundi: alterum Iacobi ſecundi, vxoriſque ad latus Epiſtolæ. Poſt quos Moncadæ hunc titulum conſeruant vulgari lingua.

SEPVLTVRA DELS NOBLES DON RAMON Y DON GVILLEN DE MONCADA. MORIREN EN LA CONQVISTA DE MALLORCA. EN LO ANNI DEL SENOR DE M. CC. XXIX.

E regione ſepulchri Moncadarum, ſepulchrum aliud viſitur, æque etiã eleuatum, ſub hoc titulo.

SEPVLTVRA DE DON FERNANDO SANHEZ. FILL DEL SENOR REY EN IAVME LO CONQVISTADOR.

Ita inter Reges in terra pauſant corpora, quorum animæ in cœlis haud dubie regnant.

10. Hoc ipſo anno, quantum ex tempore licet coniectari, cum ad Capitulum generale pergeret, niſi alia forte occaſio virum traxit, in Firmitate prima Ciſtercij filia, obiit Raymundus, Abbas Populetanus, Ordine Abbatum XIII. quem alteri Raymundo, in Elnenſem Epiſcopum promoto, diximus ante hoc quinquennium ſucceſſiſſe. Succeſſorem Arnoldum ſortitus eſt, huius nominis tertium; quem etiam, in Pontificem aſſumptum intra biennium Tabulæ illius Eccleſiæ teſtificantur. Forte Raymundus Gallias penetrauerat, Iacobo Regi auxilia petiturus. Nam ea à Gallis, & Italis habuiſſe, conueniunt omnes; neque minus aptum tempus huic negotio, quàm Capitulo, fuit Iacobo, vt diximus, traiicienti menſe Septembri.

---

1. Abbas Petroſæ cum Petragoricenſi, Pictauienſi Eccleſiæ Ordinandæ præfectus, 2. Gregorium conſulit: 3. ab eodem litteras, & reſponſum dubiorum accipit. 4. Flagitium atrox in Lugdunenſem Præſulem; 5. cui vindicando Guillelmus Ciſtercienſis, & Abbas Firmitatis deſtinantur. 6. Gregorij littera, 7. & vindictæ modus impoſitus. 8. Vela Regis Vngariæ priuilegium. 9. Et ſucceſſio Magiſtrorum Auiſienſium in Luſitania. 10. Acta Capituli, 11. & Chronologia Abbatiarum, 12. dictum de Pietate Dei: 13. & tandem VValteri-Brania, Sanctimonialium domus.

CAPVT OCTAVVM.

1. DVOBVS malis emergentibus in Gallia circa hoc tempus occurrit Gregorius, qua vigilabat pro commiſſo ſibi grege, ſollicitudine; neutri ſine Ciſtercio: adeoque neutrum à nobis omittendum. Elegerat Pictauienſis Eccleſia quinquaginta Canonicos, incertum quo motiuo, cum vix ſuppeterent ſibi facultates, vnde viginti decenter alere poſſet. Hinc quæſiti ditiones, non meliores; neque qui Eccleſiæ poſſent deſeruire, ſed qui non indigerent, ab ea ali. In his multi in puerili adhuc ætate, & qui prorſus inutiles, Canonicorum Pictauienſium titulo videbantur illudere, aut eo nomine, ad alia beneficia, cum per ætatem liceret, diſponebantur: alij in aliis Eccleſiis obtinentes diuerſas dignitates, aut perſonatus; nec deerant; qui haberent beneficia cum animarum cura, quibus nulla ratione deeſſe poſſent. Ita quo plus miniſtrorum, minus obſequij; & grauabatur Eccleſia multitudine, quantumuis parum ex ea quiſque perciperet; non aſſiſtentia, aut ſeruitio decorabatur. Pauci & quia inepti, ad pinguiora non conſpirantes, celebrabant officia: & nec ſe totos tradebant miniſterio, à quo non integre valebant ſuſtentari. Peruenit id ad audientiam Summi Pontificis; & qui poſſent obuiare tanto malo, duos viros elegit, Petragoricenſem Epiſcopum, & Abbatem de Petroſa, Ordinis Ciſtercienſis; quibus, vt numerum ad viginti tantum reducerent, ſi tot in omnibus idonei inuenirentur, aliter alios ab eis ſubſtituendos, in mandatis dedit, quæ quantocyus ab eis exequi iuſſit. Accingunt operi Epiſcopus, & Abbas, & cum vix inuenirent, quem relinquerent; quippe pueri, verè nulli Eccleſiæ, quia verè nulli poterant; idonei, aliis Eccleſiis deſeruiebant; Pictauienſi ſoli inepti miniſtrabant; ab ægro corpore horrente medicinam, ſuborta vox, vt ſoli illi non apti cenſendi eſſent, qui ignorantes, cum ſcire debuiſſent, inuenirentur. Reliquos aptos etiam ad maiora, quibus, fraudandos iure, quia ineptos? & pueris, ignorantiam non imputandam; cum ſcire, neque eatenus potuerint, & procedente ætate facile poſſint. Adeò qui ſemel inualere cœpit abuſus difficile euellitur; neque vllas manus vlcus magis refugit, quam Medici, aut Chyrurgi, quaſi ipſam ſalutem exoſam habeant.

2. Nullum Legatis dubium in his omnibus, quippe ſapientibus: ſed cum ſe cunctis debitores ſcirent, tum ne quod facerent, per appellationem ſuſpenderetur; & litigioſis, verſutiis interiectis, quod ſæpe contingit, veritas obſcurata nutare poſſet; Pontificem conſulendum eſſe cenſuerunt. Ille incunctanter, ſubmouendos omnes, qui quouis impedimento retardati, aſſiſtere nequirent, in reſponſis dedit. Atque illos ſolos relinquendos, ex quinquaginta, vel de nouo inſtituendos; qui non ſolum idonei, ſed expediti aſſiſterent, atque diuinis continuo miniſtrarent. Ita ad pauciores Miniſtros reducto numero, creuit obſequium: neque ſolum meliores, aptioreſque, ſed plures habuit Eccleſia Pictauienſis, dum pauciores. Extat, & legitur reductionis huius memoria, conſultationeſque, & reſponſi Gregorij in Regiſtris eiuſdem, ex quibus, quia illæ priores memorant, has ſolas poſteriores promere libet.[a]

a ex Regiſt. Gregorij.

3. *Petragoricenſi Epiſcopo, & Abbati de Petroſa Ciſtercienſis Ordinis, Petragoricenſis Diœceſis.*

Super in ordinata ordinatione quinquaginta Canonicorum, & ampliùs, in Eccleſia Pictauienſi præſumpta, vobis mandauimus, vt tantæ multitudinis numerum, vſque ad viceſimum, de quinquaginta prædictis impendendum, ſi tot ex ipſis inueneritis idoneos, alioquin de aliis, auctoritate Apoſtolica, reducere curaretis. Sed cum quidam de inſtitutis eiſdem ſufficienter beneficiati ſint alibi, quorum aliqui Eccleſiaſticam obtinent dignitatem, aliqui verò beneficia, quæ curam habent animarum; & quidam in puerili exiſtant ætate: nos conſulere voluiſtis; an tales reputare idoneos debeatis? Cum autem illi ſint in Eccleſiis idonei reputandi, qui vtiliter eis poſſint inſeruire: de ipſis vobis taliter reſpondemus; quod non fuit intentionis noſtræ, cum ſuper hoc ſcripſimus, quod pueri, & beneficiati, qui non poſſunt in eadem Eccleſia deſeruire, in ea debeant idonei reputari. Datum Peruſij XVI. Kalendas Auguſti, anno tertio. Hæc in primo negotio, quod occurrit.

4. Atrocius ſecundum, quamuis fortaſſe ex eo minus nociuum, quia minus ſerpens. Turbatis adhuc proceribus per Galliam, & fœmininum, quamuis prudentiſſimum, Imperium Blanchæ auerſantibus, nulli ſecura pax; & ſinguli priuatas quiſque cauſas, quo iure, qua iniuria pertractabant.

ctabant. Inter rebelles, neque Eccleſiis honor, nec Pontificibus. Quis Archipræſulem, totius Galliæ primatem, ſi credimus Bernardo, Lugdunenſem nimirum, aggreſſos ſit, non conſtat ex auctoribus. Sed inuaſum ſacrilege, & violenter ſpoliatum, & captum, ac longo tempore in carcere detentum, cum bona etiam ſuorum diripuiſſent: in comperto eſt, non ſine graui ſcandalo, & Pontificiæ dignitatis deſolatione: & obuiabat his malis Ludouicus in quantum poterat: ſed puer adhuc, ac pluribus attendens, diſtractuſque impedire, & retractare multa poterat; non pro meritis omnia vindicare: Archiepiſcopo, à cuſtodia iam educto, nulla ablatorum reſtitutio, nulla ſuis, nulla Eccleſiæ ſatisfactio exhibebatur. Non tulit tantum dedecus Gregorius: ſed, Rege ob publicam pacem diſſimulante, vix qui compelleret ad ſatisfactionem factioſos Principes, aut contra eos auderet, inueniebatur. Placuit conſilium, eligere tres viros, qui & gratia valerent apud Regem, auctoritatéque, qua eum ad auxilium ſibi præſtandum, quotieſcumque opus eſſet mouere poſſent: & aliàs Venerabiles Principibus, etiam ipſis factioſis, illos compeſcerent ſola verbi efficacia, quæ nullis armis egeret adiuuari. Nullam potentiam firmam, ſi contemnatur; ſed neque auctoritatem integram conſeruari ſine potentia. Eant, quos revereantur, vel peruicaces, ſed eant, quos timeant; & contineantur metu, ſi minus poterunt ratione contineri.

5. Itaque qui vtroque pollerent dono (nam donum etiam Dei gratia Principum) Pariſienſis Epiſcopus, vt conijcere licet, Barthomeus, LXXIV. in Ordine, & duo ex Ciſtercio Abbates inuenti ſunt, alter Guillelmus, communis omnium parens, alter qui Firmitati præerat, Simon, inſignis plane vir, & cui multa commiſſa per hoc tempus, pietatis, prudentiæ, doctrinæque teſtimonium præbent haud contemnendum. Non tamen iuſſi ad Principes accedere, quò maior auctoritas, & minus eis periculum ineſſet: vbicumque commodius conuenirent, vel tres, vel duo ipſorum, inde agere in reos permiſſi ſunt, & vocare per litteras, quantumcumque diſtantes, præfixa die in mandatis, comparituros. Obſtabat lex Concilij Generalis, quæ reos quoſlibet, vltra duas dietas, ad comparendum cogi non patiebatur. Sed diſpenſauit in ea Gregorius Papa; ſeu iuſtam cauſam in enormitate criminis inueniti, ſiue in delegatorum auctoritate. Extans eiuſdem ad illos graues litteræ, ex Vaticano extractæ, quæ & facinus recenſent, & modum iniungendæ ſatisfactionis ipſis permittunt; reſeruata Gregorio abſolutione, iuxta earum reſcripta concedenda. Earundem porrò litterarum tenor eſt talis. [b]

b ex Regeſt. Greg. tom. 1.

6. *Epiſcopo Pariſienſi, & Ciſtercienſi, & de Firmitate Abbatibus, Cabilonenſis Diœceſis.*

Intellecta præſumptione damnabili, quod quidam Filij Belial in Venerabilem Fratrem noſtrum Archiepiſcopum Lugdunenſem auſu ſacrilego non ſunt veriti aſſurgere, tacti dolore cordis intrinſecus vehementi, & in nobis anima noſtra multipliciter eſt turbata. Ad noſtram ſiquidem audientiam eodem Archiepiſcopo conquerente, peruenit, quod quidam iniquitatis filij Dei timore poſtpoſito, ipſum, eodem, & cum ſocijs bonis proprijs ſpoliatis, nequiter capere; ac eundem per plures dies, non ſine Apoſtolicæ Sedis, & totius Ordinis Clericalis iniuria, per violentiam detinere pro ſuæ voluntatis arbitrio præſumpſerunt. Nolentes igitur, vt tanta præſumptionis exceſſus remaneat impunitus, diſcretioni veſtræ per Apoſtolicam Sedem mandamus, quatenus tam eos, qui tanta temeritate, Archiepiſcopum non ſunt veriti capere memoratum, quam omnes illos, qui eis ſuper hoc conſilium, vel auxilium præſtiterunt; nec non, & illos, ad quos tempore patrati ſceleris ſimpliciter, vel cum ſpolijs ipſius, & ſuorum habuere recurſum ſacrilegij memorati, tamdiu & vos publice nuncietis, & faciatis, per Regnum Franciæ ſingulis diebus Dominicis, & feſtiuis, pulſatis campanis, & accenſis candelis, excommunicatos publicè nunciari, & ab omnibus tamquam excommunicatos arctius euitari, donec paſſo iniurias ſatisfecerint competenter; & ablatis ſibi omnibus reſtitutis, cum veſtrarum teſtimonio litterarum ad Sedem Apoſtolicam venerint abſoluendi.

7. *Illos vero, in quorum diſtrictu fuit huiuſmodi facinus perpetratum, vel ſacrilegi prædicti conſiſtunt aut bona ſæpe fato Archiepiſcopo, & ſuis ablata nequiter detinentur, vt ſacrilegos ipſos, ad ſatisfaciendum præſcripto Archiepiſcopo competenter & tam ipſos, quam omnes alios, ſub quorum iuriſdictione, illi qui bona ſibi, & ſuis ablata detinent, commorantur, quod ipſis reſtituant vniuerſa, tradita ſibi poteſtate, compellant, monere diligenter, & inducere procuretis, ipſos ad id, ſi neceſſe fuerit, per Cenſuras Eccleſiaſticas appellatione remota, cogentes: non obſtante conſtitutione Concilij Generalis, qua cauetur, ne quis vltra duas dietas, extra ſuam Diœceſim, per litteras Apoſtolicas, ad iudicium trahi poſſet. Quod ſi non omnes duo ſaltem ex vobis, &c. Datis Peruſij tertio Kalendas Decembris anno III.* Hactenus litteræ. Nec nobis conſtat, quid per ipſas factum, niſi quod tamen, Archiepiſcopo quieſcente, & ceſſante à querelis, reſarcita omnia damna credenda ſunt: atque illi ita pro iniuria ſatisfactum, vt Pontificia illæſa auctoritate, Eccleſiaſticaque, qui quondam rei, iam tunc pœnitentes, meruerint abſolui, atque Eccleſiæ in quam adeò peccauiſſent, & à qua eſſent præciſi, reconciliari.

8. Hoc ipſo anno *Bela, Danorum Rex, (ait Aubertus Miræus [c]) Ciſtercienſibus Fratribus conceſſit, vt ipſorum viſitatores vita neceſſaria habeant apud exactores ſuos, & villicos.* Cuius etiam indulti meminit Renatus Chopinus [d] in Monaſtico, & ex ipſo alij etiam recentiores. Porrò ipſius indulti hoc eſt exemplar. [e]

c in Chron. Ciſterc.

d lib. 2. fol. mihi 252.

e tom. 1. Priuileg. impreſſ. Priuileg. Reg. 8.

Bela Dei gratia, Danorum, & Sclauorum Rex, omnibus in Regno ſuo conſtitutis, ſalutem, & gratiam.

Significamus vobis, quod miſericordia, & pietatis intuitu, Fratribus de Ciſtercio hanc conceſſimus immunitatem, vt quotieſcumque viſitatores eorum ad partes noſtras venerint, apud exactores noſtros, & villicos gratis habeant vita neceſſaria: & in ferijs, & in portubus ſuper rebus, quaſcumque comparauerint, vel quocumque modo habuerint, immunes ſint, & liberi, à thelonei exactione: & ne quis huic noſtræ donationi contraire audeat, ipſam ſigilli noſtri impreſſione, & litterarum teſtimonio confirmamus. Quod ſi quis contra hanc noſtram libertatem venire præſumpſerit, indignationem noſtram ſe nouerit incurſurum.

Datum

Datum anno Incarnati Verbi M. CC. XXIX. VI. Nonas Martij. Hactenus Rex Daoorum, & Illyrici.

9. Hoc item, aut ad ſummum ſequenti anno, creditur deceſſiſſe io Luſitania D. Ferdinandus Roderici, cognomento *Monteyro* Eboracenſis Militiæ quartus Magiſter, quæ ab ipſo ad Auiſiam Arcem tranſlata, vt ſupra memorauimus, inde Auiſieoſis cœpit ounc opari: vnde ab aliquibus primus Auiſienſis Militiæ Magiſter dicitur. Sepultus in eadem domo fuit, ad portam Sacrarij: vſque ad tempora Leonis Papæ X. ſub quo ad Nauem Eccleſiæ tranſlatum dicitor, quæ Benedicto Parenti nuncupatur: nec ibi permanſurus, quippe hoc noſtro ſæculo, anoo M. DC. IX. ad eiuſdem Benedicti Patris Sacellum tumulo decentiori traosferendum. Succeſſit illi Martinus Ferdinandi, quiotus in Ordine, egregiæ militaris virtutis Dux, de quo multa in ſequeotibus dicemus.

10. Sequitur vltima huius anni pars; Acta Capituli, & Eccleſiarum ſundationes. Et quidem in Capitulo illud rarum poſt Arnaldum Pareorem, quod nulla lex à Patribus nulla lata præceptio, ſeu prohibitio: ſiue adeo omnia recta inuenirentur, vt nihil obliquum, ſine Guilelmi, & aliorum conſiliom fuit, moribus inſiſtendum magis, quam legibus; queis, ſi intimius, & altius perſpiciantur, neqoe iuſti indigeaot; nec diſcoli ſat valeant coërceri. Relinquenda multa zelo Prælatorum, prudentiæque relinquenda arbitrio: & non quicquid priuatim quicumque peccat, peccari poſſe ab omnibus, nouo edicto ſancito demonſtrandum. Vtilius obrui delicta, quam diffondi: & illud per ſecreta remedia ſæpe obtineri: hoc per publica, difficile euitari. Demum quod medicinam humano corpori, hoc reipublicæ leges; tum etiam robur, virtutemque extenuant, cum morbos tollunt.

11. Eccleſias duas accreſcentes noſtris Chronologia recenſet, alteram ſub inuocatione Sanctæ Trinitatis, ad VI. Idus Iulij, alteram de Pietate Dei, ad VIII. Kalendas Aprilis. Primam illam, in Etruria, Cluſienſis Diœceſis, quæ vrbs inter Aretium, & Oropitum, ſub Archiepiſcopatu Senonenſi, Gratiano Monacho, qui Decretum collagit, illuſtris fuit. Columba protulit, augentem lineam Eccleſiæ Claræ-Vallis. Dicitur autem Sancta Trinitas de Brandolo, ſeu de Bridolo, vt habent alia exemplaria, ad differentiam Sanctæ Trioitatis de Ligno, & Sanctæ Trinitatis de Refech, aliarumque eiuſdem aduocationis, de quibus, aut ſupra egimus, aut etiam iofra à nobis agendom erit. Eſt & alia Sancta Trinitas Ordinis Ciſtercienſis, Diœceſis Verulaneoſis, in Prouincia Romana, cuius meminit Innocentius Papa IV. in litteris ad eiuſdem Abbatem, alioſque, ſuper Florenſis Monaſterij, à Ioachimo fundati, & Ordinis totius reſormatiooe. *Datu Peruſij tertio Kalendas Decembris, Pontificatus ipſius anno nono.* De quibus ſuo loco dicendum erit. Hæc omnia porro cœnobia, ſeu Abbatias, ex aliis inſtitutis tranſiiſſe ad Ciſtercium, neque de nouo pro noſtris inſtituta, ipſa aduocatio videtur ſignificare.

12. Monaſterium de Pietate Dei Guillelmus Parens, ex Ciſtercio propagauit in Diœceſim Cænomanenſem miſſa Colonia, in qua à Roberto Claudio, inter Galliæ cœnobia, memoratur; & inuenitur etiam in libris Cameræ, ducentorum Floreoorum taxam attingens. Fundatores illius nobis incogniti; ſed haud dubie illuſtres, alias Guillelmum oequaquam pertracturos. Iongelinus Berengariam fuiſſe tradit, Sancij Regis Nauarræ filiam, Ricardi Angli viduam, cui etiam Cenomani ſubiiciebantur. Conſtat intra biennium à fundatione floreorem Abbatiam, & cuius iam Abbati Gregorius IX. graues caoſas committeret; cum Epiſcopo Cenomanenſi decidendas, litteris datis Reati, tertio Kalendas Nouembris, Pontificatus ipſius anno quinto; qoas nos etiam in tempore reddemus. Eſt & alia Abbatia in Gallia eiuſdem nominis in Diœceſi Trecenſi, nec dioerſi inſtituti, cuius meminit etiam Robertus Claudius, verum Sanctimonialium non Monachorum.

13. His duobus virorum Monaſteriis ex Auberto Miræo [f] tertium adiungo VValteri-Braniam, nam alia, quæ ad hunc annum adducit, aut dicta à nobis ſupra, aut ſuis locis infra referenda. Certè Argeoſolium, atque Vallis-Ducis aotiquiora ſunt: Vallem Comitis, ex ipſo vel ſundatore, Ottone, Gebriæ Comite, poſterius eſſe conſtat, qoaodo hoc anno nondum Comitatum adeptus erat, vt ex Ipſo Myreo ibidem colligitur. Verum quod attinet ad VValteri-Brauiam, hæc habet ſcripta. *VValteri-Brania, Virginum quoque eſt Abbatia, ſita in Gallo-Brabantia. Nomen hoc illi datum à VValtero, illuſtri Equite, qui ante annos amplius quadringentos cœnobium in vico hæreditario nunc cognomine, inſtituit, iam olim celebre; & Thoma Cantipratani ano* Saoctarum Altricem Virgioum, integræque pietatis hoſpitium. *Diſciplinam & ædificia per hæreticos vaſtata reſtituit Ioanna VVeſem Abbatiſſa, ex Valle-Ducis, per ſereniſſimum Albertum Auſtriacum euocata. Subeſt Monaſterium viſitationi Villarienſium.* Hæc ille, nec nos plura de hoc cœnobio.

f In Chron. Ciſterc.

ANNVS CHRISTI
M. CC. XXX.

ANNVS CISTERCII
C. XXXIII.

1. *Iacobus peſte, & ſuorum diſceſſu minutus viribus,* 2. *ex Aragonia, & aliunde copias reficit.* 3. *Sarracenos Montanos ad deditionem cogit.* 4. *Quos inſularibus in mancipia donat* 5. *Redux ad Patriam, Populeti ſe primum ſiſtit.* 6. *Acclamatur ab omnibus.* 7. *Populetum repetit.* 8. *vbi ſuper Epiſcopatu Maioricenſi ſuborta diſcordia,* 9. *per Abbates Populeti, & Sanctarum crucium, ipſo compromittente, terminatur.*

CAPVT PRIMVM.

1. MVLTAM nobis hoc anno, qui fuit Chriſti milleſimus, ducenteſimus, trigeſimuſque, Ciſtercij tertius, & trigeſimus ſupra centeſimum Hiſpania noſtra materiam ſubminiſtrat; reduce à Maioricæ expugnatione Iacobo, & nouo matrimonio ante per eum ſoluto, quàm conciliato: defuncto Alfonſo Legionenſium Rege, adeò in Tharaſiam prono, vt eius filias, Berengariæ filio prætulerit, Ferdinando nimirum, atque Regni hæredes declarauerit. Et ſponderat, maiorem natu Iacobo, vt quod iure non poſſet, potentia, & armis, quæ Regibus pro iure, conſequeretur. Demum Tharaſiæ modeſtia, prudentiaque componente ad concordiam diuiſos Fratres, atque id genus aliis, quæ ſigillatim: ſed ante omnia Iacobus Maioricam à Sarracena fæce expurgans, tum ſuis redditus, & Populeti ſe ſiſtens, dicendus erit. Quod olim noſtri in Hiſpania cum Sarracenis, id Sarraceni cum noſtris in Balearibus; amiſſis vrbibus, ad Montana tranſiere. Et laborabat Iacobus penuria militum, ex peſte, & ex diſceſſu: illa, quæ ab inſepultis cadaueribus occiſorum in bello, corrupto aëre, non ſolum vulgus, & gregarios milites, ad exceſſiuum numerum: ſed primarios exercitus miſerabiliter interemit. *Nam vno menſe* (ait Bernardinus Gomezius [a]) *Claramontius Alamanus, Perezius Mirtacius, Aragonenſis nobiliſſimus, quin & Cerbellonius, vna cum belliçoſiſſimo Emporitano Comite, cum maximo Regis, atque totius exercitus dolore, de medio ſublati fuere; cum nulli magis, quam ij, qui anteà cum Benearnenſi, & Moncada occubuere Proceres, Regem tum re, & armis, tum conſilio, & fidelitate iuuerint: & in occupanda Inſula pars magna fuerint.* Sed & qui capta, atque direpta vrbe, opimi ſpoliis, ſteriles victorias faſtidiebant, velut qui peſtem ingruentem fugerent, quotidie ad Cataluniam reuertebantur.

a lib. 7.

2. Senſit Iacobus, ſe à ſuis deſeri: nec prohibuit tamen, quæ magnanimitas cordi illius inerat: verum, ne in ea ſtuporem deſtinaret, defectu prouidentiæ, *Petro Cornelio, pergit idem Auctor* [b], *Magiſtro equitum mandant, vt capta ex Regio ærario ſumma centum mille victoriatorum, in Aragoniam proficiſceretur; indeque conſcripta cohorte centum quinquaginta equitum cataphractorum, maturato ad ſe, cum ea remaneret: ac præ cæteris Athonem Focium, & Rodericum Lizianam, Barones præſtantiſſimos, qui Regiis etiam ſtipendiis, & honorariis potiebantur, ſecum adduceret: propterea quod creſcentibus Regnis, neceſſe eſſet ad ea conſeruanda, augeri quoque copias, & exercitum. Quæ cum diligenter à Cornelio perficerentur, ac præter illos, multi etiam cum Cornelio, in Inſulam venirent, exercitus magna ex parte ſuppleri cœpit.* Acceſſit ad eiuſdem robur exercitus Hugo Follalquerius, Magiſter equitum Ordinis Hoſpitalis, quindecim comitatus eius equitibus. *Quem Rex, pergit Auctor* [c], *excepit benigniſſimè, eo amore, & honore ipſum, eiuſque Ordinem proſequutus, vt tametſi prædiorum omnium facta fuerat diuiſio, vixque reliqua eſſet portio; nihilominus ſua quoque Hoſpitalariis equitibus triginta, ſaluis aliorum portionibus, pars contigerit, perinde ac Templariis paulo ante fuerat conceſſa. Hæc autem portio magni fuit habita ab Hoſpitalariis, qui tametſi nouiſſimi ad Inſulam veniſſent, nec oppugnationi vrbis interfuiſſent, pari tamen cum Templariis præmio a Rege donati fuerint.* Nihil Iacobo vtilius, nihil Inſulæ, quam Templarios, Hoſpitalarioſque in ea manere: ſtrenuos milites, atque pellendis reliquiis Sarracenorum, & propugnando loco præ aliis habiles. Et Iacobum in omnes liberalem, ſed nihilominus, ſibi ſemper prouidum; vbi proprium negotium agebatur, liberaliorem decuit apparere.

b vbi ſuprà.

c vbi ſuprà paulò inferiùs.

3. His copiis inſtructus inclytus Rex, ſolarium primum, Almarainchumque, & Batalbaharium, quæ oppida, Montanis conuicina, Sarraceni munierant; mox inde pulſos, in cauernis montium latentes, atque ex abditis obuerſarum rupium, multis miſſilibus Chriſtianos vulnerantes; per incendia, cauearum oſtiis iniecta, fumo, & igne, & latebrarum ſitu expugnat: atque dediti coactos mancipia facit, & ſibi & ſuis, ſi vita illis donatur, obſequutura. Mille quingentos prodiiſſe ex vno antro, produnt hiſtoriæ, qui boum decem, ouium triginta millia Regi obtulerint: minor ex aliis numerus, proportionata ex cunctis præda fuit. Rex cum exercitu, & ſpoliis, captiſque, vrbem ouans ingreditur, atque in gratiarum actionem totus effuſus, iubet ſurgere Templum in quo diuina, ex vera religione, atque ritu Chriſtiano celebrarentur, non ſibi ſe nuncupare victoriam illam; quam à Deo accepiſſet, Deo reddendam: ſed neque propitium ad alias habiturum, ſi hac abuteretur; & eſſe adhuc Sarracenos in Hiſpania, quos ipſius vellet auxilio ſuperare. Relatum mox in communi, de Sarracenis, qui capti in prælio eſſent, quive dediti: an remanere in Inſula permitti, an in Cataloniam, Aragoniamque deduci conſultius foret? Terram, ſi relinquatur ſine cultore, inutilem relinqui, in ſolitudinem breui redigendam. Quid agri ſibi poſſint, quid poſſeſſiones, ſi deſint

Coloni? An ipſi à ſignis ad aratra tranſeant, & munia bubulcorum ſubeant, qui modo Ducum? Sed nec ſi faciant, ſufficere ſe terræ; paucos, immenſæ: nec ſi ſufficerent, deficientibus Incolis, relinqui quibus ſerant, aut quibus metant. Quanto enim certius, atque indubitabilius eſt, ſine hominibus fruges redundare? An per tot maris, terræque labores, per tot pericula, id vnum conſequantur, vt ſibi ſeruiant; & neque qui laborent ipſis habeant, neque à quibus lucrentur: nec præſentem fortunam quantumuis triſtem, vlla meliores ſpe valeant conſolari? ſterilem omnino eſſe victoriam, vbi victi non ſeruiunt. ſalutem ex inimicis, quæſtum ex hoſtibus, ex aduerſariis obſequium adipiſci; vnicam, ſummæque victoriæ gloriam, quæ vel in Chriſto meruit commendari.

4. Hæc contra alij, mancipia ſemper infida, & niſi diuidantur, metuenda. Nihil charius homini propria libertate: quam ſi quacumque via moliatur, non ſe iniurioſum putat, non infidelem: ſed naturalis iuris, à quo liberi omnes, aſſertorem, vel fugam, ſi proueniat, virtuti tribuit; quanto magis vindictam; & rerum amiſſarum reſtaurationem? Exulceratos à recenti iactura animos, ſi inter ſe, ſi à patria diuidantur, facilè induraturos: at coadunatos in ipſo natali ſolo, quo ſe ſpoliatos vident, queruntúrque; quidni exardeſcant, & graſſentur in inuaſores? Licere id ſibi ex diuerſa religione, ex accepta iniuria; demum ex rei propriæ, quæ ab alio detinetur, vendicatione. An Sarracenis in vituperio ſit, quod nobis, talia paſſis, in laude foret? Aut vituperium, ſi eſſet, verebuntur, qui ad vltimam miſeriam peruenerunt? Sed eſto, ſoli non audeant rebellare; quam longè diſtat Africa? An non inde euocare Sarracenos, eiuſdem cum eis Sectæ, facilè erit? Quæ vis, ſi veniant, reſiſtere illis valeat, inter hoſtes domeſticos; à quibus aduenæ notitiam terræ diſcant, atque infirma locorum, vrbiúmque; & quibus arma præbeant, quæ auidè conuertant in proprios dominos? Eant potius ad Regna ipſis ignota, & diſperſi per vrbes, neque torqueantur à præſentia boni, quod amiſerunt, nec ſe inuicem acuant, accedantque; demum neque vlla eis ſpes affulgeat; ex qua ad res nouas valeant incitari. Atque hoc quidem ſalubrius conſilium erat. Sed præualuere priuatæ vtilitates, vt ſolent plerumque; & animus Iacobi generoſus timere neſcius, quos ditauiſſet, noluit contriſtare. Relicti in Inſula Sarraceni ſunt, Chriſtianorum mancipia, per quos colerent agros, atque alia opera laboris exequerentur.

5. Rebus ita ad Maioricam compoſitis; *ad V. Kalendas Maij*, ait Hieronymus Zurita [d], *Rex Palumbaria portu ſoluens, in Cataloniam tranſmittit.* Ibi ante omnia Virgini ſe ſiſtit in Ciſtercienſi domo Populetani, iam tunc animo Monachus, atque inter Monachos pro acceptis tot beneficiis humiles Deo gratias relaturus. At quanto gaudio, quanta deuotione, ab Arnaldo, & Conuentu ſuſceptus ſit, quis ſtylo, aut verbis valeat enarrare? Bernardinus Gomezius hæc tantum habet [e]. *E portu ſoluens, ſecundo vento poſt diem tertium, portum non longè ab oſtio Iberi tenuit. Verum tempeſtate ſubito exorta, non mari Tarraconem, ſed terreſtri via, cænobium Populetanum adiit, vt gratias Virgini, & Matri Sanctiſſimæ immortales ageret; atque ſupplicationes per vniuerſa regna ſua, ob tam fælicem rerum euentum decerneret.* Hæc tantum ille. Crediderim celebrata victoria cum ſuis Monachis, Barchinonem, aut alio diuertiſſe, eandem cum Proceribus Regni, & Procuratoribus Vrbium celebraturus. Nam Populeti, à currente menſe Maio, manſiſſe vſque ad Nouembrem, quamuis auctores ſupponere videantur, non de facili poſſum perſuaderi.

d In Indice Aragon.

e lib. 7. in fine.

Vbicumque fuerit, ſolemni acclamatione exceptus, è priſco more Balearicus ſalutatus eſt. Et manſiſſet hoc illi forſan nomen, ſi non aliis Prouinciis expugnatis, à qua præcipuè agnominandus eſſet, incertum foret, & melius omnes comprehendi viderentur expugnatoris nomine, Hiſpanè: EL CONQVISTADOR; quaſi tot armis eius conceſſiſſent, vt ſigillatim non poſſent deſignari. Illud compertum, à Maiorica acquiſita, Iacobum in terrore Sarracenis, Chriſtianis populis in admiratione, periclitantibus adeo in ſpe fuiſſe, vt vltro à multis ſollicitaretur, quaſi ſolus oppreſſos, & inualidus de manu potentiorum liberaturos. Audi Bernardinum Gomezium hæc ſcribentem [f]. *Balearium Maiore, eiuſque vrbe expugnatis, Iacobi nomen, geſtarumque ab eo rerum longè, lateque peruagata fama, eo vſque increbuere; vt quo magis Sarracenis Regibus odio ille, atque terrori eſſe cœpit; eo quidem glorioſius à Chriſtianis Principibus, non in amicitiam modo, & auxilium; ſed in adoptiua vocari meruerit. Nam & Toletanus Rex, Afrorum potentiſſimus, bellum toties ad recuperandam Inſulam indictum, inferre nunquam eſt auſus: & Romanus Pontifex, ac vniuerſa ferè Italia, à Foderico Imperatore, vt mox dicemus, oppreſſa, eius auxilium, præſidiumque implorauit: & Sanctius Nauarræ quoque Rex, eundem, adoptandi gratia, ad ſe vltro accerſiuit: vt vno ſimul tempore Iacobus, & triumphum ex Sarracenis: & beneuolentiam à Chriſtianis, & gloriam denique ex omnibus reportarit.* Hæc ille: de quibus nos inferius aliqua. 6.

f lib. 8. initio.

Florebat opinione Sanctitatis Bernardus Caluonius, quem dudum, magnæ ſpei adoleſcentem, cunctis ſe ſubſtraxiſſe, atque in Illuſtri cœnobio Sanctarum Crucium Monachum induiſſe commemorauimus: & iam creatus Abbas eiuſdem domus, communi omnium conſenſu, per vniuerſum Regnum celebrabatur. Itaque paucis in diuerſis negotiis, peractis menſibus, Rex Populetum redit, quo & Sanctum Abbatem ante alios, tum Regni Epiſcopos, Proceresque vocat: omnium Sanctorum in eo Monaſterio, cum eis, ſolemnitatem celebraturus. *Feſto omnium Sanctorum die*, ait Zurita [g], *ad Populetum ſacrorum celebrationi aſſidet.* Ibi poſt ſacrificia, & orationes, vt piis etiam operibus litaret, de erigenda Epiſcopali Sede in Inſula Maiorica deliberat; multis ſubortis in illius creatione difficultatibus, quas Regis pietas, conſtantiaque vicere: ſed non ſine Ciſtercio compromiſſa in Arnoldum Populetanum, nec non & in Abbatem Sanctarum Crucium, controuerſia vniuerſa, quæ cum Epiſcopo, & Eccleſia Barchinonenſi, qui ſoli reſiſtebant, ſuboriebatur. Rem totam narrat Hieronymus Zurita, tacito compromiſſo, quamuis vtrumque Abbatem interceſſiſſe, & vtroque mediante, concordiam ſumptam, quæ poſt modum firmata per inſtrumentum, tam erectioni Sedis, quam Pontificum eius electioni terminos 7.

g In Indic. Arag.

terminos præſcribebat, memoriæ prodit, atque in eius verba [h]. h vbi ſuprà.

8. *In controuerſiam, & diſceptationem Regi cum Berengario Epiſcopo Barchinonenſi venerat ſuper Eccleſia in Maiori Inſula conſtituenda: & Epiſcopo, qui illi præſideret, deligendo. Id enim ius Epiſpiſcopus, & Conuentus Eccleſiæ Barchinonenſis ad ſe ſpectare contenderant. Eius donationis cauſa, quam olim Sarracenus qui Balearium Inſularum, & Dianij dominabatur, fecerat: qua ditionem eam Epiſcopo Barchinonenſi, & Conuentui eius Eccleſiæ detulerat: cui donationi, & Comites Barchinonenſes, & Archiepiſcopi, Epiſcopique conſenſerant: & à Sede Apoſtolica firmata, atque ſtabilita fuerat. Sed omni ope, & opera enitente Rege, animaduertentes Eccleſiaſtici Ordines Barchinonenſes, quod pro frequentia, atque cultu maioris Inſulæ, æquum eſſet, vt Sedes Pontificia eo in Regno conſtitueretur, quam Rex pollicebatur, affluentibus copiis ditare, voluntati Regiæ paruerunt; & interuentu Abbatum Populeti, & Sanctarum Crucium, & aliorum, ad eam pactionem deuentum eſt, vt ea in Inſula Epiſcopus crearetur: & Sedes Pontificia conſtitueretur. Is verò eo tempore primus ad eam dignitatem adſciſceretur, quem Rex perficiendum videret: cantumque, vt ei nominationi aſſentirent: eo vero defuncto ſelectio eius, qui in mortui locum ſufficeretur, a Barchinonenſi Epiſcopo, & Clero in poſterum regio permiſſu, è gremio Eccleſiæ Barchinonenſis, aut Maioris Inſulæ: aut ex alia Eccleſia fieret: modo ne vltra duos menſes ea ſelectio differatur. Ea res Populeti ad VIII. Idus Nouembris ſancitur. Epiſcopi Maioricenſes nuncupati. Primum ad eam dignitatem adſcitum memorant Reymundum Torrellian.* Ita Hieronymus Zorita in ſuis Indicibus.

Porrò quem vocat Abbatem Sanctarum Crucium, non alium à Beato Bernardo fuiſſe, inde facilè licet coniectari, quod Bernardus in Epiſcopatu Viguenſem tres intra annos legitur promotus, vt ſuo loco dicemus. Cum tamen conſtet Monaſterio Sanctarum Crucium non tres tantum præſediſſe, ſed multo plures.

Bernardinus Gomezius compromiſſum, quod in Annalibus Zurita etiam agnoſcit, expreſſius prodit, ſimulque reliqua Populeti Acta, atque Regis diſceſſum, atque ex eiuſdem Regis Commentariis, ſcripta reliquit. *Idcirco*, ait [i], *Abbatum cœnobiorum Populetani, & Sanctarum Crucium Ordinis vnius modi, quos Rex arbitros conſtituerat, ſententia fuit, vt Apoſtolica Sedis decreto Epiſcopatus in Inſula conſtitueretur, eique Eccleſiæ proprius Pontifex præficeretur: cuius prima electio ad Regem ſpectaret; ſequentium vero, perpetuo ad Epiſcopum, & Canonicos Barchinonenſes: modo tamen, de gremio eiuſdem Collegij illa fieret: aut nullo ibi inuento idoneo, de Balearico eligeretur dignior; idemque ſeruaretur Ordo in Eccleſiis Minoris Inſulæ, & Ebuſi, ſi contingeret, aliquam erigi in Epiſcopatum. Ad hæc litteris ſuis Rex mandauit præfecto Inſulæ, vt quam primum Templum maximum in Vrbe; in aliis autem oppidis per multas ædes ſacras, atque in Pagis Sacella, Regiis ſumptibus ædificare curaret. Quibus peractis, Rex è Populeto cœnobio proficiſcens, Ilerdamque præteriens, in Aragoniam peruenit, vbi maximo applauſu ab omnibus Aragonenſibus, ſed à Cæſar-Auguſtanis potiſſimum cum triumpho exceptus fuit.* Hæc ad hunc annum de Geſtis Iacobi Regis, quamuis de nouis ab eo tentatis nuptiis, ſed intermiſſis à morte Alfonſi, Regis Legionenſis, ſequenti capite pauca dicenda erunt. 9. i lib.7. in fine.

---

1. Alfonſi Legionenſis victoria de Sarracenis, 2. atque ad Sanctum Iacobum peregrinatio, & mors. 3. Contrarij effectus in Tharaſiam, & Berengariam, 4. Illius filia Iacobo antea ſponſa, 5. poſt mortem Patris ſpreta. 6. Bellum imminens ſuper Regni ſucceſſione: 7. in quo ſuſpecti Epiſcopi. 8. Sed Tharaſiæ conſilia præualuere. 9. Inita concordia. 10. Dictum de Sanctia, maiori natu filia, 11. & de ſorore Dulcia: & miraculis Sancti Antonij Patauini.

CAPVT SECVNDVM.

1. DVM hæc in Aragonia peragebantur, in Caſtella, & Legione turbata omnia à morte Alfonſi Regis, quem non minus victorem de Sarracenis, nec minus Religioſum morbus abſtulit, cum relaturus pro adeptis victoriis gratias, ad Compoſtellam deuotus properaret Lucas Diaconus Tudenſis auctor eſt [a], cum Ioannes Cardinalis Sabinienſis peragraret Hiſpaniam, *Inter cætera, quæ Sanctè geſſit, Reges Chriſtianos contra Sarracenos concitaſſe. Vnde Rex Legionenſis Adelfonſus cum exercitu ſuo, & parte exercitus filij ſui, Regis Ferdinandi obſedit Caceres, oppidum fortiſſimum Barbarorum, & cepit illud.* Et poſt pauca. *Sequenti vero anno obſedit Ciuitatem Emeritam, & cepit eam.* Et poſt immenſam Barbarorum ſtragem, qui illuſtrem Vrbem recipere aduenerant. *Tunc Rex Alfonſus à victoria reuerſus, obſedit Badajozum, & poſt paucos dies cepit ipſum.* Porrò ne his domeſticis victoriis, quæ noſtris vtiliores, quamuis fortaſsè in orbe minus illuſtres, auxilij de cœlo miſſi, quod habuiſſet Iacobos, gloria deeſſet; *in ipſo bello, pergit idem Auctor, viſibiliter apparuit Beatus Iacobus cum multitudine militum ablatorum, qui Sarracenos in manu valida proſternebant. Beatus etiam Confeſſor Iſidorus quibuſdam apparuit Zamoræ, antequam Emerita caperetur, & bellum fieret: & dixit eis; ſe ad auxilium Adelfonſi Regis cum Sanctorum exercitu properare, & quod ſibi dictam traderet Ciuitatem, & de Sarracenis Campalem præberet triumphum.* a In Chron. mundi ad hunc ann.

His victoriis illuſtratus Alfonſus Rex, his de cœlo auxiliis glorioſus, ad propria redux; quod Populetum Iacobo Aragonenſi, vt ſiſteret ſe Virgini; vt ſe gratum Iacobo exhiberet, id illi Compoſtella, atque Apoſtoli ipſius ſepulchrum fuit. Verùm *cum cauſa orationis*, ait idem, qui ſupra Lucas [b], *ad Eccleſiam Sancti Iacobi Apoſtoli properaret, in Galletia, in loco, qui dicitur Villanueua de Zamos grauiter ægrotauit: & accepta ab Epiſcopis pœnitentia; & corporis, & ſanguinis Domini* 2. b vbi ſupra

minè Sacramento, morte pretioſa deceſſit: & in Eccleſia Beati Iacobi Apoſtoli, iuxta partem ſuam eſt honorificè tumulatus. Rexit Regnum fœliciter quadraginta duobus annis. Obiit Æra M. CC. XLVIII. octauo Kalendas Octobris. Hæc de Alfonſi victoriis, morteque commemorata breuiter, quibuſdam aliis, quæ Annales noſtros concernunt, parabunt viam.

3. Suſceperat Alfonſus ex Tharaſia filium, & duas filias; illum legitimum Regni ſucceſſorem, ſi patri ſuperuiueret, eadem lege, qua Alfonſus Aragonius, Iacobi filius, etiam poſt matrimonium patris diremptum, nihilominus legitimus declaratus eſt, atque in Regno parentis ſucceſſurus. Nec enim minus bona fide genitus, nec minus declaratus hæres à patre fuit. Verum eo per immaturam mortem rapto, ſolæ filiæ ſuperſtites, quamuis natu maiores Ferdinando; at Ferdinandus priuilegio ſexus, ſororibus veniebat præferendus. Et dignus erat Regno propriis virtutibus, atque obſequio in parentem, quantum ſuo iure ſaluo, præſtare poterat. Sed affectus; à ratione pleumque deuii: & Alfonſus aliàs egregius Princeps, fatali quadam vi, vt in Tharaſiam pronus, ſic à Berengaria auerſus; neque aliter vtriuſque proles proſequebatur; ſiue facilis eſſet, in credendo, quod vitium Mariana illi impingit: ſiue inſito cunctis appetitu, vt nitantur in vetitum, ſed in Principibus longè potentiori. Fœlix profectò matrimoniis Rea ſupra omnes mortales, ſi ſibi temperaſſet. Quippe duobus, duæ illi contigerunt beatiſſimæ fœminæ, ſanctæ, prudentes, pulchræ, neque ſteriles, quibus via inueniri meliores poſſent. Sed nihilominus eiſdem infeſtiſſimus (adeò incertæ res hominum) quippe quam libuit, non licuit retinere; quam licuit, non libuit: ſeparandus ab ea, quam diligebat, atque illi permittendus, quam non amabat.

4. Igitur Ferdinandum, non ſecus atque matrem, exoſum habens, arcere Alfonſus à Regni ſucceſſione, atque Tharaſiæ filias anteferre, quibus poterat modis meditabatur. Sed cum id nunquam in pace prouenturum, Ferdinando viuente, non ignoraret; & fœminiſſimum ſexum prorſus imbelle facilè ab ipſo per arma ſuperandum; Sanctiam, maiorem natu, locare viro, qui ius eius tueretur, conſilium fuit, neque alium quam Iacobum in Hiſpania, cui tantum poſſit negotium commendari. Regibus vtile, plerumque pro honeſto; & Regnum Legionenſe citra Pirinæos montes antiquiſſimum, ab Hiſpania amiſſa, ingens cuicumque incrementum cenſendum fore. Eſſe Iacobo ætatem florentiſſimam, erectum animum, gloriæque percupidum, opes ad belli ſumptus ſufficientes; & quod in ducibus magni ſemper momenti fuit. Beneuolam fortunam, promptamque, quæ pro induſtria & peritia militari, pro ingentibus copiis eſſe ſolet. Nullam illi amicitiam cum Ferdinando, cuius amitam ſpreuerit; atque has affinitates, ſi permaneant, non conciliare animos; ſi diſſoluantur, etiam alienare. Acceptaturum hanc compenſationem, pro Aragoniæ oppidis, quæ Eleonora tenebat, titulo dotis. Non diſplicuere nuptiæ Iacobo Regi, quandiu vixit Alfonſus. Quis enim Regnum ſperneret, maximè poſt ſuſceptum hæredem ex alio thalamo? & Alfonſus tam tenax promiſſi fuit (nam odii in Ferdinandum non licet credere) vt moriens filias hæredes declararet. Quod in Rege non ſolum Chriſtiano, verum, & pio, & qui Epiſcopos aſſiſtentes ſibi habuit, cum ægrotaret, mirandum foret; ſi non id Regibus malum commune eſſet; vt quia cum poſſunt, veritatem audire nolunt; cum volunt, non poſſint: & qui illis aſſiſtunt, blanditi ſueti, nunquam non blandiantur, ſemper illudant. Certè quos primos conſultores Alfonſus habuit, cum teſtamentum condidit; eoſdem primos filiarum deſertores ea alto vidit, quod nos etiam ſtatim recenſebimus.

Quæ nuptiæ placuiſſent viuente patre, cuius auxilio Regnum, quod ſolum quærebatur, ſtare poſſet; poſt eius obitum Iacobo diſplicuerunt: ſiue reuera Ferdinandum timuit; ſiue parando ſibi per arma Regno (& non aliter poterat) conſultius duxit Sarracena inuadere, & terræ ſuæ confinia, quam Chriſtiana, atque diſtantia loco; cum maximè illa, cum egregia laude, & merito; hæc, non ſine remorſu, & ſui nominis nota aggrederetur. Meminit huius ſponſalitiæ actionis, à Iacobo Aragonio prætermiſſæ, Hieronymus Zurita in ſuis indicibus ad hunc eundem annum totidem verbis [c]. *Nuntii de Alfonſi, Regis Legionenſis morte Regi efferuntur: qui filiam Sanctiam natu maiorem, quam ex Tharaſia Sanctii Portugaliæ Regis filia genuerat, nuptui Regi traditurum pollicitus fuerat, tanquam Regni heredem: cum Ferdinando Filio, quem ex Berengaria Regina, iuſta uxore, ac Sanctiſſima fœmina ſuſceperat, Legionenſis Regni hereditas veniret.* Ita quod ad Iacobum Regem attinet. 5.

c In Indicibus Aragonia.

At non adeo procliues in Ferdinandum Proceres Legionenſes; ſeu charitate in Principem defunctum; ſiue, quod ego propius vero reputo, quia Regnum, ſi diuideretur inter ſorores, facilius ſibi capoui diripiendum, ad quod plerique aſpirabant, intuerentur; Sanctiam, & Dulciam Reginas proclamabant. Hinc Mariana [d]. *Proceribus Regni non idem animus erat. Plerique ſorores ſequebantur: & aderant factioni oppida, & vrbes, magnumque aliquod malum ex eo diſſidio impendere videbatur.* Rodericus Ximenius Toletanus rebellionem appellat; ſed cuius multi complices; & ſuum, quod ſurgebat ea teſtamento, vigentius ius putabant, & Regnorum vnionem, ſeu confuſionem, vt Legioni nociuum, auerſabantur. *Sorores*, ait [e], *Domini Regis, Sanctia, & Dulcia rebellionem cum complicibus præparabant.* Illud compertum, Reginam Berengariam adeo pro filio ſollicitam extitiſſe, vt cum ille, audita morte patris ad oras Bæthicas, vbi fœliciter Mauros expugnabat, retardaret aduentum; ipſa nec litteris, nec Nunciis, quamuis fidelibus, & magnæ auctoritatis, fidendum duxerit; ſed perſonaliter iter arripuerit ad reuocandum filium; ne pars ſororum per moras inualeſcens, nulla mora poſſet potentia ſuperari; & peruenit ad oppidum Orgaz, ſexto à Toleto lapide, niſi ibi habuiſſet obuium Ferdinandum, Giennium vſque haud dubiè proceſſura. 6.

d Lib. 12. cap. 15.

e Lib. 9. c. 14.

Extinxere ſubortam tempeſtatem interuentiones duplices, altæ admirandæ, ſi præteritis componas; laudandæ aliæ. Qui ægrotanti, & condenti teſtamentum, in quo filias hæredes inſtituiſſet, Alfonſo Regi affuerunt Epiſcopi; hi in vtramque ſororem inſurgentes, Ferdinandò adhæſerunt. Atque illum in Regno ſublimarunt. Narrat, qui cunctis affuit, Rodericus, Pontifex Toletanus, totidem verbis [f]. *Sed tamen Regni Prælati,*

f lib. 9. c. 14.

Prælati, quorum intereſt Regnum & Sacerdotium contueri, in auditu auris Regem Ferdinandum in Regem illico receperunt, ſcilicet Ioannes Oxoxenſis, Nunius Aſtoricenſis, Rodericus Legionenſis, Michael Lucenſis, Martinus Salmanticus, Martinus Mindonienſis, Michael Ciuitatenſis, Sancius Caurienſis. Hi omnes cum ſuis Ciuitatibus, patre mortuo, filio ſe dederunt, nec rebellio cogitata potuit inualere. Nam quam citò venimus Maioricam, Regi ſe protinus reddiderunt. Hactenus ille: neque ego factum auſim condemnare, quod ipſe laudat: ſed ſi hoc ex iuſtitia eſſe putabant, blanditos Regi, nec teſtamentum eius dicendum irritum ſuadere, eum ipſum abſoluerunt; aut abſoluiſſe, ſi corrigere renueret; qui excuſem, non habeo; niſi fortè affuiſſe alios dicamus, aut aſſiſtentes latuiſſe teſtamentum, quod non facilè poſſum perſuaderi.

8. Cæterum vt conſtantia Epiſcoporum reuocanda in dubium; ſic Tharaſiæ modeſtia, zeluſque, cunctorum Principum imitatione dignus, laudandus venit. Quippe, cum primum imminere bellum Fratribus, nec, niſi fuſo ſanguine Chriſtiano, controuerſiam de Regno dirimendam, perpendit animo; non Sanctium Luſitanum, nepotem, adit, vt prouocet ad bellum pro conſobrinis; non ipſa claſſicum contra priuignum canit, vt olim contra Fratrem, non arma ciet; quin potius filias, ad priuatam vitam componit, neque tanti eſſe Regnum, vt per tot clades veniat acquirendum, multis propoſitis rationibus, perſuadere. An Legionenſem pubem, & Caſtellanam, quas in communes hoſtes armari vellent, in ſe inuicem arment; & vtramque perire patiantur, cum incolumem poſſint conſeruare? Tot Chriſtianos periculis obiicere, nimis grande coronæ pretium eſſe? Quæſierit Ferdinandus ſibi Regnum diſpendio boni publici: ipſæ è contrario vel diſpendio proprio bonum commune quærant: & vt ab ipſo, vt de Regno armis certarent, initium fuerit; ne certent, penes eas exemplum erat. Glorioſiorem victoriam de ſeipſis, quam de hoſtibus eſſe; & hanc cruentam, dubiam, neque innocentem: illam, ſi velint, innoxiam, & certam fore. Eat in ſæculum, cum vincere potuerint, noluiſſe certare; & Regnum Fratri, vtriſque genti pacem, hoſtibus veniam, ſuis incolumitatem; atque vtriſque, ne alios, aut cum ſcelere vincerent, aut ab eis vincerentur cum ignominia; & potuiſſe conferre, & liberaliter etiam contuliſſe.

9. Aſſenſere conſiliis parentis filiæ, nec quicquam ſe facturas, niſi quod iuſſerit, aut quicquid fecerit, ratum habituras, in reſponſis dant. Tum vero ipſa egreſſa Monaſterium, neque vltra morata, Berengariam ad vltimos Luſitaniæ fines vocat; atque in Valentia, ad Minium fluuium oppido, conueniens vtraque, poſt varios pacis, concordiæque tractatus, illa filiarum nomine, Legionenſi Regno, & iuri, quod ex patris teſtamento illis competeret, liberaliter cedit: hæc è contrario Ferdinandi vices agens, ſorori vtrique ad aureorum triginta millia, ingentem planè ſummam pro illo æuo, annuatim perſoluenda pacta legitur. Ita inita concordia inter vtramque; quam filiis gratam, ratamque habentibus, etiam Gregorius nonus confirmauit, litteris ad ſequentem annum datis, quas Brandaonius [g] adducit ſub hoc initio. *Gregorius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilectis in Chriſto filiabus, nobilibus* | g lib. 14. cap. 12.

fœminis Sanctia, & Dulcia, filiabus chariſſimæ nobis in Chriſto filiæ, Reginæ Dominæ Tharaſiæ, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem, &c. Meminit & interuentionis matris ad hanc concordiam Ioannes Mariana verbis ſequentibus. *Viuebat, ait* [h], *eo tempore Tharaſia, Sanctia, Dulciaque Mater: veneratque ex Luſitania, vt filias re, & conſilio iuuaret. Ab ea primum de ineundo fœdere per Legatos mentio facta. Valentiæ, quod oppidum in Galæcis eſt, Regina parentis, atque Nouerca, Berengaria, & Tharaſia mutuo colloquio dirempta controuerſia eſt. Regiæ ſorores Regni iure ceſſerunt Fratri, triginta aureorum millia annua pacta, vnde vitam illæ principalem ſuſtentarent.* Hactenus ille. Conſtat ab hac concordia Ferdinandum nouercæ etiam addictum, ne dum ſororibus, plurimum illi obſequium præſtitiſſe, cuius indicia, productis inſtrumentis, idem, qui ſupra, adducit Brandaonius eodem loco; obſeruantiam, quam habuit erga ſorores, Tudenſis etiam Lucas memoriæ prodit. *Supererant, ait* [i], *duæ nobiliſſimæ ſorores ſuæ (id eſt Ferdinandi) filiæ Regis Alfonſi, quas genuerat ex Regina Tharaſia, Sanctia & Dulcia; quas ſemper habuit in magna reuerentia, donans illis, dum viuerent, annuatim triginta millia aureorum.* | h lib. 12. cap. 15. | i Idem vbi ſuprà.

Mutua inter Fratres pace ſtabilita, imo inter Regna, & vrbes, Tharaſia ad ſuum Lorbanum reuerſa eſt, filiæ Legione ad tempus permanſere; & Sanctia quidem religioſam vitam profeſſa in Monaſterio Sanctæ Eufemiæ, Diœceſis Palentinæ, quod Iacobeæ militiæ Moniales inhabitabant, commendatricem traditur egiſſe (ſic illæ ſuperiorem ſuam appellant) ingenti ibidem miraculo conuerſa, ſi qua fides hiſtoriis [k], quod non licet ſilentio præterire. Cum locum illum fortè pertranſiret, nihil minus cogitans, quam propriam conuerſionem; quin nec pauſare, aut quieſcere ibi volens: quæ lecticam ferebant animalia, ad portam Monaſterij ſtetere immobilia; nec manuducta, ſiue cæſa fuſtibus, diſceſſerunt à loco, quoadvſque ipſa manum Dei ſentiens, ac matris memor, deſcendit Monaſterium ingreſſura. Tunc animalia cum lectica vltro abire, quaſi illic manſura, quam aſportauerant, non vltra eorum obſequiis indigeret. Floruit inſigni opinione Sanctitatis, quam hodieque conſeruat; quin noſtro ſæculo altius radicatam fidelium cordibus. Tranſlatum corpus, Philippi III. iuſſu, ad Vrbem Toletanam, incorruptum inuentum, imò & viuidum: cum nullum medicatum præſeruatiuis, ante CCC. annos ſepultum eſſet. Iacet Toleti, in Conuentu Sanctæ Fidei eiuſdem Militiæ, in Sacello D. Mariæ Betlehemiticæ, vbi & de illius miraculis inquiſitum, ad inſtantiam Monialium. Antonius Brandaonius [l], & alij teſtificantur. Atque hæc de Sanctia. 10. | k Brandon. lib. 14. c. 12. | l vbi ſuprà.

Dulcia, ſeu dulcis (*Aldonciam* Hiſpani dicunt) quæ natu minor erat, poſt annos aliquot tranſiit in Luſitaniam, charitate in matrem, ſiue tædio nouercæ: quod ſemper inuiſum propinquitatis genus, nulla valet prudentia dulcorari. At non Lorbanum cum Tharaſia inhabitauit; ſed aulam cum Sanctio, cui adeo grata fuit, vt illam inter proprias filias, & viuens habuerit, & moriens, tabulis ſignatis, hæreditauerit. Inde reuerſa ad Regnum Legionenſe, in Monaſterio S. Mariæ de Villabona, quod mater condidiſſet, vt nos etiam dicemus ſequenti anno, Ciſtercienſem tandem habitum induit, in quo & Sanctiſſimè vſque 11.

ad

ad mortem perſeuerauit: Matri in cunctis perſimilis, niſi quod tamen traduxiſſe vitam cœlibem, ac Virgo permanſiſſe credita eſt. Inter miracula Sancti Antonij Patauini, inſignis Luſitani, duo narrantur, patratum vtrumque in duabus puellis Regijs: altera, filia Reginæ Legionenſis, natione Luſitanæ, quam à morte poſt triduum ſuſcitauit, & matri reddidit: altera, Luſitanæ Reginæ, Tharaſiæ nomine, quam nondum mortuam, ſed iam iam morituram, ab ipſis Orci ianuis reuocatam, integræ ſtatim ſaluti, quaſi nil paſſa eſſet, reſtituerit. Vtrumque referunt Auctores Franciſcani, Luſitani, & exteri: atque ex ipſis Fr. Lucas VVadingus [m]; & primum quidem in Sanctia factum putat, quamuis ſubdubitans; ſecundum in Dulcia patratum certo affirmat. Illud compertum, quibus ex tempore, & aliis circumſtantiis talia miracula poſſint conuenire, præter filias Tharaſiæ, nullas fuiſſe: illis, vt omnia nequeant adaptari; at poſſunt multa: & facilius credendum in aliquibus, quæ minus ad rem faciunt, potuiſſe decipi, quam in cunctis decipere voluiſſe, graues Auctores; & quibus plena fides habeatur, vel ab incredulis. Certè aliquid grande contigiſſe, dubitari non poteſt; & quidquid fuerit, vt meritis Antonij, ſic ad inſtantiam, & fidem Tharaſiæ matris, atque in eius filiabus factum fuit.

m Ad annum.

1. Iuliana Cornelienſis mira viſio. 2. Labores corporis, & vitæ auſteræ tenor. 3. Amor vſque ad deliquium mentis, & corporis. 4. Eximia puritas, cœleſtium contemplatio, 5. fruitioque: 6. de animarum ſalute zelus ingens, 7. oſtenſus per miracula. 8. Compaſſio, & in omnes tentatos miſericordia. 9. Euam per Euangelium Chriſto generat. 10. Non ſolùm viuis, ſed defunctis prodeſt. 11. & ieiunium per triginta annos protractum.

CAPVT TERTIVM.

1\. HIc nobis iterum incidit memoria Beatæ Virginis, Iulianæ Cornelienſis; & occaſione cuiuſdam viſionis, quam ab hoc anno habuit frequenter ſatis; quæ à tenera eius ætate, de qua proximo Tomo, de ipſa narrantur, ad illum vſque veniunt recenſenda. Viſionem ipſam Ioannes Dieſthemius Bletus, Prior Sancti Iacobi Leodienſis, atque Bzouius [a] ex ipſo, aliique memoriæ prodidere verbis ſequentibus. *Circa annum Domini M. CC. XXX. in Epiſcopatu Leodienſi, iuxta Ciuitatem Leody in hoſpitali leproſorum, quod vulgariter vſque hodie, Item Cornelij Montis dicitur, fuit Virgo omnium virtutum florentiſſima, nomine Iuliana. Hæc ab ineunte ætate ibidem nutrita, quadrauit ad virtutum, ac etiam ſcientiarum culmen per Dei gratiam aſcendit. De cuius Virginis humilitate, obedientia per mentis exceſſum fuiſſe rapta, atque ſpiritu prophetico euidentiſſimè claruiſſe, adeo vt proximorum cogitationes, atque cordium intentiones proderet. Hæc luctabatur cum Diabolo, loquebatur cum Apoſtolis, fulgebat miraculis. Itaque cum hæc Sancta Virgo à primis Infantiæ annis ſemper ſeſe orationi manciparet, crebro vidit, & quaſi ſemper ſuo aſpectui inter orandum ingeri mirabile ſignum, ſcilicet Lunam quaſi in ſuo ſplendore, cum aliquanto tamen ſui orbicularis corporis fractione: & videns mirabatur, & timebat, neſciens, quid hoc ſignificaret. Vnde nitebatur totis viribus præfatum ſignum amouere, nec valuit.* Pergit Auctor ad declarationem eiuſdem viſionis, impetratam à Deo poſt multas preces, quæ glorioſiſſimæ, deuotiſſimæque feſtiuitatis Sacramenti Euchariſtiæ, annuatim in Eccleſia celebrandæ, initium fuit. Sed nos priuſquam ad ipſam accedamus, quæ Dieſthemius de Virgine confusè, & velut generaliter; aliquanto diſtinctius, productis ſingularum rerum exemplis, nonnullis etiam ex tempore notatis, qua breuitate licuerit, proferemus.

a Ad hunc annum n. 16.

2\. Attenuauerat Venerabilis Virgo vires externas à tenera ætate, tribus præcipuè modis: labore corporis; maceratione carnis, ardore mentis. *Cecidit igitur Iuliana,* ait Auctor vitæ ipſius [b], *adhuc in ætate iuuentutis conſtituta, in multam corporis debilitatem, quam & habuit diebus omnibus, quibus vixit.* Et alibi [c]. *Tria itaque fuerunt, quæ à iuuentute ſua vires corporis eius exhauſerunt, labor ingens, quem habuit, dum pecorum curam gereret; frequens compaſſio Dominicæ paſſionis, & vehemens amor Creatoris ſui.* De corporali labore dictum ſupra: de continuis ieiuniis, vigiliiſque, atque id genus aliis pœnalitatibus, quibus Chriſto patienti compatiebatur, id vnum nobis dixiſſe ſatis ſit, quod conuerſa in naturam præ aſſuetudine, prorſus iam illi moleſtiora eſſent (quæ aliis in ſubſidium) quam ipſa auſtera, & aſpera eſſe poſſent. Nam audi quod ſequitur [d]. *Cum autem non ſolum non traheretur appetitus aliqua voluptate, ſed ſola cibi memoria ſaturaretur, ſæpius rogauit Dominum, vt ſaltem aliquid cibi poſſet ſumere, ne in admirationem cunctis gentibus verteretur, ſi ſine cibo corporali viueret. Vnde hoc tantillum, quod ſumebat, apud Deum precibus impetrauit. Solebat etiam dicere fidelibus ſuis, quod comedere, bibere, & loqui, præ omnibus rebus ſibi erant oneri. Victum autem illius tenuiſſimum, & propè nullum, ſimilis propè nullus, & tenuiſſimus comitabatur ſomnus.*

b cap. 11.

c cap. 31

d cap. 11.

3\. De victu, & ſomno hæc; neque alia ratio de cunctis aliis fuit. Porrò ab ardore cordis defectum corporis velut continuo experta, nonnunquam etiam decumbere lecto, aut ad illum deferri, impotens ſui omnino compellebatur. *Iacebat,* ait [e], *aliquando Iuliana in dormitorio, & diuino amore mirabiliter æſtuabat: ita vt veraciter dicere poſſet, illud Canticorum.* Adiuro vos filiæ Hieruſalem, ſi inueneritis dilectum, vt annuntietis ei, quia amore langueo [f]. *Decubuerat ſiquidem lecto, non alio profecto, quam diuini amoris languore; Moniales vero, eam laborari infirmitate corporali credebant.* Et paulò inferiùs, cum ante oculos haberet Chriſti imaginem. *Nimio,* ait [g], *correpta dolore, ex memoria Paſſionis Chriſti, in terram corruit, & defecit. Eua verò (recluſa hæc erat Sancta, de qua inferius) accepit eam in vlnas ſuas, & ipſam in lectulo reclinauit. Cupienſque ipſum dolorem, vel pellere, vel lenire, dixit ei. Quæſiuit Domina mea, quoniam dolor Paſſionis Chriſti*

e cap. 23.

f Cant. 2.

g cap. 5.

Chriſti

Chriſti ium abiit, & receſſit, ſed tamen ipſam paſſionem ſuſtinuit. Cumque poſt pauluium, per feneſtram ſibi propinquam, oculos in cœli figeret firmamento, raptu in ſpiritu, tum mirabiliter extitit, vt nullo ſigno vitæ, in ipſa permanente, credi poſſet veraciter expirare.

4. His tribus cauſis, extenuatis omnino vitibus, ceſſare ab externo labore coacta eſt; ſic diſponente Deo, vt expedita à Marthæ ſollicitudine, orationi, meditationique; atque aliis exercitiis vitæ contemplatiuæ, cum Maria vacaret; & in terra diſtans, nihilominus in cœlis conuerſaretur. Nam & quæ Angelis homines coæquat, & familiares facit, incorrupta Virginitas, adeo in Iuliana viguit [g], vt *Nunquam ſentire permiſſa ſit, vel primos motus carnis libidine titillantis.* In hoc fortaſsè ſubæqualis Angelis, quibus quia nulla pugna, nulla victoria. Sed eo maior puritas, quo non ſolum à ſordibus, ſed à periculis ſordium immunes viuunt. Itaque, quod labori detrahebat, contemplationi dabat, in qua adeo profecit; vt colloquia Sanctorum, Chriſtique, altiſſimorumque myſteriorum notitiam promereretur. Fertur, cum in eiuſdem Euæ reclulſorio mente exceſſiſſet, atque in ipſo exceſſu, pallida aliàs ora, languidaque, in candentia lilia, atque roſas vernantes mutata eſſent; dum oculos chriſtali inſtar lucentes, cœlo defigeret, auditam loqui cum Petro, & Paulo Apoſtolis: à quo colloquio, cum poſtmodum rediret, & videret recluſam ſibi adſtantem; ad eam verò, quæ cunctis affuiſſet, dixiſſe: Eamus; atque illa interrogante. Quo ergo ibimus? Reſpondiſſe Iulianam, Romam ad Apoſtolos; ne ab eorum diſceſſu, cum præſentia, alloquio etiam carere compelleretur. Memorant, & in quadam ſolemnitate Aſcenſionis Dominicæ, adeo illuſtratam fuiſſe cœleſti gratia [h]. *Vt plenitudinem (nam verba Actorum exprimam) anguſto corpore non ferente, qui circumſtabant timore cogerentur, ne diſrupto corporis vaſculo, per medium, ſcinderetur. Audiebant autem (mirabile dictu) Iulianam colloquentem, & Dominum collaudantem, eiuſque vocem clarè percipiebant ſine oris apertione, ſed ſolo pectore eam proferente.* Et capite ſequenti [i]. *Cum aliquando vnam ex Canonicis horis cum alia Religioſa perſolueret, dixiſſeque illum verſum Hymni, videlicet.* Præſta Pater, per Filium; præſta per almum ſpiritum; *& vſque huc acccederet; fixis oculis in cœlum, vlterius quicquam dicere non potuit, ſed defecit ad intuitum Trinitatis, raptaque per mentis exceſſum ad ſublimia contemplanda, ad ineffabilem arcanorum illius ſupernæ ciuitatis, quam fluminis impetus lætificat, notitiam admiſſa eſt.*

5. Referam per anticipationem oſtentum aliud illuſtrationum, quibus perfundebatur, quoties diuina myſteria contemplaretur [k]. *Cum Iuliana tempore quodam ante ſuum obitum, in Salſinia, Abbatia Monialium Ciſtercienſium, moraretur, quadam vice cum Venerabili eiuſdem loci Abbatiſſa, de dulcedine huius Cantici proferebat. Et cum Abbatiſſa inſtaret, vt illa eam, quam circa hoc ſentiebat, dulcedinem, aliquatenus eructaret; Iuliana repente, veluti inebriata ſpiritu, in hæc verba prorupit. Parum eſt Domina, quod ſentio, ſed pro tanto auro, quod capere poſſet hæc, in qua degimus Abbatia, nollem, prout mihi donatum eſt à Virgine Maria, ſuper ipſius Cantico, quod ſapio non ſapere, quod ſentio, non ſentire. Quod audiens Abbatiſſa mirata eſt. Verum cum Chriſti famula poſtmodum ea, quæ veluti in exceſſu mentis dixerat, pectore retractaret; cœpit eam pœnitere, quod tale verbum protuliſſet. Vnde ſequenti die, cum Abbatiſſa loquens de verbo, heſterno die, prolato, ſupplicitèr veniam precabatur; obſecrans ob hoc, quod in charitate dixerat, ne eam accuſaret.* Multa alia narrantur, in eius Actis, quæ longum eſſet, in præſenti recenſere. Illud compertum per hæc, & ſimilia dixiſſe Dieſthemium Blerom, crebro in cœlum per mentis exceſſum raptam, alloquutam Apoſtolos, & cætera, quæ ex ipſa ſuperius commemorauimus.

At non ob hæc contemplationis munera, perfectionem actionis omittebat Iuliana, magis induſtria, in melius commutabat. Quippe quam olim pecudibus paſcendis, mulgendiſque, animabus lucrandis operam dabat. Extat de hoc illuſtre teſtimonium in eius vita, quod miraculo inſigni, atque multiplici confirmatum à Domino, non pigebit ad litteram tranſcribere [l]. *Frequentabatur, ait, quædam Ordinis mulier à quodam importunè improbo, quam non modicum Chriſti famula diligebat. Hæc autem frequentatio erat contra voluntatem eius, quæ hominis illius ſpiritum cognoſcebat, nec non & mulieris. Admonuit ergo hæc fœmina hominem ſæpius, vt à colloquutione eius deſiſteret; qui tamen ſurdis auribus eius admonitionem audiebat. Cumque die quadam acceſſiſſet, & rogatus noluiſſet abire, zelo religionis accenſa, duas perſonas vocauit, quæ illum recedere compulerunt, eius improbitatem, & ſtultitiam exprobrantes. Ipſe vero repulſam hanc æquanimiter non ferens, iracundia inflammatus, cœpit religioſam fœminam inhoneſtatis, & turpitudinis arguere, ac mendaciter infamare. In via tamen, qua gradiebatur, ore ſacrilego virus vipereum mendacij iaculando, diuina vltione in terram corruit, correptus morbo graui, & ægritudine repentina; qui ſimul cognitione, & memoria priuatus, ad propria velut exanimis delatus eſt. Quod audiens prædicta mulier, inconſolabiliter cœpit contriſtari, quod hoc illi miſero, etſi non culpa, cauſa tamen ſua accidiſſet: præſertim cum illum in ſtatu ſalutis, non conſideret comprehenſum.*

Miſit ergo ad Chriſti Virginem Iulianam, rogans eam omni affectu, vt diuinam Clementiam precaretur, quod illi homini ſic punito, cognitionem, qua vel pœnitere poſſet, tribuere dignaretur. Alioquin ſciret, cor ſuum nunquam pacis ſolatium habiturum. His auditis Chriſti Virgo, ſicut tota pietatis viſceribus affluebat, dilectæ ſuæ dolenti condoluit, & in virtute orationis clamauit ad Dominum, & quod deprecabatur impetrauit. Placuit ſiquidem Dominus Ancillæ ſuæ precibus, reſtituit flagellato memoriam, & cognitionem, non ſolum qualem antea habebat, ſed cognitionem ei contulit verum, & illuminatam, cum munere voluntatis in melius commutatæ. Quibus ille receptis compunctus eſt corde, publicè proteſtans, ſe de bona muliere per omnia eſſe mentitum, ſpondens, ſi conualeſceret, ſe de reatu mendacij ab ea veniam precaturum.

[g] cap. 15.
[h] cap. 16.
[i] cap. 17.
[k] cap. 14.
[l] cap. 17.

turum. Vt autem veterem hominem cum actibus ſuis exueret, a corſiio Chriſti Vicario confeſſus eſt, ſpiritu mentis ſuæ cupiens renouari. In breui autem tempore poſt purgationem, & ſanitatem mentis, reddita eſt etiam illi ſanitas corporis. Qui totus ſanus factus, ad prædictam mulierem redire, & antiquas vias voluit iterare. Sed religioſa mulier prouida futurorum, licet hominem ſperaret ex antiquo in alium commutatum: timuit tamen, ne proceſſu temporis, priſtinos mores reſumeret inconditos. Miſit igitur denuo ad Chriſti famulam, rogans, & obſecrans, vt Dominum exoraret, & hominem illum à voluntate mala cuſtodiret, & in bono ſtatu, quem idem ſua pietate dederat, conſeruaret. Quid multis moror? Leuauit Iuliana puras manus in oratione ad Dominum, &, quod petiit, obtinuit. Nam Dominus, qui homini punito ſanitatem, ſanato bene agendi contulerat voluntatem; ſubtraxit inſuper ab illo ferè omnium rerum cognitionem; quæ ad ſuam æternam ſalutem minimè pertinebant.

8. Addam & alia, facientia ad hoc propoſitum, quæ partim in communi, & generali, partim
m cap. 31. ſpecialiter narrantur in eius vita [m]. *Compatiebatur mirabiliter Iuliana proximis ſuis, qui tentationum procellis vrgebantur, vt veraciter cum*
n 2. Cor. 11. *Apoſtolo dicere poſſet [n]. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror? Vnde cum aliqua perſona familiaritatis commercio, ſeu deliberationis deſiderio, ad eam venientes, tentationes, ſeu grauamina eidem vero corde, humiliter, & abſque hypocriſi reuelabant: & ipſa ſecundum gratiam diuiſionum ſpiritus, quem à Domino acceperat, cognoſceret, quia ita erant; paſſiones huiuſmodi, per nimiam mentis compaſſionem, ſibi arctius aſſumebat, & tanquam proprias ad Dominum deferebat. Nec apparebat in conſpectu Domini vacua, ſed effundebat, ſicut aquam, cor ſuum coram ipſo, cum munere deuota orationis, & effuſione lachrymarum copioſa. Et vt ad miſericordiam præſtandam tribulatis, & afflictis moueret diuina viſcera pietatis, corpus ſuum abſque miſericordia duris verberibus affligebat, nec requieſcebat ſpiritus eius, donec ipſa perſona à tentationibus liberarentur.* Hactenus ibi: atque hac ratione, ab ſpiritu accidiæ, Reginam quandam; ab ſpiritu triſtitiæ, Sanctimonialem Ciſtercienſis Ordinis, per orationes; ſic plures alios à variis tentationibus liberaſſe commemoratur.

9. Verùm, quæ illi in maiorem gloriam cedit, Venerabilis Eua, recluſa Sancti Martini Leodienſis, cuius ſupra meminimus, & quam per Euangelium Chriſto genuit, vt ait Die-
o Apud Bzouium hoc ann. p. 16. art. 5. ſthemius Blerus [o]; demum quam promouendæ feſtiuitati Sacramenti Euchariſtiæ, ſociam habere voluit, obtinuitque: & cui ſoli conceſſum eſt videre, per Eccleſiam, promotam, &
p cap. 19. extenſam; hic etiam nobis venit referenda. *Hæc ſiquidem*, aiunt Acta B. Iuliano [p], *in ætate florida iuuentutis conſtituta, amore Chriſti tacta, recludi deſiderauit. Sed nihilominus, vt eſt humana fragilitatis, territa eſt ſublimitate propoſiti. Quo cognito Iuliana inanem timorem ab illius pectore verbis potentibus effugauit, & ad confirmandum propoſitum, exhortationibus ipſam efficacibus animauit. Iam enim tunc mutua inter ipſas dilectio habebat exordium, quæ & poſtmodum, creſcente vtrimque religione, indeficiens reperit incrementum. Ingreſſa eſt igitur anguſtias recluſorij Eua, vt carnem ſuam ſpiritui liberius ſubiugaret, fructuſque ſpiritualium bonorum percipere poſſet. Ingreſſa tamen fuit hoc pacto, quod dilecta exhortatrix eius, ad minus ſemel in anno, ipſam viſitare deberet.* Hactenus ibi. Ergò Iuliana, quod operibus externis, pro virium tenuitate, minus dabat; ſpiritualibus proficiens incrementis, commutabat in melius, dum indulgebat ſaluti proximorum, & tot Deo animas, tot animabus Deum conciliabat.

Non ſolum autem Virgo Sancta viuis, ſed 10.
& defunctis profuit, nullum miſericordiæ opus omittens, nullis ſe non beneficam oſtendens, qua charitate in omnes, qua apud Deum gra- q cap. 14.
tia, quæ notitia pollebat neceſſitatum [q]. *Cum quadam vice, obitum cuiuſdam mulieris, ſibi chariſſimæ, per reuelationem cognouiſſet, continuo pro illius anima perſoluit cum lachrymis vigilias defunctorum. Defuncta vero, Dei permiſſione apparuit ſorori, quam habebat, & dixit illi, quod per orationes Iulianæ non minimam partem euaſerat tormentorum. Quod illa audiens, Beatam Virginem viſitauit, atque obitum ſororis ſuæ nuntiauit illi, ad quam Iuliana Nouerам, inquit, ego bene deceſſum illius, pro qua dixeram vigilias, tota liqueſcens in lachrymis. Tunc recordata eſt mulier verborum ſororis ſuæ, quæ ei apparuerat, videlicet vigilias B. Virginis Iulianæ ſibi plurimum profeciſſe.* His, & aliis operibus Iuliana, non ſine fœnore, actiuæ vitæ labores compenſabat.

At non omiſit præ defectu virium corporis, 11.
quod vnum potuit, ieiunium continuare. Quin, quo debilior, eo in victu parcior erat, velut quæ à quouis vel paruo ſuffocaretur. Feruntque triginta annis ante mortem, adeoque ab anno M. CC. XXVII. continuaſſe ieiunium, nullo interruptum die, neque vllis precibus, aut medi-
corum conſiliis interrumpendum [r]. *Ante obitum* r cap. 12.
ſuum per triginta annos, & amplius, omni tempore ieiunauit: tempus autem refectionis ſuæ Veſpera erat. Tam modicum vero, imo tam nihilum ſumebat, vt omnes, qui hoc nouerant, firmiſſimè credere poſſent, corpus eius præ defectu, vel tenuitate nutrimenti breuiſſimè ruiturum, ſi non pariter agnouiſſent, in ipſa Sanctum Spiritum habitare: corpuſque ipſius ſimul cum anima inuiſibili potentia ſuſtentare. Pergit Auctor de ieiunio Virginis plura, verum nobis ad præſens dicta ſufficiant. Atque hæc quidem de Actibus Iulianæ. Nunc iam de donis, præcipuè prophetiæ, & miraculorum, quibus eximiè floruit, aliquid etiam breuiter dicemus.

I. Illuſtris

1. Illuſtris prophetia dono Iuliana, 2. occulta cordis Eua manifeſtat. 3. Salutem illi in vtroque pradicit homine. 4. Diſtantis Clerici pericula agnoſcit. 5. Hedvvige recluſa multa reuelat. 6. Impurum damonem oratione fugat. 7. Reſtituit oculum prominenti carne obſtruſum. 8. Quibus Actibus communis hoſtis inuident, 9. ſenſibiliter infeſtat Virginem Sanctam. 10. Ignominiam reportans, & confuſionem.

CAPVT QVARTVM.

1. ILLVSTREM propheti æ dono Iulianam, illuſtrem miraculis, multa, & illuſtria exempla commendarunt; nec nobis omnmus cuncta recenſere; ſed pauca eligam, ex quibus facile aliâ coniici valeant, & de prophetiæ dono dubium
a cap. 18. nullum, vt enim habet auctor vitæ ipſius [a]. *Multa priuſquam euenirent, ventura, prophetico ſpiritu pradixit. Multa etiam, qua iam euenerant, qua nec vidit, nec referri audiorat, per eundem ſpiritum reuelauit. Nonnulla in momento, quo in remotis locis fiebant, fieri nunciauit. Statum multarum perſonarum ſpiritu cognouit; ſecreta inſuper cordium ſe cognoſcere manifeſtu iudicio declarauit.* Hactenus ille, velut generaliter, nullum omnino prophetiæ genus omittens. Cæterùm in ſpeciali
b cap. 20. hæc, quæ ſequuntur [b].

2. *Cum quodam tempore ad chariſſimam ſibi Euam veniſſet, ab ipſa recluſa cum omni deuotionis hilaritate recepta eſt. Iuliana vero ſemper cogitans, qua Dei erant, aut orationi vacabat, aut diuinis laudibus inſiſtebat, ſeu etiam cum ipſa recluſa de ſalutaribus, & ſpiritualibus colloquiis conferebat. Inter loquendum autem cœpit aliquando ab ipſa recluſa poſtulare, vt ſibi vellet abſcondita cordis ſui patefacere, ac reuelare. Illa vero nouitate petitionis huius ſtupefacta, cœpit aliquo modo heſitare. At Chriſti famula. Quid eſt, inquit, O Eua, putas te mihi celare abſcondita cordis tui? Scio tam bene, ſcio tuum per omnia cogitatum, ac ſi in palma meâ (ducebat autem digitum ſuum ſuper palmam) viderem oculis corporalibus, quidquid cogitas litteriê exaratum. Cœpitque plurima de cordis illius abſconditis dicere. Recluſa vero ad ſe ipſam oculos reflectendo, hoc euidentiſſimo indicio comperit, Iulianam veraciter prophetare. Sicque Eua ab hoſpite ſua exponi audiuit, quod ipſa illi exponere primitus heſitauit.* Et infrà [c].
c cap. 26.

3. *Infirmabatur aliquando eadem recluſa, multiſque laborabat doloribus; & pracipuè febre acuta, qua quidem in tantum inualuerat, vt omnes de eius conualeſcentia deſperarent. Quod cum Iuliana cognouiſſet, viſitauit eam, & intrans in Oratorium, orauit. Cum autem ſurrexiſſet ab oratione, locuta eſt ipſi recluſa his verbis. Ab omnibus his infirmitatibus ſanabimini, & omnimodam recipietis ſanitatem; & hoc quidem protulit; de exteriore homine agrotantis. De interiore verò, cum ipſa non minus mirabiliter eſt locuta, manifeſtans ſtatum mentis, in quo erat, nec non, & illum, in quem erat poſtmodum ventura. Ex pramiſſis autem non cecidit aliquid in terra; ſed omnia prout ipſa pradixerat, vt fidelis inueniretur, euenerunt. Corporalem ſiquidem recepit ſanitatem, & illum etiam mentis ſtatum, qui ei a Iuliana pradictus fuerat. Manifeſtauit autem eadem recluſa poſtmodum Beata Virgini multas tribulationes, qua animum eius vehementius affligebant. At illa blandè conſolata eſt eam, diuinam illi Clementiam prauidens affuturam: ab omnibus, quas habetis, liberabit vos Dominus. Quod & factum eſt.* Et paolò inferiùs [d]. d cap. 28.

Miſerat aliquando B. Iuliana quendam Clericum ad partes remotas, pro aliquibus negotiis peragendis. Ita autem nix operuerat ſuperficiem terra, vt ille viam, vel ſemitam tenere minimè poſſet, vnde in loca, plurimum periculoſa, incidit oberrando. At Iuliana, qua illum miſerat, continuo cognouit per ſpiritum, quo modo illi erat: obſeruauitque quaſdam religioſas, vt Dominũ oraſſent, quatenus Clericum ab inſtantibus periculis eripere dignaretur. Fudit autem, & ipſa orationem ad Dominum. Exaudiuit igitur Deus preces clamantium ad ſe; & illum à periculis mirabiliter liberauit. Cognouit & hoc ipſum Chriſti Virgo, nam, & ereptionem Clerici nuntiauit, & gratias illius retulit ereptori. Reuerſus autem Clericus narrauit diem, & horam quo in pradicta inciderat pericula, non aliter profectò, qua pradixerat ancilla Chriſti, firmiter ſe credere proteſtans, non niſi ſuffragiis orationum tanta ſe pericula euadere potuiſſe. Et paucis interpoſitis [e]. e cap. 30. 4.

Narrare ſolebat magna Religionis, & clara opinionis Hedvvigis, recluſa S. Remacli iuxta Leodium, B. Iulianam, quamplurima ſibi ſpiritu prophetia pradixiſſe. Viuentibus etenim adhuc in corpore matre, ac ſorore eiuſdẽ recluſa, dixit illi, matrẽ eius primitus morituram, & poſtmodum ſororem illius. Ipſam vero ſuperſtitem remanſuram; quod poſtea rei exitus comprobauit. Hęc omnia ad litterã deſumpſi ex Actis Virginis, quo maior dictis fides; multa omitteos, ne tot congeſta faſtidio Lectori forent. 5.

Venio ad miracula, quæ nec pauciora, nec minora commemorantur, ſed duo tantum referam [f]. *Venit aliquando ad Chriſti famulam quadam Regina, qua a maligno ſpiritu crudeliter in anima, & corpore vexabatur; qua cum tentationum ſuarum, ac laborum miſerabilem ſortem enarraſſet, humiliter poſtulabat, interceſſionis illius auxilio adiuuari. Orauit igitur Chriſti Virgo, & diuina propitiationis effectum reportauit. Siquidem viſum eſt eidem Regina, cum diſcedere voluiſſet, magnum lapidem, & ponderoſum a ſuis humeris decidiſſe; & continuò ſenſit, ſe ipſam totaliter ab infeſtantium vexationum pondere liberatam.* Tranſeo ad aliud [g]. 6. f cap. 34. g cap. 37.

Erat quadam Regina, qua grauiſſimam infirmitatem duobus annis, & dimidio, in vno oculorum perpeſſa fuerat. Excreuerat enim ab eius oculo fruſtrum carnis ad modum nucis, quod horrorem intuentibus ingerebat. Affligebatur itaque illa duplici moleſtia, verecundia videlicet, & doloris, vtrumque etiam diuturnitas temporis augmentabat. Sano tamen ducta conſilio, ad Chriſti Virginem venit ſemel, & ſecundo: & eidem conquerendo expoſuit, quantam, & quanto tempore tolerauerat oculi paſſionem. Ipſa verò oculum morbidum ſignauit, deditque ei lineum pannum, quo ab oculis ſuis tergere conſueuerat exitus lachrymarum. Qua valefaciens diſceſſit, & ſecum pannum, 7.

quem acceperat, deportauit. Craſtina verè die cum ipſa Regina Miſſarum intereſſet ſolemniis, & oraret, in leuem ſoporem reſoluta eſt. Et vidit: & ecce quadam reuerenda perſona, quam ei Iuliana Virgo mittebat ab altari, veniebat ad eam, qua manibus attrectans oculum, carnem ſuperfluam amouebat leuiter, & curabat: quo facto receſſit ſoper ab ea. Qua cum appoſuiſſet manum oculo, nihil ſenſit veteris paſſionis; diuinitùs namque multo tempore optatam receperat ſanitatem: gauiſaque eſt gaudio magno valde, & gratias reddidit ſuo Creatori. Socia verò illius, & familiores ſtupebant vehementer, cum viderent ipſius curationem tam inopinatam. Qua cum ſciſcitantibus enarraſſet ordinem rei geſta, dabant gloriam Deo, qui merita dilecta ſua Iuliana manifeſtare voluerat miraculo tam iucundo. Hactenus ibi.

8. His, & ſimilibus florebat Virgo Beata, cum ecce hoſtis communis pro more inuidens, per ſe, per alios, occultè, manifeſtè, quibus poterat modis, fœlices eius progreſſus expugnabat: & quidem per ſe ipſum manifeſtè multa molitus, nihil præter ignominiam reportabat [h]. *In ſolemnitatibus Sanctorum Iuliana totas noctes inſomnes ducebat: tunc enim conſuetum vigiliarum penſum, deuotio cumulabat. Vigilia autem eius ſtudiis ſpiritualibus erant plena, Sanctis videlicet meditationibus, affectionibus, orationibus, contemplationibus. Aliquando continuis fatigata vigiliis requieſcere cupiens, caput ſuum ſuper auriculare paululum reclinabat: ſed tunc malignus ſpiritus, de ſub capite eius illud extrahebat, vel lectam ipſius concutiebat ictibus. Tunc enim ad ipſam, veluti opportunitate accepta, aliquam moleſtiam illaturus, accedere eutius præſumebat, cum illa ab oratione ſpiritum relaxabat. Iuliana verò leniter euigilans, reſumebat orationis arma, quibus hoſtem ſuum potentiſſime repellebat. Ipſe namque malignus ſpiritus felicibus ſtudiis inuidens Iuliana, à iuuentute illius viſibiliter, & ſenſibiliter inſectando, donec nihil ſe proficere poſſe conſiderans, diuerſas perſequutiones aduerſus Christi famulam concitauit, vt ſic etiam fortius eam expugnaret per miniſtros ſuos.* Hactenus Acta. Sed quæ

h cap.12.

per alios in Iulianam, infra: nunc quæ per ſe ipſum dæmon, quæ rurſus ipſa in illum proſequamur [i].

i cap.35.

9. *Cum Iuliana animas à maligni ſpiritus tempeſtate eripere, & Chriſto curaret reſtituere; aduerſus ſe iram Diaboli acrius prouocabat. Nimium ſiquidem iraſcebatur, dentibus ſuis fremebat, & tabeſcebat, cum videret quamplurimas animas, quas tentationum procellis abſorbuiſſe, vel peccatorum pondere ſepultas erat, irremediabiliter eieciſſe; per orationes illius, quaſi ab inferis voragine reuocari. Tota igitur malignitate in Chriſti ſponſam ſæuiebat, & ipſam quieſcere non ſinebat ſiue dormientem, ſiue vigilantem. Ipſi etiam laruales prætendens figuras, viſibiliter apparebat, forſitan vt eam ab animarum liberatione deſiſtere cogeret. Sed quanto ille in eam amplius graſſabatur, tanto ipſa libentius ab illius nexibus conabatur ſoluere eos, qui peccatis propriis detinebantur. Sciebat quippe in tantum Chriſto id opus complacere, in quantum malignum videbat iraſci, & inſanire.* Hæc, & alia in Iulianam aduerſarius. At quid Iuliana in ipſum, pergit Auctor ſcribere [k].

k cap.35. & 36.

10. *Suſpectas tamen ſemper illius habens inſidias, diligenter cuſtodiebat ſe, ne fortè vel in leuibus comprehenderetur ab eo. Orationes enim clypeo dentem inuidi retundebat. Quo circumdata à dextris, & à ſiniſtris, ictus illius inſultus intrepido ſuſtinebat. Qui cum Iulianam multo tempore vexaſſet viſibiliter, traditus eſt ipſe in forma viſibili, & ſenſibili in manus eius, vexationem, quam intulerat, recepturus. Quædam religioſa ſui Monaſterij aliquando audiebant ſtrepitum, quem Iuliana in dæmonem faciebat; quem manibus tenens, cædebat toto conamine, ac pedibus conculcabat. Et ſic, qui ſe altiſſimo coæquare voluit, à muliercula calcabatur; & qui in eam præſumpſerat inſurgere, confundebatur, & operiebatur, ſicut diploide, confuſione verberis, & pudoris.* Multa alia, his ſimilia, referuntur: verum dicta ſufficiant, vt iam ad eius electionem in Prioriſſam, & alia, quæ hoc tempus, & ſingularem illam reuelationem, quam præcedenti Capite narrauimus, ſpecialius concernunt, procedamus.

---

1. Iuliana electa in Prioriſſam Montis Cornelij, 2. nullum optima matris munus omittit. 3. Inuidia Dæmonis, machinamentaque; 4. longè ab ipſa prauiſa, 5. atque prædicta. 6. Tum ſpeciales fauores ab Euchariſtia, 7. atque illius cognitio, diſcretioque 8. Quibus ad eius feſtum promouendum, præparabatur. 9. Præceptum Chriſti, & declaratio prahabita viſionis.

CAPVT QVINTVM.

1. HIs floribus virtutum, donorumque vernabat Iuliana, dilecta Deo, familiaris Angelis, pauenda dæmonibus, hominibus veneranda; cum ecce Prioriſſa loci per mortem rapta, communi omnium ſuffragio illi ſufficitur; incertum quo anno, niſi quod tamen ante hunc electa creditur: quippe ante promota, quam de promouẽda Euchariſtiæ feſtiuitate, reuelationẽ, præceptumque ſuſciperet. De hac Iulianæ, pro defuncta, ſobrogatione, Auctor vitæ ipſius hæc habet verba [a]. *Illi, quibus intererat de Prioriſſa domui prouidere, cognouerunt quod iuniores ſorores, bonam deſiderabant habere Prælatam: & quoniam Chriſti Virgo Iuliana admiranda conuerſationis merito, & Sanctitatis priuilegio, ſorores dicta domus ſupergreſſa fuerat vniuerſas, illam tanquam digniſſimam indicabant. Concurrentibus igitur votis religioſarum in illam, conſtituta eſt illius Monaſterij, non ſine diuina prouidentia, Prioriſſa. Nolebat ſiquidem Chriſtus lucernam ardentem, & lucentem vlterius abſcondi ſub modio, ſed poni ſuper candelabrum, vt luceret omnibus, qui in domo Dei erant. Iuliana vero quamuis latere, quamuis ſubeſſe multo magis concupiſceret, quam præeſſe; in obedientia tamen vitium incurrere pertimeſcens, propter Deum, & obedientiam, iniunctum ſibi ſuſcepit officium.* Hæc de electione facta per Moniales, atque de ipſius electæ acceptatione.

a cap.39.

2. At in officio, qualiter ſe geſſerit, pergit Auctor ſcribere in huncmodum [b]. *Sed quis, qualiter Dei*

b vbi ſupra.

Dei Virgo in hoc officio præfuerit, imo profuerit, valeat enarrare? Præfuit in humilitate, præfuit & in ſollicitudine. Exemplum ſe cunctis præbuit bonorum operum, non quærens quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti. Quæcumque Sancta, quæcumque bona, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, & religionis, hæc loquebatur & exhortabatur. Et paulò inferiùs. *Non Dominam ſe exhibebat; ſed ancillam, ſed matrem, ſed nutricem.* Et rurſus. *Poſuerat Pater totius conſolationis, in ore Iulianæ verbum, olei ſpiritualis, vt eas quæ vel in triſtitia, vel in tribulatione erant conſtitutæ, poſſet per datam ſibi gratiam conſolari. Puſillanimes confortabat, proficientibus applaudebat, congaudebat perfectis, æmulabatur omnes Dei æmulatione, deſiderans, & totis niſibus ſatagens, ipſas Virgines caſtas exhibere Chriſto.* His plura alia ſubiungit idem auctor de Beatæ Virginis Iulianæ erga commiſſum gregem ſollicitudine.

3. Inuidit Prioriſſæ hoſtis antiquus, qui Moniali inuiderat, & quo maior à matre fructus in filias, eo magis dolebat, & cruciabatur. Inquietauit nonnullas ex ſororibus: nam vbi deerunt aliqui, qui ſe permittant a Dæmone inquietari? atque ipſa earumdem inquietudine, illudebat Magiſtræ; nunc filiabus incertos patrandæ culpæ; nunc patratæ delatur ad piam matrem; & aliquibus veris falſa miſcens, omnes quas poterat anxius perturbabat. Nam audi quod ſequitur [c]. *In cuſtodiendis autem illis, tanta fuit ei diligentia, & ſollicitudo, vt plerumque requiem non caperet, nec noctibus, nec diebus. Incredibilis enim illi cura erat, ne ſibi commiſſæ Moniales, prout conſueuerat, periculis ſe committerent animarum. Multoties, cum illas in pace crederet pauſaturas, & ipſa laſſa membra vellet aliqua requie refouere, excitabatur à maligno ſpiritu, nuntiante, ſorores non requieſcere, ſed fugiſſe. Nec tamen credendum eſt, hæc illum nuntiare, quia illarum æmularetur ſalutem, qui tam ſanguinem ſitit animarum. Et cum Chriſti Virgo ſurgeret feſtinanter, vtrum ne illæ quieſcerent, cognitura; reperiebat illas aliquando reſeratis oſtiis receſſiſſe. Interdum tamen ipſe malignus eam excitans, mendacium de ſororibus loquebatur; ſiquidem ſpiritus mendax eſt, etſi aliquando veritatem dicere compellatur.* Hæc prima ſemina diſcordiæ, & diſſenſionis, inter filias, & matrem, qui tunc præerat domi Godefridus, vir vitæ venerabilis, comprimere prudentia ſua potuit, extinguere non potuit; vnde ipſo mortuo, quo violentius detenta fuerant, & erupere potentius, vt ſuis locis infra demonſtrabimus.

c cap. 40.

4. Illud compertum, nihil prorſus accidiſſe fœminæ Sanctæ, quantumuis longè diſtans, quod non ante præuiſum, prædictumque, nullo negotio potuerit declinare. Sed præualebat in illa iuſtitiæ zelus, & perfectæ obedientiæ: & vt ad omnes pacem diligebat, ſic non timebat bellum; præferens charitatem, non metuens odia, quoties ea propter Dei cauſam incurreret. Conſtat multos ante annos, quam euenirent, reuelaſſe ipſam Euæ, quæcumque à Dæmone, eiuſque miniſtris, per temporis diſcurſum paſſura foret. Sic enim in illius hiſtoria lego [d]. *Cum superuiueret Prior iſte (ſcilicet Godefridus) reuelauit Deus famulæ ſuæ multa, quæ poſt eiuſdem Prioris obitum, euenerunt. Veniens igitur ad recluſam Euam, dixit illi. Maligni ſpiritus, qui me vſque nunc viſibiliter vexarunt, receſſerunt à me: ſed maligni ſpiritus, qui in cordibus Virorum, & mulierum inuiſibiliter regnant, acrius de cætero inſurgent aduerſus Eccleſiam Chriſti, & in eos etiam, qui eam volunt exaltare; ſed me primitus aggredientur. Hoc autem vltimum dicebat de ſolemnitate Sacramenti, quæ per ipſam erat mundo, & iuſſione Domini, propalanda. Qua ratione Chriſti Virgo primo, & principaliter, nec non, & alij fideles, qui eam promouere attentarunt, multa mala perpeſſi ſunt.*

d cap. 42.

Poſt hæc addidit loqui ad recluſam, dicens: Dominus Godefridus laudabilis Prior noſter, infra anni circulum, ab hoc ſæculo migraturus eſt. Eſt autem vnus Frater in domo noſtra, qui illi ſuccedet in Prioratu, ſub quo maligni ſpiritus ita ſæuient in me, vt neceſſe ſit mihi fugere à facie ipſius tribulantis. Eſt autem vnus Frater in domo noſtra iuuenis, & innocens, qui me iuuabit tribulationum pondera ſupportare; verumtamen me fugere oportebit. Et lachrymis obortis, dixit: In illo tempore, ô recluſa, neceſſaria mihi eritis. Nonne profugam in veſtro recipietis hoſpitio? Tunc recluſa ad illam: Omne, inquit, ſolatium, & omne bonum, quod vobis præſtare potuero, noueritis, me vobis cum omni deſiderio præſtituram. Non cecidit autem quicquam ex promiſſis, quæ Iuliana prædixerat, in terram, ſed omnia ſuis temporibus euenerunt. Sic ſe habebant Virginis Iulianæ res per hoc tempus, cum ſupradictam viſionem de pulcherrima Luna, ſed cum quadam ruptura, videre meruit. 5.

6. Creſcebant interim in fœmina Sanctiſſima dulcedinis affectus, & deuotionis, quibus erga ſacram Euchariſtiam inflammabatur: creſcebant, & cum meritis coronæ; & quibus fruebatur, illuſtrationes, exhibebat ſe Chriſtus ſine zelo in Sacramento, exiſtens, ſponſæ ſuæ; & quod vix beatis ſpiritibus conceditur, videre meruit. *Quomodo Chriſtus omnibus ſe ſumentibus in ſalutem ſe totum, & integrum exhibebat in cibum; quem nihilominus in ſemetipſo remanere videbat, integrum, & perfectum.* Videre, inquam, meruit, non corporis, ſed rarioribus multo mentis oculis; vt eo ardentius amaret, quo clarius noſceret, & inebriata ab vbertate tanti myſterij, feruentius in illius amorem pertraheretur. Sed audi adhuc ſpecialius priuilegium, pauciſſimis conceſſum, quos ego legerim: vt non ſolummodo Chriſtum in Euchariſtia videre meruerit; ſed longè diſtans, vbi Sacramentum, atque Hoſtiæ conſecratæ, vbi vero non eſſent; contemplaretur. Audi quod illi in Eccleſia S. Martini apud Leodium, dicunt contigiſſe ſemel, & iterum, cum filiam ſibi Charam, venerabilem Euam, iuxta exhibitam illi promiſſionem, viſitaniſſet [e]. e cap. 19.

7. *Venerat aliquando Iuliana ad iſtam recluſam, in cuius ſolario, cum incubuiſſet orationi, ſicut ei moris erat in omni loco orare frequenter, ſenſit per ſpiritum, corpus Domini in Eccleſia B. Martini, poſt Miſſarum ſolemnia, minimè remanſiſſe. Completa vero oratione, deſcendit de Solario, vultuque triſti dixit ad recluſam. Corpus Domini poſt Miſſam in Eccleſia non ſeruatur; quod tamen in aliis Eccleſiis fieri ſolet. Quod ita eſſe manifeſtè, poſtea comparuit. Eadem Chriſti Virgo, cum alio tempore ad dictam recluſam rediſſet, ac orationem fudiſſet, cognouit per ſpiritum Corpus Domini in præfata Eccleſia ante & poſt Miſſa ſolemnia reſeruari. Quæ interim, animi gaudium prodens, facie exhilarata, dixit. Reuera ſolito nunc opulentior eſt veſtra Eccleſia, quoniam corpore Chriſti, quod in ipſa*

ipſa ante & poſt Miſſam remanet, eſt dirata. Cognouit autem Eua, fideli inquiſitione, dilectam ſibi Iulianam, de corpore Chriſti, ſemel, & iterum, non niſi ſpiritu prophetico, vera nunciaſſe.

8. His, & ſimilibus, tum fauoribus præuenta, tum reuelationibus illuſtrata, inſigni promouendæ feſtiuitati, atque in Eccleſia Chriſti celeberrimæ, ab eo in cuius ſunt manu corda hominum, à primis annis Iuliana præparabatur; & qui infirma, & abiecta mundi elegerat, ad confundendum fortia, & Euangelium diffundendum per totum orbem; ad hanc ſolemnitatem inſtituendam, non viros doctos, non Pontifices, non Principes, ſed imbecillem fœminam elegit, cuius induſtria inciperet, cuius labore creſceret, & cuius tandem indefeſſa inſtantia promoueretur. Ergo cum venit plenitudo temporis prælecti à Deo, vt hanc feſtiuitatem reuelaret, Iulianam primum mundo, Belgioque, à quo incipere voluit; mox Iulianæ cœleſtis gratiæ dona, atque alia præludia, quçis tanti operis digna miniſtra foret: demum vt opus ipſum illi iniungeret, viſionem oſtendit, quam nos capite tertio memorauimus. Tum verò illa, vt erat humilis ſpiritu, de veritate dubitans viſionis, & præ frequentia ſuſpectam illam habens, ac tentationem putans, *Orabat*, ait Auctor vitæ ipſius [f], *& per perſonas ſatis fideles, orari ad Dominum faciebat, vt eam à quadam tentatione, quam ſe pati dicebat, eripere dignaretur. Sed cum nulla induſtria, nulla ſua, vel aliorum fidelium prece, importunitatem ſigni poſſet à ſe repellere, cœpit tamen aliquando cogitare, ne fortè non tam laborare deberet ad hoc ſignum repellendum, quam ad aliquid myſterium inquirendum in ipſo. Contulit igitur ſe totam cum omni deuotione ad deprecandum Dominum; vt ſi id, quod videbat, aliquid ſignificaret, ſibi reuelare non dedignaretur myſterium viſionis.* Hactenus liber Actorum vitæ Sanctæ.

f cap. 43.

9. Pergunt deinceps, Auctor eiuſdem libri, atque Dieſthemius Blerus, eiſdem verbis, aut ſaltem pene eiſdem [g]. *Tum reuelauit ei Chriſtus, ſignificari in Luna præſentem Eccleſiam; & in eius fractione, defectum vnius ſolemnitatis, quam Deus in Eccleſia, ad augmentum ſacræ fidei, voluit celebrari. Accepit proinde præceptum cœlitus, vt hanc ſolemnitatem inchoaret, & celebrandam mundo nunciaret. Illa vero ad hæc obſtupeſcens, ſeſe non poſſe, reſpondit. Cæterum quotieſcumque orationi vacabat, à Domino monebatur, vt præceptum iniunctum perficeret, quam ad hoc præ mortalibus cunctis Deus prælegiſſet. Sed illa paruitatis ſuæ conſcia, quæ mentis greſſum fixerat in humilitatis fundamento, dixit: Domine, dimitte me, & rem hanc arduam Clericis committe. Et reſpondit Dominus; per te omnimodis oportet inchoari, ac deinceps per perſonas humiles promoueri. Inſtabat ergo humilis Iuliana continuis ad Deum precibus, vt aliam perſonam ad hoc opus eligeret; & vice quadam audiuit ſibi cœlitus pro reſponſo dici* [h]. *Confiteor tibi Pater cæli, & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & reuelaſti ea paruulis. At illa nec ſic acquieſcens reſpondit: Excita Domine temetipſum; excita, & viros eruditos; & me minimam in pace dimitte. Et facta eſt rurſum vox ad eam dicens* [i]: *Immiſit in os meum Canticum nouum, carmen Deo noſtro* [k]. *Iuſtitiam tuam non abſcondi in corde meo veritatem tuam, & ſalutare tuum dixi. Non abſcondi miſericordiam tuam, & veritatem tuam à Concilio multo.* Hactenus in vtroque. Porrò à tempore prædictæ viſionis, & explanationis illius, viginti adhuc annos elapſos tradunt, reſiſtente Iuliana, rogante que, ne tantum opus inutili mulieri, & nullius omnino auctoritatis iniungeretur. Qualiter autem tandem obſequuta, & conſortes inuenerit, & viros etiam doctos, graueſque, ſupra modum propitios; quas nihilominus ab aliis, & à ſuis perſecutiones paſſa, exilium tolerauerit: demum in ipſius feſti promotione, tum Iuliana viuente, per Leodium: tum ab eius obitu, per Eccleſiam vniuerſalem, Vrbano Papa ad Euam ſcribente, quando ad illam non poterat; quæ plura atque illuſtria contigerunt, ſuis à nobis locis, & temporibus, ſiue ab eo, qui Annales continuauerit, more ſolito venient referenda.

g Apud Bzouium.

h Matth. 11.

i Pſal. 19.

k Pſal. 39.

1. Paganorum ex Monte Sancti Ioannis, aduerſus Caſamarium 2. flagitium atrox. 3. Caſamarienſium ad Gregorium Papam querela. 4. Eiuſdem indignatio: 5. qui grauem per vtrumque gladium vindictam parat. 6. Epiſcopi in Ciſtercio reſidentes: 7. & impetratum pro ipſis indultum Summi Pontificis. 8. Proceſſus pro Canonizatione Sancti Virgilij noſtris iniunctus. 9. Monaſterium Sancti Damiani, cum adiunctis, 10. incorporatur Monaſterio Sancti Matthæi, 11. impoſito perpetuo ſilentio Hoſpitalariis. 12. Dictum de Monaſterio Sancti Anaſtaſij, & Eccleſia Sanctæ Mariæ de Orbitello.

CAPVT SEXTVM.

1. Fvnestavit initia præſentis anni flagitium planè atrox in Prouincia Romana; cuiuſdam Caſtri hominibus (Monti-Sancti Ioannis loco nomen) inuadentibus bona Eccleſiæ Caſæmarij; atque iniicientibus in ipſos Religioſos manus ſacrilegas. Inuaſionis occaſio nobis occulta, niſi fortè potentia, quamuis modeſta, concitauit inuidiam; & Caſæmarij Eccleſia ſemper opima; ſed à tempore Honorij Papæ III. inter opimas, diues, præpotenſque, vix poterat id malum declinare. Siue ergo hæc, ſiue alia cauſa extiterit, Pagani Caſtri, abſente à Monaſterio, quantum conici datur, eius Abbate, fortè, & intento mandatis Summi Pontificis (nam ſub initium anni ſubſequentis inter ipſum, & Imperatorem Fridericum, variis Legatiis functum, infra videbimus) conſpirarunt in ipſum; atque vicinam Grangiam deuaſtantes, trucidare conuerſos, vulnerare ſocios, diripere bona, abigere pecora; neque vllum hoſtilitatis genus fuit, quod non atroces, & impij perpetrauerint. Et quidem ex conuerſis, occiſus vnus, fortè Magiſter Grangiæ, alij vulneribus lethalibus acceptis, vix euaſere gladios; fortè inter ipſa remedia perituri. Qui afflictis rebus prouidere poſſet, omnino nullus; ſed neque quibus prouidendum foret,

præter

præter exanimem, atque ipſos vulneratos, nihil in tota grangia reſiduum fuit. Perculit Monachos inopinatus nuntius, atque ſuorum miſeranda ſtrages; & vocauit nonnullos, per quos defunctus, terram, preceſque; ſaucij fomenta haberent, & medicinam. Aſt vbi in Grangia direpta omnia videre; nec niſi corpora, aut infecta tabo, aut male ligatis vulneribus exanguia, & per humum proiecta reperere. Tum vero Prior, nam Prior illuc adierat, ad Caſtrum accedens, & coram Caſtri Dominis comparens, non ſe actorem aduenire contra ſacrilegos, non ſupplicium de ipſis petiturum modeſtus ait; quamuis id iure poſſet, forte, & deberet, ſi non vindictam Deo reſeruaret. Reddantur ſaltem aliqua ex ablatis, quæ ad infirmorum curam, quæ ad neceſſarios aſſiſtentium vſus facere poſſint. Conferenda ea ſibi, charatatiue, vel ſi vnquam ablata; nam quæ vrgentior occaſio offerri poſſit? Nunc, ſi dare non velint, ſaltem reſtituant; aut ſi reſtitutionis forſan pudet, liberaliter donent: & ſint miſericordes, vel ex alieno. Non omittendam prorſus occaſionem, qua poſſint largitate ipſam iuſtitiam: Iuſtitia, miſericordiam cumulare.

2. Quæ impetu continuo flagitia ruunt, minus imputabilia: & credi poſſunt præueniri rationis vſum, agere magis patrantes, quam patrari: deliberata; & per moras procedentia, inexcuſabiliora; nec quæ fragilitatem humanam ſapiant, ſed quæ diabolicam æmulentur obſtinationem. Denegata petenti miſericordia, denegata iuſtitia; nam liberalitatem à raptoribus, ne ipſe qui petebat, præſtolabatur: & ſic minus malum viſum eſt, quod ſemel commiſiſſent, ſeu placuit enormitatem primi ſceleris, eleuare ſecundo; Priori pepercerint, in ſocios tamen eius debacchati, oſtenderunt operibus, quam non miſererentur vulneratorum qui manſiſſent in Grangia, quando nec eos, quos apud ſe habebant, inuulneratos voluerunt rependare. Atque hæc quidem patrata per Paganos, conniuentibus Dominis; vt non immerito coniici potuerit, ipſorum etiam conſilio perpetraſſe. Tunc Venerabilis Prior ſuccenſus zelo, nec ſibi, aut ſuis iniuriam irrogatam, ſed ſoli Chriſto reputans, adeoque nulli æquanimiter ferendam, diſpoſitis vtcumque gratiæ rebus, & vulneratis, ad Conuentum vſque deductis; ipſe cum paucis Monachis, vrbem primum, mox in vrbe, Gregorium Papam adit; & ecce inquit, contemni nos pro Chriſto, pro Chriſto vulnerari, pro Chriſto mori; ingens fœlicitas, & gloria incomparabilis. Cæterùm intra Eccleſiam Dei eſſe, atque in ipſa Italia, quin propè Romam, & in terra Summi Pontificis, qui ſeruos Dei occidant, ſpolient, vulnerent; an tolerari debeat, poſſitve? penes ſolum Gregorium, qui rerum ponebatur iudicium eſſe. Non ſibi curam aliquam de ſuis, qui quando melius pereant? Semel imbutos ſanguine Eccleſiaſtico populatium gladios, ſi inulti relinquantur, à Monachis, ad Clericos; à ſubditis, ad Prælatos, tranſituros. Scandala in Eccleſia prouenire, ingens haud dubie malum, ſed neceſſarium; quod vitare poſſimus, vnum eſſe, ſi non impune dentur: ſi ſciant omnes, etiam in hac vita, væ hominibus illis, per quos euenerint.

3. Hæc, & ſimilia dum Prior, Monachique ad Gregorium referunt, de flagitio vulgato, per totam vrbem, etiam peſſimus quiſque vindictam clamat. Ille quo zelo iuſtitiam æmulabatur ſuccenſus animo, ſed nihilominus afflictis paterne condolens, hos primum bono animo eſſe iubet, nec dubitare, quin patrem experiantur, quem interpellant iudicem, ipſorum rebus numquam defuturum: mux in ſceleſtos, non tantum per Cenſuras, quas quanti facerent, qui ſacra omnia, & profana confudiſſent? Sed ferro & igne graſſandum eſſe prouidit: & gladio materiali coërcendos, quos ſpiritualis non poſſet reuocare. Eſſe delicta, quæ clauibus ſubiaceant; eſſe quæ ferro veniant præcidenda. Atrociſſimis neutrum ſatis eſſe, niſi vtrumque adhibeatur; & vix aliud atrocius poſſe contingere: Non ſemel viſa furta, non ſacrilegia, non ſemel homicidia contigiſſe: coiiſſe hæc omnia in vno facto, ratum: etſi proteruiam repetiti delicti addas, forſan ſine exemplo; niſi atroci ſubiaceat vltioni, in perniciosum exemplum euaſurum. Ergo cenſuras Ferentinati Epiſcopo, arma Campanis Ordinibus commendat: ſed neutris, priuſquam ad Caſtri Dominos, quos neque omnino immunes à delicto, nequaquam dubitabat, ſed neque ſontes declarare voluit, ne pudorem exuerent, has graues & ſæueras, litteras dedit.[a] a ex Regeſt. Greg. in Vaticano.

Nobilibus Dominis de Monte S. Ioannis.

Horrendum facinus, & execrabile ſacrilegium nuper ab hominibus terra veſtra damnabiliter perpetratum, noſtrum ſtupefecit auditum, & amariſſime conturbauit cor, eo quod timore Domini prorſus abiecto, Domeſtici ſerui eius, præter ludibria, & verbera, quæ patiuntur indebite, & in occiſione gladij moriuntur, & non eſt, qui requirat ſanguinem innocentem. Quare ij, qui gloriantur cum malefecerint, & exultant in rebus peſſimis impunitatem non ſolum ſibi, ſed & alij indebitam ſperantes, malignos ſecure incitant ad peccandum, & ſic innocentes, quæ non rapiunt, compelluntur exſoluere non ſine graui contumelia Creatoris. Sane aſcendit ad nos gemitus dilectorum filiorum Prioris, & Conuentus Monaſterij Caſamarij, quod homines Caſtri veſtri nuper, in quandam eorum Grangiam hoſtiliter irruentes, ibi quemdam Conuerſum auſu ſacrilego impie occiderent, & alijs vulneratis lethaliter, alijs iniurioſè tractatis, quædam exinde animalia per violentiam abduxerunt: nec iis contenti, cum Prior ad eos reſtitutionem ablatorum petiturus accederet, iidem ipſi atroci animo contumeliam cumulantes, in quoſdam ſocios ſuos manus ſacrilegas iniecerunt, & vt hæc non ſine conſcientia veſtra, vel aliquorum veſtrum viderentur eſſe præſumpta, vnus ex vobis tunc præſens in Caſtro auditam ſupra his querimoniam non admiſit. Quod ſi haberet aliquem Dei zelum irrequiſitus etiam, ipſe & tanta flagitia vltrice iuſtitia vindicaſſet. Quis ergo erit amodò innocentis locus tutus? Quæ poterit peccati ſeueritas prouideri? Si homines innocentes, & taliter innexij impiorum manibus exponantur? Quis à tanta immanitatis exceſſu non exhorreat? quis non tantam ſæuitiam deteſtetur. 4.

Cæterùm, licet ex ipſis ſimus exacerbati grauiſſimè, attamen, ne, prætermiſſa monitione, ſubito ad acerbitatem pœnæ peruenire videamur, nobilitatem veſtram monemus attente, per Apoſtolicam vobis ſedem firmiter præcipiendo mandantes, quatenus infra octo dies poſt ſuſceptionem præſentium, vos, cum omnibus, qui prænotatis interfuere flagitiis noſtro conſpectui præſentetis; alioquin Venerabili Fratri noſtro Ferentinati Epiſcopo, noſtris damus litteris in præceptis, vt huiuſmodi ſcele- 5.

Iſa inter Reges in terra pauſant corpora, quorum animæ in cœlis haud dubie regnant.

10. Hoc ipſo anno, quantum ex tempore licet conjectari, cum ad Capitulum generale pergeret, niſi alia forte occaſio virum traxit, in Firmitate prima Ciſtercij filia, obiit Raymundus, Abbas Populetanus, Ordine Abbatum XIII. quem alteri Raymundo, in Elnenſem Epiſcopum promoto, diximus ante hoc quinquennium ſucceſſiſſe. Succeſſorem Arnoldum ſortitus eſt, huius nominis tertium; quem etiam, in Pontificem aſſumptum intra biennium Tabulæ illius Eccleſiæ teſtificantur. Forte Raymundus Gallias penetrauerat, Iacobo Regi auxilia petiturus. Nam ea à Gallis, & Italis habuiſſe, conueniunt omnes; neque minus aptum tempus huic negotio, quàm Capitulo, fuit Iacobo, vt diximus, traiicienti menſe Septembri.

---

1. Abbas Petroſæ cum Petragoricenſi, Pictauienſi Eccleſiæ Ordinandæ præfectus, 2. Gregorium conſulit: 3. ab eodem litteras, & reſponſum dubiorum accipit. 4. Flagitium atrox in Lugdunenſem Præſulem; 5. cui vindicando Guillelmus Ciſtercienſis, & Abbas Firmitatis deſtinantur. 6. Gregorij littera, 7. & vindictæ modus impoſitus. 8. Vela Regis Vngariæ priuilegium. 9. Et ſucceſſio Magiſtrorum Auiſienſium in Luſitania. 10. Acta Capituli, 11. & Chronologia Abbatiarum, 12. dictum de Pietate Dei: 13. & tandem VValteri-Brauia, Sanctimonialium domus.

CAPVT OCTAVVM.

1. DVOBVS malis emergentibus in Gallia circa hoc tempus occurrit Gregorius, qua vigilabat pro commiſſo ſibi grege, ſollicitudine; neutri ſine Ciſtercio: adeoque neutrum à nobis omittendum. Elegerat Pictauienſis Eccleſia quinquaginta Canonicos, incertum quo motiuo, cum vix ſuppeterent ſibi facultates, vnde viginti decenter alere poſſet. Hinc quæſiti ditiones, non meliores; neque qui Eccleſiæ poſſent deſeruire, ſed qui non indigerent, ab ea ali. In his multi in puerili adhuc ætate, & qui prorſus inutiles, Canonicorum Pictauienſium titulo videbantur illudere, aut eo nomine, ad alia beneficia, cum per ætatem liceret, diſponebantur: alij in aliis Eccleſiis obtinentes diuerſas dignitates, aut perſonatus; nec deerant; qui haberent beneficia cum animarum cura, quibus nulla ratione deeſſe poſſent. Iis quo plus miniſtrorum, minus obſequij; & grauabatur Eccleſia multitudine, quantumuis parum ex ea quiſque perciperet; non aſſiſtentia, aut ſeruitio decorabatur. Pauci & quia inepti, ad pinguiora non conſpirantes, celebrabant officia: & nec ſe totos tradebant miniſterio, à quo non integre valebant ſuſtentari. Peruenit id ad audientiam Summi Pontificis; & qui poſſent obuiare tanto malo, duos viros elegit, Petragoricenſem Epiſcopum, & Abbatem de Petroſa, Ordinis Ciſtercienſis; quibus, vt numerum ad viginti tantum reducerent, ſi tot in omnibus idonei inuenirentur, aliter alios ab eis ſubſtituendos, in mandatis dedit, quæ quantocyus ab eis exequi iuſſit. Accingunt operi Epiſcopus, & Abbas, & cum vix inuenirent, quem relinquerent; quippe pueri, verè nulli Eccleſiæ, quia verè nulli poterant; idonei, aliis Eccleſiis deſeruiebant; Pictauienſi ſoli inepti miniſtrabant; ab ægro corpore horrente medicinam, ſub orta vox, vt ſoli illi non apti cenſendi eſſent, qui ignorantes, cum ſcire debuiſſent, inuenirentur. Reliquos aptos etiam ad maiora, quibus fraudandos iure, quia ineptos? & pueris, ignorantiam non imputandam; cum ſcire, neque eatenus potuerint, & procedente ætate facile poſſint. Adeò qui ſemel inualere cœpit abuſus difficile euellitur; neque vllas manus vlcus magis refugit, quam Medici, aut Chyrurgi, quaſi ipſam ſalutem exoſam habeant.

Nullum Legatis dubium in his omnibus, quippe ſapientibus: ſed cum ſe cunctis debitores ſcirent, tum ne quod facerent, per appellationem ſuſpenderetur; & litigioſis, verſutiis interiectis, quod ſæpe contingit, veritas obſcurata nutare poſſet; Pontificem conſulendum eſſe cenſuerunt. Ille incunctanter, ſubmouendos omnes, qui quouis impedimento retardati, aſſiſtere nequirent, in reſponſis dedit. Atque illos ſolos relinquendos, ex quinquaginta, vel de nouo inſtituendos; qui non ſolum idonei, ſed expediti aſſiſterent, atque diuinis continuo miniſtrarent. Ita ad pauciores Miniſtros reducto numero, creuit obſequium: neque ſolum meliores, aptioreſque, ſed plures habuit Eccleſia Pictauienſis, dum pauciores. Extat, & legitur reductionis huius memoria, conſultationeſque, & reſponſi Gregorij in Regiſtris eiuſdem, ex quibus, quia illæ priores memorant, has ſolas poſteriores promere libet.[a] 2.

a ex Regeſt. Gregorij.

3. *Petragoricenſi Epiſcopo, & Abbati de Petroſa Ciſtercienſis Ordinis, Petragoricenſis Diœceſis.*

Super in ordinata ordinatione quinquaginta Canonicorum, & amplius, in Eccleſia Pictauienſi præſumpta, vobis mandauimus, vt tanta multitudinis numerum, vſque ad viceſimum, de quinquaginta prædictis impendum, ſi tot ex ipſis inueneritis idoneos, alioquin de aliis, auctoritate Apoſtolica, reducere curaretis. Sed cum quidam de inſtitutis eiſdem ſufficienter beneficiati ſint alibi, quorum aliqui Eccleſiaſticam obtinent dignitatem, aliqui verè beneficia, quæ curam habent animarum; & quidam in puerili exiſtant ætate: nos conſulere voluiſtis; an tales reputare idoneos debeatis? Cum autem illi ſint in Eccleſiis idonei reputandi, qui vtiliter eis poſſint inſeruire: de ipſis vobis taliter reſpondemus; quod non fuit intentionis noſtræ, cum ſuper hoc ſcripſimus, quod pueri, & beneficiati, qui non poſſunt in eadem Eccleſia deſeruire, in ea debeant idonei reputari. Datum Peruſij XVI. Kalendas Auguſti, anno tertio. Hæc in primo negotio, quod occurrit.

4. Atrocius ſecundum, quamuis fortaſſe ex eo minus nociuum, quia minus ſerpens. Turbatis adhuc proceribus per Galliam, & fœmininum, quamuis prudentiſſimum, Imperium Blanchæ auerſantibus, nulli ſecura pax; & ſinguli priuatas quiſque cauſas, quo iure, qua iniuria pertractabant.

ctabant. Inter rebelles, neque Eccleſiis honor, nec Pontificibus. Quis Archipræſulem, totius Galliæ primatem, ſi credimus Bernardo, Lugdunenſem nimirum, aggreſſus ſit, non conſtat ex auctoribus. Sed inuaſum ſacrilege, & violenter ſpoliatum, & captum, ac longo tempore in carcere detentum, eius bona etiam ſuorum diripuiſſent: in comperto eſt, non ſine graui ſcandalo, & Pontificiæ dignitatis deſolatione: & obuiabat his malis Ludouicus in quantum poterat: ſed puer adhuc, ac pluribus attendens, diſtractuſque impedire, & retractare multa poterat; non pro meritis omnia vindicare: Archiepiſcopo, à cuſtodia iam educto, nulla ablatorum reſtitutio, nulla ſuis, nulla Eccleſiæ ſatisfactio exhibebatur. Non tulit tantum dedecus Gregorius: ſed, Rege ob publicam pacem diſſimulante, vix qui compelleret ad ſatisfactionem factioſos Principes, aut contra eos auderet, inueniebatur. Placuit conſilium, eligere tres viros, qui & gratia valerent apud Regem, auctoritatéque, qua eum ad auxilium ſibi præſtandum, quotieſcumque opus eſſet mouere poſſent: & aliàs Venerabiles Principibus, etiam ipſis factioſis, illos compeſcerent ſola verbi efficacia, quæ nullis armis egeret adiuuari. Nullam potentiam firmam, ſi contemnatur; ſed neque auctoritatem integram conſeruari, ſine potentia. Eant, quos reuereantur, vel peruicaces; ſed eant, quos timeant; & contineantur metu, ſi minus poterunt ratione contineri.

5. Itaque qui vtroque pollerent dono (nam donum etiam Dei gratia Principum) Pariſienſis Epiſcopus, vt coniicere licet, Barthomeus, LXXIV. in Ordine, & duo ex Ciſtercio Abbates inuenti ſunt, alter Guillelmus, communis omnium parens, alter qui Firmitati præerat, Simon, inſignis plane vir, & cui multa commiſſa per hoc tempus, pietatis, prudentiæ, doctrinæque teſtimonium præbent haud contemnendum. Non tamen iuſſi ad Principes accedere, quò maior auctoritas, & minus eis periculum ineſſet: vbicumque commodius conuenirent, vel tres, vel duo ipſorum, inde agere in reos permiſſi ſunt, & vocare per litteras, quantumcumque diſtantes, præfixa die in mandatis, comparituros. Obſtabat lex Concilij Generalis, quæ reos quoſlibet, vltra duas dietas, ad comparendum cogi non patiebatur. Sed diſpenſauit in ea Gregorius Papa; ſeu iuſtam cauſam in enormitate criminis inueniri, ſiue in delegatorum auctoritate. Extant eiuſdem ad illos graues litteræ, ex Vaticano extractæ, quæ & facinus recenſent, & modum iniungendæ ſatisfactionis ipſis permittunt; reſeruata Gregorio abſolutione, iuxta earum reſcripta concedenda. Earundem porrò litterarum tenor eſt talis. [b]

b ex Regeſt. Greg. tom. 1.

6. *Epiſcopo Pariſienſi, & Ciſtercienſi, & de Firmitate Abbatibus, Cabilonenſis Diœceſis.*

Intellecta præſumptione damnabili, quod quidam Filij Belial in Venerabilem Fratrem noſtrum Archiepiſcopum Lugdunenſem auſu ſacrilego non ſunt veriti attentare, tacti dolore cordis intrinſecus vehementi, & in nobis anima noſtra multipliciter eſt turbata. Ad noſtram ſiquidem audientiam eodem Archiepiſcopo conquerente, peruenit, quod quidam iniquitatis filij Dei timore poſtpoſito, ipſum, eodem, & eius ſociis bonis propriis ſpoliatis, nequiter capere; ac eundem per plures dies, non ſine Apoſtolica Sedis, & totius Ordinis Clericalis iniuria, per violentiam detinere pro ſuæ voluntatis arbitrio præſumpſerunt. Nolentes igitur, vt tanta præſumptionis exceſſus remaneat impunitus, diſcretioni veſtræ per Apoſtolicam Sedem mandamus, quatenus tam eos, qui tanta temeritate, Archiepiſcopum non ſunt veriti tempore memoratum, quam omnes illos, qui eis ſuper hoc conſilium, vel auxilium præſtiterunt; nec non, & illos, ad quos tempore patrati ſceleris ſimpliciter, vel cum ſpoliis ipſius, & ſuorum habuere recurſum ſacrilegij memorati, tamdiu & vos publice nuncietis, & faciatis, per Regnum Franciæ ſingulis diebus Dominicis, & feſtiuis, pulſatis campanis, & accenſis candelis, excommunicatos publicè nunciari, & ab omnibus tamquam excommunicatos arctius euitari, donec paſſo iniuriam ſatisfecerint competenter; & ablatis ſibi omnibus reſtitutis, cum veſtrarum teſtimonio litterarum ad Sedem Apoſtolicam venerint abſoluendi.

Illos verò, in quorum diſtrictu ſuis huiuſmodi facinus perpetratum, vel ſacrilegi prædicti conſiſtunt aut bona ſæpe fato Archiepiſcopo, & ſuis ablata nequiter detinentur, vt ſacrilegos ipſos, ad ſatisfaciendum præſcripto Archiepiſcopo competenter & tam ipſos, quam omnes alios, ſub quorum iuriſdictione, illi qui bona ſibi, & ſuis ablata detinent, commorantur, quod ipſis reſtituant vniuerſa, tradita ſibi poteſtate, compellant, monere diligenter, & inducere procuretis, ipſos ad id, ſi acceſſe fuerit, per Cenſuras Eccleſiaſticas appellatione remota, cogentes: non obſtante conſtitutione Concilij Generalis, qua cauetur, ne quis vltra duas dietas, extra ſuam Diœceſim, per litteras Apoſtolicas, ad iudicium trahi poſſet. Quod ſi non omnes duo ſaltem ex vobis, &c. Datis Perusij tertio Kalendas Decembris anno III. Hactenus litteræ. Nec nobis conſtat, quid per ipſas factum, niſi quod tamen, Archiepiſcopo quieſcente, & ceſſante à querelis, reſarcita omnia damna credenda ſunt: atque illi ita pro iniuria ſatisfactum, vt Pontificia illæſa auctoritate, Eccleſiaſticaque, qui quondam rei, iam tunc pœnitentes, meruerint abſolui, atque Eccleſiæ in quam adeò peccauiſſent, & à qua eſſent præciſi, reconciliari. 7.

Hoc ipſo anno *Bela, Danorum Rex, (ait Aubertus Miræus [c]) Ciſtercienſibus Fratribus conceſſit, vt ipſorum viſitatores vitæ neceſſaria habeant apud exactores ſuos, & villicos.* Cuius etiam indulti meminit Renatus Chopinus [d] in Monaſtico, & ex ipſo alij etiam recentiores. Porrò ipſius indulti hoc eſt exemplar. [e] 8.

c in Chron. Ciſterc.

d lib. 2. fol. mihi 252.

e tom. 2. Priuileg. impreſſ. Priuileg. Reg. 8.

Bela Dei gratia, Danorum, & Sclauorum Rex, omnibus in Regno ſuo conſtitutis, ſalutem, & gratiam.

Significamus vobis, quod miſericordia, & pietatis intuitu, Fratribus de Ciſtercio hanc conceſſimus immunitatem, vt quotieſcumque viſitatores eorum ad partes noſtras venerint, apud exactores noſtros, & villicos gratis habeant vitæ neceſſaria: & in foris, & in portubus ſuper rebus, quaſcumque comparauerint, vel quocumque modo habuerint, immunes ſint, & liberi, à thelonij exactione: & ne quis huic noſtræ donationi contraire audeat, ipſam ſigilli noſtri impreſſione, & litterarum teſtimonio confirmamus. Quod ſi quis contra hanc noſtram libertatem venire præſumpſerit, indignationem noſtram ſe nouerit incurſurum.

Datum anno Incarnati Verbi M. CC. XXIX. VI. Nonas Martij. Hactenus Rex Danorum, & Illyrici.

9. Hoc item, aut ad ſummum ſequenti anno, creditur deceſſiſſe in Luſitania D. Ferdinandus Roderici, cognomento *Monteyro* Eboracenſis Militiæ quartus Magiſter, quæ ab ipſo ad Auiſiam Arcem tranſlata, vt ſupra memorauimus, inde Auiſienſis cœpit nuncupari: vnde ab aliquibus primus Auiſienſis Militiæ Magiſter dicitur. Sepultus in eadem domo fuit, ad portam Sacratij: vſque ad tempora Leonis Papæ X. ſub quo ad Nauem Eccleſiæ tranſlatum dicitur, quæ Benedicto Patenti nuncupatur: nec ibi permanſurus, quippe hoc noſtro ſæculo, anno M. DC. IX. ad eiuſdem Benedicti Patris Sacellum tumulo decentiori transferendum. Succeſſit illi Martinus Ferdinandi, quintus in Ordine, egregiæ militaris virtutis Dux, de quo multa in ſequentibus dicemus.

10. Sequitur vltima huius anni pars; Acta Capituli, & Eccleſiarum fundationes. Et quidem in Capitulo illud tantum poſt Arnaldum Parentem, quod nulla lex à Patribus nulla lata præceptio, ſeu prohibitio: ſiue adeo omnia recta inuenirentur, vt nihil obliquum, ſiue Guillelmi, & aliorum conſilium fuit, moribus inſiſtendum magis, quam legibus; queis, ſi intimius, & altius perſpiciantur, neque iuſti indigeant; nec diſcoli ſat valeant coërceri. Relinquenda multa zelo Prælatorum, prudentiæque relinquenda arbitrio: & non quicquid priuatim quicumque peccat, peccari poſſe ab omnibus, nouo edicto ſancito demonſtrandum. Vtilius obrui delicta, quam diffundi: & illud per ſecreta remedia ſæpe obtineri: hoc per publica, difficile euitari. Demum quod medicinam humano corpori, hoc reipublicæ leges; tum etiam robur, virtutemque extenuant, cum morbos tollunt.

11. Eccleſias duas accreſcentes noſtris Chronologia recenſet, alteram ſub Inuocatione Sanctæ Trinitatis, ad VI. Idus Iulij, alteram de Pietate Dei, ad VIII. Kalendas Aprilis. Primam illam, in Etruria, Cluſienſis Diœceſis, quæ vrbs inter Aretium, & Oropitum, ſub Archiepiſcopato Senonenſi, Gratiano Monacho, qui Decretum collegit, illuſtris fuit. Columba protulit, augentem lineam Eccleſiæ Claræ-Vallis. Dicitur autem Sancta Trinitas de Brandolo, ſeu de Bridolo, vt habent alia exemplaria, ad differentiam Sanctæ Trinitatis de Ligno, & Sanctæ Trinitatis de Refech, aliarumque eiuſdem aduocationis, de quibus, aut ſupra egimus, aut etiam infra à nobis agendum erit. Eſt & alia Sancta Trinitas Ordinis Ciſtercienſis, Diœceſis Verulanenſis, in Prouincia Romana, cuius meminit Innocentius Papa IV. in litteris ad eiuſdem Abbatem, alioſque, ſuper Florenſis Monaſterij, à Ioachimo fundati, & Ordinis totius reformatione. *Datis Peruſij tertio Kalendas Decembris, Pontificatus ipſius anno nono.* De quibus ſuo loco dicendum erit. Hæc omnia porro cœnobia, ſeu Abbatias, ex aliis inſtitutis tranſiiſſe ad Ciſtercium, neque de nouo pro noſtris inſtituta, ipſa aduocatio videtur ſignificare.

Monaſterium de Pietate Dei Guillelmo Parens, ex Ciſtercio propagauit in Diœceſim Cænomanenſem miſſa Colonia, in qua à Roberto Claudio, inter Galliæ cœnobia, memoratur; & inuenitur etiam in libris Cameræ, ducentorum Florenorum taxam attingens. Fundatores illius nobis incogniti; ſed haud dubie illuſtres, alias Guillelmum nequaquam pertracturos. Iongelinus Berengariam fuiſſe tradit, Sancij Regis Nauarræ filiam, Ricardi Angli viduam, cui etiam Cenomani ſubiiciebantur. Conſtat intra biennium à fundatione florentem Abbatiam, & cuius iam Abbati Gregorius IX. graues cauſas committeret; cum Epiſcopo Cenomanenſi decidendas, litteris datis Reati, tertio Kalendas Nouembris, Pontificatus ipſius anno quinto; quas nos etiam in tempore reddemus. Eſt & alia Abbatia in Gallia eiuſdem nominis in Diœceſi Trecenſi, nec diuerſi inſtituti, cuius meminit etiam Robertus Claudius, verum Sanctimonialium non Monachorum. 12.

His duobus virorum Monaſteriis ex Auberto Miræo [f] tertium adiungo VValteri-Braniam, nam alia, quæ ad hunc annum adducit, aut dicta à nobis ſupra, aut ſuis locis infra referenda. Certè Argenſolium, atque Vallis-Ducis antiquiora ſunt: Vallem Camitis, ex ipſo vel fundatore, Ottone, Gebriæ Comite, poſterius eſſe conſtat, quando hoc anno nondum Comitatum adeptus erat, vt ex ipſo Myreo ibidem colligitur. Verum quod attinet ad VValteri-Braniam, hæc habet ſcripta. *VValteri-Brania, Virginum quoque eſt Abbatia, ſita in Gallo-Brabantia. Nomen hoc illi datum à VValtero, illuſtri Equite, qui ante annos amplius quadringentos cœnobium in vico hæreditario nunc cognomine, inſtituit, iam olim celebre,* & *Thoma Cantipratani æuo* Sanctarum Altricem Virginum, integræque pietatis hoſpitium. *Diſciplinam & ædificia per hæreticos vaſtata reſtituit Ioanna VVeſem Abbatiſſa, ex Valle-Ducis, per ſereniſſimum Albertum Auſtriacum euocata. Subeſt Monaſterium viſitationi Villarienſium.* Hæc ille, nec nos plura de hoc cœnobio. 13.

[f] *In Chron. Ciſterc.*

Annvs Christi M. CC. XXX. | Annvs Cistercii C. XXXIII.

1. Iacobus peſte, & ſuorum diſceſſu minutus viribus, 2. ex Aragonia, & aliunde copias reficit. 3. Sarracenos Montanos ad deditionem cogit. 4. Quos inſularibus in mancipia donat 5. Redux ad Patriam, Populeti ſe primum ſiſtit. 6. Acclamatur ab omnibus. 7. Populetum repetit. 8. vbi ſuper Epiſcopatu Maioricenſi ſuberta diſcordia, 9. per Abbates Populeti, & Sanctarum crucium, ipſo compromittente, terminatur.

CAPVT PRIMVM.

1. MVLTAM nobis hoc anno, qui fuit Chriſti milleſimus, ducenteſimus, trigeſimuſque, Ciſtercij tertius, & trigeſimus ſupra centeſimum Hiſpania noſtra materiam ſubminiſtrat; reduce à Maioricæ expugnatione Iacobo, & nouo matrimonio ante per eum ſoluto, quàm conciliato: defuncto Alfonſo Legionenſium Rege, adeò in Tharaſiam prono, vt eius filias, Berengariæ filio prætulerit, Ferdinando nimirum, atque Regni hæredes declarauerit. Et ſponderat, maiorem natu Iacobo, vt quod iure non poſſet, potentia, & armis, quæ Regibus pro iure, conſequeretur. Demum Tharaſiæ modeſtia, prudentiaque componente ad concordiam diuiſos Fratres, atque id genus aliis, quæ ſigillatim: ſed ante omnia Iacobus Maioricam à Sarracena fæce expurgans, tum ſuis redditus, & Populeti ſe ſiſtens, dicendus erit. Quod olim noſtri in Hiſpania cum Sarracenis, id Sarraceni cum noſtris in Balearibus; amiſſis vrbibus, ad Montana tranſire. Et laborabat Iacobus penuria militum, ex peſte, & ex diſceſſu: illa, quæ ab inſepultis cadaueribus occiſorum in bello, corrupto aëre, non ſolum vulgus, & gregarios milites, ad exceſſiuum numerum: ſed primarios exercitus miſerabiliter interemit. *Nam vno menſe* (ait Bernardiuus Gomezius [a]) *Claramontius Alamanius, Perezius Mirtacius, Aragonenſis nobiliſſimus, quin & Cerbellonius, vna cum bellicoſiſſimo Emperitano Comite, cum maximo Regis, atque totius exercitus dolore, de medio ſublati fuere; cum nulli magis, quam ij, qui anteà cum Beacaraenſi, & Moncada occubuere Proceres, Regem tum re, & armis, tum conſilio, & fidelitate iuuerint: & in occupanda Inſula pars magna fuerint.* Sed & qui capta, atque direpta vrbe, opimi ſpoliis, ſteriles victorias faſtidiebant, velut qui peſtem ingruentem fugerent, quotidie ad Cataloniam reuertebantur.

a Lib. 7.

2. Senſit Iacobus, ſe à ſuis deſeri: nec prohibuit tamen, quæ magnanimitas cordi illius inerat: verum, ne in ea ſtuporem deſtinaret, defectu prouidentiæ, *Petro Cornelio, pergit idem Auctor* [b], *Magiſtro equitum mandauit, vt capta ex Regio ærario ſumma centum mille victoriatorum, in Aragoniam proficiſceretur; indeque conſcripta cohorte centum quinquaginta equitum cataphractorum, maturaret ad ſe, cum ea remaneret: ac præ cæteris Athum Focium, & Rodericum Lucianam, Barones praſtantiſſimos, qui Regiis etiam ſtipendiis, & honorariis potiebantur, ſecum adduceret: propterea quod creſcentibus Regnis, neceſſe eſſet ad ea conſeruanda, augeri quoque copias, & exercitum. Quæ cum diligenter à Cornelio perficerentur, ac præter illos, multi etiam cum Cornelio, in Inſulam venirent, exercitus magna ex parte ſuppleri cœpit.* Acceſſit ad eiuſdem robur exercitus Hugo Follalquerius, Magiſter equitum Ordinis Hoſpitalis, quindecim comitatus eius equitibus. *Quem Rex, pergit Auctor* [c], *excepit benigniſſimè, eo amore, & honore ipſum, eiuſque Ordinem proſequutus, vt tametſi prædiorum omnium facta fuerat diuiſio, vixque reliqua eſſet portio; nihilominus ſua quoque Hoſpitalarius equitibus triginta, ſaluis aliorum portionibus, pars contigerit, perinde ac Templariis paulo ante fuerat conceſſa. Hæc autem portio magni fuit habita ab Hoſpitalariis, qui tametſi nouiſſimi ad Inſulam veniſſent, nec oppugnationi vrbis interfuiſſent, pari tamen cum Templariis præmio à Rege donati fuerint.* Nihil Iacobo vtilius, nihil Inſulæ, quam Templarios, Hoſpitalarioſque in ea manere: ſtrenuos milites, atque pellendis reliquiis Sarracenorum, & propugnando loco præ aliis habiles. Et Iacobum in omnes liberalem, ſed nihilominus, ſibi ſemper prouidum; vbi proprium negotium agebatur, liberaliorem decuit apparere.

b vbi ſuprà.

c vbi ſuprà paulò inferius.

His copiis inſtructus inclytus Rex, ſolatium 3.
primum, Almarainchamque, & Baialbahatium, quæ oppida, Montanis conuicina, Sarraceni muniebant; mox inde pulſos, in cauernis montium latentes, atque ex abditis obuerſarum rupium, multis miſſilibus Chriſtianos vulnerantes; per incendia, cauearum oſtiis iniecta, fumo, & igne, & latebrarum ſitu expugnat: atque deditos coactos mancipia facit, & ſibi & ſuis, ſi vita illis donatur, obſequutura. Mille quingentos prodiiſſe ex vno antro, produnt hiſtoriæ, qui boam decem, ouium triginta millia Regi obtulerint: minor ex aliis numerus, proportionata ex cunctis præda fuit. Rex cum exercitu, & ſpoliis, captiſque, vrbem ouans ingreditur, atque in gratiarum actionem totus effuſus, iubet ſurgere Templum in quo diuina, ex vera religione, atque ritu Chriſtiano celebrarentur, non ſibi ſe nuncupare victoriam illam; quam à Deo accepiſſet, Deo reddendam: ſed neque propitium ad alias habiturum, ſi hac abuteretur; & eſſe adhuc Sarracenos in Hiſpania, quos ipſius vellet auxilio ſuperare. Relatum mox in communi, de Sarracenis, qui capti in prælio eſſent, quive dediti: an remanere in Inſula permitti, an in Cataloniam, Aragoniamque deduci conſultius foret? Terram, ſi relinquatur ſine cultore, inutilem relinqui, in ſolitudinem breui redigendam. Quid agri ſibi poſſint, quid poſſeſſiones, ſi deſint

Coloni? An ipſi à ſignis ad aratra tranſeant, & munia bubulcorum ſubeant, qui modo Ducum? Sed nec ſi faciant, ſufficere ſe terræ; paucis, immenſæ: nec ſi ſufficerent, deficientibus incolis, relinqui quibus ſerant, aut quibus metant. Quanto enim certius, atque indubitabilius eſt, ſine hominibus fruges redundare? An per tot maris, terræque labores, per tot pericula, id vnum conſequantur, vt ſibi ſeruiant; & neque qui laborent ipſis habeant, neque à quibus locentur: nec præſentem fortunam quantumuis triſtem, vlla meliores ſpe valeant conſolari? ſterilem omnino eſſe victoriam, vbi victi non ſeruiunt, ſalutem ex inimicis, quæſtum ex hoſtibus, ex aduerſariis obſequium adipiſci; vnicam, ſummæque victoriæ gloriam, quæ vel in Chriſto meruit commendari.

4. Hæc contra alij, mancipia ſemper infida, & niſi diuidantur, metuenda. Nihil charius homini propria libertate: quam ſi quacumque via moliatur, non ſe iniurioſum putat, non infidelem: ſed naturalis iuris, à quo liberi omnes, aſſertorem, vel fugam, ſi proueniat, virtuti tribuis; quanto magis vindictam; & rerum amiſſarum reſtaurationem? Exulceratos à recenti iactura animos, ſi inter ſe, ſi à patria diuidantur, facilè induraturos: at coadunatos in ipſo natali ſolo, quo ſe ſpoliatos vident, queruntúrque; quidni exardeſcant, & graſſentur in inuaſores? Licere id ſibi ex diuerſa religione, ex accepta iniuria; demum ex rei propriæ, quæ ab alio detinetur, vendicatione. An Sarracenis in vituperio ſit, quod nobis, talia paſſis, in laude foret? aut vituperium, ſi eſſet, verebuntur, qui ad vltimam miſeriam peruenerunt? Sed eſto, ſoli non audeant rebellare; quam longè diſtat Africa? An non inde euocare Sarracenos, eiuſdem cum eis Sectæ, facilè erit? Quæ vis, ſi veniant, reſiſtere illis valeat, inter hoſtes domeſticos; à quibus aduenæ notitiam terræ diſcant, atque infirma locorum, vrbiúmque; & quibus arma præbeant, quæ auidè conuertant in proprios dominos? Eant potius ad Regna, ipſis ignota, & diſperſi per vrbes, neque torqueantur à præſentia boni, quod amiſerunt, nec ſe inuicem acuant, accedantque; demum neque vlla eis ſpes affulgeat, ex qua ad res nouas valeant incitari. Atque hoc quidem ſalubrius conſilium erat. Sed præualuere priuatæ vtilitates, vt ſolent plerumque; & animus Iacobi generoſus timere neſcius, quos ditauiſſet, noluit contriſtare. Relicti in Inſula Sarraceni ſunt, Chriſtianorum mancipia, per quos colerent agros, atque alia opera laboris exequerentur.

5. Rebus ita ad Maioricam compoſitis; *ad V. Kalendas Maij*, ait Hieronymus Zurita [d], *Rex Palumbariæ portu ſoluens, in Cataloniam tranſmittit.* Ibi ante omnia Virgini ſe ſiſtit in Ciſtercienſi domo Populetana, iam tunc animo Monachus, atque inter Monachos pro acceptis tot beneficiis humiles Deo gratias relaturus. At quanto gaudio, quanta deuotione, ab Arnaldo, & Conuentu ſuſceptus ſit, quis ſtylo, aut verbis valeat enarrare? Bernardinus Gomezius hæc tantum habet [e]. *E portu ſoluens, ſecundo vento poſt diem tertium, portum non longè ab oſtio Iberi tenuit. Verum tempeſtate ſubito exorta, non mari Tarraconem, ſed terreſtri via, cœnobium Populetanum adiit, vt gratias Virgini, & Matri Sanctiſſimæ immortales ageret; eoque ſupplicationes per vniuerſa regna ſua, ob tam fœlicem rerum euentum decerneret.* Hæc tantum ille. Crediderim celebrata victoria cum ſuis Monachis, Barchinonem, aut alio diuertiſſe, eandem cum Proceribus Regni, & Procuratoribus Vrbium celebraturus. Nam Populeti, à currente menſe Maio, manſiſſe vſque ad Nouembrem, quamuis auctores ſupponere videantur, non de facili poſſum perſuaderi.

[d] In Indice Aragon.

[e] lib 7. in fine.

Vbicumque fuerit, ſolemni acclamatione exceptus, è priſco more Balearicus ſalutatus eſt. Et manſiſſet hoc illi forſan nomen, ſi non aliis Prouinciis expugnatis, à qua præcipuè agnominandus eſſet, incertum foret, & melius omnes comprehendi viderentur expugnatoris nomine, Hiſpanè: EL CONQVISTADOR; quaſi tot armis eius conceſſiſſent, vt ſigillatim non poſſent deſignari. Illud compertum, à Maiorica acquiſita, Iacobum in terrore Sarracenis, Chriſtianis populis in admiratione, periclitantibus adeo in ſpe fuiſſe, vt vltro à multis ſollicitaretur, quaſi ſolus oppreſſos, & inualidos de manu potentiorum liberaturus. Audi Bernardinum Gomezium hæc ſcribentem [f]. *Balearium Maiore, eiuſque vrbe expugnatis, Iacobi nomen, geſtarumque ab eo rerum longè, lateque peruagata fama, eouſque increbuere; vt quo magis Sarracenis Regibus odio ille, atque terrori eſſe cœpit; eo quidem glorioſius à Chriſtianis Principibus, non in amicitiam modo, & auxilium; ſed in adoptiua vocari meruerit. Nam & Toletanus Rex, Afrorum potentiſſimus, bellum toties ad recuperandam Inſulam indictum, inferre nunquam eſt auſus: & Romanus Pontifex, ac vniuerſa ferè Italia, à Foderico Imperatore, vt mox dicemus, oppreſſa, eius auxilium, præſidiumque implorant: & Sanctius Nauarræ quoque Rex, eundem, adoptandi gratia, ad ſe vltro accerſiuit: vt vno ſimul tempore Iacobus, & triumphum ex Sarracenis: & beneuolentiam à Chriſtianis, & gloriam denique ex omnibus reportarit.* Hæc ille: de quibus nos inferius aliqua. 6.

[f] lib 8. initio.

Florebat opinione Sanctitatis Bernardus Caluonius, quem dudum, magnæ ſpei adoleſcentem, cunctis ſe ſubtraxiſſe, atque in Illuſtri cœnobio Sanctarum Crucium Monachum induiſſe commemorauimus: & iam creatus Abbas eiuſdem domus, communi omnium conſenſu, per vniuerſum Regnum celebrabatur. Itaque paucis in diuerſis negotiis, peractis menſibus, Rex Populetum redit, quo & Sanctum Abbatem ante alios, tum Regni Epiſcopos, Proceresque vocat: omnium Sanctorum in eo Monaſterio, cum eis, ſolemnitatem celebraturus. *Feſto omnium Sanctorum die*, ait Zurita [g], *ad Populetum ſacrorum celebrationem aſſidet.* Ibi poſt ſacrificia, & orationes, vt piis etiam operibus litaret, de erigenda Epiſcopali Sede in Inſula Maiorica deliberat; multis ſubortis in illius creatione difficultatibus, quas Regis pietas, conſtantiaque vicere: ſed non ſine Ciſtercio compromiſſa in Arnoldum Populetanum, nec non & in Abbatem Sanctarum Crucium, controuerſia vniuerſa, quæ cum Epiſcopo, & Eccleſia Barchinonenſi, qui ſoli reſiſtebant, ſuboriebatur. Rem totam narrat Hieronymus Zurita, tacito compromiſſo, quamuis vtrumque Abbatem interceſſiſſe, & vtroque mediante, concordiam ſumptam, quæ poſt modum firmata per inſtrumentum, tam erectioni Sedis, quam Pontificum eius electioni 7.

[g] In Indice Arag.

terminos

terminos præſcribebat, memoriæ prodit, atque in eius verba[b]. b vbi ſuprà.

8. *In controuerſiam, & diſceptationem Regi cum Berengario Epiſcopo Barchinonenſi venerat ſuper Eccleſia in Maiori Inſula conſtituenda: & Epiſcopo, qui illi præſideret, deligendo. Id enim ius Epiſpiſcopus, & Conuentus Eccleſiæ Barchinonenſis ad ſe ſpectare contenderant. Eius donationis cauſa, quam olim Sarracenus qui Balearium Inſularum, & Dianij dominabatur, fecerat: qua ditionem eam Epiſcopo Barchinonenſi, & Conuentui eius Eccleſiæ detulerat: cui donationi, & Comites Barchinonenſes, & Archiepiſcopi, Epiſcopique conſenſerant: & à Sede Apoſtolica firmata, atque ſtabilita fuerat. Sed omni ope, & opera nitente Rege, animaduertentes Eccleſiaſtici Ordinis Barchinonenſes, quod pro frequentia, atque cultu maioris Inſulæ, æquum eſſet, vt Sedes Pontificia eo in Regno conſtitueretur, quam Rex pollicebatur, aſſiuentibus copiis ditare, voluntati Regiæ paruerunt; & interuentu Abbatum Populeti, & Sanctarum Crucium, & aliorum, ad eam pactionem deuentum eſt, vt ea in Inſula Epiſcopus crearetur: & Sedes Pontificia conſtitueretur. Is verò eo tempore primus ad eam dignitatem adſciſceretur, quem Rex perficiendum videret: cantumque, vt ei nominationi aſſentirent: eo vero defuncto ſelectio eius, qui in mortui locum ſufficeretur, a Barchinonenſi Epiſcopo, & Clero in poſterum regio permiſſu, è gremio Eccleſiæ Barchinonenſis, aut Maioris Inſulæ: aut ex alia Eccleſia fieret: modo ne vltra duos menſes ea ſelectio differatur. Ea res Populeti ad VIII. Idus Nouembris ſancitur. Epiſcopi Maioricenſes nuncupati. Primum ad eam dignitatem adſcitum memorant Raymundum Torrellian.* Ita Hieronymus Zorita in ſuis Indicibus.

Porrò quem vocat Abbatem Sanctarum Crucium, non alium à Beato Bernardo fuiſſe, inde facilè licet coniectari, quod Bernardus in Epiſcopum Vigueoſcio tres ante annos legitur promotus, vt ſuo loco dicemus. Cum tamen conſtet Monaſterio Sanctarum Crucium non tres tantum præſediſſe, ſed multo plures.

Bernardinus Gomezius compromiſſum, quod in Annalibus Zurita etiam agnoſcit, expreſſius prodit, ſimulque reliqua Populeti Acta, atque Regis diſceſſum, atque ex eiuſdem Regis Commentariis, ſcripta reliquit. *Idcirco*, ait[i], *Abbatum cœnobiorum Populetani, & Sanctarum Crucium Ordinis vnius modi, quos Rex arbitros conſtituerat, ſententia fuit, vt Apoſtolica Sedis decreto Epiſcopatus in Inſula conſtitueretur, eique Eccleſiæ proprius Pontifex præficeretur: cuius prima electio ad Regem ſpectaret; ſequentium vero, perpetuo ad Epiſcopum, & Canonicos Barchinonenſes: modo tamen, de gremio eiuſdem Collegij illa fieret: aut nullo ibi inuento idoneo, de Balearico eligeretur dignior; idemque ſeruaretur Ordo in Eccleſiis Minoris Inſulæ, & Ebuſi, ſi contingeret, aliquam erigi in Epiſcopatum. Ad hæc literis ſuis Rex mandauit profectò Inſulæ, vt quam primum Templum maximum in Vrbe; in aliis autem oppidis per multas ædes ſacras, atque in Pagis Sacella, Regiis ſumptibus ædificare curaret. Quibus peractis, Rex è Populeto cœnobio proficiſcens, Ilerdamque prætereas, in Aragoniam peruenit, vbi maximo applauſu ab omnibus Aragonenſibus, ſed a Cæſar-Auguſtanis potiſſimum cum triumpho exceptus fuit.* Hæc ad hunc annum de Geſtis Iacobi Regis, quamuis de nouis ab eo tentatis nuptiis, ſed intermiſſis à morte Alfonſi, Regis Legionenſis, ſequenti capite pauca dicenda erunt. 9. i lib. 7. in fine.

---

1. *Alfonſi Legionenſis victoria de Sarracenis,* 2. *atque ad Sanctum Iacobum peregrinatio, & mors.* 3. *Contrarij effectus in Tharaſiam, & Berengariam,* 4. *Illius filia Iacobo antea ſponſa,* 5. *poſt mortem Patris ſpreta.* 6. *Bellum imminens ſuper Regni ſucceſſione:* 7. *in quo ſuſpecti Epiſcopi.* 8. *Sed Tharaſiæ conſilia prævaluere.* 9. *Inita concordia.* 10. *Dictum de Sanctia, maiori natu filia,* 11. *& de ſorore Dulcia: & miraculis Sancti Antonij Patauini.*

CAPVT SECVNDVM.

1. DVM hæc in Aragonia peragebantur, in Caſtella, & Legione turbata omnia à morte Alfonſi Regis, quem non minus victorem de Sarracenis, nec minus Religioſum morbus abſtulit, cum relaturos pro adeptis victoriis gratias, ad Compoſtellam deuotus properaret Lucas Diaconus Tudenſis auctor eſt[a], cum Ioannes Cardinalis Sabinienſis peragraret Hiſpaniam, *Inter cætera, quæ Sanctè geſſit, Reges Chriſtianos contra Sarracenos concitaſſe. Vnde Rex Legionenſis Adelfonſus cum exercitu ſuo, & parte exercitus filij ſui, Regis Ferdinandi obſedit Caceres, oppidum fortiſſimum Barbarorum, & cepit illud.* Et poſt pauca. *Sequenti vero anno obſedit Ciuitatem Emeritam, & cepit eam.* Et poſt immenſam Barbarorum ſtragem, qui illuſtrem Vrbem recipere aduentabant. *Tunc Rex Alfonſus à victoria reuerſus, obſedit Badajozum, & poſt paucos dies cepit ipſum.* Porrò de his domeſticis victoriis, quæ noſtris vtiliores, quamuis fortaſsè in orbe minus illuſtres, auxilij de cœlo miſſi, quod habuiſſet Iacobus, gloria deeſſet; *in ipſo bello,* pergit idem Auctor, *viſibiliter apparuit Beatus Iacobus cum multitudine militum ablatorum, qui Sarracenos in manu valida proſternebant. Beatus etiam Confeſſor Iſidorus quibuſdam apparuit Zamoræ, antequam Emerita caperetur, & bellum fieret: & dixit eis; ſe ad auxilium Adelfonſi Regis cum Sanctorum exercitu properare, & quod ſibi dictam traderet Ciuitatem, & de Sarracenis Campalem præberet triumphum.* a In Chron. mundi ad hunc ann.

2. His victoriis illuſtratus Alfonſus Rex, bis de cœlo auxiliis glorioſus, ad propria redux; quod Populetum Iacobo Aragonenſi, vt ſiſteret ſe Virgini; vt ſe gratum Iacobo exhiberet, id illi Compoſtella, atque Apoſtoli ipſius ſepulchrum fuit. Verùm *cum cauſa orationis*, ait idem, qui ſupra Lucas[b], *ad Eccleſiam Sancti Iacobi Apoſtoli properaret, in Gallecia, in loco, qui dicitur Villanueua de Zemos grauiter ægrotauit: & accepta ab Epiſcopis pœnitentia; & corporis, & ſanguinis Do-* b vbi ſupra

mini Sacramento, morte pretioſa deceſſit: & in Eccleſia Beati Iacobi Apoſtoli, iuxta partem ſuam eſt honorificè tumulatus. Rexit Regnum fœliciter quadraginta duobus annis. Obiit Æra M. CC. XLVIII. octauo Kalendas Octobris. Hæc de Alfonſi victoriis, morteque commemorata breuiter, quibuidam aliis, quæ Annales noſtros concernunt, parabunt viam.

3. Suſceperat Alfonſus ex Tharaſia filium, & duas filias; illum legitimum Regni ſucceſſorem, ſi patri ſuperuiueret, eadem lege, qua Alfonſus Aragonius, Iacobi filius, etiam poſt matrimonium patris direptum, nihilominus legitimus declaratus eſt, atque in Regno parentis ſucceſſurus. Nec enim minus bona fide genitus, nec minus declaratus hæres à patre fuit. Verum eo per immaturam mortem rapto, ſolæ filiæ ſuperſtites, quamuis natu maiores Ferdinando; at Ferdinandus priuilegio ſexus, ſororibus veniebat præferendus. Et dignus erat Regno propriis virtutibus, atque obſequio in parentem, quantum ſuo iure ſaluo, præſtare poterat. Sed effectus à ratione plerumque deuij: & Alfonſus aliàs egregius Princeps, fatali quadam vi, vt in Tharaſiam pronus, ſic à Berengaria auerſus; neque aliter vtriuſque proles proſequebatur; ſiue facilis eſſet, in credendo, quod vitium Marianas illi impingit: ſiue inſito cunctis appetitu, vt nitantur in vetitum, ſed in Principibus longè potentiori. Fœlix profectò matrimoniis Rex ſupra omnes mortales, ſi ſibi temperaſſet. Quippe duobus, duæ illi contigerunt beatiſſimæ fœminæ, ſanctæ, prudentes, pulchræ, neque ſteriles, quibus vix inueniri meliores poſſent. Sed nihilominus eiſdem infeſtiſſimus (adeò incertæ res hominum) quippe quam libuit, non licuit retinere; quam licuit, non libuit: ſeparandus ab ea, quam diligebat, atque illi permittendus, quam non amabat.

4. Igitur Ferdinandum, non ſecus atque matrem, exoſum habens, arcere Alfonſus à Regni ſucceſſione, atque Tharaſiæ filias anteferre, quibus poterat modis meditabatur. Sed cum id nunquam in pace prouenturum, Ferdinando viuente, non ignoraret; & fœmininum ſexum protſus imbelle facilè ab ipſo per arma ſuperandum; Sanctiam, maiorem natu, locare viro, qui ius eius tueretur, conſilium fuit, neque alium quam Iacobum in Hiſpania, cui tantum poſſit negotium commendari. Regibus vtile, plerumque pro honeſto; & Regnum Legionenſe citra Pirinæos montes antiquiſſimum, ab Hiſpania amiſſa, ingens cuicumque incrementum cenſendum fore. Eſſe Iacobo ætatem florentiſſimam, erectum animum, gloriæque percupidum, opes ad belli ſumptus ſufficientes; & quod in ducibus magni ſemper momenti fuit. Beneuolam fortunam, promptamque, quæ pro induſtria & peritia militari, pro ingentibus copiis eſſe ſolet. Nullam illi amicitiam cum Ferdinando, cuius amitam ſpreuerit; atque has affinitates, ſi permaneant, non conciliare animos; ſi diſſoluantur, etiam alienare. Acceptaturum bene compenſationem, pro Aragoniæ oppidis, quæ Eleonora tenebat, titulo dotis. Non diſplicuere nuptiæ Iacobo Regi, quandiu vixit Alfonſus. Quis enim Regnum ſperneret, maximè poſt ſuſceptum hæredem ex alio thalamo? & Alfonſus tam tenax promiſſi fuit (nam odij in Ferdinandum non licet credere) vt moriens filias hæredes declarauerit. Quod in Rege non ſolum Chriſtiano, verum, & pio, & qui Epiſcopos aſſiſtentes ſibi habuit, cum ægrotaret, mirandum foret; ſi non id Regibus malum commune eſſet; vt quia cum poſſunt, veritatem audire nolunt; cum volunt, non poſſint: & qui illis aſſiſtunt, blandiri ſueti, nunquam non blandiantur, ſemper illudant. Certè quos primos conſultores Alfonſus habuit, cum teſtamentum condidit; eoſdem primos filiarum deſertores ex alto vidit, quod nos etiam ſtatim recenſebimus.

Quæ nuptiæ placuiſſent viuente patre, cuius auxilio Regnum, quod ſolum quærebatur, ſtare poſſet; poſt eius obitum Iacobo diſplicuerunt: ſiue reuera Ferdinandum timuit; ſiue parando ſibi per arma Regno (& non aliter poterat) conſultius duxit Sarracena inuadere, & terræ ſuæ confinia, quam Chriſtiana, atque diſtantia loco; cum maximè illa, cum egregia laude, & merito; hæc, non ſine remorſu, & ſui nominis nota aggrederetur. Meminit huius ſponſalitiæ actionis, à Iacobo Aragonio prætermiſſæ, Hieronymus Zurita in ſuis indicibus ad hunc eundem annum totidem verbis [c]. *Nuntij de Alfonſi, Regis Legionenſis morte Regi offeruntur: qui filiam Sanctiam natu maiorem, quam ex Tharaſia Sanctij Portugaliæ Regis filia genuerat; nupturi Regi traditurum pollicitus fuerat, tanquam Regni hæredem: cum Ferdinando Filio, quem ex Berengaria Regina, iuſta vxore, ac Sanctiſſima fœmina ſuſceperat; Legionenſis Regni hæreditas veniret.* Ita quod ad Iacobum Regem attinet. 5.

c In Indicibus Aragonia.

6. At non adeo procliues in Ferdinandum Proceres Legionenſes; ſeu charitate in Principem defunctum; ſiue, quod ego propius vero reputo, quia Regnum, ſi diuideretur inter ſorores, facilius ſibi exponi diripiendum, ad quod plerique aſpirabant, intuerentur; Sanctiam, & Dulciam Reginas proclamabant. Hinc Mariana [d]. *Proceribus Regni non idem animus erat. Plerique ſorores ſequebantur: & aderant factioni oppida, & vrbes, magnumque aliquod malum ex eo diſſidio impendere videbatur.* Rodericus Ximenius Toletanus rebellionem appellat; ſed cuius multi complices; & fortè, quod ſurgebat ex teſtamento, vrgentius ius putabant, & Regnorum vnionem, ſeu confuſionem, vt Legioni nociuum, auerſabantur. *Sorores*, ait [e], *Domini Regis, Sanctia, & Dulcia rebellionem cum complicibus præparabant.* Illud compertum, Reginam Berengariam adeò pro filio ſollicitam extitiſſe, vt cum ille, audita morte patris ad oras Bæthicas, vbi fœliciter Mauros expugnabat, retardaret aduentum; ipſa nec litteris, nec Nunciis, quamuis fidelibus, & magnæ auctoritatis, fidendum duxerit; ſed perſonaliter iter arripuerit ad reuocandum filium; ne pars ſororum per moras inualeſcens, nulla mox poſſet potentia ſuperari; & peruenit ad oppidum Orgaz, ſexto à Toleto lapide, niſi ibi habuiſſet obuium Ferdinandum, Giennium vſque haud dubiè proceſſura.

d lib. 12. cap. 23.

e lib. 9. c. 14.

Extinxere ſubortam tempeſtatem interuentiones duplices, alteræ admirandæ, ſi præteritis componas; laudandæ aliæ. Qui ægrotanti, & condenti teſtamentum, in quo filias hæredes inſtituiſſet, Alfonſo Regi affuerunt Epiſcopi; iri in vtramque ſororem inſurgentes, Ferdinando adhæſerunt. Atque illum in Regno ſublimarunt. Narrat, qui cunctis affuit, Rodericus, Pontifex Toletanus, totidem verbis [f]. *Sed tamen Regni Prælati,*

f lib. 9. c. 14.

Prælati, quorum intereſt Regnum & Sacerdotium contueri, in auditu auris Regem Ferdinandum in Regem illico receperunt, ſcilicet Ioannes Ouetenſis, Nuñius Aſtoricenſis, Rodericus Legionenſis, Michael Lucenſis, Martinus Salmanticus, Martinus Mindonienſis, Michael Ciuitatenſis, Sancius Caurienſis. Hi omnes cum ſuis Ciuitatibus, patre mortuo, filio ſe dederunt, nec rebellio cogitata potuit inualere. Nam quam citò venimus Mauricam, Regi ſe protinus reddiderunt. Hactenus ille: neque ego factum auſim condemnare, quod ipſe laudat: ſed ſi hoc ex iuſtitia eſſe putabant, blanditos Regi, nec teſtamentum eius direxiſſe, cum ipſum abſoluerunt; aut abſoluiſſe, ſi corrigere renuerer; qui excuſem, non habeo; niſi fortè affuiſſe alios dicamus, aut aſſiſtentes latuiſſe teſtamentum, quod non facilè poſſum perſuaderi.

8. Cæterum vt conſtantia Epiſcoporum reuocanda in dubium; ſic Tharaſiæ modeſtia, zeluſque, cunctorum Principum imitatione dignus, laudandus venit. Quippe, cum primum imminere bellum Fratribus, nec, niſi fuſo ſanguine Chriſtiano, controuerſiam de Regno dirimendam, perpendit animo; non Sanctium Luſitanum, nepotem, adit, vt prouocet ad bellum pro conſobrinis; non ipſa claſſicum contra priuignum canit, vt olim contra Fratrem, non arma ciet; quin potius filias, ad priuatam vitam componit, neque tanti eſſe Regnum, vt per tot clades veniat acquirendum, multis propoſitis rationibus, perſuadet. An Legionenſem pubem, & Caſtellanam, quas in communes hoſtes armari vellent, in ſe inuicem arment; & vtramque petire patiantur, cum incolumen poſſint conſeruare? Tot Chriſtianos periculis obiicere, nimis grande coronæ pretium eſſe? Quæſierit Ferdinandus ſibi Regnum diſpendio boni publici: ipſæ è contrario vel diſpendio proprio bonum commune quærant: & vt ab ipſo, vt de Regno armis certarent, initium fuerit; ne certent, penes eas exemplum erat. Glorioſiorem victoriam de ſeipſis, quam de hoſtibus eſſe; & hanc cruentam, dubiam, neque innocentem: illam, ſi velint, innoxiam, & certam fore. Erat in ſæculum, cum vincere potuerint, noluiſſe certare; & Regnum Fratri, vtrique genti pacem, hoſtibus veniam, ſuis incolumitatem; atque vtriſque, ne alios, aut cum ſcelere vincerent, aut ab eis vincerentur cum ignominia; & potuiſſe conferre, & liberaliter etiam contuliſſe.

9. Aſſenſere conſiliis parentis filiæ, nec quicquam ſe facturas, niſi quod iuſſerit, aut quicquid fecerit, ratum habituras, in reſponſis dant. Tum verò ipſa egreſſa Monaſterium, neque vltra morata, Berengariam ad vltimos Luſitaniæ fines vocat; atque in Valentia, ad Minium fluuium oppido, conueniens vtraque, poſt varios pacis, concordiæque tractatus, illa filiarum nomine, Legionenſi Regno, & iuri, quod ex patris teſtamento illis competeret, liberaliter cedit: hæc è contrario Ferdinandi vices agens, ſorori vtrique ad aureorum triginta millia, ingentem planè ſummam pro illo æuo, annuatim perſoluenda pacta legitur. Ita inita concordia inter vtramque; quam filiis gratam, ratamque habentibus, etiam Gregorius nonus confirmauit, litteris ad ſequentem annum datis, quas Brandaonius g adducit ſub hoc initio. *Gregorius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilectis in Chriſto filiabus, nobilibus* g lib. 14. cap. 12.

fœminis Sanctia, & Dulcia, filiabus chariſſimæ nobis in Chriſto filiæ, Reginæ Dominæ Tharaſiæ, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem, &c. Meminit & interuentionis matris ad hanc concordiam Ioannes Mariana verbis ſequentibus. *Viuebat,* ait h, *eo tempore Tharaſia, Sanctia, Dulciaque Mater: veneratque ex Luſitania, vt filias re, & conſilio iuuaret. Ab ea primum de ineundo fœdere per Legatos mentio facta. Valentiæ, quod oppidum in Galæcia eſt, Reginæ parentis, atque Nouerca, Berengaria, & Tharaſia mutuo colloquio dirempta controuerſia eſt. Regiæ ſorores Regni iure ceſſerunt Fratri, triginta aureorum millia annua pacta, vnde vitam illæ principalem ſuſtentarent.* Hactenus ille. Conſtat ab hac concordia Ferdinandum nouercæ etiam addictum, ne dum ſororibus, plurimum illi obſequium præſtitiſſe, cuius indicia, productis inſtrumentis, idem, qui ſupra, adducit Brandaonius eodem loco; obſeruantiam, quam habuit erga ſorores, Tudenſis etiam Lucas memoriæ prodit. *Supererant,* ait i, *duæ nobiliſſimæ ſorores ſuæ (id eſt Ferdinandi) filiæ Regis Alfonſi, quas genuerat ex Regina Tharaſia, Sanctia, & Dulcia; quas ſemper habuit in magna reuerentia, donans illis, dum viuerent, annuatim triginta millia aureorum.* h lib. 12. cap. 15. i Idem vbi ſuprà.

Mutua inter Fratres pace ſtabilita, imo inter Regna, & vrbes, Tharaſia ad ſuum Lorbanum reuerſa eſt, filiæ Legione ad tempus permanſere; & Sanctia quidem religioſam vitam profeſſa in Monaſterio Sanctæ Euſemiæ, Diœceſis Palentinæ, quod Iacobeæ militiæ Moniales inhabitabant, commendatricem traditur egiſſe (ſic illæ ſuperiorem ſuam appellant) ingenti ibidem miraculo conuerſa, ſi qua fides hiſtoriis k, quod non licet ſilentio præterire. Cum locum illum fortè pertranſiret, nihil minus cogitans, quam propriam conuerſionem; quin nec pauſare, aut quieſcere ibi volens: quæ lecticam ferebant animalia, ad portam Monaſterij ſtetere immobilia; nec manuducta, ſiue cæſa fuſtibus, diſceſſerunt à loco, quoadvſque ipſa manum Dei ſentiens, ac matris memor, deſcendit Monaſterium ingreſſura. Tunc animalia cum lectica vltro abire, quaſi illic manſura, quam aſportauerant, non vltra eorum obſequiis indigeret. Floruit inſigni opinione Sanctitatis, quam hodieque conſeruat; quin noſtro ſæculo altius radicatam fidelium cordibus. Tranſlatum corpus, Philippi III. iuſſu, ad Vrbem Toletanam, incorruptum inuentum, imò & viuidum: cum nullum medicatum præſeruatiuis, ante CCC. annos ſepultum eſſet. Iacet Toleti, in Conuentu Sanctæ Fidei eiuſdem Militiæ, in Sacello D. Mariæ Betlehemiticæ, vbi & de illius miraculis inquiſitum, ad inſtantiam Monialium. Antonius Brandaonius l, & alij teſtificantur. Atque hæc de Sanctia. 10. k Brandaon. lib. 14. c. 12. l vbi ſuprà.

Dulcia, ſeu dulcis (*Aldonciam* Hiſpani dicunt) quæ natu minor erat, poſt annos aliquot tranſiit in Luſitaniam, charitate in matrem, ſiue tædio nouercæ: quod ſemper inuiſum propinquitatis genus, nulla valet prudentia dulcorari. At non Lorbanum cum Tharaſia inhabitauit; ſed notam cum Sanctio, cui adeo grata fuit, vt illam inter proprias filias, & viuens habuerit, & moriens, tabulis ſignatis, hæreditauerit. Inde reuerſa ad Regnum Legionenſe, in Monaſterio S. Mariæ de Villabona, quod mater condidiſſet, vt nos etiam dicemus ſequenti anno, Ciſtercienſem tandem habitum induit, in quo & Sanctiſſimè vſque 11.

ad

ad mortem perſeuerauit: Matri in cunctis perſimilis, niſi quod tamen traduxiſſe vitam cœlibem, ac Virgo permanſiſſe credita eſt. Inter miracula Sancti Antonij Patauini, inſignis Luſitani, duo narrantur, patratum vtrumque in duabus puellis Regiis: altera, filia Reginæ Legionenſis, natione Luſitanæ, quam à morte poſt triduum ſuſcitauit, & matri reddidit: altera, Luſitanæ Reginæ, Tharaſiæ nomine, quam nondum mortuam, ſed iam iam morituram, ab ipſis Orci ianuis reuocatam, integræ ſtatim ſaluti, quaſi nil paſſa eſſet, reſtituerit. Vtrumque referunt Auctores Franciſcani, Luſitani, & exteri: atque ex ipſis Fr. Lucas VVadingus [m]; & primum quidem in Sanctia factum putat, quamuis ſubdubitans; ſecundum in Dulcia patratum certo affirmat. Illud compertum, quibus ex tempore, & aliis circumſtantiis talia miracula poſſint conuenire, præter filias Tharaſiæ, nullas fuiſſe: illis, vt omnia nequeant adaptari; at poſſunt multa: & facilius credendum in aliquibus, quæ minus ad rem faciunt, potuiſſe decipi, quam in cunctis decipere voluiſſe, graues Auctores; & quibus plena fides habeatur, vel ab incredulis. Certè aliquid grande contigiſſe, dubitari non poteſt; & quidquid fuerit, vt meritis Antonij, ſic ad inſtantiam, & fidem Tharaſiæ matris, atque in eius filiabus factum fuit.

m Ad annum.

---

1. Iuliana Cornelienſis mira viſio. 2. Labores corporis, & vitæ auſteræ tenor. 3. Amor vſque ad deliquium mentis, & corporis. 4. Eximia puritas, cœleſtium contemplatio, 5. fruitioque: 6. de animarum ſalute zelus ingens, 7. aſſenſus per miracula. 8. Compaſſio, & in omnes tentatos miſericordia. 9. Euam per Euangelium Chriſto generat. 10. Non ſolis viuis, ſed defunctis prodeſt. 11. & ieiunium per triginta annos protractum.

CAPVT TERTIVM.

1. HIc nobis iterum incidit memoria Beatæ Virginis, Iulianæ Cornelienſis, & occaſione cuiuſdam viſionis, quam ab hoc anno habuit frequenter ſatis; quæ à tenera eius ætate, de qua proximo Tomo, de ipſa narrantur, ad illum vſque veniunt recenſenda. Viſionem ipſam Ioannes Dieſthemius Bletua, Prior Sancti Iacobi Leodienſis, atque Bzouius [a] ea ipſo, aliique memoriæ prodidere verbis ſequentibus. *Circa annum Domini M. CC. X X X. in Epiſcopatu Leodienſi, iuxta Ciuitatem Leody in hoſpitali leproſorum, quod vulgariter vſque hodie, locus Cornelij Montis dicitur, fuit Virgo omnium virtutum flore renitens, nomine Iuliana. Hæc ab ineunte ætate ibidem nutrita, quadratim ad virtutum, ac etiam ſeruitiarum culmen per Dei gratiam aſcendit. De cuius Virginis humilitate, obedientia per mentis exceſſum fuiſſe rapta, atque ſpiritu prophetico euidentiſſimè claruiſſe, adeo vt proximorum cogitationes, atque cordium intentiones proderet. Hæc luctabatur cum Diabolo, loquebatur cum Apoſtolis, fulgebat miraculis. Itaque cum hæc Sancta Virgo a primis Infantiæ annis ſemper ſeſe orationi manciparet, crebro vidit, & quaſi ſemper ſuo aſpectui inter orandum ingeri mirabile ſignum, ſcilicet Lunam quaſi in ſuo ſplendore, cum aliquanta tamen ſui orbicularis corporis fractione: & videns mirabatur, & timebat, neſciens; quid hoc ſignificaret. Vnde nitebatur totis viribus præfatum ſignum amouere, nec valuit.* Pergit Auctor ad declarationem eiuſdem viſionis, impetratam à Deo poſt multas preces, quæ glorioſiſſimæ, deuotiſſimæque feſtiuitatis Sacramenti Eucharistiæ, annuatim in Eccleſia celebrandæ, initium fuit. Sed nos priuſquam ad ipſam accedamus, quæ Dieſthemius de Virgine confusè, & velut generaliter; aliquanto diſtinctius, productis ſingularum rerum exemplis, nonnullis etiam ex tempore notatis, qua breuitate licuerit, proferemus.

a Ad hunc annum n.16.

2. Attenuauerat Venerabilis Virgo vires externas à tenera ætate, tribus præcipuè modis: labore corporis; maceratione carnis, ardore mentis. *Cecidit igitur Iuliana*, ait Auctor vitæ ipſius [b], *adhuc in ætate iuuentutis conſtituta, in multam corporis debilitatem, quam & habuit diebus omnibus, quibus vixit.* Et alibi [c]. *Tria itaque fuerunt, quæ à iuuentute ſua vires corporis eius exhauſerunt, labor ingens, quem habuit, dum pecorum curam gereret; frequens compaſſio Dominicæ paſſionis, & vehemens amor Creatoris ſui.* De corporali labore dictum ſupra: de continuis ieiuniis, vigiliiſque, atque id genus aliis pœnalitatibus, quibus Chriſto patienti compatiebatur, id vnum nobis dixiſſe ſatis ſit, quod conuerſa in naturam præ aſſuetudine, prorſus iam illi moleſtiora eſſent (quæ aliis in ſubſidium) quam ipſa auſtera, & aſpera eſſe poſſent. Nam audi quod ſequitur [d]. *Cum autem non ſolum non traheretur appetitus aliqua voluptate, ſed ſola cibi memoria ſaturaretur, ſæpius rogauit Dominum, vt ſaltem aliquid cibi poſſet ſumere, ne in admirationem cunctis gentibus verteretur, ſi ſine cibo corporali viueret. Vnde hoc tantillum, quod ſumebat, apud Deum precibus impetrauit. Solebat etiam dicere fidelibus ſuis, quod comedere, bibere, & loqui, præ omnibus rebus ſibi erant oneri. Victum autem illius tenuiſſimum, & propè nullum, ſingulis propè nullus, & tenuiſſimus comitabatur ſomnus.*

b cap.11.

c cap.13.

d cap.12.

De victu, & ſomno hæc; neque alia ratio de cunctis aliis fuit. Porrò ab ardore cordis defectum corporis velut continuo experta, nonnunquam etiam decumbere lecto, aut ad illum deferri, impotens ſui omnino compellebatur. *Iacebat*, ait [e], *aliquando Iuliana in dormitorio, & diuino amore mirabiliter æſtuabat: ita vt veraciter dicere poſſet, illud Canticorum.* Adiuro vos filiæ Hieruſalem, ſi inueneritis dilectum, vt annuncietis ei, quia amore langueo [f]. *Decubuerat ſiquidem lecto; non alio profectò, quam diuini amoris languore; Moniales vero, eam laborare infirmitate corporali credebant.* Et paulò inferiùs, cum ante oculos haberet Chriſti imaginem. *Nimio*, ait [g], *correcta dolore, ex memoria Paſſionis Chriſti, in terram corruit, & defecit. Eua verò (recluſa hæc erat Sancta, de qua inferius) accepit eam in vlnas ſuas, & ipſam in lectulo reclinauit. Cupienſque ipſius dolorem, vel pellere, vel lenire, dixit ei. Quieſcite Domina mea, quoniam dolor Paſſionis Chriſti*

e cap.13.

f Cant.2.

g cap.5.

Chriſti tan abiit, & receſſit, ſed tamen ipſam paſſionem ſuſtinuit. Cumque poſt paululum, per feneſtram ſibi propinquam, oculos in cœli figeret firmamento, rapta in ſpiritu, tam mirabiliter extitit, vt nullo ſigno vitæ, in ipſa permanente, credi poſſet veraciter expirare.

4\. His tribus cauſis, extenuatis omnino vitibus, ceſſare ab exteroo labore coacta eſt; ſic diſponente Deo, vt expedita à Marthæ ſollicitudine, orationi, meditationique; atque aliis exercitiis vitæ contemplatiuæ, cum Maria vacaret; & in terra diſtans, nihiſominos in cœlis conuerſaretur. Nam & quæ Angelis homines coæquat, & familiares facit, incorrupta
g cap. 15. Virginitas, adeo in Iuliana viguit g, vt *Nunquam ſeatire permiſſa ſit, vel primos motus carnis libidine titillantes.* In hoc fortaſsè ſubæqualis Angelis, quibus quia nulla pugna, nulla victoria. Sed eo maior puritas, quo non ſolum à ſordibus, ſed à periculis ſordium immunes viuunt. Itaque, quod labori detrahebat, contemplationi dabat, in qua adeo profecit; vt colloquia Sanctorum, Chriſtique, altiſſimorumque myſteriorum notitiam promereretur. Ferunt, cum in eiuſdem Eua recluſorio mente exceſſiſſet, atque in ipſo exceſſu, pallida aliàs ora, languidaque, in candentia lilia, atque roſas vernantes mutata eſſent; dum oculos chriſtali inſtar lucentes, cœlo defigeret, auditam loqui cum Petro, & Paulo Apoſtolis: à quo colloquio, cum poſtmodum rediret, & videret recluſam ſibi adſtantem; ad eam velut, quæ cunctis affuiſſet, dixiſſe: Eamus; atque illa interrogante. Quo ergo ibimus? Reſpondiſſe Iulianam, Romam ad Apoſtolos; ne ab eorum diſceſſu, cum præſentia, alloquio etiam carere compelleretur. Memorant, & in quadam ſolemnitate Aſcenſionis Dominicæ,
h cap. 16. adeo illuſtratam fuiſſe cœleſti gratia h. *Vt plenitudinem (nam verba Actorum exprimam) anguſto corpore non ferente, qua circumſtabant timere cogerentur, ne diſrupto corporis vaſculo, per medium, ſcinderetur. Audiebant autem (mirabile dictu) Iulianam colloquentem, & Dominum collaudantem, eiuſque vocem clarè percipiebant ſine oris apertione, ſed ſolo pectore eam*
i cap. 17. *proferente.* Et capite ſequenti i. *Cum aliquando vnam ex Canonicis horis cum alia Religioſa perſolueret, dixiſſeque illum verſum Hymni, videlicet.* Præſta Pater, per Filium, præſta per almum ſpiritum; *& vſque huc accederet; fixis oculis in cœlum, vlterius quicquam dicere non potuit, ſed defecit ad intuitum Trinitatis, raptaque per mentis exceſſum ad ſublimia contemplanda, ad ineffabilem arcanorum illius ſupernæ ciuitatis, quam fluminis impetus lætificat, notitiam admiſſa eſt.*

5\. Referam per anticipationem oſtentum aliud illuſtrationum, quibus perfundebatur, quoties diuina myſteria contemplaretur k.
k cap. 14. *Cum Iuliana tempore quodam ante ſuum obitum, in Salſinia, Abbatia Monialium Ciſtercienſium, moraretur, quadam vice cum Venerabili eiuſdem loci Abbatiſſa, de dulcedine huius Cantici ſerebat. Et cum Abbatiſſa inſtaret, vt illa eam, quam circa hæc ſentiebat, dulcedinem, aliquatenus eructaret; Iuliana repente, velut inebriata ſpiritu, in hæc verba prorupit. Parum eſt Domina, quod ſentio, ſed pro tanto auro, quod capere poſſet hæc, in qua degimus Abbatia, nollem, prout mihi donatum eſt à Virgine Maria, ſuper ipſius Cantico, quod ſapio non ſapere, quod ſentio, non ſentire. Quod audiens Abbatiſſa mirata eſt. Verum cum Chriſti famula poſtmodum ea, quæ veluti in exceſſu mentis dixerat, pectore retractaret; cœpit eam pœnitere, quod tale verbum protuliſſet. Vnde ſequenti die, cum Abbatiſſa loquens de verbo, heſterno die, prolato, ſuppliciter veniam precabatur; obſecrans ob hoc, quod in charitate dixerat, ne eam accuſaret.* Multa alia narrantur, in eius Actis, quæ longum eſſet, in præſenti recenſere. Illud compertum per hæc, & ſimilia dixiſſe Dieſthemium Bleſum, crebro in cœlum per mentis exceſſum raptam, alloquutam Apoſtolos, & cætera, quæ ex ipſo ſuperius commemorauimus.

At non ob hæc contemplationis munera, perfectionem actionis omittebat Iuliana, magis induſtria, in melius commutabat. Quippe quam olim pecudibus paſcendis, mulgendiſque, animabus lucrandis operam dabat. Extat de hoc illuſtre teſtimonium in eius vita, quod miraculo inſigni, atque multiplici confirmatum à Domino, non pigebit ad litteram
tranſcribere l. *Frequentabatur, ait, quadam Ordinis mulier à quodam importunè improbo, quam non modicum Chriſti famula diligebat. Hæc autem frequentatio erat contra voluntatem eius, quæ hominis illius ſpiritum cognoſcebat, nec non & mulieris. Admonuit ergo hæc fœmina hominem ſæpius, vt à colloquutione eius deſiſteret; qui tamen ſurdis auribus eius admonitionem audiebat. Cumque die quadam acceſſiſſet, & rogatus noluiſſet abire, zelo religionis accenſa, duas perſonas vocauit, quæ illum recedere compulerunt, eius improbitatem, & ſtultitiam exprobantes. Ipſe vero repulſam hanc æquanimiter non ferens, iracundia inflammatus, cœpit religioſam fœminam inhoneſtatis, & turpitudinis arguere, ac mendaciter infamare. In via tamen, qua gradiebatur, ore ſacrilego virus vipereum mendacij iaculando, diuina vltione in terram corruit, correptus morbo graui, & ægritudine repentina; qui ſimul cognitione, & memoria priuatus, ad propria velut exanimis delatus eſt. Quod audiens prædicta mulier, inconſolabiliter cœpit contriſtari, quod hoc illi miſero, etſi non culpa, cauſa tamen ſua accidiſſet: præſertim cum illum in ſtatu ſalutis, non conſideret comprehenſum.* l cap. 17.

Miſit ergo ad Chriſti Virginem Iulianam, rogans eam omni affectu, vt diuinam Clementiam precaretur, quod illi homini ſic punito, cognitionem, qua vel pœnitere poſſet, tribuere dignaretur. Alioquin ſciret, cor ſuum nunquam pacis ſolatium habiturum. His auditis Chriſto Virgo, ſicut tota pietatis viſceribus affluebat, dilectæ ſuæ dolenti condoluit, & in virtute orationis clamauit ad Dominum, & quod deprecabatur impetrauit. Placatus ſiquidem Dominus Ancillæ ſuæ precibus, coſtituit flagellato memoriam, & cognitionem, non ſolum qualem antea habebat, ſed cognitionem ei contulit veram, & illuminatam, cum munere voluntatis in melius commutatæ. Quibus ille receptis compunctus eſt corde, publicè proteſtans, ſe de bona muliere per omnia eſſe mentitum, ſpondens, ſi conualeſceret, ſe de reatu mendacij ab ea veniam precaturum.

turum. Vt autem veterem hominem cum actibus ſuis exueret, accerſito Chriſti Vicario confeſſus eſt, ſpiritu mentis ſuæ cupiens renouari. In breui autem tempore poſt purgationem, & ſanitatem mentis, reddita eſt etiam illi ſanitas corporis: Qui totus ſanus factus, ad prædictam mulierem redire, & antiquas vias voluit iterare. Sed religioſa mulier prouida futurorum, licet hominem ſperaret ex antiquo in alium commutatum: timuit tamen, ne proceſſu temporis, priſtinos mores reſumeret inconditos. Miſit igitur denuo ad Chriſti famulam, rogans, & obſecrans, vt Dominum exoraret, & hominem illum à voluntate mala cuſtodiret, & in bono ſtatu, quem idem ſua pietate dederat, conſeruaret. Quid multis morer? Leuauit Iuliana puras manus in oratione ad Dominum, &, quod petiit, obtinuit. Nam Dominus, qui homini punito ſanitatem, ſanato bene agendi contulerat voluntatem; ſubtraxit inſuper ab illo ferè omnium rerum cognitionem; quæ ad ſuam æternam ſalutem minimè pertinebant.

8. Addam & alia, facientia ad hoc propoſitum, quæ partim in communi, & generali, partim ſpecialiter narrantur in eius vita [m]. *Compatiebatur mirabiliter Iuliana proximis ſuis, qui tentationum procellis vrgebantur, vt veraciter cum Apoſtolo dicere poſſet [n]. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror? Vnde cum aliqua perſona familiaritatis commercio, ſeu deliberationis deſiderio, ad eam venientes, tentationes, ſeu grauamina eidem vero corde, humiliter, & abſque hypocriſi reuelabant: & ipſa ſecundum gratiam diuiſionum ſpiritus, quem à Domino acceperat, cognoſceret, quia ita erant; paſſiones huiuſmodi, per nimiam mentis compaſſionem, ſibi arctius aſſumebat, & tanquam proprias ad Dominum deferebat. Nec apparebat in conſpectu Domini vacua, ſed effundebat, ſicut aquam, cor ſuum coram ipſo, cum munere deuotæ orationis, & effuſione lachrymarum copioſa. Et, vt ad miſericordiam præſtandam tribulatis, & afflictis moueret diuina viſcera pietatis, corpus ſuum abſque miſericordia duris verberibus affligebat, nec requieſcebat ſpiritus eius, donec ipſa perſona à tentationibus liberaretur.* Hactenus ibi: atque hac ratione, ab ſpiritu accidiæ, Reginam quandam; ab ſpiritu triſtitiæ, Sanctimonialem Ciſtercienſis Ordinis, per orationes; ſic plures alios à variis tentationibus liberaſſe commemoratur.

m cap. 31.

n 2. Cor. 11.

9. Verùm, quæ illi in maiorem gloriam cedit, Venerabilis Eua, recluſa Sancti Martini Leodienſis, cuius ſupra meminimus, & quam per Euangelium Chriſto genuit, vt ait Dieſthemius Blerus [o]; denium quam promouendæ feſtiuitati Sacramenti Euchariſtiæ, ſociam habere voluit, obtinuitque: & cui ſoli conceſſum eſt videre, per Eccleſiam, promotam, & extenſam; hic etiam nobis venit referenda. *Hæc ſiquidem*, aiunt Acta B. Iulianæ [p], *in ætate florida iuuentutis conſtituta, amore Chriſti tacta, recludi deſiderauit. Sed nihilominus, vt eſt humana fragilitatis, territa eſt ſublimitate propoſiti. Quo cognito Iuliana inanem timorem ab illius pectore verbis potentibus effugauit, & ad confirmandum propoſitum, exhortationibus ipſam efficacibus animauit. Iam enim tunc mutua inter ipſas dilectio habebat exordium, quæ & poſtmodum, creſcente vtrimque religione, indeficiens reperit incrementum. Ingreſſa eſt igitur anguſtias reclusorij Eua, vt carnem ſuam ſpiritui liberius ſubiugaret, fructuſque ſpiritualium bonorum percipere poſſet. Ingreſſa tamen fuit hoc pacto, quod dilecta exhortatrix eius, ad minus ſemel in anno, ipſam viſitare deberet.* Hactenus ibi. Ergò Iuliana, quod operibus externis, pro virium tenuitate, minus dabat; ſpiritualibus proficiens incrementis, commutabat in melius, dum indulgebat ſaluti proximorum, & tot Deo animas, tot animabus Deum conciliabat.

o Apud Boſtium hoc anno, p. 16. art. 5.

p cap. 19.

Non ſolum autem Virgo Sancta viuis, ſed & defunctis profuit, nullum miſericordiæ opus omittens, nullis ſe non beneficam oſtendens, qua charitate in omnes, qua apud Deum gratia, quæ notitia pollebat neceſſitatum [q]. *Cum quadam vice, obitum cuiuſdam mulieris, ſibi chariſſimæ, per reuelationem cognouiſſet, continuo pro illius anima perſoluit cum lachrymis vigilias defunctorum. Defuncta vero, Dei permiſſione apparuit ſorori, quam habebat, & dixit illi, quod per orationes Iulianæ non minimam partem euaſerit tormentorum. Quod illa audiens, Beatam Virginem viſitauit, atque obitum ſororis ſuæ nuntiauit illi, ad quam Iuliana Noueram, inquit, ego bene deceſſum illius, pro qua dixeram vigilias, tota liqueſcens in lachrymis. Tunc recordata eſt mulier verborum ſororis ſuæ, quæ ei apparuerat, videlicet vigilias B. Virginis Iulianæ ſibi plurimum profeciſſe.* His, & aliis operibus Iuliana, non ſine fœnore, actiuæ vitæ labores compenſabat. 10.

q cap. 24.

At non omiſit præ defectu virium corporis, quod vnum potuit, ieiunium continuare. Quin, quo debilior, eo in victu parcior erat, velut quæ à quouis vel paruo ſuffocaretur. Ferunt & triginta annis ante mortem, adeoque ab anno M. CC. XXVII. continuaſſe ieiunium, nullo interruptum die, neque vllis precibus, aut medicorum conſiliis interrumpendum [r]. *Ante obitum ſuum per triginta annos, & amplius, omni tempore ieiunauit: tempus autem refectionis ſuæ Veſpera erat. Tam modicum vero, imo tam nihilum ſumebat, vt omnes, qui hoc nouerant, firmiſſimè credere poſſent, corpus eius pro defectu, vel tenuitate nutrimenti breuiſſimè ruiturum, ſi non pariter agnouiſſent, in ipſa Sanctum Spiritum habitare: corpuſque ipſius ſimul cum anima inuiſibili potentia ſuſtentare.* Pergit Auctor de ieiunio Virginis plura, verum nobis ad præſens dicta ſufficiant. Atque hæc quidem de Actibus Iulianæ. Nunc iam de donis, præcipuè prophetiæ, & miraculorum, quibus eximiè floruit, aliquid etiam breuiter dicemus. 11.

r cap. 52.

1. Illuſtris prophetiæ dono Iuliana, 2. occulta cordis Euæ manifeſtat. 3. Salutem illi in vtroque prædicit homine. 4. Diſtantis Clerici pericula agnoſcit. 5. Hedvvigi reclusa multa reuelat. 6. Impurum dæmonem oratione fugat. 7. Reſtituit oculum prominenti carne obſtruſum. 8. Quibus Actibus communis hoſtis inuidens, 9. ſenſibiliter infeſtat Virginem Sanctam. 10. Ignominiam reportans, & confuſionem.

CAPVT QVARTVM.

1. Illvstrem prophetiæ dono Iulianam, illuſtrem miraculis, multa, & illuſtria exempla commendarunt; nec nobis animus cuncta recenſere; ſed pauca eligam, ex quibus facile alia conijci valeant. & de prophetiæ dono dubium nullum, vt enim habet auctor vitæ ipſius[a]. *Multa priuſquam euenirent, ventura, prophetico ſpiritu prædixit. Multa etiam, quæ iam euenerant, quæ nec vidit, nec referri audierat, per eundem ſpiritum reuelauit. Nonnulla in momento, quæ in remotis locis fiebant, fieri nunciauit. Status multarum perſonarum ſpiritu cognouit; ſecreta inſuper cordium ſe cognoſcere manifeſto indicio declarauit.* Hactenus ille, velut generaliter, nullum omnino prophetiæ genus omittens. Cæterùm in ſpeciali hæc, quæ ſequuntur[b].

a cap. 18.

b cap. 20.

2. *Cum quodam tempore ad chariſſimam ſibi Euam veniſſet, ab ipſa recluſa cum omni deuotionis hilaritate recepta eſt. Iuliana vero ſemper cogitans, quæ Dei erant, aut orationi vacabat, aut diuinis laudibus inſiſtebat, ſeu etiam cum ipſa recluſa de ſalutaribus, & ſpiritualibus colloquijs conferebat. Inter loquendum autem cœpit aliquando ab ipſa recluſa poſtulare, vt ſibi vellet abſcondita cordis ſui patefacere, ac reuelare. Illa vero nouitate petitionis huius ſtupefacta, cœpit aliquo modo hæſitare. At Chriſti famula. Quid eſt, inquit, O Eua, putas te mihi celare abſcondita cordis tui? Scio iam bene, ſcio tuum per omnia cogitatum, ac ſi in palma mea (ducebat autem digitum ſuum ſuper palmam) viderem oculis corporalibus, quidquid cogitas litteris exaratum. Cœpitque plurima de cordis illius abſconditis dicere. Recluſa vero ad ſe ipſam oculos reflectendo, hoc euidentiſſimo indicio comperit, Iulianam veraciter prophetare. Sicque Eua ab hoſpite ſua exponi audiuit, quod ipſa illi exponere primitus hæſitauit.* Et infrà[c].

c cap. 26.

3. *Infirmabatur aliquando eadem recluſa, multiſque laborabat doloribus; & præcipuè febre acuta, quæ quidem in tantum inualuerat, vt omnes de eius conualeſcentia deſperarent. Quod cum Iuliana cognouiſſet, viſitauit eam, & intrans in Oratorium, orauit. Cum autem ſurrexiſſet ab oratione, locuta eſt ipſi recluſæ his verbis. Ab omnibus his infirmitatibus ſanabimini, & omnimodam recipietis ſanitatem; & hoc quidem protulit; de exteriore homine ægrotantis. De interiori verò; cum ipſa non minus mirabiliter eſt locuta, manifeſtans ſtatum mentis, in quo erat, nec non, & illum, in quem erat poſtmodum ventura. Ex præmiſſis autem non cecidit aliquid in terra; ſed omnia prout ipſa prædixerat, vt fidelis inuenitur, euenerunt. Corporalem ſiquidem recepit ſanitatem; & illum etiam mentis ſtatum, qui ei a Iuliana prædictus fuerat. Manifeſtauit autem eadem recluſa poſtmodum Beatæ Virgini multas tribulationes, quæ animum eius vehementius affligebant. At illa blandè conſolata eſt eam, diuinam illi Clementiam prouidens affuturam: ab omnibus, quas habetis, liberabit vos Dominus. Quod & factum eſt.* Et pauló inferiùs[d].

d cap. 28.

4. *Miſerat aliquando B. Iuliana quendam Clericum ad partes remotas, pro aliquibus negotijs peragendis. Ita autem nix operuerat ſuperficiem terræ, vt ille viam, vel ſemitam tenere minimè poſſet, vnde in loca, plurimum periculoſa, incidit oberrando. At Iuliana, quæ illum miſerat, continuo cognouit per ſpiritum, quo modo illi erat: obſeruauitque quaſdam religioſas, vt Dominũ orarent, quatenus Clericum ab inſtantibus periculis eripere dignaretur. Fudit autem, & ipſa orationem ad Dominum. Exaudiuit igitur Deus preces clamantium ad ſe; & illum à periculis mirabiliter liberauit. Cognouit & hoc ipſum Chriſti Virgo, nam, & ereptionem Clerici nuntiauit, & gratias illius retulit ereptori. Reuerſus autem Clericus narrauit diem, & horam quo in prædicta inciderat pericula, non aliter profectò, quàm prædixerat ancilla Chriſti, firmiter ſe credere proteſtans, non niſi ſuffragijs orationum tanta ſe pericula euadere potuiſſe.* Et paucis interpoſitis[e].

e cap. 30.

5. *Narrare ſolebat magnæ Religionis, & claræ opinionis Hedvvigis, recluſa S. Remacli iuxta Leodium, B. Iulianam, quamplurima ſibi, ſpiritu prophetiæ prædixiſſe. Viuentibus etenim adhuc in corpore matre, ac ſorore eiuſdẽ recluſæ, dixit illi, matrẽ eius primitus morituram, & poſtmodum ſororem illius. Ipſam vero ſuperſtitem remanſuram; quod poſtea rei exitus comprobauit.* Hęc omnia ad litterã deſumpſi ex Actis Virginis, quo maior dictis fides; multa omittens, ne tot congeſta faſtidio Lectori forent.

6. Venio ad miracula, quæ nec pauciora, nec minora commemorantur, ſed duo tantum ſelectam[f]. *Venit aliquando ad Chriſti famulam quædam Regina, quæ a maligno ſpiritu crudeliter in anima, & corpore vexabatur; quæ cum tentationum ſuarum; ac laborum miſerabilem ſeriem enarraſſet, humiliter poſtulabat, interceſſionis illius auxilijs adiuuari. Orauit igitur Chriſti Virgo, & diuinæ propitiationis effectum reportauit. Siquidem viſum eſt eidem Reginæ, cum diſcedere voluiſſet, magnum lapidem, & ponderoſum a ſuis humeris decidiſſe; & continuo ſenſit, ſe ipſam totaliter ab infeſtantium vexationum pondere liberatam.* Tranſeo ad alia[g].

f cap. 34.

g cap. 37.

7. *Erat quædam Regina, quæ grauiſſimam infirmitatem duobus annis, & dimidio, in vno oculorum perpeſſa fuerat. Excreuerat enim ab eius oculo fruſtrum carnis ad modum nucis, quod horrorem intuentibus ingerebat. Affligebatur itaque illa duplici moleſtia, verecundia videlicet, & doloris, vtrumque etiam diuturnitas temporis augmentabat. Sano tamen ducta conſilio, ad Chriſti Virginem venit ſemel, & ſecundo: & eidem conquerendo expoſuit, quantam, & quanto tempore tolerauerat oculi paſſionem. Ipſa verò oculum morbidum ſignauit, deditque ei lineum pannum, quo ab oculis ſuis tergere conſueuerat exitus lachrymarum. Quæ valefaciens diſceſſit, & ſecum pannum,*

quem acceperat, deportanis. Craſtina verò die cum ipſa Regina Miſſarum intereſſet ſolemniis, & oraret, in leuem ſoporem reſoluta eſt. Et vidit: & ecce quadam reuerenda perſona, quam ei Iuliana Virgo mittebat ab altari, veniebat ad eam, qua manibus attrectans oculum, carnem ſuperfluam amouebat leniter, & curabat: quo facto receſſit ſopor ab ea. Qua cum appoſuiſſet manum oculo, nihil ſenſit veteris paſſionis; diuinitus namque multo tempore optatam receperat ſanitatem: gauiſaque eſt gaudio magno valde, & gratias reddidit ſuo Creatori. Socia verò illius, & familiares ſtupebant vehementer, cum viderent ipſius curationem tam inopinatam. Qua cum ſciſcitantibus enarraſſet ordinem rei geſta, dabant gloriam Deo, qui merita dilecta ſua Iuliana manifeſtare voluerat miraculo tam iucundo. Hactenus ibi.

8. His, & ſimilibus florebat Virgo Beata, cum ecce hoſtis communis pro more inuidens, per ſe, per alios, occultè, manifeſtè, quibus poterat modis, fœlices eius progreſſus expugnabat: & quidem per ſe ipſum manifeſtè multa molitus, nihil præter ignominiam reportabat [h]. *In ſolemnitatibus Sanctorum Iuliana totas noctes inſomnes ducebat: tunc enim conſuetum vigiliarum penſum, deuotio cumulabat. Vigilia autem eius ſtudiis ſpiritualibus erant plena, Sanctis videlicet meditationibus, affectionibus, orationibus, contemplationibus. Aliquando continuis fatigata vigiliis requieſcere cupiens, caput ſuum ſuper auriculare paululum reclinabat: ſed tunc malignus ſpiritus, de ſub capite eius illud extrahebat, vel lectum ipſius concutiebat ictibus. Tunc enim ad ipſam, veluti opportunitate accepta, aliquam moleſtiam illaturus, accedere tutius præſumebat, cum illa ab oratione ſpiritum relaxabat. Iuliana verò leniter euigilans, reſumebat orationis arma, quibus hoſtem ſuum potentiſſime repellebat. Ipſe namque malignus ſpiritus felicibus ſtudiis inuidens Iulianæ, à iuuentute illius viſibiliter, & ſenſibiliter inſectando, donec nihil ſe proficere poſſe conſiderans, diuerſas perſequutiones aduerſus Chriſti famulam concitans, vt ſic etiam fortius eam expugnaret per miniſtros ſuos.* Hactenus Acta. Sed quæ

h cap.32.

per alios in Iulianam, infra: nunc quæ per ſe ipſum dæmon, quæ rurſus ipſa in illum proſequamur [i].

9. i cap.35. *Cum Iuliana animas à maligni ſpiritus tempeſtate eripere, & Chriſto curaret reſtituere; aduerſus ſe iram Diaboli acrius prouocabat. Nimium ſiquidem iraſcebatur; dentibus ſuis fremebat, & tabeſcebat, cum videret quamplurimas animas, quas tentationum procellis abſorbuiſſe, vel peccatorum pondere ſepultauerat, irremediabiliter eieciſſe; per orationes illius, quaſi ab inferni voragine reuocari. Tota igitur malignitate in Chriſti ſponſam ſæuiebat, & ipſam quieſcere non ſinebat ſiue dormientem, ſiue vigilantem. Ipſi etiam laruales prætendens figuras, viſibiliter apparebat, forſitan vt eam ab animarum liberatione deſiſtere cogeret. Sed quanto ille in eam amplius graſſabatur, tanto ipſa libentius ab illius nexibus conabatur ſoluere eos, qui peccatis propriis detinebantur. Sciebat quippe in tantum Chriſto id opus complacere, in quantum malignum videbat iraſci, & inſanire.* Hæc, & alia in Iulianam aduerſarius. At quid Iuliana in ipſum, pergit Auctor ſcribere [k].

10. k cap.35. & 36. *Suſpectas tamen ſemper illius habens inſidias, diligenter cuſtodiebat ſe, ne fortè vel in leuibus comprehenderetur ab eo. Orationes enim clypeo dentem inuidi retundebat. Quo circumdata à dextris, & à ſiniſtris, intus illius inſultus intrepida ſuſtinebat. Qui cum Iulianam multo tempore vexaſſet viſibiliter, traditus eſt ipſe in forma viſibili, & ſenſibili in manus eius, vexationem, quam intulerat, recepturus. Quadam religioſa ſui Monaſterij aliquando audiebant ſtrepitum, quem Iuliana in dæmonem faciebat; quem manibus tenens, cædebat toto conamine, ac pedibus conculcabat. Et ſic, qui ſe altiſſimo coæquare voluit, à muliercula calcabatur; & qui in eam præſumpſerat inſurgere, confundebatur, & operiebatur, ſicut diploide, confuſione verberis, & puderis.* Multa alia, his ſimilia, referuntur: verum dicta ſufficiant, vt iam ad eius electionem in Prioriſſam, & alia, quæ hoc tempus, & ſingularem illam reuelationem, quam præcedenti Capite narrauimus, ſpecialius concernunt, procedamus.

---

1. Iuliana electa in Prioriſſam Montis Cornelij, 2. nullum optima matris munus omittit. 3. Inuidia Dæmonis, machinamentaque; 4. longè ab ipſa præuiſa, 5. atque prædicta. 6. Tam ſpeciales fauores ab Euchariſtia, 7. atque illius cognitio, diſcretioque 8. Quibus ad eius feſtum promouendum, præparabatur. 9. Præceptum Chriſti, & declaratio prahabita viſionis.

CAPVT QVINTVM.

1. HIs floribus virtutum, donorumque vernabat Iuliana, dilecta Deo, familiaris Angelis, pauenda dæmonibus, hominibus veneranda; cum ecce Prioriſſa loci per mortem rapta, communi omnium ſuffragio illi ſufficitur; incertum quo anno: niſi quod tamen ante hunc electa creditur: quippe ante promota, quam de promouenda Euchariſtiæ feſtiuitate, reuelationē, præceptumque ſuſciperet. De hac Iulianæ, pro defuncta, ſubrogatione, Auctor vitæ ipſius hæc habet verba [a]. *Illi, quibus intererat de Prioriſſa domui prouidere, cognouerunt quod iuniores ſorores, bonam deſiderabant habere Prælatam: & quoniam Chriſti Virgo Iuliana admiranda conuerſationis merito, & Sanctitatis priuilegio, ſorores dictæ domus ſupergreſſa fuerat vniuerſas, illam tanquam digniſſimam indicabant. Concurrentibus igitur votis religioſarum in illam, conſtituta eſt illius Monaſterij, non ſine diuina prouidentia, Prioriſſa. Nolebat ſiquidem Chriſtus lucernam ardentem, & lucentem vlterius abſcondi ſub modio, ſed poni ſuper candelabrum, vt luceret omnibus, qui in domo Dei erant. Iuliana vero quamuis latere, quamuis ſubeſſe multo magis concupiſceret, quam præeſſe; in obedientia tamen vitium incurrere pertimeſcens, propter Deum, & obedientiam, iniunctum ſibi ſuſcepit officium.* Hæc de electione facta per Moniales, atque de ipſius electæ acceptatione.

a cap.39.

2. At in officio, qualiter ſe geſſerit, pergit Auctor ſcribere in hunc modum [b]. *Sed quis, qualiter* b vbi ſupra.

Dei

Dei Virgo in hoc officio præfuerit, imo profuerit, valeat enarrare? Præfuit in humilitate, præfuit & in ſollicitudine. Exemplum ſe cunctis præbuit bonorum operum, non quærens quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti. Quæcumque Sancta, quæcumque bona, quæcumque amabilia, quæcumque bona fama, & religionis, hæc loquebatur & exhortabatur. Et paulò inferiùs. *Non Dominam ſe exhibebat; ſed ancillam, ſed matrem, ſed nutricem.* Et rurſus. *Poſuerat Pater totius conſolationis, in ore Iulianæ verbum ſolatij ſpiritualis, vt eas quæ vel in triſtitia, vel in tribulatione erant conſtitutæ, poſſet per datam ſibi gratiam conſolari. Puſillanimes confortabat, proficientibus applaudebat, congaudebat perfectis, æmulabatur omnes Dei æmulatione, deſiderans, & totis niſibus ſatagens, ipſas Virgines caſtas exhibere Chriſto.* His plura alia ſubiungit idem auctor de Beatæ Virginis Iulianæ erga commiſſum gregem ſollicitudine.

3. Inuidit Priориſſæ hoſtis antiquus, qui Moniali inuiderat, & quo maior à matre fructus in filias, eo magis dolebat, & cruciabatur. Inquietauit nonnullas ex ſororibus: nam vbi deerunt aliqui, qui ſe permittant à Dæmone inquietari? atque ipſa earumdem inquietudine, illudebat Magiſtræ; nunc filiabus incertos patrandæ culpæ; nunc patratæ delator ad piam matrem; & aliquibus veris falſa miſcens, omnes quà poterat anxius perturbabat. Nam audi quod ſequitur [c]. *In cuſtodiendis autem illis, tanta fuit ei diligentia, & ſollicitudo, vt plerumque requiem non caperet, nec noctibus, nec diebus. Incredibilis enim illi cura erat, ne ſibi commiſſæ Moniales, prout conſueuerat, periculis ſe committerent animarum. Multoties, cum illas in pace crederet pauſaturas, & ipſa laſſa membra vellet aliqua requie refouere, excitabatur à maligno ſpiritu, nuntiante, ſorores non requieſcere, ſed fugiſſe. Nec tamen credendum eſt, hæc illum nuntiare, quia illarum æmularetur ſalutem, qui tam ſanguinem ſitit animarum. Et cum Chriſti Virgo ſurgeret feſtinanter, vt eum ne illæ quieſcerent, cognitura; reperiebat illas aliquando reſeratis oſtiis receſſiſſe. Interdum tamen ipſe malignus eam excitans, mendacium de ſororibus loquebatur; ſiquidem ſpiritus mendax eſt, etſi aliquando veritatem dicere compellatur.* Hæc prima ſemina diſcordiæ, & diſſenſionis, inter filias, & matrem, qui tunc præerat domi Godefridus, vir vitæ venerabilis, comprimere prudentia ſua potuit, extinguere non potuit; vnde ipſo mortuo, quo violentius detenta fuerant, & erupere potentius, vt ſuis locis infra demonſtrabimus.

c cap. 40.

4. Illud compertum, nihil prorſus accidiſſe fœminæ Sanctæ, quantomuis longè diſtans, quod non ante præuiſum, prædictomque, nullo negotio potuerit declinare. Sed præualebat in illa iuſtitiæ zelus, & perfectæ obedientiæ: & vt ad omnes pacem diligebat, ſic non timebat bellum; præferens charitatem, non metuens odia, quoties ea propter Dei cauſam incurreret. Conſtat multos ante annos, quam euenirent, reuelaſſe ipſam Euæ, quæcumque à Dæmone, eiuſque miniſtris, per temporis diſcurſum paſſura foret. Sic enim in illius hiſtoria lego [d]. *Cum ſuperuiueret Prior iſte:* (ſcilicet Godefridus) *reuelauit Deus famulæ ſuæ multa, quæ poſt eiuſdem Prioris obitum, euenerunt. Veniens igitur ad reclusam Euam, dixit illi. Maligni ſpiritus, qui me vſque nunc viſibiliter vexarunt, receſſerunt à me: ſed maligni ſpiritus, qui in cordibus Virorum, & mulierum inuiſibiliter regnant, acrius de cætero inſurgent aduerſus Eccleſiam Chriſti, & in eos etiam, qui eam volunt exaltare; ſed me primitus aggredientur. Hoc autem vltimum dicebat de ſolemnitate Sacramenti, quæ per ipſam erat mundo, & iuſſione Domini, propalanda. Qua ratione Chriſti Virgo primo, & principaliter, ut non, & alij fideles, qui eam promouere attentarunt, multa mala perpeſſi ſunt.*

d cap. 42.

5. *Poſt hæc addidit loqui ad reclusam, dicens: Dominus Godefridus laudabilis Prior noſter, infra anni circulum, ab hoc ſæculo migraturus eſt. Eſt autem vnus Frater in domo noſtra, qui illi ſuccedet in Prioratu, ſub quo maligni ſpiritus ita ſæuient in me, vt neceſſe ſit mihi fugere à facie ipſius tribulantis. Eſt autem vnus Frater in domo noſtra iuuenis, & innocens, qui me iuuabit tribulationum pondera ſupportare; verumtamen me fugere oportebit. Et lachrymis obortis, dixit: In illo tempore, ò recluſa, neceſſaria mihi eritis. Nonne profugam in veſtro recipietis hoſpitio? Tunc recluſa ad illam: Omne, inquit, ſolatium, & omne bonum, quod vobis præſtare potuero, noueritis, me vobis cum omni deſiderio præſtituram. Non cecidit autem quicquam ex præmiſſis, quæ Iuliana prædixerat, in terram, ſed omnia ſuis temporibus euenerunt.* Sic ſe habebant Virginis Iulianæ res per hoc tempus, cum ſupradictam viſionem de pulcherrima Luna, ſed cum quadam ruptura, videre meruit.

6. Creſcebant interim in fœmina Sanctiſſima dulcedinis affectus, & deuotionis, quibus erga ſacram Euchariſtiam inflammabatur: creſcebant, & cum meritis coronæ; & quibus fruebatur, illuſtrationes, exhibebat ſe Chriſtus ſine zelo in Sacramento, exiſtens, ſponſæ ſuæ; & quod vix beatis ſpiritibus conceditur, videre meruit. *Quomodo Chriſtus omnibus ſe ſumentibus in ſalutem ſe totum, & integrum exhibebat in cibum; quem nihilominus in ſemetipſo remanere videbat, integrum, & perfectum.* Videre, inquam, meruit, non corporis, ſed rarioribus multo mentis oculis; vt eo ardentius amaret, quo clarius noſceret, & inebriata ab vbertate tanti myſterij, feruentius in illius amorem pertraheretur. Sed audi adhuc ſpecialius priuilegium, pauciſſimis conceſſum, quos ego legerim: vt non ſolummodo Chriſtum in Euchariſtia videre meruerit; ſed longè diſtans, vbi Sacramentum, atque Hoſtiæ conſecratæ, vbi vero non eſſent, contemplaretur. Audi quod illi in Eccleſia S. Martini apud Leodium, dicitur contigiſſe ſemel, & iterum, cum filiam ſibi charam, venerabilem Euam, iuxta exhibitam illi promiſſionem, viſitauiſſet [e].

e cap. 19.

7. *Venerat aliquando Iuliana ad iſtam recluſam, in cuius ſolario, cum incubuiſſet orationi, ſicut ei moris erat in omni loco orare frequenter, ſenſit per ſpiritum, corpus Domini in Eccleſia B. Martini, poſt Miſſarum ſolemnia, minimè remanſiſſe. Completa vero oratione, deſcendit de Solario, vultuque triſti dixit ad recluſam. Corpus Domini poſt Miſſam in Eccleſia non ſeruatur; quod tamen in aliis Eccleſiis fieri ſolet. Quod ita eſſe manifeſtè, poſtea comparuit. Eadem Chriſti Virgo, cum alio tempore ad dictam recluſam rediiſſet, ac orationem fudiſſet, cognouit per ſpiritum Corpus Domini in præfata Eccleſia ante & poſt Miſſa ſolemnia reſeruari. Quæ interim, animi gaudium prodens, facie exhilarata, dixit. Reuera ſolito nunc opulentior eſt veſtra Eccleſia, quoniam corpore Chriſti, quod in ipſa*

ipſa ante & poſt Miſſam remanet, eſt dirata. Cognouit autem Ean, fideli inquiſitione, dilectam ſibi Iulianam, de corpore Chriſti, ſemel, & iterum, non niſi ſpiritu prophetico, vera nanciaſſe.

8. His, & ſimilibus, tum fauoribus præuenta, tum reuelationibus illuſtrata, inſigni promouendæ feſtiuitati, atque in Eccleſia Chriſti celeberrimæ, ab eo in cuius ſunt mano corda hominum, à primis annis Iuliana præparabatur; & qui infirma, & abiecta mondi elegerat, ad confundeodum fortia, & Euangelium diffundeodum per totum orbem; ad hanc ſolemnitatem inſtituendam, non viros doctos, non Pontifices, non Priocipes, ſed imbecillem fœminam elegit, cuios iodustria inciperet, cuius labore creſceret, & cuius tandem indefeſſa inſtantia promoueretur. Ergo eum venit pleoitudo temporis præelecti à Deo, vt hanc feſtiuitatem reuelaret, Iulianam primum mundo, Belgioque, à quo incipere voluit; mox Iulianæ cœleſtis gratiæ dona, atque alia præludia, quîcis tanti operis digna miniſtra foret: demum vt opus ipſum illi iniungeret, viſionem oſtendit, quam nos capite tertio memorauimus. Tum verò illa, vt erat humilis ſpiritu, de veritate dubitans viſionis, & præ frequentia ſuſpectam illam habens, ac tentationem putans,
f cap.43. *Orabat*, ait Auctor vitæ ipſius [f], *& per perſonas, ſatis fideles, orari ad Dominum faciebat, vt eam à quadam tentatione, quam ſe pati dicebat, eripere dignaretur. Sed cum nulla induſtria, nulla ſua, vel aliorum fidelium prece, importunitatem ſigni poſſet à ſe repellere, cœpit tamen aliquando cogitare, ne forte non tam laborare deberet ad hoc ſignum repellendum, quam ad aliquid myſterium inquirendum in ipſo. Contulit igitur ſe totam cum omni deuotione ad deprecandum Dominum; vt ſi id, quod videbat, aliquid ſignificaret, ſibi reuelare non dedignaretur myſterium viſionis.* Hactenus liber Actorum vitæ Sanctæ.

9. Pergunt deinceps, Auctor eiuſdem libri, atque Dieſtbemius Blerus, eiſdem verbis, aut ſaltem peoe eiſdem [g]. *Tum reuelauit ei Chriſtus, ſi-*
g Apud Bzouium.
gnificari in Luna præſentem Eccleſiam; & in eius fractione, defectum vnius ſolemnitatis, quam Deus in Eccleſia, ad augmentum ſacræ fidei, voluit celebrari. Accepit proinde præceptum cœlitus, vt hanc ſolemnitatem inchoaret, & celebrandam mundo nunciaret. Illa vero ad hæc obſtupeſcens, ſeſe non poſſe, reſpondit. Cæterum quotieſcumque orationi vacabat, à Domino monebatur, vt præceptum iniunctum perficeret, quam ad hoc præ mortalibus cunctis Deus prælegiſſet. Sed illa paruitatis ſuæ conſcia, quæ mentis greſſum fixerat in humilitatis fundamento, dixit: Domine, dimitte me, & rem hanc arduam Clericis committe. Et reſpondit Dominus; per te omnimodis oportet inchoari, ac deinceps per perſonas humiles promoueri. Iactabat ergo humilis Iuliana continuis ad Deum precibus, vt aliam perſonam ad hoc opus eligeret; & vice quadam audiuit ſibi cœlitus pro reſponſo dici [h]. *Confiteor tibi Pater cœli, & terra, qua abſcondiſti hæc à ſapientibus, & reuelaſti ea paruulis. At illa nec ſic acquieſcens reſpondit: Excita Domine temetipſum; excita, & viros eruditos; & me minimam in pace dimitte. Et facta eſt rurſum vox ad eam dicens* [i]: *Immiſit in os meum Canticum nouum, carmen Deo noſtro* [k]. *Iuſtitiam tuam non abſcondi in corde meo veritatem tuam, & ſalutare tuum dixi. Non abſcondi miſericordiam tuam, & veritatem tuam à Concilio multo.* Hactenus in vtroque. Porrò à tempore prædictæ viſionis, & explanationis illius, viginti adhuc annos elapſos tradunt, reſiſtente Iuliana, rogante que, ne tantum opus inutili molieri, & nullius omnino auctoritatis iniungeretur. Qualiter autem tandem obſequuta, & conſortes inuenerit, & viros etiam doctos, graueſque, ſupra modum propitios; quas nihilominus ab aliis, & à ſuis perſecutiones paſſa, exilium tolerauerit: demum in ipſius feſti promotione, tum Iuliana viuente, per Leodium: tum ab eius obitu, per Eccleſiam vniuerſalem, Vrbano Papa ad Euam ſcribente, quando ad illam non poterat; quæ plura atque illuſtria contigerunt, ſuis à nobis locis, & temporibus, ſiue ab eo, qui Annalea continuauerit, more ſolito veniēt referenda.

h Matth.11.
i Pſal.19.
k Pſal.39.

---

1. Paganorum ex Monte Sancti Ioannis, aduerſus Caſamarium 2. flagitium atrox. 3. Caſamarienſium ad Gregorium Papam querela. 4. Eiuſdem indignatio: 5. qui grauem per vtrumque gladium vindictam parat. 6. Epiſcopi in Ciſtercio reſidentes: 7. & impetratam pro ipſis indultum Summi Pontificis. 8. Proceſſus pro Canonizatione Sancti Virgilij noſtris iniunctus. 9. Monaſterium Sancti Damiani, cum adiunctis, 10. incorporatur Monaſterio Sancti Matthæi, 11. impoſito perpetuo ſilentio Hoſpitalariis. 12. Dictum de Monaſterio Sancti Anaſtaſij, & Eccleſia Sancta Maria de Orbitello.

CAPVT SEXTVM.

1. FVNESTAVIT initia præſentis annis flagitium planè atrox in Prouincia Romana; cuiuſdam Caſtri hominibus (Monti-Sancti Ioannis loco nomen) inuadentibus bona Eccleſiæ Caſæmarij; atque iniicientibus in ipſos Religioſos manus ſacrilegas. Inuaſionis occaſio nobis occulta, niſi forte potentia, quamuis modeſta, concitauit inuidiam; & Caſæmarij Eccleſia ſemper opima; ſed à tempore Honorij Papæ III. inter opimas, diues, præpotenſque, vix poterat id malum declinare. Siue ergo hæc, ſiue alia cauſa extiterit, Pagani Caſtri, abſente à Monaſterio, quantum coniici datur, eius Abbate, fortè, & intento mandatis Summi Pontificis (nam ſub initium anni ſubſequentis inter ipſum, & Imperatorem Fridericum, variis Legatiis functum, infra videbimus) conſpirarunt in ipſum; atque vicinam Grangiam deuaſtantes, trucidare conuerſos, vulnerare ſocios, diripere bona, abigere pecora; neque vllum hoſtilitatis genus fuit, quod non atroces, & impij perpetrauerint. Et quidem ex conuerſis, occiſus vnus, fortè Magiſter Grangiæ, alij vulneribus lethalibus acceptis, vix euaſere gladios; fortè inter ipſa remedia perituri. Qui afflictis rebus prouidere poſſet, omnino nullus; ſed neque quibus prouidendum foret,

prætex exanimem,atque ipſos vulneratos,nihil in tora grangia reſiduum fuit. Pereulit Monaehos iuopinatus nuntius, atque ſuorum miſeranda ſtrages; & vocauit nonnullos, per quos deſunctus, rerram, preceſque; ſaucij fomenta haberent, & medieiuam. Aſt vbi io Grangia direpta omuia videre; oec niſi eorpora,aur Infecta taho, aur male ligatis vulneribua exanguia,& per humum proiecta reperere. Tum vero Prior, nam Prior illue adierar, ad Caſtrum aecedeus, & eoram Caſtri Dominis comparens, non ſe actorem aduenire contra ſacrilegos, oon ſupplicium de ipſis petiturtuio modeſtus air; quamuis id iure poſſet, forte, & deberet, ſi non vindictam Deo reſeruaret. Reddantur ſaltem aliqua ex ablatis, quæ ad infirmorum eutam, quæ ad neceſſarios aſſiſtentium vſus faeere poſſiur. Confereoda ea ſibi, charatative, vel ſi vnquam ablata;nam quæ vrgeutior oceaſio offerri poſſit? Nunc, ſi dare non velint, ſaltem reſtituanr; aur ſi reſtiturionis forſan pudet, liberaliter douent: & ſint miſerieordes, vel ex alieno. Non omittendam proeſus occaſionem,qna poſſint largitate.ipſam iuſtitiam: Iuſtitia, miſericordiam eumulare.

2. Quæ impetu cootinuo flagiria ruunt, mious imputabilia: & credi poſſunt præueniri rationis vſum, agere magis patrantes, quam parrari: deliberata; & per moras procedentia, ioexcuſabiliora; nec quæ fragilitatem humanam ſapiant, ſed quæ diabolicam æmulentur obſtinationem. Denegata peteuti miſericordia, denegata iuſtitia; nam liberalitatem à raptoribus, ne ipſe qui petebat, præſtolabatur: & ſine minus malum viſum eſt, quod ſemel commiſiſſent, ſeu placuit enormitatem primi ſceleris, eleuare ſecundo; Priori pepereerint, in ſocios ramen eius debacchati, oſtenderuor operibus, quam uou miſererentur vulneratorum qui manſiiſſent in Grangia, quando nec eos, quos apud ſe habebant, inuulneratos voluerunt repedare. Atque hæc quidem patrata per Paganos, eouniuentibus Dominis; vt uoo immerito coniici potuerit, ipſorum etiam conſilio perpetraſſe. Tune Venerabilis Prior ſoccenſus zelo, nec ſibi, aut ſuis iniuriam irrogatam, ſed ſoli Chriſto reputans,adeoque nulli æquanimiter ferendam, diſpoſiris vtcumque gratiæ rebus, & vulneraris, ad Conuentum vſque deductis; ipſe cum paueis Monachis, vrbem primum, mox io vrbe, Gregorinm Papam adit; & ecce inquit, contemni nos pro Chriſto, pro Chriſto vulnerari, pro Chriſto mori; ingens fœlieitas, & gloria incomparabilis. Cæterùm intra Eccleſiam Dei eſſe, atque in ipſa Italia, quin propè Romam, & in terra Suomi Pontificis, qui ſeruos Dei occidant, ſpolient, vulnerent; an tolerari debeat, poſſitve? penes ſolum Gregorium, qui rerum potiebatur iudicium eſſe. Non ſibi euram aliquam de ſuis, qui quando melius pereant? Semel imburos ſanguine Eecleſiaſtieo populatium gladios, ſi inulti relinquantur, à Monachis, ad Clericos;à ſubditis, ad Prælatos, tranſituros. Scandala iu Eccleſia prouenire, ingens haud dubie malum, ſed neeeſſarium; quod vitare poſſimus, vnum eſſe, ſi non impune dentur: ſi ſciant omnes, etiam in hac vita, væ homiuibus illis, per quos euenerint.

3. Hæc, & ſimilia dum Prior, Monachique ad Gregorium referunt, de flagirio vulgato, per totam vrbem, eriam peſſimus quiſque vindictam clamat. Ille quo zelo iuſtitiam æmulabatur ſueeenſus animo, ſed oihilominus afflictis paterne condoleus, hos primum bono animo eſſe iubet, nec dubitare, quiu patrem experiantur, quem interpellaut iudiceu, ipſorum rebus numquam defuturum: mox io ſeeleſtos, non rantum per Cenſuras, quas quanti facerent, qui ſacra omnia, & profana confudiſſent? Sed ferro & igne graſſandum eſſe prouidit: & gladio materiali coërcendos, quos ſpiritualis non poſſet reuoeare. Eſſe delicta, quæ clauibus ſubiaceant; eſſe quæ ferro veniant præcideoda. Atrociſſimis neutrum ſatis eſſe, niſi vtrumque adhibeatur; & vix aliud atrocius poſſe contingere: Non ſemel viſa furta, nou ſacrilegia, non ſemel homicidia eontigiſſe: coiiſſe hæc omuia in vno facto, tarum: etſi proteruiam reperiri delicti addas, forſan ſine exemplo; niſi atroci ſubiaceat vltioni, iu perniciosum exemplum euaſurum. Ergo eenſuras Ferentinati Epiſeopo, arma Campanis Ordinibus commendat: ſed ueuttis, priuſquam ad Caſtri Dominos, quos neque omnioo immunes à delicto,nequaquam dubitabar, ſed neque ſontes declarare voluit, ue pudorem exuerent, bas graues & ſæueras,litteras dedit.[a]

a ex Regeſt. Greg. in Vaticano.

Nobilibus Dominis de Monte S. Ioannis.

4. *Horrendum facinus, & execrabile ſacrilegium nuper ab hominibus terra veſtra damnabiliter perpetratum, noſtrum ſtupefecit auditum, & amariſſime conturbauit cor; eo quod timore Domini prorſus abiecto, Domeſtici ſerui eius, prater ludibria, & verbera, qua patiuntur indebite, & in occiſiona gladij moriuntur, & non eſt, qui requirat ſanguinem innocentem. Quare ij, qui gloriantur cum malefecerint, & exultant in rebus peſſimis impunitatem non ſolum ſibi, ſed & alij indebitam ſperantes, malignos ſecuro incitant ad peccandum, & ſic innocentes, qua non rapiunt, compelluntur exoluera non ſine graui contumelia Creatoris. Sane aſcendit ad nos gemitus dilectorum filiorum Prioris, & Conuentus Monaſterij Caſamarij, quod homines Caſtri veſtri nuper, in quandam eorum Grangiam hoſtiliter inuehentes, ibi quemdam Conuerſum auſu ſacrilego impie occiderent, & aliis vulneratis lethaliter, aliis iniurioſè tractatis, quadam exinde animalia per violentiam abduxerunt: nec iis contenti, cum Prior ad eos reſtitutionem ablatorum petiturus accederet, iidem ipſi atroci animo contumeliam cumulantes, in quoſdam ſocios ſuos manus ſacrilegas iniecerunt, & vt hac non ſine conſcientia veſtra, vel aliquorum veſtrum viderentur eſſe praſumpta, vnus ex vobis tunc praſeus in Caſtro auditam ſupra hit querimoniam non admiſit. Quod ſi habere aliquem Dei zelum irrequiſitus etiam, tot, & tanta flagitia vltrice iuſtitia vindicaſſet. Quis erga erit amodò innocentis locus tutus? Qua poterit pacati ſeuritas prouideri? Si homines innocentes, & totaliter innoxij impiorum manibus exponantur? Quis à tanta immanitatis exceſſu non exhorreat? quis non tantam ſauitiam deteſtetur.*

5. *Caterum, licet ex ipſis ſimus exacerbati grauiſſimè, attamen, ne, pratermiſſa monitione, ſubito ad acerbitatem pena peruenire videamur, nobilitatem veſtram monemus attente, per Apoſtolicam vobis ſedem firmiter pracipiendo mandantes, quatenus infra octo dies poſt ſuſceptionem praſentium, vos, cum omnibus, qui pranarratis interfuere flagitiis noſtro conſpectui praſentetis; alioquin Venerabili Fratri noſtro Ferentinati Epiſcopo, noſtris damus litteris in praceptis, vt huiuſmodi ſcele-*

rum patratores, & complices excommunicatos publice nuntians, in perſonas excommunicationis, & in terr m interdicti ſententias, appellatione remota promulges, & renones ſolenniter ſingulis diebus Dominicis, & Feſtiuis; vniuerſis quoque fidelibus noſtris de Campania dirigimus ſcripta noſtra, vt eos diffidatos habentes, cum à dilecto filio. G. de Romania Subdiacono, & Capellano noſtro, Campaniæ maritimæque rectore fuerint requiſiti, contra eos prompta magnanimitate procedant, donec adueniat condigna pœnitudo punitis, & nobis de tanta iniuria congrue ſatisfaciant. Datis Peruſij ſexto Kalendas Februarij anno quinto. Ita Gregorius commotus eſſet, miſericordiæ tamen recordatus, temperauit rigorem, non abiiciens flagellum, ſed ſuſpendens, & quatiens, non infligens, vt neque inultum remaneret facinus, & in pauciores vindicta graſſaretur.

6. Hoc ipſo anno impetratum priuilegium à Guillelmo parente, mihi probat, Epiſcopos Ciſtercij reſidentes, nec raros per hoc tempus; numquàm aliis indulto procurando, quod paruo, aut nulli vſui eſſet futurum. Porro hos Epiſcopos, aut exules intelligo, aut eos, qui, abdicato Pontificatu, priuatam ibi vitam profitebantur: nullis aliàs permittendis reſidere extra Diœceſim propriam, qui intra illam erant, Cabilonenſi, nulla indigente gratia pro exercendis in ea Pontificalibus. Quin neque per cœnobia tranſeuntibus, ex antiquiori Indulto, quod in hoc etiam à Gregorio memoratur. At quinam fuerint Epiſcopi prædicti? cum multis aliis excidit. Illud compertum, in domo Claræ-Vallis à tempore Bernardi numquam defuiſſe: (quod & nos ſupra de Godefrido duplici, Soritano nimirum, & Lingonenſi; de duplici Ioanne, Lugdunenſi, & Sanct-Macloniano; de Eskilo, de Alsno, de aliis; & nuper de Adamo Morinorum, commemorauimus) Et credendum tot alios in Ciſtercio, abdi pro Chriſto ſolitos: niſi quod ſcribendi, quæ apud ipſos, Claræ-Vallenſibus plerumque, maior cura, Ciſtercienſibus, ſegnis ſemper incuria fuit. Ergo hoc anno Guillelmus, Ciſtercij Parens, à Gregorio obtinuit, vt ab Epiſcopis, in ſuo Conuentu reſidentibus, quoties proprius abeſſet, Pontificalia omnia Monachi eiuſdem domus habere poſſent. Extat & legitur diploma in Vaticano ſub hoc tenore, [b]

b ex eiſdem Regeſt.

7. *Gregorius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei; dilectis filiis, Abbati, & Conuentui Ciſtercij.*

Reputantes veſtra religioni deberi quicquid vobis gratia, vel fauoris poſſumus impertiri, deuotionis veſtræ precibus inclinati, auctoritate vobis præſentium indulgemus, vt quoties proprij Epiſcopi copiam non habetis, benedictiones vaſorum, & veſtium; conſecrationes altarium, & Ordinationes Monachorum, vobis recipere liceat, à quolibet Epiſcopo, in veſtro Monaſterio reſidentiam faciente, cuius plenam notitiam habeatis, ſicut eadem vobis recipere à tranſeuntibus per vos à Sede Apoſtolica eſt indultum. Nulli ergo, &c. Datis Laterani, decimo tertio Kalendas Iunij anno quarto. Hactenus priuilegium, quo clare videas, non pro tranſeuntibus, pro quibus antea id ipſum conceſſum dicitur; ſed pro reſidentibus, atque ad inſtar illius antiquioris fuiſſe indultum; ſiue magis, ab illis, ad hos extenſum.

8. Hoc item anno, cum defuncti à multis annis Beati Virgilij, Salizburgenſis Archiepiſcopi, miracula crebreſcerent, atque de eius canonizatione, ad multorum inſtantiam, agendum foret, Gregorius Pontifex Abbatibus Sanctæ Crucis Auſtriæ, & de Cireyo, Ciſtercienſi vtrique, ſimulque ad Epiſcopum Brixienſem, litteras dat, in quibus inter alia. [c] *Nos igitur, licet ſupplicationes huiuſmodi libentiſſime amplectamur, ne tamen in hoc aliquid, de contingentibus videamur omittere, cum, ſicut intelleximus, alia vice ſuper his per Sedem Apoſtolicam mandatum fuiſſet inquiri, ſi defunctis inquiſitoribus, non fuit finaliter in inquiſitione proceſſum; diſcretionem veſtram, de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, rogamus, & monemus attente, per Apoſtolicam vobis ſedem mandantes, quatenus de miraculis Sancti prædicti pleniſſime inquirentes, reſcribatis ſuper his fideliter veritatem: qua cognita procedamus exinde prout ſecundum Deum viderimus expedire. Datis Anagniæ tertio Idus Nouembris, anno IV.* Meminit harum litterarum Bzouius hoc anno, quamuis ad quos ſcriptæ nequaquam tradat.

c vbi ſuprà

9. *Anno [d] milleſimo, duceuteſimo, trigeſimo (neque enim alia verba, quàm ipſius inſtrumenti promere libet) Pontificatus Domini Gregorij Papæ Noni anno eius quarto, menſis Maij die ſexto, intrante Indictione tertia. Nos Petrus, miſeratione Diuina Sancti Gregorij ad Vellum-aureum Diaconus Cardinalis, vniuerſis præſentes litteras inſpecturis ſalutem in Domino plurimam.*

d ex eiſdem Regeſt.

Volens Dominus noſter Gregorius, Papa Nonus, cui cura omnium Eccleſiarum incumbit, ex officio Paſtorali deſolationi Monaſterij Sancti Damiani, ſiti in Ducatu Spoletano, in terra, quæ dicitur Arnolforum, in termino videlicet Podij, quod vigere in ſpiritualibus, & abundare in temporalibus conſueuit, paterna ſollicitudine obuiare; cum ſic eſſet in vtroque, malitia in ipſo inhabitantium faciente collapſum, quod ſpes, quaſi nulla erat reſtaurationis ipſius: Monaſterium ipſum, ab omni Epiſcopali iure liberum, & exemptum, cum Sancti Pauli, & Sancti Laurentij Eccleſiis, hominibus, terris, poſſeſſionibus, paſcuis, ſyluis, & aquis, ad ipſum ſpectantibus; & generaliter cum omnibus iuribus, vtilitatibus, pertinentiis, & bonis ſuis mobilibus, & immobilibus; Priori, & Conuentui Monaſterij Sancti Matthæi Rheatini, Ciſtercienſis Ordinis, & per eos ipſorum Monaſterio, duxit in vſum proprium concedendum in perpetuum: ita tamen, quod per viros, Deum timentes, diuina ibidem ſemper officia celebrentur; iure Diœceſanorum Epiſcoporum, ſi quod habent in prædictis Sancti Pauli, & Sancti Laurentij Eccleſiis, tamen ſaluo, ſicut in eiuſdem Domini Papæ litteris continetur.

10. *Verum cum Prior, & Fratres Hoſpitalis Hieroſolymitani, & Sancti Blaſij de vrbe, ad ſe præfatum Monaſterium Sancti Damiani dicerent pertinere; & ſuper hoc, coram dilecto noſtro Ioanne Spata, Domini Papæ Subdiacono & Capellano, dato prædictis, Priori, Fratribus, & Abbati, & Conuentui, ab eodem Domino auditore, lite conteſtata diutius litigatum fuiſſet; hinc inde propoſitis, & Venerabili Patri R. S. Euſtachij Diacono Cardinali, Domini Papæ Camerario, & Capellano, recitatis; idem Cardinalis, ex ipſius Domini Papæ mandato, ſpeciali fretus auctoritate, & vice ipſius, corporaliter inueſtiens; tradidit Monaſterio Sancti Matthæi Rheatini, Ciſtercienſis Ordinis, & Fratribus eiuſdem loci, eorumque ſucceſſoribus, in perpetuum, per Fratres Symbaldum, Abbatem, & Richardum,*

Richardum, Priorem eiuſdem Monaſterij, ſæpe dictum Monaſterium Sancti Damiani, ſitum in Ducatu Spoletano, exemptum, & liberum, cum Eccleſiis, & omnibus aliis, prout ſupius eſt expreſſum. Sed cum adhuc iam dicti Prior, & Fratres, eoſdem Abbatem, & Conuentum ſuper prædictis impeterent, tandem partibus quærentibus bonum pacis, auctoritate Apoſtolica ſuppleto defectum abſentiæ maioris Magiſtri Hoſpitalis eiuſdem, qui in partibus tranſmarinis agebat, fuit in nos ab eis (ſub pœna Mille marcharum argenti, qua ſoluta, vel non ſoluta noſtrum laudum vel arbitrium concordia, ſiue diffinitio, firma eſſet nomine ſuo, & Eccleſiarum ſuarum) ſuper omnibus prædictis, voluntarie compromiſſum.

11. *Nos autem, obtentis primitus, & licentia, & auctoritate Domini Papæ, tam pro compromiſſo, quàm pro arbitrio, ſuper huiuſmodi proferendo, ſententialiter, & ſub pœna, in compromiſſo de communi voluntate partium comprehenſa, arbitrando, & laudando, imponimus perpetuam ſilentium præfatis Priori, & Fratribus Sancti Blaſij nomine ſuo, & Hoſpitalis ſui, ſuis ſuper dicto Monaſterio Sancti Damiani; & ſuper eius Eccleſiis, ſeu capellis, hominibus, poſſeſſionibus, & aliis ſuis iuribus, & pertinentiis ſuperius declaratis; firmiter inhibentes eiſdem, ne prædictos, Abbatem, & Conuentum Sancti Matthæi, nec eorum Monaſterium, de cætero, per ſe, & per alios, nomine ſuo, & ſui Hoſpitalis, impetant, nec moleſtent in prædictis, vel ſingulis prædictorum; nec aliquid iuriſdictionis ſibi de cætero vendicent in prædictis: ſed pacifico dimittant eis prædicta omnia, & quieta. Actum in Palatio Lateranenſi, in Capella Domini Papæ, me Thema Scriniario præſente, & teſtibus ſubſcriptis ad hoc ſpecialiter vocatis, & rogatis, &c.* Hactenus inſtrumentum Cardinalis, quod quinque poſt diebus confirmatum à Gregorio Summo Pontifice, in Bulla ipſa inſertum, extat in Vaticano.

Quo iure Eccleſia Sanctæ Mariæ de Orbitello, ad Abbatem Conuentumque Sancti Anaſtaſij de Vrbe pertinuerit, inter occulta nobis: certum hoc anno litigatum inter vtroſque, & Monachos, & Clericos. *Super obſeruatione ſententiarum, excommunicationis in Priorem, ſuſpenſionis in Clericos, & interdicti in præfatam Eccleſiam de Orbitello, ab Abbate Sancti Anaſtaſij promulgatarum*; & cauſa cognita, per Cardinalem Sanctæ Prudentianæ, iudicem à Gregorio conſtitutum, *Prædictos Priorem, & Capitulum de Orbitello, ad obſeruantiam ſententiarum ipſarum ſententialiter condemnatos.* Porrò has ſententias, non ex delegatione Summi Pontificis, ſed propria, & ordinaria auctoritate, ab Abbate prolatas, duplici ex capite colligi videtur; altero quod lis ipſa conteſtatur, non ſolius Abbatis Sancti Anaſtaſij, ſed ipſius, & totius Conuentus nomine; altero, quod cum in eodem proceſſu nihilominus verteretur in dubium quædam declaratio Sutrinenſis Epiſcopi, ſuper valore earundem ſententiarum; eadem declaratio facta enarratur, ex delegatione Summi Pontificis: vt palam ſit, ſi Abbas ex delegatione proceſſiſſet, non minus explicandum, in ipſo fore. [c] Extant eiuſdem Cardinalis Bartholomæi litteræ, datæ Romæ apud Sanctam Prudentianam, anno Domini milleſimo, ducenteſimo, trigeſimo, Iulij die tertia; & confirmatæ à Gregorio Papa Nono, Laterani pridie Nonas Iulij eiuſdem anni. 12.

c *vbi ſuprà.*

1. Guido Cardinalis, qui olim Abbas Ciſtercij, Sanctè obdormit. 2. Acta eius, & laudes. 3. Dionyſij, Kaliſtani, 4. & Mariæ, primæ Abbatiſſæ Carricenſis mors, 5. atque huius Encomium. 6. Manes Sancti Dominici, Germanus ad Gumielem ſepultus. 7. Roderici Toletani donatio facta Hortenſibus. 8. Philippus Abbas, ad habitum admiſſus in Clara-Valle. 9. Et parricidium à Militijs ſacris auerſum.

CAPVT SEPTIMVM.

1. HVnc item annum illuſtrarunt alij euentus, glorioſi obitus, ſepulchra, donationes, atque id genus alia, digna Annalibus, quæ in hoc capite veniunt recenſenda. Inter obitus primum locum occupet, omnium reuerentia nominandi, Guidonis de Pare, Cardinalis Epiſcopi Præneſtini, qui, ex Abbate Ciſtercij quinto decimo, ante annos quadraginta aſſumptus ad purpuram (raro, abſque dubio, exemplo, ſaltem in his, qui provectæ iam ætatis, atque ex meritis propriis promouentur) ad hæc tempora vſque perdurauerat. Anno milleſimo, centeſimo, nonageſimo, Diaconus Cardinalis Clementis tertij, incertum cuius tituli? mox Preſbyter Sanctæ Mariæ Trans-Tyberim, titulo Calixti. Demum anno milleſimo, ducenteſimo, ſexto, qui ei ſucceſſerat, alteri Guidoni in Ciſtercienſi Sede, ipſo è conuerſo, in Epiſcopatu Præneſtino ſuffectus eſt, in quo quatuor, & viginti annos exegit, plus minuſve; nam annus certus mortis ignoratur. Vixiſſe ad annum milleſimum, ducenteſimum, vigeſimum nonum, argumento eſt, quod in Decembri antecedentis anni creatis Cardinalibus, nullus in Præneſtina Sede ſuffectus dicitur. Non protraxiſſe vitam vltra milleſimū, ducenteſimum, trigeſimum primū, non minus probat, quod eius anni menſe Septembri Iacobus de Pecoraria, ex eadem familia, in eam dignitatem eſt promotus; quod cum Chaconius in Gregorio Nono prodat, ſatis mirandum eſt, in Clemente dixiſſe, Guidonem vſque ad milleſimum, ducenteſimum, trigeſimum ſecundum, fuiſſe ſuperſtitem. Ergo inter duos annos, quibus potuit obire, medium elegi; ſiue quia ita notatur ab aliquibus, ſiue quod hac ratione, & ſi diſtarem, minus tamen à vero, diſtare poſſem. Dies obitus notatur à Chaconio Augusti vigeſima ſecunda, ſepulchrum hactenus à nullo prodi video. Certè hoc anno, & die notata obiit, quod à temporibus Innocentij ſecundi, ſub quo primo cœperunt, numquam viſum, integrum annum, & paucos vltra dies, ſine vllo Cardinali Ciſtercium fuit. Nempe à fine Augusti, quo Guido deſiit, vſque ad Septembrem anni ſubſequentis, in quo Iacobum ſucceſſorem habuit,

habuit, ex Ciſtercio aſſumptum, vt nos etiam ibidem referemus.

2. Mirum eſt quanta in huius Guidonis Hiſtoria caligine laborent omnes auctores, dum eum cum ſucceſſore in Ciſtercienſi, cum anteceſſore in Prænestina ſede confundunt; & quæ diuiſa nobilitant vtrumque, in vnum confarcinant, ſibi ipſis contrarii, nulla temporum habita ratione, nulla locorum, quod nos etiam ſuperius aduertimus. Quæ hunc Guidonem illuſtrant, præter dicta. Quod Sacram Calatrauæ Militiam, à Ciſtercio dudum deciſcentem reunierit, eamque denuo Ciſtercio incorporauerit; quod eidem leges, & Regulam præſcripſerit. Quod Huelguenſe cœnobium apud Burgos, & ſub eo Monialium congregationem cum Capitulis annuis, atque annuis Abbatiſſæ viſitationibus, per Caſtellæ, & Legionis Regna ſtabiliuerit. Sine exemplo in multis, quod Regibus Hiſpaniæ, Galliæ, & Angliæ, vel inter paucos charus, à ſingulis ipſorum multa acceperit, & multa eiſdem obſequia retribuerit. Quod Sedis Apoſtolicæ Legatum, in Germania, & in Belgio; tum etiam in Italia, cum laude egerit: atque vbicumque memoriam dignam reliquerit; quod in Germania Euchariſtiæ cultum promouerit, apud Leodium Clerum reformauerit; quod in Italia rebellem Marco-Waldum, Seneſcaluum Imperij, diris ab eo imperitum, armis etiam externis expugnauerit, expugnatum, pœnitentemque, & obſequi paratum, pius abſoluerit: demum, quod quatuor electionibus Pontificum, Cœleſtini, Innocentij, Honoriique, atque Gregorij Noni, Cardinalis affuerit, ſemper dignus, qui eligeretur, numquam eligi ambiens, aut concupiſcens. Obiit in ſenectute bona, Romæ vt creditur, & inter viros Sanctitate, doctrinaque, atque geſtis illuſtres, quos protulit Ciſtercium, etiam ab exteris egregia ab omnibus, cum laude memoratur. Fuit & alius Guido, Abbas Ciſtercij, ordine vigeſimus quartus, Cardinalis, de quo & nos in ſequentibus agemus. Interim adnoto, diem quo, ab Henriquez notatur in Menologio, (hic de quo, in præſenti, nempe vigeſimam menſis Aprilis) neque illi conuenire, nec ſucceſſori. Quippe ſucceſſor menſe Iulio obiit, vt ſupra notabamus, hic Auguſto.

3. Hoc ipſo anno obiiſſe in Gallia lego Dionyſium Chaliſianum, ſiue Caroliloci, virum ingenio, & doctrina præcellentem, de quo Philippus Seguinus, Kaliſianus, & ipſe, in ſua Bibliotheca, hæc habet verba.[a] *Dionyſius Kaliſij Monachus, natione Gallus, patria Syluanectenſis, vir bonis moribus, & doctrina ſpectatiſſimus, vitam, ac miracula Diui Guillelmi, Bituricenſis Archipræſulis, & quondam Kaliſianæ domus Abbatis ſeptimi, in epitomen redegit. Claruit anno reſtitutæ ſalutis milleſimo, ducenteſimo, trigeſimo ex Archiuis Kaliſij.* Hactenus ille. Nec credimus hunc fuiſſe ſcriptorem illum vitæ Beati Guillelmi, quæ circumfertur, vulgata à Surio. Qui prætermiſſis prioribus vitæ Actis, & Monachi, & Abbatis, totus eſt in narrandis geſtis Epiſcopi.

a littera D.

4. Pertinet item ad eundem annum primæ Abbatiſſæ Carricenſis obitus, Mariæ Comitiſſæ, Stephaniæ fundatricis filiæ, quam ad hunc vſque annum pertigiſſe, in antiqua Kalenda eiuſdem domus notatum video. Nam quod nonnulli volunt, talem numerum, ad Æram Cæſaris, non ad annum Chriſti, pro more antiquo Hiſpaniæ referendum; conuincit priuilegium Alfonſi Caſtellæ Regis, expeditum apud Beneuentum octauo Kalendas Iunij, Æra milleſima, ducenteſima, quadrageſima prima, quo *Comitiſſa Domina Maria, in Villa, & Monaſterio, de Carrizo, atque eidem Monaſterio, in perpetuum concedit, vt liberi remaneant eius vaſalli, à petito, & pecto, foſada, & alijs iuribus, quæ ad Regiam vocem poſſunt pertinere.* Quare cum conſtet, Mariam ſuperuixiſſe longe poſt Æram milleſimam, ducenteſimam, trigeſimam, conſequitur, deſignatum in libro annorum numerum, ad annum Chriſti, fore referendum; quod ſi verum eſt, inuenietur præfuiſſe dicta Maria quinquaginta & quatuor annis; nempe à milleſimo, centeſimo, ſeptuageſimo ſexto, quod eò facilius euenire potuit, quò filia fundatricis, in Monaſterio, à matre recens erecto, ab initio ſuæ conuerſionis præfuiſſe credenda venit. Verum eſt tamen, in ſerie Abbatiſſarum duas alias deſcribi electas ante hunc annum. Iacet Maria in medio chori Sanctimonialium, in ſepulchro marmoreo, Leonibus lapideis ſuperpoſito, atque altari contiguo, quod Stephaniæ matris oſſa claudit.

Mariam inter fœminas Sanctitate illuſtres Ciſtercij memorat Philippus Seguinus,[b] atque ex ipſo Chryſoſtomus Henriquez in Menologio quarta die Octobris, vbi & eiuſdem Seguini verba adducit, quæ ita habent. *Maria Virgo, ex Regio ſanguine nata, filia fuit Dominæ Stephaniæ, Armigniaci Comitiſſæ, quæ ſolitariam deſiderans vitam, Monaſterio Beatæ Mariæ de Carrizo ſe incluſit. Cuius etiam imitatione, multæ Principiſſæ ſeſe puriori vitæ addixerunt. Multæ denique fœminæ, ipſius exemplum ſecutæ, Sanctimoniæ laudes apud poſteros meruerunt. Quanta viro cum perfectione ad Summum virtutum culmen euecta fuerit, & in ſuas pro viribus præclaram morum efformationem transfuderit, ieiunia aſſidua, vigiliæ orationes, & alia rectæ vitæ inſtituta, quæ omnibus, dum Abbatiſſa munus obiret, reliquit, ſatis fidem faciunt. Sepulta eſt cum Stephana matre ſua in medio chori eiuſdem Eccleſiæ. Hoc Monaſterium ipſa proprijs ſumptibus extruxerat, cui prima Abbatiſſa præfuit Maria.* Ita Seguinus in ſerie Abbatiſſarum. Subrogatam habuit Taraſiam, ſed quæ electa anno milleſimo, ducenteſimo, decimo tertio: anno milleſimo, ducenteſimo, vigeſimo ſeptimo, adeoque ante hunc annum, obiiſſe dicitur. Potuit prædicto anno renunciare, & quæ illi ſucceſſit. Abbatiſſæ, vſque ad tres annos tertiæ, ſuper viuere: & forte ideo Alfonſus in priuilegio Abbatiſſam non nominat, etiamſi in ipſius gratiam conceſſum, nullius alterius, quàm ipſius exprimat nomen. 5.

b lib. 1. cap. 118.

Hoc ipſo anno Mannes, ſiue Mamertus (nam vtroque video nomine appellari) Frater S. Dominici Guzmanij, illuſtrauit Monaſterium S. Petri prope Gumielem, non Ciſtercium profeſſus; vt quidam putant, ſed ibidem ſepultus, cum Fratris viuens inſtitutum profeſſus eſſet. De eius ſepultura, & Sanctitate, ita Bernardus Guido, atque ex ipſo alij Scriptores Dominicani.[c] *Hic obiit, & quieſcit in Monaſterio quodam Monachorum Alborum in Hiſpania, vbi miraculis, & virtutibus claruit, Sanctus reputatur, & venerabiliter cuſtoditur prope altare, ibidem habens venerabilem ſepulturam. Sic de loco, ſepultura, & fama Sanctitatis, retulit in Capitulo Generali Toloſa anno* 6.

c apud Malvendam.

Domini

Domini milleſimo, trecenteſimo tertio, quidam Frater Hiſpanus, qui erat Socius Prioris Prouincialis Hiſpaniæ & fuerat ad tumulum eius. Hæc ille. Quæ eadem Leander Flaminius, aliique; & nos ſepulchrum illius non ſemal vidimus. Ferdinandus Caſtillus auctor eſt, Monachos Sancti Petri Gumielenſis, ex antiquis monumentis, & traditione quadam, inter ipſos recepta, aſſeuerare, Mannem in eorum cœnobio Monachum, & Abbatem extitiſſe; nec eo gradu quieſcere volentem, etiam in Ciſtercij Abbatem, promotum eſſe: & quidem quoad Monachum attinet, & Abbatiam, virumque eiuſdem domus, video etiam

d Montalus lib. 1 c. 44. ab aliis affirmari; [d] ſed meo iudicio, ſine funda-

e Henriquez in Menolog. Martij 15. mẽto [e]. Neque enim in Catalogo Abbatum inuenitur, cum ſeries eorum, ad nos vſque deducta per inſtrumenta conſtat; ſed neque aliquod ſcriptum, ſiue pictura antiqua, quod id vel leuiter videatur indicare produci poteſt; & de Abbatia Ciſtercienſi compertum eſt, neque poteſt in dubium reuocari. Crediderim, recentiores aliquos, motos ex loco ſepulturæ, & religioſa Mamerti profeſſione, Ciſtercienſem putaſſe. Nam cur Dominicanus, non inter ſuos, ſed inter Ciſtercienſes ſepultus eſſet? Sed placet in hoc Maluendæ coniectura; Sanctum videlicet, *vel in paterna domo, vel alibi in itinere quopiam, extra ſuum Monaſterium defunctum, in Sancti Petri Gumielenſis cœnobio conditum. Nam ſimile quidpiam S. Thomæ Aquinati accidiſſe certum eſt, qui in Monaſterio Foſſanoua, Ciſtercienſis Ordinis, ſepulchro ibidem inditus fuit.* Hactenus ille. Quibus potuit addere ſpecialiores in Mamerto cauſas, ſeu viſitandi cœnobium Gumielenſe, ſiue in eo accipiendi ſepulturam. in quo nimirum tam pius pater, quàm mater, vt ſupra memoraui, conditi eſſent. Maneat ergo ſuis quandiu vixit; nos ſolam ſepulturam, & ſacros cineres, nobile illud Sanctuarium illuſtrantes, commemoremus.

7. Rodericus Ximenius Toletanus, non minus propriis dotibus, quam ſuæ prærogatiua Eccleſiæ, illo præſertim æuo, Hiſpaniæ Primas: Hortæ ab infantia addictus, Martini memor, cui loco corpus dudum legauiſſet; qua licuit etiam animum, certe ad animi dotes acquirendas; inſtrumenta potiſſima, inſignem Bibliothecam, multis refertam libris, quam à teneris annis cumulauerat, donatione inter viuos confirmauit, ſolo vſufructu ſibi reſeruato, quandiu viueret. Extat & legitur inſtrumentum donationis, in hunc teno-

f ex Archiuis Hortæ. rem [f]. *Notum ſit omnibus, tam præſentibus, quàm futuris, quod nos Rodericus, Dei gratia Toletanæ Sedis Archiepiſcopus, Hiſpaniæ Primas, damus omnes libros noſtros, quos habemus, Monaſterio de Horta, iure Dominij poſſidendos in perpetuum, & habendos, vſum tamen librorum omnium nobis, quãdiu vixerimus reſeruamus. Vt autem hæc noſtra donatio perpetuum robur obtineat firmitatis, Abbati, & Conuentui eiuſdem Monaſterij præſentes litteras conceſſimus, ſubſcriptione manus propriæ, & ſigilli noſtri patrocinio communitas. Datum apud Blutes anno ab Incarnatione Domini milleſimo, ducenteſimo, trigeſimo. Nos Rodericus, Dei gratia Toletanæ Sedis Archiepiſcopus, Hiſpaniarum Primas, facio, & confirmo.* Hactenus inſtrumentum donationis, qua nulla maior; & conſeruantur libri hodieque in vitella ſcripti, inter quos & prototypon hiſtoriæ eiuſdem Archiepiſcopi, atque alia M. M S. S. aliquorum auctorum, qui non de facili valeant inueniri, in Bibliotheca, plane ſumptuoſa, quam ad inſtantiam noſtram ante annos viginti conſtruxere. Occupant dextrum latus, à parte Capitis, quamuis iam diminuti multi Codices, alij omnino amiſſi, non inueniantur.

Rodulphus item, Claræ-Vallis Abbas, qui anno præcedenti inſignem virum Adamum, Morinorum Epiſcopum, ad habitum admiſerat; hoc, ſubæqualem, certe magni nominis, Philippum, S. Lupi Trecenſis Abbatem, abdicata Abbatia, Monachum fecit, vt notat Nicolaus Camuzarius in Miſcellaneis, vbi agit de Præpoſitis Eccleſiæ S. Lupi, antequam in cœnobium Ordinis Sancti Auguſtini pertranſiret. *Philippus, ait, dimiſit Abbatiam (ſcilicet Sancti Lupi & factus eſt Monachus in cœnobio Claræ-Vallis, circa annum Chriſti milleſimum, ducenteſimum, trigeſimum.* Monaſterium Sancti Lupi, in Diœceſi Trecenſi, in libris Cameræ ſexcentorum Florenorum taxa notatur. 8.

Quod attinet ad Militias Sacras, id Annalibus dignum, præ aliis video, cum multa hoc anno patraſſent in Saracenos Calatraua, & Alcantara, altera ſub Alfonſo Legionenſi, ſub Ferdinando altera, in quorum vtraque Regnis ſita eſſet; cum vtraque alterius auxiliis, de infidelibus, contra quos inſtituta, triumphare poſſet: à morte Alfonſi, diuiſæ inter ſe; Calatraua Ferdinandi partes ſequuta, Alcantara Sororum; illa ſuum Regem numquam deſertura cui militare nata: hæc ſui vltimam in morte voluntatem, quantum ſibi daretur, proſequutura: & erat illi curæ Regni maieſtas, ne Legionenſes, antiquius longe Regnum, Caſtellanis recentibus; ſubditis olim, qui illis imperaſſent, ſubiicerentur. Sic iura belli; Fratrem in ſorores, & ſorores armabant aduerſus Fratrem, ſimul omnia turbabant; & ſibi Calatrauam, & Alcantaram, ex recenti adoptione, matrem, & filiam, ſiue ſorores, ex antiqua profeſſione vocare velis; Militias Sacras eiuſdem inſtituti, ſub eiſdem Prælatis, legibuſque, in ſe inuicem verſas, ſtimulabant. Et prorupiſſent haud dubie in clades mutuas, ſi non Tharaſia componens inter Fratres, quod ſupra vidimus, ſuſtuliſſet de medio materiã belli; & qui iam iam vtrimque mutuo inſtabant, à ceruicibus gladios auertiſſet. Præualuit tamen Inclyta Virgo impedire tot mala, feceretque, vt colligatis armis, aduerſus fidei hoſtes, quo ſanctius; eo fructuoſius conuerterentur. Acceſſit ſtatim Arias Perezius Alcantaræ Magiſter ad Ferdinandum; nec dubitauit Rex ſibi fidelem, qui Patri vel defuncto ſeruaſſet fidem. Tum gratiæ Deo, ab vtraque Militia actæ, quod reuocata pace, vtraque à parricidio, inuito quidem, ſed pene neceſſario, eſſet immunis. 9.

1. Ida in Rameya florens, & fructus faciens, 2. occultiſſima quæque, 3. abſentiaque per prophetiam noſcit. 4. Dæmones aduerſarios habet, 5. & eis imperat. 6. In refectione, 7. ſicut in oratione puerum Ieſum videt, & eo fruitur. 8. Eundem à Maria Virgine 9. ſuſcipit. 10. Qualiter ſit à Sancto Viro viſa, & cognita 11. Septem ſpiritus Sancti donis repleta, 12. menſe Octobri in grauem morbum incidit.

CAPVT OCTAVVM.

1. FLOREBAT interim prophetiæ ſpiritu clara, atque miraculorum dono illuſtris B. Ida Niuellenſis, apud Rameyam, & inter Belgij eximia luminaria, cum plurima fulgerent, pene vt Luna inter Stellas conſpiciebatur. Cogitationes cordium cognoſcebat, præterita futura, abſentiaque, atque abſtruſiſſima quæque reuelabat. Conuertebat animas, ſanabat corpora, imperabat Dæmonibus, loquebatur cum Angelis, & Deum ſibi in cunctis aſſiſtentem, ne dicam obſequentem, certè operantem, quæcumque petiuiſſet, experiebatur. Conſummanda in breui, explebat tempora multa; placita enim ſupra alias erat anima eius. Nos ſingulorum donorum ſelecta quædam, neque vt narremus, ſed velut in exemplum proponamus. De dono prophetiæ, audi ſequentia. Clericum, cum Religioſa quadam fœmina [a]: parentem cum naturali peccantem filia [b], per ſpiritum nouit: & arguens, obſecrans, increpans, effecit, vt vtrique à vitiis ſuis peſſimis, atque conuerſatione damnata deterrerentur. Idem illi cum Regulari quodam Canonico, qui in Apoſtaſiam inciderat, idem cum aliis contigit; neque vllum peccatorum genus fuit, quantumuis internorum, de quo non ipſa à Deo, peccatores ab ipſa, & plerumque cum fructu admonerentur.

a cap.12.
b cap.14.

2. *Canonicum quidam Præmonſtratenſis (ſic habent eius Acta [c]) vir religioſus, & bonorum operum, Venerabilis Idæ, pariter in eorum ſedentes ab oppido Lena amicus quodam tempore, nimia curioſitate fatigatus eſt in conſcientia ſua; pro eo quod timebat, ne non ſufficienter confeſſus fuiſſet peccata ſua, & per aliquod temporis ſpacium mentem eius tā grandis turbaſſet ſcrupuloſitas, velut ſagitta quadam acutiſſima, vehementer turbauit cor eius. Ita vt eodem momento videretur ſibi interius in ſpiritu ſuo audire vocem dicentē ſibi: Perge Frater ad Sororem Idam de Rameya, & illa certificabit te de peccatis tuis: Cumque ille quodam officio Monaſterij ſui conſtrictus, facile licentiam egrediendi obtinere non poſſet, cœpit mœſtus anxiari, & cogitare quid ageret? Matrem ſiquidem habebat forte in ſeculo, frequenter venire ſolitam ad Monaſteriū de Rameya, & cum B. Ida familiare miſcere colloquium. Quadam die, dum illa adeſſet, & CHRISTI ſponſa ſciēs per ſpiritum Sanctum anxietatem filij eius, dixit ei. Perge, ô, mulier, ad filium tuum, quoniam plurimum anxiatur, & deſiderat colloquium meum. Perrexit illa, ſicut admonita fuerat, ad filium ſuum, & dixit: fili mi, quare anguſtiam cordis, qua fatigaris tot, & tot diebus celaſti mihi? Ille æſtimans, neminem ſcire, quod patiebatur præter ſolum Deum, inenarrabilem ſcrutatorem cordium, dixit ei. Mater quæ eſt anguſtia, qua affligor? cui mater: ſcio, inquit fili mi, quod multū crucieris in conſcientia tua, ſicut audiui à Domina Ida, Moniali de Rameya. Quod ille audiens miratus eſt, & mirabilē Dei famulam verum dixiſſe, teſtatus eſt. Tandem accepta licentia idem Canonicus venit ad Monaſteriū de Rameya, & mentis ſuæ incommodum Ancilla CHRISTI intimauit. Quæ gratioſa quadam liberalitate conferrans eum in Domino, & in potentia virtutis eius, poſuit manicam cucullæ ſuæ in manu eius, dicēs. Sicut verū eſſe attendis, quod cuculla mea manicam in manu tua: ſic verum eſſe cognoſcas remiſſa tibi à Domino peccata tua. Quo reſponſo tamquam diuinitus accepto valde exhilaratus, conſolatrici ſuæ gratias egit, & amouens à corde ſuo triſtitiæ nubilum, ad Monaſterium ſuum regreſſus eſt.* Hactenus ibi.

c cap.16. Videtur irrepſiſſe mendū in textu.

3. *Quodam tempore circa horam diei ſextam [d], in exceſſu mentis rapta permanſit vſque ad horā nonā. Tandem regrediente eadem interrogata fuit à cuſtode ſua vbinam fuiſſet? & illa, fui, inquit, in Monaſterio Vallis-Virginum, vbi vidi quemdam Epiſcopum, Nouitias benedicentē: reuelatuſque eſt mihi ſtatus vniuſcuiuſque illarū, his inter ſignis, quod hæc ſunt earum nomina. Et tunc ſigillatim nouitiarum nomina recitans, ſubiunxit dicens: quia cum benedicerentur præ ſuauitate gratiæ cœleſtis, quam interius degustabant, viribus corporis deſtitutæ ſeſe terræ corruerunt. Et quoniā huiuſmodi defectus infra benedictionem eis in diuerſis locis acciderat, eadē loca per ordinem narrauit. Accidit interea non lōgo poſt tempore, conuerſum quemdam de Valle-Virginum venire ad Monaſterium de Rameya, quem conueniens prædicta Monialis, fecit diligenter ſcrutinium, ſuper his quæ de Monialibus Vallis Virginum audierat, & omnia ita ſe habere probauit.* Hæc coæuus vitæ Idæ Auctor Anonymus: addens & multa alia eiuſdem generis, quæ longum eſſet proſequi, ſi ſingula ſeorſim reddenda forent.

d cap.38.

4. Cum Dæmonibus frequentes congreſſus habuit, quos ſæpe videbat, *nunc in forma ſimiæ, ait idem Auctor [e], nunc in forma canis, inſuper & aliis mille modis, Nullam tamen ei vnquam læſionem inferre præualuerunt. Dominus enim, qui eam in ſumma virtutum arce locauerat, & ſpiritualis muniérat armatura, dedit ei poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem Dæmonis, quem tamquam magiſter diſcipulum ſemper ſibi ſubiectum, & obedientem habebat.* Vnde etiam in principio eiuſdem capitis, cum Dæmon Ancillam CHRISTI aggrederetur, quod eum de dormitorio ſororum, per quod ſingulas tentans vagabatur, exagitaret. *Ipſa eum arripiens (inquiunt Acta) & pedibus ſuis tamquam vile lutum conculcans, pugno ſuo percutere cœpit. Peſſimus autem ille, tamquam catena vinctus, neque formam vllam præter formam vetulæ prætendit, neque de manibus eius effugere præualuit, donec multis ab ea caſus alapis, tandem per licentiam ipſius in fugam verſus eſt, accepto ab ea mādato in virtute Cruciferi, ne vlterius dormitoriū ingrederetur.* Satis hæc ad notitiā collati doni; ſed nō pigebit quid aliud ſuperaddere.

e cap.13.

5. *Nocte [f] quadā cum in lectulo ſuo reſidens, hæc B. Virgo vigilaret, vidit repente, ſicut ei videre à Domino datū eſt, oculis corporeis ante oſtium dormitorij ignem magnum exurgentem. Et ecce anima quædam in effigie corporali, quæ videri, & cognoſci poterat, ignem eundem præcedens, concito greſſu ad lectum eius properabat. Reſpexit iterum & ecce ante oſtiū dormitorij tres Dæmones, ſtatura, & aſpectu horribiles,*

f cap.14.

horribiles, qui eandem animam inſequentes, prædictum ignem, quaſi de fornace erumpentem per os ſuum, mira amplitudine patulum, euomebant terribiliter, vt miſeram animam, miſericordia indigentem abſque miſericordia huiuſmodi cruciaret Miſera autem, quæ tunc iam peruenerat ad lectulum venerabilis Idæ, veſtibus eius ſe operire cœpit, vt à facie malignorum, eam proſequentium, quodam modo abſconderetur. Tunc famula CHRISTI miſericordi oculo, & compatientis affectu intuens eam: Noli, inquit, timere, ô paupercula, non traderis in manus inimicorum tuorum, vt noceant tibi, & præualeant aduerſus te. Eleuata itaque dextera bellatrix victorioſa, ſignum Crucis malignantibus oppoſuit, præcipiens eis cum omni conſtantia, ne tremulæ, & pauperi animæ approximarent, & paulo inferius *Præcipio vobis immundi Spiritus in virtute Spiritus Sancti, vt abſque mora locum hunc deſerentes, deſcendatis in infernum. Qui tantæ adiurationis pondus non ferentes, eadem hora cum vlulatu euaneſcentes, in infernum demerſi ſunt. Venerabilis autem Ida proſternens ſe in oratione, rogauit miſericordiæ Dominum, vt omne purgatorium, quo deinceps illa crucianda erat, ſecundum ſuam miſericordiam ei indulgere dignaretur. Aſcendente itaque oratione, & perueniente ad aures Domini Sabaoth, anima illa ſine mora libera, ſurſum erecta volans, ad ſydereas manſiones tranſiens, extitit choris Angelorum perpetuo ſocianda. A Domino per Ancillam ſuam factum eſt illud, & eſt mirabile in oculis noſtris.*

6. g cap. 19. Venio ad fauores, quos non minus frequentes de Cælo habuit. [g] *In die Sanctiſſimæ illius feſtiuitatis, qua deſideratum ſancti Spiritus aduentum in Apoſtolos ſumma cum veneratione recolit vniuerſalis Eccleſia, Virgo accedens ad altare cum omni reuerentia, viuificum corpus & ſanguinem Domini deuotè percepit. Cum itaque comediſſet cum lætitia panem ſuum, & cum gaudio vinum ſuum bibiſſet, quoniam quidem placebant Deo opera eius, tanta ſuauitatis dulcedine anima eius inebriata eſt, quod grandis fuit ei labor, chorum intrare, & horas diei frequentare. Peracto autem Miſſæ maioris officio, cum poſt ſextam introiſſet refectorium cum cæteris, & cœpiſſet comedere; ecce ſubito claritas magna circumfulſit eam, & radiis eiuſdem claritatis oculi eius reuerberati ſunt. Ipſa autem ſtatim manica cucullæ ſuæ faciem ſuam operuit, ne claritatem eandem conſpiceret; fruſtra tamen. Cùm itaque cæteris comedentibus non comederet, ecce inopinatè dilectus eius candidus, & rubicundus, quem elegerat ex millibus, ſcilicet Chriſtus Dominus, in ſpecie pueri duodennis ei aſtitit, tanta pulchritudine gratioſus, & amabilis, quod eius pulchritudinem exprimere non potuiſſet. Veſtimentum autem, quo induebatur cerulei erat coloris, & facies eius quaſi flamma ignis luminoſa, & venerabilis; capilli verò capitis eius, criſpi, & medio colore colorati videbantur; & dilectam ſponſam ſuam, quam viſitare venerat, tantum, reſpiciens, alias Moniales quæ in refectorio erant minimè conſpiciebat. Sicque aliæ materiali corporis eſu reficiebantur, ipſa verò reficiebatur edulio amoris diuini. Cum autem lectrix finem feciſſet lectionis, hæc etiam viſio finem accepit. Ille enim dulcis puer, cum eadem, qua aduentus, claritate, in altum ſe tollens, cum illa dulci oculorum intuitu ſequeretur, poſt modicum patente Cælo receptus, videri ab ea vltra non potuit.* Hæc refecturæ mortalis corporis artus. Quid niſi oranti plus aliquid contigerit? [h] h cap. 21.

Sacratiſſima illa nocte, qua Dominus maieſtatis de Virgine naſci dignatus eſt, venerabilis Ida, quam tunc infirmitas corporis in infirmitorio cogebat detineri, reſidebat in clauſtro poſt vigiliarum expletionem, expectans à Domino ſibi tranſmitti cæleſtis gratiæ benedictionem. Cumque Sacerdos primam Miſſam cantans hoſtiam eleuaret, vidit illa in manibus eiuſdem Sacerdotis puerulum, tamquam recenter natum, ſpecioſum verè ſuper omnimodam pulchritudinem omnium paruulorum Et paulo inferius. *In eodem autem loco clauſtri, in quo reſidebat, mirabili vberius dulcorata viſione, cum iubilatoria mentis iucunditate vſque ad finem laudum permanſit. Poſt laudum vero decantationem, lotis manibus, & ore ſuo, interius ingreſſa eſt cum cæteris Monialibus infirmis, Eccleſiam, & retro chorum in angulo quodam reſedit. Et cum ſecunda Miſſa cantaretur, vidit iterum in manibus Sacerdotis puerulum delicatum, gratioſo vultu melliſluam iucunditatem exterius demonſtrantem.* Et tandem vltimò. 7. *Permanſit autem vſque ad Miſſam maiorem, in eodem loco, & vt in præcedentium Miſſarum celebratione viderat, vidit modicum grandiuſcula ſtatura puerulum, de Altari venientem ad ſe, qui ei amplexum, & oſculum præbens, ſeipſum etiam ei ad amplexandum, & oſculandum ſua dulci benignitate, & miſericordia conceſſit.*

Cumulabantur fauoribus fauores, nec Regina Angelorum, Angelive, pro ſuo quiſque modo, minus in Idam officioſi inſpiciebantur. [i] *Abbas quidam ordinis Ciſtercienſis, vir Religioſus, & omnium bonorum amicus fidelis, die quadam veniens ad Monaſterium de Rameya, cœpit cum Venerabili Ida deuotum & Sanctum habere colloquium Et cum loquerentur ad inuicem de ſalute animarum, & de chariſmatibus gratiarum Omnipotentis Domini, Ida vulnerata charitate, gratiæ ſuperuenientis abundantiam ſuſtinere non valuit, ſtatimque viribus corporis deſtituta eſt, & facta in exceſſu mentis coram quibuſdam, illic ſedentibus more ſolito ſuauiter obdormiuit. Et cum ab aliquibus tangeretur, vt ad ſe rediret, excitari omnino non potuit. Sed in eodem loco vſque ad horam Completorij ſic rapta permanſit. Poſt Completorium autem delata eſt à ſororibus in infirmitorium. Contigit itaque ei, quod ex occaſione concepto dulcedinis tota die ſequenti vſque ad horam veſpertinam ſic permanſit, interiori anima ſua iucunditate celebrans cum Deo ſuo Sabbathum feſtiuitatis cæleſtis.* 8 i cap. 23.

9. *Tertia die, prædicto Abbate iuxta Leodium in Eccleſia quadam Miſſam celebrante, & pro ea infra Miſſæ Canonem Dominum Saluatorem ſedula & humili deuotione cordis exorante, oratio eius ante conſpectum Domini Dei ſabbaoth euolauit. Eadem namque die claritas immenſa CHRISTI ſponſam interius illuſtrauit. Et ecce cum eadem claritate, cunctis veneranda mortalibus, Regina miſericordiæ, Virgo MARIA, geſtans in vlnis ſuis benedictum fructum ventris CHRISTVM, ei repente aſſiſtens apparuit. Quæ cùm deflecteret in eam, illos ſuos miſericordes oculos ſua dulci benignitate filium ſuum ei porrexit, & ait; Accipe eum & collocans in gremio tuo, deſideratis amplexibus, & oſculis diem feſtum age cum eo. Quem illa ſuſcipiens, & cum inſatiabili deſiderio ſtrictum in vlnis ſuis amplexans, oſculari*

non ceſſabat. Regina autem gloria reſidens iuxta lectum eius ſuper ſedem, lecto proximam, per aliquam moram intuebatur, ludum illum delectabilem, quoad inuicem ſancta familiaritate dulciter iocabantur. Tandem oſculorum, & amplexuum iucunditate expleta, dulciſſima Virgo filium ſuum de manibus dilecta ipſius recipiens, repente diſparuit. Grandis autem abundantia cœleſtis ſuauitatis, quam eadem hora Virgo Domini ſumpſit, ad cumulum, quaſi duobus menſibus in anima eius permanſit. Hæc de piiſſima Miſericordiæ Matre Angelorum Regina, Chriſto cooperante, quo Ida Virgo ab vtriuſque pietate, veluti geminatis deliciis perfrueretur.

10. At de Angelis, qui, & ipſi ſe in fauorum Idæ partem, qua dabatur, miſcebant, audi quod ſequitur.[k] *Cum vir quidam religioſus, & timens Deum, die quadam coram imagine Crucifixi deuotè oraret in Eccleſia, ecce inopinatò apparuit ei puer IESVS: ſtatimque proſternens ſe in terram, cum omni humilitate adorauit eum, petens ab eo vt liberaret eum ab importunitate cuiuſdam tentationis, qua vehementer fatigabatur. Puer autem conuerſus ad eum, nunc, inquit, fili, non liberabo te quoniam prius oportet, me Sancta quadam familiaritate amoris diem feſtũ agere cum amica mea, Ida de Niuella in Rameya Quo dicto venerabilis Ida dulciſſimo puero repente aſſiſtens apparuit, cœpitque amicabili vultu quodam coram eo grandes lachrymarum riuulos ab oculis ſuis effundere. Vt autem idem puer tantarum effuſionem lachrymarum, de ardentiſſimi cordis amore procedentium, ſibi acceptabilem eſſe oſtenderet, repente peluis aurea in manibus eius apparuit, quam ante faciem dilecta ſuæ tenens, lachrymas flentis in ea recipiebat, quibus decoram faciem ſuam lauabat. Duo etiam Angeli eidem puero miniſterium exhibituri, illic apparentes, linteo candidiſſimo, quod in manibus habebat, faciem eius, madidam lachrymis, extergebant.* Hactenus acta. Porrò ad viſionis firmiorem certitudinem cum idem vir Rameyam poſtea adiret, atq; omnes Moniales circumſpiceret; quam numquam hactenus corporaliter vidiſſet, agnouiſſe Idam, quæ oſtenſa per ſpiritum altius multo phantaſiæ eius inhæſerat, quam ſi longa aſſuetudine coniuncta, terpetuas tranſmiſiſſet ſpecies ad eius oculos. Sed pergo ad aliud.[l]

k cap. 24.

l cap. 28.

11. *Deſiderabat aliquando Beata Ida ſeptem S Spiritus donis interius illuſtrari. Contigit autem, eam in feſtiuitate Beati Andreæ Apoſtoli, quæ tunc prima dies erat Aduentus Domini, dum Miſſa celebraretur, in quodam Eccleſiæ loco reſidere. Et factum eſt, cum Sacerdos eleuaret hoſtiam in Altari, vidit illam mirabili modo mutatam in eiuſmodi colorem, ſicut eſt Sol in ortu ſuo, erat enim rubicunda & ardens, & ex ea ſeptem radij luminis egrediebantur Qui omnes in puriſſimum cordis eius triclinium deſcenderunt. Confeſtim itaq; tam magnifica S. Spiritus Viſitatione, & illuſtratione repleta eſt, vt ab illa die ſeptem dona Spiritus Sancti, ſolito abundantius, ſe latasa ſit accepiſſe.* His multa alia ſimilia referuntur de Sancta Virgine, quæ in illius actis ad longum ſcripta, nihilominus, à magnis viris probant, fœminam Sanctam.

Sed heu! à magnis viris quibus dignus, vt ait Propheta, non erat mõdus: nam neq; Ida dio frui digna fuit. Nam vix trigeſimum primum ætatis ſuæ annum expleuerat; cum ecce circa huius mẽſem Octobrem, pergunt acta[m] *Cum appropinquaret terminus vitæ eius, & Dominus, qui mentem illius gratia cœleſtis radiis illuſtrauerat, & corpus eius in ſuo Sancto ſeruitio cuſtodierat, vellet eam de tenebris mortalitatis huius, ad lucidã Superna Ciuitatis manſionem, euocare; corporali eam flagellauit infirmitate, itavt continuò lecto decumberet.* Ita in actis. Porro hanc vltimam Virginis ęgritudinem incœpiſſe in Octobri præſentis anni, inde conuincitur, quod Sancta obiit Decembri anni ſequentis M. CC. XXXI. cum menſes prius quatuordecim ægrotaſſet. Porrò quam ſe præſtiterit conſtantem aduerſum longum, & laborioſum morbum; quẽ non inter ardores continuos febrium, & dolorũ punctiones, ſpiritum relaxans, aut carni cedens, quin ſemper eadem, aut eo ſe ipſa maior, quo ex morbo fragilior, per totum illud tempus perſeuerauerit, eadem acta ſcribunt totidem verbis.[n] *Cumque quatuordecim menſibus infirmitatis huius (quæ tenero eius corpuſculo ſatis fuit oneroſa) frixorio coarctaretur, numquam eiuſdem infirmitatis occaſione puſillanimis, accidioſa, vel impatiens extitit. Sed ſemper ſe paratiſſimam exhibuit, ad ſuſtinendum multo validiorem infirmitatem, ſi id placuiſſet in oculis Domini.* Hactenus ibi. Nos reliqua prolixæ infirmitatis, ſimul & tranſitum Virginis glorioſum, & poſt mortem miracula, cum aliis, anno ſequenti quo euenerunt, referemus. 12.

m cap. 13.

n vbi ſupra.

---

1. *Acta Capituli, & Sanctæ Trinitatis feſtum promotum. 2. Chronologia, 3. & reformatio S. Mariæ de Plans: 4 de aliis breuiter. 5. Dictum de Fonte-Claro, domo Hiſpania. 6. Cœnobia Virginum de Soliers, & Vinea-noſtra Domina. 7. De Soliers plura 8. De alio Flandria, ſed dubio Monaſterio, 9. & inſtauratum Sanctæ Crucis-Vallis.*

CAPVT NONVM.

1. QVo anno feſtum Venerabilis Sacramenti reuelatum Iulianæ eodem video ſtatutum, in Capitulo, vt Sanctiſſimæ Triados ſolemnitas maiori cum lætitia, & celebriori apparatu peragereturforte monente Deo patrum corda, atque ipſa concurrentia feſtiuitatum, veluti conteſtante, non magis alibi gloriam Trinitatis, quam in ipſa Euchariſtia relucere. Iuſſa tamen celebrari abſq; ſermone ad fratres in capitulo: vt ipſius profunditas myſterij decentius per ſilentium, neque venerabilius recoleretur. Ineffabilitatem neque immerito, inter Dei attributa numeratam; vel numquam, vel tunc maxime admittendam: neque laudare Deum, ſed detrahere magis videri poſſe, quicumque fari tentat: ſubmittant potius alas, & facies velent. Igitur in Capitulo ſtatutum, vt *Solennitas Sanctæ Trinitatis cum tribus lampadibus in poſterum ſemper fiat, & Abbas celebret in Conuentu; ſed ſermonẽ, in Capitulo propter materiæ difficultatẽ fieri nõ oportet* Reliqua intacta: niſi quod tamẽ aliquibus nutantibus (tanta eſt via exempli) ſuper perpetua abſtinentia à carnibus, quam viderent ab aliis etiam obſeruantiſſimis familiis, recens

mundo

mundo exottis, non obſeruari;ſilentium impoſitum:præceptumque, *Ut de eſu carnium inuiolabiliter regula obſeruetur, ſub pœnis adiectu.* Hæc in Capitulo.

a. Chronologia Abbatias qnatuot numerat, eaſque vt apparet, inuerſo ordine;ſaltem mutata anni ſupputatione,neque ab Aprili,aut Paſchate, vt hactenus,ſiue à Citterçij initio, quod probabiliter coniectati ſumus; imò neque à Kalendis Ianuarij, vt vulgo omnes;ſed à Nasiultate illum incipiens, iuxta morem Romanum, ſequenti ordine.

Anno M. CC. XXXIV. Kalendas Ianuarij, fundata eſt Abbatia Labacenſis.

Tertio Kalendas Ianuarij, Abbatia de Plani.

Eodem anno Kalendis Martij, Abbatia de Canua, ſiue de Cana.

Eodē anno VIII. Idus Auguſti, Abbatia de Valētia. Hactenus ibi. Iuxta quem ordinem priores duæ domus, ad finem præcedētis anni,quàm ad huius initium magis ſpectant. Et quidem Abbatiam de Plani,certum eſt, ab anno præcedenti Ciſtercio adductum, ſub Sanctæ Vallis Abbatis, aliàs de Fulina,viſitatione, aduitentibus Apoſtolicæ Sedis viſitatoribus,& volentibus Monachis,cum ſe ſub laxiori diſciplina,tam in ſpiritualibus,quam in temporalibus imminutos experirentur. Extant de hac huius Monaſterij reformatione,ad Ciſtercienſes ritus, Gregorij litteræ, quas totum rei proceſſum,& qualitatem loci continentes,quamuis proximum annum concernentes, in hunc locum conſulto reſeruaui. Sic autem habent.[a]

a Ex Regeſtis Greg. ex Vaticano.

Abbati,& Fratribus Sanctæ Mariæ de Plani, Ciſtercienſis ordinis,Cenetenſis Diœceſis. Ex parte veſtra fuit noſtris auribus intimatum, quod cum olim dilecti filij, Prior Eccleſiæ S. Martini de Venetiis,ordinis Prædicatorum,& eius Collega, viſitatores Eccleſiarum exemptarum,Cenetenſis, Feltrenſis, Belunenſis,& Concordienſis ciuitatum,& Diœceſum, per ſuas nobis litteras intimaſſent, quod prædictam Eccleſiam S. Mariæ de Plani,quæ ad S.R.E. nullo pertinet mediante, adeo inuenerant in ſpiritualibus deformatam,& in temporalibus diminutam, quod nulla ſpes eſſet,vt poſſet aliquatenus reformari,niſi Ciſtercienſis ordo propagaretur ibidem. Adiicientes nihilominus, ſe reformationi expoſuiſſe ipſorum. Nos S. Benedicti Paduani,S. Mariæ de Varcio, S. Iacobi de Monte Silice,Paduanenſis Diœceſis, Prioribus, noſtris dedimus litteris in mandatis, vt ſi res taliter ſe haberet, & conſtaret eiſdem ipſam, ad Romanam Eccleſiam nullo medio pertinere,de Fratribus Ciſtercienſis, vel alterius ordinis, prout ſecundum Dominum expedire viderent,ordinarent eandem. Prædicti vero S. Iacobi,& S. Benedicti Priores(nominato Priore S. Mariæ de Vancio intereſſe executioni dictis negotij non valente)iuxta mandatum Apoſtolicum procedentes, ordinem Ciſtercienſem in Eccleſia præfata inſtituere,ipſamque cum ſuis pertinentiis Monaſterio de Sana-valle,Ciſtercienſis ordinis,ſubmittentes, Abbati eiuſdem Cœnobij, vt ipſam de Abbate, & Monachis ordinaret, ſecundum inſtituta Ciſtercienſis ordinis,iniunxerunt. Quare à nobis humiliter petebatis,vt quod ſuper iis per prædictos Priores,authoritate Apoſtolica factum eſſe dignoſcitur robur faceremus firmitatis habere. Nos igitur veſtris deuotis precibus inclinati,quod à nominatis Prioribus ſecundum Dominum pie ac prouide factum eſt in hac parte,ratum & gratū habentes,prædictū ordinem,in Eccleſia ſæpe fata præcipimus perpetuis tēporibus obſeruari, Romana Eccleſiæ in omnibus iure ſaluo. Nulli; ergo &c. Dat. Peruſij VIII. Kal. Martij anno III.

Hactenus litteræ, & in eis hiſtoria reformationis Monaſterij S. Mariæ de Plani Cenetenſis. In linea Eccleſiarum Claræ-vallis, S. Mariæ Hoſpitalis etiam dicitur,Taruiſinæ Diœceſis, & video in libris Cameræ Apoſtolicæ S. Mariam de Plani,ſiue Hoſpitalis, in Diœceſi Taruiſina, Taxa ſex,& ſexaginta Florenorum, commemorati.

Non adeò notæ nobis tres aliæ domus:& Labacenſem,cum domo Cataloniæ,ad annum M.CC. XXIV. dicta ſunt qui confundant. Canam,vel Canuam inuenio in Lombardia,Diœceſis Cremonenſis,Cerreti filiam;adeoque ſpectantem ad Clarāvallem. Lego & Cauneam in Gallia,ad Ripā Axonæ,de qua Robertus Claudius in ſua Gallia. *Canea, vel caſea Ciſtercienſis ordinis, Diœceſis Sueſſionenſis,S. Chriſpino dicata,vulgo* Sanct· Chriſpin En caſſe, *ad Ripam Axonæ:* verum non hanc,ſed illā, ad hunc annum in Chronologia puto memorari. In libris Cameræ, *Maria Magdalena de Cana ordinis Ciſtercienſis* in Cremonenſi Diœceſi notatur ſub taxa florenorum centum, & quinquaginta. Nec conditam de nouo,ſed reformatam, ex ipſo titulo coniicere liber magis,quam affirmare. Valentiam, genitam à domo Claræ-vallis ſub Radulphæ Parente, Tabulæ memorant, in Pictauienſi Diœceſi, vbi etiam notatur in libris Cameræ,ſub aduocatione S. Mariæ & ducētorū Florenorū taxā adimplet. Meminit item eius Robertus Claudius,ſed nulla alia notitia domū illuſtrat.

Quatuor Cœnobiis relatis in Chronologia, tria alia Authores ſuperaddunt:Grande-pratum, Montem-Regalem,& Fontem-clarum. Sed Grande-Pratum,cum ipſa Chronologia,ſequenti anno dicendum. Montem-Regalem ſuperius memorauimus. Et fortaſſe ædificia, quantumuis propera, non ſuſcepere Conuentum,ante hunc annum Fōtem-clarum,Hiſpanam Illuſtrem domum, eadem Chronologia ſexēnio differt, aut ſeptennio anteponit,vt ſupra vidimus,& tamen conſtat,ex eiuſdem Cœnobij tabulis, hoc primum à Monachis inſeſſum, & Michaele Abbate, qui à Labecenſi Cœnobio(Hiſpane *de labache*) tranſmiſſi eſſent. Fundator inclytus Iacobus Aragonius,nunquam non religioſus, ſemper beneficus familiæ Ciſtercienſi,cui deſtinatus ipſe;& qui nobis obſequiis, noua Dei beneficia;& nouis meritis,nouos quotidie triūphos prometetur. Abbatię ſitus in Diœceſi Ilerdenſi,non longe à Cinca flumine, qua parte termini Comitatus Barchinonenſis, Aragoniam contingunt. Hinc facile ſicariis,atq; prædonibus, quibus Prouinciæ abundant,patebat transfugio; ſed hi coërciti,ſeu metu,ſeu reuerentia,quamdiu vixit Iacobus ab eius morte atrocius erupere: adeo Cœnobio infenſi,graueſq; vt ne cum bonis & quiete,vitā perderent,Monachis alio inde migrandum foret. Manſere tamen,in eodem loco,ad annos C. XIII. plus minusve, nempe vſque ad M CC.XLIII. quo Regiam, eum priuata, fundationem mutare coacti, in ſecundum lapidem ab Vrbe Cæſarauguſta tranſtulere Cœnobiū, quod hodieq;ibidem florere viſitur, ſub S. Fidis Virginis (cuius paruum ſacellum præceſſiſſet in loco) aduocatione. In Chronologia circa idem tempus notatur,vt nouum Monaſterium ſed falsò tamen cū alias trāſlationes prorſus omittat. Nos ſi quid forte ſpecialius,in hac fuit,dicemus in tēpore,aut alteri dicendum reſeruabimus. Interim adnoto, illius centuriæ annorū, qua Fons· Clarus permāſit,nullā maiorē perueniſſe ad nos notitiā;neque 5.

video ab Incolis ipſis conſeruari. Quæ à tempote tranſlationis ſequuta ſunt, ſuo loco commodus, & quidem non vulgaria dicenda etunt.

6. Monialium duo alia Cœnobia lego, hoc anno, ab Augnſtinianis inſtitutionibus, tranſiiſſe, ad Ciſtercienſes, de quibus Aubertus Miræus ita in Chronico Ciſtercienſi. b *Moniales de Soliers, prope Huyum, ditionis Leodienſis oppidum, aſſumunt habitum Ciſtercienſem, relicto Auguſtiniano. Idem fecerunt Moniales Vineæ noſtræ Dominæ, à Raynero, Priore Belli-Fageti fundatæ.* Sumpſiſſe videtur, ex magno Chronico Belgico, qui fere eadem habet, ſed paulo fuſius. c *Tum (ait) Ideſt circa annum M. CC. XXX. Moniales de Soliers, prope Huyum, Ordinis Sancti Auguſtini, aſſumpſerunt Ordinem Ciſtercienſem, & ſimul Moniales Roberti Montis, tranſlatæ ſunt ad locum, qui dicitur Vallis-benedicta. Iſtis diebus fundatum eſt Clauſtrum quod dicitur vinea noſtra Dominæ, à Raynero Priore Belli fageti, Ordinis Sancti Auguſtini, qui de Conſilio Ioannis Epiſcopi, vnam partem bonorum ſuorum Clero dedit, & alteram Monialibus, quæ poſt. Ordinem Ciſtercienſem ſuſceperunt.*

b in Additionibus.

c Inter Scriptores Germaniæ.

7. Diſtinctius adhuc, quod ad prius Cœnobium attinet, Ægidius Auræ vallis, in eo quem ſcripſit libro de geſtis. Leodienſium Epiſcoporum: ſic enim habet. d *Tertio autem Epiſcopatus Ioannis anno, Deo inſpirante, Nonnæ de Soliers, Ordinis S. Auguſtini, aſſumpſerunt Ordinem Ciſtercienſem; quarum prima Abbatiſſa nobilis, & religioſa, Domina Iſabela de Bonem, conſanguinea dicti Epiſcopi, extitit* Hæc ille de Virginibus de Soliers, nam de his, quæ in Vinea noſtræ Dominæ, nihil noui produnt, quod proferamus.

d in Ioanne Epiſcopo.

8. Lego in Roberto Claudio. fundatum à Ioanna Comitiſſa iuxta Inſulam Flandriæ, Diæceſis Tornacenſis Monaſterium Monialium, ſub Sanctæ Margaritæ aduocatione. *Sancta Margareta,* ait, e *Fœminarum Ordinis Ciſtercienſis prope Inſulam, Diœceſis Tornacenſis, fundatur anno M. CC. XXX. à Ioanna, Flandria, & Hannonia Comitiſſa.* Hæc ille. Meyerus, ad annum M. CC. XXXV. f hæc habet verba. *Pontifex Romanus confirmat inſtitutum, & bona Monaſterij Noua-Terra in Slipis, in loco dicto Hunkenlick, in Diœceſi Tornacenſi, vbi iam eſt Parochialis Eccleſia, dicta Sancti Petri Sacellum. Erat autem Monaſterium Virginum Ciſtercienſium. Actum Viterbij VIII. Idus Februarij anno ſui Pontificatus nono, ideſt anno Domini M. CC. XXXV. Eodem anno Ioanna Princeps approbat, & confirmat per ſuas tabulas eiſdem Veſtalibus ſuum locum, ac bona in Slipis, conſenſumque præbet Monaſterio ibidem ædificando* Ita Meyerus: nec mihi conſtat, an eadem domus Sanctæ Margaretæ, quæ Nouæ-terræ, maximè cum eodem Meyero teſte, neutra inter opera publica, quæ Ioanna Comitiſſa ſtruxit, commemoretur. Diœceſis Tornacenſis eadem eſt. De Slipis nullam in Authoribus Flandriæ, ex qua rem aucuper, inuenio mentionem. Ergo de his, Gentilibus relinquo certam notitiam.

e in ſua Gallia.

f l 8. Annal.

Sequitur Sanctæ Crucis-Vallis Cænobium, 9.
quod ſupra memorauimus, inſtauratum hoc anno, cum bellicis tumultibus, ante aliquod tempus vaſtatum eſſet. De qua inſtauratione hæc ex eiuſdem domus monumentis, Chryſoſtomus Henriquez in ſuis liliis. g *Poſtea verò cum in bellicis tumultibus euerſum Cænobium eſſet, inſtaurari, & quaſi de nouo fundari cœptum eſt circa annum Chriſti M. CC. XXX. ab Egone, ſeu Hegone, Comite de Landaus, filio Ludouici Comitis, ex Clementis Comitis Hbemburgenſis filia Domina Agatha, octo filiarum, & quinque filiorum matre. Benefactores vero Monialium huius congregationis leguntur fuiſſe maximè Comites de Vullenteten, & Harmanus iunior, Comes à Gruningen, & Landaus, qui pro ſe, & Coniuge ſua Heduuige, filiiſque Ludouico Comite, & Parocho Conſtantienſi ad Nicrum, Conrado, & Zberbardo, dono dedit Abbatiſſæ, & Conuentui Sancta Crucis Vallium, iuriſdictionem pagi, & totius Eccleſiæ Andelfingenſis in eadem vicinia poſitæ. Eſt in eodem Cænobio inſignis ſepultura Comitum de Landaue, Gruningen nobilium item Virorum ab Hottenſtein, qui magni dicuntur fuiſſe eiuſdem Cænobii benefactores. Huic Monaſterio multæ Principes Virgines, quæ ſæculi diuitiis, ac vanitatibus ſpretis, ibidem Ciſtercienſe inſtitutum amplexæ ſunt, piiſſime profuerunt.* Hactenus Henriquez, Catalogum Abbatiſſarum ab eodem adductum, apud ipſum, qui volet, videre poterit.

g l. 2. diſt. 15.

ANNVS CHRISTI M. CC. XXXI.

ANNVS CISTERCII C. XXXIV.

1. Templariis, Hoſpitalariiſque ſpoliatis à Friderico, 2. Abbas Caſamarienſis, à Pontifice ad ipſum 3. Legatus mittitur. 4. Friderici verſutia, 5. & ſtatus Vrbis. 6. Remiſſus Abbas ad eumdem Imperatorem; 7. atque Archiepiſcopus Regienſis fruſtra adiunctus. 8. Fridericis fraudes, & ſtatus rerum turbidus. 9. Sed nihilominus à Gregorio omnia paccata.

CAPVT PRIMVM.

SEQVENTI anno, qui fuit ab ortu Chriſti, milleſimus, ducenteſimus, trigeſimus primus; à condito Ciſtercio, ſupra centeſimum, quartus & trigeſimus; Fridericus Imperator, è Syria redux, quæ multa Hoſpitalariis, Templariiſque, reſiſtente Goberto, non intuliſſet in Italia allaturus, eorum bona, quaſi ſibi debita, quo iure, qua iniuria, & nullo iuris ordine ſeruato, per vim donationis vſurpabat. Reſtituerat quædam iuſſu Pontificis, in ſpeciem obediens, ſed per ludibrium: quippe ablatorum, velut Hydræa capita, præciſo quolibet, multa pullulabant. In ſtabant ipſi,

Ipſi, iniuſte ſe ſpoliari, non ſolùm in defenſos, ſed inauditos: & paratos per omnia ſtare iuri, ante omnia citandos, audiendoſque ſi nihil proferant, quo cauſam ſuam tueantur, tum demum condemnandos, & deſtituendos: cæteros Principes dediſſe ſibi arces, dediſſe oppida, poſſeſſioneſque, ex quorum fructibus conſeruari poſſent; & Crucem præſeferre pauendam paganis populis: res Orientis, per eos continuatas à centum annis, varia fortuna, virtute ſemper eadem, & quam ſemper fideles commendauiſſent. Eſto nihil eis Fridericus conferat, cum magis mereantur, & magis egeant; at non ſpoliet. An multo magis à Principe Chriſtiano, quàm ab hoſte patiantur? An magis ſibi ab ipſo timendum eſſet? Hæc & ſimilia ad Pontificem Gregorium, vt ad Patrem communem. Tum verò ille Ciſtercio pro more vſus, Caſæmarij Abbatem ad ſe vocatum, ad Fridericum mittit, omnia, & ſingula in ipſius ore ponens, litteris datis, quæ ex Regeſtis extractæ, ita habebant. a

a epiſt. tot. 2. *Friderico Romanorum Imperatori ſemper Auguſto, & Regi Siciliæ.*

Si verè deſideras, ſicut decet, vt Terra Sanctæ negotium non turbetur, ſed potius dirigatur; expedit, vt Hoſpitalarios, & Templarios, per quos Terra illa eſt inter multas anguſtias hactenus gubernata, & ſi e quibus nequaquam poſſe creditur gubernari; nulla moleſtatione fatiges; ſed potius beneficentia gratia proſequaris; ſic agens proprium intereſſe, vt apud Dominum incomparabile tibi meritum compares, & apud homines omne bonum. Sane, vt taceamus, quod nobis mendaciter exprobatur, quod quaſi momentanea videtur fuiſſe poſſeſſio de illis, quæ per nos ſibi reſtituta fuerint; nunc illorum grauem, & amaritudine plenam querelam non poſſumus obaudire, lamentationum, quod nuper ſunt, & aliis ſpoliati, cum nec veni︎ent, nec valerent iuris ordinem declinare. Quare non eſt dubium, quin exinde grauia poſſint Terra Sancta diſpendia imminere: Cum indigentia laborantes non habeant vnde terram ipſam valeant more ſolito defenſare.

3. *Vt igitur conſcientiâ propria, necnon famâ tam noſtra, quam tua, prouidere conſulas, Imperialem Celſitudinem rogamus monendo, & hortamur in Domino, quatenus eligas potius vinci miſericordia pietate (cui cætera virtutes cedere minimè dedignantur) quam de Iuſtitia exaſperata notari; dictis Hoſpitalariis, & Templariis ablatà reſtitui facias vniuerſa; ita quod diuinam euites offenſam, & nos manſuetudinem tuam poſſimus merito commendare: cum alias patientiam noſtram variis detrectationibus exponere videreris. Vt autem ſuper hoc plenius tibi noſtrum intimemus affectum, in ore dilecti filij, Abbatis Caſamarij, poſuimus verba noſtra, quibus te credere volumus incunctanter. Datum Laterani IV. Kalend. Martij, anno IV.* Hactenus per Abbatem Caſæmarij Gregorius ad Fridericum, ſæuitatem manſuetudine demulcens; ſed nihilominus acuens manſuetudinem; vt eo magis ab ipſo Friderico, atque Aulicis eius timendum foret.

4. Non erat Friderico pacata mens erga ſummum Pontificem, memori quippe publici anathematis, quo ipſum inuſſerat, atque perſuaſo ipſius interuentu, confœderatas Italiæ Ciuitates, quæ dudum in imperium rebellauiſſent. Vnde nihil aliud, quam vindictam actem, atque vicem Gregorio reddendam meditabatur; ſed eum non tutam ſibi reputaret obedientiam Eccleſiæ palam exuere, confugit ad dolos, atque Legatum honorificè excipiens (& erat alias illi charus, vel inter paucos) dum legit litteras, & mandata audit, obſequium ſimulans, laciniosus in verbis, in rebus tenax, magnifica in Eccleſiam, & ſedem Petri, de ſe modeſta ſcribit; prætereà nihil operi: ſed neque quid ſcripto mandare voluit; ſolum in ore Abbatis multa poſuit, pleraque ambigua, & dubia: vſucapienda, ſi ex voto prouenirent; ſin minus, aut neganda, aut eludenda. Senſit dolos legatus, detexitque Gregorio Pontifici. Neque enim quamuis callidum ingenium Imperatoria, ſagacitatem eius ſuperabat. Sed Gregorio præuento nobis curis, idem ac Friderico, vt non per fraudem, per diſſimulationem faciendum fuit, nam audi quod ſequitur, cùm Venerabilis Abbas iret, rediretque & Friderici reſponſa ſuſtineret.

Cum Gregorius Pontifex (ait Bzouius (b Peruſium ad componendos motus aliquorum Ciuium ſe contuliſſet, Romæ ſeditio permaxima exorta eſt. Cœperant paulo ante Romani, exploſo Conſulum Magiſtratu Senatores, quandoque vnum quandoque binos creare annuos, qui eius populo dicerent, & cuſtodia Vrbis curam haberent: dato in primis Sacramento Pontifici. Itaque per abſentiam Pontificis, Annibalem, Annibalda familia natum, & Gregorium parum æquum elegerant. præſertim hi, qui partes Friderici Imperatoris ſequebantur. Inter quos cum plurimi hæreticorum cenſerentur, aliquos etiam ſacerdotum eadem labe infecerunt, & à Gregorio ſepararunt. Hi porrò Pontificem formidantes, cum Senatore Annibaldo populum, facilè mobilem, ad rebellionem concitarunt, atque deinde exercitu collecto in Viterbienſes. Gregorio addictos, promouerunt Hæc Romæ interim. 5. b hoc ann. num. 3.

Ergo Gregorius, cum ſe his curis implicitum videret, nec minus ſibi timendum à Friderico, tempeſtate ſuborta, quam à ſe Friderico, vt ipſe arbitrabatur, non dubitaret; diſſimulare placuit, quod vnicum conſeruandi Imperia medium eſt; nec diſſimili arte, quam ille vſus, eodem Caſæmarij Abbate rurſus remiſſo, in Epiſtola amica, gratantique, reliqua ex parte in ore Legati poſuit; ex parte in tempus diſtulit, à Friderico per Nuncios proponenda, cum primum ipſe Roma, quod in proximo erat, egrederetur. Inſtitit tamen (quod vnum moram pati non videbatur) reſtitutioni eorum, quæ Fridericus Templariis abſtuliſſet, Hoſpitalariiſque; ſuper quo etiam Regienſi Epiſcopo, qui ſe ad hoc promiſiſſet interuenturum vt Abbatis inſtantiam promoueret, per eumdem Abbatem litteras dedit. Exemplar porrò vtrarumque litterarum, ex eiſdem Regeſtris, in gratiam mei lectoris promere libet; ergo ad Imperatorem hæc ſcribit verba. c 6.

Imperialis Celſitudinis litteras nobis, per dilectum Filium Abbatem Caſamarij, præſentatas gratanter recepimus & intelleximus diligenter, gaudentes in Domino, quod erga nos, & Romanam Eccleſiam debitum exhibes ſinceritatis affectum quod tibi Dei, & hominum gratiam compares, & fauorem, & nos ad profectus tuos efficaciter exhortaris. Cœterùm intellectis, quæ idem Abbas nobis ex parte tua viua voce propoſuit, cura plurima occupa- c epiſt. aat 7.

ti, & ſpecialiter pro negotio Fidei, nequaquam ſuperbis, vel aliis in Vrbe deliberationem habere potuimus oportunam. Sed cum, ſicut creditur, noſter inde non in longum differatur egreſſus, tunc poteris ad noſtrum Nuntium deſtinare; qui tuam nobis intentionem exponens, noſtrum reſponſum tibi plenius reportabit; interim autem iis, quæ prædictus Abbas ex parte noſtra, manſuetudini tuæ, viua voce proponet, fiducialiter acquieſcas, certus, quod votis tuis libenter annuimus, quatenus cum ſalua honeſtate poſſumus. Dat. Lateran. Pridie Nonas Martij, Pontificatus noſtri anno IV. Hæc Gregorius clementer ad Fridericum.

7. Porrò, quæ viua voce Abbas detulerit, reſtitutionem concernere præcipuè eorum, quæ Templariis, Hoſpitalariiſque ablata fuiſſent, cæteris reſeruatis in aliud tempus; conſtat ex litteris, quas idem Gregorius IX. Regienſi Epiſcopo inſcripſit, quarum, in eiſdem Regeſtis contentarum, hic erat tenor.[d]

d epiſt 114.

Regienſi Archiepiſcopo.

Sperauimus, vt ſicut nobis præſentialiter promiſiſti, Hoſpitalariis, & Templariis, reſtitui procurares ablata: ſed adhuc ablatis primitus deſtituti, aliis ſunt noniter ſpoliati, ſicut nobis eorum lamentabilis conqueſtio patefecit. Cum igitur propter hoc dilectum Filium Abbatem Caſæmarij, ad Imperialem præſentiam deſtinemus, fraternitatem tuam rogamus, & monemus attentè, per Apoſtolicam ſedem mandantes, quatenus apud chariſſimum in Chriſto Filium noſtrum, Fridericum, Romanorum Imperatorem Illuſtrem, ſemper Auguſtum, & Regem Siciliæ, vt eis ablata reſtituat vniuerſa, interponas efficaciter partes tuas, ita quod diligentiam tuam poſſimus meritò commendare. Dat. vt ſupra. Lateran. Hæc ad Archiepiſcopum Regienſem Gregorius Nonus.

8. Nihil per hos Legatos obtinuiſſe, ſiue Templariis, ſiue Hoſpitalariis, compertum eſt: quandiu nouis poſtea in Fridericum, tùm Legatis, tum litteris, quin & Cenſuris agendum illi fuit in ſe, eumdem expertus, quem timuiſſet: ſubdolum, vafrum, duplicem; vindictæ auidus? & qui vt acceptas iniurias ab Eccleſia, vt ipſe reputabat vleiſceretur, nullis foret flagitiis parciturus. Etenim cognita Romanorum rebellione. f *Occaſionem arripuit* (ait *Abraham Bzouius*) *res notandi, & ſe de Gregorio vleiſcendi, per ſpeciem enim defendendi illius adoleuit, & Romanis animos contra Viterbienſes adiecit, cumque promiſiſſet* (ita *Gregorius Sancto Ludouico Galliarum Regi ſcribebat*) *terram Eccleſiæ perditam ſtatum reducere, & ipſam pro viribus in Tuſcia defendere, non modò nihil fecit, ſed inſuper, & recuperationem Caſtri, quod modico labore reduci poterat, impediuit, & cum hoſtibus Eccleſiæ, vt ex conſequentia facti, & litteris demonſtrari poterat, fœdus pepigit, vt ipſo certo die exinde recedente, illi ad arma conſurgerent, & Beati Petri matrimonium occuparent.* Hactenus Bzouius.

f hoc anno num. 3.

Non tamen potuit in Vicarium Chriſti præualere verſutia ſubdoli Principis, nam pergit qui ſupra, *Facilè poſtmodum Gregorius copiis armatis, Petro Capoccio Ductore, audaciam Romanam repreſſit, & agrum Sabinum, & reliqua patrimonij Sancti Petri recuperauit, Deo vlciſcente tumultuarios Ciues, quorum vix decima pars ſuperfuit à contagione peſtilentiæ; qua Vrbs poſt inundationem Tyberis laborauit. Reuerſus in Vrbem Gregorius Annibalem, factionis Principem, grauiore anathemate damnauit, & Ioannem Poli, Senatorem Vrbi præfecit. Sacerdotes autem, & Clericos, hæreſis conuictos, beneficiis priuauit, dignitatibus exuit, & aliis cenſuris Eccleſiaſticæ diſciplinæ caſtigauit; Populum verò largitione pecuniarum recreauit, atque Vrbem ab aquis interraneis putreſcentem expurgauit.* Hactenus ibi. Atque hæc omnia ſub initium intrantis anni interuentu Abbatis Caſæmarienſis. Nam qualiter poſtea, Friderico ſupplice, atque implorante auxilium Summi Pontificis confœderatas in ipſum ciuitates ad obſequium reduxerit, interuentu Iacobi de Pecoraria, ſiue de Placentia, Ciſtercienſis, non minus, & tunc recens creati Cardinalis; ſub finem eius, quo euenit dicemus. 9.

---

1. Rebellantibus in Imperatorem Italiæ Vrbibus, 2. atque Filio Henrico Germaniſque; 3. ipſe ad fraudes conuerſus Gregorium adit. 4. Ille ad Germaniæ Principes ſcribit. 5. Deinde Iacobum Sancti Anaſtaſij Abbatem, 6. Cardinalem creatum, 7. ad Lombardiæ vrbes legatum mittit. 8 Quid Fridericus. 9. Quid nouus Cardinalis: atque alia de hoc ipſo remiſſiuè.

CAPVT SECVNDVM.

1. MENSE Septembri (ne publica hæc diuidam) nouiter ſeu mentes, ſeu fraudes Imperatoris, nouos bellorum caſus, noua diſſidia, atque hæc iterum oppoſuere Ciſtercium Italiæ cladibus, aſſumpto ad purpuram Abbate Sancti Anaſtaſij, & promoto in Legatum Summi Pontificis. Qui Friderico iam reconciliato, atque in ſpeciem ſupplici, & Eccleſiæ, quam nuper impugnauerat, imploranti fauorem, ciuitates Italiæ, & per eas vniuerſum Imperium (nam vniuerſum in ipſum rebellauerat) vſque ad Henricum filium, reconciliaret. Rem qualiter geſta ſit, paululum altius repetito principio pandam. Oderant Fridericum Imperij Vrbes, oderant & Prouinciæ, Proceresque, & quod Principibus grauius adhuc malum; etiam ſpernebant. Quippe odium à timore reprimi ſolet; ne exterius erumpat contemptus, nullo fræno retinetur. Et Fridericus in factis ſuis inconſtans, in verbis fallax, aduerſus inimicos formidoloſus, & ſolum atrox aduerſus puſillanimes, dum nec timeri, neque amari poterat, à ſuis æque, & extraneis ſpernebatur. Carolus mihi Sigonius[a] author eſt, cum primum, quas in

a de Reg. Itali lib. 17.

Eccleſiam, & Pontificem machinabatur fraudes, patuere per orbem. *Legatos, & Rectores Eccleſiarum confœderatarum vnà cum Azone Areſtino, & Richardo Sancti-Bonifacio, Bononiæ conueniſſe, ac nemine diſſentiente, fœdus inter ſe, aduerſus Fridericum, nouo iureiurando ſanxiſſe:*

2. Porrò hanc rebellionem Italiæ Vrbium, non ab ipſis, aut aliqua illarum, ſed à Germanis Principibus, & quod miteris ab Henrico Rege ortam, id eſt à proprio filio, (adeò Imperator inuiſus omnibus erat) graues alij authores teſtificantur. Etenim Inſubricarum rerum Chronicum, ab Antonio Paduano Monacho ſcriptum, & vſque ad annum M. CC. LXX. continuatum, quod inter ſcriptores Germaniæ (ob notitiam, & geſta Friderici) Chriſtianus Viſtiſius publicauit hæc habet verba [b]. *Eodem anno M. CC. XXXI. ad petitionem Regis Henrici, Filij Friderici Imperatoris, Mediolanenſes, & alij adientes Imperium, legatos in Alemaniam direxerunt, & cum eo contra Imperatorem ſocietatem firmiſſimam ſtatuerunt. Concepit enim Rex dolorem, & peperit iniquitatem contra proprium Genitorem: adeo quòd videbatur, quod Imperator plus eo puerum Conradum diligerat, & foueret.* Hactenus ibi, de conuerſo in Patrem filio, iuſto Dei iudicio, vt qui in Matrem Eccleſiam rebellauiſſet, filium in ſe rebellantem experiretur. Germaniæ Chronicum vlterius ad hoc addit, cum Henrico coniuraſſe Germaniæ Principes; immò ipſos illi authores extitiſſe coniurationis, ſic enim habet. *Henricus Rex Germanorum, Filius Friderici, hoſtibus iungitſe, fœduſque contra Patrem cum Longobardis fecit, impulſu, vt creditur, quorumdam Germanorum Principum: nam pollicitus erat Longobardis ſibi venturas ex Germania copias.* Ita in Imperatorem Fridericum Germania, Italia, & Filius rebellauit.

b Ad hunc ann.

3. Tum verò ipſe ad aſtutias conuerſus, fraudeſque, quæ plerumque pro armis, maximè timidis; ſimulare obſequium, fingere fidem, collatum ſibi imperium ab Eccleſia, per Eccleſiam ſeruandum, nec ſe niſi per ipſam imperare, aut poſſe, aut velle: & arma in Saracenos libenter ſumere, in Chriſtianos nequaquam pugnaturum, nedum in proprium filium, quem facilius, quam vincet, tolerabit. Iudicet Pontifex inter ipſum, vrbeſque decernat, ſtatuat, iubeat nullum prorſus mandatum recuſaturo. Arceat tantum ab Italia ciuile bellum, arceat à filio in Patrem arma ſacrilega; quæ vt facilius deponat, & tenuet vires, & auxiliares Germaniæ Principum copias intercipiat mandatis, cenſuriſque. Pugnent ſi velint, exteri cum ipſo, ſi cauſa aliqua ſubeſt, paratu ſingulis iuſtitiam conſeruare, at non ſe miſceant filij parricidio, qui poſſunt ea labe non maculari. *Imperator (pergit vbi ſupra Germaniæ Chronicon) timens (à filio, & coniuratis) quàm primum mittit Romam Legatos, qui agant cum Pontifice, vt in Germaniam litteras mittat, filius aduerſus Patrem timet.* Hæc pro cauendis periculis à filio: at non pro vitandis armis Italiæ vrbium. *Poteſtatem omnem arbitrariam, ait Bzouius* [c], *permiſit Pontifici inter ipſum, & prædictas ciuitates fœderatas, omnes diſcordias vertentes componendi.*

c ad hunc ann. num. 3.

4. Gregorius iniuriarum oblitus, & pacis auidus, nam minus credulum, non audeam affirmare; (multo autem minus pecunia accepta motum, quamuis ſint, qui affirment, & potuit pro ſubſidio Chriſtianorum in Oriente prælitantium acceptare) oblitus inquam præteritarum fraudium, atque quietis, & pacis Italiæ cupidus, primum quidem, ait idem quod ſupra Germaniæ Chronicon [d]. *Dat in Germaniam litteras Apoſtolicas, quibus mandat, ſub excommunicationis lata ſententia ne quis filio aduerſus patrem pareat.* Deinde ad reuocandas Italiæ vrbes, legatos deligit, quorum tum curæ, tum induſtriæ, prudentiæque tuto tantum negotium committi poſſet. Præerat Monaſterio Sancti Anaſtaſij, Iacobus de Pacicoria, ſeu de Placentia (de Pecoraria alij dicendum putant) natione Italus, patria Papienſis, genere nobilis, & cunctis tum naturæ, tum fortunæ dotibus potens, ob quas, & iuuenis Archidiaconatu Rauennæ donatus fuit; ſed qui dudum ſpretis mundi illecebris, Monachum indutus eſt in Clara-Valle. Inde à Monachis Monaſterij Sancti Anaſtaſij, in Abbatem electus, cum ex diuturna familiaritate, atque ex multis negotiis prudenter geſtis, innotuiſſet Gregorio, qui eius ſæpè induſtriam expertus eſſet; aptus præ cæteris aliis viſus eſt, cui tanti molis negotium imponeretur. Vna purpura viro deerat, quæ conueniret munere, & maiorem conciliaret gerendis authoritatem. Ea hominum plerumque conditio eſt, vt extrinſecis his additamentis plerumque moueantur; intrinſeca aut non curant, aut non agnoſcunt. Ergo Gregorius Cardinalem primum creat; neque ex Diaconis, Presbyteriſve, ſed ex Epiſcopis; deinde Legatum ad eaſdem Vrbes mittit, adiuncto illi Ottone, dicto Blancho, tituli Sancti Nicolai in Carcere Tulliano, Diacono Cardinali, per quos (verùm præcipuè per Iacobum, quem ideo gradu prætulit) concordiæ, & pacis cauſa promoueretur.

d lib. 2.

De eius creatione, ita Chaconius [e]. *Anno M. CC. XXXI. Pontificatus ſui V. menſe Septembri, Reati, Gregorius IX. Papa tertio creauit Cardinales, inter quos hi fuere. Frater Iacobus de Pecoraria Papienſis, Epiſcopus Cardinalis Præneſtinus.* Itaque quæ ante annum vacauiſſet, Præneſtina ſedes, cui duplex Guido, ex Ciſtercio vterque; vnus poſt alium, immediatè ſuffectus erat, tertia electione in Ciſtercio continuata, Iacobo de Plancla, ſiue de Pecoraria collata eſt, atque ipſe primus in illa creatione donatus à Gregorio, purpura Sacra. Pergit Chaconius. *Hic nobilis genere Ortus, Maiorum decora inſigni virtute, & pietate auxit. Monaſticam vitam in Ordine Ciſtercienſi profeſſus, ob doctrinam, & vitæ integritatem, Abbas Monaſterij SS. Vincentij & Anaſtaſij, ad Aquas-Saluias extra Vrbem, primum, deinde Cardinalis eligitur.* Hactenus ille de viri patria, genere, Monachatu, Abbatia, atque ad purpuram Sacram promotione. 5.

e in Greg. IX.

Cæterùm quædam, quæ aut variat, aut omittit, quia hic nobis primum memoria incidit Illuſtriſſimi viri, & quo Eccleſia in multis & arduis vſa, memorat inter primos illius æui, quandiu non alibi, commodius, certiuſve, præcedentibus breuiter ſubiungam. Primum eſt, cognomentum de Pecoraria fortè corruptum, & melius de Placentia, aut Pacientia legendum eſſe. Secundum, quod ſuperius adnotaui, in ſæculo Archidiaconum Rauennæ antequam ad Ciſtercium conuerteretur: & tertium tandem, quamuis genere Italum, non induiſſe Cucullam Romæ, neque in Italia, ſed in Burgundia, & 6.

domo Claræ-Vallis. Conſtant hæc omnia ex Libro Sepulchrorum eiuſdem domus, in qua & ipſe ſepultus tali inſcriptione inciſa ferali lapidi.

HIC IACET DOMINVS IACOBVS DE PLACENTIA, ARCHIDIACONVS RAVENNÆ, POSTEA MONACHVS CLARÆ VALLIS, DEINDE TRIVM-FONTIVM ABBAS, DEMVM PRÆNESTINVS EPISCOPVS CARDINALIS.

Ita inſcriptio Viri ſepulchralis, cui præ aliis fidendum. Niſi quod tamen, quod ad præfecturam attinet, palam eſt, vtrumque teſtimonium conſtare poſſe. Quippe SS. Vincentij, & Anaſtaſij Monaſterium in vrbe, Trium-Fontium etiam dici, vulgo ad *Tres-Fontanas*, & quam ob cauſam, ni fallor, latè memorauimus. Ergo Iacobus ex nobili, & Docto, Archidiaconus Rauennæ, ex Archidiacono, Monachus Claræ-Vallis; ex Monacho Sancti Anaſtaſij ad Tres Fontes in Vrbe Abbas; demum hoc anno ex Abbate Cardinalis Epiſcopus Præneſtinus creatus eſt, vt ea dignitate cohoneſtatus, Legatia fungeretur, atque Italiæ Vrbes Friderico, & Imperio reconciliaret.

7. Cæterum huic eidem creationi, Legatum ſubiunctum (vt inde facile liceat coniectari eo fine creatum, vt legaretur) iidem qui ſupra Authores teſtificantur. Nam Carolus Sigonius hæc ex antiquis [f]. *Pontifex, quod iam Friderico reconciliatus, pacem in primis, omnemque expectaret, Legatos duos in Lombardiam decreuit, Iacobum, Epiſcopum Præneſtinum, atque Ottonem, Sancti Nicolai in Carcere Tulliano Diaconum; datis mandatis, vt Lombardos quacunque ratione poſſent, ad concordiam cum Friderico redigerent.* Hæc ad hos ipſos Legatos excipiendos, & diſponendos rebellium ciuium animos, quo ab eiſdem ad pacem, & obedientiam, minori poſſent negotio perſuaderi.

f lib. 17.

8. *Fridericus (Sigonius idem [g]) poſt recuperatam Pontificiam gratiam, nihil aliud ſibi ſupereſſe arbitratus, quam vt Lombardos ſibi adiungeret; ex Gregorij authoritate Rauennam iterum conuentum ciuitatibus ad rem componendam indixit, atque eo Henricum etiam filium, & Principes ſuos ex Germania euocauit, atque ad priorem armorum eximendam ſuſpicionem inermis, atque aulico tantum comitatu ſtipatus acceſſit, variis ſecum ad ludum, & delectationem populorum generibus belluarum adductis, nunquam ante, aut certè rarò ad modum in Italia viſis; Elephanto, Leonibus, Leopardis, Camelis, & auibus rapacibus, quæ per multos dies mirificum omnibus ſpectaculum præbuerunt.* Ita Sigonius.

g vbi ſupra

9. Bzouius legatos conuocaſſe Rectores Vrbium, at non Rauennæ, ſed Bononiæ, memoriæ prodit. *Miſit, ait [h], hoc anno ſcilicet, Gregorius Cardinales in Lombardiam legatos, Iacobum de Pecoraria, Epiſcopum Præneſtinum, & Ottonem Blancum, Tituli Sancti Nicolai in Carcere Tulliano Diaconum: qui Bononiæ comitio indicto, nihil non egerunt, & pacem inter Imperatorem, & Mediolanenſes, atque reliquos confœderatos reſtituerent.* Cæterum nec Rauennæ, nec Bononiæ ſequuta pax, variis hinc inde ſtudiis: eò minus Friderici verbis fidentibus confœderatis, quò annuebat cunctis, & nihil, quod petebant, recuſabat; Patauij ſtabilienda reſeruabatur. Sed quem res tandem exitum habuerit, & qualiter Imperatoris fraudes detectæ, in filium primum impie, mox in Vrbes, demum in Eccleſiam etiam deſæuierint? qua nihil ſine Ciſtercio factum eſt, quod multa ab eo paſſum, ſingula ſuis locis dicenda erunt.

h hoc ann. num. 3.

---

1. Sanctorum ad hunc annum glorioſi obitus. 2. Vocata à Chriſto Eliſabetha Vngarica, 3. & lecto decumbens, 4. ante mortem, vt olor, dulce canit; 5. de cæleſtibus diſputat: 6. Dæmonem fugat, Sancteque obdormit. 7. Concurſus ad Feretrum, ſepulturamque: 8. & miracula ibidem à Deo facta. 9. Dictum de aliis, & de eius canonizatione remiſſiue.

CAPVT TERTIVM.

1. ILLVSTRARVNT hunc annum glorioſi obitus intra, & extra Ciſtercium: Quippe extra ex recenti Minorum ordine, Sanctus Antonius, cognomento Patauinus, ex loco tranſitus; ſiue Vlyſſiponenſis, ex natali; atque ex vtroque, non ſolum Franciſcanæ familiæ, cui adhæſit, ſed Luſitaniæ, & Italiæ egregium lumen: intra, Fulco, Archiepiſcopus Toloſæ, ſplendor Galliæ; atque Ida Niuellenſis in Rameya, Brabantiæ, & Belgij gloria; demum ſub habitu griſeo in Ciſtercienſi domo Deo Sacrata, Eliſabeth Vngarica, Ludouici Lantgrauij Turingiæ, vidua; quæ duæ vltimæ in tenera ætate, vt viuentes, de mundo, carneque hoſte communi; ita cum primum viuere deſierunt, inſignes triumphos de morte reportarunt; claræ miraculis, claræ apparitionibus; & altera communi acclamatione, veneratione que, & ſi minus à publica; altera ritu publico, & ſolum Sanctis adſcripta, atque propoſita inuocanda, & imitanda. Igitur de Antonio Patauino, propriæ hiſtoriæ, neque illæ ſine noſtris, cum canoni Sanctorũ adſcriptus ſit interuentu Iacobi Cardinalis, quod ſequenti anno in tempore dicemus: Fulco, quia Vrbanus, ſponte fœminis cedit, neqnaquam omittendus, ſed retardus; & Viragini Regiæ Eliſabethæ plures tituli ſuppetunt, per quos cæteris veniet præferenda.

2. Clarebat multis, tum miraculis, tum meritis, & quaſi ad anteriora ſe extendens anteibat Coronam per opera virtutum glorioſa; quin etiam, & celerius arripiendam: *tandem cum poſt deductam vitam religioſiſſime (ait Iacobus Montanus [a]) tempus adueniſſet, quo Sanctiſſima Dei famula ex hac luce migraret, Chriſtus Ieſus illi iucundiſſime apparuit, dicens: veni electa mea, & cæleſti thalamo, quem tibi ab æterno, deſtinaui, potire. Hoc viſu mirificè læta, magiſtrum graui tunc temporis infirmitate laborantem inuiſit; interrogantique, quonam modo vitam deducere proponeret, ſi mors ſibi contingeret? confeſtim quid diuinitus didiciſſet, reuelet. Quarto poſt die, aduerſa valetudine correpta cæpit, paulatimque inualeſcente virium defectione, lecto decubuit, animo tamen ſem-*

a apud Sur. cap. 28.

per

per cæleſtibus bonis intento, atque in amore Chriſti ardente. Hoc initium morbi fœminæ Sanctæ: io morbo manus ſemper adminiſtranda, & continua Domini fuit.

3. *Aſſidebat aliquando iacenti ancilla vna, cum eſſe præter infirmantium morem, audit illam, dulciſſimo cantu perſonare, atque ad numeros muſicos veluti cygneam vocem artifici modulatione inflectere: tum poſt aliquantulum mora, auerſam dicere: vbi es, dilecta filia? & Ancilla, en, inquit, ego adſum, ſubiunxitque: ô quàm dulci concentu aures meas demulſiſti, Domina pientiſſima. Mox Eliſabeth: tunc, ait, cantum meum audiſti? ſtatim Ancilla: etiam, inquit, audiui; & quidem latiſſima. Cui Dei famula: Anicula, ait, cœlitus demiſſa, inter me, & parietem deſederat, tanta mihi ſuauitate per varia cantiuncularum diſcrimina diuinum præcinens melos, vt quamuis infirmo corpuſculo, non potuerim me continere, quin & ipſa concinerem pro viribus.* His veluti cœleſtis gloriæ præludiis, fœmina Sancta à chariſſimo ſibi ſponſo præueniebatur. Pergit Montanus.

4. *Ante diem tertium obitus, vendicatura ſibimet ſecretum; iubet omnes cubiculo excedere, qui ad ipſam viſendi gratia conuenerant; arcetque ſeribus, quoſcunque admitti petentes. Interrogata cur id faceret? volo, inquit, tumultus externi vacua, meminiſſe Iudicis mei, terribiliſque cenſura, quam perbreui habeo ſubire. Pridie, quam decederet, magiſtro, qui paulo ante conualuerat, culpas integerrimè confeſſa, Chriſtum in pauperibus teſtamento reliquit heredem, vilem dumtaxat tunicam excipiens, in qua ſepeliri poſtulauit: vt iam tunc nihil minus, quã de funeris cura & exequiarum pompa cogitaſſe credatur. Paucis poſt horis Euchariſtiæ Sacramento refecta, oleoque Sancto peruncta, reliquum diei, ac noctis medium tanto feruore ſpiritus exegit, vt in dubiis argumentis proderet, Chriſtum hoſpitem, & pro deſiderio excepiſſe, & pro amore exceptum tenere. Colloquebatur cum aſſidentibus de ſanctiſſimis rebus, quas vel in concionibus audierat, vel inſtinctu diuino didicerat: ad poſtremum ſubtexens, vt Chriſtus Mariam, & Martham ſuper obitu Fratris mœrentes, inuiſerit, vt fuerit benigne conſolatus, vt iis animum firma pollicitatione fecerit, vt pariter ad ſepulchrum ierit, & denique lachrymas intima, veriſſimaque compaſſionis iudices profuderit.*

5. *Hoc loco veluti profundam rei pulcherrima diſputationem ingreſſa, cum ſtupore, & admiratione præſentium, de iis Chriſti lachrymis, tam viua tam aculeata, tam flammea tamque ad imum ſpiritum penetrantia verba fecit, vt omnibus pœnitiſſime compunctis lachrymas excuſſerit, vtpote dolentes, auelli ſe ab ea, quam intimo diligebant affectu. Ad quos Eliſabeth conuerſa: Nolite, ait, ô Chriſtigenæ ſuper me flere: magis autem ſuper voſmet fletum madeſcite. Nec aliud loquuta, melos ſuauiſſimum, ſine labiorum motu aliquo, proferre auditur, ſciſcitantibuſque, qui aderant, quod ea cantinela ſibi vellet, reſpondit, præcinentibus mihi, qua potui facultate concinendi Vicarij munus adiunxi, quos mirum ſi non audiſtis. Quibus verbis creditum fuit, Angelos, qui paulo mox egreſſuram carnis ergaſtulo animam operiebantur, cœliſtes profonuiſſe harmonia, eaque infirmam, vt concineret, excitaſſe.*

6. Hæc & alia ſimilia glorioſa fatis, conſolationes meritis, & merita cumulabant conſolationibus. At vbi venit plenitudo temporis eius

b cap. 29. *appetente iam noctis medio* (pergit [b]) *circumſedentes intuita: Quid, inquit factura eſſemus, ſi ipſemet nobis humani generis inimicus repræſentaret? Nec mora: fidentiſſima voce, veluti abigende, conſpectum horribili ſimulacro diabolum, exclamat: fuge miſer, fuge infelix. Imminente morte: hæc eſt, ait, hora Virginei, & immaculati partus, admonens nos commentari debere aliquid de Ieſu puello candidiſſimo; quemadmodum hyeme, noctu, atque alienis in ædibus ſit natus, pannis inuolutus, collocatus in præſepio, à paſtoribus inuentus, ſtella proditus, denique à Chaldæis adoratus. Hæc enim ſunt noſtra ſalutis veneranda myſteria, locupletiſſima beneficia, ornamenta pulcherrima, in his tota ſpei noſtra ratio viget, fides proficit, charitas ardet. De his (rogo) diſputemus, ac dulciter conferamus. Inter hæc verba, veluti quieto placida obdormiret, Sanctiſſima Dei famula, capite paululum labente, deceſſit.* Hæc de fœlici dormitione fœminæ Sanctæ, de anno & die, hæc in eodem capite *deceſſit anno religionis noſtra, milleſimo, ducenteſimo, trigeſimo primo, tertio decimo Kalendas Decembris.* Id eſt die Nouembris decima nona.

Permanſit inſepultum corpus per quatuor dies, in quibus vndique ad illud concurrebatur. 7.
Videre tunc erat, ait idem Montanus [c], *vt certatim aduolantes, pro ſe quiſque reliquiarum aliquid, vel de capillamento nudi verticis, vel de vnguium præſegminibus, vel de mammillarũ papillis, vel de auricularum ſummitatibus, vel de laciniis abiecta, viliſque tunica decerpere, & (quod audacius erat) præſecare feſtinarent: adeptaſque portiunculas maximi putarent, ſæpiuſque deoſculatas reuerenter aſſeruarent. Præterea gratiſſimus odor nares omnium imbuerat, nihil omnino, vel minimi fœtoris, ſub tanti ſpatio temporis à quoquam percipiebatur: veluti ſi pro hominis cadauere (cuius eſt proprium, mephitim exhalare) omnium Theſaurus aromatum, ac ſuauiſſime ſpirantia adeſſent myrotheca. Quarto demum die, peracta ſolenniſſimo ritu celebratione rei diuina, præſentibus Cœnobitarum præſtantiſſimis partibus, clerique, ac populi ingenti caterua, in Sacello Xenodochij vicino, precioſum corpuſculum, per quam honorifice ſepultum eſt.* Ita Iacobus. atque hactenus de morte, & ſepultura.

c eodem capite.

Pergit de miraculis, quæ crebeſcere ſtatim incœpere, ſed à Ciſtercio, nempe à Monacho Ciſtercienſi, ab annis quadraginta, cordis, & mentis morbo laborante, ſed ſanitati reddito, ſola virtute contactus corporis ſacri, ſic enim ſubdit capite ſequenti [d]. *Cœpit autem mox theſaurus ille quàm plurimis coruſcare miraculis, & rebus ipſis declarare, quam mirabilis ſit Deus in Sanctis ſuis: adeò vt ſexdecim mortuos ad vitam excitaſſe, leproſis mundiciem, ſurdis auditum, mutis loquendi facultatem, claudis greſſum, cæcis viſum, miſeris, & calamitoſis ſolatium contuliſſe, famatiſſime prædicetur. Quæ omnia Siffridus, Moguntinus Antiſtes, probatiſſimis documentis confirmata, Pontifici Maximo Gregorio IX. tranſmiſit.* Et paulo inferius. *Cæterum conſtat, Monachum quemdam Ciſtercienſem, contactu Diua Eliſabeth ſepulchro, priuſquam oſſa eximerentur, abacto turbidiſſimi cordis morbo, quo per quadraginta annos miſere diſcruciatus fuerat, pleno munere conualuiſſe; & quidem ſuo ipſius teſtimonio, quod etiam iureiurando confirmauit.* Hoc initium ſignorum Eliſabethæ poſt mortem patratorum, vt inde oſtenſio gloriæ exordium ſumeret, vnde gratia cœpiſſet transferri.

d cap. 30.

Inde ad alia tranſitum illuſtriora, quanto anima præſtat mortali corpore, & difficilius mentis, quàm

quàm carnis morbi ſanari ſolent. Vitiis ſenſualitatis irretitus, & in lubrico miſeriarum carnis immerſus, Eliſabethæ interuentu, non a peccatis ſolum, ſed quod mireris, etiam à tentationibus liberatus eſt, retulitque in confeſſione venerabili Magiſtro Conrado de Marpg, aſſerens quod ab illa hora, ardor in eo libidinis, extinctus, nullam trementem tentationem, nullos motus præcipites, ſiue nimium vrgentes excitauerit. Aliis præterea inflatis per ſuperbiam, per iracundiam tumidis, marcidis per inuidiam, ſiue per auaritiam defectis viribus, opportunè ſubuenit; & quibuſcunque per ſpirituales morbos debilibus, quantumuis deſperatis, inuocata deuotione integram ſanitatem impetrabat. Neque omittebat ſanare corporum morbos, & cæcis, claudis, mutis, ſurdiſque, viſum, greſſum loquelam, & auditum gloriosè reſtituens, ſed vicem mentium ſanare, difficilius; & quo vtilius gloriosus iudicabatur. His, & aliis ſignis clareſcentem Gregorius IX. intra annum plus, minuſve, ſubiecit indagini, litteris datis ad Moguntinum Archiepiſcopum, Siffridum, credo vt Metropolitam, ad Abbatem Eberbaci, Ordinis Ciſtercienſis, & ad Conradum Marpurgium; illum, velut ſub cuius regula, & habitu; hunc, vt cui obedientiam promiſiſſet. Deinde, cum primum certa eſſe cognouit, triennio nondum elapſo Sanctis adſcripſit, & litteras de ipſius canonizatione per orbem dedit: quæ omnia, & alia eodem concernentia, ſingula ſuis locis reddenda erunt.

---

1. Ida poſt ſeptem infirmitatis menſes, abundantiori ſuperfuſa gratia, 2. augeri ſibi morbum petit, & impetrat; 3. raptam in ſpiritu 4. mortem præſtolatur. 5. Sanctè obdormit. 6. Ratio temporis; & inſcriptia ſepultura. 7. Miracula 8. poſt mortem 9. multa, 10. & varia, 11. Scriptores vitæ, & duplex Rhameyenſis Ida diſtincta. 12. Minellenſi ibidem cultus exhibitus. 13. Emendatus Brito, atque iterum reſumpta ratio temporis.

CAPVT QVARTVM.

1. FINE anni, prophetiæ ſpiritu clara, nec non miraculorum dono illuſtris Beata Ida, poſt longam ægritudinem. Quippe menſium quatuordecim, defæcata ad purum, mortalitatem exuit, atque ex Rhameya ad Cœlos euolauit. Iacuerat in lecto per ſeptem menſes, nempe ab Octobri præcedentis anni quod nos ibidem diximus, cum adueniente ſacra ſolennitate feſti Pentecoſtes reſoluta in ſuſpiria, lachrymaſque, quibus ſe tamdiu ab ſponſo ſeparatam ineptam ad obſequia, & neque frui permiſſam, nec promereri, ſed velut truncum inhabile relinqui, conquerebatur: ſenſit repente affluentiam diuinæ gratiæ, ſenſit donorum copiam; ſenſit & ipſum donorum, gratiæque largitorem ſpecialius ſibi aſſiſtere, atque hoc illi properantis ſponſi pignus, hæc velut artha in proximo adeundi thalami fecit.
a cap.33. *Euoluti, (ait author vitæ ipſius [a]) quaſi ſeptem menſibus, aduenit dies celebris, quo ſpiritus Paraclytus effulſit in Diſcipulos, in quo ſicut in cæteris ſolemnitatibus præcipuis, abundantiore cœlitus ſaginata eſt pinguedine deuotionis. Ab illo itaque die vſque ad diem tranſitus ſui Sanctiſſimam Trinitatem, quaſi per ſpeculum intuebatur, & miro modo ſemper ſe in Beata Trinitate, & B. Trinitatem in ſe ineffabiliter contemplabatur.*

2. In his deliciis, quinque alios exegit menſes, nempe, vſque ad Octobrem præſentis anni, quo roborata ex continua Dei præſentia, & quo propius noſcebat, ardentius flagrans; vrgentius ſe torqueri à morbo petiit, quo vel citius à corpore ſoluta perueniret ad thalamum; vel detenta, suppleret per paſſiones, quod minus per actiones, diutino præpedita morbo exequi poſſet, nam pergit Author. *Cum ſpatio totius anni ægrotaſſet, oratione familiari, quemadmodum ſolita erat, petiit à Domino, vt ſi diutius vellet eam languere, languor ei in poſterum agrauaretur. Statim orationis ſuæ conſequuta effectum, ſatis valida febre correpta eſt. Dixit cuidam amicæ ſuæ ſpirituali, quod deinceps languor eius aggrauaretur vſque ad mortem. Quod ita accidiſſe, res declarauit euentus. Dixit præterea quod quanto magis corpus eius infirmitatis pondere premebatur, tanto liberius ſpiritus ſurſum eleuabatur, & tranſibat in Deum.* Hæc ad hunc annum, præcedentia glorioſum obitum.

Verum de obitu, audi quæ ſequuntur. *In vigilia aduentus Domini ad veſperam, cum ſoror eius carnalis, mulier honeſtæ vitæ, Herſendis nomine, aſſideret languenti, & de bonis Domini ad inuicem ſermocinarentur, & prudens Virgo mente iucunda, & ore placido in hæc verba prorupit, dixitque: Ecce ô ſoror, ecce Beata Trinitas tonat, & deſcendit in terram.* Pergit Author latius explicare, quid ſit tonare Sanctam Trinitatem: & ſtatim ad narrationem ſubdit. *Creſcente itaque deinceps infirmitate quanto minus alimentorum exterius ſumebat, & attenuato corpore debilis efficiebatur, tanto velocius adeſſe arbitrabatur ſui tranſitus diem. Quinta die ante migrationem eius, cum ſentiret in proximo diſſolutionem ſui corporis imminere, oleo infirmorum ſe petiit inungi, & ſtatim ſenſit vim Sacramentalis Vnctionis operari in ea; ſpirituſque eius magna pace quieſcere cœpit. Tunc rogabat Abbatiſſam, vt vniuerſos a Domo, in qua ægrotabat, eiiceret, propter hoc maximè, quod ſpiritus eius diuertebatur. Quod ſtatim ad nutum eius factum eſt.*

Cum autem Sole occidente clauderetur dies, prima Vigilia noctis à ſenſibus corporis alienata, rapta eſt ſurſum in cœlum, ante conſpectum diuinæ Maieſtatis: & ſic ea diutius quieſcente in pace Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, facies mirè lucida his qui aderant, apparuit. Monialis autem quædam, quæ aſſidebat ei, videns tantam, & tam mirabilem gratiam Domini in ea, mirabilis & ipſa facta in perceptione abundantis gratiæ, quæ cœlitus eadem hora irrorauit animam eius, & tanquam præſentem videret Dominum ſaluatorem, magnifice iucundata cœpit deuotiſſime oſculari manus, & pedes eius. Tranſacta verò maiori parte eius noctis, Chriſti ſponſa de cœlo regrediens, & aperiens oculos, vidit Abbatiſſam, & prædictam Monialem, dixitque; ſe pluſimum lætari, quod præter eas nullam cæterarum

rum adeſſe cernebat. Cumque interrogaretur ab illis aliquo ſigno vbi tam diuturno nobis tempore moram, feciſſet; ſubmiſſa voce reſpondit, ſe à Domino in cœlum raptam fuiſſe. Et quemadmodum ei videbatur, ſe illic vidiſſe in anima, & corpore glorificatam, & quodam modo corpus ſuum eſſe alteratum. Dixit præterea, quia locum gloriæ, quem Dominus ei ab origine mundi in præmium præparauerat, eidem in Cœlo oſtendiſſet. Cumque iterum ſigno interrogaretur, vtrum ſciret horam migrationis ſuæ an non? Se neſcire aſſeruit. Rurſum cum illi ſignificaretur, ſe indubitanter credere, Deum id ei facile reuelare, ſi ipſum oratione inſtantiſſima interpellaret: reſpondit Ida, non ſe diffidere de omni re, quæ in Dei poteſtate eſt conſtituta. Et adiiciens dixit: aliquandiu tantum in omnipotentia Domini ſe habuiſſe fiduciam, vt ſi ſponte, vel ab aliquo in aquam profundiſſimum mitteretur, vel ſi contingeret, vehementem de nubibus imbrem ruere, in medio imbris, imbrem ſe minime ſentire crederet, & in aquis vehementibus ſine vitæ ſuæ periculo verſari. Sequenti die, quæ feria ſecunda erat, in eadem tranquillitate permanſit, & vniuerſi, qui ad intuendum eam ingrediebantur, fixis in eam oculis, de luminoſa vultus eius pulchritudine plurimum mirabantur. Hæc in capitulo illo trigeſimo tertio, & tandem in ſequenti [b].

b cap. 34. 5. *Sic autem ea quieſcente, & cum gaudio præſtolante deſideratum ſui tranſitus diem, aduenit dies ille feſtiuus, dies lætitiæ cordis eius; fuit ſiquidem proxima feria quinta, tertio videlicet die ante Beatæ Virginis Luciæ feſtiuitatem. Et cum circa horam nonam infirmitas eius grauaretur, Sanctum eius corpus coarctando, mortem illi iam-iamque in ianuis eſſe permonſtrante; inter alia verbum hoc memoria dignum protulit. O vere Beata mors, quæ liberare potens es ab omnibus malis! & ſubridens, obſecro, inquit, vt adferatur mihi Sacro-Sanctum Corpus Domini Saluatoris, quod quamuis præ anguſtia, & dolore infirmitatis, & defectu corporis mei nunc recipere nequeam, ex eius tamen dulci viſione leuamen, & conſolationem in anima mea concipiam. Tunc Abbas quidam, qui præſens aderat, induens ſe alba, ſtolaque cum manipulo aſſumpta, attulit reuerendum Domini Corpus, & eidem cum omni reuerentia præſentauit, Illa autem antequam mortis debitum ſolueret, infirmitatis, & mortis violentia viſum exteriorem ei adimente, Sanctum Domini Corpus intueri nequiuit. Quod videns Abbas ſtatim reuerſus eſt ad Eccleſiam, & pyxidi intra ciborium ſalutarem hoſtiam ſine mora reſtituit. Eadem hora antequam ſacerdotalibus exueretur; Sancta illa anima carne ſoluta eſt, & ſtatim pulſata ſecundum Ordinis conſuetudinem tabula defunctoria, ſororumque conuentu velociter occurrente, commendatæ animæ eius, quæ ſe ab annis pueritiæ Deo totam commendauerat, expleta eſt. Cumque Sanctum eius corpus in Eccleſiam fuiſſet delatum, ſuperueniente nocte circa funus, ex more à ſororibus pſalmos decantantibus vigilatum eſt. Sequenti die pro anima ipſius abſolutione, Miſſa ſolemniter celebrata, venerabile corpus eius ſepulturæ traditum eſt.* Hactenus Acta Beatæ Virginis.

De anno, tum ætatis, tum Monachatus, & currente ab aduentu Chriſti Domini, hæc in eodem capite, ex quibus alij omnes Authores deſumpſere. *Obiit anno incarnati Verbi M. CC. XXXI. expletis in Ordine Ciſtercienſi XIII. annis, & nouem menſibus, ætatis ſuæ XXXII. menſe nono, III. Idus Decembris.* Hæc de anno, & die glorioſi tranſitus. Sepulchro eius Epithaphium inciſum lego, quod mendoſe vulgatum apud Henriquez [c], correctius, ex Orthographo ipſo damus. 6.

c in 3. Virginibus.

Ida nouum clauſtri ſpeculum, quæ noua fidelis
Floruit, eximio perfuſa decore Rachelis.
Dulcis amica Dei, virtutum lampade clara
Se feruenter ei libauit amoris in Ara.
Profuit omnibus eius amor cum mente ſerena,
Triſtibus, & luctis infundens vbera plena.
Eius amor flagrans ad Chriſtum glorificatum,
Sæpius hanc vexit, vt amata videret amatum.
De ſuper accepit etiam mirabile munus,
Cui ſe conceſſit ſpectandum Trinus, & Vnus.
Eius amor prudens, qui vitans cuncta nociua,
Ad bona ſe vigilem dedit alto numine Diua.
Eius amor fortis, quo rumpens retia mortis,
Rebus in aduerſis patiens fuit abſque querela,
Nec mirum, placuit Chriſti ſibi namque ſequela.
Carnis defectus, fletus, vomituſque cruoris
Deſignant quoque quantum fuit, quàm plena doloris.
Eius miranda compuſſio, quæ tribulatis.
Iugiter occurrens, impleuit opus pietatis.
Iam nunc flere libet, quia mors nos impia cadit,
Dum procul à nobis ſolatrix noſtra recedit.
Aret ſolſequium, marcet roſa, lux tenebratur
Fulcifera gladio Ida dum vita putatur.
De tenebris raptam, Regnis Cœleſtibus aptam,
Qui lucem donat, Deus hanc ſine fine coronat.
Iam canit inde la Sol, & verum nunc habet eſſe,
Cuius multiplici cumulantur ſemina meſſe.
Ida VALE, noſtrique memor per ſæcula VIVE,
Qua non vlterius poteris lugere, morive.

Tranſitum Idæ miracula ſequuta ſunt, quæ gloriam eius apertius demonſtrarunt. *Ipſa ſepulturæ eius die, inquiunt eius Acta* [d], *puella quadam intolerabili quodam dolore dentium torquebatur, quæ ſpem habens firmam, ex dentibus Beatæ Idæ maxillæ ſuæ appoſuit, ſtatimque dolor omnis, quo cruciabatur, fugatus eſt.* Hoc ipſa die, qua corpus terræ mandatum: in ſequentibus plura alia contigere [e]. *Quædam Sancti-Monialis de Rameya auditus officio priuata eſt, promiſitque anellum Chriſti Idæ aureum cereum, ſi eius interceſſione amiſſum recuperare auditum mereretur. Quam petitionem, atque promiſſionem repetitus conſequutus eſt effectus; tunc plurimum exhilarata, iocoſa quarundam ſororum admonitione, peram, & baculum ab vno Presbyterorum* 7.

d cap. 34.

e cap. 35.

byterorum Monaſterij accepit, & ſecum deferret aurem ceream, perrexit ad ſepulchrum Virginis, dixitque: Domina mea Ida, ecce vobis offero, quod promiſi, gratias Deo agens omnipotenti, & vobis, quia tam repentinum mihi auxilium impendiſtis. Altera Sancti-Monialis eiuſdem Cœnobij, ex occaſione morbi, qui catharrus dicitur, capitis dolore fatigabatur. Cum autem tunc temporis eſſent dies Rogationum, & inſtaret feſtiuitas Aſcenſionis Domini, cœpit illa valde deſiderare, quod incommoditas morbi illius tolleretur ab ea, vt in illa ſolemnitate vocem haberet habilem ad cantandum; oranſque Beatam Idam, dixit ei: Domina Ida, ſi vos ab hac hora, vſque ad horam illam in craſtinum volueritis mihi à Domino impetrare ſoſpitatem, pergam ad ſepulchrum veſtrum, & vobis ad gratiarum actionem referendam, naſum cereum offeram. Hæc autem dubitans dicebat, diffidens de interceſſione Virginis, & ſua curatione; & ſic propoſiti ſui immemor facta eſt. Sequenti die, hora eadem, qua Venerabilis Ida prædixerat, ſanitatem deſideratam mentis eius conſequuta eſt.

8. *Alia Monialis, quæ febribus laborabat, venit ad ſepulchrum Virginis, nullam omnino ſpem habens de ſanitate recuperanda propter incredulitatem ſuam. Et appropians loco ſepulturæ: Domina, inquit, Ida, ſi vos poteſtis, ſuccurrite mihi precibus veſtris ad Dominum. Sanata tamen eſt non propter merita ſua ab infirmitate illa, ſed propter Domini largitatem, & vt manifeſtaretur ſanctitas ancillæ ſuæ. Conuerſus quidam Monaſterij Rhameyenſis, triennio, infirmitate graui laborabat, ita vt neque iacere, neque dormire propter continuam infirmitatis moleſtiam valeret. Sperans autem meritis, & precibus Idæ ſalutem corporis ſe adepturum, adiit hora Veſpertina ſepulchrum eius, & deuotione, qua potuit, orauit Chriſti ſponſam, vt optatum ſibi non negaret ſuffragium. Aſcendit autem oratio eius in aures Domini Dei exercituum, & regreſſus eſt ſanus, nec vnquam poſtea eandem infirmitatem ſenſit. Iuuenis quidam in eodem Monaſterio febre calida torquebatur, & magnam corporis patiebatur incommoditatem; quadam itaque die ad veſperam, cum præ dolore febris nondum comediſſet, cœpit cogitare, quod multi infirmi ad ſepulchrum Beatæ Idæ venientes ab infirmitatibus ſuis ſanabantur. Confeſtim igitur ſurgens de lecto ſuo diſcalceatis pedibus, venit ad ſepulchrum, & facta oratione in eodem loco obdormiuit. Erat autem modicum ante noctis crepuſculum; cumque illic aliquandiu quieuiſſet, tandem euigilans, & ſanatum ſe omnino reperiens, ad domum hoſpitum, vbi miniſter fuerat, deputatus, doloris expers, cum gaudio recurrit.*

9. *Mulier quædam habebat filiam trium, ſiue quatuor annorum febribus laborantem, cuius dolori mater compatiens ad multas accedit Eccleſias Sanctorum, mendicans ſuffragia, ac tandem ad ſepulchrum venit Venerabilis Idæ, tenenſque filiam in gremio ſuo, monebat eam, vt verbis quibuſcumque poſſet, Virginis auxilium flagitaret; infantula autem, verba ſua balbutiendo dimidians, cœpit dicere. Domina Ida adiuua me: eiuſmodi verbum frequenter repetens; tandem in gremio matris ſuæ ſuauiter obdormiuit. Et cum paulalum euigilaſſet, cœpit videre dicens: mater ego conualui, & bene mihi eſt. Mater autem eius gratias agens Deo, & Venerabili Idæ, ad propria remeauit. Frater quidam de Ordine Prædicatorum multis diebus dolore dentium afflictus, neque manducare, neque ſomnum, niſi per modicum capere poterat. Caſu autem accidit, conuerſum quemdam ad Leodienſem venire ciuitatem, qui vnam ex dentibus Venerabilis Idæ ſecum ferebat. Quod agnoſcens infirmus frater prædictum dentem intra os ſuum poſuit, & ſic à dolore dentium per Virginis meritum liberatus eſt. Quem cum ab ore ſuo abſtraxiſſet, magnam dulcedinem ſenſibiliter expertus eſt: ac deinceps dolorem illum non ſenſit.*

10. *Puer quidam fiſtulam habens in oculo, grauiter laborabat: Cumque pluribus medicis à Parentibus ſuis offerretur ad curandum nihil fecerunt. Tandem Conuerſus quidam ſuperueniens, vnum ex Beatæ Idæ dentibus penes ſe habens, eum prædicti pueri oculo applicauit, ac locum doloris eo tetigit; paulatimque grauis ille morbus cœpit annihilari. Sic factum eſt, vt quod per medicos corporum fieri non potuit, per ſummum medicum Chriſtum meritis ancillæ eius adimpleretur. Mulier quædam multo tempore graui laborans infirmitate, promiſit, ſe viſitaturam ſepulchrum Beatæ Idæ, & candelam illuc delaturam, ſi eius orationibus ſanitati reſtitueretur. Venit itaque ſicut promiſerat, & priſtina ſanitate recepta remeauit ad propria. Monachus quidam de Valle-Dei quadam die piſcem comedens, vnam ex ariſtis illius in cute glutiuit. Cumque ariſta intra gutturis eius arteria fixa remaneret, ita vt nec eam introrſus trahere, nec foras retrahere poſſet, dolorem interius in gutture ſuo ſentiens, ignorabat quid ageret. Non multo poſt contigit, eam cum Abbate ſuo venire ad Monaſterium de Aquiria: vbi intellexit ab vna ex ſororibus haberi velum quoddam candidum, quod Virginis Chriſti Idæ fuiſſe ferebatur, quod accipiens, & gutturi ſuo circumponens ſanatum ſe illico ſenſit.* Hactenus ſumpta ex Actis Virgiois Sanctæ, quæ vulgauit Henriquez; alias de eis extare libellum integrum, decem capitibus diſtinctum, Aubertus Miræus in Chronico Ciſtercienſi teſtatum habet.

11. Idem, vitam Idæ ſcripſiſſe coæuum Monachum Abbatis iuſſu ſui, teſtatur Miræus [f], eamque ſtare M. S. in Rubra-Valle, Tomo ſecundo Agiologi Brauantinorum. Quia etiam apud ſe in veteri Codice: eandemque nihil abbreuiatam vulgauit Henriquez in ſuis quinque Virginibus, vbi triplici Idæ Niuellenſi nimirum, Louanienſi, Leuuicenſique, Beatricem: & Aloydem ſuperaddit, ex qua nos pleraque mutuati hactenus ſumus. Niuellenſem Martyrologiis ſuis inſeruere ex Belgis Molanus, Rhayſæuſque, quas ille ad Vſuardum publicarit, hic ad Molanum. Aubertus Miræus in ſuis Faſtis Belgicis, Burgundiciſque: ex exteris Arnuldus VVionius, Hugo Menardus, Chryſoſtomus Henriquez, & plures alij. Niſi quod quidam uon qua obiit die, XI. Decembris, ſed XXIX. Decembris eam commemorant, in quo errant Molanus,

f In Chron. Ciſterci.

lanus, & VVionius; alij, adnotata vera die obitus, Niuellenſem, cum Leuvvicenſi confundunt (quæ idem Rhameyenſe Monaſterium poſterior tempore, ſed meritis æqualis illuſtrauit:) in qua Arnaldus Rhayſenus deceptus videtur: quippe qui Niuellenſem ſilentio tranſit, Leuvvicenſem memorat die XI. Decembris. Melius ergo Miræus, Henriquezque, quamuis Miræus Leuvvicenſem non commemorat.

12\. De cultu, & veneratione, Idæ exhibitis, Ioannes Molanus in natalitiis Sanctorum Belgij ita ſcribit g. *In die depoſitionis, etſi non ſit canonizata, ex conſenſu Generalis Abbatis Ciſtercienſis, ſacrum fit de omnibus Sanctis, cum collecta de Communi Virginum, & poſt ſacrum duas habet Antiphonas cum ſpeciali collecta. Eccleſia tunc ornatur, omnes Sancti-Moniales communicant, ex deuotione ab opere mechanico ceſſant, ſermonem Sacerdos de ea facit, & in menſa Vita eius ſeries per aliquot dies legitur. Reliquiæ poſitæ ſunt in ſacello Sancti Ioannis in capſula, ſub ipſius in habitu Sancti-Monialis effigie; caput vero inuolutum ſerico panno, in celebrioribus Feſtis ponitur in altari intra chorum Sancti-Monialium. Dens vero argento incluſus, multis contra dentium dolores efficax attulit remedium. Denique quoties Litaniam legunt, aut canunt, eam poſt Agnetem, vt domeſticam Patronam, inuocant.* Ita Molanus, & ex ipſo Henriquez in Menologio.

g Ad 19. Nouemb.

Porro ex his, quæ de Vita, & morte Beatæ Idæ Niuellenſis hactenus diximus, facile corrigendus venit Bernardus Brito h, qui epiſtolam Gaufridi Villarienſis, in qua de multis Ciſtercienſis familiæ Sanctis, hoc circa tempus florentibus, ſcribit, ad Idam Niuellenſem directam tradit. 13. Cum tamen id cum rebus ſtare nequeat; etenim in eadem commemoratur Beatus Bonifacius, ex Lauſanenſi Epiſcopo, Ciſtercij Capellanus, in Monaſterio Lauſere, atque Beatus Richardus Sacriſta, aliique, quos poſteriores conſtat Idæ obitu, cum alter circa annum M. CC. IX. alter non multo ante diem clauſerint, neuter ante obitum Idæ, id eſt ante hunc annum induerit Ciſtercium; ſed poſt, vterque; vt ſiquis continuauerit, palam faciet; quare crediderim ad Idam Leuvvicenſem ſcriptum eſſe, quam in eodem Rhameyenſi cœnobio, non multo poſt floruiſſe, authores produnt. Sed de his latius quicumque proſequatur, neque enim nobis, progredi vltra datur, aut anteire.

h lib 6. Chronic. Ciſt cap. 39.

1. Fulconis Toloſani Præſulis obitus. 2. Et vita deſcriptio. 3. Scripta, 4. atque memoria Sanctitatis. 5. Arnaldi Populetani Abbatis, in Epiſcopum Agatenſem promotio. 6 Monachi Angli aſtutia, ſeu proditio, 7. cuius Cumbir Cœnobium 8. pœnam luit. 9. Priuilegium Theobaldi, Campaniæ Comitis, pro domo Claræ-Vallis; 10. & pro Ciſtercio Gregorij Papæ Noni, in litteris quibuſdam notanda clauſula.

CAPVT QVINTVM.

1\. SEQVITVR ordine Fulco Toloſanus, qui omnium vltimus dicitur obiiſſe, nempe in die Natalis Christi Domini, & quo in catalogo Archipræſulum Toloſæ, hæc pauca, & dubia a. *Vigeſimus ſeptimus Toloſanus Archiepiſcopus fuit Fulco Maſſilienſis, religioſus, & Abbas Floregiæ (ſiue Flore-Fia) Ordinis Ciſtercienſis, à Comite Toloſano, Albigenſium Hereticorum Duce, & Principe, Epiſcopatu pulſus eſt. Obiit die natalis Domini, anno M. CC. XXXI. vel anno M. CC. XIII. vt ſcribit Cæſar de noſtre-Dame in Hiſtoria Prouinciæ.* Ego, ſi annus M. CC. XXII. cum anno M. CC. XXXI. veniret in controuerſiam, hærerem dubius, neque veri adhærere facile ſcirem. At cum M. CC. XIII. controuertatur, dubitare non poſſum; cum conſtat liquido, anno M. CC. XV. & anno M. CC. XVI. adhuc ſuperſtitem, interfuiſſe Concilio Lateranenſi, atque Sanctum Dominicum Guzmanium duxiſſe ſecum Romam, & reduxiſſe, atque decimis, aliiſque donaſſe; quin & ſequentibus vſque ad M. CC. XXIII. Quo funeri Ludouici Regis interfuit. Multa alia de illo memorantur, quæ ſupra dedimus. Quare ſi alter è duobus ſequendus eſt, & io altero obiit, hic neceſſario venit præferendus, maximè cum Authores alios videam hîc inclinare. Quippe Philippus Seguinus b hoc ipſo anno, Franciſcus Belforeſtius c, & eum ſequutus Arnoldus VVionius, in ſequentem ſcribant referendum. De Viri morte præter diem, & annum, parum, aut nihil inuenio apud Authores: ſepulturam in Grandi-Sylua; iidem qui ſupra Belforeſtius, & Arnoldus teſtificantur.

a Catalog. Archiepiſc. Toloſan.

b lib. 2. quæ eſt de ſcript. c lib 2. Annal. cap. 5.

2\. Fuit Fulco, vt creditur, patria Maſſilienſis, genere nobilis, doctrina inſignis, Poëta excellens; atque in flore ætatis ſæculo deditus. Quotus quiſque enim in lubrico Iuuentæ, inter tot dotes innoxius ambularet? ſed quem æternitatis contemplatio, & pœna, & premium nunquam terminanda ante oculos propoſita, à caducis conuerſum, ad manſura, & perpetua reuocarunt. Floreſſiæ primum Monachus, mox Abbas; inde, vt quidam ſcribunt, Maſſiliæ Præſul, qui tamen hoc M. CC. XXXI. ante annos XXVI. ad Toloſanam Eccleſiam promotus fuerat. Hanc Principum tyrannide, & malitia, atque hæreſum, iam tunc late ſerpentium, illuuie obſitam, anteceſſorum ſuorum oſcitantia

tia penè extinctum, reuocauit ad vitam: & religione, induſtria, exemplis atque continua veritatis prædicatione; inter bellorum turbida, inter hoſtes, inter perpetuas peregrinationes, pro Eccleſia ſuſceptas, fideque, velut in media pace reparauit, imo & auxit Clerum, & Sacro-Sanctam Euchariſtiam extra vrbem hæreticam eduxit, excuſſo pedum puluere, longum exilium ab Eccleſia ſua ſuſtinuit. Semel, & iterum Gallias, Belgiumque, prædicans, crucem aduerſus Albigenſes, peragrauit; ſui temporis Sanctis familiaris, à quibus etiam in magna gloria viſus; Catholicis amabilis, hæreticis terribilis tyrannis reuerendus ſemper fuit. Inſtituendi Prædicatorum Ordinis Dominico Parenti, & Author; tum & præmotor apud Innocentium Summum Pontificem; demum Eccleſiam in qua primum Cœnobium conderet, & redditus, ex quibus ſuſtentaret, eidem contulit; in quibus Ordinis obtinuit confirmationem.

3. Hæc breuis ſumma geſtorum à Fulcone, inter quæ tamen, non immemor doctrinæ, nonnulla etiam opuſcula ſcripſit, ob quæ, & inter Doctores commemoratur. Vnde Philippus Seguinus in ſua Bibliotheca hæc habet verba [d]. *Fulco Toloſanus Archiepiſcopus, & quondam Monaſterium de Florigenis, alias de Thorenteo, in regione Prouinciæ, Monachus, ad quem Innocentius III. Romanus Pontifex, multas ſcripſit Epiſtolas. Vir quidem Sanctus, & Catholicæ veritatis propugnator acerrimus, qui Raymundum, Toloſanum Comitem, & multos alios, eiuſdem familiæ viros, impiè de Catholica religione ſentientes, fulmine Pontificio percuſſit; tractatum de querimoniis Beraldi; edidit quoque ad diuerſos; & Albigenſium hæreſi eliminanda, atque eius authoribus profligandis Epiſtolas plures. Claruit anno Domini M. CC. XV. ſub Innocentio III. Philippo Auguſto, & Ludouico VIII. Francorum Regibus. Obiit autem dum ſacra Natalitia Chriſti agerentur ſolemnia in bello ſacro contra Albigenſes M. CC. XXXI.* Hæc de quibus etiam Franciſcus à Cruce Cenomanenſis in Bibliotheca Gallica, quamuis, vt alia, ad nos vſque non peruenerunt.

d littera F.

4. De Sanctitate teſtimonia plura ſuppetunt. Cardinalis Iacobus de Vitriaco [e] fortem totius Eccleſiæ columnam vocat, atque laudes illius latè proſequitur [f] quin & de Beata Maria Æquiacenſi loquens [g], ait: *Super caput Fulconis celebrantis, viſam à Sancta fœmina columbam candidam, ipſi in os Euchariſtiam inferentem, & ingentem claritatem, eum intus penetrantem, eiuſque animam illuſtrantem.* Hæc ex Vitriaco, Epiſcopo Aconenſi, mox Cardinali, doctrina æque inſigni, ac pietate; & quem non fauor, nataleſve illuſtres; ſed merita euexerunt ad ſacram purpuram. Reliqui Authores cum veneratione Fulconem memorant, Petrus præcipue VValſarnienſis Monachus, Theodoricus de Apoldia, Guillelmus de Podio, author libri miraculorum venerabilis Sacramenti, atque alij eiuſdem ſæculi, ex

e in prolog. ad vitam B. Mariæ Æguai. apud Surium menſe Iunio.
f lib. 1. vitæ cap. 3.
g lib. 1. cap. 12.

quibus recentiores deſumpſere. Verum eſt prætermiſſum à Ioanno Abbate, & Miſſali antiquo, quod an caſu, obliuioneve? quæ in aliis contingit; an conſilio factum? non auſim dicere. Virum Menologio ſuo inſeruit Chriſoſtomus Henriquez, ipſa qua obiit die, nulla maiori luce, quàm nos dedimus.

Hoc ipſo anno, quo Fulco Toloſanus viuere deſiit, Arnoldus, huius nominis tertius, ex XIV. Abbate Populeti; in Epiſcopum Agatenſem promotus dicitur, ſi qua Tabulis fides, in quibus *Adde* pro *Agde* corrupte legitur. Crediderim, natione Gallum, hominem, pietatis, & doctrinæ fama celebrem, ab Hiſpanis vocatum ad Populetum; Monachis ad virtutes ſola intentis; non ad carnem, aut ſanguinem, neque ad terræ, ſeu linguæ communionem. Porrò potentem gratia apud Iacobum, ipſique, ac regno eius in multis vtilem, quod ſupra, neque ſemel memorauimus, reuocatum à Gallis; adeo pax mutua iungebat vicinos populos, fœlici illa ætate; vt neque Hiſpani Gallos genere, & ortu, nec rurſus Galli Hiſpanos longo conuictu, & aſſuetudine morum auerſarentur. Eius poſt promotionem geſta non extant: ſed nec Ioannes Chenu, quamuis initio Agatenſem Eccleſiam memoret, Narbonæ ſuffraganeam, ſeriem Epiſcoporum eius adducit, ex qua aliquid haurire, aut ſaltem nomen, & tempus computare concederetur. Dies obitus eius nona manet in eodem Cœnobio, nempe vigeſima ſecunda menſis Septembris; reliquos tenebroſa caligo tenet, vt plura alia. Arnoldum Populeti excepit Vitalis XV. Abbas eiuſdem loci. 5.

Eodem anno Cumhiræ Monaſterium, ſiue Cumbir, quod in diœceſi Meneuenſi Angliæ, genitum Blancatandæ, ſuperius diximus, inſignem cladem, proditione, an aſtutia cuiuſdam Monachi ſatis haud dubiè meritam, largitione euaſit; cum bonis prius ſpoliatus omnibus eſſet, ingenti abacta præda, pecuniaque, quæ ſatis pro vindicta cupidis fuit. Rem à Mathæo Paris, Albano Monacho, ex profeſſo narratam, non aliis, quam ipſius verbis promere libet. Sic autem habet, cum de bello inter Leolinum Regem, & Anglum tractat [h]. *Erat autem eo tempore Leolinus cum exercitu ſuo non longe à Caſtello montis Gomeriy, in quodam prato, quod Ripariam habebat vicinam, paludibus obſitam, vbi militibus Caſtri memorati doloſas inſidias praeparabat. Nam fratrem quemdam de Abbatia Ciſtercienſis Ordinis, quæ propriè erat* Cumhira *nuncupata dixerit Leolinus, vt dicitur, ad Caſtellum; quem cum viderunt milites Caſtelli, tranſeuntem per eos, exierunt, vt cum fratre loquerentur & ſcientes ab eo, ſi quid de Rege Leolino accidiſſet, reſpondit, quod viderat eum cum paruo comitatu in prato vicino, vbi expectabat maiorem numerum armatorum. Milites verò cum à fratre requirerent, ſi poſſent Ripariam, & pratum Equites cum ſecuritate tranſire, reſpondit frater: Pons, quà vltra Ripariam itinerantes ducere ſolebat, confractus eſt à Leolino, quia metuebat impetum veſtrum ſed tamen poteritis ſecure vbicumque volueritis Ripariam, & pratum in equis tranſire, &* 6.

h ad hunc ann.

VValenſes

VValenſes cum paucis equitibus, vel vincere, vel fugare.

7. *Quo audito: adhibens fidem falſis aſſertionibus, fratris, VValterus de Grado VVilla, cuſtos Caſtelli, & præcipiens commilitonibus, & ſeruientibus, vt conuolarent ad arma, aſcenſis equis, ad locum celeriter peruenerunt. Quos VValenſes cum impetu venire conſpicientes, ad ſyluam quamdam, quæ prope erat, doloſo illico inierunt fugam. At Caſtellani rapido equorum volatu, eos inſequentes in Riparia præfata, ac palude illius prati ſubmerſi ſunt vſque ad ventrem equorum, illi præcipue, qui primi veniebant; ſed alij, qui ſequebantur, ex ſociorum ſubmerſione præmoniti, de caſu commilitonum ſuorum non mediocriter condolebant* [i]. *Tunc VValenſes hoſtium ſubmerſionem cognoſcentes reuerſi ſunt cum impetu ſuper eos, & cum lanceis ſuis, milites, & equos in cœno voluntantes crudeliter peremerunt. Factus eſt autem ibi, hoc inde conflictus grauiſſimus, multis vtrobique peremptis, ſed tamen VVallenſes victoria potiuntur. Captus autem ibi Ægidius filius Richardi de Argentonio, miles ſtrenuus, cum quibuſdam aliis.*

i VVallenſes contra Anglos victoria.

8. *Cumque tandem caſus, qui militibus iam dictis acciderat, Regi fuerat denunciatus, cum feſtinatione ad Abbatiam, cuius frater præfatos milites prodiderat, hoſtiliter tranſiens, in vltionem tanti ſceleris quamdam grangiam illius Abbatiæ, bonis omnibus ſpoliatam omnino iuſſit igne cremari; ſed Abbas loci, vt ædificia ſumptuoſis valde laboribus conſtructa ſaluaret, trecentas Marchas Regi numerauit, & ſic eius quieuit indignatio.* Hactenus ex Mathæo Paris deſumpta, vt palam fiat vnius hominis culpa, multos ſæpe perire, etiam innoxios.

9. Hoc ipſo anno, Claræ-Vallis Abbas, Rodulphus, à Theobaldo, Campaniæ, & Briæ Comite, illuſtre priuilegium impetrauit, confirmatis, quæ mater donauiſſet, anteceſſoreſque, atque addita, & protectione, quæ neque vllatenus intermitti poſſet, nec alienari. Priuilegium Renatus Chopinus primum, mox ex ipſo Aubertus Miræus refert, menſe Aprilis expeditum, in hunc tenorem [k]. *Sciendum eſt etiam, quod ego concedo in perpetuum iam dictis fratribus Claræ-Vallis, quicquid ipſi de feodo anteceſſorum meorum, & de feodis meis, & quicquid ab hominibus meis, cuiuſcumque conditionis ſint, & quicquid in toto Comitatu Campaniæ, & Briæ, qualitercumque acquiſierint &c. & hæc omnia ſub mea, & ſucceſſorum cuſtodia, protectione, & defenſione ſuſcipio: ita quod nec ego, nec ſucceſſores mei poterimus dictam cuſtodiam, protectionem & defenſionem aliquo modo alicui concedere, vendere, nec alienare: ſed quicumque tenebit de cætero pro tempore Dominium, & Comitatum ciuitatis Trecenſis, volo firmiter, & ſtatuo, quod habeat, & teneat immediate ſine aliqua diminutione cuſtodiam, protectionem, & defenſionem omnium prædictorum. Itaque ad maiorem ſecuritatem D. D. Fratrum, me, & ſucceſſores meos ipſis fratribus obligo in perpetuum, vt non poſſimus aliquo modo aliquando alienare Bœaum ſuper Albam, nec Formitatem ſuper Albam, nec etiam Villam de ſubtus Formitatem, &c.* Hæc & alia impetrabat Rodulphus ſuis; quo citius auellendus, magis ſolicitus.

k In Chronic. Ciſterc. ad hunc annum.

Quo item tempore Gregorius Papa IX. prolixam Monaſterij Ciſtercij litem cum oppido vicino de Beligniaco, de plenitudine poteſtatis vtens, atque ſupplens defectum procurationis pro parte Monaſterij, quaſi ipſe Procurator illius eſſet, nec poſſent non habere ratum, gratumque, quicquid ipſe feciſſet, tandem compoſuit; & proprietate totius poſſeſſionis, de qua litigabatur, adiudicata Monachis, vſum tamen cuiuſdam illius partis oppidanis conceſſit, ſub graui pœna, atque amiſſione iuris, ſi limites præſcriptos tranſgrederentur. Extant, leguntur que ſuper hoc litteræ ad Guillelmum Abbatem, Conuentumque datæ Laterani, III. Nonas Aprilis, Pontificatus illius anno V. in quibus hæc inter alias, clauſula [l], *vt ſimul comparentibus procuratore prædictorum hominum, qui habebat de comparendo mandatum; & Procuratore veſtro, qui, quamuis mandatum huiuſmodi non haberet, nos tamen (partem veſtram aſſumentes) eius procurationis in hac parte defectum ſuppleuimus de noſtra plenitudine poteſtatis, &c.* Atque hanc clauſulam notatu dignam cenſui, vt quanta cura Ciſtercium Gregorio eſſet, vel ea ipſa coniectari poſſit, quicumque legerit; ſed tranſeo ad alia. 10.

l In Regeſt. Greg. huius anni epiſtola 24.

1. De reſidentia Clericorum littera, 2. præcipue in Anglia, per Noſtros exequenda. 3. Inquiſitio, pro coronatione 4. Regis Noruegiæ: 5. & pro venerabilis Lucæ Strigonienſis, 6. in numerum Sanctorum relatione. 7. Abbas Vallis-Paradiſi in Hiſpania, ad Regem Luſitaniæ; 8. Firmitatis, & Pruliaci, in Gallia, ad componendas diſcordias Grandimontenſium; 9. Eleemoſynæ, & Fulcardi-Montis, ad Tironenſes: 10. Amalfitanus in Italia Iudex, ad Pontificum lites decernendas; à Gregorio nono deſtinantur.

CAPVT SEXTVM.

1. INTER hæc, multa hoc anno, ſicut hactenus factum, noſtris iniuncta: ex quibus quædam grauia, dignaque, quæ his Annalibus veniant inſerenda. Cum Parochialium Rectores Eccleſiarum per totum Regnum Angliæ, ſed maximè in Eboracenſi prouincia *quærentes commiſſarum ſibi ouium (verba ipſiſſima Gregorij Papæ ſumo [a]) ſolum modo lac, & lanam: atque earum ſalutem penitus poſtponentes, neque per ſe, neque per alios idoneos vicarios debitum in eis exhibere Domino famulatum procurarent; propter quod ſæpe negligentia Paſtorum oues ſe in foueas peccatorum præcipites dabant.* Idem Gregorius Archiepiſcopo Eboracenſi, ad quem de iure diuino pertinebat, ſed & Syluano, Rieuallenſi Monacho, doctrinæ tunc, & pietatis gloria claro, litteras ſuas, mandataque direxit, *quatenus dictis Rectoribus omnibus, quotquot ſunt intra, & extra Regnum Angliæ, vbicumque conſiſtant, abſque moræ diſpendio, authoritate Apoſtolica mandarent, vt ſinguli eorum, quique nulla ſe Apoſtolicæ ſedis diſpenſatione tuebantur, à tribus menſibus poſt commonitionem in præfatis Eccleſiis, ſibi commiſſis, facerent reſidentiam perſonalem. Hi vero, qui ab Apoſtolica ſede, ne perſonaliter reſidere cogantur, ſpecialem indulgentiam obtinerent, infra eumdem terminum, vel idoneos vicarios inſtituerent, qui vita merito, ac talente ſcientia, populum & verbo, & exemplo, & valerent, & vellent erudire.*

[a] In Regeſt. huius anni Epiſt. 131.

2. Pergit deinde ad plura alia mandanda, quæ ad eamdem reſidentiam ſpectarent, & tandem concludit; ſi tenuerent, poteſtatem eiſdem faceta inſtituendi Rectores, & pro diſpenſatis Vicarios ſubſiſtuendi *contradictores ſi qui fuerint, vel rebelles, vel ſubtractionem beneficiorum ſuorum, &, ſi neceſſe fuerit, per cenſuram Eccleſiaſticam, ſublato cuiuſlibet appellationis, contradictionis, & excuſationis obſtaculo, compeſcendo, præceptum noſtrum taliter impleatis, quod ſuper hoc non poſſitis aliquatenus de negligentia reprehendi: & Dominus vltionem de veſtris manibus, de quibus nos pleniorem fiduciam gerimus, non requirat in tremendo iudicio ſanguinem prædictum. Datum Reate IV. Idus Septembris, anno V.* Hæc ad Syluanum, Rieuallenſem Monachum, quem magnæ haud dubie authoritas virum, litteræ ipſæ, ex materia, ex poteſtate, & ex collega, ſatis manifeſtant.

3 Leuior plane ex materia, quia ſæcularior: ſed quo maieſtuoſior, plauſibilior, atque ſpecioſior, ex Regia dignitate, quæ Abbati de Stanleya, vna cum Epiſcopo Bergenſi (prima poſt Metropolitanam Noruegiæ ſede) cauſa ab eodem Gregorio commiſſa eſt, pro ipſius Regis Noruegiæ coronatione. Hæc cum dubiorum quorumdam veſtigationem, ac pleniorem indaginem, ad ſui celebrationem prærequireret, anticipata morte Prælatorum, per quos facienda erat, differebatur. Nam primo quidem Archiepiſcopo Landenſi, & Scarenſi Epiſcopo commiſſa, cum re infecta, vterque deceſſiſſet, Nidroſienſi Archiepiſcopo atque Epiſcopo Bergenſi mandata fuit. Verum cum prior etiam fato functus, collegam ſolum, adeoq; non valentem in cauſa progredi; importune ſatis reliquiſſet; Rex nouas litteras à Gregorio obtinuit, quæ Bergenſi relicto, Strauengrauenſem, & Abbatem Stanleyæ, commiſſionis collegas deſtinabant, litteræ porro ad vtroſque de his ſcriptæ, & breuiter rem totam continentes, ex Regeſtis fideliter tranſcriptæ, hæc habent verba [b].

[b] vbi ſupra. Epiſt. 132.

Bergenſi, & Strauengrauenſi Epiſcopis, & Abbati Stanleyæ, Ciſtercienſis Ordinis. 4

Cum chariſſimus in Chriſto filius noſter, Noruegiæ Rex illuſtris, olim nobis pro coronatione ſua humiliter ſupplicaſſet, nos bonæ memoriæ Archiepiſcopo Landenſi, & Scarenſi Epiſcopo noſtras dedimus litteras in mandatis, vt ſuper electione, conditione, ac ſtatu perſonæ Regis eiuſdem, & Regni ſui, aliiſque circumſtantiis vniuerſis, quæ ad ipſius promotionem, ſeu proſecutionem negotij neceſſaria eſſe viderentur, diligenter inquirerent veritatem, & quicquid inuenirent, ſuis nobis litteris fideliter intimarent, vt plenarie per eorum relationem inſtructi, ſuper hoc ſecurius procedere valeremus: ſed cum poſt modum, ex parte Regis ipſius, noſtris fuiſſet auribus intimatum, quod iidem Archiepiſcopus, & Epiſcopus in negotio non proceſſerant, morte præuenti; nos bonæ memoriæ Nidroſienſi Archiepiſcopo, & tibi, frater Bergenſis Epiſcope, negotium ipſum iuxta præſcriptam formam commiſimus exequendum. Verum quia, eodem Nidroſienſi ſublato de medio, tu ſolus procedere nequiuiſti, præfatus Rex à nobis humiliter poſtulauit, vt ſuper hoc procedi parte, ac per alios mandaremus. Nos igitur Regis eiuſdem poſtulationibus benignum impertientes aſſenſum, diſcretioni veſtræ per Apoſtolicam ſedem mandamus, quatenus memoratum negotium iuxta primum mandati noſtri tenorem exequi procuretis. Datum Reate Nouembris V. Idus, anno V. Hæc ad coronationem terreni Regis.

Porro ad Regni cœleſtis declarationem, ne 5
vel hoc proueniret ſine Ciſtercio, idem, qui ſupra Pontifex, de Ciſtercienſis Ordinis in Vngaria Abbati in mandatis dedit, vt vnà cum Epiſcopo Cenadienſi; de Sancta vita, & miraculis glorioſis venerabilis Lucæ, quondam Strigonienſis Archiepiſcopi, accuratè inquirerent, adſcribendo ab ipſo Sanctorum

aluo,

aluo, ſi merita miraculis, & miracula famæ reſponderent. Extant non minus, in eiuſdem Gregorij Actis litteræ ad eos datæ ſub hoe
c Ex eiſdem Regeſt. Epiſt. 118. tenore [c].

Cenadienſi Epiſcopo, & Abbati de Cicador, Ciſtercienſis Ordinis, Quinque-Eccleſienſis diœceſis.

Inſcrutabilis omnium ſapientia Creatoris, attingens à fine vſque ad finem fortiter, diſponenſque ſuauiter vniuerſa, ita habet ſola notitiam actionum, vt quo fiant animo, non ignorant, opera, quantumcumque videantur ab hominibus Deo grata, reprobat, niſi ex radice proceſſerint charitatis. Sicut etenim Angelus Sathana ſe quandoque in lucis Angelum transfigurat; ſic plerique impietatem ſuam celantes, ſub velamine pietatis, per falſam Religionis ſpeciem, quam prætendunt, ignominioſe nomen ſibi ſanctitatis vſurpant. Et licet is, qui ſolus nouit abſcondita tenebrarum, huiuſmodi peruerſorum malitiam, ab eorum fructibus eſſe docuerit cognoſcendam; vt tamen inter lepram, & lepram, & quæ munda fuerint, & immunda melius diſtinguere valeamus, ſolet Dominus vitam Sanctam eorum, qui ſeminauerint in lachrymis, plerumque miraculis confirmare, ſigniſque ſequentibus indicare, quod eis ſplendorem pro meritis dederit ſempiternum.

6. *Hac igitur ratione, cum ex parte Venerabilium fratrum noſtrorum, Strigonienſis Archiepiſcopi, & ſuffraganeorum, fuiſſet nobis ſæpius intimatum, quam iuſtè, ſobriè, ac piè fœlicis recordationis Lucas, Strigonienſis Archiepiſcopus, prædeceſſor Archiepiſcopi memorati, vixerit in hoc mundo; quantaque Dominus operetur miracula per eundem, languores multorum, qui deuote auxilium implorabant eiuſdem, relegando ab ipſis; nobiſque fuiſſet deuotiſſime ſupplicatum, vt & canonizaremus eundem, & Sanctorum annumerari catalogo faceremus: tanto maturiori conſilio circa ea conſueuimus procedendum, quanto in iis citius, quàm in aliis, dum mole carnis grauatus humanæ, conſiderationis intuitus poteſt falli. Ideoque ſynceritati veſtræ, de qua fiduciam gerimus pleniorem, per Apoſtolicam ſedem mandamus, quatenus inquiratis per iuratos teſtes idoneos, tam de vita, & conuerſatione ipſius Archiepiſcopi, quàm de miraculis ſupra dictis, & circumſtantiis vniuerſis, diligenter perſpicatis veritatem. Et cum dicta fideliter redigentes in ſcriptum, ea ſub veſtris ſigillis ad noſtram præſentiam tranſmittatis, vt per veſtram relationem instructi, procedamus, in negotio, prout viderimus procedendum. Datum Rheati V. Kalend. Septembris, anno Quinto.* Hactenus litteræ Gregorij ſummi Pontificis, vt palam conſtet, quod ſæpius inculcauimus, per hos annos, & plures ſubſeqoentes, antecedenteſque, vix à Gregorio, ſucceſſoribuſve, quid magnum, ſiue actum, ſiue peractum, cuius expers Ciſtercium, aut non ipſius interuentu peragererur.

7. Hoc item anno Vallis-Paradiſi Abbatem, ſeu de Peleis, vna cum Zamorenſi Epiſcopo, ad Sanctium, Portugaliæ Regem, Legatos lego, ab eodem Pontifice Gregorio, compoſituros inter ipſum, Eccleſiamque, quæ plurimum ab ipſo, præcipue in Vlyſſiponenſi Prouincia, odio in Epiſcopum, an innata Regum cupidine omnia ſibi vſurpandi? grauabatur. Gregorij litteræ leguntur inter alias, quibus vtrumque inſtituit, atque amplam poteſtatem illis concedit, poſt longam narrationem ita ſubiungens [d]. *Nolentes igitur, Eccleſiarum grauamina ſub diſſimulatione veſtra, de qua plurimam gerimus fiduciam, præſentium authoritate mandamus, quatenus eundem Regem perſonaliter adeuntes, moneatis attentius, & efficaciter inducatis, vt à grauaminibus Eccleſiarum, & Clericorum, de cætero conquieſcens, Eccleſiis, & perſonis Eccleſiaſticis, præcipue Vlyſſiponenſis diœceſis, omnia reſtituat, quibus per ſe, ac ſuos fuerint hactenus ſpoliati. Prædicta etiam grauamina taliter ſtudeat emendare, quod de puritate fidei, & conſeruatione Eccleſiaſticæ libertatis poſſit merito commendari. Quod ſi monitis, & exhortationibus veſtris, quod non credimus, acquieſcere forte noluerit, vos eum per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita compeſcatis, non obſtantibus dilatoriis, exceptionibus, ſuper quibus ſufficienter curauimus prouidere. Datum Rheati Nonis Octobris, Pontificatus noſtri anno V.* Hæc in Hiſpania. d Epiſt. 146.

In Gallia nouis inter Grandi-Montenſes ſubortis diſſidiis, noui viſitatores, Iudiceſque ex Ciſtercio, vt hactenus Firmitatis, & Pruliacenſis Abbates dantur, adiuncto Priore Prædicatorum Pariſienſium; & litteris expeditis ad eos inhunc tenorem. 8.
e Epiſt. 27.

De Firmitate, & de Pruliaco Abbatibus Ciſtercienſibus, Cabilonenſis, & Senonenſis diœceſis, & Priori Sancti Iacobi Ordinis fratrum Prædicatorum Pariſienſium, & infra, poſt narratas nouas diſcordias, nouos tumultus, atque noui Prioris inſtitutionem, cuius violentia omnia peſſum irent tandem concludit. *Quia igitur inſtantia noſtra quotidiana, eſt omnium Eccleſiarum ſollicitudo continua. Diſcretioni veſtræ per Apoſtolicam ſedem mandamus, quatenus ad Domum Grandimontenſem perſonaliter accedentes, & habentes præ oculis ſolum Dominum, ſimpliciter, & de plano, abſque litigiorum ſtrepitu, inquiſita ſuper his, & aliis, quæ corrigenda videritis, veritate, ſecundum dominum, & dicti prædeceſſoris noſtri ſtatuta, cuiuſlibet appellationis, ſiue alio obſtaculo non obſtante, corrigatis, & reformetis, tam in capite, quam in membris, quæ correctionis, & reformationis officio noueritis indigere; facientes quod ſtatueritis, per cenſuram Eccleſiaſticam firmiter obſeruari. Dat. Laterani Nonis Aprilis, anno quinto.*

Tyronenſibus eodem morbo infectis, laborantibuſque, qui ſanctiſſimas etiam familias fœdare ſolet, atque eorum maiori, & ſupremo capiti, idem Gregorius non multo ante mandauerat [f]. *Quatenus aduocatis vniuerſis Abbatibus, & Prioribus, ſibi ſubiectis, infra Feſtum Omnium Sanctorum, proxime venturum, corrigeret, & reformaret, tam in Monaſterio Tyronenſi, quàm in membris ipſius, & cæteris ei ſubiectis, quæ ſecundum Deum & B. Benedicti regulam, correctionis, & reformationis noſcerentur officio indigere.* Et poſt quædam alia iniuncta, ſubdit inferius, *alioquin cum nolumus, ſicut nec debemus, hæc conniuentibus oculis, pertranſire, ne forte pariant irreperabilem corruptelam, ſi iam corrupta tranſierint incorrepta, cum dilectis fi-* 9.
f Epiſt. 31.

liis de Eleemoſyna, & de Fulcardi-Monte Ciſtercienſis Ordinis Abbatibus, Rothomagenſis, Carnotenſis, & Cenomanenſis diœceſum dedimus in mandatis, vt ex tunc ad ſæpe fatum Monaſterium perſonaliter accedentes, & habentes præ oculis ſolum Dominum, mandatum noſtrum tibi directum ſuper hoc, ſine diminutione, & difficultate qualibet exequantur, contradictores, ſi qui fuerint, vel rebelles, per Cenſuram Eccleſiaſticam, ſub Apoſtolica obedientia compeſcendo. Dat. Laterani, quarto Nonas Aprilis anno quinto. Hic ille ordo Tyronenſis eſt, de quo Bernardus Pater ad Epiſcopos Aquitaniæ. *Ciſtercienſes aut* [g]*, Caſtemblesſenſes, Cadamienſes, Tyronenſes, & Sabigniacenſes &c.* Quemqoe adeo à Sabigniacenſi diuerſum, vel ex his litteris licet coniectari; de his Piccardus in Notis ad eam epiſtolam. *Tyronenſes, Eremita in diœceſi Carnotenſi, ſic dicti ab amni Tyrone præterſtuente.* Verum hoc de præcipuo Monaſterio, & reliquorum capite, nam alia plura per diuerſas Pron iocias ſub ſe habebat.

g Epiſt. 126.

10. Demum nec Italia à noſtrorum officiis immunis fuit. Nam vltra pacem eios procuraram per Nuncios, per Legaros, vt ſupra vidimus, & videbimus, tandem conſequutam, quamuis Tyrannide, vt dolo Imperatoris, non permanſoram: Archiepiſcopo, & Clero Almafitano, cum Epiſcopo Caput-Aquenſi, prolixa ſatis lite contendentibus, ſuper qoibuſdam iuribus, neque acquieſcentibus ſententiæ, dudum latæ per Cardinalem Epiſcopum Sabinienſem, Abbas Sancti Petri de Amalfia, Ciſtercienſis Ordinis, Amalfitanæ diœceſis, cum Abbate de Ebulo, iudex ab eodem Gregorio datos eſt, neque vt exequeretur tantum, ſed vt componeret, aut inter reſilientes iodicaret, ſic enim habent eiuſdem Gregorij litteræ [h]. *Mandamus, quatenus præfatos Archiepiſcopum & Capitulum, non permittatis ab eodem Epiſcopo, vel aliis, contra interlocutoriam eiuſdem Sabinienſis Epiſcopi, moleſtari, moleſtatores ipſorum, per Cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita, compeſcendo; ſi autem dictus Caput-Aquenſis Epiſcopus coram nobis voluerit ſtare iuri, partibus conuocatis, tam ſuper principali, quam ſuper quadam compoſitione, quæ ſuper hoc dicitur eſſe inita, inter partes, & ſuper aliis, quæ duxerint proponenda; audiatis cauſam, & appellatione remota, fine debito terminetis; facientes obſeruari &c. non obſtantibus litteris ſuper hoc ab eodem Archiepiſcopo, à ſede Apoſtolica impetratis, Dat. Lateran. XV. Kalend. Maij, anno V.* His multa alia ſimilia prudens omitto, ne nimia copia, dum inſtruit, lectorem grauet.

h Epiſt. 128.

1. Iacobus Aragonenſis, atque Sanctij VVaſconis mutua adoptio. 2. Acta Capituli. 3. Grandis-Prati initia, 4. atque inſtrumentum illius fundationis. 5. Sancti Stephani de Cornu Monaſterium, 6. ex Nigris Monachis, ad noſtros reformatum; 7. atque Sancta Maria de Palatiolis, ex Eremitis Auguſtinianis, 8. primum in Prioratum S. Anaſtaſij, mox in Abbatiam filiam; 10. quas mutationes multa alia ſunt ſequuta.

CAPVT SEPTIMVM.

1. GAVDENTEM decipi Sanctium Nauarræ Regem Iacobus Aragonius hoc ipſo aono, non tam decipit, quam velut ineſcauit, illexitque, propoſita adoptione, qua vix adoleſcentiam prætergreſſus, pene decrepitum diuitem, & orbum hæredem inſtituit, & ipſe mutuo ab eo inſtituendus aotita iura omnia inuerſa putat [a]. *Quod tertium, & vigeſimum annum Iacobus agens (ſic enim ipſe computat) externum hominem longa ſenecta grauem, ac diuturna, & deſperata valetudine confectum in filium adoptauerit: & quem genuiſſet, pene Infantem paruum, adeoque quem non odiſſe poterat, non ſolum in coheredem adiunxerit, aut ſuſtinuerit; ſed planè, vt alienum exhæredauerit.* Ego vero facilius multo credam, voluiſſe nouum Regnum filio acquiri adoptione illa mutua, quæ vix à iuuene ad ſeipſum retroceſſura timeri poſſet, à ſene ad iuuenem facile deſcenderet, & per ipſum ad filium pertranſiret. Certe Filium, vel Matre repudiata, legitimum hæredem, tum Regia authoritate, tum Pontificia declarari antea fecerat, & ipſe anno ſequenti iterum ſanxit; vt nihil minus, quam inofficioſus in illum putari poſſit. Miremur magis tot potem Sanctij Senis, niſi is plerumqoe ſenum error eſt, quod ſe vel pueris ſperent ſuperfuturos. Confirmauere vtriuſqoe Regni Proceres vtriuſque Regis pactum. Aragonenſes, veluti qui ſperabant Regnum Regno coniungere; Vaſcones forſan nouarum rerum cupidi; vt qui inter arma legitimi hæredis nepotes ex ſorore, & adoptiui, plura ſibi ſperarent concedenda, ſiue ab ipſis per turbas vſurpanda, quam per quietem, & pacem habere poſſent. Hæc, ne Iacobi Hiſtoriam intermittamus, quam ſemel cœpimus.

In Capitulo lex vna ſancita fuit, humilitatem, & contemptum honorum præferens, ſed charitatem aſſerens, quæ aliena inſtantius, quam propria pertractaret. Statutum fuit, vt *ſicut prohibitum eſt, quod cauſam electionis nullus proſequatur, ſic quoque diſtricte prohibetur, vt nullus cauſam proſequi audeat ſuæ depoſitionis; vicini autem Abbates, ſi quem iniuſte depoſitum audierint; denuntiare ſtudeant Capitulo Generali.* Ita nullo quærente, quæ ſua eſſent: quæ IESV CHRISTI, omnes; & cauſas proprias ſinguli ſpernebant: communes quilibet impenſius pertractabat. 2.

Claudent

3. Claudent hunc annum, ex more fundationes, ex quibus tres recenſentur in Chronologia.

XVI. Kalendas Septembris, Abbatia de Grandi-Prato.

XV. Kalendas Nouembris, Abbatia Sancti Stephani de Cornu.

Et Abbatia de Palatiolis iuxta Vrbem, incerta die.

Grandi-prati tum ſitum, tum parentem, Chronicon Villarienſe, vnde miſſa colonia paucis commemorat, ex quibus etiam mutuatum, habet. [b] *Ad Grandi-pratenſe Monaſterium ſecundo milliari à Namurco, excitandum, Monachi duodecim, cum Abbate terdecim, ex Villario à Guillelmo Abbate vndecimo anno M. CC. XXXI. miſſi ſunt. Quibus Namurco appropinquantibus, Clerus Namurcenſis cum populo, inſtituta proceſſione occurrit, magnaque ipſos deuotione ſuſcepit, & ad Grandis-prati locum deduxit.* Ita in Chronico. In Tabula autem Eccleſiæ Grandis-prati, diſtinctius aliquid; certè ex vtroque plenior notitia erit. *Anno*, inquit, [c] *ab Incarnatione Domini M. CC. XXXI. in die Aſſumptionis Beatæ Mariæ fundata eſt Abbatia Grandis-prati à Margarita, Comitiſſa Viennæ, ex bonis, quæ ad hoc ſtatuerat frater eius Philippus, Marchio Namurcenſis, qui Cruce ſignatus contra Albigenſes hæreticos in itinere obiit, ſepultus Valcellis.* Eadem habet Ægidius Aureæ-vallis in hiſtoria Epiſcoporum Leodienſium, & pergit vlterius. *Huius primus Abbas extitit Dominus Ioannes, vir religioſus, & humilis, qui multis expenſis factis, & apparatu, die eodem, quo cingulo Militiæ accinctus erat, in ordine Ciſtercienſi, in Villario ſe adiunxit, relicta vanitate ſæculi.* Hunc inter viros claros illius tractus, ſacrarium Namurcenſe, atque ex ipſis Monologium recenſet Iunij, IX.

b in Chronic. Ciſterc.

c apud Henriq. Lemg. 9.

4. Inſtrumentum fundationis Grandis-prati, cum multis aliis, tùm donationibus, tùm etiam priuilegiis Flandriæ Comitum, vulgauit Miræus in ſuis Eccleſiarum Belgij notitiis, ex quibus locum Villarienſium olim, permutatione ad Comites tranſiiſſe, Marchioneſve; nam iam tunc Marchiones nominabantur. In eo porrò conſtructum Monaſterium, quod iidem Villarienſes per Monachos tranſmiſſos, veluti domum filiam inhabitarent. Nam hoc initium primi expediti hoc anno, menſe Auguſto. [d] *Henricus Marchio Namurcenſis, & Viennæ Comes, & Margarita Marchioniſſa, & Comitiſſa, vxor eius, notum facimus, quod cum nos per commutationem recepiſſemus, ab Abbate, & Conuentu de Villario, Ciſtercienſis ordinis, Diœceſis Leodienſis, omnes poſſeſſiones, quas eadem Abbatia habebat apud Grande-pratum, Froncort, & Burchis, cum ſuis appendiciis, & omne, quod habebat ex illa parte Moſæ, inter Dionantum, & Hoyum, & Moſam; nos eaſdem poſſeſſiones in allodium liberum contulimus Abbatiæ de Grandi-prato, quam fundauimus ſecundum legatum prædeceſſoris, ac fratris noſtri Philippi bonæ memoriæ, quondam Marchionis Namurcenſis. Actum anno M. CC. XXXI. menſe Auguſto.* Sequuntur plures aliæ donationes, priuilegiaque, quæ Abbatiam commendant, & probant fuiſſe inter primas illius tractus.

d cap. 1035.

Antiquiora initia Sancti Stephani, cognomento, de Cornu, in Lombardia; quippe quæ ab olim Sancti Benedicti Parentis regula, Abbatia exempta floruiſſet; ſed temporum tranſcurſu deformata, atque ipſa exemptione, velut degenerans, facile ad laxamenta, & libertatem, à primitiuo rigore pertranſiret. Reformari ad antiquam obſeruantiam curauit Gregorius, multis miſſis ad eam Viſitatoribus: ſed ſemel laxamentis ſueta familia, non potuit ad ſtrictiora reuocari; diſperſiſque Monachis per alia Monaſteria, Ciſtercienſes induci, ſiue ſubſtitui, vnicum ea ætate diſciplinæ corruptæ remedium fuit. Quod vt Gregorius facilius conſequeretur, Placentinum Epiſcopum, & Prouincialem Fratrum Prædicatorum ad longum miſit, qui ſemel ab eo decretam mutationem mauciparent effectui, & Ciſtercio plantato, antiquam Domum Benedicto Parenti reſtituerent. Illi, vocatis ex Cerreto Monachis tradiderunt Eccleſiam, Conuentumque deſerere antiqui habitatores, cum reformari nollent, compellebantur. Conſtant hæc omnia ex epiſtola Gregorij ad Archiepiſcopum Parmenſem, poſt biennium ſcripta, cum ſuper retentione Monachorum, qui fuerant diſperſi, litigaretur; ſic autem habet excepta ex Vaticano. [e] 5.

e epiſt. 79.

Parmenſi Epiſcopo, & Archipresbytero de Saxo, Parmenſis Diœceſis, Venerabili fratri noſtro Epiſcopo Placentino, & dilecto filio fratri Stephano, Priori Prouinciali fratrum Prædicatorum in Lombardia. 6.

Referentibus nobis innotuit, quod cum eis noſtris dederimus literis in præceptis, vt ad Monaſterium Sancti Stephani de Cornu Laudenſis Diœceſis, quod in ſpiritualibus collapſum miſerabiliter dicebatur, perſonaliter accedentes, ac impendentes ibidem Viſitationis officium, vice noſtra, ipſum de Monachis Ciſtercienſis ordinis reformarent; Monachis in eo degentibus, in locis aliis ſui ordinis collocatis, iidem, iuxta mandatum noſtrum inducentes eumdem ordinem in Monaſterium memoratum, ac ipſos Monachos in diuerſis Monaſteriis recipi facientes; Demum G. Monachum eiuſdem in Monaſterio Sancti Columbarij authoritate Apoſtolica collocarunt, &c. Hoc fuit initium Sancti Stephani, ſub Abbate Cerreti, Ciſtercioque, quod poſtea Bonifacius Simoneta, haud contemnendus ſcriptor, aliique, doctrina, & pietate florentes, nobilitarunt.

Virorum vltima Abbatia de Palatiolis, ſi tamen Abbatia, nam Prioratus incœpit circa annum, ante & poſt vnionem ad noſtros factam, conditionis humanæ præ cunctis aliis experta, & expertura viciſſitudinem. Quippe proximo Eremitæ ſine Regula, mox ſub Sancti Auguſtini inſtitutionibus habitare cœperunt; inde in Ciſtercio, Prioratus, & Abbatia, poſt quæ ad Carthuſiam tranſiit; nec tamen diutius ſub ea permanſura, cum hodie à Franciſcanis inhabitetur, forſan ex his ad alios tranſlatura. Initia domus ex Grego- 7.

rij Papæ literis conſtant, intra ſexennium datis ad Generale Capitulum Ciſtercij, ſub hoc tenore.[f] *Cum bonæ memoriæ Ioannes Abbas Monaſterij Sanctorum Andreæ Apoſtoli, & Sabæ Confeſſoris, cum conſenſu Conuentus ſui, & Eccleſiam Sanctæ Mariæ de Palatiolis, cum terris, vineis, hortis, arboribus, & aliis bonis ſuis, ad id Monaſterium pertinentem, ſub annuo cenſu duarum librarum ceræ, ipſi Monaſterio annis ſingulis perſoluendo de mandato fœlicis recordationis Innocentij Papæ Prædeceſſoris noſtri, quondam Xiſte Priori eiuſdem Eccleſiæ, ac eius fratribus conueniſſet, quandiu ibidem ordo ipſorum vigeret; ita quod inſtitutus ibi tunc ordo propter ipſorum inſolentiam deperiret, dicta Eccleſia rediret liberè ad Monaſterium eorundem, prout in literis confectis exinde proſpeximus contineri: quia prædicti Prior, & fratres nullam habebant de religionibus approbatis, ſed tanquam Eremitæ fructus ibi pœnitentiæ faciebant: piæ memoriæ Papa Honorius prædeceſſor noſter regulam Beati Auguſtini eis indulſit, ibidem in poſterum obſeruandam. Cum autem iidem ad commotionem dilecti filij noſtri Tituli Sanctæ Mariæ Trans-Tyberim Presbyteri Cardinalis, qui eis in benedictionibus dulcedinis diu affuit, quaſi Pater, propoſitum, Domino inſpirante, religionis conceperint arctioris, & ad frugem vitæ velint melioris tranſire. Sic mediante Cardinali prædicto, inter dilectos filios Abbatem, & Conuentum Monaſterij Sancti Anaſtaſij vniatur, etiam dicti Prior & frater ſuſciperent, & obſeruarent Ciſtercienſis ordinis inſtituta, &c.* Hactenus ante vnionem Palaciola.

f epiſt. 263.

8. In vnione hæ leges præſcriptæ ſunt, vt quandocumque in Abbatiam ereſcere poſſet, è membro, in filiam tranſiret Sancti Anaſtaſij: ſolutis prius, quæcunque in ædificiis, aut poſſeſſionibus Sancti Anaſtaſij Conuentus inſumpſiſſet. *Interim autem (pergunt eadem literæ) idem Abbas Sancti Anaſtaſij, & ſucceſſores ſui, qui pro tempore fuerint diſponendi; de ipſa Eccleſia, tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus, & tam in perſonis, quam in rebus, ſicut de ipſo Monaſterio Sancti Anaſtaſij (cum vnum ouile, & paſtor vnus eſſe debeat vtrinſque) admittendum totum Conuentum, vel partem illuc in æſtate, ſi expedire viderint, habebunt liberam facultatem. Nos igitur laudabile Prioris, & fratrum ipſorum propoſitum in Domino commendantes, & approbantes, quod inter ipſos taliter eſt tractatum; quamquam ſuper ſtatuta ordinis ad habendum Conuentum, & aliam familiam neceſſariam ſufficientes, ad præſens non habeant facultatem; quia tamen conſideratis animarum lucris, exinde prouenturis, & neceſſitate ipſius Monaſterij Sancti Anaſtaſij euidenti; cum propter intemperiem aeris & alias incommoditates plurimas, vix poſſint æſtatis tempore ibi eſſe Monachi, aut habitare: Mandamus quatenus ſupplentes defectum, ſi quis eſt, ob præmiſſam cauſam, pro reuerentia Beati Petri, & noſtra, præfatam Eccleſiam, præſcripto cenſu ſupradicto, Sancti Sabæ Monaſterio reſeruato, iuxta præmiſſam formam, eidem Monaſterio Sancti Anaſtaſij vniatis, &c.*

Gregorij Papæ literis ſuſceptis, obedinit Capitulum, & Monaſterium Sanctæ Mariæ de Palatiolis Ciſtercio, & Sancto Anaſtaſio incorporauit, iiſdem conditionibus, quas interuentu Cardinalis ſanctitas, ipſe firmabat. Permanſit Prioratus de Palatiolis per duodecim annos, plus minuſve. *Verum (pergit Innocentius Papa*[g] *IV. qui Gregorio ſucceſſit, in aliis literis ad Abbatem, & Monaſterium S. Anaſtaſij) cum ſæpe dicta Eccleſia (nempe S. Mariæ de Palatiolis) per gratiæ diuinæ ſubſidium, illud, ſicut accepimus, in bonis ſuſceperit incrementum, vt dignè conſurgere poſſit ad titulum Abbatiæ. Hoc, quoad gloriam diuini nominis, Abbatiam de ipſa, iuxta formam in præmiſſis expreſſam libere faciatis; vobis authoritate præſentium concedimus facultatem.* Sic Innocentius IX Kalendas Februarij; Pontificatus ſui anno primo. 9. Quibus etiam, quod iam in Abbatiam, per Monachos, & Abbatem Sancti Anaſtaſij, ſine noua Capituli licentia, Palatiolenſis Domus promota eſſet, *defectum, ſi quis forſitan, ex eo quod Abbatis & Capituli Ciſtercienſis ſuper id ad præſens non fuit requiſitus conſenſus, ſupplet de plenitudine poteſtatis, &c.*

g Epiſt. 392.

Extat memoria Abbatiæ de Palatiolis in litteris Bonifacij VIII. in quibus & Monaſterium Sancti Angeli de Valle illi attribuit, & vnit, expulſis, qui illud prius habitauiſſent. Datis Agnaniæ, IX Kalendas Septembris, Pontificatus ipſius anno VIII. Porrò hæc, & alia illius incrementa, atque duplicem adhuc mutationem, qua ad Carthuſianos, ex noſtris primum tranſiit, mox ab eis ad minores, qui modo occupant; cum aliis, quæ concernunt eamdem domum, ſi quis forſan Annales proſequatur, ſingula ſuis locis reddet pro inſtituto. Interim nos Monaſterij ſitum, terminoſque, ex quadam illius Tabula, quæ ante quadringentos fermè annos ſcripta, hodieque perſeuerat, profetamus. 10. *Anno M. CC. XLIX. Apoſtolica ſede vacante, Indictione XII. menſe Februarij die VIII. facta eſt præſcriptio bonorum omnium immobilium Cœnobij Sanctæ Mariæ de Palatiolis, Ciſtercienſis Ordinis quod Cœnobium ſitum eſt, vna cum hortis, vineis, ſyluis, riuis, fontibus, viis, & inuiis, cryptis, & rupibus arboribus fructibus, & infructiferis per gyrum, in quod cele ſuper lacum Albanen, ſeu in pede montis caue inter hos fines à primo latere poſſidet Eccleſia Sanctæ Mariæ de Crypta-ferrata, à ſecundo, & deſuper Eccleſia Sancti Angeli de Lam, à tertio Caſtrum, quod dicitur Male affictum, à quarto deſuper poſſidet Caſtrum Roche da Papa, &c.* Pergit vlterius numerare bona, quæ in præſenti non vacat ad longum ponere. Hæc de Cœnobiis virorum præſentis anni.

1. *Prutenſe Virginum Cœnobium iuxta Trecas, 2. Recens erectum Epiſcopo ſubiicitur, 3. vt eum Trecenſi Capitulo componat. 4. A Ciſtercio reſpuitur, 5. ſed mox admittitur, 6. temperata priori ſubiectione. 7. Seligental à Duciſſa Bauaria Ludmilla conditur, 8. Atque optime dotatur. 9. Dictum de Spirenſi Cœnobio Montis-ſalutis. 10. Villabona, Regina Taraſia opus, 11. & eius confirmatio: 12 ac filia Dulcis Monachatus in ipſa domo. 13. Demum nomenis, 14. locique mutatio.*

CAPVT OCTAVVM.

1. SEQVVNTVR ordine Virginum Cœnobia, quæ plura numero, & forſan ex notitiis non inferiora. Pratenſe prope Trecas inchoarunt fœminæ religioſæ, in quadam grangia Stephani de Campo Guidonis; empta, an donata è dubium, quæ erat in terra Capituli Trecenſis. Hac occaſione infeſtatæ per Canonicos, quod ſine eorum licentia ibi ſediſſent. Cæterùm cum Robertus, tunc Epiſcopus, faueret Monialibus, & nouum opus promouere deſideraret; à Capitulo obtinuit, vt permanerent, ſi modo Epiſcopo, & eius ſucceſſoribus, adeoque & Capitulo ipſi, ſede vacante, ſubderentur in omnibus, & quaſdam alias ſeruarent conditiones, per quas ius ſuum illæſum (ſic ipſis videbatur) conſeruaretur. Vulgauit inſtrumentum tranſactionis, hoc anno factæ, Nicolaus Camuſatius in Miſcellaneis, quod ad maiorem totius facti notitiam, non pigebit ad litteram tranſcribere.

2. *Robertus diuina permiſſione Trecenſis Epiſcopus, ad quos præſens ſcriptum peruenerit, ſalutem in Domino.*

Gratias agimus Saluatori, quod noſtris temporibus, per ſuos fideles, domos religioſas, nouaſque religionis plantulas inſtituere non deſiſtit, in augmentum Fidei Chriſtianæ, & teſtimonium veritatis, quibus, cum de genere ſint bonorum, tantò tenemur facilius conſentire, quanto credimus certius ea ad honorem Saluatoris eſſe facta. Vnde cum de nouo in iuſtitia Capituli Trecenſis, & cenſiua in quadam grangea Stephani de Campo-Guidonis, quæ vocatur Creberia cum iuxta Trecas, quaſdam Moniales habitum album gerentes eſſe ceperint ad ſeruiendum ibidem Creatori, & dictum Capitulum aliquando contradixerit, quia id iuſtitia & cenſiua, ipſius Capituli factum fuit ſine eis, & per hoc, vt dicebant, poſſent iura eorum, & Eccleſiæ Trecenſis deperire, ad quæ ſeruanda ſpecialiter ſunt adſtricti? Tamen bonum iam inceptum nolens Capitulum impedire, aſſenſum ſuum, vt dictæ Moniales ibi remaneant, præbuit in hunc modum

3. *Dictæ Moniales omnino ſuberunt nobis, & ſucceſſoribus noſtris; nec poterunt in cenſiua, iuſtitia, decimatione, vel Dominio Eccleſiæ Trecenſis aliquo genere acquiſitionis aliquid acquirere, ſine ſpeciali licentia, & aſſenſu Capituli. Nec impetrabunt aliquid, aut impetrari facient per ſe, vel aliquam interpoſitam perſonam à Domino Papa, vel aliquo Legato ſedis Apoſtolicæ, per quod ius, vel honor, aut vtilitas Eccleſiæ Trecenſis, vel Capituli in ſpiritualibus, vel temporalibus minuatur, etſi impetrauerint, vel fecerint impetrari, non valebit ipſo iure. Nec ſine licentia Capituli, vel aſſenſu poterunt ſe extendere ad faciendas officinas, vel ædificia vltra foſſata, quæ nunc temporis ſunt ibidem. Nec permutare poterunt vel excambiare locum illum, ſine ſpeciali licentia Capituli ſæpe dicti; quod ſi fecerint, locus ille ad dictum Capitulum cum omni iure, libere, & pacifice reuertetur, ſicut antea, antequam dictæ Moniales ibi eſſent. Præterea dictum Capitulum quitauit eiſdem Monialibus tantummodo iuſtitiam, & cenſum ſex denariorum, quos idem Capitulum habuit infra Foſſata Grangiæ memoratæ, conuentionibus tamen præmiſſis plenius obſeruatis, retentiſque nihilominus penes dictum Capitulum iuſtitia, cenſiua, & iure omni, quod habet extra Foſſata dicti loci. In quorum omnium teſtimonium nos ad petitionem dicti Capituli; necnon & dictarum Monialium ſigillum noſtrum apponi fecimus. Actum anno M. CC. XXXI. menſe Auguſto.*

Hactenus inſtrumentum tranſactionis; in quo tamen, vt id obiter notem, conſulto, vt 4.
credo, Ciſtercij nulla mentio, neque Moniales ad illud pertinere; ſed tantùm album habitum portare dicuntur; ne ſcilicet ſubiectio plano iure promiſſa Epiſcopis, cum inſtituto pugnans nullam vim videretur habere poſſe. Illud compertum, recuſaſſe Ciſtercium per quatuor annos admittere Moniales, quæ talem obedientiam pepigiſſent; quoad vſque Epiſcopo Roberto de medio facto, ſub Nicolao illius ſucceſſore temperata eſt, & ad Ciſtercij leges pene redacta; cuius rei etiam extat inſtrumentum ab eodem vulgatum, Reuerendiſſimi Abbatis Ciſtercienſis, qui vices ſuas pro incorporatione eiuſdem domus, ſub Abbatis Claræuallis viſitatione, tribus Abbatibus illius lineæ committit, de Ripatorio, de Bullencuria, atque de Moris litteris ad eos datis, quæ ita habent. b

b *Apud Nicol. Camuſ. vbi ſupra.*

5. *Dilectis in Chriſto de Ripatorio, de Bullencuria, & de Moris Co-Abbatibus ſuis, F G. dictus Abbas Ciſtercienſis, ſalutem, & ſynceram in Domino charitatem.*

Cum Venerabilis Pater N. Dei gratia Epiſcopus, & Capitulum Trecenſe contradicat, ne Moniales de Prato iuxta Trecas incorporentur Ordini noſtro, occaſione cuiuſdam compoſitionis initæ inter ipſos, & dictas Moniales, ſcilicet quod omnino eſſent ſubiectæ Epiſcopo Trecenſi, & ſucceſſoribus ſuis, tandem bonis viris mediantibus dictam compoſitionem temperare intendunt in hunc modum. Quod obedientiam dicto Epiſcopo Eccleſiæ Trecenſi exhibebunt, & iuſtis ſententiis, monitionibus, & mandatis ipſius Epiſcopi parebunt in omnibus, quæ non ſunt contra libertatem Ordinis. nec excommunicatos, aut interdictos ad aliqua ſacramenta, vel diuina officia recipient, nec tradent Eccleſiaſticæ ſepulturæ, ſed tempore interdicti, ianuis clauſis celebrabunt.

Quod

6. *Quod ſi in his deliquerint, & contrauenire præſumpſerint, Epiſcopus Treuenſis compellere poterit ipſas ad ſatisfactionem, ſatisfaciendo de bonis ipſarum, vſque ad valorem vnius modij frumenti: & ſi dictæ Moniales in ſua contumacia perdurauerint, Abbas Claræ-vallis excommunicabit eas, cum a dicto Epiſcopo ſuper hac re fuerit requiſitus, ſi de ſuis exceſſibus contumaciter ſatisfacere recuſauerint: & nihilominus dictus Epiſcopus in familias earundem excommunicationis ſententiam poterit promulgare, ſi dictæ Moniales vt dictum eſt, in ſupradictis caſibus ſatisfacere recuſarent. Cetera vero contenta in dicta compoſitione, dummodo non ſint contra libertates ordinis, fideliter obſeruabunt, & Abbatiſſa dicti loci, quando contigerit ipſam benedici ſub religione iam ſuſcepta, promittet, quod omnia ſupradicta obſeruabit, & pro poſſe ſuo faciet obſeruari: Hinc eſt, quod mandamus quatenus ad dictam domum pariter accedentes, eam authoritate Generalis Capituli ordini noſtro incorporetis, & ibidem Abbatiſſam inſtituatis, non obſtantibus conditionibus prætaxatis. Datum anno gratiæ M. CC. XXXI. menſe Ianuario.* Hæc ſumma facti totius fundationis, atque incorporationis huius Cœnobij, cuius etiam meminit Robertus Claudius in ſua Gallia Chriſtiana, atque alij antiqui, & Recentiores.

7. Alterum huius anni Monaſterium Seligental, alias de Lantzhoet (vtroque namque appellari nomine ſolet) quod primum pro Virginibus Ciſtercium in Bauariam induxit, fundatum à Ludmilla Duciſſa vidua. Porrò de eo Steto in ſuis Annalibus.[e] *Anno M.CC.XXXI. Monaſterium Monialium Ciſtercienſium à Ludmilla Duciſſa, in Lantzhuet inſtruitur.* Exactius tamen VVigulæus Hundius, latiuſque & nihil fere omittens in Metropoli ſua Salizburgenſi, *Seligental, ait, Monaſterium Virginum Ciſtercienſium Ludomia, alias vulgariter Ludmilla, Duciſſa Bohemiæ vxor primo Alberti Apoſen, tertij huius nominis Potentiſſimi Comitis, ante ſyluam Bohemicam, ex quo tres filios habuit, Leuithpoldum, & Albertum Quartum; ſecundo nupta Ludouico, Duci Bauariæ, filio Ottonis de VVitliſpach primi Ducis, ex quo vnicum filium Ottonem ſuſcepit, viduata anno M. CC. XXXI. anno ſequenti Landeſhauſe in ſuburbano ſacratus fœminis Monaſterium conſtruxit, Ciſtercienſibus initiauit, dotem ſuam dedit, vbi eius ſepulchrum, necnon cæterorum Principum inferioris Bauariæ oſtenduntur.* Hactenus Hundius, quorum partem in chronico Ciſtercienſi Miræus refert.[e] Cæterum inſtrumentum dotationis à Ludmilla confectum ſequenti anno, atque ab eodem VVigulæo Hundio vulgatum, quia ſatis elegans, quia noſtris honorificum, demum quia alterius nominis, ideſt de Lantzhuet, ex præexiſtenti ibidem Hoſpitali, quod ita vocabatur, rationem reddit; tranſcribendum putaui pro meo more; id poſt longum præmium, neque inelegans, hæc habet verba.[f]

e Apud Henricum Caniſium. to antiq. lection.

e Ad hunc ann.

f vbi ſupra.

8. *Nouerint igitur vniuerſi, tam præſentes, quam poſteri, quod ego Ludomia, Duciſſa Bauariæ de portione ſubſtantiæ, quæ ex hæreditate Parentum meorum me contingit, cum vidua illa Euangelica, ne vacua appaream in conſpectu Dei Omnipotentis, aliquid in gazophilacium Domini mittere cupiens, annuente, & conſentiente dilecto Filio meo Ottone, Illuſtri Duce Bauariæ & Palatino Comite Rheni, ad inſtaurationem Conuentus Virginum Sanctimonialium, Ciſtercienſium Ordinis, qui inter religiones cæteras, quaſi ſtella matutina fulget in medio nebulæ, & quaſi ſol domum Domini, Sanctam videlicet Eccleſiam illuminat, quamuis in iſtis partibus, heu! Bauariæ nemini ſit cognitus: in Hoſpitali Landeshuet, in finibus Ratiſponenſis Diœceſis, vt quaſi cuſtodes ſuper muros Hieruſalem conſtitutæ tota die, ac nocte, pro beneficio impenſo laudare, & pro peccatis meis, & delictis meis, & maritorum meorum defunctorum, videlicet Ludouici, Ducis Bauariæ, & Alberti Comitis de Pogen; pro ſalute, & incolumitate filiorum meorum, prædicti ſcilicet Ducis ad Alberti Comitis, & ſucceſſorum noſtrorum, nomen Domini non ceſſent deprecari: has quinque villas, ſitas in Parochia de Ehambe, ante ſyluam Bohamicam, contuli, ſcilicet Schubarzenbach, Zelemugen, Viezshir ſuperius, & Viezshir inferius, & Riſennide: ita videlicet, vt prædictarum villarum cohabitatores numquam ad aliquod ſeruitium, tam talienum, quam cenſuum, ſine exactionum, niſi ad exſolutionem viginti, & vnius libræ, & dimidiæ, minus duodecim denariis, & duarum ſcapharum, vnius tritici, & vnius ſiliginis, in perpetuum cogantur ab aliquo. & vt prædictarum villarum, Filius noſter ſæpe dictus Dux, & ſucceſſores, ſine omni talionis, vel exactionis, ſine alterius quocumque nomine cenſeantur, ſeruitij, quibus pauperes à ſuis Iudicibus, vel Aduocatis, ſolent grauari, perpetui ſint iudices, & defenſores. Acta ſunt hæc anno gratiæ M CC. XXXII. Indictione V. Præſidente Ratiſponenſi Eccleſiæ Venerabili Domino Sifrido, eiuſdem vrbis Epiſcopo, & dilecto Filio meo ſæpe dicto Ottone Ducatum Bauariæ, & Palatinum Comitatum Rheni tenente.* Hæc de Seligental, in quo Cœnobio præter Duces Bauariæ, multi Principes alij, apud eumdem Hundium, ſepulti iacent.

Tertium Cœnobium, Pons-ſalutis dictum, in Diœceſi Spirenſi, de quo pene eadem Bruſchius, & Demochares in Catalogis Spirenſium Epiſcoporum, in Berengario, ſeu Beringero Epiſcopo Quadrageſimo ſeptimo. *Huius inquiunt, Antiſtitis temporibus fundatum eſt in honorem Virginis Mariæ, anno M. CC. XXXI. Cœnobium Virginum inſtituti Sancti Bernardi, Pons-ſalutis appellatum; à Magiſtro quodam Salomone, Herbipelenſis Eccleſiæ Canonico, in Spirenſi agro, non procul ab Oppido Landouu, nato.* Ita vterque de tertio Monaſterio. At nos iam quartum notius, quia domeſticum & pluribus Ciſtercium illuſtrans titulis, ex fundatrice, ex filia Sanctimoniali, ex concurrentia euentuum; denuum ex inſtituto, proſequamur. 9.

Additum ergo in Hiſpania noſtris hoc anno quartum Cœnobium Regium, quod duabus filiabus Sanctiæ & Dulci, cum à ſpe regni legionis cecidiſſent, vt anno præcedenti memorani, Taraſia mater ſtruxit; non quaſi ſtatim induituris habitum, ad quem nondum à Deo vocatæ eſſent: ſed vt fabricæ ſonitu excitatæ expeditius audirent, ſi vocarentur; & vt audientes ſtatim inuenirent, vbi commodius, & citius reſponderent. 10.

rent. Quippe quem ſibi portum elegiſſet, atque inueniſſet tutum, eundem cenſuit ipſis prouidendum. Acceperat ab Alphonſo Legionenſi, olim dilecto ſibi, dum licuit, coniuge, imo etiam dum non licuit, locum ſatis amænum, opimumque, dictum de Villabona ad rippas Guæ (tractum illum *des Vierzo* incolæ dicunt) altero lapide ab vrbe Villa-franca, altero à Monaſterio Carrazeti; quem ſibi; etſi habitanti Luſitaniam, in hunc finem conſulto retinuerat. Hunc conſtruendo Monaſterio aptum ædificio illuſtrauit, & auxit dote; ac Diœceſani Epiſcopi, id eſt Aſturicenſis interuentu, locupletatum aris, & pro more Ciſtercij Virginis ſacrum à Pontifice obtinuit confirmari. Litteræ vero ipſius confirmationis expeditæ hoc anno, ex quibus etiam Monachatus Tharaſiæ conſtat, prout hodieque leguntur, hæc habent verba.[g]

g Ex Regeſt. Greg. 9.

11. *Gregorius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, chariſſimæ in Chriſto filiæ, Illuſtri Reginæ Taraſiæ, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.*

Ea, quæ diuinitus inſpirata in augmentum Sacræ religionis accedunt de vota, veneramur affectu, adiicienda piis actibus quidquid poſſumus firmitatis; vt non ſolum inconcuſſa permaneant, verum etiam proficiant, quæ de viris beneplacitus offeruntur. Cum igitur, ſicut ex parte tua fuit expoſitum coram nobis, claræ memoriæ Alphonſus, Rex Legionenſis, tibi habitum Ciſtercienſis ordinis aſſumenti, domum, quæ dicitur Villabona in præſentia Venerabilis fratris noſtri . . . . . Sabinenſis Epiſcopi, tunc Apoſtolicæ ſedis legati, ad Monaſterium eiuſdem ordinis, ibidem conſenſu Diœceſani Epiſcopi conſtruendum, liberali donauerit pietate, ac idem Diœceſanus ibi altaria dedicarit: nos deuotionis tuæ precibus annuentes id ſicut rite, ac prouide actum eſt, authoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datis Reati XVII. Kalendas Ianuarij, Pontificatus noſtri anno V. Chriſti M. CC. XXXI. Ita Gregorius. Similem porro obtinuiſſe confirmationem ab Innocentio IV. poſt annos XIV. aliæ litteræ produnt eiuſdem notæ. *Data Lugduni pridie Idus Auguſti, Pontificatus Innocentij IV. anno III.*

12. Hoc initium Monaſterij de Villabona, quod ſub viſitatione & correctione Abbatis Carrazeti cœpiſſe, ſunt qui affirment: & conſtat ipſum propria authoritate, an delegata ab alio, curam eius geſſiſſe per longum tempus. Sanctia, atque Dulcis Monaſterium ſibi conſtructum, vt non ſtatim ingreſſæ, at ſtatim velut ingreſſuræ nobilitarunt, & multa dote auxerunt, in qua & oppida ſeptem, Villabona, Arborbona, Quilos, Lauagoma, Valuuille ſuperius, & inferius, Cubillos, & Cubillinos computabantur: quæ ſi ad hanc diem Monialibus manſiſſent, vix illum locupletius in toto illo tractu reperiretur. Vtramque infantem induiſſe ibidem ſanctimonialem, eiuſdem Monaſterij traditio eſt: ſed quæ de ſola Dulci conſtare poteſt, cuius etiam ſepulchrum viſebatur eleuatum à terra in medio Chori, antequam ædificium exundantis fluuij aquis ſubmergeretur. Et creditur claruiſſe multis virtutibus, quas ſanctiſſima morte conſumauit. Reliqua vitæ illius ignota nobis, neque vnde diſceremus naniſci facile fuit.

Obierit in eo loco Sanctus Guillelmus, Dux olim Aquitaniæ, cum Compoſtellam ad S. Iacobum iret; an alius Eremita, Monachusve illum inhabitauerit, ante vel poſt Monaſterij conſtructionem, in dubio eſt. Conſtat à Sancto aliquo huius nominis, cuius corpus ibidem requieſceret, primam aduocationem, breui in Sanctum Guillelmum commutaſſe; & magnitudo, proceritaſque oſſium, quæ hodieque viſuntur concordare videntur cum his, quæ de Duce Aquitaniæ authores tradunt. Quicumque fuerit ingentis meriti eſſe, inde deduci poteſt, quod cum in tranſlatione Sanctimonialium, de qua ſtatim, exuuiæ Sancti ſimul transferrentur; occultiſſime tamen, ne detentioni paterent, ſiue rapinæ: Virgines ad ſepulchrum eius orare ſolitas, latere non potuerunt, quin diuinitus reuelato loco Sacri depoſiti, acceſſerint ea more, ſolitum orationum penſum exhibituræ. Seruantur modo in arca deaurata ad latus Epiſtolæ iuxta pyxidem ipſam maioris aræ, vbi & patent fidelium venerationi. 13.

Manſit Cœnobium ad ripas Guæ fluminis CC. XC. annos plus, minuſve, nempe vſque ad M. D. XXI. quo cum continuis fluctibus quaſſatum minaretur ruinam, ad inſtantiam Abbatiſſæ, quæ tunc præerat, & aliarum Monialium, & ſi non omnium, ad Monaſterium Sancti Michaelis, non longe ab eo diſtans, tranſlatum eſt, atque ipſi vnitum: cum idem Monaſterium Monialibus, quod viuerent liberius, diſperſis per alia loca, Priori Monacho gubernandum traditum, & Collegio S. Saluatoris Salmanticenſis vnitum eſt, vt in hoc Tomo dicam in Appendice Abbatum Palatiolenſium. Ex qua item vnione factum eſt, vt Monaſterium S. Michaelis, quod fuerat ſuppreſſum reſtitueretur, atque iterum acciperet Moniales, pro quibus ab initio ſurrexiſſet. rurſus, vt pro vnione facta Collegio, penſio annua ſuccederet viginti millium marauidinorum: cui ſoluendæ deinceps, vtraque domus S. Guillelmi, & S. Michaelis, atque vniuſque prouentus, obligarentur. 14.

ANNVS CHRISTI M. CC. XXXII.

ANNVS CISTERCII C. XXXV.

1. Iacobus ſemel, 2. & iterum fruſtratus Legatia ſuæ fructu, pene deſperat 3. tandem optatam pacem, conditionibus vtrimque æquis componit, 4. non tamen firmam, Friderici dolo, 5. perfidiaque. 6. Actum Patauij de Canonizatione Sancti Antonij, 7. de qua Legati ad Pontificem ſcribunt, 8. & præter ſpem, inquirendi litteras impetrant: 9. properata reliqua, atque Antonius adſcriptus Sanctorum numero. 10. Inde inſtituta vniuerſa Lombardia, & Veronenſes diſcordes concordati.

CAPVT PRIMVM.

1. SEQVITVR annus à Chriſto, in terris nato, trigeſimus ſecundus, ſupra milleſimum, ducenteſimumque qui fuit Ciſtercio centeſimus quintus, quo Iacobus Placentius, aut Pecorarius, Cardinalis Epiſcopus Præneſtinus, ex Abbate Cœnobij Sancti Anaſtaſij, cum Collega Legato Ottone Blanco, Lombardiam peragrantes, arguentes, obſecrantes, increpantes opportune, importune, in omni ſum patientia, tum doctrina, & conſtantia, ſuæ legationis functiones exequebantur. Nec recuſabat Fridericus leges, quæ ſibi imponerentur; iā forſan conſcius ſe nullas ſeruaturum. Sed obſiſtebant obdurati in bellum animi fœderatarum Vrbium: ſeu hominis ingentum ſemper atrox, & ſemper fraudulentum auerſarentur, nec ſimulatæ ad tempus comitati fidendū putarēt; ſeu ſemel ſueti Rectores Imperare, quod ſæpe cōtingit; nec in pace deponerent, mallent per turbas Imperiū retinere: ſeu tandē ciues, militarem licentiam ſecuritati, quietiq; anteponerent; & mala omnia, quibus ſubiacebāt, & ſubiacere, durante bello, poterant, libertate parendi, ſatis ſuperq; ad arbitrium compenſarent. Conſtat cum anno proxime præterito Cardinales legati apud Laudam, Epiſcopalem Vrbem, vtrique parti diem indixiſſent, quo de concordia adnitentibus cunctis agendum foret; poſt longas contentiones nihil peractum; *eo quod, ait Bzouius,* [a] *procuratores ciuitatum non plenam omninò à Rectoribus ſocietatis poteſtatem tranſigendi obtinuiſſent.*

a Ad hunc ann. num. 1.

2. Inter hæc etiam Bononia tumultuabat inteſtinis diſſidiis; ſeu ſacrilegiis, quæ inter bella plerumque miſceri ſolent; ablatis, quæ Epiſcopi eſſent, caſtris, & oppidis, & traditis Prætori maiori Vrbis, veluti exinde in communes tranſitutis; quorum reſtitutioni, quamuis in caſſum inſiſtendum legatis eiſdem fuit. Nam *Gregorius Pontifex, ait Carolus Sigonius,* [b] *Rheati quinto Idus Ianuarij, literas ad legatos ſuos in Lombardia manentes miſit; vt nouum Prætorem Raynerium, & communem Bononiæ ad reſtituenda ſua Epiſcopo caſtra, cohortarentur, ne ipſe in eos durius conſulere cogeretur. Eis autem ille, ſcilicet Raynerius, adeò non paruit, vt ex conſilij ſententia Prætores in omnia eius, id eſt Epiſcopi Caſtra miſerit, atque omni illum iuriſdictione ſpoliarit. Quare Gregorius, tertio Nonas Iulij Spoleto Parmenſi, & Mantuano Epiſcopis per literas imperauit, vt Prætorem Raynerium, & Fridericum, & cohortes eorum, atque totam Bononiæ ciuitatem, cætu piorum expellerent, atque ammotos in omnibus Lombardiæ, Romaniolæ, Marchiæ, & Tuſciæ Vrbibus diuulgarent, ſingulque ſcholaribus animaduerſionis Eccleſiaſticæ denuntiatione mandarent, vt vrbe excederent, neque ante Feſtum S. Michaelis redirent.* Ergo non ſolum Vrbes cum Friderico, ſed & ſecum pugnabant, & cum Eccleſia; neque vllum ferè flagitium committi poterant, quod boni publici vmbra non palliaret.

b de Reg. Ital. lib. 17.

Hic ſtatus rerum erat in Lombardia; cum ecce miſerante ad tempus Deo, & permittente induciàs publicis malis, quæ omnia ad inteſtina bella conſequebātur. deſignata à Legatis fœlicior dies, quarta decima poſt feſtum reſurrectionis præſentis anni, atque fœlicior locus, nempe Patauium, non multo ante illuſtratū glorioſo obitu, & tunc etiam frequentibus miraculis Antonij Patauini, ſiue Vlyſſiponenſis, in quibus, atque eiuſdem S. auſpiciis fœlicius de concordia ineunda diſceptaretur. *Tandem ait Bzouius,* [c] *poſt multas vtrimque tergiuerſationes ad diem XIII. Maij, Fridericus Imperator Patauium veniens præſentibus, & decernentibus Iacobo, Præneſtino Epiſcopo & Ottone, tituli S. Nicolai in Carcere Tulliano Diacono, Cardinalibus Legatis, in gratiam cum ciuitatibus Lombardiæ confœderatis rediit, & conditione pacis, à Gregorio Pōtifice cōfirmari poſtulauit.* Hactenus Bzouius citans in margine epiſtolas Greg. XXIX. CC. L. VIII & CC. LIX. præſentis anni; quas vtinā vulgaſſet, vt inde melius conditiones ipſius pacis, & totius tractatus ſeries conſtare poſſet. 3.

c num. 5. huius anni.

Ego in antiquis nihil de concordia, quin noua diſcordiarum ſemina iacta, inito cū Ezelino Tyranno fœdere, & Filio Henrico in vinculis coniecto, in quibus tandē obiit, non ſine multa veneni ſuſpicione; in chronicis Germaniæ, & aliis lego. Quippe, quæ vulgauit Adrianus Murius, & inter veteres ſcriptores Germaniæ circumferuntur, hæc habent verba, [d] *Ergo Henricus fruſtratus ſpe venturi ſibi exercitus ex Germania, deſtitutus præſidiis, à Patre capitur, & Regno abdicatur, in qua cuſtodia moritur breui; quidam crediderunt Patris iuſſu necatum.* Quis crederet futurum fidum in exteros qui adeò in proprium filium infidus fuit? Vnde & ſequitur, in eodem ipſo Authore: *Lombardi, poſt captum Henricum, vehementer humiliati ſunt. Nam crudelibus modis afflixit eos Imperator. Quas igitur ciuitates, ex rebellibus receptis in gratiam, præſidiis, & Magiſtratibus, quorum illi fides ſpectata fuit, muniuit; quaſdam penitus deleuit quaſdam capere non potuit.* Hæc ibi. Quædam hunc annum concernentia, quædam per anticipationem, & quia nulla quidem noſtris pertinentia, à nobis inſerenda latius ſuis temporibus. 4.

d lib. 22.

At quæ præciſe ſpectant ad hunc annū, exactius adhuc, neque ideo minus ſuccincte, quæ Author Anonymus, qui rerum in Lombardia geſtarum, 5.

quo

[c] *inter ſcriptores Germaniæ.*

quo tempore ſcribebat, Chronicon rexuit; [c] ſic enim ait. *Anno Domini M. CC. XXXI. Fridericus Imperator in menſe Martio, dum de Apulia vellet in Hiſtriam nauigare, impulſus vi Ventorum, venit Venetias, & inde forum Iulij tranſmeauit: ibique facta eſt compoſitio inter ipſum, & Ezelinum, in detrimentum Marchionis Eſtenſis, & Comitis S. Bonifacij, & totius Marchiæ, & etiam Lombardiæ: ſicut poſtea patuit per effectum. Aſcendit autem Alemaniam Imperator, & capto Filio proprio, Rege ſcilicet Henrico, miſit eum in Apuliam, ibique fecit ipſum vſque ad diem mortis, ſicut prodiderem, in carcere cuſtodiri; ideò quod confœderatus fuerat cum Lombardis: conſtituitque in locum eius Conradum, quem tenerrime diligebat.* Hactenus ibi: atque hæc obiter ad complementum hiſtoriæ dicta, quæ prætermittit Bzouius, & quia his, quæ inferius dicturi ſumus de Cladibus Italiæ, quæ noſtros, ſed præcipuè Claram-Vallem, ad Mediolanum, cum aliis interuoluerunt, lucem dabunt. Sed redeo ad Iacobum.

6. Dum hic Patauij tractaret negotia pacis, ſollicite vrgebāt Patauini, quod Sanctiſſimus Confeſſor Antonius, qui Iunio proximo intra eamdem Vrbem ad ſuperos tranſiiſſet, & crebris ad ſepulchrum à die obitus, miraculis clarebat, in numerum Sanctorum adſcriberetur. Rarum omnino, & forſan ſine exemplo, aut ſaltem cum rariſſimo, ſi intra annum id fieret; ſed raram etiam illius Sanctitatem, raram prædicationem, rara miracula; nec continendum communes intra leges, quē Deus in his, ab illis exemptum voluit. Antonium per inſolitas virtutes, per inſolita ſigna, prodigiaque, per inſolitam, non tantum illius populi, ſed totius penè Eccleſiæ acclamationem, à cæteris diſcretum, non eſſe regulandum illorum legibus. Nihil repente faciendum in re tam graui: ſed neque Dei voluntati reſiſtendū per tot ſigna oſtenſæ: nam eſto illud leuitatis argui poſſet; hoc conuincitur manifeſtæ obſtinationis. Eſto ſinguli forſan falli poſſent, qui petitioni inſtabant: at non credendum omnes falli ſimul, imò neque tot potuiſſent conueniri, niſi moti à Deo, in cuius tamen manu ſunt corda omnium. Hoc Pontifex, hoc Clerus Patauinus, hoc Magiſtratus Vrbis, populoſque; hoc Patauinæ non parum hinc florentis Academiæ Doctorés, & Magiſtri. Demum hoc tota Italia, nedum Lombardia tota poſtulabat. Verùm res ardua, & quæ ſi ſemel fieret, poſteris in exemplum tranſire poſſet, vt gratas aures inueniret apud Pontificem, maiorum adhuc exigebat auctoritatem.

7. Cœlitus planè adueniſſe viſi ſunt Cardinales Legati: qui teſtes oculati miraculorum, venerationiſque, quæ ex recenti memoria Sanctitatis, aliàs fixa manebat mentibus omnium, fidem Gregorio indubitatam facere, auctoritate, qua in Eccleſia pollebant, & apud ipſum; tum iudicio, atque pondere rationum, expreſſarum per litteras, eumdem efficacius mouere poſſent. Igitur ipſi comperta veritate; & Deo interius mouente vtriuſque cor (nam homines non poſſent) ſcripſere Gregorio, Fratribus, id eſt ſacro Collegio Cardinaliū; atque ad præſtandum conſenſum petitioni, iuſtæ quamuis inſolitæ, multis propoſitis potenter pertraxerunt. Verùm hæc ipſa luculentius, exactiuſque Franciſani Annales, & mihi etiam præ antiquis ſuſpiciendus (quæ fide, quo iudicio in cunctis pollet) Reuerendus P. Fr. Lucas Wadingus, in his, quos nuper vulgauit, totidem verbis [f].

[f] *Ad hunc ann. num. 1.*

Sollicite hoc anno vrgebāt Patauini, Sancti Antonij canonizationem, quare præmiſſo ad Pontificem miraculorum proceſſu, per Commiſſarios ab eodem deſideratos legitimè facto, deſtinarunt nouos legatos, qui proficienda, & acceleranda rei inceſſanter inſiſterent: delegarunt Epiſcopus, & Clerus Matris Eccleſiæ Canonicos duos, duoſque Minoritas, ciuitates, Magiſtratus, & communitas totidem Proceres, nobileſque Equites, magno ſtipatos famulitio. Academia Patauiæ Doctores vniuerſi ſuas addiderunt preces miſſa communi Epiſtola. Sed efficaciores illa littera duorum Illuſtrium Cardinalium, Ottonis Candidi, alias Bianchi de Alerano ex Marchionibus Montis-Ferrati Caſalenſis, Diaconi tituli Sancti Nicolai in carcere Tulliano, & Iacobi de Pecoraria Papienſis, Ordinis Ciſtercienſis, ex Abbate SS. Vincentij, & Anaſtaſij ad Aquas-Saluias, Epiſcopi Cardinalis Præneſtini. Hi à Pontifice Legati miſſi in Lombardiam, vt Longobardos Imperij hoſtes Friderico, pacem cum Pontifice diſſimulante, reconciliarent. Tunc Patauium aduenerunt, quandò de mittendis Oratoribus ad Pontificem ageretur: viſis & expenſis tot miraculis, quæ quotidie ad Sancti Viri corpus fiebant, per ipſos Oratores ſcripſerunt Pontifici, teſtimonium perhibentes veritati. Ad nouas preces nouum indixit Cardinalem conſilium Sanctiſſimus Dominus, iuſſitque, vt congeſta, & publica fide conſcripta miracula examinarentur. Hactenus ille: neque inter geſta Iacobi per hoc tempus rem adeò grauem licuit præterire. 8.

Non ſatis conſtat, an Patauij interfuerint Legati, cum ſacrum canonizationis Feſtum in Vrbe Patauina, atque ad Sancti ſepulchrum perageretur? & probabile etiam affuiſſe, atque officium de Antonio celebraſſe. Certè adeò feſtinata omnia ſunt, vt adeſſe potuerint; quippe cum ipſi menſe Maio ſcripſerint, iuxta medium illius, quo res concordiæ, & pacis pertractabant; aut ad finem Aprilis, quo vtraſque forte partes anteuerterant, emollituri, qua poſſent vtroſque animos, atque ad ſectandam pacem, & deteſtanda inteſtini belli damna diſpoſituri; vix intra ſeſqui menſis breue ſpatium ſcriptæ litteræ, Romāmque perlatæ in Conſiſtorio, diſcuſſæque, inquiſitio decreta, atque commiſſa, examinati teſtes, & proceſſus remiſſus, ac remiſſus; demum ſancitum, Antonium adſcribendum Sanctorum Canoni; atque Sanctionem adſcriptio ipſa ſequuta, celebrata Spoleti tertio Nonas Iunij, vt in litteris ipſis videre licet. Vt ergo exiguam Patauij moram fecerint, intereſſe potuerunt ſolennitati, quæ die tertia Iunij acta Spoleti, quantumuis differetur, potuit Patauij eundem intra menſem, id eſt ante exitum Iunij, celebrari. Nec dubium, ſi interfuerint, ingentem addidiſſe ſplendorem feſtiuitati. Hæc ad Patauium. 9.

Cæterùm quod ad pacem Italiæ attinet, quæ plane vnica legatiæ occaſio fuit: poſt res compoſitas cum Imperatore, reſtabant adhuc per totam Lombardiam tumultuantes populi, ſiue conceptum animis fauorem aduerſus Fridericum, atque ſpecioſum libertatis nomen, quod ſemel aſſumpſiſſent, ægrè deponerent; ſiue arma in communem hoſtem parata, in ſeipſos conuerterant, atque à publica cauſa communis boni ad priuata ſtudia, vindictaſque, atque inolita odia permutarent. Huelphos, & Gibelinos ab hoc tempore, in factiones diuiſos, totam item Italiam diuiſiſſe, compertum eſt; & plura alia 10.

Oo mala

mala inde ſequuta, quæ ad noſtra tempora pene perdurarunt. Ergo Iacobo ſimul & Ottoni peragranda Lombardia reliqua fuit. Nec dubium apud Deum, hominesque pulchros eorum greſſus, quippe Euangelizantium bona, quæ cunctis attulerint, atque ô vtinam diutius permanſura! Certè Veronenſes, qui plus aliis infecti liuoris tabe, ab eorum aduentu repreſſi ſunt, ſed post diſceſſum ad arma rediituri. Pauens hæc tangit Carolus Sigonius, dum ita ait [g]. *Legati Pontificis, reliqua perluſtrata Lombardia, cum Veronam veniſſent, factiones inteſtinis diſcordiis ſæuientes ad concordiam redegerunt. Verum profuſis illis, ipſi rurſus ad inſaniam rediere, atque agros mutuis vexare maleficiis perrexere.* Ea Iacobi, Collegæque induſtria, atque auctoritas quocumque perueniebant, ſed mala, quæ inuaſura erant Italiam, ex diuino decreto, nullis humanis mediis auertebantur. Hactenus quæ de geſtis Iacobi, in prima hac legatia, ſcripta inuenio.

g de Reg. Ital. lib. 17.

---

1. *Actum de Eliſabeth adſcribenda Sanctorum Canoni, 2. cum miracula plura, in Ciſtercienſi Henrico, 3. aliiſque ad illius 4. ſepulchrum patrarentur. 5. Suſcitati; & præuenti mortui ſex, 6. & collata Martino fœmina Sancta. 7. Super quibus Conradus Gregorio ſcribit. 8. Ille è contra cunctorum inquiſitionem, 9. Moguntino Archiepiſcopo, Abbati Ebberuacenſi, 10. atque eidem Conrado libens commendat, 11. demum Conradus hoc officio functus, priuſquam ſacrilego hæreticorum gladio perimeretur.*

CAPVT SECVNDVM.

1. QVod in B. Antonio Patauino, ſiue Vlyſſipponenſi difficile, quia inſolitum; hoc ipſum in Beata Eliſabetha, Regis Vngariæ filia, atque Illuſtris Lantgrauij Thuringiæ vidua, ab exemplo Antonij, facile fuit. Cum crebris ad ſepulchrum, magniſque clareſceret miraculis, iuſſum eſt intra annum ab eius obitu, de vita inquiri, ſimul & de prodigiis admirandis, quæ per fœminam Sanctam ante, & poſt, glorioſus Deus ſemper in Sanctis ſuis, ſed in illa, quia fœmina, quia Regia, quia in tenera ætate, glorioſior velut tractu inceſſanti perpetrauiſſet. Vix quatuor menſes à litteris Antonij, ad litteras pro Eliſabetha datas interceſſere, (adeò non recuſamus, quod ſemel fecimus) quippe priores illæ menſe Iunio, hæ poſteriores expeditæ leguntur menſe Octobri: & fortaſſe ideo ſolum expectarent, ne anteirent. Quippe idem, plus minus tempus fuit, quo Eliſabetha Antonio ſuperuixerit. Factum tamen cum illa aliquid nouum, nec mihi ſaltem, in alio hactenus viſum: vt neque plurium petitiones expectarentur, ſed vnius ſufficeret, Magiſtri Conradi: & inquiſitio eidem, qui petebat, licet cum aliis duobus committeretur: Demum, vt ad id munus exequendum, eligerentur illi; qui intimius nouerant, ad quos dum vixit proprius pertinuiſſet, Diœceſanus, nimirùm Moguntinus, Pater Abbas illius Monaſterij, in quo habitu ſuſcepto, votum emiſit, id eſt Eberuacenſis, cui Sanctæ Catharinæ cœnobium ſuberat, & Magiſter Conradus, quem non ſolum à ſacris confeſſionis ſuæ, ſed à præceptis habuit, vtpote cui obedientiam promiſiſſet. Rem totam breuiter paucis aperiamus.

2. Frequentabatur ſepulchrum Sanctæ fœminæ, neque ſolùm ſalutem accipiebant, qui frequentabant, ſed vt acciperent, atque frequentarent, per Spiritus cœleſtes, & per varias viſiones, atque reuelationes excitabantur. Nihil non à Ciſtercio Sancta ordita, conuerſionem, miracula; hanc item oſtenſionem ſuæ gloriæ, atque has reuelationes ab eodem non minus ordiri voluit. *Compertum eſt, (ait Iacobus Montanus in eius actis [a]) Henrico Ciſtercienſi Monacho, dies, noctesque grauiſſimis doloribus vexato, ita vt eiulatis clamoribus Fratres omnes ad compaſſionem moueret, noctu fœminam, candida veſte apparentem, ſuaſiſſe, votum Diuæ nuncuparet Eliſabeth, ſi conſequi ſanitatem deſideraret: omittenti, ſequenti nocte eidem apparuiſſe, idemque dixiſſe. Illum, quando Abbas, Priorque cœnobio abeſſent, conſulto ſeniore votum nuncupaſſe, atque ſequenti nocte comparente iterum prædicta fœmina, ſignumque Crucis edente, conualuiſſe protinus. Reuerſis deinde patribus rem, qua acciderat, miraculo quidem fuiſſe: voti verò nuncupationem non ad modum probatam, quod dicerent; ſolere verò ſæpe Monachum Cacodæmonum illuſione ad malum, ſub ſpecie boni, permoueri: maximè, cum nullo Monachorum ſua ſponte vouere ſit integrum, proinde melius, ac ſecurius videri, ſi peccatorum confeſſione facta, animam Deo, corpus cœnobio concrederet. Quarto de hinc fœminam eamdem ceſſatori viſam dixiſſe, quando implere, quod ſuſcepiſſet, votum intermitteret, in priſtinam eſſe recaſurum infirmitatem atque, vt antea, tantiſper exagitandum, quoad in animum ſoluere debitum induceret. Quæ minas, effectu miſero è veſtigio ſequenti Monachum, facta ſibi poteſtate, ad iter accinctum, extemplo ita conualuiſſe, vt perſoluto grauiter voto, nihil tale vnquam poſtea ſit expertus.*

a cap. 3. apud Suri.

Ab hoc ſigno multa alia ſequuta ſunt, & diffuſa in cæteros, quo latius cum virtute miraculorum, & beneficiis, Sanctæ fœminæ cultus diffunderetur. *Conſtat, pergit auctor, qui ſupra* [b], *etiam puellam quamdam è Moguntino territorio poculum petenti, cum à porrigente diceretur; accipe vt Diabolum imbibas: protinus immiſſum eſſe Cacodæmonem. Illam, intumeſcente vehementer vtero, exclamaſſe, flammigerantem ſibi per fauces tranſmiſſum titionem, miſeriſque ac inconditis geſtibus viſentes partim perterrefacere, partim ad lachrymas permouere: atque ita per biennium vexatione durante, demum ſarcophago diuina Eliſabeth præſentatam, cum paululum ibidem panis, ac vnda ſacra inſumpſiſſet, confeſtim recepta mente, exactoque nequam ſpiritu, cunctis, qui aderant, ſtupentibus, ad ſanitatem reduiſſe. Notum etiam apprimè eſt, Theodorico Traiectenſis Diœceſis incola, contractam, ac prorſus inutilem ad humanos vſus manum habenti, qui diuinam Eliſabeth inuiſerat, minimè tamen voti compos effectus; cum tertio plena fide intereſſet, in greſſu occurriſſe virum ætate ſenili,* 3.

b cap. eod.

reuerendo

reuerendo vultu, facundia prompta, ac quo tenderet? interrogaſſe. Cumque ille, Marpurgum, ad celeberrimam Diuæ Eliſabeth tumbam, reſpondiſſet: data mox benedictione, ſubieciſſe, vt conſequenda ſalutis certus pergeret, manumque fouea ſepulchrali penitus inferret, atque deinceps D. quoque Nicolaum honorare proſequeretur: præterea imprudentes nominaſſe eos, qui perquiſitis Sanctorum reliquiis, votiſque pro more Chriſtiane ſolutis, ſtatim diſcederent: cum perſeuerans in precibus ardor, fideſque, Deo, & Sanctis maximè placeret: atque his dictis, euanuiſſe. Illum eiuſcemodi verbis audientem immiſſa tumba manu, per quam celeriter curatum fuiſſe.

4. Parua ſunt hæc, & minus admiranda, quia frequentiora. Quod in Martino, & aliis, ſed non multis, glorioſum, & rarum, aliquos mortuos ad vitam reuocaſſe, atque animas à corporibus egreſſas, ad cadauera multa reduxiſſe, id in Eliſabetha frequens fuit. *Celebre namque admodum eſt, pergunt Acta* [c], *Hermannum ex Celenſi territorio clauum in carcere, neruoque conſtrictum, poſt inuocatam integra fide Eliſabeth, noctu eamdem conſpexiſſe, conſolantemque, non ſine ingenti lætitia audiuiſſe: in patibulo deinde appenſum, permiſſuque Iudicis, cum ſatis ad mortem penſilis fuiſſet, depoſitum, præſentibus patre, ac patruo mirabiliter reuixiſſe. Inſigniter etiam nunc liquet, Buchardum Moguntinæ Diœceſis ſcholarum, profluentibus aquæ vorticibus, dum incautius piſcatur, abſorptum, mortuumque, poſt inuocatam per eos, qui aderant, ſupplici voto Diuæ Eliſabeth opem, vitæ redditum eſſe. Itidem Berelinum, eiuſdem territorij puerum quadrimum, poſt indubia mortis ſigna diutius adnotata, imploratis per matrem meritis ſanctiſſimæ Eliſabeth, viuum, ſanumque ſurrexiſſe. Quin & alterum pari fermè ætate puerum, miſerabili in puteum euentu prolapſum, facta ad Diuam Eliſabeth deuotione per eum, qui tum fortuitu ſuperuenerat, mortuumque difficulter admodum extraxerat, pretinus rediuiuum in pedes conſtituiſſe.*

c cap. 32.

5. Famatum prætereà non mediocriter eſt, Fridericum è Moguntino territorio, natandi peritiſſimum, cum in amnem ſe lauandi gratia merſiſſet, & Pauperi cuidam olim cæco, tunc meritis diuinæ Eliſabeth videnti, vndas per contemptum inſpergeret, exaſperatum audiret viciſſim precari, ne vnquam viuus, cui innatabat, flumen egrederetur, vindice Eliſabeth, à qua lumen ipſe adeptus eſſet; confeſtim obſtupeſcentibus neruis; ac viribus ſubtractis, ad ima lapidis inſtar fuiſſe, extractumque haud dubie pro mortuo, poſt votum Diuæ Eliſabeth per propinquos nuncupatum, exemplo priſtinum viuendi munus recepiſſe. Clarum item eſt Ioannem è Moguntina Diœceſi innocentem, vnà cum fure quodam deprehenſum, mortique pariter adiudicatum, rogaſſe præſentes pro ſe Deum, ac Diuam Eliſabeth precarentur, ne aliter quam meruiſſet, ſupplicium lueret. Nec mora, è duobus in patibulo ſuſpenſis, ſtrangulato noxio, inſontem miſſam cœlitus accepiſſe vocem, conſideret Sanctiſſimæ Eliſabeth, cuius eſſet, quam primum patrocinio liberandus. Statimque rupto funiculo, illæſum deciſiſſe, exclamaſſeque: *Tu me pientiſſima Eliſabeth liberaſti. Quibuſdam autem delapſum, appendi de integro debere dicentibus, reſpondiſſe iudicem, nolle ſe denuo ſuſpendi permittere, quem Deus liberaſſet.*

Itaque de Beato Martino dicitur, *Factus eſt trium mortuorum ſuſcitator magnificus.* Duplicata gloria, ſicut & numero, de Sancta Eliſabetha prædicabatur. *Facta eſt ſex mortuorum ſuſcitatrix magnifica.* Quippe vt in Virgine glorioſa redemptio eſt, quod periculo, aliàs non effugiendo; fuerat præſeruata, quam ſi ab eo contracto redempta eſſet: Ita in his vltimis glorioſior reſurrectio, ſi alter ab vndis, alter à ſuſpendio, quibus aliàs neceſſario ceſſuri forent, immunes euaſerint, quam ſi vterque poſt mortem ſuſcitaretur. Multa & mira ſunt alia, quæ ſequuntur; neque vllum fere miraculorum genus eſt, quo non voluerit Deus illuſtrare fœminam Sanctam: neque iam ſolum ſepulchrum frequentantes, ſed inuocantes etiam diſtantiſſimi; & videre ſolebant, quam inuocabant. & optatam per eam ſanitatem, viſum, auditum, greſſum, atque alia beneficia conſequebantur. 6.

Hæc, & ſimilia, cum animo perpenderet Magiſter Conradus, neque putaret, quam Deus illuſtrabat per tot ſigna, & prodigia, ab hominibus prætermitti debere ſine honore; non Reges, vt Pontificem per Nuntios, non Prouinciarum Principes, non Eccleſiarum Prælatos, alioſve, vt per litteras ſuas ſollicitaret, rogare neceſſarium, aut conueniens duxit, ſi ad gloriam Dei expediat, vel ſine ipſis; ſi non conducat, nec per ipſos hæc facienda. Ipſe ſolus Gregorio Papæ ſcripſit (non alterius Gregorius mentionem facit,) & vita, ac meritis fœminæ propoſitis, velut qui cuncta nouerat; mox ad miraculorum gloriam tranſitum faciens, cunctorum diſcuſſionem committi petiit, cui liberet Pontifici, ne tunc recentia, & patentia cunctorum oculis, decurſu temporis obliterarentur; & tunc demum comprobanda venirent; cum iam non poſſent. Quippè ſublatis de medio, qui ipſa viderent, aut fortaſſe (quæ hominum plerumque conditio eſt) aut aliqua perirent; aut alia aliis permixta, confunderentur. Tum verò Pontifex grauitatem rei perpendens, ſed & neceſſitatem, nec minus de Conradi zelo dubitans, quàm de Archiepiſcopo, Abbateque, quibus Sancta ſubfuiſſet; qui multo in his amore; nullo terreno affectu ducendi forent: ſententiam vltimam in aliud tempus reſeruans; inquiſitionem exactam fieri iuſſit, litteris ad eos datis menſe Octobri, quarum tenorem hic cenſui ſubiiciendum. [d] 7.

d epiſt. 121.

8. *Archiepiſcopo Moguntino, & Abbati Eberbacenſi, Ciſtercienſis Ordinis, & Magiſtro Conrado de Marburg, Prædicatori Verbi Dei.*

Viſibilium, & inuiſibilium conditor, cunctipotens, & æternus, & ſi grata multorum perpetuitate beatorum perpetuum reficiat, quem plaſmauit, illum tamẽ gratorum ſucceſſiua recreat creatione nouorũ, eo quod illa humana conditionis affectibus, & ſua ſalutis effectibus ſunt votiua; prout probat inſpectio florum amana recentium, & exhibet perceptio fructuum gratuita nouellorum. Igitur ad æternas delitias fidelibus exponendas, ad dandum gentibus Fidei, ſpei, & charitatis augmentum, ad dirigendos in viam pacis, & claritatis æternæ pedes, in tenebris, & mortis vmbra ſedentium, Solis, & Luna mirificus operator in cœleſti ſolio, noua producit lumina lucis inſtinguibilis emiſſiua, pro qua

cordibus deuotorum, quærentium luminis ineffabilis lucidiſſimas manſiones, immenſitas exultationis infunditur, & aliàs infinita beneficiorum genera conſtruuntur. Porrò lætantur plures huius præſentis temporis, ſtellam in die perſpici, quas decurſa noctis tempora innumeras ſe recolunt inſpexiſſe. Gaudebunt & Magi fulgorem ſyderum, quæ ab initio Dei ſapientia fecerat intueri, ſed ſpectantes nouam ſtellam in Oriente, nati Regis nunciam, gaudio inexplicabili ſunt perfuſi.

9. *Exultat nimirum & Sancta Mater Eccleſia cum in eius fulgido firmamento, diuerſis Sanctorũ ſplendoribus illuſtrata, fulget de nouo Sydus perſpicuum ſingularis, & praexcellentis hominis oſtenſiuum, per quod ignorantium Dominum tenebræ propelluntur, per quod hæreticorum peruerſum dogma confunditur, & fidelium Beata credulitas adaugetur. Sanè cum lætitia, dulcium Lachryma um concurſibus comitata, dilecte Fili Frater C. ex litteris tuæ deuotionis accepimus, quod ille artifex glorioſus, qui terram in aurum, & aquam alterat in Cryſtallum, claræ memoriæ ancillam ſuam E. quondam chariſſimam in Chriſto filiam noſtram, Lantgrauiam Thuringiæ, iure naturæ fragilem, & labilem; demum dono gratiæ in cultu diuini nominis ſtabilem, & robuſtam, ac tandem mundanæ miſeriæ compedibus expeditam; aggregat collegio ſupernorum, gloriam conceſſæ Beatitudinis ſignis exprimens glorioſis: nam erga ſepulchrum eius, & locis aliis, per inuocationem, ſui nominis, & deuotionis ſuffragia, vita mortuis, lumen cæcis, auditus ſurdis, verbum mutis, & greſſus claudis, cæleſti dextera conferuntur.*

10. *Verum ſi per virtutum inſignia, quibus olim iam dicta Lantgrauia extitit multipliciter inſignita, ſeu per famoſa miracula, quibus eius Sancta rutilare dicitur ſepultura, cæleſtis ſponſa vocibus, eſſe de Sanctorum numero debeat affirmari: tamen quia mentibus ambiguis ſubitò res veritas non clareſcit, & repentinus non ſolet miraculorum relatibus, quorumdam ſpiritus exultare, eo quòd omne rutilum nomen auri non impetrat, nec ebur quodlibet niueum imitatur: nos, quos prouidentia præambula decet feſtinos incertis, & lentos in dubiis inueniri; diſcretioni veſtræ, de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, per Apoſtolicam Sedem mandamus, quatenus prouide attendentes, quod lux vera Sanctorum, Dominus Ieſus Chriſtus, ſignis publicis, & prodigiis euidentibus trepidantia diſcipulorum pectora roborauit, mentes eorum dubias de reſurrectionis admiranda gloria, expreſsè certitudinis clarificans fulcimentis; vitam, & conuerſationem Lantgrauiæ memoratæ, quibus Domino, & hominibus noſcitur placuiſſe; nec non miracula, quæ auctore Domino, de ſui corporis Sanctitate procedunt, habita præ oculis ſola diuinæ reuerentia maieſtatis, per teſtes idoneos ſtudeatis inquirere cauta diligentia, & ſollicitudine vigilanti; quæ in ſcriptis redacta, ſub ſigillis veſtris, fideliter conſeruatis, illa nobis poſteaquam mandatum receperitis, per fideles nuntios, & ſolennes tranſmiſſuri. Datum Agnaniæ ſecundo Idus Octobris anno ſexto.*

Hactenus litteræ graues, & elegantes, prouidæque, & quæ ita ſententiam ad tempus differrent, vt nihilominus examen maturarent; Conrado ſuperſtite, exequutióque futurum; ipſo ſublato, difficilius vltimandum. Et propheta ſſe ipſe, ſeu Gregorius, ſiue mauis, vterque viſus eſt, inſtantem illi mortem, quam intra annum glorioſam ademptus eſt ob eam cauſam fidei. Quippe *Anno M. CC. XXXIII. (ait auctor Anonymus,* [e] *qui Lamberti Scaphnaburgenſis hiſtoriam continuauit) Rex, & Moguntinus, & Magiſter Conradus de Marburg, Moguntiæ Conuentum Epiſcoporum, & Comitum, atque clericorum fecerunt pro quibuſdam infamatis de hæreſi; inter quos Comes de Seine accuſatus, inducias purgationis vlteriores obtinuit. Super reliquos verò, qui non comparuerant, prædictus Conradus de Marburg ibidem populum cruce ſignauit. Quapropter illi felle amaritudinis commoti, iam dicto Conrado in reditu inſidias iuxta Marburg ponentes, ipſum vna cum Gerardo minoris Ordinis, Fratre probatæ vitæ, tertio Kalendas Auguſti crudeliter occiderunt.* Ergo intra annum conſummandus fœlici obitu, mortem ſuam præueniſſe viſus eſt; atque hoc vltimum impendiſſe, officium fœminæ Sanctæ. Qualiter autem biennio, poſt eius necem, & qua occaſione Gregorius recordatus, proceſſum repetierit, aut ſi amiſſus, nouum confici iuſſerit, etiam per Ciſtercienſes, & glorioſam matronam Sanctis adſcripſerit; ſuo tempore à nobis dicendum erit. 11.

e *Ad hunc annum.*

---

1. *Illuſtris Sanctitate Viri, ex his qui minus noti, circa hoc tempus.* 2. *In Valcellis Lambertus Pater noſter,* 3. *& VValterus Beaumontius.* 4. *Prioris memoria.* 5. *Et Fuſniaci, orante Conuentu, ingens miraculum.* 6. *At ſimile, ex Cæſario.* 7. *Dictum de Monacho celebrante pro defunctis;* 8. *& de alio conſequuto peccati veniam interuentu Mariæ.* 9. *Virgo quædam Ciſtercium æmulata in quantum potuit,* 10. *de Dæmone triumphat, mox gloriam mundi fugiens patriam deſerit.* 11. *Roberti Olomucenſis mors, Acta, ſepulchrum.* 12. *Vladiſlai funus laudeſque:* 13. *Demum Henrici mors, & ſepultura.*

CAPVT TERTIVM.

1. SVb idem tempus, quantum ex ſcriptis Thomæ de Cantipratano, atque ipſius ætate, licet coniicere, illuſtres Sanctitate Viri apud Valcellas clarebant miraculis, & per Belgium, Germaniam, Galliamque, inter clariſſima Eccleſiæ luminaria celebrabantur. Hugoni, quondam Decano Cameracenſi, de quo dictum ſuperius, VValterus Beaumontius, atque Lambertus cognomento *Pater noſter* additi ſunt, Monachus, & conuerſus, vterque pius, vterque religioſus,

religioſus, vterque humilis; ſed ſuper omnia vterque zelo feruidus, & qui, ne proximis ſcandalum daretur, nullis omnino parceret incommodis; nullis impediretur vtilitatibus. Hinc ortum habuit illuſtre illud miraculum, quod in eadem domo, ad orationem alterius patratum legitur ab auctore coæuo, Sanctoque, & qui à noſtra extraneus profeſſione; ſed loco ſimul, & tempore, loco vicinus, neque ex affectu, neque ex ignorantia excipi poſſit.

2. *Accidit*, ait Thomas Cantipratanus [a], *quod in Valcellenſi Monaſterio quoddam noſtro tempore, molendinum factum eſt, quod ſtramina, & paleas, quaſi in farinam, contritione perualida conuertebat. Tali autem farina porci, admixtis furfuribus, impinguabantur. Venundatis itaque eis in proximam Cameracenſem ciuitatem, cum pulmoſa, & non ſolida caro inueniretur in illis, & ex hoc graue ſcandalum oriretur; quidam ipſius Monaſterij Sanctiſſimus Frater, Lambertus nomine, cognomento* Pater noſter, *audito quod actum eſt, manus, & oculos eleuauit ad cælum, & dixit: Nunquam amplius, Domine Deus, huius molendini rota vertatur. Nec mora, dicto citius, machina totaliter corruit, & ſimpliciores Fratres, & Monachos ſui miraculo à ſcandalo liberauit.* Hactenus celebre, inſigneque miraculum, glorioſius, quo vtilius, patentiuſque; quippe in oculis omnium populorum, dum cæteros ab ſcandalo, ſuos ab infamia, à periculo vtroſque vendicauit: hinc plura alia fuiſſe conſimilia, compertum eſt; ſed quæ antiquorum incuria prorſus perierint; perituro & hoc ipſo, ſi non à Cantipratano, aliud longè agente, notatum foret.

a lib.2.c.26. p.2.

3. Non inferioris perfectionis Monachus VValterus Beaumontius, certè opinionis longè celebrioris. Quippe cum idem Thomas de Cantiprato famoſiſſimæ Sanctitatis Monachum dicit neque vt ſcandala de domo Dei tolleret, minus ſollicitus, aut minus potens fuit; niſi quod tamen miraculosè doctus, miraculo non eguit, vt impediret, *Accidit*, ait idem qui ſupra auctor [b], *noſtro tempore, vt certiſſima relatione didicimus, in prædicto Valcellenſi Monaſterio, vt congeſta cuiuſdam defuncti fæneratoris de Attrebato pecunia in ipſo cœnobio ſeruaretur. Igitur die quadam, cum ille famoſiſſimæ Sanctitatis Monachus, VValterus ſcilicet de Beaumont, iuxta ſcrinium in quo pecunia ſeruabatur, oraret; diabolum deſuper ſedere vidit. Territus autem ad horam, ſed ſigno Crucis muniens, interrogat. Quid hic ſedes? quid hic expectas nequiſſime humani generis inimice? Cui ille: Bene, inquit, & iuſtè hic ſedeo, hoc quod meum eſt conſeruando. Nec mora, Monachus ad Abbatem currens, quid vidiſſet, exponit: Abbas vero in Attrebatum pecuniam cum omni velocitate remiſit.* His tunc viris florebant Valcellenſes, celebrabanturque, dum in Villario, aliique prophetiæ, & miraculorum dono clari, Ciſtercium ſimul, & Belgium illuſtrabant, nam de his etiam ſubdit paulò inferiùs [c]. *In hoc Monaſterio* (ſcilicet in Villario) *multos vidimus Sanctos, & pleroſque; qui prophetiæ ſpiritu, & miraculis claruerunt.*

b vbi ſuprà p.4.

c ibidem p.6.

4. Lambertum recentiores, Rayſe, Henriquezque, Bearls, aut magnis pietate viris, ille Belgij, hic Ciſtercij, vterque numerat; ille in Auctario ad natalitia Sanctorum Ioannis Molani; hic in ſuo Menologio, quamuis in die varient, quippe alter ad XII. Septembris, alter ad XVII. Decembris virum memorant: neutrum, vt puto, decerptum ex antiquis, quæ præter dicta, nihil omnino tradunt. Quare, quod eum Monachum affirmant, incertum puto. Certè traditio in conuerſo magis inclinat, & nomen Fratris, quo vſus Cantipratanus, frequentius ſolet conuerſis applicari. VValteri Beaumontij neuter meminit, cum ex Cantipratano, vt verum fatear, quem ſolum de Lamberto habent auctorem, non minus poſſet, aut fortè etiam deberet commemorari.

Per idem tempus in Foſniacenſi domo, inſigne aliud miraculum, Monachos in amorem Virginis matris, aut de nouo accendit, aut confirmauit, id etiam Thomas memoriæ prodit, nec nobis referendum aliis, quam eius verbis. *In Ordine Ciſtercienſi*, ait [d], *glorioſæ Virgini ſpecialiter dedito, multa valdè facta miracula referuntur, quæ nonnulli ex eis, per ſcripta, digna memoria, tradiderunt. Nos tamen vnum, quod noſtro contigit tempore, licet fortè conſcriptum ſit, referamus. Eorum clauſtrum ipſius Ordinis eſt nobiliſſimum, atque ditiſſimum. Contigit autem, vt obnubilatione cælum tempeſtatem aeris grauiſſimam minaretur: quæ & facta eſt. Sparſis ergo coruſcationibus vndequaque per aëra, ſequuntur & fulgura. Quæ vt viderunt Monachi, certatim ad Eccleſiam fugerunt; vbi Conuentu in choro taliter congregato, vident patria, & ſpecialiter clauſtro periculum imminere. O! (inchoant igitur altiſſimis vocibus)* SALVE REGINA MISERICORDIÆ. *Et cum veniſſent ad illum locum antiphonæ,* Eia ergo aduocata noſtra illos tuos miſericordes oculos ad nos conuerte: *Subito vehementiſſimus ventus ab Occidente veniens, cum horribili fragore tonitrui, feneſtras Eccleſiæ vitreas, cum tanto impetu, totaliter diſſipauit, vt Eccleſia firmiſſimè ſolidata corruere videretur. Nec mora, vbi in tanto diſcrimine ſacer Conuentus, ſatis perterritus, flexit genua, & illa verba antiphonæ cantauit.* Et Ieſum benedictum fructum ventris tui, nobis poſt hoc exilium oſtende, *ſtatim imago Crucifixi, quæ media ſtabat inter chorum Monachorum, & chorum conuerſorum Fratrum, conuerſa ad Orientem verſus chorum Monachorum reflexa eſt; &, vt mihi à Monachis dictum eſt, contra naturam picturæ, oculos aperuit, & mox omnis timor ſublata tempeſtate ceſſauit. Quis ergo in tanto miraculo non obſtupeſcat?* Hactenus ſumptum ex Thoma de Cantiprato, qui nobis poſt Cæſarium ſolus prælucet, ad aliquos pro tempore erumpentes, ſed ex plurimis, paucos Ciſtercij flores. 5.

d lib.2.c.29. p.28.

Verum quod attinet ad antiphonam dulciſſimam, qua Virginem ſalutare precamur Eccleſiæ nomine, extat & aliud exemplum apud Cæſarium, eoque paulò antiquius, quod in augmento noſtræ deuotionis, quibus ea ſalutatio frequentior eſt, atque ex vltimis verbis familiarior, vt debitis Bernardo, non abs're erit ad litterā transcribere. *In Villa*, ait [e], *Diœceſis Treuerenſis Sacerdos quidam Parochiam regit, vir ſecundum ſuam poſſibilitatem multæ hoſpitalitatis, atque laudandæ caſtitatis, adhuc enim corpore Virgo eſt. Die quadam quendam ex conuerſis noſtris hoſpitio recipiens, ait, ad illum: Ordinem veſtrum plurimum diligo, quia multum boni mihi contigit per eum, Antiphonam illam glorioſam, ſcilicet,* SALVE REGINA MISERICORDIÆ, *ab illo habeo, & quid mihi propter illam contigerit, ad ædificationem vobis enarrabo. Ad omnes* 6.

e lib.7.c.50.

horas meas illam dicere conſueui: cum autem die quadam Campum breuem tranſirem, quandam viſitare incluſam, iuxta Eccleſiam ſolitariam habitantem, orta ſunt tonitrua tam valida, vt ictus illius ſuccedens, vires ambulandi mihi adimeret: veniens tandem cum multo labore ad Eccleſiam ipſam intraui, & coram altari me proſternens, pro ipſa tempeſtate Dominam noſtram interpellaui: & ecce, Matrona Virginei vultus, magnique decoris de altari ad me veniens, cum admirarer, quanam eſſet? illa prior me alloquuta eſt, dicens: Quia antiphonam, SALVE REGINA MISERICORDIÆ, libenter, ac frequenter decantas, numquam tonitrua, neque fulmina, quorum timore ſæpius affligeris, te lædent; ſicque ad altare rediens, in oculis meis diſparuit, & ſtatim intellexi, quia ipſa eſſet clemens illa, pia, ac dulcis Virgo Maria. Ab illa hora, vſque hodie, à timore prædictæ tempeſtatum, quo nimis afficiebar, meritis Beatæ Virginis liberatus ſum. Ita Cæſarius; ſed redeo ad noſtros.

7. Quos etiam Sanctitate Auſtria conſpicuos habuit per hæc eadem tempora, inter alios florente, atque variis illuſtrato à Deo fauoribus Monacho illo, quem ſcribit Cantipratanus. [f] *In Auſtria partibus, ſicut per Abbatiſſam quamdam piam, & religioſam audiui, quidam Sanctiſſimæ vitæ Ciſtercienſis Ordinis Monachus fuit, qui in Miſſa celebrata pro mortuis, ante participationem Corporis Chriſti, cum diceret:* Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona eis requiem; *audiuit voces clamantium à remotis: Feſtinate, feſtinate, pacem ſuſcipere, quia iam Miſſa propinquat ad finem. Qui mox, vt ſtabat Chriſti Corpus tenens, in manibus, fit raptus in ſpiritu, & vidit innumerabilium animarum multitudinem feſtinantem ad pacem, & aliis recedentibus percepta pace, alias clamantes: Feſtinate, feſtinate, quia iam Miſſa propinquat ad finem. Sic Monachus ſtetit à prima ferè hora diei, vſque ad horam nonam, præſtolantibus aliis, & mirantibus, quid ſtans haberet immobilis. Tandem ergo reuerſus ad ſe, finiuit Miſſam, & præcipiente Abbate, cunctis, quid vidiſſet, expoſuit, & poſt paucos dies ipſemet Monachus vitam finiuit.* Hactenus ille.

f lib.2.c.33. part.33.

8. His viris Sanctis annumerare libet Monachum alium incerti Monaſterij, quem diu feruidum in rigore diſciplinæ, ſed mox tentante Dæmone prolapſum, inde compunctum, & verè pœnitentem tandem intercedente Maria Virgine, reatus ſui ſe veniam conſequutum audire meruit, & ſe priori ſtatui reſtitutum, nec ſine fœnore, narrat idem qui ſupra Cantipratanus hæc ſcribens verba [g]. *Vir quidam longo tempore deuotus Deo, Ordinem Ciſtercienſem intrauit, in quo & ſi diu Sanctè vixit tandem tamen, & Diabolo tentante deuictus, in peccatum cecidit, & multis per hoc occaſionem Scandali dedit. Pro quo, vt in Ordine illo conſuetum eſt, grauiſſimè tribulatus, ad cor tamen cum amariſſima pœnitentia rediit, & ſe ad glorioſam Chriſti matrem totaliter in lachrymis, & precibus contulit. In magno igitur luctu, tempore non modico, poſitus, tandem die quadam orauit, & raptus in exceſſum mentis glorioſam Virginem vidit, & in brachio eius quaſi luctantem puerum paruulum, ſuper omnem pulchritudinem ſpecioſum. Quicum videret pro ſe filio matrem ſupplicantem, inſtabat ille, ſe à peccato, & tribulationibus liberari rogitans, & ad gratiam vitæ prioris reſtitui. Sed cum puer quaſi renitens vultum auerterit, & mater è contra puerum in alteram brachij partem transferret, vt commodius vultui eius vultum ſuæ benignitatis ingereret, tandem poſt miram, & piam precum inſtantiam, euicit mater in filio, & vultum eius ad piaculum ſerenauit, vt peccatum homini ad indulgentiam, & ſtatum prioris vitæ ad gratiam condonaret.* Hactenus ibi.

g lib.2.c.29. part.31.

Nec excludenda à Ciſtercio Virgo deuota, quam Deo dignam appellat Cantipratanus, *de qua, ait,* [h] *veriſſimè narrabatur, quod mortuis parentibus, in domo Fratris militis relicta, prò Ciſtercienſi Ordine diu laborans, nec ad effectum perducere valens, fortiter in animo ſtatuit, ſecundum poſſe ſuum, etiam in ſæculo Ordinem obſeruare. Inceſſit ergo ſine lineo, obſeruauit ieiunia, ſilentium tenuit, caruit carnibus, hora matutinarum ſurrexit, Eccleſiam intrauit, horas regulares exoluit.* Non, inquam, excludenda hæc à Ciſtercio, quæ corde, & opere per omnia Ciſtercienſis, habitatione ſola, quamdiu aliud non potuit, diuiſa fuit. Porrò hæc quanti apud Deum meriti fuerit, quantæ apud homines exiſtimationis, quam tremenda ſpiritibus malignis, ſed nihilominus, quàm in fide conſtans, & quam hominum laudes, & gloriam fugiens; idem qui ſupra Auctor manifeſtat, ſimulque etiam occaſionem prodit, qua ex propria patria, ad Niuellam ſe contulerit, ibidemque vſque ad mortem perſeuerauerit, ſic igitur de ea loquens, proſequitur. 9.

h lib 2.c.37. part.8.

Contigit autem, vt ea ignorante, mortuum cuiuſdam defuncti corpus veſpere ad Eccleſiam deferretur, & ſolum in feretro relinqueretur. Surgens ergo media nocte Virgo, quam diximus, intrauit Eccleſiam, inuenit quidem mortuum, ſed parum, aut nihil timuit; reſedit, horas incœpit. Hæc vt vidit Diabolus, inuidit, & corpus mortuum intrans, loculum primo mouit. Virgo igitur ſe conſignans, conſtanter ait, & inclamat Diabolo: Quieſce miſerrime, quieſce, quia nihil poteris contra me; & mox Diabolus ſurgens cum corpore: Vere, inquit, nunc potero contra te, & meas iniurias à te paſſas frequentius, vindicabo. Hoc illa vidit, imperterrito corde baculum cum infixa cruce ambabus manibus rapuit, & in capite mortuum feriens, ad terram proiecit, & ſic fideli audacia Dæmonem effugauit. Diu ergo Virgo Chriſti, & cum maxima anguſtia laborauit, vt cadauer deiectum in feretro relocaret: ſed fruſtra, quia non potuit. Veniens autem mane Preſbyter cum cuſtode, miratur deiectum corpus, & vulneratum in capite. Quærit quid actum ſit? fatetur Virgo cum lachrymis, rogat obnixius relenari corpus: negat ille, dicens: viſurum potius populum, & per geſtam rem excitandum in laudem Chriſti. Mox turbata Virgo, vbi Preſbyterum inuincibilem, & inexorabilem vidit, vanam nimirum gloriam, & erubeſcentiam reformidans, domum Fratris, cognationem, & patriam dereliquit, nec vnquam ad eam poſtea rediit, ſed vſque ad mortem in Niuellam permanſit. Hæc in auctoribus, præcipuè Thoma ſparſa, concernentia hoc tempus, & neque antea Annalibus illata, nec rurſus ad ipſos reditura, cum annorum 10.

ſingulorum

ſingulorum certum neſcirem, collegi in vnum: quandocumque notitia maior ſubſit, facilè in propria loca reponenda.

11. Hoc item anno ad ſuperos in Morauia migraſſe dicitur Venerabilis Robertus, Olomucenſis Pontifex, quem ante annos, vt minus XXVII. ex Priore Nepomungi, Abbatiæ Ciſtercienſis, promotum, Tomo ni fallor, præcedenti commemorauimus. *Homo* (inquit Auguſtinus Olomucenſis [i]) *excellens litteratura praditus, magna prudentia, ac morum probitate inſignis. Hic Sarcophagum D. Chriſtini, auro, & argento veſtitum, gemmis pretioſis vndique diſtinctum, opere pulcherrimo cælatum, magnis ſumptibus, & impenſis Eccleſia ſua contulit: crucem pretioſiſſimam duodecim marcharum auri, ab Vladiſlao Marchione, pro eadem Eccleſia dari obtinuit; magnis beneficiis, & Sacerdotiis peculium D. VVenceſlai auxit. Præpoſituram de bonis ſuis in Eccleſia Olomucenſi primus inſtituit; Villam MsadVViezq Eccleſia perpetuo poſſidendam tradidit: compluribuſque priuilegiis, & diplomatibus Principum indulgentia adauxit.* Hactenus ille. Ioannes Dubrauius addit [k]: *Templum D. VVenceſlai, quod igne conflagrauerat, inſtauraſſe.* Hæc eius acta, memoriæ hactenus prodita, nam virtutes, & merita apud Deum in libro vitæ ſcripta eſſe creduntur. *Moritur*, ait Auguſtinus ſupracitatus [l], *Diis, & hominibus gratus Præſul, decimo ſexto Kalendas Nouembris, anno M. CC. XXXII. in Bellogrado, Ordinis Ciſtercienſis cænobio, ſepultus*: ne vel in morte à Ciſtercio, imo neque ab Vladiſlao, cum quo viuens de pietate certauerat, ſepararetur.

i In Catalogo Epiſcop. Olomucenſium.

k lib. 15 hiſtoria Boem.

l vbi ſuprà.

12. Itaque, quem iam antea memorauimus Morauiæ Marchio, Regis Boëmiæ Frater Vladiſlaus, qui Belligradi cœnobium fundauiſſet, ante annum M. CC. XXVIII. quo Eccleſia conſecrata, luci ſubſtractus, in ea nihilominus ſepultus erat, vir multis animi dotibus refertus, & qui Roberto; vt in Olomucenſem ſedem promoueretur, ſiue electoribus, vt ipſum nominarent, auctor fuit. De eius obitu ſepulturaque, & virtutibus, Ioannes Dubrauius hæc habet in ſua hiſtoria [m]: *Regem* (loquitur de Fratre Vladiſlai) *triſtis nuntius mærore affecit, Vladiſlaum Fratrem, cum quo illi prorſus fraternè ſemper conueniebat ſupremum in Morauia diem obiiſſe: funeratumque eſſe nuntians in nouo cænobio, quod recens Belligradi excitauerat, & abſoluerat.* Et paulò inferiùs: *Mandauit ſuis, vt ibi, id eſt in Monaſterio Belligradi conderent eum, quemadmodum conditus eſt, ingenti omnium ordinum luctu; de omnibus enim Ordinibus optimè meritus eſſe videbatur: optimè conſulens vtilitati omnium, pace, iuſtitia, æquitate, ciuilitate. Ad hæc, in operibus pietatis ſic exercitatus, & perſeuerans, vt nullum ferè diem intermitteret, quin aliquod exerceret in orphanos, & viduas, & aliena ope indigentes. Cum Roberto vero Præſule, Donariorum, quibus Ara, Altariaque ornantur, quaſi certamen inierat; vter videlicet pretioſiora templo D. VVenceſlai, quod Robertus igne collapſum inſtaurauerat, offerret, &c.* Hactenus ex Ioanne Dubrauio. Vladiſlaus, quatenus ſiue ex loco ſepulturæ, & fundatione domus, ſiue ex Roberto, cum quo de pietate certauiſſet, noſtros concernit.

m In Hiſtor. Boem. lib. 15.

Demum hoc ipſo anno obiiſſe, dicitur, Venerabilem Henricum ex Monacho Claræ-Vallis, & primo Abbate Montis Sanctæ Mariæ, Magnæ Troyæ Epiſcopum, cum in cœnobio Altæcumbæ, incertum, qua occaſione? demoraretur. Memorat virum ſimul & annum mortis Albericus Monachus trium fontium in ſuo illo Chronico, ex quo tot alij auctores tranſcripſerunt, quibus ſuas hiſtorias locupletarunt. *Anno*, ait *M. CC. XXXII. obiit apud Altamcumbam Dominus Henricus, quondam Magna Troya Antiſtes.* Corpus ad Claram-Vallem tranſlatum eſt, vbi adoleſcens Monachum induerat: ibique in Choro conuerſorum ſepultus iacet ante illius altare, ſub lapide plano, parieti appenſa hac inſcriptione. 13.

HIC IACET DOMINVS HENRICVS
MAGNÆ TROYÆ EPISCOPVS,
ET MONACHVS CLARÆ-VALLIS.

Reliqua vitæ eius ignoramus, & ô vtinam addat quicumque norit!

---

1. *Lauriſſa Abbatia Imperialis Benedictina.* 2. *Principatu Imperiali deſtituta*, 3. (*qui in Moguntinum tranſiit Archiepiſcopum*) 4. *vnire ſe Eccleſia Moguntina*, 5. *petit, & impetrat*; 6. *mox viſitata*; 7. *& Monachis expulſis*, 8. *Ciſtercienſibus traditur*, 9. *præueniente Pontifice Gregorio.* 10. *Capituli Generalis auctoritatem.* 11. *Inde noſtris per priores expulſis* 12. *ſemel & iterum*, 13. *tandem vtriſque vacua per duodennium, Canonicoſque admiſit Præmonſtratenſes.*

CAPVT QVARTVM.

1. INGENS hoc anno noſtris cum nigris Monachis, occaſione Sifridi Moguntini, ſuborta lis, & quæ, dum hi Lauriſſam conſeruare, inſigne Monaſterium (cuius Abbas inter illuſtriores Principes Germaniæ numerabatur) noſtri, vt non ambirent, acquirere, acquieſcunt; vexauit vtroſque; cum neutri tandem illo potituri forent. Rem altius repetitam ex Trithemio, deinde ex ipſis epiſtolis Gregorij, pandere libet. Erat Lauriſſa Abbatia Benedictina, antiquitate nobilis, quam *Cancor, Comes Rheni, filius Ruperti Comitis* (ait Ioannes Trithemius [a]) *tempore Pepini, Regis Francorum, Patris Caroli Magni, anno Domini M. CC. LXIV. conſtruxit, & magnificè dotauit*; Religione conſpicua in qua Sanctus Hermenoldus tempore Henrici V. Imperatoris Abbas præfuerat; verum dominio, & potentia temporali, inter primas Germaniæ, ſi tamen alia illi æqualis fuit. In ea diuitias luxus conſequutus: & laxamenta Monaſtici rigoris, etiam in vitia, vt ſolent, degenerarunt.

a In Chronico Hirſaugienſ. hoc anno.

2. Præfuerat Lauriſſæ Conradus Abbas, qui vt ex quibuſdam Gregorij litteris conſtat, ab Abbate VVerne-Vicorte, Ordinis Ciſtercienſis, pro dilapidatione, & aliis enormitatibus (ſic litteræ loquuntur) amotus fuerat. Hinc Conuentus

diuiſus in duas partes, & ex vtraque emergentibus querelis, accuſationibuſque, quæ vitia etiam occulta, dum aliæ alias eliciunt prodere ſolent; iterata inquiſitio, & deſignatus Ildeſhiemenſis Præſul, qui partes componeret, atque Lauriſſæ collapſam diſciplinam, ad priſtinum rigorem reformaret. Ergo Sifridus occaſionem nactus, duo molitur, per quæ vniuerſum Lauriſſæ Principatum ſibi vſurparet: alterum, vt is ſibi, nam Imperialis erat, à Friderico, veluti potentiori, & à quo conſeruari melius poſſet, concederetur: alterum vt amotis nigris Monachis, Cistercienſes ſuccederent, qui Principatus,& dominia temporalia,iuxta ſuarum inſtitutionum præſcriptum aſpernarentur (Ita,& plerumque, per ſpeciem reformationis, atque ſanctioris vitæ, priuatæ vtilitates inquiri ſolent) Ceſſit vtrumque, ex voto induſtrio viro, & cui nec vires, neque artes defuere. *Eodem anno, nempe hoc M. CC. XXXII.* (ait Ioannes Trithemius [b]) *Fridericus Imperator ſecundus Principatum Monaſterij noſtri Ordinis non longè ab Heidelberga, quod dicitur Lauriſſa, cum omni honore, vaſallis, miniſterialibus, Caſtris, oppidis, prouentibus, iuribus, & pertinentiis ſuis, quem Abbas eiuſdem cœnobij ſemper hucuſque habuit, abſtulit ab eodem Monaſterio, & donauit eam Sifrido Archiepiſcopo Moguntino, & Eccleſiæ eius, vt patet ex litteris, quæ ſequuntur.*

b *In Chronico Sponheimenſi.*

3. *In nomine Sanctæ,& indiuiduæ Trinitatis: Fridericus ſecundus, diuina fauente Clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, Hieruſalem & Siciliæ Rex.*

Romani Principis decus extollitur, & auguſta Sedes Imperij decoratur, cum Principatus (in quibus conſiſtit, & viget Imperium in ſua dignitate) congrua prouiſione reparat, & conſeruat; & illas ad eorum reparationem, & conſeruationem perſonas eligit, & proponit, quæ cum prærogatiua commiſſarum ſibi animarum, cum ſua meritò dignitatis, ſufficientes, ad id, & accepta fore cenſentur. Vniuerſis igitur Imperij fidelibus, tam modernis, quam poſteris, volumus, eſſe notum, quod nos conſiderantes tenuem ſtatum Eccleſiæ Lauriſſenſis, ab honore, & nomine Principatus proceſſu temporis collabentem, vt non minus imperio, quam ſibi deficere videatur: attendentes inſuper, quod per dilectum Principem noſtrum Sifridum, Venerabilem Archiepiſcopum Moguntinum, cuius gratia ferme tia quotidie Imperio præſtita, noſtro conſpectui multa gratitudine ſe præſentat; & non per eandem ſedem Moguntinam, velut obſequioſam, ſemper Imperio, & noſtris honoribus efficacem, ſeruitium eiuſdem Principatus Imperio debitum,quod propter eiuſdem Eccleſiæ impotentiam nobis hactenus eſt ſubſtractum, integrè poterit exhiberi: aſſiſtentes nobis, & appropinquante dilecto filio noſtro, Henrico illuſtri Rege Romanorum ſemper Auguſto; ſuper his prouidere volentes,vna cum deliberatione, & conſilio Principum, de innata prouidentia, & noſtra gratia maieſtatis,eundem Principatum Eccleſiæ Lauriſſenſis cum omni honore, Vaſallis, miniſterialibus, Caſtris, oppidis, prouentibus, iuribus, & pertinentiis ſuis, ſicut ad nos, & Imperium noſcitur pertinere, eidem Moguntinæ Eccleſiæ, dicto Moguntino Archiepiſcopo, & ſuis ſucceſſoribus; Imperiali auctoritate, in perpetuum donauimus, & conceſſimus; & nominatum Principem noſtrum, Venerabilem Archiepiſcopum Moguntinum, præſentibus Principibus, ſolemniter inueſtiuimus, vt eadem Eccleſia Moguntina, idem Archiepiſcopus Moguntinus, & ſucceſſores eius amodo Principatum ipſum teneant, & poſſideant, & ad honorem noſtrum, & Imperij illum foueant, & conſeruent, ſaluo iure, quod inde debetur Imperio. Acta ſunt hæc anno Dominicæ Incarnationis M. CC. XXXII. menſe Aprili,&c.

Hactenus priuilegium Imperatoris, quod ſibi etiam confirmari fecit Sifridus à filio eius Henrico eundem intra menſem, priùs quam in vinculis à patre cuſtodiretur. Pergit Trithemius. 4.
Huiuſmodi donatione Imperiali, ſimul & Regali confirmatione Principatus prædicti Monaſterij Lauriſſenſis ſuſceptis,Sifridus Archiepiſcopus Moguntinus, quo ſibi, & ſucceſſoribus ſuis eundem Principatum perpetua firmitate ſtabiliret, Monachos ipſius cœnobij callida perſuaſione induxit, magna promittens, vt litteras Summo Pontifici Gregorio IX. dirigerent, & Monaſterium ſuum vnire cum Eccleſia Moguntina poſtularent. Igitur Monachi de ſua expulſione nullam ſuſpicionem habentes, firmiter autem ſperantes, ſe cum Monaſterio ſuo per Archiepiſcopum in ſtatum priſtinum quantocyus reformandos, ita ſcripſerunt:

Sanctiſſimo in Chriſto Patri,ac Domino,D.Gregorio, Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Summo Pontifici, Decanus cum deuoto Fratrum collegio, & miniſterialium Eccleſiæ Lauriſſenſis, continuas orationes ad Chriſtum cum ſubiectione filiali. 5.

Ad Apoſtolatus veſtri gratiam referendum duximus, quod cum ad mandatum examen iudicum, à Sede Apoſtolica delegatorum, Dominus Conradus, quondam Abbas noſter, ſententialiter fuiſſet depoſitus, pro dilapidatione, & aliis enormitatibus ſuis, quas commiſerat: Nos ſentientes, iam dictæ Eccleſiæ noſtræ reformationem, in alio non poſſe conſiſtere, ſicut nec reuera poterat, nec poteſt; memoratos iudices noſtros de benignitate veſtra confiſi, de conſilio, & conſenſu Principum, qui tunc Imperium gubernabant, petiuimus, Eccleſiæ Moguntinæ eandem Eccleſiam noſtram vniri, præſertim cum Eccleſia noſtra ſine adiutorio Eccleſiæ Moguntinæ (quæ hactenus nos fouit) non poſſet aliquatenus reſurgere; cum etiam iam dictam Eccleſiam noſtram in multis reformauerit, redimendo Caſtrum ipſius Eccleſiæ proinde de manu ſeruiorum, in quo Caſtro multa pars Eccleſiæ noſtræ conſiſtit; præterea multas alias poſſeſſiones eiuſdem Eccleſiæ noſtræ, recuperauit. Cum igitur, Pater piè, & clemens, hoc deliberatione, & prouidentia prudentium Virorum factum eſſe, ſit manifeſtum, Sanctitatis veſtræ pedibus prouoluti, humiliter & attentè. Supplicamus, quatenus noſtram neceſſitatem vtiliter conſpicientes, factum noſtrum, & vnionem noſtram, circa ſæpè dictam Eccleſiam Moguntinam, ratam habentes, auctoritate, & miſericordia Sedis Apoſtolicæ dignemini confirmare.

Sic prima ex parte Sifridus voti compos,nam Pontifex ſtatim conceſſit, quod petebatur, litteris datis Peruſij, IV. Nonas Maij (adeo properabatur) hoc ipſo anno: ſic inquam ex hac parte voti compos, aggreditur ſecundam, & Lauriſſam reformari in proprio Ordine, nec debere, nec poſſe, Hildesheimenſi ſuadet; atque ſemel laxatam diſciplinam, diſſoluendam profuſius, atrociuſque, ni Ciſtercienſis ibidem reformatio, quæ adeo tunc vigebat, inſtitueretur. Non decere poſt quingentos ferè annos Benedictum Parentem cedere loco, quem tandiu occupa- 6.

uiſſet,

niſſet, quare neque aliam familiam induci poſſe. Sed neque Benedictus conſeruandus niſi in Ciſtercio, aliàs ſemel imbutos profanos mores, ſi ibidem relinquantur, in deteriores quotidie ruituros. Peccaſſe hactenus cum aliquo timore, eoque parcius peccaſſe, velut qui formidarent à loco pelli. Nunc vbi impunitas peccandi data ſit, quo alio fræno valeant coërceri? Ineſſe locis notis occultam vim, qua ad ſolita trahant. Ineſſe cunctis animos propenſos, ad ea, quæ patrauiſſent. Demum ineſſe ſociis conſcientiam criminum; & effuſo timore, pudoreque, velut habenis ruptis; ſolos ſtimulos integros manſuros, per quos ad omne malum præcipitentur. Diſſoluendas impiorum ſocietates, colligationeſve, fugiendas occaſiones, mutanda loca, vt mores corrigantur, & ſubſtituendos homines conſtantes, & virtutis prouectæ, qui non facilè ab aliis peruerti poſſent. His, & aliis perſuaſus Ildeſheimenſis (& reuera fortaſsè ita expediebat poſt viſitatam domum) Gregorio ſcripſit, niſi Lauriſſa ad Ciſtercium transferatur, nullam ſe ſpe concipere, quod ad meliorem frugem tranſire poſſet. Gregorius, quod in aliis expertus fuiſſet, facilè tunc de Lauriſſæ cœnobio credens (fortè & impulſus ab aliquibus Cardinalibus, prout quiſque in Ciſtercium charitate, aut amicitia in Sifridum, conſilium dabat) non ſolum mutationem faciendam iuſſit, ſed exequendam Moguntino ipſi commiſit, in cuius territorio cœnobium eſſet. Atque ecce exemplar priorum litterarum, quas adducit Trithemius [c] totidem verbis.

c In Chron. Spanheimenſi.

7. *Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Venerabili Fratri Archiepiſcopo Moguntino ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.*

Lauriſſenſis Monaſterij vinea, diutius expectata, vt vuas faceret, ecce in medium dicitur produxiſſe labruſcas, dum Monaſterium ipſum, in quo Mariæ officium per contemplationis ſpeciem florere conſueuerat, & in rerum affluentia temporalium Marthæ officioſa ſollicitudo vigebat, malitia inhabitantium faciente, adeoque in vtroque (Venerabili Fratre noſtro Hildesheimenſi Epiſcopo, cuius prouidentiæ ſuper hoc commiſimus inquiſitionem; referente) didicimus eſſe collapſum, quod loco Mariæ, Iezabelà, ac loco Marthæ, prodigalitate ſuccedentibus, nulla ſpes eſt vlterius, vt in ſuo poſſit ordine reformari. Monachi eiuſdem Monaſterij exteriori, & interiori nigredine denigrati, adeo ſe mundi deliciis inuoluerunt, ſubſtantiam Monaſterij cum filio prodigo diſſipantes, quod eorum ficulnea, immiſſis ſtercoribus, diutius expectata, non ſolum fructibus, ſed etiam foliis dicitur aruiſſe: quod nihil aliud expetit, & expectat, niſi vt radices ficus fatuæ, quæ terram inutiliter occupant, abſcindatur. Sanè ficus medici periti ſolertia, vulnera; quæ fomentorum non ſentiunt medicinam, abſcindenda cenſentur, vt excluſa putredine, vinum, & oleum infundantur vulneribus, & tandem ſanetur ægrotus.

8. *Ne verò fideles, qui bona eidem Monaſterio contulerunt, orationum ſperantes ſuffragijs inibi habitantium releuari, ſpe præconcepta fruſtrentur: iuxta Epiſcopi præfati conſilium, quod ſuis nobis litteris innotuit, te, qui loci Diœceſanus exiſtis, decet & expedit, maximè cum tempus meſſis aduenerit, zizania Monachorum exiſtentium in eodem ſarculis correptionis euellere, ac triticum in horrea congregare. Compatiatur igitur tua fraternitas, quia & nos compatimur, Monaſterio ſic collapſo; & ad ipſum perſonaliter accedens, omnino virtutibus deſtitutum, Ciſtercienſem Ordinem plantes in ipſo, vt ordo, de nigro conuerſus in album; purgetur vitiis, & virtutibus augeatur; & ſic in architriclini nuptiis aqua in vinum Summi Artificis operatione conuerſa, florem honoris, & honeſtatis educet, & fructum boni operis non relinquet: ex quo ſpes fidelium reuiuiſcet, & irrigando tanti nominis, & religionis de nouo plantata plantulam ſui roris dulcedine deuotius, & libentius confouebunt. Si quos autem de Monachis inuenies, quos amor Ciſtercienſis Ordinis accendat, illos ibidem retinere poteris, dum tamen de illis nulla opinio ſiniſtra apud bonos, & graues facilè oriatur. Alios verò per diuerſa loca ſui Ordinis, in tua Diœceſi adeo cautè diſponas, ne ouis morbida gregem commaculet, ſed deperdita potius reducatur ad caulas: promiſſurus attentius, ne poſſeſſiones, & bona, quæ idem Monaſterium quondam noſcitur habuiſſe, à plantatione nouella aliquatenus excludantur.*

9. His litteris acceptis Archiepiſcopus, qui nihil magis, quam eorum obſeruationem, ad quam aſpirauiſſet, deſiderabat; primum quatuor Ciſtercij Abbates congregat, Eberuacenſem, Mulbrunenſem, Burnebacenſem, & Sconaugienſem, mox illis religioſos Viros adiungens, de Ordine Minorum Prædicatorum, atque alios nonnullos, quaſi de eorum conſilio proceſſurus. Cum obedientia cunctis placuiſſet; ſed tamen Ciſtercienſes recuſarent ex propriis domibus Conuentum illuc tranſmittere, quandiu Capituli Generalis conſenſus, atque expreſſa licentia non accederet; Sifridus ipſe totius moræ impatiens, priſcis colonis nihilominus expulſis (neque enim vllus Ciſtercium amplecti voluit) ſingulares ab eis Monachos petiit, conuerſuſque; qui vtcumque domum habitent; interimque ad Capitulum ſcribit per eoſdem Abbates, qui & litteris Gregorij fidem facerent; & locum ipſum, circumſtantiaſque, ac reliqua ad aſcenſum neceſſaria, vt teſtes oculares, promere poſſent. Hæc ad Capitulum. Verùm à Gregorio (adeo flagrabat cupidine ſiue odio!) alias litteras impetrat, quibus Capituli conſenſum præueniret, ſuppleretque; quas à Ioanne Trithemio prætermiſſas, ex Vaticano, & Regeſtis eius excerptas, in gratiam mei Lectoris, & pleniorem notitiam totius facti premittere libet; ſic autem habent [d]. d Epiſt. 291.

Archiepiſcopo Moguntino. Præſentata nobis tuæ fraternitatis littera continebant, quod cum nos olim per inſinuationem Venerabilis Fratris noſtri Hildesheimenſis Epiſcopi, cui commiſeramus inquiſitionem Monaſterij Lauriſſenſis, intellecto quod idem Monaſterium, quod per contemplationis ſpeciem florere conſueuerat ab antiquo, malitia in eodem habitantium faciente, adeo collapſum fuerat in vtraque ſubſtantia, quod nulla ſpes exiſteret, vt in ipſo poſſit Ordine reformari; tibi noſtris dediſſemus litteras in mandatis, vt ad Monaſterium memoratum perſonaliter accedens, Ciſtercienſem Ordinem plantares in ipſo: ita tamen quod ſi quos de Monachis ipſius cœnobij inuenires, quos amor Ciſtercienſis accenderent religionis, illos retinere poſſes ibidem; dum tamen nulla de ipſis ſiniſtra opinio apud bonos, & graues facilè oriretur: alios per diuerſa loca ſui Ordinis tua Diœceſis, adeo cautè diſponeres, ne ouis morbida gregem contaminare valeret; ſed perdita potius reduceretur ad caulas: 10.

cauſas: tu ordinationi dicti Monaſterij vigilanter inſiſtens, vt hoc poſſes iuxta noſtrarum continentiam litterarum efficaciter conſummare, dilectos filios, Eberuacenſem, Mulbrunenſem, Burneuacenſem, & Sconaugienſem, Abbates Ciſtercienſis Ordinis, & quoſdam fratres Prædicatores, & minores, ac viros alios diſcretos, & timentes Dominum, Moguntina, & VVormacienſis diœceſis, aduocare curaſti; coram quibus, necnon & loci conuentus præfati, legi noſtri ſeriem mandati feciſti. Præquiſiti autem fratres eiuſdem Monaſterij, ſi quos eorum Ciſtercienſis religionis amor accenderet, vt ſub eius habitu vellent ibidem Domino militari; ijdem autem, nec id voluerunt efficere, nec etiam ſe collocari per te, iuxta mandatum noſtrum, in Monaſterijs ſui ordinis, in tua diœceſi conſtitutis, potioribus, permiſerunt; ſed pro ſua voluntatis arbitrio, excommunicationis ſententia, quam auctoritate Apoſtolica in rebelles tuleras, vilipenſa, paucis duntaxat exceptis, per loca diuerſa ſuæ ſalutis, & profeſſionis immemores, ſunt diſperditi.

11. *Tu vero dictorum Abbatum & aliorum prudentum conſilio, Monachos, & conuerſos quamplures Ciſtercienſis Ordinis, qui diuinum ibidem officium celebrarent, & libros, & res alias, licet paucas, ſucceſſuro Conuentui reſeruarent, ibi ponere curauiſti; dirigens etiam tuas litteras per Abbates eoſdem Ciſtercienſes Capitulo Generali, vt Conuentum ad Monaſterium mitterent antedictum, authentici eis copia minimè facta, quamuis eidem Abbates parati eſſent fidem facere, dictum authenticum noſtrum ſe vidiſſe; & conſideratis, loco, & eius circumſtantiis vniuerſis, quibuſque terris, poſſeſſionibuſque; & aliis bonis antedicti Monaſterij oſtenſis per ſingula; inueniſſe eadem, eorum iudicio, copioſè ſufficere pro Conuentu. Quia tamen timebas, maiorem adhuc à prædicto Capitulo totius rei decernendam inquiſitionem, poſtulabas à nobis, vt cum, ſi eiuſdem negotij conſummationem, vſque ad futurum generale Ciſtercienſe Capitulum, iuxta conſtitutionem ipſorum, contigerit prorogari; ſæpè fatum Monaſterium, irreparabile poſſit incurrere detrimentum: prouidere ſuper his, de benignitate Sedis Apoſtolicæ dignaremur. Nolentes igitur, vt occaſione huiuſmodi, reformatio præfati Monaſterij poſſit aliquatenus impediri, fraternitati tuæ, de qua plenam fiduciam obtinemus, per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus, ſi eſt ita, adiunctis tibi aliquibus Viris religioſis, Dominum timentibus, & diſcretis, ad Ordinationem dicti Monaſterij, iuxta traditam tibi formam, ſine cuiuſuis dilationis impedimento procedas. Contradictores qui &c. Datum Aguaniæ VI. Kalendas Maij anno VI.*

12. Noſtri, hac auctoritate radicati, & velut confirmati in Monaſterio *poſſeſſiones illius*; pergit Trithemius [e], *quæ relicta fuerant, Archiepiſcopo tradente, præter Vaſallos, miniſteriales, Caſtra, oppida, prædia, quæ pertinebant ad honorem Principatus, arripiunt, & fructus earum, in ſuum vſum vnde viuerent; conuertunt.* Sed ô humanarum rerum viciſſitudinem! *Interea* (pergit) *Monachi priores grauiter dolentes, ſe expulſos, & in ſuo Monaſterio alterius Ordinis profeſſores collocatos, ſtatuunt, tantam iniuriam nullatenus eſſe ſine vltione ferendam. Conuenientes igitur quadam nocte, cum auxilio quorumdam amicorum ſuorum, Monaſterium ſuum Lors violenter cum potentia intrant. Abbatem cum Monachis conuerſis, & tota familia inuadentes eiiciunt, quoſdam capiunt, & locum abiurare compellunt, alios percutientes vulnerant, omneſque ſimul de Monaſterio fugant. Expulſi autem Monachi Ordinis Ciſtercienſis, querelam ad Archiepiſcopum Moguntinum deferunt, ſe manere in tantis periculis non poſſe, profitentes. Interea Monachi priores Monaſterium recuperatum poſſidentes, quæ ſibi vtiliora videbantur inter amicos conſultant. Verùm non poſt multum temporis, cum Archiepiſcopum cum potentia venturum audiſſent, locum deſerentes, non ſine ſpoliis, ad tutiora ſe recipiunt; quid agere velit Epiſcopus, latentes expectant. Ita Ciſtercienſis Ordinis Monachi, qui expulſi fuerant, perſuaſione Epiſcopi animati, ad Monaſterium Lauriſſenſis religionis ſunt reuerſi, & inceptum viuendi modum continuant. Ecce non poſt multum temporis, cum ſe Ciſtercienſes in Lauriſſa conſtituti iam crederent eſſe ſecuros, antiqui Monachi cum amicis ſuis nocte Monaſterium cum potentia ingreſſi, eos aggrediuntur, cædunt, percutiunt, & denuo expellunt, proteſtantes, ſe omnes interempturos, ſi denuo ad Monaſterium Lauriſſenſe reuerſi fuerint. Vnde ab hac die non amplius Ciſtercienſes poterant induci, vt ad Lauriſſam manſuri inibi, reuerterentur.* Hactenus ille.

Non vacauiſſet culpa in Ciſtercienſibus occupaſſe Lauriſſam, cum proprij ab ea pellerentur habitatores, præcipuè profeſſores eiuſdem regulæ, quibus ab ipſis eſſet deferendum: ſi non tot litteris Gregorij Papæ Noni velut compulſi, obedientia, quam cupidine ducti videri poſſent. Vtcumque fuerit, cœnobium neutris remanſit, ſed primo vacuum, mox poſt annos duodecim tranſactos plus minuſue, ſub Innocentio IV. ceſſit Præmonſtratenſibus, cum Sifridus quoſcumque ſubſtituere, ab eodem Pontifice obtinuiſſet, litteris, quæ proceſſum totum continent, Datis Lugduni III. Nonas Maij, Pontificatus Innocentij IV. anno II. 13.

[e] In Chronicon Spanheimenſ.

1. Rex Ferdinandus pro cœnobio Belli-fontis in Caſtella ſollicitus, domum ædificat, 2. & locum, & nomen mutat. 3. Gregorius Monaſterio Rheatino Sanctum Benedictum de Fundis vnit. 4 Pro quo & Narnienſi Epiſcopo aliud, ex immediatè ſibi ſubiectis, donat; 5. & Abbati, atque Monachis Fundenſibus 6. de mutato instituto congratulatur. 7. In Græcia Abbatia de Rufiniano, ob diuturnam Græcorum pertinaciam, 8. noſtris accreſcit; 9. Gregorij littera, 10. & ex eis, quæ ad hiſtoriam facere poſſunt. 11. Alia demum, quibus Pontifex Caricampi Monaſterium ſibi reſeruat; & qua occaſione?

CAPVT QVINTVM.

1. HOc anno Ferdinandus Caſtellæ Rex, quod olim auus eius condidiſſet, Imperator Alphonſus, Monaſterium dictum de Bello-fonte, ſeu de Peleas, in Zamonenſi Diœceſi, ob intemperiem aëris, atque alia incommoda, quæ Monachi in eo dudum experti eſſent, in alium locum commodiorem tranſtulit, atque nomen cum loco mutare iuſſit, ædificatis ipſius Regis expenſis, nouis habitationibus, quas ſiue ab ipſo, in quo ſurgebant, fundo, ſupra modum amœno; ſiue ex Sanctorum, quibus præparabantur, conuerſatione, Vallem-Paradiſi præcipit appellari; litteris de tranſlatione ipſa expeditis, appellationeque, quas ex Archiuis eiuſdem Monaſterij (inſigne monumentum Regiæ pietatis, largitatiſque; atque eius, quam Ciſtercio exhibebat, venerationis) breues, & graues pro meo more tranſcribam [a].

a Ex tabul. Vallis Paradiſ.

Ferdinandus Rex Caſtellæ, & Toleti, Legionis, & Galleciæ Dei gratia, omnibus, ad quos præſens ſcriptum peruenerit, ſalutem, & gratiam.

2. *Scriptura ſacra teſtamento declaratur, quod ſpiritalis homo propoſitum non mutat, cum pro ſalute animæ ſuæ vtilius aliquid meditatur. Inde eſt, quod cum Abbas, & Monachi Monaſterij de Bello-fonte, quod Peleas generaliter appellatur, Ordinis Ciſtercienſis, ibidem diutius fuerint conuerſati, & propter inæqualitatem loci, & aëris diſtemperantiam, graues corporum ægritudines, & alia incommoda, quamplurima ſuſtinerent; propter quæ diuinum ſeruitium, ad quod ſpecialius ſunt adſtricti, commodè explere non poſſunt, vt ex voto tenentur: eorum tranquillitati prouidere volentes, & vt religio temporibus noſtris in Dei ſeruitio ſuſcipiat incrementum, dictos Abbatem, & Monachos, transferimus ad Monaſterium, quod mandauimus conſtituendum in loco, qui Vallis-Paradiſi vulgariter appellatur: firmiter prohibendo, ne deinceps, niſi Vallis-Paradiſi locum illum, ſiue Monaſterium, aliquis audeat appellare. Si quis ergo hanc chartam infringere, ſeu in aliquo diminuere præſumpſerit, iram Dei Omnipotentis plenariè incurrat, & Regiæ parti mille aureos in cauto perſoluat, & damnum, ſuper hoc illatum prædicto Monaſterio, reſtituat duplicatum. Facta charta apud Aulam Regis expenſis, ſecunda die Nouembris, Æra M. CC. L X X.* Sic Ferdinandus.

3. Inter hæc verò Gaufrido de Caſtellione, S. R. E. Cardinali Presbytero, tituli Sancti Marci, inducente Abbatem, Monachoſque, qui Monaſterium Sancti Benedicti de Fundis, Diœceſis Narnienſis, inhabitabant: æmulari chariſmata meliora, ad Ciſtercium tranſire; ac Monaſterio Sancti Matthæi Rheatini; quod religionis opinione florebat, ſed loci, & aëris, ac aliarum rerum incommoditatibus laborabat, vniri, atque viribus iunctis, mutare loca (nam neque ipſis commodum habebant) & nouum ſtatuere cœnobium deliberabant; quo vtrique confluerent; & vnum ex vtroque agmen efficerent, quo numeroſius, grauiuſque, obſeruantiuſque, atque ei magis patens donis cœleſtibus. Perlata res ad Gregorium Papam eſt, atque vtilis oſtenſa multis propoſitis. Porrò Gregorius, qui in Ciſtercium flagrabat charitate, atque ferè omnia tranſire cœnobia vellet, defectum veritatis in Eccleſiam obſeruantiæ rigore compenſatura; tranſlationem, fortaſſis, vt nimis properam, nec facilè exequendam, ad tempus diſtulit. Verum vnionem non ſolum conceſſit, vt petebatur, ſed & Epiſcopo, & Capitulo Narnienſi, à quorum obedientia Monaſterium, ſi ad Ciſtercium tranſiret, eximebatur, aliud ex his, quæ immediatè ſibi parebant, & Eccleſiæ Romanæ, largus conceſſit, ne quomodo vnioni reformationique, quo adeo conducebat ſeſe opponerent. Ergo ad hos, vt conſenſum præſtarent, qui ante omnia requiri videbatur, has dedit litteras [b].

b In Regiſtis fol. 103.

Epiſcopo, & Capitulo Narnienſi.

Cum Monaſterium Sancti Benedicti de Fundis, dudum tibi lege Diœceſana ſubiectum, de tuo & dilectorum filiorum Capituli Narnienſis aſſenſu, Monaſterio Sancti Matthæi Rheatinæ Diœceſis, Ciſtercienſis Ordinis, ſicut dilecti filij Abbas, & Monachi eiuſdem Monaſterij Sancti Benedicti incorporari cupierant, iuxta ipſorum deſiderium, duxerimus vniendum: nihilominus ſtatuentes, vt idem Monaſterium ab omni iuriſdictione Epiſcopali ſit liberum, & exemptum; & præfati Abbas, & Monachi ſuper Beati Benedicti regulam, inſtituta Ciſtercienſis Ordinis Fratrum vna cum Abbate, & Conuentu eiuſdem Monaſterij Sancti Matthæi, de cætero Domino ſtudeant famulari: volentes autem, vt ex hoc Narnienſis Eccleſia læſionem incurrat, in recompenſationem ipſius, Monaſterium S. Victorij de Vtriculo, quod iuris, & proprietatis Beati Petri eſſe dignoſcitur, tibi committimus, & Eccleſiæ Narnienſi; auctoritate præſentium concedentes, vt tu, & ſucceſſores tui iura Epiſcopalia in eodem exercere liberè valeatis; ita duntaxat, vt Monaſterium ipſum in Ordine ſuo, ſi poteris; alioquin in regulari alio, reformetur. Nulli ergo noſtræ conceſſionis, &c. Si quis autem, &c. Datum Agnaniæ primo Idus Maij anno VI.

Hæc Gregorius ad Epiſcopum, & Capitulum Narnienſe, pro obtinendo conſenſu. Porrò eo obtento (& quis illum Pontifici petenti, vel ſine oblata recompenſatione denegaret?) hæc ad Abbatem, & Monachos reformandos, ſpirantia dulcedinem, & in Ciſtercium, quod ſemper præſeferebat, non ſolum charitatem; ſed reuerentiam ſalua maieſtate [c]. *Abbati, & Conuentui Monaſterij Sancti Benedicti de Fundis, Ciſtercienſis Ordinis. Cum de Summi munere Chriſti veniat, vt* 5. 4.

c Ex eodem fol. 104.

ſibi à fidelibus ſuis dignè, ac laudabiliter ſeruatur, laudes, & gratias, quas poſſumus patri luminum, à quo eſt omne datum optimum, & omne donum perfectum, referimus, quod vos, eo inſpirante, cuius ſpiritus vbi vult ſpirat, ta viros aliquos commutato, æmulamini charismata meliora; vos, & Monaſterium veſtrum incorporari Ciſtercienſi Ordini cupientes. Sicut enim ex veſtrarum intelleximus continentia litterarum, vos ad honorem Dei inducti à dilecto filio noſtro G. tituli S. Marci Presbytero Cardinali, Venerabilis Fratris noſtri Narnienſis Epiſcopi Diœceſani, accedente conſenſu, conceſſiſtis, approbaſtis, & vultis de cætero ſuper Beati Benedicti regulam, conſtitutiones Ciſtercienſium Fratrum, vna cum dilectis filiis Abbate, & Conuentu Monaſterij Sancti Matthæi Ciſtercienſis Ordinis Rheatinæ Diœceſis, in Domino obſeruare: nobis humiliter ſupplicantes, vt veſtri, & eiuſdem Monaſterij facta vnione, iuxta beneplacitum noſtrum, de competenti loco, & nouo cœnobio conſtruendo, vobis & Abbati, & Conuentui ſupradictis, prouidere miſericorditer dignaremur.

6. Nos igitur, quod à vobis prouidè factum eſt in hac parte gratum, & ratum habentes, illud auctoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus; veſtrum etiam dictum Sancti Matthæi Monaſterium vnientes. Statuentes nihilominus, vt Ordo Monaſticus in veſtro Monaſterio iuxta inſtituta Ciſtercienſis Ordinis, cui nos ex nunc incorporandos decreuimus, cum eodem in officiis, in victu, & veſtitu, ac omnibus aliis, perpetuis temporibus obſeruetur; de nouo autem in competenti loco cœnobio conſtruendo, habito prudentum conſilio, vobis in breui, annuente Domino, curabimus prouidere. Nulli ergo noſtræ confirmationis, & conſtitutionis, &c. Si quis autem, &c. Datum Agnaniæ III. Nonas Octobris anno ſexto. Hactenus Gregorius; vt palam fiat, lactatum mammillis Regum cùm recens natum eſſet Ciſtercium olim: non ſolum in eorum gremiis adoleuiſſe, ſed adultum; portari, deducique; ipſorum ſemper cura, atque ipſorum impendiis promouendum Sed de hac vnione, effectu ſuo fruſtrata, iterum infra.

7. Cæterum, Gregorij paternam prouidentiam, ſollicitudinémque latius adhuc diffuſam vſque ad Græciam Gregorius prolatauit, confirmata, & de nouo collata noſtris, qui Monaſterium Sancti Angeli in Petra, Diœceſis Conſtantinopolitanæ, inhabitabant, inſigni alia Abbatia de Rufiniano, à qua quod nollent Romanæ Sedi ſubdi, Monachi Græci per ſententiam expulſi eſſent. Porrò rem totam à nobis intactam hactenus (quippe qui neque eiuſdem Monaſterij Sancti Angeli in Petra ſub ritibus Ciſtercij initia nouimus) atque ipſius proceſſum vſque ad hunc annum, ſimul ac paternam pro noſtris ſollicitudinem Pontificis Gregorij; non aliunde melius, quam ex ipſius litteris, Datis ad Abbatem, & Monachos Sancti Angeli, poterimus haurire; quæ ita habent [d].

d Ex Regeſt. Gregorij huius anni.

Abbati, & Conuentui S. Angeli in Petra, Ciſtercienſis Ordinis Conſtantinopolitanæ Diœceſis.

8. Cum vniuerſum Ciſtercienſem Ordinem prærogatiua dilectionis, & gratia amplexemur, ad dilatationem ipſius libenter impendimus opem, & operam opportunam. Sanè veſtra nobis exhibita petitio patefecit; quod cum Venerabilis Frater noſter, P. Albanenſis Epiſcopus, tum Legationis officio fungens, in partibus Romaniæ, Abbatem, & Monachos Græcos Monaſterij de Rufiniano, Eccleſiæ Romanæ inobedientes inueniſſet, pariter, & rebelles; eorum Monaſterium vobis contulit; niſi Abbas, & Monachi memorati, præſentarent obedientiam vſque ad Concilium Generale: ac deinde bonæ memoriæ G. Patriarcha Conſtantinopolitanus, de Concilio Generali reuerſus, cum iidem Abbas, & Monachi Græci obedientiam nullatenus præſtitiſſent, te, fili Abbas, de præfato Monaſterio poſtmodum inueſtiuit. Demum vero dilectus filius noſter Ioannes, Tituli Sanctæ Praxedis Presbyter Cardinalis, tunc Apoſtolicæ Sedis Legatus, eoſdem Monachos iterum commonens diligenter, vt ad obedientiam, & deuotionem Eccleſiæ Romanæ redirent, quia illi nolentes intelligere, vt bene agerent, elegerunt potius aufugere, Monaſterio derelicto, ipſum vobis iam conceſſum iterum contulit, & in poſſeſſionem ipſius vos poſuit corporalem; vt ſic de poſſeſſionibus, quas pro veſtro amiſeratis Monaſterio, compenſationem aliquam haberetis; & quia indecens videbatur, vt Monaſterium ipſum, quod tempore Græcorum fuerat valdè ſolemne, ſine congruo ſeruitorum numero remaneret, tu, fili Abbas, neſciente Conuentu tuo, congregationem ibi promiſiſti transferre, ſi de Ciſtercienſis Capituli procederet voluntate.

9. Vos vero penſantes, quod Monaſterium veſtrum, à ſupradicto Epiſcopo dedicatum, deſerere non poteritis honeſtè; præſertim cum ibidem multorum ſepulta ſint corpora nobilium Latinorum, quæ de facili non poſſent inde transferri; nec expediret vobis Imperij relinquere patronatum, vt vos alterius potentis dominatui ſubderetis: ſupplicaſtis nobis inſtanter, vt iam dictum Monaſterium, in quo vultis quatuor Monachos ad eius obſequium deputare, vobis collatum hac auctoritate, dignaremur Apoſtolica confirmare. Nos verò volentes ſic veſtris condeſcendere precibus, vt materiam exercendæ virtutis, & Ciſtercienſem Ordinem dilatandi, vobis laudabiliter tribuamus, Monaſterium ipſum hoc modo (non obſtantibus litteris; quas memoratus Cardinalis ſuper facto ipſius Monaſterij Venerabili Fratri noſtro Patriarchæ ac Capitulo Conſtantinopolitano conceſſit) vſque ad quinquennium vobis committimus gubernandum, interim quatuor dictis Monachis ad eius obſequium deputatis. Si autem, auctore Domino, infra tempus ipſum, ibi ſecundum Ordinem veſtrum poteſtis ordinare Conuentum, extunc ibidem Ordo perpetuis temporibus obſeruetur, & Conuentus ipſe à vobis ius filiationis agnoſcat. Verum ſi fortè vltra prætaxatum tempus, per vos id non poterit adimpleri, & Patriarcha, & Capitulum antedicti, præfatum Monaſterium voluerint plenius ordinare, de ipſorum vndecima, pro poſſeſſionibus veſtri Monaſterij, iuxta prædicti Cardinalis aſſignationem trecentarum, ... terrarum compenſatione, vobis ab eis impenſa, computatis quinquaginta ...... terræ, quas vobis dictus tribuit Cardinalis, ipſum Monaſterium ad eos taliter ordinandum liberè reuertatur. Datum Agnaniæ IV. Kalendas Aprilis anno VI.

Hactenus litteræ Gregorij Papæ IX. ad Abbatem, & Monachos Sancti Angeli, in qua eadem forma, Patriarchæ, & Capitulo Conſtantinopolitano, vt conſentirent; & vt exequerentur, Archiepiſcopo Nicomedienſi, cum duobus Collegis, ſcriptum video. Porrò ex his litteris augendus facilè venit Alfonſus Ciaconius in Pelagio Cardinali Albano, qui nullam Legatiæ eius in Græcia mentionem facit. Quod vero ad hos Annales 10.

ſpectat,

ſpectat, vltra Gregorij in noſtros propenſionem, licet coniicere: primo, Cœnobium ſancti Angeli in Petra, ab ipſo penè Imperio Latinis addito, accepiſſe Ciſtercium. Secundo, bellis inter Græcos, Latinoſque in longum protractis, amiſiſſe ſuarum poſſeſſionum partem non modicam, quæ bonis Monaſterij de Rufiniano compenſanda veniret, ſi Græci cederent. Tertiò Græcos non ſtatim pulſos à ſedibus, ſed conceſſis inducijs, quæ à ſexdecim vt minus annis, id eſt ante Concilium, prorogabantur. Quartò, Abbatem paupertate forſan premente, inconſulto Conuentu, deliberaſſe, cum ipſo ad Rufinianum tranſire, ſi Græci diſcederent; verùm id poſtea Conuentum recuſaſſe iuſtiſſimis de cauſis, quas Pontifex expreſſit in ipſis litteris; Demùm Gregorio id vnum placuiſſe, vt taliter Eccleſiæ ſancti Angeli, de Bonis Rufinianæ ſubueniretur, vt nihilominus pateret ſemper ianua nouo Cœnobio, & Ciſtercio, per Græciam dilatando, nouæ ſemper cautiones adhiberentur.

9. Hoc item anno, Ambianenſi, & Morinenſi Epiſcopis inter ſe contendentibus de loco Cari-Campi, Ciſtercienſis cœnobij, atque vtroque ſibi in illud arrogante iuriſdictionem; cum inde Monachi non parum grauarentur, idem Gregorius nihil noſtris denegans, cœnobium ipſum ſibi reſeruauit, quo ad vſque lis pro altera illorum deſideretur litteris datis ad Abbatem, & Conuentum in hunc tenorem [c]. *c Ex eiſdem Regeſtis.*

Abbati, & Conuentui Cari-Campi Ciſtercienſis Ordinis.

Cum ſicut audiuimus, Monaſterio veſtro in finibus Ambianenſis, & Morinenſis diœceſum conſtituto, vterque diœceſanus in ipſo iuriſdictionem ſe habere aſſerant, & tam authoritate ſua, quàm occaſione litterarum noſtrarum, non vnquam moleſtiam inferant, & grauamen; ſicque diſtracti vos nequaquam expedire poſſitis. Nos quieti veſtræ prouidere volentes, Monaſterium ipſum, ſi eſt ita, ad manus noſtras duximus aduocandum: & donec ad quem pertineat, deciſum fuerit retinendum; authoritate vobis præſentium inhibentes, ne cuiquam eorum interim intendatis. Datum Alatri XVI. Kalendas Iunij, anno VI.

---

1. *Fiterij, & Oliuæ Abbates in Hiſpania.* 2. *in Gallia de Alta-Ripa, & Bello-loco, Claromontenſi,* 3. *Bethania, & Firmitatis:* 4. *in Anglia, Strata-Florida: in Italia, ſancti Galgani: in Germania, de VVerſvvile,* 5. *& Hemmenrode: in Auſtria, ſanctæ Crucis, in Vngaria, de Ægris: grauibus cauſis à Gregorio præficiuntur.* 6. *In Liuonia, qui ferent defenſuri in Liuoneos graſſantur,* 7. *pro quibus Oſilienſis Epiſcopus & Abbas, atque Prior Montis ſancti Nicolai, Ordinis Ciſtercienſis, conſtituuntur Legati.* 8. *Prohibitum examen ferri candentis,* 9. *& quæ ab Epiſcopo fuerant ablata, iuſſa reſtitui.*

CAPVT SEXTVM.

1. QVADAM etiam hoc anno noſtris iniuncta, ex quibus aliqua veniunt recenſenda. Illuſtri Ferdinando, Caſtellæ Rege, deferente ad Pontificem, *Quod Calagurritana Sedis tranſlatio (incertum ad quem locum) quam Calagurritanus Epiſcopus feciſſet, in ipſius Regis cederet præiudicium, & Regni ſui periculum, & grauamen.* Burgenſi, atque Tiragonenſi, Epiſcopis, atque Abbati Fiterij ſcripſit Gregorius [a], *Quatenus, vocato ipſo Epiſcopo, audirent, quæcumque duceret proponenda: & inquiſita diligentius veritate, quod inuenirent, Gregorio eidem ſcriberent: ac terminum præfigerent vtrique, intra quem per Procuratores idoneos, conſpectui ſe Pontificio præſentarent. Datis Agnaniæ, XIV. Kalendas Maij, Pontificatus eius anno VI.* Nec multo ante, Priori, fratribuſque illuſtris Xenodochij Roſcidæ-Vallis (*Ronces-Valles* nos dicimus) cum Epiſcopo, & Eccleſia Pampilonenſi, longa lite certantibus, Abbas Oliuæ, Ciſtercienſis Ordinis, Pampilonenſis diœceſis, iudex ab eodem Gregorio datus fuerat, cum duobus Collegis, litteris expeditis Agnaniæ, Kalendis Aprilis, quæ hodieque in Regeſtis perſeuerant. Hæc in Hiſpania.

a In Regeſto huius anni.

2. In Gallia, Monaſterio ſancti Petri de Beſſua, Ordinis ſancti Patris Benedicti, diœceſis Liogonenſis, in ſpiritualibus, temporalibuſque collapſo (hæc ſunt verba Gregorij) & tunc Sede vacante, quærentéque, vt bonus ſibi Paſtor præficeretur, per quem deformia reformanda eſſe ſperaret, Abbates de Alta-Ripa, & Bello-Loco, Ciſtercienſis vterque, dati ſunt [b], *Qui accedentes ad dictum Monaſterium, atque inquiſita tam de perſona eius, quem poſtulabant, quàm de poſtulantium ſtudijs, & modo poſtulationis, ſolicitè inquirerent: atque poſtulatum confirmarent, prout viderint in Domino expedire. Datis Agnaniæ, XIII. Kalendas Maij,* præſentis anni Nec multo poſt Claro-Montenſis Abbas, ad viſitandum Monaſterium ſancti Sergij, Andegauenſis diœceſis, ab eodem Gregorio Papa mittitur, litteris expeditis Agnaniæ V. Idus Maij, cum ampla in capite, & membris iuriſdictione.

b In eiſdem Regeſtis.

Illuſtri Luxouienſi Eccleſiæ, cum multa dum indigerent reformatione, vt ait Pontifex, Betaniæ Abbas, Ciſtercienſis, & ipſe, cenſor primum, mox, cum Monachis ſuſpectus haberetur, eo quod eius cœnobium cum Luxouienſi ſupra quibuſdam terris, pratis, & aliis poſſeſſionibus, litigaret, vltra centum Marchas valentibus, Abbas Firmitatis cum aliis datus eſt, [c] *Quatenus, ſi ſuſpicionis, & recuſationis cauſa conſtaret, Bethanienſi amoto, ipſe procederet, iuxta formam eidem prius traditam: alioquin totum viſitationis negotium remitteret ad ipſum, per quem, & collegas, appellatione poſtpoſita, iuxta iuris ſanctiones terminaretur. Datum Agnaniæ, Kalendis Maij: Pontificatus Gregorij anno VI.* 3.

c vbi ſupra.

In Anglia, Monaſterio ſancti Cornelij Diœceſis Meneuenſis, cum paulo ante incendio conflagraſſet, Abbas, Stratæ Floridæ pro reparandis damnis litteris, datis V. Kalendas Maij: in Italia, Eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Floria, cum à Legatis Sedis Apoſtolicæ ſuper 4.

procurationibus præſtandis, grauaretur, Abbas S. Galgani: in Germania VVormacienſi Epiſcopo, cum multo ære alieno preſſus eſſet, Abbas de VVerſvvile, Ciſtercienſis & ipſe, veluti reſtitutor, cum duobus Collegis, præfectus eſt; plenaria illis facta poteſtate [d], *quatenus facultatibus, & ſtatu Eccleſiarum VVormacienſis Diœceſis, prouida conſideratione penſatis, Abbates, Præpoſitos, alioſque Rectores Eccleſiarum ipſarum, monere prudenter, & diligenter inducere ſtuderent, attendentes quod membra capiti debent compati patienti, præfato Epiſcopo ſinguli iuxta facultates ſuas taliter in hac neceſſitate ſuccurrant, quod idem per ſubuentionem ipſorum de abyſſo huiuſmodi debitorum emergat; & Epiſcopus ipſe in eo ſtatu valeat remanere, qui Epiſcopali congruat dignitati. Quod ſi fortè ad id nequiuerint monitis veſtris induci, vos taxata pro ſingulis congrua quantitate, ita quod de nimio grauamine nequeant rationabiliter murmurare, ipſos ad eius ſolutionem per cenſuram Eccleſiaſticam, Apoſtolica auctoritate compellatis. Datum Lateran. XI. Kalendas Ianuarij, Pontificatus noſtri anno VI.*

d In eiſdem Regeſtis.

5. Stabulenſi Eccleſia in eadem Prouincia, vſque ad deſolationem penè redacta propter aduocatorum inſolentiam, qui de cuſtodibus tranſibant, ad prædones; cum pro illius procuranda libertate, reſtauratioņeque omnes tres Archiepiſcopi electores, Coloníenſis nimirum, Treuirenſis, & Moguntinus, & Methenſis Epiſcopus, Imperialis Aulæ Cancellarius, ſcripſiſſent Pontifici, vt Prumiæ Abbatem, loco vicinum, virum diſcretum, prouidum, & potentem, in paſtorem concedi poſtulaſſent: idem Gregorius, quaſi tot, atque tanta teſtimonia minus ſufficerent, Hemmentodenſi, ſine Clauſtri Abbati ſcribit [e]. *Quatenus veritate ſuper his diligentius inquiſita, ſi inueniret, rem ita ſe habere, ipſius Monaſterij curam, & dominationem, donec Domino Auctore reſurgeret, Abbati Prumia auctoritate Apoſtolica committeret, iniungens eidem, vt ſuper eo talem exhibere ſe curet, quod Conuentus ipſe, iuxta ſpem, de ſua perſona conceptam, ad priſtinum nitorem reſtituatur. Agnania Idibus Maij eiuſdem anni.* In Auſtria, Abbas cœnobij Sanctæ Crucis, Diœceſis Patauienſis, Salzburgenſi Archiepiſcopo; Strigonienſi in Vngaria, Abbas de Ægris; Ciſtercienſis vterque, iudex datur, alter quarto, alter quinto Idus Iunij, vterque in cauſa graui; nec niſi docto, & prudenti committenda. Cæterum grauior, quæ adhuc in Liuonia.

e vbi ſuprà.

6. Hoc item anno expeditas litteras video ab eodem Gregorio menſe Septẽbri, ex quibus nouum in Liuonia cœnobium (dubium, quo anno?) à noſtris inhabitare cœptum; noua mandata, ad ipſos, atque in Apoſtolatu illius Prouinciæ nouam inueniunt materiam noſtri Annales: oppugnantibus populis vicinis, quos noſtri conuertebant ad fidem Chriſti; ſiue vlciſci placeret ſiue prædari; ſeu pium tandem, religioſumque, ſæuire in ſuæ religionis deſertores arbitrarentur; Templarij, atque alij milites oppoſiti, quod nos etiam ſuperius memorauimus. Verum adductos ad eorum defenſionem, atrociores nonnunquam, quam poſſent ipſus hoſtes experiebantur. Id primum fortè, & ſummum militiæ malum; vt actiones hoſtiles, prædæque, ordiantur ab amicis, &, multo peius, eorum bona inuadant, qua hoſtes aggrediantur, ſiue laceſſant. Templariorum, aliorumque rapinæ primi omnium patebant, quos defenſabant. Quin, ne quod genus prædandi prætermitterent, quos per vim non audebant, per ſpeciem iuſtitiæ ſpoliabant: ſuppoſitis, qui innocentes accuſarent; ſed nihilominus pœnam ſubituros, niſi per ferrum candens purgarent obiecta; ſi adurerentur, ſtatim condemnandi. Hæc & ſimilia truces perpetrabant, neque in Liuonios tantum, ſed in cæteros, etiam in bona Eccleſiæ debacchabantur. Delata res ad Gregorium Summum Pontificem, atque ex ipſo ad Ciſtercium reuocata; vt quos habuerat Apoſtolos Liuonia, patronos haberet, & vindices ſuæ libertatis experiretur. Erat in Diœceſi Regenſi Monaſterium, quod noſtri inhabitabant; Mons-Sancti Nicolai loco nomen, è quo, velut ex Hieroſolymitano cœnaculo, prædicatum prodibant, qui mittebantur.

Ergo quæ Epiſcopum Oſilienſem concernebant (nam & hunc ſpoliauerant) Abbati, & Priori Montis-Sancti Nicolai; quæ verò ad recens conuerſos ſpectabant, eiſdem ſimul, & Epiſcopo commiſit, litteris ad eos datis, quæ cauſas ſeparant, & alias aliis, ordine committunt. Porrò ad Epiſcopum ſimul Abbatem, Prioremque, aduerſus duo flagitia duplices dedit; primas contra violentias manifeſtas, in hunc tenorem [f]. 7.

f In Regeſtis Gregorij præſentis anni.

Oſilienſi Epiſcopo, & Abbati & Priori Montis-Sancti Nicolai, Ciſtercienſis Ordinis, Rigenſis Diœceſis.

Audiuimus quod quidam Fratres, Ordinem Templariorum profeſſi, regulares Obſeruantias, quibus ſe adſtrinxerant, violantes, cum teneantur nouiter in Liuonia baptizatos, pro viribus defenſare, ipſos multipliciter inquietant, graues eis incutiendo timores, & bona propria non ſine atrocibus iniuriis per violentiam auferendo: iudicia quoque ſæcularia vſurpantes, ſanguinis vindictas exercent, in animarum ſuarum periculum, & ſcandalum plurimorum. Ne igitur abuſus huiuſmodi, ſi reprobatus non fuerit, approbari putetur, qui non ſine diuinæ legis contumelia poſſet de cætero tolerari; mandamus, quatenus huiuſmodi Ordinis profeſſores, & à talibus vexationibus conuerſorum, & aliis prauitatis inſolentiis, ſaltem ex hoc nunc, omnino deſiſtant, moneatis attentius, & efficaciter inducatis, eos ad hæc per cenſuram Eccleſiaſticam Apoſtolica auctoritate compellendo. Datum Lateran. VI. Idus Septembris, Pontificatus noſtri anno ſexto.

8. Hæc contra vim apertam, rapinaſque: at in palliatas iuſtitiæ typo, & legem contra leges Eccleſiæ poſitam, qua ad ſubeundum examen ferri candentis, compellere ſolebant, quos accuſabant; has ſpeciales ad eoſdem litteras dedit [g].

g ibid. immediatè.

Dilecti filij, nouiter in Liuonia conuerſi, grauem ad nos querimoniam deſtinarunt, quod Fratres Templariorum, Ordinem in Liuonia profitentes, & alij quidam aduocati, & Iudices, qui temporalem in eis poteſtatem exercent; ſi quando de aliquo crimine infamantur, eos ferri candentis iudicium ſubire compellunt: quibus, ſi qua ex inde ſequatur aduſtio, eiuſdem pœnam infligunt; quare conuerſis, & conuertendis ſcandalum incutiunt, & terrorem. Cum igitur huiuſmodi iudicium, ſecundum legitimas, & Canonicas Sanctiones, ſit penitus interdictum, vtpote in quo tentari Deus videtur: mandamus, quatenus dictos Fratres, & alios, vt ab huiuſmodi conuerſorum grauamine omnino deſiſtant, per cenſuras Eccleſiaſticas appellatione remota cogatis. Datum vt ſupra.

Hactenus litteræ datæ pro Liuonibus ad militum violentias compeſcendas: à quibus Epi-

ſcopum

ſcopum (dubium, quis ille fuerit? & credibile fuiſſe Ciſtercienſem. quippe ex his, qui Euangelium prædicauerant) excludi nulla ratio pariebatur; at pro ipſius iniuriis vindicandis ſoli Abbas, & Prior, cum ipſe nun poſſet (quippe in propria cauſa) addito illis collega, præficiuntur, Epiſtola in hæc verba eis ſcripta [h].

h vbi ſuprà. 9. *Abbati, & Priori Montis Sancti Nicolai, Ciſtercienſis Ordinis, Rigenſis diœceſis, & Prepoſito Rigenſi.*

Venerabilis frater noſter, Oſilienſis Epiſcopus, ſuam ad nos querimoniam deſtinauit, quod quidam fratres in Liuonia, Templariorum Ordinem profitentes, ei poſſeſſiones agrorum, & res alias per violentiam abſtulerunt, & reddere contradicunt. Nolentes igitur eidem Epiſcopo in ſuo iure deeſſe, qui potius eſt à nobis fauorabiliter confouendus; mandamus, quatenus dictos fratres, vt ei ablata reſtituant, per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compellatis. Quod ſi non omnes, &c. *Datum, vt ſupra.* Ita per Ciſtercienſes, viſum, illos defendere, quos ipſi conuertiſſent: ſed neque alij aptiores viſi ſunt, ad militum petulantiam, atque effrænem licentiam coërcendam.

---

1. Petrus de Albalate, & Guillelmus Cerbera Populetani, alter Archiepiſcopus Tarraconenſis, 2. alter tutor Alfonſi Regis, Iacobi hæredis, conſtituitur. 3. Populeti ea tempeſtate, ingens authoritas. 4. Beatarum Virginum Tudeca, Annaque in Poundune ſucceſſio. 5. Et Ioannis, ex Abbate Ioiaci quarto, in Meldenſem Epiſcopum promotio. 6. Acta Capitali, Chronologia, 8. & dictum de Honeſta Valle, 9. & Tribus Fontibus vtraque Vngaria domo. 10. Cœnobia Virginum 11. ſubiectio ſacræ Vallis, 12. & Vallis, Virginum tranſlatio ad Aldenurdam.

CAPVT SEPTIMVM.

1. ILLVSTRABANT hoc anno Populetum inſignes Viri; ſed inter cæteros duo præeminebant, Petrus de Albalate, & Guillelmus Cerbera: ille doctrina, & pietate clarus, vel inter primos orbis; hic claro ſanguine, ac morum, & iudicij maturitate. Neuter ſub modio latere diu potuit. Vacante Tarraconenſi Eccleſia, Hiſpaniæ citerioris, (quam ex ea Vrbe Tarraconenſem appellarunt) primaria ſede, vacante, inquam, ſede Tarraconenſi per obitum Aſpargi, non multo poſt Petrus de Albalate, in Archiepiſcopum Primatem aſſumptus eſt, lumen, & columen futurum totius Regni, ſine quo nihil magnum à Iacobo; vt penè illi idem Petrus fuerit in rebus Aragoniæ, quod in Caſtella Alfonſo, & Ferdinando Rodericus Ximenius, Toletanæ Eccleſiæ antiſtes, fuit De eo nos in ſequentibus nonnulla: Verum ſi quis annales proſequitur, quæ ipſos illuſtrent, plura proferre poterit.

2. Guillelmus ante habitum ſuſceptum, & bello, & armis ſuetus, Regalium, quàm Pontificalium functionum propinquior, atque eis: gerendis aptior inueniebatur. Ergo Iacobus, cui adoptionis conſilia dubia, captando Nauarreo Regno, ſi poſſet, non filio exhæredando, placuiſſent; ne ſucceſſioni illius obſtare poſſent, Pridie Nonas Maij, ait in ſuis Indicibus Zorita: [a] *Tarracone filium denuò, authoritate Regia, legitimus natalibus, quaſi iuſto connubio natum, reſtituit; qui à Leonora Matre educabatur. Heredem præterea Aragonum, & Balearici Regni, Barcinonenſis, Vrgellitanæ, & Mompelleriæ ditionis, omniumque earum regionum, quæ ſacro bello vindicarentur. renunciat, & inſignibus Principatus ornat. Filio, Raymundum Berengarium, Prouinciæ Comitem, & eius liberos; & his, Ferdinandum patruum, ac Regia propinquitate affines, ſubſtituit. Præterea filium tutela Sedis Apoſtolicæ, & Aſpargo Tarraconenſi Antiſtiti auunculo committit: tutoreſque filij inſtituit Tarraconenſes Antiſtites, Templariorum, & Hieroſolymitanorum magiſtros; & Guillelmum Cerberam, ex optimatibus Cataloniæ virum primarium, qui ad Populeti, Monachorum inſtituto ſe addixerat.*

a lib. 2. in princip.

Hactenus Zorita, paucis multa complectens, atque omnia concernentia noſtros Annales: geſta Iacobi, quia Monachi futuri; & Ferdinandi patrui deſignationem, quia ex Monacho aſſumpti Populetano. Tum Alphonſi tutores primum, & vltimum, quia vterque ex Populeto, quippe pro Aſpargo, ſubrogandus ſtatim Petrus; neque enim ſola perſona eligebatur, ſed dignitas præcipuè, & qui poſt ipſum in illa ſufficiendi. *Tutoreſque filij inſtituit Tarraconenſes Antiſtites.* Demùm Guillelmum, inter omnes vnicum, qui non ex dignitate, ſed ex ſola perſona ſelectus eſſet. Adeò tunc nihil ſine illuſtri illo cœnobio, vt in vnica actione, inuenias quatuor, & quidem omnes magnos; Regem nimirum, ſucceſſorem mediatum Regni, atque immediati deſignatos tutores duos, qui Populeto veniant adſcribendi. Hoc anno Rex Baleares Inſulas repetens, & Balearici quondam Regis filium ad fidem Chriſti trahens, earumdem ſibi imperium, Chriſto, & Eccleſiæ fidem confirmauit. Tum ad propria reuerſus, neque otij patiens, Valentinam expeditionem deliberauit, ingenti apparatu, quem fœlix tandem Victoria eſt ſubſequuta. 3.

Hoc item anno, cum quinquennio laudabiliter præfuiſſet in magna paupertate, ſed in multo maiori religione, Venerabilis Tudeca, prima Abbatiſſa Monaſterij Poundunenſis in finibus Sueuiæ, fœliciter in Domino obdormiuit, non ſine magna opinione ſanctitatis, vt habent tabulæ eiuſdem Monaſterij, ex quibus eam Mænologio ſuo inſeruit Chryſoſtomus Henriquez ad vigeſimam quartam diem menſis Auguſti. Succeſſit Anna eiuſdem perfectionis, vt credebatur, quæ diuturniorem loci præfecturam in ſancta vita exactam ſanctiori morte conſumaſſe etiam probatur, relata & ipſa inter alios in Menologio, ad ſextam diem Martij, ex eiſdem tabulis. 4.

Hoc idem tempus, quantum ex ſerie Epiſcoporum Meldenſium licet coniicere [b], concernere videtur Venerabilis Ioannes, ex quarto Abbate Monaſterij de Ioyaco, Epiſcopus Meldenſis ſexageſimus ſecundus, de quo Philippus Seguinus, 4.

b Apud Ioan. Chenu.

Seguinus, ex vtriuſque Eccleſiæ monumentis, hæc habet verba. [e] *Ioannes Ioyaci Abbas quartus, vir ſimplex, pius, & in diuinis Scripturis excellenter inſtructus, ob ingenij ſui dexteritatem, & morum probitatem ad Meldenſis Eccleſiæ apicem ſublimatus, multa ſuarum virtutum poſteris teſtimonia reliquit.* Memorat virum Chryſoſtomus Henriquez in Mænologio ad quintam decimam diem Menſis Februarij.

6. In Capitolio, nullæ leges latæ; nullis fortaſſè culpis exigentibus noua legum remedia: nec Guillelmo acquieſcente pandere ſubditis, quæ prohiberet parata committi poſſe. Feſtum tamen ſancti Dionyſij, celebrari iuſtum, non impediendis conuerſorum operibus, (id, quod prouidè cauit Guillelmus parens) ne otium, per ſpeciem religionis, quod nonnumquam contigit, induceretur.

7. Chronologia tres prodit Abbatias, hoc anno noſtris additas, duas in Vngaria, honeſtam nimirum Vallem, & Tres-fontes, vtramque incerta die, ſicut & tertia, Portus-Sanctæ Mariæ, cuius nulla alia nobis notitia ſubeſt. Honeſtam-Vallem in Quinque Eccleſienſi diœceſi, forſan genuit, adaucturam progeniem Claræ-Vallis. Errant qui in Veſprimienſi diœceſi locant. Extat epiſtola Gregorij Papæ IX. poſt biennium ſcripta. *Abbati atque Conuentui Honeſtæ-Vallis Ciſtercienſis Ordinis, Quinque Eccleſienſis diœceſis.* In qua conuerſos duos dare iubentur, adminiſtrando cuidam Hoſpitali, quod Colocenſis Archiepiſcopus conſtruxiſſet; quam, in aliqualem Cœnobij ipſius notitiam, ex Regeſtis exceptam, hîc tranſcribam [d].

d Ex Regeſtis Gregory ann. 8. epiſt. 85.

8. *Ex parte Venerabilis Fratris noſtri Colocenſis Archiepiſcopi noſtris fuit auribus intimatum, quod cum olim quoddam Hoſpitale in territorio Bachienſi, ad receptionem infirmorum, & pauperum, de proprijs bonis conſtruxerit, & facultates eiuſdem, ex quibus concurrentes ad illud ſuſtentari valeant, aſſignarit; dilectus filius noſter I. Praeneſtinus electus, tunc in partibus Vngaria Apoſtolicæ Sedis Legatus, ſibi duxit prouidè concedendum, vt in eodem Hoſpitali, per duos conuerſos à Monaſterio veſtro, pro tempore aſſumendos, perpetuò miniſtraretur; diſpoſitione plenaria Hoſpitalis eiuſdem, ſibi, & ſuis ſucceſſoribus in omnibus ſemper ſalua: quocirca mandamus, quatenus præfato Archiepiſcopo duos conuerſos veſtri Monaſterij, viros idoneos, ad dicti Hoſpitalis regimen, ſi neceſſe fuerit, concedatis; vt eorum miniſterio idem Hoſpitale in ſuo ſtatu permaneat, & alimenta Chriſti pauperibus, in quorum refectione ipſe reficitur, miniſtrentur. Datum Laterani Idus Maij, anno octauo.* Non ignobile cepit Monaſterium, quod vix dum natum ſolicitabatur.

9. Tres fontes in Vngaria Peliſium genuit in diœceſi Agrienſi, augentem etiam lineam Claræ Vallis de fundatore, nihil mihi conſtat: inuenio tamen Epiſcopum Agrienſem, nomine, Cletum de conſenſu Capituli, quaſdam decimas cœnobio conceſſiſſe, de quibus Monachi poſſent ſuſtentari. Legiturque confirmata donatio ab Innocentio quarto, poſt annos plus viginti, litteris datis ad Abbatem, & Conuentum, ſub hoc tenore [e].

e Ex Regeſtis Innocentij IV. anno 10.

Abbati, & Conuentui Trium-fontium, Ciſtercienſis Ordinis, Agrienſis diœceſis. Cum bonæ memoriæ Cletus, Epiſcopus Agrienſis, ſicut accepimus, veſtræ ſanctæ Religionis obtentu, in cuius obſeruantia ad honorem diuini nominis laudabiliter deſudatis, decimas quorundam prædiorum, terrarum, & vinearum eiuſdem Monaſterij, exiſtentium in diœceſi Agrienſi, à quinquageſima parte decimarum ad ipſum ſpectantium, pro ſuſtentatione veſtra, de aſſenſu Capituli ſui, Monaſterio veſtro liberalitate pia, & prouida, in perpetuum duxerit concedendas, prout in ipſius litteris confectis ex inde plenius dicitur contineri: nos veſtris precibus inclinati, quod per eundem ſuper hoc piè, ac prouidè factum eſt, authoritate Apoſtolica confirmamus, &c. Datum Peruſij IV. Idus Ianuarij, anno decimo. Hæc de duobus Vngariæ Monaſteriis, quandiu de alio nihil omnino habemus, quod proferamus.

His virorum Eccleſiis, quædam fœminarum cœnobia, hoc item anno nata, ſubdere libet. 10. Hæc ſunt de Bottenbroich propè Coloniam, de quo Aubertus Miræus hæc habet verba [f]. *Anno M. CC. XXXII. a D. Godefrido, Præpoſito Collegiatæ Eccleſiæ, quæ eſt Monaſterij in Eyfflia, conſtructum eſt Monaſterium in Bottenbroich, duorum milliarium ſpatio à Colonia, in nemore, quod vulgò* Villia *vocatur, loco amœno, & ſalubri.* Et Biſcho-prode in Prouincia Mindenſi, quod Conradus, Mindæ Epiſcopus, ordine vigeſimus nonus, conſtruxit, de quo hæc in Alberto Crantzio lego [g]. *Cuius (id eſt Conradi) temporibus fundatum eſt Monaſterium Biſchoprede, tunc Ordinis Ciſtercienſium, per hunc Pontificem, iuxta oppidum Grouenaluſshagen: inde per Adolphum illum, qui poſtea ingreditur Ordinem Minorum, transfertur in oppidum Veteris Rinſelem. Ita mutauit ſæpè locum, donec inueniret, vt conſiſteret.* Hactenùs ille, nec nos diſtinctius aliunde eadem hauſimus.

f In Chron. Ciſtercienſ.

g lib. 7. Metropol. c. 42.

Hoc item anno Gregorius Papa Nonus, pro Monaſterio de Sacra-Valle, Virginum in Germania, quæ nondudum Ciſtercium ſuſcepiſſent, has ad Abbatem Sichemitam litteras dedit [h]. *Abbati de Sichen, Ciſtercienſis Ordinis, Alberſtadenſis diœceſis.* 11.

h Ex Regeſtis huius anni.

Dilectæ in Chriſto filiæ, Abbatiſſa, & ſorores de Sacra-Valle Ciſtercienſis; nobis humiliter ſupplicarunt, vt eorum Monaſterium viſitationi, & ſolicitudini, necnon & diſpoſitioni tuæ in ſpiritualibus, & temporalibus committere dignaremur; ita etiam vt ad te debeat perſonarum inſtitutio, & Ordinatio pertinere. Quia ergo eadem Abbatiſſa, & ſorores, ſpem ad prouiſionem tuam, ſicut dicitur, erexerunt, firmam habentes fiduciam, quod ſub circumſpectionis tuæ cura, ſpiritualibus, & temporalibus debeant proficere inſtitutis: Monaſterium, & locum ipſarum in prædictis tibi duximus committendum, diſcretionem tuam monentes, & per Apoſtolicam Sedem mandantes, quatenus in his omnibus curam Monaſterij memorati recipias, & regulariter, prudenter, per te, ac fratres Ordinis tui ſtudeas exercere; ita quod ſicut de te ſperauerunt, reperiant in effectu; & à Deo meritum, ac à nobis gratiam, ex hoc tibi valeas comparare. Datum Alatri XIV. Kalendas Iunij, anno ſexto.

Demum hoc anno (ait Aubertus Miræus [i].) *Moniales Vallis-Virginum ex Flobeca Aldenardam, Flandriæ oppidum, migrarunt, in quo hodie reſident.* 12.

i In Chron. Ciſtercienſ.

ANNVS CHRISTI
M. CC. XXXIII.

ANNVS CISTERCIS
C. XXXVI.

1. Graſſante per Italiam fame, & bellis, 2. ad Ciſtercium vocati Viri potentes, diuites, coniugati, 3. & locus eis diuinitus oſtenſus, 4. impetratus à Gregorio, qui datis litteris ad Abbatem Sancti Galgani, 6. Abbatiam quamdam admitti ab ipſo in filiam, 7. & in ea viros ad Ciſtercij habitum iubet; 8. ſatisfacturus Eccleſia Lucanenſi, pro ablato cœnobio, & coniugibus alia prouiſurus. 9. Antiqui habitatores, cum agrè in domibus alijs admitterentur, 10. per Archiepiſcopum Piſanum 11. admitti iuſſi; 12. atque alia de eadem Eccleſia remiſſiuè.

CAPVT PRIMVM.

1. DVCANTESIMVS, trigeſimus tertius annus, ſupra millaſimum ab ortu Chriſti Domini, qui fuit Ciſtercio trigeſimus ſextus, ſuprà centeſimum, Italiæ fame, atque inteſtinis bellis inſignis fuit laboratum alimentorum omnium penuria, ſed maximè vini, adeò vt vel nuptias celebrare ſobrias, atque à vino abſtemias, ſi qua Sigonio fides,[a] quicunque contrahebant, compellerentur. Nec tamen ideò à bellis ceſſatum eſt: quidam cupidine, alij odio in patres; plures aſſuetudine licentiæ militaris; tum, ne deſiſtere à cœptis viderentur, in mutuas cædes vltrò properabant. *Sed neque in Lombardia, ait*[b] *Bzouius, res planè erant pacatæ. Quamquam enim anno ſuperiori Imperator Fridericus, cum Rectoribus ciuitatum confœderatarum, Patauij coram Legatis Sedis Apoſtolicæ; Iacobo Prædeſtino, & Ottone, tituli ſancti Nicolai, Cardinalibus, comparentes, atque eis, tanquam compromiſſarijs Electis, & arbitris, rem totam permittentes; ex Sedis Apoſtolicæ arbitrio omnes controuerſias compoſuiſſent, atque concordiæ conditiones ſtabiliſſent: tamen cum Gregorius Pontifex, datis ad Fridericum litteris, ab eo depoſceret, vt Lombardis ciuibus iniurias acceptas remitteret, vt pacta & conditiones pacis diplomate publico confirmaret, vt eaſdem pacis conditiones obſeruaret: Cunctabatur tamen; ſtudio, vt ferebant, miſcendæ contra Pontificem, & Eccleſiam Romanam Italiæ. Facilè enim ſibi perſuadebat, in perturbata Italia ſe poſſe iura Eccleſiarum, & maieſtatem, authoritatemque Pontificiam imminuere. Quapropter factionibus Italiam ſtudioſè impleuit,* &c.

a De Regno Italiæ hoc anno.

b Hoc anno num. 6.

2. Hic rerum ſtatus erat in Italia, breui in maiora mala, atque apertiorem perfidiam prorupturus: cum ecce ex prima Thuſciæ nobilitate, quidam viri potentes, elatique, ſiue prædicatione B. Viri Ioannis Vicentini, ex ordine Prædicatorum, qui tunc iuſſu Pontificis, euangelizans pacem, & Regnum Dei, quod Hieruſalem, viſio pacis interpretatur; ſeu verius, mutuis cædibus edocti, humanæ vitæ non ſolum inconſtantiam, ſed vanitatem, quæ tam facilè cedat alterius ictibus; vel ſi deficeret, tot aliis accidentibus, tot naturæ miſeriis conceſſura: terrena fugere, cæleſtia ſola inquirere, vxores, filios, matres etiam ſpernere, abdicare diuitias; & in quo ſoli Deo viuere poſſent, & mundo mori, Monaſterium conſtruere, atque addere de bonis ſuis prouentus, quales Ciſtercium (nam illud elegerunt) admittere ſolebat, deliberarunt. Quæſitus diu, & multum locus eſt, conſtruendo Cœnobio: ſed commoda patebant vicina populis; deſerta incommoda; & penè inhabitanda reperiebantur. Erat in Thuſcia, in Lucanenſi Diœceſi, perantiquum Cœnobium Canonicorum, vt puto, Regularium, Sancto Pantaleoni dicatum à multo tempore; hoc ſub Epiſcopi Lucanenſis cura, cum diu floruiſſet, tandem ſeu longa vacatione Sedis, quæ, vt coniici videtur ex ipſis litteris, in pœnam ciuium (fortè tumultuantium bellis ciuilibus, aut in proprium Epiſcopum rebellium) in ſuſpenſo manebat; ſeu temporum, & naturæ humanæ viciſſitudine, cum per cenſores à Gregorio miſſos viſitaretur, adeò deformè, atque in vtroque ædificio collapſum inuentum eſt, vt niſi ad aliam tranſiret diſciplinam, & omnia innouarentur, vix poſſet reformandum ſperari.

Oratum diu per viros illos fuit, & multis aliis cum inſtantia preces iniunctæ, quatenus dignaretur Deus oſtendere, an locus ille, ad illud ſanctum opus (nam alia pleraque omnino congruebant) beneplacito voluntatis eius approbaretur? Quo ſigno petitioni ſatisfecerit? in dubio eſt: aliquod præceſſiſſe, Pontifex narrat, per quod, & prælectum, & à Deo præoſtenſum, demonſtraretur. Nec mora, eo diuinitus accepto, & gratibus peractis, Romam adeunt, Gregorium Nonum humiles conueniunt, internam vocationem, & vota pandunt; & ſeſe, ac ſua Ciſtercio deſtinaſſe, & per Ciſtercium Deo, proponunt ſupplices: detur tantummodo copia magiſtrorum, per quos edoceantur; dentur, qui vltro oblata velint recipere: detur in terra locus opportunus, ex quo ad Cœlum adſpirent, aut conceſſus à Deo, ſi ſemel conſtet, à Vicario ipſius non denegetur. Se ſiue propriam, ſiue etiam Euangelij, aut Ciſtercij ætatem velint reſpicere, circa vel vltra vndecimam venire, quod non negabant. Non tamen ideo excludendos eſſe à vinea, exemplo Chriſti Domini; qui non ſolum admiſit, ſed vocauit, vel vna tantum hora laboraturos. 3.

Placuit Gregorio feruor militum Chriſti; nec dubitauit manum Dei eſſe, quæ perditis temporibus, primitiuum Ciſtercium, & ſæcula Bernardi reuocauiſſet. Quippe viros prouectos, & coniugatos, tum nobiles, tum diuites congregati in ſæculo; vt ſæculum fugerent, & ſpretis liberis, vxoribus, parentibus, quæ chariora diuitiis, deliciiſque; omnia pro Chriſto relinquere, vel dare; & nihil penitus ſibi retinere; cæteris inſpirare conuerſionem, atque integras familias ad Deum trahere; vnicum penè ſociorum Bernardi 4.

nardi exemplum fuit. Et illos quidem ſub tanto duce, facilè: at hos acephalos, & nullo præeunte, ad tam inſolitæ conuerſionis apicem pertingere potuiſſe, arduum, & longe ſupra vires humanas reputabatur. Sed nihil, adiuuante Deo, difficile demonſtrauit euentus: & quod modo in ſtuporem trahebatur, breui in exemplum, non ſolum imitandum, ſed ex parte excedendum, non paucis fuit, quod nos etiam dicemus intra triennium. Ergo, cui oues quamtumcumque deuias reuocare ad caulas, & deducere ad Deum ſolemne erat; vltrò venientes repellere non licuit: quin occurrere magis, & excipere, ac nihil denegare, quod poſtulatent. Obſtabant tamen vxores coniugatis, quatum etſi conſenſus obtentus eſſet, Monachatus in dubio? obſtabant etiam Matres, ſorores, filiæ, quibus, prout quæque ſingulis coniunctæ, prouidendum ante omnia videbatur: obſtabat demùm Eccleſia Lucanenſis, ad quam ius Monaſterij pertinebat: & quamuis tunc Epiſcopo careret, imò & vt puto, ſede Epiſcopali; at quandocumque reſtituenda foret, orbata tanto membro, non poterat, immiouta reuocari. Vtrique obſtaculo obuiandum cenſuit Gregorios; & pro cœnobio Sancti Pantaleonis, ſi cathedra Lucanenſi Eccleſiæ reſtitueretur, ſatiſfactionem obtulit: pro vxoribus verò, cæteriſque, accuratè prouidit; vt in Monaſteriis pauperum incluſarum, ſiue Clariſſarum collocarentur. Tunc verò tandem ad Abbatem Sancti Galgani, Ciſtercienſis Ordinis, VVlteranenſis Diœceſis, de cuius tum doctrina, tum pietate plurimum confidebat, has graues ſatis,
c Epiſt. 167. & Ciſtercio glorioſos, litteras dedit [c].

5. *Abbati Sancti Galgani, Ordinis Ciſtercienſis, Vulteranenſis diœceſis.*

Ad grande ſalutis exordium, vtilitatibus plurimorum, largiente Domino, magnifico profuturum, aſpirat quorundam nobilium diuinitus inſpirata deuotio, qui totis viſceribus concupiſcunt in ſua ciuitatis diœceſi fieri cœnobium, iuxta Ciſtercij inſtituta. Vehementer quippe deſiderant è vicino aliquem portum quietis habere, ad quem confugiant; fugientes ſæculi fluctuantis ſæpius repetita naufragia: ne ſi, tendentes longius, tardauerint, ancoram in tuta figere ſtatione, propter diſtantiam optati refugij, à fluentibus interim comprehenſos abyſſi profundum abſorbeat, & puteus praua conſuetudinis ſuum (quod abſit) os vrgeat ſuper eos. Vt autem, quod deſiderant facilius aſſequantur, ſeipſos, & ſua, ſalubri conſilio diſponentes diuinis obſequiis mancipare, impenſas non modicas parauerunt ad ædem ſacram, & domorum fabricam, ad inſtar præfati Ordinis erigendum, & poſſeſſiones amplas offerunt ad ſuſtentandos fratres congregatos in loco, quem elegerit Dominus per Sedem Apoſtolicam ad hoc opus.

6. *Denique fratres quidam ſitientibus ferre aquas, & cum panibus occurrere fugientibus feruenti animo ſatagentes, quæſitum diutius locum aptum, & tandem monſtratum à Domino, inuenerunt: Eccleſiam videlicet regularem Sancti Pantaleonis de Monte Eremitico, Lucanenſis diœceſis, quæ commoda, ſitu loci, aquarum influentia, vicinitate nemorum, & à ſtrepitu circumhabitantium ſeparata, latè ſinum expandens, placidè ſe coaptat, vt cernitur, ad ordinis huius amplexum: & ad ſuum incolarum ipſa videtur quodammodo inuitare: præſertim, cum collapſa in ſpiritualibus, prout docet inquiſitio nuper facta, expediat in ordine, ac miniſtris, Domino famulantibus, renouari. Quare nobis à viris religioſis fuit cum multa inſtantia ſupplicatum, vt ad tam Sancti deſiderij complementum, eidem ordini locum ipſum concedere dignaremur.*

Nos ergo, qui ſectari ſaluatoris veſtigia cupi- 7.
mus, & non ſolum optamus ſalutem fidelium, ſed inſtanter quærimus, & ſollicitè intendimus procurare; tam piis votis, & fidelibus auſpiciis, libenter annuimus, Eccleſiam ipſam cum omnibus ſuis bonis, iuribus, & poſſeſſionibus, Ciſtercienſi Ordini, ad conſtituendum ibi Monaſterium concedentes. Verum, ne, per hoc alienari penitus aliorum iura credantur, compenſationem congruam, Lucanenſi Præſuli, & Eccleſia, ſuo tempore faciendam, ſi aliquando forſan ciues Lucanenſes meruerint reſtitui ad priſtina dignitatis honorem, noſtra prudentia reſeruamus.

Hinc eſt, quod tua deuotioni mandamus quate- 8.
nus perſonaliter ad Eccleſiam præfatam accedens, & pro Ciſtercienſi ordine, omnium bonorum ipſius, tam mobilium, quàm immobilium, authoritate noſtra poſſeſſionem ingrediens, diſponas de ipſa, prout exigunt tui ordinis inſtituta. Priorem autem, clericos, & conuerſos ipſius Eccleſia, moneas diligenter, vt pro animarum ſuarum ſalute, Ordinem Ciſtercienſem aſſumant: Alioquin eos in aliis Monaſteriis ſui Ordinis collocare procures, contradictores, & rebelles per cenſuras Apoſtolicas, appellatione poſtpoſita, compeſcendo. Dictis verò nobilibus, propriis nominibus exprimendis, in dicta Eccleſia Domino ſeruituris, habitum ordinis tui tradas; dum tamen vxores illorum, qui iuncti ſunt matrimonio, liberam & ſpontaneam licentiam illis tribuant, & prius habitu religionis aſſumpto, aliquod clauſtrum intrent, vouentes, & publicè promittentes, ſub regulari obſeruantia ſe perpetuò manſuras. Nos enim fratri Philippo de Ordine Fratrum Minorum, Viſitatori Monaſteriorum pauperum incluſarum, dedimus noſtris litteris, in mandatis, vt ipſas, nec non matres, & ſorores, & filias ipſorum, ſi voluerint, debeant in Monaſteriis earumdem incluſarum, quæ minori grauata ſunt numero, collocare. Datum Aguania 11. Kalendas Februarij, anno ſexto. Hæc huius anni initia non iniucunda; ad quem etiam relata in Chronologia Sancti Pantaleonis initia ſub Ciſtercio; & filiationem Abbatiæ Sancti Galgani referri in chronologia, infra videbimus.

Non ſatis conſtat, an aliqui ex canonicis ſu- 9.
ſceperint Ciſtercium, in propria domo cum noſtris permanſuri. Illud compertum, eos, qui detrectarunt, adeò crimiuoſos, & fœdos fuiſſe inuentos, vt vix inueniretur locus aliquis, in quo ſuſciperentur; maximè cum Abbas Sancti Galgani, eorum animis emolliendis, promiſiſſet, non ad alia cœnobia, quàm diœceſis Lucanenſis mittendos fore. Quare idem Gregorius anno ſequenti, vt negotium perficeret, has ad
Archiepiſcopum Piſanum litteras dedit [d]. d Epiſt. 120.

Archiepiſcopo Piſano. Meminimus, nos olim, ad petitionem quorundam nobilium ciuitatis Lucanenſis; qui diuinitus inſpirati mundanis vanitatibus derelictis cupiebant, & cupiunt in habitu Ciſtercienſis Ordinis Domino militare; Eccleſiam Sancti Pantaleonis de Monte Eremitico, Ordinis Beati Auguſtini, Lucanenſis diœceſis, collapſam in ſpiritualibus, & temporalibus, prout nobis de ipſa facta inquiſitio reuelauit; cum omnibus

ſuis

ſuis bonis, iuribus, & poſſeſſionibus, Ciſtercienſi Ordini, ad conſtruendum ibidem Monaſterium, conceſſiſſe; reſeruata prudentia noſtra compenſatione congrua Lucanenſi Præſuli, & Eccleſiæ, ſuo tempore facienda, ſi aliquando forſan Ciues Lucanenſes ad priſtinæ dignitatis honorem reſtitui mererentur.

10. *Præterea Sancti Galgani, Ciſtercienſis Ordinis, VVlteranenſis diœceſis, diſtrictè dedimus Abbati litteris noſtris in præceptis, vt perſonaliter ad Eccleſiam præfatam accedens, & pro Ciſtercienſi Ordine, omnium bonorum ipſius, tam mobilium, quàm immobilium, authoritate noſtra, poſſeſſionem ingrediens, de ipſa diſponeret, prout exigerent ſui Ordinis inſtituta. Priorem autem, clericos, & conuerſos eiuſdem Eccleſiæ, diligenter moneret, vt pro animarum ſuarum ſalute Ordinem Ciſtercienſem aſſumerent: alioquin eos in aliis Monaſteriis ſui Ordinis collocaret, contradictores, & rebelles, per cenſuras Apoſtolicas, appellatione poſtpoſita compeſcendo.*

11. *Verum, quia, ſicut accepimus, dictus Abbas circa prædictorum collocationem, propter multiplices exceptiones videlicet periurij, homicidij, rapinæ, ac defectus ſcientiæ, in eorum perſonas oppoſitas, haberetur negligens, & remiſſus: ne ipſorum collocatio eiuſdem Abbatis negligentia, vel friuolis exceptionibus aliquatenus valeat impediri, mandamus quatenus eas, & conuerſos ipſius Eccleſiæ, in Eccleſiis ſupradicti Ordinis Sancti Auguſtini, & hoſpitalibus, Eccleſiis eiſdem ſubiectis, omni occaſione poſtpoſita, & prædictis, & aliis exceptionibus friuolis, quæ non debent obſiſtere pœnitentiæ peragendæ, necnon promiſſione, quam idem Abbas feciſſe dicitur priori, & clericis, & conuerſis prædictis, videlicet, quod non niſi in Eccleſiis ſui Ordinis, Lucanenſis Ciuitatis, vel diœceſis prouideretur: eiſdem nequaquam obſtantibus, collocare procures, contradictores, &c. Datum Agnaniæ tertio Kalendas Auguſti, anno VII.* Hactenus Gregorius.

Primum, qui ſub Ciſtercio præfuit Abbatem, Sancti Pantaleonis Monaſterio, egregie laudat Gregorius Papa IX. ſequenti anno, tunc recens reformatas ad Ciſtercium Moniales Sancti Carbonij Lucanenſis, illi, & per illum Monaſterio ſuo commendans, litteris expeditis menſe Aprilis, quas nos etiam in tempore reddemus. Crediderim prouectorum nobilium tyrocinio inſtituendo, quæſitum Ducem; neque vllum, niſi ſtrenuum deſignandum. Adeoque talem, cui Romanus Paſtor, ſponſis Chriſti tutò tradere poſſet. Memoratur etiam Monaſterium Sancti Pantaleonis, Ciſtercienſis Ordinis Lucanenſis diœceſis, in litteris Honorij Papæ IV. Datis Romæ apud Sanctam Sabynam, quinto Idus Decembris, Pontificatus ipſius anno primo, in quibus inter alias Sancti Galgani filias numeratur. 12.

---

1. Dum reliquiæ Albigenſium noſtros moleſtant, exagitantur, & tandem extinguuntur. 2. Quo tempore, à lamento, Lutgardis, 3. quod pro eis ſuſcepiſſet, ceſſare iuſſa. 4. Frequentes ad eam de cœlo viſitationes, 5. non ſolum ipſi, ſed alijs manifeſtè. 6. In morbos animarum mira efficacia; 7. linguarum donum, & alia ad hoc facientia. 8. Regina Blancha referendæ gratia, pro hæreſi extirpata, Ciſtercium eligit; 9. atque ingrediendi, tempore Capituli, cœnobij eiuſdem ſepta licentiam impetrat.

CAPVT SECVNDVM.

1. DVM Italia flagrabat bellis ciuilibus, in Gallia Narbonenſi Albigenſium hæreticorum reliquiæ, vt palam non auderent, furtim tamen Catholicos, præcipuè Religioſos, maximè Ciſtercienſes infeſtabant: & ni Raymundus, Toloſanus Comes, Raymundi, quondam hæreticorum fautoris, filius, in fide perſtitiſſet, facilè noſtros primum ab illis partibus, mox ipſorum defectum propugnaculis, religionem Chriſtianam exagitaſſent. Conſtat domos, & grangias Ciſtercienſes indiguiſſe cuſtodibus, deputandis ab ipſo, ne ſub honeſto quæſiti hoſpitij titulo, cum per vim non licebat, ſpoliarentur. Extant leguntúrque litteræ Comitis expeditæ hoc anno Toloſæ, duodecimo Kalendas Martij, quas Papyrius Maſſonus [a] euulgauit, in quibus hæc inter alia cauenda cenſuit, *ſtatuimus, vt nullus ſit tantæ temeritatis, quod domos religioſas, & præcipuè Ciſtercienſis Ordinis, offendat in aliquo, in rebus, vel perſonis, palam, vel occultè. Et ſi quis contra hoc fecerit, bona eius occupentur, de quibus, paſſis damna plenariè ſatisfiat, & perſona ipſius debita animaduerſione puniatur. Item ſtatuimus ne Barones, milites, & alij homines noſtri, Abbatias, grangias, & alias domos religioſas, nimia importunitate albergandi, opprimere præſumant. Et ſi quis contra voluntatem cuſtodum noſtrorum, quos in ſingulis domibus ad requiſitionem ipſarum ponemus, ibi continuè moraturos, qui iurati nobis ſuo miniſterio authoritate noſtra huiuſmodi albergatores reprimant importunos, re ipſa domos prædictas albergauerit; ſi eques, in quinque ſolidis Toloſanis; ſi pedes, in duobus ſolidis puniatur.* Ita Comes Raymundus in illis litteris, quæ eadem verba Renatus Chopinus [b], Aubertus Miræus [c], & alij tranſcripſere.

Papyrius Maſſonus, hoc tandem edicto, Albigenſium fauillas extinctas putat; refertque
in Blancham, Ludouici Regis Matrem, Hiſpanam Heroinam, penitus relegati erroris illu- 2
ſtrem gloriam; ſic enim ait [d]. *Hoc Raymundi edicto, & Epiſcoporum vigilantia, Albigenſium ſecta breui extincta eſt. Quæ in re Blancha, quæ in Regni procuratione erat, multum laborauit: Vt videantur Albigenſes vnius fœminæ auſpicijs victi, ad officium reduſſe.* Hactenus ille. Ego non dubito, gloriam hanc illuſtrem tribuendam fœminæ; neque eam in Blancham referri poſſe abnuo, quæ toto niſu incubuit in tantum opus: Sed in Luthgardim verius referendam, vrgentiori ratione mihi perſuadeo: quippe, quæ Dei iuſſu, vt ſupra vidimus, aſſumpſerat lamentum, ieiuniumque, pro ingruentis erroris, iam hinc latè diffuſi, extirpatione;

a *Annal. lib. 3.*

b *lib. 2. Monaſt. tit. 2.*

c *In Chron. Ciſterc. ante ann. 1572.*

d *vbi ſupra.*

& alias in eiuſdem vita lego, circa hoc tempus
iuſſam illud deponere: Exauditam hauddubiè,
eoque non vltra hac de cauſa lachrymaturam.
e lib.2. c.31. Nam audi quod in eius vita legitur.[e]

3. *Lamentis diuturnis propter peccatores adeò ſe
affixit Luthgardis, vt facie eius quotidie riga-
ta lachrymis, oculi eius, ſecundum Hieremiam,
fontem lachrymarum deducere viderentur. Tandem
apparuit ei miſericordiu Dominus in fletibus ru-
gienti, congratulanſque ei, quod miſerorum cau-
ſam diu fideliter egiſſet, illa manu, quam pro pec-
catoribus in cruce extenderat, à facie eius lachry-
mas deterſit, dicens: Volo te ab his lamentis, pro
meis peccatoribus ſuſceptis, iam abſolutam, nec
patiar te deinceps luctu, & lachrymis affligi. Pla-
cido autem cordis feruore poſthac in oratione perſi-
ſtes, atque hac perinde, vt hactenus lachrymis,
iram patris auertes: & hic ſtatus vitæ eius ad mor-
tem vſque durauit.* Hactenus ibi. Nec dubium
quin de illis lachrymis loquitur, quas Virgo
mater illi antea iniunxerat, cum de hæreſi
f lib.2. c.7. Albigenſium locuta dixit[f]. *Ecce ab hæreticis,
& Pſeudo-Chriſtianis rurſus conſpuitur, rurſus
crucifigitur filius meus. Tu ergo aſſume tibi lamen-
tum, & perpetuis ſeptem annis ieiunato, vt ſopia-
tur ira filij mei, quæ generatim vniuerſo imminet
orbi* Ego lamentum pro hæreticis iniunctum,
& de ſeptennio in ſeptennium continuatum vſ-
que ad hoc tempus, quo hæreſis extincta eſt;
ſi hoc anno ceſſare etiam iubetur, manifeſtè vi-
detur indicare, ideò ceſſare iuſſum, quod im-
petrauerit.

4. Sanè Lutgardis florebat per hoc tempus tot,
ac tantis miraculis tum Chriſti, & matris eius,
tum ſupernorum ciuium viſitationibus, vt mi-
rum magis foret, ſi quid peteret, quod ei à cœ-
leſti ſponſo, quantumuis arduum eſſet, dene-
garetur. Quippe quod ſolet amantibus accide-
re, non ſolum ſibi in ipſa complacebat, ſed
eam ipſam complacentiam aliis, multis, ac
variis modis, communicabat. Et quidem quod
ad ipſam attinet. *Quinque inde ſequentibus an-*
g lib.2. c.32. *nis, ait Thomas*[g] *(id eſt ab anno M.CC.XXX.
plus, minuſve) ſicut ipſa mihi cum multis lachry-
mis dixit, quotidie ferè venerunt ad eam, vel
ipſa Chriſti ſanctiſſima mater, vel Angeli, vel
alij ſpeciales Sancti, demptis continuis Angelo-
rum viſitationibus. Et tamen in his omnibus per-
fectam ſpiritus eius requiem non inuenit, donec
ipſe Sanctus, Sanctorum omnibus ineffabiliter dul-
cior, vtpotè ſanctificator omnium, adueniret; tum
enim inueniſſe ſe ſenſit, quem dilexit anima
eius, tenuitque eum, nec dimiſit.* Atque hæc ad
ipſam.

5. Cæterùm, quæ ad alios, quaſi non ſolum
Virginem amaret, ſed etiam ſe illius amore ca-
ptum ab omnibus agnoſci delectaretur, quod
maioris adhuc charitatis indicium eſt; idem met
Author, non multo ante tradiderat. *Vt autem,*
h lib.2. c.30. *ait*[h]*, quibuſdam Aquiria Monialibus, quæ for-
taſſis minus dignè de illa ſentiebant, Luthgardis
meritum innoteſceret, inſigne hoc miraculum acci-
dit, quod nunc commemoro. Conſueuerat illa ſin-
gulis diebus Dominicis Corpus Chriſti percipere,
cumque euntem ad altare nemo, licet debilem, ſu-
ſtentaret; quidam, quibus id videre, conceſſum
eſt, perſpicuè viderunt duos Angelos mediam eam
tenere, & deducere ad altare. Aliàs etiam mani-
feſtiſſime viſa eſt Beatiſſima Dei genitrix, &
ſanctus Ioannes Baptiſta, eam officioſiſſime comitari.*
Hæc in amoris manifeſtationem, quam in Vir-
ginem Sanctam Chriſtus Dominus, & propter
Chriſtum vniuerſa cœleſtis curia, non ſolum
habebat, ſed oſtentabat.

Addam & aliud eiuſdem amoris ſignum, 6.
quod æquè ad alios voluit peruenire, non ſine
ingenti, tum Virginis gloria, tum etiam alio-
rum vtilitate[i]. *Venit quandoque ad Monaſterium* i vbi ſuprà.
*eius mulier, quæ omnem ſalutis, & veniæ ſpem
prorſus abiecerat. Ingreſſam in colloquij locum,
rogabant Moniales, vt conſolationem admitteret,
& ſpem ſuam in Deo collocaret. Illa verò nihil mo-
ta earum Verbis, fugere nitebatur. Sed vi reten-
tam orabant, vt Luthgardem expectaret: quæ etſi
nihil ad conſolationem dicere ei poſſet, quippe
cuius ſermonem ipſa non intelligeret; at oraret
ſaltem Dominum pro ipſa. Erat enim fœmina illa
prorſus Gallicana; Theutonici idiomatis ignara.
Adducta celeriter Luthgardis, ad remotiorem lo-
cum cum ea ſeceſſit, ſenſit enim in ſpiritu, fœmi-
nam vltra modum afflictam. Mirari verò omnes,
& videre cœperunt, quo pacto ſe inuicem intelle-
cturæ eſſent, cum altera alterius linguam neſci-
ret. Cum ergo illic diu pariter conſediſſent, ſur-
rexit mulier ad pleniſſimam ſpei fiduciam reuoca-
ta: & reuerſa ad communis colloquij locum; di-
xit Monialibus: cur dixiſtis hanc ſanctiſſimam
fœminam eſſe Theutonicam, quam ego prorſus
Gallicam cognoui? Neque eſt ſub cælo vlla alia,
quæ me verbis ſuis ad ſpem veniæ reducere po-
tuiſſet*

Hactenus ſumptum ex Actis Sanctæ Virgi- 7.
nis, in quibus etiam ſimile quid ſequitur[k] *re-* k vbi ſupra.
*fert, aiunt, frater Bernardus, ſe vidiſſe Luthgar-
dem, & virum venerabilem, ac Deo dignum, ma-
giſtrum Guiardum, Cameracenſem Epiſcopum, qui
non minus Theutonici, quam illa Gallici ſermonis
imperitus erat, inter ſe colloquentes, ſe inuicem in-
telligentes. Nec mirum, ſi ad horam diuerſa linguæ
inter colloquendum mutuam intelligentiam nihil
impediuere, quando Luthgardis plena fuit illo ſpi-
ritu, qui diſcipulis præſtitit, vt omnium gentium
linguis loquerentur.* Hæc & ſimilia in Luthgardi,
frequentia per hoc tempus, facile perſuadent,
dediſſe Deum meritis ipſius, lachrymiſque, Albi-
genſis prouinciæ conuerſionem, pro qua tot
lachrymas à Deo iuſſa, fudiſſet; & quarum la-
chrymarum ceſſationem, non minus à Deo iuſ-
ſam, totius prouinciæ conuerſio ſecuta eſt, at-
que abiuratio errorum, qui adeò Eccleſiam, &
tamdiu moleſtaſſent. Verum quòd lachrymas
Luthgardis prouocatura, Maria Virgo; terſu-
rus, fugaturuſque Chriſtus aduenit; hoc ipſum
neque leuiter confirmat, non vnquam filio di-
lectæ ſibi matris retractaturo preces, aut pre-
cum merita, niſi indulto fauore, pro quo eæ-
dem preces iniunctæ eſſent.

De Guidone Carcaſonenſi Epiſcopo, qui 8.
poſt Arnaldum, & Fulconem Toloſanum, pri-
mus in Fidei negotio ſemper fuit, non ſatis
conſtat an adhuc ſuperuixerit; neque ſolum
errorum abiuratione publica, atque ſolemni;
ſed etiam reliquiarum extinctione, quam ſum-
mè exoptauiſſet, fruitus ſit; tunc demùm ſe-
nex in pace dimittendus? Illud compertum, cui
hanc gloriam Papyrius Maſſonus tribuit, Regi-
nam Blancham, per Ciſtercienſes præcipuè
comparatam, in Ciſtercium voluiſſe referen-
dam: ideoque hoc anno impetraſſe à Gregorio
inſigne priuilegium, vt ſemel in vita Ciſter-
cienſe

cienſe Capitulum adire, atque Abbatibus, ex conctis mundi partibus, congregatis ibidem, magni illius Conclauis ſepta ingredi permitteretur: nempe vt ſimul cum his, per quos euicerat, acceptæ à Deo Victoriæ gratias ageret, atque de tanto totius Eccleſiæ bono, cum his, quos operis habuiſſet promotores, iocundaretur. Extat, legiturque indulta gratia in Regeſtis Gregorij, litteris ad eamdem Reginam datis ſub hoc tenore [l].

l Epiſt. 3. 9.

Blancha Illuſtri Reginæ Franciæ.

Vota, quæ pietatem reſpiciunt, & ad ſalutem pertinent animarum, quadam manu ſolicitudinis iuuare tenemur, & pro poſſe noſtro diligenti ſtudio efficaciter promouere. Eapropter, chariſſima in Chriſto filia, tuis honeſtis ſupplicationibus inclinati, quam libenter fideli, deuotoque in propoſito confouemus, intrandi cum decem honeſtis mulieribus, ſemel in vita tua, tempore Capituli Generalis, Ciſtercienſe Monaſterium, & videndi Conuentum, & alios congregatos ibidem, quod deuotionis cauſa te non modicum aſſeris affectare; liberam tibi authoritate præſentium concedimus facultatem. Nulli ergo noſtræ conceſſionis, &c. Si quis autem, &c. Datum Laterani, ſeptima Kalend. Aprilis, anno VII. Ita Gregorius ad Reginam Blancham; quam hoc indultum, ex hoc præcipuè fine, impetraſſe à Pontifice ex occurentia temporis, circumſtantiarumque, coniector, non affirmo.

---

1. Sancto Ludouico temporalia inuadente Rothomagenſis Præſulis, quod à quadam violentia non ceſſaret, 2. triplices Gregorius Papa Legatos mittit. 3. Littera ipſius ad Tornacenſem, & Pontignacenſem Præſules: 4. in quibus ſeriem totius facti narrat, 5. & eos ad Regem mittit, 6. reſtitutionem quibus modis poſſent, procuraturos. 7. Tam aliæ ſimiles Abbati Sabigniaci, atque Priori Prædicatorum Pariſienſium. 9. Diſceptatum vtrimque de facto Regis; 10. & tandem ipſe obediens iuſſis Pontificis.

CAPVT TERTIVM.

1. INGENS hoc anno gloria noſtris accreuit apud Deum, apud homines, moderante ſui animi paſſiones, quæ in Regibus præcipites, Sancto Francorum Rege Ludouico, ad eorum prudentem, conſtantemque, ex iniuncto Gregorij, commonitionem. Antiqua nimium inter Galliæ, & Angliæ Reges diſſidia, & ſimultates, à Patribus ad Filios, atque à Capitibus ad membra deſcendebant æmulantibus ſubditis, vt ſolent, non actibus dumtaxat ſuorum Principum, ſed affectibus etiam conformati. Porrò Northmani; quo Galli proximiores, nullo interiecto mari, terrave; eò magis patebant mutuis odiis. Ergo Rothomagenſis Archiepiſcopus, aſſentatione in Anglum, proprium Dominum, ſiue zelo iuſtitiæ (neque enim ſatis conſtat, qua occaſione?) nobiles quoſdam Gallos, ſibi ſubditos, interdixerat ſacris, & per Eccleſias interdictos denunciauerat. Graue id viris, maximè innocuis, vt ipſi exiſtimabant: & cum in odium Ludouici Regis (ſic enim dictitabant) laceſſerentur, defendi ab ipſo; imò quocumque titulo vim paſſi, velut à potentiori, ni iura Principatus laxare vellet, ipſius protectionem interpellarunt. Rex Archiepiſcopum, primùm ad ſe vocatum, & blande monitum, vt viros illos piorum cætui redderet, per preces Principum, Epiſcoporumque, per prudentum conſilia, & quantum ſalua maieſtate licuit, per ſe ipſum inſtanter ſolicitauerat: mox cum ad omnia durum experiretur, ad temporalia verſus, in quibus ſibi multum iuris eſſe (nam in ipſius ditione continebantur) qui conſulerent, neque tunc defuere, neque vnquam deerunt, (quandiu libido Regibus, & conſultis ambitio dominabitur) mulctauit rebellem; neque appellantem Gregorium Summum Pontificem, ac ſe, & ſua ſub ipſius protectione ponentem, quamuis ſpoliaret, audire voluit.

2. Hinc Gregorij Pontificis conflictus, qui neque Regi, iuſtitiæque aliquatenus, ſi pro ipſa ſtaret, nec libertati Eccleſiæ deeſſe vellet, quam per has protectiones labefactari; & nonnunquam euerti, ſub ſpecioſo prætextu iuris naturæ, non poterat in dubium reuocare. Ergo per litteras, grauesque legatos cum ipſo agere viſum; electique ad hoc munus duo Epiſcopi, ex Primoribus Galliæ, Pariſienſis Guillelmus, & Adam, ſeu Robertus, Syluanectenſis, (grauis vterque, & doctus, & quorum primum rigidum, & multorum librorum ſcriptorem tabulæ vocant [a].) Verùm cum Galli in cauſa Regis Galliæ, quantumuis graues, prudentesque, & conſtantes; ſuſpecti eſſent (adeò Principis proprij reuerentia, ne dicam aſſentatio, viros etiam inſignes ſolet retrahere) cenſuit ſibi ad Ciſtercium recurrendum. Quippe illic animos, & liberos à metu, & ab omni ſpe humana magis immunes, quam alibi expertus eoſdem, & promptiores ad obſequia, & efficaciores ad conſilia, & ad omnia emergentia conſtantiores, præſtolabatur. Pontigniacenſis, & Sabigniacenſis Abbates inter plures inuenti, pietate, & doctrina venerabiles, opinione inſignes, atque zelo iuſtitiæ, & Eccleſiæ adeò feruentes, vt nulla maieſtate deterreri, nullis prorſus blanditiis, vt vel modicum ſaltem declinarent, allici poſſent. Non tamen ſimul, ſed diuiſi legati ſunt, atque vtrique collega alius adiunctus: Pontigniacenſi Tornacenſis, ex Belgio Præſul; Sabigniacenſi, Religioſus, & pius Vir, Prior Prædicatorum Pariſienſium, quem æquè liberum ab omni ſpe, & metu, nec minus prudentem, doctumque tanto negotio parem exiſtimauit. Porrò ad priores, quibus maior authoritas, atque vtrumque exercendum gladium committebatur, has ſimul cum mandatis, prout in Regeſtis habentur, litteras dedit [b].

a Apud Ioan. Chenu.

Epiſcopo Tornacenſi, & Abbati Pontigniacenſi, Ciſtercienſis Ordinis, Altiſiodorenſis diæceſis.

Dignum in terra Principibus arbitramur, vt 3.
quia bonorum multitudinem perceperunt ab omnium Conditore, ſacris ſtudeant vacare virtutibus, & pietatis operibus abundare. Alias autem minoribus; cum ſentiant ſibi licitum, quod vident à ſuperioribus

b Epiſt. 181.

ribus non vitatum, materia prauis actibus inhærendi, cultu poſtpoſito bonitatis, multa multoties non immeritò præberetur. Sanè chariſſimus in Chriſto filius noſter, Rex Francorum illuſtris, quanta ſit anthore Domino, ſublimitate conſpicuus, & potentia glorioſus, & proximis cognitum, & remotis etiam eſt apertum. Debitum igitur ſibi iuſto iure credimus, vt ſit ita continuo probitatis inſignibus redimitus, quod nihil motu proprio, vel prauis ſuggeſtionibus amicorum, ſicut pridem efficiat, per quod impietatis exemplar aliquibus derelinquat.

4. *Ipſe quidem, cum Venerabilis Frater noſter, Epiſcopus Rothomagenſis, vt eiuſdem nobis lamentum expoſuit, & querela, in ſpiritualibus, & temporalibus nullum poſt Dominum præter nos, iudicem habeat, de antiqua Rothomagenſis Eccleſiæ libertate, ac ipſius conſuetudine hactenus obſeruata, quorumdam impulſibus concitatus, progenitorum ſuorum tramite declinato, qui tanquam deuotionis, & rectitudinis amatores, Eccleſias, & viros Eccleſiaſticos, fauoris aſſiduè ſunt ſpirituali munere proſequuti eum ad ſuam præſentiam euocatum, ad hoc inducere videbatur, vt ſuper eo, quod in quoſdam excommunicationis ſententiam promulgaret, de quibuſdam alijs articulis ſub eius examine reſponderet. Sed quia idem Archiepiſcopus non ſolum iuri ſuo periculum, verùm etiam ſubuerſionem metuens Eccleſiaſticæ libertatis, id efficere denegauit, ſe ac bona ipſius Eccleſiæ protectioni Sedis Apoſtolicæ ſupponendo; præfatus Rex contra illum ex hoc grauis commotionis ſtimulis agitatus, ipſum domibus, villis, terris, redditibus, & poſſeſſionibus, ad Eccleſiam ſuam ſpectantibus, rationis abdicato conſilio, ſpoliauit; illa, non abſque ſuperni Regis offenſa & ſui nominis detrimento, per miniſtros ſuos faciens detineri.*

5. *Verùm, cùm ad eumdem Regem amorem adeò præcipuum habeamus, quod vellemus ipſum cunctis præeminere Principibus, tam virtutum affluentia, quam rerum etiam vbertate; timentes huiuſmodi exceſſum iniurio, vltionum Domino diſplicere; ſereuitatem Regiam Apoſtolicis litteris excitamus, vt vota noſtra circa reuerentiam matris Eccleſiæ deuotione proſequens filiali, preces, & monita, quæ ſibi pro dicto Archiepiſcopo ſecura fiducia replicamus, ſic promptitudine compleat efficaci, vt abſque moræ diſpendio ſibi, & Eccleſiæ ſuæ bona ſublata reſtituat vniuerſa; præſertim cum ex animo, cupientes ſuis conſeruandis iuribus non deeſſe, parati ſumus, ſi aduerſus eumdem Archiepiſcopum ſe ius aliquod habere confidit, exhibere ſibi iuſtitiæ complementum. Volentes nihilominus ad exauditionis condignæ gratiam ſublimitati ſuæ fieri debitores, ſi ſublata materia ſcandalorum, quæ poſſent accidere, de oppreſſa Rothomagenſis Eccleſiæ libertate, ſuam clementiam audiamus propere, quã pro munere ſpeciali depoſcimus.*

6. *Quocirca diſcretioni veſtræ, de qua multum in Domino confidimus, per Apoſtolicam Sedem in virtute obedientiæ præcipiendo mandamus, quatenus memoratum Regem perſonaliter adeuntes, ad complendum ſuper reſtitutione prædicta, noſtram, vel diuinam potius voluntatem, ſicut efficacius poteritis, inducatis. ſuper huiuſmodi negotio, iuxta tenorem litterarum, venerabilibus fratribus noſtris Pariſienſi, & Syluanectenſi. Epiſcopis, & dilecto filio magiſtro Ioanni de Monte-mirabili; Archidiacono Pariſienſi, pro eodem Archiepiſcopo directarum; ſi fortè illi mandatum Apoſtolicum infra præfixum ſibi terminum exequi neglexerint, omni occaſione poſtpoſita proceſſuri. Datum Aguaniæ X. Kalendas Nouembris, anno VII.* Hæc Summus Pontifex ad Tornacenſem Præſulem, & Petrum, huius nominis ſecundum, Pontigniacenſem; perſuaſuros, ſi poſſent, Ludouicum, per obſequia, per preces, per rationes, vel ſi non poſſent, per cenſuras coercituros. Cæterum, vt idipſum, quod petebatur, multiplices ſuaſores perſuaderint; & ne quod medium, emolliendi animum Regium omitterent Gregorius, duobus aliis Religioſis, & doctis viris, Abbati Sabigniaci, & Priori Prædicatorum Pariſienſium, has alias, eodem die ſcriptas, litteras dedit[c]. c Epiſt.182.

Abbati Sabigniacenſi, Ciſtercienſis Ordinis, Abricenſis diœceſis, & Priori Fratrum Prædicatorum Pariſienſium. 7.

Regum claræ memoriæ, qui, diebus noſtris, Aulam Regni Franciæ fœlici regimine gubernarunt, tanta, vt læti recolimus, extitit prudentia probitatis, quod ipſi mundo celebres ſunt effecti, & æternis gaudijs, vt de pietate diuina confidimus, deputati. Studuit quidem ipſorum excellentia gratioſa notam in populo ſuam virtutem efficere, multis curando laboribus gloriam diuini nominis ampliare; fuerunt iidem æmulatores iuſtitiæ feruidi, & cultores miſericordiæ non remiſſi. Extitit inſuper adeò ipſorum dextra liberalis, quod nedum Eccleſiæ Regni Franciæ, ſed in longinquis conſtitutæ partibus, ſunt eorum beneficiis ampliatæ. Quocirca eiſdem Regibus non ſolum ſibi regnantibus, ſed Regnorum omnium conditori adeò floruit Eccleſiaſtica libertas, quod prælatorum aliquis raro ſub illorum regimine ſuſpirauit. Si de prædictis Regibus tanta virtutum proceſſit congeries, & vbertas, quid eſt nobis de chariſſimo in Chriſto filio noſtro, Rege Francorum illuſtri, iugiter appetendum; niſi quod progenitores ſuos ſequatur operibus, & effigiet in virtute? Porrò pati contrarium, abſque amaritudine nimia, non poſſemus, præſertim cum leniter ſuſtineri nequeat, ſi vnde fructus percipiendi ſperabantur; neque flores contingat obtinere.

Rogamus itaque prudentiam veſtram, & hortamur in Domino Ieſu Chriſto, per Apoſtolicam vobis Sedem præcipiendo mandantes, quatenus eumdem Regem, quem tantò præ Regibus cupimus exiſtere gratioſum, quanto præ multis alijs eſt ipſe nobis placitus, & dilectus, ad hoc prudenter, & ſolicitè inducatis, quod Sanctam Romanam Eccleſiam, matrem ſuam, quæ parata eſt ipſum continuo fauore proſequi, dum meritò benemeritus, vel mereri ſolicitus ſtudeat comprobari, circa fauorem Eccleſiaſticæ libertatis continua reuerentia proſequatur, & in præſenti lætificet depreſſam Rothomagenſem Eccleſiam, in ſtatum priſtinum erigendo, ita quod gemitus, & ſuſpiria Venerabilis Fratris noſtri, Archiepiſcopi Rothomagenſis, contra ipſum vlterius, ad aures ſuperni iudicis non aſcendant, nec ad nos eiuſdem querela pluries iteratur; quam cum ſalua conſcientia pati à modo nequeamus, expedit Regi, eiuſdem vtilitatibus inſudare, vt qui nos, pro ſui nominis incremento, debet facilius exaudire, vt quod in maioribus eſt expreſſum ſibi Apoſtolicis litteris, noſtrum beneplacitum, ſublato cuiuſque difficultatis, & tarditatis obſtaculo, laudabiliter exequatur; præſertim cum, authore 8.

Chriſto,

Chriſto, poſſimus ad condigna ſibi premia reſpondere; que vt ipſi temporibus proueniant opportunis, petimus, vt interceſſionis veſtræ ſtudio vigilanti lætanter audire nos faciat, quod præfatus Archiepiſcopus, reſtitutis ſibi ſublatis omnibus, in ſolito gaudio reſtoreſcat; ſicque fiat quod ex alto deuotioni veſtræ gratiam, & fauorem a nobis exinde comparetis. Memoriter habituri; quod ſi dictus Rex aduerſus Archiepiſcopum memoratum ius ſe aliquod habere confidit, de illo parati ſumus exhibere ſibi iuſtitiæ complementum. Datum Agnaniæ decimo Kalendas Nouembris, anno VII. Hactenus Gregorius.

9. Sulceptis reuerenter vtriſque litteris, ab vtriſque legatis, accingunt operi; & primi quidem, loco propinquiores, Sabigniacenſis, Pariſienſiſque, Abbas, & Prior; poſt ipſos, Tornacenſis Epiſcopus, atque Abbas Pontigniacenſis, conueniunt Regem; & ſe non pro Archiepiſcopo rogare, ſed pro Eccleſia; cui cederet glorioſum; reſiſtere, indecorum ſemper Regibus fuit. Eſto violentiam viris irrogauerit, quos à cœtu piorum innocuos arcuit; irreuerentem ſe in Regem præſtiterit, cuius preces contempſit, ſi non mandata: luat, quas debet vtriuſque criminis pœnas: ſed imponat Eccleſia, quæ ſola poteſt: nec Princeps ſæcularis iudicem agat, vbi tantùm actorem agere debet. Id ab ipſius maioribus ſeruatum, in gloria cunctis: ſi quando ab aliquo forſan violatum eſt, in dedecore fuiſſe: neque tam armis imperium prolataſſe, quod ipſe hæreditauit, quam religione. Vincere Ludouicum facile fuit: aulici, qui contrarium perſuadebant, atque iuris periti recalcitrabant. Conceſſam à Deo Regibus potentiam, ad ſuorum defenſionem. Quos ſi vim pati videant, quid intereſt, an ab his, vel ab illis opprimantur? An ſi Eccleſiaſticum inuadentem intueantur temporalia alicuius ſubditi bona, arcere à furto debeat, quod nullus neget: ſi ſpiritualia, omnino prætermittat? An leuiores iniurias ſublaturus, ſolas grauiores permittere teneatur? Occurrat potius, & liberet inſontes, atque indemnes conſeruet quacumque poſſit. Se non in pœnam abſtuliſſe bona Rothomagenſi Præſuli, quam infligendam Eccleſiæ ſoli reſeruat, arcere tantum, qua ſola via poteſt, mucronem anathematis, à iugulo innocentium, quem mucronem ſi retrahat Archiepiſcopus, Regem non vltra in ipſum proceſſurum. Abſoluat, & ablata ita reciperet, & tunc demùm, cum integra ſint omnia, omnia ad Eccleſiæ tribunal referantur, ipſius ſolius iudicio terminanda.

Hæc & ſimilia, qui Regi perſuaſerant inuaſionem bonorum Archiepiſcopi, pertinaces inſtabant; & Regiæ maieſtatis eſſe, ab eo quod incepiſſet, non retrocedere: quippe, ne à ſubditis, ſub ſpe retractationis, in contemptum venirent quæcunque faceret. Sed vicit cuncta efficacia legatorum, conſtantiaque, atque Regis docilitas, quæ vinci à Deo, ipſiuſque Vicario, glorioſius reputauit, quam repugnare. Indignum eſſe aliorum obedientia, qui negat, quam debet: & multo magis debitam Eccleſiæ, à Regibus Chriſtianis, quam ipſis à populis. Quippe hæc iure gentium introducta, id eſt iure humano; cum illa immediatè à Deo præſcripta fuerit. Ægrè ſe ferre, ſi ſubditi diſquirant, cur aliquid præcipiat: cur quæ iubet Eccleſia ipſe diſcutiat? Stet, aut cadat Domino Archiepiſcopus; firmetur à Gregorio; aut erigatur, ſi fortè cecidit: Se ſatis iam feciſſe ſuo muneri, dum fecit, ne res ipſum latere poſſet. Quæ alia reſtant, ipſe proſequatur, cui à Deo iniunctum; ſibi obedire, nullatenus ad culpam; reſiſtere, in damnationem cedere poſſe. Hic fructus vtriuſque legatiæ, vtriuſque Abbatis; hoc ſancti Regis exemplum, in media iuuentute (vtinam imitandum aliis, vel in ſenecta!) hic demùm exitus controuerſiæ totius fuit. 10.

---

1. Gregorio reformante religionis per diœceſanos, Præmonſtratenſes ſupplicant, 2. & ſui Ordinis Viſitatores obtinent: ſed ab eorum mandatis reſilientes, 3. viſitatoribus noſtri ſuperadduntur. 4. Gregorij litteræ vniuerſum ſactum narrantes, 5. committentes negotium, 6. & pœnam præſcribentes his, qui deliquerant. 7. Quæ vtrique geſſerint? & quid Gregorio ſcripſerint? 8. eiuſdem litteræ ad Abbatem Præmonſtrati, 9. & reſtituta illi adminiſtratio. 10. Demum perpenſa quædam de hoc euentu.

CAPVT QVARTVM.

1. Sanctissimam Familiam Præmonſtratenſem, ab ipſis ſuis primordiis, & Parente Northberto noſtris addictam, inconſultum hoc anno paucorum factum multò magis deuinxit, adſtrinxitque, addito nouo vinculo, orto ex iniuncta illius, cum multa religione floreret, viſitatione. Rem illa ætate Noſtris perilluſtrem, neque ipſis ingloriam, quippe in quibus nihil aliud inuenerunt, quam pietatis exempla, qui viſitarunt; altius repetito principio, ex ipſis Apoſtolicis decretis pandere libet. Exiit edictum à Gregorio IX. pro cœnobiis exemptis antiquioribus; vt ea omnia (Carthuſianis exceptis, & Ciſtercienſibus) per locorum Epiſcopos, tanquam per Sedis Apoſtolicæ, ad id munus præſtandum delegatos, viſitarentur; miſſis ad ſingula quibuſdam conſtitutionibus, per quas poſſent facilius reformari. Præmonſtratenſes vix centuriam vnam prætergreſſi ætatis, & adhuc conſiſtentes in primo robore; non ſe reformationem recuſare, ſi qua fortè indigerent; non manum medicam, etſi armatam ferro, & igne: externam tantùm, vt minus ſalutarem, & plerumque nociuam, deprehendebantur. Religioſorum morbos ſæcularibus occultos, & incognitos; idque non ſolum eſſe, ſed oportere; turbari, ſi quaſcumque in eis ſtipulas videant; facile in ſe, vel camelos deuoraturos. Quare, cum nec curari, ſi ignorentur; nec ſciri ab eis poſſint ſine ſcandalo, per ſolos religioſos, imo per ſolos domeſticos tractandos. Et quanto melius experti deprehendant, quanto melius diſcernant morborum genera, quam rudes, & ignari? Tum ſemel cognita ipſorum qualitate,

quanto

quanto ſingulis melius medebuntur? Viſitentur, ſi placet Chriſti Vicario, aut ſi expedire putat; ſed viſitentur per eos, qui ſcire poſſint, in quo denegauerint, & ad quam debeant normam reformari.

2. Placuit Gregorio petitio prudens, & humilis; atque tribus Abbatibus ſui ordinis, Antuerpienſi nimirum, Milldeborgenſi, & Sancti Alexij de Vrbe, ad ſe vocatis, primum quidem conſtitutiones illas, quas ſanciuiſſet, tradidit publicandas; mox viſitandi in Capitibus, & membris, vniuerſas Eccleſias, quæ Abbati Præmonſtrati ſubiectæ erant, & poteſtatem fecit, & mandatum iniunxit, quod illi promptè, & deuotè exequerentur. Illi obedientes præceptis Summi Pontificis, ad Præmonſtratum veniunt, vt à capite ad membra, naturæ ordine, deſcenderet influxus; & illic publicatis conſtitutionibus, facilior aditus pateret ad alia loca. Honorificè quidem ſuſcepti ſunt: ſed quominus in iniuncto ſibi munere procedere valerent, impediti ſtatim, per interpoſitam ad Gregorium appellationem. Porrò eò diſcordiæ ventum eſt, vt cum non ideò ceſſarent delegati, ab exequendis mandatis Summi Pontificis, qui tunc præerat Abbas Præmonſtrato, ſuaſionibus quorundam in præceps actus, velut in contumaces, rebelleſque, anathema in ipſos promulgauerit. Hinc indignatio iuſta Gregorij Papæ, quod in eius legatos auſus eſſet; quod pietate Romanæ ſedis abuſus, quos ipſe petiiſſet, dehoneſtaſſet: & eo ſolum petiiſſe viſus eſſet, vt quos habebat ſubditos, per cenſuras terreret; & incuſſo terrore piis hominibus, mandata Pontificia ludificaret. Et luiſſet haud dubiè graues pœnas intentatæ audaciæ, ſi non quàm primùm velut ſibi redditus, adiiſſet Gregorium, præferens pœnitentiam, & pro miſericordia ſupplicaturus.

3. Hic ſtatus rerum erat in Præmonſtrato, cum Summus Paſtor, quem iam iam exercebat, recondens gladium, ſed nihilominus non omnino inultam iniuriam Apoſtolicæ Sedis prætermiſſurus, Sancti Alexij Abbatem, occupatum in aliis negotiis, aut cognoſcens, aut faciens, qoæ erat eius prudentia, & manſuetudo, duos pro illo Abbates Ciſtercij ſubrogat, Fulcardimontis, atque Frigidi-montis, qui duobus aliis ex Præmonſtrato, quibus rem ipſe prius delegauiſſet, ſibi adiunctis, & pœnitentibus ſatisfactionem publicam præſcriptam à Pontifice imponerent, & priores litteras, quæ hactenus ſuſpenſæ nihil effecerant, iuxta earumdem tenorem exequerentur. Porrò ad vtroſque ſuper hoc negotio has graues quidem, neque minus iuſtitiæ, atque rigoris, quam lenitatis, miſericordiæque fel, & mel eructantes litteras dedit [a].

a Epiſt. 4.

4. *Antuerpienſi, & Milldeborg Præmonſtratenſis Ordinis, & Fulcardi-montis, & Frigidi-montis Ciſtercienſis Ordinis Abbatibus, Rothomagenſis, Belluacenſis, Cameracenſis, & Traiectenſis diœceſium.*

Grauis eſt admodum, & correctione digniſſima religioſorum inſolentia, per quam contra regularem modeſtiam ſubire præſumunt; quod ex longa religione tenentur potius ſe obedientes, & humiles exhibere, quorum quidem exceſſus eò maiori ſubiacet vltioni, quo enormior, & exemplo periculoſior eſt eorum offenſa, ſi elationis ſpiritu concitati ad eam ſtultitiam deueniant, vt etiam contra Romanam Eccleſiam non metuant calcitrare.

Olim ſiquidem, licet mandatum noſtrum pro reformatione facienda per ſingulas diœceſes, ad diœceſanos Epiſcopos manaſſet; ad ſupplicationem tamen Præmonſtratenſis Abbatis, & aliorum de ordine ſuo humiliter ſupplicantium, vt non per extraneos, ſed per eiuſdem Ordinis Rectores viſitari faceremus eoſdem, ſtatuta quædam fecimus, pro reformando Ordine memorato; & non ſine multa gratia deferentes eiſdem, per vos, filij, Antuerpienſis, & de Milldeborg Abbates, & dilectum filium Abbatem Sancti Alexij de Vrbe, mandauimus publicationem ſtatutorum ipſorum, & correctionem, & reformationem eiuſdem Ordinis fieri in Capite, & in membris, prout correctionis, & reformationis officio indigerent. Qui venientes ad locum; & ſtatuta eadem publicantes, procedere omiſiſtis, propter appellationem obiectam: & quoniam Abbas Præmonſtratenſis, ad quorundam Abbatum ſuorum conſilium, de facto, cum de iure nequiuerit in iniuriam Sedis Apoſtolicæ, ac contemptum, excommunicationis ſententiam in vos non fuit veritus promulgare. Nuper verò idem cum quibuſdam Abbatibus ſui Ordinis ad præſentiam noſtram accedens, & culpam ſuam humiliter recognoſcens, ſuper præmiſſis miſericordiam humiliter poſtulauit, promittens firmiter pro ſe, ac omnib. de Ordine ſuo ſtatuta prædicta ſe inuiolabiliter ſeruaturos. 5.

Licet igitur tantæ præſumptionis exceſſum poſſemus acrius vindicare, cum idem Abbas talia contra Sedem Apoſtolicam, in perſonas delegatorum ſuorum præſumens, poſuerit in Cœlum os ſuum, & lingua eius tranſierit ſuper terram: nos tamen ſimplicitati veniam tribuentes, & agentes miſericorditer cum ſponte conuerſis, vos, Filij, Fulcardi-montis, & Frigidi-montis Abbates, ſubrogantes loco prædicti Abbatis Sancti Alexij, cuius abſentiam tamdiu Eccleſia tolerare non poteſt, mandamus, quatenus non obſtante appellatione prædicta, tam in Præmonſtratenſi, quam in aliis Eccleſiis eiuſdem Ordinis, & tam in Capitibus, quàm in membris mandatum Apoſtolicum exequentes, Præmonſtratenſem, & alios prædictos Abbates, qui ſibi in huiuſmodi conſenſum, & conſilium tribuerunt, per ſex menſium, quatuor verò maiores ex eis per anni ſpatium, à ſacerdotali Ordine ſine vllo contradictionis, & appellationis obſtaculo ſuſpendatis; ita quod ſuſpenſi vltimum locum teneant in refectorio, Capitulo, & in choro; ac omni ſexta feria à vino debeant abſtinere; curetiſque quod dignam Deo, & nobis inde poſſitis reddere rationem, reſcribentes nobis vſque ad feſtum B. Andreæ, proximè futurum, quidquid inde duxeritis faciendum: Quod ſi non omnes tres veſtrum, &c. Datum Laterani 11. Kalendas Aprilis, anno ſeptimo. Hactenus ad quatuor Abbates Gregorius Nonus. 6.

Porrò eos omnes Præmonſtrati conuenientes congregaſſe Capitulum; & primo quidem ſententias ſuſpenſionis in eos, qui deliquiſſent intimaſſe, mox promulgaſſe leges Apoſtolicas, quas Gregorius ſanxiſſet; vtraſque demùm ab omnibus admiſſas, prout quemque concernebant, inconcuſſe adimplendas, & obſeruandas, promulgari feciſſe per totum ordinem; conſtat ex aliis eiuſdem Gregorij litteris ad Abbatem Præmonſtrati, quas mox adducam: atque hoc 7.
vtrumque

vtrumque & grauiter patratum, & humiliter admiſſum; cum ſcripſiſſent Pontifici, indignationem illius mitigauiſſe. Inde per nouem menſes, plus minuſve (nam vnum alium Capitulū inſumpſit) viſitaſſe cœnobia, ſi quæ indigere dicebantur viſitatione. Sed cum nihil ferè in illis inueniſſent (adeo plerumque, à rumore, veritas diſtat!) quod ab antiqua patrum obſeruantia, & primitiuo rigore degeneraſſet, poſt longam, & exactam diſquiſitionem; litteris iteratis intimaſſe Gregorio; taleque teſtimonium perhibuiſſe de familia Sanctiſſima, vt facilè annuam ſuſpenſorum pœnitentiam ad paucos tantum menſes; viſitationem, ad pauca Monaſteria reducenda, reliquis prætermiſſis, impetrauerint. Tum vero tandem Præmonſtrati Abbas, qui hactenus ſuſpenſus, aut impeditus, & deferens Abbatibus, omnia quæcumque occurrerant negotia, ad ipſorum arbitrium, atque depoſitionem reuocauiſſet, Romanam curiam, cum eorum litteris adit, & adminiſtrationem ſibi reſtitui, à Gregorio petiuit, obtinuitque; ac litteras accepit, quibus non ſolum reddebatur antiquo muneri, ſed Apoſtolica fulciebatur auctoritate, qua idem munus ſolemnius, atque vbi id oporteret, iucunctantius exequeretur. Eas & ſi anno ſequenti datæ ſint, pro maiori notitia totius facti, & ne rem ipſam diuidam, hic conſe-

b Epiſt. 491. 8. quenter cenſui ſubiiciendas, ſunt autem tales [b].

Abbati Præmonſtratenſi.

Sicut in noſtra propoſuiſti præſentia conſtitutus, cum olim pro reformatione tui Ordinis, ſtatuta quædam de Fratrum noſtrorum conſilio feciſſemus, dilectis filiis Sancti Alexij de Vrbe Sancti Michaelis de Antuerpia, & Mildelborg, Abbatibus eiuſdem Ordinis, litteris noſtris iniunximus, vt ad Generale Præmonſtratenſe Capitulum accedentes, ſtatutis ipſis ibidem ſolemniter publicatis, & ſeruarent, & ab aliis facerent inuiolabiliter obſeruari. Corrigendo, & reformando tam in Capite, quam in membris, quæ correctionis, & reformationis officio noſcerent indigere; ſed tandem, quia prædicti Abbates præter quandam appellationem, ad Sedem Apoſtolicam interiectam, vltra publicationem ſtatutorum ipſorum minimè proceſſerunt, & idem Abbas Sancti Alexij ab Eccleſia ſua vlterius abeſſe non poterat; dilectos filios Fulcardi-montis, & Frigidi-montis Abbates, Ciſtercienſis Ordinis loco eius ſubrogantes; ipſis eiſdem, & præfatis Sancti Michaelis de Mildelborg, Abbatibus, noſtras dedimus litteras in mandatis, vt appellatione huiuſmodi non obſtante, mandatum Apoſtolicum exequi procurarent iuxta priorem continentiam litterarum: quicquid inde facerent, nobis, vſque ad Feſtum Beati Andreæ, proximè præteritum, fideliter reſcripturi.

Qui ſuper præmiſſis cum diligenter proceſſerint, prout in ipſorum litteris nobis exhibitis, plenius continetur, nobis humiliter ſupplicaſti, vt cum dicti Abbates iam ſint officio ſuo functi, ac penes te, tanquam caput tui Ordinis, in præmiſſis, & aliis, quæ ad correctionem, & reformationem dicti Ordinis pertinent, videatur remanſiſſe poteſtas, prouidere ſuper hoc, tam tibi, quam toti Ordini ſalubriter dignaremur, licet igitur ad correctionem membrorum ſuorum ex officio tuo poſſis; vt tamen melius & efficacius correctioni eorum valeas imminere, quia plus timeri ſolet, quod ſpecialiter indulgetur, quam quod generali includitur ſponſione; præſentium tibi auctoritate mandamus, quatenus iam dicta ſtatuta omnino facias obſeruari circa correctionem ſubditorum tuorum auctoritate noſtra, quam tua libertate, officij tui debitum exequaris, non obſtantibus litteris, quæ ad eoſdem Abbates, à Sede Apoſtolica emanarunt. Datis Laterani VII. Kalendas Februarij, anno ſeptimo. 9.

Hactenus litteræ, atque ex illis proceſſus totius facti, noſtris glorioſi; quibus tantæ familiæ reformatio, cum maximè floreret, permittebatur: cæterum [a] Præmonſtrato non indecori; quippe vltra primam illam irreuerentiam in primos delegatos, ex qua orta neceſſitas aliorum; reliqua adeò perfecta (ſic credere par eſt) inuenta ſunt, vt noſtri magis teſtes Sanctitatis, quam iudices exceſſuum; nec correcturi, ſed commendaturi viros adierint, qui fortè tunc, malitia detrahentium, aut inuidorum, aliqua indigebant commendatione. Crediderim permiſſam à Deo culpam, quæ noſtros aſciſceret; vt quibus domeſticis ſuſpectum (quæ hominum plerumque conditio eſt) ab exteris omnino irrefragabile, & omni exceptione maius teſtimonium, atque cunctis credendum perhiberetur. Neque tamen per ſæculares, quos recuſauerant; ſed per religioſos, planè amicos, & ſibi familiares, viſitarentur. 10.

---

1. Hermani, aliàs Ioſephi, Præmonſtratenſis, cum noſtris familiaritas, 2. adaeatas ad Houenes, diuino monita, 3. Sancta dormitio, 4. & fælix ſepultura. 5 Tranſlatio corporis, & in ipſa miracula plura. 6. Emmeagardis, Scotiæ Regina, in Aber Morechnoto, 7. & Ferdinandus, Flandriæ, & Hannoniæ Comes, in Marcheta ſepulti. 8. Dictum de ipſo, & Ioanna, ipſius vidua, Ciſtercienſi futura; 9. & de Galteri, Carnotenſis Præſulis, ac Petri Egea, Alcobatienſis Abbatis, funere.

CAPVT QVINTVM.

1. HIc item annos; inter alia, noſtris, funeribus externis elatus, ſacris, profanis, mixtis ex vtroque; & ne à domeſticis omnino vacuus fuit. Inſignem Sanctitate Virum, Beatum Hermannum, aliàs Ioſephum, Canonicum Regularem Præmonſtratenſem, ad ſuperos in breui tranſiturum, ab Hsiſtembeldia, proprio Monaſterio, ad Houenes, Ciſtercienſium Virginum domum, iuxta Coloniam, prouida largitate Deus adduxit, vt quas in vita, exemplis, & conſiliis; illuſtraret in morte etiam miraculis, & pretioſo theſauro ſacræ glebæ, & ſi non diu ibidem permanſuro. Sanè, ſi fides habenda verbis Sancti, quod ibidem migraret, diuinæ voluntatis conſilium fuit. [a] Verùm quæ in eius glorioſa dormitione, tum ſepultura, tranſlationeque hos Annales concernunt, non aliis melius, quam Actorum ipſius verbis, more ſolito, à nobis memorabuntur.

2. *Venio nunc*, ait Auctor[a], *ad tempus illud, quod votis omnibus toties optauerat adeſſe, quo illum Dominus ad ſe euocare voluit. Illo igitur tempore propinquante, tota Quadrageſima nihil ferè comedit præter panem ſimplicem, & calefactam ceruiſiam, paucaque pira aſſa, cum tamen eſſet vel maximè debilis, & à nobis id mirantibus reprehenderetur. At interim nihilominus, contemplationi, lectioni, ſcriptioni animo indefeſſo vacabat. Porrò tertia Quadrageſima Dominica, Domino illum oculis miſericordia ſua reſpiciente, vt euelleret de laqueo pedes vnici, & pauperis ſui, venit ad Abbatem noſtrum nuncius Monaſterij Virginum Ciſtercienſis Ordinis, apud quas quandoque vixerat Ioſeph, petentibus vt permitteretur per Quadrageſimam apud ipſas diuina celebrare. Abbate vero, & Fratribus id renuentibus, quod viderentur Ordinis ſtatuta non permittere; ille ſpiritu futura prauidens, venit ad Abbatem, atque illi, Dei eſſe voluntatem, vt ad illas Virgines mitteretur. Aſſenſit igitur Abbas, Fratribus eius de receſſu conquerentibus, nec mediocriter dolentibus. Quibus Ioſeph ait: Noueritis, me poſt Paſcha ſine dubio reuerſurum ad vos.*

3. *Deinde pedibus ſuis iter ingrediens, celeriter venit ad illud Monaſterium; & cum in eius interiora eſſet ingreſſus, ſcipione, quo ſe ſuſtentabat, terram conſignauit, ſepulchri formam exprimens, dixitque ſororibus, quæ illic aderant. Hic loco ſepelietis me. Inde Palmarum die tam fuit robuſtis viribus præter morem ſuum, vt totam officium indefeſſus perageret; tantaque repleretur conſolatione, vt ad agendas Deo gratias etiam ſorores hilariter inuitaret. Tertio poſt die, correptus febri, lectulo decubuit, in dieſque acrius cruciari cœpit. Paſſus autem ſtuporem mentis ſiue ecſtaſim, cum ad ſe rediiſſet, ſe nihil, ait, proficere, Ieſum ſe ad ſuas preces inexorabilem præbere. Quicquid id ſibi voluerit, nos hactenus latet. Hora vero obitus eius impendente, circumſedentibus valedicens, & in manus ſui Ieſu ſpiritum commendans, erecto corde, & vultu, migrauit ad Chriſtum.* Hactenus Auctor vitæ Viri Sancti, quibus verbis, dum ait, ipſum aliquando in eodem Monaſterio vixiſſe, manifeſtum videtur, longioris temporis diuturnam manſionem, & velut permanſuram ſignificari. Quippe id non inſuetum illis temporibus, idem Auctor oſtendit paulò inferius[b]. *Habebat*, ait, *Ioſeph iuuenem admodum ſibi charum, profeſſione Canonicum Regularem, in Monaſterio Virginum Ciſtercienſis Ordinis Domino inſeruientem, qui venienti Sancto ad illud Monaſterium in diuinis miniſtrare ſolebat, &c.* Ergo qui Sanctus in Ciſtercio vixerat, & Ciſtercium dilexerat, in Ciſtercium, ante mortem reductus eſt, vt fœliciter in Ciſtercio conſummaretur. Atque hæc de morte. Verùm de ſepultura, audi, quod ſequitur[c].

4. *Corpuſculum eius loco illo, quem ipſe deſignarat, humatum eſt, Superiore noſtro præſente, & fruſtra rogante ſorores, vt Fratris noſtri corpus nobis dimitterent, quem nos ei viuentem accommodaſſemus.* Ergo vt elegerat, in Ciſtercio mortuus, nec minus in Ciſtercio ſepultus eſt. Verum reſtabat ad implenda adhuc promiſſio, qua ſe ad ſuos poſt Paſcha reuerſurum, cum diſcederet, ſerio aſſeuerauerat. Ergo *cum id renuntiatum nobis fuit* (pergit Steinueldenſis auctor in Actis) *poſt fuſas lachrymas, cum ad nos reuerſi eſſemus, ſtatuimus repetere corpus eius, nullis neque laboribus, neque ſumptibus parcentes. Adfuit autem nobis Deus noſter, &, iubente Colonienſi Archiepiſcopo, corpus eius è ſepulchro eduximus Feria tertia Pentecoſtes, cum iam in illo iacuiſſet à quinta Feria Paſchatis, loco paluſtri, & naturaliter humido. Adeò autem corpus illud incorruptum inuenimus, vt non ſolum nullus in eo appareret vermiculus, ſed etiam ipſa cutis ſuperficies illæſa cerneretur. Tanto igitur accepto theſauro, facti ſicut conſolati, cum rediremus ad noſtra, magnum vidimus concurſum hominum circum circa habitantium; qui cereos, & cruces ferentes manibus, laudabant Deum in Sancto ſuo, dicentes: Benedictus, qui venit in nomine Domini: moxque Dominus cœpit mirificare Sanctum ſuum edendis miraculis, & exaltando mirabiliter eum, qui ſuo iudicio ſe infra mortales omnes ſupra humanum modum abiecerat, omnique creaturæ ſubiecerat propter Deum.* Pergit Auctor narrare plura miracula, quæ ad ſacri corporis præſentiam, ſiue contactum, tam in Huuenis, quam in ipſa via, atque in nouo ſepulchro perpetrabantur.

5. Permanſit corpus in prioris ſepulchri loco dies XLVIII. nempe à quarta Aprilis, vſque ad XXII. menſis ſequentis: nec dubium prælectum à Sancto, dum adhuc viueret, nunquam ita deſertum, vt non ab ipſo veniret protegendum. Et potuit ipſe; prudenti vſus conſilio, meliuſque inter ſuos, & ſacras Virgines, quibus vtriſque viuens adhæſiſſet; ne alteros in morte pertranſiret, vtroſque fouere, atque vltimum ſpiritum Ciſtercio inter Virgines ſacras, ſimul cum Angelis, ab ipſis ſuſcipiendum; quia ſemper Angelis cognata Virginitas; corpus ſuis permittere: vtrumque charitatis pignus excellens, ſed quanto anima corpore ſuperior, & longius duratura, tanto illud maius, & dulcius amplectendum. Sanè extremis mandaria excipiendis, claudendis oculis, atque hauriendo halitui. Vltimo proximiores, charioreſque quæſiti: neque aliud patribus, filiiſve in morte ſolatium: vt non immerito quæſitæ à Sancto Virgines ad hæc munera explenda, præcipuo priuilegio amoris ab eo, in ipſas oſtenſi condecorentur.

6. Hoc ipſo anno, quo in Germania Ioſephus ſacris cineribus, Regiis in Scotia, ſi qua fides auctoribus, illuſtrauit Ciſtercium Emmengardia VVillelmi, Scotorum Regis vxor, in Abermotechnotho ſepulta, quod ab ipſa fundatum Monaſterium, in ſuperioribus, ni fallor, commemorauimus. De eius obitu ſimul & ſepultura, ita Demſterus[d], ſiue Emſtherus, in apparatu *Belmurein, vulgo Abermerechnot, in Fiſe, Ordinis Ciſtercienſis, fundauit Emmengarda Regina, Regis VVillelmi vxor; & Beata Maria ſemper Virgini dicauit, vt habet Boëtius in Scotiæ deſcriptione.* Et ſtatim ſubiungit. *Obiit autem Regina tertio Idus Februarij, anno M. CC. XXXIII. ſepulta in eodem cœnobio apud Scoti Chronicon lib. 9. c 48.* Hæc tantum ille, nec nobis plura aliunde mutuari licuit.

7. Vtrique funeri tertium aliud iungo illuſtris Ferdinandi Flandriæ Comitis, Luſitanorum Regum elatæ propaginis, Ioannæ Conſtantinopolitanæ, noſtris tandem hæſuræ, dilecti coniugis, de quo hæc habet Meyerus in Annalibus[e]. *Anno M. CC. XXXIII. ſexto Kalendas Auguſti, Nonioni Ferdinandus Princeps, diem ſuum obiit, morbo (quod tradunt quidem)*

ex

a Apud Sur. tom. 2. c. 55.

b c. 54. menſe Aprilis.

c vnde ſuprà.

d In Monaſteriis Scotiæ.

e lib. 8. hoc anno.

ex labore calculi contracto : relatus eſt ad Marketam, ibique in Monaſterio magnificè ſepultus, curatum funus ab quaternis Epiſcopis, omnique Flandriæ, atque Hannoniæ dignitate. Ita Meyerus. Extracta, cum ad Marketam duceretur corpus, viſcera, & Nouiomi recondita, tali, loco Epitaphij, appenſo diſticho, quod idem, qui ſupra, auctor euulgauit.

Ferdinandi proauos Hiſpania, Flandria corpus,
Cor cum viſceribus continet iſte locus.

8. Manſit Ioanna, Ferdinandi relicta, ab eius obitu, deſtinata Ciſtercio; & fortè illud ſtatim induiſſet, ni mortua vnica filia, quam ſuſceperat, de conſilio Sancti Lodouici, Franciæ Regis, ad ſecundas tranſire nuptias inducta eſſet, ex quibus Principatui Flandrenſi daret hæredem. Qualiter autem Thomæ iterum nupta (Fratri Sabaudiæ Comitis, & Reginarum Galliæ, Angliæ, ac Siciliæ auunculo) & nihilominus ipſi etiam ſuperſtes, tandem Monialem ante mortem Marchetæ egerit? Si quis hos Annales fortè continuauerit, ſuis temporibus, & locis recenſebit. Interim adnoto, quod Bzouius ſuperaddit [f], Ferdinandum non antea obiiſſe, quam mundo valediceret, atque Sanctioris vitæ ſtudio in Monaſterio quodam Syriæ ſe includeret; quia non inuenio in auctoribus probatis, neque ipſe aliquem affert, tanquam ſuſpectum, non facilè approbandum.

[f] Hoc anno num. 11.

9. Sequitur funus extero-domeſticum, ſi Epiſcopos ex Ordine aſſumptos exteros appellare, vnquam fas fuit; funus, inquam, Carnotenſis Epiſcopi, VValteri, quem ex Abbate Monaſterij Pontigniacenſis aſſumptum anno M.CC.XVII. cum ſexdecim laudabiliter præfuiſſet, hoc tandem mortuus, & Pruliaci ſepultus memoratur. Hoc anno deceſſiſſe Tabulæ produnt, quas Demochares, atque ex ipſo VVionius [g], & ex vtroque, & Sebaſtiano Rouillardo, Ioannes Chenu [h] vulgauit Sepulturam, VVillelmus de Nangis notat in eo quod ſcripſit Chronico, quamuis annum poſtponat biennio integro, ſicut ad annum electionem retardauit. *Anno*, inquit [i], *M. CC. XXXV. obiit Galterus, Carnotenſis Epiſcopus, & ſepultus eſt apud Pruliacum, Monaſterium Ordinis Ciſtercienſis.* Hæc ille. Galteri reliqua nobis minus nota, nec dies obitus in Martyrologio Pontigniacenſi, cum aliorum diebus, adnotatur.

[g] lib. 2. lign. vitæ c. 46.
[h] In Epiſcopis Carnot.
[i] Ann. 1235.

Vltimo loco venit memorandum Petri Egeæ funus, ſeptimi in Ordine Abbatis Alcobacienſis, quem hoc anno ad ſuperos tranſiiſſe, nec ſine opinione Sanctitatis probat inſcriptio ad ſepulchrum eius ſculpta, quæ & obiter vitam, & tempus præfecturæ breuiter pandit; ſic autem habet [k]. 10.

[k] Apud Brand. lib. 14. cap. 8.

ANNO AB INCARNATIONE DOMINI M CC.XXXIII. ÆRA M.CC.LXXI. DIE SANCTI SPIRITVS INCIPIENTE AVRA XI. KALENDAS IVNII, BONÆ MEMORIÆ DOMINVS EGEAS, VII. ABBAS ALCOBATIÆ, FOELICITER MIGRAVIT AD DOMINVM, POSTQVAM SVPRADICTVM LOCVM XVIII. ANNIS, ET DVOBVS MENSIBVS SALVBRITER GVBERNAVIT VIXIT ANNIS XVIII. IN SÆCVLO XII. CÆTERIS IN ORDINE CISTERCIENSI. ANIMA EIVS REQVIESCAT IN PACE. AMEN.

Ita inſcriptio, in qua illa nota X. quadraginta ſignificare, idque receptum inter Luſitanos, Brito, atque alij probant multis productis. Itaque XII. annos tantum in ſæculo, in religione reliquos XXXVI. vixerat Petrus : XVIII. ſub cura ſui Abbatis, totidem curam ipſe gerens ſuorum Fratrum. Extare dicitur inſtrumentum confectum ſub hoc Abbate, ceſſionis iurium non concionandorum, ſub his, laude haud dubiè, & perpetua imitatione, clauſulis dignis. *Eligentes quantum in nobis eſt pacem cum omnibus habere, & iniuriam potius pati, quam inferre.* Et paulò inferiùs : *Hæc omnia facientes, non quod remordeat nos conſcientia, aut ſupradictis in aliquo teneamur : ſed vt omnes cognoſcant, qualiter, & quantum deſideramus pacem, ſicut cum temporali damno habere.* Hactenus funera.

1. Rodulphum, ex Abbate Claræ-Vallis, in Aginenſem Epiſcopum promotum 2. excepit Drogo, quendam Grandi-montenſis. 3. Abbas de Ile, aut Ilda, Friſonibus inteſtinis bellis diuiſis, 4. cum aliis à Gregorio Legatus mittitur. 5. Eccleſia quædam à noſtris repudiata glorioſo titulo, 6. Congregationi Florenſi tandem adiuncta. 8 Perſequutio in noſtros, 9. & duplices Gregorij, 10. pro eis litteræ in Sueſſionenſem Epiſcopum, 11. atque aliæ in Rhemenſem Archiepiſcopum.

CAPVT SEXTVM.

1. RODVLPHVS, Claræ-Vallis Abbas hoc ipſo anno, quippe octauo ab ipſius electione, auulſus à filiis, in Epiſcopum Aginenſem promotus eſt, nec in ea quidem ſede permanſurus, quamuis breui extinguendus; quippe, qui anno M.CC.XXXVI. ad ſuperos tranſiiſſe commemoratur. Extat in Clara-Valle memoria multæ præfecturæ Rodulphi, maximè in Inuentario Reliquiarum, quarum haud dubiè religioſus cultor fuit. In Tabula argentea, quæ inter alias ſecundum locum obtinet, commemorantur tres Virginis Capilli. *quos miſit Imperatrix, vxor Ottonis Imperatoris, filia Ducis Brabantiæ, tempore Domini Radulphi Abbatis Claræ-Vallis* Et loco nono numeratur. *Tabula aurea, quæ facta fuit tempore Domini Radulphi, XV. Abbatis Claræ Vallis, ex vndecim Marchis auri, & duabus Marchis argenti; in qua ſunt triginta quinque Saphyri, & quinq; Smaragdi, & plures alij minoris pretij lapides, &c.* Porrò in hac Tabula incluſæ memorantur, atque eximiè diſpoſitæ, & ornatæ, *centum ſexaginta duæ Reliquiæ.* Demum decimo loco numeratur. *Tabula, quæ facta fuit tempore Domini Radulphi Abbatis, in cuius medio inſertum eſt philaterium aureum, quod attulit nouus Artandus, in quo continentur Reliquiæ triginta quatuor Sanctorum, ſub viginti quatuor cellulis, & ſub eodem philaterio continetur portio ligni Domini,*

quam attalit idem Artandus, & continentur in tota dicta Tabala, Reliqua centum quadraginta octo. Leguntur, & nonnulla priuilegia, Claræ-Valli ſub Radulpho Abbate indulta, ſed quæ vix ſpeciale, quid contineant, ſed tantum firment, aut confirment conceſſa hactenus.

2. Promotioni eius ad Eccleſiam Aginenſem fidem faciunt Catalogi, tum Abbatum Eccleſiæ Claræ-Vallis [a], ex qua promotus; tum Archiepiſcoporum Lugdunenſium [b], ad quam inde aſſumptus, nam Aginenſium nanciſci mihi non licuit. Excipit virum in Clara-Valle Drogo, quondam Grandi-montenſis, mox Ciſtercienſis Monachus, & qui in Abbatem Viſi-campi dudum aſſumptus, eam tunc Eccleſiam cum laude adminiſtrabat. Adeò qui ex aliis ad noſtros pertranſibant, non leuitate, ſed zelo Dei acti, ad potiora veniſſe, vel ex fructibus ipſis comprobabantur. In his ex Grandi-monte quoſdam habuimus Sanctitate inſignes, doctrinaque; quos à prima auertebant vocatione domeſtica diſſidia; & continuæ Ciſtercienſium legationes ad ipſos componendos, atque gentis notitia, ad Ciſtercium præ aliis prouocabant. Debuimus his malis, remediiſque magnum Eccleſiæ lumen, Sanctum Guillelmum; debuimus & alios illuſtres viros, inter quos venit Drogo, poſterior tempore, ſed pietate præcellens, doctrinaque, & ſuauitate morum; atque ob hæc omnia inter primos numerandus.

a Apud Claud. Robert.

b Apud Ioan. Chenu.

3. Quo anno in Gallia Rodulfus ad Aginenſem, in Italia Ægidius, Columbæ Monachus, ad Placentinam ſedem promotus eſt, Tertius vocatus ex eodem Monaſterio ad eandem Eccleſiam, cum Ioannes, & Grimerius præceſſiſſent, de quibus ſupra, atque alij poſt ipſum ſequendi eſſent. Hæc ex Tabulis Eccleſiæ Placentinæ, neque alia nobis de ipſo promere licet. Initio anni, conflagrantibus in Germania bellis ciuilibus, aliquibus Prouinciis, neque acquieſcentibus conſilia pacis ſuſcipere, niſi per magnos Principes, aut eorum Legatos, ad id vnum tranſmiſſos promouerentur: Gregorius Nonus, cum duobus Archidiaconis, & primum omnium Ciſtercienſem Abbatem miſit, ignotæ nobis domus, niſi fortè pro *Ile*, *Ilda*, *aut Ilaria*, quas ſupra memoraui, ſit legendum. Quæcumque fuerit, tunc Abbatem habuit, cui dignè tantum negotium committi potuit. Porrò ad eum ſimul, Collegaſque tales Gregorius Papa litteras dedit [c].

c Epiſt. 255.

4. *Abbati de Ile Ciſtercienſis Ordinis, & A. & H. Archidiaconis Bremenſis Diœceſis.*

Cogitans pacis conſilia Dominus, cuius Spiritus, nonniſi ſuper quietum, & humilem requieſcit, deteſtatur diſſenſiones, & prælia, quæ pericula pariunt animarum; propter quod gratum Domino præſtant obſequium, qui, vt diſcordantes ad concordiam reducant, diligentiam, & ſollicitudinem interponunt. Significantibus ſanè dilectis filiis Decano, & Scholaſtico Bremenſibus, nobis innotuit, quod in Archidiaconatibus, officiis eorum annexis, qui Friſones vulgariter appellantur, tanquam odientes requiem, continuo ad inuicem præliantur, ad mutuum exterminium toto conamine molientes; ad quos regione turbata accedere aliquis non præſumit, qui ad faciendum pacem, vel treguam inducat eoſdem: nec ipſi etiam pati volunt, vt per alios, quam per magnos Principes, vel eorum nuntios, ad hoc deſtinatos, ab ipſis ad concordiam incitentur, cum ad hoc induci per alios, indecens reputent, & indignum. Cupientes igitur, cum ſimus illius Vicarij, qui eſt pacis amator, & auctor, vt prædicti populi ad vinculum redeant charitatis, mandamus quatenus ad eos, ex parte noſtra perſonaliter accedentes, ſtudeatis inter ipſos fœdera reformare, illos ad hoc ſollicitis monitis exhortantibus inducendo; ita quod per diligentiam veſtram inter ipſos interueniat fœdus pacis, & vos poſſitis ex hoc fœlicitatis æterna gaudia promereri. Datum Anagniæ IV. Kalendas Februarij, anno VI.

5. Lis hoc eodem anno ſpecioſa noſtros inuoluit, abiicientes Eccleſiam ſatis honeſtam, ſed in qua ad redditum tenuitatem, nec Monachorum numerus, nec poterat conſeruari rigor vitæ Monaſticæ; & maluerunt carere illius bonis, poſſeſſionibuſque, quam laxamenta pati, quæ vbicumque admiſſa, inde ad alias Eccleſias diffundi poſſent. Dederat quidam Frater Hugolinus cœnobio Ferrarienſi Eccleſiam Sanctæ Mariæ de Stella, Amalfitanæ Diœceſis, vt Monaſterium Ciſtercienſis Ordinis ibidem conſtitueret, in quo quatuor Monachi, vt minimum, Deo iugiter deſeruirent. Acceptata ab Abbate Ferrariæ donatio eſt: & Monachi tranſmiſſi præſcripto numero; ſed quatuor ſoli, languere ſtatim omnes, torpere ſinguli, nec tenere Conuentum: & vix pſallere in choro, in agro metere, vix ſeruare ſilentium, vigiliaſve, aut valebant, aut poterant. In Refectorio, ſi vnus miniſtrabat, legebat alius, vix quibus legeretur, relinquebantur. Tum ſi adminiſtratio temporalium, ſi ingruentes morbi, ſi negotia, aut priuata, aut communia, quem detinebant, ceſſabant reliqui: atque vitæ Eremiticæ inſuetis, fortè & imparibus, cœnobiticæ impendia, ſubſidiaque, & quicquid ad eam iuuat, denegabatur. Nullum eſt onus graue, ſi multi ferant; ſi pauci, vel refugiunt, vel opprimuntur. Hæc, & ſimilia partim ſpeculata, partim haud dubiè experientia ipſa comperta, perpulere Abbates, qui Monaſteria Italiæ viſitabant iuſſu Capituli, vt locum ipſum velut ineptum, incompetentemque obſeruandis in eo Ciſtercij legibus, penitus obiicerent, Monachos amouerent, atque ad Ferrariam, vnde egreſſi erant, remitterent. Verùm, cum ne ſic quidem vellet Pontifex alienare à Ciſtercio poſſeſſionem, quam ſemel acquiſiſſet; ſi quo modo in ea, vt in Prioratu, ſiue ſaltem vt Grangia, quatuor Monachi poſſent reſidere, procuratore Ferrariæ ad ſe vocato, interrogatoque, dicitur reſpondiſſe [d]; *quod eadem Eccleſia, propter incompetentiam loci, eſſe non poterat Ciſtercienſis Ordinis Monaſterium: nec iuxta ipſius Ordinis inſtituta vlterius Prioratus ibi haberi, vel ſi eſſet Grangia, liceret in ea quatuor illius Ordinis Monachis immorari.* Ita Gregorius Nonus in ſuis litteris. Datis Laterani V. Kalendas Aprilis, hoc ipſo anno.

d Epiſt. 1.

6. Ergo quæ à noſtris repudiata hæreditas, velut pro derelicto haberi cœpit Florenſibus (qui noſtris ſimiliores, vt filij Patribus) & Monaſterio de Rubiliano conceſſa eſt: ea tamen expreſſa conditione, vt vtraque Eccleſia mutuo vnita, Sancta Maria de Stella caput eſſet, & Rubilianum tranſiret, in eius membrum. Adeò his, quæ Ciſtercium ſpernebat, alij vel ex præcipuis illuſtrabantur. Extat de his Decretalis eiuſdem Gregorij ad Amalfitanum, & Salernitanum Præſules ſcripta non multo poſt, in qua, & totius ab initio facti ſeries, & exitus grauibus ſanè verbis, continetur, quæ ita habet [e].

e Epiſt. 33.

Amalfita

Amalfitano, & Salernitano Archiepiſcopis.

Ex relatione dilecti Filij Fratris Hugolini nobis innotuit, quod cum Eccleſiam, in honorem Sanctæ Mariæ ſuper materem in Diœceſi Amalfitana ab ipſo conſtructam, Ferrarienſi Monaſterio Ciſtercienſis Ordinis ſubieceris, vt ibidem ſub ipſius Ordinis obſeruantia Domino ſeruiretur: Viſitatores Ciſtercienſis Capituli accedentes ad locum, exinde Monachos amouerunt, decernentes eam non eſſe aptam Ordini ſupradicto. Propter quod idem Frater ſe inueniens ſua intentione fruſtratum, à nobis deſideranter expetiit, quod Florenſi Ordini dicta concederetur Eccleſia, vnito ſibi Monaſterio Rabiliano Ordinis memorati, ita quod Eccleſia caput, & dictum Monaſterium membrum exiſtat ipſius.

7. *Cumque nos, ipſius Fratris precibus inclinati, dilectum Filium noſtrum P. Sancti Gregorij ad velum aureum Diaconum Cardinalem, noſtris litteris mandauerimus, vt ſi eſſet ita, prædictam fieri auctoritate noſtra concederet vnionem; ipſe non duxit in negotio procedendum, pro eo, quod tu Frater Amalfitanenſis prædictam Eccleſiam, tunc vacantem, cuius collatio ad te pertinere dignoſcitur, Monaſterio contuleras memorato. Quia vero collationem ipſam non iuxta deſiderium prædicti Fratris vnio ſubſequuta, nobis ex parte dilectorum filiorum Abbatis, & Conuentus Rubiliani prædicti Ordinis, fuit ſuorum ſupplicatum, vt Eccleſia memorata vnire Rabilianum Monaſterium dignaremur. Nos igitur eorum & prædicti Fratris ſupplicationibus annuentes, quia neutrum per ſe ad Conuentum ibi retinendum ſufficere videbatur, dictum Monaſterium eidem Eccleſiæ duximus vniendum, auctoritate Apoſtolica ſtatuentes, vt id robur obtineat perpetuæ firmitatis. Quocirca fraternitatem veſtram, de qua plenam obtinemus fiduciam, per Apoſtolicam Sedem mandamus, quatenus auctoritate noſtra faciatis vnionem eandem inuiolabiliter obſeruari. Contradictores, &c. Datum Lateran. II. Idus Aprilis, anno VII.*

8. Hoc ipſo anno in Rhemẽſi Prouincia, ſed maximo in Territorio Sueſſionenſi ingens in noſtros orta perſequutio, eorum pacem nonnihil perturbauit; tentantibus Epiſcopis, contra ſuconcuſſam libertatem Ordinis, de electionibus Abbatum cognoſcere, examinare electos, confirmare electiones, aut infirmare; quin & Capitulis, præſentationis eorundem, Archidiaconis, inſtallationis iura petentibus: & quod miteris, ſi fortè id recuſarent, eoſdem, & ſe coram reſpondere, & velut malefactores condemnare, quorumdam indultorum prætextu non dubitantibus, & quia in ipſos cenſuras ferre non poterant, ferentibus in illos, qui in aliquibus cum eis communicabant, & niſi obuiam his malis itum fuiſſet per priores Abbates recens electos, appellantes Gregorium Summum Pontificem, breui forſan immunitas corruiſſet, quæ per tot annos inconcuſſa perſeuerauiſſet. Conſtat, Abbatem Longi-pontis primum, dein de Longo-Villari, cum talia paterentur, conqueſtos eſſe: & illum quidem tres impetraſſe Iudices, Meldenſis Eccleſiæ omnes, per quos in priſtino iure conſeruaretur, litteris datis ad Decanum, Cantorem, & Theſaurarium Eccleſiæ Meldenſis, Laterani IV. Idus Aprilis præſentis anni. Verum cum Sueſſionenſis Epiſcopus in nullo illis deferret, poſt octo fere menſes nouas datas ad Meldenſem Pontificem, cui Sueſſionenſis non poſſet refragari. Porrò harum exemplar (nam & priorum non alius tenor erat) ex Regeſtis exceptum, hæc habet verba [f]. f Epiſt. 33-9.

Meldenſi Epiſcopo.

Ut Venerabilis Frater noſter Sueſſionenſis Epiſcopus ſibi commiſſam curam paſtoralis officij, efficaciter gerere probaretur, religioſos Viros, in ſua præſertim Diœceſi commorantes, ipſum non ſolum non deceret offendere, verum etiam ab aliis defenſare pro viribus. Sed ſicut dilecti filij Abbas, & Conuentus Longi-pontis, Ciſtercienſis Ordinis, ſuæ Diœceſis, humili nobis conqueſtione monſtrarunt, ab ipſo contrarium ſunt experti. Cum enim electiones, & confirmationes Abbatum ipſius Ordinis, ad patrem Abbatem pertineat per eiuſdem Ordinis inſtituta, ipſe libertatibus inuidens eorundem, cum aliquis in Monaſterio ipſo eligitur in Abbatem, eum examinare de vita, litteratura, ac moribus; & electionem confirmare ipſius, vt eos per hæc, & alia iuriſdictioni ſuæ ſubiiciat, elaborat. Capitulum quoque ſuum, eundem præſentari ſibi requirit electum, & approbando vſurpare nititur poteſtatem: & eos malefactores, ſi hoc non faciant, reputantes, auctoritate cuiuſdam indulgentiæ, quam à bonæ memoriæ Alexandro Papa, Prædeceſſore noſtro, ſe habere proponunt, vt in malefactores ſuos poſſint Eccleſiaſticam exercere cenſuram, præſumunt animaduertere in eoſdem.

10. *Archidiaconus inſuper ius inſtallandi electum ſibi vindicare contendit, contra Ciſtercienſis Ordinis inſtituta, & indulta Sedis Apoſtolicæ temerè veniens: & ſi quando, pro eorum libertatibus defendendis, dicti Epiſcopi reſiſtunt effectui voluntatis, idem eos compellit in ſua præſentia reſpondere, ac interdum propter hoc emendam exigit ab eiſdem: nec eo contentus, nouo moleſtandi genere adinuento, pro eo, quod non poteſt in eos cenſuram Eccleſiaſticam exercere, in illos, qui molunt in molendinis ipſorum, vel coquunt in furnis, emunt, aut vendunt vina, & alias res eorum; & eiſdem communicant (aliàs nullis culpis ſuis exigentibus) illam exercet in eos, interdicti, & excommunicationis ſententiam proferendo. Cum igitur nos non deceat ſic præſumptus æquanimiter tolerare, mandamus quatenus Abbatem, & Conuentum prædictos ſuper præmiſſis omnibus non permittas à prædictis Epiſcopo, & aliis indebitè moleſtari: et ſi huiuſmodi ſententias in contrahentes cum eis, & alios, ſupradictum Epiſcopum, & Capitulum, occaſione prædicta, promulgare contigerit, auctoritate noſtra pronunties eſſe nullas. Datum Agnaniæ XVII. Kalendas Decembris, anno VII.* Hactenus ad Meldenſem Gregorius Nonus, nec dubium quin pro negotio peragendo, quod tandiu durauiſſet, laboratum ab illo non parum fuit.

11. Cæterum pro Abbate de Longo-Villari, ſemel iam victa cauſa, defenſio leuior, & auctoritas Iudicum inferior, ſufficiens fuit. Datæ tamen ad duos Præpoſitos litteræ, ex quibus conſtat, totius mali initium, à Metropoli ortum, indeque niſi ſtatim extinctum eſſet, facilè ad alias Eccleſias deriuandum, litteræ porrò, in fauorem illius datæ, ita habebant [g]. g Epiſt. 334.

Sancti Audomari, & S. Petri de Aria Præpoſitis, Morinenſis Diœceſis.

A viris Eccleſiaſticis, in quibus viget religio, eo ſunt in conceſſis ſibi à Sede Apoſtolica libertatibus, fortius conſeruanda, quo ſi ſecus fieret, & nos offenderemur grauius, & ipſi tanquam mandatorum Sedis Apoſtolicæ contemptores pœnam poſſent meritò incurrere grauiorem. Cum igitur,

ſicut dilecti filij Abbas & Conuentus Monaſterij de Longo Vilari, Ciſtercienſis Ordinis Morinenſis Diœceſis, ſua nobis inſinuatione monſtrarunt, idem Monaſterium multiplicibus Sedis Apoſtolicæ priuilegiis ſit munitum, mandamus quatenus ad obſeruationem priuilegiorum ipſorum, Venerabilem Fratrem noſtrum, Archiepiſcopum Rhemenſem, & ſuffraganeos ſuos, nec non & cæteros ſubditos eorundem, monere attentius, & diligenter inducere procuretis; ita quod ipſi Abbas, & Conuentus in ſua libertate gaudentes intercedere poſſint ad Dominum pro ſalute noſtra, & omnium cum quiete. Datum Laterani XI. Kalendas Decembris, anno VII. Ita quæ opprimere, ſi diutius inualeſceret, Ciſtercij immunitatem facilè poſſet, moleſtia, aut perſequutio, duorum diligentia, breui ſopita fuit.

---

1. *Abbates Firmitatis, & Maceriarum defendendo Matiſconenſi Epiſcopo, 2. De Gratia Dei, Monaſterij Angeliacenſis, formandis moribus, 3. & debitis ſoluendis; 4. de Spina viſitandis Monaſteriis exemptis Regni Caſtellæ; Mata-plana, electioni Sancti Facundi; 5. Frigidi-montis, pro Sancti Cucufatis; 6. de Toleto, pro Eccleſia Viginti-Millienſi; 7. de Fontana-Viua, pro reformando cœnobio Sancti Alexandri Parmæ: 8. Tunc Claræ-Vallis Mediolanenſis Abbas, Priorque, hæreticis Lombardiæ compeſcendis præficiuntur. 9. Inquiſitum de vita, atque miraculis Stephani Dienſis, 10. & inquiſitio commiſſa Abbati Vallis-creſcentis.*

CAPVT SEPTIMVM.

1. VSVS etiam hoc anno noſtris Gregorius ad multa, & grauia negotia pertractando, quæ in hoc capite veniunt recenſenda. Sæuiente in Eccleſiam Matiſconenſem, Matiſconenſi Comite, & quodam eius, aut verius Sathanæ miniſtro, Matiſconenſi Clerico, vt ait Gregorius

a Epiſt.3. Pontifex [a], *Filiali deuotione poſtpoſita, reuerentia paterna deſpecta, viperina crudelitate, inſurgente in patrem filio degenere, in paſtorem, oue; diſcipulo in Magiſtrum; atque impias in eundem Venerabilem Epiſcopum iniiciente manus, & exercente quæcumque probra voluit in eundem; quem captum etiam grauiter vulnerauit, carcerali cuſtodia tradidit, & detinebat in vinculis alligatum,* Venerabilibus de Firmitate, & Maceriarum Ab-

b ibidem. batibus in mandatis dedit [b], *quatenus ſi inueneritis ita eſſe, prænominato Decano priuato in perpetuum Eccleſiaſticis beneficiis vniuerſis, ipſum, & præfatum Comitem, ac alios, quos interfuiſſe inueneritis enormitatibus ſupradictis; tandem, appellatione remota, pulſatis campanis, & candelis accenſis, ſingulis diebus dominicis, & feſtiuis excommunicatos publicetis, & faciatis arctius euitari; donec dicto Epiſcopo libertati plenariè reſtituto, ipſi, & Eccleſiæ aliquam ſatisfactionem impendant; & cum veſtrarum teſtimonio litterarum Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent: terras nihilominus præfati Comitis, & aliorum interdicto diſtrictiſſimo ſupponentes, ita quod quandiu memoratus Epiſcopus detentus ibi fuerit, nulla in eis, præter baptiſmatis, Sacramenta Eccleſiaſtica conferantur. Datum Laterani XI. Kalendas Aprilis, anno VII.*

2. Monaſterio Nigrorum ſatis illuſtri, Sancti nimirum Ioannis Angeliacenſis, in Xantonenſi Diœceſi multo ære alieno dudum oppreſſo, ſui Abbatis iniurlo, ſiue malitia. *Qui quoſdam redditus, Monachorum vſibus deputatos, ſæcularibus quibuſdam conceſſiſſet, ac Monaſterium nominatum in quatuor millibus librarum Turonenſis monetæ, quæ in vtilitatem dicti cœnobij minimè conuerſa fuerunt, quibuſdam creditoribus obligaſſet; tandem propter infirmitatem, & alios defectus multiplices, ſe inutilem penitus recognoſcens, poſtquam vidit præfatum Monaſterium collapſum taliter; vt correctionem, & pœnam, propter tranſgreſſiones debitam memoratas, poſſet euadere; Prioratu quodam ducentas libras in redditibus ſingulis annis valente, & inſuper tribus millibus ſolidorum redditualibus de bonis menſæ deputatis Conuentus, ſibi annis ſingulis perſoluendis, ſuis vſibus applicatis, in manibus Conuentus ceſſit regimini Abbatiæ.* Idem Gregorius duplices ad Epiſcopum Xantonenſem, & Abbatem de Gratia Dei Ciſtercienſem litteras dedit alteras [c]. *Vt ad idem Monaſte-* c Epiſt.355. *rium perſonaliter accedentes, & habentes præ oculis ſolum Dominum, inquiratis de præmiſſis omnibus diligentius veritatem, & ea, quæ de bonis eiuſdem alienata inueneritis illicitè, vel diſtracta, ad ius, & & proprietatem ipſius legitimè reuocetis, ac prouiſione dicti Abbatis irrita penitus nuntiata, cum proprium nullatenus debeat retinere, omnes redditus ante dictos in ſolutionem debitorum, & vtilitatem Monaſterij ſæpè fati conuerti ſine cuiuſlibet appellationis obſtaculo faciatis; corrigentes, & reformantes ibidem tam in capite quam in membris, quæ correctionis, & reformationis officio noueritis indigere. Datis Laterani I. Kalendas Decembris, anno VII.* Atque hæc quidem pro reformatione morum, atque reparatione domus illuſtris.

Verùm pro debitorum ſolutione, alias eadem 5.
die litteras dedit, in quibus debitorum mentione facta Pontifex ſubdit [d]. *Nos igitur de diſcre-* d Epiſt.368. *tione veſtra plenam fiduciam obtinentes, dictum negotium vobis duximus committendum, per Apoſtolicam vobis Sedem mandantes, quatenus ad antedictum Monaſterium perſonaliter accedentes, vniuerſis debitis in vnam ſummam redactis, Abbati, & Conuentui ſupradictis, competenti ſuſtentationi de bonis dicti Monaſterij reſeruata, omnes redditus, & prouentus ipſius tandiu faciatis in ſolutione debitorum conuerti, quouſque terminis competentibus totum debitum, (vſuris interim, pœnis, conditionibus, in fraudem vſurarum contractis, omnino ceſſantibus) fuerit perſolutum. Creditores quoque ad relaxandum iuramentum, de perſoluendis, & non repetendis vſuris, per cenſuram Eccleſiaſticam, & quod fructus etiam computent, iam receptos in ſortem, & ſic extra, Monaſterio reſtituant memorato, per pœnam, & cenſuram Eccleſiaſticam cogatis. Nihilominus Monachos, qui proprium habere dicuntur reſignandum illud in manibus eiuſdem, in vtilitatem ſupradicti Monaſterij conuertendum,*

tendum, appellatione poſtpoſita cogendo; contradictores, &c. Quod ſi non, &c. Datum Laterani II. Kalendas Decembris, anno VII. Hæc, & ſimilia quædam in Gallia Abbati de Bethania, aliiſque.

4. At in Hiſpania, Abbati de Spina, nomine Meliori, ſexto in Ordine, qui Petro, proximo anno, ſucceſſiſſet, vna cum Abbate Cellæ-Nouæ, viſitatio cœnobiorum exemptorum Caſtellæ, atque Legionis commiſſa legitur, in litteris eiuſdem Papæ Gregorij ad Abbatem Matæplanæ, Ciſtercienſis Ordinis, Palentinæ Diœceſis, quarum hoc initium [e]. *Ex inſinuatione dilecti Filij Abbatis de Spina, Ciſtercienſis Ordinis, Palentina Diœceſis, cui vna dilecto filio Abbate Cellæ-Noua, exempta Monaſteria Regionis illius commiſimus viſitanda, &c.* Porrò per eos depoſito Abbate Sancti Facundi, quod minus habens, & ineptus inuentus eſſet, *cum chariſſimus in Chriſto filius noſter (pergunt litteræ) illuſtris Rex Caſtellæ, & Legionis (Ferdinandus) ac Venerabiles Fratres noſtri, Palentinus, & Oxomenſis Epiſcopi, ſuis nobis litteris humiliter ſupplicauerint, vt cum non ſolum in prædicto Monaſterio, verum etiam in Regno prædicto, non inueniatur perſona aque idonea ad reformationem eiuſdem, &c. quam Abbas Cellæ-Nouæ, illum eidem præficere dignaremur: cum prædicto Monaſterio eo fortius conſulere teneamur, quò ſpecialius ad nos noſcitur pertinere: Fraternitati veſtræ (ſcilicet Abbati Mataplanæ, & Archidiacono de Cerrato) mandamus, quatenus ſi perſonam dicti Abbatis Cellæ-Nouæ idoneam inueneritis ad regimen Monaſterij memorati, & ei de ipſo vtiliter prouideri, auctoritate noſtra illum præficiatis eidem, & faciatis ſibi à Conuentu eiuſdem debitam obedientiam, & reuerentiam exhiberi, recipientes ab eodem Abbate iuramentum fidelitatis, iuxta formam, quam vobis ſub bulla noſtra mittimus incluſam; & formam iuramenti, quod ipſe præſtabit de verbo ad verbum nobis per eiuſdem patentes litteras, ſub ſigillo ſignatas, per proprium nuntium deſtinetis. Datum Laterani V. Kalendas Maij, anno VII.* ita in Caſtella.

e Epiſt.80.

5. Nec multo ante in Catalonia, cum Monaſterium Sancti Cucufati, Barchinonenſis Diœceſis, ab Epiſcopo Barchinonenſi, indebitam, atque incompetentem in eo ſibi vſurpante iuriſdictionem, in præiudicium Eccleſiæ Romanæ, cui immediate ſuberat, ſupra quam credi poſſet, moleſtaretur: Abbati Monaſterij Fontis-Frigidi, qui tunc ad viſitandum Populetum, ex debito paternitatis forte aduenerat, vna cum Abbate Ripollenſi, iniunxit Gregorius [f]. *Quatenus inquiſita ſuper hoc, & cognita plenius veritate, dictum Epiſcopum, vt ab huiuſmodi præſumptione penitus conquieſcat monitis omnibus, ſub Apoſtolica obedientia, ſicut iuſtum fuerit, compellatis. Datum Laterani II. Kalendas Aprilis anno ſeptimo.*

f Epiſt.17.

6. Non minus in Italia, cum Vigintimillienſis Eccleſiæ bona, ſede vacante, ac longa lite de electione mota, ſub titulo cuſtodiæ, & ne per occaſionem litis diſtraherentur, à poteſtate, & conſiliariis vrbis, occuparentur, atque ob hanc inuaſionem, ipſi anathemati, & tota ciuitas interdicto ſubiacerent, Abbati de Tileto, Ciſtercienſis Ordinis, Aquenſis Diœceſis, vna cum duobus aliis collegis iniunctum [g]: *Quatenus, ſi rem inueneritis taliter ſe habere, à poteſtate, conſiliariis, & communi præfatis, de memoratis bonis fideliter conſeruandis, & de ipſis etiam ſine delatione, ac difficultate qualibet reſtituendis Epiſcopatui antedicto, & Pontifici per Sedem Apoſtolicam, vel alias ei de ipſius mandato canonice præferendo, ſufficienti cautione recepta, ipſis ad cautelam abſolutionis beneficium impendatis, & relaxetis ſententiam interdicti. Datum, Laterani, V. Idus Iunij, anno VII.*

g Epiſt.160.

7. Nec multo poſt, cum illuſtre cœnobium Sanctimonialium Sancti Alexandri, Diœceſis Parmenſis, Patentis Benedicti Regulam ſub nigro habitu laxius obſeruantium, à Brixienſi Epiſcopo, & Prouinciali Fratrum Prædicatorum, in Lombardia viſitatoribus à Gregorio deputatis, in ſpiritualibus, & temporalibus adeò collapſum, vt ipſi retulerunt, inueniretur, vt nulla ſpes ſupereſſet in proprio poſſe ordine reformari; ideoque aliis tradi mandatum eſſet: ſupplicante Abbatiſſa, atque ſororibus, & proteſtantibus, ſeparatas eſſe reformationem ſuſcipere, & obſeruare quæcumque præciperentur: Abbas de Fontana-Viua, Ciſtercienſis Ordinis, ſubrogatus eſt, ad quem, præmiſſa narratione totius facti, ſcripſit Gregorius [h]: *Vt Monaſterio in Beati Benedicti regula reformato, Abbatiſſa, & Moniales intra clauſtra Monaſterij ſe recludant; ita tamen, quod Monaſterium ipſum pro eius vtilitatibus, & neceſſitatibus, valeat aperiri; & ſi euidens ingruerit neceſſitas, vel vtilitas, Abbatiſſa etiam poſſit exire duabus de antiquioribus, & honeſtioribus eiuſdem ſororibus comitata. Quo circa mandamus, quatenus perſonaliter accedens ad locum, in capite, ac membris corrigas, & reformes ibidem, quod correctionis, & reformationis officio noueris indigere: faciens ſuper hoc, & aliis ſupradictis prouiſionem noſtram per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione remota, firmiter obſeruari. Cæterùm Moniales, conuerſos, clericos, & laicos, Monaſterio prefato ſubiectos; vt ſicut debent, obediant Abbatiſſæ, ſi neceſſe fuerit, cenſura ſimili, eadem auctoritate compellas. Datum Anagniæ II. Idus Auguſti, anno VII.*

h Epiſt.264.

8. Pergamenſibus Conſulibus, & populo interſe contendentibus, & parte altera, potentiorique fauente hæreticis, qui iam tunc graſſabantur per Lombardiam, cum primo G. tituli Sancti Marci Preſbyter Cardinalis, mox Brixienſis Epiſcopus, cum quodam ex familia Prædicatorum Collega, compeſcendis rebellibus Legati, irrito vtrique conatu, per conſilia, per preces, per cenſuras laboraſſent; tandem Abbas, & Prior Claræ-Vallis Mediolanenſis, à Gregorio miſſi, litteras acceperunt, in quibus hæc poſt facti narrationem [i]: *Quia verò in ipſos eſt eo grauius Eccleſiaſtica extrenda ſeueritas, quo per maiorem ſuæ peruerſitatis cumulum, & Deo odibiles, & nobis contemptibiles, ſe prorſus reddiderunt; mandamus, quatenus dictas excommunicationis, & interdicti ſententias ſolenniter innouantes, & per ciuitates, & loca Lombardiæ, Marchiæ, & Romandiolæ, quibuſlibet diebus Dominicis, & feſtiuis, pulſatis campanis, & candelis accenſis, publicari etiam facientes, inhibeatis expreſſe dictarum ciuitatum, & locorum habitatoribus, vt cum ipſis hominibus in nullo participent, nec eorum ſuæque partis de Pergamo aliquem in poteſtatem, ſeu Rectorem admittant; interdicto nihilominus, vt ipſorum filij ad beneficia Eccleſiaſtica, & tabelliones, ſeu iudices ad publica officia, quouſque ſatisfaciant, vt tenentur, nullatenus admittantur. Contradictores, &c. Da-*

i Epiſt.424.

tum Laterani X. Kalendas Ianuarij, anno ſeptimo.

9. Vltimo loco recenſenda à nobis inquiſitio de vita, atque miraculis Stephani, Dienſis olim Epiſcopi, quem Viennenſis Prouincia Sanctis annumerari; quod merita, atque ſigna concordarent, inſtanter à Gregorio poſtulaſſet. Iniuncta porrò ea duobus Epiſcopis, Ebredunenſi nimirum, & Baiocenſi, ſed addito vtrique Collega tertio, Abbate Vallis-Creſcentis, atque litteris ad eos datis in hæc verba[k].

k Epiſt. 392.

Archiepiſcopo Ebredunenſi, Epiſcopo Baiocenſi, & Abbati Vallis-Creſcentis, Ciſtercienſis Ordinis, Dienſis Diœceſis.

Patri luminum, à quo eſt omne datum optimum, & omne donum perfectum, quantas poſſumus, & ſi non quantas debemus, gratiarum exoluimus actiones, pro eo quod in Sanctis ſuis mirabilis, vt ſua virtutis potentiam mirabiliter manifeſtet, & ſalutis noſtra cauſam miſericorditer operetur; fideles ſuos, quos ſemper coronat in Cœlo, frequenter etiam honorat in mundo, ad eorum memoriam ſigna faciens, & prodigia, per quæ prauitas confundatur hæretica, & fides Catholica confirmetur. Ex litteris ſiquidem Venerabilis Fratris noſtri, Archiepiſcopi Viennenſis, & ſuffraganeorum ſuorum, nos noueritis accepiſſe, quod piæ memoriæ Stephanus, Dienſis Epiſcopus, qui degens olim in mundo magnis pollebat meritis, nunc viuens in cœlo tot dicitur miraculis coruſcare, vt eius Sanctitas apertis indiciis comprobetur, & eius inter alios Sanctos inuocare ſuffragia non ſit indignum. Quare nobis per eaſdem litteras ſupplicarunt, vt eum Sanctorum Catalogo adſcribi faceremus.

10. *Licet autem ad hoc vt aliquis Sanctus ſit apud Dominum in Eccleſia triumphante, perſeuerantia ſola ſufficiat, iuxta illud[l]: Eſto fidelis vſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ; quod euidenter illa Ioſeph talaris tunica ſignificabat: ad hoc tamen, vt ipſe Sanctus habeatur apud homines in Eccleſia militante, duo ſint neceſſaria, virtus morum, & veritas ſignorum: merita videlicet, & miracula; vt hæc, & alia ſibi inuicem conteſtentur; cum nec merita ſine miraculis, nec miracula ſine meritis plene ſufficiant, ad perhibendum inter homines teſtimonium Sanctitatis. Nos attendentes, quod in tam Sancto, & pio negotio, eſt cum grauitate, & maturitate plurima procedendum; de fide, ac circumſpectione veſtra plenam in Domino fiduciam obtinentes, mandamus, quatenus non ſolum per teſtes, ſed per famam etiam, & ſcripturas authenticas, de virtute morum, & veritate ſignorum, operibus videlicet, & miraculis, ſollicite inquirentes; quod inueneritis nobis ſub ſigillis veſtris fideliter tranſmittatis; vt opportuno tempore procedamus, exinde, prout ſecundum Dominum viderimus procedendum. Datum Laterani XVII. Kalendas Ianuarij, anno ſeptimo.* Hæc præcipua negotia præſentis anni, vltra notata ſupra, nam minutiora non vacat recenſere.

l Apoc. 2.

---

1. Acta Capituli, & breuis Eccleſiarum Virilium Chronologia. 2. Dictum de Sancto Petro de Ferentillo. 3. Aula Dei in Friſia Sacrarum Virginum, 4. & Eppachium in Conſtantienſi Diœceſi, 5. in qua & Monaſterium Scotorum, 6. Virorum olim, poſtea fœminarum. 7. Sancti Syri Parmenſis reformatio, 8. tranſlatio, 9. atque protectio 10. pro ſoluendis antiquis debitis. 11. Coniectatum de occaſione reformationis: 12. & dictum de alio cœnobio Vltraiectino.

CAPVT OCTAVVM.

1. IN Capitulo pauca admodum leges, & ſolum ſpiritui profuturæ: vt *Miſſa de Spiritu Sancto prima die Capituli Generalis per totum Ordinem celebretur.* Hoc pro fœlici progreſſu totius Ordinis. At pro Monialibus, vt *Prudentes, & honeſti inſtituantur confeſſores Monialium: neque Patris Abbatis licentia, liceat ipſis Monialibus confiteri.* Ita prouiſum fragilitati ſexus, quem numquam continebis, niſi coërceas: etſi nimium conſtringas, facile frangas. Nec latior nobis campus in Chronologia: in qua tres tantum notantur Abbatiæ hoc anno noſtris additæ; Sancti Pantaleonis, de qua iam dixi; & Noui-Campi, atque Sanctæ Mariæ in Landeſtroch, quarum notitia exigua, nullave, niſi quod tamen in Henricianis Tabulis, de linea vtraque Morimundi commemoratur; & alias Nouum-Campum Miræus notat, annum licet poſtponens, atque hæc ſcribens. *Anno M. CC. XXXIV. ſtudio, & impenſis VVinceſlai, Rugiæ Principis, conſtructus eſt Nouus-Campus in Zuuerinenſi Epiſcopatu; qui ſicut multis annis inſigniter claruit, ſic Anno M. D. XXXIV. miſere Abbate, & Fratribus nudatus eſt, inuadentibus ſcilicet Lutheranis res Eccleſiaſticas, idque iuxta Euangelium, ſi placet credere.* Ita Miræus de Nouo-Campo; de Landeſtroch hæc notitia vulgata recens. Fons Beatæ Mariæ in Landſtras, alias in Landſtrooſt, in Carniola Diœceſis Gurienſis, fundat circa annum Domini M. CC. XXX. Bernardus, primus Corinthiæ Dux, cum vxore Gutta, Ottocari Boëmiæ Regis filia, quorum filius Bernardus ſic ſepelitur. Conuentus ex Villario Metenſi miſſus.

2. Inuenio tamen (quæ poſt quinque, & viginti annos in Chronologia noſtris adinoſcta dicitur,) Abbatiam Sancti Petri de Ferentillo, alias de Fruentello, commendatam hoc ipſo Claræ-Vallenſibus, à Gregorio Papa, ad ipſius Monachorum poſtulationem. Litteræ porrò, quas Gregorius dedit, quia ad illum vſque producere Annales non ſperamus, quo anno datæ, veniunt tranſcribendæ[a].

a Epiſt. 244.

Abbati, & Conuentui Claræ-Vallenſi, Ciſtercienſis Ordinis, Lingonenſis Diœceſis.

Ex parte dilectorum filiorum Conuentus, & Abbatis Sancti Petri de Ferentillo nobis fuit humiliter ſupplicatum, vt cum ad frugem melioris regulæ cupiant famulari, Monaſterium eorum ordinare iuxta Ciſtercienſis Ordinis inſtituta dignaremur.

gaaremur. Sperantes igitur, quod idem Monaſterium per diligentiam eiuſdem Ordinis profeſſorum, ampliores flores, & fructus proferens gratia, in ſpiritualibus, & temporalibus proficiat incrementis: vniuerſitatem veſtram rogamus, & monemus atteate per Apoſtolicam Sedem mandantes, quatenus Monaſterium recipientes prædictum, ſtudeatis illud ſuper eiuſdem Ordinis obſeruantias iaformare. Datum Anagniæ, VIII. Kalendas Augusti, anno VII. Hactenus Gregorius. Certe ſi hoc anno petita, conceſſaque, imò à Gregorio præcepta reformatio; adeò dilata, vt non ante M. CC. LVIII. perficeretur, ingens perſeuerantiæ, in illis, qui petebant, indicium fuit.

3\. Copioſior aliquanto Monialium ſeges, quarum plura cœnobia; quæ nobis breuiter veniunt peſtringenda. Numero primum Aulam-Dei in Friſia, de quo ex Chronicis Friſiæ Andreæ Cornelij, hæc habet Aubertus Miræus in ſuo Chronico [b]. *Anno M. CC. XXXIII. Aulam-Dei, alio nomine Monaſterium Nouum, apud Snecam, Friſiæ oppidum, Vboldus, vir diues, ære ſuo proprio fundauit, inſtinctu Dedsais, Abbatis quarto Veteris Monaſterij, qui adhuc locum ex Monaſterio Syon Moniales, & conuerſas deduxit, vt ex Sancti Bernardi inſtituto vitam ſibi regularem inchoarent. Vboldus autem poſtmodum factus eſt conuerſus, vt vocant, in Veteri Monaſterio, ibique vitam in ſumma auctoritate finiuit.* Ita Miræus, quæ eadem tranſcribit Henriquez in Menologio, vbi & Vboldi meminit ad vigeſimum ſextum diem menſis Ianuarij. Puto tamen non Vetus-Monaſtrium, ſed Veterem-Montem magis legendum eſſe.

4\. Secundum ſequitur Eppachium, olim Hæckembrechium, de quo ex Gaſpare Bruſchio, hæc idem Auctor [c] *Subeſt hoc Monaſterium, quod in Diœceſi Conſtantienſi ſitum, viſitationi Abbatis Salemitani, medio ferè itinere inter Ochſenhuſam cœnobium, & Biberacum, oppidum Imperiale, ſitum. Eſt autem inchoatum Anno circiter. M. CC. XXXIII. à piis, & religioſis duabus Begginis, quarum vna, ex nobili familia Roſemburgenſi, altera ex Landemburgenſi, fuit nata. Ad has mox aliæ plurimæ acceſſerunt, atque inter eas quinque nobiles, quarum parentes ipſis domicilia extruxerunt.* Hactenus ille: Quæ eadem ex Bruſchio Martinus Cruſius in Annalibus Sueuiæ [d], & Chryſoſtomus Henriquez [e] habet in ſuis liliis: addentes ex eodem: *Inchoatam Monaſterium aliquoties in pago Malſelbaino: ſed ligna, & ſaxa ad opus præparata, ſemper ad eum locum, vbi nunc Monaſterium viſitur, ſponte rediiſſe.* Templum Sancto Pancratio dicatum dicitur: & Monaſterium fidelium largitionibus creuiſſe in poſſeſſiones adeò pingues, vt breui centum viginti Moniales, vltra miniſtros, conuerſos, & Capellanos alere potuerit. Seriem Abbatiſſarum mancam, & mutilam; cœnobij excidium, reſtaurationemque, iidem adducunt, quæ ſuis locis relinquo reſeranda.

5\. Lego in eadem Conſtantienſi Diœceſi tertium aliud cœnobium noſtris adductum, etiamſi nulli, quod mihi probabilius, Abbati ſubiectum; nam dudum Noſtri Moniales recuſabant: lego, inquam, Ciſtercium ſuſcepiſſe, Monialeſque ſub ipſo, cum antea à Monachis nigris habitaretur, viſitatorum illius Prouinciæ zelo, qui Monachis eiectis, qui incolebant, quod nimis late viuerent, atque diſperſis per alia Monaſteria, ſeptuaginta ſorores conſtituerunt (incertum vnde adductas) qui Sancti Patris Benedicti regulam, & Ciſtercij inſtituta profiterentur. Conſtat ex litteris Gregorij Papæ Noni, ad Epiſcopum, & Capitulum Conſtantienſe, cum quibuſdam ex Monachis redeuntibus, Moniales in quiete, quam prælegerant, imò & in poſſeſſione perturbarentur. Porrò exemplar litterarum Summi Pontificis, prout extat in Regeſtis, hæc habet verba [f].

Epiſcopo, & Capitulo Conſtantienſi.

6\. *Ad audientiam noſtram, ſignificantibus dilectis filiis viſitatoribus Eccleſiarum Conſtantienſis Diœceſis, noueritis peruenisse, quod cum ipſi, Monaſterio Scotorum, Ordinis Sancti Benedicti, in dicto conſtituto Diœceſi, officio viſitationis impenſo, inuenissent quendam Abbatem ipſius, lapſu carnis enormiter in multorum ſcandalum laborantem, ac habentes plures incontinentia ſua teſtes; ipſum cum quodam alio Monacho ſuo ad aliud eiuſdem Ordinis clauſtrum, peritorum religioſorum vſi conſilio, tranſmiſerunt: ſeptuaginta ſororibus in eodem Monaſterio Scotorum, ſecundum Dominam, & Beati Benedicti regulam, ac inſtitutionem Ciſtercienſis Ordinis, ſtatuendo inſtitutis. Cum igitur iis, quæ ad Religionis augmentum ſalubriter ſtatuuntur, tanto fauor maioris gratiæ debeatur, quanto Religioſorum continuum, & deuotum obſequium acceptabilius noſcitur apud Dominum; vniuerſitatem veſtram rogandum duximus, & monendam per Apoſtolicam Sedem præcipiendo mandantes, quatenus eiectis de præfato Monaſterio duobus Monachis, qui ſe in illud auſu temerario, vt aſſeritur, intruſerunt, ſorores prædictas fauore beneuolo proſequentes ipſas manu tenere, ac defendere, ob Dei, & noſtram reuerentiam procuretis, ita quod eadem veſtro ſuffulta præſidio, quieta poſſint obſequiis diuinis aſſiſtere, noſque deuotionem veſtram inde merito commendemus. Datum Laterani, tertio Nonas May, anno VII.*

7\. Ex eiſdem Regeſtis Gregorij Papæ habemus in Italia cœnobium aliud Sancti Syri de Fonta-Nella, Parmenſis Diœceſis, in quo Moniales olim ſub nigro habitu, ad Ciſtercij Inſtituta (etſi neque hæ, vt puto, ad obedientiam, ſtrictioris vitæ ſtudio) tranſuolarunt; crediderim, ex diſcordia Monialium de electione Abbatiſſæ, reformationem ortam: adeò nihil tam malum nobis contingit, ex quo non bonum à Deo elici valeat. Porrò cum debitis, ante reformationem contractis, nimium premerentur: & alias ad Eccleſiam Parochialem, in medio ciuium poſitæ, via, aut ne vix, quieti, & orationi, atque ſpiritualibus exercitiis, iuxta ritus Ciſtercij, vacare poſſent; duplici malo impetrarunt duplex remedium, id eſt, duplex indultum, alterum pro mutandis antiquis ſedibus, alterum, ne indiſcriminatim coram omnibus iudicibus conueniri, vt antea, poſſent à creditoribus, ſed coram ſolo Epiſcopo Brixienſi, quem eis Pontifex dabat conſeruatorem. Priorum litterarum exemplar hæc habet verba.

Epiſcopo

[b] Ciſterc. hoc anno.
[c] vbi ſuprà.
[d] lib 1. p. 3.
[e] lib. 2. diſt. 23. c. 5.
[f] Epiſt. 100.

8. *Epiſcopo Parmenſi, & Fratri Stephano, Priori Prouinciali Fratrum Prædicatorũ in Lombardia* [g].

g Epiſt. 17.

Exhibita nobis dilectarum in Chriſto filiarum Abbatiſſæ, & Monialium Monaſterij Sancti Syri de Fontanella, Ciſtercienſis Ordinis, Parmenſis Diœceſis, petitio continebat, quod cum domus ipſius Ordinis, iuxta propria inſtituta, per milliare ad minus eſſe debeat a communi hominum habitatione remota, præfata ipſarum Eccleſia, Parochialis exiſtens, & ſæcularium habitationibus circumſepta, tot probris appetitur, & inquietationibus fatigatur, quod nec orationis locus eſſe cernitur, nec quietis. Nam ab hominibus dictæ Villæ, ad contentionem, & litigium nuntianda, campanam pulſare quotidie compelluntur: quorum aliqui iuxta Monaſterij officinas frequenter euntes, cum muſicis inſtrumentis, & verba temporalia conclamantes, multipliciter impediunt orationes earum, & officia diuina perturbant. Ita meditationes diuinæ inſiſtentium operi, vel in lectulis quieſcentium, clamoribus abducentes, quod obturare compelluntur manibus aures ſuas.

9. *Vnde cum hæc, & ſimilia pacem ipſarum impediant, & ſalutem; & eiuſdem Monaſterij officium ruinam, propter priorum nigri Ordinis Monialium negligentiam, comminentur: Abbatiſſa, & Moniales prædictæ nobis humiliter ſupplicarunt, ut occurrentes animarum periculis, & honeſtati dicti Ordinis prouidentes; ipſum mutari Monaſterium in locum, quod eidem religioni congruat, mandaremus: Nos igitur ancillarum Chriſti condolentes anguſtiis, & plenam de veſtra prudentia fiduciam obtinentes, præſentium vobis auctoritate mandamus, quatenus, ſi promiſſis veritas ſuffragatur, Abbatiſſæ, ac Monialibus memoratis idem Monaſterium transferendi, auctoritate noſtra, ſicut expedire videritis, licentiam concedatis. Datum Laterani IV. Nonas Maij, anno VII.* Ita Gregorius pro loci tranſlatione.

10. Verùm pro exemptione Sanctimonialium à diuerſis iudicibus, Brixienſi Epiſcopo reſeruato, coram quo poſſent, & deberent conueniri. Hæc ad eundem [h].

h Epiſt. 18.

Brixienſi Epiſcopo.

Ne dilecta in Chriſto filia, Abbatiſſa, & Conuentus Monaſterij Sancti Syri de Fontanella, Ciſtercienſis Ordinis, Parmenſis Diœceſis, ſuper debitis, quæ quondam Moniales nigri Ordinis contraxerunt, compellantur coram diuerſis iudicibus litigare; præſentium tibi auctoritate mandamus, quatenus ipſas non permittas ſupra præmiſſis per alios iudices fatigari; ſed in tua præſentia de ipſis exhibeat conquerentibus iuſtitiæ complementum: & ſi quæ litteræ ſuper hoc, à Sede Apoſtolica emanauerint contra eas, denuntiet non valere, niſi rationabile quid obſiſtat contra dicta. Datum, vt ſupra.

Cæterum Monaſterij reformationem ex diſcordia electionis, atque alicuius violentia, aut intruſione, ortum habuiſſe, ex aliis litteris mihi perſuadeo, eadem die datis, Præpoſitum omnium Sanctorum Laudenſis Diœceſis, pro ſedandis ſcrupulis, qui ex effectibus eiuſdem diſſenſionis, etiam poſt initam pacem repullulabant. Litteræ autem ſic habent in Vaticano. 11.

Præpoſito omnium Sanctorum, Laudenſis Diœceſis.

Porrecta nobis dilectarum in Chriſto filiarum Abbatiſſæ, & Monialium Monaſterij Sancti Syri de Fontanella, Ciſtercienſis Ordinis, Parmenſis Diœceſis, petitio continebat, quod cum olim inter Moniales nigri Ordinis, quæ in Monaſterio ipſo erant, ſuper diuerſis electionibus de ipſis in eodem Monaſterio celebratis, orta diſcordia, plures Clerici per electas huiuſmodi ſuerint in Eccleſiis, ad idem Monaſterium pertinentibus, abſque Conuentus aſſenſu, tempore diſcordiæ, minus canonice inſtituti, iidem adhuc in iiſdem Eccleſiis commorantes ab eis beneficia percipiunt, in ipſarum, & Eccleſiarum præiudicium, & grauamen; vnde prouideri ſuper hoc per Sedem Apoſtolicam petierunt. Nos igitur prædictorum obuiare malitiis, & indemnitati Monaſterij, quod reformari cœpit, intendere cupientes, præſentium tibi auctoritate mandamus, quatenus illos, quos in prædictis Eccleſiis taliter inueneris inſtitutos, non differas ab eis, ſine cuiuſlibet appellationis obſtaculo amouere. Datum vt ſupra. Hæc pro notitia Parmenſis Monaſterij, cuius non antea nobis mentio inciderat.

Meminit & Miræus alterius domus in vrbe Vltraiectina, quam à Villibrordo Oldembarchio, Vltraiectino Epiſcopo, ex Villa Abſtedenſi tranſlatam, dotatamque teſtificatur, hoc ipſo anno, ad marginem notato; additoque, eundem tranſlatorem, & dotatorem, poſtea in eodem, magnifico tumulo conditum. Vtrùm autem & ipſe fundator fuerit, & quo anno? neque prodit Miræus, neque hactenus ab alio haurire potui. 12.

ANNVS CHRISTI M. CC. XXXIV. — ANNVS CISTERCII C. XXXVII.

1. Vexationes noſtrorum ab Epiſcopis, in electionibus, 2. inſeruientibus, Colonis, & familiaribus. 3. Compulſi promulgare cenſuras contra potentes, 4. grauiter ab eiſdem moleſtantur. 5. Guillelmi Patris ſollicitudo prouida, 6. & quatuor vna die indulta impetrata; 7. pro electionum, & electorum immunitate, 8. pro familiaribus, 9. & quouis modo à noſtris 10. deprehendentibus. 11. Obuiatum delegatorum 12. grauaminibus, 13. atque item aliis, 14. quæ à ſæcularibus, noſtris inferebantur.

CAPVT PRIMVM.

1. INITO anni, à Chriſto Seruatore milleſimo, ducenteſimo, trigeſimo quarto, qui fuit Ciſtercio ſeptimus, trigeſimuſque, ſupra centeſimum, cum Epiſcopi, cum delegati Iudices, cum Principes, & quod mireris, cum matronæ nobiles, velut fatali inſtinctu, conſenſuque

ſenſuque, noſtrorum quietem diuerſimodè turbatent, (adeò nihil ſecutum in hac vita) Guillelmo, buins nominis tertio, Ciſtercij Patri, multum, & diu laborandum pro illa fuit. Repreſſa iam, quæ dudum intenta noſtris grauamina per Prouinciam Rhemenſem. Cæterùm eadem, niſi opportune, efficaciterque cunctis prouideretur, refundenda per alias; dolentibus Epiſcopis, ſubſtractam ſuo imperio familiam grauem, atque late patentem, nec minus veneratam per totum orbem; ad quam ſi ſemel ianuam aperirent, multum ſibi decoris, poteotiæque, ad Principes, ad Reges, etiam ad ipſam coriam addendum foret. Cautum fortaſſis ſatis pro aliquibus: ſed plerumque compertum, latius ſerpere morbum, quàm medicinam; & niſi qnod ſiogulæ Rhemenſis Prouinciæ domus aduerſus moleſtantes impetraniſſent; extendatur ad omnes, nullas prorſus indemnes, nullas ab eis immunes poſſe conſiſtere. Serum eſſe præſidium in defenſione, ab irrogata iniuria; quæ vt non præualeat, non poruit non nocere: anteuertendas offenſiones à viris prouidis, quas vt repellere ſemper glorioſum ſit; ſed quanto glorioſius præcauere?

2. Quid, quod iam tunc per Prouincias Lugdunenſem, Biſuntinenſemque, & forte in aliis, qnaſi Rhemenſes Epiſcopos vlturi, Epiſcopi inferebant nouas moleſtias; & quas in noſtros promulgare probibebantur, cenſuras Eccleſiaſticas, in familiares, ioſeruientes, in Colonos, in eos, qui noſtris quoquomodo communicabaut; promulgabant ſæueri; & iuſtè, vel iniuſtè promulgatas, vſque ad vltimas diras, atque earum oſtēta proſequebantur? vix intereſſe, in nobis torqueamur, an in amicis, ſociis, adiutoribus: ſi retrocedant, à cunctis deſerendi. Quo, quid miſerius? ſi perſiſtant, in omnibus paſſuri. Eſſe Epiſcopis potentiæ ſuæ ſubnixam iuriſdicendi formam; eſſe armatam familiam, miniſtroſque, per qnos quæcumque iubeant, exequantur: multa de facto, cum de iure non poſſint, fieri; & ſemel facta, quamuis cum ſcandalo, poſtea in exemplum trahi; ſi repetantur, in iuſta tranſitura. Obuiandum ingruentibus malis à viris prouidis, ſi fieri poſſit, antequam erumpant, ſin minus, priuſquam occupent; dum ſolum imminent, facile impediendis: ſi ſemel opprimant, ægrè reuocandis. Hæc à Prælatis Principibus Eccleſiæ.

3. Acceſſit nouum aliud genus grauaminum ab eiſdem Epiſcopis per ſpeciem pietatis, honoriſque, eo periculoſius, quo occultius; atque eo atrocius; magiſque dolendum, quò non per ipſos, ſed per ſæculares minus attentos; nec per quoſcumque, ſed per potentiores, noſtriſque deuinctiores, inferebantur. In cauſis, ſibi à Gregorio delegatis per Prouincias, per Regna, quaſi non vllis aliis vti poſſent, quæcumque ardua, quæcumque difficilia, referebant ad noſtros, quos etiam in patronos cœnobiorū ſiue in benefactores, in vicinos potentes, diuites, nobiles, atque in Rectores propinquarum cœnobiis vrbium, quaſi ipſis magis fiderent, denuntiare ſententias, exequique; & ſi quæ alia inuiſos reddere poſſent, compellebant inuictos; & vt Abbatibus ab his plerumque parcerent, in quos minus audebant, Verum Priores, Subprioreſque à Conuentu abſtractos continuis ſubdelegationibus, atque cunctis odioſis implicabant: & erant, qui putarent, noſtris infenſos, vt eos offenſionibus obiicerent, has occaſiones quærere, per quas aut calumniari timidos poſſent, ſi remiſſius egiſſent, aut conſtantes, & gnauos, inuiſos reddere; nec ſolum ab extraneis, remotiſve, ſed à proximioribus, potentioribuſque, etiam ab ipſis Patronis deſerendos. Ita vniuerſos in noſtros concitabant: dum debiliores ipſi per ſeipſos, qnia noſtris adhærebant, potentiores per noſtros exagitabant.

Nec fraudabantur à deſiderio ſuo, ſaltem in vltimis quibus plerumque minus pietatis, quo plus potentiæ. Semel conceptam in noſtros offenſionem, quo iure, qua iniuria, quibus poterant modis vlciſcebantur: & quidam, quandiu aliter non poſſent, aut non auderent, Iuris patronatus honeſto titulo, quidam aduocatiæ, cuſtodiæve, exigebant pecunias; & neque gregibus parebant, ueque ſegetibus: alij oneroſi frequentibus hoſpitiis, non ſolum temporalia diripiebant, ſed, quod magis dolendum, quibuſque bonis ſpiritualem quietem perturbabant. Quippe interrupto Monaſtico rigore, per frequentes ingreſſus, regreſſuſque, & diuerſa, contrariaque exercitia, pro modeſto ſilentio forenſis ſtrepitus; pro ſpiritualibus colloquiis, verba ſcurrilia; pro Dei laudibus, iurgia perſonabant. Abiiciebantur ſibi regulares, piſces, & olera; & carnes, atque fercula exquiſita, quæ diſciplina clauſtralis abhorrebat, non ſine ſumptu, imò non ſine ſcandalo multorum, affectabantur. Demum ne à fœminis quidem immunes domus, ſeu violenter intruſis, ſeu fraudulenter: ſeu tandem eo audaciæ ventum eſt, vt quod Reginæ Blanchæ conceſſum eſſet, idque ſemel in vita; inferiores putarent ſibi licere; & vix inueniretur fœmina Princeps (adeò trahunt exempla) quæ non Monaſteriorum ſepta ingredi, quoties illi liberet, & profanare clauſtra, hactenus inacceſſa, machinaretur. 4.

Hæc mala ſimul quatiebant Ciſtercij nauem: hos inter fluctus à turbine ventorum in diuerſa diſtracta conflictabatur. Cum ecce, qui ad clauum ſedebat, Guillelmus parens, infractus animo, atque ex ipſis periculis conſtantior, Romam per ſe, an per electos viros, atque ad id deſtinatos prouidus adiit; & qua pollebat gratia apud Gregorium, qua auctoritate apud omnes Cardinales, breui effecit, vt quatuor ingruentibus morbis, quatuor antydota, non ſolum opportuna, ſed efficacia, à Sede Petri, eodem die manerent, quibus Epiſcopi ab illis grauaminibus, & & ſingulis eorum compeſcerentur: & neque noſtri cogerentur eſſe moleſti ſuis benefactoribus; neque ipſi è contra ab eis exacerbati, pro beneficiis moleſtias irrogarent. Ergo quod dudum Abbati Longi-Pontis, pro electionum, & electorum indemnitate, aduerſus Sueſſionenſem conceſſiſſet; primo ad omnes Eccleſias totius Ordinis, atque in omnes Epiſcopos, Capitula, atque omnes Archidiaconos extendit Vicarius Chriſti, litteris ad eundem Guillelmum datis, quas Ioannes Abbas inter alias vulgauit, in hunc tenorem [a]. 5.

a tom. 1. priuil. 5.

6. *Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis, Abbati Ciſtercij, & vniuerſis Co-Abbatibus eius, Ciſtercienſis Ordinis, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.*

Ex parte veſtra nobis eſt oblata querela, quod cum auctoritate Apoſtolica ſit inhibitum, ne vllus Epiſcopus, vel qualibet alia perſona regularem electionem Abbatis Ordinis veſtri impediat, aut de

inſtituendo,

inſtituendo, vel remouendo eo, qui pro tempore fuerit, contra inſtituta Ciſtercienſis Ordinis ſe aliquatenus intromittat; ac vobis à Sede Apoſtolica ſit indultum, vt ſi Archiepiſcopi, vel Epiſcopi, in quorum Diœceſibus domus veſtra fundata ſunt, cum humilitate; ac deuotione debita requiſiti, ſubſtitutos Abbates benedicere forte renuerint, liceat eiſdem Abbatibus, ab alio Epiſcopo percipere, quæ à ſuo fuerint indebitè denegata: Quidam Archiepiſcopi, & Epiſcopi, cum in veſtris Monaſteriis in Abbates aliqui eliguntur, de modo electionis inquirere, & examinare perſonas de vita, litteratura, & moribus, & electionem confirmare prædictam pro viribus elaborant: Capitula quoque ipſorum, eoſdem ſibi præſentari quærunt electos, & approbandi eos vſurpare ſibi nituntur temerè poteſtatem: Archidiaconi etiam inſtallandi electos ipſos vendicare ſibi ius iniurioſè contendunt contra indulta Sedis Apoſtolicæ non modicum venientes.

7. *Volentes itaque quieti veſtræ conſulere, ac veſtris grauaminibus in hac parte paterna ſollicitudine prouidere: ne talia præſumantur de cætero, & ne ab inſtituendis, vel inſtitutis Abbatibus, benedictionis prætextu, aliquid penitus exigatur; auctoritate præſentium diſtrictius inhibemus, vt ſi contra prædictam inhibitionem noſtram à quoquam fuerit propria temeritate præſumptum; ſit irritum, & inane: etſi aliqua ſententia lata fuerint, nullum robur obtineant firmitatis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ inhibitionis, & conceſſionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit Omnipotentis Dei indignationem, & BB. Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Laterani X. Kalendas Februarij, Pontificatus noſtri anno ſeptimo.* Hæc in Epiſcopos, Archidiaconos, & Capitula quæque Eccleſiarum Cathedralium, pro electionibus. At pro ſeruientibus familiaribus, colonis, atque aliis, qui noſtris communicabant; ne vlterius in ipſis moleſtaremur, quia forſan per ſe reſiſtere non poſſent, aut non auderent, conſeruatores ſæueros, & graues dedit, Abbatem, & Priorem Cluniacenſes, noſtrorum verè amicos, Fratreſque; & qui vel vltro eoſdem defenſarent. Extant, & litteræ eodem die datæ in Regeſtis Gregorij, quæ & neceſſitatem patefaciunt, & adhibent cautelam, totidem verbis [b]. b Epiſt. 493.

8. *Abbati, & Priori Cluniacenſi.*

Filij huius ſæculi, quos prudentiores filiis lucis in generatione ſua veritas proteſtatur, reiecta diſciplina iuſtitiæ, & obſeruatione fidei relegata, ſibi inuicem moliuntur inſidias, damna inferunt, iniurias irrogant, mouent lites, ad arma proſiliunt, concitant prælia, ſceleribus indulgent, inuicem ſe ad mortem, ſe ipſos perſequendo, dilaniant; nec ſufficere, ſibi credunt; non attendentes, quantum, qui talia agunt, digni ſunt morte! qui tam immaniter ſæuiunt in ſe ipſos; ſed etiam ad deſiderabilia Eccleſiæ, Fratres videlicet Ciſtercienſis Ordinis, qui remoti à turbationibus popularibus, in quadam mentis ſolitudine conuerſantes, vt ebullientes ab infimis, curas cordis, per ſuperni gratiam amoris reſtringant; qui dum inter ſe cum Domino ſibi ſecretum quærunt, vbi cum illo, exteriore ceſſante ſtrepitu, quaſi quodam familiari colloquio, per interna deſideria delectentur; extendunt nequiter manus ſuas: quorum peruerſitas vix eos habere patitur vnde viuant, quando peregrinationis ſuæ viaticum, vel conuitant per calumniam, vel excutiunt per rapinam: de quo etſi magnis doloribus vrgeamur, illud tamen intolerabilius nos vrit, quod ij, qui debuerant perſequentorum ipſorum flammas extinguere; non ſolum defenſionis manum, perſequentorum ignibus non apponunt; verùm etiam quoſdam ignes ignibus adiicientes, eos importabiliter perſequuntur.

9. *Sicut enim ad nos dilectorum filiorum, Abbatis Ciſtercij & Co-Abbatum ipſius Ciſtercienſis Ordinis, querela grauis, & ſtupenda peruenit; cum auctoritate Apoſtolica ſit ſtatutum, & expreſſè nihilominus interdictum, vt nulli omnino liceat in eoſdem Abbates inibi conſtitutos, contra id, quod ab origine Ordinis noſcitur inſtitutum, nec non in vicinos, vel mercenarios; pro eo, quod ipſos ad laborandum adiuuant in illis diebus, in quibus ipſis laborantibus alij feriantur, vel aliqua occaſione eorum, quæ à benignitate Apoſtolica eis indulta ſunt: ſeu benefactores ſuos, pro eo, quod aliqua eis beneficia, vel obſequia ſtudio charitatis impendunt; aut in aliquem de ipſorum familia, quandiu in eorum fuerit famulatu, pro eo, quod decimas, iuxta quod eorum Ordini indultum eſt, non perſoluunt, vel aliquid aliud, ipſis ab Apoſtolica Sede conceſſum: interdicti, vel excommunicationis ſententiam promulgare quidam Archiepiſcopi, Epiſcopi, & alij Eccleſiarum Prælati, ac eorum officiales, tam in Imperio, quam in Regno Franciæ exiſtentes; ac in præmiſſas Prouincias, & alias, quæ ipſis vel emendo, ſeu vendendo, aut molendo in molendinis, vel in furnis eorum coquendo, aliterque communicant; interdicti, ſuſpenſionis, & excommunicationis ferre ſententias, contra indulta Sedis Apoſtolicæ, auctoritate propria, ac dicamus potius temeritate, præſumunt: vt ſic ſeruientes illos ſine culpa culpabiliter puniant innocentes; efficientes per hoc deterioris conditionis eos, quàm perfidi ſunt Iudæi, quos culpa propria perpetua ſeruituti ſubiectos, ex ſola miſericordia pietas Chriſtiana receptat; dum eis ſubtrahunt communionem fidelium, qui ab ipſorum Iudæorum participio non arcentur.*

Cum igitur nobis principaliter iniuriari probentur, qui priuilegia Sedis Apoſtolicæ irreuerenter impugnant, vel ſuperficialiter eorum verba tenentes, contra ipſorum gentium voluntatem, & priuilegiatos priuilegiorum commodis priuare conantur; ‹nolentes› tam abuſiuas enormitates, ſeu tam enormes abuſus non abſque iniuria Sedis Apoſtolicæ excogitatos æquanimiter tolerare; mandamus, quatenus inquiſita ſuper præmiſſis diligentius veritate, ſententias, ſi quas, in Lugdunenſi, & Biſuntienſi Prouinciis inueneritis ſic proferri, ſine difficultate qualibet penitus relaxantes; illoſque, quos eas tuliſſe conſtiterit, ad ſatisfaciendum eiſdem de damnis, & expenſis, quæ occaſione huiuſmodi ſubierint, modis, quibus conuenit, appellatione remota, cogatis: proceſſum veſtrum nobis fideliter reſcripturi, vt alias excedentes, ſic pœna caſtiget, quod exceſſus vlterius non procedat; non obſtante, quod tibi fili Abbas Cluniacenſis, ſicut dicitur, à Sede Apoſtolica eſt indultum, vt de cauſis, tibi ab ea commiſſis, cognoſcere non tenearis inuitus: Datum Laterani X. Kalendas Februarij, anno ſeptimo. Ita Gregorius ad Guillelmi inſtantiam, à Prioribus malis noſtros exemit. Sed cum adhuc teſtarent, poſteriora, quibus, & graues eſſe ſuis patronis, benefactoribuſque per ſpeciem honoris compellebantur, exponebanturque eorum iniuris; duplices aliæ litteræ emanarunt, quarum vnas vulgauit Ioannes Abbas inter alia indulta, quas ſtatim dabo: aliæ, quæ nondum lucem acceperunt, ex Regeſtis extractæ, ita ſe habent [c]. 10. c Epiſt. 485.

Abbati

11. *Abbati Ciſtercij, & vniuerſis Co-Abbatibus eius Ciſtercienſis Ordinis.*

Quanto ſtudioſius diuinæ contemplationi vacatis deuote Domino famulando, tanto libentius quieti veſtræ volumus prouidere. Cum igitur ſicut porrecta nobis veſtra petitio continebat, quod nonnunquã Iudices, à ſede Apoſtolica delegati alicui veſtrum, plerumque Priori, vel ſubpriori Ordinis Ciſtercienſis iniungant, vt excommunicent, aut excommunicatos denuntient proprios ſui Monaſterij fundatores, ſeu ciuitatum, caſtrorumque, ac Villarum communia, in quorum territorio, vel confinio ſunt Monaſteria veſtra ſita, ſine quorum pace ſubſiſtere non poteſtis: & quod ad Vicinos extra Monaſterium perſonaliter accedentes, eoſdem excommunicatos ab eis ſingulis diebus Dominicis, & feſtiuis pulſatis campanis, & candelis accenſis, publicè mentiens euitandos, propter quod quies Monaſtici Ordinis perturbatur, & frequenter incurritis odia plurimorum.

12. *Nos tranquillitati, & quieti veſtræ volentes paterna ſolicitudine prouidere, authoritate præſentium diſtrictius inhibemus, ne quis prædictorum, abſque mandato ſedis Apoſtolicæ ſpeciali, aut legati ab eius latere deſtinati præmiſſa vobis iniungere ac ad ea compellere vos præſumat inuitos: eadem authoritate vobis nihilominus concedentes, vt ſi ſecus, quod non credimus præſumptum fuerit, vos eis in præmiſſis non teneamini aliquatenus obedire. Nulli ergo, &c. Datum vt ſupra* Hæc, ne in eos, à quibus protectionem, atque humanum fauorem ſperabamus, agere per Cenſuras, atque eos denunciare compelleremur. Verum, ne ipſi, in quos proceſſiſſemus vltra nos moleſtarent: & ſpeciatim, ne fœminæ illuſtres noſtrorum clauſtra ingredi præſumerent, has alias literas Gregorius Papa dedit quæ vulgatæ inter Ciſtercij priuilegia, non ideo minus veniunt tranſcribendæ. a

a tom. 1. priuil. 14.

13. *Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Dilectis filiis Abbati Ciſtercij & vniuerſis Co-Abbatibus eius, Ciſtercienſis Ordinis, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.*

Quia refrigeſcente charitate multorum, adeo iniquitas abundauit, vt quorumdam ſuccenſa, velut ignis, impietas, contra Eccleſias, & perſonas Eccleſiaſticas tanto validius inflametur, quanto rariores, qui eas tueantur, contra prauorum incurſus, inuenit obiectores: nos quibus ipſarum cura, & ſolicitudo incumbit, ibi fortius inſurgere cogimur, vbi perſecutorum immanitas periculoſius exardeſcit. Sicut enim nobis ex parte veſtra grauis eſt oblata querela: nonnulli Principes, ac nobiles, occaſione iuris patronatus, aduocatiæ, ſeu cuſtodiæ, quam in Monaſteriis, grangiis cellariis, vel domibus veſtris ſe habere proponunt; ac interdum etiam pro ſuæ libito voluntatis; & quidam Eccleſiarum prælati, à quibus deberetis non grauamen, ſed ſolamen potius expectare; bladum, vinum, euectiones, animalia, & res alias, pro ædificatione, ac munitione caſtrorum, & Villarum, nec non pro tyrociniis, torneamentis, expeditionibus, & aliis vſibus eorumdem, à vobis exigunt, & extorquent, alias vos talliis, & exactionibus indebitis multipliciter aggrauando

Præterea quidam ex ipſis, & alij carnes comedere in veſtris domibus, ac mulieres etiam eaſdem domos ingredi contra inſtituta veſtri Ordinis non verentur, propter quod, & quies Monaſtici Ordinis perturbatur, & graue commiſſis vobis Monaſteriis imminet detrimentum. Quare nobis humiliter ſupplicaſtis, vt ſuper his paterna prouidere ſolicitudine dignaremur. Nos igitur, & veſtræ prouidere quieti, & moleſtantium malitiis obuiare volentes authoritate præſentium diſtrictius inhibemus, nè quis à vobis præmiſſa exigere vel extorquere, aut in veſtris domibus veſci carnibus, ſeu mulier aliqua eas intrare præſumat contra Ordinis inſtituta Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ inhibitionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Laterani X. Kalend. Februarij, Pontificatus noſtri anno ſeptimo. Hactenus Gregorius. Ergo hæc quatuor indulta eadem die, vigeſima tertia Ianuarij, contra quadruplex malum obtenta, & expedita, interim annon noſtris Guillelmi cura, & Gregorij largitate, fœlicibus auſpiciis cõſecrarunt. Nec dubitare licet, peccata omnia vtriuſque ope, & opera, quãdiu nil ſimile vlterius eueniſſe, aut aliis morbis applicata remedia commemorantur. Atque hæc quidem generaliter obtenta pro vniuerſa familia, nã quæ ſpecialia pro aliquibus Eccleſiis, prouinciisve, tum ab eodem Guillelmo, tũ ab aliis impetrata legũtur, hoc ipſo anno, ne confuſionẽ pariant, ſequenti capite ſenſim referemus. 14.

---

1. *Plura alia priuilegia noſtris indulta: 2. & declaratum à Gregorio nono, 3. Quid nomine exemptorum Cœnobiorum cum viſitari iubentur, intelligatur. 4. De ſigillis Abbatum, Conuentuumque, 5. conſtitutio pro noſtris: 6. de decimis, 7. & vice parochorum augenda congrua. 8. & de dote in Græcia Eccleſiarum Cathedralium 9. Impetrata, & non nulla in proprios Monachos, 10. & de fœminis, in Conuerſas, ſaltem in grangiis vicinis Monaſteriis, non admittendis.*

CAPVT SECVNDVM.

1. VT Generalia pro omnibus indulta Guillelmus Parens, ita ſpecialia quædam pro aliquibus, iuxta diuerſa grauamina ingruentia in diuerſis Prouinciis, non ipſe ſolus, ſed alij etiam Abbates impetrarunt. Nam primo quidem quod ad ipſum attinet, quos vniuerſo Ciſtercio datos diximus, Abbatem, & Priorem Cluniacenſes, eoſdem plane Ciſtercij Monaſterio, tres ante dies ad quinquennium impetrauit, conſeruatores: litteris ſub inſtante anno expeditis, in quibus hæc inter alia continebantur. a

a epiſt. 490

Abbati & Priori Cluniacenſibus.

Sicut dilecti filij Abbas, & Conuentus Monaſterij Ciſtercij nobis ſua petitione monſtrarunt, Monaſterium ipſum à nonnullis; qui nomen Domini recipere in vacuum non formidant, multipliciter moleſtatur; nos igitur, & eorumdem Abbatis, & Conuentus, prouidere quieti, & moleſtantium malitiæ obuiare volentes, vobis de quorum ſolicitudine fiduciam gerimus pleniorem, manda

mandamus, quatenus eidem Monaſterio contra peruerſorum audaciam efficaciter aſſiſtentes, non permittatis eos, contra indulta ſedis Apoſtolicæ ab aliquibus indebitè moleſtare. Moleſtatores huiuſmodi per Cenſuras Eccleſiaſticas compeſcentes, non obſtante conſtitutione de duabus dietis, edita in Concilio Generali, dummodo vltra tertiam, vel quartam ex ſua Diœceſi per literas Apoſtolicas aliqui non trahantur, præſentibus vltra quinquennium minime valituris. Datum Laterani, XII Kalendas February, anno VII Hæc pro Ciſtercio.

2. In Anglia, occaſione annuæ viſitationis Monaſteriorum exemptorum, tribus iniunctæ Clericis (& rarò Clericos Monachis præficias ſine periculo) grauis noſtris turbatio ſuborta eſt, cui niſi idem Gregorius ſubueniſſet, potuit exemptionem Ciſtercij labefactare. Quippe ambitione extendendæ iuriſdictionis per Monaſteria exempta, quæcumque non ſubeſſent Ordinariis, interpretantes, quamuis alias à propriis ſuperioribus, iuxta ſtrictiores diſciplinæ leges viſitarentur; ad Ciſtercienſia clauſtra manu mittere; atque inſignia illa Angliæ Sanctuaria, quæ prouinciam illuſtrant Eboracenſem, Fontes, & Beilamlandam, aliaque viſitare tentarunt; & quod ne Epiſcopi quidem auſi eſſent, cum alias ſimili fungerentur, delegatione priuatos Clericos vſurpare non puduit; adeo ſemper plus audent, qui minus poſſunt. Ita cum maximè florebat obſeruantia Ciſtercienſis familiæ, cum aliarum Comitiis, præſidere, eaſque reformare præcipiebatur; pauentum Clericorum ſæcularium, aut ſuperbiæ, aut cupidini expoſita, minabatur ruinam (quid enim aliud ab ea Viſitatione poterat ſperari?) Si non interpellatus Gregorius nonus opportune occurriſſet inſtanti malo. Occurrit tamen, noxamque auertit, litteris ad eoſdem Clericos datis, queis, quam alienum ab eius mente fuerit id, quod ipſi intendebant, declarauit, ver-

b epiſt.230. bis ſequentibus. b

3. *Priori Dunelmenſi, & Subdecano Eboracenſi.*

Dilecti filij Abbates, & Conuentus Ciſtercienſis Ordinis, in Eboracenſi Prouincia conſtituti, Nobis ſignificare curarunt quod cum viſitationem exemptorum Monaſteriorum eiusdem Prouinciæ, tam in Capite, quam in membris, vobis, & cuidam pœnitentiario Dunelmenſi ex officio noſtro duxerimus committendam, & vos hac occaſione niteremini eorum Monaſteria viſitare; ipſi noſtram audientiam appellarunt. Cum autem intentionis noſtræ non fuerit, vt Monaſteriis Ciſtercienſis Ordinis, quæ adeo in diſciplina regulari vigent, & viſitantur ſecundum ſtatutum ſui Ordinis annuatim, debeant per vos, occaſione prædicta, officium Viſitationis impendi, diſcretioni veſtræ per Apoſtolicam ſedem mandamus, atque in virtute Sanctæ obedientiæ præcipimus, quatenus prætextu litterarum ipſarum, non exerceatis viſitationem aliquam in eiſdem; proceſſum, ſi quem circa hoc habuiſtis reuocare curantes: Datum Peruſij quarto Idus Nouembris anno octauo.

4. Orta & in noſtros in eadem Prouincia, atque hoc ipſo tempore, noua alia, inauditaque vexatio ſigillorum Abbatum, Conuentuumque occaſione quæſita; quæ in Ciſtercio, ab initio ſemper eadem, (fortè ad vnionem patrum cum ſuis filiis, atque indiuiſam ſemper voluntatem ſignificandam) & tamen non ſufficere ad fidem, niſi eſſent diuerſa; quippe duorum, qui poſſent diſſentire, cum neuter ſolus ſatis ad lites eſſet, arguebantur. Itaque allegationes, exceptiones, etſi quæ alia occurrebant, ſolius Abbatis ſigillo conſignata, vt moris erat noſtris reiecta paſſim, donec Conuentus interrogaretur, proceſſum litium immenſum retardabant. Acceſcebat hinc noſtris duplex moleſtia altera ex protractione, quæ fratres diu à Cœnobis exulantes impenſis grauans, clauſtrali ſimul quiete defraudabat; altera, quæ plerumque ſolet contingere, quod dilationibus iuſtitia ſuccumbebat, & nouis ſemper fraudibus, per quas caderet cauſa, locum dabant. Commune damnum ſingularius paſſum Monaſterium de Rupe-Caſell, Eboracenſis Diœceſis, ad Gregorium pro ſe, & aliis recurrit, atque fideli relatione facta, impetrauit remedium, quod literis ad Abbatem, Conuentumque expeditis, prodeſſe cunctis voluit, qui applicauit. Litteræ porro in Regeſtis hæc habent verba. c

Abbati, & Conuentui de Rupe Ciſtercienſis Ordinis Eboracenſis Diœceſis. c epiſt.331. 5.

Adhuc Iſmael perſequitur Iſaac, dum nonnulli ſæculi huius filij, qui prudentiores in generatione ſua filiis lucis exiſtunt, viros ſpirituales, maxime ſeruos Dei multipliciter affligere non verentur. Vobis ſiquidem ſignificantibus intelleximus quod cum ab inſtitutione Ciſtercienſis Ordinis fuerit ordinatum, vt in ſingulis eiuſdem Ordinis domibus vnum duntaxat haberent ſub nomine Abbatis ſigillum, quo Abbas, & Conuentus in Monaſterio ſuo negotiis communiter vterentur: plerumque contingit, vt cum fratres Monaſteriorum dicti Ordinis ab Abbate, & Conuentu ipſius, literas munitis ſigillo Abbatis, eiuſdem, pro cauſis, & aliis negotiis deſtinantur, pars aduerſa, & eius aduocati malitioſe obiiciunt, literarum ipſarum cautionem non ſufficere pro Conuentu, ſicque pro ſua calliditatis aſtutia, dictis fratribus non admiſſis, iuris ſui proſecutio impeditur. Ea propter veſtris deuotis precibus inclinati, authoritate vobis præſentium indulgemus, & fratres, quos ſub cautione talium literarum à vobis contigerit deſtinari, præmiſſis obiectionibus non obſtantibus, in cauſis, & aliis negotiis Monaſterij veſtri, ſecundum ſtatum prædictum, & morem ſolitum admittantur. Nulli ergo &c. Datum Peruſij X. Kal. Decembris, anno VIII.

Tamdiu ſteris Ciſtercium, quamdiu indiguit: cum abundauit, prædæ, quibus potuit; æmulationi cunctis; & tandem ſibi ipſi excidio fuit. Certe hoc anno diripi tentatum, non ſolum ab extraneis, ſed à domeſticis, quæ etia ſequuntur indulta demonſtrabunt, quæ nouis indiguerunt opponi Vellicationibus. Alterum latum aduerſus Epiſcopus Latinos, quæ ab Eccleſiarum Patronis, aut perſonalibus exigere deberent, exigentes à noſtris, alterum contra ſedes Cathedrales Eccleſiæ Græcæ, quæ ſibi à noſtris indebita vſurpabant; vtrique retorquentes verba Sanctionum, & vel inuita trahentes ad ſua commoda; & tandem tertium longe mirabilius, quia longè rarius, in noſtros ipſos Monachos (adeò nihil non peruertit auri cupido?) exulantes à clauſtris, & prætextu (nam quis alius eſſet?) alimentorum, ſacrilegè inuadentes, atque etiam alienantes materna bona: vt palam fiat; de Cælo edoctum Stephanum, verum Ciſtercij Patrem, Magiſtrumque, tam ſæuerant pauperiem inſtituiſſe, non vt non haberemus neceſſaria, ſed ne ſuperfluis, quod euenit plerumque, aliorum auaritiam, atque noſtrorum luxum concitaremus. Ergo hoc anno ab his tribus inuaſi (ſi ita fari licet) qui tunc viuebant Patres, aduerſos omnes remedia procurarunt; & primis quidem, quia latius ſerpebat malum, vni- 6.

uerſum

uerſum Capitulum obuiauit, præſentata, Gregorio petitione, atque impetrata iuſtitia, ſine gratia, verbis ſequentibus.[d] d epiſt. 483. 7.

Archiepiſcopis, & Epiſcopis, præſentes litteras inſpecturis.

Dilecti filij Abbas Ciſtercienſis vna cum Conuentu Abbatum, qui ad Generale Capitulum conuenerunt apud Ciſtercium, nobis conquerendo monſtrarunt, quod vos occaſione ſtatuti generalis Concilij, continentis, vt Parochialium Eccleſiarum Presbyteris, de illarum prouentibus ſufficiens prouiſio aſſignetur, conſuetudine, conſtitutione Epiſcopi, vel cuiuſlibet alterius non obſtante, ipſos ad augmentandum prouiſiones Presbyterorum Parochialium, de decimis quas in Parochiis percipiunt eorumdem, nitimini coarctare; licet decima ipſa ſecundum moderationem Concilij generalis non pertineant ad eaſdem Eccleſias; nec ipſi ius patronatus, aut perſonatus obtineant in eiſdem; non attendentes, quod de ipſarum Eccleſiarum prouentibus, quas perſonæ, ac patroni ſibi dicebantur pene penitus vendicare, huiuſmodi eſt argumentatio facienda, ſicut ex verbis eiuſdem ſtatuti colligitur euidentior. Ideoque præſentium vobis authoritate diſtrictius inhibemus, ne Abbates ipſos, ſeu Monaſteria eorumdem, huiuſmodi prætextu, in iis grauare de cætero attentetis. Datum Laterani ſecundo Nonas Decembris anno VIII. Ita Gregorius ad Epiſcopos Latinos. Verùm in Cathedrales Eccleſias Græciæ, quæ alia in noſtros abuti tentauiſſent conſtitutione, ad petitionem Abbatis Sancti Stephani Conſtantinopolitani, atque ad ipſum ſcribens, hæc quæ ſequuntur.[e] e epiſt. 422. 8.

Abbati, & Conuentui Monaſterij Sancti Stephani, Ciſtercienſis Ordinis, Conſtantinopolitanæ Diœceſis.

Ex parte veſtra fuit propoſitum coram nobis, quod Venerabilis Frater noſter Patriarcha Conſtantinopolitanus, ac quidam alij Archiepiſcopi, & Epiſcopi Romaniæ occaſione conſtitutionis cuiuſdam, quam venerabilis frater noſter Epiſcopus Albanenſis, tunc Apoſtolicæ ſedis legatus in partibus Romaniæ, ſuper legatis edidit defunctorum, & dilectus filius noſter I. tit. Sanctæ Praxedis Presbyter Cardinalis, dum ibidem legationis fungeretur officio, innouauit, de quibuſdam, quæ vobis, & Monaſterio veſtro legantur à decedentibus, tertiam à vobis indebite exigunt portionem. Cum igitur Epiſcopus, & Cardinalis prædicti, ſicut ex eorum interpretatione accepimus, non intellexerunt quod de his, quæ in ornamentis Eccleſiaſticis, vel ad fabricam Eccleſiæ reparatione indigentem, Capellaniam, aut Eccleſiæ luminaria, necnon de his, quæ pro aniuerſario ſeptimo, triceſimo, ac viceſimo faciendis à quocumque legantur, aliqua deberet ſolui portio Eccleſiæ Cathedralis; nos interpretationem eorum ratam habentes ſecundum ipſam conſtitutionem præfatam, præcipimus obſeruari; firmiter inhibentes ne a vobis de iis, à prædictis aliqua portio exigatur, aut a vobis in prædictis aliquid fraudulenter in Eccleſiarum Cathedralium præiudicium procuretur. Nulli ergo, &c. Datum Laterani XV. Kalendas Decembris, anno VIII. Ita Gregorius; in qua eâdem forma etiam ſcripſit Abbatiſſæ, & Conuentui de Percheio, ne ſimili ſubiacerent moleſtationi.

Reſtabat adhuc tertium grauius malum, à Pſeudo filiis, quod inſigne Cœnobium Pruliacenſe, Stephani parentis quondam proles, præ cæteris expertum, tale ab eodem hoc ipſo anno reſcriptum impetrauerat.[f] f epiſt. 497.

Abbati & Conuentui de Pruliaco Ciſtercienſis Ordinis Senonenſis Diœceſis.

Ex parte veſtra noſtris eſt auribus intimatum, quod quidam Monachi, & conuerſi Monaſterij veſtri, Dæmoniacis cedentes inſultibus, ab obedientiæ iugo ſua ſæpius colla ſubducunt, & reluctantes frenis clauſtralis obſeruantiæ, in omnem deſiderij libertatem ad tumultus fugiunt ſæculares: bona Monaſterij ſecum exportando; quæ ſi quando ad alios quocumque caſu perueniunt, ea contra iuſtitiam detinere præſumunt, vobis contradicentibus, & inuiti, in animarum ſuarum periculum, & ipſius Monaſterij detrimentum. Nos igitur veſtris precibus inclinati; ne quis prædicta bona præter aſſenſum veſtrum audeat retinere, authoritate præſentium inhibemus. Nulli ergo, &c. Datum Laterani ſecundo Kalendas Februarij, anno ſeptimo.

Hoc ipſo anno, ne temporalia ſola noſtris in cura viderentur, aut eſſent, Bullencurianum Cœnobium, cum in Grangia, vicina Monaſterio, retineret conuerſas, quas à Bernardi tempore introductas, ipſo licet ſæuerim obnitente, potentum gratia, & preces, & pietas incauta continuauerant, aduerſus illas reſcriptum impetrauit, quod precibus, potentiæque opponeret, ſi ſe aut repulſam paſſæ, aut obtentis fruſtratæ conquererentur. Atque ecce Exemplar reſcripti Summi Pontificis.[g] g epiſt. 53x

Abbati & Conuentui de Bullencuria, Ciſtercienſis Ordinis.

Exhibita nobis veſtra petitio continebat, quod cum à Beato Bernardo, & aliis Patribus Ciſtercienſis Ordinis, expreſſe inhibitum fuerit, ne in quadam grangia veſtra prope Monaſterium veſtrum poſita, decedentibus ſororibus, quæ ibi tunc erant aliqua exciperetur mulier in conuerſam, cum ratione vicinitatis, ſiniſtra exinde poſſet ſuſpicio ſuboriri, nihilominus tandem poſtmodum ad preces quorumdam Potentum plures ibidem ſunt conuerſæ receptæ, in graue ſcandalum plurimorum. Cum igitur non deceat vos Patrum ſtatuta irrita facere, diſcretioni veſtræ monemus attente, per Apoſtolicam vobis ſedem mandantes, quatenus ſtatutum præmiſſum ſtudeatis ſalubriter obſeruare. Datum Laterani VIII. Idus Februarij anno ſeptimo. Hactenus quæ hoc anno noſtris indulta, nôn multa tantum, ſed multiplicia iuxta multiplices occurrentes neceſſitates; quæ licet menſibus inter ſe diuiſa, præcedentibus nectere, atque in hoc capite, placuit, coadunare.

1. Sancti Bernardi Abbatis Sanctarum Crucium laus, 2. miracula, & donum prophetiæ, 4. Tum vitæ puritas, & de ſalute animarum eximius zelus 5. Promotio in Epiſcopum & alia remiſsiue. 6. Sanctus Dominicus adſcriptus Sanctorum Canoni: 7. & Ciſtercienſes in Bulla ipſa laudati. 8. Feſtum illius Toloſæ celebratum, 9. & noſtri ab ipſo Sancto illac adducti. 10. Notata quædam de vtriuſque familia neceſsitudine.

CAPVT TERTIVM.

1. INTER hęc Sanctos Abbas Sanctarum Crucium, Bernardus Caluonius, ſapientia, & gratia apud Deum, hominesque confortatus, & creſcens, etiam miraculis, quæ frequentia patrabat, illuſtrabatur. [a] *Ferebant (ait Franciſcus Abbas eiuſdem domus in epiſtola ad Galcerandum, Epiſcopum Auſetanum olim, hodie Viguenſem, ante tres, & trecentos annos ſcripta) ferebant, inquam, ſeniores noſtræ domus, qui virum Sanctum aſſequi potuerunt, aut ſaltem eos, qui ipſum aſſequuti ſunt, quod quadam die inuitatus in quodam hoſpitio apud Ilerdam, dum ipſe cum ſuis ſociis, adhuc Abbas, ad menſam ſederet, & quidam Monachus, ipſis epulantibus, lectionem diuinam legeret, vt eſt moris: auis quædam, quæ vulgariter dicitur Calandria, exiſtens in gabiola, garriens nimis, eos multum perturbabat, cui in nomine Domini præcepit, vt taceret. Cumque illa ſtatim, quaſi mortua taceret, & domina eius doleret, & multum ſibi diſpliceret, putans illam fore mortuam; dictus Abbas, perfecta lectione, & cœna licenciauit eam. Quæ protinus ſurrexit, & ſtatim more ſuo cantauit: de quo præſentes fuerunt plurimum ſtupefacti.* Hoc primum inter ſigna Sancti viri; cui vel bruta obedire, manifeſtum diuinæ virtutis, quæ in ipſo operabatur indicium fuit.

a Ex Archiuu Eccleſiæ Vichenſ.

2. Nec ſolum creaturæ irrationales, ſed etiam inſenſibiles, naturæ vim cohibebant ad iuſſa Sancti. Nam [b] *alio tempore, (ait idem Author in eadem epiſtola,) accidit, quod cum frugibus, quæ erant in quadam area iuxta Monaſterium, quidam peruerſi ignem ſuppoſuiſſent, venit illuc Abbas Sanctus; & accepta Cruce in qua eſt lignum Domini, proiecit eam ſuper ſegetes ardentes: qui ignis virtute Sanctæ Crucis, & meritis ipſius ſine dubio, illico fuit extinctus, & ſegetes reſtauratæ.* Ferunt, & quodam anno nimium ſterili, cum Monachi dolerent, cum neque in horrea inferrent fruges, imo neque quas meterent; nec vineæ in muſtum botros protuliſſent; Abbatem Sanctum verbis fidei plenis, eorumdem mœſtitiam conſolatum, tot ſpicolas errantes iuuiſſe, quot erant horrea, tot botrulos, quot cadi: & propriis manibus illas confricantem, hos comprimentem, & vaſa muſto, & horrea impleſſe granis, quæ non ſolum domeſticis ſufficerent, ſed etiam peregrinis, atque pauperibus. Atque huius ſigni memoria conſeruatur in eiuſdem picturis, dum tereus ſpicas, & botros manu comprimens, in tabulis plerumque depingi ſolet. Hæc de miraculis; nam communia alia reſtitutæ ſalutis multis infirmis, quia ex ipſa frequentia velut viléſcunt, prudens prætereo; & rariora produco, quæ altius imprimuntur, & minus grauant.

b ibid.

3. Neque inferior in dono prophetiæ. Præterita, futura, abſconditaque, quantumcumque occulta, velut patentia promere, viro Sancto conceſſum à Deo fuit. Vnum è multis euentum in lucem dabo; qui non ſolum in ipſo donum pandit; ſed in cantu, atque precibus, virtutem, & Sanctitatem cuiuſdam alterius Monachi, ex his, quos Chriſto genuit, ſatis conuincit. [c] *Alio tempore (ait idem author qui ſupra) cum de remotis partibus rediret ad Monaſterium, & appropinquaret eidem, adhuc in via exiſtens, ſubito deſcendit de animali, ſuper quo ſedebat, & ſtetit flexis genibus orando in terra per aliquam moram: cumque ſocii ſui admirantes interrogarent eum, cur hoc egiſſet? Reſpondit: Quod ea hora fuit traditum ſepulturæ corpus cuiuſdam Monachi defuncti, cuius animam dum Conuentus flecteret genua cantando more ſolito Antiphonam* Clementiſſime Domine, *ipſe vidit in Cœlos ab Angelis deferri: ſicque cognouerunt, cum intraſſent Monaſterium, quod illa hora corpus dicti defuncti fuerat traditum ſepulturæ.* Hactenus quæ vigebant in Sancto dona gratuita.

c ibidem.

4. Cæterum, quod ad puritatem vitæ attinet, & honeſtatem morum, zelumq; quo non ſuam tantum, ſed etiam proximorum ſalutem æmulabatur vt ſe ad hæc ipſa dona aptiorem redderet, audi miraculis cunctis mirabilius, quoddam ipſius factum; Monachi adhuc dubium, an iam Abbatis? quod idem author ad eumdem Præſulem ſcribit totidem verbis. [d] *Quadam vice, dum eſſet in partibus Ilerdæ, & quædam mulieres vidiſſent dentes ſuos albiſſimos, dixerunt, quam pulchros dentes habes Monache; illeque cum audiſſet, & aliquantulum elongaſſet ſe ab illis, ſecreto petiuit vnum lapidem de torrente: ſeu via, vbi erant, & fregit ſibi dentes: volens implere mandatum illud Euangelium:* [e] *Si ſcandalizauerit te pes tuus, vel manus tua, aut oculus, proiicies illum abs te.* Hactenus ex epiſtola, ſcripta ſequenti ſæculo, cum crebra ad ſepulchrum Sancti miracula ſucceſſores vrgerent, vt eum adſcribi curarent ſanctorum numero.

d ibidem.

e Matth. 18

5. His, & ſimilibus, tum ſignis, tum virtutibus florebat Bernardus, & per eum Sanctæ Cruces in vniuerſa Hiſpania, Galliaque, maxime in Aragonia celebrabantur: cum ecce, Auſetana ſede vacante (Vique, vel Viche hodie incolæ dicunt) auulſus à filiis, inuitus licet, & obnitens in quantum potuit, conſecratur Epiſcopus, communi populi, & cleri acclamatione. De eius promotione, hæc in epiſtola. [e] *Cum meritis ipſius exigentibus, Abbas Sanctarum Crucium effectus eſſet, ſed deinde nobis ablatus nobiſque donatus, factus eſt pro tempore Epiſcopus Vicenſis, & gradatim aſcendens, ſicut in functionibus, ita etiam iret de virtute in virtutem, quouſque Deum Deorum in Sion videre mereretur.* Hæc de electione, cuius etiam annus, ex anno mortis deduci facile poteſt. Quippe defunctus quarto Kalendas Decembris, cum nouem annos, & paucos quoſdam menſes Auſonæ præſediſſet, hoc anno electum eſſe, neceſſe eſt, vt numerus annorum conſtare poſſit. Cæterum, quantum Epiſcopus floruerit, qualiterque vt dignitate auctus, ita & virtuti

e ibidem.

virtutibus, & donis quotidie creſcens, ad magnum perfectionis culmen peruenerit, ſi quis forte annales proſequetur, Deo dante deſcribet; materiam latam plane, ſublimemque, atque dignam ſcribi firmiori calamo.

6. Hoc ipſo anno Gregorius Eccleſiæ Paſtor, illuſtrem illam totius Eccleſiæ facem, Hiſpaniæ, Guzmanorum familiæ gloriam, Beatum Dominicum, ad totius orbis Chriſtiani petitionem, Sanctis adſcripſit, edicta bulla Canonizationis, vt vocant, in qua, vt quos habuit fautores, & coltores, quamdiu vixit, poſt mortem etiam haberet gloriæ participes, ex antiquioribus Religionum fundatoribus, ſub quadrigarum Zachariæ typo ſignatis, ſolus Benedictus, & ſub ipſo, ac poſt ipſum Ciſtercienſes, atque eius filij Florenſes, commemorantur. Porrò verba Sanctiſſimi Pontificis, neque tam propter noſtros, & memoriam Bernardi, valde honorificam, qui nulla tunc egebant commendatione; quàm vt conſtet Ioachimi Abbatis prolem, Florenſes Monachos, inſigni, per hoc tempus, opinione Sanctitatis floruiſſe, vt qui nonnullis aliis poſthaberentur, etiam à Summo totius Eccleſiæ patre, ea Regeſtis excerpta ita ſe habent.[f]

f epiſt. 142.
g Zacharia 6.

7. [g] *In quadriga ſecunda (nam in prima Apoſtolos, Euangeliſtaſque, & primitiuam Eccleſiam numerauerat) in quadriga, inquam, ſecunda ſub colore, qui lugentibus, ac pœnitentibus congruit, equeſtrem cuneum deputauit, qui ad clauſtrale deſertum ductus per ſpiritum, ſub noui Iſraelis auriga, Sanctiſſimo Benedicto, velut ſub altero, Heliſeo, filij Prophetarum, communis vita bonum, occaſione multitudinis perditum, in iucunda cohabitationis grata Societate reſtituit; & ſic vnitas ſciſſum vere reſtituens, ac per opera pietatis ad terram Aquilonis, vnde omne malum panditur, proficiſcens, eum fecit in ingreſſis theſauros viuis, & contritis corde quieſcere, qui dedignatur in corpore ſubdito peccatis habitare. Poſt quos quaſi lapſum renouaturus exercitum, & redditurus iubilum poſt lamentum, applicitis ad quadrigam tertiam equis albis* FRATRIBVS CISTERCIENSIS ORDINIS, ET FLORENSIS, *velut tonſarum greges gemina charitatis, fœtibus vberes, de pœnitentia lauacro fecit aſcendere, Sancto Bernardo ariete ouium, in virtute ſpiritus qua ex alto indutus extitit, & in abundantia frumenti Vallium præeunte, vt tranſeuntes liberati per eum in fortitudine, clament ad Dominum, dicant hymnum, & ponant caſtra Dei exercituum ſuper mare.* Hæc in litteris Canonizationis Sancti Dominici.

Cæterum, vt conſtaret Gregorium Papam,
8. non proprio marte, aut caſu; ſed Deo ita inſpirante, & Dominico Patre ita volente, hunc ſuæ tunc recentis familiæ neanm, cum antiquiori noſtræ prætuliſſe; manifeſta de cælo ſecuta ſigna, manifeſtæ viſiones, iuſſioneſque eiuſdem Patris Sancti, ad noſtros factæ vtriuſque etiam alumnis innotuere. Qua die Toloſæ in primo omnium Cœnobio quæ Dominicus ſtruxit, & in quo Ordo confirmatus legitur, vt ſupra dicebamus, primum illius feſtum peragendum inſtabat, atque totius, tum populi, tum Cleri, ſed præcipue filiorum Sancti lætitia præparabatur, peragi nec debere, nec poſſe ſine Ciſtercio, ipſe etiam oſtendit de Cœlo miſſus, & cuidam Monacho Sancto Grandis-Syluæ, Haimerico de Solemniaco, in magna, vt par erat, gloria apparens, vt pergeret Toloſam, enixe rogauit, atque ibi intereſſet, ſuorum cætui, qui celebris, ſolenniſque inſtabat, quamuis Grandis Syluanis ignoraretur. Rem totam ipſe, qui præſens cunctis fuit, atque à Monacho accepit, cum & eumdem ad feſtum ſolicitaret, Stephanus Salanacus Dominicanus, grauis alias author (quem Maluenda tranſcripſit) his verbis prodit: ſic autem habet.[h]

h In Annal. hoc anno.

9. *Die Beati Patris (Dominici) ſolemnitatem Primariam præcedente, contigit, me obuium habere in Toloſa deuotum virum, Fratrem Aymericum de Solemniaco, Monachum Ciſtercienſis Ordinis, cum multis Monachis de Grandi ſylua. Quem quia antiquus ſocius, & fidelis amicus Beati Dominici fuerat in domo Fulconis Epiſcopi Toloſani, inſtanter rogaui, quod ad feſtum veniret in Craſtino celebrandum. Qui exultans in Spiritu (Spiritualis enim vir erat, & Sanctus) dixit: Omnipotens Deus, gratias ago tibi, quia glorificas ſeruum tuum Dominicum; quia per totam noctem fui per Spiritum in viſione cum eo, & more ſolito poſt charitatiua oſcula, poſt diuina colloquia, mutuo habita, obnixè rogabat, & omnimode iniungebat, quod hodie ad domum filiorum ſuorum venirem, & ſua curiæ intereſſem, ſolemnis enim futura erat valde. Et ecce veniam læto animo, & adeo cum gaudio, & exultatione. In craſtino venit cum multis (ſcilicet Monachis Grandi-ſyluæ,) & munera orationum & laudum obtulit, honorans Deum in Sancto ſuo.* Hæc Stephanus.

Porrò ex his, quæ concernunt hos Annales, duo elicio, alterum eſt, Haimerici Monachi Sanctitatem reuelationeſq; qui per hoc tempus florebat in Grandis-ſyluarium, qua cum Sancto Patre, adhuc viuente, amicitia valuiſſet, familiaritateque, in ipſa Domo Epiſcopi contracta, Fulconis nimirum, quæ vtrique communis; adeo Dominicus, à Ciſtercio numquam auulſus. Alterum, quod in Bulla Pontificia, Ciſtercij laus, ad Sancti viri gloriam pertrahatur, ipſo volenti factum; forſan, & reuelante autem Pontificis: Quando & inſtanti illius celebrationi Monachum Haimericum, vt cum aliis adeſſet, & filiis ſuis congauderet, ſolicitauit. Adeò Dominicus noſtris ſemper addictus, adeo eos ſemper non ſolum officioſos, ſed etiam obſequentes expertus eſt: quod vtinam filij (vtroſque loquor) Dominicani, & noſtri ſemper corde retineant, & quod parentes non ſolum incœpere, ſed proſequuti ſunt, ipſi etiam vſque hodie conſeruarent. Certè comercium per plures adhuc annos inconuulſum manſiſſe, Angelici Doctoris ægritudo, & Sanctiſſima vita, ad Foſſam - Nouam fœliciter exacta; atque cantica ibidem explanata, ad Monachorum inſtantiam, cum aliis pluribus, quæ ſequentem tomum concernunt ſatis apertis indiciis manifeſtabunt. 10.

1. Iterum inquiſitum de miraculis Eliſabethæ Vngariæ, 2. atque occaſio innouandæ inquiſitionis. 3. ex quibuſdam Conradi Fratris exceſſibus, 4 pro quibus Romam adiiſſe ſupplex dicitur. 5. Iterata Gregorij Papæ litteræ ad Abbates Ciſtercij, 6. & quinam illi? 7. Comprobata miracula illuſtria, & remiſſiuè de canonizatione. 8. Brumbacenſis Cœnobij deuaſtatio, reſtitutioque. 9. Iacobi, Bertinenſis Abbatis, Monachatus, præfectura abdicata, 10. & promotio Mathæi, Ioachimi Abbatis in Flore ſucceſſoris.

CAPVT QVARTVM.

1\. HOc rurſus anno, quarto ab eius obitu, de Sanctiſſimæ matronæ, Eliſabethæ, Vngariæ Regis filiæ, & Lantgrauij Thuringiæ quondam viduæ, miraculis, & vita à Beatiſſimo Patre Gregorio inquiri iuſſum, & inquiſitio denuò noſtris iniuncta, ingenti acclamatione totius orbis. Verum qua occaſione hæc reuocata, cum à morte Conradi velut ſopita, nõnihil elanguiſſent; qualiterque proceſſus ab illo factus cum Moguntino, & Abbate Eberuaci à Gregorio quæſitus; aut ſi is forſam non inueniretur, denuo inſtruendo, ſed per eoſdem teſtes, neque minus per noſtros, ſine quibus nihil magnum in Sancta fœmina, altius repetito principio proſequi libet.

2\. Remanſerant Lantgrauij fratres duo, Henricus, & Conradus, qui Eliſabethæ filiis, pueris adhuc, rerum, pro eis, in Thuringia potiebantur. Ex his Conradus primo in Moguntinum, mox in VVormacienſem, Pontifices ſacrilegus, quamuis in neutrum ſine aliqua occaſione, etiam vrbem Frislarum hoſtiliter vaſtauit ferro, & igni: vtrumque facinus, & eorum occaſiones Herforfordenſis Anonymus antiquus in hiſtoria Lantgrauiorum Thuringiæ memoriæ prodidit.[a] *Anno, inquit, Domini M. CC. XXXIII. Sifridus Archiepiſcopus Moguntinus à Monaſterio Reiasborn aliquam ſummam pecuniæ extorquebat. Et quia Abbas dare recuſabat, ipſum pœna grauioris culpæ ſubiecit, & in Capitulo in Erffordia Canonicorum Sanctæ Mariæ tribus diebus diſciplinas recepit. Vltimo verò accidit, quod Conradus, Lantgrauius Thuringiæ, hora illa, dum prædictus Abbas deberet ſe præſentare ad diſciplinas, & nudus in Superiori parte corporis, virgas in manibus baiulans, intrauit Capitulum. Quod videntes aliqui de familia Conradi Lantgrauij, ſibi retulerunt, quam male Abbas tractaretur. Qui in furia magna Capitolium aſcendit, & extracto cultello in Archiepiſcopum irruit, & comam capitis deprehendit, & ipſum transfigere laborauit: ſed præpeditus.*

a Inter ſcriptores Germaniæ Anonym. Author in hiſt. Herphefford. cap 43.

3\. *Mox dictus Conradus ciuitatem exiuit, & expeditionem indixit, & ciuitatem Frixlarum terræ Haſſiæ hoſtiliter circumuallauit, & ſuburbia incendit. Et cum inde recedere vellet; mulieres laſciuæ murum ciuitatis aſcenderunt, & veſtibus eleuatis pudibunda oſtenderunt ſua, & Principi illuſerunt, deridentes ipſum cum exercitu ſuo. Qui reuerſus denuò ciuitatem obſedit, ipſam ferro, & igne deſtruxit, nec Eccleſiis, nec hominibus parcens; & Epiſcopum VVormacienſem, & plures Prælatos, & Canonicos cum ducentis militibus cœpit.* Hæc anno M. CC. XXXIII. ſequenti verò (pergit idem author) *pœnitentia ductus, ciuitatem Frixlarum intrauit, & conuocatis ciuibus in foro, publice ſe proſtrauit, & humiliter veniam petiuit; & ciues in multis bonis libertauit, & decimam, quam de terra Haſſiæ habuit, Canonicis ibidem, proprietatis titulo, in emendam tribuit. Demum religioſo habitu indutus, Ordinis Theutonici frater effectus eſt: & donauit, iuſto donationis titulo, Curiam Griſtede, Hoſpitale Sanctæ Eliſabeth Eccleſiæ, dedicatæ ab eadem, & fundatæ in honorem Dei Genitricis Mariæ.* Hactenus ibi.

4\. Nec multo poſt quamuis tempus nonnihil differt, ſic ait.[b] *Conradus Lantgrauius iter arripiens verſus Romam, cum tranſiret Sueuiam, intrauit Curiam Imperatoris Friderici: & honorifice eſt ab eo receptus cum ſuis militibus, & armigeris. Et poſtquam ibi manſit pluribus diebus, vltra progrediens, & Romam veniens à Papa Gregorio reuerenter eſt receptus, & à peccatis ſuis ſibi confeſſis, ab ipſo eſt perſonaliter abſolutus. Et cum ibi eſſet eleemoſynas largas dedit, & omni die quatuor de viginti pauperibus cibum propriis manibus miniſtrauit. De vita S. Elizabeth, vxoris fratris ſui, & miraculis poſt vitam factis, frequenter cum Papa collationes habuit, & pro Canonizatione eiuſdem laborauit. & reuerſus ad Alemaniam, in ordine ſuo, Diuinis cultibus die, noctuque inhærendo, profecit: & factus eſt Theutonica rector, & Magiſter.* Hæc in antiqua hiſtoria Thuringiæ Principum. Ergo hac occaſione teſtitura, quæ à nece Conradi inoleuiſſet, dum aliis curis Gregorius diſtrahebatur, deuotione in Lantgrauiam, repetitus proceſſus, qui olim per Siffridum, Conradumque, atque Eberuaci Abbatem inſtructus fuerat: & ne, ſi fortè non inueniretur, Siffrido aliis negotiis occupato, penes quem tamquam principaliorem, credebatur manſiſſe, nouum mandatum ad Eberuacenſem Abbatem directum eſt, duobus aliis Collegis ſubſtitutis; nempe pro Moguntino, Ildeſheimenſi Epiſcopo: & pro Conrado, Abbate Vallis Sancti Georgij, Ciſtercienſi non minus, literis ad eos datis in quibus; ſi procedant ad inquirendum, eoſdem teſtes, quos priores examinaſſent, vtpote inſtructiores in rebus Sanctæ, reuocare iubentur, in hæc verba.[c]

b vbi ſupra cap. 45.

c Ex regeſt. & in Annal. Minorum hoc anno num. 7.

5\. *Epiſcopo Ildeſheimenſi, & de Valle Sancti Georgij, & Eberuacenſi Abbati, Ciſtercienſis Ordinis, Moguntinæ Diœceſis.*

Ne poſſimus argui, ſi lucernam dignam ſuper candelabrum collocari, detineri ſub modio patiamur, præſertim cum euidentibus indiciis de cœlo noſcatur, emittere multa radios claritatis, diſcretionem veſtram per Apoſtolica ſcripta in virtute obedientiæ præcipiendo mandamus, quatenus inquiſitionem, quam de miraculis Beatæ recordationis Eliſabet, Lantgrauiæ Turingiæ, per Venerabilem fratrem noſtrum, Archiepiſcopum Moguntinum, & bonæ memoriæ Magiſtrum Conradum de Marborch, fieri mandauimus, nobis per ſolemnes Nuncios, quorum committi meritis tantæ excellentiæ negotij debeatur, ad noſtram præſentiam,

præſentiam, infra quinque menſes poſt ſuſceptionem præſentium, deſtinetis. Verum, ſi præfata inquiſitio fortè præ manibus non habeatur, vos habentes præ oculis diuinæ reuerentiam maieſtatis, teſtes eoſdem, quos dicti Archiepiſcopus, & Magiſter ſuper ipſius Eliſabethæ miraculis receperunt, aut alios, ſi habere poteritis fide dignos, aduocatis ad hoc viris prædicantibus, & in iure peritis, examinantes quâ conuenit ſolicitudine diligenti, dicta eorum, & ſeriem teſtimonij, de verbo ad verbum in ſcriptis fideliter redigi faciatis; quæ, vt inſtruamur de dono gratiæ, quam circa gratitudinis filiam videtur virtutum Dominus effudiſſe, ſub veſtris, ac Prælatorum nec non religioſorum virorum ſigillis, infra dictorum menſium ſpatium, omni occaſione poſtpoſita, nobis mittere procuretis. Quod ſi non omnes &c. Tu frater Epiſcope cum eorum altera &c. Datum Peruſij V. Idus Octobris, Pontificatus noſtri anno VIII.

6. Hactenus ſecundæ litteræ Gregorij pro inquirendo de vita, atque miraculis ſanctiſſimæ matronæ Eliſabethæ, in quibus tamen notandum, cum de prioribus faciunt mentionem, non memorare Abbatem Eberuacenſem, qui idem ſemper manens non egebat de nouo nominari; ſed eos tantum, pro quibus, alij ab eodem Gregorio ſubrogabantur. Quin ideò, ſi proceſſus non compareat, eoſdem teſtes iubentur examinare; nimirum, Abbate Eberuacenſi perſeuerante in eadem commiſſione, facile erat, ex præhabita notitia eadem teſtimonia reuocare; alias primo proceſſu non comparente, ſi nullus ex prioribus delegatis perſeueraret, non erat vnde teſtes dignoſci poſſint, vt iidem examinarentur per poſteriores iudices, qui antea depoſuiſſent coram prioribus. Atque ex his omnibus corrigendus venit ſcriptor, qui pro Eberuacenſi, Erbordenſem Abbatem nominat, in Minorum Annalibus tranſcriptus. Quippe nulla Abbatia Ciſtercienſi eo appellata nomine in vniuerſo orbe, nedum in diœceſi Moguntina, quam ſcripta memorent. Lucas VVadingus vtrumque Abbatem memorat [d], atque alterum Hermanum, Vallis-Sancti-Gregorij, Raymundum alterum Eberuacenſem, tradit cognominatos. Hæc ad hunc annum.

d *vbi ſupra.*

7. Non conſtat, prior proceſſus inuentus fuerit, an ſecundus inſtructus per nouos iudices, ex noua eis delegata iuriſdictione? Illud compertum, ſiue vnum, ſiue alterum remiſſum ad Pontificem, ſatis ſuperque oſtendiſſe Dei gloriam Sanctæ miraculis, quæ in dies plura, & plura perpetrabantur. Chronicon Belgicum, mortuos ſuſcitatos ad duodenarium numerum producit. *Ita Eliſabeth aut tanta, & talis fuiſſe dicitur, quia per eam Dominus multa fecit miracula, & vt dicitur, duodecim iam mortuos ſuſcitauit, &c.* Reliqua adeò creuiſſe probantur, vt numerum excederent, neque facile poſſent computari. Qualiter autem his, & aliis motus Gregorius Nonus, communicato conſilio cum Cardinalibus, fœminam Sanctam Canoni adſcripſerit, & feſtum eius celebrari præceperit per totum Orbem, litteris datis ad Epiſcopos, & Prælatos, & ſpecialibus ad Reginam Caſtellæ Illuſtrem, Beatricem, Ferdinandi cognomento SANCTI coniugem, Sanctæ Eliſabethæ conſanguineam, anno ſequenti, quo euenit, dicemus.

Sub idem tempus, cum bellum atrox eſſet inter potentes Bauariæ, & Auſtriæ Duces, Brumbacenſe Cœnobium in Germania, multa ab vtriuſque militibus plura à viris factioſis, & proſcriptis, per ſpeciem militantium paſſum eſt; direpta domo, & multa præda abacta, quin etiam Monachis violenter inde eiectis; & domo Dei, Spelunca latronum facta quoad vſque hoc anno *M. CC. XXXIV. (ait Stero in Annalibus) Dux Bauariæ ſuper Monaſterium repente irruens, multos proſcriptos qui ſe in eodem Brambacenſi Cœnobio, eiectis Monachis, receperant, comprehendit. Quorum quoſdam ſuſpendit, & alios capite plecti iuſſit circiter quadraginta.* Hæc plerumque ſtipendia bellorum ſunt, & multo prius impugnent amici, etiam quos venerantur, quam hoſtes ipſi. Et ſi quæ fortè milites omittunt, perpetrent ciues, quaſi nihil ſibi timeant imputandum; demum, vt illuc flagitioſi coeant, velut impune inter arma graſſaturi. 8.

f *Ad hunc ann.*

Hoc item anno Bertonicenſis Abbas, Iacobus, vir Sanctimonia morum, & doctrinæ affluentia venerabilis, dignitate abdicata, mutauit habitum, & Monachum in Claro-Mariſco profeſſus eſt, priuatam vitam ibidem peracturus. Memorat factum Viri Ferreolus Locrius, in ſuo Chronico Belgico, ita ſcribens [g] *Anno M. CC. XXXIV. Iacobus Bertenici Cœnobij Abbas, Theorica vita ſitiens, abdicata cura præſulatus, altera Purificationis (Hyppantem Græci vocant) Beatæ Virgini die Sacra, Claromariſcum appetit; ibique Bertonicus ignorantibus, Ciſtercienſis Ordinis regulam profitetur. Quod cum poſt modum iiſdem innotuiſſet, Iacobum de VValſelim in ſucceſſorem elegerant.* Hæc ille. Cæterum Iacobi huius exemplum poſt annos XXXII. Giſerbertum ſequutum, ex eadem Abbatia, ad Claro-Mariſcenſe Cœnobium conuolantem, ſi ſit qui proſequatur hos Annales, cum aliis, quæ concernunt illius tranſitum, ſuo tempore erit referendum. 9.

g *Ad hunc anni.*

Eodem anno, teſte Iacobo Græco [h], neque enim alium authorem habere potui, qui Ioachimo ſucceſſit, Mathæus Abbas, Florenſis non ſolum Monaſterij, ſed & congregationis communis parens, cum annos XXXII. præfuiſſet, plus minuſve, in Epiſcopum Geruntinenſem in Apulia promotus eſt; nec quid aliud de eo hactenus ſcio. Ita Iacobus Græcus in præludiis ad ſuam Chronologiam, vbi Sanem, ſeu Ioannem, ſucceſſorem apud Florem habuiſſe, teſtificatur. 10.

h *In præludiis ad Chronolog.*

1. Taraſia Vidauria, Ciſtercio tandem ſeruanda, 2. diu à Rege Iacobo ſolicitatur: 3. ſed niſi credita viro, non conſentit, 4. Ex contubernio duos ei filios parit. 5. Rex Iolantem, Vngariæ Regis filiam, ſuper inducit: 6. Ferdinando occulte, pro Eleonora, 7. Conuenta habita Horta: 8. Taraſia publicè nuptias impedientibus. 9. Demum initia Monaſterij Beniſazani.

CAPVT QVINTVM.

1. HOc primum anno memoria nobis incidit inſignis, forma, genere, opibuſque, ſed conſtantia, & virtute ſupra fœmineam inſignioris viraginis, Thereſiæ Vidauriæ, Iacobi Regis coniugis, an pellicis? Certe dignæ coniugio; & quæ non antea ab eius nuptiis deſtitit, quam potentioris, cœleſtis Regis, thalamo, in Ciſtercio profeſſa potiretur. Ædificato illuſtri Cœnobio Virginum, Sanctæ Mariæ de Gratia, vulgò *de la Zaidia*, in vrbe Valentia, in quo ſæculi dubiam pudicitiam, & iuuentutis lubrica, Sanctiſſima Senecta; Senectam Sanctam, morte glorioſa, & miraculis clara conſummauit. Et obtinuit in cauſa coram Pontifice, vt coniux, non adultera, ſaltem poſt Iolantem; & filij, quos ex Rege concepiſſet ex legitimo thoro, etiam ipſo Iacobo conſentiente, atque ita declarante, reputarentur. Rem tum ipſius, tum Iacobi titulo, atque alias ex duplici cœnobio, hac occaſione erecto (nam & Beniſazanum in Valentia, quamuis ante conceptum, hac lite obſtetricante, lucem vidit) demum ex incidentibus diuerſis, Ciſtercienſes Annales concernentem, altius repetito principio proſequi libet.

2. Iacobi Regis diuortium ab Eleonora, clandeſtini concubitus, & vaga, vt ſolet, Venus, ſequuta eſt; ætate ipſius impatiente cœlibis vitæ, & rara inuenta in toto Regno fœmina, quæ non ſe cuperet, ne dum pateretur, à Rege iuuene, & tot dotibus ornato, tot victoriis glorioſo, ſollicitari. Vna fuit Taraſia, filia Ægidij, cognomento Vidauria, quæ ſanguine inter primas totius Regni, pulchritudine cunctas, ſed longe magis pudicitia ſuperans, mortales omnes etiam ipſum Regem; illos, vt inæquales, hunc niſi iuſto thalamo admittendum, tamquam omnino indignum aſpernabatur. Hinc amor Regis creſcens, à repulſa; & ſiue doluit, ſe aliquid non poſſe, qui cætera potuiſſet; nec ſatis Regem eſſe, quem id effugeret; ſeu maius aliquid, ſublimiuſque latere in Virgine putauit, à qua vel ipſe, qui tot viciſſet hoſtes, tot vrbes ſubiugaſſet, deſpiceretur; victus, non ſolum manus, ſed cor dedit, ab amore Taraſiæ poſſidendum. Itaque vt antea bellum, arma, duces; ſic tum Taraſiam pectore, ſic ore; & præter illam, nihil cogitabat. Haud aliter Rex Sanctus Dauid olim in Berſabe exarſit: niſi quod ille, quam facilem inuenit, breui obliuiſci potuit, ſi voluiſſet. Hic auerſantem illicitos concubitus, quo minus, quod volebat, conſequebatur; eo intemperantius deperibat. Et credi poteſt, vt cupidinem Iacobi, à reſiſtentia Virginis; ita & Taraſiæ, conſtantiam, ſeu factum mauis, creuiſſe à Regis nimia ſolicitudine: ſiue ſe ipſam pluris ipſa facere, quam tantus Rex arderet; & cui, ſui oblitus, pene ſuccumberet: ſiue minus timeret amittendum, quem tot vincula necterent; nec ſibi iam ſolæ propriæ dotes, vt prius; ſed multo magis ipſius obſtinatio, & niſi vinceret, pudor, conciliabant.

Sic multo tempore vtrimque pugnatum eſt (nam & pugna in amore) dum Rex Taraſiæ, impugnare pudicitiam; illa è contra ſtudet propugnare. Vter vicerit? in dubio adhuc exiſtit; quippe non antea expugnata arce pudoris, quam matrimonio Sacra copula fuit: vero, an putato tantum? Quis diſcernat? Certe, ſi probabiliter putatum, Taraſiæ tum honori, tum conſcientiæ, quamuis deceptæ, ſatis ſuperque fuit. Illius porro probabilitatem, duo mihi argumenta perſuadent, vtrumque efficax; alterum eſt, ſacrilegium Regis, ſequutum in Gerundenſem Præſulem, quem in cauſa à Taraſia teſtem productum, atque teſtificantem, mulctari fecit (linguam illi præcidens) velut qui eius confeſſionem deteriſſet; ex quo duplex erumpit coniectura. 3.
Prima, quod Rex ex ſolo teſtimonio (neque enim nomen proditum) deuenerit in teſtis cognitionem: quod, quando poſſet, ſi falſum protuliſſet? Secunda, quod in confeſſione nota reuelaſſe Epiſcopum, tam verbis, quam facto ipſo, conqueſtus ſit, vt ſuo tempore prodent hi Annales; quod tamen crimen committere non potuit, niſi id reuera Rex confeſſus eſſet: Alias non vt reuelator confeſſionis, ſed vt impoſtor, & periurus accuſaretur. Alterum, quod poſt longa ſatis litem, Gregorius Nonus, & legitimos filios, & matrimonium, ſi violans obiret, obtenturum valorem declarauerit, iuſſeritque Iacobum illi ſtare. Quæ ſententia, etſi anceps ſatis, & dubia, Taraſiæ, aut nuptiis, aut ſaltem bonæ fidei, multum fauere, nequaquam poteſt in dubium reuocari. Sed de his omnibus latius ſuis locis: nec quæ hunc annum concernunt, & ſi quæ præceſſerunt, aperiamus.

Vtcumque fuerit; Taraſia, aut vera coniux (neque enim tunc clandeſtina coniugia irrita cenſebantur, erantve) aut ſe coniugem putans, quamuis occultam, ne Regni Proceres zelo Regij nominis, ſiue inuidia ipſius tumultuarent; duos ſuſceperat filios ex Iacobo, Iacobum, & Petrum, quos, ſi Alfonſus, Eleonoræ filius obiret, & ſucceſſores Regni, & ſuæ famæ ſperabat propugnatores. Nec reſiſtebat Iacobus, amore fœminæ; imo & Alfonſo, quem ob Eleonoram, exoſum iam habebat, anteponendos non obſcuris promiſſis indicabat. Siue reuera tunc ita ſentiret (adeo Taraſiæ hærebat illius animus) ſiue timeret, coniugij ſpecie captam, ſi forte de coniugio dubitaretur, amittendam ſtatim, & neque filiis, nec longa conſuetudine, neque illecebris Regis retinendam. Quadriennium, plus minus, ita exegerant; cum ecce fama Regis latè diffuſa per vniuerſum orbem, atque ignorato Taraſiæ matrimonio, ſeu contubernium malis, multæ fœminæ illuſtres Regium illius thorum ſolicitabant. Referrur inter alias pulchra filia 4.

illuſtris

illuſtris Ducis Auſtriæ, qui, vt verbis Bernardini Gomeſij vtar [a] *ab vltimis Germaniæ finibus, legatos ad Iacobum miſit, qui ampliſſima oblata dote, ad contrahendum cum filia matrimonium inuitarent.* Non placuerunt Iacobo Virginis nuptiæ, idque, vt ipſe aſſerebat, quia non Regiæ: ſed qui ſecretum nouerant, ne omitteret Taraſiam, ſubmurmurabant.

a lib. 10. in principio.

5. Diuino nutu, an conſilio hominum factum variæ interpretabantur, qui tunc viuebant. Illud compertum, ſtatim Regi oblatam Virginem Regiam, Iolantem ſcilicet, Andreæ Regis Vngariæ per pulchram filiam; quæ interuentu Gregorij Summi Pontificis (quominus poſſet à Rege recuſari) miſſis etiam à patre, ad eum legatis, Barchinone oblata, admiſſaque, Eleonoræ in Caſtella viduitatem, ſeu cœlibatum dicas, atque Taraſiæ torum in ipſa Catalonia conturbauit. De his idem, qui ſupra Bernardinus (nec diſſonat Zorita) hæc habet verba [b]. *In ipſo temporis articulo (ſcilicet cum Iacobus excuſabat nuptias Virginis Auſtriæ) induſtria, & authoritate Gregorij Noni, Pont. Max. matrimonium Iolantis, filiæ Andreæ, Regis Vngariæ, ac Petri Altiſiodorenſis Imperatoris neptis, cum Iacobo fuerit contractum; ad idque nuntiatum eſt, veniſſe Barcinonem Bartholomæum, Epiſcopum Quinque-Eccleſienſem, & Beraldum, præſtantiſſimum Vngariæ Comitem; qui dotis nomine obtulerunt librarum argenti duodecim millia; cum aliis decem millibus ex materna dote Iolantis acceſſuris; ac aliis etiam ducentis auri libris, à Duce Auſtriæ debitis, necnon certam Namurcenſis Comitatus partem in Flandria; cum nonnullis oppidis, tam in Gallia, quam in Vngaria: tum animi dotes, quibus Iolans vniuerſas ſui temporis fœminas ſuperabat, vt tanto dignam viro fœminam decebat.* Hactenus de Iolantis nuptiis oblatis, atque à Iacobo acceptatis circa annum; ſubdit enim ſponſiones, atque repromiſſiones, harum nuptiarum, Barchinone factas, octauo Kalendas Martij, anno Chriſtianæ ſalutis M. CC. XXXIV.

b lib. eodem paulo poſt.

6. Cæterum de turbata tum Caſtella, tum Catalonia earumdem occaſione nuptiarum; ob Eleonoram priorem coniugem, Ferdinandi Caſtellæ Regis amitam, cui caruiſſe Iacobo, longe facilius, quam eumdem ab alia poſſideri, forte more fœmineo, viſum fuit; quippe ad Cœlibem, aliqua ſpes aditus: ad nouas nuptias, ſola deſperatio; & de ſuper-inducta, vt fœliciori, repudiatæ inuidia; demum Alfonſi filij contemptus, ſi fratres naſcerentur, cominabantur: hac, quod Taraſia, deceptam ſe cognoſcens, nullum omnino lapidem non mouit, quo ſuas nuptias certas, firmaſque, quaſcumque alias inanes demonſtraret. Itaque quod ad motus Caſtellæ attinet, qui & ipſi concernunt hos Annales, ex loco, in quo compoſiti; Ferdinandus pro amita ſua ſolicitus, ſed nihilominus nolens eam exponere iteratæ repulſæ, quæ in fœminis grauior, quocumque malo; non diuortij, ſed dotis litem mouit, quaſi ea ante omnia illi reddenda; firmandaque in conuentu vtriuſque Regis, atque ipſius Eleonoræ; & deſignato, in quo omnes conuenirent, Cœnobio Hortæ, Alfonſi, Eleonoræ parentis, & Ferdinandi, aui, glorioſo opere, quod in finibus ſurgit vtriuſque Regni. Porro hoc prouidere tentatum à Ferdinando, vt ſi Iacobus forte viſa fœmina, quæ ipſum virum fecerat, excitatis ſpeciebus incaleſceret, atque ad primum amorem, vt fit, rediret, ſine mora reduceret: ſin minus, quaſi nihil tale voluiſſet, firmata vtraque dote, veluti conuenientes, vnuſquiſque ad propria reuerteretur. Atque ex his hoc ſecundum eueniſſe (nam vicit primum amorem poſterius odium) teſtantur authores, qui in hæc verba loquuntur de hoc Conuentu [c].

c vbi ſupra.

7. *Antequam tamen Iolans ad Regem deduceretur, neceſſe fuit controuerſias cum Eleonora ortas de ſuppeditandis vitæ alimentis componere, idque fuit præſente Ferdinando, Caſtellæ Rege, Leonoræ fratre. Quare conuenere ambo vna cum ipſa apud Cœnobium Hortæ, Ordinis Ciſtercienſis, in confinius Aragoniæ, & Caſtellæ ſitum; itaque conuenit inter ipſos, vt Fariza oppido cum arce, & agro, Leonora vidua, nulloque iuncta viro, poteretur, ac atque propterea quicquam eorum, quæ antea aſſignata fuerunt, nomine dotis, alimentorum, ab ea detraheretur. Præterea, vt Alfonſus filius cum ea eſſet, atque contra eius mentem, ante tempus, cuiquam matrimonio coniungeretur: ac non vt Leonora, vt Regina, honor haberetur. Iis ergo pactis, & conditionibus acceptis, Fariza fuit Leonoræ tradita: quæ cum in gratiam Regis omnem redeundi ſpem à ſe abſciſſet, Cœnobium Præmonſtratenſis Ordinis in oppido Almazano, in confiniis Aragoniæ exædificatum, ibique perpetuam, ac piam cum religione vitam coluit.* Hactenus, quæ in Caſtella pro Eleonora, imo & quæ Eleonora ipſa peregit. At de Taraſia, audi quæ ſequuntur [d].

d ibidem.

8. *Concluſo Leonoræ diuortio, antequam matrimonio Iolantis daretur locus, Tereſia Vidaurra, Ægidij filia, fœmina, de qua antea diximus, pernobilis, venuſtiſſimaque, ac prudentiſſima; cum qua Regi aliquot annos contubernij neceſſitudo interceſſerat, duabus ex ea ſuſceptis filiis; Iolanti ſeſe opponere, ſuoque matrimonio, alterius impedire decreuit. Præterea quod conſcia ſibi diceret, ſe non contubernij modo, ſed ſtabilis, ac veri matrimonij iure eſſe Regi coniunctam: ideo nuptialibus faſcibus illud cohoneſtare velle. Quod plane iam non occulte, ſed palam moliebatur, ac neque blandis Regis verbis à cœpto diſcedere, neque minis rurſum, ac indignatione deterreri poterat, quominus procaciter in Regem debaccharetur, conſtanterque ipſum perfidiæ argueret: quo adueniente Iolante, præſentique huius matrimonio, Tereſiæ futurum ſatis exploſum; ac nihilominus ipſa in maximum Iolantis odium incurrit. Quare huius timens inſidias, ſeſe, ac filios, ab eius præſentia, & conſuetudine ſubduxit: cæterum tamen ad ſummum Pontificem Romanum, aut abiit, aut miſit illos qui ipſius nomine Regem in ius vocarent, totumque matrimonij iudicium ad Pontificem deferrent: promittens, ſe quidem non ante cauſa ceſſuram, quam mors alterutrum cauſa cedere coegiſſent. Itaque conteſtata lite, diutius res in controuerſia fuit, quæ ad Tereſiæ grauiſſimo pro ſe dato teſtimonio, non modo rem, ſed Regem ipſum in ſummum, atque extremum pene diſcrimen, vt diximus, adduxit.* Hactenus ibi: & nos de rebus Taraſiæ, vſque ad hunc annum.

9. Hoc ipſo anno, aut ſub finem præcedentis, cum Iacobus, Morellam, Valentiæ oppidum, non multo ante expugnaſſet, à Sarracenis, à quo vniuerſam Valentinam expeditionem fœlicibus initiis auſpicabatur; vt eam victoriam authori, ſuo referret, atque alias impetraret, quas iam parabat; illuſtre Monaſterium Beniſazanum dicandum Virgini, atque ipſi ſpecialiter addictis, Ciſtercienſibus Monachis tradendum, ædifica-

re cœpit; ſuperbum opus, & dignum eius animo, ſi non exhauſtus continuis bellorum ſumptibus, non multo poſt ceſſare coactus eſſet. Ceſſauit tamen breui reſumpturus intermiſſa ædificia; cum perpetrato atroci Sacrilegio in Gerundenſi Præſule, quod ſupra dicebamus; cum abſoluendus à legatis ſummi Pontificis, inter alia non lenia, iuſſus eſt [c], vt *Cœnobium Benifazanum, in montanis Dertuſani agri ſitum locis, quod ante annos quatuordecim, poſt captam Morellam, in honorem Sacratiſſimæ Virginis inchoarat, ſumptuoſiſſime exædificaret, & perficeret, illudque dote ducentarum marcharum, vt dicebant, argenti, in annuos reddituſ locupletaret, & ornaret.* Ita Gomeſius, ſed de his ſuo loco, ſi fuerit fortaſſe, qui proſequatur.

c ibidem lib. 14.

---

1. Imminente in Hiſpania atroci bello, inter Aragonenſes, Nauarroſque, 2. Gregorius duos Ciſtercienſes Abbates, ad vtrumque Regem legatos mittit, 3. per quos pax ſtabilita. 4 In Anglia inquirendis miraculis Sancti VVillelmi, duo alij præficiuntur, 5. quibus negotium ſecundo etiam remiſſum. 6. In Polonia Craconienſis Epiſcopus. 7. Monachum, de licentia Gregorij, induit. 8. Verum ad petitionem Cleri, & populi, 9. atque Capituli Eccleſiæ Craconienſis, 10. iubetur in paſtorali cura perſeuerare. 11. Quis ille? Atque eiuſdem notitia breuis.

CAPVT SEXTVM.

1. PEr idem tempus, cum ſæuum, & atrox bellum immineret Hiſpaniæ, Iacobo Aragonenſi, & Theobaldo, poſt mortem Sanctij Regis, quæ in hunc annum incidit, inter ſe decertantibus ſuper Regni Nauarræ ſucceſſione; quippe Iacobus, ex adoptione mutua, quæ inter Sanctium, & ipſum præceſſiſſet; Theobaldus, iure ſanguinis, quia nepos, ex ſorore anteceſſoris, quia vltimis tabulis Sanctij deſignatus, & quia à Proceribus totius Regni aſcitus; vterque ad ſe ſpectare diſſerebat; cum iniquum atrox bellum inter vtrumque, aut imminueret, aut ſaltem timeretur: Gregorius Nonus pacis ſemper amans, & pro vtroque Rege æquè ſolicitus, deſtinare ad vtrumque legatos voluit, qui eius ſiue verius Chriſti nomine, inter vtrumque pacem conciliarent: & ſiue per ſe ipſos conuenirent; ſiue per arbitros, ſeu tandem rem ad Pontificem referrent; quoquo modo efficerent, vt gladios imminentes mutuis ceruicibus, ab eiſdem auerſos, in hoſtes Chriſti glorioſius, ſi exerendi; ſin minus ad quietem prouocarent. Et electi ad hoc munus duo Abbates, Ciſtercienſis vterque; Verolæ, atque Oliuæ; alter ex Aragonia, ex Nauarra alter; qui ſimul cum Calagurritano Epiſcopo, & mandata perferrent; & reluctantes, quod timeri poterat, pondere authoritatis compeſcerent, atque efficacia rationum, quas proponerent, quantumuis renitentes obligarent. Gregorij litteras ad Reges non inueni; quas ad Epiſcopum, & Abbates ſcripſit, ſic habebant [a].

a Epiſt. 213.

2. *Calagurritano, & Calciatenſi Epiſcopo, & dilectis filijs, de Verola, & Oliua, Abbatibus Ciſtercienſis Ordinis, Tiraſonenſis, & Pampilonenſis Diœceſis.*

Cum ſicut nobis eſt pro certo relatum, inter chariſſimos filios noſtros Aragonum, & Nauarra Reges illuſtres, ſuper Regno Nauarra, quod idem Rex Aragonum ad ſe pertinere proponit, diſcordiæ materia ſit exorta; & ex hoc maiora emergere guerrarum pericula formidentur; deuotionem veſtram, de qua plurimum in Domino confidimus, rogandam duximus attentius, & monendum, per Apoſtolica vobis ſcripta mandantes, quatenus ob reuerentiam Apoſtolicæ ſedis, & noſtram; perſonaliter ad Reges prædictos accedentes, ipſorum animos ad pacem reducere, & ortam inter eos diſcordiam, iuxta datam vobis à Domino prudentiam, amicabili ſtudeatis compoſitione ſopire. Cæterum ſi forte, quod auertat Dominus, inter eos concordia nequeat reformari; vos nobis ſingulas negotij circumſtantias exponere, & regias voluntates veſtris non differatis litteris intimare; preces, & mandatum noſtrum taliter impleturi, quod exinde grata vobis teneamur viciſſitudine reſpondere, & deuotionem veſtram dignis exinde laudibus meritò commendare poſſimus. Datum Spoleti, tertio Kalendas Septembris anno VIII. Hæc Gregorij Papæ prouida officia, ab authoribus Regum Aragonenſium, atque Iacobi Regis, prætermiſſa, plurimum contuliſſe, vt ipſe, ab expugnatione Regni Nauarræ, ad Valentiorum Sarracenis eripiendum, animum applicaret, nequaquam poteſt in dubium reuocari.

3. Mariana immemor Pontificiæ ſolicitudinis; & legatiæ Epiſcopi, & Abbatum, pacem aut religioni Iacobi tribuit, aut aliorum bellorum, quæ ipſum detinebant, occupationi; aut tandem deſperato rei euentu, alienis à Iacobo VVaſconum animis, nec perſuadendis facile, vt proprio Regi, & vero ſucceſſori, quippe filio ex ſorore Sanctij Regis, alienum, atque dubium, ex affectata adoptione, atque cunctis ignoto, præſeferrent. Sic enim ait [b], poſt mortem Sanctij. *A VVaſconibus Theobaldus Campaniæ Comes, lege propinquitatis ad Regnum aſcitus, Pampilonæ menſe Maio, Regium inſigne deſumpſit, Aragonio etiam Rege, vt quidam ſcripſit, conniuente. Et fortaſſis inſita animo religio erat, nefaſque putabat, iura alienæ hæreditatis inuadere. Inuitam, bella, quæ conſequuta ſunt, docent, tantiſper diſſimulaſſe: cum alia, ex alijs, enata difficultates implicarent, timerentque ne eius Regni hæreditatem captaret, adoptionis iure, ferroque: tametſi haud magna Victoriæ ſpes in tanta prouincialium alienatione oſtendebatur.* Hactenus Mariana, Sed nos ad alia.

b lib. 12. ad hunc ann.

4. Eodem anno, cum multis precibus, multorum prælatorum, maximè autem prouinciæ Eboracenſis in Anglia, vrgeretur Gregorius,

vt Sanctum VVillelmum, quondam illius ſedis Metropolitam, quem Deus tum in vita, tum poſt mortem per frequentia miracula illuſtraſſet, catalogo Sanctorum adſcriberet, duobus aliis Ciſtercienſibus Abbatibus, Fontium, & Rieuallis, ſcripſit epiſtolam, vt vna cum Epiſcopo Elienſi, de vita, miraculiſque illius inquirerent, & quæ inuenirent, ipſi renuntiarent. Litteræ porrò, poſt longum ſatis prologum, de diuina erga Eccleſiam prouidentia, qua nunc terrorem incutit, nunc allicit; vt electos confirmet, hæc ſubdit verba [c]. *Venerabilis frater noſter, & dilecti filij, Decanus, & Capitulum Eboracenſe, nec non quam plures Eccleſiarum prælati de partibus illis, ſuis nobis litteris plures intimarunt, quod fœlicis recordationis VVillelmus, quondam Eboracenſis Archiepiſcopus, tanta videlicet fulſit gratia meritorum, quod poſt fœlicem eius obitum, ad oſtendendam ipſius gloriam, Dominus ad ſepulchrum eius, multa, & magna miracula operatur. Verum licet opportune, importune nobis totis affectibus ſupplicauerit, vt cum lucerna non ſit ponenda ſub modio, ſed ſupra candelabrum ſtatuenda, eum, quem Dominus honorat in Eccleſia triumphante, nos in militante Eccleſia Sanctorum Catalogo adſcribere deberemus: nos tamen prouidè attendentes, quod in tam Sancto negotio non eſt niſi cum maturitate plurima procedendum, ad maiorem euidentiam veritatis diſcretioni veſtræ, de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, per Apoſtolicam ſedem mandamus, quatenus habentes præ oculis ſolum Deum, qui non indiget mendacio alicuius, tam de vita, quàm de miraculis, Sancti prædicti perquirentes ſolicitè veritatem, quam inueneritis, per veſtras nobis litteras intimetis: vt ex veſtra relatione ſufficienter inſtructi, procedamus, ex inde, prout ſecundum Deum viderimus, procedendum. Datum Laterani, Nonis Aprilis, Pontificatus noſtri anno VIII.* Ita Gregorius ad Epiſcopum & Abbates.

c In Reg. Greg.

5. Cæterum cum inquiſitione per ipſos facta, non ſingulorum teſtium depoſitiones, ſed velut ſummam omnium remiſiſſent, video ad eoſdem non multos intra menſes litteras [d], in quibus emendare iubentur, quæ ſecus fecerant.

d vbi ſupra.

Epiſcopo Elienſi, & de Fontibus, & Rieuallis, Abbatibus Ciſtercienſis Ordinis.

Et ſi non immeritò gaudeamus quoties Dominus mirificans Sanctos ſuos oſtendit per eos ſigna virtutum, cum ex inde iuuentus Eccleſiæ ſicut Aquilæ renouetur, confortetur fides, & perfidia confundatur: requiſiti tamen vt aliquos Sanctorum Catalogo adſcribamus, ad id ſine maturitate plurima procedere non audemus. Sanè præſentatam nobis per dilectos filios procuratores, venerabilis fratris noſtri Archiepiſcopi, & Capituli Eboracenſis relationem inquiſitionis factæ, à vobis de mandato noſtro ſuper miraculis Beati Guillelmi, proſpeximus diligenter. Sed licet apud vos multa, & miracula ſint fortè probata, nequaquam tamen apud nos ſuper iis plene potuit ex veſtra relatione conſtare: cum in ea nequaquam dicta teſtium ſint expreſſa, per quæ nobis veritatis poſſet fieri certitudo, quamuis in relatione contineant eadem, quod per tales & tales, talia, & talia miracula ſint probata. Vt igitur quod in hoc negligenter commiſſum eſt, per ſubſequentem diligentiam emendetur, Diſcretioni veſtræ per Apoſtolicam ſedem mandamus, quatenus vel dicta teſtium receptorum ſub veſtris ſigillis, per fideles nuntios, ad noſtram præſentiam deſtinetis, vel inquiſitionem ſolennem iterum facientes nobis planè, ac plenariè, quod ſinguli teſtium depoſuerint, reſcribatis. Ita Gregorius errantes leniter arguens, ſed non aliis iniungens, quod poterat per ipſos emendari.

Sub idem tempus inſignis pietate, doctrinaque, atque rerum peritia gerendarum Cracouienſis Epiſcopus, cum Sancti anteceſſoris ſui Vincentij imitatus exemplum, Ciſtercij votum alte concepiſſet; quod opere non potuit, ſaltem vt voluit; voluntate, atque habitu ſuſcepto, etiam Epiſcopus ad mortem conſeruauit. Quippe cum prius licentiam obtinuiſſet infulas abdicandi, atque induendi Monachalem veſtem, quod Vratis-Lauienſi Epiſcopo, & Abbati Lubecenſi, (ne vel ipſa abdicatio Pontificatus ſine Ciſtercio fieret) non multo poſt, reclamante Clero, & populo, atque publico bono id exigente, ſedem repetere denuo compulſus eſt, eiſdem deſignatis reſtitutoribus, per quos antea à ſuis fuiſſet auulſus: & fortè, vt ad Ciſtercium tranſitutus, Abbati Ciſtercienſi commiſſus eſt, per quem à vinculis Pontificiis abſolueretur; ita, & fortiori conſideratione, à Ciſtercio auellendus, per Ciſtercienſem deduci Abbatem debuit; quaſi ab alio vix poſſet; aut quo diutius Ciſtercium continuaret. Priores litteræ continentes abſolutionem, in Regeſtis Gregorij, hæc habent verba [e]. 6.

e in regeſtis, ad hunc ann.

Epiſcopo Vratis-Lauienſi, & Abbati de Luben, Ciſtercienſis Ordinis, Vratis-Lauienſis Diœceſis. 7.

Venerabilis frater noſter, Cracouienſis Epiſcopus, nobis ſupplicauit inſtanter, vt cum tam voto, quam iuramento teneatur habitum aſſumere Monachalem, ſibi cedendi licentiam largiremur. Licet igitur huiuſmodi ſupplicatio nobis grauis fuerit, & amara; eo quod ſicut ex multorum didicimus teſtimonio, idem Epiſcopus, & in ſpiritualibus ſalubriter; & in temporalibus vtiliter miniſtrauit; & timendum eſt, ne Cracouienſi Eccleſiæ luctuoſa ſit eius abſentia, cuius extitit præſentia fructuoſa. Ne tamen ipſius videremur inuidere quieti, eius quaſi coacti, precibus annuendum; per Apoſtolicam vobis ſedem mandamus, quatenus vice noſtra ceſſionem, ſi tamen fuerit voluntaria, recipientes eiuſdem, vt ſibi Pontificalium vſu reſeruato, faciatis ei, ſicut expedit de bonis Cracouienſis Eccleſiæ prouideri: contradictores, ſi qui fuerint, vel rebelles per Cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo. Capituloque ipſius Eccleſiæ nihilominus iniungatis, vt ſibi de perſona idonea per electionem Canonicam prouideant in Paſtorem, qui tanto congruat oneri, & honori. Datum Laterani V. Idus Aprilis, Pontificatus noſtri anno VIII.

His litteris ſuſceptis ab Epiſcopo, atque Abbate Lubenſi, proceſſere Cracouiam, Summi Pontificis mandatum expleturi. Verum 8.

cum

eum populum, Clerum, Regem, Proceres, & quod rarius inuenias, ipſum Capitulum Eccleſiæ Cracouienſis, obnitentes viderent; & qui ſe Sanctum, prudentemque Paſtorem longa experientia edoctos, pro nullo alio fore mutaturos, firmatis animis; concordes proclamabant: rurſus Epiſcopos ſponſos Eccleſiarum, à quibus nequeunt inuitis ſeparari. Demum publicum bonum perferendum priuatæ vtilitati, quæ tamen facile nunc per obedientiæ, nunc per ſalutis proximorum merita, & Charitatis officia compenſcetur. Cum, inquam, hæc, & alia, his non minora propriis hauſiſſent oculis, habitu quidem Epiſcopum donarunt, quem diu deſideraſſet; non tamen admiſerunt eius ceſſionem. Quin potius nuntios remiſerunt ad Pontificem narrantes, quæ vidiſſent, audiiſſentque; & pro Eccleſia, & ipſi Cracouienſi ad eum intercedentes, nec vtili paſtore, Sancto Patre, atque adeo charo filiis deſtituerent. Tum verò Pontifex hæc ipſa altius perpendens, approbanſque, ſecundas ad eoſdem litteras dedit [f].

f Epiſt. vbi ſupra.

9. *Epiſcopo Vratis-Lauienſi, & Abbati de Luben, Ciſtercienſis Ordinis.*

Quondam Nuntio venerabilis fratris noſtri Cracouienſis Epiſcopi olim in noſtra præſentia proponente, quod idem Epiſcopus voto, & iuramento adſtrictus tenebatur aſſumere habitum Monachalem: ac ex parte ipſius humiliter ſupplicante, vt eidem cedendi licentiam largiremur; nos, licet huiuſmodi ſupplicatio nobis eſſet grauis admodum, & amara, eo quod dictus Epiſcopus dicebatur in ſpiritualibus ſalubriter, & in temporalibus vtiliter miniſtraſſe; ne tamen eius videremur inuidere quieti, vobis dedimus in mandatis, vt ceſſionem ſuam reciperetis, ſi tamen eſſet voluntaria, vice noſtra; vſu ei Pontificalium reſeruato: facientes ipſi de bonis Cracouienſis Eccleſiæ congrue prouideri. Nuper autem veſtras, & Cracouienſis Capituli, & multorum aliorum litteras recepimus continentes, quod præfatus Epiſcopus non poſſet hoc tempore ſuam ſedem deſerere, ſine graui Cracouienſis Eccleſiæ detrimento. Propter quod nobis vnanimiter ſupplicaſtis, ne per ceſſionem huiuſmodi eamdem viduari, & deſolari Eccleſiam pateremur.

10. *Nos igitur attendentes, quod etſi Rachel, & clara oculis, & facie formoſa deſcribitur, in comparatione tamen fœcunditatis Lippa ſororis, ſterilis appellatur; conſiderantes etiam quod cum ſæpe dictus Epiſcopus regularem habitum iam ſuſceperit, propter quod deſiderio ſuo ſatisfeciſſe videtur; eidem noſtris dedimus litteris firmiter in præceptis, vt regimen Cracouienſis Eccleſiæ quaſi de nouo, auctoritate noſtra ſuſcipiat, & eam vigilanter, more ſolito, regat; cum etiam in Epiſcopatu poſſit, & interdum pulchræ Rachelis amplexibus per ſtudium contemplationis inſiſtere, & inclytum prædicationis verbum, & bonæ operationis exemplum Spiritualis de Lia filios generare, memor quod Patriarcha Iacob, poſt Rachelis amplexus, ad Liam rediiſſe narratur, & Moyſes cum delituiſſet in tabernaculo, foras exiiſſe ad Populum memoratur. Ideoque diſcretioni veſtræ per Apoſtolicam ſedem mandamus, quatenus ad recipiendam ceſſionem ipſius Epiſcopi nullatenus procedatis. Datum Laterani XV. Kalendas Decembris, anno octauo.* Hactenus.

11. Hunc ego Epiſcopum Viſlaum Coſcelecium fuiſſe puto, ſucceſſorem Iuonis, de quo ſupra, qui circa annum trigeſimum ſupra milleſimum atque ducenteſimum plus minuſve, duodennio Cracouiæ, in reditu à curia, quo deuotionis ergo profectus fuerat, iuxta Mutinam dicitur obiiſſe. Porro Viſlaus legitimè electus, ſed non pacifice; quippe Gregorius, velut defuncto in Curia Iuone, eoque. Sedis vacuæ ſucceſſione ad ipſum deuoluenda, Andræam Gryphium, Palatini Cracouienſis filium, vt ait Martinus Cromerus [g], ſubrogauerat, cum quo biennio litigandum illi fuit, intra quod ſpatium ait idem Author. *Baſilica Cracouienſis, fortuito incendio in turri, quæ ex teſtamento Iuonis plumbo tegebatur, excitato, conflagrauit.* Biennij fine, nempe Anno trigeſimo ſecundo ſupra milleſimum atque ducenteſimum adnitente Henrico Barbato Sancto Heduvigis viro, atque electionis, & vitæ ipſius meritis, Gregorius ſedem Viſlao adiudicauit. Itaque electus ante quadriennium, ante biennium adeptus poſſeſſionem, Cracouienſem Eccleſiam, quæ conflagrarat, inſtaurauit ſolicite, atque aliam extruxit à fundamentis, quod ſcribit Cromerus, Ciſterſcienſe Cœnobium in Sarmaticorum montium pede fundatum, dotauit abunde, quod hoc ipſo anno inferius; ac plura alia fecerat, per quæ dilectus Deo, & hominibus, & ſedi Cracouienſi perneceſſarius (adeoque retinendus) reputabatur. Reliqua vitæ eius ignota nobis; etſi Cromero fides, non diu ſuperſtes, Prændotam, cognomento Biolaciouium, gente Odrouanſium, habuit ſucceſſorem.

g lib. 8.

1. Multa hoc anno in Gallia noſtris iniuncta, 2. itemque in Italia, 3. Germaniaque. 4. Alia in Hiſpania, 5. In Sabaudia, & in Vngaria. 6. In Anglia adeo frequentes commiſſiones, vt vel Priores eximij curauerint. 7. Sed neque in Græcia immunes ab his functionibus. 8. Retractata vnio Monaſterij Sancti Benedicti de Fontis, 9. & præcedenti congruente compenſatione, 10. tranſlatio Sancti Matthæi Reatini, ad Eccleſiam Sancti Paſtoris eiuſdem domus.

CAPVT SEPTIMVM.

1. MVLTA præterea hoc anno noſtris iniuncta per vniuerſum Orbem, adeò vt non ſolum Gallia, Italia, Hiſpania, Germaniaque, atque aliæ Prouinciæ Latini Orbis; ſed neque Græcia ab eis immunis fuerit. Minora cuncta ſilentio prætermittam, ex grauioribus, pauca memorabo. In Gallia in primis, vt inde exordiamur, vnde Ciſtercium cœpit, Bajocenſi Epiſcopo, Abbas Pontis-alti, Nonis Februarij; Narbonenſi Archipræſule, Abbates Grandis ſyluæ, & Fontis-frigidi, alter IV. Kalendas Iulij, alter III. Idus Auguſti; iudices à Gregorio Papa dati, prolixas ſatis lites terminarunt. Grandi-ſyluanus Inquiſitor in cauſis fidei, nobili militi Iordano, de

a Epiſt. 326. Lantario, qui ſe [a] *à quibuſdam æmulis ſuis propoſuit de crimine prauitatis hæreticæ infamatum per fraudem, & falſos teſtes.* Et Iudex, & vindex à quo ſine conuictos, pœnitentiam; ſiue innocens expectaret ſatisfactionem, litteris expeditis ad hoc negotium XV. Kalendas Nouembris. Nobili, & oppulento Monaſterio Sanctæ Mariæ de Bernayo (nam mille, atque ducentis florenis taxatur in libris Cameræ) cum Lexouienſi Epiſcopo, de electione Abbatis litigante, Abbas de Voto miſſus *examinare electionem pariter, & electum:* Ipſa confirmare, aut infirmare, prout de iure videret procedendum. Datum Laterani, VII. Idus Maij, anno VIII. Nec multo ante, quod longe

b Ex Regeſt. Greg. ad hunc ann. tatius eſt [b], *Abbas, & Conuentus S. Lupi Trecenſis, cum multo premerentur onere debitorum, diſpoſitionem omnium rerum temporalium ſui Monaſterij, de communi Abbatis, & Monachorum conſenſu, Lingonenſis Epiſcopi, & Abbatis Claræ-Vallis arbitrio permiſerunt, ſperantes illud, per eorum induſtriam, à debitorum onere faciliùs releuandum.* Quam ipſam prouidam deliberationem confirmauit Gregorius Laterani, VIII. Idus Februarij præſentis anni.

2. In Italia ad Priorem Foſſæ-nouæ, ſuper viſitatione Æremitarum in certis territoriis, breues,

c vbi ſuprà. ſed graues litteræ emanarunt [c]. *Cum Pontiana, Senona, Palmaria, & Sancti Martini, Inſulæ ſint Sedis Apoſtolicæ ſpecialiter, nullo mediante ſubiectæ; diſcretioni veſtræ per Apoſtolicam Sedem mandamus, quatenus Eremitis, ibidem Domino famulantibus, vſque ad biennium, vice noſtra, officium viſitationis impendas, ita quod nulli propter hoc præiudicium generetur. Datum Signiæ XVI. Kalendas Auguſti anno VIII.* Itemque aliæ ad Abbatem Sancti Spiritus de Valle-ficus, Ciſtercienſis Ordinis, Troianenſis Diœceſis, *quatenus adminiſtrationem Epiſcopatus ſuſcipiens, prouentus ipſius in ſolutionem debitorum Epiſcopi, ſine diminutione conuerteret; prouiſo tamen, quod Epiſcopo exinde, cum quatuor perſonis, & tribus equitaturis, vitæ neceſſaria miniſtrarentur. Laterani X. Kalendas Decembris:* Quo etiam titulo aliæ ad eundem litteræ leguntur, datæ Laterani VI. Kalendas Iunij, ſequentis anni. Extant & aliæ ad Abbatem Sancti Galgani, vt in cœnobio Sanctæ Floræ, Diœceſis Aretinæ. *Faceret de perſona idonea in Abbatem, per electionem canonicam prouideri, quod ſi forſan Fratres loci eiuſdem in electione facienda nequiuerint concordare, perſonam idoneam auctoritate noſtra præficeret, ipſi Monaſterio in Abbatem, eique faceret obedientiam, & reuerentiam debitam exhiberi. Datum Laterani III. Kalendas Iulij, anno VIII.*

In Germania cum quædam Abbatiſſa Canonicarum Regularium, cunctorum pene flagitiorum rea, etiam ſupra ſexum argueretur: Quippe quæ *Cum* [d] *prædonibus, atque incendiariis, proſcriptis ab Imperio, atque excommunicatis, & quadam ſua Eccleſiæ munitione, in omnem circa Prouinciam exerceret rapinas, homines ipſos pro ſuæ voluntatis arbitrio capi faceret, & captos in arcta cuſtodia detineret, donec vel certam ſummam pecuniæ ſoluerent, vel miſerabiliter debitum mortis dictatis explerent.* Cumque hæc, atque alia execrabilia, etiam paterne admonita, non ſolum non corrigeret, ſed nouis ſemper flagitiis aggrauaret: Gregorius tres ad eam compeſcendam iudices, ſiue verius Duces miſit, ex Ciſtercio omnes, Epiſcopum quendam Alberſtadenſem, & de VValkerrode, & de Syeheo Abbates, per Apoſtolica mandata illis iniungens, *quatenus inquiſita ſuper his, & aliis diligentius veritate, quod Canonicum fuerit, appellatione poſtpoſita, ſtatuatis, facientes, quod ſtatueritis, per Cenſuras Eccleſiaſticas firmiter obſeruari. Quod ſi non omnes, &c. Datum Laterani IV. Kalendas Decembris, anno VIII.* Extant & aliæ graues cauſæ commiſſæ Abbati Montis-Veteris, itemque Abbati de Valle-Sancti Petri, aliiſque, quæ in præſenti non vacat recenſere. 3.

d ibidem.

In Hiſpania, vltra Abbatem Oliuæ, atque Vetolæ legatiam ad Reges, quam ſupra dedimus, Abbas Prior, & Cantor Salcedenſes in Luſitania, inter Epiſcopos, Capitulaque Egitanenſis, & Viſenſis Eccleſiarum, arbitri deſignati, ad componendum; vel ſi noluerint, exceptores teſtium, atque totius cauſæ promotores, quod vſque ſufficienter inſtructus, in Curia per diffinitiuam terminandus præſentaretur [e]. *Datum Perusij, III. Nonas Octobris, anno VIII.* Nec multo ante ad Vitalem, Abbatem Populeti in Catalonia, Gregorius Papa Nonus ſcripſerat, pro quodam clerico, litteris inſtructo, ad aliquod beneficium, cum primum offerretur, promouendo [f]. *Datum Laterani XVII. Kalendas Maij anno VIII.* Quo item die Bernardus, huius nominis ſecundus, Hortenſis Abbas in finibus Caſtellæ, & Aragoniæ, litigantibus inter 4.

e vbi ſuprà.

f ibidem.

inter ſe Epiſcopis Oxomenſi,& Seguntino,iudex datur, non ſolum arbiter, ſi concordare poſſet; ſed inter diſcordantes, ſi non poſſet, iuxta iuris ſanctiones, decretaque ad vltimam ſententiam proceſſurus.

5. In Sabaudia Staforđæ cœnobij Abbas Diœceſis Taurinenſis, nobilem Abbatiam Benedictinam Sanctæ Mariæ de Secuſia eiuſdem Diœceſis [g], *quam Monachorum eiuſdem loci (adeo nonnunquam vel in ipſis Angelis prauitas reperitur) deteſtanda peruerſitas, plurimum deformauerat,& ignobilem reddiderat*; eum ne diſperſi per alia loca quieſcerent, ſed redeuntes ad locum armata manu,ad vitia etiam priſtina rediiſſent, viſitare, reformareque iubetur, litteris ad eundem Abbatem datis, quatenus ſimul cum alio eiuſdem Ordinis, *cum moderato euectionum, & perſonarum numero ad ipſum Monaſterium perſonaliter accedentes, & impendentes ei viſitationis officium vice noſtra, corrigatis, & reformetis ibidem, tam in capite, quam in membris, quod correctionis, & reformationis officio noueritis indigere: Monachos illos quos peſtilentes eſſe noueritis, amouendo penitus ab eodem; & in aliis Monaſteriis ad agendum pœnitentiam retrudendo: Contradictores vero,ſi qui fuerint, vel rebelles, per Cenſuras Eccleſiaſticas, appellatione poſtpoſita, compeſcatis, inuocato nihilominus, ſi neceſſe fuerit, contra illorum rebellionem auxilio brachij ſæcularis, & ſpecialiter dilecti filij nobilis viri, Comitis Sabaudiæ, cui ſuper hoc dirigimus ſcripta noſtra,mandatum noſtrum ita ſollicite adimplere ſtudentes, quod ſtudium veſtrum appareat, in effectu, & nos ſollicitudinem veſtram commendare merito debeamus, totum miſerabilem ſtatum, imo potius ſtabilem miſeram Monaſterij ſæpe dicti, veſtraque viſitationis proceſſum nobis fideliter reſcripturi. Datum Laterani Kalendis Aprilis, anno VIII.*

g Eodē loco.

6. In Vngaria non leuiores cauſæ commiſſæ Abbati de Ægris,qui in arduis nimirum,magniſque negotiis Archiepiſcopo Strigonienſi,& Epiſcopo Veſprimienſi collega datus pridie Kalendas Februarij, & tertio Nonas Martij præſentis anni, multorum animos longe diſſidentes ad vnionem, & pacem reuocauit. Demum in Anglia adeo crebreſcebant delegationes, vt non ſolum Abbates, ſed Priores,ne nimium per earum occaſionem, à quiete Monachalis vitæ diſtraherentur, priuilegia impetrare compulſi ſunt, quibus immunes ſe ab acceptatione, multis propoſitis cauſis poſtularent. Extat reſcriptum eiuſdem Gregorij Noni, ad Priorem de Bordeſleia, Ciſtercienſis Ordinis, Wigornienſis Diœceſis, expeditum hoc anno,ſub hoc tenore [h].

h ibidem.

A nobis humiliter poſtulaſti,vt cum non habeas iuriſperitiam, & propter iudiciorum ſtrepitum,contingat Sanctæ contemplationis in te otium impediri; eximere te, qui vt aſſeris, propter ſenectutis in te, & defectum ætatis, multa debilitate laboras, à commiſſionum noſtrarum ſollicitudine dignaremur. Nos ergo tuis ſupplicationibus annuentes, deuotioni tuæ, auctoritate præſentium indulgemus, vt per commiſſiones noſtras, quas de cætero ad te impetrari contigerit, procedere non tenearis, ſi de indulgentia huiuſmodi non fecerint mentionem. Nulli ergo. Datum Laterani XVI. Kalendas Iunij, Pontificatus Noſtri anno VIII. Hæc per Orbem Latinum late diffuſum.

7. Cæterum ab his ipſis functionibus exequendis per noſtros, ne Græca quidem Eccleſia immunis fuit. Quippe Patriarcha Conſtantinopolitano exigente à Francigenis, & eorum, qui in Græcia morabantur congregationibus, tertiam illam legatorum omnium partem, quam & à noſtris exegiſſe ſuperius diximus, eadem declaratio,de mente legatorum, qui ſanciuiſſent, promulgata à Gregorio Sancti Angeli Conſtantinopolitani, Ciſtercienſis Ordinis, & Priori Sanctæ Mariæ de Bethleem,exequenda committitur,litteris ad eos ſcriptis in hæc verba [i]. *Ex parte dilectorum filiorum Prælatorum, & Capitulorum vniuerſitatis Francigenarum, Conſtantinopoli exiſtentium, fuit propoſitum coram nobis, quod Venerabilis Frater noſter Patriarcha Conſtantinopolitanus, occaſione conſtitutionis cuiuſdam, quam Venerabilis Frater noſter Albanus Epiſcopus, tunc Apoſtolicæ Sedis Legatus edidit defunctorum, &c.* & poſt conſtitutionis, & declarationis illius expreſſionem, quæ eadem omnino, quæ ad nos; tandem ſubiungit. *Verum nos eidem Patriarchæ noſtris damus litteris in mandatis, vt dictos Prælatos,& eorum Capitula ſuper tertia parte Legatorum huiuſmodi, contra interpretationem præſcriptam, non præſumat de cætero moleſtare. Ideoque diſcretioni veſtræ,de vtriuſque partis procuratorum aſſenſu, per Apoſtolicam Sedem mandamus, quatenus, ſi dictus Patriarcha contrario præſumpſerit, vos præſumptionem ipſius monitione præmiſſa, diſtrictione, qua conuenit, appellatione poſtpoſita, compeſcatis, nullis litteris, obſtantibus, præter aſſenſum partium à Sede Apoſtolica impetratis. Datum Laterani IX. Kalendas Nouembris.*

i ibidem.

Hoc anno, cum vnio cœnobiorum Sancti Matthæi, Diœceſis Reatinæ, Ciſtercienſis Ordinis, & Sancti Benedicti de Fundis, Narnienſis, quod tranſire ad Ciſtercium deſiderâſſet (incertum quibus cauſis) ad effectum perduci non potuiſſet; & alias Monachi Monaſterij Sancti Matthæi, ob intemperiem aëris, atque alias graues incommoditates, priores ſedes non poſſent conſeruare; Idem Gregorius Papa eis indulſit, Eccleſiam Sancti Paſtoris Reatini, ad quam, quia erat Sancti Benedicti, tranſire decreuerunt, cum vnio ſortitura effectum ſperaretur. Præcipiens interim Guillelmo, tituli Sancti Marci Presbytero Cardinali, qui tunc in partibus illis morabatur, vt de bonis cœnobij Sancti Matthæi, prædictis Monachis Sancti Benedicti de Fundis, congruentem conſignaret ſatisfactionem. Cardinalis vero, de vtriuſque partis conſenſu opimas ſatis poſſeſſiones, & proximiores loco, à Rheatinis demptas, Fundanis cedere, & pro Eccleſia, atque fundis S. Paſtoris,exinde iuſſit plenarie ſubrogari, vt ſic tranſlatio prædicti Monaſterij, ad prædictam Eccleſiam, ſine vllo impedimento celebraretur. Porrò eiuſdem permutationis, ad maiorem illius firmitudinem litteras expediuit,quæ ita habent [k]. 8.

k Epiſt.114.

Guillelmus miſeratione diuina tituli S. Marci Presbyter Cardinalis vniuerſis has litteras inſpecturis,in Ieſu Chriſto ſalutem. 9.

Noueritis,quod cum Abbas, & Conuentus Monaſterij S. Matthæi, Rheatinæ Diœceſis,apud prædictum locum, propter aeris intemperiem, & alia multa religioni contraria, commode eſſe non poſſent, Dominus Papa eis Eccleſiam Sancti Paſtoris eiuſdē Diœceſis ad Monaſterium S. Benedicti Narnienſis Diœceſis

Diœceſis hactenus ſpectantem, cum ſuis poſſeſſionibus, & aliis omnibus ad dictam Eccleſiam pertinentibus, pro Monaſterio de nouo fundando libera conceſſit; recompenſatione congrua pro obuentionibus, quas dictum Monaſterium B. Benedicti percipiebat ab eadem, arbitrio noſtro ſeruata, de poſſeſſionibus Sancti Matthæi, præfato Monaſterio Beati Benedicti facienda. Quare nos auctoritate Domini Papæ nobis commiſſa, pro recompenſatione illarum obuentionum aſſignamus, totum preteum Caſalis, quod eſt in territorio Tuſirumnenſi, &c. & poſt plures alias nominatas ibidem poſſeſſiones, concludit, *Quæ omnia Abbati, & Monachis, qui nunc ſunt, & de cætero in præfato Monaſterio B. Benedicti erunt, & per eos dicto Monaſterio arbitramur eſſe danda, & concedenda, & prædicta eis damus, in præſenti concedimus, & aſſignamus, proprio iure de cætero, ſine contradictione priuatorum Abbatis, & Monachorum Sancti Matthæi, & aliorum quorumlibet, omni tempore libere poſſidenda: Ita quod deinceps prænominatum Monaſterium Sancti Matthæi in illis nihil iuris poſſit petere, vel habere: & ſimiliter dicti Abbas. & Monachi, qui nunc in dicto Monaſterio Sancti Benedicti ſunt, & de cætero pro tempore fuerint, prædictis rebus ſupra nominatis contenti, in præfata Eccleſia Sancti Paſtoris, & eius poſſeſſionibus, & iuribus deinceps nihil habeant petere, vel habere, ſalua in omnibus Sedis Apoſtolicæ auctoritate. Actum eſt hoc apud S. Suſannam in præſentia dicti Cardinalis anno Domini M. CC. XXXIV. die Mercurij XIV. intrante Martio, Indictione VII.* Sic Cardinalis.

10. Cæterum hanc eandem tranſactionem non multo poſt confirmauit Gregorius, atque obiter expreſſit, ideo factam, quod vnio pertractata non potuerit effectum ſuum ſortiri. Sic enim ſcribit.

Abbati, & Conuentui Monaſterij S. Matthæi, Ciſtercienſis Ordinis Reatinæ Diœceſis.

Significaſtis ſiquidem nobis, quod nos olim intellecto, quod Abbas, & Conuentus Monaſterij Sancti Benedicti de Fundis, Narnienſis Diœceſis, æmulantes, chariſmata meliora, ſe, ac ſuum Monaſterium vnire vobis, & incorporare Ciſtercienſi Ordini cuperent; facta vtriuſque Monaſterij, de conſenſu Venerabilis Fratris noſtri Epiſcopi, & Capituli Narnienſis, primitus vnione; id omnimodis acceptantes mandauimus pium propoſitum opere conſummari, vobis ad dictum Sancti Benedicti Monaſterium, de licentia tranſeuntibus, & illis veſtrum ſuſcipientibus, cum habitu, diſciplinam. Verum, quia, ſicut poſtea intelleximus, dicta vnio ſeruari non poterat, nos eam diſſoluentes omnino, & negotium in ſtatum priſtinum reducentes, Eccleſiam Sancti Paſtoris, cum omnibus pertinentiis ſuis, ad præfatum Monaſterium Sancti Benedicti de iure ſpectantem, pro eo quod locus, in quo veſtrum Monaſterium ſitum eſt, religioni propter aeris intemperiem, & quædam alia, non eſt aptus, vobis, conceſſimus, tribuentes ad eum vos tranſeundi liberam poteſtatem, dilecto filio VVillelmo, tituli Sancti Martini Presbytero Cardinali, noſtris dantes litteris in mandatis, vt Monaſterio Sancti Benedicti pro obuentionibus, quas ab Eccleſia prædicta percipere conſueuerat, compenſationem de veſtris poſſeſſionibus congruam exhiberet. Quarum, diſcretione, prouida & iudicio, præfato Monaſterio Sancti Benedicti de veſtri Monaſterij poſſeſſionibus competens ex cambium aſſignauit, prout in ipſius litteris, inde confectis, proſpeximus contineri. Nos itaque deuotionis veſtræ precibus inclinati, quod per eundem Cardinalem ſuper hoc prouide factum eſt, ratum habentes, auctoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus, &c. Datum Spoleti XVI. Kalendas Septembris, anno VIII. Ita Gregorius. Atque hoc eſt Monaſterium S. Paſtoris, Diœceſis Rheatinæ, quod in aliquibus exemplaribus, ſed perperam, velut diuerſum à S. Matthæi cœnobio numeratur.

---

1. Sancti Cerbonij Monaſterium Sanctimonialium in Lucanenſi Diœceſi, 2. è cœnobio vicino Sancti Syri, ante annum reformato, magiſtras petit, 3. per quas Ciſtercij ritus edoceretur, 4. ſub Abbatis Sancti Pantaleonis viſitatione, 5. cui ſuper eo ſcribit Gregorius Nonus. 6. Mutationis occaſio, 7. & lis ſuborta, per eundem Pontificem dirempta: Quem & Moniales de Gratia-noſtra-Domina; pro Ciſtercio accipiendo, 10. ad Guillelmum interponunt interceſſorem; 11. eiuſdem littera ad Abbatem de Tileto, pro altarum Monialium gubernatione.

CAPVT OCTAVVM.

1. INTER hæc S. Syri de Fontanellà in Lucanenſi Diœceſi, quod ante annum Ciſtercium ſuſcepiſſet, nobile Monaſterium Sanctimonialium, altius in eius legibus fundatum, non ſolum ſacris Virginibus florebat, ſed latè ſparſo odore Sanctitatis, complures alias, atque integra cœnobia ad ſui æmulationem prouocabat: ſic diſponente diuina prouidentia, vt neque his, quas ipſum non cœpiſſet, Monaſteria capacia: nec Monaſteriis Ciſtercium ſuſcepturis, glorioſæ habitatrices deeſſe poſſent. Sanè S. Cerbonij Monaſterium eandẽ intra Diœceſim, Monialium S. Syri exemplum ſequens, cucullam nigram in albam commutauit; ſed neque minus, quæ hinc mutationem præſtolarentur, multas Virgines habuit, eà peracta, Ciſtercium induturas. Atque his virarumque feruor fuit, ea inſtantia repetitæ petitionis, vt Gregorius, non expectato Abbate S. Pantaleonis, cui nouas Ciſtercienſes ſubiectas voluit, Abbatiſſæ, & Conuentui S. Syri, vt traderent Magiſtras, Priori vero S. Catherinæ, Prædicatorum, litteras dederit, vt mutationem habitus, & Ciſtercienſium rituum admiſſionem exequerentur; atque ecce vtriuſque epiſtolæ exemplar [a], ex Regeſtis exceptum, quod ita habet. a Epiſt. 10.

Abbatiſſæ, & Conuentui Monaſterij S. Syri de Fontanella. 2.

Nihil animarum lucro vobis fore gratioſius arbitrantes, deuotioni veſtræ fiducialiter facienda ſuggerimus, quæ ad illarum ſalutem accedere firmiter

miter credimus, & profectum; hinc eſt, quod cum dilectis in Chriſto filiabus Abbatiſſa, & Monialibus Monaſterij Sancti Cerbonij, Ordinis Sancti Benedicti, Lucanenſis Diœceſis, de virtute in virtutem proficere cupientibus, Ciſtercienſis Ordinis habitum tribui mandauerimus, iuxta ipſius Ordinis inſtituta; deuotionem veſtram rogamus, & hortamur attentè, per Apoſtolicam vobis Sedem diſtrictè præcipiendo mandantes, quod aliquas de Collegio veſtro, quæ virtutum decore placeant, & præfatas Moniales ſufficiant regularibus inſtruere diſciplinis, ad præfatum Monaſterium deſtinetis: vt per ipſas de aſſequendis æternæ vitæ delicijs erudita, illa ſequantur efficaciter, per quæ honeſtatis titulo refulgeant: ſicque fiat quod vobis exinde retributionis æternæ præmium, & à nobis condignè rependatur actio gratiarum. Datum Laterani Nonis Aprilis, anno octauo. Hæc ad Præfectam, & Moniales Sancti Syti, vt mitterent magiſtras noui inſtituti. At ad Priorem Sanctæ Catherinæ, cum Abbas Sancti Pantaleonis, ſub quo vtrumque cœnobium manſurum erat, in aliis occupatus procul abeſſet, has, quæ ſequuntur, eadem ipſa die litteras dedit [b].

b Epiſt.12.

3. *Priori, & Fratri Sanctæ Catherinæ, Ordinis Fratrum Prædicatorum, de Piſis.*

Opera continentiæ, & Sanctitatis, beneuolo fauore proſequi delectantes, tanto libentius illis finem laudabilem procuramus, quanto præ cæteris vacare tenemur officio pietatis; hinc eſt, quod cum dilecta in Chriſto filiæ, Abbatiſſa, & Conuentus Monaſterij Sancti Cerbonij, Ordinis Sancti Benedicti, Lucanenſis Diœceſis, nobis humiliter ſupplicarunt, vt cum ad frugem tranſire vitæ cupiant melioris, eis conferre habitum Ciſtercienſis Ordinis mandaremus: præſertim cum & ipſæ liberius per hoc ſe credant diuino poſſe cultui deſeruire, ac plures nobiles mulieres Lucanæ, ac Piſanæ Ciuitatum, & Diœceſum, cum adimpletum fuerit, paratæ ſint illuc ad Redemptoris obſequia ſe transferre. Nos itaque earum pium deſiderium in Domino commendantes, ac ipſarum ſupplicationibus benignius annuentes, tibi præcipiendo mandamus, quatenus ipſis præfatum habitum tribuatis iuxta eiuſdem Ordinis inſtituta. Nos autem compenſationem ſuper hoc Lucanenſi Epiſcopo faciendam, noſtræ diſpoſitioni ſeruamus. Cæterum ſi aliquæ noluerint recipere habitum memoratum, eas auctoritate noſtra, in aliis Monaſteriis ſui Ordinis collocetis. Datum Laterani Nonis Aprilis anno octauo.

4. Hactenus Pontifex, ad S.Catherinæ Priorem, Collegamque, cum tum Moniales, tum aliæ fœminæ nobiles in procinctu ad Ciſtercium, aliæ reformationem, conuerſionem ſuam aliæ properarent, atque Abbas S. Pantaleonis Lucanenſis, cui ſuberant magiſtræ, & cui diſcipulæ erant committendæ, à Prouincia abeſſet; fortè iuſſu Gregorij, quod ex aliis litteris licet coniectari. Cæterum ne in dubium reuocaretur, ipſi poſt redditum fore ſubiiciendas; ſiue verius, conformiuſque tum litteris, tum legibus Ciſtercij, ſupra relatis, ne ipſe dubitaret eas admittere, atque curam illarum paternam gerere, has etiam ad eundem, eodem die: vt credi poſſit, mutationem habitus alteri commendatam; quo, ea facta, ad cœnobium ſuſcipiendum faciliori negotio perſuaderetur: litteras expediuit, prout in eiſdem Regeſtis ſubiiciuntur [c].

c Epiſt.12.

Abbati Sancti Pantaleonis, Ciſtercienſis Ordinis, Lucanenſis Diœceſis. 5.

Etſi nullis inducti precibus, vt ſperamus, illa libenter efficias, quæ ſunt de genere pietatis, plenam nihilominus fiduciam obtinemus, quod eadem rogantibus nobis, tanto libentius delecteris aſſumere, quanto cæteris virtutibus obedientiam noueris præeminere; hinc eſt, quod cum dilecta in Chriſto filia Abbatiſſa, & Moniales Monaſterij Sancti Cerbonij Ordinis Sancti Benedicti Lucanenſis Diœceſis, de virtute in virtutem proficere cupientes, ad ſupplicationem ipſarum, Ciſtercienſis Ordinis habitum eis tribui mandauerimus, iuxta eiuſdem Ordinis inſtituta, per quod animarum multarum profectum prouenire credimus, & honorem prædicti Ordinis procurari, diſcretionem tuam rogamus, & hortamur in Domino, per Apoſtolicam tibi Sedem præcipiendo mandantes, quatenus de Monialibus prædictis, tanquam ſpiritualibus filiabus, ita diligentiam, ſollicitudinem, & curam habeas efficacem, quod ipſæ tui fauoris fultæ præſidio, & ſalutaribus monitis eruditæ, obſeruantiæ ſtudio regularis feruenter inuigilent, & nullis obſtaculis impeditæ, fœlicitatis æternæ præmia, præſtante Domino mereantur: ſicque fiat, quod illæ, quaſi procuratoribus nobis, in viis proſperari Domini gratuleatur, & nos ſynceritatem tuam dignis exinde laudibus in Domino meritò commendemus. Datum Laterani Nonis Aprilis, anno octauo. Hactenus litteræ.

6. Cæterum hanc eandem mutationem antiqui habitus, tranſitumque ad diſtrictiorem diſciplinam; etſi ſpontanea, at non ſine occaſione à Monialibus facta, cum Abbatiſſa, quæ illis præſidebat, ob exceſſus depoſita, ſubrogata in illius locum Conſtantia implere ſe ſui nominis menſuram, vellet oſtendere; aliæ litteræ produnt hoc anno datæ; ex quibus tum Agnetis depoſitio, tum Conſtantiæ ſucceſſio ſub ongio habitu; mox, dum illa appellaſſet Summum Pontificem, atque impetraſſet Iudices, per quos iterum cauſa retractaretur; admiſſum Ciſtercium (& fortè intercipiendæ pendenti liti, properata admiſſio) demum cum id Pontifici conſtaret, reuocata poteſtas, data iudicibus; ſiue quod Agnes, nondum Ciſtercienſis, Abbatiæ, quæ Ciſtercium admiſiſſet incapax eſſet, ſeu nollet Pontifex (quia hactenus non viſum) coram extraneis Ciſtercium litigare; ſiue tandem, quod magis litteræ innuunt, dedeceret Ciſtercium, quod intra ipſum ſuper præfecturis, & earum retentione litigaretur. Sueti nimirum illius profeſſoribus dignitates reſpuere, non ambire; atque ita acceptare ex obedientia, vt ea non vrgente, ſponte abiicerent, nedum contra obedientiam recalcitrarent. Hæc, inquam, omnia, & alia quæ euenere, conſtant ex illis litteris, quas ad maiorem totius facti notitiam, atque pleniorem fidem, hîc ſubiicio [d].

d Epiſt.170.

7. *Priori Sanctæ Reparatæ Lucanenſis.*

Sua nobis Conuentus Monialium Monaſterij Sancti Cerbonij, Ciſtercienſis Ordinis, Lucanenſis Diœceſis, petitione monſtrarunt, quod cum Agnete, quondam Abbatiſſa eiuſdem Monaſterij, tunc Ordinis Sancti Benedicti, per Abbatem Sancti Pauli de Ripa Piſani, viſitatorem à Sede Apoſtolica deputatum, amota, culpis ſuis exigentibus, à regimine Abbatiæ; Conſtantia prædicti Monaſterij Monialis, per Fratres Frugerium, & Benedictum de Ordine Prædicatorum, Viſitatores

Monaſterium Lucanenſis ciuitatis, & Diœceſis, auctoritate Sedis Apoſtolicæ, in Abbatiſſam ipſius Monaſterij canonice prælata fuiſſet, Monialium eiuſdem accedente conſenſu; dicta Abbatiſſa falſo nobis ſuggeſtu, quod eſſet Abbatia eadem contra iuſtitiam deſtituta, noſtras ſuper hoc contra præfatum C. ad Abbatem Sancti Sabini, & eius conudices litteras impetrauit: interim autem de mandato noſtro ibidem Ciſtercienſi Ordine inſtituto, cum Priori Sancti Pauli de Horto Piſano noſtris litteris mandaſſemus, vt auctoritate noſtra inhiberet eiſdem iudicibus, & ſubdelegatis ipſorum ne in eodem negotio procedere attentarent, licet in ipſius prioris Eccleſiæ nomine fuerit tunc erratum, et quod vbi Prior Sancti Pauli de Horto, *ſcribi debuit.* Prior Sancti Petri de Horto, *per impetrantis incuriam, ſcriptum fuit: nihilominus tamen Prior Sancti Petri maioris Lucanenſis, eiuſque collega, quibus dicti iudices commiſerant totaliter vices ſuas, eandem C. ab ipſius Abbatiæ regimine, prætermiſſo iuris Ordine, amouentes, atque poſt inhibitionem ipſius Prioris, Agnetem, quæ Ciſtercienſem Ordinem non receperat, reſtituerunt prædictam, quæ ſponte nuper prius renuntiauerat, litteris pro ſe ad præfatos iudices impetratis, vt patet per publica inſtrumenta.*

8\. *Cum igitur tum ob cauſas prædictas, tum quia idem Monaſterium Ciſtercienſia iam ſuſceperat inſtituta, non teneat quod per ſubdelegatos, prædictos dicitur eſſe factum; Diſcretioni tuæ per Apoſtolicam Sedem mandamus, quatenus, ſi eſt ita, ipſorum denuntians ipſo iure penitus nullum eſſe proceſſum, & prædictorum Abbatis Sancti Pauli, & Fratrum Prædicatorum, vt conuenit, roborans, eidem A. perpetuum ſilentium ſuper prædictis imponas: contradictores per cenſuram Eccleſiaſticam auctoritate Apoſtolica compeſcendo. Hi vero, qui poſt inhibitionem dicti Prioris factam auctoritate litterarum noſtrarum, ne in negotio eodem procederent, attentare talia præſumpſerunt, non conſiderato, quod apud Ciſtercienſem Ordinem de prælationis ambitu minime litigatur, quin facile a Prælatis regimine ceditur, & libenter; diſtrictius iniungat, vt officiis, beneficiiſque ſuſpenſi, ad noſtram præſentiam infra terminum, quem eis duxeris præfigendum, accedere non poſtponant, ſecundum ſua merita recepturi. Cæterum quia occaſione prædictæ reſtitutionis eadem Agnes, Presbyter, & quidam alij Lucanenſis Diœceſis Monaſterium ipſum libris, & omnibus aliis bonis ſuis, contra iuſtitiam, ſpoliarunt, tam ſpoliatores ipſos, quàm illos, ad quorum manus bona deuenerunt prædicta, vt eadem ipſi Monaſtrio ſine qualibet difficultate reſtituant, monitione præmiſſa, per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione remota, cognita veritate, compellas, &c. Datum Peruſij XII. Kalendas Nouembris, anno VIII.* Hactenus Gregorius, & nos ex ipſo, de Sancti Cerbonij, Benedictinæ domus, hoc anno ad noſtros tranſitu, ſub Magiſterio Monialium S. Syti; & ſub Abbatis S. Pantaleonis viſitatione.

Non multo ante, quam de reformatione Monaſterij S. Cerbonij tractari inciperet; cœnobium aliud de Gratia-noſtræ Dominæ (incertum, qua in Prouincia, Diœceſi ve?) cum ſe Ciſtercio optaret aggregari, Guillelmum Parentem Monialibus auctum inueniret, ſiue plus damni noſtrorum quieti ab ipſis, quam ipſorum profectui, emolumenti, à nobis prouenire exiſtimaret; ſiue nihil in facto ipſo diſcutiens, ſed ſolam legem attendens, quæ paucos ante annos lata fuiſſet; Summum Pontificem adeundum ſibi putauit, non vt iuberet, ſed vt intercederet, & ſalua Pontificia maieſtate, rogaret impenſius, vt Moniales eiuſdem Monaſterij in filias ſpeciales Ciſtercij ſuſciperentur. Extat epiſtola eiuſdem Gregorij IX. ad Guillelmum Abbatem, Conuentumque, honorifica ſatis, quæ ex ipſis Regeſtis eius tranſcripta, hæc habet verba [e]. 9.

e *Epiſt. ſi 2.*

10\. *Abbati, & Conuentui Ciſtercienſi.*

Dilectæ in Chriſto filiæ, Prioriſſa, & Conuentus de Gratia-noſtra-Domina, nobis humiliter ſupplicarunt, vt cum ſub Ciſtercienſi Ordine Domino deſiderent famulari, eas à vobis in filias recipi miſericorditer faceremus, Apoſtolicas vobis ſuper hoc preces, & litteras dirigentes. Nos igitur ad pium ſororum inſtantium præmiſſarum, quæ ſe, ac domum ſuam, ſecundum prædicti ſtatuta Ordinis cupiunt informari; charitatem veſtram rogandum duximus attentius, & monendam, per Apoſtolicam vobis Sedem mandantes, quatenus in hoc deſiderio ſatisfacientes earum, domum prædictam, & ipſas in veſtri Ordinis filias aſſumatis, paternam de ipſis curam, & ſollicitudinem, iuxta prædicti Ordinis prudentiam, habituri. Datum Laterani XV. Kalendas Februarij, anno ſeptimo. Hæc ad Guillelmum Summus Eccleſiæ Paſtor. De euentu non conſtat; quippe de hoc Monaſterio, præter epiſtolam in Regeſtis Gregorij, nihil aliud alibi potui inuenire.

Idem Gregorius Abbati de Tileto, Moniales Sancti Petri de Meſema, (niſi quis error irrepſit in ſcriptura) ſubiectas voluit, & vt eis paternalem curam impenderet, per litteras mandauit, totidem verbis [f]. 11.

f *Epiſt. 18.*

Abbati de Tileto Ciſtercienſis Ordinis.

Ad preces dilectarum in Chriſto filiarum Abbatiſſæ, ac Monialium Sancti Petri de Meſema, Ciſtercienſis Ordinis, tuæ diſcretioni præſentium auctoritate mandamus, quatenus bis, vel ſaltem ſemel in anno, accedas perſonaliter ad Monaſterium earundem, correcturus, & reformaturus ibidem, quod ſecundum ſtatuta ipſius Ordinis, correctionis, & reformationis officio noueris indigere. Datum Laterani, IV. Kalendas Aprilis, anno VIII.

1. Vallis Eccleſiarum Abbatia in Regno Toleti, 2. inſigni pietate Caſtellæ Regis, opimam poſſeſſionem ab Abulenſibus, 3. atque aliam ab eodem Rege ſuſcepit. 4. Florenſes, cum ad noſtros paſſim tranſirent, 5. non recipi iubentur. 6. Et in indulto notata obiter quædam. 7. Calatraua ad Orientem tranſire parans, 8. pro qua Gregorius Papa ad Antiochenum Patriarcham ſcribit. 9. Demum ſucceſſio Magiſtrorum Calatrauenſium, & deceſſoris, atque ſucceſſoris notitia breuis.

CAPVT NONVM.

1. INTER hæc Vallis Eccleſiarum Monaſterium in Regno Toletano, cum multa panis penuria laboraret, quippe terra vndequaque conſita vineis, quibus alendis ſupramodum apta, vina quidem prætioſa proferebat, vulgo *Sancti Martini*, ſed nullas fruges; Ferdinandum Caſtellæ Regem rogat, vt quo erat in opera pietatis propenſo animo, Regiæ, & alias inſignis, & claræ domus, quem atauus ipſius, Imperator Alfonſus, conſtruxiſſet, miſereretur. Ferdinandus, cum non haberet terram Monaſterio vicinam, quam dare poſſet, quod longe maius terra, marique, ionaræ ſibi erga quoſcumque bonos, ſed maximè erga noſtros, charitas ſpecimen dedit; Alfonſum filium, & Regni ſucceſſorem, & Burgenſem Epiſcopum, tunc Regni Cancellariũ, cum Abbate Conuentus Abulam miſit, rogaturos tam ſuo, quàm eius nomine, Magiſtratus, & Conſules, vt ex his, quibus tunc vrbs abundabat, congruentem poſſeſſionem cœnobio darent, de cuius frugibus, tum Monachi, tum Hoſpites, & pauperes, qui ad illud confluebant, ſuſtentarentur. Petenti Regi, quamuis per epiſtolam, negare difficile; nedum per filium, Regni ſucceſſorem, & adminiſtrum in Regno potentiſſimum; ad ripas Tagi (Alarza incolæ dicunt) ingentem conceſſere poſſeſſionem, frumento, & oleo producendo pinguem, vberemque; quæ vicinis agricolis locata, noſtris temporibus, deductis receptionis expenſis, aliiſque, annuatim ad ſex millium aureorum ſummam pendere ſolet. Extatque & legitur inſtrumentum conceſſionis expeditum hoc anno, quod tum in Regiæ pietatis memoriam, tum in lõganimitatis Abulenſiũ commendationẽ, ex Archiuis extractum eiuſdem domus, ita ſe habet [a].

a Ex Archiuis Dom.

2. *Notum ſit omnibus præſentes litteras inſpecturis, quod nos Rectores, & Concilium Vrbis Abulæ, ad beneplacitum Domini noſtri Regis Ferdinandi, & ad preces Domini noſtri Domini Aldefonſi, prædicti Regis primogeniti, & hæredis, nec non, & Domini Ioannis, Epiſcopi Burgenſis, Cancellarij Regni, & Domini Gundiſalui, Abbatis Monaſterij Vallis-Eccleſiarum, & Conuentus ipſius, qui nos multum, & ſæpe rogauerunt, quod cum Monaſterium eorum ſitum eſſet in loco, alendis frugibus inepto, ob quod ipſi laborabant inopia panis; nos eis aliquam daremus poſſeſſionem, infra terminos noſtros, ex quo frumentum tam ſibi, quam hoſpitibus, atque pauperibus percipere liceret. Nos autem dictis precibus inclinati, & pro ſalute, & remedio animarum noſtrarum, & omnium parentum, & propinquorum noſtrorum, bonam fecimus illis donationem in planicie de* Alarza *ad ripas Tagi, quæ eſt in termino noſtro, ab ipſo Tago flumine per riuulum, qui piſcatorum dicitur, &c. (Nam loci fines latè ibi proſequitur) Facta Carta donationis in Vrbe Abula Æra M. CC. LXXII.* quæ incidit in annum, quem nunc deſcribimus. Ita interuentu Regis factum eſt, vt Vallis Eccleſiarum Monaſterium, ex prima ſua fundatione diues; qui tota Vallis S. Martini, ex prætioſo falerno ſatis nota, pro dote fuerat: cum magna ex parte prouentus eiuſdem Vallis Colonorum malitia defraudaretur, eoque ad paupertatem deueniſſet; largitate Abulenſium reſtitutũ nitori priſtino, etiam opulentiora ſuperaret.

Inuenit tamen Regia liberalitas, quo vltra adhuc procederet: & quia locus Alarza longe diſſitus ab Eccleſiarum Valle, portandis frugibus ineptus inueniebatur, neque tam panem præbere Monaſterio, quàm pecuniam, ad panem cõparandum, videri poterat; locum alium quæſiuit viciniorem (Nauas del Rey incolæ dicunt) atque hunc itẽ Gundiſaluo Abbati donauit, Monachiſque; vt vere hæc incrementa ſub Ferdinando, reliquam dotem longe ſuperauerint. Ita Rex Sanctus gloriæ ſuæ immemor, verũ diuinæ, & Ciſtercij zelo plenus, Monaſteria de nouo non cõſtruxit, quæ ipſi tribuerẽtur: ſed conſtructa à maioribus ſic auxit, vt plus illi deberent, quã conſtructoribus. Ea ratione Vallem-Paradiſi, quæ olim Belliſontis, ſeu de *Pelcas*, nouo loco donauit, tranſtulitque, atque ædificia ſtruxit: & cum ſedibus nomen mutare voluit, quod ſupra vidimus; Matamplanam per Beatricem coniugem auxit; nunc Vallem-Eccleſiarum adeo ditat, vt aliam magis Eccleſiam de nouo condat: demum vix in Caſtella domus aliqua pertinens ad Ciſtercium inueniatur quæ non illius experta largitatem, ſub ipſo refloruerit, cum nullius tamen auctor, quantum modo recordor, inſcribatur. 3.

Sub idem tempus, cum à Ioachimi morte, & Matthæi ſucceſſoris promotione, Florenſis congregatio paulatim langueſceret, atque à primitiuo rigore, & obſeruantia deficere nonnihil videretur; multis ex ipſa, ad nos tranſeuntibus, velut qui ad primum fontem, vnde exierant, ne degeneres eſſent, reuerterentur; opus fuit Ioanni, tertio Abbati Floris, ad Gregorium recurrere; & ne ex ipſis venientes admitteremus, Apoſtolicum indultum impetrare, niſi occurratur, breui exterminandam plantationem Ioachimi; vt Monachis in tuta Ciſtercienſium, ſic paulo poſt cœnobiis tranſituris. Ea extincta, Ciſtercium ipſum filia non omnino ingloria, Eccleſiam non inutili membro cariturã. Et Ciſtercio incrementum nullum, aut leue, ſi Floren abſorbeat: orbum relinqui, in dedecore eſſe poſſe. Scripſit ergo ad Abbates Calabriæ Pontifex, qui in hoc frequentiores; quippe Florenſes vix extra Calabriam, extendebantur; litteras breues, neque ideo minus acres, aut quibus minus ab eis parendum foret [b]. 4.

b Ex Regeſt. Greg. IX hoc anno.

Abbatibus, & Conuentibus Ciſtercienſis Ordinis, per Calabriam conſtitutis. 5.

Cum veſtri ſtatuta Ordinis obſeruari firmiter cupiatis,

piatis, facere vos non decet, vnde aliorum ſtatutis regularibus detrahatur, quia ex hoc forſitan via contra vos aliis pararetur. Ex inſinuatione ſanè dilectorum filiorum Abbatum, & Conuentuum Monaſterij, & Ordinis Florenſis accepimus, quod cum ſit eorum religio ſatis arcta; & ex inſtitutione habeatur ipſius, quæ per Sedem Apoſtolicam approbata eſt, vt nulli Fratrum ipſius Ordinis liceat ad alium Ordinem ſe transferre; vos eorum Monachos, & conuerſos, abſque communium litterarum ſuorum receptis cautione, excommunicatis ab eis communicare nihilominus, contra inhibitionem Sedis Apoſtolicæ præſumentes. Quia vero quod vobis non vultis aliis facere non debetis, diſcretioni veſtræ per Apoſtolicam Sedem mandamus, quatenus recipere prædictorum Monaſterij, & Ordinis Monachos, & conuerſos, ſine litterarum cautione communium, & excommunicatis ab eis communicare de cætero deſiſtatis, ad ipſos, ſi quos habetis, ſic receptos eorum conuerſos, & Monachos remittentes. Datum Laterani IV. Idus Maij Pontificatus noſtri anno VIII. Ita Gregorius ad Abbatem Calabriæ, qui ex Florenſibus, quoſdam admiſiſſat.

6. Occurrit tamen notandum in his litteris; primo, quod tranſitus non abſoluiè omnino, quaſi ad diuerſum Ordinem; ſed ſolum ſine litteris communibus dicitur prohiberi, ſine quibus, ne noſtros quidem admittere licebat: vt palam fiat Florenſem Congregationem, etiam quandiu ſubſtitit, nequaquam reputatam extra Ciſtercium: quare neque ex ea, ad noſtros tranſeuntes ad alium Ordinem tranſire credebantur: nec tota ipſa Florenſis Congregatio, ad Ciſtercium reuerſa, illum mutauit. Secundo, intra Ciſtercij eundem Ordinem, Ciſtercienſes arctiori diſciplina, & maiori obſeruantia ſemper adſtrictos; neque Florenſem reformationem vnquam, ſed quoddam magis, velut laxamentum Ciſtercij creditam fuiſſe. Aliàs, quo pacto potuiſſet honeſtari, quod Monachi illius, conuerſique à noſtris, ſine litteris ſuorum Abbatum reciperentur? Sed de his latius, qui Annales continuauerit, ſi quis fortaſsè id oneris aſſumet; cum vniuerſam Florenſem Congregationem (nam differri hoc potuit, ſed non vitari) reſtitutam Ciſtercio commemorauerit.

7. Quod attinet ad militias ſacras, hoc ipſo anno, cum Calatraua ſub ipſius adhuc Magiſtro Gundiſaluo Ianez, & inſignis Ferdinandi Caſtellæ Regis, multas victorias in Bætica obtinuiſſet, atque ex his, ad maiora alia aſpirans, nauigare in Syriam, & ſacrorum locorum propugnationem, adnitente Gregorio, meditaretur; poſt longam ſatis deliberationem habitam inter milites, atque licentia eiuſdem Ferdinandi, & Morimundi Abbatis prius obtenta, reſpondere Pontifici, ſe libentiſſimè illic traiecturos, modo locum haberent, in quo conſiſterent; id eſt, in quo militare Deo poſſent, per obſeruantias ſuæ profeſſionis, & ex quo poſſent hoſtes impugnare. Tum verò Gregorius, cui res Orientis promouere inquantum poſſet, ab ipſo initio ſuſcepti Pontificatus in corde fuit, quaſi pro belli illius inſtauratione, nihil ſibi aliud expetendum eſſe putaret, has ad Patriarcham Antiochenum litteras dedit, Calatrauenſibus ſanè perhonorificas, & ſi effectu fruſtratas; adeo res magnas facilè concipias, vel quas non poſſis; vel quas poſſis difficilè exequaris. Extant in Tabellario Calatrauenſi & in antiquo M. S. Sanctæ Bartholomæanæ Bibliothecæ, quo ſæpius vſus, atque has etiam nobis miniſtrauit.

Gregorius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, Venerabili Fratri Patriarchæ Antiocheno, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. 8.

Cum Calatrauenſes Fratres Ciſtercienſis Ordinis, qui nequaquam pretioſiorem ſeipſis vitam propriam facientes, & pro Domino exercituum agonizare parati, de ipſius gratia per Hiſpaniam multiplicati ſunt, hactenus, & bonæ opinionis odorem longè, latéque, per vitæ meritum effundentes, flores, & fructus proferunt gratiarum, firmum gerant, Deo ſic credimus inſpirante, propoſitum acquirere in Syria pro terra Sancta ſubſidio ſibi locum, in quo manſionem paratam, & Fratribus collocatis manum fidelis populi roborent, & dilatent gloriam Chriſtiani nominis in confuſionem barbaræ nationis. Nos fauore debito pium eorum in hac parte deſiderium proſequentes, fraternitatem tuam rogamus, monemus, hortamur in Domino, per Apoſtolica tibi ſcripta mandamus, quatenus illius intuitu, qui, vt redimeret ſeruum nequam in properio dura mortis expoſuit filium, auctoritate noſtra locum ad hoc eis prouideas opportunum, & ipſos ob reuerentiam Apoſtolicæ Sedis, & noſtram ſinceræ charitatis brachiis amplexeris, vt cum tam excellentis operis, & præcipuæ pietatis diligens cooperator exiſteris, & à retributore bonorum præmia merearis, & nos de tuis, eorum, ac totius Eccleſiæ profectibus exultantes, patri ſummo, à quo bona procedunt omnia, referamus gratiarum debitas actiones, & deuotionem tuam merito commendemus. Datum Laterani XII Kalendas Aprilis, Pontificatus noſtri anno VIII.

Eodem anno Alcantaræ Militia deſtituta Magiſtro, nouum ſibi Paſtorem ſubrogauit, & nouum Ducem. Quippe Arias Perecius per mortem raptus eſt, cum annos vndecim res Alcantarenſes, nec ſine inſigni laude, adminiſtraſſet; Alcantaræ ſepultus, vt ait Rades, claram ſui memoriam relinquens poſteris. Acceperat à Rege Ferdinando oppidum de *Magacella*, Inſignis hodie Prioratus illuſtre titulo, compenſationem pro aliis nobilioribus quæ ſibi, ex quadam antiqua conceſſione, ſeu incorporatione Ordinis de *Trugillo*, debita eſſe, Alcantarenſes conſtanter diſceptabant. In eius locum ſubrogatum lego Petrum Ianez fœlicibus auſpiciis, quippe ipſo anno ſuæ electionis finitimos inuadens Sarracenos, glorioſos de eis triumphos reportauit. Serenam dicunt tractum illius terræ, quem purgandum ſuſcepit ab infidelibus; purgatum magna ex parte dono accepit à Ferdinando Rege: retento tamen ſibi maiori oppido, dicto de Medellin, circumiacentia plura ſuſcepere. Inter quæ, illud, quod tunc *Aldea nueba*, mox *Aldea delos Freyles*, demum *Villanueua dela Serena*, vocatum eſt; in quo & Prioratus inſtitutus, qui hodie perſeuerat, & inter nobiliores commemoratur. 9.

1. *Acta Capituli, de Abbatum electione, depoſitioneque; 2. & quædam in irregulares, & in conuerſos. 3. Chronologia, 4. & notitia Sancti Auguſtini de Monte alto; 5. quæ domus, antea poſſeſſio Claræ-Vallis: 6. mox cum noſtris veniret auferenda, 7 tandem retenta eſt ſub Abbatiæ Sancti Anaſtaſij viſitatione. 8. Reformatum cœnobium Sancti Saluatoris de Monte-acuto 9. & ſubiectum Ciſtercio immediatè, 10. cum alia quæ illud conterunt remiſſiuè. 11. Ignota nobis duo alia Monaſteria, ſed ſubrogatum in Polonia vnum; 12. alterum in Sabaudia, non ſine multa vtriuſque dubitatione.*

CAPVT DECIMVM.

1. IN Capitulo paucæ latæ leges: ſed quarum aliquæ nimiam facilitatem in confirmandis electionibus Abbatum, etiam cum minus idonei eligebantur; nimiam in eorumdem depoſitionibus, dum corrigere curant, manifeſtant. Nihil priuatis imperantium commodis vtilius, nihil reipublicæ nocentius eſſe poteſt; illi nimirum, quò ineptiores adminiſtros, ſiue coadiutores, eò obſequentiores, ad ea, quæ volunt, habent; facilè ſi reſiliant, deponendos: hi, vt conſeruent, quem non merentur locum, dum nihil abnuunt, iura omnia infringunt; neque leuiora à ſuis ſubditis exigunt, quam ipſi à ſuperioribus patiuntur. Contra primum abuſum cautum eſt: *Cum iuxta Beati Benedicti regulam, tales debeant eſſe Abbates, qui ſint, & ſciant vnde referantur noua, & vetera, præcipitur tam præſentibus Abbatibus, quam electoribus, vt tales de cætero eligantur Abbates, qui ſint competentis litteraturæ, vitæ laudabilis, & ætatis legitimæ.* Id eſt, vt tales de cætero eligantur, qui non poſſint pro libito deponi. Contra ſecundum lege etiam ſancitum, vt *depoſitionis ſententia nunquam de cætero in aliquem deferatur Abbatem, quomodocumque, etiam contumacem, niſi in aliquo Capitulo noſtri Ordinis aliquanto Abbatum numero, prout in charta charitatis continetur, nihilominus congregato; & tunc ſi præſens fuerit, ſiue per contumaciam abſens Abbas, huiuſmodi ſententia, ſi dignum fuerit, ferri poteſt.* In aliquo inquam Capitulo, non Generali, ſed Abbatum vicinorum; vt nec conſilia faciendis deeſſe poſſent, nec factis teſtes.

2. Lata etiam & lex contra conuerſos, *ne Fratres, ſiue proprio nomine, vt Monachi, ſed conuerſi nominarentur.* Quippe olim Fratrum nomen in honore, atque à ſacro Collegio Cardinalium, à quibus poſt Apoſtolos incœpit, *Nuntiate Iacobo, & Fratribus hæc*; ad Cathedrales, Monachaleſque Eccleſias, quaſi per analogiam deriuabatur, hodie, proh dolor! in opprobrium penè pertranſiit, & recuſarunt ab his, quos honeſtabat: ſeu multitudo contemptum generauerit, quod euenit pleriumque; ſiue in expoſitis hominum frequentiæ, deiecti defectus, ſiue fortè à conſortio ipſo contracti; qui in ſolitudine offendere non poſſent, ſiue nulli eſſent reuera, ſiue laterent. Illud compertum, Fratris nomen conuerſis olim negatum, quia honorificum; hodie inter nos in eis ſolis conſeruari, Monachis illud omnino refugientibus. Lata & lex aduerſus *irregulares, ne Romam, per ſpeciem obtinendæ diſpenſationis, ſine totius Capituli Generalis licentia mitti poſſent*: ſiue id datum ſtrictiori rigori Ordinis, qui omnem abhorreret diſpenſationem: ſeu præueniendis fraudibus, quæ eludendæ Monaſticæ clauſuræ, ſi ſemel faſtidiatur, concipi ſolent.

Sequuntur iam Abbatiæ noſtris adauctæ, quas video quatuor in Chronologia commemorari. 3.

Anno, inquit, *M. CC. XLIV. ſeptimo Kalendas Martij, fundata eſt Abbatia S. Auguſtini de Monte alto.*

Eodem anno Kalendis Maij, Abbatia S. Saluatoris de Monte-Acuto.

Eodem anno Abbatia de Valeana.

Eodem anno Abbatia de Pernon. Porrò ex his quatuor duæ priores notæ, vtraque in Italia: de poſterioribus diuinandum nobis erit, aut aliæ duæ pro ipſis ſubſtituendæ.

Sancti Auguſtini antiquius Monaſterium in Diœceſi Caſtrenſi in Apulia, Clara-Vallis accepit poſſidendum; ſiue qui illud prius inhabitabant, admiſſo Ciſtercio, ſeſe, & Eccleſiam ſuam illi tradiderint: ſeu fortè Eccleſia deſtituta habitatoribus, Claræ-Valli, à Patrono donata ſit, ab eius Monachis perpetuo poſſidenda. Illud compertum, Claram-Vallem circa hunc annum, cum longè diſſitam, nimirum vltra Alpes (neque enim Claræ-Valli Mediolanenſi, ſed Claræ-Valli Burgundiæ donata fuit) aut minus ſibi vtilem, aut quod veris pauperibus ſat eſt, ſaltem non neceſſariam experiretur, dediſſe eandem Abbatiæ S. Anaſtaſij de vrbe, poſſidendam, ſi vellet, veluti membrum, ſiue, ſi mallet, in filiam adoptandam. Conſtant hæc omnia ex litteris Innocentij Papæ Quarti, poſt XVI. annos, expeditis, plus minuſve, in quibus hæc inter alia Pontifex ait [a]. 4.

[a] Ex Regeſt. Innoc. 4. ad ann. 1250.

Abbati, & Conuentui Monaſterij S. Anaſtaſij de Vrbe, Ciſtercienſis Ordinis.

5. *Pro multa deuotione, quam dilectus filius Abbas Monaſterij Claræ-Vallenſis, Ciſtercienſis Ordinis, ad nos gerit, penſata prudenter affectione paterna, quam ad Ordinem ipſum, & ſpecialiter ad dictum Monaſterium habuerimus hactenus, & habemus, Eccleſia Sancti Auguſtini de Monte alto, Ciſtercienſis Ordinis, Caſtrenſis Diœceſis, quæ Monaſterij veſtri ſpeciale membrum, cum omnibus pertinentiis ſuis, & vobis, dum idem Abbas eſſet, in Generali Capitulo apud Ciſtercium, prout ſpectabat ad eum, contulit liberaliter, & libenter, renuntians omni iuri, & actioni ſibi, ratione præfati Monaſterij in prædictis Eccleſia, & pertinentiis competenti, ac beneficio reſtitutionis in integrum; necnon iuris cuiuſlibet auxilio Canonici, & Ciuilis, propter quod poſſet huiuſmodi collatio retractari; & promittens quod tam ipſe, quam ſui ſucceſſores, illam perpetuo obſeruabunt: conceſſa vobis nihilominus auctoritate propria ingrediendi poſſeſſionem ipſius Eccleſiæ, ac omnium pertinentium ad eundem, & diſponendi, ac ordinandi de ipſis omnibus plena, & libera poteſtate, dilectus filius Abbas Ciſtercij, & totum Abbatum eiuſdem Ordinis Capitulum*

pitulum Generale, præfatam collationem ratam habuerunt, ipſamque liberaliter confirmare curarunt, prout in litteris, ſuper his confectis, plenius, & expreſſius continetur.

6. Miſerit ne Sancti Anaſtaſij Abbas Conuentum ad lucum, vt filiam ſibi Eccleſiam conſtitueret, emancipandam ſtatim? an membrum vtile voluerit habere per tempus aliquod, quod ſibi in omnibus plenè deſeruiret? an tandem filia donationem matris acceptare diſtulerit? in dubio eſt. Conſtat circa annum M. CC. L. plus, minuſve, Innocentium I V. obtento prius conſenſu ſimul, & litteris Abbatis Claræ-Vallis, tandem ſibi Eccleſiam petiuiſſe (incertum, ad quem finem?) miſſo ex Lugduno, vbi tunc morabatur, procuratore, Magiſtro Radulfo, Priore Sancti Gregorij Trecenſis, Ordinis Sancti Auguſtini, qui eandem reciperet; atque oblata Abbati, atque Conuentui Sancti Anaſtaſij, non æquali tantum, verum ſuper excedente ſatisfactione: ſic enim in eiſdem litteris pergit.

7. *Cum igitur memoratus Abbas Claræ-Vallis à vobis per ſuas depoſcat litteras, & requirat, vt eandem Eccleſiam, cum poſſeſſionibus, domibus, & omnibus iuribus, & pertinentiis ſuis, nobis ſine dilatione qualibet conferatis; vniuerſitatem veſtram hortandam duximus, ac affectuoſè rogandam, & cum multa fiducia requirendam, quatenus, quod per prædictos Abbatem, & Capitulum factum eſt in hac parte voluntariè acceptantes, eandem Eccleſiam cum præmiſſis omnibus nobis, remoto cuiuſlibet difficultatis, & tarditatis obſtaculo, prompta liberalitate, plenariè conferatis; illam dilecto filio Magiſtro Radulfo, Priori Sancti Gregorij, Trecenſis Diœceſis, Ordinis Sancti Auguſtini, quem ad hoc conſtituimus procuratorem, Capitulo veſtro duximus ſpecialiter deſtinandum, noſtro nomine liberè aſſignantes: nos enim parati ſumus in recompenſationem propter hoc, ſatisfactionem Monaſterio veſtro facere, non ſolum de re æquiualente, ſed etiam potiori: affectum autem ſuper hoc noſtrum taliter attendere, ac adimplere curetis, vt exinde ad veſtra, veſtrique Monaſterij procuranda commoda fortius animemur. Gratius namque habebimus ſi noſtra in iis beneplacita ſtudeatis in abſentia obſequi, quam ſi quod petimus in noſtra præſentia faciatis, cum taedium conſueuerit parare longa mora. Datum Lugduni X. Kalendas May, anno octauo.* Sic Innocentius, qui etiam Cardinali Vicario Vrbis in eandem formam ſcripſit eadem die. Sed nihilominus Sanctum Auguſtinum manſiſſe Ciſtercio, atque Sancti Anaſtaſij Monaſterio, aliæ litteræ præſtant Honorij Papæ IV. Datæ Romæ apud Sanctam Sabinam Nonis Decembris, in quibus anno M. CC. LXXXV. qui fuit, primus Honorij, Sanctus Auguſtinus inter filios Sancti Anaſtaſij commemoratur.

8. Notior Eccleſia Sancti Saluatoris de Monte-Acuto in Peruſine Diœceſi, quam hoc anno acceſſiſſe noſtris, conſtat, cum ad id laxamenti deueniſſet Sanctiſſima olim domus, vt intentata ſæpè reformatio ſæpius eluderet, neque aliter conſequenda, quantumuis id Gregorius Papa optaſſet, ſperaretur. Itaque eam ad Ciſtercium reformandam, quia aliter non poterat, Gregorius duobus Monachis Ciſtercienſis Eccleſiæ, Petro, & Simoni (nam Ciſtercio ſubiectam immediatè voluit) ad ſe vocatis tradidit, ſimul cum litteris, ad Ciſtercij Abbatem datis, vt ſuſciperet filiam; ad quendam verò Magiſtrum, Petrum de Fuſco, vt nouos dominos in poſſeſſionem mitteret; antiquos, aut diſpergeret, aut ibidem ſubeſſe exhortaretur. Extant, leguntorque vtraruſque exemplaria; quæ in clariorem totius facti notitiam, hîc more ſolito cenſui ſubiicienda. Atque ecce exemplar Epiſtulæ prioris [b]. b *Epiſt. 127.*

Abbati, & Conuentui Ciſtercij. 9.

Solet ſtudioſus, & diligens vinitor euellere vites degeneres, quæ terram inutiliter occupant, & pertinaciter luxuriant in perniciem palmitum electorum, ac loco illarum vites electas, & vberes propagare, vt tota fiat vinea fertilis, & iocunda. Sanè in Monaſterio Sancti Saluatoris de Monte acuto, quod ad Romanam Eccleſiam nullo pertinet mediante, aliquando tanquam electa Domini vinea flores, & fructus produxerat honeſtatis, quædam radices peſtifera pullularunt, curationi quarum nullum potuit efficax remedium adhiberi, dum Abbates ferè omnes, cum quibuſdam ex Monachis, viſi fuerint in exterminium illius Eccleſiæ conſuraſſe, inextricabilibus penè debitis, dictum Monaſterium obligando, nobiles poſſeſſiones, & iura ipſius Eccleſiæ diſtrahendo; & à ſeipſis multipliciter abdicando normam Eccleſiaſticæ diſciplinæ. Quare, nobis, qui licet inſufficientibus meritis, ſuper operarios in Domini vinea ſumus conſtituti, prædicti vinitoris exemplum imitari pro viribus cupientes, ne dictum Monaſterium remaneat in ſpiritualibus & temporibus deſolatum, ſed potius tanquam hortus deliciarum Domini reuireſcat, ſibi Eccleſiis, Caſtris, hominibus, poſſeſſionibus, libertatibus, iuribus, & omnibus aliis bonis ſuis; tam ſpiritualibus, quam temporalibus integrè reſeruatis, prouidimus ibidem Ciſtercienſem fundare Ordinem, & ſalubres ipſius obſeruantias propagare. Statuimus itaque, vt ipſum Monaſterium, Abbates, & Conuentus ibidem, ſicut Domino placuerit, ordinandi, Ciſtercienſi Monaſterio de cætero ſecundum ſtatuta ipſius Ordinis, immediatè ſubiaceat reuerentia filiali. Vt autem quod à nobis deliberatione præhabita eſt præmiſſum, robur obtineat inuiolabilis firmitatis, prouiſionem prædictam inconuulſa decreuimus & perpetua ſtabilitate valere: Romana Eccleſia in omnibus iure ſalua. Nulli ergo, &c. Datum Reati VI. Kalendas Iulij anno octauo. Hæc ad Abbatem Ciſtercij Gregorius IX. vt curam reformandæ domus ſuſciperet. At ad Magiſtrum Petrum earumdem litterarum executorem, hæc, quæ ſequuntur.

Magiſtro Petro de Fuſco, ſcriptori noſtro. 10.

Cum Monaſterium Sancti Saluatoris de Monte acuto, quod ſicut accepimus, propter malitiam habitantium in eodem, multipliciter deformatum, multis erat in ſcandalum, & horrorem, prouiderimus di Fratribus Ciſtercienſis Ordinis ordinandum; mandamus, quatenus perſonaliter ad Monaſterium ipſum accedens, Monachos habitantes in eo, vt Ciſtercienſis Ordinis ſuſcipiant inſtituta efficaciter moneas, & inducas: quod ſi monitis tuis acquieſcere fortè noluerint, eos in aliis Monaſteriis ſui Ordinis, vel in obedientiis euſdem Monaſterij collocare procures, recepto ab ipſis corporaliter iuramento, vt alienare, impignorare, vel diſtrahere aliquid de bonis eorum nullatenus præſumentes, regulariter, & honeſtè in Ordine ſuo viuere, ac Abbati, vel Procuratori Montis-acuti, Ciſtercienſis Ordinis, obedientiam, & reuerentiam ſtudeant humiliter exhibere; ipſos ad hæc per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione remota, compellens; aduocato contra eos ſi neceſſe fuerit, auxilio

brachij

brachij ſæcularis. Datum vt ſupra. Addidit Pontifex, & tertias alias litteras, eadem die datas ad eundem, continentes: *vt Fratres Petrum, & Simonem, Ciſtercienſes Monachos, in temporalem ipſius Monaſterij, atque omnium ad illud pertinentium, nomine Abbatis, & Conuentus Ciſtercij mitteret, ad conſeruanda & propaganda in eo Ciſtercienſis Ordinis inſtituta.* Hæc initia Ciſtercij in Monaſterio Sancti Saluatoris Montis-acuti, cum antea multos annos, nunc florens, nunc declinans, ſub nigro habitu variè militauiſſet. Cæterum quale poſt annos quinquaginta, & amplius, ſub Nicolao IV. dubium inciderit, & qualiter ab eo poſt longam litem, in fauorem Ciſtercij decisum ſit? ne in alienam meſſem manum mittere videamur, cum iam diſcedimus, ſuo tempore manet enodandum.

11. Sequuntur alia duo Monaſteria Valcana, & Pernon, ex ſola Chronologia nobis nota, de quibus adeo nihil addere poſſumus, nisi quod tamen Peroon, ſiue Porno, alias de Bernavū, Gaſ-
c lib. 4. par Iongelinus [c] filiam trium fontium de linea Claræ-Vallis; Valkenam, ſeu Valcanam, in Lithuania, Stolpi filiam notat, atque hanc vltimam ſeptenio etiam anticipat. Video & alia duo Monaſteria notata circa hunc annum, alterum in Polonia, in Sabaudia alterum, quæ non licet ſilentio præterire. De primo in Hiſtoria Polonica collecta ex Bibliotheca Ioannis Piſtorij Nidani, & Baſileæ vulgata, ſcriptum lego: *Anno Domini M. CC. XXXIV. Theodorus, Palatinus Cracouienſis, de domo, & familia Griphonum, quem Poloni appellarunt Cedronem, Monaſterium Ordinis Ciſtercienſis, ſub titulo Sanctæ Mariæ in Villa ſua Ludzimirz, propè oppidum Nouitarg de ſub montibus Sarmaticis, fundauit, & Fratres ex Italia accerſitos vocauit; pro dote præfatam Villam Ludzimirz cum pluribus aliis aſſignando. Viſtus autem, Epiſcopus Cracouienſis, eidem Monaſterio manipulares decimas omnium Villarum, Monaſterio prædicto attributarum, & Locandarum, adiecit. Cumque a Viris bellicis Fratres prædicti per ſæpè depredarentur, poſt decennium in Szczyrzicz Villam, à Subiſlao Canonico Cracouienſi, Filio Ioannis militis, pro centum marcis argenti comparatam, tranſtulit, vbi in hanc diem permanet. Prandota vero, Epiſcopus Cracouienſis, Viſtæ Epiſcopi immediatus ſucceſſor, de conſenſu Capituli decimas manipulares menſæ ſuæ in Villis, Goſnanowicze, Goſtachouv, Dlichouv, & in Nigra-ſylua præfato cœnobio inſcripſit, & perpetuo donauit.* Hactenus, quod hoc anno natum dicitur, Monaſterium Poloniæ.

Video, & alterius notitiam in Sabaudia, ſumptam ex litteris Gregorij Papæ Noni, ad Abbatem, & Conuentum de Alpibus, Ciſtercienſis Ordinis, Diœceſis Geuenēſis, quarum hæc verba: 12.

Abbati, & Conuentui de Alpibus, Ciſtercienſis Ordinis.

Cum bonæ memoriæ H. Gebenenſis Epiſcopus, deſiderans, vt Ordo Ciſtercienſis inſtrueretur in Eccleſia Diœceſis Gebenenſis, cuius ad eum cura, & diſpoſitio pertinebat, vobis de conſenſu Capituli ſui, eandem Eccleſiam cum pertinentiis ſuis dederit intuitu pietatis, ac Venerabilis Frater noſter, Gebenenſis Epiſcopus, ſucceſſor ipſius, donationem roborauit eandem, dando vobis planariè quidquid iuris in ipſa Eccleſia, vel eius pertinentiis obtinebat, ad inſtituendum Ciſtercienſem Ordinem in eadem; nos precibus veſtris benignum impertientes aſſenſum, donationem ipſam, ſicut pià, ac prouidè facta eſt, vt in litteris prædictorum Epiſcoporum plenius continetur, auctoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo, &c. Datum Laterani XI. Kalendas Aprilis, anno octauo. Hæc de duobus aliis Monaſteriis præſentis anni, quorum priotis Iongelinus etiam meminit, & ſitum in Olomucenſi Diœceſi tradit: poſteriorem non alibi inueni, & fortè potuit erectio retardari.

---

1. Honor-noſtræ-Dominæ Monialium iuxta Orchias, Margarita Conſtantinopolitana opulenta fundatio, 2. tranſlatio ad Flinas, 3. & dedicatio Eccleſiæ. 4. Monachatus Mariæ filiæ, & ibidem ſepulchra multorum Principum. 5. Mons-Sancta-Maria, 6. & littera ad Guillelmum parentem, Gregorij Papæ, 6. atque alia notitia eiuſdem domus. 8. Tres Abbatiæ Monialium in Germania: 9. Dubia vna in Italia, 10. & per Abbatem Tileti, illius conuenientia diſcutienda. 11. In Græcia Monaſterium de Percheio, in ſpecialem filiam Ciſtercij datum, 12. & cura eius Sancti Angeli Conſtantinopolitani Abbati commiſſa. 13. Porta-cœli in Morauia, cœnobium Virginum.

CAPVT VNDECIMVM.

1. SEQVVNTVR Monaſteria Sanctimonialium, de quibus in hoc capite dicendum. Inter quæ primum locum occupent Flinæ, ſeu verius dixerim, Honor-noſtræ-Dominæ, hoc enim primum nomen Monaſterio, quod Margarita Conſtantinopolitana, Balduini Imperatoris filia, ſecunda natu, Ioannæ Flandriæ, & Hannoniæ Comitiſſæ ſoror, & poſtea hæres, VVillelmi de Dampetra Domini vidua, ſub filiatione ſpeciali Claræ-Vallis, in memoriam Bernardi, propè Orchiarum oppidum fundauit circa hunc annum, non multo poſt Flinas transferendum. Fundationis illius inſtrumentum expeditum hoc anno vulgauit Miræus in libro do-
a cap. 98. nationum Belgicarum totidem verbis [a]. *Ego Margarita, Domina de Dampetra, notum facio vniuerſis, tam præſentibus, quam futuris, quod pro remedio animæ meæ, & Domini VVillelmi de Dampetra, quondam mariti mei, necnon & omnium anteceſſorum meorum, locum, qui dicitur Honor Beatæ Mariæ, ſitum propè Villam de Orchies, in Diœceſi Tornacenſi, cum omnibus appendiciis ſuis, contuli in eleemoſynam Deo, Bernardo, & Ordini Ciſtercienſi ad hoc, quod ſit in perpetuum Abbatia Monialium eiuſdem Ordinis, & ſpecialis filia Claræ-Vallis. In cuius rei teſtimonium præſentes litteras ſigillo meo duxi roborandas. Actum anno Domini M. CC. XXXIV. in die Sancti Dionyſij.* Hactenus inſtrumentum fundationis.

Moniales

2\. Moniales primæ, ex Marketa illuc adductæ, ſub Abbatiſſa Ogiua, atque Priora Oda de Maigni, quas æquè claras virtutibus, ac genere, qui ſeriem Abbatiſſarum Flinienſium texuit Ioannes Buzelinus, in ſua Gallo-Flandria teſtificatur [b]. Ogiua mortua, Oda illi ſuffecta, ſub qua tranſlata domus, cum iam Maria, Margaritæ filia, gloria mundi ſpreta deliciiſque, Monachatu ſuo cœnobium dedicaſſet. Nec ſatis conſtat de anno tranſlationis, ſicut nec quo Maria habitum induit, niſi quod tamen ante decimum nonum annum vtrumque contigiſſe, quod idem etiam Miræus in ſuis Eccleſiarum Belgij notitiis publicum fecit, aliudque inſtrumentum dotationis, ab eadem Margarita, Flandriæ iam, & Hanoniæ Comitiſſa, confectum ſatis oſtendit; ſic enim habet [c]. *Margarita, Flandria, & Hannonia Comitiſſa, vniuerſis præſentes litteras inſpecturis ſalutem, &c.*

b lib. 3. c. 42.
c cap. 106.

Nouerit vniuerſitas veſtra, quod nos Eccleſiam, ſeu Monaſterium Sanctimonialium de Honore Beatæ Virginis, Ciſtercienſis Ordinis, quod nos pro remedio animæ noſtræ, & Domini VVillelmi de Dampetra quondam mariti mei, necnon, & omnium ante eſſorum, ſucceſſorumque noſtrorum, iuxta Orchies primo fundauimus, ac poſtmodum ipſum tranſtulimus iuxta Felines *ſpecialiter in Domino diligentes (maximè cum in dicto Monaſterio chariſſima filia noſtra Maria ſe in Christi perpetuum dedicauerit famulatum) in perpetuam contulimus eleemoſynam, &c. Datum anno M. CC. LIII.* Ab hac tranſlatione, priori oblitterato, Flinenſis Abbatia nomen accepit, quamuis ne antiquum prorſus aboleuerit.

3\. Celebris fuit in Flinenſi Monaſterio dedicatio Eccleſiæ, quæ incidit in annum milleſimum, ducenteſimum, quinquageſimum nonum, tanta tum Principum, Prælatorumque, tum populi frequentia, vt non debeat ſilentio pertranſiri. Quippe ab antiquis conſeruata memoria in quadam Tabula, quam Ioannes Buzelinus [d] vulgandam cenſuit. Sic autem habet.

d G. Beſr. lib. 1. c. 42.

Anno Domini M. CC. LXXIX. quinto Kalendas Iunij, dedicata, & conſecrata eſt Eccleſia iſta in honore Beatiſſimæ, & glorioſæ, ſemper Virginis Mariæ à Venerabili Petro, Archiepiſcopo Rhemenſi, qui etiam eodem die altare in choro Monialium, in honorem Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, conſecrauit. Fuit etiam præſens in hac dedicatione Venerabilis Philippus, Epiſcopus Tornacenſis, qui eodem die octo altaria in hac Eccleſia conſecrauit: tria autem altaria, quæ remanſerant conſecranda, idem Epiſcopus Tornacenſis ſexto Kalendas Iulij conſecrauit. Fuerunt etiam hîc multi Abbates præſentes de Ordine Sancti Benedicti, & Sancti Auguſtini, & de Ordine Ciſtercienſi, & Præmonſtratenſi, & multi alij Prælati, Religioſi, ac ſæculares. Fuerunt etiam hîc multi Principes, & maximè digna memoria Domina Margareta, Flandriæ, & Hannoniæ Comitiſſa, quæ Eccleſiam, & Monaſterium fundauerat, & ædificauerat propter ſalutem animæ ſuæ, & maiorum ſuorum, & ſpecialiter propter amorem filiæ ſuæ Mariæ de Dampetra, Monialis in loco iſto. Fuit etiam præſens Dominus Guido, Comes Flandriæ, filius dictæ Comitiſſæ, & vxor eius Comitiſſa Namurcenſis, & Domina Ducisſa Brabantiæ, eiuſdem Comitis filia, & multi alij nobiles.

4\. Sunt etiam celebres Flinæ ſepulchris Principum. Inter quos primum locum tenet ipſa fundatrix, de qua in ſuis Annalibus Meyerus [e]. *Eam filij eius, Guido, & Balduinus, cum omni dignitate Flandriæ, & Hannoniæ, Flinis magnifico extulere funere.* Iacent, & in eadem Eccleſia Guillelmus Dampetrus, eiuſdem Margaritæ Vir, Guido, vtriuſque filius, Flandriæ Comes, eiuſque coniux Mathildis, Blancha, Roberti Betunæi, Flandriæ item Comitis, vxor: Ioannes, Guidonis filius, & Margaritæ nepos, Leodienſis Epiſcopus; pluresque, tum fœminæ, tum Viri eiuſdem, nouæ; quos apud Buzelinum [f] videre licet. Cæteris omnibus præeminet ſepulchrum Mariæ, Guilelmi, & Margaritæ filiæ, Guidonis ſororis, in Monaſterium conſtructum diximus, in medio chori, è marmore compactum, hoc Epitaphio inciſo, quod Abbatiſſam, id eſt matrem nominat, quia verè talis erat, quamuis ſe nunquam functioni illi permiſerit. Atque en Epitaphium.

e lib. 9.
f vbi ſuprà.

Heu! de Dampetra iacet hîc veneranda Maria,
Quam fuit egregia, neſcimus condere metra.
Princeps Flandrenſis huic mater, & Hannonienſis.
Æuo ſub flore Domini flagrans in amore,
Mirando more floruit bonitatis honore.
Hæc Abbatiſſa nitnit bona, mitis, honeſta:
Digna fuit laude, ſimplex, humilis, ſine fraude.
Huic Deus applaude, nec ei tua gaudia claude.
Anno milleno, tercenteno quoque bino,
Migrauit Feſto Thomæ Didymi ſub honeſto.

Quæ paſſæ fuerint Virgines Flinenſes non longè poſt Mariæ Virginis obitum, ſi quis Annales iſtos continuauerit, vix ſine lachrymis valeat reſerare.

Succedat Belgæ, Belga alia Abbatia, Mons Sanctæ Mariæ, nunc Bigardia minor, propè Bruxellam, quam Ciſtercienſibus Virginibus. Hoc item anno conditam, probant ipſa inſtrumenta fundationis, confirmationiſque quæ idem pariter Miræus euulgauit. Fundatorem, priuatum, nobilem tamen; Moniales primas, ex Pratenſi cœnobio habuit, iuxta Teneremondam, inſtitutorem loci, Ordiniſque, Ciſtercienſem Abbatem, de mandato Gregorij Summi Pontificis, obiecta conniuentia, non ſolum Principis, ſed cæterorum omnium, qui ius quodcumque habere in loco poterant. Ergo quæ prima omnium, facultas Principis, hoc anno indulta dicitur, à Miræo tranſcripta hæc habet pauca [g]. *Henricus Maior, filius Ducis Lotharingiæ, omnibus ſalutem.* 5.

g cap. 107.

Nouerint vniuerſi, quod nos licentiauimus G de Bellemghem Monialium Domum ædificare, iuxta loca infra noſtrum dominium, & illam ædificatam recepimus in noſtra cuſtodia. Datum anno M. CC. XXXIV. menſe Martio apud Louanium.

Licentia Principis obtenta, teſtabat adeundus Ciſtercij Abbas, qui locum vellet non ſolum acceptare, ſed & diſponere: quod cum difficilem Ioannes, aut timeret, aut forſan inueniſſet, Gregorium prius ſibi adeundum putauit, à quo & ad ipſum ſub initio ſequentis anni litteras impetrauit, in hæc verba. 6.

Gregorius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio Abbati Ciſtercienſi ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

Dilectus filius Ioannes, Miles de Monte Sanctæ Mariæ, nobis ſupplicauit, vt in Monaſterio de Monte S. Mariæ, quod in fundo ſuo conſtruxit de bonis proprijs & dotauit, per te inſtitui Conuentum Monialium Ciſtercienſis Ordinis mandaremus. Honeſtam itaque intentionem prædicti Militis attendentes,

tendentes, diſcretioni tuæ mandamus, quatenus ſi dictum Monaſterium ſitu loci, & facultatibus, eſt congruum ad Conuentum huiuſmodi Ordinis memorati, obtento Epiſcopi Diœceſani conſenſu, ſatisfacias piis votis Militis ſupradicti. Datum Viterbij XIX. Kalendas Ianuarij, Pontificatus noſtri anno nono.

7. His acceſſere conſenſus Diœceſani, nempe Cameracenſis, tum & Capituli Eccleſiæ Niuellenſis, quæ perſonatum habebat in ipſo loco; in quibus Prioriſſa Prati ad Teneræ-mondam, filia dicitur Ioannis fundatoris. Vt credi poſſit, in ipſius etiam gratiam, Monaſterium à Patre conſtructum eſſe. Sequutæ exinde nonnullæ donationes propinquorum ipſius, aliorumque quibus breui Moniales locupletatæ in Abbatiam creuere non contemnendam. Qualiter autem ſeceſſu temporis, non ſolum nomen, ſed Ordinem mutauerit; & ex Monte S. Mariæ Bigardia minor dicta; ex alba, ad nigram cucullam pertranſierit? Si quis forſan Annales hos continuauerit, ſuis ſingula locis reddet, vt par eſt credere. Atque hæc in Belgio.

8. In Germania duo alia Monaſteria conſtructa video. Viam Cœli, ſub Abbatum Campenſium viſitatione, de qua Ioannes Ditmarus, & ex ipſo Miræus in Chronico Ciſtercij, ad hunc annum. *Eodem anno Via-Cœli in Duiſſeren à cive quodam Duiſburgenſi pro Monialibus Ciſtercienſis Ordinis ſtructa eſt & conſtructa.* Et Kirſghartem propè VVormatiam, de qua Abbatia paulo ante conſtructa, ſed ignorantia detracti anni, relata ad annum mortis fundatoris, Bruſchius in Catalogo Epiſcoporum VVormacienſium hæc habet verba. *Henricus Secundus, Comes Sarburgenſis, eligitur vnanimi totius Cleri conſenſu, ex Neuenhuſiano Præpoſito, in Antiſtitem VVormacenſem; anno Domini M. CC. XVII. Præfuit annis XVII. ſumma cum laude: ſeditioſam VVormatiam compreſcuit, & diruta Curia Senatoria, conſenſu Imperatoris Friderici Secundi, totam ſuæ iuriſdictioni ſubiecit, legit Senatum ex quindecim tantum præcipua nobilitatis ciuibus, exauctoratis quadraginta perſonis, quæ ad hæc vſque tempora vrbi præfuerant. Fundauit Monialium cœnobium inſtituti Ciſtercienſis Kirſghartem, non procul ab vrbe. Obiit XII. die Septemb. anno M. CC. XXXIV.* Nec multum erit, ſi eadem occaſione, qua poſtpoſuimus prædictam Abbatiam, anteponamus aliam, quam Henrici ſucceſſor noſtris adiecit, pulſis antiquis illius habitatricibus, de qua Ioannes Trithemius hæc habet verba [h]. *Eodem quoque anno* (ſcilicet M. CC. XXXIV.) *pridie Idus Septembris obiit Henricus de Sara-ponte, VVormacienſis Epiſcopus, in medio chori maioris Eccleſiæ ſuæ cum honore ſepultus, cui Landolphus ſucceſſit, & præfuit annis XIII. qui Moniales Ordinis noſtri de cœnobio Monnemonſther, vulgariter dicto, in ſuburbio Ciuitatis, propter inordinatam vitam ipſarum expulit, & alias de Ordine Ciſtercienſi illuc introduxit, quæ & ipſum locum inhabitant, vſque in præſentem diem, vt videmus.*

h In Chron. Hirſaug.

9. Scripſit & Gregorius Nonus Abbati de Tileto, & Noui Monaſterij fundationem, aut exequendam, aut examinandam pro Viris, aut pro fœminis iniunxit; cum non ſolum Eccleſia, ſed officinæ ad Latronorij Conuentus tranſlationem, dudum conſtructæ (perſiſtentibus in priori loco Monialibus) vacuæ, & prædonibus apta receptacula (in quos præcipuè excogitata fuiſſent) vt ex litteris conſtat, inoccultæ ut. Certè qui in Latronorij fundatione plurimum laboraſſet Frater Damianus, tranſlationem illius meditatus, loca horrida, & vaſta, ac cædibus, & latrociniis infeſtata, in domum Dei, & Virginum Sanctarum habitationem conuertere parabat. Sed tranſlationem Conuentus non ſequuta: qui olim indefenſi latitabant prædones, nunc velut arcem habebant, vnde prodirent. Sed nec Moniales ibi ſine periculo; & Virorum Conuentui ſuſtentando, ineptus fortè locus, aut inſufficiens. Ergo his omnibus, relatis ad Gregorium, tales ad Abbatem Tileti litteras dedit [i].

i Ad hunc annum. 50.

Abbati de Tileto Ciſtercienſis Ordinis, Aquenſis Diœceſis. & Magiſtro ſcholarum Ibanrucenſi.

Significauit dilecto filio, Fratre Damiano, fundatore Monaſterij S. Mariæ de Latronorio, Nos noueritis, accepiſſe quod idem olim Monialibus Ciſtercienſis Ordinis inibi conſtitutis, ad quendam locum transferentibus, qui Patralis vulgariter appellatur, vbi latrocinia, & homicidia, quamplurima frequentius a filiis Belial patrabantur; ad honorem Domini & B. Mariæ, ſemper Virginis genitricis ipſius, Eccleſiam conſtruxit, ibidem & ipſam, quantum in eo fuit, cum pertinentiis ſuis Monaſterio ſubdidit memorato. Cum autem Moniales prædictæ nominatam Eccleſiam, de qua non curare videntur, tueri nequeant ab incurſibus malignorum, & populus eiuſdem Prouinciæ nequaquam ſuſtinere velit, quod ſit ibi religio Monachorum; ne occaſione huiuſmodi peiora peioribus committantur ibidem; præſertim cum populus memoratus ſuum ei ſuper hoc conſilium ſubtrahat; & Virorum religionem in loco cupiat inſtitui memorato, Nobis humiliter ſupplicabat, vt ne locus præfatus hac occaſione diutius remaneat deſolatus, prouidere ſuper hoc miſericorditer dignaremur. Quia vero nobis non conſtitit de præmiſſis, diſcretioni veſtræ, per Apoſtolicam Sedem mandamus, quatenus ad locum præfatum perſonaliter accedentes, & habentes præ oculis ſolum Dominum, inquiratis ſuper præmiſſis diligentius veritatem. & quicquid ſuper his ſecundum Dominum, & iuſtitiam ſtatuendum videritis, appellatione poſtpoſita, faciatis, quod ſtatueritis per cenſuram Eccleſiaſticam firmiter obſeruantes. De vita dicti Fratris Damiani auctoritate noſtra diſponentes, prout ſecundum Dominum videbitis expedire. Datum Laterani II. Nonas Maij, anno VIII. Ita Gregorius. De euentu nihil conſtat; nec nos quid aliud inuenire potuimus.

Hoc ipſo anno Monaſterium de Perchejo in Græcia, cum Monaſterio S. Mariæ Magdalenæ (ignoto nobis hactenus, niſi quod Monachorum Ciſtercienſium fuiſſe, ex litteris conſtat) vltro ſe ſubieciſſet, ſub certis conditionibus: quæ vtrimque ſeruandæ proponebantur, tranſactione caſſata per Capitulum, Abbas Ciſtercij declaratur illius pater. Ne autem terræ, mariſque intercapedine, Moniales, quæ ex inſulta religione atque eximia honeſtate commendabantur, paterna prouidentia defraudarentur, Abbas S. Angeli Conſtantinopolitani, commiſſarius continuus, à Parente Guillelmo eſt deſignatus, & deſignatio à Pontifice approbata, litteris ad eaſdem Moniales datis, commendatione plenis, ſub hoc tenore [k]. 51.

k vide ſupra 12.

Abbatiſſæ. & Conuentui S. Mariæ de Perchejo, Ciſtercienſis Ordinis Conſtantinopolitanæ Diœceſis.

Sedes Apoſtolica pia mater, etſi omnes habeat in viſceribus charitatis, illis tamen fauorem ſpecialis gratiæ impertitur, quibus ampliora deuotionis merita

ſuffra

ſuffragantur, & maiori feruore noſcuntur diuinis obſequiis inhærere. Cum igitur à magnis & fide dignis, de feruore religionis, & honeſtatis Monaſterium veſtrum multipliciter commendetur, & dilectus filius, Abbas Ciſtercij, ſicut ex parte veſtra fuit propoſitum coram nobis, in ſpecialem filiam Ciſtercienſis Cœnobij receperit domum veſtram, ac de totius Capituli Generalis aſſenſu pactiones inter vos, & Monaſterium Sanctæ Mariæ Magdalenæ Ancnenſis, eiuſdem Ordinis, initas irritauit, vobiſque duxerit diligendo indulgendum, vt nullum viſitatorem de cætero admittatis, niſi eius ſuper hoc mandatum oſtenderit ſpeciale; & cum ipſe iuxta ſtatuta Ordinis viſitationis officium propter locorum diſtantiam vobis non poſſit impendere annuatim, dilecto filio Abbati Sancti Angeli Conſtantinopolitani, eiuſdem Ordinis, tam in viſitatione, quam in ordinatione cum appoſuerit Abbatiſſam, quam in aliis, quæ in domo veſtra fuerint ordinanda, commiſerit vices ſuas; prout in eius litteris dicitur contineri: Nos Venerabilis fratris, Patriarchæ, ac chariſſimi in Christo filij noſtri Imperatoris illuſtris Conſtantinopolitani, necnon, & veſtris precibus inclinati, quod ab eodem Abbate ſuper ijs, ſine prauitate prouidè factum eſt, ratum habentes de gratia ſpeciali authoritatem Apoſtolica confirmare, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli noſtræ confirmationis, &c. Si quis autem, &c. Datum Signiæ V. Idus Septembris, Pontificatus noſtri anno VIII. Hactenus Gregorius.

Addenda demum huic anno fundatio altera, quia eo primum illius incedit notitia, non quod in ipſo, ſed paulo ante cœperit, vt ex ipſo inſtrumento videre licet. Portam cœli in Morauia dicunt domum, in loco Tiſnouitez, Olomucenſis diœceſis, quam ad inſtantiam, & preces matris ſuæ, Boemorum Reginæ, Primiſlaus, Morauiæ Marchio, ſtruxit, dotauitque, & vtriuſque ſepulchro, ſuo nempe, atque Matris nobilitauit. Litteræ dotationis, quas ſolas vidi, Venciſlai Regis ſigillo munitæ, ita incipiunt. 13.

Nouerint tam præſentes, quam futuri, quod nos Primiſlaus, Dei gratia Marchio Morauiæ, ad pias preces inclytæ matris noſtræ Conſtantiæ, Boemorum Reginæ, Monaſterio, quod Porta-cœli vocatur, in quo religioſiſſimus conuentus Dominarum Ordinis Ciſtercienſis cœpit Deo, & glorioſiſſimæ matri eius Beatæ Mariæ ſeruire, dedimus fundum, & locum in Tiſnouitez, vbi Deo in perpetuum ſeruiant, &c. Acta ſunt hæc in Znoem anno Dominicæ Incarnationis M.CC.XXXIV. Indictione VII. Epacta XVIII. Concurrente VI. Memoratur in litteris dotario, tanto Principe digna, & multa priuilegia, & exemptiones, quas omnes Venceſlaus ratas habet, viſuntur ante altare maius ſepulchra matris, & filij, ſub lapide marmoreo, cui tamen nulla inſcriptio eſt ſuperpoſita.

Annvs Christi M. CC. XXXV. — Annvs Cistercii C. XXXVIII.

1. Præmiſſa à noſtris, & Ildesheimenſi Epiſcopo, exacta inquiſitione, de miraculis Sanctæ Eliſabethæ, 2. à Gregorio Nono Sanctis adſcribitur. 3. Litteræ eius, ad totius Eccleſiæ Præſules. 4. Encomia Sanctæ; 5. dictum de miraculis: 6. & feſtum celebrari iuſſum per totum orbem. 7. Eiuſdem, ad Beatricem Reginam alia, 8. atque ad Regem Andream; ſed quorum neuter diu ſuperuixit. 9. Religio in Eliſabetham totius Orbis. 10. Andreæ funus in Ægrenſi Monaſterio, 11. eleemoſyna praua: 12. & in Huelgenſi Reginæ Beatricis: emendata in Mariana ratio temporis.

CAPVT PRIMVM.

1. HOc tandem anno, qui fuit Chriſti milleſimus ducenteſimus, trigeſimus quintus, Ciſtercij centeſimus, trigeſimus octauus, à morte Sanctæ quintus; Eliſabethæ, Vngariæ Regis filiæ, & Lantgrauiæ Thoringiæ adſcriptione inter Sanctos celebris fuit: tranſmiſſis Romam ab Epiſcopo Ildesheimenſi, & duobus Abbatibus, miraculis, quæ vel antea Siffridus Moguntinus, cum altero illorum examinaſſet, vel ipſi inquiſiſſent, & comprobaſſent, iuxta litteras Gregorij ad ipſos datas, quas præterito anno recenſuimus. Marianus, & ex ipſo VVadingus ad hunc annum centum, viginti nouem teſtes iuratos produnt, qui de miraculis ipſis depoſuerint. Tum vero Pontifex, communicato conſilio cum Cardinalibus, inter quos etiam Hieroſolymitanus, & Antiochenus Patriarchæ conſiſtebant, Peruſij in Cœnobio PP. Prædicatorum, VI. Kalendas Iunij, in ipſo Sancto Feſto Pentecoſtes, ſiue vt alij malunt, in Sancti Ioannis Baptiſtæ natiuitate, ſolemni ritu ſanctam declarauit, & feſtum eius celebrari per annos ſingulos XIII. Kalendas Decembris iuſſit, litteris datis ad Prælatos Eccleſiarum, ipſis Kalendis, quas alij etiam authores publicarunt. Sic autem habent [a].

a In Ann. Minor. ann. 1235. n. 2.

Gregorius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Prioribus, Archidiaconis, Presbyteris, Decanis, & alijs Eccleſiarum Prælatis, ad quos litteræ iſtæ peruenerint.

Glorioſus in maieſtate ſua Patris æterni Filius, Redemptor noſter, Dominus IESVS CHRISTVS, de cælorum ſummitate proſpiciens, conditionis humanæ gloriam, multo concurſu miſeriæ, cui primi parentis culpa dedit initium, deformatam, ineffabili diſpoſitione prouidit, vt & virtutem ſuam ſedentibus in vmbra mortis exponeret, & in exilio poſitos ad libertatis patriam reuocaret. Igitur quia nulli potius, quàm ſibi ſuæ facturæ redemptio competebat (eo quod artifici ſit & decens, & debitum, vt quocumque caſu depereat, quod pulchrius finxiſſe dignoſcitur, in ſtatum priſtinum ſuæ virtutis ſtudio inſtauretur) in exile vas carnis (ſi tamen ſit exiguum quod recepit hoſpitem ſuper omnia ſpatioſum) ſcilicet in aulam Virginis, refertam omni plenitudine ſanctitatis, de regali throno ſe conferens, opus inde cunctis viſibile protulit, per quod, propulſo tenebrarum Principe,

de ſal redemptione plaſmatu triumphauit, certa relinquens inſtituta fidelibus, per quæ ipſius ad patriam redderetur tranſitus expediens.

3. *Huiuſmodi quidem pietatis ſeriem B. Eliſabeth ex Reguli ortu progenie, & Thuringia Lantgrauia gratioſa, ſolerti meditatione conſiderans, & iam dicta eligens inſtituta continuis obſeruare ſtudijs, vt dignam perceptione ſe redderet perpetuæ charitatis, quaſi ab ortu vitæ vſque ad occaſum, virtutum vacando cultui, numquam deſiit in charitatis amplexibus delectari. Nam in confeſſione vero fidei, vitæque debita ſanctitati Cæleſtis Regina, diligendo filium, per quem dulcedinem conſequi poſſet cæleſtium nuptiarum, ita dilexit & proximum, quod amarum ſibi conſtituens illorum familiarem habere præſentiam, quam eorum inimica corruptio cunctis ſuggerit effici peregrinam, ſe in multis ſibi reddidit inopem, ſolicitam fore pauperibus multipliciter affluentem. Quorum ab ætate tenera nutrix eſſe deſiderans, & amatrix, eo quod ſciret perennis vitæ præmium dilectorum Deo acquiri meritis egenorum, adeò conditionem ipſorum gratam ſibi conſtituit, quam naturaliter ſæcularis elatio vilipendit, quod etiam licitis ſibi delicijs, quas offerebat ſtatus excellentia coniugalis, deductis pluries in contemptum, corpus delicatum, & tenerum reddebat aſſidua parſimonia ſtudio maceratum, tanto ſibi meriti quantitate proficiens, quanto quod ſponte geritur maioris gratia præmio muneratur.*

4. *Quid vltra? Quæque iura ſanguinis in ſupernu deſiderium transferens voluptatis, & imperfectum quid æſtimans, ſi iam viri deſtituta præſidio, ſic reſiduum vitæ decurreret, quod ſe ad iugum obedientiæ (cuius ſub lege poſita maritali, abſque ipſius proiudicio amplexatrix extiterat) non arctaret, religionis habitum induit, ſub ſub Dominicæ paſſionis in ſe celebrare myſterium, vſque in diem vltimum non omiſit. O fælix mulier! O matrona mirabilis! O dulcis Eliſabeth, dicta Dei ſaturitas, quæ pro refectione pauperum, panem meruit Angelorum. O inclyta vidua, virtutum fæcunda ſobole, quæ ſtudens ex gratia conſequi, quod à natura non poterat indulgeri diris, animæ hoſtibus per ſcutum fidei, loricam iuſtitiæ, gladium ſpiritus, ſalutis galeam, & haſtam perſeuerantiæ debellatis: ſic anobilem immortali ſponſo ſe præbuit, ſic Reginæ Virginum ſe dilectione continua colligauit, ſuum deprimendo Dominium, in ancillo humilis famulatum: Sic Sanctis Eliſabeth antiquis proceſſibus conformem ſe reddidit, dum in mandatis, iuſtificationibus Domini ſine querela ſimpliciter ambulauit, Dei gratiam ſecreto mentis per affectum concipiens, & eandem per effectum pariens, nutriens aſſiduè per profectum, quod ſolum omnium in ſe ſperantium, & exultatio quorumlibet in humilitatis, & innocentia vallibus poſitorum, in promiſſa ſuis præmia retributionis exurgens, ipſam mortis nexibus expeditam prouexit, ad ſolium luce inacceſſibili luminoſum.*

5. *De cuius & inexplicabili claritate procedit, quod illius ſpiritus, in ſuperni fulgoris abyſſo rutilat; & in huius profundo caligine, multis coruſcat miraculis glorioſis, quorum virtute Catholicis, fidei, ſpei, & charitatis augmenta proueniunt, perfidis via veritatis exponitur, & hæreticis confuſionis multo materia cumulatur: dum ſtuporis turbine obuoluti, quod dictu ſancta meritis, quæ dum carnis clauſa carcere teneretur, pauper ſpiritu, mitis mente, propria vel potius aliena peccata deplorans, iuſtitiam ſitiens, miſericordiæ dedita, munda corde, vere pacifica, attrita perſecutionibus, & opprobriis extitit laceſſita; vita mortuis, lumen cæcis, auditus ſurdis, verbum mutis, & greſſus claudis, cæleſti dextera conferuntur. Partes Theutonico ſputloſas, quas mortis dogmate geſtiebant inficere, in doctrina cæleſtis amplexibus cernunt multipliciter exultare; de huiuſmodi quidem, & aliis eiuſdem ſanctæ miraculis, quæ mentis inſpecta oculis vberiorem lætitiam proferunt quaſi diffuſis, diſtinctu viderentur, facta nobis per teſtes idoneos tanta plenitudine fidei, ſicut debetur, & competit colenda per omnia veritati. Nos, quorum depoſcit officium his continuè deſudare ſtudiis, per quæ augeatur gloria Redemptoris, dictam ſanctam, ſibi ad intuitum placuit ſuæ maieſtatis aſſumere; de fratrum noſtrorum conſilio, & aſſenſu, ac Venerabilium Fratrum noſtrorum Patriarcharum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & Prælatorum omnium, qui tunc apud Sedem Apoſtolicam exiſtebant, Sanctorum Catalogo duximus adſcribendam.*

6. *Vniuerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta diſtrictè præcipiendo mandantes, quatenus decimotertio Kalendas Decembris, die videlicet, quo eadem mortis abſoluta vinculis, victura perenniter, ad fontem ſuperna prodijt voluptatis, feſtum eiuſdem, miranda ipſius meritorum magnitudo exigit, celebretis, & faciatis ſolenniter celebrari, vt id nobis de theſauris cæleſtibus eius pia interceſſione proueniat, quod ipſa præſtante Chriſto percepiſſe dignoſcitur, & poſſidere perpetuò gloriatur. Cæterum, vt vniuerſitati fidelium inuiſibilis Aulæ conſequendi delitias, ex conceſſa nobis poteſtate, deſuper propitiante Domino ſit facultas, quinimò, & vt exaltetur. Altiſſimi, ſi ſponſa ſui venerabilem ſepulturam fidelium procuremus acceſſibus honorari, omnibus verè pænitentibus, & confeſſis, qui ſe illuc annis ſingulis deuotionis aromata, & ſynceritatis inſignia deferentes in memorato feſto, & vſque ad octauas ipſius contulerint, de omnipotentis Dei miſericordia, & BB. Petri, & Pauli, Apoſtolorum, eius authoritate confiſi, vnum annum, & quadraginta dies, de iniuncta ſibi pænitentia miſericorditer relaxamus. Datum Peruſij Kalendas Iunij anno Nono.* Hactenus litteræ Canonizationis fœminæ ſanctæ, quas prima die Iunij, ad omnes per Eccleſiam Chriſti Prælatos ſcripſit Gregorius, cum prius in honorem illius erectam Aram in eodem Patrum Prædicatorum cœnobio dedicaſſet ritu ſolenni.

7. Nec multo poſt, eiuſdem menſis Iunij die ſeptima, ad Beatricem Reginam, Ferdinandi Caſtellæ Regis coniugem, Philippi Sueui filiam litteras dedit, de eiuſdem ſanctæ laudibus; tum vt gratolaretur conſanguineæ de conſanguinea; tum vt fœminam Sanctam & religioſam, ad amorem virtutis, propoſito exemplo ſubæqualis, magis accenderet; ſiue demùm diuino actus ſpiritu, contra mortem inſtantem, precibus nouæ ſanctæ munire voluit non longo poſt ab hac vita diſceſſuram. Certè in epiſtola, poſt longa, & multa encomia Eliſabethæ, hæc tandem ad Beatricem ipſam ſubdit [b]. *Chariſſima igitur in Chriſto filia, Sancta Eliſabeth conuerſionis exemplum propter duo poſuimus coram te, quaſi pretioſiſſimam margaritam; primum, vt in hoc ſpeculo, ſine macula frequenter aſpicias, ne quid in angulis conſcientiæ tuæ lateat, quod oculos diuinæ maieſtatis offendat.*

[b] in Annalibus Minoribus adhuc anni n. 14.

Secundo

Secundo, vt nihil deeſſe valeat ad ornatum, quod ad decorem ſponſæ cæleſtis exigitur, vt cum innitata fueris ad cubiculum Aſſueri, ſcilicet Regis æterni, appareas ornata virtutibus, & pietatis operibus decorata. Datum Peruſij VII Idus Iunij anno nono. Ita Gregorius ad Beatricem Reginam, non multo poſt ad ſuperos, vt pie credimus, atque ad Eliſabetham, per eiuſdem exempla, tranſituram.

8. Credendum eſt ſcripſiſſe etiam Andreæ Vngariæ Regi, Eliſabethæ patri, qui eius canonizationi ſuperſtes fuit: ſed non longe ab ea ſuperuictutus; ſicut & Beatrix, quippe vterque obiit intra hunc annum, cum alter filiæ, altera cognatæ glorioſa acclamatione fruiti eſſent, quaſi vterque cum Simeone Sene dixerit [c]: *Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecundum Verbum tuum in pace, quia viderunt oculi mei gloriam ancillæ tuæ, quam paraſti ante faciem omnium populorum.* Vere ante faciem omnium, non ſolum quia in Eccleſia vniuerſali, atque à ſupremo illius capite ſolemniter decretam, quod aliis etiam ſanctis commune eſt: ſed ſpecialiter; imò ſpecialiſſimè ob ſingularem gratiam, quam Deus illi tribuit in omnium oculis; certantibus prouinciis, regniſque de celebrando feſto fœminæ ſanctæ; atque adeò frequentibus peregrinationibus, ad illius ſepulchrum, vt noſter Albericus, qui tunc viuebat, Monachus Triumfontium, in magno chronico Belgico relatus, aſſerere non dubitet. *Tantam fuiſſe peregrinationem Prouinciarum omnium, in Maſpurgum, ad eius tumulum, quanta ferè ad Sanctum Iacobum in Compoſtellam.*

c Lucæ 2.

9. Facit & ad eiuſdem ſanctæ gloriam, quod Franciſcana, quod Prædicatoris, quod Ciſterciensis familiæ de ea certent; ſiue vnsquæque ſancta æmulatione theſaurum iſtum ambiat; ſiue reuera ipſa cunctis adhæſerit (nam & Conradum, cui obedientiam promiſit, Dominicanum fuiſſe, ſunt, qui affirment) nulli ſe totam tradens, ne cæterarum expers videri poſſet: ſeu tandem inter Ciſtercienſes profeſſa, inter Prædicatores canonizata, quæ duo conſtant: Minores æmulata in quantum potuit, animo ſimul, & habitu geſtauerit; omnes ſuis exemplis, precibuſque charitate inexhauſta datura. Illud compertum, ab hoc anno, & deinceps celebratam ab omnibus, vt propriam; nam & Dominicanos ſacrum eius natale ſolemniter ex tunc recoluiſſe, Theodoricus Thuringius [d], qui tunc viuebat, Author exiſtit; ſed & à noſtris hoc anno editam legem de eadem celebranda feſtiuitate, inter Acta Capituli, ſuo loco inferius memorabimus.

d Apud VVadingum. hoc ann. n. 1.

10. Interim, quod ad Andræam Patrem attinet, & Beatricem Reginam, ne alterum à filia, alteram à propinqua diuidamus, cum vterque ex ſepulchro ſit dicendus: vtrumque hoc anno obiiſſe authores tradunt, atque vtrumque Ciſtercium illuſtraſſe funere Regio; alterum in Ægrenſi Vngariæ domo, alteram in Huelguenſi propè Burgos, quamuis non diu ibidem permanſuro. Ergo hoc anno Ciſtercium glorias Regias, & accepit, & dedit: hoc, dum animam, Regiam cælis donat, conregnaturam Chriſto; illud, dum Regia corpora humo tradit non amplius iam in terris regnatura. De Andrea, Bonfinius [e], rerum Vngaricarum ſcriptor, hæc ait, *Andreas Rex, ſanctæ fœminæ Pater paulo poſt canonizatam filiam vitæ finem poſuit, nam ſtatim ab Eliſabethæ obitu ingenti triſtitia correptus eſt, quod filiæ præſtantiam, vt par erat, non coluerit, quod item illius humilitatem, & miſeriam tolerauit. Vix ab ea defuncta annos quatuor ſuperesse potuit, nam corporis languor eum tantus inuaſit, vt paulatim deficiente virtute hoc anno naturæ ceſſerit, ſepultus honoratiſſimo funere in Cœnobio, quod Ægres appellant.* Hactenus ille de Andrea, Vngariæ Rege, Eliſabethæ patre, atque Iolantis; quam Iacobo, Aragonenſium Regi, ſuperiori anno locatam diximus.

e lib. 7. ad fin.

11. Extat in Regeſtis Gregorij Noni confirmatio cuiuſdam eleemoſynæ, permutationiſque, ab hoc ipſo Andræa, Vngariæ Rege, Monaſterio de Ægris, quod ſibi perelegiſſet in ſepulturam, non multo antefacta, quàm viam vniuerſæ carnis ingrederetur: quippe intra hunc ipſum annum, quem deſcribimus, cuius hic tenor.

Abbati, & Conuentui de Ægris Ciſtercienſis Ordinis.

Cum à nobis petitur, vſque effectum, eaque propter, vſque aſſenſum, commutationem inter vos ex parte vna, & chariſſimum in Chriſto filium noſtrum A. illuſtrem Vngariæ Regem ex altera, ſuper quibuſdam poſſeſſionibus, & rebus alijs, ab eodem Rege in eleemoſynam vobis datis, prout in eiuſdem litteris dicitur plenius contineri, mediantibus nobilibus viris Kenardo, & Clemente, contractum, ſicut ritè ac prouidè de facta authoritate Apoſtolica confirmamus, &c. *Datum Laterani IV. nonas Aprilis anno octauo.* Hæc de Andrea.

12. Cæterum de Beatrice, Lucas, Tudenſis Diaconus [f], hæc habet. *Æra M. CC. LXXIII. Regina Domina Beatrix obijt, & ſepulta eſt Burgis in Regali Cæmiterio, quod bonæ memoriæ fecerat Caſtellæ Rex, Alfonſus.* Rodericus Toletanus Præſul, omiſſo tempore, Vrbem, in qua obiit Regina exprimit; & paulo clarius locum ſepulturæ [g]. *Obijt, ait, Regina Beatrix in oppido, quod Taurum dicitur, & ducta ad Regale Monaſterium propè Burgos iuxta Regem Henricum regaliter eſt ſepulta.* Longe tamen diſtinctius Mariana [h], licet in anno mortis nonnihil errans: *Lætitia ex his rebus (ſcilicet ex victoriis partis à Sarracenis, atque expugnatis oppidis, ex quibus quædam nos ſupra memorauimus) noua calamitate turbata eſt. Habet has vices conditio mortalium Regis vxor in terra Tauri defuncta eſt. Corpus Holgis ſepultum, iuſta, Regio more, atque apparatu magnifice facta. Inde Hiſpalim poſt aliquot annos migrauit, viro, ſepulchro coniuncta poſt mortem, vti coniunctiſſima vixerant voluntate.* Hactenus ille, qui tamen cum annum M. CC. XXXIV. aſſignet, motus fortaſſe verbis Roderici, qui victoriis Regiis ante annum partis immediatè ſubiungit Reginæ mortem; nihilominus venit corrigendus, non ſolum ex Luca Tudenſi, authore Synchrono, ſed ex litteris Gregorij Papæ ad ipſam menſe Iunio datis, quas quomodo ſcriberet, ſi anno præcedenti rapta fuiſſet?

f Ad hunc annum.

g lib 9. c. 15.

h lib. 12. c. 17.

1. Status Eccleſiæ, & pericula ab hæreticis, 2. Conradi olim Magiſtri nimius zelus, 3. ex quo alius à Catholicis, 4. & Toloſa à Raymundo Comite, 5. & ſuis. 6. In Linonia defectu operariorum, ceſſabat conuerſio: 7. In Palæſtina diſcordes Cruce ſignati, neque accedebant noui. 8. In Græcia Imperium Latinum conflictabatur: 9. Sed in hæreticos deſignatus in Hiſpania Bernardus Caluonius, 10. in Galliis Abbas Grandis-ſylnæ, 11. atque alij ad alias partes, remiſſi ne.

CAPVT SECVNDVM.

1. MVLTIS hoc anno agitabatur curis Gregorius Nonus, cum hæreticos adhuc contumaces, atque latè ſerpentes, Catholicos rebelles, Saracenos præualidos, refractarios Græcos; demum gentiles, defectu prædicantium, retardatos à fide, partim videret, partim ex diuerſis Prouinciis admoneretur. Repullulabant in partibus Toloſæ hæreſes Albigenſium; & quod longe nocentius, mutatis pellibus, quo facilius incautos interciperent, penè totam Europam inquinauerant; & vt ait Tritemius [a], quem refert Bzouius [b]. *Nicolaitarum ſectam profitebantur, erantque eis omnibus matres, vxores, & filij communes. Singulis annis ex Alemania, Gallia, Italia ſenſim annuum Mediolanum, vbi diuerſarum hæreſum, & errorum primatus agebatur, tranſmittebant. Certis ſignis circa ianuas domorum, vel ſupra tecta peregrini circumeuntes, complicum ſuorum habitationes reperiebant. Manichæorum quoque blaſphemias euomentes, Deum non eſſe viſibilium omnium creatorem blatterabant.* Hæc de hæreticis; occultioribus quidem in partibus Toloſæ, quamuis non ſemel etiam erumpentibus; latius tamen ſparſis per totum orbem. Nam & omnes ex illis, velut deciſos, quas edidit, Gregorius conſtitutiones, contra ipſos hoc anno, ſatis inſinuant. Quippe in quibus, non Nicolaitæ, ſeu Manichæi, neque aliis nouis exquiſitiſque nominibus; ſed iis ipſis, quibus Albigenſes, Cathari, & Patareni deſignabantur. Conſtitutiones videre, qui voluerit, apud Abraham Bzouium inueniet ad hunc annum [c].

a In Chron. Hirſaug.
b Hoc ann. num. 10.
c num. 2.

2. Sed neque Catholicos ſatis obſequentes habebat Gregorius; etſi enim Fridericus, quod altè in ipſum, Eccleſiamque imbibiſſet, diſſimularet odium, breui in Italiæ perniciem erupturum; turbati tamen, atque in defectionem proni cuncti Germaniæ Principes, quos multorum non ſolum popularium, ſed nobilium damnatio recens, ſub infami hæreticæ prauitatis nota, à Magiſtro Conrado promulgata Moguntiæ, & executa; intentata in alios; vt aliquos eorum in eius necem, quam diximus ante biennium contigiſſe; ſic pene omnes in defenſionem parricidarum, atque in ipſius odium concitauerat. Sanè Conradum nimio zelo percitum, ad condemnandos reos procliuem fuiſſe, etiam ante exactam inquiſitionem, authores affirmant. Imò (quod illi tandem necem attulit) cum Comitem Seynenſem, accuſatum; ſed multis ſe purgantem teſtimoniis, condemnare non poſſet; diſceſſiſſe Moguntia velut confuſum, atque altè dolentem, quod non etiam in ipſum præualuiſſet. Audi Tritemium de his ita ſcribentem [d]. *Conradus, ait, tam nobilibus, quàm ignobilibus omnibus odioſus factus; quippe qui propter veras hæreſes, & fictas, multos nobiles, & ignobiles, clericos, Monachos, & Moniales incluſas, Burgenſes, & ruſticos, ignis ſupplicio per diuerſas Alemaniæ prouincias (ſi dici fas eſt) nimis præcipiti ſententia condemnans, crudeliter fecit occidi. Nam eodem die quo quis accuſatus eſt, ſiue iuſtè, ſiue iniuſtè, nullius appellationis, nullius defenſionis, vel etiam (quod impium fuit) reuocationis ſibi refugio proficiente, damnatus eſt, & flammis crudelibus iniectus, in tantum, vt multitudine damnatorum potius lætari videretur, quam innocentum. Cernens ergo ſe contra Comitem Seynenſem præualere non poſſe, confuſus, & odio multorum expoſitus, à Moguntia verſus Marpurg ire ſtatuit, ſaluumque conductum tam Regis, quam Archiepiſcopi Moguntini, quoniam timebat inſidias, accepit. Cumque veniſſet non procul à Marpurg, à quibuſdam nobilibus fuit occiſus; qui cum veniam, & miſericordiam, cum lachrymis, & ſuſpirijs poſtulaſſet, exauditus non fuit. Sepultus eſt iuxta Sanctam Eliſabetham.* Ita Tritemius.

d In Chron. Sponheimenſi anno 1232.

3. Ergo cum Pontifex ſacrilegam hanc cædem vltum ire conſtanter decreuiſſet: cum reos omnes, in quos inquiſiuiſſet idem Conradus, examinandos rurſus; rurſus quæ crederent, probanda ad Lydium lapidem veritatis Catholicæ, & referenda ad Sedem Apoſtolicam, cui decernere datum, præſtolaretur: Vidit repentè in peius mutata omnia. Quippe coacto Concilio apud Germanos, non ſolum prælatorum, ſed etiam Principum; quos ad ſe remittendos ſperabat, ſuſpectos de hæreſibus, abſolutos audiuit, ipſo inconſulto; quos verò condemnandos morte crudeli, ob parricidium atrox, atque ſacrilegum, è contra ad ſe remiſſos, quo à maiori potentia, clementia maior: & locorum diſtantia, temporiſque, obliteratum facinus, conſequeretur veniam; aut ſæuerè punitum, ſicut alia Conrado, ſic hoc Gregorio inuidiam concitaret. Itaque in eo, quod ipſe ſolus poterat, præuentus ab aliis: quod alij poterant ſibi reſeruari, in materia difficili, & odioſe, ſenſit non eſſe obſequij, ſed prauitatis.

4. Accedebant his curis, aliæ non leuiores, quas Toloſanus Comes, & eius ciues, nunc clam, nunc palam temerarij ſolicitabant. Ille, vt non publicè ad hæreſim reuerſus, quam ſemel abiuraſſet; nihil tamen omittens, quod religionis odium præſeferret: dum Eccleſiaſticos, quo iure, qua iniuria, opprimebat frequenter, & nihil minus à patre ſuo furens, bonis omnibus, violenter ſpoliatos, exulare cogebat, & mendicare. Hi, dum ex alto exemplo deſcendente, qui mos eſt hominum, non ſatis ſe arbitrantur imitari, niſi excedant. Quæ Comes fecerit, in Priorem Eccleſiæ Manſi, niſi fortè irrepſit error in nomine, referemus inferius. Quæ in Dominicanos Prædicatores, tam ipſe, quam qui eum æmulabantur,

labantur, ipſius ſubditi, Annales Eccleſiaſtici narrant totidem verbis [e]. e num. 4. hoc anno.

Raymundus porrò, Toparchus Toloſanus, omnibus ciuibus conſortio Fratrum Prædicatorum interdixit. Neque his contentus, poſitis ad ianuam cœnobij cuſtodibus vetuit, ne quis cibum intro concluſis inferret. Volebat ſiquidem omnes inedia conficere. Verum vt perſpexit Patres in fide Catholica, atque Romana Eccleſia deuotione intrepide perſiſtere, neque ab ea precibus, aut minis poſſe abduci, iuſſis publico edicto exinde abire. Quod vt Patres acceperunt, ibant gaudentes à conſpectu Concilij, quoniam digni habiti eſſent pro nomine Chriſti, & obedientia Romana Eccleſia contumeliam pati. Igitur rebus omnibus exuti, & fere ſemi nudi, bini, & bini per mediam ciuitatem cruce prælata exeuntes, ingenti voce Symbolum fidei concinnebant: CREDO IN VNVM DEVM: addiderant, & Antiphonam illam, ab Hermano contracto compoſitam, SALVE REGINA MATER MISERICORDIÆ. Non multo poſt, Narbonenſe Cœnobium eiuſdem Ordinis à furentibus hæreticis ſolo æquatum, Fratres capti, & multis iniurijs affecti, libri ſacri partim lacerati, partim exuſti: ſacra fidei ſacramenta, & ſymbola conculcata, indigniſſimumque in modum profanata fuere. Ita priſtini morbi repullulabant in male ſano corpore; & recidiuo Domino, quamuis diſſimulare ſatagente, vt mox oſtendam, ſerui in omnia flagitia, palam, & abſque pudore prolabebantur. Hæc in Prouinciis Italiæ vicinioribus.

6. In Liuonia res fidei malè habebant, multa meſſe ad falcem iam matura; ſed paucis, qui meterent, & triticum, ſiue frumentum electorum, in horrea Eccleſiæ per prædicationem congregarent. Fortè Ciſtercium recentibus familiis, quibus id competebat ex inſtituto, cedebat miniſterium: & appetens quietis in ſuis filiis, atque contemplationis, quos ad Rachelis otium genuiſſet, à functionibus Liæ reuocabat. Paratum ſe ad Eccleſiæ omnia obſequia, quandiu ipſo indiguiſſe viſum eſt; neque vlla penitus negotia recuſaſſe. Cum abundaret, parcendum fore ſibi, vt numquam de futuro, cum opus fuerit; ſic quoties poſſunt per alios pertractari, numquam ab otio, ad negotia pertrahendo. Conſtat, hoc tempore reuocatos multos ad propria Monaſteria, alios vltro rediiſſe: & inter eos, qui multos conuertebat, potens ſimul in opere, & ſermone, Redageshauſanum Priorem, quem Liuonienſes ſibi præceptorem, & conuerſi petebant, & conuertendi, æquali auiditate, per eum veluti credituri, præſtolabantur.

7. In Paleſtina non melior ſtatus rerum, digladiantibus inter ſe cruce ſignatis, ob peculiaria commoda, quod ferè malum vbique ſerpere ſolet, & Ptolomaidis ciuibus, quod nimiis exactionibus, à miniſtris illius emungerentur, aduerſus Fridericum rebellantibus; nec patientibus iugum, quod non in bonum publicum, ſed in priuatas extorquentium vtilitates, qui mos eſt exactorum, conuerteretur. Hinc animi creſcebant Sarracenis, in coniunctos, imparibus; ſed facilè diuiſos, ſuperaturis. Nam quid timerent hoſtes diſcordes inuicem, in quorum neutros ſoli, ſed ſemper cum aliorum ſubſidiis inueherentur. Caſſuros vltro, ſi ſibi relinquantur: Quanto facilius, ſi ab ipſis præcipitentur? Hæc & ſimilia, non ſolum in Oriente labefactabant populum Chriſtianum; ſed ſubſidia Occidentis impediebant: ægrè perſuaſis, qui cruce ſignabantur mare traiicere, vt in alieno ſolo, cæloque, non tam inimicos crucis impugnarent, quam à ſequacibus eius impugnarentur. An in hoc Orbe terra illis deficeret, in qua cadere poſſent, ſi mutuis eſſent vulneribus fodiendi? & in tantum præualuit hæc opinio (ſiue formidinem appellare maluis) vt etiam in Oriente rebus compoſitis, vix qui illuc traiiceret, vix qui crucem aſſumere, aut aſſumptæ adimplere votum vellet, inueniretur.

Demùm in Græcia maiora adhuc pericula: 8.
Nam, vt verbis Annalium vtar Eccleſiaſticorum [f]. *Conſtantinopoli ſatis calamitatum, contra Ioannem Brennum, curatorem pro Balduino ſecundo, Imperij Orientalis. Ioannes enim Aſanes, Rex Bulgarorum, cum Vatacio, comparato exercitu, cum Galli-polim, omnibus in ea trucidatis, in poteſtatem cepiſſet, Conſtantinopolim quoque obſidione circumdederat, & magnum terrorem obſeſſis tum Latinis, tum Græcis incuſſerat. Eruptione facta Conſtantinopolitani, etſi Bulgarorum exercitum effugaſſent, illi tamen viribus refectis, & obſidionem continuabant, & ferro, igníque omnia circum populabantur ſpe, & victoria, & imperij potiundi.* Hic ſtatus rerum erat in Eccleſia, circumdata periculis, ab hoſtibus, à filiis, à falſis fratribus. f Hoc ann. num. 10.

9. Cum ecce Gregorius, quod vnum erat reliquum, ad Ciſtercium conuerſus, cunctis per illud occurrendum fore putauit. Nam primo quidem, quod attinet ad hæreſes, hoc ipſo anno Sanctum Bernardum, cognomento Caluonium, Epiſcopum Vicenſem, aſſumptum ex Abbate. SS. Crucium, adiunctis ſibi Priore Barchinonenſi, atque Fratre Guillelmo de Barbacano, Ordinis Prædicatorum, Inquiſitorem, & iudicem creauit, qui contra hæreticos, iuxta præſcriptos canones accuratè procederet; & in reſipiſcentes miſericordiam, in contumaces iuſtitiam exerceret. Extant, leguntúrque in Vaticano litteræ, datæ XVII. Kalendas Iunij, eſtque in Regeſtis epiſtola ſexageſima, cuius meminit Abraham Bzouius ad hunc annum [g]; quamuis, qui alias nobis tranſcribi fecit, hanc prætermiſerit, ignorantia Epiſcopi, qui hoc Vicenſi Eccleſiæ præerat anno, quem tamen Sanctum Bernardum Caluonium fuiſſe, ex his, quæ anno præcedenti diximus, nequaquam poteſt in dubium reuocari. g num. 7.

10. Neque ſolum Pontificem hunc Sanctum, Inquiſitorem in partibus Hiſpaniæ; verùm in Toloſanis, Grandi-ſyluæ Abbatem creaſſe legitur, adiuncto illi Priori Prouinciali Prædicatorum, cum de proceſſibus à quibuſdam ſubdelegatis graues ad eum querelæ perlatæ eſſent: Hæ porrò litteræ, ex Regeſtis ipſis excerptæ, atque ad nos tranſmiſſæ, cum aliis, ita ſe habent [h]. h Epiſt. 107.

Abbati Grandis-ſyluæ, Ciſtercienſis Ordinis, Toloſanæ diœceſis, & Priori Prouinciali Ordinis Prædicatorum per Prouinciam Toloſanam.

Venientes ad noſtram præſentiam R & R. ſorores viduæ Caturcenſes, ſua nobis inſinuatione monſtrarunt, quod cum tibi fili Prior dederimus noſtris litteris in mandatis, vt aliquos de fratribus tuis ad partes, iuxta Ordinem tuum ſibi commiſſas, tranſmitteres, qui Clero, & populo conuocatis, generalem prædicationem facientes, vbi commodum cognoſcerent expedire, adiunctis ſibi aliquibus religioſis, diligenter inquirerent de hæreticis, & præuiente hære-

tica infamatis, & ſi quos inuenirent culpabiles, vel infamia huiuſmodi laborare, niſi examinati vellent abſolute mandatis Eccleſiæ obedire, procederent contra eos, iuxta ſtatuta noſtra aduerſus hæreticos promulgata; tu Petrum Silanum, Petrum Berchet, & VVilum Arnaldi, Fratres de Ordine tuo, ad ciuitatem Caturcenſem, pro exequendo mandato Apoſtolico deſti aſti.

9. *Qui ſuper hoc, ad inquiſitionem per ſe ipſos, non aſſociatis ſibi aliis, procedentes, à nonnullis perſonis ciuitatis eiuſdem de veritate dicenda iuramenta ſecretò pro ſuo arbitrio receperunt. Cumque die quadam multis tam maribus, quam mulieribus, & iiſdem ſociam conuocatis, quemdam Presbyterum relapſum a hæreſem abiuratam, de qua ſemel, & ſecundo conuictus fuerat, duxerint aduocandum, vt præſtaret ſimile iuramentum; quaſi pluribus de populo, cum eiſdem mulieribus reclamantibus, quod tam flagitioſi viri non erat teſtimonium admittendum, tandem ex parte omnium hac occaſione ad noſtram fuit audientiam appe atum, ſed Fratribus ipſis promittentibus, mulieribus ſupradictis, quod eas in nullo grauarent, ſi ab appe atione recederent, & ſuæ ſe ſuper hoc exponerent voluntati: eidem appellationi renunciantes emiſſa, de parendo mandatis eorum præſtiterint fiducialiter iuramentum, quo facto iidem examinatione alia non præmiſſa, eis ſub debito iuramenti præſtiti præceperunt, vt quam vellent religionem intrarent, in ea perpetuo Domino deſeruire: propter quod ad Sedem Apoſtolicam appellarunt, vnde humiliter petierunt, vt cum ſint catholicæ mulieres, tenentes rectam fidem, ad Sanctam Eccleſiam deuotionem ſynceram habentes, nec coacta ſeruitia Chriſtus acceptet, ſuper hoc dignaremur eiſdem, quæ adhuc deſiderant eſſe matres, miſericorditer prouidere: præſertim cum defenſionis copiam non habuerint, & condemnari non debuerint indefenſæ: quocirca vobis per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus non obſtante prædictorum fratrum mandato facto, mulieribus ſupradictis; inquiſita ſuper iis, & aliis, quæ fidei contingunt negotium in prædicta Prouincia, diligentius veritate, ſuper hoc atque aliis, procedatis per ſtatuta Concilij, & noſtra nouiter contra hæreticos promulgata. Datum Peruſij VII. Idus Iunij, anno IX.* Hæc in hæreticos. At quæ inter Catholicos per Ciſtercienſes idem Gregorius Papa; tum in Paganos, & pro ipſis etiam fecerit, quia longiorem habent narrationem, ſequentibus capitibus, ſed ſingula ſeorſim, ducenda erunt.

---

1. Compeſcendæ præſumptioni Germanorum, Buchenſis Abbas, 2. cum duobus Pontificibus, 3. à Gregorio tranſmiſſi; 4. perpenſa neceſſitas 5. recurrendi in dubijs ad Sedem Petri. 6. Suſpenſum iudicium, 7. in Conradi Maſpurgij parricidas animaduerſum. 8. Gregorij littera, 9. atque alia ad Abbatem Grandis ſyluarum, 10. de exceſſibus Raymundi, Toloſæ Comitis. 11. Perpenſa latè illius obſtinatio, 12. & Abbas compeſcendæ ipſi præpoſitus.

CAPVT TERTIVM.

1. ERGO in Catholicos, cum & hi rebelles, aut minus obedientes in Germania, & in Gallia reperirentur; in vtraque Prouincia, qui procederent, ex Ciſtercio electi; & in Germania quidem Buchenſis Abbas, cum duobus Epiſcopis, in Gallia idem, qui ſupra. Grandi Syluanus, cum duobus Collegis dati ſunt, qui vtrorumque inſolétiam coërcerent, litteris ad vtroſque hoc anno datis, ſæueris, & grauibus, quas piaculum eſſet pertranſire. Portò quæ in Germaniam deſtinatæ duplicem primis delegãt functionem, alteram tacitam, alteram expreſſam: illam, vt patribus, Principibuſque intimét, quàm grauiter exceſſerint, dum ſuſpectos de hæreſi, ſeu dubios, ipſo inconſulto, abſolutos declararunt; ob quod, & ipſas litteras in primo alio colloquio legi lubet: hanc, vt magiſtri Conradi parricidis pœnitentiam imponant, quæ & ſacrilegis in ſatisfactionem, atque ſupplicium eſſet, & cæteris incuteret terroré tanti flagitij. Exemplar verò earumdem litterarum, ſolito lógiorum, pro

a Epiſt.568. vtriuſque materiæ grauitate hæc habet verba [a].

2. *Archiepiſcopo Salizburgenſi, & Epiſcopo Ildeſheimenſi, & Abbati de Buch, Ciſtercienſis Ordinis, Miſnenſis diœceſis.*

Vineæ Domini Cultores, licet immeriti conſtituti, iuſto in deſiderio gerimus, vt illius latitudinem gratitudinis fructu ſemper venuſtam exiſtere procuremus, turbationem non modicam ſubeuntes, ſi fortè aliqua plantarum, quæ in illa euidentibus exiſtunt inducijs grandiores ſint ſterilitate notabiles, vel nociuorum productione fructuum diſplicentes. Sane dudum mirantes audiuimus, & referimus conturbati, quod cum olim poſt obitum recolendæ memoriæ Magiſtri Conradi de Marpurg, prædicatoris Verbi Dei, de quibuſdam, quos infectos labe prauitatis hæreticæ tenebat aſſertio, plurimarũ oriretur materia quæſtionum quibuſdam proponentibus, quod proceſſus contra illos per eumdem magiſtrum habitus, iniquitatis maculam habuiſſet; aliis vero referentibus ex aduerſo, quod pius extitiſſet, & prouidus, ac incremento catholicæ fidei plurimum opportunus ad dubitationes huiuſmodi declarãdas certi locus, & terminus: ſunt præfixi. Demum cõgregato Concilio, ad quod plures Eccleſiarum Prælati, & Principes ſæculares, ac alij, quorum præſentia tanto competebat negotio, conuenerunt, exurgente nullo pro tuitione fidei, quæ ſaltem à præſentibus ſub nulla debebat negligentia præteriri; memorati infecti, vt dicitur, rationis inconſulto ſpeculo, quod potiſſime in talibus haberi decebat præ oculis, ſunt abſolutionis beneficium aſſecuti. Illi verò perditionis filij, qui dicti Magiſtri ſanguinem innoxium effuderunt, omiſſis prolatione ſententiæ, ac inflictione pœnæ, quæ contra ipſos, pro exceſſu tam deteſtabili, & digno non breuibus deplorari lachrymationibus, debebantur, ac ſatisfacere aliqua non recepta, ſunt ad præſentiam noſtram pro abſolutionis obtinenda gratia deſtinati.

Quare nobis, & alijs, opinandi vel potius pro firmo tenendi, materia tribuitur, quod in hoc, & modicus fuerit zelus Catholicæ fidei, & ex illis attentio Sedem Apoſtolicam reuerendi, vnde fit quod & minoribus, quorum affectioni celebre redditur, quod à ſuperiorum prouidentia deriuatur, exemplum validum præſumendi contraria deuotioni conceditur; 3.

&

& prædictis hæreticis cumulatur audacia vacandi frequentia prauitatis, dum tanti ſceleris patratores, ex illorum damnato Collegio procedentes, immunes à ſtipendio meritorum euaſiſſe conſpiciunt, & eos, quos inter præeminentes plantas Eccleſiæ prouidit Dominus locum magnitudinis obtinere, in extrema neceſſitatis articulo produxiſſe fructus, æquitatis odorem, & iuſtitiæ ſaporem non habentes, damnabiliter gloriantur, non leuem ſubſanationis habendæ materiam, quod inconſultis nobis ad tanti conſummationem, ne dicamus confeſſionem, negotij ſit proceſſum. Quare in pectore noſtro, non leuis conſurgente turbine quæſtionis, viri fratres, quærere cogimur, quod ſuper memorato proceſſu cauſæ præſidium, vel rationis fuerit fulcimentum.*

4\. *Porrò quod prorſus nullum extiterit, patet argumento multiplicis veritatis: ſcitis, enim quod dilectus Deo Moyſes, de peculiari populo Creatoris, ſibi ſingulis nationibus prædilecto, curam gerens, & inter ipſos iudices cum aliqua eis diſceptatio accidebat, etſi fretus ſalutari conſilio, à virtutum Domino inſpirato, ne conſumptus labore deficeret, duxerit ſtatuendum, vt eo in iis, quæ ad Deum pertinent exiſtente, viri ſtrenui, quos de cuncto Iſraële elegerat, populum Domini iudicarent. Tamen ipſi faciliteri termino iudicantes, ad eum quicquid erat grauius, referebant: Præterea noſtis, vt credimus, dixiſſe Dominum*

b Deut. 18. *[b], prout in diuina legis ſerie continetur, ſi difficile, & ambiguum apud te iudicium eſſe proſpexeris, inter ſanguinem, & ſanguinem cauſam, & cauſam lepram, & non lepram, & iudicum intra portas tuas verba variari videris; ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniensque ad Sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerint illo tempore, quæreſque ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem; & facies quodcumque dixerint. Qui ſi præſunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius, ſequeris ſententiam eorum, nec declinabis ad dextram, vel ſiniſtram; qui autem ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrarit Domino Deo tuo, decreto iudicis morietur.*

5\. *Quia igitur rationabile eſt cauſam fidei quibuſlibet anteferri, quo potiſſime Summi Pontificis examini competebat; auertentes à debita nobis reuerentia faciem, præſumpſerunt aliqui terminare, quaſi authoritatis præmiſſæ neſcij, vel ab eiuſdem intellectu perſpicuo peregrini; quo conſilio ideo, ad tranſgreſſionem Mandatorum Domini proceſſerunt. Quo viro, quod eſt in canonica ſanctione præcipuum, ab ipſis tam notabiliter extitit prætermiſſum? Numquid facultas eis aberat Sedem Apoſtolicam conſulendi? cum & locorum longinquitas, vel anfractus itineris, aut tremenda elatio pelagi ſeuientis, pro qua cæli clauiger, non expauit, quin Saluatori diceret, vt ſibi quod per aquas ad eum procederet, impetraret, nullum ipſis afferret obſtaculum, Nuntiorumque penuria, nullum excuſationis tribueret fulcimentum; numquid illorum memoria, capacitaſque non habebat, quod ad S. R. E. cuius fundamentis ſuper petram poſitis, quiſque cedit impetus tempeſtatis, in ambiguis, & fluctuoſis quæſtionibus, per quas imminet naufragium fidei, ſi non contingat eaſdem proſperè terminari, ſit aſſiduè recurrendum? Præſertim, cum dictus clauiger, cuius arbitrio Orbis Vniuerſitas ſoluitur, & ligatur, cuiuſque iudicio à conditore iuſtitiæ confirmatur; audire meruerit*

c Luc. 22. *[c]: EGO PRO TE ROGAVI PETRE, VT NON DEFICIAT FIDES TVA: & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos? cum etiam dubium non exiſtat, quod qui ſecum non colligit, ſpargit, & nemo vnquam ſub diluuio ſæculi, non in Arca poſitus, conſeruatur.*

Sed quid ad iſta ſtudio exagerationis intendi- 6.
dimus? Cur quæſtionum cumulis immoramur? Porrò ne dum prouectis, & prudentibus, ſed paruulis, & ignaris poteſt eſſe liquidum, quod de præmiſſis multum ſit deuotionis, & obedientiæ, prætermiſſum: præſertim cum litterarum noſtrarum ſeries, per quas mandauimus, vt proceſſus contra huiuſmodi peſtilentes, ſecundum formam Concilij generalis, & nuper à nobis edita, haberetur; mandati tranſgreſſoribus excuſationis ſuffragium non acquirat: quia cum poſt proceſſum habitum authoritate Apoſtolica, contra ipſos, ſi criminoſi, vel immunes à macula hæretica prauitatis exiſterent, dubietas immineret, ad examen noſtrum, omni erat occaſione poſtpoſita, properandum.

Nos igitur, etſi hactenus iſta diſſimulationi de- 7.
derimus, ſuper eiſdem tamen in poſterum, prout expedire viderimus, Domino procedemus. Interim autem homines miſeros, qui humanitatis affectu, & miſerationis effectu, Chriſtum prodendo, Domino ſe reddiderunt omnibus modis alienos, ſine condigna nolentes prouiſione remittere, præſentium vobis authoritate committimus, vt circa ipſos, Dominum habentes præ oculis, iuxta formam, quam vobis, ſub Bulla noſtra incluſam, mittimus, authoritate noſtra, omni contradictione, & appellatione ceſſantibus, procedatis; præſentes in primo colloquio generali, in quo chariſſimum filium noſtrum Fridericum, Imperatorem Romanorum; ac alios Principes Eccleſiaſticos, & mundanos adeſſe contigerit, publicare, & exponi ſolenniter facientes. Datum Peruſij II. Kalendas Auguſti Pontificatus noſtri anno IX. Hactenus ad Epiſcopos, & Abbatē, quæ ipſi cæteris ſæcularios intimarent.

Cæterùm aliam cum forma pœnitentiæ, ſa- 8.
tisfactioniſque imponendæ ſacrilegis, qui Magiſtrum Conradum occidiſſent, atque in eorum complices quam in priori epiſtola incluſam tranſmiſſam ait, ab omnibus, de nece Conradi agunt, hactenus prætermiſſam, quia dignam Annalibus, & quia ad eoſdem etiam legatos miſſam atque per eos mandatum executioni, hîc conſequenter cenſui ſubiiciendam. Sic autem habet [d]. d epiſt. 168.

Eiſdem.

Cum interfectores, bonæ memoriæ Magiſtri Conradi de Marpurg, Prædicatoris Verbi Dei, ad Sedem Apoſtolicam acceſſiſſent, eius miſericordiam, & ſalutis ſuæ conſilium implorantes, nos eis iniunximus, vt in ſubſidium tranſeant Terræ ſanctæ. Quo circa præſentium vobis authoritate mandamus, quatenus poſt receptam ab ipſis ſufficientem, & idoneam cautionem, quod in paſſagio Martij proximè futuri, vel alio proximo ſequenti, ad partes ſe transferant tranſmarinas, eiſdem inter alia ſub debito præſtiti iuramenti, vt per omnes maiores Eccleſias regionis illius, vbi tam execrabile facinus commiſerunt, ſi ſecurè poterunt, vadant nudi, & diſcalceati braccis dumtaxat retentis, fune, vel corrigia ad collum ligata, virgas in manibus deferentes, & ab omnibus Presbyteris illarum Eccleſiarum Pſalmum pœnitentialem dicentibus, ante fores earumdem, quando maior aderit populi multitudo, ſe faciant verberari, ſuum publicè confitendo reatum, iiſque peractis abſolutionis

beneficium impendatis eiſdem, non obſtante, quod abſolutus fuiſſe ab alio referuntur. Præſertim cum pro tanta immanitatis exceſſu, abſolui nequiuerint, abſque mandato Sedis Apoſtolicæ ſpeciali. Præterea, ſi illi quorum opere, conſilio, vel aſſenſu tantum facinus eſt eſt commiſſum, ad mandatum veſtrum redierint, pro tanto exceſſu ſatisfactionem condignam humiliter impenſuri, eos ad abſolutionis gratiam admittatis: alioquin ſceleratos huiuſmodi, & prædictos, publicè candelis accenſis alienos ab Eccleſia, ipſo iure, atque à fidelium conſortio pronuntietis. Cæterum tam eos, quam deſcendentes ab ipſis recta linea ad nullos honores, dignitates, Ordines, admittantur. Datum Peruſij II. Kalendas Auguſti, anno nono. Ita rebus Germaniæ prouiſum eſt, quantum pro tempore potuit prouideri.

9\. Mirabilius in partibus Toloſæ, quod cum Epiſcopi, Archiepiſcopi, Legati, cum Gregorius ipſe (nam ipſe prius ſcripſiſſe homini dicitur) cum Rex Galliæ, ſanctus Ludouicus, interpellatus tum à Gregorij Legato primum, mox ab eodem etiam, vt Raymundo Comiti reſiſteret, atque eius peruicaciam refrænaret; nequaquam præualuiſſet, aut nun tentaſſet; Abbas Grandi Syluanus electus fuit velut qui reſtiturus, atque eius compeſciturus furorem ſperaretur. Extant itaque ad eum Gregorij litteræ rem totam recenſentes, atque illum opponentes in hæc verba [c].

c epiſt.195.

Abbati Grandi-Sylua, Ciſtercienſis Ordinis, Toloſana diœceſis, & Archidiacono, vel Decano Petragonicenſi.

Dilectus filius Raymundus Bernardi, Prior Eccleſiæ de Manſo, non abſque multa mentis amaritudine, in noſtra propoſuit præſentia conſtitutus, quod cum olim nobilis vir Comes Toloſanus, poſt pacem inter ipſum, & Eccleſiam reformatam, per quam, Eccleſiam, & viros Eccleſiaſticos, ac eorum bona, non offendere, ſed defendere potius tenebatur, ad cuius obſeruantiam, ſe tam per pœnas in forma pacis expreſſas, quàm per proprium iuramentum, & cautiones alias obligarat; contra formam ipſius pacis temere veniens, occupata Villa eiuſdem Eccleſiæ, iuramenta fidelitatis ab ipſius villæ hominibus extorſiſſet, & Eccleſiæ Baiulo remoto, exinde alium poſuiſſet ibidem, qui nomine ſuo ſecularem iuſtitiam exerceret, ac Senes-caleus eius portas domus Eccleſiæ obſtrui faciens, quoſdam ad Villam reduxiſſet, qui electi fuerant exinde, culpis exigentibus eorumdem; & Eccleſiam, quibuſdam poſſeſſionibus, & rebus aliis ſpoliaſſet, alia ſibi damna grauia, & iniurias irrogando: quaſdam eidem Comiti, & alias Venerabili Fatri noſtro, Epiſcopo Tornacenſi, tunc in partibus illis Apoſtolicæ Sedis Legato, litteras duximus deſtinandas.

10\. *Cum autem idem Epiſcopus in exequutione mandati Apoſtolici proceſſiſſet iuxta traditam ſibi formam; ex parte dicti Comitis, voce appellationis friuola ad nos emiſſa, & procuratoribus partium propter hoc in noſtra præſentia conſtitutis, Venerabilibus Fratribus noſtris, Burdegalenſi Archiepiſcopo, & Epiſcopo Agennenſi & dilecto filio Decano ſancti Seuerini Burdegalenſi litteras direximus continentes, vt dicto Priori ad ea, quibus eum conſtaret liquido ſpoliatum, ſine mora diſpendio integrè reſtituto, ſuper dubiis ſollicitè inquirentes, ipſum appellatione non obſtante, prædicta, reſtitui facerent ad omnia, quibus ſpoliatum inuenirent eumdem: contradictores per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcentes. Cùmque prædictis Archiepiſcopo, & Epiſcopo, maioribus occupatis negotiis, committentibus dicto Decano eorum coniudici, ac Decano Burdegalenſi, ſuper hoc totaliter vices ſuas, iidem Decani conſtitutis partibus coram eis, etſi de huiuſmodi ſpoliatione, vtpotè notoria, plenè conſtaret, nonnullis tamen teſtibus abundanter receptis, & eorum depoſitionibus publicatis, Priorem eumdem ad omnia, quibus ipſum ſpoliatum conſtitit, cum perceptis medio tempore fructibus, reſtituendum per diffinitiuam ſententiam decreuerunt: adiicientes nihilominus in ſententia, vt comes relaxatis fidelitatis iuramentis ab hominibus ſic extortis, & Baiulo ſuo à Villa prorſus amoto, Priorem ipſum redire ad Eccleſiam ſuam permitteret, & pacifica eum reſtitutione poſſeſſionum gaudere: in contradictores, & rebelles, excommunicationis ſententia promulgata.*

Sed dictus Comes reuerentia diuina calcata, cenſuram Eccleſiaſticam, contemptis Eccleſiæ clauibus, vilipendens non ſolum in aliquo parere contempſit, cuidam friuola appellationi ab eo, vt dicitur interiecta, quam non fuit proſequutus infra tempus legitimum, innitendo; verum & contemptum contemptui ſuperaddens, & peccata peccatis accumulans, iam dictum Priorem bonis omnibus Eccleſiaſticis, & mundanis ſpoliatum compulit extra ſolum propriũ exulare. Propter quod iidem iudices, ipſum excommunicationis ſententiã incurriſſe. & per Burdegalenſem, Narbonenſem, & Arelatenſem Prouincias nuntiantes, totam terram, quam obtinet, ſuppoſuerunt Eccleſiaſtico interdicto; & mandauerunt, vt in locis, ad quæ ipſum deuenire contingeret, ceſſarent, quamdiu præſens exiſteret, à diuinis: chariſſimũ quoque in Chriſto filium noſtrum, illuſtrem Regẽ Franciæ, per ſuas litteras monuerunt, vt memoratum Comitem, claues Eccleſiæ contemnentem, ad parendum rei iudicatæ, tradita ſibi Domino poteſtate, compelleret, & Priorem prædictum faceret gaudere poſſeſſione pacifica præmiſſorum. Nos etiam eidem Regi, didicimus, noſtras litteras deſtinaſſe, vt iniungeret Comiti ſupra dicto, & eum, ſi neceſſe foret, temporali diſtrictione compelleret, quod Priori reſtitueret ſic ablata, ac ipſum, ac ſuos redire ad propria, vnde ipſum exulare compulerat, & ibidem ſecurè permitteret commorari. 11.

Quare idem Prior nobis lachrymabiliter ſupplicauit, vt cum ſæpe dictus Comes, quaſi ſtipulam malleum reputans, cenſuram Eccleſiaſticam, non formidet; & prænominatus Rex, tam noſtris, quam iudicum eorumdem monitionibus exauditis, non curauerit ad hoc interponere partes ſuas; ac ipſe confractus laboribus, & exhauſtus expenſis, quaſi de ſummo diuitiarum, ad extremam paupertatẽ deductus, à proſequutione iuris ſui deſiſtere compellatur, & Eccleſia ſua olim per ipſum Comitem theſauro, priuilegiis, necnon, & omnibus bonis aliis ſpoliata, vix vnquam adiiciet vt reſurgat: ipſorum anguſtiis, & doloribus paterno compatientes affectu, ſalubre remedium, & vtile conſilium apponere dignaremur. Cum igitur tantã Dei, & Eccleſiæ iniuriam, ac ipſius Prioris grauamen conuenientibus. oculis pertranſire aliquatenus non poſſimus, ne facilitas veniæ incentiuum tribuat delinquendi; diſcretioni veſtræ per Apoſtolicam Sedem mandamus, quatenus præmiſſam ſententiam diffinitiuam, ſicut eſt iuſta, excommunicationis verò, ſicut rationabiliter ſunt prolata, faciatis authoritate noſtra ſub Apoſtolica obedientiã, vſque ad ſatisfactionem condignam inuiolabiliter obſeruari. Nullis litteris obſtantibus plenam de iis omnibus non facientibus mentionem Datum Peruſij III. Nonas Auguſti, anno IX. Ita quem Archiepiſcopi & Epiſcopi 12.

pi coërcere noo poterant, quem Rex, quamrumois ſauctus, omittebar, furtè vt incorrigibilem, etſi vrgeretur, in peiora ruiturum; Abbatem pauperem, iudicem accepit, quò minus per potentiam, aò fortaſſis, per conſilia, & preces, & per prudentiam tandem profuturum: ſed de his ſatis. Pergo ad alia, quę Vicarij Chriſti curā, grauiora adhuc, ſaltem difficiliora, ſolicitabā:.

---

1. Prauiſum Liuoniarum conuerſioni. 2. per Gregorium Pontificem, 3. & Prior Redageſhauſanus illuc remiſſus. 4. Iniuncta noſtris prædicatio Crucis, pro locorum Sanctorum propugnatione, 5. & pro Imperio Conſtantinopolitano 6. per Abbatem ſancti Thomæ de Torcello. 7. Iraciensis, Thebaldo Regi Nauarræ, 8. aduerſus coniuratos; 9. Maceriarum, Niuernenſi Comiti aſſiſtunt. 10. Bello imminente inter Gallum, & Anglum Reges, 11. Abbates de Boxeleia, & de Ponte-Roberti, ab Henrico, ad Gregorium, 12. de Alta-cumba, à Gregorio legatur, ad Ludouicum.

CAPVT QVARTVM.

1. VRGEBANT adhuc tres Gregorium curæ, quæ pium eius affectum ſolicitabant: coouertendi gentiles io Liuonia; Sarracenos, ac Græcos, in Paleſtina atque Conſtantinopoli, à fidelium ceruicibus arcendi: ſed in his non minus Ciſtercio vſus, per illud ſibi prouidendum cunctis putauit. Et quidem quod ad Liuooiorum conuerſionem ſpectabat, cum palam eſſet, à diſceſſu Prioris Redageshauſani retroceſſiſſe, eundem reuocare facile fuit. Maxime Epiſcopo ita ſupplicante, & proponente fæcunditatem Liæ, quantumuis in ſeipſa minus pulchræ, ſpeciei Rachelis, quæ ſterilis maneret, anteponendam. Contemplatiuæ vitæ perfectionem, in charitate maximè: & tunc nullibi ardentius exerceri, patentius demonſtrari, quam ſi mulros amare Deum faciat, quem ramen noo amabunt, niſi cogooſcaot. Sed eſto hæc vita ſibi minus vtilis ſaltē ſecura, quia minus quieta: an non ex charitate ſequenda eſt, ſi Chriſti gloriæ vtilior reperiatur? Maximus charitatis eſſe creditur, ſi vitam quis pro re amata pooat. Quo progreditur, plus vltra fortè inueniet, ſi non animam ſolam, id eſt vitam: ſi propriam etiam gratiam, gloriamque, quæ vita potiores; gloriæ Dei poſtponat, & illis cedat. Quod ſi in hoc charitas perfectius exercetur, iam eo ipſo, & gloriam Dei promet, & ſibi gratiæ cumulum lucratur; ad ipſius charitatis augmentum ſuperaddendum. Hæc, & ſimilia ad Gregorium Liuoniæ Præſul: verò ille, ad Redageshauſanum Abbatem, hæc quæ ſequuntur [a].

a *Ad hunc annum.*

2. *Abbati, Monaſterij de Redageshauſen, Ciſtercienſis Ordinis.*

Cum dilectus filius, Prior Monaſterij tui, nullum Domino gratius poſſit exhibere obſequium, quàm ad agnitionem eius, animas oberrantes adducere, vt lucrifaciat ſibi eas: non ſine cauſa miramur, quod ſicut Venerabilis Frater noſter, Liuonenſis Epiſcopus, ſuis nobis litteris intimauit, cum eundem Priorem dudum elegeris, & aſſumpſeris, ad Euangelizandum in partibus illis Dominum IESVM CHRISTVM, *& dante Domino Euangelizantis virtutem, multos de tenebris gentilis erroris, ad lucem reuocauerit Catholicæ veritatis, ipſe reuerſus ad clauſtrum, illectus dulcedine contemplatiuæ quietis, & Pulchræ Rachelis irretitus amplexibus, ad opus vtilitatis actiuæ, vel potius vtiliſſimæ actionis, tanquam Lippa Lia fæcunditate contempta, redire non curat; non attendens, quod vnigenitus Domini filius, vt multis prodeſſet, de ſinu patris, ad publicum noſtrum exiit, præ charitate nimia humanatus; & Apoſtolus omnibus omnia factus, vt lucrifaceret omnes, Domino cupiebat fieri pro fratribus anathema.*

3. *Ne igitur, data prædicto Priori à Domino gratia, de iure priuetur, ſi eam vſque adeò ſibi velit habere priuatam, quod communicare aliis pertimeſcat, eidem noſtris dedimus litteris in mandatis, vt timens, ne torpore ſilentij, tot perdidiſſe animas Domino videatur, quot vigore prædicationis lucri facere potuiſſet; & præmij ſpe illectus, eo quod erunt tanquam ſtella perpetuo in firmamento locata, qui multos erudiunt ad ſalutem; prædicationis officium reſumere non poſtponat; ita quod credita ſibi talenta Domino referens geminata, commendari ab ipſo, & in gaudium eius recipi feliciter mereatur. Quo circa diſcretioni tuæ per Apoſtolicam Sedem præcipienda mandamus, quatenus ei ſuper hoc non ſolam licentiam largiaris, imò præcipias, & iniungas. Datum Peruſij V. Kalendas Februarij, anno VIII.* Octauo, inquam, quippe Nonus Gregorij non incepit, vſque ad vigeſimam Martij præſentis anni.

4. Cæterùm, vt conuertendis infidelibus, Euangelium ſuſcipere pataris; ſic impugnandis his, qui reſiſtebant virtuti Crucis, atque Chriſtianos, ſiue in Paleſtina diſcordes, ſiue in Græcia inualidos laceſſebant atroces, Ciſtercienſium etiam cenſuit vtile fore. Id quod non ſolum aono præcedenti, datis ad Antiochenum Patriarcham litteris, pro inclyta Militia Calatrauæ, quam illuc deſtinare Coouentum ſolicitaſſet: ſed & hoc, etiam aliter oſtendit, niſi mendum irrepſit in exemplaribus; commiſſa Ciſtercienſibus Abbatibus prædicatione Crucis, quæ illis, à Bernardo familiaris, rarò per alios, ſine ipſis, vix vnquam præualuiſſet. Itaque Heiſterbacenſi, per prouinciam Treuirenſem; Lucelano, per Biſunthioam, Alberſtadenſi quondam Epiſcopo, tunc Monacho, qoem ſæpius memorauimus, per Magdeburgenſem; atque aliis per alias multas, & laras, id muneris iniunxit, eadem die, ad omnes litteris datis ſub hoc initio [b]. *Cum prædicandæ Crucis officium, pro locorum noſtræ ſalutis propugnatione, & ſubſidio fidelium, qui in illis partibus afflicti eſſe noſcuntur, vobis per N. prouinciam duxerimus commendandam, &c. Datis Peruſij Nonis Martij.* Litteras ipſas ad longum non adducimus, quia eædem pene ſunt, quas antea ad alios datas ſæpè tranſcripſimus. Extant & duplices ad Abbatem Maceriarum litteræ hoc anno datæ, pro Niuernenſi Comite, cum Cruce & ipſe ſignatus, obſtaculis quibuſdam retardaretur, vtraque Viterbij ſeptimo, & ſexto Idus Menſis Nouembris.

b *vbi ſuprà.*

5\. Demum, nec Ioanni Brenno Ciſtercium defuit, periclitanti in Græcia, quippe Gregorius, vt ait Abraham Bzouius [e]: *Belam Vngariæ, & Theobaldum Nauarræ Reges, Balduinum Imperatorem in Gallis agentem, Comitem Campaniæ, Erardum Chatenaium Colamannum Regem Aliciæ, conſanguineos Ioannis Brenni, Archiepiſcopos Senonenſ. & Strigonienſ. & Coloſenſem, & Epiſcopum Geuriensem, admonuit, vt auxilia ſocio, vicino, agnato, cõſanguineo Catholicoque Principi ſubmitterent, ne is, & imperio, & vita excideret. Tanti autem faciebat Gregorius periculũ Ioannis, vt quadringentos equites in ſubſidia Terræ ſanctæ deſtinatos, ex Gallis detraxerit, Conſtantinopolimque eos ire præceperit: Datis litteris Fr. Guilielmo, Sedis Apoſtolicæ in Gallis Pœnitentiario.* Hæc ibi Bzouius: cæterùm dicto Guillelmo Pœnitentiario, quod ſolus non ſufficeret, inſignem virum, probatæque prudentiæ, & religionis, Abbatem ſancti Thomæ de Torcello Ordinis Ciſtercienſis, coadiutorem, ab eodem Gregório datum; duplices aliæ litteræ conuincunt; primæ ad Archiepiſcopos, Epiſcopos, & alios Eccleſiarum Prælatos, per Franciæ; ſecundæ ad eoſdem, per Vngariæ Regnum conſtitutus, atque vtroque de ipſo ſub hoc tenore.

e Hoc anno. 10.

6\. *Dilecto filio Fratri VVillelmo, Pœnitentiario noſtro, Apoſtolica ſcripta direximus, vt vota quadringentorum militum, Cruce ſignatorum, Regni Franciæ, quorum ad id conſenſus acceſſerit in ſubſidium Conſtantinopolitani Imperij, authoritate noſtra commutans, tam eos, quam alios qui de nouo, in ſuccurſum ipſius aſſumpſerunt ſignum Crucis; præceptis moneat ſalutaribus, & inducat, vt ſine mora diſpendio, ad ſuccurrendum ipſi Imperio, iter arripiant, & ad id feſtinanter, & viriliter ſe accingant; ſpe ipſis propoſita, quod idem in eodem Imperio Terræ præfatæ ſubuenient, duplicatum remunerationis diuinæ præmium reportabunt. Verum quia idem Imperator magnum poſſet in dilatione ſuſtinere periculum niſi expectatum recipiat à Latinis, abſque mora diſpendio ſuccurſum; dilectum filium Abbatem ſancti Thomæ de Torcello, Ciſtercienſis Ordinis, virũm prouidum, & diſcretum, nobis, & fratribus noſtris acceptum ſub merito probitatis, ad præmiſſa prudenter, & celeriter exequenda, ad partes veſtras duximus deſtinandum; quo circa vniuerſitatem veſtram monemus, quatenus ſuper iis eidem Abbati ſic efficax ſtudeatis auxilium, & conſilium impertiri, quod ex hoc plenè perpendatur in opere, quanto terræ liberationem eiuſdem deſiderio cupiatis; & nihilominus Dominum vobis exinde propitium, noſque reddatis fauorabiles, & benignos. Datum Viterbij III. Kalendas Ianuarij, anno nono.* Hæc ad Epiſcopos, & Prælatos vtriuſque Regni.

d epiſt. 343.

7\. Cæterùm cum Theobaldus, Rex Nauarræ, & Niuernienſium Comes, Cruce vterque ſignatus, ab vtraque nihilominus expeditione retardarentur; alter, quod Proceres Regni ſui timeret conſpirantes in ipſum; etſi diſcederet, Regnum diuulſuros; alter, quod filiis paruulis, vxorique, velut imbelli turbæ ab ipſius abſentia moleſtandis: huic vltimo Abbatem Macerianum, priori verò Abbatem de Iraneio idem Gregorius Papa, pro ſe ſubſtituit, alterum, qui iuramenta relaxaret, colligationes diſſolueret, & colligatos in officio contineret: & alterum qui relictæ, pupilliſque vigilanter inſiſteret, arceret grauamina, atque vſque ad redditum patris, vtrique, indemnes, omnes in pace conſeruaret.

Referam ad vtrumque datas litteras; & primo eas, quæ pro Theobaldo, honorificas ipſi, ſed quæ nonſleuem etiam præſeferunt Iracienſis Abbatis cui tantum credebatur negotium æſtimationem, ſic autem habet [e]. e epiſt. 550.

Abbati de Iraneio, Ciſtercienſis Ordinis, & Prioribus Roſidæ Vallis, & de Tutela, Pampilonenſis diœceſis.

Audito nuper, quod chariſſimum in Chriſto filium noſtrum, illuſtrem Regem Nauarræ, Comitem Campaniæ, vſque adeo tetigit iniuria Crucifixi, & zelus terræ natiuitatis eius comedit; vt, poſtpoſitis ſollicitudinibus aliis, in ſubſidiũ terræ ipſius propoſuit transfretare; tanto gaudemus amplius, quanto credimus ex maiori deuotione procedere, vt in ætate adhuc tenera conſtitutus, iuuentutis ſuæ primitias offerens Domino ſuo, ac non ſolum, ſua ſed ſeipſum abnegans, propter Chriſtum tulerit Crucem eius, vt illius opprobrium, quod eſt à fidei noſtræ hoſtibus exprobatur, poſſit, ſi ipſe dederit, vindicare: cum igitur, ſicut accepimus, quædam colligationes illicitæ contra eundem Regem in præiudicium ſui iuris à quibuſdam nobilibus, tum terræ ſanctæ, quam aliis ſint præſumptæ, ad quarum obſeruationem ſe colligentes, iuramenti vinculo aſtrinxerunt, mandamus quatenus ſi eſt ita, præſumptores huius mundi, vt iuramento non obſtante prædicto, eaſdem colligationes diſſoluant, monentes attentè, & efficaciter inducentes ipſos ad id, ſi neceſſe fuerit, per Cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione remota, cogentes. Datum Viterbij, Nonis Decembris anno nono. Ita pro Theobaldo, Rege Nauarræ, ad Iraeienſem Abbatem, & Collegas. 8.

Verum pro Comite Niuernenſi, atque vxore, & filiis, ad Abbatem Maceriarum ſolum, hæc, quæ ſequuntur [f]. f epiſt. 279.

Abbati Maceriarum Ciſtercienſis Ordinis Cabilonenſis diœceſis.

Cum ſicut dilectus filius, nobilis vir, Comes Niuernenſis, & Ferenſis, aſſerit, zelo fidei, & deuotionis accenſus, ſigno Crucis aſſumpto, propoſuit in Terræ ſanctæ ſubſidium proficiſci, noſque perſonam ſuam cum vxore, filiis, familia, terra, & omnibus bonis ſuis ſub Beati Petri protectione ſuſcepimus, atque noſtra: nihilominus ſtatuentes, vt, donec de ipſius reditione, vel certiſſime cognoſcatur, & poſtquam redierit, per biennium, integra maneant, & quieta; adiicimus quoque, vt ſi fortè dictus Comes decederet in partibus tranſmarinis, filij ſui, donec ad legitimam viginti quinque annorum ætatem peruenerint, cum terra, & aliis bonis eorum, ſub Sedis Apoſtolicæ tutela, & defenſione conſiſtant; ideoque diſcretioni tuæ per Apoſtolicam Sedem mandamus, quatenus ipſos contra protectionis, & conſtitutionis noſtræ tenorem non permittas ſuper iis ab aliquibus indebite moleſtari, moleſtatores huiuſmodi per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcens, non obſtante conſtitutione vt ſupra. Datum Viterbij VII. Idus Nouembris, anno Nono. Hactenus pro vtraque expeditione. Itaque in tot, ac tantis turbationibus, quæ euenerunt Eccleſiæ circa hunc annum, quot ac quanta vix vnquam ſimul conieceerunt; vt aliis etiam vſus Gregorius fuerit (& quidni in tota Eccleſia alios haberet, quibus tale committeret?) in quibuſdam, aut ſolum, aut præcipuum; ſed nullius tamen expers Ciſtercium fuit. 9.

Haud tamen ideo ceſſauit ab aliis cauſis, æquè fortaſsè grauibus, certè non minus dignis recenſeri. Imminente inter Franciæ, & Angliæ 10.

Reges

Reges, ſuper Pictauiæ comitatu, bello; primum pactæ induciæ, mox in arbitros cauſa compromiſſa; neutrum ſine noſtrorum interuentu. Quippe Anglus, vt hæc ipſa promoueret, Legatos ad Gregorium ex ipſis miſit, Abbates, de Boxeleya & de Ponte-Roberti; Gregorius verò perſuadendo Ludouico, Ciſtercienſem non minus, Abbatem Altæ-Cumbæ deſtinauit, de cuius efficacia, prudentiaque, & qua pollebat apud Ludouicum Regem authoritate, non dubitabat fore, vt ipſum quantumcunque auerſum, aut renitentem, ne dum promptum, & facilem, ad obſequium Gregorij reuocaret vtriuſque legatiæ fructus, ex euentu ſequuto, id eſt ex bello prorſus impedito: legatiæ ipſæ ex duabus Gregorij litteris conſtant, eodem die datis; altera ad Henricum Angliæ Regem; altera ad Abbatem Altæ-cumbæ, quæ ex Regeſtis tranſcriptæ,

g vbi ſuprà. ita ſe habent [g].

11. *Henrico, Regi Anglorum illuſtri.*

Venientes ad præſentiam noſtram dilectos filios de Boxeleya, & de Ponte-Roberti, Abbates Ciſtercienſis Ordinis, nuntios tuos, conſueta benignitate recepimus, & tam iis, quæ littera tua eiſdem nobis exhibita continebant, quam his, quæ ipſi tanquam viri prouidi, & fideles, viua voce proponere curauerunt, cum diligentia intelligentes, ſuper negotio terræ Pictauiæ ſcripſi illuſtri Regi Francorum prout vidimus expedire: nihilominus ſuper negotio Comitis Marchiæ litteras eidem negotio congruas deſtinantes. Vellemus autem, quod occaſione eligendi arbitros, inter te, & Regem prædictum, ſuper emendandis damnis hinc inde tempore Treguarum irrogatis, ipſarum Treguarum prorogatio remanſiſſet; vnde & adhuc tuæ ſerenitati ſuggerimus, quod ſi videris, quod ipſe Rex poſſit ad Treguas innouandas induci, non conſideres difficultatem emendandi damna huiuſmodi; cum guerra difficultatem habeat ſine comparatione maiorem, ſed ad Treguas ipſas habendas omni ſtudio elabores. Datum Peruſij Kalendas Iulij anno IX. Hæc ad Henricum, cæterum ad Abbatem Altæ-cumbæ, hæc, quæ ſequuntur [h].

12. *Abbati de Alta cumba, Ciſtercienſis Ordinis.* h lib. 5. regeſt. Greg.

Gerentes de tua religione fiduciam plenam, deuotioni præſentium auctoritate mandamus, quatenus vnà cum Venerabili Fratre noſtro Senonenſi Archiepiſcopo & Epiſcopo Syluanectenſi quibus ſuper ſcribimus, ad chariſſimum in Chriſto filium noſtrum, Ludouicum, Francorum Regem illuſtrem, accedas, eique litteras Apoſtolicas repræſentes, quibus rogamus eumdem, & ab impugnatione terræ Pictauiæ precum noſtrarum intuitu, & ſpecialiter conſideratione negotij Terræ ſanctæ abſtineat, & ſibi ſubditos faciat abſtinere, ac eum ad exaudiendum noſtra precamina in hac parte, ſecundum datam tibi à Domino prudentiam, inducere ſtudeas ſolicitè, & prudenter, quod inde feceris, & inueneris, nobis fideliter reſcripturus. Datum vt ſupra. Ita Gregorius ad Abbatem de Alta-cumba, quem exauditum à Rege Ludouico, ipſe euentus ſequutus demonſtrauit. Hæc & alia ſimilia ſatis oſtendunt, qua opinione floruerit, quibus tunc viris Ciſtercienſium abundauerit.

---

1. *Edmundo per miracula florente,* 2. *etiam longe inſolita,* 3. *Richardi Cantuarienſis morte, ſedes totius Angliæ prima vacat.* 4. *ſuffecti tres,* 5. *ſed reprobatis cunctis, electus Edmundus,* 6. *atque tractus ad ſedem, licet inuitus.* 7. *virtutes eius in Epiſcopatu, Patris,* 8. *& iudicis:* 9. *ſed præcipuè abſtinentia ab omni munere.* 10. *Noua miracula, atque alia de ipſo remiſſiue.*

CAPVT QVINTVM.

1. HOc fermè tempore in Anglia ſanctus Edmundus, tum vitæ puritate, tum doctrina, tum miraculis celebris, per merita, ad Archiepiſcoparum Cantuarienſem; per ſacras infulas, ad Ciſtercium properabat: non tamen Archiepiſcopale pallium, niſi renitens; ſolam cucullam ſpontaneus ſuſcepturus. De eius prædicatione & ſanctitate, multa ſuperius. De miraculis per ipſum, & ipſo à Deo patratis, quædam alia adhuc breuiter dicenda [a];

a Apud Sur. tom 6. c. 16.

Infeſtum quandoque in pede apoſtema, vel tuber tulit, quod medici anthracem, ſiue carbunculum vocant. Calamum igitur arripiens, quo ſcriptitare ſolebat, tres, vel quatuor Cruces, in eius circuitu, vnam ſuper illud depinxit, prædicens deterrimum illud vitium propè diem profligatum iri. Altero die ita malum illud omne euanuit, vt nullum eius veſtigium cerneretur. Itaque prophetiæ præditus dono, ſanitatiſque: quod in proximos frequens, nonnunquam etiam in ſeipſum expertus fuit.

2. Narrantur & miracula alia in ipſo à Deo facta, nec ſine ipſo: ne eius, quam ad omnes habebat gratiam, aut expers appareret, aut rarò vſus. Certè in cilicio, quo ad carnem vtebatur, continuum, neque exiguum erat miraculum, quo nullis vnquam immunditiis vermium patuit, cùm tamen nunquam à ſe illud deponere; mutare, non niſi tarò conſueuiſſet. Adhuc tamen quid maius in illo accidit, quod author vitæ eius memoriæ prodit [b] *Quidam eius cubicularius cilicium, & femoralia cilicina, quæ vſu diuturno contriuerat, ab eo comburenda accepit, & ille quidem miſit ea in ignem, ſed ignis lambens ea, conſumere non potuit, tanquam vereretur ſacrilegij notam ſibi iniuſtum iri, ſi læderet ea, quæ Beati viri carnem attigiſſent.* Hæc & ſimilia, quantumuis ipſo inuito, diuulgata per orbem, Edmundum venerandum reddebant cunctis mortalibus.

b vbi ſupra.

Cum ecce Cantuarienſi Sede vacante morte Richardi, quem Stephano Langtonio ſuffectum diximus, poſt varias electiones ſucceſſoris, valore vacuas, tandem Edmundus à Gregorio Papa vocatus eſt, qui dignè poſt tot alios Ciſtercienſes, Ciſtercienſis & ipſe ſubrogaretur. De morte anteceſſoris ita Arsfeldius. [c] *Cum rediret à Curia, iamque tridui iter confeciſſet, in morbum incidit, qui & eum ex humana vita abſtulit. Sepultus eſt apud ſanctam Gemmam, in templo Fratrum* 3.

c Saecul. 13. cap. 6.

trum Minorum. Quo humato, prædones quidam ſepulchrum eius aperiunt, vt veſtes, annulum, & alia Pontificia inſignia (quibuſcum de more Epiſcopi humantur,) ſibi illa ſacrilegi auferrent. Miraculo datum eſt, quod nulla ratione, aut ingenio, aliquid defuncto detrahere potuerant. Conſternati igitur, manuque pectus tundentes, inde ſe proripiunt. Hæc de morte, & ſepulchro anteceſſoris non omittenda.

4. Verùm de ſucceſſorum electionibus (nam tres vnus, poſt alium, irrito omnes conatu ſuffecti ſunt, quoadvſque tandem ad Edmundum ſedes veniret) audi, quod ſequitur. [d] *In eius, ſcilicet Richardi, locum, Monachi Cantuarienſes, Radulphum Ciceſtrenſem Epiſcopum (de quo poſtea plura) ſupponunt. Quam electionem cum Romanus Pontifex ratam non haberet, Ioannem Priorem (vt appellant Cantuarienſem ſufficiunt. Sed nec eius optio Romano Pontifici placuit, Romamque profectus, Pontificis conſilio, ſuaſuque ceſſit iuri, electionique ſua. Quin & Ioannem Blondum, virum doctum, & Theologiam Oxoniæ profitentem, in cuius optionem Monachorum poſtea ſuffragia concurrebant, quod contra Synodi OEcumenicæ decretum, duo beneficia, ſine Pontificis Romani gratia occuparat, reiecit.* Hactenus ille.

d ubi ſuprà.

5. Ergo poſt tres inutiliter vocatos, tandem vtiliſſime Edmundus ſequutus eſt, vt verè Arsfeldius [d]. repulſas precedentium peraccommodas dicat, *vt poſt tot reiectiones, vix omnium digniſſimus ad illud munus vocaretur.* Itaque ait Author vitæ viri ſanctiſſimi: [e] *Cum Cantuarienſis Sedis iam diu vacaſſet, & ad Gregorium Nonum Pontificem Maximum deuoluta eſſet, illi Metropoli paſtorem præficiendi deliberatio, per omnem Angliam ille diligenter per fidos nuntios iuſſit inquiri, quis illi oneri ferendo in primis idoneus, tantoque honore affici præcipuè dignus omnium iudicio cenſeretur. Tandem Edmundus vnus omnium, & aptiſſimus, & digniſſimus exiſtimatus eſt, eumque canonicè electum, Cantuarienſi Eccleſiæ paſtorem dedit.* Hæc de electione facta per Gregorium Viri ſanctiſſimi, quamuis Arsfeldius [f], non à ſolo Eccleſiæ communi patre; ſed *conſpirantibus Regis, aliorumque omnium ſuffragiis incredibili conſenſu*, vocatum tradat.

d ubi ſuprà.

e Apud Sur. cap. 17.

f cap. 7.

6. At qualiter Edmundus onus refugerit, nec niſi tandem obedientia compulſus conſenſum dederit, idem qui ſupra Author pergit ſcribere. [g] *Niſi ſunt tum ſpectabiles viri ad Eccleſiam Saliſberienſem, qui eum Cantuariam perducerent, ſed inquiſitum minimè repererunt. In pago autem Caluenſi inuento, indicant, quid de ipſo factum eſt. At ille conſentire nolente, redeunt ad Saliſberienſem Epiſcopum, quid Edmundus reſponderit? exponunt. Præcepit ille grauiter, & ſeuerè, vt obediat. Nec tamen Edmundus flecti poteſt, donec dictum eſt, eum mortifero peccati periculum minimè euaſurum, ſi conſentire nolit. Tum ille Deum offendere timens, & precibus victus, & ratione conuictus, & præcepto adactus: aſſenſit tandem, ſed ita tamen, vt proteſtaretur ſi nulla ratione electioni illi ceſſurum, niſi grauiter ſe in Deum peccaturum formidaret. Ita demum cunctis exultantibus, admodum honorificè, & multa celebritate Archiepiſcopus ordinatus eſt.* Hactenus promotio, & ſacratio Viri Dei, quæ creditur in hunc annum incidiſſe. At qualem ſe Pontificem præbuerit; audi eumdem narrantem totidem verbis [h].

g ubi ſuprà.

h cap. 18.

7. *Paſtor igitur in populo Dei conſtitutus, omni virtutum genere, magis, ac magis emicuit: nec de ea, quam diximus, vitæ ſeueritate, & duritia quam remiſit, ſed in dies potius quidpiam ad eam adiecit. Non induebatur purpura, & byſſo, aut veſte pretioſa, vt ſolent plerique Epiſcopi: ſed contentus erat tunica, vel candidi, vel cinericij coloris, pretij non magni. Attamen ne frons à cæteris diſcreparet, ſuperiores veſtes honeſtas habuit, non tamen ſtudio vanitatis. Cum in eſſet itinere, ſi quis ei vel tenuiſſima ſortis homo peccata ſua confiteri voluiſſet, mox ab equo deſiliens, confitentem audiuit, pium, & affabilem ille ſe præbuit, nec repulit eum vel ob temporis importunitatem, vel hoſpitium propinquum. Pauperibus oſtiatim mendicantibus largas præſtabat eleemoſynas: male valentium domos per ſuos homines diligenter inuiſebat, eoſque fouebat beneficiis: quibuſdam ex illis quotidianum victum, & congruum veſtitum ſubminiſtrans. Puellas inopes nuptui, collocandas curabat: quem in vſum applicare ſolebat mulctas, pecuniarias propter peccata quibuſdam iure irrogatas.* Hæ boni patris, boniqoe paſtoris functiones præcipuæ; vt ſe Deo cuſtodiens, & Deum ſibi, commiſſarum ſibi ouium animas paſcat, exemplo, verbo, opere; & nihilominus corporibus ſubueniat per eleemoſynas.

8. At boni iudicis id in primis habuit, quod à muneribus ſæuerè ſemper abſtinuit, nempe munera captans, aut acceptans ferè neceſſe eſt, vt iniuſtum ſe præbeat, aut ingratum. Iniuſtum inquam, ſi gratus eſſe velit; aut ingratum, ſi iuſtus: nunquam ab altero vitio, ſæpe neque ab vtroque receſſurus [i].

Ab omni munere (proſequuntur eius Acta) excutiebat manus ſuas, & eos, qui munera acciperent, deteſtabatur, præſertim poteſtatem gerentes, quo ad faciendam iuſtitiam gratuitò, aiebat eſſe debere, non muneribus inuitari, & illeci: iſque crebrè dicebat, prendere, & pendere, non niſi littera vna inter ſe diſcrepant: ſignificare volens ad modum propinquum eum eſſe ſuſpendio, qui præter fas munera libenter accipiat. Et multi, quidem, vt eius ſibi beneuolentiam conciliarent, multa etiam non parui pretij offerebant, ſed ille omnia reſpuebat, aiebatque: Nunc quando diues ſum, & nullius egeo, teterrimus ſathan muneribus me capere vult, quibus etiam tunc, cum pauper eſſem, corrumpere me non potuit. Sed Dei ego benignitate fretus, ſpero nunquam illum hac ratione mihi impoſiturum. Muneribus enim præter ius, faſque datis, & acceptis, hodie corruptus eſt Orbis Chriſtianus, peribitque etiam prius quam id percipiant Chriſtiani, niſi hanc peſtem à ſe extirpare, & profligare conentur. Hæc apud Surium.

9. Arsfeldius hanc eamdem Viri virtutem, aliis, tum propriis, tum ipſius Sancti verbis declarat, dignis omnino, præcedentibus ſubiungi. [k] *Ab omni, inquit, munere, maximè poſt ſuſceptum Archiepiſcopatum, religioſe abſtinuit, dictitare ſolitus, inter prendere, & pendere, vnius tantum litera diſcrimen interuenire: quaſi ſuſpendio dignos, obiter notans Magiſtratus huiuſmodi, quorum per ſordes iudicia conſtuprarentur. Cumque multi illius iam Archiepiſcopi facti, fauorem, gratiamque amplis, & prolixis donis ſibi emereri enixè laborarent, nihil ille vnquam eorum, apud ſe hærere voluit: hac etiam adiicere ſolitus. Iam, inquit, cum omnibus affluo, & abundo, hoſtis, qui me olim pauperem, & in anguſtia facultatem deprauare non potuit, circumuenire conatur.*

tur. Sed Deo mihi propitio, ludet operam. Ita Arſeldius, qui plores alias virtutes, bis ſubiungit,
c ibidem. & tandem addit [c].

9. *Has, aliaſque tam egregias virtutes, magna, multaque miracula, quibus eum diuina gratia inſigniter adornabat, amplificabant, & quam Deo eſſet gratus, tantum non voce emiſſa palam clamabant. Quæ ne lectori tedium ex narrationis prolixitate obrepat, prætermitto. Nec tamen mihi temperare debeo, aut poſſum, quin nouum illud, & fere inauditum ſanandi genus, in medium lectori producam, quo ab vno diſcipulorum fiſtula morbum, quo brachium eius ad omnium medicorum deplorationem innaſcerat, orando, in ſe tranſtulit, quo, quindecim poſtea circiter dies, grauiter premebatur. Sic Beatus iſte vir, ad magiſtrum noſtrum Chriſtum, qui non ſolum infirmitates noſtras ſanauit, ſed vt, Eſaias ait, portauit etiam, propius accedere videretur.* Hactenus charitatis Sanctiſſimi Epiſcopi, atque vera imitatio Chriſti Domini. Qualiter autem in hac ipſa affluentia bonorum omnium, tempeſtate exorta; & primum Regi, ob Eccleſiæ immunitatem (vetus Thomæ Succeſſor) mox etiam clero, ob morum ab eo inteotatam (qui tunc corrupti in multis) reformationem inuiſus, ad exilium primum, deinde ad Ciſtercium adactus ſit, fœlici morte conſumandus in Pontigniaco, continuatori, ſi quis fortaſſe fuerit, Annalium, ſuo tempore dicendum reſeruamus.

---

1. Luthgardis vndecim ante mortem annis corporali orbata lumine, 2. non ſine fœnore lucis ſpecialis. 3. Beatrix ad Monaſterium ſuum reuertitur, 4. & ſacrata ab Epiſcopo, Chriſtum, Pontificis vices gerentem, videt. 5. Multis à Deo illuſtrata conſolationibus, 6. tentari permittitur, 7. de tentationibus victoriam reportatura. 8. Pactum cum Deo, ferit, adimpletque. 9. De Idæ Niuellenſis morte dolet. 10. Rapta in Ectaſim in potentias Domini intrat. 11. Indeque penitus à ſe aliena exit, neque aliam voluntatem habens, niſi diuinam.

CAPVT SEXTVM.

1. DVm hæc per vniuerſum Orbem peragerentur, Luthgardis in Belgio, corporeo amiſſo lumine; quo minus de terrenis, corporalibuſque; eo intimius cæleſtia ſpiritualiaque clarius penetrabat. Quippe vt ſol materialis (vt Philo ait) cum terram nobis, inter vmbras noctis occultat, quæ in cœlis ſunt, aſtra reuelat; ſed terra iterum nobis apparente, cœleſtia tegit; & fugat à noſtris oculis: ſic & ſol gratiæ, & Virgo id in ſe ipſa ſatis experta, exterioris lucis defectum, quem ab hoc anno paſſa memoratur (nempe vndecimo ante Sanctum illius obitum, qui incidit in M. CC. XLVI.) non ſolum patienter, conſtanterque, ſed cum gaudio, & lætitia tolerabat: Crederem ex continuo lachrymarum imbre prouenisse læſionem; ſi non dudum ipſius Actis legiſſem quod ſupra memoraui; iuſſam à Deo à fletu vltra abſtinere: atque placide cordis feruore, in oratione perſiſtere; quod hactenus per lachrymas, deinde per colloquia dulcia, & grata, atque amoris affectus impetratura. Vtcumque fuerit, ab hoc anno amiſiſſe potentiam viſus, commutatione fœlici,
a lib. 3. cap. 1. Thomas de Cantipratano memoriæ prodit [a]. Sic enim ait.

2. *Anno ferè vndecimo ante obitum ſuum quoddam vitæ quietiſſimæ, & fœlicis mortis præludium. Nam inſtar Patriarcharum Iſaac, & Iacob, ambobus orbata luminibus, luminis cæleſtis ſplendoribus ſolito eſt excellentius perfuſa. Dignum enim erat, vt mens radiantiſſima intus luce ornata, foris quodam modo luminis huius caligine obſcuraretur. Quis enim dubitet, rerum corporalium formis & imaginibus, quæ per oculos forinſecus in animum influunt, ſpiritualem mentis aciem retundi? cæcata ergo exterius, tota mente interius in luce verſabatur, hoc vnum dicitauat in hac cæcitate plorans, quod ſpirituales amicos ſuos in hac vita amplius cernere non poſſet. At eo rurſus ſe conſolans, quod in Cæleſti patria eos ſe viſuram ſperaret. Refert frater Bernardus ab eius ore ſe accepiſſe, Dominum ei ita dixiſſe: cæcitatem, quam tibi accidere volui, patienter feras: polliceor enim tibi, ſine purgatorij pœnis te ad me perueneturam; amicos verò, quos, ais, te in hac vita vlterius videre nõ poſſe, in æterna patria conſpecturam.* Hæc de Lutgardi.

At Beatrix, quam dudum in Rameya, litteras edocendam, atque à conſortio Beatæ Idæ Niuellenſis, eximie proficientem ſupra reliquimus, antè eiuſdem B. Idæ tranſitum, reuerſa ad Vallemfloridam, continuis interim Sanctorum Angelorum, atque cœleſtis ſponſi viſitationibus, & in ſe proficiebat, & apud homines ſupra modum illuſtrabatur. Nam audi quod in eius Actis 3.
dicitur [b]. *Quoties enim, aut per orationum officium, aut meditationis exercitium, ad dilecti ſui præſentiam, cum fruitura ſolatio ſe transferebat, toties ab ipſo ſe præuentam in benedictionum ſuarum dulcedinem ſentiebat.* Et infra. *Aliquando enim, vt Magiſter diſcipulum, ita dilectam ſuã qualiter vixerat, aut qualiter viuendum foret de cætero, certis eam indicijs, non ſono vocis extrinſeca, ſed inſpirationis leniter influentis ſuſurrio, intrinſecus inſtruebat. Aliquoties vt ductorem, & rectorem itineris, ambulantẽ ſecum in hac labilis vitæ ſemita, perpendebat, & quocumque ſe verteret, aut quorſum incederet, præcedentem Dominum inoffenſis greſſibus alacriter ſubſequebatur. Aliquoties etiam ipſum, vt paſtorem ouium, ſeſe verò vel eius dilectam, & electam ouiculam attendebat, quam in vberrimis gratiæ ſuæ paſcuis incedentem ipſe dirigebat, & cuſtodiebat. Interdum etiam ipſum vt patrem multiplicis gratiæ plenitudine, ſe velut electã filiam locupletare volentem, & omnium virtutum inſignijs adornari, non ſine diuina dulcedine, & ſuauitate ſentiebat. Nonnunquam autẽ velut ſponſum Dominũ, ſe verò velut ſponsã ipſius & perpetuæ gratiæ, & decoris annulo ſubarrhatã, & renuntiationis futurado, talitio iã dotatã, in ſpiritu prænidebat.* Hactenus ibi. b cap. 16.

4. Non multo poſt ab Epiſcopo ſacranda, cum alijs ſororculis (quod olim frequens) ſed & tunc etiam in aliquibus prouincijs in vſu lego, inſigni alio fauore præuenta eſt, quem eadem eius Acta ita deſcribunt [c]. *Adeſt Dies ad hoc myſterium explendum aptiſſimus, dies videlicet Aſcenſionis Dominicæ: neque mora congregatus Virginum cætus, ante Præſulem more conſueto* c cap. 17.

conſecrandas adducitur: inter quas Chriſti ſponſa venerabilis collocatur. Adeſt & Pontifex, officiumque ex more per ordinem ſuper vnamquamque ſigillatim exequitur: ac per manus impoſitionem omnis illa multitudo virginum annulo deſponſationis æternæ, ſponſo Ieſu Domino typice ſubarrhatur. Vt autem ad electam Domini ordinatim quod faciendum erat, peruentum eſt exequendo, mox mirum in modum intra ſe rapta, cæleſtique iubare perluſtrata, vidit intellectualibus oculis omnia, quæ venerandus Pontifex legendo, benedicendo, coronam capiti, digito myſticum annulum imponendo, cæteraque ad officium huiuſmodi pertinentia per ordinem exequendo, eodem tempore foris viſibiliter agebat in corpore: Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum æternum, & verum Pontificem, intus, in anima ſua ſenſibiliter exercere, nam ab ipſo ſponſationis annulo ſubarrhata non tranſitoria, ſed perpetuæ fidei Sponſionem accepit, non ſolum propitiationis gratiam in hoc ſæculo; ſed & perpetuæ beatitudinis gloriam in futuro Domino ſibi firmiter promittente. Quam ſponſionis prærogatiuam cum accepiſſet dilecta Domini, tanta interim exultationis, & iucunditatis repleta eſt dulcedine, quod exterioribus ſenſibus quieſcentibus, quid ſecum extrinſecus ageretur nequaquam potuiſſet aduertere, ſed quoties ad Pontificem debuiſſet accedere, non niſi manibus ſubſequentium ſuſtentata, ſuam valuiſſet illi præſentiam exhibere.

5. De his, quos in ſacræ Euchariſtiæ perceptione, ſentiebat [d], affectibus; quin & de effecti-
d cap. 18. bus, qui in ipſa reſultabant, mira leguntur: nec minus mira, de illuſtrationibus, quibus profundebatur, dum ſacrarum ſcripturarum lectioni,
e cap. 19. quæ illi familiaris, operam daret [e]. *Aperuerat enim diuina gratia ſenſum dilectæ ſuæ, vt intelligeret ſcripturas. & propterea omnes tam actionum ſuarum, quam affectionum motus, intrinſecos videlicet, & extrinſecos, iuxta conſilium ſcripturarum informare ſtuduit.* Et paulo inferius *Vnde frequenter accidit, vt quando aliqua ex diuinis myſteriis, quæ in ſacra pagina continentur, propriis ingenij viribus nullatenus intelligere valuiſſet; ne diutius in caſum fatigaretur illius ſpiritus, repente gratia Spiritus Sancti illuminabat intellectum eius, & quaſi fulgor de cælo veniens, mirabiliter illuſtrabat eam.*

6. Cæterũ inter has conſolationes, illuſtrationeſq; graues eam exercebant tribulationes, quippe vt Apoſtolo, ne magnitudine reuelationum extolleretur, datus à Deo eſt ſtimulus carnis, Angelus Sathanæ, qui eum colaphizaret, ita & Beatrici: neque vllum pene tentationum genus fuit, à quo non pateretur, victoriam tandem per Chriſtum conſequutura. Legat, qui volet, capitulum trigeſimum in eius vita, quam Chryſoſtomus Henriquez, quinque Virginum primam euulgauit; plane mirabitur adeo aſpera certamina, atque adeo diuerſa, multaque, quot, & qualia via vixi ſuperarunt. Capitis Epigraphe ſic habet. *De grauibus tentationum incommodis, quibus per triennium vexata fuit.* Dein poſt longam multorum narrationem, tandem concludit *verè laudabilem Beatricem dixerim, & per omnia labentium ſæculorum tempora merito commendandam, quæ ſic per tres annos dæmones, carnem, & mundum, iugi certamine dimicauit, vt non ſolum inuicta per tot annorum curricula, non ſuccumberet; ſed vt victrix, nec vnius quidem cicatricem vulneris de prælio reportaret.*

7. Sed vicit tamen diuina prouidente miſericordia, quæ ſicut tentationes, reuelationibus, conſolationibuſque; ne magnitudine illarum extolleretur, ſalubriter oppoſuit: ita & tentationibus tum vires, cæleſtes fauores plures oppoſuit à quibus confortata virgo tenera, tot hoſtium cuneos ſecura penetraret. Nam & Ieſum à Dextris Dei ſtantem, velut Stephanus alter, lapides inter medios, videre meruit, & cum eodem fœdus non inire, non vltra ab eius brachiis diuidenda, & primum quidem, cum medios inter tribulos, ad Dominum orantem retuliſſet, author vitæ ipſius his verbis narrat [f]. *At pius, & miſericors Domi-* f cap. 32.
nus, qui de ſua miſericordia confidentes numquam deſerit, qui iuxta eſt his, qui tribulato ſunt corde, & humiles ſpiritu ſaluare non deſinit, amator hominum, ſponſus animarum, merces laborum, curator infirmantium, & conſolatio turbatorum, Dominus Ieſus Chriſtus, oculos ſuæ miſerationis ad electam ſponſam ſuam in neceſſitatis tempore conuertit. Eamque ad portam tranquillitatis reuocauit. Si quidem cum requieſcendi gratia iacens, in turbine procellarum ad tempus ſemet abſcondere iam cœpiſſet, vidit in ecſtaſi mentis ſuæ, vidit, inquam, non carnalibus, ſed ſpiritualibus oculis, cælos apertos, & Ieſum ſtantem a dextris virtutis Dei, ad erigendum, conſolandum, eruendum à contrariarum poteſtatum incurſibus, ad ſe miſericorditer inclinatum; quem cum iam ignorata tribulationis præ multitudine dulcedinis ſuæ, virgo Domini conſpexiſſet, duo quædam, id eſt, miſericordiam, & dilectionem, ex illo radiari verſus ſe intelligens, quid hæc ſignificarent illuminatæ mentis intelligentia ſtatim cognouit. Siquidem in radio miſericordiæ, quem aſpexit, eo quod turbata fuerit in certamine, tamque grauata timore pariter, & dolore, præſertim cum eum tam paratum ad ſuccurrendum, tam potentem ad expiandum cerneret, à Domino reprehendi meruit. In dilectionis vero radio Dominum ſibi propitium, & miſericordem agnoſcens, illum adiuta clementia, non ſe vincendam, ſed potius exaltandam, erigendam, & in virtutum culmine ſubleuandam cognouit. Hæc de primo. Cæterum de ſecondo, audi, quod ſequitur [g]. g cap. 36. 8.

Alio quoque tempore cum in choro Miſſarum celebritati ſimul cum aliis intereſſet, & multo deuotionis affecta ſurſum eleuato corde, ſoli ſupernarum rerum meditationi meditando vacaret, accidit vt repentino quodam beatu per illius in momento, in ictu oculi, pateſieret, & citiſſimè rectaſam in ſita ſolito ſe locaret. Cui per hæc eadem verba non vulgari, ſed latino prolata ſermone pius Dominus reſpondit. Fœdus ineamus, pactum pangamus, vt de cætero non diuidamur, ſed veraciter vniamur. Ad quam vocem nimis exhilarata, tale reſponſum Domino reddit, per quod ad obſeruationem tam ſaluberrimi fœderis pactione voluntaria ſe protinus obligauit. Paratum, dixit, Domine cor meum, ad exequendum omnia quæcumque mandaueris, præſertim ad obligandum memetipſum ad obſeruationem tanti fœderis, per quod in fidem integram ſeruaturum te ſtipulatione tam liberrima repromittis. Qua vix reſponſione peracta, viſum eſt ei, quod ipſe totius conſolationis, & miſericordiæ Dominus animam illius complexa ſuauiſſimo, ſibimet ipſi comprimeret, & ſicut impreſſa ſigillo mollis cera materia, illius in ſe characterem repræſentat, ſic ad imaginem ſuam illam ſimilem ſpiritus rederet. In illa quoque diuini amplexus vnione rurſus Dominicæ ſponſionis de ſeruanda ſibi ſibi pignus accipere meruit, quam & ipſa ſe firmiter ſeruaturam, & nunquam fere à ſe de cætero violandam, iterum repromiſit. Et ne

diuina

diuina voluntati contrarium quid appetendo, fidem, quàm ſe Domino ſeruare ſpoponderat, irritare præſumeret, illi totum, quod eſt, corpus ſimul, & animam loco pignoris obligauit. Nec defuit illi diuina probatio, qua eius fides, & dilectio confirmaretur. Sub eodem enim tempore, feſto Sanctorum omnium imminente, graui quotidiana, & acuta febris infirmitate grauata, dolores importunos patienter ſuſtinuit; quanto enim crudelius vexabatur in corpore, tanto firmius in hoc tentationis procelloſo turbine gratiarum actionis & patientiæ tabulas amplexando, diuina gratia ſe dignam exhibuit. Et fidem, quam ſeruare promiſerat, in neceſſitatis tempore, ſtabilitatis propoſito conſeruauit. Hactenus ibi. Fertur & interfuiſſe Choris Seraphicis [h], vbi & arcana vidit, vt in hoc etiam Paulum imitata, ſpectatricem profiteretur.

h cap. 57.

9. Hæc vſque ad annum M. CC. XXXI. iam viuente adhuc Ida Niuellenſi, quam ſæpe conſulebat, & cuius magiſterio, quamdiu vixit, vel poſt Rameyam relictam, ſemper eſt vſa. Illa eo anno, vt diximus, tranſlata, nam defunctam non dicam: ſimul & alia Virgine deuota, quam Beatrix in Chriſto multum amabat, *Dei famula,* (*pergunt Acta Virginis* [i]) *magnum ex illarum temporali amiſſione dolorem in corde ſubſtinuit, ſed reaſſumptis nihilominus patientiæ viribus, pro illarum fœlici vocatione Dominum collaudauit. His ergo de medio ſic ſublatis, cœpit intra ſe cogitare, ne fortè dolor hic, quem ex illarum morte ſubſtinuit, in vltionem peccatorum ſuorum à Domino ſibi immiſſus eſſet. Quem tamen ad illorum expugnationem commodum, vtpote nimis leuem, & exiguum, nequaquam ſufficere putauit; & ſic vt maiorem, vel in anima vindictam acciperet, inſtantiſſimè plorauit. Vix ita quartus dies aduenit, cum ecce grauiſſima febris, quam acutam dicunt, illius corpus inuaſit, & non ſolum in interioribus, vt aſſolet, ſed in qualibet ſui particula, grauiſſimo incendio moleſtabat. Tunc ergo primum videres illius ſpiritum mirabiliter exultantem, deuotas omnipotenti Deo laudes exoluere; cum tamen adeo iaceret cruciata in corpore, quod totus conuentus Monialium nihil aliud, quàm ipſam mortem æſtimaret ineuitabiliter imminere.* Et Paulo inferius. *Tanta vero fuit doloris vehementia, quod nullo temporis ſpatio, vel momento, requiei, vel medicum quid in aliqua corporis ſui parte percepit, niſi eam impreſſo puluinari capitis ſuo, Dei beneficia meditando reuoluere licuit. Nam tunc quaſi dormiens Domini Dei ſui clementiam, qui deprecationem ſuam exaudierat, gratiarum, & laudum actionibus honorabat.* Hoc anno M. CC. XXXII. immediate ſequuto poſt mortem Idæ.

i cap. 38.

10. Ab alio porro, ad præſentem, quem deſcribimus, multa, & mira narrantur, quæ in præſenti referre, prolixum eſſet. Id vnum dicam, quia fortè ſine exemplo; certè quia exemplum cunctis recolendum, & in quantum potuerint, imitandum: quippe quod continet perfectionem virtutum omnium. *Accidit, ait Author vitæ* [k], *vt poſt completorium lecto decumbens, cum de cognitione ſummi, & increati boni, fruitione ſimul, & aſſequutione per multas cogitationes apud ſemetipſam diſputans, nec dum hac meditatione finita mente prorſus excederet; in magna tranquillitate ſpiritus, & cordis pace ſe conſtitutam inuenit. In quo mentis exceſſu, mox in iudiciorum Dei ſui profundam abyſſum rapta, rerum tam viſibilium, quam inuiſibilium Ordinem, & progreſſum, ipſaſque rerum cauſas ex æterna iuſtitiæ fonte manantes, terrenis quidem intellectibus incomprehenſibiles, nunquam tamen à iuſtitiæ tramite deuiantes, oculo contemplationis ſuæ perluſtrauit.* Hæc dignatio diuinæ bonitatis erga Beatricem. Verum quæ eius ad Deum retributio, quàm præcipuè ſuſcepimus narrandam, idem Author proſequitur, ſic ſcribens.

k cap. 46.

l vbi ſupra.

In qua luce clariſſima contemplationis, cum per modicum temporis ad modum delectabiliter immorata fuiſſet, ad ſe rediens, omni voluntate ſua, quam ſemetipſam catenus gubernare conſueuerat, ex toto ſe expoliatam inuenit, ita vt nullam ex eodem tempore viſa ſpiritualis ordinationem obſeruare potuerit, ſed voluntate ſua in diuina voluntate transfuſa, quod eius inſpirante gratia ſibi agnouit, hoc de cætero ſtuduit obſeruare. Permanſit enim in hoc ſtatu multis diebus, & ſic voluntati diuinæ ſuam conformatam habuit voluntatem, vt æqualiter infirmitatem, valetudinem; proſpera, vel aduerſa ſufferre diligeret, & nec æterna, nec temporalia indiſtincto voluntatis eligeret. Omnes quoque quas eodem tempore fundebat orationes ad Dominum, ſemper ad ipſius beneplacitum dirigebat, & ſi aliquid ſecundum neceſſitatis exigentiam poſtulabat, priuſquam finiretur oratio, rurſus vt eius tantum fieret voluntas, ſupplicabat humiliter, & infra, *per hanc quoque renuntiationem propriæ voluntatis ad tantam ſpiritus, cordiſque ſtabilitatem peruenit, vt ſine grandi labore beneplacitum diuinæ voluntatis expleret in omnibus: & non ſolum in corde ſerenior, in conſcientia clarior; verum etiam in corpore robuſtior appareret. Ex tunc etiam illud charitatis indiſſolubile vinculum, quo ſummo bono iam dudum adſtricta fuerat, ita conſolidatum, & confirmatum in vera dilectione permanſit, vt quanto plus aliqua corporis, vel ſpiritus vexabatur moleſtia in corpore, vel in mente; tanto ſuauius illius ſummi boni refrigerata dulcedine, libentiſſime omnia tam dura, quàm aſpera ſupportaret, totius impatientiæ, vel mœroris penitus ignara.* Hoc Beatricis elogium, paucis conceſſum, in quo non huius, alteriuſve virtutis, ſed omnium ſimul ſummam facile videas. Atque hæc de eius actis, vſque ad hunc annum, quæ ne diuiderem conſulto reſeruaui. Reliqua, quæ per totam vitam geſſit, fundationes, & alia, ſuis ſingula locis dicenda erunt.

11.

1. Franciſcanorum ad noſtros frequens tranſitus, 2. obuiante Gregorio, 3. atque aliqui noſtrorum etiam ad ipſos. 4. Admiſſi, pro ſecandis meſſibus, redditus, non ſine ſcrupulo, & principio vitæ degeneris. 5. In Gallia quædam negotia noſtris commiſſa, 6. neque pauca in Italia, 7. in Auſtria Viſitatum graue Cœnobium, reformatumque; 8. in Germania ſedes Magdeburgenſis adminiſtrata, 9. atque in Vngaria graues aliæ cauſæ decisæ.

CAPVT SEPTIMVM.

1. GRAVES hoc anno Franciſcanos inter, & noſtros ſubortæ querelæ, dum inuicem augerentur, penè vtrorumque pacem perturbarunt. Tranſeuntibus ex ipſis multis ad noſtros, ex noſtris etiam aliquibus ad ipſos, prout quemq; Liæ amor, aut Rachelis, actionis, aut quietis, ad actiuam, aut ad contemplatiuam vitam ſolicitabat. Cæterum ex his ad nos, & plures numero, & meritis potiores tranſiiſſe, argumento ſunt Gregorij Papæ litteræ, ad ipſorum inſtantiam ad noſtros honorificæ, adeò mulcentes magis, quàm comminantes, licet vtrumq; præſtent, vt quantum tunc Pontifices deferrent Ciſtercienſi familiæ ſatis oſtendant, cui vel tranſgreſſæ Apoſtolica mandata (nam id allegabatur) tam reuerentem exhibebant admonitionem. Et fuit, Gregorius cum adhuc Cardinalis, Minorum protector; & qui ex recenti memoria Sancti Franciſci, eximia charitate flagrabat in eius filios. Ergo dum eorum querelas excepiſſet, has ad Abbates Ciſtercij

a Epiſt. 66. litteras dedit [a] quas etiam VVadingus adducit in

b Bulla 36. tom. 1. Appendice [b].

2. *Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis vniuerſis Abbatibus Ordinis Ciſtercienſis, ad quos præſentes litteræ peruenerint, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.*

Quo vos in Chriſto ſynceriori charitate diligimus, eo plenius vt in cunctis prouidi ſitis, & vigiles, affectamus, turbationis non modicæ ſtrictum aſſumentes, ſi de vobis quandoq; contrarium ad nos relatum peruenias aliquorum. Sanè mirantes accepimus, quod cum à bonæ memoriæ Honorio Papa Prædeceſſore noſtro fuerit demandatum, vt nullus de Ordine Fratrum Minorum in veſtrum, aut ex vobis aliquis in eorum Collegio ſine ſpeciali mandato Summi Pontificis admittatur: Vos, qui quanto chariores eſtis Eccleſiæ, tanto, quod ipſa prouidiſſe dignoſcitur, tenemini propenſius obſeruare, contra mandatum huiuſmodi venientes, non abſque offenſa rectitudinis, quæ in veſtris debet actibus haberi continuè ſpecialis, quoſdam, ex eiſdem Fratribus, ad veſtrum Ordinem admiſiſtis. Verum cum ex hoc turbationis, & ſcandali poſſit exoriri materia, quæ ſolatium pacis æternæ quærentibus debet omnimodis conſtitui peregrinæ, vniuerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta in virtute obedientiæ præcipiendo mandamus, quatenus fratres eoſdem ad ſui reſumptionem habitus, ſublato cuiuſlibet difficultatis obſtaculo remittentes, de cætero nullum ex ipſis prætextu indulgentiæ alicuius, niſi prius ſedis Apoſtolicæ, vel Miniſtris Ordinis memorati petita fuerit, & obtenta licentia, recipere præſumatis: alioquin quantumcunque in his deferre vobis, quæ ſunt ad redemptoris gloriam cupiamus, cogemur ſuper hoc illud ſtudium prouiſionis apponere, per quod contemptum obedientiæ pateat nobis, vel Deo potius multipliciter diſplicere. Datum Peruſij XIV. Kalend. Iunij Pontificatus noſtri anno nono. Ita Gregorius ad Abbates Ciſtercienſes.

3. Verum etſi pauciores; quoſdam ex noſtris, ad Franciſcanos ſimiliter tranſiiſſe; obiterque, quàm non facilè ad primam vocationem vtrique reducti, & quale ſcandalum inde ſequutum ſit, niſi obuiaretur, in maius erupturum: ſatis oſtendunt, quædam aliæ litteræ eiuſdem ad eoſdem, ſequenti anno expeditæ, in quibus, qui iam in vtriſque profeſſi eſſent, remanere iubentur; nondum profeſſis, ad propria reuerſuris, neque vllis aliis vlterius ſuſcipiendis. *Licet, inquit* [c], *quibuſdam ex fratribus veſtris ad fratrum Minorum, & aliquibus ex iis ad veſtrum Ordinem tranſeuntibus, vtroque ſuo reſtitui Ordini mandaſſemus, quia tamen prolixitas, & profeſſionis vinculum expugnare videntur, quominus abſque vtriuſque Ordinis ſcandalo poſſit mandatum Apoſtolicum adimpleri; nos & animarum ſaluti prouidere volentes, & diſſidiis obuiare, ita duximus prouidendum; vt iam profeſſi in Ordinibus memoratis, non obſtante mandato prædicto, in eis liberè debeant remanere; authoritate præſentium, ne hac occaſione, inter vos, & illos ſcandalum oriatur, ad de cætero fieri diſtrictius inhibentes. Nulli ergo noſtræ prouiſionis &c. ſi quis autem, &c. Datum Reati II. Nonas Auguſti, anno X.* Similes litteræ ad Franciſcanos miſſæ, atque ad Prædicatores, communes tranſitus omnium manifeſtant. c Epiſt. 180.

4. Sub idem tempus acceptas à noſtris video, in Hiſpania præcipue, Caſtellaque, aliquas donationes reddituales, pro conducendis operariis tempore meſſis, qui ab eo opere Monachos eximerent, quo laudibus diuinis, & ſacrificiis pro viuis, & defunctis vacare poſſent. Extant, leguntúrque inſtrumenta ipſa apud Saluum-Noualem, & Bene-viuas, vulgo *de Benauides*, alterum menſe Februario, alterum in vigilia Annunciationis, Mariæ Virginis, Æra M. CC. LXXIII. id eſt, anno M. CC. XXXV. in quem eundem modum poſt annos aliquot, video, & in Monaſterio *de Benauides* aliam hæreditatem dono acceptam, ſub ea conditione *ut Monachi ad putandas vites exirent; neve id operis per ſe ipſos exercerent*. Ita fortaſſis per ſpeciem pietatis impendens otium, aut deſſides effecit aut minus humiles; & qui ea opera, quæ patres exercuiſſent, Stephanus, Bernardus, cæterique, indecora putarent, ſoli filij; eademque exercere dedignarentur. Certe qui olim exhibiti meritoribus fauores à Virgine, deuincire debuiſſent, noſtrorum animos, ne vnquam miniſterium abdicarent, per quod ad tantum Marianæ dignationis faſtigium promoti eſſent. Sed nec debuerunt temporali prætio redimere, quę mercedē æternam præſtolabantur. Niſi quod tamen maioris boni ſpecies facile ad noua traxit, quos ab antiquis labor retardabat; & forte recens natæ familiæ, quæ proximorum ſaluti dedicatæ, ruſtica illa exercitia aſpernabantur, eorumdē tædium ad

noſtros

noſtros deriuarunt. Ita proceſſu temporis inuenio, pro pane albo, & pro lautioribus cibis, ſub nomine pictantiæ, admiſſos reddi us; quaſi ea, à nobis, indigentia velut præciſa, non voluntaria abſtinentia relegaſſet; & ideò ſolum ab eis abſtineremus, quia carebamus.

5. Hoc item anno, præter illa grauiora, quæ ſupra dedimus, leuiora quædam alia noſtris iniuncta, quæ & ipſa veniunt breuiter perſtringenda. In Gallia, Pictauienſi Eccleſiæ in partes diuiſæ ſuper noui Epiſcopi electione; Abbas Matoliæ, cũ duobus collegis, decimo ſexto Kalendas Maij, Comitiſſæ Britaniæ Margaritæ, idem qui ſupra, & Gratiæ Dei Abbas; decimo ſexto Kalendas Septembris, ſemel, & iterum pridie Idus eiuſdem menſis; de Pinu, & de Bona-Valle Pictauienſi; in aliis cauſis grauibus: decimo Kalendas Decembris; in aliis demum Abbas Trium-fontium, atque ipſius Prior ſeptimo Kalendas Auguſti, iudices dati; qui ardua, quæ occurrebant determinarent. Quin etiam id ipſe Ciſtercienſis Abbas, adiuncto ſibi Abbate Maceriarum, de viſitatione Cœnobij Flauigniacenſis ſuſcepit litteras, Datas Peruſij, ſeptimo Idus Iunij, Pontificatus anno nono, id eſt, hoc anno.

6. Sic in Italia Abbates de Locedio, & de Tileto, Sarnenſi Epiſcopo; Fontis viui, Cœnobio Sancti Thomæ in Vrbe Cremonenſi, arbitri dantur, litteris ad vtroſque datis Peruſij, decimo, ad Priores, Kalendas Iunij, ad Poſteriores decimo ſeptimo Kalendas menſis ſequentis. Sancti Pelini, & Sancti Pamphili Capitulis, in Diœceſi, de Epiſcopi electione litigantibus, Abbati Caſſænouæ Penenſis Diœceſis, Ordinis Ciſtercienſis commiſſum eſt, vt vtrique Capitulo mandaret. *Quatenus ea vice, infra certum terminum competentem, ipſis, ab eo præfigendum, ſimul ad electionem, vel poſtulationem Canonicam, coram ipſo procederent, & poſtmodum, ſi vellent, vnumquodque ius ſuum, coram Epiſcopo electo proſequerentur. Peruſij XV. Kalendas Auguſti, anno nono.* Quo etiam anno decimo ſeptimo Kalendas Auguſti, ad Archiepiſcopum Capuanum Gregorius ſcribit, referens, & commendans viſitationem, depoſitionemque Thenesnenſis Epiſcopi, quam miſſi ab ipſo, Squilacenſis Præſul, & Abbas Voſei Ciſtercienſis Ordinis, præmiſſa inquiſitione, pronunciauerant.

7. In Auſtria graue, & antiquum Monaſterium, Diœceſis Patauienſis, Abbatibus Sanctæ-Crucis, & Campilliorum, aliàs de *Liliempheld*, viſitandum committitur, præmiſſa relatione, *Quod D. Monachus eiuſdem Monaſterij, cæteris cœnantibus, quoſdam laicos conductos pretio introduxit refectorium eorundem, qui quoſdam ex fratribus euaginatis gladiis nequiter, Dei timore poſtpoſito, verberatos carcerali cuſtodiæ mancipaerunt, & Cameram quidam ipſorum Abbatis hoſtiliter inuadentes, eum ex illa per Capillos turpiter eiecerant: quem tandem dictus D. cum tantam commiſiſſet nequitiam, & adiicere grauiores ſibi licitum æſtimaret; ſecundo in dictum refectorium Cœnantibus Monachis, irruens vehementer in Cantorem eiuſdem Monaſterij, iniectis manibus violentis, cum quatuor Monachis alligauit, anguſtia cuſtodiæ carceralis ipſos affligi faciens, quaſi arbitraretur fore vitium, quod omitteret aliquid de ſæuitia tyrannorum. Adhuc Abbate iam dicto viam vniuerſæ carnis ingreſſo, præfatus D. quaſi cupidus vt multiplicatis malitiis reputetur in ſummo poſitus prauitatis, eiuſdem Monaſterij regimen, fultus potentia laicali, ſibi temere vſurpare præſumens, quoſdam ex fratribus memoratis nequitiæ ſuæ conſentire nolentes, poſt appellationem ad nos interpoſitam, à Monaſterio repulit; & quemdam ex ipſis coram altari, quaſi extra mentem poſitus, immaniter verberauit &c. Datum Peruſij quinto Idus Maij anno nono.*

In Germania, ſedi Archiepiſcopali Magdeburgenſi, graui depreſſæ ſarcina debitorum, Archiepiſcopo ipſo conſentiente, petenteque, Abbates de Lenin, & de Cinna, Ciſtercienſis Ordinis, Brandeburgenſis Diœceſis, adminiſtratores dati ſunt, facto ad vtrumque, à Gregorio Papa decreto *vt de præpoſitura Eccleſiæ Magdeburgenſis, ſingulis annis, centum marcha puri argenti, ac prouentus beneficiorum ad Eccleſiam Magdeburgenſem ſpectantium, non habentium curam animarum annexam, quæ Archiepiſcopus ipſe tempore promotionis ſuæ habuit, in ſolutionem debitorum ipſius Eccleſiæ, per manus veſtras, vſque ad noſtrum beneplacitum conuertantur. Viterbij vndecimo Kalendas Ianuarij præſentis anni.* 8.

In Vngaria, Archiepiſcopus Strigonienſis, Regni totius primas, cum Abbate, & Conuentu Sancti Benedicti de Grana litigans, Abbatem Bellifontis, cum Præpoſito Varadienſi, eumdem, & Abbatem Pelizienſem iudices habuit, Ciſtercienſem vtrumque, alterum datum quinto decimo, alterum ſexto Kalendas menſis Octobris. Fuere & aliæ cauſæ iniunctæ aliis in Belgio, Anglia, & Scotia, quæ breuiter indulgens prætereo. 9.

---

1. Proſperitas Henrici Barbati, per Heduuigim, 2. turbata repente; ſed nihilominus per eam etiam redacta. 3. Tyranni Principis in Polonia pauenda mors, 4. atque Henrici virtutes illi oppoſitæ. 5. Heduuigis tum victus, tum veſtitus, 6. & ſumma humilitas, 7. approbata miraculo inſignis. 8. Drogonis Claræ-Vallenſis Abbatis mors, atque Hugonis, Monachi Valcellenſis. 10. Calatrauenſium, de Priore Gallo querela. 11. Gregorij litteræ ad Abbatem Morimundi; 12. & in eiſdem quædam notatu digna.

CAPVT OCTAVVM.

1. INTER hæc in Polonia Beata Heduvigis, pietatis operibus incumbens, inter Moniales, Monacha: Verum non ideo Principem oblita, Henrici viri actiones, conſiliaq; non ſolũ dirigebat, ſed proſperabat. Leſco Albo, Poloniæ Rege, defuncto, Boles-laus, cognomẽto PVDICVS, illius filius puer, & impar ſceptris, dum acciperet tutorem, Regnum diuiſerat; quibuſdam in Conradum, ipſius patruum, & Leſci Albi fratrem, cõnienẽtibus; aliis (& inter ipſos pueri matre, & melioribus Regni) Henricum, quia meliorem, & quia Heduuigis virum, deſiderantibus; diffi-

dente Conrado ſuffragij procerum, ad arma confugerat; ſed ſemel & iterum ab Henrico victus, pro tutela, ignominiam reportauerat. *Profligatus autem (ait Martinus Cromerus [a]) in ſyluas, & montes proximos inde verò in Maſſouiam ad redintegrandum exercitum ſe recepit. Henricus debellatum iam credens & quod hyems inſtabat, vt temporis agricolæ ſementem facere poſſent, dimiſit exercitum. ipſe verò ſine vllo metu cum paucis comitibus in Craconienſi tractu verſabatur.*

a lib. 8. Hiſtor. Poloniæ.

2\. Turbauit hanc Henrici fœlicitatem inopinatus euentus, non vt hactenus partas victorias perderet: ſed vt vxoris conſtantiam, zelumque, & quantæ authoritatis ad omnes eſſet, clarioribus inditiis demonſtraret. Namque Conradus, de exercitu ab Henrico dimiſſo certior factus, improuiſus aduenit, Henricumque in Spiteonienſi villa, nihil tale metuentem, & diuinis vacantem, per vim capit, atque in Maſſouiam, ditionem ſuam exportat. Pergit Cromerus. [b] *Hoc poſtquam accepit Henrici filius, Henricus, raptim quantum poteſt maximum conſcribit exercitum ad liberandum patrem At Heduvigis pia, quæ ab initio futuri, vt credibile eſt, præſcia, viri conſilium illud de Principatu adipiſcendo non probarat, tunc quoque dubios euentus belli ſecum reputans, & ſanguinis Chriſtiani, atque cognati profuſionem, quæque bellum conſequi ſolent calamitates, & nefanda ſcelera perhorreſcens, iuncto curru in Maſſouiam ad Conradum, expeditionem filij anteuertens, excurrit, & oriens deteſtandi atque parricidialis belli incendium ſapientia ſua reſtrinxit. Eius enim precibus, atque ſuaſu motus & placatus Conradus, Henricum, & cæteros captiuos omnes dimiſit: duaſque neptes Henrici, ex Henrico filio, filiis ſuis Cazimiro, & Boleſlao, vxores deſpondit,* Ita Cromerus. Author vitæ Hedouigis apud Surium nonnihil addit, quippe qui de Conrado loquens ſubdit. [c] *Qui vt eam (ideſt Sanctam Heduvigem) conſpexit perinde ac ſi Angelum Dei vidiſſet ſubitò pauore corripitur, ferocem animum, hactenus inflexibilem deponit, init concordiam, & Ducem Henricum dimittit.*

b ibid. paulo infra.

c cap. 3. ad medium.

3\. Pergit Cromerus narrare plura alia, quæ proſpere ab Henrico geſta ſunt, coniugis Sanctæ tum meritis, & precibus, tum conſiliis, prudentiæque adſcribenda: & ſubdit miſerum, & infœlicem exitum Niczeſconis, ſiue Miczeſlai, Cuiauiæ Principis in eodem Poloniæ principatu, in quem ſæuere Deus vindicauit hoc ipſo tempore. *Cum enim, ait, [d] Cuiauiæ Dominatum à patre accepiſſet & inopum, viduarum, ac pupillorum bona diriperet, indeque quodam tempore conuiuium multis inuitatis præberet, ab ingenti multitudine murium inuaſum, & fuſtra nanim fugientem, muribus etiam per aquas eum perſequentibus miſerabiliter periiſſe, exemplo futurum poſteris, ne ſe rapinis, iniuriis, & ſanguine miſerorum hominum ſaginent.* Ita Cromerus, quod referens ad hunc annum Abraham Bzouius, fœlicitati, & progreſſibus Henrici per Heduuigem grauiter appoſuit, ſimul & eius geſta ad ſummam redigit, verbis, quæ nobis hic cenſui ſubiicienda. [e]

d vbi ſupra

e an. 1235. n. 13.

4\. *Fœlicius, ait, Henricus, cognomento Barbatus, ab admonitione Diuæ Heduuigis ſuæ coniugis, Prouincias Craconienſem, Sandomirienſem, & Vratiſlauienſem adminiſtrauit. Cum enim Boleſlaum, pupillum, cognomento Pudicum, Craconiæ, & Sandomiriæ Principem, è manibus Conradi, Ducis Maſſoniæ, in libertatem vindicaſſet, eo tempore, quo regiones illas nun ſuo, (præ modeſtia, Ducis Craconiæ, & Sandomiriæ abſtinuit titulo) adminiſtrabat, rectè, vtiliterque multa de conſilij ſententia conſtituit: leges quaſdam improbas, & peſtilentes, quæ auxiliares, Virginales, & viduales dicebantur ſuſtulit: meliores nonnullas ſanxit: Eccleſiarum immunitates confirmauit: Magiſtratus bonis, & induſtriis viris mandauit: in maleficos, & calumniatores ſeuere animaduertit: Optauiam verò oppidum cum ſexdecim pagis, amotis inde Templariis, in quorum ditione fuerat, Lubeſſenſi Epiſcopo aſſentiente Boleſlao, iure ſempiterno addixit, quin & in Sileſia Boreum oppidum, & territorium, & in maiori Polonia poſtea Gaſimiriam, cum quatuordecim pagis, atque decimis, eidem Epiſcopo donauit.* Hæc & alia Heduuigis dum agit Principem; at dum Monialem Pauperem, & humilem, ac Ciſterciom ſitientem; audi quod vitæ ipſius Author ſcribit. [f]

f apud Sur. cap. 2.

5\. *Interius tamen in Monaſterio manens, in ſeruando ſilentio, aliiſque Monaſterij inſtitutis, & legibus & vitæ aſperitate Monachas omnes anteibat. Non eſt autem ſilentio prætereundum, quandoquidem de veſtium eius humilitate iam quidam diximus, veſtimentum nouum haud quaquam illam induere voluiſſe, niſi prius alia è ſociabus, eo vſa eſſet, atque non nihil illud detriuiſſet* Hæc de veſtitu; & de victu paulo inferius, *Et quia cibos religioſorum hominum, Sanctorum Angelorum eſcam putabat, fragmina panum à Monachorum, & Monacharum menſis collecta à mendicis, quibus ea dabantur, precio redimebat, & priuſquam inde ederet, multa oſcula eis imprimebat. Cumque nollet diu carere huiuſmodi pauperum epulis, quæ ei dulcos erant, duas pauperes fœminas pretio conduxerat, vt alternis hebdomadibus ad portam Lubenſis Monaſterij accederent, & quicquid illa caſei, & panis à menſa Monachorum pro eleemoſyna accepiſſent, ipſi apportarent, pro deliciis illud habitura. A menſa etiam, ad quam Monachi, ipſa interdum eos inuitante, cibos ſumpſerant, præciſas panis cruſtas, vel particulas ab illis relictas, colligebat, & tanquam Sanctorum reliquias, admodum reuerenter pro cibo ſuo conſeruabat* Hactenus ibi. Quibus clarè videas, viuente adhuc viro, Monialis habitum, quem cum ſororibus poſſet permotare: & in victus ratione, Cœnobium Lubus, præ cæteris electum, ex cuius menſæ reliquiis reficeretur.

Addam & aliud de ipſius humilitate, quia miraculo inſigni comprobatum, atque approbatum, ſingulare exemplum, quod idem qui ſupra Author his verbis prodit. [g] *Sanctitatem, qua ſe deſtitutam putabat, in aliis, quos bonos credebat, miro quodam ſtudio, & affectu amplecti, & feruentiſſima animi deuotione imitari non deſtitit. In ſpiritu enim humilitatis & animo contrito ea loca, in quibus ſtantes, aut precantes viderat homines religioſos, vel pro ſuo indicio bonos, cum eſſet data opportunitas, in genua humiliter ſe ſubmittens, labiis impreſſis exoſculabatur: ſororibus quoque comedentibus, in choro adibat loca, in quibus illæ ſtare ſolebant, & ſingulis oſcula infligebat. Itemque ad dormitorium earum aſcendens, omnes gradus, per quos illæ aſcendebant, ſcabella quoque ante lectos earum poſita, atque ipſas etiam Virgas, quibus dabantur eis diſciplina, vt vocant, mira humilitate, & animi deuotione exoſculabatur: quippe quæ Sanctum putaret, quicquid tetigiſſent illæ Sanctimoniales, & omnes Domino ſeruientes;* Hactenus exemplum, ſed audi nunc diuinam approbationem. 6

g cap. eodem.

Quadam

7. *Quadam die Sanctimonialis quadam in Monaſterio Trebnicienſi ſcire cupiens, quemadmodum Chriſti ancilla ſola remanens in Eccleſia, ſe in diuino exerceret famulatu, cæteris ſororibus ad menſam diſcumbentibus, clam intrauit chorum: ibique delitescens, vidit illam poſt ſingula loca, in quibus Monachi ſtare ſolebant, exoſculata, coram altari Sanctiſſimæ matris Dei humi proſtratam, gratias agere more ſuo omnium creatori. Cui vero altari imminet Crux non exigua, expreſſam habens Crucifixi imaginem. Ibi ergo ſic proſtata, cum prolixius oraret, vti conſueuerat, Imago illa Crucifixi, à Cruce retracta manu, & brachio dextro, illi benedixit, dicens clara voce: exaudita eſt oratio tua: impetrabis ea, quæ petiiſti.* Ita in Actis. Author conſeruationem Sanctitatis Sanctimonialium Heduuigem petiiſſe ſibi perſuadet. Ego non dubito, hanc etiam poſtulaſſe, ſed & pro viro, filiis, & nepotibus, & Principatus pace, quieteque, atque id genus aliis fudiſſe preces, quas Chriſtus exaudierit, nequaquam poſſum in dubium reuocare. Hactenus de Heduvige, viuente viro, quam tres intra annos, ab ipſa diuidendum, ſuo tempore Annales declarabunt.

8. Hoc ipſo anno duo inſignes viri, ab hac migrarunt vita, deſiderium ſuis filiis relinquentes. Drogo nimirum Claræ-vallis Abbas, quem tertio Nonas Maij obiiſſe, Martyrologium prodit eiuſdem domus; ſuccedente Euraldo, ſiue Everhardo, in præfectura non diutius permanſuro. Quippe ante tres in ea annos expleros, locum daturum ſex menſium inter-Regno, & tandem Magno Guillelmo Villatienſi, de quo nos ſupra, quem magni pro Eccleſia labores, atque inter ipſos, & carceris ſqualorem mors glorioſa, & illuſtris præſtolabatur; ſed de his ſuo loco.

9. In ſecundo minus certa ratio temporis, niſi quod tamen non longe diſtans creditur. Hugo is ex Decano, quondam Cameracenſi, dum fugit infulas, Valcellenſis Monachus, cuius ſuperius fecimus mentionem. Porrò de eius obitu glorioſo, Thomas Cantipratanus, qui tunc viuebat, hæc nobis pauca, ſed Annalibus his digna ſcripta reliquit.[h] *In huius morte Beatiſſima ex innumerabilium Angelorum præſentia, tanta dulcedo creditur reſultaſſe, vt omnibus, qui præſentes erant, ſingularis gratia videretur infundi.* Hæc tantum ille. Hugonem inter Sanctos Belgij memorat Arnaldus de Rayſſe ad vigeſimam nonam diem menſis Martij: dubium, an quia ea die obierit, an quia aliqua erat commemorandus? Eodem die Chryſoſtomus Henriquez in Menologio, vbi & Philippum Seguinum de eo loquentem refert: ſed qui dictis à Thoma Cantipratano, ex quo hauſimus omnes nihil addat.

h lib. 1. apum c. 20. par. 7.

10. Hoc ipſo anno, cum Priores Sacri Conuentus (ſic Calatrauam vocant) ex Morimundo miſſi, vt pote moribus, linguaque diuerſi, male cum Caſtellanis, tum Militibus, tum etiam Capellanis conuenirent, indeque diſſenſiones, atque incommoda alia ſuboriretur; quos olim inſtituere ſolebant Abbates Sancti Petri propè Gumielem, deſiderati, vt omni cum inſtantia repoſcerentur, Sacram ipſam militiam ſolicitarunt. Itaque ipſa, Ferdinandum Regem, mox Ferdinandus, Pontificem Gregorium adiere, petentes, vt iterum ad Sancti Petri Abbates inſtitutio Priorum, atque Sacræ militiæ viſitatio remitteretur. Tum verò Pontifex petitione Regis audita, tales ad Guidonem Abbatem Morimundi, circa huius anni finem litteras dedit.[k]

k epiſt. 305.

11. *Dilecto filio Abbati Morimundi, Ciſtercienſis Ordinis Lingonenſis Diœceſis.*

Sua nobis chariſſimus in Chriſto filius noſter, Illuſtris Rex Caſtellæ, petitione monſtrauit, quod cum Militia Calatrauenſis, Ciſtercienſis Ordinis, Caſtra, quæ de manibus Sarracenorum, idem Rex eriperet, ſuis commiſſa fidei cuſtodire, & eis ad defenſionem Chriſtianæ militare fidei teneatur, & ad ipſius, & preces eiuſdem militiæ, quæ tibi in Spiritualibus ſubeſſe dignoſcitur, Abbas Monaſterij Sancti Petri de Gomiel, ſibi ſubditus, eiuſdem Ordinis, Oxomenſis Diœceſis, ſibi poteſtate conceſſa, vt ipſe aliquos Monachos ibidem inſtitueret qui eamdem militiam informarent regularibus diſciplinis, à prædeceſſoribus tuis, perpetuo datus fuerit viſitator, tu Calatrauam accedens, dicto Abbati, qui terræ conditionem, & Ordinis conſuetudinem, bene nouit, ad ipſam militiam viſitares more ſolito, præcepiſti; & fratres de illis partibus ibidem inſtitutos per eum, amouens aliis ibidem, qui de aliena patria traxiſſe originem dignoſcuntur, ignaros conditionis terræ ipſius, & Ordinis, & ab eorum moribus penitus diſcordantes, pro tua inſtituiſti arbitrio voluntatis: quare inter eamdem militiam, & alios de nouo per te inſtitutos ibidem, cum nec moribus, nec vita conueniant, tanta ſcandali materia eſt exorta, quod dicta Militia in temporalibus omnino dilabitur, & dictus Rex debito ſibi ſeruitio defraudatur. Quocirca mandamus quatenus, ſi eſt ita, ſic ſuper præmiſſis ſtatuere, & ordinare procures, quod inter eos plena charitas, & ſynceritas vigeat, & idem Rex debito ſibi, imo Chriſtianæ fidei, ſeruitio, non fraudetur. Alioquin Venerabili fratri noſtro Archiepiſcopo Toletano; Segouienſi, & Conchenſi Epiſcopis, noſtris damus litteris in mandatis, vt accedentes ad locum, & habentes præ oculis ſolum Dominum ſuper hoc inquiſita & cognita veritate, ſuper ſtatuta eiuſdem Ordinis ſtatuat, quod quieti, & ſaluti eiuſdem militiæ nouerint expedire. Datum Viterbij XIX. Kalendas Ianuarij anno IX.

Hanc epiſtolam nos, tum inter alias ad litteram tranſcriptas ex Vaticano, tum ſeorſim ex ipſo ad nos tranſmiſſam, & trium Notariorum ſignis probatam, habemus authenticam, quæ fidem vbicumque facere poſſit. Porrò ex ea id in primis licet colligere, ſacram Calatrauæ militiam, ex quo ſe gubernandam Ciſtercio reddidit, anno M. C. LXXXVII. numquam fuiſſe ſine Priore Monacho: quippe quinquaginta annis nondum exactis, quo tempore ſupereſſe adhuc poterant aliqui ex his, qui obedientiam admiſere, Abbas Sancti Petri, ipſo Rege aſſerente, perpetuò viſitator datus dicitur; neque aliter habuiſſe poteſtatem inſtituendi Monachos (Priorem nimirum, & ſub-Priorem) qui eamdem militiam informarent regularibus diſciplinis. Deinde noto, ne tunc quidem tentatum à Militia, ſiue à Ferdinando, Prioris Monachi iugum à ſe excutere; ſed Galli tantummodo, qui neque linguam, nec mores militum noſceret. Tertio, neque enim eligendum ab ipſo Rege, imo neque à Magiſtro, fratribuſve; ſed ab Abbate Cœnobij Sancti Petri, velut à delegato Morimundenſis; quo quid minus aut peti, aut dari potuit? Quarto neque hoc indultum à Pontifice, aut iniunctum Abbati; ſed ſolum, vt ſuper præmiſſis prouideret, quod tum ad pacem, tum ad obſequium Regis poſſet conducere. Quinto ne ipſo quidem non prouidente, mandatum aliis, id 12.

id quod Rex petebat;ſed ea tantum, quæ Abbati mandata eſſent. Et Demum ſexto Rodericum Toletanum,nam adhuc ſuperſtes erat,collegaſq; vel ipſo retardante,mandatum exequi, nullateuus in cauſa præceſſiſſe; tanta tum reuerentia exhibebatur Ciſtercienſi familiæ:ſed expectaſſe, vt res prius in Capitulo, mox ab ipſo Gregorio decideretur. Qualiter autem in Militiam Sacram & Regem,pro Abbate Morimundi deciſa ſit,anno ſequenti,quo euenit,dicemus.

---

1. *In Capitulo celebrari iuſſum feſtum de Sancta Eliſabetha.* 2. *Chronologia, & de Benifazano quadam,* 3. *iam de Regali; & de aliis ſubobſcure.* 4. *Belli loci Regis, & Sancti Saluatoris de Monte acuto, alterius in bonis, in ædificiis alterius reſtauratio.* 5. *De Tifferdinge, in Treuirenſi Diœceſi, Monaſterio Virginum,* 7. *fundatio,dotatioque,* 8. *& de Valle Sancti Bernardi, ac de Rothemio,Cœnobiis Brabantinis.*

CAPVT NONVM.

1. IN Capitulo id vnum prouiſum video, vt *Decimo Kalendas Decembris fiat commemoratio de Sancta Eliſabetha (Langrauia Thuringiæ) per vniuerſum ordinem* vt inde facile liceat coniectari, Sanctam fœminam, aut noſtram profeſſione, aut noſtris coniunctiſſimam, quam venerandam non vnquam, cum potuerunt,diſſimularunt. Quippe alios Sanctos etiam illuſtriſſimos, Dominicum, Franciſcum, alioſque poſt plures annos, nec niſi rogati, ne defunctorum ſuffragia diminuerent; Eliſabetham, vt Bernardum,Robertum,Petrum, Guillelmumque, Thomam, & Malachiam, atque alios ex noſtris, cum primum licuit, ſtatim celebrarunt.

2. In Chronologia Abbatiæ quinque notantur, quæ Ciſtercio acceſſere, ſequenti ordine.

Anno M. CC. XXXV. IV. Idus Ianuarij, fundata eſt Abbatia de Benifazano.

Eodem anno, Kalendis Auguſti, Abbatia Belli loci, in Cypro.

Eodem anno,XII. Kalend.Octobris,Abbatia S. Nicolai.

Eodem anno, Abbatia de Regali,in Inſula Maiorica.

Eodem anno; Abbatia Sancti Sergij. Hæc Chronologia. Porrò de Benifazano, in Regno Valentiæ Monaſterio, à Iacobo Rege fundato, ſuperius dictum: neque modo quid habeo, quod ſuperaddam. Extant in Regeſtis Nicolai Papæ tertij, & Nicolai Papæ quarti duæ epiſtolæ ad Abbatem Monaſterij de Benifazano, Ciſtercienſis Ordinis, Dertuſenſis Diœceſis, altera data Romæ apud Sanctum Petrum XII. Kalendas Iulij, Pontificatus prioris anno ſecundo: altera Reati, pridie Idus Septembris, eodem anno poſterioris Pontificatus, vtraque pro transferenda ſede Epiſcopali, à Carthagine, ad Murciam, ob pericula maris,hoſtiumque,quæ quotidie imminebant Carthaginenſibus.

3. De Belloloco in Cypro vix quid inuenio, niſi quod tamen in Nicoſienſi Diœceſi, vere ne, an corrupte, non auſim dicere, filia Bellimontis, de linea Morimundi memoratur. Neque plus aliquid de Sancto Nicolao, quam tamen Abbatiam in Græcia ſitam, ex aliquibus indiciis coniici datur. Iongelinus non in Græcia, ſed in Sardinia; & Turritana Diœceſi, Sancti Nicolai Abbatiam per Monachos ex Padulione miſſos, fundatam tradit.[a] Notior ergo Abbatia de Regali, filia Populeti, de qua Bernardinus Gomezius hæc habet verba.[b] *Nunius (proles, iis Regia, & qui de multis, opimiſque ditionibus, cum Iacobo Aragonenſi decertabat.) Nunius, inquam, apud Balearium maiorem, cuius expugnationi præerat, Vrbano in agro, optimo, amœniſſimoque totius Inſulæ loco, Cœnobium grande, ampliſſimo cum templo exædificauit, illudque prædiis, & magnis cenſibus ornauit, atque Beatiſſimæ Virgini dicatum, Ordini Ciſtercienſium addixit. quod Regiam (vulgò* la Real *) nuncupauit,nec immerito. Nam cum Regia ſtirpe Nunius eſſet ortus, ſuiſque præclariſſimus, ac commemorandus factis, Regio quoque dignus eſſet diademate, quamcumque ipſa ædem,extrueret. quid ni Regiam, ſiue Baſilicam nuncupare poterat?* Hactenus ille. De Sancto Sergio id ſolum,quod dicam, habeo, quod numeratur inter filias Firmitatis in Patriarchatu Antiocheno. Porro in Regeſtis Vrbani Papæ Quarti inuenitur epiſtola ordine LVI. ad Abbatem, & Conuentum Monaſterij Sancti Sergij, Ciſtercienſis Ordinis,Biblienſis Diœceſis, Biblienſis inquam, quæ ſedis Epiſcopalis eſt, ſub Metropolitano Tyrenſi, in Patriarchatu Antiocheno,vt in Geographia Miræi notatum video.

Hoc item anno priuſquam accedam, ad Cœnobia Sanctimonialium, inueni etiam in Regeſtis Gregorij noni, litteras ad Abbatem, & conuentum Belliloci Regis in Anglia, aliaſque ad Abbatem, & Conuentum Sancti Saluatoris de Monteacuto, illas confirmatorias donationis,quam Rex Angliæ Henricus, atque Comes Cornubiæ.frater eius,Monaſterio feciſſent. eo quod *Hoſtilis temporis ingruente malitia, in perſonis,& rebus non modicum defectum paſſum eſſet. Datum Peruſij tertio Kalendas Aprilis, Pontificatus anno nono.* Has, hortatorias, ad omnes Chriſti fideles, indulgentiis ſuppoſitis. *Vt cum Eccleſia,domus, & officina illius Monaſterij, quod nuper ad Ciſtercium acceſſiſſet, præ nimia vetuſtate ruina proxima eſſent, neque ad eorum reparationem illius ſuppeterent facultates:cum Monachi, vel eorum nuncij ad eos accederent eleemoſynas petituri, grata eis irrogarent charitatis ſubſidia, de ſua abundantia, Monachorum inopiæ ſubuenturi. Datu item Peruſij,die ſequenti.* Porrò ex his litteris, quæ incrementa acceperit ſupra dictum Cœnobium, qualiterque non ſolum reparatum; ſed aliud etiam de nouo pro Monialibus in Vrbe Peruſina conſtructum ſit? & qualiter ad hæc Deus nobiles viros, etiam coniugatos, atque eorum vxores volentes traxerit? ſequenti anno, 4.

[a] lib.7.

[b] de geſtis Iacobi lib.10

ne

ne rem anticipemus, ex aliis litteris à nobis dicendum erit.

5. Quod attinet ad Cœnobia Sanctimonialium, duo hoc anno ſurrexiſſe, vel forte tria, nec plura video: alterum in Treuirenſi Diœceſi, cuius tum fundationis, tum dotationis inſtrumentum Chryſoſtomus Henriquez adducit in ſuis liliis. [c] Sic autem habet.

c lib. 5. diſt. 10.

In nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Ego Alexander de Solubrio. omnibus in perpetuum. Quam breuis eſt vita hominum ſuper terram, qui poſt egreſſum ab hac vita nihil ſecum reportat præter peccata, æterno incendio punienda, vel bonorum operum mercede interminabili remuneranda, fidelis quilibet dum ſua poteſtatis eſt, habens velle, & nolle, præcipuum aliquid operari debet, inſpirante Domino inchoandum, & eodem adiuuante fœliciter conſummandum, cuius ſuffragio ſpeciali, aſcribi valeat numero electorum. Notum igitur, eſſe volo tam præſentibus, quam futuris, quod ego de aſcenſu venerabilis Patris Theodorici, Treuirorum Archiepiſcopi, loci Diœceſani, in quadam parte alodij mei, in loco videlicet, qui vulgariter dicitur Fons Beatæ Mariæ, ſito apud Tifferdingen, villam meam, nuper fabricatam in honore Beatæ Virginis Mariæ, dedicandam nouellæ plantatione Sanctimonialium Ordinis Ciſtercienſis ibidem collocatæ, eiuſdem loci promotioni pro viribus meis cupiens prouidere, ipſi liberaliter diuinæ remunerationis intuitu de aſſenſu vxoris meæ Hadeuidis, de rebus à Deo mihi collatis, quæ ſcripta ſunt, contuli, ab eodem iure proprietatis in perpetuum ſine contradictione qualibet poſſidenda.

6. *Locum videlicet dictæ fabricæ, & ambitum ipſius. Item curiam, & bona tam in agris, quam in ſyluis apud Hoſternhon, ad meam proprietatem pertinentia, iuxta limitationem ibidem iam factam; pro quorum emptione, Domino Iacobo de Ciuis, à quo ea prius feudali iure emeram, & Dominæ Comitiſſæ de Lucelbourg, à qua idem Iacobus eadem bona, eodem iure habuerat alodium meum in Euengem aſſignaui. item molendinum, & vinarium in Tiffeadiguen, ad meam pertinens proprietatem, ita tamen, vt vinario vti valeam quoad viuo. item carratam boni vini ſingulis annis, perſoluendam in Autumno de redditibus in Reile, ad meam proprietatem pertinentibus, à me ipſo, vel à quocunque hæredum, vel quouis alio mihi in eodem alodio ſuccedente. item molendinum meum in Tumbigen cum prato de Holdingen cum aliis proprietatibus attinentibus eidem molendino. Item duos manſos in Redinguen meæ aduocatiæ, quorum proprietatem à D Godefrido de Pepingen, & Philippo de Monte Sancti Martini militibus comparaui, loco contuli memorato, iuri aduocatiæ, quod in eiſdem habui, penitus renunciando.*

Item loco ſupradicto conceſſi, vt in ſyluis meis, vbicumque ſitis ligna ſecent ad ædificia, ſiue vſibus aliis, quibuſcumque neceſſaria, & quod tam pratis meis, quam terra mea quacumque vtantur libere ad ſuorum animalium nutrimenta. Hæc verò, quæ prædicta ſunt bona, loco præfato contuli in præſenti, & in perpetuum poſſidenda, quæ autem ſubſcripta ſunt, contuli eidem loco poſſidenda poſt mortem meam, ſi ea egeſtate compulſus ante mortem meam non vendidero, & ab hoc ſæculo migrauero, ſine prole, videlicet familiam meam, mihi ſeruili conditione annexam in Zelubrio, & in Par. Item omnia bona mea, ad meam proprietatem, ſiue alodium pertinentia, tam in Viſbach, quam in Reile, & de Opignem, quæ ſpecialiter emi à Canonicis Treuirenſibus Sancti Paulini. Ne autem hæc donatio ab aliquo hæredum, vel ſucceſſorum meorum aut quouis alio auſu temerario impugnari valeat, vel infringi, præſens ſcriptum meum confectum loco tradidi memorato, Venerabilis Patris præfati Theoderici, Treuirorum Archiepiſcopi, & Treuirenſis Eccleſiæ, necnon & mei ſigilli munimine roboratum: Actum anno Domini M. CC. XXXV. menſe Maio. Hactenus inſtrumentum, nec nos alibi plura de hoc Cœnobio. 7.

Aubertus Miræus in Chronico Ciſtercienſi, duo alia Cœnobia Virginum memorat: In Agro Diſtemienſi, in Ducatu Brabantiæ, ſed quorum altero cœpto circa hunc annum, alterius initia penitus obſoluerint. *Vallis, inquit,* [d] *Sancti Bernardi, & Rothemium, Virginum Cœnobia, in agro Diſtemienſi apud Brabantos ſita ſunt. Prius quidem, anno M. CC. XXXV. ab Arnaldo Diſtemij Toparcha fundatum; Gregorio IX. Pontifice Maximo, & Henrico Duce noſtro approbatoribus. Alterum à tenuibus, vt fit initiis, paulatim creuit, & vix conditorem ſuum nouit.* Hæc tantum ille. Crederem, hoc eſſe Monaſterium illud Vallis Sancti Bernardi, cuius Ioannes Germaius in ſua Gallo Brabantia meminit ad hunc annum fundatum, niſi tum ſexus, tum etiam fundator aliud detegerent. Quippe illud non fœmineum ſed virile; neque ab Arnaldo, ſed ab Ægidio Berthout conſtructum dicitur: eſſeque idem, quod poſt annos decem, ſecundus eius Abbas Goſuinus (nam primus ex Villario miſſus ab Abbate Guillelmo, Laurentius fuit) ad Scaldim fluuium tranſtulit. Verum huius initia in Chronologia poſtponuntur biennio; in Chronico Villarienſi, vſque ad annum ſequentem M. CC. XXXVI. quare nos aliis tradenda reſeruamus. 8.

d ad hunc ann.

Annvs

ANNVS CHRISTI
M. CC. XXXVI.

ANNVS CISTERCII
C. XXXIX.

1. Vltimus annus nobis ſcribendus, 2. primitina Bernardi tempora refert. 3. Conuerſionem multorum coniugatorum, 4. Et prouiſo Cœnobio pro coniugibus, filiabusque; 5. ad quas Gregorius ſcribit. 6. Notanda in litteris; 7. & collata incrementa Montisacuti primitiuo Ciſtercio: imo & in aliquo etiam ante lata; 9. quamuis prælatio in dubio relinquatur. 10. Fauores Chriſti; 11. & dictum de quodam Monacho, qui puerum Ieſum in nine reperit. 12. Ratio temporis vtcumque demonſtrata: 13. & viſio alia oſtenſa de Beata Virgine.

CAPVT PRIMVM.

1. HIc tandem annus, ab ortu Redemptoris milleſimus, ducenteſimus, trigeſimus ſextus, qui fuit Ciſtercio, ſupra centeſimum, nonus, & trigeſimus, huic Tomo finem, & labori noſtro imponet: ſiue oneri cedamus, ſiue ætati; ſiue impotentibus ad exitum perducere Ciſtercienſes Annales, id occurrerit; vt continuator, ſi quis fortaſſe fuerit, non ſolum ſteriles, deficienteſque Ciſtercij campos, laxamentorum arenis velut oppreſſos, & lachrymandis commendatum ſcopulis obſitos; ſed vberem vernantium florum materiam, opimos fructus pinguem adhuc glebam; & titulos inueniat glorioſos, in quibus ſpacietur; non niſi ſummo Cœlo peragrato, (vt vtramque metaphoram complectar) ad tanti ſolis occaſum peruenturus. Suppetis tribus aliis, vt minus, Tomis, geſtorum ſuppellex, quæ vel octam familiam circa hunc annum, illuſtrem ſatis redderet; neque præ aliis celerius declinaſſe, portione ſeruata, non obſcuris indiciis comprobaret. Itaque à nobis, quæ ætatem anteuertere, ſi ita fari licet, his quatuor Tomis: ætatem integram cum ingenti gloria exactam, nempe à ſummis incipiens, quicumque proſequetur, reſerabit.

2. Laxauerat de Theſauris Eccleſiæ Gregorius Papa remiſſiones peccaminum his, qui ad reparationem Monaſterij Sancti Saluatoris de Monte acuto Diœceſis Peruſinæ, eleemoſynas, ſubſidiave erogarent; id quod ſub anni præcedentis initium factum, capite vltimo nos etiam adnotauimus. Porro hæ literæ lectæ per Eccleſias, ad frequentandum locum, Peruſij ciues; exempla Monachorum in loco viſa, atque mutatio decoræ ætatis repente facta, ex quo Ciſtercium illud ſubintrauerat; dum in admirationem, omnes; ad deuotionem, plurimos; ad imitationem, non paucos prouocabant; Bernardi tempora innouata ante triennium, ſeu reſtituta mauis, in S. Pantaleonis, antiqui Monaſterij, reformatione, maiori adhuc compendio continuarunt. Quippe non ſolum fuere ex illis multis, & diuites, & nobiles, qui non de ſuis tantum, ſed ſua omnia, & quod maius eſt longè, ſe ipſos darent, in ea vita perpetuo permanſuros: ſed & Bernardi, ſociorumque exemplo, vxores, & filias, vt Ciſtercio adhærerent, abdicabant. Prouiſo interim (quod & Bernardum, & ſocios feciſſe diximus) Monaſterio fundando de propriis bonis, in quo & ipſæ, ſub correctione Abbatis Montisacuti, eamdem vitæ normam profiterentur. Itaque: reparandæ antiquæ fabricæ, ſufficientem pecuniam; poſſeſſiones, dotando nouo Cœnobio, pro Religioſis fœminis; & ſe in Monachos; vxores, filiaſque in Sanctimoniales, admirando exemplo, & poſt Bernardum patrem, Petrumque (nam is etiam præceſſit) conſecrarunt. Extat de his epiſtola Gregorij, ad Archipresbyterum, & Priorem fratrum Prædicatorum, Peruſinæ Vrbis, initio anni data, cuius hic tenor. [a]

a dist. 368.

Archipresbytero, & Priori fratrum Prædicatorum Peruſinenſium. 3.

Cum dilecti filij Odenſius, Aldobrandinus, Offreduvius, & quidam alij Ciues Peruſini, diuinitus inſpirati, elegerint in Monaſterio S. Saluatoris de Monteacuto, Ciſtercienſis Ordinis, quod ad nos nullo pertinet mediante, ſub regulari habitu Domino famulari; promittentes dare tot poſſeſſiones Monaſterio, nouiter conſtruendo Peruſij, ad opus vxorum, filiarum, & conſanguinearum ſuarum, ac aliarum mulierum, quæ ſimiliter elegerunt relinquere ſæculi vanitates, quod eædem, & quæ ipſis ſucceſſerint ducentos corbes frumenti, & trecentas ſaumas vini ex ipſis, ſine expenſis, percipiant annuatim: & tot redditus in pecunia, quod ad opus cuiuſlibet illarum, quæ ingreſſa fuerit nunc in principio locum illum, tres libras Monaſterium ipſum ſingulis annis pro indumentorum prouiſione percipiat. Diſcretioni veſtræ præſentium authoritate mandamus, quatenus ea vobis faciatis pro ipſo Monaſterio aſſignari; & de Conſilio bonorum virorum eadem recipere procuretis: reſcripturi nobis fideliter, quod fuerit inde factum. Datum Viterbij, VI. Kalendas Februarij, Pontificatus noſtri anno IX.

Electus erat locus prope Peruſium conſtruendo Cœnobio, Virgini matri ab olim nuncupatus; 4.
dubium an ea Eccleſia in eo exiſtente, an aliam ob cauſam? Illud compertum, coniugatas fœminas, indignas ſe cenſentes Virgineo nomine, vt Mariam ad Deum, ita ad Mariam voluiſſe interuentricem, quæ vſum matrimonij non ignoraret: atque ob hoc elegiſſe Eliſabetham: antiquam forte matrem præcurſoris, an recentem Langrauiam? Alteram, vt in Cœlis potentiorem; alteram, vt Ciſtercio familiarem; coniugatam vtramque, matremque; quarum veſtigia ſequi, cum iam Mariæ non poſſent, concederetur. Hunc verò locum, quo vndequaque Sanctior, & firmior eſſet, obtulere Gregorio, Eccleſiæque, ab ipſis ſacratiorem reſtituendum. Extant & eiuſdem Gregorij ad ipſas literæ eadem die datæ, commendantes conſtantiam matronarum, congratulanteſque,

non

non illis tantum, denouo vitæ genere; ſed ſibi, quod ſub eius Pontificatu, in fœminis illuſtribus iterum Chriſtus de mundo triumpharet. Exemplar porrò earumdem litterarum, ex Regeſtis fideliter tranſcriptum, hæc habet verba. b

b epiſt. 377.

5. *Riueria Aldrouandina, Montiſanæ, & aliis nobilibus mulieribus Peruſinis, in Ordine Ciſtercienſis ſeruire Domino cupientibus.*

Inter cætera beneficia, quæ nobis, licet indignis, ex abundantia pietatis ſuæ dignatur impendere miſericordia Redemptoris, illud quaſi potiſſimum reputamus ſi temporibus noſtris ad diuini nominis gloriam, & humanæ ſalutis augmentum, religio propagetur, cum & plantare ſacram religionem, & fouere plantatam ad nos ex officij noſtri debito, non ſit dubium pertinere. Quia vero Spiritus, qui vbi vult ſpirat, vobis ſicut accepimus miſericorditer inſpirauit, vt vos ipſas propter Dominum abnegantes & veſtra vanitatibus ſæculi derelictis, ſub regulari habitu in Ordine Ciſtercienſi velitis Domino deſeruire, nobis humiliter ſupplicaſtis, vt conſtruendi Monaſterium propè ciuitatem Peruſij, in loco qui dicitur Sancta Maria, ad honorem Sanctæ Eliſabethæ, quem nobis Eccleſiæ Romanæ nomine, à vobis gratis oblatum recepimus, & in quo ſub eiſdem habitu, & ordine perpetuis, Creatori veſtro poſſitis temporibus famulari, licentiam vobis concedere dignaremur. Nos igitur pium propoſitum veſtrum dignis in Domino laudibus commendantes, ac proſequentes actionibus gratiarum, veſtris ſupplicationibus inclinati, authoritate præſentium, vobis concedimus poſtulata. Nulli ergo, &c. Datum Viterbij VI. Kalendas Februarij anno IX. Hactenus ad Matronas Gregorius Nonus.

Porrò in his litteris, præter rarum illud exemplum ſeparationis coniugum, neque horum, aut illorum, ſed plurium numero, qui omnes æque Ciſtercio ſubderent colla, plura alia inuenio notatu digna. Primum eſt, quod condendo Monaſterio, in quo Deo per vota conſecrarentur, locum Pontifici ante vota donant; recipiendum ab ipſo, ſi dare vellet: alias neque illum proprium habituræ; ſiue, quam dudum vouendam conceperant, anteuertere paupertatem, ſiue extendere placuit: vt non ſolum ex tunc pauperes eſſent; ſed ne vbi eſſent haberent, niſi acciperent. Secundum eſt, quod præſtarent hoc obſequium, non relictæ à ſæculo, id eſt, ſenes, ſteriles, ſeu pauperes; quando fugere magis, quod ſatis frequens, quam deſerere mundum videri poſſent; ſed abundantes fortunæ, & naturæ bonis, quibus frui liceret: vt non ſæculum tantum reliquiſſe, ſed vanitates ſæculi, id eſt bona omnia, vana, caducaque, Gregorius Papa potuerit affirmare, & tertium tandem, quod Gregorius ipſe, non ex fallaci aliorum relatione, in litteris loquatur; ſed à ſe ipſo: quippe qui toto fere anno immediato, atque alios ante ipſum Peruſij egerat; primores viros eiuſdem ciuitatis, atque eorum vxores, via vllo pacto potuit ignorare.

7. Itaque reuocari viſa Bernardi tempora; & Monsacutus, Ciſtercium antiquum reddere, penuria omnium laborans; Montisacuti Abbas; Abbatem Stephanum, mendicare coactum; Bernardum, ſocioſque; nobiles illi, qui vtramque inopiam Cœnobij ſubleuarunt: demum Iuleium, vxoribus conſtructum, ſororibus, & filiabus; nouum Cœnobium, quod hi etiam eiſdem conſtruxere, ſub Sanctæ Eliſabethæ aduocatione. Fuit tamen aliquid, in quo recentia iſta, antiqua illa excederent; tanta abundantia Virginum Sanctarum, aliarumque currentium in odorem vnguentorum cœleſtis ſponſi, vt non capiente tot habitatrices primo illo Monaſterio, ſecundum intra paucos menſes fuerit prouidendum; tanta item copia bonorum temporalium Montisacuti, vt eidem ſtruendo, locum, & ſuſtentando, redditus ex loco, ſine ſui detrimento dare potuerit; pietate non profuſa, ſed liberali. Conſtat hoc idem ex aliis Gregorij litteris, ad quaſdam alias fœminas, expeditis hoc anno menſe Iunio, quarum exemplar, hic etiam placet ſubiicere, ſic autem habent. c

Pera Tranſmade, Flera de Lambre, Palmera Al- c epiſt. 92. 8.
Aldrouandino. Boiomande Giſe, Pera de Bellofonte, Ailorita Andinena, & matricius, mulieribus Peruſinis.

Gaudemus in Domino, à quo bona cuncta procedunt, quod eo miſericorditer inſpirante, vos contemnentes ſæculi vanitates ſub Religionis habitu elegiſtis Domino famulari. Cum igitur dilecti filij Abbas, & Conuentus Monaſterij Sancti Saluatoris de Monteacuto, Ciſtercienſis Ordinis, quod ad Romanam Eccleſiam nullo pertinet mediante, Eccleſiam Sanctæ Iulianæ, ad ipſos pleno iure ſpectantem, ad conſtruendum ibi Cœnobium eiuſdem Ordinis, in quo ſub eorum regimine tam in ſpiritualibus, quam temporalibus Deo ſeruire poſſitis, liberaliter vobis duxerint, de noſtra licentia, concedendam, nos veſtris precibus inclinati, quod ab eis ſuper hoc prouide factum eſt, gratum, & ratum habentes, illud authoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo, &c. Datum Interamnæ, IV. Nonas Iunij, anno X. Ita Gregorius.

Scio, has litteras, quaſi ad priores ſcriptas haberi poſſe, quæ primo loco, quia incommodo, relicto, ad ſecundum tranſierint, quem ab Abba- 9.
te, & Conuentu Sancti Saluatoris impetrauerint. Cæterum non eaſdem, ſed diuerſas, multa ſuadent. Primum quidem, quod nomina diuerſa; & ne vnum quidem ex his, quæ in priori, in poſteriori epiſtola exprimatur. Secundum quod Gregorius congratuletur, de conuerſione, fœminis, quaſi tunc recens à Deo vocatæ fuerint; quod ad Priores ſcribere non potuit, maxime cum iam illis ſex ante menſes congratulatus fuerit, cum ipſæ tunc recenter conuerſæ eſſent. Et tandem, quod nulla in hac ſecunda epiſtola, prioris fiat mentio; ſed neque tranſlationis, à primo loco; ſed omnia, velut tunc primum inceptum commemorentur. Sed hæc ego Peruſinis relinquo ciuibus, qui indagare cōmodius, & noſcere penitius facile poſſunt. Nobis in longinquo poſitis, id ſatis, quod ex epiſtolis Gregorij, neque enim alium habuimus authorem licet colligere, vtcumque fuerit, à tantis conuerſionibus, fœlix auſpicium ſumpſit initium anni, à quibus vel Ciſtercium potuiſſet ſumere.

Cæterum his conuerſionibus fidelium confugientium turmatim ad Ciſtercium, quaſi ad aſy- 10.
lum, cœleſtes irrogari noſtris fauores viſebantur accedere; neque hi minus primitiui Ciſtercij glorias, aut referebant, aut forte ſuperabant. Certe, vt rerum ipſarum magnitudine, ita ignorantia eorum, quibus concedebantur, ſæculum illud fœlix, atque ferax Sanctorum repræſentabant. Quippe vt ex hac, frequentia, & multitudo, (haud aliter occultandis vitiis, qui talia meruiſſent) ita merita, ea illa palam fiunt, quibus ea reſpondebans munata gratia. Puer Ieſſus inuentus

in

in media niue algens ſimul, & eiulans;ac ſe amplexandum,fouendumq;permittens cuidam Monacho Sancto(cuius heu!nomen intercidit) diuinæ erga Ciſtercium charitatis, & gratiæ ſe prodentis vel in hac vita,nec leue nec vulgare indicium fuit.Rem à venerabili, & verè Beato viro Thoma Cantipratano,eius ſæculi authore,& qui ſe Monachum aſſequutum ait, quamuis an illum viderit ſubdubitet, integra fide memoriæ commendatam,non aliis,quam ipſius verbis,promere libet. Is ergo in libro de bono vniuerſali hæc

lib.2. cap.1. part. 23. habet verba. [d]

11. *Vtrum viderim,dubito, Monachum Ciſtercienſis Ordinis,virum pietate plenum de quo tale miraculū ferebatur: Algere nimium terra Brabantia reſperſa per totum Monachus prædictus in itinere exiſtens, præmiſſo in villam famulo ſolus in campis per deuia veniebat. Et ecce inuenit puerum elegantiſſima forma,quaſi triennem,magno fletu, & eiulatu,ſolum in nimio frigore reſidentem.Compaſſus igitur tali puero, equo deſcendit:& complexus flentem flere cœpit cum eo vt quæreret, quid haberet? Tacente autem puero, iterum ingeminat,& ingemiſcit,quærens, vbi eſt mater tua? Nunquid perdidiſti matrem? Ad interrogationes igitur illius,puer fortius eiulans, tandem dixit: Heu me! heu me! quare non flerem?quare non eiularem? Ecce vides, quod egens ſolus & in frigore ſedeo;& non eſt, qui colligat me, & hoſpitium mihi præſtet. Mox Monachus ſurgens & puerum in brachiis eleuans oſculatus eſt eum dicens: ceſſa flere dilectiſſime,quia ad hoſpitium portabo te,& faciam nutriri. Hoc dicens cum puero equum aſcendere voluit; ſed puer de brachio tenentis exiliens, repente disparuit,quia Christus filius Virginis fuit. In terram igitur cadens Monachus,eiulare, & flere cœpit acerrime,& cum diu ſic eiulans iacuiſſet, tandem quæſitus à ſeruo,inuentus eſt,& eleuatus in equo ad hoſpitium ducitur. A quo,cum quæreretur,cur fleret?nihil aliud vna nocte dicere potuit: Heu me! heu me! puer bone. puer pulcherrime,quare me dereliquiſti?cur tam cito abiiſti?cur te perdidiſti? Poſt hæc Monachus conſolationem recipiens, cuidam rei euentum retulit, qui illis,per quos ſciui, tanta rei miraculum patefecit.* Hactenus ille.

12. Porro quod ad rationem temporis attinet,quę nobis ſemper fixa,concernere hoc ipſum plus minuſve, Inde facile licet coniectari, quod Cantipratanus, ad vltimam ſenectam nondum perueniens,nihilominus protraxiſſe vitam dicitur, vſque ad annum Chriſti M. CC. LXXX. ſcripſiſſe autem libros miraculorum, ſiue de apibus, aut bono vniuerſali, circa annum M. CC. LXXI. quod ipſe ait lib.7.c.29. part.21. cum autem loquatur de hoc glorioſo euentu, & Monacho,cui contigit tamquam de homine quem vidiſſe potuit,quamuis non recordetur, vtrum viderit; argumento eſt,non longe ab his temporibus, quæ obitum eius annos XLIV. narrationem XXXV. anteceſſere. Eadem ipſa concertare videtur (vt fauores,fauoribus reſpondeant, & matris æque, ac filij conuincant gratiam Ciſtercio adulto exhibitam)celebris illa viſio,quæ in Normania Inſignem virum,ſed heu!etiam ignotum, ad ordinem traxiſſe memoratur, Quippe in additis ad exordium magnum ſcripta,neq; vt olim,ſed tunc temporis oſtenſa,non potuit ab hoc anno longe diſtare.Eam re vera noſtris honorificam, ſi tamen iidem,vt debuiſſent,perſeueraſſent;retrocedentibus,in confuſionē ſimul, & in aculeū,vt ad priora redeant, ipſis authoris verbis pro more dabo. 13.

In partibus Normaniæ erat quidam Decanus magnæ opinionis, cui talis viſio oranti fuit oſtenſa. Videbat,quod Dominus noſter Ieſus Chriſtus ad iudicandum mundum ſederet: cumque idem Decanus illuc cum cæteris properaret,vidit Dominum noſtrum in trono ſuo ſedentem,& Beatam Virginem matrem iuxta eum & omnes Sanctos circum quaque ſedentes. Cumque ad iuſſionem Domini,ſinguli homines compellerentur intrare, dignam pro factis mercedem recepturi,ventum eſt ad Ciſtercienſes,quibus coram iudice,cum magna reuerentia, & humilitate intrantibus,Beata Virgo tamquam familiaribus, & amicis ſuis,ſtatim læto vultu,aſſurrexit & benigniſſime eos ſuſcepit cauſaſque ſingulorum, coram filio ſuo perorat: Quod Sancti omnes cernentes, illico pro reuerentia Dominæ ſuæ,cum illa pariter ſurrexerunt: & Ciſtercienſibus, cum tenere maxime auxilium impendere ſtuduerunt. Et quia tantum honorem, & reuerentiam eis omnes exhiberent, cœpit Decanus ille Ciſtercienſes ſuper omnes Beatos reputare,quod Dei matrem, & per eam omnes Sanctos in cauſis ſuis aduocatos habere,& interceſſores apud ſummum iudicem mererentur. Tum vero tandem, viſione diſparente,ad ſe reuerſus, cœpit ea,quæ viderat, mente reuoluere:& non multo poſt, relictis omnibus, in Monaſterio Sabigniacenſi,ſi bene recolo,habitum ſuſcepit. Hactenus viſio,& fructus viſionis in vidente ſequutus, qui vtinam ad omnes nos pertranſeat Certè hæc, & alia, quæ iidem, aliique authores ſcribunt,ſatis oſtendunt ſecundam hanc.

---

1. Beata Eliſabetha Lantgrauia oſſa leuata,2.ingenti Principum, populorumque concurſu: 3.atque alta eiuſdem feſti circumſtantia 4. Actum de Canonizatione Beati Ioannis de Monte mirabili,5 & expedita litteræ,6. Pariſienſi Epiſcopo, & Abbati S. Victoris commiſſa per Gregorium inquiſitione. 7. Ac comprobata miracula,8.etiam in non petentes.9. Dictum de Sancta Luthgarde Aquiriana,cui Beatus Iordanus apparens in magna gloria, 10.orationes pro filiis ſuis iniungit; 11. atque obiter perpenſa eius petitio.

CAPVT SECVNDVM.

1. FVIT hic annus noſtris glorioſus duplici titulo, vtroque ex Sacro Canone; altero, celebrata ſolemni ritu adſcriptione ad Catalogum Sanctorum Eliſabethæ,præcedenti anno facta,quam ibi dedimus;altero, expeditis Gregorij litteris pro inquirendis miraculis,& meritis, Illuſtris quondam Comitis, & Monachi, Ioannis Montiſmirabilis, vt & ipſe conſuetis ceremoniis ſolemnitatibuſque, Catalogo eidem adſcriberetur. Et quidem quod ad Eliſabetham attinet, non ſolum celebratum illius feſtum, ſed & oſſa leuata, atque aureæ tumbæ religioſæ incluſa,authores produnt; tanto concurſu Populi, & Principum, quantus vix vnquam in Germania viſus: certante pene cum Sanctæ fœminæ gloria, largitate fidelium;illa in miraculis, quæ plurima patrauit;hac in donariis,quę larga manu obtulit, eiuſdem Sanctæ cultui ſeruituris.

Ioannes Trithemius in Chronico Hirſaugienſi
a Ad hunc annum. hæc ita ſcribit [a].

2. *Anno Erneſti Abbatis quinti, qui fuit Dominicæ Natiuitatis M. CC. XXXVI. in die Kalendarum May, Sancta Eliſabeth, in Marpurg, per Archiepiſcopum Moguntinum, & Treuirenſem, & Epiſcopum Hildesheimenſem commiſſarios Apoſtolicos, de Tumba ſubterranea leuata eſt in præſentia Friderici Imperatoris, & multorum Principum, Epiſcoporum, Abbatum, Comitum, Prælatorum, nobilium, & ignobilium, quorum omnium numerus ad duodecies centena millia fuerat æſtimatus. Ibi facta ſunt coram omni populo infinita miracula ad Sancti nominis eius inuocationem. Imperator primum lapidem de Sarcophago leuauit, & produćtam ex theſauris ſuis coronam auream, ſacro capiti Sanctæ viduæ reuerenter impoſuit. Corpus autem eius ad Tumbam auream reconditum eſt, quia per Gregorium Papam Nonum canonizata eſt.* Scilicet anno præcedenti ita Trithemius.

3. Continuator Lamberti Scaphnaburgenſis, cum Moguntino, non Treuirenſem, & Hildesheimenſem, ſed Colonienſem, & Bremenſem Archiepiſcopos celebraſſe tranſlationem,
b Hoc anno. memoriæ prodit [b], ſubditque. *Ex ſacris ipſis oſſibus, euidentiſſime oleum deſudaſſe.* Quod cunctis mox ægrotis ſubſidio fuit. Albertus Krantbzius, oblationum meminit, certantium cum
c lib.7. Metropoli c.48. miraculis, ſic ſcribens [c]. *Beata Eliſabeth in Marpurg extollitur, præſente Imperatore, & multis Principibus, anno M. CC. XXXVI. tanta ibi erat hominum multitudo, quantam ſe nemo vnquam meminerat vna conſpexiſſe. Oblatio auri, & argenti ſine fine, pro miraculis, quæ creſcebant circa Dominam illam.* Adfuiſſe & huic ſolemni feſtiuitati, Henricum Lantgrauium, cum Fratre ſuo Conrado, atque matre Sophia, Sanctæ affines; & chariſſimos filios, Hermanum, Sophiamque, Hiſtoria Lantgrauiorum Thuringiæ teſti-
d In Henrico cap.47. ficatur [d]. Atque hæc de eleuatis oſſibus Sanctiſſimæ matronæ, concurſu celebri, & totius Germaniæ acclamatione.

4. At pro inſtituendo Beati Ioannis Feſto, cum ipſius continuos crebra miracula, & populus Chriſtianus, maximè autem Galliæ, illud expoſceret, has Gregorius, ad Epiſcopum Pariſienſem, & Abbatem Sancti Victoris eiuſdem vrbis, eo-
e Epiſt.93. dem menſe Maio, litteras dedit [e].

5. *Epiſcopo, & Abbati S. Victoris Pariſienſibus.*

Mirabilis Deus in Sanctis ſuis, vt ſuæ virtutis potentiam mirabiliter manifeſtet, & ſalutis noſtræ cauſam miſericorditer operetur fideles ſuos, quos ſemper coronat in cœlo, in mundo etiam frequenter honorat, & ad eorum memorias ſigna facit, & prodigia; per quæ prauitas confundatur hæretica, & fides Catholica confirmatur. Nos ergo quantas poſſumus, & ſi non quantas debemus, omnipotenti Deo gratiarum referimus actiones, quod in diebus noſtris, ad confirmationem Catholicæ fidei, & confuſionem hæreticæ prauitatis, euidenter innouat ſigna, & mirabilia potenter immutat, faciens illos coruſcare miraculis, qui fidem Catholicam tam corde, quam ore, necnon & opere tenuerunt.

6. *Sicut enim dilectus filius Abbas, & Monaſterium Longi-pontis, Ciſtercienſis Ordinis, Sueſſionenſis Diœceſis, ſuis nobis litteris intimarunt, Dominus tantam piæ memoriæ Fratri Ioanni de Monte mirabili Monacho eiuſdem Monaſterij contulit gloriam, quod ſepulchrum eius tot, & tantis dat coruſcare miraculis, vt inter alios Sanctos eius non inuocari ſuffragia, indignum penitus videatur. Quare nobis humiliter ſupplicarunt, vt ſuper miraculis, quæ per eum Dominus operatur, teſtimonia recipi faceremus. Verum quia in tam Sancto negotio non eſt niſi maturitate, & grauitate præuia procedendum, de circumſpectione veſtra plenam in Domino fidem obtinentes, diſcretioni veſtræ per Apoſtolicam Sedem mandamus, quatenus aſſiſtis vobis Viris religioſis, & Deum timentibus, de veritate morum, & veritate ſignorum, operibus videlicet, & miraculis, diligentiſſimè inquirentes, depoſitiones teſtium receptorum eandiu ſub ſigillis veſtris incluſas fideliter conſeruetis, quouſque ſuper hoc noſtra receperitis beneplacitum voluntatis. Datum Interamnæ quarto Kalendas Iunij, anno decimo.* Hæc primæ litteræ datæ de hoc negotio: nam quæ aliæ ſequutæ, ſuo tempore dandas reſeruamus.

Extat, & legitur proceſſus miraculorum Beati 7.
Ioannis, in quo centum & amplius comprobantur, ſurdis, mutis, & cæcis, contractiſque, auditus, lingua, viſus, atque ſuorum membrorum vſus redditus, cum primum implorarent auxilium Sancti maximè autem laborantibus quartana febri, ſi ad ipſum confugerent, deſideratam ſalutem donare ſolitum, longa multorum experientia demonſtrauit. Quare & pro his febribus, frequentius inuocatus, frequentiorem tuliſſe miſeris opem, ac præſentiorem virtutem, memorabatur. Non tamen ideo ab aliis beneficiis conferendis ceſſabat, qui qualecumque obſequium ſibi exhibitum, etiam à non petentibus, præſtita ſanitate, ſi fortè opus haberent, remunerabat. Referam vnum tantum, quia iucundum, nec diſtans ab hoc tempore miraculum, quod ad illius tumbam patratum lego, dum in inquiſitione, de mandato Gregorij, per eius delegatos procederetur [f]. f lib.3. c.26.

Per idem tempus, infantulus quidam ad tumbam Dei famuli pergebat, accenſam candelam in manu deferens, ad honorem Sancti ibi eam oblaturus; ſed locum minimè reperit, vbi eam collocare poſſet. Quo, quid ageret, ignorante; ſuperuenit ibi Monachus quidam Sacerdos, qui puerulum intuens, compaſſus eſt ei, voluntatemque concepit, vt eidem ferret ſubſidium, quo ab ipſo occupationem, afflictionemque, quam multum augebatur, amoueret. Sub quo, caſu proſpiciens, vidit non longè à loco formoſum baculum; quo arrepto, prout potuit, & quale potuit candelabrum de ipſo facere procurauit. In quo & Dei famulo Ioanni ſeruiuit, & à ſollicitudine ſua puerum liberauit. Sanctus vero laboris ſui fructu eum priuare noluit; nam ſine mora, eodem loco, operis ſui remunerationem ſuſcepit. Siquidem longo tempore in humero ſuo dolorem anxium perpeſſus fuerat, ita quod de brachio partis illius vix quippiam poterat operari, nec etiam ſine difficultate magna, ipſum vel modicè mouere præualebat. Sed dolore penitus mitigato, priuſquam ab ipſo diſcederet loco, donum integræ adeptus eſt ſanitatis. 8.
Hactenus ibi. Quid negaret petentibus, auxilium, qui vel nihil de illo cogitantibus, inopinatam ſalutem erogabat?

Eodem anno Beatus Iordanus, Magiſter Ge- 9.
neralis Ordinis Prædicatorum, in mari ſubmerſus, ſed ab his aquis, ad lucem cœleſtem migrans, Sanctæ Luthgardi manifeſtos apparuit; & cum de præmio ſecuram reddidiſſet, quod ſuo tempore foret acceptura; interim pro

Dominicanis rogare iubet, & orationem, quam viuenti ſibi promiſerat, vſque ad exitum vitæ continuare. Rem totam narrat, qui Sanctæ vitam ſcripſit, Thomas de Cantiprato Dominicanus g,
g lib.3.c.2. ex quo hæc ipſa verba Lector accipiat. *Non diu poſt Beata memoria Iordanus, Magiſter Ordinis Prædicatorum, cum diu magno flagraſſet deſiderio inuiſendi terram Sanctam, inde rediens per mare, occulto Dei iudicio, cum magna hominũ multitudine, & duobus Fratribus Dominicanis ſubmerſus eſt: moxque à ſummo cœli faſtigio vſque ad nauem illam, in qua extinctus iacebat, maxima ignis columna, quinque horarum ſpatio, diuinitus accenſa de nocte apparuit: cumque ſacrum corpus litus attigiſſet, cœli lampas tertio ſuper illud, & quarto ſuper ſocium eius Geraldum reſplenduit: atque ita lampas recedens, nube excepta eſt. Huius rei teſtes fuere Chriſtiani Catholici, Græci, Schiſmatici, & Gentiles. Corpus autem eius mirificè fragrans à fidelibus curatum eſt.*

10. *Eodem anno in Vigilia Natiuitatis Chriſti, à prima diei hora vſque ad ſextam orans Luthgardis, cum in ſpiritu quaſi tenebras quaſdam ſentiret, adeo cœpit tædio affici, vt in hæc verba prorumperet. Domine, quid eſt quod ſentio? Quid eſt quod patior? Certè ſi quiſpiam amicus, vel in cælo, vel in terra pro me oraret, ſaltem ego duritiam minimè ſentirem. Hæc illa cum lachrymis diceret, ſubito mentis eius oculis ſpiritus quidam adeo luculentus, & glorioſus apparuit, vt præ ſplendoris magnitudine, eum non cognoſceret. Dixit autem illi: Quis es Domine? & ille: Ego ſum, inquit, Frater Iordanus, quondam dictus Magiſter Ordinis Prædicatorum. Ego iam migraui ad Beatam vitam, & inter Apoſtolorum, & Prophetarum choros ſplendeo ſublimatus. Miſſus autem ſum ad te, vt in hac iucundiſſima ſolemnitate conſoler. Tu vero de præmio ſecura eſto: propediem à Domino coronaberis. Porrò Pſalmum, Deus miſereatur noſtri, cum oratione de Spiritu Sancto, quã, me viuente, & rogante, pro noſtro Ordine te dicturam recepiſti, vſque ad finem vitæ dicere ne omittas. His dictis, diſparuit, tantamque in eius pectore conſolationem reliquit, quantam nunquam perſenſerat in vita ſua. Dilexerat ille adhuc viuus Luthgardem, haud vulgariter, & inter fœminas omnes illi vel maximè fidere conſueuerat, ita vt totius Dominicani inſtituti, ſiue Ordinis, eam matrem, & nutricem conſtituerit.* Hactenus ille.

Itaque trium hoc anno nobis memoria incidit Sanctorum illuſtrium, alterius eleuati ritu ſolemni, cum nuper inter Sanctos relatus eſſet: alterius præuio examini ſuppoſiti, vt mox adſcriberetur; & tot, ac tantis prodigiis coruſcantis, vt inquirentes, quamuis non ſatiare, laſſare tamen poſſent, & tamen non pauca (nam & hoc etiam produnt) prætermiſerint: & tandem tertij, qui adhuc in terris manens, promiſſione fœlici de cœlo facta, certitudinem velut anteuerterit futuræ gloriæ: & quod illuſtrius, quia planè ſingularius, ad quem non ſolum mortales deuoti veniãt petituri orationes, ſuffragiaque; quod in omnibus frequens: ſed & cœleſtes, & iam glorioſi Spiritus. Quippe Iordanus, poſt adeptũ præmiũ certaminis illuſtris, cum iam facie ad faciẽ Deum videret, orationes Luthgardis pro ſuis poſtulabat; cœlicola, terrenæ; in tuto poſitus, eius, quæ adhuc degebat in carne lubrica; demum Victor, & ouans, pugnantis militis, quæ adhuc ne vinceretur, timere debet. Certè mortales immortalium ſuffragia quærere, conſuetum, & promptum: immortales, orationes mortalium ſollicitare, rarum eſt, & quod non ſolum petentis dignationem, ſed & eius commendet dignitatem, à qua non fuit indignum poſtulare. 11.

1. Ebrardus, Claræ-Vallis Abbas, ad Regem Galliæ, 2. Gregorio legatur, 3. pacem, aut Treguas, 4. cum Theobaldo Nauarræ compoſiturus. 5. Oratio eius, 6. & reſponſio Ludouici. 7. Idem Ebrardus iudex deſignatur, coram quo poſſit Theobaldus conueniri. 8. Lubenſis Abbatis, ad Henricum Barbatum legatio fælix. 9. Egrienſis de Rege Bela querela, & littera Gregorij. 10. De Ziador, ad Colomanum, Rutenorum Regem, 11. ſemel, & iterum: 12. Colomani effugia, 13. & dubius adhuc fructus Legatiæ.

CAPVT TERTIVM.

1. EXARCEVARVNT & noſtros hoc ipſo anno variæ Legatiæ ad Reges, negotiaque, quæ non licet ſilentio pertranſire. Nam S. Ludouico, Francorum Regi, canenti claſſicum aduerſus Nauarrum, atque ferrum & arma comminitanti, Ebrardus, Claræ-Vallis Abbas, velut Angelus pacis miſſus eſt, qui vna cum duobus aliis Epiſcopis, Pariſienſi nimirum, & Lingonenſi, tam Regem ipſum, quam Reginam matrem adirent, & ſiue ad pacem, ſiue ad Treguas ſaltem inducerent; aut ſi horum neutrum obtinere poſſent, cognitam belli cauſam Gregorio ſcriberent, per quem, aut amicabiliter componi, aut iudicialiter poſſet terminari; parato quippe Theobaldo Nauarræ Rege ſtare iudicio, & quominus à Franco infeſtaretur (à quo ſibi, ex Campaniæ comitatu, timebat, tanquam à Domino ex Regno Nauarræ, tanquam à vicino, eoque potentiori) nihil quod iuſtum eſſet, detrectaturo. Ergo Gregorius, cum litteras ad Regem, Reginamque; has etiam ad Epiſcopos, & Abbatem, vt eoſdem adirent, hoc anno dedit a. a Epiſt.120.

2. *Pariſienſi, & Lingonenſi Epiſcopis, & Abbati Claræ-Vallis.*

Si velut Cypreſſus in Monte Sion, & in Libano Cedrus; ſic Reges, & Regnum Franciæ à Domino præ cæteris Regnis, & Principibus exaltantur; id ea ratione credimus fieri, vt ipſorum miniſterio, per quos multa ſine intermiſſione charitatis opera nouimus exerceri, ſicut hactenus, ſic, & perpetuo honoretur Eccleſia, & terra Sancta, quæ illorum ſtudio, alia vice de manibus Paganorum extitit erepta, gaudeat iterum, eorundem auxilio ab Agarenorum oppreſſionibus liberata. Hoc autem oſtendit illa eiuſdem Regni numeroſa turba fidelium, quæ diuinitus inſpirata ſe Crucis aſſumpto ſignaculo, ad terræ Sanctæ ſuccurſum ſollicitius præ cunctis accingit terra Catholicis, ſui vendicare deſiderans iniuriam Redemptoris. Igitur Rex Francorum illuſtris gaudeat,

&

& Cruce ſignatos fauore Regio protegens, in eodem Regno quicquam moueri turbationis, aut ſcandali non permittat; per quod bonum totius Catholicæ fidei, & terræ prædictæ liberatio valeat impediri; ne ſpes magni gaudij, quæ per Cruce ſignatos eoſdem ab orbe toto concipitur, ſic ab huiuſmodi propoſito retardatis, in generalis doloris diſſidium conuertatur.

3. *Verum cum ſicut dicitur, terram chariſſimi in Chriſto filij noſtri Regis Nauarræ, Comitis Campaniæ, qui Crucis ſignaculo inſignitus, in Crucifixi ſeruitium proficiſci proponit, propoſuerit impugnare; noſque de Fratrum noſtrorum, & omnium Prædicatorum, tunc apud Sedem Apoſtolicam exiſtentium, conſilio, duxerimus ſtatuendum, vt pax, aut treuga per totum orbem terrarum, ſaltem per quadriennium obſeruentur; eis, qui contraire præſumpſerint, ad id cenſura Eccleſiaſtica compellendis; Serenitatem Regiam rogamus per aſperſionem ſanguinis Ieſu Chriſti, in remiſſionem ſibi peccaminum iniungentes, quatenus, ne tanta terræ Sanctæ iactura, quæ propter hoc, quod abſit, poſſet contingere, de eius manibus requiratur, a præfati Regis, & aliorum Cruce ſignatorum impugnatione deſiſtat pacem in ſuo Regno procurét taliter fieri, quod & Crucis negotium valeat promouere, & ipſe ex hoc illum mereatur habere propitium, qui pro ſalute veſtra & totius humani generis, in ligni patibulo, proprij ſuſtinuit corporis cruciatum.*

4. *Ideoque vobis, de quorum prudentia, zelo, & auctoritate confidimus, per hæc Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ad Regem ipſum, & Reginam matrem eius perſonaliter accedentes, & mala, quæ ex hoc non ſolum terræ Sanctæ, ſed etiam toti Regno Franciæ poſſent contingere, prudentius exponentes eiſdem, ipſos ad pacem, vel treguam, cum eodem Rege Nauarræ ineundas, efficaciùs inducatis: alioquin huiuſmodi materiam ſcandali, cum idem Rex Nauarræ Domino Regi Franciæ iuxta Regni conſuetudinem ſatisfacere ſit paratus, diligentius inquirentes, quod ſuper hoc inueneritis nobis celeriter; & ſine moræ diſpendio reſcribatis, vt ſuper ipſis procedamus, prout ſecundum Deum viderimus procedendum. Datum Interamnæ XIV. Kalendas Iulij, anno decimo.*

5. Suſceptis litteris, Epiſcopi, & Abbas profecti ad Regem, atque ab eo benignè, reuerenterque ſuſcepti ſunt. Tum vero primum mandata Summi Pontificis, mox etiam preces addunt, rationeſque, quibus ipſum à bello diſſuaderent. Si arma placeant, eſſe quos debellet, Crucis Chriſti inimicos, & hoſtes fidei: quos vincere, in gloria, extirpare, in merito; ſpoliare, in vſu etiam eriſtat. Chriſtianum ſanguinem, à Principe Chriſtiano, non ſine nota fundi, non ſine damno: illa, quod præferat terram, quam expugnat, Chriſtianorum ſaluti; vitæque, nec pudeat extenuare Chriſti peculium, vt ſuum augeat: hoc, quod eneruans fidelis populi vires, auxilia ſibi detrahat; ſi à communibus hoſtibus petatur, nullis, aut leuibus ſubſidiis protegendus. Tum, proprios ciues, pro tuenda fide, pro Euangelio per orbem propagando, appetendæ, & glorioſæ morti exponi: vt ipſe terræ pluſculum poſſideat; indignè cædi. An terram pretioſiorem habeat, quam ſubditorum vitas; pro quibus ipſe, vel ſuam deberet ponere? Non ciues Regibus, ab initio datos; ſed Reges ciuibus: quos ſi pro vili acquirenda poſſeſſione perdere non grauentur mereri, vt deſerantur; nec ſit, qui vitam pro illis vltra ponat, quos videt, neque inania iura, pro ſe relinquere. Diuinæ gratiæ, leue vitas hominum; Regiæ cupiditatis, nimis grande pretium fore; & Deum gratiæ gloriam retribuere: Reges, à morte, quid vltra quod donent, habent? Sed neque ſe per hæc ceſſionem Regis, aut proponere, aut velle. Repetat, ſi quæ ab aliis poſſideri, ſine titulo videat; ſolum petere, ne ios in armis ponat, cum per arbitros poſſit ritè, & rectè, ac ſine vllo diſpendio diſceptari.

6. Hæc, & ſimilia diſſerentem Sanctum Abbatem, in quem Epiſcopi fortè commiſerunt, Rex non ſolum audiebat, ſed acclamabat. Nec ſibi in animo pacem Chriſtiani orbis turbare, vnquam fuiſſe, futurumve; qui magis omnium colligere vires cupiat, ad impiorum ſuperbiam debellandam. Si non ſolum à bello ſuperſedere, quod iubebat Gregorius, ſed à litigio: & niſi patrimonio Regum Franciæ, atque hæredibus ſuis debitor eſſet; ceſſurum facilè, atque omnia remiſſurum; nunc, quia non Dominium conſeruatorem illius Regni agit, quod curandum accepit, non diuidendum: quod vnum poteſt, libenter conſenſurum; vt idem ipſe Claræ-Vallis Abbas, aut ſi quem alium ſibi ſocium eligat, de cauſa, ſine ſtrepitu iudicij, ſine fraudibus litium, de plano iudicent: reſtituturi Regno, quod ſuum fuerit, de quo non dubitabat, & quod non fuerit, Theobaldo relicturi. Conſcientiam ſuam non ſemel à ſe creditam Claræ-Vallis Abbati, id eſt iura cœleſtia: cur non & temporalia credere poſſit? aut quando merito hæredes cauſari poterunt, ſi eandem his terrenis eorum bonis diligentiam adhibeat, quam ſuis adhibet, æternum permanſuris? Plauſere omnes Regiæ benignitati: & ſiue ipſius, ſiue Ebrardi Claræ-Vallenſis, ſiue omnium ſuffragiis, Abbas S. Dionyſij Pariſienſis electus eſt, vt coram illis, ſiue eorum altero, totius diſſidij cauſa tractari poſſet. Porrò hi iudices in tantum placuere Regi Nauarræ, vt non ſuper hac tantum, ſed ſuper omnibus coram eis ſe conuenire poſſe petierit, atque à Gregorio, ne poſſet coram aliis, litteras impetrauerit, quas Regeſta conſeruant, & ſunt huiuſmodi [b]. b *Epiſt.156*

7. *Illuſtri Regi Nauarræ, Comiti Campaniæ.*

Eos, qui ſigno viuificæ Crucis aſſumpto, terræ proponunt Sanctæ ſuccurrere, debet Apoſtolicæ Sedis benignitas fauorem non modicum indulgere: cum non ſolum ſalutem ſuam proſequi dignoſcantur, ſed pro Chriſtianorum omnium commodo laborare: hinc eſt, quod ſicut accepimus, cum aſſurgens ad illius ſtructum, qui pro generis humani ſalute peregrinatus in terris, Crucis patibulum ſubiit, Crucis aſſumpto ſignaculo, in terræ prædictæ ſuccurſum propoſueris transfretare; attendentes, quod ex hoc diuinæ retributionis expectas præmium, & Romanam Eccleſiam, matrem Catholicæ fidei, pro qua pugnare diſponis, ad ſui honoris, & commodi obligas incrementum: tibi præſentium auctoritate concedimus, ne aliquis auctoritate ordinaria, ſeu etiam delegata, in perſonam tuam, & terram interdicti ſententias valeat promulgare, abſque mandato Sedis Apoſtolicæ ſpeciali, donec de tuo reditu, vel obitu certiſſime cognoſcatur; dum tamen coram dilectis filiis, Sancti Dionyſij in Francia, & Claræ-Vallenſi Ciſtercienſis Ordinis, Abbatibus, Pariſienſis,

Pariſienſis, & Lingoaenſis Diœceſis, vel coram altero, de te conquerentibus, per te, vel reſpenſalem idoneam, ſis paratus iuſtitiam exhibere. Datum Rheati I I. Idus Iuly Pontificatus noſtri anno decimo.

8. Hæc apud Reges Franciæ Nauarræque Claræ Vallenſis Abbas: nec diſſimilia Lubenſis in Polonia apud Sileſiæ Principem: Egrienſis, apud Belám, Vngariæ Regem, etiam in cauſa propria. Soli Zicadorenſi cum Colomano, Rutenorum Monarcha, laborioſius multo, & fructu hactenus dubio, agendum fuit. Sanè in Polonia, cum quidam ex Canonicis Vratiſlauienſis Eccleſiæ, acriter de Henrico Barbato conquererentur; atque nonnulla introducta ex conſuetudine in maius attollentes, alia à miniſtris patrata, Duci imponerent, forte & aliqua aut fingerent, aut adderent; quæ plerumque accuſantium conditio eſt: Gregorius Papa, Abbatem de Lubes, Ciſtercienſis Ordinis, dato in Collegam Abbate Sancti Vincentij Præmonſtratenſis, ad Henricum Barbatum Legatos miſit, litteris ad eos datis hoc ipſo anno, in quibus poſt longam

c Epiſt.24. querelarum narrationem, tandem ſubiungit [c]. *Nos igitur, quamuis præmiſſa leuiter credere non poſſimus, & eadem referamus inuiti; quia tamen ſub ſilentio præterire non poſſamus, ne de negligentia notabiles habeamur, & , quod abſit, eadem Eccleſia grauioribus reddatur obnoxia detrimentis: Vobis, de quorum prudentia, zeloque plurimum in Domino confidimus, firmiter præcipiendo mandamus, quatenus præfato Duci ſuadere ſollicitè ſtudeatis, quod ſuo ſtatui nullum maius patrare poſſit obſtaculum, quam quod Domino, & Eccleſiæ ſe conſtituat indeuotam. Eandem, vt omni ſtudio, ſe, reuerentia vtrinſque conformans in prædictis, conſuetudine prædeceſſorum ſuorum, quæ potius dici poteſt confuſio, non obſtante, præmiſſa, ſublata difficultate corrigas, & tam per ſe, quam ſuos, à ſimilibus de cætero conquieſcat; ſicut efficacius poteritis, moneatis; nunciantes eidem, quod, cum nobis de vniuerſis cura ſit, & diligentia ſpecialis, ſi tardus, aut difficilis in præmiſſorum correctione fuerit, nos aliud aſſumere prouiſionis remedium oportebit. Cæterum reſponſum, quod vobis Dux ipſe dederit, vel quod ſuper prædictis duxeris faciendum, nobis quanto citius poteritis veſtris litteris fideliter intimetis. Datum Viterbij nono Kalendas Aprilis, Pontificatus noſtri anno decimo.* Ita ad Lubenſem Abbatem, Collegamque quos facilem inueniſſe Ducem, & obſequentem, nullum aliud remedium ſubſequutum, ſatis oſtendit.

9. Singularius in Bela Vngariæ Rege, quod cum noſtrorum bona etiam inuaderet, nec Monaſterio Egrienſi, in quo pater iacebat, parcere vellet, quin multis illud ſpoliaret poſſeſſionibus: (adeo à Regia cupidine nihil tutum, vbi ſemel erumpit) nullius tamen Legati auctoritate, nullius comminationis coërtione, indiguiſſe apparet, vt reſipiſceret. Simplices litteræ Gregorij ſatisfuere præſentatæ à partibus, vt à cœptis ceſſaret; & ſi quam hactenus iniuriam irrogaſſet, humiliter, ſed plenè reſarci-

d Epiſt.346. ret. *Grauem*, inquit Gregorius [d], *dilectorum filiorum Egrienſis, & aliorum Abbatum Ciſtercienſis Ordinis, recepimus quæſtionem; quod cum inclyta recordationis Almericus, & Andreas pater tuus, Vngariæ, ac Sclauoniæ Reges, & alij Chriſti fideles, per Regnum Vngariæ, & Sclauoniam conſtituti, quoſdam reddituus terras, poſſeſſiones, & res alias, pietatis intuitu, eorum Eccleſiis, & domibus contuliſſent; tu illorum oblitus, recolenda memoria ipſorum veſtigia, non deſerenda, relinquens, eos prædictos omnibus pro tua voluntatis arbitrio ſpoliaſti, non abſque diuina iniuria maieſtatis, quod vni ex ſuis minimis fit, ſibi reputans eſſe factum. Honoratur enim; & ſperatur in miniſtris quibus potius non ſolum collata ſeruare, verum etiam te noueris erogare de tuis, vt condigna retributione reſpondeat bonorum omnium largitori, pro omnibus, quæ tribuit ipſe tibi, præſertim cum in compoſitione, qua mediante Venerabili Fratre noſtro, Epiſcopo Preneſtrinenſi, tunc Apoſtolicæ Sedis Legato, inter Eccleſiam Vngaricam, & iam dictum patrem tuum, ſuper damnis, eidem Eccleſiæ irrogatis, amicabiliter interuenerit; tu ipſe promiſiſſe diceris, iuramento præſtito, quod contra Eccleſiarum priuilegia, & libertatem Eccleſiaſticam de cætero non venires.* Ita Gregorius: & litteras Egrienſi Abbati dedit, quem vel offenſum reuereretur Rex; & eo viſo, & audito, nihil omnino poſſet recuſare.

Non ita facilem Abbas de Zicador Colomanum inuenit, Germanum Belæ, ad quem in bona aliorum debacchantem, Templariorum præcipuè, Hoſpitalariorumque, etiam in plena Legati poteſtate; cum ſemel parum, aut nihil profeciſſet, ſecundo miſſus; neque adhuc conſtat, quod boni reportauerit. Extant, leguntúrque ſecundæ litteræ ad Epiſcopum, & Præpoſitum Quinque-Eccleſienſem, & Abbatem de Zicador, Ciſtercienſis Ordinis, referentes priores, ac rem totam narrantes in hæc verba [e]. 10.

e Epiſt.175. *Etſi libenter, ex multo ſynceritatis affectu, quo perſonam chariſſimi in Chriſto filij noſtri, Regis Ruthenorum illuſtris, & Ducis Sclauoniæ, in Chriſto viſceribus amplexamur, ſua velimus ſublimati deferre; in iis tamen, quæ abſque peccato diſſimulari nequeunt, deferre ſibi, ſalua conſcientia, non valemus: ne, ſi eum, tanquam ſpecialem Eccleſiæ filium, non retrahimus à peccato & ſibi demus perditionis materiam, & nobis etiam cauſam mortis, dicente nobis Domino per Prophetam [f]: Fily hominis ſpeculatorem dedi te domus Iſraël: ſi non annuntiaueris ei, neque locutus fueris, vt auertatur ab impia, via ſua & viuat; ipſe in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem eius de manu tua requiram.* f Ezech.3.

Sanè dudum dilecti filij Magiſter, & Fratres militiæ Templi in Vngaria, & Sclauonia, nobis grauiter fuere conqueſti, quod cum ipſi ſuper quibuſdam villis, domibus, poſſeſſionibus, & rebus aliis, quibus ab eodem Rege fuerant ſpoliati; primo ad eum monitorias, ac poſtmodum ad Venerabilem Fratrem noſtrum, Colocenſem Archiepiſcopum, eiuſque Collegas, executorias litteras impetraſſent, demum inter partes amicabilis compoſitio interuenit, quam Regia celſitudo promiſit firmiter obſeruare; & licet compoſitio ipſa fuerit per Sedem Apoſtolicam confirmata; quia tamen eam, quod vix poteramus credere, non ſeruabat contra verbum regiæ veritatis, quod eum aliquatenus non decebat, vtpote ſaluti ſuæ, ac famæ contrarium indebitè veniendo; Serenitatem Regiam duximus commonendam, vt compoſitionem eandem firmiter obſeruaret, ita quod Regalem excellentiam poſſemus meritò commendare: 11.

alioquin,

alioquin, vos filij, Abbas, & Præpoſite, atque Dilecte fili, Abbas VVaradienſis, quibus ſuper hoc ſcripta noſtra direximus, dictam compoſitionem, ſicut ſine partium præiudicio facta eſt, & ab vtraque parte ſponte promiſſa, faciatis per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione remota firmiter obſeruari: non obſtante indulgentia, quæ ſibi à nobis, ſicut dicitur, eſt conceſſum, vt nullus in eum, abſque ſpeciali mandato Sedis Apoſtolicæ, ſententiam excommunicationis audeat promulgare.

12. *Cum autem in commiſſo vobis negotio procedentes ſollicitè, monuiſſetis eundem, vt compoſitionem ipſam obſeruans, ac eiſdem Magiſtro, & Fratribus ablata in dominio ſuo reſtituens, de illatis damnis, & irrogatis iniuriis ſatisfactionem eis congruam exhiberet; idem proponens, quod non executores, ſed cognitores dumtaxat eratis ad Sedem Apoſtolicam, ſi tanquam exequutores, & non vt iudices, procederetis, in figura iudicij appellando; quodque non auctoritate ſua, ſed potius chariſſimi in Chriſto filij noſtri Bela, Illuſtris Regis Vngariæ, Fratris ſui, à quo terram ſe habere aſſerit, fuerint ſpoliati; quanquam Baliui, & officiales ſui, ablata ipſis Magiſtro, & Fratribus detineant vniuerſa; non ſolum ea reſtituere noluit, verum etiam ſuis eis grauiter comminatus: propter quod vos, fili Abbas, & Præpoſite, cum dicto Abbate VVaradienſi, apud eum proficere non valentes, proceſſum veſtrum, non ſine Fratrum ipſorum præiudicio, ad Sedem duxiſtis Apoſtolicam remittendum.*

13. *Cum igitur non deceat contra compoſitionem præmiſſam, inter ipſum, & iam dictos Fratres, tam ſolemniter initam, ſæpè dictam C. venire; ne irrita faciat, quod de ſuis labiis proceſſerunt; adhuc Regalem excellentiam, ſicut iterum, ſic affectuoſius rogandam duximus, & monendam, ſibi in remiſſionem peccaminum iniungentes, vt ea ablata Fratribus ſupradictis reſtituat vniuerſa, & compoſitionem eandem ſtudeat inuiolabiliter obſeruare: ita quod Dominum exinde propitium ſibi ſtatuat, non offenſum; & nos ſynceritatis ſuæ zelum poſſimus in Domino meritò commendare. Si verò contra compoſitionem prædictam, iuris aliquid ſe habere confidit, poterit coram nobis per procuratores idoneos aſſequi iuſtitiæ complementum. Ideoque in virtute obedientiæ diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus, ſi dictus Rex preces noſtras non adimpleuerit in hac parte, prætermiſſis exceptionibus ab eo propoſitis, & aliis friuolis non obſtantibus, cum non ſit deferendum homini contra Deum; loca ad quæ ipſe deuenerit, ſuppoſitis Eccleſiaſtico interdicto, tandiu arctius obſeruando, quandiu ibi fuerit, donec eis vniuerſa huiuſmodi reſtituantur ablata, & de damnis, & iniuriis fuerit congruè ſatisfactum; detentoreſque, ac inuaſores prædictarum rerum, Baliuos etiam ſubditos, & Conſiliarios ipſius Regis, quorum opere, & conſilio ablata eadem detinentur, vſque ad reſtitutionem integram eorumdem, appellatione remota, excommunicationis vinculo innodetis. Datum Reate III. Kalendas Auguſti, anno decimo.* Hactenus quæ hoc anno noſtri cum Regibus, nam quæ cum aliis, dicam capite ſequenti.

---

1. Grandimontenſibus iterum diſcordibus, 2. iterum ex Ciſtercio cenſor datus, Montis-frigidi Abbas, 3. Pictauienſi Epiſcopo adiuncto, 4. & Prouinciali Fratrum Prædicatorum: 5. ampla eis delegata iuriſdictione. 6. Nigris, per Prouinciam Rhemenſem. Monachis, Abbas Fuſniacenſis, 7. de quo & Gregorius 8. ad eorum ſcribit Capitulum. 9. Quid in Eccleſia quadam Canonicorum, Maceriarum Abbati, 10. ſuperexcedente atrocitate criminum, 11. in qua ſeuerè inquirere iubetur, 12. delegata eidem poteſtatis limitationem; remiſſiuè de Abbate Ciſtercij, miſſo ad Præmonſtratum.

CAPVT QVARTVM.

1\. SEQVVNTVR itaque priuata alia negotia, neque ideo minus grauia, quæ noſtros etiam plus ſolito exercuerunt. Grandimontenſibus inter ſe denuo diuiſis, & denuo digladiantibus (adeo ſemel ſparſa diſcordiæ ſemina, ſi pullulare incipiant, facilius ſuccidas, quam eradices, facilè in noua germina erupturа) illis ergo denuo contendentibus; & Priore acriter in Clericos eorum, Clericis in Priorem, nouas inſidias, & fraudes machinantibus; cum tamen poſtremi (nam quid Prior de illis conquereretur, cum vindicare poſſet? Erant qui putant peccatiores eſſe Prælatos, quod ſubditos non deferant, à quouis alio leuius puniendos; clamare, & conqueri, illorum tantum eſt, qui non ſe aliter poſſunt vindicare.) Cum ergo Clerici Priorem detuliſſent apud Pontificem; & multa, ac grauia de illo conqueſti eſſent; Gregorius Nonus Epiſcopum Pictauiæ, & Priorem Prouincialem Fratrum Prædicatorum, iudices eis dedit, cenſoreſque; at non ſine Ciſtercio, deſignato Abbate Montis-frigidi, Ordinis Ciſtercienſis, qui ad Epiſcopi auctoritatem proxime accedens, nihil omnino de Prioris notitia, zelove, aut feruore obſeruantiæ deſideraret. Extant litteræ ad eos Gregorij Papæ, etiam cum non obſtantia exemptionis à ſimilibus cauſis, quæ pro ſolo Abbate videtur addita; in quibus tum querelæ ſatis diſtinctæ, tum plenaria poteſtas corrigendi, iudicibus conceſſa deſignantur. Sic autem habent [a].

2\. *Epiſcopo Pictauienſi, Abbati Frigidi-Montis, Ciſtercienſis Ordinis, Beluacenſis Diœceſis, & Priori Prouinciali Ordinis Fratrum Prædicatorum in Francia.*

Recenſentes qualiter Grandimontenſis Ordo, quaſi plantatio dextera Dei excelſi, vitis fructifera, & vinea glorioſa, ſub primis Patribus Ordinis pullulauit; & palmites longè, lateque diffundens, ſuauitatis flores, & fructus protulit honeſtatis; non condolere ipſi Ordini non valemus. Sicut enim ad nos, fama, imo infamia referente, peruenit, & dilectus filius Elias Iterij, Matthias, Hugo Geraldus, & H. de Podio, Presbyteri Fratres Grandimontenſes, pro ſe, ac ſociis ſuis nobis exponere curauerunt, pro magna parte Sancta inſtitutione Ordinis deſtituta, talia in eodem Ordine, per

[a] Epiſt. 78.

Eliæ Arnaldi, Prioris eorum incuriam, ſeu malitiam potius, committuntur, per quæ grauiter Dominus offenditur, & fama dicti Ordinis apud homines denigratur.

3. *Quare dictus Prior, quaſi per quandam inquiſitionem liberatus, factus promptior ad malum eſt, &, vt impunitis eius exceſſibus, per campum licentiæ diſcurrat effrænis, Clericos, qui aliquando à Sede Apoſtolica reuertuntur, priuſquam ipſos recipiat, iurare compellit, vt contra ipſum aliquid non attentent, & ad eam de cætero non accedant; poſitis inſidiis ad eam accedentibus, & reuertentibus ab eadem; & ſi qui eorum ab excommunicatione aliqua ſint per Sedem Apoſtolicam abſoluti, ipſe pro excommunicatis nihilominus habet eos, & abſolutionem ſuam abſolutioni Sedis Apoſtolicæ ſuperaddens, illam pœnitentiam iniungit eiſdem, quæ ſuper ſtatuta Ordinis iniungere fugitiuis, & vacantibus in ſæculo conſueuit; ac in Generali Capitulo auctoritate, imò temeritate propria, excommunicatos omnes venientes ad Sedem Apoſtolicam, & fautores eorum confringens, eos propter hoc fugitiuos; & fures, qui aliqua de bonis domorum ſuarum, in via ſibi neceſſaria, ſecum portant; cum ipſi (vtpote proprium non habentes) alias venire non poſſent, non abſque noſtra, & Apoſtolicæ Sedis iniuria, & contemptu.*

4. *Aliaſque, adeo grauat multipliciter Fratres ſuos, quod ſeptuaginta, & plures Clerici ab eodem Ordine, de Prioris, & omnium aliorum aſſenſu fuerint deputati de ſtando ipſorum Ordinationi, Priore ac aliis præſtantibus iuramentum; ipſe, ne pax fieret, impediuit. Quin potius turbationis modos excogitans, & turbatores in malitia ſua fouens, infames, & peruerſa vita homines, honeſtis, & Dominum timentibus in officiis, & adminiſtrationibus antepoſuit; & non permittens Conuentum habere ſigillum, tot debitis grauat, & opprimit Monaſterium Grandimontenſe, quod ſuo tempore totus Ordo exitus plures taliatus, & redactus ad nimiam paupertatem. Et ſi quando domus propter paupertatem, penſionem impoſitam ſibi ſoluere nequeunt, altaris ornamenta facit pignori obligari, poſſiones, redditus, & alia, quæ in vltimis decedentium voluntatibus Ordini relinquuntur, ac alia bona Ordinis nepotibus ſuis, & conſanguineis, ac aliis illicitè conferendo, aliaque multa committit enormia, per quæ Dominum, & homines grauiter ſcandalizat.*

5. *Cum igitur relinqui hæc non debeant indiſcuſſa, volentes deſcendere, ac videre vtrum præmiſſa ſæpè dictus Prior impleuerit actione, ac prædictos Fratres per dilectum filium F. atrem R. pœnitentiarium noſtrum abſolui ab excommunicationis ſententia, iuxta formam Eccleſiæ facientes, mandamus, quatenus ad locum ipſum perſonaliter accedentes, & habentes præ oculis ſolum Deum, relaxatis excommunicationum ſententiis, latis à iam dicto Priore in Clericos, ad cautelam, recepta prius ab ipſis ſufficienti, & idonea cautione; quod ſi conſtiterit, eas eſſe rationabiliter promulgatas, Eccleſiæ mandato parebunt; reſtitutiſque ipſis ad loca ſua, à quibus amoti fuerant, vel eiecti; ac reuocato in ſtatum debitum quicquid, poſt iter arreptum ad Sedem Apoſtolicam veniendi inueneritis in eorum præiudicium temerè attentatum; inquiratis ſimpliciter, & de plano, ſine iurgiorum ſtrepitu, ſuper præmiſſis, & aliis ſollicitè veritatem, & quod Canonicum fuerit; ſaluis priuilegiis, & ſtatutis Apoſtolicæ Sedis, appellatione poſtpoſita ſtatuatis, non obſtante, ſi vobis, vel veſtrum alicui ſit indultum, vt inuiti non teneamini cogneſcere de cauſis, quæ à Sede Apoſtolica committuntur, quod ſi non omnes, &c. duo veſtrum, &c. Datum Viterbij, Nonis Maij, anno decimo.*

Hæc pro grauiſſimo, Sanctiſſimoque Ordine Grandimontenſi, quem Deus repetitis his malis fortè permiſit, exemplo cæteris, ne de ſe præſumant, cum vel familiam, aliàs obſeruantiſſimam, ab illis incurrendis, nullæ cautelæ potuerint liberare. Cæterùm Nigri etiam Ordinis Monachos, per Rhemenſem Prouinciam viſitatos, iniuncto munere Abbati Fuſniacenſi cum duobus Collegis, aliæ eiuſdem Gregorij litteræ probant ad vniuerſos Abbates, & Priores, per eandem Prouinciam, in Prouinciali Capitulo congregatos, haud dubiè quin ſub eiſdem viſitatoribus, aut ſub aliis Ciſtercij, iuxta decreta Conſilij Lateranenſis, quæ ita habent [b]. 6.

b Epiſt. 295.

7. *Vniuerſis Abbatibus, tam exemptis, quam non exemptis, & Prioribus, Abbates proprios non habentibus, Ordinis S. Benedicti Rhemenſis Prouinciæ, in communi Capitulo congregatis.*

Licet olim, intellecto, quod religio veſtra, ſicut ager plenus, cui benedixit Dominus, flores honoris, & fructus afferre conſueuerat honeſtatis, facta mutatione dexteræ in ſiniſtram, ſpinas, & tribulos germinaret; nos enim de inuia ad viam regulis rectitudinis eam reducere cupientes, prout nobis incumbit ex officio Paſtorali, quædam ediderimus, pro ipſius reformatione, ſtatuta, ipſaque mandauerimus obſeruari: Veſtris tamen precibus poſtmodum inclinati, cum in eis quædam vobis difficilia viderentur, ipſa de benignitate Sedis Apoſtolicæ reparantes, de Fratrum noſtrorum conſilio, prout expedire vidimus, ſuper iis duximus ordinandum.

8. *Quocirca vniuerſitatem veſtram per Apoſtolica ſcripta monemus, quatenus conſiderato prudenter, quod ſubterfugiendi vlterius non eſt locus, facientes de neceſſitate virtutem, circumſcriptis aliis, quæ per Abbatem Fuſniacenſem Ordinis, & collegas ſuos, viſitatores Monaſteriorum exemptorum à Sede Apoſtolica deputatos, ſuper regulari Obſeruantia ſunt ſtatuta (niſi aliqua ſint in eis, de quibus in ordinatione noſtra mentio non habetur) prædictam Ordinationem noſtram, quam vobis ſub Bulla noſtra mittimus incluſam, ſuſcipiatis humiliter, & ſeruetis, ac faciatis à veſtris ſubditis inuiolabiliter obſeruari; perſonæ autem, quæ ad viſitanda Monaſteria Ordinis veſtri in Rhemenſi Prouincia fuerint in communi Capitulo deputatæ, ea ſimiliter faciant obſeruari ab Abbatibus, & Prioribus, Abbates proprios non habentibus, qui Capitulo non interfuerint memorato; mandatum noſtrum taliter impleturi, quod redargui non poſſitis de negligentia, vel contemptu. Datum Interamnæ XI. Kalendas Ianuarij, anno decimo.* Ita Gregorius.

Extant & litteræ, hoc eodem anno datæ ad Abbatem Maceratinum, vt principalem, & ad Decanos, Bituricenſem, & Eduenſem, vt Collegas illius (tanto illo tempore Abbates in pretio erant, vt Decanis Eccleſiarum Cathedralium, & Metropolitarum, ac Prouincialibus aliarum Religionum, quod non vidimus ſemel, & capite ſequenti etiam videbimus, anteferrentur) quibus, quo ſtricta ex parte perſonarum, quippe ad vnam Eccleſiam, eo ex criminum parte puniendorum latior omnino, & maiori conſtantia egens 9.

poteſtas

poteſtas datur, relatione præmiſſa, quod Abbas quidam, Canonicis præfectus, Eccleſiam ipſam
c Epiſt.108. honoris gratia taceo [c]) *Impudicis factis, & verbis totaliter diffluens, auſus eſt, ponendo in cælum os ſuum, profana labia in Eccleſia Romana contumeliam relaxare, ac de conſuetudine oris maledicti multa ſtulta proferre, quæ non immerito plurimos ſcandalizant.*

10. *Inſuper apud bonos, & graues, de nece quondam Raguſini Archiepiſcopi, ac familiæ ſuæ, grauiter eſt, & publice diffamatus: contigit ſiquidem, vacante Monaſterio ſupradicto, quod facta electione de perſona eiuſdem Abbatis, & quibuſdam Canonicis Monaſterij memorati, & quibuſdam aliis, eorum Canonicis, illuc eundem Archiepiſcopum adducentibus, vt loco Abbatis ibidem remaneret; ipſe, ac eius ſocij, & familia, ſubito quadam nocte de medio ſunt ſublati, ita quod poſtmodum nullus comparuit eorundem; ſed infra paucos dies in quodam gurgite fuit quidam mortuus, & excoriatus inuentus. Super cuius ſepulturam, cum capella quædam fuiſſet conſtructa ex tunc dixerunt homines regionis, quod ibi iacet Archiepiſcopus Raguſenſis, pro quo maleficio dicitur Abbas perſoluiſſe non modicam pecuniæ quantitatem.*

11. *Quaſdam etiam mulieres viſus eſt in eodem Monaſterio, vbi tutela eſt conſtituta refugij, ac mundo corde, ac corpore debet Domino deſeruiri, opprimere violenter, & cum coniugatis turpiter plerumque repertus, ſuper crimine adulterij fama publica laborauit. Propter quod quidam ſuas reliquerunt vxores, & idem plures reatum ſuum pecunia redimens, canonicam hactenus vltionem euaſit. Bonis quoque, ac diſcretis viris, de Monaſterio ipſo remotis, fatuos, pueros, & alios inutiles, vt liberius poſſet vacare voluptatibus, retinuit in eodem. Præterea, cum ſuper quibuſdam negotiis ſuis, ad quendam Canonicum Catalaunenſem à nobis litteras impetraſſet, ipſe ſimili iudicis prædicti ſigillo, ſub eius nomine inciſtando, excommunicando, & abſoluendo, vti præſumpſit, qua occaſione iudex ipſe apud Catalaunum, eadem hebdomada, qua procurator Abbatis Pariſius, pro falſis priuilegiis captus fuit, & in eundem Abbatem crimen huiuſmodi falſitatis eſt per Franciam publicè, ac Burgundiam diuulgatum. Nos enim priuilegia ipſa, ad noſtram præſentiam deſtinata, facientes inſpici diligenter, illud, quod ſub nomine Piæ memoriæ Eugenij Papæ, prædeceſſoris noſtri, fabricatum fuit, totum falſum; & aliud, à fœlicis recordationis Alexandro Papa obtentum comperimus eſſe falſatum.*

Vix atrociora crimina potuere, aut committi, aut impuni, quàm hæc, quæ memorantur, atque aliqua comprobata dicuntur in ipſis litteris. Vt vere ſuppleat arduitas negotij extenſionis defectum: nec minus in Canonicos Ciſtercij, quàm in alios, hoc anno creditum fuerit: Interamnæ (nam ibi datæ litteræ) VI. Idus Iunij præſentis anni. Nec multò poſt Guillelmus, Ciſtercij Pater, ad Præmonſtratum miſſus, Hugonem, Præmonſtrati Abbatem, quia intruſum, depoſuit; & VVillelmum depoſitum reſtituit, iuſſu Gregorij, litteris datis ſub initium ſequentis anni, ſed intra decimum illius Pontificatus, quas ibidem tradendas reſeruamus. Vt nulla fere ex grauioribus familiis exempta ſit, cui non Ciſtercij lima vtilis fuerit. Sed tranſeo ad alia. 12.

---

1. *Multa noſtris per Galliam, 2. Italiamque, 3. in Sabaudia, & Belgia; 4. in Anglia, aliqua; 5. Germaniaque iniuncta. 6. Actum de diuidendo Archiepiſcopatu Treuirenſi, 7. atque noſtris commiſſum; ſed impeditum per ipſorum conſultationem. 9. Imperij Conſtantinopolitani periculum, 10. & ſubſidia belli, per Abbatem de ſacra, diſtribuenda.*

CAPVT QVINTVM.

1. MIRVM eſt planè, quàm multi in operando; in ſcribendo quàm nulli, noſtri extiterint, peritura omnino geſtorum gloria, ſi non aliqua in Pontificum Regeſtis conſeruarentur. Vbi tamen non integra, & exacta; ſed quaſi in embryone tantum contenta, deſiderium ſui magis, quam notiam in animis legentium generabunt; non tamen ideò reticenda nobis, quæ aut aliunde ſuppleri, aut aliorum pleniorem cognitionem, vbi occurrat occaſio, iuuare poterunt. In Gallia ergo, Archiepiſcopo Rhemenſi, cum Abbate, & Conuentu Sancti Dionyſij Canonicorum Regularium S. Auguſtini, quibuſdam ſuper iuribus certanti, Abbates Triumfontium. & Auræ-Vallis, Catalaunenſis & Treuirenſis Diœceſis, Ciſtercienſis vterque, Iudex datus, Viterbij, VI. Idus Martij. Decano, Capituloque Bituricenſi, cum quodam nobili, Roberto de Cortenayo, Domino de Magduduno, Abbas & Prior Monaſterij Fontis Ioannis, Rheati, pridie Idus Auguſti: Monachus Monaſterij S. VValrici, Diœceſis Ambianenſis, contendentibus de Abbatis electione; de Pratu, & de Frigidomonte, Archimandritæ, Ciſtercienſes ſimiliter; Interamnæ XVI. Kalendas Decembris: demum Aurelianenſi Epiſcopo, & Capitulo, Abbas Aquæ-Bellæ, Ciſtercienſis Ordinis, Trecaſinæ Diœceſis, ibidem, tertio Kalendas Ianuarij, deſignantur; omnimoda delegata iuriſdictione, qua proceſſus conficerent, & cauſas, debito fine, terminarent.

In Italia, Viginti-Millienſi Epiſcopo tot ſceleribus implicato, vt neque Simoniæ, neque vſuris, non ſacrilegiis, non (quod Epiſcopos plus adhuc dehoneſtat) concubinatui parcere diceretur; addita culpæ grauiori circunſtantia, & iactato in vulgus, quod concubinam domi retineret, eaque vteretur, ex Apoſtolicæ Sedis conceſſione: cum, inquam, hæc, & alia non minus grauia, Pontifex accepiſſet, Abbatem de Tileto, vocatum primum, ac de cunctis inſtructum, illuc dixerit, in virtute obedientiæ illi iniungens [a]. *Quatenus inquirens* a Epiſt.194. *ſuper his, & aliis diligenter veritatem, quam inueneris, nobis tuis litteris fideliter intimare procures, vt ex tua relatione ſufficienter inſtructi, procedamus exinde, prout ſecundum Dominum viderimus procedendum: præfixo eidem Epiſcopo termino peremptorio competenti, quo ſe noſtro conſpectui perſonaliter repræſentet, pro meritis recepturus; ac interim* 2.

omnis mutui, vel alienationis contractu, ſibi penitus interdicto, ipſum, ſi ſecus actum fuerit, denuncies irritum, & inane; ac facias eis, qui huiuſmodi inquiſitiones proſequuntur, expenſas ad hoc neceſſarias de bonis Viginti-milienſis Eccleſiæ miniſtrari, non obſtante conſtitutione de duabus dietis, neque Apoſtolica indulgentia, ſi quam habes, ne de cauſis cognoſcere tenearis. Datum Interamnæ, X. Kalendas Decembris, anno X.

3. In Sabaudia, inter Epiſcopum, & Capitulum Lauſanenſe, & Magiſtrum, ac Fratres B. Mariæ Theutonicorum, graues subortæ lites; per Abbates Sancti Vrbani, & de Frinis-Burg, Ciſtercienſem vtrumque, & Priorem alterius, terminantur [b], litteris expeditis ad hoc Viterbij, pridie Kalendas Martij, anno nono. In Belgio item, vacante Monaſterio Sancti Vedaſti, Attrebatenſis Diœceſis, quod inter illuſtriora totius Orbis, atque nulli ceſſatum memorabatur; cum Monachi in perſona electi, non conuenirent, Abbas Folcardi Montis Ciſtercienſis, cum Abbate Sancti Bertini miſſus eſt, litteris ad eos datis in hunc tenorem [c]. *Quia vero de veſtra circumſpectionis prudentia plenam in Domino fiduciam obtinemus, mandamus, quatenus ad Monaſterium ipſum perſonaliter accedentes, & habentes præ oculis ſolum Deum, Monaſterio prouideatis eidem de perſona idonea vice noſtra, & faciatis ei, de quo prouidendum duxeritis, obedientiam, & reuerentiam exhiberi, ac munus benedictionis impendi; recepturi ab eo poſtmodum pro nobis, & Romana Eccleſia fidelitatis ſolita iuramentum, iuxta formam quam vobis ſub Bulla noſtra mittimus interclusam. Formam autem iuramenti, quod ipſe præſtabit nobis de verbo ad verbum, per eiuſdem patentes litteras, ſuo ſigillo ſignatas, per proprium nuntium, quantocyus deſtinetis: talem, in prouiſione huiuſmodi diligentiam adhibentes, quod in die diſtricti examinis dignam poſſitis reddere rationem. Quod ſi non omnes, &c. Datum Rheati VI. Idus Octobris, anno decimo.*

4. In Anglia, cum inter fundatores Monaſterij de Cornebuich, Erefordenſis Diœceſis, & Magiſtrum, & Fratres Hoſpitalis Hieroſolymitani, ſuper eiuſdem Monaſterij regula, per quadriennium, & vltra pertracta lis, vtramque ferè partem exhauſiſſet; proponentibus cœnobij fundatoribus [d]: *Se in eius negotij proſequutione, vltra ſexcentas Marchas expendiſſe; neque ſperare finem habiturum, niſi aliquo efficaci remedio terminaretur:* Aſaphenſis, ſeu Sancti Aſaph Epiſcopus, & quidam Ciſtercienſis Abbas, Diœceſis Meneuenſis (Dora, ſeu Drona ignota nobis domus, & fortè nomen per incuriam corruptè legitur) electi à Gregorio, qui tandem liti prolixæ finem darent, Viterbij, pridie Idus Aprilis. Nec multo poſt, Monialibus oppreſſis potentia Hoſpitalariorum, & apud eundem Gregorium conquerentibus, quod neque Prioriſſam eligere, nec Capellanum prouidum haberent, qui ipſis Sacramenta miniſtraret, nec ſuis vti pacificè redditibus, à Fratribus eiſdem permitterentur: iidem, qui ſupra, iudices ſunt dati, compoſituri de conſenſu partium cauſam; aut proceſſum inſtructum, exactumque, ad eundem Gregorium remiſſuri. Datum Viterbij IV. Kalendas Maij, præſentis anni.

5. In Germania, Eiſtetenſi Epiſcopo, cum poteſtate clauium abuteretur in Comitem Tullenſem, vt reformaret, emendaretque, Gregorius ſcribit [e], *Aliaquin, ait, dilectis filiis, de Brunbach, & de Heiſterbach, Abbatibus Ciſtercienſis Ordinis, Herbipolenſis Diœceſis, noſtris damus litteris in mandatis, vt ipſi ex tunc, ſufficienti ab ipſo, ſuper iis, pro quibus excommunicatus habetur, cautione recepta, iuxta formam Eccleſiæ, ſententiam relaxantes eandem, & iniungentes ei, quod iure fuerit iniungendum; audiant, ſi quid fuerit quæſtionis: & appellatione remota, definiant, decidant, & faciant, quod decreuerint auctoritate noſtra firmiter obſeruari, prouiſo attentius, vt ſi pro manifeſta offenſa ſit prolata ſententia, niſi prius ab excommunicato ſufficiens præſtetur emenda, nullatenus relaxetur. Datum Viterbij V. Kalendas Maij, anno decimo.*

Quo tempore, Abbatibus de Hemmenrode, & de Villario, pro erectione noui Epiſcopatus in Treuirenſi Diœceſi, ad inſtantiam Archiepiſcopi ſtatuenda, idem Gregorius ſcripſit in hæc verba [f]. 6.

De Hemmenrode, & de Villario Abbatibus Ciſtercienſis Ordinis, Treuirenſis, & Metenſis Diœceſis.

Venerabilis Frater noſter, Treuirenſis Archiepiſcopus, a nobis humiliter poſtulauit, vt, cum eius Diœceſis ſit diffuſa, & vbi multa eſt meſſis, plures ſint operarij opportuni; creandi nouum Epiſcopatum in Monaſterio de Pruina eiuſdem Diœceſis, quod aptum Sedi Cathedrali proponit; & ibidem inſtituendi Epiſcopum, qui noxia tollere debeat, & propagare ſalubria; ſibi deberemus concedere facultatem.

Nos igitur, ſuper hoc cum debita procedere maturitate volentes, diſcretioni veſtræ, de qua multum in Domino confidimus, per Apoſtolicam Sedem mandamus, quatenus diligenter, & ſollicitè inquiratis, ſi locus Epiſcopali Sedi aptus exiſtat; & ita ſufficientes habeat facultates, quod nomen Epiſcopale ibi vileſcere non contingat; & an Monachorum ipſius Monaſterij, & aliorum, quorum eſt requirendus aſſenſus, ad id voluntas accedat: quotam etiam partem de populo, & de redditibus eius, & quot Parochiales Eccleſias velit ad hoc præfatus Archiepiſcopus aſſignare? & quod inueneritis, per litteras veſtras, expreſſa in eis facultatum dictarum Parochialium Eccleſiarum, populi, & redditumm, quos habere debeat, quantitate, nobis fideliter intimetis; vt per veſtram relationem inſtructi, ſicut procedendum viderimus, procedamus. Datum Interamnæ V. Kalendas Iunij, anno X. 7.

Monaſterium Sancti Saluatoris de Pruina, (ſic enim vocabatur) non admodum opimum, ea libris Cameræ colligi videtur. Quippe quingentis Florenorum taxa contentum: ſiue autem ob hanc cauſam, ſiue ob alias; ſeu cœtera Archiepiſcopus nihil aliud, quam cœnobium ſopprimere, & in eo velut Titularem Epiſcopum habere, per quem ab ouium cura ſubleuaretur, intendiſſet: Abbates conſuluerunt, non oportere. Quod reſponſum, Gregorius ratum habens, vt præſtaret aſſenſum, nullis precibus potuit perſuaderi. Certè Archiepiſcopi propoſitio Sancta, & laudabilis; ſed nullus adeò Sanctus prætextus eſt, ſub quo non poſſit latere aliquid mali: nihil tam malum, cui non poſſit obtendi velamen boni. 8.

In Græcia, cum Imperium Conſtantinopolitanum, in periculo adhuc conſtitutum, nutaret ſub hoſtibus; atque fideles ſumptibus exhauſti, vix iam haberent, vnde bellum ſuſtinere, comparare annonam, & militibus ſtipendia ſoluere poſſent: idem Gregorius Archiepiſcopo Patracenſi, 9.

[b] Epiſt. 405.
[c] Epiſt. 236.
[d] Epiſt. 40.
[e] Epiſt. 55.
[f] Epiſt. 94.

g Epiſt. 193. cenſi, & ſuffraganeis eius, ſtrictè iniunxit g: *Vt decimam partem prouentuum Eccleſiarum ſuarum vnius anni, omni occaſione, vel difficultate poſtpoſitis, prompte conferrent: idemque ab vniuerſis Clericis, Rectoribus, & Beneficiatis, eorum iuriſdictioni ſubiectis, fieri facerent. Datum Interamnæ X. Kalendas Ianuarij, anno X.* Cæterùm, vt pecuniam hanc colligerent, & eam in belli vſus applicandam, diſpenſarent prudenter, & fideliter; eadem die Abbatem de Sacra, Ciſtercienſis Ordinis, Corinthienſis Diœceſis (ignotæ hactenus nobis Abbatiæ) cum duobus collegis præfectum lego, litteris ad eos datis, quæ ita habent h.

h Epiſt. 193. 10. *Abbati de Sacra, Ciſtercienſis Ordinis, Corinthienſis Diœceſis, Magiſtro Petro Cancellario Achaiæ, Subdiacono noſtro Canonico Patracenſi, & Præceptori Hoſpitalis S. Mariæ Teutonicenſis, in Romania.*

Diſcretioni veſtræ, de qua in Domino fiduciam gerimus ſpecialem, diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus decimam partem prouentuum Eccleſiaſticorum, quos à Venerabili Fratre noſtro Archiepiſcopo Patracenſi, & quibuſdam aliis Prælatis Romaniæ, ac Beneficiatis Clericis Latinis, & Græcis, eorum iuriſdictioni ſubiectis, ſicut per alias litteras accepiſtis, vobis præcipimus aſſignari; Dominum habendo præ oculis, iuxta conſilium dilecti filij, nobilis viri Principis Achaiæ, & virorum, Dominum timentium, recipere, ac diſpenſare fideliter in ſuccurſum Conſtantinopolitani Imperij procuretis; mandatum noſtrum taliter impleturi, vt conſtitutis in ipſo, diuina miſericordia fauente, ſolatium optata quietis adueniat, & fides Catholica gloria, votiua ſuſcipiat incrementa; vobiſque æternæ retributionis præmium, & à nobis condigna rependatur actio gratiarum. Quod autem ſuper hoc feceritis, nobis fideliter reſcribatis. Datum Interamnæ. X. Kalendas Ianuarij, anno decimo. Potuiſſem publicis negotium hoc adiungere, & forſan debuiſſem; ſed reſeruaui in hunc locum, quia in Græcia.

---

1. In Calatraua intruſus Hiſpanus Monachus, 2. & querela ad Gregorium de Magiſtro, 3. dubio iure inter Abbates Sancti Petri, & Morimundi, viſitationem extraneam extorſere. 4. Guidonis prouidentia, & viſitatio externa primum obuiata, 5. mox renunciata in Capitulo Paternitas Militiæ Calatrauæ: 6. ſed à renuntiatione magis aſſerta. 7. Obtenta litteræ, & Prior abire iuſſus. 8. Quæ præſentata in Curia, 9. à Pontifice confirmata ſunt. 10. Roderici Toletani Præſulis dolor, accelerata lis, 11. atque datæ ad ipſam Gregorij litteræ.

CAPVT SEXTVM.

1. INTRA hæc in Hiſpania, Calatrauæ, in bello, proſperæ; in pace non omnino erant pacificæ. Scripſerat Gregorius Roderico, Toletano Archiepiſcopo, ad ſupplicem inſtantiam Regis Caſtellæ, vt ſi Abbas Morimundi forte contemneret, ipſe cum Epiſcopis, Segouienſi, Conchenſique, Calatrauam adirent a, *ac de incommodis, ex Priore Gallo ſequutis, inquiſita, & cognita veritate, ſuper ſtatutis Ordinis ſtatuerent, quod quieti, & ſaluti eiuſdem Militiæ noſcerent expedire:* id quod ſuperiori anno memorauimus b: ſiue ergo, his freti litteris, Epiſcopi ad Calatrauam venerint, & Abbatem Monaſterij S. Petri in petita per Regem poſſeſſione: inſtituendi Priorem reſtituerint; ſiue Abbas ipſe, nulla alia expectata auctoritate, vt Regi complaceret, Priorem miſerit, quod mihi probabilius: in Calatraua excluſo, aut non admiſſo Monacho Gallo quem Abbas Morimundi tranſmiſiſſet, præſidebat Hiſpanus, additis ſociis, Sub-Priore, & alio Sacerdote, quos Monachos, à primo eius Priore, Didaco Velaſquio, Sacra Militia habere ſolita erat.

a Ex Regeſt. Gregor. IX.

b cap. 8. n. 10.

2. Excluſis Gallis, non ideò maior quies, adeò animis interius laborantibus, vix exterior materia, in quam morbus erumpat, deeſſe poteſt. Quod in Priorem, qui recens aduenisſet, minus poterant; in Magiſtrum, quem diutius ſuſtinuiſſent, quamuis reuera probum, atque in Militia ſtrenuum, debacchabantur: ſeu vindicare expulſos animus erat; ſiue totius Militiæ turbationem, quam Rex, Magiſtro forſan inſtigante, Priori Gallo; ipſi Magiſtro magis imputabant. Conſtat, hoc anno miſſos ad Gregorium Capellanos, & milites; neque pauces vtriſque, ſed plures numero, qui referrent Pontifici c. *Quod, cum apud Calatrauam vigere conſueuerit ab antiquo, Religionis Ordo, & obſeruantia regularis, nunc per incuriam, vel malitiam potius illius, qui pro Magiſtro ſe gerit, locum regiminis per violentiam occupatis, ad tantam diſſolutionem dicitur deueniſſe, quod vix in eodem Ordine Religionis aliqua veſtigia remanſerunt.* Porrò hanc Militiam, Capellanorumque querelam Summum Pontificem adeò commouiſſe, vt non dubitauerit Epiſcopis duobus, quod hactenus non viſum, conditumve, committere Militiæ, & Conuentus viſitationem, litteris ad eos datis ſub hoc iudicio d.

c Epiſt. 219.

d vbi ſuprà.

3. *Oxomenſi, & Segouienſi Epiſcopis.*

Ad inſtar illius eximij Prophetarum, quem tenebat defectio animi pro peccatoribus delinquentibus legem Dei, animus noſter, in quadam quaſi defectione deductus, concutitur non modicum, & turbatur, cum ea de perſonis religioſis noſtris auribus referuntur, per quæ ipſorum miniſterium blaſphematur, præſertim de illis, quarum fama, velut hortus deliciarum, conſueuerat redolere, & quæ ſua conuerſationis exemplo in vitam erat aliis odor vitæ, nunc autem odor mortis in mortem, culpis earum exigentibus, ſunt effecta. Sanè ad audientiam noſtram, dilectis filiis Martino, Michaële, Ioanne Martini, I. Fernande, & H. Apparicio Clericis, Guillelmo F. Ordonij, M. Roderici, F. Ioannis Roderico, & P. Ioannis, militibus, & quibuſdam aliis Ordinis Calatrauæ referentibus, noueritis peruenisſe, &c. Poſt interpoſitam autem relationem, ſubdit Gregorius. *Quia verò hæc, ſi vera ſunt, non debemus ſub diſſimulatione tranſire, mandamus quatenus ad locum ipſum perſonaliter accedentes, &*

habentes

habentes præ oculis ſolum Dominum, impendatis eidem viſitationis officium, vice noſtra: corrigendo, & reformando ibidem, tam in capite, quam in membris, quæ correctionis, & reformationis officio noueritis indigere. Contradictores autem, & rebelles per Cenſuras Eccleſiaſticas, appellatione poſtpoſita, compeſcatis. Datum Reate XIV. Kalend. Auguſti, anno X.

4. Duplici ergo Morimundi Abbas, Guido, turbatus incommodo, & quod inſtitutione Prioris Calatrauæ, atque viſitatione Sacræ Militiæ timeret deſtitui; (quid enim Pontifex Ferdinando Regi negaret!) & quod illuſtrem filiam Morimundi, Ciſtercij membrum, Inclytam Calatrauæ. Militiam, ipſius, & Ciſtercij præiudicium externæ ſubiacere videret viſitationi, ſed nihilominus animo infractus, vt vtrumque euinceret, diuidendum vtrumque fore putauit. Et primo quidem apud Ferdinandum, cui probatus Magiſter, acceptuſque, viſitationem Epiſcopis commiſſam, ad tempus ſuſpendi, mox omninò impediri, facile fuit, ſiue interpoſita ad Gregorium ſupplicatione; ſeu cedentibus illis, ad quorum petitionem concedebatur. Maximè ipſo, in quem procedendum erat, occupato apud Regem, atque in Caſtris ipſius ſtrenuo Duce, penes quē, vt ſtatim indicabo, inſignis Vrbis Cordubæ expugnatæ, momentum, atque pondus hoc anno fuit. Ideò præciſe eam viſitationem iniunctam exteris, quia diuiſis domeſticis, & proprijs, alieni præiudicium, quocumque deſignato, poſſet inferri. Eam diuiſionem breui terminandam inſequenti Capitulo, quod quando audebit Regi contraire? indignum eſſe, ſi ob diſſidium leue, communia iura pateant; & Calatraua patiatur externum iugum, quod forte numquam à ceruice poſſit excutere. Occurrendum initio naſcenti malo: & ſubtrahendos, qua liceat, nouo oneri humeros, nondum ſuetos: ne, ſi ſemel portaſſe compertum ſit; non poſſit importabile allegari. Correctionem alienam decere eos, qui non habent, à quibus corrigantur. Ciſtercium hactenus corrigere alios natum, ſuetumque numquam eo remedio indiguiſſe, ſed nec tunc indigere, ſi Deo placet: & Calatrauam acceſſiſſe noſtris, non vt infringerent, ſed vt fruerentur, atque hanc gloriam, & alias cumularet. Reuerenti Ciſtercium Sancto Regi, quin & ipſis Epiſcopis, hæc omnia perſuadere facile fuit.

5. Tum vero Guido, Capitulo expectato, atque in eo comparens, proponenſque, ſibi non vnquam litigandi animum fuiſſe, pro Calatrauæ domo poſſidenda: quam vt plurimi faciat, quod non negat; at tot, ac tantis filiabus dilatatum per vniuerſum orbem, non eius prolis Morimundum indigum eſſe. Accepiſſe anteceſſores ſuos, non ambiuiſſe Paternitatem eius, vt obedirent magis quam vt acquirerent: neque in fauorem Morimundi factum, ſed Calatrauæ, vt vni ex primis quatuor, Patriarchali Abbatiæ commendaretur. Tum, ſi de ea certandum ſibi foret; at non cum filia, ne dum cum Abbatia S. Petri, nondum Ciſtercienſi, cum Morimundo Calatraua tradita fuit. Sed habeat tamen, ſi expedire ita videtur, quæ ſibi vſurpat iura, ſe libentiſſime cedere Capitulo, quod à Capitulo habuit. Tradatur Calatraua, cui viſum fuerit, dum modo is, qui habeat, ita regat, vt rationem illius reddere poſſit: nec verus Paſtor paſcere impediatur commiſſas ſibi oues; aut facere cogatur alium, quod per ſe debet. Dixit, atque prolatis inſtrumentis, in quibus ius Morimundi continebatur; reddere ſe teſtatus, quæ accepiſſet, Paternitatis iure ſe abdicauit, vt Calatraua, cui magis expediret, commendaretur.

Obſtupuere Patres conſtantiam viri, atque exarſiſſent in Abbatem Sancti Petri, qui ſe Patri opponere, atque ad eas adducere anguſtias auſus eſſet; niſi à ſede ſeſiliens, obtenta venia; ſe in eodem Capitulo, anno proximo, cuicumque iure, quod longa poſſeſſione acquirere potuiſſet; renunciaſſe, quod omnibus conſtabat, allegauiſſet. Igitur facta breui collatione, quia res comperta, & inſtrumenta per omnia conteſtabantur, Abbas Ciſtercij, cum alijs tribus primis, ne res iterùm in dubium ſub quacumque occaſione adduci poſſet, ſcriptum hoc ad perpetuam rei memoriam exarari fecerunt, atque ſuis ſigillis conſignatum, in triplici exemplari, alterum in Ciſtercio, in Morimundo alterum, & tertium reponendum miſerunt in Calatrauam[d]. 6.

d Ex Archiuis Morimundi.

Nos F. Guido Ciſtercij, & Nos de Firmitate, Pontigniaco, & Clara-Valle, Ciſtercienſis Ordinis Abbates, notum facimus omnibus, præſentes litteras inſpecturis, cauſam ſuper facto de Calatraua, quæ nullo mediante eſt filia Morimundi, & vertebatur inter Abbatem dicti Morimundi, & filium eius, Abbatem S. Petri prope Gumielem, *anno præterito M. CC. XXXV. eſt autem in hunc modum. Cauſa inter dictos Abbates, Morimundi ſcilicet, & filium eius, Abbatem S. Petri Gumielenſis, in audientia totius Capituli Generalis late diſcuſſa, quia eo ſtatu per legitima inſtrumenta, inuniſtam litem moniſſe filium aduerſum Patrem; quia ſimiliter conſtat, diffinitionibus, Abbatem S. Petri anno præterito renunciaſſe omni iuri, quod ſibi in viſitatione Calatrauæ, atque in inſtitutione Prioris competere, dictitauerat; cum etiam Capitulo omnino certum ſit Calatrauam eſſe propriam filiam Morimundi, quæ nullo ad ipſam pertinet mediante: eadem filiatio, auctoritate dicti Capituli confirmatur, indiciturque perpetuum ſilentium Abbati S. Petri, & Conuentui eiuſdem Monaſterij, ita vt quicumque ſuper hoc litem mouere tentauerit, ſi Abbas fuerit, ſciat, ſe ipſo facto eſſe depoſitum; ſi Monachus, aut conuerſus, à propria expellendum domo, numquam ad eam, ſine Capituli generalis licentia, reuerſurum. Monachus verò, qui à dicto Abbate S. Petri, in Priorem Calatrauæ promotus dicitur, & ſocij eius, ad propriam domum ſine mora redeant; alioquin, ſi ante Natiuitatem Domini reuerſi non fuerint, ſciant, ſe excommunicationis ſententiam, auctoritate Capituli incurriſſe. Vt autem hoc firmum, incorruptumque permaneat, præſentes litteras dari iuſſimus, & eas noſtris ſigillis communimus. Actum Ciſtercij in Capitulo Generali, Anno M. CC. XXXVI.* 7.

His litteris acceptis à Guidone, quo vires vitibus, & publicè priuatis adijcerentur, eaſdem ad Gregorium Papam miſit, quaſi per eas reſpondens, his, quæ ante annum ab ipſo ſuſcepiſſet; nec renuens obedire, ſi adhuc aliquid à Gregorio præciperetur; ſed veluti reſignans, quod ius habebat in Pontificis manus; nec niſi ad eius mandatum quid auſurus. Diſtulit aliquandiu reſponſum Pontifex, fortè dum Ferdinando Regi ſcriberet, ne quid in ipſum, ſine ipſo facere, in re tanti momenti videretur: maximè, cum Rodericus Toletanus hoc anno ipſum inuiſerit; & credi poſſit, multa ſuggeſſiſſe, quæ promouere petitionem Regiam poſſent. Sed tandem ſub initium anni 8.

ſequentis,

ſequentis, Rege haud dubie volente, & conſentiente, Capituli decretum confirmauit, litteris expeditis, quæ in Calatrauæ Archiuis hodieque extant, quarum tranſſumptum, vel quia parum diſtarunt ab hoc anno, vel quia in eo nos ſiſtimus, nequaquam ad ſequentem progreſſuri, præcedentibus cenſui ſubiiciendum [e].

e ibidem.

9. *Gregorius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis Abbati, & Conuentui Morimundi, Ciſtercienſis Ordinis, Lingonienſis Diœceſis, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.*

Quod iudicium, concordiaque decernunt, debet firmum, & incorruptum permanere: & ne in contemptum aliquando veniat, Apoſtolica auctoritate fulciri. Sane petitio veſtra, nobis nuper exhibita, continebat; quod, cum olim inter vos ex vna parte, & Abbatem, & Conuentum Monaſterij S. Petri de Gumiel, vobis ſubiecti, ex alia, ſuper ſubiectione Conuentus Calatrauæ, quæſtio fuerit ventilata: & in præſentia Capituli Generalis, per legitima inſtrumenta conſtiterit, prædictum Calatrauæ Conuentum ad Morimundum, tanquã veram eius filiã, nullo mediãte pertinere: Diffinitores prædicti Capituli, Abbati, & Conuentui S. Petri, ſuper prædictis ſilentium impoſuerũt, prout in litteris deſuper cõfectis plenius dicitur contineri. Quapropter pro parte veſtra nobis fuit humiliter ſupplicatum vt ſententiam prædictorum diffinitorum Apoſtolico roboraremus præſidio, & noſtri mandati munimine fulciremus. Nos igitur veſtris ſupplicationibus inclinati, prædictam ſententiam, tamquam legitimam, & iuſtam, nec vlla iuris appellatione ſuſpenſam, Apoſtolica auctoritate confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, aut auſu ei temerario contraire, &c. Datum Viterbij, Nonas Ianuarij, Pontificatus noſtri anno X. Hactenus Gregorius, cuius litteris tunc cunctis obſequentibus; quis crederet poſt alia quatuor ſæcula inconcuſſæ obſeruantiæ, hoc noſtro tandem, non ſolum quoad Gallum, ſed quoad Monachum reiiciendas forè?

10. An Rodericus Toletanus Præſul doluerit, tractum, quod ipſe fecerat? In dubio eſt. Conſtat, hoc tempore innouatam ab eo litem contra Calatrauenſes, quæ ferè per decennium ſopita fuerat: verum vrgenti, vt tandem terminaretur, iudices ex Ciſtercio deſignatos, Abbatem, & Priorem Vallis-Eccleſiarum, quos ſuſpectos habuerit, & ideo litteras alias impetrauerat, cauendo præiudicio, quod ex Prioribus inferri ſibi putabat. Priorum litterarum initium, eſt hoc [f]: *Olim Venerabili Fratri noſtro Archiepiſcopo Toletano, nobis humiliter ſupplicante, vt, cum cauſa, quam inter ipſum ex parte vna, & Magiſtrum, & Fratres Calatrauenſes, Ciſtercienſis Ordinis, Toletana Diœceſis, ex altera, ſuper obedientia, quibuſdam Eccleſiis decimis Regalium redditũum in Calatraua, & locis aliis, ſeu Villis in eadem Diœceſi conſtitutis, decimis quoque Quintariorum, & molendinorum, ac libertatibus Clericorum, pedagiis etiam, & exactionibus indebitis, & quibuſdam aliis articulis, coram diuerſis iudicibus auctoritate Apoſtolica per decem annos, & amplius agitata, non ſolum debitum finem nondum accipere, ſed nec etiam ad litis conteſtationem potuerit peruenire; ipſam ne immortalis exiſteret ad examen curaremus Apoſtolicum reuocare. Nos finem litibus cupientes imponi; dilecto filio Abbati, & Priori Vallis Eccleſiarum eiuſdem Ordinis, noſtris dedimus litteris in mandatis, vt eoſdem, Magiſtrum, & Fratres, &c. Datum Interamnæ VI. Idus Nouembris, anno X.*

f Epiſt. 235.

Verùm cum Procurator Archiepiſcopi (neque enim Ciſtercium ipſe recuſaret) his ſeſe litteris conſtanter oppoſuiſſet, quaſi in in cauſa aduerſus Ciſtercienſes, Ciſtercienſium iudicium pertimeſceret, idem Gregorius, eundem intra menſem, alias ad Rodericum litteras dedit, in quibus præcedentes, quantum ad ipſum (nam alios etiam plures concernebant) non reuocabat quidem, ſed ſuſpendebat; aut ita eneruabat, vt nihil quod in virtute illarum fieret, illi nocere poſſet, præcaueret, erant autem tales [g]. 11.

Archiepiſcopo Toletano.

Cum dilectis filiis, Magiſtro, & Fratribus Calatrauenſibus, Toletana Diœceſis, ſuper Caſtris, Villis, poſſeſſionibus, terris, redditibus, ac aliis bonis tuis, in communi forma litteras duxerimus concedendas, quibus à Procuratore tuo in publica audientia extiterat contradictum; nos fraternitatis tuæ ſupplicationibus inclinati, prædicta auctoritate ſtatuimus, vt in omnibus terminis, & rebus aliis, ſuper quibus eſt dubium, nullum iuri tuo præiudicium generetur. Datum Interamnæ IV. Kalendas Decembris, anno decimo. Ita Gregorius.

---

1. Calatrauenſes in bello fæliciores, & Corduba expugnata, 2. Lupum Fiterij Monachum, primum illius Vrbis Præſulem vident. 3. Apoſtolatus eius, 4. confirmatus Gregorij Noni litteris. 5. Dotatio Eccleſiæ, 6. Conſecratio Epiſcopi, & ſubſequutum ſtatim augmentum dotis. 7. Eccleſiæ eiuſdem in Lupum eximia pietas. 8. De Monachatu eius dubia leuia, 9. & reſponſiones faciles. 10. Ceſſio, & ſucceſſio Abbatum in Populeto. 11. Rodulphi, Lugdunenſis Præſulis, mors, 12. & cænobium fundatum à noſtris Prædicatoribus.

CAPVT SEPTIMVM.

1. Hic ſtatus rerum erat in Calatraua: in pace quidem turbidus; verum in bello fœlix, proſperque, cum Ferdinandus Beticam ferè omnem, Sarracenis ab ea pulſis violenter, ſuo paſſim Imperio ſubiugaret; & vix quid magnum in tanto bello ageret, quod non Calatrauenſibus Militibus, atque ipſorum virtuti ferret acceptum, & erat in illius Caſtris Sant-Iacobæi, atque Alcantarenſes: erant & Regni vtriuſque inclyti Proceres, Legionis, & Caſtellæ: ſed neſcio, qua ſpeciali prærogatiua, Calatraua fulgebat inter omnes; atque illius Magiſter, Fratreſque, Chriſtianis præſidio; Sarracenis timori, eſſe ſolebant. Hoc ipſo anno expugnata Corduba vrbs, quæ ab olim, & ingeniis, & armis celebris, Maurici tunc Imperij caput erat; Calatrauenſium maximè virtuti, ſi

qua

qua fides antiquis, adſcribebatur. Vnde fortaſſe Ferdinandus motus eſt, vt ad Epiſcopatum illius reſtituendum, quaſi in memoriam S. Raymundi, Fiteri enſis Abbatis, qui primus Calatrauæ extitit auctor, vnum è Monachus Fiterij præſentaret in Epiſcopum primum, Magiſtrum Lupum, per quem vrbs tota ad normam Euangelij, & ad Chriſtianos ritus reduceretur.

2\. De Calatrauæ Militum virtute, in ea expugnatione, multa colligit Rades in ſuo Chronico [a], at de eadē Cordubæ captione, expiationeque à profanis ritibus, & de Magiſtri Lupi præfectura, Ioānes Mariana, ex antiquis, quãuis errori ſuo de Fiterio ad Piſoricam adhærens, hæc habet verba [b]. *Hanc Vrbem, id eſt Cordubā, obſidebat Ferdinandus anno M.CC.XXXVI.* Et paulò inferius, *Iunij menſis die XXIX. qui Petri, & Pauli memoriæ ſacer eſt, Vrbe capta, in Summa Templi Cordubenſis Turri, vnde in omnes partes deſpectus erat, Crucis ſignum, Regiumque vexillum collocata, Templū ipſum, quod Mahometis ſuperſtitioni dicatū erat, expiatū Chriſtiano ritu, ſacratumque ab his Epiſcopis, qui magno numero Regem ad bellū ſecuti erant. Lupus, Fiterij ad Piſoricam Monachus, Vrbi datus Epiſcopus, ex Regis voluntate, & Roderici Toletani Præſulis auctoritate: cuius, quoniam Romam iuerat ex tempeſtate, Ioannes, Vxamenſis Epiſcopus, vicarias partes ·ribat.* Hactenus ille, cui cæteri concordant, non ſolum recentiores, ſed antiqui.

a cap. 18.

b lib 12. c. 18.

3\. Itaque facit ad inſignem Ciſtercij gloriā, quod reſtitutæ Chriſto Cordubæ, Vrbi, totius pene orbis, nedum Hiſpaniæ, tot titulis glorioſis opinatiſſimæ, quæ inter Gentiles, Lucanos, Senecaſque, inter Chriſtianos, Oſios, inter Sarracenos, Aucenas, atque id genus alios, neque minus fortes, quā doctos protuliſſet; primus Epiſcopus ex Ciſtercio electus ſit, qui veluti ſecundus eius Apoſtolus, fidem eradicatam, reſeminaret; plantaret vineā, coleret; atque conſtantia, induſtria, laboreque, ad eum ſtatum reduceret, in quo olim floruiſſe palam erat, & incepiſſe, Apoſtolorum more, in magna paupertate, penuriaque, atque inter gladios hoſtium Chriſti Crucis conueniunt litteræ Gregorij Papæ Noni, ſequenti anno expeditæ, in quibus teneram adhuc plantationem, aut opprimendam timens, aut defuturam, niſi ei ſubueniatur à Chriſtianis, hæc ſcribit verba [c].

c Ex Archi. Cord.

4\. *Gregorius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, vniuerſis Chriſti Fidelibus.*

Cum Eccleſia Cordubenſis, vtpote nuper ad cultum fidei Chriſtianæ, Domino fauente, conuerſa, in redditibus, ad præſens ſit tenuis, & ex illis, tamquam nihil obtinens extra muros (vt, quod abſit, neceſſario deſtituta præſidio, quæ in Sarracenorum frontaria, immò inter ipſos Sarracenos eſt vndique conſtituta, ab inimicis Crucis, & fidei opprimatur) vniuerſitatem veſtram rogamus, monemus, & hortamur, quatenus de bonis, à Deo de vobis collatis, pias eleemoſynas, & grata charitatis ſubſidia erogetis, &c. Datum Viterbij, V. Kalend. Octobris, Pōtificatus noſtri anno XI. Ita Gregorius miſertus nouellam vineam.

5\. In hac paupertate electus noſter fuit, fortè Gregorio nolente confirmare, quod vſque redditus Eccleſiæ prouiderentur, vſque ad ſequentem annū M.CC XXXVIII. Quo Ferdinandus largitate ſolita, tam menſæ Epiſcopali, quam Eccleſiæ, de ſuis redditibus donauit opimos redditus. Extat, & legitur, hodieque fructificat donatio confirmata per inſtrumenta, ſequenti anno expedita in fauorem eiuſdem adhuc electi, id eſt nondum ſacrati, ſub hoc tenore [d]. *Tam præſentibus, quàm futuris notum ſit, ac manifeſtum, quod Ego Ferdinandus D.G. Rex Caſtellæ, Toleti, & Legionis, Galleciæ, & Cordubæ, &c. Facio chartā donationis, conceſſionis, confirmationis, & ſtabilitatis Deo, & Eccleſiæ Cathedrali B. Mariæ de Corduba, vobiſque Magiſtro Lupo, dilecto noſtro, exiſtenti eiuſdem electo, & ſucceſſoribus veſtris, & vniuerſo Canonicorum Capitulo præſentibus, & futuris, &c. Dono itaque vobis decimas Almoxarifatus mei, Alguacilatus, Quintarum, Salinarum, & apothecæ meæ, & omnium redditum, quos in Corduba habeo; & dono vobis duos furnos, & illas duas acemas, quæ fuerūt Ordonij Aluarij, & dono vobis quingentas arencadas vinearum, & centum arencadas hortorum, & tertiā partem totius Olineti mei, &c. Facta charta apud Vallis-oletum XII. die Nouembris. Æra M.CC.LXXVII.* Hactenus inſtrumentum factum intra biennium, id eſt anno M.CC.LXXXVIII. in quem incidit Æra, quam deſignat. Quo item anno in aliis donationibus, ſiue inſtrumentis publicis, idem Magiſter Lupus ſubſcriptus legitur *Lupus electus Cordubenſis confirmat.*

d Ex Archiuo Eccleſiæ Cordubenſis.

Hanc Regiam dotationem nouæ Eccleſiæ, ſeu innouatæ magis, Epiſcopi conſecratio ſubſequuta eſt, concedente Gregorio, qui ſponſalibus Lupi celebrandis, ſolā ſponſæ dotē expectauiſſet. Cæterum reuerentia in nouum Præſulem, ac Regia largitate effectum eſt, vt primam pinguem, ſecunda cumularet, pinguior adhuc donato Eccleſiæ, & Lupo iam Epiſcopo Oppido de Lucena (cuius & Rodericus Toletanus in ſua hiſtoria meminit [e], & donationis ipſius inſtrumenti, quod hodieque ſeruatur, & ita habet [f]. 6.

e lib. 9. c. 17.

f In Archiu. Cordubæ.

Tam præſentibus, quam futuris, notū ſit &c. Quod Ego Ferdinandus, Dei Gratia Rex Caſtellæ, &c. facio chartā donationis, &c, Deo, & Eccleſiæ B. Mariæ Cordubenſis, & vobis Domino Lupo, eiuſdē Eccleſiæ inſtanti Epiſcopo, & ſucceſſoribus veſtris, totique Capitulo Canonicorū, perpetuo, & irreuocabiliter valiturā, dono itaque, & concedo vobis Villā, quæ vocatur Lucena, cum montibus, & cum fontibus, &c. Facta charta apud Burgos XXI. Iulij Æra M. CC. LXXIX Itaque debet Cordubenſis Eccleſia Lupo, non ſolum ſua initia, glorioſa ſanè, poſt fœces Sarracenas, ſed incrementa.

Quo anno obierit Lupus, nondū conſtat; niſi quod tamen, anno M. CC. XLVI. quo creditur Gieniū expugnatum, iam obierat, & Gutierrus, vt alij aiunt, ſucceſſerat. Obiiſſe dicitur mēſe Iunio, quo & celebris in Eccleſia Cordubenſi habetur eius memoria, Anniuerſario, ſolennique ſuffragio, & Proceſſione ad locum, in quo corpus ipſius quieſcere creditur. Habet præterea ſingulis aliis totius anni menſibus propriam commemorationem, in libro perantiquo Sanctæ eiuſdem Eccleſiæ ita ſcriptā. *MEMORIA DE DON LOPE ET PRIMERO, ELECTO, QVE FVE EN CORDOBA, Y OBISPO EN EL CHORO.* Ita fere in cunctis anni menſibus, in Iulio vero mutatis non nihil verbis. *MEMORIA DEL OBISPO DON LOPE EL PRIMERO, QVE FVE EN CORDOBA DESPVES DE LA CONQVISTA.* Vt verè S. Eccleſia Cordubenſis vix primo ſuo Epiſcopo plus debeat, quam grata perſoluat: ſaltem vix habeat humana gratitudo, quo poſſit vltra progredi, ſi rerum curſum conſuetum velis attendere. Atque hæc omnia de Epiſcopo Lupo licenter antepoſui, & primæ eius electioni coniunxi, ſeu, ne diuiderem, ſeu, ne omnino 7.

nino tacerem, non vltra progreſſurus in hoc itinere.

8. Audiui quoſdam in Vrbe Cordubenſi, de Monachatu Lupi dubitare: quærereque argumenta, quibus probent, ipſum de ſæculo, ad infulas aſſumptum, neque vnquam Monachalem veſtem induiſſe: duo præcipuè; alterum, quod non FRATER appelletur in inſtrumentis, cum tamen alij notentur ex eo nomine: alterum, quod legatur donatus quibuſdam bonis, poſſeſſionibuſque, non vt Eccleſiæ cederent, ſed vt ab ipſo liberè, & iure hæreditario poſſiderentur; in quos liberet vſus diſtribuendis Quin & hoc etiam ante Epiſcopatum, quod inſtrumentum videtur comprobare g. *Tam præſentibus, quam futuris notum ſit, &c. Quod ego Ferdinandus Caſtellæ, & Toleti Rex, &c. facio chartam donationis, &c. Vobis dilecto meo Magiſtro Lupo, inſtanti electo Cordubenſis Eccleſiæ, perpetuo valituram. Dono itaque vobis, & concedo in Corduba vnum furnum, & quindecim arencadas vinearum, & tres arencadas horti, & vnam ruedam aceniæ in illa piſceria, quam habet Epiſcopus Cordubenſis, aliam ruedam, & domos illas, quas dedi vobis, quando Cordubam acquiſiui; & hæc omnia dedi vobis, antequam eſſes electus. Supradicta, inquam, dono vobis, vt ea ſemper hæreditario habeatis, & in perpetuum poſſideatis pacificè, & quietè ad faciendum de eis, quicquid volueritis, dando, vendendo, concambiando, impignorando, ſeu quodlibet aliud faciendo, &c. Facta charta apud Burgos. REX. Ex quarta die Februarij, Æra M. CC. LXXVII.* His Ferdinandi verbis conuinci putant, contra omnes Auctores, non extitiſſe Monachum, cui tali modo donatio facta fuit.

g In Tabulario Cordubenſi.

9. Vtraque difficultas ortum habet ex minori notitia antiquitatis, in qua Monachi ſæpè ſeipſos Fratres; ſed nunquam tales ab aliis vocabantur. Ita Bernardus à nullo FRATER vnquam, à nullo Stephanus; ſed nec Raymundus, aut Didacus Velaſquius, quos Monachos fuiſſe, compertum eſt, Fratres à Roderico Toletano, qui eos, & qui Lupum primus ſcripſit, aut ab vllo alio auctore nominantur. Quod ſi in Catalogo Epiſcoporum Cordubenſium Fratres alij dicuntur, illi ſunt, qui aſſumpti ex mendicantibus, quos omnes ſemper Fratres appellabant. Donatio Regis contrarium mihi confirmat; & Monachatum Magiſtri Lupi probat. Quod enim ante adeptum Epiſcopatum, niſi ad vſum habere nihil potuit, indignit poſtea repeti, atque ad Dominium earundem rerum extendi. Quod vero Epiſcopi, etiam religioſi, ea tempeſtate teſtari, de his, quæ habebant, poterant (quod in Hugone, Alano, & aliis ſuperius vidimus) conſecratus accipere illa potuit iure hæreditario, in quos liberet vſus diſtribuenda; quod antea illi nullatenus licuiſſet. Hæc in gratiam eorum, qui dubitarunt, quia aliàs nobis beneſici, inſtrumentorum tranſſumpta ex Sanctæ Cordubenſis Eccleſiæ Tabulario communicarunt.

10. Hoc ipſo anno in Monaſterio Populeti, Vitalis Abbas, poſt quadriennium laudabiliter exactum in præfectura, poſt fundatam Eccleſiam in Maiorica, quam Regalem fundator appellauit, cum multa gratia polleret apud Iacobum, atque Gregorio Nono in pretio eſſet, ob egregias, quibus pollebat, animi dotes; cum plures, & maiorum rerum ſpes alere poſſet; ſolius quietis appetens, inuitu Rege, & Monachis obtinentibus, nihilominus baculum deſeruit, priuatam vitam ibidem peracturus. Succeſſit Raymundus cognomento Ciſcar, cuius tempore, à Iacobo, Valentia capta, inſigni Prioratui locum dedit, in ipſo loco Martyrij S. Vincentij? Acceptauit Raymundus, & miſit Monachos, per quos habitaretur. Nec longè poſt in Epiſcopum Illerdenſem, Rege ipſo procurante, aſſumptus eſt, vt ſuo tempore proſequenti Annales dicendum erit.

Paucos ante menſes, quem quondam ex Abbate Claræ-Vallis, in Epiſcopum Agenenſem aſſumptum diximus, Radulphus, in Archiepiſcopum Lugdunenſem promotus, principium Pallij coniunxit cum fine vitæ; quippe, vt aiunt Tabulæ Archiepiſcoporum Lugdunenſium, vno tantum menſe Sanctam Lugdunenſem Eccleſiam adminiſtrauit. Obiiſſe dicitur in eiſdem Tabulis, tertio Nonas Martij, anno M.CC.XXXVI. corpus eius, vt dixi in Appendice prioris Tomi, ad ſuam Claram-Vallem delatum eſt, atque ibidem ſepultum, non longè ab Archiepiſcopo Londenſi Venerabili Æſchillo, ſine vlla inſcriptione (fortè ſic iuſſit) ſed conſertata in libro ſepulchrorum (quod prohibere non potuit) memoria viri totidem verbis: *Sepultus eſt etiam ibidem Sanctæ, & dulcis memoriæ Dominus Radulphus, quondam Abbas Claræ-Vallis, deinde Agenenſis Epiſcopus, & demum Archiepiſcopus Lugdunenſis.* Memoratur à Chryſoſtomo Henriquez in Menologio, ipſa, qua obiit, die; addito Epitaphio, quod tamen ad ſepulchrum eius non legi, qui luſtrauit, Bernardus Villalpandeus teſtatum habet. Et planè quod adducit Henriquez tale eſt vt vix mereatur ſepulchro ſuperponi Viri illuſtris. 11.

Eodem anno, die vigeſima menſis Iulij, liberalitas, ſimul & pietas Ciſtercienſis familiæ, erga nouam, ſed iam ſatis adultam, Prædicatorum, manifeſtè enituit, fundato illis in Luca Monaſterio, dotatoque, quod eorum Annales his verbis narrant h. *Anno M. CC. XXXVI. aliqui Patres Ordinis Prædicatorum, qui hactenus habitauerant in Monte-S. Pantaleonis, quatuor ab Vrbe Luca milliaribus, cupientes in Vrbem transferre ſuam habitationem, opportunam nacti ſunt occaſionem, qua votis ſatisfacere poſſent. Nam Ioannes, Abbas Monaſterij S. Pantaleonis, Ciſtercienſis Ordinis, exemplo religioſa Fratrum conuerſationis permotus, de ſuorum Monachorum conſenſu, die vigeſima Iulij huius anni M. CC. XXXVI. liberaliter conceſſit Fratri Ioanni, Ordinis Prædicatorum Priori Prouinciali, Prouinciæ Romanæ, & Ordini ſuo Eccleſiam S. Iuliani, cum clauſtro, dormitorio, & aliis officinis, pertinentibus ad dictum hoſpitium. Item dono dedit, aliam Eccleſiam. dictam S. Bartholomei, & Hoſpitale quoddam, eidem annexum; cum aliis bonis intra mœnia Vrbis; inſtrumentum publicum donationis conſeruatur adhuc in Archiuo Lucenſis Conuentus, ſubſcriptione Notarij, & ſigillo munitum.* Hactenus ex antiquis monumentis Maluenda in ſuis Annalibus, quibus conſonat Cæſar Franciottus in Hiſtoria Lucenſi; vt palam ſit, quam ſine æmulatione agerent à noſtris, qui eos, quos participes functionum, & in cunctis Eccleſiæ miniſteriis, velut additos ſocios experiebantur, quod cœpimus videre; non ſolum non ab opere auertebant, aut retardabant; ſed promouebant ſemper; & velut ſucceſſores futuros, vel ex his, quæ ſibi demebant, accumulabant. 12.

h Apud Maluendam.

1. Acta Capituli, 2. & Chronologia accreſcentium Eccleſiarum. 3. De Paradiſo, 4. & de Capite Laci, 5. ex litteris Gregorij, 6. certa notitia, 7. vniuerſam hiſtoriam continens. 8. Canonica S. Petri in Amalfia, 9. & Sancti Saluatoris de ſeptimo in Florentia 10. varia notitia. 11. Dictum de Monaſteriis S. Caſsiani, 12. atque S. Damiani, noſtris vnitis. 13. Item de alio in ſuburbio VVormacienſi, quod Moniales Ciſtercij, Canonicis Regularibus ſubrogauit.

CAPVT OCTAVVM.

1. VLTIMA ex more ſequuntur Acta Capituli atque acceſsiones nouarum Eccleſiarum, quæ in dies creſcebant, & multiplicabantur per totum orbem. In prioribus præter ea, quæ de iure Morimundi in Sacram Calatrauæ Militiam ſuperius diximus, vix quid aliud Actum, quoad nos vſque meruerit peruenire. Iuſſa tamen in Kalendariis ſcribi per totum Ordinem commemoratio S. Franciſci, Minorum Patriarchæ, atque annis ſingulis pridie ante feſtum eius, inter reliquos Sanctos enuntiari. Edita & alia lex pro Monialibus, per quam nimia licentia varietatis, aut multiplicitatis, in veſtibus earum coarctaretur: relicto arbitrio inter pallium, & cucullam; ſed neutrum, ſine alterius excluſione; atque forma præſcripta tegmini capitum; vt velaminibus, illius ſexus propriis non capuciis, vt Monachi, operirentur. Verba legis, vt extant, ita habēt. *Moniales habeant cucullam, ſiue Mantello; vel Mantellum, ſiue cuculla; & velaminibus nigris, ſemper ſcapularibus, temporibus laborum vtantur. Sed ſint ſine capuciis, tam ſcapularia, quam cuculla.* Itaque credibile fit, vſas antea capociis, quo magis Monachis aſsimilarentur.

2. Quod attinet ad Eccleſias, additas noſtris, in Chronologia quinque notatas, video. *Anno, inquit, M. CC. XXXVI. Tertio Idus Nouembris, fundata eſt Abbatia Paradiſi.*

Eodem anno, Abbatia Fontis Clari.

Eodem anno, Abbatia de Capite Laci.

Eodem anno, Abbatia Canonica in Amalfia.

Eodem anno, menſe Iulio, Abbatia S. Saluatoris de ſeptimo in Tuſcia Porro ex his quinque, Fontis Clari Abbatia prætermiſſa, quia nobis incognita de reliquis nonnihil dicendum erit.

3. Et quidem Abbatia de Paradiſo, in Polonia, Diœceſis Poſnanienſis, Griſonius, ſeu Broniſius Comes condidit, atque ample dotauit, Monachis ex Lemuin cœnobio adductis, adeóque aucturis lineam Morimundi. Meminit huius non vulgaris fundationis Martinus Cromerus in ſua Poloniæ hiſtoria, totidem verbis.[a] *Broniſius etiam Comes, gente Vienanius, cuius inſigne eſt caput Biſontis, in pago ſuo, iure hæreditario, Goſcicone, in Poſnanienſi Diœceſi iiſdem Ciſtercienſibus Monaſterium condidit, quod Paradiſi nomine tunc dici cœptum, etiam nunc eam appellationem retinet.* In hiſtoria Polonica, collecta ex Bibliotheca Ioannis Piſtorij, dotatio additur, atque vnde miſsi Monachi, & ſub quo Archimandrita, declaratur. *In prænominata Villa, ait,*[b] *ex tunc Paradiſus vocari cœpit, Monaſterium Ordinis Ciſtercienſis, ſub honore Domina noſtra Maria fundauit. Pro dote præfatā Goſczichovo, & Villas Videlzliam, Cledevvanie, Grzicham, & Poleucz aſſignando. Fratres in hoc cœnobium de Monaſterio Lemnin, de annuentia Hermanni, Abbatis Lemnenſis Monaſterij, introduxit. Primus autem Abbas in huiuſmodi noniter fundato Monaſterio fuit Frater Menſzo.* Hactenus de initiis huius cœnobij. Nam quæ illi euenerunt plura, & ſingularia, continuatori, ſi quis fortaſſe fuerit, ſuis locis narranda reſeruamus.

a lib 8. ante medium.

b lib.3.c.35.

4. Monaſterij de Capite Laci, Mediolanenſis Diœceſis, Ordinis olim Nigri, reformationem ſub cura Claræ-Vallis Mediolanenſis Abbatis, atque illius Hiſtoriam, non aliis verbis narrare melius potero; quam ſi Epiſtolam tradam Gregorij Noni, ad Vice-Dominum Mediolanenſis Eccleſiæ ſcriptam, vt eam firmam inconcuſſamque ſeruaret, cum Monachi à ceruice iugum excuterent. Ea autem ex Regeſtis tranſcripta, tem ſic depingit[c].

c Epiſt.113.

Vice-Domino Mediolanenſi.

Dudum intellecto, quod Monaſterium de Capite-Laci, Ordinis S. Benedicti, Mediolanenſis Diœceſis; quod ab antiquo ſpiritualium, & temporalium bonorum conſueuit vbertate florere, adeo erat in vtriſque collapſum, bonis ipſius dilapidatis enormiter, & conſumptis, quod religionis veſtigia vix remanſerant eadem; Venerabili Fratri noſtro, Archiepiſcopo Mediolanenſi, dicimur mandaſſe, vt perſonaliter ad Monaſterium ipſum accedens, & impendens eidem viſitationis officium vice noſtra, corrigeret, ac reformaret ibidē, tam in capite, quàm in mēbris, quæ correctionis, & reformationis officio noſceret indigere.

5. *Cumque idem Archiepiſcopus ad idem Monaſterium acceſsiſſet, Abbas, & Conuentus eiuſdem, aſſerentes ex eo indebitè ſe grauari, quod præfatus Archiepiſcopus copiam ſibi reſcripti Apoſtolici facere denegaret, humiliter requiſitus, noſtram audientiam appellarunt. Quare iidem, quia propter ſubterfugia eorundem, plaga ipſorum non potuit fonori oleo, nec curari medicamine, neque circumligari correctionis nexibus, inſolentiores effecti, addentes peccata peccatis, peiora prioribus commiſerunt, ſe ad inuicem nimis crudeliter occidendo. Verum nos attendentes, quod dictum Monaſterium in Ordine ſuo non poterat reformari, iam dicto Archiepiſcopo iterato mandauimus, vt illud in eo, quod expedire videret, Ordine reformaret.*

6. *Cæterum, cum dicti Abbas, & Conuentus, innitentes appellationi præmiſſa, ad Hugonem, dictum Murſum, Canonicum Nouarienſem ſuper ipſa noſtras litteras impetraſſent, idemque, ne in negotio iuxta mandati noſtri tenorem procederet, Archiepiſcopo inhibuiſſet eidem: memoratus Archiepiſcopus, inhibitione huiuſmodi friuola reputata, prædictum Monaſterium dilectis filiis Abbati, & Conuentui Claræ-Vallenſi, Ciſtercienſis Ordinis, plene conceſsit, de ipſorum Ordine reformandum: in recompenſatione onerum, in quibus Monaſterium ipſum ſibi, & Eccleſia Mediolanenſi tenebatur, quadam de poſſeſsionibus eius portione retenta, iuxta diſpoſitionem dilecti filij Prioris S. Euſtorgij, Ordinis Fratrum Prædicatorum Mediolanenſium, cui ſuper hoc direximus ſcripta noſtra.*

Quare

7. *Quare fuit ex parte ipſorum Abbatis, & Conuentus Claræ Vallis nobis humiliter ſupplicatum, vt conceſſionem huiuſmodi Apoſtolicæ curaremus munimine roborare: quo circa mandamus, quatenus, non obſtantibus litteris, ad eundem Canonicum à Sede Apoſtolica impetratis, habitoque proceſſu per eaſdem; quod ab ipſo Archiepiſcopo prouido factum eſt in hac parte, facias per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione remota, firmiter obſeruari: nominato Canonico, ne vlterius auctoritate litterarum ipſarum procedat in ipſo negotio, nihilominus inhibendo. Datum Anagniæ, III. Kalendas Ianuarij, anno X.* Hactenus epiſtola Gregorij Summi Pontificis. Manſit ergo Monaſterium de Capite-Laci Ciſtercio vnitum, ſub filiatione Claræ-Vallis Mediolanenſis, adeoque adaugens lineam Claræ-Vallis.

8. Canonica in Amalfia, alias S. Petri de Amalfia, ſiue Canonica S. Petri, (ſic enim video promiſcuè nominari) hoc anno memorata in Chronologia, antiquior domus, neque ſolum ſub aliis inſtitutis, ſed ſub Ciſtercio. Quippe ante quinque annos datæ leguntur Gregorij Papæ litteræ, in hunc modum ſcriptæ. *S. Petri de Amalfia, Ciſtercienſis Ordinis, & S. Petri de Ebulo, Salernitana Diœceſis, Abbatibus.* Quarum nos ſuo loco mentionem fecimus. Cæterum antiquiorem adhuc ſub aliis legibus, probat textus in capite *ex litteris de officio iudicis.* In quo Honorius viſitatam à quodam Foſſæ-nouæ Monacho, vt apparet in integris, ex commiſſione Pontificia; mox eum Abbate, & Conuentu eiuſdem domus, memorat litigantem, velut, quæ omnino à Ciſtercio extranea eſſet. In libris Cameræ Petri de Canonica, Amalfitanæ Diœceſis, exigua, ſex, & ſexaginta Florenorum, notatur taxa. Atque Abbati, & Conuentui eiuſdem domus, inuenio Alexandrum Quartum ſcripſiſſe litteras, datas Neapoli, XVI. Kalendas Maij, Pontificatus ipſius anno primo. Monachi, qui Ciſtercium docerent antiquos dominos, ex Clara-Valle miſſi Langonenſi. Quare inter eius immediatas filias, in Geneſibus cũctis inuenitur.

9. Vltima omnium Sancti Saluatoris de ſeptimo Abbatia, in Italia etiam, in Florentina Diœceſi noſtris acceſſit, ſeptimo ab ipſa Vrbe Florentia lapide, vt in aliquibus antiquis inſtrumentis noſtrum video. In libris Cameræ pinguis apparet domus, ſexcentorum Florenorum taxam adæquãs, Monachi ex S. Galgano miſſi, Claræ-Vallis lineam propagatũt. Huius illuſtris Monaſterij cõuerſus fuit, Beatus ille Tutius, ſiue Lucius, qui die, & hora, qua ex hac vita tranſiit S. Antoninus, Florentinus Archiepiſcopus, dum longe poſitus precibus inſiſteret [d], *Vidit nubeculam ſplendidam pyramidali forma, intraque illã infantulum liquidò in aere pendere, quæ Antoniano ſuburbano, vbi Sanctus Præſul obierat, adſtãs, paulatim ad ſydera tollebatur.* Atque hõc habebat annó M.CCCC.LIX. quo Sanctus obiit, cum diſſolutis obſeruantiæ habenis per laxamenta, non ſola Ciſtercienſis familia, ſed recentiores etiam, à primitiuo rigore degenerauerant. Quot, quantoſque habuiſſe, putandum eſt, cum diſciplina integra? Ideo fortaſſe non aliqui notabantur, quod ferè omnes ſimilibus gauderent viſitationibus.

d Apud Sur. Maij 2.

10. Domum ſub nigro habitu antiquiorem laxamenta tenebant, vt plures alias, quæ ſub eodem difficile auellenda, compulere Gregorium, vt has de eius reformatione ad ritus Ciſtercienſes, ante annum expeditas litteras daret [e].

e in Biblioth. Vatic.

Gregorius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, Venerabili Fratri Epiſcopo Florentino ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

Cum, ſicut accepimus, Monaſterium S. Saluatoris de ſeptimo, Ordinis S. Benedicti, tuæ Diœceſis, cui auctoritate noſtra inquiſitionis officium impendiſti, poſſit in eodem Ordine reformari; Fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus in eodem, ſicut tibi viua voce recolimus iniunxiſſe, ſublato difficultatis, & appellationis obſtaculo, Ciſtercienſem Ordinem, per quem ibi deuotionis thura redoleant, & decor honeſtatis exuberet, plantare procures, eiuſdem Monaſterij Monachos, qui noluerint habitum Ordinis memorati ſuſcipere in aliis Monaſteriis ſui Ordinis collocando: Contradictores per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcendo. Datum Viterbij XV. Kalendas Aprilis, Pontificatus noſtri anno IX. Ita Gregorius; adeo breui exequente mandata eius Florentino Epiſcopo, vt intra annum ex cœnobio S. Galgani Monachi venerint ſub Abbate Fotenſi de Forenſibus, qui Monaſterium ad Ciſtercium reformarent, Id quod inſcriptio antiqua, marmori inſculpta, hodieque prodit, quæ ita habet.

ANNO DOMINI M CC. XXXVI. XV. KALENDAS IVLII INDICTIONE IX. INTRAVIT CONVENTVS IN HOC MONASTERIVM DE SEPTIMO, MISSVS A CONVENTV SANCTI GALGANI, CISTERCIENSIS ORDINIS, DE MANDATO DOMINI GREGORII PAPÆ IX.

Cœnobij huius hiſtoriam, diffuſam ſatis, ne dicam diffluentem, Iongelinus in Notitiis ſuis adducit, cum ſerie Abbatum, & miraculis multis, quæ ad S. Quintini corpus, ibidem quieſcentis, patrari ſolent.

11. Inuenio & alia duo Monaſteria, quæ noſtris acceſſerint, in Italia vtrumque, aut ſaltem de acceſſione tractatum ſit, quamuis altero fortaſſe non prouenit. Fuit illud Monaſterium S. Caſſiani, Vulteranenſis Diœceſis, quod ſimilem ob cauſam, quam de Capite-Laci memorauimus, cum ad Abbatem, & duos Monachos tantum, redactum eſſet, Gregorius Roſetano commiſit Epiſcopo, præcipiens ei, & iniungens in hæc verba [f], *Mandamus, quatenus perſonaliter accedens ad locum, ſi rem inueneris ita eſſe, dictis duobus Monachis, niſi velint in præfato Monaſterio habitum Ciſtercienſem aſſumere, in aliis Monaſteriis ſui Ordinis collocatis, Monaſterium ipſum, de cuius bonis præfato Abbati congruam prouiſionem aſſignes, in Ciſtercienſi Ordine, reformare ſtudeas, ac ibidem de Monachis Monaſterij S. Galgani, Vulteranenſis Diœceſis, vel alterius Monaſterij eiuſdem Ordinis, Conuentum inſtituas diligentia vigilanti. Contradictores autem, &c. Datum Reate ſecundo Idus Iulij, anno X.* Crediderim, fruſtratas euentu litteras, quod tale Monaſterium inter filias S. Galgani, immo neque in cunctis Geneſibus inueniam.

f Epiſt. 140.

12. Vnitum & Monaſterio S. Paſtoris, Diœceſis Reatinæ, propter eandem cauſam, Monaſterium S. Damiani in Terra Arnulphorum [g], *quod erat in ſpiritualibus, & temporalibus adeò deformatum, quod de reformatione ipſius ſpes penitus nulla erat; cum poſſeſſionibus, & pertinentiis ſuis, remotis inde peſtilentibus, per quos ad huiuſmodi deſolationem deuenerat, eiſdem Abbati, & Conuentui, intuitu pietatis conceſſit, vt ibidem facerent per idoneas, & honeſtas perſonas Eccleſiaſticas, Domino deſeruiri, reſeruato de bonis ipſius Monaſterij*

g Epiſt. 233.

Sancti Damiani pro ſuſtentatione ſororum incluſarum, quæ tunc erant in Monaſterio Aqua-viua: & nunc ad Monaſterium S. Mariæ de Fulgineo, auctoritate eiuſdem Domini ſunt tranſlatæ, viginti quinque ſaumarum frumenti, & quinque ſaumarum reddituum, ſtatuens, vt idem redditus in neceſſitates dictarum ſororum incluſarum, quæ fuerint pro tempore eiuſdem Monaſterij S. Mariæ de Fulgineo, integre conuertatur: quod dicti Abbas, & Conuentus gratum, & acceptum habentes, pro ſe, ac ſucceſſoribus ſuis promiſerunt: & inſtrumento vnionis accepato per Guillelmum, Abbatum S. Paſtoris, & Monachos Seniores, confirmationem addidit Gregorius, litteris datis Rheati, Kalendas Octobris, anno X. Hoc illius Monaſterium S. Damiani in terra Arnuphorum, & Ducatu Spoletano, quod S. Matthæi cœnobio ab eodem Gregorio ante ſex annos diximus vnitum. Retardata tamen per id tempus executione, hoc tandem anno eidem aggregatur, cum Monachi cœnobij S. Matthæi dudum ſeſe ad Sancti Paſtoris Eccleſiæ tranſtuliſſent, quod ante biennium factum commemorauimus.

13. Demum, quod attinet ad Sanctimoniales, hoc anno lego in ſuburbio Wormacienſi, Canonicarum Regularium aſceterium, ad petitionem electi VVormacienſis, reformari ad Ciſtercium iuſſum eſſe, litteris à Gregorio Papa expeditis ad eundem Electum, ſub hoc tenore.

h Epiſt. 531. *Electo VVormacienſi* [h].

Vigilis Paſtoris, ſicut credimus, gerens ſollicitudinem circa gregem Dominicum, & ardenter cupiens, vt in locis diuino cultui deputatis, debita Domino honorificentia impendatur, ſuper eo quod in Eccleſia S. Mariæ ſuburbij VVormacienſis ſunt: vt aſſeris, Canonicæ Regulares, quarum conuerſatio, cum viuant nimis diſſolutè, honeſtati penitus contradicit; Apoſtolicum remedium implorasti: præſertim cum in prædicta Eccleſia, per enormitates ipſarum, potius blaſphemari, quam laudari nomen Domini videatur. Nos autem, qui reformationem locorum Religioſorum cupimus, & commoda libenter quærimus animarum; diligentiam tuam in Domino commendantes, & gerentes de diſcretione tua fiduciam pleniorem; deuotionis tuæ precibus inclinati, præſentium tibi auctoritate concedimus, vt cum reformationi eiuſdem, ac illarum ſaluti expedire proponas, quod Ordo Ciſtercienſis inducatur ibidem, vt in vinea Domini ſit, de cæteróque fructum ei temporibus ſuis reddat; ipſam in prædicto Ordine auctoritate noſtra ſtudeas reformare: eiſdē mulieribus, ſi quæ noluerint Ordinem ipſum aſſumere, & tranſire in dexteram, de ſiniſtra, in locis ſibi competentibus collocatis. Contradictores, &c. Datum Rheati XII. Kalendas Octobris, anno X. Hæc ex Regeſtis Gregorij præſentis anni, de effectu, aut, an hoc Monaſterium idem ſit, cum alio ex ſupradictis, nihil affirmo.

Sed ſiſto gradum, atque huic quarto Tomo, quin & noſtro labori finem pono: impleturus omnino, quod promiſi: me non integram diem præceptorum, qui nequeam per occaſum, & dubias luces, ad noſtra tempora vſque peruenire. Crepuſculum ſub Roberto, & Alberico; ſub Stephano ortum Solis Ciſtercij dedi: & Solē ipſum, vt potui, vſque ad meridiem per centum quadraginta annos deduxi. Habeat, qui occaſum ploratotus venier, quas præmittat illuſtres diei horas, clariores à meridie; nec duratione breues, aut paucas numero; ſed adhuc aliam integram Centuriam ſubſequentium annorum prætergreſſuras. Non deerit materia glorioſa, ſi non deſit ſtylus: & Fridericus ſæuiens in Eccleſiam, atque ideo in noſtros; felices illis triumphos, felicia auſpicia ſcribenti, miniſtrabit, direptam Morimondum Mediolanenſem per milites Papienſes ſequenti anno, id eſt, M. CC. XXXVII. nudatos Monachos, cæſos, combuſtas domos, ipſa ſacra myſteria prophanata; mox, effuſo pudore, non multo poſt, Cardinales, Epiſcopos, Abbates, ex Ciſtercio ferè omnes, ab ipſo Friderico vinctos compedibus, atque inter vincula exhalantes fœlices, animas: & huius generis multa alia induſtria, quæ nouos ſpiritus, vireſque requirant; ſed quæ quantumuis ardentes explere poſſint. Nobis ſat erit, hucvſque perueniſſe; & dum hanc molem reſeruamus alterius humeris, orare interim Sanctos, quos ſcripſimus, vt animum filialem grati ſuſcipiant, erratis ignoſcant, probanda, ſi quæ fuerint, remunerent; & iam ſenio laborantem ætatem foueant, actiones dirigant, exitum cuſtodiant; atque à Patre cœleſti precibus impetrent, ne in vltimo, & tremendo illo iudicio, vti degeneres filij, reprobemur; aut, quæ aliis ſequenda propoſuimus, poſt indaginem longam, deſeruiſſe veſtigia conuincamur. Quos non ſcripſimus in eo etiam promeriti, quod geſta eorum integra reliquimus, maiori tuba ab alio perſonanda. O! faxit Deus; atque huic vtrique voto clementer annuat. 14. *Demum Auctoris votum & excuſatio.*

Finis quarti Tomi Annalium Ciſtercij.

APPEN

APPENDIX

Prætermiſſorum, corrigendorumque in duobus primis Ciſtercienſium Annalium Tomis.

CVM duo priores Tomi horum Annalium Lugduni in Gallia ſub prælo iam ſudarent, peruenere ad Hiſpaniam decem libri Gaſparis Iongelini, quibus notitiam Abbatiarum Ciſtercienſium per totam Orbem, qualem habere potuit, communicauit. Et quidem primus antea ad nos adductus, quamuis multis iciunus viſus ſit, & qui minus contineat, quam proponit. (Quippe in Eccleſiis Galliæ, de quibus tractat, vulgatis dudum à Roberto Claudio; ex Camuzatio, & quibuſdam aliis, pauca; ex propria induſtria, non multa ſuperaddit) nihilominus nobis talis apparuit, cuius alia compartes noſtrum ſtudium, & vel ſecundas curas in his, quæ ſcripſeramus, ſi nondum prodiſſent, promererentur. Quare etiam in tertio, & quarto Tomis quædam ex eis augere, non dubitauimus. Licet enim non raro à vero deuiet, quod vitari vix potuit: quia propriis oculis cuncta perluſtrare, ſupra vires vnius, quantumuis magni, quantumuis ſaiiaris; ab vno capite edoceri de cunctis membris, ſupra ſtatum præſentem rerum Ciſtercij; quod mole ſua preſſum, & velut diffluens, inter Congregationum varietates, & Commendatarum ſlatus, male cohæret: & precarias, à ſingulis Prouinciis, expectare notitias, impoßibile omnino, ſine plurima curarum face fuit. Sed nihilominus multa in eius libris ex fide, & ex vſuiquaque, ſi cum iudicio examinentur, & conferantur, magnam, haud dubie lucem parere poſſunt. Certè homo Belga, in medio orbis Chriſtiani ferè poſitus, Galloſque, atque Germanos æque contingens, nec multo mari ab Hybernis, & Anglis diſsitus, facile potuit à ſingulis haurire, quæ mox cum fructu cunctis communicaret. Hiſpania noſtra in fine terræ poſita, vix vni Galliæ contermina inuenitur; ſed neque ad eam per bella aditus patet. Atque ignorantiam rerum, locorumque maiorem forſan ſtrepitus armorum, quam interualla terrarum facere potuit. Hinc minor nobis aliarum notitia gentium; quippe quæ ex ſolis Tabulis; & neque harum ſtudioſi admodum ſumus. Teſtamur ſerio, & notum eſſe volumus, plus nobis operæ, laboriſque inſumptum in fundationibus vniuſcuiuſque anni, quam in reliqua Hiſtoria contextura: Quippe in hac multum ſupputatio temporis, & iudicium auctoris facere poſſunt: in illis, vix quicquam. Quin vocabula ignota, & multiplicia, tum locorum, tum Diœceſum, atque ipſa multipliciter variata, ſiue corrupta, quò magis inculcantur, aut conferuntur, eo maiorem pariunt confuſionem. Hæſiſſent forſan Annales in hac parte, ſi non duplici luce, veluti manuducti progreßi eſſent; domeſtica notitia rerum Hiſpaniæ, hauſta à nobis peruigili indagine, dum ex iniuncto Reformatoris munere, ſingulas eius Eccleſias viſitaremus; atque in externis, licet minus latè patenti, non minus certa face, Regeſtis Pontificum, ex Vaticano excerptis, id eſt Epiſtolis multis decretalibus, ad noſtrates directis, & earum inſcriptionibus, tum libris Cameræ, aliiſque ſimilibus, quæ lucem ſine fumo miniſtrant, & aquam puram. Verum his fontibus non ſemel deficientibus, quæſiti auctorum riuuli, & inter alios Iongelinus deſideratus, qui ex profeſſo rem iſtam pertractauit. Ergo notitiam, quam ex ipſo hauſi communicare libuit, atque ex ipſo illuſtrare, ſiue corrigere, ſi qua in Annalibus egebant correptione. His quædam alia, quæ accepimus ex Gallia per Reuerendum, & nobis charum Patrem, Magiſtrum, Fratrem, Ioſephum Arnolphini Theologum Pariſienſem ſuperaddimus. Demum quæcumque poſt Tomos, euulgatos obſeruare potuimus, colligimus; atque ex his omnibus Appendicem hanc texuimus, in qua defectus, quos nouimus, corrigimus: vt de his, quos non nouimus ſimili modo ab aliis corrigamur. Tu interim, mi Lector, illa fruere; atque hoc qualecumque meum in te obſequium, ſiue in Ciſtercium manus, gratanter accipe.

APPENDIX

PRÆTERMISSORVM, ATQVE CORRIGENDORVM IN PRIMO TOMO.

IN INTRODVCTIONE.

Cap. I. n. 2. VBI Robertum patria Normanum dico, corrige Campanum. Irrepſit enim error notatu dignus amanuenſium, an librariorum culpâ; & noſtra fortè incuria, aut impotentia, qui cunctis reuiſendis, inter alia negotia, impares ſumus.

Cap. II. n. 1. Adde. Hæc Moliſmi initia ſub Sancto Patre occaſionem, materiamque dedere celebri verſui, & ſæpius repetito per illud æuum.

Eſt quaſi Baptiſmus, quibus eſt in amore Moliſmus.

ANNO M. XC. VIII.

Cap. III. n. 9. Ad medium, poſt illa verba *atatis ageret* adde. Iuxta Gaufridi computum, quamuis nos alium ex ipſis antiquis fontibus, & vtpote veriorem ſequuti ſimus.

ANNO M. C.

Cap. II. n. 4. In fine, adde. Ad hunc locum ex Gallia notam accepi, Viri haud dubiè eruditi; quam nec ſilere debeo, nec omittere, quin illi vtrumque, ſi poſſum, ſatisfaciam. Atque ecce notam. *Robertus Abbas Moliſmenſis non videtur obiiſſe anno M. C. cum in hac re ſequendus ſit Ado Monachus Moliſmenſis, magis instructus de tempore mortis illius, quam quilibet alius. Sed neque apparet ratio, aut teſtimonium ob quod magis hoc anno obiiſſe dicendus ſit, quam altero; maximè cum contrarium conſtet ex vita Sancti, in qua dicitur instituiſſe Abbatem Ciſtercij Sanctum Stephanum; quod poſt nouennium conſtat contigiſſe.* Hactenus Nota docta ſanè, & grauis. Cui addi etiam potuiſſet Camuzatius, quem ſequitur Robertus Claudius in ſua Gallia; qui, vt Adonis verba conſtare poſſent, multo magis ab ipſo, quam nos deuiant. Quippe Robertum produxiſſe vitam tradunt ad annum Chriſti M. C. XI. in quo integrum decennium ab eo diſcrepant: nempe non aliter ſuper viuere potuiſſet Stephani electioni, compertum habent. Certè Adonis auctoritas in hac parte nimium vacillat: & ipſe duorum errorum manifeſtus, ab omni fide ſe reddit alienum. Alberico ſex annos vitę demit, aut forſan ſeptem: de quibus nemini licet dubitare. Sed & Ciſtercium omnino emancipatum, & ſui iuris effectum ante biennium, quod ex Apoſtolici Legati litteris conſtat, ſub patria poteſtate Roberti retinet: atque ab ipſo accepiſſe Abbatem Stephanum, contra vtrumque exordium comminiſcitur. Itaque qui, vt Ciſtercium ſuo Moliſmo, atque Albericum, Stephanumque Roberto Patri ſubdat, talia fingit, nullam in hoc negotio meretur fidem. Potius econtra, coniectari licet; quia voluit eam Abbatis inſtitutionem nobis obtrudere; nec alias potuit prorogare Roberti vitam ad annum electionis Beati Stephani; quippe in Moliſmo ſcribens, vbi deceſſit; anticipaſſe (quod potuit) electionem ad tempus vitæ Sancti, intra quod tamen differri vltra non valuit. Atque hæc eſt vera ratio propter quam hoc anno magis, quam alio obiiſſe puto. Verum eſt tamen, quod poſt hæc ſcripta, vno adhuc anno vixiſſe mihi perſuadeo, qui coniecturæ in nullo contradicit; viſo nimirum inſtrumento donationis quarumdam Eccleſiarum, quas à Rainardo Lingonenſi tunc Epiſcopo, idem Sanctus Monaſterio ſuo accepit. *Quas tamen*, inquit, *dilecte Abbas Roberte, atque tui ſucceſſores, de conſenſu Canonicorum noſtrorum, & Abbatum adſtantium poſſideatis. Datum Moliſmi, anno M. C. I.* Quod inſtrumentum, primum Camuzatius, inde Claudius Robertus publicarunt.

Capite eodem num. 10. in fine: Adde. In Moliſmo, Roberto ſuffectus Guido, ad quem extat epiſtola Iuonis Carnotenſis, quæ inter alias illius CC. XXXIV. locum obtinet.

ANNO M. C. III.

Cap. II. num. 3. in fine; adde. Antiquius multo teſtimonium Sanctæ Hildegardis, licet minus expreſſum; quia conſcios alloquens (quippe quæ ſcribebat Bernardi tempore) minori haud dubiè indigebat declaratione. *Veſtitus*, ait, *iſtorum* (ſcilicet Ciſtercienſium) *non de ſæculo eſt, ſed mirabiliter à Deo: quemadmodum Deus in illis ordinauit; qui hunc primum, oſtendendo, & docendo protulerunt.* Hæc Hildegardis, qua nec proximior tempore, ad notitiam, & vix ad fidem Sanctior dari potuit; maximè cum & ipſa Monialis nigra, & alias noſtris, præ aliis familiaris (quod epiſtolæ eius manifeſtant) vtrorumque ſecreta noſcere poſſet.

ANNO M. C. XII.

Cap. II. poſt numerum 9. adde. Interim adnoto, Virum Dei Vitalem, vt in vita diſcipulos, & ſocios pietatis ipſius imitatores, ita in morte ſcriptorem obtinuiſſe ſuorum operum, miraculorumque, Virum inſignem, Stephanum de Fulgeriis Redonenſem Epiſcopum, & eximium poëtam illius æui, qui clarus pariter doctrina, & pietate, dicitur obiiſſe anno M. C. LXXVIII. De eodem plura habet Ordericus, quem Lector conſulat. Vltra quæ etiam, in Catalogo Abbatum Sabigniacenſium, ex Gallia ad me tranſmiſſo, hæc ſcripta lego. *Beatus Vitalis Eremita in confinio Northmaniæ, & minoris Britaniæ ædificauit Monaſterium, quod dicitur Scabigny; & Vir iſte Venerabilis modernas inſtitutiones Ciſtercienſibus ſimiles*

ſimiles Monachis ſuis impoſuit. Signis etiam, & virtutibus claruit: & inter alia multa, quendam Militem mortuum, præſente populo, ſuis Sanctis precibus reſuſcitauit. In hoc ipſo Monaſterio quod condiderat, primus Abbas fuit; & rexit Abbatiam annis decem: anno autem M. C. XXII. migrauit ad Dominum.

ANNO M. C. XIII.

CAP. I. num.4. in fine; adde. Audio ab aliquibus Inleium Monſterium, ſiue Villetum Benedictinum eſſe, neque vnquam hactenus Ciſtercium ſuſcepiſſe. Quod ſi verum eſt, coniectura falſi ſumus: atque ô vtinam in hoc tantum fallamur; nam quid ſi in mari immenſo, vbi nullus eſt ductor, periclitemur.

ANNO M. C. XVIII.

CAP. I. n.5. in fine, adde. Ciſtercienſium Abbatiarum Notitiæ recens editæ Curiæ Dei primordia magis declarant: quibus tamen, ſi qua præſtanda fides, antiquior biennio domus, aut baſilica ante aduentum Monachorum dicata eſt. Fundum, conſtruendo cœnobio, dediſſe, aiunt, Ioannem Epiſcopum, & Capitulum Eccleſiæ Aurelianenſis. Porrò anno M. C. XVI. conſummatam Eccleſiam, & dedicatam à Manaſſe Epiſcopo Diœceſano, Pridie Idus Iulij, in Feſto Sanctorum Baſilidis Zinni, Naboris, & Nazarij eiuſdem anni. Quod cum Catalogo Epiſcoporum Aurelianenſium, à Ioanne Chenu vulgato, egrè cohæret. Quippe inter Ioannem, & Manaſſem, duo Epiſcopi, Henricus, & Helias: nec Manaſſes ante annum milleſimum, centeſimum, trigeſimum ſextum, conſcendit ſedem. Primus Abbas Albertus fuiſſe dicitur. Poſtquam alij num.24. vſque ad commendatarios commemorantur.

CAPITE eodem, numero ſequenti in fine, adde. Inter Abbates Eccleſiæ Curiæ Dei, Hugo V. in ordine, atque alius Hugo VII. nec niſi ex nomine ſolo deſignantur.

ANNO M. C. XIX.

CAP. VIII. numero 5. in fine, adde. Sunt qui hunc Pontium primum loci Abbatem fuiſſe tradunt, & produxiſſe præfecturam ſimul cum vita, vltra annum M. C. L V. intra quod ſpatium anno M. C. XLV. accepit ab Humberto Archiepiſcopo Biſuntino Eccleſiam Camberniacenſem, præſentibus Godefrido Lingonenſi Epiſcopo (Bernardi antea Priore) Guidone Chari loci, & Lamberto Clari fontis Abbatibus. Poſtremo autem, M. C. LVI. ampliſſimam à Reinaldo Burgundiæ Comite ſuæ Eccleſiæ dotem accepit; confirmante donationem Friderico Imperatore, huius nominis primo, non multo poſtquam Imperator præfectus eſſet.

ANNO M. C. XXI.

CAP. V. num. 6. in fine, adde. Fundatam domum à Theobaldo Campaniæ Comite, recens vulgatæ Notitiæ teſtificantur; Viro nato ad omnem pietatem, munificentiamque, ſed cui Ciſtercium præ aliis; neque ſolus Bernardus, vt quidam putant, ſed Stephanus, & Hugo, quod fundationes produnt, atque vniuerſa familia, curæ foret.

CAPITE eodem, n.11. adde, in fine. Eædem Notitiæ Fuſniaci fundatorem tradunt Enguerandum Dominum de Coucy, ſecundo lapide à Veruino. Subdunt, & quaſdam alias donationes à Dominis de Coucy cœnobio factas, quæ facilè in illarum auctore videri poſſunt.

ANN8 M. C. XXIII.

CAP. IV. n.7. in fine, adde. Video Locedium Benedictinorum olim cœnobium, fundatum à Bonifacio Marchione Montis-ferrari, per inſidias occiſo anno M. C. XXVII. vt Carolus Sigonius teſtatum habet de Rebus Italiæ, lib.8. (aut M. XXVI. vt alij volunt) qui in numerum Sanctorum adſcriptus legitur à Ioanne XX. ſiue XIX. vt vult Baronius in Notis ad Martyrologium Romanum, Augusti XXX. qua die Natalis illius commemoratur. Itaque manſerat Locedium ſub Nigro habitu in magna religione per integram annorum Centuriam, plus minuſve; cum ſuſcepit Ciſtercium; quantum conijci datur, prima domus, quæ ex Benedictinis ad Noſtros tranſitum fecit, plurimis aliis exemplum præbitura. Bononij Acta à quodam Locedienſi coæuo Monacho ſcripta, & nonnulla alia Locedium concernentia Laurentius Surius adducit Tom.7. ad XXX. diem menſis Auguſti.

CAPITE eodem num. 8. Vbi de *Bullio* adde. Iongelinus Bullium hoc anno natam, Dalonæ filiam eam eſſe arbitratur, quæ in Lemouicenſi Diœceſi ſita XCIII. florenorum taxam præfixam habet in libris Cameræ.

ANNO M. C. XXIV.

CAP. IV. num.8 in fine, adde. De Lucella hæc habet Iongelinus ſuarum Notitiarum libro 2. Iacet in Superiori Elſatia in Comitatu Pfirtenſi, agnoſcitque fundatores Comites de Monte-falconis, quorum ſtemma quidem interiit: ſed arx illorum adhuc viſitur in Comitatu Burgundiæ, non adeo procul ab Vrbe Biſuntina.

CAPITE eodem numero 9. vbi de *Fonte-Ioannis*, adde. Hoc cœnobium inſigni largitate Petri Curtiniacenſis Domini, Ludouici Regis Franciæ Fratris, ſub Galduino Abbate non parum creuit, vt produnt inſtrumenta expedita in Monte de Argis: alterum anno milleſimo, centeſimo, ſeptuageſimo, alterum anno M. C. LXXIX. & confirmata à Ludouico Rege Pariſiis, anno M. C. LXXX.

ANNO M. C. XXIV.

CAP. IV. num.8. Poſt Chronologiam, vbi de Lucella, adde, aut corrige. Non in Burgundia ſitam, ſed in Heluetia, ad quam pertinet Baſilienſis Epiſcopus.

ANNO M. C. XXVII.

CAP. I. n.1. in fine, adde. Porrò ad quam tandem gradum pietatis homo peruenerit, Patrum ſæculo oſtenſum miraculosè, Robertus Claudius prodit in ſua Gallia; dum corpus inſtaurandæ Eccleſiæ, in qua iacebat terra effoſſum, anno M. D. XV. incorruptum, at integrum inuentum

 fuiſſe,

fuiſſe, aſt, non ſine ingenti populorum confinium admiratione.

Cap. VI. num. 3. in fine, adde. Nonnullas donationes factas Igniaco, & ſepulchra illuſtriora, præcipuè Reynaldi fundatoris, & Sampſonis, ex Fratre nepotis eius, atque in Archiepiſcopatu ſucceſſoris, longelinus recenſet, ſuarum Notitiarum lib. 1. quæ facile apud ipſum videri poſſunt.

ANNO M. C. XXVIII.

Cap. IV. in fine, adde ſequentes numeros 8. Eiſdem temporibus certe cum iam tum Hugo, tum Bernardus opinione pollerent; ſed prius, quam Hugo ad Eccleſiam Antiſiodorenſem promoueretur, prolixa ſatis lis, quæ Monachos Maioris Monaſterij Diœceſis Turonenſis, (inſignis ea Eccleſia Benedictina, nec minus religione florens, quam opibus, quæ in libris Cameræ ſeptem millium florenorum Taxam adimplet) iam multis ab hinc annis exercuiſſet, dum compromiſſa, pacem, quietemque (quæ viris religioſis victoria potior) creditur allatura: poſt compromiſſum denuo replicata, non leuem auaritiæ, proteruiæque grauiſſimo cœnobio notam inuſſit: reſilientibus nimirum à pacto Monachis, cum cauſa cecidiſſent; nec ſententiæ acquieſcentibus, cui ſe per compromiſſum obſtrinxiſſent. Erat in Territorio Carnotenſi Eccleſia quædam deſtinata Canonicis à fundatore; ſed quæ hæredum conſenſu, ſeu auaritia, & conniuentia Epiſcopi, qui tunc Eccleſiæ Carnotenſi præerat, in Maioris Monaſterij ius tranſierat. Inde à morte Epiſcopi, & hæredis, expulſi Monachi; Canonicis Eccleſiam reliquerunt. Iuo Carnotenſis Epiſcopus auctor eſt, per triginta, & eis amplius annos, ſpoliatos nequaquam reclamaſſe; quouſque ait, *cura ipſe Ordinem Canonicum, non diſſipare, ſed in melius in eadem Eccleſia; conſenſu clericorum intenderet promouere, diabolica inuidia moti voluerunt in alienam meſſem falcem mittere, &c.* Litigabatur ſuper hac Eccleſia circa annum M. XC IX. plus minuſve; nempe cum Iuo, vt ipſe etiam teſtatur, vigeſimum quintum in Epiſcopatu ageret: & iam Monachi non tam de Monaſterio, quam de decimis eius, ſeu parte decimarum decertabant. Verum protracta lite vſque ad hoc tempus, cum pars vtraque exhauſta ab aduocatis procuratoriſque, neutra vincente, victam ſe ſentiret; neque prius litigantes, quam lis deeſſent, de communi conſilio compromittunt, & Magnum Theobaldum Campaniæ Comitem, atque Gaufridum Epiſcopum Carnutum, qui Iuoni ſucceſſerat, Iudices eligunt, quorum iudicio ab vtriſque ſtandum foret. Vix in toto orbe, nedum in tota Gallia duos alios æquales Iuſtitiæ zelo, vix potiores opinione Sanctimoniæ, auctoritateque potuerunt eligere: Quippe Theobaldus inter Curiæ Principes, Gaufredus inter Eccleſiæ Præſules, vterque magnus, atque hic vltimus Legatus Apoſtolicus, neque minus potentia præcellebat, quam pietate.

9. Pro Canonicis lata ſententia eſt, & Monachi deſtituti prætenſo iure: cum ecce Abbas impatiens totius æqui, & ſe contemptum reputans, quod non ius, eius cauſa, violatum foret; à compromiſſo reſilit; quaſi non teneat factum ſine capitulo, cui ſemper liberum eſſet reclamare; & dum amiſſas retinere decimas tentat iacturam famæ facit, & boni nominis: multos Monachos, qui alienis inhient; auaros, qui retineant, profanos, qui terrenis ſic adhæreant; leues, ſeu magis præuaricatores, qui à pactis reſiliant; demum effrenes ſimul turbidoſque, qui tantorum virorum iudicium non reuereantur, populus ſimul, & clerus proclamabat. Ita per totam Galliam lacerabantur, cum Sancti Patres Hugo, Bernarduſque, Pontigniaci Abbates, & Claræ Vallis, charitate fraterna condolentes, neque ferentes Benedicti filios paucorum culpa (nam & in ipſo Maiori Monaſterio pauci retrocesſionem approbauerant) hactenus claros opinione Sanctitatis, tali rumore ſparſo, denigrari; grauem ad eos, ſed acrem, atque viuidam Epiſtolam ſcribunt; quam, quia inter alias Bernardi non continetur, aliàs ipſo, & Hugone Patre dignam; nec niſi inter Epiſtolas Iuonis, quem tamen neque ex tempore concernit, circumfertur, hic mihi cenſui fore tranſcribendam. Sic autem habet.

Reuerendiſſimo Patri, & Domino O. Dei gratia Abbati Maioris Monaſterij, Sanctoque & in Christi charitate iuncto Conuentui, Hugo Pontigniacenſis, & Bernardus Clara-Vallenſis, ſpiritu ambulare, & quærere ſemper non pigre faciem Dei Iacob. 10.

Charitas, Fratres, nos admonet ſcribere ad vos, & pro vobis; & quod longe à vobis abſumus, ſed locis, non animis. Porrò animos facile in eandem veſtræ fraternitatis vnanimitatem conſtauit, fragrans vbique odor ſuauiſſimus famoſiſſimæ Sanctitatis. Cæterum ab heri, & nudiuſtertius modice intra nos turbatam dolemus tantæ ſerenitatis participium; ſubito nempe oborto nubilo fama ſubtriſtioris, haud dubium, quin à facie Aquilonis operuit confuſio facies noſtras, de vobis tam inſolitam, tam veſtro nomini diſſonam audiremus. Formidantes igitur, iam iamque grauiter periclitari, & famam veſtram, & noſtram pro vobis gloriam, ſi non ſermo, qui exiit velocius euaſerit flatu ſecundiori: Fraterna curamus ſollicitudine his litteris veſtram commonere reuerentiam de celeri correptione, ſuper malo quod in dies diuulgare non parcit fama volans. Miramur ſane aliquos veſtrum (abſit enim, vt omnes ſuſpicemur) tanta vel ſimpliciter deceptos, vel cupiditate cæcos, vt celeberrimo nomini non parcentes, vnius altaris pauculos reditus, orbis gloria præferant. Non oportet Fratres, non oportet vllis æſtimare temporalibus lucris teſtimonium, quod vobis ab antiquo, immo ab initio, ab his quoque qui foris ſunt conuerſationis merito conquiſiſtis. Sed forſan dicetis, nos nemini iniuriam facimus, tenemus noſtra, parati, ſi quis ex aduerſo eſt, ſubire iudicium. Recte ſed quid ſi alius reſponderit, & dixerit, hoc ipſum delictum eſt in vobis, quod cauſas habetis. Quare non magis fraudem patimini? Quid ſi legeris, & alius? ſi quis abſtulerit tua, ne repetas. Quin immo percutienti in dexteram maxillam, præbe & alteram: auferenti tunicam, præbe, & pallium. Et hæc vobis, hiſque ſimilia obiiceremus, niſi quod corrigere vos, quam confundere malumus. Hoc autem diximus, tutius eſſe omni Chriſtiano, & maxime Monacho poſſidere quippiam minus in pace, quam cum lite amplius. Sic quippe canitur: melius eſt modicum iuſto ſuper diuitias peccatorum multas.

multas. Quid, quod de altari contenditur, & hoc aduerſus filios Leui, id eſt, aduerſus Clericos? Clericorum eſt, altari deſeruire, & de altari viuere. Nobis noſtra poſſeſſio, & antiquorum Monachorum exempla victum, ex propriis praeſcribunt laboribus, & non ex Sanctuario Dei. Huc accedit, quod eidem Eccleſiae de qua praeſens diſceptatio eſt, Clerici ſoli deſeruiunt, voſque cum illis patrimonii beneficium, cum quibus non exhibetis obſequium. Paulus clamat pro Clericis, immo ante ipſum Moyſes: non alligabis os boui trituranti. Item, quis plantat vineam, & de fructu eius non edit, aut quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat? Vos autem per contrarium conuenimus. Qua audacia ô Monachi, praeſumptis, ſeu vinum de vinea, quam non plantaſtis, ſeu lac de grege, quem non paſcitis? Quo pacto ibi exigitis, vbi nihil exhibetis? Certè ſi id vultis, baptizate naſcentes, ſepelite morientes, viſitate iacentes, copulate nubentes, inſtruite rudes, corripite delinquentes, abſoluite reſipiſcentes, reconciliate poenitentes; & in medio denique Eccleſiae aperiat os ſuum Monachus, cuius officium eſt ſedere, & tacere. Sic fortaſsè dignum ſe probabit mercenarius mercede ſua. Alioquin inuidioſum admodum eſt, velle metere, vbi non ſeminaueris. Sed & colligere quod alius ſparſeris, etiam iniurioſum. Eſto tamen; liceat & hoc ex dono Epiſcopi, nec vlla iam reputetur iniuria, cum Canonica excuſat inueſtitura. Caeterum de pacto veſtro quid facitis? Siquidem Canonicis reclamantibus, & cauſantibus de iniuria; Placuiſſe tamen vobis, niſi fallimur non negabitis cauſam veſtram poni in manu Carnotenſis Epiſcopi ſimul Comitis Theobaldi, vt quicquid pars vtriuſque conſenſu pro lite dirimenda definiretur, vtraque pars irrefragabiliter teneretur. Optimè planè, & conſultiſſimè, tales quippe electi ſunt mediatores, de quorum ſatis, non ſolum probata aequitate, ſed & priuata, vt bene nouimus familiaritate confiditis. Quod igitur Viri boni, & ipſi amici veſtri ſuper reformanda pace concorditer, nec dubium, quin & fideliter definierint: quare vos iuxta condictum, quod praeceſſerat, non tenetis? An idcirco non fideliter egiſſe putantur, quia videtur nec aequa communicatio quaeſtus vtique maioris ad minorem? Sic prorſus videtur, ſed quaerenti, quae ſua ſunt, ſed ei, qui pluris aeſtimat nummos, quam amicos, pecuniam, quam iuſtitiam, ac terrenam poſſeſſionem, ſuper fraternam dilectionem. Si de mundo fuiſſetis, & mundus quod ſuum erat diligeret, tam non mirum, quam ne inſolitum videretur. Nunc vero filij lucis, & pacis, luci tenebras, paci res praeferunt temporales. Tales profectò deplorat prophetica lamentatio, & qui, inquiens, nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora: merito aiunt, nolumus tenere concordiam, in qua pars noſtra grauari cognoſcitur. Quid ſi pars altera grauari videretur? tunc prorſus, tunc aequa, & iuſta concordia iudicaretur. Verumtamen hoc ante pactum cautum eſſe debuit: vbi enim non eſt lex, nec praeuaricatio. Nunc autem lex pacti iam commodum non conſiderat, ſed condictum. Quid ad haec dicitis? Qui dum vos fingitis conſultores, pro dictis turbatores, tergiuerſatores, praeuaricatores. Aut negate pactum, aut implete. Quid enim, an non negatis quidem conuentionem, ſed cauſamini circumuentionem, culpamque refertis in Epiſcopum, quaſi non egerit ſimpliciter vobiſcum, ſed cum actu, & dolo vos ceperit, & induxerit in eandem cuius vos modo poenitet pactionem. Dicere poteſtis, ſed mirum cui perſuadere, mirum ſi vos, vel ita ſuſpicari. Nequaquam inquiunt: ſed non debet ſtare, quod abſque noſtro conſilio factum eſt, hoc eſt ſine aſſenſu totius Capituli. Quid quod Abbas ſtatuerit cum conſilio ſeniorum, ſtare non debet, ſi non omnes conſeritis? Ita ne in regula veſtra manifeſtam ſuper hoc ſententiam, aut non attenditis, aut contemnitis? Mandat ſiquidem, vt Fratres ad Concilium vocati, ſinguli ſic reſpondeant, quod ſenſerint, quatenus defendere non praeſumant, quod reſponderint: ſed Abbas auditis ſingulorum ſententiis, quam potiſſimum ipſe elegerit, ei omnes ſine contradictione acquieſcant. Si ergo non in quibuſcumque diſponendis praeminet auctoritas Abbatis regula item praeſcribente, quia in Abbatis arbitrio pendet omnis ordinatio Monaſterij; patet quod inobedientes vos, ac rebelles eſſe probatis, qui pactum, quod Abbas firmauit, contra eius voluntatem labefactare conamini. Niſi fortè, & ipſe in corde, & corde locutus eſt, vt, quod palam per ſe aedificauit, clam per ſuos deſtruat, & ſui praeuaricatorem ſe quoque conſtituat. Quod quidem abſit, vt credamus. Nam de optimo Viro, id tantum ſuſpicari, peſſimum eſt. Non nos ſanè latet ſcrupulus nonnullorum, qui pluſquam oportet, iuſti nondum in ſcripto quaerebant, dum abſque ſimonia huiuſmodi commutationes inter Eccleſias poſſe fieri non putarent. Sed de hoc, vt arbitramur vobis vtique curioſius ſciſcitantibus Catholicorum, & eruditorum Virorum reſponſionibus ſatisfactum eſt; aut ſi quo minus in promptu, etiam nunc ex auctoritate Canonum affirmare, quod fas ſit de rebus Eccleſiaſticis fieri permutationes, prout Eccleſiis videbitur expedire. Haec aduerſus illos, quò ſe de his, quorum ſua nihil intereſt, praeſumptuoſius intromittentes, ſemper parati ſunt iniuriam concitare.

Hactenus epiſtola prout poſt alias Iuonis Carnotenſis in lucem prodiis, quaſi de eo, vel pro eo ſcripta fuerit. Quippe putante, qui illum publicanis, Carnotenſem Epiſcopum, qui in ea commendatur, approbata aequitate, non alium, quam Iuonem poſſe intelligi. Sed reuera è contra, Iuo non poteſt, defunctus anno M. C. X I V. vt habent Tabulae Eccleſiae Carnotenſis (quo Bernardus nondum Abbas Clarae-Vallis) aut ad ſummum M.C.XVII. vt alij auctores produnt; quo ſaltem nondum tantae auctoritatis, vt poſſet talem epiſtolam ſcribere potenti Monaſterio, & cuius ſe Pontifices Carnutum potentia oppreſſos eſſe, conquerebantur, ſed nec Iuone, qui adeo Monachis Maioris Monaſterij infenſus erat, vt diceret illos daemoniaca inuidia, iniuſtiſque calumniis voluiſſe, in meſſem alienam falcem mittere; & in quos tot epiſtolas ſcriberet, nimium aculeatos, atque mordaces. Bernardus Pater, & Hugo vnquam dixiſſent, *optimè, & conſultiſſimè feciſſe in eum compromittentes, de cuius non ſolum aequitate, ſed familiaritate poſſent confidere.* Non ergo Iuo, ſed Gaufridus eſt, in quem compromiſerunt, & quem Sancti in epiſtola commendant; qui Iuoni ſuccedens ab anno M. C. X I V. ſiue M. C. X V I I. per duos, & viginti Carnotenſem Eccleſiam adminiſtrauit, de quo plura adhuc in ſequentibus dicemus.

CAP.

Cap. VI. num.3. in fine, adde. Richardus VVaſſeburgius in ſua Lotharingiæ hiſtoria, fundatorem Caladiæ Herbæum nominat, Nobilem Lotharingum, diuitemque, qui relicta vxore, & filio, quem ſuſceperat, in eodem cœnobio ſe ſacrauit, ſub Abbate Guntero; qui Monachis ex Tribus Fontibus miſſis, à Guidone parente, præfectus fuerat.

Capite eodem, num.5. in fine, adde. In hiſtoria Lantgrauiorum Thuringiæ, ab Erphesfordenſi Anonymo conſcripta. & inter alios ſcriptores Germaniæ, ex Bibliotheca Ioannis Piſtorij, Nidoni erutos, Franco-furti vulgata anno M.D LXXXIII VValkenrode quantot ante annos fundata dicitur: nempe M. C. XXIV. quod tamen cum Veteris-Campi fundatione vnde Monachi miſſi, vix ſtare poteſt.

Capite eodem num.6. in fine, adde. Sunt, qui Abbatiam de Caſtellariis Regniaci filiam, non Claræ-Vallis dicant; adeoque non omiſſam in Geneſibus, ſed alteri Parenti adiudicatam; quæ tamen vix dum nata, ægrè potuit hoc anno prolem edere. Certè qui putant natam, ex Reniaco, non ante annum M. C. L V I I I. ortam teſtificantur.

ANNO M. C. XXIX.

Cap. VI. in fine, ante illa verba: *Atque hac in gratiam conuerſorum dicta, &c.* adde numerum 4. *Conuerſus quidam, qui in vna grangiarum Claræ Vallis bubulci gerebat officium, homo purus, ac magna ſimplicitatis erat, qui omnia quæ ſibi a Magiſtris ſuis fuiſſent iniuncta, promptus, ac deuotus exequebatur; & intuitu retributionis diuinæ, quotidianos labores patientiſſimè tolerabat. Hic quadam vice vidit in ſomnis iuxta ſe Dominum Ieſum Chriſtum, iucundo nimirum ſpectaculo, illa ſua dulciſſima manu tenentem aculeum, atque ex alia parte temonis boues ſecum minantem. Cumque euigilaſſet, & piiſſimi collaboratoris manſuetudinem, benignitatem, dulcedinemque mente reuolueret; exarſit ſubito in eius præcordiis ignis vehementis deſiderij, ipſum ſuſpirantis, ipſum facie ad faciem videre cupientis, quem in illa beata viſione, tam ſocialem collaboratorem habere meruerat. Cumque diſſolui vehementer cuperet, & cum Chriſto eſſe; pius Dominus, qui cum mitibus ambulat, & cuius conuerſatio cum ſimplicibus eſt, deſiderium pauperis ſui nunquam differre voluit. Sed mox idem Frater ægritudine correptus, lecto decubuit; & die ſeptimo, laborem, & dolorem cum morte finiuit, vitamque perpetuam, ac requiem ſempiternam, quæ eſt Chriſtus Dominus, feliciter apprehendit. Ad hunc in extremis agentem, Reuerendiſſimus Abbas ipſius Beatus Bernardus, gratia viſitationis intrauit; quatenus filio repatrianti, cuius conſcientiam puram, ac ſimplicem nouerat, valefaceret; & iam exire parantem, contra latrunculos ſpiritualis nequitiæ, ſua benedictione muniret. Cum vero prædictam viſionem, ipſo infirmo referente, cognouiſſet, plurimum inde gratulatus eſt. Quo defuncto pronuntiauit de eo confidenter, quoniam cum Deo ambulauit; & verè cum ipſo operatus eſt Deus, ideoque tranſtulit illum Dominus. Non enim poterat miſerator omnipotens ſeruum ſuum in ſupremo agone deſerere, cui dignatiſſimus comes, & cooperator fuerat in labore.* Hactenus ex Auctore Exordij Magni, Anonymi conuerſi glorioſa mors; neque debitum exigens, ſed ſoluens: quippe ad ortum obediens, non moriens; neque corpus occidens, ſed animam expediens, cum ſe expediri voluit, ab eius vinculis.

Cap. VII. in fine, adde. Alij Vallem-Lucentem, non ab Veſelio, ſed ab Anſelmo conditam affirmant; adiuuante VVacino Fratre eius, ac Theobaldo Comite Campaniæ liberaliter, ac larga manu plurima conferente, pro ſuo more.

Capite eodem, numero 9 in fine, adde. Fundatorem Simonem, ex Seleucia in Palæſtina, vbi contra inimicos Crucis pugnans, dicitur occubuiſſe, ad Vrſi Campum tranſlatum; ibidemque cum aliis quatuor Sueſſionenſibus Epiſcopis, Balduino, Reynardo, Stephano, atque alio Balduino iacere, ſunt qui affirmant.

Cap. VII. num.7. in fine, adde. Produxit Simon vitam poſt hunc annum, vſque ad milleſimum, centeſimum, quadrageſimum octauum, quo Ludouicum Regem Galliæ ſequens, contra Paganos terræ Sanctæ prophanatores, obiit Seleuciæ IV. Idus Februarij prædicti anni, vt habet Hoymoini continuator lib. 5. cap. 51. non ſine lachrymis Monachorum Vrſicampenſium.

ANNO M. C. XXX.

Cap. VII. num.3. in fine, adde. VVolfangus Latius, de migratione gentium lib. 6. tradit, hoc Monaſterium iuxta Regale-Gratzium in Stiria fundatum, ab VValdone vltimo Comite Runiæ; quippe quo, ſine ſucceſſione virili mortuo, Comitatum ab Henrico V. ſub feudo impetrauit Leopoldus Ottacari Stiriæ Marchionis filius, primus Carinthiæ Marchio; qui Monaſterium nondum conſummatum ex integro abſoluit. Alij nihilominus Fridericum cognomento *Barbaroſſam* Imperatorem Runenſis domus fundatorem perhibent; quod nos etiam dicemus Tomo ſequenti: ſed Fridericus tempore poſterior, aut diuerſam fundauit; aut ſi hanc ipſam, certè non primus condidit, ſed conditam ab alio amplificauit, quod magis probo. Nam amplificatores, & dotatores olim, pro fundatoribus, frequentia nobis exempla manifeſtant.

Capite eodem, num.4. vbi de Begar, ſeu Begardo Diœceſis Trecorenſis in Normania, corrige in Britania minori. Rurſus num eodem, in fine, adde. Inuenio fundatorem Begar, ſiue Begardi, aut putridæ ſyluæ, fuiſſe Stephanum III. huius nominis, Comitem de Panthennæ, & de Auotegorix. Primum vero Abbatem, Sanctum Ioannem, cognomento *de la Grille*, alias de Craticula (eo quod ſepulchrum eius Cancellis, ſiue Cratibus ferreis ſit concluſum (inde in Epiſcopum Maclonienſem aſſumptum, de quo Tomo ſequenti, annis præcipuè M. C. XLVII. & M. C. XLIX. plurimus nobis ſermo habendus erit. Vitam illius ſcripſiſſe fertur Albertus Grand, inter vitas Sanctorum Britaniæ Armoricæ, quem nos alibi, ad alia diu quæſitum; non tamen hactenus potuimus inuenire. Verùm quod dicitur ibidem contineri, eundem Sanctum, ad cœnobium conſtruendum, à Bernardo Parente miſſum fuiſſe, de interuentione cenſeo intelligendum. Alias, nec domum filiam Eleemoſynæ, ab Eleemoſyna extraneus conſtruxiſſet; neque

que domeſtico Abbas Claræ-Vallis; ſed Stephanos Ciſtercij, ad coius pertinebat lineam, imperaret.

Capite eodem, num. 7. vbi de *Tulleje*, ſeu *Theoloco*, adde. Mirabilem, ſi veram hiſtoriam primæ buios Monaſterij fundationis, & occaſionis eius, in quodam inſtrumento contentam, quod boc aono expeditum memoratur, Iongelinus adducit, ſuarum Noritiarum libro 9. Vbi & primum Abbatem Nichodemum, ab VValtero miſſum, & ſucceſſores eius; & Theoloci tum benefactores, tum ſepulchra, & varias ſepulchrorum inſcriptiones iſtè recenſet. Porrò inſtrumentum hiſtoriolam continens, in mei Lectoris gratiam, bîc tranſcribo. *Fuit vir quidam potens in hoc ſæculo, Petrus nomine, cognomente Malus-Reſpectus: hic Dominus erat Trium Caſtellorum, videlicet Montis, Miribelli, & Aquatici; ſed Aquaticus ante mortem eius à vicinis Principibus deuaſtatus in ſolitudinem redactus eſt. Ipſe verò non multo poſt moriens, quinque filios dereliquit; quorum hæc ſunt nomina. Primus Odo, ſecundus Otto, tertius Gerardus, quartus Raymundus, quintus Hugo vocabatur; è quibus Gerardus, Clericus, & Eccleſiæ Lingonenſis Archidiaconus, Vir honeſtæ vitæ, & morum probitate conſpicuus; cæteri milites fuerunt. Contigit autem, vt poſt mortem ſuam, Dominus Petrus cuidam Canonico Lingonenſi, nomine Galtero (qui, ei in vitâ ſua familiariſſimus extiterat) per viſum appareret. Cui & ait: Magiſter Galtere, ite ad filios meos, & dicito eis, vt ſi voluerint animæ meæ ſuccurrere, locum, qui vocatur Tulleyus, Albis Monachis tribuant. Ipſe vero VValterus, nec nomen Tulley vnquam audierat. Accidit autem, vt poſt dies aliquot, duo maiores filij, Domini Petri, Lingonis deuenirent. Quos adiens Magiſter VValterus, taliter allocutus eſt. Domini, ſi Pater veſter mandaret vobis aliquid, faceretis, an non? Ad hæc Dominus Odo reſpondit; etiam ſi Pater meus mandaret mihi, vt oculum ei mitterem, libenter facerem. Cui Magiſter Galterus: Ipſe per me vobis mandat, quatenus locum, qui dicitur Tulleyus, Albis Monachis conferatis; vt per hoc, anima eius apud Dominum miſericordiam conſequatur. Tunc illi: & vbi ſunt ipſi Albi Monachi? Tunc aſtitit quidam, qui diceret: Ego vidi hodie Abbatem Morimundi in hac vrbe. Quem ſtatim requirentes, & inuenientes, donationem præfati loci in præſentia Domini Vilenckis, eiuſdem Ciuitatis Epiſcopi fecerunt. Poſtea vero, cum laude, & aſſenſu Fratrum ſuorum, videlicet Hugonis, Gerardi, Raimardi, & Parentum ſuorum, & amicorum; laudante etiam Hugone Bellimontis oppidi Domino, à quo deſertum illud hæreditario iure tenebant: ipſum deſertum cum omnibus appendiciis eius, terra ſcilicet arabili, & nemoroſa, arante, & irrigua, per manum Domini VValcherij Abbatis Morimundenſis impenderunt; nullo ſibi vſuario iure infra prædictis terminos Tulleo retento. Extra etiam terminos eiuſdem loci, in omni terra ſua, vbicumque iacet; & pecoribus Fratrum pabula, & omnia ſua vſibus eorum nemora, tam ad Domorum ſuarum materiam, quam ad cætera Domus vtenſilia, ſed ad neceſſitudinem ignis gratis, & abſque vlla precij commutatione, vel exactione conceſſerunt. In omnibus etiam ſuis nemoribus, ipſorum porcis recurſum, & omnimodos fructus ad eorum pabulum, abſque eo pretio quod vulgo Payſnaticum dicitur. Omnes etiam aquas ſuas ad piſcandum, cæteris beneficiis addiderunt. Quam donationem prædictus Abbas gratanter ſuſcipiens, locum ædificauit, paruoque tranſacto tempore Abbatiam ibi conſtituit, nomenque Tulley (eo quod locus) Dei eſſet illi impoſuit.*

Cap. IX. numero 11. in fine, adde. Lego tamen Siluaneſiam Vaorenſis Diœceſis, ad fluuium Actum, filiam Morimundi, quam poſteriorem tempore, id eſt, anno M. C. XLVIII. patam, ſunt, qui affirment.

Capite eodem, numero 4. Vbi de *Langonio*, in fine, adde. Fundator dicitur Conanus Britaniæ dux, exemplo matris ſuæ Ermengardis, quæ Buſaiom condiderat. Initia porrò domus conſecrauit Sanctus Mauritius, ſuſcepto in loco habitu, anno vt feront. M. C. X L. inde in primum Abbatem Carnoeti, & loci fundatorem, atque nomenclatorem (nam & ab eo appellandum) tranſmittendus.

Capite, & num. eiſdem, in fine, adde. Vallis Sanctæ Mariæ Pariſienſis, dicitur ordinarium ſepulchrum Ducum de Memoranſi, vnde, & creduntur huius loci fundatores, ſiue ſaltem benefactores. Quin & Theobaldus Matthæi Ducis, ex Alina, Henrici primi Angliæ Regni filia genitus, in ho cœnobio Monaſticum induiſſe habitum legitur, circa annum M.C.LXXXIX. alios eiuſdem dumus benefactores Iongelinus recenſet, ſuarum Noritiarum lib. 1.

Capite eodem numero 7. in fine, adde. Abbatia de Rupibus, patroni, & protectores Comites Niuernenſes ſunt, cuius rei teſtimonium extare dicitur in quadam conuentione facta anno M. CC. L X X X V I I. inter Comitem Niuernenſem, & Abbatem, qui tunc cœnubio præerat, de qua videndus Gaſpar Iongelinus, ſuarum Noritiarum lib. 1.

Capite eodem, num. 8. vbi de *Accincto*, ſiue Accyu (nam eadem eſt domus) adde. Fundator huius Abbatiæ eſt Reynaldus Comes Burgundiæ, cuius ſimulachrum hodieque maiori Eccleſiæ portæ ſuperinciſum cernitur, cum hac epigraphe.

REYNALDVS COMES BVRGVNDIÆ ANNO M. C. XXXVIII. FVNDAVIT COENOBIVM ACCINCTI.

Primus loci Abbas Philippus, vſque ad annum M. C. L X X præfuiſſe dicitur.

Capite & numero eiſdem. Vbi de *Bucfeſtria*, adde. Bucfeſtriam alij Buckfaſtam vocant, cœnobium ad Datendum fluuium, in Deuonia Angliæ Regione ſitum, Monachis ex Turneſio tranſmiſſis: cuius Abbas Guilielmus Æladus inſignis Philoſophus memoratur à Ioanne Pitſæo, libro de Illuſtribus ſcriptoribus Angliæ, circa annum Chriſti M. CCC. L X X X.

Capite, & numero eiſdem, vbi de *Sitich*, adde. Domum in Labacenſi Diœceſi ſitam, in Carniola, Iongelinus affirmat. Quod autem addit, nomen inde ſumptum, quod fundator, *ſit hic* (nempe Monaſterium) viſo loco, protulerit; vel certe à Pſytaco aut ſumptum ſit, cum hoc cœnobium inſignia gerit, Pſytacum coloris praſini in palma aurea; voluntarium videtur, leueque: & potius credam inſignia ſumpta à nomine, quod in pluribus aliis videre licet. Niſi fortè vbi Pſytacus inuentus, fundata domus,

domus, atque inde ſimul inſignia, & nomen traxit.

ANNO M. C. XXXI.

Cap. VI. n. 5. Vbi dicitur primum Longi-Pontis Abbatem fuiſſe Gerardum, adde. In ſerie Abbatum, ex Gallia ad me tranſmiſſa, primus Abbas dicitur Hugo; nec Gerardus ſecundus, tertiuſve, ſed quartus Abbas fuiſſe memoratur.

ANNO M. C. XXXII.

Cap. X. num. 14. Vbi de Hedera, adde. Accepi ex Gallia Hederam Monaſterium ſacratum Virginum Diœceſis Pariſienſis, non eſſe, nec fuiſſe Ciſtercienſe; ſed Benedictinum ſub nigro habitu.

ANNO M. C. XXXIII.

Cap. VII. num. 1. Vbi de charitate, adde. Hæc poſtquam ſcripſeram, hanc notitiam accepi, beneuole ad me ex Gallia, tranſmiſſam. *Duplex eſt Abbatia charitatis Ordinis Ciſtercienſis: Vna, quæ ſemper fuit Monachorum in Biſuntina Diœceſi; alia in Lingonenſi, olim Monialium, nunc vero Monachorum; ſub Abbate Regulari. Prima fundatur hoc anno, & eſt filia Bellæ Vallis.*

ANNO M. C. XXXVII.

Cap. VII. num. 5. Vbi de Thamar, adde. Thamar, ſeu Thamæa in ipſa ciuitate Oxonienſi, ab Alexandro Lincolienſi Epiſcopo, in qua Diœceſi olim Oxonia erat, fundata dicitur.

Capite eodem, num. 7. vbi de Sancto Albino, adde. Fundata domus ab Eduardo de Tour Domino de la *Hunaudaye*, & vxore eius Conſtantia, Conani Britaniæ Ducis ſorore, qui in eodem cœnobio ſepulti iacent.

Capite eodem, num. 8. vbi de *Bochian*, adde. Bonum & Bochiniacum Diœceſis Trecorenſis, filiam Begar, quam hoc anno fundatam, ab Oliuerio II. Vice-Comite de Dinam, eiuſque vxore Agnoria, Comitiſſa de Pontieure, tradit Auguſtinus Pazius in ſua Britania. Vbi etiam addit, Primum eius Abbatem Adoniam, depoſitum, quia inutilem: ſed loco eius Guſtenoſium ſubrogatum hominem Sanctitate inſignem, atque doctrina.

ANNO M. C. XXXVIII.

Cap. XV. num. 1. vbi de *Labans*, adde. Alij de Labanciis, vulgo de *Lambaux* in Diœceſi Venetenſi, filiam Begar, atque ab Alano Barone de *Lambaux*, fundatam hoc anno tradunt. Sed poſtea anno M. CC. L. ampliſſime dotatam per Ioannem Britaniæ Ducem, ex bonis eiuſdem Baronis de *Lambaux*, quæ fiſco, ob rebellionem, adſcripta fuerant.

Capite eodem, num. 4. vbi de *Benedictione Dei*, in fine, adde. Ex dictis corrigendus venit Iongelinus, ſuarum Notitiarum lib. 1. Abbatia, 170. vbi Benedictionem Dei Lugdunenſem anno M.C.LXXXIV. fundatam tradit: quo tamen ante annos triginta Bernardus raptus non potuiſſet pro illa deprecari.

Capite eodem, num. 7. vbi de *Zwetbel*, ſiue de Clara-Valle Auſtriæ, adde. De hoc cœnobio multa ſatis confuſè cumulat Iongelinus ſuarum Notitiarum lib. 4.

ANNO M. C. XXXIX.

Cap. VIII. num. 4. parum ante finem, poſt illa verba, Niſi de Sanctia, adde. Meminit Alberici Bernardus Parens in epiſt. 13. vbi eum appellat hominem ſanæ fidei, doctrinæque; in diuinis pariter, & humanis prudentem. Ei etiam ſcribit Petrus Venerabilis lib. 3. epiſt. 27. & memoratur ab Othone Friſingenſi lib. 1. cap. 49. inter Diſcipulos illuſtriores Anſelmi Laudunenſis. 11.

Cap. IX. in fine, adde. Numeros ſequentes XI. Per idem tempus quantum, ex Ordine epiſtularum Bernardi licet conicere, illuſtris Comitiſſa Britaniæ Ermergardis Alani IV. vidua, quæ Buſajum cœnobium noſtris condiderat, Monachos adducente Bernardo Patre, quod ſupra memorauimus; eius Sancti monitis, compuncta delicias, & gloriam mundi ſpernens, Ciſtercienſem Monialem profeſſa eſt, dubium in quo cœnobio; certè extra propriam Britanicam ditionem, vt ex ſecunda epiſtula conſtabit, quam mox adducam. An non ſolum Magiſtrum, ſed Parentem habuerit Bernardum, à quo habitu donata, atque ad vota ſolemnia admiſſa ſit; quamuis recentes aſſerant, omiſſum ab antiquis, non affirmo. Vt minus tamen ipſam viſitaſſe, dubitari non poteſt, fortè & affuiſſe ſolemni initiationi. Porrò cum inde rediret ad Claram-Vallem; ab ipſa media via, ei ſcripſiſſe mellitam epiſtolam; & quæ Bernardi ſpiritum eructans, vel leuem fœminam potuiſſet confirmare; nedum conſtantem, & ætate, iam prouectam. Epiſtolæ porrò, vt inter alias Sancti circumfertur, hoc eſt exemplar:

Dilectæ in Chriſto filiæ ſuæ Ermergardi, quondam eximiæ Comitiſſæ, nunc humili Chriſti Ancillæ, Bernardus Abbas Claræ-Vallis, pium Sanctæ deuotionis affectum. 12.

Vtinam, ſicut chartam nunc præſentem; ita & meam tibi mentem expandere poſſem. O! ſi legere poſſes in corde meo, quod ibi de amore tuo, ſuo digito, Deus ſcribere dignatus eſt? Certè agnoſceres, quam nulla lingua, vel penna ſufficiat exprimere, quod in intimis mihi medullis Dei Spiritus imprimere potuit. Et nunc quidem præſens Spiritu, licet corpore abſens: ſed nec mihi, nec tibi eſt, vnde appaream. Eſt tamen penes te, vnde poſſis de me vtcumque conicere, & ſi nondum cognoſcere, quod dico. Intra ergo cor tuum, & inſpice meum: & vel tantum mihi tribue amoris erga te, quantum tibi erga me inesse ſenſeris: ut ſi nos quidem minus, te vero amplius amare præſumpſeris, eo te nobis præferre poteris, quo & vincere nos charitate putaueris. Cæterum tua modeſtia eſt potius id ſentire de nobis, vt qui te fecit ita me diligere, & eligere, & ad conſilium tuæ ſalutis, æquè affecerit, & me in obſequium tuæ dilectionis. Tu ergo videris, quomodo me tecum retinueris: Ego vt verum fatear, nunquam à te, abſque te recedo. Hæc tibi interim dema breuiter in tranſitu ſcribere volui, ſperans me tiaueri otio, maiora miſſurum, ſi Deus annuerit. Ita Bernardus per

ſpiritua

ſpirituales delicias confirmans famam, quam Deo per conſilia, quam & per orationes genuiſſet.

Illa porro, non ſolum firma, & conſtans; ſed quod maioris adhuc gratiæ eſt, inter ipſas anguſtias nouæ vitæ, læta, & hilaris; dum mira hæc, & inſolita gaudia, Bernardo ſcribit, talem aliam ab eo epiſtolam ſuſcepit.

Recipe delicias cordis mei, pacem tui; lætus ſum, quia tu læta nuntiaris; neque admodum animo reddit in olumen tua innoteſcens alacritas. Hæc nimirum lætitia nihil habet de carne, & ſanguine: cum humilis, ex ſublimi; ex ingenua, ignobilis; pauper, ex diuite viuas: Patris, filij, patriæque deſtituta ſolatio: ſine dubio ergo quod in te alacritatis natum eſt, de Spiritu ſancto eſt. Quippe iam dudum à timore Dei concipiens, parturiſti iam tandem ſpiritum ſalutis, foras vtique mittente charitate timorem. O! quam libentius præſens iſta colloquerer, quam ſcribo abſens. Crede mihi, iraſcor occupationibus, quibus frequenter impediri videor, ne te videam, & debitor occaſionibus quibus vel interdum expediri videor, vt te videam. Rara quidem datur huiuſmodi opportunitas. Sed chara mihi eſt, fateor, vel ipſa raritas. Etenim ſane melius videre te, vel non numquam, quam numquam omnino. Spero me in proximo venturum ad te; iam nunc prælibans gaudium proxime, pleneque futurum. Ita Bernardus: ex cuius verbis vltra conſtantiam fœminæ, perſeuerantiamque, & gratiam Dei in ipſa operantem gaudium Spiritus; coniicias facile Ermetgardem extra Britaniam induiſſe Monialem. Quippe quæ patriæ ſolatio dicitur deſtituta; & fortaſſe ad Campaniam, tranſiiſſe, in qua à Bernardo poſſet frequentari. Quamuis eam frequentiam crebræ eius impedirent occupationes. Forte in Cœnobio Sanctæ Mariæ Frecenſis, quod recens reformatum, alia Bernardi epiſtola, quæ epiſtolis Ermetgardis præponi ſolet, ſatis declarat. Quin & hoc tempore multas ſacras Virgines, multa Sanctimonialium Monaſteria Bernardi opera ad Ciſtercium reformata, aliæ eius epiſtolæ demonſtrant, quæ ad Sophiam Virginem, ad alteram Sanctimonialem, ad quandam Sanctæ Mariæ Trecenſis, & ſimiles, in operibus eius inueniuntur.

ANNO M. C. XL.

Capite X. num. 50. vbi de *Gratia Dei* Biſuntinenſi, adde. Sunt qui hoc Cœnobium poſterius tempore faciant; & anno M. C. LII conſtructum dicant. Sic etiam Gardum recentius adhuc aliis; & anno M. C. LVII. fundatum produnt; nec in Aurelianenſi, ſed in Ambianenſi Epiſcopatu, per Gerardum Guarmundi primogenitum, vice-Comitem Ambianenſem, ibidem ſepultum anno M. C. LXXVI. ſed de hoc iudicent loco proximiores.

Capite eodem, numero 11. in fine, addе. In aliquibus exemplaribus, Dublinum filium Bildevaſij, & olim Portum-Nigrum, quod Hybernis Blekchaven ſonat, vocatam lego.

Capite XII. numero primo, in fine adde. Porro hanc Abbatiam eadem eſſe, quam ab illuſtri Amadæo Sabaudiæ Comite ſuper montem Bigeum, in Geneuenſi Diœceſi fundatam tradit Aubertus Miræus in ſuo Chronico, & nos ex ipſo infra, numero 12. Iongelinus affirmat: nec nobis aliud licet, quam adnotare.

Cap. eodem num. 3. in fine, adde. Alij non Blancam Randam; ſed Blancham-landam, alias Albam-Domum, in Meneuenſi Diœceſi fundatam, à Rheſo, Theoderici filio, Demetriæ Principe, in Comitatu Coutmatennæ.

Capite eodem, numero 5. vbi de Trapa, adde. Trapem Monaſterium Diœceſis Sagienſis in Normania, idem vt puto eſt, cum eo quod dicitur vicinum prouinciæ Perticæ.

Capite eodem, numero decimo vbi de *Frigido-Monte*, adde. Huius Cœnobij fundatores fuiſſe Dominos de Bulles, ſed præcipue Aleydam, & filios eius Lancelinum, Manaſſem, & Beatricem, Iongelinus affirmat; confirmatque inſtrumento producto, quod tamen ſex ante annos exoratum dicitur. Forte donatum locum ante ſexennium Monachi hoc primum anno inhabitarunt.

Capite eodem, num. 12. vbi de *Egena* adde. In nonnullis Geneſibus Hena non Harſubituſen, ſed Campi potius, ſiue veteris campi filia dicitur. Cuiuſuis fuerit, ſingulare in illa, & forte ſine exemplo hactenus fuit, quod Monachi infeſtati, à fundatoribus, ad propria remearunt; & Monaſterium, deſertum reliquerunt; quoad vſque infeſtatores reſipiſcentes adiere Ciſtercium, & firmiter promiſſa correptione, petierunt Monachos loco reſtituendos: ſed neque eos impetrare à matre datum, ſed à veteri-Campo; nec diutius forte in loco permanſuros; ſimili omino ex cauſa; ſi non noui flagitij nouus dolor, ac noua pœnitentia ſubſequuta, exitum præueniſſet Sanctorum hominum, & qui cedere ſemper mallent, quam litigare. Vtrumque probat duplex inſtrumentum in eadem domo ſeruatum, & nouiſſime vulgatum à Iongelino, ſupreſſis quamuis, in gratiam fundatorum, iniuriis, quæ Cœnobio irrogauiſſent. Sic enim habet.

Sigefridus Dei gratia, Sanctæ Moguntinæ Sedis Archiepiſcopus, Apoſtolicæ ſedis legatus, &c.

Notum fore volumus præſentibus, & futuris Chriſti fidelibus vniuerſis, quod mons in Areliſburch cum ſuis Appendiciis, à quodam Comite Papone de Richembach, & ipſius vxore Bertha nomine, Ordini quondam donatus Ciſtercienſi, & à felicis memoriæ Domino Henrico Moguntinæ Sedis Archiepiſcopo ſuſceptus, eiuſque priuilegio roboratus in vinculo Banni, Dominico fuit mancipatus obſequio. Quod pietatis opus, eiuſdem Comitem nepos, Comes Henricus de Zigenhagen poſtmodum promouere geſtiens, cum ad maturam perueniſſet ætatem, cum quibuſdam Nobilioribus ſuæ Prouinciæ Militibus, Godefrido de Hapſuelt, Raynaldo de Keſſemberch, & Henrico de Halderhuſen, Ciſtercium ſub pœnitentis habitu adiit, coramque Abbatum Sacro Collegio, tempore Generalis Capituli ibidem congregati, præfatum locum Deo, & glorioſæ Virgini Mariæ mira deuotus obtulit fide, ab omni liberum exactione, Ciſtercienſi condonans Religioni. Hunc igitur locum in ſuam ſuſcipiens curam, quidam Abbas de Aldemberg, Goſuinus nomine, fratres illuc, de proprio tranſmiſit Cœnobio, quorum ordinatu, moribus, &

vita aduenientes ibidem informarentur ſeruituri Domino fideles. Vnde numerus creuit Chriſti ſeruorum, &c. Actum apud Fritſlar III. Nonis Iuly, anno Incarnationis Dominicæ M.CC.XV. præſentibus & ſubſcriptis pro teſtibus Friderico electo Rege Romanorum, ac ſemper Auguſto Rege Siciliæ, ac Duce Apuliæ, Alberto Magdeburgenſi Archiepiſcopo, Apoſtolicæ Sedis Legato, Ottone VVirtzebargenſi Epiſcopo, Conrado Abbate Sancti Iacobi in Moguntia, Ditmaro Abbate de Bredelare, &c. Hoc inſtrumentum priores iniurias reticens: ſed nihilominus eamdem pœnitentiam in ipſo habitu Capitulum adeuntium; correctionem ab eis repromiſſam in libertate pacta ab exactionibus, innuens non obſcure.

Cæterum Infeſtatos iterum Monachos, atque iterum abire iam paratos, ni iteratas moleſtias & iniurias, pœnitentia iterata aboleuiſſet, eiuſdem inſtrumenti alia pars probat, quæ rem clarius enodans, ita proſequitur. *Proceſſu temporis idem Comes Henricus, ut vniuerſorum Domino, Dominique famulis in ibi degentibus reconciliaretur, pro quibuſdam irrogatis eidem loco iniuriis vocato ad ſe Abbate VVillelmo, vna dierum apud Caſtrum VVildemberg, cum duobus Monachis VVigando Priore, & Theoderico, ipſe cum vxore ſua Berta, liberiſque cunctis acceſſit, & coram Miniſterialibus ſuis, & Caſtellanis, integra fide omni propietate, aduocatiæ renunciauit; promittens de cætero ſe, ſuoſque ſucceſſores nunquam in aliquo præfatam nocituros Eccleſiam, &c.* Extat, & aliud inſtrumentum eiuſdem facti, expeditum poſt annos XXXIX. ex quo priores Monachos ex Campo, non ex Herſubituſſen miſſos comprobatur.

ANNO M. C. XLI.

Capite X. num. 4. in fine, adde. Hanc, ad hunc locum notam, ex Gallia vidi. Bonus locus Lemouicenſis Diœceſis, prior eſt bono loco Burdegalenſi: & ideo Burdegalenſis hoc anno cepit.

ANNO M. C. XLII.

Capite V. num. 7. immediate ante vltima illius verba: *Sed de his ſatis: iam ad alios euentus procedamus*, adde. Demum proximo ſæculo cum morte Henrici Luſitaniæ Regis, & Cardinalis, de ſucceſſione Regni, eo quod ſine liberis obiiſſet, litigaretur; inter collitigantes numeratur Lupinus Lemyre, huic de Mirrha Abbas Claræ-vallis XLIII. Hieronymi Soehritij Cardinalis in Abbatia ſucceſſor; eo præcipue titulo, quod Regnum feudatarium, feciſſet Alphonſus Rex Bernardo, & ſucceſſoribus: Alphonſus, inquam, cui liberum id fuit, vtpote Regni ipſius inſtitutori; & ſucceſſoris legitimi defectu, feudum reuocabatur ad feudi Dominum. Vide Apologeticum ab erudito Domino D. Ioanne Adamo de la Parra, ad fundamenta Maſcareñas. Cæſar-Auguſtæ vulgatum hoc ipſo anno M. DC. XLII. in Reſponſione ad primum fundamentum.

Capite XI. num. 1. Vbi de *Victoria Cœnobio*, adde. Cœnobium hoc in Carinthiæ prouincia ſitum, & Diœceſi Gurcenſi, Iongelinus proximior loco affirmat. Fundatum porro ab Henrico Epiſcopo Trecenſi, vno ex ſociis Ottonis Friſingenſis, quem ſupra memorauimus; quemque Monachum primum in Morimundo, vna cum ipſo Ottone, mox Villarij Metenſis in Lotaringia primum Abbatem, & domus inſtitutorem; demum in Pontificem Trecenſem promotum diximus. Conſonat nota, ex Gallia, ad nos tranſmiſſa, cuius hic tenor. *Nulla eſt Abbatia de victoria in agro Atrebatenſi, quæ Ciſtercienſis Ordinis ſit, quidquid dicat Robertus Claudius.*

Capite XII. num. 8. ad medium, vbi dicitur anno D. CCCC. LXXX VII. corrige anno M. XVII. ſui enim refert Ambroſius de Morales, lib. 17. cap. 34. & audio ita in prototypo notari. In fine vero eiuſdem numeri, adde. Hactenus ex communi traditione Superatenſium. Alias non deſunt, qui domum recentiorem, & Hermenegildum, Paternamque, primos Illius arbitrantur fundatores. Sed neque Muniam, Gutierrumque, de quibus diximus numero 11. illis anteriores; & donationis Chartam ab ipſis factam, non Æra D. CCC. XX. vt verba ſonant, quæ modo in ea leguntur, & nos retulimus; ſed M. LXXX. notatam in authographo; quod poſt modum vitiauit recentior calamus; de quo ego nihil auſim difinire. Certe munia confeſſa, vt ipſa loquitur, ſubſcribit multis aliis inſtrumentis, Æra M. XVI. & M. XLIV. ad quam tamen, ſi viuebat Æra D. CCC. XX. non potuiſſe pertingere, ſit palam. Sed & ab Æra M. XVI. qua iam Cœnobio præerant, vſque ad M. LXXX. tot intercedunt anni, vt longam nimis vitam fœminæ arguant; vnde & diuerſas, liceat ſuſpicari. Ex Monaſteriis vnitis Superado, video etiam quædam demi, ſed alia addi; nec tanti eſt, vt in hoc ſit immorandum.

Capite XIII. numer. 5. in fine, adde. In aliis inſtrumenti huius exemplaribus, quæ poſtea ad me tranſmiſſa, non M. C. VI. ſed M. C. LVI. ſcriptum video. Quippe corroſo L. atque ægre apparente præ vetuſtate, facile numerus annorum Inuerti potuit. Quod ſi verum eſt, concordant ſatis tempora, neque opus eſt referre Æram ad annum.

Capite eodem, in fine, adde. Sunt, qui loquantur mitius de Segeredo; neque Superatum ad ipſum per violentiam, ſed iure deuoluto perueniſſe. Quippe defunctis Monachis, nec ſuccedentibus, qui eis ſufficerentur, ad ipſum velut ad patronum loci, & ſucceſſorem fundatorem, quæcumque poſſidebat, deuoluebantur. Ego in his traditionem domus ſequutus, neque omnino alienus ab inſtrumentis, id tradidi, quod cenſui ſimilius vero: paratus tamen, ſi quis aliter doceat, adhærere verioribus, & ad mitiora ſemper inclinare, ſi res ſit dubia.

ANNO M. C. XLIII.

Capite VIII. num. 5. vbi de *Zedelitio*, adde. Primum Abbatem Expoldum, natione Germanum, cum annos duos, & viginti rexiſſet domum, nec parum promouiſſet, aſſumptum inde ad Pragenſem Epiſcopatum; ſed ante conſecrationem defunctum, anno M. C. LXIX. atque in eodem Monaſterio ſepultum, à Gaſpa-

re

re Iongelino notatum lego, notitiarum ſuarum lib. 3.

ANNO M. CXLIV.

CAPITE VIII. num. 3. vbi de *Eſcurre*, ſiue *Eſcurreye*, adde. Eſcurreyum filia Vallium Othenſi, ſub Morimundo, Cœnobium dicitur, non inelegans, quo Godefridus eius nominis III. Baro Ionuillanus, in propria Baronia fundauit circa hunc annum. Godefridus ipſe in Cœmiterio Claræ-vallis ſepultus iacet, ad Vallead Eccleſiæ, Longa ſuperſcriptione vulgari lingua, quam in Gaſpare Iongelino ſuarum notitiarum libro primo videre licet.

CAPITE eodem, num 5. Vbi *de Herbiado*, ſiue *Herinado*, adde. Hanc credo fuiſſe Eskili fundationem, iuſſu Virginis factam, cum aliis quatuor; de qua Tomo ſequenti plura dabimus, cum eius Monachatum, atque alias fundationes propalemus.

CAPITE eodem, num 12. vbi de *Redaſenhauſen*, ſiue *Ridageshauſem*, adde, De hoc Cœnobio multa Iongelinus ſuarum notitiarum lib. 5. vbi & ad annum differt; & primo Mariæ-Cellam, poſtmodum *Ridageshuſium* appellatum ex quibusdam inſtrumentis, & diplomatibus Pontificum confirmat. Primum loci Abbatem Robertum nominat, virum ſanctitate, & doctrina æque inſignem; ſed qui annos tantum quinque ſupervixerit: & proſequitur: aliorum Abbatum ſeriem, multa intermiſcens, quæ tamen ad Hiſtoriam prophanam magis, quam ad domus notitiam facere poſſunt.

IN APPENDICE
ABBATVM CISTERCII.

IN IACOBO XXI. & XXV.

COMMVTANDA ſunt diſticha, & verſus illi.

Decertat Iacobus Chriſto pietate placere,
Doctrinis valde tritus cæleſtibus ipſe.

Iacobo eius nominis primo, in ordine Abbatum XXI. ſubiici debent. E contra verò alij:

Poſt Dominus Iacobus fratres ſuſcepit alendos,
Quos cito dimiſit: ſed ad loca prima receſſit.

Iacobo II. in ordine Abbatum vigeſimo quinto conueniunt: quippe qui ob inteſtina diſſidia ceſſit, vt latius nos in eo commemorauimus.

IN BONIFACIO.

ABBATE XXIII. parum ante medium, poſt illa verba: *Octo intra quatuor menſes indulta impetrat*, adde. Dedicatioοi Cluniacenſis Eccleſiæ ab eodem Innocentio celebratæ cum duodecim Cardinalibus, duobus Patriarchis, Archiepiſcopis tribus, multis Epiſcopis, & pluribus ſui ordinis Abbatibus aſſiſtit, anno M. CC. XLV. in Chronico Cluniacenſi, Abbate. XXIV.

IN IOANNE III. ABBATE XXXIII. aliàs XXXII.

SVNT qui locet Guillelmum, & Ioannem de Rubeo-monte, alium numerent Ioannem, cui & hos verſus putant ſubſcribendos.

Tertius eiuſdem ſucceſſit nominis illi:
Cuius erat ſtudium Regem placare cælorum.

Sed ſi ſucceſſit immediate poſt Guillelmum, neſcio, cur dici poſſit eiuſdem nominis.

IN IOANNE V.

ABBATE XXXV. parum ante finem, poſt illa verba: in hiſtoria Genuenſium, anno M. CCC. LXVII. adde. Ioannis tempore cœpit, deſiitque (adeo breuis illi ætas!) in Hiſpania militia Sancti Bernardi, cuius vt ſibi penitus ignotæ, meminit Mariana lib. 17. de rebus Hiſpaniæ, cap. 18. Erecta ea ſub Petro Caſtellæ Rege, cognomento *Crudeli*, pro eorum oppidorum conſeruatione, quæ *Behetrias* vocabant, quaſi benefactrias; quod liberam haberent poteſtatem eligendi in Dominos, quos ſibi melius facturos fore putarent: vnde lex 3. tit. 25. partita 4. *Behetria tanto quiere decir, como Heredamiento, que es ſuyo, ò puede recibir por ſeñor à quien quiſiere, que meſor le faga.* Hæc cum ſibi erogare vellet Petrus; popularium tumultu, & Procerum quorundam authoritate, (forte eorum qui aut electi tunc erant, aut eligi ſperabant) detractus eſt: & erecta conſeruando iure, Militia, authoritate Pontificis Romani, ſub Ciſtercij obedientia, & Sancti Patris Bernardi aduocatione, quæ Regi in hoc reſiſteret; in cæteris, maximè aduerſus hoſtes fidei, vt aliæ Ciſtercienſes, obſequeretur. Sed bello ſtatim inter fratres orto, Petrum Henricumque; & Henricum ſecuta noua Militia; cum ad Anagarum victor Petrus euaderet, nouus Magiſter captus, & lege perduellionis (ait Mariana) damnatus eſt; Behetriis, vbi late dominabatur, publicatis, Fiſcoque addictis. In Petrum, quod Magiſtrum occidiſſet, vtpote Dei obſequio mancipatum; anathematis ſententiam promulgauit Vrbanus V. ſed abſolutio non multo poſt obtenta; & extincta militia, ipſa ſui inſtituti ſubtractione. Quippe ſublatis de medio Behetriis, atque iure illarum, ad cuius defenſionem inſtituebatur; defenſio ipſa ſupervacua omnino fuit. Sic melius cæteris Sebaſtianus Couarruuias in ſuo Theſauro Hiſpanico, verbo *Behetria*: vnde lux Marianæ, & & Ciſtercio ſub Ioannis præfectura hoc qualecunque incrementum afferri poteſt.

IN GERARDO.

ABBATE XXXVI. circa finem poſt illa verba: *Eccleſiæ viſcera rumpens, &c.* adde. Eius tempore anno M. D. LXXXVII. Ioannes de Noua-villa Ciſtercij Monachus, atque vnus ex primis Magiſtris Pariſienſibus Auinionem ab Academia, ad

Clementem VI. miſſus, vna cum doobus aliis viris inſignibus, Petro de Aliaco, & Ægidio de Kempis, aduerſus Ioannem de Monteſono Dominiranum, pium alias, & doctum, ſed qui de immaculata Conceptione Virginis Matris male non ſolum ſentiret, ſed loqueretur, miſſus eſt cum prædictus Monteſonus, à Pariſienſibus Magiſtris, ad Epiſcopum vrbis, deinde ab illo ad Clementem appellaſſet. Porro eius pertinaciam damnari fecit, ab eodem Pontifice, ipſumque renitentem licet, remitti ad Pariſienſes Theologos, vt coram eis palidoniam recantaret. Ita Spondanus. Hæc ſub Gerardo. Reliqua, &c.

IN IOANNE IX.

ABBATE XLIII. alias XLII. adde. Eius tempore, qui dudum exercuiſſet noſtros ſcrupulus de permiſſo eſu carnium certis diebus, ſedari tentatus. Et qoia pro locorum ſterilitate, aut abundantia, aëris benignitate, aut inclementia, bellorum turbine, atque aliis occurrentiis, vix lex æqua pro cunctis ſtabiliri poſſe viſa eſt; anoo M.CCCC.LXXXI. decretum inuenio, vt ſinguli Abbates in ſuis Eccleſiis, filiationibuſque, peoſatis omnibus, quid facto opus eſſet deliberarent: ita vt neque transgreſſioni pateret locus, vbi regula Sancta ſeruari poſſet; neque alias Monachi, Monialeſve, ad graoia, aut difficilia, ſupra conſuetum, nedum ad impoſſibilia compellerentur.

IN BLASIO.

ABBATE XLV. alias XLIV. adde. Alteram ex Elegiis ad me ex Gallia transmiſſam lector accipiat.

Ecce dolens refero, tegit hac breuis vrna cadauer
Conſpicui (quanta ſed probitate) viri.
Nam ſcopulo Blaſius iacet Aſerianus in iſto
Vir bonus; at dubites, doctior, an melior.
Hic Ciſterciaci fuerat Pater Ordinis: vnde
Et quibus hoc factum contigit obſequiis.
Non erexerunt fauor, aut ſuffragia Regis
Non data lucripetis munera preſidibus.
Hunc ob perpetuum ſacræ virtutis amorem,
Fratrum Ordo voluit totus habere Patrem.
Cuius, dum vixit, ſemper fuit vnica cura
Spargere virtutum ſemina, pro viciis.
Hoc vt commodius fieret, ſibi iunxit amicos
Doctrina, & morum dotibus eximios.
Sed fortunatis ſucceſſibus æmula Clotho
Inſidiatrices miſit in arma manus.
Mortiferoque gerens imbuta felle ſagittas.
Abſtulit hunc terris mors inimica virum.
Nec niſi ſex tantum permiſit viuere menſes.
Poſt ſumptum Abbatis nomen, & officium.
Mortuus eſt ternis poſt quintum Neſtora luſtris
Adiuncto mediæ tempore Olimpiadis.
Septembriſque dies decimus fuit vltimus illi
Terminus, ô noſtri temporis hora fugax!
Ecce quid eſt, fatis virtus, quia nulla reſiſtit.
Virtutem coluit, quem tegit iſte lapis.

IN NICOLAO II.

Abbate LIII. alias LII. adde io fine. Eius tempore duæ aliæ congregationes Aragonenſis in Hiſpania, & Romana in Italia, altera anno M. DC. XVI. ſub Paolo V. altera ſub Gregorio qointo decimo, anno M.DC.XXIII. initium ſumpſiſſe, deprehenduntur.

IN SERIE
ABBATVM ECCLESIÆ FIRMITATIS.

INTER ſecundum, & tertium Abbatem, adde. Sont qui inter Petrum Bartholomæumqoe, Opizonem ſcribant, quem tertio loco Firmitati præfuiſſe tradunt.

IN ABBATE V.

Bernardo, ſeo Herbeo, linea vltima, pro illis verbis: *Minime poſt Petrum præfuiſſe tradit.* Corrige. Immediate poſt Petrum præfuiſſe tradit.

IN ABBATE VIII.

Immediate poſt illum, adde. Qui ſequuntur, io tabolis Eccleſiæ Firmitatis nonnihil varians; & qui concordaot collocari dicuntur diuerſo ordine. *Odo, Gerardus, Hugo, Simon, Guillelmus, Robertus, Bartholomæus, Ioannes, Gerardus, Ruſtinus, Petrus de Monte-Caleio, Hugo, Ioannes de Marſiliaco, Guido de Sancto Romano, Stephanus de Marſiliaco, Ioannes de Lambernois, Ioannes de Belma, Ioannes de Sancto Petro, Claudius Dinteuilla, Antonius de Vienne, Renatus, Elias, Ludouicus, Franciſcus, Ino Sanbaiot electus anno milleſimo ſexcenteſimo & adhuc viuens.*

IN CATALOGO ABBATVM PONTIGNIACENSIVM.

IN ABBATE PETRO V.

AD hunc Petrum Abbatem Pontigniacenſem, poſtea Attebatenſem Epiſcopum, ſcripſiſſe dicitur Hadrianus Papa IV. librum de Conceptione B Mariæ Virginis, in Bibliotheca Pontificia nouiſſime vulgata per Ludouicum Iacobum à Sancto Carolo, libro illius primo littera H. Quod tamen, niſi tempora inuertamus, ægre cohæret. Quippe Hadrianus Pontificatum iniit anno M. C. LIV. Defunctus M C. LIX. Petrus verò in Abbatem Pontigniacenſem, non ante annum M C. LXXXII. aſſumptus, & poſt triennium in Epiſcopum promotus, non potuit ſcripta Hadriani Abbatis ſuſcipere. Forte dicata illi nondum Abbati, quod tempus patitur. Quod autem aſſerit hunc eundem Petrum, ſextum in numero Abbatum Pontigniacenſium, excuſari non poteſt: quippe ex ipſa inſcriptione ſepulchrarij, quintus conuincitur.

IN ABBATE GALTERIO X.

Vbi dicitur *ex Abbate Pruliacenſi*; corrige: ex Abbate Fontis Ioannis: quod ex eius Epitaphio apud Pruliacũ, vbi ſepultus iacet, cõſtare dicitur.

IN ABBATE NICOLAO XXIV.

In fine, adde. Anno primo præfecturæ huius Abbatis, Chriſti nimirum M. CCC. LXXII. Prima die Februarij conflagrauit Eccleſia Pontigniacenſis, quæ poſtmodum paulatim reparatur, vt ſcribit Camuxatius in notis ad epiſtolam præfixam Chronologiæ Anonymi, quam anno M. DC. IX. Trecis vulgauit.

IN ABBATE IOANNE XXV.

Hunc non Ioannem, ſed Guidonem de Hedos fuiſſe, ex Abbate Caroli loci aſſumptum qui poſtmodum ad Ciſtercium promotus eſt, docuerunt me ex Gallia viri docti, quibus ego rem integram remitto. Sicut & quatuor alios Abbates eiuſdem domus. XXIX XXXI. XXXII. & XXXIV. De quibus hæc accipe. *Non reperitur vllus Ludouicus, vel Henricus, qui fuerit Abbas Pontigniaci XXIX. Item Abbas XXXI. dicitur Petrus de Iaſiu Rurſus Abbas XXXII. fuit Guillelmus, non Stephanus, vel Claudius. Demum Abbas XXXIV. fuit Ludouicus de là Ferriere, non Ioannes.*

IN APPENDICE ABBATVM CLARÆ-VALLIS

IN ABBATE IOANNE.

EIus nominis primo, In ordine Abbatum XX. adde. Henriquez in Menologio Aprilis 20. Ioannem hunc cum Ioanne Archiepiſcopo Mitilennenſi confundit qui tamen non ex Abbate, Archiepiſcopus, vt ipſe vult; ſed ex Archiepiſcopo Monachus effectus, obiit ante quinquaginta annos, quam Ioannes Abbas Stephano ſuccederet. Quippe anno M. CC. XL. quod eum ne ipſe quidem neget; mirum ex tempore non ipſos diſtinxiſſe. Epitaphium Archiepiſcopi ſic habet.

HIC IACET BONÆ MEMORIÆ DOMINVS IOANNES MITILENNENSIS ARCHIEPISCOPVS, HVMILIS MONACHVS CLARÆ-VALLIS. QVI OBIIT ANNO M. CC. XL. DVODECIMO KALENDAS MAII.

IN ABBATE IOANNE.

Eius nominis VII in ordine Abbatum. XXXIX alias XXXVIII. ad finem adde. Initia præfecturæ eius ſacrata ſanguine Martyrum, quos in Cœnobiis Nouæ-Cellæ, & Guyrrain impij Huſſitæ ſacrilege occiderunt, anno M. CCCC. XXIX. apud Paulum Languium in Chronico Cyczienſi, ad eundem annum.

IN ABBATE LVPINO. XLIII

In fine, adde. Vacante Luſitaniæ Regno, Henrici Regis morte, nullo legitimo relicto ſucceſſore; cum multi Principes de Regno decertarent, inter collitigantes Lupinus fuit. Quod regnum feodatarium Claræ-valli defectu ſucceſſoris, ad feudi Dominum eſſet reuocandum. In Apologet. pro iure Luſitan. ad primum fundamentum Maſcareñas, Cæſaraugustæ edito, anno M.DC.XLII.

APPENDIX

PRÆTERMISSORVM IN SECVNDO CISTERCIENSIVM ANNALIVM TOMO.

ANNO M. C. XLV.

CAP. X. num. 11. VBI de Abbatia Plaunſi, adde. Plaſſum, vulgò Plas, & eius fundationem Iongelinus in ſequentem annum refert, traditque exemplar à Moderno Loci Abbate ſibi tranſmiſſum, quod ita habet *Anno Dominicæ Incarnationis M. C. XLVI. Vadiſlaus Bohemiæ Rex religioſiſſimus, dum oblectandi animi ergo, in ſyluam decem milliaribus à Praga diſtantem venatum iret, paruo ſtipatus famulatu, accidit, vt curſu fatigatus, in palio obdormiret; à quo excitato inclyto Rege, locique amœnitate allecto, & vt credibile eſt, diuina, in animo eius, operante gratia, illico amœnam illam vallem ſyluis denſiſſimis, vndequaque circumcinctam Dei ſeruicio deſtinauit: Et quia in Palio adeo ſuauiter obdormierat, ædificandum monaſterium Plaſſum, alias* Plaſt, *quod latine* palium *ſonat placuit appellari. Nec mora quam primum Pragam rediit, accerſitis ex Lanchein Monaſterio in Franconia ſito, Religionis Ordinis Ciſtercienſis, Cœnobium Plaſſenſe à fundamentis extruit, opulenter fundauit, priuilegiiſque honorificentiſſime decorauit. Quod ita fundatum, vſque ad tempora Sigiſmundi Romanorum Vngariæ, & Bohemiæ Regis; Pontificis vero Romani Eugenij IV. integrum florentiſſimumque permanſit.* Subdit deinde ſubuerſionis illius cauſam, ſub prædictis Sigiſmundo, Eugenioque, hæreticorum, in omnia ſacra loca furentium, rabiem. Et tandem ſeriem Abbatum eiuſdem domus, à Conrado, qui primus in Bohemiam miſſus fuit, vſque ad Nicolaum Abbatem XXX. Martyrio coronatum, anno Domini M. CC. LXXX. ſequuntur alij continuata ſerie, vſque ad M. D. XXXI. quo præ iniuria temporum, & bellorum, interregnum ſequutum, redeuntibus tamen mox Abbatibus, quos ibidem recenſet, vſque ad Gregorium Baſmuſium, qui hodie præeſt.

CAPITE eodem num. 3. vbi de Ottemburgenſi Cœnobio, adde. Gaſpar Iongelinus non in VVormaceenſi, ſed in Moguntina locatum Diœceſi tradit; & quædam notat de hiſtoria fundationis, quæ ad noſtram antea notitiam non peruenerat. *Ottemburgum, vulgò* Ottemburg, *Diœceſis Moguntinæ, filia Euerbaci, de linea Claræ-vallis, cuius fundator, anno M. C. XLV. octauo Kalendas Aprilis, extitit Dominus Sifridus, Bebonis Comitis Keſſelbergenſis, & Mariæ Comitiſſæ Hillæ-montanæ filius, hic poſt fata ſepulti; qui caſtrum ſuum dictum Ottemburg, ſitum in Diœceſi Moguntina, cum omnibus eius attinentiis, præſente Archiepiſcopo Moguntino, aliiſque pluribus Comitibus, & Nobilibus, pleno iure Venerabili Richardo primo Euerbaci Abbati tradit, vt illud in ſui ordinis Monaſterium conſtrueret. Quam donationem mox ipſe Archiepiſcopus Moguntinus confirmauit, publico ab hoc confecto inſtrumento, cuius authentica copia adhuc in Euerbaco aſſeruatur. Miſſi igitur à Richardo Monachi cum Abbate, cum Ottemburgum veniſſent, vidiſſentque locum parum aptum Monaſterio ædificando, inſuperque magna rerum omnium penuria laborare inciperent, omnino vnde venerant, reuerti deliberarunt. Sed litteris Sanctæ Hildegardis, quæ tunc in Monaſterio Sancti Ruperti iuxta Bingam, Sanctitate, & Prophetiæ Spiritu celebris habebatur, animati, & confirmati, adhuc remanſerunt. Tandem difficultatibus omnibus ſuperatis, Monaſterium conſtruxerunt, quod tempore currente, paulatim in ſpiritualibus, & temporalibus ita creuit, vt meritò præcipuis per Germaniam annumeratum fuerit, priuſquam ſuperiori ſæculo Comes Palatinus, (in cuius ditione ſitum erat) ad Caluiniſmum declinans, omnia ſibi ſubiecta Monaſteria vaſtauit.*

ANNO eodem CAP. 10. num. 4. in fine. Vbi dicitur, *quam creatum Epiſcopum anno ſalutis M. L. XXVI.* corrige, M. LXVI. poſt quadraginta annos præfectura obiiſſe ferunt anno M. C. VI. ideſt nouennio à Ciſtercij inchoatione: ſed ante fundationem Cellæ XXXIX Eandem domum, Veterum-Cellam, vulgo *Oldecell*, vocari dicunt, eſſeque tumulum omnium ferè Marchionum Miſnenſium, quorum magnifica ibidem monumenta cernuntur; eminenti præ aliis Mauſolæo Friderici Marchionis, & Lantgrauij Thuringiæ, & Mathildis vxoris eius, Ludouici Imperatoris filiæ.

CAPITE X. num. 5. vbi de *Redaggeſhauſen*, adde. Fundatorem loci ex quodam perantiquo Saxoniæ Chronico, Rudolphum quendam Dynaſtam præpotentem, ex vetuſta VVendenorum familia fuiſſe, inuenio. Porro locum prioris fundationis Alariæ-Cellam, tranſlationis, quæ eodem anno facta dicitur, *Ridageſhuſium* à nomine *Ridagi*, Rudolphi fratris, qui fundum contulit, atque fundi collati, ſumpto vacabulo. Quippe fundus *Huſen* antea dictus, vnde *Ridageshuſen*, ideſt locus Ridagij: & nomen vſque hodie perſeuerat. Primus Abbas Robertus vir litteratus, prudentiaque, & probitate mirum inſignis, Henrico Leoni Duci eximie charus; qui tamen quinquennio tantum ſupervixit, defunctus III. die Iunij anno M. C. L. ſequentium ſeriem Iongelinus adducit ſuarum Notitiarum libro 3.

CAPITE, & numero eiſdem. Vbi de *Pomuch* Cœnobio, adde. Non in Olomocenſi Diœceſi ſitum, ſed in Pragenſi ſunt qui affirment. Et forte Olomucenſis irrepſit per errorem, occaſione Roberti viri illuſtris qui ex priore Cœnobio Nepomungi ad Epiſcopatum Olomucenſem vocatus eam Eccleſiam mirifice promouit, vt & nos in ſequentibus dicemus.

CAPITE

Capite eodem, numero 7. Vbi de Stella, adde. Audio Abbatiam de Stella nullam eſſe in Cenomanenſi Diœceſi, quæ ſit noſtræ familiæ Ciſtercienſis. Quare inquirendum illius territorium relinquo aliis.

ANNO M. C. XLVI.

Capite IX. num. 9. poſt illa verba, *Videre potuit*, adde. Hanc eandem Hiſtoriam, vt cognitor; ſed non paucis mutatis circumſtantiis, (adeò res omnes etiam inter veraces temporum, & locorum diſtantia inuerti ſolent) refert author exordij Ciſtercij lib. 5. cap. 19. verbis ſequentibus. *Terram Hieroſolymorum, tempore quodam, occupantibus Sarracenis, Beatus Bernardus (cuius animam Chriſtianæ deſolationis gladius acerbitate ſingulari perfoderat) circumquaque diſcurrens, ad vlciſcendum Saluatoris iniuriam, & ad expugnationem gentis incredulæ, turbas fidelium, non verbis tantum, ſed ſignis, & virtutibus hortabatur. Accidit autem cum in Alemaniam deueniret, & egredientem die quadam de Friburgo, oppido memorabili in partibus Briſgandiæ conſtituto, à quodam Henrico viro nobili, & adhuc iuuenculo, ad quamdam manſionem ipſum, vt erat in veſpera, pernoctandum deduci, copioſa multitudine præeunte, & ſequente. Cum autem idem Henricus, accepto iam crucis ſignaculo, non equitare, ſed pedes propoſuiſſet incedere, donec expenſarum apparatu collecto, propoſita peregrinationis iter arriperet: Nihilominus Abbas Sanctus ipſum, aſcenſo equo, ſecum comitari præcepit. Aſcenſo igitur equo ſequutus eſt eum protinus adeuntem. Videns hæc, & inuidens quidam vir Belial, ſeruitor eiuſdem Henrici, homo totius prauitatis amator; & totius boni incredulus, in ſeruum Dei cœpit grauiter blaſphemare. Et Dominum ſuum talibus inſequi maledictis. Ite modo, & Diabolum illum ſequimini, & ipſe Diabolus vos apprehendat. A latere vero duæ mulieres, venientes inter ſe tertiam deportabant, pedum, & quorundam membrorum deſtitutam officio, & contractam; Virumque Dei rogare volebant, vt & calamitatem infirmæ, & baiularum anguſtias, curationis optato remedio releuaret. Porro Henricus hanc intuens, & miſertus ægram inquit: ſuper collum equi mei porrigite mihi, & vos ad ſeruum Domini properantes, ſubſidium, & auxilium implorate. Præfatus vero ſeruitor, ad hoc etiam pietatis opus Domini ſui indignans, & impatiens, vſquequaque ipſum inuectione arguit acrius, quaſi ad incantatorem, & maleficum, & mentium euerſorem eſſet miſeram delaturus: cui Henricus, non (inquit) ita eſt, ſed defero vt ad benedictionem viri Dei recuperet ſoſpitatem. Et de certiſſima ſalutis eius fiducia, tibi polliceor, quod ſi eam non ſanauerit, equum, cui inſedeo, tibi dabo. Verbum igitur hoc ille gratulanter, & gratanter accipiens, tota diffidentia faciendæ virtutis riſit pariter, & irriſit; tam de curatione diffidens, quam de equi adeptione prægaudens. Illa vero dum ad Sanctum Domini delata fuiſſet, & deſideratam illius benedictionem adepta, illico ſurrexit incolumis: non iam alienis, ſicut hactenus, miniſterio geſtanda. Viſo ſeruitor ille, impetu ſpiritus maligni, quem gerebat in pectore feſtinauit præire parumper, vt conuerſus in faciem viri Dei, quicquid nequius, vel turpius, aſpirante Sathana, concepiſſet interius; in ipſo toto conamine maledicens, & conuicians, ſaltaret. Verum, viſione Domini proximus occurrente, ipſe retro corruit re ſupinus; & ceruice colliſa, ſpiritum exhalauit. Vnde ſubito lamentanda morte eius Henricus dolore percuſſus, caſum hunc lugubrem, & occaſum nunciauit Abbati, ſupplicans, vt ſi eum paululum præceſſiſſet, ad tam triſte ſpectaculum remearet. Dicente quoque Henrico, hoc ei propter vos accidit, quoniam in vos blaſphemus eſſe, & contumelioſus non timuit: heu! inquit vir Dei, nolit hoc Deus; vt propter me quiſpiam moriatur. Retrogreſſus igitur ad orationem, in qua ſola in omni difficultate fidebat, ſe contulit; & ad longitudinem vnius* Pater noſter *ſuper eum ſilenter orauit, & præcepit adſtantibus, vt illum erigerent. qui erectus, vtpote iam defunctus, caput carens ceruicis ſuffragio, quaqua verſum agebat miſerabili circumflexu. Rurſumque ait: Tenete, et fortitur caput. Demum appropians, & ſaliua ſua, cuius medicinali vnctione ſæpius vtebatur, loca ſciſſura deliniens, & conſignans; in nomine Domini, ait, ſurge; & iterum in nomine Patris, & Filij & Spiritus Sancti, Deus tibi Spiritum tuum reddas. Ille vero, recepto mox ſpiritu, factus eſt in animam viuentem, vel potius rediuiuam; mirantibus cunctis, & præ gaudio in cœlum voces, ac laudes attolentibus vniuerſis, qui aderant, & viderant tam manifeſte, quam miraculoſe mortuum reuixiſſe. Interrogatus denique ab eodem Sancto Dei, quomodo iam victurus, & quid acturus eſſet in reliquum? Domine, ait, eo modo, quo iuſſeris viuam; faciamque quidquid præcipies, quidquid voles. Ab aſtantibus etiam requiſitus, vtrum eſſet iam mortuus? mortuus, inquit, eram, & ſententiam damnationis acceperam: ac niſi Abbas Sanctus feſtinaſſet occurrere, irreuocabiliter eram ad inferna deducendus. Ad exhortationem quoque quorundam adſtantium, crucis accepit ſignaculum, & cum cæteris Hieroſolymam eſt profectus. Prædictus vero Henricus in eodem itinere, Deo & Beato Bernardo ſe reddidit, & in Clara-Valle poſtmodum Monachus eius fuit. Hoc ipſe miraculum, cum fidelibus oculis eſſet intuitus, crederetque ſcriptoribus vitæ Sancti Patris eſſe notiſſimum: deprehenſo tandem ſilentio fuiſſe omiſſum, indoluit; & ad gloriam Dei; & Sancti ſui, iuxta quod ipſe præſens tanto miraculo fuerat, fideliter narrauit: vt in quanta gloria ſit habendus, quem Deus ita glorificauit, Altiſſimus, audiat, & intelligat omnis generatio in ſeculum ſeculi ſequutura.*

Capite XII. num. 3 in fin, adde. Primus Alderſpachenſis Abbas, ex Euerbacho tranſmiſſus, Siffridus fuit, vir magnæ religionis, prudentiſque, & ſub quo per ſex, & triginta annos, quibus præfuit, Monaſterium in vtriſque bonis promotum eximie legitur. Obiit in feſto Conceptionis Beatæ Mariæ Virginis, anno M. C. LXXXII. ſeriem reliquorum Abbatum eiuſdem loci longelinus adducit; & facile apud ipſum videri poſſunt. Primus loci fundator Sanctus Otto Babembergenſis Præſul, qui Canonicis dedit Monaſterium ſub Principis Apoſtolorum aduocatione. Ciſtercio admiſſo, ſucceſſit Beata Virgo in patrocinio domus, ſub adiunctis Sanctis Ioanne Baptiſta, Vrſolaque, ſub quibus etiam hodie perſeuerat.

Capite eodem, num. 5. Vbi de Lapide Sancti Michaëlis, adde. Prima fundatio domus in Monte VVolchmanni dicto, facta legitur: ſed tranſlata inde ad locum, quem modo occupat. Atque ad hanc tranſlationem referenda ſubſidia, Impenſaſque Abbatiſſæ, Quedelimburgenſi, ſunt qui ſcribant.

Cap. & numero eiſdem, in fine, adde. Ion-

gelinus Hilariam in Auſtria locat ; & in Pataviensi Diœceſi, traditque fundatorem eius Choſonem Comitem de VVitteting, Ottonis Maglandiæ Comitis, & Pomarij Monaſterij fundatoris fratrem, caſtro ſuo de *VVilering.* in Abbatiam commutato.

ANNO M. C. XLVII.

Cap. XVI. num. 1. in fine, adde. Claudius Robertus, ex Canonico eiuſdem Eccleſiæ, Monachum primum; mox ex Monacho, ad Epiſcopatum aſſumptum tradit. Quippe electum ab iis, qui eum nouerant, & velante Bernardi diſcipulatum, ne dum poſt ipſum, Epiſcopatu dignum non dubitabant.

Cap. XVIII. num. 4. in fine, adde. Ex dictis corrigendus venit Gaſpar Iongelinus, qui præ diſtantia locorum forte deceptus, in fundationes ſpinæ longe aberrat. *Spina (ait) celeberrimum totius Hiſpaniæ Cœnobium, à ſpina corona Domini ibidem aſſeruata, ita vocatum, fundatur anno M. C. XLIII. ſub primo Abbate B. Niuardo Beati Bernardi Fratre natu minimo.* Hæc ille bona fide, vt par eſt credere: ſed re vera vna penè linea quater aberrat. Quippe neque Spina fundata ante hunc annum, vt ex ipſo inſtrumento plane conſtat, neque dicta à ſpina coronæ Domini, cum fundus ante ſpinæ Sanctæ aduentum, & fundationem domus ſic vocaretur: neque primum Abbatem Niuardum habuit, imo neque Abbatem, vt ex eorum ſerie, quæ ex antiquo Martyrologio conſtat, planum apparet: neque demum, & ſi celebre ſatis cœnobium ſit, celeberrimum totius Hiſpaniæ eſt, Alcobacia, & Populeto longe inferius? Sed & ex reliquis in Caſtella, & Gallæcia, non pauca ſunt, quæ neque fundatorum magnitudine, nec reditibus annuis, neque ædificiis, neque reliquis, quæ ad excellentiam Domus faciunt, Spinæ, quamuis excellenti, cedere poſſunt.

Cap. XIX. eiuſdem anni, num. 3. Vbi de Monaſterio in Argona, Catalaunenſi, adde. Iongelinus antiquiorem triennio domum facit, & teſtatur fundatam à quodam Sancto viro, nomine Euſtachio, cuius meminit Richardus VVaſſeburgius in Hiſtoria ſua Lotharingica.

Ibidem. Vbi de Valle-Richerij, adde. De fundatore Domus, nihil inuenio. Titulo tamen fundatoris gaudere dicitur Philippus de Harcour, qui Abbatiam ex ſterili ſalatriæ agro, vbi nunc eſt, tranſtulit, Sancto Patre Bernardo, adhuc viuente; adeoque intra ſexennium, aut forte antea. Abbati Vallis-Richerij ſcribit Innocentius Papa III. & cauſam Abbatiæ de Conchis illi committit, quod ſuo loco nos fortè memorabimus.

Capite eodem, numero 8. Vbi de Abbatia de Faſcia, ſiue de Faia, adde. Hanc domum recentiorem ſub Ciſtercio, facile mihi probat Innocentij III. Epiſtola, ad Epiſcopum Petragoricenſem, & Collegas, quæ libro 1. Epiſtolarum eiuſdem circumfertur: Datum Romæ apud S. Petrum VIII. Idus Maij Pontificatus ipſius anno primo; qui incidit in annum Chriſti M. C. XCVIII. in qua Faiæ ſeu Faciæ Abbas intruſus in Cadumienſi Eccleſia; cum legitimum violenter eieciſſet, quod Monaſterium ad Ciſtercij mores reformare tentaſſet, ſub quo olim militauerat; amoueri iubetur; & verus Abbas iterum reſtitui, quoad vſque cauſa illius decideretur. Verba epiſtolæ Innocentij Papæ ſic habent. *Dilectus filius A. Abbas Cadumienſis in noſtra præſentia conſtitutus nobis diligenter expoſuit, quod cum Cadumienſis cœnobij commiſſum ſibi regimen aſſumpſiſſet, ne aliqua de commiſſis ouibus, antiqui hoſtis verſutia periret, iuxta vocem Dominicam, ad fratres ſuos ſæpius hortabatur, vt Domino in ſanctitate conſcientiæ, & iuſtitia coram ipſo ſeruire ſtudentes, ſectatores eſſe bonorum operum, & ad Ciſtercienſem ordinem, de quo primum prioſtam acceperunt, voluntate vnanimi ſe transferrent &c.* Ergo hoc tempore, id eſt anno M. C. XCVIII. Caduino, ſiue Cudumio, iam dudum à Ciſtercio degenerante, Faia, ſiue Faſcia, Ciſtercium nondum acceperat; niſi forte ſuſceptum repudiauerat, vt vel in hoc ſequeretur matris veſtigia. Vnde obiter licet coniectari, Magnum illum Abbatem Ciſtercienſem nomine Euſtachium, de quo Tomo ſequenti, quemque Abbatem Monaſterij de Flai authores Angli vocant, corrupto vocabulo, non huius Faiæ, aut Faſciæ Patrem fuiſſe, vt Iongelinus tradit, ſed Floreſiæ, aut alterius, quod iam antea Ciſtercium ſuſcepiſſet. Quippe Euſtachius eodem anno M. C. XCVIII. miſſus in Angliam, non vnquam alieni, atque extranei iuris inuaſor, ſed magis diuinæ legis aſſertor, & mirabilium operum patrator, ab authoribus cunctis perhibetur

Capite eodem, num. 9. Vbi de *Bullione pauperе*, adde. Hanc domum paulo antiquiorem alij faciunt, atque tradunt fundatam à Sancto Patre ad inſtantiam Buchardi Balernenſis. Ad eius fundationem contulerunt Nobiles viri Arnaldus, Hugo, & Stephanus, ex illuſtri familia de Cheraneey; & propter eos Guido Flament, Petrus de Scey Dominus de Chantonay, Guillelmus de Chenuis, & Ogerius de Caſtillon. Primus Abbas Bullionis, Vlricus fuit, ſub quo Gofridus prior, cum quibus miſſi dicuntur, ex Clara-Valle, Monachi ſecundum carnem nobiles, Philippus, & Petrus de Nanz, & Bernardus de Cotcelles. ſic Iongalinus.

ANNO M. C. XLVIII.

Cap VII. num. 7. in fine, adde. In Catalogo Abbatum Sabigniacenſium, ex Gallia ad me tranſmiſſo, Tertius Sabigni Abbas, non Guillelmus, ſed Euanus fuiſſe memoratur, vir religioſus, ſed non qui Sanctis meruerit adſcribi. Porro Guilielmum, quem tertium Abbatem dicunt Menardus & alij, eiuſdem temporis Nouitium ſtitiſſe, tam Sanctæ vitæ, & tantæ perfectionis, vt viris Sanctis meruerit coæquari.

Capite eodem num. 10. in fine, adde. Diſcrepat Syllabus Eccleſiarum Sabigniacenſium ex Gallia ad me tranſmiſſa, ſed in paucis; nec tanti eſt vt mereatur hic tranſcribi, id vnum addo inter Filias Sabigniaci, tres Abbatias Monialium, inter Nepotes ſeptem numerari, quarum alios non video meminiſſe.

Cap. VIII. num. vltimo, in fine, adde. Si tamen prius breuiter notemus, Raynaldum Patrem ab Eugenio diuiſum, Eduam mox ab Epiſcopo vocatum, vt intereſſet ſolemni conſecrationi Eccleſiæ Sancti Lazari, & viſitationi capſæ ſacrorum o[illegible]um, quas celebrauit in die Sanctæ Luciæ, quæ eſt XIV. menſis Decembris, *Præſenti-*

bus

bus Galtero Cabilonenſi, Petro Matiſconenſi, Godefrido Lingonenſi Epiſcopis, & Raynardo Ciſtercienſi Abbate &c. Ita Robertus Claudius in Epiſcopo Eduenſi LIII.

Cap. XIII. poſt numerum vltimum, adde num. 11. Hoc ipſo anno, nam & hoc interſeram, quantum ex ſerie Epiſcoporum Nouiodunenſium licet colligere, IV. Idus Februarij, in Seleucia obiit Venerabilis Simon fundator Monaſterij Vrſi-Campenſis, cum annos quinque & viginti (diuortio illo excepto, obquod cum aliis duobus ſuſpenſus eſt) laudabiliter & Sanctè adminiſtraſſet; Corpus ad Vrſi-Campum tranſlatum (ſic quidam volunt) atque ibidem honorifice ſepultū quatuor in eadem ſede ſucceſſores, Balduinum II. & Balduinum III. Reginaldum, & Stephanum in ſepulcro non minus ſequaces habuit. Quippe vſque ad Gerardum cognomento de Baſochiis, Epiſcopum LIX. omnes, quos Simon habuit ſucceſſores, relicta ſua Eccleſia, Vrſi-Campi elegerunt; quod in eorundem Epiſcoporum Catalogo apud Ioannem Cherui videre licet. Quod quia inſolitum, & fere ſine exemplo, nequaquam libuit ſilentio præterire.

Cap. XV. num. 8. Vbi de Bildeuaſio cœnobio, corrige. Fundator Rogerius cognomento Clinton Epiſcopus Conuentrienſis, Crucеſignus Antiochiæ obiiſſe dicitur anno M. C. XLVIII. XVI. Aprilis, id eſt hoc ipſo: paucos ante menſes quam Bildeuaſium ſuſcepiſſet Ciſtercij leges.

Capite, & num. eiſdem, vbi de *Cogesbalen*, adde. Vt hoc cœnobium ad Ciſtercium reformarent, Monachi ex Meilroſia veniſſe creduntur; & inter eos Simon Mailroſenſis, qui cum Cogesbalenſi domui præfuiſſet per annos aliquot, ad Morauienſem, in Scotia, Epiſcopatum promotus legitur, anno M. C. LXXI. & produxiſſe vitam, vſque ad M. C. LXXXIV. vt Tomo ſequenti ſuo loco dicendum erit.

Capite eodem, num. 12. Vbi de Barbereio, adde. In Notitiis Abbatiarum Ciſtercij nuper editis, à Gaſpare Iongelino, Barbereium non filia Sabigniaci, ſed Oratorij; adeoque nec de linea Claræ-Vallis, ſed Ciſtercij eſſe notatur.

Capite eodem, num. 13. Vbi de *Broeſtel*; adde. Binomia domus, atque aliter Alnetum, in Diœceſi Bellnacenſi in Picardia; fundaturque anno M. C. XXXVII. per Dominum Aychardum de Humex Conneſtabilem Franciæ, qui in ea, dum vixit, Monachus; mortuus ſepulturæ locum accepit. Memorantur plures alij benefactores, ex Nobilibus Franciæ, ex quibus, aliiſque de prima eiuſdem Regni nobilitate, non paucos memorat Gaſpar Iongelinus, libro 1. ſuarum Notitiarum.

Ibidem, vbi de Brolio-Benedicti, adde. Prima huius loci fundatio dicitur incidiſſe in annum Chriſti M. C. XXXVII. à quo vſque ad præſentem M. C. XLVIII. ſub nigro habitu manſit Ciſtercium decem annis, nempe M. C. LVIII. magnifica dotatio ſequuta eſt, per Robertum & Agnetem vxorem eius, Comites Procenſes; cuius dotationis inſtrumentum idem, qui ſupra vulgauit Iongelinus, in ſuis Abbatiarum Notitiis nuper in lucem editis.

Capite, & numero eiſdem, Vbi de Trappa, adde. In eiſdem Notitiis cepiſſe dicitur anno M. C. XL. in Diœceſi Sagienſi; ſed anno M. CC. XII. non tenuem accepiſſe dotem à Roberto Comite Droearum, Ludouici Pij, Franciæ Regis ex Patre Nepote, atque Iolanda Comitiſſa vxore eius. Vtrum autem hoc idem Monaſterium de Trappa ſit, in quo Abbas Adam floruit, cuius Cæſarius, atque alij meminere, aliorum linquo iudicio diſcernendum.

Capite, & numero eiſdem, vbi de Mamma, ſeu Manueli, adde. Iongelinus in Catbaneſienſi Scotiæ Diœceſi locat, atque eius fundatorem circa annum M. C. XL. fuiſſe perhibet Sanctum Macolmum, quem Virginem appellarunt, Scotiæ Regem.

Capite eodem, num. 13. Vbi de Valle-Sanctæ Mariæ, adde. Idem qui ſupra Gaſpar Iongelinus Vallem-Sanctæ Mariæ Pariſienſis, vulgò *Noſtra Dama Dubal*, non filiam Alneti, ſed Curiæ Dei, adeoque ad lineam Ciſtercij pertinentem, notat; in eaque eſſe ordinarium ſepulchrum Ducum de Memoranſi, qui huius loci præcipue extitere benefactores.

Cap. XVI. num. 10. Vbi de Mira-Valle, adde. Fundator dicitur Nobilis quidam Anglus, Robertus, cognomento Ferrarius, qui in Comitatu VVaruichiæ domum conſtruxerit.

Capite eodem, num. 11, In fine, adde. Primam Sorani cœnobij fundationem Gaſpar Ionlinus refert ad annum M. C. LXI ſuarum Notitiarum lib. 8. vbi & de Ioanne Iſaacio Pontanó in Chronographica deſcriptione Daniæ, iſta ſcribit. *Sora, inquit, non tam Arx, quam Regium cœnobium, loco amœniſſimo, haud procul Rinſtadio, inter ſiluas, lucoſque poſitum, & lacum inſuper dulcis aquæ proximo alueatem habens, piſcoſi varij generis abundantem. Cuius pulcherrimi Monaſterij Abſalon Archiepiſcopus Lundenſis; nec nec non frater eius Eſbernus Celer, vulgo Suarem cognomento, ante quinque propemodum ſæcula, fundatores fuerunt. Præter Abſalonem, eiuſque in locum hunc munificentiam, qua ſuo ſunt loco memorata, contuliſſe eò reperio Eſbernum, pagos quatuordecim, ac variis ædificiis Monaſterio additis, area quoque, & aliis operibus id ipſum ampliaſſe. Vtriuſque hic oſſa condita iacent; quibus Suarem vita exceſſit anno Chriſti M. CC. II. cum Abſalon annos ſuos ante mortalitatem compleuiſſet.* Hactenus ille. Huius loci Abbati Ioſrido, confrido, confirmat Innocentius Papa III. omnia priuilegia, & donationes Monaſterio factas, recenſens Grangeat, Villas; atque alias poſſeſſiones pingues, & vberes, litteris datis, Laterani, Nono Kalendas Decembris, anno M. C. XCVIII. ſepulchra Principum Soræ ſepultorum idem, qui ſupra recenſet Iongelinus inter quos Daniæ Reges duo, & quatuor eorum filij commemorantur.

ANNO M. C. XLIX.

Cap. III. poſt numerum IV. adde. De hoc Bartholomæo, Claudius Robertus quædam alia collegit, quæ quoniam annum mortis certum non habet, hic inſerenda cenſui; ſic autem ait. *Anno M. C. XVI. dedicat Eccleſiam à ſe inſtauratam, VIII. Idus Decembris; præſente Radulpho Remenſi, Galtero Catalaunenſi, Liſardo Sueſſionenſi, Gaufredo Ambianenſi, Huberto Sylaanectenſi Epiſcopis, & pluſquam ducentis millibus hominum anno M. C. XX. locum dedit Sancto Norberto, ad primum Monaſterium ſui Ordinis. Excepit Innocentium ſecundum poſt Concilium Remenſe, cui ipſe interfuerat. Fuit filius Fulchonis à Burgundia Principis; Electus ex Theſaurario Remenſi, & Canonico*

Laudunenſi;

Laudunenſi; & à Radulpho Metropolitano conſecratus. In ſupplemento Sigeberti dicitur nobilitate, & probitate famoſiſſimus: Auunculum habuit Manaſſem Archiepiſcopum Remenſem.

Cap. IX. num. 4. Vbi de *Sinetuna*, adde. Domum in Noruicenſi Diœceſi ſi tam idem, qui ſupra Iongelinus author exiſtit.

Capite eodem, num. 9. vbi de *Andreanio*, in fine, adde. Primus Abbas illius, Nicolaus ex Morimundo miſſus, quem inter viros ſantitate celebres, quos protulit Ciſtercium, memorauit Henriquez in ſuo Menologio, Iunij XIII.

Anno eodem, Capite XI. num. 5. linea VI. poſt illa verba, *Niſi quod tamen*; loco nouem linearum ſequentium, ſubroga. Si ſtandum Chronologiæ, cui in Abbatiis Galliæ maior fides, Scala Dei, eo anno nondum nata, nec Bernardum Abbatem, neque conuentum, ne dum Oliuam filiam habere potuit. Quippe ibidem cepiſſe perhibetur anno M. C. XXXVII. id eſt, poſt triennium; neque aliunde contrarium conſtare poteſt, vt nos etiam in tempore dicemus. Itaque ſi ad tempus attendemus, huius etiam inſtrumenti vacillat fides Accedit quod hoc anno, quem nunc deſcribimus, id eſt, quindenio poſt, alia donatio loci facta legitur Abbati Scalæ Dei, à Comite Raymundo Barchinonenſi, quam ſtatim dabimus. Vt inter tot, tam variaque inſtrumenta, arduum omnino ſit de vera fundatione iudicare. Crediderim donationem Garciæ Regis, decennio poſteriorem, id eſt, expeditam anno Chriſti M.C.XXXXIV. ſed per incuriam ommiſſum vnū X. (quod facile contingit in ipſo numero) hanc nobis peperiſſe confuſionem. Tum locum poſitum in confinio regnorum duorum Principum, de quo vterque certaret, & ſi donatum à vero illius domino, recuſatum à Monachis; ſaltem non aditum, quod vſque ab alio obtinuere confirmationem; quam hoc anno expediuit, vt iam videmus. Certè Oliuam Regum Nauarræ opus, conſtans traditio eſt, cui monumenta domus, atque multi ſcriptores fidem faciunt; Neque aliud inſtrumentum producunt, quam præcedens; quod expeditum, vt dicebam, coniector ante quinquennium. Verum dilatum conuentum Monachorum, vſque ad præſentem annum, in quo Raymundus locum confirmauit. Porro hanc dilationem inde deduco, quod confirmatio ipſa, vt mox patebit, non Abbati Bertrando, Monachis qui in Oliua degentibus, vt fieri deberet, ſi iam veniſſent: ſed Bernardo, & conuentui Scalæ Dei legitur facta, velut illuc conuentum tranſmiſſuris. Atque ecce inſtrumentum confirmationis.

In Dei nomine &c.

ANNO M. C. L.

Cap. IV. num. 4. in fine, adde. Sunt qui hanc Epiſtolam, non occaſione creationis Cardinalium, ad Eugenium ſcriptam; ſed magis occaſione legum confirmatarum ab eodem Pontifice, quas Gozeuinus illi præſentaſſet; quod viderentur rigidæ, nec ſine aliqua quorumdam obnitentia latæ fuiſſent: quod indicare videntur verba illa. *Qui in nobis, quantulamcumque eſuriebant iuſtitiam, refecti ſunt; qui minus, compuncti ſunt; qui minimè, confuſi ſunt. Ita igitur faciatis.* Item illa alia, quæ anteceſſerant *ſpiritus vita aſpirabat in litteris veſtris; ſpiritus vehemens intonans, & increpans, & æmulans nos Dei æmulatione &c.* Porrò has litteras, non ad conuentum, Capitulum Claræ-Vallis, ſed ad Capitulum generale Ciſtercij fuiſſe directas. Ego non dubito, ab Eugenio potuiſſe ſcribi, atque de facto ſcriptas, paterna pro vniuerſo Ciſtercio ſolicitudine, ex qua ſi quid occurrebat emendandum, ſeuerè corrigeret; & cunctis, quæ imminebant, ex maiori notitia, domeſticus exemplator prouideret. Tamen non expectaſſe legum à Gozeuino latarum confirmationem, argumento eſt; quod præceſſit Hugonis creationem publicatio legum, vt ex toto tenore huius Hiſtoriæ, atque ipſis litteris datis videre licet. Crediderim, neutra ex his cauſis expeditas Eugenij litteras, ſed ex aliis priuatis, occultiſque; neque hoc anno, cum Hugo, Henricuſque, & Bernardus ad apicem dignitatis promoti ſunt; ſed præcedenti, quod Hugonem ad ſe vocauit, per quem Bernardus ſcribit, vitam à ſe auelli, non parum dolens; obſecranſque, vt vel cito remittatur, vel loco eius ſubrogetur dignus ſucceſſor.

Cap. XI. num. 2. In fine, adde. Conſonant, quæ adducit Iongelinus libro 8. vbi de *Vernhem*, qui fundationem Suercheri Regis tradit; dotante eius filio Carolo Rege, ſed tandem munificentiſſimè abſoluente, amplificanteque Canuto, promotam ait.

Capite eodem, num. 3. in fine, adde. Tertiam aliam Caſſam-nouam in Vngaria Strigonienſis Diœceſis, Iongelinus diſtinguit; & eam putat natam ad hunc annum. Quin etiam Taurinenſem in Pedemontio, filiam Tileti; productis litteris Innocentij Papæ III. omnium Abbatiæ poſſeſſionum confirmatoriis. Datis Laterani XVI. Kalendas Aprilis, anno M. C. XCVIII.

Capite eodem, num. 4. Vbi de *Cumba*, adde. Iongelinus in Comitatu Leiceſtriæ, & Lincolnienſi Diœceſi domum fundatam, ait, à Dominis Ceambilli, & Moabrai; non tamen filiam Landeſiæ, ſed VVauerleiæ. Stanleiam, idem, in VVigornienſi Diœceſi, & comitatu VVarruuichiæ, inſignem domum, quam ſuis ſumptibus, conſtruxit Henricus Angliæ Rex, Monachis ex Quarreria adductis, perhibet: ſed fundationem quadriennio integro differt.

Capite, & numero eiſdem, vbi de Cuſtodia Dei, adde. Reperi hanc domum non Gratiam ſed Guardam Dei, alio nomine dici: vulgò *Leguarde Dieu*, retenta eadem ſignificatione; & ſubrogato, pro nomine Latino, vulgari vocabulo, quod Gallis, & Hiſpanis cuſtodiam ſonat.

Ibidem; num. 4. adde. *Iora-Vallem*, Bellæ-Landæ filiam, alij, fundatore Stephano Comite Richmondiæ, in eodem Comitatu, ad fluuium Vrum notant; cum antea in pago Fois ſtructa fuiſſet.

ANNO M. C. L I.

Cap. V. num. 3. in fin. adde. Illud mihi compertum poſt hæc ſcripta, Cœnobium dirutum à Gigniacenſibus, Miratorium fuiſſe, illis vicinum: id quod ex litteris Eugenij Papæ III. ad Petrum Mauricium, Abbatem Cluniacenſem, & ad Hugonem Lugdunenſem Archiepiſcopum, non obſcure conſtat: Quas ad maiorem totius rei notitiam, ex Bibliotheca Monaſterij Vallis Lucentia, ad nos tranſmiſſas, non pigebit ad littera tranſcribire.

Eugenius

Eugenius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Dilectis filiis Petro Abbati, & vniuerſo conuentui Cluniacenſi, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

Inebriati (ſicut ait Ieremias) abſynthio, & amaritudine, ac felle circumdati, talia cogimur vobis ſcriptis transmittere, qualia monſtrat affectus, & doloris magnitudo ſuadet. Triſtitia ſiquidem, & luctuoſa materia, in triſtem ſonum Nos compellit erumpere; & dolores, qui ſe in corde noſtro non capiunt, licet ſero, in manifeſtum cogit exire. Cluniacenſis Eccleſia, tam in capite, quam in membris, quantum à ſuæ fundationis tempore vſque nunc, à ſede Apoſtolica ſit dilecta, quantum in neceſſitatibus ſuis adiuta, & ſemper ad maiora prouecta, licet in obliuionem vos duxeritis, à notitia tamen noſtra non excidit; & tota fere Occidentalis Eccleſia recognoſcit. Et quod ſine graui mærore non dicimus, ita preces, exhortationes, & præcepta noſtra videmus à pleriſque veſtrum in contemptum deducta, vt poſſimus dicere cum Propheta: Filios enutriuimus, & exaltauimus; ipſi autem ſpreuerunt nos. *Quanta tyrannide fratres veſtri de Gigniaco, in viſcera noſtra, fratres de Miratorio, permulta iam ſunt annorum curricula debachati, notitia veſtra, niſi forte diſſimulatis, euidenter innotuit. Ad eorum vero cohibendam inſaniam, qualiter ſolicitudo noſtra intenderit, his qui recte ſapiunt, in aggrauatione mali, apertiſſime demonſtratur. Poſtquam enim deprædantes pupillos, pauperes ſpoliarunt, non tamen eſt ſatiatus venter eorum; ſed de ipſis grangiis direptis ſubſtantia, & famulis Chriſti feritate Barbarica trucidatis, vt nihil reliqui fieret eis, nunc eandem ipſam Domunculam, in qua membra Chriſti, ad ſeruitium ſui capitis, victitabant, deſertum ſolitudinis conuerterunt: combuſſerunt enim mœnia, diripuerunt ſpolia; ipſoſque habitatores in gladiis, & fuſtibus à ſuis ſinibus expulerunt. Proh dolor! pauperrimo famulo in hoc mundo, iuxta ſui Regis conceditur habitare Palatium; & Iumentum ſub vno tecto cum ſuo domino requieſcit. Viſceribus vero noſtris non licuit iuxta fratres veſtros ſuum imponere domicilium; & nedum in eadem Villa, ſed neque etiam in eadem Diœceſi diuinis obſequiis imminere. Porro ſi à priſcis temporibus, ad eorum cohibitionem veſtra diligentia intendiſſet, & patientia noſtra tamdiu non fuiſſet abuſa; nec tantum emendatio licuiſſet differri, nec membra noſtra potuiſſent, vſque adeo lacerari. Quia vero, & veſtrorum exceſſus, & noſtrorum miſerias, diſſimulanti, vel potius ſubſannantes oculo reſpexiſtis, opus factum eſt in diebus noſtris, quod nemo credet, cum narrabitur; & cuius ſimile nondum contigit in Iſrael. Quoniam igitur nec Mater obliuiſcitur filiorum, nec Nos poſſumus noſtrorum viſcerum non ſentire dolorem quia tantis malis contempſiſtis obuiare, nunc ſaltem de ipſorum emendatione ſolicitos vos monemus exiſtere. Quia enim Nos tanto piaculo non poſſumus condignam pœnam imponere, oportet ſaltem quæ dilapſa ſunt in ſtatum debitum reſtaurare. Quo circa vobis authoritate præſentium Mandamus, quatenus de noſtra, & ſedis Apoſtolicæ ſubuentione in veſtris cauſis confidatis, ita iam dictis filiis noſtris de Miratorio ablata omnia reſtitui, damna irrogata plenæter reſarciri, & de tantis malis faciatis taliter ſatisfieri, vt non tantum verbo, ſed opere, & veritate probemini de contemptu ſedis Apoſtolicæ, Noſtrorumque afflictione triſtari. Alioquin in vos noueritis grauiſſime vindicandum, vt ſaltem inuiti cogamini obedientiam promptam Noſtris exhibere mandatis; ac de illorum refrenatione, qui inter vos inquiete ambulant ſolicitius cogitare. Datum Signiæ pridie Idus Martij.* Hæc ad Petrum Mauricium pro fratribus de Miratorio Eccleſiæ Paſtor: Cæterum ad Hugonem Archiepiſcopum, hæc quæ ſequuntur.

Eugenius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, venerabili fratri Hugoni Lugdunenſi Archiepiſcopo, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Nequitia illorum, qui apud Gigniacum vitam Monaſticam, nomine tenus profitentur, operis vero execratione blaſphemant, & quanta veſania in dilectos filios Noſtros de Miratorio, & bona eorum, per multa ſint annorum curricula debachati, eo plenius ad notitiam fraternitatis tuæ deuenit, quo loca ipſa propinquiora tibi conſiſtunt. Sanè tam à nobis, quam à fælicis memoriæ Papa Innocentio prædeceſſore noſtro, multa diligentia eſt adhibita, vt redirent ad cor, & ad prædictorum filiorum noſtrorum moleſtatione ceſſarent. Ipſi vero pleni ſordibus, tanquam ſubeuntes eius panis, qui non reuerſatur, fas & nefas pariter confundentes, nec periculum animarum ſuarum, nec oprobrium Ordinis, nec reuerentiam hominum, nec timorem Dei, ante mentis oculos reuocauerunt: (ſed conuerſi in arcum prauum, & tranſeuntes in affectum cordis, poſt factam etiam inter eos, per chariſſimum filium noſtrum Bernardum Clara-Vallenſem, & Petrum Cluniacenſem Abbates, concordiam, ſolito furore arrepti, addiderunt deteriora prioribus, & in præfatos filios noſtros, Barbaricam rabiem exercentes, tam per ſe, quam per quoſdam miniſtros Diaboli, quorum ſuffragia mendicarunt, perſonas eorum peruertere, bona diripere, domos ſubuertere, aliaque Barbarici furoris iudicia in eos, non dubitauerunt; nuſu Diabolico, exercere. Cum vero ab Eccleſiæ corpore iam dia meruiſſent, Apoſtolica ſecuri, præſcindi; vſque modo ſuſtinuimus, credentes eos aliquando reuerſuros ad cor, & à prædictorum filiorum noſtrorum perſecutionibus ceſſaturos. Quia vero iam ita putruerunt in ſtercore ſuo, vt niſi Ieſus magnam vocem emittat, non credantur de fætore ſepulchri aliquatenus extrahendi; fraternitati tuæ per præſentia ſcripta mandamus, quatenus eos cum omni diſtrictione commoneas, vt prædictis filiis noſtris omnia ablata reſtituant, irrogata damna reſarciant, de iniuriis plenam ſatisfactionem exhibeant, & ab ipſorum de cætero infeſtatione deſiſtant. Si vero intra viginti dies, poſt commonitionem tuam, hæc omnia effectui mancipare contempſerint, Nos, in loco ipſo, & in omnibus cellis, & Eccleſiis eius diuina ex tunc officia interdicimus; VVillelmum Priorem, Ricardum Hoſpitularium; Poncium Decanum, Hugonem, Guillelmum, Cotarellum, & alios, qui caput ſunt huius nequitiæ, atque omnes qui in hoc maleficio conſentiunt, excommunicationis ſubiicimus; adiicientes, vt illi, & qui conſilium aut auxilium eis miniſtrare præſumpſerint, eandem ſententiam teneantur &c. Sanè pro hac denuncianda ſententia, cum à dilecto filio noſtro Abbate de Miratorio fueris requiſitus, cum venerabili fratre noſtro Hugone Archiepiſcopo Biſuntino conuenias, & congregato cœtu Eccleſiæ, candelis accenſis, ſententiam iſtam publicè nunciare; & irrefragabiliter ab omnibus obſeruari præcipias. Hactenus litteræ Eugenij ad Hugonem, nam cætera in Vallislucentis exemplari deſiderantur.

Capite eodem; num. 6. in fine, adde. Hieronymus Plati libro 2. de Bono ſtatus religioſi, capite 32. Decretum non ſolum ab Eugenio compilatum, ſed etiam approbatum ab ipſo tradita

tradit, quod tamen alibi non potui inuenire.

Capite VII. poſt numerum 1. adde. Nullum non mouit lapidem Henricus, quo electio de ſe facta fruſtrari poſſet, admonens electores, vt deſiſterent, conteſtanſque ſe nunquam adducendum, vt conſentiret. Extat epiſtola eius ad Sugerium Sancti Dionyſij Abbatem, cuius authoritate, velut ſumma poſt Regem in toto regno, efficacius cenſuit coërcendos quæ ita habet.

Amantiſſimo Patri, ac Domino Sugerio, Dei gratia Abbati Sancti Dionyſij, Henricus indignus Monachus Claræ-Vallis, æternam in Christo ſalutem.

Moleſtum mihi, quod occaſione mei, Belluacenſis fatigatur Eccleſia. Vnde & ab initio denunciaueram Clericis; ne inutilem laborem aſſumerent; aut Eccleſiam ipſam de noſtra dilatione grauarent. Vtinam autem, vel nunc ipſa vexatio eis dederit conſilium, aut intellectum; vt omni fruſtratoria actione præciſa, Eccleſiæ Christi prouidere feſtinent; perſonam aliam idoneam tanto miniſterio eligentes; quod vt celeriter fieri iubeatis; & deinceps laborare, vt ſi id forſan facere noluerint, omnino impediatis, & prohibeatis, dilectam mihi in Christo paternitatem veſtram obnixius, & affectuoſius rogo. Hoc enim indubitanter vos credere volo, quia quanto amplius ſuper hoc laboris aſſumeretur, tanto amplius amitteretur. Valete in Domino ſemper. Hoc fuit primum propoſitum Henrici, hæc eius reſiſtentia contra honores.

Capite eodem, num. 11. In fine, adde. In Catalogo Epiſcoporum Placentinenſium, quem Iongelinus adducit, lib. 7. dicitur obiiſſe anno M. C. LIII. nempe eo ipſo, quo Eugenius, Bernarduſque, vt maior eſſet gloria Patris in filiis: ſed vt filij patri conregnarent, per quem profecerant.

Capite IX. In fine, adde. Hoc item anno ad ſuperos migraſſe fertur Venerabilis Berno, Veteris montis, cœnobij primus Abbas, ex Morimundo miſſus, cum annos XVIII. Sanctiſſimè Abbatiam adminiſtraſſet. Conſtruxit ille duo Monaſteria, alterum in Monte, quod quatuordecim annis habitauit: in Valle alterum, ad quod tandem transtuliſſe Conuentum legitur. XIV. anno ſui regiminis, Christi M. C. XLVII. Deo æque hominibuſque charus, *ſepultus, ait, Gaſpar Iongelinus, in præfati Monaſterij Oratorio, cuius ſepulchrum etiam nunc integrum viſitur.* Et ſubiungit, *Cum non multis ab hinc annis, amoto lapide ſacra eius exuuia detegerentur, tam ſuauis, ex aperto ſepulchro odor exiuit, vt totum ſacellum fragantia ſua repleuerit.*

Cap. X. numero 4. in fine, adde. Hæc poſtquam ſcripſimus, notauimus antiquum lapidem ſupra oſtium horrei, in quo annus primus fundationis Hortæ non nihil anteuertitur, vt non immerito, adiuncta coniectura Abbatis, & conuentus, quos iam ad Cantarios commorantes, Alphonſus ait, credere debeamus, ab annis aliquot ibidem exiſtentes; hoc tandem primum ab Imperatore donatos loco; adeoque fidem conſtare Chronologiæ, quæ Hortæ initia refert in annum M. C. XLIV. vt ibidem notatum relinquimus.

ANNO M. C. LII.

Cap. V. numero 8. in fine, adde. Hic item annus, ſi qua Tabulis fides, vt, cœlitibus lætus, ſic noſtris in Germania, Montenſibus præcipue, triſtis, fuit, morte duorum illuſtrium ſecundum carnem, ſed illuſtriorum fratrum ſecundum ſpiritum, Euchardi, & Vdolphi Montenſium Comitum, ſed humilium pro Christo Monachorum; alterius iam Conuerſi à multis annis, vt ſupra vidimus; ſed alterius recenti conuerſione. Sed qui licet nouiſſima hora venerit, par tamen ei, qui portauit pondus diei, & æſtus, communi acclamatione creditus eſt. Ergo primus poſt longum Monachatum Sancti Georgij Abbas, vt ſupra vidimus mox reſignata Abbatia (fortè vt fratri Dux ſimul, & ſocius eſſet) non multo ante ad Montenſem domum reuerſus: ſecundus vero poſt amiſſam coniugem, relicto comitatu, diuiſiſque inter filios poſſeſſionibus, atque amplo dominio; exemplum tandem fratris imitatus, in eodem cœnobio Monachum induit, Sancte ibidem vterque conſumandus. Quod contigiſſe ferunt intra hunc annum; imo intra paucos menſes, altero conſumato menſe Maio; altero menſe Octobri, atque vtroque honorifice ſepulto in Capella Sancti Marci, vnde poſtea ad ſepulchra ſuorum tranſlati ſunt; ſed ſeorſim ab ipſis collocati, ſub vno lapide notato hac inſcriptione.

ANNO DOMINI M. C. LII. QVARTO IDVS OCTOBRIS OBIIT ADOLPHVS EX COMITE MONACHVS, ET FVNDATOR HVIVS COENOBII.

VNDECIMO KALENDAS IVNII OBIIT EVERHARDVS OLIM COMES DE ALTENA.

Ex quibus inſcriptionibus corrigendus venit Henriquez in Menologio, qui obitum Ebrardi, ſiue Euerhardi memorat ad XX. diem Martij.

Cap. VI. numero 9. vbi de Claromonte; adde, aut corrige. Primus Clari montis Abbas Philippus fuit, teſte Roberto Claudio, qui cum ex primo Abbate prædictæ domus Epiſcopum Redonenſem XXX. creatum tradit, circa annum Christi M. C. LXXIX. à ſuſcepta Abbatia XXVII. Cum Stephanus de Fulgeriis ipſius anteceſſor, qui Sancti Vitalis primi Sabigniacenſis Abbatis vitam ſcripſit, die XXIII. Decembris anno M. C. LXXVIII. defunctus fuiſſet. Quod ſi verum eſt, de eo liquido conſtat ex Clara-Valle miſſum dubiumque ſolum de Herberto relinquetur.

Capite, & numero eiſdem, vbi de *Candelio*, adde. Sunt qui affirmant Cardalium, non Candelium vocari, in Diœceſi Albienſi, quod ego aliis relinquo diſcutiendum.

ANNO M. C. LIII.

Cap. V. num. 1. adde Epiſtolam Hugonis Cardinalis Epiſcopi Oſtienſis Eugenij Papæ in Monachatu ſocij, ſed in Pontificatu coadiutoris, atq; in vita, & in morte Confeſſarij, ad Gozeuinum Patrem, Bernardumque, atque ad totum Capitulum Ciſtercij, eodem anno congregandum, ſcriptam, de morte Eugenij Papæ, quam in Bibliotheca Morimundi Mediolanenſis in peruetuſto Codice repertam, à Ferdinando Vghello Abbate Italo, atque ex additis ad Pontifices Ciaconij ſat orbe noto, ad nos non perueniſſe antea doluimus: nouiſſime Iongelinus luce donauit, lib. 7.

ſuarum

ſuarum Notitiarum, quem tot titulis concernentem hos Annales, nempe ex ſcriptore, ex his, ad quos ſcripta, & ex materia; quibus nihil forſan grauius poſſit occurrere, ne Lector alibi quærere cogatur, placuit in hac Appendice ad verbum reddere. Sic autem habet.

Amantiſſimis in Chriſto Patribus Gozuino Ciſtercienſi, Bernardo Claræ-Vallenſi, Abbatibus, totique Capitulo Ciſtercienſi, ad honorem Dei congregato: Hugo Dei gratia Hoſtienſis Epiſcopus, vnitatem ſpiritus in vinculo pacis.

Sicut ſacra docet auctoritas, omnis caro fœnum, & omnes dies eius tanquam flos fœni; breues dies hominis ſunt. Tranſit homo velut vmbra, nunquam permanet in eodem ſtatu, deficit vt fumus, cadit vt folium, quod à vento rapitur. Deus Eccleſiæ, Pater iuſtitiæ, amator Religionis, & Patronus, qui ſuperborum, & humilium colla, propria virtute calcauerat, qui ſuper ſolium Dauid, & ſuper Regnum eius ſedebat, vt Eccleſiam ſibi commiſſam, quam ad ſublimem ſtatum reduxerat, confirmaret, & corroboraret: Pater inquam noſter, ac defenſor, fœlicis memoriæ Papa Eugenius trabea carnis exutus VIII. Idus Iuly, carne immaculatus migrauit ad Chriſtum. Exiuit Chriſto obuiam in aera, & ſic ſemper cum Domino erit, cuius exequiæ præter ſpem omnium (iam enim ferè ſenatum anhilauerat) præter morem conſuetum ita per biduum ſunt à Clero, & populo celebratæ, vt iam crederetis regnantem in cœlis, qui mortuus ita celebratur in terris. O quantus erat luctus omnium! quanta precipuè lamenta pupillorum, & viduarum; iam diceretis eſſe cum Deo, qui ita lamentabatur à populo. Procul dubio raptus eſt à laqueo venantium; contritus eſt laqueus, & ipſe liberatus eſt. Raptus eſt, vt credimus nos, qui eius conſcientiam nouimus, vſque ad tertium cœlum; non relinquent nos orphanos, vt quidam autumant. Rogauit enim Deum Patrem, & vnigenitum cum Spiritu Sancto; qui eſt Deus benedictus in ſecula, cum quo, & pro nobis..... Vos autem, de quorum Collegio ipſe eſt electus, vt ſederet ſuper Principes, & ſolium gloriæ teneret, orate pro eo; conſtituite æterna beneficia, vt Deus ſibi indulgẽtiã, & coronam gloriæ (accidentalis) ſibi augeat. Pro M. B. Patre noſtro, orate ſimiliter; pro nobis vero, qui hac valle miſeriæ, in hac regione diſſimilitudinis, & in medio prauæ nationis remanſimus, & pro Eccleſia Romana, quæ ex tam alto gradu tam breui ſpatio, vſque ad profundum Abyſſi cecidit. Nihilominus rogamus, oretis, ne demergamur in profundum huius magni maris, in quo ſunt reptilia, quorum non eſt numerus. Præterea rogamus obnixè, quatenus ſi paruitas noſtra quicquam in oculis veſtris poteſt, petitiones, quas latores præſentium, pro Sancti Anaſtaſij, & pro domo Foſſa-Noua, & pro domo Caſamaria vobis facient, benignè, & efficaciter exaudiatis: alioquin ſciatis, quod inde magnum ſentietur ſcandalum. Hactenus Epiſtola, quæ Bernardum, heu! aſſequi non potuit, ante tempus Capituli rapiendum. Porrò quod petit orare pro M. B. ad Baldoinum Cardinalem, totum omnium ſocium, referendum exiſtimo; cuius gloria, ob viſiones præcedentes retardata, vt putabant, Viros Sanctos haud dubiè, per preces, & ſuffragia maturanda, fraterna charitate, ſollicitabant. De negotiis trium illarum Abbatiarum Italiæ, quas exaudiri petit, nulla notitia, & credibile, grauia, quæ prætermiſſa ſcandalo eſſe poſſent.

ADDENDVM item laudibus EVGENII, quod in eadem Epiſtola notatur, ipſum nimirum, quod tot alij anteceſſores eius, omnino non potuiſſent; ferè ad nihilum redigiſſe Senatum Vrbis; atque eius potentiam, pro qua tantopere vrba tota laboraſſet. Sed nihilominus adeo cunctis charum, & Reuerendum, vt eius mortem inceſſanter flerent, ipſi etiam, qui ab Imperio cecidiſſent. Vt apparet verè diuina manua operans in vtriſque; in Eugenio, vt ſuperbiam coërceret Romani populi; in populo, vt Eugenium, quamuis ab ipſo humiliatus lamentaretur.

. Anno eodem Capite VI in fine, adde. Extant Eugenij Papæ plures Epiſtolæ in Regeſtis, & alibi, ſed inter alias, quædam ad Ioſlenum Sueſſionenſem Epiſcopum, quæ circumfertur cum Epiſtolis Sugerij, & eſt inter eas ordine 50

Anno eodem, Capite X. poſt numerum XIII. adde. Extant in Breuiariis antiquis, Salmantino, Conchenſi, & Palentino, tum ſermo, tum proſa de Virgine Maria, Bernardi nomine; quæ & ſi nonnihil ab ſtylo Sancti deuient; tamen propter auctoritatem, antiquitatemque tantarum Eccleſiarum, hic ſubiicienda cenſui. Portò ſermo diſtributus eſt in lectiones, pro officio Virginis decantando ſingulis Sabbathis, ſub hoc titulo.

SERMO B. BERNARDI ABBATIS
De Laude Virginis Mariæ.

O ALMA Virgo Maria! tanto cunctis Angelorum ſpiritibus, omnibus Electorum animabus, in conſpectu filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti, aſſtectis glorioſior, quanto ab illo meruiſti fieri beatior: Obſecramus te lachrymoſis ſuſpiriis, vt ad gemitum noſtri mœroris aurem inclines, Tua magnifica pietatis. Nos quidem pro innumerabilibus delictis, inferni ſupplicium meruimus, vbi nullatenus pœnitentia datur locus. Quoniam quidem aliquando in Baptiſmate fidem Domino noſtro Ieſu Chriſto promiſimus, quam malè viuendo hactenus mentiti ſumus. Ideo ad te confugimus, quia nec meliorem, nec aptiorem ad placandam iram tremendi Iudicis inuenire poſſumus. Surgemus ergo ô Sancta Virgo: miſericorditer actura pro nobis; Surge & amplectere miſericordiam noſtri Redemptoris. Da preces pro nobis, quos cernis offenſos ante oculos noſtri conditoris; cæcos cordium noſtrorum oculos terge, atque ſemitas iuſtitiæ nobis oſtende: Orando à nobis vitia ſuberabe, & Sancta plantaria virtutum inſere. Impetra curſum, quo conſequamur ſupernum brauium. Tale certamen piiſſima Domina, tuis orationibus nobis de cœlis obtine, vt deleas quidquid deliquimus in terris; nam non eſt aliquid tam prauum in nobis, quod ſi tibi places, orando abolere non poſſis. O ſacratiſſima Virgo, nos, qui hoc credimus, quod Virgo & mater Dei ſis, credendo ſentiamus, quid pro nobis depreceris, & iuxta petentium vota impetrata aſſequaris, & qui confitemur, te genuiſſe Deum & hominem, gaudeamus per te nobis adueniſſe ſalutem; & qui non dubitamus, cunctis te eſſe meliorem; per te multimodam ſentiamus adeſſe nobis pacis fœlicitatem. Et ſi quando proceſſerit ad nos diuina miſeratio tua; ne ſuperbiamus, aſſiſtat tuitio; aut ſi ſuperuexit tribulatio, ne labamur, ſit præſens tua Sancta protectio. Facque orando

ô Domina, vt ſerui filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti effici mereamur. Hucvſque Paleotinum Breuiarium atque Conchenſe. Quod ſequitur habetur ſolum in Salmantino.

BEATA DEI GENITRIX VIRGO MARIA, TEMPLVM DOMINI AVLA REGIS æterni, ſacrarium Spiritus Sancti, Tu Virga de radice Ieſſe, Tu oliua ſpecioſa in agro Dauid, Tu Cypreſſus in Monte Sion, Tu Cedrus in Libano, Tu roſa purpurea in Hierico, quæ ſingulari priuilegio meritorum, ſicut neſcis in hominibus comparem, ita nihilominus, & Angelicam ſuperas dignitatem; cui nouo & inaudito miraculo datum eſt, vt Verbum, quod ante ſæcula Deus genuit, fieret filius tuus, & homo; quem in fine ſæcolorum genuiſti, verus atque perfectus eſſet filius Dei, O glorioſa Puerpera, in qua ſola reperitur fœcunda dignitas; quæ ſic ex in temeritatis viſceribus, filium protuliſti, vt eleuatæ pudicitiæ integritas creſceret; nec libido, Virginalis clauſulæ ſignaculum violaret. In te Spiritus Sanctus, dum conciperes, obumbrauit; non quod ipſe (quod abſit) in ſacratiſſimo vtero tuo fieret pro ſemine ſobolis; ſed vſus eſt potius virtute, atque potentia Creatoris, De te Summus Pontifex ſui corporis hoſtiam ſumpſit, quam in ara Crucis pro totius mundi ſalute, ſacrificium obtulit. Tu lux oriens Nazareth, tu gloria Hieruſalem, tu lætitia Iſraël, tu nobilitas populi Chriſtiani, ô Regina mundi, ſcala cœli, Thronus Dei, Ianua Paradiſi, audi preces pauperum, ne deſpicias gemitus miſerorum. Inferantur à te vota noſtra, atque ſuſpiria conſpectui Redemptoris; vt quæ noſtris excluduntur demeritis, per te locum apud aures obtineant pietatis. Dele peccata, relaxa facinora, erige lapſos, ſolue compeditos, per te ſuccidantur veptes, & gemina vitiorum: præbeantur flores, & ornamenta virtutum. Placa nobis iudicem, quem genuiſti, ſingulari puerperio, Saluatorem, vt qui per te particeps eſt factus humanitatis noſtræ, per te quoque nos conſortes faciat Diuinitatis ſuæ.

SEQVITVR PROSA.

Quæ in eiſdem Breuiariis continetur.

Aue Dei Mater Alma, certa ſpes fidelium,
Porta cœli, ſtella maris, recti curſus hominum.
Forma legis, ſumma pacis, ſalutis exordium
Aue Virgo, aue Fœta, aue plena gratia.
Aue Sponſa, aue Mater, aue Dei filia
(Quam diuerſa facis vnum, ô omnipotentia!)
Fons ſignatus, Sacramenti Summi conceptaculum
Scala Iob, domus Dauid, Salomonis ferculum
A Leonis ore ſalua Chriſtianum populum.
Theotocos, Virga Ieſſe, Oliua fructifera,
Templum Dei, arca Noë, columba pacifera:
Ab inferni nos Charibdi in æternum libera.
Turris, ex qua pendet omnis armatura fortium,
Roſa florens, ſacra vitis, lilium conuallium;
Medicina peccatorum, virtutum donarium.
Vua dulcis, flos ſuauis, nardus odorifera,
Virgo ſemper glorioſa, ſalubris puerpera,
Præbe nobis adoptiuus pietatis vbera.
Orientis porta clauſa, quam vidit Ezechiel:
Menſa Regis, ad quam dapes tulit ipſe Gabriel,
Quarum opem in Leonum lacu ſenſit Daniel.
O ſigillum libri vitæ ſolidum in ſecula,
Cuius poteſt ſolus agnus ſoluere ſignacula,
In hac noſtra precum, ſtylo, conſcribe vocabula
Ad hoc, omnes Sancti, veſtrum petimus auxilium,
Vt pars noſtra ſit vobiſcum in terra viuentium.
AMEN.

Hæc vel fragmenta operum Bernardi, vel eius nomine in Eccleſiis bis ſeruata, nequaquam cenſui in præſenti prætermittenda.

Anno eodem, capite XIV. num.4. in fine, adde. Claudius Robertus protraxiſſe vitam vltra annum M. C. LVI. teſtatum habet, breui eius memoria, quæ & aliqua geſta comprehendit, his paucis verbis. *Tranſtulit Sedem Epiſcopalem Aleiba, in locum, vbi nunc eſt Sancti Macrobij nomine, qui locus antea dicebatur Inſula Aaron. Nominatur anno M.C.XLIX. in chartis Sancti Nicolai Andegauenſis; & conſecrauit maius altare Abbatiæ Monfortenſis recens ſtructa anno M.C.LVI.*

CAP. XV. num.8. in fine, adde. Fortè Serlonis ſucceſſor Richardus fuit, cuius auctor exordij cum laude meminit, lib.5. cap.6. *Venerabilis etiam Pater Richardus, quondam Abbas Sabigniaci, &c.* Conſonat Syllabus Abbatum Sabigniacenſium, quartum Abbatem aſſignans Ricardum de Coruejo, eiuſdem domus Priorem ſub Serlone, Virum prudentem, modeſtum, & magnæ honeſtatis, qui totos annos quinque, quibus præfuit, iura Sabigniacenſis Eccleſiæ conſtanter defendit.

Cæterum notatione dignum eſt, neque in præſenti à nobis prætereundum, Sabigniacenſes qui Fratribus de Benedictione Dei infenſi memorantur; nequaquam fuiſſe eos, de quibus loquimur in Diœceſi Abrincenſi, magno interuallo à Benedictione Dei diſſitos; & noſtris adhærentes à quinque annis: ſed alios in Lugdunenſi Diœceſi ſitos, eiuſdem nominis, Sectæ Cluniacenſis, vicinos Monaſterio Benedictionis, qui ſuper decimis cum ipſo diſceptabant. Porrò de vtroque cœnobio Sabigniaco Robertus Claudius meminit, atque vtrumque diſtinguit in ſua Gallia.

CAPITIS eodem, num.10. immediatè ante illa verba. *Sed iam nos alia vocant præſentis anni*, adde. Addendus etiam Sanctis Serlonis filij, fœlix, haud dubiè, & Deo dilectus Abbas, de quo in exordio Magno ſcriptum legimus. *Venerabilis etiam Pater Richardus, quondam Abbas Sabigniaci, de quodam Religioſo, & Sancto Abbate, qui in vna domorum Sabigniacenſium Abbatizabat, mirabilem quandam, ac pauciſſimis (vt reor) expertam gratiam nobis innotuit; quam ipſi ob meritum deuotionis ſuæ largitas diuina pietatis prærogare dignata eſt. Nam cum non ſolum carnalibus artibus, verum cogitationibus penitus à corde ſuo eliminatis, in puritate, & deuotione mentis vigilaret, & pſalleret, & oraret: ſuperna denique aſpirante gratia ſolebat ſentire naribus ſuis influentem cuiuſdam odoris nectar ſuauitatem cinnamomi, eburis, & balſami, omniumque odoramentorum fragrantiam incomparabiliter exuperantem. Faucibus etiam ſuis, quaſi cœleſtis Manna dulcedinem infundi ſentiebat, omnem in ſe ſaporem, & omne delectamentum ſuauitatis habentem. Quod veluti fauus in ore eius ſcaturiens; indeque, ad interiora*

interiora corporis, & anima defluebat, vtrumque ipſum hominem dulcore mirabili perfundebat, & afficiebat; ita vt etiam cum Propheta dicere poſſet: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel ori meo. Tales Viros Ciſtercium adoptauit, interuentu Seſlonis; nec dubium, quin & alios, quos ignoramus.

CAP. XVII. n.6. vbi de Caſtellione, adde. Caſtellionis nonnullas poſſeſſiones, ſepulchraque quorumdam Virdunenſium Epiſcoporum; Iongelinus vulgauit, ſuarum Notitiarum lib.2. & facilè apud ipſum videri poſſunt.

ANNO M. C. LIV.

CAP. I. poſt num. 12. adde numerum 13. Addam tamen duo adhuc ex Exordio, quæ curam Sancti in filios, ſiue veriùs pro filiis, ſatis oſtendunt, neque vllis aliis melius, quam eius verbis, lib.4. cap.21. *Poſt tranſitum Reuerendiſſimi Patris Bernardi, fuit in Clara-Valle quidam Frater, qui in primordio conuerſionis ſuæ, tanquam nouus miles, crebros hoſtium inſultus tolerabat; crebra tentationum iacula ſcuto patientia viriliter expiabat. Super omnia vero ſpiritum fornicationis adeo infeſtum ſentiebat, vt phantaſias miſeræ carnis, quas malignus ille cordi eius ingerere continuè nitebatur, manu ſacræ compunctionis, & orationis vix abigere valeret: Et in hoc fixorio confixus, tota die contriſtatus incederet. Augebatur in dies moleſtiſſimi conflictus moleſtia, nec erat rudis tyrunculo tanta patientia, vt violentiam paſſionis diræ ſe vlterius ferre poſſe confideret. Vnde etiam deliberauit animo cedere tentatori, & proiecto Religionis habitu, ad ſæculum reuerti. Cumque iam ſollicitè recedendi opportunitatem obſeruaret, aſtitit ei per viſum Beatus Bernardus paulò ante defunctus, increpans ipſius ſocordiam; & arguens eum ſuper iniquitate, quam mente conceperat, & actu perficere ſatagebat. Cui cum ille reſpondiſſet, ſe diu iam reluctatum fuiſſe, & iam tentationis violentiam ferre non poſſe; ait Sanctus ad illum: Scito prænoſcens, quoniam multa te adhuc certamina manent; ſed age viriliter, & noli deficere, quia Dominus aderit tibi, tanquam adiutor in opportunitatibus, vt eruat te. Vnde tibi polliceor, quia ſi in Ordine vſque ad finem perſeueraueris, ſaluus eris. Quod ſi forſan aliquis tibi nocere tentauerit in die nouiſſimo, ego reſpondebo pro te, & animam meam ponam pro anima tua. O verè amicum fidelem. Pium Patrem! auxiliarium fortem! qui poſt mortem carnis in vita Beata magis ſe fidelem probans, ouiculam nutantem, iam iamque in barathrum apoſtaſiæ ruentem, tam dignanter viſitauit, & blandis conſolationibus fouit, & exhortationibus roborauit; & per Dei gratiam de præcipitio mortis, ad vias vitæ reduxit. Tali namque pollicitatione tanti Patris, prædictus Frater animatus ſpiritum puſillanimitatis & diffidentiæ penitus à corde ſuo eliminauit; & ad agonem certaminis incredibiliter roboratus deinceps, à ſtabilitate ſua nullis maligni ſpiritus machinamentis, ſeu tentationum violentiis moueri potuit: ſed ſicut ei prædictum fuerat, multorum certaminum agonibus deſudatis, de cunctis per Dei gratiam victoriæ triumphum reportare meruit; atque in Ordine Sancto vſque in finem vitæ ſuæ in optima conuerſione perſeuerans, ſalutem æternam ſecundum ſponſionem dilecti Patris ſui fœliciter conſequutus eſt.* Hæc de primo. Sed audi de ſecundo, quem Sanctus Pater, ſimul & eius intimus amicus Pontifex Malachias corripuere.

Alius quidam de Fratribus eiuſdem cœnobij, cum inſtinctu Diabolico ita mente correptus eſſet, vt iam Apoſtatare à Deo, & pactum cum inferno facere, id eſt, ad ſæculum redire diſponeret; vidit in viſu noctis Beatum Bernardum, Sanctumque Malachiam, Reuerendiſſimos ipſius loci Patronos, in dormitorio deambulantes; & Fratres in lectis ſuis pauſantes ſigillatim viſitando benedicentes. Qui cum in Ordine viſitationis, ad lectulum videntis hæc deueniſſent, nec tam benignè eum reſpicere, nec benedictione, qua cæteros firmauerant, voluerunt roborare; ſed magis quaſi indignantes aduerſus eum ſtabant. Sicque B. Malachias ad B. Bernardum loquutus eſt. Homo iſte prauus eſt, & inquietus, nihil omninò boni agens in animo; non timet iniquitatem meditari in cubili cordis ſui; iamque prona voluntate Diabolicæ ſuaſioni aſſenſum dedit, vt ad vomitum ſæculi, quam citius poterit reuertatur. Quo audito, B. Bernardus dixit ei. Tu de Monaſterio meo fugere quæris? Et quo fugies miſer, à facie Domini? Crede mihi, quia malo tuo talia cogitaſti. Scio, ſcio, ſola vexatio intellectum dabit auditui. Et quia per timorem Dei corrigere te neglexiſti, dignis verberibus caſtigatus: vlterius fugere non tentabis: & his dictis, cœpit eum crebris ictibus tundere baculo, quem tenebat, & ait: Ecce ſtipendia, quæ meruiſti: ſurge nunc, & fuge, ſi poteris: euigilans autem Frater ille inuenit ſe tunſionibus illis totum conquaſſatum, atque confractum; ita vt in Infirmitorium ductus lecto detineretur. Tremens itaque & pauens, Fratres, qui ſibi aſſiſtebant, rogat, vt Priorem quamocyus ad ſe venire faciant. Quo accerſito, cum multa contritione cordis confeſſus eſt malitiam, quam mente conceperat, & opere perficere intendebat; pœnam quoque, quam inde pertulerat. Priore vero deſidiam, & ſocordiam eius (ſicut erat dignum) corripiente, & pro reatu inſtabilitatis pœnitentiam iniungente, Frater iiſdem perfectè reſipuit; & non apprehendit eum vltra deſiderium fugiendi. Cum enim ſalubriter didiciſſet durum ſibi fore contra ſtimulum per vrgentis gratiæ recalcitrare: ſtuduit de cætero eidem gratiæ ſalutem ſuam miſericorditer in ſe operanti, cum timore, & tremore cooperari. Talis erat Bernardus erga ſuos, etiam cum ipſi ſe orphanos putabant; arguens, obſecrans, increpans, nec minus quicquam præſens, quam adhuc viuens.

ANNO M. C. LV.

CAP. III. n.6. in fine, adde. Cæterum huic eidem viſioni congruit, & ſuffragatur quædam alia, quam auctor magni ſpeculi exemplorum, diſt.9. exemplo 103. eleganter deſcribit in hæc verba: *Ante aliquot annos, in quodam cœnobio Ciſtercienſis Ordinis in Francia, res geſta eſt celebris, & ab omnibus credita quia vir magni teſtimonij teſtis eius eſt, à quo viſa eſt. Meſſis erat, Monachi meſſuerunt, & ſub pondere diei, & æſtus fortiter deſudarunt. Venit veſpera, itum eſt ad domum, cœnatum, dormitum, & dormitorium clauſum. Cellerarius, vir ſapiens & maturus, talis denique cui ſoli hoc liceret, mercenariis reſponſurus foris manſit. Expeditis his venit & ipſe ad dormitorium, ſed clauſa eſt ianua. Quid faceret? pulſaret? ſed turbare noluit requiem Monachorum. Deſiſteret? Sed requiem non haberet. Malens autem inquietari ſe, quam alios, Capitulum intrat, in ſcamno ſe ponit, & de iunco*

capitale inſtinit ſibi. Nec dum obdormierat, & ecce Virgo omni ſpecie pulchrior, obſequentibus, & lumina præferentibus aliis duabus, ingreditur. Aggreditur Monachum: an dormiat, ſciſcitatur: vigilare ſe dicit. Quin & ipſe quid ibi facere vellet? & cur contra morem, maximè in nocte, intrauerit? Securus, inquiunt eſto. Et illa, Ego ſum (inquit) Maria, cuius es & tu, & domus iſta, & omnia, quæ ſunt in domo iſta, & in ordine iſto. Portabat autem vas vitreum ad nares ſuas, tanquam odorem capians ex eo, dixitque: viſitaui hodie Monachos meos in agro, ſudoremque eorum collegi in vaſe iſto: & hic odor optimus coram me, & filio meo, dignè vtique remunerandus eſt, præmio opportuno: Tunc ille, O pia Domina, Quid tibi tanti eſt labor noſter, qui fit non tam deuotione humilitatis, quam neceſſitate inopiæ? At illa (inquit) Tu ne audiſti, quia voluntas habet pœnam, & neceſſitas parit coronam? & ſi neceſſitas parit coronam, ſed tam partem accipit voluntas. Siue ergo neceſſitate, ſiue voluntate, quidquid agitis, meum eſt; omnia veſtra mihi vendico, ego ſuſcipio, ego remunero. His dictis, diſparuerunt, & ille obdormiuit ſuauiter. Mane facto refert hæc latus, & compunctus Abbati. Abbas & Conuentus lætati ſunt omnes, crediderunt omnes, & præ grauitate perſonæ nemo dubitabat. Hactenus ibi.

ANNO M. C. LVII.

CAP. V. num.9. vbi de *Vilsſhuſen*, & Speciosa-Valle, adde. *Vilsſhuſen*, alias, & fortè melius *Vilshauſium*, vulgo *Bilshauſen*, Fundatorem habuit Hermanum Comitem Palatinum Rheni, & liberaliſſimum dotatorem Gebardum Epiſcopum Herbipolenſem, ex Comitibus de Henemberg. Specioſam-Vallem, vulgo *Schoental*, in eadem Herbipolenſi Diœceſi fundauit VVolframus Dominus de Bemburg, inibi ſepultus, vt tradit Martinus Crucius in Annalibus Sueuiæ, libro 10. part.2. Alij tamen fundatam volunt per Nobiles de *Perlichingen*, quorum tumuli ibidem etiam ſpectantur.

ANNO M. C. LVIII.

CAP. V. num. 11. in principio, adde. Portam-Cœli biennio anteriorem faciunt Tabulæ, quas ſequutus Iongelinus, qui de eius fundatione hæc habet verba: *Porta-Cœli, vulgo* Tennebach, *propè Friburgum Briſgoiæ, fundatur anno Domini M. C. LVI. in Nigra ſylua, per Lamgrauios de* Stulingen, & Bat, *à quibus Comites de* Fruſtemberg, *&* de Friburg, *defluxere; quique in hoc cœnobio ſua habent reconditoria, & inter alios ſuperbo iacet tumulo Egon Tertius Comes Fuſtembergius, ac Lamgrauius Stulingenſis, cum vxore Adelaide Comitiſſa in* Niffen, *eorumque filius Conradus Comes, qui obiit anno M. C. XL.*

ANNO M. C. LX.

CAP. X. n.9. poſt illa verba: *In annis lubricis*, adde. Quod dicitur de mixto ad id alludit, quod Sanctus Pater in ſua Regula præcepit c.37. *Cum ſenibus & infantibus non obſeruetur diſtrictio Regulæ, maximè in alimentis; ſed circa eos pia habeatur conſideratio, vt præueniant horas Canonicas.* Porrò hæc præuentio, ſiue anticipatio non erat prandiis, quod cum aliis ſumebant horis conſuetis; ſed ientaculi, vt aiunt, id eſt buccelæ panis, atque modicæ vini quantitatis, quas etiam menſæ Lector, & coquinæ Hebdomadarius permittebantur ſumere, *ne fortè graue eſſet ieiunium ſuſtinere; & vt hora refectionis ſine murmuratione, & graui labore ſeruirent Fratribus ſuis*, c.35. & 38. hanc refectiunculam alibi *bibere*, alibi vero *mixtum* Sanctus appellat; atque hoc vltimum nomen hodieque durat, & in vſibus antiquis inuenitur, cap 73. *Admixtum percutiatur ſignum in Eccleſia tribus ictibus, ante ſextum, &c.* Dicitur autem mixtum, id eſt temperatum: ſiue aqua dilutum. Vnde etiam mixtarius, ſeu miſtarius, apud Ambroſium Calepinum & alios *vas quo vinum aqua miſcetur.* Qua ſignificatione vſurpauit nomen Locrerius.

Vrceus, aut gemina longus mixtarius anſa

Ergo Henricus, ferè ſine exemplo, iuuenis in Abbatem promotus eſt, atque adeo non robuſtus, vt legibus adhuc pueritiæ metiendum eſſet.

CAPITE eodem, poſt num.10. adde. Hoc item anno Ciſtercij obiiſſe dicitur Henricus Eduenſis Epiſcopus LIV. filius Hugonis Secundi Burgundiæ Ducis, de quo Claudius Robertus hæc habet verba: *Henen, vel Heneinus, velut ego legendum puto, Henricus, filius Hugonis Secundi Ducis Burgundiæ, ex Matilde, Frater, Galterij Epiſcopi Lingonenſis LVII. Accepit pallium ab Eugenio III. anno M.C. XLIX. Dedit Eccleſiam de Beligniaco, & de Marcilleye Canonicis Belmenſibus, anno M C XL. præſente Lamberto Abbate Ciſtercij, vbi obiit. Kalendis Martij*, vbique habet hoc epitaphium appoſitum ad parietem, qua itur ad dormitorium.

Hic duo Pontifices ſerui veri Salomonis
Pauſant, Henricus Edua, Petrus Cabilonis.

CAP. VI. n.3. poſt illa verba, *Virginum Colonienſium*, adde. Adeoque eſſe eum, de quo Baronius in ſuis ad Martyrologium Romanum Notis, quorum nos Tomo primo etiam meminimus.

ANNO M. C. LI.

CAP. IV. poſt num. X. adde. Sequentes num. 11. Sub idem tempus, quantum ex ſerie hiſtoriæ coniici poteſt, florebat inter alios in Clara-Valle Venerabilis, & Deo dignus Anſulphus, ab ipſo tyrocinio talis, cui ſua Deus ſecreta, & ſociis euentura communicaret. De eo cum ſcribebat, iam defuncto, Auctor Exordij Magni hæc habet verba lib.4.c.9. *Magnæ deuotionis Vir Anſulphus, & magna præditus gratia, cum adhuc eſſet in Clara Valle Nouitius, vidit in viſione apparentem ſibi Dominum Ieſum Chriſtum, tanquam in Cruce pendentem. Erant autem (vt ſibi videbatur) ibidem alij duo Nouitij, qui ſecum erant in probatione. Cum ergo ſuppliciter Dominum adoraſſet, & vt ſui, ſociorumque ſuorum miſereretur humillima prece rogaret: miſericordia motus Pius Dominus reſpexit, ac benedixit alterum dictorum Nouitiorum. Cernens vero Nouitius, qui hæc videbat, tertium illum Dominica benedictione minime roboratum, fraterna pietate commotus, cœpit attentius rogare Dominum, ne ipſum à largitate benedictionis illius excluderet. Reſpondit autem ei Dominus, nequaquam eſſe benedicendum, ſed magis ad maſſam pertinere maledictorum. In his verbis euigilans Nouitius ille de benedictione, qua cum ſocio ſuo à Domino benedici meruerat, oppido gratulatus eſt. Sed quidnam de illo, de quo tam triſtem ſententiam audierat, futurum fortè, dubius expectabat. Poſt dies itaque tertium, tertius ille Neophitus, Trinitatis vinculum*

rumpens.

rumpens, vt triſtem ſui nominis etymologiam malè gerendo exprimeret (Malgerus ſiquidem vocabatur) Ordine derelicto, reuerſus eſt ad vomitum vitæ ſecularis, & factus eſt Apoſtata vilis. Reliqui autem duo, qui benedictione Domini firmati fuerant, ipſo miſerante, benedictionem hæreditate poſſederunt. Et quoniam ad ſortem benedictorum Domini pertinerent, in propoſito ſuo iuſtè, & piè vſque in finem vitæ perſeuerando, declararunt. Hæc ille, ex digito Gigantem, vbi alia membra pingere non poſſet, demonſtraturus.

Nec multum erit, ſi idem concernant tempus, qui immediatè ſequuntur alij duo, de quibus idem Auctor ita proſequitur cap. 10. *Frater quidam eiuſdem cœnobij, cum ſe ad quærendum Deum magno deſiderio conuertiſſet, & pij Saluatoris noſtri Domini noſtri Ieſu Chriſti memoriam, dulci meditatione continuè ruminaret, vidit illum, quadam vice in viſione ſibi apparentem. Sollicitus autem de ſua ſalute, flagitabat obnixè ſalutiferam eius benedictionem, dicens: Domine, Obſecro te; benedic mihi, vt ſaluus fiam. Pius vero Dominus, qui propterea pauperi ſuo apparere dignatus fuerat, vt aliquam ſtillam dulcedinis ſuæ ipſi miſericorditer impenderet, eleuata Sancta ſua dextera, benedixit eum; qui protinus, vt ſibi in eadem viſione videbatur, inenarrabili gaudio repletus, piâ præſumptione, apprehendens beatiſſimam dexteram, a qua benedici meruerat; eam ingenti deuotione deoſculabatur, atque dicebat: Gratias ago tibi Domine Ieſu Chriſte: Fili Dei viui, quia benedixiſti mihi, & ſaluus ero.* Et rurſus de alio. *Alteri quidam Fratri Religioſo, atque deuoto datum eſt in ſpiritu videre Beatam Mariam Magdalenam ſplendidiſſimo vultu, & habitu, ante altare ſtantem. Qua viſa, repletus eſt Frater ille lætitia magna. Cumque cogitaret animo optando, atque ſupplicando, & magno iſta ſacri deſiderij ſuſpirando, quatenus ei Beata Maria Dei genitrix, cui deuotiſſimè die, noctuque ſeruiebat, ſimiliter monſtraretur; facta eſt vox ad eum in ipſa viſione, dicens: Neſſe te conuenit, quia necdum idoneus es ad ſublimiſſimam, immaculatæ, Dei genitricis, & Virginis Mariæ claritatem intuendam. Satage ergo, & creſce, & proſice, quantum poteris: vt eam quandoque videre merearis.* His fruebantur deliciis Viri Sancti, his cœleſtibus viſitationibus, conſolationibuſque, ad culmen perfectionis promouebantur. Anſulphus Menologio adſcriptus legitur, ad VII. diem menſis Auguſti.

C A P. VI. num. 1. ad medium, poſt illa verba: *Repromiſſam manifeſtauit*, adde. Hinc corrigendus venit Iongelinus, qui hoc cœnobium recentius longè facit; quippe referens eius fundationem ad annum Chriſti M. CC. LXXV. quo dudum Amalricus de viuis raptus, non potuit, aut viſione cœleſti frui, aut eam Abbati Ricbeto manifeſtare.

I B I D E M, vbi de Sancto Saluatore de Monteacuto, adde. Crediderim, eandem eſſe domum, de qua Tomo quarto longior à nobis ſermo habendus erit; & ſiue per errorem repetitam, in Chronologia, ſiue bis deſignatam, ſemel ex Ordine indultæ antiquitatis, quod aliis euenit: & iterum & anno Reformationis, quod longè eſſe recentius, ibidem oſtendam.

ANNO M. C. LXII.

C A P. VI. n. 7. vbi de Tuta-Valle, adde. Alij non in Normegia, ſed in Dania, & Diœceſi Ripenſi locatam tradunt. *Riſoſten, Riſoſtein* alij vocant, quæ domus in Germania, & Diœceſi Moguntina fundata dicitur.

C A P I T E eodem, numero 10. in fine, adde. Inuenio in Menologio Ciſtercienſi B. Petrum Abbatem Armentariæ, cuius & fundationis Eccleſiæ per ipſum factæ, memoriæ in Presbyterio eiuſdem domus dicitur conſeruari, hac inſcriptione.

FVNDATA EST HÆC ECCLESIA ERA M.CC.V. ET ABBAS D. PETRVS FECIT IN MEMORIAM SANCTÆ MARIÆ.

Ceterum id, qualiter cohærere poſſit, cum inſtrumentis eiuſdem Monaſterij, quæ tum vitam Enonis, tum præfecturam producunt vſque ad Eram M.CC.XIX. id eſt annum Chriſti M.C.LXXXI. niſi fortè Era ad annum referatur in inſcriptione, non mihi hactenus licuit inuenire.

ANNO M. C. LXIII.

C A P. IV. in fine, adde. Fridericus Colonienſis Archiepiſcopus, cuius anno M. C. LVIII. c. 51. n. 3. mentionem fecimus, in Italia Imperatorem ſequens, hoc ipſo anno Papiæ mortuus eſt, & funus eius ad Veterem-Montem deductum; vbi hodieque ſepulchrum eius viſitur, epitaphio impoſito pro more temporis.

Hoc iacet in Tumulo Fridericus Vir generoſus,
Virtutum cumulo prædiues, ac animoſus.
Laudibus immenſis, qui crebro fuit dominatus,
Agrippinenſis poſſeſſor Pontificatus.
Cuius honorificè ducuntur ab Alpibus oſſa,
Atque hæc ponuntur, pompoſo ſchemmate, foſſa.

Dicitur Fridericus oriundus ex familia Comitum Montenſium, adeoque illi placuiſſe ſepulturam in Monte-Veteri.

C A P. V. num. 7. in fine, adde. De hac Petri Alphonſi vocatione, per Bernardum Parentem; & prophetia, quæ de eius, & aliorum Monachorum, ab ipſo Sancto facta memoratur; videnda ſunt, quæ in primo Tomo diximus, atque ex illis hæc ipſa regulanda.

ANNO M. C. LXIV.

C A P. VIII. poſt numerum 11. adde 12. Hoc ipſo anno, cum Monaſterium de Recluſo, ad extremam inopiam perueniſſet, atque in arido loco conſtitutum, multa incommoda, & grauia tolleraret; clariſſimus Henricus Campaniæ Comes Theobaldi Magni filius, patris magnificentiam imitatus, locum in quem ſe commodè transferrent, atque opimas donauit poſſeſſiones, expedito diplomate, quod Nicolaus Camuzatius in ſuis Miſcellaneis publicauit, in hunc tenorem. *Omni-Creator, & omni-ſciens Dominus cæcitatis noſtræ ignorantiam doctrinæ ſuæ radiis, diligenter dignatus eſt inſtruere. Agnoſce, inquit, ô Chriſtiane dignitatem tuam, & diuinæ conſors factus naturæ, cuius capitis, & cuius corporis ſis membrum, reminiſcere; vt imitator diuinæ dilectionis, quæ in opere conſiſtit, ereptus de poteſtate tenebrarum; tranſlatus ſis in Dei lumen, & regnum, ſpe promiſſionis huius præconiis allectus. Ego Henricus Trecenſium Comes Palatinus, notum volo fieri præſentibus, & futuris, quod compaſſus nimia paupertati*

Eccleſia de Recluſo, vt ab arido loco, & parum fertili, quo inſidebat Abbatia, ad vberiorem locum, & magis commodum transferretur. In nominata Eccleſia pro timore, & amore eius ſummi Patris familias, qui dat ſalutem Regibus; ad ſalutem animæ meæ, & parentum meorum, dedi in Eleemoſynam omne fagotum meum; dedi etiam, & quietum clamare feci, quidquid Engelmerus de Sangeio, & ſui participes ibidem tenuerant. Præterea conceſſi duos foreſtarios, Robertum, ſcilicet, & Vlricum de Soleriis, ad cuſtodiendum nemus. Hæc omnia ad honorem, & pacem Ordinis Ciſtercienſis, ita liberè & quiete dedi, & conceſſi Abbatiæ, quæ dicitur donum Comitis, *quod nemo infra prædictum fagetum vllam penitus conſuetudinem habeat. Illud etiam addidi, & perpetuo poſſidendum conceſſi; quod Fratres iam dictæ Abbatiæ omnimodum vſuarium ſuum, exceptione excepta, in nemoribus meis de VVueſeio, & Paſſena habeant. Præterea eiſdem Fratribus conceſſi, quod ipſi eant, & redeant per totam terram meam, ab omni iuſtitia, & conſuetudine liberi. Et quicumque homines mei ſeſe, vel ſua præfatæ Abbatiæ reddere voluerint, ipſos, & ſua liberè, & quiete conceſſi: inſtitutis tamen Ciſtercienſis Ordinis interminatè obſeruatis. Et vt hæc omnia inconcuſſa, & inuiolata in æternum permaneant; hæc ita fore, ſigilli mei teſtimonio confirmaui; teſtibus Radulpho Abbate Vallis-Claræ, Arnulpho Abbate de Recluſo, Tecelino Abbate de Sancto-Portu, Ioanne Abbate de virtute, &c. Actum eſt hoc anno Incarnati Verbi M.C.LXIV. Ludouico Rege Francorum regnante, Guidone Cathalaunenſi Epiſcopo exiſtente, traditum apud Trecas per manum VVillelmi Cancellarij.*

C A P. X. num. 3. in fine, adde. De *Gutualia*, alias de *Godolen*, in Gotlandia, hæc habet Iongelinus, lib. 7. *Gutualia filia Nouæ-Vallis in Suecia, fundatur anno M.C.LXIV. ſexto Idus Septembris; cui cœnobio circa annum M. CC. X L V I. Ericus Daniæ Rex Roskildiæ confirmat, in animæ ſuæ ſolatium, omnes poſſeſſiones, & donationes, quaſcumque illi contulerat Dux Canutus. Primus huius loci Abbas extitit piæ memoriæ Dominus Petrus, quondam in Clara-Valle, ſub Sancto Patre Bernardo, Monachus; Vir columbinæ ſimplicitatis, & Sanctæ conuerſationis; de quo vide Menologium Ciſtercienſe die X. menſis Iulij. Alij fundatam volunt in Liuonia, ſitam qui in Diœceſi Rienallienſi.*

A N N O M. C. L X V.

C A P. I V. num. 4. vbi de Clara-Inſula, adde. Huius cœnobij initia conſecrauit Gunnerus Abbas, Vir pietate excellens, doctrinaque; inde in Archiepiſcopum Lundenſem, atque Daniæ Primatem promouendus; quibus functionibus egregia cum laude præfuit, vt Tomo ſequenti à nobis dicendum erit.

C A P I T E eodem, num. 5. vbi de Barbello, ſiue Sacro-Portu, adde. Accepi ex Gallia, primum loci Abbatem, non Teſcelinum fuiſſe, ſed Martinum, Teſcelino occupante tertium locum. Quod ſi verum eſt, inchoata videtur domus longè ante Philippi Auguſti natiuitatem: vnde facilior aditus patebit ad Papirij Maſſoni traditionem.

A N N O M. C. L V I.

C A P. VI. num. 7. in fine, poſt illa verba: *Per Clericos plerumque adminiſtratur:* adde. Quamuis noſtra ætate, dubium, quo iure, an ſola conniuentia Marchionis, per Monachos Hortenſes procuratam longo tempore vidi; nec ſatis mihi conſtat, quam ob cauſam non multis ab hinc annis relicta ſit, per Clericos denuo adminiſtranda.

A N N O M. C. L X V I.

C A P. I. n. 5. in fine, adde. Extat Epiſtola Alexandri I I I. ad Abbatem, & Conuentum Pontigniacenſes, gratulans de conſtantia, qua præcelluiſſent; atque ad perſeuerantiam illos exhortans, quæ ita habet.

Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Abbati, & Fratribus Pontigniacenſis Monaſterij: ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Fidei, & deuotionis veſtræ feruorem, quem circa nos, & Eccleſiam Romanam multipliciter geritis, in eo quod Venerabilem Fratrem noſtrum Cantuarienſem Archiepiſcopum tam benignè, tam humanè, & honeſtè tractatis, nec ad alicuius minas, aut blanditias in hoc reſpicere voluiſtis; exhibitione operis abundè demonſtraſtis. Quod vtique gratum nobis omnimodis, & acceptum, tanquam ſi perſonæ noſtræ fuiſſet exhibitum, reputantes; quantas poſſumus charitati veſtræ ſuper hoc gratiarum referimus actiones: & affectionem veſtram innumeris exinde laudibus in Domino commendamus. Verum quoniam boni operis finis magis, quam principium ſolet attendi; diſcretionem veſtram per Apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & hortamur in Domino, quatenus iam dicto Archiepiſcopo, ſicut hactenus laudabiliter feciſſe noſcimini, fraternæ liberalitatis ſubſidia ita honeſtè, ita honorificè miniſtratis, vt fraternam in vobis charitatem ferventiorem ſemper inueniat, neque eam vnquam minis aut terroribus tepuiſſe cognoſcat. Hactenus litteræ.

A N N O M. C. L X V I I.

C A P. I X. num. 1. vbi de Charmeia, adde. Accepimus ex Gallia, Charmeiam Abbatiam, non eſſe filiam Recluſi, ſed ſororem, vtramque filiam Vallis-Claræ, quod ego Gallis relinquo diſcutiendum.

A N N O M. C. L X V I I I.

C A P. IX. n. 6. vbi de Monaſterio Dulcis-Vallis, adde. Vallem-Dulcem in Lingonenſi Diœceſi fundatam à Manaſſe Decano Lingonenſi, in Decanatu Petræ-fictæ, alij ad hunc annum referunt; alij X V I. anteriorem eſſe affirmant.

A N N O M. C. L X I X.

C A P. V. n. 4. in fine, Claudius Robertus annum mortis ſub dubio differt, breui eius memoria, quæ ita habet: *Bernardus, ex Canonico, Monachus Claræ-Vallis, & ex Monacho Epiſcopus, intereſt tranſlationi Sancti Florentini Salmurienſis, ſexto Nonas Maij, anno M. C. L I X. obiit M. C. L X I X. vel M. C. L X X I. in ſupplemento Sigeberti.*

Anno eodem capite V. num. 3. in fine adde. Inter maiores eius glorias eſt, quod eleemoſynarium habuit inſignem virum, Petrum Comeſtorem, Auctorem Hiſtoriæ Scholaſticæ; quod à Roberto Claudio, & aliis notatum video.

Anno eodem, capite V I I. num. 1. vbi de S. Ioanne,

S. Ioanne, adde. S. Ioannem in Nemore appellant, domumque in Famaguſtana Diœceſi ſitam, Iongelinus affirmat, ſuarum Notitiarum *lib.* 8.

ANNO M. C. LXX.

CAP. VIII. num. 11. vbi de *Hilda*, Abbatia Ciſtercienſi, adde. Video & *Hildam*, ſiue *Hirdar*, notatam in Saxonia, in Diœceſi Brehemenſi, filiam Hebracci; quam Iongelinus hoc anno fundatam tradit, per Fatinarum Rugiæ Principem, qui primus in ea Prouincia fidem Chriſtianam, Baptiſmaque ſuſcepit: exindeque Monaſterium fundauit, vna cum vxore ſua Ildegarde, Canuti Regis Daniæ filia. Sed hoc cœnobium longe poſterius puto, ſicut & Ruſciæ per noſtros conuerſionem.

CAPITE eodem, num. 5. vbi de Dobano cœnobio, adde. Iongelinus in ſuis Notitiis notat, Priuiſlaum fundatorem, quam Regem vltimum Herulorum ad oram maris Balthici, & Dynaſtam Magnipolenſem appellat, obiiſſe anno Chriſti M. C. LXXIX. atque in eodem Dobanenſi cœnobio ſepultum eſſe, tali inſcriptione ſepulchro ſuperpoſita.

HIC IACET PRIVISLAVS, DEI GRATIA HERVLORVM, VVAGRIORVM, SISCIPENORVM, PALAMBORVM, OBRODITARVM, KASSINORVM, VANDALORVMQVE REX, &c.

Eodem vero Tumulo, duas illius vxores ſepultas eſſe, Mathildem Volellay, Criſpi Poloniæ Ducis, & Voyſelauam Bureuini Noruegiæ Regis filias. Habet & alia monumenta Ducum Magnopoleoſium, continuata ferè ſerie ibidem ſepultorum, vſque ad hæc tempora.

CAPITE eodem, num. 4. vbi de Victoria, adde. Victoriam in Corinthia, Gurcenſis Diœceſis, Gaſpar Iongelinus fundatam tradit, ab Henrico Epiſcopo Trecenſi; qui ante conuerſionem valde Nobilis, atque vnus ex Comitibus Ottonis, in Morimundo eum ipſo habitum induit: inde Abbas Villarienſis effectus in Lotharingia; ad vltimum in Epiſcopum promotus, patriam ſuam illuſtrauit eo cœnobio. Cæterum dum fundationem nimium anticipat, nempe ad annum M. C. XLIV. ſuſpecta reddit cætera. Quippe eo anno Henricus nondum Epiſcopus; biennio poſt promotus, vt habent tabulæ Trecenſium Epiſcoporum. Sed & defunctus ante hunc annum dicitur, præcedenti nimirum, vt notauimus, potuit domus incepta, ipſo viuente, ab eius morte conſummari.

ANNO M. C. LXXI.

CAPITE VIII. num. 9. in fine, adde. Iongelinus Abbatiam quandam commemorat, nomine *Olmetum*, Bituricenſis Diœceſis, quam filiam Curiæ Dei ſub Ciſtercio, ad fluuium Corum, in Archipreſbyteratu Virzionis, circa annum M. C. XLIV. fundatam tradit. Conſonat Ioannes Chenui in ſuis Notitiis Bituricenſis Diœceſis tam in Abbatia, quam in anno fundationis.

ANNO M. C. LXXII.

CAPITE VI. num. 2. vbi de *Bona-Requie*, adde. Fundatam domum ad Alano Vicomite de Rohan, eiuſque vxore Conſtantia, Alphonſi Caſtellæ Regis filia, lego in Notitiis Abbatiarum Ciſtercienſium nuper vulgatis, neque hactenus vacauit examinare.

Ibidem, vbi de *Dargon* cœnobio, adde *Dargon*, vulgo *Dargun*, in Pomerania Zuuerinenſis Diœceſis, ſi Iongelino credimus, Abbatia eſt filia Dobedani, ſiue Dobani; quam alij hoc anno, alij poſt XXXVIII. fundatam ſcribunt.

CAPITE, & numero eiſdem, in fine, adde. De Inſula-Dei, vulgo *Gettesholme*, Abbatiam eſſe in Diœceſi Ottonienſi, filiam Heriuadi, de linea Ciſtercij, idem qui ſupra Iongelinus notatum habet, in ſuis Notitiis Abbatiarum Regni Daniæ.

ANNO M. C. LXXIII.

CAPITE VII. num. 8. ad medium, vbi de *Loco-Dei*, adde. Conflagraſſe legitur poſt centum plus, minus annos, nempe M. CC. LXVIII. Sed reſtitutum poſtea Monaſterium, Monachorum induſtria, & fidelium conſiuium eleemoſynis.

CAPITE eodem, num. 9. in fine, adde. Sanctum hunc Eremitam nequaquam Petrum, ſed Raymundum vocatum, alij tradunt, ex Monumentis domus; inter quæ & eius ſcripta legitur miraculis referta, in libro peranriquo M.S. quam quia non alibi vulgatam hacteous vidi, hic opportune cenſui ſubiiciendam, ſic autem habet.

In partibus Hiſpaniæ, à tempore Raymundi Berengarij Comitis Barchinonia, Patris Regis Ildelphonſi, quidam iuuenis nomine Raymundi de Angularia oriundus, cum prius in ſaculi tempeſtatibus fluctuaſſet, vocatione Dei, quæ ſæpius ſibi euenit, relictis omnino mundi illecebris, vitam Sancta Conuerſationis adeptus eſt, nam cum de mundanis exercitationibus ſæpiſſimè cogitaret, & nocte, dieque in huiuſmodi cogitationibus perſiſteret, vox ab eo audita eſt, dicēs. Quid in talibus exercitationibus moraris? Vigilantiam tuam potius in Dei ſeruitio adhibere ſtudearis; & cum labore et ſtudio deſeruire, qui mercedem Sanctis ſuis, omni theſauro incomparabilem, impertiri conſueuit. His ſæpius auditis, relictis omnibus, & eorum, quæ retro ſunt, oblitus, ad anteriora prorſus extenſus, & quærens, quæ ſurſum ſunt, non quæ ſuper terram; ad locum confugit Eremi, ſcilicet, vallem quandam, quæ nunc vocatur Vallis bona; quæ nulli peruia, ſed ſolis feris patens habitanda. Ibi, parentibus inuitis, Vir Dei habitans, abſque humano eduſio diu vixit: Tantummodo herbas, & glandes, ſibi cibos præparans. Vinum, nec ciceram non bibens, aquam habebat in potum; veſtigia Beatiſſimi Ioannis Præcurſoris in victu, & veſtitu ſequens. Taliter viuenti non modica perturbationes euenerunt: cum Dæmones, quam plurimis illuſionibus ipſum à bono propoſito eliminare, niterentur; tam horribilibus aſpectibus, quam aëris immutationibus. Sed Vir Dei ſemper fortis, in operibus bonis conſtans permanebat: attendens illud Euangelicum; nemo mittens manum ad aratrum, & aſpiciens retro, aptus eſt regno Dei: *& illud ſimiliter*: Quicumque perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit. *Cum autem in Eremo diu permanſiſſet, confluebat ad eum vniuerſa multitudo languentium diuerſis languoribus; quos inuocata Chriſti virtute, ex manuum appoſitione diuinitus curabat; & Dæmones à corporibus fugabat, adeo vt pluſquam duo millia huiuſmodi morbo laborantes, ab eo curarentur. Tribus diebus diebus in hebdomada omnino victu carebat,*

bat, nullum cibum, vel potum ſumens: omnia membra ferreis ligamentis perſtringebat; ne aliquod illorum à Dei ſeruicio, obſequiove ceſſaret. Hac eo operante, quadam die ad ipſum locum Sarraceni peruenerunt, Chriſticolis inſidias parantes, quia locus ille propter arborum denſitatem, & ſaxorum eminentiam, tranſeuntibus pergendi liberum prohibebat inceſſum. Inuenerunt igitur Sanctum Virum, quem deprehenſum inter fruteta latitantem, & orantem, acceperunt eum ſecum trahentes, ligatis manibus; & duxerunt eum ad oppidum Suirana. Cumque illuc perueniſſent, illico ferreis catenis ipſum mancipare decreuerunt. Sed qui eum corrumpere voluit, ſubito viſum amiſit. Perſpicientes igitur, quod Vir Dei eſſet, blandis allocutionibus tentare cœperunt, vt Chriſti fide relicta, ad eorum ignorantiam, & culturam veniret. Sed Vir Dei Sanctæ Trinitatis non immemor, & terreni timoris immunis, eorum blandimenta reſpuit. Quod videntes Sarraceni, crudeliter ira commoti, duxerunt illum ad montis ſupercilium, vt ipſum præcipitarent. Qui reſpondens eis, dixit: ſi Deus hoc facere permiſerit, facite: ipſi autem eum apprehendere nequiuerunt; & videntes, quia Deus ipſum protegebat, dimiſerunt eum; at ille abiens peruenit ad locum ſuum: & ſic ei multoties euenit. Quadam die, cum Sarraceni ad locum dictum perueniſſent, ſcientes ipſum eſſe virum Sanctum, nec vlterius eum apprehendentes, petebant ab eo, vt ſibi daret aliquid ad manducandum. At ille dicens, ſe nihil alimenti habere, præter parum leguminis, demonſtrauit eis, vbi legumina pendebant; illi autem ira frementes, acceperunt crucem, quam Vir Dei adorare conſueuerat, & in ſtrue lignorum, igne accenſo velociter proiecerunt: ipſam ſiquidem ſtruem lignorum Vir Sanctus pro labore quotidiano ſibi collegerat, vt ſi quis tranſiens, vel ad ipſum veniens algoris pateretur horrorem, igne accenſo de lignis ipſis, frigus releuaret. Lignis itaque conſumptis, Vir Sanctus dolens de amiſſione crucis, perſtitit in orationibus; & dum oraſſet, crucem conſpexit in cineribus incontaminatam, & omnino labe carentem; quam eleuans cum gaudio gratias egit Deo. Quadam die, cum limpham hauriret a fonte, dum aqua in vas funditur, ſubito in vinum tranſmutatur. Quod videns Sanctus, proiecit vinum, nolens recedere à propoſito, nec vinum potare, aliam hauſit aquam. Similiter cum ſederet ſub rupe in ſpelunca, aduenit ad oſtium ſpeluncæ quidam ſerpens, corpore magno, aſpectu terribili, cui Vir Sanctus intrepidus, pedes nudos offerens (viam ſemper nudis pedibus, abſque calceamentis incedebat) dixit ei; Beſtia, quid quæris? Nihil mali mihi inferre valebis; & inclinato capite, viro Dei intacto, velociter abſceſſit. Famulus quidam veniebat ad Sanctum Virum, & petiit ab eo, vt beſtias aratorias, quas culturæ aptas nouerat, ſibi tranſmitteret. Dixit ei Vir Sanctus, Accipe vacas duas, & taurum, quem nutriuimus, vade, & perfice, ſicut noueris. At ille recedens, ſicut Dominus præceperat, accipit vacas duas cum boue, & ad dictum locum profectus eſt. Cumque ad viam mediam perueniſſet, Taurus retro flexit greſſus ſuos, & immoderate currens, magno impetu, venit ad Cellam Domini ſui: & ſtabat à longe, genibus curuatis, & capite inclinato, quaſi peteret veniam à Domino ſuo. Quod cum Vir Sanctus percepiſſet, gratias egit Deo, qui in multis animalibus, è terra naſcentibus, mirabilia quotidie operatur: & manu eleuata licentiam animali tribuit eundi; & ſtatim curſu immoderato, recto tramite ad famulum peruenit; & ſic pariter profecti ſunt. Quadam die cum Frater Viri Sancti ad hanc Vallem perueniſſet, ducens ſecum aſellum, commendauit aſellum puero, vt eius cuſtodiam haberet. Qui puer ſurgens de nocte; vidit totam Vallem lumine fulgentem, & Angelis plenam; quos neſciens cucurrit ad Cellam Sancti Viri clamans, vt ſibi adiuuaret, timuit enim, ne homines illi aſellum raperent, & extraherent. Sanctus autem Vir intra cellam ſimiliter cum Angelorum exercitibus commorans, vt puer abiret, dedit ſignum. At ille magis pulſans, ianuam Cellulæ aperiens, introſpexit, & vidit cum magno coruſcamine, Angelorum multitudinem, quaſi ad Miſſæ officium præparatam; ſed ſtatim euanuit ab oculis eius viſionis fulgentia. Vnde Vir Sanctus diu permanſit triſtis, & gemibundus nolens, vt aliquis ad locum ipſum accederet. Explicit de vita & miraculis B. Raymundi Confeſſoris.

Hactenus ibi. Vixit Raymundus poſt Conuentum adductum ad Vallem-bonam annos ferme tres; & tandem multis meritis glorioſus ad potiora tranſiuit, anno M. C. LXXVI. teſtamento confecto, quod legitur ibidem in hunc tenorem.

Teſtamentum B Raymundi.

Notum ſit cunctis hominibus, quod ego Raymundus de Valle-bona relinquo corpus meum ad ipſam Eccleſiam B. Mariæ de Valle-bona; nullus enim exitum mortis poteſt euadere. Quapropter diſpono, & ordino pro dicto loco B. Mariæ in perpetuum. Similiter relinquo Conuentum, & Sanctimoniales, quæ manent in Eccleſia de Valle-bona, vel quæ manere voluerint in obedientia Abbatiſſæ de Tolobris in tali pacto, quod ipſa Abbatiſſa non trahat eas de prædicto loco, nec abſtrahat aliquid de rebus illius loci, quod mutet in alium locum; ſi vero ipſa Abbatiſſa de Tolobris manere voluerit in prædicta Eccleſia de Valle-bona, Sanctimoniales, & Conuentus eiuſdem loci ſint ei obedientes. Si autem prædicta Abbatiſſa noluerit manere in prædicta Eccleſia, Conuentus Eccleſiæ de Valle-bona eligat Prioriſſam ad ſuam voluntatem, & ſine vlla contradictione. Actum eſt hoc quinto Idus Aprilis, anno Domini milleſimo centeſimo ſeptuageſimo ſexto. Signum †. Raymundi de Valle-bona, qui hæc firmauit, teſtibuſque firmare rogauit. Iterum ego Raymundus de Valle bona dono, & concedo Germano meo Poculalo, vt ſemper habeat victum, & veſtitum in Eccleſia de Valle-bona; & vt ſemper maneat in illo loco, ſiue ſit laicus, ſiue Frater.

IN APPENDICE ABBATVM HORTÆ.

IN ARMENIO.

ABBATE IV. linea antepenultima, poſt numerum 1189. adde. Concilium item Hortæ celebratum quatuor Epiſcoporum, & octo Abbatum, ad inſtantiam Alphonſi Caſtellæ Regis, pro ſtabilienda Huelguenſi Monarchia. Porrò quod ibi Patres congregarentur, delatum Martino, qui paulo ante ab eodem Alphonſo Rege ad Capitulum generale Ciſtercij miſſus, annua capitula viſitationeſque, atque id genus alia, quæ Huelguenſe cœnobium ſupra alia illuſtrant, reportaſſet.

IN BERNARDO.

Abbate IX. adde. In ſcriniis vtriuſque Monaſterij, Hortæ, atque Bonifontis, viſuntur donationes illi factæ, atque Abbati eius Petro, de hoc ſecundo. Vtraque à Sanctia Molinæ Comitiſſa; altera menſe Auguſto, anno M. CC. XL. altera poſt triennium menſe Septembri. *Do*, inquit, *Deo, & Beatæ Mariæ Virgini, & vobis Domino Petro Abbati, & Conuentui de Horta Ciſtercienſis Ordinis, Seguntinæ Diœceſis, veſtriſque ſucceſſoribus Monaſterium, quod ego habeo in Bono-fonte; &c.* Viſitur etiam aliud inſtrumentum Martini Epiſcopi, & totius Capituli Eccleſiæ Seguntinæ, quo ſuperioritatem, atque adminiſtrationem Monaſterij de Bono-fonte Hortæ concedit, atque eius tunc Abbati domino Petro. *Notum ſit omnibus*, inquit, *quod nos Martinus Dei gratia Epiſcopus Seguntinus, cum noſtro Capitulo, noſtra libera, & ſpontanea voluntate, Monaſterium Boni-fontis, quod antea erat Canonicorum Regularium Diui Auguſtini, nunc autem de nouo Monialium Ordinis Ciſtercienſis, illud deinceps perpetuo, à iuriſdictione ordinarij exemptum volumus, vt Moniales ſibi ſecundum ſtatutum ſui Ordinis liberius, & deuotius Deo Omnipotenti poſſint ſeruire: & Domino Petro Abbati de Horta, & eius ſucceſſoribus Monaſterium Boni-fontis gubernandum in ſpiritualibus, & temporalibus, ſecundum regulam, & ſtatuta ſui Ordinis, quantum in nobis eſt committimus. Datum Seguntia, anno ab Incarnatione Domini M. CC. XXXVIII. Kalendas Octobris.* Hactenus inſtrumentum Capitulare. Quæ mihi omnino conuincere videntur hos quadraginta annos, qui vni Bernardo tribuuntur, non vnum tantum inſumpſiſſe, ſed tres Abbates: duos Bernardos, alterum ab anno M. CC. XXVII. de quo tamen non conſtat quandiu ſederit, niſi quod tamen non exceſſit annos X. plus, minuſve: alterum, qui ad M. CC. LXVII. pertigerit, ignoto licet initio præfecturæ. Et tertium Patrum medium inter vtrumque, qui vt minimum ab anno Chriſti M. CC. XLIII. Monaſterio præfuerit, qui Boni-fontis donationes acceptauit, & ſub quo Horta incrementum illud accepit.

IN ALVARO.

Abbate XXVI. in fine, adde. Poſt hæc ſcripta, comperi trienales Abbates cœpiſſe Hortæ ante annum M. CCCC. XCIV. quippe quo Monaſterium iam regebat Sebaſtianus Padilla, vt palam fit ex literis vnionis inſignis Monaſterij de Superato. Porrò Sebaſtianus ex Abbate de Horta in Reformatorem aſſumptus eſt nouæ Congregationis, anno Domini M. CCCC. XCVI. à quo vſque ad M. D II. duo triennia integra, & duo alij trienales Abbates interceſſere; quos tamen hactenus non potui inuenire: illud compertum, maiorem temporis partem inſumptam litibus; Aluaro prius Abbatiam abdicante, mox reſiliente, & nouos ſemper appellante iudices, aduerſus trienoales, Conuentumque, atque Reformatores; quos aliquando irretitos cenſuris habuit, (adeò fraudes præualere iuſtitiæ ſolent) quo vſque tandem anno M. D. II. interueniente Blaſio Tagle, tunc Abbate Spinæ, poſtea Reformatore Congregationis, vterque eorum compromiſit in duos viros eximiæ auctoritatis. DD. D. Alphonſum de Herrera Complutenſem Abbatem, & D. Rodericum de Azebedo Canonicum Compoſtellanum; ſi diſcordarent, eo præuaiituro, cuius ſententiam Archiepiſcopus Toletanus ratam haberet. Legi compromiſſum Toleti factum, & acceptatum eadem die; nempe Septembris decima: atque intra biduum ſententiam pronunciatam, conſentientibus partibus; quibus prolixa nimium lite exhauſtis, non vltra litigare (vel condemnatis) abſolui, atque obtinere in cauſa fuit.

IN DIDACO.

Abbate Triennali VI. adde. Hic puto in numero annorum ſubeſſe mendum, ſed quod vnde corrigerem, non habui. Quippe Didacus de Saluatierra anno M. D. XXV. in Generalem Reformatorem electus, quod conſtat ex libro Actorum Capitularium, atque id munus per triennium integrum implens, non potuit anno M. D. XXVI. in Antiſtitem Hortæ promoueri. Forte anno M. D. XXVIII. ex quo communes Ordinis deſeruit, cœpit res Hortæ priuatas adminiſtrare: & eo anno inuentus in inſtrumentis, ex ſerie triennium anticipatur, quæ tamen ante ipſum infringi potuit.

IN

IN IGNATIO.

Abbata Triennali IX. adde. Is Generalis Reformator Congregationis electus fuerat anno M. D. XXII. atque id munus per integrum triennium, non ſine egregia laude adminiſtrauerat.

IN BERNARDO III.

Abbata Triennali XV. adda. Aduerſus Auguſtobrigenſes Duces, puteum Salinarum, vulgo de *Alandete* iniuſtè retinentes, ſub modiciſſima, iniquaque penſione, litem conſtanter mouit; quæ cum per eius ſucceſſorem Ludouicum de Eſtrada, neque adhuc ad æqualitatem, componeretur: concordia, quæ iucunda proponebatur, ad Conuentum relata; & cunctis ferè in illam conſentientibus, vnus Frater Michaël dictus de Bellamazan, zelans pro ſua domo, ſeſe oppoſuit, & linteolo, quod ad emungendas nares, portabat, in pauimentum Capituli proiecto, proteſtatus coram tabellione eſt, numquam ſe illi concordiæ, vt nociuæ conuentui, conſenſurum. Quod tunc proteruiæ, & præſumptioni datum: mox cum concordia non æqua cognoſceretur, in laudem ceſſit, ac demum vt ab ea liceret retrocedere, atque aliam inire, vtile fuit.

APPENDIX
AD QVARTVM
ANNALIVM
CISTERCIENSIVM
TOMVM.

HVIC etiam Tomo Appendicem ſuam ſubiungo, duplicem Præfectorum Seriem, alteram Militarem, aliam Monaſticam; vtramque Hiſpanam: ſiue quia nobis vtriuſque maior notitia, ſiue quia minor exteris: adeoque nobis eas facilius promere, illis legere gratius, certè vtilius: quippe dignas vulgari, ſcirique & non aliunde facile hauriendas. Vulgauit prima Sant-Iulianæos Magiſtros, Noruam-Cæſaream; Alcantara *nos dicimus, in hoc Tomo tranſlatos, atque inde auſpicantes nomen ſuæ Militiæ; ſecunda Abbates Eccleſiæ Palaciolenſis, qui dudum Obſeruantiæ Hiſpanæ præſunt. Vt ex eis facilè huius Congregationis, quæ in Ciſtercio prima, initia, atque progreſſus ſtatuſque, & mutationes vtcumque dignoſci valeant. Ergo quod attinet ad Alcantaræ Magiſtros, ſiue Noruæ-Cæſareæ, hoc nobis ordine veniunt referendi.*

SERIES

SERIES PRÆFECTORVM SANCTÆ IVLIANEÆ MILITIÆ.

Quæ poſtea ex NORVA-CÆSAREA, *de Alcantara Hiſpanè, eſt appellata.*

I.

SVERVS PRIOR.

GENERE nobilis, patria Salmantinus, zelo præcipuus, & militari peritia ſtrenuus vnà cum Fratre Gomezio anno M. C. L V I. cuiuſdam Eremitæ ſenis conſilio, arcem conſtruit, in finibus Caſtellæ, qua parte Sarracenos Durij extrema habitantes poſſet offendere: Conſtructam ſancto Iuliano Confeſſori, & Pontifici dicat (cui antiquior ibi Ara) ex quo, & vicinis piris, dat nomen Arci, *San-Iuliam del Pereyro*; & milites vltroneos in ea ſuſcipit defendendis Chriſtianis, atque Sarracenis vicinis infeſtandis. Biennio poſt, anno M. C. LVIII. Ordonium, ex Monacho Ciſtercienſi, Præſulem Salmantinum deuotus adit, & ſibi & ſuis, normam vitæ, & leges, quas ſeruarent impetraturus. Feruente tunc Calatrauæ inſtitutione per B. Reymundum, & conuerſis ad gerenda bella admiſſis, ſub Ciſtercij inſtitutis militaturis; Ciſtercienſe inſtitutum, tum Epiſcopo, vtpote Ciſtercienſi tum viris ipſis placuit: & quia nomen Abbatis, dignitaſque non conueniebat laïco, neque adhuc erant Magiſtri, in Calatraua, nomen *Prioris* Suero inditum eſt, ſub quo tam ipſe, quam qui ei ſuccederent res militiæ, & Conuentus adminiſtrarent. Reliqua vitæ Sueri ignota hactenus, quin ipſe Suerus paucos ante annos ignorabatur, latuiſſetque, ſi non ex Bibliotheca Alcobacienſi, & perantiquo libro M S. per Doctorem Bernardum Britum Luſitanum, & Regium Luſitani Regni Chronographum erutus eſſet. Sepultus creditur iuxta Eccleſiam ſancti Iuliani, vbi multa hodiéque ſepulchra viſuntur nec ſine inſcriptionibus: ſed quæ iam legi nequeant præ corroſione.

II.

GOMESIVS PRIOR II. MAGISTER I.

Succeſſit Suerio, Gomezius ipſius Frater, & in Militia ſocius, qui anno M. C. LXXIV. cum titulo Prioris adminiſtrabat, quo & à Ferdinando Legionenſi donationem acceptat Grangiæ de *Reygadas* (ſic loco nomen) ad Ripas fluuij Chora, in qua & Prior ſancti Iuliani, del Pereyro, Ordinis fundator nuncupatur. Fundator inquam cum Fratre ſuo Suerio, qui tamen ante ipſum Prior fuit. Triennio poſt M. CC LXXVII. cum adhuc Prior eſſet, confirmationem loci ſui, & Ordinis, ab Alexandro Papa III. impetrat, litteris expeditis Beneuenti per manum Gratiani S. R. E. Subdiaconi, & Notarij IV. Kalendas Ianuarij, Indictione X. Incarnationis Dominicæ anno M. C. LXXVII. Pontificatus ipſius anno XVIII. addita clauſula, vt obeunte Gomezio, vel quocum-

que ex illius ſucceſſoribus, & electio Prioris in decedentis locum ſubrogandi, per nullum alium, quam per Fratres ſancti Iuliani, & ſaniorem partem eorum tractari poſſit. Cæterùm cum videret in Calatraua, poſt mortem Radulphi, res iam, pulſis Abbatibus, per laicos, titulo Magiſtrorum adminiſtratori; Gomezius ſibi & ipſe non multo poſt, certe ante ſexennnium, Magiſtri nomen impoſuit, quod Lucius Papa III. ratum habuit, dum eidem reſcripſit, ſub hoc titulo *Dilectis filiis Gomezio Magiſtro, & fratribus ſancti Iuliani del Pereyro, tam præſentibus, quam futuris, &c. Datum Romæ per manum Alberti S.R.E. Presbyteri Cardinalis, & Cancellarij, pridie Nonas Aprilis, Incarnationis Dominicæ anno M. C. LXXXIII. Pontificatus ipſius anno II.* In eadem Bulla confirmat idem Pontifex ſan-Iulianeæ Militiæ, quas tunc habebat, plures poſſeſſiones; quas intra hoc ſexennium acquiſitas, inde colligitur, quod Alexander, qui eaſdem confirmauerat, præter arcem & domum ſan-Iulianæam, nullas alias inuenit, quas confirmaret. Non multo poſt, Ferdinando Legionenſi, in Alfonſum Luſitaniæ Regem pugnanti, Gomezius affuit, quod Alfonſus Sarracenos auxiliares ſecum adduceret: aliàs nec proprio Regi, contra Chriſti fideles affuturus. Vnde ad Pacem-Auguſtam pugnaturo contra eundem Alfonſum Maurorum iam auxiliis deſtitutum, adeſſe non tam voluit, quam fas non fuit. *Apud Rades Historia Alcant. cap. 2.* Mortuo Ferdinando anno M. C. XC. Alfonſum filium recens Regno potitum, iuuenem adhuc, venientem ad Caſtellam comitatus eſt, vt ab Alfonſo Caſtellano Rege, veterem circa morem, baltheo militari, vnà cum Conrado Rege, veterem iuxtà morem, Conrado Imperatoris Friderici filio accingeretur, *apud Rodericum Toletanum lib. 7. cap. 24.* Quinquennio poſt, ab eodem Alfonſo Caſtellæ Rege, qui Gomezij virtutem venerabatur, arce ſimul, & oppido Scalabis, Iulium Præſidium alij, nos *Truxillo* vocamus, donatus eſt, anno M. C. XCV. inſtituendo ibidem nouo Conuentui, propter quod, in quibuſdam inſtrumentis, ab eo anno, & deinceps Magiſter Truxillenſis nominatur. Obiiſſe creditur iuxta annum M CC plus minuſve, ante hos quinquaginta annos ab omnibus putatus author Militiæ, & vt talis notatus *apud Rades Historia Alcant. cap. 2.* & in diffinitionibus vulgatis Matriti anno M. D. LXIX & anno M. D. LXXVI. & aliis. De ſepultura illius nihil conſtat, niſi quod iuxta Eccleſiam Iuliani, inter alias ignotam, coniici magis licet, quam affirmari.

III.

BENEDICTVS MAGISTER II.

Tertio loco San-Iulianeis præfuit Benedictus cognomento *Suarij*, natione Gallecus, filius Suerij Froylæ, cui in Gallecia parebant aliquot caſtra, electus anno M. CC. plus minuſve. Intra biennium M. CC. II. Calatrauenſibus qui ſibi coniunctiores, ex inſtituto, ſub alio Rege poſitis, cum Magiſtro, & militia ſancti Iacobi, quæ in Regno Legionis, continebatur, pro ſe, & pro ſua militia concordiam iniit, fraterno pacto fœdere, vt mutua ſibi auxilia, communia ſpolia, vincere daretur, nec diuiſa pericula manerent, quoties foret cum hoſte confligendum. Facta charta Zamoræ V die Martij Æra M. CC. XL. intra triennium anno M. CC. V. cum Innocentius III. claues, & clauum Eccleſiæ adminiſtraret, tertiam ab eo obtinuit confirmationem, ſub hac inſcriptione. *Dilectis filiis Benedicto Magiſtro, & fratribus ſancti Iuliani del Pereyro, regularem vitam profeſſis, &c.* in ea porrò, exemptione ampla conceſſa, Pontifex ſubdit, haud dubiè quin, annuente ipſo Magiſtro. *Ad indicium autem perceptæ huius, à Romana Eccleſia, libertatis, Marapetinum vnum ſingulis annis, nobis, noſtriſque ſucceſſoribus perſoluetis, &c. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, per manum Ioannis ſanctæ Mariæ in Via-lata Diaconi Cardinalis XVI. Kalendas Iulij Indictione VIII. Incarnationis Dominicæ anno M. CC. V. Pontificatus ipſius anno VIII.* Quo item titulo idem Innocentius intra biennium nouum aliud priuilegium illi indulget. Datum Laterani pridie Kalendas Aprilis, Pontificatus ſui anno X. obiiſſe dicitur anno ſequenti M. CC. VIII. ignota ſepultura, ſed quæ inter alias, ad ſancti Iuliani arcem eſſe putatur.

IV.

I V.

NVNIVS MAGISTER III.

Cognomento *Ferdinandi*, electus anno M. CC. V I I I. cuius tempore Alfonſus Caſtellæ Rex inſignem illam victoriam reportauit ad Nauas Toloſæ, & Calatrauam receptam de Sarracenis exuli diu reſtituit Militiæ Sacræ. Diſſidiis Regum, an quia Legionenſis alia parte irruebat in Sarracenos, Sant - Iulianæi expertes illius gloriæ, concordiam primum, dein nouas in hoſtes irruptiones, nouos de illis triumphos, ſolicitarunt. Vterque Alfonſus mutuò ſibi fidens Sarracenos inuaſit anno Chriſti nimirum M CC. X I I I. & Caſtellano, per Calatrauenſes irruente in Beaciam, Legionenſis cum Sant-Iulianeis, Noruam Cæſaream potenter expugnauit. Haud tamen illam ſuis tradendam cenſuit, quamuis optime meritis: ſed magis Caſtellanis Calatrauenſibus, vt nouum ſibi Conuentum fabricarent: ſeu largitate Alfonſum Caſtellæ Regem arctius ſibi aſſerere, ſeu vere voluit Militiam Calatrauæ, in ſuo Regno inſtituere, quo Sant - Iulianeæ, & Sant-Iacobeæ, quas ab olim habuiſſet, ſuperaddita, hoſtium vires infringeret facilius, arces, & oppida potentius expugnaret. Vtcumque fuerit, Magiſter Calatrauæ, ne viribus diuiſis, debilior eſſet; Alcantaram, conſulto vtroque Alfonſo, Sant - Iulianeis tradidit; non vt nouum Conuentum ibidem ponerent, ſed transferendo antiquo, & mutandis in melius priſtinis ſedibus. Pactum inter vtramque militiam eſt, vt Sant-Iulianei leges Calatrauæ ſeruarent per omnia, quod Ciſtercienſi aliàs Militiæ facile fuit; excepere tamen, quod ad Priorem Conuentus attinet, ne Monachum, vt habebant Calatrauenſes, ſuſcipere ſi nollent, compellerentur: vt Calatrauæ Magiſter Sant-Iulianeam Militiam viſitaret, iuxta ritus Ciſtercij, atque electionibus præeſſet noui Magiſtri: è contra verò Magiſter Sant - Iulianæus ſuffragium ferret in electionibus Magiſtrorum Calatrauenſium facta charta apud ciuitatem Roderici, X V I. die menſis Iulij, Æra M. CC. L V I. Eodem anno, *Nunius Ferdinandi* Noruæ-Cæſareæ acclamatus Dominus primum; dein ad ſuos reuerſus, cum eis ſtatuit, vt ad Alcantaram, inde tranſmigrarent. Quam tamen tranſlationem ipſe, aut non vidit, aut viſa ſaltem diu frui non potuit, mortuus, vt dicitur ſequenti anno M. CC. X I X. nec conſtat, quo in loco ſepultus fuit.

V.

DIDACVS, ALIIS GARZIAS, MAGISTER IV.

Cognomento *Sanctij*, Roderici Toletani Præſulis, vt ferebant, cognatus, electus anno M. CC. X I X. ſub quo conuentus tranſlatus creditur ad Noruam-Cæſaream in locum, qui hodieque, quamuis maiori ex parte ruinoſus, & dirutus, Conuentus vetus dicitur, & oſtenduntur recinæ ipſius domus venerabiles, ab ipſa antiquitate. Ex tunc Didacus ipſe, & ſucceſſores duplici titulo, & nouo ab arce Alcantaræ obtento, nec dimiſſo antiquo, Pereynenſes, & Alcantarenſes Magiſtri appellabantur. Confirmationem, & protectionem ſuæ Militiæ ab Honorio I I I. inſerta Bulla Innocentij prædeceſſoris, impetraſſe inuenitur, atque denuo vectigal conſtituiſſe Marapetinum aureum per annos ſingulos, *inter priuileg. Alcantara fol.* 15. ab Alfonſo Legionenſi Montes, & paſcua, Nauasfrias vocant, dono accepit, & priuilegium, vt quæcumque oppida, arces, caſtrave à Sarracenis caperet, ſibi & Ordini ſuo, ſaluo Regio iure, retineret: quo & fretus expugnaſſe aliqua dicitur, quo vſque ad Montagium (*Montanches* nos vocamus) victoria ſuis parta, atque arce potitus, ipſe tamen occubuit ipſo in prælio anno M. CC. X X V I I. *apud Rades de Andreade cap.* 5.

V I.

ARIAS MAGISTER V.

Cognomento *Perecius* patria Gallecus, ex nobili Monteroſorum familia, electus anno M. CC. X X V I I. quo & Alfonſo Legionenſi Pacem; & Emeritam - Auguſtam expugnaturo, vulgo *Badajoz*, *y Merida*, cum ſua Militia affluit, & vtrobique poſſeſſiones pingues accepit, pretium nauatæ operæ, quo Milites ad virtutem accendebantur. Eodem Legionenſi Rege defuncto, cum Regni proceres inter filias eius, Sanctiam Dulciamque,

(Tharaſiæ, primæ illius vxoris filias) & Ferdinandum cognomento *Sanctum* ex Berengaria natum diuiderentur, Magiſter primum ſororum partes ſequutus, ex teſtamento patris; mox Ferdinandi, tum iure, tum potentia præualentibus, in ipſius ſponte verba iurauit; atque in bellis, quæ continua geſſit in Sarracenos, opportunus affixit. Quin etiam ſolus, id eſt ſine Rege, aut exercitu eius, Magazelam, illius tractus inſigne oppidum, atque dudum amiſſum *Iulium Præſidium*, quod nos *Truxillo* dicimus ſuo ſtipatus milite expugnauit, atque iterum Conuentum illuc tranſmiſit, non tamen ibi diutius permanſurum. Magazella hodieque Militiæ manet, titulo Prioratus, vtraque in eo retenta iuriſdictione. Reſcripta multa à Gregorio I X. obtinuit, ad Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, &c. in Regno Legionenſi, *Vt dilectos filios Magiſtrum, & fratres Militia del Pereyro Ciſterciensis Ordinis, ab infeſtantibus defendant. Datum Anagnia pridie Kalendas Iunij anno M. CC. X X V I I. Pontificatus ipſius anno primo.* Ad eumdem Magiſtrum, Militeſque ſub titulo de Alcantara, *Vt omnia illis indulta forma conſiſtant. Lugduni Nonis Nouembris, anno M. CC. X X X. Pontificatus ipſius anno tertio.* Rurſus; *Vt Pacis - Auguſta tum Eccleſiam, tum alia bona inconcuſſa, & rata habeant. Agnania V I I I. Kalendas Octobris anno M. CC. X X X I I I. Pontificatus ipſius anno V I.* His, & aliis obtentis præuigiliis, & caſtris acquiſitis; cum Militiam ſeptennio adminiſtraſſet, defunctus eſt, anno M. CC. X X X I V. ſepultus ad Alcantaram, forte primus Magiſter, qui ibi quieuit.

V I I.

PETRVS MAGISTER V.

Cognomento *Iañez*, ſiue *Ioannis*, electus anno M. CC. X X X I V. quo & multa oppida in ea parte prouinciæ, quam Serenam appellant, & Caſtra Viceliana, vulgo *Medellin* expugnauit à Sarracenis; quæ & à Ferdinando Rege accepta, altera proprio, ipſius altera nomine, ab Alcantaræ Militia poſſidenda, ingens illi incrementum attulere; quod magna ex parte hodie etiam perſeuerat. Intra triennium, anno M. CC. X X X V I. inſigne priuilegium confirmationis, protectionis, & exemptionis à Gregorio I X. impetrat inſcriptum, vt apparet, hoc adhuc anno, *Magiſtro, & Fratribus Sancti Iuliani del Pereyro Ciſtercienſis Ordinis, &c. & infra. Statuentes, vt ordo Monaſticus, qui ſecundum Deum, & Beati Benedicti Regulam, atque inſtitutionem Ciſtercienſium Fratrum, à vobis ante Concilium Generale ſuſceptum, in eodem loco inſtitutus eſſe dignoſcitur*, &c. Deinde numerat Militiæ poſſeſſiones, inter quas prima Alcantara, tum Eccleſias diſperſas per totum Regnum numero X X V I. Villas, & Caſtra X X I I. Grangias X V I I I. Hoſpitale vnum, atque id genus alia ſatis opima, vt liqueat facile, quantum breui creuerit, virtute propria, & Regum largitione. Confirmatur ibidem annua penſio vnius Marapetini, quam reuera de facto perſolutam, iterata conceſſio perſuadet. *Datum Romæ apud Sanctum Petrum X V I. Kalendas Iunij anno M. CC. XXXVI. Pontificatus Gregorij, anno I X.* Biennio poſt M. CC. XXXVIII. duplices alias ab eodem Gregorio litteras obtinet, alteras, ad Decanum, Magiſtrum Scholarum, & Theſaurarium Ciuitatenſis Eccleſiæ, *Vt infeſtantes Pereyrenſes Milites Ciſtercienſis Ordinis, & eorum familiares per cenſuras compeſcant*: alteras ad Ferdinandum Caſtellæ Regem, *quatenus Magiſtrum, & Fratres domus del Pereyro Ciſtercienſis Ordinis, quæ ad Romanam Eccleſiam nullo pertinet mediante, pro diuina, & ipſius reuerentia, taliter habere charos demonſtret, vt preces eius ſibi ſentiant fructuoſas; & ipſe Pontifex deuotionem Regis poſſet merito commendare. Datum Laterani V I I. Kalend. Aprilis, Pontificatus anno X I.* Sequenti anno M. CC. X X X I X. duplici alio priuilegio, ab eodem Gregorio Papa auctus, militibus, qui in prælio decedebat, vt plenam ſuorum peccatorum indulgentiam conſequerentur; religioſus obtinuit; ſed nihilominus ſuperſtitibus, venturiſque prouidit, *vt omnia bona Militia del Pereyro, à Militia de Calatraua collata, iuxta contractum inter vtramque initum, firma ſemper manerent, & inconcuſſa. Datum Laterani pridie Kalend. Aprilis anno X I I.* Hæc & alia eodem Papa Gregorio, & ſucceſſore eius Innocentio: abs Rege Ferdinando, non pauciora Militiæ ſuæ impetrauit, quippe cui tum virtute, tum obſequiis charus, vel inter paucos ſemper fuit. Cum Epiſcopo Caurienſi primus compoſuit, ſuper immunitate, & præeminentiis, de quibus inter eum, & Alcantaræ Militiam litigabatur; admiſit tamen Ciſtercienſium Abbatum viſitationem, quam ſæpius repetitam eius tempore, ipſius Militiæ tradunt diffinitiones. Demùm cum annos X X. plus minuſve Alcantaræ præfuiſſet, vacante in Calatraua ſede, obitu Ferdinandi Magiſtri X I I. in eius locum ſubrogatus eſt, fauore Regis, nec ſine Calatrauenſium

ſium acclamatione. Reliqua vitæ eius in Appendice, quam tertio Tomo ſubiecimus notata, non eſt opus repetere in præſenti.

VIII.

GARSIAS FERDINANDI MAGISTER VII.

Cognomento *Barrantes* electus anno M. CC. LIV. cum Ferdinando Sancto Rege mortuo, Alfonſus *ſapiens* rerum potitus eſſet: à quo & ipſe electionis ſuæ anno, omnium præuilegiorum, quæ à Ferdinando, Alfonſoque obtinuerat Alcantaræ Militiæ, ampliſſimam impetrauit confirmationem. Sed & à Summis Eccleſiæ Pontificibus, maximè ab Alexandro IV. interuentu Ioannis dicti de Franceogia, tituli Sancti Laurentij in Lucina Presbyteri Cardinalis ex Ciſtercio aſſumpti, cui fuit inter charos, multa obtinuit, anno M. CC. LVII. & M. CC. LVII. addita cunctis clauſula. *Cum autem prout dilectus filius noſter Ioannes Tituli Sancti Laurentij in Lucina Presbyter Cardinalis expoſuit coram nobis, in Monaſterio veſtro, ab initio ſuæ fundationis, Ciſtercienſis Ordo inſtitutus fuerit, & ſemper obſeruatus; vſque ſub obedientia, & viſitatione Generalis Capituli Ciſtercienſis manentis: Nos intuitu Cardinalis ipſius*, &c. *Datis Agnaniæ III. Kalendas, & Kalendis ipſis Decembris anno M. CC. LVII. pridie Kalendas Februarij, & XV. Kalendas Aprilis & III. Kalendas Decembris, & V. Kalendas Ianuarij, anno M. CC. LVIII.* Secundam cum Epiſcopo Caurienſi concordiam iniit, neque minus in prælo hoſtibus formidabilis, Alfonſo cognomento Sapienti in ipſos, & in ſuos, à quibus multa paſſus, vtilis fuit. Expugnauit ipſi Arcos, Lebricoxa, Niebla: quin & Turdetanorum, quos vocant *Veteres*, nos *Algarue* dicimus, prouinciam; quæ poſtea in Regnum Luſitanis Regibus ceſſit. In Philippum eiuſdem Alfonſi Fratrem, & in Sanctium filium, qui in Fratrem, & Patrem rebellauerant, non iuſtitiæ & fidelitatis, tantum zelo; ſed quod ſibi Sarracenos confæderaſſent, nec multo poſt in Petrum, Sanctij Fratrem eiſdem titulis, magnanimus, & acer; ſed quoties ſeſe Mauri ſubtrahebant, ſi occurrebant Chriſtiani, vel in ipſa acie media clemens fuit. In antiquioribus Sant-Iulianeæ Militiæ conſtitutionibus promotus legitur in Magiſtrum Sancti Iacobi circa annum Chriſti M. CC. LXXXIV. quod tamen veritati non cohærere, probat optime Rades cap 8. Inſtitutus ab Alfonſo Rege per illud tempus vltimæ ſuæ voluntatis executor, non multo poſt deceſſit, propria, & Regis mandata relinquens aliis: cum Alcantaræ eo pacis, & belli res per triginta annos, eximia cum laude adminiſtraſſet.

IX.

FERDINANDVS MAGISTER VIII.

Cognomento *Paez*, aliis *Perez*, natione Luſitanus, electu anno M. CC. LXXXIV. quo & à Sanctio, cognomento *Forti*; vulgò *el bravo*, qui iam tunc poſt Alfonſum Patrem regnabat, confirmationem priuilegiorum ſuæ militiæ accepit Pereyrum totius Ordinis initium caputque, atque hactenus Magiſtrorum omnium titulum (nam *del Pereyro*, & de *Alcantara* dicebantur) ſeparatum à menſa Magiſtrali: in Commendam erexit, cui Milites prout emeriti eſſent; ſicut omnibus aliis præficerentur. Cætera ſtrenuus Dux, & fortunatus, quod maximè conducit: ſed in eo infœlix, quod nunc in Luſitania, nunc in Caſtellæ Regnis, Legioniſque, dum inteſtinis bellis digladiantur, & fratres fratribus, auunculo nepotes bellum inferunt, numquam in hoſtes Crucis fœlix fuit. Præfuiſſe dicitur annos ferme octo, plus minuſve, extinctus circa annum Chriſti Domini M. CC. XCII.

X.

FERDINANDVS II. MAGISTER IX.

Cognomento *Perezius*, natione Gallecus, electus anno M. CC. XCII. tertiam concordiam cum Caurienſi Epiſcopo iniit Iure regnandi inter Infantes *Cerdas*, ac Sanctium, & Ferdinandum Patrem, & Filium (*Cerdarum* illum patruum, hunc conſobrinum) in dubio, & armis poſito, in hoc etiam infœlix, quod cum Chriſtianis pugnandum non ſemel fuit: ſed debellauit etiam Sarracenos, atque Cartejam, *Tariſa* nos vocamus, alij *Tarteſſum*, diu ab eis poſſeſſam Regi reſtituit, obtentis ab eo, premio ſuæ virtutis, annuis

redditibus, quæ Alcantaræ ſoluerentur ex fiſco Regio. Eius tempore, quam in commendam Prædeceſſor erexiſſet, Sant-Iulianea Arx, Ordinis caput, cum locis adiacentibus, à Rege Luſitaniæ Dionyſio, dum *Cerdis* fauet, capta eſt: non vltra iam ad Caſtellæ ditionem, nec ad Alcantaræ Militiam reddiтura. Ceſſiſſe dicitur Auiſienſibus Militibus qui & ipſi Ciſtercienſes, atque Abbatiæ Sanctæ Mariæ de Aguiar, Ciſtercienſi non minus; quo ſemel acquiſitum Ciſtercio ius, quamuis mutaret Dominos, nihilominus in Ciſtercio conſeruaretur. Adminiſtrauit Ferdinandus Alcantaræ Militiam ad annos quatuor, quibus expletis obiit, in veteri Cœnobio ſepultus vt tradit Rades, anno M. CC. X C V I.

X I.

GVNDISAVVS MAGISTER X.

Cognomento *Perezius*, prædeceſſoris nepos ex ſorore, electus anno M. CC. X C V I. quod & virtuti eius, iam tunc eximiæ, & patrui meritis delatum fuiſſe credo; quippe eo charioris orphanis filiis, quo minus illo fruiti, & pace & bello ſtrenuiorem experti fuerant. Dum Gundiſaluus Ferdinandi I V. Regis curiam ſequitur, Norua-Cæſarea inuaſa à Luſitanis, & pons, atque eius turres captæ ſunt. Sed eo veniente ſuis in auxilium, repulſi hoſtes; & qui admiſerat, vt vitam conſeruaret, eques Alcantaræ iugulo enſem hauriens, quem declinaſſet, puſillanimitatis ſuæ pœnas luit. Multa in obſequium Regis feciſſe legitur, ob quæ & ab ipſo accepit caſtra, & oppida, quin & cum Rex exhauſtus continuis bellis ad vltimum inopiæ perueniſſet, ad tria millia duplicium aureorum, *doblas* nos apellamus, mutua dedit accepta in pignus arce *Trugillenſi*, quæ cederet Magiſtris, vt vere ceſſit quamdiu non receperunt collatam ſummam. Nouis diſſidiis in Regno Caſtellæ ortis ſuper Alfonſi X I. tutela, cum puer à Ferdinando relictus eſſet Infantis Petri partes ſequutus eſt, & non exiguas illis vires dedit. Tandem cum annis X V I. præfuiſſet plus minuſve obiit anno M CCC. X I I. & inter alios quos habuit prædeceſſores in veteri cœnobio ſepultus creditur.

X I I.

RODERICVS MAGISTER XI.

Cognomento *Vaſquez*, aliis *Velaſquez*, electus anno M. CCC. X I I. quo & à Petro Infante, procuratore Regni, & X I. Alfonſi Regis tutore, auri ſumma, quam Ferdinandus Rex, Alfonſi pater, mutuam ab anteceſſore accepiſſet, ad integrum recepta, reddidit pignus, atque *Iulio Præſidio* ſe abdicauit, vt iterum ad Reges reuerteretur. Infanti eidem Illiberitanos fines inuadenti, & populanti, quæ aut capere difficile, aut difficilius putabat retinere, non ſolum cum Militia ſua affuit, ſed etiam victoriarum eius magna pars fuit. Nec multo poſt, ſed infœlicius longè, eumdem, & Infantem Ioannem præcedens, iterum vaſtaturos eoſdem fines, dum nimium properat, longiuſque diſcedit, vtrumque amiſit: neutro quamuis cedente hoſtili gladio, ſed ſuorum inertia, ſeu diuina vindicta, quæ tale vtrique excidium deſtinauerat. Mærore animi, an innata ſæuitia, dubium: conſtat, cum ſuis exoſus laberetur, quoſdam ex eis adiiſſe Calatrauam ad Garziam Lupezium Padillæum, Calatrauæ Magiſtrum, qui iuxta pacta inter vtramque Militiam inita, Alcantaram viſitaret, & Rodericum, ſi demerita conſtarent, deponeret, in cuius locum dignior ſubrogaretur. Ille, duobus Abbatibus Ciſtercij, Vallis-Paradyſſi, & Vallis-Eccleſiarum ſecum aſſumptis, Noruam-Cæſaream adit: & Rodericum, nequicquam allegantem, ſe ſui iuris eſſe, neque vlli alij, quam Generali Capitulo Ciſtercij, aut Romano Pontifici parere: Calatrauenſibus, aut nihil poteſtatis, aut penitus amiſſam, tum per non vſum annorum quinquaginta, pluriumve: tum quod primi ipſi pactis non ſtetiſſent; neque vocaſſent Alcantaræ Magiſtros, ad electiones Magiſtrorum Calatrauæ: hæc inquam & ſimilia fruſtra allegantem Garzius obſedit; & multo licet ſanguine, arce capta celebrauit capitulum, in quo accuſatus Rodericus à ſuis æmulis, & cauſa illius, & quorumdam complicium cognita, omnes de conſilio Abbatum depoſiti ſunt. Tunc fugientibus, qui partes eius fauebant, æmulis ſubrogare alium facile fuit Rodericus. ſponte ne, an coactus, ſiue maiora timens, depoſitioni ſuæ conſenſum præbuit, præmiſſis tamen quibuſdam proteſtationibus, appellationibuſque. quæ cauſam eius in ius denuò vocarent. Certe conſenſu præſtito demiſſus, anno M. CCC. XVIII. quo depoſitus legitur, dum fugitiuos ad Valentiam oppidum congregat, & ab illis habetur, pro non depoſito ſchiſmatis, licet breuis, occaſio fuit.

XIII.

XIII.

SVERIVS PEREZIVS MAGISTER XII.

Cognomento *Maldonado*, natione Gallecus, Roderico depoſito ſubrogatus anno M. CCC. XVIII. quo & eundem Valentiæ commorantem, & ſe pro vero Magiſtro adhuc gerentem, cum aliter non poſſet, ibidem obſidere coactus eſt. Et cepiſſet haud dubiè, ſi non obſeſſus ante deditionem clam aufugiſſet; & Generale Capitulum Ciſtercij. quod tunc celebrabatur, adiiſſet, coram eo, tanquam vero iudice, ſuæ depoſitionis cauſam proſequuturus. Remiſſa ea ad Abbatem Morimundi, vt ad legitimum, & immediatum ſuperiorem Magiſtri Calatrauæ, à quo, coram vocatis, & auditis accuſatoribus, diſcuſſiſque, quæ vtrumque obiiciebantur, reſpondebanturque, prima ſententia firmata eſt, & depoſitio ritè, & rectè facta, adeoque & ſubrogatio declaratur. Conſenſit tandem ſuæ depoſitioni, & reuerſus Hiſpaniam *Suerio Perecio* ſponte ſubmiſit: à quo benignè exceptus, & *Magacella* commendæ, vt vulgò vocant præfectus eſt, in qua & vitam in pace conſumauit. Hæc omnia intra annum M. CCC. XVIII. quo & Suerius Alcantaræ Magiſter, cum duplici Garcia, altero Ferdinandi Sant Iacobæo, altero Padillæo Calatrauenſi vtroque Magiſtro fraternitatem deuinxit vinculo nouo, vt mutuo ſibi in omnibus fauerent in quoſcumque inimicos, ſatius ſẽper & Rege, & religione. Suerius deinde Alfonſo nouo Regi (cum iam pupillares annos egreſſus eſſet) vel inter paucos charus, multa in obſequium eius feciſſe legitur: ſtrennus bello, qui Sarracenos Illiberitanos vltimos omnium qui Hiſpaniam occupabant, acriter impugnauit: Nec minus ideo pace in multis vtilis, & cuius fidei magna, & ardua quæque intra vel extra Regnum committerentur. Confirmationem priuilegiorum & annuas nundinas immunes attributis Noruæ-Cæſareæ, ab eodem Rege obtinuit; quin etiam oppida, & Arces de Almoret, de Pliego, & de Cañete, cum aliis, quæ Militiam locupletarunt. Præfuiſſe dicitur annis XVI. obiiſſeque anno M. CCC. XXXIV. vix omnium laude dignus, pariterque dilectus ſuis, & exteris.

XIV.

RODERICVS II. MAGISTER XIII.

Cognomento *Maldonado*, Suerij Perezij anteceſſoris frater, electus anno M. CCC. XXXVIV. quo & à Rege Alfonſo, Pacem Auguſtam miſſus, cum à militibus Luſitanis obſideretur, metu magis, quam obſidione liberauit, non ſine hoſtium ſtrage, quos tamen ſpoliare maluit, quam vincere; etſi hoc etiam conſequi potuiſſet, creditus eſſet. Hinc ira Regis, odiumque in ipſum: & viſitante per Hiſpaniam anno ſequenti Abbate Morimundi Armando, ſiue Arnoldo, vt à militibus, coram ipſo accuſaretur, zelus, an aſſentario breui obtinuit; Quin &, præualente accuſatione, fortè & ſtimulante propria conſcientia, dum deponi timeret, vltro ſe Magiſterio ipſe abdicaret; quod conſilio Abbatis, & ſpe nouæ electionis, ab eo factum; Rades Andradius prodit: cui tamen Rex Alfonſus ſe oppoſuerit, atque alium iuſſerit pro ipſo ſubrogari, ad vrbem *Trugillo*, vbi hæc omnia facta eſſe dicuntur. Inde diuiſio, & ſchiſma, quod biennio plus minus omnia turbauit.

XXV.

FERDINANDVS III. PSEVDO-NAGISTER XIV.

Cognomento *Lupecius*, Alcantaræ à paucis Pſeudo-electus anno M CCC. XXXV. cum primum Roderici ceſſio innotuit. Interim tamen ad *Trugillo* vrbem nouus alius Magiſter, ad Alfonſi Regis inſtantiam electus eſt: neque is magis Canonicè: quippe, non ex *Alcantarais* militibus, ſed ex ſæculo aſſumptus; & ideo tantum tunc habitu donatus, vt ſtatim in Magiſtrum promoueretur. Atque hæ electiones caſſæ, & irritæ animum Roderici ſolicitarunt, vt quam feciſſet, ceſſione non obſtante, ſe pro Magiſtro gereret; quippe deceptum, nec ceſſurum vnquam, niſi illi Magiſtro reſtituendo. Ergo hoc tempore, dum caret vero capite, triceps Alcantarenſis Militia fuit. Nec Ferdinando extincto intra tres menſes decreuit diuiſio; ſubſtituto Suerio eius nepote: qui ſicut Patruus ordine XIV. (quamuis titulo iuſto vterque caruit) quintus decimus Magiſter ab Authoribus ſolet numerari.

XVI.

SVERIVS II. PSEVDO-MAGISTER. XV.

Cognomento *Lupecius*, Ferdinandi anteceſſoris nepos, atque eius morte, ab eadem parte Militiæ, quæ Alcantaram tenebat, electus eodem anno: ſequenti, à Roderico Perezio, qui ſe pro vero Magiſtro adhuc gerebat, ibidem obſeſſus, compulſuſque cedere Magiſterio, ſimul & arce, & Conuentu Militiæ, cùm quinque tamen menſes nomen Magiſtri vacuum obtinuiſſet. Sic Rodericus potitus iterum rerum priſtinæ ſe teſtituit dignitati, quamuis non ſine æmulo. Quippe eo, quem Regia authoritate, ad *Trugillum* elegerant, qui Regi obſequebantur, diuidente Militiam, & ſe præualiturum ſperante potentia Regis. Ergo Alfonſus, vt ſchiſmati obuiaret, ſimulque ſuum Magiſtrum manu teneret, vocato iterum Abbate Morimundi, atque aſſociato Magiſtro Calatrauæ, (quo mutuo ſibi iura quæ vterque habebat, ſuffragarentur) viſitationem adoriri iubet, miſſo eis exercitu copioſo, per quem haberent ſæcularis brachij auxilium, ſi forte Rodericus, partialeſque, obedire mandatis, recuſarent. Rodericus, dum ſe inferiorem videt, ad Regem mittit: & ſe, ipſo inuito, nihil velle: quin potius, ſi quid adhuc iuris habet ad Magiſterium, abdicare libenter, vt quem Rex vellet, pro eo ſubrogaretur. Ita lenita Regis ira eſt, atque ſchiſma extinctum, quod vtile Militiæ, verum electo pernicioſum omnino fuit.

XXVII.

GVNDISALVVS II. MAGISTER XVI.

Qui & *Nunius* dictus, aliis *Martinez* cognomento de *Ouiedo*, ante biennium ad *Trugillum* Pſeudo-electus, ex familiari Regis qui non ante Militiam profeſſus eſſet: ſed tumultibus Ordinis paccatis, cùm iam biennium in ipſa peregiſſet, electus Alcantaræ an. M. CCC. XXXVII. electus autem per compromiſſum omnium, in tredecim electores deſignatos ex cunctis, à cunctiſque: quo ita electio quietius perageretur Eodem anno adiudicaſſe legitur Roderico Perecio Maldonado redditus annuos, vnde congruè, pro qualitate dignitatis, ſe abdicauiſſet, ſuſtentaretur. Bello deinde in Luſitanos primum, mox in Bethicæ Mauros, contra quos etiam vices Regis tenuit, inſignis Dux, neque minus fortunam comitem habens, quam ducem virtutem; & ſe apud Regem, & Regem apud omnes, expectatione, quam dudum conceperant, cumulatiſſime, haud dubiè liberauit. Sed qui violenter, quis enim id neget? Magiſterium capeſſiuerat, violentius, infæliciuſque reliquit, ſequenti anno M. CCC. XXXVIII. proditionis in eundem Regem reus, atque ab ipſo, poſt manifeſtam rebellionem damnatus capitis, in ipſo oppido ſui Magiſterij, cui Valencia nomen; cum adhuc viuens, tum ſententia Regis, tum aliquorum ex ſuis defectione, quod rebellem viderent, ſucceſſorem Alcantaræ accepiſſet, de quo ſtatim. Corpus capite truncum igni aſſumptum, & redactum in cineres, ſeu ea pœna proditioni debita, præcipuè ingentis hominis, & quem Rex deuinxiſſet tot beneficiis, ſeu Reges neſciant temperare iræ, vbi gratiæ ſuccedit; neque vnquam ab amore declinent, niſi ad odium. Periiſſe Gundiſaluum non ſine culpa, ferebat opinio; ſed nihilominus accuſatum falſo in multis; & delatores, Eleonoram Guzmaniam ſcortum Regis, & Alfonſum Cornelium, viſibiles impoſturæ luiſſe pœnas, gladio vtrumque occumbentem; illam Petri, ſucceſſoris Alfonſi iuſſu, hunc Alfonſi ipſius quin, & cum ad ſupplicium duceretur, confeſſum fuiſſe debere corpus ſuum ignibus tradi, quod Gundiſaluum Alcantaræum Magiſtrum falſo ab ipſo accuſatum, contra ius, faſque igni comburi fecerit.

XVIII.

NVNIVS II. MAGISTER XVII.

Cognomento *Chamizo*, electus adhuc viuente anteceſſore, cum proditionis in Regem damnatus eſſet anno M. CCC. XXXVIII. electio celebrata per compromiſſum in

in electores tredecim, ex his, qui ad Guridiſaluum declinauerant. Interfuit decantatæ illi victoriæ ad fluuium *Sallado*, alij ad *Bella-marinum*, quam Rex Alfonſus, de Mauritaniæ Tangitanæ Rege Abbatem, cum filium in Hiſpania victum, occiſumque, audax vltum veniret, reportauit. In eo prælio, ex præcipuis Nunius fuit; in quo ad ducenta millia Sarracenorum condiſſe, qui eo tempore ſcribebant, Authores produnt. Multis deinde aliis interfuit Nunius, Alfonſo Regi charus, vtiliſque, & qui vel inter eius gratiam meruit aliorum inuidiam declinare. Firmauit priuilegia ſuæ militiæ, & noua alia obtinuit. Domum cum *Algeziram* obſideret ſimul cum Rege, cum Chriſtianis, qui turrim occupabant trans fluuium Guadarranque, opem tuliſſet, in redditu cum aliis ſubmerſus eſt, tanto Regis mœrore, vt ſtatim turrim deſerendam iuſſerit, quæ tantam attuliſſet ſibi iacturam. Quinquennio rei militiæ adminiſtrauit, nempe vſque ad annum M. CC. XLIII. nec conſtat adhuc quid factum de eius corpore.

XIX.

PETRVS II. MAGISTER XVIII.

Defuncto Nunio, qui ex ſuis remanſerunt, Ioanni Nuñez Pradeſio traditi ſunt, Calatrauæ Magiſtro, ſub cuius ſignis, proprium eligebant, vt non omnino alienis, militarent. Et dicitur præfuiſſe per duos menſes vtrique Militiæ, quoadvſque, qui reſidui erant venientes ad caſtra, in eis ſibi Magiſtrum ſubrogarunt Petrum Alfonſum, cognomento *Pantoxa*, anno M. CCC. XLIII. Electio in Caſtris, fatalis viro fuit, quippe non vnquam ab eo deſerendis, atque breui intra ipſa morituro. Triennio, quo electione ſuperuixit, in obſidione eadem multa geſſit Alcantaræ Militiæ Magiſtro digna: & tandem ipſe cum quibuſdam aliis, victoria inſigni ad *Palmenes* fluuium obtenta, capiendæ vrbis, & arcis occaſio fuit: ſed victoria infelici: quippe ex qua cum ſaucius exiuſſet, neque curaſſet; exulcerato malè ſano vulnere, intra bimeſtre obiit, cum lachrymis ſuorum, ſepeliendus.

XX.

FERDINANDVS III. MAGISTER XIX.

Cognomento *Ponze de Leon*, Dominorum Marchenæ, qui poſtea Duces de Arcos, filius, electus anno M CCC. XLVI. victoria ab anteceſſore parta ad Algeziram vrbem potitus eſt, nec gratia Regis caruit, cui & in aliis bellis vtilis fuit. Poſt triennium anno M. CCC. XLIX. Montem-Calpium, ſeu Calpem, vulgo *Gibraltar* cum eodem Rege obſidet; in qua obſidione, abſumpto per peſtem Rege, anno M. CCL. illius funus, cum aliis deducit Hiſpalim; quamuis eo non peruenerit, Primogeniti filij metu, Hiſpali commorantis, qui Eleonoram Guzmaniam Patris pellicem, & propter eam Guzmanorum totam familiam, ex qua mater Magiſtri, habebat inuiſam; neque odium in eam conceptum diſſimulabat. Tum verò Petrus, cum rerum potitus eſſet Ferdinandum Magiſtrum ad ſe vocatum, & renuentem venire, Magiſterio abdicauit, in quantum potuit; ſequeſtris Magiſterij cunctis redditibus: & deſignato Magiſtro Calatrauæ Ioanne Pradeſio, cui Milites *Alcantara*, quandiu alium non haberent, obtemperarent. Tum Ferdinandus ad Regem, Hiſpalim veniens, & ſe, ac ſua in ipſius clementia ponens, tandem obtinuit, vt ſalua ſibi eſſent Magiſterium, & Magiſterij redditus; ita tamen vt Petro Homagium faceret, & ſe non vnquam filiis Eleonoræ, quantumuis conſanguineis (nam hi iam tunc ad Regnum aſpirabant) adhæſurum in ipſum, Sacramento firmaret: quin omnes Arces *Alcantara* militiæ (quid enim vnquam ambitio recuſauit?) Alcantarenſi excepta, Regi traderet, per ſæculares deinceps cuſtodiẽdas Adhæſit ergo Ferdinandus Petro, ex tunc adeo fidus, vt breui ab eo Arces, quamuis non omnes, quaſdam tamen receperit, atque Regiæ militiæ præfectus fuerit, velut quo nullus alius fidelior foret. Nouennio dicitur Alcantaram rexiſſe, & anno M. CCC. LV. deceſſiſſe ex morbo, priuſquam Henrico ad Regnum aſpirante, multis fauentibus, aut fides eius in Petrum vacillare, aut ſi non vacillaſſet, pœnitere, non immerito poſſet, cum rerum, Petro occiſo, potitus eſſet.

XXI.

XXI.

DIDACVS GVTIERREZ MAGISTER XX.

Cognomento *de Zeballos*, ex aulico ſæculari, pſeudo electus in caſtris anno M. CCC. LV. cum Petrus Rex ad oppidum Morales, Taurum Vrbem, quæ fratribus fauebat, obſeſſurus, anteceſſoris mortem cognouiſſet: electoribus fruſtra recuſantibus, nec reſiſtere audentibus voluntati, & præceptis furentis principis. Inde ab eodem Rege cum ſuis miſſus ad Palenucelam oppidum, vt quoſdam nobiles, qui in eo morabantur Petro aſſereret: cum proditionis accuſatus eſſet, quæ gratia ſemper immoderatis beneficiis repandi ſolet, *reinfecta* vocatus, & in arctam cuſtodiam detruſus eſt, ſola fuga euaſurus ſupplicium imminens. Præfuit Militiæ dies LVIII. nondum illam profeſſus, ſeu vltro Pontifex diſpenſare noluit: ſeu Petrum Regem, qua præcipitatione eligi fecerat, electionis pœnituit, atque ne diſpenſaret, ſolicitauit.

XXII.

SVERIVS III. MAGISTER XXI.

Cognomento *Martini*, natione Aſtur, Gundiſalui Perezij, dicti de Ouiedo XVI. olim Magiſtri nepos, electus in diſcordia, cum electores partim ipſi Suerio partim Petro Manueli, clauigero Militiæ ſuffragarentur. Madente Hiſpania ſanguine fraterno, & diuidente Europam, dum alij Petro, Friderico alij fauent, oſtentandæ virtutis in Sarracenos, vix vllus Suerio locus: in Infantes, & Regem Aragoniæ, quos Petrus debellabat, ſtrenuus fuit. Pugnauit tamen aduerſus Granatenſes fœlici marte, & ſexennio, quo præfuit ſuæ Militiæ, permanſit inuictus, neque vnquam aduerſam fortunam expertus eſt. Obiit Numantiæ (*Soriam* nos vocamus) cum Regem ſuper Regni negotiis conſulturus, ſeu ab eo conſulendus comitaretur, anno M. CCC. LXI. Sepultus in Eccleſia Sancti Saluatoris extra muros, quæ tunc ad Calatrauam pertinebat, inde ad Alcantaram breui transferendus.

XXIII.

GVTIERRIVS GOMEZ MAGISTER XXII.

Cognomento *de Toledo* electus anno M. CCC. LXI. cum ex Alcantareo Milite, Prior Hoſpitalis Sancti Ioannis Hieroſolymitani: ſed ea dignitate, velut extraneus, à Magiſtro Hoſpitalis deiectus, & primæ ſuæ vocationi redditus eſſet. Petro Caſtellæ Regi ſemper charus, & ſemper fidus: à quo & Muxaeræ Præfectus creatus eſt, vulgo *de Murcia*: eo in munere nulla ſtrenuè geſſit: maximè aduerſus Petrum Munizium dictum *de Godoy*, Calatrauæ in Regno Aragoniæ Pſeudo-Magiſtrum: à quo tamen ad oppidum Alcobillas in Regno Valentiæ tandem victus, & occiſus cum multis eſt, anno M. CCC. LXIV. cum triennio Militiam adminiſtraſſet.

XXIV.

MATINVS LVPEZIVS MAGISTER XXIII.

Dictus *de Cordoba*, ex Milite Calatrauenſi, ad Regis inſtantiam electus anno M. CCC. LXIV. Quo ab eodem legatus ad Regem Angliæ, auxilia aduerſus Fratres Fridericum, & Henricum imploraturus. Interim, vt Hiſpania tota & orbe, diuiſis equitibus; & quibuſdam Henrico, quamuis notho, quibuſdam vero, etſi immiti, Regi fauentibus, coronatus Henricus, viuente Petro, partiales ſuos (congregato pſeudo-capitulo) Martinum deponere, & loco eius ſubrogare Petrum Munizium fecit, qui ſe pro Magiſtro Calatrauæ gerebat in Aragonia. Vnde in aliquibus inſtrumentis, ab hoc anno, & deinceps, Alcantaræ, & Calatrauæ Magiſter appellabatur; & fecit qualicumque hac electione, vt velut in re dubia, Magiſterium (neutri adiudicatum) quamdiu de vero per ſententiam conſtabat, per tertium à Pontifice deſignatum, Melenſuatio illi nomen, gubernaretur. Verum, cum perditis illis temporibus, res armis magis peragenda eſſet, quam legibus, Henrico intra breue tempus victo Anagarum, Martinus præualuit: & Magiſterio pacifice potitus (quis victori reſiſteret?) non multo poſt in Magiſtrum Calatrauæ promotus eſt; deſtituto Munizio vtroque titulo, quem antea ſimul, coniungere voluiſſet, & ſibi per violentiam vſurpare.

XXV.

XXV.

MELEN-SVARIVS MAGISTER XXIV.

Qui Magiſterium in dubio adminiſtrauerat, poſt promotionem Martini anteceſſoris, electus anno M. CCC. LXIX. fauore Petri Regis, ſed quo foret in breui deſtituendus. Quippe Henrico à præterita clade reſumptis viribus, & repetente bellum, Petrus victus, & occiſus in prælio eſt; & qui eum ſequebantur, profugi omnes, viuere ex tunc vbicumque poſſent, curarunt, non dominari. Ergo & Melenſuarius in eo prælio victus, primo ad Noruam-Cæſaream, ſiue *Alcantaram*, mox inde pulſus per Didacum Martini, Alcantaræ Clauarium Henrici iuſſu, ad Luſitaniam fugit; vbi à Rege exceptus, qui ſibi aſſerere Caſtellam procurabat, ſanguinis iure, debitam, aliquot arces ſuæ Militiæ primum, Luſitanis conterminas, dein eis amiſſis, vacuum nomen Magiſtri conſeruauit.

XXVI.

RODERICVS DIACIVS MAGISTER XXV.

Dictus *de la Vega*, ex Commendatore maiore, vt vocant, Ordinis; electus anno M. CCC. LXXI. cum prius in anteceſſorem eius, depoſitionis ſententia lata fuiſſet, Erat tunc Rodericus in Aragonia, ab Henrico legatus, ad Regem, cuius auxilio Regnum capeſiuiſſet. Reuerſus illico ſublimatus in ſede eſt; mox contra Regem Luſitaniæ miſſus, de cuius manibus eripuit arces, & Caſtra; tam quæ anteceſſor eius tradidiſſet, quam quæ ex aliis, quia Petro Regi adhæſerant, ab æmulo victore declinauerant. Dein *Alcantaram* inuadenti Luſitano, vicem illi ſi poſſent redditurо, conſtanter reſtitit; & fuſas in prælio acies fecit reducere, gaudentes quod redire, laceræ quamuis, & ſauciæ permitterentur. Demum ipſe longiori vita dignus, quadriennio expleto, tandem occubuit, anno M. CCC. LXXV.

XXVII.

DIDACVS MARTINI MAGISTER XXVI.

Ex Clauario Militiæ, qui olim Melen-ſuarium Magiſtrum XXIV. qui in Henricum pro Petro pugnaſſet, Alcantara eiecerat, & in Luſitania fecerat exulare; electus anno M. CCC. LXXV. cuius tempore, alternante fortuna vices, pro ſuo more, Alcantaræ Valentia per Luſitanos capta, ſeu verius tradita ab eo, qui illi præerat, nullis tunc armis potuit recuperari. Henrico ante & poſt Regnum ſemper fidus, vel, cum abſentem præferri ſibi vidit Rodericum Diacium, & præfici Militiæ, quam ipſe à Melen-ſuario liberauerat; ſuperuixit eidem Henrico Regi, atque à Ioanne filio eius, & ſucceſſore, confirmationem priuilegiorum obtinuit ſuæ Militiæ, addita clauſula ſatis honorifica, *Que los confirma, por muy grandes y ſeñalados ſeruicios, que el Maeſtre Don Diego Martinez Hizo al Rey Don Henrique ſu Padre, è por quanta lealtad enelhallo de machas finezas, que del hizo* Præfuit Alcantaræ annos fermè octo, deceſſitque M. CCC. LXXXIII. cum rerum poti-retur Ioannes Primus.

XXVIII.

DIDACVS GOMEZIVS MAGISTER XXVII.

Cognomento *Barroſo*, patria Toletanus, electus anno M CCC. LXXXIII. ad breue licet tempus, quippe eo ipſo, Ferdinando Luſitano Rege ſine liberis mortuo, cum inter Beatricem ſororem eius ex legitimo thoro, Ioannis primi Caſtellæ Regis coniugem, & Ioannem Fratrem nothum, Auiſienſis Militiæ tunc Magiſtrum, de Regni ſucceſſione contenderetur; dum Luſitani legitimam faſtidiunt, quia Caſtellano nuptam, & Auiſienſi adhærent, quantumuis notho; ingentia vtrimque bella; atque ipſo euentu compertum eſt, fortunam ſæpe iuſtitiæ præualere. Inuadentibus Caſtellam Luſitanis, quaſi ea etiam Auiſienſi Magiſtro ceſſura foret, dum Didacus reſiſtit, in prælio cadit, anno M CCC. LXXXIV. cum vix integrum vnum expleuiſſet in Magiſterio. Atque hæc prima victoria Luſitanis, quo inſperatior, iucundior, fœlix totius negotij auſpicium fuit.

XXIX.

GVNDISALVVS NVNIVS MAGISTER XXVIII.

Cognomento *Gazmanius*, electus anno M. CCC. LXXXIV. cum ante habitum Alcantaræ ſuſceptum, Eliſabethæ, Henrici Regis nothæ, clandeſtino matrimonio coniunctus eſſet. Sed ſeparati ante ſuſceptam prolem, & ipſe Alcantaream Militiam, Eliſabetha Clariſſarum Regulam in Toletano Monaſterio profeſſi fuerant. Breuis & ipſe temporis Magiſter, ſed fœliciori exitu: nec infereodus ſepulchro, vt anteceſſor, ſed in maius faſtigium promouendus. Perſeuerante adhuc contentione inter vtrumque Ioannem, qui Auiſienſi fauebant, Luſitani celebrem illam, neque vnquam ſatis ab ipſis decantatam, quam ad *Aljubarotam* dicunt, reportarunt victoriam de Caſtellanis. Eo in prælio Calatrauæ Magiſter Petrus *Pereyra* cum multis occubuit, & Gundiſaluus, etſi ſimul victus, ſuperſtes tamen, ſtrenui Ducis munia cum expleuiſſet, in Magiſtrum Calatrauæ promotus eſt, anno M. CCC. LXXXV. vt in ſerie Magiſtrorum Calatrauæ, vbi & reliqua eius habentur, videre licet.

XXX.

MARTINVS IANES MAGISTER XXIX.

Cognomento *de la Barbuda*, natione Luſitanus, ex Milite Auiſienſi, cum mortuo Ferdinando Luſitano, Beatricem iuſtiorem hæredem ſequutus eſſet, Alcantarenſis in Caſtella primum Miles, dein in Magiſtrum electus anno M. CCC. LXXXV. Alcantaream Valenciam à Luſitanis, Militiæ ſuæ ablatam, poſſeſſamque potenter obſedit, atque obſeſſam adegit ad deditionem; & firmauit præſidio; quod tamen Luſitanis repetentibus reſiſtere vix poſſet: & niſi pace inter Principes firmata, Valencia, alias inter conditiones, Alcantaræ Militiæ reddita eſſet; forſan à Luſitanis ad noſtra tempora vſque poſſeſſa foret. Conuerſa deinde fidelium Principum arma aduerſus Sarracenos, & Martinus Iaões multa cum Rege, plura per ſe, & per ſuos Milites fecit io Regno Granatenſi, à quo glorioſus, atque ſpoliis onuſtus redire potuit: ſed proprio corde ad ardua ſemper prono, an cuiuſdam Eremitæ pſeudo-oraculo, dum ipſam vrbem obſidere tentat, quam ab eo capiendam prædixiſſet, victus, & ſpoliatus, nec conſtat an occiſus, an captus fuerit? Qui viotum tradunt, vixiſſe diu dicunt, atque ex nobili quadam Sarracena genuiſſe filium, qui poſtea in Soldanum Babyloniæ promotus fuit: corpus eius vndecumque deceſſerit, Alcantaram deductum, atque in Eccleſia Maiori Vrbis ſepultum, ſuperpoſito Titulo, qui Luſitanum Ducem ſatis demonſtrat.

AQVI IAZ AQVELE, QVE POR NIVNA COVSA NVNCA OVVE PAVOR EN SEV CORAZAON.

XXXI.

FERDINANDVS RODERICI MAGISTER XXX.

Dictus de *Villalobos* Patria Legionenſis, ex Clauigero Alcantaræ, electus anno M. CCC. XCIV. prouectæ iam ætatis, ſed qui diutius, quàm anteceſſores, ſub Henrico III & Ioanne II. ſuæ Militiæ res adminiſtrauit; vtrique vtilis, ſed in bellis contra fideles, multo minor victoriæ gloria fuit. Præfuit annis XIV. deceſſitque anno M. CD VIII. in oppido Villa-nueua de la Serena, vbi & ſepultus iacet Marmoreo tumulo.

XXXII.

SANCTIVS INFANS MAGISTER XXXI.

Ferdinandi Infantis Caſtellæ, ſed poſteà Aragonenſis Regis filius, Ioannis huius nominis primi Regis nepos, cum adhuc puer deſignatus Alcantaræ, ad inſtantiam patris, annò M CD VIII. deinde, obtenta à Benedicto XIII. diſpenſatiooe, Valliſoleti canonicè electus anno ſequenti. Commiſſa tamen adminiſtratione, de conſenſu eiuſdem, Commendatori maximo Ioanni cognomento *Soto-Maior*, qui Militum ſuffragia ad ſe inclinata, Infanti Sanctio ſponte confirmauerat. Eodem anno M. CCCC. X. à Benedicto eodem

Pſeudo

Pſeudo Pontifice indultum legitur, Priori Alcantarenſi, vt Magiſtrum, & milites abſoluat; ab excommunicationibus, quibuſque, etiam à reſeruatis; & cum Clericis ab irregularitate omni diſpenſet, Barchinone V I I. Kalendas Martij Pontificatus eius anno X V I. & ſequenti, Chriſti nimirum M. CCCC. X. ab eodem obtinuit, vt Scapulare breue, cum Capucio; quod erat religionis inſigne militibus, in Crucem Viridem veſtibus aſſutam commutarent. Barchinone IX. Kalend. Aprilis Pontificatus anno X V I I. anno M.CCCC. X I V. coronationi Ferdinandi Patris aſſiſtit, Cæſar-Auguſtæ, ſuorum militum ſtipatus copioſo agmine: nec multò poſt anno M. CCCC. X V I. immatura morte moritur Metymnæ à Campo, ſepultus in Conuentu Patrum Prædicatorum, vbi hodieque ſepulchrum illius cernitur.

X X X I I I.

IOANNES MAGISTER XXXII.

Cognomento *Soto-Maior*, qui Sanctio Infanti Magiſterium antea ceſſiſſet, militiamque ſub ipſo adminiſtraſſet, poſt eius mortem, concorditer electus anno M. CCCC. X V I. non tamen ſine æmulo, nimirum procurante Regina matre, atque tutrice Ioannis ſecundi Regis, & Gomezius Carrillo nutricius pueri, in Sanctij Infantis locum ſubrogaretur. Infeſtantibus bellis inteſtinis vniuerſam Hiſpaniam, & Regibus Aragonij, Nauarræque, nunc inter ſe de tutela Ioannis Regis, nunc in ipſum acrius decertantibus, Magiſtri fides in vtramque partem vacillans, & neutri tuta, poſt varios caſus, eò tandem illum adduxit, vt congregato Alcantaræ Capitulo, proditionis, periurij accuſatus, velut vtriuſque Maieſtatis reus deponeretur; fruſtra appellans Pontificem, à quo non impetrauit reſtitutionem: extant tamen nonnullæ eius memoriæ, nec parum honorificæ, quæ hodieque in Conuentu perſeuerant. Ei ſcribit Martinus Papa V. atque omnia priuilegia, immunitateſque Ordini ſuo indultas illi confirmat, Conſtantiæ V I. Kalend. Februarij, Pontificatus ipſius anno primo, qui incidit in annum Chriſti Domini M CCCC. X V I I. & ſpecialiter exemptionem decimarum. Datum Genezani, V I I. Kalendas Septembris Pontificatus anno I X. Chriſti M. CCCC. X X V. idem etiam de nouo illi indulget, vt Religioſos ſuæ militiæ fratres, ſeu ſæculares Clericos prout expedire cerneret, ad Beneficia Eccleſiarum præſentaret, Romæ apud Sanctos Apoſtolos, V I I I. Kalend. Decembris, anno M. CCCC. V I. Pontificatus ipſius X. Conſtruxit nouam Eccleſiam, Conuentumque pro habitatione Fratrum, quod ipſe eidem Martino Papæ ſcripſit, atque pro dote fabricæ, & Conuentus, nouos redditus annuos aſſignauit, ex Magiſtrali menſa, quorum aggregationem, à Pontifice obtinuit confirmari, Ferentini V I I I. Idus Septembris, anno M. CCCC. XX.V III.

X X X I V.

GVTIERRIVS II. MAGISTER XXXIII.

Cognomento *Soto-Maior*, Ioannis anteceſſoris nepos, & prò eo ſubrogatus ipſo in Conuentu Alcantaræ, anno M. CCCC. X X X I I. Inde ad Regem profectus, qui tunc Miro Brigæ, vulgò *Ciudad-Rodrigo* demorabatur ac Magiſterio militiæ ſuſcepto de eius manu, ante omnia Ioannis veniam à Ioanne impetrat, Patrui à Rege; mox depoſito ſcribit, ac quatuor millia florenorum annua, de quibus congrue ſuſtentari poſſit pius, & largus offert, de menſa Magiſterij perſoluenda: demum ab eodem Rege alia impetrauit, tam ſibi, quam militiæ, atque oppido Alcantaræ, quod extunc liberum, atque à Regio vectigali, quod nos *pecho* vocamus, immune fuit. Eodem anno, quo triſtia, vt ſolet, lætis altercaret fortuna, Auguſtam firmam, ſiue Aſtigitanam Colinam, vulgò *Ecixa*, ab eodem Rege miſſus, & in Sarracenos Regni Granatenſis prodire iuſſus, dum per abrupta montium, quò ſecretior iret, ſuos ducit, concluſus magis, quam interceptus eſt, atque multis militibus amiſſis, cum paucis redit; non ab hoſtibus victus, ſed à fortuna. In inteſtinis bellis fœlicior fuit. Quippe Hiſpalim ab Infante Henrico in arcto poſitam, obſidione ſoluit, anno M. CCCC. X L I V. ſequentique M. CCCC. X LV. Regi ad *Olmedum* manum conſerturo, cum ſexcentis equitibus ex ſuis, opportunus affuit, & magnæ illius victoriæ, de *Olmedo*, à loco dictæ, magna pars fuit. Ob quæ & alia obſequia in ipſum præſtita, multis ab eodem donatus villis, & oppidis, quæ filios, quos reliquit nothos, (quis ſine culpa viuit?) locupletarunt. Reſtitutionem Caſtrorum ſuæ militiæ, quæ occaſione ſchiſmatis; quod his temporibus vniuerſam Eccleſiam, ſed multo magis Hiſpaniam diuidebat, ad Regnum

Luſitaniæ declinauerant, cum armis poſſet, cenſuris prius tentauit; promulgatis in Concilio Baſilienſi pridie Idus Martij, anno M. CCCC. XXXVIII. Quæ inter alia priuilegia circumferentur. Præfuit Alcantaræ annos XXIV. & tandem appoſitus eſt ad Patres ſuos anno M. CCCC. LVI.

XXXV.

GOMEZIVS II. MAGISTER XXXIV.

Patria *de Caceres*, vnde illi cognomen pro more temporis, addito tamen gentilitio agnomine, *de Solis*, quo non paucæ familiæ decorantur. Ex præfecto domus Henrici IV. Regis, & qui ſumma apud eum gratia polleret, ad inſtantiam illius electus anno M. CCCC. LVII. Initio Magiſterij ſui gratus, fideliſque: proceſſu temporis, ab obſequio eius declinans, aut remiſſius agens, cum ſe ſuſpectum, inuiſumque accepiſſet ab aliis aulicis, qui id Regi imponebant; palam defuit, atque ad æmulum Regni pertranſiuit. Inde varie conſilio fortunaque & nunc in defectione confirmatus, nunc reſipiſcens; iterum gratiæ Regis redditus eſt, in qua forſan manſiſſet, ſi non maleuolorum interuentu, quòd in aulis ſat frequens, iterum odia; & Alfonſus Monroyus militiæ clauiger occaſione arrepta, cum Gomezius abeſſet Arce Alcantaræ anno M. CCCC. LXXI. congregaſſet Capitulum; & proditionis reum, damnatumque deponi feciſſet; & pro depoſito, ſeipſum ſubrogari, fauente Rege. Et præualuit intruſio nixa fauori, inter varios euentus; alternante fortuna inter vtrumque, nam milites diuiſi; neque vlli ius, aut æquum, niſi in armis, quoad vſque Gomezius ſenio fractus, ex hac vita deceſſit, anno M. CCCC. LXXIII. priuſquam Alcantaræ arce, & ſede Magiſterij potiri poſſet. Eius tempore, cum inteſtina bella, ſchiſmataque militum obſeruantiam eneruaſſent, neque Alcantara tantum, ſed cæteris militiis Ciſtercienſibus, huic malo ſubiacentibus, difficile eſſet reformare corruptos mores, maxime dubio iure Calatrauæ, neque comperto, ſatis inquam; nam ex Abbatibus Ciſtercij paterna illorum cura, & viſitatio, vt vocant, ſubrogaretur: proprio motu, an ad ipſarum militiarum inſtantiam, in dubio eſt. Certum Pium II. prouidiſſe, vt Ioannes tunc Moribundenſis Abbas, & eius ſucceſſores, viſitatores, & reformatores militiarum, Magiſtrorum, & Commendatariorum Alcantaræ, Monteſiæ, de Auis, & Ieſu Chriſti, cum ſimili poteſtate, quam ſuper Magiſtro, & militia de Calatraua habebant, conſtituerentur. *In priuilegijs Alcantara fol. 79. num. 1.* Quod tamen tunc omiſſum, ſeu prætermiſſum, poſtea Alexander VI. atque Iulius ſecundus innouarunt, vt mox oſtendam.

XXXVI.

ALFONSVS MAGISTER XXXV.

Cognomento *de Monroy* intruſus anno M. CCCC. LXXI. viuente anteceſſore, nec legitime depoſito: mox ipſo mortuo, canonice electus anno M. CCCC. LXXIII. ſed non pacifice; quippe Franciſcus Soliſius, Gomezij nepos, qui Magacellam Commendæ iure tenebat, hanc etiam electionem, accuſabat. Alfonſus ſtatim vt cuncta ſibi aſſereret, Magacellam adit, Franciſcum obſidet: verum pactis quibuſdam conditionibus, quas Franciſcus in dolo pepigiſſet, Magazellam ingreſſus, captus, atque arctæ cuſtodiæ traditus eſt, vocatis interim aliquibus equitibus, Cleriсiſque, ex militia Alcantaræ, qui Alfonſi electionem irritam dicerent (ſic res ferebant) & Franciſcum in Magiſtrum ſublimarent. Et geſſit ſe Franciſcus pro Magiſtro, (cuſtodito Alfonſo, & ideò tantum, vt ferunt, non occiſo, quo fautores timentes vitæ eius, ab infeſtando Franciſco deterrerentur) quoad vſque cadens ſub equo, quò vehebatur, dum auxilium implorat cuiuſdam hominis, qui ſorte pertranſibat, ab eo agnitus, & in vindictam, & liberationem Magiſtri iugulatus eſt circa annum Chriſti M.CCCC.LXXV. Alfonſus inde de cuſtodia liber, & ſuis redditus, quandiu vixit Hẽricus, cum illo fuit: ſed bello poſtea de Regni ſucceſſione, inter fœminas orto, nempe inter Ioannam vxoris eius filiam (nam eius non conſtabat, & oppoſitum certius credebatur) & ſororem haud dubiam Eliſabetham; hanc Ferdinando Aragoniæ Principe nuptam, illam ſponſam Regi Luſitano; partes filiæ ſequutus Alfonſus, ac Luſitano fauens; Eliſabethæ, cui tandem Regnum ceſſit, indignationem incurrit; quæ ægrè potuit omnino mitigari. Quippe pace inter Reges confirmata, & venia vtrimque ſequacibus indulta quod Luſitanus, pro Magiſtro præcipuè cauit; at Magiſterium, quod per violentiam, & fraudem capeſſiuerat, nunquam quiete poſſedit; præoccupatum à puero, Ioanne de Zuniga, filio Ducis de Arebalo, per indultum Pontificis, quod Mater eius, fauente Eliſabetha, dum res erant

turbatæ,

turbatæ, obtinuiſſes. Et repetitum cum aliis, quæ poſſidebat à Regibus Catholicis: ſed reſponſum ab illis ſemel, & iterum; *Reliqua omnia, quæ ſui iuris erant, reſtituta ſtatim: Magiſterium indultum à Pontifice, ab ipſo ſolo venire reſtituendum.* Tandem, vel tædio prolixæ, & grauis litis, ſeu de euentu deſperans, ſponte ceſſit anno M CCCC. LXXIX. vt ait Rades: & poſt biennium defunctus eſt, anno M CCCC. LXXXI. & corpus eius, quod viuens non potuerat, Alcantarum delatum, ibidem ſepulturæ locum obtinuit.

XXXIII.

IOANNES MAGISTER XXXVI.

Vltimus Magiſtrorum Ioannes ſequitur cognomento *de Zuñiga* filius Ducum Arebali, cum res Alcantaræ, à Gomezio, ad Alfonſum, ab Alfonſo, ad Franciſcum, fraude & potentia; quam legibus, & iuſtitia peragerentur, puer adhuc Magiſter deſignatus à Sixto IV. anno M CCCC. LXXIII. ſi qua Radio fides: deiu admiſſus pacifice, & quiete poſt ceſſionem Alfonſi, anno M. CCCC. LXXIX. gubernante militiam Duce Arebali, eiuſdem Ioannis patre, quandiu ipſe adhuc puer, & nondum rebus gerendis idoneus erat. Celebrauit eiuſdem militiæ Synodum in Vrbe Placentia, & quaſdam conſtitutiones edidit, inter quas prima, vel inter primas fuit, ne deinceps quiſquam in fratrem admitti poſſet, militem, ſiue Clericum, niſi de antiquo Chriſtianorum genere, ex vtroque Parente, natus eſſet; quod & à Sixto IV. firmari fecit, Romæ apud Sanctum Petrum, VI. Kalend. Iulij, Pontificatus ipſius anno XII. Chriſti M. CCCC. LXXXIII. limitauit, & militum portionem (ſiue alimenta voces) quamdiu Præceptoriis non donarentur, ad viginti millia Marabitinos modernæ monetæ, qui quinquaginta plus minuſve ducatos faciunt. Capitula frequentius celebranda, atque id genus alia etiam præcepit, quæ ab eodem Pontifice firmata, inter alia priuilegia Ordinis extant, VI. Kalend. & VI. Idus Iulij eiuſdem anni. Multa præterea ab Innocentio VIII. obtinuit, quædam minus vtilia, certe reformationi minus conformia; vt quod Commendæ, ſeu Præceptoriæ ſæcularibus dari, dum modo habitum intra annum ſuſciperent, idem Magiſter poſſet: quod Commenda Valentiæ Menſæ Magiſtrali in perpetuum aggregaretur. Quod Magiſter, & Fratres lineis ad carnem veſtibus, cum antea tantum laneis, & carnibus, vt cæteri fideles, ad victum, & veſtitum vti poſſent. Quin ſtatuto ſanciuit, quod magis mirum, ſi non poſtea extenſum priorem extenuauerat admirationem, vt Religioſi de mobilibus cunctis, & ſemouentibus liberè & licitè in morte teſtari poſſent. In Bellis, Ferdinando ſemper fidus, & opportunus, ad Malacam, ad Velez-Malacam, ad Illiberim; nec ablata Placentia ſuo nepoti, quod tamen ægrè tulit, ab obſequio illius auulſus eſt. Cum Rex Catholicus ab Innocentio VIII. primum, mox ab Alexandro VI. Magiſterium in adminiſtrationem obtinuiſſet, quandocumque vacare illud contingeret, quod anno M. CCCC. XCII. indultum legitur, Ioannes, ne ſua militia obſeruantiæ iacturam pateretur ſub ſæculari ferula, innouationem litterarum Pij II. quibus Abbatem Moribundi Ioannem, & ſucceſſores eius, viſitatores, reformatoreſque Ordinarios Alcantaræ conſtituit, innouari ab Alexandro curat ſequenti anno; ſuper quo litteras eius impetrauit, datas Romæ, VI. Idus Ianuarij, anno M. CCCC. XCIII. ipſe deinde, congruis redditibus ſibi reſeruatis, atque aliis prouide ſatis diſpoſitis, ſponte ceſſit; ſeceſſitque ad oppidum Villa-nueua de la Serena, vbi & ſui Ordinis Conuentum fabricauit, in quo ipſe Religioſus inter ſuos Religioſos viuere poſſet, immediatus Pontifici, neque vlli præter ipſum ſubiiciendus. Non multo poſt Hiſpalenſis Archiepiſcopus, & Cardinalis S. E. R. Titulo Sanctorum Xeræi, & Achilæi, à Iulio ſecundo Papa anno M. D. III. creatus eſt. Tandemque ad Guadalupe Monaſterium, cum ibidem excubias celebraret ad Deiparæ iconem, defunctus, vbi & ſepultus expectat ſupremum diem. Obiit XIV. die menſis Auguſti anno M. D. IV.

FERDINANDVS REX COGNOMENTO CATHOLICVS ADMINISTRATOR PRIMVS.

Deſignatus ab Alexandro VI. per ceſſionem Magiſtri Ioannis à *Stunica*, conceſſa Palentino Epiſcopo facultate, vt ceſſionem admittat, & cedenti deſignet annuos redditus, & quam elegerit in Prouincia de la Serena Eccleſiam Ordinis in Prioratum erigat, ab omni prorſus iuriſdictione liberum, atque Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiectum, in quo prædictus Ioannes viuere poſſit. Datum Romæ apud Sanctum Petrum duodecimo Kalendas

 Iulij,

Iulij, Pontificatus illius anno ſecundo, Chriſti M. CCCC. XCIV. Nouennio poſt cum Rex vere *Catholicus*, regularem diſciplinam eneruari videret. nec ſe præſumeret reformandis moribus inueniri idoneum; aut Religioſos inſtitui congruentèr per ſæculares, quod Pius II. & Alexander VI. ſtatuiſſent, Abbatem Morimundi viſitatorem ordinarium fore militiæ de Alcantara, à Iulio Papa II. firmari fecit, litteris datis Romæ apud Sanctum Petrum VI. Kalendas Decembris anno M. D. III. & reclamante militia Calatrauæ, quaſi id iuris ſibi, ad quam dicebat ex pacto pertinere, ſubtraheretur; nihilominus iteratas litteras impetrat, in quibus poſt auditam Calatrauam, idem præcipitur, Romæ apud Sanctum Petrum III. Kalend. Septembris anno M. D. V. celebrauit Capitula frequentia Granatæ anno M. D. Metinæ à Campo M. D. IV. Hiſpali M. D. XI. & Valliſoleti incerto anno; è quibus quod Valliſoleti coactum eſt, conſtat ex litteris Leonis Papæ X. datis Romæ apud Sanctum Petrum XIV. Kalend. Nouembris, anno M. D. XIII. quod Hiſpali, ex aliis eiuſdem Papæ, Romæ item datis V. Kalendas Februarij anno M. D. XIII. in hoc porro Theſaurum inſtitui iuſſit, erigive in Conuentu Alcantaræ, ex quo communes Ordinis expenſæ fieri poſſent: & priuilegia, atque immunitates illius defenderentur. In alio vero, cum militia de Alcantara nullas hactenus ſpeciales habuiſſet conſtitutiones à Ciſtercio præfixas, aut Pontifice; ſed Monaſticas ſolas quas ſibi temperabant pro ſuo modo: ſtatutum eſt, vt quas olim Generale Capitulum Ciſtercij Calatrauæ ſub Guidone Abbate tradiderat, eaſdem obſeruandas ſibi proponerent, & præſcribendas à Leone X. tunc Romano Pontifice, quod & ipſe indulſit, præcepitque litteris datis Romæ apud Sanctum Petrum pridie Kalendas Februarij, anno M. D. XIV. Pontificatus eius II. Quare inter priuilegia Alcantarenſia, non ea Bulla ſolum, ſed & leges præſcriptæ Calatrauæ, poſtquam ad obedientiam Ciſtercij redit, litteris Gregorij VIII. atque Innocentij III. inſertæ, atque ab eis confirmatæ circumferuntur. Nec multo poſt ab eodem Papa impetrat, vt omnia & ſingula indulta, & priuilegia indulta Ciſtercienſibus, ſed ſpecialiter ab Honorio III. Martino V. Sixto IV. & Innocentio VIII. Alcantarenſibus indulta eſſe cenſeantur; Addita clauſula. *Quod Magiſter, atque omnes & ſinguli Priores, Praceptores, & fratres militiæ huiuſmodi, eiuſdem Ordinis profeſſores exiſtant. Romæ apud Sanctum Petrum XVIII. Kalendas Iulij, anno M. D. XXI. Pontificatus ipſius IX.* Inſtituit Ferdinandus ſpecialem ſenatum conſtantem ſex militibus, Sant-Iacobæis, Calatrauenſibus, Alcantarenſibuſque, duobus ex ſingulis, eiſque iuriſperitis, per quos res omnes, quæ ad Magiſtros ſpectabant prouido, & maturo conſilio diſponerentur.

CAROLVS V. IMPERATOR ADMINISTRATOR II.

Ferdinando in adminiſtratione ſucceſſit *Carolus* eius ex filia nepos: qui anno ſalutis M. D. XXIII. quo Capitulum Burgis celebrauit, cum vidiſſet inſignes tres militias, Calatrauam, Alcantaramque, & Sant-Iacobæam, mortuo Ferdinando, Magiſtros ſibi eligere voluiſſe; nec electuros de facto dubitaret, niſi ab Adriano Louanienſi olim Decano, tunc S. R. E. Cardinali, Regni Procuratore, præuentæ eſſent; mox ipſo Hadriano in Pontificem aſſumpto, vt prædictorum militarium Magiſtratus in perpetuam adminiſtrationem Caſtellæ, atque Legionis Regibus cederent, obtinuit, litteris ab eodem Papa datis Romæ apud Sanctum Petrum, IV. Nonas Maij anno M. D. XXIII. Pontificatus ipſius primo. A Clemente VII. conſeruatores, pro defendendis bonis, & priuilegiis militiæ Alcantarenſis, cum ampliſſima poteſtate accipit, anno M. D. XXX. quo ipſo anno, innouari ab eodem impetrat facultatem Capitulis conceſſam, ſtatuta condendi, quæ ſacris Canonibus non contrariarentur; nec non prioribus Conuentuum Alcantaræ, & Villæ-Nouæ de la Serena, vt in diuinis officiis celebrandis Pontificalibus vti, in omnibus Eccleſiis ſuæ ditioni ſubiectis licitè poſſent, Romæ apud Sanctum Petrum VI. Kalendas Maij, Pontificatus eius anno VII. Celebrato Capitulo Hiſpali, neque conſtat, quo anno, cum horæ ab antiquo militibus iniunctæ, longæ, atque adeò oneroſæ viderentur, ad Capitulum Generale Ciſtercij miſit, & ſpecialiter ad Abbatem Morimundenſem, vt eis recitandi modum præſcriptum ab eodem Clemente confirmari procurat, atque extendi, Romæ apud Sanctum Marcum III. Idus Iunij anno M. D. XXXV. Pontificatus ipſius primo. Quo & idem Carolus V. Adminiſtrator Capitulum celebraſſe Matriti legitur: Sequentique cum beneficia militiæ per Collectores, & diſtributores ſubſidiorum communium, vltra quem ferre poſſent prægrauarentur, ab eodem Paulo III. ſtatui fecit: *Procuratorem Generalem Alcantara, intereſſe debere omnibus congregationibus Eccleſiarum factis ad diſtributionem ſubſidiorum, & aliarum collectarum:* Cum clauſula annullante ſi non aſſiſteret, Romæ apud

Sanctum

Sanctum Marcum XIII. Kalendas Iulij anno M. D. XXXVI. Extinxit tamen (zelo licet pio, ſic par eſt credere) Ciſtercienſes militias, dum ab eodem Pontifice impetrant, vt milites abſolutæ caſtitatis voto omiſſo, ad Sant-Iacobæorum inſtar, coniugalem, non aliam profiterentur. Quippe dum ſinguli vxoribus, & filiis, pro iuris naturalis debito ſeruiunt, vitam communem, obſeruantias Ordinis, quin & militiam ipſam, & eius incrementa non attendunt. Commendæ in beneficia ſæcularia pœnè tranſierunt; & habitus, in inſigne nobilitatis: neque eſt, qui illum, vt militet, ſuſcipiat, ſed vt oſtentet. Indultum tamen à Paulo III. fuit, & poteſtas teſtandi de quibus cumque bonis, ſimul conceſſa; commiſſaque executio litterarum tribus Cardinalibus Hiſpanis, Ioanni nimirum ante Portam-Latinam, Garſiæ Loiſæ. Sanctæ Suſannæ, & Petro Manrique, quem alij Enecum vocant, Sanctorum Ioannis & Pauli Titulorum Presbyteris, Romæ apud Sanctum Marcum tertio Nonas Auguſti, anno M. D XL. Poſt duodennium anno M. D. LII. congregato Capitulo Matriti, multa inſtituit, quæ hodieque obſeruantur, & inter alia, quod eximie laudandum fuit, Salmanticæ Collegium, conſtrui iuſſit, in quo Clerici milititiæ Profeſſores Sacræ Theologiæ, iurique Canonico nauarent operam priuſquam ad beneficia promouerentur.

Carolo V. militiam adminiſtrante Abbatis Morimundi iuriſdictio integra adeo & illæſa ſemper fuit, vt nihil vnquam inuertere, aut mutare etiam cum magna cauſa, & rationabili Imperator auderet, niſi ipſius præcedente diſpenſatione. Extant Epiſtolæ Caroli ad eundem ſupplices ſatis, & dignæ Chriſtiano Principe, petentis vt cum ipſius cubiculario Domino de Laxau milite Alcantaræ, vt annum probationis extra Conuentum, ne iniuncto ſibi deeſſet miniſterio, & probationem in Curia præſtare poſſet: quas indices omnimodæ obedientiæ; & ſuperioritatem Abbatis Morimundi in vniuerſam militiam confitentes ex ipſiſmet prototypis tranſumptas, atque à Reuerendiſſimo Domino Clandio Breſſautio Morimundi Abbate, & ſub eius ſigillo ad me tranſmiſſas, non pigebit ad litteram tranſcribere. Sic autem habent.

CAROLVS Diuina fauente Clementia Imperator ſemper Auguſtus, Rex Hiſpaniarum, & Ordinis Militiæ de Alcantara, authoritate Apoſtolica, perpetuus Adminiſtrator Venerabili, Religioſo, deuoto, fideli, & ſincere nobis dilecto Abbati Morimundi.

VENERABILIS, Religioſe, Deuote, ſincere nobis dilecte. Nouerit deuotio veſtra, quod Dominus de Laxaa primus, & ſecretus Cubicularius noſter, Miles Ordinis Militia de Alcantara, cuius tu Pater, & Caput ex antiquis inſtitutis, eiuſdem militia & ordinis eſſe dignoſceris, pia deuotione, regularem profeſſionem eiuſdem militia facere, ac in ea Domino militari deſiderat, ac cum idem Dominus de Laxau ob cubiculariatus miniſterium, quod nobis impendit, aſſiſtere noſtra praſentia ſoleat; & ſua ſit aſſiſtentia nobis grata & cum ex diffinitionibus & actibus capitularibus eiuſdẽ ordinis, nullus poſſit ad profeſſionem regularem per milites dicta militia emitti ſolitum, recipi, niſi per annum integrũ probationis in Conuentu dicti ordinis reſideat, ac in regula & modo recitãdi horas, & in cateris caremonijs eiuſdem ordinis inſtructus fuerit, & cum dictus de Luzau noſter primus Cubicularius ſine magno incommodo miniſterij noſtri, per annum integram in pradicto Conuentu manere non poſſit, deuotionem veſtram rogamus, ſecum diſpenſare dignetur. Quatenus non obſtante, quod per annum integrum probationis in conuentu dicti ordinis non manſerit, poſſit intra annum expreſſum facere pradicta militia profeſſionem per milites dicta militia fieri ſolitam, non obſtantibus, pro hac vice dumtaxat, pradictis diffinitionibus, & actibus Capitularibus deinceps, vt valent, in perpetuam valituris, & in eo deuotio veſtra faciet nobis rem gratam, erga vos & ordinem veſtrum omni gratia, & clementia noſtra rependendam. Datum Toleti XI. Februarij anno M. D. XXVI. Hactenus epiſtola prima Caroli V. humilis ſane pro tanta maieſtate. quæ petitionem, ne nimia appareat, diuidat: atque obedientiam ab vniuerſa militia præſtari debitam Abbati Morimundi non ſolùm fateatur, verum exhibeat.

Porrò cum iuſtæ ſatis petitioni prædictus Abbas, vt par erat. annuiſſet; ſex infra menſes, alia ſequuta eſt, & gratiam pro diſpenſatione accepta reddens, & reſeruatam ſecundæ petitioni de profeſſione emittenda in Curia poſcens, cuius hic tenor.

CAROLVS, Diuina fauente clementia Imperator ſemper Auguſtus, Hiſpaniarum Rex, Archidux Auſtriæ, &c. Venerabili, Religioſo, deuoto, nobis dilecto Abbati Morimundi.

VENERABILIS, & Religioſe Pater, deuote, nobis dilecte. Binis tuis litteris accepimus

Paternitatem intuitu, ac precibus noſtris diſpenſare cum Carolo de Popeto noſtro primo Cubiculario, nunc ordinis militia de Alcantara milite & Commendatore maiore, vt quanquam probationis annum in Conuentu dicta militia non compleuerit, nihilominus, ac ſi alias inſtructus fuiſſet in his, qua milites dicta militia ſcire debent, profeßionem regularem per milites eiuſdem militia emitti ſolitam facere poßit; in quo nobis rem gratißimam feciſtis: Verum, quia dictus Carolus, diu noctuque noſtri corporis ſeruitio continuo aßiſtit, vt per aliquod tempus à Palatio noſtro diſcedere ſine incommodo ſeruitij noſtri non poßit; ideoque grauis & moleſta nobis eſſet abſentia illius, deuotionem tuam rogamus, vt & ſolita pietate tua in hunc ordinem, cuius ſupremum caput exiſtis, cum dicto noſtro primo Cubiculario diſpenſare digneris, vt ſi alias inſtructus in regula & modo recitandi profeßionem regularem in forma conſueta facere poßit in Curia noſtra, ſi ad id acceſſerit, vti Adminiſtratoris perpetui eiuſdem militia authoritate Apoſtolica noſtra voluntas, & ipſius clamore, & inſtans poſtulatio, quanquam in Conuentu dicti ordinis nunquam fuerit, nec probationis annum in ordine dicta militia compleuerit, non obſtantibus diffinitionibus, ſtatutis, & actibus Capitularibus, & ſtabilimentis dicta militiæ; illis ſpecialiter, quibus cauetur, vt nullus in dicta militia profeßionem regularem facere poßit, niſi in Conuentu eiuſdem, & tunc cum probationis annum integrè in eodem conuentu compleuiſſet; In quo clementia, & deuotio tua nobis rem gratam factura eſt, erga perſonam, & ordinem tuum omni pietate & clementia à nobis recompenſandam. Datum in ciuitate noſtra Granata die XVIII. Iunij, Anno Domini M. D. XVI. Ita Imperator. Nunc qui Senatum ordinum conſtituunt, ne ipſi quidem Conuentum agnoſcentes, aut regularem vitam faciliùs ſibi omnia licere putant; atque iugo obedientiæ prætermiſſo, (nam excuſſum non dicam) in omnibus diſpenſant: quod vtrum liceat, diſcere ab illis mallem, quàm iudicare.

PHILIPPVS II. ADMINISTRATOR III.

Cum Carolus Imperio, & Regno Hiſpaniæ, ſimul, & adminiſtratione militiarum ſe abdicaſſet, celebrauit Capitulum Toleti, anno M. D. LX. quod XIV. die Auguſti cœptum, deinde Matriti eſt continuatum; atque hoc, vt credo, primum fuit typis vulgari iuſſum, ſaltem non aliud antiquius nanciſci potui, vulgatumque Matriti poſt nouem annos, Chriſti nimirum M. D LXIX. poſt quadriennium M. D. LXXIII. congregaſſe aliud legitur Matriti, quod per triennium ibidem continuatum, tandem prodiit, anno M. D. LXXVI. & in vtroque ſtatuta multa ſunt, ad ſtatum militiæ promouendum. Modum ſeruandum in appellationibus à ſententiis ſenatus, quem vocant *Ordinum*, (nam ab his etiam tunc appellabatur) præſcripſit, atque præſcriptum confirmari impetrauit à Pio V. ſemel, anno M. D. LXVI. & iterum M. D. LXVII & ex ſenioribus adiungi iudices iuſſit, *Ancianos*, vocant litteræ; quo cauſæ Religioſorum, religioſo, plus quam forenſi modo; neque tam iudiciali, quam Paterno peragerentur. Quominus idem Pius Papa V. facultatem teſtandi, à Leone X. militibus indultam, reuocaret in irritum, impetrare non potuit: quippe arbitrante Sanctiſſimo Paſtore, eam voto paupertatis magis adhuc, quam matrimonium caſtitati contrariari. Sed Pio V ad ſuperos tranſlato, qui ei ſucceſſit, Gregorius XIII. iterùm innouauit, conceſſitque, præmiſſa narratione, *prædictos milites, poſt aliquot indulta, quibus gaudebant,* Religioſorum imaginem referre. *Romæ apud Sanctum Petrum, die VI. Octobris anno M. D. XXVI. Pontificatus ipſius Gregorij IV.* Per idem tempus Franciſcus Rades de Andrade ex Sacra Calatrauæ militia, Philippi ſecundi Capellanus, cum Calatrauæ Chronicon texuiſſet, Sant-Iacobeæ, atque Alcantarenſis militiarum, duas alias hiſtorias ſuperaddidit, & vulgauit Toleti in folio, apud Ioannem de Ayala, anno Domini M. D. LXXII.

PHILIPPVS III. ADMINISTRATOR IV.

In ipſo ſuæ adminiſtrationis ingreſſu celebrauit Capitulum, vltimum (heu!) in militia Alcantarenſi; poſt quod non hactenus aliud coactum fuit. Congregatum illud in Curia Matritenſi, incœptumque in Eccleſia S. Hieronymi, ſimul cum ſynodo militiæ Calatrauæ, Rege ipſo aſſiſtente. Inde ſeorſim vtrumque continuatum, Benedicti, Bernardique Parentum, iuxta præſcriptum, cœnobia frequentarunt. Alcantara vtilia multa decreuit, quæ mox vulgata, zelum diffinitorum prudentiamque, non obſcuris indiciis manifeſtarunt.

SERIES
ABBATVM ECCLESIÆ PALACIOLENSIS IN VETERI CASTELLA A CENTVM FERE ANNIS
continuæ ſedis Reformatorum Obſeruantiæ Hiſpaniæ: cuius initia progreſſuſque, & ſtatus per CC. XX. annos perſtringuntur.

PROOEMIVM.

PALACIOLA olim antiquior domus, tempore & loco diſtās, aduocatione que neq; omnino cōformis profeſſione, cum ea, quæ nunc cernitur, & eſt ſedes continua Reformatorum Obſeruantiæ Hiſpaniæ. Quippe cœpiſſe conſtat ante Ciſtercium duabus leucis diſſita in valle quadam, cui Begna nomē, ſub patrocinio S. Andreæ Apoſtoli, atque habitu nigro, qui Monachis communis per illa tempora. De fundatoribus, aut anno fundationis nihil certum habemus, quare neque de primo Abbate domus. Reliquos perſtringemus leui calamo per annos quadringentos plus minuſve: ducentis altius, id eſt ab initio Congregationis, paululum diffuſiore, vtpote qui tenuia eius initia, progreſſuſque, & ſtatum duplici titulo, tum prima Ciſtercium reformauit, tum quia nobis domeſtica, quantum ſufficiat ad Hiſtoriæ cognitionem. Igitur ex Abbatibus antiquis, quorum ſubeſt notitia, primus omnium.

I.
BELLICO ABBAS.

Bellico fuit, cui iam Abbati Monaſterij S. Andreæ de Val-beni, ſeu de Valle-benigna viri nobiles Ferdinandus Petri, atque Gelbira Nunes cum ſuis filiis quaſdam non contemnendas poſſeſſiones, & inter eas Monaſterium integrum donant dictum S. Martini, *ad honorem*, inquiunt, *S. Andreæ Apoſtoli, & ad vſum Abbatis Bellici eiuſdem Monaſterij, & ad poſteros ſuos, qui ibidem regimen tenuerint, &c. Facta charta Era M. C. I.* id eſt anno M. LXIII.

II.
IOANNES I.

Immediatus, mediatuſve ſucceſſor Abbatis Bellici, certè inter quos nō alius memoratur, Ioannes fuit, huius nominis primus cui anno M. XCV. id eſt poſt XXXII. à præcedenti ſed eius ante Ciſtercij inchoatjonem viri alij nobiles Ferdinandus Hermegildez, & Toda vxor tertio pinguem aliam fecere donationem in oppido de Villacaſtin, facta charta menſe Nouembri Era M. C. XXXIII & donationem acceptauit Ioannes Abbas S. Andreæ Apoſtoli de Valle-benigna pro ſe & pro cunctis ſuis ſucceſſoribus.

III.
OSMVNDVS.

Tertius, cuius notitia ſubeſt Abbas Oſmundus eſt circa annum Chriſti M. C. XXVII. quo Monaſterium S. Martini ante LXIV. annos Bellico donatum pro Eccleſia & Villa-dicta *de los Sanctos*, cum quodam Garcia Petro cognomento Vincentij commutauit, facta charta IV. Kalendas Martij Era M. C. LXV. Neque vlla alia eius notitia ſubeſt.

IV.

IV.
DIDACVS I.

Oſmundo ſucceſſiſſe creditur Didacus huius nominis primus cognomento *Martinez*, vt ſtatim dicam. Huic ſiue Abbati alterius Monaſterij; quod pro Regis obſequio perdidiſſet, ſiue in eodem de ipſo benemerito, Alphonſus Rex cognomento Bonus Sanctij deſiderati filius, Monaſterium aut dedit, aut confirmauit inſtrumento expedito ſub hoc initio. *Decet Regiam maieſtatem quemlibet ſibi fideliter ſeruientem remunerare. Eapropter ego Rex Alphonſus Dei gratia Rex Caſtellæ & Extrématura do vobis Domino Didaco Martinez, atque ſucceſſoribus veſtris illud Monaſterium, quod vocatur S. Andreas de Vallebenigna cum ſuis Eccleſiis, terminis vineis, molendinis, &c. Facta charta ſecunda die Februarij Era M.C.C.III. id eſt anno M. C. LXV.* Sequenti M.C.LXVI. ſub hoc eodem Didaco, vt conijctor, aut fortè

Ciſtercij initium. ipſo defuncto S. Andreæ Monaſterium ab eodem Alphonſo Caſtellæ Rege Guillelmo Vallisbonæ Abbatæ traditum eſt, ad Ciſtercij inſtitutum reformandum cuius rei inſtrumentum hodieque extat in tabulario domus ſub hoc tenore. *Dono*, inquit, *Ordini Ciſtercienſi & vobis Domino VVillelmo Abbati Vallisbonæ, & fratribus eiuſdem loci præſentibus atque futuris Monaſterium quod dicitur ſancti Andreæ de Valli-benigna in perpetuum, &c. Facta charta apud Abulam in palatio, quod eſt contiguum Eccleſiæ ſancti Saluatoris, Kalendis Martij Era M. CC. IV.* Ita Alphonſus Ciſtercium ſemper ardens, propagans, promouens.

V.
GARCIAS CISTER. I.

Monaſterio donato Vallisbonæ, dubium an Abbatia in eo ſupreſſa, neque acceptata vt filia, ſed vt membrum; an Ciſtercium in ipſa retardatum? illud compertum Regem poſt nonem annos iterum tradidiſſe cœnobium Magiſtro ordinis, addita tamen expreſſa conditione, vt in eo Abbatia Ciſtercienſis cum omni diſciplina, atque obſeruantia vitæ regularis inſti-

Abbatia reſtitutio ſeu confirmatio. tueretur. *Dono*, inquit, *Monaſterium meum Eccleſiam ſcilicet S. Andreæ Apoſtoli, quæ ſita eſt in Vallebenigna Ordini Ciſtercienſi, & vobis Domino Ioanni Abbati vice Chriſti eiuſdem ordinis Magiſtro Præſidenti, & Monachis eius, & eorum ſucceſſoribus iure hæreditario in perpetuũ poſſidendam. Tali tamen conditione & tenore, vt Ciſtercienſis Ordo Domino auxiliante illibatus, & integer in eo cuſtodiatur, & in ſæculorum ſæcula ſiat Abbatia, &c. Facta charta Valliſoleti VII. Kalẽdas Octobris Era M.CC.XIII.* Id eſt anno M.C.LXXV. Porrò quam pingue tunc cœnobium fuerit, ex eodem inſtrumento facile conſtat, quippe in quo referuntur illius bona *Villa eiuſdem Monaſterij de Palaciolis, villa de Munio Rubio, Eccleſia S. Petri de Quiñones Eccleſia S. Iacobi del Monte, Eccleſia S. Mariæ de Mœdra, caſtrum & villa S. Martini del Fonte Talla, Eccleſia S. Mariæ de Velloſillo, Eccleſia S. Vincentij de Arreza, Eccleſia S. Emiliani in Dorio, cum riuis, pratis, paſcuis, vineis, molendinũ, & terminis illarum, &c. vt præfatum Monaſteriũ S. Andreæ omnia ab antiquo noſcitur poſſediſſe.* Hæc de pingui cœnobij dotatione cum Ciſtercio acceſſit. Cæterùm quod de Ioanne Magiſtro Ordinis in eodem inſtrumẽto dicitur, cenſeo ad Abbatem Eccleſię Vallisbonæ, qui Guillelmo ſucceſſit, non ad Abbatem Ciſtercij referendum. Quippe hic non Ioannes, ſed Guillelmus, Alexandri ſucceſſor ordine decimus: ille vero Ioannes appellabatur. Dicitur ibidem Magiſter ordinis intellige ſtabiliendi in Palaciolis, idque iuxta phraſin chartæ charitatis. *Abbas, ait, de cuius Monaſterio domus exit, omnem curam habeat ordinationis illius, donec in illa Abbas inſtituatur.* Itaque Garcias Abbas primus creditur, qui Palaciolis Ciſtercium ſtabiliuit.

V I.
IOANNES II. CISTERC. II.

Garciæ Ioannem ſtatim ſubrogatum, ex quodam inſtrumento coniici poteſt intra eumdem annum expedito poſt duos menſes, in quo idem Ioannes Abbas commemoratur. Quid ſi anteceſſor Ioannes Garcias dictus, quod noſtris commune, & nunc vno, nunc alio nomine gaudet? Cætera ignotus, & cuius nulla alia notitia ſubeſt.

VII.
MARTINVS I. CISTERC. III.

Martinus præerat anno M. C. LXXXIX. Quo ab Alphonſo illuſtri Caſtellæ Rege impetrat priuilegium ſuo cœnobio, *quod de omnibus rebus, victualibus, & mercatis, quæ in ipſius*

regnis emeret, venderetve, aut aliunde deferret, nullum deberet ſoluere portagium: ſed ab omni infeſtatione tam in eundo, quam in redeundo tuti deambulent. Facta charta apud Belſoratum VII. Kalendas Maij Era M.CC.XXVII id eſt anno M CC.LXXXIX. *Quo inquit, Alphonſus Rex Legionis cingulo militari accinctus eſt ab eodem Rege Caſtellæ, atque eius manum oſculatus eſt. Et conſequenter eodem anno paucis diebus elapſis, ſupradictus Alphonſus Rex Caſtellæ Romani Imperatoris filium Conradum nomine in nouum militem armauit, & filiam ſuam ei tradidit uxorem* Tempore huius Martini Abbatis S. Andreæ, & de ipſo vt apparet, talis in Regeſtis Ciſtercij ad annum M. C. LXXXVII. mentio habetur, niſi forte ad anteceſſorem referatur. *De centum aureis Regina Hiſpaniæ iniunctum eſt duobus Abbatibus, S. Andreæ, minimum de Vallebenigna, & Bonæ vallis Toletanæ, vt inquirant veritatem, & ſequenti Capitulo renoncient.*

VIII.

DOMINICVS I. CISTERC. IV.

Sequitur Dominicus ante annum M C XCIX. quo eius nomen inſtrumento ſubſcriptum cernitur. Hic interfuit Concilio Epiſcoporum & Abbatum celebrato apud Hortam coram Martino Segundino iam ex Epiſcopo, ad inſtantiam Alphonſi Caſtellæ Regis, pro ſtabilienda Huelguenſi Monarchia. Quippe in eiuſdem actis nominantur. *Martinus Toletanus Archiepiſcopus, Martinus Burgenſis Epiſcopus, Ildericus Palentinus Epiſcopus, Martinus Oxomenſis Epiſcopus, Guido Morimundi Abbas, Ioannes Vallisbonæ Abbas, Armenius Fiterij Abbas, Dominicus S. Andreæ Abbas, Antonius Abbas S. Cypriani, Peregrinus Abbas de Iranzo, Hiſpanus Abbas de Buxeto, Gundiſaluus Abbas S. Petri de Gumiele.* Hæc apud Hortã.

IX.

GODEFRIDVS CISTERC. V.

Inuenitur ad annum M.CC. quo cum continua inſtituiſſet ſacrificia, ſupplicationeſque pro Rege & regno in S. Andrea quotidie peragendas; remunerationem ab eodem Rege accepit ſub hoc tenore *Quoniam pro remedio animæ meæ, & ſalute noſtra, & pro fælici incremento totius regni in Monaſterio veſtro, vnaquaque die diuina officia perenniter celebrari. ex ſola veſtra deuotione inſtituiſtis, facio chartã conceſſionis, & donationis Deo, & Monaſterio S. Andreæ Apoſtoli, & vobis Domino Godefrido eius Abbati, &c. Facta charta in S Stephano Era M. CC. XXXVIII.* Eiuſdem Godefridi plures aliæ, nec leues memoriæ ſuppetunt: ſed intra breue tempus, quippe anno M CC. III. iam ſubrogatus erat ipſius loco.

X.

DOMINICVS II. CISTERC. VI.

Breuioris adhuc præfecturæ Abbas, vtpote cuius ſucceſſor inuenitur ſequenti anno. Neque vlla eius notitia ſuperfuiſſet, niſi ex vulgari quodam inſtrumento, cui anno M. CC. III. Era M. CC. XLI. ſubſcriptus legitur.

XI.

VVILLELMVS CISTERC. VII.

VVillelmus præfuiſſe comprobatur Anno M. CC. IV. ex ſubſcriptione alterius inſtrumenti, ſed & ſequenti M CC. V. à Rege Alphonſo priuilegium impetrat quo Monaſterium, atque eius poſſeſſiones, eas præcipuè, quas habebat Valliſoleti, ab omni Regio iure reddit immunes. Facta charta Valliſoleti Era M CC. XLIII.

XII.

DOMINICVS III. CISTERC. VIII.

Guillielmo ſucceſſit alius Dominicus huius nominis tertius circa annum M.CC.VIII quo Rex Alphonſus inſigni ad Nauas victoria recens potitus, villam de Palaciolis diœceſis Palentinæ, ſecundo lapide ab vrbe Valleſoleto, atque item ſecundo à S. ad Piſorici ripas, illuſtri viro Alphonſo Tello cognomento Meneſes, premium nauatæ operæ in bello contra Mauros dono dedit, inſtrumento Palentiæ confecto deſuper die 28. Iulij Era M CC. LI. Non ſtat adhuc, an eo fine dederit vt Palaciola Monaſterij S Andræ Alphonſo Tello, donante, deſeruirent. Illud compertum, eundem Alphonſum Tellum, annuente Alphonſo cum

vxore,

vxore, atque vtriuſque filio Henrico, necnon Epiſcopo, Capituloque Eccleſiæ Palentinæ feciſſe illi chartam donationis. *Deo, & S. Andreæ de Valle-benigna, & vobis Domino Dominico inſtanti eius Abbati, & fratribus, ſub Ciſtercienſi ordine ibidem Deo ſeruientibus, de Villa, quæ dicitur Palacuelos, quam obtinuimus à Sereniſſimo Rege Alphonſo pro ſeruitio ſufficienti & congruo, quod ei in bello fecimus. Damus tuquam, & concedimus vobis prædictam villam cum terminis ſuis, &c tali conditione, quod Monaſterium illud, quod nunc eſt in loco, qui dicitur S. Andreas de Valle-benigna totaliter commutetur in locum prædictum, quam dicunt Palacuelos, vt Monaſterium Ciſtercienſis Ordinis ſemper in eo vigeat, & ordo idem, ſcilicet Ciſtercienſis in perpetuum ibidem obſeruetur. Facta charta Palentiæ prima die menſis Auguſti Era M. CC.* [illegible]. Itaque permanſerat S. Andreas ſub Ciſtercio in loco primæ ſuæ fundationis, annos ferme XLVII. nempe ab anno M. C LXVI. primam attendamus donationem: ſed ſi ſecundam, in qua expreſsè cauetur Abbatiæ conſtructio, & tenor diſciplinæ regularis, annos XXXVIII. Poſt quos de tranſlatione ſtatim actum, quamuis diu dilatum, ex his, quæ ſubiiciemus, facile conſtat. Sequenti anno M. CC. XIV. Berengeria Regina Alphonſi filia, & Ferdinandi cognomento Sancti mater, dimidiam partem Villæ de Quiñones, Monaſterio reſtituit, dubium qua occaſione antea vſurpatam. Reliqua huius Abbatis ignota ſunt, niſi quod anno M CC. XVI. inuenitur habere ſucceſſorem.

XIII.

IOANNES III. CISTERC. IX.

Ioannes huius nominis tertius ſubſcribit inſtrumento ab anno M. CC. XVI. Ei ſcribit Henricus Caſtellæ Rex, Alphonſi ſupranominati filius, atque exemptionem tributorum omnium indulget. *Facio chartam abſolutionis & liberationis Deo, Monaſterio S. Andreæ de Valle benigna, & vobis Domino Ioanni Abbati, & veſtris ſucceſſoribus, atque vniuerſo Conuentui Monachorum ibidem Deo ſeruientium, &c. Facta charta Era M. CC. LIV.* Eidem etiam inuenitur ſcribere Rex Ferdinandus cognomento Sanctus prædicti Henrici nepos, ſucceſſorque. *vobis Domino Ioanni Abbati Monaſterij S. Andreæ totique Monachorum Conuentui, &c. Facta charta Era M. CC LVI.* Extant & litteræ Honorij Papæ III. ad Archiepiſcopos & Epiſcopos Caſtellæ, pro Fratribus Monaſterij Palaciolenſis, (ſic enim nominantur in ſpe futuræ & inſtantis tranſlationis) honorificæ ſatis & illuſtres, ab hoc Ioanne impetratæ, atque ab ipſo expeditæ Laterani IV. Nonas Ianuarij Pontificatus ipſius anno III.

XIV.

EMILIANVS CISTERC. X.

Ioanni III. ſucceſſor Emilianus circa annnum Chriſti M CC. XXXIV. quo ei ſcribit Gregorius Papa IX. magna cum, tum eiuſdem Monaſterij tum Ciſtercij totius commendatione. Datum Peruſij IV. Nonas Iunij Pontificatus ipſius anno IX. Poſt quadriennium à Ferdinando Rege litteras ſuſcipit multa ei indulgentes, & Monaſterio, datas Valliſoleti, Era M. CC. LXXVI. id eſt, anno M. CC. XXXVIII. Cætera obſcura, niſi quod præfecturam longe producit, aut inter ipſum ſucceſſoremque alius mediauit, cuius ad nos notitia non peruenit.

XV.

ÆGIDIVS CISTERC. XI.

Poſt Emilianum ſequitur Ægidius, cuius tempore, cum diu multumque laboraſſent Anteceſſores, cunctis diſpoſitis, Monaſterium tranſlatum creditur: relicto in S. Andrea Prioratu, qui adhuc ſupereſt, ſed ſine vllis veſtigiis Monaſterij. Ægidius ipſe, atque eius Monaſterium de Innocentio IV commendantur litteris honorificis datis Lugduni V. idus. Septembris Pontificatus ipſius anno VIII. Nec non & aliis paulo anterioribus datis ibidem pridie idus Iunij, Pontificatus ipſius anno VII. Inuenitur etiam nominatus in inſtrumento anni M. CC. LIV. Eræ M CC. XCII. & aliquibus aliis ſubſequentium. Eius tempore Socrus ſanctij Regis Domina Maior cognomento Alphonſi Molinæ infans, atque Mariæ Reginæ Caſtellæ Mater in Palaciolis ſepulturæ locum accepit, vbi hodieque ſepulchrum eius viſitur.

XVI.

ALVARVS I. CISTERC. XII.

Cuius per inſtrumenta notitia ſubeſt ab anno M.CC.LXXVII.vſque ad annum M CC. XCVIII. Ei ſcribit Rex Sanctius cognomento Fortis, anno M. CC. LXXXIV. & anno M. CC. LXXXVIII multa neqivulgaria priuilegia Monaſterio,& vaſallis eius indulgens,duplici titulo. *Por ruego de la Reyna Dona Maria mi muger, por que ſu madre iace enterrada en eſte Monaſterio, è por facer bien y mercedà fray Aluaro Abbad del Conuento deſſe miſmo lugar*, &c. Extant & litteræ eiuſdem Regis Sanctij ad omnes eius Præfectos miniſtroſque, Monaſterium eximiè commendantes, & præcipientes illæſum conſeruari; quæ expeditæ leguntur ſub hoc Abbate Valliſoti die VIII. Maij, Era M. CCC. XXXII. Demum legitur adhuc priuilegium Sereniſſimi Ferdinandi IV. Caſtellæ Regis, ab Aluaro impetratum conſtat ex tempore, quamuis non exprimat Abbatis petentis nomen.

XVII.

RAMOS CISTERC. XIII.

Memoratur in quodam inſtrumento anni M. CCC. VIII. Neque vlla alia eius notitia nobis,niſi quod forſan notatur ex cognomine,quod potuit eſſe anteceſſoris,aut ſucceſſoris.

XVIII.

GARCIAS II. CISTERC. XIV.

Cuius tempore anno M. CCC. XIII. tumultuante Regno ſub Rege puero, Conuentus Procerum celebratus in Palaciolis ſub Maria Regina Regis auia, pacem turbatam inſtaurauit. Extat Regis Alphonſi priuilegium eodem anno indultum Palaciolis cum hac clauſula. *Por el amor y ſingular lealtad, que l Abbad y Conuento de Sancta Maria de Palaçuelos moſtraron à la Reyna Dona Maria mi Abuela, y mi tutora: con qui en eſta mi Chancilleria agora encite ayuntamiẽto,que ficieron en Palaçuellos ella y el infante D. Iuan mio tio ſobre el aſoſſegnamiento de la mi tierra,&c. Dado en Valladolio à 22. de Deciembre Era M. CCC LI.* Sequenti anno M. CCC. XIV. idem Garſias Palaciolenſis Abbas donationem acceptat pinguem ſatis factã à quadam fœmina Illuſtri *Dona Maior Nuñez*, quæ ſe inſcribit Vaſallam Monaſterij: viuebat adhuc Garzias poſt Ramos XV. & anno CCC. XXIX. à Rege Alphonſo priuilegium aliud impetrat, datum Marriti die X. Iunij Era M.CCC.LXVII.

XIX.

ANDREAS I. CIST. XV.

Cuius ab anno M. CCC. XXXII. inuenitur memoria, quæ per viginti ferme perſeuerat. Ei ſcribit Alphonſus Caſtellæ Rex ſemel, & iterum; non tamen priuilegia noua indulgens, quam antiqua confirmans, & rata habens.

XX.

MARTINVS II. CIST. XVI.

Cui reuerenter ſcribit Petrus Caſtellæ Rex cognomento Crudelis,eximiam tam in ipſum, quàm in Monachos præferens ipſo indulto commendationem, Valliſoleti IV. Kalendas Maij anno M. CCC. LI.

XXI.

ALPHONSVS I. CIST. XVII.

Cuius exigua nobis notitia ſubeſt ex ſubſcriptione vulgaris inſtrumenti, quod anno M. CCC. LIII. confectum legitur.

XXII.

MARTINVS III. CISTERC. XVIII.

Cui Rex Henricus Petri Crudelis frater ſucceſſorque anno M. CCC. LXIII. ſcripſiſſe legitur,atque ob eius amorem conceſſiſſe, vt omnia,& ſingula tributa ſibi debita, à Vaſallis cœnobij, cœnobio ipſi,& Abbati illius cederent,nulla in eis ſibi parte reſeruata.

XXIII.

XXIII.
ALFONSVS II. CISTERC. XIX.

Ex Priore Monaſterij Vallis-bonæ, creatus Abbas Eccleſiæ Palaciolenſis circa annum M. CCC. LXXI. quo & confirmationem omnium priuilegiorum hactenus obtentorum ab Henrico Caſtellæ Rege impetrat. Nec multo poſt anno M. CCC. LXXVI. à viro nobili Garcia Alphonſi cognomento Noreña, medietatem oppidi de Villa Velaſco cum multis poſſeſſionibus, atque alia ab aliis dono accepit.

XXIV.
EMILIANVS II. CIST. XX.

Cuius temporis noticia certa nulla: niſi quod inſtrumentum ſine data inter alia inuenitur ſub eius nomine: alio loco commodius inſerendus, quam hoc apparuit texenti ſeriem Abbatum. Ei aut quicunque fuit per illud tempus indulſit Ioannes I. Caſtellæ Rex, vt quinque, quos maluiſſet vaſallos exemptos faceret ab omnibus tributis, datum Burgis IV die Iunij anno M CCC. LXXXIX. Quo ab ipſo eodem Ioanne Rege priuilegiorum impetrauit confirmationem.

XXV.
MARTINVS IV. CIST. XXI.

Extat legiturque memoria eius cum expreſſione nominis Martini in litteris Henrici Regis Caſtellæ datis Valliſoleti anno M. CCCC. I. neque creditur diu ſuperuixiſſe nam ſequenti anno M. CCCC. II.

XXVI.
PETRVS I. CIST. XXII.

Extat memoria Petri de Valdeuieſſo Abbatis Palaciolenſis repetita ad annum M CCCC. VI. breuis non minus temporis præfecti, ſaltem, qui ad annum M.CCC.VIII. non peruenit. Hic, an ſucceſſor, (neque enim vtet conſtat) cum quatuor Epiſcopis & Abbate Hortæ legatus à Regina Caſtellæ Cæſar-auguſtam, coronationi Ferdinandi Regis Ioannis I I. 2 part. cap. 2.8. vt nos etiam alibi tradidimus.

XXVII.
IOANNES IV. CISTER XXIII.

Sequitur Ioannes Quartus huius nominis, cuius memoria ſupereſt in priuilegio Ioannis II. Regis Palaciola eximie commendantis, quod anno M. CCCC. VIII. legitur expeditum Valliſoleti. Superſunt & tria alia priuilegia eiuſdem Regis Ioannis, alterum expeditum anno M.CCCC.XII. alterum M. CCCC.XVII alterum tandem M. CCCC. XX. noua ſemper indulta continentia, quæ impetrata creduntur ab hoc Abbate: addita in illis ab ipſo Rege clauſula. *Por que los Monges ſean tenudos de roger à Dios por las almas del Rey, Don Henrique nueſtro Padre que Dios perdone. è de los Reyes, on de nos venimos, è por la nueſtra vida, è por la nueſtra ſalud, è de la Reyna Dona Leonor mi muger*, &c. Crediderim manere adhuc veſtigia primitiui Ciſtercij in illis Monachis, quorum ſe Reges muniendos orationibus, donis, & priuilegiis ſolicitabant.

XXVIII.
PETRVS II. CISTERC. XXIV.
Et eius tempore initia Congregationis.

Sequitur Petrus huius nominis ſecundus electus circa annum M. CCCC. XXIII. plus minuſve, cuius tempore diſciplina monaſtica in Hiſpania, vt in aliis prouinciis, tepeſcente, ne dicam diſſoluta, ſuſcitauit Dominus venerabilem, & vere magnũ virum Martinum cognomento de Dargas, ſacræ Theologiæ Magiſtrum, atque in Decretis non leuiter inſtructum, & Bacchalaureum, cum aliquibus ſociis, per quos, (non ſecus atque olim per Robertum, & Albericum, Stephanumque) in Ciſtercio primum, mox ad eius exemplar in cæteris familiis, ad priſtinum nitorem, & primitiuam obſeruantiam reuocaretur. Is nobili in Bætica prouincia, oppido natus, quod antiqui Aſſidonam, recentiores *Xeres de la frontera* vulgo nominant, ac litteris, tum ſacris, tum prophanis ſupra mediocritatẽ imbutus, Geronymianam, vt Benedictus Penatradit c. 11. profeſſus regulam (in Italia, vt opinor, nam qui in Hiſpania eandem profi

Reformationis Hiſpana prima ſemina. Author.

profitentur vix dum mundo exorti per ea tempora) cum multa apud Martinum V. qui tunc Romanæ Eccleſiæ præſidebat, polleret gratia, (cui à ſacris tum concionibus, tum confeſſionibus, fuiſſe, Petrus Alcocerius, integræ fidei author, in ſua Toletana Hiſtoria lib 2 cap 18. teſtificatur) honoris forſan, qui ei exhibebatur humiliter pertæſus, an alia occulta cauſa, latere cupiens ad Hiſpaniam reuerſus, in Aragonia (prouincia longè diſſita à natali eius ſolo, nec conſtituta ſub eodem Rege) & perilluſtri Petræ Monaſterio Tiraſonenſis Diœceſis, nouo feruore, de Pontificis licentia, Ciſtercienſe inſtitutum æmulabatur. Tranſierit ad noſtros arctioris vitæ zelo, in dubio eſt, & vix audebo concedere, aut negare; quamuis Petræ cœnobium, ſi quid aliud, religione florebat per id tempus. Illud compertum, ex quo Ciſtercium induit, perfectionem Ciſtercij ſuſpiraſſe: nec quidquam aliud altiùs doluiſſe, quam quod primitiuum illum feruorem, rigorémque legere, & admirari poſſet, non imitari. Et erant in eadem domo Monachi, Martinus de Logroño, Petrus de Bertauillo, Gregorius de Medina Robertus, & Didacus, vterque de Valencia, Benedictus Orozco, Didacus de Ouiedo, & alter Didacus dictus de Monreal, Gundiſaluus de Tortoza, atque Michaël de Quenca, quos idem perfectionis zelus ſolicitabat. *Socij.*

II. Communicato cum omnibus conſilio, (vt in Moliſmo olim, qui primi Patres Ciſterciũ fundauere) ſed vno tantum ſocio ſecum aſſumpto, Michaële de Quenca, profectus Romam, atque in Sanctæ Cæciliæ Monaſterio primùm occultus, & ſolum Deum precibus ſolicitans; mox in publicum prodiens, ac propoſitum pandens, quod ſibi curæ, ab Antonio Cardinali Bononienſi (Epiſcopus erat Portuenſis) reliquiſque, ſed maximè à Martino Papa V. gratanter ſuſceptus, pro erigendis duobus Monaſteriis ſiue, vt ipſe vocabat, eremitoriis, quæ primitiuũ Ciſtercium orbi redderent, litteras impetrauit die 14 menſis Octob. Pontificatus ipſius anno VIII. qui fuit Chriſti M CCCC XXV Extant Tom. 3. Priuilegiorum, priuilegio 1. Summa illarum, vt duo illa eremitoria, ſeu monaſteria in regni Caſtellæ, aut legionis (dubium cur non Aragoniam etiam incluſerint?) poſſet conſtruere, in quibus regula P. Benedicti, atque leges Ciſtercij ad vnguem obſeruarentur. Vt Prælati Priores, non Abbates; neque perpetui eſſent, ſed triennales: vt Monaſteria ipſa à Capituli Generalis, atque Abbatum tum Petræ, tum Ciſtercij immediata coarctione eximerentur; vni tantum ſubiecta Reformatori, ex ipſis, & ab ipſis eligendo. A quo tamen ſi fortè deuiaret, ad Populeti Abbatem (is Pater Monaſterij Petræ eſt) recurſus pateret. Martinum ipſum quandiu in viuis foret, quod ſic poſcerent alij, Reformatoris officiis præſiturum. Ipſo defuncto, qui ſubrogarentur, ad quinquennium dumtaxat eligendos Demum quod Monachi cæterorum monaſteriorum ad dicta eremitoria, petita, licet non obtenta licentia, tranſire, & omnibus ac ſingulis indultis, quibus in ſuis cœnobiis potiebantur, potiri poſſent. *Annus Christi M. CCCC. XXV.*

III. Hæc ſumma petitionis omnium fuit, cui Pontifex Martinus benignè annuit. cauſam duobus Abbatibus committens, alteri de Salas Burgenſis Diœceſis (quam dignitatem nunc illuſtriſſimus Ioannes Presbyter Cardinalis, tituli S. Petri ad vincula Archiepiſcopus Hiſpalenſis, vulgo *el Cardenal de Seuilla* dictus, adminiſtrabat) alteri Valleſoletano, qui nunc Epiſcopus, tunc intra Diœceſim Palentinam continebatur; per quos, aut etiam per quemlibet illorum totum negocium ad effectum perduceretur. Ergo ad prædictum Cardinalem Hiſpalenſem delatis litteris, cum omnia vera, & certa cognouiſſet, amplam Martino conceſſit facultatem, quæ extat Tom. 3. Priuilegiorum, eadem erigendi eremitoria, & cætera faciendi, quæ in litteris Pontificiis continebantur; Romæ in ædibus propriæ habitationis die 7. Iunij ſequentis anni, qui fuit nonus Pontificatus Martini V. Chriſti, M. CCCC. XXVI. *M. CCCC. XXVI.*

IV. His porrò litteris ab vtroque impetratis, eodem anno M CCCC. XXVI. ad Hiſpaniã reuerſi Martinus & Michaël, ac ſocios primum Petræ cõſolati, quorumq; precibus proſpere reuerſos gratulabãtur: mox inde egreſſi, dum Caſtellã peragrant reformationis iacturi prima fundamina in loco opportuniori, qui ſe offerret, Toleti, à piæ memoriæ viro Ildefonſo Martinez Canonico & Theſaurario S Eccleſiæ ſuſcepti hoſpicio, quamuis à multis parcus, ab aliis etiam auarus reputaretur: audito eorũ propoſito, profuſus, certe magnificè liberalis inuentus eſt, multa vltro promittens ad preciũ fundi, ſi quis fortaſſe placeat, multa ad cœnobij, ſi quod conſtrueretur, fabricationẽ. Cum ergo varia loca peragrarẽt ad ripas Tagi fluminis dimidio ab Imperiali Vrbe lapide inuenere locum dictum de *Venbalata*, aliàs *la Vega de San Roman*, iuxta rupem, quæ vulgo *Peña ventoſa*. peramænum omninò, atque reconditum; de quo cum ab Alphonſo quòd aptus appareret, Magiſter Martinus de Vargas requireretur; dicitur reſpondiſſe Pſalmiſtæ verbis, *Hæc requies mea in ſæculum ſæculi: hîc habitabo, quoniam elegi eam*. Pecunia Alphonſi fundus emptus eſt, & diſpoſitus locus ad opus fabricæ. Miſſum deinde ad Archiepiſcopum Toletanum, tunc Tauti commorantem, ne quid ipſo inconſulto, intra eius ditionem perageretur. Haud aliter Ciſtercij Patres olim Ciſtercium fundaturi, nihil prætermiſerunt, quo eorum poſſit factum roborari. Ille gratulans ſibi ſimul & vrbi tam *Initium.*

Sancti operis tempus, locumque, Toletanis Decano atque Capitulo has pro expediendo negocio, litteras dedit, quas quia non video alibi vulgatas, operæpretium duxi, ſi hic ſubiungerē.

V. *Don Iuan per la gracia de Dios Arçobiſpo de Toledo, Primado de las Eſpañas, Chanciller Major de Caſtilla, &c. a vos el Deam y Cabildo de la nueſtra Ygleſia ſalud y bendicion.*

Sepades, que Fray Martin de Xerez, y Fray Michel de Quenca Monges de la orden de S. Bernardo vinieron à nos, è nos dixeron en como ellos, querian fazar vn Eremitorio entre eſſa ciudad, y el Monaſterio de Corral-rubio à la mano yzquierda encima de los batanes, enel qual lugar dizque ellos è otros Monges querian eſtar è morar, è ſeruir à Dios ſo la regla è habito de San Bernardo. E pidieronnos, que les dieſſe mos nueſtra licencia è conſentimiento, para poder fazer, è edificar de nueuo el dho Eremitorio. E por quanto nos non podemos aca plenariamente ſer informador de los ſobre dicho, porende confiando de la vueſtra buena ſabiduria è fidelidad por la preſente vos cometemos, è encomendamos, que vos informades cerca de todas las coſas, que enel preſente negotio ſe vos entendiere, que requieren informacion. E ſi conſideradas, è acatadas las coſas, que ſe deben conſiderar è acatar, fallaredes, que en confirmir el dicho Eremitorio, ò Monaſterio enel dicho lugar es ſeruicio de Dios, ſin perjuicio de ninguna Ygleſia, ò de otra perſona, ò de las nueſtras rentas è derechos, è que el dicho Eremitorio es dotado ſufficientemente para ſubſtentacion è manteminiento de los Religioſos, que enel ouieren de eſtar (ſobre lo qual todo encargamos vueſtras conciencias) les dedes por nos & por nueſtra autoridad nueſtro conſentimiento por alo poder aſsi fazer. Para todo lo qual por la preſente vos cometemos nueſtras vezes, è damos nueſtro poder cumplido. En teſtimonio de lo qual mandamos dar eſta nueſtra carta abierta firmada de nueſtro nombre, è ſellada con nueſtro ſello en las eſpaldas. Dada en Toro à veinte y tres dias del mes de Diciembre del año de mill quatro cientos y veinte y ſeis. Ioannes Archiepiſcopus Toletanus. Hæc illo anno.

Et fundatio primi cœnobij. M. CCCC. XXVII.

VI. Sequenti M.CCCC.XXVII. Capitulum Eccleſiæ Toletanæ, cum omnia inueſtigaſſet, & perpendiſſet, die V. Februarij, conſenſum præbuit. Cum tamen prius de eius conlibentia XXI. die menſis Ianuarij, vt tradit Alcocerius vbi ſupra, quæ dies Virgini Agneti ſacra eſt, primus ædificio lapis ſolemni ritu & pompa ſubiectus fuerit: conſeruata memoria ſolemnitatis anniuerſaria die, quæ ſemper Monachis celebris habetur, vſque ad hæc tēpora.

VII. Idem, qui ſupra Petrus Alcocerius author eſt magnum illud oſtentum ſortis humanæ, & fortunæ ludibrium D. Aluarum de Luna ſumptuoſo ædificio tentaſſe Monachos, quod ſibi deſignaret in ſepulturam. Sed ſpretam ſuperbiam à viris Sanctis, & potentiam calcatam, deſiluiſſe, indéque in primaria vrbis Eccleſia conſtruxiſſe ſacellum, quod hodiéque præſefert Regium faſtum, atque opulentiam inſignem fundatoris. Monaſterio à Monte-Sion inditum nomen, quod inde lex Reformationis nouæ, auſpice Deoioditura ſperaretur: præmiſſa tamen communi ſemper noſtris, neque vnquam omittenda S. Mariæ glorioſa aduocatione.

Martinus de Vargas primus Reformator.

VIII. Tum vero ibidem, relicto Michaële, qui paruam ædem, quæ hodiè perſeuerat in collis vertice cum Virginis icone miraculoſa, & cellulas contiguas, quandiu ſurgebat opus inhabitandas, properanter inſtrueret, Martinus Aragoniam profectus eſt, & Petram viſitans, ac vale dicēs fratribus in ipſa remanſuris, quos ſui propoſiti ſocios habuiſſet, (iunctis duobus aliis, quorum nomina heu intercidere) Toletum duxit, in noua domo Ciſtercium redituros. Ipſe tunc Prior ſimul & Reformator exigui monaſterij, cætera per Caſtellam & Legionem, Galæciamque, quæ ad Montis Sion imitationem reformanda ſperabat, in Deo ſemper confidens, & Virginem aduocatam implorans, præſtolabatur. Hoc obſeruantiæ Hiſpaniæ (primæ vt credo inter omnes, quæ ex Ciſtercio prodierunt) initium fuit.

M.CCCC. XXIX.

IX. Anno M.CCCC.XXIX. plus minúſve deceſſit Petrus Palaciolenſis Abbas XXVIII. nulla alia memoria ſui relicta.

XXIX.

MARTINVS V. CIST. XXV.

I. Succeſſit Martinus huius nominis quintus cognomento *de Angues*, ſiue *de Clanguas*, neque ipſe alia re inſignis, niſi quod obſeruantiam, cuius tamen regimini cœnobium cui præerat deſtinabatur, ignarus rerum, an diſciplinæ timidus, auerſatus eſt, vt ſuo loco inferius declarabimus.

M. CCCC. XXX. Vallis-bonæ acceſſio.

II. Sequenti anno M.CCCC.XXX die IV. menſis Martij, ſiue vt alij volūt die 16. menſ. Aug. cum Monaſterium S. Mariæ de Valle-bona Palentinæ Diœceſis Monaſticæ diſciplinæ habenas vltra modum laxaſſet, & proprio patre Ioāne de Medina per vim eiecto, à quodam Ferdinando de Morenela, aliàs de S. Colomba intruſo detineretur: viſitante ad clamorem vicinorum, atque Regis mandatum, Palentino Epiſcopo; atque vero Abbate ſuum conſen-

ſum,

ſum, Ioanne I I. Rege ſuum auxilium libenter & potenter impendentibus, diſperſi per diuerſa loca Monachi, atque Abbas intruſus eiectus eſt; vt Monaſterium cum nouis habitatoribus in Montis-Sion obſeruantiam pertranſiret. Tunc vocatus Martinus domum accepit de manu Epiſcopi, ſubrogans eam pro ſecundo eremitorio, quod ſibi fabricare, renouando Ciſtercio; conceſſum fuerat; adductis interim de Monte-Sion Monachis, atque inter alios Petro de Bertauillo, & Ioanne de Tortoſa, qui in eodem Monaſterio vſque ad vltimum vitæ perſeuerarunt, (nam reliquos ad Montem-Sion rediiſſe, firma iam obſeruantia, traditio eſt) & ſuppreſſa Abbatiali dignitate, Prioratum inſtituit, cui ipſe, velut opulentiori, præeſſe voluit. Subrogato in Monaſterio Monte-Sion Priore Martino de Logroño, viro Sancto; & qui ægrè ad acceptandum, nec niſi obedientia eogente, adduci potuit.

III. Anno M. CCCC. XXXII. Martinus de Vargas, miſſo ad Romanam Curiam Gregorio de Medina (altero è ſociis, quos de Petra ſecum adduxerat, qui & interfuit Concilio Baſilienſi) cum litteris Ioannis II. Caſtellæ Regis, conſtructionem cœnobij Montis-Sion, nec non & aggregationem Vallis-bonæ ad nouam obſeruantiam, conſenſu eiuſdem, & veri Abbatis factam, ab Eugenio III. confirmari petiuit, obtinuitque, litteris expeditis Romæ apud S. Petrum, VIII. Kalendas Februarij, Pontificatus ipſius anno II. quæ extant Tomo 3. priuilegiorum. Porro de hoc indulto, quod inter priuilegia obſeruantiæ tertium eſt Martinus Vargas, gratiam referens, Ioanni II. ſcripſit in hæc verba.

M. cccc. xxxii.

IV. *Muy poderoſo, eſclarecido, è inuictiſſimo Principe, Rey y Senor.*

Las gracias que el Sancto Padre Apoſtolico, per contemplacion de vueſtra Real Alteza, otorgo à perpetua memoria en fauor de la obſeruancia regular de la orden de San Bernardo, como la que el Spiritu Sancto en vueſtros tiempos, quiſo que ſe commenzaſſe cerca de la m[illegible] *famoſa, noble, è Imperial Ciudad de Toledo, è deſpues ſe ha propagado en vueſtro Monaſterio de Valbuena, como ſe eſpera dilatar per otros lugares de vueſtros Reynos, cooperante la ſu gracia, è interueniente la vueſtra proteccion ſon los ſiguientes.* Et proſequitur ſummam priuilegij, atque indultorum in ipſo contentorum; quæ tamen in eodem priuilegio videri poſſunt.

V. Biennio poſt pro ſex aliis Eremitoriis de nouo conſtruendis, ſeu ſex aliis conſtructis acceptandis, atque nouæ vniendis congregationi, indultum adipiſcitur: conſeruata in Abbate Populeti, per modum recurſus, ſi iurgia, aut lites emergant, iuriſdictione: & repetito, quod Martino de Vargas vita functo, Monachi Montis-Sion, & Vallis bonæ, cum Monachis aliorum Monaſteriorum deinceps vniendorum, Reformatorem eligant, cui in omnibus, & per omnia ſubiecti maneant Hæc & alia conceſſit Eugenius IV. nouæ obſeruantiæ Monachis dupliei inſtrumento, dato vtroque Florentiæ VII. Kalendas Decembris Pontificatus ipſius anno IV. qui fuit Chriſti M. CCCC. XXXIV. quæ cuncta creditur impetraſſe Gregorius de Medina, qui eumdem Pontificem ab anno M. CCCC. XXXII. in partibus diuerſis ſequutus dicitur.

M. cccc. xxxiv.

VI. Anno M. CCCC. XXXVII. generalis remiſſio peccatorum obtenta eſt pro viris, ſiue fœminis; illis, ſi Eccleſiam Monaſterij Montis-Sion; his, ſi capellam extra clauſuram poſitam (neque enim fœminas Eccleſias Ciſtercienſium licebat ingredi) deuote viſitarent, & manus adiutrices ſimul porrigerent, promouendo ædificio, quod ægrè Monachi valebant continuare. Eodem item, reclamante Ferdinando de Sancta Colomba, Vallis-bonæ Abbate olim intruſo ſed mox depoſito, rès ad Eugenium iterum delata, iterumque tum eius depoſitio, tum reformatio cœnobij Vallis-bonæ confirmata ab ipſo, & Monaſterio ab obedientia Abbatis Berdonarum, cui iure paternitatis ſuberat, exemptum eſt, ac ſoli Reformatori ſubeſſe iuſſum. Ita tamen vt dignitas Abbatialis in eo & ſi non perpetua; tamen de triennio ad triennium innouanda reſtitueretur. Et Monaſteria, quæ Valli-bonæ ſuberant, ſi nollent reformari, ab ipſa exempta, atque aliis pro arbitrio ſubeſſe iuſſa. Qua occaſione, Martinus Palaciolenſis, cum nec Reformationem admittere, nec patri reformato ſubeſſe vellet; Abbatem Superadi in Gallæcia Compoſtellanæ Diœceſis elegit in Patrem, cui deinceps, filiationis iure, vt hactenus Abbati Vallis-bonæ, ſubiiceretur.

M. cccc. xxxvii.

VII. Eodem anno *Monaſterium Vallis-Eccleſiarum* (*ait Author vnionum*) *Toletana Diœceſis vacans per obitum cuiuſdam Petri Abbatis, Eugenius IV. motu proprio, & non ad alicuius partis inſtantiam, ab omni ſuperioritate, & viſitatione Monaſtery de Eſpina Diœceſis Palentina, cui ſubeſſe dignoſcebatur ſegregauit, atque Abbatiali dignitate perpetua in eo extincta, illud cum omnibus ſuis iuribus, & pertinentiis vniuit regulari obſeruãtia Monaſterij Montis Sion Toletana Diœceſis regendũ & gubernandũ in ſpiritualibus, & tẽporalibus per Abbatem triennalẽ per Monachos eiuſdẽ Monaſterij ſingulis trienniis eligendum iuxta ritus, ceremonias, & regularia inſtituta dicti Monaſtery Montis-Sion.* Hactenus autor in illo Tomo 3. Sed latuit ipſum poſt expeditas litteras vnionis, defraudatas effectu per longũ tempus, nẽ-

Et Vallis-Eccleſiarum diu dilata.

pe vſque ad annum M. CCCC.LXXXV.impetrata ab eodem Pontifice Abbatia per Ioannem cognomento *Bernal*, qui illam occupauit, quandiu vixit: atque ipſo defuncto, ſubrogato Alphonſo Matatoros, cui tertius alius ſucceſſit Bartholomæus, quo tandem mortuo circa annum M. CCCC. LXXXV. non in vi prædictarum litterarum, quæ iam inoleuiſſent; ſed aliarum, quæ ſex alia Monaſteria, & aliarum, quæ octo vniri, concedebant, Vallis-Eccleſiarum cœnobium vnitum eſt, vt ſuis loco, ex tempore dicemus.

VIII. Eodem anno reuocatur priuilegium Martini V. in quantum ſtatuit, Monacho obſeruantiæ Abbati Populeti immediate poſt Reformatorem ſubeſſe, ac eundem Reformatorem per eum confirmari debere. Præcipiturque, vt ſolus Abbas Ciſtercij, gradatim poſt Reformatorem, cauſas determinet, & perſonaliter Monaſteria obſeruantiæ viſitet; ita tamen vt in nullo caſu cuiquam alteri eadem viſitandi, aut corrigendi poteſtatem valeat delegare. Addito, quod ſi ad proſequendas appellationes idem Abbas Ciſtercij, vtpote in alio Regno conſtitutus, adeſſe nequiuerit. Prior S. Benedicti Valliſſoleti, (neque enim tunc per Abbates gubernabatur) vice Abbatis Ciſtercij deſignatur, qui velut eius ſubſtitutus, & commiſſarius, authoritate ipſius cauſas determinet. Bononiæ VII. Kalendas Octobris anno M. CCCC. XXXVI.

IX. Quo item anno cum nouæ ſpes aliorum cœnobium reformandorum, Eugenij IV. gratia, atque Regum Caſtellæ fauore quotidie creſcerent, viſum eſt, regimen futuræ congregationis legibus præuenire, vt in Ciſtercio per chartam charitatis olim factum; atque ex pluribus; quas præſtolabantur Eccleſiis, vnum corpus efficere, in quo vinculis iuſtitiæ & charitatis, quæ diſſolui non poſſent, coniungerentur. Iniuncta tunc celebranda capitula de triennio in triennium, ad quæ omnes Abbates conuenirent; & nomine conuentuum Procuratores à Monachis ipſorum eligendi. Porro vtrorumque ſuffragiis deſignandum, qui Capitulo præeſſet, ne Reformator, qui tunc Perpetuus erat (Magiſter Martinus) pondere authoritatis alios traheret, aut ipſi affectu filiali, ſed cæco, inconſulto poſt eum irent. Adiuncti Præſidi ſex Diffinitores, quorum primus Reformator eſſe deberet; reliqui quinque, vnus ab ipſo Præſide, quatuor ab vniuerſo cætu deſignarentur. His ſeptem viris indulta poteſtas plena corrigendi, emendandi, & cætera faciendi, quæ in Capitulis Ciſtercij generalibus fieri conſueuere. Quin condenti ſtatuta, legeſque, atque eadem abrogandi, provt ex vſu eſſe cenſerent. Ab his eligi iuſſi Viſitatores, qui vniuerſa cœnobia viſitarent, idque in plenaria poteſtate Ordinis, ſicut & Reformator: niſi quod tamen Abbates, Abbatiſſæve, ſi culpæ exigerent, vtrique eorum ſuſpendere valerent, neutri deponere, quoad vſque per Capitulum prouinciale, ſi ita opus eſſet, deponerentur; medio tempore deſignata poteſtas ſingulis, & Reformator quædam cum vno tantum, præſes alia cum duobus deputatis ex eiſdem eligendis Diffinitoribus; Diffinitores ipſi alia præſtarent, nec quiſquam tranſiliret terminos ſuos. Hæc & ſimilia per anticipationem, & bona fide, in ſpe Monaſteriorum vniendorum conſtituta videntur, & confirmata ab eodem Eugenio Papa, non ſine graui nouæ tunc obſeruantiæ commendatione. Extat de hoc priuilegium octauum numero, Tomo illorum 3. Datum Bononiæ VII. Kalendas Nouembris hoc ipſo anno. Qua etiam die multa alia indulta Reformatori, & cæteris Abbatibus, quæ facile in priuilegio 9. videri poſſunt.

X. Eadem die declarata quædam dubia, atque alia conceſſa extenſaque ad cœnobia Aragoniæ Petràm, & Sanctam fidem (nec de hoc vltimo conſtat ob quam cauſam) ſed dependenter à Reformatore pro tempore exiſtente, qui cuncta interpretetur & declaret. Iuſſus & tunc eleuari calix in Miſſa poſt eleuatam Hoſtiam; & prohibiti miniſtri (quod antea conſueuiſſent) ſub vtraque ſpecie communicare. Atque hæc omnia præcepta indultave viuæ vocis oraculo, cui fidem facit Ludouicus Epiſcopus Triuicenus olim primus Abbas obſeruantiæ regularis Monaſterij S. Iuſtinæ de Padua Datum Bononiæ in Palatio Apoſtolico dum præfatus Eugenius in præfatam ciuitatem curiam teneret die 10. menſis Nouembris anno M. CCCC. XXXVII. Crediderim Venerabilem Magiſtrum Martinum de Vargas adiiſſe Pontificem, atque exauditum pro ſua reuerentia impetraſſe hæc omnia, quibus, & ſuæ potentiæ modum poneret, (quod ô vtinam omnes alij, qui præſunt, imitarentur!) & nouæ plantationis incrementa (quæ tamen nunquam vidit) ſtabiliret.

XI. Porro vt ea grauius maturiuſque debitæ executioni mandari poſſent, & maius obtinerent pondus authoritatis idem Eugenius Toletano Præſuli Hiſpaniarum Primati in mandatis dedit, vt primum illud puſillæ adhuc familiæ congregaret Capitulum, cui intereſſet ſimul, præeſſetque, formam præſcribens cæteris, quæ deinceps celebranda præcipiebantur. Cuius tunc prouidentiæ ſingularis, tum grati in noſtros animi extant hodieque litteræ ipſius eodem anno, menſeque expeditæ, quamuis non dum vulgatæ, quæ ita habent.

Eugenius

Eugenius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Admonet nos ſuſcepti cura regiminis, & authoritas Pontificalis inducit, vt pro fidelium, præſertim Religionum ſtatu ſalubriter dirigendo paternæ conſiderationis acie ſolicitè meditantes, eorum occurramus diſpendiis, atque indemnitatibus conſulamus, vt noſtra prouiſionis ope proſperis iugiter proficiant incrementis. Cum itaque nos nuper per alias noſtras litteras, motu proprio & Apoſtolica authoritate ſtatuerimus, quod in Caſtellæ & Legionis regnis in ſingulis trienniis per dilectos filios Abbates, Monachos & Religioſos Monaſteriorum Ordinis Ciſtercienſis in dictis regnis conſiſtentium pro ſalubri ipſorum Monaſteriorum directione celebretur Capitulum generale. Cupientes igitur, vt celebratio huiuſmodi ſine aliqua difficultate, & omnino ſalubriter ſuccedat, motu proprio, non ad ipſorum Abbatum, aut Religioſorum inſtantiam, Venerabili Patri noſtro Ioanni Archiepiſcopo Toletano, hac prima vice dumtaxat, quoſcumque dicti Ordinis Abbates, Monachos & Religioſos, de quibus ſibi videbitur, ad aliquod dicti Ordinis Monaſterium, vel alium congruum locum, pro huiuſmodi celebrando capitulo conuocandi, plenariam fecimus poteſtatem. Nec non Abbatibus, Monachis & Religioſis prædictis, vt ad huiuſmodi Capitulum perſonali impedimento ceſſante legitimo, alioquin per Procuratores ſuos idoneos cum pleno & ſufficiente mandato, & quod dictum capitulum celebretur ſecundum formam per nos traditam, & ſtatutum per cenſuram Eccleſiaſticam, & alia opportuna iuris remedia compellendi, & coercendi eandem plenam & liberam concedimus tenore præſentium facultatem. Non obſtantibus &c. Datum Bononiæ VII. Kalendas Nouembris, Pontificatus noſtri anno 7. Hatenus litteræ, & contenta in eis authoritas primi illius Capituli, ad quod duo tantum, (neque enim plures erant) nouæ obſeruantiæ Abbates conuenere.

XIII. Portò ne quid in eo contra Ciſtercium agi, aut deliberari præſumi poſſet; neve Ciſtercium impedire tentaret, quæ adeò prouide & mature diſponebant; ſequenti anno M. CCCC. XXXVIII. idem Eugenius Papa nihil omittens, requiſitus ab Abbate Montis-Sion, quem Magiſter Martinus ad hoc miſerat, Ciſtercienſi Abbati, atque vniuerſo capitulo ſcripſit paternalem epiſtolam, quam quia neque ipſa alibi vulgata eſt, præcedenti ſubiungam. Sic autem habet. M. CCCC. XXXVIII.

XIV. *Eugenius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis Abbati Ciſtercij, ac cæteris eius Ordinis Abbatibus in Generali Capitulo apud Ciſtercium congregatis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem*

Cum ad noſtram notitiam dudum perueniſſet, tam ex ſignificatione nobis ſæpenumero facta pro parte chariſſimi in Chriſto filij noſtri Regis Caſtellæ & Legionis, quam fama dietim creſcente, ordinem Ciſtercienſem in partibus Hiſpaniæ plurimum à primeua Patrum inſtitutione declinaſſe, adeo vt qui miraculis, virtutibus, & Sanctis operibus antea clareſceret, nunc in ſpiritualibus, & temporalibus deſtitutus, non religio, ſed quædam ſecularium minus compoſite viuentium diſſolutio videretur: appareretque prout nobis quotidie nuntiabatur, ordinem ipſum niſi celeriter occurreretur, in totum miſerabiliter ruiturum. Facta diligenti inquiſitione conſpeximus, ea omnia & ſimilia ideo eueniſſe, quia in ipſo regno prædicti Ordinis profeſſores neque Capitula celebrant, neque viſitationes cum debito rigore, ac zelo Dei & Ordinis exercent. Quare cupientes, prout ex debito paſtoralis officij deſuper nobis iniuncti tenetur, ne ordo ipſe corruat, manum apponere; & vt conſeruetur, reparetur, dilatetur, & fœlicibus ſucceſſibus propagetur; ſperanteſque prædictum Regem, qui eidem ordini eximie afficitur, prouiſiones noſtras, & remedia faceret adimpleri: ordinauimus certam formam perpetuis temporibus duraturam, quam ex litteris Apoſtolis deſuper confectis diffuſius intelligetis. Hortamur itaque in Domino deuotionem veſtram, vt (quod ſponte veſtra & ſolo Religionis zelo facere deberetis) ad noſtram, & dicti Regis complacentiam, imo pro celeberrimi Ordinis veſtri conſeruatione, & ampliatione noſtras huiuſmodi ordinationes accipere, amplecti, & obſeruare velitis; & non ſolum difficultates quaſcumque & obſtacula ſeparare, ſed ipſas ordinationes, ſi quo poteſtis modo ſtrictioris norma obſeruantia ſtabilire. Cæteras, quam primum apud vos lecta, & regiſtrata fuerint, Latori præſentium, Montis-Sion Abbati eiuſdem Ordinis, volumus aſſignari. Datis Ferrariæ anno Incarnationis Dominica M. CCCC. XXXVIII 9 Kalendas Auguſti, Pontificatus noſtri anno VIII. Ita Eugenius. Cuius litteræ ab Abbate Montis-Sion ad Capitulum generale delatæ, & in eo lectæ, perlectæque, indignationem conceptàm in nouitatem, vt non extinxerint, ſaltem temperarunt.

XV. Eodem annò adiiſſe Ferrariam conſtat Magiſtrum Martinum, cum Monachis duobus, Gregorio de Medina, vt puto, Philippoq; atque interfuiſſe generali ſynodo Latinorum, & Græcorum, quam Eugenius ibidem celebrauit. Indeq; eum ſequutum ad Florentiam, atque vtrobique ab eo multa impetraſſe viuæ vocis oraculo, quibus Chriſtophorus Epiſcopus

 Ariminenſis,

Atiminenſis, & Ioannes cognomento de Mella Legionenſis elactus fidem faciunt. Extant in perantiquo M. S. cœnobij Vallisbonæ digna, quæ typis cum aliis cuſſa in lucem prodeant. Demum iam ad Hiſpaniam reuerſuro, quam multa conceſſa, pro ſe & vtroque ſocio, & pro vniuerſa ſuorum congregatione, idem met M. S. ſupradictorum ſignis teſtata habet.

XVI. Reuerſus porro ad ſuos alia adiecit confirmanda à Pontifice, quæ expedite putauit nouæ obſeruantiæ. Inter quæ, vt reſignatio Reformatoris, ſi duplo maiori parti Capituli placuiſſet, acceptari valeret: quin & ſi eidem parti viſum eſſet, atque res ita exigerent, Reformator vt ſponte renuntiaret, requiri poſſet. Quod ſi renuerit, biduo à requiſitione omni iuriſdictione priuatus maneat, atque alius ſubrogetur ipſius loco. Confirmatum triennium pro Abbatibus, atque quinquennium pro Reformatore poſt obitum Martini: grauiſſimis, cenſuris & pœnis latis in eos, quicumque procurarent prorogationem. Atque hæc omnia confirmata Ferrariæ ſunt IV. Kalendas Iulij anno M. CCC.XXXVIII. Quo ipſo menſe, & ſi non eadem die duo alia priuilegia obtenta ſunt XII. & XIII. adeo nihil denegabat Eugenius nouæ familiæ.

XVII. Eodem anno in Monaſterio Montis-Sion cum inſigni opinione ſanctitatis obiit Venerabilis, & Deo dignus Pr. Martinus de Logroni, cum pro paucis, quo dudum accepiſſet viginti & quatuor Monachos in diuino ſeruitio feruentiſſimos, atque ſibi ſuperſtites futuros in eodem cœnobio congregaſſet. Sepultus eſt ab ab eis in medio Choro, vt quem viuum non poſſent, mortuum ſaltem præſentem intuerentur in loco, in quo frequentius congregabantur. Reliquis memoratur in Menologio ad tertiam decimam diem menſis Auguſti. Porro quo anno vir pius viuere deſiit. Habitum in eadem domo induit Martinus alius cognomento de Cubas, (quòd in eo oppido paſtoris animarum exercuiſſet) laudabili tum zelo. tum prudentia, quæ virum alias doctum piumque redderent admirandum vicinis populis, quæ tanti Patris iacturam compenſaret.

M. CCCC. XL. XVIII. Anno M. CD. XL. creſcente in dies opinione ſanctitatis Monachorum Monaſterij Montis-Sion, Ioannes II. Caſtellæ Rex, deuotione in ipſos, atque in Martinum de Vargas fundatorem, non contemnendam ſummam, tum pecuniæ, tum tritici, & ordei cœnobio dedit, ex vectigalibus vrbis Toletanæ percipiendam per annos ſingulos. Quam poſtea Ferdinandus Caſtellæ & Aragoniæ Rex, cognomento Catholicus, adauxit, & perſeuerat cœnobio vſque ad hanc diem.

XIX. Multa poſt hac Martinum paſſum fuiſſe à ſuis, an ab extraneis, traditio eſt; carceri mancipatum ſemel & iterum, tum Ferdinando agente in Valle-bona, qui Monaſterium, abſente ipſo, inuaſerat; nec niſi Regia potentia (adeo omnia peſſum ibant) aut educi de carcere, aut inuaſor à domo expelli potuit: tum incerta alia cauſa, authoreque, ſed validis haud dubie quippe quibus vrgentibus, ad Montem-Sion ductus, atque ibidem indigne detentus eſt, quo ad vſque ad potiora tranſiturus, carceri finem fecit ſimul & vitæ. Obiiſſe dicitur in dicto Monaſterio, quod ante annos viginti ædificauerat, igne tribulationum defœcatus, vt pax eſt

M. CCCC. XLVI. credere, atque opinione ſanctitatis clarus die II Iunij anno M CCCC.XLVI. Non adſunt tamen qui in Monaſterio Vallis Eccleſiarum obiiſſe tradant, neſcio quibus indiciis, aut coniecturis. Forte ab Abbate eiuſdē Monaſterij Ioanne Bernal, dum alter pro ſe, pro vnione alius litigat violenter captus, atque in ſuum Monaſterium adductus eſt: quaſi non aliter ſperaret cauſa potiri. Quod ſi ita fuit, vit arcano cœleſti caruiſſe credam, quod ex tribus Eccleſiis, quas reformauit, aut reformare voluit, vt Mons Sion, authore tanto Patre, Vallis-bona Abbate quandiu vixit, ſic Vallis-Eccleſiarum eius exuuiis gloriaretur in morte & poſſeſſionem, qua viuus fraudatus fuerat inſignis Monaſterij mortuus caperet, aut ipſa ſepultura deſignaret tandem per eius filios capeſcendam. Vbicumque deceſſerit, ſepulchrum eius obſcurum relictum eſt, atque incognitum nobis: adeo orphanos filios occupauit, aut incuria, aut dolor. Niſi forte nouarum rerum cupidos, & longæ dominationis iam pertæſos, quæ plerumque conditio hominum eſt, velut abſorbuit electio ſucceſſoris. Eugenius IV. cum primum defunctum nouit, virum, eximiè laudat priuilegio 14. dum ita ait: *Conſideratis grandium virtutum meritis, quibus altiſſimus perſonam eius inſignuerat, & ſeruitiis, quæ nobis, & Apoſtolicæ ſedi impenderat &c.* Henriquez Menologio ſuo inſeruit, dubia, vt cæteros, fide, quippe ad diem 6. menſis Aprilis; tamen obiiſſe ſecunda die Iunij in antiquis Schedis notatum video: & conſonat Ludouicus Eſtrada Vallis-bonenſis, atque Congregationis Reformator, de quo inferius in notis, quas reliquit de initio obſeruantiæ, quibus in hac appendice frequenter vtimur.

XVI. Euerſo capite, ſoluta cætera membra; & nec compages legum harmoniaque, infirma adhuc radice, conſtare poterant. Tentata à filiis politia noua eſt non quia melior, ſed

quia

ignotior: & ſemel paſſi nauſeam primitiuæ, eam ſolum appetebant, quam ignorabant. Reformator, in viſitatorem tranſire iuſſus; neque ad quinquennium vt prius ſancitum fuiſſet, ſed ad triennium tantum eligendus. Siue infirmo palato nihil ſapidum, & cibos prius exhorret, quam apprehendat, ſiue tunc ſe prudentes, atque cautos arbitrarentur, ſi Patrum leges antea reuocarent, quam poſſent tranſgredi: certè quinquennium quod prius elegiſſent, non dum adhuc experti reprobarunt. Atque hæc & ſimilia tentata ſunt zelo, vt putamus, bono, ſed præcipui, & forſan veſtiente proprios affectus. Certè tot conuenientiis fulcita, tot innixa rationibus (quid non aliquas habeat, ſi ſit qui quærat?) vt Pontifici Eugenio præſentata non multo poſt, maturè ab ipſo meruerint confirmari, Romæ apud S. Petrum XV. Kalendas Decembris, Pontificatus ipſius anno 16.

XXI. Interim pro Martino de Vargas mortuo, alius Martinus ſub rogatus eſt, cognomento de *Cubas*, Monachus Monaſterij Montis-Sion, quem ante annos octo ad habitum admiſſum commemorauimus. Sed neque electio concors, firmave; & poteſtas electi incerta fuit. Quippe de Abbatia non conſtabat: & Vallis-bona vix mortuo anteceſſori ſubrogauit Abbatem fratrem Placidum cognomento de Santander, libera, vt cunctis patebat, electione. Reformatoris nomen, vt permaneret, innane pene & vacuum, limitata in Martino I. potentia, ſeu ſubditi petierint, ſiue ipſe ſie voluerit limitari. Viſitatoris authoritas exigua, duobus tantum cœnobiis viſitandis: neque vlla certa ſedes, locuſve, in quo reliquum tempus agere poſſet. Nec conſtabat de annis, ad quos electus, an tres eſſent, aut quinque? atque id genus alia dubitabantur. Voluit electus Valli-bonæ præſidere, nouo Abbate depoſito, aut eiecto: ſed dum pro vtraque dignitate pugnat, neutram retinet. Quippe cauſa ad Pontificem delata, Vallis-bonenſibus proprius manſit Abbas ab ipſis electus: ſed & electio ipſius Reformatoris, Viſitatoriſve, de cuius iam valore dubitabatur, Archiepiſcopo Toletano diſcutienda commiſſa, atque tandem ab eo caſſata eſt, non electi demeritis, ſed electionis vitio, quæ vix inter tot nouitates conſtare potuit.

2. *Martinus de Cubas.*

XXII. Biennium integrum conſumpſit prolixa lis, & diſcuſſio electionis legumque (nam & hæ in controuerſiam, vt nimis properanter latæ reuocabantur) & pronunciatus tandem Martinus dignus, ſed minimè electus, quia inualide: neque tunc eligendus, cum alias poſſet; ne hi qui contra ipſum litigauiſſent, aut ſuſpectum haberent, aut grauem ſibi & moleſtum experirentur. Leges bono fortaſſis zelo latæ, ſed tunc non expedientes viſæ ſunt, nec primitiuas reuocandas fore, quam diu nondum conſtaret eſſe nociuas.

M. CCCC. XLVIII.

XXIII. Itaque anno M. CCCC. XLVIII. redacto ad ordinem Martino de Cubas, iuxta priores leges, quas Martinus de Vargas inſtituiſſet, tertius alius Martinus ſuffectus eſt cognomento Montaluo Monachus Monaſterij Vallis-bonæ, quem per quinquennium protraxiſſe officium conſtat, ex variis inſtrumentis eiuſdem domus. Haud tamen in maiore pace quam anteceſſor: quippe Eugenio IV. per mortem rapto, qui ei ſucceſſit Nicolaus V. ſiue litium pertæſus, quæ ſimplicem familiam exagitabant; ſiue ignorantiæ Monachorum timidus, ſub qua adhuc gemebant, & à qua nihil fructuoſum ſperabatur; ſeu tandem ad inſtantiam Abbatis Ciſtercij, qui ab ipſa exemptione à Patribus Abbatibus, quibus ex præſcripto chartæ charitatis parere debuiſſent, tum à Populetano, cui ſe ſubdiderant, futuram diſceſſionem etiam ab ipſo, non leuibus indiciis ſuſpicabatur, tum etiam tædio Abbatiarum triennalium, quæ hactenus non viſæ, auditæve, & monſtruoſæ in Eccleſia, vt ait author de proſpero, & aduerſo ſtatu Ordinis, qui tunc ſcribebat, à grauiſſimis viris reputabantur; Monaſteria ad antiquam formam reducere, Abbatias perpetuas, iura paternitatis conſeruare, nec viſitandi poteſtatem penes aliquem eſſe, qui non aut proprius Pater cuiuſque domus, aut à Capitulo generali deputaretur: Demum omnia ad antiquum reduci iuſſit, litteris datis Romæ apud S. Petrum XVII. Kalendas Aprilis, anno M. CCCC. L.

3. *Martinus de Montaluo.*

XXIV. Dum his anguſtiis premeretur puſillus grex, & iam iam expectaret diſſolutionem, creditur obiiſſe Martinus V. Palaciolenſis Abbas ordine XXIX. voti, vt putabat compos, vtpote cui iam ſuo Monaſterio, vt tunc ſenes habebant, nihil à reformatione timendum fore.

M.CCCC.L.

XXX.

IOANNES V. CIST. XXVI.

I. Succeſſit Ioannes huius nominis V. dictus *de S. Prudentio*, forte quod Monachus eſſet illius domus. Eius tempore anno M. CCCC. LIV. illuſtrantur Palaciola inſigni preuilegio, quod Ioannes II. Caſtellæ Rex morti iam proximus, Monachis indulſit. *Conſiderando, inquit, la grande deuocion, que yo è y tengo à los Monges del Monaſterio de Sancta*

Maria de Palazuelos, quam pietatem imitatus Henricus hæres, poſt biennium ad eiuſdem Ioannis inſtantiam, Palaciolis, priuilegia omnia confirmat Valliſoleti anno M. CCCC. LVI. Sed redeo ad Reformatores obſeruantiæ, atque obſeruantiam ipſam in arcto poſitos.

II. Non latuit Martinum de Montaluo Reformatorem, neque duos Abbates, ſed præcipue Vallis bonenſem, quæ domus in litteris Pontificiis ſpecialiter, & expreſſe continebatur; non latuit, inquam, Nicolai Papæ decretum. Sed diligenti cuſtodia, ſiue cautela, (quæ aliquando pro iure) effectum eſt ne illis, aut conuentibus ipſorum intimarentur. Interim patrem Pacificum de Liano Monachum Vallis-bonæ, virum vtrique induſtrium Romam mittunt, cum litteris tum Regis, tum omnium Procerum Epiſcoporumque, oraturum Pontificem, & multa precum inſtantia nouæ familiæ teneram adhuc infantiam ſi daretur, ab imminenti excidio præſeruaturum.

III. Quadriennio integro fruſtra laborauit; niſi quod tamen impediiſſe creditur, ne Nicolai litteræ interim ad effectum perducerentur. In his anguſtiis quinquennium ſuum explicuit Martinus de Montaluo, nunquam non timens, nunquam non ſolicitus; & ſatis ſe

M. CCCC. ſuperque feciſſe putans, ſi quæ ſuis imminebat diſſolutionem, diſtuliſſet ad tempus ſucceſſoris.

LIII.

4. *Martinus de Curiel.* IV. Anno M CCCC. LIII. pro eo ſubrogatur Martinus alius (adeò hoc nomen in illis primis anguſtiis fatale fuit!) dictus de Curiel, Monachus Vallis-bonæ, qui Quartus Reformator deſignatus, id vnum ſibi timendum exiſtimauit, ne ſolum, vt deponeretur electus eſſet. Quippe Nicolaus Papa in ſententia conſtans, nullis precibus ab ea dimouebatur; & vt aliquid indulgere videretur, decretū ſuſpendebat, non reuocabat. Nec reuocauit vnquam quandiu vixit, quo vſque tandem aſcendente ſedem Petri poſt eius obitum Calixto Papa III. in ipſo Pontificatus ſui ingreſſu ad inſtantiam Henrici Caſtellæ Regis reuocauit Edictum, & litteras Martini Papæ V. atque Eugenij IV. reualidauit; promulgatis cenſuris aduerſus eos, qui Sanctam, ſed nouellam plantationem, quouis quæſito colore exagitarent. Atque hoc eſt priuilegium XV. in ordine, datum Romæ apud S. Petrum XVII. Kalendas Iunij anno M. CCCC. LV. Ergo Martinus Curiel biennio integro ſpem inter & metum poſitus vixit:

M. CCCC. LV. tres annos reliquos aliquali pace potitus, fœlicitati non modicæ adſcripſit, quod ſub ipſo obſeruantia ſibi commiſſa, eſto non creſceret, ſaltem permaneret.

IV. Anno M. CCCC. LVIII. iterum ſubrogatur Martinus alius, cognomento de Cubas Monachus Monaſterij Montis-Sion: ille nimirum, quem in prima electione Magiſtro

5. *Martinus de Cubas 2.* Martino de Vargas ſuffectum, ſed ab Archiepiſcopo Toletano poſt biennium depoſitum

M. CCCC. LVIII. anno M. CCCC. XLVIII. commemorauimus. Atque hæc longa Martinorum ſeries, & repetitio vlterius adhuc, vt dicam, continuanda, occaſio fuit, vt aliqui putarent hunc Martinum à prima ſua electione, vſque ad annum M. CCCC. LXII. quo eius nomen inſtrumentis ſubſcriptum legunt, per annos XVII. tenuiſſe clauum: quippe quem inueniunt ſuffectum per electionem Martino de Vargas anno M. CCCC. XLVI. & rurſus anno M. CCCC. LXII. exercentem idem munus, ſine vlla nominis Martini per totum illud tempus intermiſſione. Quin & eadem occaſione video, quoſdam alios, eandem præfecturam extendentes ad annos XXII. aut XXIII. ideſt, ad M. CCCC. LXIX. Martini alterius, qui huic adhuc ſucceſſit tempus illi tribuentes; atque vnum tantum ex pluribus Martinis, poſt Martinum de Vargas, huius nominis ſecundum, velut conflantes. Cæterum tres fuiſſe, atque duos ex eis repetitos, & ſecundo electos, compertum eſt tum ex libris rationum Vallisbonæ, tum ex quibuſdam aliis inſtrumentis, quæ & eos diſtiugunt ex agnominibus, & aliis

M. CCCC. circumſtantiis, & tempus vnicuiq; ſuum deſignāt, prout hactenus à nobis deſcriptum manet.

LXII. VI. Fueritne hæc ſecunda præfectura Martini de Cubas tranquillior quam prima in dubio eſt. Conſtat neque hoc quinquennium expleuiſſe: ſed anno M. CCCC. LXII. per vl-

6. *Martinus de Montaluo. 2.* troneam ceſſionem renunciaſſe; ſubrogato Martino de Montaluo Vallis-bonæ, qui idem munus obiiſſet ante nouennium. Cætera obſcurus, neque vllo euentu illuſtris, quem ſciamus: ſiue fatale nouæ familiæ fuit vt creſcere non poſſet ſub hoc nomine: ſiue re vera in arcto conſtituta ſatis ſuperque ei prouidebatur, ſi non deflueret.

VII. Anno M. CCCC. LXVIII. creditur deceſſiſſe Ioannes V. Palaciolenſis Abbas,

M. CCCC. LXVIII. cuius nulla alia nobis notitia ſubeſt.

XXXI.

ALPHONSVS III. CISTER. XXVII.

I. Succeſſit Alphonſus cognomento *de Duenas*, qui ſiue zelo conſeruandæ antiquitatis, Siue odio, in nouum illud vitæ genus, cum ſuperadum ſub dominio Regum Legionis ad eorum inſtantiam reformandum, quantumuis tunc differret, ſuſpicaretur: ne Palaciola

ſimul

ſimul reformarentur, aut reformatis Patribus ſubeſſent, impetrauit à Iulio Papa II. vt aB
Abbate Superati exempta ſoli Abbati Ciſtercij tanquam Patri immediato ſubijcerentur.
Adeo plerumque ſectamur, quæ nocitura, quæ profutura fugimus, & nobis ipſi contraria
procuramus. Nihil magis inuiſum Palaciolis, quam noua congregatio: in cuius tamen ca-
put, atque ordinariam Reformatorum ſedem, (quis id tunc cogitaret?) reſeruabantur.

II. Non multo poſt, cum idemmet Alphonſus non minus à Commendis, quam à re-
formatione Palaciolis timendum arbitraretur; vt illud malum etiam præcaueret in quantum
poſſet, impetrata ſibi Abbatia Mataplanæ Diœceſis Palentinæ aliquanto pinguiori, priori
ſuo, nomine Ioanni, quam ipſe habebat Abbatiam Palaciolenſem reſignare curauit, viro
vt dicitur pio & Religioſo, & cui tuto maiora committi poſſent. Extant litteræ à Pontifice
expeditæ, & per Abbatem S. Facundi Ordinis S. P. Benedicti executioni mandatæ anno
M. CCCC. LXVI.

XXXII.

IOANNES VI. CIST. XXVIII.

I. Sequitur Ioannes cognomento *de Hoyon* ex Priore Conuentuali eiuſdem domus, cui
longo tempore dicitur præfuiſſe nempe vſque ad annum M. D. quo plura iam Monaſteria
vnita videns nouæ Congregationi ac ſub ipſa florentia bonis vtriſque, anteceſſoris timorem
temperauit; & Monachos in eo ſtatu reliquit, vt iam non exhorrerent reformationem.
Ipſe vt in prædito illo ſtatu rerum nihil potuerit Monaſterio ſuo acquirere, ſtuduit acquiſita
conſeruare: & priuilegia, immunitateſque à regibus conceſſas confirmari curauit anno
M. CCCC. LXXVI. ſed ad Reformatores redeamus. 7.

II. Martini de Montaluo præfectura æque ac aliorum ſterilis, neque ipſe alia re inſignis *Baptiſta de Ocaña.*
fuit, niſi quod omnium vltimus prolixæ Martinorum lineæ finem dedit: quos penes ab ini- M. CCCC.
tio congregationis, per duos & quadraginta annos imperium manſit; arctum omnino & te- LXIX.
nue, quippe à duabus Eccleſiis in quibus cœpit, tam longo ſpacio temporis, ne ad vnam aliam *Horta ac-*
potuit dilatare. Pace ipſius turbata bellis dome-ſticis, mox per externas lites diſſoluta, quod *ceſſio licet*
plerumque contingit, quandiu non reformatur, nullis vltra incrementis patere poteſt. *incõpleta.*

III. Anno M. CCCC. LXVIII. ſubrogatur in Reformatorem frater Baptiſta cogno-
mento de Ocaña Monachus Vallis-bonæ; vir pius æque & doctus pro illo æuo. Sequenti
vero M. CCCC. LXIX. cum Abbatia S. Mariæ de Horta Diœceſis Seguntinæ, per reſi-
gnationem Epiſcopi Calagurritani D. Petri Gonzalez de Mendoza, cui non multo ante in
commendam data fuerat, vacaret; Hortenſes Monachi primi omnium (cum effectu) vo-
cauere Baptiſtam, vt Hortam atque ipſos reformaret. Ille vero retardatæ diu extenſionis
cupidus, aſſumpto ſecum Abbate Vallis-bonæ fratre Petro Pinel, Hortam aduenions, vir-
tute priuilegij Eugenij IV. tertiam Eccleſiam adiunxit ſuæ familiæ. Extant, leguntur que
libri rationum, & in eis impenſæ factæ in hoc itinere, neque omnino ſuperfluè, vt quidam
putant, quippe & ſi adueniente nouo Abbate Garcia Legionenſi ex Cubiculario Iulij II. à
quo Abbatiam ipſam impetrauerat, plenum vnio effectum non obtinuit: At Reformatio
morum, & obſeruantia legum admiſſa eſt, ſub certis conditionibus, quandiu viueret Gar-
cias obſeruandis. Admiſſa item frequentatio capitulorum, viſitationes, contributioneſque
in ſumptus communes, atque, id genus alia quæ per Garciam fideliter impleta, ingentem
illi laudem peperere: niſi mox denigrata indigna in quendam nepotem reſignatione, me-
moriam eius non nihil obſcurauerint, vt ſuis loco & tempore dicemus.

IV. Sub hoc eodem Baptiſta Reformatore anno M. CCCC. LXXI. illuſtrauit Eccle- M. CCCC.
ſiam Montis-Sion corpus S. Raymundi Confeſſoris, Fiterienſis Abbatis, & fundatoris mi- LXXI.
litiæ Calatrauæ cuius theſauri, vir planè illuſtris Ludouicus Nuñez cognomento de Toledo,
Archidiaconus Matritenſis, ante triennium, à Paulo Papa II. tranſlationem, à Cituelos, ad
ipſam Eccleſiam impetrauiſſet. Porrò hoc anno, annuente Alphonſo Carrillo Toletano
Archiepiſcopo die XXVI. menſis Auguſti, celebrata tranſlatio per fratrem Alphonſum alias
Bernardum de Madrid Abbatem Montis-Sion, cum decenti Monachorum comitatu,
atque interuentu Vicarij Toletani, & Miniſtrorum Regis, qui corpus Sancti reuerenter ef-
foſſum, atque integrum inuentum, in capſa alnea, ad nouum Monaſterium, & capellam
prædicti Ludouici, deduxerunt ſolemniter, & ſub altari deuóte collocarunt: vnde tamen
ſecundo tranſlatum eſt, vt ſuo etiam tempore dicemus.

V. Hæc incrementa ſub Baptiſta de Ocaña ingentia haud dubie, & quæuis alia abunde
cumulatura; ſed creuere quia prima, quia retardata, & quia alterum cæteras Eccſias Ciſter-
cienſes exemplo poſt ſe traxit, alterum patrocinio Sancti cunctas promouit, atque ſperamus

in

in dies promotorum. Verum præcipua ſub Baptiſta laus, animorum vnio, & pax, quæ
M. CCCC. filios ſibi, atque etiam inter ſe, tum & ſe ipſum eiſdem ingerebat. De quo ob quam cauſam
LXXII. quinquennium non impleuerit, in dubio eſt, forſan ob infra à nobis refererendam.
8. VI. Conſtat, rebus, qua potuit, bene compoſitis, anno M. CCCC. LXXII. accepiſſe
Bernardinus de Madrid. ſucceſſorem, virum æque prudentem, piumque, Bernardum de Madrid, Monachum &
Abbatem Montis Sion, quem diximus; transtuliſſe corpus S. Raymundi. Hic incrementis
ſuæ Congregationis intentus prouide, quæ ſemel mota ad obſeruantiam vidit, Caſtellæ Mo-
naſteria, vt tandem conſentirent, reformarenturque, per ſe, per alios, per ipſos Caſtellæ Re-
ges, quibus potuit modis, ſolicitauit. Non expectandos obitus Abbatum, qui plerumque
improuiſi: & impetrabili Romæ dignitate, quæ interim tentata retractabantur. In Valle-
Eccleſiarum nihil obtentum, quia cuncta quæſita: vnionem Hortæ, dum cedit in aliquibus,
multa breui in melius reformaſſe. Semel incipere medietatem maiorem factis poſtquam fa-
cilem aliam & expeditam: aſſequi vtramque ſimul paucis conceſſum; & ſæpe dum poſte-
rior expectatur, elabi priorem, quæ non de facili valeat reuocari. Nouitates plerumque
ſuſpectas eſſe: ſed nunquam tutiores quam cum antiqua eo peruenerunt, vt vix deteriora
timeri poſſint. Hæc & ſimilia perſuadebant fortaſſe Monachos, ſed Abbates non ita; & vt
vel his initiis conſentirent ægre, aut ne ægre quidem adducebantur. Sine fructu, quem per-
cipere ipſe poſſet, peregit quinquennium Bernardus de Madrid, triſtis haud dubie, quod ſpe
propagationis, quam dudum concepiſſet, defraudabatur: ſed nihilominus congaudens ſibi,
M. CCCC. & ſuis; ſibi, quia conſeruauit, quos accepit; ſuis, quia fruituros incrementis, quæ ipſe
LXXVII. ſeminaſſet, non dubitabat.
9. VII. Anno M. CCCC. LXXVII. ſucceſſorem accepit, fratrem Ioannem oppido &
Ioannes de Cifuentes. cognomento de Cifuentes, Monachum Vallis-bonæ, qui vt ſteriles etiam annos egerit,
(adeo ſerotini plerumque ſolent eſſe fructus opimi!) vltimam tamen manum operi poſuit,
diſpoſuitque, vt inde breui, & pingues prouenirent. Horrebant adhuc antiqua Monaſteria
nouam reformationem; nec ſatis Hortæ exemplo, cuius iam tunc profectum agnoſcebant,
ad illud imitandum protrahebantur. Quippe ſub Abbate perpetuo, fragiles leges, & pene
etiam inermes viſitationes; nec tranſgreſſionum pœnæ, aut premia meritorum, quibus ex-
citarentur, inconcuſſa, vt par erat videri poterant. Rex Ferdinandus zelo Dei acenſus, at-
que conſilio cum Patribus obſeruantiæ communicato, viſitationem Ciſtercienſium Eccle-
ſiarum, à Pontifice obtinuit Archiepiſcopo Granatenſi commiſſam, plenario iure. Exinde
eam ſubdelegari fecit nouo Reformatori, & Baptiſtæ de Ocaña, quem eo munere functum
primum omnium, poſt quatuor Martinos aſſerebamus. Hæc porro viſitatio dum aliis ſpem,
& metum aliis incutit, atque vtriſque obſeruantiæ Patres obtrudit, reformationi omnium
viam ſtatuit. Quippe cognito, quos antea verebantur velut nimis ſeueros, homines eſſe
pios manſuetoſque; & quæ alij errarent, ſi pœniterent, paratos miſereri magis, quam ca-
ſtigare: facile vel durioribus perſuaſum eſt, non eſſe recuſandam eorum vitam; nec de-
trectandas leges ſuetas ſemper mederi, & vix ſecare.
VIII. In hac viſitatione, quantum ex tempore, & aliis circunſtantiis licet colligere,
Moniales S. Michaëlis Dominarum, ſecundo à Ponteferrato, Aſturicenſis Diœceſis,
cum viderent liberius, neque alias facile poſſent reformari, eo quod ad nimiam deueniſſent
paupertatem, quæ in Monialibus inimica reformationi; per alia Monaſteria diſperſæ ſunt:
& prioratus virilis in loco poſitus, cui frater Petrus de Riuas Delſil, Monachus Carraceti
præfectus legitur. Reclamante Abbatiſſa, Domina Eliſabetha de Frigueroa, fœmina no-
bili, quæ cum non audiretur in Hiſpania, profecta Romam, ſui Monaſterij cauſam, ſuam-
que, & ſuarum Monialium viriliter & conſtantes eſt perſecuta,
IX. Tunc vero omnes & ſinguli conuentus diligere cœperunt, quia cognitos, quos hacte-
nus ignotos aduerſabantur. Abbates vero dum ſe non reformatos, nihilominus reformatis
ſubeſſe vident, ne loco pellerentur, aut alias pœnas admiſſarum culparum luerent, mitius
omnino agebant, neque in reformationem, quæ cæteris placebat, & à qua dependebant,
inuehebantur.
X. Longa, atq; laborioſa viſitatione (nam maior pars peragranda Hiſpaniæ fuit) & nego-
tiorum, quæ plurima occurrerunt, difficultate fractus vterque ſenex, cum ſemina ieciſſent
nouæ vitæ, quæ altius radicaſſent multorum cordibus, laboraſſe contenti, fructum laboris
aliis permiſerunt. Et Baptiſta ad priſtinam quietem reuerſus eſt; Bernardus eam ſibi facile
fuit, abdicato officio Reformatoris, vno ante tempus anno, qui quod in eo forte defecit, egre-
gie factis abunde compenſaſſet. Et erat cautè ſancitum in primis legibus, vt Prouinciale
Capitulum de triennio in triennium celebrandum, atque noui electio Reformatoris, quoties
commode poſſent, conuenirent. Porrò, vt hoc facilius, regulariuſque contingeret, ſtatutum
erat

erat *vt Reformator cum Abbatis Montis Sion & aliorum Abbatum conſilio, prauenire, aut differre tempus poſſet, atque ita menſurare, vt vacatio in Capitulo encurret.* Atque hæc puto eſt ratio, propter quam plures Reformatores non expleuere tempus ſui quinquennij; quippe promptiores breuiare, quam extendere, ex quatuor, & quinque duorum annis, conflabant nouennium, quod triennalibus Capitulis reſpondet. Sed redeo ad Bernardum, cuius tẽpore anno M.CCCC.LXXX. Magiſter Sacræ militiæ Calatrauæ Rodericus Xiron reli-
gione in S.Raymundum ſuę militiæ authorem, cuius corpus ad Montem Sion ante nouenniũ *M. CCCC. LXXX.*
tranſlatum, ſupra diximus, monaſterio donauit copioſam ſummam tritici, à Monachis ex mẽſa Magiſtrali, vt vocãt, percipiendã, per annos ſingulos, quæ hodieq; cœnobio perſeuerat.

XI. Sequenti anno M.CCCC.LXXXI. reſignatione per Bernardũ facta, ſucceſſor de-
ſignatur Didacus de Frias, Monachus item cœnobij Vallisbonæ, illico percepturus maturos *M. CCCC. LXXXI.*
fructus ſanctæ Reformationis, quam anteceſſor, & ſocius ſeminauiſſent. Nempe cum mona-
ſterium ſacrorum mænium, diœceſis Segouienſis, Ioanni de Acebes Abbati ſæculari S.Mar- 10.
thæ de Riua de Tera in Eccleſia Aſtoricenſi, in commendam ceſſiſſet, pro more temporis *Didacus de Frias.*
ipſo (quod ſatis mirum) procurante, atque adiuuantibus Regibus Catholicis, nouæ Congre- *Incompleta*
gationi vnitum eſt maiori ea, quam Horta tunc habebat, ſed nondum plena, & omnimoda *acceſſio Sa-*
vnione. Permanẽte ipſo Abbate Commendatario, qui temporalibus præeſſet, quandiù viue- *crorum-*
ret: ſed deſignando Abbate regulari de triennio in triennium, cuius ſpiritualia curæ commit- *mænium.*
terentur. Atque hæc omnia latiùs diſtinctiuſque author vnionum tradit: niſi quod tamen Ioannem Commendatarium, non *de Acebes*, ſed *de Cuebas*, vitioſe nominat.

XII. *Sixtus, ait, Papa IV. præmittens, quod ſuus prædeceſſor Eugenius IV. dignitatem Abbatialem perpetuam in Monaſterio Vallisbona ſuppreſſerat, & in triennalem commutauerat, ſubdens illud Reformatori Montis Sion; eidemque Reformatori conceſſiſſe facultatem, erigẽdi de nouo ſex alia monaſteria in regnis Caſtella, & Legionis, & aggregandi ex iam erectis, vſque ad octo, dummodo maior pars conuentus conſentiret: & quod ex relatione fide digna acceperat, monaſterium de Sacra-mania eiuſdem ordinis, Segouienſis Diœceſis, quod Ioannes de Cuebas Abbas S.Martha de Riua de Tera in Eccleſia Aſtoricenſi, fundatum, & decenter dotatum per Reges Caſtella & Legionis, copioſo Religioſorum numero, laudabili & exemplari vita floruerat; iam propter malitiam temporum, & Abbatum incuriam, plurimum deformatum exiſtere adeò, vt in eo nulla vigeret Religionis honeſtas: ipſe Pontifex, cõtemplatione Regum Ferdinandi, & Eliſabetha, quos ſciebat, ad regularem obſeruantiam dicti ordinis, eximium gerere deuotionis affectum, atque etiam contemplatione præfati Ioannis Commendatarij ſummo opere cupientis ipſum monaſterium ad regularem obſeruantiam reduci. Motu proprio, non ad alicuius inſtantiam præfatum monaſterium in perpetuum aggregauit Monaſterijs Montis Sion, & Vallisbona, aliiſque reformatis, cum omnibus membris, & locis ab eo dependentibus, & ſoli Reformatori obſeruantia, & nulli alteri pleno iure ſubiecit; dans facultatem dicto Reformatori amouendi à prædicto Monaſterio Religioſos, qui ſub regulari obſeruãtia permanere nollent; impertiendo eis licentiam ſe transferendi ad alia monaſteria eiuſdem ordinis, & vt ſuppreſſa dignitate Abbatiali perpetua, per Abbatem triennalem, per eundem Ioannem Commendatarium, quandiu viueret, eligendum, in ſpiritualibus dumtaxat; & poſt eius diſceſſum, vel aliam dimiſſionem, per Monachos ipſius monaſterij ſingulis triennijs aſſumendum, vt iuxta ritus, & inſtituta Montis Sion & Vallisbona, & aliorum monaſteriorum reformatorum in ſpiritualibus, & temporalibus, in perpetuum gubernaretur. Decernens autem per dictam aggregationem, nullum præiudicium prædicto Ioanni Commẽdatario poſſe afferri; ſed quod præmiſſis non obſtantibus, ipſe quandiù viueret, dictum monaſterium in commẽdam retineret; gubernando illud in ſpiritualibus per Abbatem triennalem, per eum eligendum, & in temporalibus per ſe, & officiales per ipſum ſimiliter deputandos, diſponendo, vt prius de illius fructibus, & prouentibus, &c. Roma VIII. Idus Ianuarij anno M. CCCC. LXXXI.* Hactenus ibi. Vixit Ioannes de Acebes poſt hanc vnionem annos decem, & vltra; nempe anno M. CCCC.XC I ſuperſtes adhuc, atque inſtrumentis ſubſcribens inuenitur. Porrò in his res cœnobij ita promouit, vt non ſacramœnienſibus tantummodo, ſed & toti obſeruantiæ merito de eius morte dolendum fuit.

XIII. Anno M.CCCC.LXXXII quanto ex quodã publico inſtrumento Regum Catholicorum Ferdinandi, Eliſabethæq; colligitur, ſancta Maria Regalis de las Huelgas, Virginum Monaſterium apud Valliſoletum, primum omnium ſe ſubdit Congregationi, ſub Abbatiſſa Eliſabetha de Herrera, inſigni Viragine, quæ cum annis duodecim præfuiſſet laxiori diſciplina pro illo æuo, viſitata ante annum, meliora probans, vltrò nouam admiſit reformationẽ. Certè Regum diploma, cui adhæremus, expeditum anno M D. menſe Septembri, ante annos XVIII. reformatum cœnobium inter alia, quæ habet, teſtificatur.

XIV.

XIV. Anno M.CCCC.LXXXV. Didaco eodem res adminiſtrãte, duo alia cœnobia, atque vtrumq; illuſtre, reformantur, nec dimidiata incompletave, ſe plenaria, & totali reformatione: de Spina Palentinæ diœceſis vnũ, aliud de Valleparadiſi, Zamorenſis: illud cum vacauiſſet per deceſſum Ildefonſi de Vrueña Abbatis perpetui vltimi: impetrata Abbatia per Patrem Martinum de Curiel olim Reformatorem, de quo ſuperius. Qui cum res Monaſterij compoſuiſſet, hoc anno domum Obſeruantiæ tradidit per triennales Abbates adminiſtrandam. Hoc induſtria, quam iure magis obtentum, quod negari non poteſt; (quamuis & iura commendas auerſantia, facto non nihil fauere videri poſſent.) Nempe abſente Abbate Commendatario, Reformator à Conuentu vocatus eſt: tunc Ferdinandus de Leon à Didaco miſſus, atque continuò à Monachis electus Abbatiam aut obtinuit, aut vſurpauit. Mox cum Commendatorio reclamante. manutentionis mandatum produxiſſet, Ferdinandus noua adhuc arte vtens, antequam litteras audiret manutentionis, reſignata Abbatia, alium Abbatem Monachorum ſuffragiis elicit, in quem nouæ impetrandæ litteræ forent. Sic factum eſt, vt Commendatarius tandem pertæſus litium, atque nouæ familiæ, qua apud Reges pollebat, potentiam timens, cum Monachis & Conuentu paciſceretur, & congrua ſibi penſione deſignata, ſemel admiſſæ obſeruantiæ locum daret. Atque hæ duæ Eccleſiæ, ſicut & Horta, ſine ſpeciali aut noua conceſſione, virtute litterarum Eugenij vnitæ ſunt: vnde ab authore vnionum, qui ſolas ſpeciales Bullas attendit, prætermittuntur.

Vallis-Eccleſiarum. XV. Ipſo anno illuſtris Monaſterij Vallis Eccleſiarũ diœceſis Toleranæ vnio diu dilata, ſuũ tandem effectum ſortita eſt, cum tres Abbates interim perpetui, vnus poſt alium in ipſo ſucceſſiſſent, Ioannes Bernal, Alphonſus Matatoros, atque Bartholomæus, quorum ſuperius fecimus mentionem: atque eorum tempore, ſed præcipuè primi, grauem bonorum iacturam incurriſſet, alienato S. Martini oppido, ſiue vſurpato ab Aluaro de Luna Regis Ioannis II. ſi ita fari licet, Dominatore. Cuius violentiam apud Regem conqueſtus Abbas in Hiſtoria eiuſdem Ioannis II cap 201. nihil omninò potuit obtinere.

XVI. An mortuis tum Ioanne, tum Alphonſo, Monachi vnionem iterum tentauerint, in dubio eſt. Fortè nouis præuenti impetrationibus, nec tentare potuerunt, quod optabant. Bartholomæo defuncto, compotes voti, atq; vocato Didaco de Frias Reformatore, vltro ſe tradiderunt, atque aggregauerunt eius familię. Tum triennalis per ſuffragia Abbas ſuffectus. Id quod virtute litterarum Eugenij, quæ nondum numerum contentum explicuiſſent, exequi potuit. Itaque intra quinquennium Didaci de Frias quatuor illuſtria cœnobia auxerunt, numerum Eccleſiarum reformatarum, atque à tribus ad ſeptem perduxerunt.

XVII. In Monte Sion hoc eodem anno Magiſter Calatrauæ Garzias Lopez, cognomento Padilla, cum ſupra modum pinguem poſſeſſionem Monaſterio obtuliſſet, pro corpore S. Raymundi transferendo, vt volebat ad Calatrauam: neque impetrare poſſet; tandem deſperans, in ipſa Eccleſia dicti Monaſterij monumentum erexit Abbati Sancto, icone eius marmorea collocata è regione altaris, ſub cuius ara ſacrum pignus continebatur.

M. CCCC. LXXXVI. II. Bernardus de Madrid 2. Saltus-noualis vnio. XVIII. Anno M.CCCC.LXXXVI cum Didacus quinquennium abſoluiſſet, in quo, quæ acceperat tria Monaſteria, vſque ad ſeptem, vt diximus, perduxerat, ſucceſſit in officio Reformatoris, qui iam iterũ eo functus fuiſſet, Bernardus de Madrid: & ſeptem his octauum ſuperaddit, Saltus noualis, in Regno Legionenſi, diœceſique, ad petitionem Andreæ de Leon eius Abbatis, qui ſe, & Conuentum ſuum ſponte tradidit, per ſupradictum Patrem reformandos. Miſſus ad hoc frater Ioannes de Ciſuentes, tunc Abbas Vallis-bonæ, olim Reformatoris officio functus: & nouo Abbate ad triennium deſignato, anteceſſori, qui ſponte ſua ceſſerat, congruam aſſignauit, iuxta Pontificis Benedicti III. dudum ad noſtros factam, conſtitutionem. Quæ omnia poſt modum firma, & rata habuit Innocentius VIII. litteris datis III. Idus Maij, Pontificatus ipſius anno 7. vt tomo 3. Priuilegiorum videre licet.

XIX. Per idem tempus vocata miraculoſe Beatrice de Sylua, claro ſanguine fœmina, neque minus inſigni pulchritudine, vt virginum ſacrarum congregationem inſtitueret ſub titulo immaculatæ Conceptionis: cum Ciſtercij obſeruantia prope Toletum, vbi ipſa manebat, florere conſpiceret; atque aliquibus Monachis cum ipſa frequentia de diuinis rebus colloquia forent, charitate in ipſos, & reuerentia, elegit Ciſtercium, ſub cuius legibus Deo famularentur. Petita obtentaque confirmatione, (quamuis poſteà ad Minores declinauerint) quam

M. CCCC. LXXXIX. à Romano Pontifice indultam, nouo Deus miraculo approbauit, anno M. CCCC. LXXXIX. vt alibi à nobis eſt relatum.

Atq; Horta incrementum in Obſeruantia. XX. Eodem anno Garcias Legionenſis defunctus Hortæ plenariæ atque totalis reformationis, & triennalitatis, quas ſemper commendaſſet, ſpem dediſſet, ſi non præuentus Pontificiis litteris quendam nepotem ſuum nomine Aluarum Abbatiæ impetraſſet ſucceſſorem. Is profeſſione Monachus, habitu Benedictinus, quem vſque ad finem vitæ, quaſi

ſtatim

ſtatim ceſſurus, conſeruauit dignitatem vt ab ipſo accepit primum; mox abdicata cura ſpiritualium, quibus adminiſtrandis triennalem Abbatem paſſus eſt, (quod nos olim latebat, dum Hortenſium Abbatum ſeriem in lucem dedimus) temporalibus præfuit, neque indignè. Demum vtriſque cedens, ſeceſſit ad Bliecos reliquum vitæ priuatus peracturus, vt infra etiam à nobis dicendum erit.

XXI. Sub hoc eodem Reformatore anno M CCCC. XC. celebrata eſt vltima tranſlatio corporis S. Raymundi Confeſſoris, è ſacello priuato, in quo iacebat ad Maximum Eccleſiæ Montis Sionis impoſitumque aræ ad latus Epiſtolæ cum decenti ornatu vbi hodieque perſeuerat, & veneratur.

M. CCCC. XC. I.

12. Ioannes de Ciſuentes 2.

XXII. Sequenti M. CCCC. XC. I. Bernardi de Madrid quinquennio expleto, iterū in Reformatorem electus eſt, idem qui ſupra, Ioannes de Ciſuenres, quem virum æquè pium induſtriumque, Patres, qui eligebant, in multis iam negociis experti eſſent. Eodem porro à Palentino Epiſcopo, D. Alphonſo de Burgos, Hæreticæ prauitatis generali in his regnis Inquiſitore, & Confeſſario Ferdinandi Regis Catholici, inquirendi pro ipſo contra hæreticos poteſtatem accepit, munuſque, quod multo tempore ſtrenue adminiſtrauit. Cuius rei teſtes extant adhuc litteræ Epiſcopi ad ipſum, datæ Valliſſoleti IV. Kalendas Iunij anno M. CCCC. XC. I.

XXIII. Florebant iam opinione pietatis, & religionis congregata cœnobia, atque Monaſticæ rigor diſciplinæ, pridem per Laxamenta reſolutus, ad priſtinum nitorem, verſus, diuulgabatur. Sed & Monachi exempti à grauaminibus prælationis perpetuæ, quamuis ad Obſeruantiam conſtringerentur, memores oppreſſionum, quas pati conſueuiſſent, ſpirituali gaudio dilatabantur. Vnum hæc incrementa progreſſuſque Ciſtercienſem Abbatem, inſignem virum Ioannem de Cireio, etiam ſi delectarent, ſolicitabant. Quippe videbat, ſub prætextu reformationis, defectionem induci; & quæ Ciſtercio inuiſa ſemper fuiſſet, legum, & morum diſſimilitudo, non vltra iam ad concordiam redigendam. Periturum Ciſtercium in Hiſpania ni reformetur, quod experientia Magiſtra, non ignorabat: & vt iam in cœnobio S. Iſidori (Abbatia inſigni prope Hiſpalim) atque alio in Valentia ante non multos annos, Hieronymianis Monachis inductis ſupreſſum fuiſſet, ſupprimendum in aliis, ſi non in omnibus: quod, culpis Monachorum exigentibus, quis auderet, aut poſſet impedire. Sed reformandum ad antiquas leges, non deformandum nobis, quæ primitiuis omnino contrairent. Nihil Ciſtercio antiquius, nihil ſanctius, quam chartam charitatis, in qua Abbates perpetui iura paternitatum, & filiationum, viſitationes, annuaque Capitula, Ciſtercij congreganda, atque id genus alia, ſtabiliuntur. Quæ ſi nunc reuocentur, & auferantur, vt re vera auferebant, & reuocabant recentes obſeruantes, vt ſe vocabant, multo certius Ciſtercium periturum. Quid enim ſi ſub hoc, aut alio nomine nouum viuendi modum, nouos ritus, & leges ſuperinducant? Congregationem in Hiſpania cœptam à Hieronymianis, ad quos dicta cœnobia tranſiiſſe dolens, vix niſi nomine ſolo diſcrepare à Ciſtercienſibus, re ipſa adeo differre, vt nihil præter nomen commune habeat. Quid enim Abbatibus perpetuis cum triennalibus? Quid lineis, cum prouinciis? Quid iuri Patrum quaſi hæreditario, cum libera electione Reformatoris? Quid commune habet regimen Ciſtercij, regimini Eccleſiæ per omnia ſimile, cum noua mendicantium Patrum gubernatione? Demum quid Prouincialis, paucorum ſynodus, cum magna illa, generalique, ad quam Epiſcopi, Archiepiſcopique, ne dum Abbates & Cardinales confluebant ex toto orbe? Diſcrimen hoc potuiſſe tolerari, quandiu in duobus tantum; nunc octo numero, atque opibus potentes Abbatias, ne alias poſt ſe trahant, debere reprimi. Initiis adhibenda remedia morbis, his præcipuè, quæ ſerpunt; ne ſi præualeant, membraque inficiant, gladium magis expoſcant, quam medicinam.

XXIV. Hæc & ſimilia, in Capitulo relata, anno M. CCCC. XC II. ſolicitos reddiderunt Ciſtercij Patres. Porro cum in eadem ipſa Synodo, litteræ Ferdinandi Regis Catholici præſentatæ fuiſſent, quibus ſacris militiis Ciſtercienſibus, Calatrauæ, & Alcantaræ, (quarum Adminiſtrator perpetuus erat) debitam expoſcebat viſitationem: communi omnium conſilio decretum eſt, vt Petrus, cognomento de Vireio, tunc Claræ vallis Abbas, cum plena, tam Abbatum Ciſtercij, & Morimundi, quam Capituli totius, authoritate, ad Hiſpaniam veniret, viſitaturus, non Militias tantum vt Rex petebat, verùm Eccleſias omnes Ciſtercienſes, ſaltem non reformatas; & cum reformatis de nouo vitæ genere, & cunctis, quæ inſtituiſſent, collaturus: vt ſi poſſet, componeret cum eis, & pro aliis caueret; ſin minus, aut compeſceret cenſuris, aut ad Romanam Curiam prouocaret.

M. CCCC. XC. II.

XXV. Sequenti anno M. CCCC XC. III idem qui ſupra Petrus Claræ-Vallenſis ad Hiſpaniam profectus, Valliſſoletum venit de rebus Obſeruantiæ, ante omnia alia negocia tractaturus.

M. CCCC. XC. III.

ctantius. Quæſierit exiſtentem ibi Reformatorem, an alibi monĕtem ad ſe vocauerit, in dubio eſt. Conſtat vtrumq; cõueniſſe Valliſoleti in Virginũ Huelguenſiũ monaſterio, quod ante vndecim annos reformatum, propria, an Abbatis Ciſtercij authoritate, à Didaco de I·rias ſuperius diximus. Porrò Ioannes ab Abbatibus, Conuentibuſq; ſuæ Cõgregationis ſimiles ei, quas à Capitulo Generali Ciſtereij Petrus habebat, litteras impetrauerat, vt annis æqualibus vtrimq; decertaretur. Tunc Claræ-vallis Abbas, quas adducebat pro Eccleſiis Hiſpaniæ viſitãdis: Reformator Apoſtolica indulta, ne ab alio, quam à ſolo Abbate Ciſtercij per ſe ipſum viſitari vnquam poſſent, protulere. Multa deinde vtrimque obiecta ſunt, multa vtrimque reſponſa; quæ recenſere longum, examinare ſuperfluum ad præſens foret. Demum cum omnia exactè contuliſſent, ad concordiam venere, cuius adhuc inſtrumentum publicum extat non alibi vulgatum, ideoque merito à nobis tranſcribendum.

XXVI. *In Dei nomine, Amen. Per hoc præſens publicum inſtrumentum omnibus notum fiat, & manifeſtum, quod anno Domini M.CCCC. XC. III. die vero IV. menſis Februarij, & Pontificatus Sanctiſſimi Domini noſtri Alexandri Papæ Sexti anno II. & in mei Notarij, & teſtium infra ſcriptorum & ad hoc vocatorũ præſentia in inſigni loco Valliſoleti, &c. Conſtituti Reuerendus in Chriſto Pater & Dominus Dominus Petrus Abbas Monaſterij Claræ Vallis Ciſtercienſis ordinis Lingonenſis diœceſis ſacræ Theologiæ Profeſſor, viſitator, & Reformator diſputatus per Reuerendum in Chriſto Patrem & Dominum Abbatem Ciſterij & Diffinitores Capituli generalis in Hiſpaniarum partibus videlicet exiſtentia monaſteria & loca dicti ordinis, nec non etiam eorumdem Reuerendiſſimi Domini Ciſtercij & Capituli generalis ad infra ſcripta, & alia qualibet, quæ contingere poſſent in dictis partibus, nominatus Procurator, pro vt in dictis litteris commiſſionis, & procurationis latius dicebat contineri, ex vna; & etiam Reuerendus Pater Dominus Ioannes Reformator congregationis monaſteriorũ quorumdam ſub quadam ſocietate, & confœderatione in regnis Caſtellæ & Legionis exiſtentia Reformatorum, & vulgariter de obſeruantia vocatorum, ſuo & omnium dictorum monaſteriorum, & Abbatum Priorum, & conuentum, tunc abſentium, nomine, prout in dictis litteris procuratoriis, ſibi à prædictis ſuis co-Abbatibus, Prioribus, & conuentibus datis, vt dicebat, latius continebantur. Deſiderantes pacem, & concordiam inuenire ſuper differentiis proceſſibus, & litibus quondam habitis, & quæ in poſterum haberi, & moueri formidabantur inter dictos Reuerendiſſimum Dominum Ciſtercij, & capitulum generale dicti ordinis ex vna, & dictos Abbatem, Reformatorem, & ſuos co-Abbates, Priores, & conuentus partibus ex altera, pro eo quod vt dicebant dicti Reuerendiſſimus Dominus Abbas Ciſtercij, & Capitulum generale, ipſi Abbas Reformator & ſui co-Abbates, Priores & conuentus, ſiue eorum prædeceſſores, nonnulla priuilegia, & indulta Papalia impetrauerunt, per quæ contra ipſius ordinis formam, ſtatuta, & maximam in eodem ordine à ſua fundatione vſque nunc ſeruatam Paternitatem, concordiam, vniformitatem, & connexionem omnium, & ſingulorum locorum, & membrorum ad inuicem, & ad vnum ſolum Caput, videlicet ipſum Reuerendiſſimum Dominum Ciſtercienſem, & Capitulum generale, quandam, vt videtur, formam nouam, & ritus nouos, quantum ad electionem Abbatum & eorum durationem inducere, congregationem Abbatum facere, Capitulum celebrare, ſtatuta condere, Viſitatoribus ab ipſo Reuerendiſſimo Domino Ciſtercienſi, vel Capitulo generali ad Hiſpaniarum partes deſtinatis, non obedire præſumebant: contendentibus dicto Reuerendiſſimo Abbate Ciſtercij, & Capitulo Generali huiuſmodi, tanquam præſumpta & ſancta religionis & reformationis ſimplicitati, humilitati, & obedientiæ (ſine qua omnis religio mortua eſt) contraria, & oppoſita non deberi tolerari. Oppoſitum aſſerentibus præfato Abbate Reformatore, co-Abbatibus, Prioribus, & conuentibus prædictis: dicentibuſque omnia per ſe, vel per ſuos prædeceſſores impetrata fuiſſe à ſede Apoſtolica, pro manutentione regularis obſeruantiæ in dictis locis, & ad obuiandum Commendis, & aliis damnis, ex malo regimine Abbatum perpetuorum, ipſis monaſteriis quotidie aduenientibus.*

XXVII. *Tandem poſt longam & variam diſceptationem prius, vt dictæ partes aſſerebant, tam ſcripto, quam verbo ſuper his habitam; partes ipſæ propter bonum pacis in ſequentem pactionem, conuentionem, & concordiam deuenerunt.*

Quod videlicet Reuerendo Patri Abbati Reformatori, ſuiſque co-Abbatibus, Prioribus & conuentibus quantum ad triennalitatem Abbatum, quantum ad Congregationem ſui Capituli, quantum ad facultatem ibidem definiendi, & ordinandi, diſponendi, & faciendi ea, quæ ſibi neceſſaria, vel opportuna videantur pro ampliatione, & conſeruatione S. Religionis, ſuæque congregationis iuxta indulta ſibi priuilegia, & conſuetudinem, liberum, & integrum permaneat: nec non etiam quantum ad electionem ſui Reformatoris, & authoritatem illius; prout hactenus per longiſſima tempora, ad quamcumque circa hæc præſcriptionem, vt dicebant obtinendam ſufficientia fuerunt.

XXVIII.

XXVIII. *Præfatus vero Abbas Reformator ſuo & Co-Abbatum Priorum, & conuentuum ſuorum ſuique Capituli nominibus, ſe ad ſequentia ſubmittebat. Scilicet, quod quamuis, vt dicebat, iuxta ſua priuilegia, & longiſſimam conſuetudinem nullus dicti Ordinis poſſit, aut potuerit dictos Abbatem, Reformatorem, & eius Co-Abbates & Conuentus viſitare, aut in eos aliquam iuriſdictionem exercere, niſi Reuerendiſſimus Dominus Ciſtercienſis in propria perſona ad eos tranſierit, cui ſoli per Apoſtolicam ſedem hæc poteſtas eſt reſeruata. Et tamen pro ſupradicto bono pacis conſentiebant, quod de cætero, ſi per præfatum Reuerendiſſimum Dominum Ciſtercienſem, & Capitulum generale coniunctim deſtinaretur aliquis de quatuor primis Abbatibus, videlicet, de Firmitate, de Pontinico, de Clara-Valle, & de Morimundo, eandem habeant authoritatem & facultatem dictos Reformatorem, Co-Abbates, & Conuentus, viſitandi, corrigendi, puniendi, & in dictis Monaſterijs reformatis, & reformandis ſtatuendi, definiendi, & ordinandi omnia, & ſingula, prout, & quemadmodum dictus Reuerendiſſimus Dominus Ciſtercienſis ſtatuere, ordinare, & diffinire poteſt, & poſſet: ac etiam dictos Abbatem Reformatorem, Abbates, Priores, & alios Officiales à ſuis dignitatibus, & officijs amouendi, & alios inſtituendi: & generaliter plenariè, & integrè viſitationes, correctiones, & reformationis officium exercendi per eundem modum & formam, & cum eadem authoritate, & poteſtate, cum qua ipſe Reuerendiſſimus Dominus Ciſtercienſis omnia præmiſſa facere poteſt, & poſſet, ſi perſonaliter ad ea facienda præſens eſſet.*

XXIX. *Item, quod ipſi bonos mores dicti Ordinis, quantum fragilitas humana permittat, ſemper ſeruabunt, & tam in habitus ſui forma, quam etiam in ſeruitio diuino, in cantu, & ceremonijs omnibus Eccleſiæ Ciſtercienſi, & alijs eiuſdem Ordinis bene regulatis ſe in omnibus, & per omnia conformabunt. Item ſimiliter, quamuis iuxta longiſſimam conſuetudinem, ac etiam iuxta indulta ſibi priuilegia, vt aſſerebat dictus Abbas Reformator, ipſe, ſuique Abbates & Conuentus ſint abſoluti, & exempti à ſolutione contributionum, & ſubſidiorum communium totius Ordinis: ipſi tamen pro bono pacis de cætero, ac etiamſi quas contigerit domos alias reformari, & dictæ Congregationi ſociari, exceptis domibus de Monte-Sion, & de Valle-bona, ſoluent annualiter contributiones, & ſubſidia, quæ pro communis boni defenſione, tuitione, profectu, vtilitate, & augmento per Ordinem ipſum imponentur. Item quod adimpleto numero Monaſteriorum, quæ ex Apoſtolica diſpenſatione poſſunt ſuæ ſocietati vnire, videlicet numero octo Monaſteriorum, excluſis Monaſterijs de Monte-Sion, & de Valle-bona, nullas alias domos per ſe recipi, vel ſuæ congregationi vniri poſſe per ſe, neque per alium directè, vel indirectè procurabunt: neque etiam vltra dicta iam priuilegia, eis quantum ad hoc conceſſa, ſine licentia Capituli generalis vlla vnquam priuilegia per ſe, vel per interpoſitam perſonam directè, vel indirectè impetrari, vel eis concedi quomodolibet procurabunt. Quæ omnia ſingula ſuperius ſic expoſita, & declarata præfatus Reuerendus Pater Abbas Reformator, pro nomine ſuo, & ſuorum Co-Abbatum, Priorum, & Conuentuum, ac ſui eorumdémque ſucceſſorum nomine promiſit, & in verbo Prælati & Sacerdotis, appoſitis manibus ad pectus ſuum, ſolemniter iurauit.*

XXX. *Deinceps illibata ſeruare, & nullo vnquam tempore contrauenire, aliaque ratione, cauſa in re, vel facto, neque per ſe, neque per interpoſitam perſonam directè, vel indirectè; quouis quæſito colore; cum proteſtatione tamen quod hæc pactio & conuentio dicta obſeruantiæ priuilegijs, indultis, ſtatutis, conſuetudinibus alias non præiudicarent, ſed exceptis his, quæ in præmiſſa pactione ſecundum dictorum priuilegiorum, indultorum, ſtatutorum, conſuetudinum tenorem, formam, & modum pro bono pacis tolerantur, ipſa omnia illibata, & in ſuo pleno robore permaneant. Et ad ampliorem omnium, & ſingulorum præmiſſorum firmitatem præfatus Reuerendus Pater Abbas Reformator, quibus ſuper nominibus de facto renunciauit omnibus, & ſingulis clauſulis priuilegiorum ſuorum impetratorum, vel impetrandorum contra præmiſſam pactionem, & ſubmiſſionem facientibus promittens, & vt ſupra iurans ſolemniter, & nominibus, quibus ſupra ſe, & ſuos ſucceſſores obligatos ad nihil vnquam impetrandum, per ſe, vel per aliam perſonam; neque vt quomodolibet ſolicitandum, Regias maieſtates, vel alios quoſcumque potentes, vt in præiudicium præmiſſorum quæcumque à Summo Pontifice, vel eius Legatis concedantur: neque vllo modo contra præmiſſa pactionis tenorem vnquam deuenient ſub pœna refuſionis, & reſtitutionis omnium, & ſingularum expenſarum, & damnorum, & intereſſe litis, quæ ex hinc fortaſſis oriri poſſet. Quibus omnibus ſic narratis, dictis, factis, & præmiſſis per præfatum Abbatem Reformatorem, præfatus Reuerendus Pater & Dominus Abbas Claræ-Vallis pro ſe & nomine Reuerendiſſimi Domini Abbatis Ciſtercij, & Capituli generalis, & ſucceſſorum eorumdem dixit, & ſimili modo in forma iurauit, quod cum his conditionibus, omnibus litibus, proceſſibus, quæſtionibus occa-*

ſione præmiſſorum inter dictas partes motis, & mouendis, omnibuſque litis priuilegijs, indultis, ſtatutis & conſuetudinibus dicti Ordinis impetratis, & impetrandis, conditis, ſeu condendis, & cuiuſque temporis fuerint dictæ conſuetudines oppoſitæ in quantum præmiſſæ pactioni, conuentioni, tollerationi contrarientur, de facto renunciant; cum proteſtatione tamen, quod hæc pactio & conuentio dicti Ordinis priuilegijs, indultis, ſtatutis, & conſuetudinibus alias non præiudicaret: ſed exceptis quæ in præmiſſa pactione ſecundum dictorum priuilegiorum, & indultorum, ſtatutorum conſuetudinum tenorem, formam, & modum pro bono pacis benigne tolerantur ipſa omnia illibata, & in ſuo pleno robore permaneant, promittens, & nominibus, quibus ſupra ſolemniter iurans pro ſe & ſuis, atque eorum nomine, quorum aiebat ſucceſſoribus, dictos Abbatum, Reformatorem, & ſuos co-Abbates, & eorum congregationes, loca & membra præſentia & futura nunquam quomodolibet directè, vel indirectè, vel per ſe, vel per alios, ſeu per interpoſitam perſonam per proceſſus, vel lites, vel alio quocumque modo, vel quouis quæſito colore turbare, vel inquietare, modo & forma, quibus ſupra iurans, & promittens dictus Abbas Claræ-Vallis, & ſequentibus ſupra nominibus obligans ad non contrauemendum vllo modo præſenti pactioni; quinimò ſi & pro quanto forte poteſtas ſuper hoc data ipſi Abbati Claræ-Vallis ſufficiens non eſſet, ipſe vltra præmiſſa iurauit ſolemniter & promiſit, quod omnibus ſibi poſſibilibus modis procurabit, quod præmiſſa omnia pro firmiori eorum ſubſiſtentia ab ipſo Reuerendiſſimo Domino Ciſtercij, & Capitulo generali, confirmentur, approbentur, roborentur, & per litteras in tali forma factas, quod in omni iudicio recipi debeant: Similiter etiam dictus Pater Abbas Reformator iurauit, & ſolemniter promiſit, quod hæc omnia modis omnibus poſſibilibus, ſecluſa omni fraude procurabit per ſuum Capitulum approbari, & confirmari, conſentientes tam dictus Reuerendus Pater Abbas Claræ-Vallis, quam etiam dictus Reuerendus Pater Abbas Reformator, quod hæc pactio, & conuentio nullam partem obliget donec & quouſque hinc inde, ſcilicet à Capitulo generali Ciſtercienſis Ordinis, & à Capitulo prouinciali dictorum Abbatis Reformatoris, & ſuorum co-Abbatum fuerit confirmata: vt autem ipſæ confirmationes hinc inde ſubſequantur, ad ea, quæ ſequuntur ipſe Abbas Claræ-Vallis, & Abbas Reformator ſe ſubmittunt, quòd videlicet ipſe Abbas Reformator fideliter procurabit à ſuo Capitulo prouinciali omnium ſupradictorum haberi confirmationem: quod ſi eam obtinere nequierit, tenebitur, ſicut iuramento mediante ſe aſtringit, & promittit intimari dicto Reuerendo Abbati Claræ-Vallis in Monaſterio de Petra in fine proximi menſis Maij ante ſuum diſceſſum ab his partibus: Si vero nihil tale ſignificauerit dictus Reuerendus Pater Abbas Reformator, ipſe Reuerendus Pater Abbas Claræ-Vallis tenebitur, vt ſupra dicebatur, & ſe facturum, mediante iuramento promittit, & promiſit procurare à Reuerendiſſimo Domino Ciſtercij, & Capitulo generali dictam confirmationem, quam ſi obtinuerit, & dicto Reuerendo Patri Abbati Reformatori miſerit; dictus Abbas Reformator iurat, & promittit, & ſe obligat ad illico quod infra tres dies ſoluendum omnes expenſas ipſius itinerarij, qui dictam confirmationem apportabit: Similiterquè dare ei litteras ex parte ſui, & ſuorum Co-Aabbatum, & ſui Capituli omnium prædictorum confirmationem, & approbationem continentes, tales, quæ in omni iudicio recipi debeant.

XXXI. Hæc inita concordia verbis quàm ſenſu, vt poſtmodum apparuit, ſpecioſior; Claræ-Vallenſis Abbas, dum Reformator, intrante menſe Maio Congregationis ſuæ Abbates congregat, atque omnes pariter gratam & ratam haberet eius pactionem, cætera, ad quæ veniebat breui peregit. Inde ad Gallias reuerſus, concordiam ipſam Reuerendiſſimo Ciſtercienſi primum, mox Generali Capitulo, Ciſtercij congregato, præſentauit, vt vtriuſque obtineret confirmationem. Porrò tam idem Abbas, quam Capitulum gratam habuere, & ratam, litteris expeditis in hunc tenorem.

XXXII. *Nos frater Ioannes, Abbas Ciſtercij, Cabilonenſis diœceſis, cæteriſque Diffinitores Capituli Generalis Ordinis Ciſtercienſis notum facimus, per præſentes vniuerſis, quod in eodem Capitulo generali, anno Domini M.CCCC.XCIII. die 14. menſis Septembris, apud Ciſtercium celebrato, facta eſt quædam diffinitio, cuius tenor ſequitur, & eſt talis. Tractatum pacis & concordiæ per Venerabilem Dominum Abbatem Claræ-Vallis, ſacræ Theologiæ profeſſorem, authoritate generalis Capituli Commiſſariam ad viſitationem, & reformationem omnium, & ſingulorum locorum, & perſonarum Ordinis in regnis & partibus Hiſpaniarum conſiſtentium paſſatum & .... ſuper certis differentijs pendentibus inter Abbatem Reformatorem Congregationis nonnullorum Monaſteriorum Ordinis, in regnis Caſtellæ & Legionis ſub quadam ſocietate viuentium, & vulgariter de obſeruantia nuncupatorum, tam ſuo, quam aliorum Abbatum, Priorum, & Conuentuum dictæ Congregationis nomine, &*

dictum

dictum Dominum Claræ-Vallenſem, nomine totius Ordinis, & Capituli generalis, partes ex altera: prout in quodam instrumento ſuper hoc confecto latius continetur, cuius tenor ſequitur, & eſt talis. Deinde ſequitur inſtrumentum concordiæ ſupra poſitum; & tandem poſt ipſius finem additur. *Præſens generale Capitulum matura deliberatione præhabita, attento quod huiuſmodi tractatum pacis & concordiæ præfati Abbas Reformator, Abbates & Diffinitores ſui Capituli prouincialis confirmauerunt, & ratificauerunt eundem, prout & quemadmodum præmittitur, & in præfato inſtrumento plenius continetur, pro bono, vnione, & vtilitate totius Ordinis, etiam laudat, approbat, ratificat, & confirmat. Datum ſub appenſione ſigilli dictorum Diffinitorum anno, menſe, die & loco ſupra dictis.* Et infra. *Gulielmus Abbas Longa-Vallis Secretarius*

Dixi verbis, quam ſenſu ſpecioſiorem ſupra dictam concordiam, dum enim nullum ſuis priuilegiis conſuetudinibuſque præiudicium inferri in cunctis aliis proteſtantur vtrique facile ei reſilire à pactis fuit. Quippe allegato vndecumque præiudicio, quod deeſſe non poterat, omnis pactio concordiæ diſſoluebatur. Adde quod priuilegiis non ſolum impetratis, ſed impetrandis maxime à Chriſti Vicario renunciare indigna profuſio & forte etiam inualida: Reformationem amantes non admittere, quod eſt arcere ab obſeruantia regulæ, atque idem impedire, forte vt turpis conditio reijci poterat. Conſtat ab ipſo Ioanne de Ciſuentes, & eius ſucceſſore ſeruata omnia: poſt ipſos dubitatum de aliquibus; mox etiam declaratum: Demùm plures Concordiæ conditiones vt nociuas reiectas, reliquas, vt potuerunt admitti per deſſuetudinem tandem obſoleuiſſe.

XXXIII Anno M CCCC. XCIV. (quamuis non deſint qui quadriennio differant) perantiquum Morerolæ Monaſterium diœceſis Zamorenſis nouæ Congregationi vnitum eſt, virtute priuilegij, atque concordiæ, quibus vltra Montem-Sion & Vallem-bonam, octo alia Monaſteria aggregari obſeruantiæ permittebantur. Author vnionum de eo hæc habet verba. *Ex ſcripturis monaſterij de Moreruela conſtat, vltimum Abbatem Commendatarium illius fuiſſe Cardinalem Archiepiſcopum Toletanum D. D. Petrum de Mendoza, per Bullam Xiſti IV expeditam anno Incarnationis Dominicæ M. CCCC. LXXXII. & feciſſe ceſſionem Abbatiæ in fauorem Fratris Franciſci de Seuilla, anno M. CCCC. XCIV. & hunc Fratrem Franciſcum de Seuilla fuiſſe primum Abbatem triennalem Obſeruantiæ dicti Monaſterij, vt eius traditio habet.* Hactenus ibi: nam alia, quæ ſubiungit, dubia ſunt, nec eis in præſenti nobis eſt opus. M. CCCC. XCIV. *Unio Monaſterij de Morerola.*

XXXIV. Per idem tempus triennales incepiſſe Abbates lego in Monaſterio Hortæ, qui ſpiritualibus præeſſent, volente Aluaro, concedenteque, vt dudum vidimus factum in Sacris mœnibus. Tum etiam vt ſi forte Abbatia vacaret Aluari morte, impetrari non poſſet, exiſtente Abbate triennali, in quo dignitas illa conſeruaretur. Primus, quem ad triennium electum ſcimus in Monaſterio Hortæ Sebaſtianus Padilla fuit inſignis pietate & doctrina pro illo æuo, quem nos in ſerie Abbatum prætermiſimus: ſed negari non poſſe, ex his, quæ de vnione Superati ſtatim dicam, conſtabit apertè. *Hortæ triennales Abbates.*

XXXV. Non multo poſt ſub eodem Ioanne Ciſuentes (cui vt Martino de Vargas, initia, ſic deberi incrementa Congregationis nequaquam poteſt in dubium reuocari) illuſtre Monaſterium de Superato in Gallæcia, Compoſtellanæ diœceſis, cum ſibi annexo Monaſterio S. Iuſti, primum in eo regno vnitum eſt licet ſub graui nimis conditione, quæ vnionem non nihil retardauit: nempe quod medietate ſuorum fructuum Apoſtolicæ Cameræ ſoluere tenetur per annos ſingulos. Vnionem ipſam, ex litteris Alexandri VI. decerptam eorum author narrat in hæc verba. *Monaſterium de Superato vacans per ceſſionem, quam fecit in manibus Alexandri Papæ VI. Antoniotus tituli S. Praxedis Presbyter Cardinalis, cui datum fuerat in commendam, cum ſibi vnito Monaſterio S. Iuſti, attendens Monaſteriorum Reformatorum incrementa, quæ in ſpiritualibus, & temporalibus in dies ſuſcipiebant, idem Pontifex habita deliberatione cum Cardinalibus, & de eorum Conſilio, atque expoſcentibus votis Catholicorum Regum Ferdinandi & Eliſabethæ, vniuit perpetuo, ſimul cum Monaſterio S. Iuſti, aliiſque annexis iuribus, & pertinentiis, Congregationi regularis obſeruantiæ, per Abbatem triennalem regendum, & prima vice eligendum à Reformatore de conſenſu Sebaſtiani Abbatis Monaſterij Vallis-bonæ, diœceſis Palentinæ; & deinceps eligendum iuxta ritus, mores, & priuilegia conceſſa Reformatori, & aliis Monaſteriis. Cum hoc, inquit, quod prædicta congregatio ſingulis annis medietatem fructuum, & redituum Superati & S. Iuſti, & aliorum annexorum Cameræ Apoſtolicæ ſoluere teneatur. Romæ VIII. Kalendis Septembris, Pontificatus ipſius anno 3. Chriſti M CCCC. XCIV.* Hactenus ibi. Sed hæc conditio adeo grauis viſa eſt, vt etiam ante vnionem reſcinderetur. *Unio Superati.*

XXXVI. Hinc conſtat primo, Hortam per hoc tempus, Abbatē iam triennalem adeptam fuiſſe, ſiue ad ſpiritualia, ſiue in titulū, eſto Aluaro in aliis ſubdita foret. Conſtat ſecundo, falli

Antonium Clepium, qui Sebaſtianum In officio Reformatoris ante biennium, atque ex Abbatè Spinæ aſſumptum tradit; quod etiam ex dicendis patebit amplius. Conſtat tertiò, turpiter adhuc falli Benedictum à Peña, qui Buxetum & Villãnouam de Oſcos numerat inter octo Monaſteria aggregata per Bullam Eugenij IV. omiſſis Superato, & ſacris mœnibus: quæ tamen longè ante reformata expleuiſſe prædictum numerum manifeſtius eſt, quam in dubium valeat reuocari.

M. CCCC. XCVI. 13. *Sebaſtianus de Padilla.* XXXVII. Anno M.CCCC XC.VI. cum Ioannes de Ciſuentes ſui quinquennij tempus peregiſſet, atque in eo aggregaſſet Monaſteria ex Caſtella, Legione, Gallæciaque, vſque ad decem, ſelecta & opulenta qui numerus tam in priuilegio, quam in concordia determinatus fuerat quaſi nihil iam agendũ ſupereſſet, dimiſſo pede, accepit ſucceſſorẽ Sebaſtianum Padilla Vallisbonenſem, quem modo primũ triennalem Abbatem Hortæ, ex litteris Alexandri VI demonſtrabamus. Quippe is erat vnus ex duobus, quorum conſilio primus Superati Abbas ſub reformatione erat eligendus. Ergo quo minus dilatari poterat ad alia Monaſteria, tanto magis quæ accepit, in omnibus ſtuduit promouere. Præcipuè autem doctrina & piete, quas neruos religionis eſſe non dubitabat. Porro vt vtramque exactius ſtabiliret.

M. CCCC. XCVII. M. CCCC. XCVIII. XXXVIII. Sequenti anno M. CCCC. XCVII. dum viſitat Eccleſias ſibi cõmiſſas, quis ſtatus omniũ, qui mores, qui defectus, prudẽter conſiderat; & qualiter eiſdem mederi poſſet. Inde alio immediatè ſubſequẽti M. CCCC.XCVIII. Capitulũ prouinciale Hortæ congregat; in quo pro omnibus, quæ indigere remedio, ſeu promoueri in melius poſſe conſiderauerat, ſanctiſſimas, prudentiſſimaſque leges promulgat, quæ hodieque leguntur ſub hoc initio. *Anno Domini milleſimo quadringenteſimo nonageſimo octauo, indictione prima die vero mẽſis Martij ſexta celebratum fuit Prouinciale Capitulum in Monaſterio de Horta in quo diffinita, & ſtatuta ſunt hæc, quæ ſequuntur* Sequuntur autem multa ſatis vtilia, maturoque conſilio deliberata, quæ hodie perſeuerant non ſine fructu. Imo primum lego, taxatam annuam ſummam, quæ in continuos ſumptus viſitationis Reformatori cederet, ſeparatam ab ea, quæ diſtribui ab initio conſueuiſſet ad communia negocia procuranda. Vtramque porro ſatis moderatam, & à qua nulla prorſus Eccleſiarum etiam Montiſſion, pro quantitate redituum eximeretur. *Vt Patri Reformatori quolibet anno pro indumentorũ ſumpta, ac duorum famulorum mercede detur ſummà XXXII. ducatorum à Monaſteriis de Morerola & Superato æqualiter annuatim ſoluendorum. Cætera vero Monaſteria, vt conſuetum eſt pro continuis ordinis tam in Romana Curia, quã in aliis, neceſſitatibus Obſeruantiæ occurrentibus, perſoluant: Monaſterium de Spina XVI. ducatos, de Horta, totidem, de Valleparadiſi totidẽ, de Valle Eccleſiarum X. & Florenũ, de Valle-bona VI. & Florenũ de Monte-Sion IV. de Saltunonali V. cum dimidio, de Sacramænia, & de Sotos albos II. & Florenum, de Carraceto X. cum dimidio.* Carraceti aliqualis vnio. *Quam ſummam ducatorum, florenorumque omni cum diligentia annuatim ad Monaſterium Vallis-bona ſub diſpoſitione Abbatum per dimidium annum, in die S. Andreæ deferri faciant, ſignata in arca ibidem reponendam.* Hactenus ibi. Porro ex totius huius ſummæ diſtributione, manifeſtum habemus, Carracetum hoc anno, licet non plenam, aliqualem ſubiiſſe reformationem: fortè quod numerus Eccleſiarum completus eſſet. At poſt ſeptennium admiſiſſe integram, reſignante Abbate, petentéque, ſuo loco inferius declarabimus. In hoc Capitulo præceptum item eſt, fortè in honorem Virginis Mariæ, cui ferimus acceptos ſingulos illos, quos vulgo *Sobrecintas* appellamus; ſeu mauis in aliqualem Monachorum huius congregationis ab aliis intra Ciſtercienſium diſtinctionem, *vt Scapulariorum cingulis laneis, atque rotundis, colorisque albi omnes vniformiter vterentur.* Cum tamen antea nigris, latiſque, atque ſericis, vt mos eſt aliarum Eccleſiarum, vti ſolerent.

XXXIX. Multa alia inſtituta in hoc Capitulo: ſed inter omnia præcipuum illud fuit, vt quia prioribus Reformationis legibus expreſsè cauebatur, ne Monachi obſeruantiæ ad ſtudia litterarum extra clauſtra, vllo quæſito colore mitti poſſent; atque in hac parte omnino derogabatur conſtitutioni Benedicti XII. quæ noſtris ſtudia ſtrictè præcipiebat: ne vel legem quam primi illi Parentes Congregationis pervtilẽ putarunt, atque vnicum obſeruantiæ fulcrum eſſe dixerunt, tranſgrederentur filij, vel, quod magis nociuum reputabant, ignorantiæ perpetuæ ſubiacerent; & neque ignaris, ad ordinẽ venientibus, pateret vbi diſcerent, & litterati ob ſtudiorum deſuetudinẽ, breui obliuiſcerẽtur, quæ didiciſſent: Sebaſtiano Padillæ iniunctum eſt, vt ſuo, & Coabbatum ſuorum nomine, impetraret indultum, quatenus in Salmanticenſi Academia, aut Valliſoletana, vnum aut plura Collegia ſtruere poſſet, & competentibus dotare, in quibus, & ex quibus iuniores Monachi diſcerent intra clauſtra, quæ ſenes poſtea alios docere poſſent. Cui petitioni Alexander Papa reſpondit, hoc ipſo anno, *quod in Salmanticenſi, ſeu Valiſoletana, aut aliis Vniuerſitatibus ſtudiorum generalium aliqua Collegia, ſiue loca honeſta, prout eis videbitur, ad quæ Monachi Monaſteriorum dicta obſeruantia ſub viſitatione, & correctione dicti Abbatis Reformatoris nunc, & pro tempore exiſtentis*

etiam

etiam extra dicta Regna Caſtellæ, & Legionis conſiſtentium, ad ſtudium tranſmitti poſſent, conſtituendi & deputandi. Ac eius Collegijs ſiue locis aliquos fructus, ſeu reditus annuos, ſeu etiam bona immobilia aſsignandi, vt alia vnica præmiſſa neceſſaria, ſeu quomodolibet opportuna per ſe vel per alios facienda, &c.

XL. Petita etiam ex parte huius Capituli ab eodem Alexandro Papa eſt, declaratio authentica, an Monachi obſeruantiæ virtute Bullæ, confeſſoribus approbatis alias, ſed non à proprijs Prælatis abſolui poſſent? & reſponſum, non poſſe; addita clauſula, *vt ſtatuto & ordinationi huiuſmodi, per quaſcumque alias litteras Apoſtolicas etiam quaſuis clauſulas, etiam derogatoriarum derogatorias, fortioreſq; & inſolitas ſe continentes, derogari nequeat, nec derogatum eſſe cenſeatur: niſi ſtatuti & ordinationis huiuſmodi, & deſuper confectarum litterarum, de verbo ad verbum inſerto tenore, & nihil de huiuſmodi tenore omiſſo, ſpecialiter & expreſſè derogatũ fuerit, dicta authoritate decernimus, & declaramus.* Porrò huius clauſulæ in Bulla Cruciatæ, quæ ſiue expeditur, ſiue prorogatur per annos ſingulos, cum nulla mentio fiat, ne dum de verbo ab verbum inſeratur, quidquid contra eam contigerit attentari, nequaquam credam ab ſcrupulo alienum. Nam generales clauſulas, non ſolum conſuetas, ſed inſolitas, quales non habet Bulla, video per hoc decretum irritas reddi. Et aliàs verbum illud *declaramus*, non ſolum non videtur reuocari per clauſulas Bullarum ſubſequentium, ſed magis declarare mentem Pontificis, quæ nunquam in hac parte ad noſtros ſe extendat Quod ſumme vellem aduertere Confeſſarios, qui Moniales abſoluunt virtute Bullæ: quippe quæ obſeruantiæ vnitæ ſunt eiſdem prorſus in omnibus & per omnia, quibus Monachi parent, ſubduntur legibus. Sed iam poſt Sanctiſſimi Domini noſtri Vrbani Papæ VIII. nouiſſimam de hac re declarationem, non ſolum noſtris ſed ne vllis religioſis prodeſſe Bullam, ad liberam Confeſſoris electionem, nullus qui benè ſentiat, dubitauit.

XLI. Hoc ipſo anno VIII. Idus Februarij, vnitum lego monaſteriũ Beatæ Mariæ de So- M. CCCC.
tos Albos Diœceſis Segouienſis, Monaſterio S. Mariæ de ſacris mœnibus, ad inſtantiam Re- XCIX.
formatoris & Abbatum Obſeruantiæ Hiſpaniæ; quod vtrumque cœnobium tenue eſſet, nec ſufficientem Monachorum numerum ad Monaſticam diſciplinã conſeruandam, alere poſſet Suppreſſa ergo dignitas Abbatialis in illo eſt, vt tranſiret in membrum ſacrorum mœnium, quibus hodie etiam vnitum perſeuerat.

XLII. Anno M. CCCC. XCIX. idem qui ſupra Sebaſtianus de Padilla Patri Michaeli de S. Pelago Morerolæ Abbate; atque toti Conuentui licentiam dat, vt Prioratum, quem Hiſpali babebat dictum *de Sun Bernardo*, quemque ob diſtantiam loci commode adminiſtrare non valebant, ſponte reſignarent Abbati & Monachis Monaſterij Montis Sion, à quibus proximioribus loco gubernaretur. Cæterum, cum ne illi quidem ſine maiori ſumptu; quam prouentu id poſſint exequi; ſequenti anno M. D. eundem prioratum conceſſerunt in feudum illuſtri fœminæ Dominæ Menciæ de Guzman, ſub annua penſione quandiu viueret; ab eius obitu erigendum in Monaſterium Sanctimonialium, quod Abbati eiuſdem Monaſterij & Reformatori Obſeruantiæ ſubditum foret. Porrò tam ceſſionis, quam tranſactionis, feudique inſtrumenta perſeuerant: ſed an ibidem Monaſterium conſtructum ſit, quidve de illo prioratu factum, non potui hactenus plenè examinare.

XLIII. Non potuit Sebaſtianus de Padilla erigere Collegium, vt optabat; potuit tamen vtcumque res diſponere, quibus erectio pateret ſucceſſori. Quinquennij fine deceſſit Palaciolis Ioannes de Hoyon Abbas XXXIII. cum annos totidem plus minuſve res eius domus egregiè adminiſtraſſet. Quippe eo tempore, vel qui magis timebant Reformationem, ne ad eam cogerentur, reformabantur, atque in vtriſque bonis promouere curabant Eccleſias, quas accepiſſent.

XXXIII.

IOANNES VII. CISTERC. XXIX. COMMENDATARIVS I.

I. Eius morte Abbatia Palaciolenſis alteri Ioanni in commendam ceſſiſſe, dicitur Cle- M. D.
rico ſæculari, circa annum Domini M. D. ſed breui tempore ab ipſo detinenda. Quippe 14.
intra biennium, vt mox dicam, legitur accepiſſe ſucceſſorem. Medio tempore, cum quin- *Pacificus*
quennium expleuiſſet Sebaſtianus Padilla, onus depoſuit; ſubrogato Pacifico de Liaño, *de Liaño.*
Monacho Vallisbonæ, anno M. D. L. illo nimirum, quem dudum Romam miſſum, multa impetraſſe noſtris, memorauimus. Fuit vir vere ſpiritum habens reformatoris, & qui terminos hactenus præfixos, multo zelo, & induſtria dilatauit.

XXXIV.

ANTONIANVS CARDIN. COMMENDATARIVS II.

I. Eius, id eſt *Pacifici de Liaño* anno ſecundo, Ioannes VII. Palaciolenſis Abbas Com-

mendatarius, aut deceſſit, aut ceſſit; ſubrogato Antonioto Cardinali, de quo ſuperiùs: compenſaturo ſecunda hac Abbatia, primam, quam reſignaſſet; ſiue hac non minus ſponte reſignanda, paternalem affectum erga noſtros, atque reformationem oſtenſuro. Illud compertum ceſſiſſe ante biennium, vt Palaciola vniretur congregationi.

M. D. II. II. Anno M. D. II. illuſtres coniuges Didacus Lopez de Haro & Maria de Luna in donatos admittuntur (ſic vulgo dici ſolent) nouæ familiæ. Nec multo poſt ad potiora tranſituri, Montem Sion hæredem inſtituerunt, in quo & ſepulti iacent. Mox orta lite, Monaſterium inter, & Marchiones de Moya, conuenere, vt hæreditas pinguis, opimaque Marchionibus cederet: Monaſterio moderata tantum penſio viginti millium Marapetinorum aſſignaretur, quam hodieque conſeruat, & percipit per annos ſingulos. Quo item anno Franciſcus Buſleiden Archiepiſcopus Biſuntinus, qui cum Philippo cognomento Pulchro, ex Burgundia ad Hiſpaniam tranſmigrauerat, moritur, & in eodem cœnobio ſepelitur.

M. D. III. Sequenti M. D. III. quem habuit vitæ vltimum, Reuerendiſſimus Abbas Ciſtercienſis Ioannes de Cirey, in Hiſpaniam adueniens dicitur viſitaſſe congregationem; idque ad inſtantiam Reformatoris eius Pacifici de Liaño, qui per Procuratores, ad Capitulum generale miſſos, eundem, vt veniret, ſolicitauit. Et dicuntur, extare chartæ viſitationum, in Archiuis Ciſtercij, quas ſe vidiſſe Reuerendiſſimus Edmundus à Cruce, in ſua ad Abbates noſtros Apologia teſtificatur Hoc ipſo anno M. D.III. quantum ex quibuſdam inſtrumentis conuici poteſt Monaſterium S.Prudentij in Rinogia, inuito & repugnante eius Abbate, Martino de Ciruena, Congregationi vnitur; deputato in Abbatem triennalem Didaco Saluetierra, qui, dum Martinum propria domo pellit, atque Romam abire, aut permittit, aut cogit; ſuccedit in regimine, & partim titulo Abbatis, partim præſidis, res eius Monaſterij adminiſtrauit, quamuis lite pendente, & repellendus.

M. D. IV. Fundatio primi Collegij Salmantini. IV. Anno M. D. IV. Pacificus de Liaño, Capitulo ad Morerolam celebrato, multa ſanciuit; atque inter alia (quod nobis valde vtile) vt omnia, & ſingula acta Capitularia, quæ hactenus periiſſent, deinceps ad perpetuam memoriam ſcriberentur; deputato ad hoc libro, qui nulli alteri vſui deſeruiret. Vt qui eatenus ſex eſſe conſueuiſſent, creſcerent vſque ad octo diffinitores: & Abbatibus Montis Sion & Vallis-bonæ, quibus id munus erat quaſi annexũ, tres alij Abbates, & tres Procuratores per ſuffragia eligendi coniungerentur; qui ſimul cum Reformatore, ardua quæque negocia determinarent; & penes quos poteſtas tota Capituli, quandiu celebrabatur, reſideret. Vt procurãdis negociis Congregationis, & Eccleſiarum eius, Monachus vnus Pinciæ, quo temporalia maiori ex parte confluunt; alter in Curia Romana reſideret. Vt quod ipſius anteceſſor Sebaſtianus Collegium erigendum impetraſſet, Salmanticæ in primaria Academia Hiſpaniæ, & iam tunc etiam orbis, erigeretur; Electa Eccleſia S Saluatoris eiuſdem vrbis, quæ erat membrum Monaſterij Valliſparadiſi, ad fabricæ opus incipiendum. Cæterum, quia ſupradictæ Eccleſiæ fructus inſufficientes erant ad onera Collegij ſuſtentanda; quæ tunc ad reformationem aſpirabant Monaſteria Acebeyri, atque Pennæ maiori in Gallecia, itemque Monaſterium S. Michaëlis olim Monialium, tunc vero Monachorum in regno Legionenſi, quæ maiori ex parte tenuia eſſent, ideoque numeroſum Conuentum diſciplinæ obſeruandæ non admitterent (& alias tum indulti, tum concordiæ numerum excedebant) ſupradicto Collegio aggregarentur. Porrò ad hæc omnia, & alia ſtabilienda, itemque ad extendendam Congregationem ad alia Monaſteria, quæ reformari vellent, & ſupplendos defectus in reformatis, ſi qui interceſſiſſent, Romam miſit Fratrem Blaſium de Tagle Abbatem Spinæ (Sebaſtiani de Padilla is Frater erat) cum litteris Ferdinandi Regis Catholici, qui amplam omnium, tum confirmationem, tum extenſionem, & gratiam, impetrauit, vt mox oſtendam.

V. Interim ignorantiæ pellendis tenebris, quibus Monachi adhuc implicabantur, ſimulque erudiendis illis Monachis, per quos Collegium poſſet inchoari, Grammaticam in cœnobio Morerolæ, Philoſophiam iu Valleparadiſi, doceri iuſſit, conductis ſæcularibus Magiſtris, (id tunc ferebant tempora) qui minus id exactius exequi poſſunt.

M. D. V. Vnio Acebeyri, & annexorũ Collegio Salmantino. VI. Sequenti anno M.D.V. Fratre Blaſio de Tagle Romæ agente, apud Iulium II obtentum primò, vt quia fructus Eccleſiæ S. Saluatoris pro Collegio erigendo tenues eſſent, *Monaſterium de Acebeyro, cuius fructus erant centum Floreni de Camera, & de Pennamaior, cuius fructus erant octoginta, & S. Michaëlis, cuius fructus erant quadraginta, eo quod eſſent campeſtria, & à locis populatis remota, ac ferè deſtructa, perpetuo vnirentur, cum ſuis iuribus & pertinentiis, dicto Collegio, ſuppreſſis, & extinctis dignitatibus Abbatialibus, dum tamẽ in Acebeyro, & in Pennamaior, duo ad minus; in S. Michaele vnus Presbyteri ſæculares, vel regulares deputarentur, ad nutum Reformatoris amouibiles. Romæ XVI. Decembr anno M.D.V.*

VII. *Deinde anno ſequenti M.D.VI. die 18. menſis Iuly, Pontificatus ipſius anno III. conceſſit Præfato Collegio, vt Monachi in eo reſidentes, & ipſum, gauderent eiſdem priuilegiis*

&

& gratiis, quibus alia Collegia Vniuerſitatis Salmanticenſes, & ſaculares in dictis Collegiis ſtudentes potiuntur, & gaudent: poſſentque ad Cathedras ſua facultatis ſe opponere, & quoſcumque gradus in eadem facultate ſuſcipere, & ſicut alii ſtudentes in cathedris ſuffragium ferre. Dedit etiam facultatem Capituli Congregationis ordinandi quacumque ſtatuta pro regimine eiuſdem Collegij, qua poſtquam facta fuiſſent, authoritate Apoſtolica cenſerentur eſſe confirmata Hactenus Author: cuius hæc verba vltima per anticipationem continuauimus, cum adhuc reſtent alia, quæ M. D. V. concernant annum.

VIII. Inter quæ tamen primũ locum obtinet aggregatio Monaſterij Palaciolenſis, cuius Abbatum Series à noſtris texitur, hactenus perpetuorum, ſed ex nunc continuanda per triennales: Porro de hac vnione, hæc ſcripta lego. *Vacans Monaſterium de Palaçuelos Ordinis Ciſterctenſis Palentina diœceſis per ceſſionem, quam fecit in manibus Iulij Papa II. Antoniotus Cardinalis Epiſcopus Preneſtinus, cui fuerat datum in Commendam ad petitionem, & inſtantiam Reformatoris, & Abbatum, in conuentuum Monaſteriorum Congregationis regularis Obſeruantia dicti ordinis in regnis Caſtella, & Legionis, Prafatus Pontifex perpetuo vniuit, cum omnibus ſuis iuribus & pertinentiis dicta Congregationi per Abbatum triennalem iuxta laudabiles ritus, ac regularia inſtituta eiuſdem Congregationis. Kalendis Iuly anno M D V.* Hoc primum Monaſterium fuit, quod vltra octo ab Eugenio Papa conceſſa, & cum Petro Claræ-Vallenſi Abbate pacta, Blaſij de Tagle induſtria, reformationi aliorum viam ſtrauit. *Paluciola uniuntur Congregationi.*

XXXV.

Bartholomaus, triennalis I.

I. Primum triennalem Abbatem Palaciolenſem Batholomæum fuiſſe oppido, & cognomento *de San Martin*, Vallis-Eccleſiarum Monachum, in ſacra Theologia præſentatum, quodam M. S. antiquo notatum lego cui etiam conſonat liber Capitularis quamuis eius memoria non extet in Palaciolis: vbi etiam dicitur impetratam à Blaſio Tagle extentionem ampliſſimam ad quæuis alia cœnobia reformanda in vtraque Caſtella, Legioneque, atque in Regno Gallecíæ: nec dubium quin relatione facta concordiæ initæ cum Ciſtércio, ne litteræ de obreptione notari poſſent. Illud compertum, quod hoc eodem anno, quod antea affectauiſſe aggregationem nec conſequi potuiſſet ſaltem plenam, Carraceti cœnobium, vt ſupra vidimus, vocato ad ſe Abbate Reformatore, pleniſſimam vnionem adeptum eſt, præmiſſa relatione, quod authoritate Apoſtolica licebat quibuſcumque Monaſteriis in regnis Caſtellæ & Legionis conſtitutis, quorum maioris partis ad id accederet aſſenſus, propria authoritate, licentia alicuius minimè requiſita, reformationi dictæ obſeruantiæ ſubiicere. Porro hanc vnionem author earum ſcribit in hæc verba. *Carraceti plenaria unio.*

II *Anno M. D V die XV Septembris, Pontificatus ſanctiſſimi Patris Iulij Papa II. Frater Gabriel de Oſſuna, Abbas perpetuus Monaſterij B. Maria de Carrazedo, Ordinis Ciſterctenſis, Aſtoricenſis Diœceſis, & omnes eius Monaſterij Monachi profeſſi, & conuentuales conſiderantes, quam quietè & deuotè diuinis obſequiis, ac ſi Contemplationi inſiſterent Abbates Monachi in Monaſteriys reformatis regularis obſeruantia dicti ordinis, omnes vnanimes, nemine diſſentiente ſeu repugnante, congregati in Capitulo coram Domino Fratre Pacifico de Liaño dicta Obſeruantia Reformatore generali, humiliter ab eo petierunt, vt dictum Monaſterium, & eos, ac eorum quemlibet ad regularem obſeruantiam Montis-Sion, & aliorum Monaſteriorum reformatorum, & ad eorum priuilegia, conceſſiones, & viuendi modum recipere, & admittere dignaretur, tam virtute priuilegys, quod eis conſtabat conceſſum dicta Obſeruantia & eius Abbati Reformatori, per falicis recordationis Eugenium Papam IV. quam etiam virtute facultatis, & commiſſionis ſibi adhoc per prouinciale Capitulum dicta obſeruantia, aut alias quomodocumque ſibi attributa, Dicentes, quod ipſi, & eorum quilibet libera ac ſpontanea voluntate, omni vi, & dolo ſemotis, omni meliori modo, quo de iure poterant, ex tunc, & in perpetuum ſe, ac Monaſterium, cum omnibus ſuis bonis, iuribus, & pertinentiis ſubyciebat dicta obſeruantia, accipi Reformatoris. Poſtquam communem petitionẽ, & vlterius Fr. Gabriel de Oſſuna dicti Monaſtery Abbas, adiecit, dicens, ſpecialiter quod ipſe ex tunc merè liberè, gratis, & ſpontaneè, omni metu & dolo ceſſantibus, cedebat in manibus prafati Generalis Reformatoris, dicto Monaſterio, ac eius Abbatia omnique iuri ſibi ad illud, & cum ſibi quomodolibet competenti, adhuc videlicet finem & effectum, quod dictum Monaſterium de Carrazedo ad regularem obſeruantiam, & eius habitum, ac modum viuendi reduceretur, & non alias: conſentiebatque, vt ex tunc, ac de catero, perpetuis, futuris temporibus, prouideretur dicto Monaſterio ſingulis trienniys, de Abbate idoneo, electione prauia iuxta dicta obſeruantia laudabiles conſtitutiones: & humiliter, ac cum inſtantia omni petebat huiuſmodi ceſſionem*

ceßionem, ac renunciationem, ad præfatum finem & effectum, & non aliàs acceptare dignaretur, iurauitque more Prælatorum, in dicta renunciatione non interueniſſe fraudem, dolum, ſymoniam, vllamvè illicitam pactionem, ſeu corruptelam. Quibus præmißa, præfatus generalis Reformator dixit; quod conſiderans ipſius Abbatis, ac Monachorum omnium humiles & deuotas intentiones, volens quantum in Deo poterat eorum petitionibus annuere; quia authoritate Apoſtolica licebat, quibuſcumque monaſteriis in Regnis Caſtellæ, & Legionis conſtitutis, ac Abbatibus, & religioſis eiuſdem ordinis Ciſtercienſis, quorum maioris partis ad id accederet aſſenſus propria authoritate, licentia alicuius minimè requiſita reformationi dictæ obſeruantiæ ſe ſubiicere prout tunc Abbas, & Monachi ſe ſubiicerent, omnium expreſſo accedente conſenſu authoritate, qua fungebatur, virtute litterarum Apoſtolicæ ſedis, & authoritate ordinis, ac prædictæ obſeruantiæ ſibi in hac parte commiſſa, acceptabat, & admittebat prædictam ſubiectionem per Abbatem, & Conuentum factam, & ipſos Abbatem, ac Monachos, vna cum dicto Monaſterio, & in eo ſucceſſoribus, ac bonis præſentibus, & futuris, ex tunc & in perpetuum aggregabat prædictæ obſeruantiæ regulari, ita quod deinceps Monaſterium, Abbates, Monachi, perſonæ, res, & bona dicti Monaſterij vti, frui, & gaudere poſſent in omnibus, & per omnia vniuerſis priuilegiis gratiis, & immunitatibus Montis Sion, & aliorum Reformatorum Monaſteriorum, vlteriuſque ſubiungit; ceßionem dicti Monaſterij, ac eius Abbatiæ in ſuis manibus factam per D. Fr. Gabrielem, eiſdem authoritatibus admittere, ad ſupradictum finem & effectum: ac proinde perpetuam dignitatem Abbatialem ſupprimere, eamque de perpetua, in triennalem conuertere, iuxta dictæ obſeruantiæ conſtitutiones. Et illicò inſtituit in Priorem, ſeu Præſidentem Monaſterij eundem fratrem Gabrielem de Oſſuna, donec fieret noui Abbatis electio. Poſt quæ, facto nonnullo interuallo, congregati rurſus in Capitulo coram præfato generali Reformatore, proceſſerunt ad electionem noui Abbatis triennalis, modo & forma conſueta dictæ obſeruantiæ regularis, ac elegerunt denuo eundem fratrem Gabrielem de Oſſuna, quam electionem confirmauit ipſe generalis reformator, eiſdem die, Menſe, & Anno, quibus ſupra, &c. Hæc ad hunc annum, nec adhuc exhauſta ſeges.

M. D. VI. Melonisque. III. Sequenti M.D.VI. Monaſterium de Melone in Gallecia, Tudenſis diœceſis, Congregationi acceſſit, non ſine lite, ſed quæ facilem habuit compoſitionem. Abbatia vacante, & conuentu volente reformari, petenteque; frater Benedictus de Fuenſalida Monachus Montis Sion in Abbatem conceſſus, atque in Lapidem primum reformationis. Inde inter ipſum & quendam Lupum de Vita Clericum ſæcularem Compoſtellanæ Diœceſis allegantem Abbatiam ſibi deberi, lis conteſtata: *Ea pendente, (ait author vnionum) & Lupo per ſe ipſum, Benedicto per fratrem Blaſium de Tagle Abbatem S. Petri de Spina Procuratorem ſuum, ad hoc ſpecialiter conſtitutum, liberè cedentibus in manibus Iulij Papæ II. præfatus Pontifex ad petitionem, & inſtantiam Reformatoris, & aliorum Abbatum Congregationis, illud perpetuo vniuit, cum omnibus iuribus, & pertinentiis ſuis, eidem Congregationi, anno M. D. VI. pridie Kalendas Aprilis, Pontificatus ſui anno III. regendum per Abbatem triennalem iuxta ritus, & regularia inſtituta dictæ Congregationis.* Credibile eſt, fauentibus tum Regibus Catholicis, tum Pontifice Summo, fœlicibus initiis Congregationis, non recuſaſſe Lupum cedere iuri, quod ſibi aliàs compenſandum ſperaret.

Atque Mõtuferi. IV. Eodem anno, proſequitur ibidem author vnionum. *Ex parte Reformatoris, (nempe Pacifici) Abbatum, & conuentuum, Monaſteriorum regularis obſeruantiæ ordinis Ciſtercienſis, fuit propoſitum Iulio Papæ II. propter nonnullas differentias inter duos vltimos Abbates Commendatarios Monaſterij de Monfero dicti ordinis, Compoſtellanæ diœceſis, & quoſdam laicos exortas, prædictos Abbates atrociter fuiſſe interfectos ab eiſdem, vel aliis laicis; & vero ſimiliter præſumi huiuſmodi diſcordias non ceſſaturas, dum Commendatarius perpetuus in dicto Monaſterio reſideret. At vero, ſi Congregationi præfatæ incorporaretur, abſque dubio laicos ab huiuſmodi inſolentiis reprimendo; attendentes deinceps, non iam cum ſolo Abbate, ſed cum tota Congregatione litem ſibi eſſe futuram. Tum etiam propter contiguitatem terminorum eiuſdem Monaſterij, ac Superati, eorumdemque Monaſteriorum propinquitatem, facile poſſe ſe adinuicem iuuari. Quibus motus prædictus Pontifex anno M.D.VI. pridie Kalendas Aprilis præfatum Monaſterium, ſuppreſſa Abbatia perpetua, & in triennalem conuerſa, perpetuo vniuit, cum omnibus ſuis iuribus, & pertinentiis, dictæ Congregationi, accedente conſenſu expreſſo conuentus dicti Monaſterij: ita vt quamprimùm per ceſſum, vel deceſſum obtinentis tunc Monaſterium in titulum, ſeu commendam, vel quovis alio modo vacare contigerit, liceret Abbati Reformatori propria authoritate poſſeßionem eiuſdem Monaſterij, & omnium ad ipſum pertinentium apprehendere, vt perpetuo regeretur per Abbatem triennalem iuxta mores & ritus dictæ obſeruantiæ.* Ceſſiſſe creditur, qui tunc præerat Abbas, & Monaſterium acceſſiſſe ſtatim noſtris,

ſeu metus mortis, ſeu affectus pietatis poſſeſſorem induxerint,ne vltra inuitum conuentum detineret.

V. His Galleciæ cœnobiis acceſſit aliud in Regno Toletano nẽpe de Ouila diœceſis Se- *Et Ouila.* guntinæ, cuius vnionem Hortenſis in Hiſpania ſuaſione, & exemplo, quippe loco vicini & & familiares Romæ Blaſius de Tagle, nomine Abbatis, & Monachorum eius ſolicitauit. Quippe, *Propoſitum fuit Iulio Papæ II. Monaſterium hoc propter malum regimen obtinentium illud in commendam dirutum eſſe, & officinis, atque Eccleſia carere, taliter vt in Refectorio diuinum Officium celebraretur: ſi autem vniretur Congregationi facilius reſtaurandum. Quibus motus Pontifex ceſſione facta in ipſius manibus ab Ignatio de Collantes commendatario per Blaſium de Tagle Abbatem S. Petri de Spina, & accedente petitione Reformatoris, & aliorum Abbatum, & conuentuum dictæ Congregationis, illud perpetuo vniuit cum ſuis iuribus Congregationi dictæ anno M D. VI. ſexto Idus Auguſti Pontificatus ipſius anno III.* Ita per ſacrilegia, cædes, ruinaſq; clementiſſimus Dominus incrementa obſeruãtiæ præparabat.

VI Hactenus Blaſius Tagle Romæ exiſtens, atque in Hiſpania inſignis Reformator Pacificus Liano, cui breui tempore quinquennij nondum expleti, ſi Abbatias numeremus, quas aggregauit Collegio Salmantino, atque ipſum Collegium ſeminarium progreſſuum huius familiæ; plus proculdubio debuit quam tot anteceſſoribus, qui per tres & ſeptuaginta annos continuos illius clauum tenuiſſent, cura peruigili. Sed heu quinquennio, vt dixi, nondum expleto, ex hac vita migrauit vir ſanè dignus æuo longiori.

VII. Porro cum tunc, fœliciter peractis cunctis negotiis pro quibus miſſus fuerat, Blaſius *15. Blaſius Tagle.* Tagle de Curia reuerſus eſſet, communibus ſuffragiis illi ſufficitur, celebrato Capitulo, vt coniector apud Montem-Sion, neque enim in actis extat eius electio. Id ſolum conſtat electum poſt Pacificum, mox vt à Curia rediit, neque degenerem fuiſſe ſucceſſorem

VIII. Vix Blaſius Tagle ſedem occupauerat, cum eodem anno. M. D. VI Bartholomæo Abbate Palaciolenſi ſecum aſſumpto, ad Matam planam properat diœceſis Palentinæ vicinam domum eam ad petitionem Monachorum, ſi Abbas conſentiret, reformaturus. Verum Abbate nequaquam conſentiente, niſi ſub exquiſitis conditionibus, quibus noſtris ſtare iniquum foret; fruſtrata pro tunc vnio, ſiue dilata, poſt annos aliquot cõmodiùs exequenda. Conſtat ex Monumento M S. eiuſdem præſentati (nam ſic ſubſcribit) Bartholomæi Abbatis, ſubiuncto tomo 1. Gloſſæ ordinariæ, quæ in cœnobio Vallis-Eccleſiarum, cuius Monachus erat hodieque extat.

IX. Sequenti anno M.D.VII. Synodo prouinciali celebrata ad 21 diem menſis Ianuarij, *M.D.VII.* pro maiori incremento congregationis ſancitum lego: vt in Monte-Sion ſcrinia publica, ſiue archiuum, vt vocant, conſtrueretur, reponendis communibus indultis & inſtrumentis, quæ ibidem ſeruantur vſque ad hanc diem. Tres porro claues inſtrumenta claudunt; altera quæ Abbati Montis-Sion, alia quæ Vallis-bonæ, & tertia tandem, quæ Reformatori in cuſtodiam committi ſolent. In eodem Capitulo decretum, ſed effectu fruſtratum, reclamantibus Abbatibus & Conuentu de Superato, vt reditus Monaſterij S. Iuſti, quod membrum erat, Collegio S. Saluatoris Salamantini quod tunc erigebatur, aggregarentur.

X. Sancita & aliæ duæ leges perutiles, quæ vtinam manſiſſent: altera vt Reformator diebus ſingulis, Capitulo durante, diffinitorio abeſſet per horam integram in qua Diffinitores, de eius actibus, & modo gubernandi expeditius inquirerẽt, conferrentque; & quæ emendanda inuenirent liberius & commodius tractare poſſent. Altera, vt litigante quacumque domo, ſi lis eſſet prolixa, cæteræ omnes ad expenſas contribuerent: ne vel exhauſta deſiſteret à lite, vel defectu expenſarum cauſa caderet. Iniunctum etiam Blaſio Reformatori, vt iuxta indultum, quod ipſe impetrauiſſet, (nam & hoc Romæ obtinuit) omnes & ſingulas Abbatias vtriuſque ſexus non reformatas, aſſumpto ſecum ſocio, viſitaret: ſi fortè hac via quæ in multis ex vſu fuit, reliquæ ad Obſeruantiam pertraherentur. Et ſperabantur haud dubie pertrahendæ, ſi viſitatio ad effectum perducta eſſet. Demum in eodem Capitulo inter Obſeruantiæ Monachos, & Huelguenſes Moniales prope Burgos, mutua pro decedentibus ſuffragia inſtituta ſunt: ſed quæ non ſatis conſtat, quandiu manſerint.

XI. Eodem anno, cedente aut decedente, ſiue ad aliam Eccleſiam poſtulato Barthomæo Palaciolenſi Abbate (neque enim liquet, cur triennium non impleuerit) deſignatur ſucceſſor.

XXXVI.

Auguſtinus triennalis II.

I. Auguſtinus cognoment *Monte-mayor*, ab initio Reformationis ſecundus Abbas, qui *M.D.VII.* tamen ab aliquibus ob Bartholomæi ignorantiam primus dicitur.

II. Sequenti anno M.D.VIII. biennio in officio nondum expleto, immatura morte præ- *16.* uentus

16. *Laurẽtius de Peña-fiel.* uentus Blaſius Tagle, ingens ſui deſiderium reliquit filiis. Eodem anno in Monaſterio Montis-Sion celebrato Capitulo ad XVIII. dies menſis Decembris, in Reformatorem eligitur Frater Laurentius de Peña-fiel, Monachus Vallis-paradiſi, primus, vt ferunt, ex Eccleſiis aggregatis, cum cæteri ante ipſum, omnes ex duabus primis, & tanto tempore vnicis, Monte-Sion, & Valle-bona aſſumpti eſſent.

III. Noua quædam tentata in hoc Capitulo etiam ſi bono zelo, quorundam animos, vt ſolent, exacerbarunt. Relegata quinquennia Reformatorum, decretumque, vt ab eo anno, & deinceps ad triennium duntaxat eligerentur. Sed præfuturi Capitulo ſequenti, in quo poſt nouarum legum, (ſi quæ fortè ferrentur) promulgationem, (quæ vltima Capituli ceſſio ſemper eſt) abdicato offi: io, ſucceſſorem acciperet, à quo Synodus ſtatim diſſolueretur. Delatum experientia anteceſſoris, vt negotia tractaret: indultúmque modeſtiæ ſucceſſorem, ſeu fortè verecundiæ, ne pondere cunctorum, velut repentè, ipſo in ingreſſu officij opprimerentur.

IV. Iuſſum præterea, vt Capitula deinceps obſeruantiæ, in Monte-Sion omnia, vt Ciſtercij, in Ciſtercio, neque vnquam alibi poſſent celebrari. Et quo corpori membrum ſimilius eſſet, vt ſicut Ciſtercienſem quatuor primi, ita Reformatorem duo ſaltem, Montis-Sion nimirum, & Vallis-bonæ Abbates, vt primi, viſitarent congregationes. Atque hæc & ſimilia firmari iuſſa Pontificis Romani authoritate.

Aggregantur Moniales de Bethleem. V. In hoc Capitulo Moniales Bethlehemiticæ apud Vallis-Oletum reformandæ, vltro ſe ſubdiderunt Congregationi. Huelguenſibus prope Burgos recalcitrantibus, nec viſitari paſſis; quos hactenus audiendis confeſſionibus, ex Obſeruantia habuiſſent, Monachi reuocari iuſſi, niſi conſentiant.

M. D. IX. *& Abbatia Monachorũ Bona-Vallis.* VI. Anno M. D. IX. legitur reformata Bona-Vallis Dioeceſis Toletanæ, ſpontanea ceſſione Epiſcopi Biſuntini, cui per perpetuo commiſſa regenda fuerat. Porrò Laurentius, cum poſſet eam adquirere, & ſibi & Obſeruantia, maluit aggregari Monti-Sioni; & ſuppreſſa Abbatiali dignitate, in eius prioratum pertranſire: apprehendente illius poſſeſſione Montis-Sion Abbate, viij. die Auguſti, quod à Benedicto Peña notatum video. Porrò hæc omnia ſuperueniente approbatione Iulij Papæ II. eodem anno firmata reperiuntur. Sunt qui affirmant, aggregationem factam, pro expenſis Capituli, quod ibidem perpetuo celebrandum ſancitum eſſet: quare hac cauſa ceſſante, diſſoluendam. Negantibus è contra Montiſionenſibus; atque adſtruentibus vnionem abſolutam, neque ab huiuſmodi expenſis dependentem. Mihi reſpectum ad eas habitum fuiſſe, duæ, nec leues, probant coniecturæ; altera indictio omnium Capitulorum in eodem Monaſterio cum vnione coincidens: altera, & grauior, eius reuocatio poſt annos quadraginta, plus minuſve, addita conditione, *Ne ratione expenſarum, à quibus liberatur ob non celebrationem Capitulorum, amittat prioratum Bona-Vallis, qui eidem Monaſterio vnitus exiſtit.* Quam præcautionem, quando ipſi adhiberent, ſi non eam cauſam vnionis præcognouiſſent? Sed nihilominus nulla in litteris, eius

M. D. X. mentione facta, non magis operatur, quam ſi non eſſet. Hæc vſque ad annum M. D. X. quo Auguſtinus triennium ſuum expleuit in Palaciolis.

XXXVII.

IOANNES VIII. TRIENNALIS III.

M. D. XI. I. Anno M. D. XI. Auguſtino ſubrogatur Ioannes VIII. cognomento *de Caellar*, cuius tempore Laurentius de Peña-fiel duo Capitula prouincialia celebrauit, alterum Superati in Gallecia, intrante menſe Iunij eiuſdem anni; alterum in Caſtella, Morerolæ, die xi. Iunij anni ſequentis. In primo porrò deſignati iuſſus Monachus in Gallecia, qui quandiu reformatur Caſtellæ ageret, abſentis vices ibidem exequeretur. Cautum præterea, ne ſanguine infecti admittantur ad habitum; & ſtatutum rigidum examen, quod prius ſinguli eſſent ſubituri. Abbates Montis-Sion & Vallis-bonæ, de nondum viſitato Reformatore cauſas obtendunt; maxime quod lex ea vt iubebatur, nondum Apoſtolicam accepiſſe confirmationem. Quod verum caſu an induſtria contigiſſet, dubitabatur. Erant qui dicerent, ideo non petitam, vt triennium ad quinquennium prorogaretur. Hæc & alia ſimilia Superati.

II. Morerolæ alia quædam ſequenti anno ſtabilita lego, pro negotiorum, ſeu rerum occurrentium neceſſitate. Cum Abbates, quantumuis triennales, per electiones in eiſdem Abbatiis de triennio in triennium prorogarentur; & perpetuitas ſubditis prægrauis, atque obtegendis Prælatorum vitiis, (quæ quis ſub ipſis prodat?) aptior, quam corrigendis inueniretur: zelo, an cupidine ſubeundi dignitates, & vt is ſiue honor, ſiue onus pertranſiret ad omnes; delata Regibus Abbatum perpetuitas, ſub ſpecie triennalium; & collata in Supremo Senatu Regio, atque vtrinque diſcuſſa, longe plurium ſuffragij damnata eſt; litteris

deſtinatis

deſtinatis ad hoc Capitulum, quibus ea releganda conſulebatur. Tum vero Patres, quamuis ſi quibus ſuberat aut incommodis, prædictæ reelectiones, vtilitatibus, quæ ex ipſis ſequebantur abundè compenſari, non dubitabant: tamen vt Regibus, & eorum conſiliariis morem gererent (hoc enim verba ſonant ipſius legis) & ne de ambitu, aut cupidine imperandi notari poſſent, promulgarunt decretum, ne deinceps quis Abbas poſt triennium reelegi in eodem cœnobio poſſet: ſed vel prorſus vacaret à præfectura, ſi ſuppeterent digni; vel ipſe dignior ab aliis eligeretur, quibus neque ſuſpectus, neque ipſi in illius electione alicui ſuſpicioni ſubeſſe poſſent. Additumque, vt cuicumque priorem domum obæratam relinquerent in certa quantitate, iuxta cuiuſque redituum proportionem; ad triennium vt minus ineligibilis, vocem paſſiuam penitus amitteret, quod hodieque videmus permanere

III. Decreta iterum Viſitatio paſſiua Reformatoris: at non vt prius per duos primos Abbates, Montis Sion nimirum, & Vallisbonæ; ſed per alterum tantum Montis Sion; ſubrogatis pro ſecundo aliis duobus per ſuffragia eligendis: & deſignatis pro hac prima vice Patre Ferdinando de Baltanas, & fratre Stephano de Eſtrada Abbatibus Vallis Eccleſiarum, & Morerolæ. Hoc fuit initium Viſitatorum, quos vulgo dicimus *De las ſiete caſas*, qui ad calcem triennij deſtinantur, vt inquirant de geſtis Reformatoris.

IV. In eodem Capitulo ſancitum eſt, vt ſolus Abbas Montis Sion Diffinitor perpetuus haberetur, reliquis per ſuffragia deſignandis. Quo factum eſt, vt Vallisbona breui, & antiquo iure eligendi Diffinitorem, atque diffinitione perpetua ſui Abbatis, & recentiori viſitandi Reformatorem (incertum quibus cauſis) deſtitueretur. Nec manſit illi locus ſublimior cæteris, promulgata alia lege in hoc Capitulo vt omnes, vno excepto Abbate Montis Sion, vbicumque ſederent, aut ſtarent, ſeruarent ordinem fundationum Monaſteriorum.

V. Inter hæc duo noſtris cœnobia vnita inuenio, alterum de Villa-noua de Oſcos in Aſturibus, in veteri Caſtella aliud de Riuoſico: illud proſpero euentu, fœlici anno M.D.XI. per liberam ceſſionem fratris Andreæ de Moram, cum annos XIX. Abbas perpetuus res Monaſterij eximiè adminiſtraſſet. Quam vnionem quietam & pacificam ex parte Abbatis, licet ex parte Monachorum turbida (quippe vno dempto, omnes ad alias Eccleſias transmigrarunt) video ab autore omnino prætermiſſam. Iſtc ſecundum in veteri Caſtella Burgenſis diœceſis conatu pro tunc irrito: quippe vacante Abbatia per obitum vltimi Abbatis perpetui Martini de Arges, cum conuentus pro illo ſubrogaſſet fratrem Ioannem de Ocina, ſuperuenere ex Vallebona Monachi cum litteris Ferdinandi Regis Catholici, velut Patroni loci; atque Reformatoris, qui pulſo Ioanne, Monaſterium regerent, velut ex tunc vnitum Congregationi. Ille neque audens contraire mandatis Principis, neque acquieſcens dimittere Abbatiam, quam legitimo iure poſſidebat, Romam aufugit; vbi intra ſeſquiannum lite peracta, ſuæ dignitati reſtitutus eſt, quam per annos quadraginta adminiſtrauit, quo vſque tandem ſenex, ſponte ceſſit in fauorem Congregationis, vt infra dicam.

Et Villa-noua.

Riuifici fruſtra tentata.

VI. Cæterum quæ decreta de nouo fuerant commotos ſemel animos, facile ad alios tumultus præcipitarunt: & querelis ex querelis emergentibus, cum inuicem concordare non poſſent, ad tribunalia extranea proruperunt. Delatum ad Catholicos Reges eſt, Reformatorem, ſimul & Abbates poteſtate abuti; & multa in obſeruantia contra obſeruantiam, quæ remedio indigerent externæ manus. Illi vt erant in noſtros propenſo animo, ne vel Ciſtercium ab alio quam à ſeipſo, vel obſeruantia in Hiſpania ſtabilita, alienæ ſubiaceret iuriſdictioni, cum virum doctum pariter ac pium, Patrem Richerium Ciſtercienſem Monachum, atque eleemoſynis aulæ ſuæ præfectum, huic muneri opportunum eſſe cognoſcerent, Capitulum congregare iuſſerunt in Vallebona initio anni ſequentis, vt accepta ab eo authoritate, Abbatias reformatas viſitaret; & alte examinatis culpis propoſitis, emendaret ſapienter, atque corrigeret, quod inueniret dignum correctione. Hæc illis cura famæ Monachorum, hoc honoris Eccleſiæ ſtudium fuit.

VII. Languebat interim in Valle-paradiſi Laurentius Reformator, nec promptum illi Vallem bonam adire fuit. Non tamen ideo diſtulit negotium; quin potius cenſuit, qua ipſum concernebat, melius in eius abſentia pertractandum. Itaque quamuis impeditus febribus Capitulum indixit ad XXVI. diem menſis Februarij: tum vero deſignato inſigni Viro fratre Valeriano de Oliuença Monacho Monaſterij Montis Sion, tunc Carrazeti Abbate, qui Synodo pro ipſo præſideret, congregati Abbates, Procuratoreſque, Diffinitores primum elegere pro more ordinis: mox lectis Regiis litteris, quas dictus frater Richerius attuliſſet, atque laudato zelo ſanctorum Principum, ad viſitandam nouem intra menſes, (quod tempus ſatis eſſe videbatur) vniuerſam eorum congregationem Abbatias, & perſonas illius ſingulas, totius Capituli tranſtulerunt in ipſum authoritatem, patentibus litteris, quarum tenorem hic cenſui tranſcribendum. Eſt autem talis.

VIII. *Frater Valerianus de Oliuençia Abbas Monaſterij Beatæ Mariæ de Carruzedo ordinis Ciſtercienſis, regularis obſeruantiæ, Aſturicenſis diœceſis, Præſidens & locum Reuerendi Patris Fratris Laurentij de Peña-fiel Abbatis Reformatoris, & generalis Viſitatoris omnium, & ſingulorum monaſteriorum dicti Ordinis ſub regulari obſeruantia reformatorum, in Caſtella & Legionis Regnis conſiſtentium tenens, propter ipſius infirmitatem, & ſiniſtram corporis valetudinem; ac Diffinitores & Capitulum dicti ſacri ordinis, quorum nomina inferius exprimentur Reuerendo Patri Fratri Richerio dicti ordinis Profeſſori, Regio Eleemoſynario, ſalutem in eo, qui eſt omnium vera ſalus, Ieſus Chriſtus Dominus noſter.*

IX. *Ad ea ſtudioſè, & libenter non immeritò intendimus, per quæ ſacer ordo noſter præditus in honore ſuo, & puritate conſeruetur, ne calumniis malignorum impugnari poßit, atque Regiis mandatis pareatur. Cum itaque Regis Catholici maieſtati per nonnullos iniquitatis miniſtros falsè ſuggeſtum ſit, quod monaſteria dicti ordinis noſtri & Regularis obſeruantiæ ob Reformatorum, Viſitatorum & Prælatorum eorundem culpam deſidiam, & negligentiam minus benè in ſpiritualibus, & temporalibus regerentur, & aliqua in eis facerent, quæ viſitatione, & correctione, punitioneque indigerent, eadem Catholica maieſtas cupiens, vt ſemper optauit, quod monaſteria dicti ordinis noſtri in ſpiritualibus, & temporalibus ſuſciperent incrementum, vt perſonæ in eis degentes meritò Religioſi, ac Deo ſeruientes dici poſſint, & ſi quæ in eodem ordine correctione, punitione, & emendatione digna reperirentur iuxta eiuſdem ordinis & obſeruantiæ priuilegia, ac regularia inſtituta corrigerentur, punirentur, emmendarenturque vocato ſuper hoc Abbate Reformatore dicti ordinis, habitaque deſuper cum clariſſimis viris conſiliariis ſuis matura deliberatione, dignum duxit, voluit, & decreuit, quod monaſteria eiuſdem noſtri ſacri ordinis, & obſeruantiæ dictorum Regnorum per aliquam eiuſdem noſtri ordinis & profeßionis per ſuam Regiam celſitudinem nominandam perſonam, hac vice in capite & in membris viſitarentur, correctioneque & punitione digna punirentur, & corrigerentur; noſque eidem ſic nominandæ perſonæ ad præmiſſa, vices, authoritatem, & facultatem noſtras conſideremus, & impertiremur, & ad id faciendum infra certum tempus, & expreſſum terminum Capitulum Prouinciale celebraremus. Nos itaque cupientes innocentiam noſtram & puritatem ſuper prædictis eidem Catholicæ maieſtati enodare, & notum facere, atque honorem ordinis noſtri prædicti indemnem conſeruare, Regiaque voluntati, ordinationi, mandatis reuerenter morem gerere, obtemperare, ac vt tenemur obedire ſuper prædictis intra dicti noſtri ordinis monaſterium Beatæ Mariæ de Val-buena Palentinæ diœceſis conuenientes & capitulariter congregati, ac Prouinciale Capitulum celebrantes, intelleximus, quod præfata Catholica maieſtas vos Præfatum Reuerendum Patrem fratrem Richerium, ad præfatam viſitationem faciendam nominauerit & deputauerit, & quia de Zelo, vitæ puritate, & morum grauitate, litterarum ſcientia, & aliis multiplicibus virtutum meritis, quibus altißimus perſonam veſtram decorare dignatus eſt, ſatis ad plenum informati, ſperamuſque, quod ea, quæ vobis committenda duximus, ritè, & rectè exequemini, ac ſalubri ſtudio gubernabitis: idcirco nos Præſidens, Diffinitores, & Capitulum nomine noſtro, & iure, & nomine aliorum Abbatum dicti ordinis de obſeruantia abſentium, pro quibus quatenus opus ſit coram Notario infra ſcripto de ratihabitione in forma iuris fideiuſſimus, & fide iubemus; vobis præfato Fratri Richerio vt ad omnia, & ſingula dictorum Regnorum noſtri ordinis monaſteria ſub regulari obſeruãtia reformata, perſonaliter accedere, & ſolum Deum, ac animarum ſalutem præ oculis habentes, illa tam in Capitibus, quam in membris, ac in ſpiritualibus, & temporalibus, & tum dictum Reuerendum Patrem Abbatem Reformatorem, quam cæteros Prælatos, & Religioſos, & Religioſas dicti ordinis, & obſeruantiæ, iuxta priuilegia, & regularia inſtituta, & Diffinitiones viſitare, ac de ſtatu monaſteriorum, vita quoque & moribus Abbatum, Priorum, & aliorum dicti ordinis Religioſorum inquirere, & qui ex eis ſtudioſi, aut criminoſi reperti fuerint, iuxta priuilegia, & regularia inſtituta prædicta, ac diffinitiones, & exceſſuum qualitatem & exigentiam, pœnis debitis, ſeruato tamen debito diſciplinæ, incarcerare, corrigere, punire & caſtigare, & ſententiis per vos latis abſoluere, & male geſta emmendare, pœnitentias iniungere, & mulctas moderare, ac contradictores, & quoſlibet inobedientes, & rebelles per cenſuram Eccleſiaſticam, & alia remedia opportuna, compellere liberè, ac licitè, poßitis & valeatis, facultatem, poteſtatemque concedimus, ac vobis ſupra promißis, & ea tangentibus, ſeu quomodolibet concernentibus annexis, & connexis, vices noſtras plenariè committimus, præſentium tenore mandantes, in virtute ſalutaris obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna, dicto Reuerendo Patri Abbati Reformatori ac omnibus & ſingulis Abbatibus, Prioribus, Monachis, & conuerſis dicti ordinis noſtri de obſeruantia, ad quorum monaſteria, & conuentus vos accedere, & declinare contigerit, quatenus vos reuerenter accipiant, & in præmißis vobis integrè pareant, intendant,*

dant, & obediant, & inſuper præſentium tenore, & ſub prædicta excommunicationis pœna, præfato Reuerendo Patri Abbati Reformatori inhibemus, nè vobis ſupra præmiſſa, viſitatione, correctione, & punitione, impedimentum quomodolibet præſtet; proniſo tamen, quod per præſentes quo ad reliqua eidem Patri Reformatori, ratione dignitatis, & officij ſui incumbentia onera, nullatenus derogare, ſeu præiudicare intendimus, quominus ipſe ad ea omnia, & ſingula, quæ ex officio tenetur, libere procedere poſſit, & valeat, ſeruata tamen præfata noſtra inhibitione. Taliter ergo, Reuerende Pater, in præmiſſis vos exhibete, vt de vera ad dictum noſtrum ordinem dilectione ac zelo, & deuotióne, meritò vbique commendari valeatis: Præſentibus poſt nouem menſes immediatè ſequentes à die data præſentium computandos, minimè valituris.

X. *Nomina autem Præſidentis, & Diffinitorum & aliorum Officialium dicti Capituli, ac Abbatum, & Procuratorum in eodem exiſtentium & prædicta concedentium hæc ſunt, videlicet Frater Valerianus de Oliuençia, &c. Ad quorum omnium & ſingulorum fidem, robur, & teſtimonium præſentes noſtras litteras exinde fieri, & per Notarium infra ſcriptum ſubſcribi & publicari ſigillique noſtri, quo in ſimilibus vtimur inſſimus & fecimus communiri. Datis & actis in dicto Monaſterio noſtro, ſeu dicti ordinis Beatæ Mariæ de Valbuena nobis inibi poſt Miſſarum ſolemnia in loco Diffinitorij dicti Monaſterij Capitulariter congregatis, & ad hoc ſpecialiter vocatis, anno à natiuitate Domini milleſimo quingenteſimo tertio decimo, indictione prima, die verò viceſimooctauo menſis Februarij, Pontificatus ſanctiſſimi in Christo Patris* M.D.XIII.
ac Domini Iulij diuina miſeratione & prouidentia Papæ II. anno decimo. Præſentibus ibidem Venerabilibus viris Dominis, Ioanne Sanctij Peña-fiel, & Ferdinando Sanctij Rectoribus perpetuis beneficiatis in parochiali Eccleſia dicti oppidi de Oliuares dictæ Palentinæ diœceſis, ac Ioanne de Villalta Rectore Parrochialis Eccleſiæ loci de la Puebla *Segontenſis diœceſis in Decretis Bachalaureo, teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter atque rogatis: Et ego frater Michaël de Onate ad hæc omnia præſens fui, & ea ſcribi feci mandato Præſidentis de Deffinitorum, & totius prædicti Capituli, & in fidem & teſtimonium, hoc præſens inſtrumentum feci, vt Notarius Capituli. Frater Michael de Onate Abbas Saltus noualis & Notarius.*

XI. His litteris ſuſceptis Pater Richerius, atque operi accinctus, omnem monaſteriorum viſitationem aggreſſus eſt, quæ deformia inueniret, quanto poſſet ſtudio reformaturus Porrò cum ſibi iniunctum munus peregiſſet, infra terminum in litteris præfixum capitulum ſecundo congregauit. in quo & noui electio Reformatoris, (nam iam Laurentius tempus ſuum expleuerat) ex more celebraretur, & proceſſus ab ipſo fulminati legeſque, atque ſententiæ, ſi quas fulminauiſſet, promulgarentur. Conſtat hanc Synodum congregatam fuiſſe apud Montem Sion; vbi & idem Richerius quibuſdam ratiociniis exigendis, quo omnia exactius poſſet indagare præfectus legitur. Cæterùm nihil dignum correctione, aut punitione inueniſſe, inde magis coniector, quam affirmo: quod inter antecedentia, & ſubſequentia nullum aliud Capitulum inuenio, in quo pauciores pœnæ culpis iniunctæ, pauciores leges latæ reperiantur. Niſi quod tamen Abbati Vallisbonæ legitur reſtitutus ſecundus locus poſt Abbatem Montis Sion & quædam alia prouidè inſtituta, per quæ obſeruantia ad alia monaſteria, quæ nondum reformata erant extenderetur.

XII. Eodem anno, in eodemque Capitulo ad vigeſimam octauam diem menſis Decembris, examinatis cauſis Reformatoris fratris Laurentij de Peña-fiel, atque ipſo indemni comprobato, laudatoque, qui eius vices in Vallebona geſſerat, frater Valerianus de Oliuencia communibus ſuffragiis ſubrogatus, fœlicibus auſpiciis conſcendit ſedem: quippe poſt iam ſedatam tempeſtatem, tranquillum mare, & portum ſibi tutum expertus eſt; in quo & noua incrementa congregationis acceſſione aliarum Eccleſiarum, quas Laurentius non potuit, comparauit. 17. *Valerianus de Oliuencia.*

XIII. Sequenti anno M.D.XIV. quæ dudum tentata non ſucceſſerat reformatio Monaſterij de Meyra in Regno Gallæciæ, tandem optatum effectum ſortita eſt, radios licet poſt caſus, atque diſcrimina, de quibus author vnionum hæc habet verba. M.D.XIV.

XIV. *Hoc monaſterium (ſcilicet de Meyra Lucenſis Diœceſis) ... nem, quam fecerat in manibus Iulij Papæ ſecundi quidam Arias Commendatarius, prouidit dictus Pontifex, cum conſilio Cardinalium cuidam Fulgentio etiam in commendam, Pontificatus ſui anno ſecundo. Qui Fulgentius, litteris nondum confectis, ceſſit in manibus Leonis Papæ X. cui ceſſioni acceſſit etiam alia cuiuſdam Franciſci, tituli ſanctorum Ioannis & Pauli Presbyteri Cardinalis, aſſerentis ſibi alias dictum Monaſterium conceſſum fuiſſe, Sede Apoſtolica in commendam. Quas ceſſiones Leo Papa admittens ad petitionem & inſtantiam Reformatoris, & aliorum Abbatum, & Monachorum regularis obſeruantiæ, prædictum monaſterium de Meyra, cuius fructus, & prouentus ad centum & quinquaginta quinque florenos auri in libris Cameræ* *Vnio monaſterij de Meyra.*

Apoſtolica taxati reperiebantur, perpetuo vniuit, cum omnibus iuribus & pertinentiis ſuis, eidem congregationi, anno M.D.XIV quinto Idus Ianuary Pontificatus ſui anno II. Hactenus ibi. Porro ex Archiuis eiuſdem domus conſtat, Ariam Abbatem vltimum perpetuum, cognomento Mexide, tribus, aut quatuor aliis ſucceſſiſſe auunculis ipſius & conſobrinis. Adeo hæc Eccleſia velut iure ſanguinis, à multis annis, quaſi à patribus ad filios, ad cognatos tranſibat anteceſſorum.

XV. Fine anni idem Leo Papa X. atque ad inſtantiam eiuſdem Reformatoris, noſtris indulſit, vt Monachi regularis obſeruantiæ in regnis Caſtellæ, & Legionis conſiſtentes, quatenus omnia eorum monaſteria, pro diuinis officiis celebrandis, Sacerdotibus ſemper abundarent, cum primùm vigeſimum ſecundum annum attigerint à quocumque Epiſcopo Catholico, quarta & ſexta feriis, & Sabatho cuiuſlibet Septimanæ quatuor temporum, ad omnes ſacros ordines, etiam Presbyteratus, promoueantur. Datum Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ M.D.XIV. 15. Kalendas Decembris, Pontificatus ipſius annò ſecundo. Quo tempore triennium ſuum expleuit in Palaciolis Frater Ioannes de Cuellar, quem anno M.D. XI. electum diximus.

XXXVIII.

ROBERTVS, TRIENNALIS IV.

I. Succeſſit Robertus cognomento *de Antla*, cuius memoria, vt aliorum, obliterata, reliquis Valeriani geſtis locum dabit.

M.D.XV. II. Sequens annus M D XV acceſſione quatuor nobilium Eccleſiarum, Valeriano, atque noſtris illuſtris fuit: reformatis Valle Dei in Aſturibus, in Riuogia, Ferraria & Sancto Prudentio & in Veteri Caſtella, Mataplana: omnia induſtria, & ſolerti diligentia Fratris Franciſci de Monte-maior Procuratoris Curiæ, qui ad hoc ſpecialiter Romam miſſus fuerat Singularum Reformationis hiſtoriam, ſeriemque, verbis authoris, qui eas compillauit, additis paucis, ex more proſequemur.

Et Vallis Dei. III. De Valle Dei in Aſturibus hæc habet: *Monaſterium hoc ordinis Ciſtercienſis, Ouetenſis Diœceſis, vacans per obitum eiuſdem Ioannis, datum fuit in commendã Petro, tituli ſancti Euſeby Presbytero Cardinali à Leone Papa X. tertio Kalendas Decembris, Pontificatus ſui anno II. Cui conceſſioni dictus Petrus ceſſit in manibus eiuſdem Pontificis, litteris ſuper ea nondum confectis. Per quam ceſſionem præfatus Pontifex dictum monaſterium de Valde Dios commendauit cuidam Arias Correas, Clerico Ouetenſi, cum opportuna tamen habitus ſuſceptione, & profeſſionis emiſſione poſt annum à die per eum habita pacifica poſſeſſionis computandum. Ipſe vero Arias, litteris conceſſionis ſimiliter nondum confectis, liberè etiam ceſſit. Quam ceſſionem Pontifex Leo admittens, prædictum Monaſterium, cuius redditus & prouentus ad triginta tres florenos auri in libris Cameræ Apoſtolicæ taxati reperiebantur, ad petitionem & inſtantiam Reformatoris, & aliorum Abbatum congregationis, perpetuo vniuit anno M.D.XV. 18. Kalendas Maij regendum per Abbates triennales ſicut & cætera.* Hactenus ibi. Retardabantur per nouas conceſſiones, Eccleſiarum vniones: neque id forſan vt denegarentur, (ſic credere par eſt?) ſed vt ſuccederent tandem gratiores.

IV. Compendioſius Ferraria & Mataplana; illa quod magis de facto, quam de iure, quod vnicum in arduis refugium eſt; hæc, quod in re iam dudum intentata, & magna ex parte victa proceſſerunt. De Ferraria hæc habet author vnionum. *Per obitum Patris Fratris Ioannis de Cenicero, Monachi Profeſſi iſtius Monaſtery de Herrera, Calagurritana diœceſis ipſe conuentus de facto Papa Leone X. inconſulta, elegit in Abbatem fratrem Bernardum de Temaris Monachum etiam eiuſdem Monaſterij qui poſtea denuo fuit inſtitutus per quendam Ægidium Priorem Monaſtery de la Merced Valliſoletani Commiſſarium ſpecialiter ad hoc deputatum ab ipſo Pontifice, per Bullam expeditam anno M. D. XII. Poſtea vero prædictus Bernardus liberè ceſſit in manibus eiuſdem Pontificis, per Franciſcum de Monte-maior Monachum dicti ordinis Procuratorem ſuum, per quam ceſſionem præfatus Pontifex, dictum Monaſterium, cuius redditus & prouentus ad ducentos & viginti duos Florenos auri de Camera taxati reperiebantur, ad petitionem & inſtantiam Reformatoris, perpetuo vniuit dictæ congregationi anno M.D.XV. quarto Idus Septembris, Pontificatus ſui anno tertio.* Ita Ferraria.

Mataplana. V. At Mata plana facilior adhuc fuit, quippe *Monaſterium hoc (ait) ordinis Ciſtercienſis, Palentina diœceſis, vacans per ceſſionem, quam in manibus Leonis Papæ X. fecerat Ioannes Epiſcopus Algerenſis, cui fuerat datum in commendam, præfatus Pontifex ad inſtantiam Reformatoris, dictum Monaſterium, cuius reditus & prouentus ad ſexaginta florenos auri in libris Cameræ reperiebantur taxati, perpetuo vniuit dictæ congregationi anno M. D. XV. tertio Kalendas Octobris, Pontificatus ipſius anno III.* Hactenus ibi.

Et S. Prudentij. VI. Sancti Prudentij vnio difficilior, atque eò noſtris fortaſſe gratior fuit, quippe quæ plures lites excitauit, quas tandem vicit. *Hoc Monaſterium (ait) ſancti Prudenty Ciſtercienſis*

ordinis,

ordinis Calagurritana diœceſis fuerat promiſſum in Abbatiam perpetuam cuidam Martino, contra quem nonnulli Abbates congregationis, & quidam Didacus de Saluatierra, Monachus eiuſdem ordinis, aliqque litem in Curia mouerunt: quos omnes diuerſis ſententijs condemnauit, cum fructibus & expenſis coram diuerſis cauſarum Auditoribus. Poſtea vacans per obitum dicti Martini, poſſeſſione nondum adepta, Leo Papa X dedit illud in Commendam Iulio Sanctæ Mariæ in Dominica Diacono Cardinali, Pontificatus ſui anno II. Cui commenda, litteris ſuper ea nondum confectis, ſponte Iulius cedens, datum eſt in commendam ad certum tempus Magiſtro Balthazari del Rio Clerico Palentino, & Notario Apoſtolico. Et iſto Balthazare etiam cedente, conceſſum fuit iterum prædicto Cardinali Iulio liberum habere acceſſum ad dictum Monaſterium. Cedentes vero in manibus Pontificis, Iulius iuris accedendi, & Balthazar commenda ſibi facta, tandem ipſe Pontifex anno M.D.XV. Kalendis Octobris, Pontificatus ſui anno III. eadem die, qua ceſſiones admiſit, non ad Abbatis Reformatoris, aut alterius inſtantiam, ſed motu proprio, & de ſua mera liberalitate, prædictum Monaſterium, cuius fructus ad ſeptuaginta florenos in libris Cameræ taxati reperiebantur, perpetuo vniuit dictæ congregationi, per triennales Abbates gubernandum, quorum primus à Generali Reformatore deputaretur, reliqui eligendis iuxta congregationis conſtitutiones. Hactenus ibi, cæterum monumenta eiuſdem domus antiquiorem vnionem præſeferunt: aliquali obtenta poſſeſſione, ab anno M.D.IV. ſub Reformatore Pacifico de Llaños atque præfecto ab ipſo Monaſterio, Didaco Saluatierra, quem infra inter illius ſucceſſores XXI. loco commemorabimus. Atque hic Didacus de Saluatierra eſt, quem autor quondam vocat, ignarus dignitatis, quam poſtea habuit. Hæc incrementa hunc annum illuſtrarunt, agente Romæ Patre Franciſco de Montemaior, & in Hiſpania Patre Valeriano de Oliuencia Reformatore, vtroque Monacho Monaſterij Montis Sion, quibus haud dubiè primitiua illa ſterilitas, licet per interualla, ſatis tamen abundè compenſabatur.

VII. Hoc ipſo anno, cum Capitulum generale totius ordinis apud Ciſtercium celebrandum indictum eſſet, frater Paulus de Eſquibel Ouilæ, & frater Bernardus Corneſo Vallis Eccleſiarum Abbates nomine totius congregationis miſſi ſunt, qui intereſſent Capitulo, & cuncta in eo diſpoſita referrent iuxta pacta conuenta recipienda. His porro adiunctus Pater Franciſcus de Monte maior Curiæ Procurator (ait Reuerendiſſimus Edmundus à Cruce Ciſtercij Abbas) in eadem Synodo eadem pacta conuenta inter Congregationem & Ciſtercium, ac Ciſtercij Abbatem, confirmauit. Quæ tamen qualia fuerint, non tradit, neque an antiqua firmata Valliſoleti, an recentiora alia: ſed neque extant in libris Capitularibus.

VIII. Eodem porrò, aut parum diſtanti tempore, quo generalis in Ciſtercio Synodus, Prouincialis à noſtris celebrata in recens reformato cœnobio de Matapleña, vltima die Nouembris, nouæ œconomiæ leges promulgauit. Vt electiones Abbatum proximè ad electionem Reformatoris, (quandiù iam omnes ad triennium eligebantur in ſingulis Eccleſiis celebrarentur: ita tamen vt clauſæ & ſigillatè venirent ad Capitulum, in cuius reſeratæ Diffinitorio, regularentur, & ſiue confirmandæ, ſiue infirmandæ Diffinitorum ſuffragiis ſubiacerent. Addito, quod ſi electio diſcors eſſet, & plures in ea electi reperirentur, Capitulum, quem vellet, nominaret, etiam ſi pauciora ſuffragia pro ſe haberet. Vt hæc Abbatum electio ſeu nominatio promulgaretur vltima die Synodi immediatè poſt electionem Reformatoris. Cæterum quia ſuffragia, quantumuis clauſa per rimulas chartarum, aut alias malas artes oculis indagantium patere poterant: per præcepta, & cenſuras reſeruatas, prouiſum eſt, ne vllus introſpiceret, aut quomodolibet characteres ſcrutaretur. Abbati Monaſterij Vallisbonæ diffinitio perpetua reddita eſt, atque tam ipſi, quam Abbati Montis Sion credita electio cæterorum Diffinitorum. Erant, qui dicerent reintegratam Vallem-bonam in iuribus antiquis, vt minori calumnia Monti Sion id quod erat detractum reſtitueretur. In hoc capitulo inſtitutus Abbas, qui in refectorio & choro, Reformatore abſente, cæteris aliis præeſſet Capitularibus: quod ex vſu compertum, obſeruari videmus vſque in præſens. Decretum etiam, vt qui munus ſubiiſſent Reformatorum, omnes alios præcederent, atque id genus alia, ſed leuiora. Inter quæ tamen notatione dignum occurrit, quod hoc ipſo anno in Actis inueniuntur contributiones ad Ciſtercium miſſæ iuxta pacta cum Abbate Petræ conuenta; & ſtipendium ſolutum portitori.

IX. Anno M.D.XVI. procurante Valeriano de Oliuençia, quæ in Capitulo ſtatuta fuerant à Leone X. Papa confirmantur, Romæ apud S.Petrum III. Nonas Maij, anno M.D. M.D.XVI.
XVI. & habentur Tom.III. priuilegiorum. Quo ipſo anno idem Valerianus triennio expleto, Priuilegio
congregauit Capitulum apud Montem Sion ad vigeſimam nonam diem menſis Septem- 33.
bris, in quo onere & honore ſimul depoſitis, primus omnium triennium ſtabiliuit, dum obſeruauit.

18. *Laurentius de Peña-fiel. 2.* X Succeſſorem accepit Valerianus eundem, quem habuiſſet anteceſſorem, Fratrem Laurentium de Peña-fiel, accepti beneficij, rependens vicem, an ſperãs collati & ſperans duumviratum alternis vicibus. In hoc Capitulo colligi iubentur diffinitiones, atque emendatis, ſi quæ emendandæ eſſent intexi illis, quas Magiſter Martinus, (nam ſic Acta loquuntur) promulgauerat, nec quidquã aliud definitum in eo video, quod memoriã mereatur poſteritatis.

XI. Sequenti anno M.D.XVII. ad inſtantiam Laurentij Reformatoris, reuocatæ leguntur quædam leges, atque nonnullæ aliæ de nouo additæ, vt officiũ Reformatoris, non in fine Capituli, vt hactenus, ſed principio vacaret immediatè poſt electos diffinitores. Vt quĩ vacaret in eo ipſo Capitulo vnus eſſet ex tribus diffinitoribus, qui de numero Procuratorum eligebantur Item vt ſemel functus eo munere, niſi triennio integro elapſo, nequaquam iterum in illum aſſumi poſſet. Quæ omnia confirmauit Leo Papa, Romæ apud S. Petrum VII. Idus Augusti, Pontificatus ipſius anno V. & eſt priuilegium vigeſimum primum tomi 2. in quo Laurentius, non Abbas Reformator, vt hactenus conſuetum, ſed Generalis Reformator à Pontifice nominatur.

XXXIX.

Benedictus triennalis V.

M.D.XVII. I. Eodem anno M.D.XVII. Roberto ab onere Abbati abſoluto, per lapſum triennij, in Palaciolis ſucceſſit Benedictus, cognomento de Guzman, de quo nihil prætere a ſcire liquit.

M.D.XVIII. II. Sequenti anno M. D. XVIII. ſub Generali Reformatore Fratre Laurentio de Peña-Fiel, (neque enim illi nomen inuidebimus, quod à Chriſti Vicario ſemel habitum in cunctis priuilegiis perſeuerat) Mons-rami, ſeu ramorum, cœnobium in Gallæcia Aurienſis diœceſis *Vnio Mõtis-rami.* non leue fuit incrementum Congregationis. De eo author vnionum hæc pauca habet *Monaſterium hoc de Monte Ramo Ciſtercienſis Ordinis, Aurienſis diœceſis vacans per ceſſionem Petri Vitali S. Euſebij Presbyteri Cardinalis in manibus Leonis Papæ factam, ac etiam vacans per ſimilem ceſſionem Magiſtri Bernardi de Palſionarijs Clerici Murinẽſis Notarij & Familiaris Papæ, cui certo modo fuerat commendatam: ad petitionem & inſtantiam Reformatoris, & vniuerſorum Abbatum de Obſeruantia, idẽ Pontifex anno M.D.XVIII. Kalendis Septembris, & ſui Pontificatus anno 6. perpetuo vniuit prædictæ congregationi, regendum & gubernandum per Abbates triennales*, &c. Taxa eius in litteris exprimitur, & quidem pro redituum quantitate ſatis exigua, nempe ad quinquaginta tres florenos & vnum tertium. Hæc ſub ſecundo Laurentij Generalatu.

M.D.XIX. 19. *Froylanus de Salazar.* III. Sequenti anno M. D XIX. celebrato apud Montem-Sion Capitulo, ad vigeſimam primam diem menſis Septembris, ſucceſſorem accepit, ſiue acciuit Fratrem Froylanum de Salazar, Monachũ Monaſterij Saltus-noualis, omiſſo Valeriano de Oliuencia, quem iterum creaſſet, & à quo ipſe vice verſa creatus eſſet, quique tot, ac tales Eccleſias, Deo auſpice, addidiſſet Congregationi. Siue id plerumque humana conditio fuerat, vt raro, aut nunquam conueniat imperantibus, nec mutua & vera amicitia coïre poſſint. Siue re vera Valeriani Imperium fælicius, quam Sanctiùs culpam admiſit, ob quam merito debuerit reprobari.

IV. Ab hoc Capitulo deſcribuntur in Actis diffinitores, etſi omiſſis aliquibus, neque eos qui extant pigebit nominare Renunciati leguntur ad hoc munus Frater Franciſcus de Monte-Mayor Abbas Mõtis Sion, Frater Fulgentius de Cuellar Abbas Vallis-bonæ, Frater Gabriel de Parraga Abbas de Molon, Frater Ferdinandus de Valtanas Abbas de Spina, Frater Didacus de Saluatierra Abbas Saltus-noualis, Frater Laurentius de Piña-Fiel tunc vacans ab officio Reformatoris, Frater Bernardus de Eſpinoſa Prior & Procurator Buxeti, Frater Baptiſta Carillo Prior & Procurator Hortæ.

V. In hoc Capitulo nihil nouum, aut magnum decretum video: niſi quod tamen modus electionum præfixus anno M. D.XV. cum exequi cœpiſſet adeo alienus à fine inuentus eſt, vt non dum adinuento conuenientiori, fuerit reuocatus; iuſſumque ſerio de alio deliberari, atque ad Capitulum proximum referri quem quiſque excogitaret; vt ex eibus, qui conuenientior eſſet, aut talis appareret, eligeretur.

XL.

Ambroſius triennalis VI.

M.D.XX. I. Anno M D.XX. Benedicto Guzmanio in Palaciolis, per lapſum triennij, ſucceſſit Ambroſius, cui ſimile cognomentum inditum erat. Sequenti vero M D.XXI. illuſtre Monaſterium de Nucalibus in Regno Legionenſi noſtris accedens, præfecturam Froylani nobili-*Et Nucalenſis.* tauit Eius vnionem ſic narrat earum author. *Monaſterium de Nogales Ciſtercienſis Ordinis, Aſtaricenſis*

Aſturicenſis Diœceſis, vacans(per obitum vel ceßionem cuiuſdam Ioannis de ſancto Martino Ordinis Fratrum Prædicatorum cui fuerat in commendam datum anno M. D.XXIX.)iterum M.D.XXI. *commendatum fuit Iulio tituli S.Laurentij in Damaſo Presbytero Cardinali, S Romanæ Eccleſiæ Vicecancellario ſub certo modo & forma: ita ſcilicet, quod debita, & çonſueta Monaſterio portaret & quarta, ſi Abbatialis ſeparata à Conuentu, ſi vero communis menſa eſſet, tertia pars omnium fructuum & redituum in reſtaurationem fabricæ eiuſdem Monaſterij, ſeu commentorum emptionem, aut pauperum eleemoſinam, prout maior exigeret neceßitas, omnibus aliis deductis oneribus annis ſingulis impertiretur. Ipſe autem Iulius Commendatarius, poſſeßione Monaſterij nondum adepta, ceßit ſponte eius regimini in manibus eiuſdem Pontificis, octauo Idus Septembris, anno M. D. X X I, quam ceßionem Pontifex admittens, & ſimiliter aliam, quam in eiſdem manibus eadem die ſponte fecit Ioannes Lazarus Serapica Clericus, cubicularius & familiaris Pontificis, aſſerens ſibi ad dictum Monaſterium ius competere, poſſeßione etiam nondum adepta, Præfatus Pontifex, ad petitionem & inſtantiam Reformatoris, & aliorum Abbatum aſſerentium fructus eiuſdem Monaſterij in libris Cameræ Apoſtolicæ ad quadraginta ducatos Auri taxatos reperiri, præfatum Monaſterium cum omnibus ſibi annexis perpetuo vniuit dictæ congregationi.* Hactenus vnio Monaſterij Nucalenſis.

II. Quo ipſo anno idem Leo Papa X decimo ſeptimo Kalendas Septembris, Monaſterium de la Franquera in Gallæcia, Tudenſis diœceſis, perpetuo vniuit Collegio S.Saluatoris, *Franquera-que.* per ceſſionem, quam fecit Ildephonſus de Piſa familiaris Papæ, *ſuppreſſa dignitate Abbatiali, eo quod redditus dicti Monaſterij non excederent triginta & tres Ducatos cum vno tertio, qui inſufficientes erant ad ſupportanda onera Monaſterij conſueta, & ſuſtentationem Abbatis, & Conuentus, qui in eo deberent reſidere. Ita tamen quod in dicto Monaſterio de la Franquera maneret aliquis Monachus Ordinis Prior nuncupandus, ad nutum vero Reformatoris promouendus, vel amouendus, qui diuinis faceret deſeruire, & quod propter dictam vnionem non defraudaretur Monaſterium debitis obſequiis, nec minueretur in eo ſolitus numerus Monachorum.* Hactenus ibi.

III. Eodem anno, & ſub eodem Froylano & de Salazar, atque ipſius induſtria, reformatur *Et Monialium ſancti* Monaſterium, S Guillelmi, aliàs de Villa-bona ad ripas Guæ, atque ædificio ruinam minitan- *Guillelmi.* te inundationē fluminis, Moniales ad S. Michaëlem transferuntur; vnitis bonis vtriuſque Monaſterij; & pro vnione S. Machaëlis in fauorem Collegij dudum indulta, ſubrogatur penſio viginti millium Marabitinorum, in eiſdem bonis ſoluenda per annos ſingulos. Atque hac ratione effectum eſt, vt ſuppreſſa Abbatia S. Guillelmi, & tranſlatis Monialibus, antiquius S.Michaëlis Monaſterium primæ ſuæ fundationi reſtitueretur.

IV. Sequenti anno M. D. XXII. Froylanus conferendo optimo modo, quo electiones M. D. Abbatum fieri poſſent, atq; id genus alia, quæ in Capitulo anni M.D.XIX. altius conſiderari XXII. iuſſa ſunt, in Monaſterio de la Spina congregauit Capitulum ad XXIV. diem menſis Martij, id eſt dimidio ante finem triennij anno, vt confirmandis Pontificia authoritate, quæcumque probarentur, locus eſſet. In eo Capitulo rerū renunciati diffinitores Frater Gregorius de Prado Abbas Montis-Sion, Frater Ferdinandus de Leon Abbas Vallis-bonæ, Frater Martinus de Oñade Abbas Carrazeti, Frater Gabriel de Parraga Abbas Superati, Frater Laurērius de Peña fiel Abbas Vallis-paradiſi Frater Petrus de N.Prior, & Procurator Palaciolēſis Frater Petrus de la Spina Prior & Procurator Morerolæ, Frater Andræas de N.Procurator Hortæ.

V. Rebus maturo conſilio cōſideratis, an tædio nouitatem, quas ex Authoribus plerumque faſtidimus, poſt longam deliberationem ſancitum eſt, vt electiones Abbatum pro illa vice intra tres vltimos menſes trinnij fierent, aſſiſtente, vt ſolebat Reformatore, vel eius Cōmiſſario: exinde prout contingeret vacare iuxta antiquas Magiſtri Martini leges, vt antea conſueuiſſent, eligerentur. Vt Capitulum valeret ordinare, quod officium Generalis Reformatoris ad primitiuum quinquenniū redire poſſet. Vt tam prædicta, quam quæcumque alia exequenda venirent, nunquam in præiudicium Monaſterij Montis-Sion, & priuilegium eius exequerentur. Demum vt hæc omnia Froylanus, quo firmiora manerent, quantocius poſſet Apoſtolica fulciret authoritate. Sancitū etiam pro voto paupertatis, ne vlli, exceptis Abbate, & Cellerario, cella obſerata clauibus aut arca, ſcriniumve, ſeu quidpiam aliud clauſum permitteretur. Iuſſæque iterum compilari diffinitiones omnium Capitulorum ab Hortenſi vſq; ad præſens, & Magiſtri Martini, id eſt primis Obſeruantiæ legibus inſeri. Demum cum conſtitiſſet diffinitorio, etſi non iudicialiter; quoſdam Procuratores, ſiue Abbates, (quæ curioſa conditio hominum eſt) incurriſſe cenſuras, quas in timantes ſuffragia, quæ ad Capitulum clauſa & ſigillata deferri iuſſa erant, idem Capitulum ante ſexennium plus minus promulgauiſſet: nec tamen quemquam petiiſſe abſolutionē, quod ſeſe prodere præcipuè in cauſa graui

FFf 4 ius

ius naturale minimè permittat;ne vel præcepti ſcrupulus maneret penes eos,qui legem promulgarunt,vel penes violatores tranſgreſſionis; indultam lego cunctis Confeſſariis hactenus reſeruatam ab illis abſoluendi iuriſdictionem.Quod ne noſtris iterum contingat in præſenti obſeruandum iudicauit.

VI. In hoc Capitulo Valerianus de Oliuencia anteceſſor Froylani delatus legitur de quibuſdam exceſſibus, pro quibus in cœnobio Ouilæ recluſus agere iniunctam ſibi pœnitentiam non recuſauit.Fœlix haud dubiè,ſi quas meruit pœnas in hac vita perſoluit;verum longè fælicior,ſi quas non meruit. Nec minus fælix ſæculum, in quo nulla potentia ſupra leges erat.Sed infælix omnino,ſi fortè contigit,quod non rarò contingit ſupplicia non tam mentis patientium, quam inferentium liuori reſpondere. Et ſolent ſæpe qui iuſtius imperarunt odia maiora pati,nec credam facilè grauia eius errata, qui triennium admiſit, qui nouit modum potentiæ ſuæ imponere.

20. *Ignatius de Collantes.* VII. Eodem anno, cum nondum nouæ leges Apoſtolicam accepiſſent confirmationem, celebrato apud Montem-Sion Capitulo, ad vigeſimam primam diem menſis Septembris, Froylanus baculum, curamque depoſuit, ſubrogato Ignatio de Collantes Monacho Vallis-bonæ,qui munus & onus ſuſcepit Reformatoris Diffinitores renunciati ſunt Frater Gregorius de Prado Abbas Mõtis-Sion,& pro abſente Abbate Vallis bonæ Frater Paulus de Tordehumos Abbas Mayræ , Frater Gabriel de Parraga Abbas Superati, Frater Laurentius de Peña-fiel Abbas Vallis-paradiſi,Frater Michaël de Seuilla Abbas Vallis-Eccleſiarum,Frater Froilanus de Salazar, qui recens exuiſſet Reformatorẽ, Frater Ioannes de Cuellar Prior & Procurator Matæ-planæ, & Frater Petrus de Salas Prior & Procurator Palaciolenſis.

VIII. Non aliud morbi indiciũ manifeſtius,quam frequens inquietudo. An per hæc tempora morbũ pateremur,in dubio eſt: nullis nos legibus quieſcere potuiſſe, compertũ habeo; & vix ab aliis audiuiſſe aliquam latam, quam non ſtatim experiri animos foret. Decretũ eſt, Generalẽ Reformatorẽ,qui nulli hactenus Abbatiæ addictus fuiſſet, ad dicendũ alicui,intra quam integrum ageret triennium,cõmiſſa poteſtate viſitandi duobus aliis quos per ſuffragia deſignarent Capitulares.Et deſtinata Eccleſia Vallis bonæ,cui Ignatius præeſſet;qui cæteras pro ipſo viſitarẽt,Fr.Gregorius de Prado,& Fr.Paulus de Tordehumos Mõtis-Sion,& Meyræ Abbates electi ſunt:ita tamen vt munus viſitandi ſequeretur perſonas,non dignitates.

IX. Decretum item, ne Capitula deinceps,in quibus Generales Reformatores eligendi veuirent,menſe Septembri,vt hactenus,ſed menſe Maio ſemper celebrarentur: iuſſumque ad hoc breuiari triennium inſtans,& ſex menſibus antea terminari.

X. In hoc Capitulo,qui ex Burgundia veniſſet Monachus grauis,doctus,& religioſus Monaſteria Ciſtercij non reformata,authoritate Abbatis Ciſtercienſis,& Capituli generalis viſitaturus,ſocium ſibi petiuit ex reformatis,accepitque Fratrem Simonem de Ciudad-real hominem religioſum,prudentemque; ſub hac tamen expreſſa conditione,vt vterque ex æquo, atque indiuiſa vteretur authoritate. Tunc Huelgæ ad Burgos, atque eius filiationes,nec non & plura alia monaſteria, quæ agnoſcebant Ciſtercium,(vix enim aliquod ſuberat Epiſcopis) ſalubrem acceperunt viſitationem.

M. D. XXII. XI Anno M.D XXIII. quam non impetrauiſſet Froylanus à Romano Pontifice,propria omiſſione,ſeu Romanæ curiæ, quæ nihil facile indulget, difficultate ; reuocationem legum moderinarum,atque electionem ad antiquas reſtitutionem,impetrauit Ignatius & litteras adduxit Leonis Papæ,datas Romę apud S.Petrum Nonis Decembris anno M. D.XXIII.Pontificatus ipſius octauo Extat priuilegium ordine XXIII inter ea,quæ tom. 2.circunferuntur. Extat & aliud eiuſdem paulo antiquius ordine XXII.in quo tamen pro anno XXIII. annum vigeſimum quintum per errorem librarij,notatum video.

XII. In monumentis quarundam Eccleſiarum ſcriptum lego,Ignatium, & ſi nulla reformata,ac clauſtralia cœnobia viſitaſſe(ſic vulgo vocabantur)idq;ex delegatione Summi Pontificis,quam ad Caroli V.Imperatoris inſtantiam illi tranſmiſerit. Porro quibuſdam ex Abbatibus perpetuis,maximè in Gallæcia repugnantibus, neque admittentibus illius viſitationem.iudicibus ad Brigantium,(vulgo de la Coruña)fuiſſe commiſſum, vt per auxilium brachij ſæcularis, cunctos compeſcerent,& facerent ſubeſſe correctioni. Tunc Abbas Noiæ, Frater Gregorius Nieto,inter alios,abſolutus ab eo eſt,exigentibus culpis; & loco ipſius alius ſubrogatus Frater Laurentius de Orozco, de quo infra. Sed laborioſa nimium præfecturæ quippe Gregorius Luſitaniam primùm in Grangia de la Silua,deinde Romam adiens,prolixam ſatis litem excitauit. Et percipiebat maiorem redituum partem,quam vltro ei offerebant, quicumque recuſabant reformationem.

Vnio Hoia tentata.

XLI.

IOANNES IX. TRIENNALIS VIII.

I. In Palaciolis circa hoc idem tempus,plus minuſve,Ambroſio Guzmanio Abbati XL. Ioannes

Ioanne de Cuellar denuo ſubrogatur, qui anno M. D. X I V. ſemel iam expleuiſſet Abbatis munus

II. M. D XXIV. decima die Martij in Monaſterio Vallis-Eccleſiarum celebratur Capitulum intermedium, in quo leuiora quędam ſancita video. Vt Moniales Huelguenſes Vallis-ſoleti mutua ſuffragia perciperent in morte, ſoluerentque cum Monachis totius congregationis. Vt Reformator triennium ſuum expleret, neque ſex menſibus, vt iuſſum antea fuerat, vltimis ſui officij renunciaret. Quo tamen priuilegio vſum non video quippe perſuaſus Capitula commodius inter vtrumque Paſcha celebrari, communi vtilitati poſtpoſuit propriam, nec cum iactura, & ſi leui, ſuæ famil..., permiſit ſibi imperium prorogari. Quinquennio, licet à Pontifice conceſſo, impoſito ſilentium: & iuſſum impetrari, ſi poſſet, cœnobium Martyrum Ordinis Ciſtercienſis in vrbe Corduba; Fratri Franciſco de Monte-maior, qui obtentum continuo reſignaret reformandum, & vniendum congregationi.

III. Demum cum crebræ variationes legũ, quæ perpetuæ & conſtantes eſſe debent, etiam ipſos tæderet, qui variabant; dum nouas leges vnanimes abhorent, & relegare cupiunt, nouam, atque inauditam legem promulgant. Ne ſucceſſoribus vllatenus liceret aliquam condere, & quod mireris conſtitutis grauibus pœnis in eos, qui aliquid nouum ſtatuerent.

IV. Eadẽ anno Clem. Papa VII. qui Leoni ſucceſſit, Ignatio Generali Reformatori regularis obſeruantiæ Ordinis Ciſtercienſis in regnis Hiſpaniæ ſcribit epiſtolã, Romæ apud S. Petr. octauo Idus Iulij anno M D. XXIV. Pontificatus ipſius primo, quæ eſt priuilegiũ. 24 2. tom.

V. Anno M. D. XXV initio menſis Maij celebrato apud Montem-Sion Capitulo, ſex illis menſibus, quos potuit imperare, ceſſit Ignatius; & loco eius ſubrogatus legitur Didacus Saluatierra Monachus Monaſterij Vallis-bonæ, cui id vnum pro ingenti laude fuit; nihil omninò immutatum ipſius tempore. Sed neque extant in Actis diffinitores, qui in hoc Capitulo renunciati ſunt. Erant qui dicerent omiſſos à conſilio, aut eligi, aut ſcribi; vt vel non poſſent quidquam diffinire, ſi nulli eſſent; vel ſcirent ſaltem, ſi eſſent ad alia munera, at non ad diffiniendum, ſeu leges conſtituendas fuiſſe electos. Ad hoc Capitulum veniſſe comperio D D. Fratrem Sebaſtianum de Valladolid Hipponenſem Epiſcopum Vrſariæ tunc Abbatem, ſed litigioſum, (quippe viuente Abbate Commendatario Angelo de ..... Cardinalis Farneſij Nepote & ſucceſſore) & promiſſa obedientia Reformatori, confirmatum ab eo in Abbatem fuiſſe, reſeruata penſione Commendatario, quo eius aſſenſus facilius obtineretur. Verum quàm fruſtra hæc omnia tentata ſint, in ſequentibus, nobis dicendum erit.

M D. XXV. 21. *Didacus de Saluatierra.*

Vrſariaque.

XLII. XLIII. XLIV.

PETRVS, GREGORIVS, LAVRENTIVS.

I. Hi tres Abbates, nec conſtat qua occaſione in Palaciolis breui ſucceſſerunt atque vltimus cognomento de Molerete, ad annum XXXI. manſiſſe creditur.

II. Anno M. D. XXVIII. Didacus Saluatierra in tanta rerum, & legum varietate, nulla alia re illuſtrior, quàm quod ignotus, triennio ſuo pacificè expleto, apud Montem-Sion, vt moris erat, congregauit Capitulum die 3. menſis Maij, in quo pro ipſo Generalis Reformator, Frater Pacificus de Oualle, Monachus Moterolæ, diffinitores renũciati ſunt, Frater Ambroſius Guerra Montis-Sion, Frater Ignatius Collantes Vallis-bonæ, Frater Laurentius Peña-fiel Vallis paradiſi, Frater Antonius Palomero Montis-rami, & Frater Bernardus Cornejo Sagramœniæ, omnes iſti Abbates; Frater Didacus Saluatierra recens ex Reformatore, Frater Paſchaſius Longares Superati, & Frater Alphonſus de Sagramœnia conuentus Matæ planæ Procuratores.

M D. XXVIII. 22. *Pacificus de Oualle.*

III Iterum contra leges lata lex, & ne quæ noua fieret prohibitori: ſed vt antiquæ, quæ Magiſtri Martini vocabantur, intertextis quibuſdam addiramentis, quæ Abbates Vallis paradiſi, & Nucalenſis, ex Actis colligerent, & ſuis quæque locis inſererent, typis mandatæ, pro canone haberentur. Cæterum quoniam pro varietate morborum, temporumque, remedia etiam non raro variari petunt; indultum eſt, vt per modum inſtructionis (*Memorial* nos vocamus) aliqua velut præſentanea, nec niſi ad tempus tantum duratura decerni poſſent. Hac autem præcautione effectum eſt, vt nomina mutato, ſed morbo integro, nec pauciora ſtatuta, nec minus grauia in hoc ipſo Capitulo, quàm in quolibet alio promulgarentur. Vt octo, quot hactenus eligi ſolerent, diffinitoribus, duo alij adderentur; quorum alter è numero Abbatum alter Procuratorum aſſumerentur. Vt tam promotor cauſarum, quam Notarius, quem ſecretarium communiter vocamus, in omnibus, & ſingulis negotiis, quæ diffinitorium concernunt, vocem haberent. Hac ratione reddituros numerum Collegij Apoſtolici Ciſtercio à ſuis initiis familiaris: ſi duodenis ſuffragiis conſtaret, tertiodecimo adiuncto Reformatore.

IV. Decretum item, ne ab aliqua Abbatia, in qua non octo vt minus Monachi forent,

Procurator

XLVI.

LAVRENTIVS II.

I. Anno M.D. XXXIV in Palaciolis Laurentius Alderéte iterùm ſubrogatur Ioanhi de M.D. XXX.
Cuellar. Quo item anno ad inſtantiam Reformatoris menſe Aprili expeditur indultũ,quod IV.
inter Obſeruantiæ priuilegia Tom. 1. vigeſimo quinto loco commemoratur. Deinde die 24.
XIII menſis Maij,congregato Capitulo apud Montem-Sion, Laurentio de Peña-fiel Refor- *Bartholomæus Henriquez.*
matori ſubrogatur Batholomæus Henriquez Spinæ Monachus, Amiratum Caſtellæ fauſta
proles,qui dignitatem illuſtrauit ſanguine Regio. Diffinitores in libro non notantur: Viſita-
tores nulli electi ſunt,ſed ipſe Reformator prodire iuſſus, cœnobia ſingula, vt olim viſitatu-
rus. Reliquum tempus in Spinæ cœnobio agere, cuius Abbas electus, tam Monachorum,
quam Capitularium ſuffragiis fuit. In hoc Capitulo de ſanguine illorum, qui ad habitum
admittendi eſſent inquiri iuſſum: Decretúmque,ne quiſquam admittatur, niſi cum onere,
vt quandocumque infectus reperiatur, etiam poſt profeſſionem eijci poſſit. Prouiſum item
religioſæ humilitati,ne Abbates equitantibus vnquam ſeruis,ſed pedeſtribus tantum vteren-
tur. Conſiliarij non vlli electi ſunt,ſed deſignati Abbates propinquiores loco, in quo foret de
negotiis deliberandum.

II. Eodem anno, quòd cœperat tractari de tranſlatione Collegij Salmantini ad nouam *tranſlatio Collegij Salmantini ad Compluten-*
Complutenſem Academiam Reformatore inſtante, decretum eſt, & ne retractaretur citò, *ſem Academiam.*
peractum. Atque id genus alia exequura leguntur, quæ hominis ingenium indicabant.

III. Eo tenente clauum cœnobia quædam congregationi vnita incrementum dedere non
contemnendum S. Claudij cœnobium in Gallæcia, ad ripas Auiæ fluminis, Diœceſis Au-
rienſis,reformatur anno M.D. XXXVI. de eius porrò reformatione & vnione, hæc ſcripta
lego. *Cum ſuper hoc Monaſterio S. Claudij de Riua, dicti Ordinis Ciſtercienſis, Aurienſis* M.D XXX.
Diœceſis, quod de iure patronatus Caroli Imperatoris, & Regis Caſtellæ ac Legionis eſſe di- VI.
gnoſcebatur, lis eſſet exorta in Romana Curia, inter Sebaſtianum de Ponte, Clericum Pa- *Vnio ſancti Claudij*
lentinæ Diœceſis. Scutiferum, & familiarem Papæ Pauli III. & Reformatorem Congregatio-
nis regularis Obſeruantiæ dicti Ordinis; & quia Sebaſtianus ceſſit, lite pendente, ac omnium
ſibi ad Monaſterium competenti, in manibus eiuſdem Pontificis anno M. D. XXXVI decimo
octauo Kal. Februarij, Pontifex, ad petitionem, vel inſtantiam Reformatoris dictum Mona-
ſterium, cuius fructus ad centum florenum auri in libris Cameræ Apoſtolicæ taxati reperieban-
tur, perpetuo vniuit, præfatæ Congregationi, dummodo Caroli Imperatoris ad hoc accederet
conſenſus; regendam, & gubernandam per Abbatem triennalem nominandum à Reformatore
pro primo triennio, & deinceps per Religioſos Conuentus eligendum, & per Reformatorem
confirmandum iuxta ritus prædictæ Congregationis.

IV. Eodem anno, ni fortè mendum ſubeſt.quod ex Pontifice non leuiter coniector, vni- *& Armentaria.*
tur Monaſterium de Armentaria,de quo in eodem libro iſta habentur. *Monaſterium de Ar-*
mentera Ordinis Ciſtercienſis Compoſtellanæ Diœceſis, cum omnibus ad ſe pertinentibus, quo-
rum emolumenta ad centum florenos auri reperiebantur taxata in libris Cameræ, vacans per
ceſſionem, quam in manibus Clementis Papæ VII. liberè & ſpontè fecerat Gundiſaluus de
Saauedra Abbas dicti Monaſterij ad petitionem Generalis Reformatoris, & aliorum Abba-
tum Obſeruantiæ, præfatus Pontifex anno M.D. XXXVI. pridiè Kalendas Decembris, per-
petuo vniuit dictæ Congregationi, vt per Abbates triennales regeretur. Hactenus ibi, nec
priuilegium ipſum videre potui; & aliàs Clemens VII. ante annum M D.XXXVI. defun-
ctus erat. Forte hæc vnio paulo antiquior eſt, & anno M. D. XXVI. facta notanda veniet:
nam & deſignat annum quartum Pontificatus Clementis Papæ VII. qui in eum, quo con-
iector expeditum, potuit incidere.

XLVII.

EVGENIVS.

I. Anno M. D. XXXVII. in Palaciolis Eugenius ſubrogatur, de quo nihil præter no- M. D. XXX.
men,quod dicam habeo. Quod autem attinet ad reformatores, eodem anno Congregatâ VII.
Synodo apud Montem-Sion ad diem 6. Maij Bartholomæus Henriquez Reformator ante- 25.
ceſſori ſuo vicem rependit, atque fratrem Laurentium de Peña-fiel quartò iam electum ſibi *Laurentius de Peña-fiel IV.*
ſuffragiis omnium ſubrogauit. Non vllus alius toties ante ipſum, ſed nec poſt ipſum experi-
tus in Patrem fuit: nec credam facilè violentam dominationem, quamuis non leuia in con-
trarium indicia ſubſint, quæ tanto tempore potuit prorogari. Nullam in Actis aliarum fun-
ctionum inuenimus memoriam: cauta tantum per leges hæc quæ ſequuntur. Ne Priores in
eiſdem Eccleſiis immediate promoueri in Abbates aut deberent, aut poſſent: & ne Nouitij
pro votorum emiſſionem, à poteſtate ſuorum Magiſtrorum, vſque ad tres ſaltem annos exi-
merentur,

merentur, ne qui Compluti Theologiæ operam dabant, clauſtra Collegij, niſi ad tres tantum menſes, valerent egredi: ſed neque illos vbiuis, ſiue ſeorſim; ſed omnes ſimul cum vno præceptore in Monaſterio Bonæ-Vallis agere poſſent. Relatum iterum de Monaſterio Martyrũ in vrbe Corduba: decretũque, vt reſtitui noſtris, ſi poſſet, & ſubiici obſeruãtiæ, procuraretur.

M. D. XXX. VIII. & de Bena vides. II. Sequenti anno M.D.XXXVIII. Abbatia de Bene-viuas, ſiue de Valle-viridi, vulgò *de Bena-vides*, Diœceſis Palentinæ hoc ordine vnitur Congregationi *Vacante Abbatia Monaſterij de Bena-vides, Palentina Diœceſis, per liberam ceſſionem, quam fecit in manibus Pauli Papa III. Ferdinandus de Arlanzon Clericus Burgenſis, præfatus Pontifex dictum Monaſterium, quod de iure patronatus Caroli Imperatoris, ac Regis Caſtellæ, & Legionis eſſe dignoſcebatur, & cuius fructus, & prouentus ad quinquaginta florenos aureos in libris Cameræ Apoſtolica reperti ſunt taxati; ad inſtantiam Generalis Reformatoris Congregationis regularis obſeruantiæ in dictis regnis, perpetuo vniuit dictæ Congregationi dummodo Caroli Imperatoris patroni accederet aſſenſus, litteris datis Idibus Octobris, anno M.D. XXXVIII. Primo triennali Abbati nominando à Generali Reformatore; cæteris eligendis per Conuentum, & per Reformatorem confirmandis.* Hoc Monaſterium acquiſiuit Congregationi Laurentius Peña-fiel: & potuit illud diligere teneriùs, vel quia fere ſolùm, vel quod in ſenectute ipſius genitum eſſet. Fuit tamen illi non parum laborandum, cum Hipponenſi Epiſcopo Sebaſtiano de Valla-dolid, quem eius anteceſſor in Abbatem Vrſariæ conſtituiſſet. Quippe cedente Abbate Commendatario ſub annua penſione mille ducatorum, præſentationem ab Imperatore Carolo V. impetrauerat, quaſi obſeruantiæ ſtatim reſignaturis. Fefellit tamen fidem inclyto Principi; & impetrata Abbatia à Clemente VIII vt reſignaret, & obſeruantiæ liberam relinqueret, nullis admonitionibus multo tempore potuit perſuaderi.

XLVIII.

MANCIVS.

M.D.XL. I. Anno M. D. XL Palaciolis, abſoluto Engenio, Mancius præficitur. Quod etiam Laurentius præfecturam depoſiturus, Capitulum apud Montem-Sion indixit, ad XI. diem menſis Maij, cui tamen ipſe præpeditus infirmitate, adeſſe nequaquam potuit. Itaque cum in Valle-paradiſi grauiter ægrotaret, Ambroſium de Gueuara pro ſe ſubſtituit, Monachum, & Abbatem Matæ planæ, qui præeſſet Capitulo, vſque ad noui electionem Reformatoris. Tanta vero apud omnes Abbates fuit delegantis authoritas, ſeu delegati dignitas, vt quem breuis temporis Præſidem accepiſſent, vnius tantum Laurentij deſignatione, ſuffragiis omnium eligere in Patrẽ, atque ipſi ſubrogare non dubitauerint. Ambroſius ergo de Gueuara electus eſt, *26. Ambroſius de Gueuara.* qui rerũ ad triennium potiretur. Acta Capituli Diffinitores tacent, neque quid aliud decretũ produnt in hoc Capitulo, niſi quod Reformator, cum viſitaret, non ſolum vitia inquirat, ſed virtutes & merita: non minus neceſſaria horũ notitia pro diſtribuẽdis præmiis, quã illorũ ad pœnas infligẽdas & ne indigni aſſumãtur ad factiones, quas nõ poſſunt ex vſu adminiſtrare.

II. Actum præterea de reuocando Collegio, à Compluto Salmanticam; ſiue res ipſa minor fama viſa, quod ſæpè contingit; ſiue emergentes lites, (nam emerſerunt aliquot) animos auerterunt à litigantibus Seu tandem gnaris Salmantinæ magnitudinis, omnia infra ipſam viſa, & nouiſſimi in ea eſſe malebant, quàm primi alibi. Hæc diſcuſſa, & collata ibi leguntur, non tamen ad effectum perducta video.

III. In hoc Capitulo celebrari iuſſum feſtum S. Martini primi Vallis-paradiſi Abbatis per totam Obſeruantiam, quod hactenus, neque id à multis annis ſolùm in propria Eccleſia celebrabatur. Iniunctum etiam Generali Reformatori pro tempore exiſtenti, vt ſingulis Capituli diebus, qui manè verbum Dei inter Miſſarum ſolemnia prædicerent, qui veſpere, propoſitis theſibus Theologicis, aliorum argumenta retunderet, prouideret in tempore, quod hodiéque ſeruatur, & perſeuerat.

IV. Florebat per hoc tempus in Morerola, & iam trigeſimum à ſuſcepto habitu annum attigiſſe videtur inſignis ille pietate Monachus Benedictus, re & nomine, cognomento de Salamanca, cuius glorioſi & admirandi tranſitus meminit Athanaſius Lobera Regnis Hiſtoricus in vita S Froylani cap 28. atque ex ipſo Chryſoſtomus Henriquez in Menologio.

Mons-ſaluti ſuſ intentum. V. Sub eodem Ambroſio Reformatore tentata vnio Abbatiæ Montis-ſalutis in regno Toletano, cum ea per mortem Bernardi de Alcocer vltimi Abbatis perpetui vacauiſſet. Sed retardata, reſiſtentia Monachorum, qui ſe iam Reformatos, neque ad hoc vnione aliqua indigere multis propoſitis inſtantiis diſceptabant. Et manſit ſine Abbate conuentus per annos decem, dum nec reformatos patiebantur, & qui Romæ impetrabant dignitatem, nec in congregationem. ſed maximè in Imperatorem Carolum V qui eius partes agebat, litigare cogerentur, litteras aut non expediebant, aut occultabant.

VI. Vix

VI. Vix octo menſes egit in præfectura Ambroſius de Gueuara,& ecce immatura mor- M. D XLI.
te ſublatus dignitatem amiſit ſimul cum vita. Congregata pro electione ſucceſſoris ſynodus 27.
eſt apud Montem-Sion ad vigeſimam diem menſis Februarij anno M D. XLI. In qua vix *Stephanus*
religioſus prudenſque Frater Stephanus de Morerola, eiuſdem domus Monachus eligitur *de Morerola.*
in Generalem Reformatorem: deſignata illi domo Palacioleñſi, in qua Abbas reſideret. Quod tamen vtrùm executioni mandatum ſit, ex Actis non conſtat; & aliàs video dictum Reformatorem, nequaquam recenſeri in Catalogo Abbatum illius domus. In hoc Capitulo (vt par eſt credere longæ & penè continuæ dominationis Laurentij de Peña-fiel) communi omnium conſenſu, & quadam veluti fatali conſpiratione, decretum eſt, vt nullus in Generalem Reformatorem, ſi ſemel eo officio functus fuiſſet, niſi expleto ſexennio, eligi poſſet. Vt conſiliarij non quos Reformator ſibi elegerit nec loco proximiores, ſed per Capitularium ſuffragia deſignarentur; & ne liberum eſſet alios aſſumere, ſiue quenquam illorum præterire, quoties ardua occurrant pertractanda.

VII. Decretum etiam, vt hi viſitatores eligant, qui ſiue requiſiti per triennium, ſiue in fine ex officio, contra Reformatorem inquirere habeant, ſi deliquerit in Capitulo puniendum. Atque hæc omnia iuramento firmari iuſſa, atque ſubſcribi in libro omnium nominibus neque vnquam procedendum ad electionem noui Reformatoris, niſi horum omnium iuramento preuio, quod etiam perſeuerat vſque ad hanc diem; niſi quòd tamen pro quatuor Conciliariis, ſex nunc diffinitores ſubrogantur, vt infra dicam. Hoc fuit initium earum diffinitionum, quas iuratas vocamus; omnium aduerſus potentium Reformatorum, ne imperium, quod ad triennium acceperunt, per violentiam continuent, & malas artes; quo nullum malum nocentius Patres putarunt.

VIII. Decretũ etiam, ne à ſolo Reformatore Rector collegij, vt antea, ſed à diffinitoribus eligeretur. Demum quia multæ de ſeſſionibus Abbatum, & eorum præcedentiis emergebant quæſtiones; iuſſa inquiri inſtrumenta fundationum, atque ad ſequens Capitulum adduci, vt cauſa cognita, & partibus auditis, de iure ſingularum donorum iudicaretur.

IX. Interim pro obſeruantia latarum legum, quatuor conſiliarij delecti ſunt, Frater Ioannes de Oſuna Vallis-bonæ, Frater Bartholomæus Henriquez Spinæ, Frater Antonius Palomero Carrazeti, & Frater Michaël de Seuilla Nucalenſis Abbates, quibus, ſiue Abbatias retinerent, ſiue dimitterent, ſiue ad alias tranſirent officium hoc cenſerent ſore iniunctum.

IX. Eodem anno, & ferè eodem menſe, nempe die ſequentis tertiadecima, obſeruantiæ
vnitur antiquum Monaſterium ſancti Martini vulgò de Caſtañeda Aſturicenſis diœceſis, & *Vnio ſancti Marti-*
ſuæ matris, nempe Carrazeti imitatum exemplum, nouæ reformationis iugum admiſit, *ni de Ca-*
quod author vnionum narrat totidem verbis. *Monaſterium ſancti Martini de Caſtañeda* *ſtañeda.*
Aſturicenſis diœceſis, quod de iure patronatus Caroli Imperatoris & Regis Caſtellæ, & Legionis eſſe dignoſcebatur, ceſſione facta à Ioanne Diez Epiſcopo Hipponenſi, qui illud habebat in commendam Pauli Papæ III. per Franciſcum de Ouiedo Canonicum Palentinum, Procuratorem ſuum ad hoc ſpecialiter deputatum: Præfatus Pontifex ad inſtantiam Caroli Imperatoris nec non Reformatoris, & Abbatum Congregationis, dictum Monaſterium, cuius fructus ad triginta quatuor florenos auri in libris cameræ taxati reperiebantur, perpetuò vniuit dictæ Congregationi anno M. D.XLI. tertio Idus Martij.

XLIX.

FERDINANDVS.

I. Anno M.D.XLIII. in Palaciolis ſucceſſiſſe legitur Ferdinandus Daza Sequenti verò M. D.
M. D. XLIV. Synodo congregata in Monte-Sion, cum Stephanus de Morerola abſoluiſſet XLIV.
triennium, in locum eius Laurentius ſubrogatur, cognomento de Orozco, Spinæ Monachus, 28.
qui vniuerſæ præeſſet congregationi. In hoc Capitulo diffinita quædã pro grauitate Abba- *Laurentius de O-*
tum, atque item pro clauſura Monachorum, eorum præcipuè, qui ſacris litteris Compluti *rozco.*
operam dabant. Capitulum reuocari iuſſum ad menſem Maium, & prorogatum ad illud M.D.XLIV.
triennij tempus. Reliqua omnia, permiſſa priſtinis legibus, quæ compillari iuſſæ, vulgarique quod antea neque ſemel imperatum, nunquam executioni mandatum fuerat. Conſiliarij repetiti pene iidem, Ioannes de Oſſuna, Antonius Palomero, & Michaël de Seuilla, Vallis-bonæ, Carrazeti, & Nucalium Archimandritæ. Addito pro Bartholomæo Henriquez, Stephano de Moretola, qui tunc exuebat munus Reformatoris.

II. Eodem anno conceſſa noſtris fuit ampliſſima conſeruatoria, vt vulgò vocant priuilegia illa, quibus manutenemur, & conſeruamur. Porrò quæ hoc anno nobis conceſſa eſt primum in tertio tomo occupat locum.

M. D. XLV. *Vrſariaque.* III Anno M.D.XLV. opulentiſſimum Vrſariæ Monaſterium in Gallæcia, diœceſis Aurieſis, reformatur, poſt longam ſatis litem, quæ multo tempore grauauit congregationem. In libro vnionum hæc tantum de ea lego. *Monaſterium ſanctæ Mariæ de Oſſera Ciſtercienſis Ordinis, Aurienſis diœceſis, quod de iure patronatus Caroli Magni Imperatoris, & Regis Caſtellæ, ac Legionis eſſe dignoſcebatur, vacans per ceßionem, quam liberè in manibus Pauli Papæ III. fecit Ioannes tituli S. Sixti Presbyter Cardinalis, Burgenſis nuncupatus, ipſamque ceßionem Pontifex admittens, ad petitionem & inſtantiam Reformatoris, & aliorum Abbatum, dictum Monaſterium, cuius fructus, & prouentus, (ſuper quibus penſio annua mille ducatorum auri de Camera, Alexandro S. Laurenty in Damaſo Diacono Cardinali Farneſio nuncupato, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Vicecancellario, authoritate Apoſtolica reſeruabatur) ad ducentos viginti duos florenos auri in libris Cameræ Apoſtolicæ reperiebantur taxati, perpetuo vniuit prædictæ Cōgregationi anno M.D.XLV. nono Kalendas Decembris, Pontificatus ſui anno XII.* Hactenus ibi. Conſtat, quandiu vixit Commendatarius, Cardinalis Alexandri Farneſij nepos, nihil omnino peragi potuiſſe: quoad ipſo defuncto, & Epiſcopo Hipponenſi, Cardinalis Burgenſis, vt dictum eſt, non ſerius reſignauit, quam obtinuit. Cæterum multis millibus grauatam ex annua illa penſione, quam à pluribus annis non ſoluiſſet, omnino ſubleuare neceſſe fuit: & cum domus ſoluendo non ſtaret, congregatio pro ipſa ſubiuit debitum, atque de facto ſoluit. Vnde emanare cœpit conſuetudo vt Vrſaria in continuis contributionibus, ſupra alia cœnobia, proportione ſeruata, grauari ſoleat: non ſolùm quia opulentior, pinguiorque; ſed quia deuinctior vniuerſæ Congregationi, & velut reditus ſolui illius ſummæ. Primus Vrſariæ triennalis Abbas fuit Ferdinandus cognomento de Salenas, quem tamen ferunt vix annum integrum manſiſſe in dignitate. Ei ſucceſſit Iulianus Martini Montis Salutis Monachus, qui nondum reformato ſuo cœnobio ad reformata venerat, velut qui vitam omnino perfectiorem, & conformiorem regulæ, neque quid aliud vltra deſideraret.

M. D. XLVI. *Et Riuiſici.* VI. Sequenti anno, duæ aliæ Eccleſiæ Cōgregationi vniūtur, de Riuoſico in veteri Caſtella, & de Iunceria in Gallæcia, Burgenſis diœceſis illa, hæc Aurienſis. De prima hæc pauca habet vnionum liber *Monaſterium de Riuoſco Burgēnſis diœceſis, quod de iure patronatus Caroli Imperatoris eſſe dignoſcebatur, ceßione facta, per Ioannem de Oliua ipſius Abbatem, per Franciſcum Robuſter Archiuij Romanæ Curiæ Correctorem, Procuratorem ſuum, ad petitionem Abbatis Generalis, & aliorum Abbatum de Obſeruantia, Paulus Papa III. quarto Idus Aprilis anno M. D. XLVI. cum omnibus ſuis iuribus, quorum fructus & prouentus ad triginta tres florenos auri cum vno tertio in libris Cameræ taxati reperiebantur, perpetuo vniuit præfatæ congregationi, &c.* Hæc de prima Eccleſia. Cæterum de ſecunda, hæc quæ ſequuntur.

Atque Iuncariæ. V. *Monaſterium ſanctæ Mariæ de Iunquera de Eſpadañedo Aurienſis diœceſis, quod de iure patronatus Regij eſſe dignoſcebatur ceßione facta ab Andrea de Zuaẓo ipſius Abbate, in manibus Pauli Papæ III. per Ioannem de Monroy Clericum Zamorenſem Procuratorem ſuum, Præfatus Pontifex ad inſtantiam Imperatoris ſuplicantis, nec non & Abbatis Generalis Congregationis, dictum Monaſterium, cuius reditus & prouentus dedit pro expreßis, perpetuò vniuit ſupradictæ Congregationi, anno M. D. XLVI. octauo Idus Maij, Pontificatus anno XIII.*

L.

AVGVSTINVS.

M. D. XLVII. I. Anno M. D. XLVI. in Palaciolis ſubrogatur Auguſtinus, cuius tamen neque proprium cognomen, neque vlla alia memoria, quam ſciam, extat.

29. *Chriſtophorus de Orozco.* II Sequenti M D XLVII. Laurentius de Orozco Reformator, cum abſoluiſſet triennium, & duos menſes, ſynodum congregauit in Monte-Sion ad diem ſextam Maij, in qua fratrem ſuum ſubrogauit Chriſtophorum de Orozco Monachum & Abbatem Vallis-bonæ: ſiue re vera dignior habebatur intèr alios Abbates, ſeu gratia fratris, nam ambitum non credam, digniorem effecit, quod non raro videmus contigiſſe In hoc Capitulo confirmatas lego, quas vocamus iuratas diffinitiones. Præceptum item, vt Officium Mariæ Virginis in vigilus & Laudibus quintæ & ſextæ feriarum, Sabathique hebdomadæ pœnoſæ, quandiu iam dicebantur more Romano, non in choro, vt ſolebat recitaretur, ſed extra chorum: Decretum item, vt in ſingulis Capitulis Miſſa vna pro defunctis præcedehtis triennij cantaretur ſolemniter, reliquæ de Spiritu ſancto celebrarentur. In eodem compilatæ leguntur diffinitiones in ipſo libro Capitulari & pro Monialibus quædam ſatis prolixæ, quas non video cum alijs publicatas. Iuſſum & impetrari indultum aduerſus Bullam, quam vocant Cruciatæ ne quis

eius

eius prætextu Conſeſſorem eligere, aut à caſibus reſeruatis abſolui poſſet. Demum in ipſo notantur conſiliarij deſignati à Capitulo, Abbates Spinæ, Matæplanæ, Carrazeti, atque Saltusnoualis, etiamſi in tempore Abbates eſſe deſinerent.

III. Hoc ipſo anno, ait liber vnionũ, *Vacante Abbatia Monaſterij de Hoya diœceſis Tudenſis, quæ de iure patronatus Regij eſſe dignoſcebatur, per ceſſionem Magiſtri Alphonſi Moram clerici Hiſpalenſis, ſcriptoris & familiaris Pauli Papæ III. idem Pontifex, ad inſtantiam Imperatoris, & petitionem Generalis Reformatoris & aliorum Abbatum, prædictum Monaſterium, cuius fructus & prouentus centum florenos auri in libris Cameræ taxati reperiebantur, perpetuò vniuit dictæ Congregationi, accedente expreſſo conſenſu ipſius Caroli V. Imperatoris, anno M. D. XLVII. Nonis Octobris, Pontificatus ſui anno XIII.* Hactenus vnio Monaſterij de Hoya. Ex cuius monumentis etiam conſtat, vſque ad hoc tempus litem perdurasse, cuius ſupra meminimus: indulta interim Abbatia aliis duobus Didaco, Ioannique vtrique Sarmiento: atque hoc vltimò per ſententiam victo neque adhuc pacta pace, quoad vſque à tertio vltro eſt reſignata. *Reformatur Hoya.*

IV. Biennio poſt anno M. D. XLIX. quæ dudum reſtitiſſet reformationi Abbatiæ Montis ſalutis tandem conſenſit, diſperſa licet Monachorum maiori parte per alia Monaſteria, vt habent antiquæ memoriæ eiuſdem domus. In libro vnionum hæc tantum ſcripta reperi. *Ceſſione facta regiminis Monaſterij B. Mariæ de Monte-ſalutis Ordinis Ciſtercienſis Conchenſis diœceſis in manibus Pauli Papæ III. à Bernardo Barrantes olim ipſius Abbate per Bartholomæum Viacamp. Clericum Ilerdenſem Procuratorem ſuum, præfatus Pontifex dictum Monaſteriũ, quod de iure patronatus Regũ Caſtellæ eſſe dignoſcebatur, & fructus, ac prouentus ducentorum ducatorum auri de Camera ſecundum communem æſtimationem non excedebant, vt Carolus Imperator, & Reformator Congregationis, atque alij eius Abbates aſſerebant, ad petitionem & inſtantiam ipſius Imperatoris perpetuò vniuit eidem Congregationi. Sed quia ſuperueniente obitu Pauli Papæ III. litteræ Apoſtolicæ ſuper gratia iſtius vnionis confectæ non fuerant; ne Reformator & Abbates Congregationis illarum fruſtrarentur effectum, Iulius Papa III. Octauo Kalendas Martij, Pontificatus ſui anno primo, qui fuit Chriſti M. D. XLIX. voluit, & decreuit, quod dicta vnio à prædeceſſore ſuo conceſſa, perinde ſuum ſortiretur effectum, ac ſi ſuper illa dictæ prædeceſſoris litteræ emanaſſent.* Hactenus ibi. Erat Bernardus Barrantes Montis-ſalutis Monachus, atque impetrauerat prædictam Abbatiam, non à ſe poſſidendam, quod nunquam voluit, ſed reſignandam in fauorem Congregationis. Fuit autem poſt vnionem inſtitutus in triennalem Abbatẽ ſemel & iterum, quo tempore domum multo ære alieno preſſam, oppreſſamq; atque annua penſione ſoluenda Romæ dicitur liberaſſe; quin & plura acquiſiuiſſe, quæ vſque hodie cœnobio perſeuerant. Ferunt, cum Romam ex Hiſpania nauigaret, ad hæc & alia negotia peragenda, tempeſtatẽ ſubortam ſedaſſe, precibus fuſis ad Virginem Mariam Montis-ſalutis; quòd miraculo datum, inter alia eiuſdem Virginis ſacræ commemoratur. Hæc de vnione ad decenniũ retardata Montis-ſalutis. *M. D. XLIX. Fit Montis ſalutis.*

LI.

PAVLVS.

I. Eodem anno M. D. XLIX in Palaciolis, Auguſtino ſucceſſit Paulus cognomento *Nuñez*, cui tamen quidam Auguſtinum alium ſubſtituunt, ſed vtrumque abſolutum intra biennium. Quo nempe tempore domus Palaciolenſis legitur mancipata in ſedem ordinariam Reformatorum. M. D. XLIX.

II. Annus M. D. L. fatalis obſeruantiæ & noſtris fuit. celebrato Capitulo apud Montem-Sion ad diem VI. Maij electoque in Generalem Reformatorem Fratrem Iulianum Martinez ex Abbate Vrſariæ; illo nimirum, quem non dum reformata Abbatia Montis-ſalutis, quaſi maioris perfectionis zelo, deſeruiſſe eandem, atque ad nos tranſiiſſe, commemorauimus. Hic opinione religionis celebris, (veræ, an fictæ, quis noſſet?) quo ſanctior cæteris eſſe credebatur, eò etiam præferendus, vt præſideret, facile omnium ſuffragiis mereri potuit. Continuaſſe fictionem in Capitulo in comperto eſt, multis legibus editis, quæ nihil aliud, quàm pietatem præſeferebant. Vt quinta feria quoties non impedita eſſet, Miſſa de Venerabili Euchariſtia celebraretur, vt in confeſſione, quæ in Miſſarum initio proferri ſolet, ſanctus Bernardus Parens poſt B. Virginem immediatè inuocaretur. *Confiteor Deó, Beatæ Mariæ, & Beato Bernardo*, &c. Vt Monaſteriis nondum reformatis facilior deinceps ad reformationem pateret aditus. Tum ne vllibi Nouitij admitterentur, niſi vbi Monaſteria diſciplina ſtrictè, per quindecim, vt minus, profeſſos ſeruari poſſet. Vt Collegio Compluti permanẽte, aliud adderetur, quod Valliſoleti, in Xenodochio Monialium de las Huelgas ſurgere iuſſit. Vt fugitiuis, ſi qui fortè caperentur, aggrauarentur pœnæ; & vt grauioribus delictis M. D. L. 30. *Iulianus Martinez.*

punieíldis, ſtricti carceres, compedeſque, & catenæ, quibus vinciri poſſent, diſponerentur. Demum vt contra Bullam cruciatæ impetraretur Bulla, ſiue in dultum, ne vllis alijs quam deſignatis ab Abbatibus peccata ſua vnquam confiteri, aut à reſeruatis abſolui Monachi poſſent. Hæc & ſimilia promulgata in hoc Capitulo zelum igneum Iuliani demonſtrabant.

III. Sed nihilominus quædam alia mixta, quæ minus iuſta, quædam quæ factum hominis, & nimiam arrogantiam detegebant; præceptum eſt, vt Moniales, quæ iure filiationis Abbatibus ſubeſſent, vt Hortæ, Moterolæ, Meyræque àb eiſdem exemptæ (dubium quo iure) ſoli Reformatori ſubijcerentur. Vt congregatio Ciſtercij iugum excuteret; nec poſt Reformatorem, alteri quam Vicario Chriſti ſubiecta maneat. Vt quoties Abbatias medio triennio contingeret vacare, nequaquam libera pateret electio Monachis, vt hactenus patuiſſet, ſed reſtricta ad perſonas, quas Reformator illis deſignaret. His, & ſimilibus erumpebat ſuperbiæ virus; & quantumuis lateſcens inter honeſta, non leuibus indiciis detegebatur.

IV. In hoc Capitulo inſignis ille Doctor, Hiſpaniæ phœnix Cyprianus de la Huerga Nucalenſis, Rector Complutenſis Collegij deſignatur, indulta facultate, vt gradum Magiſterij in ſacra Theologia, cum primùm Cathedram adipiſceretur, ſortiri poſſet. Atque hic primus Obſeruantiæ Magiſter fuit poſt Martinum de Bargas, obtenta breui ſacrorum Bibliorum Cathedra, quam etiam primus rexit; ſed poſt quem multi alij ſunt ſequuti.

V. An Moniales de Olmedo per hoc tempus Obſeruantiæ ſubeſſent, in dubio eſt. Illud compertum, deſignatum illis Confeſſarium, vt vocant in hoc Capitulo, qui ne eas in aliquo grauaret, alij iubetur expenſis Congregationis Conſtaret præterea ex actis Capitularibus, hoc item anno approbatam fuiſſe à Patribus reformationem Monialium ſancti Guilelmi, atque vnionem cum ſancto Michaële, quæ nos paulo ante admiſſa memorauimus.

VI. Conſiliarij aſſignati Reformatori vterque Frater Laurentius & Chriſtophorus Orozco, alter Vallis-bonæ Abbas, alter Spinæ, Frater Antonius Palomero Carrazeu, & Frater Gabriel de Herrera Nucalenſis.

VII. Ex eiſdem non minus actibus conſtat inſignis ſanè Poëtæ pro illo æuo, nec minus in præſenti memorabilis Chriſtophori de Caſtilleio in hunc annum incidiſſe mortem; cum ex Monacho Vallis-Eccleſiarum ad Secretiora Ferdinandi Regis conſilia Caroli V Fratris, aſſumptus eſſet. Et extant hodie monumenta non contemnenda, id eſt opera, quæ ex bonis illius facta leguntur, cum velut Monachi Monaſterio ſuo ceſſiſſent: paucis exceptis, quæ legauit ſuis, Summi Pontificis impetrata diſpenſatione. Catalogum operum illius texuit Henriquez in Fœnice, neque vllus Hiſpanorum Authorum eſt, qui non ipſius cum laude inter illuſtres Poëtas, mentionem faciat. Cætera huius anni, infauſta, & turbida; quippe quæ noui electi Reformatoris omnino detexerunt indignitatem Quæ vtilia in eo præcipuè prominuerint in dubio eſt. Conſtat, cum ea depoſitionem peterent, voluiſſe Patres verecundiæ hominis parcere; & detecto defectu minus deformi, quod profeſſus non eſſet (quippe à Monte-Salutis, febre correptus, dum adhuc eſſet tyro, in habitu profeſſi miſſus ad ſuos procurãdæ ſaluti: inde cum à morbo conualuiſſet, ad obſeruantiã veniens, atque ex habitu creditus profeſſus, omnes profeſſi exercuerat functiones.) Itaque, dum hic titulus, vt mitior, tollẽdo ſcandalo de regno Dei quæritur (quod hactenus inauditum fortaſſe fuit) relictis ouibus, fugit degener paſtor; & qui, ceu non profeſſus liberè egredi, vel profeſſus imperium retinere, oblata purgatione, fortaſſis poſſet; vtrumque neglexit; & libertatem, fuga maculauit; imperium, metu, & puſillanimitate prorſus indigna.

VIII. Fuga paſtoris turbatus (nec mirum) grex; & licet non diſperſus, diuiſus tamen. Nam dum nonnulli pro Iuliano certant, alij in ipſum inſurgunt, quaſſatam cimbam reficere non curant, ſed ſciſſuris ſciſſuras ſuperaddunt. Nec iam ſoli defectus paſtoris profugi, ſed ouium relictarum expenduntur, vulganturque; quaſi compenſatione minuerentur, qui ſine illa enormes cenſendi forent. Tum vero Carolus V. Imperator deſolatæ, ſed nobili, atque Eccleſiæ, & Hiſpaniæ quondam pervtilis, compaſſus familiæ, qui minantem ruinam repararent, & ad nitorem priſtinum reducerent, duos de latere ſuo delegauit, totius Regni primores, & adminiſtros, vtrumque Præſidem, alterum ſupremi Senatus Regij, Dominum D. Ferdinandum Niño de Gueuarra noui Orbis Patriarcham, Epiſcopum Seguntinum; alterum Valliſoletanæ Cancellariæ, Dominum D. Michaëlem Muños Epiſcopum Conchenſem, qui congregato Capitulo apud Huelgas Valliſoleti, & præſiderent, & cuncta in eo dirigerent; quin ſi quæ dubia eſſent, reuocarent. Hi porrò vtraque fulti, Pontificia, & Regia, quo maius rebus gerendis pondus darent duos alios eligere ſibi acceſſores, vtrumque à Secretiori conſilio, quod vocant Cameræ, licentiatum Bertrandum de Galetza, & Ferdinandum Martinez de Montaluo, viros prudentes, & pios, vel inter paucos.

IX. Vigeſima die menſis Augusti Synodus congregata in Eccleſia S. Mariæ Huelguenſis eſt, in qua magnus Caſtellæ Præſes primùm declamauit pro noſtris, neque minorem pro

Ciſtercij

Ciſtercij honorē zelum præ ſe tulit, quam pietatem. Quomodo obſcuratum aurum ſacræ obſeruantiæ, & color optimus mutuæ charitatis in aduerſa mutatus, vniuerſam denigraſſet congregationem? Qui Angeli ab extraneis putabantur, homines apparuiſſe, & detexiſſe, dum inuicem accuſant, quam reuera non eſſent, qui debuiſſent quorum culpam, nam verè ita putabat, redundare in omnes, dum complices creduntur, qui non compeſcunt. Nec credi tantùm ſed re vera eſſe, quotquot non exhibent, cum poſſent, atque deberent Diuiſionem, ex propriis affectibus, non ex amore Dei ortum habere. Adnitendum proinde omnibus eſſe, vt quæ ſunt Dei ſapiant, in quibus ſolis nequeant diſcordare. Hæc & ſimilia ardenti zelo dicta, dum ruborem incutiunt lachrymas, (nam cunctos penè palam lachrymatos, traditio eſt) poſt deſignatum communibus ſuffragiis, qui cunctis fidem faceret, Fratrem Laurentium dictum de Salamanca Abbatem de Hoya, vnum omnium animum, atque vnam omnium vocem eſſe fecerunt: vt tam pro eligendis diffinitoribus, quàm pro Reformatore, & conſiliariis, viſitatoribuſque in duos Præſides vltrò compromitterent, qui iuxta merita, functiones diſtribuerent, nulla ſiue potentiæ, ſiue gratiæ, ſiue alterius affectus ratione habita.

X. Sequenti die quæ fuit vigeſima prima menſis Auguſti, compromiſſo acceptato per duos Præſides. Diffinitores ab eis electi ſunt Frater Laurentius de Orozco Spinæ, Frater Andreas de Zuaro Ferrariæ, Frater Nicolaus de Ayllon, Matæplanæ, & Frater Paulus Suarez Hortæ Abbates; iunctis Fratre Bernardo de Laio Nucalenſi, Fratre Ferdinando Xabara Montisferi, Fratre Barnardo Vaſquez Saltus-nouālis, & Fratre N. de Fuente-encalada Sagramœniæ Procuratoribus. Non vllum grauius diffinitorium viderat, ex quo cœpit Congregatio. Quid ſi nec poſtea vidit? deſignatis ex octo, quinque viris, quos dignitas ſuprema Reformatoris, aut decoraſſet dudum, aut mox decoratura preſtolabatur Diffinitoribus promotorem addidere Fratrē Alphonſum de Granada tunc temporis Abbatis Montis ſalutis. Mox conſiliarios ſanctos, doctoſque, ſi quos ſæculum illud habere potuit, Fratrem Franciſcum de Villanueua Morerolæ Abbatem, Fratrem Hieronymum Hurtado, Vallis-Eccleſiarum, quem cum inſigni opinione pietatis poſt multas functiones deceſſiſſe, inferius dicam; Fratrem Alphonſum Nieto, de quo ſupra; & qui tunc recens emergere incipiebat Fratrem Ludouicum Aluarez de Solis, quam noſtri Generalem ſemel & iterum; Fiterienſes, Abbatem ſuum perpetuum; & inclyta militia Calatrauæ ſacri Conuentus Priorem expectabant.

XI. Die XXIV. eiuſdem menſis, celebrata de Spiritu ſancto Miſſa ſolemni, prædicti Præſides tres viros propoſuere, è quibus vnum in Reformatorem, quem mallent eligerēt; reliqui duo, remanerent viſitatores. Hi fuere Frater Didacus Oſſorio Vallis-paradiſi, Frater Ferdinandus de Valtanas, Vallis-bonę, & Frater Marcus del Barrio Abbas ſancti Prudentij, Spinæ Monachus, duas ex tribus ſuffragium partibus, vno vel alio minus Marcus habuit, vir plane ſanctus; & cuius crebra: maximè poſt mortem, referuntur miracula, de quibus nos in tempore dicemus Hunc tantum virum Deus noſtris prouiderat, per quem perditis rebus ſubueniretur. Sed perditis tantum? quippe cum poſtea ad triginta fermè annos ſuperuixiſſet, non vltra aſſumptus in Reformatorem legitur. Fortè quia ſancti tunc ſolum eliguntur, cum nulli ambiunt.

XII. Sequenti die XXV. eiuſdem menſis, qui à ſecretis eſſet Reformatori, per eoſdem Præſides deſignatus eſt. Frater Stephanus Guerra Monachus Vallis-paradiſi, qui poſtea multis annis ſacrum Calatrauæ Conuentum vices gerens Prioris adminiſtrauit.

XIII. In hoc Capitulo noua politia legitur inſtituta, quæ magna ex parte vſque hodie perſeuerat Obtinuit inter alia primum locum, vt Reformator eo ipſo exiſtat, & declaretur Abbas Palaciolenſis. Itaque primus, qui vtramque dignitatem ſimul iunxit non vltra diuidendam, Marcus fuit.

LII.

MARCVS REFORMATOR. I.

I. Electus die & modo, quos iam deſcripſimus. Vt Abbatiæ omnes ſimul vacent, & vacaturis à diffinitoribus duo ex magis idoneis proponantur, ex quibus ſolis electio fieri debeat. Vt hi duo mittantur ad domos ſingulas ſub ſigillo totius congregationis: & nec qui tulerit ante inceptam Miſſam de Spiritu ſancto ingredi domum, nec charta reſerari, niſi in Capitulo poſt Miſſam dictam poſſit, atque electione ſtatim ſubſequenda. Vt concilia & electiones Reformatorum liberè celebrentur in domo, in qua tum eidem Reformatori, tum conſiliariis videatur expedire. Vt Reformator, expleto ſuo triennio, domum, in qua Capitulum celebratur, ingredi nequeat, vel ingreſſus, prius egrediatur, quam eam Capitulares ingredi poſſent; niſi poſt omnia officia deſignata, ſucceſſorem acceptum, non reuerſurus. Vt interim

præſideat Abbas Montis-Sion, cui hoc indultum pro aliis ſubrogaretur. Vt in Capitulis octo diffinitores, quatuor ex Abbatibus ſine vlla reſtrictione, totidem ex Procuratoribus, prolixis ſcrutiniis eligerentur. Vt hi congregationi duos viros, ſicut & totidem ſingulis Eccleſiis proponere deberent; ex quibus Congregatio Reformatorem, ſicut Eccleſiæ ſingulæ Abbates ſibi deligerent; neque extra per ſuffragia vagari poſſet. Vt annis ſingulis Capitula intermedia, ſiue Conſiliariorum; Generalia, & electio Reformatoris Abbatumque de triennio in triennium celebrarentur. Demum vt Reformator ſemel omnes Eccleſias; Viſitatores iterum; nec niſi grauis ingrueret neceſſitas aliæ viſitationes fieri poſſent. Quæ atque alia ibidem ſtatuta præſentari Pontifici quantocius confirmanda, præceptum legimus.

II. Prouiſa & alia mores concernentia: & quarta horæ pars manè poſt laudes, altera quarta poſt Completorium Veſperè orationi mentali adiudicatæ: quod ſanctus Parens in regula præceperit, breuem ſemper in Conuentu eſſe orationem. Bibliothecas pro cœnobiis ſingulis inſtrui; vltra quas libros, ſed præcipuè morales Monachis dari. Profitentes Theologiam apud Complutum contineri in Clauſtris; neque vllo titulo inde poſſe exire, ante abſolutum tempus præfixum ſtudiis. Leges, quod ſæpe iuſſum, ſed nunquam factum ordine ſuo digeſtas, & librum item vſuum publicari: Reformatorem, à regimine Eccleſiarum extra viſitationem abſtinere; atque id genus alia præcepta ſunt, quæ bonis moribus conſentanea iudicabantur. Abbatiſſæ Huelguenſi iniunctum eſt, quia obedientiam Ciſtercienſi Abbati vouerat, vt impetraret relaxationem voti, aut ſi teneret abſoluenda veniret à ſubiectione Generalis Reformatoris. Moniales Guenſen in Aſturibus, quæ ſe inconſulte tranſtuliſſent ad S. Michaëlem, reſtitui loco iuſſæ: inde ſi poſſent, Ouetum transferendæ Complutenſi Collegio iterum in Rectorem datur Magiſter Cyprianus, iam ſacrorum Bibliorum interpres publicus; & Capitulis deſignatæ ſingulæ domus; nimirum Generali, Palaciola; intermediis, Nucales, Morerola, Spinaque, certis diebus in ipſis celebrandis. Hactenus in eo celebri Capitulo.

M. D. XLII. III. Anno M. D. LII leges Congregationis, quæ toties typis mandari iuſſæ fuerant, tandem correctæ, atque ad ordinem redactæ, vulgatæ, ſunt Toleti in quarto apud Ioannem de Ayala, induſtria & opera Abbatis Nucalenſis, cui id munus iniunctum à Capitulo

IV Eodem anno prima die maij Synodus intermedia celebratur apud Montem-Sion; nec quid in ea tractatum memoria dignum, niſi quod de transferenda Abbatia Bonifontis ſanctimonialium, ad oppidum Molinam, deliberatum eſt; inconſulto, vt apparet Abbate Hortæ, cui Bonus-fons filiationis iure ſubeſſet; quod tamen poſtea, (ſed neque deerant aliæ difficultates) impediuit effectum, Bonus-fons permanſit in ſuo loco.

M. D. XLIII. V. Sequenti anno M. D. LIII. duo Capitula intermedia celebrata ſunt, alterum Spinæ XIII. die Februarij, alterum Morerolæ. 1. Nouembris In primo video prouiſum efficaciter, vt decreta Capituli apud Huelgas ante biennium celebrati, authoritate Cardinalis Pogij, Iulij III Legati confirmarentur. Confirmationes porrò circumferuntur cum aliis eiuſdem Legati indultis initio tertij tomi priuilegiorum. Decretum item, vt pro celebrandis Capitulis electionum, quæ generalia incipiebant iam vocari, Palaciolenſis Abbatia, ſiue quod ſedes eſſet Reformatoris, ſiue quod poſita in medio Congregationis quo vndequaque commodius confluerent Abbates, diſputaretur Quin in Capitulo proximè ſequenti Morerolæ coacto decretum eſt, vt ea domus expenſis Congregationis pro ſuſcipiendis cunctis Capitularibus, atque ad Capituli vſum conſtrueretur. In eodem deſignati viſitatores, qui in Reformatorem, ſi fortè quid erraſſet, poſſent inquirere. Hi fuere Abbates S Claudij atque Melonis.

VI. Eodem anno Cardinalis Legatus Ioannes Pogius, dum omnia acta Capituli confirmat pridie Kalendas Maij eadem die, duo alia priuilegia noſtris indulget, alterum pro componendis ſacrificiis, dotationibuſque quarum ſtipendia ad nimiam tenuitatem perueniſſent: alterum, vt quas ter tantum in Hebdomada, & ſemel in die licebat extra clauſtrum carnes comedere, etiam in Refectorio conuentuali, fratribus intra Clauſtrum apponi poſſent; ne videlicet menſæ ſeparatæ, diuerſæque minori obſeruantiæ anſam præberent

VII. Quo item anno, quod ad Ouetum transferri iuſſum fuerat Monaſterium de Gu, cum in oppido de Auiles opportuniorem locum inueniſſet, illuc tranſlatum legitur: atque tranſlatio ipſa & reformatio, obedientiaque Reformatori præſtita, eiuſdem Cardinalis Legati authoritate confirmata eſt, vt priuilegio 6. videre licet.

M. D. XLIV. VIII Anno M. D. LIV Capitulo congregato in Palaciolis die 5. menſis Maij, primi omnium eliguntur Viſitatores, Frater Franciſcus de Villanueua, & Frater Hieronymus de Lalo. Exinde Conſiliarij deſignantur Frater Laurētius de Orozco Spinæ, Frater Didacus Oſſerio, Vallis-paradiſi, Frater Nicolaus de Ayllon Matæplanæ, & Frater Andreas de Zuazo Ferrariæ Abbates. Neque vltra ad alia officia proceſſum video.

IX. Sequenti die electi diffinitores prolixo indagine. Quippe pro deſignandis quatuor Abbatibus ſexdecim prius, mox ex ſexdecim, octo; dein ex octo, quatuor electi ſunt, qui tãdem in officio permanſere. Eodem modo deſignati Procuratores præmiſſo ſemper ſolemni iuramento de eligendis dignioribus. Tantæ tunc molis eſſe putabatur deſignare hos viros, qui Patres darent vniuerſæ Congregationi. Ex Abbatibus, poſt hæc omnia ſcritinia delecti ſunt Frater Alphonſus Nieto Vrſariæ, Frater Didacus Oſſorio Vallis-paradiſi, Frater Paulus Suarez Hortæ, & Frater Ludouicus Aluarez de Solis Superati Abbates: ex Procuratoribus totidem prodiere, de Spina, de Nucalibus, de Ferraria, & de Monte-ſalutis.

LIII.

DIDACVS OSSORIO REF. II.

I. His conſtitutis, octaua die Maij (nam tres dies inſumpti in electionibus) ex quibus Generalem ſibi deligeret, propoſiti Congregationi ſunt inſignes duo viri, Frater Nicolaus de Ayllon Abbas Mataplanæ, & Frater Didacus Oſſorio Vallis-paradiſi. Porrò hoc vltimo deſignato per ſuffragia, qui Conſiliarius, atque diffinitor electus fuerat, duo alij pro ipſo ſubrogantur Frater Ferdinãdus Valtanas, tunc Abbas Vallis-bonæ, in Conſiliarium: in diffinitorem vero Frater Nicolaus de Ayllon, qui in Reformatorem paulo ante fuiſſet propoſitus.

II. In hoc Capitulo nihil nouum tentatum video: niſi quod Capitula intermedia duo tantum in ſingulis trienniis celebrarentur vtrumque prima die menſis Maij; & tertium ſuperfluere viſum, inſtanti tempore Synodi Generalis, cuius defectum intermedia ſupplere ſolent. In eodem indultũ primò eſt, vt Monachi in æſtate ſine cucullis ingredi refectorium, & conuentualiter prandium ſumere poſſent. Cum quidam Monachi externis occupati vt ab Officio Beatæ Mariæ Virginis cotidie recitando eximerentur, Romanum officium extra chorum recitarent: quod id ſibi licere per Bullam Pij V. perſuaderentur: declaratum eſt, nihilominus ligari ad Mariani penſi recitationem. Præceptumque virtute ſanctæ obedientiæ omnibus, & ſingulis congregationis Monachis, ne quis illud omittat ſub eo titulo.

III. Eodem anno, cum Carolus V. Imperator Apoſtolica fultus authoritate, Eccleſiarum vaſallos vendere vellet; obuiando imminenti noſtris malo, quod graue cenſebatur, Synodus intermedia in monaſterio Spinæ de mandato eiuſdem Imperatoris die X. Iulij coacta eſt: atque item alia die XV. Februarij ſequentis anni: nempe vt de modo, quo id fieri poſſet, cum minori Eccleſiarum diſpendio conſultaretur. Rara profecto pietate Principis, qui inter graues anguſtias, quod Pontificis dono obtinuiſſet, non extorquebat atrox, ſed ſupplex magis petebat & exorabat; & ſuper ſibi indultis villis oppidiſque in Eccleſiarum fauorem, quod clarè exactis conſtat, paciſcebatur.

IV. Neutrum Capitulum obfuit órdinarió, quod menſe Maio intrahre Valle-paradiſi coactum legitur. Quin & ſecunda die menſis Octobris Spinæ aliud, pro grauibus negociis, quæ occurrerunt, nec vacat in præſenti examinare. In hoc ſecundo frater Michaël Angelus, Spinæ Monachus eximiæ induſtriæ homo præficitur negociis obſeruantiæ Vallis-ſoleti. Et Virginibus Monaſterij de Bethleem eiuſdem vrbis multò ære alieno dudum oppreſſis ingens ſubſidium datur expenſis totius Congregationis.

V. Hoc ipſo anno duo alia monaſteria, alterum de la Vega Legionenſis, alterum ſancti Petri de Gumiel militum Calatrauæ donum, & ſedes olim Oxomenſis Diæceſis, acceſſere obſeruantiæ, cum eius iugum dudum recuſauiſſent. Primi cœnobij vnio ita deſcribitur *Monaſterium ſanctæ Mariæ de la Vega diæceſis Legionenſis, quod de iure patronatus Regum Caſtellæ eſſe dignoſcebatur, ceßione facta ab Andrea de Fuenſalida Epiſcopo Tripolenſi, & ſimiliter ab Antonio Manrique Clerico Burgenſi, qui aſſerebat, certo quodam modo indultum ſibi fuiſſe ab Apoſtolica ſede acceſſum ad dictum monaſterium, vtroque in manibus Iulij Papæ III præfatus Pontifex ad inſtantiam Caroli V. Imperatoris, dictum Monaſterium, cuius redditus ad triginta tres florenos auri cum vno tertio in libris Cameræ taxati reperiebantur, perpetuo vniuit, cum omnibus ſuis iuribus Congregationi Regularis Obſeruantiæ duodecimo Kalendas Decembris Pontificatus ſui anno IV. Ne autem de vnione pro eo quod litteræ confectæ non fuerant, poſſet aliquo modo dubitare, & Carolus Imperator, & Reformator ac Abbates Cõgregationis illarum fruſtrarentur effectu, Paulus Papa IV. anno M.D.L.V. ſeptimo Kalendas Iunij, voluit & decreuit, quod vnio prædicta perinde ſuum ſortiretur effectum, ac ſi ſuper illa litteræ ſui prædeceſſoris confectæ eſſent.* Hæc de prima Abbatia præſentis anni, atque eius Vnione. Secundam author earum ita deſcribit.

Vnio de la Vega.

M.D.L.V.

VI. *Vacante Abbatia ſancti Petri de Gumiel Ciſtercienſis ordinis, Oxomenſis diæceſis, ob*

Et ſancti Petri.

ceſſionem Ioannis de Ocio, quam liberè & ſponte fecit in manibus Pauli Papæ IV. per Gregorium de Ayala Clericum Burgenſem Procuratorem ſuum, præfatus Pontifex, ad inſtantiam Caroli V. Imperatoris, Patroni Monaſterij, nec non Reformatoris & Abbatum Congregationis, prædictum monaſterium cum Prioratu de Milagros, & aliis annexis, quorum fructus ad centum florenos auri in libris Cameræ taxati reperiebantur, perpetuo uniuit dictæ Congregationi anno M.D.LV. Septimo Kalendas Nouembris. Hactenus ibi. In monumentis Eccleſiæ ſancti Petri Ioannes de Ocio poſt reſignationem, indulgentia Capituli, dicitur præfecturam continuaſſe, vſque ad annum M.D.LXIII. in quo deceſſit.

VII. Anno M. D. L. VI. vltima die Ianuarij, iterum exigentibus negotiis Reformator Conſiliarios congregauit apud Valliſoletum. Adeò prouidentiæ humanæ incertæ ſunt, vt nunquam plura Capitula contigerint, quam cum ne multa eſſent, lege cautum; & ſola duo haberi præceptum fuerat.

VIII. Hic idem annus noſtris licet nocuus, (ſic omnia monumenta antiqua probant) indecorus haud dubie, & turpis fuit: repulſam paſſo Abbate Ciſtercienſi Ioanne de Loiſier, cum ex Gallia ad Hiſpaniam pertranſiſſet, cœnobia reformata, (nam in Caſtella, Legioneque & Gallæcia, vix remanſerant alia) viſitaturus. Carolo V. Imperatori noſtro, atque Franciſco Regi poſt longa bella, quæuis ſuſpecta pax: atque animis hinc inde exulceratis, etiam tutiſſima, infida reputabantur. Ciſtercienſes Eccleſias in Hiſpania, nobilem eius partem, neque exiguam, atque militias Sacras includentem, illo æuo potentiſſimas, ſi exponerentur Gallo ſuperiori, quantum eſſet, vt alias poſt ſe traherent? Nam quid ſi Cluniacenſes tali exemplo? Quid ſi Carthuſiani, Præmonſtratenſeſq; propriis vellent Eccleſiis dominari? Et in Ciſtercio ſpecialem rationem eſſe, ex militibus ſacris, in quibus eſſent vires totius regni. Exiit edictum à Senatu Regio, ne Superiores Galli, quandiù pax lubrica, in Monaſteriis Caſtellæ ſuſciperentur. Nec latuit hoc decretum Ioannem Loiſierium: ſed impetrauit diploma Caroli V. antequam Regno cederet, (quod ideo forſan faciliùs expediuit, quia ceſſurus; quo omnes Regni Abbates hortabatur, ad eius reuerentem ſuſceptionem. Has litteras Franciſco Regi miſit, à quo Ioannes accepit, nunquam ſine eis Caſtellam ingreſſurus. Noſtri, decreti conſcij, non litterarum, cum primùm Ciſtercienſem Abbatem in ianuis eſſe famæ vulgante, norunt, ſenatum adeunt, & quid facto ſit opus integri rogant; nec recuſantes obedientiæ ſubire iugum; nec Regi & regno, ſi quod inde ſequeretur, præiudicium rebelles illaturi. Non ſuſcipere Gallos iuſſi ſunt, quoad vſque quædam, quæ pacis concernebant conſeruationem, in pacta venirent, atque Apoſtolica authoritate confirmarentur.

IX. Hic ſtatus rerum erat in Caſtella, cum Ioannes aduenit: & Nauarræ Cœnobiis viſitatis, diuertit ad Moniales Hercianas, inde ad ſanctum Prudentium, primam Congregationis Eccleſiam perrecturus. Cæterùm, quæ exinde ſequuta ſint, vt Galli narrant primum, (is honor illis debitus, quia Patribus) mox, vt à nobis comprobatum eſt per inſtrumenta, & teſtes, propalabimus. Narrat Reuerendiſſimus Edmundus à Cruce in eo, quem Barchinone vulgauit circa annum M. DC. III. Apologetico, in itinerario Anteceſſoris ſui Ioannis de Loiſier ſcriptum eſſe, *Priorem S. Prudentij veniſſe in Monaſterium Monialium de Herce, vt Reuerendiſſimum Dominum Ioannem ibi viſitantem videret, & probaret, ſi verus eſſet Ciſtercij Abbas? Quia, inquit, illi triennales Caſtellæ gloriantur, ſe gaudere priuilegio, quo nemo ab Abbate Ciſtercij eos viſitare poteſt. Tandem eo ſufficienter cognito, ſumpto prandio, antecedere voluit, vt aduenienti Domino noſtro ea præpararet, quæ conueniebant. Appulit Dominus circa ſextam ad ipſum monaſterium in cacumine montis conſtructum; ante cuius ianuam prior aderat cum Notario Regio proteſtans, ſe nolle ingreſſum Domino præbere eum ignorans, & eius poteſtatem. Quare Dominus ſigillum ſuum oſtendit, in quo Ciſtercij Abbatis nomen ſculptum erat. Prior, quia quod aliud opponeret non habebat, petiit, ſi facultatem haberet à Principe Hiſpaniarum Philippo II Caroli V. Imperatoris filio, vt Caſtellam ingrederetur, litteras patentes Caroli V. ei oſtenſas neglexit; proteſtans ſe nihil facturum pro eis, neque ingreſſum Monaſterij permiſſurum, niſi prius ab ipſo Principe Philippo obtenta licentia. Prioris contumaciam, & ſuperbiam agnoſcens Dominus, ab eodem petiit, vt ſaltem tanquam hoſpes apud eos illa nocte degeret; proteſtans ſe ea vice viſitare nolle. Quod itidem negatum eſt. Poſtremo ab eodem Priore petiit Scyphum aquæ frigidæ; qui ei, & quibuſdam de ſua familia petentibus, quia nimius inualuerat calor, recuſatus fuit. Tanta eius monaſterij Monachorum corda indurauerat obſtinatio. Reuerſus Cæſarauguſtã Dominus, ibi reperit Hiſpaniarũ Principẽ, cuius auunculus B. Ferdinãdus de Aragonia Archiepiſcopus Cæſarauguſtanus, Monaſterij de Veruela antea Abbas, & Religioſus monaſterij de Petra, apud cũ negociũ iſtud promouit, & præfati Prioris reſiſtentiam exponit. Propterea litteras acerbiſſimas Princeps conſcribi iuſſit, quibus præcipiebat triẽnalibus Caſtellæ, quatenus Domino noſtro in omnibus obſequerẽtur,*

eique

eique debitam præſtarent obedientiam, cum inuocatione, ſi opus foret, brachij ſæcularis. Nihilominus, cum intelligeret Dominus, Caſtellanos tribunales illos eo magis commoueri, ſe vero à ſuis Religioſis pro negotiis vrgentibus Ciſtercium reuocari; maluit illorum violentis conatibus cedere, & horum precibus acquieſcere, quam amplius cum illis contendere: præſertim cum eius valetudo hoſpitiorum incommoda, & itinerum aſperitatem non ferret, in Galliam reuerſus eſt. Hæc noſtris nota in illo Itinerario, hæc in illa Apologia inuſta eſt; quam vel innocuis non licet non dolere Scilicet in his rebus ſacratioribus, non ſolum ſcelus eſt male feciſſe, ſed male audire: & vt olim Poëta decantauit, in ſuperis (addo ego in ſuperioribus) non ſola culpa luenda, ſed fortuna.

X. Certa, & recepta apud noſtros hiſtoria eſt, Carolum V. Regno renunciaturum dediſſe litteras, quas ſe regnante adimpleri minimè poſſe; ſe non regnãte, valorẽ non habituras, eoq; nec obſeruandas, conſiderauit. Noſtris ſupremam fuiſſe neceſſitatem obediendi decreto ſenatus Regis, quandiu non irritato ab eo, penes quem eſſet ſumma potentia Philipum Regem requiſitum Cæſarauguſtæ, ita voluiſſe Abbatis Ciſtercienſis prouidere honori, neque obedientiæ à noſtris illi debitæ legibus contraire, vt nihilominus ſenatus ſui decreta remanerent illæſa Quare etſi litteras illi patentes dedit, omnem, quam potuit indulgentes facultatem: ſed nihilominus illi conſuluiſſe reditum ad Burgundiam, atque adlubuiſſe preces ſuper hoc ipſo, quæ in Regibus, vim præcepti, ſeu legis habere ſolent. Hæc de aduentu & repulſa viſitatoris.

Ouidius, de Triſtium.

XI. De hoſpitio difficiliùs audeam dicere: ſed re vera ſuſceptum reuerenter, quotquot tunc aderant, teſtatum reliquere. Quod ipſe etiam Edmundus Generalis non inficiatur, quando in eadem Apologia ait. *Aſſeritis eundem, (ſcilicet Reuerendiſſimum Dominum Ioannem) in eo monaſterio, (nempe S. Prudentij) exceptum tanquam hoſpitem, non vt Viſitatorem: ei prohibente Sereniſſima Imperatrice ingreſſum in Caſtellam, ne veſtra Monaſteria viſitaret, &c.* Hæc ille quaſi à noſtris aſſeuerata, quamuis Galli reſiſtant. Certè quod dicunt de potu aquæ petito, negatoque, admirabile magis, quam credibile, dum omnem fidem ſuperat, aliorum eneruat authoritatem.

XII. Hoc ipſo anno M. D.LVI. celebratur Capitulum intermedium die VI menſis Maij in Monaſterio Vallisbonæ: in quo præter Viſitatores Reformatores, qui in eius acta inquirerent, Abbates Vallisbonæ & Nucalenſem, nihil inuenio factum memoria dignum.

XIII. Floruiſſe per hoc tempus in monaſterio Spinæ Patrem Ambroſium Gante inſignem Aſtrologum, atque Carolo V. & Philippo ſecundo eximie charum, Henriquez in Fœnice teſtificatur, vbi & quædam monumenta eius commemorat.

XIV. Sequenti anno M.D.L.VII. Congregato Capitulo in Valle-paradiſi, quod Palacciola ædificarentur, nouum triennium auſpicati ſunt noui Viſitatores, frater Marcus del Varrio Spinæ Abbas, qui anno M. D. LI. in celebri illo Capitulo apud Huelgas Reformator euaſerat, & frater Alphonſus Ruicius Abbas Nucalium in eodem officio ſucceſſurus non multo poſt. Tum in Reformatoris eligendi Conſiliarios, frater Paulus Suarez Vallisbonæ, Pater Ludouicus Aluarez de Solis Morerolæ, frater Bernardus de Aiala Hortæ, & frater Stephanus Guerra Corrazeti Abbates, inſtituuntur.

XV. Sequenti die, ad Diffinitores eligendos, XVI. ex Abbatibus, inde ex XVI. octo, & tandem quatuor ex octo diliguntur; quod idem factum de Procuratoribus. Et renunciati ex illis. Paulus Suarez Vallisbonæ, vt dicebant, Alphonſus Ruicius Nucalium, ſeu de Nogales, Andreas de Zuazo Vallis-Viridis, ſiue de Benauides, atque Petrus de Heredia ſancti Martini: ex his Spinæ, Hortæ, Morerolæque & Vallis-paradiſi Procuratores. Hic primum memorari video inſignem virum Ludouicum de Eſtrada Monachum Hortæ, qui Procuratorem agebat eiuſdem domus.

LIV.

PAVLVS SVAREZ REFORM. III.

I. Sequenti die propoſuere Diffinitores, è quibus Reformator eligeretur fratrem Paulum Suarez, & fratrem Petrum de Herodia, de quibus ſupra. Et confluxere ſuffragia in Paulum Suarez Monachum Vallisbonæ: ſubrogatis pro ipſo in Conſiliarium fratre Ferdinando de Salenas Abbate Hortæ, & in Diffinitiorem fratre Stephano Guerra Carrazeti.

II. In hoc Capitulo ſtatuta aliqua video non omittenda. Vt Alleluia, quæ à Quadrageſima omitti conſueuiſſet, à ſeptuageſima deinceps; & Gloria Patri in tribus diebus vltimis Hebdomadæ pœnoſæ, in Pſalmis, iuxta ritum Romanum omitterentur. Vt Abbates non vacent in Capitulo quoad vſque reuerſi ad proprias domos ingrediantur Eccleſiam Miſſam, de Spiritu Sancto, quæ electionem præcedit, celebraturi. Vt electiones officio-

rum

rum Capitularium aliis ordine,& modo deinceps fierent, quos Synodo ſequenti referemus. Cautum item ne duo Diffinitores ex eadem Eccleſia, quamuis tranſlati ad dies, eligi poſſint. Et vt Viſitatoribus, ſicut Reformatori Amanuenſis Monachus, cuius calamo vtantur, deſignetur. Hæc & alia decreta prodierunt, caduca quædam, quædam permanſura.

III. Iniunctum item Ludouico de Eſtrada eſt inſigni Verbi Dei concionatori, vt Commentarios in ſanctam Regulam ederet, quibus Abbates in Capitulis priuatis ad illam exponendam vti poſſent. Collegio Complutenſi Rector iterum datus Magiſter Cyprianus. Et deſignatæ celebrandis Synodis domus, intermedius Mataplana,& Saltus-noualis; Generali Palaciola, ſi fuerint perfecta, ſin minus Spina. Actum & de ædificanda noua Abbatia apud Valliſoletum, cui pingues reditus ex Vrſaria, Superato, Monte rami, atque aliis deſignabantur

IV. Relatum in eodem Capitulo de legibus quibuſdam, quæ in vulgatis, anno M.D LII. à prototypis dicebantur diſcordare. Præceptumque, vt à die menſis Maij XVIII. coram Reformatore & Conſiliariis conferrentur per ſingulas & ſi quæ diſcordarent, corrigerentur.

V. Eodem anno XXVII. die menſis Augusti Reformator Conſiliarios congregauit apud Valliſoletum, vt eorum arbitrio, conſilioque cum Philippo II. iam regnante, ſuper ſubſidio, quod tunc exigebatur, maturiùs, atque exactiùs paciſci poſſet.

VI. Multa in melius promouenda ſperabantur, ſi Paulus viueret: ſed vix ſex menſes, aut ne vix peregit in præfectura, cum importuna ſatis morte præuentus, ſolum ſui deſiderium reliquit poſteris. Quando, aut vbi deceſſerit, incertum: conſtat menſe Octobri eiuſdem anni vocatos ad Spinam poſt eius obitum, certum tempus & locum præſcripturos, in quibus foret ſucceſſor deſignandus Die VII Decembris indicta eſt vnanimi conſenſu; ſed de loco variatum non nihil video; nondum perfecto ædificio Palociolenſi, & quibus ibidem, licet incommodè; aliis in Valle paradiſi Synodum congregandam, acclamantibus, iuxta Capituli præcedentis diſpoſitionem. Prior ſententia inualuit, quia plurium, & Synodus indicta Palaciolis & celebrata præfixa die eſt, concurſu haud dubiè ſupra domus, nondum ædificatæ, capacitatem

VII. In hoc Capitulo electionum ordo mutatus, ad præcedentis normam; & primus omnium, qui cunctis fidem faceret, (Secretarium vocamus) electus eſt; inde quatuor Abbates Diffinitores, pro ſuffragio numero vnica electione renuntiandi. Hi fuere frater Marcus del Varrio ſancti Martini, frater Ludouicus de Eſtrada Hortæ, frater Alphonſus Ruiz Monaſterij, & frater Stephanus Guerra Riuiſici. Mox in eundem modum Procuratores, Vallis-Eccleſiarum, Morerolæ, Montisferi, & Vallis-bonæ. His ſucceſſere quatuor Conſiliarij totius authoritatis frater Ludouicus Aluarez de Solis Carrazeti, frater Ferdinandus Xauata Vallis-paradiſi, frater Ferdinandus Valtanas Vallis-bonæ, Abbates, & frater Alphonſus Nieto vir planè magnus, & qui vel abſens meruit deſignari.

L V.

LVDOVICVS ALVAREZ DE SOLIS REFORM. IV.

I. Electis Conſiliariis, nec nouis eligendis Viſitatoribus, quippe electi manebant in ſuo munere, ex quibus Generalem ſibi deligeret, propoſiti Congregationi ſunt primus & vltimus quatuor Conſiliariorum, frater Ludouicus Aluarez de Solis, & frater Alphonſus Nieto, nec vocatus, nec præſens, ſed muneri æqualis iudicio omnium. Præualuit Ludouici Aluarez pars Monachi Morerolæ; & loco eius ſubrogatur in Conſiliarum frater Bernardus Vaſquez, qui tunc regebat Eccleſiam ſancti Prudentij.

II. In hoc Capitulo, quod hactenus in vſu, vt vnuſquiſque nomen eius ſcriberet, cui ſuffragium præſtaret, reiectum eſt, velut contra ſecretum, dum ſuffragia prodebant ſuffragatores. Tunc iuſſa typis cudi nomina omnium habilium ad officia, vt ex his quiſquè ſine nota quem velit eligat. Cautum & pro iuſtitia diſtributiua, ac paucorum potentiæ relegandæ, ne duo Monachi profeſſi eiuſdem domus Congregationi ſimul pro Reformatore eligendo proponi poſſent Iniunctum eidam Didaco de Porras, vt librum vſuum in Hiſpanum verteret, & iuxta ritus Congregationis corrigeret. Demum decretum omitti vnum Capitulum ex duobus intermediis, quod quatuor intra menſes, neque vltra diſtans, vix haberet materiam, in quo procederet. Alterum celebrari in Mataplana, ſicut & Generale in Palaciolis, quod hodieque videmus procurare. Hæc in Capitulo.

III. Poſt ipſum, Ludouicum Aluarez lego, his Conſiliariis vſum intra hunc annum, ſemel vnione cuiuſdam beneficij ad Collegium Complutenſe, ſed quæ non ad effectum perduci potuit. Iterum mortuo Abbate Vallis-bonæ, id eſt vno ex quatuor, vt alter loco eius

ſubrogare

ſubrogaretur. & ſubrogatus eſt, frarer Hieronymus de Lado Abbas Montis Sion, cuius non
ſemel mentio à nobis facta.

IV. Hoc ipſo anno ſub Ludouico de Eſt. ada primum Abbate celebrata Hortæ tranſlatio
ſacrorum corporum Beati Martini, illius quondam Abbatis, Seguntini Epiſcopi & Beati, (ſic
enim appellatum antiquis video) Roderici Toletani Archiepiſcopi; atque vtrumque odori-
ferum inuentum, illæſumque, eleuatum in ſacello maiori ſolemni pompa. Porro illo primo
acephalo inuento, quæ dudum inualuerat traditio, Martini caput ad Seguntiam delatum
olim miniſterio Angelorum, eſſeque illud, quod ſub nomine ſancti ſacerdotis in Cathedrali
Eccleſia celebratur ad diem V. Maij, comprobato ex euentu defectuvè, vtramque eximiè
Eccleſiam lætificauit.

V. Sequenti anno M.D.L.IX. menſe Maio Capitulum intermedium in Mataplana, cum M. D. LIX.
omnia in pace & florentia comperiſſet ſub tanto Patre nihilominus qui inquirerēt in ipſum
deſignauit Cenſores, fratrem Froylanum de Tordehumos Vrſariæ, & fratrem Ambroſium
de Carrizales Armentariæ Abbates: ne potentibus leges obtemperare, ſed legibus potentes,
& qui ſumma tenerent, comperirentur.

VI. Non multo poſt hoc eodem anno vnicum monaſterium quod reſtabat in vtroque Bellus mõt
regno dictum de Belmonre in Aſturibus diœceſis Ouetenſis, ſub Ludouico Aluarez de So- vltimus
lis tandem & ipſum acceſſit Congregationi, poſt varios licet caſus & longam litem, de qui- vnitur Cõ
bus hæc ſcribit authot vnionum. *Quidam Gundiſaluus de Belmonte Abbas ipſius monaſterij* gregationi.
de Belmonte, litigando contra Chriſtophorum de Oroſa pro fratre Congregationis S. Bernar-
di ſe gerente in Romana Curia, ſuper regimine dicti monaſterij, reportauit in ſui fauorem
litteras executoriales contra dictum Chriſtophorum. Sed poſtea libere cedens in manibus
Pauli Papæ IV. omni iuri ſibi ad monaſterium competenti, præfatus Pontifex dedit illud in
commendum Petro Gomez de Villaroel Clerico. Qui Petrus etiam liberè ceſſit liti, & omni iuri
ſibi quomodolibet competenti. Tunc Papa Paulus ad petitionem Reformatoris, & totius Con-
gregationis, dictum Monaſterium cum omnibus ſuis iuribus, quorum fructus ad triginta tres
florenos auri cum vno tertio taxati reperiebantur, perpetuo vniuit dictæ Congregationi XVI.
Kalendas Iulij, Pontificatus ſui anno V. ita vt ex tunc, & deinceps in perpetuum per Abba-
tem triennalem regeretur iuxta ritus & mores dictæ Congregationis. Et quia litteræ iſtius
vnionis ſuperueniente obitu Pauli Papæ IV confectæ non fuerant, ne de illis à quoquam poſſit
dubitari, aut Congregatio illarum fruſtraretur effectus Pius Papa V. anno M. D. L IX. octauo
Kalendas Ianuarij decreuit quod prædicta vnio perinde ſuum ſortiretur effectum, ac ſi ſuper
illæ ipſius litteræ confectæ fuiſſent. Hactenus ibi. Cæterum ex Archiuis Monaſterij comper-
tum eſt, Gundiſaluum Belmontium, de quo ſupra, ante annos XVI. cum ſeptem alios quiete,
atque pacificè Abbatiam poſſediſſet, pulſum à Monaſterio, iure, an iniuria, dubium; & Præ-
ſidem ex Congregatione ſuffectum Chriſtophorum de Orozco, (quem malè Oroſa vocat
author vnionum) Porro dum lis in Curia agitaretur, ſucceſſiſſe huic alios alioſque, quouſque
Gundiſaluus cauſam obtinuit, atque obtentæ mox ceſſit, & cætera ſequuta quæ iam tradi-
dimus. Hæc ſub Ludouico fauſta, fœliciaque: ſub quo tamen & illud triſtè contigit noſtris,
vt Magiſter Cyprianus Hiſpaniæ fœlix (ſic enim eum vocabant periiores) & Compluten-
ſis Academiæ decus, obierit Compluti ingens ſui deſiderium cunctis delinquens. Iacet in no-
ſtro Collegio Complutenſi ſub hoc breui epitaphio, ſed honorifico.

Ingens ille breui Cyprianus conditur vrna
Ille humili excelſus clauditur hoſpes humo,
Iudicium, labor, ars, facunda peritia rerum
Vna adiere virum, quo cum abiere ſimul.

De operibus eius, multa enim reliquit, infra dicam.

VII. Eodem anno M D.LX. Synodo congregata ad Palaciolia, quinta die Maij, quatuor M. D. LX.
Diffinitores Abbates primùm, frater Nicolaus de Ayllon Matæplanæ, frater Bernardus
Vaſquez ſancti Prudentij, frater Froilanus de Tordehumos Vrſariæ, & frater Ambroſius
de Reolid de Melon: mox totidem Procuratores electi ſunt, Vallis-paradiſi, Ferrariæ, Vallis-
Eccleſiarum, ac demum Hortæ. Renunciati deinde Viſitatores frater Alphonſus Niceto
ſancti Claudij Abbas, & frater Stephanus Guerra Rutiſici. Sequuti Conſiliarij Reformato-
ris Frater Marcus del Varrio ſancti Martini, frater Ioannes de Cordillana Vallis-Eccleſia-
rum, frater Alphonſus Ruicius Montis-rami, & frater Ludouicus de Eſtrada Hortæ
Abbates.

L V I.

ALPHONSVS RVICIVS REFORM. V.

I. Sequenti die congregati Diffinitores, præmiſſo iuramento, vt moris erat, de proponen-
dis

dis dignioribus è quibus Congregatio tota eligeret, duos viros eximios nominarunt, fratrē Alphonſum Ruicium,& fratrem Stephanum Guerra,de quibus ſupra. Alphonſus in Reformatorem electus eſt Monachus Nucalenſis, pro quo in Conſilianum ſubrogatur frater Nicolaus *de Ayllon* Abbas Maraeplanæ, cuius ſupra mentionem, nec ſemel,fecimus.

II. Sub hoc Reformatore,atq; in hac ipſa Synodo ſancitum,ne Confeſſarij,quod hactenus feciſſent,genibus flexis,ſicut pœnitentes,confeſſiones exciperent,eadem corporis in vtriſque diſpoſitione:ſed ſolis genuflexis pœnitentibus,Confeſſarij ſederent,audirentque,veluti iudicantes,& clauium poteſtatem præſeferentes Viſitatoribus,qui fuerat conceſſus Monachus à ſecretis,ſublatus eſt;iuſſique vti ſecretario Reformatoris. Decretum etiam,vt Magiſtri Cypriani opera,qui tunc recens obiiſſet,in publicam Eccleſiæ vtilitatem mandata typis, communem lucem darent, & acciperent. Et vulgata commentaria eius in Cantica, in Iob, in Naum Prophetam.in quoſdam Pſalmos.quædam Compluti, quædam Lugduni,& alibi,nō ſine ingenti Doctorum acclamatione;verum pari dolore,quod multa alia,quæ ſcripſit,delituerunt. Tunc in Collegio ſucceſſor illi datus Ludouicus de Eſtrada Monachus Hortæ; addita exinde in Capitulis Rectoratui voce actiua & paſſiua, qua Rectores eatenus caruiſſent. Porrò Collegium ſub Ludouico de Eſtrada in tantum creuit,vt à multis habeatur pro fundatore.

III. In eodem Capitulo, cum idem Ludouicus de Eſtrada commentaria in regulam, quæ Capituli præcedentis iuſſu condiderat,Hiſpana lingua ſcripta repræſentaſſet, vertere in Latinam iuſſus eſt,digna,quæ legerentur per totum orbem. Tum vero leges in publicum edēdæ, iterum à Reformatore & Conſiliariis imperantur reuiſi, addito Ludouico Aluarez de Solis, Reformatore emerito, cuius prudentiæ & conſilio multum & meritò à cunctis deferebatur. Poſuit quippe vterque Ludouicus Aluarez & Eſtrada,quando vixit,eximia authoritate;nec quidquam ſine eis magnum tentatum fuit.

IV Quæ dudum Valliſoleti expetebatur noua erigenda Eccleſia, tentata denuo; atque Vrſaria transferri illuc mandata,relicto tantum in Gallæcia Prioratu ſex Monachorum, qui Monaſterij poſſeſſiones, bonaque, & pauperibus ſubſidia adminiſtrarent. Tum eligendo & comparando loco pro noua fabrica,duo viri adiuncti Reformatori, frater Ludouicus Aluarez de Solis,& frater Nicolaus dè Ayllon, qui negocium non ſolum promouerent, ſed feſtinarent.

M.D.LXI. V. Sequenti anno M D LXI Diffinitiones correctæ,atque ordinatæ prodierunt ſecundo, Salmanticæ in quarto, apud Ioannem Mariam de Terranoua etiam ſi breui in alias tranſituræ. Quo ipſo anno Pius Papa V omnia priuilegia tam à ſummis Pontificibus,quam à Regibus, aliiſvè Principibus Obſeruantiæ indulta Apoſtolica confirmat authoritate, Romæ apud ſanctum Petrum XV Kalendas Ianuarij,Pontificatus ſui anno ſecundo.

VI Et eodem anno celebratur Capitulum intermedium in Saltu nouali,ad diem VI. Maij, ex cuius actis,quædam nobis conſtant,quæ non cenſui ſilentio prætereunda. Primum eſt,illum Pſeudo Reformatorem Iulianum Martinez,qui ante vndecim annos electus,dein profugus fuerat; tandem ad ſe reuerſum ante aliquod annos rediiſſe,& ſuarum culparum luentem pœnas,in hoc Capitulo imploraſſe miſericordiam, quam tamen non ex integro impetrauit. Quippe aliis ſubleuatis,quæ plures erant,inhabilitas ad omnia officia manſit,quæ ſola mente veniret expianda. Secundum eſt,hoc item anno miſſam Agnetem de Mendoza, Monialem de las Huelgas, ad Virgines Guenſes in Aſturibus recens tranſlatas ad oppidum de Auiles,cum ad vrbem Ouetum non potuiſſent,iuxta obſeruantiæ ritus reformandas. Et tertium tandem in hoc eodem Capitulo poſt longam licet noſtrorum renitentiam, admiſſas fuiſſe Moniales de Ieſus in vrbe Salmantina, quæ propria & fundatorum voluntate vltrò ſe ſubdiderunt Reformatori: adductæque Moniales Bethleemincæ ſub Abbatiſſa Eliſabetha Guzmania,quæ in ea domo Ciſtercium radicarent.

VII. Inter hæc Vrſarienſis Eccleſiæ tranſlatio ad Valliſoletum multos & varios tumultus excitauerat: adnitentibus quibuſdam tranſlationi,vt noſtris honorifica; atque lucernam diſciplinam regularis multorum bono, in medio tantæ vrbis velut ſuper candelabrum ponendam diſceptantibus Aliis è contra,nec paucis aſſerentibus, Monachos ſegregatos ex inſtituto,veluti Nazareos,ſi in plateis verſarentur, denigrandos Obſcurandum Religionis aurum inter tumultus vrbium,& mutandum colorem, ita vt nec à ſe ipſis agnoſci poſſent ſatis ſuperque à noſtris mutata alia, reformationis titulo; per quæ,vt Galli obiectabant, vix ſpeciem Ciſtercij retinebamus Vrbes quo titulo habitare, noſtris dabatur? aut ſi daretur, vbi Monachatus? Vbi Ciſtercium? Vbi Patrum illorum inſtitutiones, quæ nihil altiùs nobis ingerebant, quam ſolitudinem? Defraudari, tranſlato Monaſterio, ſepulchra fundatorum honore debito,animas ipſas continuis ſacrificiis, Regnum Gallæciæ exemplis, orationibus,

&

& perenni doctrina; tum etiam pauperes eleemoſynis frequentibus, è quibus larga manu ſubſtentabantur. Demum opimam domum in Gallæcia, ſi transferatur, tenuem; neque ad honorem noſtris profuturam.

VIII Hæc & ſimilia in tantum inualuerunt, vt neque Reformator, neque adiuncti quantumuis cuperent quidquam in cauſa innouare auſi ſunt, ſed rem integram ad Capitulum detulerunt maturiori conſilio deliberandam. Arduum erat Capitulum intermedium præceptis Generalis ſe opponere, & ſanctionibus eius contraire: ſed nihilominus periculum obuiandū; & vt non reuocanda quæ iuſſiſſet; at differenda ex iuſta, & noua cauſa ſi expediēs videretur, non dubitabant. Primus qui ea in re ſententiam dixit Reuerendiſſ. Fr. Marcus del Barrio fuit, tunc Vrſariæ Abbas; qui longam orationē validamque, quam coram aliis conſtanter declamauit, ad litteram in Actis tranſcribi petiit. Secuti inde Fr. Nicolaus de Ayllon, & Fr. Ioannes de Cudillana, atque demum vterque Ludouicus de Eſtrada, & de Solis, ille vt Conſiliarius, hic vt adiunctus; & omnes quinque vnanimi conſenſu rem fore differendam approbarunt. Integrum eſſe Capitulo generali, ſi vellet in ſententia manere; integrum etiam, ſi vellet reuocare: & multorum ſententiis auditis, collatiſque prudentiùs peragi quæcumque deliberantur. Ita quod tanto calore cœptum fuit, lentè executum cœpit refrigeſcere: neque vltra video actum de tranſlatione pinguit illius domus, ne in ipſo quidem Capitulo immediato, quamuis in dies pinguior; & vt priorem locum deſerere non probem, aut nouum aliud germen aliò tranſmittere, neque indecēs videatur, nec ſupra facultates, aut vires tanti cœnobij.

IX. In hoc Capitulo approbatos video tum librum vſuum (ſic enim nos vocamus) tum proceſſionarium; atque vulgari iuſſos; quod tamen an executioni mandatum ſit, non potui hactenus exactè examinare

X Sequenti anno M.D.LXII. Capitulum ſecundum intermedium in Eccleſia Nucalenſi M.D.LXII.
celebratur, in quo Viſitatores, qui inquirerent in Reformatorem electi ſunt eius domus Abbates & Matæ-planæ. In eo Capitulo, cum fundationes ſingulorum Monaſteriorum obſcuræ eſſent, neque certè omninò de aliquibus earum conſtare poſſet: vt pro Capitulo generali proximo ſeſſiones diſtribueret, Reformatori commiſſum; Capitulo ipſo poſtea decreturo, quem ordinem Abbates, cæterique deinceps in ſedendo ſeruare debeant. Relatum etiam de aggregatione cœnobiorum Regni Nauarræ: quorum Abbatiæ perpetuæ, & tripartitæ, multis Epiſcopatibus æquales, ſi reditus attendas, ſolius Regis patebant præſentationi. Ingens illa incrementum allatura Congregationi, ſi ad ipſam vnirentur: ſed nihilominus, ſi ita perſeuerent, illuſtrare Ciſtercium: nam multum facere ad eius ſplendorem, ſi Epiſcopis penè æquales Abbates habeat, quos cæteri ſuſpiciant, & venerentur. Ita in pendulo res relicta eſt: & ferebantur in facto remiſſiores quicumque ad eas Abbatias ſcandere poterant.

XI. Anno M.D.LXIII. Alphonſus Ruicius triennio ſuo expleto, præfecturam dimiſit die M.D.LXIII.
quarto Menſis Maij ſecundum leges; vt die quinta ingreſſi Capitulares, Synodum celebrarent in Palaciolis. Hæc porro die quatuor Diffinitores Abbates renunciantur Fr Marcus del Barrio Vrſariæ, Fr. Hieronymus de Lalo Vallis-bonæ, Fr. Ludouicus Aluarez de Solis Morerolæ, & Fr. Ioannes de Cudillana Vallis-Dei: adiunctis totidem ex Procuratoribus, Saltus-noualis, Vallis Eccleſiarum, Montis-Sion, & de Palaciolis; quod tunc munus geſſiſſe inſignem virum Fr. Athanaſium Morantem Nucalenſem, de quo multa inferius, acta docent. Viſitatores renunciati ſunt Fr Bernardus Vazquez Nucalenſis, & Fr. Froilanus de Tordehumos Spinæ Abbates; demum Conſiliarij æquè inſignes Fr. Ludouicus Aluarez de Solis, Fr. Nicolaus de Ayllon, Fr. Martinus de Soria, & F. Stephanus Guerra, qui Morerolam, Sacramænia, Sanctum Martinum, & Vallem-Paradiſi adminiſtrabant.

LVII.

HIERONYMVS DE LALO REFORM. VI.

I. Sequenti die congregati Diffinitores, & iuramento, vt moris erat, præmiſſo, quos proponerent in officium Reformatoris, duos viros eximios deſignarunt, Fr. Hieronymum *de Lalo* Abbatem Vallis-bonæ, & Fr. Stephanum *Guerra* Vallis-paradiſi. Ex his porrò duobus, electus primus; & ſubrogatus in illius diffinitione, Fr. Nicolaus de Ayllon Abbas Sagramenìæ, poſt triennium ſubrogandus in Generalem.

II. In hoc Capitulo, cum pleræque electiones, ſub prætextu Conſilij, ad nutum potentiorum, (quod malum in familiis ſacris frequens) non ad dictamen cuiuſque ſuffragantium, vt leges diſponebant, efficerentur; matura deliberatione, cautum eſt ſub præcepto obedientiæ, adhuc in foro interno ligaturo, ne vllus alium ſuper his conſuleret, aut quidpiam inſinuaret, conferrétve, etiam in caſibus, circunſtantiiſque à iure permiſſis. Quod leges nunquàm eum,

qui melior eſſet, ſuper quo conſultatio locum habet; ſed eum, quem quiſque meliorem iudi-
caret, idonioremque (cuius non alius conſcius) eligi iubeant. Quæ lex, ô vtinam ſemper per-
manſiſſet: neque vſus alius Dux in electionibus, quam Spiritus ſanctus, & proprium cuiuſ-
cumque dictamen, omnibus eſſet.

III. In eadem Synodo relatum de tranſlatione Monialium Sanctæ Columbæ, & S. Mi-
chaëlis ad Beneuentum, & ad Villam-francam: fructuoſo conatu quoad priores, executo per
Abbatem Moretolæ, proprio earum patre, prælatoque; quoad poſteriores irrito; quippe ad-
huc in loco perſeuerant. De Virginibus Salmanticæ admiſſis ſub nominis Ieſu aduocatione,
decretum ad earum inſtantiam eſt, vt fundationis reuocatio Romæ, quoad aliquas clauſulas,
ciuſdem Monaſterij expenſis procuraretur. Iterum renunciatur Compluti Rector Ludoui-
cus de Eſtrada; & Ludouico altero Solilio iterum liber Vſuum, Breuiariumque, & Diurnale
vulganda committuntur.

IV. Reliqua huius triennij quieta, & pacifica, celebratis Capitulis intermediis anno M.
M.D.LXIV. D.LXIV. in Moretola, & anno M.D.LXV. in Spina, nulla alia re inſignibus, niſi quod in ſe-
M.D.LXV. cundo pro Ludouico Aluarez de Solis qui Conſiliarij munus abdicauit, Frater Marcus del
Barrio ſuffectus eſt; atque iuſſa intra annum conſumari Palacioleníis fabrica, quo tempore
Capituli adueniente, cunctis Capitularibus commodiorem præberet habitationem.

V. In hoc Capitulo, viſitando Reformatori, duo pro more Abbates selecti ſunt, Frater
Didacus de Leon Vrſariæ, & Fr. Antonius Ferdinandi Melonenſis: lege hac obſeruata inuio-
labiliter, vt perſeuerat adhuc, ſancto, vt putamus zelo. (quis dubitet?) ſed paruo, aut nullo
fructu, quam ſciamus. Quippe nullius Reformatoris culpas, ſiue exceſſus, inuenimus delatas
ad hoc tribunal. At forſan cum maiore vtilitate, ſi qui præſunt non peccant, ne deferantur.

VI. Sequenti anno M. D. LXVI. abſoluto Hieronymo de Lalo, atque egreſſo Cœno-
M.D.LXVI. bium ſecundum leges, Capitulum celebratur in Palaciolis quinta die Maij Diffinitores Ab-
bates inſignes dedit, Fr. Marcum del Barrio de Spina, Fr. Alphonſum Auicium de Nucali-
bus, Fr. Nicolaum de Ayllon de Mata-plana, omnes Reformatores, duos emeritos, alte-
rum futurum, & Fr. Stephanum Guerra de Carrazeto, ſi cunctis compareтur, nulli ſecun-
dum, Conſiliarios eoſdem, vno dempto, nempe Stephano Guerra, pro quo ſuffectus Di-
dacus de Leon Abbas Vrſariæ, non inferioris, & ipſe authoritatis. Viſitatores renunciati
ſunt Fr. Angelus de Carthagena Meyræ, & Frater Antonius Ferdinandi Melonis Abbates.
Hæc præſidente Abbate Montis-Sion more conſueto, quippe anteceſſore emerito, & ab-
ſente, & nondum nouo electo Reformatore.

LVIII.

NICOLAVS DE AYLLON REFORM. VII.

I. Cunctis functionibus ita diſtributis, Diffinitores propoſuere Congregationi Fr. Nico-
laum de Ayllon Monachum & Abbatem Matæ-planæ, & Fr. Martinum de Soria tunc non
Abbatem, ſed deputatum audiendis Confeſſionibus Monialium de las Huelgas Vallis-ſole-
ti. Ex his duobus electus primus eſt, conuenientibus in eum ſuffragiis Capitularium. In hac
Synodo inter alia decretum video, vt ex propoſitis vniuerſæ Congregationi, qui non electi
eſſent in Abbates nouem aut decem digniores deſignati Reformatoris, Conſiliariorumque
ſuffragiis, ex quibus, neque aliis, ſi quæ vacarent, Abbatiis per triennium præficerentur.

II. Lata etiam lex pro puritate ſanguinis admittendorum ad ſacram profeſſionem: &
addita conditio ſatis notanda: nempe vt intimaretur profitentibus, nullatenus admitti, ſi
minùs puri: ideoque expellendos, quandocumque conſtaret eſſe infectos.

III. Quæ pro omnimoda electionum libertate in conſulentes ſimul & conſultantes, pro-
mulgatæ cenſuræ ante triennium, ſalutares futuræ ſperabantur; cum è conuerſo conſtitiſſet
eſſe nociuas, quippe laqueos parantes conſcientiis timidis, nec pares compeſcendis audaciori-
bus; reuocatæ leguntur in hoc Capitulo. Adeo nullum remedium in hac vita, quod vi ſua non
noceat, dum medetur: vt ſæpe nobis in comperto ſit leuiores eſſe morbos, quam medicinas.

M. D. IV. Reliqua huius triennij ad pacem compoſita, Reformatore ingenio ſuo miti, ſuaui-
LXVII. que & ſubditis conformatis ipſius moribus Nec video in Actis duplicis Capituli, quod inter-
medium vocant, alterius anno M.D.LXVII. alterius, anno M. D LXVIII. celebrati, quid,
M. D. quod mereatur locum in his Annalibus. Niſi quod tamen laude dignum eſt, atque vtinam
LXVIII. imitandum poſteris omnibus, ſi nihil inueniatur reprehenſibile, & quod noſci mereatur, vt
cuitetur.

V. Cum ſuper Abbatiſſarum duratione, occaſione Concilij Tridentini, quid eſſet con-
ducentius conſultaretur; diuerſæ, vt ſit, ſententiæ, imò omnino contrariæ ſunt inuentæ. Ac-

clamantibus

clamantibus multis perpetuitatem, tanquam, vnicum medium ad obedientiam; & ne in contemptum veniant, quæ aliis præſunt: multis è contra ad tyranidẽ trahentibus longam, & ſine timore dominationem, in muliebri impotentia; quæ, niſi interrumpatur, vt deſæuiat, nullis remediis valet coërceri. Præualuit tamẽ tunc prior opinio, non multo poſt ceſſura poſteriori.

VI. Anno M.D.LXIX. die quinta menſis Maij, cum Nicolaus triennium expleuiſſet, in Palaciolis Concilium congregatur, in quo Diffinitores ex Abbatibus Fr. Hieronymus de Lalo Vallis-bonæ, Fr. Bernardus Vazquez de Nucalibus, Fr. Stephanus Guerra S. Claudij, & Fr. Antonius Ferdinandi Montis-ramorum; Conſiliarij, Fr. Marcos del Varrio Hortæ, Fr. Angelus de Cartagena Vallis-paradiſi, & Fr. Alphonſus Ruizius Vrſariæ Abbates, atque Fr. Ludouicus de Eſtrada Rector Collegij Complutenſis: demum Viſitatores generales, Fr. Placidus de Luſiriaga Bugeti, & Fr. Ioannes Guzmanius Melonis, electi ſunt. Adeo his principalibus functionibus ijdem ferè ſemper præficiebantur. Laudandum vtique, ſi ideo quia dignioribus; ſi quia potentioribus, dolendum. Et frequentiùs hoc malum, quam illud bonum, ſuſpicari licebit: ſed nõ omnino licet affirmare. Certe ex his omnibus, quos electos diximus, vix vnum inueniemus, qui non officiũ Generalis Reformatoris antè vel poſt, ſubierit: qui nõ ad illud fuerit propoſitus, vt à Congregatione eligi poſſit, ne vnum quidẽ video excipi poſſe. M.D.LXIX.

L I X.

ALPHONSVS RVIZIVS REFORM. VIII.

I. Proceſſum deinde ad electionem Reformatoris, & deſignati duo, pro more ſunt, è quibus alter per ſuffragia communia præficeretur. Hi fuere Frater Alphonſus Ruizius Nucalenſis, qui iterum gemuiſſet ſub tali onere; & Fr. Didacus de Leon Abbas Superati, vir æquè pius, & doctus pro illo æuo. Sed vocales priorem iam experti, ſecundum experiri recuſauêre. Itaque Fr. Alphonſus Ruizius iterùm renunciatur Abbas Palaciolenſis, & Reformator totius Congregationis. Subrogato pro eo in Conſiliarium Fratre Michaële Buiza, qui Eccleſiæ Riui-ſicci in Veteri Caſtella Præfectus erat.

II. Nec multò poſt, die nona eiuſdem menſis, durante Capitulo in eodem Monaſterio Palaciolenſi, non ſine omnium lachrymis decedit Fr. Hieronymus de Lalo ſenex emeritus, qui generalis Reformatoris officium digna cum laude abſoluiſſet ante triennium. Pro quo in Diffinitorem ſubrogatur Fr. Petrus de Mantallana, qui tunc Vallis-Dei Abbatiam moderabatur.

III. In hoc Capitulo, cum primitiuæ Eccleſiarum fundationes ægrè conſtare poſſent, diſcrepantibus non ſemel inſtrumentis à Chronologia Ordinis; neque adhuc de inſtrumentis compertò ſatis, ante, vel poſt, Conuentus intronuſſos confecta eſſent: cumque non certior haberetur vnionum ratio, reformationiſve, quæ in multis informis inceepiſſet, imò & dubias atque ex litibus lites quotidie gliſcerent: communi tandem conſenſu ſancitum eſt, vt nullo ad antiquitatem Eccleſiarum reſpectu habito, (quod ſeruari videmus inter Epiſcopos) Abbates, qui ſeniores eſſent, præcederent, prout quiſque ad Ciſtercium adueniſſet. Seruata tantum Abbatibus Montis Sion, & Vallis-bonæ antiqua præcedentia, quippe de quibus non ambigebatur, ab ipſis primis, & ſolis longo tempore exordium accepiſſe Congregationem.

IV. Sancitum item, vt Capitula illa, ad quæ omnes Abbates conuenirent, in quibuſquè Reformator Generalis, atque reliqua officia eligerentur; generalia deinceps: reliqua intermedia; ſiue ab eiſdem, per quos celebrabantur, Conſiliariorum cœtus: demum vt Generalis Reformator, Reuerendiſſimus, (quod varium hactenus, & quaſi irregulare, inde ex præſcripto legis.) Abbates omnes, Patres, vulgò Paternidades, nuncuparentur.

V. Quæ ex propoſitis ad ſingulas Eccleſias, neque in eis electis, nouem, aut decem iubebat ſegregari, qui in diſcurſu triennij, ſi qua Eccleſia vacaret, eligi poſſent; incertum quibus cauſis, caſſata lex: & permiſſa electoribus libertas, vt quem vellent eligerent, ex his, quos eligendos Eccleſiis ſingulis propoſuiſſent Diffinitores. Relatum de vnione ad obſeruantiam Eccleſiarum Nauarræ; ad quam, vt Monachi facilius pertraherentur noſtrorum Collegiorum communione donati ſunt: in quibus ſi ab eiſdem mitterentur, ſub certis legibus, deinceps admitti poſſint.

VI. Anno M. D. LXX. Capitulum intermedium celebratur in Abbatia Vallis-bonæ, nulla alia re inſigne. niſi quod igne abſumpto Monaſterio ſanctæ Mariæ dictæ de Renunço prope Bungos (vna ex duodecim Huelgarum filiationibus) ad eius tranſlationem, inſtaurationemve larga ſubſidia à noſtris collata lego. M. D. LXX.

VII. Sequenti anno M. D. LXXI. Frater Ludouicus Aluarez de Solis ex Monacho & Reformatore Obſeruantiæ, ſacri Conuentus Calatrauæ Prior, atque in ſpiritualibus totius M.D.LXXI.

inclytæ militiæ Adminiſtrator, viſitandis reformandiſque Eccleſiis Nauarræ à Cardinali, dicto de Clara-valle Hieronymo Socherio, tunc Abbate Ciſtercij, Præfectus, ſeu verius in earum Abbates miſſus eſt, qui abiecta diſciplina Regulari, atque cura paterna, Monachos, non vt filios habebãt, ſed vt mancipia. Extat apud me eiuſdem Ludouici ad Cardinalem, ex Monaſterio Oliuæ ſcripta Epiſtola, quam indicem præſentis rerum ſtatus, Lectori meo integram tranſcribam. Certè vbi Patres tranſeunt in tyrannos, filij quantumuis probi, & obſeruantes, citò in diſcolos ſeruos conuertuntur.

VIII. *Illuſtriſſimo, ac Reuerendiſſimo Domino D. Cardinali de Clara-valle Generali totius ordinis Ciſtercienſis Clementiſſimo. Roma.*

Tua commiſſione & mandato (Princeps Illuſtriſſime) cœptam viſitationem proſequor in Nauarra regno, vbi quadam ſunt animaduerſione reformationéque digniſſima, tam in Pralatis, quam in Monachis, pracipuè in obſeruantijs regularibus, quas video ita violatas vt meritò timeam fieri non poſſe, vt denuò legitimè (vt decet) ſeruentur. Nam linteorum vſus in camiſiis & in lectis à ſexaginta annis tam frequent eſt omnibus Monachis, vt non meminerint, neque ſciant aliud aliquando in hoc regno fuiſſe conſuetum. Omnes ab eo tempore, & ante dormierunt, & dormiunt non veſtiti & cincti, vt per ſanctè noſtra ſancta pracipit regula, ſed nudi, vt viri ſaculares. Nunquam abſtinuerunt à carnibus ferijs ſecundis. Nunquam ieiunauerunt ferijs quartis. A die ſancta Crucis Septembris vſque ad ſanctam Quadrageſimam prater ferias ſextas nunquam ieiunarunt. Qua omnia licet ego eis denuò tuo iuſſu imponam non poſſum mihi perſuadere, vt ad viuum cuſtodiantur. Iuge vero ieiunium à die ſancta Crucis iam dicto, tua maximè authoritati, Pater ampliſſime, pracipiendum relinquam, mihi ſat erit totis meis viribus id ſuadere conari. Quod ſi non perſuaſero, pracipiã vt ſaltem ſecundis, quartis, & ſextis ferijs ieiunent, quandiù Dominatio tua Illuſtriſſima aliud non mandauerit.

IX. *In Monaſterio B. Maria la Blanca (vulgariter nuncupato) oppidi de Marcilla, inueni, quod Dominationi tua referam. Fr. Petrus Mozota dicti Monaſterij Prior, cum didiciſſet aduentum meũ ad hanc viſitationem obeundam, finxit grauem ſibi incubuiſſe neceſſitatem Romam adeundi, vt viſitationem eluderet. Qua occaſione libros rationum & computi, omnes ſecum detulit, & Monachos compulit, vt eum ſuum Procuratorem conſtituerent, & mandatum praſtarent, omnia agendi, qua non ſolum Monaſterium pradictum concernerent, ſed & ipſi Priori emolumento eſſent. Quod & fecerunt, obligatione coram tabellione & teſtibus praſtita. Quod cum reſciuiſſem, vt dictum mandatum reuocaretur, continuò curaui. Mitto autem ad te, (Illuſtriſſime Domine,) dictam reuocationem, quam meo nomine dicto Priori coram notario notificet Fr. Ioannes Matienzo, Monachus & Procurator Obſeruantia Ciſtercienſis in Hiſpania conſtituta; vel Gaſpar de Auila Clericus Toletana Diœceſis in eadem reuocatione ſubſtituti. Tuum erit, generoſiſſime Praſul, aliquem, quempiam deſtinare, qui meas litteras, & dictam reuocationem ſupradictis aſſignet.*

X. *In Monaſterio de la Oliua, apud quod modò conſiſto, tam multa ſunt, qua à Fr. Michaële de Goni Abbate aduerſus ſanctam regulam & laudabilia inſtituta Ordinis commiſſa comperio, vt conſilium penè mihi non ſubſit, quonam pacto eadem corrigenda cenſeam. Nam in his, qua in futurum expediat inſtituere, vel pracipere, Deo optimo Maximo fauente, ſpero, me nihil defecturum.*

Sed parùm refert iuſta pracipere, & ſecundum legitima ſacri Ordinis ſtatuere niſi frequenti, & annua viſitatione fulciantur & roborentur. Tarda namque & inſperata viſitatio audaces creat, & inſolentes Abbates, atque regularis diſciplina, & Monachorũ contemptores, quos non vt filios, ſed vt ſeruos, aut mancipia, tum opere, tum verbis, viliter tractant: bona Monaſteriorum emungunt, & in priuatas vtilitates conuertunt. Qua omnia infelices Monachos veluti compellunt, vt aduerſus ſtatuta monaſtica confugiant ad maieſtatem Regiam, vel ad eius curiam, miſeram ſuam & afflictam vitam deplorantes, & aduerſus pradictos Abbates iuſtum iudicium implorantes; quemadmodum hiſce nunc diebus in hoc regno non ſine ſacri Ordinis dedecore geſtum eſt, & geritur. Quare qua poſſum affectione ad pedes Illuſtriſſ. Dominationis veſtra humiliter proſtatus, ſupplex deprecor, tantum malum longe tua prouidentia abigatur, & profligetur. Quod nullo negotio emmendabis, ſi nunquam permiſeris, vt poſt pracedentem viſitationem vltra annum viſitatio ſubſequens differatur. Hac ſolùm via tantum hoc malum mederi poteſt, & non alia; & ideo celſitudinem tuam iterum, atque iterum deprecor, vt audito me, frequentiores viſitatores his monaſterijs mittas & deſtines, qui Zelo Charitatis feruidi, & Religionis amore ſuccenſi monaſticam doctrinam tueantur, & in eos, qui contra fecerint rigidè animaduertant. Dominus noſter Ieſus Chriſtus ad multos annos nobis incolumem Dominationem tuam ſeruet pro gloria Maieſtatis diuini ſui nominis, & huius ſacri Ordinis incremento fœlicisſimo. Ex hoc tuo Cœnobio de la Oliua IV. die Augusti,

guſti, anno M. D. LXXI. Illuſtriſſ. ac Reuerendiſſ. D. veſtræ Humilis filius, & Capellanus, & inter minimos minor ſubditus. Fr. Ludouicus Aluarez de Solis Prior S. Conuentus Calatrauæ.

XI. Hic ſtatus Ciſtercienſium in Vaſconia ſub dominio Abbatum, quem tunc vt potuit correxit Ludouicus: ſed Philippus ſecundus non multò poſt per Abbates aſſumptos ex obſeruantia ad primitiuum nitorem reuocauit. Conſtitit, non per Monachos ſtetiſſe, ſi quid præuaricarunt; cum ſola Prælatorum mutatione, mutati & ipſi; nec quidquam retinuerunt, niſi laudandum.

XII. Eodem anno in Caſtella celebratur ſecunda Synodus per Patres Conſiliarios ad Matam-planam: in qua nihil Hiſtoria dignum peractum eſt. Niſi quod ipſa quies à negotiis non contemnendam ſpeciem pietatis, & pacis, ac mutuæ charitatis præſeferebat. Prouiſi tamen, qui in Reformatorem, ſi quis forte peccaſſet, poſſent inquirere: & deſignati Abbates S. Claudij, Meloniſque, Ferdinandus Xabata, & Maximus Medina, viri vel inter paucos commendandi.

XIII. Anno M. D. LXXII. Aphonſi Ruicij triennio conſumato, Synodus iterum tenet M. D. LXX-
Palaciola conſueta die Maij, nimirum quinta, in qua Diffinitores renunciantur Fr. Marcus II.
del Barrio Spinæ, Fr. Bernardus Vazquez Montis-Rami, Fr. Angelus de Cartagena Superati, & Fr Ioannes Guzmanius Vallis-bonæ, Viſitatores, Fr. Franciſcus de Torre Vallis Dei, & Fr Athanaſius Morante Nucalenſis: Demum Conſiliarij Fr. Antonius Hernandez Vrſariæ, Fr. Didacus de Leon Carrazeti, Fr. Michaël Velazquez Montis-feri Abbates, & Fr Ludouicus de Eſtrada iterum Rector Collegij Complutenſis.

L X.

IOANNES GVZMANIVS REFORM. IX.

I. In officium deinde Reformatoris, duo more propoſiti, Ioannes Guzmanius, & Antonius Ferdinandi Ex quibus primus electus per ſuffragia Reformator acclamatur, lætiori planè initio, quam fauſtiori. Quippe dum minuit quotidianum penſum Virginis Matris, quod Ciſtercio congenitum, atque hactenus cum ipſo perſeuerans, Pius V. tunc recens, propoſitis indulgentiis, promouiſſet: vt non omninò alienus à Deipara (nam bono vt credimus zelo cuncta peregit) at filiis de affectu in matrē ſuſpectus, quæcumque poſtea, caſu forſan, paſſus, in ſuppliciū iuſſe creditus eſt; ſeu deterrendis aliis, ne quis ſimilia tentare vnquā præſumeret.

II. Ergo in diebus feſtis Beatæ Virginis, in quibus Horæ quas Maiores vocant de ipſa dicuntur, officium paruum eius ceſſare iuſſit, quaſi in conſpectu illius ſuperflueret. Quin & minores eiuſdem officij horæ, tertia, ſexta, & nona, quibus diebus recitandæ relinquebantur, diminutæ non nihil: & pro Pſalmis longioribus conſuetis, breuiores ex Romana ſubſtituti, qui dici hactenus Dominicis diebus, atque feriis ſecundis conſueuiſſent. Demùm in eiuſdem officij recitatione plenariè diſpenſauit cum impeditis, lectoribus nimirùm, Concionatoribuſque, atque id genus aliis: & declarauit, Reformatorem ipſum, & eius Secretarium, inter eos, qui impediti cenſendi erant.

III. Hæc tepidiora in Virginem decreta feruentioribus aliis paliauit, iuſſis ſolemni ritu celebrari quibuſdam eius feſtis, viſitatione nimirum, expectationeque, quas hactenus Ciſtercium ignoraſſet Sed & hoc variè à quibuſdam interpretatum; & multi, vt erat, ex pietate procedens; alij ex indeuotione, & vt officium paruum, quod iuſſerat ceſſare illis diebus, ſæpiùs omitteretur, ſubmurmurabant.

IV. Religione in Parentem Benedictum, ſororem eius ſanctam Scholaſticam, & diſcipulos duos, Maurum & Placidum, de quibus ſola fiebat commemoratio, cum duodecim lectionibus vt vocant, celebrari præcepit, atque id generis alia ſtabiliuit, ex quibus, niſi temerati officij Virginis obſtetiſſet inuidia, commendandū ſe poſteris præbuiſſet, ne dum tunc filiis.

V. Quædam alia ſtatuta in hoc Capitulo ſanguinis puritatem concurrentia in Monachis, quæ ſæpius repetita, & inculcata, nunquam tamen exactè cuſtodiebatur. Ne nouitij infecti ad profeſſionem, néve profeſſi ad honores admitterentur. Sublata tamen priori conſtitutione, nempe vt cum primum conſtaret maculatos, etiam poſt profeſſionem expelli poſſe.

VI. Edita & lex de clauſura Sanctimonialium obſeruanda ſtrictè: & vt quæ hactenus ſoli Reformatori Huelguenſes, Bethleemiticæque Vallis-ſoleti, & Ieſuitæ, Salmanticæ, Viſitatoribus etiam & eorum mandatis ſubucerentur. Quod à Ieſuitis ſtatim admiſſum, Bethleemiticæ, & Huelguenſes recuſauere.

VII. In eodem Capitulo ad inſtantiam Regulorum de Saluarierra, Sancta Maria de la Franquera in Gallæcia erigi in Abbatiam permiſſa eſt; ſi tamen priùs, quod ipſi pollicebantur, ſufficienti dote ad numerum Monachorum alendum donaretur. Qua conditione nunquam adimpleta, neque ipſa hactenus erectio effectum habuit

V I I I. Hoc ipſo anno cum Regium & illuſtre Monaſterium S. Clementis in Vrbe Toletana, quod prius ſub Abbate Ciſtercij eximiè floruiſſet, mox repeſcente non nihil diſciplina, præ locorum diſtantia, & Præſules Toletanæ Eccleſiæ declinauiſſet, reformatione ageret: Philippi cognomento Prudentis Regis iuſſu, atque interuentu Palentini Epiſcopi Regij Senatus in Vrbe Pincia Præſidis Huelguenſis Abbatiſſa eiuſdem vrbis Domina Ana de Quizada y Mendoza, ex Monialibus ſui Monaſterij Toletum miſit illuſtrem Virginem Dominam Aldonçam de Nauarra cum aliis ſex, quæ prædictum conuentum reformarunt. Neque abnuit Toletanus Archipræſul Moniales obſeruantes, quæ diſciplinam in ſua domo collapſam, vt re vera fecerunt inſtaurarent.

M. D. LXX. III. I X. Sequenti anno M. D. LXXIII. Capitulum intermedium celebratur in domo de Nucalibus, in quo pro Fratre Antonio Ferdinandi vno ex Conſiliariis, qui paulò ante obiiſſet, Fr. Alphonſus Ruizius ſubrogatur, qui iam Reformatoris Officio, vt ſupra memoraui, nec ſine digna laude functus fuiſſet.

X. Proceſſum deinde ad aliqua ſtatuenda, (quod erat Ioannis ingenium viuum, & acre) inter quæ primũ & præcipuũ obtinuit locum, vt Monialibus Ieſuitis Salmanticenſis Monachus pius & doctus, qui earum Confeſſiones audiret, deputaretur. Nam quantò meliùs per eum, quam per Clericum in ſuæ Confeſſionis dubiis inſtrui poterant? Diſpares Clericorum mores & ritus Virginum Magiſterio male congruere: ſi attendant, alienandas ab inſtituto: aut non inſtituendas, ſi non attendant. Poſſe ex Monachis, qui noſtris notiores, vnum aliquem eligi muneri conuenientem, & opportunum: ex Clericis ignotis, ægrè poſſe; & caſus magis eſſe, quam iudicij, quod aptus aſſumatur, nec facilè, ſi erretur, remedium fore; obſcuriori nimirum notitia morbi, neque expedita medicinæ applicationi. In boue & aſino arare, à Deo prohibitum, quia inæquales ſub iugo malè coëunt. Quanto minus, qui iugum ſolus portat cum eo, qui non portat, quò ire poſſit? Hæc & ſimilia Patres impellebant, vt Monachum Ieſuitis deſtinarent. Sed oberat voluntas fundatorum, qua expreſsè cauebatur (dubium quo fine, & creditum exemplo Sanctæ Thereſiæ, quæ tunc viuebat, & cœnobia fundabat cum hac cautela) ne Monachus id munus obire poſſet. Decretum eſt, vt negotio expediendo ipſe Ioannes Giozmanius Reformator, Philippi cognomento Prudentis Curiam adiret, & nihil non tentaret, quoad vſque, aut voti compos retineret obedientiam Monialium, aut impos penitus illam abdicaret.

X I. Non ſatis conſtat, an in hoc Capitulo de reſtituendo officio Mariano priſtinæ integritati tractatum ſit. Conceſſas has inducias Reformatori, vt factum retractaret, erant qui dicerent; quod tunc maximè inualuit, cum paulo poſt interiit acerbo fine.

M. D. LXX. IV. XII. Sequenti anno M. D. LXXIV. cum Reformator Mattitum aduenisset, negotium hoc, & alia tractaturus, currente menſe Martio, extinctus eſt, feſtinata, & acerba nimium morte, quæ vix per ſacramenta muniri valuit. Quin ſedes eius in Choro Palacioleníi, fulmine è cœlo tacta, & prorſus abſumpta, non ſine inſigni ruina partis Eccleſiæ. Quæ ſiuè à generali prouidentia, ſiue ab ſpeciali venerint; vindice numine eueniſſe credita ſunt: quod in Mariæ cultum penſumque, vt Ozanus in Arcam, miſiſſet manum.

XIII. Turbari omnes repentina clade Paſtoris, ſubrogare alium continuo feſtinarunt. Itaque vigeſima prima die menſis ſequentis, id eſt, Aprilis, quatuor Conſiliarij & duo viſitatores generales, vna cum Abbate Montis-Sion in Palaciolis congregati ſunt Præſidem electuri Congregationis ad reſiduum Triennij, iuxta præſcriptum legis, quæ, ſi ſedes vacare contigiſſet ante medium Triennij, Reformatorem Generalem eligi ab omnibus Abbatibus, ſi poſt Præſidem tantùm: & ab his ſeptem, non ab aliis iubebat ſubſtituẽdum. Cæterùm, quia ægritudine impeditus Ludouicus de Eſtrada non conuenerat, pro ipſo ad eligendum ſubrogatur Fr. Chriſtophorus de Luxan Abbas Vallis-bonæ: ſicque, completo numero vocalium, cum diu dubitaſſent, & contuliſſent, Præſidem elegere ſatis illuſtrem Fr. Ludouicum Aluarez de Solis magnum Calatrauæ Priorem: qui paulò antè, cum malè conueniret cum nouis filiis (quippe paulò ſeuerior, rigidiórque; neque ſemel excuſſum à ceruicibus obedientiæ iugum, poſt quatuordecim annos, rurſus imponere ſuauem admittebat diſpoſitionem) Moterolam reuerſus, Fr. Stephanum Guerra pro ſe miſerat. Non quaſi abdicato Prioratu, quod nunquam permiſiſſet Philippus Rex: ſed cohibẽtia ipſius, militiæque per ſubſtitutũ inde adminiſtrãdo.

X I V. Concors omnium vocalium electio fuit: ſed an legitima, quis audeat affirmare? Nempè Priorem Militiæ Calatrauæ ab obſeruantia exemptum, & ſoli ſubditum Abbati Morimundi, Obſeruantiæ præeſſe; alienum à ratione videbatur, nec iuri conſonum. Non latuit Patres obex, cunctis notus: vicit tamen in eis virtutis zelus: & ingruente, quæ à capite incœpiſſet in vniuerſum corpus tempeſtate, iura omninò ſilere concordarunt Ludouicum Solifium parem rebus, & parem occurrenti neceſſitati: nec vllum alium facile inueniendum, cuius authoritate prudentiaque, macula, cui ſubeſſent, abſtergi poſſet. Miſſi continuò legati

Moterolam,

Moretolam, qui Ludouico electionem renunciarent, atque ipſum adducerent; ſi obniterētur, ſeuerius compellendum.

XV. Tum verò ille, vt erat ſeuero animo, nec facilè in res nouas inclinaturo, hæſitare, refugere; quod promptum erat, Prioratum illis opponere, qui nec dimitti ſine noxa poſſet, nēque cum Præſidentia retineri. Qui ipſis præſit, ex ipſis eligendum: ſe iam emancipatum, & ſui iuris, ineptum ad id munus: & nec præeſſe, nec prodeſſe poſſe his à quibus iam ſemel auulſus eſſet. Imparem obedientiā litigioſam animis coërcendis: & vt ſint qui vltro pareant; & ſi non debeant: at qui noluerint, qua via compeſci valeant? Eſſe in ipſa obſeruantia multos viros dotibus excellentes, quibus maiora, atque hæc ipſa tutò, & ſine controuerſia comittantur. Se iam membrum præciſum & inutile, aut ſoli Calatrauæ relinquendum, aut ſoli Deo.

XVI. His & ſimilibus, dum vltrò citróque epiſtolæ mittuntur & Legationes, conſenſum diſtulit; donec vocales pertæſi longæ moræ, latis cenſuris in non obedientem, quoad vſquē conſentiret, redierunt ad propria, ſoluentes Synodum. Et congregatio (quod prorſus inauditum) acephala ab eis relicta eſt, ſi non à Ludouico ſuſciperetur. Itaque, vt obuiaret tanto malo, quo omnia minora, inuitus licet, diſſentiénſque conſentit; atque acceptauit nomen, quod tamen ipſe vacuum arbitrabatur. Vnde & abſtinuit à viſitatione Eccleſiarum; obtendens, quod triennij fine inſtante, ſatis, ſupérque eſſe, ſi per viſitatores viſitarentur. Abſtinuit etiam à ferendis legibus, aut reuocandis latis, atque id genus aliis, quæ certiorem omninò poteſtatem, & inconcuſſæ præfecturæ iura deſiderabant. Vnde etiam euenit præter ſpem omnium, vt ſub ipſo, nec Virginis officium, pro quo tamen electus credebatur, ad priſtinum nitorem reſtitueretur. Coëgit tamen inter mediam Synodum, & qui in ſe inquirerent, eligi paſſus eſt: deſignatis Fratre Petro Gudiel Riui-ſicci, & Fratre Michaële de Toledo Bugeti Abbatibus, qui id munus obirent pro more ordinis.

XVII. Hoc ipſo anno Gregorius XIII. Reformatori, & Abbatibus Congregationis multā indulſit; quibus tamen Abbatem Ciſtereij priùs; neque ipſos, niſi in eius abſentia potiri voluit. Priuilegium extat in Tomo III. ordine vndecimo.

XVIII. Anno M.D.LXXV. iterum menſis Maius, atque iterum generalis Synodus rediit, in qua Diffinitores Fr. Alphonſus Ruicius Nucalenſis, Fr. Michaël Velazquez Montis-Sion, Fr. Ludouicus de Eſtrada Hortæ, & Fr. Angelus de Cartagena Vallis paradiſi Abbates renunciantur: Viſitatores Fr. Chriſtophorus de Luxam Vallis-bonæ, & Fr. Bernardus de Eſcobar Montis-ſerti Conſiliarij Fr. Marcus de Varrio Saltus-noualis, Fr. Michaël de Toledo Bugeti, Fr. Petrus Gudiel Riui-ſicci, & Fr. Athanaſius Morante, Superati. Hæc ante generalem Reformatorem. M.D.LXXV.

XLI.

ATHANASIVS MORANTE REFORM. X.

I. Quibus præmiſſis, pro eligendo Reformatore, duo ex ipſis propoſiti, Fr. Angelus dē Cartagena Vallis-paradiſi, & Fr. Athanaſius Morante Nucalenſis: è quibus hic ſecundus electus eſt, non ſine magna eligentium acclamatione; nempe Athanaſius vultu venerandus, ſtatura procerus, ingenio comis, animos ſibi cunctorum conciliabat. In eius locum Conſiliarius electus eſt, Fr. Alphonſus Ruicius, qui ſimul etiam agebat Diffinitorem.

II. Mirum eſt, cum perſuaſum omnibus eſſet Ioannem Guzmanum ſufflatum vindicē numine; ac temerati Mariani penſi acerba morte luiſſe meritam pœnam: nihilominus, nihil immutatum in re tam graui, nec reſtitutas ad antiquum morem Virginis Horas. Quin velut nihil tale timeri poſſet, officio defunctorum ſubtractum aliquid; præceptumque (quod longē mirabilius) ne penſum Marianum in cunctis feſtis, in quibus ſermo habetur in Capitulo, ab omnibus in Choro; ſed à ſingulis, vbi cuique liberet recitaretur. Creditum eſt abolendo rumori factum; ſeu nec propera ipſa reuocatione, iudicium aliàs dubium, & facile ceſſurum, confirmaretur. Seu forte innato mortalibus ſtupore, effectum eſt, vt quibus repentinis immutamur, ſi repetantur, placeant, aut ſaltem non deterreant ab aſſuetudine. Senſit tamen Athanaſius Virginis manum, ſi non in ſuo, in ſuæ familiæ corpore: quod diſſidiis domeſticis flagrauit per integrum triennium: non, niſi cunctis ad antiquum reſtitutis, ignis ſemel accenſus, extingui potuit.

III. Quæ mors in Curia, atque extra Monaſterium anteceſſoris Ioannis de Guzman Monachos deterruerat, nouæ legi ſtatuendæ cauſam præbuit; ne vnquam Reformator, Curias Regum, præterquam de totius Capituli Generalis mandato, ingredi poſſet. Quod ſæpius repetitum, atque vulgatum, vix vnquam potuit exactè cuſtodiri.

IV. Ex duabus Synodis, quas vocant intermedias, ſublata altera vt minus neceſſaria: & quæ remanſit, iuſſa celebrari menſe Septembri in ſecundo triennij anno. Abbatiſſæ perpetuæ

relegatæ, prout quæque decederet: & declaratum Huelguenſes, & Bethleemiticas apud Vallis-ſoletum ſoli Reformatori ſubiectas fore.

V. Viſitatores, vt nec ſpe, nec metu peruerterent iudicium, inhabiles ad officium Reformatoris triennij ſubſequentis declarantur. Quod de recens electis intelligendum, an de eligendis tantum, non immerito in dubium eſt vocatum: decretumque, vt poſt totius triennij collationem, in ſequenti Capitulo ante electionem Generalis decideretur. Diffinitiones in Latinum verſæ atque ad meliorem ordinem redactæ per Ludouicum Aluarez de Solis, publicari iubentur. Ac demum Abbatia Palaciolenſis, quæ hactenus Conuentum aluiſſet, in Collegium tranſire; quod etiam in hanc diem perſeuerat.

M.D.LXX. VI. VI. Anno M.D.LXXVI Capitulum intermedium celebratur in Palaciolis ad vigeſimam primam diem menſis Septembris iuxta recens præſcriptum anni præteriti. In eo Diffinitiones commendatæ Ludouico Soliſio, atque eius opera induſtriaque digeſtæ, approbatæ à Patribus, & Compluti vulgari iuſſæ ſunt, obſeruandæ deinceps per totum ordinem. Relatum eſt de tranſlatione Monialium Sanctæ Columbæ ad Villalpandum oppidum: Pro qua magnus Caſtellæ Comeſtabilis eiuſdem Villæ Regulus, ſubſidia promittebat non contemnenda. Remiſſa ea generali Reformatori (nulla proprij Abbatis, hoc eſt, Morerolenſis mentione facta) vt omnibus penſatis, ſi expedire cenſeret, exequeretur. Sed minus promptis expenſis neceſſariis, impedita tranſlatio, & conuentus in loco perſeuerauit. Actum & de Vaſſalis Monaſteriorum, quos Rex Catholicus vendi impetrauiſſet, continuis bellis, gerendis ex eo pretio Decretúmque, vt ipſa Monaſteria tantumdem darent, quantum cuilibet emptor, & ius antiquum, ſi poſſent retinerent. Quod ſi non poſſent, ſaltem vnum Prætorem reſeruarent, atque vnum Tabellionem propriis redditibus expeditius percipiendis. Singulis domibus valores redituales taxati ſunt: & diſtributæ iuxta eorum proportionem contributiones, quæ in ſumptus communes, & tunc impoſitæ, & deinceps venirent imponendæ.

VII. Cum in negotio, pro quo Ioannes Guzmanius Reformator Matritum venerat, nempe de Monacho Salmanticæ inſtituendo, qui Monialium audiret Confeſſiones, nihil omninò peractum reliquiſſet; & aliàs cauſa grauis reputaretur, & quæ non facile poſſet intermitti, ſancitum eſt, vt à legato Sedis Apoſtolicæ, quem Nuntium appellamus; ſin à Pontifice retr…tari procuraretur voluntas fundatoris in hac parte; vt pietati contraria, & quæ vim religionis eneruaret Illud compertum, ab anno ſubſequenti, Monachũ ad hoc munus deputatũ, ſine vlla interruptione neque Moniales vnquã reſtitiſſe, quoad vſque lites aliæ pullularunt.

VIII. In eodem Capitulo, incertum quibus cauſis, Viſitator generalis, ſimulque Abbas S. Martini de Caſtaneda, vtraque dignitate priuatus eſt; atque in Prioratu Bonæ-Vallis recludi iuſſus: quod aliis exemplum, Athanaſio Morante Reformatori, viro aliàs nimium miti, atque manſueto; dum nihilominus zelat pro religione, atque exerit gladium, in laudem fuit: non tamen deerant, qui ſubmurmurarent, abſoluendum, ſi amicus: & illud grauius in eo peccatum fuiſſe, quod non eſſet acceptus Reformatori Pro depoſito in Viſitatorem generalem Fr. Auguſtinus Arguello Ferrarienſis Abbas ſuffectus eſt Quem etiam, contra morem, deſignatum ſimul cum Fratre Franciſco de Torre Abbate Melonis, ad inquirendum contra Reformatorem, ſi quæ fortè peccaſſet, memoriæ produnt.

IX. Hoc ipſo anno inquieti quorumdam motus, quod ſupra notabamus, vniuerſam turbarunt congregationem. Vltro citróque multis accuſatis, atque punitis, plura ad Regem Philippum delata ſunt, quæ ipſius opera egerent reformari. In quorum teſtimonium adducebatur, quod indignis officia traderentur, dignioribus omiſſis; & Fr. Ludouicus de Eſtrada vir planè magnus, & quem hactenus ſæpius memorauimus, ſine honore relictus, vitam priuatam Hortæ tunc perageret; cum quo, & alij vacabant præclari nominis Certè Athanaſius ea apud quoſdam laude, apud alios infamia notatus eſt; quod ſibi iunctos digniores ſemper crederet; cæteros reputaret inter indignos. Motus idem Ludouicus pro ſua authoritate zelóque, atque imminentem ex ipſis tempeſtatem, conſtanter compeſcuit, eleganti Epiſtola quam ad inſignem totius Caſtellæ Præſidem, atque Iuris vtriuſque illuſtre iubar Didacum Couaruuias ſcripſit de hoc negotio: in qua inter alia hæc verba continebantur.

X. *En todo quanto ſe repreſenta en los memoriales no ay coſa de importancia, ſaluo vna; y es, que el Capitulo General nombra à cada caſa dos para Abbades, y los Conuentos eſcogen el vno. Y eſte Padre querria, que las electiones ſe voluiſſen alos Conuentos, como es de derecho comun; y para eſto inuoca el braço ſeglar, y auxilio de ſu Mageſtad. Y no mira, que eſta manera de eligir la recibimos de la Reformacion por orden del miſmo Rey nueſtro Señor. Porque tambien auia muchos abuſos en lo antiguo. Y mientras las cabeças no fueren muy temeroſas de Dios, y los Monges, no dexaren de ſer hombres, jamas faltaran inconuenientes. Y eſto mejor ſe remediaràe à poder de oraciones à Dios, y ſoportandoſe los Religioſos vnos à otros; que no amotinandoſe por cada occaſion, y pretendiendo meter gente de diuerſo habito en la Religion,*

para

para que los lurguen, y pongan en paz. Porque cierto, ſi ſu Mageſtad da lugar à eſto, bien puede harer luego otro Conſeſo de ordener Monachales ſobre el que tiene à las militares, para que cygan queſas de frayles, que nunca faltarun. Por lo qual yo dixe à eſta Paoze que le convenia alzar mano deſte negosio, y boluerſe con licencia de V. Illuſtriſſima à ſu Mouuſterio, por euitar el eſcandalo, que podria ſucceder de ſemeſante noueda, ſi ſe diuulgaſſe & por la meſma razon ſuplico à V. S. Illuſtriſſima, que à titulo ſiquiera de que el General Reformador deſta Congregation no eſta enel Reyno, ny eſtara ſarta paſſado todo el Verano, porque anda viſitando el Reyno de Galicia y Principado de Aſturias, V. S. Illuſtriſſima fueſſe ſeruido de mandar le boluer, y que no ſe innouaſſe en coſa en la Religion, ny ſablaſſe à ſu Mageſtad (porque me diſo, que tenia intencion de hazerlo) y io entiendo, que ſe podria eſcuſſar la peſadumbre, que ſu Mageſtad recibire de ſemeſantes nouedades: pues deſpues de bien auenguadas, ſe hallara por verdad lo que yo digo, que el Padre las encarece mas de lo que ſon. Y ſi V. S. Illuſtriſſima fuere ſeruido, que yo reſponda, declarando en particular los puntos de la relacion, que el me dio de ſus papeles, yo lo hare luego con toda verdad y facilidad. Porque las menudencias de los frayles no ſe pueden entender meſor, que por declaracion de ellos miſmos. Y tambien digo; que ſi entre noſotros huuieſſe alguna coſa ſubſtancial digna de remedio, que ſin eſtruendo, ny eſcandalo, yo me prefiero à hazerla remediar en nueſtra Religion, como me conſte por una cedula de ſu Mageſtad ò por una carta ſola y mandato de V. S. Illuſtriſſima. Porque en fin ſomos ſombra y donde quiera que los Hombres gouiernan hazen Humanidades, fauoreciendo las cauezas à ſus amigos, y familiares. Y eſto es cano, al cauo, todo lo que en la orden de S. Bernardo puede reſultar, deſpues de muy apuradas todas las coſas. Y pues he dado à V. S. Illuſtriſſima noticia de lo general de mi orden, tambien es bien, que entienda, que el eſtudo, que yo acra tanſe de recogimiento entre mis libros huſido con toda verdad eſcogimiento mio, y no dis fauor de mi Religion. Porque entre ocho Diffinidores, que repartieron todas las Dignidades della, yo fui el ſegundo; y deſpues de mi eſtauan dos Abbades amiciſſimos, y quatro Procuradores mis ſubditos, que yo acauaua de criaren Alcala. De donde ſe entiende, que ſi yo guſtare de ſer Abbas no me faltaua fauor para ello. Sino que atentas mis indiſpoſiciones, yo pedi a aquellos Padres, que me dexaſſen deſcanſar entre mis libros; y dieſſen la Abbadia que yo auia de tener à uno de mis ſubditos, como lo hizieron. Y he dicho ſto, porque ſe que algunos amigos con zelo indiſcreto, penſando, que me hazen fauor, culpan ami Religion por la merced, y charidad, que me hizo ami propria importunacion

XI Hactenus ex epiſtola Ludouici de Eſtrada, quod ſatis eſt ad motus tunc ſurgentes cognoſcendos; & perpendendum ſanctum ipſius zelum, authoritatemque, qui ſe murum oppoſuit pro ſuis fratribus.

XII Anno M.D.LXXVII Gregorius XIII pietate in obſeruantiam, quam olim in Hiſ- M.D.LXX. VII
pania degens, verùm Hortæ præcipuè in reditu ad Romanam Curiam, expertus eſſet; conceſſit omnibus, & ſingulis perſonis, quæ ſiue *Inclina*, vt vocant, interfuerint, quando in Capitulo legitur Kalenda; ſiue antiphonæ *Salue Regina*, quando poſt Completorium decantatur, toties, quoties præſentes illis fuerint, vnum annum de pœnitentiis iniunctis, vel aliàs quomodolibet debitis: Quam indulgentiam pro his, qui legunt, aut canunt, duplicauit Conceſſit etiam cunctis aſſiſtentibus abſolutioni cuiuſcumque defuncti ordinis, dicente conuentu Pſalmum *De profundis*, orationem Dominicam, & colectam pro anima defuncti, ſeptem annos, & ſeptem quadragenas remiſſionis. Quod etiam beneficium, defunctum abſolutum conſequi voluit.

XIII. Per idem tempus virtute ſupra vulgarem, in ſancti Prudentij Eccleſia floruiſſe lego fratrem Chriſtophorum de Chriſpiſana, eiuſdem domus Monachum, Abbatemque; quam eximia cum laude adminiſtrauit. Obiit plenus dierum, & virtutum, atque opinione ſanctitatis celebris: extatque vita eius eleganti ſtylo ſcripta, ab authore Anonymo, cuius ego tranſumptum apud me habeo.

XIV. Triennio exacto, atque ingrediente menſe Maio anno M.D.LXXVIII. quinta die M.D.LXX.
eiuſdem menſis Synodus generalis pro more celebratur in Palaciolis; ſed aſſiſtente omninò VIII.
præter morem Palentino Epiſcopo, Regis, & Regij ſenatus authoritate. Quippe clamantibus, qui ad ipſos detuliſſent, quæ digna iudicabant reformatione, authoritas Ludouici de Eſtrada potuit inſtantem impedire viſitationem: Epiſcopi aſſiſtentiam in Capitulo, atque aliqualem exceſſuum delatorum inquiſitionem non potuit, aut non voluit: ne latentes manerent: & ne Salus conſtaret, nec morbi medicina procuraretur. Senſere ſtatim Paulus cauſam mali, & vindictam acerbam, quia extraneam; nec dubitarunt placandam ſibi Virginem reſtitutione cultus officiique: cuius intermiſſione vt videbatur, tot atque tantis malis affligerentur omnia ad antiquum morem reſtituere, vna omnium mens fuit, vnicum votum: nec dubitauit

dubitauit Virgo Clementiſſima tempeſtatem ſedare, quæ longius graſſatura, ipſa non compeſcente, timeri poterat.

XV. Congregatis vocalibus, & litteris, tum Regis, tum Senatus alta voce perlectis, Epiſcopus luculenter propoſuit aduerſus ſui cauſam iquæſiuitque, an aliquis haberet, quid argueret, vel de quo quæreretur? Et ſe veniſſe, vt malis ſi quæ laterent, ſalutare remedium, Regis piiſſimi interuentu, procuraret. Neque publicè tantum auditurum, ſed ſingulos priuatim, ſecreróque, quicumque vellent aliquid cauſari. Tunc hac propoſitione repetita ſemel, & iterum, Capitulum egreditur, vt qui vellent ad ipſum, ſine aliorum notitia poſſent accedere. Sed cum, ſeu metu, vt ſolet, potentiorum, ſiue eorundem criminum conſcientia, quod etiam frequens; ſiue quia nihil probari facile poſſet, aut forte nihil eſſet deponi dignum: nullus penitus ipſum conueniret; tertiò tandem Capitulum repetiit, ſimilique propoſitione facta, ac ſimili ſilentio ſubſequuto; primò hæc omnia per publicum Notarium ſcribi iuſſit: deinde, vt ad electiones ſuas procederent, liberam copiam fecit Concilij Patribus.

XVI. Tunc cunctis fermè ſuffragiis concordantibus (tanta erat potentia Reformatoris, aut tantus zelus omnium pro dignioribus!) in Diffinitores Abbates electi ſunt, Fr. Alfonſus Ruicius Superati, Fr. Michaël Angelus S. Martini, Fr. Michaël Vazquez Montis-feri, & Fr. Angelus de Victoria Ferrariæ: in Viſitatores (& ſi eorum electio velut ſuſpenſa in Capitulo præcedenti relicta fuiſſet) Fr. Marcus de Villalua Toleti & Fr. Maximus de Medina Montiſrami. Demùm in Conſiliarios Fr. Ioannes de Bugeto Riui-ſicci, Fr. Chriſtophorus de Luxam Vallis viridis, Fr. Gaſpar Recalde Vallis-paradiſi, & Fr. Auguſtinus de Arguello Vrſariæ, omnes Abbates.

LXII.

AVGVSTINVS DE ARGVELLO REFORM. XI.

I. His electionibus ritè celebratis, octo Diffinitores, (nam quatuor Abbatibus, quatuor alij Procuratores adiungebantur,) duos pro more viros propoſuere, ex quibus Reformator eligeretur. Hi fuere Fr. Angelus de Cartagena tunc Abbas Carraceti, & Fr. Auguſtinus de Arguello Abbas Vrſariæ, quem Moreróla Ciſtercio & Deo genuerat. Atque hic vltimus electus per ſuffragia, vt venerabilis Pater Alphonſus Ruicius, in Conſiliarium, pro ipſo, ſufficeretur, dum munus acceptat, locum dedit.

II. Renunciato Auguſtino Reformatore, Epiſcopus proteſtatus iterum eſt, ſe à Rege Catholico ad id miſſum, vt ſi quis aliquid minus religiosè, ne dum contra iuſtitiam putaret fieri; liberè renuntiaret: quo morbo cognito, efficacius remedium, congruentiori quo adhiberi poſſit modo, ab ipſis Patribus, ſe ſolicitante, adhiberetur. Sed cum neque tunc eſſet, qui reclamaret, in gratiarum actionem, lætus erupit: & ſolius Dei opus eſſe clamauit, in tanto hominum cœtu, tantam concordiam; maximè cum ab anno antecedenti tot, ac tantæ ſciſſuræ timeri poſſent.

III. Tum vero Patres, cum tantum beneficium ad Virginem referre non dubitarent; atque ipſam propitiatam omninò crederent religioſo illo voto, quod ſemel concepiſſent inter flagella: vix dum electo generali Reformatore, primum omnium decernunt, atque conſtituunt, vt Virginis officium Horæque, ad priſtinum decorem & morem primætiuum reſtituerentur. Hæc prima lex in actis illius Synodi: imò hæc penè vnica. Quippe ſibi pacata Maria Virgine, reliqua ipſius curæ commiſſa eſſe, & proſpere ceſſura non dubitarunt.

IV. In hoc Capitulo diſputari cœptum, an Reformator viſitare poſſet monaſteria Monialium, quæ iure filiationis ſubſunt Abbatibus: vt Bonumfontem, quod ſubeſt Abbati Hortæ, Sanctam Columbam, quod Abbatis Morerolæ; & Ferraxiam, ſiuè Ferreiram in Gallæcia, quod noſcitur ſubeſſe Meyræ Abbati. Vtrinque ſe rationes offerebant, vtrinque priuilegia, & verba ambigua. Decretum eſt, vt cum totum manifeſtatione iuriſperiti doctores conſulerentur. Nec quicquam aliud deciſſum in Capitulo, adeo metu percuſſis, nihil audebant, & ſola, vt ferunt, Virginis Religio omnium mentes, & pectora occupabat.

V. Duplici tranſitu, clarus hic annus fuit, altero extero, altero domeſtico, vtroque illuſtri: illo ex palma Martyrij conſequuta, ſi pater exulibus, vt multi authores volunt: hoc ex miraculis. Compluti obiit Venerabilis Pontifex Guillelmus Boyllius Epiſcopus Midenſis in Ibernia, qui carcerem poſt longum acerbumque relegatus pro fide, in exilio Martyrum conſummauit; & in noſtro Collegio Complutenſi ſepultus eſt egregiam ſui memoriam relinquens poſteris. Valliſoleti inter Virgines Huelgenſes clara virtutibus, & meritis glorioſa deceſſit Domina Catharina de Velaſco, quam poſt mortem miraculis claruiſſe, quæ tunc villebant Moniales aſſeuerabant.

M. D. LXXIX. VI. Nec minus illuſtrarunt ſequentem annum M.D.LXXIX. duo alia Monachorum illuſtrium

ſtrium funera, Alphonſi Ruieij, quem vniuerſa obſeruantia ſemel & iterum plures illius Eccleſiæ per longum tempus., atque omnes aliæ publicæ functiones cum laude adminiſtratæ, plurimum commendabant: & communis tunc eius, & omnium Patris Auguſtini de Arguello Reformatoris, quem ſæua mors ſubripuit in media via, nempe in medio vel circa ſui trienij. Atque hoc vltimum amarius cunctis fuit. Quia Auguſtinus, florente adhuc ætate imperium tenens, non ſolùm rebus præſentibus tuuc defuit, ſed & futuris, quibus potuit in lõgum reſeruari. Pro fratre Alphonſo Ruieio, qui prior obiit, in Conſiliarium ſubrogatus eſt frater Michaël Angelus tunc Abbas Monaſterij de la Eſpina. Vt Reformator pro Auguſtino Arguello ſubrogaretur, dies præſentationis Mariæ Virginis vigeſima Nouembris deſignatur, ac iubetur indici cunctis Abbatibus per Montis-Sion Præſidem, cui per legem incumbit conuocare.

VII. Condicta die conuenere omnes ad Palaciola, & cum eiſdem, quem non preſtolabantur Pontifex Palentinus à Philippo ſecundo iterùm miſſus, vt ſi quid fortè occultatum illi fuiſſet in præcedenti Synodo, in qua longè præuiſus ex ipſis montibus potuit ſilentium à potentia ſolicitarius, inopinato aduentu cuncta detegeret: & ſi quod malum latens ſerpebat adhuc reuelatum remedio ſubiiceretur Cognouere vocales zelum prudentis Regis, & admirati ſunt: dolentes interim hæc medicamenta, nunquam ab eo applicanda niſi vbi graues morbi præſumerentur. Nec recuſarunt Pontificis præſentiam, reuerentia vtriuſque Tum vt omnium concordia pax, & Charitas ad vtrumque patentium, & per vtrumque ad alios peruenirent: Sed nihilominus prouidi in futurum, & ne illa aſſiſtentia repetita ad conſuetudinem poſſet retorqueri, proteſtati ſunt, ſe ſolos ſibi ex indultis Pontificiis, & præſcriptione excedente memoriam hominum in ſuis cauſis ſufficere: neque vnquam admiſiſſe alienam manum curandis propriis morbis, ſi qui fortè ingruerent; ſed neque eam vlterius admiſſuros.

VIII. Ventum deinde ad celebrandas electiones, & primi omnium in Diffinitores ex Abbatibus more ſolito quatuor prodiere: frater Michael Angelus Spinæ, frater Velaſquez, Montis Sion, frater Athanaſius Morante Superari, & frater Ludouicus Eſtrada, Hortæ. Electos ex Procuratoribus, ne tot nominibus grauem meum lectorem, ſemper omitto. Viſitatores iidem permanebant. In Conſiliarios de nouo electi ſunt frater Marcus del Varrio Saltus Noualis, frater Angelus de Cartagena Vallis-paradiſi, frater Chriſtophorus de Luxan Vallis-bonæ, hi tres Abbates: & quartus frater Ioannes de Bugeto, qui Eccleſiæ Hortenſis agebat Procuratorem.

LXIII.

ANGELVS DE VICTORIA REFORM. XII.

I. E quibus Reformator eligeretur, duo ex more propoſiti, frater Gaſpar Recalde, Carraceti, & frater Angelus de Victoria, tunc Vallis Dei Abbas, ſed Monachus Eccleſiæ Ferrarienſis. Huic vltimo acceſſere Capitulares, ſub quo pauca decreta, ſed ſalutaria. Communicato, vt condictum erat, conſilio cum viris doctis, atque iuriſperitis, ſuper filiationum viſitatione; ſancitum eſt, Reformatoribus, licere tantum inquirere, an Patres Abbates in eiſdem Monaſteriis aliquid deliquerint, aut alicui iniuriam irrogauerint: cætera eſſe extra illorum iuriſdictionem Itaque licet in illis Monaſteriis Abbates viſitare, Monachoſque: non monaſteria ipſa, nec Moniales.

II. In Abbatiis, quæ non attingunt numerum Monachorum duodecim: quibus Abbas additur decimus tertius, prohiberi nouitij, neque immeritò: ſegniter educandi, molliterque vbi diſciplinæ rigor teneri nequit. Iuſſum etiam in cunctis Monaſteriis prohiberi ab Abbatibus, ſub præcepto obedientiæ, ne quis alterius cellam ingredi poſſit. Quod Monachali ſilentio conceſſum eſt: & ne lectioni, & orationi dandum, vanis colloquiis tempus inſumeretur. Hæc & alia decreta in hoc Capitulo ſolum Deum concernentia, zelum Reformatoris manifeſtarunt.

III. Soluta ſynodo, atque Abbatibus dimiſſis, Conſiliarij manſere, quæ ad ipſos ſpectabant ordinaturi. Et die XXVIII. eiuſdem menſis Viſitatores ſeptem Eccleſiarum vt communiter vocant, elegere, P. Placidum de Lucidiaga Abbatem Ferrariæ, & P Franciſcum Suarez Abbatem Sacrorum-Mœnium. His quædam alia minoris momenti addita, quæ non merentur locum in his Annalibus.

IV. Annus M.D.LXXX. nec minus triſtis, nec minus illuſtris fuit morte aliorum duorum M.D.LXXX. inſignium Patrum fratris Angeli de Carthagena Vallis paradiſi eo Monachi & Abbatis, & frater Marci del Varrio Spinæ Monachi, qui tunc agebat Abbatem Saltus Noualis. Vidit vtrumque Congregatio Reformatorem, vtrumque alias functiones exercentem, non ſine

eximia

eximia laude: & tunc vtriuſque conſiliis gubernabatur. Neque cedebat pietas prudentiæ, in Marco præcipuè, quam ſignis illuſtratum ferunt ante, & poſt mortem. Cæleſtem flammam ſuper caput eius fulgentem, cùm celebraret aliquando viſam, traditio eſt. Quin corpus viri in oppido Magaz (natali illius ſolo in veteri Caſtella) in quo deceſſit religioſè ab incolis tractatur: perſuaſo cunctis, datum illius meritis; quod terra aliàs tempeſtatibus obnoxia, & multas pati ſolita; ex quo ſancto cadauere protegitur, nulli penitus vltra ſubiacuerit; neque vllis aëris, cœlive inclementiis quaſſata gemat.

V. Luxere filij deceſſum tantorum Patrum: ſed præ cæteris luxit Reformator Angelus de Victoria charitate in vtrumque, & reuerentia: ſed pro ſe etiam dolens, qui in ipſis præfecturæ ſuæ periculis talium virorum conſiliis deſtituebatur. Curauit tamen alios ſubrogare, qui ipſis ſuccederent. Et conuocatis duobus, quò ſupererant Vallis-ſoleti, die quinta Nouembris, duos alios ſubſtituit fermè æquales, Fr. Athanaſium Morante, & Fr. Michaëlem Angelum tunc vtrumque Abbatem, alterum Superati, alterum Spinæ; & primùm qui Generalis Officio functus fuiſſet, de quo iam ſupra.

VI. Eodem anno tranſiiſſe ad cœlos dicitur Fr Hieron. Hurtado auunculus alterius, de quo ſtatim, Vallis Eccleſiarũ Monachus, & qui propriam Eccleſiam, alienaſque magno cum fructu, nec minori pietate adminiſtrauit. Florebant etiã in Eccleſia Nucalenſi duo alij Monachi eximiæ religionis, Fr. Athanaſius de Villagomez, & Fr. Cyprianus del Caſtillo, quorum meminit Chryſoſtomus Henriquez in ſuo Menologio ad XVI diem menſis Auguſti.

VII. Angelo de Victoria præſidente noſtræ Reformationi, cum Rex Henricus ſimul, & Cardinalis, atque Abbas Alcobatiæ in Luſitania Congregationem ſui Regni, atque Abbatiæ promouere, & multis illuſtrare priuilegiis, indultiſque, à Pontifice obtinuiſſet Gregor. XIII. idem Gregorius Caſtellam memoria retinens, & quam in ea nouiſſet, & in qua complacuiſſet, Congregationem; eadem omnia indulta ad noſtros extendit; illis prodeſſe volens, decernenſque, non ſecus ac ſi eis primò conceſſa fuiſſent. Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris die XX. Iulij, anno M.D.LXXX. Atque hæc ſub Angeli breui præfectura.

M.D.LXXX. VIII. Anno M.D.LXXXI. pro eligendo nouo Reformatore, & nouis Abbatibus, quinta die Maij Capitulum celebratur loco conſueto. Cæterum cum Eccleſia Montis-Sion proprio Abbate deſtituta inueniretur, idque intra tempus, quo ſecundum leges liberum erat alium ſubrogare, vel commendare Præſidi, prout Generali placuiſſet Reformatori; Fr Marco de Villalua eiuſdem domus Monacho, & tunc Rectori Collegij Complutenſis, commiſſa eſt; indultumque, vt retento Collegio, propriam etiam Eccleſiam adminiſtraret. Quod alij datũ authoritati viri, & grauitati generalis cœtus, cui erat præfuturus, defendebant: alij vt iuri contrariũ, rationique, nec ſine priuata aliqua intentione, quaſi in deterius interpretabantur: maxime eodẽ Marco iam dudũ acclamato Generali futuro, quod ipſe mox euentus cõprobauit. Vtcumque fuerit, illo Præſidẽte pro Abbate Montis-Sion, Diffinitores Abbates renuntiantur Fr. Athanaſ Morante Superati, Fr Chriſtophorus de Luxã Vallis-bonæ, Fr. Placidus de Luſiriaga Ferrariæ, & Fr. Petrus Bilueſtre Montis-feri. Viſitatores Gaſpares duo eliguntur, Recalde, & Gutierrez, ille Carraceti Abbas, hic Melonis. Demùm Conſiliarij Fr. Michaël Angelus Spinæ, Fr Maximus de Medina Iuncariæ, Fr. Ioannes de la Cruz, S. Petri ad Gumielem, omnes Abbates, & Fr. Marcus de Villalua Rector Collegij Complutenſis, & tunc Præſes Montis-Sion atque Capituli, qui iam Generalatui deſtinabatur.

LXIV.

MARCVS DE VILLALVA REFORM. XIII.

I. Propoſiti deinde ad officium Reformatoris idem Marcus Villalua Mons-Sionenſis, & Fr. Ludouicus de Riuera Hortenſis Monachus, tunc Abbas Vallis-viridis, vir totius doctrinæ, & pietatis. Verum ſuffragia, iudicio, ſiue affectu, ſeu tandem quia potentibus placebat inclinarunt in Marcum virum re vera magnum, prudentem, doctum, & quem ſibi relicti etiam optarent, Pro ipſo in Conſiliarium ſubrogatur Nicolaus de Rueda Moterolenſi æquè pius & prudens, qui tunc Abbatem agebat eiuſdem domus.

II. In hoc Capitulo zelatum pro Religione, quod acta teſtantur: & multa in melius iuſſa reformatori, quæ hodie etiam cum fructu perſeuerant. Fœminarum ingreſſus in Monaſteria interdicti omnino: dempta Reformatori poteſtate diſpenſandi in hac lege; & declarato, extra Regiam Maieſtatem, nullam cauſam cenſendam ſatis idoneam: iniunctæ preces pro fidelibus defunctis perſoluendæ à noſtris diebus ſingulis: præceptumque vt imminente nocte, poſtquam ſignum ſilentij datum fuerit, cymbalum maius pulſetur ictibus tribus, ad quorum ſonitum oratio ipſa ſequatur.

III Cœnobia

III. Cœnobia Virginum in ſuis electionibus Monachorum cœnobiis conformari, ſancitum lege: neque Abbatiſſas liberè eligendas: ſed ex duabus tantum, tribuſve, quas reformator ſiue Pater Abbas cuiuſque Monaſterij propoſuerit.

IV. Incommodis perpenſis quæ ſequuntur, ex generali Synodũ intra medium triennij celebratione dubitatum eſt, an expediens videretur, vt pro extraordinarus electionibus Patrũ Reformatorum, ſoli conſiliarij, viſitatoreſque, & qui id munus obiiſſent, nempe Reformatorum, cum quatuor diffinitoribus Abbatibus præcedentis Capituli, atq; omniũ præſide Montis-Sion Abbate congregarentur; & electionem celebrarent nomine omnium, ſanctum hoc, & expediens multis viſum. Cæterum cum, qui omnibus præſideat, eligendum ab omnibus; neque poſſe conuentus defraudari ſuffragiis, quæ committunt procuratibus, niſi ipſi conſentiant, maior & ſanior Capitularium pars, viuidè & eleganter proclamauit. Ergo decretum Conuentus conſulendos, & nihil ſine ipſis, in eorum præiudicium faciendum fore. Quare & legem ferendam, omittendamve pro vt plures eorum determinarent.

V. Demum, cum omnes vnanimes ſentirent, omnem penè decorem Congregationis ex litteris pendere, & pietatem doctrina promouendam: decretum eſt, vt Collegia illi dicata ad decentiorum formam, in quantum fieri poſſit, redigerentur. Iniunctum recenti Reformatori, ac duobus emeritis Fr. Athanaſio Morante, & Fr. Angelo de Victoria vt omnem huic negotio operam darent, quod ipſos grauiter exequutos eſſe, ipſe poſtea euentus declarauit.

VI. Obiit hoc anno inſignis pietate æquè doctrinaque Ludouicus de Eſtrada Hortenſis Monachus, eiuſdem domus Abbas ſemel, & iterum, Complutenſis Collegij quater Rector, & veluti fundatori Carolo Principi ſecundi filio, hæredi Ioanni Auſtriaco eiuſdem Philippi Fr. atque ſancto Ignatio de Loyola illuſtri fundatori Societatis I E S V eximie charus; quique eiſdem in multis & ſæpe vtilis: Beato Ignatio, atque ipſius filiis, Compluti, Cæſar-auguſtique, dum per vim pœnæ à vulgo pellerentur, pernecceſſarius etiam fuit, quod eiuſdem Societatis annales amplè commemorant. Obiit Hortæ die ſecunda Iunij præſentis anni cum inſigni opinione ſanctitatis doctrinæque, quam multa monumenta eius commendant. Sepultus eſt in eiuſdem Eccleſiæ medio, ſub lapide marmoreo, cui nomen clarum viri inciſum viſitur: & memoratur à Chryſoſtomo Henriquez in Menologio ipſa, qua obiit die: additis, quæ ad maiorem notitiam eius, & authorum, qui de ipſo ſcribunt, facere poſſunt.

VII. Eodem anno Ludouic alius in nullo illi inferior, Aluar nimirum de Solis magnus Calatrauæ Prior, cum Calatrauam, quod ad habitationẽ attinet, omninò deſeruiſſet (impatiens Fratrum, quos ſui etiam impatientes expertos eſſe) & Moretolæ degeret, ad Abbatiam Fiterienſem in Nauarra à Philippo ſecundo præſentatur: quaſi, qui abſens, Calatrauã regebat ex Moretola, ex Fiterio non minus regere poſſet. An idem Ludouicus recuſauerit vtramq; dignitatem ſimul habere, an Pontifex concedere noluerit, in dubio eſt: & creditur negaſſe ad eius preces. Conſtat cum alterum abdicaturus eſſet, abdicaſſe Abbatiam, cuius reditus pro ſola mẽſa Abbatis (nam tripartiti habebantur in illis domibus) tria millia aureorum cenſeri ſolent; retento prioratu, à quo quingentos tantum percipiebat, ex quo diſceſſit. Cauſa electionis Philippus ipſe fuit, quod in Eccleſia Fiterienſi præſentationem liberam, in Calatraua nullum ius haberet: & ſi ſemel vacaret Prioratus, iterum Morimundi Abbas rogandus: aut ſi ipſe renueret, ſummus Eccleſiæ paſtor, & neuter conceſſurus ſperabatur, quod poſſet iuri Morimundi præiudicare.

VIII. Per idem Philippus Rex Fratri Marco Villaluæ Reformatori Religioſus, ac prouidus ſcribit, vt Dominam Philippam Luſitanam illuſtrem virginem Antonij Luſitani Principis filiam Ciſtercium iam profeſſam in Luſitania, Huelgis ad Valli-ſoletum recipi faciat, & decenter tractari iuxta ſanguinis Regij claritudinem. Quod & ſtatim exequutum eſt: quamuis ipſa ſeu quietis forſan impatiens, ſiue vt aiebat, vrgente valetudine, non multo poſt Monaſterium commutauerit; ad Bethleem tranſlata Monaſterium eiuſdem vrbis & Ordinis vnde etiam Abulam tertio tranſmigrauit.

IX. Anno M. D XXXII. tres Reformatores præſens, & præteriti, quibus cura ſtudiorum commiſſa fuerat, conuenerunt Vrſaria, & multa vtilia, quæ hodie perſeuerant, ordinauerunt. Vt collegia à conuentibus diſcreta, ſeorſim degerent; & nec Monaſterium ſilentium, quieſque, diſputationibus Scholaſticis: nec Scholaſtica exercitia, prolixo cantu, atque aliis diſciplinis Monaſtici rigoris impedirentur. Vt pro dialecticis Philoſophicisq; inſtitutionibus, quas Artes vulgo vocant duo Collegia. Pro ſacris litteris totidẽ Palaciola & Compluti, ex tunc vſque in perpetuũ deputarentur. Reliqua permittenda diffinitoribus, vt pro tempore eligerẽt, & iuxta circumſtantias occurrentes, vt ducerent expediens, variarent. Vt Curſus Philoſophicus in illis abſumeret triennium aut quadriennium, Theologicus: atque hoc tempus ſine graui cauſa nullus ſiue breuiaret ſiue produceret. Vt in ſingulis artium, Magiſter vnus; pro Theologis duo, vel etiam tres, ſi expedire videantur, deſignentur. Vt lectionibus, exercitationibuſque, ſimul & litterariis certaminibus dies, & horæ, cum diuinis Officiis per ſoluendis atque aliis functionibus, ſpacia, per ſingula momenta, ne vllum tempus vacet conſtituantur. Vt Complutenſes vacationum tempore, nequa- M. D. LXXXII.

quam diuidantur per Monaſteria; ſed ſimul omnes ſalubriorem aërem, & mitiorem calorem quærant in Sacris-mœnibus, vbi ſub ſui Magiſtri diſciplina recolant, & inculcent, quæcunque didicerunt hyberno tempore. Vt quia duo Collegia deſignata Profeſſores Theologiæ non ſatis capiunt, tertium ſuperaddatur, quod Vrſariæ futurum, decretum eſt, quandiu opportunus alius non occurreret. Cæterùm quia Athenæ Salmanticæ toto orbe terrarũ celeberrimæ carebant Ciſtercio; neque illis Ciſtercium fruebatur, quæ vniuerſam Eccleſiam illuſtrarent, Reformator propoſuit conferendum, an expediret Salmanticam Ciſtercio, atque illi Ciſtercium reſtituere. Decuiſſe forſan quærere Complutum Academiam recentem, tenellamque, quando tenella adhuc Congregatio vix ſolidiores cibos capere poſſet. Nunc iam adultam, non eſſe, quod timeat; aut cur ſe neget Athenis adulatoribus. Non Complutum quæſitum, ſed Salmanticam à Carolo V. glorioſo Imperatore, erigendis Collegiis, in quibus Ciſtercienſes Militiæ inſtituerentur. Quidni & Monachos Salmantica excipiat, conſeruetque pariter edocendos, atque edicturos.

X. Res grauiſſima cunctis viſa eſt, neque auſpicanda, niſi ab orationes multis oblatis Deo ſacrificiis, multis effuſis precibus, quas omni ſtudio & cura ſolicitare Reformator promiſit; quin & ſolicitaſſe teſtatus eſt à tempore Capituli, & viris ſanctis iniunxiſſe ſolicitandas. Interim tamen negotium conferendum inter primores Ordinis; & ſeriò conſultandum de conuenientia, diſconuenientiave, quæ ex tanto poſſe negotio reſultaret. Hæc & alia ſtatuerunt ſatis vtilia, atque ex vſu communi Congregationis, quæ pleraque hodie etiam perſeuerant cum magno fructu.

XI. Eodem anno vigeſima octaua die menſis Octobris Conſiliariorum Synodus coacta in Palaciolis plura alia, neque minus vtilia in lucem dedit. In primis pro Gaſpare de Recalde viſitatore, qui paulo ante obiiſſet, Gaſpar alter dictus de los Reyes, tunc Morerolæ Abbas, ſuffectus eſt; & Baſilius Sarmiento Hortenſis Monachus, qui tunc Montem-Salutis administrabat, ſubſtitutus pro ipſo, qui vtriuſque ſocij defectum, ſi fortè contigiſſet, supplere poſſet. Vt Abbatiæ paucorum Monachorum reformari valerent, multa ſancita; laudando haud dubiè zelo; ſed ſine fructu. Quippe in materia, quæ ſemper leges petit, ſed quarum obſeruantiam nunquam admittit. Vna lex tantum profutura foret, ſi ad numerum decentem alendum creſcant, vel ſi non creſcunt ad grangias redigantur.

XII. Manebant hactenus Collegia deputata linguæ Latinæ, quæ recens profeſſorum, vt vocamus, mores, & actus non nihil relaxabant. Iuſſi ſunt præfici in ſingulis illorum nouitiorum Magiſtri, quorum doctrina correctioneque, quicumque exoluitarent, compeſcerentur.

XIII. Moniales de IESVS Salmanticenſes, cum adhuc poſt admiſſum Confeſſarium, ab aliis inſtitutis reſilirent, titulo fundationis, quæ legibus quibuſdam contrariabatur à Generali paulò ante dimiſſæ; cum recipi ſe enixè poſtularent, negatum eſt; niſi priùs cunctis fundationis ſuæ legibus omninò renuntiarent, quæ noſtris inſtitutis contrariarentur. Itaque admiſſæ ſub ea conditione; ſin minus ſibi; & cuicumque eas vellet, aut velle poſſet, titulo fundationis, ſeu Pontificis iuſſu, ſunt relictæ. Nec dubium eſt, renuntiationem ab eis factam; quamdiu in obedientia retentæ ſunt. Sed ea non conſtante per inſtrumentum, non paruæ lites poſtea exortas vidimus.

XIV. Quod à cœtu illo graui Reformatorum celebrato Vrſariæ, continuis precibus Deo commendabatur, de erectione Collegij Salmanticenſis, tandem ipſo inſpirante concluſum eſt, decretumque, vt quam-primum erigeretur, & deſignata erigendæ nouæ fabricę viginti ducatorum aureorum millia, quæ tunc depoſita in Eccleſiis Congregationis pro ſoluendo ſubſidio libera remanſiſſent, Regia atque Pontificia conceſſione. Aggregata eidem Collegio fuit Abbatia Bellimontis in Aſturibus, cuius Abbas Salmanticæ præeſſet, relicto in ea Priore, vt de eius fructibus Collegium ſuſtentaretur. Qui nihilominus, cum tenues viderentur, pro Collegij erigendi magnitudine mille aliis ex ſexcẽtis aureis dotatũ eſt per annos ſingulos ab Abbatiis aliis, ſed præcipuè Gallæciæ, contribuendis. Decretum etiam, vt electio Abbatis non ad diffinitorium, & Conuentum, vt in aliis Eccleſiis, ſed vt electio Rectoris Complutenſis ad ſolum pertineret diffinitorium. Atque hæc omnia à Pontifice impetranda, vt in proximo Capitulo generali debitæ mandarentur executioni. Sed nihilominus auſpicandum Collegium interim ſub deſignando Præſide, cuius & Collegarum, Magiſtrique (nam vnus ſufficere viſus pro his initiis) & omnium officialium electiones arbitrio Generalis, qui rem ſuprà omnes alios promouebat cum cæteris, quæ facto opus eſſet, permittebantur.

M. D. LXXXIII. *Fundatio ſecũdi Collegij Salmantini.* XV. Sequens annus M. D. LXXXIII. auſpicato Collegio Salmantino celebris, & illuſtris noſtris fuit: iacto lapide primo ad nouam fabricam, extra & contra portam ciuitatis, quæ S. Franciſco hactenus dicta, inde à S. Bernardo nomen ſumpſit. Atque interim conducta intra vrbem domo Regulorum de Auedillo; quæ Monachos exciperet, quandiu nouum Collegium nouos habitatores capere poſſet. Illuc primò qui cuncta præpararent, neceſſaria diſpo-

nerent,

nerentideín menſe Octobri adueniente, primi habitatores miſſi ſunt. Præſes, ſimul & Lector ſacræ Theologię Fr Ioannes Diazius, qui mox Rector Collegij Complutenſis, deinde primus Abbas, ac demum Reformator electus fuit: Cellerarius Fr. Michaël Perez de Heredia, quem poſtea præter ſuæ munus functionis, è ſuggeſtu tonãtem audiuit Caſtella ſimul & Aragonia, ſcripta promulgantem Orbis agnouit: tum duodecim Collegæ, inter quos Fr. Petrus de Lorca Vallis-bonenſis, & Fr. Marcus de Porras de Nucalibus, doctrina ille, inter primos Orbis habitus, hic pietate inſignis, meritiſques atque alij non inferioris notæ viri, de quibus multa in ſequentibus dicemus.

XVI. Excipit homines plauſa Academia, excepit fauore, & vix dum natos antiquis coæquauit: litteraria certamina aſſignans, quibus exercerentur, & propoſita ab aliis impugnarent, impugnanda proponerent: neque diſcerent tantum, ſed docerent. Non minus fouit hoſpites recentes Capitulum Eccleſiæ Cathedralis, deputatis, (quòd paucis alus datum) anniuerſariis feſtis ſolemnioribus, in quibus è ſuggeſtu in ipſa Cathedrali concionarentur: quæ à principio indulta hodiéque perſeuerant ſatis decora.

XVII. Anno M. D. LXXXIV. Fr. Marcus Villalua Mons-Sionenſis, cum res publicas M. D.
egregiè adminiſtraſſet, triennio ſuo expleto, atque fundato (quod ardẽter optauiſſet) Salman- LXXXIV.
tino Collegio depoſuit pedem: & pro nouo eligendo Reformatore, Capitulum celebratũ ex more eſt in Palaciolis, quinta die Maij, Præſidente Priore Montis-Sion, quod Abbas Fr Petrus de Viluestre, detineretur aduerſa valetudine. Diffinitores quatuor ex Abbatibus, primi omniũ electi, Fr. Angelus de Victoria, Superati; Fr. Maximus de Medina, Montis ramorum; atq; Gaſpares duo alter de los Reyes, Gutierrez alter, Moterolæ Abbas, hic Spinæ. Viſitatores duo renuntiantur Fr. Lupus de Leon, & Fr Ioannes de la Cruz, ille Vallis paradiſi Abbas, his Hortæ. Demum, qui eſſent à Conſiliis Reformatoris quatuor alij prodiere iuxta præſcriptum, Fr. Athanaſius Morante Vrſariæ, Fr. Petrus de Coëto, Hoyæ, Fr. Ludouicus de Riuera ſancti Petri ad Gumielem, & in abſentia Fr. Petrus de Vilbeſtre Abbas Montis-Sion, quem diximus Toleti remanſiſſe morbo impeditum.

LXV.

ATHANASIVS MORANTE REFORM. XIV.

I. Sequẽti die pro eligendo Reformatore, duo, vt mos erat propoſiti fuere Congregationi, Fr Athanaſius Morante Nucalenſis, qui iterum id munus adminiſtraſſet, & Fr. Franciſcus de Torre, Spinę Monachus, qui tunc pręerat Eccleſiæ Riuiſicci. Certa pro dubiis, & nota pro incognitis relinquere, aut imprudentiæ foret, aut leuitatis. Quare quem ſemel probum, & induſtrium experti fuerant, Fr. Antonium Morante, Franciſco prætermiſſo, in Patrem omnium, omnes cooptarunt. Non tamen deerant, qui reformidarent oppreſſionem ſub ipſo. Et querelas iam iterum auditas intra, & extra obſeruantiam (quaſi ſuis ſolis imperium accepiſſet) iterum repetendas prænuntiarent. Pro eo in Conſiliarium ſubrogatur Fr. Franciſcus Vaſquez, qui tunc Valli-Eccleſiarum imperitabat.

II. In hoc Capitulo eximie promotum eſt Salmantinum Collegium, indulta iam illius erectione à Pontifice Maximo, prout anno præcedenti petita fuerat; & vix quid diffinitum, decretumve, quod non ad incrementa eius reſpiceret. Qui recens tunc exuebat Reformatorem Fr. Marcus Villalua, (& cui Collegium ipſum debebatur) primus illius Abbas creatus eſt: addita lege, vt ſi ita expedire viſum fuerit, iterum eligatur infra triennium. Abbatia Bellimontis, manere iuſſa: ſed redditus diſtributi per Monaſteria pro dote Collegij, à mille & ſexcentis aureis hactenus deſignatis per annos ſingulos, ad duo millia ſupra quadringentos, excreuere. Addita medietate hæreditatum, ſeu legatorum, quæ à Nouitiis, media profeſſione, omnibus Monaſteriis contigiſſent. Quamuis hoc vltimum, velut inæquale, & ſupra modum matrices Eccleſias grauans, non potuit permanere per longum tempus. Iuſſa prætetea procurari vnio plurimorum ſimplicium, quorum præſentatio ad Abbates pertinebat. Et impetrata ea non multo poſt, cum clauſulis firmiſſimis; licet lites ex litibus, vt in his fieri ſolet, concitauerit; magna tamen ex parte impleta: vnitis beneficiis, quæ ad quingentorum aureorum pertingunt ſummam.

III. In eodem Capitulo acceptantur à Philippo ſecundo Rege Catholico duo ducatorum millia, quæ ſponte ſuo miſit in ſumptus fabricæ. Itemque Domino Bernardino de Mendoza illuſtri prole Ducum del Infantado præſtimonia quædam Abulam prope quæ deductis oneribus, ad quadringentos aureos annuos taxari ſolent. Sed & multa mobilia, largus dedit, in veſtibus, & vaſis Deo ſacratis, ac pictis imaginibus, aliiſque, quæ Eccleſiam & ſacrarium Collegij locupletarũt. Philippo Regi immenſæ gratiæ habitæ: nec quidquam aliud fuit quod reddi poſſit; cum noſtri omnes & Monachi & Conuentus ipſius ſeſe eſſe profiteantur. Pro Domino Bernardino de Mendoza Decretum eſt, vt in Capella proxima maiori ſupradicti

Collegij nomen eius & ſtemma conſeruarentur;& quandocumque contigeret decedere totidem ſacrificia pro eo fierent,quot pro defunctis noſtris offerri ſolent.Hæc pro Collegio: in commune etiam alia.

IV. Diffinitiones in vulgarem ſermonem verſæ, nimirum pro conuerſis, & Monialibus, in publicum prodire iuſſæ ſunt; atque cudi breuiaria, diurnaque; & libro vſuum decenter adaptari. Hic porrò liber, quem multi Authores putant, nec ſine fundamento, Bernardi Patris opus, cum primum prodiit, Martino de la Fuente Hortenſi Monacho, & viro eximie pio commiſſus eſt, non ſine magno fructu, atque omnium communi approbatione, Stalla in choro maiori Palaciolenſi, quæ à tempore Fratris Ioannis Gozmanij Reformatoris fulmine è cœlo tacta conflagauerant, reparari mandata; & Monaſterijs Ferreyræ & in Gallæcia, & ſanctæ Columbæ in Regno Legionenſi, cum multo ære alieno præſſa gemerent, pingues ſunt eleemoſynæ attributæ. Atque hæc & alia decreta in hoc Capitulo zelum Reformatoris commendantia, à quibuſdam in ipſum vt in authorem; ab aliis in ipſius anteceſſorem Frater Marcum Villalua (qua pollebat potentia) referebantur.

V. Anno M.D LXXXV. decima octaua die menſis Octobris Synodus intermedia ce-
M. D. LXXXV. lebratur in Palaciolis: in qua nihil magnum, aut hiſtoria dignum inuenio. Præterquam quod Collegio Complutenſi, quod nimia paupertate laborabat, apud omnes Salmantino, ſeu quia recentiori, ſeu quod maior ex eo fructus ſperaretur; nihilominus largè ſubuentum eſt. Electi etiam, qui viſitarent Reformatorem duo Abbates ex more, Vallis-bonæ nimirum & Maræ planæ.

VI. Anno M.D.LXXXVI. continuo zelo, ſolicitudineque Fratris Athanaſij Mo-
M. D. LXXXVI. rante Reformatoris ſolerti induſtria, authoritatéque Fratris Bernardi Gutierrez, cognomento de Naxera, & Ordinario Sedis Toletanæ in Curia Complutenſi, Hortenſis Monachi, qui Romæ tunc agebat Procuratorem; multa, & quidem illuſtria noſtris indulta, quæ non licet ſilentio pertranſire. Martini V. & Eugenij IV. priuilegia prima Congregationis, confirmata à Sixto Papa V. & de nouo conceſſa. Dein communicata quæcumque alia, quaſcumque gratias vtcunque continentia, quæ quomodolibet quibuſuis Congregationibus. Monaſterijſve tam virorum, quam mulierum Ordinis Ciſtercienſis, in quibuſvis mundi partibus conſiſtentibus, aliquando conceſſa eſſe conſtaret: idque perinde ac ſi noſtris primò, ſpecialiter & expreſsè, & non ad inſtar, & ſecundo concederentur. Mox cum in hoc indulto, inter plurima alia, contineantur Pontificalium vſus, collatio ordinum, atque id genus alia, quæ Epiſcopi ægrè tolerabant, præceptum eſt Reuerendiſſimis Epiſcopis ſub grauibus pœnis, ne omnino renuant; aut vllo modo excuſent Monachos ordinatos à ſuis Abbatibus ad Ordines maiores promouere. Sequuta & quædam alia non inferiora, quæ Tom III.à priuilegio XV.vſque ad XVIII.videri poſſunt.

VII. Illuſtrauit non minus hoc triennium, qui tunc florebat in Eccleſia Morerolæ, Fr. Ignatius Monachus, quem video Menologio adſcriptum à Chryſoſtomo Henriquez, ad ſecundam diem menſis Februarij. Memorat vitum, & pretioſam eius mortem accuratè recenſet Fr. Athanaſius Lobera, Regius Chronologus, in eo quam de vita ſancti Froylani libro vulgauit.

VIII. Anno M. D. LXXXVII. Athanaſij Morante triennio lapſo, tempore &
M. D. LXXXVII. loco ſolitis, pro electione noui Reformatoris, & cæterarum dignitatum Ordinis, Capitulum generale coactum eſt, non ſine graui multorum amaritudine: quod ſe non electuros Reformatorem, diffinitoreſque, & alios officiales; ſed accepturos, quos vellet, qui tunc vacabat, conuenire in vnum, non obſcuris indiciis coniectabantur. Quippe Athanaſius, quod vnum ſemper in eo timori fuit, imperio ſiue vſus, ſiue abvſus, tot ex Capitularibus creauerat, partim Abbates per totius triennij curſum, partim Procuratores ſub eius finem, vt vel de ſolis Nucalenſis Eccleſiæ filiis, in qua ipſe profeſſus, ſuffragia tredecim; de aliis quadraginta ferè aut ſupra, (& vix plures vocales) numeraret, quos non iudicio acturos; ſed obedientia, eoque veriùs agendos non dubitabant. Et horum omnium vox vna pro illo fuit: ituros ſe quocumque demonſtraret, quocumque duceret: neque opus eſſe præſcire, quem eligerent, ſatis ſuperque conſcientiis ſuis dari, ſi eligant quemcunque ipſe proponat. Cuius dictamen propriis anteferre, iuſtitiæ pariter opus, prudentiæque, & aliarum virtutum conſiderabant. Hæc palam cuncti: ſed plures in occulto, rem planè indignam, & adiectione plenam; hi etiam qui faciebant, auerſabantur. Et oppoſitum vellent, ardebantque; ſed taciti, atque detegi timentes vbi minus amoris, plus obſequij, & quo animus longius aberrabat, eò ſe exteriùs, firmiùs adhæſuros, ſignis, atque promiſſis conteſtabantur.

IX. Sanxit inuidiam Marcus de Villalua; & zelo plenus, (nam ita par eſt credere, ma-

xime

xiniè in viro eximiè Religioſo) cum recens tunc Capitulum ingreſſis, è publico ſuggeſtu concionaretur, eiectis prius, qui Eccleſiam occupabant,non paucis,neque infimæ notæ ſæcularibus; adeo eleganter pro eligentium libertate, adeo pro meritis, & qualitate eligendorum; adeo pro publico bono declamauit, vt iam iamque inclinatos audientium animos,ſed occultos & timidos, fecerit reuelari, prodireque;& ſe nullius, niſi Dei ſolius eſſe, proteſtari coëgerit; in eius neque alterius voluntatem, atque in publicum bonum, non in vllius alterius inclinaturos.

X. Hoc ardore Capitulum ingreſſi, cum Athanaſium præſentem non haberent, tum vero immemores aliarum promiſſionum, diffinitores quatuor Abbates eligunt primos, & ſummos totius Congregationis; Fratr. Marcum de Villalua Salmanticenſem, Fr. Maximum de Medina Vrſariæ, Fratr. Franciſcum Suarez Vallis-paradiſi, & Fr. Gaſparum Gutierrez ſancti Martini. Mox lectis totidem ex Procuratoribus, viſitatores duo renunciantur, Frater Athanaſius Cortuero Abbas Superati, & Frater Damianus de Laurenzana Rector Collegij Complutenſis. Vltimi omnium quatuor Conſiliarij, Frater Nicolaus de Rueda Morerolæ, Frater Antonius de la Cueſta Matæ-planæ, Frater Petrus de Villalobos Hortæ, & Frater Auguſtinus Aluarez Meyræ Abbates. Omnes ferè præter ſpem: certè præter ordinem, quem Athanaſius præſcriptum reliquiſſet. Quod prius ipſe paſſus, quam timeret, adeò æquo & conſtanti animo tulit, vt eius nutu factum videri poſſet. Hinc orta fuit quorundam dubitatio ſatis iucunda, quæ ſubtiliora ingenia tunc exercuit. Vter maiori laude dignus eſſet, Marcus an Athanaſius? ille, quod vi diuidendi; eloquentia huius potentiam penitus infregerit, cum ad ſummum omnino peruenuiſſet: an huius, qui repente illa priuatus atque ſolus relictus, conſtantiam nihilominus non exuit, non animum depoſuit; nec ſe geſſit, vt victum,ſed victorem.

LXVI.

FRANCISCVS SVAREZ REFORM. XV.

I Sequenti die, pro eligendo Reformatore, diffinitores, duos propoſuerunt, Fr. Franciſcum Suarez Vallis-paradiſi Monachum, & Abbatem ,& Fratr. Antonium de la Cueſta Matæ planæ. Ex his duobus,eadem libertate primus electus:& pro eo in diffinitorem ſubrogatus eſt Fr. Lupus cognomento de Leon, Abbas Saltus-noualis, qui & ipſe in Valleparadiſi profeſſus fuerat.

II. In hoc Capitulo decreta aliqua lego, quæ partim manent, partim exoleuere. Vt Reformator. viſitatoreſque expletis officiis, vltima die Capituli, cum iam querelæ accuſantium auditæ fuerint, proſtrati ad pedes omnium veniam petant, corrigendi, ſi quid ab eis peccatum; ſin minus publice laudandi, & dimittendi. Quod, vt pleraque alia, quantumuis bonum, quantumuis conueniens abvſus corrupit: & quibus ſubrogandi ſibi, quam volunt poteſtas eſt; innocui omnes laudandique inueniuntur: quibus deeſt, plerumque defectuoſi, & correctione digni videri ſolent Sexennium in perſona Reformatoris, & in Eccleſia, in qua profeſſus fuiſſet, triennium deſignatum hactenus lego, intra quæ neque ipſa iterum eligi, neque alius quiuis eius domo poterat: ad nouennium, & ſexennium extenſa ſunt; inuiſa cunctis potentia anteceſſoris; neque verò quia iniurioſa, ſed quia nimia. Inuenta ideo perennia in Religionibus, & relegatam antiquam perpetuitatem, in multis proficuam; ne vnus ſemper aliis dominaretur: Si non ſuccedat, omninò eſſe nociua; quippe quæ ſolùm animos inquietant, & pacem turbent. Sublata cunctis ſpe nouarum rerum, ſublato metu; facilè intra metas recti contineri: ſecus ſi hæ paſſiones animos turbent Quid enim non vtrique tentari audeant, aut quid non exequi, dum hi imperium, quod ſemel iam guſtarunt, conſeruare procurant; illi, quod non guſtarunt, adipiſci? nihil magis obeſſe publico bono, quam ſi electi ad tempus, extendere ad vitam potentiam velint; nulli vnquam manſuram per bonas artes; & ſola tolerantia malorum, ac bonorum repulſa conſeruandam His & ſimilibus facilè perſuaſi, dum Athanaſij potentiæ obuiare ſatagunt, ſuæ etiam ipſorum, quam alij poſtea tollant, obicem ponunt.

III. Viſitatorum munus partitum eſt, & duplices in futurum creari iuſſi, (nam iam electis præiudicium illatum nullum), & alij qui Eccleſias Caſtellæ viſitarent, Gallæciæ alij. Rectoratus Collegij Complutenſis, Salmanticæ exemplo, in Abbatiam tranſire iuſſus eſt, obtenta facultate Summi Pontificis: interimque Rectori inter Abbatias ſedes & vox paſſiua, ad omnia, & ſingula officia deſignatur. Itaque impetrari iuſſum eſt

à Romano Pontifice, vt ad inſtar Collegij Salmantini, dignitas Abbatialis, atque aliæ præeminentiæ, Complutenſi in futurum concederetur. Et deſignatus Fr. Ioannes Diazius Morerolenſis, quem primum Præſidem, Lectoremque Theologia, Salmanticæ Præfectum memorauimus. Salmanticenſi Collegio adhuc recenti, Fr. Marcus Villalua iterū datur: & addita tria millia ducatorum ex publico ærario, quibus fabrica celerius perficeretur.

IV. Hoc anno dicitur ad ſuperos migraſſe in Valle Eccleſiarum Fr. Petrus, cognomento Lopez humilis conuerſus, qui anno M. D. XLIX. ad habitum admiſſus, annos triginta & octo perfectè ſatis in eodem cœnobio conſumauerat: Carolo V. Hiſpaniarum Principi charus; ſed Diuis & Diuorum Reginæ charior, à qua & admonitus de multis commemoratur.

V. Fine anni impetratur electio Collegij Complutenſis in Abbatiam, Fratre Bernardo Gutierrez Procuratore Curiæ ſolicitante, & concedente Sixto Papa V. Romæ apud S. Marcum Kalendis Nouembris, anno M. D. LXXXVII. Pontificatus ipſius anno III.

M. D. LXXXVIII. VI. Sequenti vero M. D. LXXXVIII. celebrata pro more in Palaciolis Synodo intermedia in die ſancti Lucæ Euangeliſtæ, quæ eſt XVIII. menſis Octobris, atque admiſſa erectione; qui antea Rector, Fr. Ioannes Viazius, eiuſdem Collegij Abbas renuntiatur, non ſine plauſu totius congregationis.

VII. Ex parte D. Mariæ Aragoniæ, fœminæ perilluſtris, in eodem Capitulo offertur amplum Collegium Matriti conſtruendum, atque noſtris donandum, ſi admittunt, & velint occupare. Curiæ habitatio, Manachatui contraria viſa aliquibus: ſed nihilominus commiſſum Reformatori, vt ſupra fundatione cum ipſa conferat, & expediens videatur, etiam acceptet, tam ſuo nomine, quam totius Congregationis. Non conueniente vtroque, repulſam paſſa, tranſtulit ad Auguſtinianos opus inſigne, nec ſolis ædificiis ſuperbum, ſed etiam dote.

VIII. Qui Romæ tunc agebat Procuratorem Fr. Bernardus Gutierrez Nagerenſis, cum beneficia iuris patronatus, quæ ad noſtros pertinebant, impetraſſet Collegio Salmanticenſi, nouiſſimè aliud (quod in vrbe tunc vacauit oppidi de Carbajoſa prope Salmanticam) petiuit, & obtinuit, tum proſpero euentu, properoque, vt non prius Salmanticæ innotuiſſet, beneficium vacaſſe, quam de eius capeſcenda poſſeſſione, nullo contradicente, tractari potuit.

IX. Eodem anno, cum nouū ædificium Salmanticenſe, conſumatis duobus illius angulis, habitatores ſuos poſſet admittere; relicta intra vrbē conductitia domo, quam incoluiſſent hactenus, tranſierunt ad propriam: neq; ideo fabrica ceſſare viſa eſt, quāuis ſegnius proceſſerit: nec niſi per interualla, tardiuſque (nam adhuc imperfecta) continuetur. Tum vero Collegio ibidem radicato, Vrſaria exinde libera; non ſolùm vt ſuſciperet Conuentum; ſed vt Nouitios ad habitum admitteret, ex quibus breui aucta creuit penè in primam, certè in ditiorem numeroſioremque Eccleſiam totius in vtroque Regno Congregationis.

X. In Capitulo ex more deſignati, qui viſitarent Generalem Reformatorem, maioris ſanè, quam antea conſueuiſſet authoritatis, Fr. Marcus Villalua, & Fr. Didacus de los Reyes, tunc Carraceti Abbas, quem non ſemel inferiùs memorauimus.

XI. Hoc anno glorioſo fine obiit in Moretola Fr. Benedictus egregiæ pietatis Monachus, quem refert Louera in vita S. Froylani; quemque Henriquez Menologio ſuo inſeruit, ad XXX. diem menſis Septembris.

M. D. LXXXIX. XII. Anno M. D. LXXXIX. inter Reformatorem, viſitatoreſque controuerſia ſuborta turbauit pacem, cui reformandæ, Capitulum Conſiliariorum extraordinarium in Palaciolis celebratum eſt, octaua die Iunij. Diſſidij cauſa ab Horta initium ſumpſit formato per viſitatores proceſſu, quem Reformator petebat ſibi tradi, veluti ſuperiori: viſitatores omnino recuſabant; quaſi qui in exercitio viſitationis æqualem prorſus, atque omnino ab eo independentem, à Capitulo accepiſſent iuriſdictionem. Nec Reformator petere auſus eſſet, ni præceſſiſſet ſolemnis recuſatio, à Fr. Baſilio Sarmiento, viro aliàs generis nobilitate claro, & Religione conſpicuo tentatam lego.

XIII. Prima Capituli declaratio fuit, in ſui ipſius fauorem; declaratumque; etiamſi irregulariter coactum, eadem prorſus, qua Capitula intermedia poteſtate gaudere; neque quid minus habere iuriſdictionis. Mox vbi ad controuerſiam ventum eſt, cum rem arduam vtrimque conſpexiſſent; atque Reformatoris ſummam potentiam cum iuſtitia pugnare viſitatorum; remiſere negotium, vt in proximo generali Capitulo, ante annum celebrando, decerneretur. Interim abſolutus à culpa, atque immunis Baſilius declaratus; quod quidam verè ad ipſius innocentiam; alij in fauorem vertebant Reformatoris. Sed nihilominus reprehenſus acriter eſt, quod medium nimis forenſe, & penè ſeculare recuſationis, contra ordinis morem tentauiſſet: & vtilius multò conſtare eius ſupplicium, quantumcumque innocui, quàm ſcandalum, quod poſſet reſultare, ſi alij diſcant, per recuſationem eludere iudicia, & vel nocentes effugiant correctionem.

XIV. Nomi

XIV. Nominati in hoc cœtu duo lectores, pro duobus Collegiis ſacræ Theologiæ, F. Petrus de Lorea Vallis-bonæ, & F. Ludouicus Bernaldo, Spinæ Monachi, quorum alter Compluti non multo poſt Scholaſticæ doctrinæ; alter Salmanticæ, expoſitiuæ, & Sacrorum Bibliorum primarias Cathedras egregia cum laude regentarunt.

XV. Hoc ipſo anno Venerabilis Pater Marcus Villalua, à Philippo ſecundo Rege Catholico in Abbatem Fiterij præſentatur, non ſine lachrymis totius Congregationis: quæ tali orphana Patre veluti deſolata, lamentabantur. Pro ipſo tamen ſubrogauit Salmanticæ in Abbatia Collegij, F. Antonium de Cuſta Mataplanenſem; & in viſitatione Reformatoris, F. Lupum cognomento *de Leon*, qui Valle-paradiſi, vbi & profeſſus erat, agebat præſulem.

XVI. Dicitur obuiſſe circa hoc tempus in Valle Eccleſiarum F. Martinus, multa à dæmone paſſus, grauiaque à quibus Virginis auxilio liber euaſit. Meminit eius Henriquez in Menologia, ad decimam ſextam diem menſis Nouembris; atque item in Theſauro Monaſticæ perfectionis. Vbi geſta eius deſcribit ſatis ad longum.

XVII. Huelgis ad Valliſoletum item obiit Venerabilis Virgo Domina Anna de Mendoza, Quixada, Abbatiſſa perpetua eiuſdem domus: in cuius facie, cum exalaret ſpiritum, ſtellam fulgidam multis apparuiſſe, conſtans omnium Monialium traditio eſt, cui hodieque antiquiores fidem faciunt.

XVIII. Anno M. D. XC Synodus generalis lapſu triennij, die & loco conſuetis celebrata cui Philippi ſecundi prouidentia, ad petitione aliquorum Monachorum, conſtat præfuiſſe Epiſcopum Carthaginenſem: non tamen video ipſius aſſiſtentiæ mentionem factam, vſque ad annum ſequentem, in quo F. Attilanus de la Cruz non leuiter punitur, ob delationem coram eo factam quorumdam delictorum, quæ ſuppoſita eſſe probatum eſt, in grauiores perſonas totius ordinis. Diffinitores ex Abbatibus prodiere F. Lupus de Leon, Vallis-paradiſi, F. Antonius de Cuſta, Salmanticenſis, F. Gaſpar Gutierrez, Spinæ & F. Ioannes Diazius, de quo ſupra, Collegij Complutenſis primus Abbas. Hinc poſt alios quatuor Procuratores, Viſitatores totidem iuxta Decretum triennij antecedentis: pro Caſtella F. Nicolaus de Rueda, & F. Fulgentius Martinez, hic Montis Sion Abbas, ille Bugeti: pro Gallæcia F. Bartholomæus de la Canal, & F. Gabriel Caſtellanos, Abbates Mataæplanæ, & Armentariæ. Proximo loco prodierunt Conſiliarij quatuor omnes Abbates, F. Maximus de Medina, Montis rami, F. Ambroſius Lopez, Montis ſalutis, F. Bernardus Eſcudeno Vallis-bonæ, & F. Ferdinandus de Andrade, ſancti Martini. M. D. XC.

LXVII.

IOANNES DIAZIVS REFORM. XVI.

I. Poſtera die, pro eligendo Reformatore, F. Ioannes Diazius, & F. Gaſpar Gutierrez ſunt propoſiti: ille Moretolenſis, hic Spinæ Monachus. Ex illis porrò primus tunc electus, ſed breui decedens ſecundo, vt eligeretur locum dedit. Pro Ioanne Diazio in Diffinitorem ſubrogatur, F. Ferdinandus de Ioban Monſionenſis, qui tunc Vallis Dei Eccleſiæ præfectus erat.

II. In hoc Capitulo latiſſimè relatum de Viſitatorum generalium recuſatione: & fortè ea inhibenda omnino foret, ſi non ius naturale multis in caſibus expedientem omnino comprobaſſet. Additæ tamen multæ conditiones, & multa requiſita, ſine quibus à nullo tentari poſſit.

III. Viſitatores, ſaluo electorum iure, pro inſtanti triennio, in poſterum ad antiquum reducuntur: & duos tantùm deinceps eligendos, eoſque non Abbates, qui totam viſitarent Congregationem. Et primum illud obſeruatum eſt, ſecundum, etſi vtilius, exoleuit: quoad vſque mutatione polytiæ, id etiam inter alia mutatum fuit.

IV. Præceptum eſt, vt proceſſus per Reformatores formari in ſuis viſitationibus ipſis abſentibus in Diffinitorio, deciderentur. Et declaratum, eundem Reformatorem, nec per ſe ſolum, neque cum Conſiliariis in Capitulo intermedio, poſſe in mandatis Capituli generalis aliquid diſpenſare, aut immutare. Quod vtinam aduertant Reformatores, vt non omnia licere ſibi putent. Iniunctum eſt Fr. Ludouico Aluarez de Solis, Priori Calatrauæ, & Fr Ambroſio Lopez, inſigni viro, vt priuilegia inquirant, conferantque: quænam vtilia, quæve nociua forent; & de vtriſque Capitulum admoneant (intellige futurum) vt hæc renuntiarentur, illis admiſſis. Vltimo iuſſum, vt in Prioratu Bonæ-vallis, totius Cōgregationis expenſis, conſtruerētur manſiones, in quibus Complutenſes Collegæ, ſimul cum ſuis Lectoribus, tempore æſtatiuo, litteris ſine offenſa vacate poſſint. Verùm de Collegarum vacationibus ſæpius determinatum, ſemper omiſſum, vix quidquam vnquam executioni mandatum eſt; & ne vix quicquam manſit, ſi quid inceptum. Hæc & alia prouiſa in hoc Capitulo, zelum Reformatoris commendabant.

V. Sed ô ſortem humanam, miſeriamque! nondum ad quatuor menſes clauum tenuit, cum ecce vigeſima die menſis Auguſti huius eiuſdem anni immatura, heu! nimium morte ſublatus, ſedem vacuam reliquit,& filios orphanos. Non vllus alius longiori præfectura dignus creditus eſt,aut breuiori donatus,vir verè Religioſus, piuſque;ſeuerus facie, ſed ingenio mitis;& qui ita in clementiam inclinaret, vt nihilominus non parceret rigori, quoties expediret;& plerumque vtrumque temperaret.Obiit Valliſoleti,in domibus,quos ordinis appellent etiam extranei:vnde funus deductum ad Palaciola,ab oculis filiorum extorſit lacryma, à quibus, ne alieni temperarunt.

VI.Continuo,pro eligendo ſucceſſore, indictum Capitulum,ad vigeſimam diem menſis Nouembris:præſidentibus interim Conſiliariis, iuxta præſcriptum legis;& negotia expedientibus,non ſecus ac ſi ſedes non vacaret.Vnde & inſtante electione Abbatiſſæ in Monaſterio de Bethleem,duos Abbates miſerunt viciniores, Vallisbonæ, & Spinæ,qui celebrandæ electioni præſiderent,& Abbatiſſam electam confirmarent.

VII. Sede vacante Generalis Reformatoris, in Monaſterio ſancti Martini de Caſtaneda piè obdormit tunc eius loci Abbas, P.Nicolaus de Rueda Morerolenſis, non ſine inſigni opinione ſanctitatis.Extat Epiſtola Prioris,& conuentus ſancti Martini,ad Abbatem, Priorem, & conuentum Morerolenſem ſimulque ad Venerabilem Patrem einſdem domus, & totius obſeruantiæ,P Ludouicum Aluarez de Solis Priorem Calatrauæ (à quo habitu donatus Nicolaus anno M D.LV.)de fœlici eius tranſitu,in qua multa haud dubia de vitæ meritis, plura de gloria mortis ſcripta lego.

VIII. Inter hæc,procedente paulatim tempore, dies condicta venit celebrando Capitulo; atque nouo eligendo Reformatori F. Raphaël Sarmiente Hortenſis Monachus, & Verbi Dei eximius declamator Monſionenſein Abbatiam adminiſtrabat. Is primus Palaciola ingreſſus, deinde alij, electiones ex more celebrarunt. Diffinitores, ex Abbatibus, prodiere, F. Athanaſius Morante Nucalenſis,F. Ambroſius Lopez Vallis paradiſi,F.Petrus de Villalobos Montis-rami, & F.Barnabas de Benaudes,Montis-ſalutis. Primus illorum, Generalis munus obierat: reliqui tres in breui ſucceſſere.Adeo ad officia non eligebantur,niſi digniores. Viſitatorum officium non vacabat. In Conſiliarios,qui cum ſuo Reformatore vacare iubebantur, quos conſultaret, qui ſucceſſurus erat, electi ſunt F. Maximus de Medina, quem nulli tunc Eccleſiæ præfectum video;F Gaſpar de los Reyes. Montis-feri, Gaſpar Madruga Vrſariæ, & F. Ferdinandus de Andrade ſancti Claudij, omnes Abbates.

LXVII.

GASPARD GVTTIERREZ REFORM. XVIII.

I. Sequenti die,pro eligendo Reformatore, duo propoſiti, F.Ludouicus de Riuera Hortenſis, & F. Gaſpar Gutierrez Monachus Spinæ vterque ſecundo;nam vterque antea diſcrimen id ſubierat;Ludouicus cum Marco de Villalua, Gaſpar cum Ioanne Diazio anteceſſore.Ex his duobus,ſecundus electus eſt,qui tunc agebat Abbatem Superareuſem;prætermiſſo Priore iam ſenio graui & qui vt viribus anima par muneri, ita corporeis impar habebatur.

II In hoc Capitulo,pro Venerabili Patre Nicolao de Rueda,quem dum ſedes vacaret defunctum diximus. In viſitatorem generalem ſubrogatus eſt F. Bernardus de la Cruz Morerolenſis,qui tunc Riui ſicci Eccleſiam adminiſtrabat. Præfecturam totius Congregationis, ſede vacante, Conſiliario antiquiori deferendam, ſancitum lego:ne vel ab vno quouis exercetetur,qui prior adueniret, vel omnium aduentus requiſitus, cum aliqui diſtarent, occurrentia negotia retardaret.His qui Theologiam docuiſſent per triennium,priuilegia quædam conceſſa;atque id genus alia decreta ſunt minoris momenti,quæ ſigillatim non vacat recenſere.Caſſata & aliqua,ex his quæ Ioannes Diazius lege ſanciuerat;quæ ſi vixiſſet,per eoſdem ſtabilienda,firmandaque,non deerant qui argutè diſceptarent.

III. Cum Ludouicus Aluarez Soliſius, ſenio iam fractus, excuſaret opus priuilegiorum, F. Petrus de Villalobos Hortenſis ſubrogatus eſt,non inferior doctrina, aut pietate. Audita demum petitio Marci à Villalua, quondam Reformatoris, tunc Abbatis perpetui Firetienſis,vt quoad mutua ſuffragia pro defunctis ſemper inter noſtrates reputaretur:celebraturus pro cunctis,quandiu viueret,cum moreretur,ſacrificia omnium,ſicut ipſe ſoluiſſet,repeturus.Hunc primum lego impetraſſe hoc à Capitulo,quod omnes poſtea,qui ex Congregatione prodierunt, imitarentur.

IV. Eodem anno fratri Gaſpari Gutierrez Reformatori ſcribit Philippus ſecundus Rex Catholicus,vt Regij ſanguinis egregium adoleſcentem,Dominum Dionyſium de Portugal, Domini Antonij prætenſi Regis filium,atque ipſius Philippi etiam nepotem, in Vallisbonæ Eccleſia habitu donet;neque inquirat,inquirivè permittat de puritate ſanguinis illius, de qua

idem

idem Rex Philippus teſtificatur. Adduxit iuuenem qui ipſum educauerat, Sebaſtianus Perezius Epiſcopus Oxomenſis, qui & poſt annum Profeſſioni eius interfuit.

V. Anno M.D.XC.I. die vndecima Iulij cœtus conſiliariorum indictus eſt Vrſariæ, coërcendæ impudentiæ cuiuſdam Monachi, qui de ſanguine puro impurovè vnius ex Reformatoribus, qui præceſſerant, priuata authoritate inquiſiuiſſet. Acriter contra illum ſæuitum eſt, & perpetua reclusio illi indicta non in propria, alienave Abbatia, quæ fortè mitior, ſed in Prioratu ſancti Iuſti, loco inculto & horrido, atque à comercio totius Congregationis omnino ſeparato: quaſi ſi inter alios conuerſaretur, timeri poſſet eoſdem infecturos. M.D.XC.I.

VI. Potuit hæc pœna compenſare malitiam culpæ: ſed reſarcire damnum tanto viro illatum certè non potuit. Quippe qui certius puritatem ſanguinis nouerant in viro venerabili, ab ipſa inquiſitione dubitauere: quod maximè animaduerſum pro illis vellem, qui facilè in hæc dubia, ſiue has inquiſitiones ſolent prorumpere. Prouidit tamen Honori Senis emeriti, & totius familiæ Philippus Rex: adeo ad omnium aures nota tranſiuit, & vacante Abbatia de la Oliua in regno Nauarræ, tripartita, & perpetua, illum donauit, non ſine omnium bonorum gratulatione.

VII. Alia quædam ſancita in hoc Capitulo, & quod inſtabat celebrandum menſe Octobri, quia nimis propinquum differri iuſſum vſque ad Dominicam: *Ego ſum Paſtor bonus*, ſequentis anni. Nempe vt per interualla fermè æqualia negotiis occurrentibus promptius, & opportunius occurrerent.

VIII. Hoc anno in Monaſterio Vallis-bonæ obiit Venerabilis Pater frater Laurentius Gonzalez, cuius Henriquez in Menologio meminit, vbi etiam de eo ſcriptum reliquit. *Quod poſt egregia, & admiranda virtutum opera, ſuam, & aliorum ſeniorum trium eiuſdem Monaſterij mortem prædicens, in morbum incidit. Et cum ad vltimum vitæ deueniret, oculis manibuſque ad cælum intentis, hilari vultu erupit in hæc verba, quæ circumſtantes eximiè lætificarunt. Fratres ecce video gloriam Dei: quibus dictis ſtatim expirauit.* Hæc die IX. Decemb. qua forſan obiit. Plura in faſciculo lib. 2. diſt. 34. cap. 2.

IX. Frater Bernardus Gutierrez Romæ exiſtens, & multa gratia pollens apud Pontificem, (breuis heu vitæ) Gregorium quartum decimum, ingentia noſtris priuilegia hoc anno impetrat; atque inter ea, extenſionem illam magnam, cui nullam aliam ſe ſimilem vidiſſe, Emmanuel Rodericus grauis author atque priuilegiorum regularium indefeſſus ſcrutator, teſtificatur. Priuilegia ipſa extant Tomo tertio, à priuilegio 20. vſque ad 17. vbi facile poſſunt inueniri. Vnum ex eis, ſcapulare breue noſtris indulget, capuciatum aut mutilum, quo pro cuculla infirmi, ſiue valentes, ſemper, & vbicumque vti poſſimus: conceſſis inſuper multis indulgentiis his, qui cum eo deceſſerint. Hinc ortum habuit, vt hoc obiter dicam, quod in Cōgregatione ſemper vtamur hoc ſcapulari breui; quod ideo *Breue* ſolemus appellare, addito illi capuccio, quod capuccio cucullæ, aut ſcapularis magni ſemper ſuppoſitum, dum facilè mutatur, atque abluitur, munditiem præfert, noſtroſque diſcernit à reliquo Ciſtercio, & Monachis aliarum Congregationum.

X. Anno M. D.XC.II. duodecima die menſis Aprilis Capitulum intermedium celebratur in Palaciolis, nulla alia re inſigne, niſi quod cuidam Monacho, qui eluſurus iudicium quod timebat, dum reus ageretur, ſacrum tribunal ſanctæ Inquiſitionis appellauiſſet, quaſi in eo delaturus aliorum crimina; cognita fraude, ſpes omnis clauſa eſt effugiendi ſententiam. Nempe remiſſus ad Reformatorem, caſtigandus ab eo, quod deliquiſſet, tum demùm alios accuſare, ſiue deferre, ſi quid fortè peccaſſent, permittebatur. M.D.XC.II.

XI. Philippo Regi, cum bellis premeretur, nec Regia gaza ſatis adſumptus eſſet, religioſè petenti ſubſidium aliquod; ad quatuor ducatorum millia donata ſunt; traditis ſtatim ædibus Matriti, quæ maiori adhuc pretio vænire poterant. Sic auctum munus largitione celeri; ſubleuata cœnobia, quæ alias ſub contributionis onere gemerent; & demum relegati à Curia Monachi, quibus, ablato decenti illo hoſpitio, nulla penitus ianua, ad eam frequentandam, patere poterat.

XII. Hoc menſe nos ad habitum admiſſis, licet indigni, in Monaſterio Hortæ ſub Ludouico Riuera viro ſanctiſſimo, qui in Reformatorem bis iam propoſitus, & quamuis non electus, dignus tamen à cunctis habitus fuerat: quòd cætera, quæ reſtant certiùs nouimus, eò maiori fide: & niſi affectus iudicium anteuertat (nam ſumus homines) quantum in nobis fuerit, æquali integritate propalabimus.

XIII. Menſe Auguſto, in die Parentis Bernardi, Saltus noualis miſerabiliter conflagrauit, præſentibus Abbate, & maiori parte conuentus ſancti Petri de Eſlonza Benedictinis, qui venerant cum noſtris, ſancti Patris ſolemnia celebraturi. Vulgauit fama, apparuiſſe cuidam ex ipſis vtrumque Parentem, nimirum Benedictum, Bernardumque, atque flammas graſſantes compreſſiſſe, ne vltra procederent; cum aëre in contrarium impellente, nihil non abſumpturæ timeri poſſent.

XIV. Eo

XIV Eodem anno, tertia alia Synodus,ſeu cœtus Conſiliariorum celebratur in Monaſterio S.Martini de Caſtaneda,die XIV.Octobris, occaſione cuiuſdam cõtrouerſiæ,quæ inter Monachos Armentariæ in Gallæcia,&eorum Abbatem triennij præcedentis fratrẽ Gabrielem de Caſtellanos , tunc Viſitatorem Gallæciæ , ſuborta fuerat. Porro in hac Synodo Eccleſiæ Saltus-noualis vtcumque ſubuentum per relaxationem communium,contributionum.Superatum à Collegio exemptum eſt,& permiſſum admittere nouitios,quod hactenus negatum multis temporibus. Ex tunc magnam in Dominum breui creuit,non ſecus atque Vrſaria. Vt hæ duæ Eccleſiæ ſatis pingues,& diſciplinæ Monaſticæ capaces, hodie nulli ſecundæ,& fortè primæ exiſtant Congregationis.

X V. Cum res in Luſitania turbatæ eſſent, & diſſidia inteſtina Monachorum ad Philippum I I. perueniſſent,qui ſuborientem ſedarent tempeſtatem, ex noſtris ab eo miſſi, frater Petrus de Villalobos Hortenſis,& frater Lupus de Leon , Vallis paradiſi ; qui Apoſtolica & Regia authoritate illius regni Eccleſias,tam Monachorum,quam ſanctimonialium, magno cum fructu , & laude viſitarunt ; & tunc demùm Capitulo præfuerunt , cum reſtituta pace, concordiaque,vna omnium voluntas & ſenſus fuit.

XVI.Hoc item anno induſtrius & ſolicitus F.Bernardus Gutierrez Romanæ Curiæ Præfectus,de quo ſupra,multa & magna priuilegia noſtris impetrat,à Clemente VIII. quæ habentur Tomo III. à priuilegio 26. vſque ad 31. Inter quæ etiam tranſumptum ſolemnizauit Epiſtolæ Innocentij Papæ III. qua ore proprio dictauit orationes,quæ in Miſſa S.Patris Bernardi cantari debent ; atque aggregauit Doctoribus Eccleſiæ , & nomine egregij gaudere iuſſit. Atque hæc illa Epiſtola eſt, quam Ioanni quondam Lugdunenſi Archiepiſcopo , tunc Claræ vallis Monacho deſcripſit,de qua Nos Tomo III. loquuti ſumus.

XVII. Pro vnione Monaſteriorum Nauarræ , atque Aragoniæ , Valentiæque impetrata multa,quo magis repetita, & inculcata, eò minus effectum ſortitura. Appellationum ordo lege præſcriptus,& tranſgreſſoribus indictæ graues pœnæ ; atque id genus alia obtenta ſunt, quæ partim ſtabiliuit partim obtinuit priuſquam è curia ad Hiſpaniam regrederetur. Et fine huius anni reuerſus eſt,cum Romæ aureum libellum , *Compendium priuilegiorum obſeruantiæ*,egregiis notis auctum publicaſſet Ei debetur ſancti Bernardi vita in quinquaginta cartas diſtributa,atque laminis æneis exarata,quæ per Eccleſias noſtras circumfertur.

XVII.Fiterij obiit meritorum,& famæ plenus F.Marcus de Villalua Monſionenſis,quem poſt expletum officium Reformatoris,Salmantinum Collegium authorem habuit : vnde ad Fiterium,à Philippo Rege tranſlatus, præ flagrantia virtutum,& pietatis, ingentem ſibi conciliauit venerationem. Meminit eius cum eximia laude Chryſoſtomus Henriquez in faſciculo,atque item in Phœnice;demum in Menologio prima die Decembris;neque auſim dicere eadem in qua obiit, ſine diuerſa.

XIX.Non multò poſt per præſentationem Regis Catholici in eadem Eccleſia Fiterienſi ſubrogatur Magiſter frater Ignatius Firminus Iberus,natione Vaſco, genere nobilis, profeſſione Monachus Eccleſiæ Nucalenſis , qui tunc Compluti publico ſtipendio ſacram Theologiam docebat in Academia. Hic poſt Cyprianum, primus ex noſtris fuit Theologiæ Cathedram ibidem aſſequutus;Nucalenſis vterque,vterque clarus;alter expoſitiua ; ſcholaſtica doctrina alter inſignis : nec minor hic ingenio, laboreque,niſi quod citiùs ab ſcholis raptus, ad ſtudia alia diuertit,in quibus planè non minus illuſtris fuit.Hic ille Fiterienſis Abbas eſt, qui vulgauit exordium , & notis eruditis illuſtrauit , quibus nos vſi ſumus in his Annalibus; quas propria eius manu ſcriptas habemus.

M. D. XC. III. XX. Anno M.D.XC.III. abſoluto triennio, pro inchoando alio, quod tunc inſtabat,Synodus congregatur loco,& tempore ſolitis;ad quam,vltrò,an ad aliquorum petitionem,conſtat veniſſe Venerandum Patrem ac Dominum, D. Hieronymum Manrique Salmanticenſem Epiſcopum , cum litteris Philippi II. Regis,atque Nuntij Apoſtolici, vt vocant , omnimoda & plenaria authoritate;præfuturum Capitulo;& cuncta iuxta leges diſpoſiturum. Inuenit tamen omnia adeo pacata, & legibus conformia ; vt ſe non iudicem miſſum ad Palaciola,ſed teſtem prædicauerit,ſiue verius diſcipulum,edocendum ab ipſis, atque eorum eximiam pietatem,quandiu viueret cunctis renunciaturum.

XXI. Ex Abbatibus electi ex more ſunt quatuor Diffinitores,F.Athanaſius Corriero Superati, F. Antonius de Cueſta Maræplanæ, F. Ferdinandus de Andrade ſancti Claudij , & F.Hieronymus Hurtado ſancti Petri,nepos alterius,quem ſupra commendauimus. Viſitatores F. Auguſtinus Aluarez Complutenſis Collegij , & F. Andreas de Salinas Ferrariæ, vterque Abbas. Conſiliarij, F. Athanaſius Morante Nucalenſis,F.Ludouicus de Riuera Hortæ, F.Barnabas de Benauide Montis-ſalutis,& F.Bartholomæus de la Canal Vallis-Dei omnes ex primis totis Congregationis.

LXIX.

LXIX.

PETRVS DE VILLALOBOS REFORM. XVIII.

I. Pro nouo eligendo Reformatore, Fr. Athanaſius Corrlero Superatenſis, & Fr Petrus de Villalobos Hortenſis, ex Luſitania redux, ſunt propoſiti; atque hic vltimus electus per ſuffragia, quod doctrina præcelleret, nec pietate & prudentia eſſet inferior. Ipſo imperante, quæ poſt annum M.D.LXXXIV. leges prodierant, compilari iuſſæ, atque libello aliarum aggregari. Tum quod ipſi iniunctum ſuperius diximus, renuntiata nonnulla priuilegia, ad quæ per extenſionem noſtris ius; partim quia credita contra grauitatem vitæ Monaſticæ; partim, quia conſcientiis periculoſa; & tandem partim, quia deuia à primitiua Ciſtercij perfectione Adeo in hac vita nullum bonum eſt, quod diſcuti non egeat; & cui non facile accedat vicinum malum. Prioris generis reputata ſunt, quæ reorum torturam, atque pœnam triremium indulgebant: poſterioris, quæ laxant primæuas leges, ſiue in ipſis diſpenſant; & tandem medij, quæ communibus erratis, quantumuis grauibus, cenſuras imponunt; ſi ſemel incurrantur, in aliquibus, faciliùs pariturus, contemptum, quam medicinam.

II. Capitula intermedia reuocata ad antiquum, atque repeti iuſſa per annos ſingulos: ſi ordinariè & de lege celebrentur, prorſus ſine offenſione; ſi extraordinariè, paritura ſemper ſcandalum; nunquam creditis leuibus delictis quibus leges communes mederi nequeunt. Vtilius conſtare, ſi aliquando congregentur ſine neceſſitate, quem ſi neceſſitas ex congregatione, anteuertat ſupplicium; & prius infamentur, qui accuſantur, quam criminis admiſſi damnari poſſint. Synodis ordinariis multa occurrere, quæ antea commendantur, quam publicentur. Extraordinarias publicare mala antequam corrigant; & ſcandalum in comperto ſemper eſſe, cum peccatum in dubio, & correctio in ancipiti adhuc maneat. Ergo ex tunc reſtituti annui cœtus, inconcuſſi vtque hodie perſeuerant.

III. In hoc Capitulo præſentatas lego graues litteras Clementis Papæ VIII. exhortantis Abbates Congregationis in ſubſidium Eccleſiæ Ciſtercienſis (communis matris noſtræ) quæ militum tunc recens prædæ patuerat, non ſine ingenti dolore bonorum omnium. Cæterùm quid reſponſum ad eas fuerit non conſtat ex actis. Debuiſſe Matris filias opem ferre, qualem tunc potuiſſent, compertum eſt; & credibile verè contuliſſe. Verùm dum nihil in Actis inuenitur, neque in libris rationum; ſuſpecta omnia; (ſeu conuicta incuriæ) neque enim auſim dicere impietatis.

IV. Frater Bernardus Gutierrez, è Curia redux, in Abbatem Hortenſem electus eſt; vbi reuera Pater, alij Rector, non minus, quam Romæ Procurator egregiam ſui memoriam reliquit poſteris.

V. Hoc anno lego ad Superos tranſiiſſe Venerabilem Martinum de la Fuente, Hortenſem item Monachum, qui librum vſuum, qui hodieque obſeruatur, de Capituli generalis iuſſu ediderat. Obiit in Monaſterio ſancti Claudij, opinione ſanctitatis clarus, nec ſine ſignis gloriæ, quæ virum ſtatim à morte præſtolabatur. Rapto in extaſim multa oſtenſa fuiſſe, creditum eſt. Mox vultu hilari, & fulgenti ſupra conſuetum, ſymbolum ſibi fidei petiuit cani, in eius medio, vt dicebat deceſſurus. Vix ventum erat ad illa arcana verba, *Et homo factus eſt*; cum pius Pater, è contra, hominem exuit, apertis oculis, cæloque defixis, quaſi egredienti animæ, quo ad Deum pergeret ita demonſtraret Meminit eius Chryſoſtomus Henriquez in Phœnice; vbi & alia non pauca de ipſo narrat.

VI. Et eodem anno in Valle paradiſi obiit vir æquè pius, F. Clemens Sanchez, cuius felicem tranſitum, qui præſens illi fuit, F. Andreas à Corduba tunc Monachus, mox Abbas eiuſdem domus, ſcripto mandauit.

VII. Sequenti vero M.D.XCIV. Martinum de la Fuente ſequutus eſt Ludouicus Riuera M.D.XCIV.
Hortenſis & ipſe, & tunc Conſiliarius Congregationis. Obiit Hortæ vbi egerat Abbatem ſemel, & iterum, non ſine eximia laude; quin & conſtructis quibuſdam edificiis non contemnendis, quæ hodieque conſeruant memoriam viri.

VIII. Menſe Maio Capitulum intermedium celebratur, nullo alio euentu memorandum, niſi quod pro Ludouico de Riuera recens defuncto F. Gaſparem Gutierrez ſubrogauit, triennij præcedentis Reformatorem.

IX. Anno M.D.XCV. prima die eiuſdem menſis, eadem Synodus iterum coacta zelum
Reformatoris, non ſine admiratione propalauit; abſoluto Abbate Carraceten ſi, viro vtique M.D.XCV.
inſigni,

inſigni, grauique, atq; ipſius diſcipulo, Magiſtro F. Hieronymo Dellamas ex ſcriptis ſuis notæ; quod Abbatiale munus, & dignitatem ſupra monachalem modeſtiam (id vnum viro crimen) amplificaret. Sed nihilominus Hieronymi conſtantiam æquè detexit; audita ab eo ſententia abſolutionis, ſine vlla turbationis nota, doloriſvè; hoc ſolum verbum edit, *præſtat pati in hac vita quam in futura.*

X. In eodem Capitulo relatum video de noua fundatione oblata Matriti, quæ noſtros Monachos Curiæ præſentaret: conferente ædificium, quamuis exiguum, illuſtri viro. . . . . .de Peralta, atque ædificio Eccleſiam continuatam paulo ampliorem, ſed infra Ordinis, & loci grauitatem. Demùm mediocrem dotem reditusque vnde Monachi poſſent ſuſtentari.

XI Diſceptatum vtrinque de conuenientia, varus hinc inde rationibus propoſitis & tandem concluſum maturo omnium iudicio, nemine diſcrepante (nam ſic Acta loquuntur) non admittendam: quod habitatio Curiæ nociua Monachis, & contra primitiuas Ciſtercij leges, multis & grauibus incommodis ſubeſſet.

XII. Demùm qui inquirerent in Reformatorem, duo Petri electi, Medranus, & Munozius: ille qui ſancti Petri apud Gumielem agebat Abbatem, hic qui tunc præerat Eccleſiæ Moretolenſi.

XIII. Eodem anno Malachias Aſſius Hortenſis Monachus, quique ex Priore eiuſdem Monaſterij, & Abbate Armentariæ, ante annos aliquot, à Philippo ſecundo Rege Catholico ad Abbatiam Rotenſem in Aragonia, quæ tunc perpetua erat, primò aſſumptus: mox titulo Epiſcopi Vticenſis ſeu de Biſerta in Africa donatus fuerat, in Eccleſiam Iacenſem præſentatur ab eodem Philippo: quem annis vndecim egregiè adminiſtrauit.

XIV. Fine anni deceſſit Reformator Petrus de Villalobos Valliſoleti, in ædibus Congregationis, non leue deſiderium ſui relinquens. In deductum funus ad Palaciola condignam muneri accepit ſepulturam. Fuit Petrus ſtatura puſillus, animo ingens doctrina & pietate commendabilis, ingenio acri, & eloquentia viuida: ſed cui id vnum vitio dari poterat; quod ſe, ob exigui corporis defectum, aliis eſſe contemptui ſæpè timebat; & cum timeret, rarò diſſimulabat.

M.D.XCVI. XV. Intrante anno M.D.XC.VI. mortem Reformatoris cœtus Conſiliariorum ſequutus eſt; & decretum communi conſilio omnium, præſtolandum Capitulum generale, quod iam inſtabat; atque interim tradendas habenas Ordinis fratri Athanaſio Morante, conſiliario antiquiori, & quem cæteri Patrem reuererentur. Atque ille quidem rexit per duos menſes, plus minúſve: ſed poſt illos & ipſe etiam ſublatus, fratri Gaſpari Gutierrez reliquit onus. Qui & ipſe priuſquam Capituli tempus aduenillet, à Rege Catholico, ad Abbatiam Oliuæ præſentatus quæ in Regno Nauarræ morte Franciſci Suarez tunc vacabat, noſtris aufertur. Itaque intra paucorum menſium ſpatium quatuor Reformatores ſublati ſunt; tres per deceſſum, quartus per diſceſſum: illi Athanaſius, Franciſcus, Petruſque; alter qui bis officium peregiſſet, alter qui ſemel, tertius qui nondum trienniũ conſummauerat: hic Gaſpar, qui ſubſtractus nobis eſt, vt Eccleſiæ Oliuenſi extra Congregationem præficeretur. Verùm nondum obtenta gratia Pontificis, & præſidere potuit vſque ad Capitulum, & in eo ſuffragari, quod legibus nihil in hac parte prouiſum eſſet.

XVI. Die quinta Maij congregatur ex more Synodus: niſi quod tamen, qui domum egrederetur, vt ſuffragantes liberos relinqueret, quia neque Reformator, neque eius loco Præſes electus fuerat, hoc tantum vice, quantum ex libris conſtat, nullus fuit. Ingreſſis ergo locum cunctis vocalibus, & celebrata Miſſa de Spiritu ſancto, vt moris eſt, cum nullus eſſet, qui cæteris præiret, (nam Gaſparem Gutierrez venerabantur Patrem, amabantque; tamen ab homine ſtatim diſceſſuro parùm ſibi timebant, aut ſperabant) ſolo Spiritu ſancto, vt par eſt credere, ſuffragia omnium ducente, diffinitores Abbates electi ſunt, idem Gaſpar Gutierrez Montis-rami, (quippe officium finiendum cum Capitulo, præſentatio impedire nequaquam poterat) Fr. Ambroſius Lopez Montis-ſaluris; Fr. Athanaſius Corriero Vrſariæ, & Fr. Barnabas de Benauides Montis-Sion. Vnus ex cunctis Athanaſius Corriero fuit, qui poſitiuè quidem, neque id ſemel, deceſſit tamen ſine honore Reformatoris. Viſitatores eiuſdem authoritatis, Fr Hieronymus Hurtado Vallis-Eccleſiarum & Monachus, & Abbas, & Fr. Ioſephus de Zuñiga Hortæ Monachus, & tunc Abbas Collegij Complutenſis. Demum Conſiliarij non inferiores, F. Maximus de Medina Montis-feri, Fr. Lupus de Leon, Superati, Fr. Antonius de Cueſta ſancti Claudij Abbates, atque Magiſter tunc iuuenis ætate, ſed doctrina, & prudentia longè excellens, Fr. Petrus de Lorca, qui ſacram in Collegio noſtro Theologiam, ſed iam exteris etiam ſuſpiciendus, in Complutenſi Theatro profitebatur.

LXX.

BARNABAS DE BENAVIDES REFORM. XIX.

I. Propoſiti eligendo Reformatori Fr. Antonius de Cueſta, & Fr. Barnabas de Benauides, hic Vallis Eccleſiarum Monachus, ille Matæ-planæ. Et ille quidem, vt iterùm propoſitus, ita relictus iterum: hic integra adhuc apud omnes gratia, cunctorum ferè plauſu electus eſt, vir planè Sanctus; & qui ſi ſigna externa non nimium fallunt, primitiuos reddebat Ciſtercij Patres. Adeo plerumque viri Religioſi in meliora propendent ſibi relicti: neque vnquam deuiant, niſi cum ducuntur; ſeu veriùs ſeducuntur à potentioribus. Quippe his, ex aliorum obſequio, maior audacia; neque minor libido oſtentandæ potentiæ, quàm retinendæ. Et dum neutrum in bonis conſequi poſſunt, conuertuntur ad prauos; quos vel per ſpem alliciunt, vel metu terrent. Nulla Synodus hactenus, conſpecta, quæ digniores elegerit; nulla quæ ius & æquum magis ſeruauerit. Qui hactenus per gratiam dominantium contra merita propriè promouebantur, ſine honore relicti: quos inuiſos feciſſet iuſtitiæ zelus, nec ſeruile ingenium; rebus adminiſtrandis præfecti ſunt: quod ad diſtributionem Eccleſiarum etiam extenſum, optimos quoſque eximiè lætificabat.

II. Turbabat pacem totius Congregationis Procuratorum, qui nomine Conuentuum ad Capitula generalia veniebant, præmeditata electio, quæ ſingulis trienniis, in ſingulis Eccleſiis, celebrabatur. Eæ electiones nociuæ ſentiebantur, & bono publico, & ipſis electoribus. Illi nimirum; quia in partes diuidebant ipſos vocales, tum quia ſæpius Conuentus ab Abbatibus neque ſemel Abbates Conuentuſque, à Reformatoribus ipſis alienabat: his; quia ſuffragia plerumque vertebantur, in ipſorum perniciem: dum nullum eligunt, quin plures offendant, neque ſolum ambientes, ſed fautores. Semper Reformatorem, ſemper Abbates inclinare in aliquos; quibus fruſtrati ſæuiant in electores. Vtile eſſe ſuffragium ſuffraganti, ſi pro arbitrio feratur: ſed quid prodeſſe, ſi ad arbitrium alterius ferendum ſit? quid ſi concitandæ imperantium offenſiones? Cæterùm ferè omnes familias ſacras, ob hæc incommoda, (nam per omnes ſerpſerant vitia magis naturæ, quàm ſingularium) ſuppreſſiſſe hæc officia: noſtris vt ea ſupprimere non audeant, moderanda vetiſſe, ſeu corrigenda.

III. Placuerat, vetitis Procuratoribus, eorum electiones de medio tollere; & duos, vel quatuor, pro numero Conuentus deſignari à Capitulo intermedio, ad ſingulas Eccleſias, qui inter ſe ſortirentur procurationes. Sed lege lata, atque in Actis iam ſcripta, ſubſcriptaque; ante promulgationem emerſit ſcrupulus; nominandis per Reformatorem, & Conſiliarios, qui officia ſortirentur; nullum influxum remanere apud Conuentus; nullam authoritatem, nec poſſe facilè ſubdi Reformatori, in quem omninò nihil influxiſſent. Relinqui cuncta arbitrio dominantium; quo quid deterius? nam proximum tyrannidi inueniri, vbi nihil omninò ſubditis licet. An adeò parum poteſt Reformator in Abbatum ſuffragiis, vt egeat aliis, quæ ipſe ſolus eligat? Aut Reformator vllus inuenietur, qui ex quatuor Conſiliariis non duorum obſequium acquiſierit? Manere integra electionum nocumenta; electores tantummodò variari: & quæ in corporis membris ſæuiebant, ad capita tranſlata, totam familiam acerbius infeſtatura. Parendum cunctis Generali Reformatori, aut diuidendos inuicem; nec tollerandum iugum, ſi cuncti pareant; nec ſi non pareant ſcandala emerſura, aut euitari poſſe, aut præueniri. Quæ ſemel ſcripta fuiſſet lex, prorſus ceſſauit: nec promulgata eſt, & teſtata inuenitur in ipſis libris. Adeo in illo Capitulo conſultum, ne quid cum ſcrupulo, aut ſine certo conſilio innouaretur.

IV. Relatum deinde de Abbatiſſis Sanctimonialium, atque iuſſæ vacare cum Abbatibus, nec re-eligi poſſe; & nominandas arbitrio Diffinitorum, quæ proponi deberent, pro aliarum, quæ ſucceſſuræ eſſent ſubrogatione: integra poteſtate Generalis, ſi in medio triennio vacauiſſent, vt ipſe ſolus, quas vellet, nominaret. Qui Prioris officium expleuiſſent in aliqua Eccleſia, in Abbates eiuſdem immediatè proponi, lege prohibiti: ne ſpe, vel metu inſtantis electionis, diſciplinam laxarent, aut poteſtate, ad hunc finem, abuterentur. Collegiis ſingulis aſſignari iuſſi Vice-Magiſtri, (*Magiſtros de eſtudiantes*, vulgus appellat) qui lectorum abſentium, aut infirmorum vices ſupplere poſſent: & ſemper aſſiſtentes certaminibus, arguentes dirigerent, difficultateſque ab eis propoſitas, quantum maximè poſſent, promouerent.

V. Hæc, & id genus alia ſatis vtilia promulgata in Capitulo, Reformatoris, Diffinitorumque, non mediocrem zelum commendarunt. Acceſſit, & Abbatum, quos renuntiarunt, grata cunctis electio; quæ cæterorum, quos propoſitos Conuentibus, occultabat ſecretum; condignitatis, non leue indicium fuit. Quippe Salmanticæ celebrem Magiſtr. Ludouicum Berhal-

dum, Complutum Petrum Lorcam non minus celebrem, accepere Paſtores: per quos doctrina ſimul, & pietate, qui in eis nutriebantur, promouerentur. Fuit etiam huic Capitulo glorioſum, quod Fr. Ioſephum Garciam Ferrarienſem creauit à ſecretis Reformatoris; virum apprimè doctum, & verſatum in vtraque Theologia; & cuius monumenta aliqua extant, de quibus, & de ipſo, qui plurá volet, facile apud Henriquez in Phœnice videre poteſt. Hæc in Capitulo

VI. Hoc ipſo anno è Collegio Meyritano, quod ſex ante annos dicatum Philoſophiæ, ſiue Artibus, vt vocant, in eiſdem ſtudiis fœliciter vſque hodiè perſeuerat; qui diſcerent Theologiam XVII. Collegæ prodierunt: è quibus hactenus (nam viuunt adhuc aliqui) tres generales Congregationis, & tres Epiſcopi, Archiepiſcopi duo, duo Abbates perpetui, duo publici profeſſores ſacræ Theologiæ in primis Cathedris Salmanticæ & Compluti: vnus qui Regi à ſacris Concionibus, & Calatrauæ Prior, alter Pro-Rex Cataloniæ prodierunt. Vix dignitatibus perſonarum numerus ſufficit, niſi quod aliqui pluribus ornati, reliquis triennales Abbatias Congregationis, atque alias illius functiones, à quibus vix immunis vnus aut alter, non ſine laude exercendas reliquerunt. Atque hoc nobis notare viſum eſt, quia verè vbique rarum; ſed in familia omninò Monachali, id eſt, omninò ſegregata à ſæculo, & deſerta habitante, forſan ſine exemplo videri poteſt.

VII. Hoc ipſo anno, graſſante per Gallæciã fame, peſtéque, quæ multa hominũ millia conſumpſere, opulentia Vrſariæ, largitaſque ſupra modũ enituit, & qui tunc illi præerat Abbatis Fr. Ambroſij Lopez eximius zelus. Ad valuas Monaſterij ſupra mille, in propriis domiciliis ſupra quingentos, expenſis Monaſterij ſuſtentari, per annum integrum Regnum illud vidit: mira erga peſte infectos ſolicitudine, ne quid illis deeſſet, quòd ad vtramque ſalutem facerè poſſet. Extat Epiſtola Philippi II. Regis per manum filij ſcripta, ad eundem Abbatem, quam, teſtimonium egregium totius facti, non pigebit ad litteram reſcribere:

EL REY.

Fray Ambroſio Lopez Abbas del Conuento de Oſſera, Don Luis Carrillo de Toledo mi Gouernador de eſſe Reyno, ha eſcrito el amor y charidad, con que acudis à remediar las neceſsidades, que las gentes del padecen. Y aunque ès muy conforme à vueſtra Religion, y a lo què ſiempre ſe entendio de vueſtro Religioſo y buen Zelo, me ha parecido muy conueniente aduertiros, que el cuydado, que eneſta buena obra haueis pueſto, le tengo en particuler ſeruicio; y lo ſera que aſsi lo continueis haziendo el esfuerzo, que la neceſsidad oſpidiere. Y aſsi os lo encargo, y encomiendo mucho. De Madrid à diez de Marzo de M.D.XCVIII Yo el Principe. Por mandado del Rey nueſtro Señor ſu A. in ſu nombre. Eſteban de Ybarra.

VIII. Initium anni M. D. XCVII. funeſtum, & triſte, morte Magni Prioris Calatrauæ Ludouici Aluarez de Solis, qui quamuis ſenio & morbo dudum fractus, prudentia tamen, & zelo ſemper integer. Ingens ſui deſiderium reliquit omnibus bonis. Obiit Morerolæ, vbi & profeſſus fuerat, cum annos octo & quinquaginta egiſſet in ordine: viginti & octo in Congregatione; reliquos in Prioratu ſacri Conuentus, atque inclytæ Militiæ; quem per ſeipſum, aliquibus ex eis; reliquis per Stephanum Guerra, de quo ſupra, atque alios Monachos, quos eò ad hoc tranſmiſit, adminiſtrauit.

M. D. XCVII.

IX. Fuit inter nos bis domus Morerolæ, bis Superati Abbas, ſemel Rector Collegij Complutenſis. Congregationi præfuit ſemel & iterum; primò cum munere. Generalis Reformatoris, in quo per mortem Fr. Pauli Suarez, ſublati ante medium ſui triennij, ſubrogatum ſupra tradidimus: inde titulo Præſidis, cum Fr. Ioannes Guzmanius, fine ſecundi anni defunctus eſſet. Prioratui Calatrauæ (à quo cum poſt longam quatuordecim annorum vacationem, quæ laxata inuenit reformaret, exire compulſus eſt) quia neque aſſiſtere tutum iudicabat, neque abeſſè conueniens; ex quo ſemel diſceſſit, dicitur renuntiaſſe per annos ſingulos. Verum non acceptante renuntiationem Philippo II. ne ſuper noua Prioris electione, iterum contendendum eſſet cum Morimundo, dignitatem retinuit vſque ad mortem; renunciata Abbatia Fiterienſi, cuius à Rege habuiſſet præſentationem.

X. Fuit ſtatura procerus, membris conformis, facie ſubtriſti, non nihilque rigoſa, ſed venerandas vbi flagitia gliſcerent, in zelum, quam in pietatem magis inclinans: cætera compaſſiuus, & miſericors: & cuius domus, ex quo quaſi ſui iuris eſt refertus telis ex lino, & lana ſemper referta, pauperibus tegendis, quos etiam cibo, & potu recreabat. Infirmis Monachis lautius procurandis, & ſacris veſtibus in dies inſtaurandis, reliquit Morerolæ reditus annuos, qui hodie perſeuerant, atque id genus alia monumenta, quæ longum eſſet in præſenti recenſere. Obiit ex puncticulario morbo die XXIX. Ianuarij præſentis anni, vltimus hactenus Prior Calatrauæ, qui id munus exercent: aliàs, qui Titulares Priores fuerint, inſtitutione Ab-

batum

batum Motimundenſium, ferè continua ſerie, quantum patiuntur locorum interualla, & bellorum incurſus, perſeuerant. Nec vero ſacer Conuentus Priorem habet, ex quo non habet Monachum; (id vnum ſupereſt monumentum antiquitatis) ſed per Adminiſtratores, vt vocant, ſiue Vice-Priores ex ipſis Capellanis, adminiſtratur, de triennio in trienniũ ſubſtituẽdos.

XI. Menſe Maio Cœtus Conſiliariorum congregatus, pro Fr. Antonio de Cueſta recens defuncto, Fr. Athanaſium Corriero Superari Abbatem, magnæ haud dubiè authoritatis virũ ſubrogauit. Inde ad inſtantiam ..... de Peralta, & ad Monachorum, qui eremum non amabant, vt loquitur exordium, ſolicitudinem, relatum iterum de admittenda Abbatia in Curia Matritenſi, quæ dudum repudiata ab anteceſſoribus, atque omniũ conſenſu damnata fuerat. Mirum eſt, quam diuerſa plerumque ſentiant, etiam qui benè ſentiunt: in quam contrarias ſententias diſtrahantur. Quæ paulo ante cunctis diſplicuerat, vt contraria inſtituto, Curiæ habitatio, cœpit aliquibus conueniens apparere. Et primo quidem veluti ſub dubio, & conferendo magis, quam affirmando; mox ab ipſis quæ opponi dicebantur, quaſi leuiora forent; reſumptis viribus, à paucis aſſerta; tandem omnium iudicio eſt approbata.

XII. Fuiſſe noſtris eremos in præcepto, quam non aliis in Vrbibus: nec viri religioſi, ſi quærerentur, niſi in deſertis locis inueniebantur. Nunc poſt Franciſcum Patrem, poſt Dominicũ, poſt Ignatium Loyola, cæteroſque, qui ad Vrbes adduxerunt familias ſacras, niſi nos offeramus velut tractandos, manſuros ignotos; & deficientibus, qui vniuerſi quærant, aut defuturos, ſi omninò nulli ſint; aut ſi quoque admittamus ſine delectu, breui à maioribus degeneraturos. Hac præcipuè de cauſa, licet non ſola inſtituta Collegia in locis publicis, Salmanticæ, & Compluti, quæ egregios nobis viros conciliarunt. Quidni & admiſſa in Curia graui Eccleſia, & tenaci obſeruantiæ, quæ in Collegiis nequit conſeruari, multi plures adhæreant inſtituto, quod ſibi proponant & in quo velint ad mortem perſeuerare. Nihil magnum eſſe, in eremo ſolum viuere: facere ſibi eremum in media Curia, id laude dignum fore, quod cæteri collaudent, & imitentur. Profeſſione eremitas Auguſtinianos & Carmeli cultores, vrbes incolere. Quid ſi nos inclinamus vnam aut aliam, non velut transfugæ, deceptoréſve; ſed vt ex paucis habere valeamus, per quos deſerta impleantur, & conſeruentur? Tum ſi negotia non ſemel tractanda ſunt, quod vitari non poteſt, quanto decentius, qui ea expedire venerint, intra clauſtra manebunt, quam in hoſpiciis? vbi ex conuerſatione, maius periculum; & ſi caſus contingat, maius ſcandalum; neque eſt, qui medeatur, ſed qui diuulget?

XIII. Abbatia Matritenſis admiſſa eſt, etiamſi locus arctus, humile ædificium, atque reditus tenues, quamuis alia inuitarent, terrere poſſent. Erant qui dicerent, acceptatam domũ, vt Fr. Barthol de la Canal Mata-planenſis, vir aliàs pius & grauis, qui in Abbatẽ propoſitus, nihilominus à Conuentu relictus fuerat, illi Abbatiæ ſaltem præficeretur. Adeo nihil omninò tam Sanctum eſt, quod hominum non pateat criminationibus! Extat Bulla erectionis Abbatia expedita ante menſem, in qua approbantur facta per Reformatorem ante Capitulum, non ſecus ac ſi in eo decreta eſſent. Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris, die XXVIII. menſis Martij, anno M. D. XCVII. Hæc Abbatia, ſicut & Complutenſis, Salmanticenſiſque, in Capitulo eligitur, in quo etiam electus confirmatur.

S. Annæ Matritẽſis fundatio.

XIV. Cum ſuper filiationum viſitatione, quæ in Monialibus ſolis conſeruabantur, legibus antea latis neutri acquieſcerent, aſpirantibus ſemper Reformatoribus ad ordinariã, & plenã viſitationem; è contra Abbatibus, omninò recuſantibus, ſe in illarũ regimine Reformatorũ iudicio ſubiacere, ſed appellandã ſedẽ Apoſtolicam, ſi in aliquo exceſſiſſent: Reformator petiuit à Cardinalibus Congregationi Regulariũ deputatis, quatuor dubia decidi, ſeu declarari. Quæ tamen in fauorem eius deciſa, imò & Viſitatorum, de quibus hactenus nullus dubitauerat: quia ſine audientia partium extorta ſunt, nullum eis præiudicium inferre viſa. Quare quod attinet ad Viſitatores, prætermiſſum omninò; cætera dubia vt antea relicta ſunt: & ſi quid, vi eorum effectum eſt; caſſum & irritum continuò eſt declaratum.

XV. Sequenti anno M D.XCVIII pacata omnia, & quieta: neque quid video in Capitulo intermedio, quod menſe Maio celebratum pro more eſt, his Annalibus dignum Electi viſitando Reformatori, duo viri illuſtres, Fr. Ambroſius Lopez Vrſariæ Abbas, & Fr. Didacus de los Reyes Montis-rami; ille Vallis-paradiſi, hic Spinæ Monachus. Illud etiam nec leue, nec exiguum circa hoc tempus accidit, quod non licet ſilentio præterire Monaſterium Monialium in Gallæcia, *de Ferreyra* vocatum, quod ab initio ſuæ fundationis Abbati Meyræ paruit, petentibus Monialibus atque Abbate & Conuentu Meyritanis, præſtantibus conſenſum, ab eiuſdem Abbatis poteſtate exemptum, atque Reformatori ſubiectum eſt: quaſi à quo, quanto maiori authoritate, tanto melius regendum ſperaretur. Et credebatur exemplum tranſiturum ad alias filiationes, S Columbam nimirum, & Bonum-fontem: quod etſi cum membrorum detrimento, Capitis dignitatem amplificaret. Sed poſterior ab Hortæ

M. D. XCVIII.

chatitate nunquam auelli potuit: Prior in ſide Mattis Morerolæ nonnihil fluitauit, vt inſta dicam(adeo nocent exempla) ſed tandem manſit. Et Meyræ quidem ab extraneis habitatæ (id eſt, à Monachis aliarum Eccleſiarum, qui litteris vacabant) conſenſus facilis: Morerolæ, Hortæque, quas proprij filij habitant, vix, aut ne vix extorquendus ſperabatur.

M.D.XCIX. XVI. Sequitur annus M.D.XCIX. in quo ex more dies V. menſis Maij Synodum generalem accepit in Palaciolis; non minus ex iudicio, quam præcedens, neque minus conformis, atque pacifica. Quippe vnico tantum Reformatore, qui cæteris præiret; eoque adeo modeſto, & Religioſo, vt inſinuare quæ meliora putabat, ſatis haberet: perſuadere omninò recuſaret, nedum compellere. Qui præeminebant ad officia electi ſunt, non fauore, aut potentia, ſed ſolis meritis. Ex Abbatibus duo primi Diffinitores, qui Generalem paulo ante viſitaſſent, Ambroſius Lopez, & Didacus de los Reyes. His additi duo alij non inferiores, Fr. Hieronymus Hurtado S. Claudij, & Fr. Petrus Muñozius S Martini, ille Vallis Eccleſiarum profeſſus, hic Morerolæ. Viſitatores æquales authoritate, Fr. Michaël Ximenez Abbas Hoyæ, & Fr. Vincentius Encalada Abbas Nucalium. Conſiliarij per omnia cæteri ſimiles, Fr Bartholomæus de la Canal, quam primum Matritenſem Abbatem ſuperius diximus, Magiſter Fr. Ludouicus Bernaldi Salmanticenſis, Fr. Ioſephus de Zuñiga Abbas Hortæ, & Magiſter Fr. Ioannes Lupus Morerolenſis, qui tunc Salmanticæ docebant ſacram Theologiam.

LXXI.

AMBROSIVS LOPEZ REFORM. XX.

I. Propoſitis pro eligendo Reformatore duobus primis, quos modo dicebamus, Diffinitoribus, Fr. Ambroſius Lopez aſſumptus eſt, in Valle-paradiſi olim profeſſus, quem morum grauitas, pietas eximia, in filios charitas, in pauperes externos munificentia ſupra cæteros alios commendabant. Hic cum cenſeret laborari legibus, forte magis, quam vitiis; & latas hactenus, ſi exactè obſeruarentur, Monaſtico rigori ſatis eſſe: Soli potentiæ voluit ponere modum, quod tunc maximè potuit, cum nulla præualebat, quæ impediret. Præceptum itaque, nec ex qualibet Eccleſia pluſquam quatuor Abbates (nam nullus antea præſcriptus numerus erat,) eligi poſſent. Reliqua omnia immutata per manſerunt; atque integræ leges; ſi obſeruentur, nunquam defectuoſæ; ſi violentur, ſuperfluæ; atque ſæpe nociuæ, ſi inflectantur.

II. Nullum non bonum ſperari potuit ſub tali, ac tanto Patre, ſi diutius cum habere meruiſſemus: ſed vix dum datum, eripuit acerba mors in Valle paradiſi, propria domo, cum illuc adueniſſet, natale Chriſti cum ſuis celebraturus. Obiit in die S. Ioannis Euangeliſtæ, vix verè pius, & Sanctus, de quo, nam corpore exiguo notabatur, merito Poëticum illud dici poterat:

Magna ſub exiguo regnabat corpore virtus.

Obiit autem cum luctu bonorum omnium: & ſolum non dolentibus, ſi qui licentioſius ambulantes timebant ſibi à zelo viri Sanctiſſimi.

M. DC. III. Anno M. DC. incipiente, in vndecimam diem menſis Maij Syuodus generalis indicta eſt non ſine magna multorum turbatione; quod tanto Patre pene orbi ante, quam filij, vix alium ſimilem inuenire poſſent, quem Patrem & Paſtorem ſibi deligerent. Conuenere tamen die præſignata in loco conſueto; & Miſſa celebrata, vt moris eſt, electiones plauſibiles ſatis ſequutæ ſunt. Diffinitores de numero Abbatum, Fr. Barnabas de Benavides Salmanticenſis, Magiſter Fr. Ludouicus Bernaldo Spinæ, Fr. Alphonſus de la Puebla Vallis-paradiſi, & Fr. Vincentius de Encalada Montis-rami. Conſiliarij (nam manebant Viſitatores) Fr. Didacus de los Reyes S. Claudij, Fr. Batholomæus de la Canal Matæ-planæ, Fr. Hieronymus Hurtado Vallis-Eccleſiarum, & Fr. Mathæus de Naua Hortæ Abbates.

LXXII.

M. FR. LVDOVICVS BERNALDO REFORM. XXI.

I. Ventum deinde ad electionem Reformatoris; & propoſiti duo, Fr. Batholomæus de la Canal, & Fr. Magiſter Ludouicus Bernaldo de Quiros Matæ-planæ ille, & Monachus & Abbas, vt hic Spinæ. Præcellere vterque credebatur, Batholomæus eximia pietate, Ludouicus doctrina. Prælata hæc: & Fr. Ludouicus electus, primus ex noſtris, qui in Academia Salmanticenſi, Magiſterij laurea meruit honorari: nec minus primus qui in Congregatione Magiſter laureatus ad Summam præfecturam promotus fuit: nam qui præceſſerant, Magiſter Cyprianus, & Ignatius Iberus, expertes huius muneris; reliqui omnes Ludouicũ ſequuti ſunt.

II. In hoc Capitulo multa nouata ſunt, zelo Reformationis, an animi fatali facilitate? nam

vtrumque

vtrumque erant, qui interpretarentur, maximè in Ludouicos: & ſiue ex hac, ſiue ex illo ortum habuerint, facile turbauerunt multorum animos. Quicumque obiiſſent munus Reformatoris, Conſiliarij perpetui creati ſunt: quaſi quò maior illis notitia ſubeſt rerum Congregationis, eò poſſent exactius conciliari. Decreta domus Monaſtico rigori, in qua præ aliis antiqua diſciplina & primitiuum Ciſterciũm obſeruaretur. Quæ non à multo tempore permiſſæ, niſi in Collegiis tantum, vltra modum creuiſſe videbãtur, eleemoſynæ, vt vocant Monachorum, (quamuis ſub manu Abbatis, nec ſine eius licentia expendi poſſent) relegatæ omninò, nulli vltra permittendæ ſub quouis titulo. Animi laxamentis modus impoſitus, orationi laxatus, productuſque: & pro duobus quartis horæ partibus, quæ antea inſumebantur, Hora integra iuſſa ſubrogari. Hæc & ſimilia promulgata in hoc Capitulo, multorum Reuerentiam, & obſeruantiam; ſed aliorum inuidiam concitarunt.

III. Nam reformatio, ſi neceſſaria eſt, cur non ab omnibus veniat amplectenda? Quòd ſi fortè pro tempore non congruit, cur vna domus inſtituenda ſit, quæ cæteras condemnet? & dum eas incuſſat remiſſionis, ipſa ſingularitatis notam incurrat? Singulorum Monachorum eleemoſynas, ſi ipſorum arbitrio diſpenſentur, paupertati nociuas: cæterum diſpenſandas per Abbates, & de eorum licentia, nulli incommodo prorſus ſubiacere: Quippe quæ ſubleuant priuatas neceſſitates, ſine onere communi; & quæ nihil aliud reputandas, quam bona Monaſterij, ſingulis, prout quiſque opus habuerit (vltra ea, quæ cunctis) diſtribuenda. Non Monachos eleemoſynis priuari, ſed Eccleſias, ſubſidiis ad hæc leuamina; quibus ſi careant, quando Abbates dabunt, qui vel de neceſſariis plerumque ſubtrahunt?

IV. Orationem mentalem prorogandam, vbi vocalis deficit; aut relegato cantu, breuiatur: aſt vbi dies inſumitur in Choro, atque diebus continuantur integræ noctes, vix eſſe tollerandum, ſi quid addatur. Non ignoraſſe Parentem Benedictum, quæ inconuenientia pariant iſta grauamina: quibus ditandis in regula præcepit, orationem ſemper in Choro eſſe breuiandam. Tum ſi hæc omnia alterius inuentum eſſent, qui cuncta religioſè ſeruauiſſet, aut ſeruaturus deinceps ſperaretur; tollerabilia vtcumque. At Ludouici, in Collegiis educati, in Collegiis victuri, vbi maiora plerumque laxamenta, Chori occupatio nulla; atque eleemoſynæ cunctis permittuntur; Ludouici, qui aut habuit, aut quæſiuit Magiſterij ſtipendia, quæ primum daret, deinde recepturus; ſupra omnem patientiam inueniri. Hæc primùm furtim, & tantum in occulto: at poſtquam plures in eodem ſenſu reperti ſunt, palam, & in aperto, modeſtiſſimus quoque proclamabat.

V. Neque minus diſplicuit prima lex, quæ ſemel functos officio Reformatorum, Conſiliarios perpetuos conſtituebat. Nam quæ maior tyrannidis occaſio, quam perpetua potentia? aut quid magis alienum à primis legibus, quæ vel recens vacantes, cum maior illis omnium notitia ſubeſt, ab omni officio volunt eſſe excluſos? Nihil magis contrarium ſubditis eſſe, quem ſi omnia ad potentes transferantur. Tentata ante triennium relegari Monachorum ſuffragia, in Procuratorum electionibus; quod quamuis intermiſſum, redire poſſe; & ſi ſemel obtineat, inde ad Abbates etiam tranſiturum.

VI. Prodierat tum recens ad vſum omnium Methodus curationis animorum, non contemnendum opus, quod Magiſter Fr. Hieronymus Dellamas, cuius memini ſupra, vulgauiſſet, cum titulo nihil honorifico, & effigie authoris; quod aliqualem vanitatem redolens, modeſtiſſimi quique condemnabant. Iuſſus eſt liber quantocius retineri, donec modeſtior titulus, & ſine effigie authoris reſtitueretur. Atque hoc etiam aliquibus diſplicuit; quaſi multa impedienda antequam fiant, quæ ſemel facta veniant toleranda. Diſperſa iam per orbem exemplaria, reuocari non poſſe; quæ ſi permaneant, mutationem in aliis fore inutilem, quandiù quæ reprobata, quæ permiſſa, nullis omninò ſignis dignoſci valeant. Et erant qui non zelo, ſed inuidiæ adſcriberent mandatum: Adeo ſemel turbatæ hominum mentes, omnia in deterius ſolent interpretari.

VII. Conſiliariorum Synodus hoc anno velut non neceſſaria, ceſſare iuſſa. Nempe ſoluto Concilio generali ſub finem Martij, quæ præceſſiſſent, in eo tractata ſunt; quæ ſequerentur, videbantur commodè poſſe in Maium anni ſequentis reſeruari. Demum viſitatores requiſiti, an viſitare vellent, an ſuo iure ſponte renuntiarent? quando pro duobus annis, qui reſtabant triennij, ſufficiebat viſitatio Reformatoris? Vltro ſe abdicare profeſſi ſunt: quod aliqui ad modeſtiam retulerunt; alij, cum gratia noui Reformatoris vterque polleret, quaſi vellet vterque illi ſuccedere, aut ſtatim ab impedimento ſe expedire, factum per ambitum interpretabantur. Et profuit Fr. Vincentius de Encalada, qui de facto ſucceſſit, vt ſtatim dicam.

VIII Fine anni, cum primaria Sacrorum Bibliorum cathedra, Magiſtri Ioannis Alphonſi Curielis promotione ad Veſpertinam, Salmãticæ vacaret, Ludouicus Bernaldo ſubſcribit oppoſitioni; tanto cum omnium plauſu, acclamationéque, vt Fr. Auguſtinus Antolinez Augu-

ſtinianus, & tunc Auguſtinianæ in Caſtella prouinciæ caput (qui poſt eandem cathedram, mox primariam adeptus, inde in Epiſcopatum Ciuitatenſem, ac demum in Archiepiſcopatum Compoſtellanum aſſumptus fuit) cum Prior ſubſcripſiſſet, timens ſibi de euentu, vltrò deſtiterit: & virum ſatis ex ſcriptis ſuis celebrem, ſed viua ex voce longè celebriorem, Magiſtrum Fr. Ioannem Marquez ſubſtituerit, qui minori diſpendio ſuæ familiæ, imminentem repulſam toleraret. Neuter tamen potitus cathedra eſt, ſuperueniente Martino de Peraza, tunc Carmelitano, olim Monacho Hortæ, & qui ibidem profeſſus, inter noſtros nutritus, & educatus, Theologiam primò Compluti didiciſſet, mox in eodem Collegio Complutenſi Concionatoris muneri vacaſſet, non ſine plauſu, & laude Vnde cum Hortam redire iuberetur, ad carmen declinans, & in eo, quali quali titulo admiſſus; poſt longam litem noſtris reſtitutus, continuo à Monachis Hortæ dimiſſus fuerat, vt in qua mallet approbata Religione, quod ibi non expleſſet, profiteretur. Numero ſuffragantium ſuperarunt Ludouicus, & Ioannes, ſed cum ad curſus, atque qualitates deuentum eſſet, (nam hæc omnia veniebant in ſcrutinium) excedebat Martinus; Ludouico ſecundo remanente, & Ioanne vltimo. Creditum eſt, irrepſiſſe fraudem regulationi: & conſtitere ex proceſſu, duo ſuffragia, quæ non comparuerunt in ipſa vrna; cum exceſſus Martini ad Ludouicum tam modicum extiterit, vt quouis minimo potuerit ſuperari.

IX. Per idem tempus, perueniſſe ad noſtros vidimus parentes litteras Reuerendiſſimi Abbatis Ciſtercienſis, Edmundi à Cruce, conuocatorias ad generalem Synodum, quæ ſequenti anno Ciſtercij celebranda pronuntiabatur. Et præſentabat eas Monachus Gallus, qui ſe ad hoc ſolum ex Ciſtercio miſſum aiebat. Sed ſiue fides nuntij noſtris dubia, quippe imparis numeri; ſiue in curia in Abbatibus citandis (nam & hac laborauit) illi obſtiterit; ſeu, demum noſtri allegarent præſcriptionem, aduerſus hæc mandata, nullus omnino in Galliam miſſus fuit.

M. DC. I. X. Anno M DC. I. prima die Maij, Conſiliarij congregati in Palaciolis, Fr. Barnabam de Benavides Reformatorem emeritum, & tunc Abbatem Collegij Salmanticenſis, iuxta legem in Capitulo generali proximo latam, ſocium & conſuffragantem admiſerunt. Itaque hæc Synodus præter aliarum morem, Conſiliarios quinque, & Caput eorum Reformatorem ſextum admiſit. Et laboratum in ea plurimum eſt in expedienda diffinitione iurata de non admittendis ad conſilium aliis, præter quatuor Monachos electos per ſuffragia congregationis. Faceſſit & Capitulo negotium domus recollectionis, nam ſic vocabant; quam deſignandam Capitulum ſtatuiſſet; non tamen hactenus eſſet deſignata. Prorogatione vtendum cenſuere Patres, in Synodum ſequentem: atque hoc conſilium, qualecumque fuit, à multis eos expediuit difficultatibus. Cætera quieta & pacifica apparuere; occultata, & latente offenſione, quam multi concepiſſent, quò tardius, eò potentius eruptura. Viſitando pro more Reformatori deſignati Abbates Spinæ & Riuiſicci, quorum nomina in actis non exprimuntur; nec nos meminimus.

XI. In Valle paradiſi obiit hoc anno Conuerſus, ſeu Donatus, (ſic enim nominamus, quos votum obedientiæ ſimplex tantum conſtringit) nomine Didacus, multa pietate, ac religione clarus; quem quarta die Maij commemorat Henriquez in Menologio. Matriti in Monaſterio S. Annæ, adhuc recens erecto, Capitulum, vt vocant, generale Militiæ Alcantarenſis celebratur, multis, & ſatis grauibus ſeſſionibus, quæ per annum plus minus protrahuntur. Eccleſia eadem in futurum deſignatur, pro eiuſdem Militiæ congregationibus: frequentante militia Calatrauæ Eccleſiam Virginum eiuſdem inſtituti (*La Concepcion Bernarda*) quæ illuc ex oppido de *Almonazil* tranſlatæ, breui in inſigne cœnobium creuerunt, & in dies creſcunt.

M. DC. II. XII. Initio anni M. DC. II. quæ paulatim ſcripſiſſent multorum offenſiones, cœperunt erumpere, neque prius ab his qui imperitabant cognitæ ſunt, quam ſe oppreſſos ſenſerunt illarum pondere. Subuerſæ antiquæ leges Congregationis, pro inſtanti Capitulo; & ſubrogatæ à Clemente VIII. aliæ penè omninò contrariæ, quas opportunè iuſſit promulgari. An eas Pontifex ſtabiles voluerit, & perpetuo manſuras? in dubio eſt; & probabile ſolum intendiſſe, in fauorem potentium inclinantes, ad menſuram reducere. Quod conſequi vix poſſet, niſi ad oppreſſos nimium deflexiſſet. Itaque cuncta, à paucis, & potentioribus, ad populum transferre; id eſt, ad vniuerſam Congregationem, atque ad Monachos eius, procurauit. Caſſata lex, quæ electionem Reformatoris, in medio triennij celebrandam, paucis permiſerat: & teſtituta generalis Synodus eſt, in qua per Abbates, atque Procuratores omnium Eccleſiarum eligeretur. Ablata item poteſtas Diffinitoribus reſtringendi perſonas, ex quibus ſolis prodiret Reformator, & Conuentus Abbates ſibi aſſumerent: atque indulta Conuentibus è contra, congregationique. Huic vt cum plena omninò libertate, tres primum

habiles : inde ex his tribus vnum deſignaret, qui fungeretur officio Reformatoris : illis, vt ſingulis tres alios proponerent per ſuffragia eligendos ; ex quibus, neque ex aliis, Diffinitores Eccleſiis ſingulis Abbates prouiderent.

XIII. Tum vt electio tam Procuratorum, quam trium, qui in Abbates proponebantur, liberior eſſet, iuſſa in Abbatum abſentia celebrari; nempe intra triduum, ex quo ad Capitulum generale profecti eſſent. Diffinitores, Viſitatoreſque, in Abbates proponi prohibebantur: illi, ne viderentur dignitates ſibi ipſis aſſumere: hi, ne aut dum viſitant, deſint à ſuis Eccleſiis, aut dum illis aſſiſtunt, viſitaturi. Vtriſque ſimul, Conſiliariiſque, ne pauci cunctis honoribus onuſti, cæteri omnes vacui remanerent, indicta vacatio: atque id genus alia ſancita ſunt, & cunctis intimata, quæ Clemens Pontifex die XXXI. menſis Iulij antecedentis anni expediuiſſet : ſed hactenus ſub ſilentio ſeruata eſſent. Verùm hoc anno, inſtante iam Capitulo, promulgari iuſſa, electis à Dominico Gimnario Manfredoniæ Archiepiſcopo, & Sedis Apoſtolicæ legato, cui omnium executio committebatur, ſex Monachis ſenioribus, qui Caſtellam, Legionem, & Gallæciam ſedulo peragrantes, circuirent Eccleſias ; & nouam formam ab omnibus ſeruandam, pro Capitulo inſtanti, notificarent.

XIV. Variè hæc decreta, vt noua quæque ſolent, accepta ſunt : gratulantibus Monachis gregariis, quibus ſuffragia in quæſtu: religioſioribus altè perpendentibus, quot mala inde ſequenda : demum dolentibus cunctis potentioribus, in quos omnia reciderent ; atque in primos motores acrius prementibus: ſoli qui impetrauiſſent, diſſimulabāt. Seruata tamen omnia vt iubebantur: & Abbatibus profectis ad Capitulum, Procuratores primi, inde qui in Patres ad futurum triennium poſtulabantur, electi ſunt : atque nomina horum illis tradita in Carcha ſigillata, quam ſoli poſſent aperire Diffinitores. Videre erat Abbates in media via ſocios præſtolantes, quos ignorabant: nec prouidentes ſibi ſucceſſores ; ſed inquirentes magis per coniecturas (neque enim publicum quicquam habebatur) in quos aliorum ſuffragia conueniſſent ? Ita ſortes inuerſæ breui ſunt : & vt olim Conuentus ab Abbatibus, ita in his modo Abbates à Conuentibus dependebant per omnia: & eorum gratiam, veluti trepidantes, præſtolabantur.

XV. In Palaciolis congregata Synodus eſt, quinta pro more die menſis Maij: ingreſſo domum ante omnes Capitulares illuſtriſſimo Nuncio Apoſtolico, Dominico Gimnario, cum ampla facultate, vt quæcumque ad ſtatuendas nouas leges, conducere videret, exequeretur. Lectæ in Capitulo litteræ Apoſtolicæ, atque acceptatæ ſunt : plaudentibus per graue ſilentium cunctis, ſiue quod eas putarent expedire publico bono : ſiue quia vbi obedire neceſſum eſt, nulla maior prudentia, quam promptitudo.

XVI. Nemine publicè, aut priuatè reclamante, ventum ad officiorum electiones ; quæ omnino condignæ ; & tanta grauitate celebratæ ſunt, vt ſæpe dixerit illuſtris ille Princeps, eminentiſſimus poſtea Cardinalis, non vnquam ſibi maiorem reuerentiam incuſſam hactenus, quamuis cum multis tum cœtibus, tum viris altioris dignitatis, & gradus, congreſſus eſſet. Diffinitores Abbates renunciantur Fr. Athanaſius Corriero Vrſariæ, Fr. Barnabas de Bonauides Salmanticenſis, Fr. Bartholomæus de la Canal Matæ-planæ, & Fr. Ioſephus Garcias Complutenſis. Viſitatores Magiſter Fr. Ioannes Lupus S. Martini Abbas, & Fr. Bernardus Gutierrez Riui-ſicci : illa nimirum, quem Curiæ Romanæ Procuratorem, magna cum laude ſupra memorauimus. Conſiliarij nequaquam inferiores, Fr. Gregorius de Santiago Monachus Hortæ, & Abbas Montis-feri, Fr. Vincentius de Encalada Nucalenſis, tunc Abbas Montis-rami, Fr. Petrus Muñozius Morerolenſi, qui præerat Matriti : Demum Magiſter Fr. Petrus Lorca, quem iam Theologiæ primarium Profeſſorem in Scoti Cathedra Academia Complutenſis venerabatur.

XVII. Tum pro duobus viris proponi ſolitis, eligendo futuro Reformatori, tres per congregationem electi ſunt, ex quibus ipſa denuò, niſi forte à Legato præueniretur, quod non nulli timebant, quem aptiorem cenſeret, deſignaret. Placuerat Dominico Gymnario, ex Abbatibus duos, vnum ex reliquis eligi deberi. Quod aliqui in fauorem Petri de Lorca, tunc non Abbatis, in quem ipſe inclinabat, arbitrabantur. Ergo in Abbatibus variatum non nihil eſt : etiam ſi maior eligentium pars Vincentium Encalada, atque Petrum Muñizium, vtrumque Conſiliarium, nominauerit. In non Abbatem conuenere ſuffragia omnium : atque Petrum de Lorca (itidem Conſiliarium) vnanimi conſenſu deſignauere. Quippe vel ipſi, qui nolebant Reformatorem, confitebantur dignum : nec facile inuenire erat ex non Abbatibus, qui poſſet eius merita adæquare. Hinc factum fuiſſe vulgo creditum eſt, ne Legatus, qui in Lorcam inclinabat (priuatis amicorum affectionibus, an publica, quæ pro illo ſtabat acclamatione) ſecundam electionem, ex his tribus faciendam, ſibi arrogaret ; ſed ad congregationem totam deuolueret : quaſi in illum haud

dubie propenſuram, pro quo tantus exceſſus ſuffragiorum, præ cæteris duobus, fidem ſiſiſſet.

LXXIII.

VINCENTIVS DE ENCALADA REFORM. XXII.

I. Regularis ſuffragiis per ſcrutinium, compertum eſt à multis Magiſtrum Lorcam ad hoc ſolum electum, vt relinquerent. Prodiit Fr. Vincentius Encalada Monachus Nucalenſis, inquam; vtcumque potuit demonſtrari, fauor anteceſſoris inclinauiſſet: & ſe deceptum legatus diſſimulauit, quia non erat, cui poſſet imputare. Ita in hac Synodo, vtriſque partibus victis, neutræ victrices; dum turbata omnia videt, quæ præualebat; quæ turbauerat Reformatorem accipit, quem timuerat pati, ſi non turbaſſet. Vnus tamen Ludouicus Bernaldus fuit, qui à Reformatoris electione, re vera ſibi grati, temperauit mœrorem, quam ex cæteris aliis concepiſſet Pro Reformatore, in Conſiliarium ſubrogatur Fr. Damianus de Lorenza, Nucalenſis & ipſe. Atque hæc omnia ſub Dominico Gimnario, qui triduo Præſidens, cum omnium animos pacatos cognouiſſet, atque obedire in reliquis paratos; Abbatias, & ſi quæ alias ſupererant, Reformatoris, & Diffinitorum zelo permittens, Valliſoletum ad propria remeauit.

II. Ergo Abbatiæ diſtributæ inter propoſitos à ſingulis conuentibus, licet non ſine ſcrupulo, quia quidam minus apti conſpiciebantur: Præcedentis Capituli decreta, partim manſere; partim reuocantur; partim ſeipſis paulatim exoluerunt. Quæ vni domui adſtringebat recolectionem omninò reiecta: confirmata quæ orationi mentali in omnibus aſſignabat integram horam. De priuatis Monachorum eleemoſynis, prætermiſſum eſt; atque ipſæ permiſſæ priſtino more. In nouas leges multi perorauerunt, ſed præcipuè in Abbatum poſtulationes, Conuentibus indultas: iniunctumque Vincentio Reformatori, vt in futuram generalem Synodum obtineret illarum, paucis tamen retentis, reuocationem. In his duarum aut plurium Dignitatum incompatibilitas admitti, & retineri iuſſa eſt: quod paucis ſuetis duplicia poſſidere, non nihil ſeuerum; reliquis adeo iuſtum viſura eſt, vt ne qui oderunt, ſint auſi reclamare. Itaque cunctis, qui ob officium incompatibile Diffinitoris, Conſiliariive, ſiue Viſitatoris, inhabiles habebantur ad Abbatias; priuilegia indulta, honoreſque, per quos ipſis Abbatibus æquales, aut forte ſuperiores haberi poſſent.

III. His grauioribus diſtracti Diffinitores, in reliquis pauciſſima innuouarunt. Iuſſi tamen in ſingulis Eccleſiis Monachi deſignari ſtudioſi, & induſtrij, qui præeſſent Archiuis, atque cuncta inſtrumenta ita diſponerent, vt in promptu haberentur, ſi quando forte egerent præſentari. Inſtitutum Concionatorum munus hactenus vagum, & indultæ exemptiones his, qui exercerent; præcipuè in locis publicis, Salmanticæ, Matriti, Complutique, atque in Monte-Sion, & Palaciolis; quod illa domus proxima Toleto, hæc à Valliſoleto non diſtaret. Demum cum declaratio Cardinalium pro viſitandis per Reformatorem, atque Viſitatoribus, Monialibus, quæ Abbatibus ſubeſſent, produceretur; neque illi conſentirent Patres Abbates: velut pro bono pacis ſancitum eſt, vt omninò reiectis Viſitatoribus, filiationes à proprio Abbate ſemel, & iterum per Reformatorem viſitarentur. Cæterum reclamantibus Abbatibus, neque hoc aliquod robur habere potuit.

M. DC. III. IV. Sequenti anno M.DC.III. ſub finem menſis Maij celebratum inuenio cœtum Conſiliatiorum Valliſoleti, nulla alia re inſignem, niſi quod mortuo Fr Franciſco Bezerra Spinæ Monacho, qui erat à ſecretis Reformatori, Fr. Marcus del Varrio ſubrogatur, alterius Marci nepos, quem ſupra & Generalem Reformatorem, & pietate eximium memorauimus.

V. Hoc anno, à nobis, in Hiberniam profectus eſt, Fr. Thomas Lombardus, patria Vvatefordienſis, genere nobilis, Monachus Monaſterij Superati, ingens, & validum in eo Regno ſubſidium cunctis Catholicis. Religionem triennio quo ſuper vixit egregiè propagauit; vt non immerito ab incolis prouinciæ acclametur Apoſtolus, & inter celebres, quos habuit aliis temporibus, vltimus neque nimium inferior, commemoretur. Sunt qui eum ante annum profectum tradant, quod mihi dubium. Eodem obiit in Monaſterio Montis-Sion Fr. Laurentius Sobrino, vir verè pius, atque Fr Alphonſo à Sancto Stephano apprimè familiaris, quam poſt biennium ad cœlos, poſt ſe traxit, vt nos etiam in tempore dicemus.

VI. Fr. Dionyſius de Portugal, Antonij Luſitaniæ infantis filius, atque Philippi III. Conſobrinus, cum ad Collegia Artium, vt vulgo vocant, diſcendæ Philoſophiæ ergo, tranſmiſſus, & in examine pro more generali, quod parum in Dialectica proficeret, cum Monachis gregariis reprobaretur: ad Vallem-bonam, à Reformatore remiſſus eſt, æquitate iniqua, indignáque; quam nullis poſtea mediis, ſiue remediis, qui ſucceſſerunt, ſatis emmendarunt.

VII. Sequenti anno M. DC. IV. Capitulum intermedium celebratur in Palaciolis, die prima menſis Maij, in cuius item Actis parùm aut nihil eſt, quod his Annalibus dignum haberi poſſit. Qui pro Fr. Vincentio de Encalada cum in Reformatorem promotus eſt, fuerat ſubrogatus in Conſiliarium, Fr. Damianus de Lorenzana, abdicauit officium. dubium qua cauſa: id vnum conſtat, pro eo ſubſtitutum Fr. Athanaſium Merino Abbatem Montis-rami, virum alias grauem; quem breui heu! defecturum quis putaret?

VIII. Solicitatus Reformator denuò, vt litterarum Clementis Summi Pontificis, quæ ante biennium publicatæ eſſent, in his, quæ videbantur non expedire, opportunam impetraret reuocationem; id ſe non hactenus perficere potuiſſe, teſtatus eſt: renuntiantibus Curiæ officialibus, intempeſtiuæ reuocationis difficultatem: nec expediendam cito, ne contraria mandata breue intra tempus, aut leuitans, aut inconſiderantiæ argui poſſent. Reſponſum tamen, ſe ab illis accepiſſe, opportunam mittendam; & ad nos peruenturam ante Capitulum.

IX. Non multò poſt. viſitata pro munere longe maiori parte Congregationis, in Monaſterio Nucalenſi obiit Fr. Bernardus Gutierrez, ex Vicario Eccleſiæ Toletanæ in Curia Complutenſi, Hortenſis Monachus, mox in Curia Romana Procurator perpetua laude dignus, inde Abbas, tum Hortæ, tum Riui-ſicci, ac demum Viſitator, ex operibus notus noſtris, & exteris: ſed notior adhuc futurus, illuſtriorque, ſi maius aliquid quod dudum abſoluebat, de priuilegiis omnium Religionum, potuiſſet ante mortem prælo mandare. Memorat virum Henriquez in Phœnice, in anno mortis haud dubiè corrigendus.

X. Reuerendiſſimi Abbatis Ciſtercienſis Fr. Edmundus à Cruce aduentus in Hiſpaniam hoc anno contigit, cum litteris Clementis Papæ VIII continentibus totius noſtræ exemptionis, ab eius obedientia, reuocationem. Datis Romæ apud S. Petrum, ſub Annulo Piſcatoris, die XV. Ianuarij, anno M.DC. III. Ipſe vero cum Cataloniæ, & Aragoniæ Monaſteria hoc anno viſitaſſet, ab ingreſſu Caſtellæ Nauarræque, per ſupremum Senatum interdictus, elegantem ad noſtros ſcripſit Epiſtolam ſeu mauis Apologiam, quam Oſcæ hoc item anno publicauit, die XXV. Maij, cum iam Capitulum intermedium ſolutum eſſet: ad quod, ſi perueniſſet, haud dubiè reuerens, gratumque reſponſum. ſaluis noſtris indultis, impetraſſet. Verum cum Reformator, nihil facere auderet ſine conſilio: neque recens diſperſos conſiliarios, & reuerſos ad propria, ſine vllo interuallo reuocare; omnia Capitulum generale remittit, à quo nihil vnquam deuium, nihil non obſequioſum timeri poſſet. Sed interim, proh dolor! Obiit communis Pater Barchinone, longam, moram pertæſus; & ſupra grauem, & fragilem ſanctam laborioſi itineris, & negotiorum fractis difficultatibus.

XI. Fr. Barnabas à Montaluo Montiſionenſis, hiſtoriam Ciſtercienſem hoc anno vulgat Hiſpano ſermone: cum Fr. Bernardus Brito in Luſitania; in Italia Fr. Robertus Ruſca, in Belgio Fr. Ioannes de Aſſignies, idem ferè argumentum meditarentur; arduum ſingulis, & cui vel omnes ſimul vix ſatis forent.

XII. Finis anni & Triennij, caſu Athanaſij Merini turbidus fuit; quem in graui delicto comprehenſum, Vincentius Encalada carceri primum, deinde graui pœnæ mancipauit: adempta illi vtraque Dignitate, Conſiliariatus nimirum, & Abbatiæ; atque additis aliis publicis notis, quæ virum aliàs cupidum honoris, veluti deſperatè præcipitarunt.

XIII. Erant qui culpam, integra eius fama, potuiſſe dilui, atque adeo debuiſſe, diſceptabant. Nam ſcandalum, ſi ab alto deſcendat, impetu ferri, & quos obuios offendit, poſt ſe trahere. Minus ab imitatione deterrere timorem pœnæ, quam exemplum delicti poſt ſe trahat. Et quantò vtilius peccaſſe tantum virum ignoraretur? quantò efficaciùs ipſum reducendum, retento fræno honoris? Quod ſi ſemel excutiat, abiiciat: vel à quo, vel qualiter valeat reuocari?

XIV. Reformatio Monialium Ciſtercienſium ad primitiuam normam, Vallisoleti hoc anno initium habuit, interuentu duorum Monachorum Vallis-bonenſium, Gaſparis de Vueda, & Auguſtini Lopez qui leges ad antiquum reuocarunt. Eas primum Nuncius Sedis Apoſtolicæ, Dominicus Gimnarius; mox Clemens Papa VIII. & Paulus Papa V. approbarunt. Conſtitutiones ipſæ, approbationeſque, & quæ alia euenerunt reformationem ipſam concernentia, extant, & circumferuntur vulgata Vallisoleti, anno M.DC.IV. Cæterum de incremento reformationis, & Monaſteriis, ad quæ extenſa eſt in vtraque Caſtella, & extra Hiſpaniam, alibi à nobis dictum, quo nos remittimus.

XV. Romæ XIV. die menſis Decembris, expeditur indultum, partim confirmationis, partim reuocationis eius, quod ante quadriennium ab eodem Pontifice prodiiſſet; quibuſdam aliis inter ſextis legibus, neque vlla præcedentis facta mentione.

XVI. Confirmata eſt celebratio Capituli Generalis, etiam intra triennium, pro electione Generalis Reformatoris: Secundò, huius electio ſemper libera, neque reſtricta ad perſonas determinatas: Tertiò, incompatibilitas officiorum cum Abbatus; & tandem quartò vacatio ab vtriſque, quæ per triennium, vt ipſa perduraret. Reuocatur poſtulatio Abbatum Conuentibus

tibus permiſſa ; & pro Reformatore, trium electio, ex quibus vnus poſtea, iteratis ſuffragiis, deſignaretur. Reuocata & lex, quæ præcipiebat Procuratores poſt diſceſſum Abbatum eligi: quibuſdam aliis additis, quæ nouam concernebant reformationem.

M. DC. V. XVII. Anno M.DC.V. cum hoc indultum ad Hiſpaniam perueniſſet, atque acceptatum omninò à cunctis eſſet, Capitulum generale coactum eſt, quinta Maij pro more celebrandum. Affuit Palentinus Antiſtes miſſus à Rege, qui componendis animis, ſi quod fortè diſſidium emerſiſſet, deſtinabatur. Verùm in mediis procellis nouitatum, cum videret pacatas omnium mentes; fruſtra ſe miſſum fore teſtatus eſt, ſi non quam vidit modeſtiam & grauitatem, extolleret præconiis, atque Regi, à quo miſſus, notificaret. Id ſanè ſemper noſtris curæ fuit, vt ſi quid forſan humanum paterentur, quod animos diuideret, inter modeſtiæ tamen, & grauitatis cancellos concluſum, non ſolum exteros offendere non poſſet, ſed ne à domeſticis quidem, niſi per coniecturas, cognoſceretur.

XVIII. Proceſſum ſtatim ad officia, & electiones, cum prius S. Prudentij Abbas, quod ante tempus præfixum lege veniſſet, à ferendos ſuffragio repulſus eſſet. Tunc renunciati Abbates Diffinitores, Fr. Petrus de Lorca Complutenſis, Fr. Bernardus de la Cruz Morerolæ, Fr. Fulgennus Martinez S. Petri, & Fr. Thomas Salzedo Meyræ: Viſitatores, Fr. Didacus Sanchez Riui-ſicci, & qui in Capitulo generali antecedenti ad hoc minus electus non viſitaſſet, Fr. Michaël Nimenez Abbas Hoyæ: Demùm Conſiliarij (ac verè demum, quippe non alios congregatio vlterius vidit, vt infra dicam) Fr. Barnabas de Benavides, & Fr. Athanaſius Corriero, qui venerant ſuorum cœnobiorum Procuratores; & Fr. Lupus de Leon, atque Fr. Bernardus Eſcudero Superati Abbatis, & Bellimontis.

LXXIV.

M. PETRVS LORCA REFORM. XXIII.

I. His electionibus ritè celebratis pro ea, quæ iam inſtabat Reformatoris, indultum Apoſtolicum fine anni præcedentis expeditum, alta voce intimatur electoribus, præſente Epiſcopo Mox cum omnes vnanimi conſenſu, ſe obedire paratos pronuntiaſſent: datis ſuffragiis, atque in vrnam miſſis: deinde ab ea eductis, & Regulatis, Mag. Petr. de Lorca inuentus eſt, quē vnanimes omnes elegiſſent. Quippe Vincent. Encalada, & Ludouico Bernaldo, qui proximè anteceſſiſſent, ad id nitentibus; Barnaba Benavides non repugnante. Et vt ferebant, neutris, quia vellent: ſed Barnabas, ingenio ſemper quieto, atque ad pacem compoſito, ne ſolus eam turbare videretur, conſenſit facile: Priores duo, cum dudum diſſenſiſſent, & neuter ſatis potētiæ ſuæ fideret: vterque, ne ab altero, ſi alium propoſuiſſet, ſuperaretur eum propoſuit, à quo ſe non timebat poſſe fraudari. Ita qui ante triennium, quamuis legato Sedis Apoſtolicæ procurante pro ipſo, repulſam tulerat: in hoc Capitulo acclamatus à cunctis eſt: & quod fœlicius adhuc, nulli deuinctus: quandiu nolentes ipſum elegiſſe, ne ipſi qui eligebant, diſſimulabant. Et perſuaſum habebant ſub Petro Lorca, nullā potentiā, niſi ab ipſo emanantē, præualiturā.

II. Hinc in duobus, Vincentio, & Ludouico, duplex affectus inuicem contrarius, vt ferebant, ſubortus: Ludouico demiſſo ab omne obſequium, nec quicquam renuente, quod Petrus vellet: Vincentio è contra, pœnitente palam, quod Lorcā elegiſſet: & ſibi audendum potius pro quouis alio; aut potituro rerum, ſi præualeret; aut nihil grauius paſſuro, ſi cauſa caderet. Inter quæ medius Barnabas, fortè quia potentiæ minus appetens, conſtantiam, aut habebat, aut præſentabat: eo ipſo potentior apud Lorcam, qui alterius inuidiam reſpuebat, alterius abiectionem, aſpernabatur. Ita qui res perſpicacius attendebant, & taxabant liberius, ſingulorum affectus delineabant. De Vincentio Encalda conſtans fuit, ſiue morbo oppreſſum, ſeu variis agitatum cogitationibus, incidiſſe in delirium, quo vniuerſum Capitulum turbauit: alienationis ſignis adeo patentibus, & ſi breui tranſierunt, vt ne exteris potuerint occultari.

III. In hoc Capitulo leges quædam latæ, zelo haud dubiè iuſtitiæ, & Religionis. Vt tam Viſitatores generales, quā à ſecretis eſſet Reformatoris, abſtineant à muneribus: atque abſtinentiam iuramento præmiſſo firment: ne quod de obligatione dubiū habere poſſint. Vt Magiſterij laureæ, quæ iam frequentes, in contemptū adibant, ſolus Capituli generalis gratia, nō intermedij, neque Reformatoris concederētur. Vt quæ poſt annū M D LXXXIV. leges prodierant, ad ordinē redactæ, correctæque, vulgarentur ſeorſim: his, quæ tunc prodierunt ſuperaddēdæ. M. Fr Dominico Aſtete Vallis-bonæ, Fr. Laurent. de Zamora Hortæ, & Fr. Dionyſ. Baraona Morerolæ (Fœlicis Meiritani curſus præceptoris) qui multū in docēdo laborauiſſēt: vt in eodē munere, nec ſine debito honore permanent, indulta priuilegia Diffinitorū pro inſtanti triēnio: quod tunc primū inuentū pro his tribus pro aliis, poſteri in exemplū vſurparūt.

IV. Die XIV. menſis, antequā Synodus ſolueretur, Reformator propoſuit Diffinitoribus, relegantes omninò Procuratores; quorum electio, contraria paci. & quieti, in gente Monachis mala reportabat. Tollerandos fortaſsè hactenus fuiſſe, quandiu pernecessarij vt ſubditis proſpicerent:

proſpicerent: ne ſoli Abbates Capitulo aſſiſtentes, eorum iura in aliquo violarent. Nunc Abbatibus cunctis vocaturis, ad quid Procuratores? Quippe cuncti pro ſubditis curabunt, vt ſibi conſulant. Breuiari nimium ſuffragiorum numerum, ſi media pars tollatur. Sed hunc defectum, cumulatius poſſe ſuppleri, ſi his, qui officium Reformatoris geſſerint, Diffinitoribus, Viſitatoribuſque, ac Magiſtris emeritis, qui duodecim Lecturæ annos expleuerint, vox actiua, & paſſiua concedatur. Conſiliarios deinde ceſſaturos, ſubrogatis pro eis Diffinitoribus, qui per triennium durant: & cum hactenus illi quatuor tantum, hi vſque ad octo fuerint; facile promediari numerum poſſe; atque ſex viros eligi, qui vtrumque munus expleant: quod in aliis familiis vſu receptum, & inuentum ſalubre: ſine periculo ad noſtram transferatur. Aliud præterea bonum exinde ſequi, quod maximè conducat: ſi non tota potentia penes Abbates: ſi Abbatiæ à viris grauibus, authoritate ſalua, contemni poſſent. Si diſcant Monachi, non ſolum Prælatos, ſed etiam ſubditos reuerentia aliqua dignos: Demum ſi Abbates, vel ipſis, quibus præſunt, cogantur obſeruantiam exhibere.

V. Dixit, & breuē eius propoſitionem tantus cunctorum plauſus ſequutus eſt, vt occaſione vtendū deliberauerit; atque alios viros graues conſulendos, Conſiliarios præcipuè, qui vel inconueniētia, ſi occurrerent, diſcutiēda proponerent; vel ſi nulla inuenirēt, maius pōdus negotio ſuperadderent. Maximè ſupprimēdo illo officio, in quo, niſi expediret, quādo ipſi, qui exercebant, cōſenſum darent? Erant qui dicerent, non vt cōſulendos, ſed capiendos vocatos: & vt non poſſent poſtea contradicere decretis, quæ ipſorum Conſilio facta fuiſſent. Neque enim conſenſuros dubitabatur, iudicio, an reuerentia; quæ in initio triennij ſemper viget; in fine, ſæpe ſpe, vel metu inſtantiū, aut tædio præcedentium, inuerti ſolet. Conſtat vocatos, poſt longā collationē, omnibus cōſenſiſſe: & nullo penitus à tredecim ſuffragiis, qui conuenerāt, diſcrepāte, ſancitū; vt generalia Capitula deinceps ſine Procuratoribus, per Abbates & alios, vt propoſitū erat, ſi Pontifex concedat, celebrarentur. Et præualuit ſecretū inter omnes, etiāſi multos; adeò vt reliquos penitus latuerit, quæ Cōſilij materia? aut quid in cōſeſſu Decretū fuerit?

VI. Miraculum tributum in hoc Capitulo, quod conflagrantibus domus officinis, maximè Refectorio; atque imminente incendio Clauſtro & Eccleſiæ, in quorum trabes flammæ ferebantur, impulſus aëris; ſacra Euchariſtia, è pyxide educta, & ſimul aëri, flammiſque oppoſita, repente illum repreſſit, has extinxit: integris conſeruatis ædificiis, quæ proxima incendio, velut ab eo abſumenda, deſperabantur. Refectorium reſtitutum in breui eſt, meliori forma, & maiori pulchritudine.

VII. Qui ante biennium in Monte-Sion obierat Fr. Laurentius Sobrino, intimo amico quondam & familiari Fr. Alphonſo à S. Stephano, eiuſdem domus Monacho, dicitur apparuiſſe in magna gloria; atque ab eodem fidenter interrogatus, ad quid veniret? reſpondiſſe, cum gaudio, vt eum ad cœlum, ex parte Dei, vocaret, intra dies triginta proficiſcendū. Somniaſſe haud dubiè Alphonſus creditus eſſet, ſi non euentus viſionem confirmaſſet. Eadem die Venerabili & Religioſo viro Fr. Petro de Villanueua, (à quo iſta accepi) viſionem retulit; nec dubitans de eius veritate, quamuis diſſuaderetur, cœpit cuncta diſponere, non ſecus ac ſi morti proximus eſſet. Vigeſima tertia à vocatione die, in morbum incidit: & trigeſima conſumatus eſt, iuxta acceptū reſponſum, cum amico in cœlis coronandus, vt pie credimus.

VIII. Obiit etiam Fr. Athanaſius Lobera Monachus Montis-rami, Regius Hiſtoricus, cum opuſcula quædam vulgauiſſet, quæ hodiéque leguntur: & maius opus (hiſtoriam Regni Gallæciæ) quod diu collegiſſet, ornaſſetque prope tempus vulgandam conſumaſſet.

IX. Anno M. DC. VI. prima die Maij, ex more, celebratur annua Synodus, in qua nihil relatum hiſtoria dignum. Menſe Septembri confirmatum eſt decretum generalis Capituli, à Paulo Papa V. pro futuri; & aliorum celebratione. Manſit tamen occulta confirmatio, vt manebat decretum: neque antequam ad impediendas electiones Procuratorum; indiguit publicari, cognoſci potuit. M.DC.VI.

X. Hoc anno dicitur ad Superos tranſiiſſe Reuerendiſſ. Malachias Aſſus, ex Monacho & Priore Hortæ, Rotæ Abbas, & Titularis Epiſcopus Vticenſis: mox Iacenſis Antiſtes in Aragonia: quam dignitatem egregiè adminiſtrauit per annos XI. Eius vitam ad Compendium redegit Vincentius Blaſco, in illius regni Eccleſiaſtica hiſtoria; vbi multa; & mira de ipſo narrat. Obiit XXVIII. die menſis Auguſti, qua & ab Henriquez memoratur in Menologio. Sepultus, ob reuerentiam Sanctitatis, ante altare maius ſuæ Eccleſiæ Cathedralis, quod nulli alij ſuorum antecessorum conceſſum fuit.

XI. Vrſariæ item, & in Valle-bona duo alij obiere viri Sanctiſſ. vterque Conſiliarius Congregationis; Vrſariæ Fr. Barnabas à Benauides Reformator emeritus, cum annus XLIV. egiſſet in ordine: ex quibus XX. diuerſis Eccleſiis præfuit, tres, ſummam præfecturā, & Palaciola ſimul adminiſtrauit: diſciplinæ monaſticæ ſupra modum tenax, charitatis, & pacis eximius cultor, & quem nullus turbatum vnquam vidit, niſi pro cauſa Dei, cum obſeruantiæ, ſeu

inſtitu-

iuſtitiæ zelo, ſi violari videret, perurgeretur. Id etiam mihi licet teſtificari, quatuor annorum ſpacio, quibus merui ſub eius diſciplina; & ſi attentè quæſierim, non vnquã virum diuerſum à ſeipſo, ſiue inæqualem, nunquam non occupatum religioſe, nunquam vel leuem actionem exercentem, vel verbum proferentem, deprehendiſſe, quod à me poſſet ad culpam imputari.

XII. In Valle-bona, diem clauſit extremum Bernardus Eſcudero, eiuſdem domus Monachus, atque eius & aliarum non ſemel Abbas, cuius Henriquez in Phœnice meminit, itemque in Menologio, ad tertiam decimam diem menſis Octobris. Sed & inter vtrumque defunctus eſt, Fr. Marcus de Porras Nucalenſis, vir opinione Sanctitatis celebris, & qui Montem-ſalutis, Nucaleſque, non minori cum laude adminiſtrauerat.

M.DC.VII. XIII. Anno M DC VII. tranquillus prorſus, neque vlla inſigni morte funeſtus fuit. Synodus celebrata magis ex ritu, quam ex neceſſitate, tempore & loco ſolitis: nam ſubrogatio pro his, qui deceſſerunt ex Conſiliariis, quæ vrgere videbatur, celebrata per litteras eſt, iuriſprudentiam præcedente conſultatione; & accepto reſponſo, fieri poſſe. Proceſſus in viſitationibus formati, cum legerentur, obſeruantiam legum; aut ſi quæ fortè tranſgreſſiones eſſent, punitiones ex legibus, neque alicuius querelam repræſentabant. Quippe quos Petrus paterna charitate lucrari poterat, ſubtrahebat iudicio; erga rebelles, terrore, quam ſuppliciis: aut vbi vtendum, vel ſecandum eſſet, ſemper circa condignum, niſi ſcandala vrgebant, caſtigabat. Electi tamen qui inquirerent in ipſum Fr. Andreas de Salinas Ferrariæ, & Fr. Gaſpar Madruga Vegæ Abbates, vt in hoc etiam leges, non ſecus ac in aliis, obſeruarentur.

M.DC.VIII. XIV. Annum prorſus fœlicem, atque tranquillum turbidus, triſtiſque ſequutus eſt, qui Loreæ famam nonnihil decolorauit. In Abbatem S. Martini de Caſtañeda, virum doctum, & grauem, atque integræ aliàs famæ, quæſitum eſt; & grauiter ſæuitum, vt ferebatur. Non quod culpam exceſſerit damnatio: ſed quod quæ vtilius latere potuiſſet, debuiſſétque; propalata per pœnam, honorem magno viro, virum gerendis rebus ſatis aptum, congregationi ademerit; & multo plures ſcandalo peruerterit, quam per ſupplicium potuerit cohibere. Qui Loreæ fauebant, ſerpenti iam veneno, quouis diſpendio obuiandum diſceptabant. Alij imminens Capitulum in cauſa, & nouam politiam ſtabiliendam; cui ſe, niſi viro illo ſubuerſo, imparem agnouiſſet, ſubmurmurarunt. Quod ego, vt nunquam credam de tanto viro, ita neque ab aliquibus aſſertum tacendum putaui: exemplo poſteris, vt diſcant in multis caſibus, minori iuſtitiæ diſpendio, & boni publici, prætermitti delicta ſine ſupplicio, quam maculari, vindictæ ſuſpicione, ſiue alterius affectus ipſiuſmet iuſtitiæ executionem.

XV. Sequuta eſt ſuppreſſio Procuratorum & promulgandũ Capituli decretum, vna cum Pauli V. confirmatione. Quæ quo minus à Monachis præuiſa, eò magis incautos perturbarũt. Quid enim refert, ſi alij ſubrogentur, in quos nullum Conuentus influxum habeant? Diffinitores, Viſitatoreſque per Capitulum eligi, minori dependentia, quam Abbates: neque vt procurent negotia Monachorum, ſed vt iudicent cauſas, & leges condant; an quos ſæpe oppreſſores patiuntur, eoſdem etiam accipient Procuratores: præcepta, & iura, & pœnas ab aliis habeant: defenſiones ab ipſis eſſe debere. Ideo electionẽ per libera ſuffragia, ſecretaque, hactenus requiſitam: vt ipſi ſibi aſſumant, quos pro ſe ponant In vno Adamo voluntates filiorum à Deo poſitas, ſine eorũ cõſenſu: quod quãdo hominibus liceat vſurpare? Reiectas ante paucos annos ſortes, quia iaciendæ inter eos, quos non ad hoc Conuentus elegiſſent: quanto magis reiicienda venit electio, quæ neque à conuentu, neque è conuentu eſt; neque vt ei congruæ contingentiæ, aut ſorti relinquit locũ? Adde Diffinitores, viſitatoreſque paucas tantũ Eccleſias habere: reliquas omnes, ſi quæ negotia habẽt, quibus cõmittent? an quæ plerumque contra Abbates ſunt, ipſis Abbatibus venient commendanda? Committant Monachi Abbatibus libellos, quos contra ipſos porrigant; conquærantur de ipſis, & eorum defectus per eos deferant? Demum Procuratorum abrogationem, ad quem finem conducere, niſi ad augendam potentiam Reformatorum? Qui quanto minus pendeant à conuentibus, tanto facilius cuncta ſibi ſubiiciant, dum paucos homines, ſibique deuinctos, nullo obſiſtere audente, manuducunt? Inuerſas dudum lege Congregationis, per ſpeciem libertatis, ad infringendam paucorum dominationem. Verum hac leges lata, iam conſtare, tyrannidem, quæſitam, neque vt illam extinguerent pugnaſſe; ſi quæ fortè irrepſiſſet, ſed vt transferrent.

XVI Hæc, & ſimilia iactata per conuentus, multorum renitentiam concitarunt. Supplicatum à quibuſdam Eccleſiis eſt, propoſitis motiuis non contemnendis; & ſupplicatio petita præſentari Summo Pontifici; neque interim exequendum aliquid fore. Antiquos namque & iuſtos poſſeſſores ſpoliari inauditos, & indefenſos, diuina pariter, & humana iura abhorrere; neque ſacras familias, quia ſanctiores, à iuſtitia ſeruantia immunes eſſe; quin potius obſtrictiores clamitabant. Vtilitatem huius nouitatis in incerto conſiſtere; nocumenta ſtatim apparere; & multa alia tempore eructura, quæ magis noceant, quò minus præuiſa fuerint. Liberas electiones Procuratorum aliquibus ſubiacere negotiationibus: ſed quas

Reformatores,

Reformatores, quas Abbates, plerumque ſolicitant: Monachi ſolum ferant, & patiantur. An quia illi peccant, & alios turbant, hi qui ſoli non peccant, plectendi veniunt? Tum ſi ab his etiam non nihil peccatum ſit, non tamen ideo ſtatim relegandas. Sunt qui Eccleſiis, ſunt qui Sacramentis ſacrilegè abutuntur. & tamen manent, æternumque manebunt Sacramenta, & Eccleſia; nulli prorſus obnoxia relegationi Ferantur leges, quæ extirpent vitia; non quæ iura peruertant: & taliter peccatis obuietur, vt non pereant, quæ debent conſeruari.

XVII. Ita ferè Hortæ, Nucalium, & Mataplanæ in Caſtella Eccleſiæ; Bellus-mons in Aſturibus: in Gallæcia Vrſaria, & Superatum, præcipua Monaſteria Congregationis; atque alia mediæ claſſis, ſanctus Martinus, Iuncaria, Melon, Hoya, & ſi quæ alia hanc partem ſunt ſequuta. Nec deerant inter ſupplicantes viri graues, & docti, atque inter noſtros totius authoritatis. In primis frater Vincentius de Encalada Reformator emeritus, Magiſter frater Valerianus de Eſpinoſa olim Salmanticæ Abbas, Præceptorque; frater Bartholomæus de la Canal, frater Auguſtinus Lopez, aliique, quorum authoritas, quamuis tunc depreſſa, non leue pondus dabat ſupplicationi. Quin & conſtabat, multos, qui tacebant, cum ipſis ſentire: ſed alios ſpe, aut metu futurorum, quoſdam ne litigarent; & tandem quoſdam reuerentia Reformatoris, quandiu impares numero, & potentia, tenuiſſe ſilentium; ſi præualerent, ſtatim erupturos.

XVIII. Vidit Lorca in ancipiti ſtare, quod firmum putauiſſet; & quod facilè forſan non tentaſſet, ſi futura prænoſceret; ſemel tentatum, indecens putauit ſi non perficeret. Miſſo ad Romanam Curiam celeri nuntio, litteras impetrauit, quibus poſt factam ſupplicantium relationem, ſub pœnis mille ducatorum auri de Camera, priuationis dignitatum, & officiorum, ac vocis tum actiuæ, tum paſſiuæ; deinde etiam excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, atque aliis reſpectiuè, obedire iubebantur omnes, & ſinguli; audiendi, ſi comparerent; non tamen interim retardata executione. Ita decretum prima die Martij præſentis anni.

XIX. Quibus literis intra eundem fermè menſem ad Hiſpaniam delatis, & miſſis per conuentus, quidam ſtatim obſequuti ſunt, nulla impendenti relicta ſupplicatione: quaſi qui ſolo zelo ducti eſſent, cui ſatis iam feciſſent; neque vltra tenerentur ad litigandum: alij ſe obniti cum tam grandi diſpendio, neque velle, neque poſſe poteſtati; nec ſponte, ſed timore pœnarum cedere; appellatione denuò replicata, ceſſauerunt ad tempus, cum primum permittantur proſequuturi Pauci, cum cauſam ſuam, atque conuentuum, ſi Capitulum inſtans celebraretur, ſine procuratoribus, vix ſtare poſſe, ſibi perſuaderent; pertinaciter dubium, an conſtanter; perſtitere in incepto; neque vllis ſiue minis, ſiue terroribus, vt cederent potuerunt perſuaderi. In his, præ aliis, Valerianus de Eſpinoſa, cum excommunicatus declararetur, neque ideo deſiſteret; à domo propria Nucalenſi pulſus, & mancipatus in Valle paradiſi carceri eſt, additis aliis pœnis indignioribus: quæ viro graui alias, & Religioſo, authoritatem ex commiſeratione: Lorcæ ex nimio rigore, vt appellabant, non modicam inuidiam conciliarunt. Ita tunc relegati Procuratores non vnquam amplius ad conſuetum redituri.

XX. Quinta pro more die menſis Maij celebratur Capitulum, tot ſuffragantium numero imminutum, vt ab his, qui præterita vidiſſent, vix, aut ne vix cognoſci, & potuit facilè extraneum reputari. Frater Vincentius Encalada cauſatus morbum, abeſſe maluit, quam coram intueri mancam & mutilam, vt ipſe loquebatur, atque adeò deformem Congregationem Verùm qui res attentius rimabantur omnia in potentiam Lorcæ referebant: atque metum ex ipſo cauſam quod non veniſſent, quaſi nihil acturis, coniectabantur.

XXI. Congregatis in vnum Capitularibus, poſt ſancti Spiritus conſuetam inuocationem, litteræ Pontificiæ legi iuſſæ: quaſi acceptandi, ſupplicatiuè, tunc demùm cunctis poteſtas concederetur. Prouiſum id à Lorca cum diſcederet, libertati oſtentandæ: quam affectabat, nunquam à ſe negari ſuis ſubditis, & neque tunc negandam, ſi vellent vti. Tunc acceptatæ communi plauſu ſunt: collaudantibus multis modeſtiam viri, qui cum omnia poſſet, nihil ſine omnium conſenſu facere vellet Aliis è contra ad ludibrium pertrahentibus, quod libertati conuentibus negata, contra quos agebatur: Diffinitorum, Abbatumque conſenſum, pro quibus nouæ leges omninò ſtabant, ſedulus & curioſus ſcrutaretur.

XXII. Tum verò ex omnibus Diffinitores ſex, iuxta nouas ſanctiones eliguntur: quibus duo ſucceſſere viſitatores. Priores fuere M. frater Ludouicus Bernaldo, iam tunc Sacrorum Bibliorum interpres publicus, atque Abbas Collegij Salmanticenſis, frater Gaſpar Madruga. Vegæ, frater, Athanaſius Corriero, Superati, frater Andreas de Salinas Ferrariæ, frater Athanaſius Velaſquez Montis-ſeri, & Mr. frater Dominicus Aſtete Complutenſis Collegij, omnes Abbates. Poſteriores, iam ex ſuis ſcriptis celebris, Mag. frater Laurentius de la Mora tunc Hortæ Abbas, & frater Bernardus Granero, Moterolæ. Hæc prima die, ad nutum Reformatoris, quamuis abſentis: cum nondum animis inuicem detectis, du-

bios ſe ſolos in eius fide ſtare ſinguli, qui hærebant, arbitrabantur.

XXIII. Ar poſtquam nox operuit colloquia mutua, & patuit plures, etiam ex deuinctioribus, dominationem viri, ſiue, quod abſolutam, independentemque, ſiue quod diu timerent continuandam, grauiter tolleraré iugum excutere in Concilio fuit; quod integra adhuc electione Reformatoris facile arbitrabantur, ſi præualerent. Sed ô ignaras futuri hominum mentes! Vincentius Encalada potentiam Lorcæ, dum timuit, auxit; & iam iamque labantem ſuſtentauit. Quippe quos ſibi habebat magis obſtrictos, & ſi præſens affuiſſet, adhæſuros, idum abſens ipſe acephalos relinquit, ſequuti Loream, deſertorum defectum compenſarunt.

LXXV.

ATHANASIVS VELASQVEZ REFORM. XXIV.

I. Protulit Vrna electum per ſuffragia, quem Lorca propoſuerat Athanaſium Velaſquez, Monachum & Abbatem Montis-ſeri inſignem pietate virum prudentiaque, & dignum, qui ab omnibus ſine vlla diſcordia eligeretur. Quamuis re vera, quos alij præferebant Fr. Lupus de Leon ex Valle-paradiſi, & Fr. Athanaſius Corniero ex Superato, Religone, doctrina, zeloque, atque cæteris dotibus nulli ſecundi & merito inter primos numerabantur. Reformatori in officio Diffinitoris ſucceſſit Fr. Ferdinandus de Andrade Montiſionenſis, qui tunc Vallis-Dei Eccleſiæ in Aſturibus præerat; & poſtea ad Fiterienſem in Nauarra à Philippo III. eſt præſentatus.

II. In hoc Capitulo confirmatæ pœnæ quas Lorca in ſupplicantes promulgauerat, maiorem illi inuidiam, velut authori; Reformatori, quod exequeretur, nec reſiſtere auderet, etſi minorem, non nullam concitarunt. Prouiſa multa pro Capitulis futuris, quæ imminentia mala, ſi quæ ex legibus nouis oriri poſſent, prouidè præcauerent. Ne vllus ſocium non Capitularem ſecum adduceret: nec ſi abeſſet, ex quauis iuſta cauſa, procuratorem, niſi Capitularem inſtituere, quacumque dignitate vigeret, permitteretur. Vt ſinguli Abbates petitiones ſuorum Monachorum gratanter ſuſciperent, & fideliter in Diffinitorio præſentarent: Earumdem rationem, ſub pœnis grauibus, ipſis reddituri. Quod ſi renuerent, Priores tenerentur, poſt eorum diſceſſum, nuntios mittere, per quos cuicumque vellent Capitulari, ſiue in Diffinitorio præſentarentur.

III. Vt Reformator miniſteriis inferioribus, ſed neceſſariis tamen, quæ exercere ſolebant Procuratores, Monachos deputare, per quos, non per Abbates, Diffinitoreſvè contra decorem ſuarum dignitatum exercerentur. Hæc & ſimilia in ſpeciem, quam in vſum aptiora multi alij ſupplendo defectum procuratorum, neceſſaria, & vtilia diſceptabant. Sedes permixtæ cunctis in Capitulo, prout prior quiſque veniſſet ad Religionem: ſoli qui officio Reformatoris functi eſſet, & duo Abbates Montis-Sion, & Vallis-bonæ, cæteris ſuperiores deſignantur.

IV. Soluta Synodo, cum primum receſſit Lorca, & nouus Reformator ſibi relictus, congregationis habenas regere cœpit; multa in melius mutare, ſi diù viueret, in propoſito habuiſſe creditus eſt; atque excuſſurus à ceruice iugum, quo tunc recens electus premebatur, per ſpeciem gratitudinis (nam Athanaſius, quamuis planè dignus, niſi Lorca agente, nunquã ad rerum culmen perueniſſet) & timebat ingratus reputari, non zelator iuſtitiæ, aut Religionis, ſi ab eius amicitia declinaret, à quo ſe ſublimatum confitebatur. Ergo diſſimulabat, vt ferebant, ereptus in cœlum, cum primum aptam occaſionem nanciſceretur.

V. Obiere hoc anno viri illuſtres pietate & ſenecta Venerabili, F. Bernardus de Eſcobar, & F. Iuſtus Matienzo Montiſionenſes, qui à Chryſoſtomo Henriquez in Menologio; poſterior etiã ab Hugone Menardo in ſui Martyrologij Auctario commemorantur, alter XII. Febru. alter Maij ſequentis XXIV. Obiere autem in Prioratu Bonæ-Vallis. Eſcobar primus: deinde in ſplendore cœleſtis luminis Matienzo apparens, præſtito tantum ſpacio neceſſario, quo Sacramentis Eccleſiæ muniri poſſet, vocatum poſt ſe traxit, cum nullis antea febribus aut morbo, ſed ſolis podagra, & ſenecta pervrgeretur.

VI. Obiit, & F. Raphaël Sarmiento Hortenſis Monachus egregius Concionator, non multo antea Abbas Montis Sion, quem idem nier Henriquez in Phœnice inter Modernos Scriptores Ciſtercij memorat. Et extant flores ex quibuſdam Patribus collecti per ipſum, non vulgare leuamen concionatoribus.

VII Demùm hoc anno viam vniuerſæ carnis ingreſſi ſunt Venerabiles Senes F. Athanaſius Corriero, & F. Lupus de Leon, quos in Capitulo acclamaros ab aliquibus diximus in officiũ Reformatorum, vterque pius, vterque Religioſus, ille præcellens comitate morum, manſuetudineque, hic ſapientia, & ingenij promptitudine. Et ille quidem tunc Diffinitoris, hic ſuæ domus Abbatis dignitate, poſt multas alias vterque fungebantur. Pro Athanaſio ſubrogatus

eſt,

eſt, Mag F. Dionyſius Baraona Moretolenſis, pietate, & doctrina inter præcipuos, & qui hoc ſolum vitio notabatur, quod nimis acre ingenium, atque viuidam mentem ſortitus eſſet.

VIII. Sequenti anno M.DC.IX. cõgregatis, vt olim cõſiliariis, qui pro eis ſucceſſiſſent Diffinitoribus, initio menſis Maij, pacata omnia Nam Reformator pius, manſuetuſque, charitate paterna proſequebatur. Et illos quidem, qui puniti eſſent, quod à Pontificiis mandatis, quæ adduxerat Lorca, reclamauiſſent; à pœnis abſoluerat, & priſtino honori reſtituerat; quod pœnè autoribus in aliquam inuidiam; cœterum cunctis aliis in ingens gaudium; ipſi Athanaſio, in gloriam, & laudem fuit.

IX. Procuratores obliuioni traditi ſunt; ſiue experientia docuit, ſine eis Capitula, & Monachorum, conuentuumque negotia peragi poſſe, ſeu ſemper præualente potentia Lorcæ, de ipſis reſtituendis deſperabatur; ſiue tandem Vincentius Encalada Reformator emeritus, qui caput reclamantium videbatur, ſublatus de medio, cæterorum conſilia diſſipauit. Id vnum experientia compertum eſt, ex quo pœnæ ceſſarunt in reclamantes, reclamationem etiam ceſſauiſſe; neque vltra in ea proceſſum. Vt palam fiat, multa, quæ ex reſiſtentia vires ſumunt, euaneſcere ſtatim, ſi contemnantur.

X. Fine Iunij, viſitatis Eccleſiis nouæ Caſtellæ, Ribogiæque, atque Burgenſis tractus, cum Athanaſius viſitandis reliquis iam procinctu eſſet; Charus & Reuerendus non minus his, qui iudicem aut Patrem experti eſſent, quam his, qui expediri præſtolabantur; eò vel maximè, quod à Lorca diſſentire, atque eius infringere potentiam, aut re vera tentabat, aut ſperabatur. Valliſoleti morbo correptus eſt, atque intra paucos dies nobis ſublatus, vir vt animi viribus robuſtus, ita corporeis debilis; & qui longa abſtinentia, vigiliiſque, à multo tempore ſe ipſum attenuaſſet. Reliquit ſui deſiderium ingens filiis, quibuſdam, quia nouiſſent quem amittebant; aliis, quod amittebant antequam noſcerent: & ſe fraudatos aſpectu tanti Patris, quandiu aliud non dabatur, conquerebantur.

XI. Erant qui dicerent, imparem officio ſuccubuiſſe oneri, & rerum melle oppreſſum interiiſſe. Vnde cum duo viri, quos memoraui fruſtra in eodem Capitulo acclamatos Athanaſius Corriero, & Lupus Leo, in ſpeciem maiores, non multos ante menſes defuncti eſſent: Prodiit in vulgus dicterium illud procax, ſed non illepidum: tres viros ab officio Reformatoris planè occiſos; duos priores, quod non eſſent aſſequuti; tertium, quod aſſequutus, ſed impar fuit. Corpus ad Palaciola deductum, atque in eis tumulatum; cum vix Generalatus annum vnum, ætatis quinquageſimum expleſſet; qua cum ducebatur, lachrymas extorquebat ab omnium oculis.

XII. Synodus ſtatim ad primam diem Auguſti condicta eſt, in qua etiam conuenere Capitulares; non animis diuiſi, diſcordeſvè; quamuis neque vnum aliquem haberent, quem tibi proponerent: ſed pariter pendentes ab ore Lorcæ. Quippe cuius potentiam ſemel & iterum, iam iamque fatiſcentem conſpexiſſent: ſed nihilominus per varios caſus ſtare, augerique: non vltra deprimendam arbitrabantur. Neque erat qui ſe illi poſſet opponere: nam Ludouico Bernaldo, qui ſolus ſupererat, ex his, qui præfuiſſent Congregationi, obedire parato: cæteris nihil aliud quam obſequium, de quo penè certabant, relinqui poterat.

XIII Diffinitoribus eiſdem permanſuris, iuxta nouæ polyciæ diſpoſitionem, ſola Reformatoris electio, quæ tunc celebraretur, expectabatur. Et videbatur Lorca anceps Conſilij, vè qui re vera virum verè talem, atque dignum imperio vellet proponere: ſed nihilominus, (quæ duo malè cohærent) quam tunc habebat potentiã retinere. Occurrebat Hieronymus Hurtado, Vallis Eccleſiarum: occurrebat Ioſephus Stunica Hortenſis, occurrebant & alij: quidã, quos dignos præeſſe iudicabat, ſed à nullo ducendos: quidam quos faciles duci cognoſcebat; ſed imperes imperio non dubitabat. Quem ipſe habebat Diſcipulum Cariſſimum, & de quo fortè vtrumque præſumebat, frater Dionyſius Baraona Diffinitor, quod nondum munus Abbatis exercuiſſet, incapax habebatur: è reliquis reprobare omnes facilius, quam inuenire aliquem, cui tutò ſe, & Congregationem credere poſſet.

XIV. Frater Thomas de Salzedo præ aliis placuit, Monachus Matæplanæ, & tunc Abbas Collegij Montis-rami, abſteritate vitæ, atque obſeruantiæ monaſtici rigoris inter præcipuos: cætera adeò ſeuerus rigiduſque, vt non tam nolle vſurpare ſibi imperium, quam non poſſet, etſi vellet credendus foret. Alij in fauorem Dionyſij Barahonæ credebant factum; quod illi familiaris: etſi ſuccederet in eius Abbatia, quod promptum apparebat, facile & in officio ſucceſſurum Reformatoris, quod Lorca optabat; interpretabantur.

LXXVI.

THOMAS DE SALZEDO REFORM. XXV.

I. Poſtera die, congregatis in vnum Capitularibus, F. Thom. Salzedo electus eſt, non amore, aut iudicio ſuffragantium, qui alios prætuliſſent, ſed obſequio in Lorcam, quaſi omnes

prudenter reputarent, tanti viri iudicio multo meliùs quam propriis fidendum eſſe. Recens electo iniuncta viſitatio vniuerſæ familiæ;viſitatoribus ſponte concedentibus,vt Eccleſias ab anteceſſore viſitatas ſolus ipſe ſecundo;reliquas omnes ex more viſitarent. Et fuit hæc ceſſio tunc longè facilior, quia M. F. Laurẽtius de Zamora, vnus ex ipſis, à Rege Catholico ad Cathaloniam miſſus, in viſitandis Eccleſiis Populeti, atque ſanctarum Crucium, nec ſine inſigni fructu, detinebatur.

II. In hoc Capitulo relegati primum,atque extincti ſunt Commiſſarij,vt vocabant; quos ſemper hactenus Patres Reformatores, dum abeſſent Caſtella, pro leuioribus cauſis deputabant. Breue interuallum vtrumque regnum diuidere:& poſſe facilè per litteram,per nuntios,Generalem adiri;à quo omnia ſalubriùs,cordatiuſque,cum pleniori notitia prouiderentur. Non eſſe Commiſſarium in Gallæcia: cum Reformator Caſtellæ detineturicur in Caſtella neceſſarius ſit,cum occupat Gallæciam?æquam eſſe diſtantiam pro vtriſque:neq; plures Eccleſias,quibus ex aliis debeat prouidere. In hac item an in generali Synodo ante annũ celebrata,decretum eſt,petendum à Pontifice Romano, vt *Pro electione noui Reformatoris, quoties officium vacat intra triennium,ſoli Abbas MontisSion,& ſex Diffinitores,& duo Viſitatores,& qui officium generalis Reformatoris obierit,congregentur: & electio Reformatoris per eos facta,canonica exiſtat,non ſecus,ac ſi in Capitulo generali facta fuiſſet.* Petendum inſuper,*vt Prior Palaciolenſis,cuius Monaſterij generalis Reformator Abbas eſt,neque in Capitulo generali ſuffragium habet,pro ipſo:ne dictum Monaſterium ſuffragio deſtitutum maneret præ cunctis aliis. Quod Paulus V. facilè conceſsit ad XVII. Maij ſequentis anni. Et exſtat priuilegium tomo tertio,quod inter alia XL numeratur.*

III. Soluta Synodo,in Collegio Montis-rami,pro F. Thoma Salzedo Reformatore, Mag. F. Dionyſius Barahona ſubrogatur:vnde rumor,qui hactenus occultus palam erupit;diſponi hominem in triennium ſequens, vt Lorca agente, Reformator renuntietur. Sed ô abyſſum diuinæ prouidentiæ! ô hominum conſilia prorſus inania! octauo à confirmatione ſua die, in grauem febrem incidens,quinto decimo extinctus,ſpes omnes,rumoreſque fruſtrauit;ætatis ſuæ anno quadrageſimo tertio,plus minuſvè; diſcipulorum,quam propriis dignitatibus longè fœlicior;quippe ipſe fuit,è cuius magiſterio,Meyræ Artium Collegio,tot Generales,Epiſcopi,Archiepiſcopi,atque id genus alij prodierunt,quos ſupra diximus.

M.D CX, IV. Sequenti anno M.DC.X. celebrato Capitulo intermedio, initio menſis Maij in Palaciolis, quæ dudum vacauiſſet diffinitio eiuſdem Dionyſij,ad Mag. F. Laurentium de Zamora Hortenſem tranſlata eſt. Quippe dum Cathaloniæ in Populeto longiorem moram facit,qui ſupplendo eius loco electus fuerat,viſitationem initiarque ipſe abſolutus ab eo munere potuit diffinitor renuntiari. Viſitatores ſeptem Eccleſiarum,ſic enim appellantur,electi viſitando Reformatori) F. Hieronymus Hurtado Vrſariæ Abbas,& F. Melchior Lopez Melonis prodiere;hic Nucalenſis,qui Lorcæ à ſecretis,dum eſſet Reformator,& charus fuit ille quos diximus ab eo prætermiſſum,cum Thomam prætulit. Sed vir prudens, & plerumque per futuri prouidus,quos rebus publicis pares agnoſcebat,vt non præficeret ſemper occupabat;vitandæ inuidiæ,ſimulque promouendo publico bono.

V. Reſiduum anni,pacatum & quietum, Reformatore nomen ferè vacuum, Mag. Lorca imperium retinẽte Non quia ille,ſe huic vltro ſubiiceret iugum,ſi poſſet, libenter excuſſurus;ſed quia,quos zelo,vt multis videbatur, minus diſcreto, à ſe ipſo auertebat, Lorcæ, ad quem confugiebant,conciliabat. Et ille velut citò tranſiturus,& iam iamque declinans, ferè in contemptu: Lorcam,quem penes potentiam permanſuram coniectabantur, reuerentia,& metu,plures ex animo etiam ſuſpectabant Ita ſuſpenſi magis,quam conformes ſilebant omnes;ſed Reformator tanquam nihil volens,aut nihil audens;Lorca velut qui nullus indigeret prauiis diſpoſitionibus,vt quicquid vellet,cum vellet,exequeretur;Ludouicus Bernaldo,quia inter alios ad omne obſequium Lorcæ paratus eſſet; nulla deſperatione; ſed nulla ſpe; nec quaſi ab ipſo eligendum ſucceſſorem;ſed à Lorca accipiendum præſtolabantur.

VI. Anno M.D.CXI. obiit Mag F. Hieronymus Dellamas Carrecetenſis,cuius ſupra me-
M.D.CXI, minimus vir poſitiua, & morali Theologia ſupra mediocrem; nec Scholaſtica inferior, ſi diutiùs in docendo perſeueraſſet. Obſeruantia Monaſtici inſtituti inter inſignes;quemque,ſi leuia quædam vitia demores,vel inter ſanctos poſſes numerare. Reliquit Methodum Orationis animorum,opus non contemnendum, Matriti, Moguntiæ, Antuerpiæque;& alibi vulgatum,cuius Henriquez in Phœnice meminit,cum non mediocri authoris commendatione. Obiit in oppido dicto *de La Bañeza*, tempore Quadrageſimæ,cum concionandi gratia, ex proprio Monaſterio à Primoribus loci vocatus eſſet. Obiit autem antiquorum Patrum more, in cilicio & cinere, quibus ſe imponi fecit lecto relicto; feruens ſpiritu, & vel in morte agens concionatorem.

VII. Fine Aprilis,cum inſtaret iam Capitulum,& Reformator,(quæ illi indoles erat,totius artis expers) præſtolaretur Lorcam, de ſucceſſore cum ipſo collaturus: ille ſolito tardius aduentauit,

tentauit, varias more cauſatus occaſiones, quibus deeſſet non poſſet: ſed conſenſuris quodcumque tempus ſatis: ad diſſentiendum nullum breue fore. In vigilia capituli, qua die Reformator Palaciola egredi tenebatur, nec Lorca poterat in eis pernoctare, cum iam de eius aduentu deſperaretur, ingreſſus domum breue ſatis cum ipſo colloquiũ habuit, atque vtrinque obſcurum, & indeciſum. Quippe Thomas ſpe conformitatis, dum nihil non paratus eſſet velle, nihil omnino fixum conſtanſvè, vel mente conceperat: & Petrus quod conceperat, zelabat; ſiue renuens conſortium, quo non egebat, ſiue reputans arduum, quod tentabat; nec niſi ex improuiſo ſucceſſurum. Actum tamen de Diffinitoribus, viſitatoribuſque, qui prius eligendi. Et in eis conuenerunt, vel quod verius dicam, non diſcordarunt: parato Thoma Lorcam in cunctis ſequi; & neque in ſucceſſore, ſi ei proponeretur, diſcordaturo.

VIII. At poſtquam vidit, nullo deſignato, loco diſcedere; & ſe abſente, adeoque inconſulto, ſucceſſionis negotium peragendum: tum vero anguſtiis temporis oppreſſus, conſilij inops, primum, quis dignior proponi videretur, ne nullum proponeret: mox ex ipſo colloquio ſpe concepta, in quem plura ſuffragia conuentura prudenter crederentur, cum paucis deliberat: & iam non tam quis dignior, aut ſibi clarior, quam quis aptior in Lorcam præualere, ſingulorum ſequacibus diſcuſſis, præcipiti conſilio diſceptabat. Et deſignatur F. Ioſephus Stunica Hortenſis, genere nobilis, aſpectu decorus, & venerandus, moribus comis, experientiaque prouectus: cætera minus aptus ad imperandum: ſed cui vel ipſa minor aptitudo, quaſi ab ipſis regendo, aliquorum ſuffragia conciliabat.

IX. His raptim, & ex tempore narratis magis, quam prouiſis, Palaciola egreditur: non ſicut alij, ne inferret violentiam Capitularibus: ſed ne ipſe pateretur; vel ſe coram contemni palam conſpiceret, ab his, quos obſequentes paulò ante, vt ſibi videbatur, expertus eſſet.

X. Sequenti die Capitulum ingreſſis cunctis vocalibus, & nulla de futuro Reformatore mentione facta, diffinitores propoſiti per Lorcam, omnium penè ſuffragiis electi ſunt: ipſemet Lorcas dein quinque Abbates ex præcipuis totius congregationis; Fr. Ioſephus Stunica Hortæ, Fr Hieronymus Hurtado, Vrſariæ, Fr Bernardus Gomez, Ouidæ, Fr. Chriſtophorus Martinez Matæ planæ, & Fr. Philippus de Thaſis, Complutenſis. Viſitatores F. Melchior Lopez Melonis Abbas, & Fr. Petrus de Orgaſte Salmantinus.

XI. Hæc illa die communi acclamatione quippè propoſiti, pro maiore parte omnes plauſibiles, & nomine vtriuſque proponebantur. Neque Magiſter Ludouicus Bernaldo, qui ſolus poſſet, dum Lorca vixit, reſiſtere tentauit, metu, non obſequio, an fatali quadam inertia: nam multi hoc, multi illud arbitrabantur.

XII. Egreſſi capitulum, cum inſtaret electio Reformatoris proximè celebranda; & omnũ ora Lorcam intuerentur, ad eius nutum, in quem vellet, inclinatura; ipſe cunctis maioribus propoſitis, atque laudatis: ſed leuiter reiectis, & vt quiſque inclinabat, ſeu reſpuebat, inclinãs, aut reſpuẽs: & nihilominus nullũ omninò probans: quod nullus eſſet, in quo omnes cõuenirẽt.

XIII. Cadente nocte, nec quaſi à ſe propoſuit, ſed quaſi ſibi ab aliis ſuggeſtus eſſet, Mag. F. Philippum de Taſſis Ferrarienſem, Comitis Villæmedianæ fratrem maiorem natu, ætate iuuenem, & qui vt vocem paſſiuam habere poſſet, Pontificia indigebat diſpenſatione. Propoſuit, inquam laudans, extollenſque, vt qui hominem noſſet à multis annis, & Præfecturæ, quã egerat Compluti, teſtis exiſteret: ſed defectum in eo ætatis cauſatus; atque ex illo deſperans eligi poſſe. Ita non ſolum quid ſinguli ſentirent, rimatus eſt, vix prouidus & ſagax; ſed multorum conſenſum, & plauſum facilè obtinuit; quibuſdam ad obſequium omne paratis, & nihil quod præcipereretur, recuſaturis; quibuſdam ex animo, vt alios euitarent, quos magis timebant: tandem non paucis, quia incapacem cenſebant, ideoque quaſi ex tuto iactitabant, in nullo ſe libentius conſenſuros, ſi capax foret.

LXXVII.

PHILIPPVS TASSIS FORM. XXVI.

I. In hoc velut ſuſpendio tranſacta nox, cum ecce mane per omnes diuulgatur, Philippum Taſſis, vt non obſtante ætatis requiſitæ manifeſto defectu, eligi poſſet, à Pontifice habere diſpenſationem. Tunc ipſa nouitate velut attoniti, atque alij, quia Lorcam velle videbant, alij quia improuidi Philippum acclamaſſent, ſub ea conditione, ſi capax eſſet; quidam gaudentes Reformatore iuuene, forma conſpicuo, alloquio prompto & hilari, qualem nunquam habuiſſent: ac domum quidem, ne ab aliis præuenirentur: quamuis dolẽtes, Philippum acclamarunt. Et iam non Lorca vocales, vt acciperent, ſed ipſi magis Lorcam, vt virum daret, certatim, atque ardenter ſollicitabant.

II. Miſſa de Spiritu ſancto decantata, & habita pro more concione, celebratur electio; & lectis prius Pontificiis litteris, in quibus diſpenſatio continebatur, Reformator eligitur frater Philippus Taſſis ætatis ſuæ anno XXXVIII. habitus XIX primus è Meyritano illo Col-

legio exiguo numero, ſed amplo dignitatibus, cuius non ſemel fecimus mentionem. Habebat eiuſdem nominis auunculum, tunc Palentinum Præſulem, poſtmodum Granatenſem Archiepiſcopum: habebat Fratrem claritate ſanguinis, & diuitiarum copia, ſed multo magis acumine ingenij, dicacitateque in Hiſpania celebrem, ſed breui heu! plangendum, Dominum Ioannem de Taſſis Villamedianæ Comitem, & Præfectum Curſorum Regis Catholici; atque alios tum affines, tum conſanguineos eiuſdem Claritudinis; habebat & ludibrium illud fortunæ, Rodericum Calderonium (potentia apud Philippum Tertium validum) inter paucos amicum: atque hi omnes, dum noſtri intus mœrebant, quaſi de grauitate Monaſtica triumphaſſent, non vulgaria iudicia ſuæ lætitiæ, per publicas actiones manifeſtabant.

III. Videres ex vtroque choro ſenes veneranda canitie reſperſos capita, maceratos vigiliis, ieiuniiſque. ſeueros vultu, experientia maturos, moribus graues: & inter ipſos medium aſſidentem decorum iuuenem roſeas maxillas præferentem in facie candida; aſpectu hilarem, qui gratiam conciliaret magiſquam reuerentiam; Regum, præcipuè ibidem gerēdarum, longe, inexpertum, velui qui nunquam hactenus Capitulo, ne dum Diffinitorio interfuiſſet; & vt non ſeuera (nam re vera id non poſſumus negare) ac infra pondus dignitati debitum, quæ tot Eccleſiarum, tot ſanctorum, tot ſenum, tot negotiorum molem complectebatur. Vidi egomet ex amicis eius charioribus, & qui ſe merito cum ipſo imperaturos arbitrabantur, madentes lacrymis Monachos cordatos, cum ordine inuerſo, in corpore totius congregationis canos in pedibus; & ima ſede, vltimum & iuniorem Capitularium, in caput omnium ſublimatum intuerentur.

IV. Euaſit tamen Philippus ſupra ſpem; atque experientiam compenſari poſſe iudicio prudentiam, ætate adeo breui oſtendit vt etiam ante ſynodum ſolutam, cum parem conſpicerent, atque vt quidam dicebant, ſuperiorem, virum in Præfectura conſtitutum, vel ipſi, qui doluiſſent, gratularentur Pro eo in Diffinitorem ſubrogatur F. Ioſephus Garcia Ferrarienſis, & ipſe, in qua Eccleſia Philippus profeſſus fuerat, vir æquè pius, & doctus; & cuius exſtant nonnulla monumenta, licet exigua, quorum Henriquez in ſua Phœnice meminit.

V. In hoc Capitulo præſentatæ litteræ Pauli Papæ V. ſuper Reformatoris electione in diſcurſu triennij, & ſuffragio Prioris Palaciolenſis, quarum ſuperius fecimus mentionem; ab vniuerſa Congregatione admiſſæ ſunt; repudiata tertia alia indulti parte, qua ſex Abbates, ex his, qui iam triennium expleuiſſent, proponi ad alias Eccleſias concedebantur. Hæc, inquam, pars reiecta à cunctis eſt, quod ea Congregatio non petiuiſſet, & quod acceptationi perſonarum, atque incommodis aliis eſſet expoſita. Cum Thomas de Salzedo viſitoreſq; triennij præcedentis, in quibuſdam negotiis diſcordaſſent; & Reformator ſuprema authoritate, ad eorum ſententias retractandas, ſeu mandata abolenda vti voluiſſet; declaratum eſt, poteſtatem viſitatorum, non minus immediatam omnino eſſe tum à Summo Pontifice, tum à Capitulo Generali; quam Reformatoris: adeoque ei in perſonalibus ſubeſſe, ſicut cæteros Monachos: in iudicialibus omnino eſſe æquales.

VI. Auditæ, & variæ querelæ Capitularium contra eundem Thomam Reformatorem: maximè, quod in Eccleſiarum viſitationibus præcepta in virtute ſanctæ obedientiæ, & in quibuſdam cenſuras multiplicaſſet. Exinde timoratis laqueos tendi: laxis conſcientiis præcipitia etiam parari. Pretioſa quæque, ſi communia fiant, vileſcere: contemni grauiſſima: nec remanere, ſi ſemel contemnantur, vincula in Religione, quibus Monachi valeant coërceri. Grauibus pœnis parciſſimè vtendum: quanto parciùs præceptis, cenſuriſque, quæ culpas pariunt magis, quam eliminant? nec ſi crebreſcant, id vitari poſſe: pronis ad omnem licentiam humanis mentibus, & vt ſemel aut iterum obtemperent, ſi ſæpiùs repetantur, declinaturis.

VII. Caſſata omnia illius præcepta ſunt; & ſubſtitutæ pœnæ temporales, pro materiarum, atque tranſgreſſionum diuerſitate. Non tamen deerant aliqui, qui dicerent, hæc omnia aduerſus Thomam pronuntiata, quod viribus inferior inueniretur: ſi præualuiſſet, abſoluendas querelas omnium, vel ſi quæ emergerent, in querentes retorquendas.

VIII Socius Reformatoris lege ſancitus; præceptumque, vt præter Secretarium, alius Monachus illi deputaretur, qui eius curas poſſet ſubleuare. Ita quod primus, occaſione negotiorum, conſultationumque, quæ virum fatigabant in orbe celebrem, vſurpauerat Lorca, non ſine ſimpliciorum offenſione; à ſucceſſoribus tractum in exemplum, & cognitum ex vſu, adeo inualuit, vt vel à modeſtiſſimis hominibus, atque amantiſſimis Monaſticæ obſeruantiæ hactenus venerit lege retinendum.

IX. Mag. F. Laurentius de Zamora, cum adhuc Populeti detineretur, à Capitulo abſens, nihilominus Hortenſibus propoſitus, atque ab eis in Abbatem electus eſt. Verùm cum diu expectatus non veniret, Abbatiam renuntiauit; ſubrogato per Conuentus electionem in eius

locum,

locum, fratre Vincentio de Gueuara, qui poſtea ſummam rerum adeptus eſt, poſt varias functiones, quas multo tempore egregiè adminiſtrauit.

X. Nona Iunij in Eccleſia Matæplanæ pro miraculo habitum eſt, quod corruente Eccleſiæ præcipua parte, quæ medium eius ſpacium occupabat, & comminuente Capellam Beatæ Virginis, quæ proximè ſubſtabat, ac machinæ cadentis ſuſcepit impetum: cum omnia pene in puluerem redacta, etiam lapides ipſi contriti eſſent: ſola imago Deiparæ, inter ſaxa, & calcem, atque fruſtra lignorum inuenta eſt, ſine vlla læſione, intacta & integra, ac ſi non ſubiacuiſſet tantæ ruinæ. Fr. Thomas de Salzedo, qui poſt decantatas ab omnibus in Choro diuinas laudes, excubias in Eccleſia ſolus agebat, cum ædificium corruit; periturus fuiſſet inter ruinas, ſi non ab aëre cadentis machinæ impulſus, atque extra Eccleſiam repente proiectus eſſet. Idem poſt biduum imaginem quæſiuit, inuenitque eam in ea detegenda diu ac multum adiuuantibus aliis, laborauiſſet.

XI. Anno M. DC. XII. grauium virorum morte funeſtus fuit. Thomæ à Salzedo, quem M.DC.XII.
ſolus zelus nimius, &, vt quidam putabant, indiſcretus fecerat inferiorem antiquis Patribus: quorum tempora, ſi fuiſſet aſſequutus, fortè nec nimius, neque omninò indiſcretus videri poſſet. Deuiaſſe à certis prudentiæ regulis, vt vulgus ferebat, quia ipſe exceſſit, an quia nos defecimus, optimi quique in dubium reuocabant. Certè nihil in aliis requiſiuit, quod ipſe non faceret, indefeſſus ad omnem diſciplinam, & rigidus exequutor antiqui moris.

XII. Obiere & duo Ioſephi, viri inſignes, Garcias, & Stunica, vterque Diffinitor, vterque grauis: alter quem Thomas voluiſſet ſucceſſorem; alter qui ſucceſſori eius ſucceſſit, cum munus diffiniendi reliquit vacuum. Plures vterque Eccleſias adminiſtrauerat, atque omnes cum laude; Garcias Vrſariam, Complutum, atque Gumielem; Stunica Hortam, Vegam, Complutumque, & viſitauerat vniuerſam Congregationem.

XIII. Rarum, & inter noſtros inauditum hoc anno fuit, quod F. Ludouicus de Armendariz Valpariſienſis, cum nullis hactenus in Congregatione functionibus expletis, indolis ſuæ ſpeciem prætuliſſent, à Philipo III. Rege Catholico, ad Abbatiam Oliuenſem in Nauarra, perpetuam & tripartitam, electus eſt, non ſine magna tantæ nouitatis admiratione. Hic patria Nauarrus, genere nobilis, Marchionis de Cadereita frater, in Valleparadiſi, à pueritia monachum induit: mox Philoſophiam priùs in Gallæcia, in fœlici illo curſu Meyritano, (ex quo ad Superiores dignitates aſſumptus, ſecundus fuit) dein Sacram Theologiam Compluti didicit: Demùm maioris adhuc ſeceſſus appetens, propria domo relicta, in Monaſterio Hoiæ, vltimo omnium priuatam vitam agebat ab annis aliquot: dubium, quia dignitates abhorreret, an quia deeſſent, qui pro ipſo procurarent. Vir aliàs doctus, prudens, religioſus: & qui his, atque aliis dotibus ſimilibus, congenitam ornabat, atque hæreditariam nobilitatem. Igitur hominem nihil tale cogitantem, atque minora tantum miniſteria humiliter exercentem, promotionis ſuæ nuntius inuenit Gratulantibus multis, qui contendebant, Ludouicum immunem ab honoribus, dedecus eſſe totius congregationis. Promotus, breui oſtendit, quantus vir eſſet: neque in eo tantum munere excelluit, ad maiora vocatus, quæ ſimili cum laude adminiſtrauit, vt infra dicam.

XIV. Capitulum priuatum, ſiue intermedium ad XXVII. Maij dilatum eſt, quod Reformator impeditus aliis negotiis, non potuit adeſſe præfixo tempore. In eo pro diffinitoribus defunctis, duo alij electi; Mag. Fr. Laurentius de Zamora, ex Cathalonia redux, (cum eius in viſitatione ſocius, Fr. Ioannes Aluarus, in Epiſcopum Solſonæ promotus eſſet,) & Fr. Ioannes Dominguez, Carracetenſis, qui in eodem triennio Romam miſſus, breue intra tempus locum reliquit vacuum. Cætera omnia tranquilla per manebant, Reformatore, & Lorca conuenientibus, neque auſo quopiam vtrique contrariari.

XV. Finem anni amariorem fecerunt triſtia funera, acerbioribus lachrymis ploranda: defunctis intra ipſum duobus viris ſupra conſuetum claris, Magiſtro Fr. Ignatio Firminó Ibero, Ficterienſi Abbate, & Fr. Petro de Lorca Complutenſi primario, penes quem, ex quó rerum peritus fuerat, pondus totius reſiſtebat Congregationis. Eminentiſſimus Cardinalis Roſas Toletanus Antiſtes, audita vtriuſque morte, lachrymatus, atque dixiſſe fertur: Periere heu! & defuere Hiſpaniæ, & orbi clariſſima duo lumina, quæ non facilè abundè ſuppleri poterunt. Certè duos tales, ſaltem ex noſtratibus, non vllum aliud ſæculum tuliſſe, qui tunc videbant, apertè proclamabant.

XVI Obiit prius, qui natus maior erat, & prouectæ ætatis Fr. Ignatius. Is natione Vaſco, genere Nobilis, cum adhuc puer eſſet, dederat Religioni nomen apud Nucales Mox humaniores, atque ſacras litteras in Collegiis Congregationis, & didicit, & docuit quoad vſque

in Complutenſi Academia adeptus Cathedram, inter primos, tum Patres, tum Magiſtros inſignis illius Lycæi numeraretur. Inde à Rege Philippo præſentatus Fiterienſi Eccleſiæ, in qua Marci Villalua ſucceſſor fuit, vſque ad hunc annum imperium prolatauit; moribus grauis, conuerſatione hilaris, ingenio promptus, eſt ſupra modum acer; quo non ſolum ſcientias ferè omnes, ſed & artes hauſiſſet, etiam mechanicas: verum omnium peritia verè inter primos opinione ſe ipſum ſuperabat. In veſtigandis, eruendiſque antiquis monumentis, multus, & frequens; in publicandis rarus, & difficilis, ad hiſtoriam, præcipuè Ciſtercienſem, multa congeſſit, apparatu inſigni, in Libris exquiſitis, in M.SS. in inſtrumentis publicis, quæ ex variis archiuis congregaſſet, miſſis per orbem Monachis, qui diuerſas prouincias peragrarent. Demum in Typographia ſumptuoſa, & cunctis inſtrumentis artis referta, quam Fiterij inſtruxit, hoc tantum fecit, vt quam nihil perfecerit, conſtaret. Facilis ad ſcribendum; ſed nihilominus facilior ad retractandum; eoque ſibi ſuſpectus & parum fidens; vel ſi quæ perfeciſſet, diſſimulabat. Exordia Siſtercienſia paruum, & magnum, nunquam hactenus cuſſa, mandauit prælo: verum cum notis illuſtrare vtrumque ſatagit, neutrum diuulgauit & latuiſſent adhuc ſi non à ſucceſſore vulgata fuiſſent.

XVI. Sunt tamen multa, quæ nos illi debeamus, nullatenus tacenda: prímùm, quód Bibliothecam numeroſam, atque omnigenæ litteraturæ libris inſtructam congregauit Fiterij. quæ non aliam Nauarræ, vt putamus, habet, forſan neque Caſtella copioſiorem. Secundò quod exordia duo, vt dixi, & ſi non edidit, tamen prælo mandauit, atque edenda reliquit, quod ab immediato eius ſucceſſore omiſſum, quia proſpere rapto, qui vtrique ſucceſſit exequutus, ingẽtes illos theſauros qui hactenus latuiſſent, & paucis peruios; dum vulgauit, communes; dũ correctos vulgauit, maioris fecit, ingenti commodo totius poſteritatis. Tertio quod MM.SS quæ collegerat, (& collegerat multa) nobis reliquit; ex quibus ditiores noſtri Annales, exornatioreſque, ſi per nos non ſtetit, prodierunt, & quartò tandem quid in ipſis notis, etſi nondum perfectis multa collegerat, quæ adhunc ipſum finem nos iuuarunt.

XVII Obiit Fiterij, cum longam prius moram Matriti feciſſet vocatus ab Eminentiſſimo Cardinali D. Bernardo de Ripas, & Sandoual, Toletano Primate atque ſupremo in Cauſis ſanctæ fidei, ac generali, vt vocant, Inquiſitori, ad indicem Librorum prohibendorum, expurgandorumque, qui ab eius morte prodiit, conficiendum. Ipſo præmortuo, dum Fiterij opus parat, diſponitque (adeo fatale habuit nihil perficere.) ſucceſſit Reuerendus & doctus Pater Ioannes de Pineda ſocietatis Ieſu, ex ſcriptis ſuis, in Iob, & Salomonem abundè notus: & quod prouectum reliquerat Ignatius, aut reſumpſit, aut continuauit, abſoluitque pari ſi non ſuperiori eruditione. Hæc de Ignatio.

XVIII. Petrus de Lorca ſequitur, qui viribus, ætateque validior, actione promptior eo his qui amiſerunt, magis dolendus. Agebat annum quinquageſimum ſecundum, integra valetudine, atque adeo robuſta firmaque, vt niſi cani & functiones peractæ proderent, vix crederetur maior quadragenario. Ex his in ſeculo XVI. peregerat, in Religione reliquos; patria Bellomontanus, genere nobilis, à pueritia maturus, & pœnè ſenex iudicio, & moribus ætatem anteibat. Litteras Seculares, ſæcularis, mox Monachus profeſſus in Valle-bona, nec profanas oblitus, Sacras coluit: vtraſque ſupra concurrentium, ſeu cõdiſcipulorum æmulationem Salmantinum Collegium, cum inciperet, inter primos collegas illuſtrauit; in quo poſt etiam docuit: ſed Complutum, fatalem viro ſedem, tandem appulſus, quo minus ibi vſque ad mortem perſeueraret, nullis Salmanticenſium promiſſionibus, nullis ſtipendiis potuit perſuaderi.

XIX. Compluti breui Cathedram adeptus Angelici doctoris, & mox ſubtilis quæ in eâ Academia primaria eſt, inſignes viros Ludouicum Monteſinos, atque Aluarum Villegas, alterum ex ſcriptis, alterum ex ſpretis dignitatibus par orbi notos, Magiſterij ſocios: Gabrielem Vaſquez aduerſarium doctrinæ habuit. Quippe Lorca, etſi non inter Thomiſtas (â quibus ſæpè deuiat, dum, ſicut ipſe ait, ignaros nomine Thomæ fallunt, & quæ nunquam docuit ille dogmata fingunt) at Sanctum ipſum eximiè veneratus, atque profundè callens, nihil penè docebat, niſi ex ipſo. Hos inter viros inſignis habitus eſt: nec quis alius oraculo proximior, cuius reſponſo vndequaquè requirerentur. Commentaria in ſummam Angelici Doctoris penè abſoluit: primam ſecundæ viuens publicauit: Secunda ſecundæ, & Tomus de Incarnatione poſthuma ſunt; reliqua manent ſed nondum prodiere.

XX. Hæc & ſimile Hiſpaniæ, Eccleſiæque; Ciſtercio contulit plura, atque maiora; Cõplutenſi Collegio bis præfectus, Congregationis ſemel, quam & per octo annos, quos ſuperuixit continuo rexit, obſequio ſucceſſorum, aut impotentia: quibuſdam non audentibus reſiſtere; quibuſdam, etſi auderent, non præualentibus; vel reuerentia in virum, ſiue aliorum contemptu retroceſſuris. Erant qui dicerent, auſurum Philippum Taſſis, ſi Lorca manſiſſet; & multis longam eius dominationem dudum pertæſis, quos ſibi conciliaſſet, præualiturum.

Quin

Quin Lorcam ipſum inſurgentium motuum gnarum, mœrentemque, valetudinem ſuam præcipitaſſe. Ego de viro magnanimo non credam ſuccubuiſſe timori, mœrorivè: quamuis nec dubitem Philippo in votis fuiſſe iugum excutere: nec defuturos, ſi palam id auderet, qui ſequerentur: charitate in ipſum: an tædio longæ, & abſolutæ, vt dicebant, dominationis; ſeu tandem ſolita, peneque congenita cunctis mortalibus: nouatum rerum libidine.

XXI. Obiit Compluti, cum dolor colicus, quo Matriti correptus fuerat, in puncticularis febrem degeneraſſet; obſiſtente nequicquam Petro Garcia (inſigni illo Eſculapio noſtri æui) atque altè dolente, quod non daretur medicinæ regulis tantum virum ſaluti reſtituere, aut vel infirmum parumper retinere. Cùm mors inſtaret, proteſtatus eſt (rarum atque æterna memoria dignum) ſe multa forſan contra bonum publicum, ex ignorantia rerum, aut perſonarum; contra conſcientiam in publicis negotiis nihil vnquam feciſſe, quo ſe apud Deum timeret poſſe grauari. Illorum veniam petere cum Paulo. *Quia ignorans feciſſet*: horum, in quantum tunc recordebatur, niſi aliqua ignorantia premerentur, iudicium ſidenter ſubiturum. Conſtat, tres viros, quos præ aliis diligebat, cum minus aptos ad regendum expertus eſſet, non vltra ad dignitates promouiſſe, quamuis multis placerent: ſed aliis honoribus, functionibuſque, quibus pares putabat, honeſtaſſe.

XXII. Funus ſolemni ritu peractum eſt, certantibus togatis, atque Doctoribus, Proceribuſque, & viris Religioſis, quis maiori apparatu parentaret Magiſtro Lorcæ. Addita eſt exequiis oratio funebris, quam Mag. F. Laurentius de Zamora pro noſtris declamauit, ſub hac Theſi, quæ vix alteri poſſet adaptari: *Eminebat ſuper omnem populum ab humero & ſurſum.* Et theſim plauſus omnium ſequutus eſt, quia viri merita inuidiam ſuperabant.

XXIII. Philippum Taſſis, audita morte Lorcæ, erupiſſe in lachrymas, multi retulerunt: alij è contra, dum quæ machinabatur tentanda cum metu, neque ſine pudore conſequenda, offerri ſibi iam ſine periculo, aut nota ingratitudinis, videret; facilè conſolatum, atteſtabantur. Certè ſublato Lorca, nullus reliquus, à quo ſibi timeret. Nam Ludouicus Bernaldo aſſuetus obſequi, exuerat audaciam: reliqui inermes, & ſine ſequacibus: nec Duces, ſed ducendi reperiebantur.

XXIV. Anno M.D.CXIII. die XXX. Aprilis obiit Ferrariæ Venerabilis Ambroſius cognomento Montezo, quem aliquibus clarum reuelationibus, per miracula etiam confirmatis, eadem die Menologio ſuo adſcripſit Chryſoſtomus Henriquez: vitam & dicta ad longum proſequutus in Theſauro perfectionis monaſticæ, quo amandamus lectorem, qui ſcire volet. M.D.CXIII.

XXV. Die ſecunda Iunij, nam & hoc item anno dilata eſt, ſecunda Synodus intermedia celebratur in Palaciolis; nullo iam metu, ne dicam reuerentia Reformatoris, quo minus cuncta, quæ mente concepiſſet, exequeretur. Tum vero pro Magiſtro Petro de Lorca, quem à ſecretis habuiſſet duobus annis, Ludouicum de Eſtrada (renitentibus licet Diffinitoribus, qui hanc promotionem veluti præuiam, vt ſibi in ſucceſſorem cooptaret, coniectabantur.) Hunc inquam, virum ſubrogari pro Lorca fecit, ab his, qui remanſerunt: deficiente conſtantia penes ſenes; penes iuniores gliſcente adulatione. Inde ex his, quos habuiſſet condiſcipulos in ſupradicto Collegio Meyritano, Ioannem Dominguez, tunc diffinitorem, ad Curiam mittit, procuraturum negotia Congregationis, ſiue vt alij dicebant, curaturum, ne qua via turbaretur eius potentia pro eo in Diffinitione ſubrogauit. F. Didacum Sanchez Carracetenſem, quem audiendis Sacris Confeſſionibus Monialium de las Huelgas, ab initio triennij præfeciſſet.

XXVI. Tum qui Salmanticæ, Compluti que docebant, F. Angelum Manrique & F. Petrum de Ouiedo, Hortenſem vtrumque, atque vtrumque ex Collegio Meyritano, vnumquemque, in ea, in qua docebat Academia, accipere Magiſterij lauream iubet; datis vtrique expenſis neceſſariis ad ſumptus Magiſterij: Petro, ex redditibus totius congregationis; Angelo, quòd ſumptuoſior multo eſſet Laurea, atque Horta ex illo acquiſiiſſet annuos reditus, ex quibus facilè poſſet prouideri; expenſis propriæ domus; quod ipſo anno in vtroque eſt exequutus.

XXVII. Dubitantibus, an id facere poſſent; Diffinitoribus; quod ea facultas Capitulo generali, lege Congregationis, reſeruaretur: idem Philippus Taſſis fidenter reſpondit: ſe ſolùm alteri ex ſuis Condiſcipulis, F Gregorio Sanz Moterolenſi, eandem dudum licentiam conceſſiſſe: quantò meliùs cum ipſis, certiuſq; qui idem ſemper conſtituunt Diffinitorium? Placuit reſponſum, aut quaſi placuiſſet, approbatum à cunctis, Chriſtophoro Martinez anſam dedit petendi pro ſe ipſo, vt qui diutiùs docuiſſet, ad Magiſterium etiam promoueri, Synodi illius licentia permitteretur. Neque quod aliis ipſo iunioribus vltro concedebatur, potuit ſeniori, & petenti denegari. Ita quatuor Magiſtri prodiere ex hoc vno Capitulo; tum paulo ante declaratum eſſet, neminem ex illius licentia, Magiſterij laurea donari poſſe. Vt palam ſit, vel in ipſis familiis Sacris, raró qui dominantur, parere legibus; quin magis leges ſibi ſubiectas facere. Ex his quatuor Magiſtris, tres priores, Reformatoris coæui, & condiſcipuli: quar-

tus

tus paulò antiquior omnibus erat;ſed qui à docendo non nihil diuertiſſet. Viſitatores ſeptem Eccleſiarum, ſiue Reformatoris,renuntiantur F.Raphaël Abarea ſancti Petri ad Gumiel,& F. Michaël de Sada Salmanticenſis Collegij vterque Abbas, atque vterque natione Aragonenſi,hic Spinæ Monachus,ille Mataeplanæ.

XXVIII.Soluta Synodo,cum Congregatio Luſitana, ſiue Alcobacienſis inteſtina diſſidia pateretur,&Monachi ſibi inuicem ſuſpecti,indigerent externa viſitatione;duos ex noſtris viros Philippus III. componendis tumultibus, elegit, Magiſtrum F.Ludouicum Bernaldo de Quiros Reformatorem emeritum,& Sacrorum Bibliorum Profeſſorem primarium Salmanticenſem;& F.Miachaëlem de Sales Salmantinum Abbatem,quem modo electum in Synodo intermedia memorabamus,inquirendis erratis Reformatoris.Hi porrò ſtatim Salmātica egreſſi,Luſitanas Eccleſias per annum integrum,nec ſine ingenti fructu viſitarunt:celebrato ſub illius finem Capitulo, tanta omnium concordia, vt ferebatur vt nullum prorſus veſtigium diſſenſionis, ſed nec ſcrupulus leuis relinqueretur.

M.DC XIV. XXIX. Anno M. DC.XIV. dum Luſitaniæ motus componebantur, in Caſtella, diſſidia pullulabantque inter Reformatorem,viſitatoreſque primo ſuborta, vniuerſam inuoluerunt congregationem. Viſitabant Eccleſiam Morerolæ Diœceſis Zamorenſis, cui F.Gregorius Sanz, vnus è quatuor recentibus Magiſtris, Abbas præerat. Cœpta viſitatione, recuſatis, Reformator ceſſare à viſitando, atque proceſſum hactenus formatum tradere iubet.Illi ſe in nullo, quod ad officium ſpectet Reformatori ſubdi;æquam omninò cum eo iuriſdictionem independentemque à Capitulo traditam ; atque ita dec laratum allegabant.

XXX. Promulgatis à Reformatore cenſuris contra non obedientes, alter ceſſit, F. Melchior Lopez : vitando ſcandalo, & ne ardor præceps moderationis neſcius, ex reſiſtentia, in Philippo ad violentiam prouocaretur. Alter,Petrus de Orgaſte conſtās,aut contumax,(nam vtrumque audiebat) cum nullis penitus precibus, aut minis, vt obediret, poſſet perſuaderi: publicè declaratus,vitatuſque carcerem etiam & vincula perpeſſus, immobilis nihilominus permanſit:quouſque congregati Diffinitores prima die Martij, metu,an iudicio (& primum inualeſcebat) pro Reformatore ſententiam pronuntiarunt. Abfuere tamen grauiores ex eis duo,F Hieronymus Hurtado,& Ma . .Laurentius de Zamore:rigore hyemis,& viarum difficultatibus,vt ipſi obtendebant,cum amen alij Reformatoris animoſitatem,cui impares eſſent, veram abſentiæ cauſam ſubmurmurarent.

XXXI.Erat timori cunctis in Philippo ſublimis ſpiritus,claritate ſa nguinis, atque potentia ſæculari nixus;cedentibus facilis,ſed obſiſtentes, quò magis mitt erentur, eò impetu maiori obruiturus. Nec mortuo Lorca, quem ipſe vexaretur,relictus aliquis;maximè tunc occupatis in Luſitania duobus illis viris,Ludouico nimirum,& Michaële:quorum alteri velut ſuperiori,cui olim ſubſuiſſet;alteri, vt ſibi amico & familiari, iam multis abhinc annis gerebat morem.

XXXII.Accidit interim,vt à Philippo III. ad Eccleſiam Fiterij,quæ à morte Ignatij Firmini adhuc vacabat,præſentaretur. Tum vero ipſe,quo minus metuēdus,vtpotè diſceſſurus, & minus metuens;eò plus reputans ſibi decoroſum, ſi ucceſſorem,quem vellet ſubrogaret; atque eò audentior, Ludouicum de Eſtrada palam proponit. Monachum verè pium,& Religioſum, neque imparem muneri;ſi non illi à ſecretis,ipſo eodem triennio datus fuiſſet. Nam quis exinde Reformator erit,qui non velit officij ſucceſſorem,quam à ſecretis habuit,quem ſibi fidum per triennium expertus fuit?Id munus ſemper iunioribus committi, quales continuus labor,& officij occupatio videntur exigere:nec ſubueniri ſatis Reformatoribus, ſi ſenes exerceantur. Reformatorum è contra dignitatem prouectiores, ſenioreſque requirere:nec poſſe tranſitum immediatum dari,ſine legum alterius tranſgreſſione. Nihil antiquius his,qui imperium ponunt,quam velle retinere:nec retinendum in alio certiori ſpe, quam in eis, qui ſeruitium, & obſequium per integrum triennium iam imbiberint. Non relinqui electionem Congregationi, ſi ſuccedant Miniſtri:nec ſecretarios deinceps deſignandos , ſed Principes Imperij ſucceſſores.

XXXIII. Hæc & ſimilia cunctis murmurantibus, atque multis ſuadentibus Philippo, vt alium pro ſe quempiā ſubſtitueret, pertinaciter reſtitit:& ſe vllum alium præpoſiturum,atq; hunc ſine æmulo eligendum, dum iactat fidenter, omnium penè ſuffragia illi confirmet. Et iam Diffinitores ſoli,viſitatoreſque,qui eligi deberent, conſultabantur:de Reformatore nullus dubitabat. Ludouicus Bernaldo, Michaëlq; à Luſitania reduces,ex aduerſo ſteterunt cum paucis ſenibus ſed multis iam adhærētibus Philippo, id vnum cōſequuti ſunt vt vincerētur.

XXXIV. Quinta die pro more menſis Maij, congregato Capitulo, Diffinitores per ſuffragia prodiere, F. Paulus de Montaluo Toleti Abbas (relicto Ludouico Bernaldo Reformatore emerito,primario interprete ſacrarum litterarum in Licæo Salmantino & tunc recenti Luſitaniæ Reformatore) F.Raphaël Aberca, ſancti Petri, F. Bernardus Granero Superati,

F. Andreas

F. Andreas de Corduba, Meyræ, Magiſter F. Petrus de Ouiedo Complutenſis Collegij omnes Abbates; & ſextus tandem, qui in Reformatorem diſponebatur Ludouicus de Eſtrada tunc Diffinitor, ante annum Secretarius Reformatoris. Viſitatores F. Baſilius de Lerena Spinæ Monachus, & Vallis-Dei Abbas, & F. Philippus Ramirez Saltus-noualis, qui præerat Eccleſiæ Reuiſicci. Hæc prima dieineque omnino, ſine formidine, quia Ludouico Bernaldo Parenti omnium, antepoſitum Paulum de Montaluo, vel ipſi qui feciſſent, indignabantur.

LXXVIII.

LVDOVICVS DE ESTRADA REFORM. XXVII.

I. At poſtquam nox opperuit cunctorum vultus, & ſola remanebat conſcientia flauatæ operæ; atque metus ex læſis, ſi præualerent; tum verò omnes obſtinati animis, pro Philippo de Taſſis, Ludouicum acclamant Reformatorem. Sequenti die, celebrata pro more Miſſa; atque habita concione, electus eſt, tot ſuffragiorum numero, vt vulgò crederetur, potuiſſe, ſi voluiſſet, non confirmari. Quippe electus per duas ex tribus partibus, quo caſu non egebat confirmatione. Adeo plerumque, quæ cum metu incipimus, ſi ſemel ſuccedant, cum audacia & fiducia confirmamus.

II. Eſtradæ loco, in Diffinitorem ſubſtituitur F. Chriſtophorus de Mora Nucalenſis, & & Monachus, & Abbas, magni illius D. Chryſtophori de Mora Comitis de Caſtelrodrigo nepos ex fratre, qui Philippo ſecundo Regi Catholico, cognomento prudenti, è primis tribus miniſtris viſus fuit. Philippus Taſſis cuncta ſibi ex voto cedere videns, contentus gloria Secretarij ſucceſſoris, reliqua omnia ipſi, Diffinitoribus diſtribuenda permiſit; tum demùm ſe fœlicem arbitratus, ſi non ſolum quos voluit elegiſſet, ſed & voluiſſet tales, qui non egerent aliena directione.

III In hoc Capitulo ſtatutum eſt, vt Reformator in ſingulis Eccleſiis, prima vt minimum vice, ſolemni pompa, & cum *Te Deum laudamus*, ſuſciperetur. Vt is, qui à ſecretis erãt Congregationis, cuius officium tempore Capituli hactenus permanſiſſet, ex tunc ad totum triẽnium prorogaretur, addita illi in Capitulo futuro voce actiua, & paſſiua; iniunctoque, vt intermediis Synodis aſſiſteret, & cunctis in eis tractandis fidem faceret. Quod Paulus V. conceſſit non multo poſt, licet cum reſtrictione, quæ poſtmodum indiguit declarari; etſi dicam, quod ſentio, vel poſt declarationem obſcura manet.

IV. Cùm ædificia Collegij Salmantini tardiùs ſurgerent; atque ipſis celerius perficiendis ſub Thoma de Salzedo, Collegis vacuum, mox reſtitutum ſub Philippo Taſſis eſſet; accepta tamen ad expenſas fabricæ non leui ſumma quatuor millium ducatorum, ex quibus annui reditus dum non redimerentur, ſoluendi forent: præceptum eſt, vt tres Gallæciæ domus, quæ præ cæteris aliis abundabant, Montis-rami, Milonis, Hoyæque, integram ſummam penderent; aut ſi differrent, reditus perſoluerent, quouſque tãdem Collegium liberarent. Atque hoc vltro datum Salmaticenſibus, cum penè ſoli Stradæ reſtituiſſent; pacati omnino animi; & publica priuatis anteponentis, ingens, & cunctis laudandum indicium fuit.

V. Soluta Synodo, & ſingulis ad propria reſtitutis, Philippus Taſſis vltimum vale dixit Congregationi. Atque ad ſitum Fiterium tranſmeauit. Sed ô acerbam, & nulla prorſus arte, nulla potentia eludendam Humanam ſortem; Vix nouæ dignitatis faſtigium tetigit, cum præceps ruit. Ætatis ſuæ anno XLI. plus minuſvè, quando florens iuuenta, atque integra firmus valetudine, totidem fermè aut circa ſuperuicturus; quando propinquitatibus ſubnixus, fauore validus, & ipſe per ſe potens, atque hactenus fortunæ ſuæ Dominus, plures, & ſuperiores dignitates adepturus, merito ſperabatur; graui morbo correptus, viuere deſiit; nec tam Fiterij ſedem vt putauit, accepit, quam ſepulturam.

VI. Doluit Philippus Tertius Rex Catholicus, virum ſibi ſubſtractum, Eccleſiæque, quo vti in multis poſſent, verè Magnanimum, & quem putabat dignum longiori vita. Nec dubiũ quin, ſi ad ſenectam perueniret quæ ardorem animi, & ſi non omninò abſumeret, reconderet non nihil, & temperaret; parem omnino rebus, quantumuis magnis, aut fortè ſupra, potuit ſperare. Doluit Hiſpania immaturam mortem hominis, quem ad hoc tantum nouiſſet; vt ammitteret; & amiſſum maiorem reputabat, cum magnus eſſet. Doluere noſtri, qui nonnihil acerbum tulerant, nec videre maturum; & vel acerbo gratia quædam inerat, quam etiã qui ſtupebant; proſequebantur. Philippum Taſſis excepit Fiterij Ferdinandus de Andrade Monſionenſis (præſentatione Philippi III Regis) cuius ſupra meminimus; & mortem eius, atque vtrumque exordium, per ipſum publicatam infra dicemus.

VII. Eundem annum Ludouici Eſtradæ primum, funeſtauit non minus acerba mors, etſi immatura minùs, Magiſtri fratris Laurentij de Zamora Hortenſis, quem tot volumina in communem lucem data, atque toties cuſſa, recuſaque, celebrem reddiderant Chriſtiano or-

bi Obiit Compluti, cum non multò ante Sacrorum Bibliorum Cathedram, vltro ſibi oblatam, modeſtus recuſaſſet: quaſi, impeditus longa valetudine, quam ex continuis ſtudiis contraxiſſet non poſſet muneri tanto ſatisfacere. Obijt autem ad Bernardi Parentis ſimilitudinem, cum in explanando Cantico Canticorum, multis ante diebus totus eſſet. Quod vnum opus, quia imperfectum reliquit, an quia nos incurioſi, hactenus latet: reliqua omnia per orbem circumferuntur, non ſine ingenti fructu concionatorum.

VIII. Habuit Laurentius natiuam patriam Olcades, (vulgò Ocaña) parentes honeſtos, indolem ingenuam, mores compoſitos. A tenera ætate profeſſus Monachum in Monaſterio Hortæ, & poëſim ſupra alias artes exercens, carmina Sacra plura; & inter ea, hiſtoriam Sagunti texuit, quæ mox, ipſo inuito vulgata fuit, & multo plauſu lecta, ac celebrata (*la Seguntina*) æmula Hiſtoriæ Arauci, quam Erzilla vocauit *La Araucana*. Sacras mox litteras, & didicit, & docuit: in Scholaſticis facilis, & promptus: ſed ad expoſitiuas longè propenſior, quas fœliciter coluit; & fructum ſui laboris opimum tulit. Neque interim immunis à Dignitatibus: in Abbatem Hortenſem bis propoſitus, & ſemper electus, ſemel adminiſtrauit, ſecundo ceſſit: non impar oneri, aut ocio vacaturus: ſed Cathaloniæ Philippi III. iuſſu maiora moliens, dum Populetum, ſanctas Cruceſque, inſignes Eccleſias, viſitat, & reformat, potens opere ſimul, & ſermone: neque minus exemplo perſuadens, quam verbo docens. Diſfinitoris Viſitatoriſque officia inter noſtros, vtrumque habuit: alterum exercuit; alterius exercitium impediente Tarraconenſium, quæ tunc etiam durabat, Viſitatione. Magnus vbique, vbique venerandus, præeunte virum fama quocunque iret: ex ſcriptis præcipue, quæ vidit celebrata per totum orbem Hinc epitaphium ſepulchro eius impoſitum, quamuis rude, & incomptum: pondus præſeferens:

Sermones ſacri, conſcripta volumina dicunt:
Non latet medio, qui latet hoc tumulo.

IX. Reuixit etiam frater Auguſtinus Lupezius Vallisbonenſis, inter inſignes viros memorandus, eo vel maximo, quod Ciſtercienſibus Virginibus ſtrictioris, primitiuæque obſeruantiæ, ipſe primus, & initium, & leges dedit: quas tunc legatus ſedis Apoſtolicæ primum; inde Clemens VIII. approbarunt, confirmaruntque, pro Monialibus ſanctæ Annæ ad Valliſoletum: Vnde per vtrumque Caſtellam, in diuerſis vtriuſque monaſteriis; demum egreſſæ Hiſpaniam, glorioſè & abundanter fructificarunt.

M.DC XV. X. Annus M.DC.XV noſtris Salmanticæ, & Compluti lætus fuit; obtentis intra paucos dies duabus Cathedris, Sacræ Theologiæ vtraque, Veſpertina, Compluti per Mag F. Petrum de Ouiedo, & Salmanticæ, Scoti, per Magiſtrum F. Angelum Manrique, Hortenſem vtrumque, quos paulò ante promotos ad Magiſterium, Capituli intermedij iuſſu, ſub Philippo de Taſſis commemorauimus. Et Petrus quidem deſtinato Conſilio, cum Cathedram minorem obtineret, à morte Lorcæ, in arenam deſcendit: Angelus cum ſubſcripſit oppoſitioni, nihil omnino minus cogitabat. Sed poſcentibus, in quorum arbitrio erat, & his, qui præceſſuri videbantur, vltro cedentibus, ſubſcribere à Ludouico Bernaldo tunc Abbate Collegij, compulſus eſt: Reformatore inſcio, atque adeò diſtante, vt conſenſus eius non potuerit expectari. Erant qui dicerent, non fuiſſe neceſſarium, conceſſa his, qui docerent in Collegio, per priuilegium Iulij Papæ II. ampla licentia: nec adhuc limitata per noſtras leges, ad eos, quos Reformatores deſignaret: & ſi iuri communi ſtandum eſſet, ſolius Abbatis licentiam deſiderari.

XI. Nihil in rebus humanis adeo bonum, adeo vtile eſt, vt non poſſit nociuum apparere: Celebrato Capitulo intermedio in Palaciolis decima die Maij, quominus Cathedræ in publicum prodirent, condemnarenturque, ne ipſe Petrus de Ouiedo, qui tunc præſens, & Diffinitor erat, obuiare potuit. Nam alias familias ad docendum inſtitutas, quæ id cum laude faciant: noſtram, Angelicam vitam æmulatam, atque diuinas laudes, & cœleſtium rerum contemplationem ab initio profeſſam: cur ad alios docendos tranſitum faciat? Prodeſſe omnes Eccleſiæ publico bono: ſed illas documentis, conſiliiſque: noſtram, fuſis ad Deum orationibus. Et vt illas culpandas, ſi non docerent, quamuis meditarentur, orarentque: ſic nos orantes, ſi pariter doceamus Bernardo teſte Monachi eſſe lugere, non docere: & nos omiſſo planctu, lachrymiſque, aliorum inſtructioni operam demus.

XII. Collegia à Patribus meritò inſtituta, vt nobis diſcamus: ſi ad alios docendos vſurpentur, quid niſi apoſtaſiam à Monachatu, & præuaricationem futuram fore? Iam ſi ad hoc munus vltra vocaremur, quia cæteris aptiores: tollerabiliùs, & ſancto exemplo, fortè excuſandũ. At per æmulationem, ambitumque, cum aliorum inuidia, ingeri Cathedris, quando ſpeciem honeſti præſeferat? Sanè vt certandum aliquando ſit, de pietate, humilitateque: non de honoribus, & publicis ſtipendiis inſtituendum certamen, à viris probis: & Chriſto condemnante vel in laicis eos, qui ad primas Cathedras aſpirent: quo pacto in Monachis poſſit excuſari?

Demum

Demum quod magis vrgere videbatur ; eſto certamen de his etiam inſtitui poſſet coram iudicibus rectis, integriſque: at coram ſcholaribus iuuenibus, quos pecunia corrumpit, alliciunt munera, amor patriæ excæcat, induratque: & mille aliæ perturbant affectiones; quis cordatus, non dico Religioſus, ſed neque ſæcularis certare audeat? Complutí obtentam à Petro Ouiedo Cathedram, vt re vera his malis ſubiacuerit, ſubiacuiſſe rumoribus, qui non minus dedecori eſſe ſolent. Quod ſi, quam Angelus Salmanticæ eſt adeptus, ab his etiam immunis, vt vere fuiſſet rarum hoc omninò, & ſine exemplo, nec ſperandum vlterius euenturũ.

XIII. Decretum eſt, ne vltra quis ex noſtris ambiret Cathedram; quod tamen an à Capitulo intermedio niſi ad ſummum pro reſiduo illius triennij, potuerit ſanciri, dubitabatur. Et additum, (taxando, vt quidam murmurabant, Angeli facto) neque vltro oblatam acceptaret, ſine expreſſa licentia Reformatoris. Porrò Mag. Fr. Dionyſius Cucho Vallis-bonenſis, qui Tomum de Incarnatione Mag. Lorcæ, Reformatoris iuſſu, publicauerat, laurea Complutenſi donatus eſt; id eſt, licentia, expenſiſque ad ipſam: ſub ea tamen expreſſa conditione, ne Cathedram in ea Academia poſſet ambire. Quod ab aliquibus ex obſeruantiæ zelo factum; ab aliis trahebatur ad alios fines.

XIV. Soluta Synodo, cum nondum diſceſſiſſent Diffinitores vrbe Valliſoleto, quæ ſecundo lapide diſtat à Palaciolis, oblata eſt Ludouico Reformatori abdicatio Abbatiæ Salmaticenſis, à M. Ludouico Bernaldo miſſa (incertum, quibus cauſis) nam ex multis obtentis nulla idonea; nec veram coniectari facile erat. Quæcumque impulerit acceptata eſt; & ſubrogatus M Fr. Nicolaus Brauo Superatenſis, qui tunc Theologiam docebat in Palaciolis.

XV. Menſe Auguſto, (huius, an præcedentis anni, non ſatis memini) in die B. Virginis ad Niues, quæ ante annos duos & viginti, plus minúſve conflagrauerat igne, nobilis & antiqua Eccleſia Saltus-Noualis; iteratum incendium paſſa eſt, proiecto lumine, incuria cuiuſdam iuuenis, inter ramos arentes, qui ignem ſimul hauſerunt, & miniſtrarunt. Supra viginti millia ducatorum æſtimata ruina: & niſi Procerum, & Patrum ſepulturæ, in loco quieſcentium, retinuiſſent; iam de conuentu transferendo ad Vrbem Legionem tractabatur; quod populus, quod Clerus, quod potentiores vrbis deſiderabant. Et tranſituris vltro offerebatur aula Regum Legionis, quæ commode accipere venientes, & permanſuris, in conuentum aptari facile poſſet.

XVI. Hoc ipſo anno, Ludouicus Reformator vocatus à Philippo III Rege Catholico, Matritum adiit, vt de vnione Eccleſiarum Regni Nauarræ, quam Rex ſummè optabat, corã conferret. Et deſignati duo magni viri, D. Ioannes de Acuña, Supremi in Regnis Caſtellæ, Senatus Præſes, &, Ægidius Ramirez de Auellano, à Cameræ Conſilus Secretoribus; qui rem cum ipſo exactè deliberarent. Multis pro vnione rationibus propoſitis, multis contra vnionem; poſt longam collationem, inuentum eſt, in vi priuilegiorum obſeruantiæ, ſi Eccleſiarum Abbates, & maior pars conuentuum conſentirent, ſine alio indulto Sedis Apoſtolicæ, vllâve dilatione, vniri poſſe. Tunc expeditæ litteræ ad ſingulos Abbates, & conuentus, quibus eorum conſenſus poſtulabatur. Annuere ſtatim duo ex ipſis, Iranzu, atque Marcilla, obſequio prompto, neque dubij de propria vtilitate. Quin & Fiterium, cuius adhuc, à morte Philippi de Taſſis vacabat ſedes, dicitur conſenſiſſe, duobus tantum Monachis, ex vniuerſo conuentu, contradicentibus: Et potuit ſtatim pro iis perfici vnio: Verum Oliuæ, atque Sancti Saluatoris de Leyræ Abbatibus acriter repugnantibus, dum omnes expectantur, nullus admittitur; atque interim alij etiam tepeſcunt, aut retrocedunt.

XVII Anno M. DC. XVI. Viſitatorum cum Abbate Hortæ diſſidium, & Reformator, Abbati plus nimio fauens, Synodum intermediam traxere Hortam: & ferebatur, Ludouicus Eſtrada ſucceſſorem optare virum aliàs grauem, neque indignum in officio illi ſubſtitui. Inde orta ſuſpicio, non ob diſſidium illuc aduentare, quod facile componere potuiſſet; ſed ex diſſidio, occaſionem arripuiſſe, qua Diffinitores, Viſitatoreſque, atque alij Abbates, Hortæ hoſpicio ſuſcepti, Ioanni Maldonato (nam id Abbati nomen) conciliarentur. M.DC.XVI.

XVIII. In hoc Capitulo politia omnis Monaſtica tentata euerti, ablatis Eccleſiarum filiationibus atque duabus tantum deſignatis, altera in Caſtella, in Gallæcia altera; quæ Nouitiis paterent; neque in cæteris aliis admitterẽtur. Prouiſo interim, quod nullus in ea domo, in qua profeſſus eſſet, in Abbatẽ proponi; neque ad aliud officiũ aſſumi poſſet. Sic relegari affectiones fraternitatũ, æmulationeſque, quæ inter Monachos diuerſarũ Eccleſiarum, non ſine graui damno gliſcere ſolent. Sæculares affectus in Religione, hactenus non relinqui, ſed cõmutari. Quid enim refert, ſiue eiuſdẽ ſanguinis, ſiue eiuſdẽ Eccleſiæ perſonæ coëant; dũ omnes æquè mutuò ſibi faueant, æquè in cæteros alios arma ſumãt? Si numerus taxetur Eccleſiis ſingulis promouendorũ ad officia, & dignitates, ſæpè multos digniores relinquẽdos, quia numerũ excedũt; aſſumẽdos indignos, vt illũ impleãt. Si nõ taxetur, qui rerũ potiti fuerint, ex ſua Eccleſia cũctos aſſũpturos. Sic ſi nõ poſſint in officio Reformatoris filij vnius Eccleſię ſibi ſuccedere;

facilè euenturum, vt Congregatio digniſſimo fraudetur: ſi poſſint, ſucceſſionem hæreditariam ſtatim expectandam, à Patribus ad filios, ſiue ad fratres. Porrò hæc mala, atque alia illis ſimilia, ceſſatura omninò, ſi nulla filiationum diſcretio fiat.

XIX. Iam proprietatem, ſeu rerum temporalium ſolicitudinem, quam votum paupertatis prorſus abhorret; commutari non minus; atque in ſola materia variari, retenta forma. Abeſſe namque dominium à perſonis; verùm penes Eccleſias conſeruatum, eoſdem prorſus affectus excitare, eaſdem curas, eaſdem ſolicitudines; & quod peius eſt, eaſdem diſſenſiones. Erant qui dicerent (verè, an falsò, dubium?) pro legibus condendis grauandis Monachis, ſupplicijs inferendis etiam grauiſſimis; atque id genus aliis pronunciandis; rarò in Diffinitorio voces auditas: pro taxandis cuiuſcumque Eccleſiæ contributionibus, ſiue aliis oneribus: contentiones frequenter; nonnunquam etiam diſcordias pullulaſſe: nempe cætera omnia communia ſunt: ſolæ Eccleſiæ quia propriæ, animos diuidunt. Quæ omnes tangunt, exactius peragenda, ab omnibus vnitis, quam à ſingulis: qui ſi vnuſquiſque propriæ domui conſulat, dum in contraria tendunt, nihil efficiunt. Tum ſi vna domus ad inopiam redigatur, ſi patiatur iniuriam: ſi litem habeat; quanto promptiora, maioraque ſubſidia ſimul ab omnibus valeat experiri? Ideo grauiſſimas, recentesque familias, cum omnia contulerint, hoc vnum elegiſſe: haud dubiè, quia melius, vtiliuſque: nec noſtris in Italia diſplicuiſſe, inter quos vna Clara-vallis Mediolanenſis alit nouitios totius Congregationis. Hæc & ſimilia aliquorum mouerunt animos, vt faciles in hanc partem pertraherentur.

XX. Cæterùm alij maturiori conſilio vſi, & rem, vt erat, altius perpendentes, nouitatem ſuſpectam habere primo; mox, etiam rem nociuam, quia inexpertam; demum vel ſi antiquā inueniſſent, reiiciendā omninò diſceptabant. Nam quæ omnū ſunt, nullius eſſe & contemni ab omnibus; eóque longe facilius peritura: æmulationē in vitiis reprobari; laudari in virtutibus. Et quæ virtus glorioſior, aut laude dignior, quam eos, qui de propriis nihil curāt, ſeu veriùs nihil habent, de bonis Chriſti, & Eccleſiæ eſſe ſolicitos? Ea æmulatione Monaſteria, non ſolum conſeruari, ſed augeri: ſi deſit, fortè ſtatim diminuēda, ſi non in exterminiū peruentura. Tenuibus Eccleſiis forſan vtile, quod omnes redigātur in vnū corpus: ſed iniurioſum omninò opulētioribus; quas ſpoliare intēdunt, vt alias ditent (nec aliud credi poſſe) qui hæc proponūt. Tum quando valeat ſcrupulo carere, quod fundatores Eccleſiarum pinguium, & illarū vicini, vaſſallivè, defraudentur ſuffragiis, & eleemoſynis, quibus alij fruantur prorſus immeriti?

XXI. Rerum naturam non conſtare æqualibus, imò neque concordibus; ſed diſparibus prorſus, atque contrariis: & ex illis pulchritudinem habere; ex his, vigorem. Idem omninò in myſticis corporibus: neque aliunde hæc duo certius hauriri, quā vnde ea naturæ Deus prouidit. Numerum dignitatum taxari ſine incommodo: nempe verſus ſupremum, non verſus infimum. Neque vnquam præcipi, tot eſſe debere, & ſi non ſint tot digni: ſed prohiberi plures, & ſi ſint; ne non digni, pro dignis ſubſtituantur. Quod ſi aliquis, quantumuis dignus, vacet, quod inconueniens? dummodo ſemper ex his, qui habiles ſunt, eligantur meliores, & digniores? Idem omninò de Reformatoribus, cui certe muneri congruunt pauciores: neque leges ferendas ex his, quæ rarò; ſed ex his, quæ plerumque ſolent contingere.

XXII. Iam ſi æmulationes Monaſteriorum, ſi perſonarum inhabilitates intenduntur vitari, quæ nocentiores, pernicioſioreſvè, quam quæ vniuerſam Congregationem in duas ferè æquales partes diuidunt, ex duabus Eccleſiis computandas? An quia pauciores matres, minus amabiles? aut plurium ſterilitas, fœcunditati laudem, aut veris natis filialem affectum dement? Stabunt magis ex aduerſo acies, inſita ab ipſa pueritia æmulatione: & iam non filij plurium Eccleſiarum, quas hodiè iunxit caſus, & cras diuidet: ſed filij Caſtellæ ſemper ſibi aduerſos Gallæciæ filios; & hi è conuerſo illos æmulabuntur: & vel nihil erit, quos victoribus non cedat, vel ſimilia interſtitia præſcribentur; quo plures comprehendant, maiori damno; quia pluribus excluſis, etiam dignioribus.

XXIII. Quid, quod multa Eccleſiarum miniſteria à Nouitiis dependent? Quid, quod ipſa monaſtica obſeruātia ægrè ſine ipſis valet conſeruari? Alias familias deſtinatas ad alios fines, atque diuerſis inſtitutas legibus, diuerſa media eligere potuiſſe: noſtræ, cuius expreſſius votum eſt, ſtabilitatem in loco promittere; vix, aut ne vix omninò congruum eſſe, nulli adiectos Eccleſiæ, per omnes ſine differentia diuagari. Præualuit hoc Conſilium, quia antiquius, quia regulæ conformius: & qui rem mouerant, vltrò deſtiterunt, rationibus conuicti, aut ſpe deiecti: nec dubitabant, ſi res in Capitulo generali futuro proponeretur, quacumque authoritate ſubnixa eſſet, reclamaturam vniuerſam Congregationem.

XXIV. Relatum inde de exemptione Montſionenſium à publicis oneribus, quam quod ipſius ſubſidium remiſiſſent (quod tamen ſemper ſoluerant) Reformator tentabat labefactare. Neque omninò nolebat eſſe immunes: ſed inſpecta concordia & priuilegiis, cenſebat multa eſſe, quæ non ſoluerent, cum ſoluere deberent: ſola oſcitantia, aut incuria anteceſſorum. Nam

primò

primò quidem, quod ſoluunt ſingulæ domus Collegio Complutenſi, ab eis etiam ſoluendum iuxta concordiam, cum creuerit pro aliis ratione temporum, pro eis etiam augendum diſcepabat. Deinde cum de Collegio Salmantico eadem ratio ſit, & ſolum in concordia omiſſum fuerit, quia inita ante illius erectionem: non idem prorſus pretium illi ſolui, contra omnem iuſtitiam aſſerebat. Tertiò, in expenſis generalis Synodi, quas alij Abbates ſoluunt, aliquid eſſe, quod onera reſpicit Congregationis, à quibus Abbas T.pletani ſit immunis: cæterum aliquid, quod victum ipſius concernat; à quo, quo iure indemnis reputetur? an quia liber, ab oneribus communibus, ideò ipſe ab aliis debet ſuſtentari? Longe aliud eſſe Montis-Sion Abbatem non contribuere, aliud cæteros tributarios ſibi facere. Pro alendis aliis, qui veniunt ad Capitulum, nihil imponatur: ſed neque alij grauentur, vt ipſum alant.

XXV. His plura alia addebat Ludouicus, ni conſuetudo contrarium obtinuiſſet, adeo rationi, iurique conformia, vt negari non poſſent: & vel ſibi fauente conſuetudine, Montſionenſes timuerint condemnari. Manſit tamen negotium in ſuſpenſo, vſque ad Capitulum generale proximum, in quo per diffinitorium decideretur. Erant qui dicerent, cohibendo Abbati factum ne ſe Reformatori, dum præeſſet, auderet opponere; alij è conuerſo, Reformatoris zelum, ab omni affectu immunem, commendabant: qui non timeret alienare à ſe Abbatem, quem ſciret in electione ſucceſſoris, ipſo abſente, præfuturum Congregationi.

XXVI. De Magiſtro Fr. Angelo Manrique, duplici titulo dubitatum eſt, ſuffragium ferret in Capitulo futuro, an deberet, aut poſſet? altero, quod lauream Magiſterij, non Capituli Generalis iuſſu, ſed intermedij accepit; altero, quod ex duodecim annis lecturæ, qui neceſſarij erant, intermiſiſſet vnum quo integro Collegio, caſu accidenti, defuiſſent, qui docerentur. Conſultis peritioribus iuris totius regni, pronuntiatur, nihil horum illi obeſſe; non primum, quia Capituli intermedij factum, à Capitulo generali poſtea approbatum fuit: & iuxta regulam iuris receptiſſimam *Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non eſt dubium comparari*. Non ſecundum, quia ex ſimili alia regula, *Cum non ſtat per eum, per quem implenda eſt conditio, quo minus impleatur, habenda eſt perinde, ac ſi impleta fuiſſet.*

XXVII. Hic annus Nucalenſibus glorioſus, ad ſuperos tranſlatis duobus viris opinione ſanctitatis inſignibus, altero in Hibernia, in Gallæcia altero; atque vtroque hos Annales, atque vniuerſum Ciſtercium illuſtraturo. In Hibernia obiit Fr. Candidus Forlongius, natione Hibernus, patria Vvexfordenſis, genere nobilis, & dignitate, vt ſui omnes ferebant, Apoſtolis Hiberniæ ſubæqualis. Is poſtquam Angliam, Galliam, Germaniamque, atque omnem Italiam peragraſſet in iuuenili ætate, in Hiſpaniam appulit, vbi & diu moratus, in Monaſterio Nucalenſi profeſſus Monachum; inde ad Collegium Meyritanum primò, mox ad Salmanticenſe miſſus eſt; in quibus Philoſophiam, & ſacras litteras non vulgariter doctus, demum ad prædicandum Euangelium in Hiberniam remiſſus; & ſermonem confirmans ſignis ſequentibus, & ſpiritu prophetico, ipſis hæreticis etiam reuerendus, cum plurimos ad fidem conuertiſſet, tandem hoc anno mortis ſuæ præſcius, ad ſuperos migrauit Vvaterfordiæ, ſexto nonas Maij, qua die memoratur in Menologio. Eius vitam, & miracula quamplura, ante, & poſt mortem facta collegit Henriquez lib. 2. Faſciculi, diſt. 33. vbi quædam epitaphia eius recenſet, & in Menologio, hymnos in eius laudem.

XXVIII. In Gallæcia obiit eiuſdem domus alumnus Venerabilis Fr. Dominicus à puero IESV; ſic enim vulgò à noſtris appellabatur; quod puer IESVS nunquam ab ore eius excideret (adeo frequenter ipſum inuocabat, atque inferebat, quoties loquebatur ſingulis verbis.) Vitam eius idem Chryſoſtomus Henriquez poſteritati mandat in ſuo Monaſticæ perfectionis Theſauro; memoratque vlterius in Menologio ad diem menſis Septembris duodecimam. Obiit in Monaſterio Melonis matura iam ætate, ſed quam multis vigiliis, ieiuniiſque, & corporis continua maceratione, ſupra naturam, ad mortem præcipitauerat, inde meliorem vitam incepturus, vt pie credimus.

M. DC. XVII.

XXIX. Intrabat annus M. DC XVII. & Reformator, Philippi anteceſſoris imitatione, an quia hominem amabat, & cæteris digniorem eſſe credebat, Andræam de Truxillo Monachum Vallis-viridis, quem à ſecretis hactenus habuiſſet, optabat habere officij ſucceſſorem. Itaque quodam ex Diffinitoribus, vt credebatur, officium abdicaturo; curabat Andræam pro ipſo ſubſtituere. Inde orta ſuſpicio, rumorque, per eoſdem gradus, per quos Ludouicus, à Philippo de Taſſis ductus eſſet; Andræam à Ludouico ducendum fore: nec deſtiturum, quoad vſque illum videret ſuprema in ſede totius Congregationis. Et erant multi, qui ſucceſſioni plauderent, atque Andræam optarent rebus imponi: Charitate in ipſum & reuerentia, (nam vere vtraque dignus) atque inſolita parendi conſuetudine. Verùm nondum coalita potentia Ludouici de Eſtrada, neque cœpta timeri; pauci reſiſtere, plures tumultuari; alij vtrumque aſpernantes, in ſpem ſucceſſionis erigebantur.

XXX. In his Mag.Fr.Petrus de Ouiedo, diſcipulis ſubnixus, amicis validus, Magiſterio, & Cathedra inſignis,& qui tum Abbas,tum etiam Diffinitor ſpecimen iuſtitiæ, prudentiæque, atque aliarum virtutum præſetuliſſet. Ab hoc timebat Andreæ Ludouicus; & creditus impleuiſſe Angelum fuerat,vt,an vocem haberet in Capitulo, peteret declarari: quod euſdem cum Petro Eccleſiæ Monachus (nam Hortenſis vterque) & aliàs non ingratus Capitularibus,& ſi non æmulus (quia incapax offici),cum nondum in Abbatem promotus eſſet) at reſtitutus illi videbatur; vt quo ſemel ingreſſo,nouennio vt minimum foret retardandus.

XXXI. Hic ſtatus rerum perturbare potuit initium anni, atque exitum Triennij; ſi non vtriſque ingenita modeſtia continuiſſet vtroſque & viris illis de quibus agebatur, aut ignaris omnino, aut quaſi ignari eſſent, abſtinentibus, reliqui rari, nec niſi per Epiſtolas, & velut conſultantes rem tractarent. Intrante Maio, ex diſpenſatione Reformatoris (nam legibus prohibitum)grauiores conuenere Valliſoleti. Ibi collatis ſententiis ſingulorum, & computatis ſuffragiis, vt potuerunt, penè æquales vtrique: & pauci indifferentes, atque neutrales, negotium deciſſuri comperiebantur. Atque hi præcipuè ex Angeli amicis,diſcipuliſque; vnde ſpes non exigua Reformatori, fore, vt dum Petrum declinat, ſequatur Andream, atque hac ratione voti compos euadat. Vocatus Angelus, cum inducias popoſciſſet, vt ſecum ipſe, atque cum Ludouico Bernaldo (communi omnium Patre, ſed maximè ipſius)ac reliquis amicis deliberaret; ſequenti die Ludouico reſponſum dedit.

XXXII. Andream de Truxillo, niſi obſtaret exemplum perniciofum in Ludouico cæptum, de continuanda ſucceſſione per ſecretarios; parem omninò muneri, neque forſan ab his, quos conſuluiſſet omnino reſpuendum; quamuis reuera ætate, atque functionibus longè inferiorem multis non dubitabant. Sed ſucceſſionem vel in ipſo Ludouico, qui primus fuit, & potuit eſſe ſolus, nociuam reputatam à prudentioribus; ſi continuetur, quanto nocentiorem? Et quantò difficilius impediendam? Neminem velle minorem apparere, quam qui præceſſerint; & ſi vel ſemel Abbatia tenui functum, quem habuit à ſecretis,ipſe ſubroget; quando Andræas quencumque ſortitus fuerit, pluribus inſignitum titulis, (nam nec poteſt paucioribus) non volet pariter ſibi ſubrogare? Vnde ſequentium æmulatio gliſcet; neque aditus ad Generalatum patebit, niſi per calamum.

XXXIII. Eſſe in congregatione viros illuſtres, ætate maturos, experientia prouectos, atque variis functionibus probatos, & fideles inuentos: & tales iure conſtitui ſupra maiora. Neque eos deeſſe inter eius familiares; neque enim velle ſe alienos proponere, quos & ſi non ſuſpectos, ſaltem vt minus fidos timere poſſet) eſſe, inquam, inter eos inſignes viros, Fr. Raphaelem Abatcam Mataplanenſem, & Fr. Franciſcum Nieto Saltus-noualis. Eligat ex duobus, quem malit vnum, ſine vllo cunctamine eligendum. Sin Andreæ inſiſtat,neque alteri conſentiat, Petrum omnmò à ſuis Prælatum iri: à ſuis,inquam, cunctis, & à ſeipſo; qui non adeo priuatis rebus incumbat, vt non præferat publicas Et Mag. Fr. Petrum de Ouiedo virum doctum,prudentem,Religioſum,& tum Abbatis,tum Diffinitoris officiis cum laude functum,cũctis penſatis,ſi Andreæ comparetur,bono publico aptiorem iudicari.

XXXIV. Timuerit euentum Ludouicus, an ceſſerit rationi, cui multum deferebat, in dubio eſt. Conſtat, multis ex ſuis contradicentibus, conſenſiſſe propoſitis. Mox,deliberatione cum ipſis habita, Fr. Franciſcum Nieto prætuliſſe, tunc Compluti Abbatem, qui ſibi in ſucceſſorem ſubrogaretur. Itaque quinta pro more die eiuſdem menſis ingreſſi Palaciola, Miſſa de Spiritu ſancto decantata, & cæteris, quæ præmittenda erant, præmiſſis.

XXXV. Diffinitores per ſuffragia prodierunt Mag.Fr. Ludouicus Bernaldo de Quiros, poſt quem quinque Abbates, Fr.Gaſpar de Vbeda, ſancti Martini de Cartaneda, Fr. Hieronymus Montoya, S. Annæ Matritenſis, Fr. Chriſtophorus Martinez Montis-ferì, Fr. Raphael Sanchez ſancti Claudij, atque Hoyæ F. Vincentius de Gueuara. Viſitatores Fr. Raphael Aſtete, & Fr. Thomas de Artiaga, ille Saltus noualis,hic Vallis Eccleſiarum vterque Abbas.

LXXIX.

FRANCISCVS NIETO REFORM. XXVII.

I. Poſterâ die,cum iam, qui fauebant Petro,ex euentu electionnm præteritarum animo cecidiſſent,longè maiori ſuffragiorum numero,Reformator,& Pater Congregationis renunciantur Fr.Franciſcus Nieto Saltus-noualis Monachus, vir grauis moribus, canis venerandus,eloquio dulcis,ingenio promptus, diligentia & induſtria negotiis par, neque impar muneri

neri doctrina ac pietate. Nulli vnquam inuiſis infenſus fuere, ne illi quidem qui alios deſideraſſent. Sed neque eos, quos honoris æmulos habuit, ſine honore reliquit. Andreas Truxillo Eccleſiæ S. Claudij, inter primas Gallæciæ, Petrus de Ouiedo Abbatia Complutenſi donati ſunt, diſceptante Franciſco ſatis modeſtè; ſua intereſſe, qua poſſet promouere, & promoueri facere, quos è tot viris doctis, ſanctiſque ſibi etiam Prælatos conſpexiſſet.

II. In hoc Capitulo Fr. Angelus Manrique Salmanticenſis Abbas creatus eſt, vt meritis inferior, ſic ferè vltimus ex condiſcipulis curſus Meyricam, qui ad hanc dignitatem ſunt promoti. Reliqua ſine æmulatione, ſine inuidia, neque quæſiti qui ſuffragium tulerint, aut qui laturi in futuram ſperarentur; quod nonnunquam contingit: ſed qui melius, vtiliuſve præeſſent, & publica negotia adminiſtrarent, ſine vlla acceptione, ſine inuidia.

III. Id vnum accidit, quia rarum, memoria dignum, neque auſim dicere meritò accidiſſe. M. Fr. Chriſtophorus de Mora, quem magni illius potentiſque adminiſtri, eiuſdem cum eo nominis, ſub Philippo II. nepotem dixi; cùm ab aliquibus Reformator acclamaretur, & in ipſa Capituli vigilia Vallisoleti (incertum quo errore) penè ſine æmulo eligendus crederetur eſſet: intra paucos Capituli dies, ab illa prima ſede ſupremaque, ad Abbatiam Matritenſem, vt ferebatur; mox & ab hac, ad aliam inferiorem Collegij Montis-rami; atque inde etiam ad propriam Nucalenſem, quæ minus illi grata: demùm ante Capitulum ſolutum, nulli Eccleſiæ propoſitum, ab omni officio immunem euaſiſſe. Erant qui dicerent, merito id paſſum, quod à Petro, ad Franciſcum tranſiuiſſet ſine ſpeciali cauſa, nouaue: alij, quia dum vtrique placere ſtuduit, neutri placuit. Meliùs, interueniſſe prouidentiam, atque diſpenſationem diuinæ gratiæ, vt vacaret ab omnibus externis, & ſoli Deo viueret, intra idem triennium moriturus.

IV. Fr. Thomas Cano Nucalenſis, & Fr. Chriſtophorus de Ouando Moterolenſis Magiſterij laurea inſigniri permiſſi ſunt: confirmata interim, & denuo promulgata Diffinitione, ne duodenarium numerum excederent, qui talibus inſigniis decorarentur.

V. Hoc anno Vvaterfordiæ in Hibernia obiit Fr. Nicolaus Fagam Hibernus, ex Monacho Ferrarienſi, & Collega Collegij Salmanticenſis, ad prædicandum Euangelium in patriam miſſus: inde creatus Abbas Surienſis in eadem inſula, demum electus Epiſcopus Vvaterfordienſis, ſed nondum conſecratus; cùm multos conuertiſſet ad veram fidem, & Eccleſiæ Catholicæ veritatem. Vitam eius, quì alias compilauit, Chryſoſtomus Henriquez, in faſciculo libro 2. diſt. 34. inde memorat virum in Menologio, ad diem 8. Martij, vbi & longum epitaphium eius tranſcribit.

VI. Eodem moritur Mag. Fr. Ioannes Lupus Moterolenſis; cum eſſet iuuenis, inter primos Congregationis, qui & mox Abbatis, Conſiliarij, atque Viſitatoris generalis munera obiuit, non ſine laude: multorumque etiam ad ſedem ſupremam deſtinatione. In ſenecta, aut fortunam, aut culpam luens, atque diù ſuperſtes, grauem damnationem, pari modeſtia, nec minori conſtantia tollerauit. Collegit tertium Tomum priuilegiorum Congregationis noſtræ, atque Eccleſiarum omnium vnionem redegit ad ordinem, cuius verbis non ſemel vſi ſumus in hoc Catalogo. Ob hæc ſcripta à Chryſoſtomo Henriquez in Phœnice, inter Doctores Hiſpaniæ commemoratur.

VII. Magiſter Ludouicus de Armendariz, qui ante quinquennium in Abbatem Oliuenſem Philippi III. præſentatione aſſumptus, eximium prudentiæ & pietatis in eo munere ſpecimen dediſſet, eiuſdem Regis iterata præſentatione in Epiſcopum Iacenſem promouetur in Regno Aragoniæ, ne in eo munere diutius permanſurus: vir planè magnus, in quo ingentes virtutes ſola humilitas modeſtiaque celabant; ſed poſtquam aliorum curæ præfectus eſt, iuſtitia & charitas, atque zelus detexerunt. Pro ipſo in Abbatem Oliuæ ſubrogatur Fr. Michaël de Sada, quem dudum viſitaſſe Luſitanos, cum Ludouico Bernardo memorauimus.

VIII. Annus M. DC. XVIII. tranquillus ſatis, neque vllo peculiari euentu inſignis fuit. Capitulum intermedium ad XX. diem Maij dilatum eſt, quod Reformator aliquibus negotiis in Curia pertractandis detentus fuerit. Status Eccleſiarum pacatus obſeruanſque; & nihil correctione dignum, quamuis requireretur, inueniebatur. M. DC. XVIII.

IX. Finem anni funeſtauit propera mors Mag. Fr. Chriſtophori de Mora, qui à ſepulchro Apoſtoli Iacobi, ad Superatum rediens, deliquium paſſus, atque equo, quo vehebatur, ægrè deſcendens, ſub arbore, quæ in via fortè ſe obtulit, parua mora interiecta, defunctus eſt; longiori vita dignus, & quem domeſtici, & exteri plorarunt. Non tamen potuit improuiſa dici mors, quam longa infirmitate præuentus, iam à menſibus multis præſtolabatur; non lecto decubans, nam eas inducias dabat, ſed ex tumore, debilitateque, atque aliis accidentibus præmonitus non diù poſſe tardare. Vnde & Iacobi ſepulchrum viſitauerat, quaſi ab ipſo muniendus in vitæ exitu.

X. Annus M.DC. XIX. proſpera aduerſis in diſcurſu miſcens; in exitu ſupra modum acerbus fuit. Synodus intermedia celebrata conſueta die, & deſignati ſeptem Eccleſiarum Viſitatores, Abbates MoreroIæ, atque Nucalium, non quia in Reformatorem neceſſarij, de quo nulla querela; ſed quia lex eligendos præcipiebat. Inde Matritum à Reformatore perrectum eſt; atque in Eccleſia Abbatiali S. Annæ, cui nullus lapis impoſitus fuiſſet; ex quo noſtris acceſſit (tædio, an incuria dubium) ædificium tunc primum ſurgere iuſſit; amplum, & ſumptuoſum, neque indignum Ciſtercio, ſi perficiatur. Nempe Franciſco, Monaſterium illud, aut dimittendum, ſi alienum ab inſtituto; aut, ſi retineretur, ampliandum; curia Philippi, in cuius erat oculis, atque aliarum ſacrarum familiarum exempla, perſuadebant. Creuit intra annum fabrica, non parum; & ſine vllo dubio oſtenſum eſt, quam ſi vellent, qui curant res communes, poſſint illas augere; & cum omittunt, oſcitantiæ eſſe magis, quam impotentiæ.

XI. Eodem anno, quatuor Clauſtri ambitus Collegij Salmantini, qui per tot annos rudis, & imperfecti, nec totidem perficiendi ſperabantur, conſumati, & ornati decenter ſunt, vt vix in tota Hiſpania pulchriores, ſiue ſumptuoſiores inueniantur.

XII. Hic idem annus in Valle-paradiſi triſtis, & lætus; ſed vtrimque glorioſus, & fauſtus fuit; morte Fr. Ioannis Zazo, & translatione corporis S. Martini, vtriuſque Abbatis magnifici illius Eccleſiæ, quæ paucos intra dies contigere.

XIII. Obiit Ioannes ætatis ſuæ anno LXXIV. habitus LV. cum officium Magiſtri Nouitiorum vltra viginti; Abbatis, per tres annos exercuiſſet, vir planè Sanctus æquè, vrbanuſque; nec minus zelo pollens, quam manſuetudine. Liberalibus artibus, præcipuè Muſica, Arithmetica, Aſtrologiaque ſupra doctos excellens: in ſacris litteris doctus ſine Magiſtro: & cui multi Doctores cedere poſſent. Mitti ad Collegia, rogatus, nunquam acquieuit; quaſi qui ſatis ſe ad ſalutem ſcire; aut melius edocendum quod ignorabat, à Deo intra Clauſtra Conuentus planè cognoſceret: quicquid vltra, ſuperfluum, & vanum eſſe; fortè & periculoſum, diſceptaret. Officia tria à noſtris pandi ſolita, ex quo habitum ſuſcepit, nunquam omiſit, etiam morbo grauatus: quin ipſa die; imò ipſa qua obiit hora, cum laudes matutinas recitaret cum duobus aliis Monachis, & illi initium Pſalmi ſubſequentis naturali obliuione remorarentur, Ioannes Pſalmum incœpit clarè, & diſtinctè, ante quem abſolutum expirauit, ſerenus vultus, neque obuerſis, aut fractis oculis; ſed leuatis in cœlum, apertiſque, atque adeo fulgentibus, vt niſi proderetur defectu ſpiritus, viuens quam mortuus poſſet reputari.

XIV. Quæritur hodiè & in magno pretio habetur Breuiarium Ioannis Zazo; id eſt, quod eius cura correctum prodiit anno M. D. XCV. & cum aliis contemptus à poſterioribus; huic à duabus editionibus ſequutis, maior gratia accreuit, & maius pondus. Sanctorum vitas collegit, vulgauitque, legendas in Choro, pro diuinis officiis celebrandis. Tum alia quædam omnia adeo exactè, perfectéque, vt quandiu vixit, nullus alius fuerit, cui tale aliquid in Congregatione committeretur.

XV. De tranſlatione corporis S. Martini, primi domus Abbatis, hoc item anno celebrata ſolemni pompa, præſtat tabellam, quæ in antiquo eius ſepulchro relicta eſt, & rem exactè pandit, hic tranſcribere. Ergo in ſacello (non longè ab Eccleſia) vnde ſanctum corpus aſſumptum eſt, talis inſcriptio hodie perſeuerat: in qua quid olim, & quid hoc anno factum, breuiter, & dilucidè narratur. Sic autem habet:

XVI. *Sub hoc lapideo tumulo eſt lapis planus, & ſub eo lapide eſt cauum lapideum, in quo ſacrum corpus Patris noſtri S. Martini Cidis, Abbatis primi huius Monaſterij, (quod alibi conſtructum in initio dicebatur Monaſterium Sanctæ Mariæ de Peleas, & huc tranſlatum dicitur Vallis-paradiſi) ſepultum eſt, anno ab incarnatione Domini M.C.LII. in qua ſepultura fuit aſſeruatum per LXXX. annos, videlicet vſque ad annum M.CC.XXXII. in quo anno tranſuecta ſunt à dicta ſepultura; & præfatum ſacrum corpus, ex Eccleſia prioris ædificij, ad hoc ſacellum, quod ex tunc vocatur S. Martini Abbatis, vbi per CCC.II. annos manſit reconditum in prædicta ſepultura lapide cooperta, & per multos annos clathro ferreo circumſperta. Poſtmodum ablato clathro, ſuperpoſitus eſt hic tumulus lapidus non rudi ter elaboratus anno M. D. XXXIV. quamuis à deuotis fidelibus pie fuerit deformatus. In anno autem M.DC.XIX. dictum ſancti Patris noſtri corpus tranſlatum eſt ad Eccleſiam Monaſterij, ibique in perpulchro tabernaculo iuxta altare maius glorioſiſſimè eſt collatum, per manus Illuſtriſſimi, ac Reuerendiſſimi Domini D. Ioannis Zapata Oſſorio Epiſcopi Zamorenſis, die VII. Octobris.* Hactenus tabella.

XVII. Tranſlationi interfuere, præter Epiſcopū, Dignitates, & Canonici plures Eccleſiæ Zamorenſis; tum quatuor Abbates Congregationis, & Cleri, & populi infinita multitudo.

Nec

Nec multo poſt eadem vrbs Zamora ab Abbate, & Monachis, integro oſſe Sancti donata eſt, quod ipſa deuotiſſimè ſuſcepit, atque in ſacrario Eccleſiæ Cathedralis decenter collocauit non minori concurſu Cleri & populi.

XVIII. Intrabat iam vltimus anni menſis, & Reformator è Curia Matritenſi, Salmanticam aduenerat, Collegium, cuius alumnus erat, tum recens conſumatum (excepto tamen Templo, quod nondum cœptum) filiali ſimul, & paterno affectu viſitaturus: cum ecce ad Palaciola, propriam domum, redire in votis habens, veſum cruribus te impeditum ſentiens, grauibus præ tumore, cuius cauſam neque ipſe aſſequebatur, nec Medici calebant, (vt ferè ſolent) quæri currũ inuentumque conduci, quò veheretur, iubet, XII. menſis egreſſurus, cum ne quicquam ab Angelo, qui præerat Collegiò, retineretur. Inuentus, atque ad illam diem conductus eſt. Aſt aliud illum iter longè difficilius, etiamſi longè breuius, præſtolabatur. Qua die currus inuentus, & conductus, in febrem incidit; quæ inualeſcens paulatim, tandem præualuit, atque hominem aſſumpſit, vndecima die menſis, poſt mediam noctem, cum duodecima inſtaret, cui ſe accinxerat. Itaque ipſa die, quam elegiſſet; ſed feretro, non curru, deductus eſt; neque ad Palaciola, paucorum iam tunc menſium propriam domum, ſed ad ſepulchrum diutius permanſuram.

XIX. Triduo ante mortem, cum nondum timeretur de eius vita, curam Angelo Abbate, Petro de Andrade, & aliis, teſtatus eſt, parietem, cui lectus adhærebat, ter media nocte validè percuſſum; ſignato loco, in quo ictus ſonuere: neque cum ſomnium, hi qui circunſtabant, aut vicinorum motuum affirmarent; quo minus crederet mortem ſuam inſtare ſibique illis ictibus portendi; vllis rationibus potuit perſuaderi. Contingit inter noſtros, neque raro, vt quando aliquis deceſſurus eſt, ſimiles ictus audiat, pulſante nemine.

XX Paulò ante mortem ad Angelum conuerſus, quem charum habuiſſet à multis annis, & credebatur velle ſucceſſorem, atque oculos illius mandentes videns: Orandi tempus, inquit, non lugendi; & abeuntis amici inſtantem exitum, conſtantia animi, & verbis confortandi. Et poſt breue interuallum, eum intuitus, atque in ipſius cella, & lecto decubans: hic ego, ait, cogitabam officium ponere; ſed longè diuerſimode: & ſiue affectu moueret, ſiue iudicio; at aliqualem certe gratiam merui; quam à te mihi ſpero per ſuffragia, per preces rependendam. Mox ad ſingulos Monachos conuerſus, & cunctos alloquens, vltimè omnium icom Mariæ Virginis, quam dudum ex Gallæcia adductam, vt ſupra diximus, ad ſe deferri deuotus poſtulauerat, vltimum vale dicens, expirauit, inter ſingultus omnium, lachrymaſque; vt nullus prorſus eſſet, qui in animæ dilecti ſui Patris ſueta commendatione pſallere poſſet.

XXI. Sequenti die, in Eccleſia Collegij, tria; in quatuor Clauſtri recens conſumati angulis; quatuor altaria erecta; & ſedilia ex aduerſo poſita ſunt, in modum Chori omnia: celebrandis ſolemnibus officiis, quæ ab omnibus, & ſingulis collegiis Sacrarum familiarum, pro anima defuncti, offerri poſſent. Ab ortu ſolis, vſque ad duodecimam, continuata ſuffragia; in ſeptem his Altaribus, ſolemnia; in cæteris, priuata; quouſque ſolemniſſimum inceptum, tanto concurſu Procerum, Doctorum, rogatorum è quatuor Collegiis maximis, nobilium vrbis, atque Eccleſiæ Cathedralis inſigniorum virorum, vt vix alium æqualem; maiorem, ne vix quidem ſe vidiſſe, qui tunc aderant ſenes recordarentur. Quid, quod omninò rarum (ſi tamen aliquando viſum eſt) in eo concurſu Epiſcopus Eccleſiæ, Rector Academiæ, & Chancellarius, quem Magiſtrum Scholæ vulgus appellat, ac demum Prætor vrbis, diſcreti locis, ſed nihilominus omnes conuenere. Miſſam Fr Andreas de Cordoua, Vallis-paradiſi Abbas celebrauit; neque Angelus poſſet, etiamſi vellet. Concionem habuit ad vrbem vniuerſam Magiſter Fr Chriſtophorus de Ouando, tanto animi ardore, tanta eloquentia, vt nullus audientium, etſi tot eſſent, ſibi à lachrymis potuerit temperare. Corpus tandem ſepulturæ mandatum eſt in medio temporariæ Eccleſiæ, qua (dum ſurgit manſura) Collegium vtitur, poſtea in gymnaſium, vt ferunt, permutanda.

XXII. Parentatum, & aliis octo diebus, ſimili ferè modo, in quibus ſpecialibus noſtris addicti, vel ſi qui prima die non potuerunt, ſolemniter exequias celebrarunt. Vltima dies reſeruata Militiis ſacris, Calatrauæ, & Alcantaræ, quæ tunc vel maximè nondum ſe oblitas Ciſtercium, dum Ciſtercij Parenti iuſta ferunt, non vulgari indicio manifeſtarunt. Miſſam Alcantarenſis Collegij Rector, concionem vnus è Calatrauæ filiis, Fr. N. Suarez, reliqui vnum corpus efficientes circumſedebant tumulum, qui per gradus aſſurgens, Mitram & baculum (Paſtoralia inſignia) ſuſcipiebat. Medium altaris occupabat effigies S Raymundi, Abbatis Fiterienſis, Calatrauæ Militiæ fundatoris; & rubrum crucem, cucullæ albæ impoſitam, caſidi, & gladio glorioſè copulabat. Parietes pullatos inſigniebant parmæ albicantes; alternis diſtinctæ crucibus, viridibus, & rubris; & inter eas Ciſtercij tranſuerſæ faſciæ, inter lilia radiantia, fulgurabant. Videbantur in gremio matris filiæ, velut quæ lachrymas inuicem

miſcerent, leuarentque; & toto ſole penitus excluſo, ferales tedæ tumulum ambientes, & gradibus impoſitæ, fumante flamma, obſcurum alias aërem, triſtem magis reddebant, quam illuſtrabant. Hæc facies Templi; concurſus, idem, qui prima die fuit. Si funerei honores, vt multis placet, ſuperſtites reſpiciunt æquè, ac defunctos; potuit orphanis filiis ſolatio eſſe, paternum funus tot titulis illuſtre: potuit communis mœror de morte viri temperare priuatum, quantumuis grauem.

M.DC.XX. XXIII. Annus M.DC.XX. à ſucceſſoris electione turbidus, & quatuor menſibus præcedentibus Capitulum, vix aliquid in eo non triſte fuit. Ianuarij VII. conuenere Diffinitores, Viſitatoreſque, & cum eis Fr. Michaël Olleanus Monti-Sionenſis Abbas, qui diem pariter, locumque præſcripſerat (Palaciola ex more) & ſingulos per Nuntium conuocauerat. Tunc prima difficultas ab ipſo orta, proponente, ſe eos, non vt eligerent, ſed vt adeſſent, tantum conuocaſſe. Quippe Congregationi præfecturam, ſi officium Reformatoris vacet intra triennium, pertinere ad ipſum ex litteris Clementis Papæ VIII. anni M. DC. I. & aliis anni M. DC. IV. velut indubitatum diſputabat. Quippè in his litteris omninò cauebatur, quod *quoties officium Generalis intra triennium vacet, Abbas Montis-Sion caput Ordinis ſit, qui Capitulum congreget, illique præſideat, &c.* Ex quibus verbis integris omninò, nec per litteras alias derogatis, manifeſtum haberi, ipſum ſolum, & non Diffinitores, quandiu non deſignatus qui ſuccedat, debere præeſſe. Sed neque in eo caſu deſignandum, cum Capitulum generale tunc inſtaret, ante quatuor menſes celebrandum. quo tempore prorogari poſſe vacantem ſancitum lege, nec multo ante obſeruatum, in morte Fr. Petri de Villalobos, compertum erat: & illam diem conſulto deſignatam, quod intra dictum ſpacium includeretur. Se per prædictum breue ſubrogatum locum Diffinitorum, vnde & eadem iura ſibi competere: nec quadrimeſtre permiſſum ipſis hactenus, poſſe ſibi negari poſt illas litteras.

XXIV. Terruit primo aſpectu propoſitio, & nihil tale metuentes Diffinitores, verba Pontificis re vera conturbarunt. Sed dato ſpacio, facile occurrit, nihil à Clemente innouatum in illa clauſula; magis morem antiquum confirmauiſſe. Neque enim abſolutè conſtituit Montis-Sion Abbatem, in Caput Ordinis; ſed ad eum effectum, quem ſtatim ſubdit. *Qui Capitulum congreget, illique præſideat:* id eſt, ad eum, qui ſemper illi incubuit. Quod ne in dubium reuocari, aut verti poſſet, addidit immediate ſequentia verba, *Iuxta earumdem conſtitutionum præſcriptum:* quibus vix quicquam clariùs dici potuit. Correctionem legum in iure ſemper odioſam, atque ideo vitandam, etiamſi eam ſonent vltima verba: quanto magis ſi illam prorſus excludant? Denique hic vel maximè eſſe veram iuriſprudentium doctrinam receptiſſimam *De nullo Principe omninò eſſe credendum vno verbo, & quaſi aliud agentem velle abrogare legem diu ſeruatam.* Diffinitorum poteſtatem ſede vacante, præſcriptum lege, & obſeruatam conſuetudine, non vno ſolo verbo auferri poſſe, ad vnum & priuatum tranſituram. Et vel ſi pluribus reuocatio notaretur, dum non aliud conſtaret, corrigendam per verba quæ ſequuntur, nempe in fauorem antiquarum conſtitutionum.

XXV. His malè quietus, ſed acquieſcens tamen, Toleti Abbas, ſecundam grauiorem difficultatem: An Reformator ad illud quadrimeſtre, an Præſes tantum veniret eligendus? Etenim Clemens, Generalem Reformatorem, quoties officium vacet intra triennium, eligi iubet. Sed lex antiqua, cui etiam videbatur non derogatum, partiebatur ſpatium; & vacante intra primum ſeſquiannum, Reformatorem eligi; intra ſecundum, non Reformatorem, ſed Præſidem iubebat ſubſtituendum. Iuriſperiti conſulti ſuper hoc dubio, neque in eo putarunt admittendam legum correctionem; ſed antiquis omninò ſtandum fore.

XXVI. Et iam pacificè de Præſide eligendo tractabatur ab omnibus, cum eſſe adueniens ab vltima Gallæcia, vbi tunc habitabat, Ludouicus de Eſtrada Reformator emeritus, & ſe admittendum, vt ſuffragaretur latè diſceptans, ſuffragãtes turbauit, diuiſitque, non ſine graui diſpendio, quod negari non poteſt, Congregationis. Pro Ludouico videbantur facere recẽtes litteræ Pauli Papæ V. expeditæ anno M.DC.X. in quibus cauebatur, *Quod ſi officium Generalis Reformatoris intra trienniũ vacare cõtingeret, pro noui Reformatoris electione, Abbas Montis-Sion cum ſex Diffinitoribus, duobus Viſitatoribus, & Monachis, qui officium generalis Reformatoris obierint, pro eligendo nouo Reformatore, Capitulum conficiant, & electio ab ipſis facta valida ſit perinde, ac ſi Capitulum generale celebraretur.* Hæc pro Eſtrada. Sed contra ipſum faciebat, quod hæ litteræ loquũtur de electione Reformatoris, nõ de electione Præſidis, quã ab antiquo ſine vlla intermiſſione ſoli Diffinitores, ſeu Conſiliarij, atque Viſitatores celebrarunt. Neque vnquã de ea aut in ea mutatũ aliquid: ſolum vbi Capitulũ generale congregari conſueuit, qui recenſentur, Abbatibus amotis, atque loco eorum ſubrogabantur. Demum Pontificẽ numerum ſuffragantiũ in illis litteris, abbreuiare voluiſſe, non augeri. Quare vbi Reformatores emeriti nunquam fuere vocales, nec vi illarum futuros eſſe debere.

XXVII. Variis vtrinque propoſitis rationibus, atque altè perpenſis, prò vt quemque zelus ducebat, ſiue affectio, Diffinitores omninò fluctuabant. Nec quia tanti momenti videretur, ad quatuor menſes præſidem eligere: ſed quia ex illa electione credebatur pendere electio futuri Reformatoris. Et Eſtradæ Fr. Andreas de Truxillo ſemper in corde: cæteri in Fr. Angelum Menrique, atque Petrum de Ouiedo fortè etiam & in alios diuidebantur. Defuncti Fr. Franciſci Nieto familiares (maior pars ſuffragantium) fauebant Angelo: Eſtradenſes Ouiedanique, & ſi olim diuiſi, tunc prout ex vſu vniebantur impotentiores. Neque in tam arcto ſuffragiorum numero, partibus penè in æquilibrio poſitis, conuenientia, & concordia facilis erat. Dubio ad iuriſperitos, qui noſtris cauſis tuendis in Regio Tribunali deputabantur, per conſultationem propoſito, vnanimis cunctorum reſponſio fuit, Ludouicum Eſtrada repellendum, quod litteræ Apoſtolicæ, quæ admittunt functo officio Reformatoris, nullam illius caſus mentionem faciant. Etiam iam eligendus inſtabat Præſes, ſine ipſius ſuffragio.

XXVIII. Cum ecce repentinus rumor increbuit, alios Iuriſconſultos contra ſentire; & Eſtradam admittendum ad electionem, quamuis præſidis eſſet, multis adductis, ſeriò comprobaſſe. Non ſatis cōſtitit, verè, an per errorem hæc antinomia in vulgus iactata fuerit. Neque enim quæ Eſtradæ dicebantur reſponſa fauere in Diffinitorio lecta, aut viſa ſunt. Id vnum certum, audita illorum voce decretum eſſe, vt electio pauliſper reſponderetur. Neque enim contra partem inauditam, proferendam ſententiam; & ſatis inauditam reputandam, in qua allegatis Doctorum non attenditur. Ita induciæ conceſſæ, quantumuis breues, negotium inuerterunt, atque turbarunt. Nam interim, (incertum vnde orta) vulgauit fama, non vltra differendam electionem, neque expectandas recentes conſultationes, quibus non opus: ſed celebrandam ſtatim Eſtrada admiſſo in fauorem Fr. Gaſparis de Vbeda Diffinitoris, vnius ex his, qui Franciſco Nieto defuncto, deuinctoreſque reperiebantur.

XXIX. Erant qui pacem interpretarentur, & initam concordiam inter vtroſque; vt neque Eſtrada, qui ex longinquo venerat, indecorus abiret: nec pars aduerſa, quæ potior erat iure, cauſa caderet: ſed ex ſuis præficeret, qui ad illud breue tempus adminiſtraret: fidum omnino, & qualem ipſi vellent in hac parte; ſed de quo nihil violentum, quia inualidus: nihil iniquum, quia ſatis Religioſus reputabatur, à partibus vllo pacto timeri poſſet. Ita, qui à longè: ſed qui rem altius callebant, aliter per diſcurſum coniectabātur. Gaſparem virum bonum, & verè ſimplicem, ſpe illius officij, ſeduci poſſe, vt Eſtradam admitteret, quod ſolo ſuo ſuffragio, ſi tranſiret ad partes, conſequebatur. Inde ſemel admiſſum, curaturum, vt non ipſe, ſed alius; aut ſi ipſe, ab eo, ſociiſque, non à defuncti amicis eligeretur: eoque munere, & ſibi & ſuis deuinctum, nihil vnquam facturum, quod ſpes eius pro Andrea & Truxillo fruſtrare poſſet.

XXX. Potuit hæc ars, ſi fortè talis fuit, ab amicis defuncti eludi, aut magna ex parte effectu defraudari: ſi Gaſparem de Vbeda ex aliorum ore rapientes Præſidem acclamaſſent: nullis ſe haud dubiè libentiùs crediturum, quam his, quos ſibi fidos, etiam, cum non egebant, expertus eſſet. Sed Ludouicus Bernaldo, qui Dux omnium, ſeu virum imparem muneri putabat, vt verè videbatur; ſiue in prius ab aliis acclamato, minorem partem ſe habiturum crederet; ſeu tandem transfugam, (ſic enim appellabat, quaſi per iocum) retinere non vellet: non vllis amicorum perſuaſionibus, vt ipſi conſentiret, adduci potuit. Quin ſi Eſtradam admitteret, nihil fidei; ſi non admitteret, nihil periculi ab eo ſperari poſſe, ſiue timeri, pluribus argumentis diſceptabat. Demum decretum à Diffinitoribus (nam id etiam dum varia media conferunt, & moras nectunt, in Actis ipſis ſcriptum inueniebatur) Decretum inquam, vt Nuncius Apoſtolicus ſuper ſuffragio Eſtradæ conſuleretur, & relatione ad principem decreta, nihil omnino innouare licitum eſſe. Superſeſſuros à promotione, quamuis aliud oſtenterent; neque auſuros admittere aut repellere, niſi omnium conſenſus adſtipuletur. Hæc ille veſpere: nec dubitabat (ſic ipſe atteſtabatur) Montis-Sion Abbatem, ſi pronuntiare vellent prohibiturum.

XXXI. Deceptum ſe, vt minus in hac parte, detexit dies ſubſequens, in quo retrocedente Michaële, metu, an ſponte, nam vtrumque erant, qui dicerent. Signo pulſato, & congregatis ad illius ſonum Diffinitoribus, imminens dubium de admittendo, aut repellendo Ludouico de Eſtrada, ab ipſo proponitur, ibidem per ſuffragia decidendum. Tunc Ludouicus Bernaldo ad ſe reuerſus, & rem vt erat in contrarium conuerſam cernens; proteſtari, appellare, contradicere; atque omnia iuris remedia interponere: demum cum his & aliis nihil proficeret, Palaciola egreſſus, Matritum ad tribunal Nuncij profectus eſt, negotium coram ipſo peracturus.

XXXII. Interim reliqui, admiſſo Ludouico de Eſtrada. Nam id primùm pro maiori parte

deciſum

deciſum eſt, quàmuis non pauci in contrarium decidendum, & nullitatem facti proteſtarentur; mox Fr. Gaſparem de Vbeda ſuperius memoratum eligunt in Præfectum Congregationis; aſſignato ei Mag. Fr. Chriſtophoro Martinez velut in ſocium, ſiue vt alij dicebant in Pedagogum; quod Gaſpar, & ſi pius & religioſus, ſegnis tamen & impos, nec omninò par muneri etiam ab his, qui elegerunt reputaretur. Atque hæc paucorum diſſenſio, ſiue ambitio, (neque enim zelum dicam) multorum noſtris malorum occaſio fuit; ſub quibus Congregatio gemuit vſque ad Capitulum.

XXXIII. Dum nouus præſes, poſt cœtum iam ſolutum, paucas, quæ ſupererant Caſtellæ domus, cum ſocio ſibi adiuncto viſitabat; Ludouicus Bernaldo Matriti agens coram Nuncio Apoſtolico, geſta omnium, & ſi quæ continuarentur, nullitatis tenaciſſimè arguebat. Et vltra iuſtam cauſam, vt ferebatur, mouebat multum ipſa viri authoritas, qui dudum vniuerſæ Congregationi, ſine offenſa præfeciſſet, & in Salmanticenſi Academia, ſcientiarum omnium Principe, altiſſimæ ſcientiarum, id eſt, ſacræ Scripturæ interpretandæ, in Cathedra primaria præfectus eſſet. Citari nouum Præſidem obtinuit paucos intra dies; exinde comparentem, & auditum, ab officio deponi, ſeu verius non electum declarari. Commendata, ad breuiſſimum tempus, quod iam reſtabat, Ordinis præfectura Montis-Sion Abbati; quod in Bulla illa Clementis Papæ VIII. Sede vacante, dicatur caput Ordinis, quovſque celebretur noua electio. His fluctibus iactata miſera nauis, quominus inter ipſos mergeretur, ſola diuina manus, & Bernardi interceſſio facere potuit.

XXXIV. Prouiſum tamen Capitulo futuro, quod iam inſtabat, ſatis vtiliter, ſi modo permanſiſſet, vt Dominus D. Henrique Pimentel Comitum Beneuenti illuſtris proles, qui tunc Vallisoleranæ Eccleſiæ præerat, Apoſtolica & Regia authoritate, queis cunctos coërceret, ſi opus eſſet, Præſes in eos futurus deputaretur: atque id genus alia obtenta ſunt, quæ res futuras dubias, & ancipites ad impetrantis partes, vt multis videbatur, inclinabant. Sed dum feciſſe ſatis putat, nec perfeciſſe curat, Salmanticam reuerſus ad paucos dies, indefenſum negotium reliquit æmulis: qui nullo reſiſtente, pro more curiæ facilè omnia interpretata reuocarunt. Petri de Ouiedo interuentu factum eſt, (qui & ipſe ex Cathedra Complutenſi notus, & ex dotibus aliis, quibus pollebat, non leuem obtinebat authoritatem) vt præfectura Abbatis Montis-Sion abrogaretur penitus, vt re vera abrogari digna fuit: Et pro Epiſcopo Vallisolerano in Præſidem Capituli, Guadicienſis, qui tunc recens, electus ex ordine Parentis Benedicti, Matriti in Curia agebat, ſubrogaretur. Atque hæ nouitates, quantumuis leues, & nullius momenti, (quippe altera effectu omnino caruit, expirante officio, antequam poſſet reuocatio notificari; altera quaſi materialis omninò fuit) nihilominus rumore inualeſcente, cuncta, quæ Ludouicus Bernaldo impetrauiſſet, in irritum omninò data eſſe: qui adhærebant Eſtradæ, Ouiedoque, firmiores animo: reliqui prius de euentu dubitantes, mox nolentes fortunam experiri (quod non ſemel contingit) multi ſe vltrò ad ipſos tranſtulere. Erant qui dicerent, meritò hæc pati Ludouicum Bernaldo, quod Matris, quæ verenda reputabat, diſcooperiens, ad ſæculare iudicium retuliſſet.

XXXV. Die V. Maij ingreſſi Palaciola, atque Eſtrada & Ouiedo ſuperiores, quia omninò conuenientes, ne ex diuiſione periculum ſubirent; Diffinitores, Viſitatoreſque, communi conſilio, Reformatorem, quod erat difficilius, ſuffragiis, & euentui permiſerunt. Ludouicus Bernaldo, imparem ſe ſuffragiorum numero ſentiens, quaſi prouidens paci, quietique, à proponendis aliis prorſus abſtinuit; vnum tamen & alterum oppoſuit, veluti, qui id ſolum vellet agere, ne ſi qui erant digniores omitterentur. Hortante Epiſcopo factum, increbuit rumor: qui nihil magis quam æquam partitionem, ſiue diſtributionem deſideraret: & promiſiſſe Eſtradam, Ouiedumque, vt cuncta in pace, & concordia efficerentur; illos etiã ab eis fore eligẽdos.

XXXVI. His manè conſtitutis, ſiue collatis, nam nihil certum fixúmve manſiſſe, erant qui dicerent: Veſperè præſentatæ primùm litteræ Regis, atque Legati, & reuerenter ab omnibus ſuſceptæ: inde cum ad officia ventum eſt, Diffinitores ordine prodierunt, Fr. Ludouicus de Eſtrada Generalis emeritus, M. Fr. Valerianus de Eſpinoſa Montis-rami, F. Andreas Truxillo S. Claudij, Fr. Simon de Saluas Matæ-planæ, M. Fr. Petrus de Ouiedo Collegij Cõplutenſis, & M. Fr. Nicolaus Brauo Superati Abbates; omnes prout ab Eſtrada erant propoſiti: Atque eadem directione Viſitatores Fr. Didacus de Dueñas, & Fr. Ambroſius Velazquez Montis-ſaluris hic Abbas, ille Hortæ.

LXXIX.

ANDREAS DE TRVXILLO REFORM. XXVIII.

I. Sequenti die, diuiſis iam Eſtrada, Ouiedoque, atque vnoquoque fortunam experturo, Eſtrada præualuit: & F. Andreas de Truxillo Reformator electus eſt, in quem plura ſuffragia conueniſſent.

conueniſſent. Succeſſit in Diffinitione, nouo Reformatori, M.Fr.Gregorius Sanz Moreteñenſis, cuius ſupra meminimus, Angeli & Petri in Meyra condiſcipulus; & qui re vera, meritis inſpectis, vt Angelo ſuperior, ſic Petro non inferior haberi poterat.

II. Doluit Epiſcopus, ex Capitularibus functionibus, nullam omninò Bernaldiſtis contigiſſe: & timuit, niſi opportunè præcaueret, idem in Abbatiis euenturum. Sed in his tamen inuenit faciliores Eſtradam, & Truxillum, qui tunc iam ſoli rerum potiebantur: & ſelectos ex ipſis digniores, ad aliquot Eccleſias deſtinarunt. Inter hoc datus Collegio Salmantico M. Fr.Chriſtophorus de Ouando, genere nobilis, pietate & doctrina ſupra mediocres, eloquentia inter primos, & qui Angelo ab vtriuſque adoleſcentia arcto amicitiæ nexu coniunctus fuerat. Eccleſiæ S. Martini, vulgò de Caſtañeda, ſiue de lacu, Mag.Fr.Thomas Cano, vir vt non æquè pollens eloquentia, cæteris dotibus nequaquam inæqualis: Et Spinæ Fr.Michaël de Sada, qui nondum hactenus ad Oliuæ Abbatiam Regia præſentatione promotus fuerat.

III. Laudandum, an damnandum, non audeo dicere. Certè mirandum fuit in hoc Capitulo, quod Fr.Gaſpar de Vbeda, qui quatuor ante menſes præſes Congregationis, atque adeo in ea dignior inuentus fuerat: eiſdem prorſus illi imperitantibus, à quibus acclamatus, electuſque: tunc ne proponi quidem in Abbatem tenuiſſimæ Eccleſiæ promeruerit. Quod quidam in Eſtradam conuertebant, qui ne Abbatia quidem tenui dignum, vt tunc fatebatur, in caput elegiſſet Congregationis; alij in Andream Truxillo, qui dignum præfici omnibus Eccleſiis, vt ſui antea ſentiſſent, ne vna quidem donari poſſe permiſerit, quandiu nulli propoſuit: & plures in ipſum Vbedam, qui cupidine imperij præuaricaſſet, eoque ſe indignum reddidiſſet: demum alij in alios, ſiue pro aliis, vt cuique libitum, interpretabantur. Crediderim, Andream intendiſſe mulctare authores omnes præteriti tumultus. Vnde & Michaëlem Belcanum omiſerunt. Et duo Præſides totius Congregationis, alter duorum menſium, vnius alter, dum ſublimiora inordinatè appetunt, quaſi ad ima ruentes, exemplo cæteris, omnia repentè perdunt: quod in Michaële quidem ad breue tempus; ſed in Gaſpare ad mortem vſque fuit. In Ludouicos nihil illi licuit, quamuis non dubitaret culpabiliores; Eſtradam, dum iniuriam legibus irrogat (nam re vera irrogabat) Bernaldum dum non tollerat, & medicinam aſperiorem morbo intentat. Sed vterque euadebat eius potentiam; alter, quod ſuis contentus, nihil vellet; alter, quod omnia poſſet: nam nec Bernaldus habebat à quo caderet, ſiue quid amitteret; & Eſtradæ maior pars Diffinitorij etiam Andreas ipſe ſubiiciebatur.

IV. Ita cum ſuis atque Bernaldiſtis Ludouicus Eſtrada, atque Truxillo; Mag Fr.Petro de Ouiedo hactenus vſi, cum obtinuiſſent, alienum reputauere. Ipſe ſeu tædio potentiæ decreſcentis, ſiue Angelo deuinctus, qui verè ipſum optaſſet Reformatorem, ſeu tandem certus, quod facere tentabat, prouenire non poſſe, diffinitioni renunciare voluit, & ſe abſolui publicè petiuit, vt Angelus pro ipſo ſubſtitueretur. Sed renunciatio in fauorē tertij in his functionibus hactenus inaudita, neque expediēs, admittēda nō erat: & Angelū Ludouicus, Truxilloq; Coadminiſtrū nollebant, quamuis re vera in cæteris quibuſque ſupra merita etiā cohoneſtabāt.

V. In Cathedras, & earum candidatos ſancita lex, & iuſſa iuramento confirmari exceptis tamen Angelo, atque Petro, quibus relinquere quas dudum obtinuiſſent, inutile & durum; retinere, neque ad Superiores aſpirare, ſi vacare contigerent, indecens videbatur, imò indignum Suffragium generalium emeritorum in electione Præſidis reuocatum ad trutinam; & tentatum pro ipſis declarandum. Verùm, re tunc attentius examinata, neque inſtante occaſione, quæ mentes poſt affectum trahere ſolet; declaratio violenta pro illa parte, neque verbis conformis viſa eſt. Quare ne ſibi ipſi contrariarentur, placuit conſulendum eſſe Summum Pontificem, qui ſolus poſſet ſupplere, quod deeſſet, & in quam partem vellet interpretari. Hæc & alia decreta in hoc Capitulo, dum nihil violentum ſonant, atroxvè, neque imperantiam præcipitant potentiam, animos conciliarunt etiam auerſos; atque adeo vnioni & paci reddiderunt, vt vix veſtigium præcedentium litium, ſiue diſſenſionum relictum fuerit. Et erat Fratri Andreæ de Truxillo ingenium mite, & docile; quodque quoties occurreret occaſio, ſi poſſet honeſte, credere omninò mallet, quam litigare.

VI. Annus M.DC.XXI. præſentatione M.Fr.Petri de Ouiedo in Archiepiſcopum Dominicopolitanum, ſiue S.Dominici in Inſula Hiſpaniola apud Indos occidentales, ſuis & Eſtradiſtis, atque vniuerſæ familiæ lætus fuit. His, quod non vltra ab eo ſibi timendum; illis, quod nec ſperandum quid haberent, à quo fruſtrari poſſent: reliquis, quod virum alias dignum Eccleſiæ præfici; & lucernam re vera lucentem, ardentemque, in candelabro viderent ſublimari. Placebant incrementa viri cunctis, atque illud præcipuè, quod celebrandæ Synodo, quæ tunc inſtabat, atque illi præſidendæ electus ſit, vt qui tum zelo, tum morum probitate, tum maximè doctrina præeminebat. M.DC.XXI.

VII. Per idem tempus vita functus eſt Venerabilis Pater Fr.Gregorius Martinez. & ipſe Hortenſis, quam non vulgaris ſanctitatis ſigna illuſtraſſe dicuntur ante, & poſt mortem.

VIII. Menſe

VIII. Menſe Maio, celebrato Capitulo intermedio Palaciolis, pro Petro in Archiepiſcopum promoto, Petrus alter, cognomento de Ledeſma Diffinitor eligitur, Monachus Vallis-paradiſi, qui triennio immediatè antecedenti, fuerat à ſecretis Franciſco Nieto.

M. DC. XXII. IX. Anno M.DC.XXII. continuata tranquillitas, quam tamen quoddam Capituli Decretum, non difficilè potuit perturbare. Celebratum pro more in Palaciolis, intermedium vt vocant, lege ſanciuit, vt Reformator de pinguioribus Eccleſiis, neque ære alieno oppreſſis, pecuniam ſumeret, pro arbitrio ſuo ſtatuendam, qua Pauperum occurrentes neceſſitates, atque debita inſtantia ſubleuaret. Soluendam eam, cum hæ quæ mutuo acceperint, ſoluendo ſtare poterunt: ſed interim fruendam ſine vſuris. Inde orta ſuſpicio metuſque, Reformatorem ſimul & Eſtradam, alterum tenuit, alterum obæratæ domus filium velle ſuas Eccleſias, per aliarum diſpendia, reparari; & ſub honeſto mutui velamento ſpoliare ditiores ſua ſubſtantia, quam nunquam poſtea forent recepturæ. Quando enim Vallis-bona, aut Vallis-viridis ſtarent ſoluendo? aut quando, ſi non ſtarent, ipſis præcipuè dominantibus, ad reſtitutionem compellerentur? Non eſſe pauperes, quia pauca bona poſſident, ſed qui multa profundunt: & profuſione ſuorum Monachorum, ſiue Abbatum, depauperatas domos, non debere de aliis reparari, quæ ſola parſimonia quæſierunt, vt abundarent: ſi ſpolientur, ſtatim eſurituras. Quod ſi his auferatur, vt illis detur: multari virtutem, & ſolum vitium præmia promereri. Redire hac via antiquum illud votum bonorum communium, non pro Monachis tantum eiuſdem domus, ſed pro Eccleſiis eiuſdem Congregationis: quod ſemel reprobatum, tanquam nociuum, non vltra liceat refricare ſine periculo.

X. Hæc & ſimilia, ſeu priuatim dicta, ſiue publicè etiam perorata, modeſtum aliàs Andream Reformatorem, & poteſtatis parcum, continuerunt, ne modum excederet: cum aliàs non deeſſe quidam Abbates (adeo adulatio gliſcit, ſerpitque) qui ſeſe ſponte offerrent, quodcumque peterentur, conceſſuri. Illud compertum, moderatam quantitatem, quæ tunc mutuò datam quibuſdam domibus, poſt viginti & plus annos nondum ſolutam, & fortè nec ſoluendam; per ſingula Capitula petita, per ſingula, prorogata ſolutione.

XI. In hoc Capitulo, cum ratio ſumptuum communium conferretur, & in eis appareret quædam ſumma expenſa ante biennium pro præſidentia Abbatis Montis-Sion, quam idem Abbas, dum Præſidis officio fungeretur, fecerat de communi pecunia ſolui: deleri iubetur; & repeti ab illo monaſterio, in cuius Abbatis fauorem expenſa fuerat. Atque hac occaſione antiqua controuerſia ſuper exemptione Montis-Sion ab oneribus communibus, hactenus intermiſſa, & penè iam oblita, repullulauit: ſæpè inculcanda, & nunquam ad finem perducendum.

XII. Cum Romæ procuratum diu fuiſſet, vt pro ſuffragiis Generalium emeritorum in electione Præſidis, quoties vacante officio Reformatoris, intra triennium veniret celebranda, declararetur: neque impetrari poſſet, quod contra mentem pariter & verba Apoſtolicarum conſtitutionum eſſe conſtaret: petitum ſaltem, & impetratum eſt, vt officio, & nomine Præſidis abolito, quoties ſedes vacaret intra triennium, etiam in eius fine, non vltra Præſes, ſed Reformator Generalis eligeretur, in cuius electione ſuffragium ferant, qui functi fuerint officio Reformatorum. Quæ declaratio admiſſa in hoc Capitulo, ad generale intimanda, remiſſa eſt, atque legibus aliis ſuperaddenda.

XIII. Verum quoniam omnes electiones celebrandæ per paucos, multis ſolent incommodis ſubeſſe, eiſdem obuiandis, relatum eſt, vt in ſingulis Capitulis generalibus, poſt electionem noui Reformatoris, tres alij eligi debeant; qui ſi officium contigerit vacare, pro ſuffragiorum numero per ordinem ſuccedant, & ſubrogentur. Atque horum electio clauſa, & ſigillata, atque incognita maneat, quovſque occurrat occaſio ſuccedendi. Ita à Romano Pontifice petendum, atque ita exequendum, ſi ipſe annuat, in Capitulo proximo: quo caſu declaratio ſuperuacabit.

XIV. Viſitatores ſeptem Eccleſiarum electi pro more, Fr. Thomas de Artiaga Montis-rami, & Fr. Athanaſius Eſparta, Vrſariæ vterque Abbas. Ille Vallis-Eccleſiarum Monachus, hic Nucalium. Sed in Andream nihil vnquam accuſatum, vel ab æmulis vidimus, niſi quod multi vertebant in eius laudem: dum nimium gratus Ludouico de Eſtrada eſſe ſolicitat, non tam Reformatorem egiſſe, quam adminiſtrum.

XV. Obiit Magiſter Fr. Dominicus de Aſtete Vallis bonenſis, vir eximiæ doctrinæ, conſtantiæque, qui cum in noſtro Collegio Complutenſi ſacram Theologiam docuiſſet per plures annos, è quibus tres Abbas etiam præfuiſſet; à Catholico Rege præſentatus ad Abbatiam de Iranzu in Regno Nauarræ, multò eam tempore, nec ſine magna laude adminiſtrauerat. Cum occaſione Breuiarij Benedictini, quod Monaſticum vocant, recens vulgati, non deeſſent, qui ſe à recitatione Officij Mariæ Virginis, ſi illo extra Chorũ vterentur, cenſerent immunes: Franciſcus Biuarius, qui tunc Romæ agebat Procuratorẽ Greg. XV. Pontificẽ

conſuluit,

conſuluit, an ea exemptio, ex ipſius, aut Apoſtolicæ Sedis, mente paranda foret? Pontifex porrò, expeditis ad hoc literis, expreſſe reſpondit, *Ciſtercienſis ordinis Religioſos (neque enim Monachorum nomine vtitur, vt Militares etiam comprahendat) ſiue vtantur Breuiario Romano, ſiue Monaſtico Benedictino, ab obligatione, quam habent recitandi cotidie officium Beatæ virginis, atque in diebus ferialibus officium defunctorum, nequaquam liberat.*

XVI. Anno M.DC.XXIII. capitulum ex ritu generale celebrandum inſtabat: neque erat, qui ſeſe Reformatori & Ludouico Eſtradæ vellet opponere: Petro de Ouiedo egreſſo congregationem. Ludouico Bernaldo ſemper inualido, & tunc etiam grauiſſime ægrotante, nec potente Capitulum adire. Ex aliis, quidam ſiue amicis, ſiue ſequacibus, etſi vellent, non poterant: alij, etſi poſſent omninò aſpernabantur. Eſtradiſtis non omninò conueniebat de ſucceſſore; & quidam F. Valerianum de Eſpinoſa, alij F. Chriſtophorum Martinez, alij fratrem Dionyſium Cucho, omnes Magiſtros, atque omnes viros doctos graueſque, prout quiſq; ardebat, acclamabant. Eſtrada ipſe aliorum multo magis, quam ſui compos; quippe cum alios facilè inclinare ad quemcumque poſſet; ſeipſum inclinare ad vnum aliquem, aut non potuit, aut noluit; dum omnes æquè proponendos à ſe cenſet, (nam Truxillo in hac parte nihil agebat) dum inquam omnes pariter proponit, nullum ſibi deuincit. Inde ſuis ferè ex æquo diuidendis, paucis, qui nihil tale cogitabant, electionem permittit, quos rerum arbitros facit, dum non attendit. M.D XXIII.

XVII. Quinta die Maij Capitulum ingreſſi cuncti vnanimes elegerunt Diffinitores, quos Eſtrada propoſuit omninò dignos, Magiſtrum Fr. Chriſtophorum Martinez ſanctæ Annæ Matritenſis, Mag. Fr. Dionyſium Cucho Complutenſis Collegij, Fr. Thomam de Artiaga Montis rami, Fr Ioannem Maldonado Hortæ, Fr. Hieronymum de Montoya Melonis, & F. Bartholomæum Gomez Riuiſicci: Viſitatores Fr. Prudentium Plaza ſancti Prudentij, & F. Sebaſtianum de la Parra Villanouæ omnes Abbates. Atque hi omnes ab omnibus electi, ſiue omnes eos digniores reputarent; ſiue paci conſulerent; nec reſiſtere auderent euentui, quæ non poſſent impedire: ſeu tandem nollent Eſtradam admouere ſuarum virium: ne ſi fortè timeret, proprias colligeret, nec tres vt dixerat, ſed vnicum proponeret, in quo nihil iuris omninò ipſi haberent. Sic factum eſt, vt Eſtrada potentiæ ſuæ fidens, & nullius prorſus reſiſtentiæ conſcius manſerit in propoſito trinæ propoſitionis: nullo vt putabat ad ſedem aſſumendo, etiam ex illis, niſi quem ipſe tandem inſinuaſſet.

XVIII. Tum vero collatione cum ſuis facta, primum in neutram partem inclinaret, ſingulos proſequi ac de quocumque ſibi omnia promittere; mox cum ab aliquibus Dionyſius excluderetur, velut qui Monachus Eccleſiæ Vallis bonæ, in qua ipſe profeſſus, ipſius impediret reaſſumptionem ad ſubſequens triennium, ne propria commoda ſuæ Eccleſiæ vtilitatibus videretur præponere; ſeu quia re vera Dionyſium diligebat, & erat dignus diligi inter paucos: inclinauit in ipſum, & ſuos pariter permiſſit inclinare. Ita tamen vt trina propoſitio integra ſemper, illæſaque maneret: neque enim ipſum vnquam retractaturum, quod ſemel propoſuiſſet, nec defuturum viris, de ſe non minus, quam de Congregatione bene-meritis, quos ſemel expoſuiſſet æmulationibus, quæ proximos imperio ſequi plerumque ſolent. Ita inter Eſtradenſes res diſpoſita.

XIX. Cæteri primùm Chriſtophorum Martinez repellendum cenſuere: ſiue quia minus gratum, ſiue quia amicis inualidum putabant, eoque pauciores poſt ſe tracturum. Mag Valerianus de Eſpinoſa relictus eſt, qui Dionyſio de Cucho opponeretur, ætate maturior, aſpectu venerabilior, ſtatura procerior, opinione, ex quo Lorca illum afflixit, haud dubiè maior: & cui amici communes cum Angelo Manrique, qui partes Ludouici Bernaldo in illius abſentia tunc agebat, non mediocrem potentiam conciliabant. Neque erat dubium, diuiſis Eſtradenſibus, nam non omnes Dionyſio conniuebant, quamcumque in partem inclinarent Bernaldiſtæ, compotem euaſuram, atque electuram Generalem Reformatorem.

LXXXI.

MAG. VALERIANVS DE ESPINOSA REFORM. XXIX.

I. Inter hæc Angelus diſcerpi, diſtrahique, & ſuam ipſe potentiam execrari: cum Dionyſium in paucis amiciſſimum, Valerianum Magiſtrum veneraretur. Atque erga hunc augebat non nihil gratiam, quod ipſum defendiſſet in quantum potuit, cum ſub Petro de Lorca naufragium tulit. Itaque hoc qualecumque beneficium, quia proprium amabat: Dionyſio nihil vnquam præſtare potuit, quia nunquam eguit. Verùm ætatis morumque conformitas, & genius non tam ſimilis, quam idem, longus conuictus, & arcta familiaritas eumdem altè in

corde radicauerant. Si Valerianus rerum potiretur, haud dubiè ſibi imperium debiturum, neque eſſe inter eius amicos à quo ſibi timeret: ſi Dionyſius potiatur, per alios eſſe, quamuis ipſe concurrat: & meritò alienãdum poſſe timeri à conuictu amicorum fautorumq; qui ſemper Angelum alienum reputauiſſent, ſed nunquid amicitia timori cedet? aut deſerendus à quopiam amicus eſt, ne ipſe prior ab illo deſeratur peccare primum in leges amicitiæ, qui dubitat de amico, maximè quem fidelem ſit expertus: & ſe Dionyſio non vllum fideliorem, & vix æque fidelem inueniſſe.

II. Hæc ſimilia lacerabant animum, ſi ad priuata reſpiceret: ſi ad publica, non minus diſcerpebatur. Nam nec ſi meritis agendum inter vtrumque facilè diſcernebat, quem anteponeret. Vterque doctus, vterque Religioſus, vterque prudens; Valerianus præcellebat externis dotibus, internis Dionyſius, aut ſaltem Angelus ita iudicabat. Habebat vt pro eo ſuffragium ferret, quod vbique receptum, Ludouici Bernaldi procurationem; quam acceptauerat, ſimul cum mandato præferendi Eſpinoſam, ſi ab aliis videret acclamari. Ergo vt neutri deeſſet, ſibi defuit, & ſingulis amicorum permiſſis proprio dictamini; ipſe Ludouici ſuffragium, Valeriano; proprium, Dionyſio dedit: & cum Reformatorem poſſet eligere, vltrò ſe abdicauit: & ſuffragium ſuffragio velut compenſans, ius eligendi incõcuſſum reliquit aliis.

III. Regulata electione per ſcrutinium, par pro vtroque ſuffragiorum numerus fuit, & res eò deducta vt Valerianus præcisè quia ſenior ſiue in ordine antiquior, Generalis Reformator renuntiaretur: nulla gratia in Eſtradam; quod ſtatim patuit: ſeu tædio beneficij, quod donec excruciatur grauare ſilet: ſeu fortè plus cõcepit offenſionis ex prælatione æmuli, quam charitatis ex ſui propoſitione. Id vnum conſtat, Valeriani electione, repente defeciſſe Eſtradæ potentiam; propria mole oppreſſam, quæ nullis alias telis, nullis machinamentis queſtari poſſet. Atque hæc omnia in Andream recedebant, nullius culpæ conſcium, nullius offenſionem vnquam promeritum: niſi quod tamen Eſtradæ ſemper ſubditus; exteris tædio magis, quam odio fuit.

IV. In hoc Capitulo ſancitæ quædam leges, quæ morum concernebant Reformationem, quibus, vt ferebatur, Andreæ acta, quæ recens præceſſiſſent perſtringebantur. Reuocatæ aliæ Capituli intermedij; & cum tria illa veluti ſupplementa Reformatoris, quæ Romanus Antiſtes confirmaſſet, eligenda venirent; ſupplicatum à Congregatione eſt, inuiſa ferè cunctis nouitate, verum præcipuè nouo Reformatori, qui vix dum verum & officij compos, æquè ferret tractari de ſucceſſore. Itaque reuocato Decreto Capituli intermedij, confirmatio euanuit: Vnde firma permanſit declaratio anterior de eligendo quandocumque vacaret Reformatore. Præſentatæ aliæ litteræ Apoſtolicæ pro incorrigibilibus, atque omnium conſenſu admiſſæ ſunt (adeo hominum iudicia mutari ſolent) vt per torturam de atrocibus delictis examinari; atque ad triremes, ſi culpæ promererentur; ſine vlla cunctatione damnari poſſet. Quod nihilominus, quia periculoſum, ſi paſſim liceret, in Synodo generali ſequentes, per quædam requiſita eſt limitatum.

V. Tertia ordinaria Diffinitorum ſynodus in hoc capitulo inſtituta fuit, quæ modico interuallo, nullovè ante Capitulum generale per ſingula triennia congregaretur; expediendis negotiis, quæ occurrentia vltimo anno triennij, Capitulum ſolebant retardare. Erant qui dicerent quæſitum hunc colorem congregandis amicos, & diſponendis futuris dictionibus. Vix credi poteſt, finem hunc præuiſum, ne dum intentum à Legiſlatoribus: ſed nihilominus, medium adeo aptum ad illum conſequendum, cunctis audientibus ſtatim ſex obtulit, vt lex non prius promulgata fuerit, quam reuocanda, reiiciendaque in Capitulo futuro communi omnium iudicio præuideretur.

VI. Hortæ occaſione electionis turbata pax: mox ipſa electio caſſata poſt longam litem, amoto F. Chryſoſtomo Ruizio prius electo, & ſubrogato F. Dominico de Aldaue, ex Salmantino Theologiæ Profeſſore. Illud omninò ad laudem vtriuſque ceſſit, quod ſatis accurata Inquiſitione compertum fuit; in re tam graui, & protracta per plures menſes, neque Dominicum, vt promoueretur, neque Chryſoſtomum cum amouebatur, vllum verbum ad iudices feciſſe: ſed eadem æqualitate, modeſtiaque præſtolatos euentum, ac ſi non ſua, ſed aliorum cauſa ventilaretur.

VII. Fine huius, aut initio ſequentis anni, obiit F. Ferdinandus de Andrade Montiſionenſis, cum ex Sacræ Theologiæ profeſſore. mox Abbate inter noſtros, Diffinitoreſque, in Abbatem Fiterij præſentatus, excepiſſet Philippum Reformatorem, cognomento de Taſſis, cuius immaturam mortem in ea præfectura commemorauimus. Fuit natione Gallæcus ex prima illius Regni nobilitate, eruditione, & doctrina ſupra mediocrem, cœtera neque ſupra, neque infra fuit. Vtilis tamen noſtris Eccleſiæque, quod vtrumque exordium, quod Ignatius Firminus contexuiſſet, atque typis mandaſſet hactenus in occulto in vſum publicum extraxit,

traxit, atque vulgauit. Succeſſit illi in Fiterienſi Eccleſia Fr. Placidus del Corral, patria Cordubenſis, Mataplanenſis habitu, qui aliis in congregatione cœnobiis præfectus fuerat.

VIII. Anno M. DC. XXIV. Synodus intermedia celebratur pro more in Palaciolis, ſed prima die Iunij; modica dilatione, quod Reformator infirma valetudine, mox quibuſdam negotiis detentus eſſet In Capitulo confirmata ſententia eſt electionis Hortenſis, nulla audita depoſiti querela, appellationevè; ſed neque vlla ſubrogati petitione.

IX. Decreto Clementis VIII. cautum fuerat, ne quis, niſi lectoris Sacræ Theologiæ, Priorisvè, aut Magiſtri Nouitiorum officio, per integrum triennium functus fuiſſet, in Abbatem alicuius domus proponi poſſet. Nociuum id experientia ipſa docebat; neque vitio legis, ſed per abuſum. Quippe quos quiſque habiles optabat, per hæc officia, quamuis minus apto, & non nunquam ineptos reddebat habiles. Laborabat ſub doctoribus imperitis doctrina moralis, & non nunquam docebant, qui vix didicerant. Quin iuuenes recenter prodeuntes, ex collegiis, in Nouitiorum Magiſtros, vt habiles manerent, præficiebantur. Ægrè hic abuſus prohiberi legibus, aut euitari poterat: quandiu nec poteſtatem adimi Abbatibus regula permittebat, neque eam moderari facile erat. Quis enim modus adhiberi poſſet, qui non eaſdem pateretur difficultates? Placuit reuocationem qualitatum (ſic enim appellabant) à Pontifice peti: & integris antiquis conſtitutionibus, ab hac recenti liberam manere propoſitionem. Atque hoc commiſſum curæ Reformatoris, & effectum intra paucos menſes ſortitum, totius Congregationis plauſus excepit.

X. Fine anni Mag. F. Dionyſius Cucho Vallis bonenſis, qui in munere generalis Reformatoris, numero ſuffragiorum omninò par ceſſerat Valeriano, quia ſeniori, præcoci planè morte præuentus eſt, non ſine lachrymis totius congregationis. Vir geſtu corporis pene deſpicabilis, cætera ſummus Non vllum alium gymnaſium Complutenſe, cuius laurea inſignitus decorabatur, ſubtiliorem in diſputando, ſiue maturiorem in reſpondendo aut viuit aut habuit: non in vtroque munere promptiorem Perfecerat tomum de Incarnatione, quem imperfectum reliquit Mag. Lorca, atque luce donauerat, vitæ illius epitome anteposita, in qua & ingenium acre, ſubtile, igneum, ſimulque in præfatione ſatis præfert. Reliqua eiuſdem opera parabat perficere, & vulgare, ſi diù ſuperuixerer; nulla eorum iactura, Lorcævè, quantumuis magnus fuerit acclamatus, quod hodieque fatentur qui vtrumque norunt.

XI. Sed ne in agendis quidem illi defuit prudentia, ſeu conſilium. Collegium Complutenſe Abbas adminiſtrauit, atque eximiè promouit; temporalia incrementa ita ſolicitans, vt ſpiritualibus ſemper inſeruirent; aut cederent, ſi obeſſent; ſpiritualia ſemper anteponens: amari, quam timeri magis geſtiens, ſed quoties opus eſſet, ſatis ſeuerus. & ne à rigore omnino alienus fuit. Obiit Matriti, cum illuc procurandæ ſalutis cauſa veniſſet, ætatis ſuæ anno quinquageſimo, plus minuſvè, ingens ſui deſiderium linquens omnibus.

XII. Per idem tempus, non minus dolendus noſtris, & ſi ætate aliquanto prouectior erat, deceſſit F. Andreas de Truxillo, præcedentis triennij Reformator, in Prioratu Vallis-Eccleſiarum, qui dicitur de Alarza, cum illuc recreandi animi cauſa, à Mag. F. Chryſoſtomo Cabero tunc Vallis Eccleſiarum Abbate, deductus eſſet. Vir grauis moribus, Religione præcipuus, ingenio comis: & cui id ſolum vitio dari poſſet, quod parere paratior ſemper inueniretur, quam imperare. Nec multo poſt, cum Abbatis de Iranzu in regno Nauarræ per obitum Mag. F. Dominici de Aſtete adhuc vacaret; Ludouicus de Eſtrada renuntiatur Iranzuenſis Antiſtes Regis Philippi IV. ad quem pertinere conſtat, præſentatione. Ita intra annum Valerianus de Eſpinoſa ſolus relinquitur, æmulo atque officij anteceſſore per mortem raptis, Ludouico de Eſtrada egreſſo Congregationem; & Ludouico Bernaldo, quamuis amico, paralyſi impedito, atque impedito ſubeundæ vllius functionis.

XIII. Sequenti anno M DC.XXV. celebrato Capitulo intermedio in Palaciolis prima M.DC.XXVI.
die Maij. pro Mag F. Dionyſio de Cucho Diffinitore, qui recens obiit, F. Athanaſius Eſparza Nucalenſis, qui erat à ſecretis Congregationis, Diffinitorum ſuffragiis ſubrogatur: ſuccedente in officio ſecretariæ Magiſtro F. Lupo de Cauanas, qui poſt exactam Vallis-paradiſi, vbi profeſſus fuerat, Abbatiam, atque alias functiones, Salmanticæ docebat Sacram Theologiam.

XIV. Philippus IV. exhauſtis theſauris Regis per continua bella contra rebelles, qui è ſua, & Eccleſiæ obedientia deſciuiſſent, litteras, & legatos ex Senatoribus Valleſoletanis, ad Capitulum miſit, qui inſtantibus, & regnum oppreſſuris neceſſitatibus, niſi ſubueniretur opportunum ſubſidium poſtularent. Erant in arcto Eccleſiæ Congregationis, atque tot aliis debitis grauatæ, vt quocumque omne de nouo ſuperiecto facilè ruituræ timeri poſſent. Placuit, quando communia non ſuppetebant, ad priuata recurrere: & vel vbi priuatum nihil

eſt, quærere quid priuatim conferretur. Inſtabat tempus innouandi veſtes, quas cucullas vocamus, vt Monachi, veteribus abiectis, nouas reciperent. Decretum eſt, vt retentis quas habebant, id quod in nobis inſumendum erat, integrum conferretur in fiſcum Regium. Obſequium id, quo præſtitum à ſingulis, eo Principi gratius. Quid enim maius, affectuoſiuſvè, quam ſi pallium quis exuat quandiu aliud non habet, quod Regi donet? & alias tollerando ſatis diſpendio: quippe cucullis veteribus adhuc in vſu, etſi commodo minus, ingens Eccleſiarum grauamen euitabatur. Partitum onus quodcumque leuius eſſe: & quod ita Regi dari à ſingulis Monachis, vt fuit etiam Eccleſiis, & Deo cederet Illis, quæ excuſarentur à nouo onere: huic, quia integra Monachorum numero, qui aliàs non poſſet, colitur religioſiori veneratione. Non vllum aliud vtilius arbitrium, non gratius Regi, non honeſtius noſtris eligi potuit. Sed ô humanarum rerum incertitudinem: ô certa incommoda cuiuſvis nouitatis! Quod tunc ſic profuit, nociuum ſtatim fuit: nempè exactio, quæ rara, ſiue rariſſima; nec niſi ex vrgentiſſima cauſa probari debuit; vbi ſemel exemplo tutari potuit, frequenter vſurpatur, etiam vel ſine cauſa ſolet imponi.

X V. Qui Reformatorem ſub finem triennij viſitarent, deſignati ſunt F. Benedictus de Alaron, Morerolæ, & F. Martinus Gutierez Spinæ Abbates. Verùm hæc lex, quantumuis feriò lata, iurataque in viridi obſeruantia perſeuerans, quod alibi notaui, in meram ceremoniam pertranſiuit.

X V I. Valerianus non immemor malorum, quæ ob Procuratorum defenſionem olim ſub Petro de Loica perpeſſus fuiſſet, nec ſatis ſuæ Conſtantiæ factum reputans, ſi non cos, cum poſſet, reuocaret: ſed nihilominus timens ab electionibus; communicato cum aliquibus conſilio, licet extra Capitulum, tria à Pontifice cenſuit poſtulanda. Primum, vt Procuratores more antiquo, frequentarent Capitula, vocem in eis, vt olim habituri: ſecundum, vt mittendi pro illa vice per electionem liberam; alij deinceps per ſortes deſignarentur: & tandem tertium, vt Abbates ſi frugi eſſent, atque vtiles inuenti ſuis Eccleſiis, immediatè ad alias proponi poſſent; ne dum probandos tentamus experiri; relictis iam probatis, incidamus in Diſcolos, qui diſſipent Eccleſias, neque Monachis proſint. Hæc petitionis ſumma, quam ego originalem apud me habeo. Ea remiſſa Congregationi Cardinalium negotiis regularium deputatorum, Cardinali Aſculano referente, tale meruit reſponſum obtineri. *Concedendum eſſe, vt vnus Procurator perpetuò pro quolibet monaſterio accedat ad Capitulum generale, in eo vocem actiuam & paſſiuam habiturus, à Monachis cuiuſvis Monaſterij eligendus. In reliquis ſeruandum eſſe Breue fælicis recordationis Clementis Papæ VIII. & nihil innouandum. Romæ XXVIII. Nouembris anno M. DC. XXV.* Hactenus reſponſum. Quod ſine diminutum viſum eſt; ſeu non indulgens Abbatum relectiones, non facilè admittendum ſperaretur; prætermiſſum omninò, neque hactenus oſtenſum Congregationi.

X V I I. Initium anni M.DC.XXVI duplici funere mœſtum, & triſte fuit, F. Athanaſij Sparza Diffinitoris, & Fr. Melchioris Gallo; quorum primus Vrſariæ, ſecundus Vallis Eccleſiarum Abbatem egerat; in florida vterque ætate poſitus: verùm adeo maturè & fructuosè, vt canos anteuerteret; & quo progrederentur in ſenecta, vix, aut ne vix viderentur poſſe habere. Id Valeriano, qui vtrumque diligebat, atque omnibus bonis graue fuit.

X V I I I. Inſtabat tempus Capituli generalis, & Valeriano pro ſubrogando ſibi ſucceſſore, inter Magiſtros Chriſtophorum Martinez, atque Angelum Manrique diuidebatur: charitate in vtrumque ferè æquali; ſed cum Chriſtophoro maior illi familiaritas, & recentior conuictus; Angelum plures ex ipſius amicis deſiderabant. Ipſe quo magis relictus ſine æmulo, eò magis ſolicitus, ne ſi vel nullo ſibi reſiſtente, non præualeret, debilior appareret eius authoritas; occaſione Capituli priuati tunc celebrari iuſſi, vtrumque conuocat; & cum vtroque de Diffinitoribus, Viſitatoribuſque, ante omnia eligendis, amicè deliberat: de ſucceſſore ambiguus; & vt certus, ſi habere duplicem, poſſet, vtrumque ſucceſſurum; ita de deſignando altero dubius, & neutrum præferens, ne alterum poſtponeret; per ambages agebat; & multam ſuſpenſionem, veram, an affectatam manifeſtabat.

X I X. Hæc illo cum vtroque ſeorſim tractante, & conferente, Chriſtophorus modeſte, vt par eſt credere: Angelus in hæc verba reſponſum dedit. Se neque adeo ambitioſum, vt deſideret, ne dum vt petat munus, cui eſt impar: ſed neque adeo humilem, vt fugiat; acceptaturum gratanter, ſi eligatur, ſi ſecùs, ſine vlla querela remanſurum. Quippe inferiorem ſe omninò agnoſcens, prælationem Chriſtophori vt iuſtam; ſuam vt fauorabilem; ſed illam ſine vllo ſuo periculo, atque adeo pacatius; hanc formidine, & metu proſequuturum.

X X. Actum deindè de ſubrogando Diffinitore, qui loco Athanaſij de Sparza vocem haberet.

haberet. Sed iudicata inutilis electio, cum iam nihil reſtaret diffiniendum. Ita prouiſum, ne videri poſſet, non tam officio perſonam deputari quam ſuffragia quæri per quæ electiones faciliùs prouenirent. Sed neque facile erat deſignari, qui non pro altero è duobus palam conſiſteret: & Valerianus, ſiue dubius adhuc, ſiue ſe dubium ſimulans, (nam multi pro Chriſtophoro ſtare non dubitabant) quidquid vel leuiter poſſet inſinuare, ſe pro altera eſſe, quanta poterat cura recuſabat. Hæc tertia Maij, qua ipſe Valerianus Palaciola ingreſſus eſt, egreſſurus ſequenti atque officium ipſo in egreſſo depoſiturus.

XXI. Interim conuenientes Capitulares, alij in hunc, alij in illum, nec deerant, qui in neutrum inclinarent: Prælato vtrique Magiſtro Fr. Gregorio Sanz Morerolenſi, & ipſo Meyritani Collegij alumno, cuius ſupra meminimus: & qui re vera, vt nunquam electus fuerit, ſic ſæpius dignus iudicatus eſt, communi acclamatione Congregationis. Tunc quarta die eggrediens Palaciola Valeriano Eſpinoſa, ad oppidum Cabezon multi occurrunt; & quem malit habere ſucceſſorem, pauci, vt ſequantur, quidam vt inclinent, ſiue vt reſiſtant: plures quæ hominum plerumque conditio eſt, vt oriturum ſolem ante ſalutent, ardenter flagitant. Ille ſe prius, qui prius eligendi eſſent diffinitores, viſitatoreſque, velle proponere; atque in his experiri, quantum apud cor valeat eius conſilium. Inde prout docuerit euentus, per litteras, quando aliter non poteſt, de ſucceſſore quid ſentiat conſulturum.

XXII. Itaque diffinitores hos propoſuit, omninò graues. Fr. Baſiliom Corriero ſu[illegible] in Palaciolenſi domo Priorem, Magiſtrum Fr. Angelum Manrique Salmanticenſem, Mag. Fr. Nicolaum Bruno Matritenſem, Fr. Martinum Gutierrez, Spinæ, & Fr Benedictum de Alarcon Morerolæ Abbates, addito ſexto Mag. Fr. Lupo Cauenas, qui erat à ſecretis Congregationis. Viſitatores, Fr. Chryſoſtomum de Salas Carracetenſem, tunc Abbatem Collegij Complutenſis, & Fr. Simonem de Montoya Vrſariæ Monachum, & tunc etiam eiuſdem domus Præſulem. Placuit in pluribus officiorum diſtributio: niſi quod tamen Mag. F. Gregorium Sanz, qui ab aliquibus Reformator acclamabatur (& verè dignus erat) à diffinitorio excludi, & Baſilium Corriero Nucalenſem præponi Andreæ de Soto eiuſdem domus, Angeli, atque Gregorij condiſcipulo tunc Abbati Melonis inſigni viro doctrina & pietate, Angelus, aliique ægrè ferebant. Et laborauerat cum eo Valliſoleti, vt Gregorium pro Benedicto Andream pro Baſilio ſubſtitueret. Verùm cum ſeu iudicio, ſeu affectu, ſiue adhærentium ſibi ſuggeſtionibus, immotus in ſententia permaneret, re infecta, diſceſſerant. Nec Valerianus, quod coram denegauerat, clàm ſiue abſens voluit ſubrogare. Ita manentibus in oppido de Cabezon Capitularibus, ipſe ad ſanctum Andream pernoctauit.

LXXXII.

MAGISTER ANGELVS MANRIQVE REFORM. XXX.

I. Sequenti die, cunctis Capitularibus ingreſſis Palaciola, atque omnibus, quæ præmittenda erant, præmiſſis, cum primum ad electiones ventum eſt, pars Valeriani cœpit fluctuare. Etenim pro Priore Palaciolenſi, Fr. Andreas de Soto Nucalenſis, & ipſe, pro Fr. Benedicto de Alarcon, Mag. Fr. Gregorius Sanz per ſuffragia electi prodiere. Inde ortus timor, infidam ſibi potentiam; & in quancumque partem inclinaret, maximè ſi in Chriſtophorum, facilè eſſe contrariam præualere. Eadem nocte, de cunctis certior factus, ſcripſit epiſtolam, qua manè à ſuis lecta, & publicata, Chriſtophorum, Angelumque ex æquo propoſuit. Nam ſe neſcire, vter dignior eſſet, & illum prorſus talem iudicandum, quem maior pars ſuffragantium talem cenſuerit. Exinde omnes concorditer diſcordes, ingreſſi Capitulum, Chriſtophoriani, Gregorianique taciti quamuis, vniquique ſuum Ducem acclamabant. Sed ne coniuncti efficiebant maiorem partem. Reliqui Angelum concordes elegerunt ſexta pro more Maij, cum iam Salmanticæ bis Abbas præfuiſſet, & poſt Cathedras Scoti & D. Thomæ, perpetuam, atque propriam, vt vocant, tertiam Philoſophiæ moralis obtineret: atque hic fuit ſecundus Reformator ex curſu Meyritano, poſt quem alius reſtabat eligendus. Pro ipſo in diffinitorem ſubrogatur F. Dominicus de Aldaua tunc Abbas Hortæ, pro Chryſoſtomo Ruicio ſubrogatus, cuius ſuperius fecimus mentionem. Hæc die ſexta.

II. Sequenti ſeptima, intimatæ denuo litteræ de inquirendis delictis per torturam, ſi

occurrant atrocia, & delinquentibus damnandis ad triremes, quæ tractatæ in Capitulo prætcrito, iterata videbantur egere retractatione ſimiliter, quæ recens impetratæ renocatoriæ illarum qualitatum, quæ in proponendis ad ordinis Eccleſias requirebantur. At demùm aliæ à Valeriano obtentæ pro ſanctimonialibus, vt Abbatiſſæ non ſecus ac Abbates, ſi triennio præſederint, triennio alio inhabiles cenſeantur. Admiſſæ omnes ſine vlla contradictione; niſi quod tamen Priorum vſus, iterum ad diffinitorium remiſſus eſt, vt præſcriberet formam, modumque; ne iuſtitiæ zelus; qui finis vnicus, per aliquem abuſum peruerti poſſet.

III. Celebratæ electiones intra triduum, atque alia diſpartita, quæ requirebant aſſiſtentiam Congregationis. Tunc ſexta die, quod hactenus non viſum, ſeniores, qui aſſiſtebant, atteſtabantur, cunctis peractis, dimiſſi Capitulares. Conceſſa tantum Generali Reformatori, diffinitoribuſque ampla facultate, quaſcumque leges condendi, aut renocandi poſt eorum diſceſſum, non ſecus ac ſi ante Synodum ſolutam, conditæ eſſent. Id viſum expedire plures ob fines. Primum vt leges ipſæ non præcipiti, ſed maturo conſilio; nec properanter, ſed ſeriò & pedetentim ſanciri poſſent: Secundò, ne vniuerſa Congregatio tanto tempore otioſa ibi maneret: cum enim pauca ad illam referantur, cum diutius detinetur, vix in quo occupetur, aliquid habet: Tertio obuiandis multorum negotiationibus, quæ cum Capitulo penè protrahuntur: & quartò tandem obtinendo ſecreto nominationum (ſic enim appellantur) quas ſemel factas, difficile celaueris, niſi inquirentes ſepares, & diuidas, ab his qui poſſunt prodere: & qui ſiue obliuione, ſiue impetu, ſi aliè examinentur, ægrè poſſunt, aut ſciunt diſſimulare. Diuiſis æquè vtriſque, deeſſe debent, & conſciis, qui inquirant: & inquirentibus, tui reſpondere valeant: & quorum ſeu negantium, ſeu tacentium geſtus, & ora nitent, ex quibus multa diuinant, ſiue rimantur. Alia, an hæc cauſa fuerit, non conſtat: illud compertum, ſecretum obſeruatum in hoc Capitulo præter, aut ſupra morem; atque vix celebratam electionem in aliqua Eccleſia, in qua ante reſeratam cartam nominationis in ſingulis Capitulis, contenti venerint ad notitiam electorum. Hinc duplex fructus, vterque copioſus; alter, quod omninò ceſſarent negotiationes, quas licet hactenus nullus pro ſe ipſo; at multi pro amicis facere ſolent: alter, quod electiones fere omnes pro dignioribus ſteterint, quippe nullo inuertente: nec præter vnam, aut aliam, quæ innotuerunt, vlla fuit, quæ ab ſcopo deniaret.

IV. Fuit etiam ſingulare in hoc Capitulo, quod vacui omnes diſceſſerint: Reformatore cuncta reſeruante in euentus futuros electionum, vt pro prætermiſſorum qualitate cunctis functionibus, quantum in ſe eſſet, quos noſceret digniores deſtinaret. Ita dum pergerent, non ſolùm ignorabant, quos ſucceſſores habituri eſſent, ſed neque quid de ipſis futurum foret. Inde timor & ſpes, ac reuerentia; ſi quid in electionibus peccarent, plectendis facilè; aliter occupandi pro ſuis meritis.

V. Salmanticæ & Matriti Magiſtri Fr. Petrus de Andrade, & F. Thomas Cano præfecti ſunt: Chriſtophorus Martinez, data optione, elegit Complutum; propinquitate, vt aliqui putabant, natiui ſoli, & aeris temperie ſibi propitiatam quia vix doctus in eadem paleſtra litteraria diu verſatus, authoritatem Collegio conciliabat. Magiſtris fratri Alphonſo Perez de Humanes Vallis Eccleſiarum Monacho, & F. Athanaſio Cucho Superatenſi (Dionyſij Cucho fratri) vt in vtroque Collegio diù verſati decentius permanerent, priuilegia diffinitorum conceſſa ſunt; atque ſubſidia ad recipiendam lauream vtriuſque academiæ; quam Alphonſus Salmanticæ ſuſcepit, Athanaſius Complnti recuſauit. Fratri præterea Chriſtophoro de la Zarraga, Spinæ alumno, ingentis ſpei iuueni qui hodie præeſt Eccleſiæ Carthaginenſi in orbe occidentali, petendi Salmantinam lauream facultas data; atque ipſe deſignatus in Capitulo, qui pro Reformatore in eius Cathedra, quandiu Salmantica abeſſet, ſubſtitueretur. Atque hæc omnia, & pauca illis ſimilia pronuntiata ſunt, priuſquam Capitulares diſpergerentur.

VI. Soluta Synodo, atque chartis traditis, quibus nominationes pro ſingulis Eccleſiis continebantur, Capitulares vnuſquiſque ad propriam domum, diffinitores Palaciola retinentes ſtatuta & leges, quo minori tumultu, eò expeditiùs, & nihil aliud attendentes, conſultauere. Statutum eſt, vt electiones functionum Capitularium, (Diffinitorum Viſitatorumque, & ſimilium) quæ hactenus à minore parte ſuffragantium præualere ſolebant, aut ſaltem poterant (quoties ſuffragiis diuiſis inter multos, erat qui plura aliis, ſed non maiorem partem obtinuiſſet) ex tunc maiorem ſemper præ requirerent; neque aliter in fauorem alicuius factæ, pronuntiarentur. Quod ſi in

primo

primo ſcrutinio nullus eſſet,qui ad eam ſuffragiorum ſummam pertingeret; duos præcisè,qui plura obtinuiſſent,iterum experturos;& qui tunc prævaleret,renuntiandum antiquiori Prælato,ſi fortè numerus æqualis inueniretur. Atque hæc lex acceptata communi plauſu(rarum in aliis) hucuſque perſeuerat.

VII. Sancitum etiam,obuiandæ multitudini, ex qua leges vileſcunt,& qua Noſtri ab initio laborauiſſent;vt recens latæ,in Capitulo immediato,(quando trium annorum experientia viriles,aut nociuas demonſtrauerit) toti Congregationi approbandæ exponantur, aut reprobandæ, per ſuffragia ſecreta:& ſiuè reprobatæ, ſiue approbatæ, non retractari, aut mutari minimè valeant, niſi per tres, ex quatuor partibus, ipſius Congregationis. Ita demùm futurum aliquid firmum:& nec diffinitoribus (penes quos ſolos manebat propoſitio) adimi poteſtatem; neque adeo facilem patere eius abuſum quo leges in contemptum, plerumque in ignorantiam ligandorum ob tranſitus frequentes,præcipitantur

VIII. De Magiſtris confirmata iterum lex,quæ duodenarium numerum præſcribit; demptis tamen, ne numerandi veniant, Reformatoribus, quos omnes, Magiſterij laurea inſigniat.Sed neque Magiſteria cum vacauerint, per Reformatorem, aut per diffinitorium, etiam in Capitulo generali exiſtens; ſed electione Canonica omninò per vniuerſam congregationem, atque omnium ſuffragia ſecreta conferri valeant. Demùm quod ad decorem, vtilitatemque facere videbatur;ne quis vllius vniuerſitatis extraneæ laurea (exceptis Salmantina & Complutenſi, in quibus florent Collegia Congregationis) ſed domeſtica accepta in Palaciolis,in vi priuilegiorum inſigniretur. Ita obuiari ſumptibus ſuperfluis: & virtute extenſionis licere noſtris, quidquid licet Ciſtercio;imò,quod cunctis aliis familiis ſacris: neque vllam eſſe,quæ ſuis non laureas conferat;plures, quæ etiam ad extraneos ſe extendunt.

IX. Additum, vt duo viri graues,& notitioſi F. Simeon de Salas Mataplanenſis,& F.Thomas de Artiaga Vallis-Eccleſiarum hactenus latas leges inter ſe concilient, & concordatas, Capitulo generali immediato præſentent, vt vel ſic ſaltem correctæ in lucem prodeant;& ſcire valeant,ad quid teneantur Monachis quod hactenus,ne docti ſine labore;indocti, nec ſi æternum laborarent, aſſequi poſſe,ipſa iam experientia demonſtrauiſſet. Inquiri interim deliberarique ſi quid aliud expediat: & pro Collegiis,& ſanctimonialibus, quibus Reformatores penè in cunctis pro legibus fuiſſent, inſtitui eas, quas vſus magis probaſſet, neque has vltra reuocandas, mutandaſvè, niſi de aſſenſu trium partium Congregationis.

X. Quod attinebat ad litteras texturæ, triremiumque,impoſitus modus: vt ad torturam,niſi in atrocibus delictis,& cum conſilio & conſenſu Reformatoris,& quatuor Conſiliariorum cuiuſcumque cœnobij non procedatur:ad triremes damnare nullus poſſit,niſi Reformator,cum quatuor,vt minimum ex ſex diffinitoribus; Idque rariſſimè,& vbi nullum aliud remedium poſſit apponi. Hæc tunc decreta ſtatim publicanda diffinitores ſoli: dein vltro aſſociat Valeriano; quædam alia arcaniora grauioraque Reformator propoſuit, quæ ſinguli per annum meditarentur, atque ſecum conferrent pro maiori incremento Congregationis.

XI. Non multò poſt ſolutum diffinitorium, Reformator,acceptis Regis litteris, & Præſidis Caſtellæ, atque Magiſtri Fr. Antonij de Sotomayor Dominicani; qui erat Regi à Sacris Confeſſionibus, pro vnione Eccleſiarum regni Nauarræ toties tentata, neque vnquam executa, toto, vt apparebat affectu, ſolicitatur. Sed Abbatiis perpetuis permanſuris,& tripartiis, conuenientia in ancipiti; & res attentius, atque plurium iudicio penſanda erat. Reſeruauit in Maium anni ſequentis negotium integrum,diffinitoribus interim admonitis,vt quid magis ex vſu eſſe cenſerent,longa meditatione ante præmiſſa,in Synodo intermedia conferre, atque Regi & Miniſtris reſpondere vltimo poſſent. Ipſe interim Regi deditas gratias pro cura quam gerebat ſuæ familiæ,& curaturum ſe,nihil omittere,quod poſſet rem cum fructu promouere.

XII. Hoc ipſo tempore ad ſuperos migrauit, non improuiſa morte, ſed immatura, quippe quinquagenarius, plus minuſvè Illuſtriſſimus & Reuerendiſſimus Dominus F.Lodouicus de Armendariz,quem ex Monacho Vallis paradiſi,atque alumno Collegij Meyritani,in Abbatem Oliuæ primò aſſumptum, mox in Iacenſem Epiſcopum promotum, commemorauimus. Cum interim ad Vrgelitanam ſedem priùs, inde ad Tarraconenſem Archiepiſcopatum,& Cathaloniæ Pro-regem,ingenti illius prouinciæ acclamatione,imò & totius regni vocatus eſſet.

XIII. Archiepiſcopatum Tarraconenſem à Rege deſignatus, morte præuenitur in Pro-

regnata multas & magnus fuit; in Deum pius, in Eccleſiam deuotus, in Regem fidelis, in populum manſuetus, & compaſſiuus; ſed in pauperes adeo liberalis, vt niſi fratris, Marchionis Cadereytæ, atque Eccleſiæ, cui præerat impenſis humatus eſſet, nihil prorſus reliquerit, vnde funeri poſſet prouideri. Quod illi in tanta dignitatum copia & potentiæ affluentia, maiori aut dubie gloriæ, & laudi fuit.

M. DC. XXVII. X I V. Anno M DC. XXVII. Reformator viſitatione per Eccleſias cœpta; (nam præcedenti à die ſancti Lucæ, quando inchoari ſolet, vſque ad Natiuitatem Saluatoris, Cathedræ inſeruierat) atque à Valle-Eccleſiarum, quod ſolus Lorca feciſſet, initio ſumpto; inde ad Montem-Sion atque Matritum curſu velut retrogradu progreſſus, ad Vallem-bonam vſque per quatuordecim domos continuauit. Ab hac viſitatione initium habent libri Capitulares in Monaſteriis, in quibus electiones Abbatum, confirmationeſque, atque id genus alia conſcribuntur. Cum hactenus vocalia omnia eſſent, nec ſi dubium, ſeu bis fortè occurreret, quidquam per ſcripturam, ſed omnia per teſtes probanda forent. Quin neque qui in Abbates proponebantur ſingulis Monaſteriis ſcribi ſoliti. Vnde, ſi cartam contingeret amitti, ſiue mendoſe ſcriptam reperiri; diuiſis per conuentus diffinitoribus, & cæteris ignatis, ægrè vel dictis teſtium conſtare poterat.

X V. Prima die Maij in Palaciolis conuenere diffinitores, quæ occurrerent negotia expedituri. Cum fratre Thoma Brauo ex Monacho & Abbate Saltus-Noualis à ſecretis Reformatoris in Capitulo generali deſignato, ſed nihilominus in Hoyæ Abbatem propoſito, atque ibidem electo, ſecretariam vacuam relinquente; de ſubrogando ſucceſſore tractatum eſt; & vocatum in dubium, an Reformator in eius electione ſuffragaretur? Ideo id munus iure quaſi ordinario ante Reformatorem conſuetum eligi, ne ab ipſo eligatur; neve illi deuinctus ex electione, adeo in cunctis adhæreat; vt vnus quam duo magis putari poſſint. Inueniat hunc Miniſtrum, accipiatvè, ſed non creet aut faciat: tunc demùm reputandum magis idoneum, ſi quando poſſit, ab ipſo diſſentire. Electionem priuatiuè ad diffinitores, neque ad aliquem alium pertinere: quare cum celebratur in Capitulo, neque Abbatem Montis Sion, etiam ſi in ea præſideat, ſuffragari. Hæc quidam pluribus. Alij verò è contrà, non docere Reformatorem carere ſuffragio in electione, cui aſſiſtat, diſceptabant; & ſatis eſſe, ſi vnus ex ſeptem ſit, in quem, vel quatuor poſſint præualere. Diffinitores ante ipſum etiam eligi: non tamen ideo repelli à ſuffragando, cum vacant intra triennium. Quin, quod vel in his per quos venit viſitandus, in vltimo Capitulo intermedio ſuffragari conſueuit: cur à Miniſtri electione repellatur?

X V I. Ita Diffinitores inter ſe, cum Reformator vtrorumque rationibus auditis, cenſuit ad exemplaria recurrendum. Quippè legum interpres conſuetudo; & vt ad præſcribendos plures actus, ita ad interpretandum vnum ſufficere, ſi non aliud quod obſtet, opponatur. Verum cum exemplaria aut non ſuppeterent, aut nulli guara eſſent, neque in libris notata reperirentur; ne vel ſibi arrogare vltra quam poſſet, aut derogare officio videretur; vt plures poterant in paucos compromittere, ita ſe in omnes, ius, ſi quod habebat, transferre teſtatus, integrum ſemper reliquit ſucceſſoribus prout vellent experiri aut retinere. Ita ſuffragiis omnium electus, quem ipſe ſibi ante annum aſſumpſiſſet.

X V I I. Relatum inde de vnione Eccleſiarum Regni Nauarræ, lectæque Epiſtolæ tum Regis, tum aliorum, & cum eis Ludouici de Eſtrada quondam Reformatoris, tunc Abbatis de Iranzu libellus ſupplex, pro ſe ſaltem, & pro ſua domo aggregationem inſtanter poſtulabat. Sed Rex, illæſo iure perpetuitatis, atque tripartitionis omnimodam in reliquis vnionem; Ludouicus, vt omnia communia eſſent, renuntiabat vtrique; vel ſi à renuntiatione per Regem, vel per Regnum Nauarræ prohiberetur, vt Reformator ſaltem viſitaret, coërceret Abbates, atque Monachis leges & iura daret, pro ſe, & pro ſua domo obedientiam ſpontaneam, Pontifice annuente, pollicebatur.

X V I I I. Arduum ſtatim negotium viſum eſt, nec ſine magna conſultatione, & maturo conſilio deliberandum. Diffinitores, Reformatorque in partes diuiſi, rem alias dubiam difficilius implicabant. Erant quibus placeret voluntas Regis: neque morbo aſſentandi, ſiue obſequio, ſed ratione, & iudicio. Nam Eccleſias perpetuas, triennalibus longè antiquiores & grauiores eſſe, & acceſſionem membrorum, quod nobiliorum, eò fructuoſiorem corpori toti, atque honorificentiorem diſceptabant. Et quid glorioſius, quam ſi æquentur noſtris, imò & ſubſint, Abbates annuis prouentibus citati, perpetuique, qui penè ſint Epiſcopis æquales? Commendari Capitula Ciſtercij, à Pontificibus frequentari ſolita, etiamſi exemptis ab eorum obedientia: quanto magis laudanda illa futura, quibus non ſolùm adſint, ſed obtemperent? Ex varietate augeri pulchritudinem, quam cur nos ipſi nobis inuideamus? Hactenus triennali Reformatori triennales Abbates paruiſſe: ex tunc

perpetuos

perpetuos etiam parituros. Neque aliunde imperantium potentiam melius, quam ex ſubditis ipſis penſari poſſe. Acceſſionem cum eiſdem omnino legibus, vel plurium Eccleſiarum, non tantam eſſe, quæ non à multis prouinciis aliarum Religionum, ſuperetur: Cum hac diuerſitate, talem futuram, cui nulla alia ſimilis; & tanto præcioſiorem, quo rariorem. Repellendos fortaſſe, ſi tot eſſent, qui noſtris præualere, aut noſtras inuerſuri leges timeri poſſent; ſed pars vix decima, qualiſcumque ſit, quando non ſuperetur ab aliis nouem?

XIX. Tum hoc ſubſidium in promptu ſemper eſſe, ſi nociua diuerſitas: ſi ſemel cœperint conformari in aliquo, facilè in omnibus fore conformandos. Quot enim monaſteria Congregationis, ſub perpetuis Abbatibus Reformationem accipere cœperunt? Quinetiam aliqua ſub commendatariis: & non longo interuallo effectum eſt, vt cæteris per omnia conformarentur. Idem omninò futurum in his quinque, ſi non magis videatur expedire, conſeruari immutata: ingens haud dubiè præmium, quod magnos viros, ſiue Reformatores iam emeritos, ſiue inſignes Magiſtros intra Congregationem manere poſſet.

XX. Econtra alij, præcipuè Reformator, perpetuas Abbatias, vel ſine vlla redituum partitione, relegatas à Patribus, tanquam omnino contrarias Reformationi: quanto magis perpetuas, & tripartitas, quæ penè deuiant à voto paupertatis? Illarum Abbates ægrè coërceri experientia compertum: quos, ſi quis continere legibus velit, facilè leges ipſas irriſuros Contempturos præcepta, mandataque; vel ſi quando parere compellantur, ad tribunalia ſæcularia ſtatim, vbi res pretio agantur, cuncta tracturos. Hauriendum litibus patrimonium Congregationis, ſi cauſas proſequatur: ſi omittat, quis fructus laboris erit? Ipſam Abbatum inæqualitatem vnioni nociuam, Male inæquales iuuencos ſub vno iugo: peius Prælatos diſpares potentia ſub legibus eiſdem coire poſſe. Non arandum in boue ſimul & aſino ex diuino præcepto, ne videlicet totum iugum in aſinum deſinat, cum ſit minor. Caſura omnia in Abbates triennales, & eorum Eccleſias, ſi coëant vtrique. Tum verò leges futuras omninò ſimiles, (quod dicebat Philoſophus) telis aranearum, quæ triennales, velut muſcas, capiat; à perpetuis rumpantur aut vltro cedant. Quid ſi in Capitulis officia aliqua ambiant, aut ſibi, aut ſuis? & quid, ſi quos ſuaſionibus non poſſent, authoritate premant, aut (quod deterius) tentent largitionibus? Nihil tale timendum de viris piis; ſed prouidendum, ac ſi timeretur, cauendumque, ne vnquam timeri poſſit. Præualuit hæc ſententia, decretumque Regi, & miniſtris ex ipſa reſpondendum.

XXI. Reſtabat diſcutienda propoſitio Ludouici de Eſtrada, qui cum rem totam, veluti domeſticus, & ſatis religioſus percaluiſſet; non vnionem obnoxiam tot incommodis ſibi, aut ſuis petebat; ſed id ſolum optabat, vt ad Reformatoris obedientiam admitterentur: viſitandi per ſingula triennia, & per appellationem, quoties occurreret, ipſius etiam iudicium ſubituri. additis paucis quibuſdam conditionibus, æquis, vt videbatur, neque grauia incommoda allaturis.

XXII. Hanc petitionem probauere Patres, atque integram poteſtatem fecere Reformatori, vt nomine totius Congregationis, & præſtaret conſenſum, vt res ipſa à Rege, velut Patrono, atque à Chriſti Vicario impetraretur; & ea impetrata obedientia, eius admitteret; ac ſe pariter, & ſuos ſucceſſores ad viſitandum, atque alia præſtanda quæ ſub pactum veniebat, obligaret. Porrò, quæ in pactum venere, ſunt quæ ſequuntur.

XXIII. Vt quiuis Reformator intra triennium ſemel etiam non requiſitus; ſi requiratur, toties quoties viſitet; tum toties, quoties per appellationem, grauatos quoſque audiat, & cauſas terminet. Vt domus noſtræ pateant Iranticenſibus, & Irantium Noſtratibus; præuio tamen conſenſu Reformatoris, atque vtriuſque Abbatis, qui etiam inter noſtros requiri ſolet. Vt Iranticenſibus liceret quoſcumque vellent mittere ad Collegia Congregationis ſub obedientia Abbatum, & Collegiorum legibus victuros. Vtque ſoluto alimentorum pretio, quæ in ipſis inſumerent; cætera immunes, neque vlli exactioni obnoxij reputarentur.

XXIV. Hæc & alia ſancita inter vtroſque, atque abs Rege firmata, mox ad Comitia Nauarræ delata ſunt; quæ cum ibidem in dubium reuocarentur, Ludouicus de Eſtrada, libello edito, multis rationibus, vtilia eſſe monſtrauit. Et niſi ſolus eſſet, præualuiſſet: verum cum alia cœnobia eiuſdem Regni ſimilem obedientiam recuſarent, ſuggeſtione Abbatum, vt credebatur, quos pacta illa præcipuè ab abſoluto Dominio deturbabant: ne Irantium ſolum ab aliis diſſideret, manſere irrita: quoad vſque omnia ſimul, non multò poſt Congregationi Aragoniæ vnita ſunt, ſub aliis conditionibus, quas infra fortè in tempore narrabo. Redeo ad Capitulum.

XXV. Actum deinde de conſtitutionibus politicis, quarum meditationem ad hoc tempus

pus integer annus indictus maturauerat;& Reformator,quod dudum inſediſſet ipſius menti,ante omnia propoſuit : creuiſſe plurimum ſumptus Congregationis ; & præter primitiuos inexcuſabiles Procuratorum tam Religioſorum, quam ſecularium, aduocatorum, aliorumque officialium in Curiis Pontificia, Regiaque, atque aliis tribunalibus,ſine quibus nec tractari lites poſſunt , nec ſine litibus patrimonia conſeruari. Præter hos inquam ſumptus primitiuos,Complutenſe Collegium & Salmantinum pene ex integro, Conuentum Matritenſem & Palaciola,maiori ex parte ſaltem , velut domos Communes , communibus expenſis ſuſtentari:quibus ſoluendis Eccleſias alias impares, aut ſub onere gemere, aut debito ſplendore defraudari. Quippe opimas,penſionibus oppreſſas, in mediocres,aut tenues:mediocres in tenuiſſimas:& tenues tandem,in grangias penè redigi,penſiones ipſas,nunquam ſine damno aut creditorum ſolui,aut debitorum : horum , ſi vt ſoluant tempore præfixo , vtilius quos habent fructus agantur vendere;illorum, ſi quos non habent,carius emant,quia pretium quo empturi erant , tardius percipiunt.

XXVI. Tum inter noſtros, iurgia liteſque ex earumdem penſionum diſtributione , frequenter oriri ; & dum quiſque pro domo ſua zelat qui minus poſſunt, inuidia contra potentes,hos contra illos potẽtia debacchari.Eſſe in Gallæcia duas Abbatias,ex tenuibus,pingues breui effectas , ſanctum Claudium nimirum , Melonemque , quæ nondum pro redituum quantitate ſuſcepiſſent Cõuentus;impenſis litium, quibus recepiſſent ingentes poſſeſſiones, feriatas hactenus ; exinde fructus amplos percepturas.Harum reditibus, communes omnes ſumptus, ſuppleri poſſe, ſine vlla Eccleſiarum aliarum diminutione Neque vt annuis expenſis reditus anuui earumdem Eccleſiarum applicarentur , quod in Azebeyro , Franquera , & Pœna-maiori,conſuetum fieri,commutabat Eccleſias,non promouebat : ſed vt ex eis emerentur poſſeſſiones,quæ ſingulis in dotem cedere poſſent Ad ſeptem millia ducatorum auri, ex illis proceſſura per annos ſingulos, quæ ſi indotatis ordine applicentur , breue intra tempus,dotatæ omnes manebunt. Et diminuto pretio contributionum per ſingula triennia, ipſa experientia euidentis vtilitatis,attrahendos haud dubiè ſucceſſores ad dotes integras cunctis comparandas. Ita & alias Eccleſias indemnes fore;& duas ipſas, quæ cunctis ſubueniſſent, poſt ſubuẽtionem integras,& iam omninò immunes,graues tandem conuentus ſuſcepturas. Placuit conſilium vniuerſo Diffinitorio,placuit & Valeriano de Eſpinoſa,plaudentibus certatim:nec dubitabant de vtilitate;ſed quod antiquis nunquam occurriſſet , quo ipſi fruerentur, lamentabantur.

XXVII. Actum deinde,eodem proponente,de Abbatiis tenuibus, quæ dum quatuor vel quinque Monachos alunt , nec pluribus ſufficiunt , impares oneri Monaſtici rigoris , nec Deum cultu,neque Angelos conſortio,neque homines exemplo ſibi deuinciunt.Nam diſciplina monaſtica laxata,& plerumque ſoluta, quid,niſi otium ? & ex otio mala cuncta facilè oriri.Tum ſemel ſuetos Monachos torpori deſidiæque,ægrè ad moroſas & continuas occupationes,atque grauia exercitia aliarum Eccleſiarum reduci poſſe.Sed nec ſi reducantur,vacat periculo:nam multorum feruorem zelumque,paucorum ſæpè ignauia relaxari.Plus grauiores Eccleſias ab his differre, quam à conuentibus aliarum Religionum. Quam differentiam,eandem intra familiam,quis æquo animo poſſit tollerare?Prouiſum iam multoties Ciſtercij legibus , ne vlla domus infra duodenarium numerum Monachorum , tertiodecimo Abbate ſuperaddito, permanere in ordine:quin & conuerſis quibuſdam deſtinatis,per quos illi feriati ab exterioribus, ſoli obſeruantiæ,& choro deſeruirent. Hodie conuerſis fermè relegatis,pauciores inter miniſteria diuidi ; atque ipſos intentos choro & cantui ; torpori magis,quam feruori ſpiritus,oſcitantiæ & deſidiæ,quam deuotioni;demùm contemptui magis, quam aliorum exemplo idoneos,ſolo nomine Monachos, cætera ſeculares reputari.

XXVIII Poſſe, ſi ad tempus ſerientur hæc conuenticula emere ſibi cenſus,arua,vineas, quibus dotata , competentem numerum alant , atque condignè Ciſtercium expreſſurum. Nullius Sacræ familiæ grauitatem ſanctitatemvè ex cœnobiorum numero penſari , quod Carthuſiana probat ; ſed ex rigore vitæ & diſciplinæ. Cuius vt obſeruantia Deum conciliat, Angelis placet , atque homines ædificat : ita neglectus cunctis inuiſos reddit , deſpicabileſque ; neque dignos honore, aut laude, ſed vituperio Cœnobia illa, quandiu non extiterint, non nocitura noſtris ; cum redierint, immenſum profutura.Demùm iacturam illam,ſi quæ foret, temporalem,& leuem;lucrum ingens, & longè permanſurum. Simili plauſu admiſſa hæc propoſitio . nondum inſtantibus Abbatum electionibus , quas minui numero , ſemper ægrè ferent,non ſolùm eligendi,ſed electores.

XXIX. Tertio loco propoſuit Reformator, Concionatorum munus, & miniſterium , ne ab antiquo Ciſtercio vnquam aliorũ;in nouo ferè proprium , certè perneceſſarium omninò fore:cura animarum imminente multis Eccleſiis, neq; vlla iam relicta in obſeruantia, quæ

populum

populum frequentem non admittat: in quo, neque enim id negare licet, à primitiuo rigore degeneratamus. Tùm duo collegia in Academiis publicis, Abbatiam in Curia Regis Catholici, atque alias numeroſis vicinas vrbibus Prædicatores Verbi Dei petere, graues, & eloquentes, ſine quibus vix poſſint conſeruari. Qui excellant in Scholaſtica Theologia, multos nobis ſuppetere, expoſitiuæ; qui velint ſe applicare, raros omninò, qui dignè munus impleant Apoſtolicum, longè rariores; & vix vnum, aut alium inueniri. Non ingenia, ſeu dotes deeſſe noſtris, quæ muneri conueniant, ſed præmia tantum, quæ omnes bonas artes alere ſolent. Docentibus Theologiam, Magiſteria, & ſuffragia in Capitulis perpetua, atque id genus alia conceſſa eſſe. Concionatoribus, nullum priuilegium, præter laborem continuum, ſudoremque, & perpetuas vigilias deſignatum. Sperari poſſe, ſi vtriſque proponantur, vtroſque ſuffecturos: & neque minus inſignes euaſuros in vno, quam in alio: nec minus promoturos obſequium Dei, aut glorioſos futuros Congregationi. Placuit non minus propoſitio hæc, quia re vera in hac parte minor copia; etſi ad Scholaſticos velimus comparare, rariſſimi apparebant Prædicatores. Decretum eſt, Pontifici proponi, vt duo ex ipſis, qui miniſterio aptiores inuenti fuerint, deinceps inſtituantur, qui Concionatorum generalium titulo gaudeant, in Capitulis perpetuò ſuffragentur, & in omnibus Magiſtris ſint æquales; atque hi etiam eligendi veniant per ſuffragia totius Congregationis. Sed etſi alij in eo Miniſterio in locis publicis per duodecim annos inſudauerint & munus ſuum laudabiliter expleuerint, per eadem ſuffragia admitti valeant, nullo præfixo numero quò plures poſſint ad præmium aſpirare.

XXX. Propoſitio quarta Reformatoris pro conuentibus fuit. Manſiſſe omnino inermes contra Abbates, ex quo Procuratores ſublati ſunt; nullo pro eis in Capitulis agente, ſeu reſpondente, nullo cauſas eorum procurante: quas, ſi Abbates, qui ſoli aſſiſtunt, deferant, (& deferunt frequenter, imo inuertunt, quia frequenter in ipſos) indefenſi omnino, & inauditi, nonnunquam innocentes cadere poſſunt. Eſto, non redeant eligendi per ſuffragia, ne pacem turbent: at aliquos pro eis ſubrogandos, qui negotia procurent Monachorum, nulla ratione, aut iure negari poſſe. Conuenit inter omnes, ex propoſitis, qui non eſſent electi, octo antiquiores omnium deſignandos, quibus hæc cura incumbat: Et diſtributa quaſi in octo prouincias Congregatione, ſingulis ſingulas debere deputari, vt earum Monaſteria diſcurrentes intra vltimum totius triennij menſem, petitiones ſuſcipiant, aliaque, quæ ad Capitulum deferant, omnium in tempore rationem redditurі.

XXXI. Cæterum occaſione Procuratorum actum de Abbatibus, & dubitatum eſt an illorum vacatio expediens foret, inculcatis rationibus, quas olim Valerianus propoſuiſſet. Nam cur Eccleſiæ careant bonis Paſtoribus? ſi omnes æquè arceantur ab officiis, vbi præmium bonorum, aut quæ Diſcolos pœna manere poteſt? nam poſt triennium obliuioni vtroſque dari: & facilè hos admitti, illos repelli. Pondus authoritatis eneruari alternis vocationibus: & dum ſimiles ſibi Monachi vident, quos ſuperiores, imo Angelos putabant; reuerentiam exuere, ad quam non facilè poſtea reduci valeant. Prælatos ipſos, dum ſciunt ſe parituros vni ex his, quibus imperant, timidè agere: & ſæpè ſpe, vel metu ſucceſſoris, multa diſſimulare, multa permittere, quæ nunquam alias forent permiſſuri. Singulis gregibus, ſingulos paſtores, qui rectè curent oues, rarò inueniri: quantò rarius duplices: alios, qui vocent, alios, qui præſideant? Quin etiam Nos triplicibus egere, proponendis duobus ſingulis domibus, vltra eos, qui vacant: quot; quando dignos detur inuenire? Hæc & ſimilia perpenſa ſancto zelo (ſic enim par eſt credere) erant qui excogitata à perpendentibus continuando imperio iactitarent. Verùm Diffinitores eligibiles ad ſubſequens triennium in Abbates, re vera non tam ſibi prouidebant, quam quod rei publicæ vtiliùs iudicabant.

XXXII. Hæſere alij in hac propoſitione, maximè Reformator: non quod Abbatum continuationem, ſi caderet in probos prudenteſque expedientiſſimam fore dubitaret: ſed duplicem ob cauſam vrgentem ſatis: prima, quod frequens reuocatio legum inconſtantiam argueret: & ſucceſſoribus mutandi exemplum daret, quo nihil pernicioſius: ſecunda, quod timendus prudenter eſſet huius abuſus; & ne ſemel obtenta poteſtate continuandi Prælatos non meliores, probatioreſque; ſed qui ſuffragia, obſequentius contuliſſent, aut collaturi eſſent, continuarentur. Et quia vſquam nocentius publico bono, quam ſi Abbatiæ in pretia ſuffragiorum, quando electiones inſtant, proponi poſſint? Relinquendos meliores, quia integros; neque vlla ſpe, vllo metu vnquam mouendos: & ſolos conductitios, (ſi ita fari licet) continuandos; quo minus aptos gerendis Dignitatibus, eò plerumque earundem appetentiores.

XXXIII. Præualuit tamen ſententia Conſulentium, relegari interualla; nec Reformator reſtitit: alieno magis, quam ſuo iudicio deferens; ſeu cunctis bonis concordiam anteponens

ſiue

ſiuè tandem, vt cætera, quæ ipſe reputaret valde vtilia, quaſi hoc hamo ineſcata, maiori omnium conſenſu, ſuſciperentur. Itaque hæc quinque Romæ petenda, nemine diſcrepante ſancita ſunt: decretumque vt pro eorum obtentione Angelus, quem aptiorem iudicaret, Romam mitteret, cum Litteris Philippi Regis Catholici, apud Pontificem negotium promoturis. Anteuertendas querelas aliquorum, cuncta cauſantium; vt ſiuè ad Regem poſtea deferentur, ſiue ad Pontificem, neque hunc moueant, quem ſemel infirmaret Regia petitio, & ab illo præuento, inſtructoque, & veluti fautore, faciliori negotio repellantur. Hactenus concernentia polytiam.

XXXIV. Additum, pro conſeruando iure Ciſtercij, atq; Ciſtercio nobis aſſeruando, vt qui ad Romanam Curiam mittendus eſſet, reditum per Burgundiam ita diſponeret; vt Abbatem, conuentus Morimundi, ſuper ſacræ militiæ prioratu, qui à triginta ferè annis iam vacabat, conueniret ſolerter, moneretque, ne tantum ius perire pateretur: ſed vel ſibi aſſereret, velut ad quem perpetuo pertinuiſſet: vel ſi de hoc omninò deſperaret, ob diſſidia nationum, Regumque, tranſigeret nobiſcum: & iuſta accepta recompenſatione, inſtitutionem Prioris Sacri Conuentus, cum iuribus annexis, ad nos transferret; quippe ſubditos Regis, & Caſtellanos; eoque facilius cum ipſo, & cum ſacra militia compoſituros.

XXXV. Quod ſi ſegregationem à Ciſtercio, & Caſtrorum ipſius deſertionem noſtris obiiceret, occaſione arrepta, in ſpem induceret, fore (quod optimi quique deſiderabant) vt, ſi æquas conditiones pati vellent, pro qualitate temporum, atque conuentuum, tum Galliæ, tum Hiſpaniæ; Ciſtercio, non ſine magna vtrorumque vtilitate, atque mutuo prouentu, inſtitueremur. Ita ſignatum tabulis Capituli: decretumque, vt ſi incideret tractatus, nec præſidentias Abbatis Ciſtercienſis in obſeruantiæ Synodis, quoties præſens adeſſet; neque noſtrorum ad Capitula Ciſtercij, per vnum, ſiue duos deputatos, opportunus acceſſus; nec demum obſeruantia legum, in eiſdem latarum, modo noſtrorum haberent approbationem per ſuffragia ferendam, detrectarentur. Reliqua immota omnia permanerent: neque Abbas Ciſtercij cum præſideret, quicquam, ſine approbatione Diffinitorij, ſiue Congregationis, innouaret.

XXXVI. Secretum iuramento cunctorum firmatum eſt: & Reformator, quæ Matriti curanda erant Magiſtro Fr. Thomæ Cano Nucalenſi, tunc ſanctæ Annæ Abbati, graui, & induſtria, commendans ſerio; Aſturum ipſe, & Gallæciæ viſitationem circa eius menſis medium aggrediebatur. Cum ecce ab alma Academia Salmanticenſi legatum ſuſcipit, Magiſtrum Fr. Petrum de Andrada noſtri Collegij Abbatem, atque inſignitum Laurea Salmantina, cum litteris ſolemnibus, quibus ire Matritum, & pro Academia reſpondere in grauiſſima cauſa, præſtiti iuramenti virtute, & tantæ Matris reuerentia, præcipiebatur. Stetit dubius inter duas obligationes; alteram ſtrictiorem, quia magis propriam; alteram ſuperiorem, quia magis publicam. Verùm cum hanc inſtare conſideraret; illam tempus, induciaſque permitteret, imo illam etiam promoueri poſſe, ſi pergeret Matritum; & quæ inſtabant negotia per ſeipſum, maiori authoritate ſolicitaret: dilata non omiſſa viſitatione, perrexit Matritum; vbi vtriſque negotiis vtriuſque Matris fœliciter peractis, Magiſtro etiam fratri Chriſtophoro de Lazarraga Spinæ Monacho, & tunc recens Salmantina laurea donato, cum ob quaſdam propoſitiones liberiùs pronuntiatas, affligeretur, opportunam & certam opem tulit.

XXXVII. Verùm hæc inter læta proſperaque, illud triſte, & dolendum illi accidit; quod Mag. Fr. Thomas Cano Matriti Abbas, quem Romam mittere ad inſtantia negotia deliberauerat, graui morbo correptus, atque ipſo præſente, extinctus eſt, ingens ſui deſiderium multis relinquens; ſed Angelo præ aliis, quippe à teneris annis, ſtudiiſque, arcta coniungebantur neceſſitudine.

XXXVIII Rebus confectis, Reformator repetiuit viſitationem; & quia conuentus ſanctæ Annæ Matritenſis vacabat Abbate, cuius electio iuxta præſcriptum legis, in Diffinitorio erat celebranda. Congregationem indixit in Gallæcia, Meyræ, intrante Septembri celebrandam. Quippe menſe Auguſto, qui nunc inſtabat, aſſignato pro termino ſibi, vt Aſturum domus viſitaret; cæteris, vt vocarentur, & conuenirent. Electus eſt, F. Vincentius Appario Nucalenſis, qui Prioris, officio fungebatur ſub Thoma Cano. Delatum id Valeriano de Eſpinoſa, qui Matriti degebat; delatum defuncto, & ne ſi Abbas aliunde eligeretur, omnia ſimul cum ipſo mutanda forent.

XXXIX. Qui negotia expediret apud Pontificem, Fr. Martinus Gutierrez Diffinitor, pro eodem Thomà Cano ſubrogatur; qui Regiis litteris, Miniſtrorumq; acceptis, atque aliis inſtrumentis, in quibus Capituli decreta continebantur, terreſtre iter, dein nauigationem maturare iuſſus, quantocius potuit, ad Curiam properauit: Illud præcipuè attendens, intendenſque,

denſque, vt ſequenti anno tempore Capituli, redux, quæcumque impetraſſet, proferre poſſet. Hæc in hac Meyritana congregatione: nec quicquam aliud memorandum in hoc anno, niſi quod Reformator dum viſitabat, clementiæ, quam iuſtitiæ longè propinquior, in quo ei à quibuſdam derogabatur. Sed re vera, quæ poſſet ſine tumultu, quantumuis grauia mala, impedire malebat, quam diuulgare.

M. DC. XXVIII. XL. Sequenti anno M. DC. XXVIII. dilatum Capitulum, tum vt Martinus à Romana Curia redux, quæ afferebat indulta, præſentaret; tum vt Reformator, qui ſine proximi anni Salmanticam redierat, abſoluta Gallæciæ viſitatione, quatuor menſes in legendo poſſet inſumere; remiſſis aliis quatuor, Regis indulto, quibus ſui muneris functiones exequi poſſet. Tandem indictum ad diem primam Iunij, ſolo Martino abſente, congregatur in Palaciolis, atque tribus diebus cuncta expediuntur, quæ occurrerunt ex more pertractanda. Iuſſa cudi Breuiaria, Diurnaliaque, quæ iam non niſi rara inueniebantur. Quin etiam liber pro Pontificalibus functionibus, quas Abbates exercent; in quo Romani ritus vſui venirent, & nihilominus Ciſtercium retineretur. Breuiarij, atque Diurnalis editiones, variis occurrentes caſus impediuere. Pontificale digeſſit Reformator vulgauitque, quod aliæ etiam ſuſcepere Congregationes.

XLI. Die quarta Ludouicus de Eſtrada Abbas de Iranzu, Palaciola ingreſſus, dein Capitulum, iterum de vnione ſui cœnobij multa diſſeruit; cuncta ex affectu, & charitate in noſtros, neque minus in ſuos zelo iuſtitiæ: verum aliis Abbatibus Nauarræ contradicentibus, debito effectu omnino caritura; adeo tamen promouerat negotium vt vix niſi arte potuerit eludi. Qui prius omnem vnionem recuſauiſſent, cum Caſtellanam imminentem intuerentur, Aragonenſibus petierunt aggregari: non quia cuperant; ſed vt noua propoſitione, nec niſi tardè & difficilè expedienda penè peractæ priori inducias darent, ſi poſterior ſuccederet, iterum ad hanc ipſam redituri. Confirmata præcedentis anni decreta, & grates actæ Ludouico Eſtradæ ſunt, pro eximia in Ciſtercium vniuerſum, mox in Caſtell[illegible] obſeruantiam, veneratione.

XLII. Quinta die Martinus Gutierrez venit, expeditis negotiis, pro quibus Romam ante annum miſſus fuiſſet. Lectis diffinitorio Apoſtolicis litteris, quæ omnia concedebant, in narratiua apparuerunt mutata quædam (caſu an conſilio inquirere non placuit) quæ expeditionis lætitiam temperarunt. Reliqua omnia indulta, vt petebantur; & deſignati ad executionem Epiſcopi, qui per cenſuras omnes Eccleſiaſticas, & alias graues pœnas, Apoſtolica authoritate compellerent, ſi fortè quis auderet recalcitrare. Mutata, quod minoris momenti eſſent, ſeu ne cætera in dubium poſt ſe traherent, rata habere, conueniens viſum eſt, ac ſi ex diffinitorij mandato prouenissent. Non nihil tamen dubiam reddiderunt Procuratoris fidem, cauſantibus quibuſdam motiua quædam priuatæ vtilitatis: aliis è contra, ſed præcipuè Reformatore, ſolam incuriam, eamque facilem, & leuem aſſerentibus.

XLIII. Nihil erat exequendum ante Capitulum, præter Procuratorum deſignationem. Qui nimirum, & quibus Monaſteriis adſcriberentur. Itaque, vt hoc faciliùs præſtare poſſent, vniuerſam Congregationem, atque eius Eccleſias, quaſi in octo prouincias diuiſerunt; Toletanam, Riuogiæ, Burgenſem, Camporumque, Legionenſem, & Aſturum, queis aliæ duæ in Gallæcia ſunt adiunctæ. Singulis attributa quinque cœnobia, aut cui plurimum ſex, additis Monaſteriis Monialium pro vt intra terminos cuiuſque continebantur. Tunc deſignati ſingulis prouinciis, Procuratores ſinguli, id eſt octo antiquiores, qui nominati fuiſſent, & non electi. Decretum item, vt hanc indulti partem, quæ ſola præmittenda erat Capitulo, Reformator in tempore, neque antea faceret per Conuentus publicari. Reliqua in proximam generalem Synodum, quam ſolam concernebant, remiſſa ſunt: nolente Angelo vti coactione, ſed remittens Abbatibus, vt vltro admitterent, quæ ex vſu eſſe viderent.

XLIV. Adduxerat Martinus quædam alia iuſſu Reformatoris, quæ videbantur obſeruantiam promotura. Ne quis ad probationem, ſeu nouitiatum, niſi in Eccleſiis viginti Monachorum vt minus admitti poſſit: ne Theologi in Collegiis vacantes litteris, tempore vacationum, niſi ſimul, atque in domum vicinam, in qua cum ſuis lectoribus, litteraria exercitia continuarent, egrederentur. Atque his quædam alia non diſſimilia, quæ collaudata ab omnibus, atque in ſequens Capitulum remiſſa, dum priuatis attendimus, facilè euanuerunt, vt ſolent pleraque.

XLV. Tandem qui Reformatorem viſitarent, deſignantur ex more Fr. Vincentius de Gueuara, Montis-rami, & Mag. Fr. Chriſtophorus de Ouando Vrſariæ Abbates. Qua vltima expleta functione, ſoluta Synodus, & Reformator manſit in Palaciolis ſuæ domus negotia, atque Congregationis, ſi quæ occurrerent, promptiùs indè, & commodiùs expediturus. Maculauit hunc annum Angeli vltimum acerba mors Fr. Hieronymi à Serra Carracetenſis, cum ageret Abbatem apud Iuncariam, fuſtibus agaſonum interempti, dum fu-

rentes in ſocium eius Monachum (incertum qua occaſione) tentat reprimere. Miſſus vnus è Regiis Conſiliariis vlciſcendo flagitio, multos attriuit: verum ſceleſti, cum antea profugiſſent, quod meruerunt ſupplicium euaſere. Contigitque, quod in his plerumque ſolet, non nocentiores plecti, ſed ditiores.

XLVI. Non minus triſtis Reformatori fuit mors Dominici Aldaue diffinitoris, quem ante annum correptum quartana febri, puncticularius dolor tandem abſtulit, ingenti omnium mœrore, quod viri nobilis, prudentis, litterati, nec minus Religioſi improuiſa iactura, poſt magnas ſpes conceptas, ad deiectionem ferè præcipitabat. Sed multò magis, quod rumor increbuerit, non morbo ingruente correptum eſſe, ſed dolo malo Hebræi cuiuſdam medici, quem plures alios ad mortem adegiſſe, dum ſimulat curare Sacroſanctæ Inquiſitionis tribunal, à quo poſtea, damnatus, manifeſtauit.

M.DC. XXIX. XLVII. Intrabat annus M.DC.XXIX. Et pro Capitulo inſtanti celebrando pars illa indulti, quæ ſe ad Procuratores extendebat, per ordinis Eccleſias, non ſine plauſu, & fauore promulgabatur Proſpectum ſubditorum vtilitati: & iam non omnes leges contra ipſos, ſed aliquam pro eis ferri poſſe, ſera experientia, vt multis videbatur, ſed eo magis læta, gratulabantur. Dari ſibi, qui humilium Monachorum cauſas procurent, deferant petitiones, reſponſa referant; neque ſolis Abbatibus relinqui, quos per triennium iudices, quam Patres, nonnunquam etiam actores pertuliſſent. Hæc & ſimilia multis proclamantibus, nullus fuit, qui in contrarium ſeſe proderet.

XLVIII. Menſe Aprili, poſt longam ægritudinem, quam per ſex integros annos paſſus eſſet, octogenarius obiit Mag. Fr. Ludouicus Bernaldo de Quiros Spinæ Monachus, quondã Congregationis Reformator, & Sacrorum Bibliorum in alma Salmanticenſi Academia interpres emeritus; vir inter paucos clarus, ingenio facilis, moribus ad candorem accedentibus, eruditione & notitia rerum præcipuus, eloquentiæ erumpens magis quam fluens; ad negotia promptus, ſed aggredi paratior, quam vltimare: & qui haud dubiè multa perfeciſſet, ſi authoritati, qua plurimum pollebat, addidiſſet conſtantiam, cuius defectu non nihil laborabat. Sepultus eſt in Collegio Salmantino iuxta Franciſcum Nieto ſuperpoſito ſepulturæ illius lapide cum hoc modeſto, atque humili epitaphio:

HIC IACET REVERENDISSIMVS D. FR. LVDOVICVS BERNALDVS DE QVIROS, CIST. ORD. GENERALIS EMERITVS, SACRORVM BIBLIORVM IN SALMANTICE ACADEMIA PRIMARIVS INTERPRES. OBIIT ANNO. 1629.

Per idem tempus ad ſuperos transfertur eiuſdem, id eſt, Spinæ Eccleſiæ Monachus, & quondam etiam Abbas Fr. Laurentius de Cueto, patria Abulenſis, genere nobilis atque fortis illius, inſignisque Viraginis Dominæ Mariæ Vela, ſecundum carnem frater, verum adhuc coniunctior ſecundum ſpiritum, & ipſe è Collegio illo Meyritano & curſu eius felici, ex quo tot viri inſignes prodiere. Obiit cum magna opinione ſanctitatis in oppido de Cardenoſa, Patris ipſius dominio hæreditario: vbi hodieque memoria eius celebris, & reuerentiæ habetur eius ſepulchrum.

XLIX. Inter hæc Reformator de ſucceſſore, ſine cura ſolicitus, ſine ſolicitudine curioſus, quid ſibi agendum foret deliberabat. Non quia Capitularibus diffideret, quos ferè omnes, negligentia, quam ſtudium, natura, quam ars ſibi conciliaſſent Sed quia digniorem deſignare, arduum: etſi potentiam vellet retinere, quod malum commune; qui gratus beneficio reſponderet, aliquem inuenire, rarius, & difficiliùs iudicabat. Nempe maiores, gratiam non reputare; minores ferè illius pondere premi: & ſiue illi negent beneficium, ſiue hi excutiant, æquè vtroſque ingratos: nec quid, niſi obliuionem, contemptumque, ſi non etiam iniurias reddituros. Pares imperio, nolle ab alio regi, impares, vel rogari, ne parere putentur, erubeſcere. Demùm ab eo, quem alij ſublimauerint, quo minus ſperari, minus peti: & ſi quid præſtet, pluris faciendum fore: vnde fauor, & gratia mutua conſurgit. Quem ipſe elegerit, & ſi cuncta donet, infra meritum ſemper; quare nec quæ concedat, reputari: & ſi quid neget acrius plerumque pungere, atque ex querelis, querelas excitare.

L. His veluti communibus rationibus, priuatæ aliæ ex tempore accedebant. Nam eſſe plures, quos aptos reputabat, nullum fortaſſe, qui aliis præemineret, Magiſtrum F. Gregorium Sanz præſtare doctrina, nec pietate inferiorem apparere: ſed minus gratum multis, & zelo validum, timeri, quam amari proximiorem. Magiſtrum F Nicolaum Brano parem imperio, neque re vera poſſe eſſe timori: ſed neſcio qua fatali oppoſitione, vel his, à quibus laudatur non placere. Magiſtrum F. Chriſtophorum de Ouando genere nobilem, formaque conſpicuum, ingenium moribus, comitante præcipuum, & eloquentia: ſed inæqualem dictis, factiſque; & quæ multum Prælatos dehoneſtat, non nihil inconſtantia laboraturum. Andream à Corduba, & Raphaëlem Aſtete, ætate maturos, experientia prouectos, autho-

ritate

ritate graues, quam comparaſſent frequentibus functionibus: ſed vtrumque inferiorem pondere officij; & alterum, dum minimis attendit, omittentem maiora: alterum vtraque et æquo prætereuntem, & plus aliis fidentem, quàm ſibi ipſi. Demum Martinum Gutierrez imperio parem ſed minori experientia, ætateque, & validum affectibus; quibus, ſi ſemel rerum potiatur, difficile ſperetur imperaturus. Tum ſi ad priuata commoda reſpiciat, electionem non magis in promptu eſſe: quippe omnes amicos, & ſibi charos; quorum tres primos, velut fratres habeat, quia condiſcipulos; vltimum, vt diſcipulum, & filium; medios duos, vt Patres, Magiſtroſque totius Religionis proſequatur.

LI. Hæc & ſimilia penè perſuadebant in ſuſpenſo manere, neque vnum aliquem officio deſtinare. Quin electionem liberam relinquere his, quibus incumbebat; quò à pluribus faciendam, probandam pluribus; & quo minus ab ipſo, & plus ab aliis, eò ſibi futuram indemniorem. Affectus in Martinum efficacior, fortè quia paternus, ſeu verius, quia fatalis; & erant qui putarent, cum langueſceret. paucorum reſiſtentia, ſumpſiſſe vires; atque tunc demum obfirmato animo, ſtetiſſe pro ipſo, cum quidam vulgauiſſent, Martinum ſolum ſupra omnem potentiam omninò fore.

LII. Habebat Ludouicus Bernaldo Bibliothecam multis refertam libris, quam annis quadraginta, plus, minuſvè, magno pretio, & labore comparauerat. Hanc pertinere ad Collegium Salmantinum Congregatio vniuerſa, ſed Angelus præ aliis: Contra ad Spinam quicumque ex illa erant, ſed præcipuè Martinus, multis vtrimque productis diſceptabant. Itaque cum inſtantem illius mortem ætas & ægritudo prænuntiarent, Martinus, qui ſe Romam miſſum vidit, proximo voluit periculo occurſare Litteras à Vicario Chriſti obtinuit, queis ſerio cauebatur, ne de illius ſpolio coram Reformatore, Diffinitoribuſvè, quos ſuſpectos habebat; ſed coram Apoſtolico Legato, quem vocant Nuncium, ſiue iudicibus ab ipſo delegatis, qui extra ordinem eſſent, litigaretur. Fortè has litteras, mortuo Ludouico vt ad manum haberet, orta occaſione, ab ſcrinio extraxerat Cum Reformator, quas impertauiſſet in fauorem totius Congregationis produci iuſſit. Ille ſeu remordente conſcientia, turbatus animo, ſeu verius immemor priuati illius reſcripti, pro eo quod petebatur clauſum obtulit, atque ſtatim receſſit, quædam alia negotia peracturus.

LIII. Tum vero Reformator chartam pandens, & propetitis in fauorem Congregationis contra eam obtentas litteras videns; hæſit re vera dubius, ancepſque, neque ſatis diſcernens, an qui in vno negotio præuaricaſſet, cæteris aliis tuto præfici poſſet. Miſſum ab vniuerſa Congregatione, contra ipſam egiſſe: quidni, ſi eligatur Reformator Spinam anteferat; atque priuatæ illius vtilitati, publicas omnes cenſeat poſt-habendas? Diploma pro diplomate, non caſu, ſed diuino conſilio oblatum eſſe: nempe, vt ab illo errore caſuali certius futura electio dirigeretur. Quippe ex præteritis, præcauenda eſſe futura; & in paucis inuentum minus fidelem, ne in multis præficiatur, repellendum.

LIV. Hæc in Martinum: ſed pro illo ſtabat, quod negotia pro quibus miſſus fuerat fideliter expleſſet, à cæteris immunis exemptuſque: & Spinæ velut propriæ matri obnoxius debuit, vt potuit pro illa procurare; procuraturus pro ordine vniuerſo, vbi vniuerſus incumbat illius curæ Namque hoc eſſe, quod conſulit Apoſtolus: Hominem domui ſuæ benè præpoſitum. ſeu benè prouidentem, vniuerſali Eccleſiæ præficiendum. Atque has rationes, aliaſque nonnullas, vtcumque illi fauentes Angeli affectus in ipſum, ſeu fatalis impulſus, magnificabat

LV. Itaque virum poſt triduum ad ſe vocatum grauiter alloquutus, in hæc verba prorupit ſatis amica. Si te alicuius flagitij manifeſtum conſcius ad apicem rerum deſtinarem, graue à Deo ſupplicium, odium à fratribus: ſed neque ad te vllam gratiam promererer. Ea quippe malefactorum ratio eſt, vt his etiam diſpliceant, pro quibus fiunt. Si ne leuiter quidem mihi ſuſpectum, ſucceſſorem eligerem; aliqua, neque exigua gratia eſſet, quod hominem iuniorem, (nam alias dotes lubens in te agnoſco) tot atque tantis ſenioribus præferrem: & eos omitterem, poſt quos tibi acceſſus ad ſummam ſedem, illis poſt te, nequaquam patere poteſt. Nunc deprehenſum (& oſtendit illi Diploma) non mea curioſitate, ſed tua ſiue ſorte, ſiue incuria Congregationi aduerſum, dum ageres negotia Congregationis, à perfidia excuſare; & excuſatum cæteris proponere, atque Congregationi ipſi perficere: mihi periculoſum (non negabo) ſed tibi in vincula, & catenas cedere debet. Quas tamen non, vt te mihi obſtringam, ſed vt ordini paro; quem tuæ fidei committere intendo: vt ſicut hactenus totus pro Spina, titulo filij, ſic Patris nomine longe potentiori. pro bono publico totius Congregationis nullum prorſus officium prætermittas. Meliores ſemper, aut chariores habe, aut charioribus præfer: aſſentatores fuge; & nocentiſſimum venenum boni publici, priuatam tuam, ſeu tuorum vtilitatem. Executionem mandatorum Summi Pontificis, quanto

poſſum affectu tibi commendo: non quia, me authore petita ſunt, nec quia te procurāt ſollicitata; ſed quia cunctis vtilia, atque apud Deum ſimul hominesque noſtram familiam, vt ſpero, promotura. Dixit, atque hominem flentem à ſe dimiſit, multaque excuſantem, & promittentem, quæ ſpes ſimul & metus, pudorque pro tempore dictabant, aut extorquebant. Atque hæc ad diem tertiam menſis Maij, antequam, nihil vnquam reclamauerat, aut ipſi, aut alteri ſed neque ſecum ineundi conſilij certus erat.

LVI. Quarta ſequenti egreſſus Palaciola, ſanctum Andream ex more perrecturus ad Congium oppidum, vulgo *Cabeçon*, multos inuenit occurentes capitulares, quaſi ex eius arbitrio omnes penderent, etiam qui non pendebant; & ſcire vellent ex ipſius ore, quos iudicaret idoneos diffinitores, viſitatoresque, & quem pro ſe vellet in officio ſubrogari. Ille prius ad ipſos cuncta referens, cū acrius inſtaretur, tandē propoſuit, quos aptiores putabat; ſi conuenirent, gratulaturus ſibi quod eum tot, tantiſq; viris ſenſiſſet; ſin minus, ſeriò ſingulos obteſtans, vt ſuum quiſque iudicium, atque propriū dictamen exequerentur. Sed nec quem vellet habere ſucceſſorem occultauit, aut tacuit: palam profeſſus Martinum ſibi videri pro tempore occurrente magis idoneum; quanuis liberum omnibus relinqueret, vt pro quo vellent, aut digniorem ſentirent, ſuffragarentur. Exinde ad ſanctum Andream profectus eſt, comitantibus cunctis, quouſque eos Congium reuerti iuſſit, ſequentem diem ibidem præſtolaturos.

LVII. Sequenti mane, ingreſſis Palaciola, quo omnes concurrere Capitulares, (Miſſa de Spiritu S. decātata, atque habita concione, cæteriſq; quæ præcedere ſolent) diploma Pontificium productū eſt, virtute cuius octo Procuratores ad ſuffragia admittuntur; cum litteræ ipſç prius examinatæ, nullius vitij ſuſpectæ reperirētur. Proceſſum inde ad eligenda officia, atque eo ordine officiales electi ſunt, quo Reformator eligendos propoſuiſſet, Diffinitores Mag. F. Valerianus de Eſpinoſa Generalis emeritus, Fr Raphaël Aſtete S. Petri ad Gumielem, Fr. Andreas de Cordoua Vallis paradiſi, F. Vincentius de Gueuara Montis Rami, Mag Fr. Chriſtophorus de Ouando Vtſariæ Abbas, & Mag. Fr. Petrus de Andrada Salmantinus: viſitatores Mag. Fr. Chriſtophorus Martinez, & F Simon de Sepulueda, Complutenſis ille Abbas, hic Toletanus, non vllum aliud Capitulum conformius, ſiue Capitulares inter ſe, ſiue cum proponente comparaueris, à multis annis retrò viſum fuiſſe, ſerio proteſtabantur, qui obſeruauerant. Quippe in aliis, vt pleraque non omnia iuxta propoſitionem: in hoc à primo officio vſque ad vltimū, communi plauſu cuncta concordarunt. Quod plerique in gratiam Reformatoris, alij ad perſonas propoſitas trahebant; quippe digniores totius Cōgregationis, quibus vix poſſent alij comparari Sanè Aſtete, Cordoua, & Ouando, tunc in Reformatores acclamabantur: Eſpinoſa, Gueuara; atque Andradius, alter emeritus, alios idem officium præſtolabatur; neque minus Chriſtophorum Martinez, vt ſuis omnia locis dicenda erunt.

LXXXIII.

MARTINVS GVTIERREZ REFORM. XXXI.

I. Reſtabat vltimum, & omnium difficillimum, Reformatoris propoſiti electio: nempe Martinus multis, vt imperio, de quo non ambigebant; ita ſi ad cæteros, qui digni cenſebantur, compararetur; ætate innior, obſtinatione violētior, & propriis affectionibus obnoxior reputabatur. Atque ob hoc timebatur etiam ab his, qui illum diligebant: nec pauci ex intimis ipſius Reformatoris, etiamſi acclamarent, auerſabantur. Præualuit tamen gratia proponentis, & die ſexta Maij electus eſt, non ſine magna multorum admiratione: qui tunc demum Angeli potentiam, quia ad ſummum perueniſſet, vt ipſi loquebantur, non diu permanſuram, diuinabant. Electus, Magiſterij gradum ſuſcepit primus Reformatorum qui ſua laurea Palaciola illuſtrarunt. Inde venientem Angelum ſuſcepit lætus, vt quidem interpretabantur, licet planè immeritò. Quod præoccupatum febre, (nam febre ea die, dum nuntium præſtolatur, correptus fuerat) minus ſibi aſſiſtentem, minus intentum agendis eſſet paſſurus.

II. Octauā die diffinitorio interfuit Ludouicus de Eſtrada leuiter queſtus, quod ſuæ domus vnionèm ſegniter, nc pro more antiquo Patrum Congregatio ſolicitaſſet. Reſponſum eſt, decuiſſe olim noſtros, quandiu nondum adulti ſuper vnionibus cum aliis litigare. Nunc iam ætatem illam prætergreſſis, & longè dilatatis, ſatis eſſe, ſi venientes admittant, etſi non quærant. Iniunctum tamen nouo Reformatori, vt quantum, ſalua reuerentia Congregationis licere cenſuerit, adiuuet & promoueat Eſtradæ zelum.

III. Die nona, cum febris tertiana, qua laborabat, Angelo interſtitium conceſſiſſet, actum de Bibliotheca Ludouici Bernaldo recens defuncti, quam Cōgregatio Collegio Salmantino,

Salmantino,Spinæ Monachi,ſuo Monaſterio,zelo ſolicito vtrique procurabant Et ſuſpectus Martinus in hac cauſa, cum ſeſe recuſandum cognouiſſet, quam iudicem actorem agere maluit. Iniunctis Angelo partibus aduerſis,ſiue vt Congregationi ſatisfaceret, ſiue putaret parcius reſtiturum,qui ſciret rem ad tribunal extraneum pertrahi poſſe:ſeu tandem ex diſſidio viam parans ad futura diſſidia, quæ iam tunc præueniret ſequenda fore. Pro Martino faciebat ius commune, quod Monachus Monaſterio ſuo adquirit, inter noſtros omninò vſu receptum. Quare neque Cyprianus, neque Lorca, qui Cathedras Compluti regentauerant,Cōplutenſi Collegio,ſed Valli-bonæ adquiſierunt,atq; Nucalibus. Ergo nec Ludouicus Bernaldo Spinæ Monachus,alteri poterit, quam Spinæ comparari. Pro Angelo & Collegio commune ſimul,municipaleque:quod Abbas Monaſterio cuius eſt Abbas,non ei,in quo emiſit profeſſionem, debet acquirere. Et Ludouicus, terque quaterque Abbas Collegij Salmantini, maiorem Bibliothecæ ſuæ partē, Abbatiam adminiſtrans acquiſiuiſſet:quod viribus pollentem Ludouicum,Salmantinum Collegium maiori ſumptu,quam Complutenſe olim Cyprianum,atque Lorcam;deinde inutilem,& morbis iam confectum per integrum ſexenniū ſuſtentaſſet: quod Monachum aliàs Spinæ alendum,ſoli illius ſeruitio deputatum, qualem non alius hactenus habuiſſet vltra quindennium aluit, veſtiuitque. Demum quod iure etiam communiſſimo, qui portat onus,ſentire commodum debet: nec quidquam poſſe iniquius reputari, quam ſi totum grauamen Collegio cedat,vtilitatem Spina ſola reportet.

IV. Hæc pluribus vterque toto conatu;ſed Martinus acrioris vnde inualuit,quæſitam occaſionem diſſentiendi ab Angelo,vnde ad alia facilior,neq; omnino improuiſus tranſitus eſſet. Diffinitores,vt vtrique ſatisfacerent, mediam in ſpeciem viam velut ingreſſi, bibliothecam Collegiu adiudicarunt, prætium tamen illius taxatum modicè conferendum Spinæ, & ſoluendum expenſis Congregationis. Ita vtrique Eccleſiæ prouiſum eſt, cæterarum diſpendio,quod non rarò contingit, ſi fauor adſit, ſed viluit tamen pecuniarum iactura cunctis, modo pax, & concordia,quæ ſcindi timebatur,conſeruaretur.

V. Sequenti die, cum Angelum teneret tertiana febris,congregati Abbates, & præſentatis mandatis Apoſtolicis,quæ Martinus adduxerat, ſingula capita,per ordinem propoſita,& ſeriò perpendenda oblata ſunt,vt ſpontè acceptarentur, ſi expedirent, ſine vlla violentia, ſiue grauamine:ſin minus libere,& nullo perhibente, liceret ſingulis ab eis ſupplicare. Hoc Angeli conſilium omnino fuit; quia Lorcæ tempore violentiam auerſatus in his,quæ attulit; quod damnauiſſet,nolebat vſurpare:ob quod etiam & ipſe abeſſe voluit,ne quem ſua præſentia mouere poſſet. Non tamen deerant, qui aliter putarent: oſtentatam ab eo indifferentiam; quod nondum de Martino adhuc diffideret; ſi contigiſſet de ipſo dubitare, præter reelectiones, quas non curabat, vt alia admitterentur, nullum non lapidem ab eo mouendum fore.

VI. Cunctis propoſitis,ne omnia admitterentur,ſola ſuppreſſio Eccleſiarum tenuium, hoc fuit;vel ad tempus odioſa;ſiue intermiſſio in eis diuini cultus,quantumuis temporalis diſpliceret:ſiue efficacius aliud motiuum foret,quod ſpe concepta illarum Abbatiarum, quandiu ſupprimebantur,defraudarentur. Vtcumq;fuerit,dilata res per annum:& commiſſum vtrique diffiuitorio,præſenti,atq; præterito,vt libratis vtrimque rationibus,quid magis expediret,maturiori conſilio deliberarent Interim præter octo Procuratores, qui iam admiſſi erant, ſuſpenſa cætera, atque longum examen ſubitura ſub Martino Gutierrez,qui adduxiſſet,remiſſum eius erga anteceſſorem,aut omnino auerſum, vt multis videbatur affectum manifeſtarunt. Quando enim,qui in publicis his deerat, in priuatis attenderet? Quando quæ ſibi ſpecialiter madata,& ſe agente obtenta perire patiebatur; aliis inſiſteret,in quibus ignorantiam,vel minorem notitiā poſſet prætendere? Quando quam recens accepto beneficio gratia nō rependiſſet,obſoleſcenti iam,atque antiquato repenſurus,prudenter ſperaretur? Ita qui rem attentiùs contemplabantur:nec diſſentiebat Angelus,quamuis diſſimulabat,ne ingratitudinem,vt multis videbatur,ſeu quē priorem omninò reputaret,publici boni incuriam,accuſatione, & querelis præcipitaret.

VII. In hoc Capitulo primum excogitata,atque impoſita eſt,quæ nunquam hactenus noſtros grauauiſſet exactio triennij ſancti Lamberti: & ex duabus,quibus intra menſem (diſpēſatione Eugenij Papæ IV.)ſingulis ſacrificijs ſatisfacere licet obligationibus, alterius ſtipendium quæri iuſſum, & celebrari ab omnibus ad communes expenſas ſublevandas. Ita quæ intra prædictum tricennarium penetrari ſolebant obligationes integræ remanſerunt: & ſingulis viginti ſacrificia iniuncta ſunt, quæ ſola pro ſtipendio iuſto dicta cum ipſo aniuerſario penetrarentur. Atque hoc tributum, veluti per capita ſemel cunctis impoſitum, hodieque continuatur, & perſeuerat, nulla exactionum aliarum, quod plerumque contingit diminutione.

VIII. Duodecima die menſis Maij, grauium, & ſpiritualium Monachorum petitio quædam diu & multum exercuit diffinitores. Orabant, aſſignari ſibi domum, (& Sacramœnia ſpecialius nominabantur) in qua ſimplicius, & ſine vlla prorſus, aut ſaltem cum exigua diſpenſatione diſciplina Monaſtica, primitiuum Ciſtercium obſeruarentur. Ineſſe multis enim feruorem ſpiritus, quo ad omnia vocentur: neque otioſum manſurum ſine piaculo: ſed in Eccleſiis Ordinis, vt iacent, non vacaturum ſcandalo, ſi ſoli velint aliis diſcrepare. Inter remiſſos non remiſsè viuere, & ſibi arduum & moleſtum cæteris fore: & ſingularitatis notam ſiue offenſam, vix aliis obſeruantiis compenſari. Si feruentiores in vna domo coëant, vbi omnes inſiſtāt rigori priſtino, innocuum aliis, & ſibi fructuoſum; & neque remiſſiores grauari poſſe, & ſe multis exemplis profuturos. Neminem illic inuitum retinendo; neminem imbecillem, debilemve; ne vel hi laxamentis cæteris noceant, vel illi exemplis. Demum in aliis familiis religioſis & iam reformatiſſimis, vſurpatas has domos; neque eſſe cur à noſtra, reſpuerentur.

IX. Materiæ grauitas, & authoritas petentium; quippe ex primis totius Congregationis, impulere Patres, vt Angelum, quem ſanguine minutum liberum iam reliquiſſet tertiana febris, in negotio conſulerent, atque eius ſententiam audire vellent. Ille libratis circumſtantiis loci, temporiſque, atque habita ratione eorum, qui ſubſcripſiſſent, primi præcipuè, aliorumque motoris Petri de Oliuares, qui in Sacris-mœnibus Deo ſacratus eſſet. Non ait, credo, tam ad obſeruantiam (licet & eam quæri non negabo) quam ad Sacrorum-mœnium indemnitatem, atque præſeruationē, reſpicit hęc petitio Ne æſtiuali Collegio in quo, qui in Palaciolis, Compluti operam dant Theologiæ, tempore vacationum degere poſſint, quod nobis fuit in votis, deperetur. Neque omniū, qui ſubſcribūt, hæc cura fuit: ſed Petri de Oliuares, qui imminens Eccleſiæ ſuæ exitium, nam ſic ipſe appellat, per ſpeciem pietatis vitare parat Reliquis inuitatis, vt ſubſcriberēt, arriſit occaſio: & dum maioris perfectionis viam, ad quam ſemper anhelant, ingredi liceat, quis, aut quo ſine ianuam aperuerit, aut prudentes contemnunt, aut non inquirunt. Ego ſi expedire rem putarem, idem omnino facerem. Quid enim ſi alios iuuat, quod mihi prodeſt. Sed nec Collegium æſtiuum, ſi ſemel decernatur, ideo ceſſat Quicquid in Sacris-mœnibus faciendum, admittens ſanctus Petrus apud Gumielem vix à Compluto, vix à Palaciolis plus diſtans: aut Vallis viridis pro Palaciolenſibus; pro Complutenſibus Bona-vallis Montſionenſis. Ædificare vbilibet manſiones, & præbere manſuris alimenta, quandiu aliunde non habeut, neceſſe eſt: atque hos ſumptus, vt inexcuſabiles alicubi, ſic nullibi maiores; neque ideo augendos, ſed commutandos.

X. Itaque mihi in hac parte nullum obſtaculum, nihil quod impellat, retardetve iudicium proponi poteſt. Verum in domo ipſa recollectionis (ſic enim vulgo appellant) atque eius conuenientia, diſconuenientiave, vix parti alteri auſim adhærere. Nempe ſi indigemus reformari, cur non omnes ex æquo reformemur? Sin minus, cur remiſſi omnes videamur, vt pauci tantum appareant feruentiores? Tum, aut exigua, aut magna differentia ſecernentur ab aliis, qui reformantur? ſi exigua, non erit magna vtilitas; ſi magna ingruet diuiſio, atque diſſenſio, quæ & olim Ciſtercium à Moliſmo, mox vniuerſam noſtram Congregationem; à reliquo Ciſtercio; demum alias familias recentiores nouiſſimè à ſe ipſis ſeparauit. Nihil Ciſtercio antiquius, ſacratiuſve, quam morum diſciplinæque vniformitatem; nihil ab ipſo exordio commendatius, quam quod in cunctis ordinis Eccleſiis, idem & vitæ, & obſeruantiæ tenor cuſtodiretur. Hanc vniformitatem rumpere velle, hæc ſcindere decreta, quicumque ardent præ aliis reformari: & dum minora ad antiquum curant reducere, potiora inuertere; atque effoſſis ab imo fundamentis, muros ſuperimponere, nulla vi, nulla arte permanſuros.

XI. Non eo inficias, eos qui ſuſcripſerunt, eximios viros eſſe, & quibus gnarum omnia temperare: ſed inde maiori angor ſolicitudine, nam neceſſarij ad alia miniſteria, eiſque deſtinati votis communibus; aut vitam reformatam relinquent aliis, qui minus ſint idonei; aut ſi ſequantur, & maneant ſine officiis, vix eorum iactura ſubrogatione aliorum ſuppleri poterit. Qui alios excitauit Fr Petrus à Huelguenſibus petitur, neque facile eis negari poteſt: alij aliis Eccleſiis, quidam etiam lecturis præficiuntur. Quos reformatio habitura ſit ſectatores, qui pro ipſis ſuccedant, ignotum adhuc. Etſi ſemel inſtituenda decernatur, quoſcūque neceſſariò admittet, ne nullum habeat. Cœpta non dudum in eadem domo, decretave, permanere non potuit; fortè ob has cauſas, fortè & ob alias, quæ mihi non occurrunt Si nec modo permaneat, quanta leuitas? quæ nobis excuſatio patere poteſt? Ego nec ſanctum reformationis nomen, quod mihi proponitur, reprobare audeo, neque pro eius fructu fidei iubeo. Id vnum conſulo, ſi incipien-

da

da iterum ſit, parciſſimè incipere: vt nec ſequacibus inuidiam vllam pariat à ſingularitate; nec cæteros ab imitatione deterreat. Etſi fortè contigerit ceſſare, quo minor nouitas in principio fuerit, tanto minor in fine notari poſſit.

XII. Placuit Patribus hoc temperamentum; & cum iam de Collegio non tractaretur, vt de cæteris aliis, Sacra-mœnia deſtinata reformationi parciſſime inſtituendæ, quæ omnem ſingularitatem & diſſonantiam in victu, ſeu veſtitu, prorſus excluderet; à laxamentis maximè priuatis abſtineret, atque omnia ſuperflua reſecaret. Nec defuere viri religioſi, qui ſequerentur: quamuis ex omnibus his, qui ſubſcripſerunt, vix, aut ne vix ingreſſus vnus, aut alter. Nempe omnes ex vtilioribus pro ſua quiſque ætate publicis miniſteriis deputabantur.

XIII. Reuocata Capituli præcedentis lex, qua omnes, quas vulgaret diffinitorium, poſt integrum triennium iubebantur proponi Congregationi, per ipſam admittendæ, aut repellendæ, prout experientia docuiſſet; nec facilè deinceps, ſi ſemel permanerent, mutari poſſe. Renocationem variè interpretabantur, qui cuncta diuinant. Quidam, ſic minui poteſtatem diffinitorum, Reformatoriſque, atque hanc vnicam cauſam extitiſſe. Alij hanc legem ex mente anteceſſoris commendatam ab ipſo præ cunctis aliis, ideoque reprobatam diſceptabant. Nempe vt ipſa experientia edoceretur de ſucceſſoris animo, à quo vix aliquid poſſet ſperare.

XIV. Collegiis tamen Salmantino & Complutenſi ad illius inſtantiam dati Abbates, qui ante triennium priuilegiis aucti diffinitorum, Magiſtri Fr. Alphonſus Perez Humanes, & Fr. Athanaſius Cucho graues & docti, Abbatiæ Marritenſi deſignatur Fr. Didacus de Mandiera ex valle paradiſi, præter ſpem multorum, qui imparem putabant. Sed gratia pollens apud Valerianum, atque ab ipſo petitus, veluti ſuæ ſenectæ prouiſurus. Et Martinus, quò ab anteceſſore diſcedebat, ne ſolus remaneret, eò magis Valerianum proſequebatur.

XV. Reſiduo anni pacata cuncta fuere, nondum Martini coalita potentia, & rebus quaſi in ancipiti manſuris: niſi quod tamen in Valle-Eccleſiarum ſuſpenſus Abbas ob incapacitatem, vt ferebat ſententia, atque ipſa ſuſpenſio ferè per totum triennium continuata, eandem domum non parum labefactari; ſuccedentibus per menſes ferè Præſidibus, & pluribus extraneis, quod magna incommoda ſemper afferre ſolet.

XVI. Reformatio ex decreto diffinitorij in Sacris-mœnibus hoc anno initium habuit, ſub Fratre Gregorio de Aranda Morerolenſi, eximiè pio: & Monachis diſperſis per alias domos, qui arctiorem vitam ardebant, ſubrogabantur. Nihil in ipſis ſingulare permiſſum eſt, & ſingularia omnia: quippe in communibus prorſus obſeruantiis, pietas ſingularis, grauitaſque; vt non aliis meliores viderentur, ſed verè eſſent. Nec dubium nobis, ſi ita permanſiſſent, non vnquam ab incepta retroceſſuros. Sed dum ab aliis ſecerni poſtea geſtiunt, atque maiorem victus & veſtitus reformationem ſequi, extrema ſequentes, facile vel à mediis deuiarunt, vt infra dicam.

XVII. Obiit Franciſcus de ſancto Bernardo, aliàs de Riua de Neyra Monachus Hortæ, ex Præfecto equitum, atque à Conſiliis Belli Archi-Ducis Alberti, & Infantis Eliſabethæ Claræ Eugeniæ coniugum, vix planè pius, qui multa gloria in ſæculo ante ſuſceptum habitum pollebat, & multo apud Philippum Quartum fauore. Obiit ætatis ſuæ anno quinquageſimo quarto plus, minuſve, cum multa eidem Eccleſiæ, in qua dum puer eſſet, nouitium egerat, ſed ante profeſſionem retroceſſerat, continua largitione contuliſſet. Certus conſilij, ſi permitteretur, in ea domo ſe tamen conſumandum.

XVIII. Inter hæc Angelus Reformatorque omni ſtudio certare ferebantur: hic vt alienum ſe ab illo opportunè importunè demonſtraret quaſi minori gloria imperaturus, ſi alicui deuinctus, aut vinculis alicuius obſequiis obſtringeretur. Ille è conuerſo occaſiones omnes fugere, quibus id à ſe ipſo, ne dum ab aliis poſſet ſuſpicari. Nec quia affectaret potentiam apud ipſum, parcus imperij, & qui onerum illius penè impatiens, priuatam quietem ſeriò anteponebat publicis curis: ſed ne electionis, quæ ab ipſo ſolo fuiſſet tam citò ſibi penitendum fore, alij, qui improbauiſſent, coniectarentur.

XIX. Anno M. DC. XXX. in Palaciolis prima die Maij, iuxta præſcriptum generalis Synodus ad Apoſtolica mandata examinanda, duo diffinitoria conuenere, præſens, atque præteritum: niſi quod F. Angelus Mãrique Salmanticæ remanſit, ſeu præuenit euentum, timuitve, ſeu liberiores voluit omnes eſſe, etiã ſibi obſtrictos, vt quę ſentirent, expeditius M. DC. XXX.

 dicere

dicere poſſent. Nã ſui muneris fuiſſe iudicabat, quod expediẽs putabat, attuliſſe; non tamen pertinaciter defendere, aut curare obtrudi etiã inuitis. Affuit & Mag. F. Chriſtoph. Martinez à Reformatore vocatus, ſiue quia virum alias doctum prudentemque, & re vera inter primos Congregationis in his rebus audire, ſiue vt cæteros omnes conſulendos, non quicquam deciſuros aduenire (quod iam tunc intendebat) factis quam verbis ante demonſtrare: ſiue tandem, nam omnia ferebantur, vt ſuffragio Chriſtophori, ſuorum inæqualitatem, ſi qua eſſet, ſupplere, aut aduerſantes, ſi pares fortè eſſent, vincere poſſet.

XX. Ergo hæc duplex, atque vtraque grauis, diffinitoribus cum Reformatore ante omnem tractatum diſſenſio fuit: altera, an Fr. Chriſtophorus Martinez, qui viſitator erat, non diffinitor, admitti deberet: cum res ad duo tantũ diffinitoria præteritum, & præſens remiſſa fuerit? Altera, an illi, quibus incumbebat ex decreto Capituli deciſiuam ſententiam, an tantum conſultiuam proferre poſſent. Nihil omnino ab eis poſſet decidi, diſceptabat Martinus; quod re vera in mandatis Apoſtolicis deciſio ad ſolum Pontificem ſpectet. Quare quidquid dicatur, ab inferioribus, merum conſilium eſſe, nec quicquam aliud potuiſſet illis iniungi. Atque hinc inferebat, permiſſum ſibi quoſcumque alios vocare; quia decidere arguit poteſtatem, quæ non omnibus patet: à conſulendo nullus arceri poteſt, ſi modo prudens rerum, atque gnarus dubiorum, quæ conſultantur.

XXI. Hæc contra alij, negotium non remiſſum Reformatori, cum conſilio vtriuſque diffinitorij, quo caſu dubium irrepere potuiſſet: ſed diffinitoriis ipſis, id eſt vtriſque triennij Generalibus atque vtriuſque triennij diffinitoribus. Quare neque eis remiſſum ad conſulendum. Quis enim eſſet, qui conſilium ab illis petat, ſiue illo vtatur: ſed ad decidendum; neque id contra, aut ſupra Summum Pontificem, in quem neque conſilium locum habet. Sed quod Congregationi liberum erat, ſupplicare à mandatis, vel obedire: in quo quis neget deciſionem permiſſam fore. Ideo nec admittendum vllum præter Reformatores, diffinitoreſque, qui ſoli habent Capituli mandatũ: nec ſi admittatur, computandam eius ſententiam, vt in numerum ponat, ex quo vna pars præualeat, alia ſuccumbat. Hæc pluribus Mag. Fr. Gregorius Sanz, cui non pauci adhærebant: & diſceptabant, compellendum Angelum, ne cõmuni negotio tanti præcipuè momenti ſe ſubtraheret.

XXII. Erant Martino curæ relectiones, quas vtiles putabat publico bono; ſiue vt alij volebant, quia congruas, alliciendis ſuffragiis per ſpẽ continuationis arbitrabatur. Contra eas cæteri abuſus dominantium, & priuatos affectus obiectabant. Non meritis penſandas, ſed obſequiis, nec permittẽdas his, qui melius regant; ſed qui minus reſiſtant; non his, qui oculati ſuffragentur, ſed qui cæci ſequantur potentium ductum. Tranſituras in prætium ſuffragiorum; eoque ſemper dandas deterioribus. Nam quotus quiſque inter bonos reperietur qui in nullo diſſentiat? Qui agere, cum debeat, malit agi? Si ad electiones omnes Capitulares, ſiue Reformatoris, diffinitorum, viſitatorumque velimus attendere, nunquam magis immunes, ſuſpicione, quam ſi ab his celebrentur, quos nec ſpes valeat, nec metus perturbare. Quod ſi ad alias conuertamus oculos, quibus Abbates per diffinitores eliguntur, ſiue eligendi Eccleſiis proponuntur; quando magis periculo vacabunt, quam cum minus obnoxiæ propriis affectibus? Certè, ſi qui diffinitores elegerunt, ab his quos elegerunt, ſtatim in Abbates eligi poſſunt; auertet denegati ſuffragij dolor, ſi præſumatur, animum eligentis, vel à melioribus; & conciliauit ſuffragaſſe creditos deteriores quoſcumque, recentis beneficij gratitudo.

XXIII. Ita plerique: nec dubitabatur, ſi res in publico peroranda foret; & decidẽda, vt ſolet, ſententia plurium; ſupplicationem à reelectionibus longè præualituram aliis admiſſis. Verum Martinus, (cui præ illa parte mandati, cæteræ vileſcebant) ne vinceretur; ſiue vt alij volebãt, vt is, qui ſe victores reputabant, ſerio illuderet, cum vim dominationis oſtendiſſet, parumper: & iam timeri ceptam per ſpeciẽ modeſtiæ temperauit. Se non paſſurum, vt aliquid deciderent, à quo propoſito nullis argumentis, nullis rationibus vnquam auelli poſſet: ſed neque velle cogere, vt conſulant, quando plus aliquid cõmiſſum ſibi fuiſſe, tanto conatu cuncti diſputabant Poſſe ſine alicuius prçiudicio, quod à Capitulo generali acceperãt, quidquid illud ſit, ad Capitulum generale referre; atque hoc onus illi rurſus imponere. Ita vtrorumque authoritati proſpici, atque publicæ paci; & quod vtilius adhuc videbatur vitari exemplaria, quæ multum in futurum nocere poterant: ſi ſe violentiam, vel ab ipſis paſſum, caput à membris, vel ipſis intuliſſe comprobaretur.

XXIV. Aſſenſere incauti propoſitioni, ſiue timidi magis, aut pacis cupidi. Certè qui rem attentius proſpectabant, in ludibrium vertebant, quod decidendi, quam ipſi prætendebant, poteſtate ablata, quaſi pro medio pacis concordiæque, etiam à conſulendo, ad quod admittebantur, repellerentur. Adiecit etiam Angelo ſcribere, ſe in eius gratiam

illis

illis teſtitiſſe, ne cuncta turbarent: ſed ſolæ timebantur reelectiones, quas ſi ad Capitulum generale referrentur,& ſuffragia Abbatum,qui ſine illis forent vacaturi,integras permanſuras,non poterat in dubium reuocare.

X X V. Soluto cœtu vtriuſque diffinitorij, proceſſum ad Capitulum, in quo nihil memoria dignum inuenio: niſi quod florente vt ferebatur in Sacris-mœnibus noua reformatione, & petentibus ad eam multis admitti, quos capere non poſſet anguſta domus: iuſſa in Gallæcia alia ſuperaddi; & deſignata Hoia, quamuis in caſum; dilato effectu ad ſubſequens triennium,& permutata in Generali Synodo domo,vt ſuo à nobis loco dicendum eſt.

X X V I. In hoc Capitulo Mag. Fr. Nicolaus Brauo Superatenſis, cum iuſſus conſuluiſſet iuriſperitos ſuper iure quæſito Reformatori ad viſitandos Conuentus Monialium, qui Abbatibus ſubſunt; præſe notauit reſponſa prorſus conformia. Abbates ipſos viſitari poſſe in illis Monaſteriis,ſi in eiſdem deliquerint; cæterum Monaſteria non viſitanda, quaſi omnino extra illius iuriſdictionem. Atque reſponſa ad petitionem Abbatis Hortæ, in libro Congregationis adnotari; atque Capitulo generali proponi iuſſa ſunt, prolixo dubio finem impoſitura.

X X V I I. Sequens annus M.DC XXXI Vallis-Eccleſiarum commiſeratione, quæ ſub extraneis Præſidibus gemebat,etiam aliis Eccleſiis triſtis fuit. Cum iam biennium acephala manſiſſet illuſtris domus, atque Abbate ſuſpenſo per interualla, multos habuiſſet Præſides; tandem ſuſpenſio prorogata vſque ad Capitulum, & Abbas ad Vallem Paradiſi miſſus eſt ſuſpenſionem ibidem peracturus: addito,ſiue temperamento, ſiue ludibrio, vt interim gauderet priuilegiis indultis his,qui in ordine quadraginta annis egiſſent. M. DC. XXXI.

X X V I I I. Cauſantibus Sacrorum-mœnium filiis, quod inuiti exularent à propria domo, vel ſi in ea remanere vellent, ad maiorem rigorem obſeruantiæ,quam profeſſi fuiſſent, compellerentur; conceſſum eſt,vt ſi qui vellent adoptari in aliis Eccleſiis, atque ab eis ſpontaneè adoptarentur, liberè poſſent Quod à multis admiſſum, matrem vt ita dicam,naturalem,& primitiuam illis ademit; adoptantes non ſatis conciliauit.

XXIX. Non multo poſt,defuncto Fratre Gregorio de Aranda in eodem cœnobio,nempe de Sacris mœnibus,eximiæ haud dubiè pietatis Viro & qui vitam in eo reformatam plurimum promouiſſet, Fr. Emmanuel de Cereceda Hortenſis ſubrogatur, qui tunc Priorem Hortæ agebat; pietate,religionéque Gregorio par; neque impar,aut inferior cæteris donis. Obierat immatura morte raptus Malachias Portillo Hortenſis Monachus, atque vnus è duodecim Magiſtris, quos generale Capitulum taxauerat;& prohibebat lex quempiam pro ipſo,niſi in ſimili Synodo,id eſt,in generali ſubrogari. Sed nihilominus ſubrogatur in hac priuata Fr. Alphonſus Hurtado Mataplanenſis,vir in Theologia Scholaſtica eruditus,ſed in expoſitiua longè ſuperior:atque editum decretum,& iuſſum ſcribi in libris Capitularibus, diffinitorium ſecum diſpenſaſſe, vt non obſtante lege, quæ ſibi facultatem adimebat eligendi Magiſtros,pro hac nihilominus vice facere poſſe. Hæc & ſimilia Annalibus inter ſe, vt fugiant qui damnauerint; & quò magis de aliis lecta diſplicent,de ſe poſſe ſcribi reformident.

X X X. Viſitatores Septem-Eccleſiarum Fr. Hieronymus de Montoya Moterolentis; tunc Abbas Carraceti,& Fr. Vincentius Aparicio Nucalium Abbas. Tum vero Fr. Valerianus de Eſpinoſa,cum nihil iam agendum vltra reſtaret,vt ipſe tunc putabat,abdicato officio diffinitorio,aliū pro ſe ſubſtitui ſupplicauit, obtinuitque Fr. Thomam de la Peña Nucalenſem & ipſum, qui reliquorum ſuffragiis electus fuit Creditum eſt, nullam illi cauſam fuiſſe renunriationis, & ſolo animo addendi illud ſuffragium parti Reformatoris,qui iam ab Angelo palam deciuiſſet,officio renunriaſſe. Nempe Reformatori iam emerito interim remanebat ſuffragari; & alias Thomas diffinitoris iure, quod non habebat ſuffragium conſequebatur. Illud compertum, ſiue hoc, ſiue alio fine fecerit, tunc primum factum in exemplum poſtea tractum non parum nocuiſſe; introductis ſub ingreſſum Capitulorum, abdicationibus officiorum temporalium,ab his qui alias perpetuum ſuffragium habent, quæ vſque hodie turbant, & nonnunquam peruertunt electiones.

XXXI. Nec multo poſt Matritenſis Abbatis mors Didaci de Mendieta, vt Valerianum pœniteret renuntiationis, neque leuis, neque tarda occaſio fuit: eligendo per diffinitores ſucceſſore; neque ipſo præualente, vt ſe abſente eligerent eundem, quem electuri forent, ſi præſens eſſet. Decima ſexta die menſis iunij,diffinitoribus congregatis Valliſoleti,Didacus Villaſinda electus eſt, anteceſſoris ſubpar, aut ſubæqualis: quem Spinæ Monachum Martinus ad hoc euexit,quia dignum putabat,an vt ad omnia haberet deuinctiorem. Neque diſſenſit ab eo Valerianus, quia impedire non potuit: vel quia Martino in Capitulo adhæſurus, eandem cauſam vtriuſque exiſtimabat.

XXXII. Mēſe Auguſto,perēte Rege Catholico,vt Galleciæ cœnobia Ciſterciēſia ratione

Dominij

Dominij tẽporalis ex his qui ſibi vaſalicio iure ſubſunt, delectum facerẽt, & propriis ſumptibus milites deducerent vſque ad Brigantiũ (vulgò La Coruña) inde per mare in Belgiũ traiecturos: Reformator ſeruicio maturando, ad Gallæciam profectus, paucos in eius Eccleſiis menſes fecit, non ſine fructu: conductis, atque armatis centum militibus, & ad portum deductis, quibus non alij, aut robuſtiores viribus, aut proceriores corpore, aut pulchriores ornatu inter cæteros, qui illuc conuenere (& conuenere multi) conſpiciebantur. Sed vltimo anno triennij occurrente, & capitulo inſtante, in quo ſucceſſor per ſuffragia Abbatum, Diffinitorumque, qui plurimi Gallæciam inhabitabant, eligendus veniret; Martinum, quem iam ea cura ſolicitabat, non tam Regi, quam ſibi quæſiſſe milites, velut per iocum quidam murmurabant. Vnde inualuit dicterium apud vulgus, vt de Reformatore perconctantibus, vbi eſſet, aut quid faceret? Idiomate Hiſpano reſponderetur, *Eſta haziendo gente*: quod æquè de vtriſque, non eo iocus tendebat, valet intelligi.

M. DC. XXXII. XXXIII. Sequenti anno M.DC.XXXIII. quo Synodus proximior, eò iam non clam, & in occulto, ſed palam, & manifeſtè de ſucceſſore tractabat. Et præferebat Fr. Petrum de Andrade Vallis bonenſem Magiſtrum Salmantinum, genere nobilem; ingenio promptum & acrem; pietate præcipuum: & qui ab aliquot annis, relicta laxiori diſciplina, quam Collegia patiuntur, monaſticum rigorem in Valle-bona, & vitam abſteriorem, non ſine exemplo & laude profitebatur. Huc inclinabat etiam Valerianus, à ſe, an ab illo tractus; nec credebatur Angelus diſcipulum (nam talis erat Petrus) quem à teneris annis promouiſſet, occaſione imminente deſerturus. Ergo Martinus vtrumque ad ſe vocatum, vélut conſultaturus, multis alloquitur: atque aliis laudatis leui manu, & tandem reprobatis, vltimum omnium vtroque Petrum ingerit; atque eius dotes præ cæteris commendat. Quod dum impenſius, atque ingenti conatu præſtat, Valerianum facillimè perſuaſit, ſeu facilem ſuaderi, ſeu timentem, ſi à Martino fortaſſe diuideretur, in nullo, quem præferret, præualiturum. Angelum, ſiue ſerò pœnituiſſet, non alium ſibi in officium ſubrogatum, quam ſua culpa ſublatum Congregationi, cum primum poſſet, vellet reſtituere; ſiue alias ob cauſas, quas non vulgauit, perſuaderi non potuit: Quin cum ſententiam ſuam ordine promeret, in hæc verba proruпit, aut his ſimilia.

XXXIV. Et ego, Patres, ſi priuata quærerem, cunctis Petrum præferre non dubitarem. Quippe in quo gratus aliis, & mihi prouidus, accepta ſimul ſperandaque, ſed & à me collata beneficia, quæ præualent plerumque proſequi poſſem Auunculo illius Ferdinando Andradio in multis obſtrictus, quod nunquam negabo; dulciſſimum haberem, ſi quam vicem viuenti nunquam potui, defuncto rependerem, & beneficia, quæ non in conferentem, ſaltem in eius nepotem, compenſarem. Atque hæc de acceptis: nam ſi ad collata beneficia vertar, quæ plerumque præferimus; quid mihi gratius, imò quid glorioſius poſſet contingere, quam ſi quem dudum à primis rudimentis Sacræ Theologiæ erudiendum ſuſcepi, ſuſceptum erudiui in quantum potui, eruditum euexi ad Magiſterium, euectumque per continua incrementa, quantum tempus permiſit, ſemper promoui; in ſupremo faſtigio locatum cernerem, diſcipulum Magiſter, & Pater filium? Nec ſi ad futura attendam, plura ab alio, aut accipere poſſum, aut ſperare. Longa aſſuetudine imbibit obſequium, quod non facilè excutiet, etiamſi velit. Et me iam de meipſo nihil ſolicitum, (neque enim vltra, quo progrediar inter nos habeo.) De aliis communes amici ſecurum reddunt; quippe pro nullo illi petere poſſem, pro quo non ego ab eo rogandus eſſem.

XXXV. Hæc me vel reluctantem ad Petrum traherent, ſi priuata reſpicerem. Sed viris bonis præferendum publicum bonum: neque hoc patitur, prætermiſſis ſenibus, Sanctis, & doctis, atque longo vſu rerum iam probatis, iuuenem anteponere, quem nulla nobis experientia adhuc commendat. Nam licet Abbatis & Diffinitoris officiis functus ſit, quod eius, atque veſtra venia dicam, in neutro excelluit: &, vt re vera valeat excuſari, ab his, quibus impetitur calumniis (nam aliquibus in vtroque impetebatur) at vnde commendetur vix inuenio. Ergo viros, quos neque ipſa inuidia accuſat, Congregationi dememus, vt præficiamus eum, cui non dabimus parum, ſi excuſemus? Tres ante annos non pauci viri erant, qui cæteris veniebant anteponendi; quos inter Petrus nullum habebat locum. Si non aut illi tardius inceſſerunt, aut hic velocius, cur modo cunctis debeat anteponi? Et illos quidem non retroceſſiſſe, compertum eſt. De hoc quid magnum, aut ſuperexcellens ab eo tempore geſſerit, neque ego hactenus noui; nec vos proponitis. Nam quod triennio abſteriorem vitam egit; illi à ſuſcepto habitu: nec notior; quia maior eius perfectio; ſed quia ſperata minus: & quod in illis vileſcit, quia commune; in illo pro miraculo habetur præ nouitate. Ego electionem mihi non attribuo, neque author illius haberi geſtio.

Hanc

Hanc vobis gloriam integram relinquo, quos lubens ſequar: modo inter prouectiores, ſeniores, aliquem eligatis; iuniores reſeruetis tempori congruo. Nec me terret: aut deterret, terrebitve, quod diuiſus à vobis patum poſſim. Quippe de his, quæ ex eo ſolum omitto, quia facere nequeo, nulla mihi reddenda ratio erit: de his quæ fecero, ſi ab ſcopo deuiem, ſtrictum, neque indemne iudicium manet.

XXXVI. Dixit, & multis hinc, inde replicatis, cum neutri deſiſterent, inuicem diſceſſere. Prætermiſſis officiis diffinitorum, viſitatorumque; ſeu deſperarent, in illis conuenire, quandiu in Reformatore diſſentiebant; ſiue minus curarent; velut leuiora; atque omnia ſuffragiis vellent permittere. Actum tamen de ipſo Valeriano, conuentumque, niſi aliunde prohibeatur, quantum per breue, quod vacantium vocant datur intelligi, iure in diffinitorem eligi poſſe. Quia in eo munere, non integrum triennium, ſed biennium dumtaxat peregiſſet. Quod & ſi malo in futurum exemplo fieret, ec͂que lege cauendum non tamen adhuc cautum, nec contra legem eſſe conuincebatur. Curandum tamen ne eo exemplo imposterum Capitula, & eorum electiones perturbarentur.

XXXVII. Inter hæc repentina correptus febre Petrus Andradius, quam ſint incertæ prouidentiæ hominum, quam tenui pendeant filo noſtra conſilia, non obſcuris indiciis manifeſtauit. Sed indiciis tantum: nam quatuor intra dies ſaluti redditus, licet ſanguine, & viribus minutus, Capitulo opportunus adeſſe potuit quadriga vectus: quod aliqui ad victoriæ, triumphique, alij ad infauſti alicuius euentus omen, veluti diuinantes retulere. Vtrique veridici, nam electio eius præualuit; ſed ipſe in medio triennij, aut ante ſublatus, vitam prius, quam officium conſummauit, vt ſtatim dicam.

XXXVIII Quarta die Maij, cum Martinus ad S. Andream pro more pergeret, Palaciola vacua relinquens Capitularibus, ad Congium oppidum inuenit Valerianum; cum quo diffinitores, viſitatoreſque, qui ſibi aptiores eſſe videbantur, ſerio contulit, vt pariter ab vtroque propoſiti, maius pondus haberent in ſuffragantibus. Ergo ab vtroque propoſiti prodiere, diffinitores, Magiſter Fr. Valerianus de Eſpinoſa, Fr Franciſcus de Neyla, Hortenſis Monachus, Abbas Montis Rami. Magiſter Fr. Chriſtophorus Martinez, Magiſter, Fr Nicolaus Brauo, de quibus ſupra, Fr. Hieronymus Montoya Moreroſenſis, & Fr. Petrus de Arceo Spinæ Monachus. Angelo, quamuis capax eſſet, prorſus excluſo, & ſubrogato in eius locum Neyla, eiuſdem cum eo domus, ſiue vt perſonam, excluderent, non Eccleſiam; ſiue vt ſemel Franciſco renuntiato, Angelus remaneret ineligibilis; ſiue tandem, quod verius apparebat, quia Franciſcum digniorem reputabant. Viſitatores Fr Antonium Gratianum Montis Salutis, & Fr. ...... propoſuerunt. Hi ab vtroque Martino & Valeriano.

XXXIX. Angelus, vt è contra alios proponeret, ægrè ab amicis ſeroque perſuaſus (nāque ſuffragia, non pro alieno iudicio, ſed pro proprio dictamine efferenda; ſæpius inculcabat: de quo, quis vſpiam gnarior, quam quiſque ſibi?) ne tamen vagarentur quod electionibus nonnunquam obeſſe ſolet, tandē conſentiens, tres ex propoſitis in diffinitores. Valerianum, Chriſtophorum, & Nicolaum, dignos qui eligerentur, pronuntiauit; neque à ſe excludendos quia aliis placent: pro Fr. Hieronymo Montoya, Magiſtrum Fr Gregorium Sanz: Pro Fr Petro de Arceo, Magiſtrum Fr. Alphonſum Perez tunc Salmanticę Abbatem ſubrogauit. Franciſcum Neylam, qui ſibi opponebatur, immotum reliquit, quia digniorem putauit, vel ſi non eſſet, ab aliis amouendum. Viſitatores, quos cenſuit minus aptos, ſi ad alios digniores compararentur, vtrumque reiecit; & Fr. Froylanum de Vroſa Hortæ Abbatem, inſignem pietate virum prudentiaque; atque Fr. Raphaëlem Calderon Abbatem Hoyæ, profeſſum Monachum in Valle Paradiſi ex ſuorum conſilio ſubrogauit.

XL. Sequenti die Palatiola ingreſſis Capitularibus, ante omnia, dubia quædā, quæ occurrerunt, deciſa ſunt ex bono, & æquo magis, quam pro iure. Quippe iudicium illud ſummariſſimum, vix patitur exactam diſcuſſionem. Inde cum ad electiones ventum eſſet, euentus anceps, dubius; & quænam pars in electione Reformatoris præualitura foret, non potuit, coniecturæ vlli ſubeſſe. Nam tres diffinitores ab vtriſque propoſiti, neutrius partis potentiam indicabant. E tribus reliquis, pro parte Angeli duo, ipſe & Mag. Fr Gregorius Sanz; pro Valeriano & Martino vnus, Petrus de Arceo: Neque hic præualuit ſuffragiorum numero, ſed quod prior veniſſet, quam Alphonſus, diffinitor ex lege renuntiatur. Quin & viſitatores partiti ſunt; & ex propoſitis à Martino & Valeriano. Fr Antonius Gratianus, pro parte Angeli, Fr. Froylanus de Vroſa per ſuffragia electi declarantur. Creditum eſt, non defuiſſe, qui promediarent; ex conſcientia digniorum; ſiue vt ſeſe probarent arbitros rerum; & qui magis euentus in præcipua electione dubius eſſet, eò maiorem gratiam ab ea parte, in quam ipſi inclinarunt, promererentur. Quod vt non credam de viris religioſis, grauibuſque, (& tales habebantur) ita tunc à quibuſdam in vulgus ſparſum, non debuit ſilentio præterire.

LXXXIV.

LXXXIV.

PETRVS DE ANDRADE REFORM. XXXII.

I. Sequenti die, cum Angelus Manrique priuato ſuo iudicio Fr. Gregorium Sanz cunctis præferret, eo, vel maximè, quod ſæpius acclamatum Reformatores omnes, qui præceſſiſſent, dum ſibi retinere potentiam parant, penitus recuſaſſent; quaſi quia nullo alio regendus foret: ne tameo ſibi, plus aliquid abrogaret, quam æquum, & par eſſet, conſuluit ſuos: ſed cunctis penè in ipſum conſentientibus, ab omnibus proponitur, velut qui dignior ab eis iudicaretur. Integritati morum nulli ſecundus: doctrina, atque conſtantia multis ſuperior; & quem ſemper potentibus ſuſpectum, nam inuiſum non dicam, reliquum vulgus eo impenſius colebat, eò ardentiori ſtudio proſequebatur. Augebant dignitatem viri ſpreti honores: nam ex quo Moterolam propriam domum ſub Philippo de Thaſſis adminiſtrauerat, nullam aliam admiſit præfecturam, cum præter vnam ſupremam Reformatoris, ampliſſimæ quæque vltro, atque etiam cum inſtantia oblatæ eſſent. Et erat ſpes eiſdemmet ſuffragiis, quibus in diffinitorem promotus fuerat, auerſantibus Martino, & Valeriano, dum ſua quiſque beneficia amat, Reformatorem facilius euaſurum.

II. Ergo Gregorius Petruſque vtrinque propoſiti, Congregationem in partes diuiſerunt. Neque dubium Gregorium plauſibiliorem; præualiturumque, ſi ſolis ſuffragantium iudiciis res ageretur: ſed præualente duorum auctoritate, ſiue Petrus natura ſua facilior, gratiorque; ſpei aliquibus; Gregorius aliis ſeuerior, timori foret: ſeu tandem arbitri, qui officia promediauerant, quod aliqui putabant, huc inclinarunt; Petrus de Andrade renuntiatus eſt, qui fungeretur officio Reformatoris. Gratulantibus cunctis, vt ferebatur, nempe alios victoria delectabat, alios euentus. Nam nec Gregorius dignitatum auidus: & Angelus, quem iudicio refugiebat, affectu, & aſſuetudine longa proſequebatur.

III. Sequenti die, quæ ante biennium ad vniuerſum Capitulum remiſſæ litteræ Apoſtolicæ, atque interim manſiſſent, quaſi ſuſpenſæ; vt per ſingula puncta diſcuterentur; & pro maiori ſuffragiorum parte, impediendæ per ſupplicam venirent, an ſtatim admittendæ, magno cum omnium plauſu proponuntur. Damnantibus quibuſdam ſuſpenſionem, vt valde ſcrupuloſam, inſtante præcepto; & contendentibus acriter inſtare, donec legitime ab eo ſupplicaretur. Aliis dolentibus, differri executionem rerum, quas vtiles omnes iudicabant, & bonum publicum eximiè promoturas. Sed pluribus, vt vulgo ferebatur, reelectiones cupientibus, ſiue etiam expedientes publico bono ſeu commodis priuatis, prout quiſque ſperabat, inſeruituras. Hoc primum Caput in ſuffragia venit, quod pauci reſpuerunt, dubium iudicio, an propriis affectionibus.

IV. Inde propoſita reliqua hoc ordine. An continuandi, qui iam eſſent admiſſi Procuratores? An admittendi Prædicatores generales cum quibuſdam indultis, quæ pariter in litteris eiſdem continebantur: & fuerant petita ſimul cum aliis, promouendo tam Sancto Miniſterio, quod inter noſtros languere comprobabatur? An ex redditibus duarum Eccleſiarum, S.Claudij & Melouis poſſeſſiones venirent comparandæ, ex quarum fructibus communes omnes ſumptus ſine onere aliarum ſuppleri poſſent? Atque hæc omnia admiſſa publico plauſu, atque exequi iuſſa; quamuis ab vltimo vtriuſque domus Abbates, quaſi à grauamine ſuarum Eccleſiarum ſupplicauiſſent. Vltimum omnium de domibus tenuibus ſupprimendis ad tempus caput prodit: & ab hoc ſolo ſupplicandum decretum eſt; ſiue ita ſentiret maior pars; ſiue minuto numero Eccleſiarum, diſtributuris æque, atque accepturis, his ſpes, illis potentia diminueretur.

V. Prædicatores generales, recens admiſſi, in illo ipſo Capitulo creantur Magiſtri Fr. Chriſtophorus Martinez & Fr. Nicolaus Brauo, Matæplanæ ille filius, hic Superati. De reditibus Melonis & S.Claudij, nihil præuiſum, quin impedita exequutio ex parte fuit, vt ſtatim dicam. Nec deerant, qui dolerent, & cauſarentur: ab vltimo Capitulo propoſitam, veluti per ſuffragia decidendam ſupplicationem; ſed nunquam interpoſitam, nec ſuſpenſionem à Pontifice obtentam; idque ſcrupulo graui ſubiacere. Cum alij litteras facultatiuas magis, quam præceptiuas; atque obtentas per modum priuilegij, quo vtimur cum volumus, multis productis exemplis diſceptabant.

VI. Inter hæc Valerianus de Eſpinoſa correptus morbo, cum non poſſet adeſſe diffinitorio, vltro an perſuaſus officiũ abdicauit, ſubrogato Vincentio de Aparicio Nucalenſi & ipſo, qui Eccleſiæ S. Annæ Matritenſis. deinde etiã Nucalibus præfuiſſet. Erant, qui dicerent, diuinam vltionẽ in Valeriano oſtenſam; ſiue in eo reluceret, quod ante annũ factã in fraudem legis renuntiationem, ſine vlla prorſus cauſa; tunc morbo vrgente, replicare compelleretur,

ſiue

ſiue magis in eo, quod ea dignitate, quam veluti per fraudem comparauiſſet, prohiberetur frui, neque in ea permanere aduerſus mentem legis permitteretur. Neutrum tamen iſtorum obſtare potuit, quo minus id, quod ſemel vſurpaſſet, non ſine ſcandalo, imitatum ab aliis, atque poſtea in exemplum adductum fuerit.

VII. Florebant Sacramœnia, vt ferebatur, diſciplinæ obſeruantia, & Monaſticæ vitæ reformatione: & adhuc erant plures, qui concupiſcerent arctiorem illam ſemitam, quam domus alias tenuis capere poſſet. Itaque Petrus, quod diffinitor peroraſſet, poſt quam in Reformatorem promotus eſt, occaſione arrepta, exequi iuſſit, nempe, vt noua alia domus in Gallæcia eidem inſtituto deſtinaretur. Tunc reprobata Hoia, Melon eligitur, non ſine multa aliquorum contradictione. Quippe prohibita Apoſtolicis mādatis, quæ ſemel iam Cōgregatio ſuſcepiſſet, plus quam duodecim Monachos habere; ex quibus tres, vel quatuor, & ſæpè plures, in externis negotiis occupantur: ſi vitæ Reformatæ deſtinaretur, aut trangreſſura in numero præceptum, aut in rigore obſeruantiæ defectura, euidenti argumento comprobatur. Quod enim pondus pauci portare poterunt? An in reformationem eligemus eas Eccleſias, quas modo, vt ſolis laxamentis aptas, ſupprimendas, ad tempus tractabamus?

VIII. Sed præualuit ſententia Reformatoris, vt ſolet plerumque, ſeu deſtinato præeſſe reformatis Fratri Alphonſo Guerreto Vallisbonenſi, pinguiorē domum, atque ampliorem Eccleſiam vellet: ſiue hac via, quod ipſe non probaſſet, quamuis nec palam repellere auſus eſſet, contributio Melonis ad annuos reditus, Congregationi emendos, per ſpeciem pietatis impediretur. Certè quandiu ipſe, atque intra idem triennium, eius ſucceſſor Chriſtophorus Martinez in officio manſere; litteris quantumuis admiſſis in hac parte, nullum prorſus obſequium præſtitum fuit.

In hoc Capitulo Fr. Angelo Manrique iniunctum eſt, Ciſtercienſes Annales conſignare, & indulta ſubſidia, ſiue expenſarum, ſiue Monachorum, quæcumque neceſſaria iudicatet. Quæ tributa ad annum. Mox ſubſtracta, proprio labore, & Cathedræ ſtipendio vtcumque ſuppleuit neque ante in eo opere ceſſauit, quam oculorum acie per continuam lectionem euetata, deſtitueretur. Iniuncta etiam collectio diffinitionum, vulgatioque. Sed eo in aliis negotiis occupato, ad Nicolaum Brauo tranſlata eſt, per quem facilius, nec minori iudicio expediretur.

IX. Magiſterium, quod promotione Reformatoris iuxta decretum Capituli vacauiſſet, Fr. Petro de Ouiedo Toletano, qui Theologiam Salmanticæ docebat, neceſſum eſt, per ſuffragia totius Congregationis: & laurea Salmantina illi permiſſa, quod ita mereretur & promptiores expenſas habere poſſet. Michael Velcan Monſionenſis, quaſi duodennio in prædicatione expleto, per ſuffragia approbatur, atque in Prædicatorem generalem admittitur: non deficientibus, qui ſummurmurarent, nō ſine ſupplemento poſſe admitti.

X. In hoc Capitulo propoſuit Reformator, Miſſas Matutinales, nam ſic vocamus, quæ in diebus feſtiuis, poſt dictam Primam, conuentualiter ſolent celebrari; quia pauci admodum fueniſſent illis aſſiſtere; multo grauius priuatim celebrandas. Et obtinuerat apud plures diffinitores, ſi non vnus ex eis in re antiquiſſima, nihil omninò innouandum peroraſſet, ſine conſenſu totius Congregationis. Cui ſententiæ, non cæteri adhærerent, decretum eſt, vt Congregatio, ſine vlla mora, aut interuallo, ne quis negotiationi pro alterutra parte pateret locum per ſuffragia ſecreta conſuleretur. Miram venerationem antiquitatis, qua omnes tenebantur, prodidit conſultatio: cum hæ LXV. Capitularibus, tot enim erant, quæſiti per ſuffragia, tres ſoli, qui innouandum cenſerent, inuenti fuerint. Itaque ne ipſi, qui in diffinitorio, Reformatori detulerant, ſaltem non omnes eum eò perſeuerarunt.

XI. Fuit etiam ſingulare in hoc Capitulo, quod vnus ex diffinitoribus, cum inſtarent nominationes, (ſic enim vulgò vocant eligendorum pro ſingulis Eccleſiis propoſitiones) quas minus ex iuſtitia diſtributiua videret fieri, ne aut ſenſum ſine fructu. Liberè prodere, aut omninò tacere contra conſcientiam haberet neceſſe, collata ſuffragandi procuratione Magiſtro Fr. Gregorio Sanez, diffinitorium egreſſus eſt, ante perfectas non vltra rediturus Quod variè interpretatum, apud aliquot laudi, quaſi offenſiones fugeret, vbi ſciret ſe nihil profuturum, vituperio apud alios illiſſultj quaſi, ſi quod in ipſō erat, efficeret, cætera nihil aliud curanda forent.

XII. Soluta Synodo iterum ægrotauit Petrus de Andrado, & diu egit dubia valetudine, donec intrante Hyeme, febre tandem quartana correptus eſt, ex qua vix ante mortē ſatis conualuit. Tunc verò inſtante iam viſitatione, cum imbribus & frigori impar eſſet, diffinitores per litteras conſuluit, vtrùm lectica vectus viſitaret, quando aliter non poſſet, nec iam prorogationis tempus ſubeſſet? Duo ex illis, Gregorius, atque Angelus, viſitatio-

Suſceptis cunctis Eccleſiæ Sacramentis, die XXII. menſis deceſſit in robuſta ætate, cum nondum expleuiſſet annos XLVIII. ex quibus triginta & amplius in Monachatu, quinque ſub arctiore eius vita peregerat: vir erga amicos ſupra mediocritatem benignus, in cæteros ſeuerior; alieni qualiſcumque iudicij ſpretor, tenax ſui. Qui dum in cunctis, quæ faciebat, dicebatve, exuebat timorem, ipſa ſecuritate, quem præferebat, ſi quid ſiniſtrum erat, diſſimulabat. Cætera verè pius & Religioſus, neque impar imperio; aut ſi inæqualis, ſupra omninò fuit.

XIX Ad vndecimam diem menſis Octobris, cum mors illius breui diuulgata ad triſtitiam cunctos, aliquos ad ſpem etiam commouiſſet, qui proximiores loco inueniebantur, tres ex diffinitoribus, Fr. Petrus de Arceo, Fr. Nicolaus Brauo, atque Fr. Vincentius Aparicio pariter conuenerunt in Palaciolis, præfuturi ex more, donec noua electio celebraretur. Atque hi vacante Eccleſia Vallis-paradiſi per mortem Fr. Placidi de Aluarado, Abbates, qui electioni præeſſent, deſtinauerunt. Electo Fr. Lupo de Caueñas, de quo ſupra, qui tunc Huelgis ad Burgos, in excipiendis Monialium Confeſſionibus, ex merito obedientiæ detinebatur. Nec multo poſt ad primam diem Nouembris, diffinitores reliqui (Fr. Gregorio excepto, qui Vrſariæ ægrotans, Angelum pro ſe iuſſit ſuffragari) & cum eis Abbas Montis-Sion viſitatoreſque, & qui Reformatorio officio functi, Valerianus, & Martinus, ſuffragari debebant, comparuere. Non quod dies celebrandæ electioni præfixa fuerit: ſed quod pro his, quæ extraordinariæ ſunt, nec celebrantur à tota Congregatione, nihil legibus cautum inueniebatur. Vnde liberum erat vnicuique aduentus ſui tempus anticipare: & credebatur præuia conſultatio electionis euentum promotura. Quantum gliſcat exemplum, tunc etiam patuit: qui calculo veſicæ laborabat, Valerianus de Eſpinoſa; vnde ex præſcripto legis abeſſe potuit, fortè & debuit, & per Procuratorem ſuffragari; lectica vectus venit, veſtigia ſequens, quæ in Petro cum aliis reprobaſſet. Et Petrus, quod feciſſet, iure diuino vtcumque tuebatur, Valerianus, vt multis apparebat, nec poſitiuum humanum citare poterat. Verùm cum ſe videret, ſi intereſſet, arbitrium rerum fore; quippe pro parte Angeli non multi, pro Martino vix ſperabatur, occiſionem arripuit: & quem non potuit ſibi ſubrogare, cum rerum potiebatur Chryſoſtomum Martinez; cum ſe putauit poſſe, nihil omiſit, quo minus pro defuncto ſubrogaretur.

XX. Martinus interim in diuerſa tractus; nec dubitans, vt ſe in illo conflictu, non poſſe Ducem agere; ita in quancumque inclinaret, etſi aliàs inferiorem, ipſius acceſſione præualituram; hærebat anceps animi, nec ſatis promptum erat, quid eligeret. Nam & Magiſtrum Chriſtophorum Martinez, quod nullus ignorabat, auerſabatur; & ad Angelum, quem dudum deſeruiſſet, redire iterum, indignum reputabat. *Quin* & ignorans, quem eſſet propoſiturus, (nam abſente Gregorio, in nullum alterum præ aliis inclinauerat) nunc huius, nunc illius ſpe, vel metu, & nunc remiſſius, nunc acrius, agitabatur. Præualuit tamen metus ex conſcientia (nam aliunde non poterat) & quantumuis infenſum ſibi & ſuis, Chriſtophorum elegit, ſiue digniorem aliis reputaret, ſiue ſibi vtiliorem, ſi primus in illius obſequium iret. Hinc factum eſt, vt qui Matriti Abbas Valerianum tunc ibi commorantem detinere potuiſſet, debuiſſetque, magis ad illud iter inuitauerit; nec dubitauerit, lecticam ipſam offerre (nam Matriti vænalis habebatur) in qua Petrus de Andrade viſitauiſſet.

LXXXV.

MAG. CHRISTOPHORVS MARTINEZ REFORM. XXXIIII.

I. Angelus vbi Valerianum, Martinumque conueniſſe cognouit, cum parem muneri Chriſtophorum Martinez non dubitaret, qui grauitate morum nulli ſecundus, doctrina inter primos etiam ferebatur, ſponte an quia non poterat vitare, cum ipſis conſenſit. Et die ſequenti, quæ ſuffragiis defunctorum adſcripta eſt, non expectata ea, quam Montis-Sion Abbas præſcripſiſſet, Chriſtophorus Martinez renunciatur Reformator generalis, cunctis penè ſuffragiis, eius triennij tempus expleturus.

II. Sequenti die, cùm à promotione Reformatoris diffinitio vacaſſet, atque item Prædicatio generalis & Magiſterium, neque ad quos tunc electio pertineret, ſatis conſtaret, atque alia dubia occurriſſent his ſimilia, quorum deciſio maturam deliberationem videbatur erigere: nouus electus, propoſita vtrinque, atque vtrinque diſcuſſa, in alium decidenda reſeruauit ſequenti ordine. 1. Diffinitorum officia iuxta leges, ſi in Capitulo vacent, reuocari ad ſuffragia Congregationis. Extra vacantia, ſolius Reformatoris, diffinitorumque permitti ſuffragij. Præſentem cœtum, etſi verè Capitulum non ſit, Capituli generalis tamen ſupplere vices. An ad omnium ſuffragia reuocetur diffinitio va-

cans, an ſolis Reformatori diffinitoribuſque, veniat permittenda? 2. Prædicatorum generalium Ordinis,& Magiſtrorum titulos, Reformatori & diffinitoribus negatos, atque ſoli vniuerſæ Congregatiooi permiſſos eſſe. Preſtolaturos, qui modo vacauiſſent Synodum generalem, an ibidem tribueudos ſuffragiis omnium? 3. Monachos à ſecretis Reformatoris, an eius morte vacent? an perſeuerent? Vacate leges omnes antiquæ iubent: perſeuerare in nuper promulgatis vulgatiſque Petri de Andrade iuſſu per Nicolaum Brauo, expreſsè cautum, ſed in protypo non potuit inueniri. 4. Atque hac occaſione etiam propoſitum, tolerandæ ne eſſent illæ leges, quæ à libro Ordinis in multis diſcordabant: ao retractandæ; iuſſis vulgari aliis, quæ io omnibus cum actis conuenirent? 5. Demum quod omnes penè Reformatores medio triennio electos angere ſolet, an vniuerſam viſitare deberet Congregationem; viſitatoribus tantum viſitantibus eas, quas Petrus Andradius omiſiſſet: an integra eorum viſitatione, Refurmator inciperet, vnde anteceſſor deſiit, ſolas non viſitatas viſitaturus?

III. His dies integer collationi datus, & ſingulorum ſeorſim, ſine aliis ſuper ſingulis dubiis diſquiſitioni. Sequenti verò, quæ erat quarta menſis, cum altè omnia perpendiſſent; & pertractaſſent, tandem communi conſenſu ita ſanxerunt.

1. IV. Electionem vacantis diffinitoris ad omnes congregatos pertinere. Non ſolum quia ſuccedunt loco Capituli, & cum eadem omninò authoritate; ſed etiam, quia diffinitoribus non competit ex primaria intentione talis electio, vi per ſe deſtinati ad eligendum: ſed veluti in ſubſidium totius Synodi, quæ medio tempore nequit congregari. Quare vbi inueoitur congregata, vel quid, quod eius habeat ſimilitudinem, electionem ad ipſam pertinere. Saluo tamen iure diffinitorum, ſi litigare vellent. Quibus ne in aliquo hic actus obeſſe poſſet, ad ipſorum inſtantiam prouiſum eſt, vt ipſi ſponte cæteros admitterent pro illa tantum vice; neque in futurum vllum aliud ius, quem quod ex lege haberent, illis tribuerent.

2. V. Prædicationem generalem, & Magiſterinm, quæ etiam vacauiſſent, Capitulum generale præſtolatura, neque antea dari poſſe duplici titulo: primo, quia cœtus ille quantumuis grauis, in neceſſariis Capitulo ſuccedit, id eſt, in his, quæ nequeunt expectare ſioe diſcrimine: non in his, quæ admittunt tempus, & moram. Quare oec leges condere, neque alia quæ non vrgent facere poteſt. Secundò quia ſuffragia totius Congregationis, quæ pro Contionatoribus, in litteris, pro Magiſtris in Actis requiruntur; niſi aliud aliunde probari valeat, aut declaratum ſit, impropriè ad vndecim tantum refereoda. Demom, ſi vtrumque officium differetur, nihil incommodi. Si ſtatim detur, nullitatem habere poſſe.

3. VI. Leges, quamuis vulgatas, & diſtribntas, ſi ab Actis diſcordent, non eſſe leges: quare nec obſeruandas. Quippe ne à Capitulo intermedio, in quo vulgari iuſſæ, vllam vim habent. Inde quicunque aduerrit diſcordare, quæ cogitur de Secretarij duratione, præmonere debuiſſe, vt nouus Secretarius aote nouum Reformatorem iuxta legum præſcriptum eligeretur. Nunc loco & tempore debitis omiſſis, cœptum iam agi pro noua illa editiune: & mutationem, & ſi ex noua notitia licita; at nunquam ſatis grauem, decoramve; ſed obnoxiam iudiciis cuncta taxantium, quibus non facilè valear ſatisfieri. Nam quid ſi poſt electum Reformatorem, quæ probauimus antea, reprobemus? Nonne aut ille violentiæ conuincetur, aut nos incuriæ? Eſſe tamen quo poſſint cuncta componi, ſi idem Secretarius qui vacauiſſet, iterum per ſuffragia retineretur. In hanc ſententiam itum à cunctis eſt; & Fr. Alphonſus Mondragonius, qui Anteceſſoris, fuerat, Chriſtophoro à ſecretis datur ſuffragiis omnium.

4. VII. Quod attinet ad diffinitoines ſancitum eſt, vt quoniam ſemel publicatæ eſſent, vſque ad Capitulum generale, qnæ recens prodiiſſent, permitterentur; examinandæ ibidem, probandæ, ſi expediens videretur Capituli plenaria poteſtate: ſecus reprobandæ, atque aliæ pro ipſis ſubſtituendæ.

5. VIII. Demum de viſitandis per Reformatorem cunctis Eccleſiis totius Congregationis, placuit vocandos vel viſitatores, & an cederent, vltrò, requirendos; neque aliàs ſpoliandos eo iure, quod ſemel accepiſſeot, independens omnino, nec reuocabile. Ergo vocati requiſitique, ſponte ceſſerunt: ea tamen lege, ne Reformator, cum poſt eos viſitaret, præcepta, quæ in Eccleſiis reliquiſſent, poſſent inuertere. Ita deciſis dubiis, quæ occurrebant, pacificæ & concordis electionis, ad quam iuſtitiæ & æquitatis zelus ſequutus eſt, non leuis, oeque dubius effectus fuit.

IX. Sequenti die expedita reliqua omnia: Prudentins Plaza Sant-Prudentianus Diffinitor euaſit. Reclamante Abbate Montis-Sion, quod in noua editione diffinitionum, multa contra ipſum, atque ipſius Eccleſiam irrepſiſſent; decretum eſt, vt Reformaror pro

Congregatione duos, pro ſe, & conuentu ſuo totidem Abbas, viſitatione inſtante, nominarent, qui amicè componerent: aliàs lis, quæ iam dudum incepiſſet: primum coram Capitulo generali, mox per appellationem, ſi partes vellent, coram Apoſtolica Sede terminaretur. Fr. Froylanus de Vroſa viſitator inſtructionem Nouitiorum æducandorum, quam dudum conſignare iuſſus fuerat, præſentauit Capitulo: quæ à cunctis approbata, laudataque, publicari mandatur, & diſtribui per Eccleſias Congregationis inuiolabiliter in cunctis obſeruanda. Addita, & quædam alia minoris notæ, quæ conſulto omitto, ne tædium pariant.

X Soluta Synodo, Viſitatores generales ſtatim cœptam à Reformatore defuncto viſitationem, continuauere, dum nouus Reformator inchoauit ſecundam; quas viſitaſſet anteceſſor eius vice viſitatorum iterum viſens. Nec quicquam graue, dignumve Hiſtoria contigit in vtriſque: niſi quod tamen in Monte-Sion, timore euentus, an incuria Reformatoris, ſiue vt Abbatem Præſidem Capituli, à ſe non alienaret, nec de concordia actum, nec de litis inceptæ continuatione.

XI Inter hæc Reuerendiſſimus Abbas Morimundi Frater Claudius Briffaultius, cum immaturam, & dolendam quibuſque bonis Chryſoſtomi Henriquez mortem nouiſſet, de ſubrogando Priore ſacri Conuentus, atque inclytæ Militiæ, per quem ius priſtinum vtcumque conſeruaret, ſolicitudine pia deliberabat. Notiorem aliis Angelum Manrique, non merita fecere, ſed occaſiones, & Salmantinæ Cathedræ ac volumina quædam, quæ publicauerat. Itaque ipſa die omnium Sanctorum pridie quam Reformator in Hiſpania eligeretur, litteras Morimundi dedit in hunc tenorem.

XII. *Frater Claudius Briffault Abbas Morimundi, Ordinis Ciſtercienſis in Diœceſi Lingonenſi, ſacra Theologia Doctor, Chriſtianiſſimi Regis à Conſilys, & eleemoſynis, Illuſtriſſimarum, ac potentiſſimarum Militiarum, & Domuum de Calatraua, Alcantara, Monteſia, Auis, & Chriſti, Caput, ac Superior, &c. Reuerendiſſimo Patri Magiſtro Fratri Angelo Manrique ſacra Theologia, in alma Salmanticenſi Academia Cathedratico Profeſſori, Congregationis Hiſpanica Præfati noſtri Ordinis Ciſtercienſis, quondam eximia cum laude Reformatori generali, &c. Salutem in eo, qui eſt omnium vera ſalus. Non ſine graui mœrore accepimus, Venerabilem, & nobis in Chriſto per dilectum filium Dominum Chryſoſtomum Henriquez, quem propter inſignem ſuam pietatem, ac ſummam eruditionem, ante quatuor annos, inclyta domus Calatraua Priorem inſtitueramus, ab aliquot retroactu menſibus ſupremum egiſſe diem, quo fit vt ſalus animarum ibidem Altiſſimo famulantium, & ab eodem, celeberrimo conuentu dependentium, periclitetur; nec deſiderata conſcientia quiete, & conſolatione frui, ac portiri valeant, paſtore orbata, & deſtituta: Ea propter, cum prædicta illa domus Calatraua, à primæua ſua origine trecentis ſcilicet annis & ſupra, noſtri Morimundenſis cœnoby ſit adeo ſpecialis filia, vt nulli alteri ius competat, in eadem Priorem ſubſtituendi, dum vacat, præter quam Abbati Morimundi pro tempore exiſtenti, paſtoralis noſtra debet eſſe ſolicitudinis, qui nimirum meritis, licet noſtris imparibus, huiuſce dignitatis honore fruimur, tam graui incommodo, quam primum congruum adhibere remedium. De tuis itaque morum candore, angelica ferè, ſi non verè vita, ſumma eruditione, & in ſacris litteris edocendis, indefeſſo ſtudio ac labore, multiplicibuſque aliis virtutibus, quibus apud omnes commendaris, vndequaque debita, & plenum informati, te Priorem ipſius domus, ac Conuentus Calatrauenſis auctoritate noſtra paterna inſtituimus, & creamus. Dantes tibi omnimodam iuriſdictionem & poteſtatem, illam in ſpiritualibus, & temporalibus more maiorum regendi, & adminiſtrandi perſonas omnes in eo degentes, & ad illum ſpectantes, nominatim vero Illuſtriſſimos & nobiliſſimos Dominos Commendatarios, ac Milites, quibuſuis caſibus in foro conſcientia abſoluendi, vel per idoneos & capaces Confeſſarios, per te ſubſtituendos, abſolui faciendi, eaſque in debito ſua profeſſionis officio, per cenſuras, & pœnas Ordinis, ſi opus fuerit, continendi; ſub-Priorem, Cellerarium, cæteroſque Conuentus officiales inſtituendi, & quando neceſſarium eſſe videris, deſtituendi, alioſque in eorum locum ſubrogandi; honores, honoraria, fructus, immunitates, & emolumenta quæcumque, ad dictam Prioralem qualitatem ſpectantia, percipiendi, vſque fruendi & gaudendi, & generaliter omnia & ſingula agendi, præſtandi, & exequendi, quæ Priores Ordinis noſtri, maximeque dicti Calatrauenſis Monaſtery agere, præſtare, & exequi poſſunt ac debent. Mandantes in virtute ſalutaris obedientia omnibus regularibus dicti Conuentus perſonis, aliyſque ab eo dependentibus, nobis ſubditis, vt te in verum, ac legitimum ſuum de Calatraua Prio-*

rem recipiant, agnoſcant, & reuereantur, debitamque tibi obedientiam præſtent, & exhibeant. Si qua porro difficultas in præſentium executione oboriatur, quod Deus Optimus Maximus auertat, ſacram, & Catholicam, Regiam Maieſtatem, tanquam ipſius Militiæ Adminiſtratorem, ac ſummum Magiſtrum eiuſque integerrimos officiales enixè deprecamur, vt te ad præmiſſa, præpotenti ſua manu protectione iuuare dignentur. Datum Morimundi ſub noſtro Manuali ſigno, & maioris ſigilli noſtri appenſione, nec non Secretarij noſtri ſubſcriptione, die omnium Sanctorum ſolemnitati ſacra, qua eſt prima menſis Nouembris, anni à partu Virgineo ſupra milleſimum ſexcenteſimi trigeſimi tertij Fr. Claudius Abbas Morimundi. De Mandato Reuerendiſſimi Domini mei, Fr. Duguey à ſecretis.

XIII. Has porrò patentes cum aliis clauſis, interuentu Reuerendiſſimi Patris Hilarionis Reneaſi Ciſtercienſis, ex alma Lombardiæ Congregatione, qui ſacræ Theologiæ olim in lycæo Salmantino ſub eodem Angelo Manrique operam dederat, & tunc ſanctæ Crucis in Ieruſalem Abbas, atque in ſupremæ & ſanctæ Inquiſitionis Congregatione florebat Romæ ſub initium ſequentis anni accepit, & ſibi ſoli ad tempus reſeruauit.

XIV. Interim in Oliuæ Eccleſia obiit Frater Michael de Sada Regia præſentatione Abbas eiuſdem domus, ex Monacho Spinæ; cum prius in Curia Romana Procurator generalis Congregationis, exinde Salmantini Collegij Abbas, atque Eccleſiarum Regni Luſitaniæ, Regia atque Pontificia authoritate cum Ludouico Bernaldo Viſitator, mox propriæ domus Archymandrita, ac demum Oliuenſi Eccleſiæ Præfectus eſſet. Vltimus hactenus illius Eccleſiæ Abbas perpetuus, atque gaudens tripartitione; cui ſortita effectum aggregatione Eccleſiarum Nauarræ; ad Congregationem Aragoniæ, quadriennales alij, omnes ex noſtris, breue poſt interſtitium ſucceſſere.

M. D. XXXIV. XV. Sequenti anno M. DC. XXXIV. in Palaciolis celebrata eſt Synodus intermedia, cui omnes interfuere diffinitores. In ea porrò hæc geſta memoria digna. Fr. Ludouicus de Eſtrada Abbas de Iranzu, cum ſuæ domus vnionem videret protrahi, & timeret fruſtrandam, ſiue non in Caſtella, vt præoptauerat, ſed cum Aragonenſibus faciendam: in medio Patrum venerabilis apparuit. Et ſe, cui non licuiſſet, quod cupierat, Eccleſiam ſuam noſtris aggregare, aut ſaltem eam Reformatori ſubdere; quod vnum reliquum putabat ſibi licere, optare vt minimum in Congregatione mori, & cum his viris, à quibus accepiſſet, quid habebat, exitum præſtolari, qui iam inſtabat, inter ſingultus, & lachrymas propoſuit, quæ alias ſimiles violenter extorſerunt ex omnium oculis. Abdicaturum, vt hoc conſequeretur, Iranc ienſem Eccleſiam; atque hoc vtinam opulentior eſſet; quo pinguiorem, libentiùs relinquendam. Nihil ſibi præter cellam exiguam in Valle bona, in qua induiſſet habitum, atque vitam communem deſiderare. Sed neque in hac futurum illi grauem: vltra ea, quæ dediſſet (& multa dederat) vnde ſuſtentaretur, allaturum. Reſtituatur modo priſtino cœtui, & charæ Matris gremio foueatur. Exuat hominem, vbi induit Monachum; nec diu optata careat ſepultura. Plura dicturi, Reformator verba interrupit, & ſuo, & Diffinitorij totius nomine, non ſolum annuit, ſed multas gratias egit, quod communis Magiſter, & Pater omnium reſtitui vellet filiis amantiſſimis, quos paſceret doctrina, foueret meritis, atque exemplo ad meliora prouocaret.

XVI. Angelus litteras Abbatis Morimundi, quibus Prior Calatrauæ deſignabatur, præſentauit Capitulo; non vt eam dignitatem ſibi aſſereret; ſed vt Congregationi, ſi poſſet, adderet: etſi quid in hac cauſa faciendum foret, maturiori conſilio deliberatum per omnes, & cum omnibus, maiori authoritate, firmiori fiducia exequeretur. Munus id ſupra eius merita eſſe, eoque recuſandum, vel ſi facilis ianua, ſibi pateret. Cæterùm ab initio Calatrauæ Ciſtercio debitum, à tempore Beati Didaci Velaſquez primi Prioris, ad noſtram vſque ætatem, per quadringentos, & eis amplius annos continuatum in ipſo; mox diſſidio Gallorum cum Hiſpanis, à morte Ludouici de Solis, etſi nondum amiſſum, intermiſſum; quacumque via noſtris aperiretur, ſi filiis Ciſtercij, repetendum. Multa noſtræ cum aliis familiis ſacris, contigiſſe communia: atque exempla virtutum, & pietatis, accepiſſe viciſſim, dediſſeque. Vnum eſſe, in quo (quod verè diceret) nec primam ſimilem viſa eſt, neque habere ſequentem. Nimirum iura dare militiis ſacris, atque ipſis præſidere, equitum crucibus cucullam imperare, nulli præter

Ciſtercium

Ciſtercium conceſſum fuit. Hanc gloriam dum in Hiſpania noſtra Galli, Regibus Catholicis inclytam Calatrauæ militiæ miniſtrantibus, integram & illæſam habere volunt, iam quatuor & triginta annorum ſpacio, plus minúſve, non nihil obſcuratam: ſi cederent, haud dubie reſtituendam. Quippe non hactenus recuſatum Priorem Monachum; ſed Gallum, atque Gallis pariturum. Aliàs Monteſiæ Monachum præeſſe, quem liberè instituit Abbas Sanctarum Crucium. Præfuturum non minus Calatrauæ, ſi à Reformatore Generali, ſiue à Diffinitorio inſtituatur, maximè ſi ad ipſorum Regum præſeurationem. Demùm eſto, quod ſemel excuſſerunt iugum, Calatrauenſes portare fugiant, ſubeſſe multa, quæ vltro nobis offerant. Illuſtria, & honorifica; & monumentum tantæ dignitatis conſetuatura.

XVII. Vt enim turpe Ciſtercio videatur, deſtitui Prioratus ſacri Conuentus: at quantò turpius Calatrauæ eſt carere Priore? quanto indignius non habere paſtorem proprium, ſed per vicegerentes, aut ſubſtitutos, indigos poteſtatis, authoritatiſque, ſolos in orbe Chriſtiano adminiſtrari? Nihil recuſaturos, vt hoc dedecus, aut depellant, aut redimant. Sed & ſperandum, Abbates Morimundi facile ad nos ſua iura tranſlaturos, quæ in ipſis inania, dum aliquid retineant verum & ſolidum: & ne omnia penitus amittant, ſolo veſtigio antiquæ poteſtatis, & quacumque vel leui compenſatione, quæ à noſtris offeratur, contentos fore. Præbuit vigorem dictis aſſenſus omnium; & communi conſilio decretum eſt, vt Angelus expenſis Congregationis aſſumeret negotium, cum Catholico Rege Philippo IV. atque illius Miniſtris in Ordinum ſenatu pertractandum

XVIII. Electi deinde Viſitatores ſeptem Eccleſiarum Abbates Meyræ & Hoyæ. Nouitiorum inſtructio, quam Froylanus de Vroſa conſignauiſſet, nondum typis mandata, ad petitionem multorum cœnobiorum, ſine vlla cunctatione mandari iuſſa: atque id genus alia prouiſa ſunt, quæ facilem habuerunt expeditionem.

XIX. Poſtera dies, non adeo concors fuit: penſionum Sancti Claudij atque Melonis, ex quibus reditus in communes ſumptus Congregationis comparari debebant, petita ratio: & excuſantibus, qui reddituri erant, præcipuè Generali Reformatore, tenuitatem prouentuum illius anni, qui ſummæ præteritæ, impares eſſent. Mox, cum dimidia ſaltem vel tertia pars peteretur ſoluenda; atque item aliquid, quodcumque illud eſſet, quod primo anno triennij reſponderet; nec quicquam promotum, aut eſſet, aut appareret: qui vtrumque Abbatem per præcepta & cenſuras, pro menſura accepti datique, ad ſoluendum compellerent, per ſuffragia deſignantur: nequicquam obſiſtente Reformatore; qui nihil prorſus ſoluendum ab his Eccleſiis (dubium quo fine) palam proclamabat. Sed deſignati qui rationem peterent, & quantumcumque ſummam poſſent, colligerent, ac poſſeſſiones emerent, ad redemptionem totius Congregationis (ſic enim loquebantur) fœlicibus auſpiciis inchoandam.

XX. Tum verò Reformator obdurans vultum, & quod celabat ſecretum aperiens palam; poſteris ſe libenter prouiſurum, cum poſſet, ait: ſic tamen vt præſentibus non deſit. Et ſummam illam, de qua deliberabant, neceſſariam in præſens, ideoque à ſe ſilentio prætermiſſam: ne aliæ domus exhauſtæ continuis ſumptibus, & temporum anguſtiis, nouis grauandæ veniant contributionibus Et quænam inquit, aut æquitas permittit, aut charitas perſuadet, aut prouidentia dictat illorum commoda noſtris anteponi? Eſto alterutris tollerandum ſit, ſiue alterutris etiam pareundum; cur ne tollerent illi, nos feramus, aut pereamus, ne pereant? Cum maximè pauperies illis in incerto ſit, vt quæ aliunde interim valeat ſubleuari: nos verò dudum in arcto conſtitutos, omnis iam ſpes deſtituat, & ſola pœnæ maneat deſolatio.

XXI. Non qui poſt nos venturi ſunt ad Ordinem noſtræ curæ commiſſi, Patres conſcripti: ſed qui venerunt, & nunc in illo manent: imo neque hi omninò per totam vitam, ſed per triennium tantum, quod modo currit. Hoc intra tempus, curandum nobis eſt, conſeruare indemnes, quos ſuſcepimus: in poſterum ſeruabunt, qui nos excipiant. Num meliores quam Patres noſtri ſumus, prouidentioreſve, vt ſatius poſteris conſulere velimus, quam illi nobis? Sine reditibus, qui in communi ſeruiant, illi nos reliquerunt; neque periuimus. Relinquemus & nos ſine reditibus, quos habuerimus filios, neque ipſos ideo (haud dubiè) perituros. Duæ illæ Eccleſiæ iuſſu Pontificis, & cæteris ſubueniendis permiſſæ ſunt: & plus illis ſubuenient in hac anguſtia, quam ſi reditus pariant, vnde poſt ſubuenturi, cum minus egeant.

XXII. Hæc contra alij, non eſſe nobis liberum, pecuniam eam pro libito erogare, etiam in vſus totius Congregationis. In annuos reditus tantum deputatam; per quos earum, aliarumque abundantia æternum permanſura compararetur; niſi omnino aberremus, in annuos reditus eſſe conſumendam. Hanc Pontificis certam voluntatem, neque ignorari poſſe, nec cogitam infringi, ſine piaculo. Quippe læſa obedientia, iuſtitiaque, nec pietate integra: prima in Vicarium Chriſti, cui non paremus; ſecunda in domos illas, quas ſpoliamus ſine vllo iuſto titulo; & tertia tandem in reliquas Eccleſias, quas pro paruo præſenti noſtro commodo, perpetuis commodis omninò defraudamus.

XXIII. Iam, quod nec ſi licere, expediret, non minori efficacia diſceptabant: cur enim differatur tantum bonum? An quia Patres noſtri, vel minus prouidi, vel pluribus intenti non conſuluerunt nobis in hac parte: Neque nos filiis ſumus conſulturi? Quantas nos gratias illis haberemus, ſi conſuluiſſent; tantas nobis habebunt quicumque venient. An nobis ipſis hanc gloriam inuidemus, illis hæc commoda? Pereant, qui putant, ſibi Ordinem datum, & non ſe Ordini; & vt recturi per triennium demur; non tamen damur ad triennium tantum, ſed quam longè poſſimus prouiſuri. Neque nos premunt maiores neceſſitates, quam vt earum remedio pares ſimus: ſed minor tollerantia. Quid enim ſi non habuiſſemus hæc ſubſidia? an ideo oneri ſuccumbendum ſtatim foret? Vnde ſubueniremus, ſubueniamus: non aliter venturi ad latitudinem, quam ſi prius anguſtias ſuperemus.

XXIV. His & ſimilibus vtrinque diſceptabatur, neque facilè erat conuenire. Reformatore acrius adnitente, vt quicquid exemptionis, quicquid leuaminis, aliquando eucnturum ſperaretur, ab ipſo inciperet; & ſui triennij ad præſens anguſtias pelleret; in futurum memoriam illuſtraret: Diffinitoribus è contra contendentibus, ſpernenda hæc præſentia, quia leuiſſima, ſi ad inſtantia, & manſura comparentur. Atque hæc ſententia debuiſſet præualere, ſi non ratione ſemper, potentia potior, aſtu, an arte, eluſiſſet legem Pontificis; & pernicioſo exemplo in ipſo limine, publicam fruſtrauiſſet vtilitatem. Reformator, cum nihil aliud poſſet, propoſuit ſaltem, vt ſi abſolutè non licebat dari, mutuò ſaltem daretur id quod petebat. Ita quod ex pecunia ſancti Claudij, Meloniſque, Congregatio illam ſummam mutuò acciperet; eandem prorſus cum opportunè poſſet, ad redituum eruptionem ſolutura. Et facilè præualuit, hæc ſententia, non quia iuſta, ſed quia maioris partis, & ne nihil daretur Reformatori. Ita ſub ipſo ingreſſu deluſa lex, & publica vtilitas, quæ nunquam hactenus potuerunt præualere: nunquam deficientibus (atque ô vtinam non nunquam defuturis,) Reformatoribus, qui abundantiam ſibi, quam aliis malent; neque verſutiis, quibus verba legis eludant, & mentem fraudent: demum nec (quod frequentius omninò eſt) diffinitoribus, qui pro qua parte caput ſtare vident rationem item & Deum facere credant; aut ſi quod fortè dubium eis occurrat, cedere ſatiùs ducant, contraire.

XXV. Intrante Autumno, Magiſter Frater Valerianus de Eſpinoſa, ætatis ſuæ anno LXXIII. ab initio officio Reformatoris fermè duodecimo, ab abſoluto nono: quod tempus ad Diuæ Annæ Matritenſis, vbi etiam deceſſit, priuatus dixit. Patria illi Segouia, genus honeſtum, ſtatura in proceram magis inclinans, quamuis nimia pinguedine deformis Ingenium non tam promptum, quam maturum; doctrina & eruditio ſupra mediocrem; vultus longè, quam animus ſeuerior: antequam imperaret, timori omnibus; dum imperauit, reuerentiæ magis; ſed poſt imperium contemptui quibuſdam fuit. Siue re vera, minus aliquid haberet, quam putabatur; ſiue quæ habebat, conſeruandæ paci, cum his, qui actu imperabant, diſſimulabat: Honoris, & ferebant, nonnihil appetens; ſed ne omni careret, contentus quolibet; quod aliqui ſegnitiem, inertiamve; alij prudentiam interpretabantur. Sepultus eſt in Capella Mariæ Virginis (vulgò del Deſtierro) perampla teſtudine, quæ ibidem dudum patet, noſtris, & exteris.

XXVI Angelus ſeriem Priorum Calatrauæ, & ius Ciſtercij, atque Abbatum Morimundi pluribus inſtrumẽtis (quæ ex Vaticano & aliunde conquæſiuit) radicatum & firmum, ad libellum redegit, quem ſupplicem Philippo IV. tradidit. Ille primum ad Ordinum Senatum inuiſendum remiſit: mox, cum Calatrauenſes cauſæ diſiderent, ad eo-

rum

rum inſtantiam, quatuor alios coniudices adiecit, ex ſupremo Caſtellæ, qui rem attentius, & altius perſcrutaretur. Neque enim ſibi derogare Ciſtercij iuribus, ſi firma & certa eſſent, vnquam placuiſſe. Sed nihilominus, exutam diu obedientiam Prioris Monachi, & vix ab aliquo, qui tunc maneret cognita, iterum reuocare, pariturus haud dubiè durum forè. Quin & militiam præ aliis Hiſpaniæ inclitam, (namque hic illi titulus) & cuius ipſe adminiſtrator eſſet, ad Galli Abbatis nutu regendam tradere, ſibi indecorum, atque infra maieſtatem arbitrabatur.

XXVII. Diu & multum certatum vtrimque eſt, & plura in lucem data non contemnenda, animos iudicum vtcumque perſuaſura. Nec deerant nonnulli, quibus placeret, Angeli petitionem, non quia iniuſtam, ſed quia ratione, vt vocant, ſtatus diſſonam, ſine diſquiſitione repellendam, quod inſtanter petebant Calatrauenſes; aliquibus exceptis, quos antiquum Ciſtercium, & ſancti Raymundi memoria delectabat. Verum cum hoc ſcrupulis refertum, & conſcientiæ contrarium appareret; & per hanc litem ampla pateret ianua alicui conuenientiæ, quam Philippus ſecundus præoptaſſet: poſt longam ſatis deliberationem, omnium penè ſuffragiis decretum eſt, vt quod ex bono, & æquo, quaſi inter Religioſos tractari cœperat, ad iuris apices, vt vocant reuocatum, per iuris terminos deinde tractaretur. Nihil in hoc ſcrupuli, aut periculi: & aliàs dari tempus in re ardua, non ſolum neceſſarium Iudicaturis, ſed & partibus vtile: Calatrauenſibus, qua parte poſſidebant, ſi tunc experirentur, cauſa omnino caſuris vt credebatur: noſtris, qua ſemel & dudum ſpoliatis, ſiue propria in curia ſiue aliena violentia, ſeu caſu alio, admitti ad repetendam, pro gratia fuit. Creditum eſt, vlterius proſpectum fuiſſe, vt per incerta litium, moraſque, atque continuos ſumptus; conuentioni opportunior pateret locus; quam vtilem vtriſque, Regique, (nam præſens ſtatus ſcaremultis ſcrupulis) vtrique pariter, atque ipſi Regis Miniſtri, qui prudentiores erant, deſiderabant. Et prouenîſſet ſanè, vt ſperabatur, ſi non bellum continuò denuntiatum Gallorum Regi, quod tot iam annos afflixit, vtrumque regnum, obſtitiſſet conatibus; cum par affulſerit, ſtatim reſumendis, ſi fortè ſit quem zelus Ciſtercij moueat; nec deerit, vt ſperamus, Deo autbore

XXVIII. Inter hæc malè ſolers ingenium quorumdam iuuenum, dum volitare audacius, quam ſecuriùs, adhuc in rebus ſacris non formidant, Congregationem turbat; & grauiſſimos quoſque ac maturiores, vt eis reſiſtant, prouocant; maiori tolerantia Reformatoris, vt multis videbatur, quam expedire. Prodiit libellus de Officio Mariæ Virginis eximens noſtros ab illius obligatione. Et primò clanculum, mox non omninò palàm, ſed veluti ſecretò communicatus; dein publicè erumpens; quod nobis ſemper ſanctius, antiquiuſque ab initio Ciſtercij cunctiſque fuiſſet, quaſi per otium in dubium reuocauit. Quippe non lege nos ad id teneri, cum nulla, quam ſciamus, ſcripta extet, quæ id onus iniungat. Sed nec ſi extaret, obligare ad culpam poſſet; obſtante alia notiore & receptiſſima, qua generaliter de cunctis declaratur, inducere conſcientiæ obligationem. Multo autem minus teneri ex conſuetudine, quæ ſi quæ eſt, ſponte à nobis cœpta, & ſponte continuata, liberam & ſpontaneam deuotionem, non debitum præciſum valet inducere. Quod ſi aliquod induxiſſe vulgo credita eſt, (neque enim hoc negabant) non tamen ideo maiorem vim habere: quippe per ignorantiam introductas quæ ſicut nunquam præſcribit contra legem, ſic nec vim legis valet obtinere. Quid enim refert, ſiue ignoretur lex, quæ verè extat, ſeu quæ non extat, extare falsò credatur? Certè ex errore introducta conſuetudo, eundem vtrobique effectum habere debet. Hanc porro ex tali errore proceſſiſſe, quod fuerit perſuaſum Patribus noſtris, teneri ſe ad Mariani officij penſum, cum non tenerentur: nunquam aliàs ſubituris vltro onus, à quo ſe poſſent indemnes conſeruare. Hæc pluribus doctrinis, & authoribus, aut miſcebat libellus, aut exornabat.

XXVIII. Et quidem, quandiu paucis res iſta nota, horrere primum, abiicere, reſpuere; nouitatis authores ſeuerius taxare, niſi quod quidam iuuenili ardori, parcendum putabant; alij vel inde magis iraſcebantur. At cum per plures, præcipuè ex iunioribus diffunderetur nouitas, & quæ plerumque mortalium conditio eſt, laxamentis faciliùs adhærere, non deeſſent nonnulli, qui approbarent. Tum vero vbi ad aures ſeniorum, doctiorumque dubitatio peruenit (nam qui aſſereret palam vix vllus erat) in audaciam authorum conſtanter inuehi, notare inſcitiam, temeritatè damnare; & virginis præ aliis Capellanis, famulis, filiis, nihil obligatorium, ſi non Virginis penſum, acrius, atque ſeuerius proclamabant. Magiſter inter alios Gregorius Sanz. & ſi iam morbis fractus, debiliſque, cum doctrina, & iudicio inter præcipuos, certè nulli ſecundus haberetur; pietate in Virginem, & quo feruebat, totius iuſtitiæ zelo; nec recuſauit, nec dedignatus eſt,

eſt, reſpondere tyronibus: quin ſtylum velut gladium vagina exerens, doctum & elegans opuſculum ſcripſit, qno non ſolum obiectis ſatisfecit; verum errores ex quibus procedebant, eruditè detexit, & impugnauit.

XXIX. Nam neque nobis ſpontaneam recitationem, vt falsò aſſerebatur; ſed à principio obligatoriam fuiſſe, ex generali ſege, quatuor ante Ciſtercium conditum aunis, ab Vrbano II. in Claromontano Concilio promnlgata, multis adductis, apertè demonſtrabat. Hanc porrò tunc à Moliſmenſibus admiſſam, ſicut à multis aliis, inde ad Ciſtercium deriuatam, & continnatam hactenus vim obligandi ſemper retinuiſſe. Et de lege, ex Concilio ipſo conſtare, ac de omnibus, quæ de eo tractant hiſtoriis: cuius reuocationem, ſiue, qui pariter derogare illi potuiſſet, contrarinm vſum, ne ipſos quidem allegare, qui contra ſentiunt. Deinde, eſto præcepti in materia, nulla nobis notitia ſubueniret, conſuetudinem à tam longo tempore tractam, & nobis congenitam, vim legis tenuiſſe; aut nullam prorſus eſſe, quæ obtineat: quo quod abſurdius queat excogitari? Quippe hanc rationabilem, diuturnam, materiam eius piam, grauemque, & ſemper obſeruatam, negari nequit. Sed neque vt voluntariam, liberamve, ſed vt obligatoriam ſub mortali perueniſſe ad nos, traditione accepta quaſi per manus à Patribus ad filios, qui nos docuerunt, conſtanter proclamaſſe, atque ita ſe accepiſſe pnrfeſſos eſſe.

XXXI. Quod autem conſuetudo ſub tali onere per ignorantiam introducta ſit, & non magis per legem, aut pietatem; cum ad initium Ciſtercij referatur, vnde quæſo probabunt hi, qui affirmant? Certè præſumptio ſtat pro poſſeſſione, qnæ legitima creditur, maximè vbi excedit memoriam hominum. Quare, & ſi de Concilio Claro montano, nihil ad noſtram notitiam perueniſſet, cum hunc omnium conſenſum inuenerimus, atque hanc obligationem, veluti poſſidentem in noſtris animis; aut præſumendam, quamnis aliam legem, à qua ortum habuerit, etiamſi ea à memoria noſtra exciderit, aut Patres exhibuiſſe obſeqnium illud animo ſe obligandi, atqne ad nos tranſmiſiſſe cum tali onere. Cur enim quæſo in cæteris negotiis pro immemoriali omnia præſumantur, quæ poſſeſſioni fauent; & non in iſto? An conſuetudini, vt vim legis obtineat, in hac ſola materia obſtabit antiquitas: & cum in aliis, dum initium ignoratur, omnia fauorabilia præſumantur, in hac ſola, quæ oppugnant, ſint credenda? Vt contra legem præſcribat conſuetudo, nunquam præſumitur ignorantia legis, niſi probetur. Cur præſumatur, ne vim legis obtineat error qui omnino nequit comprobari? His alia addebat, non minus efficacia, ex diuerſis doctrinis, atque Doctoribus: ex quibus quoſdam pro contraria parte immerito allegatos, eorum verbis productis diſputabat.

XXXII. Potuit haud dnbiè ſuboriens malum reprimi, erudito libello, doctoque; ſi non vt quidam interpretabantnr, diuino iudicio reſeruaretur. Neque in hoc aliquid auſim affirmare (nam Religioſos, & pro ætate doctos re vera fateor) illud tamen compertum cunctis fuit, ex duobus, qui authores ſe oſtentarunt, alterum diſceſſiſſe à noſtris hoc ipſo anno, nulla data occaſione, nullo periculo, cum pro ætate, & ſupra fungeretur honoribus conſuetis congregationis, atque in dies ampliores accepturus ſperaretur: alterum breui tot ac tanta paſſum, vt ſi præteritis præſentia conferamus, & his quæ de Ioanne Guzmanio vulgata olim, quæ in eo experimur, comparemus, abſque vlla leuitatis nota Mariæ manum liceat coniectari; congratularique, qnippe totius miſericordiæ mater nonnunquam in hac vita filios punit, niſi vt in alia glorioſos, & ſaluos faciat. Sed de Mariæ officio iterum ſermo: nunc quæ alia euenerunt, proſequamur.

M. DC. XXXV. XXXIII. Intrabat annus M. DC. XXXV. currentis triennij vltimus, idemqne ſubſeqnentis primus futurus, & Reformator Chriſtophorus Martinez ac Martinus Gutierrez de ſucceſſore prouidi, dum ſuis viribus neuter ſatisfidit, vterque alterum per ſpeciem conſultantis ſolicitabat. Chriſtophorus Chryſoſtomum Cabero Vallis-Eccleſiarum Monachum Complutenſem Magiſtrum, & tunc in Cathedra Moralis Philoſophiæ, nnnc poſt duas alias, Veſpertinam, & ſacræ paginæ in primaria Scoti pnblicum Profeſſorem, pro ſe ſubſtitui, ſi poſſet; deſiderabat. Martinus à Chryſoſtomo auerſus, quencumque alium malebat, ſed quem præferret altiùs occultabat, ſeu nondnm certus animi pro aliquo, ſeu quod volebat facilius prouenturum, quantò minus præuiſum adbitrabatur.

XXXIV. Inſtabat in Spinæ Monaſterio dedicanda Capella recens erecta ad multarum ſacrarum reliquiarum, qnibus domus abundar, venerationem. Ea opportuna occaſio viſa eſt, conueniendi ibidem: quin etiam Angelum Matriti tunc agentem, & Regium

à

à Philippo concionatorem ante non multos dies deſignatum, quaſi conſultatiui, conuocarunt. Erant qui dicerent, magis tentaturos, ſi ad ſuam quiſque ſententiam trahere poſſent. Nam Angelus,& ſi horum incurioſus,& ſuffragiorum contemptor quam adquiſitor: at in re dubia, & vtriuſque potentia penè æquali, parti in quam inclinaret, pondus dabat, facilè vt credebatur præualiturum.

XXXV. Quid conſultauerint,aliis in incerto,ipſis in lubrico:cum mutuo ſuſpectantes,ſuſpectique aliorum ſenſus ſinguli timantur;proprios celant Creditum eſt,ab his,qui cuncta notant, non tam vt conſultarent conueniſſe, quam vt quid ſingulis, & à quibus cauendum eſſet,ex his,quæ contuliſſent, perſcrutarentur.Sed à Chriſtophoro,quod ſemel mente conceperat,per multa ſigna dudum, & ſæpè proditum, nullus labor eruere: ab Angelo,cui nihil adhuc fixum non tam quis placeret,quam qui non diſplicerent,elici poterat: in Martino,quod nullum deſignaret, ſed viris primæ claſſis, quos proponebat, quoſdam alios inferioris notæ ſubiiceret, quaſi vtroſque coæquans, vtrique conſultantium ſuſpectum fuit. Quippe,quos tunc melioribus æquabat, ſi ſemel obtruſiſſet, timebatur minori nouitate antelaturus. Nihil in eo congreſſu concluſum eſt:niſi quod tamen de eligendis diffinitoribus,viſitatoribuſque,Angelus & Martinus conuenere. Erant qui dicerent, etiam cum Chriſtophoro, conueniſſe Martinum, deſignatis diuerſis; & ex vtriſque poſtea, quos mallet eligens, diffinitorium per omnia ſibi aſſereret; ex quo ad electionem Reformatoris maiori vi potentiæ proueheretur. Quod, vt non poſſim mihi perſuadere; at vulgò ſparſum,& creditum à multis,non putaui ſilentio prætereundum. Ita diſceſſum ex illa dedicatione;& cum in proximo Capitulo inſtaret, quippe intra menſem Maium celebrata, Vallisoletum petiere ſeorſim ſinguli.

XXXVI. Quinta die Maij,ingreſſis Palaciola ipſis ſimul & cunctis Capitularibus,diffinitores ante omnia electi, qui inter Angelum Martinumque conuenerant: ipſe Martinus Guttierrez Matriti, Fr Michael Belcan Montis Sion, Fr. Didacus Gonzalez, ſancti Prudentij, Fr. Petrus Xalon Nucalium, Mag. Fr. Alphonſus Perez de Humanes Vallis Eccleſiarum omnes Abbates, & Fr Froylanus de Vroſa Hortenſis, tunc recens functus officio viſitatoris Deinde ad electionem viſitatorum proceſſum eſt, & hi etiam conformes prodiere M Fr.Lupus Cauanas Vallis-paradiſi, & Monachus,& Abbas, & Fr. Baſilius de la Quadra Hortenſis, qui hactenus Abbatiam Horæ moderabatur. Hæc illa die, dubiis adhuc cunctis,quis in Reformatorem deſignaretur? Quippe excluſis aliquibus, duo retinebantur, Mag.Fr.Nicolaus Brauo Superatenſis,quem meliores optabant, & Fr. Michael Belcan Montis-Sion,de quo ſuperius ad annum M. DC. XX. poſt importunam mortem Reformatoris Fr.Franciſci Niceto, aliqua diximus.

LXXXVI.

MICHAEL BELCAN REFORM. XXXIV.

I. Sequenti die,cum videret Martinus,tutum ſibi iam eſſe, quod mente concepiſſet, palàm facere, Michaelem Belcan ſolum propoſuit,ipſius iudicio cunctis præferendum; & facilè obtinuit rem aliàs arduam,cum in Chriſtophoro Martinez, Angeloque, à quibus ſolis timeri ſibi poſſet, in altero nulla, aut exigua omnino potentia, in altero reſiſtentia nulla maneret; propria natura auerſante contentiones, & ne ordinem diuideret quod ſummum malum ſemper exiſtimabat. Et Michaelem, nullo hactenus extra propriam domum officio functum, adeoque penè ignotum electoribus, (quamuis à tempore illius præſidentiæ ſuſpectum multis) cæteris aliis meliorem perſuadere, in promptu fuit. Innato hominum genio, ingeniove, vt meliora putemus, quæ nondum nouimus. Itaque Frater Michael Belcan & ipſe ex illo curſu Meritano,ex quo Philippus,& Angelus prodiiſſent, tertius Reformator electus eſt, ſine vlla alicuius oppoſitione; tot ſuffragiorum numero, vt non indiguerit omnino confirmari. Nempe,& ſi quædam ſuffragia illa defuerant, tamen cum duas ex tribus partes habuiſſet,iuxta tenorem Apoſtolici indulti,confirmari non debuit;id quod Martinus ſolicitè obſeruauit, atque obſeruari fecit (hactenus, quod ſciamus, nunquam in vſu) quo magis eius potentia palam fieret. Ex his qui nouum electum Reformatorem, & Magiſtrum creatum (nam & hic ſtatim Magiſterij lauream ſuſcepit) intimius nouerint, non deerant, qui clam ſubmurmurarent, quæſitum hominem amicis deſtitutum, & parum ſociabilem, certè in eos,quos regebat,nimirum rigidum, à quo nihil Martino timendum foret: collaturo quippe omnia in eius aſſeclas, cum proprios non haberet: nec ſi deſciſceret amicos conciliaturo, per quos ad ſe potentiam transferre poſſet. Ipſius loco, diffinitionem iniit Fr. Gabriel de Rozas Vallis-bonenſis,qui tunc Eccleſiæ ſanctæ Mariæ de la Vega Præfectus erat.

II. In

II. In hoc Capituló ſalutaria quædam prouiſa, quæ profutura haud dubiè ſperabantur, ſi non obſoleuiſſent intra triennium. Sed plane Michael natura impetuoſus magis, quàm facilis, & non nunquam violentus, quæ prouidè ſtatuebat, priuſquam exequeretur, ſi aliud occurriſſet, præcipitabat. Vnde & ſuarum legum author ſubuerſorque, multa in Capitulo generali ſanciuit, quæ mox in intermediis, & ſi inferioribus, non nulla etiam ſolus retractauit. Nec Martinus Gutierrez obſiſtebat, qui poſſe, ſi vellet ſperabantur. (Nam ſiue metu, ſiue gratitudine, ſeu fatali obſequio, illi quandiu vixit, ſubiectus fuit) magis præcipiti habenas relaxabat: gnarus non aliter potentiam ſuam melius, quam, illius impotentia formari poſſe; maximè Angelo cuncta hæc aſpernante, Chriſtophoro inualido, nec quamuis conaretur, præualituro.

III. Relatum eſt de officio Mariæ Virginis, & qualiter illius obligatio in dubium à quibuſdam vocata eſſet. Et placuit multis acriter puniendo, quicumque dubitaſſent: quippe non aliter reprimendum malum impunitate gliſcens, & niſi cohibeatur, latius fortaſſe, in breui graſſaturum. Ciſtercienſem familiam primam omnium (ſic nos iactamus) ſacram Mariæ Virgini, illius obſequio præ cæteris obſtrictam; vtpote diſpenſatæ Roberto Patri Alberici, Stephanique Procuratricis, nutricis Bernardi, atque vnicæ aduocatæ totius Ordinis. Hoc quotidianum penſum, ſi demamus, in quo illi nos gratos exhibebimus? Nam ſi quæſtio de vinculo dicatur, non de penſo ſuborta, verba magis, quam res eſſe videntur. aliàs immobili penſo permanſuro, quod onus vinculi? an ſpecialis, & maior illa honeſtas, quæ ex vinculo conſurgit, detrectatur? Eo ſpeciali merito apud ipſam, & apud filium eius, quis cordatus, qui ſoluat cernere velit? Excutere à ceruice iugum, recalcitrantis eſſe, & nolentis arare; non araturi Quod ne intra noſtros vnquam reperiatur, ferro & igne ſecandum, ſi quid degenerat.

IV. Alij è contrario, multa ſi contemnantur, ſtatim euaneſcere; aliàs à reſiſtentia ſumptura vires, & aduerſus remedia valitura. In his ſilentio agendum, quam ſuppliciis, ne latiùs ſerpant, quo ſeuerius puniantur. Quid enim ſi per ſpeciem miſerationis, aliorum animi concilientur erga punitos? Quid ſi infrà pœnam quibuſdam culpa appareat? Et tandem quid ſi plures exemplum moueat, quam pœna deterreat? Ad petulantia ingenia coërcenda, nihil magis valere, quam contemptum, & quod neque ex ſuppliciis innoteſcant. Ignorentur delicta, ne appetantur; & pœnæ, quo maiores ſemper timeri poſſint. Quid enim quæſo iuuabit experiri, quibus malis medendis impares ſumus? Fortunæ ſuæ, qui deliquerunt, deputent, quod ad noſtram notitiam nõ peruenerint: non impotentiæ noſtræ, quod poſt notitiam, remedia non habeamus. Emmendabunt fortaſſe, dum timent noſci: ſi nihil vltra maneat, quod vereantur, effrenatius, haud dubiè peccaturi. Atque hæc ſententia ſeu ſanior iudicata, ſeu reis ſauorabilior, quos Martino percharos eſſe conſtabat, tandem inualuit. Decretum eſt, vt rumoribus incertis, & prorſus vagis, qui in hac materia nuper inualuiſſent, perpetuum in futurum ſilentium imponeretur. Quod inter acta Capituli vulgatum, cum variè acciperetur, qui Mariani officij obligationem cœperant impugnare, clanculum & ſecretò pro ſe trahebant. Quaſi non auſis, qui rem iudicauiſſent debitum affirmare, ſed nec volentibus illi contraire, ſilentium velut medium electum ſit, quod neutri parti aut faueret, aut derogaret. Atque hoc vtcumque inter aliquos vulgatum magnam Martino inuidiam concitauit: nunquam auſuris vel leuiter nutrire, qui hæc iactabant, niſi eius vmbra, & fauore protegerentur.

V. Nouit & ſtomachum aliquorum contra Martinum, quod Prædicatio, vt vocant, generalis, quæ ab electione Chriſtophori Martinez in Reformatorem, vocauiſſet, Magiſtro Fr. Petro de Ouiedo Montiſionenſi, qui tunc Thologiam Salmanticæ docebat, ipſius interuentu, collata eſt: viro alias docto, & planè Religioſo; ſed qui, vt in Scholaſtica excellebat, ita re vera expoſitiuam Theologiam, concionatoriamve, vix primis labiis adhuc degnſtauerat. Erat Mag. F. Chryſtophorus de Ouando Morerolenſis, acri ingenio, & viuido, nec iudicio inferiori, atque eloquentia longè præcellente, dudum in ea paleſtra exercitatus, quem ſuffragia poſcebat, cum poſſent dare ingenti plauſu, & communi acclamatione. Cæterum Petrus Diſcipulus Martini inter chariores, ad ſutura fidentior reputabatur. Magiſter Fr. Alphonſus Hurtado Mataplanenſis, quaſi annos duodecim Prædicatoris munus exercuiſſet, expoſitus ſuffragiis congregationis, & per ea admiſſus, in Prædicatorem generalem electus eſt; nulla maiori annorum diſcuſſione, quam quæ in Michaele Velcan præceſſiſſet ante triennium.

VI. Magiſterium, cum ne ipſius quidem potentia, conferendum, cui vellet, ſi daretur per ſuffragia Congregationis, ſperaret; in ſupenſo reliquit: & Synodo ſoluta, per ſolos diffinitores collatum, diſpenſationibus ipſis, ne per Congregationem, cui competebat, ſed per diffinitores, quibus denegabatur, eligeretur. Atque hæc & alia, cum ſuos

non

non haberet, pro quibus faceret, Michael pro Martinianis exequebatur; recenti gratitudine; ſiue vt alij volebant, proprio ingenio, non reputans imperium, cui violentiæ quidpiam admiſceretur.

VII. Quæ in Melone cœpiſſet ante triennium ad Patrem inſtituta reformatio, occaſum penè ſuum ortui coniunxit. Etenim quaſi dudum euanuiſſet, extingui iuſſa, atque reduci ad communes Ordinis leges: ſeu verè languens, nòcentior, quam vtilior; & quæ facilè in aliis toleramus, in his, quos reputamus ſanctos, reſpuimus: ſeu experientia docuit, locum ipſum, atque eius circumſtantias non congruere ad priſtinum rigorem reſtituendum. Non tamen deerant, qui aliter coniicerent Eccleſiam aliàs pinguem, grauem, deſtinatam alicui, qui vitam reformatam aſpernarentur: & qua facilitate ante triennium, vt iuueni daretur, ſuſcepiſſet deſtinatam Hoiæ reformationem: eadem nunc ab illa deſciuiſſe tradendam ſeni. Certè in hoc vltimo non nimium aberratum, demonſtrauit euentus, quandiu, nec Sacra-mœnia permanere. Igitur illa ſola relicta ſunt primitiuo Ciſterciorepreſentando: atque his datus Abbas, vir egregius, omni cum reuerentia nominandus Mag. Fr. Franciſcus de Vibar, qui tamen breui extinctus, vt mox dicam ingentem luctum reliquit noſtris & orbi.

VIII. Actum eſt de Collegiis ſacræ Theologiæ quæ tempore lectiuo frugi habita, atque ſanctè diſpoſita, tempore vacationum, præ calore, & tenuitate fructuum, relaxabantur. Quippe diſperſis per vicina cœnobia Monachis, dum Monachalibus diſciplinis implicantur, & dum eunt, redeuntque, nihil minus agebant, quam Scholaſticos. Vnde & quæ hyeme cum labore didicerant, dediſcere in otio, dum ad alia attendunt in æſtate compellebantur. Quancumque vagationem eſſe nociuam: ſed & Collegia relinqui ſemiuacua; quod à grauitate omninò deuiabat. Decretum eſt, & ſancitum publica lege, vt eadem Collegia aucta reditibus, (qui ſtatim conſignati) Monachos retinerent, quos ſuſtentabant. Verùm hanc legem, vt alias huius anni, quantumuis ſanctas, idem ipſe, qui fecit, abrogauit.

IX. Matriti domus Alphonſo Mandragonio, Monacho Spinæ, diſcipulo Martini, commiſſa eſt, qui ei Reformatori in ſocium datus, mox Petro Andradio, & Chriſtophoro Martinez à ſecretis, Martinum ipſum Matriti permanſurum, præ cæteris colebat, & affectu filiali proſequebatur. Decretumque, vt quæ hactenus caruiſſent debito effectu, litteræ Apoſtolicæ, de penſione Melonis, & ſancti Claudij in reditus communes inſumenda, exinde mandarentur executioni: inciperentque à cœnobio ſanctæ Annæ, quod eorum tenori conformius eſſet. Verùm neque hoc decretum firmius fuit, vt inferius oſtendam: Reformatore facili per omnia ad infringendas leges: neque aliquo obſiſtente aliis, ne ſine fructu litigarent aliis, quia ita expedire iudicabant. Hæc in Capitulo.

X. Nec diſſimilia, tranquilliorave, quæ ab ipſo ſequuta: nam Reformator ſucceſſione rerum, euentuumque, non animum mutabat, ſed materiam. Electo nuper per diffinitores in Ordinis Magiſtrum Fr. Philippo Henriquez Nucalenſi; negata laurea; quaſi irrita fuiſſet diſpenſatio circa electionis formam, adeoque electio ipſa ſine valore. Sed verè vt dicebatur, quod Abbatem diuerſum elegiſſet in ſua domo, ab eo, quem optaſſent, qui imperabant. Mox Martini interuentu reſtituta, ſiue dolorem altius diſſimulantis, ſiue alias via pacati, ſolum obtinuit, vt quam non leges nobis imperarent in publicum prodiret, ſed nos legibus.

XI. Fine anni immatura morte præuentus, obiit Mag. Fr. Franciſcus Biuarius Nucalenſis, Abbas Sacrorum-mœnium, ex ſcriptis ſuis, ſed præcipuè ex Flauio Dextro Commentario illuſtrato, ſat orbi notus: relinquens abſolutum Marcum Maximum, quem prope diem edendum ſperamus; opus æquè eruditum, elegansque, quo nullum aliud, hac noſtra tempeſtate Hiſpaniæ illuſtrius prodiit, & vix prodibit. Reliquit & de veteri Monachatu, aliud maius adhuc, etſi abſoluiſſet, vtrumque commentarium ſuperaturum. Erat Franciſcus ingenio prompto, & facili; extenſiori nonnihil, quam profundiori; eloquentia affluente, continuaque; eruditione, maximè Eccleſiaſtica primus, vel inter primos noſtræ ætatis, diſciplina Monaſtica præcipuus indefeſſo labore, feruenti zelo, Magiſterio ad regendas conſcientias apto: niſi quod tamen diuinis reuelationibus, ſi quæ referebantur, facilius credere, & creditis tenacius adhærere, paruus in pulchra facie næuus fuit. Vixit annos ferme LIII. in ſæculo XVIII. in Religione reliquos: in qua & præceptorem vt vocant artium, Theologiæque, & in Curia Romana Procuratorem generalem cum laude egit: mox Monaſterio Monialium ſanctæ Annæ apud Valliſoletum in ſexu fragili primitiuum redden-

te Ciſtercij robur, à ſacris Confeſſionibus: demum reformationibus Sacrorum-mœnium,& Profeſſor & Abbas. Hoc tandem anno vita functus eſt Matriti, (non longè à loco in quo natus fuerat) ingenti cum mœrore bonorum omnium.

XII. Hæc planè mors labantem alias vitam abſteriorem in Sacris mœnibus, atque ab extincta in Melone reformatione, ab ipſo exemplo ruinam minitantem velut impetu facto præcipitauit. Nam ſupra vires & robur huius ætatis, duo Abbates intra breue tempus extincti, Magiſter, & diſcipulus, Gregorius de Aranda, Franciſcus Biuarius, neque ex Monachis pauci manifeſtabant. Alij labori penitus cedentes, atque de propria reuerſi; & qui manebant, viribus iam fracti, neque pares labori, id ipſum dicebantur conteſtari: & præualebat penitus hæc vox, cum facilè, exemplo debilium virginum ad ſanctam Annam degentium, conuinci poſſet. His ſpecioſa quædam alia addebant, quicumque diuiſionem, atque intra idem corpus Religioſis, diuerſas leges, & diuerſa exercitia reprobauerant. Illud compertum, à Franciſci Biuarij morte, adhuc ſuperſtite Petro de Oliuares, adeo properè cuncta cecidiſſe, vt nihil penè in Capitulo ſtatuendum relictum ſit; ſed mole ſua preſſam, oppreſſamve, ſeu ſuſtinentium impatientia inſtabilem, fortè etiam voluntate Reformatoris, repente defeciſſe vitam abſteram ibidem agi cœptam: cum nondum annos nouem perſeueraſſet. Exemplo poſteris, ne leuiter moueantur ad hæc aut alia inchoanda non permanſura.

M. DC. XXXVI. XIII. Anno M DC. XXXVI. Reformatorem ex more viſitantem in Valle-Eccleſiarum Febris inuaſit, in qua vix euaſurus creditus eſt, niſi qui eius ſalutem procurabant, genio hominis vſi, omnem vim morbi per artem eluſiſſent. Ferunt, cum premeretur graui lethargo, à quo nullis funiculis conſtrictus, nullis tormentis poſſet excitari; & aliàs vita eius, ſaluſque non alia via inſtauranda ſperaretur, ſuggeſſiſſe quorundam petitiones, quas vt negaret, quoties proponebantur, toties percitum zelo, quo plurimum pollebat, euigilaſſe: atque hac arte læthargum ſuperatum, ipſumque reſtitutum ſaluti priſtiuæ. Occaſione huius dilata Synodus vſque ad vltimam diem menſis Iunij, qua tandem congregata in Palaciolis, expedita negotia, quæ occurrerunt, nullo inſigni euentu, quem ſciamus: niſi quod quædam, quæ in Capitulo generali iuſſa fuiſſent, retractata leguntur in ipſis Actis, nulla omnino occurrente nouitate, ex qua poſſet præſumi ratihabitio; ſed per merum abuſum dominationis.

XIV. Obiere hoc anno duo viri Sanctiſſimi, Monachus, & Conuerſus in propriis domibus: Hortæ Fr. Rodericus de la Cruz, poſt quinquaginta annos, plus minuſve, in temporalibus miniſteriis eiuſdem domus, non minus ſanctè exactos, quam fructuosè. Cum ſæpius vacationem petiuiſſet, neque impetraſſet, quippe ſub cuius manu ſubſtantia Monaſterij pollebat plurimum: tandem ſeptuagenarius ante biennium quiete optata potitus, & ſoli Deo vacans, in ſenectute bona defunctus eſt, & ſanctam vitam coronauit glorioſa morte. Multorum teſtimonio vulgatum eſt, è corpore deſundi erupiſſe ſuauiſſimum odorem, qui multos poſt dies, in locis, in quibus corpus pauſauit, vt in cella, & Capitulo, etſi quis alius fuit, perſeuerauit. Quod, qui fœlici tranſitui affuerunt, Monachi graues, vſque hodie teſtificantur.

XV. In Valle-paradiſi obiit Conuerſus Fr. Lucas de Borſa eiuſdem ferè ætatis, neque inæqualis zeli & Religionis: niſi quod ille, ſuæ tantum Eccleſiæ, cui ſemper inſeruiuit, hic aliis etiam datus, multis per exempla virtutum vtilis fuit. Sacra-mœnia ab initio reformationis inter primos incoluit; neque deſeruit, quandiu in eis permanſit Ciſtercij vigor: vbi refriguit, ad propriã domum rediit, & in ea ſibi fecit reformationem. Salmantinum Collegium pari exemplo, neque inæquali temporalium vtilitate pro ſtatus ſui ſphæra etiam adauxerat: demum hoc anno ſanctè conſumatur dignus profectò inter illuſtres viros noſtræ Congregationis commemorari.

M. DC. XXXVII. XVI. Anno M.DC.XXXVII. currente Menſe Martio, & ſuam Reformatore continuante viſitationem, dum Moniales Ieſuitas nimium zelat, aut ſe indiſcretè zelantibus permittit XLV. præcepta in virtute obedientiæ illis imponit, quæ reliquas, (imò & eas ipſas, ad quarum petitionem poſita ſunt) dum ſupra modum grauant, atque in minimis etiam conſcientias ligant, penè à Congregatione alienarunt cunctarum animos. Erant qui dicerent, ex quibuſdam dicteriis Reformatoris, impotentia muliebri, percitas ira, grauiora alia in ipſum iactitaſſe: vnde erumpentem altius eius furorem, occaſione arrepta, nulli grauamini omnino peperciſſe, nulli rigori. Tentauere Moniales Regiam viam, appellantes ab eo diffinitorium. Sed cum ne ab illo quidem exaudirentur: noua interpoſita ad Sedis Apoſtolicæ Nuntium appellatione, à præceptis primum; deinde cum ab eis abſoluerentur, etiam ab obedientia reclamarunt: quaſi non obſeruatis

conidi

conditionibus, quas fundatrix iuſſiſſet, neque ipſæ ad obediendum teneri poſſent. Nouem iam anni hactenus tranſiere, & lis nondum deciſa Romæ pendet, manutentis, in ſua poſſeſſione Reformatoribus: ſed iuſſis interim in duobus punctis ſuperſedere; id eſt in electionum reſtrictione; & deputando Monacho, pro excipiendi illarum Confeſſionibus. Siue nullum indultum aduerſus teſtamentum obtentum ſit, cum impetrari iuſſum; ſiue amiſſum non potuit præſentari.

XVII. Eodem anno Synodus intermedia coacta eſt decima nona die menſis Aprilis, id eſt ante conſuetam duodecimam; nulla, ſaltem quæ aliis innotuerit, occaſione vrgẽte; ſed animo inquieto Reformatoris, & propenſo ad res nouas, quicquid inuſitatum, facile fuit. In ea pleraque, quæ dudum præſumpſiſſet, in decreta Capituli, grata, & rata, habuerunt diffinitores; non parce, vt ante annum; ſed larga manu, & ſine vlla omnino, limitatione. Adrogata, (quod hactenus non viſũ) Capitulo intermedio, aduerſus generale, iuriſdictione: Et quod admirationem magis auxit, retrotracta reuocatione legum, ad tempus primæ ſuæ promulgationis. Vt non ſolum deinceps non ligarent, ſed neque antea ligauerint, & pro non latis reputandæ omnino forent. Appellationes, quæ multæ confluxiſſent ex diuerſis Eccleſiis, miſericordiam iuſtitiamve implorantium (nam in vtraque ſe læſos allegabant; pauci, quod eſſent, plures vt putarentur, quod in imperio turbido & præcipiti, facile ſe ſperabant, conſequi poſſe) ex mente Michaëlis cunctæ deciſæ; qui reſiſtebant, numero inferioribus, quamuis zelo præſtarent: Annuentibus aliis, quaſi timerent, neque quicquam auderent dènegare.

XVIII. In hoc item Capitulo conceſſum, vt ex pecunia, quæ colligebatur, ex ſancti Claudij, Meloniſque penſionibus, pro emendis reditibus, ad communes expenſas Congregationis; ad octingentos aureos, plus minuſve, in reparandis ædibus, quas vulgo Ordinis appellat Valliſoletum, inſumi poſſent: petente Michaele Valliſoletano, quaſi eo opere in natali ſolo aliquam ſui memoriam relicturo. Neque Martinus cum poſſet, impediuit; ſiue eiuſdem, pecuniæ liberum vſum introduci gauderet, quem ipſe mox continuaret minori nota, ſi, vt optabat, in officio illi ſuccederet: ſiue aſſerendæ ſucceſſionis cupidus, à qua non dubitabat, ſi reſiſteret, facile poſſe impediri per Michaelem: non quia validum, ſuffragiorum numero, authoritateve: ſed quia Martinus per legem incapax erat, cum nondum adhuc nonennium vacauiſſet: & impediendæ neceſſariæ diſpenſationi, quicumque obiret munus Reformatoris, facile videbatur ſuffecturus.

XIX. Viſitatores ſeptem Eccleſiarum Abbates Carraceti, & Saltus-noualis, Fr. Antonius de Vrueña, & Fr. Paulus de Arellano renuntiati ſunt: & ſperabantur, quod hactenus non viſum, graues multorum querelas excepturi aduerſus Michaelem, ſi non ipſe inopia morte præuentus euaſiſſet iudicium, vt dicemus; ſiue ad aliud tribunal appellaſſet longè tremendum.

XX. Vltimum omnium, cum ſe quemcumque vellet ſine vlla reſiſtentia ſubrogaturum, Martinus cognoſceret, abdicabit officium diffinitoris, dubium qua cauſa; neque enim quidupereſſe videbatur agendum, vſque ad Capitulum, à quo alias nequaquam excuſabat. In opinione omnium ea præualuit, vt officium ad alium pertranſiret, nulla propria iactura, quandiu ſuffragium ſemper retinebat; & aliàs qui pro eo ſubrogaretur, ſuffragia pro ipſo; & ipſe rurſus in diffinitorem, cum nondum integrum triennium expleuiſſet, eligi poſſet. Quod à Valeriano de Epinoſa, vt ſupra dixi, ſemel tantum, atque ex voto ſuccedens. Peſſimo omnino exemplo, ſed nimium imitando cæteris fuit. Neque diſtulit Michael acceptare, quamuis eſſent qui arguerent, renuntiationem ſine iuſta cauſa, damnatam iure: Certus ſibi ſi Martino obniteretur, nihil potentiæ; & aliàs fine triennij iam inſtante, quo magis ſe deſtituendum ab aliis omninò præſagiebat, eò ſibi Martinum deuincire, quibus poterat mediis ſolicitabat. Frater Laurentius Baltanas ſuffectus eſt Carracetenſis Monachus, atque olim eiuſdem Eccleſiæ Abbas, nullis re vera internis dotibus degener, ſed impeditus corpore, & qui vix muneri, præ imbecillitate ſuffecturus ſperaretur. Hæc & ſimilia omitterem libenter, ſi non putarem documento futura poſteris, æquè bona ac mala: illa vt probent qui legunt, & imitentur; hæc vt omninò fugiant, caueantque, ne ab alio ſcribantur, ſi quis fortè hos annales continuauerit.

XXI. Soluta Synodo, cum omnia ſibi licere, ipſa experientia Reformator cognouiſſet, Mag. Fr. Placidum de Arbieto Superatenſem virum doctrina inſignem, & pietate poſt viginti annos continui Magiſterij plus minuſve, Compluto eliminat, nullo quæſito, obtentóve colore, niſi vt iunioribus aliis locum daret. Quod hactenus

non viſum, ne in principio triennij, quanto minus in medio, aut circa finem, in poſterum exemplo nociturum, creditum fuit. Quippe docentium crebra mutatione, nullus ſatis prouectus; nec coalita tempore authoritas eorum, qui amouentur, ad ſubrogandos valet deriuari.

XXII. Valliſoleti occaſione facultatis inſumendæ pecuniæ in ædium, quas ordinis appellant, reparatione, noua habitacula erigenda à fundamentis, Reformator molitus pro octingentis aureis deſignatis, ad nouem millia & ſupra breue intra anni tempus ædificauit: opus amplum, & longè ac latè patens, & excipiendis hoſpitibus: verum non neceſſarium vt ferebatur, imo neque vtile: ſi pateat ſæcularibus, prophanum, atque plenum incommodis: ſi ſolis Religioſis, vacuum futurum, aut vacuaturum Eccleſias Congregationis, quod longè debet deterius reputari.

XXIII. Interea vacans Abbatia Vallis-viridis, vulgò de Benauides, per mortem Fr. Simonis de Sepulueda Mont-Sionenſis Monachi, quam propria domus Abbatem ſemel & iterum & Congregatio habuiſſet viſitatorem; cum inquam per illius mortem vacaſſet, longæ & prolixæ litis occaſio fuit. Adnitente potenter Reformatore, vt vnus alius ex eadem domo Monte-Sion nimirum ſubrogaretur. E contra verò electoribus plaudentibus, Magiſtro Fr. Alphonſo Hurtado Mataplanenſi Concionatori Generali Ordinis, quam parum dignitati, vel etiam ſupra, vicinum loco, & ſibi familiarem, Patrem item habere deſiderabant. Quot & quantas procellas excitauerit, dum inſtaret electio non facilè quis facilè valeat expedire: nihil omninò omittente Michaele, quo ipſos flecteret: ſed neque ipſis quicquam recuſantibus aut agere, aut pati, ne à propoſito dimouerentur. Illud compertum quem tot diffinitores, quem tot Abbates, quem vel ipſe Martinus timuiſſet; à quinque vel ſex Monachis (nam nec plures vocales in domo tenui) conſtanter ſpretum: & primo palam, dum ſe poſſe putarunt; mox vbi inſtare violentiam, ſi perſtitiſſent, non leuibus indiciis cognouerunt, ſimulato conſenſu conſequutos, vt Michaële deluſo, Alphonſus in defuncti loco ſubrogaretur. Quod variè acceptum, alij irreuerentiæ, & in vltimo fraudis arguebant: zelo iuſtitiæ, atque conſtantiæ, quæ nulli paſſioni cedant deputabant. Neque accuſabant diſſimulationem à mendacio alienam, ſine qua bonum, quod mente concepiſſent, perficere, aut non poſſent, aut vetarentur.

XXIV. Multum indignationis effuſum eſt in electores ſimul electumque: quin ipſi flagitiorum aliorum rei, quæ hactenus latuiſſent. Electio nullitatis poſtulabatur. Nec deerant pro tempore rationes, aut quæſitæ, aut compoſitæ, quæ dum non ſolum factum in dubium reuocant, ſed & authoribus ſupplicia comminantur; quantum eiſdem timoris incutiebant, & demebant lætitiæ; tantum ſeu confuſionis, ſeu mœroris in Michaële indicia releuabant. Et iam, dum huic potentia ratione (nam re vera innocuos exagitare publicè dicebatur) illis è contra ratio pro potentia in republica ſancta, neque vllam manifeſtam violentiam tolerare, æquales fere vires miniſtrabat; inconcuſſo vtrinque, aut furore, aut tenore litigabatur. Cum ecce occulto, ſed iuſto Dei iudicio Reformator correptus acuta febre, neque minus maligna ſententia ſe ſubtraxit ſimul & vita. Erant qui dicerent, quam non poſſet vindictam de aliis ſumere, de ſe ipſo ſumpſiſſe: atque impatientem longæ dilationis morarumque quas lites habere ſolent, ardore animi occubuiſſe magis quam morbi. Nec dubium erat in homine feroci, & natura iracundo vires tracturum morbum ab his paſſionibus, queis ſegnis indulgere, ſeu quibus moderandis plurimum laboraret, & cruciaretur.

XXV. Obiit Valliſoleti natali ſolo, ætatis ſuæ anno LXVII. plus minuſve: in vltimo pacatior, quam vixiſſet, nec quidpiam aliud, quam ſalutem æternum curans, pro qua; quantum humano iudicio dignoſci valuit, nihil omnino omiſit, quod poſſet facere. Animus illi, qualem Acta eius deſcribunt; ſtatura mediocris, & nonnihil proximior proceriori; gracilis facies, & in ſummo lata, in imo ſublonga; canities vtrobique veneranda, ſonora vox, conuerſatio plerumque hilaris, nec deſtituta ſalibus: & ſi Iudiciis ſeria reſpondiſſet, inter meliores potuiſſet numerari. Funus ad Palaciola deductum, vbi cum aliis ipſius anteceſſoribus, qui in officio obiere ſepultus manet.

XXVI. Eodem anno ad ſuperos migrarunt inſignes viri Fr. Andreas de Corduua in Valle-paradiſi, cunctis muneribus Congregationis infra generalatum cum laude functus. Integritate morum nulli ſecundus, habitu corporis innataque modeſtia vel in exteris primus, aut inter primos; nec degener prudentia conſilioque: niſi quod tamen qui impetitabant, facilem ad quæcumque vellent experiebantur. In Nucalibus pariter deceſſit Fr. Bernardus Villalpando, qui quondam Fiteriensis Abbatis iuſſu, pro eruendis antiquis monumentis familiæ Ciſtercienſis, vniuerſam Hiſpaniam, & magnam partem Galliæ peragrauerat: vir indefeſſi laboris, ſtudiique ſed colligendis aptior, quam diſponendis; & qui cum multa inceperit, nihil tamen perfectum nobis reliquit.

LXXXVII.

PETRVS XALON REFORM. XXXV.

I. Michaële defuncto ſub finem anni M DC. XXXVII pro eligendo, qui ei ſubrogaretur in reſiduum triennij, cœtus indicitur in ſecundam diem menſis Ianuarij anni M.DC.XXXVIII. in Palaciolis ex more celebranda. Eadem porro conuenere Capitulares, tribus exceptis, Fr. Angelo Manrique Reformatore emerito, Fr. Froylano de Vroſa, & Fr. Didaco Gonzales diffinitoribus: è quibus primi, Magiſtro Fr. Alphonſo Perez vices ſuas; vltimus Fr. Martino Gutierrez delegauerũt. Non erat facilè ad quatuor tantum menſes idoneum inuenire Reformatorẽ. Impares quippe neque ad vnum diem: pares eligere incongruum videbatur; cum ex præſcripto legum ſemel electus, inhabilis ad nouenniũ efficeretur. Nec videbatur quadrimeſtri inutili, triennio vtili, cuiuſuis magni viri, vniuerſam fraudare Congregationem. Hæc palam in maiores, digniores que ſed Martinum potentẽ ſuffragiorũ, ſucceſſionis cupido ſolicitabat: quam legibus prohibitam, & in ipſo ob inclitam potentiam multis inuiſam, & periculoſiorẽ, à quocumque improbandam; etſi rerum vel ad horam potiretur, etiam impediendã ſuſpicabatur. Multi ab eo ex minoribus propoſiti; non vt eligerentur; ſed vt plures in eis, repulſas paſſus, tædio negandi, quem vellet obtineret. Itaque tandem vltimum propoſuit Petrum Xalonium Nucalenſem diffinitorẽ, virum pacificum, mitem, paccatumq; de quo nihil ſiniſtrum, certè nihil violentũ timeri poſſet. Hunc, ſiue vt aliquis eſſet, quẽ non repellerent ſeu quia Martino coniunctũ affinitatibus, quamuis repellerẽt, timuere prçualiturum; elegere cõformes: pauci quia vellent; plures, quia velle Martinũ non dubitabant; reliqui, ne ſe ſolos noluiſſe, atque vnionem turbaſſe, maximè ſine fructu notari poſſent. M. DC. XXXVII.

II. Reformatori in diffinitione ſubrogatur Mag. Fr. Philippus Henriquez Nucalenſis, & ipſe, quem à Capitulo generali antecedenti Magiſterij licentia donatum; mox Michaële irato ab eo impeditum; ſed tandem interuentu Martini potitum laurea anno M. DC. XXXV. commemorauimus; nec quicquam aliud geſtum in hoc cœtu; inſtante iam Capitulo generali, aut ſi quæ alia Martinus diſponebat, occulto manſuris, ne anticipata notitia præpedirentur.

III. Deceſſit interim Abbas Montiſionenſis Laurentius Alarconius, pro quo F. Martinus Garcias ſubrogatus ſenex & impeditus, ſed quo impotẽte Capitulum adire, Prior quem elegiſſet, pro ipſo in Præſidentia ſufficeretur. Itaq; Fr. Thomam de Nieua Montiſionenſem, tunc Compluti docentem ſacram Theulogiam Priorẽ inſtituit, Reformatoris, Martinique conſilio, an ardore aſſentandi, quia Thomas Martini conſanguineus, vtriuſque conterraneus, atque vtrique percharus habebatur. Certè non ſine ſcandalo multorum, qui talem hominem aſſumptum in Abbatem, cui prius de ſubſtituto, quam de officio prouideri deberet, nec planè ſine cauſa ſubmurmurabant. Sed multo magis, ad eam ſubrogationem, id eſt ad præſidendum Congregationi, Thomã electum, ætate iuuenem, inexpertum rerum, impeditum officio, nempe lectura; & in quo, etſi ingenio alias polleret, tamen ad illud munus capeſſendũ, ſolus Martini fauor obtendi poterat.

IV. Menſe Aprili deceſſit F Didacus Gonzalez Sant-Prudentianus in Monaſterio Saltus-noualis, vbi quartana Febri ab aliquot diebus affligebatur. Inde occaſio Congregandi diffinitores, vt pro eo ſubrogarent, nam & ipſe diffinitor erat, quẽ aptiorem, dignioremve putarent. Non quod electio lege præſcripta eſſet: quippe tres intra menſes ante Capitulum, vel ſi vacent Abbates, aliorum ſubrogatio, relinquitur arbitrio Refomatoris. Sed ſiue placuit obtendere electionem ad alia pertractanda; ſiue etiam peragendis quæ tractarentur, & Martinus parabat, noua ſẽper ſuffragia quærenda forent. Nec dubium erat, quemcumque ipſe eligeret, (nam poterat quem vellet) adeo recenti beneficio obſtrictum, ipſius obſequio permanſurum. Fr. Iſidor. Salgado electus eſt Monachus Monaſterij Saltus-noualis, qui Theologiam Salmanticæ docebat. electus aut in fine menſis Aprilis. Inde dicterium. Mutata repente omnia; & ſub Reformatore quadrimeſtri, electos quatriduanos diffinitores.

V. Tunc primum quod conceperat Martinus ſoli Reformatori; ille diffinitoribus ſtatim velut à ſe prodiret, propalauit. Eſſe in Congregatione multos dignos, ſed paucos, qui placeant; dum in aliis clementia, in aliis rigor, in his prudentia vtriuſque moderatrix, Monachalis ſimplicitas in illis, demum in aliis alia deſiderantur. Aſpernari imperium qui pares ſunt, auidos eo ipſo ſuſpectos fore. Nondum probatos temere aſſumi, neque firmo iudicio; ſed coniecturis, quæ plerumque decipiant: illis ſolis deferri ſupremum locum ſine periculo, quos experientia idoneos comprobauit. Porrò

ex his, plures impeditos legibus; illa præcipuè, qua Reformatoribus indicitur vacatio per nouennium; quod tempus, quotuſquiſque erit, qui ſuperuiuat. Conſultius multo prouiſum ab antiquis, quibus vel ad triennium vacauiſſe ſemel functos officio, pro magno fuit. Cupidine ambientium introductum, quod vacatio ad ſexennium prorogaretur, idque fortè reuocari poſſet, iuramento firmatum, quaſi non aliter diutius permanſurum. Nempe vt probatis, penitus excluſis, probandi ſuccederent; atque ex ipſa digniorum excluſione ad minus dignos pertranſiret. Eandem cupidinem nouiſſimè inuentum nouennium: quid ni, vt latius patente impedimento, etiam indigni veniant aſſumendi? Eſto, maneat ſexennium, quia medium antiquum, quia iuratum: cui nihil horum ſuffragari poteſt, repellatur nouennium: aut ſi id ab eo cætu fieri nequit, ſaltem quod poteſt, diſpenſet in eius leges; monumento ad Capitulum futurum, & iam tunc inſtans, vt conſultet de illius abrogatione.

V I. Cenſere omnes, Martinū his verbis peti, qui ſexennio iam vacans, & ſiue nulli ſatis, ſeu longè ſibi magis quam aliis fidens, iterum in Reformatorem eligi vellet. Et effuſi in obſequium, paucis exceptis, diſpenſationem, velut è re publica, nec ſolum vtilem, & neceſſariam: nouis cauſis inuentis proclamarunt. Creditum eſt, fuiſſe qui proferret, ſubtrahendam Capitulo electionem; & ab eis præueniendam, quandiu id æquè per diſpenſationem fieri poſſet: quod ſerio ne, an illudens pronuntiauerit, variè, qui audierunt fabulabantur. Conceſſa diſpenſatio in libro Ordinis ſtatim ſcribi iuſſa, atque muniri cunctorum ſubſcriptionibus. Tum vero ipſe, velut gratiam reputans, ſed qua non indiguiſſet, litteras Pontificias deprompſit ſinu, ad inſtantiam defuncti Reformatoris, vt continebant, expeditas poſt eius mortem, quibus lex nouennalis vacaturæ reuocabatur. Se nihil aliud petiturum ab ea Synodo, niſi harum litterarum acceptationem; nec quia ſibi vtilium, quod non curabat; ſed quia re vera expedientium publico bono. Eligant poſtea Patres quem maluerint: neque enim huius, aut illius admiſſio infert cuiuſuis alterius expulſionem. Pro libertate ſe Congregationis, non pro ſua vtilitate illud expoſcere; qui vel electus cedet, ſi ipſi placeat. Verba Martini communis omnium plauſus, & gratiarum actiones ſequuta ſunt, velut eorum conſilia præueniſſet: & quod ipſi volebant, & effecerant, dubitantes an poſſent; ipſe firmum & ratum adduxiſſet, vnde non poſſet poteſtas dubitari. Sed neque ad acceptandas eas litteras generale Capitulum requiri ſufficere priuatum, ſine intermedium, quale omnino eſſet illud, quod celebrabant. Nihil per legem reſeruatum diffinitorio, cui Reformator præſidet; quare ab eo acceptari litteras illas, nomine ſuo & totius Congregationis. In hanc ſententiam pro maiori parte diſceſſum eſt, atque acceptatio ſcripta, ſubſcriptaque, ne vnquam poſſet de illa dubitari.

VII. Tranſitum deinde ad electionem Vallis viridis, adhuc in ſuſpenſo, & electores ſententiam ſpectabant. Ea pro electione lata eſt, atque ipſi abſoluti: quod aliqui iuſtitiæ zelo factum, alij timore, Capitulum generale peruenit proceſſus. Demum alij placandis multorum animis, qui pro reis zelabant, atque inuidia defuncti, Martino conciliandis ſubmurmurabant.

VIII. Die tertia ſoluta Synodus eſt: & diffinitoribus Valliſoleti remanentibus, (nam ibi congregati) Reformator Palatiola repetiuit, ſequenti eadem pro more relicturus. Diuinis interim, qui afforis adſtabant, & quibuſdam Martinum acclamantibus, ſiue quia vellent, ſiue quia velle ſe videri cuperent: aliis è contra in ipſum adnitentibus, nec pro aliquo certo, ſed pro quocumque, modo ipſe non eſſet: quod ſub Præſide graui doctoque Palentino Epiſcopo, quem rumor erat Capitulo affuturum miſſum à Rege; ne inutilis veniſſe videri poſſet, facilè ſe obtenturos arbitrabantur.

I X. Sequenti die Reformatore egreſſo Palaciola, Prior Montiſionenſis Thomas de Nieua, mox Palentinus Præſul, qui ſperabatur, quamuis adhuc ſub dubio, Dominus Chriſtophorus Guzmanius domum ingreſſi, alter alterius aduentum excuſarunt. Nam neque Thomas de Nieua quantumuis iuuenis ſub Præſule grauiſſimo immaturus; nec Præſul ipſe ſuperfluus videri potuit, vbi tot ſenes, prouecti viri, ſanctique congregati ſub iuuene, Præſidem maturiorem deſiderabant. Erant qui dicerent hoc titulo petitum, atque indultum à Rege, quamuis nondum conſtaret quis petierit: quaſi Pontificali authoritate, ſi quæ in Thoma erant experientiæ, ſiue ætatis defectus compenſaturum.

X. Quinta die, congregatis Capitularibus, atque aliis præmiſſis, Epiſcopus patentes clauſaſque tunc Regis litteras, tum Legati Apoſtolici oſtendit: id ſolum præcipientes, vt aſſiſteret, amoueret violentias, ſi quæ inſtarent, & leges faceret reuerenter obſeruari

ſeruari

ſeruari. Admiſſæ illæ ſine vlla cunctatione: nam qui petierant, reſilire nequaquam poterant: reliquis dum plus aliquid timebant, atque Martinum excludendum arbitrabantur, quidquid infra veniebat pergratum fuit. Dubitatum eſt, an præſidente Epiſcopo, ceſſaret Præſidentia Thomæ de Nieua? atque ſtatim deciſum per exemplaria: Præfuturum vtrumque, ſed cum ordine, vt neque Epiſcopus Thomæ derogaret: quominus ſolita munia exequeretur: nec Thomas ideo ab Epiſcopi immunis iuriſdictione, in his præcipuæ, quæ litteræ iubebant, cenſendus fore.

XI. Proceſſum inde ad electiones officiorum. & ante omnia dubitatum eſt, an Martinus, qui triennio antecedenti diffinitorem egerat, ſed in fine triennij renuntiauerat, tunc in diffinitorem eligi poſſet. Non enim expleuiſſe triennium integrum, quod vt excluderetur, requirebatur. Ex alia parte fieri fraudē legi, & vim eius eludi, ſi vel vnius menſis renuntiatione prorogatio ad triennium libera maneat. Perpetuandos potentes in his officiis parua aut nulla iactura: cui vni malo voluiſſet lex obuiare. Diffinitorum officia, functioneſque, vel tunc cum expirabant in Capitulis, iterari nullatenus potuiſſe: quanto minus quando ad cætus intermedios, atque omnia incidentia ſe extendunt?

XII. Hæc & ſimilia, nam multa allegabantur inclinabant Pontificem, vt in Martinum ſententiam pronunciaret: maximè cum perſuaſum ſatis haberet ſi ſemel pelleretur ab eo munere, neque in Reformatorem eligi poſſe. Et optabat, re vera quencumq; alium, non Martino infenſus, quem nunquam viderat, & tunc ſibi placuiſſe vltrò iactabat: ſed ne ad illius potentiam infringendam petitus, & miſſus, nihil omnino egiſſe videri poſſet. Placuit quem loco proximum habebat conſulere Angelum, qui in neutram hactenus partem inclinauiſſet; ſiue quo minus talibus intento; eò magis fidendum illi putaret; ſiue Martino infenſum præſumebat, eoque ſi ſententiam pronuntiaret, nunquam, niſi contrariam pronuntiaturum. Tum verò Angelus, ſi res integra foret, & neutri parti faueret conſuetudo, aut dubiè crederem Martinum repellendum, maximè antiqua lege prohibente, diffinitorium immediatè repeti, cui non video recentes derogare. Verum, cum pro ipſo conſuetudo faciat, electo nuper Valeriano de Eſpinoſa, ſimili præcedente renuntiatione, quomodo repellatur, non video. Nam nullus actus in contrarium eſt: & licet ad præſcribendum contra legem, plures, requirantur: at ad interpretandum, vnum ſufficere; ſi nihil aliud obſtet; compertum habeo: Admiſſus ad ſuffragia Martinus eſt, & proceſſum ſtatim ad electiones, nemine reclamante, quippe qui reſiſtebant, ſolo zelo, non liuore, aut inuidia mouebantur.

XIII. Tunc ſcrutatoribus, ſecretarioque ex more electis, diffinitores nunciati ſunt Angelus Manrique, & Martinus Gutierrez, nec plures illa die, quod in occaſum ſole iam vergente, non videretur vlterius procedendum. Sequenti, Miſſa ſolemniter cantata atque habita concione iuxta conſuetum, numerū compleuere Fr. Bartholomæus Gomez Vallis-paradiſi, Fr. Alphonſus Guerreno Vallis-bonæ, Fr. Paulus de Arellano ſaltus-nouałis, & Fr. Antonius de Vrueña Carracetenſis. Tum in viſitatores renuntiantur Fr. Vincentius Aparicio, & Fr. Iſidorus de la Cueſta, ex Nucalibus ille, his ex Superato, quos omnes quia peiores timebantur, plauſus communis excepit Congregationis.

LXXXVIII.

MAG. MARTINVS GVTIERREZ II. REFORM. XXXVI.

I. Ventum deinde ad electionem Reformatoris: & dubitatum denuò de Martino, an ad eam dignitatem eligi poſſit? Namque lege nouennij prohibebatur: neque adhuc palam erant Congregationi, ſi quæ fortè amouebant illud obſtaculum. Martinus primo diſpenſatione ſe tueri: quæ vel à ſolo indulta Reformatore, ne dū ab vniuerſo diffinitorio legitimè ſub ipſo cōgregato, valorē obtineret, quod legibus productis cōprobabat.

II. Mox cum hæc inſufficiens cenſeretur, ad Apoſtolicas litteras confugit: & legem illam, nouiſſima alia lege Vrbani Papæ VIII. reuocatam, ipſo diplomate oſtenſo, conteſtabatur. Reuocationem, non ad ipſius inſtantiam, cui intererat, & cui fortè impetrare, lege prohibitum. Sed ad Reformatoris, qui obiiſſet, petitionem indultam qui talia petere, leges permittebant, dum non negabant. Quin iam admiſſam à Capitulo intermedio (de quo, potuiſſe petere, quis ambigat?) firmiorem inueniri: ratihabitione omnino retrotracta, quam non eſt dubium mandato comparari.

III. Res ardua nimis multis viſa eſt, & quæ vix poſſet ibidem terminari: quippe iudicibus per legem deſignatis diffinitoribus; nec comperto adhuc quibus, recens electis, an his, qui expirauiſſent? illis, ante electionem noui Reformatoris, nihil potentiæ:

tiæ: ſed neque his dudum functis officio ſuo, etſi ad Congregationem remitti placeat, neque hanc acephalam, ſine Reformatore, Congregationem eſſe, quæ valeat, ſupplicare, ſiue admittere Conuentum eſt, vt Palentinus Præſul, adiunctis ſibi vtriſque diffinitoribus, præteritis nimirum, atque futuris, ex bono & æquo inquirant, & deliberent, primum de litteris ipſis Apoſtolicis, an vicio aliquo obreptionis, aut ſubreptionis, vel ſimili laborent? Mox, an quantum ad earum acceptationem, ſupplicationemve, ſubituræ eſſent examen Congregationis. Demum, an id examen ſubire debeant, ſi ſubeundum ſit, ante vel poſt celebratam electionem? & quidem ſi ante illam celebratam admittendæ venirent, compertum erat, quibus ſuffragiis eligendus Martinus foret, eiſdem etiam admittendas litteras eſſe. In primo & tertio plura grauiaque, nec facilè expedienda dubia proponebantur: ſed declarata in fauorem Martini cuncta, & quod mireris, Angelo agente; ſiue ita ſentiret, ſeu fatali pro ipſo velut impulſu, quem aliqui conſtantiam, alij vecordiam, neutri re vera ex ratione nominabant. Etenim ille, cum de his argueretur, hoc vnum ſe prouidiſſe teſtatus eſt, ne Martinus ſuffragiorum omnino potens, etiam ſi excluderetur, Michaelem alterum in ſede collocaret: nec facilè inter eos inueniebatur, quos foret electurus, à quo non plus, quam ab ipſo timendum foret.

IV. Vtcumque fuerit, approbatæ litteræ, atque acceptatæ à maiori parte Capituli, dein Martinus electus ſecundo eſt, ab Athanaſio Morante Nucalenſi, per quinquaginta annos plus minuſve, non alias eam dignitatem repetiuiſſet. Sed ô! ſortem humanam omninò cæcam, incertam omnino. Quod ſingularis in eo fælicitatis, multi inuidebant, quidam gratulabantur, ſtupebant omnes; ſingularis, vt non dicam miſeriæ, at infælicitatis, atque multarum & grauium ærumnarum occaſio fuit. Quippe potentia inuiſa, quia longæua, inſtabili, quia ſumma: & quia violenta, nunquam permanſura; ab intimis ipſius orta impatientia (neque enim zelum dicam, & non audeo appellare coniurationem) tot ærumnas, tot mala paſſus eſt, vt ingruentium, & ſupeningruentium mole oppreſſus, ſola morte potuerit eique acerba ſatis, & ſatis miſeranda liberari. Fœlix, ſi quæ peccauit, his pœnis luit: ſed fœlicior ſi tulit, cum non peccauerit. Illud compertum pro Deo patienter latis, oblatiſque in eorum ſatisfactionem, quaſcumque pœnas potuiſſe compenſare & Martinus, vt dominandi auidus, in quo forſan exceſſit; at à cæteris vitiis, quantum homines noſcunt, immunis fuit.

V. Pro ipſo in diffinitorem ſubrogatur Magiſter Fr. Athanaſius Cucho, eximij zeli Monachus, & qui doctrina non minus præcellebat. Quam electionem, annuente Martino factam, vt ſe à priuatis affectibus purgatum oſtentaret vtcunque, quidam multum laudabant, & mirabantur: alij, velut inanem irridebant: quippe vel Athanaſio ſubrogato, ad quæcumque voluiſſet certus erat, maiorem ſuffragiorum partem non defuturam. Sed hinc ego, quæ reliqua euenerunt, tam in Capitulo, quam in toto triennio, ſequentique, ſub cuius tandem finem Martinus obiit, ſcribenda relinquo meliori calamo; acerba pleraque; ſed lætis etiam mixta, quæ alternis documentis prodeſſe poſſint, quod magis ſcriptores decet, quam ſi delectent.

FINIS.

INDEX

INDEX RERVM,

Quæ in hoc Quarto Tomo Annalium Ciſtercienſium continentur.

A

ALBARRAZINVS, Aragonenſium vrbs, à Iacobo Rege obſeſſa, ciro ab obſidione liberatur. An. 1210. cap. 7. num. 7.

Abbas Alcobaciæ, Perſe Arouceæ Cœnobium viſitari, a ſummo Pontifice petit, & impetrat. anno 1221. c.9.n. 10.

Abbas AltæCumbæ, pro componendis Franciæ, & Angliæ Regibus, ad eoſdem legarus à Gregorio. 9. mittitur. anno 1235. cap. 4. num. 10.

Abbas Altæ Ripæ, inſtituitur reformator Monaſterij S. Benedicti Lingonenſis. an. 1232. c. 6. num. 2.

Abbas Altæ Syluæ, in cauſa Primiceriatus Tullenſis iudex datus, vna cum Belloprarenſi. an. 1226. c. 3. n. 2. & 3.

Abbas, S. Anaſtaſij, fert cenſuras in Clericos & Mariæ de Orbitello, ſibi ſubditos. an. 1230. c. 6. n. 12.

Ipſos per Cardinalem S. Prudentianæ ad earum obſeruationem compellit. ib.

Prioratum S. Mariæ de Palariolis prope vrbem, informandum Ciſtercio ſuſcipit. an. 1232 c.7.n.7.& 8.

Eundem in Abbatiam erigit. n.9.

Vide Iacobus de Patientia.

Abbas Andreſonienſis, iudex delegatus in cauſa Henrici Barbari, & filij Odonis Ducis an. 1218.c.9.n.13.

Abbas S. Auguſtini. vide Abbas S Ricarij.

Abbas Bella Branche, iubetur ab Honorio. 3. viſitare Monaſterium S. Petri de Burgolio an. 1218.c.8.n.4.

Abbas Belliloci, à Ioanne, Rege Angliæ ad Innocentium 3. legatus mittitur an. 1213. c. 4. num. 1.

Pro Rege cum Pontifice paciſcitur. n. 4. & 5.

Contra Stephanum Cantuarienſem diſputat. num. 7.

Innocentij ad legatos literas impetrat, pro abſolutione Regis, & Stephani reſtitutione. n 8.& ſequentibus.

Romam ad Concilium generale ſecundo mittitur an 1215.c.5.n.10.

Accuſat Stephanum Cantuarienſem. ibid.

Suſpenſionis ſententiam, contra eumdẽ latam, per Pontificem confirmari impetrat. n. 11.

Cœnobium S. Benedicti Lingonenſis reformare iubetur an. 1232. c 6. n 2.

Abbas Belliprati, in Officialem Tullenſem iudex datus. an. 1221. c. 8. n. 1. Vide Abbas Altæ Syluæ.

Abbas S. Benigni Diuionenſis, præficitur cum aliis electioni Archiepiſcopi Biſuntini an. 1218.c.7.n.1.

Paſtor Eccleſiæ Biſuntinæ eligitur. n.2.

Sed caſſata electio per Guidonem Morimundenſem. n. 3.

Abbas Bethaniæ, Eccleſiæ Luxouienſi iudex datur an. 1232.c.6.n.3.

Abbas Bleſenſis, pro componendis Galliæ Rege, & Pariſienſi Epiſcopo, diſcordantibus, ad eoſdem legatus mittitur. anno 1222. cap. 8. num. 4.

Abbas Bocheti, duobus aliis illi adiunctis, Biuarienſem Eccleſiam viſitare, & reformare iubetur. an. 1230. c.7.n.4.

Abbas Bochienſis, de flagitiis Varadienſis Epiſcopi inquirere iubetur. an. 1218 c.9 n.12.

Abbas Bodeloenſis, à Claræ-Vallenſi mandata ſuſcipit, vt Moniales de Nouo-Voſco ad BiloKam tranſmittat. an. 1216.c.9.n.7.

Abbas Bolbona, teſtamentum Monfortij Comitis cuſtodiendum, aut, ſi in prælio decedat, confirmandum accipit, an. 1213.c.7 n.12.

Abbas Bonifontis, iubetur inquirere de vita & miraculis S. Bertrandi. an 1220 c.1.n 9.

Et de criminibus Epiſcopi Laſcurrenſis. anno 1221.c.8.n. 5.

Abbas Boniradij, vna cum Abbate Caloecij, inquirere præcipitur de vita, & miraculis S. Guillelmi Archiepiſcopi Bituricenſis. an. 1217. c.1.n.2.

Immenſam ſegetem inueniam remittit Honorio. num. 7.

Abbas Boxelele, vna cum Abbate Pontis Roberti, legatus Henrici, Regis Angliæ ad Honorium an. 1225.c.4.n.10 & 11.

Cauſa legationis ibid.

Abbas Brumbacenſis. Incluſam Virginem ſuſcipit gubernandam. an. 1216.c.7.n 8.

Eandem à deſperatione liberat n.9.& 10.

Abbas Buchenſis, iudex delegatus à Gregorio 9. ſuper abſolutione quorumdam ſuſpectorum de hæreſi. an. 1235. c.3.n.1.& ſeqq.

Abbas Bullencuriæ, ne conuerſæ recipiantur in quadam grangia, Monaſterio vicina, impetrat à Gregorio 9. an. 1234.c. 2.n.10.

Index Rerum.

Abbas de Burgomedio, Legatus Honorij 3. ad Galliæ Regem miſſus. an. 1218. c.2.num. 1.& ſeqq.
Plura ab eodem Rege obtinuiſſe Summo Pontifici creditur,n.11.
Non tamen Caſtri Soliacenſis reſtitutionem ibid.
Iterum ad eumdem Regem legatus mittitur, ibid.

Abbas Caladienſis, quædam nigri Ordinis Monaſteria viſitare ab Honorio iubetur. anno 1222.c.8.n.7.

Abbas Caloccij, Vide. *Abbas Boni radij*.

Abbas Campenſis, à Comitiſſa Geldriæ, partus difficultate laborante, vocatur. an. 1226. c. 1. num. 5.
Euaſiſſe ipſam mortis periculum S.Engelberti precibus,cognoſcit, ib.

Abbas Caroliloci, reformationi Cœnobij Corbeienſis præficitur.an.1216.c.5.n.11.
Et cauſæ Epiſcopi, & ciuitatis Sueſſionenſis. an.1218 c.8.n.4.

Abbas Caſa Dei, vna cum Abbate Pontis Alti, pro intimandis Autirano Præſuli Honorij mandatis ab eodem eligitur.an.1217.c.8.n.3.

Abbas Caſæmarij, Cœnobium S.Dominici de Sora informandum Ciſtercio ſuſcipit. an. 1222. c.5.n.1.
Semel & iterum ad Fridericum Imperatorem legatus ab Honorio Papa mittitur.an.1231. c.1.n 3.& 7.
Honorifice ab Imperatore ſuſcipitur.n.4.
Eiuſdem doloſum reſponſum Honorio detegit, ibid. & Fridericum Eccleſiæ reconciliat,n.9.

Abbas Caſænouæ, Cœnobij S. Bartholomæi ſub ſua ſuſcipit viſitatione. anno 1217. cap. 8. num. 13.

Abbas Caſtrinoui, Crucis prædicator contra Orientales Sarracenos eligitur. an. 1213.c.10. num.2.

Abbas Ceica, Vide *Abbas Zeico*.

Abbas Cella frattum,male audit apud Honorium. an 1221.c 8.n.4.
Epiſcopo Engolimenſi, & de Corona Abbati, viſitandus committitur, ib.

Abbas de Cicador ad Colomanum, Ruthenorum Regem, pia reſtitutione bonorum Templariorum à Gregorio Papa legatus mittitur. an. 1236.c.3.n.10.
Et inquirere de vita,& miraculis Beati Lucæ, Strigonenſis Archiepiſcopi. an. 1231.c.6. num.5.& 6.

Abbas de Cireyo, vna cum S.Crucis Abbate facere inquiſitionem de miraculis S. Virgilij Salizburgenſis iubetur.an.1230.c.6.n 8.

Abbas de Claraco, à patribus Concilij Vaurenſis legatus ad Innocentium III.mittitur.an.1213. c.13.n.5.
Victoriæ,ad ad Morellum partæ,intereſt, c.9. num.7.
Literis,de eadem victoria datis, ſubſcribit,ib.

Abbas Claræ Vallis Mediolanenſis, contra Hæreticos Pergamenſes iudex datur. an 1233. c. 7. n. 8.

Abbas Cluniacenſis,& Prior, protectores Ciſtercienſium aduerſus Epiſcopos deſignantur à Gregorio 9 an.1234.c.1 n.8.& 10. & c.2.n.1.
De vita & miraculis B. Roberti inquirere ille iubetur.an.1222.c.2.n.2.

Abbas Columbæ, Prioratum Ieſu Chriſti (alio tranſlatis Monachis) Monialibus S. Chriſtophori concedit.an.1222.c.6.n.9.& 10.
Grauibus aliis cauſis præfectus dicitur. anno 1221.c 8.n.8.

Abbas Coronæ, Abbatiæ S. Sabini reformator ab Honorio 3.inſtituitur.an.1227.c.8.n.3.
Vide *Abbas Cella fratrum*.

Abbas de Corciaco, iudex delegatur in cauſa fratrum ſepulchri & Capituli Eccleſiæ S. Demetrij.an 1228.c.9.n.13.
Donatur priuilegio ab Epiſcopo Nigropontenſi exemptionis à ſoluendis decimis. an. 1224.c.7.n.1.& 2.

Abbas S.Crucis, vna cum Lienfeldenſi, reformare quoddam in Auſtria Monaſterium iubetur. an.1235.c.7.n.7.
Grauibus aliis cauſis præficitur. an.1230.c.6. n.8.& an.1231.c.6.n.5.vide *Abbas de Cireyo*.

Abbas S.S.Crucium, adiuncto Priore Scalæ Dei, Vertuſenſi Præſuli iudex datus. an. 1218.c.8. num.6.
Inquiſitionem factam Pontifici remittere ab eodem iubetur. ib.
Et ab illa ceſſare.an.1219 c.6 n 6.
Vna cum Abbate Populeti iudex datus Iacobo Aragonenſi, & Barchinonenſi Eccleſiæ litigantibus.an.1230.c.1.n.8.& 9.

Abbas Cumbirenſis, elargiendo pecuniæ ſummam ſine vexari. an.1231.c.5.n.8.

Abbas Curacij, vna cum Abbate de Frigillo, viſitationi Eccleſiæ S. Mariæ nouæ Calabrenſis præficitur.an.1220.c.7.n.4.

Abbas S. Dionyſij, iudex datus in cauſa Regum Nauarræ, & Franciæ. an. 1236. cap.3. num.6.

Abbas Eberbachi, ſemel & iterum de vita,& miraculis S Eliſabethæ Hungariæ inquirere iubetur.an.1232.c.2.n.7.8.& ſeqq.& an. 1234. c.4. num.5.

Abbas Ebraci, iudex datus in cauſa quarumdam Monialium.an.1218.c 9.n.12.
Epiſcopi item Olomucenſis. an. 1219. cap.3. num.5.

Abbas de Ebulo, vna cum Amalfitano, cauſæ Amalfitani Archiepiſcopi, & Præſulis capuæ Aquenſis iudex conſtituitur. an. 1231. cap.6. num.10.

Abbas de Egris, ad Belam Hungariæ Regem, pro reſtitutione ſibi ablatorum, & aliis Ciſtercienſibus,cum literis Gregorij Papæ mittitur.an.1236.c.3.n.9.

Abbas de Eleemoſyna, Vide *Abbas Fulcardi montis*.

Abbas Ferrarienſis, præficitur ab Honorio 3.depoſitioni Aliphanenſis Epiſcopi.an.1227. c.8. num. 2.

Abbas Firmitatis, quaſdam inquiſitionis litteras Honorij Papæ ſuſcipit. an. 1221. cap. 8. num. 9.
Et vna cum Pruliaci Abbate, iudex datus Grandimontenſibus. an. 1231. cap. 6. num. 8.
Et in cauſa electionis Antiſtitis Biſuntinenſis. an.1228.c.6.n.4.
Et cum Abbate Maceriarum, Matiſconenſi Comiti, & Decano, in eiuſdem Eccleſiæ Paſtorem rebellantibus. an. 1233. c. 7. n. 2.

Abbas Fiterij, iudex, inſtitutus inter Caſtellæ Regem,

Regem, & Epiſcopum Chalagurritanum. an. 1232.c.6.n.5.

Abbas de Fontana viua, viſitare Cœnobium S. Alexandri Monialium iubetur an. 1233. c. 7. num.7.

Abbas Fontanenſis, vide *Abbas Fontium*.

Abbas Fontis frigidi, præficitur viſitationi Eccleſiæ Cralenſis. an. 1220.c.7.n.4.

Populetum viſitat. an. 1233.c.7.n.5.

Pio Monaſterio S.Cucufati, moleſtato per Epiſcopum Barchinonenſem, iudex datus. ib.

Et in cauſa Grandi montenſium. an. 1236.c.4. num.1.

Abbas Fontium, de vita & miraculis Hugonis Lincolnienſis inquiſitor electus. an. 1219.c.1. n. 10.& ſeqq.

Vide *Abbas Rienallis*.

Abbas Foſſa noua, viſitando Abbati S. Laurentij de Auerſa præficitur. an. 1218.c.8 n.1.

Abbas frigidi montis. Vide *Abbas Fulcardi montis*.

Abbas de Frigillo, vide *Abbas Curacij*.

Abbas Fulcardi montis, vna cum de eleemoſyna iudex deſignatus Tironenſibus. an. 1231.c.6. num. 9.

Viſitator item Præmonſtratenſium, adiuncto ſibi Abbate Frigidi montis. an. 1233. c. 4. n 4.7. & 10.

Abbas Furniacenſis, Monaſteria nigri habitus in Prouincia Rhemenſi viſitat. an. 1236. cap.4. num.6.

Abbas S.Galgani, ſuſpenſionem Epiſcopi Feſſulani ſub eadem pœna exequi iubetur. an. 1219. c.6.n.1.

In mandatis accipit inſtituere Abbatiam, in Monaſterio S.Panthaleonis. an. 1233. c.1 n.5.& ſeqq.

Graui alteri cauſæ præficitur. an. 1232. c. 6. num.4.

Abbas S.Georgij de vita, & miraculis S. Eliſabethæ Hungaricæ inquirere iubetur. an. 1234. c.4.n.5.

Abbas Grandis Sylua, vide *Grandis Sylua*.

Abbas Gratia Dei, Monaſterium S.Ioannis Angeliacenſis reformandum ſuſcipit. an.1233.c.7. num.2.& 3.

Abbas Gumielenſis, perpetuus viſitator Conuentus Calatrauæ, ex commiſſione Abbatis Morimundi. an. 1235.c.8.n.11.

Inſtitutor autem Prioris, & ſopprioris. n.12.

Per eumdem Morimundi Abbatem eiuſmodi poteſtate priuatur. n.11.

Pro eadem ſibi reſtituenda, literas Gregorij Papæ, per Caſtellæ Regem ſollicitati, ad Morimundi Abbatem impetrat, n 10.& 11. Fruſtra tamen. an.1236.c.6.n.1.

Excluſo, aut non admiſſo Monacho Gallo, Priorem Hiſpanum inſtituit. ibid.

Res ad Capitulum generale delata, pro Morimundenſi deciſa, & à Gregorio 9. confirmata. n.5.6.7.8.& 9.

Abbas Heiſtelbendenſis, vitam Eliſabethæ de Houenes ad compendium redigit. an. 1229. cap.9.num.1.

Ipſam moribundam inungit. n. 7.

Vt Hermano Monacho conſulat, ab eadem rogatur. ibid.

Abbas Heſterbachenſis. vide *Abbas de Stymenn*.

Abbas Hemmenrodenſis, præficitur viſitationi Monaſteriorum nigri habitus Treuirenſis Diœceſis. an.1218.c.9.n.12.

Et cum Villarij Abbate eligendo nouo Epiſcopatu in eadem Diœceſi Treuirenſi. an. 1236.c.5.n.6.& ſeqq.

Et vt Stabulenſem Eccleſiam curæ Abbatis Prumiæ committat, à Gregorio 9 iubetur. an.1232.c.6.n.5.

Abbas Tidenſis, legatus in Germaniam à Gregorio 9. mittitur. an.1233 c 6.n.4.

Abbas de Iranzu, eligitur ab eodem Pontifice pro compeſcendo tumultu Nauarrorum. an. 1235. c.4.n.7.& 8.

Abbas de Kirkeſtede, filio ſigilli literarum Apoſtolicarum caſu detracto, in cauſa ſibi commiſſa, procedere non audet. an. 1210.c.7.n.4.

A Pontifice, de hac re certiori facto, vt procedat iubetur. ibid.

Deſignatur iudex ab Honorio pro Springamenſibus. an.1221.c 8 n.3.

Abbas de Lapide, loco Epiſcopi Alberſtadienſis ſubſtituitur. an. 1221.c 8.n.3.

Abbas Laudenſis, iudex datus in cauſa Guidunis, Flandriæ Cancellarij. an.1218 c 9.n.13.

Quædam alia ſibi, & Abbati Villarienſi commiſſa. an.1219.c.6.n.5.

Abbas S.Laurentij de Auerſa. vide *Abbas Foſſa noua*.

Abbas Lienfeldenſis vide *Abbas S.Crucis*.

Abbas Locedy, priuilegium exemptionis ab Honorio 3. impetrat an.1217.c.8.n.5.

Vercellenſes, Vulteranoſque ciues, cenſuris innodatos, Eccleſiæ reconciliandos ſuſcipit. an.1218.c.8.n.1.

Abbas Longi pontis, ſuper ſucceſſione Comitatus Campaniæ teſtes examinat. an. 1213.c.12.n.5.

In Abbatiæ S. Vincentij reformationem intendere præcipitur. an. 1217.c.8 n.3.

Et in cauſa Comitiſſæ Campaniæ exceſſus emendare. an.1219.c.6.n 3.

Et inquirere de vita, & miraculis Ioannis de Monte mirabili. an.1236.c 1.n.6.

Vna cum Abbate de Longovillari apud Gregorium Papam conqueritur de Diœceſanis an.1233.c. 6.n 8.

Exemptos vterque ab eorumdem iuriſdictione declaratur. ibid.

Abbas de Longovillari. Vide *Abbas Longipontenſis*.

Abbas Lubecenſis, ceſſionem Cracouienſis Epiſcopatus à Viſlao admittere iubetur. an.1234. c.6.n.6 & 7.

Eumdem Ciſtercienſi cuculla donat. n 8.

Ad Henricum, Sileſiæ Principem, legatus mittitur. an.1236.c.3.n.8.

Vna cum Vualſaſi Abbate iudex datus Canonicis Olomucenſibus. an. 1217.c.8 n. 10.

Abbas Lucellenſis, ab Vualdemaro, Bremenſi intruſo, ægrotante vocatur. an.1221.c.3.n.10. & 11.

Eumdem reſipiſcentem, Ciſterciumque amplexum à cenſuris abſoluit. ibid.

Et ſuper his ſcribit Honorio 3. ibid.

Abbas Macedarani, Abbatiam de Stella in Luſitania, incendio conſumptam, reædificat. an. 1220.c.7.n.12.

Abbas Maceriarum, legatus Gregorij 9. in fauorem Comitis Niuernienſis. an. 1235.c.4 n.7. & 9.

Et Matiſconenſis Epiſcopi. an. 1233. cap. 7. num. 1.

Abbas Mataplana, præficitur inſtitutioni Abbatiæ

baris S.Facundi. an.1233.c.7.n.4.

Abbas Montenſis, vna cum Abbate S.Petri, aſportando S.Engelberti corpori deſignatur. an. 1225.c.1.n.3.

Abbas Montis Aluari, per Toloſanum Comitem captus detinetur. an.1213.c.3.n.4.

Abbas montis frigidi, inſtituitur viſitator à Capitulo Generali Monaſteriorum Hyberniæ. an. 1227.c.7.n.1.

Cœnobium Vallis Dei Abbatiæ S. Saluatoris incorporat; & quare? ibid.

Abbas Morerola, pro abuſo eliminando mittendi Iudæos nuntios ad Sarracenos, legatus ad Alphonſum Legionenſem ab Honorio 3. mittitur. an.1221.c.8. n.6.& ſeqq.

Abbas Moriaci, capitur à Comite Toluſano. an. 1213.c.3.n.4.

Abbas S.Nicolai, iudex in Liuonia datus aduerſus Templarios prædones. an. 1232.c.6.num.7. & ſeqq.

Abbas Oliua, iudex etiam datus Pampilonenſi Præſuli & Priori Roſcidæ Vallis. an. 1232. c.6.n.2.

Vna cum Abbate Veiolæ, legatus ad Reges Nauarræ, & Aragoniæ, pro eiſdem componendis, mittitur. an.1234.c.6.n.1.

Abbas de Oratorio, prouidendæ Eccleſiæ Turonenſi de miniſtris idoneis præficitur. an.1217. c.8.n.3.

Et cauſæ Epiſcopi, & Archidiaconi Cenomanenſium. an.1219.c.6 n.2.

Et Viſitationi Monaſterij S.Petri de Burgolio. an.1218.c 8.n.4.

Abbas S.Petri de Amalfia, vide *Abbas de Ebulo*.

Abbas Petroſſa, Eccleſiam ſubleuare Pictauienſem accipit in mandatis à Gregorio IX. an. 1229.c.8.n.1.

Conſulit ipſum, nouis ſuper Canonicatum minoratione ortis difficultatibus. n.2.

Pueros, atque Beneficiatos, vt ab Eccleſia faciat amoueri, ab eodem Pontifice iubetur. num. 3.

Abbas Pontigniaci, vna cum Sabigniacenſi, legatus à Gregorio IX. mittitur ad Ludouicum. an.1233.c.3.n. 3.& 7.

Abbas Pontis alti, præficitur in VVaſconia viſitationi Monaſterij S. Benedicti. an. 1218.c.8. num.4.

Vide *Abbas Caſæ Dei*.

Abbas Pontis Roberti, vide, *Abbas Boxeleia*.

Abbas Populeti, iudex deſignatus Templariis & Hoſpitalariis diſcordantibus. an. 1218.cap.8. num.6.

Vide *Abbas S.S. Crucium*.

Abbas Præmonſtratenſis, quod non viſitetur per Epiſcopos Diœceſanos à Gregorio IX. petit, & impetrat. an.1233.c.4.n.1.& 2.

Ex proprio ordine Viſitatores ſpernit. n.2.& 5.

Et ferit excommunicatione. ibid.

Ciſtercienſibus viſitandus committitur. num. 4. & 6.

Veniam ſupplex de ſuis exceſſibus fruſtra poſtulat. n. 5.

Suſpenditur ab officio Sacerdotali. n.6.

Ciſtercienſium opera Gregorio reconciliatur. num.7.

Teſtimonium Sanctitatis de eodem totaque Præmonſtrati familia. n.7.& 10.

Abbas Pruliacenſis, Monachum inobedientem, iam defunctum, ſibi apparentem, videt. an. 1220.c.5.n.3.

Multa cum tormenta pia inobedientia paſſum, ſed ſa num demum euaſiſſe, cognoſcit. ibid.

Meretur conſolari in æquali duorum Conuerſorum gloria. ibid.

Vna cum Abbate Firmitatis conſtituitur viſitator Grandimontenſium. an.1231.c.6. num.8.

Abbas Prumia, reformator Eccleſiæ Stabulenſis à grauibus vitiis apud Gregorium IX ſollicitatus. an.1232. c.6.n.5.

Commiſſa eiuſmodi reformationis inſtitutio Abbati de Hemmeroda ordinis Ciſtercienſis. Ibid.

Abbas Quinciaci, vna cum Claræ-vallenſi, poteſtatem accipit abſoluendi Principem Brienenſem excommunicatum. an. 1224.c.2. num 2.

Abbas de Reinſula, Guilielmum, Comitem Sabarienſem, naufragium paſſum, per humano ſuſcipit hoſpitio. an.1225.c.4 n.8.

Abbas de Reinsvorn, pœna grauis culpæ mulctatur, ab Archiepiſcopo Moguntino. an. 1234. c.4.n.2.

Abbas S. Ricarij, cum Ambianenſi Epiſcopo ſuper Iuriſdictione litigat. an. 1219. cap. 6. num. 5.

Claromariſci Abbatem, atque Sanct-Auguſtinianum iudices accipit. ibid.

Abbas Rieuallis, vna cum Abbate Fontium, & de Kirkeſtede, iudex Spaldingamenſibus ab Honorio datus. anno. 1221. cap. 8. numero 3.

Et cum Abbate trium fontium, de vita & miracolis Guillelmi Eboracenſis inquirere iubetur. an.1234.c.6.n.4.& 5.

Abbas Sauigniacenſis Iudex delegatur in cauſa Epiſcopi, & Archidiaconi Cenomanenſium. an.1219.c.6.n.2.

Vna cum Pontigniacenſi, mittitur legatus à Gregorio IX. ad S.Ludouicum. an.1233 c.3. n.3. & 7.

Et cum Abbate de Vadaeſu, iudex datus Britanniæ Comitiſſæ, & Epiſcopo Nannetenſi. an 1220.c.2.n.5.12.& 13.

Abbas de Sacra, diſpenſare iubetur pecuniæ ſummam cum militibus Conſtantinopolitanis. an.1236.c 5.n.9.& 10.

Abbas Sacrorum montium. Vide, *Abbas Vallisoletanus*.

Abbas Salemitanus, in Epiſcopum Friſingenſem diffamatum, vna cum Alderspachienſi, mittitur. an.1227.c.8.n.10.

Electus prædicator Crucis contra Orientales Sarracenos commemoratur. an. 1213. c.10.n.2.

Abbas Spinæ, omnium Monaſteriorum exemptorum, in Regno Caſtellæ, & Legionis à Gregorio IX. viſitator eligitur. an.1233.c.7. num. 4.

Deponit Abbatem S. Facundi, & quare? ibid.

Abbas de Stanfleya, iudex in cauſa Coronationis Regis Noruegiæ conſtituitur. an. 1231.c.6.n.3.

Abbas S. Stephani, in Græcia, cum Antiſtite Conſtantinopolitano litigat. an. 1234.c 2. num. 8.

In ipſum præualet. ibid.

Abbas S. Stephani de Voſco, iudex datus, cum Abbate

Abbate S. Trinitatis, in cauſa Archimandritæ S. Saluatoris, & Archiepiſcopi Meſſanenſis. an. 1218. c. 8. n. 2.

Abbas Strata Florida, reparationi Monaſterij S. Coroelij, incendium paſſi, præficitur. an. 1232. c. 6. n. 4.

Abbas de Stymena, vna cum Heiſterbachenſi, ad capitulum generale vadit. ano. 1222 c. 11. n. 6.
Miſerum cuiuſdam Hoſpitalarij ſtatum prophetice agnoſcunt. n. 7.

Abbas Sylua læta, vide *Abbas Pontis-alti*.

Abbas S. Tiberij, litteris, de victoria ad Caſtrum Murellum datis, ſubſcribit. an. 1213. cap. 9. num. 7.
Suſcipit Honorij III. litteras pro prioris Fontis Frigidi, & Epiſcopi Angloneuſis commiſſione. an 1217. c. 3 n 4.

Abbas Tileti, inſtituitur iudex cum aliis pro reſtitutione bonorum viginti-millienſis Eccleſiæ. an. 1231. c 7. n. 6.
Iudex item datus in Epiſcopum eiuſdem Eccleſiæ. an. 1236. c. 5. n. 2.

Abbas S. Thomæ de Torſillo, ſiue *de Torcelle*, præficitur reformationi Monaſterij de Vagadiuia Camandulenſis. an. 1217. c. 8. n. 2.
Et auxilio mittendo ad Orientis Imperatorem. an. 1235. c. 4. n. 5. & 6.

Abbas S. Trinitatis. Vide *Abbas S. Stephani de Voſce*.

Abbas S. Trudonis, Cœnobium S. Catherinæ Monialium viſitat. an. 1215. c. 8. n. 3.
S. Luthgardi accelerandi mutationem in Ciſtercium occaſio fuit. ibid.

Abbas S. Tyrſi, deſignatus cum aliis executor teſtamenti Regis Alfonſi Luſitani. an. 1223. c. 4. num. 9.

Abbas de Vadacio, Vide *Abbas Sabigniacenſis*.

Abbas Valcellenſis, ad Brabantiæ Ducem, vna cum Camberonenſi, legatus mittitur. an. 1227. c. 7. n. 9.

Abbas Vallis Creſcentis, inquiſitioni de vita, & miraculis Stephani, Epiſcopi Dienſis, præficitur. an. 1233 c. 7. n. 9. & 10.

Abbas Vallis Dei, legationibus pontificiis grauatus, ne vltra alicui præficiatur negotio, ab Honorio petit, & impetrat. ann. 1222. cap. 8. num. 13.

Abbas Vallis Eccleſiarum, cum eius Priore, in cauſa Calatrauenſium, & Antiſtitis Toletani, electus iudex. an. 1236. c. 6. n. 10.

Abbas Vallis Paradyſi, legatus Gregorij Papæ IX. ad Luſitanum Regem. an. 1231. c. 6. num. 7.
Eidem deſignatur Iudex. ibid.

Abbas Vallis S. Petri. Vide, *Abbas Montenſis*.

Abbas Valliſoletanus, vna cum de ſacris montibus, iudex datus Epiſcopo Burgenſi, & quibuſdam Clericis. an. 1223. c. 1. n. 11.

Abbas Verola. Vide *Abbas Oliua*.

Abbas S. Victoris Pariſienſis, cum eiuſdem vrbis Epiſcopo inquirere iubetur de vita & miraculis S. Ioannis de Monte mirabili. an. 1236. c. 2. n. 5. & 6.

Abbas Villa magna, victoriæ, partæ ad Caſtrum Murellum, intereſt. an. 1213. c. 9 n. 7.
Litteris, de eadem victoria datis, ſubſcribit. ibid.

Abbas Villarienſis. Vide *Abbas Hemmenrodenſis*, *& Abbas Laudenſis*.

Abbas Velkolderode, vna cum de VValkenrode, pro exequendis per Epiſcopum Alberſtadienſis ſtatutis, iudex deſignatur. an. 1221. c. 8. n. 3.
Exceſſa eorumdem commiſſio ad alta in fauorem cœnobij Niembergenſis. ibid.

Abbas VValdſaſſ, ad Bohemiæ Regem legatus miſſus. an. 1218. c. 9. n. 3. 4. & 10.
Semel cum Epiſcopo Ratiſponenſi. n. 3. & 4.
Poſtulatus iterum cum eodem, & Abbate Ebracenſi. n. 6. & 10.
Pontifici compertam nuntiat veritatem. n. 5.
Bohemiæ Regem, & Pragenſem, Antiſtitem, diſſidentes, amicè componit. an. 1219. c. 1. num. 5.
Pro bis Honorij iuſſu venit Romam. an. 1220. c. 2. n. 2.
Iudex item datus, vna cum Lubecenſi, Olomucenſibus canonicis, cum ſuo Epiſcopo litigantibus. an. 1227. c. 8. n. 10.

Abbas VValkenrodenſis. Vide *Abbas Velkolderode*.

Abbas VVerneuicenſis, Lautiſenſe cœnobium viſitat. an. 1232 c. 4 n. 2.
Conradum Abbatem depouit, & quare? ibid.

Abbas Zeica, vna cum aliis deſignatus executor teſtamenti Regis Alphonſi Luſitani. an. 1223. c 4. n. 9.

Abbas Zuuetlenſis, vna cum Ebracenſi, Olomucenſem Præſulem apud Honorium diffamatum viſitat. an 1219 c. 3 n. 5. & 6.

Abbas quidam Germaniæ, Ciſtercienſis ordinis, à Duce Bauariæ vocatus, caſu combuſtus eſt. an. 1217. n. 7. n. 10.
Viriori, præcipuè pœnitentiæ, ſtuduiſſe, dum viuit, mortuus oſtendit. ibid.
Ea inſigni ad eius ſepulchrum patrato miraculo in Eccleſia Ratiſponenſi, vbi ſepultus, magna populi veneratione colitur. ibid.

Abbas quidam Ciſtercienſis, Innocentium III. ante Chriſti tribunal ſiſti videt. an. 1216. c. 4. n. 1.
Mox eumdem iam è vita migraſſe, cognoſcit. ibid.

Abbas alius Ciſtercienſis, miro beneuolentiæ affectu, Fratres Prædicatorum ad ſe venientes ſuſcipit. an. 1220. c. 4 n. 9.
Multa eorumdem Monaſteriis indulſit. ibid.
Profectus ad Capitulum generale in morbum incidit medio itinere. ibid.
B. Dominicum ſibi apparentem, videt. ibid.
Ab eodem, vt ne timeat, iubetur. ibid.
Eo diſparente, ſtatim conualet. ibid.

Abbates duo Ciſtercienſes, à Simone Monfortio, & Epiſcopis mittuntur legati ad Petrum, Aragoniæ Regem. an. 1213. c. 7. n. 7.
Nihil ab eo præter ſpecioſa verba reportauit. ibid.

Abbates duo Ciſtercienſes, Capitulis prouincialibus aliorum Ordinum Præſides deſignati. an. 1215. c. 5. n. 1. & ſeqq.
Ea decreto Concilij Lateranenſis, corpori iuris inſerto, in cap ſingulis: de ſtatu Monachorum. ibid.
Multa in eo capite illis commiſſa. n. 4.
Innouatis decretis in multis regnis. n. 5.
Ob omiſſas viſitationes reprehenſi ab Honorio III. referuntur. ibid.

Abbates duo Ciſtercienſes, pacem firmant inter Abbatem, & Monachos S. Facundi. an. 1217. c. 8. n. 4.

Abbates ſeptem Ciſtercienſes, vna cum Pontigniacenſi, funus Comitis Niuernenſis deducunt in Pontiguiacum. an. 1221. c 6 n. 8.

Index Rerum.

Inuaſi per Hæreticos Albigenſes lapidibus feruntur. n.9.

Abbates quatuor Ciſtercienſes, aſſiſtunt Comiti Namurcenſi moribundo. anno 1219. cap.5. num.7.

Alij quatuor Abbatiam Laurieenſem reformant. a.1231.c.9.n 9. & 10.

Abbates primi quatuor, cum Ciſtercienſi litigant. an.1215.c.4.n.10.

Rem interuentu Hoſtienſis Cardinalis amice componunt. n.11.

Et eam ad generale Capitulum deferunt. ibid.

Compoſitionem ab Innocentio Papa III. confirmari impetrant. ibid.

Honorij item Papæ III. litteras de eadem re ſuſcipiunt. an.1216.c.5.n.2 & ſeqq.

Eorumdem depoſitio, ſi forte ingruerit, qualiter exequenda. an. 1215.c.4.n.10.& 11.

Abbates depoſiti, cauſam ſuæ depoſitionis, proſequi per generale capitulum prohibentur. an.1231.c.7 n.2.

Abbates Scotiæ, Feſtum S. Brigittæ, in ſuis Monaſteriis celebrari, à capitulo generali Ciſtercij petunt, & impetrant. anno 1222. cap.13. num.4.

Abbates Germaniæ, vi mandatis accipiunt acta Concilij Moguntini, conſcribere. ann.1225. c.2. n.6.

Abbates Hiſpaniæ, viceſimæ exactione vexantur. an.1220.c.7.n.1.& 2.

Conqueſti apud Honorium indemnes declarantur. n.2.

Abbates Angliæ aſſiſtunt eleuationi S. Thomæ Cantuarienſis. an.1220.c.1.n.5.

Immunes à ſoluendis decimis vna cum Populetano à Pontifice declarant. an.1222. c.8. n.9. & 10.

Abbates Ciſtercienſes, pro Crucis prædicatione contra Saracenos à Monaſteriis extrahuntur. an. 1213.c.10.n.3.

Cuſſentinæ Eccleſiæ conſecrationi aſſiſtunt. an.1222.c.7.n.3.

Prohibentur Fratres Grandimonteoſes ſuſcipere. an.1222.c.8.n 12.

Contendunt cum diœceſanis ſuper eiſdem præſtandam obedientiam. an.1224. cap.5. num.1.

Item cum Archidiaconis ſuper ſtallationum iura. n.2.

Honorium adeunt. ibid. A quo exempti ab Epiſcopis; & ſoluendi ſtallationis ius. n.3. & 4.

Grauati decimarum exactione apud eundem Honorium conqueruntur. n.6. & 7.

Duplici eiuſdem Pontificis priuilegio roborantur. n.7.8. & 9.

Eundem Honorium ſolicitant procanonizatione Hugonis Epiſcopi Lincolnienſis. an. 1219. c.1.n 9.

Ab eodem Papa in mandatis accipiunt, vt Monachos in Liuoniam ad prædicandum mittant. an.1220.c.1.n.2.

Abbates electi, & eorum electiones independentes ab Epiſcopis declarantur à Gregorio IX. an.1234.c.1.n.6.7.& ſeqq.

Immunes declarantur à perſoluenda congrua presbyteris parochialibus. an.1234.cap.2. n.6.& 7.

Aliis multis donantur priuilegiis. num. 1. & ſeqq.

Grauibus cauſis præficiuntur à Gregorio IX. an.1234. c.7. per totum & alibi.

Abbatiæ Monialium, ne conſtruantur infra ſex leucas à virorum monaſteriis interdicuntur, à Capitulo generali an.1218. c.12. num.2.

Nec non vt inter ſe habeant diſtantiam decem leucarum. ibid.

Abſolutè prohibentur de nouo conſtrui. an. 1228.c 9.n.3.

Abbatiſſa Argenſoly, Angelum videt interficere volentem Comitiſſam Campaniæ. ano.1224. c.2. n.9.

Morti pro illa ſe offert. ibid.

Sapientia infuſa floruiſſe fertur. ibid.

Dæmonem viſibilem oſtendit Monialibus, ab eodem illuſis. n 10.

Inter Ciſtercij ſanctos memoratur. ibid.

An eidem Eufroſinæ nomen? ibid.

Abbatiſſa Eſſedenſis conqueritur apud Coloniæ Archiepiſcopum de Friderico Comite Iſſemburgenſi. an.1225.c.8. n.7.

Nihil ab illo conſequuta Pontificem, & Imperatorem adit. ibid.

Litteras ad Archiepiſcopum ab eis obtinet. ibid.

Abbatiſſa quædam Germaniæ, prædonibus & incendiariis ſociata rapinas exercet. ann.1234. c.7. n.3.

Abbatiſſa Nivellenſis, locum Rameiæ Monaſterio Kerken transferendo monialibus donat. an.1214.c.6. n.10.

Abbatiſſa Flinenſes, ſanctitate florent. an. 1234. c.11. n.2

Abermonerrth, Abbatia Ciſtercienſis Emergandæ Reginæ Sucuorum ſepulchro illuſtratur. an. 1233. c.5. n. 6.

Abohiges Sarracenus, cum Rege Iacobo manus conſerit. an.1229.c.7.n.1.

In poteſtatem Iacobi vna cum filio venit. n.2. & 3.

Abraham Bzouius, corrigitur. ann. 1215. cap.2. n.14. & an. 1219. c.1. n 8. & an. 1221. cap 2. n.11. & an.1218. c.3.n.12.

Abſolutio reſeruatorum, non differenda cum neceſſitas viget. an.1222.c.5.n.5.

Abſtinentia, Gentæ, ſiue Gentinæ, Abbatiſſæ Vallis floridæ, in Brabantia. ann.1218.cap.13. num.3.

Theobaldi Abbatis Eberbachi. ann.1221. c.5. num.4.

Arnoldi Monachi einſdem domus. c 11.n.6.

Arnulphi Bruxellienſis. an.1224. c.1.n.3.

S. Edmundi. an.1227.c.4.n.12.

S. Iulianæ Cornelienſis. anno 1230. cap.3. num. 2.

Abulenſes Ciues, poſſeſſionem de Alatza Monaſterio Vallis Eccleſiarum concedunt.an. 1234. c.9. n.1. & 2.

Abundus Monachus, Villarienſis magnum fauorem fieri Monachis Villarij à Maria Virgine, & Magdalena meretur. anno 1228. cap.6. num.2.

Multitudinem peccatorum ad viam ſalutis conuertit. n.3.

Liberat conſanguineum à graui morbo. ibid.

Eundem ad Dominum migraſſe agnoſcit per reuelationem. n 4.

Impetrat perſeuerantiam cuidam nouitio. num.5.

Quibus

Quibus præcibus Virginem orare debeat, ab ipſa edocetur. n.6. & ſeqq.
Mira Dei viſione illuſtratur. n.9.
Achas, puer Belga ſeptennis moritur. an. 1220. c.1. n.11. & 12.
Mirabilis in eius morte & funere euentus. ibid.
Quinquennis habitu S. Franciſci Induitur. num.11.
Statuta ordinis ſerioſè obſeruat. ibid.
Eucharistiæ Sacramentum moribundus, petit. n.12.
Denegato ob defectum ætatis, quod ponit ſe feciſſe gaudet. ibid.
Acta Conciliorum. Vide *Concilium*.
Accurſius S. Franciſci Diſcipulus, & Martyr an. 1219 c.2 n.9.& 10.& an.1220. c.3. num.1. & ſeqq.
Adamus Abbas 8. Kaliſanus eligitur in Epiſcopum Siluanectenſem. an.1211.c.6.n.7.
S. Guillelmi Diſcipulus, & ſucceſſor. ibid.
Claret doctrina, & pietate. Ibid.
Dubium de tempore obitus illius, atque promotionis. n.8.
Eius ſcripta. n.7.
Adamus, Bolonienſis Epiſcopus. relicto Epiſcopatu Monachum induit, in Clara-Valle. an. 1213.c.11.n.4.
Adamus Catanenſis Epiſcopus, adſumit ſecum in coadiutorem Serlonem Monachum Meilroſenſem. an.1221 c.3.n.1.
Cum eodem martyrium ſubit ob tuenda iura ſuæ Eccleſiæ. ibid.
Qua die? n.5.
Aſſumptum in Epiſcopatum ex Abbate Meilroſiæ à quibuſdam aſſeritur. n.8.
Sed parum firmo fundamento. ibid.
Adamus, Monachus Lukenſis, puer ſcabie laborat. an.1226.c.7.n.4.
Sanatur miraculosè à Virgine Deipara. n.5.
Deſperatè ægrotat. n.6.
Curatur à Beato Nicolao. ibid. Ab eodem Monachus futurus prædicitur. ibid.
Lukan ingreditur. ibid.
Adamus, Morinorum Epiſcopus, executor teſtamenti Matildis, Flandriæ Comitiſſæ, nominatur. an.1218.c.7.n.9.
Ingentem pecuniam pauperibus diſtribuit, & Eccleſiis. ibid.
Funus Matildis In Clara-Vallem ducit. ibid.
Suſcipit Ciſtercij ſemina. ibid.
Dimiſſa præfectura fit Monachus in Clara-Valle. an.1219 c.5.n.9.
Ioanni in Epiſcopatum Morinenſem ſucceſſiſſe fertur. n.10.
Et multum laboraſſe in fauorem Ferdinandi, Comitis Flandriæ. ibid.
Et tandem tranſtuliſſe corpora Oſuualdi Regis Idabergæque virginis, in cœnobium S. Vuinoci. n.10.
Petrum à Collemedio reliquit ſucceſſorem. num 11.
Adelbertus, febribus laborat. an 1219.c.2.n.1.
Munitur Eccleſiæ Sacramentis. Ibid.
E viuis excedit. ibid.
Sepulturæ tradendus ad vitam redit. ibid.
Eccleſiam vitrans orationi vacat. Ibid.
Præſentibus alterius vitæ, pœnas & præmia manifeſtat. n.2.
Se verè fuiſſe mortuum teſtatur. ibid.
Mira vitæ futuræ Eccleſiæ paſtori narrat. n.3. & 4.
Prædicit fundationem cœnobij Virginum Ciſtercienſium. n.5.
Succedit in deſertum. ibid.
Adeleidis, Caſimiri Regis filia, monialis In Trebnitia. an.1211.c.6 n.9.
Eius obitus, & ſanctitas. ibid.
Adeleidis, Henrici, Campaniæ Comitis, atque Eliſabethæ Reginæ Cypri filia. an.1213. c.11. n.5. & an.1224.c.2.n.1.
Hugoni Cuſſignano matrimonio iungitur. an.1224.c.2 n.1.
In matris regnum ſuccedit. ibid.
Adeleidis. Ottonis, & Ricardiæ Comitum Geldriæ filia. an 1218.c.3.n.12.
Vide verbo, *Aleidis*.
Ademarus, Pictauiæ Comes, Albigenſibus ſecreto fauet. an.1213.c.10 n.5.
Conuenitur à Simone Monfortio, & Arnoldo. ibid.
Ducis Burgundiæ interuentu hæreticos deſerit. ibid.
Tradit Monfortio caſtra quædam pro ſecuritate. ibid.
Cum eodem bellum prolixum gerit. an.1227. c.3. n.2.
Aduitus, Diſcipulus B. Franciſci, & Martyr, in Africa. an.1219.c.2.n.9.& 10. & an.1220.c.3. n.1. & ſeqq.
Adolphus I Comes de Altena, Teodorici, eiuſdem Altenæ Comitis filius. an.1221.c.9.n.8.
Adolphus. II. Comes de Altena, & Bergenſis illuſtres generat filios. ibid.
Adolphus. III. Comes de Altena, filius Ebrardi, fœdus Coloſienſe ſignaſſe fertur. anno 1221. c.9.n.8.
Quo ſanguinis fœdere Eberardo Morlmundenſi coniunctus? ibid.
Adolphus, Marchæ Comes, filius Comitis Friderici Patre in totam acto, in Altenæ principatu ſuccedit. ibid.
Adolphus, Comes Montenſis, Monaſterio Roberti montis fauet. an.1221.c 9 n.7.
Hæres Lenburgenſis Ducatus, Vualerani morte, vocatur. ibid.
Quem in Ioannem Lothariugiæ Ducem, donationis titulo transfert. ibid.
Scribit ſuper hoc Rodulfo, Romanorum Regi. ibid.
Adolphus, Comes de Shaumburg, donationem Friderici Imperatoris confirmat. an.1222.c.5. num.8.
Adoptio, inter Regem Aragonum, & VVaſconum vltio citroque ſtabilita. anno 1231. c.7. num.1.
Ægidius, Abbas Dunenſis, excipitur in præfectura à Salomone de Gandauo. ann.1226.c.3. num.7.
Morte, an ceſſione? dubium. ibid.
Ægidius Bertoldus, Abbatiam Virginum Ciſtercienſium fundare proponit. anno 1224. c.3. num.2.
Nutans quorundam diſſuaſione, Arnulphum Bruxellenſem conſulit. ibid.
Huius monitu Vallem roſarum fundat. n.3.
Duas filias Deo conſecrat in eodem cœnobio. num.4.
Ex earum patrimonio dotem conſtituit, inſtrumento producto. n.4 & 5.

Ægidius, Columbæ Monachus conſecratur Epiſcopus Placentinus. anno 1133. c.6.n.3.
Tertius ad hanc Eccleſiam ex eadem domo vocatus. ibid.
Ægidius, Monachus, Bodecolenſis, ſanctitate conſpicuus. an.1225.c.7.n.13.
Ægidius de Morſeka, donationem Mathildis confirmat. an.1223. c.6.n 9.
Ægidius niger, Galliæ Comeſtabilis, Aicidis Matris donationem confirmat. an. 1228. c.9. num. 7.
Abbatiam Belliprati auget muneribus. n.8.
Oſtonem Nigrum relinquit filium. n.9.
Ægidius de Roma, Dunenſis Monachus, Amelio Abbati ſufficitur. anno 1221. c 5.n.9.
Ægidius de Rubide Rotenſis Monachus eiuſdem Eccleſiæ opus, primus incipit. an.1225. c.4. n.11.
Renitentibus ſenioribus domus ad effectum tamen perducit. ibid.& n.12.
Ægidius, *Dominus Traſignienſis*, cruce ſignatus militat in Oriente. an 1228.c.9.n.9.
S. *Ægidius*, domus hoſpitalis, in cœnobium virginum Ciſtercienſium, tranſit. an. 1223. c.6. n.9.
Agathenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Agathenſis*.
Aginenſis Epiſcopus. Vide *è contra*.
S. *Agatha*, Abbatia Ciſtercienſis transfertur ad commodiorem locum. ann.1226. cap.10. num.2.
Quibus authoribus? n.2. & 3.
S. *Agnes* Virgo Ciſtercienſis, ſuæ ſanctitatis memoria illuſtrat cœnobium Belliprati an.1228. c.10. n.9.
Agnes, Abbatiſſa S. Cerbonij culpis exigentibus deponitur. an 1234.c.8.n.6.& 8.
Agnes Roderici coniux, Monaſterium de la Vega fundat, & multis auget.an.1215. c.10.n 4. & ſeqq
Alacrinus, Caſæmarij Prior B. Dominico perfamiliaris. an. 1216. c.7. n.7. valde defertur ab Honorio Papa. ibid.
In Theuthoniam ab eodem mittitur.an.1220. cap.4. n.6.
Inuiſit B. Dominicum Bononiæ. ibid.
Eiuſdem ſancti vim mirandam impetrandi apud Deum agnoſcit. ibid & n.7.
Alanus Magnus, non potuit intereſſe Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. ann. 1215. c 4. n.12.
Alardus, miles, in Luka Monachum induit. anno 1216. cap 7. num. 2. laborat graui morbo. num.3.
Moritur. ibid.
Ad gloriam à Chriſto, & Maria deportatur. ibid.
Alarza, optima poſſeſſio, Monaſterio Vallis Eccleſiarum confertur ab Abulenſibus. an.1234. c.9 n.1. & 2.
Alano, vir nobilis Aragoniæ, à Ferdinando Monacho ad Iacobum Regem mittitur. an.1224. c.7. n.9.
Ad quid? ibid.
Sanctus Albanus, Abbatia Nigrorum domeſticis diſſidiis turbatur. anno 1219. cap. 6. numer.4.
Accipit Viſitatores Sconaugienſem, & Ottenburgenſem Abbates. ibid.
Albaſtra domus Ciſtercienſis Regum illuſtratur ſepulchris. an.1222.c 13.n.2.
Alberſtadenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Alberstadenſis*.
Albertus Archiepiſcopus, Madeburgenſis, donationem Friderici Imperatoris confirmat. ann. 1222.c.5. n 8.
Albertus de Cogelemberg, ſubſcribit confirmationi Maguntini Archiepiſcopi. an.1219. c.7. num.9.
Albertus. Stadenſis Abbas, corrigitur. an.1221. c.3. n.2. & 3.
Albertus, Monachus Benedictinus, ad inquirendum de morte Balduini Imperatoris à Ioanna in Græciam mittitur. anno 1221. cap.3. num.3.
Quid inuenerit eidem Ioannæ renuntiat. ibid.
Albigenſes, poſt inducias cum Catholicis initas, in eoſdem inuehuntur. an.1213. c.1. n.3.& 5. & c.2. n.2.
Treguas doloſè petunt, ſed non impetrant. an.1213 c.2.n.1.
Proſperantur ad tempus, & extolluntur. ann. 1213. c.7. n.1.
Fauentur à Petro Aragoniæ Rege. ann.1213. c.7.n.6. & ſeqq.
Inſigni afficiuntur clade. an 1213. cap.8. & 9. per tota.
Aggrediūtur Epiſcopos, exercitumque Catholicum inermem, de pace tractantes. an.1213. c.9. n.4. & 5.
Prædicationis Crucis ceſſatione, reparantur. an.1213. c.10. n.4.
In Catholicos ſæuiunt. n.6.
Rebellant vi Comitem Monfortium, & Eccleſiam. an.1214 c.1.n.1.
Catholicos irritant. ibid.& n.8.& ſeqq.
Amiſſis Caſtris ab illis profligantur. an.1214. c.2. & 3. per tota.
Eorumdem cauſa, & fautorum diſputatur vi Concilio Lateranenſi. anno 1215. cap.5. n.7. & 8.
Eorumdem damnantur errores. n.9.
Impugnantur ab Almarico, Simonis Monfortij filio. an.1218.c.1.n.4.
Inuadunt Ciſtercienſes, in tranſlatione Niuernenſis Comitis. an.1221. c.4.n.9.
Raymundi Comitis morte deteriores fiunt. an 1222. c.1. n.3.
Execrandum flagitium committunt. ibid.
Graſſati in Catholicos à Conrado reprimuntur. n.4.
Inducias ab eodem impetrant. n.5.
Inficiunt ſuis falſis dogmatibus multas prouincias. an.1223.c.2 n.1.
Quemdam Bartholomæum Antipapam creant. ibid.
Finitis induciis, arma in Catholicos reaſumunt. ibid.
A Carcaſſona per eos obſeſſa, irrito conatu recedunt. ibid.
Reconciliantur Eccleſiæ. ann. 1228. c.3. per totum. Quæ & qualia paſſi à Fulcone Toloſano. an.1231.c.5.n 2.
Albigenſium reliquiæ, Religioſos, maximè Ciſtercienſes, infeſtant. ann.1233.c.2.n.1.
Penitus extinguuntur, hæreſi abiurata. num. 2. & 8.
Blanchæ Reginæ auſpiciis victi dicuntur. num.2.

Sed

Sed magis Luthgardis Virginis precibus, lachrymiſque. n.2.& 3.
Albinus, ex Abbate de Balringlas, Epiſcopus Fernenſis, ad Dominum migrat. an.1222.c.11. num.11.
Cum Guillelmo Mariſcallo ſuper ab eodem ſuæ Eccleſiæ illatis, maiori certaſſe conſtantia, quàm fortuna fertur. ibid.
Albus Tractus, Abbatia Diœceſis Chortagienſis in Hybernia erigitur. an. 1224. c.8. n.3.
Eius fundator Eduardus Rex. n.3.
Ao eadem cum Tractem vel Strattem, filia Blanchæ vandæ ? dubium ibid.
Alcantara, expugnatur ab Alphonſo Legionenſi. an.1214.c.5.n.1.
Traditur Calatrauæ militibus. ibid.
Militiæ Saot-Iulianeæ à Calatrauenſibus donatur. an.1218.c.4. n.1.& ſeqq.
Vide S.Iuliani del Pereyro militia.
Alcaſar, Caſtrum Sarracenorum, Cruce ſignatorum auxilio à Luſitanis capitur. an.1217. c.4.n.1.a.7.& 9.
Alcobatia domus Ciſtercienſis in Portugalia, Monaſterio S. Mariæ de Stella inhabitando Monachos mittit. an.1210.c.7.0.12.
Noua ipſius Eccleſia conſecratur. an.1221.c.7. n.8.& an.1213 c.4.n.7.& 8.
Ad eamdem, duobus præeuntibus miraculis, vetus Eccleſia traosfertur. an.1223.c.4.n.7.
Alphonſi Regis legatum accipit. n. 9.
Orbatur Petro Ægea, eius Abbate. an.1233. c.5.n.10.
Cedit Iuribus non contemnendis, pacis deſiderio. ibid.
Vide *Abbas Alcobaciæ*.
Aleides Boulatienſis Domina, Belli prati Cœnobium Virginibus Ciſtercienſibus fundat. an.1228.c 9.0.5.
Dote non exigua inſtrumento producto locupletat. n. 6. & ſeqq.
Quibus viris nupta, & quos ex eis protulerit filios ? n.9.
Bralleńſe etiam Cœnobium fundaſſe fertur. ib.
Aleides Burgrauia de Amberg, locum S. Mariæ Abbatiam Ciſtercienſem in Treuirenſi Diœceſi fundat. an.1215 c.10.num 3.
Aleides quædam, filiam, à Dæmone obſeſſam, commendat orationibus Arnulphi Bruxellenſis. an.1224.c.3.n.11.
Ham liberari, ipſius meritis obtinet. ibid.
Alenquerium, Caſtrum, reſtituitur ab Alphonſo, Rege Luſitaniæ, Sanctiæ ſorori. an.1214. c.5.n.10.
Sponte ne, an ad id Innocentio compellente? ibid.
Alenquerium, Monaſterium monialium S. Franciſci à Regina Sanctia fundatur. an.1217.c.5. n.7,& 11.
Tanquam aſylum eligitur à quibuſdam ſacrilegis. an.1234.c.7.n.4.
Quibus liberatum fertur, Honorij III. iuſſu Reginis Taraſia, & Sanctia petentibus. ib.
Alienora, Regina, Alphonſi Caſtella Regis vxor coniuge de medio ſublato, præ dolore moritur. an.1214.c.5.n.8.& 9.
Sepelitur in Huelguenſi Cœnobio. ibid.
Quæ monaſteria cum viro condiderit? n.11.
Felicior filiis, nepotibusque. n;10.
Alienora, infantiſſa, immatura morte præuenitur. an.1217.c.5.n.4.
Vide verbo *Eleonora*.
Alienora, ſoror infantis Alphonſi Luſitaniæ, Regis donationem confirmat. an.1120.c.3.n.9.
Alexander, Scotiæ Rex, rebellibus in Ioannem Anglum fauet. an.1213 c.1.n.1.
Sacrilegos Epiſcopi Adami, & Serlonis Meilroſenſis interfectores, afficit ſupplicio. an. 1221.c.3.n.2.
A Pontifice laudatur. n.8.
Priuat principatu Comitem Caſtaneuſem. n.2.
Quem pecunia corruptus, priſtinæ reſtituit dignitati. n. 4.
Eccleſiam S. Medardi Cuprenſibus donat, ſub penſione Capitulo Generali ſoluenda. an. 1222.c.8.n.1.& 2.
Alexander, filius Regis Scotiæ. Patre viuente Regnum ſuſcipere cogitur. an.1217.c.6 n.2.
Matildis ſororis ſuaſu illud ſpernere proponit. ibid.
Profugus, apud Fuſniacum conuerſum induit oum 3.
Vaccarum mulſor loc ur. ibid.
Promittit non viſurum ſororem vſque ad mortem. ibid.
Adimplet conſtanter promiſſum. n. 5.
Incognitus, vſque ad mortem perſeuerat ib. & n. 6.
Sed Prioris obedientia conſtrictus, quis ipſe ſit manifeſtat. n.6.
Hugonem de Rumeni, Aprum impetere formidantem, videt. ibid.
Arrepto pugione beſtiam interficit. ibid.
Sancte obdormit, pie a Fuſniacenſibus colitur. n.7.
Apparet glorioſus Monacho infirmo. ib.
Cui perfectam ſanctitatem confert. Ibid.
Dubium de ipſius parentibus. n. 9.
Alexander, cognomento Leo, Rex Scotiæ, quo anno regnare cœperit. an.1217.c.6 n.9.
Alexandri, & Matildis non fuit pater. ib.
Alexander III. Summus Pontifex, ſcribit Archiepiſcopo Senonenſi. an.12 5.c.3.n.3.
Inuehitur in Petrum Lombardum, Magiſtrum ſententiarum. ibid.
Ioachimo Abbati, in ipſum ſcribendi, forſan occaſio fuit. n.4.
Alexander VI Pontifex Magnus. Monaſterium de Sotos albos, Abbatia ſuppreſſa, vnit Monaſterio Sacrorum mænium. an.1216 c.9.n.11.
Alexandri Alenſis, nihil denegare in nomine Mariæ, vouiſſe fertur. an 1221.c.13.n.3.
Ratione voti inſtitutum Minorum præ Ciſtercienſium amplexus. ibid.
Alexander de Solubrio, fundat Abbatiam Fontis B.Mariæ, in Diœceſi Treuirenſi. an.1235. c.9.n.5.
S. Allxandri, Monaſterium Monialium Nigrarum In ſpiritualibus, & temporalibus collapſum inuenitur. an.1235.c.7.n.7.
Abbati de Fontana viua, aliiſque adiunctis, vitandum ſubiicitur. ibid.
Alexandrini Ciues, innodati Cenſuris, duobus Abbatibus Ciſtercij abſoluendi commiſſi. an. 1218.c.8.n:1.
Alphonſus Caſtellæ Rex, locum de Palacuelos; Alphonſo Telli donat, an.1213.c.12 n.7.& 8.
Vt illa concedatur Fratribus de Valle benigna conſenſit. Ibid.
Expugnat Caſtrum Dominorum, Calatrauenſibuſque reſtituit. an.1214.c.5.n.1.

Cum Legionenſi Alphonſo fœdus innouat. ib.
Aduerſus Sarracenos eidem præbet auxilium. ibid.
Fame cogente, cum Sarracenis ad Bætiam componit. n.5.
Calatrauam primò, inde ad patriā remeat. ib.
Alphonſum Luſitanum ad colloquium Placentiam vocat. an. 1214.c. 5. n. 4.
Moritur. ibid.
Valliſſoletum. 5. Dein Burgos ſuous deducitor. num. 5.
In Huelguenſi Cœnobio ſepelitur, num. 5. & 7.
Ad Chorum è veteri ſepulchro transfertur. num.7.
Corpus illius inuentum fuiſſe incorruptum memoratur. ibid.
Necnon miraculis claruiſſe. ibid.
Fœlicior ipſe Nepotibus filiiſque. n.8.
Quot Monaſteria conſtruxerit? n.9.
De eius beatificatione tractatum noſtris temporibus. n.7.
Eiuſdem gloria reuelata B. Vincentio, ab ipſo prædicatur. ibid.
Alphonſus, Legionenſis Rex, cum Caſtellano, fœdus innouat. an.1214.c.5.n.1.
Irruit in Sarracenos. ibid.
Capit Alcantaram, & militibus Calatrauæ donat. ibid.
Quinque ex Berengaria genuerat filios. an. 1217.c.5.n.4.
Inter Sant - Iulianeos, & Calatrauenſes transactionem confirmat an. 1218. c. 4. num.5.
Vtitur Iudæis pro internunciis ad Sarracenos. an.1221.c.8.n.6.
Ne eiſdem amplius vtatur, monetur à Pontifice, n. 7.
Suſcipit literas Taraſiæ, ipſius quondam coniugis. an.1229.c.3.n.9.
Eiſdem, velle illam Ciſtercium amplecti, certioratur. c.4.n.6.
Lacrimas fundit. ibid.
Donat eidem Villambonam. ib.n 7.
An affuerit Taraſiæ nuptiis cum Chriſto? dubium. n. 9.
Multa oppida Sarracenis eripit. an. 1230. c.2.n.1.
S. Iacobum ſibi auxiliantem vidiſſe fertur. ib.
Gratias Deo acturus Compoſtellam properat. num.5.
Ægrotat in itinere. ibid.
Moritur. ibid.
Quoto tempore regnarit. ibid.
Sanctiam, filiam ex Taraſia, Iacobo Aragonenſi ſpondiſſe vxorem, perhibetur. n.4.
Eamdem cum ſorore, relicto Ferdinando, hæredem inſtituiſſe. ibid.
Alphonſus, Luſitaniæ Rex, Sanctij filius, excommunicatus ob Arces ſororum, ab ipſo occupatas. an.1213.c.5.n.1.
Pœnitentiam ſimulat, & abſolui petit, à Pontifice. ibid.
Impetrat Iudices ab eodem, Abbates Vrſariæ, & de Spina. ibid.
Arces reddere renuit. ibid.
Rem non abſolutam, iterum ad Innocentium redire conſequitur ibid.
Mittit ad Curiam ſuos procuratores. n.5.
Præfatos Abbates iterum Iudices accipit. ib.
Reſtituit ſororibus Arces. an.1214.c.6.n.12.
Abſoluitur, & Regnum liberat interdicto. ib.
Qua pœna mulctatur. n.13.
Inobediens iterum excommunicator. ib.
Ad Innocentium eius procuratorem mittit. ib.
Vocatur ab Alphonſo Caſtellæ Rege. an. 1214 c.5.n.4.
Placentiam ire recuſat. ibid.
Reſtituit Taraſiæ, & Sanctiæ ſororibus, Montem maiorem, & Alenquerium. n.10.
Mafaldæ præ aliis ſororibus addictus. anno 1216.c.2.n.4.
Eiuſdem in alias ſorores allegationes. n.5. & 6.
Non ligatus per vltimas cenſuras declaratur. n.7.
Nouos Iudices accipit. n.8.
Sororum oppida defendere iubetur. n.10.
Necnon Regia ex eiſdem iura præcipere. ib.
In mandatis accipit, pacem cum ſororibus Iuramento firmare, & damna reſtituere, n.11.
Litem protrahit. n.12.
Parum gratus erga Vlyſipponenſem Præſulem oſtenditur. an.1217 c.4.n.10.
Eiuſdem Eccleſiæ, Alcobacienſique quædam Iura, ad fiſcum pertinentia, indulget. n.11.
Regni confirmationē obtinet ab Honorio. ib.
Conſolatur Mafaldam ſororem, Henrici viduam. c.5.n.6.
Eidē ſolui debita iubet, cū dotis incremēto. ib.
Fauet Magiſtro Vincentio, atrocia facinora patranti. an.1218.c. 8.n.7.& ſeqq.
Occurrit ſuſcepturus cum Regina, & populo, corpora Marochenſium Martyrum. anno 1220.c.3.n.5.
Vnum eorum Cœnobio Lorbanenſi, alterius partem Monaſterio S.Spiritus donat. n.6.
Satagit tradere Ciſtercio Eccleſiam S.Crucis Conimbricenſis. n. 7.
Inſtrumento producto. n. 8.
Quod approbari cupit à ſuis filiis, Regnique proceribus. n.9.
Legatum Sanchiæ ſoluere recuſat. an.1221. c 8 n.5.& 6.
Iubetur, vt ſoluat, ab Honorio per Abbatem Vrſariæ, & alios adiunctos. ib.
Tres Ciſtercij Abbates, ſui teſtamenti executores nominat. an. 1223 c.4.n.9.& 10.
Plurima legat Alcobatiæ, & aliis Eccleſiis. ib.
Morte conſummatus in Alcobatia ſepelitur. num.11.
Ad nouam Eccleſiam Alcobatienſem, poſt decennium transfertur. ibid.
Sanctium filium relinquit ſucceſſorem. n.15.
Alphonſus decimus, cognomento Sapiens, violantem Petri Manriquij Comitis Coniugem, ex priori ſepulchro in cœmeterium Hortæ tranſtuliſſe fertur. an.1223.c.5.n.7.
Alphonſus Imperator confirmat bona S. Mariæ de Sotos Albos. an. 1216.c.9.n.1.
Petro Segouienſi Epiſcopo donat hæreditatem. n 4.
Alphonſus, Ferdinandi, Regis Caſtellæ, & Beatricis Coniugis, filius, ob ſterilitatem coniugis violantis, creditam, Chriſtinæ fertur voluiſſe deſponſari. an 1219.c.8.n.8.
A quo deſtitiſſe, grauida priore coniuge inuenta. ibid.
Vna cum parentibus, Eloiſæ, Abbatiſſæ Villenæ Cœnobium donat. an. 1222. c.10.n.7. & 8.

Nec

Nec non per amplum exemptionis priuilegium n.9.
Aliud itam Monialibus Villæ maioris.an.1223. c 6. n. 4.
Poſſeſſionem de Alarza ab Abulenſibus impetrat, Monaſterio Vallis Eccleſiarum. an. 1234.c.9 n.1.& 2.
Alphonſus, Iacobi Aragonienſis, & Leonoris Coniugis filius à parentibus regni ſucceſſor conſtituitur.an.1229.c.4 n.3.
Confirmatur eius hæreditas in Concilio Tiraſonenſi, n. 4.
Alphonſus, infans, Alphonſi Patris, Luſitaniæ Regis donationem confirmat.an.1220. c. 3. n. 9.
Alphonſus de Caſtro Ioachimum Abbatem perperam Hæreticis annumerat, an. 1214. c. 5. n. 4. & 8.
Alphonſus, Comes, & primus Luſitaniæ Rex, commendat Roſimundam, Aroucæ Abbatiſſam,an. 1222.c.8.n.6.
Alphonſus Telli, locum de Palacuelos à Rege Alphonſo ſuſcipit. an.1213.c.12.n.7.
Eumdem inhabitandum tradit Monachis vallis Benignæ. n.8.
Aliphanenſis Epiſcopus, vide, *Epiſcopus Aliphanenſis*.
Alpium Abbatia, aliam profert in Diœceſi Genuenſi.an. 1234.c.10.n 12.
Altacumba Abbatia, Henrici,magnæ Troiæ Epiſcopi morte funeſtatur.an.1232.c.3 n.13.
Vide *Abbas Altacumba*. *Alta Ripa Abbas*. Vide è contra.
Aluarus Correa,ſubſcribit donationi, factæ Cœnobio S.Feliciæ.an.1219.c.8.n.5.
Aluarus Lara, Mafaldam Reginam ab Henrico ſeparatam,in vxorem ducere tentat. an. 1216. c.2.n.3.
Ab eadem patitur repulſam,ib.
Occultat Henrici mortem,& quare?an. 1217. c.5.n.2.
Amalfitanus Archiepiſcopus.Vide è contra.
Amalricus, Simonis Monfortij filius filiam Delfini Franciæ in vxorem ducere procurat. an. 1213.c.10 n.5.
Solicitat pro his Archiepiſcopum Narbonenſem & Ducem Burgundiæ, ib.
Cum Patre Burgundiæ Comitem adit. an. 1214.c.2.n.3.
Delfini filiæ matrimonio copulatur,ib.
Nuptiis Carcaſonæ celebratis, ad exercitum redit.an.1214.c.2.n.5.
Obſidet Caſanolium, vna cum Patre, n 8.
De vita periclitatur,ib.
Toloſam deſerit,vt obſeſſis ad Belli quadrum auxilium ferat an 1216 c.2 n.7.
Obſeſſores obſidet,ſed minus fœliciter,n.8.
Patri in prælio occumbenti ſuccedit.an.1218. c.3.n.8.
Accipit Sacramentum fidelitatis, à Francis militibus, ib.
Caſtrum Narbonenſe reſignans ab obſidione Toloſæ, recedit,ib.
Paternum corpus in Galliam deportat, n.8.
Impetrat ab Honorio iurium paternorum Iuriſdictionem,ib. & n.10.& 11.
Pugnat fœliciter contra Albigenſes.an,1219. c.1.n.4.& an.1221.c.1.n 4.
A Philippo Galliæ Rege, peramplo donatur legato.an.1223.c.2.n.10.
Deſeritur à multis cruce ſignatis. anno.1224. c.4.n.2.
imparem bello ſe reputat.n 4.
In Ludouicum, Francorum Regem, Prouinciam reſignat,ibid.
Conneſtabilis Galliæ ab eodem eligitur,ib.
Ambianenſis Epiſcopus, Vide *Epiſcopus Ambianenſis*.
Ambitio à Ciſtercio relegata. an. 1234. cap. 8. num.8.
Ambroſius,Monachus Ciſterciénſis, viſitator Monialium Damianitarum per Hugolinum Cardinalem conſtituitur. an. 1219. cap. 2. num. 2. & 4.
Qualis ipſe fuerit? Coniectatur. n. 4.
Morte conſummatus, Philippum S. Franciſci diſcipulum, ſucceſſorem reliquiſſe fertur, n. 8.
Amelius, Abbas Dunenſis Petro ſucceſſit. an. 1214.c. 6. n. 6.
Ægidium de Roma ſucceſſorem accipit. an. 1221.c.5.n.9.
Morte an ceſſione? dubium,ib.
S. *Anaſtaſij Abbas*. Vide è contra.
Anathema,latum in Angliæ Regem. an. 1213.c. 4. n. 8.
In Alifanenſem Epiſcopum. an. 1217.cap.8. num.2.
In VValdemarum, Eccleſiæ Bremenſi incumbentem. an.1221.c.3.n.9.
In Ottocarum, Bohemiæ Regem. an. 1218. c. 9. n. 2.
In Erardum Brienenſem .an. 1224.c.2.n.3.
In Comitem Altenæ, Fridericum, & fautores. an.1225.c.2.n. 4. in multos alios Eccleſiaſticos,num.6.
In Annibalem ſeditioſum, orbis Senatorem. an.1231.c.1.n. 9. In Fridericum Imperatorem,num.4.
In quoſdam Gallos.an 1233.c.3.n.1.
In communicantes cum Ciſtercienſibus. an. 1233.c.6.n.8. & ſeqq.
Ancilla quædam,Beatam Eliſabetham Vngaricam audit in morte dulciſſime canentem. an.1232. c. 3 n. 3.
Andegauenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Andegauenſis*.
Andreas, Rex Vngarorum, ex Gertrude coniuge B. Eliſabetham genuit. an. 1225. cap. 6. num 3.
Eam adhuc lactantem Ludouico Thuringiæ hæredi deſponſat, n.4.
Eiuſdem canonizationem vidit. an.1235.c.1. num. 8.
In Egrenſi Monaſterio ſepultus iacet, n. 10.
Eidem poſſeſſiones quaſdam largitur, n.11.
Andreas S. Marci Epiſcopus Cuſſentinæ Eccleſiæ conſecrationi aſſiſtit an.1222.c.7.n.5.
Subſcribit litteris conſecrationis,n.7.
Andreas,Pragenſis Epiſcopus, decimationes nouas primus exigit.an.1218.c.9.n.1.
Aliarum fruſtrationem,& Regis Ottocari indignationem incurrit,ib.
Eum anathemati,& interdicto regnum ſubiicit,num. 2.
Fugit iratum Regem, & parui pendentem cenſuras,ib.
Romam veniens Pontificem de rebus geſtis certiorem facit n.3.
Mittit Abbatem de Inſula ad ipſum Regé.n.6.

Sibi

Sibi remitti tres Comites, & vulſaſi Abbatem petit. ibid.
Recuſat Patauium adire, ad pacis conditiones ipſum & Regem ſtabiliendas.n.9.
Obtinet litteras ab Honorio, ad Eboracenſem, & Vualſalenſem Abbates, n.3. & 4.
Necnon ad Epiſcopum Ratisponenſem, ibid. num.10.
Opera Abbatis S.Crucis, Regi reconciliatur. an.1220.c.1.n 3 & 4.
S. *Andreas de Valle benigna*, Monaſterium Ciſtercienſium transfertur ad Palacuelos anno 1213 c.2.n.7.& 8.
Angeli caput S. Martini Hortenſis ad Eccleſiam Seguntinam tuliſſe creduntur, an.1213.c.6.n. 5. 9.& 10.
Orant pro quodam conuerſo, atque animam reſtitui corpori impetrant an. 1215. cap 9. num.7.
Hora qua B. Dominicus deceſſit, per duas ſcalas curſitantes viſitur an. 1221. cap. 2. num 3.
Bersbetam ante Dei thronum deferunt an. 1226 c.8.n.3.
In obitu S. Eliſabethæ Vngaricæ dulciſſimè concinunt,an.1231.c.3.n.5.
Apparent S.Luthgardi, eamdemque ad altare comitantur, an.1233.c.2.n.4.& 5.
Aſſiſtunt obitui Hugonis Valcellenſis, an. 1235.c.8.n.9.
Angelus S. Luthgardam fugientem ducit, an. 1215.c.6.n 6.
Hermano VValſaſenſi Abbati paterfamiliaris exhibet ſe,an.1214.c.9.n 6.
Apparet B. Chriſtinæ ægrotanti, multaque reuelat.an 1216.c.8 n 3.& 4.
Præſtolatur animam Vdevoitæ ad gloriam deducendam, n.5.
B. Sophiam Abbatiſſam Houenenſem, cum lucerna anteire videtur, anno 1221. c. 5. num 7.
Stare ad Chriſti dexteram, etiam eſt viſus à quodam Monacho,an.1222.c.11.n.8.
Item buccinæ ſonitu totum mundum mouere, ibid.
Nec non ab Abbatiſſa Argenſolij videtur, Campaniæ Comitiſſæ minitans mortem, an.1224.c.2.n.9.
S. *Angelus de Panſo*, Abbatia Monialium nigrarum,B.Claram inſtruendam ſuſcipit, an.1219. c. 2.n. 7.
S. *Angelus de Frigillo*, Abbatia Ciſtercienſis erigitur,an. 1220.c.7.n 11.
Fundata olim ſub alio inſtituto,hoc anno Ciſtercium ſuſcepiſſe creditur.ibid.
Monachis accitis ex Sambucina. ibid.
Iacet in Diœceſi Seuerinenſi. ib.
S. *Angelus de Monte foliano*,Abbatia in Calabria Ordinis Ciſtercienſis ex Cœnobio Auguſtiniano,an.1221.c.9.n.3.
Inter filium Sambucinæ commemoratur.ib.
S. *Angelus in Petra*, Abbatia in Diœceſi Conſtantinopolitana, Ciſtercium amplectitur, an. 1232.c.5.n.10.
Bellorum turbine;non modicam partem ſuarum poſſeſſionum amiſiſſe dicitur, ib.
Compenſationem accipit, bonis Monaſterij Rufiniani Gregorij iuſſu.ib.& n.8.
Breuis notitia cæterorum.ad eamdem domum pertinentium, n.8.9.& 10.
Anglonenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Anglonenſis*.
Anna Tudecæ Abbatiſſæ Poundunenſi ſuccedit in præfectura,an.1231,c.7.n 4.
Anna Auſtriaca, Abbatiſſa Huelguenſis beatificationem Alphonſi ſui fundatoris ſolicitat, an.1214 c.5.n.7.
Pro inquirendo de eiuſdem vita miraculiſque litteras impetrat, ib.
Annibal Romanus Ciuis, eligitur ſupremus ſenator, an.1231.c.1.n.5.
Seditionem in Pontificem concitat,ib.
Anſellus,Laudunenſis Præſul,Concilio Pariſienſi aſſiſtit,an.1223.c.2.n.8.
Funeri item Regis Galliæ Philippi,ib.
Anſur, vir Nobilis cœlitus admonitus, Aroucæ Abbatiam in Luſitania fundat, an. 1222, c.9. num. 1.
Morte conſummatur. ibid.
Amididenſis Epiſcopus,Vide è contra.
S. *Antoninus* B. Tono conuerſo Ciſtercienſi apparet ſub ſpecie pueri, cælos aſcendentis, an. 1236.c.8.n 9.
S. *Antonius*, Cœnobium Minorum extra Conimbricam fundatum,an.1217.c.5.n.10.
Eius fundatores, ibid.
Illuſtratur S. Antonij Patauini profeſſione, ibid.
Antonius Beuter, ſcriptor, emendatur, an. 1221. c. 1. n. 10.
Antonius, Dominicanus, præeunte viſione in quodam Cœnobio Ciſtercienſi cum ſocio ſuſcipitur hoſpitio,an.1220.c.4.n.1.
Satisfacit,ad quædam,ab Abbate quæſita. ib.
Nouis,calceamentis(totis pedibus) atque veſtibus donantur, ibid.
S. *Antonius Pariſienſis*, Abbatia Sacrarum Virginum, Cœnobium de Cella, ſeu Sella,in lucem edidit, an.1220.c.8.n.9.
S. *Antonius Patauinus*,in Monaſterio S. Antonij Conimbricenſis habitum ſuſcipit, an. 1217. c.5.n.10.
Duas regias puellas, alteram ſuſcitaſſe, alteram ſaluti reſtituiſſe fertur, an 1230.c. 2. num. 11.
Sancte conſummatur, an.1232.c.1.n.6.
Crebris etiam poſt mortem ad eius ſepulchrum claret miraculis,an. 1232.c.1.n.6.7. & 8.
Adſcribitur Sanctorum Canoni,infra annum migrationis ; n.6.& 9.
Apparitiones : Calix aureus de ore B. Mariæ Oegniacenſis procedere videtur, an. 1213. c 5.n.13.
Necnon lapilli nigri de ore cuiuſdam Monachi,n. 12.
Apparitio Mariæ Virginis cum Ieſu puero, & B. Ioſeph, an.1214.c.8.n.7.& 8.
Stellæ cuiuſdam lucidiſſimæ. num.9.
Eccleſiæ Lateranenſis,caſuræ,niſi à B.Dominico ſuſtanretur,an.1215.c.4.n.1.
Chriſti Domini, lateris vulnus oſtendentis, S .Luthgardi, c.6.n.5.
B.Mariæ.& Catherinæ,eidem Sanctæ, n.8.
Aquilæ, apponentis roſtrum ori eiuſdem Luthgardis,c.7.n.3.
Alia Virginis apparitio eidem Luthgardi, num. 5.
Necnon coronæ aureæ ſuper caput eiuſdem Virginis,cum velaretur,n.9.

Ariæ

Aliæ Mariæ apparitiones eidem Virgini. c.8. num.6. 7. & 11.
Et Chriſti vulnerati. n.10.
Apparitio Chriſti, in throno ſedētis, cū ei indicandos ſiſteretur Innoc.III. an.1216.c.4.n.2.
Innocentij expiandi in purgatorio, S. Lutgardi. n.3.
Ioannis Lyrani cum duplici ſtola gloriæ, eidem Virgini. n.6.
Chriſti Domini, eandem conſolantis. n.7.
Et item aliæ, eidem Virgini factæ. n.8.& 9.
Chriſti, Virginis, & omnium Sanctorum Alardo Monacho moribundo. c.7.n.3.
B.Mariæ, & aliarum Virginum, Adamo puero ſcabie laborante. n.5.
SS. Nicolai, & Paterniani, eidem deſperatè ægrotanti. n.6.
Chriſti, nunc cruci affixi, nunc naſcentis, B. Chriſtinæ. c.8.n.1.& 2.
Angeli eidem Virgini. n.3.& 4.
Apparet S.Saturninus Iacobo de Vitriaco. an. 1217. c.3. n.6.
Triplex forma crucis in aëre viſitur ad Villā-Bediam ipſius prædicationis tempore. n.10.
Aliæ diuerſis in locis. ibid.
Candidatorum Turba, auxiliari Luſitanis à Sarracenis videtur. c.2.n.2,& 5.
Vexillum Crucis, tunc in aëre viſum. n.5.
Apparitio Alexandri, Scotiæ Regis filij, Monacho oranti ad eius ſepulchrum. c.6.n.7.
Cœleſtis lucis ſeptem radios emittentis, Vuerrico Priori Alnenſi. c.7.n.3.
Apparitio Iolendis Monialis gloria circundatæ, B.Lutgardi. n.9.
Apparitio S.Michaëlis, & B.Franchæ iubentium cuidam Monacho, vt quædam nunciet eiuſdem Franchæ ſororibus, & Abbati Columbæ. an. 1218. c.1. n.9.
Mariæ Virginis, Iacobo Aragonum Regi, Raymūdo Peñafortij, atq; Petro Nolaſco. c.5.n.2.
Eiuſdem, cuidam religioſæ Matronæ. c.6.n.3.
Animæ Gerhrandi Abbatis in cœlum delatæ, cuidam Moniali. n.6.
Iuonis duas accipientes virgas, & vna abiecta alteram ſeruantis. n.7.
Duarum Monialium, vnius in gloria, alterius in purgatorio exiſtentium, B Idæ Niuellenſi oſtenſa. c.11.n.3.4.& 5.
Apparitio Chriſti, B.Lutgardi. an.1219.c.3.n.11.
Cuiuſdam animæ, exiſtentis in purgatorio, & ſuffragia implorantis, Abbati Heiſterbacenſi. c.4.n.1.
B.Mariæ cuidam Monacho moribundo, eundem à Dæmonibus liberantis. n.7.
Gertrudis defunctæ, Margaretæ puellæ Moniali. n.8.& 9.
Mariæ Virginis, coronam in manu geſtantis, eidem Margaretæ. n.10.
Chriſti, panis inuoluti, Ricmūdi Virgini. c.5.n.2.
Eiuſdem Iudæorum multitudine circundati, Virgini eidem. n.3.
Cui aliæ apparitiones communicatæ. n.4.& 5.
Fere omnium rerum, huius & alterius vitæ, Adelberto. c.7.n.3.& 4.
Apparitio Martyrum Marrochenſium, Reginæ Sanctiæ. an.1220.c.3.n.2.
Nec non Petro canonico S.Crucis Conimbricenſis. n.10.
Mariæ Virginis, plures Ciſtercij Monachos ſub pallio in gloria protegentis. c.4.n.4.
Nec non Fratres Prædicatores. n.5.
B. Dominici, Ciſtercienſi cuidam Abbati ægrotanti. n.9.
Globi ignei, ſuper caput Vlrici celebrantis, Vdæ incluſæ. c.5.n.1.
Cati nigri, Columbæ inſidiantis, Monacho cuidam. n.2.
Leonis, cellulam infirmi cuiuſdam circumeuntis, alteri Monacho. ibid.
Fratrum defunctorum Pruliacenſium, eorundem Abbati. n.3.
Hildebrandi æternum damnati, Bertolpho pſeudo Sacerdoti. n 8.
Mariæ Virginis, Racheli Iudææ. c.6.n.6.
Eiuſdem in choro cantantis, Abundo Villarienſi. c.9.n 9.
Chriſti mortuos, & viuos iudicantis. c.9.n.10.
Eiuſdem, pueri à Matre Monachis oblati, eidem Abundo. ibid.
Apparitio Chriſti, & Mariæ, B. Dominicum eleuantium in cœlum. an.1221.c.2.n.3.
Dei quemdam morientis Monachum, vt pro Fratribus Prædicatoribus, effundat preces. c.2. n.5. & 6.
Mariæ Virginis, ſpecialibus proſequentis fauoribus nonnullos ex iiſdem Fratribus. n.7. & 8.
Sanguinis Chriſti. Danieli, Priori Vallis S.Petri, celebranti. c.6.n.9.
Angeli, Sophiæ, Houenſi Abbatiſſæ, eam illuminantis. n.7.
Apparitio conuerſi in Purgatorio detenti. Guillelmo Abbati Villarienſi. an.1222.c.5.n.5.
Mariæ Virginis, commendantis, Arnulphum, puerum Louanienſem, eidem Abbati. n.6.
Sanctorum Petri, & Pauli Apoſtolorum, fundatoribus Monaſterij Aroucani. c.9.n.1.
Chriſti mundum deſtruere volentis, ſed Mariæ parentis precibus pacati, Guillelmo Monacho. c.11.n.8.& 9.
Mariæ Virginis, arguentis quemdam, qui offenſ Ciſtercienſes, eidem Guillelmo. n.10.
Flammæ, ex capite cuiuſdam Monachi erumpentis, alteri facta. c.12.n.1.
Nicolai Papæ, cuidam Monacho, illi valde addicto. n.3.
Mariæ Virginis, mentis ſanitatem alteri Monacho conferentis. n.5.
Mariæ Magdalenæ, alij corporis ſanitatē. n.6.
Virginis Deiparæ, detergentis vultus Monachorum Lukenſium, cuidam Monacho. n.7.
Eiuſdem conſilio, & multitudine Sanctorum, Monacho alteri Lukenſi. n.8.
Apparitio Chriſti, ſupernam gloriam Arnolpho Bruxellenſi demonſtrantis. an. 1224. c.1. n.4. & 5.
Gallinæ candidæ, pullos eiuſdem coloris fouentis. n.7.
Angeli volentes interficere Comitiſſam Campaniæ, cuidam Abbatiſſæ. n.9.
Eidem facta altera Dæmonis, Monialibus illudentis. n.10.
Paradiſi, & prædeſtinatorum, Eliſabethæ Vuanſiæ. c.6 n 3.
Apparitio Engelberti, Archiepiſcopi Colonienſis, ſuam gloriam manifeſtantis, cuidam Sacerdoti. an.1225.c.1.n.14.
Lunæ, ſeptem cruces continentis, atque Draconis eam deglutire conantis. c.4.n.6.
Trinitatis, atque Beatorum Beatrici Nazarethenſi. c.5.n.9.
Virginis Mariæ, præcipientis Balduino de Bocla,

cla, vt Monaſterium conſtruat. c.7.n.7.& 8.
Apparitio Chriſti pueri, ſororem Idæ Louanienſis caſtigantis. an.1226.c.4.n.4.
Ignei Globi, ſuper caput eiuſdem Idæ ſtantis, eidem ſorori oſtenſa. n.5.& 6.
Chriſti Domini, caput B.Idæ coronantis, eidem Virgini.c.7.n.5. Mariæ,& Euangeliſtæ Ioannis eidem Idæ communicat. n.10.
Angelorum B.Iuetam, ad Thronum Dei deferentium. c.8.n.3.
Mariæ Magdalenæ, ſtantis ante Chriſti pedes, eidem Iuetæ. n.15.
Apparitio, B. Mariæ Oegniacenſis orantis pro Conrado Cardinali Portuenſi, eidem oſtenſa an.1227.c.1.n.t.
Quorumdam luminarium, conuerſionem plurium ad Ciſtercium ſignificantium, S. Edmundo. c.4.n.3.
B. Iuetæ, Margaretæ Religioſæ fœminæ. c.7. num.8.
Apparitio Sanctiæ Infantiſſæ, Lorbani Monialibus. an.1229.c.3.n.7.
Cuiuſdam Sacerdotis glorioſi, merita S.Hermani reuelantis, Eliſabethæ de Hnuenes. c.5.n.3.
Angeli etiã, idem oſtendentis eidẽ Virgini.n.6.
Duorum Iuuenum, B. Simonis ſepulchrum, præparantium, Monacho cuidam, n.8.
Eiuſdem Simonis, iam in gloria, alteri Monacho. n.9.
S.Georgij. Aragonienſibus aduerſus Sarracenos auxiliantis. c.7.n.4.
Apparitio fœminæ defunctæ, pœnarum partem ſe euaſiſſe Iulianæ meritis referentis.an.1230. c.3.n.10.
Chriſti Domini, excitantis homines ad recipiendam crucem. an.1228.c.2 n.9.
Arnulphi Bruxellenſis glorioſi, quibuſdam oſtenſa. c.5.n.7.& 8.
Mariæ Virginis,& Magdalenæ, tergentium ſudorem Villarij Monachis. c.6.n.2
Aliæ mirabiles B.Abondo factæ. n.5.& 9.
Apparitio Chriſti Domini, Eliſabethæ Vngaricæ in extremis agenti, oſtenſa. an.1231.c.3.n.1.
Angelorum, eidem. n.5.
Columbæ candidæ, ſuper caput Fulconis Toloſani exiſtentis. c.5.n.4.
Apparitiones multæ S.Eliſabethæ Vngaricæ an. 1232.c.2.n.2. 4. & 5.
Apparitio Diaboli, ſuper pecuniã fœneratoria defuncti ſedentis, B.Vualtero Beamõtio.c.3.n.3.
Animarum defunctorum, accipientium pacem in ſacrificio Miſſæ, Monacho Ciſterciẽſi.n 7.
Virginis Deiparæ, rogantis pro Monacho peccatore, ſibi deuoto, eidem facta. n.8.
Diaboli intra cadauer incluſi, Virgini Ciſtercienſi. n.10.
Apparitiones multæ, B.Lutgardi factæ. an.1233. c.1.n.3. 4. & 5.
Apparitio animæ cuiuſdam Monachi, B.Bernardo Coluonio. an.1234.c.3.n.3.
B. Dominici, gloria circumdati, Haimerico Monacho. c.3.n.7.& 8.
Apparitio Chriſti Domini Beatrici Ramecienſi. an.1235.c.6.n.8.
Apparitio pueri Ieſus, ſub ſpecie elegantiſſimæ formæ, Monacho cuidam Ciſtercienſi. an. 1236.c.1.n.10. & 11.
Virginis Deiparæ, ante filij Tribunal pro Ciſterciẽſibus orãtis, Northmaniæ Decano.n.13.
B.Iordani, Generalia Ordinis Prædicatorum in magna gloria, B.Lutgardi. c.2.n.9.& 10.
Colũnæ igneæ vſque ad cœlus pertingẽtis.n.9.
S. Antonini Florentini, cœlos aſcendentis, Ciſtercienſi Monacho. c.8.n.9.
Apoſtoli Pruſiæ. Vide Ciſtercienſes.
Aquiria, Abbatia Monialium. S.Lutgardam Virginem ad habitum ex Moniali Benedictina admittit. an.1215.c.6.n.1.& 6.
Deiparæ ſpecialibus ditatur fauoribus.c.8.n.7.
Viſitatur a B.Simone Alnẽſi.an.1216.c.3.n.9.
Ibi à Lutgarde,& Simone fogatus Dæmõ.n.10.
Et ingẽs gratia obtẽta Sanctimonialibus.n.11.
Aqua penuria laborans alio transfertur.an.1217. c.7.n.8.
Per Beatricẽ, ad habitũ admiſsã, ſubuenitur.ib.
Illuſtratur S.Virginibus. ibid.
Necnõ Iolẽdis cõuerſione, & vita mirabil.n.9.
Item Eliſabethæ, Lutgardis, & Sibillæ Gageiæ an.1224. c.6. per totum.
Aragonenſes, cum Hæreticis Albigenſibus arma ſociant. an.1213 c.7.n.7.
Regẽ in prælio amittũt.& profligãtur. c.8.n.9.
In varias factiones diuiduntur c.10.n.7.& 10.
In vltionẽ mortis ſui Regis Monfortiũ Comitẽ,& fideles, odio proſequũtur.an.1214.c.1.n.7.
In Concilio Monpeſulano repulſam patiuntur, ſuper reſtitutione Iacobi pueri.an.1215. c.1.n.5. & 6.
Sed eodem donantur ab Innocentio. n.7.
Præſtant iuramentum, de non vindicanda morte Regis. n.10.
Neque armis cum Hæreticis ſociandis. ibid.
Congregant Illerdæ Comitia pro Rege iurando. n.11.
Nouo Iuramento, ſe abſtringunt, ad alius Reges deriuatu. ibid.
Tutorem Regi puero, & Regno gubernatores prouident. n.11.& 12.
A Raymundo, Toloſano Iuniore, ad vltionem Regis Petri ſollicitantur. an.1216. c.1.n.6.
Rebellãt in Iacobũ Regẽ.an.1226.c.3.n.9 &10.
Capiunt omnes Aragoniæ ciuitates, Calataiuba excepta. ibid.
Regis fidei ſe deuinciunt. n.11.
Mutuæ adoptioni ſui Regis, & Voaſconum, conſenſum præbent. an.1231.c.7.n.1.
Aranea, cũ ſanguine Chriſti Domini potata, poſt annum integra euomitur. an.1222. c.4.n.4.
Archidiaconus Cenomanenſis, in cauſa inter ipsũ, & eiuſdem Eccleſiæ Præſolem, Ciſtercienſes Iudices accipit. an.1229. c.6.n.2.
Archidiaconus Oxomenſis Iudex datus Epiſcopu Conchenſi. an.1217.c.8.n.4.
Archidiaconi. Vide *Abbates Ciſtercienſes*.
Archiepiſcopus Amalfitanus, cum Epiſcopo Caput-Aquenſi prolixa ſatis lite concertat. an. 1231.c.6. n.10.
Abbatem de Cicador Iudicem accipit. ibid.
Archiepiſcopus Biſuntinus, male andit apud Pontificem. an.1216.c.3.n.4.& ſeqq.
Suſpenditur ab ordinum collatione. n.5.
De aliis purgandus Linguneuſi Epiſcopo, & Morimundi Abbati committitur. ibid.
Appellat ab eiſdem, & nouam iuramenti formam offert. n.6.
Sub alia tamen intrare compellitur. n.7.
Archiepiſcopus Bracharenſis. Vide *Archiepiſcopus Compoſtellanus*.
Eccleſiaſticorum lites cum Sanctio Luſitano Rege ponit. an.1224 c.7.n.5.
Archiepiſcopus Cantuarienſis, de Hugonis Epiſcopi Linco

pi Linconienſis vita, & meritis, inquirere ab Honorio iubetur. an.1219.c.1.n.10. & ſeqq.
Archiepiſcopus Compoſtellanus, vna cum Vrſariæ Abbate, ab Honorio Pōtifice Legatus mittitur ad Alphonſum Luſitanū. an.1222.c.8.n.5.& 6.
Vt Regem compellat Vrracæ Reginæ Legarum implere, iubetur. ibid.
Archiepiſcopus Conſtantinopolitanus, ſuper partem tertiam Legatorum cum Abbate S. Stephani Ordinis Ciſterciensis litigat. an.1234.c.2.n.8.
Pontificis iuſſu cum eodem componit. ibid.
Archiepiſcopus Eboracenſis, pro Hugonis, Epiſcopi Lincolnienſis, canonizatione Honorium ſollicitat. an.1219.c.1.n.11.
Seueras Gregorij IX. litteras, de reſidentia clericorum ſuſcipit. an.1232.c.6.n.1.& 2.
Archiepiſcopus Ebredunenſis, mittitur ad Innocentium, à Concilio Monpeſulaneo. an.1215. c.1. n.6.& 7.
Ratio legationis. ibid.
Deſtinatur à Gregorio IX. pro inquirendis vita & miraculis S. Stephani, Epiſcopi Dienſis. an.1233.c.7.n.9.& 10.
Archiepiſcopus Genuenſis, Præſulis Eccleſiæ Placentiuæ Prouiſſor ab Honorio conſtituitur. an.1217.c.1.n.1.
Sed fruſtra. iaid.
Archiepiſcopus Lugdunenſis, ſacrilege à quibuſdam inuaditur. an.1129.c.8.n.4.& ſeqq.
Diu detinetur in vinculis. ibid.
Apud Gregorium Pontificem conqueritur. ib.
Epiſcopum Pariſienſem, & duos Ciſtercij Abbates vindices ſuſcipit. ibid.
Archiepiſcopus Meſſanenſis, litigat ſuper obedientiam, ſibi præſtandam, cum S. Saluatoris Archimandrita. an.1218.c.8.n.2.
Pro lite terminanda duos Ciſtercij Abbates ſuſcipit. ibid.
Archiepiſcopus Moguntinus, violenter retinet Chriſtianum Monachum, è Monaſterio S. Albani eiectum. an.1219.c.6.n.4.
Concilium Prouinciale aduerſus Hæreticos congregat. an.1232.c.2.n.11.
Archiepiſcopus Rhemenſis, vna cum Senonenſi, & Lugdunēſi Antiſtitibus, Honorij litteras, pro ſiccuas Claræ-Valli, ſuſcipit. an.1217.c.2.n.10.
Archiepiſcopus Rothomagenſis, Gallos excommunicat. an.1233.c.3.n.1.
Monetur à S. Rege Ludouico abſoluere excommunicatos. ibid.
Renuens, temporalibus bonis mulſtatur. ibid.
Ad Pontificem appellat. ibid.
Ciſtercium Legatorum opera in priſtinam ſtatum reſtituitur. n.10.
Archiepiſcopus Sueſſionenſis, iubetur ſuſcipere teſtes ſuper ſucceſſionem Campaniæ Comitatus. an.1213.c.11.n.5.
Archiepiſcopus Taraconenſis, iudex datus Canonicis Cæſaraugustanis, in ſuum præſulem rebellantibus. an.1218.c.8.n.6.
Præfuiſſe fertur controuerſiis dirimendis, inter Iacobum Regem, & Proceres Aragoniæ, an.1228. c.9.n. 6.
Concilio ad Regis Iacobi petitionem coacto, aſſiſtit. an. 1229.c.4.n.1.
Confirmat Alphonſum, Iacobi filium, Regni hæredem. n.4.
Archiepiſcopus Toletanus, vna cum Compoſtellano Pontifici Innocentio ſcribit remiſſiuè. an.1217.c.4.n.3.
Indulgentias, cruce ſignatis conceſſas, pro militibus Hiſpanis contra Sartscenos petit, & obtinet. ibid.
Archiepiſcopus Turonenſis, Britaniæ Comitem diris omnibus, eiuſque terram mulctat interdicto. an.1120.c.7.n.2.
Archiepiſcopus Viennenſis, cum Epiſcopo Gratianopolitano iubetur inquirere de vita & miraculis S. Hugonis, Abbatis Bonæ-Vallis. an. 1222.c.3.n.10.
Cum Abbate de Firmitate, in cauſa electionis Biſuntinenſis Præſulis, Iudex datur. an. 1228.c.7.n.4. & 5.
Archiepiſcopi quinque aſſiſtunt Concilio Monpeſulano. an.1215.c.1.n.1.
Archiepiſcopi, num. 77. affuerunt Lateranenſi Concilio ſub Innocentio III. an.1215.c.3.n.1.
Archiepiſcopi plures, de primatu Hiſpaniæ tractāt in Cōcilio generali Lateranēſi. an.1215.c.5.n.12.
Cauſa indeciſa, Toletano, in multis defertur. ib.
Archiepiſcopi Franciæ, vocātur à Conrado ad Cōcilium contra Albigenſes. an. 1222. c.2.n.2.
Archiepiſcopi Germaniæ, à Conrado, Honorij Legato Moguntiam vocantur. an.1225.c.1.n.4.
Aſſiſtunt Concilio. ibid.
Iubentur ſub anathematis pœna, vt conſcribi faciant acta Concilij. c.2.n.6.
Archiepiſcopus quidam, Regis Scotiæ filius, ſpretis Infulis Ciſtercium amplectitur. an.1217. c.6. n.1. 2. & 10.
Archimandrita S. Saluatoris. Vide *Archiepiſcopus Meſſanenſis*.
Archipresbyter Aurelianenſis, carceri mancipatur. an.1218.c.2.n.1.& 7.
Multis affectus iniuriis ſemiviuus ſinitur abire. n.7.
Argenſolū, ſiue *Argētea Cella*, Abbatia Monialiū Ciſterciensiū, opera Blanchæ, Comitiſſæ Campaniæ, fundatur. an.1224.c.2. n.6. & ſeqq.
Locupletatur poſſeſſionibus, redditibuſque. n.8.
Primæ Abbatiſſæ, Sāctitate illuſtres. n.9.& 10.
Arias Perezius, ſufficitur Didaco Sanctio, Alcantaræ Magiſtro. an.1227.c.8.n.13.
Regit militiam per annos vndecim inſigni cum laude. an.1234.c.9.n.9.
Alcantaræ ſepultus iacet. ibid.
Armezana, Abbatiſſa de Canis, ad Dominuum migrat. an.1225 c.4.n.5.
Viracam Fundatorum filiam, in præfectura relinquit. ibid.
Clariſſe fertur prophetiæ dono, miraculiſque ibidem.
Arnaldus I. ex Abbate Ciſtercij, Archiepiſcopus Narbonenſis à Rege Aragonio de reſtitutione eorum, quæ hæreticis ablata erant, rogatur. an. 1213. c.1. n.2.
Regis petitiones in ſcriptis tradi decernit. ib.
Eaſdem ſcriptas ſuſcipit. n 3.
Apud Vaurum Conciliū cōgregat. n.2.& ſeqq.
Ad eaſdem petitiones reſpondit Concilij nomine. n.6.& ſeqq.
Gratiam, Toloſano Comiti factam, Fuxenſique repetit. ibid.& n.8.
Scribit Petro, Aragonenſium Regi. an. 1213. c.2. n.4.
Innocentij Papæ litteras ſuſcipit. n.7.
Inducias paciſci iubetur, cum Albigenſibus. ib.
Seueriores ab eodē Papa ſuſcipit litteras. n.11.
Concilium congregare præcipitur. n. 13.
Mittit Nūcios ad Innocentiū. an.1213.c.3.n.2.

Cum litteris Concilij acta narrantibus. n.2. & ſeqq.
Index hæreticorum, à Pontifice iterum conſtituitur. n.9.& 12.
Pro Petro Aragonēſi ſollicitus.an.1213.c.8.n.1.
Concilium congregat. ibid.& c.9.n.2.& 7.
Litteras Innocentij ad eundem Regem deferri curat. c.9.
Diuino nutu ab obſidione Muretli diſcedit.n.8.
Fulconem Toloſanum pro ſe reliquit. n.5.
Cũ Simone Monfortio Pictauiā adit.c.10.n.5.
A Duce Burgundiæ viſitatur. ibid.
Arcet Pictauię Comitē ab hęreticis fouēdis.ib.
Cum Duce Burgũdiæ,de nuptiis inter Primogenitũ Monfortij,& filiā Delphini,tractat.ib.
Aſſiſtit cum Simone Monfortio nuptiis Amalrici cum Delphini filia. an.1214.c.2.n.3.
Narbonā poſt inducias pactas ingreditur. n.7.
Aſſiſtit Præſes Concilio Montipeſulano.anno 1215. c. 1. n.1.
Exit obuiam Ludouico Principi venienti. c.2. num.10.
Mauros Narbonæ cũ ſeruari illęſos procurat.ib.
Et ciuitatem ad ſe pertinere diſputat. ibid.
Diſcordat á Simone Monfortio. ibid.
Lateranenſi Concilio non interfuit, (alias de primatu Eccleſiæ Narbonenſis eũ Toletana, & aliis diſceptaturus.) an.1215. c.5.n.12.
Præficitur pro examinandis, per Albigenſes oblatis. an.1224.c.4 n.6.
Vt Conciliũ cōgreget ab Honorio iubetur.ib.
Montempeſulanum eligit pro eodem celebrando Concilio. n.7.
A Comite Toloſano, & Aſſeclis iuramentum obediendi Romanæ Eccleſiæ recipit. ibid.
Reddendi item terram ab hæreſi expurgatam, & Clericis redditus annuos. ibid.
Puniendi etiam conuictos hæreſis labe. ibid.
Sanctè conſummatur. an. 1225. c. 3. num.7. & ſeqq.
Breuis vitæ, atque actorum eius notitia. n.8.
In Ciſtercio iacet ſepultus. n.10.
Arnaldus II. Arnaldo I. in Narbonenſem Præſulem aſſumpto, in Ciſtercij præfectura ſuffectus, Iudex datus ab Innocentio III. in Decanum Diuionenſem. an.1213.c.31.n.6.
Clauſuram Monialium in Capitulo generali ſtrictè præcipit. c.12.n.1.
Exemptionem decimarum ex iuſſu Innocentij temperat. n.4.
Mittit Monachos Petro Aragonio pro fundando Monaſterio de Eſcarpe. n.6.
Litteris de Victoria contra Albigenſes ſubſcribit. an.1213.c.9.n.7.
Cum quatuor primis Abbatibus,ſuper eorum viſitatione & poteſtate,in eos ſibi conceſſa, litigat. an.1215.c.4.n.10.
Rem ad Innocentium defert. ibid.
Cardinalem Epiſcopum Oſtienſem adiutorem accipit,& compoſitorem,non Iudicem. ib.
Defert compoſitionem ad Generale Concilium. n.11.
Quam etiam approbari ab Innocentio facit, quibuſdam additis. ibid.
Honorij Papæ ad ſe,& alios quatuor Abbates, litteras ſuſcipit. an.1216.c.5.n.2.& ſeqq.
Alias ad ipſum,& Abbatem Claræ-Vallis.n.7.
Ab Honorio eximie commendatur. ibid.
Mittitur Legatus ad Regē Galliæ.n.6.& ſeqq.
Oblatam pacem fœliciter obtinet. n.10.
Virginibus, congregatis ad Fontinellam, Ciſtercij leges donat. c.10.n.4.
Secundas litteras concordiæ cum primis Abbatibus ſuſcipit ab Honorio. an. 1217. c.1. n.1.& ſeqq.
Dignus vituperio ob contentionem cum Abbatibus,an laude? dubium. n.6.
Priuatur facultate diſpenſandi cum irregularibus. n.7.
Senio fractus cedit dignitati. n.8.
Conradũ Claræ-Vallensē accipit ſucceſſorē.ib.
Ad Dominum migrat. an.1218.c.12.n.1.
Dubium,vbi ſepultus. ibid.
Arnoldus IV. Spinæ Abbas, Alphonſo Luſitano, & ſororibus ab Innocentio III. Iudex datur. an.1213.c.5.n.1.
Alphonſo, recuſanti reddere oppida, abſolutionem denegat. ibid.
Cauſam iterum refert ad Innocentium. ibid.
Mox tamen ſub certa forma ſibi remiſſam accipit. n.2.
Eius notitia. n.4.
Conimbricam adit. an.1214.c.5.n.10.
Regem Alphonſum, & regnum cenſuris eximit. ibid.
Certis ſub conditionibus. ibid.& n.11.
In Regem & quare. n.11.
Anathema rurſus indicit. ibid.
Cauſam denuo remittit ad Innocentium. ibid.
Reprehenditur ab Aduocato Regis. an.1216. c.2. n.5.
Eius in Regem cenſuras Innocentius declarat irritas. n.9.
Quoto tempore clauum tenuerit. ibid.
Arnaldus II. Abbas Populeti inte eſt iuramento Iacobo Aragonenſium Regi præſtito.an.1220. c.7. n.8.
Item fundationi Ordinis S. Mariæ de Mercede. ibid.
Ab Honorio III. plures litteras ſuſcipit. ibid.
Præfecturæ cedens Raymundum ſucceſſorem accipit. ibid.
Arnaldus III. Abbas Populeti, Raymundo, morte ſublato, ſuccedit. an.1229.c.7.n.10.
Deſignatur Iudex in cauſa Iacobi Regis, & Præſulis Barchinonēſis.an.1230.c.2.n.8.& 9.
Ad vtriuſque nutum cauſam decidit. ibid.
In Epiſcopum Agathenſem promouetur.anno 1231. c.5. n.5.
Cætera nobis ſit nota. ibid.
Niſi quod vitalem accipit ſucceſſorem. ibid.
Arnoldus, Abbas Porcetanus, Vuolframo ſuccedit. an.1220.c.8.n.4.
B. Gregorij reliquias iuxta ſummum altare collocat. n.5.
Arnaldus, Gimbergæ Dominus, ſui vicino cœnobio facit donationem. an.1223.c.6.n.10.
Arnoldus, Palatinus Maſſouiæ, Conradi Ducis donationem confirmat. an.1221.c.4.n.3.
Arnoldus de Vuac Thenduc, teſtis donationis Comitum Geldriæ. an.1218.c.13.n.10.
Arnoldus, Villarienſis Monachus, virtutibus illuſtris. an.1222.c.12.n.6.
Stomachi infirmitate laborat. ibid.
Mariæ Magdalenæ attactu ſanatur. ibid.
Arnoldus Vuionius, ſcriptor, corrigitur. an.1227. c.1. n.8.
Arnulphus Bruxellēſis orationis frequētius vacaturus in Grangiam ſuccedit. an.1224 c.1.n.1.
Eius mirandæ virtutes. ibid.& n.3.

Chriſtom

Chriſtum ſibi apparentem videt. ibid.
Item Beatorum gloriam, Virginem Mariam, & S. Trinitatem (vt in hac vita videre licet) n.5.
Deiparæ gaudia meditatur. n.6.
Quibus in cœlis fruitur eadem Dei Mater ? ab ipſa diſcit. n.7.
Sæpius ab eadem viſitatus quidquid petit obtinet. n.8.
Hypochrytæ Sacerdoti facinora, ab illo patrata, reuelat. n.9.
Eundem ad viam ſalutis dirigit. ibid.
Cognoſcit peccatum occultum iuuenis cuiuſdam. n.10.
Cui ad pœnitentiam conſulit. ibid.
Alterum Hypochryſi laborare cognoſcit. n.11.
Quem reprehendens, vt ſe in melius reformet, exhortatur. ibid.
Sollicitatur à Campaniæ Comitiſſa, vt pro ipſa Deum exoret. an.1224.c.2.n.6.
Gallinam candidam pullos eiuſdem coloris fouentem vidit. n.7.
Agnoſcit diuinitus, pace eandẽ Comitiſſã fruituram ſi Ciſterciense conſtruat cœnobiũ. ib.
Et cœnobio conſtructo pax ſubſequuta. n.8.
Cuidam militi, vt aliud Monaſteriũ Virginum Ciſtercienſiũ fundet, ſuadet. an.1224.c.3.n.2.
Pio Monacho ægrotanti Deum exorat. n.9.
Diem & horam, quibus ſalutem conſequuturus, prædicit illi. ibid.
Liberat nouitium, & Monachum ab infirmitatibus, tentationibuſque. n.10.
Fœminam à Dæmone vexatã etiã liberat. n.11.
A quadam Incluſa videri appetitur. n.12.
Vt pro ipſa Deum exoret, ſollicitatur. ibid.
Itẽ vt ab eodẽ ſibi copioſã impetret gratiã. ib.
Annuens illius petitioni, eiuſmodi fauorem eidem fœminæ à Deo impetrat. ibid.
Eccleſiæ mala prædicit. an.1228.c.5.n.1.
Exquiſito Cilicio corpus macerat. n.2.
In grauem infirmitatem incidit. ibid.
Mortem ſuam, cuidam recluſæ reuelatam, inſtare agnoſcit. ibid.& n.4.
Ad Dominum migrat. n.5.
Quo tempore, & ætate. ibid.
Funus eius & ſepultura. n.6.
Epitaphium. ibid.
Quibuſdam apparens, ſuam manifeſtat gloriam. n.7.& 8.
Eius miracula. n.9.
Inter Ciſtercij illuſtres Sanctitate viros commemoratur. n.10.
Adſcribi Sanctorum Canoni à Ciſtercio impeditur, & cur. n.11.
Arnulphus, Preſbyter de Opuuye donationem Mathildis, Dominæ Teneræ Mondæ confirmat. an.1223.c.6.n 9.
Arnulphus, puer nobilis Louanienſis, Guillelmo Abbati Villarij à Maria Virgine commendatur. an.1222.c.5.n.6.
Ad habitum admiſſus in ſpecialiſſimum filium ab ipſo adoptatur. ibid.
Arnulphus, Socius Balduini de Bocla Eremitæ. an.1225. c.7. n.7.
Eidem Balduino, cœnobium conſtruere volenti Virginis iuſſu, bis contradicit. n.8.
Arouca, Abbatia Cellarum mater coniectatur. an.1215.c.10. n.10.
Male à Mariana de Ruche nuncupatur. anno 1216. c.2.n.4.
Qualis fuerit. n. 4. remiſſiue.
Et viſionibus præeuntibus ſub inſtituto Benedictino in Luſitania fundatum. an. 1222. c.9. n.1.
Eius fundatores. ibid.
Eccleſiæ dedicatio. ibid.
Peramplis locupletatur domus poſſeſſionibus. ibid.
Anſutis fundatoris morte, in duplex cœnobium virorum, & mulierum tranſit. ibid.
Diſperſis Monachis totum Monialibus, ſub Roſimunda Abbatiſſa traditur. n.3.
Ipſius opera valde in ſpiritualibus augetur. num.6.
Poſt eiuſdem mortem Elniræque, ab antiqua diſciplina paulatim deficit. n.7.
Reformatum Mafaldæ Reginæ ſollicitudine amplectitur Ciſtercium. n.7.& 8.
A Diœceſani Iuriſdictione, ipſo conſentiente, eximitur. ibid.
Per Generale Capitulum ab Honorio III. confirmationem reformationis impetrat. n.9.
Ad quam lineam pertineat. n.10.
Cuius item Abbatis viſitationi ſubiiciatur. ib.
Nobilibus Virginibus illuſtris memoriæ proditur. n.11.& 12.
Artalus Luna, nobilis Aragoniæ, & Præfectus vrbis Borgiæ, ſuã præfecturam, à Iacobo Rege confirmari impetrat. an.1228.c.8.n.9.
Artaudus, Cellerarius Claræ-Vallis, caput S. Barnabæ Apoſtoli de vltra marinis partibus ad Clara-Vallem affert. an.1217.c.2.n.8.
Aſpargus, Tarraconenſis Archiepiſcopus, Iacobum puerum Regem, in vlnis ſuſcipit. an.1215. c.1.n.11.
Secundo Templo Petrenſi primum lapidem ponit. an.1218.c.4.n.9.
Atho Focius, Aragonenſis eques, Iacobum Regem ad Patrui colloquium commitatur. anno 1228. c.3. n.4.
Vocatus ab ipſo Rege ex Inſula Maiorica. an.1230. c.1. n.2.
Athorella, nobilis Aragoniæ, Iacobo Regi cum aliis proceribus reconciliatur. an. 1228. c.8. num.9.
Attrebatenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Attrebatenſis*.
Aubertus Miræus, ſcriptor corrigitur. anno 1218.c.7. n. 10.& an. 1221.c.5.n.7. & an. 1224. c 8.n.9.
Aubodium, cœnobium Præmonſtratenſium, Primogenitum Bartholomæi Lanionis, ad habitum ſuſcipit. an.1218 c.13.n.4.
Aue Maria, in ſingulis foliis arboris, ex corde cuiuſdam conuerſi naſcentis, inuenitur. an. 1223. c.3. n.5.
S. Auguſtini Abbatia antiqua, Ciſtercium induit ſub filiatione Claræ-Vallis. an. 1234. c. 10. n.4. & 5.
Traditur à Clara-Valle Abbatiæ S. Anaſtaſij ibidem,
Innocentius IV. eam ſibi dari petit. n.6.& 7.
Offert ſuper excedentem compenſationem ib.
Illius tamen propoſitum fruſtratum. n.7.
Auignio Ciuitas, à Ludouico Galliæ Rege expugnata, ad deditionem cogitur. an. 1226. c.3. n. 1. & ſeqq.
Auicula, cælitus demiſſa, in obitu S. Eliſabethæ Vngaricæ dulciſſime canit. anno 1231. c.3. num. 3.
Auicula, garrula, iuſſa Bernardi Caluonij vt

Index Rerum.

mortua efficitur. an. 1234. c.3. n.1.
Licentia accepra iterum canit. ibid.
Anſienſis arx, ad eam militia Euorenſis transfertur. an. 1223. c.5. n.1. & 2.
Auiſienſis militia. Vide *Eborenſis militia.*
Aula Dei, Abbatia Monialium Ciſtercienſium, in Friaia erigitur apud Snecham. an. 1233. c.8. n.3.
Eius fundator Vlboldus, poſt veteris campi conuerſus. ibid.
Aurienſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Aurienſis.*
Auſtria Dux. Vide *Dux Auſtria.*

B.

B*Adaiecium*, ciuitas obſidetur à Rege Alphonſo, à Sarraceniſque, eripitur. an. 1230. c.2. n.1.
Baiocenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Baiocenſis.*
Balduinus Barbenchonius, Capellanus Aquiriæ deinde Prior Oegnienſis, Sanctitate floret. an. 1217. c.7. n.8.
Balduinus de Bocla, Gandaui naſcitur. an. 1225. c.7. n.2.
Eremum à teneris annis ſuſpirat. ibid.
In Monaſterio Gandauenſi, S. Petri Monachum induit. ibid.
Innaſus Dæmonum inſidiis, victor euadit. ibid.
In Angliam mittitur. ibid.
Reuerſus vitam eremiticam profitetur. ibid.
Suſtentatur ſca tantum panibus, integra quadrageſima. ibid.
Iuuentus à Paſtoribus, omni viciniæ innoteſcit. n. 4.
Miniſtratur in terrenis à Guillelmo, Theodorici filio. ibid.
Miraculis coruſcat. n.5. & 6.
Ter monetur à Deipara cœnobium Monachorum ædificare, n. 7. & 8. fundat illud ſub Benedictino inſtituto. n.9.
Sollicitatur per Philippum, Flandrenſem ad miniſtratorem, vt legibus Ciſtercij idem informet. n. 11.
Faceret ſi ſuperuixiſſet. ibid.
Sanctè conſummatur. ibid.
Quos filios reliquerit. ibid.
Balduinus Flandriæ Comes, vna cum Maria coniuge Militiam profitetur. an. 1219. c.5. n.8.
Philippo Fratri, Flandriæ, atque Hannnoniæ, adminiſtrationem commiſit. ibid.
Bodeolenſe cœnobium ditaſſe fertur. an. 1225. c.7. n.10.
Balduinus, Comes, Raymundi Comitis Toloſani Frater, Catholicus, & pius. an. 1214. c.1. n.1.
Fauet cruce ſignatis contra hæreticos Albigenſes. ibid.
In proprio Caſtro proditur. n.1. & 3.
Sollicitatur de deditione turris. n. 3.
Imperat militibus, ne turrim tradant, etiam ſi eum ſuſpendi videant. ibid.
A cibo, & potu per biduum abſtinet. ibid.
Confeſſionem peccatorum ſuorum facit. n.4.
Euchariſtiam ſuſcipere prohibetur. ibid.
Ad Fratrē ductus, iubetur arboris ſuſpēdi. n. 5.
Negatis ei confeſſione, viaticoque, in proteſtatione fidei moritur. ibid.
Valde ex eius morte, Raymundus Frater, apud omnes fertur. n. 6.
Balduini corpus à Templariis deponitur, & ſepelitur. ibid.
Balduinus de Inſulis, primus Bodelij nouitius ſub inſtituto Ciſtercienſi. an. 1225. c.7. n. 12.
Balduinus, miles Leodienſis, Fridericum S. Engelberti homicidam, fraudulenter capit. an. 1226. c.2. n.6.
Tum Henrico Colonienſi Archiepiſcopo vendit. ibidem.
Balearium Inſula maior, eripitur à Sarracenis per Iacobum Aragonenſium Regem. an. 1229. c.7. n.2. & 3. & an. 1230. c.1. per totum.
Sedes Epiſcopalis in ea erigitur. ao. 1230. c.1. n.7. 8. & 9.
Fides Catholica ibidem confirmatur, eius Rege ad fidem conuerſo. an. 1232. c.7. n.3.
Balnei Fiterſenſes, aduenientium ad ipſos concurſu illuſtres. an. 1220. c.8. n.5.
Similiter Poretani Balnei propriam Porceti domum illuſtrant. ibid.
Barbarus quidam, imaginē B. Nicolai Papæ ponit ad cuſtodiam ſui Telonei. anno 1220. c. 8. num. 6.
Eius occaſione ad fidem conuertitur. ibid. quiſnam fuerit ignoratur. n.7.
S. Barnabæ Apoſtoli caput, Claram-Vallem illuſtrat. an. 1217. c.2. n.8.
Barones Alſatia, Cruce ſignati, in Oriente proficiſci recuſant. 1221. c.8. n.1.
Ab Honorio Papa traiicere cenſuris iubentur. ibidem.
S. Bartholemæus de Sacliene, Abbatia antiqua, iura Ciſtercij ſuſcipit, ao. 1217. c.8. n.13.
Subiectum olim immediate Romanæ Eccleſiæ; Abbati Caſæ-nouæ ſubiicitur. ibid.
Bartholemæus quidam Carcaſonenſis, ab Albigenſibus creatur Antipapa. an. 1223. c.2. n.1.
Multos ad ſuam allicit prauitatem. ibid.
Epiſcopos, & Eccleſias ordinare conſecrareque perfide contendit. n.3.
Moritur. n.7.
Bartholemæus Lenio, Vallem floridam, atque Vallem Virginum, in Brabantia cœnobia fundat. an. 1218. c.13. n.2. & an. 1224. c.8. n.8.
Nazarethum item apud liratam, Brabantiæ oppidum. ibid.
Quot filios in Gerbunda vxore genuerit. n.4.
Primogenitum in Aubodio, Canonicorum regularium Monaſterio, collocat. ibid.
In Rameienſi, vnam ea filiabus. ibid.
Viduatus, Beatricem filiam collegio Beguinarum deuoto erudiendam tradit. n.5.
Nec artium liberalium Magiſtris. ibid.
Cum eadem, cæteriſque filiis Vallem-floridam intrat. n.2. 4. & 6.
Capellanus, an conuerſus? dubium. ibid.
Sed vltimum certius. n.4.
Ad Vallem Virginum tranſit. an. 1224. c.8. num. 8.
In Nazaretho ſepultus iacet, remiſſiuè. anno 1218. c.13. n.2.
Bartholemæus Monachus, iuridice interrogatus, inſignia S. Roberti miracula refert. an. 1222. c.2. n.7.
Bartholemæus, Pariſienſis Epiſcopus, à Rege Galliæ diſcordat. an. 1222. c.8. n.3.
Eidē Ciſtercienſiū opera recōciliatur. n.3. & 4.
Iudex datur in cauſa Archiepiſcopi Lugdunenſis. an. 1229. c.8. n.5. & ſeqq.
Bartholemæus, Syracuſanus Epiſcopus, aſſiſtit conſecrationi Eccleſiæ Cuſſentinæ. an. 1222. c.7. n.3.

Index Rerum.

Bartholomæus, Viſenſis Epiſcopus Alphonſi, Luſitani Regis, donationem confirmat. an.1220. c.3. n.9.

Beamontius, Vice-Comes, Monaſterium Montis-Lanæ Virginum Ciſtercienſium, ſub eius cura ſuſcepit. an.1214. c.5. n.1.

B. Francbam eidem Abbatiſſam præficit. ibid.

Monaſterium item Valeriæ Placentinum admittit regendum. n.2.

Præbendarum Eccleſiæ Placentinæ Prouiſor ab Honorio deſignatur. anno 1217. cap.8. num.1.

Item Promotor electionis Placentini Epiſcopi. ibid.

Vnionem Virginum Valeriæ, & Montis-Lanæ in cœnobio Plectolenſi procurat. an.1218. c.8. n.1.

Franchæ moribundæ aſſiſtit, & eius confeſſionem audit. n.7.

Officia item funeris impendit. n.8.

Eiuſdem canonizationem procurare iubetur. n.9. & 10.

Poſſeſſiones Eccleſiæ alienare permittit Præſuli Placentino. an.1219. c.6. n.1.

Beaciani Ciues, in ſuum Regem rebellantes comprehenſum trucidant. an. 1223. c.5. n.5.

Profligantur à Ferdinando Rege, Pereytenſibus militibus ſtipato. ibid.

Beatrix, Philippi Romanorum Regis, filia à Ferdinando Caſtellæ Rege ad nuptias requiritur. an.1221. c. 1. n.3.& 4.

Cum ingenti apparatu in Hiſpaniam mittitur. ibid.

Per Francorum Regem honorifico ſuſcipitur Hoſpitio. ibid.

Regi Ferdinando cum ſolemni promptu, nubit Burgis. n.5.

Donat Eluiræ Abbatiſſæ Villenæ cœnobium. ann.1222. c.10. n.7. & 8.

Peramplum item priuilegium exemptionis. num.9.

Alterum confert, Monialibus Villæ-maioris de conſenſu coniugis Ferdinandi. an.1225. c.6. n.4.

Suſcipit litteras canonizationis, S. Elizabethæ Vngariæ ſuæ conſanguineæ. an.1235. c.1. n.7.

Morte conſummata in Helguenſi cœnobio ſepelitur. n.12.

Beatrix Giſnenſis, atque Brugbrugenſis Præfecta, moritur. an.1224. c 7.n.6.

Cœnobium Virginum Ciſtercienſium fundaſſe fertur. ibid.

Beatrix Lenſienſis, locum, nomine Spinoſum, cœnobio fundando Monialibus Ciſtercienſibus donat. ann.1216. c.10.n.5.

Deo eodem in loco conſecratur. ibid.

Beatrix Manrique de Valencia, S. Felicis Abbatiſſa vna cum eadem domo, ad Burgenſem Vrbem transfertur. an.1219. c.8.n.6.

Beatrix Nazarethenſis, dilatam mortem, B.Idæ Niuellenſis, in eius gratiam meruiſſe fertur. an.1218.c.11.n.9.

Veniſſe eam ex Valle-Lintenſi in Vallem-Floridam ſtare nequit. c.13. n.1.& 2.

Matrem habuit Gerbundam, nobilem Matronam. n.4.

Ea defuncta Collegio Beghinarum à Patre adhuc puella commendatur. n.5.

Magiſtris item artium liberalium. ibid.

Intrat Vallem-Floridam cum Patre, Fratre, & ſororibus. n.4. & 6.

Quomodo cum dicitur, per habitus ſuſceptionem fuiſſe illam vnitam Ordini, intelligendum veniat. n.6.

Vide etiam an.1224. c.8.n.8.

Ad probationem admitti magnopere cupit. an. 1225. c.5.n.1.

Cum vitiis internis pugnat. n.2.

Induitur alba Nouitiarum veſte. n.3.

Ad profeſſionem admittitur. n.4.

Socianda Idæ Niuellenſi, ad Rameiam mittitur. n.5.

Arcta familiaritate iungitur illi. ibid.

Ab eadem item doctrina ſalutari informatur. ibid.

Prædicitur Chriſti futura ſponſa, atque Diuinæ gratiæ plenitudine ditandi. n.6.

Eandem Idam deprecatur, vt pro ſe Dominum exoret. n.7.

In die natiuitatis Dominicæ gratia à Deo perfundenda promittitur. ibid.

Videt Trinitatem, Beatorum quæ gloriam. num.9.

Triſtatur ad ſe reuerſa de priuatione viſionis. num.10.

Ex aduentu Idæ, aliarumque ſororum ad ſe, riſum non valet continere. n.11.

Vt cum occulte, extingui lucernam dormitorij, à Deo petit & impetrat. ibid.

Ad Vallem-Floridam reuerſa, à Chriſto Domino benedictionibus dulcedinis præuenitur. an. 1235. c.6. n.3.

Sacrata ab Epiſcopo, Deum Pontificis vices gerentem, videt. n.4.

Multis illuſtratur conſolationibus. n.5.

Et ſpiritu intelligentiæ illuminatur. ibid.

Per triennium tentari permittitur. n.6.

Sed vicit, freta diuinæ miſericordiæ auxilio. num.7.

Ferit pactum cum Domino, ne vltra diuidantur. n.8.

Dolet de morte Idæ. n.9.

Febrim in remiſſionem peccatorum petit, & impetrat. ibid.

Rapta in ecſtaſim, intrat in potentias Domini. num.18.

Conſequitur ex viſione omnium virtutum profectus. n.11.

Beatrix, Percheienſis Abbatiſſa, cum ſuo Monaſterio ſub Romanæ Sedis protectione ſuſcipitur. an.1222. c.13.n.10.

Beatrix de Roania, Deo in Aquirienſi cœnobio ſe conſecrat. an.1217. c.7. n.8.

Idem vindicat ab inopia. ibid.

Beghina quædam Dæmoniaca, S. Iulianæ Cornelienſis oratione liberatur. an.1230. cap.4. num.6.

Altera eiuſdem meritis, graui oculorum liberatur infirmitate. n.7.

Beghinæ duæ nobiles Epaebium Monaſterium in Diœceſi Conſtantienſi fundant. an.1235. c.8.n.4.

Ibidem Deo ſub Ordine Ciſtercienſi famulantur. ibid.

Bela Rex, vide *Vela*.

Beleſinum Caſtrum. Vide *Caſtrum Beleſinum*.

Belgniacum, oppidum, Ciſtercio vicinum, cum eo litigat. an. 1231.c.5.n.16.

Proprietas poſſeſſionis principalis Ciſtercio

àdIndicatur. ibid.
Alia oppidanis conceſſa, ſub graui pœna, ſi limites tranſgrediantur. ibid.
Belligradi Abbatia, ab Vladiſlao, Regis Boëmiæ Fratre, fundatur. an.1232. c.3.n.12.
Conſecratio Eccleſiæ, & ſepulchrum Fundatoris. ibid.
Belli loci, Abbatia Ciſtercienſis in Cypro fundatur. an.1235. c.9.n.1.& 2.
Filia Belli-montis. ibid.
Belli loci Regis, Abbatia in Anglia, in bonis à Rege Anglo, & eius Fratre ſuſceptis, à Gregorio IX. confirmatur. an.1235. c.9.n.4.
Belli montis, Abbatia, de linea Morimundi, Bellum locum in Cypro profert. an.1235.cap.9. num.3.
Belli-prati Abbatia, ſiue Beghiagium, olim extra, nunc intra mœnia Vrbis Duaci. an.1217. c.9. n.1.
A tribus ſororibus fundata dicitur. n.1.& 2.
Opera Freſcendis Monialis ſuſcipit Ciſtercium. n.1.& 8.
Et Abbatiſſam ea Monaſterio altero. n.9.
Dictum de ædificiis, & de Eccleſiæ conſummatione. n.10.
Belli-prati Abbatia alia, Virginum Ciſtercienſium ad Teneremondam in Belgio ſurgit. an.1228. c.9.n.5.
Eius fundatrix, Aleidis, Domina Voulerenſis. ibid.
Dote non exigua, inſtrumentis productis, locupletatur. n.6.& ſeqq.
Diſtincta domus à Belli-pratenſi, Duacena, Liſanaque. n.9.
Virginibus, Sanctitate illuſtribus, nobilitatur remiſſiuè. ibid.
Fundat Abbatiam Montis S. Mariæ ad Bruxellas, in eodem Belgio. an.1234. cap.11. n.5.& 6.
Belli-quadrum, Caſtrum, à Raymundo Toloſano obſidetur. an.1216.c.1.n.7.
Belsingem. Vide Maris ſtella.
Belluacenſis Epiſcopus. Vide è contra.
Bellum, contra Albigenſes Hæreticos. Vide *Albigenſes*.
Bellum in Lòſitania contra Mauros diuinitus ſuperatos. an.1217. c.4.n.3.
Bellum in Caſtella contra Mauros. Vide *Alphonſus Caſtellæ Rex: Eborenſiſque Militia*.
Bellum inter Gregorium Pontificem Maximum & Fridericum Imperatorem, Romanoſque Ciues. an.1231.c.1.n.5.8.& 9.
Bellum atrox intér Bauariæ, & Auſtriæ Duces. an.1234. c.4.n.8.
Bella ciuilia inter Prouincias Germaniæ. an.1233. c 6.n.3.
Bellum inter Aragonenſes, & Nauarros. an.1234. c.6. n.1.& 2.
Bellum inter Henricum Barbatum, & Conradum Maſſouiæ Ducem. an.1235.c.8.n.1.& 2.
S. Benedictus Parens, Monachum decedentem ſine cuculla, impedit ab ingreſſu gloriæ. an.1215.c.9.n.9.
Quando regulam ſcripſerit. an.1133. cap.3. num.3.
Ordo ipſius, ſecunda Zachariæ quadriga ſignatus à Gregorio IX. decernitur. an.1234. c.3.n.7.
S. Parens Eliſæo comparatur. ibid.
S. Benedicti Fundenſis cœnobium, Abbatiæ S. Matthæi, Ciſtercienſis Ordinis, vnitur. an.1231. c.5.n.3.4.& 6.
Congratulatorias litteras accipit à Gregorio IX. n.5.& 6.
Vnio tamen non fuit ſortita effectum. an.1254. c.7.n.8.& ſeqq.
Reſcriptum tranſactionis in bonis vtriuſque Monaſterij. ibid.
Beni-fazanum, cœnobium Ciſtercienſe, erigitur à Iacobo, Aragoniæ Rege, in Regno Valentiæ. an.1134.c.5.n.9.
Perficitur, & dotatur ſumptuosè, in pœnam ſacrilegij, in Epiſcopum Gerundenſem commiſſi. ibid.
Mentio illius in litteris Apoſtolicis. an.1235. c.9.n.2.
Benigna, Abbatiſſa Montis Saluatoris, à Margarita Moniali, metu concuſſa, cauſam quærit. an.1219.c.4.n.8.
Gertrudem defunctam chorum intrare vidiſſe cognoſcit. ibid.
Eidem iubet, vt Gertrudem interroget, quid quærat, ſi redeat iterum. ibid.
Berengaria Alphonſi Regis Caſtellæ filia Parentis morti aſſiſtit. an.1214. c.5.n.4.
Officioſa funeris obſequia ad Huelgas expendit. n.5.
Præ dolore Patris amiſſi velut mortua efficitur. ibid.
Ad Fratris Henrici corpus recipiendum Præſules Palentinum, & Burgenſem mittit Tarecum. an.1217. c.5. n.2.
Illud in Helguenſi ſepelit cœnobio. ibid.
Ferdinandum filium, Henrico ſucceſſurum vocat. ibid.
Quas ob cauſas. n.3.
Mores, & foros Legionenſes vt corrigat, grauaminaque Ciuitatis, petit, à Vrio. n.3.
Palatium Regale Legione ædificat. ibid.
Reſtaurat turres, à Rege Almanſore deſtructas. ibid.
Quot Alphonſo coniugi genuerit filios. n.4.
Beatrici, filio Ferdinando deſponſandæ, cum nobili occurrit venienti comitatu. an.1225. c.1.n.5.
Aleonorem ſororem, atque Iacobum Regem, Turiaſonem euntes, pro celebrandis nuptiis comitatur. n.8.
Filium Ferdinandum, à Patre exhæredatum ex Bætica reuocari ſtudet. an.1230, cap.a. num.6.
Illuc perſonaliter proficiſcitur. ibid.
Ad Toletum ſit obuiam illi. ibid.
Cum Taraſia, Regina Legionenſi, concordiam, filij nomine, paciſcitur. n.9.
Filiabus Taraſiæ, Legionis Regno cedentibus redditus annuos concedit. ibid.
Berengaria, Infantiſſa, Regum Legionis filia. an.1217. c.5.n.4.
Ioanni, Regi, Hieroſolymæ, poſt Imperatori nubit. ibid.
Berengarius, Epiſcopus Barchinonenſis, Ordinis Sanctæ Mariæ de Mercede fundationi aſſiſtit. an.1218.c.5.n 5.
Præ Eccleſiæ foribus, Pontificalibus indumentis fundatores expectat. ibid.
Poſt eorum aduentum ſacra peragit. ibid.
Iacobi Regis iuſſu veſtibus albis Petrum Nolaſcum induit. n.6.
Super erectionem Eccleſiæ Cathedralis in Inſula

Inſula Maiorica, à Iacobo Rege diſcordat. an.1230. c.1.n.8.& 9.
Abbatum Populeti, & Sanctarum Crucium interuentu, cum illo componit. ibid.
Bergenſis Epiſcopus, cum Abbate Stanleiæ Index datur. In cauſa coronationis Regis Noruegiæ. an.1231.c.6.n.3.& 4.
Bernardina Guzmania, Prioriſſa S. Felicis cum domo ad Burgenſem Vrbem transfertur. an.1219.c.8.n.6. temiſſiuè.
S. Bernardus Parens, ne conuerſæ in Grangiis, Monaſterio vicinis, reciperentur, ſeuerè præcepit. an.1234. c.2. n.10.
Ipſo aduertſante introductæ ſunt. ibid.
In Bulla canonizationis, S. Dominici eximiè extollitur & quare. an.1234. c.3.n.7.
Bernardus Abbas Herta, iudex datus in cauſa Epiſcoporum Oxomenſis, & Seguntini. an.1234. c.7.n.4.
Bernardus Argentona, Iacobi Aragonenſis vexilla in Baleatica expeditione ſequitur.an.1229 c.7. num.1.
Terram hoſtium primus attingit. ibid.
Vexillo ſublato, noſtros hortatur, vt ipſum ſequantur. Ibid.
Bernardus Brito, ſcriptor, corrigitur. an.1231. c.4.n.13.
S.Bernardus Caluonius, eodem, quo S. Francha anno, Ciſtercium intrat. an.1214.c.6.n.5.
Quis eius acta, quando,& ad quem ſcripſerit. n.5. & ſeqq.
Genus Viti,Parentes, patriaque. n.6.& 8.
Educatio ſimul, & eruditio. n.8.
In Sanctis Crucibus Monachum induit. n.9.
A Parentibus & conſanguineis reuocari ad ſæculum procuratur. Ibid.
Dimittit habitum, ſed ſtatim reſumendum. num.10.
Virtutes eius, miraculaque recenſentur. an.1234. c.5. n.1.
Abbas iam Sanctarum Crucium aui garrulæ ſilentium imperat. n.1.
Obedienti licentiam iterum cantandi concedit. ibid.
Extinguit eius meritis, & precibus ignem accenſum. n.2.
In anno ſterili paruis ſpiculis,& racemis horrea, doliaque implet. n.2.
Animam Fratris cuiuſdam in cœlum aſcendentem videt. n.3.
Suos frangit dentes eo quod à mulieribus laudari. n.4.
Eligitur in Epiſcopum Vichenſem. n.5.
Officium S. Inquiſitionis in Hiſpania illi iniungitur. an.1235. c.2.n.9.
Bernardus Campanus, Magiſter Templariorum Iacobum Regem in Baleatica expeditione comitatur. an.1229.c.7.n.1.
Bernardus, Carinthiæ Dux primus, fundator Abbatiæ S. Mariæ in Landeſtroch. an.1235. c 8. n.1.
S. Bernardus, diſcipulus Sancti Franciſci, & Martyr illuſtris, apud Marrochium. an.1219. cap.2.num.9.& 10. & an.1220. cap 3.num.1. & ſeqq.
Vide *Franciſcani Fratres*.
Bernardus S. Eugenia, vnus ex Aragoniæ Proceribus, qui Regem Iacobum in Baleatica expeditione ſequuti ſunt. an.1229. c.7.n.1.
Bernardus, Genocaſtrenſis Epiſcopus, adeſt conſecrationi Eccleſiæ Cuſſentinæ. an.1221. c.7. num.3.
Subſcribit eiuſdem conſecrationis litteris. num.7.
Bernardus, hoc nomine ſecundus, Hortenſis Abbas, Iudex inter Epiſcopum Oxomenſem, & Seguntinum conſtituitur. an.1234. c.7.n.4.
Bernardus, Lupianus in Germania Dominus & miles ſtrenuus. an.1222.c.4.n.6.
Ob corporis debilitatem ad prælium in Sporta defertur. ibid.
Poſt conceptos ex legitimo toro filios in Ciſterciensi Monachum induit. ibid. & n.8.
Qua in domo ? incertum. ibid.
Abbas creatur. ibid.
Præfectura relicta in Liuoniam prædicatum proficiſcitur. ibid.
Lealhenſis Epiſcopus effectus, ab vno ex eius filiis, iam Traiectenſi Pontifice, conſecratur. ibid.
Vna cum iſto Gerardum alterum filium, ad Bremenſem ſedem promotum, conſecrat. n.7.& 8.
Habuiſſe, & alium filium, cui Bernardi nomen, Pontificem Paderbornenſem, memoratur. n.7.
Quo anno ad ſedem Lealbenſem promotus? incertum. n.9.
Rem ſatis miram Cæſatius Heiſterbachenſi refert. ibid. & n.10.
Bernardus, Monachus Heiſterbacbenſis, vna cum Oliuerio ad Crucem prædicandam mittitur. an.1217.c.3.n.9.
Tunc temporis variæ Crucis apparitiones in aëre factæ. n.10.
Gemmam, à quodam Sacerdote ſibi oblatam, nequit ſuſcipere, & cur. n.11.
Eidem prædicandi poteſtatem concedit. ibid.
Poſt ſermonem, ad populum habitum, Sacerdotem in terram corruere conſpicit. Ibid.
Mirabile quoddam eidem accidit. n.12.
An in Syriam traiecerit? dubium. an.1219. c.1. n.1.
Suæ prædicationis fructus perpenditur. n.3.
Bernardus, Paderbornenſis Epiſcopus, Bernardi Lealhenſis filius, à Fratre Geraldo, Antiſtite Bremenſi, conſecratus fertur. an.1222. c.3. num.7.
Bernardus de Portellis, Balduinum Comitem ſuſpendit ab arbore, in vltionem Petri Aragoniæ Regis. an.1214. c.1.n.5.
Bernardus de VValdi, eligitur Capellanus à Beghinia Belli-Pratenſibus. an.1217. cap.9. num.8.& 9.
Eas vt Pater educat. n.9.
Ab omnibus pluris habetur. ibid.
Bernifus,& *Bernſius*, Pruſiæ Reguli ad fidem per Ciſtercienſes conuerſi. an.1214. c.4.n.1.
Alter Philippus, Paulus alter, in baptiſmo appellati. ibid.
Quas Prouincias Euangelio ſubdiderint. ibid.
Bertha de Marbais, Ioannæ Flandriæ Comitiſſæ conſanguinea, Toparchæ Maulembaſij nubit. an.1225.c.8.n.2.
Coniuge viduata in Aquitia Ciſtercium induit. ibid.
Virtutibus claret. ibid.
Reclinatorij B. Mariæ prima à fundatrice eligitur Abbatiſſa. ibid. & n.3.

Vultum

Vultum radiantem cuiuſdam Monialis Aquirienſis vidiſſe fertur. n.3.
Et fulgore percuſſam in terram cecidiſſe. ibid.
Quanta floruerit Sanctitate. n.11.
Bertha, prima Vinarienſis Abbatiſſa. an.1227. c.10.n.10.
Bertholdus, Dux de Haringem, Sophiam, Ducum Bauariæ filiam, ducit vxorem. an.1225.c.5. num.4.
Moritur. ibid.
Bertholdus miles, confirmationi inſtrumenti priuilegij Archiepiſcopi Moguntini ſubſcribit. an.1219.c.7.n.9.
Bertholfus, Pſeudo Sacerdos, Hildebrandum ad mortem damnatum, vt confeſſionem faciat exhortatur. an.1220.c.5.n.7.
Petit ab eodem renuente, vt ſibi poſt mortem appareat. ibid.
Ipſum iam defunctum, ſibi apparentem videt. ibid.
Damnatum item eſſe cognoſcit. n.8.
Vt ſe emendet, ab eodem Hildebrando monetur. ibid.
In quadam Ciſtercij domo Monachum induit. n.9.
Morbo graui à Deo punitus eſt à vinis excedit. n.10.
Bertrandus, Cardinalis Legatus aduerſus Toloſanos Hæreticos. an.1217.c.3.n.5.
Fulconem Toloſanum, & Iacobum de Vitriaco mittit ad prædicandam Crucem. n.6.
Honorij Papæ pro Iacobo Aragoniæ Rege litteras ſuſcipit. an.1219.c.1.n.7.
Iubetur eundem Regem ſub ſua protectione ſuſcipere. ibid.& n.9.
Alias Honorij litteras ſuſcipit. an.1222.c.1. n.8. & ſeqq.
Vt Ludouici, Regis Francorum, filium, terras Angliæ Regis infeſtantem, compeſcat, vbetur. ibid.
Ab officio Legati amouetur. n.10.
Bertrandus, Conuenatum quondam Epiſcopus, ante & poſt mortem clarus miraculis. an.1220. c.1.n.9.
De eiſdem inquiri iuſſum ab Honorio Papa. ib.
An adſcriptus Sanctorum Canoni? incertum. ibid. n.10.
Beſſenhuſenſis Abbatia, Rodulphum Comitem Monachum ſuſcipit. an.1226. c.5.n.12.
Eius Eccleſia conſecratur. an.1228.c.7.n.9.
Magnis à Comite Vrachenſi augetur poſſeſſionibus. n.10.
Bethania Abbas. Vide *Abbas Bethania*.
Biloka, Monaſterium Monialium Ciſtercienſium fundatur iuxta Gandauum. an.1226. c.9.n.4. & ſeqq.
Xenodochij, Monaſterio contigui, curam ſuſcipit. n.7.
Aliquali bonorum parte defraudatur, vt illi ſubueniat. n.9.
Eius prima Abbatiſſa. n.10.
Gertrudis Sanctitate, atque fundatorum ſepulchris illuſtratur. ibid.
Monialibus de nouo Voſco accitis cæpiſſe dicitur. an.1215.c.10.n.7.
Biſchoprode, Abbatia Monialium Ciſtercienſium ſurgit in Prouincia Mindenſi. an.1232. c.7. num.10.
Fundator eius Conradus Mindenſis Epiſcopus. ibid.
Eiuſdem tranſlationes. ibid. remiſſiuè.
Biſuntinus Archiepiſcopus, vide è contra.
Biſuntini, de eligendo Archiepiſcopo tractant. an.1228.c.8.n.1.
Deſtinant Guidonem Morimundenſem, vt electioni præſit. ibid.& n.2.
Biterrenſis Epiſcopus. Vide è contra.
Bituricenſes Ciues, S. Guillelmi canonizationem ſollicitant. an.1217.c.1.n.1.
Pro inquirendo de eius vita, & miraculis litteras impetrant. n.3. & ſeqq.
Canoni Sanctorum adſcripti Corpus eleuant, eundemque in Patronum accipiunt. num.8. & ſeqq.
Blancha, filia Alphonſi Caſtellæ Regis à ſucceſſione in Regno Caſtellæ repellitur, & quare. an.1217.c.5.n.8.
Vna cum coniuge Ludouico, Galliæ Rege, coronatur. an.1223.c.1.n.10.
Mater Regis S. Ludouici. ibid.
Vt Comitem Ferdinandum ſoluat à vinculis, à filio petit, & impetrat. an.1227.c.2.n.2.
Ipſius in bello aduerſus Anglos calliditas. an.1219.c.2.n.3.
Magni habet Guillelmum Ciſtercij Abbatem. num.6.
Eidem, ad filium legato, cuncta legationis negotia impetrat. ibid.
Blancha, Sanctij, Regis Nauarræ, filia, Comitiſſa Campaniæ; Petri, Aragoniæ Regis, Legatos, ſuſcipit. an.1213.c.3.n.8.
Pro filio, Campaniæ, & Briæ hærede, Innocentium ſollicitat. c.11.n.5.
Teſtibus ſuſcipiendis, atque examinandis Iudices impetrat. ibid.
Decertat cum Principibus, & Galliæ Epiſcopis. an.1219.c.6.n.2.
Claræ-Vallis, & Quiriciaci, Abbates ſemel iterum Longipontenſem accipit Iudices. ibid.
Protegitur à Longipontenſi. n.3.
Poſt Theobaldi coniugis mortem filium in lucem edit. an.1224.c.2.n.1.
Pro illo ſuper ius Campaniæ Comitatus cum Erardo contendit. ibid.
Se, & filium ſuſcipi ſub Eccleſiæ protectione impetrat. n.2.
Litteras item pro examinandis teſtibus in cauſa filij. ibid.
Exequendas per Abbates Ciſtercij. ibid.
Nec non à Pontifice excommunicari Erardum, & Philippum Campaniæ arces inuadentes. n.3.& 4.
Et ne illi abſoluantur, niſi ſibi, & filio ſatiſfecerint. n.4.
Denuo ab Erardo moleſtata Dei implorat auxilium. n.5.& 6.
Conſulit ſuper his Arnulphum Bruxellenſem. num.6.
Monetur ab eo, vt ſi pace frui deſiderat, Virginum Ciſtercienſium cœnobium conſtruat. n.7.
Argenſolis domum erigit. n.8.
Ad concordiam cum Erardo reuocatur. ibid.
A morte corporis, & animæ liberata, meritis & precibus Abbatiſſæ Argenſolij fertur. num.9.
Blaſius Alagon, Aulæ Regiæ Præfectus Iacobum, Aragoniæ Regem, matrimonio Eleonoræ copulandum, comitatur. an.1221.c.9.n.8.

Blaſius,

Index Rerum.

Blaſius, Abbas de Sntos Albos, Ciſtercio ſuum Monaſterium informari detrectat. an.1216. c.9. n.5.
Ne compellatur graues admittit conditiones. ibid.

Bleſonſis Abbas. Vide Abbas Bleſenſis.

Bochardus Auenienſis, Flandriæ, & Hannoniæ adminiſtrationem à Balduino ſuſcipit.an.1219. c.5. n.8.
Duarum item filiatum curam. ibid.

Bochets, & Bochionſes Abbates, vide *Abbas Bocheti, & Bochionſis.*

Bochely, ſiue de Bodeloo, cœnobium, in Belgio ſub inſtituto Benedictino ſurgit. an.1215.c.7. num.9.
Eius fundator, & initia miraculoſa. num.1. & ſeqq.
Ampla Virorum nobilium dote ditatur. n.10.
Ciſtercium amplectitur. n.12.
Monachis accitis ex Camberona. ibid.
Penitus euerſum per hæreticos periit. remiſſiuè ibid.
Viris Sanctitate illuſtribus nobilitatur. n.13.
Decimas, ſibi per Tornacenſem Epiſcopum conceſſas, confirmari ab Honorio Papa impetrat. ibid.
Vide Abbas *Bodeolenſis.*

Bolbona, Abbatia Ciſtercienſis in eam intrat Monfortius Comes, cum Aragonio Rege conflicturus. an.1213. c.7. n.10.
Vide *Simon Comes Monfortium.* Et *Abbas Bolbona.*

Boleſlaus, Poloniæ Rex, puer Patri ſuccedit. an.1235. c.8. n.1.
Henricum Barbatum, S. Hedvvigis Virum, Tutorem ſuſcipit. ibid.

Bona Vallenſes Monachi, pro canonizatione S. Hugonis Honorium ſollicitant. an.1222. c.2. n.9.
Ab eodem eam impetrant. n.11.

S.Bonifacius, apud Villam-Dochin Martyrio coronatur. an.1217.c 3.n.10.

S.Bonifacius, ex Lauſanenſi Epiſcopo fit Ciſtercienſis Capellanus, remiſſiuè. ann.1231. c.4. num.53.

Bonifacius Simonetta, ſcriptor non contemnendus, doctrina, & pietate domum Sancti Stephani de Cornu illuſtrat. an.1231. c.7. n.6. remiſſiuè.

Bonifontis Abbas. Vide *Abbas Bonifontis.*

Boni Rady Abbas. Vide *Abbas Bonirady.*

Bononienſis Epiſcopus, oppidis, & caſtris ſacrilege à ſuis ciuibus ſpoliatur. an.1232. c.1. num.3.
Vide *Epiſcopus Bononienſis.*

S. Bonoſa Corpus, ex Vrbe Portuenſi cum aliis tribus ad Claram-Vallem per Conradum Cardinalem tranſmittitur. an.1227. c.1. n.2.
Venerando gaudet ſepulchro, præfixo titulo. ibid.

Borſam, Abbatia de linea Claræ-Vallis Honeſtam Vallem procreat. an.1132. c.7. n.7.

Bos, occiſus, & excoriatus, reuiuiſcit. an.1222. c.5. n.2.

Bottembroich, Abbatia Virginum Ciſtercienſium erigitur propè Coloniam. an.1232. c.7. num.10.
Eius fundator Godefridus, cuiuſdam Eccleſiæ Collegiatæ Præpoſitus. ibid.

Boxeleia Abbas. Vide *Abbas Boxeleia.*

Brabantia Dux. Vide *Dux, & Duces Brabantiæ.*

Bracharenſis Archiepiſcopus, intereſt Concilio Lateranenſi. an.1215. c.5. n.12.
Primatiam ſuæ Eccleſiæ contra Toletanam, & alias defendere, & ſtabilire conatur. ibid.
Vide *Archiepiſcopus Bracharenſis.*

Bralla, Abbatia Monialium Ciſtercienſium in Diœceſi Cameracenſi. an.1215.c.13.n.9.
Memoratur in literis Honorij Papæ III. ibid.
Cuius filia, quandove fundata? incertum. ibid.

S. Brigitta Scota, in Scotiæ Monaſteriis celebrari a Capitulo Generali decernitur. an.1222. c.13. n.4.
In ſui natalis tempore diſcordant Auctores. ibid.

Bronifius, fundator Abbatiæ Paradiſi. an.1236. c.8.n.3.
Dotem non exiguam illi deſignat. ibid.

Brumbaci cœnobium, fuſis ad Deum precibus magnam cuidam Incluſæ gratiam impetrat. an.1216. c.7.n.9.& 10.
Pulſis Monachis à Militibus deuaſtatur. anno 1234 c.4.n.8.

Brumbacenſis Abbas. Vide Abbas *Brumbacenſis.*

Brunguardus, Mekelemburgenſis Epiſcopus in multis Eccleſiam ſuam auget. an.1217. c.8. num.6.
Morte conſummatur. ibid.
Quoto tempore functus præfectura. ibid.

Bruno, Archiepiſcopus Colonienſis, filius Adolphi, & Comitis Bergenſis. an.1221. c.9. n.8.

Bruno, filius Adolphi, Comitis de Altena, fieri Præpoſitum ſummæ ædis Traiectenſis ab Engelberto Colonienſi procuratur. an.1225.c.1. num.9.

Bruno Alter, alterius Adolphi, Comitis de Altena filius. an.1251.c.9.n.8.
In Liguria familiam Altenatenſem propagaſſe fertur. ibid.

Bruno Capellanus, S. Antonij Pariſienſis, claret virtutibus. an.1227. c.8.n.1.
In Græciam mittitur. n.2.
Ad Dominum migrat. ibid.
Miraculis coruſcat. ibid.

Bruta in fabrica Alcobatienſi eunt miraculosè, redeuntque ſine ductore. an.1223. c.4.n.7.
Obediunt S. Bernardo Caluonio. an.1234. c.3. n.1.

Buchenſis Abbas. Vide *Abbas Buchenſis.*

Bullencuria, Abbatia Ciſtercienſis; ne conuerſas fœminas in Grangia ſibi vicina, recipiat à Gregorio IX. impetrat. an.1234. c.2. n.10.
A tempore B. Patris noſtri Bernardi, ipſo tamen obnitente, introductæ ſunt. ibid.

Bulloncuria Abbas. Vide *Abbas Bullencuria.*

Burchardus, Comes de Mansfelt, Friderici Imperatoris donationi ſubſcribit. an.1222 c.5.n.8.

Burchardus, Monachus Salemitanus, ad fundationem Poundunenſis cœnobij Conradum ſollicitat. an.1227. c.10.n.6.

Burgenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Burgenſis.*

Burgi medy Abbas. Vide *Abbas Burgi medy.*

Burgundia Dux. Vide *Dux Burgundiæ.*

Buſiacum, Monaſterium Virginum Ciſtercienſium, in Diœceſi Antehanenſi, ſub Sancti Petri, & Honorij protectione ſuſcipitur. an.1218. c.20. n.1.
Dubium, à quo fundatum, & quo anno.

Caeter

Index Rerum.

C

Caceres, oppidum, per Alphonſum Legionenſem eripitur à Saracenis. an.1230. c.2.n.1.

Caducanus, Veteri Britanorum ſanguine natus. an.1225.c.4.n.2.
Relicto Bangorenſi Epiſcopatu Ciſtercium induit. ibid.
Quo anno? incertum. n.1.& 2.
Scripta eius. n.s.
Morte ſublatus in ſuo Dorenſi Monaſterio ſepelitur. ibid.

Cades mutua, in Italia. an.1233.c.1.n.1.

Celestinus quartus, Pontifex Alexandro, Scotiæ Regi ob quorundam ſceleſtorum punitionem, gratias egiſſe fertur. an.1222.c.3.n.3.
Auctoris ſententia. ibid.

Cæna, Abbatia Ciſtercienſis ignota. an.1227. c.10.n.4.

Cenſura, præproperè non ferendæ. an.1225.c.1. n.5. & c.7. n.6.

Caſar-Auguſta, Iacobo Regi reconciliatur. an.1228. c.8. n.10.& 11.

Caſarius, Monachus Heiſterbachenſis, Ordinem Prædicatorum eximiè laudat. an.1215. c.4. num.6.
Dialogos ſuos ſcribere incipit. an.1221. c.5. num.1.
An tunc Magiſtri Nouitiorum munus obierit? dubium. an.1222. c.12.n.10.
Perfectis Dialogis Homilias continuat. anno 1223. c.3.n.2.& 4.
Vitam, Martyriumque Engelberti Colonienſis ab Henrico ſucceſſore ſcribere iubetur. an.1225. c.2. n.2.

Caladienſis Abbas. Vide *Abbas Caladienſis*.

Calagurritanus Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Calagurritanus*.

Calatrauenſes milites, Chorenſem militiam, vltro ſibi oblatam, in filiam adoptant. an.1213. c.11. n.7.
Caſtrum Dominorum ab Alphonſo Caſtellæ Rege ſuſcipiunt. an.1214. c.5.n.1.
Legionenſi, aduerſus Saracenos pugnanti, affuiſſe creduntur. ibid.
Ab eodem Alcantaram accipiunt. ibid.
Alium in eo loco Conuentum ſtatuunt. ibid.
Fame incredibili laborant. n.2.
Roderici Archiepiſcopi beneficio ſuſtentantur. ibid.
In Libris diffinitionum, ab anno 1576. vulgaris, mendum quod irrepſit debent corrigere. n 3.
Roderico Garſiæ Martinum Ferdinandi Magiſtrum ſubrogant. an.1216.c.10. n.9.
Transferunt domum ad Arcem proximam Saluaterræ. an.1217.c.8.n.11.
Sex item Magiſtrorum, & quorundam Martyrum corpora. n.12.
Capellam pro vtriſque ædificant. ibid.
Noui ſitus deſcriptio. n.11.
Militiam Sant-Iulianæam adoptant in filiam. an.1218. c.4.n.1.& ſeqq.
Donant eiſdem Alcantaræ Arcem, ab Alphonſo Legionenſi ſibi collatam. ibid.
Producto tranſlationis inſtrumento. n.3.
Subſtituunt Gundiſaluum Ioannis Martino Ferdinandi morte ſublato. n.8.
Cum Sant-Iacobæis concordiam ineunt. an.1222.c.8.n.10.& 11.
Militiam de Monfrac ſibi incorporant. n.12.
Victoriis pluribus potiuntur. an.1234. cap.9. num.7.
In Syriam traiicere decernunt. ibid. & n.8.
De Priore Gallo conqueruntur. an.1235.c.8. num.10.& 11.
Hiſpanum, ab Abbate Gumielenſi inſtituendum, deſiderant. ibid.
Nec non viſitationem; idque interuentu Regis Caſtellæ. ibid.
Sed non impetrant. n.12.
Accipiunt Priorem Hiſpanum, intruſum, excluſo Gallo. an.1236.c.6.n.1.
De Magiſtro conqueruntur. n.2.
Oxomenem & Segouienſem Epiſcopos impetrant viſitatores. n.3.
Viſitatio ſuſpenditur. n.4.
Morimundi Abbas cedit in Capitulo iuri Paternitatis in ſacram Militiam. n.5.
Abbas Gumielenſis cedit etiam cuilibet iuri. n.6.& 7.
Sententia pro Morimundenſi lata confirmatur à Gregorio IX. n.7.& ſeqq.
Prior Calatrauæ Hiſpanus in propriam domum abire iubetur. n.7.
Cum Roderico Archiepiſcopo Toletano ſuper quibuſdam decimis litigant. n.10.
Impetrant Iudices Abbatem & Priorem Vallis Eccleſiarum. ibid.
Saluo iure Archiepiſcopi. n.12.
Feliciores in bello, quam in pace exiſtunt. an.1236. c.7.n.1.

Calatrauenſes Moniales, primum propè Burgos mundo exortæ. an.1219. c.8. n.1.& ſeqq.
Qualis earum fundatio. n.6.
Ad Burgos transferuntur, remiſſiuè. ibid.
Vide *S. Felix*, cœnobium.

Caloceij Abbas. Vide *Abbas Caloceij*.

Camberona, Abbatia Ciſtercienſis, Bodelium in Belgio propè Gandauum procreat. an.1225. c.7.n.12.

Campenſis Abbas. Vide *Abbas Campenſis*.

Cana vel Cana, Abbatia Ciſtercienſis, à Correto producta in Diœceſi Cremonenſi. an.1230. c.9.n 4.

Cañas Abbatia Virginum Ciſtercienſium, Armecanæ Abbatiſſæ morte funeſtatur. an.1225. c.4. n.5.
Eidem ſubſtituit Vrracam, fundatorum filiam. ibid.

Cancellarius, Regni Daniæ, confirmationem Bremenſis Epiſcopatus ab VValdemaro obtineri impedit. an.1221. c.3. n.9.

Cancor, Comes Rheni, Abbatiæ Lauriſenſis fundator. an.1232. c.4. n.1.

Canonica in Amalfia. Vide *S.Petri de Amalfia*.

Canonici S. Amati, cum Belli-Patri Monialibus litigant. an.1217.c.9. n.3.
Tradi cœnobium Ciſtercio, renuunt. ibid.

Canonici Aurelianenſes, per quendam Ioannem, Rege Galliæ permittente, magnis afficiuntur iniuriis. an.1218.c.2.n.1.

Canonici Bremenſes, VValdemarum Slevvaſcenſem, ſuæ Eccleſiæ paſtorem creant. an.1225. c.3.n.8.
Eundem obnitente Papa Honorio, ſuſcipiunt. num.8.

Canonici Cameracenſes. Vide *Decanus S.Gangerij*

Canonici

Index Rerum.

Canonici Cenomanenſes, Iudicea dati Epiſcopo Nannetenſi, atque Britanlæ Comiti litigantibua. an.1220. c.2.0.13.
Canonici Caſar-Auguſtani, in ſuum Pontificem rebellant. an.1218.c.8.n.6.
Duos ex Ciſtercio Abbates accipiunt Iudices. ibid.
Canonici Dertuſenſes, apud Honorium Papam ſuum Præſulem Simoniæ accuſant. an.1218. c 8.n.6.
Exitos rei. an.1219..c.3. n.7.
Vide *Epiſcopus Dertuſenſis*.
Canonici S.Galgani, in ſpiritualibus & temporalibus defotmes. an.1233.c.1.n.2.
Ciſtercium ſuſcipere, aut per alia diſpergi Monaſteria, à Gregorio IX. iubentur. n.8. & ſeqq.
Tales inuenti dicuntur, vt vix inueniretur, vbi reciperentur. n.9.& 11.
Canonici Olomucenſes, cum ſuo Epiſcopo litigant. an.1227.c.8.0.10.
Duo Ciſtercij Abbates accipiunt Iudices.ibid.
Canonici Pragenſes, aduerſum Epiſcopum ſuum Bohemiæ Regi fauent. an.1218. cap.9. numero 2.
Relaxant propria auctoritate interdictum ab Epiſcopo latum. n.3.
Per Honorij Legatos ſuſpendi ab eodem Papa iubentur. ibid.
Canonici Vlyſſiponenſes, iniurioſè à Vincentio Decano tractantur. an.1218. c.8. n.7.& 9.
Canonici Vratis Lauienſes de Henrico Barbato conqueruntur, & cet. an.1236.c 3.n.8.
Canonicus quidam, Colonienſis, S.Maria in Capitolio, Ciſtercienſibus valdè addictus. an.1222. c.11.n.10.
Amorem erga ipſos in odium conuertit. ibid.
Qua occaſione. ibid.
Per Mariam, ipſi in ſomnis apparentem, reprehenſus de mutatione fertur. ibid.
Accenditur denoo amore in Ciſtercium. ibid.
Canonizatio, Sanctorum cur differenda. an.1217. c.1.n.2. & 4.
Canonizationes, S. Antonij de Padua. an.1232. c.1.n.9.
Bonæ Vallis Abbatis S.Hugonis. an.1222.c.3. num.11.
S. Dominici. an.1234.c.3 n.7.
S. Eliſabethæ Hungaricæ. an.1235.c.1.n.1. & ſeqq.
S. Guillelmi Bituricenſis. an.1217. c.1. per totum.
Sancti Mauricij Abbatis. an.1223. c.1. n.5. & ſeqq.
S. Roberti Patris noſtri. an.1222. c.2. n.13.
Cantuarienſis Archiepiſcopus. Vide *Archiepiſcopus Cantuarienſis*.
Cantus, ſuauiſſimus S. Eliſabethæ in extremis agentis. an.1231.c.3.n.3.& 5.
Canutus. Vide *Kanutus*.
Capitulum Ciſtercij Generale, clauſuram Monialium ſtrictè ſeruari iubet. an.1231.c.12.n.1.
Ex Innocentij III. iuſſu Decimarum exemptionem temperat. an.1213.c.12. num.2. & ſeqq.
Concernentia diuinum cultum nonnulla ordinat. an.1215. c.10. n.1.& 2.
Feſtum Sancti Guillelmi Bituricenſis celebrari præcipit. an.1217. c.1.n.10.
Et alia de ipſo. ibid.
Abuſum quendam aufert. an.1217. c.8.n.8.
Fit obuiam alteri malo. n.9.
Sollicitatum per Colonienſem Archipræſulem, Feſtum vndecim millium Virginum, in Ordine celebrari iubet. an.1217. cap.8. num.10.
Pro Virginum cœnobiis nonnulla ſtatuit. an.1218.c.12.n.2.
Quædam alia pro Antiphona: *Salue Regina*. num.3.
Necnon Feſtum SS. Martyrum Ioannis, & Pauli per vniuerſum Ordinem celebrari. num.5.
Vndecim millium Virginum etiam in cœnobiis Monialium. n.6.
Ne Abbatibus celebrantibus tapetia ſupponantur inhibet. ibid.
Quædam alia decernit, quæ Cæſarius narrat. num.7.
Nonnulla etiam pro Miſſis B. Mariæ, & Sigiſmundi Regis officio, celebrandis. an.1220. c.7.n.9.
Alia præcauentia multiplicationem Monialium. n.10.
Alia Sanctorum cultum, conuerſoſque concernentia. an.1221. c.9. n.1.
Tranſitum Aroucæ cœnobij ad Ciſtercium confirmari ab Honorio Papa impetrat. an.1222. c.9.n.9.
S. Roberti Feſtum celebrari cum duodecim lectionibus præcipit. an.1222.c.13.n.4.
Sanctæ quoque Brigittæ in Monaſteriis Scotiæ. ibid.
Decernit nonnulla pro Abbatum promotione, & depoſitione. ibid.
Item proceſſionem fieri in omnibus Monaſteriis die Aſſumptionis B.Mariæ. an.1223.c.5. num.8.
Necnon, vt nullus per Capitulum depoſitus reſtituatur ſine ipſius conſenſu. ibid.
Celebrari item per totum Ordinem Anniuerſarium Philippi, Galliæ Regis. n.9.
Decernit quædam pro conuerſis. an.1224.c.8. num.1.
Pro proceſſionibus item, & carnium abſtinentia. an.1226.c.9.n.1.
Alia ad cultum ſpectantia decernit. an.1227. c.10. n.1.
Precibus autem Monachorum commendari Honorium Papam. ibid.
Pro cuſtodia Monialium ſtabilit quædam alia. ibid.
Gregorij IX. litteras ſuſcipit. an.1228. c.2. num.3.
Vt curet, orationes per Ordinem fieri pro victoria contra Albigenſes, ab eodem iubetur. ibid.
B. Arnulphum Bruxellenſem adſcribi Sanctorum numero impedit, & cet. an.1228. c.5.n.11.
Concernentia diuinum cultum nonnulla ordinat. an.1228. c.9.n.1.
Abbatias tenues ſupprimi iubet. n.2.
Sed ſine effectu. ibid.
Quædam alia pro Monialibus decernit. n.3.
Statuit, Abbatem depoſitum, non poſſe proſequi cauſam depoſitionis. an 1231. c.7. num.2.
Iubet per vicinos Abbates fore proſequendam. ibid.

Iuſſu Gregorij I X. S. Mariæ de Palaciolis acceptat. an.1231.c.7.n.7.
Feſtum S. Dionyſij celebrari iubet.an. 1232. c.7.n.5.
Miſſam item de Spiritu Sancto per totum Ordinem prima die Capituli. an.1233.c.8. num.1.
Item,quod Moniales, non niſi Confeſſoribus deputatis confiteri præſumant. ibid.
Augmentum congruæ ea propriis decimis, Presbyteris Parochialibus ſoluere compulſuo,apud Gregorium IX.queritur.an.1234. c.2.n.7.
Immunitatem ab hac vexatione impetrat. ibid.
Statuit quædam de litteratura, & aliis in Prælato requiſitis. ao.1234.c.20.n.2.
Necnon de electione,& depoſitione Abbatum. ibid.
Ne item conuerſi, nominentur Fratres. o.2.
Feſtum Sanctæ Eliſabethæ Hungaricæ per totum Ordinem celebrari iubet. an.1235. c.9.o.1.
Profert ſententiam pro Abbate Morimundi aduerſus Gumielenſem. ao.1236. c.6. oum.6.
Iubet celebrari in Monaſteriis Ordinis Feſtum S. Franciſci. an.1236.c.8.n.1.
Veſtitum Monialium reformat. ibid.
Capitulum Prouinciale, omnium Ordinum, in ſingulis Prouinciis celebrari iuſſum. an.1215. c.5. n.1.
Præſidentibus duobus Abbatibus Ordinis Ciſtercienſis. ibid.
Quæ in his ordinanda ea præſcripto Lateranenſis Concilij. n.1.& 2.
Iuxta morem Ciſtercienſis Ordinis celebrari iubetur. n.2.
Et viſitatores Monaſteriorum deſignare. n.2. & 3.
Omnia Ciſtercienſibus commiſſa. n.4.
Ionouata decreta pro Cluniacenſibus in Hiſpania, & alibi. n.5.
Et tranſgreſſores increpari per Honorium III. ibid.
Capitulum Colonienſe, longam Magiſtri Oliueri Epiſtolam de victoria Cruce ſignatorum in Oriente ſuſcipit. an.1219. c.1. num.1. & ſequentibus.
Capitulum Eccleſiæ S. Demetrij, cum Fratribus ſepulchri Domini litigat. an.1218. cap.9. num.13.
Abbatem de Corciaco Iudicem ſuſcipit. ibid.
Capitulum Nigrorum Monachorum, viſitandum Abbati Fuſniacenſi committitur. an.1236.c.4. o.6.& 7.
Caput Laci, antiqua Abbatia nigri habitus, olim vtriſque bonis abundabat. an.1236.c.8.n.3.
Via religionis veſtigia, decurſu temporis, apparent. ibid.
Gregorij iuſſu viſitari iubetur. ibid.
Recuſat viſitationem,appellatione ad eundem Gregorium, interpoſita. n.5.
Conturbatur mutua Monachorum cæde. ibid.
Traditur reformanda Monaſterio Claræ-Vallis. n.6.
Quæ traditio ab eodem Gregorio IX. confirmatur. n.7.
Caputia,olim in vſu Monialibus Ciſtercienſibus. an.1236.c.8.n.1.
Caput-Aquenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Caput-Aquenſis*.
Carcaſona, Galliæ Ciuitas, peregrinos ſuſcipit milites, contra hæreticos inde profecturos. an.1214.c.2.n.3.
Nuptiis Amalrici cum filia Delphini vertitur in iubilum. ibid.
Obſidetur ab hæreticis Albigenſibus.an.1224. c 4. n.1.
Ipſis irrito conatu recedentibus, manet incolumis. ibid.
Cardinales; eorum in conclaui incluſio tempore electionis Summi Pontificis, quando incoepit. an.1216. c.3.n.1.
Mortuo Honorio in electione diſcordant. ao.1222.c.1. n.5.
In duos ipſorum,ij & Conradum Portuenſem compromittunt. ibid.
Recuſante Conrado, Pontificem Gregor. IX. eligunt. ibid.
A Friderico Imperatore, vſque ad vincula, & mortem in odium Eccleſiæ vexantur, remiſſiuè. an.1236.c.8.n.14.
Carentia Virgo Ciſtercij mores intra annum edocta, Genua Placentiam ad S. Francam reuertitur. an.1213. c.11 n.1.
Ex propria dote, & ſibi & Franchæ Monaſterium fundat. ibid.
Aliud,quod tunc Placentiæ fundabat, reſpuit & quas ob cauſas. n 2.
In vertice Montis-Lanæ ædificat. ibid.
Conſummata cœnobio habitum ſuſcipit, & in Prioriſſam eligitur. an.1214.c.6.n.1.
Sub Abbatiſſa Francha. ibid.
Monaſterium curæ Abbatis Columbæ committit. ibid.
In Plectolem cum Francha, & Monialibus tranſmigrat. ao.1218.c.1.n.1.
Eccleſiæ fores,ne in modicis vigiliis fatigetur Franchæ præcludit. n.2.
Fruſtra tamen. ibid.
Eidem ægrotanti, vt ſumat radices decoctas, precibus inſtat. o.4.
Fœliciter dormienti ſubrogatur ipſa. n.9.
Ad benedictionis ſuſceptionem Franchæ ſepulchrum panditur. ibid.
Vt eiuſdem Franchæ gloriæ congaudeat,viſione, miraculo, comprobata, edocetur. o.9. & 10.
Caricampenſis Abbatia, in diſcordia Epiſcoporum ſub protectione, & iuriſdictione immediata Sedis Apoſtolicæ ſuſcipitur. an.1232. c.5.n.11.
Carnium abſtinentia,in Septuageſima à Capitulo Generali præcipitur. an.1226.c.9.n.1.
Carracetum cœnobium Ciſtercienſe Abbatiam Penæ maioris fundat in Diœceſi Lucenſi. an.1225. c.6. n.9.
Carolus,Abbas Villarienſis,inter eiuſdem domus illuſtres miraculis Viros in libro antiquitatum Burgundiæ memoratur. an.1221.c.4.n.7.
Carolus V.Imperator, violantem Petri Manriquij Comitis coniugem, ex Cœmeterio Hortenſi, quo tranſlata, in priſtinum reduxiſſe locum fertur. an.1223.c.5.o.7.
Caroli loci Abbas. Vide *Abbas Caroli loci*.
Vide etiam *Karoli locus*.
Caſanolij Caſtrum Vide *Caſtrum Caſanolij*.
Caſa Dei Abbas. Vide *Abbas Caſa Dei*.
Caſa-marium Abbatia Ciſtercienſis, illuſtratur.

Alacrini

Alacrini Monachatu. an.1216. c.7. n.7.
Eius Eccleſia ab Honorio III. ſolemni pompa conſecratur. an.1217. c.8. n.6.
Ab eodem in multis honoratur. an.1221. c.10. n.2. & ſeqq.
Sanctorum Ioannis & Pauli nomine inſignita domus ante Ciſtercij ſuſceptionem fertur. num.4.
Donatur ab Honorio cœnobio S. Dominici de Sora informando Ciſtercij legibus. an.1222. c.6. n.1. & ſeqq.
A Friderico Imperatore, eiuſdem cœnobij poſſeſſionibus. n.6. & 7.
Ne poſſit alienare, ab Honorio ſibi conceſſa iubetur. n.8. & 9.
Indulgetur pro eiſdem priuilegio exemptionis. n.10.
Grangiæ ipſius, conuerſique; malè à ciuibus Soranis tractantur. an.1227. c.8. n.11. & 12.
A Gregorio Papa pro aggreſſoribus puniendis ad Imperatorem litteras impetrat. ibid.
Caſamary Abbas. Vide *Abbas Caſamarij.*
Caſa noua Abbas. Vide *Abbas Caſa noua.*
S. Caſiani Monaſterium, Ciſtercienſe Inſtitutum ſuſcipere à Gregorio IX. iubetur. an.1236. c.8. n.11.
An de facto ſuſceperit? dubium. ibid.
Caſimirus, Abbas Oliuæ in Pruſia cum omnibus Monachis Martyrij palma coronatur. an.1224. c.4. n.8.
Caſimirus III. Poloniæ Rex, quo tempore, fines Poloniæ attigiſſe fertur. an.1222. c.12. num.6.
Ipſo regnante, graui perſecutione vexata Dei Eccleſia. ibid.
Quæ Mogillæ, domus Ciſtercienſis, incendio ſignificata. ibid.
Caſtri noui Abbas. Vide *Abbas Caſtri noui.*
Caſtrum Alſemburgi, quondam ſedes Regulorum Auſtriæ. an.1218. c.11. n.10.
Eius antiquus ſitus. ibid.
Ad eius rudera erigitur Abbatia Ciſtercienſis de Lilienfeld. ibid.
Caſtrum Beleſinum, in Petri Britaniæ Comitis, cuſtodiam traditur. an.1229. c.2. n.2.
Comite rebellante, à Galliæ Rege obſeſſum, ſimul cum aliis expugnatur. n.3. 8. & 9.
Caſtrum Caſanoly, hæreticorum ſedes, in territorio Aginenſi. an.1224. c.2. n.7.
Obſidetur à Monfortio Comite. n.8.
Caſtrum Caſtiantiani, vna cum Beleſino, & de Adon à Rege Galliæ expugnatur. an.1229. c.2. n.8. & 9.
Caſtrum Montis-Albani, ab Eccleſia ob hæreſim, atque alia flagitia, præciſum. an.1213. c.2. n.4.
Caſtrum de Martos, & *Anduxar*; à Ferdinando Rege in ſui ſecuritatem ſuſcipitur. an.1223. c.5. n.4.
Item Burgalimar, & Saluaterra. n.5.
Caſtrum Queſada, à Rege Ferdinando, Pereyrenſibus ſtipato militibus, capitur. an.1233. c.5. num.3.
Caſtrum Soliacenſe, propter iniuriam, quibuſdam Mercatoribus illatam, Regi Galliæ committitur. an.1218. c.2. n.2. & 3.
A Rege vſurpatum, magnæ diſſenſionis occaſio fuit. ibid.
Nec interuentu Honorij Legatorum vero Domino reſtituitur. n.11.
Caſtrum Vauri, hæreticorum ſedes. an.1213. c.3. num.3.
Habitatores eius ſuſpendio, aut gladio cadunt. ibid.
Sedes illud Sathanæ olim. ibid.
Aliorum Caſtrorum, vide propria nomina.
Cathanenſes ſuum Epiſcopum crudeliter concremant, & cur. an.1222. c.3. n.1.
Supremo afficiuntur ſupplicio. n.2.
S. Catherina, apparet B. Lutgardæ. an.1215 c.6. num.8.
Eidem gratiæ incrementa repromittit. ibid.
Inuocari in Litaniis per Capitulum Generale iubetur. an.1215. c.10. n.1.
Catherina Iudaa. Vide *Rachel.*
S. Catherina Monaſterium Virginum Ciſtercienſium, in Thuringia illuſtre Sanctæ Eliſabethæ Hungaricæ voto. an.1225. c.6. n.3.
S. Catherinæ cœnobium aliud Monialium Ciſtercienſium, præuio inſigni miraculo, in Diœceſi Moguntina ſurgit. an.1219. c.7. n.1. & ſeqq.
Eius fundatores. n.6. & 7.
Fundationis confirmatio, ſubſcriptio qui. ibid. vſque ad n.9.
Perpenditur inſtrumentum, & quædam de ipſo notata. n.10.
S. Catherina Monaſterium Benedictinum Monialium, in Haſbania in oppido S. Trudonis. an.1215. c.6. n.4.
S. Lutgardem ad habitum admittit. ibid.
Eandem eleuatam à terra videt. n.10.
Et ſuper caput eius iubar ſplendidum. ibid.
Iſam in Prioriſſam eligit. anno 1251. cap.8. num.1.
Viſitatur ab Abbate S. Trudonis. n.3.
Deſeritur à S. Lutgarde. n.6.
Eius precibus ingentia ſuſcipit incrementa. ibid.
S. Catherina cœnobium Minorum fundatur ad Alenquerium. an.1217. c.15. n.7. & 11.
Eius fundatores. ibid.
Marrochij Martyribus illuſtre. n.12.
Catherina Deza, Abbatiſſa Lorbanenſis, vnius Martyris Marrochienſis ſpatulam cœnobio Sanctus Spiritus donat. an.1220. cap.3. numero 5.
Caturcenſis Prouincia, profanata ab hæreticis. an.1214. c.8. n.3.
Cruce ſignatorum exercitum ſuſcipit. ibid.
Multis Caſtris in ea per ipſos dirutis, optata pace fruitur. c.3. n.5.
Cauſa grauiſſimæ Ciſtercienſibus à Summis Pontificibus commiſſæ. Vide verbo *Abbas.* Et *Abbates.*
Cazicenſe cœnobium. Vide *Clara-tumba.*
Ceiza. Vide *Zeiza.*
Cella, ſeu *Sella*, Abbatia Monialium Ciſtercienſium, ad Antiſiodorum exigitur per Guillelmum Archiepiſcopum Pariſienſem. an.1220. c.8. n.9.
Monialibus accitis ex S. Antonio Pariſienſi. ibid.
Cellenſe cœnobium, aliud Virginum Ciſtercienſium in Luſitania à Regina Sanctia fundatur. an.1215. c.10. n.9.
Vnde ſic dictum? Sed ſub dubio.
Sub Filiatione Monaſterij Claræ-Vallis. ibid.
Illuſtre Sanctiæ fundatricis Monachatu. numero 10.

Eiuſdem defraudatur corpore, in Lourbaoum à ſorore Tharaſia furtim deducto. ao. 1229. c.3.n.5.

Cellenſis Eccleſia. Vide *Eccleſia Cellenſis.*

Cella Fratrum Abbas. Vide *Abbas Cella Fratrum.*

Cellerarius quidam Heiſterbachenſis cum Priore ſuo ſuper quibuſdam decertat. an. 1221. c.7. num.11.

Chriſtum Crucifixum, ſibi apparentem videt. ibid.

Repellitur ab oſculis vulnerum eius. ibid.

Sui exceſſus pœnitentia ductus, veniam ſupplex à Priore petit. ibid.

Cenomanenſis Archidiaconus. Vide *Archidiaconus Cenomanenſis.*

Cenomanenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Cenomanenſis.*

Centius, Cardinalis Sanctorum Ioannis, & Pauli ab Innocentio creatus. an.1216.c.3.n.1.

Diaconus ante creatus à Cæleſtino. ibid.

Genus eius, & patria. ibid.

In Pontificem Honorium III. eligitur. ibid.

Caſæmarij Baſilicam condit, remiſſiuè. anno 1217.c.8.n.6.

Vide *Honorius III.*

Cerbelonius, Regem Iacobum comitatur in Balearica expeditione. an.1230.c.1.n.1.

Peſte infectus occumbit. ibid.

S.Cerbonij, Abbatia Monialium nigri habitus, Ciſtercium induit. ao.1234. cap.8. num.1. & ſeqq.

Monialibus ex Sancto Syro accitis. ibid.

Subiiciuntur Abbati Sancti Pantaleonis. numero 4. & 5.

Occaſio mutationis, ex depoſitione Abbatiſſæ deſumpta. ibid. & n.6. & 7.

Ex quo domus Ciſtercium amplexa, libera ab obedientia extraneorum delegatorum à Summo Pontifice declaratur. ibid.

Charta charitatis Abbati Ciſtercij, & quatuor primis occaſionem diſſidij miniſtrat. an.1215. c.4.n.10.

Sed declarata in Concilio Lateranenſi per Innocentium III. confirmataque. n.11.

Charus, ex Abbate Melliſontis Epiſcopus Achadenſis, moritur. an.1226. c.3.n.7.

Chriſtianus, Cantor, Archiepiſcopi Moguntini confirmationi ſubſcribit. an.1219. c.7. n.9.

Chriſtianus, Claræ-Vallis Monachus, poſt multos annos apoſtaſiæ Ordinem Prædicatorum, intrat. an.1223. c.2.n.2. & 3.

Coloniæ Prior eligitur. ibid.

Detectus in Claram-Vallem redire ab Honorio compellitur. ibid.

B.Chriſtianus, Ciſtercienſis Monachus, Apoſtolus Pruſiæ, Berniſium, & Beruſium Regulos ad fidem conuertit. an.1214. cap.4. num.1.

Eorum ſubditos Euangelij legibus ſubdit. ibid. & ſeqq.

Pontificis auctoritate primus Epiſcopus Colmenſis conſtituitur. an.1222. c.4. num.1. & ſeqq.

Suam Eccleſiam pinguibus redditibus ditari à Maſſouiæ Duce, & aliis impetrat. n.2.3. & 4.

Multa alia propria induſtria eidem acquirit. num.9.

Contulit Maſſouiæ Duci, vt Theutonicos, & alios milites, in Prutenos concitet. an.1224.c.4.n.9. & an.1217. c.8.n.

Multa eiſdem Theutonicis largitur. an. 1227. c.8.n.9.

Nec ſine fructu. n.9.

Chriſtiana Alphonſo, filio Ferdinandi deſponſata, ex Noruegia adducitur. an.1219.c.8. num.8.

Violante, Alphonſi vxore, grauida inuenta, Philippo Fratri nubit. ibid.

Mœrore Regni amiſſi morte conſumatur. ibid.

B.Chriſtina, dicta mirabilis, Thomam Cantipratanum, vitæ & virtutum ſcriptorem habuit. an.1215.c.8. n.5.

Diuinitus admonita, B.Lutgardi Monaſterium Aquiriæ fundat. ibid.

Chriſtina Monialis, Chriſtum cruci affixum per viſionem ſpectat. an.1216.c.8.n.1.

Itemque eiuſdem Chriſti Natiuitatem. n.2.

Grauiter ægrotat. n.3.

Angelum videt, & audit multa ſibi reuelantem. n.4.

Sancte obdormit. ibid.

Chriſtus. Vida *Ieſus Chriſtus.*

Chryſoſtomus Henriquez emendatur. an.1215. c.4. n.12. & an.1221. c.6. n.12. & ao.1229. c.5. n.8.

S. Chriſtophori cœnobium, Virginum Ciſtercienſium in Papienſi Diœceſi, ob loci incongruitatem alio transfertur. an.1222. c.7. num.9. & 10.

Vide *Ieſu Chriſti Prioratus.*

Cibi lautiores, nomine pictantiæ, in Ciſtercij Monaſteriis introducuntur. an.1235. cap.7. num.4.

Cicadoris Abbas. Vide *Abbas de Cicador.*

Cilicium, S.Edmundi, immune ab immonditia conſeruatum. ann.1235. c.5.n.2.

Iniectum in ignem, conſeruatur intactum. ib.

Cingulum B. Mariæ, Laoscenſe Monaſterium illuſtrat. an.1224.c.8.n.3.

Tentatum ſæpius diuidi, miraculosè ictibus reſiſtit. ibid.

Multa per illud Deus operatur miracula. ibid.

Cinna, ſeu Tina, ignota domus Ciſtercienſis. an.1215. c.9. n.7.

Ciſtercium Monaſterium, totius Ordinis Ciſtercienſis caput; cœnobium de Eſcarpe inter Siricam, & Egrem in Hiſpania profert. an.1213. c.12. n.6.

Arnaldo Abbati cedenti Conradum ſubſtituit. an.1217.c.2.n.8.

Illuſtratur ſepulchris trium Burgundiæ Ducum. an.1218.c.7.n.9.

Conrado Abbati Gualterum ſubrogat. an.1219. c.3.n.2.

Canonizatione Sanctiſſimi ſui Patriarchæ Roberti maximè lætatur. an.1222. c.1. n.13.

Gualtero Abbate, morte ſublato Iacobum ſuſcipit. an.1223.c.1.n.4.

Subſtituit Iacobo Guillelmum. an.1227. c.8. num.3.

Procreat Montem Regalem in Diœceſi Bellnacenſi. ao.1227. c.10.n.2.

S.Saluatorem de Monte-amato in Cluſinenſi. an.1228. c.9.n.4.

Abbatiam item pietatis Dei in Diœceſi Cenomanenſi. ao.1229.c.8.n.12.

Triplici Epiſcopo Cardinali Præneſtino, continuata electione, illuſtratur. an.1231.c.2. num.5.

Gregorium

Index Rerum.

Gregorium IX. in ſuum Procuratorem ſuſcipit. an.1231.c.5.n.10.
Ipſius interuentu in lite, ſatis prolixa, concordiam adipiſcitur. ibid.
Suſcipit reformandam Abbatiam de Monteacuto. an.1234.c.10.n.8 9.& 10.
Ciſtercienſes à Ioanne Anglo vexati cucullas, & tunicas vendere adiguntur. an.1213.cap.4. n.1.& 14.
A Beata Maria Oegniacenſi ab infantia eximiè in pretio habiti. an.1213. c.5. n.6.
In vita & morte dilecti. n.7.& ſeqq.
Eandem vel poſt mortem propitiam habent. num.13.
Fœda eorum ſpecies ſub Commendis. an.1217. c.11.n.9.
Priuilegium exemptionis decimarum, illis indultum, temperatur ab Innocentio. an.1213. c.12. n.5.
Abbatem Ioachimum ad eundem Innocentium detuliſſe feruntur. an.1215.c.3.n.11.
Inter ſe diuiſi, qui Angeli putabantur, oſtenſi homines. an.1215.c.4.n.10.
Innocentium primo, mox Generale Concilium adeunt, nec adhuc quieſcunt. n.11.
Omnium Ordinum Capitulis Præſides iure communi deſignantur. an.1215. c.5. n.1. & ſeqq.
Innocentij Papæ tempore, cunctis Eccleſiæ negotiis præficiuntur. an.1216.c.3.n.1.
Neque minus ſub Honorio. an.1216.c.5.n.11. & an.1218. c.8. & 9. per tota, & an.1219. c.6.num.1.vſque ad 6. & an.1221.c.8. ferè per totum, & an.1222. c.8.& an.1227. c.7. num.8.
Triplici priuilegio, totidem malis repellendis, fulciuntur. an.1218. c.10.n.5.& ſeqq.
Aliud in Legatos, pecuniarias ab ipſis petentes procurationes, impetrant. an.1219.cap.3. n.8.& 9.
Magnum fructum in Liuonia operantur. anno 1220.c.1.n.1.
Sollicitatur ab Epiſcopis illuc adire prædicatum. ibid.
Prædicatorum familiam, à Domino ſibi commendatam, ſub ſua protectione ſuſcipiunt. an.1220. c.5. per totum.
Sub Virginis Mariæ pallio contineri gloria à quodam Monacho videntur. an.1220. c.4. num.4.
Exactione vigeſimæ vexantur in Hiſpania. an.1220.c.7.n.1.
Conqueſti apud Honorium declarantur indemnes. n.2.
Ab hæreticis odio habentur. an.1221. cap.4. num.8.
Criminoſos, & ad varia deputatos ſupplicia, olim à morte liberabant. an.1221.c.6. num.11.
Tranſeunt nonnulli ad Sanctum Michaëlem, Benedictinorum cœnobium. an.1221. c.9. num.4.
Redire ad propria iubentur ab Honorio, niſi domus Sancti Michaëlis Ciſtercium amplectatur. ibid.
Canonizationem S. Patris Roberti, primi eorum Abbatis, ab Honorio III. impetrant. an.1222.c.1.n.12.
Ipſumque celebrari cum duodecim lectionibus iubent. n.13.
In ſuis de non ſoluendis decimis priuilegiis per Angliam ab Honorio manutenentur. 1222. c.9.n.9.
Iubentur ab eodem vniuerſi, procurationes ſoluere Gregorio de Creſcentio Cardinali. num.11.
Item non admittere Grandimontenſes. numero 12.
Quatuor Regiis, atque Infantibus quinque, Ciſtercium profeſſis in Hiſpania, illuſtrantur. an.1222.c.10.n.5.
Per quoſdam detracti, à Maria Virgine protecti. an.1122.c.11.n.10.
Non traxiſſe ad Ciſtercium Alexandrum Alenſem, propter obliuionem hoc ab ipſo petendi, dicuntur. an.1222.c.13.n.3.
Parum tamen firmo fundamento. ibid.
Cum Epiſcopis ſuper obedientia ciſdem præſtanda, contendunt. an.1224.c.5 n.1.
Item cum Archidiaconis, ſuper Iuribus ſtallationum ſoluendis. n.2.
Honorium adeunt. ibid.
Ab eodem in Archidiaconos muniuntur exemptionis priuilegio. n.3.
In Epiſcopos, ab obedientia præſtanda, niſi vt hactenus liberi declarantur. n 4.
Grauantur per Epiſcopos & Plebanos, decimarum exactione. n.5.
Apud eundem Honorium conqueſti, duplici immunitatis priuilegio roborantur. num.6. & ſeqq.
Multi in Germania, à Conrado Legato crucis prædicationi præficiuntur. an.1215. c.1. n.3.
Expenſis, moleſtiiſque, à Clericis grauati. an.1228.c.1.n.1.
Muniuntur à Gregorio IX. quadruplici in eoſdem priuilegio. n.3.& ſeqq.
Ea non ſine Romani Cardinalis interuentu, obtinuiſſe creduntur. n.8.
In iniuſtè ablatis per Albigenſes ipſos ſatiſfieri inter alias pacis conditiones ſpecialiter iubetur. an.1228.c.3.n.5.
An S. Eliſabetam Hungaricam in habitu & profeſſione ſociam habuerint. an.1228.c 4. n.9.& ſeqq.
Griſei Monachi vulgo nominati. n.10.
Compelluntur cucullas, tunicaſque vendere, ob Regis Angliæ exactiones. an.1229. c.2. num.7.
Indulgetur à Bela, Danorum Rege, vt Ordinis viſitatores ſibi neceſſaria à ſuis Villicis accipiant. an.1229. c.8. n.8.
Multorum obitus glorioſi. an.1231. cap.3. & ſeqq.
Cum Nigris Monachis litigant. an.1232. c.4. n.1.6.& ſeqq.
Gregorij iuſſu Lauriſenſi donantur cœnobio, Nigris expulſis Monachis. n.8.& 11.
Ab ciſdem ipſi, bis expulſi, cæduntur. n.11.
Excuſantur de receptione Abbatiæ. n.13.
Infeſtantur in domibus, & Grangiis per Albigenſes. an.1233.c.2.n.1.
A Raymundo Toloſano, deſignatis cuſtodibus, tuentur. ibid.
Præcipui hæreſis extirpatores referuntur. n.3. & 8.
Experiuntur magnam erga ſe Gregorij Papæ beneuolentiam, amoremque. an.1232.c.5. n.5.& ſeqq.

Exempti ab Epiſcoporum viſitatione, Præmonſtratenſium viſitatores à Gregorio IX conſtituuntur. an. 1233. c. 4. n. 1. 3. 5. & ſeqq
Dimittunt Monaſterium S. Mariæ de Stella propter Monachorum paucitatem. an. 1233. c. 6. n. 5. & 6.
Vexati ab Epiſcopis ſuper exemptione, & immunitate, per Gregorium proteguntur, laudanturque. an. 1233. c. 6. num. 8. & ſeqq. & an. 1234. c. 1. n. 6. & ſeqq.
Summis item laudibus ab eodem Gregor. IX. extolluntur, in Bulla canonizationis S. Dominici. an. 1234. c. 3. n. 7.
Intelliguntur ab ipſo Pontifice pro Equis albis quadrigarum Prophetæ Zachariæ. ibid.
A Legatis, earum multitudine grauati, eximi procurant. an. 1234. c. 7. n. 6.
Iterum atque iterum ſollicitantur ab Epiſcopis Liuoniæ ad prædicandum Verbum Dei. an. 1235. c. 4. n. 1. & ſeqq.
Prædicationi Crucis pro expeditione in terram Sanctam à Gregorio IX. præficiuntur. an. 1235. c. 4. n. 4.
Interdicuntur ab eodem ad minores tranſire, aut ex illorum Fratrum familia quempiam in poſterum ſuſcipere. an. 1235. c. 7. n. 1. 2. & 3.
Admittunt redditus annuos pro ſecandis meſſibus vnde orta relaxatio. an. 1235. c. 7. n. 4.
Eoſdem etiam, nomine pictantiæ, pro pane albo, & lautioribus cibis acceperunt. ibid.
Ciſtercij primitiua tempora in Monaſterio S. Saluatoris de Monte-acuto perfectiſſimè renouantur. an. 1236. c. 1. n. 5. & 8.
Ante Tribunal Chriſti Domini, tanquam amici, & familiares Deiparæ, benigniſſimè ab ipſa ſuſcipiuntur. an. 1236. c. 1. n. 13.
Multis & grauibus negotiis à Gregorio IX. præficiuntur. an. 1236. c. 5. per totum.
Eorundem in Fratres Prædicatorum liberalitas. an. 1236. c. 7. n. 12.
Multas à Friderico Imperatore paſſi moleſtias referuntur, remiſſiuè. an. 1236. c. 8. num. 14.
Clara, Abbatiſſa Belli-prati, Sanctitate claruiſſe, memoriæ proditur. an. 1228. cap. 9. num. 9.
S. Clara Monialis, Sancti Franciſci, primum ſub Beati Benedicti regula militauit. an. 1219. c. 2. num. 7.
Quibus in domibus. ibid.
Claramontius Alamanus, Regem Aragonum in Balearica expeditione comitatur. an. 1230. c. 2. n. 1.
Peſte infectus occubuiſſe fertur. ibid.
Clara-tumba Abbatia Ciſtercienſis, in Cracouienſi Diœceſi ſurgit. an. 1222. c. 13. n. 5.
Eius fundator, dotatioque. ibid.
Alio poſt quadriennium transfertur. ibid.
Apoſtolo Paulo dicata Eccleſiæ, hodie S. Bernardi nuncupatur. ibid.
Tempora Cazimiri Regis conflagrans, præſſuræ Eccleſiæ vniuerſalis præſaga fertur. num. 6.
Mogillæ nomine, aut Caziceuſis cœnobij, eadem appellatur domus. ibid.
Clara-Vallis, Guidoni Abbati defuncto Conradum Æginoneuſem ſubſtituit. an. 1214. c. 8. n. 1. & 2.
Conrado in Abbatem Ciſtercij aſſumpto, Guillelmum. an. 1217. c. 1. n. 8.
Aliqualem ſub Guidone Abbate paſſa iacturam fertur. n. 9.
Et Conradi cura, duplici ſubuenta priuilegio. ibid.
Cellenſe Monaſterium, Sanctimonialium ſub eius viſitatione ſuſcipit. an. 1215. c. 10. n. 9.
Illuſtratur ſepulchro Mathildis Flandriæ Comitiſſæ. an. 1218. c. 7. n. 9.
Et Burgundiæ Ducibus. ibid. n. 8.
Necnon multis pretioſiſque Sanctorum reliquiis. an. 1221. c 6. n. 2. & an. 1225. c. 4. num. 10.
Guillelmo Abbati, morte ſublato, Robertum Cellerarium ſubrogat. an. 1221. c. 6. num. 1.
Huic item defuncto Laurentium ex Vrſatiæ Abbate. an. 1223. c. 3. n. 1.
Radulphum Laurentio, morte conſummato. an. 1226. c. 3. n. 6.
Illuſtratur ſepulchro Guillelmi, Archiepiſcopi Rhemenſis. an. 1226. c. 3. n. 4.
Item quatuor Sanctorum corporibus, à Conrado Portuenſi illuc tranſmiſſis. an. 1227. c. 1. n. 2. & 3.
Eiuſdem etiam Conradi ſepultura. n. 6.
Adamum, Morinorum Epiſcopum, ad habitum admittit. an. 1229. c. 5. n. 5.
Illuſtratur purpura Iacobi, Cardinalis Epiſcopi Præneſtini. an. 1231. cap. 2. num. 4. & ſeqq.
Necnon ipſius Mauſoleo. n. 6.
A Theobaldo, Campaniæ Comite, illuſtri donatur priuilegio. an. 1231. c. 5. n. 9.
Henricum Monachum Magnæ Troiæ Epiſcopum donat. an. 1232. c. 3. n. 13.
Rodulpho in Epiſcopum Aginenſem promoto, Drogonem ſubſtituit. an. 1233. c. 6. num. 1.
Suſcipit Abbatiam Sancti Petri de Ferentillo, Ciſtercienſi inſtituendam reformatione. an. 1223. c. 8. n. 2.
Accipit item Monaſterium S. Auguſtini, & donat Abbati S. Anaſtaſij. an. 1234. c. 10. n 4. & 5.
Necnon regendam ſuſcipit Abbatiam Monialium de Honore noſtræ Dominæ. an. 1234. c. 11. n. 1.
Drogone Abbate, per mortem ſublato, Ebrardum eligit. an. 1235. c. 8. n. 8.
Et intra triennium magnum Guillelmum, Patria Bruxellenſem, & Villarij Abbatem. ibid.
Illuſtratur ſepulchro Radulphi, Archiepiſcopi Lugdunenſis, ex Abbate ipſius Claræ-Vallis. an. 1236. c. 7. n. 11.
Abbatiam S. Petri de Amalfia fundat. an. 1236. c. 8. n. 8.
Clara-Vallis Mediolanenſis, Abbatiam de capite laci acceptat, pulſis Monachis Nigris. an. 1236. c. 8. n. 6.
Clara-Vallis Mediolanenſis Abbas. Vide *Abbas Clara-Vallis Mediolanenſis.*
Clari-Campi Abbatia, cum Floricampenſi à Molano confunditur. an. 1218. c. 6. n. 6.
Series eiuſdem Abbatum. ibid. & n. 7.
Viſitatur ab Henrico Abbate Heiſterbacenſi. an. 1219. c. 4. n. 1.
Miram viſionem ab eodem audit. n. 2.

Sed

Sed qoam intelligere nullus valet. ibid.
Clarifontis Abbatia, io Ilerdenſi Diœceſi fundatur à Iacobo, Aragonenſium Rege, remiſſiue. an.1223. c.5. n.10.
Tranſlata Cæſar-Auguſtam S.Fidei cognomine iosignitur. ibid.
Diſtincta domus ab aliis eiuſdem prioris nominis coniectatur. ibid
Vide *Fons Clarus*.
Clarifontis Abbatia alia erigitur Ciſtercienſibus Monialibus ab Ermeſendi in Ducatu Luxhzemburgenſi. ao.1216.c.10.n.7.
Ita appellata, ob fontem, eo ſcaturientem, olim à Patre Bernardo benedictum, creditur. ibid.
Prima eius Abbatiſſa Hauuidis; ſecunda Ioanna, illuſtris Sanctitate. n.8.
Celebris domus ob Deiparæ imaginem miraculoſam. ibid.
Ob iam memoratum ſalutiferum footem. ibidem.
Et ob ſacras, inſigneſque Sanctorum exuuias. ibidem.
Clauſura Monialium io Capitolo Generali obſeruari præcepta. an.1213.c.12.n.1.
Clemens, Caſtellanus Plocenſis, Conradi, Ducis Maſſouiæ donationi ſubſcribit. ao.1222. c.4. num. 3.
Clericus, & Clerici, quidam per Regem Ottocarum ſuſpendi iubetur. an.1218.c.9.n.2.
Qoinque Eccleſiarum effractor, ſociuſque latronum, fuiſſe fertur. o.8.
Piures ingredientes Ciſtercium, laicos ſe ſimulaot. an.1218.c.12.n.7.
Eorundem humilitas commendata. ibid.
Clerici duo adeuot Arnulfum Bruxellenſem. an.1224. c.1.n.10.
Eorum alter Aroulfum rogat, vt ſibi deninet peccatum graue, à ſe patratum. ibid.
Ab eodem, illud diuinitus manifeſtante, ad pœniteotiam ſuadetor. ibid.
Alter ab eodem Arnulfo idem ſuſcitatus. oum. 11.
Sanctitatem ſimulans ab eodem detegitur. ibidem.
Monetur item, vt vitam refotmet. ibid.
Clerici Germaniæ qoaſi vxores proprias, habent cooeubinas. ao.1225.c.1.n.4.
A Conrado Ciſtercienſi, Hooorij Legato, coerceri, coogregata ſynodo, procurantur. ibidem.
Interdicuntur ſub grauibus pœnis. an. 1225. c.2.n.6.
Ne item fructus ſoarum præbendarum concubinis, & filiis ſpuriis relinquaut. ibid.
Nec oon ſacrum facere ionodati cenſuris, aot eoram excommunicatis. ibid.
Ne prætetea ad Eccleſias faciant ſimoniacè ſe præſentari. ibid.
Quidam carnaliter in Eccleſia cum fœmina peccat. ao.1226.c.8.n.7.
Monitus per B. Iuetam, ſpernit pœuitere. ibidem.
Repentina, & ab eadem loeta prædicta, tollitur morte. ibid.
Alius poellam ſedocit, & ſecum per varias ciuitates ducit. ibid.n.9.& 10.
Sed eiuſdem Ioetæ meritis intactam relinqnit. num.11.
Molti expenſis, moleſtiiſque aggrauant Ciſtercienſes. ao.1228.c.1.n.1.
Sed per Gregotium IX. repreſſi. num. 3. & ſequentibus.
Quidam à B.Iuliana Cornelienſi ad partes remotas, cuiuſdam negotij occaſione mittitur. an.1230.c.4.n.4.
Incidens periculoſa loca, eioſdem Sanctæ orationibus liberatur. ibid.
Clerici, & Sacerdotes hæretici, in Gregoriom Sommum Pootificem rebellant. an. 1231. c.1. n.5.
Eorum pœna. n.9.
Clericorum reſidentia Io Anglia grauiſſime iubetur. an.1231.c.6.n.1.& 2.
Cletus Epiſcopus Agrienſis, decimas agrorum, ad ſe pertineotium, Monaſterio Triumfootium dunat. an.1232.c.7.n 9.
Cluniacenſes Monachi, Præſides ſuis Capitulis accipere Ciſtercienſes iubentur. an.1215. c.5. num.5.
Eliguntur Iudices conſeruatores pro Ciſtercienſibus contra Epiſcopos, & alios. an. 1234. c.1. n.8.9.& 10. & c.2.n.1.
Collegium Conimbricenſe fundatur ab Henrico, Portogalliæ Rege, & Abbate Alcobaciæ. ao. 1221. c.9. o.2.
Abbatiarum qoorundam ſuppreſſarum reddi- tibus locopletatur. ibid.
Colomanus, Andreæ, Regis Huogariæ filius. an. 1218. c.7. n.2.
Ope Præſolis Cracouienſis adipiſcitur Haliciæ regnum. ibid.
Rex coronatut per eundem Epiſcopum. ibid.
Regno exturbatus, eidem mox reſtituitur. ibidem.
Vſurpat templariorum bona, atqoe Hoſpitalariorum. an.1236.c.3.n.10.& ſeqq.
Compoſitionem cum ipſis factam, reouit adimplere. o.11.
Per Abbatem de Cicador, oiſi reſtituat, excommunicari iobetur. ibid.
Colonia, ciuitas, Engelberto Paſtore ſuo, ſacrilege occiſo, defraudatur. anno 1225. c.1. o.10. & ſequeotibus.
Eundem magno cum planctu ſuſcipit. n.13.
Columba candidiſſima ſuper caput Fulconis Toloſani Miſſam celebraotis, apparet. an. 1231. c.5. n.4.
Sacram in eiuſdem os Euchariſtiam ioferre à Beata Maria Oegniacenſi viſa memoratur. ibidem.
Columba Abbatia Ciſtercienſis, cœnobium Virgioom Placentioum regendum ſuſcipit. an. 1213. c.11. n.2.
Et Montiſſanæ, ſub auſpiciis Fraochæ, primæ Abbatiſſæ. an.1214.c.6.n.1.
Parmenſium, & Regienſiom aduerſus Placentinos exercitum patitur. o.3.
Abbatiam S. Trinitatis generat in Diœceſi Cloniacenſi. an.1219.c.8.n.1.
Eccleſiæ Placentinæ Paſtores frequenter ſubminiſtrat. an.1233.c.6.o.3.
Vide *Abbas Columba*.
Columna ignis accenſa, ad cœlos vſque pertingens, ſuper corpus B. Ioidaoi Prædicatorum Miniſtri, apparet. an.1236.c.1.n.9.
Comentum, Abbatia Virginum Ciſtercienſium in Valeotina Diœceſi, ioondationem paſſa, ſolo æquatur. ao.1222.c.7.n.11.
Tranſlatio eiuſdem àb Honorio Papa ſollicitata.

licitata. ibid.
Qoando & vbi inceperit incertum. ibid.
Commendator S. Iacobi de Palmela, Honorium Papam facit certiorem de Cruce ſignatorum aduentu in Luſitaniam. an.1217.c.4.n.3.
Eorundem victoriam de Mauris, diuinitus obtentam recenſet. ibid.
Comes S. Ægidy, abiudicatis ſibi Caſtris, & ciuitatibus, in Concilio Lateranenſi, in Toloſam ſe transfert. an.1222.c.5.n.4.
Catholicos impugnare non ceſſat. ibid.
Comes Cathanenſis, Adamum Epiſcopum, atque Serlonem Meilroſenſem comburit. an.1222. c.3. n.1.
Priuatur Comitatu ab Alexandro, Scotiæ Rege. n.2.
Ab eodem, pecunia corrupto, priſtinæ fortunæ reſtituitur. n.4.
Trucidatus per eius famulos, igni comburendus addicitur. ibid.
Comes Connenarum, Petrum Aragonenſium Regem ad Patres Concilij Vaurenſis interceſſorem habet. an.1213.c.1.n.4.
Eius exceſſus. n.7.
In cuſtodia Aragonenſis Regis recipitur. an. 1213. c.2. n.5.
Terras ſuas recipere iubetur. n.9.
Excommunicatus declaratur ab Innocentio. an.1213. c.3. n.12.
Et Arnaldo Ciſtercienſi remittitur. ibid.
Cum Petro Aragonenſi arma ſociat. an.1213. c.7. n.9. & c.9.n.1.
Murellum obſidet. ibid. & ſeqq.
Cum cæteris profligatur. ibid.
A Petro Beneuentano Cardinali abſoluitur. an.1214. c.2.n.2.
Nouis ab eo pro ſecuritate Caſtris acceptis. ibidem.
Comes Emporitanus, in Balearica expeditione peſtilentia occubuiſſe refertur. anno 1230.c.1. num.1.
Comes Fuxenſis, Petrum Aragonenſium Regem ad Patres Concilij apud Vaurum interceſſorem habet. an.1213.c.1.n.4.
Eius exceſſus relati à Patribus Concilij. n.8.
Suſcipitur in cuſtodia Regis Aragonenſis. an. 1213. c.2.n.5.
Terras ſuas recipere iubetur. n.9.
Excommunicatus declaratur ab Innocentio, & Arnaldo Ciſtercienſi iudicandus remittitur. an.1213.c.3.n.12.
Sociat arma cum Petro Aragonenſi. an. 1213. c.7.n.9. & c.9.n.1.
Murellum obſidet. ibid. & ſeqq.
Catalonenſes in eodem prælio ducit. an. 1213. c.8. n.3.
Balduinum Comitem ab arbore ſuſpendit. an. 1214.c.1.n.5.
Abſoluitur ab excommunicatione per Petrum Beneuentanum Cardinalem. anno 1214. c.2. n.2.
Nouis ab eo pro ſecuritate Caſtris acceptis. ibidem.
Aſſiſtit Concilio Lateranenſi. an. 1215. c.5. num. 7.
In eodem condemnatur. ibid.
Cum Comite Toloſano Carcaſonam obſidet. an.1224. c.4. n.1.
Irrito conatu recedit. ibid.
Comes Matiſconenſis. Vide *Matiſconēſis Epiſcopus*.
Comes Meloduni vna cum Ludouico, Galliæ Rege venit, contra hæreticos. an.1215.c.2.n.7.
Comes Monfortius. Vide *Simon Monfortius*.
Comes de Monte, Pater Engelberti, Archiepiſcopi Colonienſis. an.1217.c.8.n.10.
Comes Niuernenſis, in ſubſidium terræ ſanctæ ſuſcipit crucem. an.1235.c.4.n.7.
In vxore, & filiis moleſtatur. ibid.
Suſcipiuntur, ſub tutela Sedis Apoſtolicæ, per Abbatem Maceriarum. n.7. & 9.
Comes Pontiui, vna cum Comitibus S Pauli, Sagienſique, contra hæreticos Regem Ludouicum comitatur. an.1215.c.2.n.7.
Comites Alſatia, cruce ſignati traiicere in Orientem recuſant. an.1221.c.8.n.1.
Ab Honorio per Epiſcopum Conſtantienſem, & Abbatem Salernitanum per cenſuras ire compelluntur. ibid.
Comites Parthenonis, Gunterinæ Vallis cœnobio multa donant. an.1224.c.8.n.6.
Comites Sagienſis, & *Sancti Pauli*. Vide *Comes Pontiui*.
Comitia apud Rauennas celebrantur. an.1231. c 2. n.4.
Comitiſſa Altena, vxor Friderici, vna cum eius familia ob Engelberti mortem vltimo afficitur ſupplicio. an.1226.c.2.n.5.
Comitiſſa Gelria, pariendi difficultate laborat. an. 1226. c.1. n.5.
Suum confeſſarium, Abbatem Campenſem, vocat. ibid.
Inuocato S Engelberto Colonienſi, filium ſine difficultate in lucem edit. ibid.
Beneficij memor, Sancti ſepulchrum viſitat. ibidem.
Argenteam Imaginem offert. ibid.
Comitiſſa Monfortia, obſidioni, & victoriæ ad Murellum adeſt. an.1213.c.8.n.5.
Ominoſum ſpectat ſomnum, ſed non territa. ibidem.
Caſtrum Narbonenſe, cum eius cognatis inhabitat. an.1217.c.3.n.3.
Compoſtella Eccleſia, & *Archiepiſcopus*. Vide è contra.
Conchenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Conchenſis*.
Concilium, Coloniæ, à Conrado, Honorij Legato, congregatur. an.1226.c.1.n.10.
Leodij alterum. an.1226.c.2.n.1.
Concilium Generale Lateranenſe, ſub Innocentio III. an.1215.c.3.n.1.& ſeqq.
Concilium Moguntinum cogitur ab eodem Conrado. an.1225.c.1.n.4.
Eius acta. ibid. & n.5. & c.2.n.6.
Nonnulla eorum ioci inſerta. c.2.n.7.
Moguntinum aliud Prouinciale aduerſus quoſdam hæreticos congregatur. an. 1231. c.2. n.51.
Aliud, hæreſis labe infectis abſolutionem, inconſulto Summo Pontifice, largitur. anno 1235. c.3.n.2.
Concilium Monpeſulanum à Petro Cardinali Beneuentano cogitur. an.1215.c.1. per totum.
Aliud eodem in loco ab Arnaldo Narbonenſi. an.1224. c.4.n.7.
Acta Concilij. ibid.
Concilium Pariſienſe cogitur à Conrado, Honorij Legato. an.1223. c.2.n.5.7.& 8.
Concilium Tiraconenſe, à Ioanne, Cardinali Sabinienſi, ad Iacobi Regis petitionem congregatum.

gregatum. an.1229.c.4.n.2.
Alphonſum Iacobi filium Regni hæredem confirmat. ibid.
Nullum declarat Iacobi, atque Aleonoræ Matrimonium. an.1229.c.4.n.4.
Concilium Vaurenſe, Petri Aragonenſium Regis litteras ſuſcipit. an.1213.c.1.n.2.& ſeqq.
Eiſdem reſpondet. n.6.& ſeqq.
Nuntios, & litteras ad Innocentium Papam dirigit. an.1213.c.3.n.2.& ſeqq.
Concilium in obſidione Caſtri Murelli. an.1213. c.8.n.1. & c.9. n.2. & 7.
Confeſſores Monialium, qui, & quales eſſe debeant. an.1233.c.8.n.1.
Conradus, Archiepiſcopus Colonienſis, Ruremundenſi cœnobio perficiendo maximè ſtudet. an.1218.c.3.n.12.
Ad omnes Chriſti fideles, pro eleemoſyna, eidem domui eroganda, ſcribit. ibid.
Indulgentias eiſdem concedit. ibid.
Conradus, Abbas Beſbenhuſenſis, à Conrado Legato, ad crucis prædicationem cum aliis eligitur. an.1225.c.2.n.3.
Multa turpia commiſiſſe fertur. ibid.
Suam augeri domum poſſeſſionibus per Vracenſem Comitem impetrat. an.1228. c.7. num. 10.
Conradus Lautiſenſis, dilapidationis reus, deponitur. an.1232.c.4.n.2.
Conradus Loci S. Mariæ tertius Abbas, Vlrico ſuccedit. an.1227.c.9.n.9.
Domum à Treuirenſi ad Colonienſem Diœceſim transfert. ibid.
Conradus, Villarienſis Abbas, Æginonis Comitis filius in Clara-Valle Guidoni ſuccedit. an. 1214.c.8.n.2.
In Villario Vualterum de Traiecto accipit ſucceſſorem. n.3.
Cum Arnaldo Ciſtercij Abbate litigat. an. 1215.c.4.n.10.
Cardinalis Oſtienſis interuentu cum eo componit. n.11.
Honorij III. ſuper compoſitione litteras ſuſcipit. an.1216.c.5.n.2.
Ab eodem legatus deſignatur ad Regem Galliæ. n.6.
Ab Honorio laudatus. n.7.
Pacem Angliæ procurare iubetur. n.8.& 9.
Feliciter conſequitur. n.10.
Fontinellam, Sanctimonialium cœnobium, viſitandum ſuſcipit. an.1216.c.10.n.4.
Concordiæ cum Ciſtercij Abbate litteras ſuſcipit, ab Honorio. an. 1217. c.5. n.1. & ſequentibus.
Arnaldo, Ciſtercij Abbati, ſuccedit. n.8.
Guillelmum in Clara-Valle ſortitur ſucceſſorem. ibid.
Litteras, Claræ-Valli proficuas, ab Honorio impetrauit. n.9 & 10.
Capitulum generale celebrat. an. 1217. cap.8. n.9. & 10.
Quæ in eo decreuerit. Vide *Capitulum Generale*.
Triplici priuilegio, totidem repellendis malis, per Honorium munitur. an.1218.c.10.n.5. vſque ad 9. & c.12.n.8.
Capitulum iterum congregat quædamque ſtatuit. an.1218. c.13.n.2. vſque ad 7.
Interueniſſe Ruremundenſis domus fundationi creditur. an.1218.c.13.n.11.
In Epiſcopum Cardinalem Portuenſem promotus Gualterum accipit ſucceſſorum. an. 1219. c.3. n.1.& 2.
Inter Villarij Abbates, miraculis illuſtres, in lib. Antiquitatum Burgundiæ commemoratur. an.1221.c.4.n.7.
Ab Honorio contra Albigenſes Legatus mittitur. an.1222.c.1.n.1.
Capitulo generali ſcribit. n.3.
Commemorat quoddam flagitium, ab Albigenſibus in odium Chriſti perpetratum. ibidem.
Vna cum Comite Amalrico aliqua hæreticorum caſtra expugnat. n.4.
Petentibus concedit inducias. n.5.
Celebrato apud Toloſates Concilio, aliud ſtatuit congregari. an.1223.c.2.n.2.
Scribit ſuper hoc vniuerſis Galliæ Epiſcopis. num.3.
Concilium Senonis celebrandum, Pariſios, vt Rex aſſiſtat, transfert. n.5.
Aſſiſtit funeri eiuſdem Galliæ Regis in itinere morte ſublati. n.7.& 8.
Solemne peragit ſacrificium. n.7.
Pariſiis manſerit, an ad Toloſanas partes remeauerit? incertum. n.11.
Cœnobium, recens exortum, Prædicatorum viſitat. n.12.
Quærit à Deo, quanam gratia talis ordo inſtitutus. ibid.
Reſponſum ad ſe factum deuote ſuſcipit atque obſeruat. ibid.
Præfatum Prædicatorum Ordinem tunc priuatum approbare creditur. n.12.
Eius loco, Romano ſubſtituto, ipſe in Germaniam ab Honorio Legatus mittitur. an.1225. c.1. n.1.
Inquirit de Clericorum vitiis. n.2.
Principum animos pro Hieroſolymitana expeditione tentat. ibid.
Iubetur per Nuntios à Friderico Imperatore abſente, vt eundem expectet. ibid.
Crucem prædicans, aliis etiam prædicandam committit. n.3.
Huius gratia Principes Germaniæ Coloniam conuocaſſe fertur. ibid.
Multos cruce ſignat. ibid.
Cogit Concilium, cui affuere vniuerſi Germaniæ Prælati. n.4.
Clericorum incontinentiam in eo coërcere ſtudet. ibid. & an.1225.c.2.n.6.
Item ob culpas leues ferri cenſuras. n.5.
Paſtorum etiam negligentiam in paſcendis ouibus ſibi commiſſis. ibid.
Et laxam Monialium cuſtodiam. ibid.
Omnia, & quædam alia ſub grauibus pœnis. an.1225.c.2.n.6.
Engelberti Colonienſis corpus magno cum ſtupore ſuſcipit. an.1225.c.2.n.4.
Fridericum Comitem, Sancti occiſorem, percutit anathemate. ibid.
Idem per omnes Germaniæ Prælatos fieri in eundem iubet. ibid.
Theodorico, & Engelberto, homicidæ Fratribus, comparentibus, diem purgationis præfigit. n.5.
Auertiſſe materiam de præbendis, Romanæ Curiæ adductis creditur: & quare. n.7.
Cum Conrado altero, Bauariæ Ducis filio, ab Vuionio confunditur. an.1225.c.3.n.5.

Capot S. Vincentij in Claram-Vallem miſiſſe, cum à Gallia recederet, perhiberor. an. 1225.c.4.n.9.
Mandat ſepulturæ Sancti Engelberti corpus. an. 1226.c.1.n.1.
Concilium Coloniæ congregat. n.10.
Decernit multa in fauorem Fratrum Prædicatorum. ibid.
Publicat priuilegia, eiſdem ad prædicandum, atque audiendum confeſſiones, à Summis Pontificibus conceſſa. n.11.
A Fratre ſuo Radulfo, conſtruendo cœnobio Ciſtercienſi fundum impetrat. n.12.
Ædificium incipit, quod tamen, more præuentus, non conſummat. ibid.
Eidem Radulfo, vt relicto Comitatu Monachum induat, conſiliis, & exemplis Sanctis, auctor eſt. ibid.
Aliud Concilium Leodij cogit. an.1226. c.2. num. 5.
Monaſterienſem, atque Oſnaburgenſem Epiſcopos vocat. n.2.& 3.
Eoſdem, non ſe rite purgantes ab Engelberti morte, ſuſpenſos ad Honorium mittit. ibidem.
Vallis Benedictæ cœnobium conſecrat. ibid. & n. 12.
B.Mariæ Oegniacenſis ſepulcbrum in Brabantia viſitat. an.1227.c.1.n.1.
Ipſam pro ſe orantem videt in ſpiritu. ibid.
Vrbem reuertitur. ibid. & n.2.
Portum proficiſcitur. n.2.
Quatuor Sanctorum corpora illhinc Claram-Vallem tranſmittit. ibid.
In eundem alioſque duos, Summi Pontificia electio compromiſſa dicitur. n.5.
Seipſum eligere recuſans, pro Gregorio IX. ſuffragium confert. ibid.
Ad Dominum migrat. n.6.
In Clara-Valle ſepelitur. ibid.
Epitaphium, eiuſdem Conradi breuiter, vitam, & dicta referens. n.7.
Aliud heroico inſcriptum carmine. n.8.
Commemoratur illic inter illuſtres Sanctitate Ciſtercij viros. n.9.
Romanum accipit ſucceſſorem. ibid.
Conradus, Dux Maſſouiæ Chriſtianum Ciſtercienſem primum Culmenſem Papæ auctoritate inſtituit Epiſcopum. an.1222.c.4.n.2.
Theutonicos, & alios cruce ſignatos, in Pruthenos accit. an.1224. c.3.n 9. & an.1227. c.8.num.7.
Tradit eiſdem Culmenſem tractum, quibuſdam pactis conditionibus. ibid. an. 1227. c.8. n.7.
Felicem ex Barbaria victoriam deportat. n.8.
Cum Henrico Barbato ſuper tutelam Regis Poloniæ bellum gerit. an.1235.c.8.n.1.
Semel, & iterum victus, ignominiam reportauit. ibid.
Henricum capit, ducitque in Maſſouiam. num. 2.
S. Heduuigem, Henrici coniugem, velut Angelum Dei reueretur. n.2.
Nuptiis filiorum, eiuſdem Sanctæ interuentu, pacem cum Henrico confirmat. ibid.
Eccleſiam Culmenſem amplis poſſeſſionibus, atque redditibus locupletauit. an. 1222. c.4.n.2. & 3..
Conradus, Alberſtadenſis Epiſcopus, ſpretis infulis in Sedebeke Ciſtercium induit. an. 1221. c. 3. n.1.
Fridericum accipit ſucceſſorem. ibid.
Traieciſſe in Orientem ante Monarhatum cum Balduino Comite Flandriæ, fertur. num. 2.
Eundem etiam, iam Imperatorem Bizantinum, occidiſſe: falſo tamen. n. 3.
Memoratur in litteris Honorij Papæ. n.4.
Donationi Friderici Imperatoris ſubſcribit. an. 1222. c.5. n.9.
Conradus, Conſtantienſis Epiſcopus, altare maius atque Cœmeterium Gunterinæ Vallis conſecrat. an.1224.c.8.n.6.
Eximit eandem domum ab Eccleſiæ matricis Iuriſdictione. ibid.
Conradus, Mindenſis Epiſcopus, Abbatiam do Biſchoprode Ciſtercienſem erigit. an. 1232. c.7. n. 10.
Conradus, Cardinalis Epiſcopus Portuenſis, Legatum in Gallia egiſſe, cum Ludouicus, Regis Galliæ filius, venit aduerſus Albigenſes, falſo aſſeritur. an.1219.c.5.n.4.
Vide ſupra verbo *Conradus*, *Villarienſis Abbas*, *&c.*
Conradus, filius Friderici Imperatoris, pro Henrico Fratre in Romanorum regno ſubſtituitur. an. 1232. c.1. n.5.
Conradus, Henrici Barbati filius, & S.Heduuigis, præ Henrico Fratre à Patre diligitur. an.1218. c.7.n.6.
Paterni dominatus partem ſuſcipit. ibid.
Super hæreditate cum Fratre litigat. ibid.
Victus ab illo in bello ad patrem confugit. ibidem.
Rapitur violenta morte, ab eius matre longe ante præuiſa. n.7. remiſſiuè.
In duos Epiſcopos manus inieciſſe fertur. an. 1234.c.4.n.2.
Vaſtaſſe item Friſiarum ciuitatem: igne ferroque hoſtiliter deſtruxiſſe. n. 3.
Romam veniens, publicè proſtratus veniam petiit. ibid.
Quam à Gregorio IX. impetrauit. ibid.
Eundem Pontificem ſollicitat pro canonizatione S.Eliſabethæ Hungaricæ. ibid.
Frater Theutonicorum factus dicitur, & Magiſter. n.3.& 4.
Conradus Landiſbergius, Theutonicis, Ducis Maſſouiæ auxiliaribus, præficitur. an. 1217. c.8.n.9.
Conradus Marburgenſis vel *Marpurgenſis*, Sacerdos, virtutibus coruſcat. an. 1225. cap. 6. num.3.
Impetrat à Papa diſſeminandi per Germaniam, Verbum Dei. ibid.
Item à Thuringiæ Lantgrauio, conferendi quibus vellet præfecturas, illi competentes. ibidem.
Haud paruos fructus ſua operatur prædicatione. ibid.
B. Eliſabetham Hungaricam ſub ſua ſuſcipit protectione. an.1228.c.4. n.5.
Eandem confirmat in bono. n.6.
Impedit etiam, ne terrenæ poſſeſſioni cedat. num.7.
Ipſam Marburgum deducit. n.12.
In extremis laboranti aſſiſtit. anno 1231. cap.3. n.4.
Inter Chriſti Crucem prædicandam Martyr occumbit.

occumbit. an. 1232.c.2.n.11.
Conradus, Monachus Claræ-Vallis, male ab Vnionio cum Conrado Cardinali Portuenſi confunditur. an. 1225. c.3. n.3.
Henrico, Bauariæ Duce, naſcitur. ibid. & n.4.
Relinquit Henricum Fratrem, in paterna ditione ſucceſſorem. n.5.
In Clericum ordinatur. ibid.
Multum proficit ſtudio, doctrinaque, Colonienſis Archiepiſcopi. ibid.
Clarus virtutibus magni habetur apud omnes. ibidem.
Spreto ſæculo, in Clara-Valle Monachum induit. ibid.
Hieroſolymam, loca Sancta inuiſurus? petit. ibidem.
Vitam eremiticam profitetur. ibid.
Eam deſerere, tactus infirmitate, cogitat. ibidem.
Nauim ingreſſus, Bairam peruenit. ibid.
Sanctè conſummatus, honorifice ſepelitur. ibidem.
Memoratur inter illuſtres Ciſtercij viros. ibidem.
Conradus, Monachus Heiſterbachenſis, Sanctè conſummatur. an. 1221. c.5. n.8.
Viſio de eius obitu. ibid.
Conradus Theutonicus, B. Dominici precibus Ordinem Prædicatorum ſuſcepit, non ſine Ciſtercio. an. 1220. c.4. n.7.
Conradus, de *VVinterſtetten*, Pounduni Monaſterium fundat. an. 1227. c.10. n.6.
In eodem vna cum Gutta coniuge quieſcit. num. 9.
Conſecratio, Alcobatienſis Eccleſiæ. an. 1222. c.7. n.8. & an. 1223. c.4. n.7. & 8.
Cuſſeniinæ. an. 1222. c.7. n.1. & ſeqq.
Flinenſis. an. 1234. c.11. n.3.
Vallis Benedictinæ. an. 1226. c.2. n.12.
Conſeranenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Conſeranenſis*.
Conſtantia virtus. Vide *Fortitudo*.
Conſtantia, Bohemorum Regina, Portam cœli, Monialium Ciſtercienſium cœnobium fundat. an. 1234. c.11. n.13.
In eadem domo ſepulta iacet. ibid.
Conſtantia, Siciliæ Regina, Monaſterio Florenſi, ob Matthæi Abbatis reuerentiam, priuilegia donat. an. 1215. c.9. n.10.
Conſtantia, infantiſſa Legionis, Alphonſi, & Berengariæ filia, in Huelgueoſi cœnobio Deo ſacratur. an. 1227. c.5. n.4.
Conſtantienſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Conſtantienſis*.
Conſtantinopolitanus Archiepiſcopus. Vide *Archiepiſcopus Conſtantinopolitanus*.
Conuennarum Comes. Vide *Comes Conuennarum*.
Conuennarum Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Conuennarum*.
Conuentrenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Conuentrenſis*.
Conuerſa, ne recipiantur in Grangiis, Monaſteriis virorum vicinis, à tempore B. P. N. Bernardi ſancitum eſt. an. 1234. c.2. n.10.
Conuerſus Campenſis, Sancti Engelberti precibus ſuperbiæ tentatione liberatus. an. 1226. c.1. n.4.
Alius Heiſterbachenſis, B. Nicolao valde addictus. an. 1222. c.12. n.3.
Eundem ſibi apparentem in choro videt. ibid.
Præ gaudij magnitudine, ne ſe è terra eleuatum percipit. ibid.
Alius Hemmerodes, calumniatus, in morte diuinitus innocens oſtenſus. an. 1221. c.5. num. 3.
Alter Pictauienſis domus, grauiter ægrotat. an. 1220. c.5. n.5.
Corpus Chriſti ſuſceptum deglutire non valet. ibidem.
Inuenitur poſt mortem cum quinque ſolidis æreis. ibid.
In campo de Abbatis mandato ſepelitur. ibidem.
Conuerſus alius veteris montis, mortem violentam Archiepiſcopi Colonienſis prænunciat. an. 1225. c.1. n.9.
Alter Villarienſis, abſente Abbate, in grauem infirmitatem incidit. an. 1222. c.5. n.5.
Sub-Priori domus ſua peccata, inter quæ Abbati reſeruatum, confitetur. ibid.
Ab iſto abſoluendus, ad Abbatem, cum primum rediret, remittitur. ibid.
Ingraueſcente interim morbo ſine directa à reſeruato abſolutione decedit. ibid.
Abbati apparens, abſolutionem ab eo petit. ibidem.
Abſolutus, ſibi pœnitentiam iniungi. ibid.
Integrum purgatorij annum iniungentis ſeueritatem reprehendit. ibid.
Nonnulla alterius vitæ manifeſtans, diſparet. ibidem.
Iuuatur Fratrum ſacrificiis, & orationibus. ibidem.
Conuerſus alter cuiuſdam domus Poloniæ, nihil aliud, præter ſalutationem Angelicam, diſcere poteſt. an. 1223. c.3. n.5.
Iam mortui ſepulchrum arborem pulcherrimam emittit. ibid.
In ſingulis foliis hoc nomen, *Aue Maria*, ſcriptum inuenitur. ibid.
Ex conuerſi ore arbor illa naſci competitur. ibidem.
An idem conuerſus, qui & Grandiſyluanus, de quo hoc ipſum refertur? dubium. ibid. & num. 6.
Conuerſus alter, videns Monachos communicare, id ſibi non licere, dolet. an. 1222. c.4. n.10.
Hoſtia, diuinitus ex altari volans, os eiuſdem ingreditur. ibid.
Alius in propriam domum conſpirans male punitur. an. 1215. c.9. n.6.
Conuerſi Fontis ſalutis, quoſuis ad ſuſpendium damnatos liberandi plenam habebat facultatem. an. 1221. c.4. n.11.
Duo Pruliacenſes cum Monacho, ſuo Abbati poſt mortem apparent. an. 1220. c.5. n.3.
De ſua in æquali gloria eundem per Monachum certiorem faciunt. n.4.
Conuerſi quidam eiuſdem Pruliacenſis domus, Monaſterij bona abſque conſenſu Abbatis, & Conuentus, alienabant. an. 1234. c.2. n.9.
Conuerſi Ciſtercienſes, Monachi fieri per Capitulum generale prohibentur. an. 1218. c.12. n.7.
Caſſata tamen lex, & quare. ibid.
Conuerſi, ſilentij fractores, ſi correcti non ſe emendauerint, inſamiliares redigi à Capitulo iubentur. an. 1221. c.9. n.1.
Conuerſi, ne Fratres, ſicut & Monachi nominentur

nentur in Capitulo ſancitum eſt. an. 1234. c.10. n.2.

Coradinus, filius Saphadini, victoriæ cruce ſignatorum metu perculſus, Hieroſolymam deſerit. an.1219.c.1.n.2.& 3.

Sacra loca reuerſus, indemnia relinquit. num.2.

Corbeienſe cœnobium, Abbati Caroli loci viſitandum committitur. an.1216.c.5.n.11.

Corciacum, ſiue *Cortacum*, cœnobium Ciſtercienſe male audit apud Innocentium III. an.1214. c.4. n.8.

Cauſa commiſſa Epiſcopo Albanenſi. n.9.

Neſcitur rei euentus. n.12.

Eximitur domus à decimis ſoluendis per Epiſcopum Nigripontenſis. an. 1214. cap 7. n.1. & 1.

Cordoba, ciuitas Hiſpaniæ, pulſis Sarracenis expugnatur. an.1236. c.7. n.1.& 2.

Sedes Cathedralis eligitur. n.2.

Primam habet Epiſcopum, nomine Lupum, aſſumptum ex Ciſtercio. ibid.& n.5.& 6.

Dotatio Eccleſiæ, per Ferdinandum Caſtellæ Regem. ibid.

Pietas in eius primum Præſulem, eiuſuſque. ibidem.

Corona Abbas. Vide *Abbas Corona*.

Coronatio Regis Noruegiæ Abbati de Stanleia committitur. an.1231.c.6.n.3.& 4.

Cortacum. Vide ſupra verbo *Corciacum*.

Cracouienſis Eccleſia, Epiſcopo Viſlao, renuntianti Epiſcopatui, viriliter reſiſtit. an. 1234.c.6. n.8. & ſeqq.

In ædificiis ab eodem inſtauratur. ibid.

Cracouienſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Cracouienſis*.

Craſenſis Eccleſia, *ſiue Craſonenſis*. Vide è contra.

Crates Sancti Laurentij domum Labachenſem Ciſtercienſis Ordinis illuſtrant. an. 1214. c.8. n. 3.

Earum pars Philippo II. Hiſpaniæ Regi, conceſſa ad Regium S. Laurentij cœnobium deportatur. n.4.

Cremonenſes, à Mediolanenſibus, Placentiniſque ciuibus profligantur. an. 1214.c.6.n.3.

Crux, prædicari cœpta contra hæreticos, aduerſus Orientales Sarracenos commutatur. an.1213. c.7.n.3.

Crucis dies deſignatur victoriæ crucis. an. 1213.c.8.n.1.

Crucis prædicatio contra Orientales Sarracenus innouatur. an.1213.c.10.n.1.&ſeqq.

Inde prædicatio contra Albigenſes hæreticos refriguit. ibid.

Crucis contra Albigenſes prædicatio, dudum iam extincta, reuiuiſcit in Gallia. an.1214. c.1.n.8.

Crucis quarta prædicatio per Guidonem Epiſcopum contra Albigenſes. an.1215.c.1.n.6.

Quinta per Fulconem Toloſanum, & Iacobum de Vitriaco. an.1217.c.3.n.6.

Iterum contra Sarracenos per Bernardum Heiſterbachenſem, & Oliuerium. n.9.

Tunc temporis plures cruces in cœlo viſæ. num. 10.

Huius prædicationis fructus. an.1219. cap.1. num. 3.

Crucis noua prædicatio per B Edmundum. an.1227.c.2. n.5. & ſeqq. & an. 1228. c.2. num.6.

Altera per Magiſtrum Conradum Marburgenſem, Martyrem. an.1232.c.2.n.11.

Cruce ſignati milites, aduerſam experiuntur fortunam. an. 1213. cap.7. num. 1. & ſequentibus.

Eorundem victoria ingens. an.1213.c.8.& 9.

Aragonenſibus, & Catalanis parcunt, poſt mortem Regis Petri. an.1213.c.8.n.8.

Poſt victoriam inſignem, ad propria redeunt. an.1213.c.10.n.4.

Congregantur Lugduni aduerſus Albigenſes per Guidonem Carcaſonenſem, & Iacobum de Vitriaco. an.1214 c.1.n.9.

Per Robertum de Corceone, & Guillelmum Pariſienſem, Biterris. ibid.

Vtrique conueniunt in Montepeſulano. ibid.

Ad centum millia in exercitu fuiſſe dicuntur. num.10.

Carcaſonæ quieſcunt. an.1214.c.2.n.3.

Caſtrum Mauriliacum expugnant, & deſtruunt. n.4.

Septem in eo Waldenſes hæreticos comburunt. ibid.

Diruunt multa caſtra in territorio Aginenſi. num.5.& 6.

Ex Marmanda Regi Angliæ ſeruientes, illæſos dimittunt. ibid.n.6.

Caſtrum Marmandæ partim deſtruunt, partim conſeruant. ibid.

Intrant Petragoricenſe territorium. an.1214. c.3. n.1.

Domæ Caſtrum, ab hæreticis deſertum, deſtruunt. ibid.

Et tria alia Caſtra. n.2.& ſeqq.

Multi pro expeditione Hieroſolymitana inſigniuntur cruce. an.1217.c.3.n.9.

Honorij iuſſu in Syriam traiiciunt. ibid.

Naufragium paſſi, Vlyſſiponem appellunt. an.1217.c.4.n.1. & ſeqq.

Iuuant Luſitanos aduerſus Sarracenos ad petitionem Abbatis Alcobacienſis. num. 2. & ſeqq.

Caſtrum Alcaſar obſident, capiuntque. numero 7. & 9.

Cœleſti adiuti Candidatorum turba, victoctoriam magnam ex Mauris reportant. ibid. & ſeqq.

Donantur à Luſitania omnibus ſpoliis. n.9. Vide *Verbo Luſitani*.

Damiatam, Ægypti ciuitatem, eripiunt à Sarracenis. an.1219.c.1.n.1.& 3.

Compellunt Curadinum, Sanctam ciuitatem deſerere. n.2.& 3.

Cruce ſignati Francigenæ pugnant aduerſus Toloſanos hæreticos. an. 1219. c.1.n.4.

Caſtrum ab hæreticis munitum obſident, expugnantque. ibid.

Toluſam obſident irrito conatu. ibid.

Ab hæreticis multa paſſi, nonnulla Caſtra amittunt. ibid.

Reprimunt eorum impetum. an. 1222. c. 1. num. 4.

Inducias concedunt iiſdem. n.5.

His finitis, arma in eos reſumunt. an. 1214. c.4. n.1.

Multi cruce ſignati ad propria remeantes, nequeunt detineri. n.2.

Multi Gregorio IX. agente, ſe aduerſus Sarracenos Orientales præparant. ibid.

Arunduſium, ibi Fridericum Imperatorem præſtolaturi

præſtolaturi, proficiſcuntur. ibid.
Eo moram faciente, multi peſtilentia conſumpti ſunt. ibid.
Cum eodem Imperatore iter Orientem arripiunt. ibid.
Exprobant ipſum ignominioſe reuerteotem. ibidem.
S. Edmundi prædicatione multi cruce ſignati an. 1228. c. 2. fere per totum.
Magna pars morbis, atque ſiti perit. n. 8.
Reliqua cum Imperatore Friderico nauigat in Syriam. ibid.
Procellis iactata in Italiam redit. ibid.
Cruce multi ſignantur Moguntiæ aduerſus hæreticos. an. 1232. c. 2. n. 11.
Nec non Nauarræ Rex, & Comes Niuernenſis. an. 1235. c. 4. n. 4.
Sanctarum Crucium Abbatia Ciſtercienſis S. Bernardum Caluonium ad habitum admittit. an. 1214. c. 6. n. 9.
Illius miracolis illuſtratur. an. 1234. c. 3. n. 1. & ſeqq.
In horreis, & doliis multiplicatur miraculoſè per eius merita. n. 2.
Vide *S. Bernardus Caluonius.*
Illuſtratur Moochadarum ſepulcbris. an. 1229. c. 7. n. 8. & 9.
Item miraculo, in eorum funere facto. ibid.
Sanctarum Crucium Abbas. Vide *Abbas Sanctarum Crucium.*
S. Crucis Abbas. Vide *Abbas S. Crucis.*
S. Crucis Conimbricenſis Canonicorum Regularium cœnobium. an. 1220. c. 3. n. 7.
Tradi Ciſtercienſibus ab Alphonſo Luſitaniæ Rege procuratur. n. 8.
Traditionis inſtrumentum; & impedita traditio. n. 8. & 9.
Sed quare? incertum. ibid. n. 9.
S. Crucis Vallis cœnobium, euerſum bellicis tumultibus inſtauratur per Comitem de Landau. an. 1230. c. 9. n. 9.
S. Cucufati Monaſterium, moleſtatur ab Epiſcopo Barchinonenſi, indebitam vſurpanti Iuriſdictionem. an. 1233. c. 7. n. 5.
Abbatem Fontis-frigidi iudicem, & protectorem accipit. ibid.
Cuiauienſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Cuiauienſis.*
Culma Prouincia deficit à Maſſouiæ Duce. an. 1222. c. 4. n. 1. & 2.
Catholicorum armis ſubiugatur. ibid.
Eius Epiſcopalis ſedis primus Paſtor, Chriſtianus Ciſtercienſis. n. 1.
Vide *Eccleſia Culmenſis.*
Cumbir Abbatia in Anglia, filia Blanchætandæ proditoris cuiuſdam Monachi pœnas luit. an. 1235. c. 5. n. 6. & 8.
Cum quadam Grangia ab Angliæ Rege diripitur. n. 8.
Cunegardis. Vide *Kunegardis.*
Cupri Monaſterium Ciſtercienſe, S. Medardi Eccleſia ab Alexandro, Scotiæ Rege, donatur. an. 1222. c. 8. n. 1. & 2.
Donationis confirmationem obtinet in Honorio Papa. n. 6.
Curacy Abbas. Vide *Abbas Curacy.*
Curciacum. Vide *Corciacum.*
Cuſſentina Eccleſia. Vide *Eccleſia Cuſſentina.*
Cynthius Canonicus Baſilicæ S. Petri, ac Honorij delegatus. an. 1210. c. 7. n. 1. & 2.
Viceſimæ exactione Ciſtercienſes per Hiſpaniam vexat. ibid.
Nonnullos Abbates percutit Anathemate. ibidem.
Monaſteria eorumdem interdicto ſubiicit. ibidem.
Sed illius impetus per Honorium Papam repreſſus. n. 2.
Cyrilla Virgo Regia Martyrij palma coronatur. an. 1218. c. 1. n. 9. remiſſiue.
B. Francham, cuidam Monacho apparentem, comitatur. ibid.

D

D*Æmon* Monialem Ciſtercienſem decipit. an. 1213. c. 5. n. 8.
Fugatur ieiuniis, & orationibus Beatæ Mariæ Oegniacenſis. n. 9.
Ad ima tartari per eandem detruditur. n. 10.
Conuerſionem Lubauienſium impedire curat, ſed fruſtra. an. 1214. c. 4. n. 2. & 3.
Sanctimoniali, religioſè alias, illudit. an. 1216. c. 4. n. 9.
B. Lutgardi apparet. ibid.
Ab eadem ad Simonem Aluenſem mittitur. ib.
Ab vtroque fugatur. ibid. & n. 10.
Eorundem meritis, Moniali, hactenus illuſæ, paret. n. 11.
Walterum, Villarij Abbatem, Verbum Dei ſeminantem, multifariam aggreditur. an. 1221. cap. 4. num. 8.
Specie Simiæ apparens, ab eodem fugatur. ibidem.
Multis B. Francham moleſtat. an. 1218. c. 1. num. 4.
Deludit Monialibus Aigenſoliis. an. 1224. c. 2. num. 10.
Viſus per Abbatiſſam, videndus aliis Monialibus oſtenditur. ibid.
Apparet cuidam Aquirienſi Moniali. an. 1224. c. 6. n. 9.
Ait illi, nihil profuturam Lutgardim ſuis precibus Reyneto militi. ibid.
Per energumenum mira de Martyre Elgelberto cuidam Abbatiſſæ manifeſtat. n. 1226. c. 1. n. 8. & 9.
B. Idam Louanienſem externis aggreditur infeſtationibus. an. 1226. c. 5. n. 10.
Ab eadem fugatur. ibid.
Et à Iuliana Cornelienſi. an. 1230. cap. 8. n. 6. & 10.
Senſibiliter Virginem Iulianam infeſtat. numero 8. & 9.
Sed recedit ignominiam reportans, & confuſionem. n. 10.
In corpore defuncti incluſus alloquitur Virginem Ciſtercienſem. an. 1232. c. 3. n. 10.
Eidem minatur terribiliter, quaſi ſe ab illa vindicaturus. ibid.
Baculo Crucis in capite percuſſus ab eadem Virgine fugatur. ibid.
Dæmones multis modis Virgines Sanctas terrent, & vexant. an. 1216. c. 8. n. 8.
Apparent multi Ciſtercienſi Monacho, Sancti Patricij Purgatorium ingreſſo. an. 1221. c. 7. n. 6.
Super fœneratoris defuncti pecunia ſedens ab VValtero Beamontio Dæmon viſus eſt. an. 1235. c. 3. n. 3.

Apparet S. Eliſabethæ Hungaricæ, in extremis agenti. an.1231.c.3.n.6.

Damianitæ, Moniales S. Franciſci, plures ſub Regula S. Benedicti militant annos. an.1219. c.5. num.5.

Nomen adeptæ à primo earundem cœnobio, S. Damiano dicato. n.1.

S Benedicti Regulam ab Honorio per Hugolinum Cardinalem ſuſcepiſſe, feruntur. n.2.

Et ex Ciſtercio viſitatorem. ibid.

Quando illam ſuſceperint; quotoque tempore obſeruauerint. n.7.& 8.

S. Damiani Monaſterium primum Minoriſſarum, à quo Damianitarum ſortitæ nomen. an. 1219.c.2.n.5.

Vide *Damianitæ Moniales*.

S. Damiani Monaſterium alterum in terra Amulphorum. an. 1218. c.12. n. 9. & an. 1230. c.6. n.9.

Vnitur à Gregorio IX. Abbatiæ S. Matthæi Rheatinæ Diœceſis. an.1230.c.6.n.9.

Vnionis confirmatio. n.10.& 11.

Retardata executione, vnitur tandem Eccleſiæ S. Paſtoris, ad quam Monachi S. Matthæi tranſmigraſſe dicuntur. an.1236. c.8. num.12.

Damiata, Ægypti ciuitas, diu per cruce ſignatos obſeſſa, capitur à Sarracenis. an.1219.c.1. n.1. & 3.

Daniel, Abbas Sconaugienſis, in qua domo Ciſtercium induerit? incertum. an. 1621.c.6. num.8.

In Valle S. Petri Priorem fuiſſe, certum. ibid.

In ſacroſanctum miſſæ ſacrificium deuotione feruet. ibid.

Gratia celebrandi Capellam S. Reynaldi Colonienſis intrat. ibid.

Calicem præparans particulam carnis, illi adhærentem, ſpectat. ibid.

Num celebret? dubitat. ibid.

Ob vitandum ſcandalum ſacrificium peragit. ibidem.

Sciſcitatur ab incluſa, quis ante ipſum in eo calice celebrauerit. ibid.

Agnoſcit ab ipſa, fuiſſe Canonicum quendam, nimis ſæcularem. ibid.

Nunquam tantum conſolationis, quantum in illa percepiſſet celebratione, fatetur. ibid.

Quendam nobilem, ad mortem damnatum, ſuis precibus liberat. n.10.

S. Albani cœnobium viſitare iubetur. an.1219. c.6.n.4.

Sanctè conſummatur. an.1521. c.6. n.8.

Quædam de ipſo ab Henriquez aſſerta, tanquam commenticia refelluntur. n.12.

David, primus huius nominis, Scotiæ Rex, non potuit eſſe Pater Sanctorum Alexandri, & Mathildis. an.1217. c.6. n.9.

Quo tempore è viuis ſublatus. ibid.

S. Dauidis, Abbatis Hemmenrodenſis, oſſa eleuantur. an.1226. c.3.n.7.

Decanus, Compoſtellæ, Iudex datus ab Innocentio III. deſignatus inter Alphonſum, Luſitaniæ Regem, & ſorores. an.1216.c.2.n.7. & ſeqq.

Decanus Diuionenſis diffamatus, Abbatem, & Priorem Ciſtercij iudices accipit. an.1213.c.11. num. 6.

Decanus S. Gangerij, locum Belli prati Religioni eſſe accommodum Honorio Papæ ſcribit. an.1217. cap.9. num.6.

Quod iuſſum Epiſcopo Attrebatenſi, exequi iubetur. ibid.

Decanus Pragenſis, Bohemiæ Regi, cum Epiſcopo certanti, fauet. an. 1218. c.9. n.2.

Relaxat propria auctoritate interdictum latum in regnum. n.3.

Suſpendi à Decanatu per ſuos Legatos ab Honorio iubetur. ibid.

Decanus quidam in Normannia, viſione, Ciſtercio glorioſa, donatur à Deo. an. 1236. c. 1. num.13.

Spreto ſæculo Ciſtercium induit. ibid.

Decani Germaniæ, vt acta Concilij Moguntinenſis ſcribi faciant, ſub anathemate iubentur. an. 1225.c.2.n.6.

Decimarum exemptio quoad regulares temperatur Innocentij III. decreto. an.1213. c.15. num. 5.

Quod corpori Iuris inſertum in cap. *Nuper Abbates* de Decimis. ib.& an.1215.c.5.n.6.

Defunctus funeratur. Vide *Funeratur quidam defunctus*.

Defunctorum animæ. Vide *Apparitiones*.

Delphinus Franciæ, Amalrico ſuam filiam coniugem tradit. an.1214.c.2.n.3.

Dentes ſibi extrahit S. Bernardus Caluonius, & cur. an.1254.c.3.n.4.

Vide *S. Bernardus Caluonius*.

Depoſitio, quatuor primorum Ciſtercij Abbatum qualiter facienda. an.1215.c.4 n.10.& 11.

Depoſitio non iudicialiter proſequenda ab Abbate depoſito, ex decreto Capituli generalis. an.1231. c.7. n.2.

Eſt tamen eidem Capitulo denuntianda per vicinos Abbates. ibid.

Der, Abbatia Ciſtercienſis ignota, fundatur. an. 1219. c.6.n 9.

Dubium, an eadem, quæ *Dere* in Hybernia Diœceſis Derenſis. ibid.

Derſco, Palatinus Vratiſlauienſis, Conradi, Maſſouiæ Ducis, donationi ſuſcribit. an.1225. c.4. num.3.

Dertuſenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Dertuſenſis*.

Deſiderius, Claræ-Vallis conuerſus, præcipuus Magiſter nouæ fabricæ Eccleſiæ Alcobacienſis. an.1523.c.4.n.7.

Antiquam domum, ſacris affuturus myſteriis, frequenter adit. ibid.

Tranſit miraculosè in pallio, ſuper flumen expanſo. ibid.

Deus, B. Idam Niuellenſem, ſe deprecantem, audit. an.1518.c.11.n.1.& 2.

Pro aliorum ſanitate graues eidem infligit infirmitates. ibid.

Sanctæ eiuſdem obitum illi reuelat. n.5.

Et dilatum ſororum precibus, ſapientiæ Virginis. n.6.& 7.

B. Lutgardim ab ſcrupulis liberat. an. 1219. c.3. n. 12.

Apparet Eberardo, Abbati Ordinis Ciſtercienſis. an.1220.c.4.n.1.

Reuelat eidem, ſub equorum figura, Fratres Prædicatores ſe ad illum miſſurum. ibid.

Cuidam Monacho Ciſtercienſi apparet. an. 1221.c.2.n.5.& 6.

Quas preces ab illo effundendas pro quibuſdam Fratrum Prædicatorum eundē docet. ib.

Purgatorium S. Patricij eidē ſancto manifeſtat.

anno

anno 1221.c.7.n.2. & ſeqq.
Non permittit, flagitia impunita relinqui. an. 1222.c.3.n.4.
Victum mira plenum dulcedine, cuidam Moniali miniſtrat. an.1222.c.1.n.5.
Reuelat Conrado Portuenſi, quanam gratia Ordo Prædicatorum inſtitutus. an. 1213. c.2.n.12.
Caſtigat Friſonem, iniuriosum in ſacroſanctam Euchariſtiam, Friſiæ inundatione. an. 1218. c.6.n.3. & 4.
Romanos item in Gregorium IX. rebellantes. an.1231.c.1.n.9.
Nec non irriſorem pauperis cuiuſdam, olim cæci, ſed iam meritis S. Eliſabethæ Hungaricæ ſanati. an.1232.c.2.n.5.
Didacus Lupi de Haro, aſſiſtit Regi Legionenſi in expugnatione Alcantaræ. an. 1214. cap.5. num. 1.
Didacus Roderici de San-Cebrian S. Felicis cœnobij fundationi ſubſcribit. an. 1219. cap.8. num. 5.
Didacus Sanctij, Alcantaræ Magiſter; Nunio Ferdinandi ſubrogatus. anno 1219. cap.6. num. 7.
Conuentum ad Alcantaram transfert. ibid.
Maurorum Arces expugnat oppidaque. an. 1227.c.8.n.13.
In bello occumbit. ibid.
Ariam Perezium accipit ſucceſſorem. ibid.
Vbi ſepultus? dubium. ibid.
Diepoldus, Abbas Eberbachenſis, confirmationi Archiepiſcopi Moguntini ſubſcribit. an.1219. c.7.n.6.
S. Dionyſij Abbas, Vide *Abbas S. Dionyſij*.
Diſcordia, inter Grandimontenſes Monachos, & Tyronenſes. an.1231.c.6.n.8.& 9.
Præmonſtratenſium canonicorum. an. 1233. c.4.n.2. & 5.
Inter Prouincias Germaniæ. an. 1233. cap.6. num. 4.
Grandi-Montenſium iterum reuiuiſcunt. an. 1236. c.4. n.1. & ſeqq.
Calatrauenſium, & Magiſtri Gundiſalui. an. 1236. c.6. n.2.& 3.
Vide verbo *Bellum*: & verbo etiam *Lis*.
Doma Caſtrum in territorio Petragoricenſi, & ſitus eius. an.1214.c.3.n.1.
Ab hæreticis deſertum diruitur per cruce ſignatos. ibid.
Dominicus, Abbas S. Andreæ de Vallebenigna, locum de Palacuelos Monaſterio illuc transferendo ſuſcipit. an.1213.c.12.n.8.
Dominicus, Abbas de Scarpis, initijs Eccleſiæ Rotenſis aſſiſtit. an.1225.c.4.n.11.
B. Dominicus, Folconi Epiſcopo Toloſano indiuiduus Comes aſſiſtit. an.1213.c.8.n.7.
Chriſti in cruce pendentis imaginem militibus oſtentat. an.1213.c.8.n.7.
Quæ etiam hodie aſſeruari dicitur. ibid.
S. Romani Eccleſiam pro ſe, & ſuis à Fulcone accipit. an.1214.c.3.n.9.
Et decimalas redditus pro ſuſtentanda ab eis vita communi. ibid. & n.10.
Nullum officium non habuit à Fulcone. ibid.
Iacobo puero, in cuſtodia detento, an fuerit à ſacris confeſſionibus? an.1215.c.1.n.8.
Romam cum Fulcone Epiſcopo pergit. an. eod.c.4.n.2. & ſeqq.
Innocentium ſuper ſui Ordinis inſtitutione conuenit, & durum inuenit. n.1.
Lateranenſem Baſilicam, minitantem ruinam, ſuis humeris ſuſtinens apparet. n.4.
A Fulcone egregie commendatur. ibid.
Promiſſionem de confirmatione Ordinis impetrat. n.5.
Toloſam cum eodem Fulcone reuertitur. n.5.
Qualem ordinem inſtituerit. n.6.
S. Auguſtini regulam eligit. an. 1216. cap. 1. n.1.2. & 3.
Conſtitutiones addit, & vnde ſumptas. ibid.
Conſtructis officinis, in Eccleſia S. Damiani ſocios congregat. n.4.
Sui Ordinis confirmationem ab Honorio III. impetrat. an. 1216. c.5.n.12.
In Eccleſia & redditibus à Fulcone accepit. ib.
Alacrinum Monachum valde familiarem habet. an. 1216.c.7.n.7.
S. Iacyntum Cracouienſem, ſocium atque diſcipulum. an.1218.c.7. n.5.
Ab Alacrino viſitatus Bononiæ. an.1220 c.4. num.6.
Nil à Deo petiiſſe, quod non impetraſſet, eidem reuelat. ibid.
Ab eodem ſollicitatus, conuerſionem Magiſtri Conradi petit, & obtinet. ibid.
Cuidam Abbati Ciſtercienſi moribundo apparet. n.9.
Eundem confortans, & ſalutem pollicens, euaneſcit. ibid.
Quam inſtris familiaris. an.1221.c.2.n 13
Moribundus, tria ſuis filiis in hæreditatem relinquit. n.2.
Sancte Bononiæ conſummatur. n.3.
Per Angelos deportari in cœlum videtur. ibid.
Iordanum relinquit ſucceſſorem. n.4.
Adſcribitur Sanctorum Catalogo à Gregorio IX. an. 1234 c.3. n.6.
Feſtum ipſius cum magna pompa Toloſæ celebratur. n.8.
Ciſtercienſes ab eodem Sancto illuc adducti. num.9.
Familiaritas vtriuſque familiæ commendatur. num. 10.
Dominicus, Epiſcopus Placentinus, Alphonſi Regis Caſtellæ morti aſſiſtit. an. 1214.c.5. n.4.
Dominicus Paſchaſius. Vide *Paſchaſius*.
Dominicus Perez, Commendator, & Frater templi, tranſactioni inter Calatrauenſes, & Santiulianegos aſſiſtit. an. 1218. c.4.n.3.
Dominicus Ramirus Abarraſinenſis Epiſcopus, ſecundo templo Petrenſi primum ponit lapidem. an.1218.c.4.n.9.
S. Dominicus de Sora, cœnobium valde in ſpiritualibus collapſum. an.1222.c.6. n.1.
Pulſis Monachis, vnitur per Honorium Eccleſiæ Caſemarij. ibid. & ſeqq.
Vnionem Imperatore Friderico confirmante. num.6.& 7.
Domnorum Caſtrum, ab Alphonſo Rege expugnatum, & Calatrauenſibus reſtitutum. an. 1214.c.5.n.
Donationes. Vide verbo *inſtrumentum*, & verbo *Priuilegia*.
Drogo, Grandimontenſis Monachus, propter domeſtica diſſidia ad Ciſtercium tranſit. an. 1233. c.6. n.2.
Et Vaſſicampenſi in Abbatem Claræ-Vallis poſt Radulphum aſſumptus eſt. ibid.
Abbatiam Sancti Petri de Ferantillo ſub ſua

viſitatione ſuſcipit. an. 1233.c.8. n.2.
Sanctitate illuſtris, ad Dominum migrat. an. 1235. c.8.n.8.
Eberardum accipit ſucceſſorem. ibid.
Duciſſa Louanienſis, marito orbata, Ciſtercium induit. an.1213.c.5.n.13.
B. Mariam Oegniacenſem viſitat. ibid.
De ea reuiſenda promiſſionem habet. ibid.
Qualiter defunctum tandem viderit. ibid.
Dulcia, filia Alphonſi, Legionenſis Regis, atque Tharaſiæ coniugis. an. 1230.c.2.n.4.
Vna cum ſorore hæres regni à patre conſtituitur, excluſo Ferdinando Fratre. ibid.
Regina à Legionenſibus acclamatur. n.6.
Deſeritur ab Epiſcopis regni. n.7.
Matris conſilio Ferdinando Fratri cedit. numero 8. & 9.
Redditibus anneis acceptis. ibid.
In Luſitaniam tranſit. n.11.
A Rege Sanctio pluris habita inter proprias filias hæres deſignatur. ibid.
Iam fere mortua, ſaluti reſtituta S. Antonij Patauini meritis memoratur. ibid.
Et Ciſtercium induiſſe in Monaſterio Villæbonæ à matre fundato. an. 1231. c. 8. num. 12.
Atque eius ſepulchrum viſum olim medio in choro eleuatum. ibid.
Creditur etiam multis illa virtutibus claruiſſe. ibidem.
Dunarum Abbatia Ciſtercienſis, Eliæ Petrum, Petro Amelium ſubrogat. an. 1214. c.8.n.6.
Fundamenta nouæ Eccleſiæ iacit. ibid.
Eandem per annos ſexaginta conſummat. ibidem.
Dunfermelin, domus Ciſtercienſis, Granart, ſiue Granardium in Hybernia generat. an. 1214. c.8.n.11.
Durandus, Innocentij III. familiaris, eiuſdem Legatus cum Pandulpho in Anglia. an. 1213. c.4. n.5.
Formam ſatisfactionis præſcribit Ioanni Regi. ibidem.
De eadem admittenda ſatisfactione litteras Innocentij ſuſcipit. n.6.& ſeqq.
Dux Auſtriæ Iacobum Aragonenſem de ineundo matrimonio cum eius filia ſollicitat. an. 1234. c.6. n.4.
Repulſam patitur. ibid. Vide *Dux Bauariæ*.
Dux Bauariæ, Abbatem quemdam Germaniæ Ciſtercienſem, nonnulla cum eo tractaturus, vocat. an.1217.c.7.n.10.
Extrahit hoſpitio eundem incendio peremptum. ibid.
Ratiſponæ in maiori ſepelit Eccleſia. ibid.
Dux Bauariæ, cum Auſtriaco bellum gerit. an. 1234.c.4.n.8.
Milites ſacrilegos in Monaſterium Brumbacenſe ſuſpendit. ibid.
Dux Brabantiæ, cœnobij Roberti Virginum Ciſtercienſium memoratur Patronus vna cum Lotharingio. an.1221.c.9.n 7.
Traiicere in Orientem promittit. an. 1227. c.8.n.10.
Allegans ſenium, votum adimplere recuſat. ibidem.
Illud exequi per ſe, aut per alium à Gregorio IX. iubetur. ibid.
Duobus Ciſtercij Abbatibus ſuper hoc adeundem miſſis. ibid.
Dux Burgundiæ, Arnaldum Narbonenſem Præſulem inuiſurus Pictauiam venit. an. 1213. c.10.n.5.
Pictauiæ Comitem ab hæreticorum fauore reuocat. ibid.
Amalrici cum filia Delphini nuptias tractat. ibidem.
Valentiam venit, & filiam Delphini Amalrico deſponſatam, Simoni Patri tradit. an.1214. c.2. n.3.
Dux Lermæ, à Philippo III. Hiſpaniarum Rege, Primus. an.1223.c.6.n.7.
Villam maiorem, Monaſterium Virginum Ciſtercienſium, transfert in Lermam, remiſſiue. ibid.
Non diu ibidem permanſuram. ibid.
Dux Lotharingiæ, vna cum Brabantino Patronus Monaſterij Roberti montis exiſtit. an. 1221. c.9.n.7.
Dux Louanij, Rachelem Iudæam, per iſtius parentes ſollicitatus, è Parci Monaſterio extrahere tentat. an.1220.c.6.n.8.
Per Abbatem Villarij monitus, Magiſtrumque Reynerum, ab incepto deſiſtit. n 9.

E

EBerardus Abbas Claræ-Vallis, Drogoni ſuccedit intra triennium deceſſurus. an.1235. cap 8. num.8.
Ad Regem Galliæ, à Nauarrenſi diſcordantem, Legatus mittitur. an.1236. c.3. n.1. & ſeqq.
Benigne reuerenterque à Rege ſuſcipitur. num. 5.
Eius preces ad eundem pro compoſitione cum Nauarræ Rege. ibid.
Eligitur Iudex, coram quo Rex Nauarræ poſſit conueniri. n.6.& 7.
Eberardus, Abbas primus Mariæ ſtellæ. an.1227. c.8.n.4.
Eberardus Abbas Salemitanus, iubetur Honorio Papa, vt cruce ſignatos Alſatiæ in Orientem traiicere compellat. an. 1225. c.8. num. 1.
Deum per ſomnum ſibi apparentem videt. an. 1220. c.4. n.1.
Aduentum ad ſe Fratrum Prædicatorum, eo reuelante, agnoſcit. ibid.
Illos hoſpitio ſuſceptos, quædam interrogat. ibidem.
Lotis eorumdem pedibus, noua calceamenta, & veſtes donat ipſis. ibid.
Eberardus, Burgrauius de Amberg, fundum Sanctæ Mariæ Monaſterio fundando, tradit Henrico Abbati Heiſterbachi. an. 1215. c.10. num. 5.
Eberardus, Comes Altenæ Aldebergenſe cœnobium fundat. an. 1221.c.9.n.8.
Spreto ſæculo in Morimundo Monachum induit. ibid. ſed remiſſiuè.
Eberardus, alter Comes Altenæ. an. 1221. c. 9. num. 8.
Quos reliquerit filios. ibid.
Eberardus, Hermano, Abbati Walſaſenſi, ad ſuperos tranſlato, ſufficitur. an.1222. cap.5. num.10.
Multa à Friderico Imperatore, & Henrico filio indulta impetrat. ibid. ſed remiſſiuè.

Quieti

Quieti vacaturus, abdicat præfecturam. ibid. remiſſiuè.
Eberbachi Abbatia Ciſtercienſis, conuerſionibus, Sanctorumque reuelationibus illuſtratur. an. 1219. c. 4. per totum.
Eberbachi Abbas. Vide *Abbas Eberbachi.*
Eberhardus. Vide *Eberhardus.*
Eboracenſis Archiepiſcopus. Vide *Archiepiſcopus Eboracenſis.*
Eborenſis Militia, vltro ſe dedit in filiam Calatrauæ. an. 1213. c. 11. n. 7.
Ad Auiſij locum tranſlata, de Auis nomen adepta eſt. an. 1223. c. 5. n. 1. & 2.
Quædam dubia propoſita, & expedita. n. 1.
Magiſtro Ferdinando Yanez, alterum Ferdinandum, cognomento Monteyro, ſubrogat. ibidem.
Ferdinando Monteyro Martinum Ferdinandi. an. 1229. c. 8. n. 9.
Ebraci Abbas. Vide *Abbas Ebraci.*
Ebuli Abbas. Vide *Abbas de Ebule.*
Ecclefia Aurelianenſis, irreuerenter tractatur à quodam Ioanne, Rege Philippo permittente. an. 1218. c. 1. n. 1. & 7.
Eccleſia Briuatenſis, Abbati de Bocheto Ciſtercienſi cum duobus adiunctis, viſitanda committitur. an. 1220. c. 7. n. 8.
Eccleſia Cantuarienſis, Richardo Archipræſuli S. Edmundum ſubrogat. an. 1235. c. 5. n. 3. Vide *S. Edmundus.*
Eccleſia Cellenſis, viſitanda committitur Epiſcopo Engoliſmenſi, & Abbati de Corona. an. 1221. c. 8. n. 4.
Eccleſia Compoſtellana, ambit Hiſpaniarum Primatum. an. 1215. c. 5. n. 12.
Eccleſia Cracouienſis. Vide *Craconienſis Eccleſia.*
Eccleſia Craſſenſis, ſiue *Craſſenenſis*, Abbati Fontiafrigidi viſitanda committitur. an. 1220. c. 7. n. 4.
Eccleſia Culmenſis, ſub Chriſtiano Ciſtercienſi, Apoſtolo Pruſiæ, primo eius Epiſcopo ſurgit. an. 1222. c. 4. n. 1. 2. & 3.
Vide *Chriſtianus Ciſtercienſis, &c.*
Eccleſia Cuſſentina, ſolemni pompa, ſub Luca, recens electo, conſecratur. an. 1222. c. 7. n. 1. & ſeqq.
Præſentia Imperatoris, Sanctorum exuuiis, multiſque indulgentiis, condecoratur. n. 3. & ſeqq.
Eccleſia Eſſedienſis, per Fridericum, eius aduocatum, depredata fertur. an. 1225. c. 1. n. 7.
Eccleſia Lealbenſis, ſub Bernardo de Lippia, primo eius Epiſcopo, ſurgit. an. 1222. c. 4. n. 1. & ſeqq.
Quo anno ? incertum. ibid. n. 9.
Eccleſia S. Mariæ Nouæ Calabrenſis, Abbatibus de Curacio, & de Frigillo, Ordinis Ciſtercienſis, viſitanda committitur. an. 1220. c. 7. num. 4.
Eccleſia S. Martini Turonenſis, in partes diuiditur. an. 1217. c. 8. n. 3.
Debitis defraudatur obſequiis. ibid.
Abbati de Oratorio Ciſtercienſi, cum duobus aliis, prouidenda traditur. ibid.
Eccleſia Sancti Medardi, ab Alexandro, Scotiæ Rege, Cuprenſibus donatur. an. 1221. c. 7. num. 1.
Eccleſia Neronenſis, Abbati de Gallaſo viſitanda committitur. an. 1220. c. 7. n. 4.
Eccleſia Pictauienſis, redundat Canonicis. an. 1229. cap. 8. num. 1.
Epiſcopo Petragoricenſi, & Abbati Petroſæ, ſubleuanda committitur. ibid.
Eccleſia Placentina, per Columbæ cœnobium Ordinis Ciſtercienſis frequenter de Paſtoribus prouidetur. an. 1233. c. 6. n. 3.
Eccleſia Præneſtina, triplici Epiſcopo Cardinali Ciſtercienſi, continuata electione, illuſtratur. an. 1231. c. 2. n. 5.
Eccleſia Rotenſis, ædificari per Ægidium Monachum incipit. anno 1215. cap. 4. numero 11. & 12.
Eccleſia Toletana, in Concilio Lateranenſi de Primatu Hiſpaniæ diſceptat. an. 1215. c. 5. num. 12.
Cauſa indeciſa, priuilegia multa obtinuit. ibidem.
Eccleſia Toloſana, Fulconis Epiſcopi ſollicitudine reparatur. anno 1231. cap. 5. num. 2.
Aliarum Eccleſiarum, ſi quæ ſunt, vide propria nomina.
Eccleſia Romana, In eam ſæuiente Imperatore Friderico, multa patitur. an. 1236. c. 8. num. 14.
Eccleſia non per mercenarios, ſed Paſtores, aut Vicarios perpetuos, regendæ. ex Synodo Moguntinenſi. an. 1225. c. 2. n. 6.
S. Edmundus natione Anglus mundus è maternis viſceribus naſcitur. an. 1227. c. 4. n. 1.
Cur vocatus Edmundus. n. 1.
Eius virtutes, atque caſtitatis votum. n. 3.
Quod, Mariæ quaſi deſponſatus, inuiolabiliter vſque ad mortem ſeruat. ibid.
Ieſum puerum, ſibi apparentem, videt. n. 4.
Dulci illius recreatur alloquio. ibid.
Ab imminenti periculo liberatur. n. 5.
Corona ornatus ſpinea, flammas eructante, viſus à matre dicitur. ibid.
Ipſius in miſſæ ſacrificium diſtractio. n. 6.
Eccleſia ante miſſæ impletionem egreditur. ibidem.
Suauiter à Deo punitus reuerti ad Eccleſiam iubetur. ibid.
Pariſios ſtudendi gratia proficiſcitur. n. 7.
Sollicitatus ab hoſpitæ filia, aſperrimo ſtringit corpus Cilicio. ibid. & n. 8.
Mira Sancti abſtinentia. n. 9.
Artes liberales diſcit, & docet. an. 1226. c. 5. num. 1.
Omnibus diebus miſſæ ſacrificio cum diſcipulis intereſt. ibid.
Preces canonicas recitat. ibid.
A matre, ſibi apparente, vt gradum ad Theologiam faciat, iubetur. n. 2.
Eiuſdem inter eam audiendam Sancta exercitia. ibid.
De Trinitatis arcano, diuinitus edoctus, mira differit. ibid.
Bis ad candelam lectitans opprimitur ſomno. num. 4.
Biblia, flammæ contigua, illæſa reperit. ibid.
Accendit candelam extinctam Mariæ inuocatione. ibid.
Benedictus à matre moribunda in eo ſui Fratres benedicuntur. ibid.
Sub ſuo ſorores ſuſcipit patrocinio. numero 6. & 7.
In Virginum cœnobio Deo ſacrare eaſdem cogitat. n. 7.
Dotem pro ipſis, à Monialibus petitam, dare recuſat,

receuſat, & eur. ibid.
Eas io alio cœnobio, vltro ſuſceptas, colloeat. num. 8.
Redit Pariſios. ibid.
Diſcipulo pauperi in propriam adducto domum, diu ægrotanti aſſiſtit. n.9.
Vrinale, caſu in ſolo deciſum, non frangi ſuis meritis impetrat. ibid.
Seipſum item, & quendam alium ægrotantes ſanari. ibid.
Septem ex diſcipulis, viſione præeunte miraculoſa, in Ciſtercium præmittit. an. 1225. c.6. n.1.
Angliam remeans donatur canonicato in Eccleſia Sariſberienſi. an. 1227. c.2. n.4.
Valde in prædicatione excellit. ibid.
Crucem prædicare à Gregorio IX. iubetur, quod propriis præſtat ſtipendiis. n.6.
Mulierem diuinitus manus contractione percuſſam, ſanat, cruceque ſignat. n.6.
Alteri lumen oculorum reſtituit. ibid.
Nubes & tempeſtates, à loco quo concionabatur, ſæpe auertit. n.7.
Boclandam concionaturus venit. n.8.
Crucibus ex filo confectis, per Ciſtercienſes Virgines oblato, multos ibidem ſignat. ibid.
Non ſine miraculo, reuelationibuſque. ibid. & num.9.
Pene innumeros ex omnibus Prouinciis Occidentalibus ad accipiendum crucem commouet. n.9.
Inſolitis claret miraculis. an. 1235. cap. 5. n.1. & 2.
Carbunculum tibiæ in ſeipſo ſigno crucis curat. ibid.
Mira de Cilicio, quoad carnem vtebatur, referuntur. n.2. Vide *Cilicium*.
Archiepiſcopus Cantuarienſis eligitur. n.3. & 5.
Onus detrectat, ſed compellitur acceptare. num.6.
In veſtitu pauper, in eleemoſynis largus extitit. n.7.
A muneribus ſæuere ſemper abſtinuit. n.8.
Puellas inopes, nuptui collocandas curabat. num. 7.
Suſpendio dignum, cenſebat Iudicem quæſtuarium. n.9. & 10.
Fiſtulæ morbum à Diſcipulo in ſe tranſtulit. num. 10.
Exilium ipſius pro Eccleſiaſtica libertate, & Monachatus in Pontigniaco, remiſſiuè. ibid. & an. 1213. c.4. n.10.
Eduardus, Angliæ Rex, poſſeſſiones Monaſterij Albitracti confirmat. an. 1224. c.8. n.5.
Eduardus, Pater Sancti Edmundi. an. 1227. c.4. n.1.
De licentia coniugis in cœnobio Eueshamienſi Monachus fit. n.2.
S. Eduuigis. Vide *S. Heduuigis*.
Egeas, Epiſcopus Conimbricenſis, vna cum Vlyſſiponenſi, nouam Alcobatiæ Eccleſiam conſecrat. an. 1223. c.4. n.8.
Egino Comes de Vrach, auget poſſeſſionibus Eccleſiam Beſbenhuſenſem. an. 1228. c. 7. num. 10.
Egres cœnobium Ciſtercienſe, illuſtratur ſepulchro Andreæ, Hungariæ Regis. an. 1235. c.1. num. 13.
Ab eodem in multis auctum commemoratur. ibidem.
In eiſdem à Bela, Andreæ ſucceſſore, diripitur. an. 1236. c.3. n.9.
Sedreſtituitú iuſſu Gregorij IX. conie&atur. ib.
Egrenſis Abbas. Vide *Abbas Egrenſis*.
Eldara, prima Arouc æ Abbatiſſa ſub inſtituto Ciſtercienſi. an. 1222. c.9. n.10.
Eleemoſyna virtus. Vide *Miſericordia*.
Eleemoſynæ Monaſterij Abbas. Vide *Abbas Eleemoſynæ*.
Eleonora, filia Comitis Gundiſalui Nuñez de Lara, atque Roderici Ferdinandi de Caſtro coniux. an. 1219. c.8. n.8.
Monaſterio S. Felicis Monialium Calatrauenſium, multa largitur. ibid.
Eleonora Caſtria, filia Eleonoræ atque Roderici Ferdinandi de Caſtro. an. 1219. cap. 8. num. 8.
Idem Sancti Felicis cœnobium in multis auget, vna cum Philippo infanti, ipſius coniuge. ibid.
Hinc fundatrix eiuſdem domus credita. ibidem.
In ea, vna cum viro, ſepulta iacet. ibid.
Eleonora, Alphonſi Regis Caſtellæ filia, Iacobo Aragonenſium Regi nubit. an. 1221. cap.1. num. 6.
Plura oppida ab eodem in dotem ſuſcipit. num.8.
A Ferdinando, Iacobi patruo, vt Cæſar-Auguſtam cum viro adeat, doloſe inuitatur. an. 1224. c.7. n 9.
Vrbem intrans, vna cum coniuge, cuſtodiæ deputatur. n.11.
Regem, per feneſtram deſcendere meditantem, monitis impedit ſalutaribus. n.12.
Adepta cum viro libertatem in Ferdinandum, & aſſeclas præualet. ibid.
Odio habita à viro, ſimili eundem diſplicentia proſequitur. an. 1229. c.4. n.1.
Separatur ab ipſo ob impedimentum conſanguinitatis. n.4.
Cumulata muneribus, oppidiſque dotalitijs conſeruatis, in Caſtellam cum filio Alphonſo demittitur. ibid.
In Huelguenſi cœnobio religioſam in ſæculari habitu peragit vitam. ibid.
Ciſtercium domum amplectitur. ibid.
In Hortæ Monaſterio oppido Parizæ pro alimentis donatur. an. 1254. c.5. n.7.
Fundat Præmonſtratenſium Monaſterium. ib.
Elena vna cum coniuge, Aurocæ Monaſterium in Luſitania fundat. an. 1222. c.9. n.1.
Orbata viro, domum iuxta Monaſterij Eccleſiam ædificat. n.2.
Monialium ad inſtar eandem cum conſanguineis, & ancillis inhabitat. ibid.
Agnoſcit ſui obitus tempus, ab Angelo ſibi reuelatum. ibid.
Froilano Abbati mortem prædicens ad Dominum migrat. ibid.
Neptem Eleutheriam, tanquam aliarum fœminarum matrem, relinquit. ibid.
Eleuatio oſſium Dauidis Hemmenrodenſis Abbatis. an. 1226. c.8. n.7.
Eleuatio ſacri corporis Beatæ Eliſabethæ Hungaricæ magno populi concurſu, & infinitis miraculis celebratur, anno 1236. cap. 2. n.2. & 3.
Eleuationes, miraculoſæ in noſtris Monachis frequentes. an. 1221. c.11. n.3. & 4.

Occultæ

Occultæ tamen, & quæ ſolum ab eleuatis perceptæ. ibid.
Eleuteria, Neptis Eleuæ, ab eadem, tanquam aliarum Chriſti Ancillarum mater, conſtituitur. an.1222. c.9.n.2.
Vna cum ſociabus Regulam S. Benedicti in manu Abbatis Froilani profitetur. ibid.
Elias, Abbas Dunenſis, Petrum, eiuſdem domus Monachum ſucceſſorem habet. an.1214. c.8. num.6.
Elias Arnaldus, Prior Grandimontenſis, cum Clericis eiuſdem Ordinis litigat. an.1236. c.4. n.1.& ſeqq.
Compellit ipſos, vt iurent, minimè in ipſum proceſſuros. n.3.
Ad Sedem Apoſtolicam venientes declarat excommunicatos. ibid.
Caſtigat fugitiuorum pœnis. ibid.
Impedit pacem inter ipſos. n.4.
Infames homines probis anteponit. ibid.
Multa crimina committit enormia. ibid.
Abbatem Fontis-frigidi iudicem accipit. n.1. 2.& 5.
Eliſabetha, Regum Hungariæ filia, Ciſtercienſe, an Franciſcanum inſtitutum profeſſa? incertum. an.1225. c.6.n.3.
Adhuc lactens Ludouico, Thuringiæ hæredi, deſponſatur. n.4.
Nubit eidem, legitimam adepta ætatem. ibid.
Compenſat virtutibus dotem. ibid.
Impetrat à Viro votum obedientiæ in cœnobio S.Catherinæ Ciſtercienſis Ordinis promittere, ſalua coniugali. n.4.5.& 6.
Ab eodem eunte in Orientem conſolatur. an.1227.c.3.n.1. & 2.
Cognoſcit, ipſum morte ſublatum. n.6.
Amariſſimè deflet. ibid.
Per Aulicos è propria domo cum filiis expellitur. n.7.& 8.
Mendicare cogitur, & in hara porcorum pernoctare. n.8.
A quadam vetula in volutabrum deturbatur. num.10.
Quod fert patientiſſimè. ibid.
A Babembergenſi Epiſcopo honorificè ſuſcipitur. an.1228.c 4.n.1.
Coniugis oſſibus ſuſcipiendis cum Viris nobilibus occurrit. n.2.
Nequit lachrymas ab illorum conſpectu retinere. ibid.
Recuperat ſuam dotem interuentu Siculorum Nobilium. n.3.& 4.
Tractatur omni cum reuerentia ab Henrico, Fratre defuncti coniugis. n.4.
Priſtinæ ſe paupertati ſua ſponte addicit. ibid.
Verbis contumelioſis ob id afficitur à Magnatibus. ibid.
Commendatur à Pontifice, Sacerdoti, Viro probo, & timorato, cui Conradi nomen. num.5.
Sanctis eiuſdem monitis confirmatur in bono. num.6.
Poſſeſſionibus ſe abdicare à Conrado impeditur. ibid.
Intrat Eccleſiam quandam Fratrum Minorum. num.7.
Super Altaris aram omnibus renuntiat. ibid.
Hanc promiſſionem, ſeu renuntiationem, ſolemnizaſſe habitus religioſi ſuſceptione fertur. n.7.
Hoc, & aliis fundamentis à Minoribus ſibi vendicatur. ibid. & n.8.
Aliis à Ciſtercienſibus. n.9.& 10.
A Franciſcanis obiecta refelluntur. n.11.
Neutrius Ordinis propriè Sanctimonialium fuiſſe comprobatur. n.12.
Neque vnius conuerſis, aut alterius Tertiariis adſcribi poſſe. ibid.
Vtrique tamen addictam, præcipuè Ciſtercienſi. ibid.
Sanctiſſimus eius obitus. an.1231. c.3. per totum.
Chriſtus Dominus illi iucundiſſimè apparet. num.2.
Auicula de cœlo miſſa, ante illius mortem ſuauiſſimè canit. ibid.
Cui Eliſabetha conciuens Cygneam vocem inflectit. ibid.
Viuificis munitur Sacramentis. n.4.
Angelis præcinentibus melos ſuauiſſimum auditur. n.5.
Diſputat de cœleſtibus myſteriis. n.6.& 7.
Dæmonem videt, & abigit. n.6.
Hora, dies, & annus mortis eius. ibid.
Funus & ſepultura, ſolemni pompa, & populi deuotione. n.7.
Exhalat corpus ſuauiſſimum odorem. ibid.
Miracula multa, ſed in Monacho Ciſtercienſi initium ſignorum commendatur. n.8.
Animæ & corporis reſtituit infirmis ſanitatem. n.9.
Sacrum corpus in ſacello Marburgenſis Xenodochij requieſcit. n.7.
Crebra miracula ad ſepulchrum eius patrantur. an.1232.c.2. ferè per totum.
Actum de ipſius canonizatione. n.1.
Bis illa apparet Henrico Ciſtercienſi Monacho. n.2.
Eundem ægrotantem à magnis liberat doloribus. ibid.
A puella quadam Dæmonem fugat. ibid.
Theodorico manum aridam ſanat. ibid.
Sex mortuorum ſuſcitatrix magnifica prædicatur. n.4.5.& 6.
Inquiſitio de vita ipſius, atque miraculis. n.7. 8. & 9.
Per Moguntinum Antiſtitem, Abbatem Eberbacbenſem, & Magiſtrum Conradum. ibid.
Mortuo Conrado, commiſſa inquiſitio Epiſcopo Hildeſheimenſi, & duobus Ciſtercij Abbatibus. an.1234.c.4.n.1.& 5.
Miracula prima comprobata. n.7.
Duodecim mortuos ſuſcitauit. ibid.
Sanctorum Canoni adſcribitur à Gregor. IX. an.1235. cit. & ſeqq.
Feſtum ipſius celebrari iuſſum 13. Kalendas Decembris. n.1. & 6.
Virtutes eximiæ ſanctæ fœminæ à Greg. IX. recenſentur. n.3.4.& 5.
Necnon miracula. n.5.
Indulgentias viſitantibus eius ſepulchrum Summus Pontifex concedit. n.6.
Frequentatio, concurſuſque populorum ad eius tumulum. n.8.
In Generali Capitulo Ciſtercienſi præcipitur fieri per Ordinem ipſius commemorationem. an.1235. c.9. n.1.
Eleuantur eius oſſa, atque in aurea tumba collocantur. an.1236.c.2.n.1 & 2.
Adeſt feſtiuitati Fridericus Imperator. n.2.

Coronam auream ſacro capiti imponit. ibid.
Concurſus populorum vſque ad duodecies centena millia æſtimatur. n.2.
Donaria populi, & ſanctæ miracula de multitudine certant. n.3.
Ex ſacris eius oſſibus oleum emanat. n.3.
Eliſabetha, Amalrici filia, & Regina Hieroſolymitana, nubit Henrico, Campaniæ Comiti. an.1213.c.11.n.5. & 20.1254. c.5.n.1.
Poſt duas ſuſceptas filias orbatur Viro. ibid.
Eliſabetha, Honenenſis Monialis, multa à Dæmone patitur. an.1216.c.8.n.11.
Virtutibus claret. an.1229.c.5.n.5.
Sacerdotem defunctum, ſibi apparentem, videt. n.3.
De Hermani, ſibi familiaris, meritis, ab eodem certioratur. ibid.
Item ab Angelo, cum ſui ipſius obitu. n.6.
Grauiter ægrotans Sacramentis munitur. n.7.
Hermanum Heiſtelbendenſi Abbati commendat. ibid.
Ad Dominum migrat. ibid.
S. *Eliſabetha Sconangienſis*, falſo ab Henriquez illius Sconangiæ, cuius Abbas Daniel, Monialis aſſeritur. an.1221.c.6.n.12.
Eliſabetha Vrenbonia, prima Bilukani cœnobij eligitur Abbatiſſa. an.1226.c.9 n.10.
Eliſabetha VVanſia, Chriſto ab incunabulis valdè deuota. an.1224.c.6.n.1.
Militi, Viro probatiſſimo, nubit inuita. ibid.
Annum integrum cum eo viuens, eodem in lecto impoluta manet. ibid.
Ciſtercium in Aquiriæ Monaſterio ſuſcipit. num.2.
Chriſtum per triennium Comitem, & defenſorem tentationum habet. ibid.
Viſione ſatis glorioſa, illuſtratur. n.3.
Cuidam puellæ ſtatum eius futurum prædicit. ibid.
An ipſa fuerit, quæ à Chriſto, Lutgardæ meritis, curata fertur? dubium. n.4.
Lutgardi ægrotanti aſſiſtit. n.6.
Reſiſtit diuinitus tentationi graui ſuperbiæ. ibid.
S. *Eliſabetha* cœnobium Ciſterciense, Peruſinis fœminis, ſeculum fugientibus, apud eandem vrbem erigitur. an.1236.c.1.n.2.4.& 5.
Subiectum Abbatis S. Saluatoris de Monteacuto viſitationi. ibid.
Monaſterium S. Iulianæ in breui protuliſſe memoratur. n.7 8.& 9.
Eluira, Roſimondæ, Aroucæ Abbatiſſæ, ad ſuperos tranſlatæ, ſufficitur. an.1222. c.9. n.6.
Illius virtutes æmulatur. ibid.
Eluira Garcia, Helguenſis Monialis. an.1222. c.10.n.4.
Prima Abbatiſſa eligitur Monaſterij Villenæ. ibid.
Eodem cœnobio, & poſſeſſionibus à Ferdinando Rege donatur. n.7.
Elyſeadis, Monialis Braillenſis, à Beghinis Belliprati eligitur in Abbatiſſam. an.1217. c.9. n.8.& 9.
Emerita Ciuitas, obſeſſa à Rege Alphonſo, Sarracenis eripitur. an.1230.c.2.n.1.
Emporitanus Comes. Vide *Comes Emporitanus*.
Engelbertus, Archiepiſcopus Colonienſis, Sanctæ Agathæ Abbatiæ Ciſtercienſis tranſlationem promouet, & confirmat. an.1216. c.10.n.2.& 3.
Mittit Legatos ad Capitulum Generale Ciſtercij. an.1217.c.8.n.10.
Vt Feſtum S. Vrſolæ, & ſociarum Virginum per Ordinem celebrari iubeat, petit, & impetrat. ibid.
Quis, & qualis ipſe. ibid.
De Cruce ſignatorum in Oriente victoria ſuſcipit Epiſtolam. an.1219. cap.1. num.1. & ſeqq.
Monaſterium Rotemundenſe Campenſium viſitationi ſubiicit. an.1218. c.13.n.7.
Caſtrum quoddam, inuito Gerardo de Brubach, in Furſtimberg ædificat. an.1219. c.4. n.5.
Iubet Præſuli Leodienſi, ne deinceps Parci Monaſterium moleſtet. an.1250.c.6.n.11.
Hermanum, atque Godeſcalcum, Romam pro abſolutione Crucis mittit. an.1221.c.7. num.13.
Abbatem Gumielenſem, à Rege Ferdinando in Germaniam miſſum honorificè ſuſcipit. an.1223.c.4. n.1.
Summum Reliquiarum Theſaurum eidem impertitur. ibid.
Litteras de eiſdem teſtimoniales expedit.n.1. & ſeqq.
Sacrilegia Comitis Friderici in Eſſedienſem Eccleſiam diſſimulat. an.1225. c.1.n.7.
Ab Honorio Papa, & Imperatore, illius compeſcere audaciam iubetur. ibid.
Serio eundem monet, ſed nihil proficit. ibid.
A dignitate Aduocati eiuſdem Eccleſiæ Eſſedienſis ipſum amouere procurat. n.8.
Hinc per Fridericum, cognatoſque, mors Archiepiſcopo machinata. n.8.
Pro pacis compoſitione Suſatum venit. ibid.
Nil tamen conſequutus eſt. ibid.
Vt ſe cuſtodiat, per litteras monetur. n 9.
Sed omittit, & quare. ibid.
In Svvelme, dedicandi Eccleſiam gratia, proficiſcitur. n.10.
Inuaditur medio itinere à Satellibus Friderici. ibid.
Nefariis confuſſus gladiis occumbit. ibid.
Penè omnibus ſpoliatur veſtibus. ibid.
Ab Henrico Cellario, & aliis, ita inuentus, in Svvelme perducitur. ibid.& n.11.
In Eccleſia deponi à Sacerdote prohibetur. ibid.
Sed non impunè. ibid.
Depoſitus alibi, aſſiſtitur ab Henrico, preces horarias recitante. ibid.
Nil horroris illi generat ex eiuſdem contactu. ibid.
Adducitur ad cœnobium Montenſe. n.12.
A Fratribus omni cum veneratione ſuſcipitur. ibid.
Monachum Crucis infirmitate eius contactu liberat. ibid.
Deducitur Coloniam, viſitationibus de eius gloria præeuntibus. ibid.& n.13.
Magno cum planctu Eccleſiæ, populique mœſtitia; ſuſcipitur. n.13.
S. Martyria laudes. ibid.
Deponitur in Eccleſia S. Petri. ibid.
Miſſis adiutus, & orationibus, inhumatus relinquitur. ibid.
Viro Religioſo pro ſe celebranti apparet. num.14.
Reuelat illi ſuam gloriam, atque infauſtam occiſorum

occiſorum mortem. . ibid.
A ſucceſſore Henrico vindicari procuratur. an.1225. c.2. n.1.
Ad Regem Henricum, Francofurtum defertur. n.3.
Illum proceresque ad vindictam ſuo conſpectu prouocat. ibid.
Deducitur inde ad Concilium Moguntiæ. num.4.
Mouet Conradum, Concilij Præſidem, vt occiſorem anathemate feriat. ibid.
In Coloniam reducitur. an.1225.c.3.n.1.
Ingens in itinere patrat miraculum. ibid.
Martyrij eiuſdem grauitas perpenditur. n.2.
Diu manet inſepultus. ibid.
Mandatur ſepulturæ à Conrado Portuenſi. an.1226. c.1. n.1.
Innumeris coruſcat miraculis. n.2. & ſeqq.
Quid de ipſo dictum à Dæmone. n.8.
Perpenditur. n.9.
Vindicatur per Henricum ſucceſſorem, ſacrilegis in totam actis. an.1226. c.1.n.4.5. & ſeqq.
Poſt Friderici ſupplicium à patrandis ceſſaſſe miraculis fertur. n.7.& 8.
Quod falſum eſſe comprobatur.n.9.10.& 11.
Engelbertus, Comes Montenſis, filius Adolfi ſecundi. an.1221 c.9.n.8.
Engelbertus alter, filius Adolfi, Altenæ Comitis, & electus Oſnaburgenſis. ibid.& an.1225.c.1. num.9.
Engelbertus alter, Comes Marchæ, Friderici Comitis filius. an.1221.c.9.n.8.
Morti Engelberti Colonienſis conſenſiſſe fertur. an.1125.c.1.n.8.& 9.
Comparet, ſe purgaturus, per litteras in Synodo Moguntinenſi. an.1555.c.2.n.5.
Diem purgationis mortis Engelberti præfixum accipit, à Conrado Portuenſi. ibid.
Ab eodem ad Concilium Leodienſe, vna cum Theodorico Fratre, venire iubetur. anno 1226.c.1. n.2.& 3.
Non ritè ſe purgans ad Honorium ſuſpenſus, vna cum eius Fratre, tranſmittitur. ibid.
Cum eodem depoſitus à Pontifice fertur. num.3.
Engoliſmenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Engoliſmenſis*.
Epachium, Abbatia Virginum Ciſtercienſium, fundatur à duabus Beghinis in Conſtantienſi Diœceſi. an.1233.c.8.n.4.
Subeſt viſitationi Abbatis Salemitani. ibid.
Numero centum viginti Monialium in breui augetur. ibid.
Materia, in alio loco ad ædificium præparata, ſponte ad locum, vbi nunc iacet, transfert ſe. ibid.
Excidium illius, & reſtauratio, remiſſioè. ibid.
Epiſcopus Agathenſis, Cruce ſignatorum ad Murellum victoriæ intereſt. an.1213.c.9.n.7.
Litteris de eadem victoria ſubſcribit. ibid.
Epiſcopus Aginnenſis, ex ſede propria pellitur; & bonis per Raymundum Toloſanum ſpoliatur. an.1213. c.3 n.4.
Ad Innocentium III. à Vaurenſi Concilio Legatus mittitur. an.1213.c.3.n.5.
Epiſcopus Alberſtadienſis, exequendis à Conrado ſtatutis, ſuo prædeceſſore, ab Honorio III. cum duobus Ciſtercij Abbatibus, præficitur. an.1221.c.8. n.3.
Epiſcopus Aliphanenſis, excommunicatus ad Sedem illam promoueri ſe fecit. an.1217.cap.8. num.2.
Deponitur Honorij iuſſu per Abbatem Ferrariæ. ibid.
Epiſcopus Ambianenſis, cum Abbate, & Conuentu S.Ricarij, ſuper iuriſdictione litigat. an.1219. c.6 n.5.
Eoſdem grauaminibus vexat, & exactionibus. ibid.
Claro-mariſci, & S. Auguſtini Abbates indices ſuſcipit. ibid.
Epiſcopus Andegauenſis, & *Auguſtanus*, inter Cruce ſignatos, ſiti, atque morbis in Calabria interemptos numerantur. an.1228.c.2. num.8.
Epiſcopus Anglonenſis, in multis malè audit apud Honorium. an.1216.c.5.n.4.
Lucæ, Abbati Sambucinæ, viſitandus committitur. ibid.
Iubetur ab Honorio III. vt ad pœnitentiam accipiat Rogerium, Comitem Fuxenſem. an.1217.c.3. n.4.
Et Caſtrum Fuxenſe faciat illi reſtitui. ibid.
Epiſcopus Antididenſis, pro Patriarcha Antiocheno Concilio intereſt, Lateranenſi. an.1215. c.3.n.1.
Epiſcopus Atrebatenſis, iubetur ab Honorio III. petita per Moniales Belli-prati concedere. an.1217.c.9.n.6.
Quod Honorij litteras quaſi parui pendiſſet, ab eodem acriter reprehenditur. ibid.
Epiſcopus Adrienſis, iudex datus Abbati S. Facundi & Monachis inter ſe litigantibus. an.1217. c.8.n.4.
Minimè eoſdem valet componere. ibid.
Cum Compoſtellano Archiepiſcopo, & Vrſariæ Abbate, ad Alphonſum Luſitanum, ab Honorio Legatus mittitur. an.1222.c.8. num.4.
Vt eundem compellat ad ſoluendum Legatum, à Regina Vrraca relictum, iubetur. ibid.
Epiſcopus Auguſtanus. Vide *Epiſcopus Andegauenſis*.
Epiſcopus Baiocenſis, ad inquirendum de vita, & miraculis Stephani Dienſis, à Gregorio mittitur. an.1233.c.7 n.9.
Aſſiſtit cum multis aliis Concilio Taraſonenſi. an.1229.c.4.n.1.
Iacobi Regis filium Alphonſum in Regni hæredem confirmat. n.4.
Epiſcopus Belluacenſis, cum Ludouico, Galliæ Rege, venit contra hæreticos. an.1215.c.1. num.7.
Epiſcopus Biterrenſis, Cruce ſignatorum ad Murellum victoriæ intereſt. an.1213.c.9 n.7.
Litteris de eadem victoria ſubſcribit. ibid.
Epiſcopus Bononienſis, oppidis, & Caſtris ſacrilegè per ſuos ſpoliatur Ciues. an.1235.c.1. num.3.
Epiſcopus Burgenſis, cum Clero litigat. an.1217. c.8.n.4.
Abbates Valliſoletanum, & Sarrorum mœnium, indices accipit. ibid.
Iudex ipſe deſignatus Abbati Sancti Facundi, & Monachis inter ſe litigantibus. an.1217. c.8. n.4.
Necnon Epiſcopo Conchenſi. an.1218. c.8. num.5.

Cum

Cum Clericis S. Mariæ de Caſtro Zeriz contendit. an.1223.c.1.n.11.
Leonem Cardinalem, auditorem; & Valliſoleti, & ſacrorum mœnium Abbates, expetitur Iudices. ibid.
Aſſiſtit Concilio Tiraſonenſi. an.1229. c.4. num.2.
Alphonſum, Iacobi Regis filium, regni hæredem confirmat. n.4.
Epiſcopus Calagurritanus, eidem intereſt Concilio, confirmatque in regni hæredem Iacobi filium. ibid.
Cum Ferdinando, Caſtellæ Rege, litigat. an.1232. c.6. n.2.
Abbatem Fiterij iudicem accipit. ibid.
Epiſcopus Caput-Aquenſis, contendit cum Amalphitano Archiepiſcopo. an.1213.c.6.n.10.
Abbates de Cicador, & de Ebulo expetitur iudices. ibid.
Epiſcopus Cenomanenſis, cum Abbatibus de Vadacio, & Burgo medio, Legatos ad Regem Francorum mittitur. an.1218.c.5.n.11.
Cum ſuo Archidiacono ſuper iuriſdictione decertat. an.1219.c.6.n.2.
Iudices ex Ciſtercio ſuſcipit. ibid.
Epiſcopus Conchenſis, in multis malè audit apud Honorium III. an.1217.c.8. n.4.
Pontificis correctione fit deterior. ibid.
Excommunicatione irretitus celebrat. ibid.
Horum inquiſitio, remediumque, Ouile Abbati, aliiſque, à Pontifice commiſſa. ibid.
Lucij Papæ indulgentia, duobus præeſt Epiſcopatibus. ann.1218.c.8.n.5.
A Roderico Ximenio, Toletano Archipræſule, apud Honorium de his arguitur ibid.
Miſſis ad eum Burgenſi Epiſcopo, & Rioi ſicci Abbate, vnico præſidere Epiſcopatui compellitur. ibid.
Epiſcopus Conimbricenſis, Sanctiam, Regiam Virginem, cuculla Ciſtercienſi induit. an.1221. c.1.n.2.
Epiſcopus Conſeranenſis, de vita, & miraculis Bertrandi, Conuenarum Epiſcopi, inquirere iubetur. an.1210. c.1.n.9.
Iudex item datus Otto, Bohemiæ Regi, & Pragenſi Præſuli, inter ſe litigantibus. an.1219. c.2.n.3.& 4.
In mandatis accipit ab Honorio, inquirere in Epiſcopum Laſcurrenſem. an.1221.c.8. num.5.
Epiſcopus Conſtantienſis, vt compellat nobiles Alſatiæ, Cruce ſignatos, transcere in Orientem, ab Honorio Papa iubetur. an.1222.c.8. num.1.
Epiſcopus Conuenarum, victoriæ Cruce ſignatorum ad Murellum intereſt. an.1213. c.9. num.7.
Litteris de eadem victoria ſubſcribit. ibid.
Fieri inquiſitionem de vita, & miraculis Bertrandi, ſui anteceſſoris, ab Honorio Papa impetrat. an.1220.c.1.n.9.
Epiſcopus Conuentrenſis, de vita, & miraculis Hugonis, Lincolnienſis Epiſcopi, inquirere ab Honorio iubetur. an.1219.c.1. num.10. & ſeqq.
Epiſcopus Craconienſis, Plocenſis Epiſcopi donationem confirmat. an.1221. c.4.n.4.
Epiſcopus Cuiauienſis, eidem donationi ſubſcribit. ibid.
Epiſcopus Dertuſenſis, de Simoniæ crimine apud Honorium à ſuis accuſatur Canonicis. anno 1221.c.8 n.5.& 6.
Abbati S.S.Crucium, & Priori Scalæ Dei, viſitandus committitur. ibid.
In actores præualens, de illis potius, quàm de ſe impetrat inquiri. an.1219.c.3.n.7.& c.6. n.6. & an.1220. c.7.n.3.
Epiſcopus Engolismenſis, Eccleſiam de Cella Fratrum viſitare ad Honorio iubetur. an.1221. c.8.n.4.
Epiſcopus Feſulanus, ſuſpenſionis ſententia puniri iuſſus eſt ab Honorio. an.1219. cap.6. num.1.
Epiſcopus Friſingenſis, malè audit apud Gregorium IX an.1227.c.8.n.10.
Viſitandus committitur Ciſtercienſi Præſuli, & duobus Ciſtercij Abbatibus. ibid.
Epiſcopus Gratianopolitanus, inquirere iubetur de vita, & miraculis S.Hugonis. an.1222.c.3. num.10.
Epiſcopus Hildeſheimenſis; Lautiſenſis cœnobij viſitationi præficitur. an. 1232.c.4.num.2. & 10.
Eiuſdem non poſſe collapſam reformari diſciplinam nuntiat Summo Pontifici. num.6. & 10.
Poſſe tamen, ſi iura amplectatur Ciſtercij. num.6.
Iudex delegatur in cauſa inquiſitionis de vita, & miraculis S. Eliſabethæ Hungaricæ. an.1234.c.4.n.5.
Item abſolutionis, quibuſdam hæreticis, inconſulto Summo Pontifice, collatæ. an.1235. c.3. n.1. & ſeqq.
Epiſcopus Ilerdenſis, Concilio Toriaſonenſi aſſiſtit. an.1229.c.4.n.2.
Iacobi Regis filium in regni Aragoniæ hæredem confirmat. n.4.
Iudex eligitur pro dirimendis controuerſiis Iacobi Regis, Procerumque, cum Antiſtite Tarraconenſi. an.1228. c.9.n.6.
Epiſcopus Lamecenſis, vna cum Lucenſi, Arouca Eccleſiam conſecrant. an.1222.c.9.n.1.
Aroucæ domum, hactenus Virorum, ſacris tradit Virginibus. n.3.
Epiſcopus Lectorenſis, iuſſu Monfortij Comitis, in Montem Albanum, vna cum Aginnenſi Seneſchalo, venit. an.1218. c.3.n.2.
Impetus Montalbanorum reprimit. ibid.
Epiſcopus Legionenſis, vna cum Zamorenſi, ad Alphonſum, Legionis Regem, ab Honorio Legatus mittitur. an.1221.c.8.n.6. & ſeqq.
Vt Regem moneant, coret eliminari abuſum mittendi nuntios ex Iudæis ad Sarracenos, in mandatis accipiunt. ibid.
Epiſcopus Lemouicenſis, cum Conrado Cardinali venit aduerſus Albigenſes hæreticos. an.1222. c.1.n.4.
Occumbit in obſidione Auignionenſi. anno 1226.c.3.n 2.
Epiſcopus Leodienſis, concedit Margaretæ Incluſæ, vt opus Eccleſiæ Hoyenſis perficiat. an.1217. c.7.n.9.
Epiſcopus Leonenſis, vna cum Abbate Sancti Lupi, de vita, & miraculis B.Mauricij, inquirere ab Honorio III. iubetur. an.1223. c.1. num.7.
Epiſcopus Lingonenſis, Archiepiſcopo Biſuntino ab Innocentio III. Iudex datur. an.1216.c.3 num.4.

Formam

Formam iuramenti eius repellit. n.6.
Litteras Innocentij ſuper iurandi forma ſuſcipit. n.7.
De vita, & miraculis S. P. Roberti inquirere iubetur. an.1222.c.2.n.2.
Epiſcopus Lodonenſis, Cruce ſignatorum ad Murellum victoriæ intereſt. an.1213.c.9.n.7.
Litteris de eadem victoria ſubſcribit. ibid.
Epiſcopus Lubuſenſis, confirmat donationem Epiſcopi Plocenſis. an.1212.c.4.n.4.
Epiſcopus Lucenſis, vna cum Lamecenſi, Aroucæ Eccleſiam conſecrat. anno 1222. cap.8. num.1.
Epiſcopus Matiſconenſis, à Comite eiuſdem Ciuitatis incarceratur. an.1233. c.7. n.1.
Abbates Firmitatis, & Maceriarum, iudices accipit. ibid.
Epiſcopus Mindenſis, ſcribit Honorio ſuper abſolutione, data VValdemaro intruſo Bremenſi. an.1221.c.3.n.11.
Epiſcopus Nannetenſis, à Britanniæ Comite multa paſſus, eiuſdem terram mulctat interdicto. an.1219.c.2.n.5.
Epiſcopus Narnienſis, conſentit vnioni Sancti Benedicti fundenſis cum Abbatia Sancti Matthæi Ciſtercienſis Ordinis. an.1232. cap.5. n.4.& 5.
Accepta tamen à Summo Pontifice compenſatione. ibid.n.4.
Epiſcopus Nemauſenſis, Cruce ſignatorum ad Murellum victoriæ intereſt. an.1213. cap.9. num.7.
Litteris de eadem victoria ſuſcribit. ibid.
Epiſcopus Olomucenſis, aſſumptus ex Ciſtercio, malè audit apud Honorium. an.1219. cap.3. num. 5.
Duobus Ciſtercij Abbatibus, & Priori Zvvetelenſi viſitandus committitur. n.6.
Non omnino excuſandus, forſan tamen in multis falſo diffamatus coniicitur. n.7.
Cum Canonicis & Bohemiæ Rege litigant. an.1227. c.8. n.10.
Duos Ciſtercij Abbates accipit Iudices. ibid.
Epiſcopus Oſcenſis, Hoſpitalariis, & Templariis, inter ſe litigantibus iudex datur. an.1218.c.8. num.6.
Aſſiſtit Concilio Tiraſonenſi. an.1229. c.4. num.2.
Alphonſum, Iacobi Regis filium, in regni hæredem confirmat. n.4.
Epiſcopus Oſilienſis, à Templariis ſpoliatur. an.1231.c.6.n.6.7.& 9.
Per Ciſtercienſes reſtitui ſibi ablata, impetrat. num.9.
Epiſcopus Cardinalis Oſtienſis, tranſlationem cœnobij Monialium S. Chriſtophori confirmat. an.1221. c.6.n.9.& 10.
Inter Abbates Ciſtercij litigantes amicè componit. an.1215.c.4.n.11.
Epiſcopus Oxomenſis, adeſt Concilio, Turiaſone coacto. an.1229. c.4.n.2.
Alphunſum, Iacobi Regis filium, confirmat regni hæredem. n.4.
Vna cum Segouienſi, viſitator ſacræ Militiæ Calatrauenſis conſtituitur. an.1236. c.6.n.3.
Sed impedita viſitatio. n.4.
Epiſcopus Papienſis, Sancti Chriſtophori Eccleſiam ad cœnobium Ieſu Chriſti transfert. an.1221. c.6.n.9.& 10.
Epiſcopus Pariſienſis, vna cum Abbate Sancti Victoris, inquirere de vita, & miraculis Beati Ioannis de Monte mirabili iubetur. an.1236. c.2.n.5.
Ad Ludouicum, Francorum Regem, à Gregorio IX. Legatus mittitur. an.1236. c.3. n.1.& ſeqq.
Epiſcopus Petragoricenſis, vna cum Abbate Petroſæ, Eccleſiæ Pictauienſi ordinandæ à Gregorio perficitur. an.1229.c 8.n.1.
Ad minorem numerum Canonicos reducere iubetur. ibid.
Cum vix, quem relinquat, inueniat, Gregorium conſulit. n.2.
Vt pueros, beneficiatoſque amoueat in mandatis accipit. n.3.
Epiſcopus Pictauienſis, vna cum Abbate Fontisfrigidi, iudex Grandimontenſibus deſignatur. an.1236.c.4. n.2.
Epiſcopus Placentinus, fabricæ Plectolenſis Monaſterij primum lapidem ponit. an.1218.c.1. num.1.
Æris alieni preſſus redditibus nonnullas alienandi Eccleſiæ poſſeſſiones, ab Honorio poteſtatem accipit. an.1219. c.6.n.1.
Epiſcopus Poſnanienſis, confirmat donationem Epiſcopi Plocenſis. an.1222.c 4.n.4.
Epiſcopus Ratiſponenſis, bis ad Bohemiæ Regem Legatus mittitur. an.1218. c.9.num.3.4. & 10.
Semel cum VValſaſi Abbate. n.3.& 4.
Cum eodem iterum, & Ebracenſi. n.10.
Comperta veritate, pro qua inquirenda miſſus, ſcribit Pontifici. n.5.
Inter eundem Regem, atque Pragenſem Epiſcopum amicè componit. an.1219. cap.1. num.5.
Epiſcopus Regienſis, Honorij litteras per Abbatem Caſæmarij ſuſcipit. an.1231. c.1. n.5. & 7.
Ablata Templariis reſtitui, vt faciat, ab eodem iubetur. n.7.
Epiſcopus Sariſberienſis, vna cum Elienſi, in Dunelmenſem, diffamatum, ab Honorio Papa mittitur. an.1225.c.4. n.4.
Epiſcopus Segouienſis, à Petro Aragoniæ Rege, ad Innocentium III. Legatus mittitur. an.1213. c.3.n.11.
Aſſiſtit Concilio Turiaſonenſi. an.1229. c.4. num.2.
Alphonſum, Iacobi Regis filium, in regni hæredem confirmat. n.4.
Epiſcopus Seguntinus, eidem Concilio intereſt, ſimulque eiuſdem Alphonſi hæreditatem confirmat. ibid.
Epiſcopus Siluanectenſis, vna cum Abbate Caroli loci, iudex datur Maiori & Iuratis Sueſſionenſibus, cum Archipræſule eiuſdem Vrbis litigantibus. an 1218. c.8.n.4.
Epiſcopus Strauengranenſis, Iudex in cauſa coronationis Regis Noruegiæ conſtituitur. an.1231. c.6. n.3.& 4.
Epiſcopus Tiraſonenſis, Concilio, in ſua ciuitate coacto aſſiſtit. an.1229. c 4.n.2.
Alphonſum, Iacobi filium in regni hæredem confirmat. n.4.
Epiſcopus Tornacenſis, Curam Xenodochij Bilokani Comitibus Flandriæ committit. an.1216. c.9. n.6.
Eiſdem diſtribuit bona prædicti hoſpitalis, &

& Bilokani cœnobij. n.9.
Legatus mittitur ad Sanctum Ludouicum Galliæ Regem, à Gregorio IX. an.1233. c.3.n.3.
Epiſcopus Trecenſis, vna cum duobus Abbatibus, pro componendis Galliæ Rege, & Pariſienſi Epiſcopo, diſcordantibus, Legatus ad eoſdem ab Honorio mittitur. an.1222.c.8. num.4.
Defendit Pratenſe Virginum Monaſterium à Canonicorum infeſtatione. an.1231.c.8. n.1.2.& 3.
Epiſcopus Tricaſinus, vna cum Coriſopitenſi, in mandatis accipit, de vita Beati Mauricij, atque miraculis inquirere. an.1223. c.1.num.8. & 9.
Epiſcopus Valentinus, vna cum aliis de vita, & miraculis S. P. Roberti inquirere iubetur. an.1222 c.2.n.2.
Epiſcopus Varadienſis, malè audit apud Honorium. an.1218. c.9.n.13.
Commeſſationibus deditus, Sacramenta irreuerenter miniſtrat. ibid.
Suis Clericos ſpoliat poſſeſſionibus. ibid.
Contra ſtatuta Concilij Generalis anathemate percutit. ibid.
Et inhoneſtè per ſuos familiares tractari fecit, vt eiſdem mortem inferret. ibid.
Veſpremienſi Epiſcopo, atque Abbati Bochienſi viſitandus ab Honorio committitur. ibid.
Epiſcopus Veſprimienſis. Vide *Epiſcopus Varadienſis*.
Epiſcopus Viginti millienſis, multis ſceleribus diffamatus, Abbati de Titelo iudicandus committitur. an.1236 c.5. n.2.
Epiſcopus Vratiſlauienſis, Plocenſis Epiſcopi donationem confirmat. an.1222.c.3.n.4.
Epiſcopus Vticenſis, Cruce ſignatorum ad Murellum victoriæ intereſt. an.1213. c.9.n.7.
Litteris de eadem victoria ſubſcribit. ibid.
Epiſcopus Zamorenſis, vna cum Legionenſi, Legatus ad Alphonſum, Legionis Regem, ab Honorio Papa mittitur.an.1221.c.8.n.6.7.& 8.
Vt Regem moneant, curet eliminari abuſum mittendi nuntios ex Iudæis ad Sarracenos, iubentur. ibid.
Epiſcopi Angliæ, exulant cum Stephano Cantuarienſi. an.1213.c.4.n.6. & ſeqq.
Ab Innocentio propriis iubentur reſtitui ſedibus. ibid.
A Ioanne Rege vocantur, & humiliter ſuſcipiuntur. n.11.
Cum ipſo lachrymante lachrymantur. ibid.
Suffraganei Cantuarienſis de ſuſpenſione ſui Metropolitæ Innocentij III. litteras ſuſcipiunt. an.1251.c.5.n.11.
Aſſiſtunt eleuationi B.Thomæ Cantuarienſis. an.1220. c.1. n.5.
Epiſcopi Galliæ, ab Arnaldo congregati, ad Regem Aragonium nuntium mittunt, & colloquium cum ipſo petunt. an.1213. cap.9. num.3.
A Rege repelluntur. ibid.
Nudis pedibus ad Regem ire delibetant, num.4.
Dant litteras de victoria ad Murellum parta, eiſdemque ſubſcribunt, à n.1. vſque ad 7.
Salutem Toloſanorum procurant, ſed fruſtra. n.9. & 10.
Mompeſulaneo Concilio aſſiſtunt. an.1215. c.1.n.1.
Simonem Comitem eligunt in terræ Dominum. n.3.
Suffraganei Rhemenſi, Senonenſi, & Lugdunenſi Archiepiſcopis, Honorij litteras in fauorem Claræ Vallis ſuſcipiunt. an.1227. c.2.n.10.
Vniuerſi Galliæ Epiſcopi Synodo vt inter ſint, aduerſus Albigenſes indicta, vocantur. an.1223.c.2. n.2.
Cum Ciſtercij Abbatibus ſuper obedientia, ſibi præſtanda, litigant. an.1224. c.5. n.1.
Non aliam, quam hactenus præſtitam, ab illis exigere, ab Honorio iubentur. n.4.
Ciſtercienſes Decimarum moleſtant exactione. num.5.
Sed eorum impetus ab eodem Honorio repreſſus. n.7.8.& 9.
Epiſcopi Rotomenſis Prouinciæ cum Ciſtercienſibus contendunt ſuper exemptione Abbatum, & immunitate. an.1233. c.7.n.1.
Mandata a Gregorio Papa accipiunt, vt à decertatione cum eiſdem abſtineant. ibid.
Epiſcopi Germaniæ à Conrado Legato Moguntiam vocantur. an.1225. c.1.n.4.
Concilio, ea in Vrbe congregato, aſſiſtunt. ibid.
Denuntiare in ſuis Diœceſibus excommunicatos iubentur. an.1225.c.2. n.6.
Item ſuſpenduntur quicumque inſtituant Clericos ſimoniace præſentatos. ibid.
Epiſcopi Liuoniæ ſollicitant Honorium Papam, vt illuc Ciſtercienſes mittat ad prædicandum. an.1220 c.1. n.1. & ſeqq.
Epiſcopi olim non mutabant ſedes. an.1213.c.6. num.7.
Epiſcopi 412. affuerunt Concilio Lateranenſi ſub Innocentio. an.1215.c.3.n.1.
Multi pro Hugonis, quondam Lincolnienſis Epiſcopi, canonizatione, Honorium ſollicitant. an.1219. c.11.n.9.& 11.
Epiſcopi in ſua Diœceſi viſitatores Ordinum conſtituuntur, exceptis Ciſtercienſi, & Carthuſienſi. an.1233. c.4.n.1.
Epiſcopi vexant Ciſtercienſes propter exemptionem ab ipſis. anno 1234. cap.1. per totum.
Per Gregorium IX. reprimuntur. n.6. & 7.
Augmentum congruæ Presbyterorum Parochialium à Ciſtercienſibus requirunt. anno 1234. c.2.n.7.
Iubentur à Gregorio Papa ab eiuſmodi vexatione abſtinere. ibid.
Epiſcopi præcipuè Ciſtercienſes multa à Friderico Imperatore paſſi dicuntur, remiſſiuè. an.1236.c.8.n.14.
Incarcerati multi, pretioſas nonnulli animas inter vincula exhalarunt. ibid.
Epiſtola Petri Aragonenſium Regis, ad Arnaldum, & Patres in Concilio. an.1231. c.1. n.3. & ſeqq.
Arnaldi, & Patrum ad eundem Petrum. n.6. & ſeqq.
Arnaldi Ciſtercienſis ad eundem. an.1213. c.2.n.4.
Eiuſdem ad Simonem Monfortium. an.1213. c.2.n.9.
Eiuſdem ad Arnaldum Narbonenſem, & Regienſem Epiſcopum. n.11.& ſeqq.

Vautenſis

Vaurenſis Concilij ad Innocentium Papam. an.1213. c.3.n 2.& ſeqq.
Innocentij ad Petrum, Aragoniæ Regem n.9. & ſeqq.
Eiuſdem ad Abbatas de Spina, & de Vrſaria. an.1213 c.5.n.2.&3.
Prælatorum, qui erant in exercitu, qui de Rege Aragonio triumphauit, ad omnes Christi fideles. an.1213.c.9.n.1.& ſeq.
Innocentij III. ad Ciſtercienſes, & Hoſpitalarios Quinque-Eccleſienſis Diœceſis. an. 1213. c.12.n.3.
Abbatis SS. Crucium, ad Garcerandum, Epiſcopum Viquenſem. an.1214.c.7.n.6.& 7.
Innocentij Papæ III. ad Comitem Monfortium. an.1215.c.2 n.2.& ſeqq.
Alexandri III. ad Archiepiſcopum Senonnenſem. an.1215.c.3.n.3.
Innocentij III. ad ſuffraganeos Eccleſiæ Cantuarienſis. an.1215.c 5.n.11.
Item ad Epiſcopum Lingonenſem, & Guidonem Abbatem Morimundi. an. 1216.cap.3. n.5.& n.7.
Honorij Papæ III. recens electi, ad Ciſtercienſes, & quatuor primos Abbates.an.1216. c.5.n.2.& ſeqq.
Eiuſdem, ad Sambucinæ Abbatem, & Archiepiſcopum Cuſſentinum. n.4.
Eiuſdem, ad Arnaldum Ciſtercij, & Conradum Claræ-Vallis Abbates. n.7. & ſeqq.
Honorij III. ad Epiſcopum Altiſiodorenſem, & Abbates de Bono-radio, & Caloceio. an.1217.c.1.n 3.
Eiuſdem, ad quatuor primos Ciſtercij Abbates. an.1218.c.2 n 2. & 7.
Eiuſdem ad Archiepiſcopos Galliæ, & Epiſcopos. n.10.
Eiuſdem, ad Abbatē S Tiberij.an 1217.c.3.n.4.
Vliſſiponenſis Epiſcopi ad Honorium III. an.1217.c.4.n.3.
Honorij Epiſtolarum fragmenta.an.1217.c.8. n.1.vſque ad 6.
Epiſtola eiuidem Honorij Papæ III.ad Abbatem & Conuentum Caſſæmarij. n. 7 & Caſſænouæ. num. 13.
Eiuſdem, ad Epiſcopum Attrebatenſem.anno 1217.c.9.n.6.
Eiuſdem, ad Abbates Claræ-Vallis, Morimundi, & de Burgomedio. an. 1218. cap.2. n.3. & ſeqq.
Eiuſdem, ad Amalricum, Simonis Monfortij filium. an.1218.c.3.n.10.
Eiuſdem, plura pluribus Epiſtolarum fragmenta. an.1218.c.8.n.1.& ſeqq.
Eiuſdem ad Abbatem, & Priorem Alcobaciæ. ibid.& n.8.
Eiuſdem ad Epiſcopū Ratiſponenſem, VValdſaſi Abbatem. an.1218.c 9. n.3.& 4.
Ottocari, Bohemiæ Regis, ad Honorium Papam. an.1218 c.9 n 5 & 6.
Honorij Papæ III. ad Epiſc. Ratiſponenſem, atque Ebraei, & VValdſaſi Abbates. n.10.
Eiuſdem, ad Abbatem, & Monachos Caſæmarij. an. 1218.c.10.n.3.
Ad vniuerſos Ciſtercij Abbates, in Capitulo generali congregatos. n.4.
Eiuſdem ad eoſdem, & totius ordinis Monachos. n.6.8.& 9.
Epiſtola Conradi Archiepiſcopi Colonienſis ad omnes Chriſti fideles. an. 1218. c.13.n.12.
Magiſtri Oliueri ad Archiepiſcopum, & Capitulum Colonienſis Eccleſiæ. an. 1219. c.1.n 1.& ſeqq.
Honorij Papæ III. ad Bertrandum Cardinalem. an. 1219. c.1.n.7.
Eiuſdem, ad Archiepiſcopum Cantuarienſem, Epiſcopum Conuentrenſem, & Abbatem de Frontibus. n.10.
Innocentij IV. ad vniuerſas Abbatiſſas, & Moniales ordinis S.Damiani. an.1219.c.2.n.2.
Honorij III ad Abbates Quvetelenſem, Eboracenſem atq; illius Priorē.an.1219.c.3.n 6.
Eiuſdem, ad omnes Abbates, & Monachos ordinis Ciſtercienſis. n 9.
Eiuſdem, ad eoſdem Abbates, necnon & Priores. an.1220.c.1.n.2.
Eiuſdem, ad omnes Chriſti fideles. n.8.
Eiuſdem, ad Archiepiſcopum Auxitanum, Epiſcopum Conſoranenſem, & Bonifontis Abbatem. ibid n 9.
Eiuſdem Honorij, ad Epiſcopum Salizburgenſem, & Abbatem S.Crucis. anno 1220. cap. 2.n.3.
Eiuſdem, ad Sabigniacenſem, & de Vadacio Abbates. n.12.& 13.
Eiuſdem, ad Abbates, & Monachos Ciſtercienſes, per Hiſpaniam conſtitutos.an.1220. c.7.n.2.
Eiuſdem, ad Abbates Ciſtercij, & Morimundi. an.1221.c.3.n.11.
Eiuſdem Honorij, ad Alphonſum, Legionenſem. an.1221.c.8.n.7.
Eiuſdem, ad Epiſc. Zamorenſem, & Legionenſem, atque de Morerola Abbatem. n.8.
Eiuſdem, ad Fratres S. Angeli de Monte Foliano. an.1221.c 9 n.3.
Eiuſdem, ad Benedictinos S. Michaëlis Virdunenſis. n 4.
Epiſtola Adolphi, Comitis Montenſis, ad Rodulphum, Romanorum Regem. an 1221.c.9.n.7.
Epiſtola Honorij Papæ III. ad Bertrandum Cardinalem. an.1222.c.1.n 8.
Eiuſdem, ad Moliſmenſes de canonizatione ſanctiſſimi noſtri Patriarchæ Roberti. anno 1222.c.2.n.12.
Eiuſdem, ad Archiepiſcopum Viennenſem, & Epiſcopum Gratianopolitanum.an.1222. c.3 n.9. & 10.
Eiuſdem, ad Caſæmarienſes.an.1121.c.6.n.2. & ſeqq.
Eiuſdem, ad vniuerſos Chriſti fideles.an.1222. c.6.n.11.
Eiuſdem, Honorij, ad Abbatiſſam, & Moniales, Monaſterij Ieſu Chriſti. an.1222.c.7.n.10.
Eiuſdem, ad omnes fideles Diœceſis Valentinæ. num. 15.
Eiuſdem, Abbati, & Conuentui de Cupro. an.1222.c.8.n.2.
Eiuſdem, ad Epiſcopum Trecenſem, atque Ciſtercij, & S.Mariæ Bleſenſis, Abbates. anno 1222.c.7.n.4.
Eiuſdem ad Archiepiſcopum Compoſtellanum Aurienſem Epiſc & Vrianæ Abbatē n 6.
Eiuſdem, ad de Hemmenrode, & de Caladia Abbates. num.8.
Eiuſdem, ad Præſules Angliæ. num.9.
Eiuſdem, ad Abbates de Cardon, & Bellopodio, atque Priorem de Galet. n.10.
Eiuſdem, ad vniuerſos Abbates Ciſtercienſes, & Monachos. n.11.

Eiuſdem, nd eoſdem Ciſtercienſes Abbates, & Milites Hoſpitalis, & templi. n.12.

Epiſtola Henrici, Portugaliæ Comitis, ad Roſimundam, Aroucæ Abbatiſſam. ann. 1222. c.9. num.4.

Roſimundæ, ad eundem Henricum. n.5.

Epiſtola Honorij, ad Epiſcopum Lamecenſem, & Capitulum. n 9.

Eiuſdem ad Abbatiſſam, & Moniales da Villena. an.1222.c.10.n.6.

Eiuſdem, ad Abbatiſſam, & Conuentum de Brailla. an.1222. c.13.c.9.

Eiuſdem ad Abbatiſſam, & Moniales de Parche. c.10. n 10.

Eiuſdem, ad Coriſopitenſem, & Tricaſinenſem Epiſcopos. an.1223.c 1.n.8.

Epiſtola Conradi Legati, ad omnes Galliæ Præſules. an.1223. c.2.n.3.

Epiſtola Engelberti, Archiepiſcopi Colonienſis ad cunctos Chriſti fideles. anno 1223. cap 4. num.2.

Epiſtola Honorij III. ad Claræ-Vallenſem, & Quinciacenſem Abbates. an.1214 c.2.n.4.

Eiuſdem, ad vniuerſos Abbates, & Fratres Ciſtercienſes. an.1224. c.3.n.3.

Eiuſdem, ad vniuerſos Eccleſiæ Præſules. num.7.

Eiuſdem, ad Abbates, & Fratrês Ciſtercienſes. n.9.

Eiuſdem, ad Epiſcopum Nigri Pontenſem, Abbatem, & Conuantum da Coreiaco. an.1224. c.7. n.2.

Eiuſdem, ad Sariſberienſem, atque Elienſem Epiſcopos. an.1225.c.4.n 4.

Epiſtola innocentij IV. ad Radulphum, Monachum Beshenhuſenſem. an.1226.c.1.n.12.

Epiſtola Gregorij IX. ad ſupremum Imperij iuſtitiarium. an.1127.c.8.n.11.

Eiuſdem, ad Ciſtercienſes an.1228. c.1. n.4. & ſeqq.

Eiuſdem, ad Abbatem, & Capitulum Ciſtercij. an. 1226. c.2.n.3.

Eiuſdem, ad Francorum Regem. n 4.

Eiuſdem, ad Archiepiſcopum Viennenſem, atque de Firmitata Abbatam. anno 1218. c.7.n.4.

Eiuſdem, ad Calatrauæ Militea. ann.1219. cap.3. n.11.

Eiuſdem, ad Taraſiam, quondam Reginam Legionenſem. an.1229 c.8. n.3.

Eiuſdem, ad Pariſienſem Epiſcopum, & Ciſtercij, & de Firmitate Abbates. n.6.

Eiuſdem. ad Bergenſem, & Strauengrauenſem Epiſcopos, & Stanleiæ Abbatem. an. 1231. c 6. n.4

Eiuſdem, ad Epiſcopum Cenadienſem, & Abbatem de Cicador. an.1231.cap. 6. n.5. & 6.

Eiuſdem, ad Zamorenſem Epiſcopum, & Vallis paradyſi Abbatem. n.7.

Epiſtola Abbatis Ciſtercienſis pro vnione Pratenſis Monaſterij. anno 1231. cap. 6. num. 5. & 6.

Epiſtola Gregorij IX. ad Archiepiſcopum Moguntinum, Euerbachi Abbatem, & Magiſtrum Conradum. an.1232.c.2. n.8.

Epiſtola Lauriſienſium Monachorum, ad Gregorium IX. an.1232. c.4.n.5.

Epiſtola Gregorij IX. ad Archiepiſcopum Moguntinum, n.7.& n.10. & 11.

Eiuſdem, ad Epiſcopum, & Capitulum Narnienſe. an.1232.c.5.n.4.

Eiuſdem, ad Abbatem, & Monachos Fundenſes. n.5. & 6.

Eiuſdem, ad Monachos S. Angeli Ciſtercienſis ordinis. n.8.

Eiuſdem, ad Abbatem, & Conuentum Caricampenſes, n.11.

Eiuſdem, ad Epiſcopum Oſſilienſem, & Abbatem S. Nicolai. an.1232 c 6.n.7.

Eiuſdem, ad Abbatem, & Priorem S. Nicolai. n.9.

Eiuſdem, ad Abbatem S. Galgani. an. 1233. c.1. n.5.

Eiuſdem, ad Archiepiſcopum Piſanum. n.9.

Eiuſdem, ad Blancham Reginam Francorum. an.1233.c.2.n 9.

Epiſtola eiuſdem Gregorij IX. ad Epiſcopum Tornacenſem, & Pontigniaci Abbatem. an.1233.c.3.n 3. & ſeqq.

Eiuſdem, ad Abbatem Sabigniacenſem, & Priorem Ordinis Prædicatorum. n.7.& 8.

Eiuſdem, ad duos Ciſtercij Abbates. an.1233. c.4. n.4.

Eiuſdem, ad Abbatem Præmonſtrati. an. 1233. cap.4. n.8. Eiuſdem ad Abbatem Ildeuſem. an.1233. c.6.n.4.

Eiuſdem, ad Epiſcopum Meldenſem. num.9. & 10.

Eiuſdem, ad Præpoſitos quoſdam. n.11.

Eiuſdem, ad Abbatem Vallis Creſcentis. ann. 1223. c.7. n.10.

Eiuſdem, ad Epiſcopum & Capitulum Conſtantienſe. an.1233.c.8.n.6.

Eiuſdem, ad Epiſcopum Parmenſem, & Priorem Prædicatorum. n.8.

Eiuſdem, ad Epiſcopum Brixienſem. numer.10.

Eiuſdem, ad omnium Sanctorum Præpoſitum. n.11.

Eiuſdem, ad Abbates Ciſtercienſes. an.1234. c.1. n.6.

Eiuſdem Gregorij IX. ad Abbatem, & Priorem Cluniacenſes. n.8.

Eiuſdem, ad Abbates de Heminenrode, & da Villario. an.1236.c.5.n.6.& 7.

Eiuſdem, Abbati da ſacra. n.10.

Eiuſdem, ad Epiſcopos Oxomenſem, & Sogouienſem. an.1236.c.6.n 3.

Eiuſdem, ad Abbatem Morimundi. n.9.

Eiuſdem ad Archiepiſcopum Toletanum. n.10. & 11.

Eiuſdem, ad cunctos Chriſti fideles. an.1236. c 7.n.4.

Eiuſdem, ad Vice-Dominum Mediolanenſem. an.1236. c.8 n.4. & ſeqq.

Epiſtola Gregorij IX. ad Epiſcopum Florentinum. n.10.

Eiuſdem, ad Epiſcopum Roſetanum, ſiue Groſſetanum. n.11.

Eiuſdem alia, ad electum VVormacienſem. ibid. n 13.

Eiuſdem, ad Abbates Ciſtercij. an. 1234.c.1. n 11.& 12.& n.13. & 14.

Ad vniuerſos Præſules. anno 1234. cap.2. numer.7.

Ad Abbatem S. Stephani. n.8.

Ad Abbatem de Prulaco. n.9.

Eiuſdem Papæ Gregorij IX. ad Abbatem Bullencurienſem. n.10.

Epiſtola

Epiſtola canonizationis B.Dominici.an.1234. c.3. n.7.
Alia de inquiſitione vitæ, & miraculorum S. Eliſabethæ Hungaricæ. anno 1234. c 4. num.5.
Epiſtola Gregorij IX. ad Abbates Oliuæ, & Verolæ. an.1234 c.6.n 2.
Alia pro inquirendo de miraculis VVillelmi Archipræſulis Eboracenſis. an.1234.cap.6. n.4. & 5.
Eiuſdem Gregorij IX. ad Vratiſlauienſem Epiſcopum, & Abbatem de Lubens. n.7. & 10.
Epiſtola triplex eiuſdem, ad diuerſos pro Monialibus S. Cerbonij, Ciſtercium appetentibus. an.1234. c.8.n.2.3. & 5.
Eiuſdem ad Priorem Sanctæ Reparatæ. n.7.
Ad Abbatem, & Conuentum Ciſtercij. n.10.
Ad Abbatem de Tileto. n 11.
Eiuſdem Gregorij IX. ad Abbates, & Abbatiſſas, per Calabriam conſtitutas. an.1234. c.9. n.5.
Ad Patriarcham Antiochenum. n.8.
Ad Abbatem Tileti. n.12.
Epiſtola Gregorij IX. ad vniuerſos totius orbis Prælatos. anno 1235. cap.1. num.2. & ſequentibus.
Eiuſdem, ad Beatricem, Caſtellæ Reginam. num.7.
Ad Abbatem Grandis Syluæ. ann.1235. c.2. n.10. & 11.
Ad Archiepiſcopum Salisburgenſem, Epiſcopum Hildesheimenſem, & Buebenſem Abbatem. anno 1235. cap.3. num. 1. & ſequentibus.
Ad Abbatem Grandis Syluæ. n.9. & ſeqq.
Ad Abbatem Redageshauſen. ann.1235. c.4. n.2. & 3.
Ad Abbatem de Iranzu. n.8.
Epiſtola eiuſdem Gregorij IX ad Maceriarum Abbatem. an.1235. c.4.n.9.
Eiuſdem ad Henricum, Angliæ Regem. n.11.
Ad Abbatem Altæcumbæ. n.15.
Ad vniuerſos Abbates ordinis Ciſtercienſis. an.1235. c.7. n.2. & 3.
Ad Morimundenſem Abbatem. an.1235. c.8. num.11.
Ad Priorem Fratrum Prædicatorum. an.1236. c.1. n.1.
Ad nobiles fœminas Peruſinas, Ciſtercium inhiantes. n.5.& 8.
Epiſtola eiuſdem Gregorij, ad Abbatem S.Victoris Pariſienſis. anno 1236. cap.2.num.4. 5. & 6.
Eiuſdem, ad eundem Pariſienſem Epiſcopum, & Lingonenſem, atque Claræ-Vallis Abbatem. an.1236.c.3.n.2.
Ad Regem Nauarrorum. n.7.
Ad Lubecenſem Abbatem. n.8.
Ad Belam, Hungariæ Regem. n 9.
Ad Colomanum, eiuſdem Regis Fratrem. numer.10.
Epiſtola eiuſdem Gregorij, ad Abbatem fontis Frigidi. an 1236.c.4 n.2.& ſeqq.
Eiuſdem, ad Monachos nigri habitus Prouinciæ Rhemenſis. n.6.7.& 8.
Eiuſdem, ad Macerianum Abbatem. n.9.10. & 11.
Epitaphium, Abbatis Ioachini. ann.1214. cap.4. num.11.
VVerrici, Prioris Alnenſis. ann.1217. cap.7. num.9.
Philippi, Comitis Namurcenſis. an.1219. c.5. num.9.
Guillelmi Claræ-Vallis Abbatis. anno 1231. c 4. num.1.
Seuerini, Abbatis Villamaioris. anno 1223. cap.6. n.3.
Fulconis, Tronæque, Bilokæ fundatorum. an.1226. c.9. n.10.
Sanctorum Eutropij, Sozimæ, Bonnſæque; Claræ-Vallis quieſcentium. ann.1257. c.1. num.3.
Conradi, Cardinalis Portuenſis. n.7.& 8.
Arnulphi Bruxellenſis. anno 1228. cap 6. numer.6.
Iacobi de Placentia. anno 1231. cap. 2. numer.6.
S. Idæ Niuellenſis. an.1231.c.2.n.6.
Ferdinandi, Flandriæ Comitis. an.1233. c 5. num.7.
Mariæ, neptis Imperatoris Conſtantinopolitani. an 1234. c.11.n 4.
Equa VVerrici, Prioris Alnenſis, mirus Inſtinctus. an.1217.c.7.2.
Euerardus Briennenſis, Philippam Henrici Campaniæ Comitis filiam, ducit vxorem. an.1224. c 2. n.1.
Super Campaniæ principatu cum Blancha Comitiſſa decertat. ibid.
Eandem grauiter moleſtat. n 3.
Excommunicatur ab Honorio. ibid.
Litteras abſolutionis ad duos Ciſtercij Abbates ab eodem impetrat. ibid.
Renuens ſatisfacere, abſolutionis beneficio priuatur. n.4.
Campaniam grauius ſolito infeſtat. n.3.
Reconciliatur Eccleſiæ, & Commitiſſæ, meritis Arnulphi Bruxellenſis. n.8.
Ermengardis, Geldriæ Comitiſſa, morte ſublata, Adolphum reliquit ſucceſſorem, ann. 1221. c 9. n.7.
Ermengardis, Namurcenſis Comitis filia, Henrico, Campaniæ Comiti, nubit. an.1224 c.2. num.1.
Obiit ſine liberis. ibid.
Ermeſendis, fundat cœnobium Clarifontis. an. 1216. c.10. n.7.
Erneſtus, Comes de Vilſeck, donationi Friderici Imperatoris ſubſcribit. anno 1121. cap.5. num.10.
Errores hiſtorici. Error Epiſcopi Palentini, de diſſolutione matrimonij Henrici, atque Mafaldæ. an.1216.c.2 n.2.
Error Marianæ, de Aroucæ cœnobio num.3. & 4.
Roberti Claudij, de Conradi præfectura. an. 1217.c.2.n.8.
Quorundam, de Monaſterij Cellenſis initiis. an 1217.c.5.n.7.
De tempore, quo VVerricus, Prior Alnenſis, obiit. an.1217.c.7.n.7.
Error Ioannis Marianæ, de initio Sant-Iulianeæ Militiæ. an.1218.c.4.n.4.
Eiuſdem, de habitu militum. n.5.
Error Ioannis Molani, Clarumcampum cum Flori confundentis. an.1218 c.6.n.6.
Auberti Miræi, quædam de Mathilde, Flandriæ Comitiſſa, comminiſcentis. an. 1218. c.7. n.10.

VVadingi, de Sanctiæ præfectura in Lotbaui cœnobio. an.1220.c.3.n.6.
Antonij Beuteri de tempore, quo Taraſia Vidauria nuptias Iacobi Regis impedire procurauit. an.1211.c.1.n 10.
Bzouij, perperam exiſtimantis, quædam Ciſtercienſium cœnobia commiſſa Fratrum Prædicatorum viſitationi. anno 1221.c.2. num.11.
Chryſoſtomi Henriquez, Sconaugiæ domos confundentis. an.1221.c.4.n.12.
Miræi de Bernardi epiſtola Sophiam, Abbatiſſam Houenenſem. anno 1221. cap.5. num 7.
Error in data litterarum Conradi ad Galliæ Præſules. an.1223.c.2.n.4.
Error temporis mortis Idæ Louanienſis.an.1224. c 3 n.7.
Fundationis item Monaſterij Vallis Virginum. an.1224. c.8 n.9.
Error, confundens Conradum Æginonenſem cum alio eiuſdem nominis. anno 1225. cap.3. num.3.
Error temporis mortis Conradi, Cardinalis Portuenſis. an.1227.c.1.n.8.
Nec non B Iuetæ. ann.1.27.c 5.n.9.
Item Eliſabethæ Houenenſis. an.1229. c.5. num.7.
Errorum Albigenſium extinctio. an.1233. cap.2. num.2. & 3.
Erroris cuiuſdam Priſcillianiſtarum extat mentio in Conciliis. 1. & 2. Bracbarenſibus. an. 1217. c 8. n 8.
Eſcarpe, Abbatia Ciſtercienſis, in qua voluit Rex Aragoniæ Petrus ſepeliri. ann.1213. c.8. num 10.
Ab eodem Petro Rege fundatur in Ilerdenſi Diœceſi. an.1213.c.12.n.6.
Situs loci,& fœda ſub commendis ſpecies domus. ibid.
Eſſenum, Cœnobium Monialium Ciſtercienſium, quando. & à quo fundatum? an.1216.cap.10. num 6.
Ieſſæum hodie nuncupatur. ibid.
Ethelredus, vel *Edilredus* natione Anglus,& Monachus Ciſtercienſis, cum B. Ailredo à multis confunditur. an.1220.c.7.n.6.
VVardenſis Abbas eligitur. ibid.
Ingenuis Artibus imbutus, lectioni ſacrarum litterarum incumbit. ibid.
Studet Parentem Bernardum æmulari in multis. ibid.
Multum populo, & rudi plebeculæ proficit. ibid.
Eius ſcripta tranſituſque. ibid.
Euerardus. Vide *Eberardus*.
S. Eua, Recluſa S. Martini Leodenſis, B. Iulianam Cornelienſem, diuino languentem amore in lectulum defert. anno 1230. c.3. num.3.
Nutans in propoſito ſe recludendi eiuſdem Iulianæ monitis illud exequuta perhibetur. num 9.
Eius cordis abſcondita per eandem Iulianam pateſiunt. an.1230.c.4.n.2.
Grauiter ægrotans, ſaluti, Iulianæ meritis reſtituitur. ibid.
Euchariſtiæ Sacramentum, iniuriam grauem paſſum à pugile, fuiſſe occaſio inundationis Friſiæ, reuelatione creditum. an.1218. cap.6. num.2. & 3.
Sine ſacerdotis miniſterio ex altari deſcendit in os conuerſi, valde cum aliis communicate inhiantis. an.1222 c.4.n.10.
Et in os Monachi cuiuſdam Villarienſis. an. eodem c.5. n.7.
Miranda de ipſius feſti celebratione viſio, Iulianæ Cornelienſi manifeſtata. ann.1230. c.3.n.1.& an. 1230. c.5. n.8. & 9.
Eius feſtum, opera Iulianæ in Eccleſiam vniuerſam introductum, ſed remiſſiuè. n 9
Eufemia, Monialis Houenenſis, inſignis pietatis virgo an.1216.c 8.n.6 & 7.
Multa à Dæmone patitur. n 8 & ſeqq.
S. *Eufemiæ* cœnobium Monialium S. Iacubi in Placentina diœceſi. an.1230. c.2 n.10.
Illuſtratur Sanctiæ, Regum Legionis Filiæ, monacharu. ibid.
Eufroſina, an ita vocata prima Abbatiſſa Monaſterij Argenſolij? Vide *Abbatiſſa Argenſolij*.
Euſtachius, Abbas Hemmenrodenſis, ſubſcribit confirmationi Archiepiſcopi Moguntini. ann. 1219. c.7.n 9.
Vna cum Abbate Caladienſi, quarumdam Abbatiarum Nigrorum viſitationi præficitur. an.1222 c.8 n.8.
Euſtachius, Camerarius de Flandria, Ægidij Bertholdi donationi ſubſcribit. anno 1224.cap.3. num.5.
Euſtachius, Dominus Nouæ Villæ, Viuatienſe cœnobium prope Attrebatum Monialibus Ciſtercienſibus fundat. an.1227.c.10.n.10.
Henricum, Prædicatorum fratrem operi vt inſiſtat, precatur. ibid.
Euſtachius Iuuenis nobilis Gandauenſis, rebus mundialibus valde deditus. anno 1215.cap.7. num.10.
Matronas ſecum coeundi indignas reputat. ibid.
Inuiſit Balduinum de Bocla, Eremitam. ibid.
Magnam cum illo familiaritatem contrahit. ibid.
Monaſterium à Balduino conſtructum, pingui locupletat donatione. ibid.
Euſtachius alter, ſocius eiuſdem Balduini de Bocla, ſanctitate coruſcaſſe perhibetur. anno 1225. c.7. n.13.
S. *Eutropij Corpus*, ex vrbe Portuenſi ad Claram Vallem, vna cum aliis tribus, à Conrado Cardinali tranſmittitur. anno 1223. c.1. num.2.
Venerando gaudet ſepulchro. n.3.
Exemplum amoris in proximos. an.1233. cap.5. n.10. & an.1224. c.2.n 10. & an.1229. cap.3. num.2.
Exemplum de abſolutione, adhuc reſeruatorum, cum viget neceſſitas, non differenda. an.1222. c.4 n.5.
Exemplum abſtinentiæ. an.1225.cap 7. num.3.& an.1222. c.4.n.4.& an.1218. cap.13.num.3.& an.1227.c.3. n.12.
Exemplum conuerſionis Patris noſtri Bernardi, & ſociorum, quod multi viri nobiles, diuiteſque ſunt imitati. an.1236. cap.1. n.2. & ſequentibus.
Exemplum crudelitatis. anno 1225. cap. 1. numer.10
Exemplum deſperationis. anno 1220. cap.5. numer.7.

Deuotionis in B. Virginem Mariam. an. 1232. cap. 3. c. 5.
Exemplum eleemoſynæ. an. 1225 c. 7. n. 5.
Exemplum Fortitudinis. anno 1224. cap. 2 n. 10.
Exemplum admirandæ humilitatis. anno 1235. c 8. n. 5. & 6.
Exemplum impietatis. anno 1227. cap. 2. num. 8. & 9.
Ingratitudinis. n. 10.
Inobedientiæ. an. 1220. c. 5. n. 3.
Irriſoris miraculorum, morte punitt. an. 1232. c. 2. n. 5.
Exemplum liberalitatis. an. 1222 c. 4. n. 1. & 2.
Exemplum miſericordiæ. an. 1217. cap. 5. num. 8. & cap. 7. n. 1.
Exemplum orationis. anno 1218. cap. 11. per totum.
Exemplum patientiæ. an. 1227. cap. 2. num. 10. & an. 1226. c. 9. n 4.
Paupertatis. an. 1226. c. 4. n. 6. & ſequentibus & an. 1223. cap. 5. num. 10. & an. 1220. c. 5. num. 3.
Pœnitentiæ. an. 1219. c. 4. n. 2. & anno 1218. c. 13. n. 3. & an. 1227. c. 3. n 11.
Exemplum reuerentiæ in Sacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum. an. 1218. c. 6 n. 1. 2. & 3. & anno 1222. cap. 3. n. 10. & cap. 4. n. 7.
Exemplum fructus ſuffragiorum pro animabus Purgatorij. an. 1219 c. 4 n. 2.
Exemplum reuerentiæ in ſuperiores. aon. 1221. c. 7. num. 12.
Exemplum zeli immoderati. anno 1225. cap. 4. num. 5.
Exemptio Ciſtercienſium, & Carthuſienſium, à viſitatione Epiſcoporum. ann. 1133. c. 4. n. 1. & ſeqq.
Ciſtercienſium Abbatum ab Epiſcopis. ann. 1233. c. 6. n. 8. & ſequentibus & ann. 1234. cap. 1. per. totum, & an. 1224. cap. 5. num 3. 4. & 6.
Exemptio Ciſtercienſium ab exactione viceſimæ. ann. 1220. c. 7. n. 2. Vide etiam. an. 1122. c. 8. num. 9.
Exilium Fulconis, Epiſcopi Toloſani. an. 1232. c. 5. n. 2.
Stephani, Archiepiſcopi Cantuarienſis. an. 1213. c. per totum.
S. Edmundi, eiuſdem Eccleſiæ Archipræſulis. anno 1235. c. 4 num. 1. & ſequentibus, ſed remiſſiuè.
Extrema-vnctio, ſenſibiliter, in B. Ida Niuellenlenſi operatur. an. 1231. c. 4. n. 3.

F

Sancti Facundi Abbatia in Regno Legionenſi diſcordiis laborat inteſtinis. ann. 1217. c. 8. n. 4.
Abbatibus Spinæ, & alterius domus, etiam Ciſtercienſis, ab Honorio viſitanda committitur. ibid.
Optata pace eorum interuentu fruitur. ibid.
Viſitatur iterum per Abbates Spinæ, & Cellæ-nouæ. an. 1233. c. 7. n. 4.
Proprio Abbate depoſito, regenda Abbati Cellæ-nouæ committitur. ibid.
Fames maxima per Italiam graſſatur. ann. 1233. c. 1. n. 1.
Familiares, in habitu, & tonſura ad Ciſtercium olim admiſſi. an. 1213. c. 14. n. 8.
A decimis Epiſcopis ſoluendis immunes declarantur. an. 1234. c. 1. n 8.
Vexati ab Epiſcopis, per Gregorium IX. proteguntur. n. 10.
S. Felix, vna cum Ioanne viro ſancto ſanctiſſimæ Trinitatis familiam fundat. an. 1217. c. 5. num. 8.
Felix, Monachus Tuamenſis, Archiepiſcopus in Hybernia conſecratur. anno 1219. cap. 3. num. 4.
Quo anno? incertum. ibid.
S. Felicis Abbatia Monialium Calatrauenſium ſurgit in diœceſi Burgenſi. an. 1219. c. 8. n. 1. & ſeqq.
Eius fundatores. n. 1. & 2.
Pinguibus per eoſdem poſſeſſionibus locupletatur. n. 3.
Ad Burgos transfertur, remiſſiuè. n. 6.
Garziæ fundatoris gaudet ſepulchro. n 7.
Piorum virorum donationibus augetur. numero 8.
Moniales vnde acciræ? dubium. n. 9.
Probabile ex Huelguenſi Monaſterio. ibid. Vide *Calatrauenſes Moniales*.
Ferdinandus, Abbas Ouilæ, iudex datus Epiſcopo Conchenſi, apud Honorium III. diffamato. an. 1217. c 8. n. 4.
Multa à Ferdinando Rege obtinet priuilegia. an. 1218. c. 8. n. 5.
Ferdinandus, Alphonſi Aragonenſis Regis filius, & ex Monacho Populeti Montis Aragonis Abbas: occiſo in bello apud Murellum fratre, regnum Aragonenſium ambit. an. 1213. c. 10. n. 7.
Non abdicauit Monachatum. ibid.
Simonem Monfortium, ne Iacobum puerum dederit, ſollicitaſſe creditur. n 7. & 10.
Minus ambitioſus quam Sanctius Frater. an. 1215. c. 1. n. 12. Vide etiam anno 1221. c. 1. num. 6.
Iacobo Regi vincula tentat. anno 1224. c 7. num. 9.
Mitti Cæſar-auguſtam duas cohortes militum. ibid.
Per Vrbem diſtribui iubet. ibid.
Ad ipſam cum Regina venire Iacobum, doloſè per nuntium inuitat. ibid.
Cum eiſdem fictum Cæſar-auguſtæ ſermonem habet. n. 10.
Vtrumque cuſtodiri iubet. n 11.
Mox dimittit. n. 12.
Arcem Ahoneſiorum, à Rege inuaſam, propugnat. an. 1226 c 3. n. 10.
Ducit Aragonenſes, in Iacobum rebellantes. ibid.
Omnes, Calataiuba excepta, capit ciuitates. ibid.
A Nunoio Sanctio diſſidet. n. 11.
Sed, Iacobi Regis interuentu, cum eodem componit. ibid.
Se, Proceresque Regni, Iacobo conciliat. an. 1228. c. 8. per totum.
Tutor filij hæredis à Rege conſtituitur. anno 1232. c. 7. n. 2.
Ferdinandus, Alphonſi Regis Legionis filius, cognomento Sanctus, Corpus Alphonſi Aui è Capella priuata ad Chorum ſanctimonialium transferri curat. an. 1214.
Monaſterio de Sotos Albos bona confirmat. an. 1216. c. 9. n. 7.

Vocatur à Matre Berengaria, Henrico in Caſteliæ regno ſucceſſurus. an.1217.c.5.n.2.
Rex factus, Caſtrum, quod Munio dicitur, expugnat. n.2.
Peramplum priuilegium concedit Vallis Ecclesiarum Monaſterio. an.1218.c.4.n.10.
Nuptias appetens Sanctiæ Luſitanæ, ab eadem pro Christo relinquitur. an. 1221. c.1. n.3. & 4.
Mittit legatos ad Imperatorem Fridericum. ibid.
Pro ſibi deſponſanda Beatrice, Philippi, Romanorum Regis filia, eundem ſolicitat. ibid.
Cum Regni Primoribus, Beatricem Burgis honorificè ſuſcipit, ducitque in vxorem. num.5.
Nobiliſſima ibidem comitia celebrat. ibid.
Comitatur Aleonoram eius matertera, Regemque Iacobum, Turiaſonem pro nuptiis celebrandis adeuntes. n.8.
Petrum Spinæ Abbatem, plurimi facit. anno 1221.c.5.n.10.
Multa, & grauia commendat illi negotia. ibid.
Indulget item pro ſuo cœnobio priuilegium. ibid.
Sant-Iacobæorum copiis, atque Calatrauenſium, expugnat Baëtian. an.1221.c.8 n.11.
Eiuſdem Regulum ad deditionem adigit. ibid.
Multa oppida Mauris eripit. ibid.
Militiam de Monfrac Calatrauenſi incorporat. n.12.
Villenæ Cœnobium Abbatiſſæ Eluiræ & Monialibus donat. an.1222 c.10.n 7.& 8.
Magnum item exemptionis priuilegium. n.9.
Petrum Gumielenſem Abbatem, in Germaniam legatum mittit. an.1223.c.4.n.1.
Capit Beatiæ Regulum. an.1223.c.5.n.3.
Nonnulla Caſtra expugnat, atque multis Christianis captiuis libertatem donat. ibid.
Duo illuſtria Caſtra Beatiæ Reguli ſibi in ſecuritatem firmat. num 4.
Subſtituens pro ſe Alcantaræ Magiſtrum, Toletum redit. ibid.
Aduerſus Mauros iterum in Bæticam deſcendit. n.5.
Petit alia tria Caſtra, & obtinet à Beatiæ Regulo. ibid.
Eiuſdem vrbis arcem interim in obſidem accipit. ibid.
Beatianos rebellantes ſuperat. n.6.
Monialibus Villæ maioris indulget priuilegium. an.1223. c.6.n.4. & 5.
Alphonſi Patris teſtamento exhæredatur à Regno Legionenſi. an 1230. c.2. n.4.
Mauros in oris Bæticis fœliciter expugnat. num.6.
Fit obuiam matri Berengariæ prope Toletum. ibid.
In legionis Regem ab Epiſcopis ſuſcipitur. n um.7.
Sororibus cedentibus redditus annuos concedit. n.8. & 9.
Eiuſdem pro Cœnobio Bellifontis ſolicitudo. an.1232.c.5.n.2.
Domum ædificat, & locum, nomenque in Vallis paradyſi commutat. n.2.
Cum Epiſcopo Calagurritano ſuper Eccleſiæ tranſlatione litigat. an.1232.c.6.n2.
Abbatem Fiterij Iudicem accipit. ibid.
Poſſeſſionem de Alarza Monaſterio Vallis Eccleſiarum ab Abulenſibus impetrat. anno 1234.c 9.n.1.& 2.
Nouas del Rey, eidem Monaſterio concedit. num.3.
Plurima beneficia eiuſdem erga Ciſtercienſes, & Alcantarenſes recenſentur. n 3.& 9.
Scribit Summo Pontifici pro militibus Calatrauenſibus. an.1235.c.8.n.11.
Conqueritur de Abbate Morimondenſi propter inſtitutionem in Calatraua Prioris Galli. ibid.
Necnon ſuper viſitatione, & poteſtate, Abbati Gumielenſi ſublata. n.11. & 12.
Cauſa à Pontificè deciſa pro Abbate Morimundi. an.1236. c.6. n.7. & 9.
Expulſis Mauris omnem fere Bæticam ſuo imperio ſubiugauit. an.1236. c.7.n.1.
Cordubam expugnat auxilio fretus Calatrauenſium. n.1.& 2.
Expiari facit Sarracenorum templum. n.2.
Lupum Ciſtercienſem conſtituit primum eiuſdem vrbis Epiſcopum. ibid.
Et opimos redditus Eccleſiæ, & menſæ Epiſcopali conſignat. n.5.
Ferdinandus, Alphonſi Imperatoris filius, atque Legionis Rex. an.1222.c.9.n.1.
Poſt duplices nuptias, Vrracæ matrimonio iungitur. ibid.
Quot filios poſt mortem reliquerit? ibid.
Ferdinandus, Iacobi Aragoniæ Regis filius, in in Monaſterio SS. Crucium iacet ſepultus. an.1259 c.7.n 9.
Ferdinandus, Luſitanus Infans, & Comes Flandriæ, Ioannæ, Balduini Imperatoris filiæ, matrimonio adiunctus. an.1225.c.8.n.1.
A Ludouico Galliæ Rege detinetur in vinculis. ibid & n.4.
Comitiſſæ coniugis ſolicitudo pro eiuſdem libertate. ibid.
Pro eadem item à B. Virgine impetranda, fundatio Monialium Ciſtercienſium cœnobij, Mariæ dicati. n.11.
Monialium precibus ad Mariam, optatam obtinet Ferinandus libertatem. n. 4. & anno 1227. c.2.n.2.
Earumdem Virginum cœnobium aliò transferre gratus deliberat. ibid n.4.
Locum translationis cum quibuſdam redditibus, producto inſtrumento, permutat. num.5.
Domum tranſlatam amplis locupletat redditibus, & poſſeſſionibus. ibid.& n.7.8.& ſequentibus.
Nec non illuſtri Xenodochio. n.9.
Bilokæ cœnobium ſub eius cura, & coniugis ſuſcipit. an.1226. c.9.n 6.
Et ad Bilokæ locum transfert. ibid.
Quando captus, quandiuque vinctus. anno 1227. c.2.n.1. & 2.
Promittit traiicere in Orientem cum Imperatore Friderico num.a
Nec votum reuocat vxoris precibus. ibid.
Non traiicit, & quare? ibid.
Morte ſublatus in Marketæ ſepelitur cœnobio. an. 1233.c.5.n.7.
Ferdinandus, Ferdinandi Caſtellæ Regis filius, vna cum Parentibus indulget priuilegium Monialibus, Villæ maioris. ann. 1223. cap.6. num.4.

Ferdi

Ferdinandus, filius D. Eleonoræ, atque Roderici Ferdinandi de Caſtro. an. 1219. c. 8. n. 8.
Matrem æmulatus multa S. Felicis cœnobio donat. ibid.
Ferdinandus, Cantor Vlyſiponenſis, fundat S. Pauli cœnobium in Conimbricenſi Diœceſi. an. 1221. c. 9. n. 2.
Ferdinandus, Monachus Ciſtercienſis, Laurentio ad Claram Vallem promoto, in Vrſaria ſufficitur. an. 1223. c. 3. n. 1.
Ferdinandus Monteyro, alteri Ferdinando, cognomento Yañez, in Magiſtratu Eborenſi ſufficitur. an. 1223. c. 5. n. 1.
Ad Auiſij locum militiam transfert. ibid. & num. 2.
Morte conſummatus à Martino Ferdinandi excipitur. an. 1229. c. 8. n. 9.
Ad ſacrarij portam ſepelitur ibid.
Ad nauem Eccleſiæ tranſlatus primo, & inde ad S. Patris Benedicti ſacellum, memoratur. ibid.
Ferdinandus Perecius, Ferdinandum Aragonium, cum Iacobo Rege loquuturum venientem, comitatur. an. 1228 c. 8 n. 4.
Ferdinandus Yañez, Magiſter Eborenſis excipitur, in præfectura à Ferdinando, cognomento Monteyro. an. 1223. c. 5. n. 1.
An ſub ipſo ad Auiſij locum tranſlata militia? dubium. num. 2.
Sed quod non probabilius. ibid.
Ferraria, Abbatia Ciſtercienſis cum Rubiliana ſuper quodam Prioratu litigat. an 1225. cap. 6. num 8. Remiſſiuè, & propriè. an. 1233. cap 6. n. 5. 6. & 7.
Illum propter Monachorum paucitatem dimittit. an. 1233. c. 6 n. 5. & ſeqq.
Ferraria Abbas, Vide *Abbas Ferrarienſis*.
Ferri candentis examen ſacris canonibus prohibitum. an. 1232. c. 6. n 8.
Feſtum vndecim millium Virginum in capitolo generali celebrari per ordinem iubetur. ann. 1217. c. 8. n. 10.
Nec non Feſtum S. Dionyſij, dummodo conuerſi operibus inſiſtant. anno 1232. cap. 7. num. 5.
Feſtum S. Dominici in Vrbe Toloſa magna cum pompa celebratur, accitis Monachis Ciſtercienſibus ab eodem Sereniſſimo Patriarcha. an. 1234. c. 8. n. 3. n. 8. & 9.
Feſtum S. Eliſabethæ Hungaricæ à Gregorio IX. celebrari iubetur. anno 1235. cap. 1. num. 1. & ſeqq.
Pro ordine Ciſtercienſi id ipſum in Capitulo generali ſtatuitur. an. 1235. c. 9. n. 1.
Item Feſtum S. Franciſci, Minorum Patriarchæ. an. 1236. c. 8. n. 1.
Feſſulanus Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Feſulanus*.
S. Fidei Abbatia Ciſtercienſis in Aragonia, olim Clarus Fons appellata. an. 1223. c. 5. num. 10. Vide *Clarus Fons*.
S. Fidei Cœnobium S. Iacobi in Vrbe Toletana, Sanctiæ Alphonſi Legionenſis filiæ, illuſtratur ſepulchro. an. 1230 c. 2. n. 10.
Firminiani cum Fullinenſibus litigant. an. 1217. c. 8. n. 5.
Condemnantur ab Honorio Papa in iuriſdictione, per ipſos prætenſa. ibid.
Firmitatis Monaſterium, vnum ex quinque primis Ciſtercij, lubini Cœnobium Antiochenum ſub certis conditionibus accipere recuſat. anno 1214. cap. 4. num. 5.
Illis reuocatis, eidem Monaſterio Monachos mittit. ibid.
Producit Abbatiam de Sancto Sergio. an. 1235. c. 9. n. 3.
Multa & grauia negotia commiſſa ipſius Abbati, vide *Abbas Firmitatis*.
Fiterij Abbatia in Nauarræ regno, inter alia illuſtris Magiſtri Lupi Cordubenſis Monachatu. an. 1236. c. 7. n. 1. & 9.
Fiterij Abbas Vide *Abbas Fiterij*.
Flamma è capite Ioannis Claræ-Vallis Monachi ſurgere videtur. an 1221 c. 11. n. 2.
Floreſia, Abbatia, Fulconem Matiſconenſem ad habitum admittit. an. 1231. c. 5. n. 2.
Eundem ſibi in Abbatem eligit. ibid.
Hinc Maſſiliæ, mox Toloſæ Præſulem præbet. n 2.
Florenſes Monachi, eximie à Gregorio IX. extolluntur in bulla canonizationis S. Dominici. an. 1234. c. 3. n. 6. & 7.
Matthæo, communi eorum Parente in Epiſcopum promoto, Ioannem eligunt. ibid.
Deficiunt paulatim à primitiuo rigore. anno 1234. c. 9. n. 4.
Recurrunt tanquam ad fontem ad Ciſtercium. ibid.
Recipi prohibentur abſque commendatitiis litteris. n. 5.
Non eſſe ordinem Florenſium diſtinctum, à Ciſtercienſi, neque auſterioris vitæ, fertur. num. 6.
Fœlix. Vide *Felix*.
Fœnerator quidam defunctus, pecuniam ſuam Valcellenſi Monaſterio conſeruandam credidit. an. 1231. c. 3. n. 3.
Diabolus ſuper eam ſedere à B. VValtero Bramontio viſus eſt. ibid.
Folchinus, nobilis Aragoniæ, Regem Iacobum, cum Patruo colloquuturum venientem, comitatur. an. 1228. c 8 n. 4.
Fons Clarus Abbatia Ciſtercienſis ignota, fundatur. an. 1223. c. 5. n 10.
Diſtincta à Claro-fonte Ilerdenſis Diœceſis, hodie S. Fidei ad Cæſar-auguſtum, conjectatur. ibid.
Fons-Clarus Abbatia altera Ciſtercienſis, etiam ignota, fundatur. an. 1236. c. 8. n. 2.
Creditur diſtincta ab Illerdenſi. an. 1223. c. 5. num. 10.
Fons-Clarus, Abbatia Ciſtercienſis, à Sabacenſi producitur in Illerdenſi Diœceſi. anno 1230. c. 9. n. 5.
Fundatur Iacobus, Rex Aragonenſium. ibid.
Aliò tranſlata prope Cæſar-auguſtam S. Fides hodie vocatur. ibid.
Fons-frigidus, Abbatia Ciſtercienſis, Regias donationes, ſibi factas, ab Honorio III. confirmari impetrat. an. 1217. c. 8. n. 5.
Grauia negotia Illius Abbati commiſſa.
Vide *Abbas Fontis frigidi*.
Fons B. Mariæ, Abbatia Virginum Ciſtercienſium, erigitur in Treuirenſi Diœceſi. anno 1235. c. 9. n. 5.
Fundatores eiuſdem, dotatioque. n. 5. 6. & 7.
Fontium Abbatia Ciſtercienſis in Anglia, Mauritio, atque Toraldo Abbatibus claret. anno 1216. c. 7. n. 7.
Grauia negotia eiuſdem Abbati commiſſa. Vide *Abbas Fontium*.

Index Rerum.

Fontanæ viuæ Abbas. Vide *Abbas Fontanæ viuæ*.

Fontinella Cœoobium Virginum Ciſtercienſium in Hannoniæ comitatur eligitur.an.1216.c.10. num.4.

Eius fundatrices ſubiectioque Claræ-Vallis Abbati. ibid.

Fortitudo miranda Catherinæ Virginis Iudææ. an. 1221. c.4. n 1. & 2.

Item Fulconis Vienhouij. an 1226.c.9.n.4.

Fortunius, Prior Rotenſis, ſuccedit Abbati Martino, in Gemundenſem Præſulem electo. ann. 1225 c.4 n.12.

Eccleſiæ Fabricæ ſecundum iacit lapidem. ibid.

Foſſænouæ Abbas. Vide *Abbas Foſſæ nouæ*.

S. *Francha*, Abbatiſſa Monaſterij S. Siri Nigri habitus, Carentiam Virginem, à Genua,reducem, & iam mores Ciſtercij edoctam, ſuſcipit. an.1213.c.11.n.1.

Quod ante propoſuerat vtraque exequi facit. ibid.

Aliud Cœnobium, quod tunc ſurgebat, reſpuit, & nouum fundandum vult; & quas ob cauſas? n.2.

In vertice montis lanæ extra Placentiam ædificari iubet. ibid.

Conſummato Cœnobio habitum mutat, & Ciſtercium profitetur. an.1214.c.6.n.1.

Abbati Columbæ dat obedientiam. ibid.

Præficitur in Abbatiſſam. ibid.

Et nihilominus Monaſterij S. Siri curam retinet. ibid.

Placentinos, anathemate mulctatos,Eccleſiæ reconciliari ſuis precibus impetrat. n.4.

Moniales ad Plectolem transfert. ann.1218. c.1.n.2.

Diſſolui cupit, & eſſe cum Chriſto. n.2.

Foribus clauſis Eccleſiam ad orandum intrat. num 3.

Miro artificio excutit ſomnum. ibid.

Multa à Dæmone patitur. n 4.

Morbo graui corripitur. n.5.

Ne radices coctas edat, miraculosè prohibetur. ibid.

Paſcha cum filiabus deuotè celebrat. n.6.

Ad Dominum migrat fœliciter. n 7.

In eadem Plectolenſi Eccleſia ſepelitur. n.8.

Sepulchrum eius abſque vllo relictum honore, & quare? ibid.

Panditur repente Franchæ ſepulchrum ad benedictionem Carentiæ in Abbatiſſam. n.9.

Apparet cuidam Monacho, aliis comitata virginibus. ibid.

Præcipit illi, vt ſuam gloriam Carentiæ nunciet, & ſororibus. ibid.

Miraculo comprobata viſio eſt. n 10.

Corpus inuentum incorruptum, in locum decentiorem transfertur. ibid.

Francha, Monialis tertij paſſus, ob in B. Francham deuotionem ita vocata. an.1223. cap.6. num.11.

Eligitur prima Abbatiſſa Monaſterij S.Mariæ de Monte Oliueti. ibid.

Domum ſuam confirmari ab Honorio, atque ſub eius protectione ſuſcipi, ab eodem impetrat. ibid.

Cum canonicis cuiuſdam Eccleſiæ, ſoluere illis quotannis libram incenſi paciſcitur, & quare? ibid.

Francia, diu Albigenſium hæreſi infeſtata. Vide *Albigenſes. Toloſa. & Toloſani Ciues*.

S. *Franciſcus*, Minorum Patriarcha,nonnulla in Hiſpania Monaſteria fundat an.1217. cap.5. n.10. & 11.

Curam Monialium Damianitarum Hugolino Cardinali committit. n.1219.c.2.n.1.

Aſſiſienſium ſibi reſeruat. n 5.

Comitatur S. Claram ad Eccleſiam S. Angeli de Panſo tranſeuntem. n 7.

Eidem conſulit,vt hinc ad S. Damiani Eccleſiam tranſmigret. ibid.

Mittit ſex fratres ad Miramamolini regnum pro Euangelio Chriſti ibidem nunciando. num.9.

Eorumdem conſcius martyrij, multa precatur Alenquerij Cœnobio bona; & qua occaſione? an.1220.c.3. n.1.

Chorum intrare cum præfatis martyribus viſus, à Petro Canonico S. Crucis refertur. num.10.

Nec non matutinas horas pro Regina Vrraca concinere. ibid.

Eius Feſtum celebrari per ordinem, in noſtro generali capitulo ſtatuitur. ann.1236. c.8. num.1.

Franciſcani fratres, Diſcipuli S.Franciſci, ad regnum Miramamolini à Magiſtro deſtinantur. an.1219.c.2 n.9.

Solicitantur per ipſum ad martyrium. n.10.

Ab Vrraca Regina humaniter Conimbricæ ſuſcipiuntur. ibid.

Perueniunt Alenquerium,Sanctiam fundatricem illius domus, inuiſuri. ibid.

Fidem Chriſti prædicare prohibiti, & martyrij coronam conſequi; tranſmigrant ad Marrochium. an.1220.c.3. n.1.

Chriſti Euangelium prædicant. ibid.

Ob reuerentiam Petri Alphonſi ſæpius indemnes dimittuntur. ibid.

Martyrij demum palma coronantur. ibid.

Eodem tempore, quo paſſi, Sanctiæ, Alenquerij fundatrici, apparent. n.2.

Eorum corpora comburi iuſſa, diuinitus liberantur. n.3.

Redempta per Petrum Alphonſum condiuntur aromatibus. n.4.

Non ſine miraculo. ibid.

Eiſdem Petri opera adducta in Hiſpaniam, Alphonſo, Luſitaniæ Regi, præſentantur. num.5.

Suſcipiuntur ſolemni pompa, præeunte miraculo. ibid.

Collocantur in Eccleſia S. Crucis Conimbricenſis. ibid.

Hinc vnum, dono à Rege oblatum Lorbano Cœnobio Ciſtercienſi. n.6.

Pars alterius, domui S. Spiritus Fratrum Minorum. ibid.

Apparent Sancti Martyres Petro, S. Crucis Canonico. n.10.

Matutinas horas concinere pro Vrraca Regina ab eodem audiuntur. ibid.

Franciſcani Alenquerienſes, aula Sanctiæ fundatricis illuc transferendo Cœnobio donantur. an.1221.c.1.n.2.

Franciſcanus quidam Frater, Alexandrum Alenſem ad ſuum ordinem traxiſſe ob eius ſubitam petitionem fertur. an.1222.c.13.n.3.

Sed non apparet veroſimile. Ibid.

Franciſcanus quidam Apoſtata, Lutgardæ precibus

cibus reuocatur ad ordinem. ann.1224. cap 6. num 11.
Franciſcani Fratres, Monaſterio de Palaciolis prope Vrbem donantur. anno 1231. c.7. n.7. & 10
Eorum tranſitus ad Ciſtercienſes pacem inter vtroſque turbarunt. anno 1235. cap.7. num.1.
Nec non Ciſtercienſium ad ipſos. n.1.& 3.
De cætero fieri à Gregorio prohibentur. n.2. & 3.
Profeſſionibus, hactenus emiſſis, in ſuo robore permanentibus. n.3. Vide *Ordo Minorum.*
Franciſcus, Abbas SS. Crucium, de B. Bernardi Caluonij vita, & miraculis, inquirit, & ſcribit. anno 1214. cap.4. num.5. & ſequentibus, remiſſiuè.
Franciſcus Vinarius, Ioachimum Abbatem ab errore in eius libro inuento, purgare nititur. an.1215. c.1 n.10. & 11.
Fratres Dominici ſepulchri, cum Capitulo Eccleſiæ S. Demetrij litigant. anno 1218. cap.9. num.13.
Abbatem de Coriaco Ciſtercienſem ſuſcipiunt Iudicem. ibid.
Fratris nomen Monachis Ciſtercienſibus olim in vſu. an 1234.c.10.n.1.
Ne ad conuerſos extendatur, ſtatuit Capitulum generale. ibid.
Freſcendis Virgo, Beghinis Belliprati adiungitur. an.1217. c.9. n 5.
Tranſitum ad Ciſtercium aliis ſuadet. Ibid.
Eas ad ſua vota trahit. ibid.
Obnitentibus S. Amati canonicis, Romam ſemel, & iterum pro obtinenda licentia venit. n.3.& 4.
Repulſam bis paſſa, tertio Honorium adit. num.4. & 5.
Ab eodem, quod optarat, petieratque impetrat. n.6 & ſeqq.
Ex Brailleoſi cœnobio adducit Abbatiſſam. num.9.
Capellanum ſacris miniſtrandis Ciſtercij more deputat. ibid.
Inter Ciſtercij Heroinas connomeratur. numer.10.
Perpenditur eius cum humilitate coniuncta magnanimitas. ibid.
Fridericus II. Imperator, à Guidone Carmelita, & aliis Eccleſiæ obſequens dicitur. an.1214. cap 4 n.3.
Sed immerito, quippe rebellis, excommunicatus, & depoſitus per Romanos Pontifices. n.7.
Multa VValſaſenſibus concedit priuilegia. an.1222.c.5.n.8.
Vnionem S. Dominici de Sora cum Monaſterio Caſæmarij confirmat. ano.1222. cap.6. n.6. & 7.
Iura & poſſeſſiones S. Dominici transfert, ad Caſæmarium. ibid.
Vt Cruce ſignetur, ſolicitatur ab Honorio. an.1219. c.3.n.3.
Nec non à Ferdinando, Caſtellæ Rege, pro concedenda ſibi in vxorem Beatrice conſobrina. an.1221.c.1.n.3. & 4.
Eiuſdem legatos honorifice ſuſcipit. ibid.
Beatricem, Regi Ferdinando deferendam tradit illis. ibid.
Ex Italia nuntios ad Conradum, Honorij legatum, in Germaniam mittit. an.1225.c 1. num.2.
Illuc ſe cito profecturum, eidem promittit. ibid.
Ab Abbatiſſa Eſſedienſi contra Fridericum Comitem ſolicitatur. an.1225.c.1.n 7.
Scribit pro ea ad Engelbertum Archiepiſcopum Colonienſem. ibid.
Dedicationi Eccleſiæ Cuſſeotinæ aſſiſtit. an. 1212, c.7.n.1. 2. & 3.
Recuſat Cruce ſignatus in Orientem traiicere. an.1227. c 2.n.2 & 3.
A Gregorio iuſſus, aliquandiu expeditionem differt. num.5.
Hinc ob eius cunctationem multi Cruce ſignatorum peſte ſublati. ibid.
Cum reliquo exercitus Brundiſio diſcedit. ibid.
Medio itinere non ſine ignominia reuertitur. ibid.
Thuringiæ Lantgrauium fertur intoxicaſſe veneno. n 7.
Horrendo Eccleſiam diuiſurus ſchiſmate à S. Arnulpho Villarienſi prædicitur. an.1228. c.5. n.1.
Denuntiatur excommunicatus à Gregorio ſummo Pontifice. an.1229.c.1.n.2.
Purgationis litteras mittit ad omnes Principes. num.3.
Pontificem Gregorium IX. increpat. n.4.
Vult in Syriam traiicere. ibid.
Vt præmittat ſatisfactionem, priuſquam abſolutionem obtineat, monetur à Pontifice. ibid.
Eo inuito traiicit in Orientem. n.5.
Gobertum, Aſperi-montis Dominum, in ſocium deſert. ibid.
In Eccleſiam fideleſque debachatos, à Goberto relinquitur. n.6.7.& 8.
Aufugit eiuſdem arma, ea contra ſe conuertentis, in Templicolarum, Hoſpitalariorumque auxilium. n.9.
Ad Soldanum Legatos mittit. n.10.
Monet publicè eundem, vt frui in pace regno Hieroſolymæ, ſibi concedat. ibid.
Secreto tamen promittit, ſe traditurum illi ciuitatem, ſi ſuam in ea coronationem permittat. ibid.
Soldani permiſſione coronatur Hieroſolymis, ſed abſque vlla prorſus ſolemnitate. ibid.
Nuntiat Pontifici, Principibuſque, ſe coëgiſſe Soldanum ad ſibi tradendam Hieroſolymam. n.11.
Excuſatur ab aliquibus. ibid.
Vſurpat in Italia Hoſpitalariorum bona, atque templi militum. an.1231.c.1.n.1.
Litteras ab Honorio ſuſcipit. n.2.& 3.
Iubetur ablata reſtituere Templariis, Hoſpitalariiſque. n.3.
Abbatem Caſæmarij Gregorij legatum honorificè ſuſcipit. n.4.
Atrem in corde vindictam meditator. ibid.
Eiuſdem verſutia, & calliditas perpenditur. ibid.
Ambiguum dat reſponſum. n.4.
Litteras Gregorij per eundem Caſæmarij Abbatem iterum ſuſcipit. n.6.& 7.
Nec emollitus cum Eccleſiæ hoſtibus fœdus init. n.8.

Auxilium Pontificis ſub ſpecie pacis ſupplex implorat. an.1231.c.2.n.3.
Agnoſcit in ſe Vrbes Italiæ rebellaſſe, & quare. an.1231.c.2.n.1.
Nec non Henricum filium cum Principibus Germaniæ. n.2.
Obſequium in Eccleſiam ſimulat. n 3.
Reconciliatur ſummo Pontifici. n.7.& 8.
Conuentum Rauennæ indicit, atque principes vocat. n 8.
Actum de pace, ſed per actum nihil. n.9.
Patauij ſtabilita, in filium, vrbes & Eccleſiam denuò deſæuit Fridericus. ibid. & an. 1232. c.1. n.4. & 5.
Pacem doloſè ſimulat. an.1232. c.1.n.1.
Opera legatorum Gregorij IX. cum Lombardiæ ciuitatibus in gratiam redit. n.3.
Conditiones pacis à Pontifice confirmari petit. ibid.
Carceri mancipat Henricum filium vſque ad mortem. n.4. & 5.
Lombardiæ Ciuitates crudeliſſimè affligit. ibid.
Subſtituit pro Henrico Conradum filium. num.5.
Lauriſſæ cœnobij principatum in Archiepiſcopum Moguntinum transfert. an. 1232. c.4. n.2.& 3.
Compromittit in Apoſtolicos legatos pro controuerſiis dirimendis. ann.1233. cap.1. num.1.
Iura imminuere Eccleſiaſtica, dolo,& aſtutia, prætendit. ibid.
Cunctatur pacis conditiones firmare, & obſeruare. ibid.
Aſſiſtit eleuationi ſacrorum oſſium S. Eliſabethæ Hungaricæ. an.1236. c.2. n.2.& 3.
Primum propriis manibus ſubleuat lapidem de Sarcophago. n.2.
Coronam auream S. Eliſabethæ capiti imponit. ibid.
In Eccleſiam, & præcipuè in Ciſtercienſes, deſæuit, remiſſiuè. an.1236.c.8.n 14.
Epiſcopos, Abbates, Cardinales, ex Ciſtercio præcipuè aſſumptos carceri mancipat. remiſſiuè. ibid.
Compeditos vſque ad mortem detinet. ibid.
Fridericus, filius Adolphi Comitis Bergenſis. an.1221. c.9. n.2.
Fridericus, Comes, de Biebelingem, Friderici Imperatoris donationi, ſubſcribit. an.1222. c.5. num 8.
Fridericus, Marchiæ Comes, & Euerardi, Altenæ Comitis, filius. an.1221.c.9.n.8.
Fridericus, Altenæ Comes, filius Adolfi, & Eſſedienſis Eccleſiæ Aduocatus. an.1221. c.9 n.8.
Filiam, VValerami, Limburgi Ducis, ducit in vxorem. ibid.
Canonicatu Colonienſi abdicato, fratri in Altenæ Comitatu ſucceſſit. anno 1225.c.1. num.7.
Eccleſiæ Eſſedienſis fit Aduocatus. ibid.
Eiuſdem potius deprædator extitit. ibid.
Salutaria paruipendit monita Engelberti Archiepiſcopi Colonienſis. ibid.
Se amoueri per illum ab officio Aduocati, timet. n.8.
Vna cum conſanguineis mortem S. Archiepiſcopi machinatur. ibid.
Suaſum venit cum Epiſcopis fratribus. ibid.
Nulli, ex mediis pacis, ab Engelberto propoſitis, aſſentit. ibid.
Crudelem mortem eidem per ſuos ſatellites infert. n 10.
Engelberti ſucceſſorem, patitur vltionis mortis eiuſdem Martyris procuratorem. anno 1225. c.2. n.1.
Omnibus à Rege Henrico priuatur iuribus. n.1. & 3.
Confirmatur in proſcriptione, decreta in celebri conuentu Norembergenſi. n.3.
Magna præmia eumdem capienti promiſſa. ibid.
Excommunicatur in Concilio Moguntinenſi. ibid. n 4.
Et iuſſus eadem, per omnes Germaniæ Prælatos, fieri pœna. ibid.
Vxore orbatur, liberiſque. anno 1226. cap.2. num.5.
Romam, ſpe obtinendi veniam, adit, ſed non conſequitur. n.6.
Leodium duobus cum ſociis profectus, à Balduino milite capitur. ibid.
Venditur ab eodem Archiepiſcopo Colonienſi. ibid.n.7.
Turpiſſimè in rotam agitur. ibid.
Obiiſſe ſignis contritionis fertur. n.7. & 11.
Cantatum poſt eius mortem à Colonienſibus: *Te Deum laudamus*, &c. memoriæ proditur. ibid.
Vtrumque, vt ſuſpectum, reiicitur. n.9. 10. & 11.
Fridericus, Decanus de Hilberſeim, vna cum aliis, fundat cœnobium S. Catherinæ, Monialium Ciſtercienſium, in Moguntina diœceſi. an. 1219. c.7. n.7.
Fridericus, Dux Sueuorum, Iuditham, Ducum Bauariæ filiam, ducit vxorem. ann.1225. c.3. num 4.
Fridericum Imperatorem, atque vxorem Ducis Lotharingici, ex ipſa procreauit. ibid.
Fridericus. Ferdinandi, atque Beatricis, Caſtellæ Regum, filius. an.1222.c.10.n.7.
Vna cum Parentibus donat Villenæ Monaſterium Eluiræ Abbatiſſæ, & monialibus. n.8.
Peramplum item exemptionis priuilegium. num.9.
Aliud Monialibus Villæ maioris. ann. 1223. c 6. n.4.
Fridericus de *Firnemberg*, donationi Archiepiſcopi Moguntini ſubſcribit. anno 1219. cap 7. num.9.
Fridericus quidam Moguntinus, cæcum, B. Eliſabethæ meritis ſanatum, irridet. an.1232. c.2. num.5.
Aquis ſuffocatus pœnas luit. ibid.
Eiuſdem ſanctæ meritis reuiuiſcit. ibid.
Fridericus quidam, Conrado ſuccedit in Alberſtadienſi Epiſcopatu. an.1221.c.3.n.1.
Frigilli Abbas. Vide *Abbas de Frigillo*.
Friſia Prouincia magnam patitur inundationem. ann. 1218. cap.6. num.1. Vide *Friſo* titulo ſequenti.
Friſo quidam pugil, temulentus, verberibus, & plagis coniugem afficit. anno 1218. cap. 6. num.2.
Inuitat ad videndum Sacerdotem, deferentem Euchariſtiam ad ſuam vxorem. ibid.
Eo recuſante, pyxidem vaſe vinario percutit. ibid.

Saetatas diſpergit hoſtias per domus pauimentum. ibid.
A Decano Prouinciæ excommunicatur. ibid.
Cruce pro tanto flagitio ſignatos, Romam vna cum præfato Sacerdote venit. ibid.
Mare tranſire, & tribus annis pro Chriſto in Oriente militare, pro pœnitentia ſuſcipit. ibid.
Ingreſſus vna cum Sacerdote mare, ante Damiatam cum ipſo moritur. ibid.
In ſui flagitij pœnam Friſiæ inundationem inmiſſam, cuidam matronæ reuelatum fertur. num.3.
Pugilis etiam ipſius condemnationem, quia ſine pœnitentia deceſſit. n.4.
Friſiarum Ciuitas, igne, & ferro à Contado Thuringico deuaſtatur, & quatet ann. 1234.c.4. num.3.
Froilanus, Arouca Abbas, Hermenegildo ſucceſſit. an.1222.c.9 n.2.
Quando moriturus, per Eleuam, Aroucæ fundatricem, prædicitur. ibid.
Eiuſdem Eleuæ ſpirituales filias ad profeſſionem Regulæ S. Benedicti admittit. ibid.
Ad ſuperos tranſlatus, magnum ſui deſiderium relinquit. ibid.
Friſingenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Friſingenſis*
Fulcardi montis Abbas. Vide *Abbas Fulcardi montis.*
Fulcendis, vna ex Beghinis, quæ Monaſterio Belli-prati Ciſtercienſi dedere initium. an.1217. c.1.n.1.
Fulco, Epiſcopus Toloſanus, ex Ciſtercio aſſumptus, & Crucis Prædicator contra Albigenſes. an.1213.c.3.n.6.
Ludouicum, Philippi Auguſti filium, cruce ſignat. ibid.
Pro Toloſanis reconciliandis, aut puniendis, plenam ab Innocentio III. poteſtatem accipit. n.9.& 11.
Multos per vniuerſam Galliam cruce ſignat. an.1213.c.5.n.5.
Leodium venit, Mariam, & Lutbgardem viſitaturus. ibid.
Vltimæ infirmitati Mariæ Oegniacenſis aſſiſtit. n.14.
Iacobo de Vitriaco, vt vitam ſanctæ ſcribat, author eſt. ibid.
Eiuſdem epiſtolam, ſimul cum vita ſcriptam, ſuſcipit. ibid.
Pro Toloſanis paternam gerit ſolicitudinem. anno 1213.cap.8.num.1. & cap.9.num.2. & 6.
Crucem adorandam prœliaturis militibus proponit. an.1213.c.8.n.6.
S. Dominicum indiuiduum Comitem habet. num.7.
Litteras Innocentij ad Petrum Aragonium deferri curat. an.1213.c.9.n.1.
Priorem Hoſpitalis à Toloſanis miſſum nuntium, ſuſcipit. n.3.
Eundem ad Regem Petrum, vt ad Toloſanos tranſitum habeat, ſed fruſtra, mittit. ibid.
Toloſam ire recuſat. ibid.
Arnaldi Narbonenſis loco, exercitui præeſt. num.5.
Exercitui catholico benedicit, & licentiam pugnandi concedit. ibid.
Suam ad Toloſanos cucullam mittit, quaſi in ſignum paternæ pietatis. num.6.
Piam pro eiſdem gerit ſolicitudinem an.1214. c.5. n.7.
Toloſam intrat. n.7.& 8.
Narbonenſem, eiuſdem vrbis arcem cuſtodiendam ſuſcipit, & munit. n 8.
S. Dominico, & ſuis, S. Romani Eccleſiam Toloſæ donat. n 9.
Decimas item redditales, ex quibus viuant. num.10.
Nullum prorſus officium prætermittit in ordinis Prædicatorum fundatione. ibid.
Ad Concilium Lateranenſe proficiſcitur. an. 1215.c.4.n.1.
S. Dominicum Romam ſecum ducit. ibid.
Eundem, ſui ordinis confirmationem petentem, Innocentio Papæ præſentat. n.2.
Ab eodem Papa vocatus, Dominicum, & ſocios illi commendat. n.4.
Promiſſionem de confirmatione ordinis impetrat. n.5.
S. Dominicum Toloſam reducit. an.1216.c.1. num.2.
Eidem ſuper Regulæ, & Conſtitutionum electione conſilium dat. n.3.
Eundem cum ſociis in Eccleſia, à ſe donata, congregari videt. n.4.
Inter Toloſanos, & Monfortium Comitem iudicat. n.10.
Ab eiſdem Toloſanis decipitur. numer. 10. & 11.
Prædicatorum ordinem, in Eccleſia, & redditibus, à ſe datis, approbatum ab Honorio Papa videt. an.1216. c.5.n.12.
A Bertrando Cardinali ad prædicandam crucem cum Iacobo de Vitriaco per prouincias catholicas mittitur. anno 1217. cap.3. num.6.
Poſt multos à ſe cruce ſignatos Toloſam reuertitur. an.1218.c 3.n.1.
Donatur arce quadam, Villiſque adiacentibus, à Monfortio Comite. ibid.
Aſſiſtit Concilio Pariſienſi. anno 1223. c.1. num.8.
Item Philippi, Francorum Regis, funeri. ibid.
Sanctè conſumatur. anno 1231. cap. 5. numer.1.
Vitæ ipſius compendioſa deſcriptio. num.2. & 3.
Scripta, & memoria ſanctitatis. n 4.
Viſa ſuper caput eius in miſſæ ſacrificio Columba candida refertur. ibid.
Sacram item Euchariſtiam ori eiuſdem inferre. ibid.
Fulco, Hoſpitalariorum Magiſter, Iacobum Regem, Agredam euntem pro nuptiis celebrandis cum Eleonora, comitatur. ann.1221. c.1. num.6.
Fulco, Epiſcopus Cracouienſis, morte conſumatur. an.1218.c.7.n.1.
Plura ſibi, & ſucceſſoribus impetrauit ab Innocentio III. ibid.
Magiſtrum Vincentium Cadlabeum ſucceſſorem accipit. ibid.
Fulco Vtenbouius, Canonicus Inſulenſis, Crucem prædicare aduerſus Albigenſes à Iacobo de Vitriaco iubetur. an.1126.c 9.n.4.
Renuens, grauiſſima corripitur infirmitate. ibid.

Diu

Diu patientiſſime eandem tolerat. ibid.
Suæ diſſolutionis diem præſcire meretur. ibid.
Nec non recreari Chriſti præſentia. ibid.
Xenodochium cum Truna ſorore Gandaui fundat. n.5.& 6.
Cænobium item Virginum Ciſtercienſium. num.7.
Curam Xenodochij eiſdem Monialibus committit. ibid.
Morte ſublatus, eodem in cænobio ſepelitur. num. 10.
Fullinenſes, alias *Sana Vallenſes*, cum Firminianis Monachis litigant. anno 1217. c. 8. num. 5.
A prætenſa aduerſariorum iuriſdictione immunes per Honorium Papam declarantur. ibid.
Fundenſe Monaſterium. Vide *S. Benedicti Fundenſis cænobium.*
Fures, aperiunt ſepulchrum Ricardi Archiepiſcopi Cantuarienſis. anno 1235. capite 5. numero 3.
Ipſum ſpoliare conantes miraculoſe impediuntur. ibid.
Compuncti diſcedunt. ibid.
Fuſniacum, Cænobium Ciſtercienſe, Alexandrum Regis Scotiæ filium, habitu conuerſi donat. an.1217.c.6.n.3.
Eius ignorans nobilitatem, in vaccarum mulſorem eundem deſtinat. ibid.
Vſque ad Alexandri mortem eadem laborauit ignorantia. ibid.
Grauia negotia Abbati eius commiſſa. Vide *Abbas Fuſniacenſis.*
Fuſniacenſes Monachi Virginis Deiparæ deuotiſſimi. anno 1232.c.3.n 5.
Canentes Antiphonam: *Salue Regina*: ingenti liberantur tempeſtate. ibid.
Ad ea verba: Et *Ieſum*, &c. Crucifixi imaginem, ad ſe apertis oculis conuerſam, vident. ibid.
Fuxenſis Comes. Vide *Comes Fuxenſis.*

G

GAlfridus, Nordouicenſis Archidiaconus, Ioanni Elienſi Epiſcopo ſuccedit. anno 1220. c.7.n.8.
Hugonem, Cænobij S. Edmundi Præſidem, habet ſucceſſorem. ibid.
S. Galgani Abbatia, mater Abbatiæ S. Saluatoris de ſeptimo, de linea Claræ Vallis. an. 1236. c.8.n.9.
S. Galgani Abbas, Vide *Abbas S. Galgani.*
Gallia Vide *Francia.*
Galli, mutua olim cum Hiſpanis exercebant commercia. an.1235.c.5.n.5.
Galterius, Abbas Pontigniaci, à Ciſtercienſi cum aliis primis diſcordat. an.1217.c.2.n.1.
Concordiæ litteras ipſe, & cæteri ab Honorio ſuſcipiunt. n.2. & ſeq.
Punctus diſcordiæ. ibid.& num.3. Vide verbo *Abbates* primi quatuor.
In Epiſcopum Carnotenſem eligitur. n. 11.
Morte conſummatus in Pruliacenſi Cænobio ſepelitur. an.1233.c.5.n.9.
Galterus, Archiepiſcopus Senonenſis funeri Philippi Francorum Regis, aſſiſtit. anno 1223. c.2.n.8.
Galterus Carnotenſis Epiſcopus, & etiam Garinus Siluanectenſis, eidem funeri aſſiſtunt. ibid.
Garcerandus, Epiſcopus Viquenſis de canonizatione S. Bernardi Caluonij tractat. an.1214. c 6 n.5. Remiſſiue.
Vita & miracula eius ſcribi procurat. ibid.
Garceſius Aquilatius, ſummus in Aragonia Calatrauenſium præfectus. anno 1228. capite 8. num.9.
Suam confirmari ditionem à Iacobo Rege impetrat. ibid.
Garſias Archiepiſcopus Auxitanus, Eccleſiæ clauibus abutitur. an.1217.c.8.n.5.
In Anglos debachatur pro ſibi conciliando Francorum Rege. ibid.
Duobus Ciſtercij Abbatibus viſitandus ab Honorio committitur. ibid.
Iubetur inquirere de vita, & miraculis B Bernardi, quondam Conuenarum Epiſcopi. an.1220.c.1.n.9.
Epiſcopum Laſcurrenſem, multis irretitum criminibus, denuntiat apud Honorium. an.1221.c.8.n.5.
Garſias, Epiſcopus Oſcenſis, Iacobum Regem, Agredam euntem pro nuptiis cum Eleonora celebrandis comitatur. anno 1221. cap. 1. num. 6.
Garſias Ferdinandus, Reginæ Berengariæ magnus œconomus, duas filias Deo conſecrare deſiderat. an.1223.c.6.n.1.
Domum à Monachis deſertam emit. ibid.
Tradit eandem Huelgarum Abbatiſſæ. n.3.
In ipſa item collocat filias, ex Huelguenſi Cœnobio aliis adductis Monialibus. n.6.
Iacet in medio chori eiuſdem domus ſepultus. ibid.
Garſias Gutierez, vna cum coniuge, fundat Monaſterium Virginum Calatrauenſium in Burgenſi Diœceſi. anno 1219. cap. 8. num. 1. & ſeqq.
Satis pingui locupletat ipſum donatione. n.2. & ſeqq.
Morte conſummatus eadem in domo ſepelitur. num.7.
Garſias Mendez Alphonſi, Loſitaniæ Regis, donationem confirmat. anno 1220. cap.3 n.9.
Garſias quidam, œconomo maiori Berengariæ Reginæ vendit domum. anno 1223. capite 6. num.2.
Gaſto de Bearno, hæreticorum fautor, pro quo intercedit Petrus, Rex Aragonius. an.1213. c.1.n.4.
Eius exceſſus. ibid.
Interfectorem S. Petri Caſtronouenſis apud ſe retinet. ibid.
Cum Petro Rege Aragonio arma ſociat. an. 1213. c.9.n.1.
Murellum obſidet. n.2.& ſeqq.
Gaufridus, Ambianenſis Epiſcopus, Philippi, Regis Galliæ, funeri, & Concilio Pariſienſi aſſiſtit. an.1223. c.2.n.7.& 8.
Gaufridus, Siluanectenſis Epiſcopus, prudentia conſpicuus, ſanctitateque. an.1213.c.11.n.3.
Epiſcopatu abdicato, in Cænobio Caroli loci Monachum induit. ibid.
Sancte obdormit. ibid.
Gaufridus alter, Siluanectenſis etiam Epiſcopus, nuntiat Honorio 3. miſerandum ſtatum Monaſterij S. Vincentij. an.1217.c.8.n.3.

Idem

Index Rerum.

Idem reformare ab eodem Pontifice iubetur. ibid.

Gaufridus de Caſtellione, Preſbyter S.R.E. Cardinalis curat, quod cœnobium Fundenſe vniatur Abbatiæ S.Matthæi Ordinis Ciſtercienſis. an.1232.c.5.n.3.& 5.

Gaufridus Villarienſis, de multis Ciſtercij Sanctis ſcripſit. an.1231.c.4.n.3.

Gauterus, Diſcipulus S.Franciſci, ab eodem in Hiſpaniam pro noua multiplicanda plantatione mittitur. an.1217.c.5.n.10.& 11.
Aſſociat ſecum Zachariam, Diſcipulum etiam S Franciſci. ibid.
Vide *Zacharias, Diſcipulus S.Franciſci.*

Gebardus, Lantgrauius Leuchtemborgenſis, Friderici Imperatoris donationi ſubſcribit. anno 1222. c.5.n.8.

Geberardus de Sultzbach, Mathildem, Ducum Bauariæ filiam, ducit vxorem. an.1225.c.3. num.4.

Gedanum, Ciuitas Pruſſiæ, ex oppoſito maris Pomeraniæ ſita eſt. an.1224.c.9.n.9.

Gedeon, Epiſcopus Plocenſis, multa Culmenſi Eccleſiæ donat. an.1221.c.4.n.8.

Gela, naſcitur in Diœceſi Leodienſi. an.1220. c.9. n.2.
Eius Parentes, Fratres, ſororeſque. ibid.
Mundana patris doctrina ſpreta, cœleſtem matris amplectitur. ibid.
Abundum Fratrem æmulata, in Valle-noſtræ Dominæ Ciſtercium induit. n.8.

Gelria Comitiſſa. Vide *Comitiſſa Gelriæ.*

Genealogia Ducum Lotharingiæ, & Brabantiæ. an.1221.c.9.n.8.

Genta, ſeu *Gentina*, Monialis Vallis-floridæ Sancti Benedicti in Brabantia. an.1218.c.13. num.1.
Suam domum informari Ciſterciu ſatagit. ib.
Nec à ſuo defraudatur deſiderio. ibid.
Eligitur in Abbatiſſam. ibid.
Romam profecta, noui inſtituti confirmationem ab Honorio impetrat. ibid.
Nomine Antiſtitæ ab eodem nuncupatur. ibid.
Eius genus, Sanctitaſque. n.3.

Genuenſis Archiepiſcopus. Vide *Archiepiſcopus Genuenſis.*

S. Georgius, in prælio Balearico Aragonenſibus auxiliari viſus perhibetur. an.1229. cap.7. num.4.

S. Georgius de Iubino. Vide Iubinum.

Gerardus, Archiepiſcopus Bituricenſis, Simoni Comiti aduerſus Albigenſes adeſt. an.1217. c.1.n.1.
Romam ad agendum de canonizatione Sancti Guillelmi pergit. ibid.
Litteras remiſſoriales ab Honorio impetrat. num.2.
Guillelmi, Sanctorum numero adſcripti, corpus eleuat. n.7.
Morte conſummatur. n.8.& 9.

Gerardus, Archiepiſcopus Ebredunenſis, à Concilio Monpeſulaneo ad Innocentium III. Legatus mittitur. an.1215.c.1. n.4.
De reſtitutione Iacobi pueri cum eodem Pontifice tractare iubetur. n.6.
Promittit reſtitutionem Iacobi Regis. n.7.
Ad Galliam redit. an.1215.c.2.n.6.

Gerardus de Baſdune, teſtis in donatione quadam Comitum Gelriæ. an.1218.c.13.n.10.

Gerardus de Bothem in eadem teſtificatur. ibid.

Gerardus de Brubaeb, gerit bellum cum Archiepiſcopo Colonienſi. an.1219.c 4.n.5.

Gerardus, Comes Geldriæ, Ricardi matri cœnobium ad Ruremundam fundat. an.1218.c.13. num.7.
Magnis idem redditibus, & poſſeſſionibus locupletat. n.5.6.& 10.
Eius pater, qui; fratreſque. n.12.

Gerardus, Frater Magiſtri Conradi Marburgenſis, cum eodem Martyrij palma coronatur. an.1232.c.2.n.11.

Gerardus, Oſnabargenſis Epiſcopus, in Bremenſem eligitur. an.1221.c.3.n.9.
Conſecratur per Bernardum parentem, & Othonem Fratrem, Lealhenſem, & traiectenſem Epiſcopos. an.1222. c.4.n.7.
Ipſe conſecraſſe Bernardum, ſuum etiam Fratrem, electum Paderburnenſem Præſulem, memoratur. ibid.

Gerardus, Ripatorij Monachus, à Blancha, Campaniæ Comitiſſa, vocatur. an.1224. cap.2. num.6.
Conſulitur ab ipſa ſuper moleſtiis, quas ab Erardo patitur. ibid.
Eam ſuadet, vt Arnulphi Villarienſis orationibus ſe commendet. ibid.
Pro his ad Arnulphum à Comitiſſa mittitur. ibid.
Conſulit Dei Virum, pacemque ab eo promiſſam quadam ſub conditione, Blanchæ renuntiat. n.7.
Vide *Blancha*, Sanctij, Regis Nauarræ, filia.

Gerardus, Toparcha, locum Monaſterio Kerkenſi transferendo tribuit. an.1214. cap.7. num.10.

Gerardus quidam, Ægidij Bertholdi donationi ſubſcribit. an.1124.c.3 n.5.

Gerbrandus, Abbas Cari-Campi, de Capitulo rediens moritur Fuſniaci. an.1216.c.6.n.3.
A quadam Sanctimoniali in cœlum aſcendere videtur. ibid.
Confunditur à Molano cum Hori-Campi Abbate. ibid.
Eiſoni ſucceſſiſſe creditur. ibid.
Anonem accipit ſucceſſorem. n.7.

Gerbunda, Coniux Bartholomæi Lanionis, virtutibus claret. an.1218.c.13. n.4.
Filias illuſtres ſuſcipit. ibid.
Sancte obdormit. n.5.

Gerlacus, Canonicus Traiectenſis, ad Ciſtercium per Abbatem Heiſterbachi conuertitur. anno 1219.c.4.n.3.

Gerlacus alter in Heiſterbacho Monachum induit. ibid.

Germania, rebellat in Imperatorem Fridericum. an.1231.c.2.n.1.
Reconciliatur illi per Ciſtercienſes remiſſiuè. num.9.
Flagrat bellis ciuilibus. an.1233.c.6.n.5.

Gertrudis, Abbatiſſa in Houenes, Sophiæ ſuccedit. an.1216.c.8.n.6.

Gertrudis, Monialis S.Saluatoris, moritur. an.1219. c.4.n.8.
Apparet in choro Margaretæ Moniali. ibid.
Nunciat illi, propter ſuſurrationem in choro cum ea miſſam eſſe ad ſatisfaciendum. ibid.
Vt ſe emendet, eandem monet. ibid.
Viſa eſt aliquoties à Margareta chorum ingredi. ibid.
Iam ſe impleuiſſe pœnitentiam, manifeſtat eidem

eidem in ſua vltima apparitione. ibid.
Diſcedens, viſa eſt Cœmeterij murum mira pernicitate tranſcendere. ibid.
Gertrudis de Portelis, Bilokæ Abbatiſſa, Sanctitate celebris commemoratur. an.1226. cap.9. num.10.
Gertrudis, Hungariæ Regina, mater S. Eliſabethæ. an.1225.c.6. n.1.
Gerundenſis Epiſcopus, à Iacobo Rege ob confeſſionis reuelationem lingua priuatur. anno 1234. c.5.n.3.
Gibellini, & Huelfi adinuicem diſcordes vexantur. an.1232. c.1.n.10.
Ad concordiam reuocantur, ſed non diu. ibid.
Gilabertus Gruillias, Iacobum Regem in Balearica expeditione comitatur. an.1229. cap.7. num.1.
Primus cum quibuſdam aliis copias exponit. ibid.
Gilbertus Presbyter Gandauenſis, Mathildis donationi ſubſcribit. an.1223. c.6.n.9.
Giraldus Nouiomenſis Epiſcopus, funeri Philippi, Francorum Regis, aſſiſtit. an.1223.c.2. num.8.
Giraldus, Segonienſis Epiſcopus, Alphonſi, Caſtellæ Regis, funus Burgos deducit, & Corpus ſepelit. an.1214. c.5.n.5.
Giſelbertus de Raſſenghen, Mathildis donationi ſubſcribit. an.1223.c.6.n.9.
Gnenenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Gneſnenſis*.
Gobertus, Dominus Aſperi montis, Fridericum Imperatorem, in Orientem euntem, comitatur. an.1229. c.1.n.5.
Ignorat ipſum Imperatorem adhuc in excommunicatione perſeuerare. ibid.
Et profectum, Summo Eccleſiæ Præſule inuito. ibid.
De vtroque in Syria certioratur. ibid.
Vocatur in auxilium ab Hoſpitalariis, & Templariis, à Friderico oppreſſis. n.7.
Segregatur ab eo, multis ſibi confœderatis militibus. n.8.
Templarius aſſociatus, Fridericum ad fugam adigit. n.9.
Loca ſancta viſitat. n.12.
Crurium morbo correptus ad propria remeat. ibid.
Godeboldus, ſubſcribit Confirmationi Archiepiſcopi Moguntini. an.1219. c.7.n.9.
Godefridus, Comes de Anſberg. Mourenſe cœnobium viſitat. an.1226. c 8.n.7.
S. Engelberti viſcera effoſſa, incorrupta videt. ibid.
Godefridus, Adolphi Comitis de Altenæ filius. an.1221.c.9.n.8.
Ipſe aut alter ex Fratribus, tranſmigraſſe in Liguriam ibique familiam Altenaenſem propagaſſe fertur. ibid.
Godefridus, Cameracenſis Epiſcopus, Suiuicani cœnobium Virginum Ciſtercienſium, alio transfert. an.1223.c.6. n.10.
Godefridus Godefridi, Caſtellanus Bruxellenſis, quando moriturus à B. Luigarde prædicitur. an.1224.c 6.n.12.
Godefridus de Merlare, Iure feudatali dimidium manſum ſuſcipit à Gerardo, Gelriæ Comite. an.1218.c.13.n.9.
Siberto de Bierſbeke ſimili Iure concedit. ibid.
Godefridus, Præpoſitus Eccleſiæ Eyſſlienſis, fundat cœnobium de Bottembroch. an.1232.c.7. num.10.
Godeſcalcus de Bolmonſtune, puerum Ieſum in Eucbariſtia videt. an.1216. c.6.n.8.
Corporale ſciſſum miraculosè reſarcit. n.9.
Moriens viſionem confitetur. n.10.
A Godeſcalco Præmonſtratenſi diuerſus. numero 11.
Godeſcalcus alter, Romam pro Crucis abſolutione ab Archiepiſcopo Colonienſi mittitur. an.1221. c.7.n.13.
Quæ ſibi in hoc negotio euentura prædicuntur à Simone Alnenſi. ibid.
Gomezius, Iudex Fratrum Calatrauenſium, fundationi Monaſterij S. Felicis ſubſcribit. an.1219. c.8.n.5.
Gomezius Perez ſubſcribit eidem. ibid.
Gorzienſe cœnobium S. Benedicti Metenſis Diœceſis, duobus Ciſtercij Abbatibus viſitandum committitur. an.1222. c 8.n.7. & 8.
Goſcuinus, Dominus de Scendelbeck, Aleidis matris donationem confirmat. an.1228. c.9. num.7.
Gotfridus, cuſtos, ſubſcribit confirmationi Archiepiſcopi Moguntini. an.1219.c.7.n.9.
Gotfridus, Præpoſitus de Greuraenach, Sanctæ Catherinæ cœnobium fundat. an.1219. c.7.n.7.
Gothardus, Cancellarius, ſubſcribit donationi Conradi, Ducis Maſſouiæ. an.1222. cap.4. num.5.
Græci, Valachorum gentem aduerſus Latinos in auxilium vocant. an.1221.c.3.n.3.
In Adrianopolim Vrbem fortiſſimam ſe recipiunt. ibid.
Balduinum Imperatorem, eam obſidentem occidunt. ibid.
Granarde, ſiue Grenad, Domus Ciſtercienſis in Hybernia, filia Dumfermellin, fundatur. an.1214. c.8.n.11.
Granata. Vide *Illiberis*.
Grandimontenſes Clerici vexantur à laicis. anno 1218. c.8.n.3.
Conqueruntur apud Honorium. ibid.
Cauſa commiſſa Abbati Pontigniaci, & Priori S. Victoris. ibid.
Grandimontenſes Monachi ad Ciſtercium & alios Ordines tranſire prohibentur. an.1222. c.8. num.11.
Et qui iam tranſierint, proprium ad Ordinem redire ex Honorij iuſſu. ibid.
Laborant inteſtinis diſſidiis. an.1235. c.6.n.8.
Abbates Ciſtercij accipiunt iudices, & viſitatores. ibid.
Multi ad Ciſtercium tranſeunt. an.1233. c.6. num.2.
Iterum inter ſe diſcordes Abbatem Fontisfrigidi cenſorem accipiunt. an.1236. cap.4. n.1.2.& 5.
Malitia Eliæ Arnaldi Prioris multa patiuntur. n.2.3.& 4.
Extorquent ab ipſis iuramentum, nihil in ipſum tentandi. n.3.
Mulctantur Fratres fugitiuorum pœna, propter acceſſum ad Apoſtolicam Sedem. ibid.
Boni, & probi Viri, poſtpoſiti improbis, iuſamibuſque. n.4.
Grandi-prati Abbatia Ciſtercienſis à Villario producitur propè Namurcum. an.1231. c.7. num.3.

Eius fundarotes, dotatio, & ptimus Abbas. n.3.& 4.
Grandis-ſylua, cœnobium Ciſterciense, illuſtratur ſepulcbro Fulconis, Epiſcopi Toloſani. an.1235.c.5.n.5.
Eius Monachi aſſiſtunt Toloſæ Feſto S. Dominici. an.1234.c.3.n.8.& 9.
Eius Abbas grauibus cauſis à Gregorio IX. præficitur. an.1235. c.2.n.10.& 11. &c.3. n.1.& 9.
Iudex item datus contra Raimoodum, Toloſæ Comitem, Epiſcopos ſperoentem, & Galliæ Regem. n.9. & ſeqq.
Grangia quædam cœnobij Cumbirenſis propter ſcelus cuiuſdam Monachi à Rege Angliæ comburitur. an.1231.c.5.n.8.
Grangiæ Ciſtercienſes ab Albigenſibus infeſtantur. an.1231.c 2. n.1.
Ad ſui tutelam cuſtodes accipiunt. ibid.
Et promiſſionem à Toloſano Comite recuperaodi ablata. ibid.
Ne vicinæ Monaſteriis conuerſas admittant, à tempore S.P.N. Bernardi in Ordine ſancitum eſt. an.1234.c.8. n.50.
Gratia Dei, Abbatia Ciſtercienſis iguota, ſurgit in Angba. an.1226.c.9.n.9.
Gratia Dei Abbas. Vide *Abbas Gratia Dei*.
Gratianopolitanus Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Gratianopolitanus*.
Gratia noſtra Domina, Monialium cœnobium, ſe aggregari Ciſtercio procurat. an.1234. c.8. n.9.& 10.
Repulſam paſſum à Ciſtercio, Gregorium IX. intercesſorem eligit. ibid.
An imperrauerit? incertum. n.10.
Gratianus, Decreti Collector, in Cluſienſi Ciuitate natus. an.1219.c.8.n.1.
Gregorius IX. Pontifex maximus, Honorij III. ſucceſſor, eligitur à Cardinalibus. an.1227. c.5.n.5.
Hugolinus ante vocatus. ibid.
Compellit Fridericum Imperatorem per cenſuras in Orientem traiicere. an.1227. c.2. n.2.& 3.
Epiſcopo Olomucenſi, Canonicisque inter ſe litigantibus duos Ciſtercij Abbates deſignat Iudices. an.1227.c.8.n.10.
Et duos alios vna cum Eiſtetenſi Epiſcopo in Friſingenſem diffamatum, ibid.
Iubet Brabantiæ Duci per Vaſcellenſem, & Camberonenſem Abbates, vt in Orientem traiiciat. ibid.
Scribit pro Caſæmarienſibus ſupremo Imperij Iuſtitiario. n.12.
Quadruplex indulget Ciſtercienſibus priuilegium. an.1228. c.1.0.1.& ſeqq.
Primum Iuri ioſertum. n.9.
Iniungit Edmundo prædicationis munus. anno 1227.c.2.n.5.
Permittit illi ad victum ſibi neceſſaria ab Eccleſiis accipere. ibid.
Sollicitatus à Galliæ Rege Romanum Cardinalem Legatum contra Albigenſes mittit. an.1228. c.2.n.1.4.& 5.
Scribit Abbati, & Capitulo Ciſtercij. n.3.
Iubet ipſis, vt orationes pro Albigenſium extirpanda hæreſi procureut. ibid.
Commendat S. Eliſabetham Hungaricam Magiſtro Conrado de Marburg. an.1228. c.4.num.5.
Vult Beatum Arnulphum Bruxellenſem albo Sanctorum adſcribere. an.1218. cap.5. numero 11.
Ab hoc tamen, reclamante Ciſtercij Generali Capitulo, deſiſtit. ibid.
In cauſa electionis Præſulis Biſſuntini, Viennæ Archiepiſcopum, & de Firmitate Abbatem iudices creat. an.1228.c.7.n.4.& 5.
Reprobat electionem VValteri in Archipræſulem Cantuarienſem. n.8.
Ricardum, Cancellarium Lincolnienſem, eidem præficis Eccleſiæ. ibid.
Concedit indulgentias viſitantibus Eccleſiam Beſbenhuſenſem. n.9.
Fridericum Imperatorem denuntiat excommunicatum, & quare. an.1229. c.1.n.9.
Iubet eidem, ne ſine præuia ſatisfactione, & abſolutione, in Orientem traiiciat. n.4.
In ipſum contumacem, & in Syriam profectum, Patriarchæ Hieroſolymitano ſcribit. n.5.
Præcipit ei, vt denuntiari faciat Imperatorem excommunicatum, & periurum. ibid.
Friderici pax cum Sultano ſibi diſplicet. n.15.
Scribit Galliæ, & Angliæ Regibus, mutuo diſſidentibus. an.1226. c.2. n.4.
Guillelmum, Ciſtercij Abbatem, Legatum ad eoſdem mittit. n.5.
Reginæ Taraſiæ petitione, dat Calatrauenſibus Sancti Angeli cœnobium in Toiaoenſi Diœceſi. an.1229. c.3.n.11.
Donationem Alphonſi Legionenſis, Taraſiæ factam, confirmat. an.1229.c.4 n.7.
Epiſcopo Petragoricenſi, & Petroſæ Abbati, ordinandam committit Eccleſiam Pictauienſem. an.1229.c.8.n.1.
Conſulitur ab ipſis pro Canonicis manſuris in eadem Eccleſia. n.2.
Declarat, pueros, & beneficiatos reputari ineptos. n.3.
Antiſtitem Pariſienſem, duoſque Ciſtercij Abbates, Iudices creat, pro Archiepiſcopo Lugdunenſi. n.4. & ſeqq.
Audit iuſtas Caſæmarienſium querelas. anno 1230. c.6. n.3.
Grauem per vtrumque gladium vindictam parat. n.5.
Pro veſtium, & vaſorum benedictione indulget Ciſtercienſibus priuilegium. an.1230. c.6.n.7.
Abbates S.Crucis, & de Cireyo, de vita, & miraculis S.Virgilij, Archiepiſcopi Salizburgenſis, inquiſitores creat. n.8.
Vnit Monaſterium Sancti Damiani Abbatiæ S.Matthæi Rheatinæ Diœceſis. n.9.
Ratificat vnionem per Petrum Cardinalem, & per ſe confirmat. n.10.& 11.
Clericos S.Mariæ de Orbitello ad obſeruandas cenſuras, ab Abbate S.Anaſtaſij promulgatas, per Cardinalem S. Pudentianæ compellit. n.12.
Scribit Friderico Imperatori pro Templariis, & Hoſpitalariis ſpoliatis. an.1231. cap.2. n.2.& 3.
Caſæmarij Abbatem ad eundem Legatum mittit. n.3 & 7.
Diſſimulat cum ipſo ſub dolo, & vindictam meditante. n.4.& 8.
Romanos rebelles cum Annibale Senatore patitur. n.5.

Iterum litteras, & Legatum ad Imperatorem mittit. n.6.& 7.
Inſtat eidem pro reſtiturione bonorum, quæ Templariis, & Hoſpitalariis abſtulerat. n.6.& 7.
Fruſtra tamen. n.8.
Conqueritur de ipſo, quod ſub ſpecie pacis, cum Eccleſiæ inimicis fœdus iniετit. ibid.
Audaciam Romanorum reprimit. n.9.
Priuat beneficiis Clericos de hæreſi conuictos. ibid.
Vrbem, aquis ſubterraneis putreſcentem, præſeruari curat. ibid.
Populum largitate munerum recreat. ibid.
Annibalem graui anathemate damnat. n.9.
Reconciliatur Friderico. an.1231. c.2.n.3.4. & 8.
Mittit in Germaniam Apoſtolicas litteras in eiuſdem fauorem. n.4.
Excommunicat, quicumque Henrico Imperatoris filio, aduerſus parentem faueant. ibid.
Pro reuocandis Italiæ Ciuitatibus ad Imperatoris obedientiam, Abbatem S. Anaſtaſij Legatum creat. ibid.
Et Cardinalem Epiſcopum Præneſtinum. num.5.
Adiungit in ipſius Collegam Ottonem, Diaconum Cardinalem. n.4.& 7.
Iterum rebellem Imperatorem experitur. anno 1231.c.2. n.9.remiſſiuè.
Committit inquiſitionem de vita, & miraculis S. Eliſabethæ Hungaricæ, Moguntino Archiepiſcopo, & Magiſtro Conrado Marburgenſi. an.1231. c.3. n.9.
Terminat in fauorem Ciſtercij litem, ſatis prolixam. an.1231.c.5.n 10.
Deficientem Ciſtercij Procuratorem per ſeipſum ſupplet. ibid.
Committit Archiepiſcopo Eboracenſi, & Syluano, Rie Vallis Monacho, reſidentiam Clericorum in Anglia. an.1231.c.6.n.1. & 2.
Cauſam Coronationis Regis Noruegiæ, Epiſcopis Bergenſi, & Strauengrauenſi, & de Stanleya Abbati. an.1231.c.6.n.3.& 4.
Abbati idem de Cicador inquiſitionem de vita, & miraculis B.Lucæ, Strigonenſis Epiſcopi. n.5.
Epiſcopum Zamorenſem, & Abbatem Vallis Paradiſi, Legatos ad Sanctium Luſitanum mittit. n.7.
Deſtinat Iudices pro componendis Grandimontenſibus Abbates Firmitatis, & Pruliaci. n.8.
Pro Tyronenſibus, de Eleemoſyna, & Fulcandi montis Abbati. n.9.
De Ebulo item, & S.Petri de Amalfia pro Archiepiſcopo Amalfitano, & Caput-Aquenſi Præſule, inter ſe litigantibus. n.10.
Abbatiam S. Stephani de Cornu, pulſis Monachis nigris tradit Ciſtercienſibus. an.1231. c.7.n.5. & 6.
Vnit Abbatiæ S. Anaſtaſij Monaſterium de Palaciolis. n.7.
Confirmat fundationem Monaſterij Villæ bonæ. an.1231.c.8.n.11.
Caſtra, per vim Bononienſi Epiſcopo ablata, eidem reſtitui procurat. an.1232 c.1.n.1.
Item inquiſitionem fieri de vita, & miraculis S. Antonij Patauini. n.8.
Eundem Sanctorum numero adſcribit. n.9.
De vita, & miraculis S. Eliſabethæ Hungaricæ iubet inquiri. an.1232. cap.2. num.7. & ſeqq.
Confirmat vnionem Monaſterij Laoriſæ cum Moguntina Eccleſia. an.1232. c.4. num.5. & 6.
Tradit domum illam Ciſtercienſibus. n.6.8. & ſeqq.
Sanctitatem Ordinis Ciſtercienſis ſummè commendat. n.8.
Supplet Capituli Generalis conſenſum in admittendo eodem Lauriſenſi Monaſterio. n.10.& 11.
Vnit Monaſterium S.Benedicti de Fundis Abbatiæ S. Matthæi Ordinis Ciſtercienſis. an.1232. c.5.n.3. & ſeqq.
Roſinianum cœnobium Ciſtercio committit gubernandum per quinquennium. an.1231. c.5.n.9.
In perpetuum tamen, ſi eo in tempore in Abbatiam poteſt inſtitui. ibid.
Ius Epiſcoporum in Monaſterio Cari-Campi ſub protectione ſua ſuſcipit, ſibique immediatè reſeruat. n.11.
Negotiis grauiſſimis præficit Abbates Ciſtercienſes. an.1232.c.6. per totum.
Sacræ Vallis cœnobium ſubiicit Abbati de Sichen. an.1235. c.7.n.11.
Depoſcit à Friderico Imperatore, vt confirmet, obſeruetque pacis conditiones cum Longobardis, ſed non impetrat. an.1233.c.1.n.1.
Eundem rebellem in Eccleſiam iterum patitur. ibid.
Præcipit Abbati S.Galgani, vt pulſis Canonicis, erigat Abbatiam inſtituti Ciſtercienſis. an.1233.c.1.n.5. & ſeqq.
Vt ſuſcipi faciat in cœnobium Incluſarum vxores, & filias nobilium, qui Abbatiam impetrarunt. n.8.
Summè commendat Abbatem S.Pantaleonis. num.12.
Concedit Blanchæ, Reginæ Galliæ, ingredi ſepta Monaſterij Ciſtercij, tempore Capituli Generalis. an.1233.c.2. n.9.
Mittit ex Ciſtercio Legatos ad Ludouicum, Francorum Regem. an.1233.c.3.n.3.
Eundem rogat, ne moleſtet Rothomagenſem Archiepiſcopum contra Eccleſiæ libertatem. ibid.& ſeqq.
Religioſos exemptos viſitari per Epiſcopos iubet, exceptis Carthuſianis, & Ciſtercienſibus. an.1233. c.4. n.1.
Statuit quædam omnibus obſeruanda. ibid. & n.5.
Sollicitatur à Præmonſtratenſibus, ne permittat, ipſos per extraneos viſitari. n.1.& 5.
Concedit eis proprij Ordinis viſitatores. n.2. & 5.
Et his non admiſſis duos Ciſtercij Abbates. n.3. & 6.
Horum litteras de familiæ Præmonſtratenſis commendatione ſuſcipit. n.7.
Pœnitentiam ſuſpenſionis, eidem iniunctam ad paucos menſes limitat. n.7.& 9.
Abbatem de Ilda, cum aliis Legatis, in Germaniam, bellis ciuilibus conflagrantem, mittit. an.1233.c.6.n.4.
Abbatiam S. Mariæ de Stella à noſtris dimiſſam,

miſſam, voit Monaſterio Robiliani. ao.1233. c.6.n.5.6.& 7.
Protegit immunitatem, & exemptionem Ciſtercienſium ab Epiſcopis. an.1233.cap.6. n.6 8. & ſeqq.
Grauia negotia Ciſtercij Abbatibus committit. an.1233.c.7. per totum.
Abbatiam S. Petri de Fetcotillo Claræ-Vallenſi ſubiicit. an.1233.c.8.n.8.
Quandam aliam Diœceſis Conſtantienſis concedit Monialibus Ciſtercienſibus, polſis Monachis nigris. an.1233.c.8. n.5.& 6.
Scribit Epiſcopo Parmenſi, & Priori Prædicatorum, pro reformatione, tranſlatione, & protectione cœnobij S. Siri de Fontanella. an.1233.c.8.n.8.
Ciſtercienſes à iuriſdictione Epiſcoporum declarat immunes. an.1234.c.1.n.6.& 7.
Ipſos eximiè laudat. n.8.
Eorundem contra Epiſcopos protectionem Abbati, & Priori Cluniacenſi committit. n.8.& 9.
Vno die quadruplex indulget Ciſtercienſibus priuilegium. n.5.
Ciſtercium moleſtari à vicinis hominibus, vel potentibus, non permittit. an.1234.cap.2. num.1.
Monaſteria Ciſtercienſis Ordinis ab ſpeciali viſitatione Monaſteriorum exemptorum exempta declarat. n 2.& 3.
Et ſigillum cuiosſuis Abbatis fidem facere pro negotiis totius Conuentus. n.4.& 5.
Nec eſſe augendam Parochorum congruam ex decimis ad Ciſtercium pertinentibus. n.6.& 7.
Neque Eccleſias Cathedrales in Græcia accipere poſſe tertiam partem de legatis defunctorum relictis Ciſtercienſibus. n.8.
Reſtitui imperat Proliacenſi Monaſterio bona, ſine eius conſenſu alienata. n.9.
Et ne conuerſæ admittantur in Grangiis Monaſteriis vicinis. n.10.
B. Dominicum in numerum Sanctorum refert. an.1234.c 3.n.6.& 7.
Valdè in Bulla canonizationis extollit Ciſtercienſes. ibid.
Conradum Lantgrauium à criminibus valdè enormibus reſipiſcentem abſoluit. an.1234. c.4.n.4.
Sollicitatur ab ipſo pro S. Eliſabethæ Hungaricæ canonizatione. ibid.
Inquiſitionem de vita, & miraculis S. Fœminæ Hildesheimenſi Epiſcopo, duobuſque Ciſtercij Abbatibus committit. n.5.
Declarat validum matrimonium Iacobi Aragonenſis cum Taraſia Vidaoria poſt Iolantis mortem. an.1234.c.6.n.3.
Pro componendis Regibus Nauarræ, & Aragoniæ mutuo diſſidentibus, laborat. an.1234. c.6.n.1.& 2.
Pro his Abbates Verolæ, & Oliuæ ad eoſdem Legatos mittit. n.2.
Committit Epiſcopo Elienſi, duobuſque Ciſtercij Abbatibus, inquirere de vita, & miraculis VVillelmi, Archiepiſcopi Eboracenſis. an.1234.c.6.n.4.
Licentiam dimittendi Epiſcopatum concedit Præſuli Cracouienſi. n.6.& 7.
Eandem reuocat, & quare. n.8 & 10.
Multas, & graues cauſas committit Ciſtercienſibus. an.1234.c.7. per totum.
Vnionem Monaſteriorum, S. Benedicti de Fundis & S. Matthæi diſſoluit. n 10.
Indulget S. Matthæi Monachis Eccleſiam S. Paſtoris. ibid. & n.8.& 9.
Monaſterium S. Cerbonij Monialium nigrarum Abbatis Sancti Pantaleonis viſitationi ſubiicit. an.1234.c.8. n.1. & ſeqq.
Depoſitionem Antiquæ Abbatiſſæ confirmat, nouæque electionem. n.7.& 8.
Declarat, ipſum Monaſterium non teneri ad implenda mandata delegatorum extra Ordinem. n.8.
Pro Monialibus de Gratia noſtræ Dominæ intercedit, vt à Ciſtercio admittantur. n.9.& 10.
Præcipit Abbati de Tileto, vt Moniales S. Petri Meſſenenſis viſitet. n.11.
Laudat Ciſtercienſes, quia parum Prælaturarum ambitioſi. n.8.
Prohibet tranſitum Florenſium ad Ciſtercienſes. an.1234.c.9.n.5.
Pro Calatrauenſibus ſcribit Patriarchæ Antiocheno. n.8.
Sancti Saluatoris Monaſterium, diſciplina collapſum, Ciſtercio tradit reformandum. an.1234. c.10. n.8. & ſeqq.
Et Ciſtercij Abbati regendam Abbatiſſam B. Mariæ de Monte de Belgio. an.1234. c.11.n.6.
Scribit Abbati de Tileto, Magiſtroque ſcholarum Genuenſi, pro tranſlatione Monaſterij de latronorio. an.1234.c.11.n.10.
Filiationem Monaſterij de Petcheio ſub Ciſtercij Abbate confirmat. n.11.& 12.
Beatam Eliſabetham Hungaricam adſcribit numero Sanctorum. an.1235.c.1. ferè per totum.
Eiuſdem Feſtum per totum orbem celebrari iubet. ibid. n.6.
De illis conqueritur, qui, eo inconſulto, hæreticos vel ſuſpectos in fide, abſoluerunt. an.1235.c.3.n.1. & ſeqq.
Iniungit grauiſſimas pœnas interfectoribus Conradi Marburgenſis. n.8.
Abbatem Grandis-ſyluæ ad Raymundum Toloſanum, rebellem in Eccleſiam, Legatum mittit. n.9.& ſeqq.
Infidelium conuerſionem committit Ciſtercienſibus, fideliumque protectionem. anno 1235.c.4. per totum.
Scribit Abbati de Iranzu pro tumultu imminente in Regno Nauarræ impediendo. n 7.
Et Abbati Maceriarum pro Niuernenſi Comite in ſimili cauſa. n.7.& 9.
Pacem inter Reges Angliæ, & Franciæ per Ciſtercienſes procurat, impetratque. n.10. & ſeqq.
Præficit S. Edmundum Eccleſiæ Cantuarienſi. an.1235.c.5.n.5.
Tranſitum Minorum ad Ciſtercienſes, & è contra, ſeuere prohibet. an.1235.c.7.n.1.& 2.
Grauia committit negotia Ciſtercienſibus. n.4. & ſeqq.
Scribit Abbati Moribundi, vt ſuo cedat iuri, Priorem Gallum non inſtituendo in Calatraua & quare. an.1235.c.8.n.11.
Exhortatur fideles ad elargiendam Eleemoſynam Monaſterio S. Saluatoris de Monteſcuto. an.1235.c.9.n.4.

Congratolatur Peruſinis de conuerſiooe ad Ciſtercium. an.1236. c.1.n.3.5.& 8.
Iubet eleuari corpus S.Eliſabethæ Hungaricæ. an.1236.e.2.n.a.
Et inquiri de vita, & miraculis S. Ioannis de Monte mirabili. 0.4.5.& 6.
Reges Franciæ, & Nauarræ deſidentes componere procurat. an.1236.c.3.n.1.& ſeqq.
Ciſtercij Abbatem, cum duobos Epiſcopis, ad eoſdem Legatum mittit. ibid.
Eundem Abbatem deſignat Iudicem, apud quem Rex Nauarræ conueniri poſſit, omnibus aliis excluſis. n.7.
Super Canonicorum Vratis-Lauienſium querela ad Henricum Barbatum Legatos mittit. an.1236. c.3.n.8.
Reprimit furorem Regis Hungariæ, bona Ciſtercienſium inuadentis. n.9.
In Colomanum, Ruthenorum Regem, de Cicador Abbatem ſemel, & iterum, vna cum aliis, inſtruit Iudicem. n.10.& 11.
Regem eundem, ablata Templariis, & Hoſpitalarus reſtituere nolentem, excommunicari præcipit. n.13.
Et Sopiri per Ciſtercienſes diſſidia inteſtina Grandimontenſium. an.1236. c.4.num.1. & ſeqq.
Et per Fuſuiacenſem Abbatem viſitari Monachos etiam nigros Prouinciæ Rhemenſis. 0.6.7.& 8.
Et inquiri per Abbatem Maceriarum de grauibus quorumdam Canonicorum criminibus. n.9.10.& 11.
Vtitur Ciſtercij Abbate ad depoſitionem Hugonis, Præmonſtratenſis Abbatis, & VVilelmi reſtitotionem. n.12.
Iniungit grauia negotia Abbatibus Ciſtercij. an.1236. c.5. per totum.
Decimam partem prouentuum Eccleſiarum vnius anni in ſubſidium terræ Sanctæ concedit. an.1236.e.5.n.9.& 10.
Sententiam Capituli Generalis pro Abbate Morimundi ſuper filiatione Calatrauæ confirmat. an.1236.c.6.n.8.& 9.
Epiſcopis Oxomenſi, & Segouienſi, Calatrauæ Conuentum viſitandum committit. n.3.
In lite Calatranenſium cum Archiepiſcopo Toletano ſuper decimis, aliiſque redditibus, Abbatem, & Priorem Vallis Eccleſiarum inſtituit Iudices. n.10.& 11.
Sollicitudo ipſius pro augmento dotis Eccleſiæ Cordubenſis. an.1236. c.7.n.4.
Abbatiam de Capite Laci, pulſis propter laxamenta Monachis nigris, indulget Ciſtercienſibus. an.1236.c.8.n.4. & ſeqq.
Et Abbatiam S. Saluatoris de ſeptimo propè Florentiam. n.10.
S.Caſſiani cœnobiom inſtituto reformari Ciſtercienſi iubet. n.11.
Monaſterium item Virginum Canonicarum VVormacienſis Diœceſis. n.13.
Et vnionem cœnobij S.Damiani cum Abbatia S.Matthæi, ſiue S.Paſtoris, executiooi mandari. n.12.
Vide *Hugolinus Cardinalis*.
Gregorius, Nicephori Imperatoris filios, atque Theophanij, Othonis coniugis, Frater. ao.1220. c.8.n.1.& 3.
Sub Pachomio Abbate vitam Monaſticam profitetur. n.3.
Interceptus à Sarracenis grauiter vulneratur. ibid.
Miraculis claret. ibid.
Multos in ſe coniurari cognoſcit. ibid.
Romam profectus, corumdem fugit inſidias. ibid.
Loca Sancta viſitat, & ſororem. ibid.
Cœnobium S. Saluatoris extruit in Vrbe. ibid.
Eidem Præſidens multos ad viam ſalutis conuertit. ibid.
Erogat pauperibus aurum, à quodam nobili ſibi conceſſum. ibid.
Eundem ad Ordinem tali exemplo conuertit. num.4.
Aſſumitur in Adminiſtrum Ottonis, leuiri ſui. n.4.
Ab eo impetrat locum iuxta Aquas-Grani ad cœnobium Porzeti fundandum. n.1.& 4.
Eiuſdem primus inſtituitur Abbas. ibid.
Morte conſummatus, crebris miraculis coruſcat. n.4.
Eius vitæ hiſtoria combuſta, diligenter ſcritur collecta per VVolframum, atque Arnoldum Abbates. ibid.
Eius ſepulcbrum, atque imago S.Nicolai miraculoſa per eundem Gregorium illuc adducta. n.5.& 6.
Gregorius, Ciuis Romanus, eligitur ab Hæreticis ſupremus Senator, in conſulto Summo Pontifice. an.1231.c.1.n.5.
Gregorius de Creſcentio, Diaconus Cardinalis exigere à Ciſtercienſibus, & accipere procurationes ab Honorio III. impetrat. an.1222. c.8. n.11.
Gregorius Monachus Obacinæ, reuelationibus clarus. an.1216. c.7.n.7.
Duos Prædicatorum Fratres ad ſe venire, agnoſcit per reuelationem. an.1220.c.4.n.x.
Gregorius, ſic vocatus, vnus ex Fratribus prædictis Prædicatorum. ibid.
Griſei Monachi, olim Ciſtercienſes appellati. an.1228.c.4.n.10.
Gualo, ſeu *Guala*, Cardinalis, exigit à Ciſtercienſibus pecuniarias procurationes. an.1219. c.3 n.8.
Sed repreſſus per Honorium III. ibid. & num.9.
Gualterus 20. Abbas Ciſtercij ex Abbate Longi-Pontis Conrado ſuccedit. an.1219. c.3.n.2.
Inter inſignes illius æui Doctores annumeratur. ibid.
Nonnulla ſtatuit in Capitolo Generali. anno 1220.c.7.n.9.& 10.
Vide *Capitulum Ciſtercij Generale*.
Suſcipit Honorij litteras pro VValdemaro, Canuti Regis Daniæ, filio. an.1221. c.3. num.11.
Ad Regem Francorum, à Pariſienſi Epiſcopo diſcordantem, Legatus mittitur. an.1255. c.8. 0.4.
Dubium, an ipſe, cui Honorius Papa ſuos dicauerit ſermones. an.1223.c.1.n.4.
E viuis excedens Iacobum accipit ſucceſſorem. ibid.
Dum Abbas Longi-Pontis, Ioannem de Monte mirabili ad habitum admiſiſſe fertur. ibid.
Gualterus, Abbas Morganenſis, Artes liberales diſcit, in Anglia. an.1219.c.6.n.8.

Doctrina

Doctrina clarus, & ſcriptis ſanctè conſummatur. ibid.
Gualterus vir nobilis, oſſa Ludouici Lantgrauij è Sicilia in Thuringiam deportat. an. 1228. c.4. n.2.
Gualterus. Vide *Gualterus.* & *VValterus.*
Guda, ex primis conuerſis in Houenes fœmina ſancta. an.1216.c.8.n.6.
Miniſtri ſui Ieſum babet adiutorem. ibid.
Gudalius, nobilis Aragoniæ, Iacobum Regem colloquutnrum cum patruo peteotem, comitatur. ao 1228.c.8. n.4.
Guelfo, filius Guelfonia, primi Ducis Bauariæ patri ſucceſſit. an. 1225.c.3.n.4.
Mathylde Marchionis Monferrati filiam, ducit in vxorem. ibid.
Decedens abſque liberis Henricum Fratrem accipit ſucceſſorem. ibid.
Guelfo, IV. Primus Dux Bauariæ, Guelfonem, & Henricum vnum poſt alium, accipit ſucceſſores. ibid.
Guido, Abbas Claræ-Vallis Regio ſanguine ortus, an. 1214.c.8.n.1.
Moritur & à Conrado Æginonenſi excipitur. num.1.& 2.
Magnam ſub eo Clara-Vallis paſſa iacturam commemoratur. an. 1216.c.2.n.9.
Guido, Abbas Morimundi, Biſſuntinenſi Archiepiſcopo iudex datus. an.1213.c.11.n.6.
Eidem etiam viſitando, & ſi inuenerit, etiam deponendo. an.1217.c.3.n 4.
Cauſam inſtructam ad Pontificem remittit. ibidem.
Eius reſcriptum ſuſcipit. n.5.
Dubio alio emergente, eundem conſulit. num.6.
Super quo & Innocentij reſponſum ſuſcipit. num. 7.
Ipſe & alij primi Abbates eum Ciſtercienſi litigat. an. 1215.c.4. n.10.
Interuentu Cardinalis Hoſtienſis amicè componit. n.11.
Confirmationem ab Innocentio Papa confirmat. ibid.
Sant-Iulianæam militiam, hactenus Ciſtercienſem ſed ſui Iuris, mediante Calatraua ſibi ſubiicit. an.1218.c.4. n.1. & ſeqq.
De Waldemaro, Kanuti, Regis Daniæ, filio, graues Honorij III. litteras ſuſcipit. anno 1221. c. 3. n.11.
Præficitur à Gregorio IX. electioni Archiepiſcopi Biſſuntini. an.1228.c.7. n.1.& 2.
Se eligi, cum poſſet, impedit. n.2.
Epiſcopum Cabilonenſem in illius Eccleſiæ Paſtorem deſignat. ibid.& ſeqq.
Reclamantibus electoribus, cauſa à Gregorio IX. Viennæ Archiepiſcopo, & Abbati Firmitatis commiſſa. n.4.& ſeqq.
Exitus rei protſus ignotus. n.5.
Suſcipit litteras à Gregorio IX. ſuper inſtitutione Prioris Calatrauenſis, & ſacri Conuentus viſitatione. an.1235.c.8.n.10.& 11.
In Capitulo generali cedit Iuri paternitatis in militiam Calatrauæ. an.1236.c.6.n.9.
Cauſa inter ipſum, & Abbatem Gumielenſem ſuper Prioris inſtitutione in Capitulo controuerſa, in fauorem ipſius terminata. numero 6. & 7.
Priorem à Gumielenſi inſtitutum, amouit, aliumque ſubſtituit. n.1.& 7.
Sententiam, pro ſe à Capitulo latam, à Gregorio confirmari impetrat. n 8.& 9.
Guido, ex Abbate Vallium Sarnay Epiſcopus Carcaſonenſis contra Albigenſes crucem prædicat. an.1213. c.3.n.6.
Ludouicum, Philippi Regis filium, cruce ſignat. ibid.
Cæteris à prædicatione ceſſantibus, ſolus perſeuerat. an.1213.c.7.n 1.& 3.
Victoriæ ad Murellum partæ, non intereſt. anno 1213.c.9. n.8.
Multos in Gallia aduerſus Albigenſes cruce ſignat, & per partes Lugdunenſes deducit. an.1214.c.1.n.9.
Contra hæreticos Rutinenſes, & Caturcenſis Prouinciæ mittitur. an.1214.c.2.n.3.
Caſtrum Mantiliacum expugnat, & deſtruit. num.4.
Septem hæreticos VValdenſes in eo facit comburi. ibid.
Pro Petro Cardinali Beneuentano Legatum agit. n.5.
In obſidione Caſanolij ſollicitè ſe gerit. numero 8. & 10.
Pro Victoria cum aliis ad Deum clamat. n.10.
Clamoribus conſequitur victoriam. n.11.
Montemfortem cum magno labore dirui facit. an. 1213.c.3. n.3.
In Galliam iterum, prædicaturus Crucem, mittitur. an.1215.c.1. n.6.
Cum Ludouico, Philippi Regis filio, & multis aliis Principibus, reuertitur.an. 1215. c. 2. num. 7.
Obſidioni Belliquadri ſollicitus aſſiſtit. anno 1216.c.1.n 8.
Arnaldi, Ciſtercienſis Abbatis, aduerſus Albigenſes vices gerit. ibid.
A Raymundo Toloſano vocatur. ibid.
Quando obierit incertum. ibid.
Guido, Comes S Pauli, in Auignionenſi obſidione occumbit. an. 1226.c.3.n.2.
Guido, Comitis Monfortij filius, cum patruo ipſius, Toloſam, in Eccleſiam rebellantem, venit. an.1217.c.3.n.5.
Guido, Frater Monfortij Comitis, contra hæreticos Rutinenſis, & Caturcenſis Prouinciæ mittitur. an.1214.c.2.n.3.
Cardinalem Robertum de Corceone in exercitu habet. n.4.
Caſtrum Mantiliacum expugnat, & diruit. ibidem.
Septem hæreticos VValdenſes comburi facit. ibidem.
Toloſæ claues, Simonis Fratris nomine accipit. an.1215.c.3.n.12.
Vrbis munitiones, & muros dirui facit. numero 13.& 14.
Concilio generali Lateranenſi nomine Crucæ ſignatorum intereſt. an.1215.c.5.n.7.
Raymundo Comite, atque Fuxenſi condemnatis terras firmari Monfortio Fratri impetrat. n.8.
Toloſam deſerit, vt obſeſſis ad Belliquadrum auxilium ferat. an.1216.c.1.n 7.
Obſeſſores obſidet, ſed fruſtra, & quam ob cauſam. n.8.
Cum Guidone, Comitis Monfortij filio ad Toloſam rebellantem properat. an.1217. c.3. n.5.
Guido, Flandriæ Cancellarius, Laudenſem Abba-

tem experitur iudicem. an. 1218. c. 9. n. 12.

Guillelmus XXI. Abbas Cisterciȷ, Iacobo ſuccedit. an. 1227. c. 8. n. 3.

Poſt decennium præfecturam abdicaſſe fertur. ibidem.

Quadruplex à Gregorio obtinet priuilegium. an. 1228. c. 1. per totum.

Nonnulla in generali Capitulo ſtatuit. an. 1227. c. 10. n. 1. & an. 1228. c. 9. n. 1. 2. & 3. & an. 1230. c. 9. n. 1. & an. 1231. c. 6. n. 2. & an. 1233. c. 8. n. 1. & an. 1234. c. 10. n. 1. & 2. & an. 1235 c. 9. n. 1. & an. 1236. c. 8. num. 1.

Iubetur à Gregorio, vt curet, orationes fieri pro extirpanda hæreſi Albigenſium. anno 1228. c. 3 n. 3.

Abbatem S. Saluatoris de Monte amato Benedictinam ad ritus Ciſtercienſes ſuſcipit reformandam. an. 1228. c. 9. n. 4.

Ad Reconciliandos Galliæ, & Angliæ Reges, inter ſe diſſidentes, à Gregorio IX. Legatus mittitur. an. 1229. c. 2. n 1. & ſeqq.

Ludouicum & Blancham primum adit. n. 6.

Quæcumque ſibi a Pontifice iniuncta impetrat ab eiſdem. ibid.

Vindicandis iniuriis, Lugdunenſi Archiepiſcopo illatis, iudex datus. an. 1229. cap. 8. n. 4. & 6.

Monaſterium Pietatis Dei in Cœnomanenſi Diœceſi fundat. an. 1229. c. 8. n. 11.

Concordiæ litteras in lite ſatis prolixa à Gregorio IX. accipit. an. 1231. c. 5. n. 10.

Praienſe Virginum cœnobium ſuſcipit Ciſtercio informandum. an. 1231. c. 8. n. 4. & 5.

Conqueritur apud Pontificem de Epiſcoporum vexatione in Abbatum electionibus. an. 1234. c. 1. n. 1. & ſeqq.

Et Abbatem, & Priorem Clunniacenſem, iudices ſui Ordinis Conſeruatores. an. 1234. c. 1. n. 8. & ſeqq. & c. 2. n. 1.

Et ne augeatur Parochorum congrua ex decimis, ad Ciſtercium pertinentibus. an. 1234. c. 2. n. 7.

Deprecatur Epiſtola honorifica ab eodem Pontifice, vt ſub Ciſtercio admittat Abbatiam de Gratia noſtræ Dominæ. an. 1234. c. 8. n. 9. & 10.

Eiuſdem iuſſu, regendum ſuſcipit Monaſterium Montis Sanctæ Mariæ. an. 1234. c. 11. num. 6.

Necnon Abbatiam S. Mariæ de Percbeyo. anno 1234. c. 11. n. 11. & 12.

Deponit Hugonem Præmonſtratenſem, Abbatem intruſum, inſtituitque VVillelmum. an. 1236. c. 4. n. 12.

Guillelmus, quondam Abbas de Monaſterlis, in Argona, Conrado in Clara-Valle ſuccedit. an. 1217. c. 2. n. 8.

Ad Philippum Galliæ Regem, vna cum Abbate Morimundi, Legatus ab Honorio III. mittitur. an. 1218. c. 2. n. 1. 3. & ſeqq.

Plura Pontifici ad eodem Rege obtinuiſſe creditur. n. 11.

Non tamen Caſtri Soliacenſis reſtitutionem. ibidem.

Henricum, Heiſterbachenſem Abbatem, viſitationi Monialium in Friſia præficit. anno 1219. c. 4. n. 1.

Vna cum Quinciaci Abbate iudex datus in cauſa Comitiſſæ Campaniæ, & Galliæ Principum. an. 1219. c. 6. n. 2.

Pro Catherina Iudæa, in Parci cœnobio ad fidem conuerſa, litigat cum Epiſcopo Leodienſi. an. 1221. c. 4. n. 5.

Morte conſummatus, Robertum accipit ſucceſſorem. an. 1221. c. 6. n 5.

Eius ſepulchrum, Epitaphium, & memoria in inuentario Reliquiarum Claræ-Vallis. anno 1225. c. 6. n. 2.

Impetraſſe pro Catherina Iudæa litteras ab Honorio III. aduerſus Leodienſem Epiſcopum, fertur. an. 1222. c. 11. n. 1.

Guillelmus Allaco, Templariorum Magiſter Iacobum Aragoniæ Regem, Agredam euntem pro nuptiis cum Eleonora celebrandis, comitatur. an. 1221. c 1. n. 6.

Guillelmus, Archidiaconus Antuerpienſis, Mathyldis donationi ſubſcribit. an. 1223. c. 6. num. 9.

Guillelmus, Archidiaconus Pariſienſis, ad Innocentium III. à Patribus Conciliȷ Vaurenſis Legatus mittitur. an. 1213. c. 3. n. 5.

Multos in Gallia cruce ſignat, & per Prouinciam Biterenſem deducit. an. 1214. c. 2. num. 9.

Guillelmus, Archiepiſcopus Bituricenſis, canonizandus Honorio III. Papæ offertur. an. 1217. c. 1. n. 1.

Et Innocentio prius. n. 2.

Virtutum, & miraculorum eius inquiſitio. num. 3.

Canonizatio, & corporis eleuatio. n. 7. 8. & 9.

Prædicatur Biturigum patronus. n. 10.

Feſtum eius in diuerſis Eccleſiis celebre. ibidem.

Colloquium inter ipſum, & VValterum Abbatem Villarienſem, vt apocryphum. anno 1221. c. 4. n. 6.

Guillelmus Archidiaconus Rhemenſis, aſſiſtit funeri Philippi, Galliæ Regis. an. 1223. cap. 2. num. 7.

Solemne peragit ſacrificium. ibid.

Intereſt Concilio Pariſienſi. n. 8.

Ludouicum, Philippi filium, in Galliæ Regem Rhemis coronat. n. 10.

Ad propria remeans ex Belgio moritur. anno 1226. c. 3. n. 4.

Quandiu Eccleſiæ Rhemenſi præfuerit. ibid.

In Claræ-Vallis Cœmeterio ſepelitur. ibid.

Guillelmus Bencharnenſis, Iacobum Regem in Balearica expeditione comitatur. an. 1229. c. 7. num. 1.

In bello aliis cum proceribus occumbit. ibidem.

Guillelmus de Betunia, donationi Mathyldis, Dominæ Teneræmondæ, ſubſcribit. an. 1223. c. 6. num. 9.

Guillelmus Boynus, Dux Regiæ cohortis in Aragonia. an. 1224. c. 7. n. 11.

Cuſtos Iacobi Regis à Ferdinando patruo deputatur. ibid.

Guillelmus Bruxellenſis ex Dengelbertorum familia illuſtri originem ducens. an. 1221. c. 6. num. 7.

VValtero Abbati in Villaſio ſuccedit. an. 1221. cap. 8. n. 7.

Miraculis illuſtris commemoratur. ibid.

Pro implendo fœminæ prægnantis deſiderio bouem iubet interfici. an. 1222. c. 5. n. 2.

Eundem experitur reuiuixiſſe. ibid.

Nimium

Nlmium ex tuoc prodigus in pauperes efficitur. n. 3.
Claret reuelationibus. ibid.
Araneam, ſanguini conſecrato immiatam ſumit. n.4.
Poſt annum,iotegram enomit. ibid.
Monacbum defunctum,ſibi apparentem, à caſu quodam reſeruato abſoluit. n.5.
Annum Purgatorij eidem pro pœnitentia iniungit. ibid.
Illo reclamante,pœnitentiæ grauitatem agnoſcit. ibid.
Filios, ſanctitate-illuſtres Ciſtercio generat. num. 6.
Looanium,Ducem alloquuturos,proficiſcitor. ibidem.
Iubetur à Beata Maria, ſibi apparente, Looaoienſem puerum ſub ſua protectione ſuſcipere. ibid.
Eundem ad habitom admittit. ibid.
Admiſſum in ſpecialiſſimom adoptat filium. ibidem.
Miſſam celebrans, Eucbariſtiam miniſtro denegat, & quare. n.7.
Hoſtiæ fractæ partem in illius os aduolare videt. ibid.
B. Arnulpho io Grangiam Quereeti ſecedere permittit. an.1224.c.1.n.1.
Eligitur Abbas Claræ-Vallis, remiſſiuè. anno 1235.c.8.n 8.
Pro Eccleſia labores, & mors glorioſa, ipſum præſtolabatur. ibid.
Guillelmus de Caſtillo, nouum Abbatiæ Bodeoleuſis templum erexiſſe commemoratur. anoo 1225. c.7. n.12.
Guillelmus Ceruera, ab Aragonenſibus pro Iacobo puero petendo,ad Comitem Monfortium; dein ad Innocentium Legatus mittitur. anno 1213.c.10.n.9.& 10.
Ludificat euodem Iacobom, Abbarrazinum obſidentem. an. 1220. c.7. n.7.
Cum regni proceribus ipſi conciliat noptias Eleonoræ, Alphonſi, Caſtellæ Regis, filiæ. an. 1221. c.1.n.6.
Regis pocri tutor deſignatur. an.1232.cap.7. oom. 2.
Et Populetum Monachatu ſuo illoſtrat. numero 1. & 2.
S.Guillelmus, Dux Aquitaniæ an obierit in Monaſterio Villæbonæ? incertum. an. 1231. c.8. num. 13.
Guillelmus Epiſcopus Abricenſis, Philippi Regis Galliæ,funeri; atque Concilio Pariſienſi aſſiſtit. an.1223.c.2.n.7.& 8.
Guillelmus, Antiſiodorenſis Epiſcopus, ad Pariſienſem ſedem promouetur. ao. 1216. cap.7. num.9.
Monaſterium Cellenſe ſacrarum Virginom Antiſiodori fundat. ibid.
Spretis inſulis, io Pontigniaco Monachum induit. an.1221.c.3.n.5.
Eccleſiaſticam libertatem pro viribus defendiſſe fertur. ibid.
Et aſſuiſſe Philippi, Galliæ Regis, fuoeri. aono 1223.c.3.n.8.
Annus mortis eius,dimiſſæ, aut amiſſæ dignitatis, Incertus. ibid. & ſeqq.
Laudes ipſius,ſcripta,& ſepulchrum. ibid.
Guillelmus ſeu *Guglielmus*,Epiſcopus Biſiniacenſis cooſecratiooi Eccleſiæ Coſſentinæ aſſiſtit. an. 1221. c. 7.n.3.
Litteris de eadem conſecratione datis ſubſcribit. n.7.
Altare,per ſe conſecratum,exuuiis Sanctorum exornat. n.5.
Guillelmus,Epiſcopus Catalaunenſis, funeri Philippi Galliæ Regis aſſiſtit, atque Concilio Pariſienſi.an.1223.c.2.n.7.& 8.
Guillelmus,Epiſcopus Lexouicoſis,aſſiſtit eiſdem. ibidem.
Guillelmus, Epiſcopus Pariſienſis ſimiliter. ibid.
Guillelmus, filius Adolfi, Comitis de Altena. anno 1221.c.9. n.8.
Ipſe,aut alter ex Fratribus, io Liguriam veniſſe, ibique Altenaëuſem familiam propagaſſe,fertur. ibid.
Guillelmus,Heiſterbachenſis conuerſus, ter in die lacbrymabatur, & quas ob cauſas. an. 1216. c.6.n.12.
Guillelmus iuuenis Theodorici filius Baldoino de Boela miniſter datus. an.1225.c.7.n.4.
Guillelmus Mariſcallus,iooaſit bona Eccleſiæ Fernenſis. an.1122.c.11.o.11.
Super quo eum eius Epiſcopo Albino decertauit. ibid.
Guillelmus Monachus Claræ-Vallenſis, claros reuelationibos. an.1222.c.11.n.8.
In extaſi raptus ad Tribunal Chriſti defertur. ibidem.
Terrifica ſimul & glorioſa donatur viſione. ibid.& n 9.
Caput cuiuſdam Monachi flamma coruſcare videt. an.1222.c.11.n.2.
Sigero, Claræ-Vallis Priori, viſionem aperit. ibidem.
Guillelmus, Monachos de Soros Albos, donationem Petri Segouicuſis Epiſcopi acceptat. anno 1216.c.9.n.4.
Longe alius à Guillelmo S. Theodorici Abbate. n.8.
Guillelmus,Monachus iuridicè interrogatus, inſignia S.Roberti miracula refert. an. 1222. c.2. num.8.
Guillelmus, Monredonias, Templariorum Magiſter Iacobi pueri Tutor deſignatur. an. 1215. c.1.n 12.
Guillelmus Pœnitentiarius Sedis Apoſtolicæ in Gallia pro auxilio ad Conſtantinopolitanom Imperatorem mitteodo eligitur à Gregorio IX. an. 1235.c.4.n.5.& 6.
Guillelmus Pogius Iacobom, Aragoniæ Regem, in Abbarraxioi obſidione comitatur. an.1220. c.7. n.7.
Guillelmus Raymundus Moncada, Regis Iacobi Leuir,atque Aragoniæ Seneſchallus. an.1221. c.3. n.5.
Cum regni proceribus conciliat eidem Iacobo nuptias Eleonoræ, Aphonſi Regis Caſtellæ, filiæ. ibid.
Comitatur Regem,Agredam euntem pro nuptiis cum Eleonora celebrandis. ibid.
Ab Aragonenſibus adoerſus Iacobum, in auxilium vocatur. an.1226.c.3.n.10.
Cum Ferdinando Infante, Regnique Proceribus Regi reconciliatur. an. 1228. c. 8. per totum.
Eondem in Balearica expeditiooe comitatur. an.1229.c.8.n.1.
Ex primis, qui copias expoſuerunt, commemoratur. ibid.

Occumbit

Occumbit in bello cum multis aliis. ibid.
Ad SS.Cruces ſepeliendus deducitur. n.8.
Quæſita in libro officij defunctorum Miſſa, canenda pro ipſo, ſed non inuenta. ibid.
Plures apertus liber, non niſi martyrum officium canendum proponit. ibid.
Quo exequiæ peractæ dicuntur. ibid.
Eius ſepulchrum,& Epitaphium. n.9.
Vide *VVillelmus.*
Gulſalmus Martini, Subdiaconus Epiſcopi Vlyſſiponenſis an. 1218.c.8. n.10.
P.o ſuis, Epiſcopo,& Eccleſia, litteras protectionem ab Honorio III. impetrat. ibid.
Magiſtri Vincentij iuſſu interficitur. ibid.
Gumbertus, Magiſter Quercetí, grangiæ Villarienſis. an.1224.c.3. n.11.
Puellam, à Dæmone vexatam, quid facere debeat pro illo fugando, ex Arnulpho Bruxellenſi docet. ibid.
Gumielenſis Abbas. Vide è contra.
Gundiſaluus, Abbas Vallis Eccleſiarum, poſſeſſione de Alarza ab Abulenſibus donatur. an.1234. c.9. n.1. & 2.
Item loco *Nanas del Rey* à Ferdinando, Caſtellæ Rege. n.3.
Gundiſaluus, Epiſcopus Segouienſis, Monaſterium de Sotos Albos ad Ciſtercium reformari procurat. an.1216.c.9.n.5.
Recuſantibus graues conditiones imponit. num. 6.
Tandem cœnobij reformationem conſequitur. n.7.
Gundiſaluus Gonzales, Commendator maior Calatrauæ, fundationi cœnobij S.Felicis ſubſcribit. an.1219.c.8.n 5.
Gundiſaluus Yllani Clerici Frater, eidem ſubſcribit. ibid.
Gundiſaluus Ioannis, Martini Ferdinandi in Magiſtratu Calatrauenſis ſuccedit. an.1218.c.4. num. 8.
Cum Martino Ruycio, Magiſtro intruſo, contendit. ibid.
Per Morimundi Abbatem in Magiſterio confirmatur. ibid.
Fundando S.Felicis cœnobio concedit locum. an. 1219.c.8.n.1.& 2.
Fundationi ſubſcribit. n.5.
Cum Sanct-Iacobæis militibus concordiam init. an.1221.c.7.n.10.& 11.
Sub ſignis Regis Ferdinandi ingentes ea Mauris victorias reportat. an.1223.c.5.n.3.
Capit Beaciæ Regulum. ibid.
Caſtra quædam eſpugnat. ibid.
Captiuos Illiberi detentos, redimit. ibid.
Apud Matros, loco Regis Ferdinandi abſentis ſubſtituitur. n.4.
Mauros Hiſpalenſes vicit, & Beacianos rebelles ſuperat. ibid.& n.6.
Cum ſubditis Calatrauenſibus litigat. anno 1236. c. 6. n.2.
Epiſcopis Oxomenſi, & Segouienſi viſitandus à Gregorio Papa committitur. n.3.
Eximitur à viſitatione, & quare. n.4.
Strenuus in bello miles commemoratur. numero 2. & 4.
Gundiſaluus Martinez de Velloſillo, teſtis in fundatione cœnobij S.Felicis adducitur. an.1219. c.8. n.5.
Gundiſaluus Mendiz ſimiliter. ibid.
Gundiſaluus Nuñez,& Gundiſaluus Roderici, teſtes in eadem fundatione producuntur. anno 1219.c.8. n.5.
Gunnerus Archiepiſcopus Lundenſis, ea Abbate Charæ Inſulæ morte conſummatur. an.1214. c.5.n.10.
Gunterina Vallis, Abbatia Ciſtercienſis ſacrarum Virginum, ſurgit, in Conſtantienſi Diœceſi. an 1214 c.8. n.6.
Conſecratio Eccleſiæ per Conſtantienſem Præſulem. ibid.
Eximitur à matricis Iuriſdictione. ibid.
Comitum Parthenonis largitione locupletatur. ibid.
Prima eius Abbatiſſa, Adeleydis nomine. n.7.
Gata, vna cum Conrado, coniuge ipſius, fundat Pounduni cœnobium. an.1228. cap.10. n.6. & ſeqq.
Cum eodem, & Hermetgarde filia, eodem in cœnobio iacet ſepulta. ibid.
Guala, Prior Prædicatorum Brixiæ, admirabili conſolatur viſione. an.1221.c.2.n.3.

H

H*Adrianopolis*, Vrbs Græcorum firmiſſima, Gallis,& Venetis parere renuit.an.1221. c.3.n.3.
Suſcipit plures ex Græcis ad ſe fugientes. ibidem.
Obſidetur à Balduino Imperatore. ibid.
Heretici per Lombardiam graſſantur. an. 1233. c.7.n.1.
Per Abbatem, & Priorem Claræ-Vallis Mediolanenſis reprimuntur. ibid.
Lutherani deprædantur Abbatiam Noui Campi. an. 1233. c.8. n.1.
S.Bernardum Caluonium in Hiſpania experiuntur Inquiſitorem. an. 1235.c.2.n.9.
Vide verbo *Albigenſes,*& *VValdenſes.*
Hartungus, nobilis Siculus, vna cum aliis oſſa Ludouici Lantgrauij, Thuringiam defert. anno 1218.c.4.n.2.
Promittit facere, S. Eliſabethæ ſua os reddatur. ibid.
Hauuidis, Abbatiſſa I. Clarifontis.an.1216.c.10. num.8.
Haymericus, Narbonæ Dominus, In Eccleſiam rebellat. an.1214.c.1.n.7.
Haymericus, de Saleniaco, Monachus Grandis Syluæ, S.Dominico perfamiliaris. an.1234.c.3. num.8.
Eundem in magna gloria videt. n.8.& 9.
Vt ſuo interſit Feſto Toloſano celebrando ab eodem inuitatur. ibid.
Illud cum Dominicanis Fratribus celebrat. num 9.
S.Heduuigis Henrici Barbati coniux filios Conradum, & Henricum ſuper dominatus paterni diuiſione litigantes componere nequit. an.1218.c.7.n.6.
Vtrumque violenta deceſſurum morte præuidet. n.7.
Sapienter bellum dirimit inter virum ſuum & Conradum Regis Coloniæ Fratrem. anno 1235.c.8.n.1. & 2.
Eundem virum à Conrado captum liberat. ibidem.
Nuptis Neptum ſuarum pacem confirmat. ibidem.
Vt ſanctè pieq; regat cõiugi ſuo in cauſa eſt.n.4.

Mira

Mira abſtinentia ipſius. n.5.
Veſtitur pannis fragmentis, emptis à pauperibus. ibid.
Miranda etiam eiuſdem deuotio, in ea omnia quæ Monachi aut Virgines ſacræ tetigiſſent. an.1233. c.8.n.5.& 6.
Humilitas ſanctæ fœminæ inſigni comprobata miraculo. n.7.
A Crucifixi imagine benedicitur, conſolaturque. ibid.
Heduuigis, Recluſa S.Remacli, multa ſibi B.Iulianam Cornelienſem prædixiſſe fatetur. anno 1230.c.4.n.5.
Heiſterbachum ſeu Vallis S.Petri, Abbatia Ciſtercienſis locum S.Mariæ, profert in Diœceſi Treuirenſi. an.1215.c.10.n.3.
Conuerſis ſanctis illuſtratur. an.1216. c.6.n.8. & ſeqq.
Et Chriſti Apparitionibus. an. 1221. cap.7. num.11.& 12.
Multa & grauia ipſius Abbati commiſſa. Vide *Abbas Heiſterbachenſis.*
Helias Abbas Grandis-ſyluæ, cruci prædicationi contra Albigenſes, à Romano Cardinali præficitur. an.1228.c.2. n.2.
Multos cruce ſignat. ibid.
Toloſanos ad pacem inuitat; conſequiturque. ibidem.
Helanda, Abbatiſſa Niuellenſis, locum Rameiæ cœnobio Kerken transferendo monialibus donat. an.1214. c.7. n.10.
Hemmenrode, Abbatia Ciſtercienſis, Ioannis Treuirenſis Archiepiſcopi, ſepulchro illuſtratur. an.1213.c.11. n.8.
Et Sanctorum virorum viſionibus. an.1214. c 8.n.7. & ſeqq.
Et Birbachio Waltero. an.1216. cap.6. n.1. & ſeqq.
Eius Abbas Capitulo nigrorum Monachorum in Prouincia Treuirenſi, & Lotharingiæ præeſt. an. 1215.c.5.n.5.
Vide *Abbas Hemmenrodenſis.*
Henrichouium, Abbatia Ciſtercienſis ſurgit in Diœceſi Vratiſlauienſi. an.1222.c.15. n.7.
Filia Lubentis. ibid.
Eius fundator, dotatio, & fundatoris in eadem domo Monachatus. ibid.
Henricus, Abbas Aureæ Vallis, B.Iuettæ filius creditur. an. 1227. c.7. n.7.
A matre moribunda vocatur, ſed venire nequit. eod. an.c.6.n.3.& 5.
Eius ſepulchrum viſitat. c.7.n.6.
Subito apud ipſum mutatus præfecturæ cedit. ibidem.
Meritis, & virtutibus corruſcaſſe perhibetur. num. 7.
Henricus, Abbas Heiſterbachenſis, fundat cœnobium loci S.Mariæ. an.1215. c.10. n.3.
Hermannum, olim Heiſterbacenſem, & Hemmenrodenſem Abbatem illi præficit. ibid.
Friſiæ Moniales ex commiſſione Abbatis Claræ-Vallis viſitat. an.1219.c.4. n.1.
Rogatur à Moniali defuncta ſibi apparente, vt pro ea faciat ſuffragia impendi. ibid.
Monialibus viſionem refert. n.2.
Qua in domo Monialem illam defunctam vixiſſe, ab eiſdem agnoſcit. ibid.
Et quam ob cauſam, eſſe in purgatorio detentam. ibid.
In omnibus Friſiæ Monaſteriis multa pro ea offerri ſuffragia obtinet. ibid.
Conuertit ad Ordinem Gerlacum, Canonicum Traiectenſem. n.3.
Et Ludouicum Militem. n.4.
Henricus, Archiepiſcopus Gneſnenſis, Olobokenſem Eccleſiam conſecrat. an.1213.c.12.n.9.
Eidem decimas Archiepiſcopales de propriis Villis confert. ibid.
Henricus Barbatus, S. Heduuigis coniux Filiis Henrico, & Conrado ditionem propriam diuidit. an.1218.c.7.n.6.
Eoſdem, ſuper diuiſione litigantes, componere nequit. ibid.
Protegit Conradum, ab Henrico ſugientem. ibidem.
Cum Oddonis Ducis filio contendit. an.1218. c.9.n.13.
Andreouienſem Abbatem accipit Iudicem. ibidem.
Culmenſi Eccleſiæ nonnulla donat. an.1222. c.3.n.4.
Valde proſperatur S. Heduuigis coniugis meritis. an.1235.c.8.n.1.
Eligitur Tutor Regis Poloniæ. ibid.
Conradum, Maſſouiæ Ducem, ſemel & iterum in bello vincit. ibid.
Agricolis miſertus dimittit exercitum. ibid.
Captus à Conrado, pacem cum eo firmat Heduuigis opera. n.2.
Eademque piè & ſanctè, regni gubernacula moderatur. n 4.
Accuſatur apud Gregorium IX.per Vratiſlauienſes Canonicos. an.1236.c.3.n.8.
Abbates de Lubens, & S.Vincentij iudices accipit. ibid.
Mandatis Papæ obſequentem in omnibus ſe præbet. ibid.
Henricus Cardinalis, & Portugalliæ Infans, mox Rex, & Abbas Alcobaciæ. an.1221.c.9. num.2.
Conimbricenſe Collegium fundat. ibid.
Abbatiarum ſuppreſſarum redditus eidem applicat. ibid.
Henricus, Cellerarius Heiſterbacenſis, proprium Abbatem, & de Stymeon, ad Capitulum generale venientes, comitatur. an.1222. c.11. n 6.
Vide *Abbas* de *Stymenu.*
Henricus, Cellerarius Hemmenrodenſis, Engelbertum, Archiepiſcopum Colonienſem, ſacrilege occiſum, primus inuenit. an. 1225. c.1. n 9.
In Suuelme, ſindone inuolutum, deducit. ibidem.
Ipſum in Eccleſia collocare à Sacerdote eiuſdem prohibetur. n.11.
Alibi depoſito, preces horarias recitans, aſſiſtit. ibid.
Nil horroris ex viſu, contactuque eiuſdem, experitur. ibid.
In Montenſem cœnobium multis comitantibus deducit illum. n.12.
Henricus, Campaniæ, & Briæ Comes, in Syriam proficiſcitur. an. 1213.c.11.n.5.
Fratrem, natu minorem, declarat hæredem. ibidem.
Ex Regina Hieroſolymitana duas extra matrimonium ſuſcipit filias. ibid.
Moritur, & hæredibus ſuper Comitatuum ſucceſſione litem relinquit. ibid.
Vide

Vide etiam. an.1224.c.2.n.1.
Henricus, Comes Portugalliæ, ſcribit Roſemundæ Aroucæ Abbatiſſæ. an.1212.c.9.n.4.
Rogat eam, vt pro obtinenda de Sarracenis Victoria Deum exoret. ibid.
Victor ab eadem, ſibi reſcribente, prædicitur. num.5.
Henricus, Comes Sarbrugenſis, electus VVormacienſis Epiſcopus. an. 1234.c.11.n 8.
Fundat Monaſterium Kuſgartem Virginibus Ciſtercienſibus. ibid.
Henricus Comes Seinenſis; translationem loci S Mariæ ab eadem Dei matre iuſſam, fieri ſollicitat. an. 1227.c.9.n.9.
Henricus, Dux Lemburgenſis, Roberti Montis cœnobium in multis auget. an. 1221.c.9. num. 6.
Henricus, Dux Lotharingiæ, Parcum Dominarum cœnobium, ex Auguſtiniano ad Ciſtercium reformandum confirmat. an. 1215. c.10. n.7.
Fundat Monaſterium Vallis floridæ ſub inſtituto Benedictino. an.1218.c.13.n.1.
Idem, informatum Ciſtercienſi, ſub ſua ſuſcipit protectione. ibid.
Henricus, Epiſcopus Antiſiodorenſis, Honorij III. ſuper inquiſitione de vita, & miraculis, Sancti Guillelmi Bituricenſis, litteras accipit. anno 1217.c.1. n.2.& ſeqq.
Multa & magna probata Papæ remittit. num. 7.
Henricus Epiſcopus Carnotenſis, aſſiſtit funeri Philippi, Regis Galliæ, & Concilio Pariſienſi. an.1223.c.2.n.8. & 9.
Henricus, Epiſcopus Conſtantienſis, conſecrat Pounduni Eccleſiam. an.1227.c.10.n.6.& 9.
Henricus Epiſcopus Magoæ Troyæ, Claræ-Vallis Monachus, obit in Altacumba. an. 1231. c.3. num. 13.
Sepultus memoratur in Clara-Valle. ibid.
Henricus, Epiſcopus Vltraiectinus, Monaſterium Honepenſe prope Dauentriam fundat. anno 1223.c.6. n.8.
Henricus, Epiſcopus VVormacienſis, Monialium Ciſtercienſium fundat cœnobium. anno 1216.c.9 n.3.
Henricus, Alphonſi, Caſtellæ Regis filius, vndennis parentes amittit. an. 1214. cap. 5. numero 4. & 8.
Roderico Roderici donat locum de Letooes. an.1215.c.10.n.4.
Mafaldam, Sanctij Luſitani Regis, filiam in vxorem ducit. an. 1216. c. 2.n.1.
Ab eadem ob conſanguinitatem ſeparatur. ibidem.
Violenta & immatura tollitur morte. anno 1217.c.5.n.1.& 2.
In Huelgaenſi cœnobio ſepelitur. ibid.
Ferdinandum in Caſtellæ regno relinquit ſucceſſorem. n.2.
Planctus Maphaldæ. n.5.
Henricus, filius Henrici Barbati, & S.Heduuigis à matre præ Conrado Fratre dilectus. anno 1218. c.7. n.6.
Partem dominatus paterni ſuſcipit. ibid.
Super eiuſdem diuiſione cum Fratre litigat. ibidem.
Eundem vincit in bello, & fugat. ibid.
Præuiſus à matre, violenta deceſſurum morte. ibidem.
In Maſſouiam pro patre liberando cum ingenti exercitu properat. an.1235.c.8.n.2.
A matre præuentus, nuptiis filiarum ſuarum pacem cum Maſſouiæ Duce firmat. ibid.
Henricus, filius natu minor, Bauariæ Ducis, Fratri, ſine liberis decedenti, ſuccedit. an. 1225. c.3.n.4.
Vulfildem, Saxoniæ Ducis filiam, ducit vxorem. ibid.
Quot filios ex ea, & filias ſuſceperit. ibid.
Henricus, filius Ioannis, Angliæ Regis, Summi Pontificis, & Eccleſiæ tutelæ à patre commendatus. an. 1216. c. 5. n. 5. & ſequentibus.
A Ludouico, Philippi Regis filio, expetitur bello. ibid.
B. Thomæ Cantuarienſis eleuationi aſſiſtit. an.1220. c.1.n 5.
Protegitur ab Honorio III. aduerſus Ludouicum. an.1222.c.1. n.8.& ſeqq.
Pro transferenda Academiæ Pariſienſis in Angliam ſcholaſticos eiuſdem vniuerſitatis ſollicitat. an.1227.c.10.n.3.
A Britanniæ Comite aduerſus Galliæ Regem ſollicitatur. an.1229.c.2.n.2.
Per Francos ſeparatus ignominioſè in Angliam reuertitur. n.3.
Arma iterum aduerſus Victores præparat. num. 4.
Immodicis aggrauat regnum exactionibus. num. 7.
Ciſtercij Monachos vſque ad tunicas vendere compellit. ibid.
Deſtituit auxilio Britanniæ Comitem, in Ludouicum Regem iterum rebellantem. n 8.
Super Aquitaniæ Comitatu cum eodem Ludouico litigat. an. 1235.c.4. n.10.
Aſſentit cauſam in Iudices arbitros compromitti. ibid.
Pro his Legatos ex Ciſtercio ad Gregorium IX. mittit. n.11.
Henricus, filius Imperatoris Friderici, Francofurti educatur. an. 1225. c.2. n.3.
Ad aſpectum corporis S.Engelberti, ſacrilege occiſi turbatus fertur. ibid.
Homicidæ proſcriptionem confirmat. ibid.
Magnam ſummam eiuſdem captori promittit. ibidem.
Cum Germaniæ vrbibus, Italiæque in patrem rebellat. an. 1231.c.2.n. 2.
Ad Comitia Rauennæ, aut Bononiæ celebranda vocatur. n.8.& 9.
Poſt ſtabilitam cum patre concordiam, fraudulenter ab eodem impetitur. an.1232.c.1. num.4 & 5.
Carceri vſque ad mortem deputatus refertur. ibidem.
Henricus, Frater VValteri Bertaut, ſubſcribit Ægidij Bertholdi donationi. an. 1224. cap. 3. num. 5.
Henricus, Frater Gelriæ Comitis in ſui Fratris donatione teſtis producitur. an. 1228. c.13. num.10.
Henricus Lantgrauius Thuringiæ Fratri Ludouico ſubrogatus. an. 1227. c.3. n.7.
Quod B.Eliſabetham, & eius filios deſpexerit, grauiter à Radolpho, nobili Siculo, reprehenditur. an.1228.c.4.n.3.
Reconciliatus ſanctæ fœminæ, eandem; & filios ſub ſua protectione ſuſcipit. n.4.

Henricus, Marchio Namurcenſis, fundator Grandi-pratenſis Monaſterij. an. 1231. c.7. n. 4.
Henricus, miles Iuuenis, in Hemmenrode Ciſtercium induit. an. 1222. c.11. n.5.
Tædio in matutinas laudes laborat. ibid.
Mariæ Virginis attactu, ſibi apparentis, ſanitati reſtitutus fertur. ibid.
Henricus, Monachus Ciſtercienſis, graues, corporis dolores patitur. an. 1232. c.2. n.2.
Ex voto inuiſendi ſepulchrum S. Eliſabethæ Hungaricæ ſanus efficitur. ibid.
Henricus, Monachus Foſſæ-Nouæ, viſitationi Monaſterij S. Laurentij de Auerſa ab Honorio III. præficitur. an. 1218. c.8. n.1.
Henricus, Monachus Heiſterbachenſis apparet militi incarcerato. an. 1219. c.4. n.5.
Suam ei nuntiat libertatem, opera B. Mariæ Heiſterbachenſis. ibid.
Henricus de monte, teſtis in donatione Comitum Gelriæ producitur. an. 1218. c.13. n.10.
Henricus Palatinus, à Fratre Othone, Romam profecto, Regimini Imperij præficitur. anno 1221. c.6. n.10.
Virum nobilem capitali ob prædonis crimen damnat ſententia. ibid.
Eundem, Danielis, Sconaugiæ Abbatis, precibus reuocat. ibid.
Henricus Plebanus Mershuſenſis Eccleſiæ exemptioni cœnobij Gunterinæ Vallis aſſentit. anno 1224. c.8. n.6.
Henricus, Præpoſitus Bonnienſis, morte Engelberti in Archiepiſcopum Colonienſem eligitur. an. 1225. c.2. n.1.
Eiuſdem ſanguinem, ſe vindicaturum iuramento promittit. ibid.
Acta præterea, Martyriumque Sancti Præſulis, ſcribenda Cæſario Heiſterbachenſi iniungit. n.2.
Duobus Ciſtercij comitatus Abbatibus, Francofurtum cum Engelberti corpore proficiſcitur. n.3.
Henricum Regem prouocat ad vindictam. ibidem.
Hinc Sancti Martyris corpus deducit ad Moguntinam Synodum. n.4.
Impetrat à Conrado præſide excommunicari occiſorem ſacrilegum. ibid.
Sancti corpus Coloniam reducit. an. 1225. c.3. num. 1.
Captum Fridericum, Engelberti homicidam millibus marcharum emit à Balduino milite. an. 1226. c.2. n.6. & ſeqq.
Eo crudeliter in rotam acto: *Te Deum laudamus*: decantari feciſſe dicitur. n.7.
Sed quod ab Auctore, vt falſum, reprobatur. num. 11.
Henricus, Præpoſitus Burgenſis, Sifridi, Archiepiſcopi Moguntini confirmationi ſubſcribit. an. 1219. c.7. n.9.
Henricus Præpoſitus maior, & Henricus Præpoſitus de Shuuabenheim, eidem ſubſcribunt. ibid.
Henricus Talempoenſis, Prædicatorum Frater, Fabricæ Monaſterij Vinarienſis præficitur. anno 1227. c.8. n.10.
Eandem, Monialium idoneam ſocietati, perficit. ibid.
Henricus, vir nobilis, & Dominus Caſtri Soliacenſis quibuſdam irrogat damna mercatoribus. an. 1218. c.2. n.3.
Spoliatur, donec ſatisfaciat, Caſtro memorato per Aurelianenſem Epiſcopum. ibid.
Henricus quidam è Senioribus Veteris-Montis, ſuſcipiendo S. Engelberti corpori cum aliis occurrit. an. 1225. c.1. n.12.
Ab vnius crutis infirmitate illius contactu liberatur. ibid.
Henriquez. Vide *Chryſoſtomus Henriquez*.
Herbaus, Comes Niuernenſis vita functus, multis Ciſtercij Abbatibus comitantibus, ad Pontigniacum ſepeliendus defertur. an. 1221. c.4. n.8.
Impetitus ab Albigenſibus, furorem eorum euadit. n.9.
Herbaus, Epiſcopus Trecenſis, cum Abbate, & Conuentu Pontigniaci, ſuper quodam Vſuagio litigat. an. 1221. c.8. n.9.
Sententiam in ſui fauorem pronuntiari impetrat. ibid.
Herito, Abbatia Ciſtercienſis ignota in Polonia ſurgit. an. 1226. c.9. n.2.
Herlenuinus, Epiſcopus Leglinenſis, magnam Dombrochenſis cœnobij partem condidit. anno 1216. c.4. n.12.
Moritur & in eo ſepelitur. ibid.
Hermannus Hemmenrodenſis Abbas ceſſiſſe præfecturæ creditur, an. 1215. c. 10. n. 3. præficitur.
Abbas primus loco S. Mariæ, 16. à conſanguineis fundatricis multa patitur. an. 1227. c.2. num. 2. & 6.
Monachos, de reditu ad Heiſterbachum deliberantes, orare iubet. n.3.
A Maria viſitatus, atque domum transferre iuſſus confortat filios. n.4.
Locum, ſibi à Maria præoſtenſum, & in media hyeme florentem ramum, inuenit. ibid.
Ante tranſlationem moritur. n.9.
Laudes eius, & memoria ſanctitatis. n.10.
Intra quod tempus ex hac vita deceſſerit. ibidem.
Hermannus, Abbas Lemoenſis, Abbatiam de Paradiſo fundat. an. 1236. c.8. n.3.
Hermannus, Abbas Waldſaſſenſis, eligitur. anno 1214. c.8. n.6.
De Angelis ſcribit. ibid.
Cum quibus & conuerſaſſe plurimum dicitur. ibidem.
Et domui ſuæ nonnulla impetraſſe priuilegia. ibidem.
Ad Bohemiæ Regem Legatus mittitur. anno 1218. c.9. n.3.4. & 10.
Semel cum Epiſcopo Ratiſponenſi. n.3. & 4.
Poſtulatus iterum cum eodem, & Ebracenſi Abbate. n.6. & 10.
Pontifici nuntiat compertam veritatem. n.5.
Bohemiæ Regem, & Pragenſem Antiſtitem amice componit. an. 1219. c.1. n.5.
Pro his Honorij iuſſu Romam venit. an. 1220. c.2. n.2.
Ad ſuperos transfertur. an. 1222. c.5. n.8.
Priuilegia ab Imperatore Friderico ſuæ domui impetrauit. ibid.
Piſcinas, & Lacus Thurſenreutenſes feciſſe dicitur. n.9.
Et dono accepiſſe Pagum quoddam à Comite Palatino. ibid.
Qua in domo mortuus, ſepultuſque. ibid.
Ebetardum accipit ſucceſſorem. ibid.
Hermannus, Decanus Colonienſis, Romam pro

abſolutione crucis mittitur. an.1221.c.7.n.13.
Omnia ſibi euentura in ea legatione, Simon, conuerſus Alnenſis, prædicit. ibid.
Hermannus, Lantgrauius Thuringæ, Friderici Imperatoris donationi ſubſcribit. an.1222.c.5.num.3.
Hermannus, Magiſter Theutonicorum militum, à Conrado Maſſoniæ Duce, aduerſus Prutheuos ſollicitatus. Vide *Theutonici*.
Hermannus, Monachus Præmonſtratenſis, S.Elliſabethæ Houennenſis vitam ſcribit. an.1229. c.5.n.2.
Merita fœminæ ſanctæ per reuelationem agnoſcit. o.3 & 6.
Abbati Heiſtelbendenſi ab eadem Eliſabetha moribunda commendatus fertur. o.7.
Virtutibus claret. an.1233.c.5.n.2.
Diuino monitu ad Houennenſe Monaſterium aduenit. ibid.
Terram in ſepulchri formam conſignans, ibi ſepeliri ſe iubet. n.3.
Sanctè conſummatus in eodem Monaſterio ſepelitur. ibid.
Transfertur ad propriam ipſius domum, ad quam ſe reuerſurum promiſerat. n.4.
Miraculis coruſcat. ibid.
Ioſeph etiam nomine nuncupatus fertur. anno 1219.c.5 n.2. & an. 1233.c.5 n.1.
Hermegildus Monachus, vitam anachoreticam in Luſitania profitetur. an.1222.c.9.n.1.
Fundationem Atouęani cœnobij diuinitus præuidet. ibid.
Primus eiuſdem Abbas conſtituitur. ibid.
Auctor eſt Eleuæ fundatrici, ad domum quandam religioſam ſtruendam, & inhabitandam à ſe, atque ancillis ſuis. n.2.
Sanctè conſummatus, Froilanum accipit ſucceſſorem. ibid.
Hermenoldus, Abbas primus cœnobij Lauriſenſis commemoratur. an.1212.c.4.n.1.
Hermildus Gundiſalui, fundationi Monaſterij S.Felicis ſubſcribit. an.1219.c.8.n.5.
Hertnnicus, Prior Hemmenrodenſis, ad Dominum migrat. an.1221.c.5.n.2.
Diem, & horam ſui tranſitus prædixiſſe fertur. ibidem.
Et cum deceſſit, voces Angelorum auditas. ibidem.
Collatio eiuſdem cum Vlrico, ex Cæſario Heiſterbachenſi. ibid.
Hiacynthus. Vide *Iacinthus*.
Hieronymus Blancha, ſcriptor, corrigitur. an.1213. c.8 n.11.
Hieroſolyma, à Coradino, victoriæ Cruce ſignatorum metu perculſo, deſeritur. an.1219. c.1.n.1.& 2.
Hieroſolymitana expeditio, à Papa Honorio ſollicitata. an.1217.c.3.n.9.
Vide *Cruce ſignati*.
Hildebrandus Olchoymenſis, Conciuem ſuum in Sylua occidit. an. 1220. c.5. n.6.
Captus ex indiciis, ſuum confitetur flagitium. ibidem.
Condemnatus ad mortem, nullis monitis ad ſua aperienda confeſſori peccata reduci poteſt. n.7.
Promittit Sacerdoti cuidam, ad eundem reuerſurum ſe poſt mortem, ſi ſibi liceat. ibid.
Rotali pœna punitus, eidem Sacerdoti apparet. n.8.
Et ſuam manifeſtat condemnationem. ibid.
Vtque vitam emendet eundem monet. ibid.
Hildesheimenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Hildesheimenſis*.
Hiſpanorum cum Gallis olim motua commercia. an.1235.c.5.n.5.
Hiſpanus, Epiſcopus Abatracinenſis, factiones Sanctij, & Ferdinandi Aragonenſium, ſedate procurat. an.1213.c.10.n.9.
Hiſtoria Segoulenſis corrigitur. an. 1216. c. 9. n.8 & 9.
Honepa, Monaſterium Virginum Ciſtercienſium fundatur ab Epiſcopo Vltraiectenſi in ea Diœceſi. an.1223.c.6. n.8.
Honeſta Vallis, Abbatia Ciſtercienſis, filia Borſan de linea Claræ Vallis, ſurgit in Diœceſi Quinque-Eccleſienſi. an.1232.c.7.n.7.
Duos conuerſos adminiſtrando cuidam Hoſpitali, à Gregorio IX. dare iubetur. ib.& n.8.
Honorius III. Pontifex maximus Ioachimum Abbatem, quantum ad perſonam à ſui libelli de Trinitate, damnatione, declaraſſe immunem dicitur. an.1215.c.3.n.9.
Innocentio III. in Pontificatu ſuccedit. anno 1216.c.3.n.1.
Biduo à ſua coronatione Ciſtercienſibus ſcribit. an.1216. c.5. n.1.
Eotundem paci, & quieti conſulit. n.3.
Lucam, Sambucinæ Abbatem, in Epiſcopum Anglonenſem Iudicem creat. n.4.
Henrici, Regis Angliæ, à Ioanne relicti, clamores audit. n.5.
Abbates Ciſtercij, & Claræ-Vallis ad Reges Franciæ Legatos mittit. n.6.
Eoſdem eximie commendat. n.7.
Scribit eiſdem. n.7.& ſeqq.
Henrico puero optatam pacem impetrat. n.10.
Viſitationem cœnobij Corbeienſis Abbati Caroli loci iniungit. n.11.
Ad cuncta fere negotia Ciſtercio vtitur. ibid.
Prædicatorum Fratrum Ordinem in Eccleſia, & decimis, à Fulcone datis, confirmat. n.11.
Alactino Caſæmarij Monacho, in multis vtitur. an.1216.c.7.n.7.
Antiſiodorenſi Epiſcopo, & duobus Abbatibus, ſuper inquiſitione de vita, & miraculis S.Guillelmi Bituricenſis. ao 1217.c.1.n.3. & ſeqq.
Eundem Sanctorum numero adſcribit. n.7.
Scribit primis Ciſtercij Abbatibus, inter ſe diſſidentibus. an.1217. c.2 n.2.
Eiſdem compoſitionem præſcribit. o.3.& 4.
Et obſeruationem eiuſdem præcipit. n.5.
Priuat eos poteſtate diſpenſandi cum irregularibus, & ſoli Capitulo generali eandem reſeruat. n.7.
Duplex priuilegium per Conradum Abbatem ſollicitatus Claræ-Valli concedit. n.9.& 10.
Super quo Galliæ Præſulibus ſcribit. o.10.
Rogerios, filium ſcilicet Comitis Fuxenſis, nepotemque, ad pœnitentiam admittit. anno 1217.c.3.n.4.
Caſtrum Fuxenſe eiſdem reſtitui imperat. ibidem.
Sollicitat Chriſtianos Principes aduerſus Saracenos Orientales. n.9.
Claſſe à Venetis impetrata, copias collectas illuc tranſmittit. ibid.
Bernardum Heiſterbacbenſem, & Oliuerum, inter alios Crucis prædicationi præficit. ib.

De victoria crucę ſignatorum in Luſitania litteras ſuſcipit. an. 1217.c.4. n. 3.
Regnum Alphonſo Luſitano confirmat.n.11.
Eccleſiam Placentinam, præbendis,& paſtore prouidendam, Abbati Columbæ ſemel, & iterum committit. an.1217.c.8.n.1.
Et Ferrarienſis, depoſitionem Aliphanenſis Epiſcopi. n.2.
Et Abbati S. Thomæ de Torſillo, reformationem Monaſterij cuiuſdam Camandulenſium. ibid.
Et Abbatibus Caſæ-Dei, & Pontis Alti,ſua intimanda mandat Auxitano Archiepiſcopo. num.3.
Reformationi Abbatiæ S. Vincentij, Abbatem Longi Pontis, & Siluanectenſem Epiſcopum præficit. ibid.
Abbatem item de Corona viſitationi Eccleſiæ S.Sabini Diœceſis Pictauienſis. ibid.
Et vnioni Turonenſis Eccleſiæ, Abbatem de Oratorio. ibid.
Et compoſitionem Burgenſis Epiſcopi, & Cleri, Abbatem Vallisoleti, & Sacrorum mœnium. n.4.
Ouilæ Abbatem cum aliis iudicem creat in cauſa Epiſcopi Cochenſis. ibid.
Pro pace inter S.Facundi Abbatem, & Monachos reformanda,duos Abbates Ciſtercienſes mittit. ibid.
Regias donationes Eccleſiæ Frontis-frigidi confirmat. n.5.
Et donationem Regis Angliæ, factam Monaſterio S.Martini. ibid.
Litem, inter Fullinenſes, & Firminianos ſubortam, dirimit. ibid. & an.1219. c.3. num.10.
Indulget quoddam priuilegium Locedij Monachis. ibid.
Conſecrat Eccleſiam Caſæmarij ſolenni pompa. n.6.
Pro vnione cœnobij S.Bartholomæi,cum Caſa-Noua, Abbati, & Conuentui Caſæ-Nouæ ſcribit. n.13.
Sollicitatur à Beghinis Belli prati, vt tranſitum ad Ciſtercium illis concedat. an.1217. c.9.n.3.& 4.
Expedit conceſſionis litteras, & dirigit per Freſcendem Beghinam ad Epiſcopum Atrebatenſem. n.6.& 7.
Morimundi, & Claræ-Vallis Abbates, ad Regem Francorum,pro reſtitutione Caſtri Soliacenſis,& aliis,Legatos mittit.an.1218.c.1. n.1.& ſeqq.
Ad eundem,nolentem Caſtrum reſtituere,iterum deſtinat Legatos. n.11.
Amalrico Monfortij Comiti,iura paterna confirmat. an. 1218.c.3.n.10.
Cuidam pugili, ob flagitium, in Euchariſtiam commiſſum,grauem iniungit pœnitentiam. an. 1218.c.6. n.2.
Confirmat concordiam,inter Vladiſlaos, patruum, & nepotem, eiuſdem opera ſtabilitam. an.1218.c.7.n 4.
Multa & grauia Ciſtercienſibus committit. an. 1218.c.8. n. 1. & ſequentibus, per totum cap.
In cauſa Pragenſis Epiſcopi, & Bohemiæ Regis Ratiſponenſem Præſulem, & Abbatem VValdſaſi, iudices creat. an. 1218. c.9. n.3.& 4.
Eiſdem formam procedendi præſcribit. numero 3.& 4.
Excuſationis, ac ſubmiſſionis, à Rege Bohemiæ ſuſcepit litteras. n.5.
Rogatur ab eodem, vt Pragenſem Epiſcopum cum Legato à latere Patauium mittat, ibidem omnes de pace acturi. n.7.
Ad eundem, Patauium Legatos mittit. numero 9 & 10.
Non tamen Pragenſem Epiſcopum, paſſum verbis Regis promittentibus ipſi ſecuritatem,confidentem. ibid.
Præcipit Regi per Legatos, ne rebus Eccleſiæ ſe intro mittat. n.10.
Et Legatis, vt eundem abſoluant ab excommunicatione, ob clerici ſuſpenſionem incurſa. n. 11.
Ciſtercij Abbatibus graues cauſas committit. n.12.& 13.
Buſiaci cœnobium ſub ſua protectione ſuſcipit. an.1218.c.10.n.1.
Et in multis augere Caſæmarienſe. n.2.
Eiuſdem Eccleſiæ celebrati dedicationem ſolemnitate nouendiali; decernit. ibid. & num. 3.
In multis Caſæmarij Monachis diſpenſat. ibidem.
Eorundem domum vinculo ſpeciali vult vniri Eccleſiæ Romanæ. ibid.
Raynero Abbati,& Monachis ſuper his ſcribit. num. 3.& 4.
Præcipit Capitulo generali Ciſtercij, vt Feſtum SS.Ioannis, & Pauli,per totum Ordinem faciat celebrari. n.4.
Triplici malo obuiando, tria Ciſtercio concedit priuilegia. num. 5. 6. & 7. vſque ad 10.
Valliſcholiarum Ordinem, adinſtar Ciſtercienſis confirmat. n.10.
Et Monaſterium Vallis-floridæ, in nono inſtituto. an.1218. c.13.n.1.
Nomine Antiſtitæ,eiuſdem Abbatiſſam vocat. ibidem.
Confirmat cœnobium Ruremundenſe,& Eccleſias illi dono conceſſas. n.11.
Iacobum, Aragoniæ Regem, & eius regnum ſub ſua ſuſcipit protectione. an.1219. c.5. n. 6. 7. & 8.
Bertrando Cardinali ſuper his ſcribit. ibid.
Pro canonizatione B.Hugonis, Lincolnienſis Epiſcopi, à multis, & grauibus viris ſollicitatur. n.9.
Inquiſitionem de vita eiuſdem, atque miraculis, Abbati Fontium, & aliis committit. n.10.& ſeqq.
Conſulitur ab Hugolino Cardinali pro regula Damianitis Virginibus tradenda. anno 1219.c.3.n.1.
Promouet Conradum, Ciſtercij Abbatem, in Epiſcopum Cardinalem Portuenſem. anno 1219. c. 3. n.1.
Et in Tuſculanum, Nicolaum, Monachum Ciſtercienſem. n. 5.
Hunc pro crucis ſuſceptione ad Imperatorem Fridericum Legatum mittit. ibid.
Epiſcopum Olomucenſem,diffamatum, duobus Ciſtercij Abbatibus, & Priori Zuuetelenſi,viſitandum committit. n.5.& 6.
Priuilegium exemptionis à pecuniariis procurationibus Claræ-Valli concedit. n.8.

Abbati S.Galgani, Collegiſque,ſuſpenſionem Epiſcopi Feſſulani differentibus, illius executionem ſub eadem ſupenſioois pœna præcipit. an.1219.c.6.n.1.

Multis,& grauibus negotiir Ciſtercij Abbates præficit. ibid. vſque ad n.6.

Pollicitur per Epiſcopos Liuoniæ,vt ad ſe pro gentium Prouinciæ conuerſione, Ciſtercienſes tranſmittat. an. 1220. cap.1. n.1. & ſeqq.

Abbatibus, & Prioribus Ciſtercij ſuper boc ſcribit. n.2.

Et Archiepiſcopo Cantuatienſi, cunctiſque fidelibus pro caoonizatione B.Thomæ Cantuarienſis. n.7.& 8.

Inquiſitionem vitæ, & miraculorum S. Bertrandi, committit Auxitano, Archiepiſcopo, Epiſcopo Conſoranenſi, & Abbati Bonifontis. n.9.

Et Epiſcopo Saliſburgenſi, atque S. Crucis Abbati,compoſitionem inter Bohemiæ Regem, & Pragenſem Epiſcopum. an. 1220. c.2.n.1.2.3.& 4.

Terram Britanniæ Comitir, multa, & grauia auſi, mulctat interdicto. n.5.

In cauſa eiuſdem Comitis,& Nannetenſis Epiſcopi, Abbatem Sauigniaci, & de Vadacio iudices creat. n.12.& 13.

Scribit Abbatibus Ciſtercicoſibus Hiſpaniæ. an.1220. c.7.n.2.

Exemptos ab exactione viceſimæ eoſdem pronuntiat. ibid.

Idem priuilegium pro Monaſteriir Galliæ confirmat, ibid.

Nonnulla Ciſtercij Abbatibus committit.n.4.

Remouet ſcrupulum quoddam ab Abbate de Kirkeſtede. ibid.

Preces fuodeodas pro Fratribus Prædicatoribus,atque per Iacobum, S.Galgani Monachum,dictatas,confirmat. an.1221.c.2.n.5.

Waldemarum, Bremenſem intruſum, rebellē in Eccleſiam patitur. an.1221. c.3. n.10.

Pro eodem reſipiſcente,& Ciſtercium ingredi meditante,ſcribit Ciſtercienſi,&Morimundenſi Abbatibus. n.10.& 11.

Et Conſtantienſi Epiſcopo, & Abbati de Salem, vt oobiles Alſatiæ cruce ſignatos, in Orientem traiicere compellant. an. 1221. c.8.n.1.

Plura, & grauia Ciſtercij Abbatibus iniungit. ibid. ferè per totom cap.

Congratulatur Fratribus S. Angeli de Montefoliano pro tranſitu ad Ciſtercium.an.1221. c.9.n.3.

Ad ipſum ſollicitat Benedictinos Monachos S.Michaëlis Virduocoſis. n.4.

Sin autem,eidem præcipit,vt Ciſtercij Monachos, ab ipſis ſuſceptos, ad propria remittant Monaſteria. ibid.

Conradum, Cardinalem Portucoſem, Legatum aduerſus Albigenſes mittit.an. 1222. c.1. n.1.

Scribit Philippo, Gallorum Regi,vt è Franciæ regno hæreticos expelli faciat. n.6.

Partem viceſimæ, Gallis impoſitam, ſubſidio terræ ſanctæ concedit. ibid.

Et cruce ſignatis contra Albigenſes, eaſdem quæ in orientem traiicientibus conceſſæ ſunt,indulgentias. ibid.

Sæucras ad Bertrandum Cardinalem litteras dirigit. n.8.

Præcipit ipſi,vt pro Angliæ Rege, ſe opponat Ludouici Galli incurſionibus. ibid.

Eidem amoto Conradum Portuenſem ſubſtituit. n.10.

Abbati Cluniaci,& duobus Epiſcopis,de vita, & miraculis S. P. Roberti inquirere iubet. an.1222.c.2. n.1.& ſeqq.

Ingentis vtrotumque ſegetis litteras accipit. num.10.

Et aperit viam canonizationi per beatificationem præuiam. n.12.& 13.

Pro canonizatione Hugonis, Abbatis Claræ-Vallis litteras mittit Antiſtitibus Viennenſi, & Gratianopolitano. an. 1222. cap.3. oom. 9. & 10.

Eundem adſcribit ſanctorum Canoni. n.11.

Monaſteriom S.Dominici de Sora, Monachis diſſolutè viuentibus, expulſir, tradit Caſæmarieoſibus. ao. 1222. c. 6. n. 1. & ſequentibus.

Alienari prohibet, quæcumque ipſe cœnobio Caſæmarij conceſſerit. n.8.

Indulget eidem priuilegium exēptionis. n.10.

Et quaſdam indulgentias viſitantibus Eccleſiam S.Thomæ de Ozech. n.11.

Coofirmat tranſlationem Monaſterij S.Chryſtophori Virginum Ciſtercienſium. anno 1222.c.7.n.10.

Pro Monialibus Comentij ſubleuandis, penuria oppreſſis, cunctos ſollicitat fideles. num. 11.

Coofirmat donationem Alexandri Scotiæ Regis, Coprenſibus factam. an. 1222. c. 8. num. 1.& 2.

Ciſtercij Abbatem pro componendis Galliæ Rege,& Pariſienſi Epiſcopo,ad eoſdem,vna cum aliis,Legatum mittit. n.4.

Et Abbatem Vrſariæ, vna cum Compoſtellano, & Auxienſi Pontificibus, ad Alphonſum,Regē Luſitaniæ. an.1222.c.8.n.5.& 6.

Iubet eis, vt adimplendum Vtracæ Legatum eundem Alphooſum compellant. ibid.

Nonnulla Nigrorum Monaſteria duobus Ciſtercij Abbatibus viſitanda committit. n.8.

Angliæ Monaſteriis Ciſtercienſibus ſua exemptionis confirmat priuilegia. n.8.

Et Populetano in Hiſpania. n.10.

Præcipit cunctis Ciſtercienſibus procurationes ſoluere. n.15.

Et ne ad ſe tranſeuntes admittant Fratres Grandimontenſium. n.12.

Quod & vniuerſis quorumuis Ordinum religioſis iubet. ibid.

Priuilegium exemptionis ab Apoſtolicis commiſſionibus concedit Abbati,& Priori Vallis Dei. n.13.

Aroucæ cœnobij tranſitum ad Ciſtercium confirmat. an. 1222. c.9. n. 9.

Monaſterium Villenæ ſub ſua protectione ſuſcipit. an. 1222.c.10.n.6.

Expedit litteras pro Parci Monialibus aduerſus Epiſcopum Leodienſem. an. 1221. c.11.n.1.

Scribit Abbatiſſæ,& Conuentui de Brailla pro Incluſa quadam illis aſſociari cupiente. anno 1222.c.13.n.9.

Perchcij cœnobium ſub Petri, & ſua ſuſcipit protectione. n.10.

Dicat ſuos Sermones Abbati, & Conuentui Ciſtercij.

Index Rerum.

Ciſtercij. an.1223.c.1. n.2.& 3.
Pro canonizatione Sancti Mauricij per Coriſopitenſem, & alios Epiſcopos ſollicitatur. num. 6.
Committit inquiſitionem vitæ, & miraculorum eiuſdem Sancti, Leonenſi Epiſcopo,& Abbati S.Lupi. n.7.
Et Coripitenſi, & Trecorenſi Epiſcopis. numero 8. & 9.
Eundem B.Mauricium adſcripſiſſe Sanctorum Canoni creditur. ibid.
Abbates de ſacris mænibus, & Valliſoleti, iudices creat in cauſa Epiſcopi Burgenſis, & quorumdam clericorum. n.12.
Compellit Ciſtercienſem Monachum ex Prædicatorum Ordine ad proprium redire. anno 1223. c.3.n.2.
Et Chriſtianum, Claræ-Vallis Monachum. num. 3.
Cœnobium Montis Olliueti ſub ſua protectione ſuſcepit. an. 1232.c.6. n.11.
Et Blancham, Campaniæ Comitiſſa, cum Theobaldo filio. an.1224.c.2. n.2.
Confirmat teſtamentum Theobaldi, Campaniæ Comitem & filium Theobaldum ex Blancha declarat hærêdem. ibid.
Erardum, Campaniæ Comitatum infeſtantem, anathemate percutit. n.3.
Et reſipiſcentem duobus Ciſtercij Abbatibus abſoluendum committit. ibid.
Dummodo de damnis illatis ſatisfactionem præſtet. ibid. & n.4.
Raymundum Toloſanum, obedire Eccleſiæ promittentem, Catholicum declarat. anno 1214.c.4.n.5.
Indulgentias cruce ſignatis conceſſas, & tempus reuocat. ibid.& n.6.
Et quod iuramenta, & cautiones obediendi Eccleſiæ, ſatisfaciendique, ſumat ab eis. num. 6.
Iubet Arnaldo Narbonenſi, vt Concilium congreget, cui Raymundus Toloſanus, & Barones aſſiſtant. ibid.
Quadruplex priuilegium Exemptionis indulget Ciſtercienſibus. an. 1224. c.5. n.2. 3. & ſeqq.
Scribit ad Reginas Sanctiam, & Tharaſiam. an. 1224. c.7. n. 3.
Eiſdem præcipit, vt nefarios homines, apud Alenquerium degentes, eliminari faciant. ibidem.
Conradum Æginonenſem Legatum in Germaniam mittit. an.1215. c.1. n.1.
Et Romanum aduerſus Albigenſes. ibid.
Pro Eccleſia Eſſedienſi contra Fridericum, illios, deprædatorem, Engelberto, Coloniæ Pontifici ſcribit. n.7.
Io Epiſcopum Donelmenſem diffamatum, per Sariſberienſem Præſulem, & Elienſem, inquiri iubet. an.1225.c.4.n.4.
Morte conſummatos Gregorium IX. accipit ſucceſſorem. an.1227.c.1.n.4.
Illius in Ciſtercium beneficiorum Epitome. ibidem.
Commemorationem fieri de ipſo per totum Ordinem in Capitulo generali Ciſtercij præcipitur. an.1227. c.10. n.1.
Honor noſtra Domina, Abbatia Monialium Ciſtercienſium, in Tornacenſi Diœceſi à Maketa producitur. an.1234.c.11. n.1.
Fundatrix Margarita Conſtantinopolitana, Balduini Imperatoris filia. ibid.
Eius prima Abbatiſſa, & tranſlatio ad Flines. num. 2.
Illuſtris domus Monachatu Mariæ, filiæ fundatricis. ibid.
Et Principum ſepulchris. n.4.
Inſtrumenta fundationis, & tranſlationis. num.1.& 2.
Et conſecratio Eccleſiæ celeberrima. n.3.
Horta, Abbatia Ciſtercienſis, S.Martini, ſui quondam Abbatis, mortem miraculosè noſcit. anno 1213.c.6 n.3.
Funus Sancti deducit, & illum in ſacello maiori ſepelit. ibid.
Eiuſdem illuſtratur miraculis. n.4.
Corpus poſt multos annos de terra leuat. num. 9.
Acephalum, ſed integrum, & ſuaue olens inuenit. n.9.
Duorum Sanctorum Martyrum corpora in ſacello maximo habet. ibid.
Et Roderici, Archiepiſcopi Toletani. ibid.
Petri Manriquij Comitis, atque vxoris violentis illuſtrator, (inter alia plura) ſepulchris. an.1223.c.5.n.7.
Reges Caſtellæ,& Aragoniæ, pacis fœdera,& conditiones ibidem firmaturos, ſuſcipit. anno 1234. c.5.n 6. & 7.
Iudex datus eiuſdem Abbas in cauſa Epiſcoporum Oxomenſis,& Seguntini. an.1234. c.7. n.4.
Hoſpitale. Vide *Xenodochium.*
Hoſpitalarius. Vide *Magiſter hoſpitij.*
Hoſpitalarij Milites, ne ab Eccleſiis ſæcularibus decimas ſubtrahant, ab Innocentio III. iubentur. an.1213.c.11. n.3.
Cruce ſignatos, Vlyſſiponem appulſos, aduerſus Sarracenos ſollicitant. an. 1217. c.4. num.1.
Cum Templariis litigant. an. 1218. cap. 8. num 6.
Abbatem Populetì, & Oſcenſem Epiſcopum accipiunt iudices. ibid.
Raymondo Comiti Toloſano morienti occurrunt. an.1222.c.1.n.1.
Prohibentur, ab Honorio III. ſuſcipere Fratres Grandimontenſes. an.1222.c.8.n.12.
Moleſtantur per Accerranum Comitem ex mandato Friderici Imperatoris. an. 1219. c.1.n. 6.
Proteguntur per Gobertum, Aſperi-montis Dominum. n.7.& ſeqq.
Auxiliantur Iacobo Regi in Balearica expeditione. an.1230.c.1.n.2.
Prædiorum parte ab eodem donantur. ibid.
Bonis ſpoliati à Friderico Imperatore apud Gregorium IX. conqueruntur. an.1231.c.1. n.1. & ſeqq.
Fruſtra tamen. ibid.
Simile damnum paſſi à Colomano Rege, nec Pontificis auctoritate vllam obtinent ſatisfactionem. an. 1236. cap. 3. num. 10. & ſeqq.
Hoſtaſius, Viſlicienſis Caſtellanus, Conradi, Ducis Maſſouiæ, donationi ſubſcribit. an.1222. c 4.n.3.
Hotocarus. Vide *Ottocarus.*
Honennes. Vide *Onennes.*
Huardus, Leodienſis Epiſcopus, B.Lutgardem,

& alias Virgines conſecrat. an. 1215. cap.7. num. 9.
Auream coronam Lutgardis capiti imponere videtur. ibid.
Huelfi, & *Gibellini*. Vide *Gibellini*.
Huelguenſe cœnobium, Alphonſum, & Eleonoram, Caſtellæ Reges, magnificis donat ſepulchris. an. 1214.c.5.n.5.& 8.
Regis corpus ex priori ſepulturæ loco ad chorum transfert. n.8.
Eiuſdem beatificationem ſollicitat. ibid.
Henricum Caſtellæ Regem ſuſcipit ſepeliendum. an. 1217.c.5. n.1.& 2.
Et ad habitum, Conſtantiam, Alphonſi, Legionis Regis filiam. n.4.
Ad nuptias item Ferdinandum, Caſtellæ Regem, & Beatricem, Philippi, Romanorum Regis filiam. an.1221.c.1. n.5.
Donatur Villenæ cœnobio à Regina Vrraca, ipſius fundatrice. an.1222.c.10. n.3.
Beatricis Reginæ illuſtratur ſepulchro. anno 1235.c.1.n.12.
B.Hugo, Abbas Bonæ-Vallis numero Sanctorum adſcribitur. an.1252.c.5.n.11.
Hugo, Abbas quondam S.Guillelmi, & poſtea Monachus Claræ-Vallis, pretioſas huic domui reliquias affert. an.1521.c.4.n 4.
Hugo, Abbas Præmonſtratenſis intruſus, deponitur per Guillelmum, Ciſtercij Abbatem. anno 1236. c. 4. n. 12.
Hugo, Cardinalis Legatus, facultatem transeundi ad Ciſtercium nonnullis Prædicatorum Fratribus concedit.an. 1218.c.10.n.10.
Hugo, Epiſcopus Conſtantienſis, funeri Philippi, Galliæ Regis, & Concilio Pariſienſi aſſiſtit. an.1223. c.2. n.8.
Hugo, Epiſcopus Leodienſis, Parci Monialibus Rachelem Iudæam reſtitui Parentibus præcipit. an.1220.c.6.n.9.& 10.
Iubetur ab Archiepiſcopo Colonienſi, ne deinceps moleſtet Parci-Moniales. n.11.
A Iudæis ſollicitatus, non obſtante ſui Archipræſulis præcepto, prædictis ſe opponit Monialibus. an.1221.c.4.n.1.
Iubet Racheli ſub excommunicationis pœna Leodij comparere. ibid.
Comparentem de quibuſdam interrogat. n.2.
Et non reſpondentem ad votum ſuum in Parci Monaſterium redire permittit. n.3.& 4.
Sed à vexandis Monialibus non ceſſat. numero 4.& 5.
Litigat ſuper his cum Guillelmo, Claræ-Vallis Abbate. n.5.
Sed ei impoſitum per Honorium perpetuum ſilentium. an.1222.c.11. n.1.
Hugo, olim Epiſcopus Lincolnienſis, crebris coruſcat miraculis. an.1219.c.1.n.9.
Poſt eorundem exactum inquiſitionem numero Sanctorum adſcribitur. n.10.& ſeqq.
Feſtum ipſius celebrari cum duodecim lectionibus, & vna Miſſa, in generali Capitulo iubetur. an 1221.c.9. n.1.
Hugo, *Follenquarius*, Magiſter Hoſpitalariorum, in Balearica expeditione auxiliaturus Regi Iacobo venit. an.1230. c.1. n.2.
Prædiorum parte ab eodem Iacobo donatur. ibidem.
Hugo de Gandauo, donationi Mathildis, Dominæ Teoctemondæ, ſubſcribit. an.1224.c.3. num.5.
Hugo, Monachus Kirkeſtedenſis, pietate, & doctrina clarus. an.1220.c.7.n.5.
Multa de rebus geſtis Monachorum Ciſtercienſium in Anglia, ſcriptis cõmendauit. ib.
Hugo Monachus, iuridice interrogatus, inſignia Sancti Roberti miracula refert. an.1225.c.2. num.7.
Hugo, Monachus Valcellenſis, ex Cameracenſi Decano. an.1232.c.3.n.5.
Eandem domum ſuis illuſtrat meritis, morteque glorioſa. an. 1235. c.8. n.9.
Hugo Præſes cœnobij Sancti Edmundi, Euſtachio, Epiſcopo Elienſi ſuccedit. an. 1250. c.7. n. 8.
Hugo de Ruminiaco, Frater Epiſcopi Aginnenſis, in Eccleſiam rebellis. an.1214.c.2. num.7.
In Caſanolio, Caſtro ſuo, obſidetur à Comite Monfortio. ibid.
Hugo de Rumeni, Aptum ingentem perſequitur. an.1217.c.6.n.6.
Sibi reſiſtentem vult impetere. ibid.
Sed, eius truculentiam formidans, non audet. ibidem.
Spoliatur enſe per Alexandrum, Fuſniael Conuerſum ex Scotiæ Principe. ibid.
Eiuſdem miratur audaciam, Aptum impetentis, & occidentis. ibid.
Et cum eo in oſcula ruens, clara oriundum propagine ſuperatur. ibid.
Hugolinus Cardinalis, Moniales Damianitas, B. Franciſco committente, regendas ſuſcipit. an.1219.c.2.n.1.
S.Benedicti Regulam, conſulto Honorio Papa eiſdem tradit obſeruandam. ibid.
Et Ambroſio, Ciſtercienſi Monacho, earundem viſitationem. ibid.
In Pontificem eligitur, & nomen Hugolini, pro Gregorio IX.cõmutet.an.1227.c.1.n.5.
Vide *Gregorius IX*.
Huguimo, Honorij Papæ III. Capellanus, eiſque delegatus. an.1220.c.7.n.1.
Vexat Ciſtercienſes in Hiſpania exactione viceſimæ. n 2.
Sed ab Honorio repreſſus. ibid.
Hyberni, ad fidem conuerſi prædicatione S.Patricij. an.1211. c.7.n.3.4. & ſeqq.
Eorundem ad credendum myſteria fidei duritia, Purgatorij manifeſtatione emollitur.ib.
Vide *S.Patricius*.

I

I*Acca*, ciuitas reconciliatur Iacobo Aragonenſium Regi. an. 1558. c.8.n.10.& 11.
Iacinthus, Canonicus Cracouienſis, & diſcipulus Vincentij, eiuſdem vrbis Præſulis.an.1218.c.7. num. 4.
Futurus ſocius B. Dominici, & Coadiutor. ibidem.
S.Iacobus Apoſtolus, in Litaniis Ciſtercienſibus inuocari præcipitur. anno 1225. cap.10. numero 1.
Stipatus candidatorum militum turba, Alphonſo Legionenſi apparuiſſe, & auxilium aduerſus Mauros dediſſe fertur. anno 1230.c.2.n.1.
Sancti-Iacobus milites, cum Calatrauenſibus concordiam ineunt. an. 1221. cap. 8. numero 10. & 11.

Inſignes

Inſignes de Sarracenis victorias reportant. an.1223.c.5.n.3.
Iacobus, Abbas Bertonicenſis, præfectura abdicata, Monachum in Claro-mariſco profitetur. an.1234.c.4.n.9.
Iacobus, Abbas 20. Ciſtercij, Gualtero ſuccedit. an.1223.c.1. n.4.
Ipſo fuiſſe, cui Honorius Papa ſuos dicauerit ſermones creditur. ibid.
Duplici exemptionis priuilegio ab eodem donatur. an.1224.c.5.n.2.3.& 4.
Plenus virtutibus ad Dominum migrat. anno 1227. c.8.n.4.
Guillelmum accipit ſucceſſorem. n.5.
Quæ in Capitulo decreuerit? Vide Capitulum Ciſtercij ab anno 1223. vſque ad 1227. excluſiuè.
Iacobus Monachus, iuridicè interrogatus, multa & inſignia B. P. Roberti refert miracula. anno 1222. c.2. n.6.
Iacobus, Monachus S.Galgani, Vir ſimplex, & rectus. an.1221.c.2.n.5.
Interceſſor apud Deum pro Prædicatorum familia, ab iſtius Magiſtro, Iordano, ſollicitatur. ibid.
Quas preces pro ea effundendas, à Domino dictatas accipit. n.6.
Videt Mariam Virginem, Prædicatorum Fratribus, quæ in concionibus dicerent, ſuggerentem. n.4.
Eorumdem Fratrem, Prioratum detrectantem, ad illum amplectendum ex iuſſu Mariæ Virginis inducit. n.8.
Miranda, dum miſſam celebrat, a Deo donatur viſione. n 9.
Iacobus, Palatinus Sendomirienſis, Conradi, Maſſouiæ Ducis, donationi ſubſcribit. an.1222. c.4.n.3.
Iacobus de Patientia, ſiue *de Placentia*, aut *de Pecoraria* Cardinalis Epiſcopus Prænestinus ex Abbate S. Anaſtaſij à Gregorio IX. creatur. an.1231.c.2. n.4.& 5.
Reconciliandis Italiæ Vrbibus Imperatori Friderico, ab eodem Pontifice præficitur, n.4.7.& 8.
Quod poſt multum laboris conſequitur. anno 1223. c.1.n.1.& ſeqq.
Sollicitat Gregorium IX. pro canonizatione S.Antonij Patauini. n.7.& 8.
Pro inquirendo de vita, & miraculis eiuſdem Sancti litteras impetrat. n.8.
An ipſe canonizationis Feſto interfuerit? incertum. n.9.
Concordat Lombardiæ populos, & Ciues Veronenſes. n.10.
A Friderico Imperatore, & Italiæ Rectoribus, quibuſuis inter ipſos dirimendis controuerſiis præficitur. an.1233. c.1.n.1.
Sepultus in Clara-Valle iacet, vbi Monachum induit, inſcriptione honorifica ſuperpoſita. an.1231.c.3.n.4. & 6.
Iacobus Primus Aragonenſium Rex, adhuc puer Comiti Monfortio educandos traditur. anno 1213. c.10.n.7.
An Pontificis iuſſu. ibid.
In eadem cuſtodia Patrem Petrum amittit in prælio occiſum. ibid.
A patruis exhæredari procuratur. n 7.& 10.
Poſtulatur ab vtriuſque regni proceribus. num.8.
Miſſis Legatis ad Monſortium Comitem primum. n.9.
Et, ipſo recuſante, ad Innocentium. n.10.
Eſcarpem, Ciſtercienſem domum, amplificat. an.1231. c.12.n.6.
Aragonenſibus, & Catalanis reſtitui iubetur ab Innocentio. an.1214.c.3.n.6 & an.1215. c.1.n 7.
Detinetur per Monfortij Comitem, & quas ob cauſas. an.1215.c.1.n.5.
Suis tandem honorificè reſtituitur. n.7.
Ab eiſdem viſitatus, dum in cuſtodia detinetur, per internuntium, Ciſtercienſem Monachum, fertur. n.8.
Hinc pœnitentiarum accepiſſe ex Ciſtercio, coniectatur. ibid.
Et Religionis, ab ipſo inſtituendæ pro redimendis captiuis, ſemina tunc concepiſſe, fortè, & votum. n.9.
In Monfortium Comitem nunquam arma mouet, quin eum à morte potius excuſat. num.10.
Ilerdam per Cardinalem Beneuentanum deducitur. n.11.
Suſcipitur à ſuis ingenti Iubilo. ibid.
Et nouo, atque hactenus inaudito more, iuratur. ibid.
Guillelmi Montredonij, Templariorum Magiſtri tutelæ traditur. n.12.
Ad generale Concilium Lateranenſe Legatos mittit. an.1215. c.4. n.1.
Vindicatur ab Abrahami Bzouij impoſtura. an.1218.c.3.n 12.
Petrenſis domus tranſlationem promouiſſe creditur. an.1218. c.4. n.9.
Et eidem plura dediſſe. ibid.
Eandem, quam Raymundus Penafortius, & Petrus Nolaſcus, viſionem habet. an.1218. c.5.n.2.& 3.
Militiam pro captiuis redimendis ex Mariæ Virginis iuſſu fundare ſtatuit. n.4.
Quod & die S. Laurentij exequitur ſolemni pompa. n.5.
Petro Nolaſco, primo Militi noui inſtituti, inſigne regium ſuper imponit. n.6.
Eundem ad Regiam domum, tanquam ex ſibi magis familiaribus, deducit. n.9.
Quo ſuæ ætatis tempore. n.11.
Ipſe, & ipſius regnum ſub Honorij III. & B. Petri protectione ſuſcipitur. an.1219. c.1. n.6.& 7.
Petrum Ferdinandum Azagram, in ſe rebellem, Abarrazini obſidet. an.1220. c.7.n.7.
A ſuis ludificatus, Vrbem ab obſidione liberat. ibid.
Eidem Ferdinando, veniam ſibi petenti humiliter ignoſcit. ibid.
Aleonoram, Alphonſi, Caſtellæ Regis filiam, ducit vxorem. an.1221.c.1. n.6.& 7.
Agredæ, an Turiaſone? incertum. n.7.& 8.
Multa Caſtra eidem Eleonoræ confert in dotem. n.8.
Et cum nullum ſe digniorem haberet, enſe militari ſeſe præcingit. n.9.
Præit in hoc Ferdinando, Caſtellæ Regi. ibid.
A Ferdinando patruo incarcerari procuratur. an.1224 c.7.n.9.
Inuitatur ab illo adire cum Regina Cæſar-Auguſtam. ibid.
Eam ingreſſus Vrbem, cum Ferdinando ſer-

monem habet. n.10.
Ea mandato eiuſdem carceri cum Regina mancipatur. o.11.
Ne per feneſtram ſe demittat, ab Eleonora impeditur. n.12.
Adeptus libertatem, Moncionem adit. ibid.
Peniſcolam oppidum obſidet. an.1226. c.3. num.8.
Suis ab ipſo deficientibus inducias paciſcitur cum Valentino Rege. ibid.
Ahoneſium rebellem non valet ad ſui reducere obedientiam. n.9.
Morte eiuſdem, lancea transfoſſi, procerum rebellionem patitur. n.9.& 10.
Eapugnat Ahoneſij Caſtra, Caſtellaque. ibid.
Vocatur ab Oſcenſibus, eundem ſe protecturos, promittentibus. ibid.
Oſcam ingreditur, ſed populari commotam ſeditione deſerit, & Dertuſam ſe confert. ibid.
Raymundum Folchium aduerſus Guillelmum de Moncada in auxillum vocat. n.11.
Ferdinandum, & Nuñium Sanctium, inter ſe defideotes componit. ibid.
Et Optimates omnes ad ſuam reducit obedientiam. ibid. & an.1228.c.8. per totum.
Eleonoram cooiugem perotus eſt. ao.1229. c.4. n.1.
Sed & eidem ipſe exoſus dicitur. ibid.
Adſiſtit Concilio Turiaſonenſi. n.2.
Separari ab Eleonora in eodem petit. ibid.
Et Alphonſum filium declarari, & confirmari per Concilij Patres regni hæredem. ibid.
Vtrumque adeptus ab Eleonora ſeparatur. n.3. & 4.
Nullum fuiſſe matrimonium, Concilio declarante. ibid.
Aleonoram, cumulatam muneribus, in Caſtellam dimittit. n.4.
Pro Balearica expeditione Cruce ſignatur. num.5.
Genuenſibus, aliiſque popolis, in auxilium accitis, Claſſem muniriſſimam præparat. ibid.
In Balearicam maiorem nauigat. an.1229. c.7. num.1.
Poſt varia belli diſcrimina Regiam obſidet Vrbem. n.2.& 3.
Expugnat eam, diripitque. ibid.
S.Georgium, ſibi auxiliantem, vidiſſe fertur. num.4.
Inſulæ Regem tradit vinculis, atque eius filium in triumphum Aragoniam ducit. num.5.
Diſtribuit militibus, hoſtium ſpolia. n.6.
Et quorumdam petolantiam compeſcit. ibid.
Multa Templariorum Magiſtro concedit. n.7.
Magnam exercitus partem amittit, & qua occaſione. an.1230. c.1. n.1.
Petrum Cornelium, gratia adducendi in Inſulam nonnullos cataphratos milites, in Aragoniam mittit. n.2.
Ipſis refectus, & nonnullis Hoſpitalariis cum eorum Magiſtro. ibid.
Impertitur partem prædiorum Hoſpitalariis. ibid.
Oppida, vicina Montanis, expugnat. n.3.
Et ad deditionem adducit. ibid.
Captiuos hoſtes mancipat ſeruitio Chriſtianorum Inſulæ. n.4.
In Aragoniam redit, & Populetum, gratias ibidem Domino acturus, adit. n.5.
Balearici cognomine acclamatur ab omnibus. num.6.
Cur, illo obliterato, *Expugnator* (vulgo *el Conquiſtador*) appellatus. ibid.
De Sede Epiſcopali, in Inſula erigenda, deliberat n.7.& 8.
Super hoc cum Epiſcopo Barchinonenſi contendit. n.8.
Et litis eiuſmodi dirimendæ Abbates Populeti, & SS.Crucium præficit Iudices. n.9. & 10.
Erigit ea eorum conſenſu Cathedralem in Inſula Eccleſiam. ibid.
Raymundum Torrelliam primum creat Epiſcopum. n.9.
Inuitatur ab Alphonſo Legionenſi cum nuptiis Sanctiæ filiæ. anno 1230. cap.2. numero 4.
Annuit viuente Alphonſo, mortuo recuſat. n.4.& 5.
Fontis-Clari cœnobium erigit. c.9.n.5.
Eiuſdem, atque Sanctij Nauarræ Regis, mutua adoptio. ao 1231.c.7.n.1.
Alphonſum filium, regni hæredem inſtituit. an.1223. c.7. n.2. & 3.
Et ea Populeto tutores illi aſſignat. ibid.
Baleares Inſulas repetit, eaſque in fide confirmat. n.3.
Meditatur Valentinam expeditionem. ibid.
Tharaſiam Viduariam deperiens, ea fruitur, nuptiis cum ipſa clandeſtinis contractis. an.1234. c.5.n.2. & 3.
Eas publicè negat, detrectatque matrimonium Tharaſiæ. n.3.
Abſcindit linguam Gerundenſi Præſuli, vt ſuæ Confeſſionis detectori, propter teſtimonium in fauorem nuptiarum cum Tharaſia productum. ibid.
Duos ex ea ſuſceptos filios, regni ſucceſſores, ſi Alphonſus obiret, ſperabat. n.4.
Detrectat nuptias filiæ Ducis Auſtriæ. ibid.
Sed admittit Iolantis, Regis Hungariæ filiæ. num.5.
Hinc Cataloniæ, & Caſtellæ regna conturbata. n.6.
Apud Hortæ cœnobium cum Caſtellæ Rege, & Aleonora, init compoſitionem. num.6. & 7.
Tharaſiam Viduariam, nuptiis Iolantis contrariam patitur. n.8.
Eapugnat Morellam, Valentiæ oppidum. num.9.
Illuſtre Monaſterium Benifazani conſtruere incipit. ibid.
Bellorum ſumptibus exhauſtus, ab ædificio ceſſare cogitur. ibid.
Sed in pœnam ſacrilegij, in Gerundenſem Præſulem commiſſi, illud à Gregorio IX. perficere iubetur. ibid.
Super ius in Nauarræ regnum cum Theobaldo, Sanctij Nauarrei nepote, decertat. an.1834.c.6.n.1.& 2.
Sed agentibus Abbatibus Oliuæ, & Verolæ deſiſtit. n.2.& 3.
Iacobus, & Petrus, Iacobi Aragonenſis ex Tharaſia Viduaria filij, regni ſucceſſores, ſi Alphonſus obiret, ſperabantur. an.1234. cap.5. num.4.

Iacobus del Rio, Abbas Rodelij, cœnobium per hæreticos euerſum ; intra mœnia Gandaui ædificaſſe de nouo dicitur. an.1225. cap.7. num.12.
Et Guillelmum de Caſtillo habuiſſe ſucceſſorem. ibid.
Iacobus, Sueſionenſis Epiſcopus, funeri Philippi Regis Galliæ, & Concilio Pariſienſi, aſſiſtit. an.1223.c.2.n.8.
S. Ludouicum coronat in Regem Galliæ ſolemni pompa. an.1226. c.3.n.5.
Iacobus de Vitriaco, Mariæ Oegniacenſis, ad inſtantiam Fulconis Toloſani, vitam ſcribit. an.1213. c.15.n.14.
Eandem vitam, epiſtola præmiſſa, Fulconi conſecrat. ibid.
Multos contra Albigenſes Cruce ſignat, & per Galliam Lugdunenſem deducit. an.1214. c.1.n.9.
B. Lutgardis meritis ab ingenti liberatur periculo. an.1215.c.7.n.7.
Prædicationi Crucis à Bertrando Cardinali præficitur. an.1217.c.3.n.6.
Nouua dettectans, per B. Saturninum, ſibi apparentem, illud acceptare iubetur. ibid.
Iacynthus. Vide *Iacinthus*.
B. Iuetta (de qua tertio Tomo) frequentibus illuſtratur reuelationibus. an.1226. cap.8. n.1.& 2.
Ante thronum Dei rapta in ſpiritu per Angelos defertur. n.3.
Prophetiæ dono, conſiliique, ad pœnitentiam, & religionem multos conuertit. num.4.5.6. & 7.
Pauendam mortem Clerico prædicit, & malum, puellæ imminens, præuidet. n.9.
Eandem Virginem conſeruari à Deo impetrat, & ad matrem reducit. n.10.& 11.
Sui obitus tempus per reuelationem agnoſcit. n.12.an.1227.c.6.n.5.
Per Mariam Magdalenam, à ſe inuocatam, ad Ieſu pedes manuducitur, eoſque deoſculata, ſuorum veniam peccatorum obtinet. n.13.
Ad mortem ægrotans, monitis ſalutaribus filias inſtruit. an.1227. c.6.n.1.
Viribus ferè deſtituta confitetur Floreſienſi Abbati. n.2.& 4.
Poſt Sacramentorum ſuſceptionem, ſuum Mariæ tradit ſpiritum. n.6.& 8.
Quo ſuæ ætatis tempore. n.10.
Ad eius mortem elementa turbata. an.1227. c.7.n.1.
Vſque ad miracula, reuelationeſque. num.2.3. & 4.
Filium ſuum, Aureæ Vallis Abbatem, dignitate vt ſe abdicaret munitura, vocaſſe iam moribunda fertur. n.6.
Ad id iam mortua eundem quaſi coëgit, cum non poſſet dum viueret. ibid.
Margaretæ, pro Eccleſiæ inceptæ conſummatione ſollicitæ, apparet, atque Leodium ſecum ducit. n.8.
Et ab eiuſdem Vrbis Epiſcopo conſummandi Eccleſiam facultatem ſuis meritis impetrat. n.9.
Inter illuſtres Ciſtercij Sanctos memoratur. num.10.
B. Ida Louanienſis, domum Vallis-roſarum ſuis, Monachatu, ſepulchroque, illuſtraſſe creditur. an.1224. c.3.n.8.
Quo anno Ciſtercium induerit? incertum. ibid.
Eius patria, parenteſque; quos ægrè fert, nimium negotiis ſæcularibus deditos. an.1226. c.4.n.2.
A paternis iniuriis, ſororiſque, Deum vindicem habet. n.3 4.& 5.& ſeqq.
Eius Sancta Exercitia, & mira in Sacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum deuotio. n.8.& 9. & an.1226. c.5.n.8.
Eo frequenter frui cupiens, non fraudatur à deſiderio ſuo. an.1226. c.4.n.10.
Verè, an ſpiritualiter? incertum. ibid.
Veram Chriſti carnem manducat. an.1226. c.5.n.1.
Et eiuſdem ſacris inſignitur ſtigmatibus. n.2. & 3.
Ingentem dolorem in lateris vulnere patitur. num.3.
Sed & in aliis. n.4.
Vulnera proximis occultare ſtudet, ſed fruſtra. num.5.
Impetrat, ea ſibi à Domino dimoueri, ſed non dolores. ibid.
Virtutem paupertatis miro modo ſibi infundi, meretur. n 6.
Vilibus induta veſtibus per plateas, & vicos incedit. n.7.
Præ Euchariſtiæ ſumptæ dulcedine, ſanguinis nimia copia perfunditur. n.8.
Vt amens æſtimata, vinculis adſtringitur à propinquis. n.9.
Sed mox ſoluta, cum nullum amentiæ ſignum dediſſet. ibid.
Externas Dæmonis infeſtationes deludit. numero 10.
Impetrat puellæ perſeuerantiam in religione. an.1226.c.7.n.1.
Ceruiſiam in vinum conuertit. n.2.
Ludit cum piſcibus, & auibus imperat. n.3. & 4.
Sororem mortuam ſuſcitat. n.5.6.& 7.
Ægrè fert à populo laudari. n.9.
Hominem; grauiter ægrotantem, ſua præſentia ſanat. n.8.
Ingredi religionem meditatur. n.9.
Impetrat gratiam cuidam Fratri Prædicatorum. n.10.
E ſacrarij pyxide à Chriſto reſultatur. anno 1226 c.8.n.1.
Quoties ſibi Euchariſtiam ſumere placuerit, ab Honorio Papa impetrat. ibid.
Diſruptæ ſibi venæ cruoris abundantiam euomit. ibid.
Dulciſonæ vocis modulamen emittit. ibid.
Ad Ciſtercium conuolare deliberat. n.2.
Suſcipitur hoſpitio in Monaſterio Vallis-roſarum. n.4.
A Chriſto ſibi apparente, corona pretioſa redimitur. n.5.
Exquiſitoque donatur fauore. ibid.
In eadem Vallis-roſarum domo Ciſtercium induit. n.6.
Ægro fert animo, non ſibi toties communicare licere, quoties profeſſis Monialibus. ibid.
Sed cum illis communicans, cum non liceret, à nulla videri impeditur diuinitus. n.7.
Diuturnam ex Euchariſtiæ perceptione iucunditatem experitur. n.8.

Grauiter

Grauiter ægrotans lecto decumbit. n.9.
Perfunditur odore, ex ſe egrediente, dulciſſimo, Monialem, ſibi ſociam in completorij recitatione. ibid.
Cum ex Euchariſtiam ſumptura, reditque, Mariam Virginem, & Apuſtolum Ioannem comites habet. n.10.
B. *Ida Niuellenſis*, naſcitur, quibus parentibus & quo loco. an.1214. c.7.n.2.
Eccleſiam ab Infantia cum labore frequentat. ibid.
Pauperum miſeretur. n.3.
Patrem amittit, & matrimonium refugit. n.4.
Cum quibuſdam Virginibus pauperibus degit. num.5.
Matre orbatur. n.6.
Eius [illegible]itas, patientia, charitaſque. n.6. & 7.
Kerken Ciſtercienſium Monialium cœnobium intrat. n.8.
Cum ſororibus ſanctiſſimè conuerſatur. n.9.
Ampliat Monaſterium, illuſtratque. n.10.
Angitur ſcrupulis, an iuſtè dos eius fuerit acquiſita. n.11.
Audito diuino reſponſo ſecura redditur. ibid.
Pro quadam Moniali orat, & exauditur. num.12.
Labores pati pro ſalute proximorum à Domino impetrat. an.1218.c.11.n.1.& 2.
Et à quadam Moniali moribunda, eam ſibi apparituram poſt mortem. n.3.
Idem quod obtinet à Margareta ſorore. n.4.
Vtramque ſibi apparentem, videt. n.3. & 4.
Primam Beatis aſſociatam, alteram in Purgatorio detentam, ab eiſdem cognoſcit. ibid.
Et eo anno ſe migraturam, ſed per Dei reuelationem. n.5.
Grauiter ægrotans, Sacramentis ægrotorum munitur. n.6.
Sororum lachrymis, præcipuè Beatricis mors ſibi à Domino defertur. n.7.8.& 9.
Beatrici Nazarethenſis arcta iungitur familiaritate. an.1225.c.5.n.5.
Multum eidem prodeſt. ibid.
Et futuram Chriſti ſponſam, atque diuina ditandam gratia, prædicit, & impetrat. n.6.7. & ſeqq.
Impeditur diuinitus eam videre, præ gaudio fauoris, à Deo ſibi facti, ridentem. n.11.
Occultiſſima quæque, abſentiaque prophetiçè agnoſcit. an.1230.c.8.n.1.2.& 3.
Deludit Dæmones, & eis imperat. n.4.& 5.
In refectorio, ſicut in oratione puerum Ieſum videt, & eo fruitur. n.6.& 7.
Eundem, à Maria Virgine ſibi oblatum, ſuſcipit. n.8.& 9.
Qualiter ſit à quodam Viro Sancto viſa, cognitaque. n.10.
Repletur Spiritus Sancti donis. n.11.
In grauem infirmitatem incidit. n.12.
Eam ſibi augeri in die Pentecoſtes petit, & impetrat. an.1231.c.4.n.2.
Speciali repletur deuotione in præcipuis anni feſtiuitatibus. n.1.& 2.
Oleo infirmorum petit ſe inungi. n.3.
Einſdem virtutem ſenſibiliter percipit. ibid.
In cœlum rapta, proſpicit ſedem, à ſponſo ſibi præparatam. n.4.
Eius glorioſa mors, funus, & ſepultura. n.6.
Crebris poſt mortem claret miraculis. num.7. ibid.
Cultus, & veneratio B Virginis, licet nondum canonizatæ. n.12.
Idida, S. Bernardi Cellerarius, Friſiæ indigenis, ex mandato Epiſcopi Monaſterienſis, pœnitentiam iniungit, & qua occaſione. an.1218. c.6.n.5.
Ieſſaum cœnobium. Vide *Eſſenum*.
Ieſus Chriſtus, aliquibus Sanctis exhibet ſe familiarem. an.1214.c.8.n.4.& 5.
Cum Maria, & Ioſeph apparet in Hemmenrode. an.1214.c.8 n.7.& 8.
Chriſti natiuitas in ſtella lucidiſſima Monacho oſtenſa. n.9.
S.Lutgardæ, cum à quodam iuuene ſollicitaretur, apparet. an.1215.c.6.n.5.
Eidem Virgini perfamiliaris. n.9.
Cum eadem Virgine corda commutat. anno 1215. c.7.n.2.
Eandem amplexatur, & ſanguine, ex vulnere lateris fluente, potat. n.4.
Cantanti aſſiſtit ſub ſpecie agni. n.10.
Eidem apparet, & pro peccatoribus orare præcipit. an.1215.c.7.n.10.
Apparet item, cum Maria Virgine, & Sanctis, Alardo militi, morienti. an.1216.c.2. num.3.
Et B.Chriſtinæ ſemel, & iterum. an.1216.c.8. n.1.& 2.
Beatæ item Lutgardæ. an.1219.c.3.n.11.
Promittit eidem, præmium laborum ſuorum adepturam. ibid.
Apparet recens natus Richmundi Virgini. an.1219.c.5. n.2.
Et iam adultus, Iudæorum multitudine circundatus. n.3.
Et iudicans viuos, & mortuos, B. Abundo. an.1220.c.9.n.1.
Item offerri Monachis à ſua Sanctiſſima Matre in die Purificationis. ibid.
Scalam tenens, atque per eam leuare in cœlum B.Dominicum, videtur. an.1221.c.2. num.3.
Cellerario cuidam, Priorem parum reuerenti, apparet in Cruce. an.1221. cap.9. num.12.
Repellit eundem, ad deoſculandum ſua vulnera accedentem. ibid.
Cum mundum conſummare vellet, Mariæ matris interceſſione placatus, à Monacho Claræ-Vallenſi videtur. an.1222. cap.11. n.8.& 9.
Apparet cum Maria, & Sanctis, alteri Lukenſi. an.1222. c.12. n.8.
B. Arnulphum mirabili recreat viſione. anno 1224.c.1.n.4. & 5.
Vindicat Idam Louanienſem à ſororis iniuriis. an.1226. c.4.n.4.
Et ſuis inſignit ſacris vulneribus. an.1226. c.5.n.2.
Et miro, & inaudito modo virtute paupertatis donat. n.6.
Et è ſacrarij pyxide reſaltat. an.1226. c.7. num.1.
Et tandem capiti eiuſdem Sanctæ coronam pretioſam ſuperponit. n.7.
Sua præſentia B. Edmundum recreat, alloquioque. an.1227. c.4.n.8.
Et B. Abundum. an.1228. c.6. n.9.

Cruce ſignandis ſe oſtendit de cœlo vulneratus. an.1227.c.5.n.9.
Apparet B. Eliſabethæ Hungaricæ, in extremis agenti. an.1231.c.3.n.2.
Matris Mariæ interceſſione concedit veniam Monacho peccatori. an.1232.c.3.n.8.
Apparet. B. Lutgardi. an.1233.c.8.n.3.
Eidem congratulatur, quod lamenta pro peccatoribus ſuſcepiſſet. ibid.
Et lachrymas abſtergit ab eius oculis. ibid.
Et placido feruore deinceps oraturam eidem promittit. ibid.
Necnon fore in cœlum aſſumendum abſque Purgatorij pœnis, ob patientiam cæcitatis. an.1225. c.6.n.2.
Et amicos ſuos ſpeciales illic viſuram. ibid.
Dum ſacraret Beatrix Rameyenſis, vicem Pontificis gerere viſus eſt. an.1235. cap.6. num.4.
Pactum cum ea init, ne amplius diuidantur. num.8.
Benedicit S. Hedvvigem orantem. an.1235. c.8. n.7.
Eam per Crucifixi imaginem, exauditam eſſe, pronuntiat. ibid.
Apparet Ciſtercienſi Monacho ſub ſpecie pueri elegantiſſimi, frigore algentis. anno 1536.c.1. n.10 & 11.
Se amplexandum, ſauendumque permittit. ibid.
Ex illius brachiis repentè diſparet. n.11.
Ieſu-Chriſti Prioratus, vnitus Monaſterio Columbæ in Papienſi Diœceſi. an.1522. c.6.n.9.
Monachis alio tranſlatis, Virgines Ciſtercienſis Ordinis ex cœnobio S. Chriſtophori tranſmiſſas ſuſcipit. ibid. & n.10.
Quando ſub Viris fundatus? incertum. ibid.
Transmutatio eiuſmodi, per Papienſem Epiſcopum facta ab Honorio III. confirmatur. ibid.
Ildenſis Abbas. Vide *Abbas Ildenſis.*
Ilerdenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Ilerdenſis.*
Illiberis, Ciuitas Beaticæ (vulgo *Granada*) a Pereytenſibus militibus expugnari tentatur. anno 1225.c.5.n.3.
Offert eiſdem captiuos Chriſtianos pro redimenda expugnatione. ibid.
Imago B. Mariæ Ioannam, Abbatiſſam reſalutaſſe memoratur. an.1216. c.10.n.8.
Imago B Nicolai Papæ, adducta ad Porxetum per B.Gregorium, primum illius Abbatem, & fundatorem. an.1220.c.8. n.6.
Eadem eſſe, quæ occaſio extitit conuerſionis barbari cuiuſdam, fertur. ibid.
Mira ſatis Deus eius operatur intuitu. ibid.
In dominum fœminæ, partu laborantis deportatur. ibid.
E pariete appenſa, ſeſe alio conuertit, ne parientem videret. ibid.
Eius deſcriptio. ibid.
Imago Crucifixi faciem ad Fuſniacenſes Monachos orantes vertit. an.1231. c.3.n.5.
Oculos aperit, & Conuentum à tempeſtate imminente liberat. ibid.
Extento brachio S. Hedvvigem benedicit. an.1535.c.8. n.7.
Exauditam eſſe eiuſdem fœminæ orationem, clara voce pronuntiat. ibid.
Imperator Conſtantinopolitanus, ſuos ad Concilium Lateranenſe Legatos mittit. an.1215. cap.3. num.1.
Incluſa quædam Pariſienſis, Arnulphum Bruxellenſem, eius fama audita, cupit videre. anno 1224. c.3.n.12.
Rogat eundem per internuntium, vt ſibi gratiæ copioſæ infuſionem, à Deo impetret. ibid.
Tempore, ab Arnulpho deſignato, magna gratia perfunditur. n.13.
Quædam alia, B. Lutgardis meritis à graui tentatione liberatur. an.1224 c.6.n.13.
Indulgentia impugnantibus hæreticis conceſſæ reuocantur ab Innocentio III. an.1213. c.2. num.3.
Iterum innouantur. an.1213. cap.3. num.9. & 13.
Et à Gregorio IX. an.1228.c.2.n.6.
Reſtringuntur indulgentiæ per eundem Innocentium pro aliis expeditionibus conceſſæ. an.1131.c.10.n.1.
Indulgentia inuſitatà, viſitantibus Monaſterium Rutemundenſe conceſſa. an.1218. c.13. num.12.
Eædem conceduntur ab Honorio III. prædicantibus contra Albigenſes, quæ conceſſæ ſunt Cruce ſignatis, tranſeuntibus in Orientem. an.1225 c.1.n.6.
Quadraginta dies de iniunctis pœnitentiis concedit Honorius viſitantibus Eccleſiam S.Thomæ de Oxech. an.1222. c 6.n.11.
Multæ indulgentiæ conceſſæ referuntur, his qui Eccleſiam Culſentinam viſitauerint. an.1222.c.6.n.7.
Et qui Beſbenhuſenſem, quadraginta dies de iniuncta pœnitentia. an.1228. c.7.n 9.
Innocentius III. Pontifex Maximus, seducitur à Legatis Petri Aragonenſis, ad ſe appellantis. an.1213.c.2. n.3.& 6.
Arnaldo, quondam Ciſtercij Abbati, ſcribit. num.7.
Indulgentias, impugnantibus hæreticos conceſſas reuocat. ibid.
Ad Simonem Monfortium litteras dat. n.9.
Aragonis Regis querelas exponit. ibid.
Terras hæreticis, & hæreticorum fautoribus, reſtitui iubet. ibid.
Scribit ad Narbonenſem, & Regienſem Præſules. n.11.
Eaſdem Petri Aragonij querelas pandit. n.11. & 12.
Concilium congregari iubet, & cauſam cum Concilij ſententia ad ſe deferri. n.13.
Concilij, ad Vaurom celebrati, litteras ſuſcipit. an.1213. c.3. n.2. & ſeqq.
Per eaſdem, & nuntios de veritate plenius inſtruitur. n.9.
Indulgentias contra Albigenſes innouat. n.9. & 13.
Hæreticos ipſos Arnaldo, atque Fulconi, reconciliandos, puniendoſve remittit. n.9.11. & 12.
Ad Petrum Aragonium graues, & ſeueras litteras expedit. n.9.& ſeqq.
Legatos Ioannis Angeli ſuſcipit, ſed non omnes. an.1213. c.4.n.1.3.& 4.
Eidem per ipſos graues litteras dat. n.3.
Et ſatisfactionis formam præſcribit. n.4.5. & 6.
Petri, & Pandulphi Legatorum ſententiam roborat. n.7.

Stepha

Stephanom, & ſocios ſuæ ſedi reſtitui, boniſque, mandat. n.8.
Et Ioannem abſolui, præmiſſa ſatisfactione. num.9.
Cunctorum agendorum modum indicit. anno 1213.c.4.n.9.& 10.
Poſt Pandulphum, Nicolaum Inſulanum in Angliam mittit. n.14.
Per quem, Ioannem, vt promiſſis ſtaret, adigat. ibid.
Alphonſi Luſitani cum ſororibus cauſa ſuper conſulitur. an.1213. c.5.n.1.
Eandem, Abbatibus Vtſariæ, & Spinæ, iudicibus, remittit ſub certa forma. n.2.& 3.
Expeditioni pro reſtauratione terræ Sanctæ intendit. an.1231. c.7.n.1.
Robertum de Corceone Cardinalem, Legatum ad Galliam mittit. n.3.
Indulgentias, pro aliis expeditionibus conceſſas, reſtringit. an.1213.c.10 n.5.
Abbatibus de Salem, & de Nouo Caſtro, Crucem prædicare contra Orientales Sarracenos mandat. n.2.
Alios Abbates, Monachoſque, ad idem opus à Monaſteriis extrahit. n.3.
Vnde deſcribuit prædicatio contra hæreticos. num.4.
Iacobum puerum, Petri Aragonij primogenitum, Monfortio Comiti educandum dicitur tradidiſſe. n.7.
Archiepiſcopo Sueſſionenſi, & Abbati Longi-Pontis, pro ſucceſſione Comitatus Campaniæ examinandos teſtes committit. an.1213. c.11.n.5.
Abbatem, & Priorem Ciſtercij Iudices creat in cauſa Decani Diuionenſis. n.6.
Vtitur ad quædam alia Ciſtercienſibus. n.7.
Scribit eiſdem, ſed Quinque-Eccleſienſis tantum Diœceſis. an.1213. c.15.n.5.
Occaſionem eorumdem temperat pro toto Ordine decimarum exemptionem. n.5.
Petrum Beneuentanum Cardinalem ad Galliam Narbonenſem Legatum mittit. anno 1214. c.2. n.1.
Aragonenſium, & Catalanorum Legatos ſuſcipit. an.1214.c.3.n.6.
Iacobum puerum de cuſtodia educi, & ſuis reſtitui iubet. ibid.
Petrum Ciſtercienſem Monachum, Patriarchatum Antiochenum recuſantem, compellit admittere. an.1214.c.4. n.4.
Eidem, vt Ciſtercienſes in Monaſteriis Antiochenis inducat, facultatem indulget. ibid.
Albanenſem Epiſcopum, Corraci Monachis præficit Iudicem. an.1214.c.4. n.9.
Gerardum, Archiepiſcopum Ebredunenſem, Mompeſulanei Concilij Legatum ſuſcipit. an.1215.c.5. n.7.
Terræ, ab hæreticis partæ, dominium Monfortio firmat. n.7.
Iacobum puerum Aragonenſibus reſtitui, iubet. ibid.
Comitatum Toloſanum, & alia, Monfortio Comiti firmat vſque ad Concilium. anno 1215.c.2. n.5.
Ad eundem graues, & gratulatorias litteras dat. n.2.& ſeqq.
Lateranenſe Concilium congregat. an.1215. c.3.n.1.
Ioachimi Abbatis libellum de Trinitate damnat, ſalua perſona. n.2.& 5.
S. Dominicum, ſui Ordinis confirmationem petentem, primo auerſatur. an.1215. c.4. n.1.& 5.
Cœleſti viſione de eiuſdem Ordinis vtilitate admonetur. n.2.
Fulconis Toloſani ſuaſionibus confirmationem Ordinis promittit. n.4.
Dominico ad ſocios reuerti, & Regulam eligere, iubet. ibid.
Simonem, Alocenſem conuerſum, ad Concilium vocat. n.7.& 8.
Moderationem exemptionis decimarum, in Capitulo Ciſtercienſi factam, confirmat in Concilio Generali. an.1215.c.5.n.6.
Et extendit ad alios Ordines. ibid.
In eodem Concilio hæreticorum terras confirmat Simoni Comiti. n.7.& 8.
Ad extirpandos errores Albigenſium, dicitur congregaſſe Concilium Lateranenſe. n.9.
Indignatur in Stephanum Cantuarienſem. an.1215.c.5.n.10.
Suſpenſionis ſententiam, in eum per Legatos latam, confirmat. n.11.
Ad Epiſcopos, ſuffraganeos eius, ſcribit. ibid.
Henrici primi, Caſtellæ Regis, atque Mafaldæ nuptias dirimi iubet ob conſanguinitatem. an.1216. c.2.n.1.
Epiſcopis Palentino, & Burgenſi executionem committit. ibid.
Quid in Alphonſi, & ſororum cauſa nobis iudicibus. n.7.& ſeqq.
Nihil ferè in Eccleſia niſi per Ciſtercienſes exequitur. an.1216.c.3.n.1.
Abbates Altæ-ſyluæ, & Belli-prati, in cauſa Eccleſiæ Tullenſis iudices dat. n.2.& 3.
Archiepiſcopi Biſuntini purgationem Epiſcopo Lingonenſi, & Abbati Morimundi committit. n.4.
Eundem ab Ordinum collatione ſuſpendit. num.5.
Indicit illi formam Purgatorij iuramenti. num.7.
Et oblatam ab eo reprobat. ibid.
Piſanos, & Genuenſes, atque alios Ciſalpinos inuicem præliantes, componere ſatagit. an.1216.c 4.n.1.
Moritur, & ſepelitur. ibid.
Abbati cuidam Ciſtercienſi apparet. n.2.
Beatæ Lutgardi purgatorium ſuum reuelat. num.3.
Honorium III. ſucceſſorem habet. n.1.
Quid de eius purgatorio ſentiendum. n.4.
Et quæ eius cauſæ valeant coniectari. n.5.
Apoſtolicæ Sedi, etiam in temporalibus, ampliandæ, nimium addictus dicitur. ibid.
Ab aliquibus auaritiæ etiam notatus. ibid.
Canonizationem B Guillelmi diſtulit. an.1217. c.1.n.2.& 4.
Et Sanctiſſimæ Trinitatis, Minorumque familias approbauit. an.1217. cap.5.num.9. & 10.
Innocentius IV. Pontifex Maximus, Cellenſe Monaſterium, & eius bona confirmaſſe fertur. an.1215.c.10.n.8.
Et Radulpho, Monacho Beſbenhuſenſi, miſiſſe litteras. an.1556.c.1. n.12.
Et confirmaſſe Monaſterio Trium-fontium decimarum donationem. an. 1235. cap.7. num.5.

Et

Et petiiſſe ab Abbate S. Anaſtaſij de Vrbe S.Auguſtini Eccleſiam, ſed non impetraſſe. an.1234.c.10.n.5.& ſeqq.
Et confirmaſſe Regulam, per Hugolinum Cardinalem, Monialibus S.Damiani præſcriptam. an.1219. c.2.n.2.& 3.
Et nonnulla indulſiſſe priuilegia cœnobio Maris ſtellæ. an.1227.c.8.n.4.
Sub ſuaque eandem ſuſcepiſſe domum protectione. ibid.
Et tandem creaſſe Cardinalem, Petrum de Collemedio. an.1229.c.5.n.11.
Inquiſitoris munus B.Bernardo Caluonio in Hiſpania committitur. an.1235.c.2.n.9.
Instrumentum donationis loci de, Palazuelos, factæ Monachis S. Andreæ de Valle benigna. an.1213.c.12.n.7.& 8.
Danationis loci de la Vega. an.1215. c.10. num.5.
Donationis, factæ Monaſterio Cellenſi. anno 1215.c.10.n.8.
Donationis loci Vallis Dei. an.1216. cap.10. num.3.
Inſtrumentum tranſactionis inter Calatrauenſes, & Sanct-Iulianzos. an.1218. c.4. num.3.
Fundationis Monaſterij Rutelmundenſis. anno 1218.c.13.n.8.
Inſtrumentum confirmans fundationem cœnobij S.Catherinæ. an.1219.c.7.n.7.
Aliud fundationis Monaſterij Sancti Fœlicis. an.1219. c.8.n.2.
Inſtrumentum donationis domus S. Crucis Conimbricenſis, Ciſtercienſibus factæ. an.1220.c.3.n.8.
Concordiæ inter Calatrauenſes milites, & Sanct-Iacobæos. an.1221.c.8.n.10.
Donationis, factæ Monaſterio Roberti montis. an.1221.c.9.n.6.
Tranſitus Atoucæ Monaſterij ad Ciſtercium. an.1222. c.8 n.8.
Donationis Monaſterij Villenæ, factæ Huelguenſi. an.1222.c.9.n.3.& 4.
Donationum Regis Caſtellæ Ferdinandi, Abbatiſſæ de Villena. n.7.8.& 9.
Venditionis cœnobij Villæ maioris. an.1223. c.6.n.2.
Indulti Ferdinandi, Caſtellæ Regis, iidem præſtiti Monaſterio. n.4.
Fundationis Abbatiæ Suiuicanæ. an.1223.c.6. num.6.
Donationis, factæ Vallis-roſarum Monaſterio. an.1224. c.3.n.5.
Permutationis loci Reclinatorij Beatæ Mariæ. an.1225. c.8.n.5.
Item donationum, eidem præſtitarum cœnobio.n.7.& ſeqq.
Inſtrumenta fundationis, & dotationis Monaſterij Belli-pratenſis. an.1228. c.9. n.5. & ſeqq.
Inſtrumentum fundationis Grandis-prati. an.1231.c.7.n.4.
Concordiæ inter Capitulum Trecenſe, & Pratenſe, Virginum cœnobium. an.1235. c.8.n.2.& 3.
Donationis, factæ Monaſterio de Seligental. an.1231.c.8.n.8.
Donationis terræ de Alaraa, factæ Monaſterio Vallis-Eccleſiarum. an.1234. c.9. num.2.
Fundationis, & translationis cœnobij de honore noſtræ Dominæ. an.1234.c.11.n.1. & 2.
Fundationis, & dotationis Abbatiæ Fontis Beatæ Mariæ. an.1235.c.9.num.5. & ſequentibus.
Dotationis denique, factæ Eccleſiæ Cordubenſi. an.1236. c.7.n.5.& 6.
Inundatio. Vide *Mare. Rhenus*, & *Tyberis.*
Ioachimus Abbas ſcripſit libellum contra Petrum Lombardum. an.1215.c.5.n.2.& 5.
Quæ fuerit illum ſcribendi occaſio Ioachimo. n.2.3.& 4.
Libelli eiuſdem damnatio, ſalua auctoris perſona. n.2.& 5.8.& 9.
Homo alienus omnino à contumacia. n.10.
Et qui à quibuſdam aliqualiter excuſatur. n.4. & 11.
Sui libelli damnationem ante annos 18. prædixiſſe fertur. n.11.
Ioachimus, & Iordanus, Priores Ordinis Prædicatores trium Diœceſum Monaſteria, ſed fœminarum tantum, viſitare iubentur. an.1227. c.8.n.5.
Exceptis nihilominus Ciſtercienſibus, & incluſis pauperibus. ibid.
Ioanna, & *Agnes*, ſorores, non longè à Scalde fluuio oratorium fundant. an.1216. c.10. num.4.
Multas ad ſe Virgines confluentes admittunt. ibid.
Suſcipiunt Ciſtercij leges ſub Claræ-Vallis Abbate. ibid.
Vide *Fontinella.*
Ioanna Abbatiſſa, 2. Clari-fontis à Deiparæ imagine reſalutata fertur. an.1216. cap.10. num.8.
Ioanna, conuerſa Bello-pratenſis, floruiſſe Sanctitate fertur. an.1228. c.9. n.9.
S. Ioanna Flameng, Monialis Bello-pratenſis, eandem ſuæ memoria Sanctitatis illuſtrat domum. an.1228.c.9.n 9.
Ioanna, Regina Conſtantinopolitana, Flandriæ, & Hannoniæ Comitiſſa. an.1216. c.10. n.5.
Loci Spinoſi Monaſterium auget, & ditat. ibid.
A Parente Balduino Philippi patrui curæ traditur. an.1219. c.5.n.8.
Locatur Gandani edocanda apud Mathildam fructuariam. ibid.
Francorum Regi in pretium vxoris patrui mancipatur. ibid.
Ad diſquirendum de patris morte duos Viros in Græciam mittit. an.1219.c.3.n.3.
Accipit nuncium, in Hadrianopoli captum parentem vitam membratim diſſectum exhalaſſe. ibid.
Scrupulis vexata Honorium Papam conſulit. an.1219.c.8.n.2.
Ab ipſo Claromariſci Abbati liberanda committitur. ibid.
Ob impetrandam coniugis incarcerati libertatem, Reclinatorium B. Mariæ, Monialium Ciſtercienſium cœnobium, fundat in Gallo-Flandriæ. an.1225. c.8.n.1.
Nec à ſuo fraudata deſiderio. n.4.& an.1227. c.2.n.1.& 2.
Transfert domum, & amplis locupletat redditibus & poſſeſſionibus. an.1225. cap.8. n.5.6.7.& 8.

AAaa Item

Item illuſtre Xenodochio. n.9.
Ab iſtius cura Moniales abſoluit. n.10.
Donat eiſdem Aulam, quam ſibi extruxerat, Monaſterio contiguam. ibid.
Xenodochium Bilokanum ſub ſua ſuſcipit cura. an.1226 c.9.n.6.
Ferdinandum coniugem, ne in Orientem traiiciat, rogat, ſed fruſtra. an.1227.cap.2. num.2.
Orbata viro, Ciſtercio deſtinatur. an.1233. c.5.n.8.
Secundas interim nuptias admittit, Ludouici Regis inſtantia. ibid.
Diſruptis illis coniugis morte, in cœnobio Marchetæ, vel Reclinatorij, Ciſtercium induit, remiſſiuè ibid.
D. Ioanna de Velaſco, S. Felicis Subprioriſſa, cum domo sua illa ad Burgenſem Vrbem transfertur. an.1291, c.8.n.6.
Ioanna VVeſſem, ex Vallis Ducis Moniali, Abbatiſſa VValteri Brauiæ. anno 1229. cap.8. num.13.
Ab hæreticis vaſtatam domum inſtaurat. ibid.
S. Ioannes Baptiſta, ingenti proſequitur fauore Monachum valdè ſibi addictum. an.1222. c.12.0.1.& 2.
B. Lutgardem ad altare viſibiliter comitatur. an.1233.c 2.n.5.
Sanctus Ioannes Euangeliſta, in Litanils Ciſtercienſibus inuocari iubetur. an.1215. cap.10. num.1.
Cum B. Maria comitatur B. Idam Louanienſem, accedentem ad communicandum. an.1226. c.7.n.10.
SS. Ioannis, & Pauli Martyrum reliquiæ cum carnis motibus pugnant. an.1217. cap.3. num.12.
Ioannes quidam, clarus, reuelationibus, B. Arnulphum Bruxellenſem glorioſum videt. an.1218. c.5.n.8.
Ioannes, Vir nobilis, multum auri, & argenti donat B. Gregorio S Saluatoris Præſidi. an.1220. c 8. n.3.
Sciens, illud ab ipſo diſtributum pauperibus, in eodem S. Saluatoris cœnobio, ſpretis omnibus, Monachum induit. ibid.
Ioannes, Abbas Floreſiæ, caſu aduenit ad Beatam Ibetam morte vicinam. an.1227. cap.6. nom 4.
Eiuſdem audit confeſſionem, atque corpus mandat ſepulturæ. ibid. & c.7.n.5.
Ioannes Abbas Florenſis, Matthæo ſuccedit. an.1234. c.4. n.10.
Ioannes Abbas Fontium, ſcriptorum Hugonis Kirkeſtedenſis ab eodem Patronus eligitur. an.1220. c.7. n.5.
Elienſem ſedem aſcendit. n 8.
In Ricardum, Dunelmenſem Epiſcopum diffamatum inquirere, ab Honorio III. iubetur. aon.1225 c.4.n.3.& 4.
Sanctè obdormit. ibid.
Ioannes Abbas Grandi-pratenſis, inter Viros, ſui ſæculi illuſtres, memoratur. an.1231. c.7. num.3.
Ioannes Abbas 4. de Ioiaco, Epiſcopus Meldenſium eligitur. an.1223.c.7.n.5.
Ioannes, Abbas Sancti Martini de Monte Viterbienſi, in Angliam cum Nicolao, Cardinali Tuſculano, ad Regem Ioannem venit. an.1213. cap.4. num.14. & an.1215.c.9. num.2.
Ab eodem Rege donationem Monaſterio ſuo impetrat. an.1213. c.4.n.14.
Ioannes, Abbas de Iranzu, aſſiſtit donationi Monaſterij Villenæ, factæ Huelguenſi, eique deſcribit. an.1221. cap.10. numero 2. & 4.
Ioannes, Abbas ſacrarum mænium, Raymundo ſuccedit. an.1217. c.4.n.8.
Iudex datur ab Honorio III. Burgenſi Epiſcopo, & Clero, inter ſe litigantibus. ibid.
Ioannes de Abbatis Villa, ex Archiepiſcopo Biſſuntino, Epiſcopus Cardinalis Sabinienſis à Gregorio IX. creatur. an.1229. cap.4. num.1.
Legatus in Hiſpaniam ab eodem mittitur. num.2.
Pro cauſa matrimonij Iacobi Regis, & Eleonoræ Turiaſone Concilium cogit. ibid.
Multos Caſtellæ, & Aragoniæ Præſules ad illud conuocat. ibid.
Iacobi matrimonium cum Eleonora nullum fuiſſe, pronuntiat. n.4.
Alphonſum, eorumdem filium, regni hæredem confirmat. ibid.
Et Iacobum, regnique Proceres Cruce ſignat pro Balearica expeditione. n.5.
Ioannes, Archidiaconus Brabantiæ, donationi Mathildis, dominæ Teneremondæ, ſubſcribit. an.1223. c.6.n.9.
Ioannes, Archiepiſcopus Treuirenſis, multa bona tum Eccleſiæ, tum Vrbi confert. an.1213. c.13.n.8.& ſeqq.
Moritur, & in Hemmenrode ſepelitur. ibidem.
Ioannes de Aurelianis, Rege Galliæ permittente, in Eccleſiam, & Clerum debacchatur. an.1218. c.2.n.1. & ſeqq.
Ex iuſſu Innocentij per Galliæ Regem punitus, ad condignam præſtandam ſatisfactionem adigitur. n.11.
Ioannes de Betunia; donationi Mathildis, Dominæ Teneremondæ, ſubſcribit. an.1223.c.6. num.9.
Ioannes Diaz, Prior Hoſpitalis, aſſiſtit tranſactioni inter Calatrauenſes, & Sancti Iulianæos. an.1218.c.4.n.3.
Ioannes, Dominicanus Frater, ad Monaſterium Obacinæ venire cum ſocio, à Gregorio, eiuſdem domus Priore, præuidetur. an.1220.c.4. num.2.
Ioannes, Dux Lotharingiæ, & Brabantiæ ab Adolpho, Montenſi Comite, donatur Lemburgenſi Ducatu. an 1221.c.9.n.7.
Memoratur Patronus Monaſterij Roberti Montis. ibid.
Ioannes Epiſcopus Mutelanenſis, pro inquirendo de morte Balduini Imperatoris, à filia Ioanna in Græciam mittitur. an.1221. cap.3. num.3.
Hadrianopoli captum Imperatorem, & occiſum eidem Ioannæ renuntiat. ibid.
Ioannes, Epiſcopus Nigropontenſis, Monaſterium ab ipſo Cortaceoſibus datum, decimis donat. an.1224. c.7.n 4.
Ioannes, Epiſcopus Ouetenſis, opponit ſe filiabus Alphonſi Legionenſis in fauorem Ferdinandi. an.1230.c.2.n.7.
Eundem in Regem cum aliis regni Prælatis ſuſcipit.

ſuſcipit. ibid.
Sed an conſequenter. ibid.
Ioannes Etines, Canonicus Cameracenſis, quod ab Honorio iuſſum Epiſcopo Attrebatenſi, eo omittente, exequi iubetur. an.1217. c.9. num.7.
Ioannes, filius Comitis Sponheimenſis, confirmationi Archiepiſcopi Moguntini ſubſcribit. an.1219.c.7.n.9.
Ioannes de Horechim, conoctſus veteris montis, VVillelmo de Heipenſtein mortem prædicit. an.1217.c.9. n.6.& 7.
Ioannes Hugo, fundat cœnobium Parci Dominarum. an.1215.c.10.n.7.
Ioannes Lyranus Leodienſis, B.Lutgardi Aquiriam, Ciſtercienſe cœnobium, conſulit. anno 1215.c.8.n.4.
Romam profectus, medio itinere moritur. an.1216.c.4.n.6.
B. Lutgardi triplici ſtola gloriæ redimitus apparet. ibid.
De eius morte Lutgardis plurimum dolet. ibid. n.7.
Ioannes Mariana, ſcriptor corrigitur. an.1216. c.2.n.4. & an.1218. c.4. n.4. & 5. & an.1235. c.1.n.12.
Ioannes Moguntinus, cum innocens vltimo puniretur ſupplicio, B. Eliſabethæ Hungaricæ inuocatione liber euaſiſſe dicitur. an.1232. c.2.n.5.
Ioannes Molanus, ſcriptor corrigitur. an.1217. c.7.n.7.
Ioannes Monachus Claræ-Vallenſis, Ioanni Baptiſtæ valdè addictus. an. 1222. cap.12. num.1.
Ad illum verſum: *Et tu puer Propheta*, &c. cum Antiphona *Benedictus*, &c. recitaretur in choro vehementi amore Ioannis capitur. num.2.
Eius caput flamma coruſcans à quodam Sacerdote tunc videtur. ibid.
Aperit Priori, quid cum tali donatus fauore, meditaretur. ibid.
Inter illuſtres Ciſtercij Viros commemoratur. ibid.
Ioannes Monachus Valcellenſis, Henniacenſe, & Atroaſienſe cœnobia, ſimul gubernat. an.1215. c.9. n.11.
S. Ioannes de Monte mirabili, crebris illuſtratur miraculis. an.1236.c.2.n.6.7.& 8.
Etiam in non petentibus miracula fiunt. n.8.
Tractatur de S. Viri canonizatione. num.4.5. & 6.
Centum, & amplius miracula, eius meritis facta comprobata in proceſſu inquiſitionis referuntur. n.7.
Ioannes, cognomento Pius, filius Suercheri, Sueciæ & Gothiæ Regis, patri in regno ſuccedit. an.1222. c.13.n.1.
Agens ſub tutoribus, conſilia Olaui, Vpſalenſis Epiſcopi ſequitur. ibid.
Præmatura morte ſublatus in Monaſterio Albaſtræ ſepelitur. n.2.
Ioannes Polus, Senator Vrbis ſupremus per Gregorium IX. eligitur. an.1231.c.1.n.9.
Ioannes Puchero, Canonicus S. Amati propugnans Virgines Belli-prati, opponit ſe ſociis Canonicis. an.1217.c.3. n.9.
Multa pro eiſdem Monialibus patitur. ibid.
Ioannes, Rex Angliæ, à Comite Toloſano ſollicitatur contra Eccleſiam. an.1213.c.3. num.3.
Philippo, Auguſto Francorum Regi, inimicus. num.7.
Eccleſias ſpoliat. an.1213.c.4. n.1.& 13.
Ciſtercienſes, vel tunicas, & cucullas vendere cogit. ibid.
Abbates Belli-loci, & ſtratæ Marcelli, Legatos ad Innocentium III. mittit. an.1213. c.1.n.1.
Eiuſdem Innocentij litteras accipit. n.3.
De damnis, Eccleſiæ illatis, reprehenditur. ibid.
Fraudis ab Innocentio notatur. num.3.& 4.
Damna, & iniurias reſarcire iubetur. numero 5.
Sub qua forma Eccleſiæ reconciliatus. n.6.
Regnum Angliæ penſionarium Eccleſiæ facit. ibid.
Iubetur ab Innocentio Epiſcopos exulantes præmiſſa ſecuritate recipere. n.9.
Aut eorum ſententiis ſubiacere. n.10.
Stephanum, & alios exules, litteris, per viginti quatuor proceres ſignatis, vocat. n.11.
Cum eis lachrymatur ſupplex, & humilis. ibid.
Abſoluitur. ibid.
A promiſſis reſilit. n.13.
Sed ea per Nicolaum Cardinalem Toſculanum implere compellitur. ibid.
In Eccleſiam ſerua, ſed in Monaſterium Montis S. Martini largus dicitur. ibid.
In Galliam cum exercitu, contra Comitem Monfortium vocatus, venit. an.1214.c.2. num.9.
A prælio abſtinet. ibid.
Suos ad Concilium Lateranenſe Legatos mittit. an.1215.c.3.n.1.
Proceres Angliæ rebelles patitur. an.1215. c.5.n.10.
Abbatem de Bello-loco cum aliis contra Stephanum Cantuarienſem Romam mittit. an.1215. c.5.n.10.
Sententiam ſuſpenſionis, in eum latam, ab Innocentio confirmari impetrat. n.11.
Eius contrarij affectus in Eccleſiam. an.1215. c.9.n.1.
Agarenos in auxilium ſibi vocaſſe dicitur, eorumdem adhæſurus ſuperſtitioni. ibid.
Qualis in Ciſtercium. n.2.
In Svvinshede moritur. n.3.
Sunt, qui dicant veneno propinato. n.3.& 4.
Sunt, qui ægritudine. n.5.
Innocentio III. longi forraſſis purgatorij occaſio fuit. an.1216. c.4.n.5.
Ioannes, Rex Hieroſolymitanus, poſt Imperator, Berengariam, Alphonſi Legionenſis filiam, ducit vxorem. an.1217. c.5.n.4.
Philippi, Galliæ Regis, funeri aſſiſtit. an.1223. c.2. n.10.
Magno eiuſdem Regis Legato donatus fertur. ibid.
Ioannes, Rex Valachorum, à Græcis aduerſus Latinos in auxilium vocatur. an.1212. cap.3. num.3.
Capit Imperatorem Balduinum, Vrbem Hadrianopolis obſidentem. ibid.
Et captum ad Reginam, membratim diſſecandum, mittit. ibid.
Ioannes Roberti, Canonicus S. Crucis Conimbricenſis,

bricenſis, condiendis ſacris Martyrum Marrochenſium corporibus præficitur. an.1220. c.3.n.4.
Petri Roſarij, diuinitus ob ſuam inconrinentiam, & audaciam puniti, confeſſionem audit. ibid.
Ioannes Theutonicus, Dominicanus, præeunte viſione de eius aduentu, in quoddam Ciſtercij Monaſterium intrat. an.1220. cap.4. num.1.
Poſt acceptam pedum lotionem, calceamentis veſtibuſque, ipſe, & ſocius donantur. ibid.
Quartus ſui Ordinis Magiſter, Præſulque Botnenſis commemoratur. ibid.
S. *Ioannis Angeliacenſis*, cœnobium Monachorum nigrorum, ſui Abbatis incuria, malitiave, ære alieno grauatus. an.1233. cap.7. num.2.
Epiſcopo Xantonenſi, & Abbati Gratiæ Dei viſitandum à Gregorio IX. committitur. ibid.
S. *Ioannis de Tarouca*, Monaſterium Alphonſi, Luſitani Regis, Legatum accipit. an.1223. c.4.n.9.
Iolans, Hungariæ infans, nubit Iacobo Aragonenſi. an.1234. c.6. n.5.
Turbat ſuis nuptiis Cataloniam, Caſtellamque. ibid. n.6.
Taraſiam Vidauriam magno odio proſequitur. num.8.
Iolendis, Monialis Sambrenſis, ad Aquiriense cœnobium, gratia inuiſendi Lutgardem, conuolat. an.1237. c.7. n.9.
A mundi illecebris, quibus addicta erat, Lutgardis meritis liberatur. ibid.
Diem ſui obitus per Dei reuelationem prænoſcit. ibid.
Rogat Lutgardem, vt pro ſe ad Dominum effundat preces. ibid.
Ab ipſa mortem præſtolari ſine timore iubetur. ibid.
Morte ſublata apparet Lutgardi. ibid.
Nuntiat ei, quod ſuis meritis fuerit ipſa Dei miſericordiam aſſequuta. ibid.
Iordanus, Abbas Sancti Saturnini, Raymundo Toloſano morienti aſſiſtit. an.1222. cap.1. num.1.
Iordanus, & *Ioachimus*. Vide *Ioachimus* & *Iordanus*.
Iordanus, Magiſter Ordinis Prædicatorum, S. Dominico ſuccedit. an.1221. c.2.n.4.
Ciſtercienſibus, Dominicum imitatus, perfamiliaris. ibid.
Suum Ordinem Sanctæ Lutgardi commendat. ibid.
Reuocat Gregorium IX. à propoſito reſcindendi quandam ſententiam, propoſita in exemplum familiaritate ſibi cum Ciſterciensibus. num.10.
Monet quandam puellam tranſitum ad Ciſtercium. an.1224.c.7.n.7.
Mari ſubmerſus, rediens, de terra Sancta fertur. an.1236.c.2.n.9.
Et ignis columna, vſque ad cœlum tangens, ſuper eiuſdem corpus apparuiſſe. ibid.
Quod mirificè fragrans, fuit à fidelibus tumulatum. ibid.
S. Lutgardi apparet. n.10.
Præmium ſe accepiſſe inter Apoſtolos, & Prophetas, nuntiat eidem. ibid.
Et quod citò ſit ipſa in cœlis coronanda. ibid.
Commendat ipſi ſanctæ orare iterum pro ſua Prædicatorum familia. ibid.
Iordanus, Vir nobilis Aragoniæ, cum aliis Proceribus, Iacobo Regi reconciliatur. an.1228. c.8.n.9.
Ioſeph. Vide *Hermannus Monachus Pramonſtratenſis*.
Iranzu Abbas. Vide *Abbas de Iranzu*.
Irmergardis, in Poundunenſi Monaſterio, vna cum ſuis Parentibus, ſepulta iacet. an.1228. c.10.n.9.
Poſt Conradi coniugis mortem, Monaſticem ibidem amplexata perhibetur. ibid.
Et multa eidem Poundunii Monaſterio donaſſe. ibid.
Iſabella, coniux Ioannis, Comitis Carnotenſis, fundat cœnobium loci noſtræ Dominæ in Diœceſi Aurelianenſi. an.1222.c.13.n.8.
S. *Iſidorus*, Zamorenſibus apparuiſſe perhibetur. an.1230. c.2. n.1.
Nuntiat eiſdem, venire ſe, Alphonſo Regi contra Sarracenos auxiliaturum. ibid.
Iſigenia, Virgo Regia, Martyrij palma condecorata. an.1218.c.2.n.9.
B.Francham, cuidam Monacho apparentem, comitatur. ibid.
Italia, in Fridericum Imperatorem rebellat. an.1231. c.2.n.1.
Eidem reconciliatur. an.1232.c.1.n.3.
Crudeliter ab eodem vexatur. n.4.& 5.
Fame,& inteſtinis bellis laborat. an.1233.c.1. num.1.
Iuanus, Prior Sponheimenſis, ſuum Abbatem euntem in Maonecodal comitatur. an.1219. c.7.n.2.
Miranda alterius vitæ ab Adelberto, à mortuis ſuſcitato, audit. n.3.& 4.
Factus Sponheimenſis Abbas, confirmationi Archiepiſcopi Moguntini ſubſcribit. n.9.
Iubin Monaſterium apud Montanam nigram, in Patriarchatu Antiocheno. an.1214. c.4.n.6.
Ciſtercienſibus ſub certis conditionibus traditur. ibid.
Eiſdem roboratis, Monachos accipit ex Trinitate. ibid.
Iudei, ab Alphonſo, Legionis Rege ad Sarracenos nuntij ſæpè mittuntur. an.1212. c.8.n.6.
Super quo auferendo abuſu Honorius Papa ad Alphonſum ſcribit. n.7.
Iuuenis quidam Iudæus, pro reuocanda Rachele Iudæa è religione ad ſæculum eligitur ab eius parentibus. an.1222. c.35.n.2.
In Parci cœnobium, vbi Rachel degebat, mittitur. ibid.
Fictè baptiſmum ſuſcipit. ibid.
Et fingit valdè ſe deſiderare in fide per Rachelem inſtrui. ibid.
Sed detectus, & nihil aſſequutus, ad Iudaiſmum reuertitur. ibid.
Vide *Rachel*.
Iudex Eccleſiaſticus, præproperè cenſuras ferens, ſub interdicti pœna in Concilio Moguntinenſi prohibetur. an.1225. c.2. n.6.
Iudices deſignantur in multis, & grauibus cauſis Ciſtercienſes. Vide verbo *Abbas*, & *Ciſtercienſes*.
Iudicium per examen ferri candentis prohibetur. an.1232. c.6. n.8.

Inditha, Henrici, atque VVlfildis, Bauariæ Ducum filia, nubit Friderico, Sueuorum Duci. an.1225. c.3. n.4.
Fridericum Imperatorem, atque Lotharingiæ Ducis vxorem, ſuſcipit filios. ibid.
Iueta. Vide *Ibeta.*
Iuliana Cornelienſis, claret ſpiritu prophetiæ. an.1230. c.3.n.1. & c 4. n.1. & ſeqq.
Mirabili donatur à Deo viſione, quæ Feſti Sacramenti Euchariſtiæ occaſio fuit.an.1230. c.3. n.1.
Eius pœnitentia, ardorque mentis. n.2.
Diuini amoris languore deficit. n.3.
In lectum per Euam recluſam defertur. ibid.
Rapta in ſpiritu quaſi expiraſſe credita eſt. ibid.
Ab externo ceſſare labore compellitur. n.4.
Cum Petro, Pauloque Apoſtoli colloqui auditur. ibid.
Perfunditur gratiæ plenitudine in ſolemnitate Dominicæ Aſcenſionis. ibid.
Miranda de S. Trinitate recreatur viſione. ibid.
De illo Sanctiſſimo myſterio cum Salſinienſi Abbatiſſa ſermonem haben. n.5.
Periurum quendam, morbo graui diuinitus correptum, donat ſanitate. n.6.& 7.
Vexatos tentationibus miſereſcit. n 8.
Quos ab eiſdem ſuis meritis liberat. ibid.
B. Euam in propoſito ſe recludendi firmat. num.9.
Pro tibi chariſſima fœmina, morte ſublata vigilias ſoluit defunctorum. n.10.
Fructus earumdem per reuelationem manifeſtatur ibid.
Per annos triginta ieiunat. n.11.
Occulta cordia Euæ manifeſtat. an.1230.c.4. num 2.
Corporis ſalutem, & animæ prædicit eidem. num.3.
Diſtantis Clerici pericula agnoſcit. n.4.
Et ab eis illum ſuis meritis liberat. ibid.
Reuelat multa Hedvvigi recluſæ. n.5.
Et Beghinam, à Dæmone obſeſſam, reſtituit ſanitati, fugato Dæmone. an.1230. c.4. num.6.
Liberat quendam hominem à graui oculorum infirmitate. n.7.
Dæmonem ſe infeſtantem, recedere ignominiosè compellit. n.8.9.& 10.
Eligitur Prioriſſa Montis Cornelij. an.1230. c 5.n.1.
Nullum optimè matris munus omittit. n.2.
Dæmonis machinamenta præuidet, prædicitque. n.3.4.& 5.
Specialibus recreatur Euchariſtiæ fauoribus. num.6.
Deprecatur Deum, vt ſibi viſionem reuelet, quam habuerat de Luna cum aliquali corporis fractione. n.8.
Per Lunam, Eccleſiam, & per Lunæ fractionem ſignificari, illam carere feſtiuitate Sanctiſſimi Sacramenti, per reuelationem agnoſcit. n.9.
Hanc ipſa inchoare feſtiuitatem, & mundo celebrandam proponere à Domino iubetur. ibid.
Quod per viginti annos, humiliter ſe excuſans, facere omittit. ibid.
Poſt multas à ſuis perſecutiones paſſa, Feſto Sanctiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti dat initium. ibid. ſed remiſſiuè.
S.Iuliana cœnobium Ciſtercienſe Peruſinis fœminis erectum memoratur, acciris Monialibus ex domo S. Eliſabethæ, ad Peruſium recens fundata. an.1236. c 5. n.7.8.& 9.
S.Iuliani del Pereyro Militia, adoptatur in filiam Calatrauæ. an.1218. c.4. n.1.& ſeqq.
Alcantaræ arce, à qua nouum nomen ſortita, à Calatrauenſibus donatur. ibid.
Ad illam ſub Magiſtro Didaco Sanctij transfertur. an.1219.c.6.n.7.
Quandiu priuo in loco manſerit. ibid.
Magiſtro, Didaco Sanctio, in bello amiſſo, Ariam Perezium ſubrogat. an.1227. c.8. num.13.
Eius pro tunc incrementa. ibid.
Taraſiæ, Reginæ Legionenſis, opera, vſque ad Neapolim extenditur. an.1229.c.3.n.10. & 11.
Donatur cœnobio S.Angeli de Vrſaria, Diœceſis Troianenſis. ibid.
Ario Pereaio, morte ſublato, ſubſtituit Petrum Bañez. an.1234.c.9.n.5.
Sancti-Iuliani Milites, inſigni priuilegio ab Alphonſo Rege donantur. an.1219. cap.6. num.7.
Inſignes de Sarracenis victorias reportant. an.1223.c.5.n.5.
Beaciæ Regnum capiunt. ibid.
Et tria nobilia Caſtra capiunt. ibid.
Multas item arces, oppidaque. an.1227. c.7. num.1.
Præclaris de Sarracenis partis victoriis de nouo illuſtrantur. an.1234 c 9.n.9.
Vide *Sancti Iuliani del Pereyro Militia.*
Iulius Antonius, Cardinalis S.Seuerinæ, & Abbas Florenſis Commendatarius. an.1215.c.3. num.8.
Iuo, *ex Abbate* Sancti Bernardi Gerbrando in Claro-Campo ſubrogatur. an.1218. cap.6. num.7.
Vtraque præfectura per Sanctimonialem Sionis prædicta commemoratur. ibid.
Miram viſionem, Henrico, Abbati Heiſterbachenſi oſtenſam, ab eodem audit; quam non intelligit. an.1219.c.4.n.2.
Iuo auunculus S.Iacinthi, Diſcipuli S. Dominici. an.1218.c.7.n.4.
Vincentio in ſede Cracouienſi ſucceſſit. ibid.
Fundat Mogilæ cœnobium Monachis Ciſtercienſibus. an.1222.c.13.n.5.
Transfert illud ad locum, in quo viſitur hodie. num.6.
Et decimis manipularibus dotat. ibid.

K

KAnutus, Daniæ Rex, & Pater VValdemari Sleſu-VVicenſis, atque Bremenſis Epiſcopi. an.1221.c.3.n.8.
Kanutus alter, Rex Daniæ, filius VValdemari Regis, Epiſcopum Sleſu VVicenſem, regnum ambientem, carceri mancipat. an.1221. c.3. num.8.
Karoli-locus, cœnobium Ciſtercienſe, Gaufredum, Siluanectenſem Epiſcopum ſpretis Infulis, ad habitum ſuſcipit. an.1213.c.11.n 3.
Karoli loci Abbas. Vide *Abbas Caroli loci.*
Kerken, Ciſtercienſium Virginum cœnobium re-

cens fundatum. an.1214 c.7.n.1.
Ciſtercij iugum ex laxiori vita admittit. ibid.
S.Idam Niuellenſem, Monialem ſuſcipit. an.1214 c.7.n 8.
Ab ingreſſu eius creſcit. n.10.
Ad Rameyam transfertur, & quorum ope. ibid.
Kiſgartem, Abbatia Ciſtercienſis, erigitur per Henricum Epiſcopum VVormacienſem, in eadem Diœceſi. an.1234. c.11. n.9.
Kunegardis, Comitiſſa Montenſis, vna cum coniuge auget in multis Roberti Montis cœnobium. an.1221.c.9.n.6.

L

LAbacenſis Abbatia (vulgo *Lauache*) Ordinis Ciſtercienſis, per Comites Heriltos erigitur in Ilerdenſi Diœceſi. an.1224. cap.8. num.2.
Qua occaſione. ibid.
Illuſtratur Mariæ Virginis cingulo, & Cratibus S.Laurentij. n.3.
Harum partem, in Regio S. Laurentij cœnobio collocandam, Philippo II. Hiſpaniarum Regi concedit. n.4.
Fontem Clarum profert. an.1230.c.9.n.5.
Labacenſis Abbatia alia, prorſus ignota, fundatur. an.1230. c.9.n.2.& 4.
Cum Ilerdenſi à nonnullis confunditur. ibid.
Ladronius, Aragonenſis nobiliſſimus, Regem Iacobum adeuntem Cæſar-Auguſtam, comitatur. an.1228. c.9.n.4.
Lambertus, Abbas Claromariſci ſcrupulis Ioannæ, Flandriæ Comitiſſæ, ſedandis, ab Honorio III. præficitur. an.1221.c.8.n.2.
Lambertus, Frater Valcellenſis, virtutibus clarus. an.1232.c.3.n.1.
Molendinum ſua deſtruit imprecatione, & quare. n.3.
Lambertus, Monachus Heiſterbacbenſis, Richvvinum Cellerarium, defunctum, chorum intrantem videt. an.1225. c.6. n.8.
Iubetur ab eodem poſt ſe venire. ibid.
Quod facere recuſat. ibid.
Spectat Conradum, etiam vocatum à defuncto ire poſt illum. ibid.
Cui mortem eius inſtare prænuntiat. ibid.
Lambertus de Turreio, à Comite Monfortio ad Petrum Aragonium mittitur. an.1213. c.7. n.5.& 6.
Omnem ei ſatisfactionem offert, & exhibet. ibid.
Nullam acceptanti ex parte Comitis bellum indicit. ibid.
In cuſtodia ponitur. n.6.
Regis milites ad ſingulare certamen prouocat. ibid.
Ægrè illæſus euadit. ibid.
Lamecenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Lamecenſis*.
Landolfus, Epiſcopus VVormacienſis, pulſis è cœnobio Nonnemonſter Monialibus Benedictinis, Ciſtercienſes adducit. an.1234.c.11. num.8.
Landonus, Reginus Archiepiſcopus, Cuſſentinæ Eccleſiæ conſecrationi aſſiſtit, ipſique ſubſcribit. an.1225. c.7.n.3.& 7.
Lantgrauius Thuringiæ inter Cruce ſignatos, morbis & ſiti in Calabria interemptos, annumeratur. an.1228.c.2.n.8.
Lapis ſiue de *Lapide*, Abbatia Ciſtercienſis, erigitur in Germania a Conrado Cardinali Portuenſi. an.1226. c.1.n.12.
Et perficitur ab eiuſdem Fratre, Monacho Beſbenhuſenſi. ibid.
Lapidis Abbas. Vide *Abbas de Lapide*.
Lapides. Vide *Ligna*, & *Lapides*.
Larhe, ſiue *Larab* idem, quod *Granare*. an.1214. c.8.n.11.
Latrones. Vide *Fures*.
Latronerij cœnobium, à quodam Damiano fundatum Ciſtercienſibus Virginibus commemoratur. an.1234.c.12.n.9.& 10.
Procuratur alio transferri à fundatore; & qua occaſione. ibid.
Renuentibus Monialibus, locus tranſlationis latronum fit receptaculum. ibid.
Conſulitur ſuper his Gregorius IX. & prudentem eorum expeditionem Abbati de Tileto, & Magiſtro Scholarum Genuenſi committit. ibid.
Landenſis Abbas. Vide *Abbas Landenſis*.
S. Laurentij Crates illuſtrant Labacenſem domum, & Regiam (vulgo *el Eſcurial*) S.Laurentij. an.1224.c.8.n.3.
Vide *Labacenſis Abbatia*.
Laurentius, Abbas Vrſariæ, iudex cum Abbate Spinæ deſignatus, in cauſa Alphonſi, Luſitaniæ Regis, & ſororum. an.1213.c.5.n.1.
Alphonſo, recuſanti reddere oppida, abſolutionem denegat. ibid.
Rem dubiam ad Innocentium defert. ibid.
Eandem ſibi ab eodem remiſſam accipit. n.2.
Eius notitia. n.4.
Conimbricam adit. an.1214.c.5.n.10.
Alphonſum Regem, & regnum eius abſoluit. ibid.
Regem centum quinquaginta mille aureos ſoluere iubet. n.11.
In recuſantem anathema rurſus incidit. ibid.
Cauſam remittit iterum ad Innocentium. ibid.
Reprehenditur ab Aduocato Regis. an.1216. c.2.n.5.
Nullas cenſuras promulgaſſe declaratur ab Innocentio. n.9.
Iterum cum Epiſcopo Aurienſi, & Compoſtellano Archiepiſcopo, Legatus mittitur ad eundem Alphonſum Luſitanum. an.1222.c.7.n.5.& 6.
Præcipit ei, vt impleat Legatum, à Regina Vrraca relictum. ibid.
Vocatus ex Hiſpania in Claræ-Vallis Abbatem poſt Robertum eligitur. an.1223. c.3. num.1.
Quandiu Vrſariæ, & Claræ-Valli præfuerit. ibid.
Ferdinandum in Vrſaria accipit ſucceſſorem. ibid.
Vas ſumptuoſi operis Capitis Sancti Vincentij Martyris recondendo præparat. an.1215. c.4 n.9.
Totius eius vitæ Epitome. an.1226. c.3.n.6.
Moritur, & incertum, vbi ſepultus. ibid.
Raduiphum in Clara-Valle habet ſucceſſorem. ibid.
Bodelij cœnobium ſub eius præfectura reformatum ad Ciſtercium creditur. an.1226. c.9 n.8.

Et

Et Bilokanum ſumpſiſſe initium vtromque ſub Abbatis Ciſtercij viſitatione. ibid.

Laurentius Suary, donationem Alphonſi, Regis Luſitani, confirmat. an. 1210. cap. 3. num. 9.

S. Laurentij Regium cœnobium. Vide *S. Laurentij Crates.*

S. Laurentij de Auerſa Abbas. Vide è contra.

Laurissa, Abbatia Benedictina, principatu imperiali deſtituitur. an. 1232. c. 4. n. 2. & 3.
Conſpicua ſanctitate, religioneque, ſub Henrico Imperatore commemoratur. n. 1.
Eius primus Abbas Sanctus Hermenoldus. ibidem.
Fundator Cancor, Comes Rheni. ibid.
Conradi Abbatis vitiis deformata domus Ildesheimenſi Præſuli viſitanda committitur. n. 6. 7. & ſeqq.
Vniri ſe Eccleſiæ Moguntinæ, petit, & impetrat. n. 5. & 6.
Traditur Ciſtercio, pulſis Monachis nigris, iuſſu Gregorij IX. n. 8.
Non admittitur abſque conſeſſu Capituli generalis. n. 9.
Monachos ex diuerſis Ordinis Ciſtercienſis Monaſteriis ſuſcipit. ibid.
Præueniente Gregorio IX. conſenſum Capituli in Abbatiam Ciſtercienſem erigitur ad inſtantiam Archiepiſcopi Moguntini. numero 10. 11. & 12.
Turbatur per inuaſionem expulſorum in noſtros, ſemel, & iterum. n. 12.
Vacua vtriſque per duodennium Præmonſtratenſes admittit. n. 13.

Lealbenſis Eccleſia. Vide *Eccleſia Lealbenſis.*

Lectorenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Lectorenſis.*

Leges, non ſunt ſine neceſſitate multiplicandæ. an. 1214. c. 9. n. 11. & an. 1219. c. 6. n. 9.
Nullæ tam bonæ, quibus non poſſint homines abuti. an. 1215. c. 4. n. 15.
Vitia propagandi occaſio nonnunquam eſſe conſueuere. an. 1214. c. 8. n. 1.
Nulla adeo exacta lex dari poteſt, quæ non multa omittat. an. 1225. c. 6. n. 7.
Quod medicina humano corpori, hoc ipſum Reipublicæ leges. an. 1229. c. 8. n. 10.
Ideo non ſunt multiplicandæ. ibid.
Cum vitia prohibent, ſubditis pandunt ea committi poſſe. an. 1232. c. 7. n. 6.

Legionenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Legionenſis.*

Lemonicenſe Territorium, per Comitem Monfortij pace donatum. an. 1214. c. 3. n. 5.

Lemonicenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Lemonicenſis.*

Lennin, Abbatia Ciſtercienſis, Paradiſum in Poſnauienſi Diœceſi fundat. an. 1236. c. 8. n. 3.

Leo, Preſbyter Cardinalis, iudex datus ab Honorio III. Epiſcopo Burgenſi, & Clericis de Caſtro Getiz, inter ſe litigantibus. an. 1223. c. 1. n. 11.

Leodienſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Leodienſis.*

Leoninus, Rex VValienſium, per inſidias, Angliæ Milites interimit. an. 1231. c. 5. n. 6 & 7.
Potitur victoria, Monachi Ciſtercienſis aſtutia. ibidem.

Leonius, Caſtellanus Bruxellenſis, donationem Arnoldi, Domini Grimbergæ, confirmat. anno 1223. c. 6. n. 10.

Leopoldus, Auſtriæ Dux, Lilienfeldenſe cœnobium fundat. an. 1218. c. 12. n. 10.

Leopoldus, Marchio de Stira, Sophiam, Ducum Bauariæ filiam, ducit vxorem. an. 1225. c. 3. num. 4.
Ottocarum ex illa Marchionem generat. ibidem.

Lerma Dux. Vide *Dux Lerma.*

Leſcus, Poloniæ Dux, donationem Epiſcopi Plocenſis confirmat. an. 1222. c. 4. n. 4.

Leſcus, Poloniæ Rex, moritur, & Boleſlaum filium ſucceſſorem accipit. an. 1235. cap. 8. num. 1.

Libellus Ioachimi Abbatis damnatur in Concilio Lateranenſi, ſalua perſona. an. 1215. c. 3. n. 1. & 5.

Ligna, & *Lapides*, ad opus Epaebij cœnobij præparata in quodam pago, in locum, quo nunc iacet domus, ſponte ſe transferunt. an. 1231. c. 8. n. 4.

Lilienfeld, Abbatia Ciſtercienſis, in Auſtria à Leopoldo Duce fundatur. an. 1218. c. 12. num. 10.

Lilienfeldenſis Abbas. Vide *Abbas Lilienfeldenſis.*

Lingonenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Lingonenſis.*

Liuonia, magna ex parte ad fidem per Ciſtercienſes conuertitur. an. 1220. c. 1. n. 2. & an. 1235. c. 4. n. 2. & 3.
Per templarios milites deprædatur. an. 1232. c. 6. n. 6. & ſeqq.
Sed impedita, & reparata damna per Ciſtercienſes. ibid.

Lis, inter Ioannem, Angliæ Regem, & ſui regni, Præſules. an. 1213. c. 4. n. 1. & ſeqq.
Inter Alphonſum, Luſitaniæ Regem, & ſorores. an. 1213. c. 5. n. 1. & ſeqq.
Inter Veſprimienſem Epiſcopum, & Capitulum Strigonenſe. an. 1213. c. 11. n. 6.
Inter quatuor ex vna parte primos Ciſtercienſes Abbates, & communem ex alia Ciſtercij Patrem. an. 1215. c. 4. n. 10. & an. 1217. c. 2. n. 1. & ſeqq.
Inter Genouenſes, & Piſanos. an. 1216. c. 4. num. 1.
Inter Philippum, Franciæ Regis primogenitum, & filios pueros Ioannis Regis Angliæ. an. 1216. c. 5. n. 5.
Inter Canonicos Placentinos. an. 1217. c. 8. num. 3.
Inter Epiſcopum Burgenſem, & Clerum. num. 4.
Inter Abbatem, & Monachos S. Facundi. ibidem.
Inter Fullinenſes, & Fuminiatos. n. 5.
Inter Epiſcopum Meſſanenſem, & S. Saluatoris Archimandritam. an. 1218. c. 8. n. 2.
Inter Epiſcopum, & Ciues Sueſſionenſes. num. 4.
Inter Templarios, & Hoſpitalarios. n. 6.
Inter Bohemiæ Regem, & Pragenſem Epiſcopum. an. 1218. c. 9. n. 3. 4. & 11. & an. 1220. c. 2. n. 3.
Inter Sophiam, filiam Ducis Bauariæ, & aliam Virginem, ſupra Monaſterij præfectura. n. 11.
Inter Henricum Barbatum, & Oddonis Ducis filium. n. 11.
Inter Fratres Dominici ſepulchri. ibid.

Inter Epiſcopum, & Archidiaconum Conomanenſes. an.1219.c.6.n.2.
Inter Campaniæ Comitiſſam, & Epiſcopos, atque Principes Galliæ. ibid.
Inter Epiſcopum Ambianenſem, & Abbatem, & Conuentum S.Ricarij. ibid.n.5.
Inter Britanniæ Comitem, & Epiſcopum Nannetenſem. an.1220. c.2.n.5.
Inter Trecenſem Epiſcopum, & Conuentum Pontigniaci. an.1221.c.8.n.9.
Inter Galliæ Regem, & Pariſienſem Epiſcopum. an.1222.c.8.n.4.
Inter Epiſcopum Burgenſem, & Clericos de Caſtro Geriz. an.1223. c.1.n.11.
Inter Epiſcopum, & Canonicos Olomucenſes. an.1227.c.8.n.10.
Inter Angliæ, Franciæque Reges. an.1229.c.2. per totum.
Inter Ciſtercium, & oppidum Beligniaci. anno 1231.c.5.n.10.
Inter Regem, & Eccleſiam Luſitaniæ. anno 1231.c.6.n.7.
Inter Grandimontenſes. n.9.
Inter Tyronenſes. n.10.
Inter Ciſtercienſes, & Monachos nigros. anno 1231.c.4 n.7. & ſeqq.
Lites multæ, quibus Ciſtercienſes iudices deſignantur. an 1232.c.6 per totum.
Lis inter Ciſtercienſes, & Archiepiſcopos Rhemenſem & Sueſſionenſem. an. 1233.c.6. n.2. & ſeqq.
Inter Comitem, & Epiſcopum Matiſconenſem. an.1233.c.7.n.1.
Inter Barchinonenſem Epiſcopum, & Monaſterium S.Cucufati. n.5.
Lis inter Eccleſiam Vigintimillienſem, & Conſiliarios vrbis. an.1233.c.7. n.6.
Inter Ciſtercienſes, & Epiſcopos. an.1234 c 1. ferè per totum. & c.2.n.7.& 8.
Inter Monaſterium S. Stephani, & Archiepiſcopum Conſtantinopolitanum. an.1234. c.2.n.8.
Inter Iacobum, Regem Aragoniæ, & Tharaſiam Vidauriam. an. 1234. cap. 5. numero 3. & 8.
Lites multæ, & graues, Ciſtercij Abbatibus à Gregorio IX. commiſſæ. an. 1234. cap. 5. per totum.
Lis inter Agnetem, & Conſtantiam Sanctimoniales. an. 1234.c.8.n.8.& ſeqq.
Inter Colomannum Haliciæ Regem ex vna parte & Templarios Milites & Hoſpitalarios. an.1236.c.4. n.1 & ſeqq.
Lites grauiſſimæ dirimendæ noſtris à Gregorio IX. commiſſæ. an.1236. c. 5. per totum.
Lis inter Magiſtrum Gundiſaluum, & ſibi ſubditos Milites Calatrauæ. an.1236. cap.6. numero 2. & 3.
Inter Abbates Gumielenſem, & Morimundi. n.5.& ſeqq.
Et inter Calatrauenſes, & Archiepiſc. Toletanum. n.10.
Vide verbo *Bellum*, & verbo *Diſcordia*.
Louany Dux, & *Louanienſis Duciſſa*. Vide è contra.
Locedium, Ciſtercienſe cœnobium Abbatiam Corciaci protulit. an.1214.c 4.n.6.
Donatur quodam Honorij III. priuilegio. an.1217.c.8.n 5.
Loci S.Eduardi cœnobium Ciſtercienſe à Rievalle producitur in Diœceſi Sanct-Andreana. an.1226.c.9.n.2.
Loci noſtræ Dominæ Monaſterium Ciſtercienſe, fundatur ab Iſabella, Comitiſſa Carnotenſi, in Aurelianenſi Diœceſi. an. 1221.c.13.n.8.
Loci noſtræ Dominæ Monaſterium aliud Virginum Ciſtercienſium, in Turonia ſitum. anno 1222.c.13.n.8.
A quo, & quando fundatum? ignotum. ibidem.
Loci S.Mariæ aliud cœnobium Ordinis Ciſtercienſis, filia Heiſterbachi ab Euerhardo, & coniuge Aleyda fundatur. an.1215.c.10.n.3.
Eius primus Abbas Hermannus. ibid.
A conſanguineis fundatricis multa patitur. an.1227.c.9.n.2.
Ad Mariam confugit. n.4.& 5.
Ab eadem transferri alio iubetur. n.11.
Eandem pro ſe vltricem experitur. n.6 & 7.
Trium priorum Abbatum illius ſeries numero 8.& 9.
A Theodorico, Treuirenſi Archiepiſcopo, ne à ſua Diœceſi exeat, detinetur. n.9.
Tandem ſub Conrado Abbate transfertur. ibidem.
Primi eius Abbatis laudes, & obitus. n.10.
Loci Spinoſi cœnobium Virginum Ciſtercienſium, quando conſtructum. an. 1216, c.10. num. 5.
Per Ioannam, Conſtantinopolitanam Reginam. ibidem.
Lodouenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Lodouenſis*.
Lombardiæ vrbes in Fridericum Imperatorem rebellant. an.1232.c.2.n.1.
Vide *Italia*.
Lombardus Epiſcopus Ciuitatenſis, aſſiſtit tranſactioni inter Calatrauenſes, & Sanct Iulianæos. an.1218 c.4.n.3.
Longi-Pontis cœnobium Ciſtercienſe, inquiſitionem de vita, & miraculis B.Ioannis de Montemirabili à Gregorio IX. petit, & impetrat. anno 1231.c.6. n 5. & 6.
Longi-Pontis Abbas. Vide *Abbas Longi Pontis*.
Longi Villaris Abbas. Vide è contra.
Lorbanum, cœnobium Virginum, Ciſtercienſium in Luſitania vno ex Mariochéoſium Martyrum corporibus ab Alphonſo, Luſitaniæ Rege donatum. an.1220.c.3.n.6.
Eiuſdem partem Monaſterio S. Spiritus dono concedit. ibid.
Illuſtratur Reginæ Sanctiæ Mauſoleo. anno 1229.c.3.n.5.& 6.
Et eiuſdem reuelationibus, ſororiſque Tharaſiæ Monachatu. ibid. & an. 1224. c.4. n.6. & ſeqq.
Lotharingiæ Dux. Vide *Duces Bauariæ*, & *Lotharingiæ*.
Lotharius, Comes transferendo cœnobio S.Agathæ fundum donat. an.1216.c.2.n.2.& 3.
Lubauia, per Chriſtianum, Monachum Ciſtercienſem ad fidem conuertitur. an. 1214. c.4. n.1.& ſeqq.
Defunctus à Maſſoniæ Duce, armis Catholicorum ſubiugatur. an.1222. c.4.n.2.& 4.
Primum Epiſcopum Chriſtianum ſuſcipit. ibid.& n.3.
Lubens, Abbatia Ciſtercienſis, erigitur. an.1227. c.10. & n.3.
An eadem cum alia huius nominis? dubium. ibidem.

Antiquior

Antiquior profert in Polonia Monaſteria Mogilæ & Henricouij. an.1222.c.13.n.6.& 7.

Lubentu Abbas, ſiue *Lubecenſis*. Vide *Abbas Lubecenſis*.

Lubuſenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Lubuſenſis*.

Lucanenſes Ciues, ex prima nobilitate, relicto ſæculo, vxoribus, & liberis, conuolant ad Ciſtercium. an.1233.c.1.n.2.4.& ſeqq. Vide *S.Pantaleonis Monaſterium*.

B.Lucas, Archiepiſcopus Strigonenſis, adſcribi Sanctorum numero conſulitur. an. 1231. c.6. n. 5. & 6.

Et inquiſitio de vita, & miraculis ipſius commiſſa à Gregorio IX. Abbati de Cicador. ibidem.

Lucas, Ioachimi Abbatiæ diſcipulus, & Abbas Sambucinæ, Anglonenſi Epiſcopo, in multis diffamato, iudex datur ab Honorio III. anno 1216. c.5. n.4.

Promouetur ad ſedem Cuſſentinam.an.1222. c.7. n.1.

Conſecrationi ſuæ Eccleſiæ aſſuturos, Imperatorem, Apoſtolicum Legatum, Archiepiſcopos, & Epiſcopos conuocat. n 2,& 3.

Sacris Sanctorum ornat exuuiis altaria, per Legatum,& Epiſcopos conſecrata. n.4.& 5.

Lucas Wadingus, ſcriptor laudatur.an.1217.c.5. num.7.

Corrigitur. an. 1220. c.3, n. 6.

Lucellenſis Abbas. Vide *Abbas Lucellenſis*.

Lucenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Lucenſis*.

Lucia, Abbatiſſa Spineti, contactu veſtis Arnulphi Bruxellenſis reſtituit ſanitati puellam infirmam. an.1228.c.5.n 9.

Ludmila, Bohemiæ Duciſſa cœnobium de Seligental fundat Virginibus Ciſtercienſibus, & magnifice dotat. an. 1231.c.8.n.7.& 8.

In eodem Monaſterio iacet ſepulta. n.7.

Quot reliquerit filios. ibid.

Ludolfus Miles, ruſtico pedem ſine cauſa præcidit. an. 1216. c.7.n.1.

Ciſtercium in cœnobio Portenſi intrat. ibid.

Signa B. Iacobi in corpore ſuo ex conſtitutione à Domino petit,& impetrat. ibid.

Vermibus ſcatens, ſanctè obdormit. ibid.

Ludolfus,Nobilis Siculus,oſſa Ludouici Lantgrauij Thuringiam defert. an.1228.c.4.n.2.

Promittit S. Eliſabethæ, ſuam eidem dotem reddi,ſe curaturum. ibid.

Ludouicus Aluarez de Solis,Prior Calatrauenſis, ex Philippi II. Hiſpaniarum Regis, mandato, cœnobium S. Felicis ad Burgos transfert. anno 1219.c.8. n.6.ſed remiſſiue.

S.Ludouicus,Galliæ Rex, Philippi Auguſti filius, aduerſus Albigenſes crucem ſuſcipit.an.1213, c.3. n.6.

Multos nobiles Franciæ poſt ſe trahit. ibid.

Eius iter à Philippo Patre ordinatur. n.7.

In eodem impeditur,& qua occaſione.an. 1213. c.7.n.1.& 5.

Crucem reſumit, & cum multis Principibus venit contra hæreticos.an. 1215.c.3.n.7.

Simonem Comitem Viennæ obuium habet. num. 8.

Et Arnaldum,Archiepiſcopum Narbonenſem. num. 10.

Valentiam pergit. n.9.

Occurrenti Legato ſuper dominio quarundam Ciuitatum ſuſpectus redditur. ibid.

Eundem de eadem ſuſpicione ſecurum facit. ibidem.

Narbonæ muros,nequicquam reclamante Arnaldo,dirui cum Toloſanis iubet. n.13.

Io Henricum Anglum puerum, à Ioanne relictum,arma ſumit. an. 1216.c.5.n.5,

Ab Honorio III. per Legatos compeſcitur. n 6.& ſeqq.

Mandatis obtemperat. n.10.

Venit iterum contra Albigenſes cum valido Cruce ſignatorum exercitu. an. 1219. c.1. num. 4.

Caſtrum,per hæreticos munitum, expugnat. ibidem.

Toloſam vexat obſidione. ibid.

Perditus,& per Toloſanos repulſus,multa patitur. ibid.

Terras Regis Angliæ inuadere tentat.an.1222. c.1.n.7.

Ab Honorio Per Bertrandum Cardinalem compeſcitur. n.8.& ſeqq.

Aſſiſtit funeri amiſſi parentis. an. 1223. c.2. num. 10.

Cum Blancha vxore Rhemis in Regem Galliæ coronatur. ibid.

Prouinciam Albigenſium, in ſe reſignatam, ab Amalrico ſuſcipit. an.1224.c.4.n.4.

Conſtabulatus officium confert eidem. ibid.

Eam ſuſcipere Prouinciam à Patre, dum viueret, prohibitus fertur. n.5.

Eandemque, ſi acciperet, ſuæ futuram mortis occaſionem. ibid.

Comitem Ferdinandum captiuum detinet, an. 1225.c.8. n.4.

Eundem nunquam,ſe viuo,liberandum iuraſſe dicitur. ibid.

Contra Albigenſes iterum venit. an.1226.c.3. num.1.

Et ad deditionem compellit. n.3.

Medio itinere, dum reuertitur,obiit. ibid.

Filium Ludouicum accipit regni ſucceſſorem. num.5.

S.Ludouicus,Galliæ Rex,filius Ludouici, Patri in regno ſuccedit. an.1216.c.3.n.5.

Per ſucceſſionem Epiſcopus coronatur. ibid.

Sub Blanchæ matris diſciplina educatus, ſumma pueritiæ ingenuitate ſplendet. ibid.

Eiuſdem precibus concedit libertatem Comiti Ferdinando. an. 1227. c.1. n.2.

Regalis Montis cœnobium Ciſtercienſe, in Belloacenſi Diœceſi fundat. an.1227.c.10. num.2.

Et eidem multa concedit. ibid.

Compeſcit ſeditionem inter Ciues,& ſcholaſticos Pariſienſes. n.3.

Miniſtraſſe cibum Monacho Leproſo flexis genibus perhibetur. ibid.

Romanum Cardinalem, Legatum aſſuetus Albigenſes à Gregorio IX. petit, & obtinet. an. 1228.c.2.n.1.

Interuentu Abbatis Grandis Syluæ, cum eiſdem pacem firmat. n.7.

Raymundum,Toloſæ Comitem, ſe ſpontaneè ſibi offerentem,detinet in cuſtodia. ibid.

Expedit Concordiæ litteras. n. 9. & an.1228. c.3.n.2.

Et Toloſano Comiti, quæ ab ipſo ſeruanda, pro fide, pro Eccleſia, pro bono publico, præſcribit. an.1228.c.3.n 2.& 8.

Et iniuſtè ablatorum reſtitutionem eidem iniungit.

iniungit. n.4

Sed eorum ſpecialiter, quæ ablata Ciſtercienſibus. n 5.

Erectionem item Academiæ Toloſanæ. numero 6.

Et crucem aduerſus Sarracenos aſſumere. num. 7.

Et quædam alia. ibid.

Britanniæ Comitem in ſe rebellem obſidet in Beleſino Caſtro. an.1229. c.2.n.2.

Eundem ad Caſtri deditionem cogit. n.3.

Et Anglos, Comitis auxiliares, vertit in fugam. ibidem.

In Regem Anglum arma præparat. n.4.

Guillelmum, Ciſtercij Abbatem, Gregorij IX. Legatum ſuſcipit. an.1229.c.4.n.6.

Et eidem, quicquid à ſe petit, concedit. numero 7. & 8.

Eiuſdem interuentu reconciliatur Angliæ Regi. ibid.

Britanniæ Comitem iterum rebellem patitur. num.8.

Et Adonem, Caſtranciaumque Caſtra expugnat. n.8.& 9.

Et rebellibus, ſuæ ſubiicientibus ſe beneuolentiæ, delicta condonat. n.9.

Vocat ad ſe Rothomagenſem Archiepiſcopum. an.1233. c.3.n.1.

Petit ab eo, vt quoſdam abſoluat excommunicatos. ibid.

Et recuſantem mulctat in temporalibus. ibid.

Ablata Archiepiſcopo teſtitnere à Gregorio IX. per Ciſtercienſes Legatos monetur. n.3. & ſeqq.

Supplex obedit, & reſtitutionem præſtat. num.10.

Decertat cum Henrico Anglo ſuper Comitatu Pictauienſi. an. 1235. c.4. n.10.

A Gregorio IX. per Altæ-Cumbæ Abbatem ad tempus deſiſtere à lite rogatur. n.12.

Pontifici obediſſe ex euentu colligitur. ibid.

Aduerſus Theobaldum, Nauarræ Regem, arma præparat, & qua occaſione. an.1236.c.3. num.1.

Sed ea, rogatus à Gregorio, deponit, & eundem eligit iudicem Compromiſſarium. numero 1.3.4. & 6.

Ludouicus, S.Ludouici, Galliæ Regis, filius, in Monaſterio Montis Regalis ſepultus iacet. an.1227.c.10.n.3.

Ludouicus, Thuringiæ Lantgrauius, Eliſabethæ, Regum Hungariæ, filiæ, matrimonio iungitur. an.1223.c.6. n.1.

Duas ex ea generat filias, & vnum filium. ibidem.

Concedit eidem, vt in manibus Conradi Marburgenſis religioſam obedientiam promittat. n.3 & 4.

Cruce ſignatur, inſcia Eliſabetha coniuge. an.1227.c.3.n.1.

Sed ei id occultare nequit. ibid.

Ipſam, animo conſternatam humaniſſimè conſolatur. ibid.

Traiicit in Orientem. n.2.

Morte ſublatus, inauditi doloris Eliſabethæ coniugis occaſio fuit. ibid.

Veneno intoxicatus à nonnullis aſſeritur. ibid. num. 3.

Eius oſſa, in Thuringiam delata, honorificè tumulantur. an.1228.c.4.n.2.

Ludouicus Miles, grauiter ægrotat. an. 1219. c.4. num. 2.

Vocat ad ſe Heiſterbachenſem Abbatem. ibidem.

A ſalute deſperatus, vt Ordini Ciſtercienſi ſe reddat, ab illo monetur. ibid.

Annuens, contra infirmitatem miraculosè conualeſcit. ibid.

Monachum induit in Heiſterbacho. ibid.

Et plenus virtutibus ad Dominum migrat. ibidem.

Ludouicus, Monachus ſimplex præeunti duplici mirabili viſione, ad Dominum migrat. an.1220. c.5. n.2.

Ad cœlum piè creditur euolaſſe. ibid.

Ludus belluarum diuerſi generis apud Rabennates, ſpectaculum ſimul ac delectationem populo præbet. an.1231.c.2. n.8.

Luka cœnobium Ciſtercienſe, Alardo, & Adamo, Monachis clarum. an. 1216. c. 7. n.2. & ſeqq.

Et duabus illuſtribus viſionibus. an. 1225.c.13. num. 7. & 8.

Lupus Alphonſi, donationem Alphonſi, Regis Luſitani, confirmat. an.1220. c.3.n.9.

Lupus Harus, Cantabriæ Regulus, atque Pater Vrracæ, Ferdinandi, Legionis Regis, coniugis. an.1222.c.10. n. 1.

Lupus, Monachus Ciſtercienſis, primus Corduuæ Epiſcopus inſtituitur. an. 1236. cap. 7. n.1. & 2.

Regis Ferdinandi donationem confirmat. n.3.

Eius poſt biennium in Epiſcopum conſecratio, & donatio perampla Ferdinandi, ſibi, & Eccleſiæ ſuæ facta. n.6.

Et memoria illius celebris, & frequens in Cordubenſi Eccleſia. n.7.

Et dubia de Monacharu dirempta. n.8.& 9.

Luſitani, Cruce ſignatos Orientales, naufragium paſſos, & Vlyſſiponem appulſos, aduerſus Sarracenos ſollicitant. an.1217.c.4.n.1.

Alcaſar, Sarracenorum Caſtrum, Cruce ſignatorum auxilio capiunt. ibid.& ſeqq.

Et cœleſti adiuti Candidatorum turba, inſigni potiuntur victoria. ibid.

Spolia omnia hoſpitibus cedunt. n.9.

Et de his omnibus Honorio III. ſcribunt. n.2. & ſeqq.

S.Antonij Patauini doctrina, vita, & miraculis illuſtrauere. an.1232.c.3.n.1.

S.Lutgardis, Virginis, vitam, & acta, Thomas Cantipratanus ſcriptis mandat. an.1215.c.6. num. 1.

Laurentius Surius admiratur. ibid.

Eiuſdem ſanctæ genus, parentes, patria. num. 2.

Deſtinatur nuptiis; & dos illi, ex negotiatione augenda, deſignatur. ibid.

Amiſſa, Virginem ad potiora conuertit, ſuadente matre. n.3.

Monialem Benedictinam induit. n.4.

Spreta in ſæculo, religioſa ſollicitatur. n.5.

Chriſto ſibi apparente, à conſenſu retrahitur. ibidem.

Militem, ſibi vim inferre paratum, miraculosè fugit. n.6.

Ab eiuſdem ſeruo patrandum ſcelus prædicit. ibidem.

Detractionem ſociarum ſuarum patitur. n.7.

Spiritu puſillanimitatis affligitur. ibid.

A Beatæ

Index Rerum.

A Beatæ Virgine, & S. Catherina confortatur, ingenti ab ea accepta promiſſione. n.8.
Cum Chriſto conuerſatur familiariter. n.9.
Ad duos cubitus in aëre leuatur. n.10.
Iubar lucis ſuper caput eius apparet. ibid.
Donum curationis accipit. an.1215.c.7.n.1.
Idem intelligentiæ dono permutat. ibid.
Chriſto per charitatem corde adhæret, & illi Chriſtus. n.2.
Intelligentiæ donum cumulatius accipit. numero 3.
Pœnitentiam pro peccatoribus agere iubetur. num. 4.
Chriſti in cruce pendentis amplexum ſuſcipit, & ex vulnere lateris ſanguinem ſugit. ibidem.
Saliua eius ſuper mel dulcis. ibid.
Septennium integrum ieiunare iubetur à Beata Virgine. n.5.
In ſolo pane, & ceruiſia ieiunat. ibid.
Miraculis comprobatum illud ieiúnium. numero 6.
Iacobum de Vitriaco ab ingenti periculo ſpirituali liberat. n.7.
Manus eius in oratione oleo ſtillant. n.8.
Per vota ſolemnia Deo ſacratur. n.9.
Corona aurea ſuper caput eius apparet. ibid.
Agnum, dum caneret, humeris impoſitum, atque os ori applicantem, tenere videtur. num. 10.
Mirus vocis eius effectus ſub hac viſione. ibidem.
In Prioriſſam ſui Monaſterij eligitur. an.1215. c.8. n.1.
De mutando inſtituto deliberat. n.2.
Mutationem occaſione leui accelerat. n.3.
Aquiriam de Ioannis Lyrani conſilio eligit. num. 4.
Et Chriſtinæ Virginis, celebris ſanctitate. n.4.
Inſalutatis ſororibus diſcedit. n.6.
Pro eiſdem orans promiſſionem cœleſtem accipit. ibid.
Aquiriam intrat, & de ingreſſu congratulantem ſibi Dei genetricem audit. n.7.
De conuenientia mutationis factæ dubitat. num. 8.
Oraculo cœleſti ſecura redditur. n.8. & 9.
Cupit diſſolui, ſed reuocatur alio cœleſti oraculo. n.10.
Gallicæ Linguæ ignorantiam omnimodam, ne in Abbatiſſam eligeretur, à Deo impetrat. n.11.
Innocentium III. recens viuis exemptum, videt. an.1216.c.4.n.3.
De eius purgatorio mira audit. ibid.
Pro ipſo orat, & ſorores orare facit. n.4.
Ioannem Lyranum triplici amictum ſtola gloriæ videt. n.6.
De eius morte dolens à Chriſto conſolatur. num.7.
Pro peccatoribus ſeptenne aliud ieiunium ſuſcipit. n.8.
Simonem, conuerſum Alnenſem vocat. n.9.
Cum eo Monialem à Dæmone illuſam, liberat. num.10.
Liberatam imperare Dæmoni obtinent. n.11.
Imperat Iolendi Moniali ſanctæ conuerſationis ſtatum. an.1217. c.7. n.9.
Et monet eam, ſui obitus diem expectare ſecuram. ibid.
Et quod ſibi appareat poſt mortem. ibid.
Apparentem videt, & gloriam aſſequutam agnoſcit. ibid.
Martyrij palma pro Chriſto coronari auidiſſimè cupit. an.1229.c.3.n.21.
Rupta præ magno patiendi deſiderio vena, tunicam etiam, & cucullam ſanguine illinitur. ibid.
Chriſtum, ſibi apparentem videt. ibid.
Et idem cum B. Agnetis præmio adeptura promittitur. ibid.
In Horarum recitatione vexatur ſcrupulis. num. 12.
Sed ab eiſdem miraculosè liberatur. ibid.
Eligitur mater, & nutrix Prædicatorum Fratrum à Iordano, generali eorundem Magiſtro. an. 1221.c.2. n.4.
Et pro eiſdem quotidie effundere preces ſollicitatur. ibid.
Eliſabetham ægrotantem Chriſto curandam committit. an.1224.c.6.n.4.
Sybillæ à Chriſto ſibi reuelata reuelat. n.5.
Ægrotans ab eadem aſſiſtitur. n.6.
Et ſuis meritis ſuperbiæ ſpiritum ab eadem auertit. ibid.
Mathyldem, ſurditate laborantem ſanat. numero 7.
Ex Chriſti paſſionis meditatione ſanguine perfunditur. n.8.
Capilli ſanguine madentes, ex illius capite per quendam Preſbyterum præciduntur. ibidem.
Sed redacti ad priſtinum colorem, ceſſante à meditatione Lutgarde. ibid.
Eripit Reynerum militem à poteſtate Dæmonis. n.9.
Et conuertit ad Religionem. ibid.
Monialem à graui tentatione liberat. n.10.
Et comedendi carnes deſiderio. ibid.
Imperat cuidam Preſbytero cognitionem nominis ſanctæ fœminæ. n.10.
Et eiuſdem apparitionem. ibid.
Fratremque Minorum Apoſtatam ad Ordinem reuerti. n.12.
Prædicit Godefridi mortem, & Brabantiæ Duciſſæ. ibid.
Vel occulta cordis agnoſcit. n.13.
Liberat à tentationibus Preſbyterum, quas patiebatur, dum auſcultaret fidelium confeſſiones. n.14.
Iuſſa orare cum lachrymis à B. Maria pro extirpandis hæreſibus, earundem extinctionem impetraſſe præſumitur. an. 1233. c.2. num.3. & 7.
Frequenter à Chriſto Domino, Virgine, & Angelis viſitatur. an.1233.c.2. n.4.
Percepitura Euchariſtiam per duos Angelos, cum ipſa præ infirmitate non poſſet, ad altare deducitur, Maria, & Ioanne Euangeliſta comitantibus. n.5.
Mira eius efficacia in morbos animarum. numero 6.
Donum linguarum accipit. n.7.
Vtroque lumine priuatur. an.1235. cap.6. num 1. & 2.
Quod ſi patienter ferat, aſſumenda fore in cœlum abſque pœnis purgatorij à Domino promittitur. n.2.

Mabilia

M

*M*Abilia, mater S.Edmundi. an. 1227.c.4. num. 1.
Eius à viro ſeparatio,& ſancta Exercitia. n.2.
Macedaram Abbas. Vide *Abbas Macedarani.*
Macerıarum Abbas. Vide *Abbas Maceriarum.*
Macolmus, Scotiæ Rex, non potuit eſſe Pater Alexandri, & Mathyldis. an. 1217.c.6.n.9.
Mafalda, Sanctij Luſitani Regis filia, nubit Henrico, Caſtellæ Regi. an.1216.c.2.n.1.
A Pontifice ob conſanguinitatem ſeparari iubetur. n.3.
Ab Aluaro Lara ad nuptias ſollicitatur. ibid.
In Luſitaniam reuertitur. ibid.
Monaſterium Aroucæ, & in eo Ciſtercium ſibi ſtatuit. n.4.
Ab Alphonſo Fratre præ cæteris ſororibus non perturbatur. ibid.
Henrici immaturæ, & infœlici morti valde condolet. an.1217.c.5.n.5.
Chriſto ſe conſecrare deliberat. ibid.
Ab Alphonſo Fratre conſolatur. ibid.
Sed ab eodem oblata deſpicit, & firma in ſuo nubendi Chriſto propoſito perſeuerat. ibid.
Reformat in multis Aroucanum cœnobium. an.1222.c.9.n.7.
Idem informari Ciſtercio ſatagit. ibid.
Et pro his eiuſdem Moniales ſollicitant. ibid.
Quod tandem interuentu Alphonſi Fratris,& Epiſcopi Lamecenſis, aſſequitur. n.8.
Et in eodem cœnobio Ciſtercium induit. num.11.
Magiſter Hoſpitalis Hieroſolymitani, vexatur ab Imperatore Friderico. an.1229.c.1.n.6.
Goberti, Domini Aſperi montis auxilio, fugit. Friderici furorem. n.7.8 & 9.
Magiſter Hoſpitij cuiuſdam, duos Ciſtercij Abbates in domo ſua ſuſcipit. an. 1222. c.10. num.6.
Ab Henrico, Cellerario Heiſterbachenſi, illos comitante, eſſe in peccato noſcitur. ibidem.
Ad flumen vicinum appropinquat. ibid.
Exutus veſtibus ſaliat in aquas. n.7.
Mergi non potens, ex ulteriori parte in flumen ſe præcipitat. ibid.
Et limo profundi infixus ſubmergitur. ibid.
Magiſter templi, executor teſtamenti Alphonſi Luſitani ab eodem cum aliis eligitur. anno 1223.c.4.n.9.& 10.
D.Maior Alphonſi, vendit ſimul cum aliis, Garſiæ Ferdinandi locum Villæ maioris. an.1223. c.6.n.2.
D.Maior, vna cum coniuge, Garſia Ferdinandi, emit locum Villæ maioris. an.1223.c.6. n.2. Vide *Garſias Ferdinandus*,
Maior, Maioris filia ex Garſia Ferdinandi coniuge, in cœnobio Villæ maioris, à patribus ipſius fundato, Ciſtercium induit. an. 1223.c.6. num. 6.
In Prioriſſam electa memoratur. ibid.
Manaſſes, Epiſcopus Aurelianenſis, Caſtri Soliſcenſis cuſtodiam Regi Franciæ committit. an.1218.c.2.n.1.& 3.
De eodem, Caſtrum ſibi vſurpante, & multa damna Aurelianenſi Eccleſiæ inferente apud Honorium III. conqueritur. n.2.
Et iudices in Regem, ex Ciſtercio aſſumptos, à Pontifice impetrat. n.3. & ſeqq.
Eius inferendis cenſuris modeſtia laudata. num. 8.
An ipſe fundator cœnobij de Buſiaco; vel eius anteceſſor? dubium. an.1218.c.10.n.1.
Marchardus, *Miles*, confirmationi Archiepiſcopi Moguntini ſubſcribit. an. 1219. c. 7. num. 9.
Marcus, Palatinus Cracouienſis Conradi, Maſſouiæ Ducis, donationi ſubſcribit. an. 1222. c.4. n.3.
S. Marci de Corciaco. Vide *Sancta Maria de Corciaco.*
Mare Friſiam inundat. an.1218.c.6.n.1.
Id à Deo permiſſum in pœnam flagitij in Euchariſtiam commiſſi, cuidam matronæ reuelatur. n.3.
Pyxidem, à pugili percuſſam, ſuis aquis ſuſtentare ab eadem matrona videtur. n.4.
Intra ſuos fines, populo agenti pœnitentiam, ſe retrahit. n.5.
Sed eos intra triennium iterum prætergreditur. ibid.
Margarita de Betunia, donationi Mathildis, Dominæ Teneremondæ, ſubſcribit. an.1223. c.6.n.9.
Margarita, Comitiſſa Gelriæ, vna cum coniuge,& filiis, multa cœnobio Rutemondenſi indulget. an.1218.c.13.n.12.
Margarita, Comitiſſa Viennæ, fundatrix Abbatiæ Grandi-prati. an.1231.c.7. n.3.& 4.
Margarita Conſtantinopolitana, Imperatoris filia, opulentum Monaſterium de Honore noſtræ Dominæ Monialibus Ciſtercienſibus in Tornacenſi Diœceſi fundat. an.1234.c.11.n.1.
Subiicit illud ob in B.Bernardum deuotionem, viſitationi Claræ-Vallenſis Abbatis. ibid.
Et ad Flinaium locum transfert. n.2.
Et roborat inſtrumenta fundationis,& tranſactionis. n.1.& 2.
Et aſſiſtit Eccleſiæ conſecrationi cum magno Principum comitatu. n.3.
In eodem cœnobio ſepulta iacet. n.4.
Eius filia Maria eadem in domo Monialis. num. 2.
Margarita, filia Balduini, Comitis Flandriæ, Philippo patruo, vna cum ſorore Ioanna, à patre commendatur. an. 1219.c.5.n.7.& 8.
Locatur educanda Mathyldi fructuariæ. n.8.
Clanculo ad Francorum Regem tranſmittitur. ibidem.
Et in pretium vxoris patrui eidem Regi traditur. ibid.
Margarita, filia Otthonis, & Ricardij, Comitum Gelriæ. an.1218.c.13.n.12.
Margarita, Flandrorum Domina, Terhargenſe cœnobium ad Axellam Virginibus Ciſtercienſibus fundat. an.1220.c.8.n.8.
Margarita, fundatrix, & prima Prioriſſa Monaſterij de Nouo-Voſco. an.1215. c. 10. num. 8.
Duodennio Monaſterium ſanctè gubernat. ibid. an.1228.c.7. n.11.
Margarita Hieroſolymitana moritur. an. 1214. c.8. n. 10.
Quot annos in Ordine vixerit. ibid.
Margarita, Incluſa Hoyenſis, pro ſuæ Eccleſiæ aliorum operum conſummatione ſatagit. anno 1217.c.7. n.8.
B.Luciam, ſibi apparentem, videt, & iuſſa ab eadem

eadem Leodium ſequitur. ibid.n.9.
Et facultatem,ſuam perficiendi domum,obtinet ab Epiſcopo. n.9.
Margarita, Monialis Rameyenſis, ad B.Idam redire poſt mortem eidem moribunda pollicetur,& implet. an.1218.c.11.n.4.
Et ſuum obitum, pluraque alia manifeſtat. ibid.& n.5.
Margarita Monialis S.Saluatoris, Gertrudem defunctam, ſibi in choro apparentem videt. an.1219. c.4 n.8.
Timore concuſa,eius cauſam Abbatiſſæ manifeſtat. ibid.
Et illius mandato, quid quærat, velitve, eandem Gertrudem, iterum apparentem,interrogat. n.9.
Et ob ſuſurrationes cum ipſa in choro, ad ſatisfaciendum illuc à Deo Miſſam, agnoſcit. ibidem.
Et ſe emendare,ni eiuſmodi velit pati pœnam, monetur. ibid.
Et poſt quadruplicem apparitionem,iam illam compleſſe pœnitentiam certioratur. ibid.
Et decedentem, murum Cœmeterij mira pernicitate tranſcendere videt. ibid.
Tertia ex illius monitis, comminationeque; ad extremum peruenit. n.10.
Et mirabili de ſororum gloria, Steponiſque Sacerdotis.donatur viſione. ibid.
Margarita de Teneremonda,donationi Mathildis.ſubſcribit. an.1223. c.6.n.9.
S. *Margarita* cœnobium fundatur à Ioanna Flandriæ Comitiſſa, in Tornacenſi Diœceſi. an. 1250.c.9. n. 8.
An idem cum cœnobio Nouæ-terræ. ibid.
Maria Virgo,Deipara,cum puero,& Ioſeph apparet Monacho cuidam in Hemmenrode. anno 1214.c.8.n.7.
Apparet Lutgardi, & gratiæ incrementa repromittit. an.1215.c.6.n.8.
Et ſeptenne ieiunium indicit.an.1215.c.7.n.5.
Eidem promittit incrementa ſui cœnobij. anno 1215. c.8.n.6.
Et ſimul gratulatur de Monaſterio,& Ordine Ciſterciensi ab eadem ſuſceptis. n.7.
Et ſecuram eam eſſe iubet. n.11.
Innocentio III.veram quorundam peccatorum pœnitentiam impetrat. an.1216.c.3.n.3.
Et ſuffragia B.Lutgardis. ibid.
Alardo,in extremis agenti,apparet. an.1216. c. 7. n. 3.
Adamum puerum ab ſcabie liberat,& à capitis dolore,præſeruat. n.5.
Apparet B.Chriſtinæ Moniali. an. 1216.c.8. num.5.
Et Iacobo Regi,Raymundo Peñafortio,atque Petro Nolaſco. an.1218.c.5.n.2.
Iniungit eis fundationem familiæ S.Mariæ de Mercede pro redimendis captiuis. ibid.
Et ſe eiuſdem adiutricem promittit. ibid.
Cuidam Matronæ apparet, & Friſiæ inundationis cauſam reuelat. an. 1218. cap.6. n.3.& 4.
Et vt faciat erigi Eccleſiam,vbi crimen in Euchariſtiam commiſſum,iubet eidem. ibid.
Theodoricum Militem è cuſtodia liberat. anno 1219.c.4.n.5.
Et Wernerum Monachum à malignis ſpiritibus. n 7.
Monachos Ciſtercienſes, atque Prædicatorum Fratres,ſub pallio fouere videtur. an.1220. c.4.n.4.& 5.
Apparet Racheli Iudææ. an.1220.c.6.n.6.
Et eam in ſuo propoſito firmat. ibid.
Animam B. Dominici in cœlum deferre videtur. an.1221.c.5.n.3.
Et fauoribus proſequi ſpecialibus Fratres Prædicatorum. n.7.& 8.
Apparet Guillelmo, Abbati Villarienſi. anno 1222.c.5.n.6.
Eidem Arnulfum,puerum,Louanienſem commendat. an.1222.c.5.n.6.
Placare filium ſuis, & Ciſtercienſium meritis, dum mundum deſtruere vellet, à Guillelmo Monacho videtur. an. 1222. cap. 11. numero 9.
Et puerum reprehendere,quod odio proſequatur Ciſtercienſes. n.10.
Cuidam Monacho, tædio Matutinarum laudum laboranti,apparet. an.1222. c.12.n.5.
Eidem confert ſanitatem. ibid.
Vultus Lukenſium Monachorum, in choro pſallentium, abſtergere, duobus prætermiſſis,videtur. n.7.
Monacho eiuſdem domus apparet. n.8.
Quaſdam legere litteras, biſque ſalutationem Angelicam recitare,iubet eidem. ibid.
Quot Mariæ in hac vita gaudia. an.1224.c.1. num.6.
Et quæ in cœlis,Arnulpho oſtendit, & meditari iubet. n.7.
Sæpius eidem Arnulpho apparuiſſe, & nihil petenti negaſſe vnquam, perhibetur. numero 8.
Moribundam puellam reſtituit ſanitati, & ad Iordanum,Prædicatorum Magiſtrum transmittit. an.1224.c.7.n.7.
Apparet Balduino de Bocla. an. 1223. c.7. num. 7.
Et cœnobij Monachorum fundationem eidem iniungit. ibid.
Et de viſione dubitanti ſemel & iterum apparet,& idem,præcipit. n.8.
B.Idam Louanienſem, dum ad communicandum accedit,cum Euangeliſta Ioanne, comitatur. an.1226.c.7.n.10.
A Monachis loci S. Mariæ triduo inuocatur. an.1227.c.9. n.3.
Abbati eorum Hermanno apparet. n 4.
Et Monaſterium alio transferre iubet. ibid.
Atque locum tranſlationis miraculo oſtendit. ibidem.
Sæuerarumque de cœnobij perſequutoribus vindictam ſumit. n.6.& 7.
Sudorem tergere Villarij Monachis laborantibus ab Abundo videtur.an.1228.c.6.n.2.
Eidem apparens, ſignum perſeuerantiæ cuiuſdam nouitij oſtendit. n.5.
Et quibus præcipuè precibus ipſa à fidelibus inuocari debeat. n.6.7.& 8.
A fulgore, & tempeſtate Fuſniacenſes Monachos liberat. an.1255.c.3.n 5.
Et Clericum, Antiphona. *Salue Regina*: poſt ſingulas horas recitantem. n.6.
Monacho Ciſtercienſi peccatori veniam impetrat. an.1232 c.3.n.8.
B.Lutgardi orare iubet pro peccatoribus. anno 1235. c.2. n.3.
Et eam dum ad communicandum accedit comitatur. n.5.

Ciſtercienſes Monachos tanquam familiares, & amicos, benigniſſime ſuſcipit. an. 1236. c.1.n.13.
Cauſas ſingulorum ante filij Tribunal protegere viſa eſt. ibid.
Maria Magdalena, cuidam Monacho Villarij in extremis agenti apparet. an. 1222. c. 12. num. 6.
Et confert eius attactu ſanitatem. ibid.
Inuocata à B.Ibeta eidem apparet.an.1226.c.8. num.13.
Et ipſam ſecum ducens ad Chriſti pedes collocat. ibid.
Sudorem tergere Villarij Monachis eum Beata Virgine ab Abundo videtur. an. 1228. c.6.n.2.
Maria, Comitiſſa Flandriæ, Balduinum coniugem, militiam profeſſum,comitatur. an.1219. c.4.n.8.
Maria,filia Margaritæ Conſtantinopolitanæ,in Honore noſtræ Dominæ, Monaſterio à matre eius fundato,Ciſtercium induit.an.1234.c.11. num.2.
Munus Abbatiſſæ detrectaſſe commemoratur. num. 4.
Maria,Monialis Benedictina, Henrico, Abbati Heiſterbachenſi eiulans poſt mortem apparet. an. 1219. c.4. n.1.
Et rogat eum,vt pro ſe ſuffragia offerri faciat. ibidem.
Miſſis iuuatur,& orationibus. ibid.n.2.
Quæ illa,& quale peccatum commiſerit. n.2.
Maria Monpeſulanea, Petro Aragonia coniugi inuiſa. an.1213.c.10.n 7.
Filium Iacobum Comiti Simoni educandum tradi petiiſſe credita. ibid.
Poſt mortem Martini fautores in regno habet. num.8.
Maria Oegniacenſis,à Fulcone Toloſano ſecundo viſitatur. an.1213.c.5. n.5.
Ad mortem ægrotat. ibid.
Quo anno, & die obiit. ibid.
In Ciſtercienſes ab infantia ſumme deuota. num. 6.
Eiuſdem Ordinis habitus portaſſe fertur, vnde ab aliquibus inter Ciſtercienſes numeratur. ibid.
S. Bernardum Abbatem pennatum videt. num.7.
Ciſtercienſem Monialem à Dæmone liberat. n.8.& ſeqq.
Et Monachum à ſpiritu ſuperbiæ, & deſperationis. n.11.& 12.
Qualiter moriens Ciſtercienſi cuidam Monacho appareret. n.13.
Duciſſæ Louanienſi promittit,iterum ſe oſtendendam,& implet. ibid.
Iacobum de Vitriaco ſuarum virtutum ſcriptorem habet. n.14.
Per quadraginta ferè ante mortem dies nihil manducat. ibid.
S.Lutgardi inſigne teſtimonium probibet. anno 1216.c.3.n.8.
Conrado Portuenſi, ſuum viſitanti ſepulchrum pro ipſo orans apparet. an.1227.c.1. num.1.
Columbam candidam ſuper caput Fulconis Toloſani, dum ſacris faceret,vidiſſe fertur. an.1231.c.5.n.4.
Maria puella, grauiter ægrotans, B.Arnulphi Bruxellenſis meritis ſalutem obtinet. an.1228. c.5.n.9.
Maria Suarez,& eius coniux,S.Filius Monaſterium, Calatrauenſibus Monialibus fundant. an.1219.c.8. n.1.
Orbata viro nonnulla cum Militibus Calatrauæ paciſcitur. n.7.
Vide *Garſias Gutierez*.
Maria de Xatillon,Monialis Belloprateuſis,ſanctitate illuſtris, meritiſque. an. 1228. c. 9. num.9.
S.Maria de Corciaco cœnobium Ciſtercienſe, à Locedio producitur. an.1214.c.8.n.12.
Nonnullis S.Marci,forſan ſcriptorũ inſcitia.ib.
Vide *Corciacum*.
S.Maria de Landeſtrech, Abbatia Ordinis Ciſtercienſis de linea Morimundi,fundatur. anno 1233. c.8.n.1.
S.Maria Farginalis Monaſterium fœminarum, incertum cuius Ordinis. an.1218.c.11.n.9.
A S.Damiani cœnobio annuos redditus accipere commemoratur. ibid.
S.Maria de Cips, Abbatia Ciſtercienſis ignota, de linea Morimundi,mundo exoritur.an.1223. c.5.n.10.
S.Maria Magdalena, Abbatia Ciſtercienſis,ius filiationis in Monaſterium Sanctæ Mariæ de Percheio babuiſſe memoratur. an.1234. c.11. num. 11.
S.Maria de Mercede Ordo. Vide *Ordo S.Mariæ de Mercede*.
S.Maria de Monte Oliueti,Abbatia Ciſtercienſis, à Beaumontij vicè Comitibus fundatur Virginibus in tractu Placentino. an. 1223. c.6. num. 11.
Accitis Monialibus,inter quas Francha Abbatiſſa,ex Monaſterio tertij paſſus. ibid.
Sub Sedis Apoſtolicæ protectione ſuſcipitur. ibidem.
Soluit annuarim libram incenſi,cuiuſdam Eccleſiæ Canonicia.
S.Maria in Montibus Sarmaticis,Abbatia Ciſtercienſis fundatur. anno 1234. cap. 10. numero 11.
Monachis accitis ex Italia, incerta domo. ibidem.
Eius fundator Theodorus Palatinus. ibid.
Decimis manipularibus à Viſlao, Epiſcopo Cracouienſi,donatur. ibid.
Propter militum infeſtationes alio poſtea transfertur. ibid.
S.Maria de Percheio, cœnobium Virginum Ciſtercienſium in Conſtantinopolitana Diœceſi, quando fundatum? incertum. an. 1212. c.13. num. 10.
Sub S.Petri,& Honorij Papæ protectione ſuſcipitur. ibid.
Memoratur olim ſubiectum Monaſterio Mariæ Magdalenæ. an.1234 c.11.n.11.
Ex Capituli generalis mandato Abbati Ciſtercij,filiationis iure,ſubiicitur. n.12.
S.Maria de Rocamador,Eccleſia in Luſitania quibuſdam marapetinis ab Alphonſo Rege donatur. an.1223.c.4. n. 9.
S.Maria de Stella, Abbatia Ciſtercienſis à Ferraria producitur in Diœceſi Amalfitana.an.1133. c.6.n.5.& 6.
Propter paucitatem Monachorum, quia tenues illius redditus, per Generales Ciſtercij viſitatores iubetur dimitti. n.5.& 6.

Nec

Nec in Grangiam à noſtris admiſſa, Florenſibus tradita. n.5.& 7.
Et quæ Rubiliani cœnobio vnita, eiuſdem efficitur caput. n.7.
S. Maria de Stella, Abbatia alia Ciſtercienſis in Luſitania, incendium paſſa, à Monachis deſeritur. an.1220.c.7.n.12.
Denuo, Abbatis Macedatani opera ædificata, Monachos, accitos ex Alcobacia, admittit. ibidem.
Suppreſſa tandem, & vnita Conimbricenſi Collegio hac noſtra ætate cómemoratur. ib.
S. Maria de Vega. Vide *Vega.*
Mariana. Vide *Ioannes Mariana.*
Maris ſtella (alias Belihingen) Abbatia Ciſtercienſis, à Salemitana in Diœceſi Conſtantienſi producitur. an.1227.c.10.n.4.
Munitur Innocentij III. priuilegiis & ſub eius protectione ſuſcipitur. ibid. ſed remiſſiuè.
Marburgenſis Clerus, & populus, funus B. Eliſabethæ Hungaricæ deuotiſſime celebrat. anno 1231. c.3 n.7.
Marketa cœnobium. Vide *Reclinatoriũ B. Mariæ.*
Ma manda Caſtrum ab Anglis derelictum. an.1214 c 2.n.6.
A Comite Simone, & ſuis captum: ac partim conſeruatum, & partim dirutum. ibid.
Marquenſe cœnobium. Vide *Reclinatorium Beatæ Mariæ.*
Marquenſe cœnobium, idem quod *Marquanenſe.*
Marqueſa, vxor Domini Garſiæ, cum coniuge, & aliis vendit locum Villæ maioris Garſiæ Ferdinandi. an.1223.c.6. n.2.
Marthæ, Racheli Iudææ, cum in Catholica fide inſtructura, præficitur. an.1220.c.6.n.4.
Martinus, Abbas Feratrienſis, aſſiſtit donationi cœnobij Villeoræ, ſactæ Huelguenſi. an.1222. c.10. n.2.
Eidem ſubſcribit. n.4.
Martinus, Abbas Rorenſis, in Gemundenſem Præſulem eligitur. an.1525.c.4.n.11.& 12.
Eccleſiæ Rorenſis primum iacit lapidem. ibid.
Fortunium nomine, in Abbatia ſuſcipit ſucceſſorem. ibid.
S. Martinus, ex Abbate Hortæ Segontinus Epiſcopus, fœliciter obdormit. an.1213.c.6.n.1.
Ex Ouila ſuæ mortis præſcius ad Hortam properat. n.2.
Oppido, inter vtramque domum medio, moritur. ibid.
Corpus Hortam deducitur, & in maximo ſacello ſepelitur. n.3.
Eius Epitaphium. ibid.
Claret miraculis. n.4.
Inter Sanctos, & Beatos Ciſtercij numeratur. ibidem.
Caput eius in Eccleſiam Seguntinum delatum creditur. n.5.
Quibus indiciis. n.6.& ſeqq.
Sub nomine S. Sacerdotis in Seguntina Eccleſia celebratur. n.9.
Corpus effoſſum poſt tria ſæcula incorruptum inuenitur ſed ſine capite. n.10.
Fragantia odoris Eccleſiam, & domum replet. ibidem.
Martinus Ferdinandi, Ferdinando Roderici in Magiſtratu Eborenſi ſuccedit. an. 1229. c. 8. num.9.
Martinus Ferdinandus de Quintana, Calatrauæ Magiſter ſuccedit Roderico Garſiæ. an.1216. c. 11.n.9.
Ad Saluatierram Conuentum transfert. anno 1217. c.8. n.11.
Et ſex Magiſtrorum, & quorundam Martyrum corpora. n.12.
Sancti Iulianæis Militibus Alcantaram donat. an.1218.c.4 n.1.& ſeqq.
Confirmat donationis inſtrumentum. n.3.
Morte ſublatus Gondiſaluum Ioannis accipit ſucceſſorem. n.8.
Martinus Ioannis, ſignifer Alphonſi Regis Luſitani, eiuſdem donationem confirmat. an.1220. c.3.n.9.
Martinus, Magiſter Sancti Iacobæus, concordiam cum Calatrauenſibus init. an. 1551. cap.8. n.10. & 11.
Non verus, ſed intruſus Magiſter fertur. n.10.
Ferdinando Regi aſſociatus, atque Magiſtro Pereyrenſium, inſignes de Mauris victorias reportat. an.1225. c.5.n.3.
Martinus Mintonenſis, melius. *Mindonenſis Epiſcopus*, fauet Ferdinando cum alij Præſulibus regni aduerſus eiuſdem ſorores. an.1230. c 2. n.7.
Et eundem in Legionis Regem ſuſcipit. ibid.
Sed an conſequenter. ibid.
Martinus, Salmantinus Epiſcopus, eodem modo, quo Mindonienſis, fauet Ferdinando, & eundem ſuſcipit in Regem. ibid.
Martinus Perez, fundationi Monaſterij S. Fœlicis ſibi ſubſcribit. an.1219.c.8.n.5.
Martinus Petri, teſtis productus in donatione Alphonſi Luſitani Regis. an.1220.c.3.n.9.
Martinus, Portuenſis Epiſcopus, eidem donationi ſubſcribit. ibid.
Martinus Ruizius, per minorem partem Conuentus Magiſter Calatrauenſis eligitur. anno 1218. c. 4. n. 8.
Electioni legitimæ Gundiſalui ſe opponit. ib.
Sed, ea confirmata per Morimundi Abbatem, deſiſtit. ibid.
Martin-Muñoz, oppidum, funere Alphonſi Regis nobilitatum. an. 1214.c.5.n.4 &
Male à Roderico Toletano Gutierre-Muñoz nec melius à Ioanne Mariana, Garzimunozium. n.8.
S. Martini Turonenſis Eccleſia. Vide *Eccleſia Sancti Martini Turonenſis.*
Martos Caſtrum. Vide *Caſtrum Martos.*
Martyrum duorum corpora, ſacellum maximum Eccleſiæ Hortenſis illuſtrant. an. 1213.c.6. num.10.
Quæ erant ſepulta in Calatraua veteri ad nouam transferuntur. an.1217.c.8.n.12.
Martyres Marrochenſes. Vide *Franciſcani Fratres.*
Maſſouia, à Prutenis inuaſa, ſed per Theutones Milites defenſa. an.1224.c.4. n.9. & an. 1227. c.7.n.7.
Mataplana Abbas. Vide *Abbas Mataplana.*
Matthæus, Abbas Florenſis, priuilegio donatur, & commendatur à Conſtantia Regina. anno 1215.c.9.n.10.
Geruntinenſis Epiſcopus eligitur. an.1534.c 4. num.10.
S Matthæi Abbatia Ciſtercienſis in Rheatina Diœceſi quando fundata? & an eadem cum Sancti-Bartholomæana de Sactione? incertum an.1517.c.8.n.13.

Inter Caſæ-Nouæ filias numeratur. ibid.
Monaſterium S. Damiani in Ducatu Spoletano ſibi vnit auctoritate Gregorij IX. anno 1230. c.6. n.9.
Impetrat vnionis confirmationem aduerſus Hoſpitalarios Fratres, & S. Blaſij de vrbe. num. 10.& 11.
Cœnobium item S. Benedicti Fundenſis ſibi vniendum admittit. an.1232. c.5.n.4.& 5. & ſeqq.
Non ſequuta vnione, ipſa transfertur ad Eccleſiam S.Paſtoris in eadem Rheatina Diœceſi. an. 1234.c.7. n. 8.
Dilata vnione Monaſterij S.Damiani, illud denique ſibi vnit. an.1236.c.8.n.12.
Mathildis, Comitiſſa Flandrenſis, vidua Philippi Elſatij, atque Ferdinandi, Portugalliæ Comitis, amita. an.1218.c.7.n.9.
Moriens apud Furnas, in Monaſterio Dunarum, Ciſtercienſis Ordinis ſepelitur. ibid.
Ad Claram-Vallem transfertur. ibid.
Morinorum Epiſcopum, ſui teſtamenti exquutorem relinquit. ibid.
Auberti Miræi errores de ipſa notati. n.10.
Mathildis, Comitiſſa de Senen, Monaſterium Speculi S.Mariæ prope Coloniam Virginibus Ciſtercienſibus fundat, & ſepulchro illuſtrat. an.1221.c.9. n.5.
Mathildis, Domina de Raſſenghen, donationi Mathildis, Dominæ Teneremondæ, ſubſcribit. an.1252.c.6.n.9.
Mathildis, Domina Teneremondæ, ſui vicani Monaſterium apud eandem Ciuitatem fœminis Ciſtercienſibus fundat. an.1223.c.6.n.9.
Et magis illud auget poſſeſſoribus atque redditibus. ibid.
Et ſub Roberti filij, & ſua, ſuſcipit protectione. ibidem.
Mathildis, filia Ducum Bauariæ, primo nubit Theopoldo dein Gebehardo de Sultzabach. an.1225.c.3.n.4.
Mathildis, filia Marchionis Monferrari, Guelfoni, Duci Bauariæ, matrimonio copulatur. anno 1225.c.3.n.4.
Mathildis, filia Regis Scotiæ, Alexandro Fratri, ſe abdicandi regno occaſio fuit. an.1217.c.6. num.1.& 2.
Eundem ad remotiosa ſecum adductum vaccas mulgere docet. ibid.n.3.
Mutuo paciſcuntur nunquam ſe deinceps hac in vita viſuros. ibid.
Ab eo, apud Fuſniacum relicto, diſcedit. ibid.
Perueniens ad Lapiunis oppidum, paruam ibidem domum inhibitat. n.4.
Manuum labore ſuſtentatur. ibid.
Virtutibus, præcipuè humilitatis, ſplendet. ib.
Pactum, cum Fratre initum, firmiter obſeruat. num. 5.
Sanctitate, non tamen genere, Laudunenſibus innoteſcit. ibid.
Sed per Scotiæ milites nota, detectaque, alio fugere tentat. n.8.
A loci incolis detinetur. ibid.
Fœliciter obdormit in Domino. ibid.& n.1.
Ante & poſt mortem claruiſſe miraculis fertur. ibidem.
Reges ne, vel potius oriundos ſanguine regio, parentes habuerit? Non ſatis conſtat. n.9.
Mathildis, Matrona nobilis Leodienſis, ſpreto ſæculo ad Aquiriâ confugit. an.1224.c.6.n.7.
Laborans ſurditate B. Lutgardis meritis ſalutem obtinet. ibid.
Mathildis de Sunthuſen, Simonem Alnenſem videre cupit, & obtinet. an.1218.c.6.n.9.
Suæ mentis cogitationes ab eodem cognoſci experitur. ibid.
Matiſconenſis Comes, & Epiſcopus. Vide è contra.
Matrona. Vide verbo *Mulier*.
Mauri Vide *Sarraceni*.
Mauritius, Abbas Fontanenſis, vir pius, & doctus. an.1216.c.7. n.7.
Vt Iolandum pro ſe ſubſtituat, cedit. ibid.
Mauritius, primus Abbas cœnobij S.Mauritij, clarus miraculis ad Dominum migrat. anno 1253.c.1.n.5.
Suo Monaſterio, de Carnoëto hactenus nuncupato, S.Mauricij nomen dedit. ibid.
Colitur ingenti populi deuotione. ibid.& n.2.
Bis de eiuſdem vita, & miraculis, inquiſitione habita, adſcriptus albo Sanctorum creditur. n.6.& ſeqq.
Mauritius, Caſtellanus VVladiſlauienſis, donationi Conradi, Maſſouiæ, ſubſcribit. an.1252. c.4. n.3.
Mauritius, Epiſcopus Burgenſis, Henricum Regem, Mafaldamque Reginam, ſeparare iubetur, ab Innocentio. an.1216.c.5.n.5.
Cauſæ Alphonſi Luſitani, & ſororum ab eodem præficitur. n.7.
Mittitur à Regina Berengaria Tarecum pro recipiendo corpore Regis Henrici. an.1217. c.7. n.5.
Cum eodem Palentiam intrat. ibid.
A Ferdinando, Caſtellæ Rege, Legatus ad Fridericum Imperatorem mittitur. an. 1221. c.1.n.3.& 4.
Beatricem, Regis Romanorum filiam, Ferdinando deſponſandam ab eodem Imperatore petit, & impetrat. ibid.
Eandem, in Hiſpaniam ſecum adductam, tradit Ferdinando apud Burgenſem vrbem. n.5.
Ante & poſt nuptias miſſam celebrans, nubentes benedicit. ibid.
S.Mauritius, *Abbatia* Ciſtercienſis in Coriſopitenſi Diœceſi. an.1253.c.1.n.5.
S. Mauritij præfectura, miraculiſque celebris. ibidem.
Carnoëti nomine obliterato, S. Mauritius ab eius primo Abbate, nuncupatus fertur. num.11.
Mauriliacum Caſtrum, à cruce ſignatis, profligatis hæreticis, deſtruitur. an.1214.c.5.n.4.
In eo ſeptem hæretici VValdenſes comburuntur. ibid.
S.Maurilius, ſextus Andegauenſis Epiſcopus. anno 1215 c.10.n.5.
Maurinus, Abbas Apamiarum, Monfortium à conflictu cum Rege Aragonenſi deterret. anno 1215. c.7.n.11.
S.Medardi Eccleſia. Vide verbo *Eccleſia S.Medardi*.
Meilroſia, Abbatia Ciſtercienſis, ſacris exuuiis S.Serlonis, ſui Præſulis potitur. an. 1222.c.2. num. 5.
Meloduni Comes. Vide *Comes Meloduni*
Mencia, cum Maiore ſorore, in cœnobio Villæ maioris Ciſtercium induit. an. 1253. c. 6. num.6.
In Abbatiſſam eiuſdem domus eligitur. ibid.
Menendus, Oxomenſis Epiſcopus, Alphonſi, Caſtellæ

Caſtellæ Regis funus, Burgos deducit. anno 1214. c. 5. n. 5.
Meſſanenſis Archiepiſcopus. Vide è contra.
Meſtuinus, Caſtellanus Sendomirienſis, donationi Conradi, Maſſouiæ Ducis, ſubſcribit. an. 1222. c. 4. n. 3.
S. Michael Archangelus, cuidam Monacho apparet. an. 1218. c. 1. n. 9.
Nunciare Abbati Columbæ, vt S. Franchæ canonizationem ſollicitet, eidem iniungit. ib.
Michael Conſtabularius, Alcidis donationem confirmat. an. 1228. c. 9. n. 7.
Sine filiis obiiſſe memoratur. n. 9.
Michael, Dominus de Harnes, atque Flandriæ Conſtabularius, Aleidam, Dominam, Boulariæ, duxit vxorem. an. 1228. c. 9. n. 9.
Duplici relicta prole morte conſummatur. ib.
Michael, Epiſcopus Ciuitatenſis, fauet Ferdinando Caſtellæ Regi, aduerſus eiuſdem ſorores. an. 1230. c. 2. n. 2.
Et tandem in Legionis Regem ſuſcipit. ibid.
Sed an conſequenter. ibid.
Michael, Epiſcopus Lucenſis, eodem modo ac Ciuitatenſis, fauet Ferdinando, & eundem ſuſcipit in Regem. ibid.
Michaël Notarius, tranſlationem inter Calatrauenſes, & Sanct-Iulianæos ſcribit. an. 1218. c. 4. n. 3.
S. Michaelis Abbatia Benedictina in Virdunenſi Diœceſi, nonnullos ex Monachis Ciſtercienſibus ad ipſam tranſeuntes, admittit. an. 1221. c. 9. n. 4.
Eoſdem ad ſua remittere Monaſteria, in ipſa Ciſtercium admittat, ab Honorio III. iubetur. ibid.
S. Michael cœnobium Virginum Ciſtercienſium, in Diœceſi Aſturicenſi. an. 1251. c. 8. num. 10. & ſeqq.
Vide *Villa bona*.
Migho, filius Comitis Sponheimenſis, Confirmationi Archiepiſcopi Moguntini ſubſcribit. an. 1219. c. 7. n. 9.
Miles quidam, Abbatis Germani ſepulchrum. an. 1217. c. 7. n. 10.
Et vehementer in pedibus ardere cœpit. ibid.
Hinc ſepultus Abbas habitus deinceps in magna populi veneratione. ibid.
Miles alius, corpus S. Engelberti, ſacrilege occiſi, in Suuelme cum aliis deducit. an. 1225. c. 1. n. 10.
Alius graue peccatum omittit præ verecundia confiteri. an. 1228. c. 8. n. 2.
Sed cœleſti monitus oraculo in confeſſione pandit. ibid.
Alter mortem, Simoni, Alnæ conuerſo, machinatur. an. 1229. c. 1. n. 9.
Diuinitus ab exequutione impeditus, reſipiſcit. ibidem.
Monachum quidam, cœnobium Brombacenſe, pulſis Monachis, diripiunt. an. 1294. c. 4. n. 8.
Sed occiſi à Bauariæ Duce pœnas luunt. ibidem.
Milites Templi & *Milites Hoſpitalarij*. Vide *Hoſpitalarij Milites*, & *Templarij*.
Milo, Epiſcopus Belluacenſis, funeri Philippi, Regis Galliæ, & Concilio Pariſienſi aſſiſtit. an. 1223. c. 2. n. 8.
Milo quidam, iuridice interrogatus inſignia B. Roberti refert miracula. an. 1222. c. 2. n. 7.
Mimatenſis Eccleſia, celebrat Feſtum S. Guillelmi Bituricenſis. an. 1217. c. 2. n. 10.
Mindenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Mindenſis*.
Minorita Moniales. Vide *Damianita*.
Minorum Ordo. Vide *Ordo Minorum*.
Miracula S. Martini Abbatis Hortæ, Epiſcopi Seguntini. an. 1213. c. 6. n. 4. & 5.
B. Lutgardis. an. 1215. c. 7. n. 1. & 6.
Miracula viſa in victoria Luſitanorum de Sarracenis. an. 1217. c. 4. n. 2. & 5.
Miracula Alexandri, & Mathildis, filiorum Regis Scotiæ. an. 1217. c. 6. n. 7. & 8.
VVerrici, Prioris Alnenſis. an. 1217. c. 7. n. 4.
Abbatis cuiuſdam Ciſtercienſis. n. 10.
S. Franchæ. an. 1218. c. 1. n. 2. 3. 5. & ſeqq.
Philippi, Comitis Namurcenſis. an. 1219. c. 5. num. 7.
Inſigne miraculum fundationi cœnobij S. Catherinæ præuium. an. 1219. c. 7. n. 1. & ſeqq.
Achæ, pueri Belgæ. an. 1220. c. 11. & 12.
Martyrum Marrochenſium. an. 1220. cap. 3. num. 3. 4. & 5.
B. Gregorij, filij Nicephori Imperatoris. anno 1220. c. 8 n. 3. & 4.
VValteri, Abbatis Villarienſis. an. 1221. c. 6. num. 3.
Steponis, Capellani in Monte S. Saluatoris. an. 1221. c. 5. n. 4.
B. Sophiæ, Abbatiſſæ Hoſſenenſis. an. 1221. c. 5. num. 7.
S. P. Roberti. an. 1222. c. 2. n. 4.
Miracula de Euchariſtiæ Sacramento. an. 1222. c. 4 n. 10. & c. 5. n. 4. & 7.
De quodam boue occiſo. anno 1222. cap. 5. num. 1. & 2.
Miracula S. Mauricij. an. 1223. c. 1. n. 5.
Miraculum de arbore, ex corde cuiuſdam conuerſi, iam ſepulti, prodeunte, atque in ſingulis foliis: *Aue Maria*: ſcriptum habente. anno 1223. c. 3. n. 5.
Duo eueniunt inſignia miracula in nouæ Eccleſiæ Alcobacienſis, erectione. an. 1223. c. 4. n. 7.
Miracula S. Lutgardis. an. 1224. c. 6. num. 7. & ſeqq.
Sanctiſſimi Patris noſtri Roberti. an. 1255. c. 1. num. 11. & 12.
S. Hugonis, Abbatis Bonæ-Vallis, an. 1222. c. 2. num. 11.
Cinguli B. Mariæ. an. 1224. c. 8. n. 3.
S. Engelberti Colonienſis. an. 1225. c. 1. n. 12. & cap. 3. num. 1. & an. 1226. cap. 1. num. 2. & ſeqq.
Armezanæ, Abbatiſſæ de Cañas. an. 1225. c. 4. num. 5.
Beatricis Nazarethenſis. an. 1215. c. 5. n. 11.
Balduini de Bocla. an. 1225. c. 7. n. 5. & 6.
B. Idæ Louanienſis. an. 1226. c. 4. n. 3. & 10. & c. 5. per totum, & c. 6. per totum, & c. 7. n. 1. 7. & 9.
B. Iberæ. an. 1226. c. 8. n. 9. & ſeqq.
B. Brunonis, Capellani S. Antonij Pariſienſis. anno 1227. c. 3. n. 2.
S. Edmundi. an. 1227. cap. 2. num. 5. & ſeqq. & eodem. an. c. 4. num. 3. 4. & 9. & cap. 5. n 4. & 9.
Arnulphi Bruxellenſis. an. 1228 c. 5. n. 9.
Sanctiæ Reginæ. an. 1219. c. 3. n. 3.
Simonis Alnenſis. an. 1229. c. 6. per totum.
Miraculum, quod in Moncadarum funere contingit. an. 1229. c. 7. n. 8.

Aliud in conuerſione Sanctiæ, Alphonſi, Legionis filiæ, ad religionem. an. 1230. c. 2. num. 10.

Miracula S. Antonij Patauini. an. 1230. c. 2. num. 11.

S. Iulianæ Cornelienſis. an. 1230. cap. 3. n. 7. & ſeqq.

S. Eliſabethæ Hungaricæ. an. 1234 c. 4. n. 5.

Inſignia S. Edmundi Cantuarienſis miracula. an. 1235. c. 5. n. 1. 2. & 10.

Plura viſa in tranſlatione ſacri corporis S. Eliſabethæ Hungaricæ. an. 1236. c. 2. n. 2. & 3.

Et centum & amplius in proceſſu Inquiſitionis Beati Ioannis de Monte mirabili comprobata inueniuntur. an. 1236. c. 2. n. 7.

Miramolinus, à Comite Raymundo aduerſus Christi fideles ſollicitatur. an. 1213. cap. 3. num. 4.

Et à Rege Alphonſo Campeſtri prælio victus. an. 1213. c. 11. n. 10. & 11.

Miſericordia miranda Reginæ Sanctiæ. an. 1217. c. 5. n. 8.

Wetrici, Prioris Alnenſis. an. 1217. cap. 7. num. 2.

Miſſæ ſacrificium, conſuetum olim pro præſenti defuncto celebrari à Sacerdote, qui iam alterius ſacrificij ſumpſiſſet abluriones. anno 1217. c. 8. n. 8.

Sed relegatus abuſus iſte in Capitulo generali Ciſtercij. ibid.

Vnde ſumpſit originem. ibid.

In Miſſæ ſacrificio Chriſtus S. Lutgardi ſæpe apparet. an. 1216. c. 3. n. 8.

Animæ defunctorum pacem in altari ſuſcipere à Monacho Ciſterclenſi viſæ ſunt. an. 1231. c. 3. n. 7.

Mogilla. Vide *Clara tumba*.

Moguntinus Archiepiſcopus. Vide *Archiepiſcopus Moguntinus*.

Moguntinus populus, tranſlationi B. Eliſabethæ Hungaricæ aſſiſtit. an. 1236. cap. 2. numero 2. & 3.

Donariis & miraculis adinuicem concertaut. ibidem.

Molanus ſcriptor corrigitur. an. 1218. c. 6. num. 6.

Molendinum Valcellenſe, increpationi Fratris Lamberti repente corruit. an. 1232. cap. 3. num. 8.

Moliſmus, canonizationem Sancti Patris noſtri Roberti petit, & impetrat. an. 1222. c. 2. num. 13.

Sed primo eius celebrant beatificationem canonizationi præuiam. ibid.

Mompenſatius, Magnus Templi Magiſter, cauſæ inter Iacobum Regem, & Aragoniæ Proceres dirimendæ præficitur. an. 1228. c. 9. num. 6.

Monachus de Stracta Marcelli, à Rege Ioanne ad Innocentium Legatus mittitur. an. 1213. c. 1. n. 1.

Quid effecerit in ea legatia. n. 2. & ſeqq.

Monachus quidam ad ſtatum Iuſtitiæ Originalis peruenire præſumit. an. 1213. c. 5. num. 11.

In deſperationem incidit. ibid.

Ad B. Mariam Oegniacenſem adductus, ſalutem obtinet. n. 12.

Monachus quidam Villarienſis donum lachrymarum VValtero de Traiecto ſuis meritis impetrat. an. 1214. c. 8. n. 5.

Alter conſolationem aliquam in Feſto natiuitatis Chriſti ſibi à Domino petit, & impetrat. ibid. n. 7.

Alius Ciſtercienſis, Iacobum puerum, in cuſtodia detentum, as ſuus internuntios ſcribit. an. 1215. c. 1. n. 8.

Aliàs ab eius factis confeſſionibus. Ibid.

Alter Ioanni Angliæ Regi, propinaſſe venenum dicitur. an. 1218. c. 9. n. 3.

Et ex eo prius hauſiſſe, ne Rex aliquid mali ſuſpicaretur. n 4.

Sine cuculla quidam alius moriens ab ingreſſu cœlorum retardatur. an. 1215. c. 9. n 8.

Ad corpus redit, & cuculla indutus cœlos ingreditur. n. 9.

Monachus Cellæ-Nouæ à Tharaſia, & Sanctia Reginis, Procurator Romam mittitur. anno 1214. c. 5. n. 15.

Romæ ſententiam audit. an. 1216. cap. 2. numero 6. & 7.

Quidam Monachus infirmus ſepulchrum Alexandri Fuſniacenſis viſitat, & ſanus redit. an. 1217. c. 6. n. 7.

Alter circundatum luce Dominam videt. anno 1217. c. 7. n. 3.

Alios VVericum, Priorem Alnenſem, vt pro ſe preces ad Deum fundat, deprecatur. anno 1217. c. 7. n. 4.

Quæſtus de VVertici oblinione, ab eodem peccator detegitur. ibid.

Et pœnitentia ductus, caliginem, qua VVerticus circundabatur, diſiicit. ibid.

Alter B. Michaëlem, & S. Francham videt. anno 1218. c. 1. n. 9.

Iubetur ab illo nuntiaté Abbati Columbæ, vt Franchæ canonizationem ſollicitet. ibid.

Ab iſta, Monialibus, vt ſuæ gloriæ congaudeant. ibid.

Vtriuſque adimpletionem omittens, loquelam amittit. n. 10.

Quam pœnitentia ductus recuperat, & ſibi iniuncta Abbati, & Monialibus pandit. ibid.

Alter, Mariæ valde addictus, ad gloriam in viſione deducitur. an. 1220. c. 4. n 4.

Multos Fratres, præter Ciſtercienſes, ibidem videt. ibid.

Sed & hos poſtea ſub Mariæ Virginis palio latitantes. ibid.

Quos in ea gloria ſocios habere Fratres Prædicatores alter Monachus videt. n. 5.

Alius ſuper tecto Cellæ Morimundi columbam, cui catus niger inſidiabatur. an. 1220. c. 5. n. 2.

Mox eandem ad Eccleſiam conuolare, & cruci ſuper poſitam ſecuritate donatam. ibid.

Alter, Fratribus hinc inde, Moribundum circunſtantibus, leonem videt, eorundem ſtationem circumeuntem. ibid.

Monachus Pruliacenſis, nimis diſtractus, ſæpe monitus per Abbatem, ſe emendare negligit. an. 1220. c. 5. n. 5. ibid.

Moritur, & ſuo Abbati cum duobus conuerſis apparet. ibid.

Pandit eidem, non eſſe ſe damnatum, multa tamen pati tormenta ob inobedientiam. ibid.

Nonnulla iam de ſociorum gloria illi manifeſtat. n. 4.

Alter ex Ciſtercio S. Patricij purgatorium intrare vult. an. 1221. c. 7. n. 6.

Diſſua

Diſſuadentibus, Fratribus, & Priore firmus in propoſito ad marginem foſſæ poſitus eſt. ibid.

Ingreſſus multos Dæmones, ſibi occurrentes videt. ibid.

Vt cucullam deſerat, ab eiſdem ſollicitatur. ibid.

Facere renuens, illæſus dimittitur, & antro egreditur. ibid.

Alius Heiſterbachenſis, miſſam celebrans, muſcam in calicem ſe ingerere volentem, exſufflando occidit. an.1221.c.7.n.9.

Alter in Matutinis Paſchæ laudibus cœleſti recreatur fauore. n.12.

Alius, Guillelmo, Abbati Villarienſi, Miſſam celebranti, miniſtrat. an.1222.c.5.n.7.

Eucharistiam vt ſibi miniſtret, ab eodem petit. ibid.

Sed, licet eo recuſante, à ſuo non fraudatur deſiderio. ibid.

Alius Heiſterbacbenſis, inter Miſſæ celebrationem de terra eleuari fertur. an.1222. c.12.n.4.

Alter Lukenſis, Mariam Virginem abſtergentem vultus Monachorum, duobus prætermiſſis, ſpectat. an.1222.c.12.n.7.

Alius, putans, ad Matutinas horas eſſe pulſatum, ad Preſbyterium venit. n.8.

Circulum, Iridis inſtar, ſuper altare formatum videt. ibid.

Et in eo Chriſtum, ipſius matrem, & multitudinem Sanctorum. ibid.

Quaſdam litteras, ab Maria iuſſus, legere nequit. ibid.

Intelligit tamen poſt binam ſalutationis Angelicæ recitationem. ibid.

Alius Ciſtercienſis, ad Prædicatorum Ordinem tranſit. an.1223.c.3.n.2.

Sed ad proprium redire per Honorium Pontificem compellitur. ibid.

Alter apud Villarienſes hoſpitio ſuſceptus, in grauem incidit infirmitatem. an.1224. c.5.n.9.

Arnulphi Bruxellenſis meritis ſalutem obtinet. ibid.

Alius eiuſdem Arnulphi orationibus, graues ſuperat tentationes. n.10.

Quidam Brumbacenſis, cæcus, meritis S.Engelberti Colonienſis, viſum recuperat. an.1226.c.1.n.2.

Alius Cellenſis, ſoſpitatem dentium. n.4.

Et nonnulli variis laborantes infirmitatibus ſanitatem. n.3.& 4.

Monachos leproſus Montis-Regalis à Sancto Ludouico Galliæ Rege, in cibo, & potu miniſtratus dicitur. an.1227. cap.8. num.3.

Ciſtercienſis fuit ille, qui apparuit B.Eliſabethæ Hoenneoſi. an.1229. c.5.n.4.

Monachus Alnenſis, videt Angelos, ſepulchrum præparantes Simoni. an.1229.cap.6. num.8.

Lucem item ſplendidiſſimam, & eundem Simonem glorioſum. ibid. & n.9.

Iubetur ab eodem, vt Fratres à planctu abſtinentiam admoneat. ibid.

Monachus Cumbirenſis proditor Regis Angliæ, & ſuorum comprobatur. an.1231.c.5. n.6.& 7.

Alter Ciſtercienſis, grauiter ægrotans, meritis B. Eliſabethæ Hungaricæ ſalutem obtinet. an.1231. c.3. n.8.

Alius Miſſam celebrans pro defunctis, eorumdem animas ad pacem recipiendam accedere videt. an.1232 c.3.n.7.

Alter ex Diaboli ſuggeſtione grauiter peccans, Deiparæ interuentu veniam impetrat. an.1232.c.3.n.8.

Anima Sancti Monachi viſa eſt à B. Bernardo Caluonio cœli ſecreta penetrare. an.1234. c.3.n.3.

Monachus quidam Ciſtercienſis, incertum cuius domus, Abbatem proprium turpiter inuadit, & è cella eiicit. an.1235. cap.5. num.7.

In locum eius, fultus laicali potentia, ſubſtitui præſumit. ibid.

Ea Monachis partim carcere, partim mulctat exilio. ibid.

Abbates Lienfeldenſem, & S. Crucis à Gregorio IX. iudices accipit. ibid.

Monachus alius Ciſtercienſis puerum Ieſum, ſibi apparentem, videt, & amplectitur. an.1236. c.1.n. 10. & 11.

Alter videt ante Chriſti Tribunal B.Virginem Ciſtercienſium cauſas agentem. n.13.

Alius, morbo brachij laborans, B.Ioannis de Monte-mirabili meritis ſanus efficitur. anno 1236.c.2.n.8.

Monachi Cantuarienſes cum Stephano Archiepiſcopo exulant, & cum eo iubentur reſtitui ſedibus. an.1213.c.4. n.6.8.& ſeqq.

Porzetenſes, proprio relicto domicilio, ad alias tranſmigrant. an.1220.c.8.n.1.

Hemmenrodenſes, quendam conuerſum Sanctum calumniati. an.1221. c.5.n.3.

Eiuſdem innocentiam poſt mortem comprobatam ſpectant. ibid.

Multi Monachi aſſiſtunt conſecrationi Eccleſiæ Cuſſentinæ. an.1222.c.7.n.3.

Duo Heiſterbachenſis de morte violenta Engelberti Colonienſis habent reuelationem. an.1225.c.1.n.9.

Monachi Montenſes, viſcera eiuſdem Sancti, poſt multum temporis effoſſa, incorrupta inueniunt. an.1226.c.1.n.7.

Monachi Moliſmenſes, canonizationem Sancti Patris noſtri Roberti petunt, & impetrant. an.1222. c.2. n.15.

Noui-campenſes, Hæreticorum Lutheranorum irruptionem patiuntur. an.1233. c.8. num.1.

Monachi nigri ex quodam Monaſterio Diœceſis Conſtantienſis, quia nimis laxe viuerent, expelluntur. an.1233.c.5.n.5.& ſeqq.

Et ſecundo nonnulli expulſi, cum auſu temerario in eandem domum, iam per Virgines inhabitam, redirent. ibid.

Quidam Monachi Pruliacenſes, inobedientes & vagi, bona Monaſterij alienabant. anno 1234.c.2.n.9.

Sed de cunctis præſtare reſtitutionem à Gregorio IX. iubentur. ibid.

Monachi S. Benedicti ſub typo equorum nigrorum ab eodem Pontifice proponuntur. anno 1234.c.3.n.7.

Ciſtercienſes autem ſub typo equorum alborum. ibid.

Brumbacenſes, per Germaniæ milites propria domo expelluntur. an.1234.c.4.n.8.

Monachi Ciſtercienſes. Vide *Ciſtercienſes.*
Et propria quorumuis aliorum nomina. ibid.
Monaſterium quoddam Ciſtercienſe fœminarum fundatur in Diœceſi Colonienſi, ignoto nobis nomine. an.1225.c.6.n.8.
Aliud itidem fundatum à Beatrice, Comitiſſa Giſnenſi. an.1224. c.7. n.6.
Aliud in Treuirenſi Diœceſi ad S. Thomam. ao.1226.c.5.n.8.
Aliud in Vrbe Vltraiectina. an.1233. cap.8. num.12.
Monaſteria exempta per regna Caſtellæ, & Legionis, Abbatum Spinæ, & Cellæ nouæ viſitationi commiſſa. an.1233.c.7. n.4.
Monaſterium quoddam Diœceſis Pictauienſis, per Abbates Ciſtercij reformatur. an.1235. c.7. n.7.
Aliud Canonicarum in ſuburbio VVormacienſi Ciſtercium amplecti iubetur. anno 1236.c.8.n.13.
Aliorum Monaſteriorum vide propria nomina. ibid.
Monegundus, Monachus Heiſterbachenſis, Theodorico militi incarcerato apparet. an.1219. c.4.n.5.
Et libertatem promittit interuentu Virginis Mariæ de Heiſterbacho. ibid.
Monfortia Comitiſſa. Vide *Comitiſſa Monfortia.*
Monfrac Militia, vnde ſic appellata. an.1221. c 8.n.12.
Calatrauenſi incorporatur, & qua occaſione. ibid.
In quanta olim habita æſtimatione. ibid.
Monialis quædam à Dæmone illuſa, S. Lutgardis, & B. Simonis precibus liberatur. an.1216. c.3.n.9. & 10.
Dæmones ſibi ſubdi ab eiſdem impetrat. num.11.
Alia à Diaboli tentationibus B. Mariæ Oegniacenſis meritis liberatur. ao.1213.c.5.n.8.
Alia Sionenſis, Gerbrandi, Abbatis Claricampenſis, animam deferri in cœlum, videt. an.1218.c.6.n.6.
Altera B. Idam Niuelleoſem ſollicitat, vt pro ſuo parente preces fundat, quod impetrat. an.1218.c.11.n.1.
Alia moribunda ad eandem Idam redire poſt mortem pollicetur, & implet. n.3.
Suum in alia vita ſtatum aperit illi. ibid.
Monialis Aroucana, quo tempore in ſæculo nobili iuueni deſponſata, ſuam integritatem Principum Apoſtolorum auxilio conſeruaſſe fertur. an.1222.c.9.n.12.
Et eiſdem Apoſtolis ducibus ex Francia in Luſitaniam vſque ad Aroucam perueniſſe. ibid.
Eximia eiuſdem Sanctitas, mors, ſepulchrum. ibid.
Quædam alia ſine pictantia ob obliuionem in refectorio relinquitur. an.1222. cap.11. num.5.
Patientiſſimè ferens, dulciſſimo à Domino recreatur cibo. ibid.
Altera in ſumptione Euchariſtiæ mirandam ſentit dulcedinem. an.1222.c.12. n.9.
Quædam Monialis Aquirienſis, Patrem Reynerum, vt ſe commendet B. Lutgardis orationibus, mouet. an.1224.c.6.n.9.
Altera, fruſtra Lutgardem laborare pro eodem Reynero preces fundendo, à Dæmone audit. ibid.
Altera B. Lutgardæ precibus à graui liberatur tentatione. n.10.
Alia impetrat ab eadem Lutgarde, vt ſuum Fratrem apoſtatam ad Religionem redeat. num.12.
Altera rapta in Dei contemplationem, coruſcans faciem à B. Berta videtur. an.1225.c.8. num.3.
Alia, cum B. Ida Louanienſi Completorium perſoluit. an.1226.c.7.n.9.
Odore mirabili ex illa egrediente perfunditur. ibid.
Moniales Aquitienſes pro Innocentio Papa orant. an.1216.c.3.n.4.
Idæ ſorores, eiuſdem differri mortem, à Domino petunt, & impetrant. an.1218. c.11. n.6.7.& 8.
Moniales Argenſolij à Dæmone ſallaciæ ſomno illuduntur. an.1224.c.2.n.10.
Eundem viſum ſuæ Abbatiſſæ precibus fugant, nec vlterius ab eodem moleſtantur. ibid.
Duæ Cellenſes, morbo laborantes, Sanctiæ meritis ſalutem aſſequuntur. an.1229. c.3. num.3.
Moniales plures ſub habitu nigro ad Ciſtercium tranſire certatim contendunt. an.1234.c.8.per totum.
Moniales Ciſtercienſes, ædificare infra ſex leucas à Virorum Monaſteriis interdicuntur. an.1218.c.12.n.1.
Necnon infra decem à propriis fœminarum. ibid.
Et demum, quod nullum cœnobium conſtruant, aut conſtructum admittant. anno 1228.c.9.n.5.
Feſtum vndecim millium Virginum in ſuis domibus celebrari, à Capitulo petunt, & impetrant. an.1218. c.12. n.6.
Non vltra multiplicandæ ſub Gualtero in Capitulo Generali procuratur. an.1220. c.7.n.10.
Moniales Ciſtercienſes, & pauperes incluſæ, à Generali in tribus Diœceſibus viſitatione exemptæ declarantur. an.1227.c.8.n.5.
Vt non loquantur Ciſtercienſes cum aliquo, niſi per feneſtram, in Capitulo Generali iubentur. an.1227.c.10.n.1.
Neque aliter valeant confiteri. ibid.
Nec excommunicatæ, ab alio, quam à proprio Abbate, abſolui poſſe. ibid.
Nec aliis confiteri, quam Confeſſoribus, per Abbatem deputatis. an.1233.c.8.n.1.
Earumdem veſtitus in Capitulo Generali reformatur. an.1236.c.8.n.1.
Moniales inceſtuoſæ, grauibus pœnis, à Concilio Moguntino ſtatutis, puniendæ. an.1225. c.2.n.6.
Vide aliarum propria nomina.
Mons Eua Caſtrum, quanta mala Domino ſuo intulerit. an.1214.c.1.n.3.
Monsfortis Caſtrum, deſertum à ſuis habitatoribus per Cruce ſignatos diruitur. n.9.
Mons gaudij, Militiæ de Monfrac nomen dedit. an.1221.c.8 n.12.
Mons Lana Monaſterium ſacrarum Virginum Ciſtercienſium, S. Franchæ opera, ac Carentiæ dote, in Diœceſi Placentina ſurgit. ao.1214. c.6. n.1.

Abbatis

Abbatiæ Columbæ viſitationi ſubiicitur. ibid.
B.Francham in Abbatiſſam ſuſcipit. ibid.
Et ab eadem in Plectolem transfertur. anno 1218.c.1.n.1.
Mons S.Mariæ, cœnobium Virginum Ciſtercienſium ſurgit in Belgio. an. 1234. cap.11.n.5. & ſeqq.
Monialibus ex cœnobio Belli-prati adductis. ibidem.
Subiicitur Abbatis Ciſtercij viſitationi iuſſu Gregorij IX. n.6.
Ex alba ad nigram cucullam tranſit, remiſſiuè. num.7.
Eius fundator. n.5.
Mons S. Martini Viterbienſis augetur Ioannis Regis Angliæ dotatione. an.1213. c.4. n.14. & an.1215.c.9. n.2.
In ſuis bonis confirmari ab Honorio III. impetrat. an.1217. c.8.n.5.
Mons S. Nicolai, Abbatia Ciſtercienſis in Regenſi Diœceſi, incertum quo tempore fundata. an.1231.c.6.n.6.
Conuerſioni Livonienſium, ſuis ad prædicandum Monachis Miſſis, magna pars fuit. ibid.
Memoratur ſemel, & iterum in litteris Gregorij Papæ ad eius Abbatem tranſmiſſis. ibid. & n.9.
Vide *Abbas S. Nicolai.*
Monſpeſulanus, ſtatio Cruce ſignatorum. anno .1214.c.1.n.9.
Eligitur ſedes Concilij, ſub Cardinali Petro Beneuentano celebrari. an.1215. c.1. num.1. & ſeqq.
Monſpiſatus Caſtrum deſertum à rebellibus, per Cruce ſignatos ſolo æquatur. an.1214. c.2. num.5.
Mons Regalis. Vide *Regalis Mons.*
Mons S.Saluatoris cœnobium Virginum Ciſtercienſium, Porzeti Monaſterium procreat. an.1220. c.8.n 5.
Mons Sanctæ VValburgis, Monaſterium Virginum Ciſtercienſium, Sanctarum Chriſtinæ, & Vdeboltæ reuelationibus, obitibuſque illuſtre. an.1216 c.8.n.1.2.3.4.& 5.
Montalbanenſes Ciues in Comitem Monfortium rebellant. an.1218.c.3.n.2.
A Francigenis ſuperantur. ibid.
Montenſis Abbas. Vide *Abbas Montenſis.*
Montenſis Comes. Vide Comes de Monte.
Montis-Albani Abbas. Vide è contra.
Montis-Albani Caſtrum. Vide contra.
Montis-frigidi Abbas. Vide *Abbas Montis-frigidi.*
Morella, Valentiæ oppidum à Iacobo Aragonenſi expugnatur. an.1234.c.5.n.9.
Morerola Abbas. Vide *Abbas Morerolæ.*
Morimundus, Sanct Iulianæam Militiam, hactenus Ciſtercienſem, ſed ſui iuris mediante Calatraua ſibi ſubiicit. an.1228.c.4. num.5. & ſeqq.
Mulier quædam Lubauienſis ad fidem cum aliis conuertitur. an.1214.c.4.n.3.
Mirum, quod accidit in eius conuerſione. ibid.
Mulier pregnans comedendi ex quodam boue Villarienſi, angitur deſiderio.an. 1222.c.5. num.1.
Ipſius carnibus occiſi iuſſu Abbatis veſcitur, & conualet. ibid.
Vide *Bos.*
Altera cum Clerico in Eccleſia carnaliter peccat. an.1226. c.8.n.7.
Per prophetiæ ſpiritum, conſiliiſque à B.Ibeta ad pœnitentiam ducitur. ibid.
Alia eiuſdem Ibetæ mortem per reuelationem agnoſcit. an.1227.c.6.n.4.
Altera cauſam inundationis Friſiæ. an.1218. c.6. n.3.
Pyxidem, à quodam pugili, percuſſam ſtare ſupra mare videt. n.4.
Agnoſcit item diuinitus, percuſſorem damnatum eſſe. & Sacerdotem quendam in purgatorio detineri. ibid.
Mulier alia à ſuſcipienda Cruce iuuenem auertere tentat. an.1227.c.2.n.6.
Diuinitus percuſſa, ſed mox S.Edmundi precibus ſanata, Cruce inſignitur. ibid.
Altera eiuſmodi experitur euentum. ibid.
Alia à quodam Viro ad turpia ſollicitata, viriliter reſiſtit. an.1230. c.3.n.6.
Ab eodem in honore falſo detrahitur. ibid.
Eidem, grauiter ægrotanti, orationum S.Iulianæ interuentu ſalutem impetrat. n.7.
Et ipſam liberari à nouis illius ſollicitationibus ibid.
Alia, Iulianæ Cornelienſi chariſſima, moritur. an.1230. c.3.n.10.
Adiuuatur ab illa vigiliis defunctorum. ibid.
Suæ apparens ſorori, quantum ſibi profuerint Iulianæ preces, eidem aperit. ibid.
Alia à graui infirmitate meritis B. Idæ Niuellenſis liberatur. an.1231. c.4.n.10.
Altera, filium febribus laborantem, eidem Sanctæ commendat, & ſanum ſuſcipit. n.9.
Alia, de ſalute deſperans, S.Lutgardis meritis in ſpe firmatur. an.1233. c.5.n.6.
Mulieribus prohibitus ingreſſus in domos Ciſtercienſium. an. 1234 c.1.n.13.& 14.
Mulieres laſciuæ cauſa deſtructionis Ciuitatis Friſſarum fuere. an.1234.c.4.n 5.
Munio, primus Abbas de la Vega, miſſus, ex Valle viridi, donationem loci acceperat, & cœnobium fundat. an.1215.c.10.n.4. & ſeqq.
Murellum Caſtrum, à Rege Aragonio, & Comitibus excommunicatis, obſidetur. an.1213. c.7 n.9.
Monfortij Comitis auxilium inuocat. ibid.
Illuſtratur celebri Cruce ſignatorum victoria. an.1213.c.9.n.7.

N

NAnnetenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Nannetenſis.*
Narbonenſes, in Eccleſiam rebellant, nequicquam Arnaldo obſidente. an.1214.c.1.n.7.
Inducias ſeruare vſque ad Legati aduentum iubetur. an.1214.c.2.n.1.
In Arnaldum proni, ſuæ vrbis muros demoliri iuſſi, exequuntur. an.1214.cap.3.num.7.& an.1215.c.2 n.11.
Vide verbo *Arnaldus t.ex Abbate Ciſtercij.&c.*
Narnenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Narnienſis.*
Nauarra. Vide *Sanctius*, *Nauarra Rex*, & *Theobaldus.*
Nauas del Rey locus, Abbati, & Monachis Vallis Eccleſiarum, à Ferdinando, Caſtellæ, & Legionis Rege, conceſſus. an.1234. cap.9. num.3.
Nazaretbum, Virginum Ciſtercienſium cœnobium,

bium, propè Placentiam ſurgit. an.1228.c.9. num.10.
Monialibus ex Plectole accitis. ibid.
Eius fundatores. ibid.
Nazarethum, cœnobium aliud ſacrarum Virginum, ad Liram, Brabantiæ oppidum, illuſtratur Bartholomæi Lanionis, ſui fundatoris ſepulchro. an.1218.c.13.n.2.
Nazarethum, cœnobium aliud in Friſia fœminarum, viſitatur ab Henrico, Abbate Heiſterbachi. an.1219. c.4.n.1.
Miram ab eodem viſionem audit, quam non intelligit. n.2.
Neumaſenſis Epiſcopus. Vide è contra.
Nicolaus Abbas r. Carracci, Grangiam Penemayutis in Abbatiam erigit. an.1225. cap.6. num.9.
Nicolaus Archiepiſcopus Tarentinus, aſſiſtit conſecrationi Eccleſiæ Cuſſentinæ. an.1222. c.7. num.3.
Et litteris de eadem conſecratione datis, ſubſcribit. n.7.
Nicolaus, Cancellarius Cracnuienſis, donationi Conradi Maſſouiæ Ducis, ſubſcribit. an.1222. c.4.n.3.
Nicolaus ex Ciſtercienſi Monacho, Cardinalis Epiſcopus Tuſculanus, & Apoſtolicæ Sedis Legatus ad Fridericum Imperatorem. an.1219. c.3.n.3.& an.1222.c.7.n.1.2.& 3.
Aſſiſtit conſecrationi Eccleſiæ Cuſſentinæ, ab eiudem Archipræſule ſollicitatus. ibid.
Conſecrat altare maius, ſactiſque Sanctorum reliquiis exornat. ibid.
Et omnia illa in ſolemni conſecratione geſta litteris mandat. ibid.
Et quaſdam eam Eccleſiam viſitantibus indulgentias concedit. n.7.
Demum ſubſcribit conſecrationis litteris, & præſtare id ipſum, qui aderant, Præſulibus iubet. ibid.
Nicolaus de Corneia, Monachus Cluniacenſis, Epiſcopus Auiniuonenſis conſecratur. anno 1226. c.3. n.3.
S. Nicolaus Epiſcopus, Adamo adoleſcenti, in extremis laboranti, apparet. an.1216. cap.7. num.6.
Eundem miraculosè ſanat, & ad Religionem inuitat. ibid.
Nicolaus Henricouius, Ducis Henrici Notarius, de ſui Domini conſenſu Henricouij Monaſterium Ciſtercienſibus fundat. an. 1222.c.13. num.7.
Amplis idem auget dotationibus. ibid.
Et ſibi, ſpreto ſæculo, Monachus factus inhabitandum eligit. ibid.
S. Nicolaus Papa, conuerſo, valdè ſibi deuoto, indutus Pontificalibus apparet. an.1222.c.12. num.3.
Eiuſdem admiranda Imago. Vide *Imago Beati Nicolai*.
Nicolaus ſcriptor, teſtis adductus in quadam Comitum Gelriæ donatione. an.1218. cap.13. num.10.
S. Nicolai Abbatia Ciſtercienſis erigitur an.1235. c.9. n.2.
Sitane ſit in Græcia, an in Sardinia, à Padullione in Turritana Diœceſi procreata? non ſatis conſtat. n.3.
Niuernenſis Comes. Vide *Comes Niuernenſis*.
Nicephorus, Imperator Conſtantinopolitanus, B. Gregorij, fundatoris, & primi Abbatis Porzerani, pater. an.1220.c.8.n.1.& 3.
Non ipſe, barbarus ille fuiſſe, qui dicitur ad fidem conuerſus meritis S. Nicolai, coniectatur. n.7.
Tyrannus, atque ſacrorum Canonum tranſgreſſor, appellari potuit, & quare. ibid.
Nonnemonſter, Abbatia Monialium nigri habitus, Ciſtercium accipit. an.1234.c.11.n.9.
Noricenſis Comes. Vide *Comes Noricenſis*.
Noruegia Rex, Abbatem de Stanleya in cauſa ſuæ coronationis iudicem accipit. an.1231. c.6. num.3.
Noua terra cœnobium, inhabitatum in Tornaceoſi Diœceſi à Virginibus Ciſtercienſibus. anno 1250.c.9.n.8.
An idem cum cœnobio S. Margaritæ. ibid.
Nouitius, quidam Alnenſis, morte conſummatus in VVerici ſepulchro ſepelitur. an.1217. c.7. n.7.& an.1229.c.6.n.9.
Alius Villarienſis, à duplici infirmitate Arnulphi Bruxellenſis meritis liberatur. anno 1224. c.3 n.10.
Alter, B. Abundo promerente, in religionis perſeuerantia firmatur. an.1228. c.6. n.5.
Nouum Voſcum, cœnobium Virginum Ciſtercienſium fundatur. an.1215.c.10.n.8.
Primam Prioriſſam, ſimul ac fundatricem Margaritam habet. ibid.
Bilokanum cœnobium fundat. ibid. & anno 1216.c.9.n.4 & ſeqq.
Prima eius Abbatiſſa Oda. an.1215.c.10.n 7. & an.1228.c.7.n.11.
Nouus Campus, Abbatia Ciſtercienſis de linea Morimundi ſurgit. an.1233.c.8.n.1.
Eius fundator VVenceſlaus, Princeps Rugienſis. ibid.
Ab hæreticis, fugatis Monachis. an.1234. diripitur. ibid.
Nuñius, Epiſcopus Aſturicenſis, Ferdinando, cognomento Sancto, aduerſus eiuſdem ſorores fauet. an.1230.c.2.n.7.
Eundem ſuſcipit in Regem; ſed, an conſequenter. ibid.
Nuñius, *Ferdinandus*, Pereyrenſium Magiſter, ſuam Militiam iure filiationis Calatrauenſi ſubiicit. an.1218.c.4. n.3.
Alcantaræ oppidum à Calatrauenſibus dono ſuſcipit. ibid.& n.3.
Arcis accepturus poſſeſſionem, Alcantaram adit. n.6.
Pereyrum reuerſus, totius Militiæ ſuper eius ad Alcantaram tranſlatione congregat Synodum. ibid.
Nonnullis nequicquam obſiſtentibus tranſlationem decernit. n.7.
Quam non exequitur morte præuentus. ibid. & an.1219.c.6.n.7.
Didacum Sancij ſucceſſorem accipit, an.1219. c 6.n.7.
Nuñius, Sancij, Comitis Aragonij filius, Iacobum Regem, Agredam euntem pro nuptiis cum Eleonora celebrandis, comitatur. an.1221. c.1.n.6.
A Ferdinando, Regis patruo, diſſidet. an.1226. c.3.n.11.
Sed eidem interuentu Regis Iacobi reconciliatur. ibid.

Index Rerum.

O

O*Bacina*, Monaſterium Ciſtercienſe, B.Gregorij & Monachatu clarum, & præfectura. an.1216.c.7.n 6.

Oda 2. Abbatiſſa Flinenſis, genere & virtutibus clara. an.1234 c.11.n.2.

Oda, Abbatiſſa Lorbanenſis, Sanctiam. poſt mortem ſibi apparentem, videt. an.1219. cap.3. num.7.

Cum ea loqui à Taraſia impeditur. ibid.

Multa Sanctiam Taraſiæ reuelaſſe, ab eadem Taraſia, agnoſcit. ibid.

Oda 1. Abbatiſſa Noui Voſci. an.1215.c.10.n.8. & an.1228.c.7.n.11.

Oddo, Abbas Moliſmenſis, plura & inſignia S. P. Roberti miracula, iuridicè interrogatus refert. an.1222.c.2.n.4.

Oddo, Burgundiæ Dux, vita functus cum anteceſſoribus ante maius altare Eccleſiæ Ciſtercienſis ſepelitur. an.1218. c.8. n.8.

Eius Epitaphium. ibid.

Oenus miles intrauit Purgatorium S. Patricij. an.1221.c.7.n.5.

Vide in ſecundo Tomo.

Ogina, 1. Abbatiſſa Flinenſis, genere, & Sanctitate illuſtris. an.1234.c.11.n.2.

Olaus Archiepiſcopus Vpſalenſis, & Magiſter Ioannis Pij, Sueciæ Regis. an.1222. cap.13. num.1.

Olima, Caſtrum Comitis Balduini, in quo à ſuis proditus eſt. an.1214.c.1.n.1.& ſeqq.

Oliua, cœnobium Ciſterciенſe in Pruſſia, à Pruthenis inuaſum, Abbatis, ac Monachorum illuſtratur martyrio. an.1224.c.4.n.8.

Oliua cœnobij apud Nauarros Abbas. Vide *Abbas Oliua.*

M.Oliuerus, prædicationi Crucis aduerſus Sarracenos Orientales cum Bernardo Heiſterbachenſi præficitur. an.1217.c.3.n.9.

Variæ tunc temporis Crucis appatitiones viſæ. num.10.

Et mirabilis cum Sacerdote quodam euentus. num.11.

Eundem à Dæmone obſeſſum in Eccleſiam ducit. ibid.

Mox in Deum, & in ſe blaſphemantem, ligari facit, & ad eius notos remitti. ibid.

In Syriam cum exercitu Cruce ſignatorum traiicit. an.1219. c.1.n.1.

Varios expeditionis illius euentus Archiepiſcopo, & Capitulo Colonienſi longa refert epiſtola. ibid.& n.2.& 3.

Suæ prædicationis fructus perpenditur. n.3.

Quibus poſtea negotiis præfectus. ibid.

Oliuerus Miler, pro Petro, Brabantiæ Comite, comparet coram Honorio III. an.1226. c.2. n.13.

S. Sabinæ Cardinali audiendus à Papa committitur. ibid.

Et Brabantiæ Comiti, atque Pragenſi Præſuli, diſſidentibus compoſitionem impetrat. ibid.

Olobokenſe Ciſtercienſium Virginum cœnobium erigitur. an.1213.c.12.n.9.

Conſummatur ad Archiepiſcopo Gneſnenſi. ibid.

Olomucenſis Eccleſia, Venerabilem Robertum, Priorem Nepomungenſem, in ſuum Paſtorem aſſumit. an.1232.c.3.n.11.& 12.

Donis eiuſdem, atque Vladiſlai, Bohemiæ Regis, Fratris, locupletatur. ibid.

Olomucenſis Epiſcopus. Vide è contra.

Olor ſuauiſſimus ex corpore Beatæ Eliſabethæ Hungaricæ exhalari ſentitur. an.1231. cap.3. num.7.

Onufrius Panuinus, corrigitur, an.1227. cap.1. num 8.

Opilio quidam, B.Lutgardem à ſcrupulis, quos in recitandis Canonicis horis patiebatur, diuinitus liberat. an.1219.c.3. n.12.

Opizo Tunenſis, Vir nobilis, locum extruendo Plectolenſi cœnobio concedit. an.1218. c.1.n.1.

Oracula de Sanctis Leodienſibus multa S. Lutgardi facta memorantur. an.1215. c.6.7.& 8. ferè per totum.

Quoddam Iacobo de Vitriaco. an.1217. c.3. num.6.

Vide verbo *Vox*.

Oratio B. Mariæ Oegniacenſis Dæmones fugat. an.1213.c.5.n.6.& ſeqq.

Orationibus Guidonis, & aliorum, Caſſanolij Caſtrum expugnatur, penituſque deſtruitur. an.1214. c.2.n.10.& 11.

Oratione S. Franchæ Placentini Eccleſiæ reconciliantur. an.1214.c.7.n.4.

B. Idæ de Niuella pro quadam alia Virgine Oratio, & fructus. an.1214.c.8.n.12.

VValteri de Traiecto in Oratione tranquillitas. an.1214. c.9.n.3.

Mira pro eo Orationis efficacia. n.4.& 5.

Oratione Sanctæ Lutgardis Iacobus de Vitriaco ab ingenti periculo liberatur. an.1215.cap.7. num.6.

Et Monaſterium S. Catherinæ eximiè creſcit. an.1213.c.8.n.6.

Oratio Monachorum Brumbrachenſium ingentem cuidam incluſæ gratiam impetrat. an.1216. c.7. n.9.& 10.

Et Beatæ Idæ de Niuella pœnarum remiſſionem animæ Purgatorij, & cuidam Sacerdoti pœnitentiam. an.1218. c.11. n.1. & 2.

Oratione Virginum Ramceyenſium dilata mors Idæ Niuellenſis. n.7.& 8.

Oratio aſſidua Arnulphi Bruxellenſis. an.1224. c.1.n.1.

Orationibus inuocata B. Eliſabeth Hungarica, plurima miracula operatur. an.1232. c.2. per totum.

Oratio Beatæ Virginis Mariæ pro Monacho peccatore, ſibi deuoto. anno 1232. cap.3. num.8.

Et B. Lutgardis pro Fratribus Prædicatoribus. an.1236.c.2.n.10.

Oratorij Abbas. Vide *Abbas Oratorij.*

Ordo Carthuſienſis, à viſitatione Epiſcoporum ſpecialiter cum Ciſtercienſi excipitur. an.1233. c.4.n.1.

Ordo Florenſis, ab Abbate Ioachimo inſtitutus, laudatur ab Innocentio III. an.1215. cap.3. num.7.

Ordo Grandimontenſis. Vide *Grandimontenſes.*

Ordo S. Mariæ de Mercede, qua occaſione primo conceptus. an.1215.c.1.n.9.

Viſione miraculoſa præeunte, Virginis iuſſu mundo exoritur. an.1218. cap.5.num.1, & ſeqq.

Eius

Eius fundatores. ibid.
Militaris incœpiſſe comprobatur. n.7.
Cuinam deputatus militiæ. n.8.
Confirmatus à Gregorio I X. S. Auguſtini Regulam profitetur. n.10.
Breui per orbem propagatus filios illuſtres generat. n.11.
Ordo Minorum, viſione cœleſti prævuntu approbatur ab Innocentio I I I. an.1217. c.5. num.10.
Præcipuas quaſque mundi partes breui fœcundat. n.11.& ſeqq.
Arcta familiaritate Ciſtercienſi deuincitur. an.1219.c.9.2. per tutum.
An S. Eliſabetha Hungarica ſuum inſtitutum profeſſa. an.1228.c.4.n.7.& 8.
Vide *Franciſcani Fratres.*
Ordo Præmonſtratenſis, viſitari per Epiſcopos renuit. an.1233.c.4.n.1.& 5.
Ex propriis filiis viſitatores obtinet. num.2. & 5.
Eorum parui pendit mandata, in eoſque excommunicationem pronuntiat. ibid.
Duobus Ciſtercij Abbatibus viſitandus à Gregorio I X. committitur. n.3.4.& 6.
Lata in rebelles pœna ſuſpenſionis. n.6.
Epiſtola totum negotium continens. n.4.
Et teſtimonium optimum de eadem Præmonſtratenſi familia, Pontifici exhibitum. n.7.9. & 10.
Ordo Sanctiſſimæ Trinitatis, quando conceptus. an.1217.c.5.n.8.
Aliorum Ordinum. Vide *propria nomina.*
Oſca Ciuitas, Iacobo Regi cum aliis reconciliatur. an.1228.c.8. n.10. & 11.
Oſcenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Oſcenſis.*
Oſilienſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Oſilienſis.*
Oſmanna, filia Regis Scotiæ, in Iotreuſi cœnobio ſepulta iacet. an.1224 c.6.n.11.
Quæ eſſet? aperto eius ſepulchro, ignoratur. ibid.
Sed Beatæ Lutgardis meritis, eidem apparet, & tam ipſi, quam cuidam Preſbytero innoteſcit. ibid.
Oſtienſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Cardinalis Oſtienſis.*
Oſto Niger, filius Ægidij Nigri. an.1228. cap.9. num.9.
Oſto de Traſenis, ſiue Traſignies, Aleidis matris donationem confirmat. n.7.
Quis eius pater. n.9.
Otta, cognomento Blancus, Diaconus Cardinalis S. Nicolai in carcere Tulliano. an.1231. c.2.n.4.
Legatus mittitur à Gregorio I X. ad vrbes Italiæ, & Germaniæ, pro eiſdem Friderico Imperatori conciliandis. ibid.
Otto, Comes Gelriæ, illuſtres filios ex coniuge Richarde ſuſcipit. an.1218.c.13.n.12.
Quando obierit? incertum. ibid.
Otto, Diſcipulus S. Franciſci, & vnus ex illis, qui apud Marrochium Martyrij palmam adepti ſunt. an.1219.c.2.n.9 & 10.& an.1220.c.3. n.1 & ſeqq.
Vide *Franciſcani Fratres.*
Otto, Dux de Meran, Friderici Imperatoris donationi ſubſcribit. an.1222.c.5.n.8.
Otto, Epiſcopus Traiectenſis, patrem eius Bernardum, in Lealhenſem creatum conſecrat. an.1222.c.4.n.7.
Et cum ipſo conſecrat etiam Gerardum Fratrem, ad Bremenſem ſedem promotum. n.7. & 8.
Otto, Epiſcopus Herbipolenſis, eidem ſubſcribit donationi. an.1222.c.5.n.8.
Otto, filius Comitum Gelriæ, multa cum parentibus Ruremundæ cœnobio indulget. an.1218. c.13.n.8.9. & 10.
Otto, filius etiam Comitum Gelriæ, ad Vltraiectenſem ſedem aſcendit. ibid. n.12.
Otto, 1. Imperator, à Toloſano Comite contra Cruce ſignatos ſollicitatus dicitur. an.1213. c.3. n.3.
Philippo, Francorum Regi, inimicus. n.7.
Profectus Romam Imperij habenas Fratri ſuo Henrico Palatino reliquiſſe commemoratur. an.1221.c.6. n.10.
Otto, 2 Imperator, B. Gregorium, Theophanij Imperatricis Fratrem, ad miniſtrum ſibi cupit habere. an.1220. c.8.n.3.& 4.
Eidem, negotia abhorrenti ſæcularia, Porzetano erigendo cœnobio locum donat. n.4.
Et eidem fundatum magnificis ampliat honoribus. ibid.
Ottocarus, Bohemiæ Rex, cum Pragenſi Epiſcopo ſuper quibuſdam decimationibus litigat. an.1218.c.9.n.1.
Antiquas, nedum recens exactas, ſoluere recuſat. ibid.
Cenſuras per Epiſcopum latas, fretus Decani, & Canonicorum auxilio, paruipendit. num.2.
Eccleſiaſtica cum ſæcularibus confundit. ibid.
Vltimo Clericum afficit ſupplicio. ibid.
Monitorias ab Honorio I I I. ſuſcipit litteras. num.3.
Eidem humiliter reſcribit. n.5.& 6.
Et de quibus ipſe reprehenſus, apud Pontificem ſe excuſat. n.5.
Et omiſſionibus mittendi ſuos ad ipſum nuncios, quod eidem Pontifici promiſerat. n.6.
Sollicitat ipſum, vt pro acceptandis à ſe promiſſis, mittat Patauium Pragenſem Epiſcopum. n.7.
Cui omnimodam ſecuritatem, iuramento firmatam, promittit. n.8.
Recuſante Epiſcopo, illius nomina Legatos Honorij ſuſcipit. n.10.
Pacem, ſed non firmam, eorumdem interuentu, cum Pragenſi Præſule ſtabilit. n.12.
Qua Viennæ per Honorij nuncios poſtea roborata, eidem Epiſcopo reconciliatur. an.1220.c.2.n.1.2.3.& 4.
Ottocarus, filius Leopoldi, & Sophiæ, Marchionum de Stira, patri ſuccedit. an.1225.cap.3. num.4.
Ouennes, Monaſterium Virginum Ciſtercienſium, fœminis Sanctitate illuſtribus claret. an.1216. c.8.n.6.& ſeqq.
Et morte, & ſepultura ad tempus B. Hermanni Præmonſtratenſis. an.1233. cap.5. n.3.& 4.
Ouila Monaſterium Ciſtercienſe à B.Martino, Seguntino quondam Epiſcopo, viſitatur. an.1213. c.6.n.2.
Oxomenſis Epiſcopus, & *Archidiaconus.* Vide è contra.

P

P*Acoſlaus*, Caſtelianus Craconienſis, donationi Conradi, Maſſouiæ Ducis, ſubſcribit. an. 1222. c.4. n.3.

Padulleo, Abbatia Ciſtercienſis, cœnobium S. Nicolai in Turritana Diœceſi protuliſſe fertur. ao.1215.c.9.n 3.

Palazuelos cœnobium Ciſtercienſe, ad ripas Piſuricæ ſurgit, Monachis ea Valle benigna illuc tranſlatis. an. 1213. c.12.n.7.
Hodie capitula obſeruantiæ Hiſpaniæ excipit remiſſiue. ibid.

Palatiolorum Abbatia prope vrbem, ex Eremitis Auguſtinianis ad Ciſtercienſes tranſit. anno 1231. cap.7. n.7.
In, Prioratum S. Anaſtaſij primum, mox in Abbatiam erigitur. n.7. & 9.
Dein ad Carthuſianos, demum ad Minores tranſit. n.7. & 9.
S. Angeli de Valle cœnobium, authoritate Bonifacij VIII. poſtea ſibi vniſſe memoratur. ibid.

Pandulphus, Epiſcopus Noruicenſis, aſſiſtit funeri Philippi, Galliæ Regis, & Pariſienſi Synodo. an.1223.c.2. n.8.

Pandulphus, Subdiaconus, Innocentij legatus ad Regem Angliæ. an.1213.c.4 n.4.
Formam ſatisfactionis illi iniungit. ibid.
Quam detrectatam poſtea idem Rex offert. num.5.
Qualis ea forma? num.6.
In Stephanum Langnetunium ſententiam profert. n.7.
Eiuſdem Innocentij de eodem negotio literas ſuſcipit. n.8. & ſeqq.
Nicolaum Tuſculanum ſucceſſorem habet. num. 14.

Panis albus, & cibi lautiores, in Ciſtercij Monaſteriis, pictantiæ nomine, introducuntur. an.1235. c.7.n.4.

S. *Panthaleonis* Monaſterium, ex Regularibus canonicis, ad Monachos Ciſtercienſes tranſit. an.1233.c.1.n.2.& 3.8.& 10.
Viros ex Italia nobilitate, ad ſe confugientes, admittit ad Monacharum. ibid.
Gregorij IX. authoritate Abbatis S.Galgani viſitationi ſubditur. n.5.& 6.
Peramplis locupletatur fidelium donationibus. n.5.
Iuriſdictionem in cœnobium S.Ceibonij ſuſcipit. an.1234 c.8.n.4.& 5.
Concedit liberaliter ordini Prædicatorum Eccleſiam ſanctæ Iulianæ.an.1236.capite 7. num.11.
Et S.Bartholomæi; necnon hoſpitale quoddam, & nonnulla alia in vrbe Lucanenſi. ibid.
Eius primus Abbas commendatus. an. 1233. c.1.n.11.

Papienſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Papienſis*.

Paradyſi Abbatia Ciſtercienſis, à Bronisio Comite fundatur, dotaturque an.1236.c.8 n.2.& 3.
Monachis ex Lemuinenſi cœnobio accitis. ibid.
Eius primus Abbas. ibid.

Parcum Dominarum, Monaſterium Virginum Auguſtiniarum prope Louanium. an. 1215. c.10.n.7.
Ciſtercienſe inſtitutum ſuſcipit. ibid.
A Reynero Milite augetur, atque ab Henrico Duce, & Gregorio Papa confirmatur. ibid.
Rachelem Iudæam ad baptiſmum, & habitum admittit. an.1220 c.6 n.7.
Eam ad parentes reducere per Louanij Comitem, & Epiſcopum Leodienſem iubetur. num.8.
Obnitens, in multis ab eiſdem vexatur. n 8. 9. & 10. & anno 1221. capite 4. numero 1, & ſeqq.
Protegitur per Guillelmum, Claræ-Vallis Abbatem. an.1221.c.4. n.3.
Et eodem agente, per Honorium III. an. 1222. cap. 11. num.5.

Pariſienſes Ciues, cum ſcholaſticis inimicitias gerunt. an. 1227.c.10.n 3.
Eidem, vt alio transferendi Academiam tractent, occaſionem præbent. ibid.

Pariſienſe Collegium, ordinis Ciſtercienſis, fundatum per Stephanum, Claræ-Vallis Abbatem fertur. an.1125.c.7. n.2.

Pariſienſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Pariſienſis*.

Parmenſes Ciues, contra Ottonem præliantur pro Pontifice. anno 1214 cap.6.n.5.
Placentinum agrum depopulantur. ibid.
Et ad Columbæ Monaſterium metantur caſtra. ibid.

Parthenonis Comites. Vide è contra.

S. Paſtoris de Guza Abbatia Ciſtercienſis in Reatina Diœceſi de linea Claræ-Vallis. an.1218. c.12.n.9.
Per ſexdecim annos anteponitur in Chronologia. ibid.
Vnita Monaſterio S. Benedicti Fundenſis origi habitus, ante Ciſtercij admiſſionem refertur. an 1234.c.7.n 8.
Illud admittit, Monachis S. Mathæi Ciſtercienſis ordinis, illinc tranſlatis. ibid.
Et vnit ſibi S.Damiani Monaſterium.an.1236. capite 8.num. 12.
Vide *S. Mathai Abbatia Ciſtercienſis*.

Patauini Ciues, S. Antonij de Padua canonizationem apud Gregorium IX. ſolicitant, obtinentque. an.1232.c.1. n.6. & ſeqq.
Magna cum deuotione diem ipſius feſtum celebrant. n 9.

S.Paternianus Epiſcopus, Adamo adoleſcenti, in extremis laboranti, apparet. an. 1216. cap.7. num.6.
Eundem ſanat, & ad Religionem inuitat. ibid.

Patientia. Vide *Fortitudo*.

Patriarcha, Conſtantinopolitanus, & Hieroſolymitanus, affuerunt Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. an 1215.c.3.n.1.

S.Patricius, in Hyberniam prædicatum mittitur. an.1221.c.7.n.3.
Nullis comminationibus, aut promiſſionibus Hybernos ad fidelem conuertere valet.n.4.
Pro eorundem conuerſione purgatorium eiſdem patefieri, à Domino impetrat. Vide *Purgatorium S.Patricij*.

Paulus vocatus in baptiſmo Regulus Pruſiæ ad fidem conuerſus. an. 1214.c.5.n.1.
Ditionem ſuam Euangelij legibus ſubdit.ibid.
Firmuſque in fide perſeuerat. an. 1222. cap.5. num.1.

S. Pauli Abbatia Ciſtercienſis fundatur à Ferdinando in Conimbricenſi diœceſi. an. 1221. c 9.n.2.
Monachis ex Abbatia accitis. ibid.
Quare S.Pauli, & non S.Mariæ cognominata ſit? ibid.
Suppreſſa proximo ſæculo per Henricum Cardinalem dicitur. ibid.
S.Pauli Monaſterium fœminarum nigri habitus S.Claram, B. Franciſci Monialem, inſtruendam in ſua prima conuerſione ſuſcipit. anno 1219 c.2.n.7.
Paupertas in vxoribus fugitur, ſed in ſcortis nonnumquam deſideratur. an. 1215.c.6 n.5.
Apprimè dilecta VVerrico Priori Aluenſi. an.1217.c.7.n.2.
Et S. Eliſabethæ Hungaricæ. an.1228.cap.4. num. 4.
Miranda paupertas B.Idæ Louanienſis, ſibi inaudito modo infuſa. an.1225 capite 3. n.6. & ſeqq.
Pelagius, Archiepiſcopus Bracharenſis, de morte Roſimundæ conſolatur Aroucæ Moniales. an.1222.c 9. n 6.
Virtutes defunctæ, meritaque valde commendat. ibid.
Pelagius, Cantor Portuenſis, donationem Alphonſi Luſitani confirmat. an.1220.c 3.n 9.
Pelagius, Epiſcopus Lamecenſis, à Mafalda, ſanctij Regis filia, vocatur. an. 1222. cap.8. num. 7.
Concedit ipſi Aroucæ domum Ciſtercio informari. n.8.
Idem cœnobium, producto inſtrumento, ſub ſua viſitatione ſuſcipit. ibid.
Et totius facti confirmationem à Ciſtercij capitulo, & Honorio III. impetrat. n 9 & 10.
Peliſium, cœnobium, Triumfontium Abbatiam in Hungaria generat. an. 1232. c.7. num. 7. & 9.
Pena maior. Vide *Pœna maior*.
Percheium Monaſterium Virginum Ciſtercienſium. Vide *S. Maria de Percheio*.
Peregrinus Abonefius, Iacobo Regi in obſidione Abbarrazini aſſiſtit. an. 1220.c.7.n.7.
Ipſe cum fratre à Rege ludificando abſtinet. ibid.
Peregrinus Bolaſius, Iacobum Regem, ad Patrui colloquium petentem comitatur. anno 1218.c.8.n.4.
Perezius Aquillarius, Dominus Rodæ ſuæ ditionis confirmationem à Iacobo Rege impetrat. an. 1228. c.8. n.9.
Perezius Mirtatius, Iacobum Regem comitans in Balearica expeditione, ſublatus peſte commemoratur. an.1230.c.1.n.1.
Pernon ſiue *Perno*, Abbatia Ciſtercienſis, producitur à Tribusfontibus. anno 1234.cap.10. num.11.
Peruſini Ciues vtriuſque ſexus, ſe, & ſua, vſque ad vxores, & filios, Ciſtercio tradunt. an.1236. c.1.n.2.& ſeqq.
Cœnobium S. Eliſabethæ dicatum, pro fœminis fundant. n.3.4.& 5.
Summo Pontifici illius locum offerunt, & ab eo ſuſcipiunt. n.5.
Breui præ fœminarum multitudine S.Iulianæ Monaſterium proferunt. n 8.
Conuerſioni S.P.noſtri Bernardi, & ſociorum, conuerſio Peruſinorum comparata.n.2.& 7
Viri, Ciſtercium induunt in cœnobio S Saluatoris de Monte-acuto. n.2. & 3.
Vide *ſancti Saluatoris de Monte-acuto cœnobium.*
Peſtis, multos ex cruce ſignatis apud Brunduſium de medio tollit. an. 1224. c.4.n. 2.
Et ex Militibus Iacobi Regis in Balearica expeditione. an.1230.c.1. num.1.
Tumultuarios item Romanos ciues. an.1231. c.1. n 9.
Petra cœnobium Ciſtercienſe, alio transfertur. an.1218. c.4.n.9.
Augetur in multis à Iacobo Aragonenſi ibid.
Primus lapis noui templi poſitus à tribus Pontificibus legitur. ibid.
Petra Abbas. Vide *Abbas Petræ.*
Petroſa Abbas. Vide *Abbas Petroſa.*
SS. Petrus, & Paulus, Anſuri, & Elenæ apparentes, Aroucæ cœnobium ædificare iuſſiſſe dicuntur. an.1232 c.9.n.1.
Et vſque ad ipſum è Gallia venientem praelas ſe puellam. n.12.
Petrus Abbas Alcobaciæ, cruce ſignatos, Vlyſſiponem appulſos, ſolicitat aduerſus Saracenos. an. 1217.c 4.n.1,& 2.
Scribit Honorio III. & victoriam, miraculoſe partam de Saracenis, refert. ibid. & ſeqq.
In cauſa Magiſtri Vincentij, grauibus irretiti criminibus, Iudex ab eodem Honorio deſignatur. an. 1218.c.8.n.8.
Suam nouam Eccleſiam conſecrari facit. an. 1213.c.4.n.8.
Teſtamenti Regis Alphonſi executor ab eodem cum aliis eligitur. n.9.& 10.
Ad ſuperos tranſit cum opinione ſanctitatis. an.1233.c.5.n.10.
Epitaphium, Monachatus, & præfectura. ibid.
Et ceſſio iurium non contemnendorum, ab eodem facta, perpenſa. ibid.
Petrus, Abbas Atlantiæ, legatus ad Fridericum Imperatorem à Ferdinando Caſtellæ, Rege, mittitur. anno 1221. cap. 1. num. 3. & 4.
Beatricem, Regis Romanorum filiam, deſponſandam Ferdinando, ab Imperatore petit, & impetrat. ibid.
Eandem ſecum in Hiſpaniam ducit, & Ferdinando apud Burgos occurrenti tradit. ibid.
Petrus Abbas Dunenſis, Eliæ ſuccedit. an.1214. c 8. n.6.
Fundamenta nouæ Eccleſiæ Dunenſis iacet. ibid.
Moritur, & Amelium ſucceſſorem habet. ibid.
Petrus Abbas Gumielenſis, à Ferdinando, Caſtellæ Rege, in Germaniam legatus mittitur. an. 1223.c.4.n.1.
Ab Engelberto, Archiepiſcopo Colonienſi, honorifice ſuſceptus, theſauro inæſtimabili reliquiarum donatur. ibid.& ſeqq.
Vide *Abbas Gumielenſis.*
Petrus Abbas Pontigniaci Gualtero ſuccedit. an.1217.c.1.n.11.
Iudex datur Grandimontenſibus ab Honorio III. an.1218.c.8.n.3.
Herbæum, Comitem Niuernenſem, ad Pontigniacum, ſepeliendum ibidem, ſolemni pompa defert. anno 1222. capite 4. numero 9.

Ab

Ab Albigenſibus hæreticis inuaſus, ab eo plo impediri officio ne quidquam procuratur. ibid.
Cum Trecenſi Abbate litigat. an. 1221. cap. 8. num. 9.
Sed ab Honorio, in contrarij fauorem ſententia lata condemnatur. ibid.
Petrus Abbas Spinæ, Arnaldo ſuccedit. an. 1221. c. 5. n. 10.
Plurimi fit à Ferdinando, cognomento ſancto. ibid.
Priuilegio ab eodem donatur, & grauibus cauſis præficitur. ibid.
Petrus, Abbas Valſaruienſis, obſidioni Belliquadri aſſiſtit. an. 1216. c. 1. n. 8.
Petrus Abonesius, pro puero Iacobo Aragoniæ regno præficitur. an. 1215. c. 1. n. 12.
Eidem Iacobo in Abarrazini obſidione aſſiſtit. an. 1220. c. 7 n. 7.
Abſtinet eum fratre à ludificando Rege. ibid.
Eundem Agredam profectum pro nuptiis cum Eleonora celebrandis, comitatur. an. 1221. c. 1. n. 6.
A Rege deficit, & Ferdinando patruo adiungitur. an. 1224. c. 7. n 9.
Cum eodem Ferdinando vincula Regi machinatur. n. 10. & ſeqq.
Quod, non diu permanſurum, perducit ad effectum. ibid.
Nullis Iacobi blanditiis emolliri valet. anno 1226. c. 3 n. 9.
In fugam verſus lancea transfigitur, & pœnas luit. ibid.
Petrus Alphonsi, Regis Luſitaniæ Alphonſi filius, & fratres Minores, vinctos apud Marrochium, ſua dimitti authoritate impetrat. an. 1220. c. 3 n. 1.
Eorundem, martyrio coronatorum, redimit corpora, & aromatibus condiri facit. numero 4.
Et delata in Hiſpaniam Alphonſo fratri præſentari. n. 5.
Petrus Alualaea, Archiepiſcopus Tarraconenſis ex Monacho populetano. an. 1232. capite 7. num. 1.
Tutor Regis Aragoniæ eligitur. n. 3.
Petrus Aluitin, templi Magiſter, aſſiſtit tranſactioni inter Calatrauenſes, & Sanct-Iulianæos. an. 1218. c. 4. n. 3.
Petrus, Archidiaconus Flandriæ, Adamo in Morinenſi Eccleſia ſufficitur. an. 1229. cap. 5. num. 9.
Petrus de Azagra, Iacobi Regis aduentum in Aragoniam præ aliis procurat. an. 1213. c. 10. num. 9.
Rebellat in Regem, ſuperatur, & veniam impetrat. an. 1220. c. 7. n. 7.
Petrus Cadiz, frater hoſpitalarius, aſſiſtit tranſactioni inter Calatrauenſes, & Sanct-Iulianæos. an. 1218. c. 4. n. 3.
Petrus, Canonicus S. Crucis Conimbricenſis, à conceſſionibus Vrracæ Reginæ. anno 1220. c. 3. n. 10.
Marrochienſes Martyres, ſibi apparentes, chorum intrare videt. ibid.
Miſſos eſſe à Deo, preces pro Regina Vrraca iam defuncta effuſuros, ad eiſdem agnoſcit. ibid.
Petrus Capocius, Dux Eccleſiæ, Romanorum audaciam reprimit. an. 1231. c. 1. n. 9.
Petrus, Cardinalis Beneuentanus, ad partes Albigenſium ab Innocentio III. legatus mittitur. an. 1214 c. 2. n. 1.
Narbonenſibus, & cruce ſignatis, inducias, quoad ipſe perueniat, ſeruare mandat. ibid.
Comites, Fuxenſem, & Conuennarum, ſibi occurrentes, abſoluit, noua pro ſecuritate caſtra accipiens. n. 2.
Ad Aragonios tranſit. an. 1214. c 2. n. 5.
Guidonem Carcaſſonenſem pro ſe ſubſtituit. ibid.
In partibus Aragoniæ, & Cataloniæ commoratur. an. 1214. cap. 3. n. 6.
Galliam reuerſus, in Montepeſulano Concilium congregat. an. 1215. c. 1. n. 1.
Patres Concilij ſuper deſignando terræ Domino conſulit. n. 2.
Eorum omnium concordantia reſponſa accipit. n. 3.
Gerardum Ebredunenſem cum eiſdem reſponſis Romam mittit. n 4.
Iacobum puerum Aragonenſibus reſtituit. num. 7.
Reſtitutum Illerdam vſque deducit. n. 11.
Caſtra, & vrbes, obſidibus acceptis, tenet. an. 1215. c. 2. n. 1. & 9.
A Ludouico, Philippi Regis filio, timet. n. 9.
Apud Valentiam eidem, ad exercitum venienti, occurrit. ibid.
Ab eodem, de concepto timore ſecurus redditur. ibid.
Narbonenſis, & Toloſanæ Vrbium muros dirui conſulit. n. 11. & 13.
Simoni comiti Vniuerſam terram commendat. n. 15.
Petrus de Collemedio, natione Campanus, ſanctitate illuſtris, ſapientiaque. an. 1229. capite 5. num. 11.
Haud paucas, inter quas Morinenſem, recuſaſſe ſedes refertur. ibid.
Adgregatur Cardinalium Collegio ab Innocentio IV. ibid.
Petrus, Comes Britanniæ in ſanctum Ludouicum, Galliæ Regem, rebellat. an. 1229. cap. 2. num. 2.
Angliæ Regem ſibi in auxilium vocat. ibid.
Obſeſſus à Ludouico, Caſtrum Beleſinum tradere compellitur. n. 3.
Rebellans ſecundo Angliæ ſibi negato auxilio, facile ad ſui Regis obedientiam adigitur. num 9.
Petrus Cornelius, Iacobo Aragonenſi, in Abbarrazini obſidione aſſiſtit. an. 1220. c. 7. n. 7.
Eundem cum aliis ludificat. ibid.
Arcem Ahoneſiorum propugnat. an. 1226. c. 3. num. 10.
Ducit Aragonenſes, in Iacobum Reges rebelles. ibid.
Omnes, Calatainbam præter, capit ciuitates. ibid.
Cum Ferdinando, regnique proceribus reconciliatur Iacobo Regi. an. 1228. c. 9. per totum.
Magiſter Equitum in Balearica expeditione ab eodem deſignatur. anno 1230. cap. 1. num. 2.
Redit Aragoniam iuſſu Regis, indeque multos Cataphractos milites ſecum in Maiorem Inſulam deducit. ibid.
Petrus, Correctot literarū Innocentij à Patribus

Concilij Vaurenſis ad eundem Pontificem legatus mittitur. an.1213.c.3.n.5.

Petrus, Epiſcopus Conimbricenſis donationem Alphonſi Regis Luſitaniæ confirmat.an.1220. c 3.n 9.

Petrus Epiſcopus Meldenſis,Philippi,Regis Galliæ funeri, & Concilio Pariſienſi aſſiſtit. an.1223.c.2.n 8.

Petrus, Epiſcopus Lamecenſis, Donationem Alphonſi Luſitani confirmat. an.1220. capite 3. num. 9.

Petrus, Epiſcopus Segouienſis, hæreditatem ab Alphonſo Imperatore acceptam, donat Monaſterio de Sotos albos. anno 1216. capite 9. num.4.

Petrus, Familiaris Innocentij Papæ, legatus cum Pandulpho in Anglia. an. 1213. cap.4. num. 13.

In Stephanum Cantuarienſem ſententiam profert. ibid.

Petrus Iacobi Aragonenſis filius. Vide verbo *Iacobus, & Petrus*.

Petrus Garcia, teſtis in donatione Alphonſi Regis. an.1220.c.3.n.9.

Petrus de S. Geminiano, vnus ex Minorum Martyribus apud Marrochium. an. 1219.c.2. n.9. & 10. & an. 1220.c.3.n.1.& ſeqq. Vide *Franciſcani fratres*.

Petrus Lombardus, ab Alexandro III. ſeuere reprehenditur. an. 1215.c.3.n.3.

Ab Innocentio III. commendatur, ſed in diuerſo puncto. n.5 & ſeqq.

Petrus Manrique, Comes, Mauriaſtræ interfector, moritur, & in Hortæ cœnobio ſepelitur. an.1223. c.5.n.7.

Petrus Naucler, Britaniæ Comes, atrocia in Nannetenſem Præſulem perpetratus, diris mulctatur omnibus. an.1220. c.2.n.5.

Honorij III. interuentu Eccleſiæ reconciliatur. n.6. & ſeqq.

Petrus Nolaſcus, natione Carcaſonenſis, genere & ſanctitate clarus. an.1218.c.5.n.1.

In eiuſdem manu fauum ab Apibus fabricatum refertur. ibid.

A patria, Albigenſium peſtem declinans, ablegatur. ibid.

Totus occupatur in redimendis Chriſtianis, apud Sarracenos detentis. ibid.

Eandem, quam Iacobus, atque Raymundum Peñafortij, Barchinone viſionem habet. num 2.

Familiam pro captiuis fidelibus redimendis inſtituere à Maria Virgine iubetur. ibid.

Cum Iacobo, & Raimundo viſionem confert. num.3.

Et de erigenda noua familia tractat. ibid.

Socios idoneos redemptioni ſollicitat. n.4.

Habita ad populum concione, pater ordinis redemptionis captiuorum à Rege inſtituitur. n.4.5.& 6.

Albis indutus veſtibus, Regio ſigno condecoratur. n.6.

Et aulam Iacobi Regis ab eodem ſibi donatum accipit. n.9.

Vide *Ordo S. Mariæ de Mercede*.

Petrus Odoarij, Prior hoſpitalis, à Ferdinando Caſtellæ Rege, Legatus ad Imperatorem cum aliis mittitur. an. 1221. cap. 1. num. 2. 3. & 4.

Beatricem, Regis Romanorum filiam, deſponſandam Ferdinando, ab eodem Imperatore petit, & impetrat. ibid.

Eandem ſecum in Hiſpaniam adducit, & Ferdinando, ad Burgos occurrenti, tradit.n.5.

Petrus, Patriarcha Antiochenus ab infantia in Ciſtercio enutritus. an. 1214. c.4.n.4.

Iubinum Monaſterium noſtris adiungit. n 5.

Adductis Monachis ex Firmitate. ibid.

Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. præ infirmitate adeſſe non poteſt.an.1215. c.3. n.1.

Antididenſem pro ſe Epiſcopum mittit. ibid.

Petrus Perez, Archidiaconus Salmantinus, aſſiſtit,tranſactioni inter Calatrauenſes, & Sanc-Iulianeos. an.1218.c.4.n.3.

Petrus, Rex Aragoniæ, Toloſam adit. an.1213. c.1.n.1.

Ad Arnaldum Narbonenſem, & Comitem Montisfortis,legatos mittit.an.1213.c.1.n.1.

Pro Comitibus Toloſæ, Fuxenſiſque & Conuenarum, orat. n.2.

Petitiones ſuas in ſcriptis tradere poſcitur. ibid.

Octo dierum inducias impetrat. ibid.

Toloſam reuertitur. ibid.

Petitiones ad ſcriptum redigit. numero 3. 4. & 5.

Arnaldi, & aliorum patrum reſponſum ſuſcipit. n.6. & ſeqq.

A Patribus Concilij humaniſſime admonetur. n 10.

Pro induciis iterum orat. an. 1213. capite 2. num.1.

Patrum repulſam patitur. ibid.

A Comite Monfortio conceſſas per hæreticos violari permittit. an. 1213. cap. 1. num.2. & c 2. n.2.

Hæreticos, & eorum terras, ſub ſua protectione ſuſcipit. n.3.& 5.

Innocentium III. appellat. ibid.

Arnaldi, Ciſtercienſis quondam Abbatis, graues & zelo plenas, litteras ſuſcipit. num.4.

Legatos ad Innocentium Papam mittit. n 6.

Ab eodem per fraudes circumuento, ſæueras ad Arnaldum Ciſtercienſem, & Comitem Monfortium, litteras impetrat. numero 7. & ſeqq.

Indulgentias, impugnantibus hæreticos conceſſas, reuocari facit. n.7.

Parcam de Sarracenis victoriam allegat. numero 9.

Reſtitutionem terrarum, hæreticis ablatarum petit,& impetrat. n.10.

De Arnaldo grauiter conqueritur. num. 11. & 12.

Multa promittit, & Concilium indici impetrat. n.12. & 13.

A Patribus Concilij defertur ad Innocentium. an.1213.c.3.n.4.

Suos ad Regem Galliæ, & Campaniæ Comitiſſam legatos mittit. num.8.

Reuocationem indulgentiarum, conceſſarum impugnantibus hæreticos, publicari per Galliam facit. ibid.

Sæueras Innocentij Papæ litteras ſuſcipit. num.9.

Hæreticis Albigenſibus fauet, & quo colore? an. 1213. c.2.num.1.& 4.& c.9. n.1.

Monfortium Comitem per litteras diffidat. an.1213 c.7.n.4.
Eiuſdem nuntium, & ſatisfactionem ſuſcipit, ſed non acceperat. n.5.
Ab eodem ſimiliter ipſe diffidatus, nuntium Comitis cuſtodiri iubet. n.5.& 6.
Ægre tandem eum liberum dimittit. ibid.
Contra cruce ſignatos exercitum congregat. num.7.
Abbatibus cum litteris Innocentij ad ſe venientibus, ſpecioſa verba reſpondet. ibid. & c.9.n.1.
Cuiuſdam puellæ Toloſatis amore creditur ad id bellum perexiſſe. cap. 7. numero 8. & 11.
Cum Comitibus excommunicatis arma ſociat. n.9.
Caſtrum Murellum obſidet. num. 9. & cap.9. num.2.
Monfortio Comiti ad idem Caſtrum permittit ingreſſum. an. 1213.c 8.n.2.
Quæ illum cauſæ ad id mouere potuerunt? ibid.
Ad prælium ſe contra Concilium Raimundi Comitis parat. n.3.
Litteris Innocentij per Arnaldum, & Fulconem Præſules, ſuſcipit. anno 1213. c.9. num 1.
Quibus minime defert. ibid.
Fulconi, & aliis Epiſcopis, in exercitu apud Toloſam exiſtentibus, Ducatum negat. num.3.
Eorundem contemnit legatos. n.4.
In prælio occiditur, & exercitus eius profligatur. anno 1213. cap.8 num.4. & c.9. num. 11.
Occiſus dicitur, cum cruce ſignatos fugientes perſequeretur, ſed perperam. capite 8. num.11.
Occiſus etiam memoratur, cum pranſurus ad menſam ſtaret. c 9.n.11.
Traditum corpus Hoſpitalariis, & ab eiſdem Xigenæ honorifice ſepultum eſt. capite 8. num.10.
Dicitur poſt multos annos inuentum integrum. ibid.
Munaſterium de Scarpe fundauit, in quo ſepeliri præcipit. anno 1213. cap. 8. num.4. & c.12.n.6.
Innocentio III. longioris forſan purgatorij occaſio fuit. an.1216.c.4.n.5.
Petrus Roſarius, à Roſa, Burgeoſi Concubina, ita cognominatus. an. 1220. c.3 n.4.
Solarium, quo corpora Martyrum Morrochienſium condiuntur, aſcendere, ſed non impune, præſumit. ibid.
Media in ſchala manet immobilis, & loquelam amittit. ibid.
Ioanni Roberto accurrenti confitetur. ibid.
Sed attactu vnius ex ſanctorum capitibus, fit ſanus, & loquelam recuperat. ibid.
Petrus ſanctius Marcellus, Dux Regiæ cohortis, Iacobi Regis, & Eleonoræ, in vinculis per fraudem detentorum, cuſtodia præficitur à Ferdinando. an.1224.c.7 n.11.
Petrus Yanez, in Magiſtrum Alcantaræ eligitur. an.1234.c.9 n 9.
Glorioſos de Sarracenis triumphos reportat. ibid.
Sancti Petri de Amalfia Abbatia Ciſtercienſis in Diœceſi Amalfitana, ab Clara-Valle Lingonenſi producitur. an. 1236. cap.8. num.2. & 8.
Poſtpoſita eius fundatio per Chronologiam conuincitur. n.8.& an.1131.c.6.n.10.
Et longe antiquior ſub aliis à Ciſtercij legibus. an.1236. c.8.n.8.
Canonica in Amalfia, ſiue Canonica S Petri, alias appellatur. n.2.& 8.
S.Petri de Amalfia Abbas. Vide è contra.
S. Petri de Burgolio cœnobium Benedictinum, duobus Ciſtercij Abbatibus viſitandum ab Honorio III.committitur. an. 1218. c.8.n.4.
S.Petri de Ferentillo Abbatia (alias de Fruentellu) Ciſtercio informari deſiderat. an. 1233. c. 8. num. 2
A Gregorio Papa ſuſcipi, & Informari à Claræ-Vallenſibus præcipitur. ibid.
Dilata ſuſceptio, & informatio per annos quinque ſupra viginti ex chronologia coniectatur. ibid.
S. Petri de Gumiele, Abbatia Ciſtercienſis in Hiſpania, pretioſo reliquiarum theſauro, quas ex Germania ſuus Abbas Petrus aſportat, locupletatur. anno 1223. cap. 4. numero 1. & ſeqq.
Vide Petrus *Abbas Gumielenſis, & etiam* verbo *Abbas Gumielenſis.*
S. Petri Munaſterium in vrbe Gandauenſi, Balduinum de Bocla ad habitum admittit. anno 1225.c.7.n.2.
S.Petri de Spina Abbatia Ciſtercienſis, peramplo indulto à Ferdinando Rege donatur. an. 1221.c.5.n.10.
Philippa, Henrici, Campaniæ Comitis, atque Elizabetæ Cypri Reginæ, filia. an.1213 c.11. n 5. & an.1224. c.2.n.1.
Erardo Briennenſi nubit. anno 1224. capite 2. num.1.
Cum Blanca, Theobaldi Comitis olim vxore, ſuper Campaniæ Comitatu decertat. ibid.
Ob inuaſiones, eius nomine in Blanchæ ditionem perpetratas, vna cum coniuge ab Honorio III. excommunicatur. n.3.& 4.
Satiafactionem ab eodem Papa præſtare iuſſa, recuſat primo, ſed mox annuit, & ab excommunicatione abſoluitur. n.8.
Philippus, Abbas Ottemburgenſis, S Albani cœnobium ab Honorio III. viſitare iubetur. an.1219.c.6.n.4.
Siphridi, Moguntini Archipræſulis, confirmationi ſubſcribit. an. 1219 c.7 n 9.
Philippus de Bevlar, Aleidis matris donationem confirmat. an.1218.c.9 n.7.
Quis eius pater? n.9.
Philippus, Comes Namurcenſis, filius Balduini, Comitis Flandriæ, ſancte conſumatus. an.1219. c.5.n.7.
Quatuor Ciſtercij Abbatibus ſimul, & ſæpe ſua confeſſus peccata fertur. ibid.
Et valde pœnitet de traditione filiarum fratris ſui Regi Galliæ. n.8.
Sepultus in S. Albani Eccleſia, coruſcat miraculis. ibid.
Epitaphium, geſta eiuſdem, atque tranſlationem exprimens, perpenditur. num. 9. & 10.
A Fratre Balduino, Orientem profecto, Flandriæ adminiſtrationem ſuſcepiſſe fertur. n.8. & an.1225.c.7.n.11.

Et duarum filiarum curam; quas clanculo ad Regem Francorum tranſmiſit, in pretium ſuarum vxoris, & captiuitatis. an. 1219. c.5. n.8.

A Balduino, Bodelij Fundatore, vt eam domum Ciſtercij legibus informari faceret, ne quicquam petiuit. anno 1225. cap. 7. num. 11.

Philippus, Cancellarius Pariſienſis Guillelmo Epiſcopo apparet. an.1223.c.3.n.10.

Quia multa ſimul poſſedit beneficia, ſe damnatum eſſe eidem manifeſtat. ibid.

Philippus, Diſcipulus S.Franciſci, B.Claram, ad S. Angeli Eccleſiam euntem comitatur. anno 1219.c.2.n.7.

Philippi duo, Duces Burgundiæ, ſuis Ciſtercij Eccleſiam ſepulcbris illuſtrant. an. 1218. c.7. num.9.

Philippus, Epiſcopus Aurelianenſis, Funeri Philippi, Regis Galliæ, & Concilio Pariſienſi aſſiſtit. an.1223. c.2.n 8.

Philippus, Epiſcopus Matturanenſis, conſecrationi Cuſſentinæ Eccleſiæ aſſiſtit.an.1222. c.7 n.3.

Et conſecrationis litteris ſubſcribit. n.7.

Philippus, filius Adolphi, Comitis de Altena, & Canonicus Colonienſis. an. 1221. cap. 9. num.8.

A ſancto Engelberto in Theſaurarium eiuſdem Eccleſiæ deſignatur. anno 1225. c. 1. num.9.

Philippus infans, filius Ferdinandi, cognomento ſancti, Christinam adductam ex Nornegia, fratri Alphonſo deſponſandam, duxiſſe vxorem fertur. anno 1219. cap. 8. num.8.

Et poſt ipſam, vita functam, Eleonoram Gaſtriani. ibid.

In S. Felicis cœnobio cum Eleonora coniuge iacet ſepultus. ibid.

Philippus, filius,natu minimus, Philippi Regis Galliæ, parentis funeri aſsiſtit. an. 1223.c.1. num. 10.

Philippus, Marchio Namurcenſis, Grandipratenſem domum Monachis Ciſtercienſibus erigit. an.1231.c.7.n.3.

Cruce ſignatus contra Albigenſes medio itinere obiiſſe, ac ſepultus Valcellis commemoratur. ibid.

Philippus, Rex Francorum, Ludouicum filium, cruce aduerſus Albigenſes ſignatum an.1213. c.3.n.7.

Ab Ottone Imperatore, & Ioanne, Angliæ Rege,ſibi timet. ibid.

De peregrinatione filij contra Albigenſes ordinat. ibid.

Petri, Aragoniæ Regis, legatos ſuſcipit. num.8.

Rebelles in Ioannem Anglum fouet, & adiuuat. an.1213.c 4.n.1.

Peregrinationem Ludouici filij impedit. anno 1213.c.7.n.1.& 2.

Eundem, ceſſantibus cauſis, abire ſinit. anno 1215.c.2.n.7.

Legatos ſuos ad Lateranenſe Concilium mittit. an.1215.c.3.n.1.

Bellum contra Albigenſes non tam promouet, quàm non impedit. an.1215.c.5.n.9.

Simonem Comitem ad ſe venientem,honorifice ſuſcipit. an.1216.c.1.n.5.

Terras, quæ de eius fœudo erant, illi commendat. ibid.

Arnaldum Ciſtercienſem, & Conradum Claræ Vallenſem, ad ſe ab Honorio III. Legatos, ſuſcipit an. 1216. capite 5. num.6. & ſeqq.

Sequuta inde pace filij cum Anglis. n.10.

Vſurpat Caſtrum Soliacenſe, ſibi commendatum. an.1218.c.2. n.1.& ſeqq.

Eccleſias, Iuraque earum, violari permittit. num.5.

Super his Honorij III. Legatos ſuſcipit ibid. & num.11.

Punit Eccleſiarum inuaſorem. ibid.

Sed Caſtrum Soliacenſe dare recuſat. ibid.

Aliis ſuper hoc legatis præuenitur. ibid.

In Vincentium Decanum, atrocium reum flagitiorum procedere iubetur. n.3. & 10.

Sexcentos equites, Amalrico auxiliaturos,aduerſus Albigenſes mittit. an.1219. c.1.n.4.

Et in eorum Ducem, Ludouicum filium, vt nonnullis placet. ibid.

Beatricem,Regis Romanorum filiam, per Pariſios ad Hiſpanias tranſeuntem,honorifice ſuſcipit. an.1221.c.1.n.4.

VValdemarum, Regis Daniæ filium,ad intruſionem iuuat in Eccleſiam Bremenſem. an.1221.c.3 n 9.

Expellere hæreticos ab vniuerſo Galliæ Regno,ab Honorio iubetur. an.1222 c.1.n.6.

Donatur ad id vigeſima parte reddituum, pro ſubſidio terræ ſanctæ Gallis impoſita. ibid.

Filium Ludouicum contra Albigenſes mittit. num.7.

Et eius impetum in terras Regis Angli reprimere ab Honorio in mandatis accipit.ibid. & ſeqq.

Ab Antiſtite Pariſienſi diſsidet. an.1222. c.8. num.3.

Pontificis Legatos pro compoſitione cum illo ſuſcipit. num.4.

Vult adeſſe Concilio,Senonis indicto an.1223. c.2.n.5.

Ad illud, Pariſios tranſlatum,properans,morte intercipitur. ibid. & n.6.

Aſsiſtentibus funeri Concilij Patribus,& Galliæ Principibus, ſepelitur in Eccleſia ſancti Dionyſij. n.7.8.& 10.

Eius teſtamentum, legataque. n.10.

Et apud omnes fere Chriſtianorum Prouincias celebratum anniuerſarium.an.1228.c.5. num.9.

A filio Ludouico in regno excipitur. an.1223. c.2.n.10.

Eundem, negotium Albigenſium ſuſcipere prohibuiſſe, fertur. an.1224. c.4.n.5.

Et mortem, ſi ſuſcipiat, eidem prædixiſſe. ibid.

Philippus II. Hiſpaniarum Rex.Huelguenſe cœnobium, & ſepulchrum Alphonſi Regis,viſitat remiſsiue. an. 1214. c.5.n.9.

Corpus Alphonſi incorruptum, & fragrans inuenis. ibid.

Transfert ad Burgos Monaſterium S Felicis remiſsiue. an.1219.c.8.n.6.

Et partem Cratium S.Laurentij, ex Lauacenſi cœnobio ordinis Ciſtercienſis, ad opulentum,& vere Regium S.Laurentij remiſsiue. an.1224.c.8.n.4.

Philippus III. Hiſpaniarum Rex, aſſiſtit traoſlationi Monaſterij Villæ-maioris. remiſſiue. an.1223.c.6.n.7.
Corpus Sanctiæ, filia Taraſiæ, Reginæ Legionenſis, ex S.Eufemiæ cœnobio, ad Toletanum S. Fidei transfert remiſſiue. an. 1230. c.2.n.10.
Philippus vocatur in baptiſmo, Regulus Pruſiæ, ad fidem per B. Chriſtianom conuerſus. anno 1214.c.5.n.1.
Ditionem ſuam Euangelij legibus ſubdit. ibid.
Firmus in fide perſeueraſſe dicitur. an. 1222. c.3.n.1.
Pictauienſis Eccleſia, & Epiſcopus. Vide econtra.
Pietas Dei, Abbatia Ciſtercienſis, producitur à Ciſtercio in Cenomanenſi Diœceſi. anno 1229.c.8.n.12.
Eius fundatrix Berengaria, Regina Anglorum. ibid.
Pietas Dei, Abbatia alia Ciſtercienſis, ſed fœminarum, ſita in Treceoſi Diœceſi, fertur. ibid.
Placentini Ciues, pro Ottone prælientur.an.1214. c.6.n.3.
A Parmenſibus, Regienſibuſqoe multa patiuntur. ibid.
Ab Innocentio Pontifice excommunicantor. ibid.
Cremonenſes profligaot. ibid.
Orationibus Franchæ, ſociarumque, viuitati fidelium reſtituontur. n.4.
Placentina Eccleſia, & Epiſcopus. Vide è contra.
Plani Abbatia Benedictina, Gregorij authoritate Ciſtercium admittit ſub Abbatis Sane Vallis viſitatione. anno 1230. cap. 6. oum.2. & 3.
Plectole, Monaſterium Virgioum Ciſtercienſium prope Placentiam ſurgit, Monialibus Montis-Lanæ, & Valeriæ illuc tranſlatis. an. 1219. c.1.n.1.
Primus per Epiſcopum Placeotinum ponitue lapis. ibid.
Mariæ Virgini, vt mos Ciſtercienſibus, dicatur. ibid.
De Tertio paſſu communiter dictum, à trina Monialium mutatione. ibid.
Ad intra Placentiæ mœnia multos poſt annos tandem transfertur. ibid.
Illuſtris domus Franchæ præfectura, ſepulchroque. n.5.
Et duplici glorioſa prole, S. Maria ſcilicet de Monte Oliueti, & Nazareto, iotra eandem Placentinam Diœceſim.ao.1223. c.6.n.11. & an.1228.c.9.n.10.
Plocenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Plocenſis.*
Pœna maior, Abbatia Ciſtercienſis, à Carraceto producitur in Lucenſi Diœceſi. an. 1225. c.6.n 9.
Vnitur ab Alexandro VI. collegio S. Saluatoris Salmanrini. remiſſiue. ibid.
Pœnitentia, licet ſera, valde peccatoribus proficua. an.1219 c.4.o.2.
Miranda Abbatiſſæ Gentæ pœnitentia. anno 1218.c.13.n.3.
Philippi item, Comitis Namurcenſis.an.1219. c.5.n.7.
S.Edmundi. an.1227.c.4.n 11.
Sanctiæ Reginæ. an.1219.c.3.n.2.
Sanctæ Iulianæ Cornelienſis. an.1230. cap.3. num.2.
Conradi, Lantgrauij Thuringiæ. an. 1234. c.4.n.3.& 4.
Iniuncta à Gregorio IX. pœnitentia interfectoribus Conradi Marbugenſis. an. 1235. c.3 n.8.
Et à Gregorio IX. Pugili, flagitium in Euchariſtiam committere auſi. ao.1218. c 6. num.2.
Pons ſalutis cœnobium à Salomone, canonico Herbipolenſi, fundatur Ciſtercienſibus Virgioibus in Spirenſi Diœceſi. an. 1231, cap.8. num. 9.
Pontigniacum, aſylum Archiepiſcopis Cantuarienſibus.an.1213.c.4.n.12.& ſeq.& an.1235. c.5.n.10.
Quot & quales ſuſceperit. n 13.
Herbæum, Niuernenſem Comitem, ſepulchro excipit. an.1221 c.4.n 8.
Cum Trecenſi Epiſcopo litigat. an. 1221.c.8. num.9.
Sed ſententiam, aduerſus ſe latam, experitur. ibid.
Galtero, in Epiſcopum Carnotenſem promoto, Petrum ſubſtituit. an. 1217. cap.2. oum.11.
Guillelmi Aotiſiodorenſis illuſtratut ſepulchro. an.1223.c.3.n.8.
Pontiui Comes. Vide *Comes Pontiui.*
Pontis Alti Abbas, & Pontis Roberti. Vide è contra.
Pontius Alphonſi, donationem Regis Alphonſi Loſirani confirmat. anno 1220. capite 3. num 9.
Pontius, Epiſcopus Atrebatenſis, Philippi, Regis Galliæ, funeri, & Concilio Pariſienſi aſſiſtit. an.1223.c.2.n.8.
Populeti cœnobium Ciſtercienſium, in ſuis, de non ſoluendis decimis, priuilegiis ab Honorio II. coofirmari impetrat. an. 1222. cap.8. num.10.
Iacobum Regem, è Balearibus redeuntem victorem, hoſpitio ſuſcipit. an. 1230. c 1. num.5.
Arnoldo Abbati, in Agathenſem Epiſcopum electo, vitalem ſubrogat. an. 1231. cap 5. num. 5.
Monachis, ſanctitate illuſtribus, floret. ibid. & an.1231.c.7.n.1.
Petrum de Alualate, Præſulem offert Eccleſiæ Tarraconenſi. an.1232.c.7.n.3.
Guillelmum de Ceruera ad habitum admittit. num. 1.
Quem, & alios Monachos, Regi Iacobo tutores donat. n.2.& 3.
Illuſtrius cæterò redditur eiuſdem Iacobi Monachato. remiſſiue. n 2.
Viſitatur per Abbatem Fontisfrigidi iure filiationis. an.1233. c 7.n.5.
Abbatiam de Regali fundat in Maiorica. an. 1235.c.9 n.3.
Vitali Abbati cedenti ſubſtitoit Raimundum. an.1236.c.7.o.10.
Prioratum prope Valentiá fundat, vbi S. Vincentius, martyrij palma coronatus. ibid.
Populeti Abbas. Vide *Abbas Populeti.*
Porta, Cœnobium Ciſtercienſe, Rudolfi conuerſione, & ſancta morte illuſtre. an. 1216. c.7. n.1.

Porta cæli, Cœnobium, fundatur à Primis Lao in Morauia virginibus Ciſtercienſibus. anno 1234.c.11.n.13.
Regis Bohemiæ ſepulchro, & fundatoris, illuſtratur. ibid.
Portus, Ciuitas, iacet ad oſtia Tyberina. an. 1227. c 1. n. 2.
Orbatur quatuor ſanctorum exuuiis, à Conrado Cardinali Claram-Vallem tranſmiſſis. ibid.
Hodie æquata ſolo videri dicitur. ibid.
Porzeti cœnobium fundatum á B Gregorio, Bizantini Imperatoris filio, ad Aquas-Grani, fertur. an.1120.c.8.n.1. & 4.
A Monachis deſertum, virgines admittit Ciſtercienſes, ex Monte S. Saluatoris tranſmiſſas. n.1. & 5.
Gregorij fundatoris miraculis, atque imagine Pontificis Nicolai, illuſtre redditur. n.4.& 6.
Celebre itidem ſalutaribus Balneis. n.5.
Poſnauienſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Poſnauienſis*.
Pounduni cœnobium, à quodam Conrado apud Rauensburgum erigitur Monialibus Ciſtercienſibus. an.1227 c.10. n.6.& ſeqq.
Subditum curæ, & viſitationi Abbatis Salemitani. ibid.
Alibi fundatum, & inde etiam aliò tranſlatum, poſtque ad Pounduni Pagum, fertur. n.6.7.& 8.
Illuſtratur fundatorum ſepulchris. n.9.
Perpingui generi Conradi fundatoris augetur dotatione. ibid.
Prima eius Abbatiſſa, & Eccleſiæ conſecratio. n.8.& 9.
Prædicatio Crucis. Vide *Crux*.
Prædicatorum Ordo, auſpiciis Fulconis Toloſani cæptus. an.1214 c.3.n.10.
Ab Innocentio approbari reſpicitur.an.1215. c.4.n.1.& 2.
Eidem cæleſti viſione commendatur. n.2.
Et à Fulcone Epiſcopo. n.3.& 4.
Electa Regula ea approbatis hactenus, approbari promittitur. n.5.
Qualis, & quam perfecta Religio? n.6.
S. Auguſtini Regulam, & quaſdam conſtitutiones ſibi appropriat. an.1216. capite 1. num. 3.
In Eccleſia S.Romani, fratribus congregatis, Conuentum facit. n 4.
Ab Innocentio III. confirmatur.an.1216.c.5. num.12.
Quo in loco,& quibus cum redditibus? ibid.
Suæ inſtitutionis vtilitas, Conrado Portuenſi diuinitus manifeſtata. an. 1223. capite 2. n.11. & 12.
Impetrat canonizationem S. Dominici. anno 1234 c.3.n.6.& 7.
Eius cum Ciſtercio familiaritas commendatur. n.8.9.& 10.
Prædicatorum fratres. Multi ad Ciſtercium tranſmigrant. an.1218.c.10.n 10.
Omnes Ciſtercienſes æmulati, Antiphona *Salue Regina*: poſt Completorium quotidie canunt. an.1218.c.12.n.4.
Glorioſis reuelationibus, ex Ciſtercio Monachis factis, illuſtres fiunt. an. 1220. c.4. per totam.
Plures, ſub Deiparæ Virginis pallio in gloria protecti, à quodam Ciſtercienſi Monacho viſi referuntur. n.5.
Amiſſo B. Patriarchæ Dominico Iordanum ſubſtituunt ſucceſſorem. an. 1221. c.2. n.2. 3. & 4.
Quæ legata à B.Patre ſuſceperint. n.2.
Commendantur à ſuo Magiſtro Generali Iordano B. Luthgardi, Virgini Ciſtercienſi. num.4.
Plures itidem, Iacobo, S. Galgani Monacho ſancto, ſe commendant. n.5.
Iuuantur eiuſdem orationibus, à Domino eidem,& Maria Virgine dictatis. n.6. & 7.
Cui etiam glorioſæ de ipſis factæ reuelationes. n.5.6.7. & 8.
Quo anno in Scotiam primum tranſmiſſi?an. 1222.c.3.n.7.
Refertur, ad ſuum non conuertiſſe ordinem Alexandrum Alenſem, ob nimiam in hoc illi petendo moram. an.1222.c.13.n.3.
Non apparet veriſimile & quare? ibid.
Haud parum laudis capiunt, glorioſo, Conrado Cardinali facto, oraculo: an. 1223.c.2. n.11.& 12.
Ciſtercienſes Monachos, ad ſuum ordinem tranſeuntes, ab Honorio ad proprium remittere iubentur. an.1223.c.3. n 2.& 3.
Specialibus condecorantur priuilegiis per Conradum Legatum, ex Ciſtercio aſſumptum, in Concilio Colonienſi. an. 1226. c.1.n.10.& 11.
Præficiuntur viſitationi Monialium in tribus diœceſibus, Ciſtercienſibus tantum, pauperibuſque incluſis, exceptis. an.1227.c.7. num.3.
Duas Eccleſias Monaſterio extruendo,& multa alia, ſuſcipiunt gratis à Monachis S.Panthaleonis. an.1236. c.7.n.12.
Eorum quidam affluentia gratiæ perfunditur, B. Ida de Louanio promerente. an. 1226. c.6.n.10.
Vide *B. Dominicus*.
Præmonſtratenſis Ordo, Lantiſſæ Monaſterium, ſuis legibus informandum, admittit. an.1232.c.4. num.13.
Vide *Ordo Præmonſtratenſis*.
Præmonſtratenſis frater, Clauſtris abſque licentia ſui Abbatis egreditus. an.1226.c.8.n.6.
Per B.ibetam ſpiritu propbetiæ, conſiliique reducitur. ibid.
Pratenſe cœnobium, Monialibus Ciſtercienſibus prope Trecas erigitur. an.1231. cap.8. num.1. & ſeqq.
Moleſtatum per Trecenſes canonicos, protegitur ab Epiſcopo, ipſique pleno iure ſubiicitur. n.1.2. & 3.
Non niſi poſt quadriennium ſub Abbatis Claræ-Vallis viſitatione à Ciſtercio admittitur. n.4.
Sed ad Epiſcopum ſubiectione, limitata & in his tantum perſeuerante, quæ Ciſtercij legibus non contrarientur. n.5. & 6.
Presbyter. Vide *Sacerdos*.
Primiſlaus Morauiæ Marchio, fundat virginibus Ciſtercienſibus Monaſterium Portæ cæli. an.1234.c.11.n 13.
Prior Alcobatiæ, Iudex cum ſuo Abbate ab Honorio III. datus Vincentio Decano, atrocium flagitiorum reo. an.1218. cap. 8. n. 8.9. & 10.

Prior Belli prati, præficitor ab Honorio III. cauſæ Tullenſis officialis. an. 1225. c. 8. n. 1.

Prior Calatranæ Militiæ, ſemper fuit Monachus Ciſtercienſis. anno 1235. capite 18. num. 11. & 12.

Per Abbatem Gumielenſem, tanquam Delegatum Abbatis Morimundi eligi conſueuit. ibid.

Prior Gallus, amoto Hiſpano, inſtitutus per Abbatem Morimundenſem, eidem, & Gumielenſi litium occaſio fuit. n. 11. & 12.

Prior Hiſpanus, excluſo Galio, ab Abbate ſancti Petri de Gumiele eligitur. ao. 1236. c. 6. num. 1.

Res ad Ciſtercij generale Capitulum delata deciditur pro Abbate Morimundi, & à Gregorio IX. confirmatur. num. 5. 6. 7. 8. & 9.

Prior Cantuarienſis, reſtitutioni Monachorum, & abſolutioni Regis, iubetur aſſiſtere. an. 1213. c. 4. n. 8. & ſeqq.

Prior S. Crucis Conimbricenſis, teſtamenti Alphonſi Regis exequutor cum aliis deſignatur. anno 1223. c. 4. n. 9. & 10.

Prior fontis frigidi, admittere ad pœnitentiam Rogerium, Comitem Fuxenſem, iubetur ab Honorio III. an. 1217. c. 3. n. 4.

Prior de Galer duobus adiunctis Abbatibus, pro Monaſterio Populeti iudex ab Honorio III. deſignatur. an. 1222. c. 8. n. 10.

Prior Hemmenrodenſis, ſtellam lucidiſſimam in feſto Natalis Chriſti videt. anno 1224. cap. 8. num. 9.

Prior Hoſpitalis à Toloſatibus ad Fulconem mittitur. an. 1213. c. 9. n. 3.

Remittitur à Fulcone ad Regem Aragoniæ. ibid.

De aduentu cruce ſignatorum in Luſitaniam, deque par eoſdem Victoria, de Saracenis parta Honorio III. ſcribit. an. 1217. c. 4. n. 3.

Executor teſtamenti Regis Luſitani Alphonſi inter alios deſignator. an. 1223. c. 4. n. 9. & 10.

Prior Scalæ Dei, datus iudex cum Abbate ſanctarum Crucium in Epiſcopum Dertuſenſem, ſimoniæ accuſatum. an. 1218. c. 8. n. 6.

Super his examen facere, & Honorio III. remittere, ab eodem Pontifice iubetur. ibid.

Poſt à præfato examine ceſſare, & cur? an. 1219. cap. 6. num. 6. & an. 1220. cap. 7. num 5.

Prior Redaggeshauſenſis, in Liuoniam ſemel, & iterum mittitur prædicatum à Gregorio IX. an. 1235. c. 4. n. 1. 2. & 3.

Clauſtrum anhelat. n 4.

Suæ prædicationis fructu illuſtris redditur, & ſanctitate. n. 5. & 3.

Prior de Tileto, Alexandrinos, ab Eccleſia præciſos, eidem reconciliare ab Honorio III. iubetur. an. 1218. c. 8. n. 1.

Prior Vallis Dei, crebris grauatus Honorij Papæ commiſſionibus ab vlterioribus acceptandis eximi, ab eodem petit, & impetrat. an. 1222. c. 8. n. 13.

Prior S. Victoris Pariſienſis, Grandinotenſibus laicis, & clericis, inter ſe litigantibus, iudex ab Honorio III. deſignatur. an. 1218. c. 9. n. 5.

Prior Zuuetelenſis, duobus adiunctus Ciſtercij Abbatibus, in Epiſcopum Olomucenſem inquirere ab Honorio iubetur. an. 1219. cap. 3. n. 5. & 6.

Priores Angliæ, eleuationi ſacri corporis B. Martyris Thomæ Catuarienſis aſſiſtunt. an. 1220. c. 1. n. 5.

Priores Ciſtercienſes, Monachos in Liuoniam ad prædicandum mittere, ab Honorio III. iubentur. an. 1220. c. 1. n. 2.

Priores, Sabigniacenſis, & de Oratorio, iudices dati ab Honorio III. Epiſcopo, & Archidiacono Cenomanenſibus, ſuper iuriſdictione litigantibus. an. 1219. c. 6. n. 2.

Priſcillianiſtæ hæretici, Miſſas à non ieiunis poſſe celebrari, aſſerebant. an. 1217. cap. 8. num. 8.

Priuilegia exemptionis decimarum conceſſa Ciſtercienſibus, temperantur iuſſu Innocentij III. in capitulo generali. ao. 1213. c. 12. n. 4. & 5.

Quæ temperatio confirmata in Concilio Lateranenſi & extenſa ad ordines alios, inſeritur corpori iuris. num. 5. & an. 1215. c. 5. n. 6.

Priuilegium Conſtantiæ, Romanorum Reginæ confirmans bona Monaſterij Florenſis. anno 1215. c. 9. n. 10.

Aliud Alphonſi Imperatoris, confirmans itidem bona Monaſterij de Sotos Albos. an. 1216. c. 9. n. 1.

Priuilegia diſpenſandi cum irregularibus, quinque primis Ciſtercij Abbatibus conceſſa, ad capitulum generale reſtringitur ab Honorio III. an. 1217. c. 2. n. 7.

Priuilegium, Locedio ab Honorio Papa indultum. an. 1217. c. 8. n. 5.

Aliud Valli Eccleſiarum cœnobio à Ferdinando, Caſtellæ Rege. anno 1218. capite 4. num 11.

Triplex Ciſtercienſibus ab Honorio III. an. 1218. c. 10. n. 5. & ſeqq.

A Ferdinando, cognomento ſancto, Monachis S. Petri de Spina. an. 1222. c. 5. n. 10.

VValſaſenſibus à Friderico Imperatore. anno 1221. c. 5. n. 8.

Ab Honorio III. Caſſæmarienſibus. an. 1222. c. 6. n. 1. 2. & ſeqq.

Et Abbati, & Priori Vallis Dei, de non acceptandis commiſſionibus. an. 1222. c. 8. num. 13.

Peramplum exemptionis priuilegium, collatum à Ferdinando Rege Villenæ cœnobio, memoratur. an. 1222. c. 10. n. 9.

Aliud à duodecim Pontificibus, S. Petri de Lumiele cœnobio indultum. an. 1223. c. 4. num. 6.

Triplex exemptionis à Honorio III. Ciſtercienſibus. an. 1224. capite 5. numero 3. 4. & ſeqq.

Ex quibus primum tranſit in corpus iuris. num. 4.

Priuilegium aliud Cortacenſibus Monachis à Nigropontenſi Epiſcopo indulgetur. an. 1214. c. 7. n. 2.

Aliud Monaſterio Reclinatorij B. Mariæ à Flandriæ Comitibus. an. 1225. c. 8. num. 7. & ſeqq.

Multa Pontificum priuilegia, Viuarienſi cœnobio indulta memorantur. an. 1227. c. 8. num. 10.

Et

Et quadruplex Ciſtercienſibus. an. 1218. c. 1. n. 4. & ſeqq.
Vnum ex quibus, inſeritur corpori iuris. num. 9.
Priuilegium illuſtre Belæ, Danorum Regis, Ciſtercienſibus conceſſum. anno 1229. c. 8. num 8.
Aliud Monaſterio Claræ-Vallis, à Theobaldo Campaniæ Comite. an. 1231. c. 5. n. 9.
Aliud Moguntino Archiepiſcopo, à Friderico Imperatore. an. 1232. c. 4. n. 3.
Aliud Ferdinandi, Caſtellæ Regis, Monachis Bellifontis. an. 1232. capite 5. num. 1. & 3.
Quadruplex eodem in die indulgetur à Gregorio IX. Ciſtercienſibus an. 1234. c. 1. n. 5. & ſeqq.
Prophetæ donum eminet in Simone Alnenſi. anno 1215. cap. 5. num. 9. & anno 1221. cap. 11. num. 5.
In VVerrico, Alnæ Priore. an. 1217. cap. 7. num. 4.
In Iolendi Virgine. n. 9.
In Eleua, religioſa, & ſancta fœmina. an. 1222. c. 9. n. 2.
In Roſimunda, Aroucæ Abbatiſſa. n. 5.
In Arnulpho Bruſellenſi. an. 1224. c. 1. n. 9. 10. & 11. & cap. 3. n. 2. 9. & ſeqq. & an. 1228. c. 5. n. 1.
In ſancta Eliſabetha Vuanſia. an. 1224. cap. 6. num. 3.
In S. Lutgarde. n. 11.
In quondam veteris Montis conuerſo. anno 1225. c. 1. n 9.
In B. Ida de Niuella. an. 1225. c. 5. num. 6. & 7.
In B. Ibeta. an. 1226. cap. 8. num. 4. & ſeqq.
Et in ſancta Iuliana Cornelienſi. an. 1230. c. 3. num. 1.
Vide verbo *Apparitiones* & *Reuelationes*.
Proprietatis vitium, punitum ſæuere in conuerſo quodam. an. 1220. c. 5. n. 5.
Pruliaci cœnobium, à pſeudo Monachis, & conuerſis dilapidatum, procuratur à Gregor. IX. In ſtatum priſtinum reſtitui. an. 1234. cap. 2. num. 9.
Pruliaci Abbas. Vide *Abbas Pruliaci*.
Pruteni, ſiue *Pruſſij*, ad fidem magna ex parte conuertuntur. an. 1214. cap. 4. n. 1. & an. 1222. c. 3. per totum.
Oliuam, cœnobium Ciſtercienſe, innadunt. an. 1224. c. 4. n. 8.
Abbatem & Monachos trucidant. ibid.
Maſſouiam infeſtant. n 9.
Sed per Theutonicos milites profligati, pœnas luunt. ibidem & anno 1227. capite 8. num. 7.
Puella quædam in Gallianata, ſpretis ſæcularibus nuptiis Chriſto ſuam virginitatem conſecrat. an. 1222. c. 9. n. 12.
Nuptiarum nocte SS. Apoſtolis Petro, & Paulo protegentibus, ab illis eripitur. ibid.
In Hiſpaniam vſque ad cœnobium Aroucæ, ducibus eiſdem, peruenit. ibid.
Ad habitum admiſſa, claret ſanctitate. ibid.
Puella altera patrui curæ tradita, ex patris ipſius in extremis agentis, voluntate. an. 1214. c. 7. num. 7.
Inceſtuoſe ab illo cognita, prægnans facta eſt. ibid.
Tanti flagitij impatiens, ventrem, in fixo gladio ſibi proſcindit. ibid.
Facti pœnitens, & Mariam inuocans, ab ipſa ſanatur. ibid.
Et ad Iordanum, Prædicatorum Magiſtrum, ab ipſa conſulendum remittitur. ibid.
Coſuadente, Ciſtercium induit. ibid.
Reliquum vitæ, ſancte vixiſſe creditur. ibid.
Puellæ duæ ægrotaotes, meritis B. Engilberti Colonienſis ſalutem impetrant. an. 1226. c. 1. num. 4.
Puella quædam Collegium Begbinarum intrat. an. 1222. c. 6. n 1.
In propoſito nutans, in eodem, B. Idæ Louanienſis meritis, firmatur. ibidem & numero 2.
Altera, graue paſſura malum à B Ibeta prædicitur. an. 1226. c. 8. n. 9.
Seducta à Clerico quodam, ſecum varios per loca circumfertur. n. 10.
Sed eiuſdem Ibetæ precibus, integra Virginitate, ſeruatur. n. 10.
Et primum ad eius mortem, mox ad B. Ibetam reducitur. n. 11.
Alia febricitans, B. Idæ de Niuella meritis, ſanitatem obtinet. anno 1231. capite 4. num. 9.
Altera Moguntina, à Dæmone obſeſſa, ad ſepulchrum beatæ Elizabetæ Hungaricæ, ſana efficitur. anno 1232. capite 2. numero 3.
Vide *Mulier. Virgo. Monialis. Incluſa.*
Pueri duo, alter mortuus, alter in extremis agens, vitæ, & ſaluti, B. Eliſabethæ Hungaricæ meritis, reſtituuntur. an. 1232. cap. 2. num. 4.
Pugil. Vide *Friſo quidam Pugil.*
Purgatio Canonica quæ? anno 1216. capite 3. num. 6.
Merito in deſuetudinem abiit, & quam ob cauſam? n. 8.
Purgatio vulgaris ferri candentis, à Gregorio, vtpote per ſacros canones prohibita, reprehenditur. an. 1231. c. 6. n. 9.
Purgatorium, etiam longum, orationibus ſuffragiiſque ex parte redimitur. anno 1216. cap. 3. num. 4.
Purgatorium ſancti Patricij, per eundem ſanctum à Domino ob Hyberuorum conuerſionem petitum & obtentum. anno 1221. cap. 7. n. 3. & 4.
Ab eodem Patricio muro circumdatum, atque eius aditum, Prioris Eccleſiæ, eo conſtructæ, commiſſum poteſtati, fertur. ibid.
Qui impenitens ipſum ingreditur, à dæmonibus vſque ad mortem tortus, egreditur numquam. n. 2.
Sed contritus; per ignem, & aquam purgatus exire permittitur. ibid.
Qui & quales authores, de ſancti Patricij Purgatorio ſcripſerint. n 1. 2. 3. & 4.
Qualis ad illud gentium concurſus? n. 5.
Authoris ſuper his iudicium. n. 7. & 8.

Q

QVinciaci Abbas. Vide *Abbas Quinciaci*.

Index Rerum.

R

RAchel, Parentibus Iudæis Coloniæ naſcitur. an. 1220. c.6. n.1.
- Miratur quinquennis Iudæi, atque Chriſtianominis diſtinctionem. ibid.
- Audito quoties auguſto Mariæ nomine, toties gaudio repletur. ibid.
- Louanium cum Parentibus venit. n.3.
- Reyneri Magiſtri cum aliis puellis domum frequentat. ibid.
- Fidem Chriſtianam eodem Reynero agente edocetur. ibid. & n.4.
- Detecta per ſeruos, ſponſo tradenda vltra Rhenum à parentibus deſtinatur. n.5.
- Fugam cum Reynero meditatur. ibid.
- Dormire ſolam nocte, fugæ deſtinata, à matre petit, & impetrat. num. 6.
- Oblitæ fugæ, Mariam ſibi apparentem videt. ibid.
- Ab ipſa, Catharinæ nomine vocata, propoſitum exequi iubetur. ibid.
- Apprehendere inſiſtens virgam, à Deipara ſibi oblatam, cadit de lectulo. ibid.
- Surgit, & ad condictum cum Reynero locum peruenit. ibid.
- Ad Parcum, virginum Ciſtercienſium cœnobium à Reynero deducitur. n.7.
- Et ſibi Catherinæ nomine impoſito, abluitur regenerationis lauacro. ibid.
- Reduci ad parentes per Louanij Comitem, & Epiſcopum Leodienſem procuratur. n.8 & 9.
- Cum patre, & cognatis, ad Parcum venientibus, loqui recuſat. n.10.
- Patri reſponſura, à Leodenſi Præſule ſub excommunicatione citatur Leodium. an. 1221. c.4 n 1.
- Illinc adducta, paternos conatus eludit. num. 2. & 3.
- Ad Parcum reducta, adhuc à præfacto moleſtatur Epiſcopo. n.4 & 5.
- Sed protegitur à Guillelmo, Claræ-Vallis Abbate. ibid.
- Nouis ſuorum parentum technis impetitur. an. 1222. c. 11. n. 1.
- A Iudæo in Parco, ficta baptizato, peruerti tentatur. n.2.
- Fruſtra tamen ibidem. & n.3.
- Deo ſolemni profeſſione ſacratur. n 3.
- Non aliam, præter Mariam, matrem agnoſcit. ibid.
- Sanctitate, reuelationibus, atque miraculis clara, ad Dominum migrat. n 4.
- Quo tempore incertum. ibid.
- Inter fœminas, ſanctitate illuſtres, Brabantiæ commemoratur. ibid.

Rades Andradius corrigitur. an. 1213. cap. 11. num. 9.

Radulphus, Abbas Claræ-Vallis, Laurentio ſufficitur. an. 1226. c.8. n.6.
- Illuſtre priuilegium à Theobaldo, Campaniæ Comite, impetrat. an. 1231. c.5. n 9.
- Eligitur in Epiſcopum Aginnenſem. an. 1233. c.6. n.1.
- Inde in Lugdunenſem Archipræſulem. anno 1236. c.7. n. 11.
- Vno tantum menſe præfecturæ elapſo è viuis excedit. ibid.
- In Clara-Valle ſepultus, ibidem requieſcit. ibid.
- In eadem domo Drogonem accepit ſucceſſorem. an. 1233. c.6. n.2.

Radulphus, Comes de Via, Conradi, Cardinalis Portuenſis frater. an. 1226. c.1 n.12.
- Eidem conſtituendo cœnobio fundum donat. ibid.
- Relicto Comitatu, in Monaſterio Bebenhuſenſi Monachum induit. ibid.
- Monaſterium, à fratre ſuo cœptum conſumare procurat. ibid.
- Ad quod ab Innocentio IV. litteras impetraſſe fertur. ibid.

Radulphus, natione Anglus, & quondam Canonicus Barneuelenſis Ciſtercium ingreditur. an. 1216. c.7. n. 11.
- In Abbatem Coggeshalenſem eligitur. ibid.
- Poſt abdicationem præfecturæ moritur. anno 1228. c.7. n.6.
- Eius ſcripta. ibid.

Raimundus. I. Abbas Populeti, Arnoldo cedenti ſucceſſit. an. 1220. cap.7. n.8.
- In Alnenſem Epiſcopum promotus alterum Raimundum accipit ſucceſſorem. an. 1224. c.7. n.6.
- Eius mors. ibid.

Raimundus II. Abbas Populeti. alteri Raimundo ſuccedit. an. 1224. c.7. n.6.
- Adiens Capitulum generale, obit in Monaſterio Firmitatis. an. 1229 c.7. n.10.
- Auxilia Regi Iacobo petiturus in Galliam pertexiſſe creditur. ibid.
- Arnoldum accipit ſucceſſorem. ibid.

Raimundus, cognomento Ciſcar, Vitali Abbati in Populeto ſuccedit. anno 1236. capite 7. num. 10.
- Fondat Prioratum ad Vrbem Valentinam, vbi B. Vincentius martyrij palma coronatur, refertur. ibid.
- In Epiſcopum Illerdenſem aſſumitur. ibid.

Raimundus, Comes Toloſanus, Petrum, Aragonenſium Regem, interceſſorem ad Patres Concilij Vaurenſis habet. anno 1213. cap.6. num.3.
- Eius exceſſus ab eiſdem Patribus recuſantur. ibid. & n.9.
- Exhæredatur pene per eiuce ſignatos. anno 1213. c.2. n.12.
- Terram, filium, & vxorem, Petro Aragonio defendenda tradit. ibid.
- A promiſſis reſilit. an. 1213. c.3. n.3.
- Ottonem Imperatorem, & Ioannem, Angliæ Regem, ſolicitat contra Eccleſiam. ibid.
- Et Sarracenum Regem. num. 4.
- Eius flagitia. ibid.
- Epiſcopum Ageunenſem à ſede expellit, & bonis ſpoliat. ibid.
- Abbates Moiſiaci, & Montis Albani captiuos detinet. ibid.
- Petrum Aragonium Regem, adiutorem habet. an. 1213. c.7. n.9.
- Murellum Caſtrum obſidet. ibid.
- Nequaquam in obſidione properandum, ſed multo magis trahendum bellum conſulit. an. 1213. c.8. n.1.
- Sed non auditur. ibid.
- Balduinum fratrem, ad ſe per proditionem adductum, negata confeſſione, & Communione, ſuſpendi iubet. an. 1214. c.3. n. 5.

Ex

Ex eo fratricidio ingentem ſibi apud omnes ignominiam confert. n.6.
Abdicatus totius terræ dominio. an.1215. c.1. num. 2.
Et de ſucceſſore dominij conſulitur. ibidem & num.3.
Comitatus Toloſanus, eo viuente, Simoni Monfortio Comiti datus. an. 1215. cap.2. per totum.
Et muri, & munitiones Toloſæ dirutæ. n. 3. & 14.
Concilio Lateranenſi aſſiſtit. an.1215. cap.5. num. 7.
In eodem condemnatus. n.7. & 8.
Toloſam à Guidone detentam, intrare tentat. an.1216.c.1.n.7. & 8.
Sed à Simone Monfortio præuentus, fugit. num. 9.
Reuerſus à Toloſanis recipitur.an.1217.cap.3. num.2.& 4.
Aduerſus Monfortium Comitem auxiliatur Montalbanenſibus. an.1218.c.3.n.2.
Improuiſa morte decedit. an.122.c.1.n.1.
Sed non inter hæreticos,quod optaſſe dicitur. num.2.
Inſepultus manet, nec vnquam, vel precibus filij, terræ mandatis. ibid.
Raymundus, Raymundi Toloſani filius, prælio ad Murellum ſubſtrahitur, & à longe proſpectat. an.1213. c.8. n.3.
Ab Arce Narbonenſi eiicitur.anno 1214.c.3. num.8.
Concilio Lateranenſi cum patre adeſt. anno 1215.c.5.n.7.
In eodem damnatur. num 8.
Tamen cum aliqua, ſi reſipiſcat, ſpe reſtitutionis. ibid.
Aragonenſes, & Catalanos in vltionem Petri Regis ſolicitat. an. 1216. c.1.n.6.
Belliquadrum obſidet. num.7.
A Maſſilienſibus, Auignionenſibus, & aliis adiuuatur. n.6.
Hoſtes ad Belliquadrum vocat, vt Toloſam inuadendam patri relinquant. n.7.
Belliquadrum recipit. n.8.
Patris amiſſi corpus vt ſepeliretur, nullis valuit precibus impetrare. an. 1222.capite 1. num.2.
Hæreticis fauet. n.4.
Et in Eccleſiam cum S.Ægidij Comite debacchatur. ibid.
Obſidet Caſtrum de Peña Agenenſi. ibid.
A Conrado repulſam patitur, & inducias obtinet. num.5.
Eis finitis, arma reaſumit. an. 1222. cap.4. num. 1.
Carcaſonam obſidet. ibid.
Sed irrito conatu recedit. ibid.
Per cruce ſignatos impetitus, in fugam vertitur. n.2.
Honorio & Eccleſiæ obedire promittit. numero 5.
Et ſe Catholicum declarari ab eiſdem, impetrat. ibid.
Aſſiſtit Concilio Narbonenſi. n.7.
Obedientiam Papæ, & Eccleſiæ iuramento firmat. ibid.
Et ſolutionem annuorum redditum, clericis præſtandam. ibid.
Punitionem item conuictorum de hæreſi. ib.
Abbatem Grandis-Syluæ, ad ipſum legatum ſuſcipit. an. 1228 c.1 n.7.
Interuentu eiuſdem, coram Rege, & Galliæ Primoribus reconciliatur Eccleſiæ. ibid.
Pro ſecuritate implendi promiſſa, manſiſſe voluntarie Pariſiis in Regis cuſtodia, fertur. n.7. 8. & 9.
Iniuncta ſibi à Romano Cardinali ſeruare promittit. an.1228.c.3.n.2.
Pro Eccleſia, & fide. n.2.
Pro bono publico. n.3.
Iniuſte ablata, præſertim Ciſtercienſibus iubetur reſtituere. n.5.
Et Academiam Toloſanam erigere. n.6.
Et crucem aſſumere aduerſus Orientales Sarracenos. n.7.
Atque alia quædam. n.8.
Quæ omnia fideliter adimplet. n.9.
Tuetur Ciſtercienſes ab Albigenſium incurſibus. an.1233. c.2.n.1.& 2.
Cuſtodes in Grangiis pro eorundem defenſione conſtituit. ibid.
Prohibetque, ne grauentur, hoſpitij quæſito colore. ibid.
Ad vomitum reddit,rebellatque in Eccleſiam. an.1235.c.3.n.1.9.& ſeqq.
Semel Tornacenſem, & Burdegalenſem Pontifices; iterum Grandis Syluæ Abbatem, iudices accipit. n.9. & 10. cum ſeqq.
Raymundus, Epiſcopus Vticenſis, cruce ſignatorum ad Morellum victoriæ intereſt.an. 1213. c.9.n.7.
Litteris, de eadem victoria expeditis,ſubſcribit. ibid.
Raymundus Moncada, in prælio Balearico occumbit. an.1229.c.7.n.1.
Eiuſdem cum fratris Guillelmi corpore ad SS. Cruces ſepeliendum deducitur. n.8.
Quæſita in libro officij Defunctorum Miſſa, ſed non inuenta. ibid.
Pluries apertus liber, non niſi Martyrum officium, canendum Monachis proponit. ibid.
Quo exequiæ peractæ, referuntur. ibid.
Eius Epitaphium. n.9.
Raymundus Peñafortij, Barcbinonenſis, ſapientia vir, & ſanctitate clarus. an. 1218. cap.5. num. 1.
Bononia reuerſus Iacobo puero à Confeſſionibus præficitur. ibid.
Eandem, quam Iacobus, & Petrus Nolaſcus viſionem habet. ibid. & n.2.
Canonicum, an Religioſum tunc egerit? incertum. n.1.
Familiam inſtituere pro redimendis captiuis, apud Turcas detentis, à Deipara iubetur. num. 2.
Cum Iacobo, & Nolaſco viſionem confert. num.3.
Et cum ipſis de erigenda noua familia tractat. ibid.
Quod poſt ad populum concionem habitam exequitur. n.4.5.& 6.
Confirmationem,& Regulam à Gregorio IX. eidem impetrat familiæ. n.9.
Vide *Ordo S. Mariæ de Mercede.*
Raymundus Perallofius, Nobilis Aragoniæ, intraſſe purgatorium S. Patritij fertur.an. 1221. c.7.n.5.
Qua occaſione? ibid.

Raymundus

Raymundus, Prior Eccleſiæ de Manſo, à Comite Toloſano infeſtatur. an.1235.c.3. num.9. & ſeqq.
Exilio pulſus è proprio ſolo apud Gregorium IX. conqueritur. n.9 & 11.
Et Abbatem Grandis-ſyluæ Iudicem accipit. n.9.& 12.
Raymundus Torrellia, primus Maioricenſis Epiſcopus, à Iacobo Rege inſtitutus. an.1230.c.1. num.8.
Reinaldus, ſeu *Arnulphus*, Coriſopitenſis Epiſcopus, de vita, & miraculis S.Mauritij Abbatis inquirit. an.1225.c.1 n.6.
Copioſa miraculorum ſegete iuuenta Capitulo Generali Ciſtercij ſcribit, & vicinis Epiſcopis. ibid.
Et Sancti canonizationem cum eiſdem apud Honorium Papam ſollicitat. ibid.
Ab eodem iterum præſtare inquiſitionem de B. Mauricij vita, atque miraculis iubetur. n.8.& 9.
Rainerius, Abbas Caſæmarij, ſuam Eccleſiam ab Honorio III.conſecrari impetrat.an.1217.c.8. num.7.
Et quotannis conſecrationem celebrari nouendiali ſolemnitate. an.1218.c.1.n.3.
Rainerius, Monachus, meritis B.Roberti, à dementia, qua laborabat, liberatur. an.1222.c.8. num.4.
Rameya, Virginum Ciſtercienſium cœnobium, ex Kerken tranſlatum. an.1214.c.7.n.1.
B. Idæ de Niuella Sanctitate illuſtratur. n.1. & ſeqq. & an.1218.c.11. per totum.
Necnon ſacris exuuiis, & innumeris poſt eiuſdem Sanctæ mortem miraculis. an.1231. c.4. per totum.
Remeyenſes Moniales, mortem B. Idæ differri à Domino petunt, & impetrant. an.1218.c.11. n.1.6.7.& 8.
Vnam ex ſororibus Beatricis Nazaretbenſis ad habitum admittunt. an.1218.c.13 n.4.
Ramirus Gundiſalui, fundationis cœnobij S.Pelicis inſtrumento ſubſcribit. an.1219.c.8. n.5.
Ranulfus. Vide *Rainaldus*.
Rapallum, cœnobium Ciſtercienſium Virginum in Diœceſi Genuenſis, Carentiam Virginem, Ciſtercij mores edoctam, Placentiam remittit. an.1213.c.11.n.11.
Raſo, Monachus Gerardi montis, Aleidis parentis donationem confirmat. an.1228. cap.9. num.7.
Quis eius pater. n.9.
Raterius de Caſtro nouo, Comiti Monfortio fidem iurat. an.1214.c.1.n.1.
Balduinum Comitem, in Caſtro Vecino hoſpitatum, perfide prodit. n.2.
Eundem dormientem, & inermem capit. n.3.
Ad Raymundum Fratrem ducit. n.5.
A Cruce ſignatis inuadendus deſignatur. anno 1214.c.2.n.3.
Ratiſponenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Ratiſponenſis*.
Rauenna Ciuitas, ſedes Conuentui Principum à Friderico Imperatore deſignatur. an.1231. c.2.n.8.
Diuerſis Belluarum generibus mirificum populo ſpectaculum præbet. ibid.
Re, Ciſtercienſis Abbatia de linea Claræ-Vallis ſurgit in Oſorienſi Diœceſi. an.1218. cap.12. num.9.

Re, Abbatia alia (de qua in ſecundo Tomo) Diœceſis Xantonenſis. ibid.
Guillelmum Comitem, Sabatienſem, naufragium paſſum, perhumano ſuſcipit hoſpitio. an.1225.c.4 n.8.
Reclinatorium B. Mariæ, cœnobium Virginum Ciſtercienſium, ſurgit in Gallo-Flandria. an.1225.c.8 n.1.
A primo loco, vbi primò fundatum, Marquanenſe, vel Marquenſe, ſiue Marquetæ, etiam appellatur. n.1.6. & 10.
Eius fundatrix, Ioanna, Flandriæ, & Hannoniæ Comitiſſa. ibid.n.1.
Qua occaſione. ibid.
Monialibus ex Aquirienſi cœnobio accitis. ib.
Inter quas Abbatiſſa Bertha, fœmina Sancta. num.2.
A fundatrice, & eius coniuge Ferdinando, alio transferri procuratur, & quare. n.4.
Tranſlationis loci deſcriptio, n.6.
Tranſlata domus amplis ab eiſdem donationibus, & priuilegiis locupletatur. num.5.7. & ſeqq.
Item Illuſtri Xenodochio. n 9.
Et aula, eidem Xenodochio vicina. n.10.
Virginibus Sanctitate illuſtribus claret. n.11.
Illuſtratur Ferdinandi Comitis ſepulchro, atque eiuſdem coniugis Ioannæ, & ſuæ fundatricis, Monacharu.an.12334.c.5.n.1.& 7.
Profert cœnobium de Honore noſtræ Dominæ in Tornacenſi Diœceſi. an.1234.c.12. num.1.
Recluſa quadam Abbati Brumbracenſi ſubditur. an.1216.c.7.n.8.
Mutans in fide, Abbatis, & Brumbracenſium orationibus in eadem confortatur.n.9.& 10.
Regalis mons, Abbatia Ciſtercienſis, erigitur à S.Ludouico Rege Galliæ in Bellnacenſi Diœceſi. an.1227.c.10.n.2.
Monachis ex Ciſtercio accitis. ibid. n.3.
In multis ab eodem Ludouico aucta commemoratur. n.2.
De Regali Abbatia Ciſtercienſis, à Iacobo Rege fundatur in Maiorica Inſula. an.1235.c.9.n.3.
Monachos, ex Populeto tranſmiſſos ſuſcipit. ibid.
Situs domus amœniſſimus. ibid.
Reges, ferè omnes, ſuos Legatos ad Concilium Generale Lateranenſe mittunt.an.1215.c.3.n.1.
Reges quatuor Sarracenorum, in prælio victi per Cruce ſignatos.an.1217.c.4.n.2.4.& 5.
Regibus donare, frequens; ſoluere aurem, quod debent, rarum. an.1271.c.5.n.6.
Regienſes Ciues Placentinorum agros deuaſtant. an.1214.c.6.n.3.
Ad cœnobium Columbæ metantur Caſtra.ib.
Regienſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Regienſis*.
Reginaldus ex Decano Aurelianenſi Prædicatorum Frater & Vicarius, ab Honorio Legato tranſitum ad Ciſtercium cum aliis petit, & impetrat. an.1218.c.10. n.10.
Regula S.P.N.Benedicti. ab Hugolino Cardinali Monialibus S. Franciſci obſeruanda traditur. an.1219.c.2.n.1.& 2.
Quo tempore? & quandiu ab eiſdem obſeruata. n.6.7.& 8.
Quando à Benedicto conſcripta an.1223.c.3. num.3.
Regulus Beacia, capitur à Ferdinando, Caſtellæ Rege. an.1223.c.3.n 3.

Eidem aduerſus ſuos præſtat auxilium. ibid.
Duo illuſtria Caſtra Regi pro ſecuritate tradit. n.4.
Et tria alia tradere promittit. n.5.
Beaciæ item arcem in obſidem dat illi. ibid.
Comprehenſus, à ſuis trucidatur. ibid.
Reinerus, Eques Louanienſis, dotat cœnobium Parci, & Ciſtercio ipſum informari procurat. an.1215.c.10.n.7.
Reinerus, Magiſter Louanienſis, Rachelem Iudæam puellam, Chriſtiana imbuendam religione ſtudet. an.1220.c.6.n.3.
Quod diuina fauente gratia aſſequitur. n.4.
Eandem paterna domo. ipſa Rachele petente, & conſentiente, extrahit, inſciis parentibus. n 5. & 6.
Et extractam, ad Parcum, cœnobium Virginum Ciſtercienſium, deducit. n.6.& 7.
Leuat eam de ſacro fonte, & Catherinæ nomine inſignit. n.7.
Puellæ Parentibus, eiuſdem reſtitutionem procurantibus, opponit ſe oratione, & opere. num.8.
Et Louani Duci, atque Epiſcopo Leodienſi. num 9.
Ad hoc citatam Catherinam, ſecum Leodium ducit. an.1221. c 4.n.3.
Vide *Rachel*.
Reinerus Miles, pater cuiuſdam Monialis Aquirienſis, multis, & grauibus irretitis criminibus. an.1224.c 6.n.9.
Lutgardis orationibus, per filiam ſollicitatus, ſe commendat. ibid.
Eiuſdem Sanctæ meritis paupertatem, inquam adactus, patienter tolerat, & religionem intrat. ibid.
Reinſborn Abbas. Vide *Abbas de Reinſborn*.
Reliquiæ multæ domum Clari-fontis. an.1216. c.10. n.8.
Multæ domum Claræ-Vallis locupletant. an.1221. c.5.n.1.
Et S.Petri Gumielenſis. an.1223. c.4. num.1. 2.3.& 4.
Multæ item in altaribus, Cuſſentinæ Eccleſiæ, cum conſecraretur, reconduntur, an.1229. c.7.n.3.4.& 5.
Duodena vndecim millium Virginum capita illuſtrant cœnobium Vallis-Roſarum. anno 1214.c.3.n.8.
Cingulum B.Mariæ, atque S.Laurentij Martyris Crates, domum Labacenſem.an.1224. c.6.n.3.
Caput S. Vincentij Martyris Claram-Vallem à Conrado Cardinali Portuenſi tranſmittitur. an.1225.c.4.n.9.
Et quatuor Sanctorum corpora. an.1227.c.1. num.2.
S.Eliſabethæ Hungaricæ ſacræ exuuiæ ingenti cultu fidelium, deuotioneque recoluntur. an.1231 c.3.n.7.
Vide SS. *Ioannis*, & *Pauli reliquiæ*.
Reſidentia Clericorum. Vide *Clericorum reſidentia*.
Retabogius, Rex Balearicus, per Iacobum Aragonenſem, regia expugnata Vrbe, capitur. anno 1229.c.7.n.5.
Cuſtodiæ traditus, ſiti, & calore interiiſſe creditur. ibid.
Reuelationes plures Simoni, Alnæ conuerſo fiunt. an.1218.c.6.n.8.& 10.
B.Idæ Niuellenſi. an.1218.c.11.n.13.
Et quædam Sapientiæ, Rameyę Virgini. n.8.
Obitus Simonis, Alnenſis, eidem reuelatus. an.1219.c.6.n 6.
Et aduentus quorumdam Fratrum Prædicatorum, cuidam Ciſtercij Abbati, & Priori Obacinenſi. an.1220.c.4.n.1. & 2.
Mors item Conradi ſenis, Lamberto Monacho Heiſterbachenſi. an.1221.c.5.n.8.
Necnon ſacrilega Engelberti Colonienſi, duobus Monachis. an.1215.c.1.n.9.
Reuelata eiuſdem S.Engelberti Martyris gloria. n.52.
Et irritæ cuiuſdam militis confeſſiones, Sibodoni Plebano reuelantur. an.1227.c.7.n.2.
Vide verbo *Apparitiones*: & verbo *Prophetia*.
Rheginaldus. Vide verbo *Reginaldus*.
Rhemenſis Archiepiſcopus. Vide è contra.
Rhenus fluuius, ſpeculum B. Mariæ, Virginum Ciſtercienſium cœnobium, ſæpè moleſtat inundationibus. an.1221.c.9.n.5.
Nonnunquam ſupra aras aqua ſe attuliſſe memoratur. ibid.
Ricardus, Epiſcopus Dunelmenſis, eiuſdem Eccleſiæ Monachorum iura labefactare tentat. an.1225.c 4.n.3.
Euadit iudicium Elienſis, atque Sariſberienſis Præſulum, morte præuentus. n.4.
Ricardus, ex Cancellario Lincolnienſi, Cantuarienſis Archiepiſcopus, Stephano Languetonio ſuffectus. an.1228.c.7.n.7.& 8.
A Curia rediens in Minorum Monaſterio apud S.Gemmam moritur, eoque ſepelitur. anno 1235.c.5.n.3.
Tentatum à latronibus eius Pontificalia, aperto ſepulchro, furtim auferri. ibid.
Nihil ab ipſo detractum, miraculo datum eſt. ibid.
Richardis, Gelriæ Comitiſſa, in Ruremundenſi cœnobio, à filio eius Gerardo fundato, Ciſtercium induit. an.1218.c.13.n.7.& 8.
Filia Guillelmi Comitis Iuliacenſis, & Ottonis coniux, ex quo illuſtres ſuſcepit filios, commemoratur. n.12.
Richardus. Vide *Ricardus*.
Richmunda Virgo, valdè Ciſtercienſibus addicta. an.1218. c.5.n.1.& 2.
Virtutibus, & reuelationibus claret. num.1. & ſeqq.
In Monte S. VValburgis Matutinis laudibus aſſiſtit in quadam Epiphaniarum ſolemnitate. n.2.
Ieſum puerum, pannis inuolutum, videre meretur. ibid.
Et Angelorum cateruam, eundem adorantium. ibid.
Et patrem, dicentem: *Hic eſt filius meus dilectus*.
Videt iterum Chriſtum nudipedem, & Iudæorum multitudine circundatum. n.3.
Et hoſtiam, dum eleuaretur in Miſſæ ſacrificio, tanquam Cryſtallus, lucidiſſimam. num.4.
Et circa eandem admirabilem claritatem. n.5.
Quotiens Euchariſtiam perceptura accedit in extaſim rapitur. n.6.
Ad Dominum migrat. n.1.
Richvvinus, Cellerarius Heiſterbachenſis, Lamberto poſt mortem apparet. an.1221. cap.5. num.8.
Poſt ſe venire, eundem inuitat. ibid.
Et,

Et,eo renuente, Conradum, quem, ſibi obſequentem, ſecum ducit. ibid.
Et mortem hac apparitione eidem per Lambertum prænuntiat. ibid.
Rienalis, Abbatia Ciſtercienſis, Fontanenſibus Toraldum Abbatem dat, Virum doctum, & Sanctum. an.1216.c.7.n.7.
Syluani filij doctrina, & pietate illuſtratur. an.1231.c.6.n.1.& 2.
Eius Abbas grauibus cauſis præfectus memoratur. Vide *Rie-Valle*.
S.Robertus, primus Ciſtercij Abbas adſcribi Sanctorum Canoni, à filiis poſtulatur. an.1222. c.2.n.1.
De eius vita, & miraculis, inquiri iuſſum ab Honorio III. ibid.& n.2.& ſeqq.
Beatus ab eodem declaratus, mox in aloco referendus Sanctorum. n.12.& 13.
Eius Feſtum cum duodecim Lectionibus celebrari in Capitulo Generali Ciſtercij decretum.eſt. an.1222.c.13.n.4.
Robertus, Cellerarius Claræ-Vallis Guillelmo Abbati in eadem domo ſufficitur. an.1221. c.6.n.1.
Morte conſummatur, & Laurentium ſortitur ſucceſſorem. an.1223.c.3.n 3.
Chriſtianum Apoſtatam eacommunicaſſe fertur. n.3.
Et iuſſiſſe Bodelij Abbati, Moniales cœnobio Biloke inhabitando ex Noui Voſci Monaſterio deducere. an.1226.c.9.n.7.
Sed & nouæ plantationis curam ſuſcipere. ibid.
Robertus Claudius, ſcriptor corrigitur. an.1217. c.2.n.8.
Robertus de Corceone Cardinalis ab Innocentio tertio in Gallias Legatus mittitur. an.1213. c.7.n.3.
Crucem aduerſus Sarracenos Orientales prædicat, & prædicari facit. ibid.
Prædicationem Crucis contra Albigenſes ceſſare facit. ibid.
Auſert ceſſationem. an.1214.c.1.n.8.
Ipſe Crucis ſignum aduerſus Albigenſes ſuſcipit. ibid.
Et alios Cruce ſignans, per Prouinciam Biterrenſem pergere iubet. n.9.
Ad eaercitum Cruce ſignatorum venit. n.10.
Reuertitur, negotiis prædicentibus. ibid.
Eapugnationi Caſtri Mauriliaci intereſt. anno 1214.c.2.n.4.
Obſeſſos in deditionem accipit, & Caſtrum dirui iubet. ibid.
Robertus, Epiſcopus Baiocenſis, aſſiſtit Philippi Regis Galliæ, funeri, & Concilio Pariſienſi. an.1223.c.2.n.8.
Robertus, Epiſcopus Olomucenſis, ea Nepomungi cœnobio aſſomptus. an.1232.c.3.n.11.
Sapientia clarus, & Sanctitate, è viuis exceſſiſſe commemoratur. ibid.
In Belli-grandi cœnoblo ſepelitur. ibid.
Robertus, Epiſcopus Trecenſis, Pratenſe Virginum cœnobium ſub Capituli Trecenſis obedientia ſuſcipit. an.1231.c.8.n.1.2.& 3. Vide *Pratenſe cœnobium*.
Robertus, filius Dominæ Teneremondæ Mathildis, cœnobium Suiuieani, à matre fundatum, ſub ſua protectione ſuſcipit. an.1223.c.6.n.9.
Robertus Guiſcardus, cum Ludouico venit contra Albigenſes. an.1215.c.2.n.7.
Robertus de Saleya, Abbatem Fontanenſem iudicem accipit. an.1218.c.9.n.13.
Roberti Montis Monaſterium fœminarum in Belgio, Ordinis Ciſtercienſis, quando fundatum incertum. an.1221.c.9.n.6.
Ditatur Lemburgenſium Ducum dotationibus. ibid.
Adolphum, Montenſem Comitem, Brabantiæ, & Lotharingiæ Duces, habet patronos. n.7.
Rodericus, Abbas Riuiſicci, ſapientia inſignis, virtuteque. an.1218.c.8.n.5.
Choncenſi Epiſcopo, duorum Epiſcopatuum curam gerenti; iudex ab Honorio III. deſignatur. an.1218.c.8.n.5.
Commemoratur in hiſtoria Rodericij Ximenij. ibid.
Legatus ad Fridericum Imperatorem à Caſtellæ Rege, Ferdinando, cum aliis mittitur. an.1221.c.1.n.3.& 4.
Beatricem, Romanorum Regis filiam, Ferdinando deſponſandam ab eodem petit, & impetrat. ibid.
Sibi & ſociis traditam in Hiſpaniam deducit, & Ferdinando ad Burgos occurrenti tradit. num.2.
Rodericus, Abbas de Sotos albos. Alphonſi Imperatoris priuilegium acceptat. an.1216. c.9. num.1.
Rodericus Aluarez, Magiſter Militiæ Montis gaudij, nonnulla eidem donat. an.1221.c.8. num.12.
Rodericus Alphonſi, inſtrumento fundationis cœnobij S. Felicia ſubſcribit. an.1219.c.8. num.5.
Rodericus Calderonius, ſuas in Lerma domos, Monialibus Villæ maioris inhabitandas tradit, remiſſiuè. an.1223.c.6.n.7.
Rodericus Correa, ſubſcribit fundationi Monaſterij S. Felicis. an.1219.c.8.n.5.
Rodericus, Epiſcopus Legionenſis, fauet Ferdinando, Caſtellæ Regis, aduerſus eiuſdem ſorores. an.1230.c.2.n.7.
Eundem in Legionis Regem ſuſcipit, ſed an conſequenter. ibid.
Rodericus, Epiſcopus Palentinus, in ſua hiſtoria corrigitur. an.1216.c.2.n.2.
Rodericus, Epiſcopus Segntinus, Alphonſi Caſtellæ Regis funus deducit. an.1248. cap.5. num.7.
Rodericus Garſias, Calatrauæ Magiſter moritur, & apud Alcanizium ſepelitur. an.1216. c.10. num.9.
A Martino Ferdinandi excipitur. ibid.
Rodericus Liciani, Nobilis Aragonenſis, Iacobum Regem, dum it ad Ferdinandi Patrui colloquium comitatur. an.1228.c.8.n.4.
Rodericus Mendez, donationem Alphonſi Luſitani confirmat. an.1220.c.3.n.9.
Rodericus Menozius, & *Rodericus Roderici* Garſiæ Ferdinandi fundando Virginum Monaſterio vendunt domum. an.1225. cap.6. num.2.
Rodericus Roderici, locum de Letones ab Henrico Caſtellæ Rege ſuſcipit. an.1215.cap.10. num.4.
In eodem cœnobium de la Vega fundat, ampliſque fundatum dotationibus locupletat. num.5.
Quibus circumſtantiis. ibid.
Rodericus, Archiepiſcopus, Toletanus, Calatrauam,

trauam, fame labotantem ſuſtentat iogenti ſumptu. an.1214.c.5.n.2.
Fuous Alphonſi Regis ad Huelgas defert. o.4.& 5.
Et corpus ſepulturæ mandat. ibid.
Aſſiſtit Concilio Generali Lateranenſi. anno 1215.c.5.n.12.
Eximia in eo lioguarum notitia, atqoe eximia eruditione, poilere comperitur. ibid.
De primaria Hiſpaniæ decertat. ibid.
Cauſa indeciſa, multa Tuletanæ ſedi iodulta impetrat. ibid.
Legatus per Hiſpaniam conſtituitur. ibid.
Epiſcopum Coochenſem duplicis Epiſcopatus adminiſtrationis apud Honorium Papam accuſat. an.1218.c.8.o.5.
Aſſiſtit Concilio Turiaſoneoſi. an.1229.c.4. num.2.
Alphonſum, Iacobi filium, in regni Aragoniæ hæredem confirmat. n.4.
Cum Conuento Calatraueoſi litigat. an.1236. c.6.n.10.
Abbatem, & Priorem Vallis-Eccleſiarum iudices accipit. ibid.
Sed recuſatis per eiuſdem Procuratorem, litteras ab Gregorio IX. in ſui fauorem impetrat. n.11.
Rodolfus, Nobilis Siculus, oſſa Ludouici Lantgraoij ex Sicilia Thuringiam cum aliis defert. an.1228.c.4.o.2.
Sibi iuſiſtendum, vt Eliſabethæ Huogaricæ ſua dos reddatur, promittit. ibid.
Heoricom, Ludouici Fratrem, ob Eliſabethæ, & filiorum à domo expulſionem graoiter reprehendit. ibid.
Et eiſdem ablata ab eodem reſtitoi facit. ibid.
Rogenes, Epiſcopus Nioernieoſis, aſſiſtit funeri, Philippi, Regi Galliæ, & Concilio Pariſieoſi. an.1223.c.2.o.8.
Rogerius Bernardi, Comitem Balduioum ab arbore ſuſpeodit. an.1214.c.1.n.5.
Cum Raymundo Comite à Toloſanis ſuſcipitur. an.1217.c.3.n.3.
Ab Houorio admiſſus ad pœniteutiam, & Caſtro Fuxenſi reſtitutus. n.4.
Vide *Comes Fuxenſis*.
Rogerius de Camenga nepos Comitis Fuxi, ad pœniteotiam cum eo ab Hoootio admittitor. an.1217.c.3.n.3.
Iuratoriam, aot fidei ioſſoriam caotionem præſtare iubetur. ibid.
Rogerius Epiſcopus Militeoſis, Eccleſiæ Cuſſentinæ cooſecrationi aſſiſtit. an.1222.c.7.o.3.
Altare, à ſe conſecratum, Sanctorum reliquiis exornat. o.4.
Subſcribit litteris eiuſdem conſecrationis. oum.7.
Romani Ciues, in ſummum Eccleſiæ Præſulem rebellant. an.1231.c.1.o.5.
Annibalem Senatorem eligunt. ibid.
In Viterbienſes, Gregorio IX. addictos, collecto exercitu inuebuotur. ibid.
Tacti peſtileotia, penè ionumeri extiocti memorantur. n.9.
Qui remanſerant, io gratiam Pontificis redeunt. ibid.
S. Romani Eccleſia in Vrbe Toloſa, à Fulcone Epiſcopo indulta S. Dominico. an.1214.c.3. num.9.
In Monaſterium ſurgit. aono 1216. cap.1. nuoum.4.
Et in ea confirmatur Prædicatorum Ordo. an.1216. c.5. o.12.
Romanus, in Albigenſes ab Hooorio III. Legatus Conrado Æginoneoſi ſuccedit. an.1225. c.3.o.9. & an.1227.c.1.n.9.
Addictus valdè Ciſtercienſibus. an.1228.c.1. oum.8.
Pro Albigenſium negotio, illis commeodando à Gregotio litteras impetrat. ibid.
Pro eiſdem, per Clericos vexatis, apud Gregorium egiſſe intereeſſorem creditur. ibid.
A Sancto Ludooico iterum Legatus aduerſus Albigenſes poſtulator. an.1228. cap.2. num.1.
Nonnulla huic neceſſaria exeqoendo muneri à Gregorio petit, & impetrat. n.2.& ſeqq.
Grandis-ſyluæ Abbatem ſibi aſſociat. n.6.
Et eo agente Toloſam ad Eccleſiæ gremium reducit. n.7.
Cum Comite Raymundo, & Toloſatibus pacem Pariſiis firmat. ibid.
Sub certis, ab eiſdem ſeruandis, cooditiooibus. an.1228.c.3.n.2.& ſeqq.
Vide *Raymundus*, *Raymundi Toloſani filius*.
Roſa, Burgenſis concubina, ipſius Amaſio Roſarij eognomen dedit. ao.1220.c.3.o.4.
Roſimunda, Præfecta domoi, Aroocæ cœnobio coniunctæ. an.1225.c.9 n.3.
Idem Aroucanum Monaſteriom, diſperſis Monachis, ſuo vniendum ſuſcipit. ibid.
Et litteras Henrici, Portogalenſis Comitis. oum.4.
Eidem victoriam de Maoris, ingentemque ex ea venturum fructum prædicit. n.5.
Clara miraeulis, viam vniuerſæ carnis ingreditur. o.6.
Multos ad fidem ex Paganiſmo reuocaſſe commemoratur. ibid.
In præfectura ab Eluira Ioannis excipitur. ibid.
Valdè commendata per Alphonſum, Luſitaniæ Comitem, & Pelagium Antiſtitem Bracharenſem. ibid.
Roſinianum. Vide *Rubillianum*.
Roſtemum, ſiue *Roſta* (vulgo *Roſten*) Monaſterium Virgioum Ciſtercienſium, ſurgit io Aloſtano agro. anno 1228. cap.9. oumero 10.
Rotenſis Eccleſia. Vide *Eccleſia Rotenſis*.
Rothemium cœnobium Virginum Ciſtercienſium, ſurgit in Brabantia. an.1213. cap.9. num.8.
Rothomagenſis Archiepiſcopus. Vide è cootra.
Rubillianum cœnobium, ſiue *Roſſinianum*, aut de *Ruſſiniano*, Ordinis Ciſtercieoſis, de linea Claræ-Vallis, ſurgit io Calabria. an.1225.c.6. num.8.
Io litteris Gregorij Papæ, congregatioois Florenſis domus dicitur. ibid.
Cum Ferratieoſi ſoper quodam Priorato litigat. an.1233.c.6.o.6.& 7.
Dimiſſum à Ferratienſibus io ſuum accipit caput. ibid.
Ruſſela de Hala, cœnobio Belli-prati cum duabus ſororibus dedit initium. an.1217.cap.8. num.1.
Rodolphus, Bregantious Comes, VViſildem, Ducum,

Ducum Bauariæ filiam, duxit vxorem. anno 1255.c.3.n.4.
Rudolphus, Rex Romanorum, pro tranſlatione Ducatus Limburgenſis in Ioannem, Brabantiæ Ducem, ab Adolfo, Montenſi Comite, ſollicitatur. an.1221.c.9.n.7.
Ruffinianum cœnobium. Vide *Rubilianum.*
Ruffinus, Monachus Ciſtercienſis, Capellanus, Pœnitentiarius, & Vicarius Apoſtolicus. an.1214.c.7.n.8.
Eccleſiæ Minorum Panormitanæ primum poſuiſſe lapidem fertur. ibid.
Rupertus, Abbas Sponheimenſis, mira alterius vitæ audit ab Alberto. anno 1219. cap. 7. num.2.
Ruremundenſe cœnobium Sanctimonialium Ciſtercienſium, à Gerardo Gelriæ Comite fundatur. an.1218.c.13.n.7.
Abbatis Campenſis viſitationi ab Engelberto Colonienſi Antiſtite ſubiicitur. ibid.
Dominam Richardem, matrem fundatoris, ad habitum admittit. ibid.
Haud exigua locupletatur dotatione. n.8. 9. & 10.
In ſuis bonis, & Eccleſiis, ſibi vnitis, confirmatur ab Honorio III. n.11.
Ante ipſius conſummationem, fundatorem amittit. n.12.
Cum ex propriis bonis non poſſet perfici, fidelium Eleemoſynas per Archiepiſcopum Colonienſem ſollicitat. ibid.
Magnis, ipſum viſitantibus in quibuſdam feſtiuitatibus, conceſſis indulgentiis. ibid.
Rutinenſe Territorium, plenum hæreticis, copioſum Cruce ſignatorum numerum ſuſcipit. an.1214.c.2.n.3.
Et multa eius Caſtra capiuntur, aut diruuntur. n.4. & ſeqq.

S

Sabaricus, Regis Angliæ Seneſchallus, à Raymundo Comite contra Cruce ſignatos ſollicitatur. an.1213.c.3.n.3.
Sabegniacum, cœnobium Ciſtercienſe, diſcipulorum Sancti Edmundi conuerſione illuſtratum conijcitur. an.1227.c.3. n.4.
Decanum quendam Northmanniæ, magnæ opinionis Virum, ad habitum admittit. an.1236. c.1.n.13.
Sabegniacenſis Abbas. Vide *Abbas Sabegniacenſis.*
S. Sabini Abbatia Benedictina in Diœceſi Pictauienſi, Abbatis incuria ingentem ruinam in bonis ſpiritualibus, & temporalibus patitur. an.1217.c.8. n.3.
Ab Honorio III. committitur Abbati de Columba, & duobus aliis reformandum. ibid.
Sacerdos quidam, Euchariſtiam, cuidam fœminæ infirmæ miniſtrandam, defert. an.1218. c.6. num.2.
A pugilli quodam impetitus, in pyxide percutitur. ibid.
Sacras formas per pauimentum diſperſas colligit. ibid.
Cruce inſignitur, & cum percuſſore ſacrilego Romam venit. ibid.
Hinc cum eodem nauim ingreſſus, medio itinere moritur. n.3.
Eius in purgatorio detentio cuidam Matronæ reuelatur. n.4.
Sacerdos alius meritis B. Idæ de Niuella ab inordinato mulierculæ amore liberatur. an.1218. c.11.n.2.
Alius inter ſumendam Euchariſtiam carbonea maſticare à Theodorico, Monacho Heiſterbacenſi, videtur. an.1221. c.5.n.6.
Alter hypocriſi laborans, Arnulphum Bruxellenſem adit. an.1224.c.1.n.9.
Sed ab eo, ſecreta cordis ipſius agnoſcente diuinitus, ad pœnitendum monetur. ibid.
Alter Sacerdos Lutgardi, in extaſim raptæ, partem, capillorum, ſanguine veluti madentium, præcidit. an.1224.c.6.n.7.
Eiſdem ſtupet, ad natiuum colorem redeuntibus. ibid.
Alius Iotrenſe Monaſterium intrat. n.11.
Cuiuſdam Sanctæ fœminæ ſepulchrum aperit. ibid.
Eiuſdem nomen ſibi reuelati S. Lutgardis meritis impetrat. ibid.
Et illam eandem Sanctam fœminam ſibi apparere. ibid.
Sacerdos alius, Eccleſiæ Swelmenſis Præfectus in ea corpus S. Engelberti Colonienſis deponi prohibet. an.1225. c.1.n.11.
Sed non impunè. ibid.
Alius pro eodem Præſule Colonienſi Miſſam celebrat. n.14.
Ab eodem ſibi apparente gloriam ſuam, & infauſtam ſacrilegorum mortem agnoſcit. ib.
Sacerdos alius Lunam, ſeptem Cruces continentem, cum ſex Scholaribus videt. an.1215. c.4. num.6.
Et Draconem, eam deglutire tentantem. ibid.
Cruces demum diſiungi, atque duas candelas accenſas in quandam decidere Eccleſiam. ibid.
Hac territus, ſimul ac manuductus viſione Ciſtercium cum ſociis amplectitur. ibid.
Alius, B. Mariæ valdè addictus, poſt ſingulas horas ſacri Officij Antiphonam *Salue Regina, &c.* recitat. an.1231.c.3.n.6.
A malignitate aëriarum tempeſtatum miraculosè liberatur. ibid.
B. Mariam ſibi loquentem, & congratulantem, audit. ibid.
Sacra Abbas. Vide *Abbas de ſacra.*
Sacra-Vallis Monaſterium Virginum in Germania, Ciſtercium amplectitur ſub Abbatis de Sichen viſitatione. an.1232.c.7 n.11.
Sacriſta Oxonienſis, iudex datus Epiſcopo Conchenſi, apud Pontificem diffamatur. an.1217. c.8.n.4.
Sacrorum manium Abbatia Ciſtercienſis, ſibi vnit Monaſterium de Sotos Albos. an.1216. c.9. n.11.
Sacrorum manium Abbas. Vide è contra.
Sagada, Abbatia ignota Ciſtercienſis erigitur. an.1216.c.10.n.2.
Salem, Abbatia Ciſtercienſis, Maris ſtellam in Diœceſi Conſtantienſi profert. an.122. c.10. num.4.
Salemitanus Abbas. Vide *Abbas Salemitanus.*
Saligental. Vide *Seligental.*
Salomonem de Gandauo, Abbas Dunenſis, Ægidio ſuffectus. an.1226.c.3.n.7.
Salomon, Magiſter, & Canonicus Herbipolenſis, fundator cœnobij Pontis ſalutis. an.1231.c.9. num.9.

Saltus albi, vel arborum (vulgo de la Sierra) Benedictinum cœnobium à tempore Imperatoris Alphonſi. an.1216.c.3.n.1.
Eiuſdem priuilegio munitum, & à Petro, Epiſcopo Segouienſi auctum. ibid. & n.2. & 3.
Ne compellatur ſuſcipere Ciſtercium ſeruiles penè admittit conditiones. n.5.& 6.
Sed illud tandem admittit. n.7.
Illuſtratur Ferdinandi Regis diplomate. ibid.
Recentes de eo errores emendati. numero 8. & 9.
Reformatur per Monachos, ex Ciſtercio miſſos adinſtar Carracedi. n.10.
Abbas illius Militiæ Calatrauæ, & Archiepiſcopo Toletano Iudex datur, remiſſiuè. ibid.
Abbatiali dignitate ſuppreſſa tandem vnitum Monaſterio de ſacris mœnibus. ibid.
Quomodo filia Sagramenia dicatur in Bullis Pontificiis. ibid.
S. Saluatoris Abbatia in Florentina Diœceſi, Ciſtercium ſuſcipit. an.1236.c.8.n.9.
Sub Abbatis Sancti Galgani viſitatione. ibid. & n.10.
B. Tutio conuerſo nobilitatur. n.9.
S. Saluatoris Monaſterium, à B Gregorio Romæ fundatum, Theophanij ſororis conſilio, ſumptibuſque. an.1220.c.8.n.3.
Multos ad habitum admittit. ibid.
S. Saluatoris de Monte-acuto cœnobium Diœceſis Peruſinæ, Ciſtercium amplectitur ſub Abbatis Ciſtercij viſitatione.an.1254.c.10.n.8.9. & 10.
Pro Eleemoſynis ad ſui reparationem exhortatorias ad omnes Chriſti fideles, à Gregorio IX. litteras impetrat. an.1135. c.9.n.4.
Multos diotes, & nobiles Peruſinos, ad ſe confugientes habitu donat. an.1236. c.1. num.2.
A quibus largis locupletatur donationibus. n.2.3.4 & 5.
Renouata videntur Bernardi tempora. n.6. & 7.
S. Eliſabethæ cœnobium, Peruſinis fœminis conſtructum, ſub ſua viſitatione ſuſcipit. n.1.4.& 5.
Eccleſiam S. Iulianæ pro noua fundatione S.Eliſabethæ Monialibus donat. n.8.
S. Saluatoris de Monte-amato Abbatia Ciſtercienſis, in Cluſinenſi Diœceſi à Ciſtercio prodeitur. an.1228. c.9.n.4.
Salue Regina: Antiphona: dum à Monachis Fuſniacenſibus in choro decantatur, imminentes diſparent miraculosè tempeſtates.an.1232. c.3.n.5.
Ab eiſdem liberat Clericum, eam poſt ſingulas horas recitantem. ibid. n.6.
Sambucina Abbas. Vide *Abbas Sambucina.*
Sanauallenſes. Vide *Fullinenſes.*
Sancta, vel *Sanctia de Halla*, cœnobio Belli-prati cum duabus ſororibus dedit initium. an.1217. c.9.n.1. & ſeqq.
Sanctia Abbatiſſa Huelgnenſis, ingentis apud omnes opinionis fœmina. an.1222. cap.10. num.2.
Villenæ cœnoblo cum amplis poſſeſſionibus à Regina Vrraca donatur. n.5.
Moniales eidem inhabitando mittit. n.4.
Sanctia, Alphonſi Legionenſis filia ex Tharaſia, Iacobo Aragonenſi deſponſanda à patre promittitur. an.1230.c.2.n.4.
Sed ſine effectu. ibid.
Regni hæres vna cum Dulcia ſorore ab eodem inſtituitur. ibid.
Poſt patris mortem Regina à Legionenſibus acclamatur. n.6.
Non tamen ab Epiſcopis regni. n.7.
Ferdinando, legitimo regni hæredi, cedit conſilio matris. n.8.& 9.
Donata ab eodem cum ſorore amplis redditibus, in cœnobio S.Eufemiæ, Ordinis S.Iacobi, Monialem induit. n.10.
Commendatricis munus obiiſſe fertur. ibid.
Et opinione claruiſſe Sanctitatis. ibid.
Eiuſque corpus poſt tria ſæcula incorruptum inuentum, à Philippo III. ad S. Fidei cœnobium in Vrbe Toletana tranſlatum. Ibid.
A morte ad vitam reuocata S.Antonij Patauini meritis commemoratur. n.11.
Sanctia, Regina, filia Sanctij, Regis Luſitani, pro reſtitutione à Fratre Alphonſo ſibi ablatorum, Abbates de Vrſaria, & de Spina iudices ab Innocentio III. accipit. an.1213. cap.5. num.1.
Abſolutioni Fratris ſe opponit. ibid.
Eam dubiam ad Innocentium referri, gaudet. ibid.
Procuratores ad Curiam mittit. n.2.
Eoſdem Iterum Abbates iudices habet. ibid.
Alenquerium, quod ſibi Frater vſurpauerat, recipit. an.1214.c.6. n.12.
Pro damnis acceptis ingenti eam ſumma donari ab Innocentio iubetur. n.13.
Rege appellante, Procuratorem ſuum ad Curiam mittit. ibid.
Conſtruit Cellarum Monaſterium, & Claræ-Valli ſubiicit. an.1215.c.10.n.9.
Alenquerium Templariis, ſuo nomine cuſtodiendum, tradere præcipitur. an.1216. c.2.n.10.
Et pacem cum Alphonſo Fratre firmare. n.11.
Litem protrahit, ſed longè ſolito peccatiorem. num.12.
Monaſterium aliud Minoribus ad Alenquerium fundat. an.1217. c.5.n.7. & ſeqq.
Franciſci diſcipulos perhumano ſuſcipit hoſpitio, & Hiſpalim ad Regem Saracenorum tranſmittit. an.1219.c.2.n.10.
Eadem, qua iidem Martyrium paſſi ad Marrochium, hora, ipſos machæram, ſanguine rubram, manibus tenentes, videt. an.1220. c.3.n.2.
Et ad cœlos euolaſſe per reuelationem cognoſcit. ibid.
Spretis nuptiis, ad quas requiſita, in ſuo Cellarum Monaſterio Ciſtercium induit. an.1221. c.1.n.1.
Suam Aulam Franciſcanis Fratribus donat. num.2.
Cum Sanctio Rege, Alphonſi filio, pacem firmat. an.1223.c.4.n.12.
Nefarios homines, vt ex Alenquerio expelli faciat, iubetur ab Honorio III. an.1224. c.7.n 4.
Virtutibus clara, atque miraculis ad Dominum migrat. an.1229. c.3. num.2. & 3. & ſeqq.

Quo

Quo tempore. ibid.

Eios corpus à ſorore Tharaſia ad Lorbanum, Monialibus inſciis, ſepeliendum deducitur. num.3.

Et mediocri pompa ſepulebro, quod ſibi Tharaſia conſtruxerat, mandatur. o.6.

Eidem Tharaſiæ, & multis Lorbani Monialibus, apparet, multaque reuelat. n.7.

Sanctius Abonesius, Cæſaraugustanos Archiepiſcopus, & Petri Ahoneſij Frater. an.1215.c.1. oom.12.

Noui Templi Petrenſis primom lapidem ponit. an.1218.c.4.n.9.

Com ſuis Canonicis litigat. an. 1218. c. 8. onm.6.

Archiepiſcopum Tarraconenſium, & doos Ciſtercij Abbates, accipit iudices. ibid.

Iacobum Regem, Agredam cumiem pro nuptiis cum Eleonora celebrandis, comitatur. anoo 1221. c.1. n.6.

Sanctius Aragonum, Alphonſi Regis filius, & Petri Frater, regnum, Aragoniæ poſt mortem Fratris ambit. an. 1213.c.10. n.13. & an.1221. c.1. o.6.

Simonem Monfortium, oc Iacobum Legatis daret, ſollicitaſſe creditur. n.7.& 10.

Pro Iacobo Pucro vniuerſo regno præficitur, & qua intentione. an. 1215. cap.1. nom. 12.

Vide etiam. an. 1221. c.1.n.6.

Com Fratre Ferdinaodo, & regni Proceribus Iacobo Regi reconciliatur. an.1227.c.9.per totom.

Sanctius, Epiſcopus Caoriensis, Ferdioando Caſtellæ Regi, fauet, adoerſus eiuſdem ſorores. ao.1230.c.2.n.7.

Eondem ſuſcipit in Legionis Regem, ſed an cooſeqocoret. ibid.

Sanctius Ferdinandi, Frater Alphonſi Legionenſis, aſſiſtit tranſactioni inter Calatrauenſes, & Saoct-Iulianæos. ao. 1218. cap. 4. nom. 3.

Sanctius Infans, Patris Alphonſi dooationem confirmat. an.1220.c.3.n.9.

Patri in Loſitaniæ regooſuccedit.an.1223.c.4. oum.12.

Cum amitis facit compoſitionem. ibid.

Et cum Archiepiſcopo Bracharenſi. an.1224. c.7. n.5.

Ab amita Tharaſia de ſuo io Lorbano Monachatu certioratur. an.1229.c.3.n.9.

Cum Epiſcopo Cardinali Sabiocoſi Lorbanom petit. ao. 1229. c. 4 n. 6.

Et aſſiſtit eioſdem Tharaſiæ cooſecrationi. ibidem.

Super grauaminibus, Eccleſiis impoſitis, Legatum Gregorij IX. & iudicem, accipit Vallis Paaradiſi Abbatem. an. 1231. c.6.n.7.

Ablata reſtituere per eundem à Pootifice iubetur. ibid.

Sanctius Martinus Luna, Petrum Aboneſiom, in Iacobom rebellem, fugientem ſequitur, & Lancea transfigit. an. 1226. cap.3. oum. 9.

Sanctius, Rex Nauarræ, cum Iacobo Aragonenſi mutuam adoptiooem paciſcitur. an.1231.c.7. oum.1.

Morte conſummatus, Theobaldom nepotem ſucceſſorem accipit. an.1234. c.6.o.1&2.

Sanctimoniales. Vide *Moniales*.

Sanct-Iulianae Militia. Vide in Littera I.

Sancti Spiritus Monaſterium Minorum in Diœceſi Conimbricenſi, parte vnioacx ſacris Marrochenſium Martyrum corporibus ab Alphonſo Rege donatur. an.1220.c.3. n.6.

Et alterius ſpatula à Catherina Dexa, Lorbani Abbatiſſa. ibid.

Sapientia, Monialis Rameyenſis, dilatam mortem B.Idæ de Niuella per reuelationem agnoſcit. an.1218.c.11.n.8.

Sarraceni, Caſtrom Domiooȝum io Hiſpania amittunt. an. 1214. c.5. n.1.

Et Alcantaram. n.4.

A Luſitanis, & cruce ſignatis diuinitus profligatur. an. 1217.c.4.n.1.& ſeqq.

Amittunt Caſtrom, Alcaſar ouncupatum. ibid.

Io Oriente Damiatam vrbem, & Hieroſolymam, metu perculſi, deſerunt. ao.1219.c.1. o.1.2.& 3.

Et ſacra loca ob reuerentiam iodemoia relinquunt. n.2.

Quinque ex Minorum Fratribus ad Marrochium decapitant. an.1220.c.3.n 1.

Multi in Hiſpania per Sanct-Iolianæos, & Iacobæos Milites proſternuntur. an.1213.c.5. n.3.4.& 5. & an.1227. c.8.n.13.

Sarraceni Balearici expugnantur à Iacobo Aragonenſi. ao.1219.c.7.n.1

Multis vtrimque cæſis, Regiam vrbem eidem cedunt. n.2.& 3.

S.Georgium pro Aragoneoſibus prælianteın vidiſſe perhibetor. o.4.

Ad montana coofugiuot. an.1230 c.1.n.1.

Et oppidis eorum à Iacobo capugnatis, in montium cauernis delitеſcuot. n.3.

Coguntur ad deditionem, & inſulas Chriſtiaoorum obſeqoio mancipant. ibid.& n.4.

In Hiſpania rurſum profligati à Legionis Rege; Sanctis Iacobo, & Iſidoro illi auxiliantibus. an.1230.c.2.n.1.

Rorſus etiam à Calatrauenſibus. an.1234.c.7. num.7.

Sariſberienſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Sariſberienſis*.

Sarlatum, Monachorom Nigrorum Monaſterium, à Bernardo de Caſuacio multa patitur. an.1214.c.3.n.2.

Sarraceni. Vide *Sarraceni*.

Satellites Friderici, Comitis de Altena, S.Engelbertum, Archiepiſcopom Colonienſem, illius iuſſu nefariè occidunt. an.1225.c.1.n.10.

Et ferè omoibos ſpoliant veſtibus. ibid.

Capti, rotæ ſupplicio plectuntur. an.1226.c.2. num. 4.

S.Saturninus, Toloſanus olim Epiſcopos, Iacobo de Vitriaco, prædicare crucem recuſanti, apparet. an.1217.c.3.n.6.

Munus inionctum, vt acceptet, eidem iubet.ib.

Sauignacum. Vide *Sabignacum*.

Schiſma in Calatraua ortum, ſed breui extinctom. an.1218.c 4.o.8.

Schola Dei, Abbatia Ciſtercienſis, à Kiolos in Hybernia producitur. an.1216.c.10.n.1.

Scholaſtici Pariſienſes. Vide *Pariſienſes ciues*.

Scholares. Vide *Sacerdos*.

Scotorum Abbatia in Conſtantienſi Diœceſi, pulſis Mooachis nigris, ſuſcipit Virgines Ciſtercienſes. an.1233.c.8.n.5.& 6.

Perturbatæ à Mooachis, à Gregorio IX.

protegunt. ibid.

Sebaſtianus, Rex Luſitaniæ, corpus Reginæ Vrracæ effoſum, inuenit incorruptum. an.1220. c.3.n.11. ſed remiſſiuè.

Sebaſtianus Perezius, Epiſcopus Oxomenſis, Monaſterium Huelguenſe iuſſu Philippi II. viſitat. an.1214.c.5.n.7. ſed remiſſiuè.

Corpus Alphonſi Regis incorruptum, & ſuaue olens inuenit. ibid.

Seditio ingens contra Gregorium IX. concitatur in vrbe. an.1231. c.1. n.5.

Sed diuinitus ſopita. n.9.

Segontenſis Epiſcopus. Vide è contra.

Segontenſis hiſtoria corrigitur. an. 1216. cap.9. num. 8. & 9.

Seguntina Eccleſia, Caput S.Martini, ab Angelo, vt creditur, delatum ſuſcipit. an. 1213. c. 6. n.5. & ſeqq.

Seguntinus Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Seguntinus*.

Selegental, Monialium Ciſtercienſium Abbatia, à Ludmilla Duciſſa fundatur in Brabantia, dotaturque, an.1231 c.8.n.7.& 8.

Lantzuer alias appellata, dicitur. ibid.n.7.

Sella, cœnobium Vide *Cella*.

Semenus Cornelius, ab Aragonenſibus pro Rege Iacobo petendo, primum ad Comitem, dein ad Innocentium, Legatus mittitur. an.1213.c.10. n.9. & 10.

Senator quidam, Simoni Alnenſi mortem machinatur, & quare. an.1229. c.6. n.1.

Diuinitus impeditur, & flagitij intentati pœnitet. ibid.

Seneſcbalus Aginnenſis, à Comite Monfortio vocatus, Montem Albanum cum Lectorenſi Epiſcopo venit. an.1218.c.3.n.2.

Et reprimit eorundem impetus, audaciamque. ibidem.

Seratafanum, ſiue Craſtaſanum, Abbatia Ciſtercienſis ignota, mundo exoritur. an.1224.c.8. n.2.& 5.

S. Sergij Abbatia Ciſtercienſis à Firmitate in Diœceſi Biblienſi producitur. an. 1235. c. 9. num.3.

Eius mentio in Regeſtis Vrbani IV. ibid.

Serlo Eboracenſis, in ſcribendis Kirkeſtedenſium Monachorum geſtis adiuuaſſe Hugonem fertur. an.1220.c.7.n.5.

An idem cum Serlone Meilroſenſi, incertũ. ib.

Serlo, Monachus Meilroſenſis, ab Adamo, Epiſcopo Catanenſi, Paſtoralis officij coadiutor aſſumitur. an. 1222.c.3.n.1.

Cum eodem, ob Eccleſiæ ſuæ iura defendenda, palma Martyrij coronatur. ibid.

Qua die. n.5.

Eius ſcripta. n.6.

S.Seruatij Abbatia Ciſtercienſis de linea Claræ-Vallis erigitur. an.1215. c.10. n.1.

Seuerinus, Abbas Villæ maioris, in eadem domo iacet ſepultus. an.1223.c.6. n.3.

Seuerinus Vinius, Ioachimum Abbatem ab ſcribendo in Magiſtrum ſententiarum aliqualiter excuſat. an.1215.c.3.n.2.& 3.

Concilium Lateranenſe contra Albigenſes præcipuè coactum, putat. an.1215.c.5.n.9.

Corrigitur. ibid.

Seuerus. Vide *Seuerius*.

Sibertus de Bierſbeke, Vuinandum inſtituit in quandam hæreditatem, emptam à Godefrido de Mirlaer. an.1218.c.13.n.9.

Sibilla Gageſia, Aquitienſis Virgo. an.1217.c.7.n.8.

Nobilibus fertur nata parentibus in Hannoniæ Comitatu. an. 1224.c.6.n.5.

In S. Gertrudis Eccleſiæ Canonicam induit. ibidem.

Hinc Monialem in Aquitiæ cœnobio. ibid.

S.Lutgardi perfamiliaris, & à qua reuelationes ſibi factas audiebat. ibid.

Sibodo, Plebanus Villekenſis, in Heiſterbacho, Monachum induit. an. 1227. c.8. numero 2.

Claruiſſe in ſæculo reuelationibus perhibetur. ibidem.

Sed quadam præ aliis mirabili de irritis cuiuſdam Militis confeſſionibus. ibid.

Siboto, Baro à Gundenfingen, ad Auguſtanam ſedem promouetur. an. 1226. c.3.n.7.

Collegium Virginum Ciſtercienſium ex Birkein alio transfert. ibid.

Ciſtercienſem Monachum induit. ibid. ſed remiſſiuè.

Sicardus, Epiſcopus Cremonenſis, ſuorum cladem à Mediolanenſibus, & Placentinis illatam, machinatus fertur. an.1214.c.6.n.3.

Sichen, Abbatia Ciſtercienſis, ſacram Vallem ſub ſua ſuſcipit viſitatione. an. 1232. c. 7. numero 11.

Sifridus, Archiepiſcopus Moguntinus, cœnobij S. Catherinæ fundationem approbat, confirmatque. an.1219.c.7.n.6 & 7.

Et plura alia, à Pontificibus indulta Ciſtercienſibus. n.7.

Præſcribit item quædam pro Monialibus, & conuerſis ad habitum admittendis, atque pro eligendis Abbatibus. n.8.

Et nonnulla alia circa obedientiam. n.9.

De quo, & aliis aliqua notata. n.10.

De vita, & miraculis S.Eliſabethæ Hungaricæ inquirere iubetur. an. 1231. cap.9. numero.5.

Remittit à ſe inuenta Gregorio IX. n.8.

Principatum Imperialem Domus Lautiſenſis petit & impetrat. an.1232.c.4. n.2.& 3.

Monachos callide induxiſſe, vt Monaſterium ſuum vniri Eccleſiæ Moguntinæ poſtularent, dicitur. n.4.

Quod & obtinuit. n.6.

Eandem informandam Ciſtercio domum, ſatagit. n.7.& 8.

Et introduci Ciſtercienſes expulſis Nigris Monachis. n 9.

Ad quod Gregorij IX. aſſenſum impetrat. n.7.& 8.

Quod impetrat etiam à Summo Pontifice confirmari. n.10.& 11.

Expectato interim Capituli Ciſtercij generalis aſſenſu. ibid.

Pulſos per violentiam Ciſtercienſes iterum introducit. n.12.

Vide *Laurissa*.

A Monaſterio Reinſborn ſummam quandam pecuniæ extorquet. an.1234.c.4.n.2.

Abbatem recuſantem graui ſubiicit culpæ. ib.

Ob id percuſſus à Cõrado Lãtgrauio fertur. ib.

Sigerus, Frater Hugonis de Gandauo, donationi Mathildi, Dominæ Teneremondæ, ſubſcribit. an. 1223.c.6. n.9.

Sigerus, Prior Claræ-Vallis, caput Ioannis Monachi, ſicut flamma, in choro coruſcare viſum, audit, & quid tunc ille meditaretur. an.1222. c.12.n.2.

Index Rerum.

Camberonenſis Abbas eligitur,remiſſiuè.ibid.
Sigerus Sacerdos, Crucis prædicationem ambit. an.1217 c.3.n.11.
A Bernardo Heiſterbachenſi, gemma eidem diuerſi coloris oblata,quaſi emere tentat.ib.
Sed abſque vlla accipit commutatione. ibid.
Sermone à Bernardo ad populum habito, ipſe repente corruit. ibid.
Et comperitur à Dæmone obſeſſus. ibid.
Cruce ſignatur à Bernardo,& adducitur in Eccleſiam. ibid.
Blaſphemat in Deum, & Cruce ſignatorem. ibidem.
Ligatus, curruique impoſitus, ad eius notos deportatur. ibid.
Et quinta die à Dæmone extinguitur. ibid.
Sigillum Abbatis,& Conuentus, vnicum olim in Ciſtercio erat pro ſcripturis, & contractibus. an.1234.c.2.n.4.& 5.
Quod idem facere ſtatuit Gregorius IX. aduerſas quorundam litigantium malitiam.ib.
Siluanectenſis Epiſcopus. Vide è contra.
Siluanus Rieuallenſis Monachus, doctrina,& pietate illoſtris. an.1231.c.6.n.1.& 2.
Accipit litteras à Gregorio IX. pro reformando Clero Angliæ quoad reſidentiam Eccleſiarum. ibid.
Simon, Abbas Claromariſcenſis, iudex datus ab Honorio III. Ambianenſi Epiſcopo, atque Abbati S.Ricarij. an 1219. c.6. n.5.
Simon Fuſniacenſis Prior(poſtea Abbas) viſitationi Abbatiarum, quæ Claræ-Valli ſubditæ per vtramque Germaniam viſitat. an. 1218. c.6. num.8.
Secum ducit Simonem Alnenſem, & prophetiæ dono ipſum gaudere cognoſcit. ibid.
Simon conuerſus Alnenſis,ad Concilium Lateranenſe vocatur ab Innocentio III. an.1215.c 4. num.7 & 8.
Notario cuidam,ad eum venienti, peccata hactenus inconfeſſa, pandit. ibid.
Ab eodem celebratur. n.8.
A Pontifice, & Cardinalibus probatur,& approbatur. n.8.
Conuerſi,ſpiritum eius condemnantis,interiores actus videt,& prodit. n.9.
Dæmonem,B.Lutgardis iuſſu ſibi apparentem videt. an. 1216.c.4.n.9.
Aquiriam venit. ibid.
Et cum eadem Lutgarde illuſorem Dæmonem fugat. n.10.
Et illuſæ fœminæ ingentem vterque gratiam impetrat. n.11.
Simonem, Priorem Fuſniaci, per Germaniam viſitantem comitatur. an. 1218.c.6.n.8.
Quædam, indecentia corrigi, cuidam ſeniori Heiſterbachenſi prophetice indicat. ibid.
Et omnes Moniales cuiuſdam cœnobij eſſe in peccato. ibid.
Pandit Mathildi de Suntbuſen cordis cogitationes. n.9.
Et Nuntiis Colonienſibus, quæ ſibi in ſuæ Legationis negotio Romæ euentura.an.1221. c.7.n.13.
A quodam Senatore ob flagitium ſibi manifeſtatum procuratur occidi. an. 1229. c.6. num.1.
Diuinitus ereptus, eundem ad pœnitentiam trahit. ibid.
Sicut, & quendam militem, ſibi mortem ob eandem cauſam machinantem. n.2.
Bis Romam adiiſſe fertur. n.3.
Et ad ſacros Ordines promoueri, inuitatus à Papa detrectaſſe. ibid.
Sed amiſiſſe, quoſuis poſſe pœnitentes cuilibet abſoluendos committere Sacerdoti. ibidem.
Vocat ad pœnitentiam duos Cardinales Nepotes, ætate, ſimul ac potentia laſciuientes. num.4.
Creditur futuram prædixiſſe Eccleſiæ perturbationem ab Imperatore Friderico. ibid.
Scientiæ etiam dono illuſtratur diuinitus. num.5.
Theologos Pariſienſes; de ineffabili S.Triados myſterio diſputantes, audit,interrogatque. ibidem.
Difficilis cuiuſdam argumenti ſolutionem apud Auguſtinum inueniendam, locum determinando,docet eoſdem. ibid.
In difficillimis hinc difficultatibus ab illis conſulitur. ibid.
Quandam enodans Sacerdoti difficultatem eundem ad Religionem vocat. ibid.
Eius mira nda pœnitentia. n.6.
Videt in ſomnis, lectum, cui incumbebat, à quatuor venerandis viris leuari in cœlum. ibidem.
Suam mortem diuinitus prænoſcit. ibid.
Ad quam totus orationi,pœnitentiæque deditus præparat ſe. ibid.& n.7.
ad mortem apud Viculum quendam ægrotat. num.11.
Ipſius iuſſu in Alnam inde defertur. ibid.
Et poſt Sacramentorum ſuſceptionem ad Dominum migrat. n.9.
Præeuntibus reuelationibus ſubſequentibuſque. n.8.& 9.
Vni ex Fratibus flentibus glorioſum ſe oſtendit, & à planctu ceſſari præcipit. n.9.
In Cæmeterio ſepultus primo. ibid.
Dein ad ſepulchrum VVerrici Prioris, & cuiuſdam Sancti Nouitij tranſlatus creditur. ibidem.
Inuocatus, ſalutem confert paralityco. numero 10.
Et multis aliis claret miraculis. n.11.
Vnde inter illuſtres ſanctitate Ciſtercij viros, connumeratur. ibid.
Eius corpus venerationi publicæ infeſtis Eccleſiæ maioribus exponitur. ibid.
Dubium de eius ætate, n.12.
Simon Corneltus,Iacobo Regi aſſiſtit in Abatrazini obſidione. an. 1220.c.7.n.7.
Eundem cum aliis ludificat. ibid.
Et cum regni Proceribus nuptias Eleonoræ, Caſtellæ Regis filiæ, conciliat eidem. anno 1221.c.1.n.6.
Ipſum in Agredam euntem pro celebrandis dictis nuptiis,comitatur. ibid.
Simon Monfortius, de induciis ab Aragonio Rege rogatus conſentit. an.1213.c.1.n.2.& c.2. n 2.
Apud Pontificem ab eodem Rege per nuncios accuſatur. an.1213.c.2.n.6.
Innocentij, de articolis, ſuper quibus accuſatur,litteras ſuſcipit. n.9.
A Petro Aragonio per litteras diffidatur. anno 1213. c.7. n.4.
Ab eodem nihilominus Rege lædendo abſtinet. ibid.

Ad

Ad eundem ſuper diſſidatione Lambertum de Turreio Legatum mittit. n.5.
Omnem ſatisfactionem eidem offert. ibid.
Nullam accepianti per eundem Lambertum bellum iodicit. n.5.& 6.
Duos Abbates cum litteris Innocentij ad Regem iterum mittit. n.7.
Obſeſſis ad Murellum Caſtrum opem laturus aduenit. n.9. & c.9.n.2.
Bolbonam, Ciſtercium Abbatiam intrat. num.10.
Arma in hoſtes fidei de Altari Virginis ſuſcipit. ibidem.
Aragonium Regem non timet, & quam ob cauſam. n.11.
Teſtamentum condit, &, ſi in prælio occumbat, ad Innocentium deferri iubet. o.12.
Caſtrum Murellum cum ſuis ingreditur. anno 1213. c.8.n.2.
Bello diem præfigit, & qualem. n.3.
Hoſtes aggreditur, & profligat. ibid.
Petrum Aragonium Regem occidit. n.4.
Contemnit omnia quæ multa aduerſa præceſſerant. n.5.
Quanta victoria! & per quam paucos parta. ibidem.
Totius victoriæ proceſſus ab Epiſcopis ſcriptus. an.1213.c.9. per totum.
Factum Comitis de Rege Petro dictum. n.11.
Ad Pictauiam cum Arnaldo patre diuertit. an. 1213.c.10.o.5.
Pictauiæ Comitem ab hæreticorum fauore reuocet. ibid.
Filij Amalrici cum filia Delfini nuptias tractat. ibidem.
Sed interim contra eum multi rebellant. num. 6.
Iacobum puerum in cuſtodia tenet etiam poſt mortem patris. an.1213.c.10.n.7.
Ab auunculis pueri ad eum detinendum ſollicitatur. ibid.
De eo reddendo à Proceribus regni conuenitur. n.10.
Sed dare recuſat. ibid.
Multos abſens rebelles experitur. an. 1214. c.1.n.1.& ſeqq.
Ad exercitum redit, & centum millia Cruce ſignatorum ſub ſuis ſignis congregatos videt. o.10.
Eiſdem ad S.Tiberij Caſtrum occurrit. ibid.
A Petro Beneuentano Cardinali abſtinere ab omni hoſtilitate vſque ad eius aduentum præcipitur. an. 1214. c.1.n.1.
Et in quoſdam alios graſſari libere. n.3.
Guidoni Fratri, & Guidoni Carcaſonenſi tradit partem exercitus. ibid.
Ad Burgundiæ Comitem cum Arnaldo, & Amalrico filio diuertit, atque Delfini filiam filio accipit. ibid.
Carcaſonæ vtriuſque nuptias celebrat. ibid.
Et eis celebratis ad exercitum redit. an.1214. c.2.n.5.
Agenoenſem prouinciam intrat. ibid.
Multa in ea Caſtra dirui iubet. ibid.
Marmandam Caſtrum obſidet, & capit. num. 6.
Anglos, in eo inuentos, illæſos abire ſinit. ibidem.
Caſtrum partim conſeruat, & partim diruit. ibidem.
Ioannem Angliæ Regem, cum manu valida contra ſe venientem, ſpernit. n.9.
Caſanolium Caſtrum obſidet, & habitatoribus occiſis diruit. n.10.& 11.
Petragoricenſem Prouinciam intrat. an.1214. c.3. n.1.
Inimicos terrore perfundit. ibid.
Domam Caſtrum, ab eiſdem deſertum, diruit. ibidem.
Et Caſtra Montisfortis, atque Benacij. num.2. & ſeqq.
Pulſis Tyrannis, Petragoricenſem, & alias Prouincias pace donat. n.5.
Narbonenſi arci, Toloſæ, cuſtodiendæ, milites mittit. n 8.
In Concilio Monpeſulaneo ſuffragiis omnium deſignatur terræ Dominus. an.1215.cap.1. num.3.
In Dominum poſtulatur, miſſo ad Innocentium Papam Legato. o.4.
Iacobum puerum Aragonenſibus reſtituere recuſat, & quas ob cauſas. n.5.
Guidonem Carcaſonenſem iterum crucis prædicationem rogat aſſumere. n.6.
Ab Innocentio confirmatur in Terræ Dominium. n.7.
Iacobum puerum iubetur reſtituere. ibid.
Eundem, Narbonam honorifice deductum, Aragonenſibus, & Catalanis tradit. ibid.
Toloſanum Comitem ab Innocentio accipit tuendam vſque ad Concilium Lateranenſe. an.1215.c.2.n.1.
Eius graues, & gratulatorias litteras accipit. num.2.
Monetur contiouare ſuſceptum opus. n.3.
Et ab omnibus totius ditionis incolis obediri præcipitur. n.5.
Guidonem Epiſcopum prædicatum in Galliam mittit. n.6.
Eundem cum Ludouico, & aliis cruce ſignatis, reducem habet. ibid.& n.8.
Et Archiepiſcopum Ebredunenſem, à Curia redeuntem. n.9.
Ab Arnaldo Narbonenſi diſcordat. n.10.
Hæreticorum terras de manu Petri Cardinalis accipit. o.12.
Toloſæ claues per Guidonem Fratrem accipit. o.12.& 13.
Eiuſdem muros, & Narbonæ dirui ſpectat. n.11.13. & 14.
Comes Toloſanus in publicis inſtrumentis inſcribitur. n.14.
Terras quas hactenus ab Innocentio habuerat, à Concilio Lateranenſi accipit. an.1215.c.5. n.7. & 8.
Intra duodennium dicitur extirpaſſe Albigenſium ſectam. n.9.
Pariſios ad Philippum Regem adit. an.1216. c.1.n.5.
Humaniſſimè ab eo ſuſcipitur. ibid.
A populis & clero ei obuiam itur. ibid.
Obſeſſis ad Belliquadrum auxilio venit. n.8.
Obſidet obſeſſores, ſed fruſtra, & quam ob cauſam. ibid.
Belliquadrum Raymundo Iuniori tradi deliberat. ibid.
Ad Toloſam tranſit, Raymundi Senioris ingreſſum impediturus. o.9.
Eundem fugat, & Toloſæ rebelles ferro & igne aggreditur. ibid.

Cum

Cum Ademario de Pictauia bellum gerit. anno 1217. c.3. n.2.
Hinc venit in Toloſates rebelles. n.5.
Vrbem obſidet, ſed repulſam patitur. numero 6.& 7.
Eandem iterum expugnare tentat. n.7.
Sed dum nauim aſcendere parat, præceps cadit in fluuium. ibid.
Nulla tamen vel minima accepta læſione. ibidem.
Arcem quandam cum Caſtris & Vallis adiacentibus, Eccleſiæ Toloſanæ donat. an. an.1218.c.3.n.1.
Ingenti de Montalbanenſibus potitur victoria. num. 2.
Et Toloſatibus in ſe venientibus occurrit. num.3.
Dum audit miſſam hoſtes, in ſua irrumpentes Caſtra, patitur. n.4.
Sed eos, illa finita, in fugam vertit. n.5.
Non ſine fœnore, ictu enim lapidis glorioſè occumbit. n.6.& 7.
Irruiſſe tunc temporis in hoſtes, feciſſe contra proprium conſilium, fertur. n.7.
Amalricum filium relinquit ſucceſſorem. n.8.
S.Syri Monaſterium Benedictinum, illuſtre Beatæ Franchæ Monachatu præfecturaque. an.1214. c.6.n.1.
Eiuſdem, ad Ciſtercium tranſeuntis, abſentiam dolet. ibid.
Et nihilominus ſub fœminæ ſanctæ cura remanet. ibid.
S.Syri de Fontanella cœnobium aliud Monialium Nigrarum in Diœceſi Parmenſi. an.1233. c.8. n.7.& 11.
Ad Ciſtercium tranſit, & qua occaſione. ibidem.
Eius tranſlatio propter ciuium improbitatem. n.8.& 9.
Et exemptio à Iudicibus, præter Epiſcopum Brixienſem. n.10.
Vnde ipſius orta reformatio. n.11.
Producit Abbatiam S.Cerbonij: an.1234.c.8. n.1.& 2.
Sebeſlaus, Caſtellanus Vratiſlauienſis, donationi Conradi, Maſſouiæ Ducis, ſubſcribit. an.1222. c.4.n.3.
Soldanus, Friderici Imperatoris Legatos ſuſcipit. an.1229.c.1.n.10.
Monetur publicè, vt illi concedat frui in pace Hieroſolymæ regno. ibid.
Secreto tamen ſponſionem ab eodem accipit tradendi ſibi ciuitatem, ſi prius in ea ipſum coronari, pacifice permittat. ibid.
Quod eidem ſpontaneè concedit. ibid.
Soliacenſe Caſtrum. Vide *Caſtrum Soliacenſe*.
Soleers cœnobium Virginum S.Auguſtini Ciſtercium admittit. an.1230.c.9.n.6.
Prima Abbatiſſa Iſabella de Bonem. numero 7.
Sophia Abbatiſſa Houennenſis, feruens zelo obſeruantia regularis. an. 1216. c.8. n.6.
Sanctitate illuſtris vſque ad miranda. ibid.
Sub eius Magiſterio multæ ſanctiſſimæ Virgines floruere. ibid.
Quo anno obierit? & quam habuerit ſibi ſubrogatam? & an. 1221.c.5.n.7.
Ceruiſia bis in vinum illi conuerſa fertur. an.1221.c.5.n.7.
Et ipſa exiens de choro quadam nocte ab Angelo cum Lucerna præcedente illuminata. ib.
Sophia Abbatiſſa I V. Vallis roſarum, quandiu præfectura functa. an.1224.c.3.n.6.
Walſtinam, & Sracidcke Villas à Fratre ſuo emit. ibid.
Sophia, coniux Leonij, Bruxellenſis Caſtellani, donationem filij confirmat. an. 1223. cap.6. num. 10.
Sophia, filia Bauariæ Ducum, nubit Baltholdo Duci de Haringen. anno 1223. cap. 3. num. 4.
Et poſt eum, morte ſublatum, Leopoldo, Marchioni de Stira. ibid.
Ottocarum, primum huius nominis, Marchionem Stirenſem ex illo ſuſcipit. ibid.
Sophia altera, etiam Ducum Bauariæ filia, Virgo Deo ſacrata. an. 1218 c.9.n.12.
Electa in Abbatiſſam, diuiſis Monialium ſuffragiis, cum æmula litigat. ibid.
Et Ebracenſem Abbatem ab Honorio III. iudicem accipit. ibid.
Sophia Ludouici Thuringiæ Lantgrauij mater, nunciat S.Eliſabethæ illius mortem. an.1227. c.3.n.6.
Sorani Ciues, in quaſdam Caſæmarij Grangias violenter irruunt. an.1217.c.8.n.11.
Grauia eiſdem, & conuerſis inferunt damna. ibidem.
Sed Gregorio IX. præcipiente apud ſupremum Imperij Iuſtitiarium puniuntur. n.12.
S.Sozima corpus, vna cum aliis, ex vrbe Portuenſi ad Claram-Vallem à Conrado Cardinali tranſmittitur. an. 1227.c.1. n.2.
Illuſtri ibidem gaudet ſepulchro. n.3.
Speculum B. Mariæ cœnubium ſacrarum Virginum Ciſtercienſium à Mathilde Comitiſſa de Senen ad Coloniam erigitur. an.1221.c.9.n.5.
Illuſtratur fundatricis ſepulchro. ibid.
Sæpius Rheni moleſtatum inundationibus dicitur. ibid.
Spina Monaſterium. Vide *S.Petri de Spina*.
Spina Abbas. Vide *Abbas Spina*.
Springamenſes Fratres, ab Angliæ Præſulibus moleſtati apud Honorium III. conqueruntur. an.1221.c.8. n.3.
Et tres ab eodem Ciſtercij Abbates impetrant iudices. ibid.
Stanleya Abbas. Vide *Abbas de Stanleya*.
S.Stephanus, Biturigum Patronus. an.1217. c.1. num. 10.
Stephanus, vnus ex Diſcipulis S. Edmundi, qui Ciſtercium amplexi ſunt. an. 1226. cap. 6. num. 2.
Ex Abbate Sabigniaci electus Claræ-Vallenſis commemoratur, remiſſiuè. ibid.
Pariſienſe Collegium Ciſtercienſis Ordinis primus extruxit. ibid.
Abdicauit præfecturam, contempſitque Epiſcopatum, quo à ſummo Pontifice donabatur. ibid.
Sanctè obdormit, & in Monaſterio Viſi-campi ſepelitur, omnia remiſſiuè. ibid.
Stephanus Archiepiſcopus Cantuarienſis, cognomento de Langueiona, exul Pontigniaci, in ſede & bonis reſtitui iubetur ab Innocentio III. an.1213.c.4.n.6.& 9.
A Ioanne Rege per litteras viginti quatuor Procerum ſigillis ſignatas in Angliam vocatur. n.10.
Cum ſociis Epiſcopis eò redit, & à Ioanne

lachry

lachrymante ſuſcipitur. ibid.
Abſoluit eum, ſuaque ſede, boniſque pacifice patitur. ibid.
Quandiu exulauerit. ibid.
Comparatur S. Thomæ, Edmundoque. ibid.
Scripta eius varia. n.11.& 12.
A Legatis Innocentij, quod contra Regem Principibus faueret, ſuſpenditur. an.1215. c.5. n.10.
Ad Concilium Lateranenſe venit. ibid.
Ab Abbate de Belloloco, & ſociis accuſatur apud Pontificem. ibid.
Innocentium, ſæuetum experitur. ibid.
Confirmationem ſuæ ſuſpenſionis reportat. num.11.
Stephani Fortuna varia, & aduerſa. ibid.
Corpus S Thomæ Cantuarienſis transfert ex Honorij III. auctoritate, eleostque. anno 1220 c.5.n.6.& 7.
Morte ſublatus Richardum habet ſucceſſorem. an.1228.c.7.n.7.& 8.
Stephanus, Caſtellanus B.Bokflauienſis, ſubſcribit donationi Conradi, Ducis Maſſouiæ. an.1222. c.4.n.3.
Stephanus, Epiſcopus Bracharenſis, Alphonſi Regis donationem confirmat. an. 1220. cap. 3. num 9.
Stephanus, Epiſcopus Dienſis, virtutibus coruſcat miraculiſque. anno 1233. cap. 7. numero 9. & 10.
Exponitur à Viennenſi Prouincia Catalogo Sanctorum referri. n,9.
Et inquiſitio de vita ipſius, atque miraculis, Abbati Ciſtercij, & aliis à Gregorio IX. commiſſa. n.9.& 10.
Stephanus Epiſcopus Nannetenſis, multa à Britanniæ Comite patitur. anno 1220. cap. 2. num. 5..
Ipſum diris omnibus, atque eius terram mulctat interdicto. ibid.
Honorij interuentu cum eodem concordiam init. n 6.& ſeqq.
S.Stephani de Cornu Abbatia Benedictina, nigris expulſis Monachis, Ciſtercienſes admittit. anno 1231. c.7.n.5.& 6
Ex Certeto illuc tranſmiſſus. n.5.
Illuſtris Bonifacij Simonetæ, aliorumque pietate, doctrinaque excellentium, Monachatu. num. 6.
S.Stephani Abbas. Vide *Abbas S.Stephani.*
S.Stephani de Voſco Abbas. Vide è contra.
Stepo, Capellanus in Monte S.Saluatoris, ſanctitate illuſtris. an.1219.c.4 n.10.
De ſua gloria per Margaretam Monialem habet reuelationem. ibid.
Laborans phrenesi in Dominum blaſphemat. an. 1222.c.5.n.4.
Moritur & poſt mortem claret miraculis. ibidem.
Stolpi Abbatia Ciſtercienſis Valkenam, ſeu Valcanam, in Liuonia producit. an. 1234 cap.10. num.11.
Strata Florida Abbas. Vide *Abbas Strata Florida.*
Strauengrauienſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Strauengrauienſis.*
Stymenn Abbas. Vide *Abbas de Stymenn.*
Suarius, Epiſcopus Eborenſis, Alphonſi Regis donationem confirmat. anno 1220. cap. 3. num.9.
Suercherus, Sueciæ, & Gothiæ Rex, Ioannem filium, ſucceſſorem in Gothia habet. an.1222. c.12.n.1.
Suerius ſiue Seuerus, Epiſcopus Vlyſſiponenſis Cruce ſignatos, eius vrbem appulſos contra Sarracenos Hiſpaniæ ſollicitat. an. 1217.c.4. n.1. & 2.
De eorundem aduentu, & parta miraculosè de Sarracenis victoria, ſcribit Honorio III. num.3. & ſeqq.
Redux de bello plura mala per Decanum patrata in Eccleſiam, & Canonicos inuenit. an.1218.c.8.n.7.
Conqueſtus apud Honorium, Abbatem, & Priorem Alcobaciæ, ab eodem iudices impetrat. n.8.
Parum ſibi gratum habuiſſe Alphonſum Regem, oſtenditur. n.11.
Eiuſdem donationem confirmat. an. 1220. c.3.n.9.
Suerius Stephani, eidem donationi teſtis adhibitus. ibid.
Sueſſionenſis Archiepiſcopus. Vide *Archiepiſcopus Sueſſionenſis.*
Suinsbede cœnobium Ciſtercienſe, in quo Ioannes, Rex Angliæ, mortuus dicitur. an.1215. c.9. n.3.
Veneno extinctus, an ægritudine. numero 3. & 4.
Suinicanum cœnobium Virginum Ciſtercienſium, erigitur ad Teneremondam, dotaturque per Machildem eiuſdem oppidi Dominam. anno 1223.c.6.n.9.
Alio poſt quinquennium transfertur. n.10.
Et Grimbergæ Domini augetur dotatione. ibidem.
Sub-Prior Villarienſis, cuiuſdam conuerſi, Abbate abſente, confeſſionem audit. an. 1222. c. 5. num. 5.
Et pro abſolutione cuiuſdam reſeruati, Abbati, cum redierit, committit. ibid.
Suuinsbede. Vide *Suinsbede.*
Sylua Lata Abbas. Vide *Abbas Sylua Lata.*

T

Tarasia, Sanctij, Luſitani Regis, filia, cum Fratre Alphonſo litigans (de quo 3. tomo) Abbates de Spina, & de Vrſaria iudices accipit. an. 1213. c.3. n.1.
Abſolutioni Fratris excommunicati, dum non reſtituat, ſibi ablata, ſe opponit. ibid.
Rem ad Innocentium referri, patitur. ibid.
Sed ad eundem, ſuum procuratorem mittit. num.2.
Eoſdem iterum Abbates iudices accipit. ibid.
Montem maiorem recipit. an. 1214. cap. 5. num.12.
Et quod pro damnis, ſibi illatis, ingentem aliam ſummam accipiat à Fratre, iuſſum ab Innocentio. n.13.
Rege à ſolutione appellante ad Curiam ſuum mittit procuratorem. ibid.
Montem maiorem, ſuo nomine tenendum, Templariis iubetur tradere. an. 1216. c.2. num.10.
Eiſdem dari alia Fratris Alphonſi Caſtra, petit. n.11.
Pacem ab eodem, iuramento firmatam, accipit. ibidem.

Ciſtercien

Ciſtercium induit, & leuius cum Fratre litigat. n. 12. remiſſiuè quoad primum.

Vnum ex ſacris corporibus Martyrum Marrocbenſium ab Alphonſo Fratre dono ſuſcipit. an. 1220. c. 3. n. 6.

Cum Sanctio Nepote, iam regnante, concordiam init. an. 1223. c. 4. n. 12.

Iubetur ab Honorio III. vt expelli faciat nefarios homines, manentes ad Alenquerium. an. 1224. c. 7. n. 4.

A Sanctia ſorore, morti proxima, vocatur. anno 1229. c. 3. n. 2.

Rogatur ab illa, vt ſuis conſulat filiabus, quod promittit. n. 4.

Defunctæ corpus, Monialibus Cellenſibus inſciis, Lorbanum, ibidem ſepeliendum, deducit. n. 5.

Et in ſepulchro, quod ſibi conſtruxerat, mediocri ſepelit cum pompa. n. 6.

Eandem Sanctiam, ſibi apparentem, videt. num. 7.

Et audit multa reuelantem. ibid.

Ciſtercium ingredi meditatur. n. 8. & 9.

Multa vtrique domui Lorbanenſi, Cellenſique, condonat. ibid.

Multa famulis, multa piis operibus diſtribuit. num. 9.

Sanctio Regi, Nepoti, Alphonſoque Legionenſi, ipſius olim coniugi, ſuum pandit propoſitum. ibid.

Calatrauæ militiam vſque ad Neapolim extendit. n. 19. & 11.

Ab Alphonſo donatur oppidò Villæ bonæ, in quo à Gregorio IX. confirmatur. an. 1229. c. 4. n. 6. & 7.

In Lorbani cœnobio coram Epiſcopo Cardinali Sabinienſi Ciſtercium induit. ibid.

Quo anno. n. 9.

Conſulit Sanctiæ Dulciæque filiabus, vt cedant ius regni Legionenſis Ferdinando. anno 1230. c. 2. n. 8. & 9.

Quod obtinet, & earum nomine concordiam cum Berengaria, Ferdinandi matre, firmat. num. 0.

Fundat filiabus Villæ bonæ cœnobium iuxta inſtitutum Ciſtercienſe. an. 1231. cap. 8. num. 10.

Quod ab Gregorio IX. confirmari impetrat. num. 11.

Tharaſia Vidaurra, pulchra, & nobilis fœmina, à Iacobo Rege deflorata ſpe futuri matrimonij. an. 1234. c. 5. n. 3.

Et ex eo duos ſuſcipit filios, qui legitimi Regni hæredes ſunt declarati. ibid.

Quæ probant, eiuſdem cum Iacobo Rege verum fuiſſe matrimonium. ibid.

Id quibus poteſt viis ipſa demonſtrare intendit. n. 6. & 8.

Et nuptiis Iacobi cum Iolante ſe opponit. ibidem.

Cuius occaſione turbata Catalunia fertur. ib.

Gregorium IX. adit. n. 8.

A quo vera Iacobi coniux poſt Iolandis mortem declaratur. n. 5. & 9.

Fundat in Valentina vrbe Virginibus Ciſtercienſibus Monaſterium S. Mariæ de Gracia (vulgo *de la Zaidia*) remiſſiuè. n. 1.

Et Deo in eodem ſacrata, virtutibus illuſtris, atque miraculis ſanctè conſummatur. ibidem.

Tarouca Abbas. Vide *Abbas Tarouca.*

Tarraconenſis Archiepiſcopus, cum Toletano, & aliis, de primatia decertat. an. 1215. c. 5. num. 12.

Vide *Archiepiſcopus Tarraconenſis.*

Tellus Alphonſi, Garſiæ Ferdinandi domum vendit. an. 1223. c. 6. n. 2.

Tellus, Palentinus Epiſcopus, conſentit tranſlationi Monaſterij S. Andreæ ad Palazuelos. anno 1213. c. 12. n. 7.

Alphonſi Regis morti aſſiſtit. an. 1214. c. 5. num. 4.

Funus cum aliis Burgos ad Huelguenſe cœnobium deducit. ibid.

Tempeſtas. Vide *Salue Regina.*

Templarij milites, Cruce ſignatos Orientales, Vlyſſiponem appulſos, ſollicitant aduerſus Sarracenos Hiſpaniæ. an. 1217. cap. 4. numero 1. & 2.

De eorundem in Luſitaniam aduentu, deque ingenti, miraculosè parta de Sarracenis, victoria, ſcribit ſuus Magiſter ad Honorium III. n. 3. & ſeqq.

Cum Hoſpitalariis litigant. an. 1218. c. 7. num. 6.

Populeti Abbatem, atque Oſcenſem Epiſcopum, Iudices ab Honorio Papa ſuſcipiunt. ib.

Et ab eodem, ne ſuſcipiant Fratres vllos Grandimontenſium, iubentur. an. 1222. c. 7. num. 12.

Moleſtantur à Friderico Imperatore per Accerrani Comitem. anno 1229. cap. 1. numero 6.

Gobertum, Aſperi montis Dominum, ſibi in auxilium vocant. n. 7.

Et in Imperatorem præualent. n. 8. & 6.

Strenuè ſe gerunt in Balearica expeditione. an. 1229. c. 7. n. 7.

Et ingenti manubiarum portio à Iacobo Rege donantur. ibid.

Bonis à Friderico ſpoliati conqueruntur apud Gregorium IX. an. 1231. c. 1. n. 1.

In eiſdem reſtitui, Imperatori etiam ſub cenſuris, fruſtra tamen præcipitur. numero 3. 6. 7. & 8.

Bona Chriſtianorum in Liuonia capiunt & ipſi. an. 1231. c. 6. n. 6. 7. & 8.

Per Ciſtercienſes reſtituere compelluntur. num. 7.

De Colomanno Rege apud Gregorium IX. querelas fundunt, & quare. an. 1236. c. 5. n. 10. & ſeqq.

Abbatem de Cicado ſemel, & iterum iudicem impetrant. ibid.

Terbargen Monaſterium Virginum Ciſtercienſium ad Axellam erigitur per Margaretam, Flandrorum Dominam. an. 1220. c. 8. n. 8.

Augetur in multis à quodam VValtero. ibid.

Eius prima Abbatiſſa. ibid.

Et tranſlatio, ſed remiſſiuè. ibid.

Tertij paſſus cœnobium. Vide *Plectole.*

Thadæus, Epiſcopus Neocaſtrienſis, conſecrationi Cuſſentinæ Eccleſiæ aſſiſtit. an. 1222. c. 7. num 3.

Et litteris de eadem conſecratione datis ſubſcribit. n. 7.

Theopoldus, Machildem, Bauariæ Ducum filiam, ducit vxorem. an. 1225. c. 3. n. 4.

Moritur. ibid.

Theobaldus, Abbas Euerbachenſis, Sanctitate, &

EEcc

& virtutibus illuſtris ad Dominum migrat. an. 1221. c. 5. n. 5.
Nunquam poſt habitum carnes comediſſe dicitur. ibid.
Converſo, ſanitatis dono illuſtri, præcepit, ne, ob Monachorum quietem, cuiquam manus imponeret. ibid.
Quo exiſtente mandato, donum curationis in illo ceſſauit converſo. ibid.
Sub eius regimine multi Sanctitate floruiſſe referuntur. n. 6.
Et alio tranſlata S. Agathæ domus. ibid.
Vide etiam. an. 1216. c. 10. n. 2. & 3.
Theobaldus, Archiepiſcopus Rothomagenſis, non affuiſſe Philippi, Regis Galliæ, funeri, verius, an. 1223. c. 2. n. 9.
Theobaldus, Campaniæ Comes, morte conſummatus, Henricum primogenitum accipit hæredem. an. 1224. c. 2. n. 1.
Theobaldus alter Campaniæ Comes, ceſſione Fratris Blancham, Sanctij Navarræ filiam, ducit vxorem. an. 1224. c. 2. n. 1.
Moritur, & poſthumum filium hæredem relinquit. ibid.
Theobaldus, Epiſcopus Monaſterienſis, Friſonibus ingentem inundationem paſſis, pœnitentiam per Ididam, S. Bernardi Cellerarium, iniungit. an. 1218. c. 6. n. 5.
Theobaldus, Theobaldi, & Blanchæ, Campaniæ Comitum filius. an. 1124 c. 2. n. 1.
Hæres, nondum natus, inſtituitur teſtamento patris. ibid.
Aduerſus Erardum, Campaniæ Comitatum ambientem, ab eius matre Blancha protegitur. n. 2.
Et eum eadem ſub Eccleſiæ, & Honorij III. protectione ſuſcipitur. n. 2.
Atque Campaniæ comitatus hæres ab eodem Honorio declaratur. n. 2.
Vide *Blancha, Sanctij, Regis Navarræ, filia.*
Inſigne priuilegium Claræ-Vallenſibus concedit. an. 1231. c. 5. n. 9.
Aſcitus à Navarræ Proceribus, Rex Pampilone coronatur. an. 1234. c. 6. n. 3.
Agentibus Verolæ, & Oliuæ Abbatibus cum Rege Aragonenſi concordiam init. n. 1. & 2.
Cruce ſignatur. an. 1235. c. 4 n. 7.
Regnum, eius abſentia perturbari timens, tranſire in Orientem recuſat. n. 7. & 8.
Sed iubetur à Gregorio IX. ſub illius patrocinio regno ſuſcepto. ibid.
Super hoc ad ſe miſſis Abbate de Iranzu & duobus Prioribus. n. 8.
A S. Ludouico, Galliæ Rege, diſſidet. an. 1236. c. 3. n. 1. & ſeqq.
Claræ-Vallis Abbatem à Gregorio IX. ſuſcipit iudicem. ibid.
Quem ſolum, aliis excluſis in omnibus ſuis cauſis impetrat. n. 6. & 7.
Theodericus de Altena diploma Vltraiectenſe firmaſſe fertur an. 1221. c. 9 n. 8.
Quos genuerit filios. ibid.
Theodericus, Aduocatus Rutemundenſis, donationi Comitum Gelriæ teſtis adhibitus. anno 1218. c. 13. n. 10.
Theodericus Archiepiſcopus Colonienſis, tranſlationem loci S. Mariæ retardat, & quas ob cauſas. an. 1227. c. 9. n. 9.
Tandem conſentit. ibid.
Theodericus, filius Adolfi, Comitis de Altena, atque electus Monaſterienſis. an. 1221. c. 9. n. 8. & an. 1225. c. 1. n. 9.
Morti Engelberti Colonienſis conſenſiſſe fertur. an. 1225. c. 1. n. 8. & 9.
Comparet per litteras in Concilio Moguntinenſi. an. 1225. c. 2. n. 5.
Ad ſe ab Engelberti morte purgandum, vt admittatur, ab illo petit. ibid.
Et diem purgationi præfixum accipit. ibid.
Venit cum Engelberto Fratre, à Conrado vocatus, ad Concilium Leodienſe. an. 1226. c. 2. n. 2. & 3.
Non ritè purgatus, Romam ad Honorium III. ſuſpenſus cum Fratre tranſmittitur. ibid.
Nec in Romana Curia purgatus, præ dolore moritur. n. 3.
Theodericus, Lantgrauius Miſnenſis, Friderici Imperatoris donationi ſubſcribit. an. 1222. c. 5. n. 8.
Theodericus miles Gerardi de Burbach, à contrariis capitur, & vinculis addicitur. an. 1219. c. 4. num. 5.
Sub ſolutionis cuiuſdam ſummæ promiſſione è carcere in alium locum minus horridum transfertur. ibid.
Et inde Virginis Heiſterbachenſis auxilio optatam libertatem obtinet. n. 6.
Et vincula pro gratiarum actione ſuper altare Mariæ Virginis collocat. ibid.
Theodericus, Sacerdos, Eſſenum cœnobium Virginibus Ciſtercienſibus fundat. an. 1216. c. 10. num. 6.
Theodericus, Monachus Heiſterbachenſis, ſub Theobaldo Abbate floret. anno 1221. cap. 5. num. 6.
Sacerdotem, dum communicat, carbones nigros maſticare videt. ibid.
Multis aliis claruiſſe reuelationibus, fertur. ibid.
Theodericus quidam, Balduino de Bocla, in eremo degenti, Guillelmum filium in miniſtrum tradit. an. 1225. c. 7. n. 4.
Theodorus Caſtellanus Cruſvicienſis Conradi Maſſouiæ Ducis, donationi ſubſcribit. an. 1222. c. 4. n. 3.
Theodorus, Palatinus, fundat cœnobium Sanctæ Mariæ in Montibus Sarmaticis, & haud exigua locupletat dotatione. an. 1234. c. 10. num. 11.
M. Theodericus, à Concilio Vaurenſi ad Innocentium III. Legatus mittitur. an. 1213. c. 3. num. 5.
Theophanum, filia Nicephori, Bizantini Imperatoris, atque Ottonis 2. coniux. an. 1220. c. 8. num. 3.
Adiuuat B. Gregorium Fratrem, in extruendo cœnobio S. Saluatoris. ibid.
Et corrinam, eiuſdem Fratris Gregorij vitam continentem, Eccleſiæ S. Mariæ Colonienſis offert. n. 4.
Theutonici à Maſſouiæ Duce aduerſus Prutbenos ſollicitantur. an. 1224. c. 4. n. 9. & an. 1227. c. 8. num. 7.
Tractum Culmenſem ſub certis accipiunt conditionibus. an. 1217. c. 8. n. 7.
Et plura alia à Chriſtiano Ciſtercienſi & primo Culmenſi Epiſcopo. n. 8.
In Pruſſiæ Barbaros fœliciter pugnant. numero 9.

S. Thomas,

S.Thomas, Archiepiſcopus olim Cantuarienſis, in Litaniis inuocari iubetur. an.1215. cap. 10. num.1.
Ipſius ſacri corporis eleuatio.an.1220.c.1.n.5. & ſeqq.
Thomas Cantipratanus, ſcribit vitam, & acta Sanctæ Lutgardis. an.1215.c.6.n.1.
Illuſtre illi teſtimonium perhibet. an. 1235. c.7.n.3.
Fatetur, ſuum ſtatum ſibi à Sancta Lutgarde reuelatum. an.1224.c.6.n.3.
Et ipſum eiuſdem meritis fuiſſe liberum à tentationibus, quas in confeſſionibus audiendis ſolitus eſt pati. n.14.
S.Thoma de Ozech Abbatia Ciſtercienſis, Venetæ, an Treuirenſis Diœceſis. an. 1222. c. 6. num. 11.
Conſecratur ipſius Eccleſia, atque ſacris Sanctorum exuuiis ab Honorio III. locupletatur. ibid.
Indulgentiis item, his, qui Eccleſiam viſitauerint, conceſſis. ibid.
S. Thoma de Torſilo, ſiue Torcello. Vide *Abbas S.Thoma de Torſilo.*
S.Tiberij Abbas. Vide *Abbas S.Tiberij.*
Tiloti Abbas. Vide *Abbas Tiloti.*
Tinna, ſeu Cinna Abbatia ignota Ciſtercienſis, an.1215.c.9.n.7.
Tiraſonenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Tiraſonēſis.*
S.Tirſi Abbas. Vide *Abbas Tirſi.*
Toletanus Archiepiſcopus. Vide *Archiepiſcopus Toletanus.*
Toletana Eccleſia. Vide *Eccleſia Toletana.*
Toloſa vrbs excommunicata. an.1213. c.2. n.4. & c.3.n.3.
Viribus omnibus deſtituitur.an.1215.c.2.n.12. 13. & 14.
Traditur Comiti Monfortio ab Innocentio. n.7.& ſeqq.
In eundem rebellat. an.1216.c.1. n. 9.
Sed ab eodem expugnatur ferro, & igne. n.10.
Interuentu Fulconis, ciuium ſuorum necem pretio redimit. ibid.
Quod factum in dolo. n.11.
Iterum in Eccleſiam rebellat. an. 1217. c. 3. num.1.& 2.
Et Raymundum Comitem admittit. n.2.
Obſeſſa à Catholicorum exercitu valide reſiſtit. n.4.& 5.
Obſidetur iterum à Philippi Regis filio Ludouico. an.1219.c.1.n.4.
Erigitur in Academiam. anno 1228. cap.3. num. 6.
Feſtum S. Dominici magna pompa celebrat. an.1234. c.3. n.8.& 9.
Toloſani ciues ſub Petri Regis Aragoniæ protectione ſuſcipiuntur. an. 1213. c. 2. n. 5. & c.7. n.7.
Eundem adiutorem habentes, Murellum Caſtrum obſident. an. 1213. c.7.n.7.& 9.
Cruce ſignatorum victoriam, de Rege Aragonenſi partam, diu ignorant. an. 1213. c.8. n.8.
A Fulcone Epiſcopo admonentur, ſed fruſtra. ibidem.
Qualiter multis cæſis, & ſubmerſis, alij euaſerint. n.9.
Priorem Hoſpitalis ad Fulconem (obedire, vti dicebant parati) mittunt. an. 1213. c. 9. num. 3.
Ab eodem Fulcone conueniuntur. n.4.
Et Regi ſe Aragonio obedire paratos, dicunt, ibidem.
Sui Epiſcopi ad ſe miſſam cucullam contemnunt, & eius latorem ſauciant. n.6.
Ab Epiſcopis, ſed fruſtra, ſollicitantur. numero 9.& 10.
Datis obſidibus inducias aſſequuntur.an.1214. c.2.n.2. & c.3.n.7.
Narbonenſem, ſuæ vrbis arcem præcipuam tradunt. ibid.
Fulconem Epiſcopum vel inuiti ſuſcipiunt, & reuerentur. an.1214 c.3.n.7.
Caſtrum Narbonenſe eidem de mandato Legati tradunt. n.8.
Militibus ad illius cuſtodiam poſitis, ſtipendia ſoluere coguntur. ibid.
Et ſubduntur Monfortio Comiti vſque ad Concilium Lateranenſe. an.1215.c.2.n.1.
Vrbis ſuæ muros demoliuntur, licet inuiti. num.13 & 14.
In Monfortium rebellant, reuocantque ex Hiſpania Raymundum Comitem. an. 1216. c.1.n.9.10.& 11.
Et in ſuam vrbem ſuſcipiunt. an. 1217. c.3. num.2.
Nonnulli ex Raymundi iuſſu Montalbanenſibus aduerſus Catholicos adiuncti. an.1218. c.3.n.2.
Sed per Francigenas ſuperari dicuntur. ibid.
Deliberant, impetum facere in Comitem Monfortium. n.3.
Machinarum cuſtodes à gente Comitis profligantur. n.4.
Reliqui, occiſo tamen Monfortij Comite, fugere compulſi. n.5.6.& 7.
Vide verbo *Albigenſes*, & verbo *Toloſa.*
Toloſa Eccleſia. Vide *Eccleſia Toloſana.*
Toparcha Oiſiacenſis, cœnobium Viridarij fundaſſe inter Duacum, & Cameracum Virginibus Ciſtercienſibus, dicitur.an. 1227. c.10. num. 5.
Toparcha Ottiniaci, Nechenarum, Boſſuti, & Greſij, Vallem floridam, cœnobium Monialium Ciſtercienſium, in Brabantia fundauit. an. 1218. c.13.n.1.
Toraldus, Abbas Fontanenſis, vocatus ex Rie-Valle. an. 1216.c.7.n.7.
Mauritio ſuccedit. ibid.
Doctrina & pietate claret. ibid.
Tornacenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Tornacenſis.*
Tractun. Vide *Abbas Tractus.*
Trana, Matrona nobilis Gandauenſis, conſtruit, & dotat cum Fulcone fratre Xenodochium Gandaui. an. 1216.c.9.n.5.& 6.
Et prope illud (alio tamen tranſlatum) cœnobium Virginum Ciſtercienſium. n.7.
Xenodochij curam Monialibus committit. ibidem.
Eius in eodem cœnobio ſepulchrum, Epitaphium. n.10.
Tranſitus Florenſium ad Ciſtercium ſeuere prohibitus. an. 1234. c. 9. n.5.
Minorum item; & Ciſtercienſium ad minores. an.1231. c.7.n.1.& 2.
Tranſlatio corporis B.Martini, Epiſcopi Seguntini. an. 1213. c.6.n.9.& 10.
Monaſterij S.Andreæ de Valle-benigna ad Palazuelos. an.1213.c.12.n.7.

Corporis Alphonſi, Regis Caſtellæ. an.1214. c.5.n.7.

Tranſlatio Keikenſis domus in Rameyam. anno 1214. c.7.n.1.& 10.

Domus Sanctæ Agathæ. an. 1216. c. 10. numero 2.& 5.

Montiſtanæ in Plectolem. an. 1218. cap. 1. num.1.

Conuentus Pereyrenſis ad Alcantaram. anno 1219. c 6.n.7.

Sancti Felicis ad Burgos. an. 1219. cap. 8. num. 6.

Corporis B.Thomæ Cantuarienſis. an. 1220. c.1.n.5.6.& 7.

Vrracæ, Reginæ Luſitanæ. an.1220. cap.3. num.11.

Domus S.Chryſtophori, ad Ieſu-Chriſti cœnobium. an. 1222. c.6.n.9.& 10.

Monaſterij Comencij. an.1222. c.6.n.11.

Eccleſiæ Alcobacienſis. anno 1223. cap. 4. num.7. & 8.

Eborenſis Militiæ, ad Aoiſij locum. an.1223. c.5.n.1.& 2.

Cœnobij Villæ maioris. anno 1223. cap. 6. num.7.

Et Sniuicani. n.10.

Vallis roſarumque. an.1224.c.3. n.4.

Tranſlatio Domus loci S.Mariæ. an. 1227. c.9. per totum.

Monaſterij Vallis Paradiſi. an. 1232. cap.5. num.1. & 2.

S.Syri Parmenſis. an.1233.c.8.n.7.& 8.

S.Matthæi ad Eccleſiam S.Paſtoris. an.1234. c.7 n.7.& ſeqq.

Tranſlatio Abbatiæ de Honore noſtræ Dominæ. an.1234.c.11.n.1.& 2.

Sacrorum oſſium B. Eliſabethæ Hungaricæ. no 1236.c.2n.2.& 3.

Trebniacum cœnobium, S. Hedunigis virtutibus, atque miraculis illuſtre. an. 1235. c.8. n.5.6. & 7.

In choro Imago Crucifixi S.Matronam benedicit. ibid.

Et ipſam orantem, exauditam eſſe, clara voce pronuntiat. ibid.

Trecenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Trecenſis*.

Tres-fontes, Abbatia Ciſtercienſis, producitur in Hungaria à Peliſio, & auget lineam Claræ Vallis. an.1232.c.7.n.8.& 9.

Donatur decimis ab Epiſcopo Agrienſi. n 9.

In quibus confirmari impetrat ab Innocentio. ibidem.

Fundat Abbatiam de Porno, ſiue Petoon. anno 1234.c.10.n.1.

S.Trinitatis Abbatia Ciſtercienſis, cognomento de Bridolo, ſeu Brandolo, producitur à Columba in Cluſienſi Diœceſi. an. 1229. c.8.n.11.

Aliæ eiuſdem Trinitatis nomine appellatæ domus, de quibus ſuis propriis in locis. ibid.

S.Trinitatis Abbas. Vide *Abbas S.Trinitatis*.

S. Trinitatis templum præcipuum in ciuitate Craconienſi, Dominicanis ab Iuone Epiſcopo inhabitandum traditur. an. 1218.c.7.n.5.

S.Trinitatis Ordo. Vide *Ordo S.Trinitatis*.

S.Trudonis Abbas. Vide *Abbas S.Trudonis*.

Truſtinus. Archiepiſcopus Eboracenſis, valde Ciſtercienſibus addictus. an.1220.c.7.n.3.

Eorundem præclare geſta ſcripſiſſe dicitur. ibidem.

Tadeca prima Abbatiſſa Ponnduenenſis, in Domino obdormit cum magna opinione ſanctitatis. an. 1232.c.7.n.4.

Turiaſonenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Tiraſonenſis*,

Taronenſis Archiepiſcopus. Vide *Archiepiſcopus Turonenſis*.

Turius, conuerſus S.Saluatoris de ſeptimo, animam S. Antonini videt cœlos aſcendere. anno 1236. c.8.n.9.

Tutores Alphonſi, Iacobi Regis filij, ex Populeto electi. an.1232.c.7.n.2.& 3.

Tyberis fluuius, Romam inuendat. an. 1231. c.1. n.9.

Et Tumultuarios ciues, in Honorium Papam rebellantes, punit, ibid.

Tyronenſis Ordo, inteſtinis iurgiis laborans, Ciſtercij Abbatibus viſitandus committitur. anno 1231. c.6.n.9.

V

V*Adacij Abbas*. Vide *Abbas Vadacij*.

Vagadinia, Monaſterium Camandulenſium, viſitationi Abbatis S.Thomæ de Torſilo ab Honorio III. committitur. an.1217.c.8. num.2.

Valachi, à Græcis aduerſus Latinos vocantur. an. 1223.c.3.n.3.

Vide verbo *Græci*.

Valadiſlauienſis Epiſcopus. Vide è contra.

Valcana, Abbatia Ciſtercienſis, ſiue *Valkena*, in Liuonia ab Stolpo producitur. an.1234.c.10. num. 11.

Valcellenſis Abbatia, viris multis, ſanctitate illuſtribus claret. an.1232.c.3.n.1.

Valcellenſis Abbas. Vide *Abbas Valcellenſis*.

Valentia, Abbatia Ciſtercienſis, ſurgit in Pictauienſi Diœceſi. an.1230.c.9.n.4.

Monachis adductis ex Clara-Valle ſub Radulpho parente. ibid.

Valeria cœnobium Virginum Ciſtercienſium, ſub Abbatis Columbæ viſitatione in Placentina erigitur. an.1215.c.11.n.2.

A Francha, Carentiaque reſpuitur, & quas ob cauſas. n.2.

Moniales accipit. an.1254.c.6. n.2.

Vna cum cœnobio Montiſlaox ad Plectolem transfertur. an.1218.c.1.n.5.

Valles Antellionius, aſſiſtit obſidioni Abarrazini. an.1220.c.7.n.7.

Vallis Benedicta, Abbatia Ciſtercienſis, conſecratur à Conrado Cardinali Portueſi. an. 1226. c.2. n. 12.

Vallis S.Benedicti Abbatia Ciſtercienſis fœminarum erigitur in Brabantia. an. 1235. cap. 9. num. 8.

Eius fundator, & fundationem approbantes ibidem.

Vallis Creſcentis Abbas. Vide *Abbas Vallis Creſcentis*.

Vallis Dei Abbas, Vide *Abbas Vallis Dei*.

Vallis Eccleſiarum, Abbatia Ciſtercienſis, à Ferdinando, Caſtellæ Rege, peramplo donatur. priuilegio. an.1218.c.4.n.11.

Multa paſſa à Sanct-Martinianis dicitur. ibidem.

Panis penuria laborat, & qua cauſa. an.1234. c 9. n.1.

Poſſeſſione de Alarza, Ferdinandi Regis interuentu,

incrementu, ab Abulenſibus dono accipit. ibid.& n.5.
Et ab eodem Ferdinando, dicta *Nauas del Rey.* num. 3.
Vallis Eccleſiarum Abbas. Vide *Abbas Vallis Eccleſiarum.*
Vallis florida, cœnobium Virginum Nigrarum in tractu Brabantino. an. 1218. cap. 13. num.1.
Eius fundatores. ibid.
Sub Genta, ſeu Gentina, Abbatiſſa, Ciſtercium amplectitur. n.5.
An ex Lintrenſi Valle Moniales accitæ. ibidem.
Et an Bartholomæos Lanio, eius extitit fundator. ibid.
Ipſum tamen cum filio, & Tribus filiabus habitu donat. n.4.
Viros ad Capellanos, an ad conuerſos, ſuſceperit. n.4.
Beatricis illuſtratur ſanctitate, & diuinis reuelationibus. an.1235.c.6. n.3.& ſeqq.
Vallis Paradiſi cœnobium ad locum ſalubriorem transfertur. an.1232.c.5.n.1.& 2.
Nomen ſimul cum loco mutat, iuſſu Regis Caſtellæ & Legionis, Ferdinandi. ibid.
Vallis Paradiſi Abbas. Vide *Abbas Vallis Paradiſi.*
Vallis Scholarium Ordo, ad inſtar Ciſtercienſis confirmatur ab Honorio III. an.1218. c.10. num.50.
Vallis S. Petri Abbas. Vide *S. Petri Abbas, & Heiſterbachum.*
Vallis Roſarum cœnobium Virginum Ciſtercienſium, ad Netam, fluuium Brabantiæ, erigitur ab Ægidio milite. an. 1224. c. 3 n. 1. 2. 3. & 4.
Vnde accitæ Moniales? incertum. n.4.
Dotatur à fundatore producto inſtrumento. num.5.
Et transfertur alio poſtea ob tumultus bellorum. n.6.
Illuſtre Monachatu B. Idæ Louanienſis, atque ſepulchro. n.7.
Et duodenis vndecim Millium Virginum capitibus. n.8.
Ex quatuordecim enim à Comitiſſa Flandriæ, dono acceptis, duo Conciliario Brabantiæ conceſſit. ibid.
B. Idam hoſpitio, mox ad habitum ſuſcipit. an.1226.c.7.n.4.& 6.
Vallis Virginum, cœnobium Ordinis Ciſtercienſis, fundatur in agro Thennenſi à Bartholomæo Lanione. an. 1224 c.8. n. 8.
Vide etiam. an.1218.c.13.n.2.
Fundatorem cum eius familia, ex Valle florida ſe transferentem, ſuſcepiſſe, ab aliquibus aſſeritur. n.9.
Transfertur ad Aldenardum, Flandriæ oppidum. an.1232.c.7.n.12.
Vallis Viridis (alias de Benauides) cœnobium Ciſtercienſe, Vegam in veteri Caſtella producit. an.1215.c.10.n.4.& ſeqq.
Varadienſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Varadienſis.*
Vaurum Caſtrum. Vide *Caſtrum Vauri.*
Vda Incluſa venerabilis, ſuper caput Vlrici, Miſſam celebrantis, igneum globum videt, anno 1220. c.5. n.1.
Vdardus, Epiſcopus Brechinenſis, pie obdormit. an.1214. c.8.n.10.

Eius ſcripta. ibid.
Vdebelta, Monialis in Monte Sancti Walburgis, ad Dominum migrat. an. 1216. c. 8. num. 5.
Ab Angelo in cœlum deducitur. ibid.
Vdo, Præſes Eccleſiæ de Mannendal, ſeu Mandal, & Archipreſbyter. an.1219.c.7.n.1.
Aldeberto, ex morte ad vitam reuocato, accedit. n.2.
Fuerit ne vere mortuus? ab eodem ſciſcitatur. ibidem.
Eundem, affirmanter reſpondentem, audit. ibidem.
Et mira de alterius vitæ ſtatibus narrantem. num.3.& 4.
Quod vt etiam audiret, Rupertum, Abbatem Sponheimienſem ad ſe vocauit. n.2.
Iuſſus ab Aldeberto S. Catharinæ cœnobium fundat Virginibus Ciſtercienſibus in Moguntina Diœceſi. n.5.& 6.
Vega cœnobium Ciſtercienſe, in veteri Caſtella, fundatur à Valle Viridi. an. 1214. c.10. n.4. & ſeqq.
Pinguis initio domus, nunc tenuis. ibid.
Situs loci donatio, fundatores, & primus Abbas. ibid.& ſeqq.
Vela, Rex Danorum, magnificum concedit indultum viſitatoribus Ordinis Ciſtercienſis. an.1229.c.8.n 8.
Inuadit bona, & poſſeſſiones Ciſtercienſium. an.1236.c.3. n.10.
Sed quæ mox eiſdem ex Gregorij IX. iuſſu reſtituiſſe coniectatur. ibid.
Vercellenſes Ciues, & Vultcrani, innodati cenſuris, per ſuum Epiſcopum, & Locedij Abbatem Eccleſiæ reconciliantur. an.1218. c.8. num.1.
Verola Abbas. Vide *Abbas Verola.*
Veronenſes Ciues, mutuis flagrant diſcordiis. an.1232 c.1.n.10.
In Huelfos, & Gibellinos diuiduntur. ibid.
Ad pacem, ſed non diu permanſuram, per Iacobum de Patientia & Otonem, reuocantur. ibidem.
Veſpremienſis Epiſcopus. Vide è contra.
Veſtitus Monialium Ciſtercienſium reformatur. an.1236.c.8. n.1.
Veteris montis Abbatia Ciſtercienſis, corpus Sancti Engelberti Martyris omni cum planctu ſimul ac ſolennitate ſuſcipit. an. 1225. cap.1. num.12.
Expurgat illud conditque. n.11.& 15.
Atque eiuſdem Sancti corde, apud ſe retento, ditatur. ibid.
Via cæli, Abbatia Virginum Ciſtercienſium erigitur in Duiſſerem à quodam Ciue Duiſburgenſi. an.1234.c.11.n.8.
Vice Comites Beamontij, cœnobium S. Mariæ de Monte Oliueti in Placentina Diœceſi fœminis Ciſtercienſibus ædificant. an.1223.c.6. num. 11.
Vichenſis Eccleſia, S. Bernardum Caluonium ex SS. Crucium Abbate, ſibi in Præſulem eligit. an.1234.c.3. n.5.
Victoria. Vide *Calatrauenſes. Sancti. Iuliani. Cruce ſignati: & Iacobus I. Aragonenſis Rex.*
S. Victoris cœnobium, Epiſcopo, & Capitulo Namnienſi ſubditur à Gregorio IX. an. 1232. c.5.n.4.

S.Victoris Pariſienſis Abbas. Vide *S.Victoris Pariſienſis.*

Viennenſis Archiepiſcopus. Vide è contra.

Villa bona, Monaſterium Virginum Ciſtercienſium, fundatur à Tharaſia, Regina olim Legionenſi, in Aſturicenſi Diœceſi. an.1231. c.8. num.10.
- Sub viſitatione Abbatis Carraceti. n.12.
- Confirmatur à Gregorio Papa. n.11.
- Et illuſtratur Sanctiæ, & Dulciæ, Tharaſiæ filiarum, Monachatu. n.12.
- Transfertur ad Monaſterium S. Michaëlis. n.14. remiſſiuè.
- Et gubernandum traditum Priori Monacho, Collegio Salmantini S.Saluatoris ſub penſione quadam vnitum eſt. ibid.
- An in eo obierit S.Guillelmus, Dux Aquitaniæ. n.13.

Villa Magna Abbas. Vide *Abbas Villæ Magnæ.*

Villa maior, Monaſterium in Diœceſi Burgenſi, à Monachis deſertum, dominio ſæcularium ſubiicitur. an.1223.c.6.n.1.
- Garſiæ Ferdinandi ab eius poſſeſſoribus venditur. n.2.
- Traditur Abbatiſſæ Huelguenſi, & per Garſiæ filias cum aliis fœminis, ex Huelguis tranſmiſſis, inhabitatur. n.3.
- Peramplis Regis Ferdinandi munitur priuilegiis. n.4.& 5.
- Breui abundat pecudibus, & gregibus. numero 6.
- Illuſtratur ſepolchro fundatoris. ibid.
- Eius Eccleſia Mariæ, & Martyri Vincentio ſacrata eſt. ibid.
- In Lerioam tempore Philippi III. transfertur. num. 7.
- Sed Lermenſi defuncto Duce, in priſtinum refertur. ibid.

Villarium, cœnobium Ciſtercienſe, profert Grande pratum prope Namurcum. an.1231. c.7. num.3.
- Multis viris, Sanctitate illuſtribus, & Prophetia nobilitatur. an.1214.c.9.n.3.& an.1232. c.3.n.3.

Villarienſis Abbas. Vide *Abbas Villarienſis.*

Villena, Monaſterium Virginum Ciſtercienſium, ſurgit opera Vrracæ Reginæ in Diœceſi Burgenſi. an.1222.c.10.n.2.& 3.
- Ex Huelguenſi cœnobio acciti̇s Monialibus. ibidem.
- Eius prima Abbatiſſa. n.4.
- Sub Honorij III. protectione ſuſcipitur. num.6.
- Dono traditum ab Vrraca Regi Fernando, ab eo conceditur Eloiræ Abbatiſſæ. n.7.& 8.
- Et exemptionis ſimul priuilegium. n.9.
- Eius ſitus, & quædam alia de eadem notata domo. n.10.

Vincentius, Archiepiſcopus Gneſnenſis, Epiſcopi, & Capituli Plocenſis donationem confirmat. an.1222.c.4.n.4.

Vincentius Cadlubeus, ex Præpoſito Sendomirienſi, Fulconi Cracouienſi ſuccedit. an.1218.c.7. n.1. & 2.
- Polonorum hiſtoriam primus ſcribit. ibid.
- Egregie iuuat Colomanum adipiſcendo Haliciæ regno. n.2.
- Inungit ipſum, & coronat. ibid.
- Conſecratur per Archiepiſcopum Gneſnenſem. ibid.
- In Eccleſia Kielcenſi decem præbendas fundat, dotatque. n.3.
- Vladiſlais, pacificandis præficitur. numero 1.& 2.
- B.Iacinthum, S.Dominici ſocium, habet diſcipulum. ibid.n.4.
- Multa donat Baſilicæ Cracouienſi incendium paſſæ. n.5.
- Multa ipſius collegio. ibid.
- Præfecturam abdicans, in Andreouio Ciſtercium induit.
- Sanctè conſummatur, & eadem in domo medio choro ſepelitur. an.1223. c.3.n.7.
- Eius ſcripta, & frequens apud auctores mentio. ibidem.

Vincentius, Decanus Vlyſſiponenſis, in Canonicos, & Eccleſiam atrocia, Rege permittente, flagitia committit. an.1218. c.8.n.7.
- A Decanatu amoueri per Epiſcopum procuratur. ibid.
- Ita peritus crimina criminibus addit. ibid.
- Epiſcopo Vlyſſiponenſi, comparere apud Compoſtellanum Antiſtitem, per falſas litteras præcipit. n.9.
- Vulnerat per ſuos Canonicum pro ſuo Epiſcopo comparentem. ibid.
- Et in fruſtra diuidi clericum præcipit, ob protectionis litteras à Domino Papa Honorio III. obtentas. ibid.
- Abbatem, & Priorem Alcobaciæ ſuſcipit iudices. n.10.

S.Vincentius Ferrerius, gloriam Alphonſi, Caſtellæ Regis per reuelationem agnoſcit. an.1214. c.5.n.7.
- Eandem ad populum prædicaſſe dicitur. ibid.

Vincentius Mendez, confirmationi Alphonſi, Regis Luſitani, teſtis adhibitus. an.1220. c.3. num.9.

S. Vincentij Abbatia Canonicorum Regularium, magnam in vtriſque bonis paſſa iacturam, malitia ipſam inhabitantium refertur. an.1217. c.8.n.3.
- Epiſcopo Diœceſano, & Abbati Longi-pontis reformanda ab Honorio III. committitur. ib.

Vindicta. Vide *Deus.*

Vinea noſtra, Monaſterium Virginum S.Auguſtini, Ciſtercium admittit. an.1230. cap.9. num.6.
- Eius fundator, Raynerus, Prior Bellifageti. ibidem.

Violans, coniux Alphonſi, filij Ferdinandi Regis, credita ſterilis, à toro ſeparari tractatur. anno 1219. c.8.n.8.
- Grauida inuenta, nuptias Alphonſi ſecundas impedit. ibid.

Violans, coniux Comitis Petri Manriquij, cum eodem in Hortæ Monaſterio iacet ſepulta. an.1223.c.5.n.7.
- Inuſta violatæ caſtitatis nota, in Cœmeterium tranſlata ex Regis Alphonſi iuſſu fertur. ibidem.
- Sed in priſtinum relata ſepulchrum, Imperatore Carolo V. præcipiente. ibid.

Virgo quædam ſæcularis, impedita Religionem ingredi, qua poteſt Virgines Ciſtercienſes æmulatur. an.1232.c.3.n.9.
- Dæmonem illudit, ſibi illudere parantem. num.10.
- Patriam deſerit, & ad Niuellam ſe confert, ibidem vſque ad mortem manſura. ibid.

Viridarium

Viridarium B. Mariæ, cœnobium Monialium Ciſtercienſium, erigitur inter Duacum, & Cameracum à Toparcha Oiſiacenſi. an.1227. c.10.n.5.
Viſiones. Vide verbo *Apparitiones.*
Viſlaus, Epiſcopus Cracouienſis, cedendi Epiſcopatui, induendique Ciſtercium, licentiam impetrat. an.1234.c.6.n.6. & ſeqq.
Populi obniteotia, Regis, & Principum, in ſede detinetur. n.8.& 9.
Habitu induit ſe Monacbali. n.8.
Diuturnam ſuper electione litem paſſus refertur. n.11.
Sicut & quod egregiè inſtaurauit Eccleſiam Cracouienſem. ibid.
Dotauit item abnodè cœnobiom Ciſtercienſe in Montibus Sarmaticis. ibid. & an.1234. c.10. n.11.
Viſitatores. Vide verbo *Abbas. Ciſtercienſes. Epiſcopi.*
Vitalis, Abbas Bugeti, aſſiſtit donatiooi cœnobij de Villena, factæ Helguenſi. an.1222.c.10. n.2.& 4.
Vitalis, Abbas 15. Populeti. an.1231.c.5.n.5.
Illuſtris Sanctitate, præfecturæ cedit. an.1256. c.7.n.10.
Vitalis, vnus ex diſcipulis S. Franciſci, qui apud Marrochium martyrij palma coronari meruetuot. an.1219. c.2.0.9.& 10.
Vide verbo *Franciſcani Fratres.*
Viterbienſes Ciues, ſummi Eccleſiæ Præſulis partes ſequnti aduerſus Romanos bæreticos, ab eiſdem expugnantur. an.1231.c.1.n.5.
Viuarium, cœnobium Virginum Ciſtercienſium, à Fuſtachio, Nouæ Villæ Domino, erigitur propè Attrebatum. an.1227.c.10.n.10.
Eius prima Abbatiſſa. ibid.
Per Mariam Rocurtiam io ædificiis reparatum; & Pontificiis monitum priuilegiis, dicitur. ibid.
Vladiſlaus, Dux Kaliſienſis, Olobokeoſe Virginum Ciſtercienſium cœnobium fundat, dotatque. an.1213.c.12.n.9.
Litteras, confirmatorias pacis inter Vladiſlaos, patruom, & oepotem, ab Honorio III. ſuſcipit. an.1218. c.7.n.4.
Vladiſlaus, Marchio Morauienſis, & Regis Bohemiæ Frater, cœoobium Belligradi Ciſtercienſibus fundat. an.1232.c.3.n.12.
Crucem auream præſtantiſſimam contulit Eccleſiæ Olomucenſi. n.11.
Ipſius mors, ſepulchrum, & acta, per Compendium deſcripta. n.12.
Vladiſlai, patruus, & nepos, diſſidentes, agentibus Præſulibus, & regni Proceribus, concordiam ineunt. an.1218.c.7.n.2.
Vlboldus, Vir diues, cœnobium Aulæ Dei fundat Virginibus Ciſtercienſibus. an.1233. c.8. num.3.
In veteri Monaſterio conuerſum induit, & ſanctè conſommatur. ibid.
Vlricus, ſecundus Abbas loci S. Mariæ. an.1227. c.9.n 9.
Breui decedit, & ſucceſſorem Conradum habet. ibid.
Vlricus, Monachus Villarienſis, mente Virgo, & corpore, ad Dominom migrat. an.1220. c.5. num. 1.
Mira de eodem, dum Miſſam celebraret, refertur viſio. ibid.
Mortem ſuam Fratribus prænuntiauit. ibid.
Nuoquam peccati mortiferi labe ioquinatus fuiſſe dicitur. ibid.
Vltio. Vide *Deus.*
Vlyſſipo, Emporium Luſitaniæ Cruce ſignatos Orientales, naufragium paſſos, perhumano ſuſcipit hoſpitio. an.1217.c.4. o.1.& 2.
Illuſtris Sancti Aoronij Patauini natalibus. an.1232.c.5.n.1.
Vide *Luſitani.*
Vltune, Abbatia Ciſtercienſis ignota, mundo exoritur. an.1219.c.6.n.9.
Volkolderode Abbatia. Vide è contra.
Vox cœleſtis, ab VVerrico, Alnæ Priore auditur. an.1217.c.7.n.3.
Eioſdem labores, præmiaque prædicit. ibid.
Alia audita à Sapientia Virgine, mortem Idæ Niuellenſis dilatam, manifeſtans. an.1218. c.11.n.8.
Alia à B. Lutgarde, pro ea à ſcrupulis liberanda dum horas Canonicas recitat. an.1219. c.5.n.12.
Alia à Sibylla Gageſia, quæ eandem à ſpiritu ſoperbiæ liberat. an.1214.c.6.n.6.
Vox S. Eliſabethæ Hungaricæ à Ioanne de Moguntia, ad mortem ioiuſtè condemnato auditur. an.1252.c.2.n.5.
Et eidem à ſupplicio ereptiooem promittit. ibid.
Vox Crucifixi, S. Hedvvigem, orantem, exauditam eſſe declarat. an.1235.c.8.n.7.
Voces animæ cuiuſdam, exiſtentis in purgatorio, ab Abbate Heiſterbachenſi audiuntur. anoo 1219.c.4.n.1.
Paterna, nimirum, Hic eſt filius meus dilectus, &c. à Riebmunda Virgine. an.1219. c.5.n.2.
Voces Angelorum In glorioſo Hertvvici, Prioris de Hemmenrode, tranſitu, audiuntur. an.1221. c.5.n.3.
Et S. Eliſabethæ Hungaricæ. an.1231. c.3. num.5.
Vrbanus Papa, pro inquirendo de miraculis, & virtutibus Alphonſi, Caſtellæ Regis, expediiſſe litteras commemoratur. an.1214. c.5. num.9.
Vrraca, Alphonſi, Caſtellæ Regis filia & Regina Luſitana Monaſterium S. Antonij fundat extra Conimbricam. an.1217.c.5.n.10
S. Franciſci Diſcipulos, ad ſe miſſos, ſumma cum benignitate ſuſcipit. an.1219.c.2.n.10.
Suſcipiendis eorumdem ſacris corporibus, martyrio apud Marrocbium coronatorum, cum Alphonſo coniuge & regni Proceribus occurrit. an.1220.c.5.n.5.
Confirmat eiuſdem Alphooſi dooationem. num.9.
Mira de ſoa gloria viſione ſubſequuta, obit Conimbricæ. n.10.
Fuoere ad Alcobaciam deducto, eadam in domo ſepelitor. n.11.
Fertur cum Sebaſtianus Rex eius aperiret ſepulchrum, inuentas veſtes, & corpus incorrupta. ibid.
Quandam pecuoiæ ſummam legauit Eccleſiæ S. Petri. an.1222 c.8.n.5.& 6.
Vrraca, filia Lupi de Haro, Cantabriæ Reguli, Ferdinando, Legionis Regi, matrimonio iungitur. an.1222.c.10.n.1.
Sanctium, & Garſiam & filias totidem, ſuſ-

cipit ab illo. ibid.
Orbata coniuge, ad Caſtellam reuertitur. ibid.
Valdè à Ferdinando, & Alphonſo Rege diligitur. ibid.
Villænæ cœnobium, ſe in eo Deo ſacrandi deſiderio, propè Burgos ædificat Monialibus Ciſtercienſibus. n.2.
Et conſtructum donat eum amplis poſſeſſionibus Abbatiſſæ Huelguenſi, tribus Ciſtercij Abbatibus ſubſcribentibus. n.3.
An protinus Ciſtercium amplexa? quave in domo? incertum. n.5.
Conſtat illud amplexatam ante biennium. num.6.
Sub protectione Honorij ſuum cœnobium ſuſcipi, ab eodem impetrat. ibid.
Et ſub Ferdinandi, Caſtellæ Regis, cui idem, firmius ita ſperans conſeruandum, tradit. num.7.
Duas etiam filias Deo in Ciſtercio ſecum ſacraſſe fertur. n.10.
Poſt vitam, ſanctè peractam, moritur cum opinione Sanctitatis. ibid.
Quo tempore? dubium. ibid.
Eius ſepulchrum. ibid.
VVrraca, Monialis de Cañis, eiuſdem domus fundatorum filia. an.1225.c.4.n.5.
Armezanæ Abbatiſſæ ſuccedit. ibid.
S.Vrſinus, Biturigum primus Epiſcopus, & Patronus. an.1217.c.1.n.10.
Vxores. Vide *Peruſini Ciues*.
VVadingus. Vide Lucas VVadingus.
VValdemarus Daniæ regni habenas poſt Kanutum ſuſcipit. an.1221.c.3.n.8.
Et eas Kanuto filio relinquit. ibid.
VValdemarus, Kanuti, Regis Daniæ filius, & Pontifex Slevvicenſis. an.1221.c.3.n.7.
Patre interfecto, ſuæ Eccleſiaſticæ dignitati regni adiungere coronam ſtudet. n.7.& 8.
Capitur à Kanuto, VValdemari Regis filio, & carceri traditur. n.8.
Liberatur poſt labores multos, interuentu Daniæ Reginæ. ibid.
Cedit præſulatui Slevvicenſi, & Bononiam, gratia vacandi litteris, venit. ibid.
A Bremenſibus Canonicis in ſuæ Eccleſiæ Epiſcopum eligitur. n.9.
Adit Pontificem, nouæ dignitatis confirmationem adepturus. ibid.
Fruſtra tamen; à Cancellario enim Regni Daniæ impeditur. ibid.
Egreditur Roma, inſalutato Pontifice. ibid.
Ad Philippum, Galliæ Regem ſe confert. ibid.
Bremæ Epiſcopatum inuadit eiuſdem ope. ibid.
Percuſſus anathemate, perſeuerat contumax, incubatque Eccleſiæ Bremenſi. n.10.
Febri acuta laborans, reſipiſcit, & abſolui à cenſura petit, & impetrat. ibid.
Impoſito ſibi habitu Ciſtercienſi, in eodem deinceps viuere, & mori proponit. ibid.
Salutem accipit, & gratia à ſe promiſſorum obtinendi confirmationem, Honorium III. adit. ibid.
Impetrat ab eodem litteras ad Ciſtercienſem, & Morimundenſem, Abbates. ibid.
Et in Lucella, cœnobio Ciſtercienſi, Monachum induit. n.11.
Moritur. an.1225.c.3.n.11.
VValdenſes hæretici, à Cruce ſignatis combuſti io Caſtro Mauriliaco. an.1214.c.3.n.11.
VValkenrode Abbas. Vide è contra.
VValdſaſum, Abbatia Ciſtercienſis, Hermannum ſibi præficit in Abbatem. an.1214.c.8.n.6.
Sub eodem eximiè floret. ibid.
VValſaſi Abbas. Vide *Abbas VValſaſi*.
VValerammus, Dux Lemborgenſis, Roberti montis cœnobium in multis auget. an.1221.c.9. num.6.
Adolphum, nepotem, & Comitem Moorenſem, accipit ſucceſſorem. n.7.
VValterus de Traiecto, Conrado, ad Claram-Vallem promoto, Abbas in Villario ſufficitur. an.1214.c.8.n.3.
Eximia mentis tranquillitate, & innocentia pollet. ibid.
Eius humilitas. ibid.
Lachrymarum donum ſibi conferri, à Deo petit, & impetrat. n.4.& 5.
Simonis Alnenſis prophetiæ ſpiritum comprobat. an.1215.c.4.n.9.
Capitulo Prouinciali Monachorum nigrorum præeſt. an.1215.c.5.n.5.
Eorumdem Monaſteria viſitare iubetur. ibid.
Opponit ſe Duci Louanienſi, Rachelem Parci Monialem, reſtitui parentibus eius procuranti. an.1220.c.6 n.9. & an.1121.c.4.n.4.
Oculis præ ſenio caligantibus, Miſſæ tamen ſacrificium celebrat. an.1221.c.6.n.3.
Legit, quemadmodum ſi rectè videret. ibid.
Sententiam, ab alio mente conceptam, triplici idiomate pronuntiat. ibid.
Multis vtitur aliis ad filios, in ſpem promouendos. n.4.
Cedit iuri, quod in octo Monialium cœnobia habebat, & cur. ibid.
Grauiter ægrotat ad Vallem Sancti Lamberti. ibid.
Hanc cum æterna vita commutans, eadem in domo ſepelitur. ibid.
Nonnulla eiuſdem Viri ex Cæſario notata. num.5.
Ob eximiam, qua excellebat, Verbi Dei prædicationem, à Dæmone ſæpè expetitus fertur. n.6.
Et eundem, in ſpeciem Simiæ ſibi apparentem, in fugam adegiſſe. ibid.
Eiuſdem cum Guillelmo Bituricenſi colloquium, vt apocryphum, reiicitur. ibid.
Guillelmum Bruxellenſem, ſucceſſorem accipit. n.7.
Inter Villarij Abbates, Sanctitate illuſtres, memoratur. ibid.
VValterus Beaumontius, Monachus Valcellenſis; Vir Sanctitate, illuſtris. an.1232.c.3.n.3.
Diabolum videt, ſuper pecunia cuiuſdam fœneratoris ſedentem. ibid.
VValterus Bertaut, donationem Ægidij Bertholdi confirmat. an.1224.c.3.n.5.
VValterus de Birbach, Hemmenrodenſis, Simoni Alnenſi eximiè familiaris. an.1215.c.4.n.8.
Cum Euſtachio Abbate Villarium adit. anno 1216.c.6.n.1.
A B. Virgine vocari videtur, & agnoſcitur. n.2.& 3.
Sanctè obdormit. ibid.
Eius charitas, & eximiæ meditationes. num.4. & 5.
Miraculis poſt mortem claret. n.6.
Auctores vitæ, & memoria Sanctitatis. n.7.

VValterus de Eile, donationi Comitum Gelriæ teſtis adbibitus. an. 1218.c.13.n.10.

VValterus de Gardegulla, Caſtellanus Montis Gomericij in Anglia, prodente Ciſtercienſi Monacho, ab VValdenſibus vincitur, an. 1231. c.5.n.6. & 7.

VValterus, Monachus Cantuarienſis Stephano Languetonio in Archipræſulatu ſufficitur. anno 1228.c.7.n.7.

Sed ob litteraturæ inſufficientiam reprobatus dicitur. ibid.

VValterus, Vir nobilis, fundat in Gallo-Brabantia cœnobium Monialibus Ciſtercienſibus. an.1229.c.8.n.13.

VValteri Brania, Monaſterium Virginum Ciſtercienſium ſurgit in Gallo-Brabantia per quendam VValterum. an.1229.c.8.n.13.

Sub Abbatum Villarienſium viſitatione. ibid.

Ab hæreticis penè ad deſolationem redactum opere, & induſtria Ioannæ Abbatiſſæ inſtauratum fertur. ibid.

Vide *Galterus*, & *Gualterus*.

VVenceſlaus, Princeps Rugienſis, fundat Ciſtercienſibus Abbatiam Noui Campi. an.1233. c.8.n.1.

VVernerus, Monachus Heiſterbachenſis, Sanctitate conſpicuus ad Dominum migrat. an.1219. c.4 n.7.

Mariæ inuocatione à Dæmonis liberatur incurſibus. ibid.

VVernerus, Monachus Hemmenrodenſis, conuerſum Sanctum, vt hypocritam, & peccatorem, cum aliis deſpicit. an.1221.c.5.n.3.

Viſione mirabili illius agnoſcit innocentiam, & aliis pandit. ibid.

VVernerus, Mariæ ſtellæ conuerſus, ſub Innocentij IV. protectione vna cum cœnobio ſuſceptus memoratur. an.1227.c.8.n.4.

VVernenicenſis Abbas Vide è contra.

VVerricus, conuerſus Aquirienſis peccatum graue præ verecundia tacet in confeſſione. anno 1224.c.6.n.13.

Sed ea meritis Lutgardis liberatus, pandit Sacerdoti. ibid.

VVerricus, Prior Alnenſis, dubium cui ſuffectus. an.1217.c.7.n.1.

Miſericordiæ, ſtudioſitatiſque virtutibus inſignis. n.2.

E duabus tunicis alteram ſemel & iterum erogat pauperibus. ibid.

Et dimidium habitus pauperis fœminæ. ibid.

Orationi vacans, ſeptem radios, ex magna luce promanantes media in Eccleſia conſpicit. n.3.

Audit cœleſtem vocem, ipſius labores prædicentem, & præmia. ibid.

In farinæ oblatione pro pauperibus ſubleuandis à ſuo Abbate comprehenditur. ibid.

Ab eodem timens, ſecutus viſione mirabili redditur. ibid.

Claret prophetiæ, & miraculorum donis. num.4.

Quibus S. Euchariſtiam miniſtrat infirmis confert ſimul, & corporis ſanitatem. ibid.

A Monacho, vt pro ipſo Deum exoret, ſollicitatur. ibid.

Quem de quodam eius peccato fugiendo monet. ibid.

Fœlicem impetrat fœminæ partum, graui mortis periculo in puerperio laborantem. ibid.

Grauiter ægrotat acerbiſque cruciatur doloribus. n.5.

Fœliciter in Domino obdormit. ibid.

Quo tempore. ibid.

Eius corporis exacta deſcriptio. ibid.

Eius ſepulchrum, & Epitaphium. n.5.& 6.

Et emendari Auctores de mortis eiuſdem Sancti tempore. n.7.

Quibus in ſepulchro aſſociatus. ibid. & anno 1229.c.6.n.9.

VVido, Abbas S. Agathæ, Monaſterium in commodiorem locum transfert. an.1216.c.10.n.2. & 3.

VVinandus, à Siberto de Bierſbeke in quadam poſſeſſione pacto hæreditario inſtituitur. anno 1218.c.13.n.9.

Quam Rutemundenſi tradit cœnobio. ibid.

VVinandus, Infirmarius Heiſterbachenſis, ad Engelbertum Archiepiſcopum Colonienſem, à ſuo Abbate ſuper negotio quodam mittitur. an.1225.c.1.n.9.

Licet ex reuelatione, alteri facta, ſciuerit, imminere violentam eidem Engelberto mortem, non tamen audet manifeſtare. ibid.

VVillelmus, Archiepiſcopus Eboracenſis, virtutibus atque miraculis claruit. an.1234. cap.6, n.4.& 5.

Inquiſitio de eiſdem, pro illo in Sanctorum albo referendo, duobus Ciſtercij Abbatibus committitur. ibid.

VVillelmus de Helpeſtein, cum aliis, vexat Monachos cœnobij loci S. Mariæ. an.1227.c.9.n.6. & 7.

Mors eius à conuerſo præuiſa, prædictaque. ibid.

Et ſeuerè vindicta in ipſo ſuſcepta. ibid.

VVillelmus Præmonſtratenſis, iniuſtè depoſitus, per Guillelmum Ciſtercienſem priſtinæ dignitati reſtituitur. an.1236.c.4. n.12.

VVillelmus, Sacerdos, Hoſtiam dum eleuat in Miſſæ celebratione, lucidiſſimam Richmundi Virgini oſtendit. an.1219. c.5.n.4.

Quis ille fuerit. ibid.

VVillelmus alter, inſignia B. Roberti miracula iuridicè interrogatus refert. an.1222. cap.2, num.5.

VVillelmus, Scotiæ Rex, quo tempore regni habenas moderatus fuerit. an.1217. c.6. n.9.

Alexandrum reliquit hæredem. ibid.

Nequiuit Alexandri, conuerſi Fuſniacenſis, pater eſſe. ibid.

Vide verbo *Guillelmus*.

VVlfildis, filia Ducum Saxoniæ, Rodulpho, Bregantino Comiti nubit. an.1225. c.3.n.4.

VVlfildis altera, Henrici Ducis Saxoniæ coniux, & alterius parens. an.1225.c.3.n.4.

Multos alios, præter VVlfildem ſuſcipit ex Henrico filios. ibid.

VVlterani Ciues. Vide *Ciues VVlterani*.

VVolframus, Abbas Porzetanus, balneis infirmus vtitur, ſed fruſtra. an.1220.c. 8.n.4.

Meritis Beati Gregorij obtinet ſanitatem. ibid.

Eiuſdem Sancti tranſlationem ſollicitat. ibid.

Et hiſtoriam combuſtam colligi curat. ibid.

Sicut & cortinam, Gregorij prædicti vitam continentem. ibid.

Arnoldum ſuſcipit ſucceſſorem. ibid.

VVormacienſe cœnobium, propè ciuitatem eiuſdem nominis erigitur Virginibus Ciſtercienſibus ab Henrico, Epiſcopo VVormacienſi. an.1216.c.9.n 3.
Expulſis per Epiſcopum poſtea Fridericum Monialibus, Canonicos Regulares ſuſcepiſſe commemoratur. ibid.

X

X*Enodochium* illuſtre, ad Domum Reclinstorij B.Mariæ, à Flandriæ Comitibus erigitur. an.1225.c.8. n.9.
Peramplis locupletatum redditibus, Monialibus primo ab eiſdem Comitibus conceſſum, mox auulſum ab earum cura. num.9. & 10
Xenodochium Bilokanum, à Truna, & eius Fratre Folcone Gandaui fundatur ad Domum Fratrum Prædicatorum. an.1226. c.9.num.5. & 6.
Ingentibus ab eiſdem, & aliis fidelibus, erogatis, augetur Eleemoſynis. n.6.
Sub Ferdinandi, ac Ioannæ Flandriæ cura ſuſcipitur. ibid.
Ad Bilokelocum, vnde illi nomen, transfertur ab eiſdem. ibid.
Et Bilokarum Monialium curæ committitur. num.7.
Sua à bonis Monaſterij per Abbatem Claræ-Vallenſem, & alios diuiduntur, & quam ob cauſam. n.9.
Xenodochium Marburgenſe, à Beata Eliſabetha Hongarica extructum, eiuſdem ſacro ditatur corpore. an.1228.c.4.num.6. & an.1231.c.3, num.7.
Xigenenſe cœnobium, ſepulchro excipit Petrum Aragoniæ Regem. anno 1213. cap.8. num.10.

Y

D. *Ylan*, Clericus, cœnobij S.Felicis fundationi ſubſcribit. anno 1249. cap.8. numero 5.
Tranzu Abbas. Vide *Abbas de Iranzu*.

Z

Z*Acharias*, Diſcipulus S.Franciſci, ab eodem vna cum Gauteto pro nouella multiplicanda plantatione in Hiſpaniam mittitur. an.1217.c.5.n.9. & 10.
Luſitaniam venit vbi non admiſſus, multa patitur. n.10.
Vrracam Reginam adit. ibid.
Sui inſtituti Monaſteria conſtruere ab eadem permittitur. ibid.
Aliud ad Alenquerium S.Catherinæ dicatum. ibid.
Aliud Vlyſſipone. n.11.
Aliud ad Alenquerium, S.Catherinæ dicatum. ibid.
Zamorenſis Epiſcopus. Vide *Epiſcopus Zamorenſis*.
Zamorenſis Ciues. Vide *S. Iſidorus*.
Zeitius Abuzeitus, Rex Valentiæ, inducias cum Iacobo Aragonenſi paciſcitur. an.1226. c.8. num.8.
Zelus immoderatus Guillelmi, Abbatis Villarienſis. an.1222.c.5.n.5.
Zicadoris Abbas. Vide *Abbas de Cicador*.
S. Zocime. Vide *S. Zozima corpus*.
Zuene, Daniæ Rex, Canutum Regem in conuiuio interfeciſſe refertur. anno 1221. cap.4. num.8.
Zvvetelenſis Abbas. Vide *Abbas Zvvetelenſis*.
Zvvetelenſis Prior. Vide *Prior Zvvetelenſis*.

FINIS.

INDEX

Rerum & verborum, quæ in Compendio Hiſtoriæ Congregationis Hiſpanæ, quæ vulgò DE OBSERVANTIA vocatur, continentur.

A

ABBAS *Ciſtercij*. Vide *Ciſtercij Abbas*.
Et ſic de aliis.
Abbas Monſionenſis. Vide verbo *Præſes Capituli, & Viſitatores*.
Abbas Palacielenſis, idem ac *Reformator* perpetuo eſſe iubetur. ab.51.n.13. & ab.52.n.5.
Abbas S. Martini de Caſtañeda dignitate priuatur. ab.62.n.8 & ab.74.n.14.
Abbas Vallis-bona. Vide *Vallis-bona*. Et verbo *Mons-Sion*.
Abbas Salmantinus, Complutenſis, & Matritenſis, à ſolo diffinitorio eliguntur. ab.64.n.14.
Abbates in noua obſeruantia, non perpetui, ſed triennales eliguntur. ab.28.n.2.& ab.29.n.16.
Abbates æquitaotibus nunquam, ſed pedeſtribus tantum ſeruis vti iubentur. ab 46.n.1.
Abbatum præcedentia ſiue ſeſſiones, quæſtiunes excitant. ab.48.n.8.& ab 49.n.3.
Abbatum electionis modus præſcribitur. ab.52.n.1.& ab.72.n.12.
Abbates paternitatis titulo honorari iubentur. num.4.
Et per triennium vacare. ab.72.n.13.
De eorum relectione iterum agitur. ab.82.num.31.
Vide plura verbo *Vacatio*.
Abbates Nauarræ vnionem, ad congregationem Caſtellæ eludunt, & qualiter. ab.82.n.41.
Abbatia quæ quindecim Monachos profeſſos non habeat, nouitios ſuſcipere interdicitur. ab.51.n.2.
Idem ferè perceptum iterum incolcatur.ab.63.n 2.& ab.82.n.44.
Abbatia paucorum Monachorum, vt reformari valerent. ab.64.n.11.
Abbatiæ tenues donec in pingues creſcant, iubentur ſupprimi. ab.82.n.27.
Tenuium Abbatiarum multa incommoda. ab.82.n.27 & 28.
Earum ſuppreſſio, vel ad tempus multis diſplicet, & quam ob cauſam. ab.83.n.6.
Eius occaſione, diiata aliorum ſatis vtilium præceptorum admiſſio, & remiſſa in Capitulum futurum. ibid.
Tandem ab ea ſupplicatum ſuffragiis plurium. ab.84.n.4.
Abbatia perpetua, & triennales in eadem congregatione, an bene coeant. ab.82.n.18.& ſeqq.
Abbatiſſæ perpetuæ decernuntur. ab.53.n.2.
Mox a congregatione relegantur. ab.60.n.4.
In Abbatiſſarum electione, quis modus ſeruandus. ab.64.n.3.
Illarum relectiones relegatæ, & nouus modus præſcriptus. ab.70.n 4.& ab.82.n.2.
Acta Capitularia in libro ad id deputato ſcribi iubentur. ab.34.n.4.
Et ſingularum Eccleſiarum actis libri præſcripti. ab.82.n.14.
Ægidius Ramirez de Arellano à conſiliis Cameræ, pertractandæ vnioni Eccleſiarum Nauarræ, cum Ludouico Eſtrada deputatur. ab.78.num.16.
Æmulatio, quæ vitium, quæ virtus ſit. ab.78.n.20.& 21.
Agnes de Mendoca Huelguenſis Monialis. ab.56.num.6.
Ad Moniales Goenſes recens ad Auiles tranſlatas, reformandas mittitur. ibid.
D. Aldonz.a de Nauarra Helguenſis apud Valliſoletum Monialis. ab.60.n.8.
Toletum mittitur cum aliis ſex, vt Monaſterium S. Clementis reforment. ibid.
Alcantarenſe Collegium Salmantinum Franciſci Nieto reformatoris exequias celebrat. ab.79.num.22.
Vna cum Collegio Calatrauæ. ibid.
Militia, veram ſe oſtendit Ciſtercij filiam.ibid.
Alphonſus Carrizales, Armentariæ Abbas. ab.55.num.5.
Ad inquirendum in Reformatorem deſignatur. ibid.
Alphonſus de Granada Montis ſalutis Abbas, Promotor congregationis. ab.51.n.10.
Alphonſus Guerrero Valliſbonenſis diffinitor eligitur. ab.87.n.13.
Alphonſus Hurtado Mataplanenſis, Magiſter creatur, & quomodo. ab.83.n.29.
Et Prædicator Generalis Ordinis. ab.86.n.5.
In Abbatem Vallis viridis contra reformatorem eligitur. ab.86.n.23.
Alphonſus Martinez Toletanæ Eccleſiæ Canonicus, Martinum de Bargas hoſpitio ſuſcipit. ab 28.n.4.
Eius propoſito, & aduentus cauſa cognita, multa promittit, & liberaliter donat. ibid.
Simul cum Martino locum erigendo Monaſterio aptum quærit. ibid.

Fundum,

Fundum, ab vtroque ad id electum, propria pecunia emit. ibid.

Alphonſus Mondragonius, à ſecretis Petri de Andrade, ſucceſſori ab eodem officio datur. ab.85. num.6.
In Abbatem Matritenſem eligitur. ab.86. n.9.

Alphonſus Nieto in congregationis conſiliarium eligitur. ab.51.n.10.
Item diffinitor aſſignatur. ab.52 n.9.
Conſiliarius ſecundo eligitur. ab.54.n.7.
In Reformatorem proponitur. ab.55.n.1.
Viſitator creatur. n.7.

Alphonſus Perez de Humanes Vallis-Eccleſiarum ſacræ Theologiæ, apud Salmanticenſes Profeſſor. ab.82.n.5.
Salmantina Laurea Magiſterij, atque exemptionibus donatur, diffinitoris. ibid.
Creatur Abbas Salmantini Collegij. ab.85. num.14.
Ab Angelo Manrique in diffinitorem proponitur. ab.83.n.39.
Sed habito iunior, à Petro Arzeo ſuperatur. num.14.
Ex Abbate Vallis-Eccleſiarum diffinitor. ab 85.n.36.

Alphonſus de la Puebla in Capitulo anni 1600. Abbas Vallis paradiſi, & diffinitor. ab.71.0.3.

Alphonſus Ruicius Nucalenſis Abbas, & congregationis viſitator. ab 53.n.14.
Item & bis diffinitor. n.15.& ab.54.n.7.
Montis-Rami Abbas, & congregationis conſiliarius. ab.55.n.7.
In Reformatorem promotus. ab.56.n.1.
Triennio expleto præfecturam dimittit. n.11.
Capitulum apud Palaciola congregat, & Hieronymum de Lalo ſucceſſurem accipit. ab.57.n.1.
Diffinitor creatur. n.6.
Abbas item Vrſariæ, & Conſiliarius. ab.58. num.5.
In Reformatorem reaſſumitur. ab.59.n.1.
Conſummato triennio Capitulum apud Palaciola congregat. n.13.
Ioannem Guzmanium ſucceſſorem accipit.
P. Antonio Ferdinandi defuncto in Conſiliarium deſignatur. n.9.
Mox in diffinitorem. ab.60. n.18. & ab.61. num.16.
Eiuſdem mors. ab.62.n.6.

Alphonſus de Sagramania, Matæplanæ Procurator. ab.42.n.2.

Alphonſus de S. Stephano à Laurentio Sobrino ſibi apparente vocatur ad gloriam. ab.74.n.7.
Vocationem confirmante ipſo euentu. ibid.

D. Aluarus de Luna pro Patronatu Eccleſiæ Montis-Sion Monachos ſollicitat. ab.18.n.7.
S. Martini oppidum Monachis S. Martini violenter adimit. ab.32.n.14.

Ambroſius Corneſo Ferrarienſis ſanctè obdormit. ab.77.n.24.

Ambroſius Gante Spinæ Monachus. ab.53.n.13.
Aſtrologus, & inſignis Poëta floret. ibid.

Ambroſius Guerra Montis-Sion Abbas, & congregationis diffinitor. ab.42.n.2.

Ambroſius de Gueuara Mataplanenſis, pro Laurentio Peñafiel præſidet Capitulo. ab.48 n.1.
Reformator creatur. ibid.
Octauo Præfecturæ ſuæ menſe, immatura morte rapitur. n.6.
Congregata apud Montem Sion Synodo, Stephanus de Moterola illi ſubrogatur. ibid.

Ambroſius Lupecius Montis ſalutis Abbas in Capitulo anni 1590. Conſiliarius. ab.66.n.18.
De priuilegiis congregationis iubetur inquirere. ab 67.n.4.
Diffinitor eligitur. ab.67.n.8.
Et iterum. ab.69.n.16.
Vrſariæ Abbas, Galleciæ fame, & peſte laboranti largè ſubuenit. ab.70.n.7.
Philippi ſecundi Regis litteras congratulantes ſuſcipit. ibid.
In Capitulo anni 1599. Diffinitor eligitur. ab.70.0.16.
Mox Reformator. ab.71.n.1.
Eius laudes. ibid.n.1.& 2.
Terminum ſuæ potentiæ ponit. n.2.
Immatura morte rapitur. ibid.

Ambroſius, Palaciolenſis Abbas. ab.40.n.1.

Ambroſius Reolid Melonis Abbas, & congregationis diffinitor. ab.55.n.7.

Ambroſius Velazquez ex Monacho, & Abbate Montis ſalutis, viſitator generalis. ab.79.n.36.

Andreas de Cordoua Vallis Paradiſi, Meiræ Abbas, diffinitor eligitur. ab.77.n.34.
Abbas Vallis Paradiſi, corpus B. Martini ad Eccleſiam Monaſterij transfert, ſolemni pompa. ab.59.n.15.& ſeqq.
Eccleſiam Zamorenſem integro oſſe S. Martini donat. n.17.
In exequiis Franciſci Reformatoris Salmanticæ ſolemnem Miſſam celebrat. ab.79.n.21.
In ſucceſſorem Angeli Manrique, ab aliquibus acclamatur. ab.82.n.50.
Iterum Vallis Paradiſi Abbas diffinitor eligitur. n.57.
In propria domo moritur. ab.86.n.26.

Andreas de Leon ſaltus Noualis Abbas Commendatarius, domum congregationi vniri facit. ab.32.n.18.
Vnitam ſtatim congregationi tradit. ibid.
Congrua ſibi aſſignata contentus. ibid.

Andreas de N. ex Hortæ Procuratore in diffinitorem electus. ab 40.n.4.

Andreas de Salinas Abbas Ferrariæ viſitator generalis eligitur. ab.68.n.11.
Et viſitator ſeptem Eccleſiarum. ab.74.n.13.
In Capitulo ſequenti diffinitor, ex Abbate Ferrariæ. n.22.

Andreas de Soto, ex Abbate Melonis diffinitor. ab.81.n.22. & ab.81.n.1.

Andreas de Truxillo Monachus Vallis-viridis à ſecretis Reformatoris. ab.78.n.19.
In diffinitorem ſubrogatur. ibid.
Et creditur in Reformatorem à Ludouico de Eſtrada deſiderari. ibid.
Inſtante Capitulo palam ab eo ſucceſſor deſignatur. n.31.
Atque Angelo Manrique, quaſi qui à Petro de Ouiedo alienus eſſet, proponitur. ibid.
Sed ab Angelo comparatione Petri reſpuitur. num.32.
Et tandem ipſe, & Petrus, à Franciſco Nieto ſuperantur. n.33.& 34.
Diffinitor eligitur. ab.79.n.36.
Mox Reformator non leui tumultu præuio. ab.80.n.1.
Auctores omnes præteriti tumultus, quos poteſt, mulctat. n.3.
Petrum de Ouiedo, quo hactenus vſus eſſet, à ſe amouet. ibid.

Vir

Vir mitis, & pacificus. num. 5.
De mutuanda Eccleſiarum pecunia inuicem, pro vt circumſtantiæ occurrant, legem ſancire tentat. num. 9.
Sed cum id graue & ſuſpectum, multis eſſet, facile retrocedit. num. 10.
Exemptionem Montis-ſion ab oneribus communibus, in dubium vocat. num. 11.
Et quandam ſummam ab ipſo ſolui præcipit. ibidem.
Quid in eo culpæ dabatur, ab aliquibus. n. 14.
Inuidiam, ob Ludouicum de Eſtrada, paſſus. ab. 81. n. 3. & 4.
In Prioratu de Alarza moritur. num. 12.
Eius, laudes, ingenij que deſcriptio. ibid.
Andreas de Zuazo Ferrariæ Abbas, & congregationis diffinitor. ab. 51. n. 10.
Item Conſiliarius. ab. 42. n. 8.
Iterum diffinitor. ab. 53. n. 15.
Angelus de Carthagena Vallis paradiſi Abbas. ab. 58. n. 5.
Et congregationis Conſiliarius. ibid.
Item diffinitor ex Superati Abbate creatur. ab. 59. n. 13.
Iterum Vallisparadiſi Abbas, & diffinitor. ab. 60 n. 18.
In Reformatorem proponitur. ab. 61. n. 1. & ab. 62. n. 1.
Ex valle paradiſi Abbate, viſitator eligitur. ab. 62. n. 8.
Eiuſdem domus Abbatem agens deceſſit. ab. 63 n. 4.
Angelus Manrique in Monaſterio Hortæ, habitum ſuſcipit. ab. 68 n. 12.
A Philippo de Taſſis in Capitulo intermedio Magiſterij Laurea donatur. ab. 77. n. 28.
Salmanticæ Scoti Cathedram breui adipiſcitur. ab. 78 n. 10.
Qualiter eam obtinuerit, ſine expreſſa licentia Reformatoris. ibid.
Suffragium in Capitulo laturus, à diffinitorio declaratur. ab. 87. n. 16.
Quæ ratio dubitandi, & quæ deciſio. ibidem.
Petri de Ouiedo æmulus ab aliquibus creditus, ſed ſine cauſa. num. 30.
A Ludouico de Eſtrada in ipſum, pro Andrea de Truxillo, ſolicitatur. num. 31.
Eius reſponſum. num. 32. & 33.
Raphaelem Auarca, & Franciſcum Nieto Eſtradæ proponit. num 33.
Hos ſe præferre Ouiedo, ſed Ouiedum Truxillo palam profert. ibid.
Tandem Franciſcum Nieto, a Ludouico de Eſtrada, prætermiſſo Truxillo, eligi impetrat. num. 34.
Abbas Salmanticenſis creatur, vltimus fere ex ſuis condiſcipulis. ab. 79. n. 2.
Quatuor ambitus Salmantini clauſtri, perficit. num 11.
Franciſcum Nieto Reformatorem excipit. num. 18.
In propria cella, & lecto ægrotantem videt. num. 19. cum ſeqq.
Cum lachrymis morti eius aſſiſtit. numero 20.
Ipſius exequias per octo dies celebrat. numero 21. & 22.
Inter Magiſtros Valerianum de Spinoſa, & Dionyſium Cucho, ab Eſtrada propoſitis, dubius hæret. ab 81. n. 1.
Dionyſium inter paucos amicum habet, Valerianum Magiſtrum, & amantiſſimum. ibidem.
Quid conſilij cœperit, vt neutri deeſſet. numero 2.
A Valeriano de Spinoſa in Reformatorem cum Chriſtophoro Martinez proponitur. num. 18. & ab. 84. n. 1.
Ab eodem conuenitur, & quale illi reſponſum dederit? num. 19.
Sequaces habet. num. 21.
Diffinitor, & mox Reformator creatur. ab. 82. n. 1.
Electiones nominationeſque intra triduum celebrat. ab. 82 n 3.
Capitulum generale quatuor ante conſuetum diebus ſoluit, & quam ob cauſam. ibid.
Secretum nominationum ſeruari facit. ibidem.
Capitulares omnes vacuos dimittit. numero 4.
Chriſtophoro Martinez optionem dat, atque Abbatiæ Complutenſi præficit. num. 5.
Alios viros inſignes præmiis donat. ibid.
Soluta congregatione, de legibus condendis ſeſio deliberat. num. 6.
Quas leges condiderit. ibid. & ſeqq.
Electionem officiorum Capitularium, omnes canonicas eſſe promulgat. num. 6.
Leges mauſutas, nec facile reuocari poſſe procurat. num. 7.
Magiſtris numerum, & modum electionis, atque Academias, quibus gradum accipiant, taxat. num. 8.
Palaciola in Academiam erigit. ibid.
Diffinitiones compilari mandat, & quibus mittit. num 9.
A Philippo quarto Matritum vocatur. ab. 82. num. 11.
Super vnione Eccleſiarum Nauarræ ad congregationem Caſtellæ, conſulitur. ibid.
Viſitationem à Valle Eccleſiarum incipit. num. 14.
Libris Capitularibus, in ſingulis Eccleſiis, initium dat. ibid.
Super ferendo ſuffragio in Officio Secretarij pro illa tantum vice, litem ſedat. num. 14. & 16.
Vnionem Eccleſiarum Nauarræ ſibi a Rege Catholico propoſitam, Diffinitorio proponit. ab. 82. n. 17.
Quid de ea ſenſerit. n. 26.
Annuos redituſ in comunes ſumptus prouidet. n. 25 & 26.
Tenuia Monaſteria in pinguia creſcere, & donec creſcant, omnino ſupprimi iubet. n 27. & 28.
Concionatoribus exemptiones, & præmia parat. num 29.
Conuentibus Procuratores, vt Monachorum negotia tractent, prouidet. num. 30.
Relectioni Abbatum ægre conſentit, & quam ob cauſam. n. 32. & 33.
De Prioratu Calatrauæ deliberat. num. 34.
Martinum Gutierrz pro negotiis congregationis Romam mittit. ab. 82. n. 39.
Et per Morimundum redire iubet. ibid.
Obſeruantiæ ad Ciſtercium, vnionem optat. num. 35.

Obedientiam, cui periculum non inſit, ſponte offert. ibid.
Martium ab Academia Salmanticenſi, ad grauia negotia mittitur. num.36.
Quæ, & alia ſuæ congregationis facile expedit. ibid.
Magiſtrum Thomam Cano ſibi perfamiliarem, Matriti ſepellit. num.37.
Cœtum diffinitorum Meiræ celebrat. num.38.
Vincentium Aparicio Priorem Matritenſem, pro Thoma ſubrogat. ibid.
Pro viſitanda congregatione, ſine amiſſione Cathedræ indultum à Philippo IV. impetrat. num 40.
Pontificale Ciſtercienſe concinnat, & vulgat. ibid.
Lodouico Eſtradæ, proximi eo in congregationem amore, gratias agit. num.41.
Vlciſcendæ neci Iuncarienſis Abbatis, Regium Senatorem Iudicem impetrat. n.45
Dominici de Aldaue mortem grauiter dolet. num. 46.
De ſucceſſore deliberat, & ſingulorum defectus, & dotes comparat. n.49. & 50.
In ſuſpenſo manere, atque electionem integram Capitularibus relinquere ſtatuit. numero 51.
Qua occaſione retardatus, ab hoc propoſito. ibid.
Martinum Gutierez præuaricatorem comprehendit. num.52.& 53.
Sed nihilominus excuſat; & blande corripit, atque in reformatorem deſtinat. num. 54. & 55.
Quæ illi, & qualia tunc conſilia dederit. ibidem.
Ad Congium Oppidum Capitulares ſibi occurſantes, inuenit. num 56.
Conſilium de ſucceſſore, diffinitoribuſque, & Viſitatoribus, conctis pandit. ibid.
Officia omnia, vt a ſe propoſita, per electionem conformem prodiiſſe videt. num 57.
Quales & quanos diffinitores propoſuerit. ibid.
Martinum Gutierez in Reformatorem, non ſine difficultate, eligi facit. ab.83 n.1.
Pro bibliotheca Ludouici Bernaldo, cum ipſo litigat. num.3.
In acceptandis Apoſtolicis mandatis liberam congregationem relinquit. ab.83. n.5.
Super deſignatione domus Recollectionis, a Diffinitorio conſulitur. num.9.
Eius ſententia. num.10.& 11
Salmantino, & Complutenſi Collegiis viros graues, & doctos Abbates impertat. n. 14.
Martinum a ſe auerſum, altè diſſimulat. numero 18.
A cœtu duorum diffinitorum indicto, conſulto abeſt. num.19.
A Martino Gutierez Valliſoletum vocatur. num. 13.
Petrum de Andrade, à pueritia ſibi deuinctum, nihilominus in Reformatorem propoſitum reſpuit, & quibus cauſis? num.44. & 35.
Valerianum, qui diffinitioni renunciauerat, iterum eligi diſſuadet, ſed nihilominus ex lege poſſe, affirmat. n.36.
Diffinitores, Viſitatoreſque propoſitis a Martino opponit. n 39
Et in aliquibus præualet. num 40.
Diffinitor eligitur. ibid.
De ſubrogando pro Martino Gutierez Reformatore, cum amicis deliberat. ab 84 n.1
Magiſtrum Gregorium Sanz cæteris præfert, ſed non præualet. ibid.
Annales Ciſtercienſes concinnare iubetur. num. 8.
Viſitationem lectica vectum aggredi, Reformatori diſſuadet. num.12.
Capitulo intermedio anni 1633. febre correptus, abeſt. num.16.
Valeriano de Spinoſa in electione Chriſtophori Martinez, conſentit. ab.85.n.1.
Prior Sacri conuentus, atque inclytæ militiæ Calatrauæ deſignatur. ab.85.n.11.
Quas litteras de Prioratu acceperit? n.12
Eaſdem Capitolo intermedio præſentat. n.16.
Quam honorificus Ciſtercio ſemper fuerit Calatrauæ Prioratus, latè perpendit. ibid.
Mandatum proſequendi negotium a Capitulo accipit. n 17
Libellum ſupplicem offert Regi Catholico num. 26.
Ad quem ſtatum perduxerit negotium. n.27.
A Philippo IV. Regius concionator deſignatur. ab 85.n.54.
Spinæ cum Martino Gutierez, & Chriſtophoro Martinez, vocatus, conuenit. numero 34.
Martino in aliquibus conſentit. num.35.
Electioni Petri Xalonis abeſt. ab.68. numero 1.
Ab Epiſcopo Palentino ſuper electione Martini Gutierez in diffinitorem conſulitur. ab. eod num.12.
Eius reſponſum. ibid.
Diffinitor eligitur. num.3.
Martinum Gutierez iterum in Reformatorem, eligi facit, aut cum poſſit, non impedit. ab.88.n 3.
Varia de hoc iudicia, & vera ratio? ibid.
Angelus de Victima Ferrariæ Abbas. ab.61. numero 16.
Diffinitor renunciatur. ibid.
Ex Vallis Dei Abbate, in Reformatorem aſſumptus. ab.63.n.1.
Triennio expleto Capitulum congregat. numero 8.
Marcum de Villalua ſucceſſorem accipit. ab. 64.n.1.
Ex Abbate Superati, diffinitor renunciatur. num. 17.
S. *Anna Matritenſis* a Petro Villalobos reſpuitur. ab.69.n.10.& 11
Triennio ſequenti a Barnaba de Benauides admittitur. ab.70.n.11.
Admiſſionis motiua. n.12.
Erectionis illius Bulla. n.13.
Primus Abbas; & ipſius domus deſcriptio. ib.
D. Anna Quixada de Mendoca Huelguenſis apud Valliſoletum Abbatiſſa. ab.60.n.8.
Iuſſu Philippi ſecundi Regis, ſeptem Moniales Toletum mittit ad S. Clementis cœnobium reformandum. ibid.
Huelgis ſancte obdormit, nec ſine ſignis. ab. 66.n.17.
Antonius Cardinalis Bononienſis Martinum de Bargas, & Socium Romæ fouet. ab.28.n.2.
Antonius de la Cueſta Abbas Matæplanæ in Capitolo

pitulo anni 1487. Conſiliarius eligitur. Ab. 65. num. 10.
In Reformatorem proponitur. Ab. 66. numero 1.
Collegij Salmanticenſis Abbas ſecundus pro Marco de Villalua ſubrogatur. ab. 66. n. 5.
Diffinitor in Capitulo anni 1590. ab. 66. numero 18.
Et in Capitulo anni 1593. ab. 68. n. 21.
Et Conſiliarius in Capitulo anni 1596. ab. 79. num. 16.
In Reformatorem iterum proponitur. ab. 70. num. 11.
Moritur. ab. 70. n. 12.
Antonius Ferdinandi Montis-rami ab. 58. numero 3.
Mox congregationis diffinitor. ibid.
Item Conſiliarius creatur. ab. 59. n. 13.
In Reformatorem propoſitus. ab. 70. n. 1.
Non multo poſt moritur. num. 9.
Antonius Gracianus Montis ſalutis viſitator generalis proponitur, & eligitur. ab. 85. n. 38. & 40.
Antonius Tepius correctus. ab. 32. n. 36.
Antonius de Vrueña Carrazetenſis diffinitor creatur. ab. 87. n. 13.
Antonius Palomero Montis Rami Abbas, & congregationis Diffinitor. ab. 42. n. 2.
Carrazeti item Abbas, & congregationis ſimul conſiliarius. ab. 48. n. 9 & ab. 49. n. 1. & ab. 51. n. 6.
Archiuium in Montem Sion communibus priuilegiis ſeruandis inſtitui iuſſum. ab. 34. numero 9
In ſingulis Eccleſiis ſinguli Monachi qui de archiuiis curent, deſignantur. ab. 73. numero 3.
Armenteria Abbatia in Gallecia Compoſtellanæ Diœceſis. ab. 46. n. 4.
Cum per ceſſionem Gundiſalui de Saabedra eius abbatia vacaret, cōgregationi vnitur. ib.
Athanaſius Carriero Abbas Superati, in capitulo 1587.
Viſitator generalis eligitur. ab. 65. n. 10.
Et in Capitulo 1593. eiuſdem domus Abbas, diffinitor. ab. 68. n. 21.
In Reformatorem proponitur, ſed non eligitur. ab. 69. n. 1.
Pro Antonio de Cuſta in Conſiliarium ſubrogatur. ab. 70 n. 11.
Abbas Viſariæ diffinitor eligitur. ab. 72 n. 16.
Procurator Superati conſiliarius deſignatur. ab. 73. numero 17.
Et in Capitulo anni 1608. ex Abbate Superati diffinitor. ab. 74. n. 22.
In Reformatorem à multis deſideratur ab. 75. num. 3.
Moritur. ibid. n. 7.
Athanaſius Cucho Dionyſij frater ſacræ Theologiæ lector Superatenſis. ab. 82. n. 5.
Magiſterij licentia, atque exemptionibus, donatur diffinitoris. ibid.
Ad inſtantiam Angeli, Abbas Complutenſis renuntiatur ab. 83. n. 14.
Pro Martino Gutierez diffinitor creatur. ab. 88. num. 5.
Athanaſius Eſparza Nucalenſis, ex Abbate Vrſariæ ſecretis congregationis, pro Dionyſio Cucho diffinitor eligitur. ab. 81. n. 13.
Immatura morte decedit num. 17.
Athanaſius Louera Monachus Montis Rami, Regius Hiſtoricus. ab. 74. n. 8.
Athanaſius Merino Nucalenſis, Montis Rami Abbas, & Conſiliarius. ab 73. n. 7.
Vtraque dignitate priuatur. ibid. n. 12.
Varia de eius abſolutione iudicia. n. 12. & 13.
Athanaſius Morante Nucalenſis in Capitulo Procurator. ab. 56. n. 11.
Eiuſdem domus Abbas. ab. 59. n. 13.
Congregationis viſitator. ibid.
Superati Abbas, & Congregationis Conſiliarius. ab. 60. n. 18.
In Reformatorem aſſumptus. ab. 61. n. 1.
Eius ſtaturæ, vultuſque deſcriptio. ibid.
Quibuſdam ſub eo motibus congregatio turbatur. ab. 61. n. 9.
Circa officiorum diſtributionem non benè audit ibid.
Triennio exacto Capitulum apud Palaciola congregat. n. 14.
Auguſtinum de Arguello ſucceſſorem accipit. ab. 62. n. 1.
Mox ex Superati Abbate, diffinitor creatur. num. 8.
Deinde Viſariæ Abbatiam agens, in Conſiliarium eligitur. ab. 64. n. 17.
In Reformatorem ſecundò aſſumptus. ab. 65. num. 1.
Collegium Salmantinum eximie promouet. n. 2. & 3.
Diffinitiones in Hiſpanum verſas vulgari iubet. ibid. n. 4.
Atque item Breuiaria Diurnaliaque vſibus adaptata. ibid.
Librum vſum Martino de la Fuente Hortenſi commendat. ibid.
Stalla Chori Palaciolenſis, quæ ſub Ioanne Guzmanio conflagrauerant, reparat. ibid.
Monaſteriis Ferreiræ, atque S. Columbæ, ære alieno oppreſſis large ſubuenit. ibid.
Per Bernardum Gutierez Procuratorem Curiæ plurima priuilegia noſtris impetrat. ab. 65. n. 6.
Et inter ea Pontificalium vſum, & collationem ordinum minorum. ibid.
Triennium abſoluit ſuffragiorum potens ſupra conſuetum. n. 8.
Sed inuiſa illius potentia, multis communi inuidia, & Marci Villaluæ oratione deprimitur. num 9.
Conſtantia eius laudatur. num. 10.
Potentia eius inuiſa, non quia alicui iniurioſa, ſed quia nimia. ab. 66. n. 2.
Diffinitor eligitur. ab. 67. n. 8.
Et Conſiliarius. ab. 68. n. 21.
Sede vacante per mortem Petri de Villalobos congregationi præeſt. ab. 69. n. 15.
Sed ante Capitulum generale obiit. ibid.
Athanaſius Velazquez Montisferi, & Monachus & Abbas in Capitulo anni 1608. diffinitor. ab. 74. n. 22.
Mox Reformator. ab 45. n. 1.
Confirmat pœnas appellantibus a ſuppreſſione Procuratorum impoſitas. n. 2.
Sed dimiſſo Capitulo diſpenſat. ibid.
Supplendo Procuratorum officio multa prouidet. n. 2.
Alia eius decreta. n. 2. & 3.
Loricæ gratus, ſed nihilominus illi non ſubiectus. num. 4.

Poſt annum Generalatus moritur, magno omnium mœrore. num.10.
Si vixiſſet à Lorca defecturus. ibid.
Creditus eſt ſucubuiſſe officij ponderi. n.15.
Athanaſius Villagomez Nucalenſis Monachus. ab.63.n.6.
Religione inſignis floret. ibid.
Auguſtinus Aluarez, Meiræ Abbas in capitulo anni 1587. Conſiliarius. ab.65.n.10.
Et Abbas Complutenſis eligitur Viſitator generalis. ab.68 n a 1.
Auguſtinus Antolinez Auguſtinianus, à Cathedra ſacrorum bibliorum Salmanticæ deſiſtit. ab.72.n.8.
F. Ioaonem Marquez, pro ſe ſubſtituit. ibid.
Quas dignitates, & officia habuit? ibid.
Auguſtinus de Arguello Ferraricoſis Abbas in Viſitatorem generalem eligitur. ab.61.n.8.
Et Inquiſitor ſimul cum F. Franciſco de Torres contra Reformatorem. ibid.
Ex Vrſariæ Abbate, in Conſiliarium electus. num.16.
Inde in Reformatorem aſſumptus. ab.62. numero 1.
Sed ante dimidium triennij immature moritur. num 6.
Auguſtinus Lupezius Vallisbonenſis, Monialibus Ciſtercienſibus, quas Recolectas vocant, leges dedit. ab.73 n.14.
Quas Clemens VIII. & Paulus V. approbant. ibid.
A ſuppreſſione Procuratorum appellar.ab.74. num. 17.
Moritur. ab.78.n.9.
Auguſtinus Monte Maior in Abbatem Balacioſenſem eligitur. ab.36.n.1.
Triennio expleto, Ioannem de Coellar, ſucceſſorem habet. ab.37.n 1.
Azeneiro Domus in Regno Galleciæ, ſuppreſſa Abbatiali dignitate, Collegio Salmantino vnitur. ab.34.n.6.

B

B*Aptiſta Carillo* ex Priore, & Procuratore Hortæ, in congregationis diffinitorem aſſumptus. ab.39 n.4.
Baptiſta de Ocaña Vallisbonenſis, in Reformatorem eligitur. ab.52.n 3.
Ab Hortenſibus pro reformatione vocator ſed fruſtra. ibid.
Sub ipſo nouis incrementis congregatio augetur. num.5.
Pacem, & concordiam inter Monachos, toto præfecturæ ſuæ tempore conſeruat. ibid.
Bernardum de Madrid ſucceſſorem habet. num.6.
Cum actuali Reformatore, delegatione Archiepiſcopi Granetenſis congregationem viſitat. n.7.
Barnabas de Montaluo Monſiontenſis, qualemcumque hiſtoriam Ciſtercij vulgat. ab. 73. n. 15.
Pro tempore in Luſitania, Italia, & Belgio aliæ diuulgabantur. ibid.
Barnabas de Benauides Vallis Eccleſiarum Monachus, Abbas Montis ſalutis, diffinitor eligitur. ab.67.n.8.
Et Conſiliarius. ab.68.n.22.
Iterum diffinitor. ab.69.n.16.
In Reformatorem aſſumitur. an.70.n.1.
Eius laudes. ibid.
Decreta. n.1.3. & 4.
Electiones prudentes, & plauſibiles. n 5.
In Capitulo anni 1600. diffinitor eligitur. ab.71.n.3.
Capitulo Conſiliariorum anni 1601. ſupernumerarius aſſiſtit. ab. 72.n.10.
Abbas Salmanticenſis, iterum diffinitor. ab. 72. n.16.
Procurator Vallis Eccleſiarum, Conſiliarius deſignatur. ab. 73.n.17.
Apud Lorcam potens, & quam ob cauſam. ab.74. .2.
Tandem Vrſariæ ſanctè conſumatur. ibidem num.11.
Eius laudes. ibid.
Bartholomeus de la Canal, Abbas Matæ-planæ in Capitulo anni 1590. Viſitator eligitur.ab.66. n.18.
Et Conſiliarius. ab.68. n.21.
Primus Abbas S. Annæ Matritenſis. ab.70. num.13.
Et iterum in Capitulo anni 1600. conſiliarius. ab.70.n.16.& ab.71.n.3.
In quo etiam in Reformatorem proponitur. ab.71.n.1.
Abbas Matæ-planæ rurſus diffinitor eligitur. ab.72 n.16.
A ſuppreſſione Procuratorum appellar. ab. 74.n.17.
Moritur. ab...n...
Bartholomeus Gomez Vallis-Pariſienſis, ex Abbate Riui-ſici, diffinitor. ab.80 n.17.
Et iterum ex Abbate Melonis. ab. 87. numero 13.
Bartholomeus Henriquez, Spinæ Monachus. ab. 47.n.1.
Admirati Caſtellæ fauſta proles. ibid.
Reformator eligitur. ibid.
Triennio finito, Capitulum apud Montem Sion congregat. ab 47.n.1.
Et, quem Anteceſſorem habuit, Laurentium de Peñafiel, ſucceſſorem accipit. ibid.
Spinæ Abbas, & congregationis Conſiliarius deſignatur. ab.58.n.9.
Bartholomeus de S. Martin Vallis Eccleſiarum Monachus. ab.35.n.1.
In ſacra Theologia Præſentatus. ibid.
Primus Abbas triennalis Palacioleuſis. ibidem.
Triennium non adimplet, dubium qua cauſa? num. 15.
Baſilius Coriero à Valeriano de Spinoſa in diffinitorem proponitur, ſed non eligitur. ab.81. n 22.
Baſilius Lerena Spinæ Monachus, Abbas Vallis Dei Viſitator generalis eligitur. ab. 77. numero 14.
Baſilius de la Quadra Hortenſis, ex Abbate Horæ, Viſitator generalis. ab.35.n.36.
Baſilius Sarmiento Hortenſis Monachus, Montis-ſalutis Abbas. ab.64.n.11.
Viſitatores recuſat. ab 66.n.11.
A Capitulo grauiter repræhenditur. n.13.
Quamuis alias immunis iudicatur. ibid.
V. Beatriz de Silua, virtute, nobilitate, & pulchritudine inſignis. ab.32.n.19.
Sanctimonialium ſub titulo conceptionis immaculatæ fundatrix. ibid.

Ciſtercij

Ciſtercij legibus congregationem à ſe inſtitutam, ſubdit. ibid.

Bellus m ns Domus in Aſturibus Diœceſis Ouetenſis. ab.55.n.6.

Poſt longas lites congregationi, à Paulo IV. vnitur. ibid.

Quam vnionem Pius V. confirmat. ibid.

Collegio Salmanticenſi aggregatur. ab. 64. num 14.

Sed poſtea manere iubetur, quæſitis aliunde Collegio redditibus. ab 65.n.2.

A ſuppreſſione Procuratorum appellat. ab.74. n 17.

S.Benedictus, Saltu-nouali incendio conflagrante, cuidam Monacho apparet, flammas extinguens. ab.68.n. 13.

Benedictus de Guzman V. Palacioienſis Abbas triennalis. ab.39.n.1.

Benedictus Monachus in Monaſterio Muretoiæ ſanctè obdormit. ab.66.n.15.

Benedictus Orozco Martini de Bargas in reformatione Socius, & coadiutor. ab.28.n.1.

Benedictus de Peña emmendatus. ab.32.n.36.

Benedictus de Salamanca Moterolæ Monachus, pietate inſignis floret. ab.48.n.4.

Eius admirabilis tranſitus. remiſſiue. ibid.

D.Bernardinus de Mendoca Collegio Salmantino multa donat. ab.65.n.3.

Præſtimonia prope Abulam illi aggregat. ibid.

In eodem Collegio Capellam accipit, & alia gratitudinis indicia non contemnenda. ibid.

S Bernardus, in confeſſione immediate poſt B. Mariam iubetur captimi. ab 51.n.2.

Saltu nouali incendio flagrante, cuidam Monacho apparet, flammas extinguens. ab.68. num.13.

Ab Innocentio III. inter Doctores Eccleſiæ & nomine egregij decoratur. ab.68. n.16.

Bernardus de Aiala Hortæ Abbas, & congregationis Conſiliarius. ab.53.n.14.

Bernardus Brito Hiſtoriam Ciſtercij ſcribit. ab. 73.n.11.

Bernardus Corneſo Vallis Eccleſiarum Abbas. ab.38.n.7.

Ciſtercium mittitur, vt Capitulo generali, nomine totius congregationis interſit. ibid.

Diffinitor creatur. ab.42. n.2.

Bernardus de la Cruz Moterolenſis Riui ſicci Abbas, Viſitator generalis eligitur. ab.68.n.2.

Et diffinitor. ab.73.n.17.

Bernardus de Eſcobar Montisſeri Abbas, in congregationis Viſitatorem datur. ab.60.n.18.

Bernardus de Eſcobar alius; in Prioratu Bonæ-Vallis pie obdormit ab.75.n.5.

Iuſtum Matienzum vocat, & poſt ſe trahit. ibid.

Bernardus Eſcudero Monachus, & Abbas Vallisbonæ, Conſiliarius eligitur. ab.66.n.18.

Et iterum Abbas Belli - montis. ab. 73. numero 17.

Tandem in Valle bona piè obdormit. ab. 74. num. 12.

Bernardus Gomez Moterolenſis, Abbas Ouilæ diffinitor eligitur. ab.76.n.10.

Bernardus Granero Monachus, & Abbas Moterolæ Viſitator generalis. ab.74.n.23.

Et Abbas Superati, diffinitor. ab.77.n.34.

Bernardus Gutierez Hortenſis Monachus, ex ordinario Eccleſiæ Toletanæ. ab. 65. numero 6.

In Curia Romana Procuratorem agit. ibid.

Plurima priuilegia noſtris impetrat. ibid. & ab.68.n.9 16.& n.17.

Et præſtimonium Caruaſoaæ Salmantino Collegio. ab.66.n.8.

Multa gratia pollet apud Gregorium, XIV. ab.78.n.9.

Decretalem Epiſtolam Innocentij III. S.Bernardum inter Doctores Eccleſiæ declarantem, atque eius orationes continentem, vulgari facit. ab.68.n.16.

Compendium priuilegiorum Romæ vulgat. num.17.

Et vitam S.Bernardi æneis laminis caelatam. ibid.

Ad Hiſpaniam reuertitur. ibid.

In Abbatem Hortenſem, aſſumitur. ab. 69. num.4.

Abbas Riuiſicci, Viſitator generalis nominatur. ab.72.n.16.

Tandem in Monaſterio Nucalium moritur. ab.73 n.9.

Eius memoria, & monumenta quædam. ibid.

Bernardus de Madrid, ex Monſionenſi Abbate, Reformator electus. ab.32.n.6.

De propagatione obſeruantiæ ſatis ſolicitus. ibid.

Eiuſdem incrementis fruſtratus dolet. ibid.

Quinquennio præfecturæ expleto, ſucceſſorem accipit Ioannem de Cifuentes. n.7.

Secundo in Reformatorem eligitur. n.18.

Saltus-noualis domum accipit reformandam, & congregationi vniendam. ibid.

Bernardus de Roſas S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalis Petrom de Lorca, & Ignacium Firminum eximie laudat. ab.77.n.14.

Bernardus de Spinoſa, ex Priore, & Procuratore Bugeti, in diffinitorem eligitur. ab.39.n 4.

Bernardus de Tamariz Monachus Ferrarienſis. ab.38.n.4.

In Abbatem eiuſdem domus eligitur. ibid.

Abbatiæ cedit, & eam congregationi vnit ibid.

Bernardus de Varranes in Salmantini Collegij Rectorem electus. ab.42. num.5.

Abbatiæ Montis ſalutis cedit, vt eam congregationi vniat. ab.50.n.4.

Eidem domui iam vnitæ Abbas præficitur ſemel, & iterum. n.4.circa finem.

Romam ea Hiſpania nauigat. ibid.

Tempeſtatem ſubortam, precibus ad Virginem fuſis, ſedaſſe dicitur. ibid.

Bernardus Vaſquez Saltus-noualis Procurator, & congregationis diffinitor. ab.51.n.16.

Eiuſdem Conſiliarius, & S.Prudentij Abbas. ab.55.nom. 1.

Congregationis item diffinitor. n.7.

Eiuſdem Viſitator, & Nucalium Abbas. ab.56. num.11.

Et iterum congregationis diffinitor. ab.58. n.5 & ab.59. n.13.

Bernardus Villalpando Nucalenſis, in hiſtoria Ciſtercienſi laborioſus, moritur. ab.86.n.26.

Bertrandus de Galarza à ſecretiori conſilio Ferdinandi Regis. ab.51.num.8.

Capitulo Valliſoleti congregato vna cum Præſide ſupremi ſenatus adeſt. ibid.

Bethleem Monaſterium Monialium apud Valliſoletum congregationi reformandum, vltro tradit. ab.36.n.5.

Ære alieno oppreſſum ingens ſubſidium à congregarione accipit. ab.53.n 4.
Viſiratoribus Congregaiionis, eorumque mandatis ſubdi recuſat. ab.60.n.6.
Soii Reformatori ſubiectum manet. ab. 61. num.4.

Bibliotheca in ſingulis cœnobiis inſtrui iubentur. ab.51.n.2.
De Bibliotheca Luduuici Bernaldi inrer congregarionem,& Spinam iitigatur.ab.83.n.3.

Blaſius de Tagle Spinæ Abbas, & Sebaſtiani de Padiila frater. ab.34.n.4.
Romam cum litteris Ferdinandi Regis mittitur. ibid.
A Iulio I I. mulra impetrat. num.6.& 7.& ab. 35.n.1.
A euria reuertitur. ab.35.n.7.
In Reformatorem vnanimiter eligitur. ibid.
Ad Maiamplanam properar. n.8.
Quam domum, ad petitionem Monachorum teformate cupit. ibid.
Sed renitente Abbate, non præualet. ibid.
Synodum Prouincialem congregar. n 9.
Et quædam in ea ſatis vtiiia ſancit. ibidem & n.10.
Omnes vtriuſque ſexus non reformatas Abbarias viſitare iubetur. n.10.
Biennio præfecturæ nondum expleto, immature moritur. ab 36.n.2.
Laurentium de Peñafiel ſucceſſorem habet. ibid.

Bona communia, ſi à perſonis comparentur valde vtilia, ſed ſi ad communirates, non item. ab. 78.n.20. & 21.

Bona Vallis domus in Toletana Diœceſi (Abbatiali dignitate ſuppreſſa) Mouti Sion vnitur. ab.36.n.6.
In Prioratum tranſit. ibid.
Pro ſuſcipiendo Collegio Complutenſi, tempore Vacationum ædificari iuſſa. ab. 67. num. 4.
Bernardi Eſcobar,& Iuſti Matienzo fœlicibus obiribus illuſtratur. ab.75.n.5.

Bonus fons Sanctimonialium Monaſterium in Diœceſi Seguntina. ab.52 n.4.
Iure filiationis Hortenſi Abbati ſubiectum. ibid.
De eius tranſlatione, ad Molinam, ſed fruſtra agitur. ibid.
Erga Hortenſes charitate mira affectum. ab. 70. n 1.

Breue inter noſtros qualis ornatus ſit, & vnde nomen originemque traxerit? ab. 68. numero 9.
Qualiter Monachus congregationis à reliquis Ciſtercio diſtinguat. ibid.
Indulgentiæ decedentibus cum ipſo multæ conceſſæ. ibid.

Bulla cruciata non poteſt Monachis, nec Monialibus, vt liberè confeſſorem approbatum, quem velint, eligant. ab.32.n.40.

C

C*Alatraua* Ludouicum Aluarez de Solis, Monachum Moterolæ Priorem accipit. ab. 59.n.7.
Ab ipſo deſeritur,& per Monachos ſubſtitutus adminiſtratur. ibid.
Eundem admittit. ab.70.n.8.
Et tunc caret Priore, nec vllum habere poteſt, quandiu non Monachum. num.10.
De Iure Prioratus eius tractatur. ab. 82. numero 34.
Chryſoſtomum Henriquez, atque Angelum Manrique Hortenſes Priores habet. ab.75. n.12.
De Prioratu cum Ciſtercio litigat. ab. eodem num 26. & 27.
De cauſa timet, atque nouos iudices petit, num 26.
In quo ſtatu à negotio ſuperſeſſum, & quam ob cauſam? n.27.

Calatraua Collegium Salmanticum Franciſci Nieto Reformatoris, exequias celebrat. ab. 79. n 22.
Militiam, veram ſe eſſe probat Ciſtercij filiam. ibid.

Calix in miſſa eleuari iuſſus, poſt eleuatam hoſtiam. ab.29.n.10.

Calixtus Papa I I I. Martini V. & Eugenij I V. litteras, à Nicolao V. reuocatus, reualidat. ab.30 n.4.
Pro noua reformatione contra eius aduerſarios, cenſuras profert. ibid.

Candidus Forlongius Hybernus Nucalenſis. ab.78.n 27.
Eius acta, miracula,& mors. ibid.

Capitula generalia de triennio, in triennium celebrantur. ab.52.n.5.

Capitula omnia obſeruantia in Monte Sion celebrari iuſſa. ab.36. n.4.
Deinde libera. ab.52.n.1.
Mox in Palaciolis. ab.52.n.5.
Non Septembri vt olim, ſed menſe Maio.ab. 40.n.9.

Capitulum generale officium B Virginis etiam pro recitantibus Romanum obligare declarat. ab.53.n.2.

Capitulum generale anni 1596. ſingulare in aliquibus. ab.59 n.16.& ab.70.n.1.
Anni 1599. non minus ſanctum, & zelo Dei feruidum. an.70.n.16.
Pro electione Reformatoris celebrari in quocumque triennij tempore, iubetur.ab 72. n.12.& ab.73.n.15.
Procuratorum ſuffragiis deſtituitur. ab.74. n.14.& ſeqq.
A quibus multam habebat authoritatis. numero 20.
Sedes promiſcuas Abbatibus, diffinitoribuſque,& Magiſtris præbet. ab.75.n.2.
An ex Abbatibus perpetuis, & triennalibus aptè conſtet. ab 82 n.20 & ſeqq.

Capitula intermedia ſingulis annis celebranda. ab.52.n.1.
Deinde duo tantum in triennio. ab. 53. numero 2.
Mox vnum. ab.61. n.4.
Iterum ad antiquum reducuntur, & quas ob cauſas? ab.69 n.2.
In mandatis Capituli generalis diſpenſare non poſſunt. ab.67.n.4.
Reformatores emeritos admittere iubentur. ab.72 n.2.
Et Barnabam de Benauides, de facto admittunt. n.10.
Tertium Capitulum intermedium additur. ab.81.n.5.
Quod tamen ſtatim apparuit periculoſum.ib.

Capitularia

Capitularia acta ſcribi iuſſa. ab.34.n.4.
Carolus V. Imperator pro congregatione ſolicitus. ab.51.n 8.
Supremi Senatus, & Valliſoletanum Præſides Capitulo proxime celebrando adeſſe iubet. ibid.
Facultatem vendendi Eccleſiarum Vaſallos à Pontifice impetrat. ab.53.n.3.
Super quo Patribus obſeruantiæ grauiter ſcribit. ibid.
Carrazetum domus in Regno Legionenſis Aſturicenſis Diœceſis. ab.32.n.38.
Aliqualiter congregationi vnitur. ab. 32.numero 38.
Mox vocato ad ſe Reformatore, etiam pleniſſimè. ab.35. n.1.
Carthaginenſis Epiſcopus, Capitulo generali anni 1590. præeſt. ab.66.num.18.
Cathedras per Noſtros obtinere, in Academia Salmantina, Iulius Papa II. amplè concedit. ab.78. n.10.
Aliquot earum incommoda perpenduntur. ab.eod.n.11.& 12.
Earum ambitus in Capitulo interdicitur. num.13.
In eas iterum fertur noua lex. ab.80.n.5.
B.Catherina de Velaſco Huelguenſis apud Valliſoletum Monialis, Virtutibus clara. ab.62. num.5.
In eodem cœnobio decedit, & miraculis poſt mortem fulget. ibid.
S. Cecilia Monaſterium, Martinum de Bargas, & ſocium Romæ occultat. ab.28.n.2.
Celebrari de Parente Bernardo, in fertis tertiis, ſingulis Eccleſiis congregationis iniungitur. ab.42.num. 4.
S.Martini feſtum per totam obſeruantiam celebrari iuſſum. ab.48. n.3.
Et SS.Mauri,& Placidi P.Benedicti diſcipulorum. ab.60.n.4.
Et S.Scholaſticæ. ibid.
Cella clauibus obſeratæ Monachis prohibitæ, Abbate, & Cellerario demptis. ab.40. n.5.
Sed mox conceſſæ. ab 42.n 4.
Cenſura diffinitionum, non ligant in conſcientia. ab.45.n.4.
Chryſoſtomus Cauero Vallis Eccleſiarum, ſacram Theologiam Compluti publice profitetur. ab.85. n.33.
A Chriſtophoro Martinez, vt ſibi in Generalatu ſuccedat, deſideratur. ibid.
Chryſoſtomus Henriquez congregationis hiſtoricus.ab.84.n.14.
Eius vita, mors, ſepultura, & Epitaphium num.15.
Chryſoſtomus Ruicius In Abbatem Hortæ eligitur. ab.81.n.6.
Eius electio nulla declaratur. ibid.
Conſtantia, & æquanimitas. ibid.
Chryſoſtomus de Salas Carrazetenſis, ex Abbate. Complutenſi, viſitator generalis eligitur. ab.81.n.22.&ab.81. n.1.
Chriſtophorus de Caſtilleſo, Poeta inſignis.ab.51. num. 7.
Ex Monacho Vallis Eccleſiarum, à ſecretis Regis Catholici. ibid.
Chriſtophorus de Criſpiſana S. Prudentij Monachus & Abbas. ab.61.n.13.
Opinione ſanctitatis, celebris. ibid.
Eius vita ab Anonymo ſcripta.ibid.remiſſiue.
Chriſtophorus Guzmanius Palentinus Præſul Capitulo generali intereſt. ab 87.n.9.
Literas Regias, & Pontificias pandit. n.10.
Eius præſidentiam, non derogare præſidentiæ Abbatis Monſionenſis, aſſeritur. n.10.
Chriſtophorus de Lazaraga Spinæ Monachus, Carthaginenſis Epiſcopus. ab. 82. n 5.
Salmanticenſi Laurea donatur, & deſignatur ſubſtitutus Reformatoris. ibid.
Chriſtophorus de Luſan Vallis-bonæ Abbas. ab. 60.num.13.
Cætui, Palaciolis congregato, pro Reformatore eligendo, abeſt. ibid.
Et pro Ludouico de Eſtrada, tunc impedito, Conſiliarium, agit. ibid.
Viſitator creatur. n.18.
Item Conſiliarius. ab.61.n.16.
Atque diffinitor. ab.63.n.8.
Chriſtophorus Martinez Mataplanenſis Monachus,& Abbas, diffinitor eligitur. ab.76.n 10.
Magiſterij Laurea donatur. ab.77. n.27.
Ex Abbate Montisſeti, iterum diffinitor. ab.78.n.63.
In Reformatorem à Ludouico de Eſtrada, cum aliis duobus proponitur. ab.80.n.16.
In eodem Capitulo diffinitor eligitur. n.17.
A Valeriano de Spinoſa cum Angelo Manrique in Reformatorem proponitur. ab. 81. n.18.& 19.& ab.81.n.1.
Suos, etſi non multos, ſequaces habet. ibid.
Data optione, Abbatiam Complutenſem eligit. n.5.
In Capitulo ſequenti viſitator generalis. ab. 82.n.57.
A Martino Gutierez ſupernumerarius vocatur, ad quandam Synodum. an.83.n.19.
In diffinitorem proponitur, & eligitur. n.38. & 40.
Prædicator generalis, vnus è duobus primis, renuntiatur. abi84.n.4.
Adnitente Valeriano de Spinoſa tandem in Reformatorem euadit. ab.85.n.1.
Grauia quædam dubia, congregationi proponit. n. 2.
Quorum reſolutionem in diem differt. ibid.
Vniuerſam congregationem viſitare permittitur, cedentibus ſponte viſitatoribus. n.8.
Componendæ liti inter congregationem, & Montem Sion perficitur. n.9.
Sed fruſtra. n.10.
Executionem litterarum Apoſtolicarum, ſuper emendis reditibus ad ſumptus communes, impedire tentat. n.19.
Et qualiter? n.20. & 21.
Diffinitores, in hoc, contrarios habet. n.22. & 23.
Sed nihilominus litterarum mentem eludit. num.24.
De ſubſtituendo Reformatore ſolicitus. numero 33.
Chryſoſtomum Cauero ſubrogari ſibi deſiderat. ibid.
Cum Martino Gutierez Spinæ conuenit. numero 34.
Atque Angelum ibidem ad ſe vocat. numero 35.
Negotio infecto, ab vtroque diſcedit. ibid.
Chriſtophorus de Mora Nucalenſis, & Monachus, & Abbas, pro Ludouico Eſtrada in diffinitorem eligitur. ab.78.n.2.

Reformator acclamatur. ab.79.n.3.
Et repente non ſolum Generalatu, ſed omni officio prorſus deſtruitur. ibid.
Eius patria, & genus. ibid.
Proſpera, quamuis non improuiſa morte decedit; quali,& vbi? ab.eod.n 9.
Ante mortem, Iacobi Apoſtoli ſepulchrum viſitat. ibid.
Chriſtophorus de Orozco Vallis-bonæ Monachus & Abbas. an.50.n 2.
In Reformatorem aſſumitur. ibid.
Triennio finito, Capitulum apud Montem Sion congregat. ab.51.n.2.
Succeſſorem Iulianum Martinez accipit. ibid.
Chriſtophorus de Ouando Moretolenſis,Magiſterij laurea donatur. ab.79.n.4.
In Exequiis Franciſci Nieto Reformatoris eloquentiſſimè declamat. ab.79.n.21.
Vrſariæ Abbas creatur,& viſitator ſeptem Eccleſiarum. ab.82.n.45.
Inter alios, vt ſibi ſuccedat, ab Angelo proponitur ab.82.n.50.
Diffinitor eligitur. num. 57.
Prædicationem generalem, agente Martino Gutierez, iniuſte amittit. ab.86.n.5.
Ciſtercij Abbas, & Capitulum, litteras Eugenij IV. pro congregatione accipiunt. ab. 29. n.14.
Iram, in nouam Hiſpaniæ reformationem, conceptam,temperant. ibid.n.24.
Alias Ferdinandi Regis Catholici, pro viſitatione ſacrarum Militiarum. ab.32 n.23.
Ciſtercij Abbati poteſtas datur,vt cauſas congregationis, poſt Reformationem, determinet. ab.29.n.8.
Et eius Monaſteria perſonaliter viſitet. ibid.
Plura vide verbo *Ioannes de Cireio*. Et verbo *Ioannes de Loyſier* Et verbo *Edmundus à Cruce*; Abbates Ciſtercij.
Ciſtercium, à Militibus Galliæ deuaſtatur. ab.69. num.3.
Pro eius inſtauratione Clemens Papa VIII. ad Capitulum congregationis ſcribit. ibid.
Cyprianus de Caſtillo Nucalenſis eximie floret. ab.63.n.6.
In Menologio ab Henriquez commemoratur. ibid.
Cyprianus de la Huerga Nucalenſis doctrina inſignis,& vulgariter dictus Hiſpaniæ Phœnix. ab.52.n.4.
Rector Complutenſis Collegij deſignatur. ibid.
Sacrorum bibliorum cathedram aſſequutus, Magiſterij lauream primus in congregatione ſuſcepit. ibid.
In Rectorem Collegij Complutenſis iterum eligitur. ab.52.n.2.& 3.
Eius mors. ab.55.num.3.
Epitaphium ſepulchro ſuperpoſitum. ibid.
Eius opera typis mandari iuſſa. ab.56. numero 2.
Eius bibliotheca, non collegio ceſſit, ſed Nucalibus. ab.83.n.3.
S. Claudius cœnobium in Gallecia Aurienſis Diœceſis. ab.46.n 3.
Inter Sebaſtianum de Ponte, Pauli III. familiarem, & Reformatorem congregationis, litem mouet. ibid.
Cedente Sebaſtiano, & accedente conſenſu Caroli V. congregationi à Pontifice vnitur. ibid.
Ex tenui domo, breui in pinguem euadit. ab. 82.num.26.
Emendis fructibus in ſumptus communes congregationis applicari iubetur. ibid.
Hæc applicatio litteris Apoſtolicis confirmata, per ſuffragia congregationis admittitur. ab.84. n.4.
S. Clemens illuſtre Monialium Monaſterium in vrbe Toletana. ab.60.n 8.
Sub Abbate Ciſtercij prius floret. ibid.
Ad Præſules Toletanæ Eccleſiæ,inde declinat. ibid.
Per D. Aldonziam de Nauarra, & aliàs Moniales Huelguenſes, ex Valliſoleto, reformatur. ibid.
Clemens Papa VII. Ignatio de Collantes Reformatori ſcribit. ab.41.n.4.
Clemens Papa VIII. Capitulo Congregationis, pro inſtauratione Ciſtercienſis Eccleſiæ ſcribit. an.79.n.3.
Politiam,& leges congregationis,prorſus immutat. ab.72. num. 12.
Poſtulationes Abbatum,& Electiones Procuratorum, poſt eorumdem egreſſum, ad Capitulum fieri iubet. an.72. n.12.
Et paucorum potentiam, ad vniuerſos transferre. ibid.
Reſtrictiones electionum ablegat. ibid.
Vacationes ab officiis indicit. num. 13.
Atque diffinitores Viſitatoreſque, ſimul Abbates eſſe,omnino prohibet. ibid.
Eius litteræ à Capitulo acceptantur. n.15.
Sed mox ab eis in multis ſupplicatur. ibid.
Earum reuocationem differt,& quam ob cauſam? ab.73.n.8.
Et tandem reuocat. n.15. & ſeqq.
Leges Monialium, quas Recollectas vocant, per duos Monachos obſeruantiæ factas, confirmat. ibid.
Clemens Sanchez in Valle-paradiſi ſancte obdormit. ab.69.num.6.
Collegæ Complutenſes vagari prohibentur. ab.47. n.1.& ab.82. num.44.
Qualiter vacationum tempore in Bona Valle degant. ibid.& ab 67.n.4.
Collegia Hortæ primum erigi iuſſa. ab. 32. numero 39.
Collegia promoueri, & in meliorem formam redigi,Patres deſiderant. ab 64.n.5.
Eorum promotionem tribus Reformatoribus, præſenti,& duobus emeritis, committunt. ibid.
Vrſariæ ab eiſdem leges accipiunt. n.9.
Collegia Theologia, per totum annum retinere Collegas iuſſa. ab.86.n 8.
Atque ad hunc finem aucta annuis reditibus. ibid.
Collegium in Xenodochio Monialium de las Huelgas apud Valiſolletum ſurgere iuſſum. ab.51. num.2.
Collegium Alcantarenſe. Vide *Alcantarenſe Collegium*.
Collegium Calatrauæ. Vide *Calatraua Collegium*.
Collegium Complutenſe. Vide *Complutenſe Collegium*.
Collegium Grammaticæ. Vide *Grammatica Collegium*.

Collegium

Collegium Palaciolenſe in Vniuerſitatem eligitur. ab.82.n 8.
Collegium Salmantinum. Vide *Salmantinum Collegium.*
S. Columba Monaſterium Monialium Ciſtercienſe. ab.57.n.3.
De eius tranſlatione ad Beneuentum agitur. ibid.
Mox ad Villalpandum. ab.61 n.5.
Pro eius tranſlatione magnos Caſtellæ Commeſtabilis ſubſidia larga promittit. ibid.
Ære alieno afflicta, largitate congregationis liberatur. ab.65.n.4.
In obedientia Moterolenſi vacillat, ſed tandem perſeuerat. ab.70 n.15.
Comiſſarij, Reformatore abſente, olim in vſu per Thomam de Salcedo relegantur. ab. 76.n.2.
Communicatio ſub vtraque ſpecie Miniſtris prohibita. ab.29 n 10.
Complutenſe Collegium ex Salmantica tranſlatum. ab.46.n.2.
De eodem ad Salmanticam reuocando in Capitulo actum. ab.48.n.2.
Eius Rector primum à ſolo Reformatore, mox à diffinitoribus etiam eligi ſolitus. ab.48 n.8.
Quingentorum aureorum reditibus augetur in annos ſingulos. ab.84.n.17.
Paupertas eius largè ſubleuatur. ab. 65.n.5.
In Abbatiam tranſiit. ab.66.n.3.5.& 6.
Concionatores in ſingulis Eccleſiis iubentur deſignati. ab 73.n.3.
Præcipuè in locis publicis, atque illis aſſignantur exemptiones. ibid.
Duo Generales in congregatione inſtitui iubentur. ab.82.n.29.
Itemque plures, ſi per duodecim annos, in locis publicis officium exercuerint. ibid.
Vtriſque ſuffragium perpetuum conceditur, atque alia indulta, ſi eligantur per ſuffragia congregationis. ibid.
Per eadem ſuffragia admittuntur, & eliguntur. ab.84.n.4.& ſeqq.
Qui vacant in Capitulis extraordinariis, à quibus eligantur. ab.85.n.2. & ſeqq.
Concordia Valliſoleti inita inter Reformatorem obſeruantiæ, & Petrum de Vireio Claræ-Vallis Abbatem. ab.32.n.26.
Eius conditiones. num. 27.& ſeqq.
Ab Abbate Ciſtercij, mox à Capitulo generali confirmatur. num.32.
Verbis longè, quam ſenſu ſpecioſior. ibid.
Confeſſarios non licet Monachis virtute Bullæ eligere. ab.32.n.40.
Confeſſarios non genibus flexis, vt antea, ſed ſedentes confeſſiones excipere ſancitur. ab.56. num. 2.
Confeſſio. Vide verbo *Bulla.*
Congregatio Hiſpana per quos initium ſumpſerit. ab.88 n.1. & ſeqq.
Et quibus fautoribus. num.4.& 5.
A Monte Sion, apud Toletum, initium habet. num 6.
Mox per Vallem, bonam. ab. 29. num. 9. & ſeqq.
Inde ad alia cœnobia dilatatur. ab.32. n.3. & ſeqq. per plures Abbates.
Abbati Populeti primum, mox ſolius Ciſtercij Abbati ſubditur. ab.29.n.5.& 8.
Eximiè floret. ab.32.n.2.
Ciſtercio nonnihil ſuſpecta, inuiſaque. ibid.
Ab Eugenio IV. Capitulo Ciſtercij commendatur. ab.29 n 14.
Cum Abbate Claræ-Vallis, pro vniuerſo Ciſtercio concordiam init. ab eodem num.5. & ſeqq. latè.
Quam tamen non omnino ſeruare potuit. num.32.
Collegia pro erudiendis Monachis inſtituit. ab.32 n.39.& ab. 34. n.5.& ſeqq. Plura vide verbo *Collegia.*
Aliquorum Monachorum querelas patitur. ab.37.n.6.
A Regibus Catholicis, per Fratrem Richerium Ciſtercienſem, viſitari iubetur. n.7. & 8.
Sub Iuliano Martinez turbatur. ab. 56. n. 2. & ſeqq.
Caſtellæ, & Valliſoleti Præſides in Capitulo habet. ab.51. n.8.
Ab Abbate Claræ-Vallis viſitatur. ab. 45. num.5.
Sub Athanaſio Morante turbata iterum. ab. 61.n.9.
Regem Catholicum & Lodouicum de Eſtrada Hortenſem Pacificatores habet. ibid.
Sub Lodouico Bernaldo turbata tertio nouam politiam à Clemente VIII. ſuſcipit. ab.72.n.12.
Sed quæ ad antiquum in quibuſdam reſtituitur. ab.73.n.14.
Qualem obedientiam Abbati, & Capitulo Ciſtercij præſtare poſſit? ab. 82 n.36.
Congregatio Luſitana. Vide *Luſitana congregatio.*
Conſeruatoria ampliſſima congregationi conceditur. ab.49.n.2.
Conſiliarij aſſignantur Reformatori, cum quibus ardua quæque conferat, & peragat. ab. 42. num.5.
Nec per Reformatorem, ſed per Capitularium ſuffragia eligendi. ab.48.n 6.
In Conſiliarios, Reformatores emeriti aſſumuntur. ab.72. n.10.
Conſiliarij vltimi in congregatione. ab. 73. numero 17.
Per litteras eliguntur inter abſentes. ab. 74. num.13.
Eorum officium extinguendum proponitur. ab.75.num.5.
Et de facto extinguitur.
Conſuetudo, vt vim legis obtineat, quot conditiones, & quales habere debeat? ab. 85. num.31.
Conſultatio, & Conferentia circa delectionem eligendorum ad quæuis congregationis munia, ſub cenſuris prohibita. ab.57.n.2.
Sed ex breui reuocatæ. ab.58.n.3.
Cuculla laminea ſegnibus permiſſæ. ab.42.n.4.
Sine cucullis refectorium ingredi, quod antea vetabatur, permittitur. ab.53.n.2.
Cucullarum pretium, congregatione exhauſta, ob illarum in bellorum ſubſidium Regi Catholico. ab.81.n.14.

D

D*Amianus de Lorenzana* Rector Collegij Complutenſis, viſitator generalis eligitur. ab.65.n.10.
Pro Reformatore ſubrogatur in Conſiliarium. ab.73.n.1.

Sed

Sed intra biennium officio renuntiat. ibid. num.7.

Defunctorum Officium. Vide *Officium Defunctorum.*

Preces pro Defunctis ſingulis diebus perſoluendæ iniunguntur. ab.64.n.2.

Didacus conuerſus in Valle-Paradiſi, piè obdurmit. ab.72.n.11.

Didacus Dueñas Hortenſis ex Abbate eiuſdem domus viſitator generalis. ab.79.n.36.

Didacus de Frias Vallis-bonenſis Monachus. ab.32.n.11.

Reformator deſignatur. ibid.

Sacra-mænia congregationi aggregat. ibid.

Necnon Spinam, Vallem-Paradiſi, & Vallem-Eccleſiarum. n.14.& 15.

Quinquennio expleto Bernardum de Madrid ſucceſſorem accipit. n.18.

Didacus Gonzalez ex Monacho, & Abbate Sancti Prudentij diffinitor. ab.85.n.36.

Electioni Petri Xalonis adeſt. ab.87.n.1.

In Saltu-nouali moritur. ab.10.n.4.

Didacus de Leon Vrſariæ Abbas. ab.57.n.5.

Ad inquirendum in Reformatorem deſignatus. ibid.

Conſiliarius eligitur. num.6. & ab.59. numero 13.

Didacus Lopez de Haro vna cum coniuge Maria de Luna in Donatos apud Montem Sion admittuntur. ab.34.n.2.

Quam etiam domum hæredem inſtituunt. ibid.

Didacus de Mendieta, ad inſtantiam Valeriani de Spinoſa, Matritenſis Abbas creatur. ab.83. num.14.

Ante abſolutum triennium moritur. n.31.

Didacum Villa Senda Spinæ Monachum ſucceſſorem habet. ibid.

Didacus de Monreal Martini de Bargas ſocius, reformationem inchoat. ab.82.n.1.

Didacus Oſſorio Vallis-Paradiſi Abbas, viſitator congregationis renuntiatur. ab.51.n.11.

Eiuſdem item Conſiliarius. ab.52.n.8.

Atque diffinitor. n.9.

In Reformatorem tandem aſſumptus. ab.53. num.1.

Triennio expleto ſucceſſorem accipit Paulum Suarez. n.14 & ab.54.n.1.

Didacus de Ouiedo Martini de Vargas ſocius, & coadiutor. ab.28.n.1.

Didacus de los Reies Abbas Carazeti, viſitator ſeptem Eccleſiarum deſignatur. ab.66.n.10.

Et in Capitulo 1599. diffinitor. ab.70. numero 16.

Et propoſitus in Reformatorem. ab.71.n.1.

Inde, defuncto Fratre Antonio Lupezio, Abbas Sancti Claudij, & Conſiliarius. ab.71. num.5.

Didacus de Salaatierra, ex Abbate Saltus-nouali in diffinitorem electus. ab.39.n.4.

In Reformatorem aſſumptus. ab.41.n.5.

Nulla derogata, aut de nouo addita lege, triennium pacificè explet. ab.42.n.2.

Pacificum de Oualle ſucceſſorem habet. ibid.

Diffinitor ad ſequens triennium renuntiatur. ibid.

Didacus Sanchez Carrazerenſis, Abbas Riuiſicci, viſitator generalis eligitur. ab.75.n.17.

Huelguenſi Eccleſiæ à ſacris confeſſionibus. ab.77.n.25.

Pro Ioanne Dominguez in diffinitorem ſubrogatur. ibid.

Didacus de Valencia Petræ Monachus Reformationem ardet. ab.28 n.1. in fin.

Didacus Villa Senda Spinæ Monachus in Abbatem Matritenſem eligitur. ab.83.n.31.

Diffinitiones colligi, & emendari iubentur. ab.38. num.10.

Iterum Capitulo Spinæ congregato compilari iuſſæ. ibid.

Quæ iuratæ appellantur, vnde initium ſumpſerint. ab 48. n.7.

Quando ſint confirmatæ. ab.50.n.2.

In libro Capitulari compilantur. ibid.

Mox correctæ in lucem ſecundò prodeunt. ab.56.n.5.

In ſermonem Latinum verti iubentur, & publicari. ibid.

Iterum in vulgarem ſermonem verſæ. ab.65. num.4.

Quæ poſt annum 1584. prodierant, compilantur. ab.69.n.1.

Diffinitiones omnes congregationis penitus inuertuntur. ab.72.n.12.

De aliquarum inſtauratione tractatur. ab.75. num.20.

Colligi atque vulgari iubentur. ab.84. numero 8.

Sed diſcordantes à prototypo prodeunt. numero 27.

Vide plura verbo *Leges.*

Diffinitores in actis deſcribi incipiunt. ab.39. num.4.

Octo eligi ſolitis, alij duo ſuperadduntur. ab 42.n.3.

Diffinitorum electionis modus ſatis prolixus. ab.55.n.5.

Duo ex eadem Eccleſia eligi prohibentur. ab.54.n.2.

Diffinitores ſimul Abbates eſſe non poſſunt. ab.72.n.13.

Atque ea lex iubetur confirmari. ab.73. numero 2.

Indulta aliqua, exemptioneſque accipiunt à Capitulo. ibid.

Eorum officium per totum triennium prorogatur. ab.74. n.5.

Ad ſex reducuntur, & loco Conſiliariorum ſuccedunt. ibid.

In Capitulis, promiſcui cum Abbatibus ſedere iubentur. ab.75.n.2.

Qui vacant per promotionem Reformatorum, in Capitulis extraordinariis, à quibus eligi debeant. ab.85.n.2.& 4.

Diffinitorum officij in obſeruantia prima inſtitutio. ab 29.n.9.

Diffinitoria duo pro acceptandis quibuſdam mandatis Apoſtolicis conuenire iubentur. ab.83. num.6.

Et poſt annum conueniunt, labore irrito. num.19.

Dionyſius Barahona Moretolenſis fœlicis Matritani curſus Præceptor. ab.74.n.3.

Diffinitoris exemptionibus ornatur. ibid.

Pro Athanaſio Cortiero in diffinitorem ſubrogatur. ab.75.n.7.

Loicæ diſcipulus præ aliis charus. numero 13.

Atque ab eo aligendus Reformator, ſi capax eſſet. ibid.

In

In Monte-Rami pro Thoma de Saleedo Reformatore Abbas aligitur. ab.76.n.3.
Octauo à confirmatione die, in febrem incidit. ibid.
Et eodem ſpe multa fruſtratus, obiit. ibid.
Dionyſius Cucho Vallis-bonenſis Magiſterij Laurea in Academia Complutenſi decorari iubetur. ab.77.n.13.
Et à petendis Cathedris abſtinere. ibid.
In Reformatorem à Ludouico Eſtrada cum aliis proponitur. ab.80.n.16.
In eodem Capitulo ex Abbate Compluti, diffinitor. n.17.
Angelo Mantique inter paucos, amicus. ab.81. num.1.
In Generalato cum Valeriano de Spinoſa ſuffragiis par. n.3.
Ideo ſolum poſtpoſitus, quia iunior. ibid.
Immatura morte decedit, atque omnino dolenda noſtris, & exteris. n.10.
Tomum de incarnatione Lorcæ perfecit, vulgauitque alia plura daturus, ſi ſuperuixerit. ibid.
Eius dotes. n.11.
Dionyſius de Portugal Regius adoleſcens, Antonij filius, in Monaſterio Vallis-bonæ habitum ſuſcipit. ab 68 n.4.
Ab Epiſcopo Oxomenſi, cum litteris Philippi II. Regis deductus. ibid.
A Vincentio Encalada, à Collegio cum aliis extorbatur. ab.73.n.6.
Æquitate iniqua indignaque. ibid.
Dominus Aldaue Hortenſis, Hortæ in prima electione prætermiſſus, in ſecunda Abbas renuntiatur. ab.81.n.6.
Pro Angelo Mantique in diffinitorem ſubrogatur. ab.82.n.1.
Ante expletum triennium decedit. ab.82. num.46.
Non ſine ſuſpicione doli Hebræi Medici. ibid.
Dominicus Ginnaſius, Hiſpaniæ Nuncius plenariam poteſtatem à Clemente VIII. pro diſponenda congregatione ſuſcipit. ab.72. num.13.
Et ad nouas leges in eadem ſtabiliendas. ibid.
Seniores Monachos, qui illas intimarent, per vniuerſam congregationem mittit. ibid.
Capitulo generali præeſt. n.15.
Io eo Clementis VIII. litteras intimat. ibid.
Grauitatem Capituli admiratur, & eximiè laudat. n.16.
Pro eligendo Reformatore, duos ex Abbatibus, vnum ex reliquis poſtulari iubet. ab.72. num.17.
In Petrum de Lorca non occultus inclinat. ibid.
Quam ob cauſam non illum nominauerit. n.17. & ab 73.n.1.
Deceptus non ab aliis, ſed à ſeipſo. ab.73.n.1.
Poſt triduum Valliſoletum reuertitur, multa integra relinquens diffinitorio. ibid.
Dominicus a Puero Ieſu Nucalenſis. ab.78.n.28.
Eius vita, & ſancta mors. ibid.
Dominicus Aſtete Vallis-bonenſis ſacræ Theologiæ Præceptor, exemptionibus diffinitorum ornatur ad triennium. ab.74.n.3.
Abbas Complutenſis, diffinitor eligitor. ab.74. num.22.
In Abbatem de Iranzu præſentatur. ab.80. num.15.
Et tandem moritur. ibid.

E

Edmundus à Cruce Ciſtercij Abbas pro Capitulo generali celebrando patentes litteras, ad congregationem mittit. ab.72 n.9.
In Hiſpaniam venit. ab.73.n.10.
Cataloniam, & Aragoniam viſitat. ibid.
Ab ingreſſu Caſtellæ, & Nauarræ prohibetur. ibid.
Apologiam ad Abbates noſtros ſcribit, Barchinonæ & priuſquam reſponſum accipere potuiſſet, obiit. ibid.
Edmundus de Sedcloco Claræ-Vallis Abbas, inſignis doctrina, & pietate vir. ab.45.n.5.
Ciſtercienſis Abbatis, & totius Capituli auctoritate, ſingula congregationis cœnobia viſitat. ibid.
Electionis Abbatum modus præfixus. ab.38.n.8. & ab.40. n.5. & ab 52. n.1. & ab.72. n.12. & ab.73.n.2.
Electionum conſultatia præuia prorſus prohibita. ab.57. n.2.
Sed mox permiſſa, aut ſaltem indemnis habita. ab.58 n.3.
Electiones Abbatum inter noſtros, olim non ſcribebantur. ab.82 n.14.
Ex quo tempore cœperint ſcribi. ibid.
Electiones officiarum Capitularium Canonicè eſſe iubentur. ab 82.n.6.
Electiones Magiſtrorum, & conſignatorum generalium.
Vide verbo *Magiſtri*, & verbo *Concionatores*.
Eleemoſynæ, vt vocant Monachorum, omnino releganeur. ab.72.n.2.
Non ſine murmure, & quas ob cauſas. n.3.
Sed in ſequenti Capitulo permittuntur. ab.73. num.3.
Eliſabetha de Figueroa Abbatiſſa S. Michaëlis Dominatum, cum ſuis Monialibus à cœnobio eiicitur. ab.32.n.8.
Romam pergit, & ſuam reſtitutionem conſtanter promouet. ibid.
Emanuel de Zereceda Hortenſis in ſacris mœnibus poſt Gregorium de Aranda Reformationi præficitur. ab.83.n.29.
Epiſcopus Palentinus. Vide *Palentinus Epiſcopus*.
Eugenius IV. plurima indulta in fauorem nouæ Reformationis concedit. ab.29. num.3. 5. & ſeqq.
Vnionem Vallis-bonæ confirmat. n.6.
Vallem-Eccleſiarum à iuriſdictione Spinæ, proprio motu eximit. n.7.
Et nouæ Reformationi vniri iubet. ibid.
Leges quaſdam à Patribus obſeruantiæ, pro bono eiuſdem regimine ſtabilitas confirmat, & alia ſancit. n.9.& 10.
Toletano Præſuli mandat, vt Capitulum nouæ congregationis congreget, eique interſit. num.11.
Litteras ad id expediri iubet, & quas. n.11.
Formam Capituli celebrandi taxat. ibid.
Abbati, & Capitulo Ciſtercij in fauorem congregationis ſcribit. ab.29.n.14.
Expectatio Virginis. Vide *Virginis Feſta*.

Fæminæ

F

FOEminis Eccleſias Ciſtercienſes ingredi olim prohibitum. ab.29.n.6.
Quod denuo confirmatum. ab.64.n.2.
Dempta Reformatori, diſpenſandi poteſtate, niſi cum Reginis. ibid.
Ferdinandus de Andrade Spinæ Monachus, Abbas S.Martini de Caſtañeda, Conſiliarius eligitur. ab.66.n.18.
Et iterum Abbas Sancti Claudij. ab.67. numero 8.
Et diffinitor in Capitulo anni 1593. ab.68. num.1.
Ferdinandus de Andrade alius Monſionenſis, Abbas Vallis-Dei, in diffinitorem pro Athanaſio Velazquez, ſubrogatur. ab.75. numero 1.
In Abbatem Fitterij, poſt Philippum de Taſſis præſentatur. ab.78.n.7.
Vtrumque exordium, ab Ignacio Firmino euſum vulgat. ibid.
Moritur, & Placidum del Corral Matap|anenſem ſucceſſorem habet. ab.81.n.7.
Ferdinandus Daza Palacioleuſis Abbas. ab.49. num.1.
Ferdinandus de Leon ex Vallis-bonæ Abbate, diffinitor creatur. ab.40.n.4.
Ferdinandus Martinez de Montaluo à conſilio ſecretiori Ferdinandi Regis. ab.51. numero 6.
D.Ferdinandus Niño de Guevara, noui orbis Patriarcha, ſupremi Senatus Præſes, Capitulo congregationis intereſt. ab.51.n.8.
Zelo accenſus, pro roſtris in Capitulo declamat. n.9.
Idque adeo eleganter,& efficaciter,vt cunctorum animos ad pacem mouetit. ibid.
Ferdinandus Rex Catholicus, Abbati & Capitulo Ciſtercij ſcribit. ab.32.n.23.
Viſitationum Sanctarum Militiarum Calatrauæ, & Alcantaræ, ab Abbate Ciſtercij petit, & obtinet. ibid.
Ferdinandus de Salinas Hoiæ Abbas, & congregationis Conſiliarius. ab.54.n.1.
Ferdinandus de S. Columba Vallis-bona, Abbas intruſus mox eiectus. ab.29.n.1.
Fruſtra apud Eugenium IV. Abbatiam ſibi reſtitui petit. n.6.
Eius depoſitio à Pontifice confirmatur. ibid.
Ferdinandus de Touar Monſionenſis, Abbas Vallis-Dei, pro Ioanne Diazio in diffinitorem ſubrogatur. ab.67.n.1.
Ferdinandus de Valtanas Spinæ Abbas, in diffinitorem eligitur. ab.34.n.4.
Abbas item Vallis-bonæ, congregationis viſitator renuntiatur. ab.51.n.11.
Eiuſdem item Conſiliarius. ab.53. num.1. & ab 54 n.7.
Ferdinandus Zauata Montis-ſeri Procurator, & congregationis diffinitor. ab.51. numero 10.
Item Conſiliarius. ab.54.n.7.
Ferraria Abbatia Ciſtercienſis in Calagurritana Diœceſi,congregationi aggregatur. ab.38. num.4.
Ferreira Abbatia Sanctimonialium in Gallecia filia Meiræ. ab.37.n.13.
Congregationi cum matre ſua vnitur. ibid.
Ære alieno oppreſſa Athanaſij Morante largitate liberatur. ab.65.n.4.
Ab obedientia Abbatis Meiræ eximitur,atque Reformatori commendatur. ab.70.n.15.
Filiationes ſingularum Abbatiarum, an & quatenus ſubſint Reformatori. ab.70.num.14.& ab.73.n.3.
Filiationes Monialium, ſolis Abbatibus ſubeſſe declaratur. ab.63. num.1. & ab.83. numero 26.
Filiationes Monachorum, in propriis Eccleſiis quatenus poſſint,aut noceant inſtituto.ab.78. n.18. & ſeqq. latiſſimè.
A recentibus familiis relegantur, & à congregatione Lombardiæ. n.19.
Sed Regulæ conformes. ibid.
Fiterium inſignis Nauarræ domus vnioni ad obſeruantiam, duobus tantum contradicentibus, conſenſit. ab.78.n.16.
Abbatibus illuſtribus, cunctis ex obſeruantia aſſumptis gaudet. ab.64. n.7. & ab.66. n.15.& ab.68.n.19. & ab.77.n.32. & ab.78. n.7.& ab.81.n.7.
Franciſcus de Buſleiden Biſſuntinus Archiepiſcopus, apud Montem Sion ſepelitur. ab.34. num.2.
Franciſcus de Cuellar Abbas Vallis-bonæ diffinitor creatur. ab.39.n.4.
Franciſcus de Monte maior Monſionenſis Monachus, & in Curia Romana diligens Procurator. ab.38.n.2.
Eius induſtria, & diligentia, quatuor publicæ Eccleſiæ congregationi vniuntur. ibid.
Capitulo generali apud Ciſtercium congregato, vna cum duobus Procuratoribus, ex Hiſpania miſſis, intereſt. n.7.
Inde reuerſus diffinitor creatur. ab.39. numero 4.
Franciſcus Neila Hortenſis in diffinitorem, à Martino Gutierez proponitur. ab.83. numero 38.
Franciſcus Nieto Saltus-nonalis Monachus, ex Abbate Compluti Reformator. ab.79. num.1.
Quos habuit æmulos, honoribus in quantum poteſt, cumulat. ibid.
Angelum Manrique Abbatem Salmanticenſem creat. n.2.
Congregationem in quiete,& pace conſeruat. n.8.& 10.
Secunda Synodo intermedia celebrata, Matritum pergit. n.10.
De fabrica Matritenſis Eccleſiæ tractat, & eam incipit. ibid.
Eius de Matritenſi domo Iudicium. ibid.
Salmanticam pergit. n.18.
Collegium, cuius alumnus erat, viſitat, & in eo ægrotat. ibid.
Signa ſuæ mortis præternaturalia habet. numero 19.
In Angeli Abbatis Cella moritur. num.18. & 20.
Eius ad eundem Angelum verba, & ad ſingulos Monachos. ibid.
Franciſcus Ribadeneira, à Conſiliis belli, habitum Hortæ ſuſcipit. ab.83.n.17.
Moritur,& ſepulchrum in ea accipit. ibid.
Franciſcus Suarez Abbas ſacrorum-meniorum. ab.63.n.3.
Viſitator ſeptem Eccleſiarum. ibid.

Diffinitor

Diffinitor in Capitulo anni 1587. ab.56. numero 10.
Atque in eodem Capitulo Reformator. ab.66. num.1.
Reformatorem, viſitatoreſque expletis ſuis officiis veniam publicè petere ſtatuit. n.2.
Triennium, & ſexſennium vacationis, in domo, atque perſona Reformatoris, ad sexſeunium, & nouennium extendit. ibid.
Fundationem D. Mariæ Aragoniæ Matriti reſpuit. ab.66.n.7.
Cum viſitatoribus de iuriſdictione contendit. ab.66.n.11.
Qua occaſione Capitulum inter medium extraordinarium celebrat. ibid. n.11. & 12.
A Philippo II. in Abbatiam Oliuenſem perpetuam, & tripartitam præſentatur. ab.68. n.5. & 6.
In eadem Eccleſia piè obdormit. ab.69. numero 15.

Franciſcus de Forte Vallis Dei Abbas congregationis viſitator. ab.59 n.13.
Franciſcus Vazquez Vallis-Eccleſiarum, in Conſiliarium ſubrogatur. ab.65.n.1.
Franciſcus de Villa-Nueua Moterolæ Abbas, & congregationis Conſiliarius. ab.51 n.16.
Viſitator item eligitur. ab.62.n.8.
Franciſcus Vinarius Nucalenſis Procurator congregationis in Curia, de obligatione officij B. Virginis Pontificem conſulit. ab.80.n.15.
Sacrorum-mænium Abbas. ab.86 n.7.
Eius vita, atque operum Epitome. n.11.
Mors immatura, & ſepulchrum. ibid.
Eius morte quæ in Sacris-mænibus vigebat, Reformatio languere cœpit. n.12.
Franquera domus in Gallecia Tudenſis Diœceſis. ab.40.n.1.
Suppreſſa Abbatiali dignitate Collegio S. Saluatoris vnitur. ibid.
Priore tamen, ad nutum Reformatoris, promouendo, vel amouendo. ibid.
In Abbatiam erigi permittitur, ſub conditione, quod ſufficienti dote donaretur. ab.60. num.7.
Sed conditione nunquam impleta, nec Abbatiæ erectio effectum habuit. ibid.
Froilanus de Salacar Reformator generalis creatur. ab.39.n.3.
Triennio expleto præfecturam deponit, & Ignatium de Collantes ſucceſſorem accipit. ab.40.n.7.
In diffinitorem pro ſequenti triennio eligitur. ibid.
Froilanus de Tordehumos Vrſariæ Abbas. ab.55. num.5.
Vt in Reformatorem inquirat, deſignatur. ib.
Diffinitor creatur. n.7.
Item & viſitator. n.11.
Spinæ Abbas. ibid.
Froilanus de Vroſa ex Abbate Hortæ contra Martinum, & Valerianum viſitator generalis eligitur. ab.83.n.40.
Inſtructionem Nouitiorum, iuſſus ſcribit. ab 84.n.16.
Scriptam Capitulo præſentat. ab.85 n.9.
Præſentata vulgari iubetur, & obſeruari. ibid.
Viſitationi, in fauorem Reformatoris, ex parte renuntiat, & quibus legibus. ab.85.n.8.
Ea viſitatore generali diffinitor eligitur. ibid. num.36.

Electioni Petri Xalonis abeſt. ab.87.n.13
Fugitiui ſi capiantur, grauioribus quam antea pœnis, affici iubentur. ab.51.n.2.
Queis puniendis carceres ſtricti, compedes, & catenæ decernuntur. ibid.
Fulgentius Martinez, Abbas Montis Sion, in Capitulo anni 1590. viſitator eligitur. ab.66.n.18.
Et in Capitulo anni 1602. diffinitor. ab.73. num.17.
Fundatio Abbatiæ Matritenſis. ab.70.n.13.
Fundatio Collegij Complutenſis, ſiue magis tranſlatio Salmantini. ab 46.n.2.
Fundatio Collegij Salmantini, ſub inuocatione S. Saluatoris. ab.14.n.4.
Fundatio primi cœnobij Hiſpanæ congregationis. ab.28.n.6.
Quo loco, & die. ibid.
Fundatio ſecunda Salmantini Collegij ſub inuocatione S. Bernardi. ab.64.n.6. & ſeqq.

G

GAbriel de Caſtellanos Armentariæ Abbas in Capitulo anni 1590. viſitator eligitur. ab 66.n.18.
Cum Monachis Armentariæ litigat. ab.68. num.14.
Gabriel de Herrera Nucalenſis Abbas, & congregationis Conſiliarius. ab.51.n.6.
Gabriel de Parraga Melonenſis Abbas, & obſeruantiæ diffinitor. ab 39. n.4. & ab.40.n.4. & 7.
Gabriel de Rozas Valliſbonenſis, pro Michaële Velcam Reformatore, diffinitor ſubrogatur. ab.86 n.1.
Garcias Lopez de Padilla Calatrauæ Magiſter. ab.37.n.17.
Corpus S. Raymundi, ex Monte Sion ad Calatrauam transferre cupit. ab.31.n.17.
Pro quo pinguem poſſeſſionem Monaſterio offert, ſed non conſequitur. ibid.
Spe tranſlationis deſtitutus, Sancto Abbati monumentum Toleti erigit. ibid.
Gaſpar Gutierrez Melonis Abbas. ab.63.n.8.
Viſitator generalis. ibid.
Ex Abbate Spinæ diffinitor creatur. ab.64. n.17.& ab.65.n.1.& ab.66.n.18.
In Reformatorem proponitur. ab.67.n.1.
Intra ſex menſes Reformator eligitur. ab.68. num.1.
Decreta ſub ipſo. n.2.
Litteras Philippi II. ſuſcipit. n.4.
Atque Dionyſium Antonij Portugalenſis filium habitu donat. ibid.
Tertiam Synodum inter mediam in S. Martino de Caſtañeda celebat. ab.68.n.14.
In Conſiliarium pro Ludouico Riuera ſubrogatur. ab.69.n.8.
Per mortem Athanaſij Morante, congregationi præeſt. ab 69.n.15.
Poſt Franciſcum Suarez in Abbatem Oliuæ à à Philippo ſecundo præſentatur. ab.69.n.15.
Poſt præſentationem diffinitor congregationis eligitur. n.16.
Gaſpar Madruga, Monachus, & Abbas Vrſariæ Conſiliarius. ab.67.n 13.
Et viſitator ſeptem Eccleſiarum, ab.64. numero 13.
In Capitulo anni 1608. diffinitor. ab.74. numero 21.

Gaſpar Recalde Vallis-Paradiſi Abbas. ab.61. num.16.
In Conſiliarium electus. ibid.
Ex Carrazeri Abbate in Reformatorem propoſitus. ab.63.n.1.
Mox in viſitatorem deſignatus. n.8.
Moritur. ab 64 n 11.
Gaſpar de los Reies Moterolæ Abbas. ab.64. num.11.
In viſitatorem pro Gaſpare Recalde ſufficitur. ibid.
Mox in diffinitorem. n.17.
Et in Conſiliarium ab.67.n.8.
Gaſpar de VVeda Vallis-bonenſis, vna cum Anguſtino Lupezio Monialibus, quas Recolectas vocant, leges condit. ab.73.n.14.
Quas Clemens VIII. & Paulus V. approbant. ibid.
Per Hiſpaniam, & extra latè extendendas. ibid.
In Capitulo anni 1617. ex Abbate S. Martini diffinitor. ab.78.n.35.
Præſes congregationis eligitur. ab 79.n.28.
Prævaricationis arguitur. ibid. n.30.
Chriſtophorum Martinez velut in pædagogum accipit. n.32.
Eccleſias non viſitatas Caſtellæ viſitat. numero 33.
Matritum vocatur, & ab officio deponitur. ibid.
In ſequenti Capitulo, nec in Abbatem alicuius domus proponitur. ab.80.n.3.
Varia, ſuper hac prætermiſſione iudicia. ibid.
Grammatica Collegia nonnihil recens profeſſorum mores relaxant. ab.64.n.12.
Ideo Nouitiorum Magiſtri ipſis præficiuntur. ibid.
Granatenſi Archiepiſcopo viſitatio Ciſtercienſium Eccleſiarum à Pontifice commiſſa. ab.38. num.7.
Quam mox, interuentu Ferdinandi Regis Reformatori obſeruantiæ ſubdelegat. ibid.
Gregorius de Aranda Moterolenſis, Abbas, in ſacris manibus Reformationem inſtituit. ab.83.n.16.
Ante completum triennium moritur. n.29.
Emanuelem de Zereceda ſucceſſorem habet. ibid.
Gregorius XIII. Reformatori, & Abbatibus congregationis multa indulget. ab.60. n.17.
Indulgentias quaſdam obſeruantiæ Monachis concedit. ab.61.n.12.
Caſtellæ congregationis multum memor. ab.63 n.7.
Priuilegia Luſitanæ congregationis noſtris extendit. ibid.
Gregorius XV. obligationem Ciſtercienſium ad officium paruum B. Virginis ſua Bulla declarat. ab 80.n.15.
Gregorius Martinez in Monaſterio Hortæ ſanctè obdormit. ab.80.n.7.
Gregorius de Medina Petræ Monachus reformationem ardet vitæ Monaſticæ. ab.28. n.1. in fine.
A Martino de Bargas Romam mittitur. ab.29. num.3.
Litterarum Martini V. ab Eugenio IX. confirmationem obtinet. ibid.
Eundem Eugenium, per varia loca ſequutus multa indulta, in augmentum nouæ obſeruantiæ impetrat. n.5.
Gregorius Nieto Hoiæ Abbas. ab.40.n.12.
Exigentibus culpis, deponitur. ibid.
Dein Romam adiens, prolixam excitauit litem. ibid.
Gregorius de Prado ex Monſionenſi Abbate, diffinitor electus. ab.40.n.4.& 7.
Et ad Eccleſias viſitandas pro Reformatore deſignator. ab.40.n.8.
Gregorius de Santiago Hortenſis, Abbas Montis-ſeti, Conſiliarius eligitur. ab.72.n.16.
Gregorius de Sanz ex curſu Meritano, à Philippo de Taſſis Magiſterij Laurea donatur. ab.77. num.27.
Pro Andrea Trusillo Reformatore, diffinitor eligitur. ab.80.n 1.
Eius laudes. ibid.
Ab aliquibus Reformator acclamatur. ab.81. num.21.
Diffinitor demum eligitur. num.22. & ab.82. num.1.
Iterum ab aliquibus Reformator acclamatur. ab.82.n.1.
De eo deſignando ſibi in ſucceſſorem Angelus deliberat. ab.10.n.50.
Martino Gutierrez in duorum diffinitoriorum cœtu reſiſtit. ab.83.n.21.
A relectionibus Abbatum auerſus. n.22.
Sed tandem cum aliis à Martino deluditur. num.14.
Contra Martini & Valeriani mentem, diffinitor euadit. ab.83.n.38.& ſeqq.
Ab Angelo Reformatorem proponitur. ab.84. num.1.
Eius dotes. ibid.
Viſitationem lectica vectum aggredi Reformatori diſſuadet. ab.84.n.12.
De qua materia libellum doctum edit. ibid.
Congregationi, pro electione Reformatoris, morte Petri de Andrade, ægrotus abeſt. n.19.
Pro officio Virginis, atque eius obligatione, libellum edit. ab.85.n.29.& ſeqq.
S. Guillelmi Monaſterium Monialium, ad Ripas Guæ. ab.40.n.3.
Eius ædificio ruinam minitante, Moniales ad S Michaëlem transferuntur. ibid.
Eius reformatio, & cum S. Michaële vnio. ab.51.n.5.
Guillelmus Epiſcopus Midenſis in Ibernia, Sanctitate clarus. ab.62.n.5.
Poſt longum carcerem, pro fide relegatur. ibid.
In exilio moritur, & in Collegio Complutenſi ſepelitur. ibid.
Guenſes Moniales ad S. Michaëlem, inconſulto tranſlatæ, loco priſtino reſtituuntur. ab.52. num.21.
Inde in Ouetum transferendæ, ſi poſſet. ibid.
Ad oppidum Auiles tandem tranſeunt. n.7.
Obedientiam Reformatori præſtant. ibid.
Tam ipſarum reformatio, quam tranſlatio à Legato Pontificis confirmatur. ibid.
Gundiſaluus de Tortoſa Martini de Bargas in Reformatione ſocius, & coadiutor. ab.28.n.1. in fine.

H

Habitus Monachalis, ſanguine infectis dari prohibitus. ab.37.n.1.& ab.46.n.1.
Hebrai vide *ſanguine infecti*.
Henricus Pimentel Valliſoletanus Epiſcopus, Præſes Capituli, à Rege deſignatur. ab.79.n.34.

Sed

Sed pro eo Guadicienſis Præſul ſufficitur. ibid.

Henricus Luſitaniæ Rex, ſimul & Cardinalis, atque Abbas Alcobatiæ. ab.60.n.7.

Plura priuilegia ſuæ congregationi, à Pontifice obtinet. ibid.

Henriquez in Menologio emendatus. ab.49.numero 10.

Plura vide verbo *Chryſoſtomus Henriquez.*

Hieronymiani Abbatia S. Iſidori propè Hiſpalim potiuntur. ab.52.n.25.

Hieronymus Hurtado Vallis-Eccleſiarum Abbas, in Conſiliarium electus. ab.31.n.10.

Extremam claudit diem. ab.65.n.6.

Hieronymus Hurtado alius, huius nepos Abbas Sancti Petri ad Gumielem diffinitor eligitur. ab.69.n.16.

Et in Capitulo 1599 ex Abbate S.Claudij iterum diffinitor. ab.70.n.16.

Ruſus in Capitulo anni 1600. Abbas Vallis-Eccleſiarum, & Conſiliarius. ab.71.n.3.

In Reformatorem eligendus Lorcæ occurrit. ab.75.n.13.

Viſitator ſeptem Eccleſiarum. ab.76.n.4.

Et diffinitor. ibid.n.10.

Liti inter Reformatorem, viſitatoreſque terminandæ conſulto abeſt. ab.77.n.30.

Hieronymus Lalo, Nucalenſis Procurator. ab.51.num.10.

Congregationis diffinitor. ibid.

Viſitator eligitur. ab.52.n.8.

In locum Abbatis Vallis-bonæ defuncti ſubrogatur. ab.53.n.3.

Iterum diffinitor. ab 56.n.11.

Exinde in Reformatorem aſſumptus. ab.57.num.1.

Triennio expleto, Capitulum congregat. n.6.

Succeſſorem Nicolaum de Aillon accipit. ab 58.n.1.

Diffinitor creator. n.5.

In Palaciolis moritur. ab.59.n.2.

Hieronymus Dellamas, ab Abbatia Carrazetenſi abſoluitur. ab.69.n.9.

Eius conſtantia. ibid.

Methodum curationis animorum vulgat. ab.72.n.6.

De titulo, & effigie propria arguitur. ibid.

In oppido de la Bañeza ſanctè obdormit. ab.76.n.6.

D. Hieronymus Manrique Epiſcopus Salmanticenſis Capitulo generali anni 1593. præſidet. ab.68.n.20.

Capitularium modeſtiam, & pietatem eximiè laudat. ibid.

Hieronymus de Monteia Moterolenſis, ex Abbate S. Annæ Matritenſis diffinitor. ab.78.num.5.

Ex Abbate Melonis, iterum diffinitor. ab.80.num.17.

Et ex Abbate Carrazeti, viſitator ſeptem Eccleſiarum. ab.83.n.30.

In diffinitorem à Martino Gutierrez proponitur. ab.85.n.38.

Sed non eligitur. n 40.

Hieronymus à Serra, Iuncariæ Abbas fuſtibus Agaſonum interemptus. ab.82.n.45.

De eius nece ſupplicium ſumitur, ſed non à patricidis, qui euaſerunt. ibid.

Hyllarion Rancati Abbas Sanctæ Crucis in Ieruſalem. ab.85.n.13.

Litteras Abbatis Morimundi, de Prioratu Calatrauæ, tranſmittit Angelo. ibid.

Hoia Abbatia in Gallecia Tudenſis Diœceſis. ab.40.n.12.

Eius vnio tentata. ibid.

Et tandem exequuta. ab.50.n.5.

A ſuppreſſione Procuratorum appellat. ab.74.num.17.

Horta Monaſterium in Seguntina Diœceſi, congregationi incompletæ vnitur. ab.32.n.3.

Incrementum eius in obſeruantia. n 20.

A Sebaſtiano Padilla triennales Abbates habere incipit. n.34.

Prouinciale Capitulum admittit. n.38.

Sanctorum Corporum Martini, & Roderici tranſlationem, ſolemniter celebrat. ab 55.num.4.

Ludouico de Eſtrada, Martino de la Fuente, Roderico de la Cruz, Gregorio Martinez, atque aliis Sanctitate, & doctrina gaudet, Viris illuſtribus. ab.64. n.7. & ab.69. n.5. & ab.80.n.7.& ab 87.n.14.

Plura vide verbo *Petrus de Villalobos*, *Laurentius de Zamora*, *Petrus de Onsedo*, *Angelus Manrique*, & alij.

Bernardum Gutierrez Abbatem ſuſcipit. ab.64.n.4.

A ſuppreſſione Procuratorum appellat. ab.64.num.17.

Paucos intra dies, duas Theologiæ Cathedras Salmanticæ, & Compluti, duobus Monachis ſuis conferri videt. ab.78.n.10.

Capitulum intermedium ſub Ludouico Eſtrada ſuſcipit. n.17.

De valore electionis Abbatis litigat. ab 81.n.6.

Hortenſes Monachi obſeruantiæ cupidi, Reformatorem vocant. ab.32 n.3.

Hoſpitium Matritenſe relegatur, qua occaſione, & quo fine. ab.68.n.11.

Huelgas. Vide *Sancta Maria Regalis.*

Huelgenſes Moniales Valliſoletanæ viſitatoribus congregationis ſubiici renuunt. ab.60.num.6.

Soli Reformatori ſubiectæ manent. ab.61.num.4.

S.Clementem Toletanum cœnobium reformant. ab.60.n.8.

Annam Mendociam Abbatiſſam perpetuam ſanctè migrare videns. ab.66.n.17.

I

Ieſuita Moniales Salmanticenſes vltro ſe ſubdunt, Reformatori, & congregationi. ab 56.num.6.

Poſt longam congregationis renitentiam, tandem admittuntur. ibid.

Vt reuocatio ſuæ fundationis, ipſarum ſumptibus Romæ procuret, inſtanter rogant. ibid.

Viſitatoribus congregationis, eorumque mandatis ſe ſubmittunt. ab.60.n.6.

Monachum admittunt, qui earum excipiat confeſſiones. n.10.

Ab aliis reſilientes dimittuntur. ab 64.n 23.

Nec, niſi poſt longas preces, reſumuntur. ibid.

Cunctis fundationis ſuæ legibus, renuntiant. ibid.

Præceptorum multitudine, à Reformatore grauantur. ab.86.n.16.

Ad Capitulum appellant,neque exaudiuntur. ibid.

Coram Nuncio Apoſtolico, non ſolum mandatorum,ſed etiam obedientiæ, litem mouent. ibid.

Quæ nondum terminata, poſt nouem annos. ibid.

Ignatius de Collantes Monachus Vallis-bonæ, in Reformatorem aſſumptus. ab.40.n.7.

Reuocationem modernatum legum, quam anteceſſor non potuit, ipſe obtinuit. n.11.

Necnon electionum ad priſtinum ritum reſtitutionem. ibid.

Clauſtralia cœnobia ex delegatione Summi Pontificis viſitat. n.12.

Quoſdam perpetuos Abbates præcipuè in Galleeia, rebelles inuenit. ibid.

Clementis Papæ V I I. litteras accipit. ab.41. num.4.

Præfectura cedit, & loco eius Didacus de Saluatierra ſubrogatur. n.5.

In diffinitorem eligitur. ab 42.n.8.

Ignatius Firminus Hibetus Nucalenſis in Academia Complutenſi publicus ſacræ Theologiæ Profeſſor. ab.68.n.19.

In Abbatem Fiterlenſem à Philippo II. præſentatur. ibid.

Cum Magiſtro Cypriano comparatur. ibid.

Fiterij moritur. ab.77.n.14.

Ab Eminentiſſimo Cardinali de Rojas eximiè laudatur. ibid.

Eius vitæ operumque deſcriptio. n.15.

In quibus promouet Annales Ciſtercienſes. num.16.

Indici librorum prohibitorum præpoſitus. num.17.

Ioannem Pinedam Societatis I E S V ſucceſſorem habuit. ibid.

Ignatius Monachus Morerolæ ſanctè obdormit. ab.65.n.7.

In Menologio Ciſtercienſi commemoratur. ibid.

Incompoſſibilitas dignitatum ſtatuitur. ab.72. numero 13.

Atque eius confirmatio procurari mandatur. ab.73.n.2.

A Clemente V I I I. conceditur. ab.73.n.15.

Innocentius Papa III. S. Bernardum inter Doctores Eccleſiæ refert. ab.68.n.16.

Et nomine egregij decorat. ibid.

Orationes in eius Miſſa cantandas dictat. ibid.

Innocentius Papa VIII. vnionem ſaltus noualis & congruam Abbati commendatario aſſignatam ratificat. ab 38.n.18.

D.Ioannes de Acuña ſummus Caſtellæ Præſes, pertractandæ vnioni Eccleſiarum Nauarræ, cum Ludouico Eſtrada deputatur. ab.78.n.16.

Ioannes Archiepiſcopus Toletanus licentiam concedit, Martino de Bargas,vt Monaſterium propè Toletum,ædificet. ab.28.n.5.

Litteras Tauti expedit. ibid.

Earum tenor. ibid.

Ioannes de Aſſignies vitas aliquorum Sanctorum, Ciſtercij vulgat. ab.73.n.11.

Ioannes de Azeues Abbas S Martæ,in Aſtoricenſi Eccleſia, & Commendatarius factorum mænium. ab 32.n.11.

Eiuſdem Monaſterij vnionem, ad obſeruantiam procurat, & fauentibus Catholicis Regibus, conſequitur. ibid.

Ipſe dum viuit, temporalibus præeſt. ibid.

Ioannes de Buſeto Riutſici Abbas, in Conſiliarium electus. ab.91.n.16.

Ex Hortenſi Procuratore, viſitator factus. ab.62.n.8.

Ioannes de Ciſuentes Vallis-Bonenſis in Reformatorem ſubrogatur. ab.32.n.7.

Obſeruantiam eximiè promouet. ibid.

Viſitationem Eccleſiarum Ciſtercienſium, ab Archiepiſcopo Granatenſi ſubdelegatam accipit. ibid.

In ea viſitatione eximiè laborat.. n.10.

Reformatoris officium abdicat. ibid.

Didacum de Frias ſucceſſorem habet. ibid.

Ad Saltum-nonalem mittitur, & quam ob cauſam. n.18.

Secundò in Reformatorem eligitur. n.32.

Poteſtatem inquirendi contra hæreticos,à Generali Inquiſitore accipit. ibid.

Cum Petro de Viteio Claræ-Vallis Abbate Valliſoleti conuenit. n.15.

Decem Monaſteria, durante præfecturæ ſuæ tempore congregationi aggregat. n.37.

Quinquennio expleto, Sebaſtianum de Padilla ſucceſſorem habet. ibid.

Ioannes de Cirsio Ciſtercij Abbas,de incrementis nouæ obſeruantiæ ſollicitus. ab 32.n.23.

Prolixam concionem, In Capitulo Ciſtercij habet. ibid.

Triennales Abbatias, & quinquenniales Generalatus auerſatur. ibid.

A Rege Ferdinando,vt ſacras Militias viſitet, ſollicitatur. n.24.

Abbatem Claræ-Vallis ad Hiſpaniam mittit. num.25.

Concordiam ab eo cum reformatione, initam gratam,& ratam habet. n.32.

In Hiſpaniam veniſſe dicitur. ab.34.n.3.

Et congregationem ad inſtantiam Reformatoris,viſitaſſe. ibid.

Ioannes de Cuellar Palaciolenſis Abbas. ab.37. num.1.

Triennium explet. n.11.

Et Robertum de Auila ſucceſſorem accipit. ab.38.n.1.

In diffinitorem eligitur. ab.40.n.7.

Et iterum in Palaciolenſem Abbatem. ab.41. num.1.

Tertiò eidem Abbatiæ deſignatur. ab.45, num.1.

Quartò tandem in eandem præfecturam aſſumitur. ab.46.n.1.

Ioannes de la Cruz S. Petri Abbas Conſiliarius. ab.63.n.8.

Ex Hortenſi Abbate, viſitator factus. ab.64. num.17.

Ioannes de Cudillana Vallis Dei Abbas, & congregationis diffinitor. ab.56.n.11.

Ioannes Diazius Salmantini Collegij Præſes, & Lector. ab.64.n.15.& 16.

In Complutenſi mox Rector, & primus Abbas. ab.66.n.3.

Diffinitor eligitur in Capitulo anni 1590. ab 66.n.18.

Et ſtatim in Reformatorem promouetur. ab.67.n.1.

Multa prouidè ſtatuit. n.4.

Sed quarto ſui Generalatus mēſe moritur.n.5.

Eius laudes, & locus ſepulturæ. ibid.

Ioannes Dominguez Cartazetenſis in diffinitorem

rem eligitur. ab.77.n.15.
A Philippo de Taſſis Romam mittitur. ab.77. num.25.
Ioannes Guzmanius Melonis Abbas viſitator congregationis. ab.58.n.5.
Et Abbas Vallis-bonæ diffinitor. ab 59.n.13.
In Reformatorem aſſumptus. ab.60.n.1.
Virginis penſum conſuetum, nonnihil minui. num.1.2. & 3.
Quod dutet in feruentioribus aliis palliare curat. n.3.
Martirum petit, vbi præpropera ſatis morte rapitur. n.12.
Quo etiam tempore, ſedes eius flagrat, in Palaciolis. ibid.
Ioannes de Leyſier Ciſtercij Abbas, ad Hiſpaniam venit, cuncta eius cœnobia viſitaturus. ab.53. num.8.
Sed Nauarræ Monaſteriis tantum viſitatis, in cæteris repulſam paſſus, Galliam reuertitur. ibid.
Ioannes Lupezius Moterolenſis, ſacræ Theologiæ Lector, Conſiliarius eligitor. ab.70.n.16.
Abbas S.Martini fit viſitator Generalis. ab.72. num.16.
Ab Abbatia à Magiſtro Lorca deponitur. ab.74.n.14.
Varia, de eius depoſitione iudicia. ibid.
Eius conſtantia, mors, & quædam memoriæ digna. ab.74 n.6.
Ioannes Maldonatus Hortæ Abbas, viſitatores recuſat. ab.78.n.17.
Atque ea occaſione Capitulum intermedium, ad Hortam defert. ibid.
Iterum ex Abbate Hortæ, diffinitor. ab.80. num.17.
Ioannes Marquez Auguſtinianus. ab.72. numero 8.
Ioannes de Oſſuna Vallis-bonæ Abbas, & congregationis Conſiliarios. ab.48.n.9. & ab.49. num.1.
Ioannes Pogius Cardinalis Legatus Iulij III. ab.52.n 6.
Acta Capituli apud Huelgas celebrati confirmat. ibid.
Et duo alia priuilegia noſtris indulget. ibid.
Tranſlationem Monialium Guenſium, ad oppidum Auiles confirmat, & obedientiam Reformatori præſtitam, ratam habet. numero 7.
Ioannes II. Caſtellæ Rex, ad inſtantiam Martini de Bargas, ſcribit Pontifici. ab.29.n.3.
Eiuſdem Martini gratulantes litteras ſuſcipit. num.4.
Annuos reditus tritici, & pecuniæ Martino donat. n.19.
Ioannes de Tortoſa Petræ Monachus, vnus ex his qui fundarunt reformationem. ab.29. num.2.
Ex Monte Sion, ad Vallem-bonam reformandam mittitur. ibid.
Ioannes Zapata Zamorenſis Epiſcopus tranſlationi corporis Sancti Martini aſſiſtit. ab.79. num.16.
Ioannes Zazo Magiſter Nouitiorum, & Abbas in Valle-Paradiſi, qualis & quantus vir. ab.79. num.13.
Eius vita, dotes, & mors, ſatis pretioſa. ibid.
Ipſius opera. n.14.
Ioſephus Garſias, à ſecretis Barnabæ de Benauides deſignatus. ab.70.n.5.
Abbas Complutenſis diffinitor eligitur. ab.72. num.16.
Obiit. ab.77.n.11.
Et quæ officia in ordine habuerit. ibid.
Ioſephus de Zuniga Hortenſis Compluti Abbas viſitator generalis eligitur. ab.69 n.16.
Dein Conſiliarius. ab.70.n.16.
In Reformatorem eligendus Lorcæ occurrit. ab.75.n.13.
Diffinitor eligitor. ab 76 n.10.
Irancium Nauarræ domus, perpetuus & tripartita vnioni ad obſeruantiam facilè acquieſcit. ab.78.n.16.
Subdi Reformatori ardenter optat. ab.82.n.11. & ſeqq.
Neque reſiſtitur à congregatione. ibid.
Dominicum Aſtete, & Ludouicum de Eſtrada inſignes ea obſeruantia Viros Abbates habuit. ab.74.n.3. & ab.81.n.11.
S.Iſidorus Abbatia Ciſtercienſis propè Hiſpalim à Hieronymianis occupatur. ab.32.n 23.
Iſidorus de la Cueſta Superatenſis, viſitator generalis creatur. ab.87.n.15.
Iſidorus Salgado in diffinitorem pro Didaco Gunzalez ſubſtituitur. ab.87.n.4.
Diffinitor quatriduanus, ſub Reformatore quadrimeſtre. ibid.
Iulianus Martinez, ex Vrſatiæ Abbate in Reformatorem tranſit. ab.51.n.8.
Religionis opinione celebris. ibid.
Nonnulla pietatis ſpeciem, præſeferentia ſancit. ibid.
Sed mixta aliis, quæ ſuſpectum reddebant illius zelum. n.3.
In triennij progreſſu, multa commiſit depoſitione digna. n.7.
Nullitas profeſſionis illi obiicitur. ibid.
Turbatum, & diuiſum relinquit gregem. num.8.
Nec deſunt, qui pro ipſo Iuliano, certent. ibid.
Poſt aliquot annos, ad congregationem redit, & Capitulo ſe præſentat. ab.56.n.6.
Patrum miſericordiam implorat, & ex parte impetrat. ibid.
Ad omnia officia inhabilis in perpetuum declaratur. ibid.
Iulius Papa II. multa in fauorem obſeruantiæ concedit. ab.34.n.6.
Præcipuè pro Collegio Salmantino, tunc erigi cepto. n.7.
Cathedras regendi Monachis eiuſdem Collegij facultatem peramplam, præbet. ab.78. num.10.
Iuncaria Abbatia In Gallecia Aurienſis Diœceſis. ab.49.n.5.
Cedente Andrea de Zuazo ipſius vltimo Commendatario, à Paulo III. congregationi vnitur. ibid.
Idque ad inſtantiam Imperatoris, & Reformatoris ſupplicantium. ibid.
A ſuppreſſione Procuratorum appellat. ab.74. num.17.
Iuriſdictio in cauſas congregationis, poſt Reformatorem, Populeti Abbati conceditur. ab.29. num.5.
Mox abrogatur, & in Abbatem Ciſtercij transfertur. ibid.
Cum delegatione (ſi impeditus exiſtat) ad

Priorem S. Benedicti Valliſoleti. ibid.
Iuſtus Matienzo à Bernardo Eſcobar recens defuncto, cum ingenti opinione Sanctitatis, vocatur ad gloriam. ab.79.n.5.
Sanctè obdormit. ibid.

L

LAurentius Alarconius Monſionenſis Abbas. ab.87.n.3.
Quem ſucceſſorem habuit, & qualem. ibid.
Laurentius de Alderete Palaciolenſis Abbas. ab.44.n.1.
Laurentius de Coeto Spinæ Monachus, & quondam Abbas, in oppido de Cardeñoſa, moritur. ab.32.n.48.
Mulieris fortis, Dominæ Mariæ Vela, ſecundum carnem Frater, Sanctos Sanctæ. ibid.
Laurentius Gonzalez in Monaſterio Vallis-bonæ piè obdormit. ab.58.n.8.
Laurentius de Orozco, in Horæ Abbatem ſubrogatus. ab.40.n.12.
In reformatione euectus. ab.49 n.1.
Triennio abſoluto, Synodum apud Montem Sion congregat. ab.50.n.2.
Christophorum, de Orozco ſucceſſorem habet. ibid.
Conſiliarius deſignatur. ab.51.n.6.
In diffinitorem item eligitur. n.10.
Mox in Conſiliarium. ab.52.n.8.
Laurentius de Peñafiel Vallis-Paradiſi Monachus. ab.56.n.2.
In Reformatorem eligitur. ibid.
Duo capitula Prouincialia celebrat. ab.57. num.1.
Capitulum in Valle-bona celebratum febre impeditus adire non valuit. n.7.
Capitulum aliud celebrandum indicit. ibid.
Valerianum de Oliuenza pro ſe ſubrogat. ibid.
Eundem in munere Reformatoris ſucceſſorem accipit. n.1.
Iterum in Reformatorem eligitur. ab.58.n.10.
Leges nonnullas reuocat, & alias de nouo addit, & à Leone X. confirmari obtinet. ibid. n.11.
Capitulo apud Montem Sion congregato, Froilanum de Salazar ſucceſſorem accipit. ab.39.n.3.
Et in ſequens triennium diffinitor eligitur. ab 39.n.4. & ab.40.n.4.& 7.
Tertiò in reformatorem aſſumitur. ab.42. num.2.
Triennio finito Capitulum apud Montem Sion congregat. ab.46.n.1.
Bartholomæum Henriquez, pro ſe ſubrogat. ibid.
In Reformatorem quartò eligitur. ab.47.numero 1.
Abbatiam de Benauides, congregationi acquirit. ab.74.n.2.
Cum Hypponenſi Epiſcopo, ſuper Vrſariæ Abbatia, non parum laborat. ibid.
Abſoluto triennio apud Montem Sion indicit Capitulum. ab.48.n.1.
Sed infirmitate præpeditus, abeſt. ibid.
Ambroſium, de Gueuara, pro ſe ſubſtituit, qui Capitulo præeſſet. ibid.
Quem & ſucceſſorem accipit. ibid.
Laurentius de Salamanca Huiæ Abbas. ab.51. num.9.
In Capitulo apud Huelgas Valliſoleti celebrato Secretarius eligitur. ibid.
Laurentius Sobrino Monſionenſis fœlici tranſitu gaudet. ab.73.n.5.
Fratrem Alphonſum à Sancto Stephano poſt biennium ad cœlos trahit. ibid. & ab.74. num.7.
Laurentius de Valsanas Carrazetenſis, pro Martino Gutierrez in diffinitorem ſubrogatur. ab.86.n.20.
Laurentius de Zamora Hortenſis ſacræ Theologiæ Præceptor, diffinitoris exemptionibus donatur. ab.74.n.3.
Hortæ Abbas, viſitator generalis eligitur. num.12.
Cataloniam Regis Catholici iuſſu viſitat. ab.76.n.1.
Viſitationi Caſtellæ renuntiat. ibid.
Pro Dionyſio Barahona diffinitor ſubrogatur. num.4.
In ſequenti Capitulo in Abbatem Hortæ proponitur, & eligitur. ab.77.n.9.
Sed Populeti in Catalonia detentus adhuc Abbatiæ renuntiat. ibid.
Redux in diffinitorem eligitur. n.13.
Liti inter Reformatorem viſitatoreſque decidendæ, conſulto abeſt. ab.77.n.30.
Compluti moritur. ab.78.n.7.
Sacrorum Bibliorum Cathedram, vltro ſibi oblatam, recuſat. ibid.
Obiit, ad Parentis Bernardi ſimilitudinem. ibid.
Eius acta, dignitates, & monumenta. numero 8.
Lectores ſacræ Theologiæ, quibuſdam exemptionibus gaudere iubentur. ab.68.n.2.
Leges condere Reformatoribus, omnino prohibitum, & quam ob cauſam. ab.20.n.20.
Leges nouellæ, Martino de Bargas mortuo, mutantur. ab.29.n.20.
Antiquæ Magiſtri Martini, typis mandati iubentur. ab.42.n.5.
Leges quamplurimæ, mutato licet nomine, in Capitulo conduntur. ab.42.n.3.
Toleti vulgantur Nucalenſis Abbatis opera. ab.52.n.3.
Reuiſi iubentur. ab.56.n.3.
Leges obſeruantiæ penitus inuertuntur. ab.71. n.12.& ſeqq.
Frequentius potentibus, quam potentas legibus parent. ab.77.n.7.
Earum permanentia procuratur. ab.82. numero 7.
Antinomiæ in recens vulgatis multæ inuentæ. ab.85.n.2.& ſeqq.
Plura vide verbo *Diffinitiones*.
Legionenſes Aulam Regum Legionis, Monachis ſaltus natalis recens incendium paſſis, vltro offerunt. ab.78.n.15.
Leo Papa X. quædam in fauorem obſeruantiæ, conceſſit. ab.57.n.13.& ſeqq.
Aliis per extenſionem gaudere iubet. n.15.
Liber Proceſſonarius. Vide *Proceſſonarius Liber*.
Liber Vſuum. Vide *Vſuum Liber*.
Lucas de Borſa, in Valle-Paradiſi ſanctè obdormit. ab.86.n.15.
Ludouicus de Almendariz Valparienſis, cum nullum in congregatione munus exercuiſſet, in Abbatem Oliuæ præſentatur. ab.77. numero 12.

Vnioni Olinæ ad obſeruantiam acriter, repugnat. ab.78.n.16.
In Epiſcopum Iaceuſem promouetur. ab.79. num. 7.
Inoé in Vrgelitanum, mox in Tarraconenſem Archiepiſcopum,& Catalonix Pro Regem. ab.82.n.12.& 13.
Sanctè obdormit; atque adeo exauſtus eleemoſynis,vt de eleemoſynis eguerit ſepehri. ibidem.
Ludouicus Aluarez de ſolis Moterolæ Monachus, in congregationis conſiliarium electus. ab.52.n.10.
Moa in diffinitorem. ab.52.n.9.
Iterum in couſiliarium. ab.53.n.14.
In Carraaetl Abbatem, & tertio in Conſiliarium. ab.54.n.7.
In Reformatorem aſſumptus. ab.55.n.1.
Triennio finito Synodum congregat,apud Palaciola. n.7.
Alphonſum Ruicium ſucceſſorem accipit. ab.56.n.1.
Diffinitor,Conſiliarius congregationis renunciatur. n.11.
Breuiarinm, & Diurnale vulganda accipit. ab.57. n.3.
Conſiliarij munus abdicat. ibid.
Sacri Conuentus Calatrauæ Prior efficitur, & totius inclytæ Militiæ, in ſpiritualibus adminiſtrator. ab.59.n.7.
Viſitandis,& Reformandis Nauarræ Eccleſiis, ab Abbate Ciſtercij deputatur. ibid.
Eundem de ſtatu illorum cœnobiorum certiorem facit. ibid.
Per mortem Ioannis Guzmanij Reformatoris, in Præſidem congregationis abſens eligitur. ab.60.n.13.
Electus,per Epiſtolam vocatur, & per cenſuras acceptare compellitur. n.14.15.& 16.
A viſitatione Eccleſiarum, & à condendis legibus abſtinet. n.16.
Reſiduo Triennij expleto,Præfecturam deponit. n.18.
Diffinitiones Obſeruantiæ in Latinum vertit, & in meliorem Ordinem redigit, atque Compluti vulgat. ab.61.n.5.& 6.
Calatrauam deſerit, & Moterolam reuertitur. ab.64.n.7.
A Philippo ſecundo, in Fiterienſem Abbatem præſentatus acceptare recuſat, & quam ob cauſam. ibid.
Priuilegia congregationis iubetur inquirere. ab.67. n.4.
De morte Nicolai de Rueda Abbatis S. Martini graues totius Conuentus litteras ſuſcipit. n.7.
Senio fractus,de priuilegiis inquirendis,ſe excuſat. ab.68.n.3.
In Conuentu Moterolæ piè obdormit. ab.70. num. 8.
Eius functiones,& officia varia. n.9.
Corporis ſimul,& animi deſcriptio. n.10.
Ludouicus Bernardus Monachus Spinæ, ſacræ Theologiæ Lector deſignatur. ab.66.n.14.
Ex Abbate Salmaticenſi, Conſiliarius. ab.70. num. 16.
Et diffinitor. ab.71.n.3.
Atque in eodem Capitulo Reformator. ab.72. num.1.
Primus ex Noſtris quem inſigniuit Laurea Salmanticenſis. ibid.
Et Primus Magiſterij Laurea decoratus,in Reformaturem aſſumptus. ibid.
Multa innouat, quæ non leuam inuidiam illi conciliant. n.2.3.4.& 5.
Sacrorum Bibliorum Cathedræ apud Salmanticenſes Candidatus repulſam patitur.ab.72. num. 8.
Edmundi in Cruce Abbatis Ciſtercij, conuocatorias ad Capitulum generale litteras ſuſcipit. n.9.
Non tamen ad Ciſtercium, quempiam mittit. ibidem.
Vincentium de Encalada ſucceſſorem optat. ab.73.n.1.
Ac de ipſo ſuccedente,vtcumque gaudet. ibid.
Petro de Lorca, in Generalatu fauet, ſed non ex animo. ab.74.n.2.
In omnibus,& per omnia illi obſequitur. ibid.
In ſequenti Capitulo diffinitor eligitur. n.21.
Lorcæ per omnia obſequitur. ab.75.n.12. & ab.76.n.5.& 11.
Luſitaniam iuſſu Philippi III. viſitat. ab.77. num. 28.
Ex Luſitania redux diffinitionem amittit. ab.77. n.34.
Abbas Salmanticenſis renuntiatur, ſed intra annum Abbatiæ ipſe renuntiat. ab.78.n.14.
In Capitulo anni 1617. diffinitor. ab.78.n.35.
Ludouico de Eſtrada, ſuffragium in electione Præſidis ambienti, acriter reſiſtit. ab.79. num.27.
Et Gaſpari de Vueda cum in Præſidem veniret eligendus. n.30.
Apoſtolicæ Sedis Nuncium appellat. n.31.
Matritum adit. n.33.
Quam reuerenter ab ipſo Nuncio ſuſceptus. ibidem.
Gaſparem de Vueda ab officio deponi facit. ibidem.
D. Henricum Piementel Valliſoletanum Epiſcopum in Capituli futuri Præſidem, impetrat. n.34.
Salmanticam reuertitur. ibid.
Atque ab eius abſentia, omnia ferè in contrarium mutata videt. ibid.
Paraliſi corripitur; & ſaxſenio impeditus omnino manet. ab.82.n.48.
Tandem decedit. ibid.
Deſcriptio eius,ſepultura,& Epitaphium.ibid.
De eius Bibliotheca litigatur,& tandem componitur. ab.83.n.3.
Ludouicus de Eſtrada Hortenſis, eiuſdem domus Procurator. ab.53.n.15.
Commentarios in S.Regulam edere iubetur. ab.54.n.3.
Hortæ Abbas,& cõgregationis diffinitor. n.7.
Corpora BB. Martini, & Roderici Hortæ transfert. ab.55.n.4.
Conſiliarius eligitur. ab.55.n.7.
Rector Collegij Complutenſis per Magiſtri Cypriani mortem deſignatur. ab.56.n.2.
Eidem Collegio iterum præficitur. ab.57.n.3.
Conſiliarius item creatur. ab.57.n.5. & ab.59. num.23.
In diffinitorem eligitur. ab.60.n.18.
Pro quiete congregationis ad Caſtellæ Præſidem ſcribit. ab.61.n.9.
Ex Hortenſi Abbate denuo diffinitorem agit. ab.62. n.8.

Extremam diem claudit. ab.64.n.6.
Carolo Principi, & Ioanni Auſtriaco Philippi II. Fratri, eximie gratus. ibid.
Sancto Ignacio de Loiola charus, & in multis perutilis. ibid.
Eius ſepulchrum in media Hortæ Eccleſia. ibidem.
Ab Hẽriquez in Menologio cõmemoratur. ib.
Ludouicus de Strada alias Vallisbonenſis, à ſecretis Philippi Taſſis. ab.77.n.25.
Pro Petro de Lorca in diffinitorem eligitur. ibidem.
Et iterum ad futurum triennium diffinitorum, 30.
In Reformatorem promouetur. ab.78.n.1.
Salmantino Collegio pro continuando ædificio expenſas parat. ab.78.n.4.
In Cathedras, & earum poſſeſſores acriter inuehitur. n.11.& ſeqq.
Dionyſium Cuebum Magiſterij licentia donat, & qua conditione. n.13.
A Philippo III. Matritum vocatur, & quam ob cauſam. n.16.
Ioanni Maldonato Abbati Hortenſi nimium fauet. n.17.
Eius cauſa, Capitulum intermedium, ad Hortam defert. ibid.
Politiã Ordinis innectere conatur. n.18.& 19.
Sed grauiter ab aliis illi reſiſtitur. num.20. & ſeqq.
Monſionenſibus, ſuper exemptione contributionum, litem mouet. n.24.
Andræam de Truxillo, quem à ſecretis habebat, diffinitorem creat. n.29.
Et creditor optare Reformatorem. ibid.
A Petro Ouiedo, præ aliis, illi timet. n.30.
Vocales multos Valliſoleti congregat. n.31.
Angelum Manrique contra Petrum de Ouiedo pro Andrea de Truxillo, fruſtra trahere tentat. ibid.& n.32.
Ex duobus ab Angelo propoſitis, prætermiſſo Truxillo, alterum eligit. n.33.& 34.
Suffragium in electione Præſidis ambit. ab.79. num. 26.
Capitulares diuidit. n.27.
Et tandem præualet. n.28.& ſeqq.
Gaſparem de Vueda in Præſidem congregationis eligit. n.32.
Andream de Truxillo tandem Reformatorem facit. ab.80.n.1.
Eius omnino potens congregationem ſolus gubernat. ab.n.14.& 16.
In ſucceſſurea Andreæ tres proponit. ibid.
Et in diffinitores viros omnino dignos. n.17.
Suæ potentiæ plus nimio fidit. ibid.
E tribus quos in Reformatores propoſuerit, Dionyſium præfert. n.18.
Sed ſuffragiis fruſtratus potentia cadit. ab.81. num 5.
A Philippo IV. ad Abbatiam de Tranzo præſentatur. n.31.
Eiuſdem Abbatiæ vnionem, ad congregationem Caſtellæ ardẽter procurat. ab.82.n.17.
Eius petitio à congregatione admittitur. numero 21.& 22.
Sub quibus conditionibus. n.23.
Pro vnione, & ſubiectione libellum edit. n.24.
Capitulum intermedium adit, eandem obedientiam obtenturus. n.41.
In Capitulo generali ſequenti de remiſſione congregationis queritur. ab.83.n.2.
Quale à diffinitorio reſponſum acceperit. ib.
Iterum in Capitulo generali comparet, & ſe ſaltem abdicata Abbatia, congregationi, & Vallisbonæ reſtitui petit. ab.85.n.15.
Ludouicus de Riuera Hortenſis, Abbas Vallis-Viridis, in Reformatorem proponitur. ab.64. n.21. & ab.68.n.1.& 13.
Conſiliarius creatur. ab.64.n.17.& ab.68.n.21.
In Monaſterio Hortæ pie obdormit. an.69.n.7.
Lupus Cananas à ſecretis congregationis, ex Monacho, & Abbate Vallis Paradiſi, diffinitor eligitur. ab.81.n.22.& ab.82.n.1.
Huelgis ad Burgos ſacris Monialium confeſſionibus excipiendis adeſt. ab.84.n.19.
Inde Abbas Vallis Paradiſi creatus iterum. ib.
Exinde viſitator generalis. ab.85.n.36.
Lupus de Leon Vallis Paradiſi Abbas viſitator electus. ab 65.n.17.
In diffinitorem pro Franciſco Suarez ſubrogatur. ab.66.n.1.
Et in viſitatorem ſeptem Eccleſiarum pro Marco de Villalua. ab.66.n.15.
Diffinitor in Capitulo anni 1590. ab 66 n.18.
A Philippo II. Catholico ad Reformandus Luſitaniæ Conuentus, mittitur. ab.68.n.15.
Abbas Superati in Conſiliarium eligitur. ab.69.n.16.
Et iterum. ab.75.n.17.
In Generalem à multis deſideratur. ab.75.n.1.
Moritur. n.7.
Dicterium quod de ipſo, & aliis vulgo increbuit. n.11.
Luſitana Congregatio per duos Monachos Caſtellæ viſitatur, ſemel & iterum. ab.68.n.15. & ab.77.n.28.
Eius priuilegia, ad obſeruantiam extenduntur. ab.63.n.7.

M

MAgiſteria, cum præ multitudine vileſcerent, Capitulo generali reſeruantur. ab.74.n.4.9.& 21. & ab.77.n.3.
Ad duodecim tantum reſtringuntur. ab. 81. num. 8.
Magiſtri, ſi per duodennium legerint, ſuffragium in Capitulis perpetuum habent. ab.74. n.4.9.& 21.
Sedes promiſcuas inter Abbates, diffinitoreſque habere iubentur. ab.75.n.1.
Eliguntur per ſuffragia congregationis. ab.82. num.8.
Neque extra Palaciola, niſi Salmanticæ, aut Compluti, gradum accipiunt. ibid.
Magiſtri qui vacant, in Capitulis extraordinariis à quibus eligantur. ab. 85.n.2.& ſeqq.
Malachias aſſua ex Monacho, & Priore Hortæ, Rotæ Abbas, & titularis Epiſcopus Vticenſis. ac.69.n.15.
In Epiſcopum Iacenſem eligitur. ibid.
Poſt perfectiſſimam vitam, ſanctè obdormit, & ſingulari honore ſepelitur. ab.74.n.10.
Malachias de Partillo Hortenſis, ſacræ Theologiæ Magiſter. ab.83.n.29.
Mantius Palaciolenſis Abbas congregationis Conſiliarius. ab.48.n.1.
Marcus de Portes Nucalenſis Monachus, vnus è duodecim primis Collegis Salmaticenſibus. ab.64.n.15.

Sanctè obdormit. ab.74.n.12.

Marcus del Varrio Spinæ Monachus S.Prudentij. ab.51.n.1.
In Reformatorem aſſumitur, & ſimul in Abbatem Palacioleoſem. ab.51.n.1.
Primus qoi vtramque coniungit dignitatem. ibidem.
Triennio cum laude finito, Capitulum in Palaciolis congregat. ab.53.u.1.
Didacum Oſſorio ſucceſſorem accipit. ibid.
In viſitatorem deſignatur. ab.53.n.14.
Atque in diffinitorem. ab.54.n.7.
Item io Conſiliarium. ab.55.n.7.
Abbatem Vrſariæ ageos, eiuſdem domus rtanſlatiooem ad Valliſoletum recoſat fortiter. ab.56.n.8.
Diffinitor renontiatur. num. 11. ab.57.n.6. & ab.58.o.5. & ab.59.n.13.
Saltus noualis Abbas, & congregationis Conſiliarius. ab.60 n.18 & ab.62.n.8.
Cum inſigni ſanctitatis opinione obiit. ab.63. nom.4.
Signis tlluſtratus, ante & poſt mortem dicitur. tbidem.
Oppidom Magaz natale habuit ſolum, & ſepulturam. ibid.

Marcus de Villalua Montis Sion Monschus, & Abbas congregationis viſitator. ab 61.n.16.
Collegij Complutenſis Rector. ab.63.n.8.
Cum eiuſdem Rectoribus retentiooe, maternam domum vacautem adminiſtraodam ſuſcipit. ibid.
Congregationis Cooſiliarios eligitor. ibid.
Io Reformatorem eainde aſſumitur. ab. 64. oum.1.
Pro Collegio Salmaotino erigendo multum laborat. n.10.
Nec labor fructuoſo effectu caruit. n. 15. & ſeqq.
Triennium eaplet. n.17.
Athanaſium de Motante ſocceſſorem accipit, ab.65.n.1.
Primus Collegij Salmantini Abbas. n.2.
Eius incrementa eaimie promouet. n.3.
Eorum quæ in Capitulo anni 1584. geſta ſunt, auctor à multis creditur. ab.65.n.4.
Athanaſij Motante potentiam infringit. numero 9. & 10.
Primus diffinitor in Capitulo anni 1587. electus. n.10.
Io Salmaotino Collegio relectus. ab.66.n.3.
Septem Eccleſiarum viſitatur, præter morem communem deſignatur. ab.66.o.10.
A Philippo II. Rege Catholico io Abbatem Phiterienſem eligitur. ab.66.n.15.
Communicationem ſacrificiorum, à congregatione petit, & impetrat. ab.68.o.3.
In Monaſterio Fiterij ſanctè obdormit. ab.68. oom.8.

D. Maria Aragonia inſignem fundatiooem Matriti, Noſtris offert. ab.66.n.7.
Sed ab eis reſpuitur. ibid.

S. Maria de la Franquera. Vide *Franquera.*

S. Maria Regalis Monaſterium apud Valliſoletum. ab.32.n.13.
Eliſabetham de Herrera Abbatiſſam habet. ibidem.
Congregatiooi vltro ſe ſubdit. ibid.
Celebre Capitulum, multiſque titulis Noſtris memoraodum in eo celebrator. ibid.
S. Clementem Toletanorr reformat. ab. 60. num.8.
Philippam Luſitanam, Antonij Luſitani Principis filiam recipit. ab.64.n.8.

S. Maria Regalis prope Burgos celebris Ciſtercienſis Monialium domus. ab.35.n.10.
Cum Monachis obſeruantiæ pactum ioit. ib.
Viſitari à Reformatore recuſat. ibid.

S. Maria de Sotos albos, Domus, in Segouienſi Diœceſi, Sacris-mœnibus vnitur. ab.32.n.41.

Martini nomen, in obſeruantiæ Hiſpaniæ primordiis fatale. ab.30.n.3.
Per longam Reformatorum ſeriem in initio protractum, ſine vllo incremento congregationis. n.5. & ab.35.n.2.

Martinus cognomento de Bargas congregationis Hiſpaniarum auctor. ab.28.n.1.
Io ſacra Theologia Magiſter, & in decretis Bacalaureus. ibid.
Eius genus, & patria. ibid.
In Hieronymiana Religione profeſſus. ibid.
Apud Martinum V. gratia pollet. ibid.
Eius Pœnitentiarius, & Concionator. ibid.
In Monaſterio Petræ habitum ſuſcipit. ibid.
Primitiuum Ciſtercium cum ſociis ardet. ibid.
Romam petit, & in Monaſterio ſanctæ Cæciliæ occultus latet. n.2.
Mox in publicom prodit. & à Martino V. gratanter accipitur. ibid.
Ab eo pro duobus Monaſteriis, litteras impetrat. ibid.
Abbati de Salas Cardinali Hiſpalenſi præſentat. ibid.
Ad Hiſpaniam redit ſimul cum ſocio. n.4.
Petram adit, & ſocios conſolatur. ibid.
Caſtellam peragrat, & Toletum aduenit. ibid.
Ab Alphonſo Martinez ſanctæ Eccleſiæ Canonico, & Theſaurario hoſpitio ſuſcipitur. ibidem.
Locum Monaſterio ædificaodo aptum quærit, & inoenit. ibid.
Fuodum eodem Alphooſo pecuniam largieote, emit. ibid.
De licentia Archiepiſcopi Toletani diſponit fabricam. ibid.
Aragoniam reuertitur, & ſui propoſiti ſocios, Toletum ducit. n.8.
Primus Prior, ſimul & Reformator. ibid.
Vallem bonam reformandam de manu Epiſcopi Palentini ſuſcipit. ab.29.n.5.
Eandem domum pro ſecundo Eremitorio ſubrogat. ibid.
Monachos, ex Monte Sioo adducit, queis ipſe præeſt. ibid.
Gregorium de Medina Romam cum litteris Ioannis II. mittit. ab.29.n.2.
Ab Eugenio IV. quæcumque fecerat, confirmari petit, & obtinet. ibid.
Ioanni II. Caſtellæ Regi ſcribit. ibid.
Indultum pro ſea aliis Monaſteriis à Pontifice obtinet. n.5.
Ferrariam eum duplici ſocio adit. n.15.
Plurima ab Eugeoio IV. Ferrariæ impetrat. ib.
Generali Latinorum, & Græcorum Synodo ibidem celebratæ intereſt. ibid.
Ad Hiſpaniam reuerſus, multa patitur, & calamitatibus oppreſſus obiit. n.19.
Alij in Valle Eccleſiarum deceſſiſſe affirmant. ibidem.
Sepulchrum eius obſcurum, & incognitum. ib.

Ab

Ab Eugenio IV. eximie laudatur. ibid.

S. *Martinus de Caſtaneda* antiqua domus in Diœceſi Aſtoricenſi. ab.48.n.10.

Cedente eius vltimo Commendatario, Epiſcopo Hypponenſi, à Paulo III. congregationi vnitur. ibid.

Quidam eius Abbas dignitate priuatur. ab.61. n.8.& ab.74 n.14.

Nicolao de Rueda Moterolenſi Abbate gaudet. ab.66.n.18.

Eius fœlici tranſitu illuſtratur. ab.67.n.7.

A ſuppreſſione Procuratuum appellat. ab.74. num.17.

Martinus de Cubas apud Montenſion habitum induit. ab.29.n.17.

Poſt obitum Martini de Bargas, in Reformatorem eligitur. n.21.

Diſcordi electione, & incerta poteſtate. ab.29. num. 21.

Valli bonæ præeſſe cupiens, electum à Monachis Abbatem eiicit. ibid.

Cauſa ad Pontificem Romanum delata, & Abbatis, & Reformatoris dignitate priuatur. ibid.

In Reformatorem ſecundo eligitur. ab. 30. num. 5.

Ante quinquennium, Præfectura abdicata, Martinum de Montaluo pro ſe ſubrogat. num. 6.

Abbatem Spinæ vacantem Romæ impetrat. ab.32.n.14.

Et impetratam congregationi reformandam tradit. ibid.

Martinus Curiel Valliſolenſis Monachus. ab.30.n.4.

In Reformatorem electus. ibid.

Quinquennium explet, & Martinum de Cubas ſucceſſorem habet. ibid.

Martinus de la Fuente Hortenſis librum vſuum cum magno fructu vulgat. ab.65.n.4.

Sanctè obdormit. ab.69.n.5.

Martinus Garſias Monſionenſis in Abbatem eiuſdem domus eligitur, & quo fine. ab.87. num. 3.

Martinus Gutierez ex Abbate Spinæ diffinitor. ab.81.n.22. & ab.82. n.1.

Ab Angelo Manrique Romam mittitur. ab.82.n.39.

Ad Capitulum intermedium proximum redit. num.41.

Negotia pro quibus miſſus expedit. ibid.

Aliquibus ſuſpectus, quod aliqua in narratiuis immutauerit. ibid.

Ab Angelo, cum aliis, in ſucceſſorem Generalatus proponitur. ab.82.n.50.

Præ cæteris affectum eius rapit. ibid.

Contra congregationem, in fauorem Spinæ, litteras impetrat. n.52.

Eas per errorem Reformatori tradit. n.53.

A Reformatore corripitur, & nihilominus Reformator deſignatur. n.55.

In Reformatorem, quamuis difficulter, eligitur. ab.83.n.1.

Magiſterij in Academia Palaciolenſi primus Reformator gradum ſuſcipit. ibid.

Pro Bibliotheca Ludouici Bernaldo litigat. ab.83. n.3.

Occaſiones diſſentiendi ab Angelo quærit. n.4.& 18.

Ab eo auerſus facile cognoſcitur. n.6.

Exactionem Tricennatij S. Lamberti primus exequitur. n.7.

Legem firmandis legibus ante Triennium latam abolet, & quam ob cauſam. n.13.

Chryſtophorum Martinez viſitatorem ſupernumerarium, ad quandam Synodum vocat, & quo fine. n.19.

Diffinitorum ſuffragia in ea Synodo conſultiua, & non deciſiua eſſe proponit. numero 20. & 21.

Relectiones præ cunctis aliis curat. n.22.& 23.

Vtrique diffinitorio illudit. n.23.& 24.

Atque aliquorum pœnis ludibria addit. n.27.

Palam ab Angelo deſciſcit. n.30.

Galleciam, in fine Triennij peragrat, & qua occaſione. n.32.

Philippo Regi ad bellum milites parat. ibid.

Petrum de Andrade ſucceſſorem ſibi eligit. num.33.

Valerianum, & Angelum Valliſoletum vocat. ibidem.

Eundem Petrum de Andrade illis proponit. ibidem.

Valerianum ad ſe facile trahit. ibid.

Sed Angelum non poteſt perſuadere. numero 34.& 35.

Diffinitores viſitatoreſque proponit. n.38.

Franciſcum Neila in diffinitione Angelo fruſtra præfert. ibid.

Petrum de Andrade ſucceſſorem obtinet. ab.84.n.1.

Valeriano Spinoſæ, in electione & Chriſtophori Martinez, quamuis ſibi infenſi, adhæret, & quam ob cauſam. n.20.

Spinæ in fine Triennij cum ipſo conuenit. ab.85.n.34.& 35.

Abbas Matriti, diffinitor eligitur. n.36.

Nicolaum Brabo, & Michaëlem Velcan in Reformatores proponit. ab.85.n.36.

Sed Nicolao excluſo, Michaëlem præfert. ab.86.n.1.

Quam ob cauſam Michaëli magis adhæſerit. ibidem.

Neque ipſi furenti vnquam reſtiterit. n.2.

Super obligatione officij B. Mariæ, & protectione Auctorum qui dubitarunt, male audit. n.4.

Prædicationem generalem Magiſtro Chriſtophoro de Ouando debitam, ad alium transfert. ab.86.n.5.

Magiſterium in diffinitorio conferendum contra leges reſeruat. n.6.

Et diffinitores diſpenſare ſecum facit. ibid.

Diffinitioni renuntiat, & quam ob cauſam. ibidem.

Succeſſionem in Generalatu molitur. ibid. & ab.8.n.2.

Petrum Xainnium pro Michaële Velcan ſubrogari procurat, & qualiter. ab.87.n.1.

Et pro Laurentio Alarconio, Martinum Garciam, vt Thomam Nieua congregationi præficiat. ab.87.n.3.

Succeſſionem, quam in Generalatu affectat, nouo Reformatori pandit, & per eum diſponit. n.5.

Aſſentationes diffinitorum experitur. n.6.

Litteras Pontificias, nouennalis vocationis reuocatorias oſtendit, & à diffinitorio acceptari facit. ibid.

An in diffinitorem eligi poſſit, grauiter dubitatur.

dubitatur. n.11.
Sed tandem eligitur. n.12.& 13.
Iterata de ipſo dubitatio ſuper officio Reformatoris. ab.88.n.1.
Diſpenſatum ſe per Reformatorem allegat, & per diffinitorium. ibid.
Mox litteras Pontificias, impedimenti reuocatorias, oſtendit. n.2.
Duplex diffinitorium iudicem accipit. n.3.
Tandem non impeditus declaratur, atque eligitur. n.4.
Fœlicitas,& infœlicitas eius remiſſiue. ibid.
Athanaſium Cucho in diffinitorem pro ſe ſubrogat,& quo fine. n.5.
Martinus de Logroño Petræ Monachus, ex primis Patribus Hiſpanæ congregationis. ab.28. n.1. in fin.
A Martino de Bargas in Priorem Montis Sion ſubrogatur. ab.19.n.2.
Ibidem moritur inſigni cum opinione ſanctitatis,& in medio choro ſepelitur. n.17.
Martinus Monachus in Valle Eccleſiarum ſanctè obdormit. ab.66.n.16.
Martinus de Montaluo Vallis bonæ Monachus, ab.29 n.13.
In Reformatorem electus per quinquennium. ibidem.
Minus pacifice officio fruitur. ibid.
Litterarum Nicolai V. conſcius, ne intimentur, cauet. ab.30.n.2.
Pacificum de Liaño Romam mittit. ibid.
Quinquennium explet, & Martinum de Curiel ſucceſſorem habet. n.3.
In Reformatorem ſecundo eligitur.ab.30.n.6.
Martinus de Oñate ex Abbate Carrazeti diffinitor eligitur. ab 40.n.4.
Martinus Papa V. Martinum de Bargas eximiè diligit. ab.28.n.1.
Eundem à Concionibus,& à ſacris Confeſſionibus habet. ibid.
Venientem Romam, gratanter ſuſcipit. n.2.
Erigendi duo eremitoria copiam facit. ibid.
Martinus Palaciolenſis Abbas XXIX. Reformationem recuſat. ab.29.n.6.
Abbatem Superati in Patrem eligit. ibid.
Martinus de Peraza Hortæ profeſſus. ab.72. num.8.
In Cullegio Complutenſi Collega primum, deinde concionator. ibid.
Cum ad Hortam redire iuberetur, ad Carmelitas tranſiit. ibid.
Per ſententiam Pontificis Hortæ reſtitutus, ab Abbate Conuentuque dimittitur. ibid.
Sacrorum Bibliorum Cathedram Salmanticæ obtinet, repulſam paſſis Ludouico Bernaldo Reformatore, & Fratre Ioanne Marquez Auguſtiniano. ibid.
S.Martinus Primus Vallis Paradiſi Abbas.ab.48. num. 3.
Eius feſtum per totam obſeruantiam celebrari iuſſum. ibid.
Ipſius corpus ſolenniter tranſfertur, ſub Andrea de Cordoua. ab.79.n.15.& ſeqq.
Reliquiæ Azamorenſi Eccleſia deuotiſſimæ ſuſcipiuntur. n.17.
B.Martinus quondam Hortæ Abbas, & Seguntiæ Epiſcopus. ab.35.n.4.
Eius ſacri corporis tranſlatio. ibid.
Martinus de Soria, S. Martini Abbas,& congregationis conſiliarius. ab.56.n.11.
In Reformatorem propoſitus. ab.58.n.1.
Marzilla Nauarræ domus vtroni ad obſeruantiam facile acquieſcit. ab.78 n.16.
Mataplana Abbatia Ciſtercienſis in Diœceſi Palentina. ab.3.n.5.
Ioannem Epiſcopum Algerenſem vltimum Abbatem Commendatarium habet. ibid.
Per cuius ceſſionem congregationi vnitur. ibidem.
Capitulum Prouinciale ſuſcipit, in quo multa ſtabilita leguntur. n.8.
A ſuppreſſione Procuratorum appellat. ab.74. num.17.
Magnæ partis Eccleſiæ ruinam patitur Icone Virginis illæſa inter ruinas. ab.77.n.10.
Matthæus de Naua Hortenſis,& Hortæ Abbas, conſiliarius eligitur. ab.71.n.3.
S.Maurus Patriarchæ Benedicti diſcipulus in congregatione celebrari decernitur. ab.60.n.4.
Maximus de Medina Montis Rami Abbas congregationis viſitator. ab.61.n.16.
Eiuſdem conſiliarius, ex Iuncariæ Abbate factus. ab. 63. n 8.
Dein ex Montis Ramorum Abbate, diffinitor. ab.64.n.17.
Iterum in Capitulo anni 1587. ab.65.n.10.
Ex Abbate Vrſariæ, Conſiliarius in Capitulo anni 1590. ab.66 n.18.
Et item in Capitulo alio eiuſdem anni. ab.68. num.8.
Et in Capitulo anni 1596. ex Abbate Montisferi. ab.69 n.16.
Meira Monaſterium in regno Gallæciæ Lucenſis Diœceſis, congregationi vnitur. ab.37.n.13.
Collegio Philoſophiæ adiudicatur, & multis viris illuſtribus pollet. ab.70.n 6.
Ferreira Monaſterio Monialium ipſius filiatione, deſtituitur. ab.70.n.15.
Melchior Gallo Vallis Eccleſiarum Monachus genere nobilis, & multis dotibus clarus immatura morte decedit. ab.81. n.17.
Melchior Lopez à ſecretis Lorcæ Reformatoris. ab.76.n.4.
Viſitator ſeptem Eccleſiarum eligitur. ibid.
Et rurſus viſitator generalis congregationis, ex Abbate Melonis. ab.76.n.10.
Cum Reformatore ſuper iuriſdictione litigat. ab.77.n.29 & 30.
Sed tandem cedit. ibid.
Melon domus in Gallæcia Tudenſis Diœceſis congregationi vnitur. ab.32.n.3.
A ſuppreſſione Procuratorum appellat. ab.74. num.17.
Ex tenui, breui pinguis Eccleſia facta. ab. 82. num. 16.
Emendis reditibus, pro ſumptibus communibus, ad tempus applicatur. ibid.
Applicatio à Pontifice firmata, per congregationis ſuffragia admittitur. ab.85.n.4.
Sed ſtatim impeditur. n.7.
In domum recollectionis eligitur, & quo fine. n.6.& 7.
Intra Triennium reſtituta vitæ communi ab.86.n.7.
Michael Angelus Spinæ Monachus, eximia pollet induſtria. ab.53 n 4.
Negotiis obſeruantiæ Valliſoleti agendis præficitur. ibid.
Ex S.Martini Abbate, in diffinitorem promouetur. ab.61.n.16.

Spinæ Abbatem agit. ab.62.n.6.
Per Alphonſi Ruiz obitum, in Conſiliarium ſubrogatur. ibid.
Poſtea in diffinitorem eligitur. n.8.
Conſiliarius rurſus efficitur. ab.63.n.8.
Michael Buiza Riuiſici Abbas, congregationis Conſiliarius. ab.59.n.1.
S. Michael Dominatum Aſtoricenſis Diœceſis, Monialibus diſperſis, ad Viros tranſit, ſub Abbate Carracetenſi. ab.32.n.8.
Exin Monialibus reſtituitur, & S. Guillelmo vnitum reformatur. ab.40.n.3.
D. Michael Muñez Conchenſis Epiſcopus, & Valliſoletanus Præſes Capitulo congregationis præeſt. ab.51.n.8.
Munus ſibi commiſſum, vna cum ſupremi Senatus Præſide adimplet. ibid.
Michael Perez de Heredia primus Salmantini Collegij Cellerarius. ab.64.n.15.
Eximius Verbi Dei proclamator. ib. remiſſiuè.
Michael de Quenca Martini de Bargas, in Reformatione ſocius, & coadiutor. ab.28.n.1. in fine.
Cum eodem Martino Romam pergit. ibid. num.1.
A Martino Papa, & Cardinalibus gratanter ſuſcipitur. ibid.
In Hiſpaniam cum Martino cedit, cum quo & Montis Sion fundamenta iacit. n.4.
Michael de Sada Salmantinus Abbas, ea Procuratore Curiæ, Luſitaniam viſitat. ab.77.n.28.
In Abbatem Oliuæ à Philippo III. præſentatur. ab.79.n.7.& ab.85.n.14.
Michael de Seuilla Vallis-Eccleſiarum Abbas, & congregationis diffinitor. ab.40.n.7.
Nucalenſis item Abbas, & congregationis Conſiliarius. ab.48.n.9.& ab.49.n.1.
Michael de Toledo Bugeti Abbas, in congregationis Conſiliatium creatur. ab.60.n.18.
Michael Velazquez Montisſcti Abbas. ab.59. num.13.
Item Montis Sion, & congregationis diffinitor. ab.60.n.18.& ab.61.n.16.& ab.62.n.2.
Michael Velcan Abbas Montis Sion diffinitores, & viſitatores congregat. ab.70.n.23.
Sede vacante Præſidentiam congregationis ſibi arrogare tentat. ibid.
Sed omnino reſpuitur. n.24.
De electione Reformatoris, an Præſidis pro reſiduo triennij facienda dubitat. n.25.
Suffragio Ludouici de Eſtrada contrarios primò, ſed mox eiuſdem fautor, & Promotor. n.30.& 31.
Gaſparem de VVeda eligit, in Præſidem. n.31.
Sed eo depoſito, præſidentiam ipſe accipit. num.33.
A qua etiam ſtatim deponi iubetur. n.34.
In ſequenti Capitulo omnino prætermiſſus. ab.80.n.3.
In Prædicatorem generalem admittitur. ab.84. num.9.
Ex Abbate iterato Montis Sion, diffinitor. ab.85.n.36.
Mox Reformator. ab.86.n.1.
Tertius generalis ex curſu Meiritano. ibid.
Confirmari non eguit. & quam ob cauſam.
Nullo extra propriam domum officio functus. ibid.
Magiſterij Lauream ſtatim ab electione accipit. ibid.
Quale eius ingenium. n.2.
Cum proprios ſequaces non haberet, Matritanis adhæret. n.6.
In Valle-Eccleſiarum ægrotat. n.13.
Qualiter à Lethargo, quo laborabat, excitaretur. ibid.
Salmanticæ Moniales Ieſuitas præceptis opprimit. n.16.
Atque ea occaſione, negatæ ſibi obedientiæ litem incipit, poſt nouennium nondum terminatam. ibid.
In vltimo Capitulo intermedio adhuc violentior. n.17.
Capituli generalis præcepta abrogat. ibid.
Præparandis domibus Valliſoletanis octingentorum ducatorum ſummam impetrat. num.18.
Pro qua nouem millium, & vltra largè inſumit. n.22.
Magiſtrum F. Placidum de Atuiero Compluto exturbat. n.22.
In Abbatia Vallis-Viridis Alphonſo Hurtado potenter contradicit. n.23.& 24.
Febre corripitur, & tandem moritur. ibid.
Eius qualiſcumque deſcriptio. n.25.
Michael Ximenez ex Abbate Hoiæ, viſitator generalis. ab.70.n.16.
Intra annum renuntiat officio. ab.72.n.7.
Cum renuntiaſſet, iterum eligitur. ab.73.n.17.
Miniſtris prohibitum ſub vtraque ſpecie communicare. ab.28.n.10.
Miſſa vna in ſingulis Capitulis cantari decernitur pro defunctis præcedentis triennij. ab.45. num.2.
Miſſa de Venerabili Eucharistia ſingulis quintis Feriis non impeditis celebrari iuſſa. ab.51. num.3.
Miſſæ Matutinales relegandæ in Capitulo generali proponuntur. ab.48.n.10.
Sed renitentibus totius congregationis ſuffragiis, manent. ibid.
Monachus nemo, niſi pro notoriis culpis, vel ad nouum Reformandum cœnobium, è proprio eiici non poteſt. ab.42.n.4.
Moniales quæ Abbatibus iure filiationis ſuberant ſoli Reformatori ſubiici decretum. ab.51.n.3.
Plura vide verbo *Filiationes*.
Monialium Monaſteria in ſuis electionibus Monachorum cœnobiis conformari ſancitur. ab.64.n.3.
Monsferus Monaſterium in Gallecia Compoſtellanæ Diœceſis, non ſine lite congregationi vnitur. ab.35.n.4.
Mons Rami, ſeu Ramorum Monaſterium in Gallecia Aurienſis Diœceſis, congregationi vnitur. ab.39.n.2.
Mons Salutis Abbatia in regno Toletano. ab.48. num.5.
Vacans per mortem Bernardi de Alcocer vltimi Abbatis perpetui, congregationi vniri tentatur. ibid.
Sed reſiſtentibus Monachis, retardatur vnio. ibid.
Sine Abbate per decennium manet. ibid.
Sed tandem congregationi vnitur. ab.50.n.4.
Mons Sion Monaſterium propè Toletum reformationis Hiſpanæ domus prima. ab.28.n.5.
A Martino de Bargas fundatur. ibid.
De licentia Toletani Præſulis ſtruitur. n.5.
Qua die primus lapis ei impoſitus. n.6.

Martinum

Martinum de Bargas fundatorem & primum Priorem habet. n.8.
S. Raymundi corpore diteſcit. ab.32.n.4.
Annuam Tritici ſummam à Roderico Xiron ſacræ Militiæ Magiſtro, ſuſcipit. ab. 32. num.10.
Prioratum apud Hiſpalim à Morerola accipit. num.41.
Sed ægre adminiſtrandum mox renuntiat. ibid.
Didacum Lopez de Haro, & coniugem Mariam da Luna in donatos recipit. ab. 34. num. 2.
A quibus,& hæres inſtituitur. ibid.
Sed orta inde lite cum Marchionibus de Moia moderatam hæreditatis partem capit. ibid.
Franciſco de Buſleidem Archiepiſcopo Biſuntino ſepulturam præbet. ibid.
Abbatia bonæ Vallis illi vnitur. ab. 36. num.6.
Capitula omnia obſeruantiæ ibi celebrari iuſſa. ab.36.n.4.
Sed mox libera per legem relinquuntur,& Paleciolis applicantur. ab.52.n.1.& 5.
Illius Abbas ſimul, & Vallis-bonæ Reformatorem viſitant. ibid.
Duorum Monachorum Sanctorum tranſitu gaudet. ab.74.n.7.
Super exemptione à contributionibus grauiter infeſtatur. ab.78.n.24.& ab.80.n.11.
De compoſitione tractat. ab.85.n.9.
Sed ea remiſſa, omnino nihil peragitur. numero 10.
Morerola domus in Diœceſi Zamorenſi congregationi vnitur. ab. 32.n.33.
Prioratum, quem Hiſpali habet, Moolionenſibus reſignat. n.42.
Fratris Ignacij glorioſo tranſitu gaudet.ab.65. num. 7.
Et Fratris Benedicti. ab 66.n.11.
De morte Nicolai de Rueda Morerolenſis graues à Conuentu S.Martini litteras ſuſcipit. ab.67.n.7.
A Ludouico Aluarez de Solis illuſtratur. ab.70.n.8.
Morimundus à Martino Gutierez adiri iubetur, & quam ob cauſam. ab.82.n.34.
Eius Abbas Chryſoſtomum Henriquez Calatrauæ Priorem inſtituit. ab.85.n.11.
Atque ipſo mortuo Angelum Manrique. num. 12.

N

N*Auarra* cœnobia congregationi aggregari in Capitulo tractantur. ab. 56. n.10. & ab.59. n.5. & ab.78. n.16. & ab.82. n.11. & alibi.
A Ludouico Aluarez de Solis, ex Abbate Ciſtercij commiſſione, viſitantur. ab.59.n.7. & ſeqq.
Nicolaus de Aillon Mataplanæ Abbas, & congregationis diffinitor. ab.51.n.10.
Eiuſdem item Conſiliarius. ab.51. n.8.
In Reformatorem cum Didaco Oſſorio proponitur. ab.53.n.1.
Diffinitor eligitur. ibid.& ab.55.n.7.& ab.57. num. 1.
Item Conſiliarius. ab.56.n.1.& 11.
In Reformatorem eligitur. ab.58. n.1.
Alphonſum Ruicium ſucceſſorem accipit. ab.59.n.1.
Nicolaus Brauo Superatenſis in Abbatem Salmantinum eligitur. ab.78.n.14.
Inde Abbas Superati, in diffinitorem. ab.79. num.36.
Iterum diffinitor ex Abbate Matritenſi.ab.81. n.22.& ab.81.n.1.
Inter alios, vt ſibi ſuccedat, occurrit Angelo. ab.82.n.30.
Super iure Reformatoris in filiationes à Capitulo iuſſus peritos conſulit. ab.83 n.16.
Atque in fauorem Abbatum reſponſum habet,& Capitulo redit. ibid.
In diffinitorem proponitur, & eligitur. n.38. & 40.
Prædicator generalis, vous è duobus primis, renuntiatur. ab.84.n.5.
Sede vacante congregationi cum aliis præeſt. num. 19.
A Martino Gutierez in Reformatorem, cum Michaële Velcan proponitur. ab. 85 n.36.
Sed ſtatim prætermittitur. ab.86.n.1.
Nicolaus Fagan Hybernus Ferrarienſis. ab.79. num. 15.
In Epiſcopum Warefordianſem eligitur.ibid.
Eius vita,& mors. ibid.
Nicolaus V. pertæſus lites nouæ obſeruantiæ, eam omnino ad antiquum reduci iubet.ab.19. num.23.
Nec rogatus voluit reuocare quandiu vixit. ab. 30.n.49.
Nicolaus de Rueda Morerolenſis & eiuſdem domus Abbas. ab.64.n.1.
In Conſiliarium pro Reformatore electus. ib.
Iterum in Capitulo anni 1588. Conſiliarius. ab.65.n.10.
Mox viſitator in Capitulo anni 1590. ab.66. num.18.
Abbas S. Martini ſanctè obdormit. ab. 67. num.7.
De eius obitu Prior, & Conuentus Morerolæ ſcribunt. ibid.
Notarius. Vide *Secretarius.*
Nouitij, ne per profeſſionis emiſſionem à poteſtate Magiſtrorum eximantur, præcipitur. ab.47. n.1.
Nouitios admitti, niſi vbi Monaſtica diſciplina, per quindecim ſaltem profeſſos ſtrictè ſeruatur, prohibitum. ab.51. n. 2. & ab.63. n.2. & ab.82.n.44.
Nouitij ſanguine infecti ad profeſſionem non admittendi, & per errorem admiſſi, honoribus careant. ab.60.n.5.
Si inde deteguntur, eiiciendi. ab.47.n.2.
Nouitij in Ordinis Eccleſiis pernecceſſarij. ab.78. num. 23.
In quibus domibus recipi deberent. ab. 82. num.44.
Nouitiorum inſtructio Fratri Froilano de Vroſa ſcribenda committitur. ab.84.n.16.
Ab ipſo ſcripta à Capitulo approbata vulgari iubetur. ab.85.n.9.
Nucalenſis Abbatia in Regno Legionenſi Aſtoricenſis Diœceſi. ab 40.n.1.
Iulio Preſbytero Cardinali ſub certo modo in commendam datur. ibid.
Sed ceſſione facta, ad inſtantiam Reformatoria

totis congregationi vnitur. ibid.
A ſuppreſſione Procuratorum appellat. ab. 74. num 71.
Duobus ſanctis intra eundem annum gaudet. ab.78.n.27.

O

Officiorum pene omnium congregationis inſtitutio, & ab Eugenio IV. approbatio. ab.29.n.9.
Eorundem mutationis inſigniores. ab.52.n.1. & ab.74.n.4.& 9.
Officiorum grauium incompatibilitas. ab. 73. num.13.
Eorundem vacatio ad Triennium. ibid.
Officium Mariæ Virginis etiam recitantes officium Romanum obligare in Capitulo declaratur. ab.53.n.2.
Idem à Gregorio XV. etiam in recitantes Benedictinum officium, ſiue Monaſticum. ab.80.n.15.
Officium Virginis à Ciſtercienſibus quotidie ſolui conſuetum. ab.61.n.1.
Sub quodam Reformatore nonnihil intermiſſum; grauiſſimæ,& ſeueræ vindictæ occaſio num.1. & 2.
Non multo poſt ad antiquum reſtituitur. ab.62 n.3.
An obligaret, dubitari ceptum. ab. 86. num. 18.
Sed reſiſtente vniuerſa congregatione. numero 29.
Et Magiſtro Gregorio Sanz opuſculum edente de hac materia. n.30.
Congenitum Ciſtercio, ſiue ante ipſum. ibidem.
Et ſemper continuatum vſu perpetuo. numero 31.
Auctores dubij, non dubia vindicta ſequitur. num.32.
Variæ in eoſdem auctores, ſententiæ Patrum. n.3. & 4.
Et tandem dubio perpetuum ſilentium poſitum. ibid.
Officio defunctorum detractum aliquid. ab.61. num.2
Oliua Abbatia perpetua, & tripartita in Regno Nauarræ, illuſtres ex obſeruantia Abbates ſuſcipit. ab. 68. n.3. & 6, & ab. 69. n.15. & ab.77.n.12. & ab.79. n.7. & ab.85. n.14. & ab. 88. n.5.& 6.
Oratio mentalis prorogari iubetur in Eccleſiis congregationis. ab.77.n.2,
Quod aliquibus contra regulam apparet. num.4.
Sed nihilominus manet. ab.73.n.2.
Orationi Mentali tempus præſcribitur. ab. 52. num. 2.

P

Pacificus de Liaño Vallis-bonæ Monachus, Romam mittitur. ab.30.n.2.
Nicolai V. litteras effectu carere pro tempore facit. n. 3.
In Reformatorem eligitur. ab.33.n.1.
Capitulum Moterolæ congregat. ab.33.n.1.
Multaque in eo perutilia facit. ibid.
Quinquennium præfecturæ explet, & Blaſium de Tagle ſucceſſorem accipit. ab.35. num.6.
Pacificus de Oualle Moterolæ Monachus in Reformatorem eligitur ab.41.n.2.
Trieonio finito Capitulum in Valle Paradiſi congregat.
Laurentium de Peñafiel ſucceſſorem accipit. ibidem.
Palaciola domus, In Palentina Diœceſi, congregationi vnitur. ab.14.n.8.
Bartholomæum de San-Martin primum Abbatem Triennalem habet. ab.35.n. 1.
In Sedem Ordinariam Reformatorum mancipatur. ab.51.n.1.& 13.
Capitulis generalibus celebrandis deputatur. ab.52.n.5.
Eius fabrica intra annum conſummari iuſſa. ab.57.n.4.
Ex Conuentu in Collegium tranſit. ab.61. num.5.
Incendium patitur. ab.74.n 6.
Cui tamen creditur obuiatum miraculosè. ibid.
In Academiam congregationis eligitur. ab.82. num 8.
Martinum Gutierez Reformatorem Magiſterij Laurea inſignit. ab.83.n.1.
Palentinus Epiſcopus, ad Vallem-bonam à Ioanne II. miſſus. ab.29.n.2.
Abbatem intruſum eiicit. ibid.
Martinum de Bargas vocat, & domum reformandam illi tradit. ibid.
Palentinus Epiſcopus alius regia auctoritate Capitulo in Palaciolis congregato aſſiſtit. ab.61. num.14.
Et congregatis vocalibus litteras Regis, Regiique ſenatus manifeſtat. n.15.
Miram Capitularium concordiam eximiè laudat. ab.62.n.2.
Capitulo ſubſequenti eiuſdem Regis iuſſu iterum adeſt. n.7.
Iterum Capitolo generali præeſt. ab.73. num. 56.
Et noſtrorum modeſtiam iterum laudat. ibidem.
Iterum Capitulo generali præeſt. ab. 87. num.9.
Paſchaſius Longares Superari Procurator, & congregationis diffinitor. ab.42.n.2.
Paulus de Arellano Saltus noualis diffinitor eligitur. ab.87.n.13.
Paulus de Eſquibel Ouilæ Abbas. ab.38 n.7.
Ciſtercium mittitur, vt Capitulo generali, nomine congregationis interſit. ibid.
Paulus de Montaluo Monſionenſis diffinitor creatur. ab 77. n.34.
Cum Ludouico Bernaldo componitur. ibid.
Paulus Nuñez Palaciolenſis Abbas. ab. 51. num. 1.
Paulus V. inſtituta recolectionis Monialium per duos Ciſtercienſes Monachos facta confirmat. ab.73.n.4.
Et decreta in Capitulo generali ſub Petro Lorca edita. ab.74.n.8.
Paulus Suarez Hortæ Abbas, & congregationis diffinitor. ab.51.n.10.
Eidem muneri præficitur. ab.52.n.9.
In Conſiliarium eligitur. ab.52.n.9.

Et in diffinitorem. n.15.
In Reformatorem ſublimatur. ab.54.n.1.
Sex tantum menſibus, in præfectura peractis, immatura morte rapitur. n.6.
Quando aut vbi? incertum. ibid.
Ludouicum Aluarez de Solis ſucceſſorem habet. ab.55.n.1.
Paulus de Tordehumes Meiræ Abbas, per abſentiam Monſioneuſis Abbatis in diffinitorem electus. ab.40.n.7.
Ad Eccleſias pro Reformatore viſitandus deſignatur. n.8.
Penna maior, domus in Gallecia Abbatiali dignitate priuatur, & Salmantino Collegio vnitur. ab.34 n.6.
Petra Aragenia cœnobium Ciſtercienſe Hiſpaniæ reformationis Mater. ab.28.n.1.
Petrus de Andrade Valliſbonenſis, Magiſter Salmantinus, Salmantino Collegio Abbas præficitur. ab.82.n.5.
Ab Academia Salmanticenſi ad Angelum Manrique Legatus mittitur. n.36.
Diffinitor creatur. n.57.
A Martino Gutierez ſucceſſor delegitur. ab.83. num.33.
Valerianum de Spinoſa propicium habet. ibid.
Repentina febre corripitur paulo ante Capitulum. n.37.
Sed tandem opportune conualeſcit. ibid.
Palaciola curru vectus petit, & quibus auſpiciis. ibid.
Reformator eligitur. ab.84.n.2.
Litteras Apoſtolicas, quas Angelus adduci feciſſet, congregationi proponit. n.3.
Relectiones admittit. ibid.
Procuratoreſque. ibid.
Atque Concionatores generales. ibid.
Et reditus in communes ſumptus emendos. ibid.
A ſuppreſſione ad tempus Eccleſiarum tenuium ſupplicat. ibid.
Concionatores generales ſtatim eligit, & quos, num. 5.
Secundam domum reformationis deſignat, & quo conſilio. n.7.
Annales Ciſtercienſes conſignare Angelo iniungit. n.8.
Et Nicolao Brano diffinitiones colligere. ibid.
Petrum de Ouiedo Toletanum Salmantina laurea donat. n.9.
Miſſas matutinales, vt vocant, relegandas proponit. n.10.
Sed totius congregationis ſuffragiis retinentur. ibid.
Febre quartana corripitur. n.12.
Diffinitores ſuper modo viſitationis conſulit. ibid.
Lectica vectus congregationem viſitat. numero 13.
Pernicioſo exemplo, atque ſtatim ſerpente. ibid.
Lectica omiſſa, ex Aſturibus, ad Galleciam per mare traicit. ibid.n.18.
Ad Meiram peruenit, & in ea domo moritur. ibid.
Eius defectus ſimul, virtuteſque. ibid.
Petrus de Arceo Spinæ Monachus in diffinitorem proponitur. ab.83.n.38.

Et in paritate ſuffragiorum eligitur. numero 40.
Sede vacante congregationi cum aliis præeſt. ab.84. n.19.
Petrus de Bertanille Petræ Monachus, vnus ex his qui fundarunt reformationem. ab. 28. num. 1.
Ex Monte Sion, ad Vallem-bonam adducitur. ab.28.n.2.
Vbi toto vitæ tempore perſeuerat. ibid.
Petrus de Ceeto Horæ Abbas Conſiliarius eligitur. ab.64.n.17.
Petrus Gudiel Riui ſicci Abbas Conſiliarius creatur. ab.60.n.18.
S. Petrus de Gumiel Abbatia Ciſtercienſis in Oxomenſi Diœceſi. ab.53.n.6.
Ob ceſſionem à Ioanne de Ozio Commendatario factam, congregationi vnitur. ibid.
Petrus de Heredia S. Martini Abbas, congregationis diffinitor. ab.53.n.15.
In Reformatorem propoſitus. ab.54.n.14
Petrus de Ledeſma Vallis Paradiſi, pro Petro de Ouiedo in Archiepiſcopum promoto, diffinitor ſubrogatur. ab.80.n.8.
Petrus Lopez in Conuentu Vallis-Eccleſiarum pie obdormit. ab.66.n.4.
A Maria Virgine de multis admonetur. ibid.
Petrus de Lerca Valliſbonenſis Monachus, vnus è duodecim Collegis quos Salmantina domus recepit primum. ab.64.n.15.
Lector ſacræ Theologiæ deſignatur. ab. 66. num.14.
Et Conſiliarius. ab. 69. n. 16. & ab. 72. num.16.
In eodem Capitulo in Reformatorem poſtulatur. n.17.
Sequenti, in diffinitorem eligitur. ab. 73. num. 17.
Atque in Reformatorem conſenſu omnium num. 1.
Sed nulli obſtrictus. ibid.
Eius decreta & leges. n.3.
Procuratores relegandos prorſus proponit. num. 4.
Et pro eis diffinitores viſitatoreſque, ac Magiſtros, & alios ſubſtituendos. ibid.
Conſiliariorum officium extingui, & pro eis diffinitores ſubrogari. ibid.
Eius propoſitionem eximius plauſus ſequitur. num. 5.
Etiam Conſiliariorum, quorum officium ſtinguendum proponebatur. ibid.
Eius prudentia in officio adminiſtrando. numero 13.
Abbatem S. Martini Abbatia deponit. numero 14.
De quo varia iudicia, & nonnulla contraria patitur. ibid.
Relegationem Procuratorum publicari facit. num.15.
Cui, à Conuentibus viriliter reſiſtitur. ibid.
Romam pro executione prompriori mittit. num.18.
Et graues pœnas appellantibus intimat. nunom.19.
In Valerianum de Spinoſa præcipuè ſæuit. ibid.
Ob quod grauem inuidiam aliorum patitur. ibid.
Eorundē Procuratorū ſuppreſſionem in Capitulo

tolo generali,acceptari procurat. n.21.

Quod varie accepiuin, & ludibrium à quibuſdam interpretaium. ibid.

Officiorum Capituli electiones pro ipſins atbitsio celebratæ. n.22.

Sed in Reformatore periclitatur, quamois compos euadit. n.23.

Rebelſionem aliqoorum ea ſuia patitur. ibidem.

Sed tandem per amicos Vincentij de Encalada præualet. ibid.

Congregatioois omoioo potens. ab.75.n.12.

Hieronyinum Hurtado in Reformatorem proponit,& Ioſephum de Stunnica. ab. 75. num.13.

Sed taodem præfetr Thomam de Salcedo. num.14.

Viros induſtsios, & graues ſemper occupat. ab.76.n.4.

Thomæ à Salcedo Reformatori ferme illodit. ab.76.n.5.& 7.

Com ipſo de diffinitoribus tractat Reformatore omiſſo. n.7.

Diffinitor eligitur. n.9.

Qua atte Philippom Taſſis io Refurmatorem propoſoetit & compos euaſerit. n.12.& 13.

Comploti moritur. ab.77.n.14.

Ab Eminentiſſimo Cardinali de Rojas eaimiè landatns. ibid.

Vitæ eius Epitome. n.18.& 19.

Qualiter ſequotos doctrinam D.Thomæ.n.19.

Quæ officia in congregatione habuetit. numero 20.

Et quantam in ea auctoritatem adeptus fuerit. ibidem.

A Philippo de Taſſis ſibi timet. ibid.

Petrum Garciam inſignem Medicum habuit. num.21.

Et Laurentium Zamoram Concionatotem. ibidem.

In eius fuocre dolor lachrymæque. n.22.

Eius Bibliothaes non Collegio ceſſit, ſed Valli-bonæ. ab.85.n.5.

Petrus de Matallana Vallis-Dei Abbas, in diffinitorem pro Hieronymo de Lalo defuncto ſubrogaiur. ab.59.n.2.

Petrus Medranus Abbas S.Petri Septem-Eccleſiarum viſitator eligitur. ab.69.n.15.

Petrus Munozius Abbas Moretolenſis, Septem-Eccleſiarum viſitator. ab.69.o.12.

Et ex Abbate S. Martiot in Capitulo anni 1599. diffinitor. ab 70.n.16.

Et ex Abbate Mattitenſi Conſiliarius. ab.72. num. 16.

In eodem Capitulo in Refosmatotem poſtulatur. ibid.

Petrus de Olinares ſacris mœnibos ſuæ profeſſionis Eccleſiæ recollectiooem petit. ab. 83. nom.8.

Ad eam petitionem multos ſollicitat graues, & religioſos. n.11.

Sed cui ipſe non ſit collum ſubmiſſurus. ibid.

Eò ſuperſtite defecit reformatio. ab. 86. nom.12.

Petrus de Orgaſte Vallis Paradiſi, Salmanticenſis Abbas, viſitatos generalis eligitur. ab.76. num.10.

De iuriſdictione cum Reformatore contendit. ab.77.o.29.

Et ei pertinaciter reſiſtit. n.30.

Petrus de Ouiedo Hortenſis à Philippo de Taſſis in Capitulo intermedio Magiſterij Laorea donatur. ab.77.n.26.

Sacram Theologiam Compluti publice docet. ibidem.

Ea Abbare Compluti,diffinitor. ab.77 n.34.

Veſpertinam Cathedram in Academia obtinet. ab.78.n.10.

In Reformatotem à multis acclamatur. n.30.

Et à Ludooico Eſtrada timetur. ibid.

Cum Angelo Manriqua incompatibilis. ibid.

Ea Cathedris,& ea aliis dotibus notus.ab.79. num.34.

Quæ Ludooicus Bernaldo impetraoiſſet in Coria, retractari facit. ibid.

Com Lodooico Eſtrada in aliqoibus concordat. n.35.

Diffinitor eligitor. n.36.

Diffinitioni in fauorem Angeli renuntiare tentat. ab.80.n.4.

In Archiepiſcopum Dominicopolitanum eligitor. n.6.

Non ſine plauſu totios congregationis. ibid.

Petrus de Ouiedo alter Monſionenſis, Lauream Salmantinam ſuſcipere permittitot. ab. 84. num. 9.

In Prædicatorem Generalem eligitur. ab.86. num.3.

Petrus Piñel Vallis-bonæ Abbas, Hortam cum Reformatore adit. ab.52.n.3.

Petrus de Rinas Carrazeti Monachus, diſperſis Monialibus S. Michaëlis cœnobio præeſt. ab.52.n.8.

Petrus de Salas Prior, & Procurator Palaciolenſis io diffinitorem eligitur. ab. 40. n.7.

Petrus de Santander in Vallis bonæ Abbatem à Monachis eiuſdem domos electus. an. 29. num.21.

Petrus de la Spina ea Priote, & Procuratore Moretolæ, in diffinitorem tranſit. ab. 40. num.4.

Petrus de Villalobos Hortenſis, & Monachus & Abbas,in Capitolo anni 1587. Conſiliarius. ab.63.n.10.

Moa diffinitor eligitur. ab.67.n.6.

Inqoirendis priuilegiis congregationis pro Ludooico Soliſio ſubrogator. ab. 68. numero 3.

A Philippo II. ad viſitandos reformandoſque Luſitaniæ Conuentus mittitor. ab.68. num.15.

Reoerſus in Reformatorem congregationis eligitur. ab.69.n.1.

Diffinitiones, quæ ab anno 1584. prodierunt compilare iubet. ibid.

Quibuſdam priorlegiis renuntiat. ibid.

Graues Clementis VIII. litteras ſuſcipit. ab.69.n.3.

Eaimio zelo pollet. n.9.

Fundationem Mattiti oblatam reſpuit. ab.69. n.10.& 11.

Fine ſoi Triennij Valliſoleti obiit. ab.69. numero 14.

Eius deſcriptio. ibid.

Petrus de Villanueua Monſionenſis vocationis Alphonſi à S. Staphano teſtis eaiſtit. ab. 74. num.7.

Petrus Vilueſtre Montisferi Abbas,congregationis diffinitor. ab.63.n.8.

Ex Abbate Montis-Rami, Conſiliarius creatur.

creatur. ab.64.n.17.

Petrus Vireio Claræ Vallis Abbas, ad viſitandas militias ſacras mittitur. ab.32.n.24.
Valliſoletum venit, & Reformatorem conuenit. num.25.
Cum ipſo componit, & cum congregatione concordiam init. n.26.& ſeqq.
Quæ pacta conuenta ſtabiliuerit. ibid. vſque ad num.30.incluſiuè.
Ad Galliam reuertitur, atque eandem concordiam, ab Abbate Ciſtercij, mox à Capitulo generali firmari facit. n.31.& 32.

Petrus Xalon ex Monacho, & Abbate Nucalium, diffinitor. ab.86.n.36.
Dein ad quadrimeſtre Reformator.ab 87.n.1.
Martinum Gutierez in officio ſibi ſubrogari procurat. n.3.& 4.
Cum eo in diffinitione nouennalis vacationis diſpenſat. n.5.
Litteras Pontificias eiuſdem vacationis reuocatorias acceptat. n.6.
Et à diffinitoribus acceptari facit. ibid.
Vallis-Viridis electionem, Michaële Velcan viuente factam, confirmat. n.7.
Electores abſoluit. ibid.

D.Philippa de Portugal Antonij Luſitani Principis filia Ciſtercium in Luſitania profeſſa Hoelgis apud Valliſoletum recipitur. ab.64. num.8.
Eam Philippus II. Reformatori commendat. ibid.
Paulò poſt ad Monaſterium Bethleem tranſlata. ibid.

Philippus Henriquez Nocalenſis, à diffinitorio Magiſter deſignatur. ab.86.n.6.
A Michaële Velcan Reformatore impeditur à laurea ſuſcipienda. n.10.
Sed tandem interuentu Martini ea potitur. ibid.
Pro Petro Xalonio in diffinitorem eligitur. ab.87.n.2.

Philippus II. Hiſpaniarum Rex S. Clementis Monaſterium apud Toletum, per Moniales Huelguenſes reformari procurat. ab 60. num.8.
Palentinum Epiſcopum Capitulo apud Palaciola congregato adeſſe iubet. ab. 61. num.14.
Idem præceptum in Capitulum ſubſequens eidem Epiſcopo imponit. ab.62.n.7.
Ludouicum Aluarez de Solis ad Fiterienſem Abbatiam præſentat. ab 64.n.7.
Reformatori Marco de Villalua ſcribit. numero 8.
Pro fabrica Collegij Salmantini duo millia ducatorum ſponte donat. ab 65.n.3.
Franciſcum Suarez Reformatorem emeritum, Abbatia Oliuenſi perpetua donat, & quam ob cauſam. ab 88.n.5.& 6.
Bellis oppreſſus à congregatione ſubſidium petit. n.11.
Malachiam aſſum in Epiſcopum Iacenſem præſentat. ab.69 n.3.
Et Gaſparem Gutierez in Abbatem Oliuenſem. ibid.n.15.
Ambroſio Lopez Vrſarienſi Abbati ſcribit. ab.70.n.7.
Eius in pauperes largitatem laudat. ibid.

Philippus III. Ludouicum de Almendariz, nullo inter noſtros officio hactenus functum, in Abbatem Oliuæ præſentat. ab.77. n.12.
Inde ad Epiſcopatum Iacenſem promouet. ab.78.n.7.
Mox ad Vrgelitanum, demum in Archiepiſcopatum Tarraconenſem, & pro-Regem Cataloniæ creat. ibid.
Ferdinandum de Andrade Mouſtonenſem, in Abbatem Fiterij præſentat. ab.78.n.7.
Ludouicum de Eſtrada ad Curiam vocat. ab.78.n.16.
Et de vnione Abbatiarum Nauarræ latè deliberat. ibid.
Michaëlem de Sada in Abbatem Olinenſem præſentat. ab.79.n.7.

Philippus IV. Placidum del Corral in Abbatem Fiterij præſentat. ab.81. n.7.
Et Ludouicum de Eſtrada ad Abbatiam de Iranzo. ab.81.n.12.
Subſidia Bellorum à congregatione petit. ab.81.n.14.
Et pretium Cucullarum Monachorum omnium accipit. ibid.
Angelum Manrique Reformatorem Matritum vocat. ab.82.n.11.
De vnione Eccleſiarum Nauarræ per ſummos adminiſtros Caſtellæ cum eo tractat. ibid.
Pro viſitanda congregatione ſine amiſſione Cathedræ eidem Reformatori indultum donat. ab.82.n.40.
Delectum ex Vaſſalis congregationis petit, & accipit. ab.83.n.31.
Eundem Angelum ſuum creat Concionatorem. ab.85.n.34.

Philippus Ramirez ſaltus noualis Monachus, Abbas Riui-ſiccei viſitator generalis eligitur. ab.77.n.34.

Philippus Tiſſis Ferrarienſis, compluti Abbas diffinitor eligitur. ab.77.n.20.
A Lorca in Reformatorem proponitur. numero 13.
Ob defectum ætatis inhabilis. ibid.
Diſpenſationem ſummi Pontificis obtinet. ab.77.n.1.
Induſtria, atque potentia Lorcæ eligitur. num.2.
Iunior omnibus inter ſenes præſidet. n.3.
Sed ſupra ſpem imperio par euadit. n.4.
Thomæ à Salcedo multa decreta abrogat. n.5.6.& 7.
Audita morte Lorcæ qualis. ab.77 n.13.
Quatuor Magiſtros intra breue tempus creat. ab.77.n.27.
Cum viſitatoribus de iuriſdictione contendit. num.29.
Et eos per cenſuras parere compellit. numero 30.& 31.
A diffinitoribus timetur, & quas ob cauſas. num.31.
In Eccleſiam Fiterienſem præſentatus liberius agit. n.32.
Pro Ludouico de Eſtrada totus ſtat.n.32 & 33.
Capitulum generale pro ſuo arbitrio celebrat. ibid.& ſeqq.
Reformatori, diffinitoribuſque multa promittit. ab.78.n.2.
Ad Phiterium pergit. ab.78.n.5.
In Phiterio vix dum confirmatus, immaturè decedit. ibid.
De eius morte generalis dolor ſequutus. n.6.
Et Ferdinandum de Andrade Mouſtonenſem

ſucceſſorem haber. ab.78.n.7:
Pius Papa V. Bellimontis vnionem ad obſeruantiam confirmat. ab.55.n.6.
Omnia congregationis priuilegia tam à ſummis Pontificibus, quam à Regibus, aliiſve Principibus indulta, Apoſtolica auctoritate corroborat. ab.56.n.5.
Placidus del Corral Mataplanenſis à Rege Catholico in Abbatem Fiterij præſentatur. ab.81. num.7.
Placidus de Laſiriaca Bugeti Abbas, & viſitator generalis congregationis. ab.58. n.5.
Ea Ferrariæ Abbate, in viſitatorem Septem-Eccleſiarum deſignatur. ab.63.n.3.
Mox in diffinitorem. n.8.
S. Placidus P. Benedicti diſcipulus in congregatione celebrari decernitur. ab 60.n.4.
Placidus Teſſantes, ex Monacho Benedictino Guadiſienſis Epiſcopus eligitur. ab.79.n.34.
Capitulo obſeruantiæ præeſt. Ibid.
Æquitatem & pacem eximie optat. n.35. & ab.80.n.2
Pontificalium vſus ad omnes congregationis Abbates extenſus. ab.65.n 6.
Populeti Abbati immediata poſt Reformatorem in congregationem poteſtas datur. ab.59.n.5.
Mox ab Eugenio IV. adimitur. n.8.
Poſtulationes à Conuentibus faciendæ, pro electione Abbatum, à Clemente VIII. ſtatuuntur. ab.72.n.12.
Semelque executioni mandantur. ab.73.n.2.
Sed ſtatim relegari iubentur. ibid.
Preces pro defunctis, ſingulis diebus ſoluendæ, ab.64.n.2.
Prædicatores. Vide *Concionatores.*
Præſes Capituli per ſuffragia inſtituendus. ab.29. num.9.
Abbas Montis Sion, & in eius abſentia Prior Capituli præſidentia perpetuo gaudent. ab.64. num. 17.
Priores Conuentuum in Procuratores eligi, niſi Abbas impeditus domi maneat, prohibentur. ab.45. n.4.
Item ne in eiſdem Eccleſiis, ad Abbatialem dignitatem promoueri poſſint. ab.47.n.1.
Prior Palacielenſis in Capitulis generalibus, ſuffragari iubetur. ab.76.n.2. ab.77.n.5.
Priuilegia Gregorij XIII. Vide *Gregorius XIII.*
Priuilegia Luſitana congregationis Noſtris extenſa. ab.63.n.7.
Priuilegiorum Extenſio latiſſima à Gregorio XIV. congregationis conceditur. ab.68 n 9.
Nonnulla à Noſtris priuilegia renuntiantur, & quas ob cauſas. ab.69.n.1.
Proceſſionarius Liber in Capitulo approbatus. ab.56.n.9.
Procurator Conuentus non octo ſaltem Monachos habentis, Capitulum adire prohibetur. ab.42. num. 4.
Procuratores Monaſteriorum inſtituuntur, à Monachis eligendi. ab.29.n.9.
In Procuratores eligi non poſſe Priores, niſi domi impeditus maneat Abbas, prohibetur. ab.45.n.4.
Eorundem electiones inquietant Monachos. ab.70.n.2.
Auferri tentantur, ſed retinentur. n.3.
A Clemente VIII. confirmantur. ab.72.n.12.
Et poſt egreſſum Abbatum ad Capitulum eligi iubentur. n.13.
Relegandi à Petro de Lorca proponuntur. ab.74.n.4.
Et Relegatio conſenſu omnium ſuſcepta. num. 5.
Relegatio impetrata à Pontifice, & per Conuentus promulgata graues procellas excitat. n.15.
Multis pro eis rationibus adductis. numero 15. & 16.
Obliuioni traduntur, & quando. ab.75.n.9.
Procuratores octo pro negotiis Monachorum inſtituuntur, & quinam illi. ab.82.n.30.
Eorum occaſione de Abbatum relectione tractatur. n.32.
A Pontifice confirmantur. n.41. & 43.
Per Prouincias diuiſi partiuntur Eccleſias congregationis. n.43.
Per congregationem ſuo tempore intimari iubentur. Ibid.
Cum plauſu totius congregationis excipiuntur. n.47.
Mox per ſuffragia Capituli admittuntur. ab.6. num. 4.
Promotori cauſarum vocem actiuam in quibuſcumque negotiis ad diffinitorium concernentibus habere datur. ab.42.n.3.
S. Prudentius domus in Rinogia, congregationi, inuito Abbate, vnitur. ab.34. n.3. & ab.38. num.6.
Circa vnionis tempus aliquantulum variatur. ab.38.n.6. in fine.
Viſitationem Ioannis de Loyſier Ciſtercij Abbatis non admittit. ab.53.n.9.
Prudentius Placa ex Abbate S.Prudentij, viſitator generalis. ab 80.n.17.
Mox diffinitor pro Chriſtophoro Martinez Reformatore. ab.85.n.6.

Q

QVinquennium officij Reformatoris in Triennium mutatur. ab.36.n.3.

R

S. Raymundi Corpus ad Montem Sion translatum. ab.32.n.4.
Eainde ad Calatrauam transferri, fruſtra tentatur. n.17.
E ſacello priuato, ad maximum eiuſdem Eccleſiæ transfertur. n.21.
Raphaël Abarca Mataplanenſis, Abbas S.Petri diffinitor eligitur. ab.77.n.34.
In Reformatorem propoſitus. ab.78.n.33.
Raphaël Sanchez, Vallis Eccleſiarum, ex Abbate S.Claudij diffinitor. ab.78.n.35.
Raphael Sarmiento Hortenſis, Abbas Montis Sion. ab.67. n.8.
Eius mors. ab.75.n.6.
Raphael de Stete ſaltus Noualis Monachus, & Abbas viſitator generalis eligitur. ab.78. num.35.
Vt Angelo in Generalatu ſuccedat, ab aliquibus acclamatur. ab.82.n.50.
Ex Abbate S.Petri diffinitor eligitur. ab.82. num.57.
Recelectio. Vide *Reformatio.*
Rector Collegij Salmantini primum à ſolo Reformatore mox à diffinitoribus etiam eligitur. ab.48.n.8.

Rector

Rectori Complutenſis Collegij vox actiua in Capitulis conceſſa. ab.56.n.2.
Mox in Abbatem tranſit. ab.66.n.3.5.& 6.
Relectiones Abbatum plus incommodi, quam vtilitatis habent. ab.37.n.8.
Eiuſdem Abbatis, in eodem cœnobio, prohibitæ. ibid.
In diuerſis etiam prohibentur. ab.72.n.13.
Sed mox admittuntur. ab 84.n.3.
Relectiones Reformatorum prohibitæ, niſi mediante ſexennio. ab.48.n.8.
Mox ad nouennium vocatio aucta. ab.82.n.31.
Iterum ad ſexennium reſtituitur. ab.87.n.6. & ab.88.n.2.
Relectionum conuenientia, & diſconuenientia. ab.82.n 31.& 32.
Diſconuenientia iterum. ab.83.n.22.
A Martino Gutierrez, defenduntur. num.22. & 23.
Ab vniuerſa congregatione admiſſæ. ab.84. num.3.
Reformationis domus deſignari iubetur in Capitulo anni 1600. ſed non deſignatur. ab.72.n.2.
Eius deſignatio prorogatur in Capitulum generale ſequens. n.10.
Quibuſdam diſplicet, & quas ob cauſas. n.31.
Omnino reiicitur. ab.73.n.2.
Vnius domus, ad ſpecialem reformationem iterata petitio. ab.83.n.8.
Rationes pro ipſa. ibid.
In ſactis mænibus inſtitui iuſſa. n.12.
Et de facto inſtituta. n.16.
In eodem cœnobio florere dicitur. n.25.
Atque aliud illi ſuper addi tentatur. ibid.
S. Maria de Melone efficitur domus reformationis, & quo fine. ab.84.n.7.
Sed triennio exacto reformatio in ea extingui iubetur. ab 86.n.7.
Quæ in ſactis mænibus florebat morte Franciſci Viuarij languet, & deficit. ab.86.n 12.
Reformatio Monialium, quas Recolectas vocant, per duos Monachos obſeruantiæ initium habet. ab.77.n.14.
Valliſoleti incipit; & inde per totam Hiſpaniam, atque etiam extra ipſam dilatatur. ibid.
Reformationis Hiſpanæ initio auctoreſque. ab.28. n.1.& 4.
Primi eius cœnobij fundatio. ibid. n.5.
Martinum de Bargas primum Reformatorem habet. n.8.
Plura vide verbo *Congregatio*.
Reformationi Vallis-bona accedit. ab.29.n.1.
Reformatoris electio ad quem pertineat. ab.29. num.5.
Reformatoris eligendi forma. ab.52.n.1.& ab.72. num.12.
Electionis eiuſdem in diſcurſu triennij vacantis. ab.76.n.2.& ab.77.n.5.
Reformatoris officium non perpetuum, ſed ad quinquennium tantum duraturum. ab.29. num.16.
Mox triennale efficitur. n.20. & ab.36.n 3.
Singulis trienniis in Vigilia S. Ioannis ante Portam-Latinam vacare decernitur. ab.45.n.4.
Reformatoris perſona, etiam viſitationi ſubditur. ab.42.n.4.
Conſiliarios accipit, ad ardua quæque negotia peragenda. n.5.
Religi, niſi poſt ſexennium, minimè poteſt. ab 48. num 6.
Quæ vacatio ad nouennium prorogatur. ab.66. num.2.
Sed mox reſtringitur. ab.87.n.6.& ab.88.n.2.
Reformator Reuerendiſſimus appellari iuſſus. ab.59.n.4.
Quid iuris habeat in filiationes Abbatum obſeruantiæ. ab.62.n.4.
Vide plura verbo *Filiationes*.
Curias Regum ingredi, niſi de totius Capituli generalis mandato, interdicitur. ab.62.n.3.
Aſſiſtere in diffinitorio proceſſibus à ſe formatis, prohibetur. ab.64. n.4.
Itemque diſpenſare in mandatis Capituli generalis. ibid.
Intra paucos menſes tres defuncti, & quartus à congregatione exiuit. ab 69.n.15.
Reformator cum viſitatoribus de iuriſdictione contendit. ab.66.n.18. & ab.77.n 5.& 29.
Reformatores omnes Eccleſias ſemel in triennio viſitare iubentur. ab.52.n.1.
Socium à Secretario diſtinctum circumferre permittuntur. ab.77.n.8.
In ſingulis Conuentibus cum Hymno TE DEVM Laudamus ſuſcipiuntur. ab.78 n.3.
In ſubſidium electorum tres alij eligi iubentur, qui Ordine ſuccedant, ſi officium vacet. num.13.
Quod tamen impetratum à Pontifice, in Capitulo generali non admittitur. ab.81.n.4.
An habeant ſuffragium in electionibus ſuorum Secretariorum, in diſcurſu triennij. ab.82.n.15.& 16.
Reformatores emeriti Conſiliarij perpetui eſſe iubentur. ab.77.n.2.
Quod multis diſplicuit. n.5.
Nec niſi ſemel tantum in vſu fuit. n.10.
Suffragium perpetuum in Capitulis generalibus haberent. ab.74.n.4.& 9.
An in electione Præſidum ſuffragium habeant? vtrimque diſcutitur. ab.79.num.26. & ſeqq.
Conſultari in Romana Curia iubetur. ab.80. num.5.
Reſponſum Cardinalium. n.12.
Remiſſio generalis peccatorum promouentibus ædificium Montis Sion, conceditur. ab.29. num.6.
Renunza Monaſterium Monialium, vna ex Huelgarum propè Burgos filiationibus igne aſſumitur. ab.59.n.6.
Larga ſubſidia, vt inſtauretur, à congregatione accipit. ibid.
Richerius Ciſtercienſis Monachus, & Catholici Regis Ferdinandi Eleemoſynarius. ab.57. num.6.
Abbatias reformatas viſitare, & quos inuenerit defectus corrigere, iubetur. ibid.
Capituli generalis auctoritatem accipit. n.7. & 8.
Congregationem viſitat, & Capitulo apud Montem Sion adeſt. n.11.
Viſitationis proceſſus Capitulo præſentat. ib.
Riuus Siccus Monaſterium in veteri Caſtella Burgenſis Diœceſis congregationi vniri fruſtra tentatur. ab.37.n.5.
Vnde, & lites querelæque inter Monachos ortæ. n.6.
Congregationi tandem aggregatur. ab.49. num.4.

Robertus de Auila Palaciolenſis Abbas triennalis. ab.38. n.5.
Robertus Ruſca Ciſtercij hiſtoriam per compendium ſcribit. ab.73.n.11.
Robertus de Valencia Petræ Monachus reformationem ardet. ab.18.n.1.in fin.
Robertus Calderonius fortunæ ludibrium. ab.77. num.2.
Philippo Taſſis amicitia intima iunctus. ibid.
Rodericus de la Cruz Hortæ ſanctè obdormit. ab.86.n.14.
Rodericus Toletana Eccleſiæ Præſul Hortæ ſepultus. ab.55 n.4.
Eius corpus ſolemniter transfertur. ibid.

S

SAcra-mania cœnobium in Diœceſi Segouienſi. ab.35.n.11.
Ioannem de Aceues Abbatem perpetuum habet. ibid.
Congregationi vnitur incompletè mox completè. n.15.
In recollectionem expoſcitur, & quam ob cauſam. ab 83.n 8.& ſeqq.
Eius filij ab aliis Eccleſiis adoptari permittuntur, & quo fructu. ab.85.n.58.
Gregorium de Aranda Abbatem amittit, & pro eo Emanuelem de Zeteceda Hortenſem ſubrogat. n.29.
In reformatione floret. ab 84.n.7.
Magiſtrum Franciſcum Viuarium Abbatem habet. ab.86.n.7.
Ab eius morte reformatio in ea languet, & deficit. n.15.
Salmantinum Collegium erigi, In Capitulo Moterolæ congregato, primum ſtatuitur. ab.34. num.4
Atque ei aſſignantur reditus annui. ibid.
Multa in eius fauorem à Iulio II. conceſſa. num.7.
Omnibus gratiis, & priuilegiis, quibus cætera Salmantina Collegia, gaudet. ibid.
Ad Complutum transferri tractatur. ab.45. num.3.
Et cum effectu paulò poſt transfertur. ab.46. num.2.
Mox de reuocatione eius ad Salmanticam agitur, ſed fruſtrà. ab 48.n.2.
Aliud de nouo Salmanticæ erigendum proponitur. ab.64.n.9.
Cuius erectio plurimis Deo precibus commendatur. n.10.
Ingenti ducatorum ſumma ſurgere incipit. num.14.
Abbatia Bellimontis ei aggregatur. n.15.
Aliis præterea reditibus dotatur. n.14.
Ioannem Diazium primum Præſidem, & ſacræ Theologiæ ſimul Lectorem ſuſcipit. n.15.
Et inter primos Collegas Petrum de Lorca. ibid.
Ab Academia Salmantina honorificè excipitur. n.16.
Et à Capitulo Eccleſiæ Cathedralis. ibid.
Eius erectio à Pontifice indulta. ab.65. n.2.
Marcum de Villalua primum Abbatem habet. ibid.
Abbatia Bellimontis deſtituitur quæſitis aliunde Collegio ſufficientibus reditibus. ab.65. num.1.
Duobus ducatorum millibus à Philippo II. pro fabricæ erectione, donatur. n.5.
In Capitulo generali anni 1584. eximiè promouetur. ibid.
Medietate hæreditatum, ſiue Legatorum, quæ ex Nouitiis proueniunt, donatur. ibid.
Simplicia multa aggregari illi iubentur, & de facto delegantur. ibid.
A Domino Bernardino de Mendoca alia accipit, & pretioſa mobilia. n.3.
Et à Congregatione tria millia ducatorum continuandæ fabricæ. ab.66.n.3.
Beneficium de Caruajoſa, Induſtria Bernardi Gutierez illi vnitur. ab.66.n.8.
Ad propriam domum ex conductitia, transfertur. n.9.
Inde ædificium eius ſegnius creſcit. ibid.
Franciſcum Nieto Reformatorem excipit. ab.79 n.18.
In eius morte acerbè lachrymatur. num.20. & ſeqq.
Sepultura eum, & ſolemnibus exequiis donat. n.21.& 22.
Bibliotheca Ludouici Bernaldo à congregatione donatur. ab.83.n.34.
Saltus noualis domus in Regno, & Diœceſi Legionenſi, congregationi vnitur. ab.32. numero 58.
In die S. Bernardi incendio flagrat. ab.68. num.13.
Abigentibus flammas Sanctis Patribus Benedicto Bernardoque. ibid.
Iterum miſerabile incendium paſſa, de tranſlatione tractat. ab.78.n.15.
Et Aula Regis Legionis illi offertur. ibid.
Sanguine infecti ad habitum admitti prohibentur. ab.37.n.1.
Et vel profeſſi, ſi conuincantur, eiici. ab.46. num.1.
Quod poſtea reuocatur. ab.60.n.5.
Cunctis honoribus congregationis deſtituuntur. ibid.
Sebaſtianus de Padilla primus Hortæ Abbas triennalis. ab.32.n.34.
In Reformatorem eligitur. n.37.
Eccleſias obſeruantiæ viſitat. n.38.
Prouinciale Capitulum Hortæ congregat, & quas leges in eo ſtabiliuerit. ibid.
A Capitulo, vt Collegia erigi in Academiis procuret, mandatum accipit. ab.35.n.39.
Quod breui à Pontifice obtinuit. ibid.
Et aliis dubiis circa confeſſiones Monachorum Pontificem conſulit. n.40.
Licentiam Moterolenſibus dat, vt Prioratum Hiſpalenſem Monſionenſibus reſignarent. ab.32 n.41.
Sebaſtianus de la Parra, ex Abbate Villæ-nouæ viſitator generalis. ab.80.n.17.
Sebaſtianus Perecius Epiſcopus Oxomenſis, Dionyſium Portugalenſem, ad Vallem-bonam ducit. ab 68.n.4.
Suſceptioni habitus, & poſt annum profeſſioni eius aſſiſtit. ibid.
Sebaſtianus de Valladolid Hypponenſis Epiſcopus, Capitulo, apud Montem Sion celebrato intereſt. ab.41.n.5.
Et præmiſſa Reformatori obedientia, in Abbatem Vrſariæ confirmatur. ibid.
Præſentationem eiuſdem Abbatiæ à Carolo V per quandam artem obtinet. ab.74.n.2.

Illamque

illamque, Abbate Commendatario cedente, à Pontifice impetrat. ibid.
Nec niſi ægrè liberam obſeruantiæ relinquit domum. ibid.
S. Scholaſtica Patentis Benedicti ſoror celebrari iubetur. ab.60.n.4.
Secretarius, ſiue Notarius Capituli, vt vocem actiuam in ſingulis diffinitorij negotiis habeat, decernitur. ab.42.n.3.
In Capitulis generalibus vocem actiuam accipit. ab.78.n.3.
Officium eius per totum triennium protogatur. ibid.
Secretarius Reformatoris abſtinentiam, à muneribus iurare iubetur. ab 74.n.3.
Non poteſt in officio Reformatoris ſuccedere. ab.77.n.32.
An à Reformatoribus, quibus ſunt à ſecretis, eligi valeant. ab 82.n.15.& 16.
An vacent morte Reformatoris. ab.85.n.2. & ſeqq.
Secretarius viſitatorum idem, ac Reformatoris. ab.54.n.2.
Secretum in nominationibus, quam vtile. ab.82. nom 3.
Senibus, debilibuſque ſtamineæ cucullæ permiſſæ. ab 42.n.4.
Simeon de Salas Mataplanenſis diffinitor eligitur. ab.79.n.36.
Diffinitiones vna cum Thomá de Arriaga compilare iubetur. ab.82.n.9.
Simon de Ciudad Real obſeruantiæ Monachus, Monacho ex Burgundia miſſo in ſocium datur. ab.40.n.10.
Cum quo æquali per omnia auctoritate Huelgas apud Burgos, & plura alia Monaſteria viſitat. ibid.
Simon de Menteia, ex Abbate Vrſariæ, viſitator generalis. ab.81.n.22. & ab.82.n.2.
Simon de Sepulucola, ex Monacho & Abbate Montis Sion, viſitator generalis. ab.81.n.57.
Abbas Vallis-Viridis, ſub Michaële Velcan moritur. ab.86.n.23.
Sixtus. Vide *Xyxtus*.
Sotes Albos. Vide *S. Maria de Sotes Albos*.
Spina Monaſterium Palentinæ Diœceſis congregationi vnitur. ab.35.n.14.
Capitulum ibi celebratur, ſub Froilano de Salazar Reformatore. ab.40.n.5.
Generalibus Capitulis celebrandis, dum Palaciola ſurgunt, deſignatur. ab.34.n.3.
Bibliothecæ Ludouici Bernaldo pretium accipit. ab.83.n.4.
Sanctorum exuuiis inſignem Capellam ædificat. ab.58. n.34.
In eius dedicatione cœtus Reformatorum ibi conficitur. ibid.
Stephanus Guerra Vallis-Paradiſi Monachus in Reformatoris Secretarium deſignatur. ab.51. num.32.
Vices Prioris Calatrauæ gerit. ibid.
Sacrum Conuentum multis annis adminiſtrat. ibid.
Carrazeti Abbas, & congregationis Conſiliarius. ab.53.n.14.
Item eiuſdem diffinitor. ab.54 n.1.
Eandem repetit functionem. n.7.
Viſitator item creatur. ab.53.n.7.
In Reformatorem propoſitus. ab.56.n.1.
Vallis-Paradiſi Abbas, & congregationis Conſiliarius. n.11.
Secundò in Reformatorem cum Hieronymo de Lalo propoſitus. ab.75.n.1.
Diffinitor mox creatur, & Carrazeti Abbas. n.6. & ab.58.n.5.
Stephanus de Monrrola eiuſdem domus Monachus, per obitum Ambroſij de Gueuara, in Reformatorem aſſumitur. ab.48.n.6.
Palaciola illi aſſignantur ad reſidendum. ibid.
Eiuſdem domus Abbas renuntiatur. ibid.
Triennio finito, Capitulum, apud Montem Sion congregat. ab.49.n.1.
Laurentium de Orozco ſucceſſorē accipit. ib.
Conſiliarius renuntiatur. ibid.
Suffragia mutua inter Moniales Huelgenſes propè Burgos, & obſeruantiæ Monachos pro decedentibus inſtituta. ab.35.n.10.
Quandiu tamen manſerint, non conſtat. ibid.
Sumptus communes prouideri procurantur, & vnde. ab.82.n.25 & 26.
Reformatores aduerſarios præcipuos habent. ab.48.n.7.& ab 85.n.20. & 25.
In Capitulo anni 1635. procurari iubentur, ſed ſine fructu. ab.86.n.9.
Superatum domus Compoſtellanæ Diœceſis, Prima omnium in Gallecia congregationi vnitur. ab.32.n 35.
Antoniorum Cardinalem, vltimum Abbatem Commendatarium habet. ibid.
A Collegio exemptum, Conuentum ſuſcipit. ab.68.n.14.
Inſignis domus, atque inter primas congregationis. ibid.
A ſuppreſſione Procuratorum appellat. ab.74. num.17.

T

Thomas de Arriaga Vallis-Eccleſiarum Monachus, & Abbas, viſitator generalis eligitur. ab.78.n.35.
Et ex Abbate Montis Rami diffinitor. ab.80. num.17.
Diffinitiones vna cum Simeone de Salas compilare iubetur. ab.82.n.9.
Thomas Brauo ſaltus-noualis, & Monachus & Abbas à ſecretis Reformatoris. ab.82.n.15.
Sed in Abbatem Hoiæ propoſitus, electuſque, officium relinquit. ibid.
Thomas Cano Nucalenſis Magiſterij Laurea donatur. ab.79.n.4.
Abbatiæ Matritenſi præficitur. ab 82.n.5.
Ad Curiam, pro obſeruantiæ negotiis, deſtinatur. ab.82.n.36.
Sed morte præuenitur. n.37.
Thomas Lombardo Monachus Superati in Hyberniam proficiſcitur. ab.37.n.5.
Ingens in ea columna Chriſtianæ fidei. ibid.
Thomas de Nieua Lector Complutenſis in Priorem Monſionenſem promouetur, & quo fine. ab.87.n.3.
In Capitulo generali præſidet. n.9.
Sed ſub Epiſcopo Paleotino. nu.10.
Thomas de la Peña Nucalenſis, pro Valeriano de Spinoſa in diffinitorem ſubrogatur, & quo fine. ab 83.n.30.
Thomas Salcedo Mataplanenſis, Meiræ Abbas, diffinitor eligitur. ab.73.n.17.
Loreæ præ aliis in Reformatorem placet. ab.75.n.14.

In

In fauorem Dionyſij de Barahona, vt credebatur. ibid.
Reformator eligitur. ab.76.n.1.
Vniuerſam congregationem viſitandam ſuſcipit. ab.76.n.1.
Commiſſarios, vt vocabant, Caſtellæ relegat. num.2.
Nomen Reformatoris vacuum omnino agit. num.5.
A Lorca deluditur, & deceptum ſe ſerò dolet. n.5.7.& 8.
Ioſephum Stunicam ſucceſſorem ſibi proponit. ibid.
Palaciola egreditur. n.9.
Cum viſitatoribus de iuriſdictione litigat. ab.77.n.5.
Multorum querelas contra ſe prouocat. n.6.
In promulgandis cenſuris facilis. ibid.
Multa eius decreta caſſantur. n.7.
Eccleſiæ Mataplanenſis ruinæ intereſt, & qualiter ab ipſa liberatur. n.10.
Moritur. ab.77.n.11.
Eius zeli deſcriptio. ibid.
Tortura in Monachos permiſſa. ab.82.n.2.
Sed temperate. n.10.
Tricennarium S Lamberti nouæ exactioni, velut percepta, occaſionem dat. ab.83.n.7.
Triremes pro incorrigibilibus admittũtur. ab.81. num.2.
Sed earum vſus ſtatim temperatur. ab.82.n.10.

V

VAcatio ab officio Reformatoris ad triennium, & ſexennium iurati iuſſa. ab.48. num.6.
Ad ſexennium nouenniumque protrahitur. ab.66.n.2.
Sed agente Martino Gutierez, ad antiquum reducitur. ab.87.n.6. & ab.88.n.3.
Vacationes ab omnibus officiis per triennium introductæ. ab.72.n.13.
Et confirmatæ. ab.73.n.15.
Sed in Abbatiis reuocatæ rurſus. ab.82.n.31. 32.& 33. & ab.84.n.3.
Valerianus de Spinoſa Nucalenſis, olim Salmanticenſis Abbas, a ſuppreſſione Procuratorum appellat. ab.74.n.17.
In appellatione, præ cæteris perſiſtit. n.17.
E propria domo eiicitur. n.19.
In Valle Paradiſi carceri mancipatur, & aliis pœnis. ibid.
Ex commiſeratione auctoritatem comparat. ibid.
In Capitulo anni 1620. diffinitor eligitur. ab.76.n.36.
In Reformatorem à Ludouico Eſtrada cum aliis duobus proponitur. ab.80.n.16.
Cum Dionyſio de Cueba concurrit. ab.81. num.3.
Et in paritate ſuffragiorum antiquior in Reformatore euadit. ibid.
Nulla gratia in Eſtradam, quod ſibi Dionyſium præpoſuerit. ibid.
Andream de Truxillo anteceſſorem nonnihil carpit. n.4.
Legem de ſubrogandis Reformatoribus reuocari facit. ibid.
Tertiam intermediam Synodum ſtatuit, in vltimo triennij congregandam. n.5.
Sed quæ non priùs lata, quam reuocanda potuerit non præuideri. ibid.
Electionem Abbatis Hortæ factam, nullam declarat. n.6.
Qualitatum, vt vocabant, legem, reuocari imperat. n.9.
Andrea Truxillo per mortem rapto, & Ludouico de Eſtrada in Abbatem de Iranzu promoto, ſolus remanet. n.12.
Philippo IV. in expenſas bellorum ſubſidia petenti, cucullatum Monachorum omnium pretium donat. ab.81.n.14.
Reſtitutionem Procuratorum, pro quibus olim paſſus, impetrare procurat. n.15.
Sed ſorte eligendorum, non per ſuffragia. ibid.
Primo obtento, in ſecundo repulſam patitur, neque exequi voluit, quod obtinuit. ibid.
De ſucceſſore deliberat. n.18.
Et inter Magiſtros Chriſtophorum Martinez, atque Angelum Manrique dubius hæret. ibid.
Et ſi in Chriſtophorum amplius inclinaret. num.19.
Vtrique deſiderium ſuum proponit. ibid.
Quale ab Angelo ſuſceperit reſponſum. ibid.
Nullum pro Athanaſio de Eſparza diffinitorem ſubrogat; & quam ob cauſam. n.20.
Diffinitores, viſitatoreſque proponit. n.12.
Aliquibus fruſtratus potentiæ ſuæ timet. ibid.
Angelum, & Chriſtophorum in Reformatores cum indifferentia proponit. ab.82.n.1.
Quædam indulta in Capitulo præſentat. n.2.
In Capitulo generali ſequenti diffinitor eligitur. ab 82.n.57.
Fine triennij diffinitori renuntiat, pernicioſo exemplo indeſequuto. ab.83 n.30.
Petro de Andrade, vt in Generalatu ſuccedat, fauet. ab.83.n.33.
In diffinitorem proponitur, & eligitur. n.36. 38.& 40.
Graui morbo correctus, diffinitioni renuntiare cogitur. ab.84.n.6.
Et quid de hac renuntiatione dictum. ibid.
Chriſtophorum Martinez pro Petro de Andrade ſubrogari petit, & obtinet. n.19.
Capitulum Lectica vectus addit. ibid.
Martiti moritur. ab.85.n 25.
Virtutes; & defectus eius notantur. ibid.
Valerianus de Oliuenza Monachus Monſionenſis, & Carrazeti Abbas. ab.37.n.7.
Capitulo Prouinciali, pro Laurentio de Peñafiel Reformatore præeſt. n.8.
In Reformatorem eligitur. n.12.
Capitulum Prouinciale Mataplanæ congregat. ab.38.n.8.
Quædam in eo ſatis vtilia, præcipuè circa electiones Abbatum ſancit. ibid.
Et ſancita à Leone X. confirmari obtinet. num.3.
Triennium explet, & Capitulo congregato, Laurentium de Peñafiel, quem anteceſſorem habuerat, ſucceſſorem accipit. n.10.
De quibuſdam exceſſibus in Capitulo delatus. ab.40.n.6.
In cœnobio Ouilæ recluſus, iniunctam ſibi pœnitentiam agit. ibid.
Vallis-bana domus in Palentina Diœceſi Schiſma Abbatum patitur. ab.19.n.1.
Reformationi vnitur prima ex antiquis. ibid.
Martinum de Bargas Priorem habet. ibid.
Nouos

Nouos habitatores, ex Monte Sion adductos ſuſcipit. ibid.
Eius vnio ab Eugenio IV. confirmatur. num.6.
Ab Abbatis Berdonarum obedientiâ eximitur. ibid.
Eius Abbas, vna cum Monſionenſi, congregationem viſitare decernitur. ab.36.n.4.
Hoc & aliis honoribus breui deſtituitur. ab.37.n.4.
Diffinitione perpetua gaudet, ſed neque hæc durat. ab 38.n.8.
Secundum ſedem in Capitulo generali accipit. ab.59.n.3.
Dionyſium Portugalenſem Regium iuuenem ad habitum, & profeſſionem ſuſcipit. ab.68. num.4.
Fœlici tranſitu Laurentij Gonzalez illuſtratur. n.8.
Et Bernardi Eſcudero. ab.74.n.12.
Vallis-Dei domus in Aſturibus Ouetenſis Diœceſis Congregationi vnitur. ab.38.n.3.
Vallis-Eccleſiarum domus in Toletana Diœceſi Abbate vacat. ab.19.n.7.
A ſuperioritate, & viſitatione Monaſterij Spinæ eximitur. ibid.
Retardata nihilominus vnione. ibid.
Quæ tandem effectum, ſortitur. ab.32.n.14.
Oppido S. Martini iniuſtè defraudatur. ibid.
Neque in potentiam Aluari de Luna, Abbas conqueſtus, potuit præualere. ibid.
Fratris Petri Lopez conuerſi illuſtratur fœlici obitu. ab.66.n.4.
Longa ſuſpenſione Abbatis, & Præſidum mutatione nimis affligitur. ab.83.n.15.
Vallis-Paradiſi Monaſterium in Zamorenſi Diœceſi, induſtria magis, quam iure congregationi vnitur. ab.32 n.14.
Ad Philoſophiam Monachos docendam, deputatur. ab.34.n 5.
Capitulum Prouinciale ſuſcipit. ab.45.n.2.
Fœlici obitu Martini Monachi gaudet. ab.66. num.18.
Et Fratris Clementis Sanchez. ab.69.n.6.
Et Didaci conuerſi. ab.72.n.11.
Fratris Ioannis Zazo inſigni vita, & deuota morte illuſtratur. ab.79.n.12.13.& 14.
Tranſlationem corporis B Martini primi eiuſdem loci Abbatis celebrat. n.13.15.& ſeqq.
Eccleſiæ Zamorenſi integrum os Abbatis Sancti donat. n.17.
Vallis Viridis Monaſterium in Palentina Diœceſi ad inſtantiam Caroli V. congregationi vnitur. ab.47.n.2.
Per ceſſionem Ferdinandi de Arlanzon eius vltimi Commendatarij vacat. ibid.
Abbate deſtituta, pro ſubrogando ſucceſſore multa patitur. ab.86.n 23.
Eius Monachi potenter, & efficaciter Reformatori reſiſtunt. ibid. & ſeqq.
Vaſſalli Eccleſiarum Carolo V. vendendi conceduntur. ab.53.n.3.
De venditione Abbates noſtros conſulit. ibid.
Eorum ad Imperatorem reſponſum. ab.61.n.6.
Vega Monaſterium in Diœceſi Legionenſi, congregationi vnitur à Iulio Papa III. ab.53.n.5.
Eius vnio à Paulo Papa IV. confirmatur. ibid.
Villa-bona Monaſterium Monialium in Prouincia del Vierzo corruente ædificio Moniales eiicit. ab 40.n.3.
Ad S. Michaëlem migrant. ibid.
Plura vide *S. Guilelmum.*
Villa-noua de Oſcos, domus in Aſturibus congregationi vnitur. ab.37.n.5.
Vincentius Aparicio Nucalenſis in Abbatem Matritenſem pro Thoma Cano defuncto, ſubrogatur. ab 82.n.38.
Ex Abbate Nucalium viſitator ſeptem Eccleſiarum. ab.83.n.30.
Pro Valeriano de Spinoſa diffinitor. ab.84.n.6.
Sede vacante congregationi cum aliis præeſt. num.19.
In Capitulo anni 1638. viſitator generalis eligitur. ab.87.n.13.
Vincentius Encalada, ex Abbate Nucalium viſitator generalis. ab.70.n.16.
Et in Capitulo anni 1600. Abbas Montis Rami, & diffinitor. ab.71.n 3.
In eodem renuntiat officio viſitatoris. ab.72. num.7.
Abbas Montis-Rami, Conſiliarius eligitur. ab.72.n 16.
In eodem Capitulo in Reformatorem poſtulatur. ab.72.n.17.
E tribus poſtulatis, in ſecunda electione Reformator euadit. ab.73.n.1.
Eius decreta. n.2.
Poſtulationes relegandas, ſi poſſit, ſibi aſſumit. ibid.
Dionyſium de Portugal Antonij Luſitani infantis filium, atque Philippi III. Conſobrinum à Collegio exturbat. ab.73.n.6.
Iterum pro relegatione poſtulationum ſollicitatur. n.8.
Athanaſium Merino Abbatem, & Conſiliarium carceri mancipat, atque vtraque dignitate priuat. n.12.
Varia, ſuper ſententia tali, iudicia. ibid. n.13.
Reuocationem litterarum, à Clemente VIII. tandem impetrat. n.14.
Petram de Lorea ſucceſſorem inuitus optat. ab.74.n.2.
In delirium incidit. ibid.
A ſuppreſſione Procuratorum appellat. ab.74 num.17.
A Capitulo generali ſequenti abeſt. n.20.
Vincentius de Gueuara Hortenſis, pro Fratre Laurentio de Zamora in Abbatem Hortæ ſubrogatur. ab.77.n.9.
Ex Abbate Hortæ diffinitor. ab.78.n.35.
Ex Abbate Montis-Rami, viſitator ſeptem Eccleſiarum. ab.82.n.45.
Diffinitor iterum creatur. n.57.
Virginis Feſta aliqua, ſolemni ritu in obſeruantia celebrari iuſſa. ab.60.n.3.
Virginis penſum in Ciſtercio quotidie ſolui conſuetum, Reformator quidam minuit. ab.61. num.1.& 3.
Sed pœnas in hac vita luiſſe creditur. ab.60. num.12.
Plura vide *Officium B. Virginis.*
Viſitatio Virginis. Vide *Virginis Feſta.*
Viſitare omnes Eccleſias congregationis, ſemel in triennio Reformator debet. ab.52.n.1.
Idem poſt ipſum viſitatores iterum facere tenentur. ibid.
Viſitatio Eccleſiarum Ciſtercienſium Archiepiſcopo Granatenſi commiſſa. ab.32.n.7.
Mox ab ipſo, Reformatori obſeruantiæ ſubdelegata. ibid.

Viſitatio poſſiua Reformatorum decernitur. ab. 37.n.3.
Per Abbatem Monſionenſem, & alios duos eligendos, facienda. ibid.
Viſitatorum officij inſtitutio. ab.29.n.9.
Quot, & à quibus eligi debeant. ibid.
Eorum poteſtas ad quæ extendatur. ibid.
Viſitatoribus à Capitulo iniunctum, vt Monaſterium, & perſonam Reformatoris, cum Montis Sion Abbate viſitarent. ab.42.n.4.
Viſitatores eligendi veniunt per ſuffragia totius congregationis. ab.51.n.13.& ab.52.n.1.
Cum Reformatore de iuriſdictione contendunt. ab.66.n.12.& 13.
Æquè immediatam à Pontifice, & Capitulo poteſtatem cum ipſo accipiunt. ab.77.n.5.
Secretario Reformatoris vti iubentur. ab.54. num.2.
Viſitatores ad officium Reformatoris trienij ſubſequentis inhabiles declarantur. ab.61. num.5.
Eorum officium partiri iubetur. ab.66.n.3.
Sed iterum ad antiquum reſtituitur. ab.67. num.3.
Non poſſe ſimul eſſe Abbates decernitur, ſed non obſeruatur. ab.67.n.3.
Mox à Clemente VIII. præceptum. ab.72. num.13.
Vſque hodie manet, & obſeruatur. ibid. & ab.73.n.2.
Viſitatores aliquibus exemptionibus, cohoneſtantur. ibid.
Abſtinentiam à monetibus iurare iubentur. ab.74.n.3.
In Capitulo ſedes promiſcuas cum Abbatibus, & diffinitoribus habent. ab.75.n.2.
Ab Abbate Moterolæ recuſantur. ab.77.n.29.
Et ab Abbate Hortæ. ab.78.n.17.
Viſitatores ſeptem-Eccleſiarum aduerſus Reformatorem inſtituuntur. ab.37.n.3.
Vide *Diffinitiones Iuratæ*.
Vnio incompleta Horta. Vide *Horta*.
Vnio Vallis bonæ. Vide *Vallis-bona*.
Et ſic de aliis.
Vrbanus II. Officium B. Mariæ recitari in vniuerſa Eccleſia præcipit. ab.85.n.30.
Vrſaria Monaſterium in Gallecia Aurienſis Diœceſis, congregationi fruſtra vniri tentatur. ab.41.n.5.
Sed mox vnitur. ab.49.n.3.
Ferdinandum de Salinas primum Abbatem triennalem habet. ibid.
Ad Valliſoletum transferri procuratur. ab.56. num.4.
Sed tranſlatio potenter contradicitur. n.7.
Conſiliariorum Capitulum excipit. ab.64. num.9.
In Collegium Theologiæ erigitur. ibid.
Relegato Collegio, in Conuentum, & Matricem domum tranſit. ab.66.n.1.
Ditiſſimum, & numeroſiſſimum cœnobium. ibid.
Tempore peſtis, & famis munificentiſſimum. ab.70.n.7.
Litteras à Rege Catholico gratulatorias accipit. ab.70.n.7.
A ſuppreſſione Procuratorum appellat. ab.74. num.17.
Vſuum Liber vulgari iuſſus. ab.52.n.2.
Eundem in Hiſpanum vertere, & iuxta ritus congregationis corrigere, Didaco de Porras iniungitur. ab.55.n.2.
In Capitulo approbatur. ab.56.n.9.
A B. P. Bernardo olim confectus. ab.65. num.4.
Martino de la Fuente Hortenſi Monacho iterum reuiſendus commendatur. ab.65. num.4.
Atque eius opera eximiè correctus prodit. ibid.

X

X*Yxtus Papa V.* multa, & illuſtria priuilegia noſtris indulget. ab.65.n.5.
Collegium Complutenſe in Abbatiam erigit. ab.66. n.5.& 6.

Y

Y*Ranza*. Vide *Tranzium*.

F I N I S.

A01 1474070

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

I.1s.